प्रकाशक—
शेठ मोगीलाल मांकचंद
मं॰ श्रीविजयनीतिसूरि ग्रंथमाला
[illegible]-अमदावाद

卐

मुद्रक—शाह [illegible] देवचंद
शारदा मुद्रणालय
[illegible]-अमदावाद

बालब्रह्मचारी

प्रातःस्मरणीय–जगत्पूज्य–विशुद्धचारित्र चूडामणि–तीर्थोद्धारक

तपागच्छाम्बुधर पूज्यपाद–विजयवर्य–श्री–श्री–श्री

श्रीमान् आचार्यमहाराज श्री विजयनीतिसूरीश्वरजी ॥

सूरिपद सं १९७६ मार्गशीर्ष

અર્પણ પત્રિકા

પરમપૂજ્ય આચાર્ય મહારાજ શ્રીમાન્ વિજયનીતિસૂરિજીની સેવામાં—

આપે આપના પવિત્ર ચારિત્રથી, સરલતાથી અને ધર્મનિષ્ઠાથી અનેક ભવ્ય જીવોને ધર્મનો પ્રતિબોધ કરી સન્માર્ગે દોર્યા છે, આપની પ્રેરણા અને ઉપદેશથી તીર્થોદ્ધારાદિ કૃત્યો કરી ઘણા શ્રાવકોએ પોતાનો જન્મ કૃતાર્થ કર્યો છે મને પણ આપે ભાગવતિ દીક્ષા આપી મારા જીવનને સન્માર્ગે પ્રેરણા આપી આભારી કર્યો છે, તેથી આપના અત્યુત્તમ ગુણો વડે આકર્ષિત થઈ આ સંસ્કૃત-ગુજરાતી કોષનું પુસ્તક આપને સમર્પણ કરૂં છું.

આપનો ચરણચંચરીક

પં. મુક્તિવિજય.

પ્રસ્તાવના

ધર્મ અર્થ કામ અને મોક્ષ આ ચાર પુરુષાર્થની પ્રાપ્તિ મનુષ્યમાત્રને ઈષ્ટ છે આ પુરુષાર્થ પ્રાપ્તિના અંગભૂત શુદ્ધ કર્માદિકને પ્રતિપાદન કરનાર શાસ્ત્રો છે તે સિવાય ચરિત્ર આખ્યાનો, આખ્યાયિકાઓ વિગેરે ગ્રન્થો લૌકિક નીતિને દૃઢ કરનાર છે

આ બધા ગ્રન્થો સંસ્કૃતભાષામાં લખેલા જોવામાં આવે છે તે ગ્રન્થોનું ટ્રાન્સલેશન આજના જમાનામાં ઘણું જ થયેલ છે તેમજ સંસ્કૃતમાં પણ પંડિતોની ટીકા ટીપ્પણીઓથી ભરપુર ઘણા ગ્રન્થો સમાજમાં પુષ્પ સમાન પ્રકાશનરૂપે ખીલેલા માલમ પડે છે આટલું સાહિત્ય હોવા છતાં કોઈ વખતે મનુષ્ય કલ્પના કરતાં શાસ્ત્રોના ઉંડા અર્થો તરફ સામાન્ય મનનો વેગ વધાય ત્યારે તે ક્રમની દેવનાગરી ભાષાનો પરિચય પોતાના માટે અલ્પ હોવાને કારણે માણસ પોતાની જીજ્ઞાસા અટકાવી વિચાર કરે છે તેમજ સંશયગ્રસ્ત વાક્યની સમજણ ન પડવાથી એમજ ઉચ્ચારે છે કે સંસ્કૃત કઠન વિષય છે આ સમયે કોઈ કોષ અથવા ભાષાનું પુર્ણ જ્ઞાન હોય તો કેવું ઉત્તમ થાત ? શાસ્ત્રો ભણનારાઓને અથવા સંસ્કૃત સાહિત્યમાં સ્વાભાવિક સ્નેહથી ઉત્સાહ બતાવનાર વ્યક્તિઓને આવી બાબત ઉપસ્થિત થાય છે

કોઈ પણ કર્મની આતુરતા બહાર પ્રગટ કરવામાં શાબ્દજ્ઞાન કારણ છે તે શાબ્દજ્ઞાન તેની અંદર રહેલા વાક્યોને આધીન છે અને વાક્યાર્થજ્ઞાન તે તે પદાર્થજ્ઞાનને આધીન છે અને પદાર્થજ્ઞાન (શબ્દબોધ) તે તે પદ શક્તિને ગ્રહણ કરવું તેના પર નિર્ભર છે

પદશક્તિ ગ્રહણ કરવામાં પુરાતત્ત્વવેત્તાનો એક શ્લોક સ્મરણમાં તરી આવે છે

शक्तिग्रहं व्याकरणोपमान-कोषाप्तवाक्याद् व्यवहारतश्च
वाक्यस्य शेषाद्विवृतेर्वदन्ति सान्निध्यतः सिद्धपदस्य वृद्धाः ॥

વૃદ્ધો, વ્યાકરણ, તેમજ ઉપમાન-કોષ-આપ્તવાક્ય-તથા વ્યવહાર અને વાક્યશેષથી વિવ-રણથી તેમજ સિદ્ધપદના સાન્નિધ્યથી શક્તિજ્ઞાન થાય છે એમ કહે છે.

શબ્દકોષની આવશ્યકતા

વિશેષ કરીને જે ભાષામાં વિસ્તૃતતા રહેલી હોય અથવા સમાસ કે વ્યુત્પત્તિના સંયોગથી અનેકાર્થવાચક શબ્દો જે જે ભાષામાં સમાયેલા હોય છે તે ભાષાને સાંગોપાંગ જાણવા સારૂ તેના કોષની પ્રથમ અને પરમ આવશ્યકતા હોય છે.

પ્રાયઃ સર્વત્ર આવો નિયમ હોવાથી ઘણી પ્રાચીન અર્વાચીન ભાષાઓ માટે તેના સાક્ષરોએ ખાસ કરીને શબ્દકોષોનો રચનાપ્રબંધ કરીને એ (કોષ) પુસ્તકને પુરીસ્થાન આપ્યું છે આપણી સંસ્કૃતભાષા તેવી જ વિસ્તૃત અને શબ્દાકુલતાવાળી છે વ્યુત્પત્તિ સંબન્ધ સામાસિકસંબન્ધ પ્રાયોગિકસંબન્ધ લૈંગિકસંબંધ, આર્થિક-તાત્ત્વિક સંબન્ધ, રૂઢ્યાદિકસંબંધ અને પ્રાચીન વૈદિક ભાષાન્તર સંબન્ધથી સંસ્કૃતભાષા આપૂરિત (સભરપૂર) છે. જેથી સંસ્કૃતભાષામાં તો કોષગ્રન્થનું પાઠ્યપદ્ધતિ તરીકે મુખ્ય (ખાસ) સમાદરણીય સ્થાન છે.

નામલિંગાનુશાસનકોષકાર આચાર્ય અમરસિંહના સમકાળમા તથા પૂર્વકાળમા 'વિશ્વ, સાશ્વત, મેદિની, ગભસ, ઈત્યાદિ સસ્કૃતમા ઘણા કોષ પ્રવર્તકો થઈ ગયા કે જેવોના નામસ્મરણ પણ દુર્લભ્ય છે જેથી પાઠકવૃન્દની પ્રત્યે સમાલોચના ખાતર અત્રે એક ઉદાહરણ મુકીયે છીએ. જ્યોતિષશાસ્ત્રપ્રવર્ત્તક આચાર્ય વરાહમિહિરની સહિતાના છાસઠમા અધ્યાયમા ગજલક્ષણ સબન્ધી "कुब्जवामनकमेषविषाणानि ' આ પ્રમાણે શાસ્ત્રવચન છે, એ સમગ્ર સહિતાનો વિવૃત્તિકાર આચાર્ય શ્રી દ (भट्ट) उत्पल પોતે કરેલી વિવૃત્તિમ વિષાણ, શબ્દ માટે જણાવે છે કે, " यश्च मेषविषाणो मेषोऽजस्तस्य विषाणे शृङ्गे तत्तुल्ये विषाणे दन्तौ यस्येति " આવી રીતે અત્રે વિષાણ શબ્દનો અર્થપ્રયોગ દન્ત તરીકે જણાવવા ઉપરાત ઉપરોક્ત અર્થપ્રબન્ધની દ્દઢીભૂતતા ખાતર એક અજ્ઞાતનામ કોષકારના વચનથી સમન્વય કરે છે 'विषाण ब्रुवते शृङ्ग विषाण दन्त उच्यते' તેમજ मत्कुण શબ્દ માટે પણ " દન્તરહિત હસ્તી એવુ પ્રમાણ આપી સિદ્ધ કર્યું છે પરન્તુ ઉપરોક્ત શ્લોકાર્ધ ક્યા કોષનો છે ? એ કોષકાર કયો આચાર્ય છે ? એનો સમય નિર્ણય ક્યારે છે ? વિમર્શક પડિતો હોવા છતાય ભારતવર્ષમા આવા પુરાતનતત્ત્વસશોધનો કોણ કરે છે ? જો કે હાલના પ્રતિરોધાભાસ પર સશોધનબળથી તેની સરણીઓપર અનેક ઉત્કર્ષ પ્રકાશો પડતા રહે છે છતા સરસ્વતીપ્રભાવથી પકાયેલા ભારતના ભવ્ય આગણામા સિદ્ધવિદ્યાવિશારદોનો ભાવર્ભિજિત કલ્પદ્રુમ સમાન, પ્રભુતાપૂર્ણ સ્મરણીય પ્રાચીન વિદ્યાવિરહ કોના હૃદયમા નથી સાલતો ? આશા છે કે ભારતના ભારતીભૂષણો વિમર્શકો અને સશોધકો અહિં ઉપેક્ષા નહિ કરે

વ્યુત્પત્તિની આવશ્યક્તા

આ ચર્ચાપ્રશ્નનો જવાબ શબ્દકોષના પ્રપાઠકો સારી પેઠે જાણે જ છે સુવિદિત કાર્યની ચર્ચામાટે અહિં પ્રૌઢાવિકાર ધારણ કરવા જેવો આ પ્રસગ છે (!) છતા કોષનો ઉપયોગ તો સર્વ સામાન્યજનો માટે થતો હોવાથી, તથા કોષની સમાદરણીયતામા નીરસતા નિવડવાના ભયથી શાબ્દકીય [શબ્દોપયોગી] વ્યુત્પત્તિનુ સયોગીપણુ શબ્દાર્થભેદ સહિત દર્શાવીએ છીએ

શબ્દાર્થ જાણવા માટે જેમાથી વિશેષતા [તત્ત્વાર્થતા] મુખ્યગુણાર્થતારૂપે ગર્ભિતાર્થ મળી આવે છે તેને 'વ્યુત્પત્તિ' કહે છે સસ્કૃતમા કેટલાક મૂળસજ્ઞિત કે પ્રાય. વૈદિક શબ્દોની વ્યુત્પત્તિ નથી હોતી, પરતુ ભાવ-કર્મ અને ગુણવાહી શબ્દો સસ્કૃતમા એટલા બધા છે કે જેને માટે સિંહાવલોકન કરવુ એ વધારે પડતુ ન જ ગણાય સાતે વિભક્તિઓના પ્રત્યયાર્થોનો ગુણ જેમા આવે છે તે तत्पुरुष સમાસ તથા ब. द्व. द्व. प. कर्म. અને अलुक् સમાસોથી સસ્કૃતમા પરિકલ્પિત [મસુપકલ્પિત] શબ્દોનુ મોટુ સગ્રહસ્થાન રહેલુ છે ધાતુ અને करण સાથે સમાસની પદ્ધતિએ અનેકવિધ નવીન શબ્દો પણ બની શકે છે ને તેવા શબ્દો આ કોષમા કે ઈતરકોષમાથી પણ જડવા દુર્લભ થઈ પડે છે, જે હેતુથી व्युत्पत्तिप्रकार સસ્કૃતના નિખિલકોષ જ્ઞાન માટે પરમ આવશ્યક છે જેમકે स्वस्तिवाचनजीवी । पारदारिक । सौन्दर्यराशिजलराशिसुनाविहारी । प्रातव्यमर्थ । ઈત્યાદિ ધાતુ પરથી કે સમાસના આશ્રયથી બનેલા કેટલાક શબ્દોના સમાસ પ્રમાણે અનેક અર્થ

પણ થાય છે તથા इन्द्ररवि मरुतानां करं हरतीति हरि भगवान्, समगम्यतीति हरतीति हरिः—पवन, वनचरान् मृगान् हरतीति हरिः—सिंह प्राणान् हरतीति हरि यमराज मनोवृत्ति प्रमाद हरतीति हरि: चन्द्रमा वृक्षाणां फलपत्रादीन् हरतीति हरिः वानर प्रायस्त्वेय हर तीति हरिः—सर्प नीरदोऽम्बरात् हरतीति हरिः इन्द्र—मेઘ तमिस्रं हरतीति हरि ઇત્યાદિ તથા હરિશબ્દનો અર્થ લીલોરંગ અને મનુષ્યાન્તર "ઘોડ઼" તરીકે પણ થાય છે. આવી રીતે વ્યુત્પત્તિદ્વારા એક શબ્દના ઘણા અર્થભેદ થાય છે તેમજ સમાન અર્થવાળા નામોની જાતિમાં પણ ફેર પડનાર શબ્દો એટલે—दार, स्त्री कलत्रम्, पुं स्त्री न એમ અનુક્રમે તુલ્ય અર્થ હોવા છતાં લિંગ (જાતિ) ભેદ પણ પડે છે વળિયાક કેટલાક શબ્દો પું ન બન્ને લિંગમાં વપરાય છે ને અમુક શબ્દો ત્રણે લિંગમાં પણ વપરાય છે અમ कृदन्त विशेषण भाववाचक તથા પ્રતિપાદક શબ્દોમાટે પણ વ્યુત્પત્તિની સહાય અને માટે આવશ્યક છે શબ્દકોશમાં ન સમાઈ શકે તેવા શબ્દો માટે વ્યુત્પત્તિની આવશ્યકતા—એજ શબ્દાર્થ શોધવા માટે ઉપયુક્ત સાધન છે કેટલીક વાર લિંગ અને વચનભેદના શબ્દે શબ્દાર્થ શોધવા માટે તેમનો આધાર માત્ર ક્રિયા સંબંધ ઉપર હોય છે અને તેનો વાસ્તવિક અર્થ બતાવવા સારૂ મુખ્ય આધાર તેના પૂર્વ પરના સંબન્ધવાળા લિંગ પર રાખવો પડે છે એમકે "हरविरससमारोपमासपर्वे, काल पर्यन्तम्। शकुनगुणजनपदा वृद्धितो वीर्यवत्तरः" ए पाप ॥ આ શ્લોકનો અર્થ શાસ્ત્ર સંબન્ધ પ્રમાણે ગ્રહવાર તરીકે કરેલ છે આવી રીતે શાસ્ત્રમાં કહેલી કેટલીક સંજ્ઞાઓનો નિયમ, કેટલી પણ નિપુણ હોય છે આથી વ્યુત્પત્તિજ્ઞાન સાથે શબ્દોત્પત્તિ જ્ઞાનની પણ પરમ આવશ્યકતા રહે છે

આ "शब्दरत्नमहोदधि" નામક સંસ્કૃતકોષના સંપાદક પંન્યાસ મુક્તિવિજયજીએ પૂજ્ય આચાર્યવર્ય મહારાજશ્રી ૧૦૦૮ વિજયનીતિસૂરીશ્વરજીની, અનુમતિની ઉદ્યમપણે જિજ્ઞાસુ સંસ્કૃત ભાષા સરળ રીતે સમજાય તથા દરેક જૈન અજૈન શબ્દોનું વાસ્તવિક અર્થ સ્વરૂપ સમજાય તે માટે કોષ બનાવવાની મહેચ્છા જણાવી હતી, કેટલાક સમય પછી તેઓશ્રીની અનુમતિથી આ કોષનું કાર્ય પંન્યાસજીએ હાથ ધર્યું, તે પ્રથમ ભાગે બાર વર્ષના ભારી પરિશ્રમે જનતાની સમક્ષ રજુ કરવામાં આવે છે આ કોષનાં શરૂ કર્યા પછી પંન્યાસજી શરીર પ્રકૃતિ અશક્ત બનવા તથા કોષનું કાર્યસ્વરૂપ નાનું ન બની શકે તે પ્રમાણે વિસ્તૃત છે તે કારણ રહે તેમાટે પંડિતોની સહાયતા લીધી પ્રથમ સાબરમતીના નિવાસી પંડિત ... ની નિમણૂક મહારાજશ્રીની અનુમતી લઈ કરી. તેઓએ અમુક ભાગ પ્રમ કર્યું ત્યારબાદ આ ભાગ ભાગને સંપૂર્ણ કરવા ધ્રાંગધ્રા નિવાસી પંડિત શિવિલપ્રસાદની આ કોષ કરવા નિમણૂક કરી તે કાર્ય આજે સંપૂર્ણ નિર્વિઘ્ને પૂર્ણ થયેલ છે

પં મુક્તિવિજયજીએ તથા પંડિતોએ પોતાની બહુશ્રુતતાથી અતિપ્રભુતાથી તથા અનેક કોષ જોઈ કે જે પરેશ્રમ બનાવેલ છે તે છતાં ત્રુટિઓ માટે અહીં ક્ષમાપ્રાર્થીએ છીએ.

× પ્રમત્તગુણસ્થાનવર્તી જનવર્ગમાં પરંપરાગત વ્યવહારોપયોગી શબ્દોનો નિયમ પ્રમાણે આ કરેલ છે.

बालब्रह्मचारी

प्रातः स्मरणीय–जगतपूज्य–विशुद्धचारित्रचूडामणि–तीर्थोद्धारकतपागच्छालङ्कार–
पूज्यपाद-विद्वद्वर्यशांतमूर्ति–श्रीमान–आचार्यमहाराजश्री–
विजयनीतिसूरीश्वरजी–शिष्यरत्न

जन्म सं १९५० ज्येष्ठ सुदि १ दीक्षा सं १९६६ माघ सुदि ७

गणिपद सं १९७८ कार्तिक वद ५ पंन्यासपद सं १९७९ कार्तिक वद ८

श्रीमान् अनुयोगाचार्य पन्यास श्री मुक्तिविजयजी गणि

KUMAR PRINTERY AHMEDABAD

શબ્દ કલ્પદ્રુમ, શબ્દસ્તોમ મહાનિધિ, વાચસ્પત્ય બૃહદભિધાન, પદ્મકોષ – અભિધાન ચિન્તામણિ, શબ્દાર્થ કૌસ્તુભ (હીન્દી) અનેકાર્થ સગ્રહ નામકોષ, ન્યાયકોષ, શબ્દસિદ્ધિ માટે ઉણાદિગણવૃત્તિ, હેમ નિઘન્ટુ હસ્તલિખિત શબ્દરત્નસમુચ્ચય, હૈમ શેષમાલા, શિલોચ્ચય. નામમાળા, વિગેરે તેમજ પ્રાકૃત માટે પ્રાકૃત શબ્દમહાર્ણવ વિગેરે અવલોકન કરીને અનેક જટીલ, કૂટીલ અને ઘટનાબદ્ધ રત્નતુલ્ય શબ્દોના પ્રવાહોને આ કોષરૂપી મહોદધિમા આપૃરિત કરવામા સપૂર્ણ ન્યાય આપ્યો છે બહુ વર્ષોથી સમુદ્ભવેલા વિચારાકુરોને પરમપરિશ્રમરૂપી જળસીચનથી તથા પડિતોના ધન્યસ્ત્રી કરકમલથી ઉછરીને સમુદ્ધરણ થતા, સર્વોપયોગી ગુજરાતી ભાષામા વ્યુત્પત્ત્યર્થસહિત ફળદ્રૂપતા ભર્યા આ કોષ ગ્રન્થને નિરખતા અવશ્ય જનસમૂહ આનદ પામશે જ

વિદ્વાનો, કે વિદ્વદ્વર્યઆચાર્યો આવા ગ્રન્થ કાર્યમા કઈ હસ્તદોષથી અથવા પ્રમાદથી કે પ્રેસદોષથી રહેલ ભૂલોને દેખી ગ્રન્થકર્તાના પરિશ્રમને જરૂર દોષ દૃષ્ટિએ નહિ જુએ એવી પ્રભુ પાસે અભ્યર્થના છે ઈતિ

वि सं १९९७
वैशा० शु ११ दश्याम्
सौम्यवासरे राजनगरम्

विदुषां विधेयतम —
पडित उमाशङ्कर दयाराम व्याकरणाचार्य
ढहेलानो उपाश्रय

સાંકેતિક શબ્દોની સમજ

पु. पुंलिंग—નરજાતિ
स्त्री स्त्रीलिंग—નારીજાતિ.
न. नपुंसकलिंग—નાન્યતર જાતિ.
त्रि त्रिलिंग—નર—નારી—નાન્યતર જાતિ.
द्वि. के द्विव—દ્વિવચન.
ब. के बहु—બહુવચન
भ्वा भ्वादिगण—પહેલા ગણનો ધાતુ
अदा.—अदादिगण—બીજા ગણનો ધાતુ.
जुहो.—जुहोत्यादिगण—ત્રીજા ગણનો ધાતુ
दिव—दिवादिगण—ચોથા ગણનો ધાતુ.
स्वा—स्वादिगण—પાંચમા ગણનો ધાતુ
तुदा—तुदादिगण—છઠ્ઠા ગણનો ધાતુ
रुध—रुधादिगण—સાતમા ગણનો ધાતુ
तन—तनादिगण—આઠમા ગણનો ધાતુ
क्र्यादि—क्र्यादिगण—નવમા ગણનો ધાતુ.
चु. के चुरा—चुरादिगण—દશમા ગણનો ધાતુ.
सौ के सौत्र—सौत्र धातु—सूत्र पठित धातु
प.—परस्मैपद.
आ.—आत्मनेपदी.
उभ.—उभयपदी.
स के सक.—सकर्मक.
अ के अक—अकर्मक.
द्विक.—द्विकर्मक.
अव्य.—अव्यय.
जै प्रा.—જૈનદર્શન પ્રાકૃત.
अव्य.—અવ્યયી ભાવ સમાસ દ્વારા બનેલ અવ્યય.
कण्ड्वा.—कण्ड्वादिगण તેમનો ધાતુ.
ना.—नाम—નામ ધાતુ શબ્દ ઉપરથી બનેલો ધાતુ

॥ श्री अर्हम् ॥

॥ शुद्धिपत्रम् ॥

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
अद्यति	अंशयति	१	१	७
अश	अंश्	१	१	११
કોટ	કોટ	१	१	१६
ટહેવા	ટહેવી	१	१	२७
सूक्ष्मसूत्रे	सूक्ष्मसूत्रेण	१	२	१०
यस्य	अस्य	१	२	२२
अशयति	अंस्यति	१	२	३४
अंह	अंहि	२	१	१७
अहे	अहे॰	२	१	२४
फर्मपतम्	फम्पितम्	२	२	११
હથ વિનાનુ	હાથ વિનાનુ	२	२	१४
ધાતીકર્મ રહિત	ધાતિક કર્મરહિત	३	१	१५
कारणाधीत्त्वं	कारणाधीनत्व	३	२	२०
वामयते	फामयते	३	२	२९
ते,	ते	४	१	१
તપા	તૃપા	४	१	४
प्राप्त	प्राप्त	४	१	३५
अकालेचारिन्	अकालचारिन्	४	२	२
कैत्वम्	कैतवम्	५	२	४
क्रूर	अक्रिया	५	२	२९
अक्ष	अक्ष्	६	१	१२
વિપુવરેખા	વિપુવરેખાના	६	१	१८
ફરનાપણુ	ફરપણુ	६	१	१९
अक्षाणा	अक्षाणा	६	२	११
अक्ष्	अक्ष+	६	२	१९
अक्ष्	अक्ष	६	२	२०
धूर्ति	धूर्ति	६	२	२६
अक्ष्	अक्ष	६	२	३३
क्षर	क्षर्	७	१	३१
क्षर	क्षर्	७	१	३२
जीव	जीव्	७	२	१०
આઘાક્ષર	આઘક્ષર	७	२	२६
सम्+स्था+ण्वुल्	सम्+स्था+ण्युट्	८	१	१
तत्क्रींडया	तत्क्रीडया	८	१	५
पाशवक्रीडाय	पाशवक्रीडायां	८	१	१८
शोड	शौंड	८	१	२०
अक्ष	अक्षि	८	२	६
श्विन+कृ+घञ्	श्वि+कृ+घञ्	९	१	२८
(स्वा. प सेट्)	(भ्वा प सेट्)	९	२	१२
फम्	फण्	९	२	३३
કુકડવેલા	કુકડવેલ	१०	१	१०
गृ+ड	गृ+उ	१०	१	११
નીચાણુ	નીચાણુની	१०	१	३३
સૂર્યકાન્તગણી	સૂર્યકાન્તમણિ	११	२	१
चित्+ल्युट्	चि+ल्युट्	११	२	१२
अग्नि	(अग्निं ददाति)	१२	६	६
जठस्थानल	जठरस्थानल	१२	१	१५
अग्नि र्देवो	अग्निर्देवो	१२	१	२५
धा-क्विप्	इन्ध्+क्विप्	१२	१	२७
अनिप्रणयन	अग्निप्रणयन	१२	२	११
अनिभव	अग्निभव	१२	२	२४
अनिरिव	अग्निरिव	१२	२	२७
अनि	अग्नि	१२	२	३६
अनिश्च	अग्निश्च	१३	१	७
अनि	अग्नि रक्ष्यते	१३	१	१९
अनिना	अग्निना	१३	१	२८
रुह+क्त	रुह्+क्त	१३	१	३०
अग्रूप	अग्निरूप	१३	१	३४
अग्नेर्वर्चे	अग्ने वर्चं	१३	२	७
वृध्+ण्वुल्	वृध+ल्यु	१३	२	१२

अशुद्ध	शुद्ध	पृ.	को.	पङ्क्ति
मद+स्युर	मद्+स्युन्	११	२	२४
मर्सिर्विन्दुरिव	मर्सिर्विन्दुरिव	११	२	२१
चिघ्घ्र०	चिघ्घ्र०	१४	१	४
मनिरिव	मग्निरिव	१४	१	६
मनि स्तूयत	मग्निः स्तूयते	१४	१	८
स्तुम्यतऽम	स्तुम्यतेऽम	१४	१	९
मनिग्रामे	मग्निग्रामे	१४	१	११
मने।	मग्नेः	१४	२	७
मर्गि	मग्नि	१४	२	८
मनिहोत्र	मग्निहोत्र	१४	२	११
मग्निना ध्याति	मग्निना चरति	१४	२	२१
मनि तपस्वियते	मग्नि तपस्वीयते	१५	१	१७
मग्ना काय	मग्नाः कायस्य	१५	१	२५
गम यत्	गम्+यत्	१५	१	२७
मम नीयते	मग्ने नीयते	१५	२	१९
मग्राग्न्यक	मग्रग्निक	१५	२	२१
ममयाचित्	ममयापित्	१६	१	८
घ्+माधे-मद्	घ्+डत्	१७	१	१
(चुरा धम)	(मद्+)	१७	१	९
(चुरा मद्)	(मद्+मम)	१७	१	१
(मद्+णिच्)	मद्+णिच्)	१७	१	१०
मृच+स्युट्	मृड्+स्युट्	१७	१	२४
ममर्म	ममर्म	१७	१	२८
३२७	२३७	१७	१	३२
मप	मम	१७	२	४
त्री	त्रि	१७	२	३१
ज्याम्नानु (२)साधन	ज्यास्नानु साधन	१८	१	११
मङ्+णिच्	मङ्+णिच्+युच्	१८	१	११
पाक्षीरिव	पाक्षिरिव	१८	१	२
पाक्षि+मन्	पाक्षि+ङीप्	१८	१	२२
मह	मह्	१८	१	२२
मह्+ण्यत्	मह्+ण्यत्	१८	२	१२
वायतेऽसली	वायतेऽसौ	१९	१	१
मम+ड	मम्+ड	१९	१	२८
(कृ+कर्तरि+मच)	(कृ+कर्तरि ल्युट्)	१	२	१
(वायतेऽनेन वै+क)	(वायतेऽनेन वै+ल्युट्)	१	२	१७
भमी	भमी	२१	१	१७
मन्धि+तात्पत्	मन्धितात्पिन्	२२	१	८
मयमात्	मपमात्	२२	२	१६
मन+ड	मन्+ड	२२	२	१८
वापत	वागम	२२	२	११
मयापस्ये	मयापस्ये	२२	२	१४
२।७	२।७	२१	२	३४
०	तदारेखा	२४	१	१५
फम यस्य	पर्ण यस्य	२४	२	१
गम+ड	गम्+ड	२४	२	१९
युधिष्ठिर	युधिष्ठिर	२५	२	२
कामीमा	कामीमा	२६	२	६
धर्मे भाण्डार	धर्मभाण्डार	२६	२	६
यस्य	यस्याः	२६	२	२१
स्त्रि	स्त्री	२६	२	२८
जित	जिताः	२६	२	३३
मत	मत्	२७	२	५
लक्षण	लक्षण	२७	२	३४
स्त्री	स्त्री	२७	१	२७
मम्ज	मम्ज्+मसुन्	२८	२	२
मम्ज् करणे	मम्ज्+करणे	२८	२	६
माठने	मठते	२९	१	१९
मतिरिक्ता	मतिरिक्ता	३	२	२७
३१८	३१८	३१	१	४
कैपापत्यस्य	कैपापत्यस्य	३१	१	८
एव	एवम्	३१	१	१७
कृपा-वाद्य	कृपा+वाद्य	३१	१	२३
मतिकान्ता गाम्	मतिकान्तो गाम्	३१	२	२४
मविद्य	मविद्य	३२	२	२७
मनवाराम	मनवाराम	३२	२	३२
मात्य	मात्य	३२	२	१४
यम	यम्	३३	१	१७
प्रमाण्यम्	प्रमाणम्	३३	१	३३
वाक्यम्	वाक्यम्	३३	२	२५
ज्यानमी ७ १२	ज्यामनी ७१२	३४	१	९
मार्ग	माया	३४	१	१३

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
रास्ना	रास्ना	३४	२	११
तृच्	तृच्	३५	१	२४
વક્તા	વક્તા	३५	१	२५
आश्रमिणश्च	आश्रमिणश्च	३५	१	३३
अतिवर्तन्	अतिवर्तन	३५	१	३६
अतिवह्	अतिवह्	३५	२	१९
વટનાર	વટાવનાર	३६	१	१७
શક્તિવાળુ	શક્તિવાળુ	३६	१	३५
अतुहिनरश्मि	अतुहिनरश्मि	३७	२	३७
त्रि	पु	३८	१	१
क्लिश्	क्लिश्	३८	१	९
अत्यन्तनिवत्ति	अत्यन्तनिवृत्ति	३८	२	१५
निवृत्ति	निवृत्ति	३८	२	१५
अत्यन्त+क+ठन्	अत्यन्त+क+ठन्	३८	२	२३
अल+अच्	अल्+अच्	३९	२	४
અતિશયોક્તિ	અતિશયોક્તિ	३९	२	२१
ઉક્થ	ઉક્થ	३९	२	२५
ऊह्+अच	ऊह्+अच्	३९	२	३४
भू+तृच्	भू+शतृ	४०	१	६
કપુર	કપૂર	४०	१	१४
जन+ड	जन्+ड	४०	१	१५
अथर्व वेत्ति	अथर्व वेत्ति	४०	२	४
नारित	नास्ति	४१	१	११
क्तिन्	क्तिन्	४१	२	३०
ક્રોધ	ક્રોધ	४१	२	३२
दृष्टि	दृष्टि	४१	२	३४
देयम्	देयम्	४१	२	३६
अद्+स्मरच्	अद्+क्मरच्	४१	१	३०
प्रेष्टि	प्रेष्टि	४१	२	२१
अधोवत्तिनी	अधोवर्तिनी	४३	१	६
अ ैत	अद्वैत	४३	२	१६
अधराची भव	अधराचि भव	४४	१	३४
च्वी	च्वि	४४	२	४
चर+णिनि	चर्+णिनि	४४	२	२२
અવમી	અધર્મી	४४	२	२७
सस्य खत्त्वम्	सस्य शत्त्वम्	४५	१	१०
अधिकरणाचचल	अधिकरणविचाल	४५	२	११
अधिकर्म्मकर	अधिकर्मकर	४५	२	२२
ભેક્તા	ભોક્તા	४६	१	६
अधिका	अधिका	४७	१	५
આધક શોભાવાળુ	અધિક શોભાવાળુ	४७	१	३४
०	टच्	४७	१	३५
अधिरूक्म	अधिरुक्म	४७	२	३
अधिरुह+भावे	अधिरुह्-भावे	४७	२	१०
अधिघ्य	अव्य	४७	२	१८
श्रा-पाके	श्रा-पाके	४८	१	१८
अ+पू-अधिभिपवे	अधि+पू-अभिपवे	४८	१	३३
इष+भावे क्त	इष्+भावे-क्त	४८	२	३६
अनि	अग्नि	५०	१	१३
अविन.	अघिन	५०	१	२०
આઉ	અડાણુ-આવલુ	५१	१	३४
कर्मणि-क्त	कर्मणि-तव्यच्	५१	१	३५
હિ સ	હિંસક	५१	२	२५
अघ्नगा	अघ्नगा	५१	२	१९
रा+क	रा+क	५१	२	३२
आनी	आ+नी	५२	१	१८
अनिना	अग्निना	५२	२	१०
अधिग्त	अधिगत	५३	१	३६
ચૌ-સ	ચૌદશ	५४	१	१
अनन्त-ग्नान	अनन्तज्ञान	५४	१	९
तीर्थकृञ्च	तीर्थकृच्च	५४	१	१२
कृ-क्वि	कृ+क्विप्	५४	१	१२
अनन्त पश्यति	अनन्त पश्यति	५४	१	१७
તીર્થકરે	તીર્થ કરે	५४	२	१७
अनन्तशीष	अनन्तशीर्ष	५५	१	५
वर्णौ	वर्णौ	५६	१	१९
આયોગ્ય	અયોગ્ય	५६	२	१
પ્રતિમધક	પ્રતિબધક	५६	२	१५
अर्घो	अर्घो	५६	२	१६
અવનસ્થાની	અનવસ્થાની	५८	१	२
आगनं	आगतं	५८	२	३६
છણ્યેલ	જણાયેલ	५८	२	४२

अशुद्ध	शुद्ध	पृ०	को०	पंक्ति
प्रभुरस्य	प्रभुरस्य	५९	१	२९
मायाये	मायाये	५९	२	१२
मन्	मत	५९	२	१०
ममार्तव	ममार्तव	१	२	४
नम् दिवनाते-कसु,	नमपूर्वाद्स्मातिः कमसु	६१	१	१८
अणिमा	अणिमा	६२	१	१
मिमिषा	निमिषा	६१	१	१
निमेष	निमेषः	६२	१	१
अनु+हप्+णिच्	अनु+कल्प्+णिच्	६४	१	४
अनुकाम+मन्	अनु+कम्+णिच्+मच्	६४	१	११
अनु+क्षिप्ति+ल्युट्	अनु+क्षिति+ल्युट्	६५	१	१२
अनुक्षिप्ति-अ	अनुक्षिति+अ	६५	१	१४
अनतिक्रम्य	अनतिक्रम्य	६५	२	२
अनुत्पात्या	अनुत्पात्या	६६	१	२
तुद्+क	तुद्+क	६६	२	४
अनुगुणधि	अनुगुणधि	६६	२	१७
अनुदेन	अनुदेव	६६	२	२९
नद्+य	नद्+यम्	६७	२	६
अनुभवा	अनुभवा	६७	२	३
अन्वयव्यति-	अन्वयव्यतिरेक			
दृष्टान्तरहितो	दृष्टान्तरहितो	६८	२	९
अस्ना	अस्मार	६८	२	१७
पन्-विनि	पद्+दनि	६९	१	१
इच्छापूर्वक	इच्छापूर्वक	६९	१	१७
प्रयोजनाधिकारि,	प्रयोजनाधिकारी	६९	२	९
अपापाम्यम्	अपापाम्यम्	६९	२	५
मय	मय्य	६९	२	१४
नेमनुग्रंभं	नेमन्तुग्रंभं	७०	१	१४
अनुवचन	अनुवचन	७२	२	१०
अनुप्रयान	अनुप्रयान	७३	१	२१
क्षीयाम्	क्षियाम्	७५	२	१३
वध	रूपम्	७६	१	१
वाक्यविरहित	वाक्यविरहिता	७७	१	२४
कुम्भे	कुल्ये	७७	१	२९
नमी	न मी	७७	१	३
प्यम	प्यम्	७७	२	११
अभ्यन्तरस्य	अभ्यन्तरस्थं	७८	१	१
कोदरे	कोटरे	७८	१	२
अनुसंधानर्भ	अनुसंधानार्थ	७८	२	२०
सक्षार	संसार	७९	१	१४
पद	पद्	७९	२	२९
अन्तर्भिम	अन्तर्भौमी	८	१	११
स्वर्गपृथिव्यौ	स्वर्गपृथिव्यो	८०	२	१३
मध	सध	८	२	२१
महावित्यात्	गेहावित्यात्	८	२	१४
तिरेधान	तिरोधान	८१	२	९
अन्तेवासन्	अन्तेवासिन्	८२	२	२१
पु	पु व व	८३	१	३
मन्यस्ते	मन्यते	८३	१	१२
हन्	हन्-हस्य	८३	१	१९
मन्त्याश्रम इति	मन्त्याश्रम-इति	८३	१	१७
अधि+कृ	अधि+कृ	८४	१	२
वर्षसार	वर्षसार	८५	१	२१
पुरीमंडि	पुरीमिडि	८६	१	२
अनुभवा	अनुभवा	८९	२	५
कर्तरि-ल्युट्	कर्तरि-ल्यु	९	१	९
मम माथे	मम्+माथे	९	२	२१
धातेश	धातेश	९०	२	३३
अनिट	अनिट्	९२	१	१४
व्याते	व्याप्ते	९२	२	१९
कर्तरि-ल्युट्	कर्तरि-ल्यु	९३	१	१८
कृ	पु	९४	१	१२
पूर्वत्वो	पूर्वत्वे	९४	२	१२
परिणाम यस्य	परिणामं यस्य	९५	१	३३
नदि	नदि	९६	२	१९
अर्धीति	अधीति	९७	१	१८
समास	समास	९७	२	२१
देशने	देशने	९७	१	२३
अप्	अप्	९८	२	१४
इति	इमि	१००	१	२४
अपादानात्	अपादानात्	१	१	१४

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
अनुगत	अपगत अक्षम्			
त्नि	त्रि	१००	२	५
आप	अपि	१०२	१	२८
फर्त्तरि	दा+क	१०३	१	२७
तीर्थकर	तीर्थकर	१०४	१	९
तर्कना	तर्कनो	१०५	१	१३
अग्निपोम	अग्निष्टोम	१०५	१	२६
कृप्	क्लृप्	१०६	१	५
प्रधान'	प्रधानम्	१०८	१	११
अपरामत	अपरिमित	१०८	२	१
परिछेत्तु	परिछेत्तृ	१०८	२	१३
स्त्रीया	स्त्रिया	१०८	२	३०
दुखविगेरेथी	दुःखविगेरेथी	१०९	१	२१
आप्रय	अप्रिय	११०	१	१३
प्रता	प्रेता	११०	१	२५
पौड	प्रौढ	११०	१	२७
आप्+व-ह्रस्व	आप्+य-ह्रस्व.	११०	१	२९
वाळीयु	वाळीयु	१११	१	१
नस्ति	नास्ति	१११	२	१८
जन	जन्	११२	१	९
अवति	अवति	११२	१	३६
अभ्नक	अभ्रक	११३	१	३
ड्रीप्	डीप्	११४	१	१८
घञ	घञ्	११४	२	१८
कृप्	क्लृप्	११४	२	२३
ग्रह	ग्रह्	११५	२	९
स्त्रीया	स्त्रिया	११५	२	३४
अभिधारण	अभिधारण	११६	१	५
काळीदास	कालीदास	११६	२	२०
भानाओ	भावनाओ	११७	१	२६
णिच्+यत्	णिच्+क्त	११८	१	५
ल्युट्	ल्युट्	११८	२	३
अभि	अभि	११८	२	१८
अभिनिष्कारिन्	अभिनिष्कारिन्	११८	२	२६
अभिनिष्क्रमणे	अभिनिष्क्रमणे	११८	२	३०
युकतयुक्ति	युक्तियुक्त	११९	१	१०
ओकटर	ओकटर	११९	१	२१
स्वीकारेल	स्वीकारेल	११९	१	३३
पडया	पडवा	११९	१	३७
प्राजावय	प्राजापत्य	११९	२	३१
गवामयपना	गवालम्भनना	११९	२	३३
भृशार्य	भृशार्थे	१२०	१	१४
मत्रपूर्वक	मन्त्रपूर्वक	१२०	२	२०
अभि+भप्	अभि+मृप्	१२१	१	१७
मेङ्-भावे+क्त	मेङ् भावे क्त+णिनि	१२१	१	२२
रिंपु	रिंपुं	१२१	१	२५
अभिमातिपाह	अभिमातिपाह्	१२१	१	२२
अभिभूलस्य	अभिमूलस्य	१२१	२	२०
अभियोकता	अभियोक्ता	१२२	१	१३
लङ्घ्	लङ्घ्	१२२	२	२३
प्रमाणुकरनार	प्रणामकरनार	१२३	१	२८
अभि	अभि	१२४	१	३
शङ्क	शङ्क्	१२४	१	५
शङ्क्	शङ्क	१२४	१	७
शस्	शंस्	१२४	१	२१
घञ	घञ्	१२४	१	३१
शप्-घञ	शप्+घञ्	१२४	१	३०
स्वञ्ज्	स्वञ्ज्	१२४	१	२४
सम्भूत	सम्भूति	१२५	१	२७
अभिहृति	अभिह्रुति	१२६	२	२८
अभाक्ष्णम्	अभीक्ष्णम्	१२६	२	३३
वा उट्	वा ऊढ्	१२७	१	९
मतुप	मतुप्	१२७	१	३६
भुङ्क्ते	भुङ्क्ते	१२७	२	१८
अम्यग्र	अभ्यग्र	१२८	२	२३
अम	अम्	१२८	२	२२
अम्यर्हित	अभ्यर्हित	१२९	१	२२
अम्यवस्कन्द	अभ्यवस्कन्द	१२९	१	२७
अम्यगारे	अभ्यगारे	१२९	२	७
योग्भ	योग्य	१२९	२	३२
मेघात्	मेघात्	१३२	१	३०
अभ्रलिप्ता	अभ्रैर्लिप्ता	१३२	१	३३

अशुद्ध	शुद्ध	पृ०	को०	पंक्ति
मभ्रमैर्यै	मभ्रेमैर्यैः	१३२	१	११
मभ्रप	मभ्रेप	१३४	२	१
मभ्र मया	मभ्रे मया	१३२	१	२१
न भ्रप	न भ्रेप	१३२		२९
मातु	म्यातु	१३७	२	३१
मेऽसुर	मे सुर	१३८	१	२२
मम	मम	१३९	१	५१
मसुयोरा	मसुवारा	१३९	२	८
मसुवानर	मसुवामर	१३९	२	१२
मसु	मसु	१४	१	१
मसुमि	मसूमि	१४०	१	२
मसु	मसु	१४	१	१४
औषधी	औषधि	१४०	२	११
[illegible]	[illegible]	१४१	२	६१
पुर	पुर	१४१	२	३१
[illegible]	[illegible]	१४१	२	३३
तथा पैम्पर्त	तथा पाम्पत्त	१४३	१	९
पित्र [illegible]	पितृकार्य	१४३	२	११
[illegible]	[illegible]	१४४	२	१
ऋषि	ऋषि	१४४	१	२
स्वार्थ	स्वार्थ	१४६	१	३५
[illegible]	[illegible]	१४६	२	३५
माठक	माठकम्	१४७	१	१
निवरे	निवेरे	१४८	२	१०
[illegible]	[illegible]	१४९	१	१७
[illegible]	[illegible]	१५१	१	१६
तपी	तापी	१५१	१	१८
[illegible]	[illegible]	१५३	२	१
[illegible]	[illegible]	१५३	२	११
पुर्णिका	सादर	१५४	१	३
मर्हे	मह	१५४	१	२९
[illegible]	[illegible]	१५४	१	११
मह	मर्ह	१५४	१	३३
दर्शार्पा	दिमर्पा	१५४	२	२
दर्वी०	दर्वी	१५५	१	११
ग्रहम्	ग्रहम्	१५६	१	२९
पक्षीरातु	पाक्षीपातु	१५२	१	३१
मीपाम्	क्षिपाम्	१५०	१	११
तालम्भी	तालम्पेषी	१५६	१	१७
मर्थे	मर्थैः	१५६	२	७
निघ	निन्घ	१५६	२	२७
मर्थबोधस्य	मर्थबाधस्य	१५६	२	३३
रेष	देष	१५७	२	३६
मद्वस्त्र	मद्वस्त्र	१५८	२	१८
मर्दमद्यमिर्म	मर्दमद्यमिर्त	१५९	१	७
मद्य	मर्द	१	१	२१
मद्यपाम	मर्दपाम	१५९	२	३
मर्यादा	मर्याद	१६०	१	२९
रिदम्	दम्	११	१	३३
मर्दम्तु	मदम्तु	१६०	२	१५
दम्न	दम्	१६१	२	४
द	दक	१६२	१	१३
र्मीपाम्	क्षिपाम्	१६२	१	१८
माइ	माइ	१६२	१	३२
दीर्घ [illegible]	दीर्घ [illegible]	१६२	१	३३
मद्ध+मधुर	मद्ध+मधुर	१६२	२	१०
मसम्प	मसम्प	१६३	२	५१
मर्दश्रीचिक	मर्दश्रीचिक	१६३	२	८
मद्ध+मधु	मर्द्ध+मम्	१६४	१	९
[illegible]	[illegible]	१६४	१	२२
मखिमर्ग	मखिगन्द	१६४	२	२
[illegible]	[illegible]	१६६	१	३
मघा	मेघा	१६६	२	५४
[illegible]	[illegible]	१६७	२	८
[illegible]	[illegible]	१६७	२	३४
मद्ध+हर	मद्ध+मधुर	१६८	१	१
[illegible]	[illegible]	१६८	१	११
निदे	निदेष	१६८	२	२१
तर्पी	तर्पी	१६९	२	१
ममर्थ	ममर्थ	१६९	२	३२
मर्वाडिमस्य	मर्वाडिमस्य	१०	१	३२
मर्वाडिमतपा	मर्वाडिमतपा	१७२	१	३१

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
પ્રાસદ્ધ	પ્રસિદ્ધ	१७०	१	२७
અન્ત કરણાચ્છિન્ન	અન્ત કરણાવચ્છિન્ન	१७०	१	२८
માટે હસવુ	મોટેથી હસવુ	१७०	१	३३
ज्ञा+ड्	ज्ञा+ड	१७०	२	२६
ચીડેલ	ચીરેલ	१७१	२	१८
अघ+धा	अव+धा	१७२	२	२०
પ્રતિમધ	પ્રતિગન્ધ	१७४	२	१
भवर.वण	अवर वर्ण.	१७५	२	३६
घञ	घञ्	१७७	१	१६
मूलोप	मलोप	१७७	१	२४
वार्थ असि	वार्थे ग्रसि	१७७	२	१४
अवण	अवर्ण	१७८	१	२०
अवलिप्पता	अवलिप्तता	१७८	२	१८
રક્ષણ	ક્ષરણ	१८०	२	११
अवसस्र्	अवस्रस्	१८०	२	१८
નર તરતુ	નિરતરનુ	१८६	१	२३
त्वल्ह	तल्	१८६	२	३५
વિપયહત	વિષયરહિત	१८७	२	१८
विष्टम्भ	विष्टम्भ	१८७	२	२४
शास्त्रण	शास्त्रेण	१८८	१	१७
આડ હાથે	આડે હાથે	१८९	२	१९
पति	प. पति	१८९	२	३३
શરી	શરીર	१९०	१	४
पणमिव	पर्णमिव	१९३	१	१
ઉપનો	ઉપરનો અર્થ	१९३	१	६
कनरि	कर्त्तरि	१९३	१	७
ન હ તે	નહિ તે	१९३	२	१८
अश्थकारकम्	अश्मकारकम्	१९६	१	३२
ગર્વગ્હિત	ગર્વ રહિત	१९७	१	१८
નખલાં	નખલો	१९७	१	३४
દૈત્યનો	દૈત્યનો	१९८	१	१७
मतुप्	मतुप्	१९९	२	३४
अश्वपक्नव	अश्वपक्नव	२००	१	२५
विद्+डा	विद्+डा	२००	१	२८
श्वस्तनमस्त्यस्य+टन्	श्वस्तनमस्त्यस्य-ठन्	२००	२	२
अश्व+अव+रुह+णिनि	अश्व+अव×रुह्+ण्वुल्	२०१	१	८
भ्वा० उजा	भ्वा उभ०	२०१	१	२९
अष्ट	अष्टौ	२०२	१	९
पाणि-च्	पालि+अच्	२०२	१	१५
मङ्गलार्चे	मङ्गलार्थे	२०२	२	६
अष्टम	अग्रम	२०२	२	१५
પ્રણુમ	પ્રણામ	२०३	१	१४
स्मरज	स्मरण	२०३	१	२०
अष्टधिका	अष्टाधिका	२०३	२	२७
ગ થ	ગ્રન્થ	२०३	२	३७
અસખ્ય	અસ ખ્ય	२०५	१	२७
सतुष्टा	संतुष्टा.	२०७	१	१४
सपण्ड	सपिण्ड	२०७	२	७
અપત્તિનો	સપત્તિનો	२०९	१	३
माघ	माघे	२१०	२	३४
स्त्रीर्या	स्त्रिया	२११	२	२१
अर्सि	गर्सि	२१२	१	२६
अविप	अधिप	२१३	१	२२
अभपवे	अभिनवे	२१३	१	२७
असूर्यस्यश्या	असूर्यम्पश्या	२१३	२	१६
સવમાન	સાવધાન	२१४	१	२७
નિદા	નિન્દા	२१५	१	१५
अस्त्रण	अस्त्रेण	२१५	१	२८
अरयहेति	अस्यहेति	२१७	२	३३
રીસામણિની	રીસામણીનો	२१८	१	१६
अस्रमेन्	अस्रेमन्	२१८	१	२९
विमुढात्मा	विमूढात्मा	२१९	२	१०
आह्नि	अह्नि	२२०	१	३२
હિસાશીલ	હિ સાશીલ	२२१	१	४
પઠાન્તર	પાઠાન્તર	२२२	२	२
ह्व+क्त	हु+क्त	२२३	१	६
टित्वात्	टित्त्वात्	२२३	२	२४
कल्पपर्प्यन्तम्	कल्पपर्यन्तम्	२२४	१	११
ईकट् आकालडादेश	आकलडादेश -इकट् च नि०	२२४	२	२१

अशुद्ध	शुद्ध	पृ	को	पंक्ति
मेरुशिखरे	मेरुशिखरे	२२५	१	७
मातुलिङ्ग	मातुलिङ्ग	२२६	१	२६
या+क्त	याम्+क्त	२२७	१	१४
कुमारसम्भव	कुमारसंभवे	२२९	१	२
निर्+मिमत्रुभी	तिर्+नम्+क्ति	२२	१	४
मन्त्रा	मन्त्रा	२३१	१	१
क्रियाधन्या	क्रियाधन्या	२३२	१	६
कुमारोधनो	कुमारोधनो	२३४	१	२८
षडाविंशावलेन	षडाविंशा पञ्चलेन	२३५	१	२८
धातुन्याह	धातुन्याह	२३६	१	७
आत्मनि	आत्मनः	२३६	२	२१
छण	छण्	२३६	१	३
कुण्डो	कुण्डो	२३७	१	२२
आत्म्+क्यप्	आत्म्+क्यप्	२३७	२	२९
पु	पु न प.	२३७	२	१४
सर्पि	सर्पि	२३८	१	३
मिलत	मेलनं	२३८	१	६
न्यास	न्यास म	२३८	१	१२
सर्षु	सप्तु	२३८	१	२
प्रारभ्य	प्रारभ्य	२३	२	५
अरभीभ्रु	अरभीभ्रु	२४०	१	६
मतिपरिच	मतिमारिचं	२४	२	२६
यत्न	यत्	२४	२	३३
आ+या+क्त	आ+या+क्त	२४१	१	३
आगम+कम्+विद्	आग्या+कम्+जिद्	२४१	१	१७
आगमसमेप	आगमसमेव	२४१	२	३
स्वामी	स्वामी	२४१	२	१२
सह्यम्भर	सह्यम्भर	२४२	१	६
धृति	धृति	२४३	१	८
विमर्ति	विमर्ति	२४३	१	१४
हितोपदेशा	हितोपदेशाः	२४३	२	२९
आमरूपा	आत्मरूपा	२४४	१	२२
आमन	आगमन	२४४	१	२४
आमसुप	आगमसुप	२४४	१	२६
मेघा	मेघा	२४४	२	२
इति	इति	२४६	२	८
मादित्यपुरिका	मादित्यपुरिका	२४६	१	११
फक	फक्	२४७	२	१४
अन्नीदपि	अन्नदपि	२५२	२	१८
ध्रुवी	ध्रुवि	२५२	२	३३
ईशप्राप्	ईशप्राप्	२५५	१	३७
पृतु	पृतु	२५३	१	३
ईपन्	ईपत्	२४६	२	४
करोति	करोति	२४८	१	३
प्रश्नीन	प्रश्नीन	२४८	१	२८
भस्तुनस्य	मास्तुनस्य	२५९	१	२
मुसुरी	मसूरी	२५९	१	२२
कन्तो	कन्ता	२०	२	३
निपुन	निर्गुन	२६	१	२९
रामनन्द	रामनन्द	२६१	२	१
मुम्-निमप्	मुर्-पिमप्	२६२	२	११
आमसिक	आमसिक	२६३	२	७
आत्मगुप्ति	आत्मगुप्ति	२६३	२	१७
आत्मस्पन	आत्मस्तैन	२६३	२	१२
आत्मगुप्तस्य	आत्मगुप्तस्य	२६३	२	१५
अह+क्युस्	अद्+क्युस्	२६३	२	३
आत्मकैतस	आत्मकैतस	२६४	१	१४
प आधारे	पद-आधारे			
आपतिम्रपम्	आपतिगमम्	२६७	१	३०
भयनमेव	भयनमेव	२६४	२	३
कन्	कन्	२६४	२	३७
स्फुर	स्फुर्	२६५	१	२९
रम	रम्	२६७	१	३१
कदाकस्य	कदाकस्य	२६८	२	२९
कुन्दार	कुन्दार	२६८	२	७१
व्यवसपल्याम्	व्यवसपल्याम्	२६९	१	१
रह+क	रह्+क	२६९	१	५
सर्वाऽस्वस्य	सर्वास्वस्य	२७०	१	२१
मोक्षापस्यम्	मोक्षापस्यम्	२७०	१	३७
ईपन	ईपत्	२७१	१	९

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
ભાઘ	माघ	२७७	२	१७
વમસ્પતિ	વનસ્પતિ	२७८	२	३८
વિનતી કરેલ	વિનન્તિ કરેલ	२७९	२	३१
ડીપૂ	ટીપૂ	२८०	१	३१
તૃણા	તૃષ્ણા	२८१	१	२३
पा+णिच्	पाल्+णिच्	२८१	२	३
चरति+ढक्	चरति+ठक्	२८२	१	९
અશીર્વાદ	આશીર્વાદ	२८२	१	११
आशाकेय	अशोकेय	२८२	२	३०
શીઘ્નતાવાળુ	શીઘ્રતાવાળુ	२८२	२	१६
अच	अच्	२८६	२	९
आस्तीर्य्य-ते	आस्तीर्य्यते	२८९	१	१४
पण्डेष्वनास्था	पिण्डेष्वनास्था	२८९	२	१९
रथा	स्था	२८९	२	२६
निधनता	निर्धनता	२९०	१	१०
रुविर	रुधिर	२९१	१	१
आस्वाद्यनोया	आस्वाद्यतोया	२९१	१	२०
अक्षा	अक्षि	२९४	१	४
વિવિસ્મય	વિસ્મય	२९४	१	२६
ગીતા	गीतायाम्	२९६	१	२१
जायजे	जायते	२९६	२	२
नात्यति	नात्येति	२९७	१	२४
इतरेद्युस्	इतरेद्युस्	२९८	१	२९
દિશએ	દિશાએ	२९८	१	३१
ઇતિસને	ઇતિહાસને	२९८	२	३०
इदानीं+ण्वुल्+तुट्	इदानीं-ट्युल्+तुट्	२९९	२	६
इध्मजिह्व	इध्मजिह्व	२९९	२	२१
प्रस्रब्ध्	प्रस्रब्ध	२९९	२	२३
મુથહાના	કુન્થાહના	२९९	२	३२
इन्दिीवरी	इन्दीवरी	३००	१	१३
इन्द्रशलम	इन्द्रशलभ	३०३	१	१
ઇન્દ્રણીનુ	ઇન્દ્રાણીનુ	३०३	१	१०
स्तूयतऽश्च	स्तूयतेऽश्च	३०३	१	२१
ઇદ્રિયો	ઇન્દ્રિયો	३०४	१	१
मवर्थीयः	मत्वर्थीय	३०४	२	२४
कुसितार्थे	कुत्सितार्थे	३०५	२	३
हरिवल्लैव	हरिविल्लैव	३०६	१	९
इन्च्	इचि	३०६	२	१२
गीता.	गीतायाम्	३०९	१	१२
मवबीत्	अब्रवीत्	३१०	२	१९
ईश+क्विप्	ईश्+क्विप्	३१२	२	२५
આદ્રા	આર્દ્રા	३१२	२	२७
દાંતવાળે	દાતવાળો.	३१३	२	३९
रह्नितोप्येष	रह्नितोप्येप	३१४	२	१९
ઉકથ	ઉક્થ	३१५	१	२
शसूणिव	शसू+णिव	३१५	१	५
પાશિનીય	પાણિનીય	३१५	१	१०
સીંચેલ	સી ચેલ	३१५	२	१५
કૂરનક્ષત્ર	કૂર નક્ષત્ર	३१६	१	१
ભૂતિ	ભૂર્તિ	३१८	१	२
બાકી	ખાકી	३१८	२	२५
चरणे	करणे	३१९	२	५
उच्छेव्यते	उच्छेप्यते	३१९	१	१७
ગિરિનાર	ગિરનાર	३१९	२	३७
जभि	जृभि	३२०	१	४
तत्तीर्पु	तितीर्पु	३२०	२	३३
ख	खश्रू	३२१	१	२
पर्णमिघ	पर्णमिव	३२१	१	५
कण्ढिता	कण्ठिता	३२१	२	३९
ધૂજરીવાળુ	ધૂઞરીવાળુ	३२२	१	१०
उका	उल्का	३२२	२	२७
मेपतुलादि	मेषतुलादि	३२३	२	११
અત્યત	અત્યન્ત	३२४	१	३५
આધપતિ	અધિપતિ	३२५	१	८
चाणाक्य	चाणक्य	३२५	२	२५
पञ्यमी	पञ्चमी	३२६	१	१९
उत्तरापाढा	उत्तरापाढा	३२७	१	१८
उत्तरग्रसिद्ध	उत्तरप्रसिद्ध	३२७	१	१९
गृह्वानुत्तरेण	गृह्वादुत्तरेण	३२७	२	४
दगृ	दश्	३३०	१	१८
उत्सङ्गिन्+णि+क्त	उत्सङ्ग+इतच्	३३१	२	२६

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कॉ.	पंक्ति
मधुमता	मधुमती	११२	१	१८
मेमे	मेमे	११३	१	१
स्रो	स्री	११३	२	९
कम	कम्	११४	१	४
पत्र	पत्र	११४	२	२१
भातनी	भातनी	११५	२	११
व्यपतित्व	व्यपति	११६	१	१६
वर्ते	वर्तते	११६	२	३१
भेलय	भेलय	११७	१	१२
तप्+मा	तप्+मा	११७	२	२१
विद्मुखे	विद्मुखे	११८	२	१७
वाहगुलेत्सार	वाहगुलेत्सार	१४२	१	२८
वदूवृत:	वदूवृता:	२४२	१	९
बुध+धम्	बुध+धम्	१४२	२	१०
मापावा०	मापावा	१४३	१	१७
स्युर्	स्युर्	१४४	१	४
मन्	मन्	४४	१	२५
महाभारतन्तु	महाभारतन्तु	१४४	१	२१
वपावक	वयोवक	१४४	१	१२
उत्कपितः	उत्कर्पित	१४४	२	२
अद+मच्	अद+मच्	१४५	१	१६
ऋषी	ऋषी	१४५	१	२३
भेरवर	भेरवर	१४५	१	३३
इन्दु स्तीने	इन्दु स्तीने	१४७	१	७
वद्+मै+पत्	वद्+मै+पत्	१४७	१	३१
चमक	चमक्	१४८	१	१
विशोकवत्सुम्मिपिते:	व्यशोकवत्सुम्मिपिते:	१४८	२	४
वाह्र अर	वाहर	१४८	२	२५
३४	३४	१४८	२	१४
वरलत्व	वरलत्व	१४९	१	२५
कुप्+विच्	कुप्+विच्	१४९	२	१५
वरीवदृष	वरीवृष	१४९	२	३३
नियम्भीपाधि	नियम्भीपाधि	१५१	१	९
वपमती	वपमता	१५३	१	२
तत्स्सामीप्यार्थो	तत् तत् सामीप्यार्थो	१५४	१	२८
रेम	रेम	१५४	२	२
उपविश्+टाप्	उपविश्+टाप्	१५४	२	२५
गम	गम	१५६	१	७
वर्षे	वर्षे	१५६	१	१९
प्रशमम्	प्रशमम्	१५८	१	१
भेरवेश	भेरवेश	१६	१	२३
साधनने	साधनने	१६०	१	३
उप+क्रम्	उप+क्रम्	१६२	१	४
मलीकृत्य	मलीकृत्य	१६४	२	५
डिम्ब करी	डिम्भ करी	१६६	१	१
प्यत्	पत्	१६७	२	५
सम्ध्योपासमेव	सम्ध्योपासमेव	१७०	१	२७
अत्यनामिनी	अत्यनामिनी	१०	२	२९
कपोत्म	कपोत्म	१७१	१	१६
पूर्वपुर्ण	पूर्वपुर्ण	१७२	२	१
सेद	सेद्	१७२	१	१२
करम्भो	करम्भो	१७३	२	२३
भेरवी	भेरवी	१७३	२	१
मोक+कर्मणि	मोक्+कर्मणि	१७३	२	२१
मत्वार्थे	मत्वार्थे	१७४	१	४
नामोत्क्रिस	नामोत्क्रिस	१७४	१	२
कापथृत	कापथृता	१७४	२	१८
कर्णोद	कर्णोद	१७४	२	२९
हिरण्मयोमी	हिरण्मयोर्मी	१७४	२	२९
पचायक	पचायच्	१७५	२	११
नगरालचक्रु	नगरालचक्रु	१७५	१	१
भरोर्म	भरोर्म	१७५	१	११
उच्च्	उच्च्	१८७	२	११
उत्पाक	उत्पाक	१७८	१	१
स्वीविष्	स्वीविन्	१७८	२	१५
उच्य उपगम्यते	उच्यते उपगम्यते	१७८	२	१
निस्वर	निस्वर	१८	१	१५
वरपात्र	वरपात्र	१८	२	१६
रेम	रेम	१८	२	१
न्धुराधरा	निधुराधरा	१८३	१	२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कॉ	पंक्ति
ऊर्ध्व	ऊर्ध्वे	३८२	१	२५
गच्छन्तम्	गच्छतम्	३८२	१	२९
उर्ध्वंवर्हिस्	उर्ध्वेबर्हिस्	३८२	२	१
स्त्रीर्या	स्त्रिया	३८४	१	८
ઉપરનો અર્થ	ઉપરનો અર્થ	३८४	२	२४
चन्दोविचिति	छन्दोविचिति	३८५	२	३४
ऋचाभिच	ऋचामिच	३८६	१	६
वद्+क्विप्	विद्+क्विप्	३८६	१	१४
ભૃગુવરાને	ભૃગુન ગને	३८६	१	२४
ऋच्+कीन्	ऋच्+कीपन्	३८६	१	२५
નિદા કરવી	નિન્દા કરવી	३८७	२	१५
ब्रह्मपि	ब्रह्मर्षि	३८७	२	३३
પતિપદ	પ્રતિપદ	३८९	१	१
यागमेदे	यागभेदे	३८९	१	१५
तत्रानुप्ठेयं	तत्रानुष्ठेय	३८९	२	१०
વિયેગ	વિયોગ	३८९	२	३५
ऋप्यगता	ऋष्यगता	३९१	२	२५
पचा०अव्	पचा०अच्	३९१	२	१२
ન્યાસ	ન્યાસ	३९२	२	४
દક્ષગડ	દક્ષગડ	३९२	२	५
ચિન્હવાળુ	ચિન્હવાળુ	३९३	२	५०
જૈનીગીય	જૈમીનીય	३९४	२	१५
वेशा	देशो	३९५	१	७
પ્રધન	પ્રધાન	३९६	२	२
મર્વભામ	સાર્વભૌમ	३९७	२	२
राजा+टच्	राजा-टच्	३९७	२	३
રાત્રદિવસ	રાત્રિદિવસ	३९७	२	४
ब्रह्मिण	ब्राह्मण	३९७	२	५
पकवक्त्र	पकवक्त्र	३९८	१	३
एकवक्त्र	एकवक्त्र	३९८	१	५
मेघ	मेघ	३९९	२	११
मिथ्यैकाक्षरम्	मित्यैकाक्षरम्	३९९	२	३४
सप्तशीर्षण्यानि	सप्तशीर्षाण्यादि	४००	१	३६
पको न	पकोन	४००	२	३६
એકસરનો	એકસોગ્ને	४०१	२	७
पक+च्चि	पक+च्वि	४०२	१	८
पतम्व	पतग्व	४०३	१	२४
परिमाणे व	परिमाणे-अस्त्यर्थे	४०३	२	७
अपततामतीव	पततामतीव	४०३	२	४
બાકડુ	બાકડુ	४०३	२	१९
भगवद्गीता	भगवद्गीतायाम्	४०३	२	२१
स्नी	स्त्री	४०३	२	२२
કોગવ્યવ શમા	કાગવ્યવ શર્મા	४०४	१	१
फलभस्या	फलमस्या	४०४	१	१४
पिवेद्वा	पिबेद्वा	४०४	१	२०
पवारु	पर्वारु	४०४	१	२२
सेट	सेट्	४०४	१	३
इल्+उक	आ+इल्+उक	४०४	२	११
पमस्त्यस्य	पचमस्त्यस्य	४०४	२	२३
એકપ્રકાગવાળુ	એપ્રકાગવાળુ	४०४	२	२४
आ+इपदर्थे	आ+ईपदर्थे	४०५	२	१४
ऐक+स्वार्थे	एक+स्वार्थे	४०५	१	२७
ऐक+ध्यमुञ्	एक+ध्यमुञ्	४०५	१	२८
ऐकपतेर्भाव	एकपतेर्भाव.	४०५	२	२३
ऐकपतो	एकपतो	४०५	२	२५
ऐकस्मिन् पदे	एकस्मिन् पदे	४०५	२	२७
વિભાકતયન્ત	વિભક્ત્યન્ત	४०५	२	२९
ऐका श्रुति	एका श्रुति	४०६	१	२०
ऐणस्य	एणस्य	४०७	१	२४
ऐण घ्नन्ति	एण घ्नन्ति	४०७	१	२६
ऐणीपचनदेशे	एणीपचनदेशे	४०७	१	२७
ઋગ્વેદનુ	ઋગ્વેદનો	४०७	१	३६
ऐन्द्रावार्हस्पत्य	ऐन्द्राबार्हस्पत्य	४०८	१	१६
अन्तरालदिक्	अन्तराला दिक्	४०९	१	१४
आ इपत्	आ+ईपत्	४१०	२	३५
ओदस्य	ओदनस्य	४११	१	२१
हिन	हित	४११	१	३६
ताम्रोष्ठपर्य्यस्त	ताम्रोष्ठपर्यस्त	४१२	१	४
બિગાડ્યા	બિગાડ્યા	४१२	२	१९
स्वार्थे	स्वार्थे	४१२	२	१९
औतत्पत्तिकस्तु	औत्पत्तिकस्तु	४१३	२	२५
व्याख्याना	व्याख्याना	४१३	२	२९

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
उह्	उह्	४१४	१	११
व्यम्	व्याम	४१४	१	१९
मीमेमि	मीमेमि	४१७	२	१५
अपर्य	अपर्य	४१७	२	२५
वेतना उह्	वेतना उह्	४११	१	११
उपनिषार्था	उपनिषद्या	४११	२	९
उपनिपत्स्वेव	उपनिपत्स्वेव	४११	२	१
न्याकुला	न्यकुला	४११	२	११
निविष्ट	निर्विष्ट	४१७	१	१
औपवस्त	औपवस्त	४१७	१	२१
स्वार्थे	स्वार्थे	४१७	२	२१
विषक्तो	विषक्तो	४१७	२	१७
मिटच्	मिठच्	४१८	२	४
कैानो	कैाने	४१९	२	१०
उष्णिक्	उष्णिक्	४१९	२	२१
अनुपरिपक्रमातेन	अनुपरिपक्रमातेन	४२१	१	१
मव्	मव्	४२१	१	९
मफच्	मतच्	४२३	१	१
भानो	भाठो	४२४	१	२१
दाकम्पा	दाकम्पा	४२४	२	१७
पञ्चमस्या	पञ्चमस्या	४२४	२	२८
मन्नाप	मीमाप	४२७	२	२
ईरयमित	ईरयति	४२७	२	४
कप्	कप्	४२७	२	२१
कप्	कप्	४२७	२	३१
ओरो	ओरो	४२७	२	१७
भपाभर्य	भपाभार्य	४२९	२	३१
स्तीर्या	स्तिर्या	४३	२	४
कमुपति	कम्पति	४३	२	१
चर्वेषी	चर्वेषी	४३	२	११
चक्रिमगृहक	चक्रिमगृहक	४३		४७४
रार्भम	रोर्भम	४३३	१	११
कप्पकाम्भित	कप्पकाम्भित	४३३	१	३५
नाभीमेषु	नाभिमेषु	४३४	१	२१
सानी	सेनी	४३४	२	
पञ्चस्वराप	कप्पस्वराप	४३४	२	१९
कर्षीरण	कर्णीरण	४३४	२	१९
कलि+युत्	कलि+युत्	४३४	२	११
इन्+उच्	इन्+उच्	४३५	१	११
परिमाणमेयां	परिमाणमेया	४३५	२	२५
गति+पुच्	गति+पच्	४३५	२	३
वर्णः	वर्णः	४३५	२	३५
कुस्सितं	कुत्सितं	४३६	१	७
कुत्सितं	कुत्सितं	४३६	१	९
कर्प+अमुच्	कर्प+ह+अमुच्	४३६	२	१
मतिरोहति	मपिरोहति	४३६	२	२
कप+युद्	कप+युट्	४३६	२	१
करम्बन्	करम्बन्	४३७	२	२५
करम्बक	करम्बक	४३८	१	११
कन्	कन्+टाप्-हस्व	४३८	२	१२
मोरा डीप्	मौरा डीप्	४३८	२	११
पुष्पं	पुष्पं	४३८	२	३१
एपयुत्पत्स्यसौ	ईपयुत्पत्स्यसौ	४३९	१	११
आनभित	अनिभित	४३	१	२८
कमवस्य	कमवस्य	४३९	२	२८
कनकनिर्मिता	कनकनिर्मिता	४४०	१	१४
पुन	पुन	४४०	१	२३
कविनिद्रिका	कविनिद्रिका	४४०	२	२५
इषि	इषि+पू ईर्ष्या	४४०	२	२९
कलशवाहनं	कलशवाहनं	४४१	१	९
पोगि	पोगी	४४१	१	३४
वैदूर्य	वैडूर्य	४४१	१	३०
ऽपुर	ऽपुर	४४१	२	२
कम्बोस्वस्य	कम्बोस्वस्य	४४२	२	२१
वारकन्या	पौरकन्या	४४३	१	३
मकन्दत्वात् वा टाप्	मकन्दत्वात्-वा टाप्	४४७	१	१५
कपीना मिश्रः	कपीनामिश्रः	४४७	२	३
कपोना हिम	कपोनाहिम	४४८	२	९
कपातहिम	कपोताहिम	४४८	२	१
कपोतयाति	कपोत+याति	४४८	२	१७
स्तीर्णा डीप्	स्तिर्णा-डीप् =	४४९	१	६७

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
इलय्	इलच्	४४९	२	१७
પ્રાસદ્ધ	પ્રસિદ્ધ	४५०	२	१९
પીછડી	પીછોડી	४५१	२	१४
સસહ	સમૃહ	४५२	२	७
करकमेवच	करकमेवच	४५२	२	३३
હથગ્રહથ	હાથગ્રહણુ	४५३	१	३४
घृप्यते	घृप्यते	४५३	१	३५
સાધક્તમ	સાધકતમ	४५४	१	१२
હરેકેઈ	હરકોઈ	४५५	२	९
ला+क्त	ला+क	४५७	१	३५
घोरदण्ट्राम्	घोरदण्ट्राम्	४५७	२	२
कराल+इतव्	कराल+इतच्	४५७	२	२१
વટાળીઓ	વ ટોળીઓ	४५८	२	३२
શિલારસ	મેલારસ	४५९	२	३६
दशान्दोलन	दशादोलन	४६४	१	३२
યુાધષ્ઠિર	યુધિષ્ઠિર	४६४	२	७
दीघ	दीर्घ	४६५	१	१२
कर्णोपकणिकपा	कर्णोपकर्णिकया	४६५	१	३१
थतापवाद	श्रुतापवाद	४६५	१	३१
કપૂકાચલી	કપૂરકાચલી	४६७	२	५
એકજ્ઞાનનીઝેરી	એકજ્ઞાતનીઝેરી	४६७	२	११
कर्माजित्	कर्मजित्	४६८	२	८
निर्णयामके	निर्णयात्मके	४६९	२	१३
કાર્પાપણુ	કાર્ષાપણુ	४७१	२	३७
कलकलेऽल्क	कलकलोऽलक	४७२	२	२
शशकृपाणकवचेषु	शशिकृपाणकवचेषु	४७२	२	१६
कुषति	कपति	४७२	२	१७
डीपू	डीप्	४७२	२	२०
ઝવુ	ઝરું	४७५	१	१४
अप्	आप्	४७५	१	२९
भर्सने	भर्त्सने	४७६	२	१२
कृप्	क्लप्	४७८	२	१३
त्रिरुद्धलक्षणया	विरुद्धलक्षणया	४७७	२	१७
कृप्	क्लप्	४७७	२	१८
भारमुखरीकृता	भारभ्रमरीमुखरीकृता	४८०	२	२७
નીલકંઠે	નીલકંઠી	४८२	१	९
अस्मै दीयते	अस्मै दीयते	४८२	१	२१
कशासु	कशास	४८२	१	३७
कस्तम्भा	कस्तम्भी	४८४	२	१६
काकं हन्ति-ट	काक हन्ति टक्	४८५	२	१०
र्मकणि	कर्मणि	४८६	१	३२
कालप्रिया	काकप्रिया	४८७	२	२४
नाम्यन्वात्	शाम्यत्वात्	४८७	२	२८
जातित्वात्-डीप्	जातित्वात् डीप्	४८८	२	१
સેનાનો કિલ્લો	સોનાનો કિલ્લો	४९०	१	४
अवन्तिवा	अवन्तिका	४९०	१	२७
इपदञ्जिका	ईपदञ्जिका	४९०	२	१
काण्डिन्	काण्डीन्	४९२	१	२९
કતવશભા	કતવરાભા	४९३	१	११
દહીની	દહીંની	४९३	२	२
कुसित	कुत्सित	४९५	२	१२
खङ्गमिव	खड्गमिव	४९७	२	१९
कामेन	कामेन	४९८	१	१
सपूर्वेकवात्	सपूर्वत्वात्	४९९	१	१४
મહેત્સવ	મહોત્સવ	४९९	२	१४
લિગ	લિંગ	५००	१	१३
का।	काम	५०१	१	४
ગારચના	ગોરોચના	५०२	२	२६
कयोजे	कम्बोजे	५०३	१	३
इपदम्लं	ईपदम्लं	५०३	१	२९
दवता	देवता	५०३	१	३३
रति मै	रति मैथुन	५०४	१	१७
તશ્ચર્યા	તપશ્ચર્યા	५०४	१	२०
करड+अण्	घा+क	५०५	१	१५
इपत-रम्भा	ईपत्-रम्भा	५०५	१	१९
समसान्त	समासान्त	५०६	१	१९
રૂપ	કરૂપ	५०६	२	१२
अपत्य-इञ	अपत्यं-इञ्	५०६	२	२०
શણગરેલું	શણુધારેલુ	५०७	१	१३
तण्डवतण्डा	ताण्डवतण्डा	५०७	१	२२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
?तिथाभ्यपत्	?तिथाभ्यपत्	५ ८	२	२७
भाष	भाषानु	५ ९	२	३१
कर्पणमर्हति	कर्षणमर्हति ठक्	५०९	२	३२
ईषत् कृष्णत्व	ईषत् कृष्णत्वम्	५१	१	३९
ज्म्भेजनना	जम्भेजनना	५११	२	१७
कारकस्य	कायस्य	५१२	१	३
क+पिव्+मन्	कु+पिव्+मन्	५१२	१	४
रस्यास्य गि	रस्यास्य+हगि	५१२	२	१३
पणमस्याः	पर्णमस्याः	५१२	२	२५
कारकपाता+ठक्	कारकपाता+ठक्	५१३	१	१
मन	मत	५१६	२	१
कामीयर्षि । ।	कामीयमिव	५१७	२	४
बाजार	बाजार	५१७	२	१
होनार	होनार	५१८	१	१२
कवि देवता	कविर्देवता	५१८	१	२२
भावे	भावे	५१९	१	१
ईषत्	ईषत्	५१९	१	१
भवेत	भवेत	५२	१	७
?म्भोमीनो	?म्भोमीनो	५२	२	२४
सारथी	सारथि	५२	२	२५
??	??	५२१	१	३३
कामु वसति	कामु वसति	५२१	२	५
कान्ठ	काष्ठ	५२१	२	२१
ते-स्तोऽज	तेस्तोऽज+हमि	५२१	२	२९
कसमाधिमा	कसमाधिमी	५२२	२	१३
?क	?क	५२३	२	१३
स्वति	स्वति	५२३	२	२२
?ष्किणीव	?ष्किणीव	५२३	२	१९
??	??	५२४	१	२२
?र	?र	५२४	२	२१
??ईव	??ईव	५२५	२	३०
?मथु	?मथु	५२७	१	३
यमय	रमय०	५२७	२	
किष्किन्धा	किष्किन्धा	५२८	२	२
कैं+मु ष-नृणो.	कैं+मु-नृणा०	५२८	२	३१
श्रीमद्भागवतम्	श्रीमद्भागवतम्	५२९	२	१७
कुत्सिता	कुत्सिता	५३२	२	१
कुङ्कम	कुङ्कुम	५३२	२	१४
कुङ्कुमाद्रि	कुङ्कुमाद्रि	५३२	२	२२
?म?र	?म?र	५३३	१	२५
?म्य	?म्य	५३४	२	१८
??? नाभि	??? नाभे	५३५	२	२१
कुरपा	कुरूपा	५३६	१	१
श्रीनन्दी	श्रीनन्दी	५३७	१	८
??	??	५३७	१	२८
कुप्+कपन्	कुप्+कपन्-सम्म	५३८	१	१९
??	??	५३९	१	८
कुम्भुमाषी	कुम्भुमाषी	५३९	२	२
नि??	निम्ना	५४०	२	२७
कु मूर्मि	कुं मूर्मि	५४१	१	१९
कुमास्य	कुमास्य	५४१	२	३२
??	??	५४२	१	१
?र	?र	५४२	२	२५
माप्नोगि	माप्नोति	५४३	२	१४
कुस्ति	कुस्तिते	५४३	२	१९
माप्नमनमि	माप्नमनमे	५४४	१	१७
?ति??	?ति??	५४४	१	२५
वीष ?रनो	वीष ?रनो	५४४	२	१
??	??	५४४	२	७
कमारसु	कुमारसु	५४४	२	३३
कुमारकल्पित	कुमारकल्पित	५४७	२	३४
??नो	??नो	५४५	२	१८
स्त्रीर्पा	स्त्रियां	५४६	१	३३
कर्मावस्था	कर्माबस्य	५४६	२	२०
?म?	?म?	५४७	१	२१
?री??	?री??	५४९	१	३२
कुरुण्ड	कुरुण्ड	५४९	२	१४
वासस्ते	वासो	५५१	२	३४
कीर्ति	कीर्तिः	५५३	१	१
कुलसम्भव	कुलसम्भव	५५३	१	११
कुत्सित	कुत्सित	५५६	१	३

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
શાણુપણ્	શાણાપર્ણ	५५७	२	४
पङ्गादश	पङ्गादेश.	५६०	१	२०
कुस+इद्	कुस्+ईद्	५६०	१	२९
कुप्माण्डी	कुप्माण्डी	५६०	१	७
ફુથની ભરેલી	ફૂલનીભરેલી	५६०	२	३४
कुसुमेपु	कुसुमेपु	५६१	१	३
कुसुमप्रधान्नेपु	कुसुमप्रधानेपु	५६१	१	३
पृपो	पृपो०	५६१	२	८
सुह्र	कुह्र	५६२	१	३१
શબ્દ કરવે	શબ્દ કરવો	५६२	२	२३
અસય	અસત્ય	५६३	१	२७
कूटकार्पापण	कूटकार्पापण	५६३	१	३६
पवू+घञ्	पच्+घञ्	५६३	२	१०
રૂપિના	રૂપિના	५६४	१	२५
ખાંડો	ખાડો	५६४	१	३१
કુપો	કુવો	५६४	१	३५
સવાગશૂન્ય	સચારશૂન્ય	५६४	२	१४
સ્મશુયુક્ત	શ્મશ્રુયુક્ત	५६५	१	९
ईपदुष्माण्ढेपु	ईषदुष्मा पित-हेतुत्वात् अण्डेपु	५६६	१	२९
દભચર્યા	દમ્ભચર્યા	५६६	२	४
कृ+किप्	कृ+क्विप्	५६७	२	२४
वत्मा	वर्त्म	५६९	२	१३
પ્રગાક્રમ	પરાક્રમ	५६९	२	१९
कृतान्तस्य वृतो	कृतान्तस्य दूती	५७०	२	१३
मदान	मवदान	५७१	१	१
कृत्नस्य	कृत्स्नस्य	५७२	२	३०
कृमीन्-हन्ति	कृमीन्-हरति	५७८	२	२७
स्त्रौ	स्त्री	५७४	२	२
मौपधी	ओषधि	५७६	२	१६
ताम्नम्	ताम्रम्	५७७	१	३१
सम्+भू+अच्	सम्+उत्+भू+अच्	५७९	२	२०
कृ	कृ	५८०	२	२३
प्रति માથે	प्रति સાથે	५८१	१	५
कृत्	कृत्	५८१	१	१२
कृप्	क्लृप्	५८१	१	१४
करीतु	कर्तुं	५८१	१	३२
केकिना	केकिनी	५८१	२	१०
શુભ ૭	શુભ છે	५८२	२	३७
ધ્રુજવુ	ધ્રુજવુ	५८३	१	४
ઝીણોટ	ઝીણોટી	५८५	२	३
स्स्यस्य	स्त्यस्य	५८६	२	३१
करविणीफल	कैरविणीफल	५८८	२	३
काकिलेक्षु	कोकिलेक्षु	५८९	२	३६
उत्सवो	उत्सवो	५९०	१	३
લમ રેખા	લાબી રેખા	५९०	२	१२
कोटोशस्	कोटीशस्	५९१	१	१२
અમોઠક	અહોટક	५९१	१	२३
ચામડનુ	ચામડાનુ	५९२	१	१
લક્ષ્માદેવીનુ	લક્ષ્મીદેવીનુ	५९३	१	२८
ગ્રન્થ	ગ્રન્થ	५९३	२	२७
काशकार	केशकार	५९३	२	२८
कोशस्श	कोशस्य	५९४	२	१
अपहरणमू	अपहरणम्	५९५	१	३७
विपधरेण	वचन्दन विपधरेणे—वचन्दन	५९६	१	३०
સતતિ	સતતિ	५९६	२	३
બ્રાહ્મણ	બ્રાહ્મણની સ્ત્રી	५९६	२	५
કુડનવાળુ	કુડલવાળુ	५९७	२	१४
कातुहल्य	कौतुहल्य	५९८	१	९
ઉત્પક્ષ	ઉત્પન્ન	५९९	२	३७
पा०ढक्	पा०ढूक्	६००	१	१९
વિશ્રામિત્ર	વિશ્વામિત્ર	६०१	२	८
ધુઅડને	ધુવડને	६०१	२	२३
काशाख	कौशारव	६०२	१	९
क्रतुग्रह्	कृतुद्रुह्	६०३	२	९
क्रतुपुरुप	क्रतुपुरुप	६०३	२	१५
पूतो	पूर्तौ	६०३	२	१८
भुङक्ते	भुङ्क्ते	६०३	२	२०
प्रतृति	प्रतृर्ति	६०३	२	३४

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कोलम	पंक्ति
स्थपेशु	स्थापेशु	१०६	२	१७
वनडीय	वानडीय	१०५	२	२४
कपनिकविम्	कर्णविकम्पिन्	१०६	१	२१
कप+मप्	कप्+मच	१०७	१	१
घाप्	घाप	१०७	१	२१
भेलनेपु	भेलानेपु	१०७	१	११
कान्तवर्षिम्	कान्तवर्षिन्	१०७	१	२
પભી	૫ભી	१०७	२	५
क्रियाकार	क्रियाकार	१०८	१	९
ક્રિયાનું ફળ	ક્રિયાનું ફળ	१०८	१	२४
क्रियाविसेषण	क्रियाविशेषण	१०८	२	१०
પદાથ	પદાર્થ	१०८	२	१२
ક્રિયા	ક્રિયા	१०८	२	२५
બાપ સાથે ભ્ર	બાપ સાથે બી	१०८	२	२९
ક્રીડા કરવી	ક્રીડા કરવી	१०९	१	५
कोरक	कीरक	१०९	१	१
ક્રીડા કરવું	ક્રીડા કરવું	१०९	१	११
कुप्+णप्	कुप्+क्विप्+			
	डाप् वा	११	१	१
મહામારિષ	મહામારિષ	१११	१	२६
બ્યારવું	બ્યારવું	१११	१	११
મરનો ભિન્ન	મરનો ભિન્ન	१११	२	२५
કોપ	કોપ	१११	२	२५
कपो	कुपो	१११	२	१५
कोपकुकमेपका	कोपकुकमेचका	११२	१	२८
મિ૰	મિ૰	११२	२	९
कोप्नू	कोप्नु	११२	१	१५
તીર્થ કરોનો	તીર્થ કરોનો	११२	२	११
कौश	कौशी	११२	२	१४
દિવસીન	દિવસીન	११३	२	१
रेघु	रेघु	११३	२	११
ઔષધિ	ઔષધિ	११४	१	०
ક્ષેત્રનો	ક્ષેત્રનો	११४	१	८
फलेप्टू	फलेप्टु	११४	२	१५
षि	षि	११४	२	१२
वनाय	वनाय	११५	२	१

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कोलम	पंक्ति
संजातोऽस्य तम्	संजातोऽस्य			
	इतच्	११६	१	१९
सगातोय	सतातोय	११६	२	२७
समन्तक	समान्तक	११७	१	२७
કરવું	કરવું	११७	२	१९
सपाचर+कीप्	सपाचर+ङीप्	११७	२	११
समादय	समार्दय	११८	१	२८
११८	११८ ઉપર મથાળે સુધારો			
सपगामिम्	सपगामिन्	११८	२	१२
सपस्पार्प	सपस्पार्श्व	११९	२	११
કામનું	કામ દેવું	१२१	१	१
વા	અથવા	१२१	१	२७
क्विप्	क्विप्	१२१	२	२२
જમીનમા	જમીનમાં	१२१	२	१
એ બાને	બે બાને	१२२	१	१४
सुरभिगंध	सु भिगन्ध	१२२	१	८
જ્યોતિશાસ્ત્ર	જ્યોતિ શાસ્ત્ર	१२३	१	१
पच्+मिप्रुप	पच्+मिप्रुप्	१२३	१	८
क्षिप्रमूत्रस्य	क्षिप्रमूत्रस्य	१२३	१	१२
ક્રિ સન	ક્રિ સન	१२३	१	२५
આકાશપથ	આકાશપથ	१२३	१	११
ભેરચતા	ભેરચતા	१२३	२	१२
कप्दे	कप्दे	१२३	२	१४
क्षीरपर्स	क्षीरपर्ण	१२४	१	१२
क्षीरपान	क्षीरपान	१२४	२	११
ભિક્ષરી	ભિક્ષરી	१२५	१	२
પખ્ખા	પખ્ખાં	१२५	१	२
વેધશાસ્ત્ર	વૈધશાસ્ત્ર	१२५	१	२१
सन्तामोऽस्त्पस्य	सन्तमोऽस्त्यस्य	१२५	१	२७
મો૰ નતની	મો૰ નતની	१२७	१	११
हस्ते	हस्ते	१२८	२	९
जन	जह	१३०	२	११
ह+क्त	ह+ड	१३१	१	२
नदम	नदम	१३३	१	१
सह्+मच	सह्+मच्	१३४	१	१४
रीप	रीप्	१३५	१	१

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
मेह.	मेह्र	६३५	१	१०
विकार	विकार	६३५	१	१५
सगीतमा	स गीतमा	६३५	२	३६
મહાદેવ	મહાદેવ	६३६	१	२०
खक्स्वट	खक्खट	६३६	१	२३
નકુચ	લકુચ	६३६	२	१८
જ્યોતર્વિદ્યા	જ્યોતિર્વિદ્યા	६३७	१	१३
ખજુઓ	પત ગીયુ	६३७	२	१९
पक्को	पक्को	६३७	२	३२
खट्टास+डीप्	खट्टाश+टीप्	६३८	२	७
ખટવાગ	ખટ્વાગ	६३८	२	३३
खड्+गन्	खड्+गन्	६३८	२	३७
ખડગ	ખડ્ગ	६४०	१	२
खङ्गस्य	खङ्गस्य	६४०	१	८
खङ्गिन	खङ्गिन्	६४०	१	२२
अस्त्यास्ति इति	अस्यास्ति इनि	६४०	१	२२
खण्ड	खण्ड	६४०	२	२
સકગયા	સકરીયા	६४०	२	९
पालि+ण्वुल्	पालि+अण्	६४१	१	८
खडण्ल	खण्डल	६४१	१	२२
घजर्थे–क्	घञर्थे–क	६४२	१	४
સથે	સાથે	६४२	२	३
ઉદર	ઉ દર	६४२	२	१५
भावे–क्किमप्	भावे–क्त्रिमप्	६४२	२	३२
मिद्रियाणाम्	मिन्द्रियाणाम्	६४३	१	१४
तद्रा	तन्द्रा	६४३	१	१४
स्वरच्छद	खरच्छद	६४३	२	२४
तीक्ष्णु	तीक्ष्णु	६४३	२	३४
અત્યત	અત્યન્ત	६४४	२	९
વશેષ	વિશેષ	६४४	२	१६
तत्र जात.	खरशालाया जात	६४४	२	३६
खर्खोङ्छेदिन्	खर्खोङ्छेदिन्	६४५	१	१
स्वर्ज्	खर्जति	६४५	२	४
खर्जूरवेध	खर्जूरवेध	६४५	२	२३
ख्रपरी	खर्परी	६४६	१	१
ધૂળના ઢગલો	ધૂળનો ઢગલો	६४६	२	७
પૃથ્વા	પૃથ્વી	६४६	२	७
कुडुम्व	कुडुम्ब	६४७	१	६
કીચડવાળુ	ચીકટવાળુ	६४७	१	१४
લમામ	લગામ	६४७	१	१६
खलेश	खलेश	६४७	१	२८
खाद्+ण्वुल	खाद्+ण्वुल्	६४९	२	३६
खल्+ण्वुल	खल्+ण्वुल्	६५२	१	८
खेवति	खेवते	६५३	१	३०
खोट्+इत्	खोट्+इन्	६५३	२	१०
क्रप्	कप्	६५३	२	२०
આકાર્મા નીકળતી હોય	આકાશમા નીકળતી હોય—તે સ્થાન	६५५	१	२२
		६५६	१	३७
मदने मत्तो	मदेन मत्तो	६५६	२	१३
વાસ્તુમાન	વાસ્તુમાપ	६५६	२	१५
गजक्रर्माशिन्	गजक्रूर्माशिन्	६५६	२	२३
गजदघ्न	गजदघ्न	६५७	१	८
પક્તિ	પ ક્તિ	६५८	१	२
ढ	पु	६५८	१	१९
गजस्योदरभिव	गजस्योदरमिव	६५८	२	२०
गडुगलगण्ड	गडुर्गलगण्ड	६५९	१	२०
गडुरिका	गड्डरिका	६५९	१	३४
૪દરવરણાનુ ઝાડ	૪ દરવરણાનુ ઝાડ	६५९	२	२२
ग्रमयो	प्रमयो	६६०	२	१७
पूर्व्वे	पूर्व्ये	६६०	२	२२
गयश्रि	गणश्रि	६६१	१	१४
गण्+ण्य्	गण्+ण्य	६६१	२	३२
યોગે પૈકી	યોગો પૈકી	६६२	१	२१
વનસ્પતિ રીસામણિ	રીસામણી વનસ્પતિ			
गण्ड–जातौ	गण्ड+जातौ क्रिया	६६२	१	३१
गडमाल	गण्डमाल	६६२	२	१३
आह्वयो	आह्वयो	६६२	१	३१
अल्+घञ+गोरी	अल्+घञ्+गौरा	६६३	१	७
गण्डूव.	गण्डच	६६३	१	२५

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ को. पंक्ति
मस्मार्थे	मस्मार्थे	१११ १ २८
प्रफरे	प्रफरी	१११ १ १४
तिरश्चीन	तिरश्चीन	१११ २ ११
गतप्राणी	गतप्राणी	१११ २ १४
गतविच	गतवित्त	११४ १ १२
मधो	मघी	११४ २ २
प्रथमे	प्रथम प्रथमे	११४ २ २
दुःखभागी	दुःखभागी	११४ १ १०
स्वभावतु	स्वभावतः	११५ १ ७
गवा	गवो	११५ २ ३
गम्य्	गम्य्	१११ २ ५
मान	मान	१११ २ १
सुगन्धी द्रव्य	सुगन्धी द्रव्य	१११ २ २८
पुष्पमस्य	पुष्पमस्य	११८ १ ११
पुष्पम्	पुष्पम्	११८ १ १९
पुष्पाञ्ज	पुष्पाञ्ज	११८ १ ११
गन्धप्रसारणी	गन्धप्रसारणी	११८ २ २
सुगन्धी द्रव्य	सुगन्धीद्रव्य	११९ १ २८
गन्धेन	गन्धेन	११९ १ १२
संगीतने	संगीतने	११९ २ १८
संज्ञापा	संज्ञापाम	१७० १ २१
नाजीव्-मच	नाजीव् मच्	१७ २ ९
गन्धात्मप	गन्धात्मा	१७ २ ११
गन्धात्मपा	गन्धात्मा	१७० २ १५
जाठ्या	आठ्या	१७० २ १९
मधमेमी असनी	मधमेमो असनी	१७० २ २१
ज्ञाभरण खन	ज्ञाभरणखन	१७० २ १
मद्+मच	मद्+मच्	१७१ १ ४
मधु	मध्व	१७१ १ १५
मधचलित	मधचलित	१७१ १ १७
लिप्स	लिप्स	१७१ १ १५
मधुर मार्ग	मधुर मार्ग	१७१ १ २१
ऋषी नदी	ऋषी नदी	१७१ १ १
गम्भस्य	गम्भस्य	१७१ १ ११
जनसी नगर	जनसी नगर	१७१ २ ११
गम्भूपी	गम्भूपी	१७१ २ २१

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ को. पंक्ति
नत तिमिर	नव तिमिर	१७१ २ १४
क्रियो कीप	क्रियां+कीप्	१७४ १ १
मरकत मणि	मरकतमणि	१७४ १ १७
पस्य कम्प्	पस्य-कम्प्	१७४ १ २९
गतिरागम	मतिरागेम	१७४ २ ९
मरकत	मरकत	१७४ २ ११
म क्त	मरकत	१७५ १ ४
कपर	पीवर	१७५ २ ५
पुष्+पुष	पुष्+पुष	१७६ २ १८
गर्मगृह्	गर्भगृह्	१७७ १ २४
मरणम	मरणम्	१७७ २ २४
गर्मजन्मन	गर्भजन्मन	१७७ २ ११
प्रवेश करवोने	प्रवेशकरवोने	१७८ १ ११
मूर्ति	मूर्ति	१७८ १ २८
गर्भे	गर्भे	१७८ १ १
गर्म स्थिती	गर्भ स्थिती	१७८ २ २१
गमूत	गर्भुत	१७८ २ ११
गर्ह्+यम	गर्ह्+यम्	१७९ १ ५
गर्हित	गर्हित	१७९ १ १२
गद्+यम	गद्+यम्	१८० १ २४
क्रोचप	कामपा	१८ १ २१
दृष्+मच	दृष्+मच्	१८० १ ११
गम्भ्+मच	गम्भ्+मच्	१८ २ ५
गम्+म	गम्+म	१० २ ८
धर्मेन	धर्मेन	१८ २ २१
भेतु	भेतु	१८ २ २८
मधुक	मधुक	१८१ १ २४
समहार	समाहार	१८१ १ २८
वि	वि.	१८१ २ १८
गात्राणीति	गात्राणीति	१८१ २ २१
पातु	पातु	१८४ १ २२
गी+तन्यच्	गा गी+तन्यच्	१८४ १ ११
गायमते	गायमते	१८४ १ ११
मा-स्तुती	पा-स्तुती	१८ १ २८
गन्धार-म्	गन्धार-म	१८९ १ २८
सुगन्धी	सुगन्धी	१८९ १ ८

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
कुत्सितमपत्यम्-णू	कुत्सितमपत्यम् ण	६८३	२	१७
શ્લાધા	શ્લાઘા	६८६	२	२३
गिरिवुघ्नी	गिरिवुघ्नो	६८९	१	२३
કદમૂળ	કંદમૂળ	६८९	२	१६
જાતુ	જાતુ	६८९	२	२७
मुद्+णिनि	आ+मुद्+णिनि	६९०	२	१९
मतुप	मतुप्	६९१	१	१२
गुच्छपुप्प	गुच्छपुष्प	६९१	२	३
शा-आधारे अच्	शी-आधारे अच्	६९२	२	३७
गुणोस्त्स्या.	गुणोऽस्त्यस्या	६९५	१	१
ચિત્રકૂટ	ચિત્રકૂટ	६९५	१	२९
કલોકિત	કયોક્તિ	६९५	२	१०
ह्नन्+ढक्	ह्नन्+टक्	६९७	२	१५
અત્ય ભારે	અત્યન્તભારે	६९७	२	२२
रुतल्प	गुरुतल्प	६९७	२	३७
મિનશશિ	મીનરાશી	६९८	१	१४
रौगु वृत्ति	गुरौ वृत्ति	६९८	१	३१
સાલાપાણા	સાલપાણુ	६९९	२	२५
फलति-अच	फलति+अच्	७००	२	१६
कतरि	कर्तरि	७०१	१	१६
गृणत	गृणत्	७०१	२	१
ग्राण	गृणि	७०१	२	२
गृधू+क्रन्	गृधु+क्रन्	७०१	२	२९
गृहमेधो	गृहमेधो	७०४	१	११
વસોટવાનો	લસોટવાનો	७०४	२	२४
ગોજીહ્વા	ગોજીહ્વા	७०८	१	२१
વશવાળુ	વંશવાળુ	७०९	१	१
गोपयति	गोपायति	७१०	२	२०
गोपाधकर्कटिका	गोपालकर्कटिका	७११	મથાળે	
गोपवघूटी	गोपवधूटी	७११	१	२२
गोपानासी	गोपानसी	७११	२	१२
વંશપંજર	વંશપંજર	७११	२	१५
ચીભડાનાળેલો	ચીભડાનોવેલો	७१२	१	१४
गो+गयट्	गो+मयट्	७१३	२	२२
गोसुखम्	गोर्मुखम्	७१४	१	२५
નાગગીનુ ઝાડ	નારંગીનું ઝાડ	७१४	२	१८
रक्ष+अच्	रक्ष्+अच्	७१४	२	२१
गोरक्षपे	गोरक्षगोपे	७१४	२	२६
गोजम्वुखि	जम्बुरिव	७१४	२	२६
गोरङ्क	गोरङ्कु	७१५	१	१
પાણીનો રસ	પૃથ્વીનો રસ	७१५	१	८
જ્યોતિ, શાસ્ત્ર	જ્યોતિષશાસ્ત્ર	७१५	१	३१
પાવત	પાર્વતી	३१५	२	१६
गोभिर्लोढ'	गोभिर्लीढ	७१५	२	२९
लाभ	लोभ	७१६	१	१
गा वर्द्धयति	गा वर्द्धयति	७१६	१	११
सन्-विद्-डा	सन्+विद्-डा	७१७	१	३६
गोष्टवेदिका	गोष्ठवेदिका	६१७	२	१६
गोष्ठया.	गोष्ठ्या.	७१८	१	१
सो+ङ्क	सो+क	७१८	१	१५
ઠેઠે	ઠેઠ	७१८	१	२०
ધો-માદા	ધો-માદા	७१८	२	१२
ऋण्यण्	इत्यण्	३१९	२	२९
गौर शुक्कं	गौर शुक्लं	७२०	२	२९
ક્ષબ્દગણુ	શબ્દગણુ	७२१	१	२६
गोर	गौर	७२१	१	२७
अनह्याह	अनह्वाह	७२१	१	३६
शुभ्न	शुभ्र	७२१	२	३२
गौरीमस्+डीन्	गौरीमत्+डीप्	७२२	१	७
સૂર્યવશી	સૂર્યવંશી	७२२	१	१९
સ્શાન	સ્થાન	७२२	१	३५
गोसहस्त्र	गोसहस्त्र	७२३	१	१
गौसहस्त्रीक	गौसहस्त्रिक	७२३	મથાળે	
सन्धि	सन्धि.	७२३	१	३३
ग्रहर्णी	ग्रहणीं	७२५	२	४
ग्रामे	ग्रामे	७२७	१	२४
ग्रामस्थ तक्षा	ग्रामस्थ तक्षा टच्	७२८	१	१
ग्रामतक्ष	ग्रामतक्ष	७२८	१	मथाळे
स्त्रीया	स्त्रियां	७२८	१	२३
ग्रमाधिपति	ग्रामाधिपति	७२८	२	१३

अशुद्ध	शुद्ध	पृ.	को.	पंक्ति
मामे	मामे	७२९	१	५
मामे मत्रः	मामे मत्रः	७२९	१	११
रत नन्द	रतिनन्द	७२९	१	१७
माम्यस्य	माम्यस्य	७२९	१	८
हस्ते	हस्ते	७२९	२	२९
बिम	बिम	७१	१	८
मस+मनिन्	मस्+मङ् नि	७१	२	३
मधु	मधु	७१	२	४
मधुर्थ	मधुर्थ	७१	२	१५
वेयक	ग्रैवेयक	७११	१	३
स्वीयस्य	स्वीयस्य	७११	१	२४
मधुष्	मधुष्	७११	२	१४
हरित्	हरित्	७१२	१	१५
तावक	तावक	७१२	१	२७
पाद	पाद	७१४	२	१७
पुष्प	पुष्प	७१४	२	२९
ममीकसीतस्य	अमिकसीतस्य	७१५	१	१
मेघस्य	मेघस्य	७१५	१	११
हिम	हिम	७१७	१	२६
तरमयुरस्थाने	तरमयुरस्थाने	७१८	१	१२
प्रताप्	प्रताप्	७१८	१	२४
मुहू+मत्	मुहू+मत्	७१८	१	३४
मधुमधु	मधुमधु	७१८	१	३३
रेव	रेव	७१८	२	११
पपद्	पद्	७१९	२	१४
मुर्	मुर्	७१९	७	१
पृष्ठे	पृष्ठे	७१९	२	२९
पृथकस्थ	पृथकस्थ	७४०	१	१५
पृथक्ष	पृथक्ष	७४	१	६
पिनर	पिनर	७४०	२	११
पृथपृथ	पृथपृथ	७४०	१	३३
पतस्य	पृतस्य	७४१	१	८
मा+ह+क	मा+ह+क	७४१	१	१५
मयार	मयार	७४२	१	२८
माकोत्पते	माकोत्पते	७४२	२	३
मामयीमी	मामयीमी	७४२	१	३३
मूर्खोऽपि	मूर्खोऽपि	७४४	१	१२
पातावम्	पातावम्	७४४	२	६
कत्र	कत्र	७४४	१	६
मयी नदी	मयी नदी	७४५	१	११
पृ+मद्	पृ+मद्	७४५	१	४९
भ्रमति	भ्रमति	७४६	१	९
शिल्पिनी	शिल्पिनी	७४६	१	१९
दृष्टौ	दृष्टौ	७४६	२	१
चाकवर्तित्व	चाकवर्तित्व	७४६	२	६५
महापापसमममकम्				
मस्यस्याः	महापापसममर्मकम	७४७	१	११
	मकमस्यस्याः	७४७	१	९
मानुष्य	मानुष्य	७४८	२	२८
भी	पभी	७४९	२	१८
वे नामने	वे नामने	७४९	२	३३
जम्बुपुरवे	जम्बुपुरस्य	७४९	२	३६
करकपिरम्	करकपिरम्	७५०	१	८
मामधातु	मामधातु	७५	१	११
चूर्णनिमिता	चूर्णनिमिता	७५	२	४
मधुरम	मधुरम	७	२	८
मुहूर्ते	मुहूर्ते	७५	२	१७
अभ्यमाभ्यम्	अभ्यमाभ्यम्	७	२	३२
भगवान्	भगवान्	७५१	१	१९
ग्रामी	ग्रामी	७५१	१	३५
पावती	पारती	७५१	२	८
चत्वारि	चत्वारि	७५२	१	३
पृथ्वापे सद	पृथ्वापे सद्	७५२	१	१९
चतस्रो	चतस्रो	७५२	२	१९
पु	पु	७५३	२	२१
चतुर्गुण	चतुर्गुण	७५३	१	२
घेः	घोः	७५३	२	३
चतुर्भवति	चतुर्भवति	७५४	१	१
मात्सवर्ज	मात्सवर्ज	७५४	२	१६
मै+द	मै. मा.	७५४	२	२८
मारा वर्णी	मार वर्णी	७५५	१	२३
ममथर्म	ममधर्म	७५५	१	११

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
चतुष्कनय	चतुष्कनय	७५५	२	१८
वयवा विधा यस्य	वयवा विधा यस्य तयप् पत्व	७५६	१	१
चतुर्णा	चतुर्णां	७५६	२	२३
चद्रकवत्	चन्द्रकवत्	७५८	१	२१
चन्द्रजात.	चन्द्राज्जातः	७५८	२	२५
ચદ્રનો	ચન્દ્રનો	७५८	२	३५
शुभ्मम्	शुभ्रम्	७५९	२	८
ચદ્રાકાર	ચન્દ્રાકાર	७५९	१	२२
ઉપનો અર્થ	ઉપરનો અર્થ	७५९	२	२१
आह्लादिका	आह्लादिका	७६०	१	१२
अह्लादे	आह्लादे	७६०	१	२३
નાશવત	નાશવાન્	७६१	१	२६
આશ્ચર્યકારક	આશ્ચર્યકારક	७६१	२	१९
जातित्वात्+ङीप्	जातित्वात्+ङीप्	७६२	१	१
श्रति+आ+चर्	अति+आ+चर्	७६३	१	१९
चित्रसज्ञा	चित्तसज्ञा	७६५	१	२
चरितव्य	चरितव्य	७६५	१	३
चरा स्थाली	चरो स्थाली	७६५	१	२९
अर्म	चर्म	७६६	१	१
चर्मतरग	चर्मतरग	७६६	१	३६
चर्मनिर्मित्ता	चर्मनिर्मिता	७६६	२	१२
સચાર	ચેચાર	७६८	२	१२
ढञ	ढञ्	७६९	२	८
નીરોગાતા	નિરોગીતા	७६९	२	२५
पुमपत्य	पुमपत्य परक्	७६९	२	३४
स्वार्थे ष्यञ	स्वार्थे ष्यञ्	७७०	१	२८
चण्डलेन	चाण्डालेन	७७०	२	९
जातित्वात् डीप	जातित्वात्-ङीप्	७७०	२	२५
ક્રીડા	ક્રીડા	७७१	१	८
અતવખની	અતિવખની	७७१	२	१
चतुर्भि	चतुर्भि	७७१	२	४
ચન્દ્રમાન	ચન્દ્રમાનું	७७२	१	७
चामरचाहिन्	चामरग्राहिन्	७७२	२	१७
जम्बूनद्या भव ठक्	जम्बुनद्या भव ढक्	७७२	२	३६
સુગધી દ્રવ્ય	સુગન્ધીદ્રવ્ય	७७३	२	३
चारपुरुप	चारपुरुप	७७३	२	१६
फरित्र	चरित्र શબ્દ જુઓ।	७७४	१	३४
મસ્તકવાળું	મસ્તકવાળુ	७७५	१	११
चर्चिकैव	चर्चिकैव	७७५	१	२९
चिकर्तिपु	चिकर्तिपु	७७६	१	३२
કલેદવાળુ	કલેદવાળુ	७७७	१	३१
शब्दं कायति	शब्दं कणति	७७८	१	२२
दित्तं	चित्तं	७७९	१	१४
કબૂતુર	કબુતર	७७९	२	१७
તિશિશ-નેત્રનુ વૃક્ષ	તિનિશ-નેતરનું	७७९	२	१७
चित्रैा	चित्री	७८०	२	३२
चिम्नपृष्ठ	चित्रपृष्ठ	७८१	१	३१
अजा० टाप	अजा० टाप्	७८१	१	३६
આવેખેલુ	આલેખેલુ	७८१	२	२०
તે નાદીની	તે નામની	७८१	२	३६
આળેખન	આલેખન	७८२	१	१४
તરખુચનો	તરબુચનો	७८२	१	३२
चित्रचहा	चित्रवहा	७८२	१	३४
चन्तनोय	चिन्तनीय	७८४	१	२१
ચિરછ્જી	ચિરછ્જી	७८५	२	१२
मेहति	मेहति	७८५	२	३६
वि+रिक्	चि+रिक्	७८६	२	१२
चिन्ह	चिन्ह्	७८७	२	२
પુરૂષના ચિન્હવાળો પુરૂષ	પુરૂષના ચિન્હ-વાળી સ્ત્રી	७८७	२	१४
चीनपिष्ट	चीनपिष्ट	७८८	१	७
स्वाद्दु फर्कटी	स्वादु कर्कटी- पृ० साधु	७८८	१	१५
ધારણુ	ધારણુ	७८८	१	३७
સિહનાદ	સિંહનાદ	७८९	१	११
અમ્લભેદ	અમ્લવેત	७८९	१	१५
चुक्रवेधक	चुक्रवेधक	७८९	१	२५
द्रवित	द्रवित्	७८९	२	२४
स्त्रौ०	स्त्री०	७९१	१	२७
બહુભૂપણુ	બાહુભૂષણુ	७९१	२	६

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कोष्ठ	पंक्ति
પણા ઉતારવા તે	પણ ઉતારવા તે	७९१	२	१२
पुरातक	पुरातक	७९१	२	२३
पराक	पुराक	७९१	२	२८
कुहुम	पुहुम	७९२	१	३
ગુહાર	ગુહાર	७९२	१	१२
वर्ण	पूर्ण	७९२	१	१९
वर्ण	पूर्ण	७९२	२	३१
चिर्+च	चिर्+मच्	७९३	२	२२
મેત્રસ્રી	મેત્રસ્રી	७९४	१	११
चैत्यतरु	चैत्यतरु	७९५	२	१५
चत्यद्रु	चैत्यद्रु	७९५	२	१८
चत्यद्रुम	चैत्यद्रुम	७९५	२	१९
મેત્રમાસ	મૈત્રમાસ	७९६	१	२
पौर्णमासी	पौर्णमासी	७९६	१	२१
मसबपुच्छा ..	मसबपुच्छा	७९६	१	२५
गोरा० क्षीर	गौरा क्षीर्	७९७	२	१
પણા ઉતારવાવે	પણ ઉતારવા તે	७९८	१	९
च रोमभिः	चं रोमभिः	७९८	१	३
चमर्मतिक्रम्य	चमर्मतिक्रम्य	७९९	१	३२
चय	चय	८००	२	३
ચાપડવ	ચાપડવ	८०१	२	२७
सुकृते	सुकृते	८ २	१	३३
सुखमस्य	सुखमस्य	८ २	२	१
વ્યાકરણશાસ્ત્ર	વ્યાકરણશાસ્ત્ર	८ ३	१	७
स्वार्थे अच	स्वार्थे–अच्	८ ३	१	३७
मन्थे	मन्थे	८ ३	२	१
चमाप्रातनय	चमपातनय	८ ३	२	२१
સ્થાન	સ્થાન	८ ३	२	३९
પુષ્પ વસ્તુ	પુષ્પ વસ્તુ	८०४	१	१४
માનવધુ	માનવાધુ	८०५	१	२
तस	तस्+ष्यप्	८०५	१	३
વૈશ્ય ભાષ્ય	વૈશ્યભાષ્ય	८०५	२	११
ઘાસણી	ઘાસણી	८०६	१	१२
क्षेमकस्पोटिका	क्षेमकस्पोटिका	८ ६	२	१
ઓઢન	ઓઢન	८ ९	१	३७
दिव्यत्वम्	द्वित्वम्	८००	२	१४
तपस्विनी સ્ત્રિયા	तपस्विनी સ્ત્રિયા	८११	१	२१
स्त्री	स्त्रो	८११	१	२९
મહાદેવ	મહાદેવ	८११	१	३१
पृ+म	पृ+अच्	८११	१	३३
भास्तुष	भास्तुष्	८११	२	११
वनस्पति	वनस्पति	८११	२	३५
मस्य स	मस्य स	८१२	१	२९
मधिर	मधिप	८१४	२	३३
समान्तिकम्	असमान्तिकम्	८१४	२	१९
हन्+क	हन्+टक्	८१५	२	३३
समविप	सममविपम्	८१६	१	३
आपार्थ	अपार्थ	८१६	२	२८
કુહાડ	કુહાડ	८१६	२	३३
सम्मद्वीप	सम्मद्वीप	८१७	२	१७
કન્યાપક્ષના	કન્યાપક્ષની	८१७	२	२४
मा+क	मा+क	८१८	१	१२
રહેવ	રહેવું	८१८	२	११
समपन्नज	अपपन्नज	८१८	२	२९
મેષી હાથી	મેષ હાથી	८१९	१	३५
पन्न	शा त्र	८१९	२	१०
शीपते	शीर्षते	८२	१	२७
ઉન્નતો	ઉન્નતો	८२	२	२८
मर्दित+कि ।	मर्दित+क्विप्	८२१	२	१
નાડી	નાડિ	८२१	२	१३
કમનનો	કમનની	८२१	२	२५
સુવિધા	સુવિધાન	८२१	२	२७
મોક્ષ સ્થાન	મોક્ષ સ્થાન	८२१	२	२९
दुर्गम वर्त्म	दुर्गमं वर्त्म	८२२	१	१७
आतित्वात्–ङीप्	आतित्वात्–ङीप्	८२२	१	२९
मेदिनि	मेदिनी	८२२	२	३
કરનાર	કરનાર	८२२	२	२८
त्रिस मनी	त्रिसं मनी	८२२	२	३२
निवाडस्य	निवाडस्य	८२३	१	१५
मोक्षसि	मोक्षसि	८२३	२	३
मेघपूत	मेघपूत	८२३	२	३
कर्मणि स्पुट	कर्मणि स्फुट्	८२३	२	१२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
मेघदूत	मेघदूत	८२३	२	३०
૫દરમી સખ્યા	૫દરનીસખ્યા	७२३	२	३७
जलर्धि	जलधि	८२४	१	१
जलधेनु	जलधेनु	८२४	१	७
ध्मा+खश्	ध्मा+खश्	८२४	१	१७
जकं प्रिय यस्य	जल प्रिय यस्य	८२४	२	२९
जलग्राही	जलग्राही	८२५	१	१४
ग्राहीव	ग्राहीव	८२५	१	१४
जलभ	जलभू	८२५	१	१८
मूर्तिरस्य	मूर्तिरस्य	८२५	२	१८
સહિકા	સિંહિકા	८२६	१	६
મદ્દગુ પક્ષી	મદ્દગુ પક્ષી	८२६	१	३४
जले जयनम्	जले शयनम्	८२६	२	३६
शुक्रर	शूकर	८२७	१	५
जलसुची	जलसूची	८२७	१	११
गौरा ज्ञीप	गौरा० द्वीप्	८२७	२	११
छलाप	जलाप	८२८	२	१४
जलेच्छया	जलेशयो	८२८	२	३०
સપની	સાપની	८३०	२	२०
सञ्ज्ञाया	सञ्ज्ञाया	८३१	१	१
जद्दुतनया	जह्नुतनया	८३१	१	१६
कयप्	क्यप्	८३१	२	१५
जाति ब्राह्मण	जाति ब्राह्मण	८३३	२	८
जातिस्मरणा वरणीय	जातिस्मरणावरणीय	८३४	१	११
ન્યાયયશાસ્ત્ર	ન્યાયશાસ્ત્ર	८३४	२	१८
जानश्रतेय	जानश्रुतये	८३५	१	५
ढक्	ठक्	८३५	१	१६
ફળ	ફગ	८३५	२	२३
मयट	मयट्	८३६	१	४
सन्नद्दे	सन्नद्धे	८३६	१	१४
मेघदुते	मेघदूते	८३६	१	१४
જ્યોતિનાસ્ત્ર	જ્યોતિષશાસ્ત્ર	८३६	१	१७
तन्नर्तनवृया	तन्नर्तनवृत्या	८३६	१	१९
વ્યભીચારી	વ્યભિચારી	८३६	१	३६
જીર્ણતાં	જીર્ણતા	८३६	२	१२
સ્તોત્રાર્હ	સ્તોત્રાર્હ	८३६	२	३७
દભ	દભ	८३७	१	४
કેળુ	કેળુ,	८३७	१	१०
દેહ-લોભ	દેહલોભ-	८३७	१	१०
હલકુ	હલકુ	८३८	१	४
कतमेन	कतमेन	८३८	१	६
जल्म	जाल्म	८३८	१	७
जाह्नव	जाह्नव	८३८	१	२६
जिज्ञासि	जिज्ञामा	८३९	१	२६
ाजत्	जित्	८३९	१	३३
येन्	येन	८३९	२	३६
थेन	येन	८३९	२	३६
ઇન્દ્રિ	ઇન્દ્રિય	८४०	१	१८
મિથુન ગશી	મિથુનગશિ	८४०	१	२२
જીત શકાય	જીતી શકાય	८४०	१	२७
सद्य	सद्म	८४०	२	५
ह्वा	ह्वा	८४०	२	३५
जिह्वास्य	जिह्वास्य	८४१	१	१६
जिह्वं	जिह्वं	८४१	१	१९
क्षि	त्रि	८४१	१	२२
लिह्यतेऽनया	लिह्यतेऽनया-निपा०	८४१	१	२९
નામભા	નામના	८४१	२	१५
वद्धमनेन	वर्द्धमनेन	८४२	१	४
मेघो	मेघो	८४२	१	१३
हीरक्रमिव	हीरकमिव	८४२	१	१६
હરે।	હીરે।	८४२	१	१७
ઔપધ	ઔષધ	८४४	१	२६
જ્યાપોતે	જ્યાપોતો	८४४	२	२८
કુશળ	કુશળ	८४५	१	२
મબન્ધી	સંબન્ધી	८४५	१	१५
મયાદા	મર્યાદા	८४६	१	१९
વષ્ણુવ	વૈષ્ણુવ	८४६	२	४
સ્વપ્ન	સ્વપ્ન	८४६	२	८
પર્ણત	પર્વત	८४६	२	२०
ત્યગ કરેલ	ત્યાગ કરેલ	८४७	१	४

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ कोष्ठ पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ कोष्ठ पंक्ति
अग्नि	अग्नि	८४७ २ २	अम	पम	८८ २ ३
रविनम्यम्	रविनेम्यम्	८४८ २ १८	प्रम्पयार्थो	प्रम्पयार्थो	८८४ १ १२
सौमित्र	सामित्र	८५१ १ ११	तद+प्रम+य	तद+उम्+य	८८५ २ ११
महमाया –	–महमाया	८५१ १ १०	[illegible]	[illegible]	८८९ २ १८
[illegible]	[illegible]	८५१ २ १	[illegible]	[illegible]	८८८ २
[illegible]	[illegible]	८५१ २ २४	धयनी	धयनी	८८८ २ १७
[illegible]	[illegible]	८ १ १	तमेर्नु	[illegible]	८८८ २ १७
स्पटोत	स्पद्योत	८ १ २ १०	मम्ब+विनप्	मम्ब्+विनप्	८८९ १ ३
विष्णुमर्दन	विष्णुमर्दन	८ १ २ १२	क+मुद	क+मम्+मुद	८९० १ १८
[illegible]	[illegible]	८५४ २ ८	तम	मम+दार्	८९ १ २
ज्योतिष्मम्	ज्योतिष्मत्	८५४ २ ३५	धमीनि	धमीनि	८९० २ ११
उपपामाराम	उपपामाराम	८५५ १ १	मा+क	मा+क–पूर्णा० पस्य सं	८९१ २ १७
स्वगुरुराम	स्वगुरुराम	८ १ १ १			
स्नान	स्नान०	८१० १ ४	ताम्बूल+इह्	ताम्बूल+धर	८९४ २ १४
इद्	इद्	८१२ १ २०	स्वस्य	स्पस्य	८९४ २ १८
हरि-मेदनी	हरि-मेदनी	८१३ १ १	[illegible]	[illegible]	८९५ १ २०
गार्ग्य	गार्ग्य	८१५ १ १३	मम	माम	८९६ २ २
दीसरूपा	दासरूपा	८१५ २ १४	ताम्रपुर्णी	माम्रपुर्णी	८९८ २ १३
[illegible]	[illegible]	८१७ २ ४	[illegible]	[illegible]	८९१ १ १३
[illegible]	[illegible]	८१८ १ १८	पर्ण	पूर्ण	८९१ १ २
निर्निमेषयमना:	निर्निमेषयमना	८१९ १ १०	[illegible]	[illegible]	८९१ १ ५५
नहिन प्रभा	नहिना प्रभा	८१ २ ५५	मम	पम	८९८ २ १५
[illegible]	[illegible]	८१ २ ११	मम	मम्	८९९ १ ५५
नहिमा	नहिम्	८१ १ ११	[illegible]	[illegible]	८९ १ १२
[illegible]	[illegible]	८३१ २ १	गर्व वा	गर्वे वा	९० १ १
मापार्दिशा	मापापादिशा	८३१ २ ७	पारिप	पारिश	९ १ २
–उमापुर–	उमापुर	८३६ १	[illegible]+किरण	[illegible]	
[illegible]	[illegible]	८३४ १ ११		किरण्+जिन्न	९ १ २ १९
[illegible]	[illegible]	८३५ १ ५	निसर्गोपिनि	निसर्गोपिनि	९ १ ५ १
मनुदर	मनुदर	८ ५ २ २	निमार्	निमोर्	४ १ ८
[illegible]	[illegible]	८३५ ५ ३	गिरान	गिरनि	५ १ २
मा क	मा क	८३५ १ ३५	[illegible]	[illegible]	९ ७ १ ५
[illegible]	[illegible]	८३३ १ ११	त्रियर्गं दीप	त्रियर्गं दीप्	९ २ ५४
[illegible]	[illegible]	८३० १ ११	[illegible]	[illegible]	९ ५ ११
[illegible]	[illegible]	८३० १ ३४	[illegible]	[illegible]	११० १ ०
अभेदं	अभेदं	८८ १ १	चतुर्विधे	चतुर्विधं	११० २ २

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
ઠ	એઠ	९११	१	१४
ઉચા શિખવાળો	ઉચા શિખરવાળો	९११	२	३६
तुङ्गीप्रति	तुङ्गीपति	९१२	१	२९
इदित	इदित्	९१२	२	१५
નભિ	નાભિ	९१३	१	२४
तुन्दि+डीप	तुन्दि+डीप्	९१४	१	९
तुम्वरु	तुम्बरु	९१४	२	३५
तुवि+इन	तुवि+इन्	९१५	१	१०
અથ	અર્થ	९१५	२	१४
ઘેડેસ્વાર	ઘોડેસ્વાર	९१६	१	१८
ઉતવળ	ઉતાવળ	९१६	२	८
तरायण	तुरायण	९१६	२	१२
वर्ष	वर्षे	९१७	१	१८
શીઘ્ન	શીઘ્ર	९२०	१	२९
गोमेदणणि	गोमेदमणि	९२२	१	३१
तृणता	तृणताय्	९२२	२	९
तृफ्	तृफ्	९२५	१	१
तिजस्विन्	तेजस्विन्	९२६	२	८
તમણુ	ધમણુ	९२७	१	१५
સબન્ધે	સબન્ધિ	९२७	१	२६
तैलसाघन	तैलसाधन	९२९	१	१
गौरी०	गौरा०	९२९	२	२०
तीयभ	तोयभ	९३०	२	१०
तामराज्	तोयराज्	९३०	२	१६
तीयवेला	तोयवेला	९३०	२	२५
ઉચો	ઉચો	९३१	१	१६
तौकतै	तौकते	९३१	२	७
तृप्र	तृप	९३३	१	२३
વરૂણીલતા	વારૂણીલતા	९३३	२	५
બીનેલ	બીધેલ	९३४	२	१३
ત્રયમાણુ	ત્રાયમાણુ	९३५	१	८
ખદીદેલ	ખરીદેલ	९३५	१	३२
त्रिक्रालविद्	त्रिकालविद्	९३६	१	२४
પ્રહારવાળી	પ્રવાહવાળી	९३९	१	१९
पार्णानि	पर्णानि	९४०	१	२३
ऊघ्वाघोमध्यस्थाः	ऊर्ध्वाधोमध्यस्था	९४२	१	७
શાક્યુમુનિ	શાક્યમુનિ	९४२	१	३५
પાણીની	પાણિની	९४२	२	४
तिलोकनाथ	त्रिलोकनाथ	९४४	१	३१
अवययान्	अवयवान्	९४५	१	३६
મધ્યાહ્લ	મધ્યાહ્ન	९४५	२	२६
બહદ્વ્રય	બૃહદ્વય	९४५	३	३३
ઋગ્વેક	ઋગ્વેદ	९४६	२	१२
त्रम्फ्	त्रुम्फ्	९४७	२	१०
અનદાત્ત	અનુદાત્ત	९४९	२	१
स्ववि राणा	स्थविराणाम्	९५०	२	३३
स्वच्	त्वच्	९५२	१	२७
कम्+णि	कम्+णिच्+अण्	९५३	२	५
ધચ્છતિ	ધચ્છતી સ્ત્રી	९५३	२	६
ચકવુ	ચમકવુ	९५३	२	२४
હુંશીયાર	હોશીયાર	९५४	२	५

द्वितीय भाग

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
वा+क	वा+क	९५५	१	३
पर्वत्	पर्वत	९५६	१	४
दशमी	वैशाखी	९५६	१	८
भसीनो	भसीनो	९५६	१	२२
दुपर्मकत्व	दुपर्मकत्व	९५६	२	८
विभस्मी	विभरीने	९५९	१	१९
दम्+क	दम्+रक्	९५	१	२०
पर्+मक्ष	पू+मक्ष	९६	१	१५
विप	विपाप्	९६१	१	३१
दक्षमाय	दक्षमाय	९६१	२	२
शास	शास	९६१	२	७
ते सुसुते	सुसुते	९६२	२	२
सुम्र्न	सुर्भ	९६३	२	५
घामे	घामी	९६९	२	११
भुप्	भुप	९६९	२	२१
नाम्नु मि॰ अ॰	नामनी वनस्पति	९७०	१	२८
दमपत्नी	दमयन्ती	९७०	२	३
प्रापनुं	प्रापनुं	९७०	२	३३
दम्भ+धाम	दम्भ्+धन	९७१	१	५
दहु+न	दर्दु+न	९७३	१	२७
द+विर्	द+विद्	९७४	२	७
दराम	दर्शन	९७५	१	१
दमनिप्	दमनिप्	९७५	२	१९
चारांश्रे	चारांश्रे	९७५	१	३०
सतम्या अनुग्रह्	सतम्या अनुग्रह	९७६	२	३४
दशरथ	दशरथ	९७७	१	१५
बमर्स	बमर्स	९७९	१	३
भव्	भव	९७९	२	१
साहस	साहसम्	९८	१	२१
०नुं	०नुं	९८०	२	३७
दासापतीपति	दासापतीप	९८७	२	२
पति।	पति	९८७	२	२
दान+तसिल	दान+तसिद्	९८७	२	१
धवीने।	धवीने।	९८८	१	२८
परिक्रमणाशास्य	परिक्रमणाशी- शस्य	९९०	२	२२
वास्सुर्व्य	वास्सुर्व्य	९९१	२	१४
धमय	धमर्थे	९९२	१	२७
भपर्व ध्रह्	भपर्व ध्रुह्	९९५	१	१७
दह्+विष	दह्+विष्+	९९५	२	९
द्विधाव	द्विधाव	९९६	१	२
दिमय	दिमर्य	९९७	२	७
त्यवाद	दित्यवाद	९९८	१	२२
दिनाद	दिनार्द	१०००	१	२४
दिनस्पति	दिवस्पति	१००२	१	९
दिवावसु	दिवावसु	१००३	१	७
ब॰न	बनिर	१००४	१	१
सामर्थ्ये	सामर्थ्ये	१०१	१	३
द+धम	द+धम् धस्य निर्व	१०११	१	२९
पताव मुडी	पताव मारी	१०११	२	११
दीमगु	दीर्घगु	१०१३	१	२३
ध्स्नार	ध्स्नार	१०१३	१	२९
दीर्घनिभ्वाय	दीर्घनिभ्वास	१०१३	२	२
धुप्+कर्मणि अम्	धुप्+कर्मणि अम	१०२१	२	२७
नन्दरत्नपात्र	नन्दरत्नपात्र	१०२२	२	२२
दर्भम	दुर्भम	१०२७	१	२
दुर्मर	दुर्मर	१०२९	१	२०
दुसम	दुसंम	१०३	१	२९
दुसमित	दुर्समित	१०३	१	३३
दुर्निम्मित	दुर्निम्मितम्	१०३०	२	१२
५ मिनु	दुष्प मित	१०३१	२	१७
मिरण्या	मिडण्या	१०३२	१	१२
भरणी	भरणी	१०३३	१	७
दुष्पवीर	दुष्पवीर	१०३४	२	१५

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
वर्ज्य	वर्ज्य	१०३४	२	२९	द्यभर्गिम	द्युमर्गिन	१०७४	१	३५
वैश्या	वेश्या–કસ્બણ	१०३५	१	९	द्यतकृत्	द्युतकृत्	१०७४	२	२१
दुप्पर्श	दुष्पर्श	१०३५	२	७	द्यतार्था	द्यूतार्था	१०७४	२	२३
द्रुष्प्रक्षणीय	दुष्प्रेक्षणीय	१०३६	२	१३	द्यतं	द्यूतं	१०७४	२	३२
दुस्पृष्ट	दुस्पृष्ट	१०३७	१	३१	द्विविधं	द्विविधं	१०७७	१	२१
रुधि	रुधि	१०३७	२	२४	કુશદ્ગીમાં	કુશદ્ગીપમાં	१०८२	२	२३
મેક્ષને માર્ગ	મોક્ષને માર્ગ	१०३९	२	१८	द्रोडीलवण	द्रोणीलवण	१०८३	२	१४
દ્દ પ્રચાર	દ્દપ્રચાર	१०४२	१	६	પોળીએ	પાળીએ	१०८९	१	३०
दड	दृढ	१०४२	१	१९	डीप	डीप्	१०८९	२	३२
दृष्टिकृत	दृष्टिकृत	१०४७	२	२९	द्वगृहान्तरिक	द्विगृहान्तरिक	१०९०	१	२७
ઔષધી	ઔષધિ	१०५०	२	१३	द्व जन्मनी	द्वे जन्मनी	१०९०	२	१७
भू+क्विप्+तुक्	भू+क्विप्+तुक्	१०५५	१	२०	દાતને રોમ	દાતને રોગ	१०९१	१	७
दवभ्राज्	देवभ्राज्	१०५५	१	२२	रिगु	द्विगु	१०९२	२	२१
દેવેને	દેવોને	१०५५	२	८	द्विदव	द्विदेव	१०९३	२	२८
देवराज	देवराज्	१०५६	२	९	अव्व	अव्य	१०९२	२	३५
देवशत्र	देवशत्रु	१०५७	२	२४	मेढूयल्ली	मेढूवल्ली	१०९७	१	१४
તે નામના	તે નામના મનુ	१०५८	२	१	डीप्	डीप्	१०९८	१	२२
સન્ય	સૈન્ય	१०५८	२	१२	કલીમ	કલીબ	१०९८	१	२४
આહવાન	આહ્વાન	१०५९	१	७	શત્રપણુ	શત્રુપણુ	१०९९	१	२८
જનદેવ	જિનદેવ	१०५९	२	२	अण	अण्	११००	१	१३
देवौकस	देवौकस्	१०६१	२	२५	अण	अण्	११००	१	२८
अन्तभूतण्यर्थे	अन्तर्भूतण्यर्थे	१०६४	१	४	कप	कप्	११००	२	२५
દેવપણુ	દેવપણુ	१०६६	१	३६	घटया	घटश्या	११०२	१	२८
દવને યોગ	દૈવને યોગ	१०६७	१	१४	घनाध्य	घनाध्यक्ष	११०४	१	३०
दवलक	दैवलक	१०६७	१	३५	घनाधीपत्य	घनाधिपत्य	११०४	१	३१
देहावसाने	दोहावसाने	१०६८	२	२१	धन्यनि	धन्वनि	११०६	२	३
दोर्ध्री	दोग्ध्रीम्	१०६८	२	२१	घदणीपुत्री	घरणीपुत्री	११०८	१	३०
दोलायत्र	दोलायंत्र	१०६९	१	२७	क्विप	क्विप्	१११०	१	१
ખગબ વિચર	ખગબ વિચાર	१०७२	१	२९	યુધીષ્ઠિર	યુધિષ્ઠિર	१११४	१	३४
અવનીતપણુ	અવિનતપણુ	१०७२	२	२८	આજવ	આર્જવ	१११४	२	१३
संद्रष्दुकाम	संद्रष्टुकाम	१०७३	१	१६	ધર્મ	અધર્મ	१११४	२	२९
घन	घून	१०७३	२	१९	घस्य	धान्यस्य	११२०	२	९
એકપુત્ર	એકપુત્ર	१०७४	१	४	धन्याता	धान्यानां	११२०	२	११
घतिला	द्युतिला	१०७४	१	८	દાનનમાટે	દાનને માટે	११२०	२	१५
घधुनि	द्युद्युनि	१०७४	१	१०	घार्तते	घार्यते	११२२	१	२६
घतकृत्	द्युतकृत्	१०७४	२	२१	થિરતા	સ્થિરતા	११२२	२	५

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
मर्तांकुर	मार्तांकुर	११२१	१	१
सम्	सम्पाता	११२३	२	२१
मन	मैन	११२४	१	४
मितल	मितलनु	११२४	१	५
यच्चारत्व मेव	यचारत्वमेव	११२५	२	८
मसत्पस्य	मसत्पस्य	११२८	२	१
मप्+स्नु	मृप्+स्नु	११२९	२	११
मृमल	पृमल	११३	२	१८
मृमेन	पृमेन	११३१	२	३
पमम	पुमम	११३२	१	३
मौमरि	मौवरि	११३७	१	३३
मयीर्ध नामे ...	मायीर्धु नामे	११३८	१	३३
मवकर्मिक	मुवकर्मिक	११४०	२	३
मय+मम्	मय्+मम्	११४१	२	३
मसर	मचर	११४७	१	१९
मयनाम्	मयामाम्	११४७	२	१
मेरान	मेरार्भ	११४९	२	८
मधिका	मन्धिका	११५४	१	२
मदरेव	मधरेव	११५५	१	१०
मल व	मल पन	११५५	२	२२
मोमामाल	मोमामल	१ ५५	२	२५
मध मनुष्य	मेष मनुष्य	११५९	२	३३
मेमो	मेमो	११३	१	१४
मरमेव	मरमेव	११३०	१	१४
मिरेव	मिरेव	११४१	१	४
मत	मते	११४१	१	१२
मत	मत	११४१	१	१३
मतक	मर्तक	११४१	१	१४
मतल	मर्तल	११४१	१	२१
मर्मेत	मर्मेत	११४१	२	१९
मर्मिता	मर्मिता	११४२	२	७
११५४	११३४		ऊपर	बढ़ावे
मयनिपाय	मयविपाय	११३४	१	२१
मेधन	मेधान	११३०	१	२१
मयमेपता	मयमेपता	११३७	१	२७
नारञी	नारञी	११७१	१	३
नामस्मीता	नामस्मीता	११७२	१	१
नेपथ्या	नेपथ्या	११७२	१	२
मारनारी	मारनारी	११७२	१	८
पंस्मत्	पंस्मात्	११७५	२	६
मेम	मेम	११७६	१	११
मेमनी	मेम नी	११७९	१	१
मयावरे	म यावरे	११७९	१	८
मामी	मामी	११७९	२	१२
मुरो	मुमाये	११८१	२	२९
मधमानी	माधवानी	११८२	१	१४
मिपाय	मिपाय	११८२	१	३१
मम+क	मम्+क	११८२	२	८
मम	माम	११८३	१	१३
मेम	मेम	११८३	२	१
मपन	मपन	११८४	२	१७
मतामाप	मताम ाप	११८५	१	१३
मेमु	मेमु	११८५	१	३
मपीने	मपीने	११८५	१	७
मेपव	मेपव	११८६	१	४
मेमनार	मोमनार	११८६	२	१९
मनष्ट	मनष्ट	११८६	२	११
मेर्व	मेर्व	११८९	२	८
मपम	मपम	११९१	१	२९
मिमस्मामि	मिममस्मामि	११९३	२	२७
मयपेम	मयपेम	११९४	१	२३
मावम्	मावम्	११९४	२	१४
मस्मेपम	मस्मेपम	११९५	१	१२
मिस्मस्म	मिस्मस्म	११९५	२	२५
मिपमेन	मिपमेन	११९६	२	१०
नीयमानुसार	नियमानुसार	११९६	२	१
मस्मसमाप	मस्मसमाप	११९६	२	२९
मिमामत्मम	मिमामत्मम	११९७	१	८
मिपोमुमाम	मिपोमुमाम	११ ७	२	१७
मवातर्प	मवातप	११९८	२	२२
मिरम्मपमते	मिरम्मपमते	११९८	२	३
रमस्पसिमम्	रमपस्पसिमम्	११९८	१	२५

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
निकृष्टोऽयो	निर्निकृष्टोऽयो	११९९	१	३३
सपुर्ण	सम्पूर्ण	१२००	१	९
निगता	निर्गता	१२०१	१	७
नियमेभ्य.	नियमेभ्य	१२०५	१	३७
ग्रह+ण्यत्	ग्रह्+ण्यत्	१२०५	२	१५
नोक्षाय	मोक्षाय	१२१६	२	३
तक्ष्युकरेलु	तीक्ष्युकरेलुं	१२१९	२	८
सभળवु	साभળवु	१२२०	१	२०
लेढु	લાઢુ	१२२०	१	३७
विकाशते	विकासते	१२२०	२	२०
अत ईपू	अत ईत्	१२२०	२	२८
स्तोत्त्रम्	स्तोत्रम्	१२२१	१	१०
धृतगाष्ट्रने।	धृतराष्ट्रने।	१२२२	२	३
नि+सद+क्त	नि+सद्+क्त	१२२२	२	५
घस्रू	घस्र्	१२२३	१	२७
निप्कण्ठ	निष्कण्ठ	१२२३	२	३७
ખેચેલુ	ખેચેલુ	१२२५	२	१९
निर्गनि	निर्गास्ति	१२२६	१	२
निघ्न	निघ्न	१२२६	१	३४
निप्ठा	निष्ठा	१२२६	२	११
ગુથેલ	ગુ થેલ	१२२९	१	२६
निगता	निर्गता	१२३०	१	१५
ખણુ	ખાણુ	१२३२	२	३४
पारश्च	पोरश्च	१२३७	१	२
શેફાલીકા	શેફાલિકા	१२३८	१	११
૨ગવાળુ	૨ ગવાળુ	१२३९	१	२७
मिधू	मिध्	१२४३	१	१
नकरूप	नैकरूप	१२४६	१	३०
શિખરવળુ	શિખરવાળુ	१२४६	२	३
विप्णु	विष्णु	१२४६	२	१२
नमित्त	नैमित्त	१२४८	१	५
नेऋनेय	नैऋतेय	१२४९	१	२२
निसर्गादात	निसर्गादागत	१२५०	२	१३
નિધામાનુ	નિધાનમાનુ	१२५०	२	१६
स्वार्थे कनू	स्वाथ कन्	१२५१	१	३७
नियत	नियते	१२५१	२	२८
ઉપને।	ઉપરને।	१२५२	१	११
ગઢુ	ગાડુ	१२५४	१	१
પાખ	પાખ	१२५५	२	३२
आनास	आभास.	१२५६	२	७
कर्भणाम्	कर्मणाम्	१२६०	१	९
અને એ	એ	१२६०	२	३१
नच.	भचः	१२६४	१	३१
પ ચમામે	પાચ માસે	१२६४	१	१८
पचगुप्त	पञ्चगुप्त	१२६१	१	६
આકડાનું ઝડ	આકડાનુ ઝાડ	१२६४	२	२६
૨ગવાળુ	૨ ગવાળુ	१२६५	२	७
ગજસુય	ગજસુય	१२६५	२	१६
येया ते	येयान्ते	१२६६	१	१६
નિશેપ	વિશેપ	१२६६	२	९
૧૧૬૭	૧૨૬૭	ઉપરના	મથાળે	
पञ्चाङ्कल	पञ्चाङ्गुल	१२६७	१	२
પાચ	પાંચ	१२६७	१	१३
आ+तप+अच्	आ+तप्+अच्	१२६७	१	१४
पञ्चलिर्वेणं.	पञ्चभिर्वेणं'	१२६७	२	२५
વહે ગેલ	વહે ચેલ	१२६८	२	१३
યત્ર	ય ત્ર	१२६८	२	२४
૩ની સુરત	૩ની સુતર	१२६९	१	१
स्त्रा	स्त्री	१२७०	१	९
દ્રોણુપુપી	દ્રોણુપુષ્પી	१२७०	१	१०
पट्टग्गं	पट्टरग	१२७१	१	२०
ફગજનું	ફગ જતુ	१२७१	२	१०
બુદ્ધિવાળે	બુદ્ધિવાળો	१२७३	१	१५
नाव	भाव	१२७३	१	३४
શબ્દ જુઆ	શબ્દ જુઓ	१२७७	२	४
वेप्ट+कर्मणि	वेष्ट्+कर्मणि	१३७७	२	१८
સશય પામવે।	સ શય પામવે।	१२७९	२	२५
માગ	માર્ગ	१२८०	२	१५
રતિબધ	રતિબન્ધ	१२८२	१	५
ભેજપત્રનુ ઝાડ	ભોજપત્રનુ ઝાડ	१२८२	१	१८
હથી	હાથી	१२८४	२	२२
અનન્દયુક્ત	આનન્દયુક્ત	१२९०	२	११

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
परो [illegible]	पारो [illegible]	१२९१	२	२१
[illegible]	[illegible]	१२९१	१	५
नहे	नहे मर्नु	१२९१	२	१५
[illegible]	[illegible]	१२९१	२	११
पम+क	पम्+क	१२६७	२	२५
परिप्रष्ट	परिप्रष्ट्	१३ २	१	५
माष	माष	१३ ६	१	१७
व्यपिर्म	व्यपिर्श	१३००	१	१४
तपिद्यु	परिद्यु	१३००	१	२८
मुप्+प्तुम्	मुप्+प्तुम्	१३००	२	१
[illegible]	[illegible]	१३ २	२	३१
परिपेर्षतिपा	परिवेषपश्चिका	१३११	१	३
परित्पागो	परित्पागी	१३११	१	३५
मत्+प्तुम्	मम+प्तुम्	१३११	२	८
[illegible]	[illegible]	१३१४	२	२४
[illegible]	[illegible]	१३१५	२	३५
[illegible]	[illegible]	१३२५	२	३
पावको	पावको	१३२५	२	४
एमुम्	एमुम्	१३२१	२	२५
मपमि	मपति	१३२६	२	३
पतवाहुर	पहवाकुर	१३२०	१	२५
पत्तुम्	पत्तुम्	१३२९	२	३४
पपतोदर	पपस्तोदर	१३३०	२	३३
पिच+क	पिच्+क	१३३९	१	३४
माता: व्यम	माता: व्यम	१३४३	१	४
[illegible]	[illegible]	१३५०	२	८
पास+माये	पास्+माये	१३५६	२	१५
इतच	इतच्	१३५९	१	१२
पशुपति+मय	पशुपति+मय्	१३५९	१	३१
पञ्चास्पे	पञ्चास्ये	१३५९	२	११
पिपासत्वम्	पिपोस्त्वम्	१३६२	१	१
[illegible]	[illegible]	१३६२	१	२५
सिर्पा शीप्	सिर्पा शीप्	१३६३	१	११
क+दाप	क+दाप्	१३६४	१	२१
[illegible]	[illegible]	१३६५	२	८
पिप्पी	पिप्पी	१३६५	२	३७
स्वल्पपिण्ड	स्वस्पपिण्ड	१३६९	२	३७
पुर्ण	पुर्ण	१३६६	१	५
तस	तस	१३७०	१	१८
[illegible]	[illegible]	१३७०	१	३१
[illegible]	[illegible]	१३७०	२	२१
मस्पपँ	मस्पप	१३७९	२	३१
पुरुष	पुरुष	१३८९	१	११
[illegible]	[illegible]	१३८१	१	१७
कीर्ति	कीर्ति	१३८१	१	२८
[illegible]	[illegible]	१३८१	२	२२
पुष्टिक	पुष्टिक	१३८१	१	१
पुरुपवाजत	पुरुपवर्जित	१३९	२	३५
पा+क+दाप्	पा+क+दाप्	१३९५	२	३१
पुष्प+सू+णिनि	पुष्प+सू+णिनि	१३९७	२	३१
[illegible]	[illegible]	१३९७	२	३१
वर्णा पृष्ठि	वर्णोपृष्ठि	१३९८	१	१२
पुष्पाजीव	पुष्पाजीव	१४०१	२	३२
पूरमाराति	पूतनाराति	१४०१	१	१८
[illegible]	पूर्णेन्दु	१४०४	२	२
पिपति	पिपर्ति	१४०५	१	३१
पूर्वपरमपुण्यां	पूर्वपरमपुण्या	१४०७	१	२७
पूर्वमासो	पूर्वमासो	१४११	१	३
पृथिवीमय	पृथिवीमय	१४११	२	३
[illegible]	[illegible]	१४१५	१	३०
[illegible]	[illegible]	१४१९	२	२७
पोप्तृ	पोप्तृ	१४२	१	१
[illegible]	[illegible]	१४२१	१	१८
स्वाप	स्वापै	१४२३	२	३०
[illegible] मवति	[illegible] मवति	१४२९	१	३१
मद+कर्त्तरि	मद्+कर्त्तरि	१४३	१	१
[illegible]	[illegible]	४३३	१	१
दीप	दीप्	१४३४	१	३०
[illegible]	[illegible]	१४३४	१	३०
[illegible]	[illegible]	१४३३	१	२२
[illegible]	[illegible]	१४३०	१	३०
निरो	निरे	१४४१	१	३८

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
प्रतिद्रुह्यति	प्रतिद्रुह्याति	१४४२	१	१
मार्गस्कतमस्पृशद्भि	मागस्कृतमस्पृशद्भि.	१४५०	१	२
कर्मणि	कर्मणि	१४५७	२	१५
सात्वन	सांत्वन	१४५८	१	८
थम प्रसाहस.	प्रथम साहस	१४६०	१	२७
प्रपतप्रन	प्रपतनं	१४६३	१	२२
પલ્નલવાળુ	પલ્લવવાળુ	१४६५	१	४
प्रयाजकत्व	प्रयोजकत्व	१४७२	१	२५
परोहत्यत्र	प्ररोहत्यत्र	१४७२	२	२१
ભીપણુ	ભાપણુ	१४७३	२	२
પોઢ	પ્રૌઢ	१४७७	२	९
भावे-युट्	भावे+ल्युट्	१४८०	१	२
પાણીનીપીડવુ	પ્રાણીને પીડવુ	१४९३	२	५
वत्तते	वर्तते	४९४	२	३१
प्रकृष्ट मृण	प्रकृष्टमृणं	१४९८	१	७
વર્પાઋતુમા દેનાર	વર્પાઋતુમા હોનાર	४९२	१	१५
ઔષાધ	ઔષધિ	१५००	२	२८
ચઢત	ચઢતી	१५०७	१	४
ફ્લરહિતઝાડ	ફ્લરહિતઝાડ	१५०४	१	८
घृत्तेन	वृन्तेन	१५१७	१	१६
चलस्य	यकस्य	१५२१	१	२३
प्र+चन्धू	प्र+चन्धू	१५२३	२	३७
વ્યભિચારીર્ણા	વ્યભિચારિણી	१५२४	१	१६
વાઝયું	વાઝીયું	१५२५	१	५
यहँ	वर्ह्	१५२५	२	२०
चलह	यलद्	१५२६	२	९
मेघदत्ते	मेघदूते	१५२७	२	१८
वल देयत्त्वेन	यलिं देयत्त्वेन	१२२८	२	३१
भुङ्क्ते	भुङ्क्ते	१५२९	०	६
वस्त्+मच	वस्त्+मच्	१५३०	१	६
वहुफलीं	वहुफली	१५३२	१	३५
તાદલજાનુ	તાદલજાનું	१५३४	१	१७
શિવલિગ	શિવલિંગ	१५३६	१	१३
બનાનેલુ	બનાવેલુ	१५३८	२	१८
शात्रन्	शात्रून्	१५४०	२	४
विण्दुपत्रक	विन्दुपत्रक	१५४२	१	२८
અકલવાળુ	અક્કનવાળુ	१५४२	१	३४
વ્યાદરણુ	વ્યાકરણુ	१५४३	१	२५
મહાન્	મહાન્	१५४६	१	१८
वृहत्कीति	वृहत्कीर्ति	१५४६	२	७
ब्रह्मति	ब्रह्मेति	१५५१	२	११
પ્રાપ્તી	પ્રાપ્તિ	१५५१	२	१७
લાળના	લાળ	१५५२	१	२२
ब्रह्मशासन	ब्रह्मशासन	१५५४	१	२
ण ब्रह्महत्या	ब्रह्मणः हत्या	१५५४	२	२२
બ્રહ્માણનુ ધન	બ્રાહ્મણનુ ધન	१५५४	२	१९
વશેપ	વિશેપ	१५५४	२	३३
ब्राह्मणयाष्टिका	ब्राह्मणयष्टिका	१५५६	२	१३
ब्रसू	ब्रसू	१५५७	२	१४
भक्षति+त्ते	भक्षयति+त्ते	१५५८	२	९
भक्षयति+ते	भक्षति+ते	१५५८	२	११
भगाङ्कर	भगाङ्कुर	१५५९	२	१८
भज	भज्	१५६१	१	१२
બ્રાહ્મણનાસ્ત્રી	બ્રાહ્મણની સ્ત્રી	१५६१	२	२९
वृ+नन्	वृ+मनन्	१५६३	२	३७
अमीष्ट	अमीष्ट	१५६९	२	९
मेदनेन	भेदनेन	१५७९	२	३४
भत्तिचारे	भित्तिचोर	१५८०	१	१
भिना	भिन्ना	१५८१	१	१८
भिनाति	भिनीते	१५८१	२	३२
પુરૂવશમા	પુરૂરવશમા	१५८६	१	२७
भुवस्पति	भुवस्पति	१५८६	२	२८
ગોરખતુંડી	ગોરખમુંડી	१५८९	१	१५
भूम्यन्तर	भूम्यनन्तर	१५९२	२	१९
भूयसू	भूयस्	१५९२	२	३१
શોભાવા લાયક	શોભાવવા લાયક	१५९४	१	३२
सद्योत्पन	सद्योत्पन्न इति	१५९४	२	२५
વનસ્પાત	વનસ્પતિ	१५९४	२	३६
भृगु	भृगुं	१५९५	१	२
જા-વ્યભિચારી	જાર-વ્યભિચારી	१५९५	१	१८

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
मुद्गपर्णी	मुद्गपर्णी	१५९५	१	२५
मधौ ब्जमाधगरी	मधौ ब्जमर्धगरी	१५९५	२	१
मन्तु मा	मन्तु मा	१५९५	२	११
मूस	मूह	१५९६	१	११
मेघनीम	मेघनीय	१५९७	२	१७
कुमारेः	कुमारे	१५९७	२	३
मयपते	मूमपत	११ ३	२	२९
मकारागमे	मकारागमे	११०५	१	१९
मह	मह	११०१	१	१४
महद्ध	महद्ध	११०६	१	१७
मधाबका	मधर्बिका	११०७	२	११
माधवानो	माधवानो	११०८	२	७
मणिकर्णीश्वर	मणिकर्णीश्वर	११ ९	२	२९
मण्डपति	मण्डपति	११११	२	६
मत्स्यवधिन्	मत्स्यवन्धिन्	१११४	१	३
मदमदपारणी	मदमदबोरणी	१११६	२	२
पधप	मधप	१११८	१	३
विशव	विशेष	१११८	२	११
मधुफकरा	मधुफर्करा	११२०	१	१४
विकासकरकैना-	विकासकरके			
स्त्यय...	नास्त्यस्य	११२२	२	१
मधी	मन्ती	११२७	१	१०
मन्द+मसामच	मन्द+मसामच्	११२८	१	१७
पवर्कम्मौ	पवर्कम्मौ	११२८	२	१८
फनो मम	ऊसने मम	११२८	२	३
पुमव	पुमेव	११३१	२	१
मरत्व मेनयो	मेरत्वमेनयो	११३१	२	५२
मम+शवि	मम+शवि	११३१	२	३
तन	तंत	११३६	२	५६
महायासो	महायासौ	११४९	२	५
मवर्तु मरन्	मवर्तु मरन्	११४७	२	२७
मर्तर्त च × २	मर्त च	११४८	१	२४
पुष्पी	पुष्पी	११५२	१	२७
योगपति	योगपति	११५३	२	२८
मति	मति	११५४	१	१५
मांसति	मासति	११५४	१	२६
मयमत इवं	मयोम इव	११५४	२	२१
मेनका	मेनका	११५५	१	१९
मातुरिव	मातुरिव	११५६	२	२३
वर्णनमस्य	वर्णनमस्य	११५७	२	४
पन्	पत्	११५८	२	२९
मन्+विव	मन्+विव्	११५९	१	३
मनु+मम	मनु+मम	११५९	१	१५
मनुष्यक	मनुष्यक	११५९	१	२१
मसार	म सार	११६	१	१९
मम+स्वार्थे+क	मम+स्वार्थे क	११६०	१	३५
क्षिप्रा क्षीप	क्षिपा क्षीप	११६	२	६
मु+विद+क	मु+विद्+क	११६०	२	१८
भाषाम	भाषार्थ	११६	२	२१
मो	मो	११६१	१	२१
मर्य	मर्य	११६१	१	३
रस्ता	रस्ता	११६१	१	१४
मृगा	मृगो	११६	१	११
मागपति	मार्गपति	११६१	२	६
महीनाना	महीनानी	११६१	२	१६
मापित	मार्पित	११६१	२	२५
पीन	पीनी	११६१	२	३३
माश्चन	माश्चन	११६२	१	५
माजारी	मार्जारी	११६२	१	२१
मित्रद्र	मित्रद्रु	११६५	२	१५
भान्तिवगु	भान्तिवाग्नु	११६७	१	३
वद्+यन	वद्+न	११६७	१	६
हितोपदेशो	हितोपदेशे	११६७	१	१८
मन्दनिनगु	मन्दानिनगु	११६९	२	३२
च्+मावकरणाद्यौ	मुच्+			
	मावकरणाद्यौ	११७०	१	३६
मा व	मागमात	११७०	२	९
मो यपि	मो यपि	११७०	२	१०
मार्योना मपान्तर	मार्योना			
	मपान्तर	११७०	२	२०
राम	रेम	११७१	१	१४
मर्	मर्	११७१	२	१२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
मेढु	मोढु	१६७१	२	२२
सुंदरस्त्री	सुंदर स्त्री	१६७२	१	१९
स्कन्धावच्छेदेने	स्कन्धावच्छेदेन	१६७३	२	१
इस्व	इत्वं	१६७३	१	१९
मुरमुथन	मुरमथन	१६७४	२	३७
मालयति	मोलयति	१६७५	१	२०
मुस्तू+अच्च्	मुस्त्+अच्	१६७६	१	८
આસુ	આસુ	१६७६	१	१५
भावे-अड्	भावे+अड्	१६७७	१	२९
मूपति	मूपति	१६७९	१	८
मृगजार्लिका	मृगजालिका	१६८०	१	९
नृगपति	मृगपति	१६८०	२	१
भृतवत्	मृतवत्	१६८२	२	३६
કદોરો	કદોરો	१६८५	१	३०
मेहति	मेहति	१६८५	२	७
मिद्+अच्च्	मिह+अच्	१६८५	२	७
ઉર્ધ્વલોકવાસા	ઉર્ધ્વલાકવાસી	१६८६	१	२१
मिल्+ण्वुल	मिल्+ण्वुल्	१६८८	२	१६
ઘેટાના	ઘેટાના	१६८८	२	३५
લાયક	લાયક	१७०३	२	७
प्यज	प्यञ्	१७०४	१	८
जलजन्तूना	जलजन्तूनाम्	१७०४	१	१२
कनू+टाप्	कन्+टाप्	१७०७	१	६
કરેણુતુ	કરેણુતુ	१७०८	३	६
रचयति	रचयति	१७०८	१	२१
રથનુ	રથનુ	१७२२	१	२८
घञ्	घञ्	१७२९	१	१८
कर्मणि-ल्युट	कर्मणि-ल्युट्	१७३३	२	२०
રાજાને રાજાને લાયક	રાજાને લાયક	१७३३	२	३५
याज्ञ्यवाल्यस्मृति'	याज्ञ्यवल्क्यस्मृति	१७३८	२	३३
रिङ्क्ते	रिङ्क्ते	१७३८	१	१३
मघ्नन्तो	मघ्नन्तो	१७३९	१	३४
रा	री	१७४०	१	१५
नारद्राय	नारदाय	१७४०	२	३७
रेचते	रोचते	१७४०	२	३७
तत्र अथ	तत्र ग्रन्थ	१७४२	१	२८
रुद्रविंशति	रुद्रत्रिंशति	१७४२	२	३
रुघिर	रुधिर	१७४२	२	२४
रुज्+घञ	रुज्+घञ्	१७४६	२	६
रोग	रोगं	१७४६	२	२९
કદનાર	કરનાર	१७४६	२	३१
रोचनेव	रोचनैव	१७४७	१	२९
ઢનાર	ચઢનાર	१७४९	२	३७
अण न वृद्धि'	अण्-न वृद्धिः	१७५१	१	३२
सम आह्वयो	समाह्वयो	१७५१	२	३४
लक्ष्म्या	लक्ष्म्या	१७५२	१	१
लगू	लग्	१७५२	१	१५
लङ्घ+उणा०	लङ्घ्+उणा०	१७५२	२	५
कस्त्रीव	कस्तूरीव	१७५५	१	४
वहुधा	वहुना	१७५५	२	३१
दीर्घ	दीर्घ	१७५६	१	२८
ली+अयू	ली+अच्	१७५६	२	१७
लिङ्गन	लिङ्गन	१७६१	२	१२
ચુટેલ	ચુટેલ	१७६३	२	२
लतिका	लतिका	१७६४	२	१८
आधारे घञ	आधारे घञ्	१७६४	२	३०
लेख्यपसंग	लेख्यप्रसंग	१७६५	१	२८
સિહરાશી	સિંહરાશી	१७६५	२	१५
मिदू+ल्यु	मिद्+ल्यु	१७६५	२	२८
द्दन्+क्	द्दन्+टक्	१७६९	१	१०
क्रु+ण्वुल्	कृ+ण्वुल्	१७६९	१	३०
भृत्तिका	मृत्तिका	१७७०	१	१४
वक्रदप्ट्र	वक्रदप्ट्र	१७७३	२	८
घज्ञारि	वज्ञारि	१७७४	२	२५
नतु	ननु	१७७६	२	४
घीर्यमेतन्	वीर्यमेतद्	१७७६	२	४
રશી	રસી	१७७७	१	१७
वन्न	वन्	१७८३	१	२१
मधुधाराम् वासवदत्ता"	मधुधाराम्" वासवदत्तायाम्	१७८३	२	३०
लिङ्गयस्यास्ति	लिङ्गंयस्यास्ति	१७८९	१	२९

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
वर्तेनमेवैते	वर्तनमेवैते	१७८९	२	१
छन्दोमे वर्षाम्	छन्दोमवर्षाम्	१७९७	१	३
तत्रोक्त	तत्रोक्त	१८	२	१९
मोभरी	मोभरी	१८ १	२	३
वाच निगच्छ	वाचा निगच्छ	१८ ३	१	१०
पात्रपय	पात्रपय	१८०१	२	२८
वाशमो	वाशिमी	१८ ४	१	४
पण+घम	पण्+घम्	१८ ५	१	?
हित घ्न	हित घ्न	१८००	१	२७
पारस्थान	पारस्थापन	१८००	२	१९
वमपुर्वेमि	वमपुर्वेमि	१८ ९	१	३
वामर्त्मिन	वामर्त्मिन	१८१२	२	१८
वारिपातम	वारिपातम	१८१३	१	२७
पश्चि	पश्ची	१८१३	२	१६
वाशावलेह	वाशावलेह	१८१७	२	८
स्या+क	स्या+क	१८१०	२	२०
क्षि+मू+ल्युट्	क्षि+मू+ल्युट्	१८२	१	४
वि+ह+घम	वि+ह+घम्	१८२	२	५
काय-दीर्ती+घम	काय दीसी+घम	१८२१	१	१६
मार्षे+ल्युट	मार्षे+ल्युट्	१८२१	१	२८
विसर्प+क	विसर्प+क	१८२१	१	२१
विधु	विधु	१८२३	२	३
विमातम्	विमथितम्	१८२४	२	१९
वि+हन्+क	वि+हन्+टक्	१८२४	२	२१
विकर्पमर्दक	विकर्पमर्दक	१८२७	१	८
वित्+घञ	वित्+घम्	१८२	२	३१
अनन्विन	अनन्विन	१८३१	२	१२
हन्+टक्	हन्+टक्	१८३४	२	१८
वि+यप्	वि+हृ+यप्	१८३४	२	२४
व्याप-ताडने+क्विप्	व्याप+ताडने +क्विप्	१८३८	१	८
विध	विधि	१८३६	१	१८
मुमूर्ष	मुम् र्ष	१८३९	१	१७
निमपत्	निमपत्	१८३९	२	२७
ओम्नैषु	ओम्नैषु	१८४१	१	१
मे	मे	१८४१	१	२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
गृ+घम	गृ+घम्	१८४२	१	११
वदे मा मोक्ष	वदे मया मोक्ष	१८४३	१	१
यम्+मार्षे घम	यम्-मार्षे घम्	१८४१	२	१०
गम्+घञर्थे	रम्+घञर्थे	१८४१	२	१
रामा	रागो	१८४८	१	११
विरोपन	विरोधन	१८४९	२	१४
विस्वमाकाणि	विस्वमाकाणि	१८५२	१	३१
वर्ष	विवर्ष	१८ २	२	३३
वृ+घम	वृ+घञ्	१८५३	२	७
विद्य	विद्य	१८५४	२	११
विपर्यस्त्रा	विपर्यस्त्रा	१८६	२	४९
तम्+ढाप	तम्+ष्व	१८६२	१	३१
मोचषी	मोचषी	१८६३	१	३१
पैमा विनानो	पैमा विनाना	१८६३	२	३०
अनन्यापी	सर्वनापी	१८६०	२	२१
क्रियागुवता	क्रियागुवता	१८६४	२	३२
वि+घ+मिवि	वि+घ+विमि	१८६१	२	१
सकलम् नपुं	नपुंसकलम्	१८७२	२	३
वेगराम	वेगरोध	१८८	१	३
श्रैपरीणासस्यस्य	श्रैपरीणासस्यम्य	१८८२	२	२१
पचि अनार	पचि अनार	१८७३	१	१२
मनस्पे	मनस्पर्थे	१८७९	२	४९
सम्यन्ये	सम्यन्ये	१८८	१	५
३म	३म	१८८	१	१५
मेघ स्त	मेघ स्तनर	१८८	१	१७
विपू+घम	विपू+घञ्	१८८३	१	१७
अविध	अविधि	१८८३	२	११
पहत्वसमपर्षेका	महत्वसमपर्षेका	१८८३	२	३१
वर्म	विदर्भ	१८८३	२	३५
सप	सप	१८८०	२	१५
विराम+घञ	विराग+घञ्	१८८८	२	१२
वैसव	वैसव	१८८९	१	३
व्यामता	व्यामता	१८९१	२	७
व्यय+मार्षे	व्यय+मार्षे	१८९०	१	२४
विलक्षित वाच्यार्थ	विलक्षित वाच्य र्थ	१८९२		४९

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
वषय	विषय	१८९२	२	२१
व्यवदेष्टृ	व्यपदेष्टृ	१८९२	२	२३
व्ययोकरण	व्ययीकरण	१८९३	२	४
વિક્ષખાપણુ	વિલક્ષણુપણુ	१८२३	२	२०
व्यवस्थातिवत्तन	व्यवस्थातिवर्त्तन	१८९४	२	४
णच्-स्वार्थे	णिच्+स्वार्थे	१८९९	१	१०
,, ,,	,, ,,	१८९९	१	११
વિગ્રહવાકય	વિગ્રહવાક્ય	१८९९	१	२१
सिघ+क्त	सिध्+क्त	१८९९	१	३२
ઉક્તિ	ઉક્તિ	१८९९	१	३७
व्रीडयने	व्रीड्यते	१९०१	२	१८
જોતિષી	જ્યોતિષી	१९०३	२	७
જયેષ્ટા	જ્યેષ્ઠા	१९०५	१	२६
सृष्ठ	सृष्ट	१९०६	१	१०
शक्रासन	शक्राशन	१९०६	१	१६
शक्रासन	शक्राशन	१९०६	१	१७
शक्ल+अच्	शक्+अच्	१९०६	१	२९
शद्+शन्	शद्+श्नुन्	१९१०	२	२८
चाध्यात्मिकीं	चाध्यात्मिकीं	१९१२	२	१२
પક્ષગ	પક્ષ ગ	१९१४	१	२१
अव+अणू	अव+अण्	१९१५	१	३७
श+ईरन्	शृ+ईरन्	१९१५	२	१२
शल्+अच्+डीप्	शल्×अच्+डीप्	१९१७	१	२५
शल+आलुच	शल्+आघुच्	१९१७	१	२१
शातभारु	शातभीरु	१९२३	१	६
धृ+अच	धृ+अच्	१९२५	२	१
शस्त्रं शिल्प	शास्त्रं शिल्प	१९२८	२	१९
वेत्य धीते	वेत्यधीते	१९२८	२	२६
शितस्तोक्ष्ण	शितस्तीक्ष्ण.	१९३१	१	२२
अल+उन्	अल्+उन्	१९३६	१	१३
सेट	सेट्	१९३७	२	९
शिधि	शिघि	१८३७	२	१७
ક્વાથ કરેલું	ક્વાથ કરેલુ	१९३८	१	९
થ ડીનો	ઠ ડીનો	१९३८	१	१९

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को.	पंक्ति
થ ડુપાણી	ઠ ડુપાણી	१९३८	१	२८
शातपर्णी	शीतपर्णी	१९३८	२	७
शाल	शील	१९४०	२	३६
शुभ+क	शुभ्+क	१९४६	१	२३
સુકાએવા	સુકાયેલા	१९४८	२	८
चोदकुम्भश्च	चोदकुम्भश्च	१९४९	२	२६
શુ ન્ય	શુન્ય	१९४९	२	२८
सूर्पो इव	शूर्पौ इव	१९५०	२	४
सुष्ठु ऊर्मि	सुष्ठु ऊर्मि	१९५०	२	७
शूलपत्रा	शूलपत्री	१९५०	२	३५
अन्यू	श्रन्थ्	१९६२	१	उपर
શબ્દાલકારવાળુ	શબ્દાલ કારવાળુ	१९६८	१	५
श्वेतश्वासौ	श्वेतश्वासौ	१९७१	२	६
श्वेतलाध्र	श्वेतलोध्र	१९७१	२	२३
श्वेता शुक्ल	श्वेतो शुक्लो	१९७२	१	६
વપસ્પતિ	વનસ્પતિ	१९७२	२	४
पि	पिधू	१९७६	१	६
पट्त्रिशत्	पट्त्रिंशत्	१९७६	१	१३
ગુણાઢય	ગુણાઢ્ય	१९८०	१	२८
राधू+ल्युट्	राधू+ल्युट्	१९८०	२	२९
वसू+घञ्	घस्+घञ्	१९८१	२	१८
सम्+श्चु+डति	सम्+श्चु+डिति	१९८३	१	१०
મદ્ધ થવુ તે	સિદ્ધ થવુ તે	१९८४	१	१०
सस्कृतोक्तिपु	संस्कृतोक्तिपु	१९८४	२	१६
सम्+स्फुट+क	सम्+स्फुट्+क	१९८५	१	२९
सम्+स्फुट+घञ्	सम्+स्फुट्+घञ्	१९८५	१	३२
सन्+हन्+भावे क	सम्+हन्+भावे क्त	१९८५	२	६
सह्रति	सह्वति	१९८६	१	१
જોડવુ	જોડવુ	१९८७	२	३२
સંકોચ પામેલ	સંકોચ પામેલ	१९८८	२	१
सङक्रन्दन	सङ्क्रन्दन	१९८८	२	३३
सम्+गम्+घञ	सम्+गम्+घञ्	१९८९	२	२५
सङ्गवार्जित	सङ्गवर्जित	१९८९	२	३४
सङ्गता	सङ्गता	१९९०	१	३
સ્વીકારલ	સ્વીકારેલ	१९९०	१	११

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	कोष्ठ	पंक्ति
षट्+विष्	षट्+विष्	१९९०	२	३१
सम्+मिष्	सम्+मिष्	१९९१	२	३
समभ्यास	समभ्यास	१९९२	१	३१
विष्व	विश्व	१९९३	१	१५
समाख्य यावती	समाख्यवती			
पुत्रा	पुत्री	१९९५	१	२१
सत्य+वाच्	सत्य+वाच्	१९९६	१	१५
हितोपदेशेः	हितोपदेशो	१९९७	१	३१
हेतुवाद	हेतुवाद	१९९८	२	१३
सन्निपातोक्ष	सन्निपातोक्षा	१९९९	२	२१
सिद्धान्तस्वार	सिद्धान्तसार	१९९९	२	३६
समस्त	समस्त	२००१	१	३७
सन्धि क्षान्ति	सन्धि क्षान्ति	२ ३	१	१
सन्धि क्षान्ति	सन्धि क्षान्ति	२ ३	१	१२
सृप्+यम	सृप्+यम्	२००७	१	३७
सह्+पत्	सह्+पत्	२००८	१	२५
स्प्+स्व	स्प्+स्व	२ ०९	१	२८
यादत	यदित	२ ०९	२	७
सम्भ	सम्भ	२०१२	१	१
अभिम	अभिमर	२०१२	२	३२
समाधे	समाधे	२ १३	१	३
सम्+स्पृश	सम्+स्पृश्	२ १३	२	२१
वायु+यम्	विप+यम्	२ १४	१	२०
मन्वन्त	मन्वन्ता	२ १५	१	२
मोहमूला	मोहमूला	२ १५	२	१७
हिंस-माये पम	हिंस् माये पम	२०१६	१	७
स्वयेशु	स्वयेशु	२ १६	१	२
हेम	हेम	२ १६	१	३२
रतनैव	रतनैव	२ १९	२	८
सिद्धवान्	सिद्धवान्	२ १९	१	३
सम्+मह	सम्+मह्	२०२१	१	२१
समा+मह	समा-मह+	२०२१	२	२
स म्य	स्वप्	२ २१	२	३
सहर्षी	सहर्षी	२ २२	२	१५
स+पद्	स+हृ+पद्	२०२३	२	२
सेव	सेव	२०२४	१	१३
स्तम्भरी	स्तम्भरी	२ २४	१	३७
संमितमपोपदेश	संमितमपोप पदेश	२०२६	२	२९
मुद्+यम	मुद्+यम	२०२७	१	२५
सर्	सर्ह्	२०३	१	३२
स पात्र	सपात्र	२ ३०	१	२१
सर्व+मह	सर्व+मह्	२ ३३	१	१६
सर्वा	सर्वो	२ ३४	१	३१
सपप	सर्पप	२ ३६	२	११
सवितर्क+राप्	सवितर्क+कोप्	२ ३७	२	१
सर	सर्व	२ ४०	२	५
सह	सहस	२ ४०	२	३४
सप्तधारा	सप्तधारा	२ ४१	१	१२
सहमुग	सहमुग	२०४२	१	३
सु+स्फुर्	सु+स्फुर्	२ ४५	१	१८
सम	सम्	२ ४५	२	३१
साप	साप्	२०४६	१	२८
गम्+मिष	गम्+मिष्	२०४७	२	३७
सैन्धव	सैन्धव	२ ४७	२	७
साधुवाद	साधुवाद	२ ४७	२	८
विधि	विधि	२ ५१	२	३३
सो+स्फुर	सो+स्फुर्	२०५२	१	१
भोरभ्रा	भोरभ्री	२०५२	२	५
शास्त्रावी	शिवस्तवी	२०५३	१	७
विविता हम	विविता हम्	२०५४	२	४
सवितुस्त्वं	सवितुस्त्वं	२०५५	१	३३
हिंस+मव	हिंस्+मव्	२ ५७	२	१३
भेदु	भेदु	२०५८	१	५
सि+सिव्	सि+सिव्	२०५८	१	३
सीम	सीमा	२०५८	२	३४
सीमान्त	सीमान्त	२०५९	१	२
सेशा	सेशा	२०५९	१	३१
बस्य	बस्य	२ ६	१	५
सिद्धिवासस	सिद्धिवासस्	२ ६	१	३१
सिद्धोदर	सिद्धोदर	२०६	२	२
सिद्ध	सिद्ध-	२०६	२	१२

अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठ	को	पंक्ति
सन्धोः	सिन्धोः	२०६३	२	२२
इन्+डीप्	इन्+ङीप्	२०६३	२	३७
सातीनक	सीतीनक	२०६४	१	३४
પ્રાસદ્ધ	પ્રસિદ્ધ	२०६५	२	१५
જાઇનુ ઝડ	જાઈનુ ઝાડ	२०६६	१	४
कृ+ण्वु	कृ+ण्वुल्	२०६६	१	३६
કમલિાન	કમલિનિ	२०६८	१	२२
અકસાર	અકસીર	२०७२	१	६
જવયેલ	જવાયેલ	२०७४	२	८
બ્રહ્મણુ	બ્રાહ્મણુ	२०७४	२	१५
कप+टाप्	कप्+टाप्	२०७५	२	३२
શત્રતા	શત્રુતા	२०८१	२	१६
निष्कति	निष्कृति	२०८२	२	१६
સાઈ રૂપુ	સાઈ રૂપ	२०८३	१	१४
लोचनानि	लोमानि	२०८३	२	२१
સઈ	સાઈ	२०८३	२	३०
સરૂ	સારૂ	२०८४	१	४
स्त्रियामतति	स्त्रियमतति	२०८५	१	१४
મયૂ શિખા વૃક્ષ	મયૂરશિખા વૃક્ષ	२०८६	१	१२
ચારિત્રવાળુ	ચારિત્ર્યવાળુ	२०८६	१	३०
ચારિત્રયવાળુ	ચારિત્ર્યવાળુ	२०८६	१	३३
શારૂ	સારૂ	२०८७	२	२७
सूक्ष्मो	सूक्ष्मा	२०८८	२	२
આપધ	ઔષધ	२०८९	१	२३
सूव्+णिनि	सूच्+णिनि	२०८९	१	३६
वेश्म	वेश्म	२०९०	२	३
વાટવાનો	વીટવાનો	२०९१	१	१०
કરનર	કરનાર	२०९१	१	२८
સૂર્ય	સૂર્ય	२०९१	२	८
વૈવરત	વૈવસ્વત	२०९२	२	२५
सेव्यतेऽनया	सीव्यतेऽनया	२०९५	१	३०
ટ કણુખા	ટ કણુખાર	२१००	१	७
सूर्य्यस्यामिति	सूर्य्यस्यायमिति	२१००	२	१५
स्थगृ+अच	स्थगृ+अच्	२१०६	१	३१
સમાધ	સમાધિ	२१०७	२	३६
ધટે	માટે	२१०८	१	१८
ાસ્થતિવાળુ	સ્થિતિવાળુ	२१०८	२	२५
स्फट्+अव्	स्फट्+अच्	२११४	१	५
ાવભાગ	વિભાગ	२११६	१	१३
નીચ લટકવુ	નીચે લટકવુ	२११८	२	१९
શ્રય·	શ્રેય·	२१२०	२	२१
ઉગનાર	ઉધનાર	२१२१	१	३०
પડિત	પ ડિત	२१२२	२	२२

शब्दरत्नमहोदधिः ॥

द्वितीय भाग ।

अर्हम्

शब्दरत्न महोदधिः

द्वितीयो भागः।

द.

द व्यंजन पैकी अढारमो दन्त्य व्यंजन, तवर्गनो त्रीजो अक्षर

द पु (दैप् शुद्धौ, दा दाने, दो खण्डने, वा+क, दद् दाने बाहुलकात् ड वा) पर्वत, बक्षीस करनार, दान आपनार, दान करेली वस्तु, दान, खंडन

द न (ददाति आनन्दमिति दा+क, द्यति दु:खमिति वा दो+ड) स्त्री-पत्नी, दान-बक्षीस, तोडवु भागवु

दंश् (दशने भ्वा पर सक सेट् दशति) डसवु, करडवु

दंश पु (दशतीति दंश्+अच् करणे भावे घञ् वा) डांस, मच्छर, बख्तर, डसवु, करडवु, दांत, सर्पनो दंश, भूलचूक, मर्म, ते नामनो एक असुर विशेष, तीखापणु, सरगवानु झाड

दंश पु (जै प्रा दंस) सम्यक्त्व, तत्वश्रद्धा

दंशक पु (दशतीति, दंश्+ण्वुल्) डांस, मच्छर, एक जातनी माखी, करचलो

दंशक त्रि (,, ,,) दंश करनार, करडनार

दंशन न (दशतीव शरीरमिति, दंश्+ल्यु दंश्+भावे ल्युट् वा) बख्तर, दांतथी डसवु

दंशनाशिनी स्त्री (दंश नाशयति, नाश्+णिनि+ङीप्) तेलीओ कीडो

दंशभीरु पु (दंशात् भीरु) पाडो

दंशभीरुक पु (दंशभीरु+कन्) पाडो

दंशमूल पु (दश्यते, दंशवद्रुम मूलमस्य वा) जातनु वृक्ष-सरगवो

दंशवदन पु (दंशमेव वदनमस्य) कंकपक्षी

दंशित त्रि (दंशो सञ्जातोऽस्य, दंश्+इतच् क्त+इट् वा) करडेलु, डसेलु, बख्तर, पहेरी संरक्षण करेलु

दंशिन् पु (दंश्+णिनि) कुतरो

दंशी स्त्री (क्षुद्रो दंश, स्वल्पार्थे ङीप्, यद्वा दंश दंश्+अच्+ङीप्) नानी माखी

दंशूक त्रि (दंश+बाहुलकात्-ऊक) डसवाना-करडवाना स्वभाववाळु

दंशेर त्रि (दंश्+एरक्) नुकसान कर्ता, अपकारी, अपकार करनार

दंष्ट्र न (दश्यतेऽनेन दंश्+ष्ट्रन्) दाढ, मोटा दांत

दंष्ट्रा स्त्री (दश्यतेऽनया दंश्+ष्ट्रन्+टाप्) दाढ, मोटा दांत

दंष्ट्राकराल त्रि (दंष्ट्राभि कराल) भयानक दाढवाळो, भयानक मोटा दांत वाळो

दंष्ट्रानखविष पु (दंष्ट्रायां नखे च विष यस्य) दाढमां अने नखमां जेने झेर होय ते बिलाडी वगेरे

दंष्ट्रायुध पु (दंष्ट्रा एव आयुध यस्य) वराह, भूंड

दंष्ट्राल त्रि. (दंष्ट्रा अस्त्यस्य सिध्मादि. लच्) दाढवाळुं.

दंष्ट्राविष पु. (दंष्ट्रायां विषमस्य) जमीन उपरनो साप.

दंष्ट्रायुध पु. (दंष्ट्रा आयुधमस्य) वराह, डुक्कर.

दंष्ट्रिक त्रि. (दंष्ट्रा विद्यतेऽस्य दंष्ट्रा+ठन्) दाढवाळुं.

दंष्ट्रिका स्त्री. (दंष्ट्रा+स्वार्थे क इत्वे अत इत्वम्) दाढ.

दंष्ट्रिन् त्रि. (दंष्ट्रा अस्त्यस्य इनि) दांतथी करडनार, दांतवाळुं, तीक्ष्ण दांतवाळुं मांसाहारी.

दंष्ट्रिन् पु. (प्रशस्ता दंष्ट्राऽस्य इनि) डुक्कर, वराह, साप.

दसन न. (दंस्+भावे ल्युट्) डंखवुं, करडवुं.

दंसना स्त्री. (दंस्+भावे युच्+टाप्) कर्म, काम.

दंसस न. (दंस्+असुन्) कर्म, काम.

दंसि पु. (दंस्+इन्) उपरनो अर्थ.

दंसिष्ठ त्रि. (दंस्+तृच् दंसिता अतिशयेन दंसयिता इष्ठन् तृचो लुक् इति बोध) अतिशय शत्रु-हिंसक, अतिशय काम करनार, अत्यन्त दैवात्–वखाणीय.

दक न. (उदक पृषो. उदस्य वा लोप:) पाणी, उदक.

दककच्छप पु. (दकस्य कच्छप: पै. प्रा. दगकच्छव) पाणीनो काचबो.

दककुम्भ पु. (दकस्य कुम्भ: पै. प्रा. दगकुम्भ) पाणीनो घडो.

दकगर्भ पु. (दकं गर्भे यस्य पै. प्रा. दगगब्भ) वादळ–मेघ.

दकतुण्ड पु. (दकं तुण्डे यस्य पै. प्रा. दगतुण्ड) पक्षी विशेष.

दकपञ्चवर्ण पु. (पै. प्रा. दगपंचवण्ण) ८८ ग्रहमांनो ३४मो ग्रह.

दकपथ पु. (दकस्य पन्था पै. प्रा. दगपह) पाणी भरवानो मार्ग.

दकपर्वत पु. (दकस्य पर्वत: पै. प्रा. दगपव्वय) पर्वतवासी देवताओनो वनखंडमांनो स्फटिकमय डीम पर्वत.

दकप्रासाद पु. (दके दकस्य वा प्रासाद: पै. प्रा. दगपासाय) जल महेल, स्फटिक रत्ननो बनावेलो महेल.

दकभवन न. (दकस्य भवनं पै. प्रा. दगभवण दग भवन) पाणीमांहे, पाणी भरी राखवानुं स्थान.

दकमञ्चक पु. (दकस्य मञ्चक: दगमंचग) स्फटिक रत्ननो माचो मांचडो.

दकमण्डप न. (दकस्य मंडपम् पै. प्रा. दगमंडव) सुगंध स्नानना पाणीथी भरेलो मंडप.

दकमण्डप पु. (दकस्य मण्डप पै. प्रा. दगमंडव) स्फटिक रत्ननो बनावेलो मांडवो, जेमां पाणी झरे छे एवो मांडवो.

दकरजस न. (दकस्य रजस् पै. प्रा. दगरय) पाणीनुं टीपुं.

दकरजस् पु. न. (दकस्य रज: पै. प्रा. दगरय) पाणीनुं बिन्दु.

दकवार पु. (दकस्य वार: पै. प्रा. दगवार) पाणीनो नानो घडो.

दकवास पु. (पै. प्रा. दगवास) वेलंधर नागराजनो एक निवास पर्वत.

दकाभवास पु. (पै. प्रा. दगाभास) उपरनो अर्थ.

दकोदर पु. (दक गर्भस्थमुदरं यस्य प्रा. दग उदर दगोदर) जलोदर रोग.

दकोपवर पु. (पै. प्रा. दगोवार) घोडे टाढनी एक जात.

दक्ष (दक्षी वृद्धौ शीघ्रार्थे च भ्वा. आ. स. सेट् दक्षते) वधवुं, उतावळ करवी.

दक्ष (दक्षी गतौ च भ्वा. आ. स. सेट् दक्षते) जवुं, हणवुं–वध करवो.

दक्ष पु. (दक्षते दक्ष्+कर्तरि अच्) प्रजा सर्जन करनार एक मुनि, महादेवनो पोठियो, ओंकारनुं ..., अग्नि, महादेव, प्रजापति, मित्र ..., कुकडो.

दक्ष त्रि. (दक्ष्+अच्) चतुर-होशियार, विद्वान, योग्य.

दक्षकन्या स्त्री. (दक्षस्य कन्या) दक्षनी पुत्रीओ देवी, दानव आदित्यनी माता अदिति.

दक्षक्रतु पु. (दक्षस्य क्रतु:) दक्ष प्रजापतिए करेल यज्ञ.

दक्षक्रतुध्वंसिन् पु. (दक्षक्रतुं ध्वंसति ध्वंस्+णिनि) महादेव, महादेवनो अनुचर वीरभद्र.

दक्षजा स्त्री (दक्षाज्जायते जन्+ड) દક્ષની પુત્રી, દુર્ગા દેવી અશ્વિની રોહીણી વિગેરે.

दक्षजानाथ पु (दक्षजाया नाथ) શિવ, ચન્દ્ર, કપૂર

दक्षजापति पु (दक्षजाया पति) શિવ, ચન્દ્ર, કપૂર

दक्षणावत् त्रि (दक्षणा+मतुप्) દક્ષિણા લેનાર

दक्षतनया स्त्री (दक्षस्य तनया) દક્ષની પુત્રી દુર્ગા દેવી' અશ્વિની વિગેરે

दक्षता (दक्षस्य भाव तल्) ચતુરાઈ, હોશીઆરી, ડહાપણ

दक्षत्व न (दक्षस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दक्षपितृ पु (दक्ष दक्षप्रजापति पिता यस्य) દક્ષ પ્રજાપતિ જેનો પિતા છે તે પ્રાણાભિમાની એક દેવ

दक्षयज्ञ पु (दक्षस्य यज्ञ) દક્ષ પ્રજાપતિનો યજ્ઞ જેમા શંકરનો ભાગ કલ્પ્યો ન હતો

दक्षयज्ञविनाशिन् पु (दक्षयज्ञस्य विनाशी) મહાદેવ, વીરભદ્ર–શંકરનો અનુચર

दक्षयज्ञविनाशिनी स्त्री (दक्षयज्ञस्य विनाशिनी) પાર્વતી, દુર્ગા દેવી

दक्षविहित त्रि (दक्षेण विहित) દક્ષે કરેલ

दक्षविहिता स्त्री એક પ્રકારની ગીતિકા

दक्षस् न (दक्ष+करणे असुन्) બળ

दक्षसावर्णि पु તે નામે નવમો મનુ

दक्षसुत पु (दक्षस्य सुत) દેવ

दक्षसुता स्त्री (दक्षस्य सुता) दक्षजा શબ્દ જુઓ

दक्षा स्त्री (दक्षते भारधारणे समर्था भवति दक्ष्+अच्+टाप्) પૃથ્વી–ભૂમિ.

दक्षाध्वर पु (दक्षस्य अध्वर) દક્ષનો યજ્ઞ

दक्षाध्वरध्वंसक पु (दक्षस्याध्वरं ध्वंसयति ध्वस्+णिच्+ण्वुल्) મહાદેવ, વીરભદ્ર

दक्षाध्वरध्वंसकृत् पु (दक्षाध्वरस्य ध्वंस करोतीति कृ+क्विप् तुगागमश्च) મહાદેવ, વીરભદ્ર

दक्षाध्वरध्वंसकर्तृ पु (दक्षाध्वरस्य ध्वंसकर्त्ता) શિવ, વીરભદ્ર

दक्षाय्य पु (दक्षते दक्ष्+आय्य) ગરુડપક્ષી, ગીધપક્ષી

दक्षाय्य त्रि (दक्ष् वृद्धौ दक्ष्+आय्य) વૃદ્ધિપમાડનાર, વધારનાર

दक्षिण त्रि (दक्षते दक्ष्+इनन्) પારકી ઇચ્છાનુસાર વર્તનાર, સરળ, ચતુર, ડાહ્યું, પ્રામાણિક, ઉદાર, જમણું, દક્ષિણ દિશાનું

दक्षिण पु (,, ,,) સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક નાયક, જમણો ભાગ, દક્ષિણાગ્નિ

दक्षिण न તન્ત્રશાસ્ત્રમા કહેલ એક આચાર

दक्षिणकालिका स्त्री (दक्षिणा कालिका) તે નામની દક્ષિણ કાલિકાદેવી, તાન્ત્રિક દેવતા, પાર્વતી

दक्षिणगोल पु (दक्षिण गोल) વિષુવરેખાથી જમણી તરફ રહેલ તુલા વગેરે ૭ રાશિ

दक्षिणतस् अव्य (दक्षिणा+तसिल्) દક્ષિણ દિશામા, દક્ષિણથી, જમણી બાજુથી

दक्षिणतस्कपर्द त्रि (दक्षिणत कपर्द चूडा यस्य) જમણી તરફ શિખાવાળુ

दक्षिणता स्त्री (दक्षिणस्य भाव तल्) દક્ષિણપણુ, હોશીઆરી, ડહાપણ

दक्षिणतीर न (दक्षिण तीरम्) નદી વગેરેનો દક્ષિણ તરફનો કાંઠો

दक्षिणत्व न (दक्षिणस्य भाव त्व) દક્ષિણપણુ, હોશીઆરી, ડહાપણ, વાણીનો એક ગુણ

दक्षिणत्रा स्त्री (दक्षिण+चेटे त्रा) દક્ષિણ ભાગ વગેરે

दक्षिणदिक् स्त्री (दक्षिणा दिक्) દક્ષિણદિશા

दक्षिणपथ पु (दक्षिण पथा) જમણો માર્ગ, દક્ષિણ દિશા, તે નામનો એક દેશ

दक्षिणपर्वत पु (दक्षिणदिक्स्थ पर्वत) મલયાચલ પર્વત.

दक्षिणपश्चात् अव्य (दक्षिणस्या परायाश्च दिशोऽन्तराला दिक्) નૈર્ઋત્ય ખૂણો

दक्षिणपश्चिम त्रि દક્ષિણ પશ્ચિમમા વર્તનાર–રહેનાર.

दक्षिणपश्चिमा स्त्री (दक्षिणस्या पश्चिमायाश्च दिशोऽन्तराला दिक्) નૈર્ઋત્ય ખૂણો

दक्षिणपूर्व त्रि દક્ષિણ પૂર્વનું, દક્ષિણ પૂર્વમા રહેલ.

दक्षिणपूर्वा स्त्री (दक्षिणस्या पूर्वस्या दिशोऽन्तराला दिक्) અગ્નિકોણ–અગ્નિખૂણો

दक्षिणमानस न ગયામા આવેલું તે નામનું એક તીર્થ

यथा— 'तस्य दक्षिणमार्गे तु तीर्थं दक्षिणमानसम्'– मत्स्यपुराणे.

दक्षिणमार्ग पु. तन्त्रशास्त्र प्रसिद्ध એક આચાર, પિતૃયાણ માર્ગ.

दक्षिणसमुद्र पु. (दक्षिणदिक्स्थ: समुद्र:) દક્ષિણ દિશામાં આવેલ સમુદ્ર, લવણ સમુદ્ર.

दक्षिणस्थ पु. (दक्षिणे भागे तिष्ठति स्था+क) સારથિ.

दक्षिणस्थ त्रि. („) દક્ષિણ ભાગમાં રહેલ જમણી બાજુએ રહેનાર.

दक्षिणा अव्य. (दक्षिण+प्रथमापञ्चमीसप्तम्यर्थे आच्) દક્ષિણ, દક્ષિણ દિશા, દક્ષિણ દિશાથી દક્ષિણમાં.

दक्षिणा स्त्री. (दक्षते वर्धते दक्ष्+इनन्+टाप् दक्षिणस्यां दिशि दक्षिण्य दिक् वा. दक्षिण+आच्) દક્ષિણ દિશા, જમણી બાજુ તે નામની એક નાયિકા, યજ્ઞ વગેરેને અંતે અપાતું દાન, પ્રતિષ્ઠા–ઉત્કર્ષ.

दक्षिणाकाल पु. (दक्षिणाया: कालः) દક્ષિણા દેવાનો સમય–કાળ.

दक्षिणाग्निसमन्वित् पु. (दक्षिणाग्ने दक्षिणाग्नौ सम्यक् स्तस्य इति) સ્મશાન ભૂમિ ઉપર મધપૂડો.

दक्षिणाग्नि पु. (दक्षिणोऽग्निः) અગ્નિહોત્રનાં ત્રણ અગ્નિ પૈકી એક અગ્નિ, તે નામનો યજ્ઞિય અગ્નિ.

दक्षिणाग्र त्रि. (दक्षिणस्यामग्रमस्य) દક્ષિણ દિશામાં જેનો અગ્રભાગ છે તે, જેનો જમણી બાજુએ અગ્રભાગ હોય છે તેવો દર્ભ વગેરે.

दक्षिणाचल पु. (दक्षिणस्यामचलः) મલયાચલ પર્વત.

दक्षिणाचार पु. (दक्षिणोऽनुकूलः आचार) તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક આચાર.

दक्षिणाचार त्रि. (दक्षिणस्य आचारो वर्तते यस्य) દક્ષિણ દિશા તરફ આચરનાર–ગતિ કરનાર.

दक्षिणाज्योतिस् पु. (दक्षिणस्यां ज्योतिरस्य) એક જાતનો તારો.

दक्षिणात् अव्य. (दक्षिण+पञ्चम्यर्थे आति) દક્ષિણ, દક્ષિણથી, દક્ષિણમાં.

दक्षिणापथ पु. દક્ષિણનું દક્ષિણ દિશામાં રહેલ દેશ.

दक्षिणाग्निका स्त्री. તે નામનો એક છંદ.

दक्षिणायन पु. (दक्षिणा अयनं यत्र) તે નામનો એક દેશ.

दक्षिणापञ्चजन्मन् पु. (दक्षिणस्यां जन्म यस्य) દક્ષિણ સમુદ્રમાં જન્મ પામેલ અંધ પુલિન્દ આદિ વગેરે જાતની જાતિ.

दक्षिणापर त्रि. (दक्षिणस्याः परः) નૈઋત્ય ખૂણો.

दक्षिणापर त्रि. (दक्षिणायां परः) આયુર્વિદ્યામાં કૌશલ્યવાન દક્ષિણ ભાગમાં તત્પર, દક્ષિણ પશ્ચિમમાં રહેલ.

दक्षिणापरा स्त्री. (दक्षिणस्या अपरस्या दिशोऽन्तरालं दिक्) નૈઋત્ય ખૂણો.

दक्षिणाप्रवण त्रि. (दक्षिणा दक्षिणस्यां प्रवणं निम्नम्) દક્ષિણ તરફ નીચું દક્ષિણ દિશા તરફ ઢળતી ભૂમિ દેશ વગેરે.

दक्षिणाप्रष्टि पु. (दक्षिणा दक्षिणभागे प्रष्टिः प्र+अस्+क्तिच्) બે ઘોડાઓમાંથી જમણી બાજુ જોડવા યોગ્ય પુષ્ટ અંગવાળો ઘોડો.

दक्षिणाबन्ध पु. (दक्षिणाया बन्धः सम्बन्धः) દક્ષિણામાં બંધ–અભિધાન પૂર્વક દક્ષિણા આપવી તે.

दक्षिणाभिमुख त्रि. (दक्षिणस्यामभि मुखं यस्य) દક્ષિણ દિશા તરફ મુખવાળું.

दक्षिणामूर्ति पु. (दक्षिणाऽऽदृता मूर्तिरस्य) શિવની એક મૂર્તિ.

दक्षिणामूर्तिक पु. (दक्षिणामूर्ति+का कन्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दक्षिणायन न. (दक्षिणा दक्षिणस्यां दिशि गीतं गाढ यत्र तत्) સૂર્યનું દક્ષિણ દિશામાં ગમન, સૂર્ય વિગેરે ગ્રહની કક્ષ વિગેરે દક્ષિણમાં ગતિ, કર્ક સંક્રાન્તિથી માંડી ધનુઃ સંક્રાન્તિ સુધીનો માર્ગ, દક્ષિણાયન અભિમાની દેવતા, દક્ષિણભાગમાં રહેલો માર્ગ. दक्षिणस्यो यथा प्रशस्तां स्वात्मविज्ञानम्–मत्स्याचारे

दक्षिणारण्य न. (दक्षिणस्यामरण्यम्) દક્ષિણ આરણ્ય દક્ષિણનું આરણ્ય.

दक्षिणावर्त पु. (दक्षिणभागे आवर्तोऽस्य) જિમણીએ જેના જમણા અંગમાં વળ કર્યું હોય તે પૂરુ.

दक्षिणार्ह पु. (दक्षिणामर्हति अर्ह+अच्) દક્ષિણાને યોગ્ય ઋત્વિજ.

दक्षिणावत् त्रि. (दक्षिणा अस्ति अस्य दक्षिणायै मतुप् वस्य वः) દક્ષિણાવાળું.

दक्षिणावर्त त्रि (दक्षिणे आवर्त्तते, आ+वृत्+अच्) દક્ષિણાવર્ત શંખ વિગેરે, જમણી તરફ આવર્તવાળુ, દક્ષિણ દિશામા રહેલ, જમણા મુખવાળો શંખ

दक्षिणावर्तकी स्त्री (दक्षिणवर्त्त इव कायति कै+क+ ङीप्) વનસ્પતિ લઘુ મરડાશીંગી, મધમાખની પંક્તિ

दक्षिणावह पु (दक्षिणा दक्षिणदिक्तो वहति, वह्+ अच्) દક્ષિણનો વાયુ

दक्षिणावृत् त्रि (दक्षिणा आवर्तते, वृत्+क्विप्) જમણા મુખવાળો શંખ વિગેરે

दक्षिणाशा स्त्री (दक्षिणा आशा) દક્ષિણ દિશા

दक्षिणाशापति पु (दक्षिणाशाया पति) યમરાજ, મંગલગ્રહ

दक्षिणाहि अव्य (दक्षिण+आहि) દૂરનો દક્ષિણ ભાગ

दक्षिणिहि अव्य દક્ષિણમા, દક્ષિણ દિશામા

दक्षिणीय पु (दक्षिणामर्हतीति छ) દક્ષિણાને યોગ્ય

दक्षिणेन अव्य (दक्षिणस्यामिति दक्षिण+एनप्) દક્ષિણ દિશામા, દક્ષિણ દેશમા, દક્ષિણ તરફ

दक्षिणेर्मन् पु (दक्षिणे ईर्म व्रण यस्य दक्षिणेर्म+ अनिच्) જેને શિકારીએ જમણી તરફ વ્રણ કરેલ છે તે મૃગ

दक्षिण्य त्रि (दक्षिणामर्हतीति यत्) દક્ષિણાને યોગ્ય

दक्षेश्वर न કાશીમા દક્ષ પ્રજાપતિએ સ્થાપેલ એક શિવ લિંગ

दकार्गल न (दकस्य जलद्वाररोधस्यार्गलमिव) નિર્જલ પ્રદેશમા જલપ્રાપ્તિના સાધનરૂપ એક ઉપાય

दग्ध त्रि (दह्यतेस्म दह्+क्त) બળેલુ, બાળેલુ, ભસ્મ કરેલ, તપાવેલ

दग्ध पु (दह्+क्त) અમુક કોઈ તિથિ સાથે ચંદ્રાશ્રિત રાશિ

दग्ध न (,, ,,) એક જાતનું સુવાસિત તૃણ

दग्धकाक पु (दग्ध इव काक , એક જાતનો કાગડો, દ્રોણકાક

दग्धकाकी स्त्री (दग्धकाक+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) એક જાતની કાગડી

दग्धमंत्र पु (दग्धो मन्त्र) તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મંત્ર

दग्धरथ पु (दग्धो रथोऽस्य) ચિત્રરથ નામનો એક ગંધર્વ

दग्धरुह पु (दग्धोऽपि रोहति रुह्+क) તિલક વૃક્ષ

दग्धरुहा स्त्री (दग्धापि रोहति दग्धरुह्+क+टाप्) ભસ્મગોળા નામની વનસ્પતિ

दग्धवर्णक न (दग्धवर्ण इव वर्णो यस्य) એક જાતનુ સુગંધી ઘાસ

दग्धव्य त्रि (दग्धु योग्य दह्+तव्यच्) બાળવા યોગ્ય બાળવા લાયક

दग्धा स्त्री (दह्यते स्म इव या दह्+क्त ततटाप्) જે દિશામા સૂર્ય રહેલો હોય તે દિશા, દગ્ધા તિથિ, એક વૃક્ષ વિશેષ

दग्धिका स्त्री (कुत्सिता दग्धा कुत्सिते कन् कापि अत इत्वम्) દાઝેલુ અન્ન, બળેલા ચોખા વિગેરે, ભાતનુ પોપડુ, દગ્ધિકા નામનું વૃક્ષ

दग्धेष्टका स्त्री (दग्धा इष्टका) બળેલી ઈંટ

दग्धोदर त्रि (दग्धमुदर यस्य) ભૂખ્યુ, ભૂખવાળુ

दग्धोदर न (दाघ उदरं यस्मात् दग्ध च तदुदर चेति वा) ભૂખ, ક્ષુધા, ભૂખ્યુ પેટ

दग्ध्वा अ (दह्+क्त्वा) બાળીને બળીને

दघ् (त्यागे पालने च भ्वा पर स सेट् इदित् दघति) ત્યાગ કરવો, મુકીદેવુ, પાળવુ રક્ષણ કરવુ,

दघ् (घातने स्वा प म सेट् दघ्नोति) ઘાત કરવો, મારી નાખવુ

दच्छद पु (दन्तान् छादयति दन्तस्य दत् छद्+अच्) હોઠ

दण्ड् (पालने दमने च चुरा उभ स सेट् दण्डयति-दण्डयते) દંડવુ, સજા કરવી, શિક્ષા કરવી

दण्ड पु न (दण्डयति अनेन दण्ट+घञ्) લાકડી, લાઠી, સોટો, દંડ,

दण्ड पु (दण्ड्+घञ् अच् वा) દંડવુ દંડ, યમરાજ, સૈન્ય, સેનાનુ માણસ–સેના, દંડવ્યૂહ, ચારહાથનો એક દંડ, સ્વાઈ, ખૂણો, ઘોડો, તે નામનો સૂર્યનો એક સેવક, ગર્વ–અભિમાન, ઝાડનુ ડાળુ, તાબે કરવુ, ઘટિકાત્મક સમય, સીધુ ઉભુ થવુ, ઇક્ષ્વાકુ રાજાનો પુત્ર, ગ્રહ, ધ્વજ વિગેરેની દાંડી, જેવી આત્મા દંડાય તેવી મન વચન કાયાની અશુભ

પ્રવૃત્તિ, લાકડીના આકારે જેવિસ્મૃખપાત વખતે આ માના દમાકાર રેખા વિસ્તારવા તે, પાણી ભરેલ કરવા પાણીમાં ઉકાળો આવે તે દણ્ડ–ચક્રવર્તીના ચોક લખાનું એક.

दण्डक પુ. (दण्ड+स्वार्थे अल्पार्थे वा कन्) તે નામનો એક છંદ જેમાં સત્તાવીસથી વધુ અક્ષર આવે છે, નાની લાકડી, આખની લાકડી, ઇક્ષ્વાકુ રાજાનો એક પુત્ર દંડ નૃપે કરેલ એક સન્નિવેશ (વ્યૂહ).

दण्डकन्द પુ. (वै शो दण्ड इव कन्दो यस्य वा) ગીઠીનો મોટો નાળો વિગેરે ચોવીસ દશક કન્દ–વદ્ધન નમોત્સુણ આદિ પાઠ.

दण्डकफलक પુ. (दण्ड प्रकार फलोऽस्य यत्र) ખુમિન્ન.

दण्डका સ્ત્રી. (दण्ड+कन्+टाप्) દંડકારણ્ય, નર્મદા અને ગોદાવરી નદી વચ્ચેનો પ્રદેશ.

दण्डकारक પુ (दण्ड इव कृत्य) એક જાતનો મગરો ઠોસરાક.

दण्डकाली સ્ત્રી. (दण्डकार+शिखा आदित्वात् ङीप्) એક નાની માગડી.

दण्डकारण्य ન. (दण्डका नामारण्यम्) દંડકા વન, નર્મદા અને ગોદાવરી નદી વચ્ચેનો પ્રદેશ.

दण्डगौरी સ્ત્રી. તે નામની એક અપ્સરા.

दण्डग्रहण ન. (दण्डस्य ग्रहण यस्मिन्) સંન્યાસી થવું. લાકડી દંડ વગેરે લેવું તે કામ.

दण्डग्राह ત્રિ. (दण्ड गृह्णाति ग्रह्+अण्) દંડ ધારણ કરનાર.

दण्डघ्न ત્રિ. (दण्डेन हन्ति हन्+क) લાકડીથી માર નાર, દંડથી મારનાર.

दण्डचक्रा સ્ત્રી. (दण्डवच्चक्राकारा दशा) પંક્તિઆથી આગામન લેવું મોટું નગારું.

दण्डतामी સ્ત્રી. (दण्डाकारकेणा ताम्री) એક જાતનું ચાકિત્ર–આકાર ભાજનની પટિકા.

दण्डदास પુ. (दण्डेन कृतो दास) ગુલામ, દંડ માટે ચાકરી કરનાર.

दण्डधर પુ. (दण्डस्य धरः धृ+अच्) સંન્યાસી, કુંભાર, પ્રજા–નિયામક રાજા.

दण्डधर ત્રિ (दण्डस्य धर धृ+अच्) દંડ ધારણ કરનાર, શિક્ષા કરનાર, દંડધારણ કરવાનો જેને અધિકાર છે એવો સ્ત્રી દંડી ધારણ કરનાર.

दण्डधार પુ (दण्ड धारयति धृ+अण्) યમ, રાજા, મગ તે નામે એક રાજા, પતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

दण्डधार ત્રિ (   ) લાકડી ધારણ કરનાર, શિક્ષાકરનાર.

दण्डधारक ત્રિ (दण्डधार+कन्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दण्डधारण ન (दण्डस्य धारणम् दण्ड+धृ+णिच्+ल्युट्) દંડ ધારણ કરવો, સંન્યાસ ગ્રહણ, શાસન.

दण्डधारिन् ત્રિ (दण्डं धारयति णिनि) દંડ ધારણ કરનાર, આખની લાકડી ધારણ કરનાર, દંડ કરવાનો જેને અધિકાર છે તે.

दण्डन ન (दण्ड्+ल्युट्) શાસન, સજા કરવું, દંડ.

दण्डनायक પુ. (दण्डं नयति नी+ण्वुल्) જેને દંડ કરવાનો અધિકાર છે એવો ન્યાયાધીશ વિગેરે, રાજા, સેનાપતિ, યમ.

दण्डनीति સ્ત્રી. (दण्डो नीयतेऽनया नी+करणे क्तिन्) દંડની નીતિ રાજ્યના શાસન માટે દંડશક્તિની વ્યવસ્થા શિક્ષા સંબંધનો નિયમ, અર્થશાસ્ત્ર.

दण्डनीय ત્રિ. (दण्डमर्हति योग्य दण्ड्+अनीयर्) દંડ કરવા યોગ્ય, શિક્ષા કરવા યોગ્ય.

दण्डनीयता સ્ત્રી (दण्डनीयस्य भाव तल्) દંડ કરવા યોગ્યપણું, દંડ લાયકપણું.

दण्डनीयत्व ન. (दण्डनीयस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दण्डनेतृ પુ (दण्डं नयति नी+तृच्) રાજા, યમ, નાયક.

दण्डनेतृता સ્ત્રી. (दण्डनेतुर्भाव तल्) દંડનાયકપણું, રાજાપણું, યમપણું.

दण्डनेतृत्व ન. (" " त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दण्डप પુ. (दण्डेन पाति पा+क) દંડપાલક રાજા, યમ.

दण्डपांशुल પુ. (दण्डेन पांशुलस्येव संस्कृत्य यस्य) અસેરીર, પ્રીતિહાર, દરવાન.

दण्डपाणि પુ. (दण्डः पाणौ यस्य) યમ, રાજા, ભૈરવ જેના હાથમાં લાકડી કે દંડ હોય છે તે,

શિવનો એક ગણ, શિવનો ભેદ

दण्डपात पु (दण्डस्य पातः) દંડનું પડવું, લાકડીનો પ્રહાર

दण्डपातिन् त्रि (दण्डं पातयति दण्ड+पत्+णिच्+णिनि) દંડ કરનાર–શિક્ષા કરનાર, લાકડીઓનો પ્રહાર કરનાર

दण्डपारुष्य न (दण्डेन दण्डपातेन पारुष्यम् ...) તીવ્ર દંડ, અપમાન, દંડ શાસ્ત્ર વિશેષ, તે નામનો એક વ્યવહાર વિભાગ, નવ વ્યસનમાંથી રાજાઓનું એક વ્યસન વિભાગ, વિવાદાન્તર્ગત એક વિવાદ

दण्डपाल पु (दण्ड देहं पालयति भक्षणात्, पालि+अण् अथवा दण्डेन पालयति, पालि+अच्) એક જાતનું મત્સ્ય, દ્વારપાલ

दण्डपालक पु (दण्डपाल+कन्) ઉપરનો શબ્દ જુઓ

दण्डपाशिक पु ... ફાંસીએ દેવાનું કામ કરનાર પુરૂષ

दण्डपिङ्गलक पु (दण्ड देहं पिङ्गलो यत्र) ઉનાળામાં આવેલો તે નામે એક દેશ જ્યાં શરીર પીળું થઈ જાય છે

दण्डप्रणयन न (दण्ड+प्र+नी+ल्युट्) દંડનું, દંડ કરવો, સજા કરવી શાસન કરવું

दण्डबल न ... સૈન્ય બળ

दण्डबालधि पु (दण्ड इव बालधिरस्य) હાથી

दण्डबाहु पु (दण्ड इव बाहुरस्य) તે નામનો કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર

दण्डबाहु त्रि (,, ,,) દંડાકાર બાહુ વાળું, દંડ જેવા બાહુવાળું

दण्डभीति स्त्री (दण्डस्य भीतिः) દંડનો ભય

दण्डभृत् पु (दण्ड यष्टिं लोकदमनं वा बिभर्ति भृ+क्विप्) રાજા, યમ, કુંભાર

दण्डभृत् त्रि (दण्ड बिभर्तीति) લાકડી ધારણ કરનાર

दण्डमत्स्य पु (दण्ड इव मत्स्यः) એક જાતનું માછલું

दण्डमान(ण)व पु (दण्डप्रधानो मान(ण)वः) દંડ પ્રધાન મનુષ્ય, દંડ પ્રધાન બાલક, સંન્યાસી

दण्डमातङ्ग पु पिटनागर नामनी वनस्पति

दण्डमाथ पु (दण्डाकारो माथः पन्थाः) પ્રધાનમાર્ગ, સરીયામ રસ્તો, સીધો રસ્તો

दण्डमाथिक त्रि (दण्डमाथं गच्छति ठक्) પ્રધાન માર્ગ ઉપર જનાર, સરીયામ રસ્તા ઉપર દોડનાર, સીધા રસ્તા ઉપર દોડનાર

दण्डमुद्रा स्त्री (दण्डाकारा मुद्रा) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા

दण्डयत् त्रि (दण्डयति दण्ड+शतृ) દંડતું, દંડ કરતું, સજા કરતું, શાસન કરતું

दण्डयात्रा स्त्री (दण्डार्थं शत्रुदमनार्थं दण्डस्य प्रसादस्य वा यात्रा) શત્રુને શિક્ષા કરવા માટે પ્રયાણ, રાજાને દબાવવા માટે કરેલી કૂચ, મોટા વરઘોડા સહિત કન્યાના માબાપને ઘેર જવું તે, વરઘોડો

दण्डयाम पु (दण्डेन यच्छति–दण्ड+यम+अच् यामोऽस्यति वा दण्ड+यम+घञ्) રાજા, યમ, દિવસ, અગસ્ત્યમુનિ

दण्डयोग पु (दण्डस्य योगः) દંડવાનો યોગ, શિક્ષાનો સંયોગ

दण्डरी स्त्री (दण्ड तदाकारं राति रा+क+ङीप्) તે નામનું એક વૃક્ષ

दण्डलेश पु (दण्डस्य लेशः) થોડો દંડ, થોડી શિક્ષા

दण्डवत् त्रि (दण्ड+मतुप् मस्य व) દંડવાળું, હાથમાં લાકડીવાળું, સૈન્યવાળું

दण्डवत् अव्य (दण्डेन तुल्यं तेन तुल्यं क्रिया चेत् वति) દંડ જેવું, શિક્ષા જેવું, સાષ્ટાંગ નમસ્કાર

दण्डवादिन् पु (दण्डेन वदति दण्ड+वद्+णिनि) દ્વારપાળ, ન્યાયાધીશ, સેનાપતિ, દંડ વડે બીજાને ભય પમાડનાર

दण्डवादिन् त्रि (,, ,,) દંડ વડે બોલનાર

दण्डवालधि पु (दण्ड इव वालधिर्यस्य) હાથી, હસ્તી

दण्डवासिन् पु (दण्ड दण्डनिमित्तं वसति द्वारदेशे वस्+णिनि) દ્વારપાલ, એક ગામને દંડવામાં અધિકારી, સૈન્યાધિકારી

दण्डविकल्प पु (दण्डे विकल्पः) શિક્ષાના મતભેદ, શાસન કરવામાં ભ્રાન્તિ

दण्डविधि पु. (दण्डस्य विधिः) शिक्षा करवानां कायदा कायदाथी विगेरे ने शब्द करवानुं शास्त्र.

दण्डविशेष पु. (दण्डस्य विशेषः) जुदी जुदी शिक्षाओ. जुदो जुदो दंड.

दण्डविष्कम्भ पु. (दण्डं मन्थानदण्डं विष्कभ्नाति वि+स्कम्भ्+अण्) रवैयो बांधवानो थांभलो.

दण्डवृक्ष पु (दण्डाकारः वृक्षः) थोरनुं झाड.

दण्डवृक्षक पु. (दण्डवृक्ष+कन्) थोरनो छोड.

दण्डव्यूह पु. (दण्डाकारो व्यूहः) ते नामनो एक सेनानो व्यूह-रचना विशेष,

दण्डसहाय पु (दण्डे सहायः) शिक्षा करवामां सहाय.

दण्डसेन पु ते नामे पुराणप्रसिद्ध एक राजा.

दण्डस्थान न (दण्डस्य स्थानम्) दश प्रकारना शिक्षा करवानां स्थानो.

दण्डहस्त न. (दण्ड इव हस्तो यस्य) तगरनुं झाड.

दण्डहस्त पु (दण्डो हस्ते यस्य) दरवान छडीदार.

दण्डाग्र न. नर्मदानदीनी पासे आवेलुं तीर्थ

दण्डाजिन न (दण्डश्च अजिनं च समा.) दंड अने चामडुं, दंभ, ढोंगनाटक, कुव्याज.

दण्डादण्डि अव्य. (दण्डैश्च दण्डैश्च प्रहृत्य प्रवृत्तं युद्धम्) लाकडीए लाकडीए थयेलुं युद्ध.

दण्डादि पु. व्याकरणशास्त्र प्रसिद्ध एक गण. 'दण्ड मुसल मधुपर्क कशा अर्घ मेघ मेध सुवर्ण उदक, वध युग गुहा भाग, इभ भङ्ग"

दण्डापूप पु. (दण्डे दण्डकर्षे अपूपस्य भक्षणं) ते नामनो एक न्याय — ते ज्यारे उंदर अथवा कोई प्राणी खाई जाय तेनी साथेना पुडा-पूडलानुं अनायास थयुं होय एवुं बताववामां वपराय छे

दण्डार पु. (दण्डमृच्छति ऋ+अण्) रथ, गाडी विगेरे वाहन कुंभारनो चाकडो वहाण, मदोन्मत्त हाथी.

दण्डार त्रि (,,) दंडने प्राप्त थयेल, शिक्षाने पामेल.

दण्डार्क न नर्मदा नदीनी पासेनुं एक तीर्थ

दण्डालसिका पु कामला नामना वैद्यक शास्त्रप्रसिद्ध एक प्रकारनो पांडुरोग.

यथा— 'कामिनो यत्र तत्र धनुर्धारिणी यदि लिखी । स दण्डालसिकाश्चित् दृष्टो दण्डालसकः''त्रिपुष्टी.

दण्डासन न. (दण्डवदासनमिति दण्डाकारं आसनमिति वा) ते नामनुं एक आसन.

दण्डाहत न. (दण्डेन मन्थनदण्डेन आहतम्) लाकडी वडे वलोवेली छाश.

दण्डाहत त्रि. (दण्डेन आहत) लाकडीथी मारेल, शिक्षा करेल.

दण्डिक त्रि. (दण्डोऽस्त्यस्य ठन्) लाकडी धारण करनार, जेना हाथमां दंड के लाकडी होय ते.

दण्डिक पु. (,, ,,) एक जातनुं माछलुं. कोटवाल शब्द सामन्त विगेरे.

दण्डिका स्त्री. (दण्डाकारेऽस्त्यस्याः दण्ड्+ठन्+टाप्) एक जातनुं आभूषण.

दण्डिका स्त्री. (जे स्व दण्डिका) नानी लाकडी लाकडी, रज्जुपुंज, सेर, हार, दोरी.

दण्डित त्रि (दण्ड संजातोऽस्येति दण्ड+इतच्) दंडेलुं दंड करेलुं शासन करेलुं, शासन करेलुं

दण्डिन् पु. (दण्डोऽस्त्यस्य दण्ड+इनि) जिन, ते नामे एक कवि काव्यदर्शनो एक पुरुष, यम राजा, द्वारपाल, कवि सूर्यनो एक पार्षद, संन्यासी, एक जातनुं शृंगथी थाय एवा मननो ते नामनो एक साधु, दमनक वृक्ष-दमरो.

दण्डिन् त्रि (,,) दंडवाळुं लाकडीवाळुं

दण्डिमन् पु. (दण्डस्य भावः कर्म वा इमनिच्) दंडपणुं दंड कर्म

दण्डोत्पल न (दण्डयुक्तमुत्पलमिव) एक जातनुं झाड, एक जातनुं मालवुं

दण्डोत्पला स्त्री. (दण्डयुक्तमुत्पलं यस्या टाप्) वन स्पति सहदेवी, एक जातनी मालती.

दण्ड्य त्रि (दण्डमर्हति दण्ड+यत्, दण्डमर्हतीति यत् वा) दंडवा योग्य, शिक्षा करवा योग्य.

दत् पु (दन्त पृषो.) दांत

दत्त त्रि. (दा+क्त) आपेलुं दीधेलुं, सभाळेलुं, सोंपेलुं.

दत्त पु ( ) अत्रि ऋषिथी अनसूयाने अवतरेल दत्तात्रेय मुनि, वत्स ऋषिपिंडी प्रमर्थ

થયેલા આઠમા જૈન તીર્થંકર, ભારતવર્ષમા થઇ ગયેલ સાતમા વાસુદેવ, જબૂદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમા આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર પાચમા કુલકર, પુષ્પિકા સૂત્રના સાતમા અધ્યયનનુ નામ, સાત્વશી ગજાધિદેવનો પુત્ર, દત્તક પુત્ર (છોકરો), વિપાક સૂત્રના નવમા અધ્યયનમા ઉદાહરણ આપેલ દેવદત્તનો પિતા, વૈશ્યજાતિ

दत्त न (दा+क्त) દેવુ, દેણગી, દાન

दत्तक पु (दत्त+कन्) ધર્મશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દત્તક પુત્ર, સંતતિ વિનાના આર્ય ગૃહસ્થે ખોળે લીધેલો પુત્ર

दत्तकपुत्र पु (दत्तक' पुत्र) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दत्तवत् त्रि (दा+क्तवतु) આપેલું, દીધેલું

दत्तशम्नु पु અધિદેવ રાજાનો એક પુત્ર

दत्तशुल्का स्त्री (दत्त शुल्क यस्या) કન્યાના બાપને પૈસા આપી લીધેલી કન્યા

दत्तहस्त त्रि (दत्त हस्तो येन यस्य वा) હાથ–હસ્તની મદદ કરનારો અથવા હાથની મદદને પામેલો

दत्तात्मन् पु (दत्त आत्मा येन) માતા પિતાની હયાતિમા કે નહિ હયાતિમા પોતે પોતાની મેળે કોઇનો પુત્ર થયો હોય તે

दत्तात्रेय पु (दत्तसञ्ज्ञक आत्रेय) અનસૂયામા અત્રિ મુનિથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર, બ્રહ્મા વિષ્ણુ અને શિવે અત્રિ મુનીને આપેલો પુત્ર દત્તાત્રેય

दत्तात्रेयेश्वर पु કાશીમાં રહેલ તે નામનુ શિવલિંગ

दत्तादत्त त्रि (दत्त च आदत्त च) દીધેલુ તથા લીધેલું, દઇને પાછુ લીધેલુ

दत्तादर त्रि (दत्त आदरो यस्मै) જેને આદર આપેલ છે તે

दत्तानपकर्मन् न (दत्तस्य न अपकर्म यत्र) જેમા દીધેલુ પાછુ લેવાતું નથી તેવો એક વ્યવહાર

दत्तापहृत त्रि (दत्त च अपहृत च) દઇને પાછુ લીધેલુ

दत्ताप्रदानिक न (दत्तस्य पुनराप्रदान अस्त्यत्र ठन्) દીધેલી વસ્તુ ફરી લઇ લેવી તે, અઢાર પ્રકારના વિવાદમાનો એક વિવાદ

दत्तामित्र पु તે નામે એક સૌવીર રાજા

दत्ति स्त्री (दा+क्तिन् ददादेश) દાન દેવુ, આપવુ, દેણગી

दत्तिक त्रि (अल्पो दत्त ठक्) થોડુ આપેલુ

दत्तेय पु (दत्ताया अपत्य ढक्) દત્તક કન્યાનો પુત્ર, ઇન્દ્ર

दत्तोलि पु પુલસ્ત્ય મુનિ

दत्र न (दा+कत्रन्) ધન, સોનું

दत्रिम पु (दानेन निर्वृत्तः दा+क्त्रि क्त्रेर्मप् च) દત્તક પુત્ર

दत्रिम त्रि („ „) દાનથી થયેલ, દાનથી કરેલ, દીધેલ

दत्त्वा अव्य (दा+क्त्वा) આપીને, દઇને

दद् (दाने, धृतौ च भ्वा आ स सेट् ददते) આપવુ, દેવુ, ધારણ કરવુ

दद त्रि (दद्+श) આપનાર, દાન કરનાર, બક્ષીસ કરનાર, દાતા

ददत् न (दद्+शतृ) દાન કરતું, આપતું

ददन न (दद्+भावे ल्युट्) આપવુ, દાન, બક્ષીસ

ददश पु દાત

ददि त्रि (दा+कि द्वित्वम्) આપનાર, દાન કરનાર, દાતા, દેનાર

ददिवस् त्रि (ददि+वसु) દેતું, આપતું, દાન કરતું

ददृत् त्रि (दृ+क्विप् ह्रस्व द्वित्वम् तुक्) ચીરાતુ, ચીરાએલ જતુ, બીનેલુ, ભય પામેલુ

ददृशान त्रि (दृश्+शानच्) દેખેલ, જોયેલ

ददृशिवस् त्रि (दृश्+वसु) જોતુ, દેખતુ, જોયેલુ, દેખેલુ

ददृश्वस् त्रि („ „) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दद्धि अव्य માગવુ, યાચના કરવી.

दद्रु पु (ददते कण्डू दद्+रु) દાદરનો રોગ, ધાધર, ખરજવુ વિગેરે ત્વચાનો રોગ

दद्रुक पु (दद्रु+कन्) ધાધરનો રોગ, દાદર ખરજવું વિગેરે ત્વચાનો રોગ

दद्रुघ्न पु (दद्रु हन्ति हन्+टक्) ચક્રમર્દ નામનું વૃક્ષ–કુવાડીયાનુ ઝાડ

दद्रुण त्रि (दद्रू+पामादित्वात् अस्त्यर्थे न ह्रस्वश्च) દાદર આદિ ચામડીના રોગવાળુ.

दद्रुरोगिन् त्रि (दद्रुरोगो ऽस्त्यस्य) દાદરના રોગ-વાળું

दद्रू स्त्री (दरिद्रातीत्याद्यभिधानात् दरिद्रा+क ...) દાદરનો રોગ, ખરજવું.

दद्रुघ्न पु. (दद्रुं हन्ति हन्+टक्) પુંવાડીયાનું ઝાડ. त्रि દાદરના રોગને નાશ કરનાર.

दद्रुण त्रि (दद्रु+न) દાદરના રોગવાળું

दध (धान धारणे च आ. अ. स. सेट् दधते) દાન આપવું, અર્પણ કરવું, ધારણ કરવું, પકડવું, રાખવું, સંભાળવું

दध त्रि. (धा+क) ધારણ કરનાર, રાખનાર, સંભાળનાર.

दधत् त्रि (धा+शतृ) ધારણ કરતું, રાખતું, સંભાળતું

दधन्वत् त्रि (दधि+मतुप् वेदे ...) દહીંવાળું

दधान त्रि (धा+शानच्) ધારણ કરતું

दधि त्रि. (धा+कि द्वित्वम्) ધારણ કરતું, રાખતું, સંભાળતું

दधि न (दधातीति धा+कि ...) દહીં, વસ્ત્ર, દેવદારનું સત્ત્વ, કરચેરીયાનું તેલ, બરૂ-સેરાળ

दधिकूर्चिका स्त्री. (दध्नः कूर्चिका) દહીંના યોગ વડે દૂધમાં થતો વિકાર.

'दध्ना सह पयः पक्वं यत्स्यात् सा दधिकूर्चिका'

दधिक्रा पु (दधि ... क्रम्+विट् ...) ઘોડાના રૂપવાળો એક દેવ.

दधिक्रावन् पु. (...) અશ્વરૂપ એક દેવ.

दधिघर्म पु. (...) દહીંને ગરમ કરવા પ્રમાણે એક વૈદિક કર્મ

दधिचार पु (दधि चारयति चालयति ... चर्+णिच्+अण्) દહીં વલોવવાની રવઈ

दधिज न (दध्नो जायते जन्+ड) માખણ.

दधिज त्रि (दधि+जन्+ड) દહીંમાંથી ઉત્પન્ન થનાર.

दधित्थ पु. (...) કોઠાનું ઝાડ.

दधिधारक पु (...) સરલ નામના ઝાડનો રસ, ઘેરાબ.

दधिधेनु स्त्री. (दानार्थं दधिनिर्मिता धेनुः) દાન માટે કલ્પેલ દહીંની ગાય.

दधिपेनु स्त्री. સરલ ઝાડ.

दधिनामक पु. (दधीत्येव नाम यस्य कप्) કોઠાનું ઝાડ.

दधिपयस् न. द्वि. व. (दधि च पयश्च) દહીં અને દૂધ.

दधिपयआदि વ્યાકરણશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ શબ્દ ગણ જેમાં સમાહાર દ્વન્દ્વનો નિષેધ છે

यथा— 'दधिपयसी सर्पिर्मधुनी मधुसर्पिषी ब्रह्मप्रजापती, शिववैश्रवणौ स्कन्दविशाखौ परिव्राट्कौशिकौ प्रवर्ग्योपसदौ शुक्लकृष्णौ इध्माबर्हिषी, दीक्षातपसी श्रद्धातपसी मेधातपसी अध्ययनतपसी उलूखलमुसले आद्यवसाने श्रद्धामेधे ऋक्सामे वाङ्मनसे'।

दधिपुष्पिका स्त्री. (दधीव शुभ्रं पुष्पं यस्याः। अल्पार्थे कन् टाप् अत इत्वम्) વનસ્પતિ વિષ્ણુક્રાન્તા-શ્વેત અપરાજિતા-ગરણી નામની વનસ્પતિ.

दधिपुष्पी स्त्री (,, जातित्वात् ङीष्) ગરણી નામે વનસ્પતિ, કેશ નામની વનસ્પતિ "कोकिलाक्षी"

दधिफल पु. (दधीव फलं यस्य) કોઠાનું ઝાડ.

दधिमण्ड पु. (दध्नः मण्डः) દહીંની તર.

दधिमण्डोद पु (दधिमण्ड इव उदकं यत्र उदकस्य उदादेशः) તે નામનો એક સમુદ્ર.

दधिमण्डोदक पु (दधिमण्ड इव उदकं यत्र ...) ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दधिमन्थोद्भव न (दधिमन्थादुद्भवति) માખણ.

दधिमुख पु (दधिवन्मुखं यस्य) તે નામનો એક રામનો સેનાપતિ એક વાનર, તે નામે એક નાગ.

दधिवक्त्र पु (दधिवत् शुभ्रं वक्त्रं यस्य) ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दधिवत् त्रि (दधि अस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) દહીંવાળું

दधिवामन न. શાલિગ્રામની મૂર્તિ વિશેષ એક વામન મૂર્તિ

दधिवामन पु. દહીં અને ભોજન વડે કરીને પૂજન કરવા યોગ્ય એક વામન દેવ.

दधिसारि न. (दध्नः सारः) દહીંનો સાર.

दधिवास्तुका स्त्री (दधि इव वास्तुका) ધમાસો, એક જાતની હરતાલ
दधिशोण पु એક જાતનો ગુલાબી વાનર
दधिषाय्य पु (दधि स्यति सो+आग्य पत्वम्) घृत, घी
दधिसक्तु पु व व (दधिमिश्रिता दध्युपमिक्ता सक्तव) દહીં છાટેલો સાથવો, દહિમિશ્રિત યવનું ખાણુ
दधिसर पु (दध्न सर दधि+सृ+अच्) દહીંની તર
दधिसार पु (दध्न सार इव) માખણ
दधिस्नेह पु (दध्न स्नेह) માખણ
दधिस्कन्द पु તે નામે એક તીર્થભેદ
दधिस्य् पु (नामधा प क्ष सेट् दधिस्यति अतिगा र्ध्येन दधीच्छति इति क्यचिक् सुक् च) અતિશય દહીંની લોલુપતા કરવી
दधिस्वेद पु (दध्न स्वेद') છાશ તક
दधिच पु તે નામના એક મુનિ જેના હાડકામાથી ઇન્દ્રનુ વજ્ર બનેલુ છે
दधीचि पु તે નામના એક ઋષિ જેમણે ઇન્દ્રનુ વજ્ર બનાવવા પોતાના હાડકા આપી દેવતાઓને જય અપાવ્યો હતો
दधीचास्थि न (दधीचस्य अस्थि) ઇન્દ્રનું વજ્ર, દધીચીનુ હાડકુ, એક જાતનું વન, એક હીરો
दधीच्यस्थि न (दधीचेरस्थि) ઉપરનો અર્થ
दधृष् त्रि (धृष् प्रागल्भ्ये धृष्णोति क्विन् द्वित्वादिक च निपात्यते) નિર્લજ્જ, બેશરમ, તિરસ્કાર કરનાર, धृष्ट
दधृष्वणि त्रि (दधृगिवाचरति दधृष्+क्विप्+क्वनि) તિરસ્કાર કરનાર, પરાભવ કરનાર
दध्न पु (दधते जीवेभ्य पापपुण्यफलाफल ददातीति दध् दाने+न) યમ
दध्यग्र न (दध्न अग्रम्) દહીંની તર
दध्यञ्च् पु (दधिं धारकमञ्चति अञ्च्+क्विप्) અથર્વ ઋષિનો પુત્ર દધીચિ મુનિ
दध्यन्न न (दध्युपमिक्तमन्नम्) દહીંથી છાટેલું અન્ન
दध्यस्य् पु (नाम धातु प अ सेट् दध्यस्यति क्यचिक् असु च) અતિશય દહીંની લોલુપતા કરવી

दध्याकर पु (दध्न आकर) દહીંનો સમુદ્ર
दध्यानी स्त्री (दधिवत् शुभ्रतामानयति आ+नी+क्विप् +ङीप्) વનસ્પતિ કડુકી-એક જાતની વનસ્પતિ
दध्याली स्त्री (दधि+आ+ली+क्विप् ङीप्) એક જાતની લતા.
दध्याह्व पु (दधीति आह्वा यस्य) કોઠનુ ઝાડ
दध्युत्तर न (दध्न उत्तरम्) દહીંની તર
दध्युत्तरक न (दध्युत्तर+कन्) દહીંની તર
दध्युत्तरग न (दध्न उत्तर चरमावस्था गच्छतीति गम्+ड) દહીંની તર
दध्युद पु (दधिवदुदक यस्य उदकस्य वा उदादेश) દહીંનો સમુદ્ર
दध्युदक पु (दधिवदुदक यस्य) દહીંનો સમુદ્ર
दनायु पु તે નામનો એક દાનવ.
दनायुस् स्त्री તે નામે એક દક્ષની કન્યા
दनु स्त्री તે નામે એક દક્ષની કન્યા-દાનવોની માતા
दनुज पु (दनो र्जायते जन्+ड) દાનવ, દનુનો પુત્ર
दनुजद्विष् पु (दनुजं द्वेष्टि द्विष्+क्विप्) દેવ, દેવતા
दनुजारि पु (दनुजस्यारि) દેવ, દેવતા
दनुसूनु पु (दनो सूनु) દાનવ
दन्त पु (अन्तर्भावितण्यर्थे दम्+त्तन्) દાત, લતામંડપ કુંજ, પર્વતનો મધ્યનો પ્રદેશ, પર્વતની એક બાજુ, પર્વતનુ શિખર, બત્રીસની સખ્યા, પર્વતનો મધ્ય ભાગ, દમયતીનો નાનોભાઇ, હાથીદાંત
दन्तक पु (दन्त एव+कन्) પર્વતનુ શિખર, દાત, એક જાતનો પત્થર, ડુગર અથવા ખડકનો દાત જેવો આગળ નીકળતો ભાગ, દીવાલમાથી બહાર નીકળતી અભરાઇ ખીટી વગેરે
दन्तक त्रि (दन्ते दन्तमार्जने प्रसित कन्) દાત માઝકરવામા તત્પર.
दन्तकर्षण पु (दन्तान् कर्षति कृष्+ल्यु) ખીજેરુ, લીબુનું ઝાડ
दन्तकाष्ठ न (दन्तधावनार्थं काष्टम्) દાતણ, દાત-ઘસવાનુ કાટ, વિકકત-વિકતો નામનું એક વૃક્ષ

दन्तकाष्ठक न. (हस्त दन्तयोरन्योन्यमिश्रितं काष्ठ मिश्रितम्) आदुम्बर नामनुं एक जातनुं दातणु.

दन्तकूर पु. (दन्ताः कूरमिव आर्मिव यत्र) संग्राम, युद्ध.

दन्तकूर पु. (दन्ताः क्रूरा यस्य) ते नामे एक देश. ते नामे एक राजा.

दन्तकूट न (दन्ता कूटमिव यत्र) संग्राम.

दन्तकेतु पु. नाना प्रकारी बीजनुं झाड.

दन्तचर पु (दन्तस्य चरः) दांत धसवा, दांत कचरवा.

दन्तचाल पु. (दन्तस्य चालो चलनम्) बीजनुं झाड, एक जातनो व्याधिरोग जेमां दांत आववी वखते थाय पुष्कळ पीडाथी जाय छे.

दन्तचाल पु (दन्तस्य चालनम् यत्र चल्+अण्) एक जातनो दांतनो रोग.

दन्तचालन पु. (दन्तान् चालयति चल्+णिच्+ल्यु) एक जातनो दांतनो रोग.

दन्तच्छद पु. (दन्ताश्छाद्यन्तेऽनेन छद्,संवरणे+णिच्+घ करणे) होठ, ओष्ठ

यथा— दन्तच्छदे कमलदलकीर्तिः–चतुर्वर्गे.

दन्तच्छदोपमा स्त्री. (दन्तच्छदः उपमीयते अनया कर्म) बीबोफळ वेलो, कंदूरीनो वेलो, बिम्बालता.

दन्तजात त्रि (दन्तेन जातम्) दांतथी पेदा थयेल.

दन्तजात त्रि (जाता दन्ता यस्य निष्ठान्तस्य परनिपातः) जेने दांत उगेला होय ते, जेने दांत आवेल छे ते.

दन्तजाड्य न (दन्तानां मूल जाड्यम्) दांतनुं मूळ.

दन्तदर्शन न. (दन्तस्य दर्शनं दृश्+णिच्+ल्युट्) दांत देखाडवा, हुकनी आदिमां बीजाने प्रतिबोधवाने दांत बताववा ते.

दन्तधावन पु (दन्तान् धावति शोधयति धाव्+ल्यु) खेरनुं झाड, खेर सार करनार एक झाड, बकुल झाड. मोबरसीनुं झाड, दांत साफ करवा ते.

दन्तधावन न. (दन्तानां धावनम् धाव्+ल्युट् दन्तस्य धावनं यस्मादिति वा ल्युट्) दांत साफ करवा, दातण करवुं दातण.

दन्तपत्र न. (दन्त इव पत्रमस्य) एक जातनो कंदनो पत्नी, धोळी मोगरो, सवहर, धत्तीदांतनुं पत्रभार एक जातनुं भूषण.

दन्तपत्र न. (दन्त पत्रस्तेन निर्मितं पत्रम्) हाथी दांतनी कांसकी.

दन्तपत्रक न (दन्त इव शुभ्रं पत्रं दल यस्य तत्) मोगरानुं पुष्प.

दन्तपत्रिका स्त्री (दन्त इव शुभ्रं पत्रं यस्याः दन्तपत्रं अस्त्यस्य कन् टाप् अत इत्वम्) नानुं मोगरानुं फूल, नानुं कानकुंडल.

यथा—"शिरीषनिर्मितदन्तपत्रिका"–माघ

दन्तपवन न (दंत पुनाति अनेन पू+करणे ल्युट्) दातण करवुं दांत साफ करवा दतवण, दतमजन, दातण

दन्तपात पु (दन्तानां पातः) दांतनुं पडवुं दांत पडी जवा

दन्तपात्र न. (दन्तनिर्मितं पात्रम्) दांतनुं बनावेलुं पात्र, दांतनुं वासण.

दन्तपाली स्त्री. (दन्तानां पाली) दांतनो आगलो भाग.

दन्तपुप्पुटक पु (दन्तपुप्पुट+स्वार्थे क) दांतनी अंदर सोजा थये छे ते, दांतनुं–एक जातनो दांतनो रोग.

यथा—"दन्तयोस्त्रिषु वा यस्य श्वयथुः सरुजो महान् । दन्तपुप्पुटको ज्ञेयः कफरक्तनिमित्तजः" सुश्रुत।

दन्तपुष्प न. (दन्त इव शुभ्रं पुष्पमस्य) मोगरानुं फूल, निर्मळीनुं फळ, कतक फळ.

दन्तफल न. (दन्ताकारं फलं यस्य) निर्मळीनुं फळ कतक फळ.

दन्तफल पु (") कोठनुं झाड.

दन्तफला स्त्री. (दन्ताकारं फलमस्याः) वनस्पति, पीपर.

दन्तबीज पु (दन्त इव बीजमस्य) दाडमनुं झाड.

दन्तबीजक पु. (दन्तबीज+स्वार्थे कन्) दाडमनो भेद.

दन्तभाग पु. (दन्ताः हस्तिनो भागः भागप्रमाणं) हाथीना मुखनी आगळ सुंढनो आगलो भाग, दांतनो भाग.

दन्तभेद पु. (दन्तस्य भेदो यस्मात्) एक जातनो दांतनो रोग.

दन्तमल पु न (दन्तलग्नं दन्तस्य वा मलम्) દાંતમાં લાગેલો મેલ, દાંતનો મેલ

दन्तमांस न (दन्तगतं मांसम्) દાંતની આસપાસ વળગેલું માંસ

दन्तमूल न (दन्तस्य मूलम्) દાંતનું મૂળ, એક જાતનો દાંતનો રોગ

दन्तमूलिका स्त्री (दन्त इव शुभ्रं मूलमस्या कप् टाप् अत इत्वं च) દન્તિવૃક્ષ, નેપાળાનું ઝાડ

दन्तमूलीय पु (दन्तमूले भव छ) દાંતના મૂળમાં થનાર, હોનાર ત વર્ગ વિગેરે

दन्तरोग पु (दन्तस्य रोग) દાંતનો રોગ

दन्तलेखक त्रि (दन्तान् लिखति जीविकार्थम् लिख्+ण्वुल्) દાંત ખોતરનાર

दन्तवक्र पु (दन्ता वक्रा यस्य) વાંકા દાંતવાળો, વાંકા દાંતવાળો

दन्तवक्र त्रि ते नामनो राक्षस राजा

दन्तवल्क पु. (दन्तस्य वल्कमिव) દાંતને ઢાંકનાર ચામડીરૂપ માંસ

यथा— 'दलन्ति दन्तवल्कानि यदा शर्करया सह" सुश्रुते

दन्तवर्ति स्त्री (दन्तनिर्मिता वर्त्ति) વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દાંતની વતિકા–વાટ

यथा—दन्तैर्हस्तिवराहोष्ट्रगवाश्वाजगरोद्भवैः
सगहर्मौक्तिकाम्भोधिफेनैर्मरिचपादिकैः ॥
क्षतशुक्रमपि व्याधिं दन्तिवर्त्ति
निवर्तयत्। चक्रदत्तोक्ते वर्तिकाभेद।

दन्तवर्तिका स्त्री (दन्तवर्तिरेव दन्तवर्तिका स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

दन्तवस्त्र न (दन्तस्य वस्त्रमिव छादकत्वात्) હોઠ, ઓષ્ઠ

दन्तवासस् न पु (दन्तस्य वास इव) ઓષ્ઠ, હોઠ,
यथा—"तुला यदारोहति दन्तवाससा" कुमारसम्भवे

दन्तवीज पु (दन्त इव बीजमस्य) દાડમનું ઝાડ

दन्तवीजक पु („ „ „ स्वार्थे कप्) ઉપરનો અર્થ

दन्तवेष्ट पु સુશ્રુતમાં કહેલ એક જાતનો દાંતનો રોગ

दन्तवैदर्भ पु સુશ્રુતમાં બતાવેલ એક જાતનો દાંતનો રોગ

दन्तव्यसन न (दन्तस्य व्यसनम्) દાંત ઢીલા તે, દાંતમાં દુઃખ, દાંતમાં પીડા, દાંત પડી જાય તે,

दन्तशङ्कु पु વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક હથીઆર
यथा—'बडिशो दन्तशङ्कुश्चानताग्रे तीक्ष्णकण्टकप्रथमय नपत्रमुखे" सुश्रुते

दन्तशठ पु (दन्तान् शठति क्लेदयति शठ्+अच्) લીંબુનું ઝાડ, નારંગીનું ઝાડ, કોઠનું ઝાડ, ખટાશ, આંબાડાનું ઝાડ.

दन्तशठ पु (दन्तान् शठति क्लेदयति शठ्+अच्) ઉપરનો અર્થ

दन्तशठा स्त्री (दन्त+शठ+अच्+टाप्) આંબલી, બહુ ખાટી ચીજની ભાજી

दन्तशब्द स्त्री (दन्तस्य शब्द यत्र) એક જાતનો બાલરોગ, દાંતનો રોગ

दन्तशर्करा स्त्री (दन्तस्य शर्करा इव) એક જાતનો દાંતનો રોગ, દાંતની ખેરી, દાંતનો મેલ

दन्तशाण न (दन्तस्य शाण इव) દાંત સાફ કરવાનું ચૂર્ણ વિગેરે, દંતમંજન

दन्तशुद्धि स्त्री (दन्तानां शुद्धि) દાંત સાફ કરવા તે

दन्तशूल न (दन्तस्य शूलमिव) દાંતની વેદના

दन्तशोफ पु (दन्तस्य शोफ इव) એક જાતનો દાંતનો રોગ

दन्तशोधन न. (दन्तस्य शोधनम्) દાંતણ, દાંત ખોતરણી, દાંત સાફ કરવા તે

दन्तशोधनी स्त्री (दन्तशोधन+ङीप्) દાંત સાફ કરવાનું બ્રશ, દાતણ વિગેરે

दन्तश्लिष्ट त्रि (दन्ते श्लिष्ट) દાંતમાં ભરાઈ ગયેલ, દાંતમાં ચુંચવાઈ ગયેલ

दन्तसक्त त्रि (दन्ते सक्त) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दन्तसिरा स्त्री (दन्तस्य सिरा यत्र) દાંતનો નીચેનો માંસવાળો ભાગ, દાંતનાં પેઢાં

दन्तहर्ष पु (दन्तानां हर्षो यत्र यस्माद्वा) એક જાતનો દાંતનો રોગ, ખાટો પદાર્થ ખાવાથી દાંતનું અંબાઈ જવાપણું, દાંત કુટવા તે, દાંત આવવા તે

दन्तहर्षक पु (दन्तान् हर्षयति हृष्+णिच्+ण्वुल्) બીજોરું, લીંબુનું ઝાડ

दन्तहर्षक पु (दन्तान् हर्षयति हृष्+णिच्+ण्वु) जंभीरी लींबु.
दन्ताग्र न (दन्तस्य अग्रम्) दांतनो अग्रभाग.
दन्ताग्रीय त्रि (दन्ताग्र भव छ) दांतना अग्रभागमां होनार–थनार.
दन्तायाम पु (दन्तान् आयच्छति आ+यम्+अण्) ओंठ.
दन्ताघात पु (दन्तैः आघातः यस्मिन् ष०) दांतो वडे प्रहार करवो, दांतो वडे क्षत करवा
यथा—"सम्मर्दे गजवाजेर योधे मेघ तमसरे ।
दन्ताघात प्रयोगेण क्षत्रियाणां युगान्तरे घटनात्"
दन्ताघात पु (दन्तस्य आघातः) दांतनो कटक.
दन्ताद पु एक जातनो रोग जेनाथी दांत ममाई जाय छे
यथा—"दन्ताद्या क्षुरिव विवर्णं मुखरोगिणाम्"
क्षारोत्तरपदाय दन्ताद्या विवर्णत्वं सुश्रुते
दन्तान्वित त्रि (दन्तैः दन्तेन प्रहृत्य प्राप्तं युद्धम्) दांते दांते प्रहार करी करेलुं युद्ध, हाथीनुं परस्पर दांते थतुं युद्ध.
यथा—"दन्तादन्ति युद्धमासीन्महत्कोन्ति द्यावाहनि"
दन्तायुध पु. (दन्त एव आयुधं यस्य) सुवर, डुक्कर
दन्तायुधी स्त्री. (दन्तायुध+जातित्वात् स्त्रियां ङीप्) सुवरी, डुक्करी.
दन्तार्बुद पु (दन्तस्य अर्बुदमिव) एक जातनो दांतनो रोग.
दन्तालिका स्त्री (दन्तान् अलति पर्याप्नोति दन्तान्+अल्+ण्वुल् टापि अत इत्वम्) लगाम.
दन्तावलिका स्त्री. (दन्तानाम् आवलिका षष्ठी+तत्पु इत्वा) दांतनी पंक्ति.
दन्ताली स्त्री. (दन्तान् अलति अल्+अण्+ङीप्) लगाम.
दन्तावली स्त्री (दन्तानाम् आवली) दांतनी पंक्ति–हार.
दन्तावल पु (प्रशस्तौ दन्तौ यस्य दन्त+वलच् पूर्वस्य दीर्घः) हाथी हस्ती.
दन्तिका स्त्री. (दन्ती एव दन्तिका स्वार्थे कन्+टाप् +अतो इत्वम् इत्वम्) दतीवृक्ष, नेपाळानुं झाड.
दन्तिका स्त्री उपरनो शब्द जुओ.
दन्तिन् पु. (प्रशस्तौ दन्तौ स्तः अस्य इनि) हाथी हस्ती.

दन्तिन् पु (दन्त+इन्) शिवगण, जेपाळ–नेपाळा नुं झाड.
दन्तिन् पु. क. व. ए नामनी ते नामनी प्रजा.
दन्तिन् त्रि. (दन्त+इन्) दांतवाळु.
दन्तिनी स्त्री. (दन्तसदृशफलपत्रोऽस्त्यस्याः मूले दन्त+इनि+ङीप्) दतीवृक्ष–नेपाळानुं झाड.
दन्तिनी स्त्री (दन्ताः सन्ति अस्याः दन्त+इनि+ङीप्) हाथिणी–हस्तिनी.
दन्तिनीबीज न. (दन्तिनी इव बीजमस्य) दती नामना झाडनी जेपाळा–नेपाळानुं झाड.
दन्तिबीज न (दन्तिन इव बीजमस्य) उपरनो शब्द जुओ.
दन्तिमद पु. (दन्तिनो मदः) हाथीनो मद.
दन्तिमूषिका स्त्री. (दन्ति मदसम्बन्धिनी मूले बस्याः कप् टाप् अत इत्वम्) दतीवृक्ष.
दन्ती स्त्री. (दन्तसदृशफलमस्ति दम्+तन्+ङीप्) दतीवृक्ष, नेपाळानुं झाड.
दन्तीबीज न (दन्त्या इव बीजमस्य) दतीवृक्षनी जेपाळा–नेपाळानुं झाड.
दन्तुर त्रि. (उन्नता दन्ता सन्त्यस्य दन्त+उरच्) ऊंचा दांतवाळु, मोटा दांतवाळु, ऊंचा नीचुं स्थान, ऊंचा अने नीचा निकळता दांतवाळु
दन्तुरक पु ते नामे एक देश.
दन्तुरच्छद पु (दन्तुर छदाज्जातक्षतो यस्य) बीजोरुं, बीजोरानुं झाड.
दन्तुरित त्रि (दन्तुर+इतच्) जेने ऊंचा अने नीचा नीकळता दांत पेदा थयेल छे ते, ऊंचा मोटा दांत वाळुं
दन्तोच्छ्वास त्रि (दन्त इव उच्छ्वासः) दांतना जेवुं धोळं.
दन्तोच्छ्वासा स्त्री. (दन्त इव उच्छ्वासा) पीळी जातनो वेलो.
दन्तोद्भेद पु (दन्तस्य उद्भेदः) दांत ऊगवाते, दांत आववाते.
दन्तोलूखलक पु (दन्त एव उलूखलं यस्य कप्) एक जातनो वानप्रस्थ जे दांत वडेज अनाजना दाणा खाती जाय छे

दन्तोलूखलिक पु (दन्त एव उलूखलं अस्त्यस्य ठन्) ઉપરનો અર્થ

दन्तोलूखली स्त्री (दन्तोलूखल+इन्) ઉપરનો અર્થ

दन्तौष्ठ न (दन्तौष्ठानां समाहारः) દાંત, અને હોઠનો સમૂહ

दन्तौष्ठ्य त्रि (दन्तौष्ठे भव यत्) દાંત અને હોઠથી ઉચ્ચારવા લાયક "व" વિગેરે

यथा—"दन्तौष्ठ्यो व स्मृतो बुधैः"

दन्त्य पु (दन्ते दन्तमूले वा भव यत्) દન્ત્ય અક્ષર તવર્ગ વિગેરે

यथा—स्युर्मूर्द्धन्या ऋटुरषा दन्त्या लृतुलसा स्मृता—शिक्षा

दन्त्य त्रि (दन्तेषु भव दन्तेभ्यो हितो वा दन्त+यत्) દાંતમાં હોનાર, થનાર, દાંતને હિતકારક

यथा—"दन्त्योऽग्निमेघाजननोऽल्पमूत्रस्तन्योऽथ केश्यो ऽनिलहागुरुश्च"—सुश्रुते

दन्त्यरिष्ट न (दन्त्य अरिष्ट रिष्टाभावो यत्रौषधे) વૈદ્યક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ હરસના રોગનુ નાશકારક એક ઔષધ

यथा—दन्ती चित्रकमूलानि जलद्रोणे विपाचयेत् ।
त्रिफल त्रिफलायाश्च दलानां तत्र दापयेत् ॥
तुलां गुडस्य तत्तिष्ठेन्मासार्द्धं घृतभाजने ।
तन्मात्रया पिबेन्नित्यमर्शोभ्यो विप्रमुच्यते ।
ग्रहणी पाण्डुरोगघ्न वातवर्चोऽनुलोमन ।
दीपन चारुचिघ्न च दन्त्यरिष्टमिद बुधैः ॥ सुश्रुते

दन्दश पु (अतिशयेन दश्यतेऽनेन) દાંત

दन्दशूक पु (गर्हित दशति दश गर्ह्यर्थे यङ् ऊक् च) સાપ, રાક્ષસ, ઝેરી, દુષ્ટ, અપકારક

यथा—"दन्तशूकान् जिघांसो" भट्टिकाव्ये

दन्दशूक त्रि (,, ,,) હિંસ્ર-હિંસા કરનાર

दंद्रम न (द्रम्+यङ् द्वित्व अच्च) ધીમે ધીમે જવુ, વક્ર ગતિ કરવી

दंद्रमण न (दद्रम्+ल्युट्) આસ્તે આસ્તે જવુ, વક્ર ગતિ કરવી

दंद्रमण त्रि (द्रम्+यङ्+शानच्) વાંકી ગતિવાળુ

दंद्रम्यमाण त्रि (द्रम्+यङ्+शानच् मुक् च) વાંકી ગતિ કરતુ

दन्भ् त्रि (दम्भे स्वा पर अक सेट दभ्नोति) દંભ કરવો, ડોળ કરવો, ઢોંગ કરવો

दन्भ् (सघाते चुरा आ अक सेट् दम्भयते) એકત્ર કરવુ કે થવુ

दन्व् (गमने भ्वा पर स सेट् दन्वति) ગમન કરવુ, જવુ

दन्श् (हिंसने, दशने च भ्वा पर स अनिट् दशति) હિંસા કરવી, ડસવુ, કરડવુ

दम्भ् (प्रेरणे चुरा उभ स सेट् दम्भयति, दम्भयते) પ્રેરણા કરવી

दभ्र न (दभ्नोति दन्भ्+रक्) અલ્પ, થોડુ

दभ्र पु (,, ,,) સમુદ્ર, દરીઓ

दभ्र त्रि (,, ,,) થોડુ, અલ્પ, અલ્પતાવાળુ

दभ्रा स्त्री ઉત્તર દિશા

दम् अव्य (दम्+विच्) ભાર્યા, પત્ની

दम् (शमे, दण्डे च दिवादि, पर अ स सेट्) દમવુ, દંડવુ, શાંતથવુ, ઇન્દ્રિય દમન કરવુ, પશુનુ પાળવુ, શત્રુની પેઠે તાબે કરવુ.

दम पु (दमनमिति दम्+घञ् वृद्ध्यभाव) દમ્ડ, શિક્ષા ઇન્દ્રિય દમન–સયમ–બાહ્ય ઇન્દ્રિયને વશ કરવી, મનની સ્થિરતા કરવી, કુકર્મોથી મનને અટકાવવુ, દમન, કાદવ, ભીમરાજાનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ, ઘર સ્થાન

दमक त्रि (दमयतीति दम्+णिच्+ण्वुल्) દમનાર, દમન કરનાર, શિક્ષા કરનાર, શાંત કરનાર

दमघोष पु (दम+घुष्+घञ्) તે નામે એક રાજા જે શિશુપાળનો પિતા હતો

यथा—"दमघोषचेदिराज श्रुतश्रवसमग्रहीत्" भागवते

दमघोषज पु (दमघोषाज्जायते दमघोष+जन्+ड) શિશુપાળ

दमघोषपुत्र पु (दमघोषस्य पुत्र) શિશુપાળ.

दमघोषसुत पु (दमघोषस्य सुत) શિશુપાળ

दमथ पु (दमु उपशमे दम्+भावे अथ) તપના ક્લેશને સહન કરવો તે, દંડ, શિક્ષા, સજા

दमथ पु न (दम्+अथ) સજા કરવી, શાસન, દંડ, ઇન્દ્રિય નિગ્રહ, આત્મ સયમ, તાબે કરવુ

दमथ न. ( ) પાળવું તાબે કરવું દમન કરવું.

दमथु पु. (दम्+भावे अथुच्) દમ, દમન ઇન્દ્રિય નિગ્રહ, દંડ શિક્ષા, સજા.

दमन न. (दम्+भावे ल्युट्) શાસન, દમવું દંડ કરવો શિક્ષા કરવી, શાંત થવું ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી.

दमन पु. (दाम्यतीति दम्+ल्यु) તત્ત્વવેત્તા, વીર, એક જાતની સુગંધી વનસ્પતિ તે નામનો એક ઋષિ, ઉપદાન્ત, દમયન્તીનો ભાઈ વિષ્ણુ, મહાદેવ, તે નામનો એક ઉત્સવ કુન્દર મોગરાનું ઝાડ, તે નામનું એક પુષ્પ વિશેષ, ડમરો.

दमन त्रि (दमयति दम्+णिच्+ल्यु) શાસન કરનાર, દમનાર, શિક્ષા કરનાર.

दमनक पु. (दमन एव दमन+कन्) ડમરો ડમરાનું ઝાડ.

दमनक न. પાદાકુલકના એક ભેદ, ચતુષ્પાદવાળો એક છંદ.

यथा—द्विगुणलघुसहित विरचय हि। दमनकमिति भवति सुमिहि॥ द्विजवरगणयुगलमिह यदनु च चरणं चरतनम्। फणिपतिविरचितमितमिदं दमनकमितममिति कथितम्॥

दमनकारोपणोत्सव पु. (दमनकस्य आरोपणार्थ उत्सवः) શ્રીકૃષ્ણને દમનક અર્પણ કરવા માટે કરેલો મોટો ઉત્સવ.

दमनपूर्णिमा स्त्री. (दमनार्थे पूर्णिमा) ચૈત્ર સુદની પૂનમ.

दमनी स्त्री. (दमयति ऊर्मिलतया दम्+ल्युट्+ङीप्) અગ્નિ દમની નામનું એક ઝાડ.

दमनीय त्रि. (दमितुं योग्य दम्+अनीयर्) દમવા યોગ્ય, શિક્ષા કરવા યોગ્ય, દંડ આ યોગ્ય, તાબે કરવા લાયક.

दमन्य् (दमन एव आत्मनः इच्छति नाम धा. पर. अ. सेट् दमन+क्यच् दमन्यति अनयायेन) દમન કરનારની પેઠે વર્તવું.

दमनभगिनी स्त्री. (दमनस्य भगिनी) દમયન્તી.

दमयत् त्रि. (दमयतीति दम्+णिच्+शतृ) શાસન કરવું, તાબે કરવું, દમન કરવું.

दमयन्ती स्त्री (दमयति मानवति अन्याकर्षितमिति दम्+णिच्+शतृ+ङीप्) મલ્લિકા નામની વનસ્પતિ.

दमयन्ती स्त्री. નળરાજાની સ્ત્રી–ભીમક રાજાની પુત્રી.

यथा—जयति येन । मिताक्षरे परं दमयन्ती किल किंचित किल ॥ नैषधे

दमयितृ त्रि. (दम्+णिच्+तृच्) દમનાર, શિક્ષાકરનાર, વશ કરનાર.

दमयितृ पु. (दम्+णिच्+तृच्) વિષ્ણુ.

यथा—दक्षो दमयिता दम–विष्णु स०

दमस्वसृ स्त्री. (दमस्य स्वसा) દમયન્તી, ભીમકપુત્રી, નળરાજાની સ્ત્રી.

दमाय् (दम दमनं इच्छति नामधा. पर. अक. सेट् दम+क्यङ् दमायति) પોતાને દમવાની ઇચ્છા કરવી.

दमित त्रि (दम्यते स्म दम्+णिच्+क्त) નિગ્રહ કરેલું, તાબે કરેલું, પાળેલું, શાસન કરેલું દમન કરેલું.

सन ३ न विना सहन करनार.

दमिन् त्रि (दमोऽस्यास्तीति व्रीह्यादि+इनि) દમન કરનાર ઇન્દ્રિય નિગ્રહ કરનાર, શિક્ષા કરનાર, વશ કરનાર.

दमिन् न સમુદ્ર અને સિન્ધુ નદીના સમાગમથી દક્ષિણ દિશામાં આવેલું એક તીર્થ.

दमुनस् पु. (दाम्यतीति अन्तर्भावितण्यर्थः दमयति दुष्टान् प्रयोगविशेषात् वा दमः) અગ્નિ, શુક્રાચાર્ય દૈત્યગુરુ, મિત્ર દેવ.

दमुनस् त्रि. (दम+उनसि) દમનાર, શિક્ષાકરનાર, વશકરનાર.

दमूनस् पु. (दम+ऊनसि दीर्घश्च) અગ્નિ, મિત્ર દેવ શુક્રાચાર્ય દૈત્યગુરુ.

दमूनस् त्रि (दम्+ऊनसि दीर्घश्च) દમનાર, શિક્ષા કરનાર, વશ કરનાર.

दमे अव्य. (दम+ए) ઘર–માં.

दम्पती पु द्वि. व. (जाया च पतिश्च द्वन्द्वे जाया-शब्दस्य दम् आदेशः) સ્ત્રી પુરુષનું જોડલું પતિ પત્ની.

यथा—तौ दम्पती स्वां प्रति राजधानीं प्रस्थापयामास वशी वशिष्ठ–रघुवंशे ।

दम्भ् (स्वा पर स सेट दभ्नोति) ઠગવુ, ઢોંગ કરવો, ફાડવુ, ચીરવુ, ભાગ કરવા

दम्भ् (चुरा पर स सेट् दम्भयति) એકઠું કરવુ, એકત્ર કરવુ, ગોઠવવું, રચવુ

दम्भ पु (दम्भ्यते इति दम्भ+घञ) કપટ વેષ કરી સાધુપણાનો દેખાવ કરવો તે, ઢોંગ-ડોળ, કપટ, શઠતા, લુચ્ચાઈ, ગર્વ, અભિમાન

दम्भक पु (दम्भ+ण्वुल्) ઠગનાર-છેતરનાર, ઢોંગ કરનાર, ગર્વ કરનાર, પાખંડી

दम्भचर्या स्त्री (दम्भस्य चर्या) ઢોંગ, પાખંડ

दम्भन न (दम्भ्+भावे ल्युट्) ઠગાઈ કરવી, ઢોંગ કરવા, ડોળકરવો, મોહન, ગર્વ કરવો

दम्भिन् त्रि (दम्भ्+इनि) ડોળી, ઢોંગી, પાખંડી, કપટી, શઠ-લુચ્ચુ, અભિમાની

दम्भोद्भव पु તે નામે એક ચક્રવર્તી રાજા

दम्भोद्भव त्रि (दम्भादुद्भवो यस्य) ડોલથી ઉત્પન્ન થનાર, પાખંડથી ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય, શિક્ષાપાત્ર.

दम्भोलि पु (दभ्नोति खेदयति दम्भ्+ओलि) ઈન્દ્રનુ વજ્ર, હીરો

दम्य त्रि (दमितु योग्य दम्+यत्) દમવા યોગ્ય, દમન કરવા યોગ્ય, શિક્ષાપાત્ર

दम्य पु (दम्यते दम्+यत्) જેની ભાર ઉચકવાની અવસ્થા પ્રાપ્ત થઈ હોય તેવો વાછરડો, હરકોઈ બળદ

दय् (गतौ, वधे, दाने पाल्ने च भ्वा आत्म सेट् स दयते) દયાકરવી, ગમન કરવુ-જવુ, વધ કરવો, દાનકરવુ, પાળવુ-રક્ષણ કરવુ

दय त्रि (दय्+अच्) દયાવાળુ, કરૂણાવાળુ, વધકરતું, જતુ, પાળતુ

दय पु (दय+अच्) દયા, કરૂણા, કરુણ રસ

दयमान त्रि (दयते दय्+शानच् मुक्) દયા કરતુ, રક્ષણ કરતુ, વધકરતુ, જતુ

दया स्त्री (दय्+अङ्+टाप्) દયા, અનુકંપા, કરૂણા, પારકુ દુ ખ દૂર કરવાની ઇચ્છા

यथा—आत्मौपम्येन सर्वत्र दयां कुर्वन्ति साधव

दयाकूर्च पु (दयाया दयायां वा कूर्चे शीर्षमिव प्रधान इव) બુદ્ધદેવ

दयाकूट पु (दयाया दयाया वा कूट इव) બુદ્ધદેવ

दयाल पु કિનારાનુ તૂટી પડવુ, કાંઠાનુ તૂટી જવુ

दयालु त्रि (दय्+आलुच्) દયાવાળુ—દયાળુ, કૃપાળુ

यथा—यश शरीरे भव मे दयालु -रघुवशे

दयालुता स्त्री (दयालोर्भाव दयालु+तल्) દયાળુપણું

दयोवत् त्रि (दयाऽस्यास्तीति मतुप्) દયાવાળુ, દયાળુ

दयावीर पु (दयाया वीर दयया वा वीर) દયાયુક્ત વીર રસ, દયાયુક્ત વીરરસ વાળો કોઈ નાયક, દયા વડે શૂરવીર

दयित पु (दय्+इट्+क्त) પતિ, સ્વામી, કન્થ

दयित त्रि (,, ,,) પ્રિય, વહાલુ, ચાહેલુ

दयिता स्त्री (दय्+इट्+क्त+टाप्) પ્રિયા, ભાર્યા, સ્ત્રી

यथा—निर्वर्त्य राजा दयिता दयालु -रघुवशे

दयिताधीन त्रि (दयिताया अधीनम्) સ્ત્રીને વશ, સ્ત્રીના સ્વાધીનમા રહેલ

दयिलु त्रि (दय्+इलु) દયાળુ, અનુકંપાશીલ

दयू त्रि (देव्+क्विप् ऊट्) ક્રીડા કરનાર, રમનાર, ખેલનાર

दर अव्य (दृ-भये+अप् गुणश्च) થોડુ, અલ્પ

यथा—पमाकरैर्विरचयन् दरफुल्लरूपै -जीवधरचम्पौ

दर पु न (,, ,,) ડર, ભય, ત્રાસ, શંખ, જમીનની અંદરનો ખાડો

दर न (,, ,,) શંખ, વિષ

दर पु स्त्री (,, ,, स्त्रीत्वे ङीप्) ગુફા

यथा—दरीमुखोत्थितेन समीरणेन-कुमारसंभवे

दरक त्रि (दृ+वुन) ભીરૂ-બીકણુ

दरकण्टिका स्त्री (दर ईषत्कण्टो यस्या. कप् टापि अत इत्वम्) શતાવરી વનસ્પતિ

दरणि पु (दृ-विदारणे+अनि) નદી વિગેરેના કિનારાનુ તૂટી પડવુ, પાણીનો પ્રવાહ

दरणि स्त्री (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

दरणी स्त्री (,, ,, स्त्रीत्वे ङीप्) ઉપરનો અર્થ

दरथ पु. (दृ-विदारणे+अथ) ભાગો [illegible] દેખાવું તે.

दरद् स्त्री. (दृणाति दृ+अद) અતટગણ—કાંઠ, કિનારો, કાંઠો, ભય.

दरद् पु. (दृ-भये दृ+अद्) પર્વત, પ્રપાત, કિનાર, ભય, મ્લેચ્છ જાતિ.

दरद त्रि (दरं भयं ददातीति दर+दा+क) ભયદાયક, ડર આપનાર.

दरद पु न (दर ईषत् दायति शुध्यतीति दर+दैप् शोधने+क) હિંગળોક, હિંગળો.

दरद पु. (दरं भयं ददाति दर+दा-दाने+क) મ્લેચ્છ જાતિ, એક દેશ વિશેષ, ધીરે ધીરે ક્રિયાના લોપથી શૂદ્રપણાને પ્રાપ્ત થયેલા ક્ષત્રિય વિશેષ, ભય.

दरदर पु. (दरेषु दरेषु दर) ભગવાન વિષ્ણુનો શંખ—પાંચજન્ય.

दरविदलित त्रि. (दरं ईषत् विदलितम्) થોડું ખીલેલું, થોડું ભાગેલું, થોડું ફાટેલું.

दरहास पु. (दृ विदारणे+अहानच्) ઉદ્યોત, પ્રકાશ.

दरा स्त्री. (दृ+अप्+टाप्) પર્વતની ગુફા, ગુહા, પહાડની ખોલ.

दरि स्त्री. (दृ+इन्) ગુફા, દર, કોતર ખાડું.

दरि पु (दृ+इन्) દરાક નામના ગુરુમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક નાગ.

दरित त्रि (दरो भयं संजातोऽस्य तारकादित्वात् इतच् दृ+इट्+क वा) ભય પામેલું, બીધેલું, ભય કરેલું, ફાડેલું.

दरितृ त्रि. (दृ+इट्+तृच्) ફાડી નાંખનાર, મારી નાંખનાર.

दरिद्र त्रि (दरिद्राति दुर्गतो भवति दरिद्रा+अच्) દરિદ્રી, નિર્ધન, કંગાલ, દુઃખી.

दरिद्रता स्त्री. (दरिद्रस्य भावः+तल्) દરિદ્રપણું, કંગાલપણું, દારિદ્ર્ય.

यथा—प्रसीद दारिद्र्यदरिद्रितां मम—नैषधीयम् ।

दरिद्रत्व न. (दरिद्रस्य भावः+त्व) દરિદ્રપણું, કંગાલપણું.

दरिद्रा (दुर्गतौ अदा. पर. अक. सेट् दरिद्राति) દરિદ્ર થવું, નિર્ધન થવું, દુઃખી થવું.

दरिद्रायक त्रि (दरिद्राति दरिद्रा+ण्वुल्) કંગાલ, દરિદ્ર.

दरिद्रित त्रि (दरिद्रा+कर्तरि क्त+इट्) ગરીબ, કંગાલ, દરિદ્ર થયેલ.

दरिद्रितृ त्रि (दरिद्रा+तृच्) ઉપરનો શબ્દ જુઓ.

दरिन् त्रि (दृ भये विदारणे वा इनि) બીરુ, બીકણ, મારી નાંખનાર, ફાડી નાંખનાર.

दरी स्त्री. (दृ+अच्+ङीष्) ગુફા, કોતર, દર, ખાડો.

दरीत त्रि (दरी+क्त) ફાડી નાંખેલ, મારી નાંખેલ.

दरीतृ त्रि (दरी+तृच्) „ નાંખનાર „ નાંખનાર.

दरीभू स्त्री. (दर्याः भूः) ગુફાની જમીન, ગુફાનો પ્રદેશ.

दरीभृत् पु. (दरीं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) પર્વત, પહાડ.

दरीमत् त्रि (दरी+मतुप्) ગુફાવાળું, કોતરવાળું.

दरीमत् पु. („) પર્વત, પહાડ.

दरीवत् अव्य. (दरी+तुल्यार्थे वत्) ગુફા સરખું, ગુફા જેવું.

दरोदर पु (दरमस्त्युदरे यस्य) જુગારનો પાસો.

यथा—[illegible] पूर्वं निरीक्ष्य दरोदर [illegible] दरोदरम्—[illegible] ।

दरोदर न. („ „) જુગાર રમવું.

दर्तृ त्रि. (दृ विदारे+तृच् वेदे ह्रस्वत्व) મારી નાંખનાર, ફાડી નાંખનાર.

दर्दु त्रि (दृ+अनुनासिक वेदे ह्रस्वत्व) ફાડી નાંખનાર, મારી નાંખનાર.

दर्दर पु (दृ विदारे यङ्+अच्+द्वित्वं पृषोदरादित्वात् साधुः) પર્વત વિશેષ.

दर्दर त्रि („ „) ભાગ્યું થયેલું [illegible] ભાંગેલું વાસણ વગેરે.

दर्दराभ पु (दर्दरे पर्वते आभा यस्य) એક જાતનું કરિયાતું.

दर्दरार्द न એક જાતનું ચંદન.

दर्दरीक न (दरदरीति शब्दं दृ+यङ्+ईकन् निपातनात् साधु) મોરલી વાંસળી વગેરે વાજિંત્ર, વાદ્ય.

दर्दरीक पु. („ „ निपातनात् साधु) મેઘ, દેડકો, નગારભેદ.

दर्दुर पु (दृणाति कर्णौ शब्देन दृ+उरन् नि साधु) દેડકું, મેઘ, વાદ્યવિશેષ, મોરલી વાંસળી પાવો વિગેરે, રાક્ષસ, અભ્રક નામની ધાતુ, પર્વત વિશેષ यथा—"स्तनाविव दिशस्तस्याः शैलौ मलयदर्दुरौ" रघुवंशे। यथा—भद्र कृतं मौनं कोकिलैर्जलदागमे दर्दुरा यत्र वक्तारस्तत्र मौनं हि शोभनम्–उद्भटसागरे।

दर्दुर न (दर्दुर पर्वत सन्निकृष्टतयास्त्यस्य अच्) ગામડાનો સમુદાય

दर्दुरक पु (दर्दुराय कायति दर्दुर इव कायति शब्दायते वा दर्दुर+कै+क) મેઘ, એક જાતનું વાદિત્ર, વાંસળી વગેરે

दर्दुरक पु (दर्दुर एव स्वार्थे+कन्) એક રાક્ષસ, તે નામે એક પહાડ, દેડકો

दर्दुरच्छदा स्त्री (दर्दुर इव च्छदो यस्याः टाप्) બ્રાહ્મી નામની એક વનસ્પતિ

दर्दुरपुट पु (दर्दुरस्य पुट) મોરલી, વાંસળી, પાવો વિગેરે વાદ્યનું મુખ

दर्दुरा स्त्री (दृणाति असुरान् इति उरन्+टाप् नि) દુર્ગાદેવી, પાર્વતી, ચણ્ડિકા

दर्दुरा स्त्री (दृणाति कर्णौ शब्देन उरच्+टाप् नि) એક જાતનું શાલિધાન્ય

दर्द्रु पु (दरिद्राति दुर्गच्छति अक्रमनेन दरिद्रा+उ इकाराकारयो लोप) દાદરનો રોગ

दर्द्रुघ्न पु (दर्द्रु हन्ति हन्+टक्) "चक्रमर्द" પુઆડિઆનું વૃક્ષ

दर्द्रुघ्न त्रि (,, ,,) દાદરનો નાશ કરનાર

दर्द्रुण त्रि (दर्द्रुरस्यास्ति दद्रु+न) દાદરના રોગવાળુ

दर्द्रुनाशिनी स्त्री (दर्द्रु नाशयति दर्द्रु+नश्+णिच्+णिनि+ङीप्) દાદરને નાશ કરનાર એક જાતની વનસ્પતિ, પુવાડીયા

दर्द्रुरोगिन् त्रि (दर्द्रुरोगोऽस्यास्तीति णिनि) દાદરના રોગવાળુ

दर्द्रू पु (दरिद्राति अक्रमनेन दरिद्रा+ऊ इकाराकारयो लोप) દાદરનો રોગ

दर्द्रूघ्न पु (दर्द्रू हन्ति हन्+टक्) "चक्रमर्द" પુવાડીયા નામનું વૃક્ષ.

दर्द्रूण त्रि (दर्द्रू+न) દાદરના રોગવાળુ

दर्द्रूनाशिनी स्त्री (दर्द्रू+नश्+णिच्+णिनि+ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ, પુવાડીયા

दर्प पु (दृप् मादे घञ् कर्तरि अच् वा) ગર્વ, અહંકાર, એક પ્રકારની ચિત્તવૃત્તિ, દર્પથી થતો ગર્વ, એક જાતનો મૃગ, ઉષ્ણતા, ગરમી, ઉચ્છૃંખલતા, ધર્મ મર્યાદા ઓળંગવી તે, ઉત્સાહ, કસ્તૂરી

दर्पक पु (दर्पयति दृप्यति मोहयति वा दृप् हर्षमोहनयो णिच्+ण्वुल्) કામદેવ, મોહક, કસ્તૂરી, સિંહ, એક જાતની વનસ્પતિ.

दर्पक त्रि (,, ,,) અહંકાર કરનાર, ગર્વ કરનાર, મોહ કરનાર

दर्पघ्न त्रि (दर्पं हन्ति दर्प+हन्+टक्) ગર્વનો નાશ કરનાર

दर्पण पु (दर्पयति सन्दीपयति दृप्–सन्दीपने+णिच्+ल्यु) દર્પણ, આયનો, આરીસો, તે નામે એક પર્વત, તે નામે એક નદ

दर्पण न (दृप्+णिच्+ल्यु) નેત્ર, આંખ, સતેજ આંખ

दर्पणक न (दर्पण+कन्) આરીસો પકડવાનો હાથો

दर्पणीय त्रि (दृप्+अनीयर्) બળવાળી ઉત્સાહ શક્તિને પુષ્ટ કરનાર, જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત કરનાર

दर्पद त्रि (दर्पं ददाति दर्प+दा+क) ગર્વદાયક પદાર્થ, ગર્વનાશક

दर्पद पु (धर्मवर्त्मनि वर्तमानानां दर्पं ददाति दा+क) વિષ્ણુ

दर्पध्मात त्रि (दर्पेण ध्मात ध्मा+क्त) ગર્વથી ફુલાઇ ગયેલ

दर्पपत्र पु (दर्पयुक्त पत्रमस्य) એક જાતનું ઘાસ

दर्पपत्रक पु (दर्पपत्र+कन्) ઉપરનો અર્થ

दर्पह त्रि (दर्पं हन्ति दर्प+हन्+ड) ગર્વને હણનાર, ગર્વને મટાડનાર.

दर्पहन् त्रि (दर्पं हन्ति हन्+क्विप्) ગર્વનો નાશ કરનાર, ગર્વને મટાડનાર.

दर्पहन् पु (दर्पं हन्ति हन्+क्विप्) વિષ્ણુ

दर्पहर त्रि (दर्पं हरतीति हृ+अच्) ગર્વ હરનાર

दर्पा स्त्री (दर्प+अच्) कस्तूरी.

दर्पारम्भ पु. (दर्पस्य आरंभ) मदनो आरंभ.

दर्पिन् त्रि. (दर्पोऽस्त्यस्य दर्प+इनि) अहंकारी, गर्विष्ठ.

दर्पोपशान्ति स्त्री (दर्पस्य उपशान्तिः) मदनी शान्ति, अहंकार उतरी जवो ते.

दभ पु (दृणाति विदारयति दृ+भ गुणश्च अथवा दृभ्+घञ्-अच् वा) दर्भ कुश, डाभ नामे घास.

दर्भट न (दभ्यते ग्रिथ्यतेऽत्र विरलमते दभ्-कर्मणि दृभ+अटन्) घरनो अन्दरनो भाग, ओरडो, अन्दरनो ओरडो, अन्दरनी रूम.

दर्भपत्र पु. (दर्भस्येव पत्रमस्य) कास, कासडो नामे घास.

दर्भलवक पु. (दर्भलव+कन्) डाभनो भाग.

दर्भपुष्प पु. एक जातनो साप.

दर्भमय त्रि (दर्भात्मक मय मयट्) दर्भमय, डाभनुं.

दर्भमूल न (दर्भस्य मूलम्) डाभनुं मूळियुं, दर्भनुं मूळ.

दर्भमूला स्त्री. (दर्भस्येव मूलमस्याः) एक जातनी वनस्पति.

दर्भर पु. (दर्भ+र) एक जातनुं पक्षी.

दर्भर त्रि. (दर्भस्य अभिप्रायेणापि दर्भ+र) डाभनी पासेनो प्रदेश विगेरे.

दर्भानूप पु. (दर्भप्रचुरोऽनूपः) डाभथी भरपूर निचाण प्रदेश.

दर्भाह्वय पु (दर्भमाह्वयते स्पर्धते आह्वयति आ+ह्वे+श) मुंज नामनुं तृण-घास.

दर्भि पु. ते नामना एक ऋषि.

दर्म्भ त्रि (दृ विदारे बाहुलकात् भ गुणश्च) फाडी नाखनार, चीरी नाखनार.

दर्म्य त्रि. (दरम् दारणं मा हिन् अवारिभ्यो भा हिन् च) फाडवा लायक.

दर्व पु. (दणाति विदारयतीति दृ+व) राक्षस, हिंसा करनार मनुष्य, चोर विगेरे.

दर्वि त्रि. („ „) हिंसा हिंसा करनार.

दर्वट पु. (दर्वारिः दृ+वट) कडछी, कडछी

दर्वट पु. (दर्व हिंसाकारी अटति अट्+अच् अथवा) ग्रामनो के शहेरनो रखेवाळ, चोकीदार

दर्वीक पु (दृ विदारे, दर्वीनिभवाक इति विग्रहः इन्द्राश्रयेण च) इन्द्र वायु, पवन, एक जातनुं वाजित्र.

दर्वा स्त्री (दृ+व+टाप्) उशीनर-राजानी राणीनुं नाम

दर्वि स्त्री (दृणाति विदारयति अन्नमनेन वा दृ+विन्) कडछी सापनी फेण.

दर्विका स्त्री. (दर्वि+कन्+टाप्) कडछी, एक जातनी वनस्पति, अजन-काजळ.

यथा—सौवीरं चाञ्जनं तुत्थं मयूरग्रीवं तथा।

दर्विका शैलमित्येव अञ्जनानि भवन्ति च॥

दर्विहोम पु (दर्व्या होम) कडछी वडे होम.

दर्वी स्त्री. (दृ+विन्+वा ङीप्) कडछी, कडछो, सापनी फेण.

दर्वीकर पु (दर्वी फणा कर इव यस्य दर्वी फणा करोतीति कृ+ट) फेणवाळो साप के नाग.

दर्वीकर त्रि (दर्वी करोतीति कृ+ट) कडछीने करनार.

दर्वीसंक्रमण न ते नामे एक तीर्थ.

दर्वीहोम पु. (दर्व्या होम) कडछी वडे होम.

दर्श पु (दृश्येते चन्द्रसूर्यौ यत्र दृश्+आधारे घञ्) अमास तिथि.

यथा—"दर्शयतो चन्द्रसूर्यौ दर्शनात् दृश्यते अमाव पुण्ये.

दर्श पु. (दर्शः प्रतिपत्तव्योऽस्ति अस्य दृश्+घञ्) अमासने दिवसे करवानो यज्ञ

दर्श पु. (दर्शनेऽस्मिन् दृश+भावे घञ्) दर्शन, दृष्टि, अवलोकन.

दर्शक त्रि (पश्यतीति दृश्-ण्वुल् दर्शयति इति दृश+णिच्+ण्वुल् वा) देखनार, देखाडनार, प्रकाश करनार, कुशळ निपुण, प्रधान, मुख्य.

दर्शक पु. (दर्शयति द्वारस्थितोऽस्मानमन्तरप्रविष्ट्यैति. दृश+णिच्+ण्वुल्) द्वारपाळ प्रतिहार.

यथा—"अस्मीषा किरातीरैः पञ्चाशा दर्शकपालकाः" महाभारत

दर्शन पु. (दृश+णुरवे अन् कर्तरीपम दर्शयति न वा) नेत्रने देखाडनार, देखाडनारे.

यथा—"अनिमन्त्रितो न गच्छेत् यज्ञ गच्छेत दर्शक"

दर्शत पु (दृश्यते गगनमार्गे दृश्+कर्मणि अतच्) सूर्य, ચન્દ્ર, કપૂર, આકડાનુ ઝાડ

दर्शत त्रि (दृश्+कर्मणि अतच्) જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા યોગ્ય

दर्शन न (दृश्यते अनेन, दृष्टिमात्र, पश्यतीति दृश्+भा वकरणादौ ल्युट्) નેત્ર, સ્વપ્ન, બુદ્ધિ, ધર્મ, દર્પણ, આરસી, શાસ્ત્ર, વર્ણ, દેખવુ, જોવુ, અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર, ષડ્દર્શન, શોભવુ, શોભા કરવી, રૂપ, મત–સંપ્રદાય, ધાર્મિક જ્ઞાન, દેવદર્શન, વારવાર જોવુ, ચોકશી કરવી, અભિપ્રાય, કહાડી દેખાડવુ, સામાન્ય ઉપયોગ–પદાર્થનુ સામાન્ય ગ્રહણ–દર્શનોપયોગ, ચક્ષુ અચક્ષુ અવધિ અને કેવળ એ ચાર દર્શન, તત્ત્વાર્થનુ યથાર્થ શ્રદ્ધાન, પન્નવણા નામના સૂત્રના ત્રીજા પદનુ નામ

यथा—"तत्त्वार्थश्रद्धान सम्यग्दर्शनम्" तत्त्वार्थाधिगमे

"चक्खु अचक्खु ओही दसणमध केवल भणिय" द्रव्यसग्रहे

"ज सामण्णं गहण भावाण णेव कट्टुमागार
अविसेसदूण अट्ठे दसणमिति भण्णये समये"–द्रव्यसग्रहे

"उपयोगो दुवियप्पो दसणणाण च" द्रव्यसंग्रहे

दर्शनप्रतिभू पु (दर्शनाय प्रतिभू) એક પ્રકારનો સાક્ષી, જામીન, હાજર જામીન

दर्शनप्रातिभाव्य न (दर्शनाय प्रातिभाव्यम्) સાક્ષીપણુ, જામીનગીરી, હાજર કરવાની જામીનગીરી, હાજર કરવાની ખાતરી આપવી તે

दर्शनी (दृश्+णिच्+ल्यु+ङीप्) પાર્વતી, દુર્ગા

दर्शनीय त्रि (द्रष्टु योग्य अर्ह वा दृश्+कर्मणि अर्हादौ वा अनीयर्) દર્શન કરવા યોગ્ય, જોવા યોગ્ય, દેખાવડુ, સુન્દર, મનોહર

दर्शनीयमानिन् त्रि (दर्शनीय आत्मान मन्यते मन+णिनि) પોતાને સુદર માનનાર, પોતાને જોવા યોગ્ય માનનાર, ડોળી, દભી

दर्शप पु (दर्शन दर्शनेन पिबन्ति पा+क) એક પ્રકારની દેવ જાતિ

दर्शयामिनी स्त्री (दर्शस्य यामिनी दर्शस्येव यामिनी वा) અમાવસ્યાની રાત્રિ, અંધારી રાત

दर्शयितुकाम त्रि (दर्शयितु काम) દેખાડવાને ઇચ્છતુ, બતાવવાને ચહાતુ

दर्शयितृ त्रि (दर्शयतीति दृश्+णिच्+तृच् (દર્શન કરનાર, જોનાર, દેખાડનાર, બતાવનાર

दर्शयितृ पु (दर्शयति नृप मार्गादिक वा ,, ,,) દારપાળ પ્રતિહાર, ભોમીઓ, દેખાડનારો

दर्शयित्वा अव्य (दृश्+णिच्+क्त्वा) દેખાડીને, બતાવીને

दर्शयिष्यत् त्रि (दृश्+णिच्+स्य+शतृ) દેખાડશે, બતાવશે, સમજાવશે, ખુલ્લુ કરશે

दर्शविपद् पु (दर्शे अमावस्याया विपद् नाशोऽदर्शन मस्य वि+पद्+क्विप्) ચન્દ્ર

दर्शित त्रि (दृश्+णिच्+क्त) દેખાડેલ, પ્રકટ કરેલ, સમજાવેલ.

दर्शिन् त्रि (दृश्+णिनि) દેખનાર, બતાવનાર, સમજાવનાર, પ્રકટ કરનાર, વિવેચન કરનાર

यथा—"तद्दर्शिनमुदासीन त्वामेव पुरुष विदु" कुमारसम्भवे।

दर्शिवन् त्रि (दृश् 'अन्येभ्योऽपि दृश्यन्ते' इति सूत्रेण ङ्वनिप्) દેખનાર, જોનાર

दर्शिवस् त्रि (दृश्+क्वसु) દેખનાર, જોનાર

दल् (भेदने चुरा उभ सक सेट् दालयति दालयते) દળવુ, ફાડવુ, તોડવુ, ભેદવુ વિકાસ કરવો

दल् (भेदे भ्वा पर अ भेदने सक सेट् दलति) ઉપરનો અર્થ જુઓ, વિકસવુ

दल न (दलतीति दल्+अच्) ટુકડો, ઊચાઈ, પાદડુ, વન, તમાલપત્ર, અર્ધુ, ફાડવુ, તરવારનુ મ્યાન, સમૂહ, ઢગલો, કાપવુ, ભેદવુ, તોડવુ, સૈન્ય, લશ્કરી ટુકડી અપદ્રવ્ય પુ ખાખરાનું વૃક્ષ, કેસુડાનુ ઝાડ

दलकपाट पु (दलस्य कपाट) ફુલની પાખડી

दलकोप पु (दलान्येव कोपो यस्य) મોગરાનુ ઝાડ, ચમેલીનુ ઝાડ,

दलत् त्रि (दलतीति दल्+शतृ) ફાડતુ, ચીરતુ, તોડતુ, ભેદતુ

दलतृ त्रि (दल्+अतृन्) બે ભાગ કરનાર, ચીરનાર, ફાડનાર, તોડનાર.

दलन न. (दल्यतेऽनेन दल्+करणे ल्युट्) કાપવાનું સાધન, તોડવાનું સાધન, ચીરવાનું-ફાડવાનું ઓજાર, છેદવાનું સાધન.
दलन त्रि. (दलयति दल्+ल्यु) કાપનાર, ચીરનાર એ કામ કરનાર તોડનાર, કાપતું, છેદતું વગેરે.
दलनिर्मोक पु (दलानि दलं मस्तके निर्मोक इव यस्य) ભૂર્જપત્ર, ભોજપત્રનું ઝાડ.
दलनी स्त्री. (दल्यतेऽनया दल्+करणे ल्युट्+ङीप्) માટીનું ઢેકું માટીનો ઢેફો.
दलनी स्त्री (दलति विदारयति दल कर्तरि ल्यु ङीप्) દમનારી વિદારણ કરનારી.
यथा—स दुर्ग मार्गमिरीदिदलनी लोकत्रयव्यापिनी।
मुक्ता प्रतिस्वलज्जलवती वाक्यावसेयप्रमिती ॥
दलप न. (दल्यते अनो दल्यते अनेन वा दल्+कपन्) સર્વે શસ્ત્ર તલવાર વગેરે.
दलप पु. (दलं सैन्यं पातीति पा+क) સેનાપતિ, સમૂહનો નેતા નાયક આગેવાન.
दलप त्रि (दल+कपन्) ચીરનાર, ચીરનાર, તોડનાર, કાપનાર, છેદનાર.
दलपुष्पा स्त्री. (दल इव पुष्पमस्याः अच्) કેતકનું ઝાડ, કેતકીવૃક્ષ.
दलपुष्पी स्त्री. (दल इव पुष्पमस्याः ङीप्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.
दलमालिनी स्त्री. (दलैः मालते शोभते माल्+णिनि+ङीप्) એક જાતનું શાક કોબીજ.
दलशस् अव्य. (दल+शस्) ફાડી ફાડા, ટુકડે ટુકડા કરેલા.
दलशाकी स्त्री (दलेन शाकते शक्+णिनि+ङीप्) એક જાતનું શાક કોબીજ.
दलसारिणी स्त्री. (दले पत्रे सारोऽस्ति अस्याः सार+इनि+ङीप्) એક જાતનું શાક કોબીજ.
दलसूचि स्त्री. (दलस्य सूचिरिव) કાંટો.
दलसूची स्त्री. (दलस्य सूचीव) કાંટો.
दललसा स्त्री. (दलस्य लसा) પદ્મિની લતા.
दलाढक पु. (दलेन आढक इव) જંગલી તલ, નાગ કેસર, ફેણ, ફીણ, જવાઈ ચામડીનો કલ, ગેરુ, મસોતીનું ઝાડ, ખાખર, મોટો પવન, વાવાઝોડું

પત્રુ મોટું ક્ષીરિષ-ઘાસપો.
दलाढ्य पु (दलैः ढ्येन आढ्य) નદીના કિનારા ઉપરનો કીચડ, કાદવ, જાડી રૂપે નરેલો કાદવ.
दलाढ्य त्रि. (दलेन पत्रैः आढ्य) પાંદડાવાળું.
दलाढ्यक पु. (दलाढ्य+कन्) મેરવો, કુન્દરૂ.
दलामल न (दलैः अमलम्) એક જાતની વનસ્પતિ જેનું વૃક્ષ મરવા-ડમરો કહેવાય.
दलाम्ल न. (दलेन अम्लम् दलेषु अम्ला रसो यस्मिन् वा) લૂણીની ભાજી.
दलाह पु (दल इति आह्वा यस्य) નાગરવેલનું પાન, તમેલી પાનનો વેલો.
दलाह्वय पु. (दल इति आह्वा यस्य आ+ह्वे+श) ઉપરનો અર્થ જુઓ.
दलि पु. स्त्री (दल्यते इति दल्+इन्) માટીનું ઢેફું.
दलिक पु (दल्यते भिद्यते इति दल+इन्+स्वार्थे कन्) લાકડું ઈમારતી લાકડું.
दलित त्रि (दलमस्य संजातम् तारकादित्वात् इतच् अथवा दल्+क्त+इट्) વિકસિત ખીલેલું, ફાડી નાખેલું, ચીરેલું, તોડેલું, છેદેલું એ કામ કરેલ, ભક્તિ વગેરે.
दलित त्रि (दल्+कर्मणि क्त) એ કામ વાટી દીધેલું, ઘાયેલું, ચીરાયેલું
दली स्त्री. (दल्यते दल्+इन्+ङीप्) માટી ઢેફું.
दलोगन्धि पु (दले गन्धो यस्य इत् समासान्तः) સપ્તપર્ણનું ઝાડ.
दलोद्भव त्रि. (दलमुत्पन्नमिति उद्+भू+अच्) પાંદડાંમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.
दलोद्भव न („ उद्+भू+अच्) પાંદડાંમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું એક જાતનું મધ, એક જાતનો દારૂ.
दल्म पु (दलति विदारयति दल्+म) ઇન્દ્ર, સ્વાર્ગ કપટ, અન્યાયથી મેળવેલું પાપ, મંદ વે નામના એક ઋષિ.
दल्मि पु (दलति विदारयति असुरान् विदीर्ण, दल्यतेऽनेन वा दल्+मि) ઇન્દ્ર, ઇન્દ્રનું વજ્ર
दल्मिमत् पु (दल्मि+मतुप्) ઇન્દ્ર.

दल्य त्रि (दलस्य अदूरदेशादि दल्+चतुरर्थ्यां यत्) પાદડાની સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે

दव् (दव् गतौ भ्वा पर सेट् इदित् दन्वति) જવું, ગમન કરવું

दव पु (दुनोति पीडयति दु+अच्) વન, વનનો અગ્નિ દાવાનળ

यथा—"दृष्ट्वा गता निर्वृतिमत्र सर्वे गजा दवार्त्ता इव गाङ्गमम्भ"

दव पु (दु उपतापे "ऋदोरप्" अनेन भावे अप्) તાપ, સતાપ

दवथु पु (,, ,, दवनमिति, दूयतेऽनेनेति वा भावे करणे चाथुच्) એક જાતનો રોગ, જેમા આખમા બળતરા થાય છે તાપ, સતાપ ચિન્તા, ફિકર, દુ ખ.

दवदग्ध त्रि (दवेन दग्ध दह्+क्त) વનમા બળેલ, દાવાનળથી બળેલ

दवदग्धक न (दवेन दग्ध सत् कायति प्रकाशते कै+क) રોહિષતૃણ, એક જાતનુ ઘાસ

दवदहन पु (दवजातो दहन दह्+ल्युट) દવાગ્નિ, દાવાનળ

दवयत् त्रि (दव्+णिच्+शतृ) દૂર કરતુ, દૂર મુકતું

दवाग्नि पु (दवजातो अग्नि दव एव अग्नि वा) દાવાનળ, અરણ્યનો અગ્નિ

दवि (नामधातु दूरीकरणे पर स सेट् दूर+णिच् दवादेश दवयति) દૂર કરવું

दविष्ठ त्रि (इदमेषामतिशयेन दूरम् इष्ठन् दूरस्य दवादेश) અત્યત દૂર, ઘણું જ છેટે

दवीयस् त्रि (इदमनयोरतिशयेन दूरम् दूर+ईयसुन् दवादेशश्च) અત્યત દૂર, ઘણું જ છેટે

यथा—"तेजस्विमध्ये तेजस्वी दवीयानपि गण्यते" माघे

दश् (दीप्तौ चुरा उभ अक सेट् इदित् दशयति दशयते) દીપવું, પ્રકાશવું

दश (दशने चुरा आ सक सेट् इदित् दशयते) કરડવું, દરડવું

दश् (दशने भ्वा पर स सेट् दशति) કરડવું, દરડવું

दशक न (दश परिमाणमस्य कन्) દશ જેટલું, દશની સખ્યા

दशकण्ठ पु (दश कण्ठा गला यस्य) રાવણ

दशकण्ठजित् पु (दशकण्ठ जयति जि+क्विप् "ह्रस्वस्य पितिकृतितुक्" इत्यनेन तुक्) રાવણને જીતનાર રામચદ્ર, રામ

दशकन्ध पु (दश कन्धरा यस्य पृषो रलोप) રાવણ

दशकन्धर पु (,, ,, ,, पुवद्भावश्च) રાવણ

दशकन्धरजित् पु (दशकन्धर जयति जि+क्विप् तुक्) રામચદ્ર, રામ

दशकर्मन् न (दशविध कर्म) ગર્ભાધાનથી આરભી સ્મશાન સુધીનું દશ પ્રકારનું કર્મ, દ્વિજના દશ સસ્કાર

गर्भाधान, पुसवन, सीमन्तोनयन, जातकर्म, नामकरण, निष्क्रामण, अन्नप्रासन, चूडाकरण, उपनयन, विवाह

दशकामजव्यसन न (दशकामज व्यसनम्) સ્વેચ્છાથી ઉત્પન્ન થનારા દશ વ્યસન

જુગાર, દિવસે નિદ્રા, છીનાળુ, મદમત્તપણું, શિકાર કોઇને ગાળ દેવી, નૃત્ય, ગાયન, વાદ્ય, દભ

दशकुलवृक्ष पु (दशगुणित कुलवृक्ष) તત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દશ પ્રકારના વૃક્ષો

यथा—"श्लेष्मातक करञ्जश्च विल्वाश्वत्थ कदम्बका। निम्बो वटोदुम्बरो च धात्री चिञ्चा दश स्मृता." तन्त्रसारे

दशक्षीर न (दशविध क्षीरम्) દશ પ્રકારનુ દૂધ, ગાયનુ દૂધ, ભેસનુ દૂધ, બકરીનુ દૂધ, ઉંટડીનુ દૂધ, ગાડરનું દૂધ, ઘોડીનું દૂધ, મનુષ્ય સ્ત્રીનું દૂધ, હાથણીનું દૂધ, મૃગલીનું દૂધ, ગધેડીનુ દૂધ

यथा—"गव्यमाज तथा चौष्ट्रमाविक माहिषं च यत्। अश्वायाश्चैव नार्याश्च करेणूनां तथैव च॥ मृगीगर्दभीक्षीरम्" सुश्रुते

दशगुण न (दशभि गुणितम्) દશગણું

दशग्रन्थ पु (दश ग्रन्था) દશ પ્રકારના ગ્રન્થ વેદ સહિતા, બ્રાહ્મણ, આરણ્યક, શિક્ષા, કલ્પ, વ્યાકરણ, છન્દ, નિરૂક્ત, જ્યોતિષ, નિઘન્ટુ, જૈન સિદ્ધાંત પ્રસિદ્ધ દશ પ્રકારના બાહ્ય પરિગ્રહ ક્ષેત્ર, વાસ્તુ, હિરણ્ય, સુવર્ણ, ધન, ધાન્ય, દાસી, દાસ, કુપ્ય, ભાણ્ડ

यथा—"अत्र दशरिततरम् दश दुःखं न दुरितमतिमात्र।
दुःख नाशनमिव पतिकर्मे दैविक छलम्

दशग्राम न. (दशानां ग्रामाणां समाहार दश च ग्रामाश्च वा) દશ ગામનો સમુદાય, દશ ગામડાં.

दशग्रामपति पु. (दशानां ग्रामाणां पतिः षष्ठीतत्पु०) દશ ગામનો ધણી.

दशग्रामिक पु. (दश ग्रामा अधिकृतत्वेन सन्त्यस्य ठन्) દશ ગામનો ધણી.

दशग्रामिक त्रि (दशग्रामसमूहसम्बन्धि चातुरर्थ्यां ठञ्) દશ ગામની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે.

दशग्रामिन् पु. (दश ग्रामा अधिकृतत्वेन सन्त्यस्य दश-ग्राम+इनि) દશ ગામડાંનો અધિકારી, દશગામનો ધણી.

दशग्रीव पु. (दश ग्रीवा यस्य बहुव्रीहिः) રાવણ.

दशज्योतिस् पु. सुभ्राટ્ નામનો એક પુત્ર.

दशज्योतिस् पु. ઉંદરનો ભાઈ સુનો.

दशत् स्त्री. (दश परिमाणमस्य दश+अति) દશની સંખ્યા, દશનો વર્ગ.

दशतम त्रि (दश+तमप्) દશમું.

दशतय त्रि (दश अवयवा यस्य दशानां अवयवा वा "संख्याया अवयवे तयप्") દશની સંખ્યાવાળું દશ.

दशति स्त्री. (दशानां दश. निपातनात्साधु) સોની સંખ્યા, દશથી ગુણાયેલ દશ.

दशद्युतिन् त्रि. (दशानां दश परिमाणमस्य शिनि) શતગુણિત, સોગણું.

दशधा अव्य. (दशानां प्रकारः प्रकारार्थे धा) દશ પ્રકારે.

दशन् त्रि (दंश् बाहुलकात् कनिन् नलोपश्च) દશ.

दशन न (दश्यते इव वशितमनेन दंश+ल्युट् करणे अनुस्वारलोपोऽपि न लोपः) બખ્તર.

दशन पु. દાંતનું શિખર.

दशन न. (दश्यतेऽनेन करणे ल्युट्) દાંત.

दशन पु. न न. નવીશ સંખ્યાની સંજ્ઞા.

दशनच्छद पु. (दशनान् छादयति छादि+ घञ् ह्रस्व) હોઠ.

दशनपद न. (दशनस्य दशनक्षतस्य पदम्) દાંતના સ્થાન, દાંતના કરડની નિશાની.

यथा—"दशनपदं भवदधरगतं मम जनयति चेतसि खेदम्"—गीतगोविन्दे.

दशनबीज पु. (दशनमिव बीजमस्य) દાડમનું ઝાડ.

दशनवासस् न. (दशनानां वास इव आच्छादकत्वात्) ઓષ્ઠ, હોઠ.

दशनविहीन त्रि. (दशनैर्विहीनम्) દાંત વિનાનું, જેમાં દાંત નથી તે બોખું.

दशनबीज पु. (दशनमिव बीजमस्य) દાડમનું ઝાડ.

दशनांशु पु. (दशनानामंशुः) દાંતનું ચળકાટ, દાંતનું તેજ, દાંતનું કિરણ.

दशनाङ्क पु. (दशनस्य अङ्कः) દાંતનું ચિહ્ન, દાંતનો ઘાવ કરવાનું, દાંતના કરડનો ઘાવ.

दशनाढ्य त्रि (दशनैः आढ्यः) દાંતવાળું.

दशनाढ्या स्त्री (दशनं आढ्यं यस्याः) એક જાતની વનસ્પતિ-લૂણીની ભાજી.

दशनोच्छिष्ट न. (दशनैः उच्छिष्टं यत्र) હોઠ વગેરેનું ચુંબન.

दशनोच्छिष्ट पु. (दशनेन उच्छिष्टः) નિશ્વાસ, હોઠ, બોલ અધર ચુંબન.

दशनोच्छिष्ट त्रि. (दशनेन वर्जितः) દાંત વિનાનું બોખું.

दशप पु (दश ग्रामान् पाति पा+क) દશ ગામનો ઉપરી અમલદાર વગેરે.

दशपञ्चतपस् पु. (दशसु दिक्षु पञ्चसु अग्निषु च तपो यस्य) પ્રસિદ્ધ અગ્યારહ પંચાગ્નિ તપ કરનાર.

दशपारमिताधर पु. (दशमिताः पारमिताः धरति) તે નામનો એક બૌદ્ધ સાધુ, બુદ્ધદેવ.

दशपुर न (दश क्रिया निर्मितं पुर+क) નાગરમોથ, એક જાતની મોથ.

दशपुर पु. (दश पुरो यत्र+अण्) માળવા દેશનો ભાગ, એક ગામ, દશપુર નામનું નગર જેમાં ગોપાદિક નિવાસ થયા.

दशपुरुष पु (दशगुणित पुरुष) પોતાના પિતા પર્યન્ત-દશ પુરુષ.

दशपूर न (दश दिश पूरयति पूर्+अण्) એક જાતની મોથ, નાગરમોથ

दशपेय पु (दशभि: पुरुषैःपानम पेयमत्र) એક જાતનો યજ્ઞ

दशबल पु (दश बलानि यस्य, यद्वा दशसु दिक्षु बलमस्येति) બુદ્ધદેવ

यथा—"दानशीलक्षमावीर्यध्यानप्रज्ञाबलानि च।
उपाय प्रणिधि ज्ञान दशबुद्धबलानि वै॥")

दशबाहु स्त्री (दश बाहवोऽस्या) દશ ભુજાવાળી દુર્ગા દેવી

दशभुजा स्त्री (दश भुजा बाहवो यस्या) ઉપરનો અર્થ

दशभूमिग पु (दशसु भूमिषु दानादिकेषु गच्छति गम्+ड) બુદ્ધદેવ

दशभूमीश पु (दशानां दानादीनां भूमीनामीश) બુદ્ધદેવ

दशम त्रि (दशानां पूरण दशन्+पूरणार्थे डट् नान्तत्वात मट् टिलोपश्च) દશમુ

दशमभाव पु જ્યોતિષ નામે પ્રસિદ્ધ લગ્નથી દશમુ સ્થાન

दशमहाविद्या स्त्री (दशावृत्ता महाविद्या) તત્ર નામે પ્રસિદ્ધ દશ મહાવિદ્યાઓ રૂપ દશ દેવીઓ

यथा—'काली तारा महाविद्या षोडशी भुवनेश्वरी,
भैरवी छिन्नमस्ता च विद्या धूमावती तथा।
बगलासिद्धविद्या च मातङ्गी कमलात्मिका,
एता दश महाविद्या सिद्धविद्या प्रकीर्तिता"॥
तन्त्रशास्त्रे

दशमाल न (दशानां मालानां समाहार) દશ માળાનો સમુદાય, દશ માળાઓ

दशमालिक पु ( ) તે નામનો એક દેશ

दशमालिक पु ब व દશ માલિક દેશના રાજાઓ, દશ માલિક દેશના રહેવાસીઓ

दशमाली स्त्री (दशमाल+ङीप) દશ માળાઓ

दशमास्य पु (दशमासान् गर्भे स्थित, यत्) દશ મહિના ગર્ભમા રહેલ

दशमिन् त्रि (नवतेरुर्ध्वं दशमी साऽवस्था भेदोऽस्त्यस्य "वयसि पूरणात्" इति) અત્યત વૃદ્ધ, નેવુ વર્ષથી ઉપરની અવસ્થાનુ

दशमी स्त्री. (दशम+ङीप) तिथि દશમ, કામની દેશી અવસ્થા મનુષ્ય આયુષ્યના નેવુ વર્ષ પછી દેશા દશ વર્ષ

दशमीगत त्रि (दशमीं गत) અત્યત વૃદ્ધ, નેવુ વર્ષથી ઉપરની અવસ્થાવાળુ બહુ જુનુ, બહુ ઘરડ઼

दशमीस्थ त्रि (दशम्यां अवस्थाया तिष्ठतीति स्था+क) અત્યત વૃદ્ધ, નેવુથી તે સો વર્ષની અદરનુ, કામની દશમી અવસ્થાને પામેલ

दशमुख पु (दश मुखानि यस्य) રાવણ

दशमुखरिपु पु (दशमुखस्य रिपु) રામ, રામચદ્ર

दशमुखा स्त्री (दश मुखानि यस्य) દશ મુખવાળી દેવી

यथा—नीलाश्मद्युतिमास्यपादद्शकां सेवे महाकालिकाम्" दुर्गासप्तशत्याम्

दशमुखान्तक पु (दशमुखस्यान्तक) રામ, રામચદ્ર

दशमूत्रक न (दशानां मूत्राणां समाहार) દશપ્રકારના મૂત્ર ગાયનુ, બેકરનુ, બકરીનુ, ઘેટીનુ, હાથીનુ, ગધેડીનુ, મૃગલીનુ, મનુષ્યનુ, સ્ત્રીનુ, ઘોડીનુ

दशमूल न (दशसङ्ख्यकानां मूलानां समाहार पात्रादित्वात् ङीप्) દશ મૂલનો સમુદાય, દશમૂલ, એકઠા કરી કરેલુ ઔષધ

यथा—बिल्वश्योणाकगाम्भारीपाटलागणिकारिका।
दीपन कफवातघ्न पञ्चमूलमिद महत्॥
शालिपर्णीपृश्निपर्णी बृहतीद्वयगोक्षुरम्।
वातपित्तहर वृष्य कनीय पञ्चमूलकम्।
उभय दशमूल तु सन्निपातज्वरापहम्"॥ सुखबोधे

दशमूलघृत न वैद्यकशास्त्र પ્રસિદ્ધ જ્વર નાશક દશ મૂળાદિવડે પકાવેલ એક પ્રકારનુ ઘી, તત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ કાસ (ઉધરસ) વિનાશક એક પ્રકારનુ ઘી

यथा—"दशमूलीरसे सर्पि सक्षीरे पञ्चकोलकै।
सक्षारै हन्ति तत्पूर्व ज्वरकासाग्निमन्दता"–चक्रदत्ते।
"दशमूलीकषायेण भार्गीकल्क पचेत् घृत। दक्षतित्तिरिनिर्यूहे तत्पर वातकासनुत्"॥ तन्त्रशास्त्रे

दशमूलतैल न वैद्यकशास्त्र પ્રસિદ્ધ બહેરાપણાનુ નાશક એક પ્રકારનુ દશમૂળ આદિ ઔષધિથી પકાવેલ તેલ

यथा—"यत्र वामविलसत् दश सुन्दरे न मुमिमरमिमाः ।
स्माए नागफणीमव पवित्रमये केचित् छलम्"

दशग्राम न. (दशानां ग्रामाणां समाहारः दश च ग्रामाश्च वा) दश गामनो समुदाय, दश गामडां.

दशग्रामपति पु. (दशानां ग्रामाणां पतिः ६ तत्पुरु.) दश गामनो धणी.

दशग्रामिक पु. (दश ग्रामा अधिकृतत्वेन सन्त्यस्य ठन्) दश गामनो धणी.

दशग्रामिक त्रि. (दशग्रामस्यादूरदेशादि. चातुरर्थ्यां ठञ्) दश गामनी पासेनो प्रदेश वगेरे.

दशग्रामिन् पु. (दश ग्रामा अधिकृतत्वेन सन्त्यस्य दश ग्राम+इनि) दश गामडानो अधिकारी, दशगामनो धणी.

दशग्रीव पु. (दश ग्रीवा यस्य बहुव्रीहि.) रावण.

दशज्योतिस् पु. सुभ्राज राजानो एक पुत्र.

दशज्योतिम् पु. उपरनो अर्थ जुओ.

दशत् स्त्री. (दश परिमाणमस्य दश+अति) दशनी संख्या, दशनो वर्ग.

दशतम त्रि. (दश+तमप्) दशमुं.

दशतय त्रि. (दश अवयवा यस्य दशानां अवयवा वा. "संख्याया अवयवे च तयप्") दशनी संख्यावाळुं दश.

दशति स्त्री. (दशानां वर्गः. निपातनात्साधु) सोनी संख्या, दशथी गुणेल दश.

दशधारिन् त्रि. (दशकस्य दश परिमाणमस्य णिनि) दशगुणित, सोमुं.

दशधा अव्य. (दशभिः प्रकारैः प्रकारार्थे धा) दश प्रकारे.

दशन् त्रि. (दंश् बाहुलकात् कनिन् नलोपश्च) दश.

दशन न (दशत्यनेन दंश करणे ल्युट् अनुनासिकलोपश्च) बख्तर.

दशन पु. पर्वतनुं शिखर.

दशन न. (दशत्यनेन करणे ल्युट्) दांत.

दशन पु. न. व. बत्रीश संख्यानी संज्ञा.

दशनच्छद पु. (दशनान् छादयति छदि+णिच्+घ) होठ.

दशनपद न. (दशनस्य दशनक्षतस्य पदम्) दांतनुं स्थान, दांतना करडनी निशानी.

यथा—"दशनपदं भवदधरगतं मम जनयति चेतसि खेदम्"—गीतगोविन्दे.

दशनबीज पु. (दशनमिव बीजमस्य) दाडमनुं झाड.

दशनवासस् न. (दशनानां वास इव आच्छादकत्वात्) होठ, ओष्ठ.

दशनविहीन त्रि (दशनैर्विहीनम्) दांत विनानुं, जेमां दांत नथी ते ओठुं.

दशनबीज पु. (दशनमिव बीजमस्य) दाडमनुं झाड.

दशनांशु पु. (दशनानामंशुः) दांतनुं प्रकाशवाळुं तेज, घनुं किरण.

दशनाङ्क पु (दशनस्य अङ्कः) दांतनुं चिन्ह, दांतनो घाव, दंतक्षत, दांतना करडनो घाव.

दशनाढ्य त्रि (दशनैः आढ्यः) दांतवाळुं.

दशनाढ्या स्त्री (दशन आढ्य यस्याः लेसाद्) एक जातनी वनस्पति-लूणीनी भाजी.

दशनोच्छिष्ट न. (दशनैः उच्छिष्टं यत्) होठ वगेरेनुं चुम्बन.

दशनोच्छिष्ट पु. (दशनैः उच्छिष्टः) निश्वास, होठ, ओष्ठ अधर चुम्बन.

दशनोच्छिष्ट त्रि. (दशनैः उच्छिष्टः) दांत विनानुं ओठुं.

दशप पु. (दश प्रमाणान् पाति पा+क) दश गामडांनो नियंता आगेवान वगेरे.

दशपञ्चतपस् पु. (दशसु दिक्षु पञ्च अग्नयः तपो यस्य) पांच अग्निथी पूरक पंचाग्नि तप करवावाळो.

दशपारमिताधर पु (दशभिर्विधि पारमिताः धारयति अच्) ते नामनो एक बौद्ध साधु, बुद्धदेव.

दशपुर न. (दश दिशः विस्तीर्य पुरम्) नागरमोथ, एक जातनी मोथ.

दशपुर पु. (दश पुरो यत्र+अच्) माळवा देशनो जानुक एक भाग, दशपुर नामनुं नगर जेमां मेघदूतनिरूपण थयुं.

दशपुरुष पु (दशपुरुषैः पुरुष) पोताना पिता पर्यन्त-दश पुरुषो.

તરુણ કે વૃદ્ધ એવી જીંદગીની હાલત કે સ્થિતિ, દીવાની વાટ–દીવેટ, મન–ચિત્ત, જન્મકાળથી માંડીને ગણિત વડે સમજાયેલો પ્રાણિનો આયુષ્યનો સમય, તેમા પ્રાણીને સુખદુઃખ વિગેરે ભોગવવા થયેલા ગ્રહનો વિભાગ, હાલત, સ્થિતિ, કામકૃત દશ અવસ્થાઓ

दशा स्त्री (जै प्रा दसा) દશ પ્રકારના અધિકાર વાળુ એક કાલિક સૂત્ર, સૂત્ર અથવા ઊનના નાના ને પાતળા દોરા, દશા, સ્થિતિ, અવસ્થા

दशाकर्ष पु (दशया तैलादिक आकर्षति आ+कृष्+अच्) પ્રદીપ, દીવો

दशाकर्ष पु ब व વસ્ત્રનો છેડો, કિનાર

दशाकर्षिन् पु (दशया तैलादिक आकर्षति आ+कृष्+णिनि) દીવો, પ્રદીપ

दशाक्षर त्रि (दश अक्षराणि यत्र मन्त्रभेदे) દશ અક્ષરવાળો એક મન્ત્રભેદ

दशाक्षर न (दश अक्षराणि यत्र पादे) દશ અક્ષરનો પંક્તિ નામનો છંદ

दशाकल्पव्यवहार पु (जै प्रा दसाकप्पववहार) દશાશ્રુતસ્કંધના દશ બૃહત્કલ્પના છ અને વ્યવહાર સૂત્રના દશ અધ્યયન સર્વ મળીને છવ્વીસ અધ્યયન

दशाकल्पव्यवहारधर पु (जै प्रा दसाकप्पववहारधर) દશાશ્રુત, બૃહત્કલ્પ અને વ્યવહાર સૂત્રના ધરનાર

दशाक्षरी स्त्री (दशाक्षर+अर्शादिभ्योऽच्+ङीप्) તન્ત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર

यथा—"एषा दशाक्षरी विद्या सर्वसम्पत् प्रदायिनी" तन्त्रसारे

दशाङ्गधूप पु ત્રિદોષનો નાશ કરનાર એક પ્રકારનો ધૂપ

दशाङ्गुल न (दश अङ्गुल्य इव फलत्वगुपरि सन्त्यस्य अच्) ઉપર દશ આંગળીઓ જેવી રેખાવાળુ ખડબૂચું

दशाङ्गुल त्रि (दश अङ्गुल्य परिमाणमस्य तद्धितार्थद्विगौ दन् लुक् समासान्तोऽच् च) દશ આંગળ પ્રમાણનુ, દશ આંગળનુ

दशाधिपति पु (दशाया अधिपति) સૂર્ય વિગેરે દશાના પતિ, જમાદાર

दशानन पु (दश आननानि यस्य) રાવણ

दशानन न (दश आननानि) દશ મુખ

यथा—युष्मत्कृते खञ्जनगञ्जनाक्षि! शिरो मदीयं यदि याति यातु। लूनानि नून जनकात्मजार्थे दशाननेनापि दशाननानि॥

दशानिक पु (अन्यते इति भावे घञ् आनो जीवनम्, तस्मिन् हित. आनिक, दशायां आनिक) દન્તી વૃક્ષ–નેપાળો

दशान्त पु (दशाया अन्त) વૃદ્ધાવસ્થા, ઘડપણ, દીવેટનો છેડો, વાટનો છેડો

दशामय पु (दशामया यस्मात्) રુદ્ર દેવ

दशापवित्र न (दशा वस्त्राञ्चल पवित्रमिव) શ્રાદ્ધ વિગેરેમા અપાતો વસ્ત્રનો ટુકડો

दशारुहा स्त्री (दशासु दिक्षु आरोहति आ+रुह्+क+टाप्) એક પ્રકારની મોથ

दशार्ण पु (दश ऋणानि यत्र) વિંધ્યાદ્રિના અગ્નિ કોણમા રહેલો એક દેશ જેમાં દશ કિલ્લા છે

दशार्ण पु ब व (दशार्णस्य अभिजना तस्य राजा वा अण् बहुषु अणो लुक्) દશાર્ણ દેશનો રાજા, દશાર્ણ દેશના રહેવાસીઓ

दशार्ण (दश अर्णानि वर्णानि यत्र) દશ અક્ષરવાળો એક મન્ત્ર વિશેષ

यथा—दशानामपि तत्त्वाना साक्षी वेत्ता तथाक्षरम्। दशाक्षर इति ख्यातो मन्त्रराज परात्पर ॥१॥ लुप्तबीजस्वभावत्वात् दशार्ण इति कथ्यते। गौतमीयतन्त्रे

दशार्णा स्त्री (दश ऋणानि जलाशया यत्र) એક નદી વિશેષ, વિન્ધ્યાદ્રિમાથી નીકળતી તે નામની એક નદી

दशार्णक पु (दशार्ण+स्वार्थे कन्) દશાર્ણ દેશ

दशार्णयु पु પુરુવંશી રૌદ્રાશ્વ રાજાનો પુત્ર

दशार्द्ध न (दशानामर्द्धम्) પાંચ પાંચની સંખ્યા

दशार्ह पु (दशसु दानादिचेष्टेषु अर्ह दशार्ह+अण्) બુદ્ધ, ક્રોષ્ટુવંશી ધૃષ્ટદ્યુમ્ન રાજાનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ, યાદવ લોકોનો દેશ

दशार्ह पु (जै प्रा दसार) સમુદ્રવિજય વગેરે દશ ભાઈ લોકોમા અર્ઘ–લાયક હોવાથી દશાર્હ કહેવાય છે, વાસુદેવનું કુટુમ્બ

दशमूलान्यपमपूत न. वैद्यक प्रसिद्ध औषध - दशमूलक्वाथ.

दशमूलापमपूत न. ऊपरनो अर्थ.

दशयोग पु. (दशानामयोगानां समूह) दशक ग्रहोना ... योग.

दशयोगमङ्ग पु. (दशयोगस्य भङ्ग) ... योग ... न थाय ते.

यथा— ... दशयोगभङ्गे ...

...

दशरथ पु. (दशसु दिक्षु रथो यस्य सः) सूर्यवंशी अयोध्याना राजा.

दशरथ पु. (दे. दश रथाः) मनु. आर्यविन्दना ... तथा ... अयोध्याना राजा ... श्रीरामचन्द्रना पिता ... सूर्यवंशना प्रसिद्ध ... राजा.

दशरथतनय पु. (दशरथस्य तनयः) रामचन्द्र राम.

दशरथतनुज पु. (दशरथस्य तनुजः) रामचन्द्र राम.

दशरथसुत पु. (दशरथस्य सुतः) रामचन्द्र राम.

दशरथतोक न. (दशरथस्य तोकम्) रामचन्द्र राम.

दशरथपुत्र पु. (दशरथस्य पुत्रः) रामचन्द्र राम.

दशरथललना स्त्री. (दशरथस्य ललना) दशरथ राजानी स्त्री.

दशरथकन्यिका स्त्री. (दशरथस्य कन्यिका) दशरथ राजानी पुत्री.

दशरथसुत पु. (दशरथस्य सुतः) रामचन्द्र राम.

दशरथसूनु पु. (दशरथस्य सूनुः) रामचन्द्र राम.

दशरथात्मज पु. (दशरथस्यात्मजः) रामचन्द्र राम.

दशरश्मिशत पु. (दश रश्मिशतान्यस्य) सूर्य ... .

दशरात्र पु. (दशभिः रात्रिभिः निर्वृत्तः) दश दिवस ... यज्ञ.

दशरात्र न. (दशानां रात्रीणां समाहारः) दश रात्रिनो समूह.

दशरूपक न. (दश रूपकाणि दशरूपकाणि प्रतिपादकत्वेन अस्त्यत्र) नाटकादि दशरूप प्रतिपादक साहित्यग्रन्थ ... ग्रन्थ.

दशलक्षण पु. (दशानां लक्षणानां समाहारः) ...

दशलक्षणक पु. (दशलक्षणानि यस्य सः) दश लक्षण ... धर्म.

यथा— धृतिः क्षमा दमोऽस्तेयं शौचमिन्द्रियनिग्रहः । धीर्विद्या सत्यमक्रोधो दशकं धर्मलक्षणम् ॥ मनु.

दशवाजिन् पु. (दश वाजिनः यस्य सः) चन्द्र.

दशवार्षिक त्रि. (दशसु वर्षेषु भवः) दश वर्षनुं, दश वर्षे ...

दशविध त्रि. (दश विधा प्रकारा यस्य) दश प्रकारनुं.

दशवीर न. (दश वीरा यत्र) ते नामनो एक यज्ञ.

दशशर्मन् पु. ते नामे एक ऋषि.

दशशत न. (दशगुणितं शतम्) एक हजार, एक हजारनी संख्या.

दशशतरश्मि पु. (दशशतं रश्मयो यस्य सः) सूर्य.

दशशतांघ्रि स्त्री. (दशशतमङ्घ्रयो यस्याः) शतमूली नामनी वनस्पति.

दशशतपाद पु. (दश शतानि पादा यस्य) ...

दशसमा स्त्री. (दश च ताः समाश्च) दश वर्षनो काळ.

दशसहस्र न. (दशगुणितं सहस्रम्) दश हजार.

दशसाहस्र न. (दशगुणितं सहस्रं प्रमाणमस्य) दश हजार प्रमाणवाळुं.

दशसाहस्रिक त्रि. (दश सहस्राणि प्रमाणम् ...) दश हजारना प्रमाणवाळुं ...

दशस्य (दश दशनैः कर्मणि ...) दानवाळुं करवुं, देवानी इच्छा करवी, देवाने इच्छवुं ते.

दशहरा स्त्री. (दश पापानि हरति) ज्येष्ठ मासना शुक्ल पक्षनी दशम.

दशा स्त्री. (दंश्+अङ् ...) अवस्था, वस्त्रना छेडानुं सूतर, ...

તરુણ કે વૃદ્ધ એવી જીંદગીની હાલત કે સ્થિતિ, દીવાની વાટ–દીવેટ, મન–ચિત્ત, જન્મકાળથી માંડીને ગણિત વડે સમજાયેલો પ્રાણિનો આયુષનો સમય, તેમા પ્રાણીને સુખદુઃખ વિગેરે ભોગવવા થયેલા ગ્રહનો વિભાગ, હાલત, સ્થિતિ, કામકૃત દશ અવસ્થાઓ

दशा स्त्री (जै प्रा दसा) દશ પ્રકારના અધિકાર વાળું એક કાલિક સૂત્ર, સૂત્ર અથવા ઊનના નાના ને પાતળા દોરા, દશા, સ્થિતિ, અવસ્થા

दशाकर्ष पु (दशया तैलादिकं आकर्षति आ+कृष्+अच्) પ્રદીપ, દીવો

दशाकर्ष पु व व વસ્ત્રનો છેડો, કિનાર

दशाकर्षिन् पु (दशया तैलादिकं आकर्षति आ+कृष्+णिनि) દીવો, પ્રદીપ

दशाक्षर त्रि (दश अक्षराणि यत्र मन्त्रभेदे) દશ અક્ષરવાળો એક મન્ત્રભેદ

दशाक्षर न (दश अक्षराणि यत्र पादे) દશ અક્ષરનો પંક્તિ નામનો છંદ

दशाकल्पव्यवहार पु (जै प्रा दसाकप्पववहार) દશાશ્રુત સ્કંધના દશ બૃહત્કલ્પના છ અને વ્યવહાર સૂત્રના દશ અધ્યયન સર્વ મળીને છવ્વીસ અધ્યયન

दशाकल्पव्यवहारधर पु (जै प्रा दसाकप्पववहारधर) દશાશ્રુત, બૃહત્કલ્પ અને વ્યવહાર સૂત્રના ધરનાર

दशाक्षरी स्त्री (दशाक्षर+अर्शादिभ्योऽच्+ङीप्) તન્ત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર

यथा—"एषा दशाक्षरी विद्या सर्वसम्पत् प्रदायिनी" तन्त्रसार

दशाङ्गधूप पु ત્રિદોષનો નાશ કરનારો એક પ્રકારનો ધૂપ

दशाङ्गुल न (दश अङ्गुल्य इव फललगुपरि सन्त्यस्य अच्) ઉપર દશ આંગળીઓ જેવી રેખાવાળું ખરબૂજું

दशाङ्गुल त्रि (दश अङ्गुलय परिमाणमस्य तद्धितार्थद्विगो ट्च् लुक समासान्तोऽच् च) દશ આંગળ પ્રમાણનું, દશ આંગળનું

दशाधिपति पु (दशाया अधिपति) સૂર્ય વિગેરે દશાનો પતિ, જમાદાર

दशानन पु (दश आननानि यस्य) રાવણ

दशानन न (दश आननानि) દશ મુખ

यथा—युष्मत्कृते खञ्जनगञ्जनाक्षि। शिरो मदीयं यदि याति यातु। लूनानि नूनं जनकात्मजार्थे दशाननेनापि दशाननानि ॥

दशानिक पु (अन्यते इति भावे घञ् आनो जीवनम्, तस्मिन् हितः आनिक, दशाया आनिक) દન્તી વૃક્ષ–નેપાળો

दशान्त पु (दशाया अन्त) વૃદ્ધાવસ્થા, ઘડપણ, દીવેટનો છેડો, વાટનો છેડો

दशामय पु (दशामया यस्मात्) રુદ્ર દેવ

दशापवित्र न (दशा वस्त्राञ्चल पवित्रमिव) શ્રાદ્ધ વિગેરેમા અપાતો વસ્ત્રનો ટુકડો

दशारुहा स्त्री (दशसु दिक्षु आरोहति आ+रुह्+क+टाप्) એક પ્રકારની મોથ

दशार्ण पु (दश ऋणानि यत्र) વિંધ્યાદ્રિના અગ્નિ કોણમા રહેલો એક દેશ જેમાં દશ કિલ્લા છે

दशार्ण पु व व (दशार्णस्य अभिजना तस्य राजा वा अण् बहुषु अणो लुक्) દશાર્ણ દેશનો રાજા, દશાર્ણ દેશના રહેવાસીઓ

दशार्ण (दश अर्णानि वर्णानि यत्र) દશ અક્ષરવાળો એક મન્ત્ર વિશેષ

यथा—दशानामपि तत्त्वाना साक्षी वेत्ता तथाक्षरम्। दशाक्षर इति ख्यातो मन्त्रराज परात्पर ॥१॥ लुप्तबीजस्वभावत्वात् दशार्ण इति कथ्यते। गौतमीयतन्त्रे

दशार्णा स्त्री (दश ऋणानि जलाधारा यत्र) એક નદી વિશેષ, વિંધ્યાદ્રિમાંથી નીકળતી તે નામની એક નદી

दशार्णक पु (दशार्ण+स्वार्थे कन्) દશાર્ણ દેશ

दशार्णेयु पु પુરુવંશી રૌદ્રાશ્વ રાજાનો પુત્ર

दशार्द्ध न (दशानामर्द्धम्) પાંચ પાંચની સંખ્યા

दशार्ह पु (दशसु दानादिवर्गेषु अर्ह दशार्ह+अण्) બુદ્ધ, ક્રોષ્ટુવંશી ધૃષ્ટદ્યુમ્ન રાજાનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ, યાદવ લોકોનો દેશ

दशार्ह पु (जै प्रा दसार) સમુદ્રવિજય વગેરે દશ ભાઈ લોકોમા અર્હ–લાયક હોવાથી દશાર્હ કહેવાય છે, વાસુદેવનું કુટુમ્બ

दशार्इगण्डिका स्त्री (वै. प्रा. दसारगण्डिया) जैन सूत्रोनो अधिकार छे जेवा ग्रन्थ.
दशार्ह त्रि. दशार्ह वाळस्तथी.
दशावतार पु. (दश अवतारा यस्य) विष्णु.
दशाविशेष पु. (दशाया विशेष) अमुक प्रकारनी दशा के हालत, अमुक प्रकारनी अवस्था.
दशाश्व पु. (दश अश्वा रथे यस्य) चन्द्र, कपूर.
दशाश्वमेध न. काशीमां आवेलुं ते नामनुं एक तीर्थ.
दशाश्वमेधिक न. उपरनो अर्थ.
दशास्थिति स्त्री. अमुक दशा, अमुक हालत.
दशास्य पु. (दश आस्यानि यस्य) रावण.
दशास्यजित् पु. (दशास्यं जयति जि+क्विप्+तुक्) राम, रामचन्द्र.
दशास्यनिसूदन पु. (दशास्य निसूदयति) राम, रामचन्द्र.
दशास्यरिपु पु. (दशास्यस्य रिपु.) राम, रामचन्द्र.
दशास्यशत्रु पु. (दशास्यस्य शत्रु) रामचन्द्र, राम.
दशास्यहन्तृ पु. (दशास्यस्य हन्ता हन्+तृ) रामचन्द्र, राम.
दशाह पु. (दशानामह्नां समाहारः अच्समासान्त टच् समासान्तः नपुंसकत्वं) दश दिवस.
दशाहिक त्रि. (वै. प्रा. दसाहिय) दश दिवस सम्बन्धी.
दशाहिका स्त्री. (वै. प्रा. दसाहिया) दश दिवस पर्यन्त थती पुत्रनी जन्म क्रिया.
दशिका स्त्री. (दश+ठन्) जेना अन्तनी वस्त्रनी मखिका–झोळी.
दशिन् त्रि. प. व. (दश सङ्ख्या अस्ति येषाम् इनि) दशनी संख्यावाळुं.
दशिन् पु. (दशा वर्तिका अस्त्यस्य इनि) दीवो.
दशिन् त्रि. (दशा प्रशस्ता अस्त्यस्य इनि) सारी दशावाळुं.
दशिन् पु. (दशग्रामाणां स्वामी अधिकृतत्वेन अस्त्यस्य इनि) दश गामनो अधिपति–मुखी.
दशीविवर्म पु. दक्षिणमां आवेलो देश.
दशेन्द्रिय न. (दश इन्द्रियाणि) पांच कर्मेन्द्रिय पांच ज्ञानेन्द्रिय मळी दश इन्द्रिय.

दशेरण पु. (दशा वर्तिरेव इन्धनं यस्य) दीवो, दीप.
दशेर त्रि. (दशतीति दश्–एरक्) हिंसा करनार.
दशेरक पु. (दशति पुष्यं ददाति दश्+एरक् छन् च) मारवाड, ते देश जेनुं नाम एवुं छे.
दशेरक पु. ब. व. (दशेरक+अण् बहुत्वे लुक्) दशेरा मारवाडना रहेनार लोक के मारवाडना राजा वगेरे.
दशेरक पु. (दशति–पुष्य ददाति दश्+एरक्+कन्) मारवाड निवासी.
दशेश पु. (दशानामीश) दशाना स्वामी ग्रह वगेरे.
दशेश पु. (दशानां ग्रामाणामीश) दश गामनो अधिपति.
दशैकादशिक त्रि. (दशाधमर्णेभ्यो गृहीत्वा एकादश उत्तमर्णेभ्यो ददाति दश एकादश च ददाति ठक्) एक प्रकारनो व्याजनो धंधो करनार जे दश आपे दश लेनार अथवा दश टका व्याज लेनार.
दशोणि पु. (दश ओणयः...) पुराण प्रसिद्ध एक राजा.
दशौषधकार पु. (दशभिः औषधैः कृतः) अमुक अमुक वस्तुओ मेळवीने दश प्रकारनो औषधपाक.
दष्ट त्रि. (दश्+क्त) दंशायेल, डंख मारेलुं, जेना दांत वागेल एवुं माणस भीख मागे.
दस् (दस्यते दसने च चुरा. आ. सक. सेट् इदित् दंसयते) जोवुं, दंश करवुं.
दस् (दसोपक्षये च भ्वादि पर. सक. सेट् दसति) दुःखी होवुं, प्रेरवुं, उडाडवुं, नाश पामवुं, ओछुं थवुं.
दस् (आ पर ह सेट् दसति) खसवुं करवुं, जोवुं.
दस पु. (दस्+अच्) दुःखी होवुं, नाश पामवुं, क्षीण थवुं, उडावुं.
दसन न. (दस+ल्युट्) फेंकवुं, उडावुं, नाश करवुं.
दसेरक पु. (दस्+एरक्) मारवाड देश, मरुदेश नामनुं एक.
दसेरक पु. ब. व. (दस्+एरक्+अण् बहुत्वे लुक्) मारवाड देशना रहेनाराओ के मारवाड देशना राजा.

વિગેરે

दसेरकी स्त्री (दसेरक+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) ગધેડી

दस्त त्रि (दस्+क्त) નાશ કરેલુ, ફેંકેલુ, ઉગાડેલું, ત્યાગ કરેલુ

दस्म पु (दस्यति उत्क्षिपति दक्षिणादिकमिति दस्+मक्) યજમાન, ચોર, અગ્નિ, દુષ્ટ, ખલ, ચિત્રાનુ ઝાડ.

दस्म त्रि (दस्+मक्) ફેંકનાર, ઉશાડનાર, દર્શન કરવા યોગ્ય, જોવા યોગ્ય

दस्म्य त्रि (दस्म+यत्) દર્શન કરવા યોગ્ય, જોવા યોગ્ય, દેખાવડુ

दस्यु पु (दस्यति परस्वादिक नाशयति दस्+युच् अनुनासिकत्वात् नानादेश) મહા સાહસિક–ડાકુ, ખલ–દુષ્ટ, ચોર, અસુર, શત્રુ, જાતિભેદ–બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય શૂદ્ર આ ચાર વર્ણથી ભિન્ન એક જાતિ, ક્રૂર પોતાનું કર્મ છોડી દેવાથી જેને બહિષ્કૃત કર્યો હોય તે

दस्यु त्रि (दस्+युच्) કર્મભ્રષ્ટ, પતિત, જાતિચ્યુત

दस्युसात् अव्य (दस्यूनामधीनं भवति करोति सम्पद्यते वा दस्यु+साति) ચોરને આધીન, શત્રુને આધીન

दस्युह पु (दस्यु हन्ति) સુગ્રીવનો મોટો ભાઈ વાલી

दस्र पु (दस्यति पांसून् दस्+रक् दस्यति रोगान् इति वा) ગધેડો, અશ્વિની નક્ષત્ર, અશ્વિનીકુમાર

दस्र पु द्वि व (दस्+रक्) અશ્વિનીકુમાર, બેની સંખ્યા

दस्र न (दस्+रक्) શિશિર ઋતુ

दस्र त्रि (,, ,,) હિંસક, હિંસા કરનાર

दस्री स्त्री (दस्यति पांसून् दस्+रक्+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) ગધેડી

दस्रदेवता स्त्री (दस्रौ देवता यस्या) અશ્વિનીતારા, અશ્વિની નક્ષત્ર

दस्रभ न (दस्र भ नक्षत्रम्) અશ્વિની નક્ષત્ર

दस्रसू स्त्री (दस्रौ सूते सू+क्विप्) સંજ્ઞા નામની સૂર્યપત્ની

दह (भस्मीकरणे दाहे च भ्वा स पर अनिट् दहति) બાળવુ, રાખ કરી નાખવુ, બળવુ

दह् (दीप्तौ दाहे च चुरा उभ स सेट् इदित् दहयति दहयते दीप्तौ अक) બાળવુ, દીપવુ, પ્રકાશવુ

दहत् त्रि (दह्+शतृ) બાળતુ, તપાવતુ, બળતુ

दहदहा स्त्री તે નામની કાર્તિક સ્વામીની અનુચરા એક દેવી માતૃકા

दहन पु (दहतीति दह्+ल्यु दह्यते कामाग्निना दह्+ल्युट् च) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, ભીલામુ–ભીલામો, કબૂતર, તે નામે એક રુદ્ર, કાગડો પક્ષી, દુષ્ટ મનુષ્ય, ગુગળ, તૃતીય સંખ્યા, કૃત્તિકા નક્ષત્ર

दहन त्रि (,, ,,) દાહક, બાળી નાખનાર, દુષ્ટ ચિત્તવાળુ

दहन न (दहो दाहे भावे ल्युट्) દાહ, બાળવુ તે, અગ્નિ સંસ્કાર કરવો, દગ્ધ થવુ, બળવુ

दहनकेतन पु (दहनस्य केतनमिव) ધૂમ, ધુમાડો

दहनप्लुष्ट त्रि (दहनादिव प्लुष्ट प्लोषण यस्मात्) વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક દાહક પદાર્થ

दहनप्रिया स्त्री (दहनस्य प्रिया) અગ્નિની સ્વાહા નામની પત્ની–પ્રિયા

दहनवहुल पु (दहन वहुलमत्र) અગ્નિ, ચિત્રકવૃક્ષ

दहनर्क्ष न કૃત્તિકા નક્ષત્ર

दहनसहचर पु (दहनस्य सहचर) વાયુ

दहनसारथि पु (दहनस्य सारथि) વાયુ

दहनागुरु न (दहनस्य दहनाय अगुरु) બાળવા માટેનુ અગર

दहनाराति पु (दहनस्याराति.) પાણી, જલ

दहनारी पु (दहनस्यारि) જલ, પાણી

दहनी स्त्री (दह्+ल्युट्–ङीप्) મોરવેલ નામની વનસ્પતિ

दहनी स्त्री (जै प्रा दहणी) વિદ્યા વિશેષ

दहनीय त्रि (दह्यते दह्+कर्मणि अनीयर्) બાળવા યોગ્ય

दहनोपल पु, (दहनाय वह्नये हित उपल) સૂર્યકાન્તમણિ, આગિયો કાચ, ચકમક પત્થર.

दहनोल्का स्त्री (दहनस्य उल्का) અગ્નિનો તણખો

दहर पु (दहति गृहद्रव्यनाशनेन सन्तापयति दह्+अर) ઉંદર, ભાઈ, બાળક, વરુણ દેવ

दहर न (दहति ताडनमारणाद्यैर्विविधै दुःखै जीवान् सन्तापयति दह्+अर्) નરક

दहर त्रि (दह्+अर) દુર્બોધ, અતિસૂક્ષ્મ, સ્વલ્પ–અતિશય થોડુ

दहराकाश पु. चिदाकाशरूप ईश्वर, परमात्मा.

दह्यमान त्रि (दह्+शानच्) બળતું બળતું.

दाह पु (दहति दह्+रक्) અગ્નિ કાવાનળ ... પર, ન ક, ... ૧ ...

दा (दाने भ्वा. पर. स. अनिट् सिद् यच्छति) આપવું દેવું.

दा (छेदने अदा. पर. स. अनिट् सिद् दाति) કાપવું તોડવું

दा (दाने जुहो. उभ. स. अनिट् ददाति दत्ते) દેવું, આપવું

अति+दा—અત્યંત આપવું

अनु+दा પાછું આપવું પ્રતિનિધિ રૂપે આપવું

अभि+दा—બા આપવું

अव+दा—નીચે આપવું ખાલી કરવું

आ+दा—ગ્રહણ કરવું લેવું

अभ्या+आ+दा ઓચિંતાને લેવું

उद्+आ+दा ઊંચું કરી ગ્રહણ કરવું

उप+आ+दा સમીપમાં ગ્રહણ કરવું

परि+आ+दा ફેરવીને ગ્રહણ કરવું

प्रति+आ+दा સામેથી લેવું પ્રતિગ્રહ કરવો.

वि+आ+दा મોં વિગેરે પહોળા

परि+दा ઉપર સ્થાપવું

प्र+दा નિધિરૂપે આપવું અત્યંત આપવું

अनु+प्र+दा પાછું આપવું

प्रति+प्र+दा બીજાનું પાછું આપવું

सम्+प्र+दा સત્કાર પૂર્વક આપવું

दाक पु (ददाति धर्मं हविरादिकं वा यजमानमिति दा+क) દાન કરવા વાળો, દાન કરાવવા વાળો યજમાન.

दाक्ष त्रि (दक्षस्य इदम् अण्) દક્ષનું દક્ષ સંબંધી દક્ષીપારનું વિગેરે

दाक्षक पु (दाक्षेः छात्राः समूहो वा वुञ्) દક્ષના પુત્રનો શિષ્ય વિગેરે, દક્ષના વંશનું ગોત્ર દક્ષના વંશનો સમુદાય.

दाक्षकन्थ न. (दाक्षीणां कन्था ... दाक्षि+कन्था न) દક્ષિના સમુદાય, દક્ષના પુત્રનો દેશ.

दाक्षायण पु (दक्षस्य गोत्रापत्यम् इत्र फक्) દક્ષની ચોથી પેઢીની સંતતિ.

दाक्षायण न (दक्षस्य इदं तस्य इदम् अण्) સોનું સોનાનો અલંકાર.

यथा—"दाक्षायणं सुवर्णमुच्यते" "यो बिभर्ति दाक्षायणं सुवर्णम्" यजुर्वेदे ३४।५१॥

दाक्षायण पु (दक्ष एव यज्ञः तस्य ...) દક્ષથી કરેલ એક યજ્ઞ.

यथा—"स वै दक्षो नाम । तस्मादेव ...

दाक्षायणयज्ञो नाम ... ।२।४

दाक्षायण त्रि (दक्ष+फिञ्) દક્ષનું દક્ષ સંબંધી, દક્ષના કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલું

दाक्षायणिन् पु (दाक्षायण+इनि) સોનાનો અલંકાર વાળો સોનાવાળો જેની પાસે સોનાનું આભરણ પણ હોય તે.

दाक्षायणी स्त्री (दक्षस्य अपत्यम् इति फिञ् ङीप्) અશ્વિની વિગેરે નક્ષત્રો, સતી દુર્ગાદેવી, રેવતી નક્ષત્ર, કશ્યપની સ્ત્રી અદિતિ, રોહિણી નક્ષત્ર, કા વિનતા.

दाक्षायणीपति पु (दाक्षायणी पतिः ष.त.) શિવ, ચંદ્રમા, કશ્યપ.

दाक्षायणीपति पु (दाक्षायण्याः पतिः) ચંદ્રમા

दाक्षायणीरमण पु (दाक्षायण्या रमणः ष.त.) શિવ, ચંદ્રમા, કશ્યપ

दाक्षायणीवल्लभ पु (दाक्षायण्याः वल्लभः) ચંદ્રમા અશ્વિનીકુમારો.

दाक्षायणीप्राणेश पु (दाक्षायणी+प्राणेश) શિવ, ચંદ્રમા, કશ્યપ.

दाक्षायण्य पु (दाक्षायण्याम् अदितौ भवः यत्) દક્ષાપુત્રીનો પુત્ર, આદિત્ય—દેવ.

दाक्षाय्य पु (दक्षाय्य एव स्वार्थे अण्) ગીધ પક્ષી.

दाक्षि पु (दक्षस्य गोत्रापत्यम् इञ्) દક્ષનો પુત્ર, દક્ષનો ગોત્રજ

दाक्षिकन्था स्त्री (दाक्षीणां कन्था ... उशीनरेषु) ... નામનું એક સ્થાન.

दाक्षिकन्थीय त्रि (दाक्षिकन्था+छ) બાલ્હીક દેશમા હોનાર, બાલ્હીક દેશમા પેદા થનાર

दाक्षिण त्रि (दक्षिणस्य दक्षिणाया वा इद अण्) દક્ષિણ દિશાનુ, દક્ષિણ દિશા સબધી, દક્ષિણાનુ, દક્ષિણા સબધી

दाक्षिण त्रि (दक्षिणा प्रयोजनमस्य अण्) દક્ષિણા જેનુ પ્રયોજન હોય તે "दाक्षिण होम"

दाक्षिणक पु (दक्षिणाया कर्मसमाप्तौ द्रव्यदानरूपाया क्रियाया प्रवृत्त, दक्षिणमार्गेण चन्द्रलोक गच्छतीति वा दक्षिण+वुञ्) ઈષ્ટાપૂર્ત યજ્ઞની સમાપ્તિ કાળમા દક્ષિણા દેવામા તત્પર, દક્ષિણ માર્ગ વડે ચદ્ર લોકમા જાય છે તે, દક્ષિણ માર્ગે જનારનો એક પ્રકારનો બધ, દાક્ષિણક બધ
यथा—"विपर्ययादतत्त्वज्ञानानामिष्यते बन्ध, स च त्रिविध - प्राकृतिको वैकृतिको दाक्षिणकश्चेति"

दाक्षिणशाल त्रि (दक्षिणशालायां भव अ) દક્ષિણ શાલામા હોનાર, થનાર

दाक्षिणात्य त्रि (दक्षिणस्या दिशि भव दक्षिणा+त्यक्) દક્ષિણ દિશામા પેદા થનાર, દક્ષિણ દેશનુ, દક્ષિણી

दाक्षिणात्य पु (दक्षिणा+त्यक्) નાળીએરનુ ઝાડ

दाक्षिणापथक त्रि (दक्षिणापथे देशे भव वुञ्) દક્ષિણાપથ દેશમા હોનાર, થનાર

दाक्षिण्य न (दक्षिणस्य अनुकूलस्य पटोर्वा भाव ष्यञ्) અનુકૂળતા, ચતુરાઈ, ચતુર પણુ, પરના અભિપ્રાયને અનુસરતુ સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાટક લક્ષણ
यथा—"दाक्षिण्य चेष्टया वाचा परचित्तानुवर्त्तनम्- साहित्यदर्पणे

दाक्षिण्य त्रि (दक्षिणामर्हतीति ष्यञ्) દક્ષિણા આપવા યોગ્ય, દક્ષિણા લેવા યોગ્ય

दाक्षी स्त्री (दक्षस्यापत्य दक्ष+इञ्) દક્ષની પુત્રી, પાણીની મુનિની માતા

दाक्षीपुत्र पु (दाक्ष्या पुत्र) વ્યાકરણકાર પાણિની મુનિ

दाक्षेय पु (दाक्ष्या अपत्ये ढक्) વૈયાકરણ પાણિનિ મુનિ

दाक्ष्य न (दक्षस्य भाव ष्यञ्) ચતુરાઈ, નાણપણુ, કુશળતા હોશીઆરી

दाघ पु (दह्+भावे घञ्) દાહ સતાપ, તાપ

दाडक पु (दालयति मुखाभ्यन्तरस्थद्रव्य विचूर्णीकरोति दल+णिच् ण्वुल् लस्य ड) મોટો દાંત, દાત

दाडिम पु (दलन दाल दल् विदारण भावे घञ् दालेन निर्वृत्त भावप्रत्ययान्तात् इमप् लस्य ड) દાડમનુ ઝાડ, દાડમડી, એલચીનું ઝાડ

दाडिम न (दाडिमस्य फलम् अण्) દાડિમનુ ફલ- દાડમ, નાની એલચી

दाडिमपत्र न (दाडिमस्य पत्र) દાડિમનું પાન

दाडिमपत्रक पु (दाडिमस्य पत्रमिव पत्रमस्य कप्) રોહિત વૃક્ષ, રગત રોહિડાનુ ઝાડ

दाडिमपुष्प पु (दाडिमस्य पुष्पमिव पुष्पमस्य) રોહિત વૃક્ષ, રગત રોહિડાનુ ઝાડ

दाडिमपुष्प न (दाडिमस्य पुष्पम्) દાડમનુ ફુલ

दाडिमपुष्पक पु (दाडिमस्य पुष्पमिव पुष्पमस्य कन्) રગત રોહિડાનુ ઝાડ

दाडिमप्रिय पु (दाडिम तत्फल प्रियमस्य) પોપટ પક્ષી

दाडिमप्रिय त्रि (दाडिम तत्फल प्रियमस्य) દાડિમ જેને પ્રિય હોય તે

दाडिमभक्षक पु (दाडिमस्य भक्षक) પોપટ પક્ષી

दाडिमभक्षक त्रि (,, ,,) દાડિમ ખાનાર

दाडिमभक्षण पु (दाडिम भक्षयितु शीलमस्य ल्यु) પોપટ પક્ષી

दाडिमभक्षण न (दाडिमस्य भक्षणम् ल्युट्) દાડિમ ખાવુ તે

दाडिमभक्षण त्रि (दाडिम भक्षयितु शीलमस्य) દાડિમ ખાવાના સ્વભાવ વાળો

दाडिमादिचूर्ण न વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનુ એક ચૂર્ણ

दाडिमाष्टक पु (दाडिमस्य तत्त्वच अष्टक पलाष्टक यत्र) વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ

दाडिमी स्त्री (दाडिम+गौरादिभ्यो ङीप्) દાડિમનુ ઝાડ, દાડમડી, એલચીનુ ઝાડ

दाडिमीफल न (दाडिम्या फलम्) દાડમ, એલચી

दाडिमीरस पु. चक्रदत्तमां प्रसिद्ध रसायन औषध. यथा— दाडिम पुनर्नवा तथा पात्र मिश्रितम्। तना: पत्रा: पत्र पूर्ण दाडिमीरस

दाडिमीसार पु. (दाडिमी तस्यास्सार इति यस्मिन् सन्) दाडमनुं झाड, अेक जातनुं झाड.

दाडिम्ब पु. (दल+बाहुलकात् डिम्ब, लस्य डत्वम्) दाडमनुं झाड.

दाडिमी स्त्री. (अल्पार्थे ङीप्) दाडमनुं झाड, दाडमडी.

दाढा स्त्री. (दंश् दाढी वा दाढा मिलित्वा ...) दाढ, आकांक्षा, वासना, इच्छा, समूह, समुदाय.

दाढिका स्त्री. (...) दाढी, मूछ.

दाढिका स्त्री. (...) दाढ, दाढा.

दाण्ड पु. (दण्डस्य दण्डाकारपुरुषस्य ...) अेक प्रकारनो दण्डनामना पुरुषनो अेक पुत्र.

दाण्ड न. (दण्डस्य भावः अण्) दंडपणुं, शिक्षापणुं, ते नामनो अेक आयुध हथी युध.

दाण्ड न. (दण्डानां समूहः अण्) दंडनो समुदाय.

दाण्ड त्रि. (दण्डेन... अण्) दंड मनायी, शिक्षा मनायी.

दाण्डकि त्रि. आयुधवाली ते नामनो अेक मध.

दाण्डकीय पु. (दाण्डकिन्+छ) ते नामनो अेक आयुधवाली सेन.

दाण्डपाता स्त्री. (दण्डस्य पातो यस्यां तिथौ संज्ञायां अण्) ते नामनी अेक तिथि.

दाण्डाजिनिक त्रि. (दण्डाजिने भवः ... ठञ्) मायावी, कपटी ... आडम्बर करीने लोकने छेतरनार अने ... धर्मने धारण करनार.

दाण्डायन पु. (दण्डस्य गोत्रापत्यम् फक्) ते नामना ऋषिनो गोत्रज.

दाण्डिक त्रि. (दण्डेन ... ठक्) दंड धारण करी युद्ध करनार.

दाण्डिक्य त्रि. (दाण्डिकस्य भावः ष्यञ्) दंड धारण करी युद्ध करनारपणुं, दंडिकपणुं.

दाण्डिन् पु. न. (...) ते ऋषिनो अेक आधार अेक

दाण्डिमायन पु. (दण्डिनो गोत्रापत्यम् ...) दंडिनो गोत्रज.

दात्त त्रि. (दा+क्त) कापेलुं, लावेलुं, छेदेलुं.

दात त्रि. (दैप् शोधने कर्मणि क्त) शोधेलुं शुद्ध करेलुं.

दातव्य त्रि. (दातुं योग्यम् दा+तव्य) आपवा योग्य, देवा लायक.

दातव्य त्रि. (दातुं योग्यम् दा+तव्य) आपवा योग्य.

दाति स्त्री. (दैप् शोधने दाप् लवने वा भावे क्तिन्) शुद्धि, शोधवुं, साफ करवुं, कापवुं, छेदन करवुं.

दाति स्त्री. (दा दाने दा "बाहुलकात्" क्ति) दान देवुं, आपवुं.

दातृ त्रि. (दा+कर्तरि तृच्) दान करनार, आपनार.

दातृ न. (दा+तृच्) दान.

दात्र त्रि. (दा+दाने+ष्ट्रन्) आपनार, देनार, दान करनार, दाता.

दात्यूह पु. (दात् ... पक्षिविशेषः) ... चातक पक्षी, अेक जातनुं पक्षी, मेघ, वादळ, जळ कागडो.

दात्यूही स्त्री. (दात्यूह+ङीष्) चातक पक्षिणी, जळ कागडी.

दात्यौह पु. (दात्य+आ+ऊह्+अण्) चातक पक्षी, जळकागडो.

दात्यौही स्त्री. (दात्यौह+ङीप्) चातक पक्षिणी, जळ कागडी.

दान न. (... दा दाने ... करणे वा ल्युट्) दान, अेक जातनी चरबी, हाथीनो मद, दान.

दान त्रि. (दा+कर्मणि ल्युट्) दान करवा योग्य, आपवा जेवु.

दान त्रि. (... दा+कर्मणि+ल्युट्) दान करवा

આપનાર

दात्र न (दा+भावे त्रन्) દાન

दात्व पु (ददाति दा दाने+त्वन्) આપનારો, દેનારો, દાતા

दात्व न (दा+त्वन्) યજ્ઞકર્મ

दाद पु (दद्+भावे घञ्) દાન

यथा—"दत्त्वा च विविधान् दादान् पूजयित्वा च वै द्विजान्"

दादद पु આપનારો, દેનારો, દાતા

दादिन् त्रि (दद्+णिनि) દાન કરનાર, દાન કરવાવાળો

दाधिक त्रि (दध्नि दध्ना वा संस्कृत, दध्ना चरति, दध्ना संसृष्ट उपसिक्त वा ठक्) દહીં છાટેલ, દહીંથી મિશ્ર કરેલ, દહીંમા સંસ્કાર યુક્ત કરેલ વસ્તુ

दाधिक न વૈદ્યકશાસ્ત્ર સુશ્રુતમાં કહેલું એક ઔષધ

दाधित्थ न (दाधित्थस्य विकार, अञ्) કોઠાનો વિકાર, કોઠાના જેવડું પરિમાણ

दाधृवि स्त्री (धृवि+यङ् लुक् इन्) પૃથ્વી

दाधृषि त्रि (धृष्+यङ् लुक्+इन्) અત્યન્ત ધર્ષણ કરનાર, અત્યન્ત તિરસ્કાર કરનાર

दान (आर्जवे, छिदि च भ्वा उभ स,सेट् स्वार्थे सन छेदने तु न सन् दीदांसति, दीदांसते दानति, दानते) સીધુ કરવું, છેદવું, કાપવું

दान न (दा–दाने, दा–खण्डने, दैप्–शोधने वा भावादौ ल्युट्) દાન, દેવું, આપવું, હાથીના ગંડસ્થલમાંથી ઝરતું પાણી–મદ, ધન–દોલત, પાળવું, રક્ષણ કરવું, છેદવું, તોડવું, કાપવું શુદ્ધ કરવું, નિર્મલ કરવું, મારવું–ઠોકવું, ઇનામ, બક્ષીસ, એક જાતનું જંગલી મધ

दान त्रि (दा+ल्युट्) આપવાનું કંઈ દ્રવ્ય

दानक न (कुत्सित दानम् कुत्सितार्थे कन्) ખરાબ દાન

दानकर्म न (दानमेव कर्म) દાનરૂપ કર્મ, આપવાની ક્રિયા

दानकाम त्रि (दान कामयते कम+स्वार्थे णिङ् अण्) દાન કરવા ઇચ્છનાર

दानकुल्या स्त्री (दानस्य कुल्या) હાથીના ગંડસ્થલમાંથી ઝરતો મદનો પ્રવાહ

दानच्युत पु ગોત્રપ્રવરનો એક ઋષિ.

दानतस् अव्य (दान+तसिल) દાનથી

दानता स्त्री. (दानस्य भाव, तल्) દાનપણું

दानत्व न (दानस्य भाव त्व) દાનપણું

दानधर्म पु (दानरूपो धर्म) દાનરૂપ ધર્મ

दानपति पु (दाने पतिरिव) અક્રૂર નામનો એક યાદવ, તે નામે એક અસુર, નિરંતર આપનાર

दानपति त्रि (दाने पतिरिव) ઘણુંજ દાન આપનાર પુરુષ, દાનપરાયણ પુરુષ

दानपात्र न (दानस्य पात्रम् योग्यम्) દાનનું પાત્ર, દાન દેવા યોગ્ય

दानप्रतिमाव्य न (दानाय प्रतिमाव्यम्) આપવા માટે જામીનગીરી

दानफल न (दानस्य फलम्) દાનનું ફળ

दानव पु (दनोरपत्यम् अण्) દનુનો પુત્ર, દાનવ, રાક્ષસ, અસુર

दानव त्रि (दानवस्येद अण्) દાનવ સંબંધી, રાક્ષસી, અસુરનું

दानवगुरु पु (दानवस्य गुरु) શુક્રાચાર્ય

दानवज्र पु (दाने वज्र इव) વૈશ્ય, વૈશ્યજાતિવાળો એક ઘોડો, ગાન્ધર્વ

यथा—"वज्रपाणि ब्राह्मण' स्यात् क्षत्र वज्ररथ स्मृतम्।
वैश्या वै दानवज्राश्च कर्मवज्रा यवीयस'॥
महाभारते।१।१७१।५१।

दानवत् त्रि (दान+मतुप्) દાનવાળુ, દાતા, દાનશીલ

दानवत् (दानेन तुल्यम् वत्) દાન જેવું

दानवप्रिय त्रि (दानवाना प्रिय) દાનવોને પ્રિય.

दानवप्रिया स्त्री (दानवस्य प्रिया) નાગરવેલ, તામ્બૂલનો વેલો

दानवर्षिन् पु (दानस्य वर्ष वर्षणमस्य) મદ જળવાળો હાથી, મદઝરતો હાથી, દાનપરાયણ પુરુષ

दानवारि पु (दानवानामरि) દેવ, સુર, વિષ્ણુ

दानवारि न (दानस्य वारि) હાથીના મદનું પાણી

यथा—"सेनाचरीभवदिभाननदानवारिवासेन यस्य जनिताऽसुरभी रणश्री" नैषधका०

दानवीर पु (दाने वीर) દાન કરવામા શૂરવીર, મહાન દાતા

दानमेय पु. (दनोः अपत्यम् शुभ्रादिगणपठितत्वात् शिवा ढक् ततः दन्) दानव, असुर, राक्षस दनुनो पुत्र.

दानव्यपाश्रय पु. (दानस्य व्यपाश्रय) जेने दान देवु योग्य छे तेने नहीं आपतां बीजाने आपवुं ते कुपात्रने दान देवुं ते.

दानशील त्रि. (दानं शीलं स्वभावसुलभम् यस्य) मोटु दाता, उदार दाता, सतत दान आपनार.

दानशौण्ड त्रि. (दाने शौण्डः दक्षः) अतिशय दाता मोटुं दान आपनार.

यथा—"निर्गुणोऽपि विमुखो न भूपतेर्दानशौण्डमनसः पुरोऽभवत्" माघ

दानसागर पु. (दानाना सागर इव प्रतिपादकत्वात् आधार इव) तुला पुरुषादि मोटा दानोना विधानने जणावनारो एक स्मृति निबन्ध, अतिशय दान आपनार.

दानयोग्य त्रि. (दानाय योग्यः) दानपात्र, दान देवा योग्य.

दानिन् त्रि. (दान+इनि) दान करनार.

दानीय त्रि. (दीयतेऽस्मै इति दान+सम्प्रदाने अनीयर्) आपवा योग्य, देवा लायक.

दानीय न. (दान+अनीयर्) दान, बक्षीस, देवु आपवु ते.

दानु त्रि. (ददाति दा–दाने यद्वा दो–खण्डने वा नु) दाता, देनार, आपनार, पराक्रमी, विजयी, खण्डन करनार, कापनार देवा योग्य.

दानु पु. (दा–दाने+नु) वायु, पवन, प्राण.

दानु न. (दीयते दा+कर्मणि नु) दान, वृष्टि, वरसवुं ते.

दानोदक न. (दानस्योदकम्) दाननो मद,

दान्त त्रि. (दम्यते स्म दम्+कर्मणि क्त. दम्+णिच्+क्त वा) बाह्येन्द्रियने वश करनार, दमन पामेल, क्षुधा विगेरे उपाधि सहन करनार.

दान्त त्रि. (दन्तस्य विकारम् दन्तस्येदमिति वा अण्) हाथी दांतनुं, दांतनुं दान सम्बन्धी, हाथीना दांतनुं बनेलुं तेने सम्बन्धी.

दान्त पु. दमना–दमनो वृक्ष, पर्वतना शिखर उपर रहेतो होय, विदर्भ राजानो पुत्र विशेष.

दान्ति स्त्री. (दम्+क्तिन् दीर्घश्च) इन्द्रिय संयम, इन्द्रिय निग्रह, तप विगेरेनी क्लेश सहिष्णुता दम–दमन.

दापन न. (दा+णिच्+ल्युट्) देवडावुं अपावुं दान करावुं.

दापना स्त्री. (दे. प्रा. दावणा) प्रश्ननुं निराकरण करवुं ते.

दापयित्वा अव्य. (दा+णिच्+क्त्वा) अपावीने, देवरावीने.

दापित त्रि. (दापयते स्म दा+णिच्+कर्मणि क्त) अपावेल, वश करेल, दंड करेल, शिक्षा करेल देवरावेल आपेल, स्वच्छ करेलुं.

दाप्य त्रि. (दा+णिच्+कर्मणि यत्) दंड योग्य, शिक्षा करवा योग्य, अपाववा योग्य–लायक.

दाम न. (दीयते इति दा–दाने करणे मन्) पशु विगेरेने बांधवानुं दामणुं, दोरी–दोरडुं, दाम.

दाम न. (दो+भावे मन्) खण्डन.

दाम न. (दम्यते अनुष्ठितमनेन दम्+कर्मणि घञ्, पृषोदरादित्वात् दीर्घश्च) दामोदर–विष्णु.

दामड्डि पु. (दे. प्रा. दामड्डि) कोलानी तरफेणनो अधिपति.

दामचन्द्र पु. ते नामनो एक जैन प्रसिद्ध मुनि

दामग्रन्थि पु. मत्स्यराज विराटनो एक सेनापति

दामधर्म्म दुपद राजानो एक पुत्र.

दामन् न. (दो–खण्डने+मनिन्) होट पाणी वखते पशु वगेरेनां पग बांधवानुं दोरडुं, दोरी माळा दोरी दोरडुं, हाथी विगेरेना पग उपर नाखवानो दोर.

दामन् त्रि. (दा+मनिन्) दान आपनार दाता.

दामन् पु. (दे. प्रा. दाम) वेलन्धर नागराजनो एक आवास पर्वत.

दामन त्रि. (दाम्नः इदं अण्) दोरडानुं दोरडा सम्बन्धी, दामणानुं–दामणा सम्बन्धी.

दामनकपर्व न. (दमनकस्य दामनकस्य दमने पर्व) जैन पुराण प्रसिद्ध जैन तुटी आरम्भ विशेष.

दामिनी पु. (दामन्स्य अपत्य इञ्) दमनक पुत्र. ते नामनो एक आयुर्वेदनी संघ.

दामनी स्त्री (दामन्+गौरा० ङीष्) पशुने बांधवानी दोरी, दामणुं

दामनी स्त्री (जै० प्रा० नामनी) भगवान अनन्तनाथनी मुख्य शिष्यानुं नाम, नामनी आकारनुं ... एक नक्षत्र

दामन्यायनि पु० व्याकरण शास्त्र प्रसिद्ध एक गण।

गण यथा—"दामनि, औलपि, वैजवापि, औदकि, औदङ्कि, काकरन्ति, आच्युतन्ति, शाकुन्तकि, आकिदन्ति, औडवि, काकदन्तकि, शत्रुन्तपि, सार्वसेनि, बिन्दु, तुलभ, मौञ्जायन, काकन्दि, सावित्रीपुत्र"

दामलिप्त न० ते नामनुं एक शहेर

दामलिप्त पु० (दाम ...) ...

दामा स्त्री (दामन् पक्षे डाप्) दोरी, दोरडुं, माळा, पशुने बांधवानी दोरी

दामाञ्चन न० (दाम्ना अञ्चनम्) घोडा विगेरेने पाछला पग बांधवानी दोरी, घोडाना सामाननुं एक अंग जेमां घोडा उपर बेसनारना पग रहे छे ते पागडुं-पेगडुं

दामिनी स्त्री (दामिन्+ङीप्) वीजळी, विद्युत

दामोदर पु० (दाम्ना तत्पाशबन्धनेन उदरं यस्य) श्री कृष्ण, शालिग्रामनी एक मूर्ति, वर्तमान पृथ्वी पासेनो पाणीनो एक झरो, विष्णु, कार्तिकेयनो एक गण

दामोदर पु० (दमः ... ... दाम ... ...) गत उत्सर्पिणीमां थई गयेल एक तीर्थंकर

दामोष्णीष पु० गोत्र प्रवर्तक प्रवर ऋषिनो एक भेद

दाम्पत्य न० (दम्पत्योरिदं पत्यन्तत्वात् यक्) दम्पती सम्बन्धी, धणी धणीयाणी सम्बन्धी, धणी धणीयाणीनी अन्योन्य प्रीति

दाम्भिक त्रि० (दम्भेन धर्मं चरति ठक्) दंभी, पाखंडी, ढोंगी, दंभवाळु

दाम्भिक पु० (दम्भेन चरतीति) बगलो पक्षी

दाम्भिकी स्त्री (दाम्भिक+ङीप्) बगली

दाम्य त्रि० (दम्+ण्यत्) वश करवा योग्य, आवा करवा योग्य.

दाय (दाने, भ्वा० आत्म० सक० सेट् दायते) आपवुं, देवुं, दान करवुं।

दाय पु० (दीयते इति दा-दाने+कर्मणि घञ्+युक्) विवाह काळे कन्याने पहेरामणीमां अपातुं धन, जमाई विगेरेने तेना सगा तरफथी अपाती पहेरामणी, धन अने भिक्षा विगेरेमां ब्राह्मणोने अपातुं दान करवुं, विभाग करवा योग्य बापदादानुं धन-दायभाग, वारसो

यथा—"... ... ...
... ..." मनुस्मृतिः

दाय पु० (दा-दाने+भावे घञ्+युक्) दान, स्थान

दाय पु० (दो-खण्डे भावे घञ् ,,) क्षय, स्थान ...

दाय पु० (दा-लवने+भावे घञ् ,,) खंडन, तोडवुं, ... ते, उद्धत भाषण

दाय त्रि० (ददातीति कर्तरि युक्) दान आपनार, दाता

दायक त्रि० (ददातीति दा दाने+ण्वुल्) दान करनार, आपनार.

दायक त्रि० (द्यति दो-खण्डने+ण्वुल्) खंडन करनार

दायक पु० (दायो धनं दायति ...) वारस

दायबन्धु पु० (दाय बन्धु) भाई, वारसानो हकदार, बांधव

दायभाग पु० (दायस्य भागः) वारसानो भाग, वारसानी वहेंचणी

दायविभाग पु० (दायस्य विभागः) उपरनो अर्थ

दायाद पु० (दायं विभजनीयधनमादत्ते आ+दा+क दायं अत्ति अद्+अण्, उपपदसमासो वा) वारसो लेनार, वारस, पुत्र, भाई अथवा पासेना सगपणवाळा गोत्रज बंधु, समानोदक, सपिंड

दायाद त्रि० (दायस्य+आद ग्राहक) दायभागने ग्रहण करवावाळो, दायभागने ग्रहण करनार, दायभागनो अधिकारी, दायभागनो अधिकारवाळो

दायादत्र पु० ... वारसो लेनार, वारस, वारसाना भागीदार बांधव गोत्रज विगेरे

दायादवत् त्रि. (दायाद+मतुप्) વારસવાળું

दायादवत् पु. (" ") પિતા, બાપ.

दायादवत् अव्य. (तुल्यार्थे वत्) દાયાદ જેવો, પિતા જેવો.

दायादा स्त्री. (दायाद+टाप्) દીકરી.

दायादी स्त्री. (दायं आदत्ते+ङीप्) કન્યા.

यथा—"कुमारः दायादो दायादा स्त्री"

दायाद्य न. (दायादस्य भावः ष्यञ्) વારસપણું, અ-ભિન્નપણું, સગપણ.

दायापवर्तन न. (दायस्य अपवर्तनम्) વારસાનો અભાવ, વારસાનું ન હોવું તે.

दायित त्रि. (दानं दायं कारितः दाय+णिच्+कर्मणि क्त) દાન કરેલ, આપેલ.

दार पु. ब. व. (दारयन्ति भ्रातॄन् दॄ+णिच्+कर्तरि अण् णिलोपश्च) ભાર્યા, પત્ની, પરણેલી સ્ત્રી.

दार पु. (दॄ+करणे घञ्) એક પ્રકારનું ઔષધ.

दार पु. (दॄ+भावे घञ्) ચીરવું, ફાડી નાખવું, વિદારવું.

दारक पु. (दॄ+ण्वुल्) બાળક, છોકરો, બાળકનું બચ્ચું, વિષ્ઠાનો ખાનારો ગામનો ડુક્કર, પુત્ર.

दारक पु. स्त्री. न. (दॄ+ण्वुल्) પુત્ર અને પુત્રી.

दारक (" ") ચીરી નાખનાર, ફાડી નાખનાર, તોડનાર, વિદારણ કરનાર.

दारकर्मन् न. (दाराणां कर्म) લગ્ન, વિવાહ.

दारक्रिया स्त्री. (दाराणां संस्कारस्य प्रतिग्रहस्य क्रिया) લગ્ન, વિવાહ.

दारग्रहण न. (दाराणां दारत्वेन सम्बन्धेन ग्रहणम्) લગ્ન, વિવાહ.

दारण न. (दॄ+ल्युट्) ચીરવાનું સાધન, ચીરવું, ભેદવું, ફાડી નાખવું, એક પ્રકારનું ઔષધ.

दारण त्रि. (दॄ+ल्यु) ચીરી નાખનાર, ભેદી નાખનાર, વિદારી નાખનાર.

दारणी स्त्री. (दॄ+णिच्+ल्यु+ङीप्) દુર્ગા દેવી, પાર્વતી.

दारद न. (दरदि देशभवे भवः दरद+अण्) દરદ દેશમાં થનાર-બનાર, એક પ્રકારનું ઝેર, પારો, હીંગળો, હીંગળોક.

दारद पु. (दरदा देवस्य अदूरभवः अण्) સમુદ્ર.

दारपरिमुष् पु. (दारेण कन्यागतामित्रभेदेन परि मुष्यते इति मुष+क्विप्) જમાઈ.

दारव त्रि. (दारुणः विकारः दारु+अण्) લાકડાનું બનાવેલ, લાકડ સંબંધી.

दारसङ्ग्रह पु. (दाराणां संग्रहः यस्मात्) વિવાહ, લગ્ન.

दारि त्रि. (दारयतीति दॄ+णिच्+इन्) ચીરનાર, ફાડનાર, વિદારનાર.

दारि स्त्री. (" ") ચીરવું, ફાડવું, વિદારવું, તોડવું.

दारिका स्त्री. (दारक+टाप् कापि अत इत्वम्) કન્યા, છોકરી, પુત્રી, વેશ્યા.

दारिकागार न. (दारिकायाः आगारम्) કન્યાગાર.

दारित त्रि. (दारितं स्म. दॄ+णिच्+क्त) ચીરેલ, ફાડેલ, વિદારેલ.

दारिद्र्य न. (दरिद्रस्य भावः ष्यञ्) દરિદ્રતા, દરિદ્રપણું, ગરીબી.

दारिन् पु. (दार+इन्) પતિ, ધણી, સ્વામી, પત્નીઓ કરી જેણે ભવને માનનારો.

दारी स्त्री. (दारयति पादतलम् इति. दॄ+णिच्+इन्+ङीप्) તે નામનો એક ક્ષુદ્ર રોગ.

यथा—"परिक्रमणशीलस्य वायुरत्यर्थरूक्षयोः ।
पादयोः कुरुते दारीं सरुजां तलसंश्रिताम्" सुश्रुते

दारु पु. न. (दीर्यते दॄ+उण्) લાકડું, કાષ્ઠ, પિત્તળ, દેવદાર.

दारु न. (दॄ+उण्) દેવદારનું ઝાડ, પિત્તળ.

दारु त्रि. (दा-दाने वा प्रत्यये वा रु) ચીરનાર, ખોતરનાર, ફાડનાર, દાન દેનાર, ભાંગનાર, ખંડન કરનાર, આપનાર, દાતા.

दारुक पु. (वै प्र. दारुक) વશોર દાનવના એક પુત્રનું નામ.

दारुक पु. (वै प्र. दारुक) અનંતક સૂત્રના ભાષ્યકારનું નામ.

दारुक न. (दारु+स्वार्थे क) દેવદાર.

दारुक पु. (") શ્રીકૃષ્ણનો સારથિ.

दारुकच्छ पु. તે નામનો એક દેશ.

दारुकच्छक त्रि (दारुकच्छे भव वुञ्) દારૂકચ્છ દેશમા ઉત્પન્ન થનાર, તે દેશના લોક

दारुकदली स्त्री (दारु इव कठिना कदली) એક જાતની કેળ, જગલી કેળ

दारुका स्त्री (दारुणा कायति कै+क+टाप्) લાકડાની પૂતલી

दारुकावन न ते नामनु એક તીર્થ

दारुकेश्वर पु ते नामनु એક શિવલિંગ

दारुगन्धा स्त्री (दारुणि गन्धो यस्या.) એક જાતનુ 'ચીડા નામનુ' સુગધી દ્રવ્ય

दारुगर्भा स्त्री (दारुमयो गर्भो यस्या) એક જાતની કેળ, લાકડાની પુતળી

दारुचिनी स्त्री તજ

दारुचीर्णक न તજ

दारुज त्रि (दारुणो जायते जन्+ड) લાકડામાથી ઉત્પન્ન થનાર

दारुज पु (,, ,,) એક જાતનુ વાદિત્ર વાદ્ય

दारुण पु (दारयति भीषयते चित्त दृ-भये+णिच्+उनन्) ચિત્રાનુ ઝાડ, ભયાનક રસ, વિષ્ણુ, એક જાતનો રોગ

दारुण त्रि ભયકર, વિકરાળ, બીહામણુ, ચીરી નાખનાર, જુલમી, નિર્દય, તીક્ષ્ણ, કઠોર

दारुण त्रि (जै प्रा दारुण) એક અહોરાત્રના ત્રીશ મુહૂર્ત્તમાના પદરમા મુહૂર્ત્તનુ નામ

दारुण न જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અમુક નક્ષત્રો

दारुणक पु (दारुणवत् कायति कै+क) માથામાં થતો એક જાતનો રોગ

दारुणता स्त्री (दारुणस्य भाव तल्) ભયકરપણુ, બીહામણુ, નિર્દયતા, ક્રુરતાપણુ

दारुणत्व न (दारुणस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दारुणा स्त्री અક્ષય તૃતીયા તિથિ, નર્મદા ખડની અધિષ્ઠાત્રી એક દેવી

यथा—"तृतीयाऽक्षयसज्ञा या दारुणा सा प्रकीर्तिता"

दारुतीर्थ न તે નામનું એક તીર્થ

दारुनिशा स्त्री (दारुप्रधाना निशा) દારૂ હળદર

दारुपत्री स्त्री (दारुण देवदारुण पत्रमिव पत्रमस्या ङीप्) હિંગુપત્રી નામે વનસ્પતિ, આકળી નામે વનસ્પતિ

दारुपात्र न (दारुण पात्रम्) લાકડાનુ પાત્ર.

दारुपीता स्त्री (दारुणा काष्ठेन पीता) દારૂ હલદર.

दारुपुत्रिका स्त्री (दारुमयी पुत्रिका) લાકડાની પૂતળી

दारुपुत्री स्त्री (दारुनिर्मिता पुत्री) ,, ,,

दारुपुत्तलिका स्त्री (दारुनिर्मिता पुत्तलिका) લાકડાની પૂતળી

दारुफल पु ( ) પીસ્તાનુ ઝાડ

दारुमय त्रि (दारुण मय दारुण विकारो वा दारु+मयट्) લાકડાનુ, લાકડામાથી બનાવેલ

दारुमुख्याह्वया स्त्री (दारुमुख्य आह्वयते आ+ह्वे+श+टाप्) ઘો

दारुमुख्याह्वा स्त्री (दारुमुख्य आह्वयते आ+ह्वे+क+टाप्) ઘો

दारुमूषा स्त्री (दारुप्रधाना मूषा) દારૂમૂષી નામની એક વનસ્પતિ

दारुमृत पु (जै प्रा दारुमड) જબૂદ્વીપના ભરતખડમા થનાર ૨૩મા તીર્થંકરના પૂર્વ ભવનું નામ

दारुयन्त्र न (दारुमय यन्त्रम्) લાકડાનુ કોઈ યત્ર

दारुवधू स्त्री (दारुमयी वधू वधूप्रतिमा, दारुमयी वधूरिव वा) લાકડાની બનાવેલી સ્ત્રી-પ્રતિમા, લાકડાની પુતળી

दारुवह त्रि (दारु वहतीति वह्+अच्) લાકડાને તાણી જનાર જલનો પ્રવાહ વિગેરે, લાકડાને લઇ જનાર કઠિયારો વિગેરે

दारुवाहक त्रि (दारु वहति वह्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दारुसार पु (दारुषु सार श्रेष्ठ) ચદન વૃક્ષ, સુખડનું ઝાડ

दारुसिता स्त्री (दारुणि सितेव) તજ

दारुस्त्री स्त्री (दारुनिर्मिता स्त्री) લાકડાની પુતળી

दारुसक्रम पु (जै प्रा दारुसकम) લાકડાનો બનાવેલો પુલ

दारुहरिद्रा स्त्री (दारुमयी हरिद्रा) દારૂ હળદર

दारुहस्तक पु (दारुणो हस्त इव कन्) લાકડાની કડછી

दारोपसंग्रह पु. (दाराणां उपसंग्रहो यस्मिन् कर्मणि) विवाह-लग्न.

दार्भेयक पु. (दीर्घसत्रे भवः दीर्घसत्र+अण् यलोप श्च) थोडा काल सुधीना यज्ञमां होनार-थनार.

दार्दुर्य न. (दर्दुरस्य भावः ष्यञ्) દેડકા દડેવાનું.

दार्तेय त्रि. (दृतौ भवः ढञ्) चामडानी मशकमां थनार या होनार, चामडानी मशकमां रहेनार.

दार्दुर पु. (दर्दुर इवापायमेव उदकमयोऽस्त्यस्य प्रकृतिः ताम्) दक्षिणावर्त शंख, जमणा मुखनो शंख, वाजु.

दार्दुर त्रि. (दर्दुरस्येदम् दर्दुर+अण्) मेघ संबंधी, मेघनुं, देडका संबंधी, पर्वतनुं, पर्वत संबंधी.

दार्दुरिक त्रि. (दर्दुर कलशमेव शिल्पमस्य ठञ्) माटीना कुंडी कुंडी वगेरे वासणो बनावनार कुंभार.

दार्भ त्रि. (दर्भस्येदम् अण्) दर्भ संबंधी, दर्भनुं, दर्भ नामना तृणनुं.

दार्भि पु. (दर्भस्य गोत्रापत्यम् इञ्) दर्भ ऋषिनो गोत्रज-गोत्रनो पुरुष.

दार्भ्य त्रि. (दर्भे भवः ण्य) दर्भमां होनार-थनार.

दार्व पु. ते नामनो एक देश.

दार्व पु. न. ब. एक देशनो राजा, एक देशवासी लोक.

दार्व त्रि. (दारुण इदम् अण्) लाकडानुं, लाकडानुं करेलुं.

दार्वा स्त्री. दार्व देशमां आवेली एक नदी.

दार्वाट न. (दारु इव स्थिरतया निरन्तरमिति विचारणार्थ अवस्थानम् अट् पृषो. च) मंत्रणानो विचार करवानुं स्थान, विचारघर, ओरडो, कमेरी, सभागृह, मंत्रगृह.

दार्वाघाट पु. (दारु हन्ति नखेनाऽऽहन्ति अण्) मोर, मयूर.

दार्वाघाटी स्त्री. (दार्वाघाट+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) मयूर पक्षिणी, ढेल.

दार्वाघात पु. (दारु आहन्ति आ+हन्+अण् उपपद समासः) लक्कडखोद पक्षी, सुथार पक्षी.

दार्वाघाती स्त्री. (दार्वाघात+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) लक्कडखोद पक्षिणी.

दार्वाघाट त्रि. (दारुणि आघातो यस्मात् आ+हन्+अण्) लाकडुं घानार, लाकडां घानार.

दार्विका स्त्री. (दारयतीति दृ+णिच्+ण्वुल्+ङीष् दार्वी स्वार्थे कन् अत इत्वं पूर्वह्रस्वश्च) दारुहळदरनुं उकाळेलुं मळतुं एक रसांजन रसवती, वनस्पति विशेष, गोजिह्वा नामनी औषधि, भरवाड-भोपाजी.

दार्विपत्रिका स्त्री. (दार्व्याः पत्रमिव पत्रमस्याः दार्वि-पत्र+कप्+टाप् अत इत्वम्) गोजिह्वा नामनी वनस्पति भरवाड-भोपाजी नामे वनस्पति.

दार्विपत्री स्त्री. (दार्व्याः पत्रमिव पत्रमस्याः दार्विपत्र+ङीष्) उपरनो अर्थ जुओ।

दार्वी स्त्री. (दारयतीति दृ+णिच्+ण्वुल्+ङीष् अथवा दृ+"कृषादिभ्यश्च" इति उण् ततो ङीष्) दारुहळदर, देवदारुं झाड, एक जातनी वनस्पति, दारुहळदर पीने करेलुं एक जातनुं रसांजन-रसवती.

दार्वीक्वाथोद्भव न. (दार्व्याः क्वाथादुद्भवति उद्+भू+अच्) दारुहळदरनो उकाळो पीने बनेलुं एक रसांजन-रसवती.

दार्श त्रि. (दर्शे भवः अण्) नेत्रमां होनार-थनार.

दार्श त्रि. (दर्श अमा दर्श+अण्) अमासने दिवसे होनार-थनार.

दार्शपौर्णमासिक त्रि. (दर्शे पौर्णमास्यां च भवः ठञ्) अमासे तथा पूनमे थनार.

दार्शनिक त्रि. दर्शन-मत संबंधी, अध्यक्ष.

दार्षिक त्रि. (दर्षे भवः ठञ्) दर्शमां होनार थनार.

दार्षद त्रि. (दृषदि पिष्टं दृषद् इदं वा अण्) पत्थर उपर वाटेलुं, पत्थर संबंधी.

दार्षद्वत न. (दृषद्वत्याः तीरे क्रतुः अण्) दृषद्वती नामनी नदीना किनारे करवा योग्य एक यज्ञ.

दार्ष्टान्तिक त्रि. (दार्ष्टान्तिकादिभ्यो यस्मिन् दृष्टान्तस्य प्रतिपाद्यं ठञ्) दृष्टान्तवाळु उपमेय, जे दृष्टान्त आपेलुं होय ते.

दाल न. (कुदालम् दलैः कृतं दलितम् अण्) मधनुं मध, जे पुष्पमांथी पडेलुं होय अने पाणी उपर मळेलुं मधु होय, एवी अनेकवर्ण वस्तु मध.

दाल पु. (दलैः भवम् अण्) कोदरा, मकाई.

दाल्भ्य न. (दलयति दल+णिच्+ण्वुल्) एक ऋषिनो पुत्र.

दालव पु (दलति दल्+उन् तस्याय अण्) એક પ્રકારનુ સ્થાવર ઝેર,

दाला स्त्री (दल्यते दल्+कर्मणि घञ्+टाप्) કિંપાક નામે એની ઝાડ

दालि स्त्री (दल+इन् दाडि डस्य ल वेति) દળેલું ધાન્ય, દાલ-દાળ, દાડમનુ ઝાડ, દ્વિદલ, દેવદાલીલતા

दालिका स्त्री (दालैव दालिका स्वार्थे कन् टाप् अत इत्वम्) દળેલુ શમી ધાન્ય, દાલ, દાડમનુ ઝાડ, કિંપાક વૃક્ષ

दालिम पु (दाडिम-डस्य ल) દાડમનુ ઝાડ

दाली स्त्री (दाल्यते दल्+णिच+इन्+ङीप्) દાલ, દ્વિદલ ધાન્ય, દાડમનુ ઝાડ

दाली स्त्री (जै प्रा दाली) દાલ, ફાટ ત'

दाल्भ पु व व (दल्भ्यस्य गोत्रजस्य छात्रा अण् यलोपश्च) દાલ્ભ્ય ઋષિના વિદ્યાર્થીઓ

दाल्भ्य पु (दल्भस्य गोत्रापत्य गर्गादिभ्यो यञ्) તે નામના એક ઋષિ

दाल्मि पु (दाल्यति दल्+णिच्+मि) ઇન્દ્ર

दाव पु (दुनाति दु+कर्तरि ण, उपतापार्थे भावे घञ् वा) વન-જગલ, દાવાનળ-વનનો અગ્નિ, ઉપતાપ-સતાપ

यथा—"ददर्श दाव दह्यन्त महान्त गहने वन" "अधिज्यधन्वा विचचार दावम्" रघुवशे

दावन् पु (दा+कर्मभावार्दौ औणादिको वनि) આપવા યોગ્ય, દેવા યોગ્ય

दावप पु (दाव वनवह्नि पाति पा+क) પુરૂપમેધ યજ્ઞમા ઉપયોગી કોઇ એક પુરૂપ

दावसु पु તે નામના એક ઋષિ

दावाग्नि पु (दावोद्भव अग्नि) દાવાનળ, વનનો અગ્નિ

दावानल पु (दावोद्भवो दाव एव वा अनल) દાવાનળ, વનનો અગ્નિ

दाविक त्रि (देविकाया भव देविका+अण् "दाविका शिंशपेत्यादिना आद्यच आत्) દેવિકા નામની નદીમા હોનાર, થનાર

दाश् (दाशृ(सृ)हिंसने स्वा पर स सेट् दाश्नोति-दाश्नोति) હિંસા કરવી, મારી નાખવુ

दाश् (ऋदित् दाशृ दाने चुरा उभ सक सेट् दाशयते दाशयति) દેવુ, આપવુ

दाश (ऋदित् दाशृ दाने भ्वा उभ स सेट् दाशति दाशत) દેવુ આપવુ

दाश पु (दाश्नोति हिनस्ति मत्स्यान् दाश्+घञ्) મચ્છીમાર, ધીવર

दाश पु (दाश्यते दीयते भृतिरस्मै सप्रदाने घञ्) નોકર, ચાકર

दाश पु (दशति हिनस्ति मत्स्यान् दन्श्+ट नस्य आत्) મચ્છીમાર, ધીવર, કૈવર્ત્ત, અયોગવીના પેટે થયેલ નિષાદ પુત્ર

दाशग्राम पु (दाशप्रधानो ग्राम) દાશ પ્રધાનગામ, મચ્છીમાર લોકોનુ ગ્રામ

दाशग्रामिक त्रि (दशग्रामाददूरभव देशादि चतुरर्थ्यां ठञ्) મચ્છીમારોના ગામની પાસેનો પ્રદેશ વગેરે

दाशतयी स्त्री (दश अवयवा यस्य तयप् दशतय तत स्वार्थे प्रज्ञादिभ्यो ण ङीप्) દશ અવયવ વાળી ઋગવેદ સહિતા

दाशनन्दिनी स्त्री (दाशस्य नन्दिनी) વ્યાસની માતા સત્યવતી.

दाशपुर न (दशाना पुरं यद्वा दाशान् पिपर्ति पालयति पृ+क+उ) મચ્છીમારોનુ ગામ-પુર, નાગરમોથ

दाशपूर न (दाशान् पूरयति पूर्+अण्) નાગરમોથ

दाशफली स्त्री (दाशप्रिय फलमस्या ङीप्) એક જાતની ઔષધિ

दाशमेय पु તે નામે એક દેશ

दाशरथ पु (दशरथस्यापत्य पुमान् अण्) શ્રી રામચદ્ર,

दाशरथ त्रि (दशरथस्येद अण्) દશરથ રાજાનું, દશરથ સબધી

दाशरथ त्रि (दाशरथेरिद अण्) શ્રી રામચદ્ર સબધી, શ્રી રામચદ્રનુ

दाशरथि पु (दशरथस्यापत्य पुमान् इञ्) શ્રી રામચદ્ર, શ્રી રામચદ્ર વિગેરે ચાર ભાઈ

दाशराज्ञ त्रि (दशानां राज्ञामिद अण् उपधालोप) દશ રાજાઓ સબધી

दाशरात्रिक न (दशरात्रेण निर्वृत्तं ठञ्) दश रात्रि साध्य होय सत्र—यज्ञ ते याग.

दाशरात्रिक त्रि. (दशरात्रस्येदम् ठञ्) दशरात्रिनुं दशरात्रि संबंधी.

दाशार्णक त्रि (दशार्णे भवम्) दशार्ण देशमां पेदा थनार.

दाशार्ह पु. (दश अर्हति दश—दाने णिनि अच् अर्ह+ अण्) विष्णु.

दाशार्ह त्रि. (दशार्हे भवम्+अण्) दशार्ह देशमां पेदा थनार.

दाशार्हक त्रि (दशार्ह+कन्) दशार्ह देशनां रहेवासी.

दाशी स्त्री. (दाशस्य स्त्री. स्त्रियां ङीप्) दासी, चाकरडी, कर्मिणी स्त्री मच्छीमारनी स्त्री.

दाशु त्रि (दाश्—दाने उण्) दाता, दीधेल आपेल.

दाशुरि त्रि (दाश्—हिंसा+उरिन्) हिंसक हिंसा करनार.

दाशेय पु (दाश्या धीवर्या अपत्यम् ढक्) मच्छीमारनो छोकरो चाकरडी—दासीनो छोकरो.

दाशेयी स्त्री. (दाशस्य अपत्यम् ढक् स्त्रियां ङीप्) मच्छीमारनी कन्या दासीनी पुत्री, व्यासनी माता सत्यवती.

दाशेर पु (दाशस्य अपत्यम् ढक्) मच्छीमारनो पुत्र दासीनो पुत्र.

दाशेरक पु (दाशेरकाणाम् देश. [illegible] अण्) मालवा देश मालवा देशनो राजा.

दाशेरक पु न. (,,) मालवा देशमां रहेनार.

दाशौदनिक पु. (दश ओदना यत्र यागे तस्य व्याख्यानो ग्रन्थ ठञ्) दशौदन यागना व्याख्यानरूप ग्रन्थ.

दाशप त्रि (दशन्+क दशस्य देवस्याप्रदेवादि चतुरर्थ्यां अण्) दशनी समीपनो प्रदेश विगेरे.

दाश्व त्रि. (दाशति ददाति दाश्+क्वनि, दश्वान्) उदार दाता यथावत् करनार.

दाश्वस त्रि (दाश्+दाने दास—हिंसने च क्वसु) जे आपेलुं होय ते दाता उदार, हिंसक हिंसा करनार.

दास् (दास दाने भ्वा उभ. सक. सेट् दासति दासते) देवुं आपवुं.

दास् (दास्—वधे स्वा पर. सक. सेट् दास्नोति) ठार मारवुं मारी नाखवुं पीडवुं.

दास पु (दासति दस्यु दशने द+अस्य बाहुल्यम्) शूद्र, जा मज्जा ? जेवे आ भा लखेल छे तेवो साधु, धीवर, भेखी मच्छीमार, दास दासनु विशेषण.

दास पु (दासते प्रतिग्रहे ददाति स्वामिनेऽसुम् आत्मानं वा दास्+अच्) दास—चाकर.

दास पु (दास—दाने सम्प्रदाने घञ्) दानपात्र.

दासता स्त्री (दासस्य भावः तल्) दासपणु नोकर पणु नोकरी चाकरी.

दासत्व न (दासस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.

दासदासानुदास (दासदासस्य अनुदास) सेवकना सेवकनो सेवक.

दासदासी स्त्री. (दासस्य दासी) दासीनी दासी.

दासनन्दिनी स्त्री (दासस्य नन्दिनी) व्यासनी माता सत्यवती.

दासपत्नी स्त्री. (दासस्य पत्नी) दासनी पत्नी.

दासफली स्त्री. स. क. (दास् उपक्षेपे अच् दास फलमुर पतिर्भक्षा ङा) [illegible]

दासपुर न. (दासान् पिपर्ति दास+पृ+क) मोथनी नागरमोथ.

दासपूर न (दासान् पूरयति दास+पूर्+अण्) मोथनी मोथ, नागर मोथ.

दासवर्ग त्रि (दासस्य मार्गः यस्य) जेने सेवक पुरुष होय छे ते.

दासमित्र न (दासस्य मित्रम्) चाकरनो भाईबंध.

दासमित्रिक त्रि (दासमित्र [illegible] सौवीरेषु ठञ्) चाकरनां मित्रनी समीपनो प्रदेश विगेरे.

दासमीय त्रि (दशमे [illegible]) दशमदेशमां उत्पन्न थनार, होनार गृहस्थ धर्मां अभिरत [illegible] उत्पन्न थनार.

दासवेश पु. (दासस्य [illegible]) चोर बौद्धनो नाश.

दासिका स्त्री (दासति आत्मानं दास्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) દાસી, ચાકરડી, શુદ્ર જાતિની સ્ત્રી, વેશ્યા

दासित त्रि (दास्+क्त+इट्) ફેંકેલું, ઉડાડેલું, ખોયેલું નાશ કરેલું

दासी स्त्री (दासति ददाति आत्मानं दास्+अच् स्त्रियां ङीप्) દાસની સ્ત્રી, ચાકરડી, દાસી, કોળણ, કૈવર્ત્તની સ્ત્રી, માછીમારની સ્ત્રી, શૂદ્રની સ્ત્રી, વેશ્યા, એક જાતની વનસ્પતિ-કાગડિયું, વેદી, એક નદી

दासीभारादि पु વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ સ ચ યથા—दासीभार, देवहूति, देवभूति, देवलाति, वसुनीति, औषधिचन्द्रमा

दासीसभ न (दासीनां सभा "अशाला च" अनेन क्लीबत्वम्) દાસીઓની સભા, દાસીઓનો સમૂહ

दासेय पु (दास+स्वार्थे ढक्) કોળી, વાઘરી, કૈવર્ત્ત

दासेयी स्त्री (दासेय+स्त्रियां ङीप्) દાસી, ચાકરડી, વ્યાસની માતા સત્યવતી

दासेर पु (दास्या अपत्यम् ढक्) શૂદ્ર, કોળી, વાઘરી દાસીપુત્ર વિગેરે

दासेर पु (दास+बाहुल्कात् एरच्) ઉંટ

दासेरक पु (दासेर+स्वार्थे कन्) ઉંટ, શૂદ્ર, કોળી, વાઘરી, દાસપુત્ર

दासेरक पु ब व લોકવિશેષ

दासेरकी स्त्री (दासेरक+स्त्रियां ङीप) દાસી, ચાકરડી, કોલણ, વાઘરણ, દાસીપુત્રી, ઉંટડી.

दासेरी स्त्री (दासेर+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

दास्य न (दासस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) દાસપણું—ચાકરી, નોકરી, दासता શબ્દ જુઓ

दास्यमान त्रि (दा+कर्मणि स्यमान) ભવિષ્યકાલમાં દાનમાં આપવા લાયક કોઇ વસ્તુ, ઓગણીસ પિણ્ડ આપવાના સ્થાનો

दास्र न (दस्रौ दवतेऽस्य अण्) અશ્વિની નક્ષત્ર

दाह पु (दह्+भावे घञ्) બાળવું, બાળી નાખવું, તાપ, સંતાપ, ગરમી

दाहक पु (दहतीति दह्+ण्वुल्) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ

दाहक त्रि („ „) બાળનાર, દહન કરનાર, દાહ કરનાર

दाहकाष्ठ न (दाहस्य दाहार्थं काष्ठमस्य) એક જાતનું અગર

दाहकाष्ठ न (दाहार्थं काष्ठम्) બાળવાનું કાષ્ઠ

दाहघ्न न (दाहं हन्ति हन्+टक्) બળતરાને નાશ કરનારૂં ઔષધ

दाहज्वर पु (दाहप्रधानो ज्वर) ગરમીનો તાવ, શરીરમાં બળતરા કરનારો જ્વર-તાવ

दाहदा स्त्री (दाह+दा+क+टाप्) નાગરવેલ

दाहन न (दह्+णिच् भावे ल्युट्) બાળવું, ડામ દેવો

दाहनागुरु न (दाहनस्य दाहनाय वा अगुरु) એક જાતનું અગર

दाहमय त्रि (दाहेन प्रचुरः प्रचुरार्थे मयट्) પુષ્કળ દાહ કરનાર, દાહમય

दाहवत् त्रि (दाहोऽस्यास्तीति-मतुप्) દાહવાળું, બળતરાવાળું, સંતાપવાળું, ગરમીવાળું

दाहवत् अव्य (दाह+तुल्यार्थे वत्) દાહ જેવું, તાપ જેવું, ગરમી જેવું

दाहसर पु (दाहार्थं स्रियतेऽसौ सृ+आधारे अप्) મશાણ, સ્મશાન

दाहसरस् न (दाहार्थं स्रियते गम्यतेऽस्मिन्निति) ઉપરનો અર્થ

दाहहरण त्रि (दाहो ह्रियतेऽनेन हृ+ल्युट्+णिच् कर्तरि ल्यु वा) દાહને દૂર કરનાર, દાહનો નાશ કરનાર.

दाहहरण न (दाहस्य हरणं यस्मात् हृ+ल्युट्) ખસ, સુગંધીવાળો

दाहागुरु न (दाहस्य दाहार्थमगुरु) એક જાતનું અગર.

दाहिन् त्रि (दहतीति दह्+णिनि) દાહ કરનાર, બાળનાર

दाहुक त्रि („ „ बाहुलकात् उकञ्) ઉપરનો અર્થ

दाह्य त्रि (दग्धुं योग्यम् दह्+ण्यत्) બાળવા યોગ્ય, બળવા યોગ્ય.

दिक्क पु (दिक्षु कायते कै+क) વીશ વર્ષનું હાથીનું બચ્ચું

दिक्कन्या स्त्री (दिश एव कन्या) દિશારૂપ કન્યા

दिक्कर पु (दिशं स्त्रीमुखदशनं करोति कृ+टच्) યુવાન, તરૂણ, શિવ, મહાદેવ

દિક્કરવાસિની સ્ત્રી (દિક્કરે દિશિ વાસિની વસ્+ણિનિ +ઙીપ્) એ નામે એક દેવી.
દિક્કરિકા સ્ત્રી (દિક્કરિણો દિગ્ગજસ્ય સ્થાને કોમલ ક+ટાપ્ ...) એ નામે એક નદી.
દિક્કરિકા સ્ત્રી (દિક્ ...) યુવાન સ્ત્રી.
દિક્કરિણી સ્ત્રી (દિક્કરિન્ સ્ત્રિયાં ઙીપ્) દિશાની હાથિણી
દિક્કરિન્ પુ (દિક્ દિશા કરી) ઐરાવત વિગેરે દિશાઓના હાથિઓ
યથા—"ઐરાવતઃ પુણ્ડરીકો વામનઃ કુમુદોઽઞ્જનઃ । પુષ્પદન્તઃ સાર્વભૌમઃ સુપ્રતીકશ્ચ દિગ્ગજાઃ ॥ અમરે.
દિક્કરી સ્ત્રી (દિશ ... કરી ... દિશ્+ ક+અપ્+ઙીપ્) યુવાન સ્ત્રી.
દિક્કુમાર જૈન શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક દેવગણ, ભુવનપતિ દેવની એક જાતિ વિશેષ.
તથા ચ—...
દિક્ચક્ર ન. (દિશાં ચક્રમ્) દિશાચક્ર.
દિક્ચક્રવાલ ન (દિશાં ચક્રવાલં સમૂહમ્) દિશાઓનો સમૂહ.
દિક્ચક્રવાલ ન. (દે. પ્રા. દિશાચક્રવાલ) એક પ્રકારનું તપ.
દિક્ચક્રસાર પુ. (દે. પ્રા. દિશાચક્રસાર) વિદ્યાધરોનું એક નગર.
દિક્ચર ત્રિ (દિશ્ ચરતીતિ ચર્+ટ) દિશાચર, જુદી જુદી દિશાઓમાં ફરનાર.
દિક્પતિ પુ. (દિશાં પતિઃ) ઇન્દ્ર વિગેરે દિશાઓના પતિ, સૂર્ય વિગેરે ગ્રહ.
યથા—"સૂર્યે શુક્રઃ ક્ષમાપુત્રઃ સૈંહિકેયઃ શનિઃ શશી। સૌમ્યસ્ત્રિદશમન્ત્રી ચ પ્રાચ્યાદિદિક્પતીશ્વરાઃ ॥ જ્યોતિસ્તત્ત્વે
દિક્પાલ પુ (દિશઃ પાલયતિ પાલિ+અણ્) આઠ દિશાઓના પાલક દેવો પ્રત્યેક જેમકે પૂર્વનો ઇન્દ્ર, દક્ષિણનો યમ, પશ્ચિમનો વરુણ, ઉત્તરનો કુબેર, ઇશાન ખૂણાનો ઇશાન, વાયવ્ય ખૂણાનો વાયુ, અગ્નિ ખૂણાનો અગ્નિ અને નૈઋત્ય ખૂણાનો નૈઋતિ.
દિક્પ્રશ પુ. (દિશ ...) દિશાપાલ દેવ.
દિક્શૂલ ન. (દિક્ષુ વિશેષ વારે શૂલમિવ) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દિશાશૂળ, જેમાં દિશાગમન વિગેરેનો ત્યાગ કરાય છે
યથા—"શુક્રાદિત્યદિને ન વારુણદિશિ ન જ્ઞે કુજે ચોત્તરં ... ન ... ।" જ્યોતિ સારસંગ્રહે.
દિક્સાધન ન. (દિશઃ સાધ્યન્તે જ્ઞાયન્તેઽનેન) દિશાઓના જ્ઞાનનું સાધન યંત્ર વિગેરે.
દિક્સ્થિતિ ન. (દિશ્સ્થિતિ દિક્સ્થાનમ્) દિશાઓનો ભાગ.
દિગંશ પુ (દિગ્સ્ય અંશ) દિશાનો એક અંશ જે જ્યોતિષમાં પ્રસિદ્ધ છે
દિગન્ત પુ (દિશ અન્તમ્)] દશાએ અન્ત, દશ આદિ જ્ઞાનથી રહિત દેશ. દષ્ટિ-મર્યાદા.
દિગન્તર ન (દિશામન્તરમવકાશ) દિશાઓના મધ્ય પ્રદેશ, દિશાઓનો મધ્ય ભાગ
દિગન્તર ન (અન્યા દિક્) અમુક દિશા અમુક બીજી દિશા
દિગન્તરાલ ન. (દિશોઽન્તરાલમ્) દિશાઓનો વચ્ચેનો પ્રદેશ
દિગમ્બર ત્રિ (દિગેવ અમ્બરં વસ્ત્ર) નગ્ન, નાગું, વસ્ત્ર પહેર્યા વિનાનું દિશા હોય જેને વસ્ત્ર છે તે.
દિગમ્બર પુ ( ) શિવ, એ નામનો એક જૈન દિગ મ્બર સંપ્રદાય.
દિગમ્બરી સ્ત્રી. (દિગમ્બરસ્ય સ્ત્રી ઙીપ્) પાર્વતી દુર્ગા દેવી.
દિગવકાશિક ન (જૈ પ્રા દિશાવગાસિક) શ્રાવક ના બારમાં વ્રતમાંનું દશમું-દિશાની નિશ્ચિત મર્યાદા બાંધવાનું વ્રત.
દિગાદિ પુ વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ. સ ચ યથા—દિશ્ વર્ગ, પૂગ ગણ પક્ષ ધાય્ય મિત્ર મેધા, અન્તર, પથિન્ રહસ્ અલીક ઉખા સાક્ષિન્ દેશ આદિ, અન્ત, મુખ, જઘન મેઘ યૂથ ન્યાય, વંશ,

देश, काल, आकाश

दिगीश पु (दिशामीश) ઇન્દ્ર વિગેરે દિક્પાલ, સૂર્ય વિગેરે ગ્રહો

दिगीश्वर पु (दिशामीश्वर) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दिगुपाधि पु (दिशामुपाधि) ઉદયાચલ વિગેરે પર્વત, જે દિશાઓની ઉપાધિ છે

दिग्गज पु (दिशि स्थितो गज) આઠ દિશાની અંદર રહેલા આઠ હાથીઓ

दिग्घस्तिन् पु (जै प्रा दिसाहत्थि) ભદ્રશાલ વનનું એક કૂટ, દિશામાં રહેલા હાથીના આકારવાળા શિખર વિશેષ, પદ્મોત્તર, નીલવન્ત, સુહસ્તી, અંજનગિરિ, કુમુદ, પલાશ, અવતંસ, રોચનાગિરિ

दिग्घस्तिकूट पु (जै प्रा दिसाहत्थिकूड) ઉપરનો અર્થ

दिग्जय पु (दिशा तत्स्थलोकानां जय) દિશાઓનો જય, દિગ્વિજય

दिग्ज्ञान न (दिशां ज्ञानम्) દિશાઓનું જ્ઞાન

दिग्ज्या स्त्री દિશાઓમાં રહેલ અંશ, જે જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ છે

दिग्दर्शन न (दिश दृश्यन्तेऽनेन दृश्+करणे ल्युट्) કમ્પાસ નામનું યંત્ર

दिग्दर्शन न (दिशां दर्शनम्) દિશાઓનું અવલોકન, દિશા જોવી તે

दिग्दाह पु (दिशां दाह) દિશાઓનો દાહ, અનિષ્ટ સૂચક એક ઉત્પાત, દિશાઓનું સ્વાભાવિક રાતપણું દેખાય છે તે

दिग्देवता स्त्री (दिशां तन्मर्यादानां देवता साक्षिभूतेव) દિશાઓની મર્યાદા જણાવનાર સ્થાપિત દેવ, દિશાઓના અધિષ્ઠાયક દેવ

दिग्ध पु (दिह्यते स्म दिह्+क्त) વિષવાળું બાણ, અગ્નિ, સ્નેહ, પ્રબન્ધ, કથા, કહાણી, મલમ, ઉવટન, વનસ્પતિ ચિત્રો

दिग्ध त्रि (दिह्+क्त) લીંપેલ, ખરડેલ, ચોપડેલ

दिग्बल न (दिग्निमित्त ग्रहाणां बलम्) દિશા નિમિત્તે ગ્રહોનું બળ, જે જ્યોતિશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ છે

दिग्बलिन् पु (दिग्बलमस्त्यस्य इनि) દિશા નિમિત્ત બળવાળો ગ્રહ વિગેરે

दिग्व्रत न (जै प्रा दिसाव्वय-दिसिव्वय) શ્રાવકનું છટ્ઠું વ્રત

दिग्वक्त्र न (दिग्भेदे वक्त्र यस्य) નીચેનો શબ્દ જુઓ

दिग्वदन न (दिग्भेदे वदन यस्य) પૂર્વ વગેરે દિશાના ભેદે તે તે દિશામાં રહેલ મુખવાળી અમુક રાશિ

दिग्वस्त्र पु (दिग्रूप वस्त्रमस्य) દિગમ્બર જૈન, શિવ.

दिग्वस्त्र त्रि (,, ,,) નગ્ન, નાગું

दिग्वारण पु (दिक्षु स्थितो वारण) દિશાનો હાથી

दिग्वासस् पु (दिश एव वासोऽस्य) દિગમ્બર જૈન, મહાદેવ, શિવ, શંકર

दिग्वासस् त्रि (,, ,,) નગ્ન નાગું

दिग्विजय पु (दिशां तत्स्थनृपलोकानां विजय) દિશાઓનો જય, દિશાઓમાં તે તે રાજાના દેશોની જીત

दिग्विभाग पु (दिशां विभाग) પૂર્વ, પશ્ચિમ, ઉત્તર, દક્ષિણ વિગેરે દિશાનો ભાગ

दिग्विभावित त्रि (दिक्षु विभावितम्) સર્વ દિશાઓમાં કીર્તિથી પ્રસિદ્ધ થયેલું

दिग्व्यापिन् त्रि (दिक्षु व्यापी) દિશાઓમાં વ્યાપનાર

दिग्विरमण न (जै प्रा दिसीवेरमण-विरमण) જૈન ગૃહસ્થોનું એક દિશા સંબન્ધી વ્રત-નિયમ વિશેષ

दिङ्क पु (स्फोटनकाले दिङ् इति कृत्वा कायति दिङ् कै+क) લીખ, જૂ

दिङ्नक्षत्र न (दिशि दिग्भेदेन स्थित नक्षत्रम्) અમુક અમુક દિશામાં રહેલ નક્ષત્ર

दिङ्नाग पु (दिशि स्थितो नाग) દિશાનો હાથી યથા—"दिङ्नागानां पथि परिहरन् स्थूलहस्तावलेपान्"।

मेघदूते

दिङ्मण्डल त्रि (दिशां मण्डलम्) દિશાઓનું મંડલ, સર્વ દિશા

दिङ्मात्र न (दिशेव मात्रच्) અમુક એક ભાગ

दिङ्मुख त्रि (दिश प्रति मुखमस्य) દિશા તરફ જેનું મુખ હોય તે, દિશા તરફ જોનાર

दिङ्मूढ त्रि (दिशि मूढ) અમુક કઇ દિશામાં છે એની અથવા કઈ દિશામાં જવું એની પણ જેને ખબર પડતી નથી તેવું-ભ્રમિત

दिण्डि पु (डिण्डि पृषोदरादित्वात् साधुः) એક જાતનું વાજિંત્ર.

दिण्डिर पु. (डिण्डिर पृषो „) એક જાતનું વાજિંત્ર.

दित त्रि (दीयते स्म दो+कर्मणि क्त इत्वम्) કાપેલ, તોડેલ.

दिति स्त्री. (दो खण्डने भावे+क्तिन्) દૈત્યોની માતા, કશ્યપની પત્ની.

दिति स्त्री (दो खण्डने भावे क्तिन् इत्वम्) છેદવું, તોડવું, કાપવું.

दिति पु (दा+क्तिन्+इ) એક રાજાનું નામ.

दिति त्रि. (दा+क्तिन्+इ) આપનાર, દેનાર, દાતા.

दितिज पु (दितेर्जातो जन्+ड) રાક્ષસ, દૈત્ય.

दितितनय पु. (दितेस्तनयः) દૈત્ય, અસુર, રાક્ષસ.

दितिपुत्र पु (दितेः पुत्रः) રાક્ષસ, અસુર.

दितिसुत पु. (दितेः सुतः) „ અસુર.

दितिसूनु पु. (दितेः सूनुः) „ રાક્ષસ.

दिती स्त्री. (दिति+ङीप्) દૈત્યોની માતા, કશ્યપની પત્ની.

दित्य पु. (दितौ भवः यत्) અસુર, દૈત્ય, રાક્ષસ.

दित्य त्रि (दितिं खण्डनं अर्हतीति खण्डित यत्) કાપવા યોગ્ય, છેદવા યોગ્ય.

दित्यवाह पु. (दित्यं द्विवर्षं वहतीति वह्+ण्वि) બે વર્ષનું પશુ.

दित्सा स्त्री (दातुमिच्छा दा+सन्+अ अभ्यासलोप भावे अ) દાન કરવાની ઇચ્છા.

दित्सु त्रि (दातुमिच्छुः दा+सन्+उ) દાન કરવા ઇચ્છનાર, આપવાની ઇચ્છાવાળું.

दिदेविषत् त्रि (दिव्+सन्+शतृ) ખેલવાને ઇચ્છતું, ક્રીડા કરવાને ઇચ્છતું.

दिदृक्षमाण त्रि. (दृश्+सन्+शानच्+मुक्) જોવાને ઇચ્છતું, ઉપાસવાની ઇચ્છાવાળું.

दिदृक्षा स्त्री. (द्रष्टुमिच्छा दृश्+सन् भावे अ टाप्) જોવાની ઇચ્છા, ઉપાસવાની ઇચ્છા.

दिदृक्षावत् त्रि. (दिदृक्षा+मतुप् मस्य वः) જોવાની ઇચ્છાવાળું, ઉપાસવાની ઇચ્છાવાળું.

दिदृक्षु त्रि. (द्रष्टुमिच्छुः दृश्+सन्+उ) જોવાની ઇચ્છાવાળું.

दिदृक्षेण्य त्रि (द्रष्टुमेषणीय दृश्+सन्+एन्य) જોવાને ઇચ્છવા યોગ્ય.

दिदृक्षेय त्रि (दिदृक्षामर्हतीति बाहुलकात् ढक्) જોવા યોગ્ય, દર્શન કરવા યોગ્ય.

दिद्यु पु. (दिद्युत् पृषोदरादित्वात् साधुः) વજ્ર, બાણ.

दिद्युत् त्रि (द्योतते दीप्यतीति द्युत्+क्विप् द्वित्वं अभ्यासस्य संप्रसारणम्) પ્રકાશિત, પ્રકાશમાન.

दिद्युत् पु. („) ઇન્દ્રનું વજ્ર, બાણ.

दिद्योतिषमाण पु (दिद्योतिषुमिच्छुः धातुः पुरः) પ્રકાશવા ઇચ્છતા ઇચ્છતું.

दिद्योतिषा स्त्री. (दिद्योतितुमिच्छा) પ્રકાશવાની ઇચ્છા.

दिद्योतिषु त्रि. (द्युत्+सन्+उ) પ્રકાશવા ઇચ્છનાર, પ્રકાશ કરવાને ઇચ્છતું.

दिधक्षत् त्रि (दह्+सन्+शतृ) બાળવા ઇચ્છતું, બાળવા ઇચ્છતું.

दिधक्षमाण त्रि (दह्+सन् शानच्+मुक्) બાળવાને ઇચ્છતું, બાળવાને ઇચ્છતું.

दिधक्षत् त्रि (दह्+सन्+शतृ) બાળવાને ઇચ્છતું.

दिधक्षा स्त्री (दग्धुमिच्छा दह्+सन् भावे अ टाप्) બાળવાની ઇચ્છા.

दिधक्षु त्रि (दग्धुमिच्छुः दह्+सन्+उ) બાળવાને ઇચ્છનાર, બાળવાને ઇચ્છનાર.

दिधि स्त्री (धारयतीति धा+कि+द्वित्वम्) ધન, ધૈર્ય, સ્થિરતા.

दिधिषाय्य न (धार्यते आज्यादि धा+आय्य+द्वित्व+इत्व+षुक्) ઘી, ધાર, કૃત્રિમ મિત્ર.

दिधिषाय्य त्रि. (धारयतीति धा+आय्य+द्वित्व+इत्वम्+षुक्) ધારણ કરનાર.

दिधिषु पु (दिधिं धैर्यं स्यति दिधि+षो+बाहुलकात् कु अलुक्समासेन यद्वा दिधिषूं इच्छति क्यच् दिधिषू च कर्तृ इत्यर्थ) બે વાર પરણેલી સ્ત્રીનો બીજો પતિ.

दिधिषु स्त्री (दिधिं धैर्यं स्यति स्यति इतिरत्वपि दिधि+षो+कु अथवा दिधिषु कर्मणिधर्मकर्तरि इच्छति दिधिषु+क्यच् दिधिषू क्विप्) કુમારિકાની મોટી બહેન પરણ્યા વિના પરણનારી સ્ત્રી, ફરી પરણેલી સ્ત્રી.

दिधिषु त्रि (दिधिं धैर्यं स्यति दधि+बाहुलकात् दिधिषु कु अलुक्समासेन धारक च) ધૈર્યને ધારણ કરનાર.

धैर्यने ઇચ્છનાર

दिधिषू स्त्री (दधाति पाप, धिष्यते वा दिधिं धैर्य इन्द्रियदौर्बल्यात् स्यति इति वा धा+विष् वा ऊ यद्वा दिधि सो+क्व) બે વાર પરણેલી સ્ત્રી, મોટી બ્હેન કુંવારી હોય છતાં પરણેલી નાની બ્હેન
यथा—"ज्येष्ठाया यद्यनूढाया कन्यायामुह्यतेऽनुजा ।
सा चाग्रे दिधिषूर्ज्ञेया पूर्वा तु दिधिषू स्मृता" ॥
उद्वाहतत्वे

दिधिषू त्रि (दिधिं धैर्य इच्छति इष्+क्विप्+क्व) धैर्यने वारणु करनार धैर्यने ઇચ્છનાર

दिधिषूपति पु (दिधिषूर्द्विरूढा तस्या स्वामी) બે વાર પરણેલી સ્ત્રીનો પતિ, મોટી બ્હેન કુંવારી હોય છતાં પરણેલી નાની બ્હેનનો પતિ, મરણ પામેલા ભાઇની સ્ત્રીને રાખી બેઠેલો પુરુષ

दिधीषू स्त्री "दिधिषु" શબ્દ જુઓ

दिधीषूपति पु "दिधिषूपति" શબ્દ જુઓ

दिन पु न (द्यति तम दो खण्डने इनच् आकार-लोप दी क्षये दीयते नाशयति तम इति वा नक् ह्रस्व) દિવસ

दिनकर पु (दिन करोति कृ+ट दिने कर किरणो वाऽस्य) સૂર્ય

दिनकर पु આકડાનુ ઝાડ

दिनकरतनय पु (दिनकरस्य तनय) શનિ ગ્રહ, યમ, સુગ્રીવ, કર્ણરાજા

दिनकरसुता स्त्री (दिनकरस्य सुता) સૂર્યની પુત્રી, યમુના નદી, તાપી નદી
यथा—"उदग्रहर्म्यावलिमाश्रितानां यत्राङ्गनानां नयनोत्पल श्री । गङ्गां सखीं स्वामवलोकितु द्राक् स्वर्गं गता सूर्य सुतेव भाति" ॥ जीवधरचम्पूः

दिनकरपुत्र पु (दिनकरस्य पुत्र) શનિગ્રહ, યમ, સુગ્રીવ, કર્ણ રાજા

दिनकरपुत्री स्त्री (दिनकरस्य पुत्री) दिनकरतनया શબ્દ જુઓ

दिनकरसुत पु (दिनकरस्य सुत) दिनकरतनय શબ્દ જુઓ

दिनकरसुता स्त्री (दिनकरस्य सुता) दिनकरपुत्री શબ્દ જુઓ

दिनकरसूनु पु (दिनकरस्य सूनु) दिनकरतनय શબ્દ જુઓ

दिनकरात्मज पु (दिनकरस्य आत्मज) दिनकरपुत्र શબ્દ જુઓ

दिनकरात्मजा स्त्री (दिनकरस्य आत्मजा) दिनकरसुता શબ્દ જુઓ

दिनकर्तृ पु (दिन करोति दिन+कृ+तृच्) સૂર્ય

दिनकिरण पु (दिने किरण यस्य) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिनकृत् पु (दिन करोति कृ+क्विप्+तुक्) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दिनकेशव पु (दिनस्य केशव इव अन्तकत्वात्) અંધારુ, અંધકાર

दिनक्षय पु (दिनस्य तिथे क्षय) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તિથિનો ક્ષય, તિથિ ક્ષય

दिनचर्या स्त्री (दिनस्य चर्या) દિવસનુ કર્તવ્ય

दिनज्योतिस् न (दिनस्य ज्योति) સૂર્યનુ તેજ, સૂર્યનો તાપ, સૂર્યનો પ્રકાશ

दिनदुःखित पु स्त्री (दिनमुद्दिश्य दुःखित उत्कठिन) ચકવો, ચકવા પક્ષી, ચકવી

दिनप पु (दिन पाति पा+क) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, રવિવાર વગેરે વાર

दिनपति पु (दिनस्य पति) ઉપરનો અર્થ

दिनपात पु (दिनस्य चान्द्रदिनस्य तिथे पात) તિથિનો ક્ષય

दिनपिण्ड पु (दिनस्य पिण्ड) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અહર્ગણ

दिनप्रणी पु (दिन प्रणयति करोति प्र+णी+क्विप्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ.

दिनप्रवेश पु જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દિવસપ્રવેશ

दिनबन्धु पु (दिनस्य बन्धु) સૂર્ય, અર્કવૃક્ષ

दिनबल पु (दिने बल यस्य) સૂર્ય ગ્રહ, ગુરૂ ગ્રહ, શુક્ર ગ્રહ, કુંભ રાશિ, મીન રાશિ, સિંહ રાશિ, વૃશ્ચિક રાશિ

दिनबल न (दिनस्य बल) દિવસનુ બળ

दिनमणि पु (दिने मणिरिव प्रकाशकत्वात्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

अर्जुन वृक्ष-सादड
बृहमल पु (बृहन्मल) उपर प्रमाणे अर्थ
बृहस्पति पु (बृहतां वाचां पतिः पृषो. नि.) देव-गुरु देवाचार्य. एक ग्रह.
"समस्तवेदोऽपि बृहस्पतिसमुज्ज्वल: संमतिना पथा— त्वामवसत विरोधविपक्षमसी शत्रुवं नामने" भर्तृहरि
बृहस्पतिचक्र न. (बृहस्प. चक्रम्) साठ वरसनुं एक चक्र.
बृहस्पतिवार पु एक वार.
बृ (भ्वा. उभ. स. सेट् बृणति-बृणीते) वरवुं, स्वीकारवुं, पसंद करवुं
बे (भ्वा. उभ. स. अनिट् वयति-ते) वणवुं
बेकट पु जवेरी, सुवर्णनीयो नाटक करनारो, एक जातनुं माछलुं
बेग पु (विज्+घञ्) प्रवाह, वेग, खुशी, क्रम, रेतस्, जय, मळद्वार ? ळ, बीज, मूलनिरूढ वगेरेने बहार काढवानो एक मल न्यायमां कहेल एक संस्कार.
वेगतस् अव्य (वेग+तसमर्थे तसिल) वेगथी, उतावळथी, उत्सुकताथी.
वेगराध पु (वेगस्य रोधः) वेगनो अटकाव.
वेगरोधन न (वेग+रुध्+ल्युट्) वेग रोकवो ते.
वेगवत् त्रि (वेग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) वेगवाळुं
वेगवत्तम त्रि (वेगवत्+अतिशये तमप्) अत्यन्त वेगवाळुं
वेगवत्तर त्रि. (वेगवत्+अतिशये तरप्) वधु वेगवाळुं
वेगविधारण न. (वेगस्य विधारणम्) वेग रोकवो. वेग धारण करवो.
वेगसर पु (वेगेन सरति सृ+ट) अश्वतर खच्चर.
वेगसर त्रि (वेगेन सरति सृ+ट) वेगथी जनार.
वेगसरी स्त्री. (वेगसर+स्त्रियां जाति. ङीष्) वेगथी जनार स्त्री अश्वतर खच्चरी
वेगाघात पु (वेगस्य आघातः) वेग अटकाववो, वेगनुं रोकाणुं
वेगिता स्त्री. (वेगिन्. भावे तल्+टाप्) वेगवाळुं होय ते, वेगवाळापणुं
वेगित्व न (वेगिनो भावः त्व) वेगवाळापणुं.
वेगिन् त्रि. (वेग+अस्त्यर्थे इनि) वेगवाळुं अत्यन्त वेगवाळुं, मात्र.
वेगिन् पु. (,, ,,) बाज पक्षी दूत वेगीलो
वेगिनी स्त्री. (वेग+इनि+ङीप्) नदी, वेगवाळी स्त्री.
वेचा स्त्री. (विच्+अच्+टाप्) भाडुं, पगार.
वेजानी स्त्री. (विज्+अनट्+आनी+ङीष्) सोमराज वनस्पति.
वेट पु. (विट्+घञ्) धातु छिद्र करवानुं ओजार.
वेटमिका स्त्री (वेटमि+कन्+टाप्) वेणमी-एक जातनी जमी रेटली.
वेडा स्त्री (वेड+स्त्रियां टाप्) नौका-वहाण.
वेण् (भ्वा. उभ. स. सेट् वेणति-ते) जाणवुं, संभळवुं, चाक्षि सहन करवुं, वगुं, चितववुं, विचारवुं
वेण पु. (वेण्+अच्) एक जातनो वर्णसंकर पुत्र राजानो पिता एक राजा.
वेणि पु. (वेण्+इन्) त्रिवेणी आगळ आवेल देश, गोल, प्रवाह, मेघ, पाणीनो प्रवाह, देवताड वृक्ष, गंगा-यमुना-सरस्वतीनो संगमतुं स्थान-त्रिवेणी-प्रयाग क्षेत्र, ते नामे एक नदी.
वेणिका स्त्री. (वेणि+स्वार्थे कन्+टाप्) त्रिवेणी आगळ रहेल देश मोटो, प्रवाह.
वेणी स्त्री (वेण्+इन्+ङीप्) वेणि पु शब्द जुओ. "श्यामावर्ती विलसन्ययोवा सितासितावर्तवाणी वेण्णी.
वेणीर पु. (वेण्+ईरन्) अरीठानुं झाड.
वेणु पु (वेण्+उण्) वांस, वांसनो बिहार वांसनो, वाडि ते नामे एक राजा.
वेणुक न (वेणुरिव वेष्टनोऽस्यास्ति वा कन्) परोणी, वांसळी.
वेणुकर्कर पु. (वेणुरिव कर्करः) करीर वृक्ष.
वेणुज पु. (वेणुतो जायते, जन्+ड) वांसनो जव-जोतलो.
वेणुज त्रि. (वेणुतो जायते जन्+ड) वांसनी वाळी वगेरे वांसथी उत्पन्न थनार.
वेणुदध्म पु. (वेणोः ध्मा) वांसनी वांसळी
वेणुध्म पु. (वेणु धमी धमति, ध्मा+क) वांसळी वगाडनार.

बृहच्छरीर न (बृहच्च तत् शरीरञ्च) મોટું શરીર.
बृहच्छरीर त्रि (बृहत् शरीर यस्य) મોટા શરીરવાળું
बृहच्छल्क पु (बृहत् शल्को यस्य) એક જાતનું માછલું
बृहज्जन पु (बृहञ्चासौ जनश्च) મોટો માણસ
बृहड्ढक्का स्त्री (बृहती चासौ ढक्का च) મોટું નગારૂં
बृहत् त्रि (बृह्+अति) મોટું, વિશાળ
बृहतिका स्त्री (बृहती+संज्ञा० कन्+टाप् ह्रस्व) ઉત્તરીય વસ્ત્ર, રીંગણી, ભોરીંગણી
बृहती स्त्री (बृहत्+गौरा ङीप्) મોટી સ્ત્રી, નાની રીંગણી, પાણીની ઝારી વગેરે, ભોરીંગણી, વાણી, સરસ્વતી, નવ અક્ષરના ચરણવાળો છન્દ
बृहतीपति पु (बृहत्या पति) બૃહસ્પતિ
बृहत्क त्रि (बृहत् प्रकार, बृहत्+संज्ञा० कन्) મોટું
बृहत्कन्द पु (बृहत् कन्द यस्य) ગાજર, વિષ્ણુકન્દ
बृहत्काय त्रि (बृहती काया यस्य) મોટા શરીરવાળું
बृहत्काय पु (बृहच्चासौ कायश्च) મોટું શરીર
बृहत्कालशाक पु (बृहत् महान् कालशाक) એક જાતનું શાક
बृहत्काश पु (बृहञ्चासौ काशश्च) એક જાતનું ઘાસ
बृहत्कुक्षि त्रि (बृहत्कुक्षि यस्य) મોટા પેટવાળું
बृहत्ताल पु (बृहत् ताल) હિંતાલ વૃક્ષ
बृहत्तिक्ता स्त्री (बृहती चासौ तिक्ता च) પાઠા વનસ્પતિ
बृहत्तृण न (बृहत् तृण यत्र) વાંસનું ઝાડ
बृहत्त्वच् पु (बृहती त्वक् यस्य) તે નામે એક ઝાડ
बृहत्पत्र पु (बृहत् पत्र यस्य) હસ્તિકન્દ વૃક્ષ
बृहत्पत्रा स्त्री (बृहत् पत्र यस्या) ત્રિપર્ણિકા વનસ્પતિ
बृहत्पाटलि पु (चुरा पट्-अलि, बृहच्चासौ पाटलिश्च) ધતુરાનું ઝાડ
बृहत्पाद पु (बृहत् पादो मूल यस्य) વડનું ઝાડ
बृहत्पाद त्रि (बृहत् पादो यस्य) મોટા પગવાળું
बृहत्पालिन् पु (बृहत पालयति, पाल्+णिनि) જંગલી જીરૂ
बृहत्पीलु पु (बृहश्चासौ पीलुश्च) મોટા પીલુનું ઝાડ
बृहत्पुष्प न (बृहच्च तत् पुष्पञ्च) મોટું ફૂલ
बृहत्पुष्प त्रि (बृहत् पुष्प यस्य) મોટા ફૂલવાળું
बृहत्फल न (बृहच्च तत् फलञ्च) મોટું ફળ
बृहत्फल त्रि (बृहत् फल यस्य) મોટા ફળવાળું
बृहत्फला स्त्री (बृहत् फल यस्या) કડવીતુંબડી, કોળાનો વેલો, મોટા જાબુનું ઝાડ, બીજોરાનું ઝાડ
बृहत्सामन् न (बृहत् साम) તે નામે એક સામ
बृहदङ्ग पु (बृहत् अङ्ग यस्य) હાથી
बृहदङ्गी स्त्री (बृहदङ्ग+स्त्रियां जाति ङीष) હાથણી
बृहदम्ल पु (बृहच्चासौ अम्लश्च) તે નામે એક ઝાડ
बृहदेला स्त्री (बृहती चासौ एला च) મોટી એલાયચી
बृहद्ग्रह पु (बृहद् ग्रह यस्मिन्) તે નામનો એક દેશ
बृहद्गोल न (बृहद् गोल गोलाकार फलम्) તરબુજ
बृहद्दल पु (बृहद् दलमस्य) એક જાતનું લોધરવૃક્ષ, હિંતાલવૃક્ષ
बृहद्बल न મોટું બળ
बृहद्भट्टारिका स्त्री (बृहती चासौ भट्टारिका च) દુર્ગા દેવી, પાર્વતી
बृहद्भानु पु (बृहद् भानु किरणो यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ
बृहद्रथ पु (बृहद् रथोऽस्य) ઇન્દ્ર, એક જાતનું યજ્ઞ પાત્ર, તે નામનું એક સામ
बृहद्राव पु (बृहञ्चासौ रावश्च) મોટો શબ્દ
बृहद्राविणी स्त्री (बृहद्राविन्+स्त्रियां ङीप्) એક ઘુવડ માદા
बृहद्राविन् पु (बृहद् रौति, रु+णिनि) એક જાતનું ઘુવડ પક્ષી
बृहद्राविन् त्रि (बृहद्राव+अस्त्यर्थे इति) મોટા શબ્દવાળું
बृहद्वल्क पु (बृहत् वल्कमस्य) પટ્ટિકાલોધ્રવૃક્ષ
बृहद्वात पु (बृहत् वातो धातुभेदो यस्मात्) તે નામે એક ઝાડ
बृहद्वारुणी स्त्री (बृहती चासौ वारुणी च) મહેન્દ્રવારૂણી વનસ્પતિ
बृहद्बीज पु (बृहत् बीजमस्य) આમ્રાતક-અંબાડો વૃક્ષ
बृहन्नड पु (बृहन्नलो यस्य डलयोरभेदात्) અર્જુન,

वेदना स्त्री. (विद्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ પીડા, દુઃખ, બૌદ્ધના પાંચ સ્કન્ધ પૈકી એક.

वेदनास्कन्ध पु. ઉપર પ્રમાણે.

वेदनिन्दक पु. (वेद निन्दति निन्द्+ण्वुल्) બૌદ્ધ નાસ્તિક.

वेदनिन्दक त्रि. („) વેદની નિન્દા કરનાર.

वेदनिन्दा स्त्री. (वेदस्य निन्दा) વેદની નિન્દા.

वेदनीय त्रि. (विद्+कर्मणि अनीयर्) જાણવા લાયક, જણાવવા લાયક, અનુભવવા યોગ્ય, ભોગવવા લાયક.

वेदपारग त्रि. (वेदपारं गच्छति गम्+ड) વેદના પારને પામેલ.

वेदपारगत त्रि. (वेदस्य पारं गतः) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

वेदपुण्य न. (वेदस्य पुण्यम्) વેદનું પુણ્ય.

वेदमातृ स्त्री. (वेदस्य माता) ગાયત્રી મન્ત્ર.

वेदय त्रि. (विद्+य) જાણનાર, પામનાર.

वेदयत् त्रि. (विद्+णिच्+शतृ) જણાવતું.

वेदयितृ त्रि. (विद्+णिच्+तृच्) જણાવનાર.

वेदरहस्य न. (वेदस्य रहस्यम्) વેદનો મર્મ.

वेदरक्षा स्त्री. (वेदस्य रक्षा) વેદનું રક્ષણ.

वेदरक्षितृ त्रि. (वेदस्य रक्षिता) વેદનું રક્ષણ કરનાર.

वेदवचन न. (वेदस्य वचनम्) વેદની વાણી, વેદનું વચન.

वेदवत् पु. (वेदोऽभ्यस्यत्वेनाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) વેદાભ્યાસી બ્રાહ્મણ.

वेदवती स्त्री. (वेद ज्ञानमस्त्यस्याः वेद+मतुप् स्त्रियां ङीप्) કુશધ્વજ રાજાની કન્યા.

वेदवाक्य न. (वेदस्य वाक्यम्) વેદનું વચન.

वेदवास पु. (वेदस्य वासो यत्र) બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મા.

वेदविद् त्रि. (वेदं वेत्ति विद्+क्विप्) વેદ જાણનાર.

वेदवित् पु. ( ) વિષ્ણુ.

वेदविद्वस् त्रि. (वेदेषु विद्वान्) વેદ જાણનાર.

वेदवृत्त (वेदस्य वृत्तम्) વેદનો મત.

वेदव्यास पु. (वेदान् व्यस्यति, वि+अस्+अण्) પરાશરના પુત્ર એક મુનિ.

वेदश्रुत पु. (विद् श्रुत) જાણનાર પામનાર.

वेदसंमत त्रि. (वेदेन संमतः) વેદે માનેલ.

वेदाङ्ग न. (वेदस्याङ्गमिव) વેદનું અંગ–શિક્ષા કલ્પ વિગેરે.

वेदादि पु. (वेदस्यादिरिव) ૐકાર.

वेदाधिगम पु. (वेदस्याधिगमः) વેદનું જ્ઞાન, વેદ પ્રાપ્તિ.

वेदाधिगमन न. (वेदस्याधिगमनम्) ઉપરનો અર્થ.

वेदाधिप पु. (वेदस्याधिपः) બૃહસ્પતિ–મંગળ–શુક્ર–બુધ–વિષ્ણુ.

वेदाधिपति पु. (वेदस्य अधिपतिः) ઉપરનો અર્થ.

वेदाध्ययन न. (वेदस्य अध्ययनम्) વેદનો અભ્યાસ.

वेदाध्यायिन् त्रि. (वेदमधीते) વેદનો અભ્યાસ કરનાર.

वेदाध्यापक त्रि. (वेदस्याध्यापकः) વેદ ભણાવનાર.

वेदाध्यापन न. (वेदस्याध्यापनम्) વેદ ભણાવવો તે.

वेदान्त पु. (वेदस्यान्तः) ઉપનિષદરૂપ વેદભાગ, શારીરિક સૂત્રભાષ્ય વિગેરે.

वेदान्तग त्रि. (वेदान्तं गच्छति, गम्+ड) વેદાન્ત શાસ્ત્રને જાણનાર.

वेदान्तविद् (वेदान्तं वेत्ति विद्+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वेदान्तिन् (वेदान्तो ज्ञेयत्वेनास्त्यस्य इनि) વેદાન્ત શાસ્ત્ર જાણનાર.

वेदाभ्यास पु. (वेदस्य अभ्यासः) વેદનો અભ્યાસ.

वेदार पु. કાચંડો, કાકીડો.

वेदारि स्त्री. (वेदार+स्त्रियां जातौ ङीप्) કાકીડી.

वेदावास पु. (वेदस्य आवासो यत्र) બ્રહ્મા, બ્રાહ્મણ.

वेदि (वेद+इञ्) એ નામે નામે બૃહસ્પતિ.

वेदि पु. (विद्+इन्) પંડિત.

वेदि स्त्री (विन्दते पुण्यमस्यामिति, विद्+इन्) યજ્ઞને માટે કરેલી જમીન, આંગણાની વીદી, ઓટલો, વિવાહ વિગેરેમાં વેદવિધિથી કરેલી ઓટલી, યજ્ઞ બાંધવા માટે કરેલી ચોખ્ખી સાફ જમીન.

वेदिका स्त्री (वेदि+स्वार्थे कन्+टाप्) યજ્ઞ કાર્ય માટે પરણવા વિગેરેમાં કરાતી ચોખંડી ઓટલી.

वेदिजा स्त्री (वेद्या हौमवेदितो जाता वेदि+जन्+ड) દ્રૌપદી.

वेणुन न (वेणु+उनन्) મરી, તીખા
वेणुपत्री स्त्री (वेणोरिव पत्रमस्या) વંશપત્રી વૃક્ષ
वेणुयव पु (वेणुजातो यव इव) વાંસનો જવ-ચોખો
वेणुवाद त्रि (वेणुं वादयति, वद्+णिच्+अण्) વાંસળી વગાડનાર
वेणुवादक त्रि (वेणुं वादयति, वद्+णिच्+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वेणुबीज न (वेणो बीजम्) વાંસનો જવ-ચોખો
वेतन न (अज्+तनन् वीभाव) પગાર, ભાડું, આજીવિકા
वेतनानपाकर्मन् न (वेतनस्य अनपाकर्मन्) એક વ્યવહાર
वेतस पु (अज्+असुन्-तुक् च) નેતરનું ઝાડ
वेतसाम्ल पु (वेतस इव अम्ल) અમ્લવેતસ વૃક્ષ
वेतसी स्त्री (वेतस+स्त्रियां ङीप्) નેતરનું ઝાડ
वेतस्वत् पु (वेतसा सन्त्यत्र, वेतस्+मतुप् मस्य व) ઘણા નેતરવાળો દેશ
वेतस्वत् त्रि (वेतस्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) નેતરવાળું
वेताल पु (अज्-विच् वीभाव, तल्+घञ् कर्म) તે નામે એક મલ્લ, ભૂત જેમાં પેઠું હોય તેવું મુડદું, શિવનો એક અનુચર, એક ભૈરવ, દ્વારપાળ
वेतालभट्ट पु विक्रमादित्य રાજાની સભાનો એક કવિ
वेत्तृ त्रि (विद्+तृच्) જાણનાર, સમજનાર, મેળવનાર, પરણનાર, પહેનાર
वेत्तृ पु (,, ,,) પંડિત, આત્મજ્ઞાની
वेत्र (अज्+त्रल् वीभाव) નેતરનું ઝાડ
वेत्र न (वी+उणा त्र) છડી, લાકડી
वेत्रकीय न (वेत्र+छ+कुक्) નેતરનો સમૂહ, બહુ નેતરવાળો દેશ
वेत्रकीय त्रि (वेत्र+छ+कुक्) બહુ નેતરવાળું
वेत्रधर पु (वेत्रं धरति, धृ+अच्) છડી-લાકડી ધારણ કરનાર
वेत्रधारक त्रि (वेत्रं धारयति, धृ+ण्वुल्) છડી કે લાકડી ધારણ કરનાર
वेत्रधारक पु (,, ,,) છડીદાર, દ્વારપાલ
वेत्रवत् त्रि (वेत्र+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) છડી-લાકડીવાળું, નેતરવાળું
वेत्रवत् पु (,, ,,) દ્વારપાળ, છડીદાર
वेत्रवती स्त्री (वेत्रा बाहुल्येन सन्त्यस्या, मतुप् मस्य व ङीप्) માલવદેશમાં આવેલી એક નદી, વૃત્રાસુરની માતા, છડીદાર સ્ત્રી
वेत्रावती स्त्री (वेत्रा बाहुल्येन सन्त्यस्या मतुप् मस्य व वा दीर्घ) છડીદાર સ્ત્રી, વૃત્રાસુરની માતા
वेत्रासन न. (वेत्रनिर्मितमासनम्) નેતરનું આસન
वेत्रासुर पु તે નામે એક અસુર
वेत्रिणी स्त्री (वेत्र+अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) છડીદાર સ્ત્રી
वेत्रिन् पु (वेत्राऽस्यास्ति, वेत्र+इन्) છડીવાળું, લાકડીવાળું, નેતરવાળું
वेथृ (भ्वा आ द्विक सेट् वेथते) યાચવું, માગવું
वेद पु (विद्+अच्-घञ् वा) વિષ્ણુ, શાસ્ત્રજ્ઞાન, શાસ્ત્રોક્ત ચરિત્ર, યજ્ઞનું અંગ, દર્ભની મુઠીનો કરેલ એક પદાર્થ, ઋગ્વેદ-યજુર્વેદ-સામવેદ અને અથર્વ એમ ચાર વેદ
वेद त्रि (वेदयति विद्+अच्-णिच् विद्+अच् वा) જાણનાર, જ્ઞાની, જણાવનાર
वेदकौलेयक पु शिव, મહાદેવ.
वेदगर्भ पु (वेदो गर्भे यस्य) બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, બ્રાહ્મણ
वेदगुप्ति स्त्री (वेदाना गुप्ति) વેદનું રક્ષણ, વેદને ગુપ્ત રાખવા તે
वेदज्ञ त्रि (वेद जानाति, ज्ञा+क) વેદ જાણનાર
वेदण्ड पु હાથી
वेदण्डी स्त्री (वेदण्ड+स्त्रियां जाति ङीप्) હાથણી
वेदतत्त्व न (वेदस्य तत्त्वम्) વેદનું રહસ્ય
वेदतत्त्वज्ञ त्रि (वेदतत्त्व जानाति, ज्ञा+क) વેદના રહસ્યને જાણનાર
वेदत्रय न (त्रयाणां वेदानाम् समाहार) ત્રણ વેદ-ઋક્-યજુ અને સામ
वेदत्रयी स्त्री (त्रयाणां वेदाना समाहार) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वेदन न (विद्+ल्युट्) જાણવું તે, જ્ઞાન, સુખદુઃખનો અનુભવ, વિવાહ

वेल्ल पु. न. (वेल्ल+अच्) वावडिंग.
वेल्ल पु (वेल्ल+अच्) जवुं ते, हालवुं ते.
वेल्लज पु (वेल्ल+अच् तस्मात् जन् धातवे, जन्+ड) मरी, तीख.
वेल्लन न (वेल्ल+भावे ल्युट्) घोडा विगेरेनुं जमीन उपर आळोटवुं, हालवुं चालवुं, कामनो भोग [illegible]
वेल्लना स्त्री. (वेल्लन+क्विप् टाप्) भाजपत्री वनस्पति
वेल्लहल पु (वेल्ल इति, हल+अच्) भोगी रस-वीक
वेल्लन्तक पु (वेल्ल इत्यस्य हन्+अच्-तस्ते) भाडुं, भोर, कोनाननेो
वेल्लि स्त्री. (वेल्ल+इन्) वल्ली वेल
वेल्लिका स्त्री (वेल्लि+स्वार्थे क+टाप्) भोई आड, वेलो
वेल्लित न (वेल्ल+भावे क्त) गमन, गति, हालवुं
वेल्लित त्रि (वेल्ल+कर्तरि क्त) गयेल, हालेल, कंपित, वांकुं
वेल्ली स्त्री. (वेल्ल+इन्+वा ङीप्) वेल.
वेवी (स्वा आ सेट् वेवीते) जवुं खावुं, व्यापवुं होवुं । जवुं भेळवुं [illegible] अने प्रसरवुं, [illegible]
वेश पु (विशन्ति अस्मिन् [illegible] विश्+घञ्) वेश अथवा वस्त्रो होवुं स्थान वेश्यानुं घर [illegible]
वेश पु. (वि+अश्+अच्) ओढवानुं पेनुं [illegible]
वेशक त्रि (विश+ण्वुल्) प्रवेश करनार
वेशदान [illegible]
वेशधृक् त्रि (वेशं धरति [illegible]) वेश धारण करनार
वेशधारिणी स्त्री (वेश [illegible]) [illegible]
वेशपतित [illegible]
वेशन [illegible]

वेशन्त पु (विश्+झच्) नानुं सरोवर, तळाव, आनेओडी अग्नि, पितानुं आड
वेशभृत् त्रि. (वेशं बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्च) [illegible] वेश धारण करनार, नट, वेश धारण करनार
वेशभूषा स्त्री. (वेशस्य भूषा) वेशनो शणगार
वेशर पु (वेशं राति रा+क) खच्चर प्राणी
वेशरी स्त्री. (वेशर+स्त्रियां जाति ङीष्) खच्चर पशु
वेशवार पु. (वेशं वारयति) मसालो वघारनुं.
वेशिन् त्रि. (वेश+इनि) वेशवाळुं
वेशमन् न (विशन्त्यस्मिन् विश्+मनिन्) घर.
वेशमभू स्त्री (वेश्मनो भूः) घर करवा योग्य स्थान
वेश्य न (वेशार्थे हितं यत्) वेश्यानुं घर वेश्या पाडो
वेश्या स्त्री. (वेशमर्हति वेशेन दीव्यति व्यवहरति वा [illegible]) वेश्या स्त्री पान? वनस्पति
वेश्यागमन पु (वेश्यायाः गमः) वेश्यानी साथे मजा
वेश्यागुरु पु. (वेश्यायाः गुरु इव) वेश्यानो भाडवो
वेश्यागृह न (वेश्यायाः गृहम्) वेश्यानुं घर.
वेश्याचार्य पु (वेश्यायाः आचार्य इव) वेश्यानो भाडवो
वेश्याधार पु. (वेश्यायाः आधार) वेश्याओनो समूह
वेश्याश्रम पु. (वेश्यायाः आश्रम) वेश्यानुं घर, वेश्यावाडो
वेष पु (विष् कर्म-घञ् वा) वेश, आकार विगेरेनो फेरफार करवो ते, वेश्यानुं घर वेश्यावाडो
वेषण पु (विष् करणे ल्युट्) आवाज [illegible]
वेषणा स्त्री (वेषी [illegible]) पाणीनुं आड
वेष्ट (स्वा आ सेट् वेष्टते) वींटवुं वेरवुं
वेष्ट पु (वेष्ट+अच्) वींटवुं, वेरवुं ते, गुंदर [illegible] पाघडी
वेष्टक [illegible] ([illegible]) पाघडी
वेष्टक पु (वेष्ट+ण्वुल्) [illegible]
वेष्टक त्रि (वेष्ट+ण्वुल्) वींटनार वेरनार
वेष्टन त्रि (वेष्ट+भावे ल्युट्) वींटवुं, [illegible] मुगट, पागडी, [illegible]

वेदित त्रि (विद्+क्त) જણાવેલ
वेदितव्य त्रि (विद्+कर्मणि तव्यच्) જાણવા લાયક, જણાવવા લાયક,
वेदिता स्त्री (वेदिनो भाव, तल्+टाप्) જ્ઞાન, સમજ, જાણપણું
वेदितृ त्रि (विद्+तृच्–इट् च) જાણનાર
वेदित्व न (वेदिनो भाव त्व) જ્ઞાન, સમજણ
वेदिन् पु (विद्+णिनि) પંડિત, બ્રહ્મા
वेदिन् त्रि (विद्+णिनि) જાણનાર
वेदिनी स्त्री (वेदिन्+स्त्रियां ङीप्) જાણનારી સ્ત્રી
वेदी स्त्री (वेदि+स्त्रियां ङीप) वेदि स्त्री શબ્દ જુઓ,
वेदोदय पु (वेद विषयज्ञानमुदये यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
वेदोदित त्रि (वेदे उदित) વેદે કહેલ, વેદમાં કહેલ
वेद्य त्रि (विद्+ण्यत्) જાણવા લાયક
वेध पु (विध्+घञ) વીંધવું, વેધ, પરિધિનો નવમો ભાગ, ઉંડાઇ
"परिधिनवमभाग शुकधान्येषु वेध."
वेधक पु (विध्+ण्वुल्) કચૂરો વનસ્પતિ, અમ્લવેતસ
वेधक न (वेध+सञ्ज्ञायां कन्) ધાણા.
वेधक त्रि (विध+कर्त्रर्थे ण्वुल्) વેધ કરનાર, વીંધનાર
वेधकरण न (वेध+कृ+ल्युट्) વિંધવું
वेधकर्त्तृ त्रि (वेध+कृ+तृच्) वेधक શબ્દ त्रि જુઓ.
वेधन न (विध्+भावकरणादौ ल्युट्) વીંધવું, ઉંડાઇ
वेधनिका स्त्री (वेधनी+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) હાથીના કાન વીંધવાનું અસ્ત્ર, વીંધણી, મણીઆર લોકોનું રત્ન વિંધવાનું એક ઓજાર, મેથી
वेधनी स्त्री (विध्यतेऽनया, विध्+ल्यु+ङीप्) વીંધણી, મણીયાર લોકોનું રત્નો વિગેરે વિંધવાનું એક ઓજાર, હાથીઓના કાન વીંધવાનું અસ્ત્ર
वेधमुख्य पु (वेधे मुख्य) કચૂરો વનસ્પતિ
वेधमुख्यक पु (वेधमुख्य+सञ्ज्ञायां कन्) હળદરનું ઝાડ
वेधस् पु (वि+धा+असुन्) હિરણ્યગર્ભ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, સૂર્ય, ધોળા આકડાનું ઝાડ, પંડિત, એક રાજા.
वेधस न હાથના અંગુઠાનું મૂળ
वेधित त्रि. (वेध+इतच्) વીંધેલું, છેદેલું, છિદ્રપાડેલું.
वेधिन् त्रि (विध्+णिनि) વીંધનાર
वेधिनी स्त्री (विध्+णिनि+ङीप्) જળો, મેથી
वेध्य त्रि (विध्+ण्यत्) વીંધવા લાયક
वेन् (भ्वा प स सेट् वेनति) જવું
वेन पु (अजति, अज्–गतौ+उणा० न अजतेर्वीभाव) वेण શબ્દ पु જુઓ, બ્રહ્મા
वेन्ना स्त्री (वेन्+न+टाप्) તે નામે એક નદી
वेप् (भ्वा आ अ सेट् वेपते) કંપવું, ધ્રુજવું
वेपथु पु (वेप्+अथुच्) કમ્પ, ધ્રુજારી
"वेपथुश्च शरीरे मे रोमहर्षश्च जायते" श्रीम भग
वेपन न (वेप्+भावे ल्युट्) કંપવું, ધ્રુજવું
वेपमान त्रि (वेप्+शानच्) કંપતું, ધ્રુજતું
वेपस् न (वेप्+उणा० असुन्) કમ્પ, ધ્રુજ
वेपस् त्रि (वेप्+सञ्ज्ञायां असुन्) ચોકખું, નિર્દોષ.
वेम पु (वे+मन न आत्वम्) વણકરોની સાળ
वेमन् पु न (वे+मनिन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वेर न (अज्+रन्–वीभाव) શરીર, દેહ, રીંગણી, કેસર
वेरक पु (वेर+सञ्ज्ञा० कन्) કચૂરો વનસ્પતિ
वेरट पु એક પ્રકારની નીચ જાતિનો પુરુષ
वेल् (भ्वा प स सेट् वेलति) કંપવું, ચાલવું
वेल् (चुरा उभ स सेट् वेलयति–ते) સમયનો ઉપદેશ કરવો, વખત જણાવવો.
वेल न (वेल+अच्) ઉપવન, બગીચો
वेला स्त्री (वेल्यतेऽनया, वेल्+अच्+टाप्) કાલ, વખત, મર્યાદા, સમુદ્રનો કીનારો, હોરા રૂપી કાળ, સમુદ્રના જળનો વિકાર, અક્લિષ્ટ મરણ, રોગ, ઇશ્વર ભજન, બુધની પત્ની
"गृहणसमयवेला वर्तत शीतरश्मे" शृगारतिलके
वेलाकूल न ते नामनो એક દેશ–तामलिप्तदेश
वेलामूल न (वेलाया मूलम्) દરીયાનો કિનારો
वेल्ल् (भ्वा पर सक सेट् ऋदित् वेल्लति) ચાલવું, હાલવું

वैजयन्तिका स्त्री (वैजयन्ती+स्वार्थे कन्-टाप् इत्वम्) ધજા, પતાકા, એક હાર.

वैजयन्ती स्त्री ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वज्रपि पु. જૈનશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક ચક્રવર્તી.

वैजात्य न (विजातेर्भावः ष्यञ्) વિજાતીયપણું.

वैजिक न (बीजाय हितं ठक्) સરસવાનું તેલ.

वैजिक न. (बीजाय हितं, स्वार्थे ठक्) કારણ, આત્મા.

वैजिक त्रि (बीजस्येदं ठक्) બીજનું, બીજસંબન્ધી, બીજથી પ્રાપ્ત, બીજથી થયેલ.

वैजिक पु (बीजमात्रस्य बीज+ठञ्) નવાંકુર.

वैज्ञानिक पु. (विज्ञाने साधु ठक्) હોંશીયાર, વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી.

वैज्ञानिक पु. (विज्ञानमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः ठक्) મોક્ષ શાસ્ત્ર.

वैज्ञानिक त्रि (विज्ञाने साधु, ठक्) નિપુણ, હોંશીયાર મોક્ષજ્ઞાન જાણનાર, મોક્ષજ્ઞાન સંબન્ધિ.

वैडाल त्रि. (विडालस्येदं, विडाल+अण्) બિલાડાનું બિલાડા સંબન્ધિ.

वैडालव्रत न (वैडाल इव व्रतम्) ધર્મ કપટ ઉપરથી ધર્માચરણ, ઢોંગ.

वैडालव्रतिक त्रि (विडालव्रतमाचरत्यस्य ठक्) ઉપરથી ધર્માચરણ કરનાર, ઢોંગી, ઉપરથી ધર્મનો ડોળ કરનાર.

वैडूर्य न वैदूर्य શબ્દ જુઓ.

वैण पु (वेणु+अण् वर्णोपा) વાંસ કાપનારો, વાંસનું કામ કરનાર.

वैणव त्रि (वेणोः इदम् अण् तस्य च लुक् तस्येदं वा अण्) વાંસનું વાંસ સંબન્ધિ, વાંસળીનું–સંબન્ધી.

वैणव न. (वेणोः फलम् अण्) વાંસનો જવ.

वैणविक त्रि. (वेणोर्विकारः अण् वैणवं वेणुवाद्य शिल्पमस्य ठक्) વાંસળી વગાડનાર.

वैणिक त्रि (वीणा वादनं शिल्पमस्य ठक्) વીણા વગાડનાર.

वैणुक न. (वेणोर्विकारः, ठक्) હાથીને ચલાવવાની ઢોલના પીંછાની વાંસની લાકડી.

वैणुक त्रि (वीणा वादनं शिल्पमस्य ठक्) વાંસળી વગાડનાર.

वैणुकेय त्रि (वेणु+अण्+ढक् च) વાંસનું, વાંસ સંબન્ધી.

वैण्य पु. (वेणस्यापत्यम् यञ्) વેનરાજાનો પુત્ર પૃથુરાજા.

वैतंसिक त्रि (वितंसेन मृगपक्ष्यादिबन्धनोपायेन चरति ठक्) માંસ વેચી જીવનાર–શિકારી.

वैतनिक त्रि (वेतनेन जीवति ठक्) કામ ઉપર જીવનાર, પગાર ઉપર જીવનાર, પગારથી કામ કરનાર.

वैतरणि स्त्री. (वितरणेन दानेन लभ्यते, अण्+ङीप् वा पृषो इत्वम्) યમદ્વારમાંની એક નદી.

वैतरणी स्त्री (वितरणेन दानेन लभ्यते, अण्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वैतस पु (वेतस एव+स्वार्थे अण्) અમ્લવેતસ.

वैतस त्रि (वेतसस्येदं अण्) નેતરનું નેતરસંબન્ધી.

वैतान त्रि (वितान+अण्) યજ્ઞનો પવિત્ર અગ્નિ વગેરે.

वैतालिक पु. (वितालं चरति, वितान+ठक्) મોતવિધિથી જાગ્રતનું સ્થાપન.

वैतालिक त्रि (वितालस्येदं ठक्) યજ્ઞના પવિત્ર અગ્નિ વિગેરે–સંબન्धी.

वैतालिक त्रि (विविधस्तालः सम्बोधनार्थं करतालं, तेन चरति, ठक्) પ્રભાત સ્તુતિ વિગેરેથી રાજાને જગાડનાર ભાટ ચારણ વિગેરે.

वैताढीप पु. તે નામનો એક ગામડુ.

वैद त्रि (वेदस्येदं अण् यद्वा विद+अण्) વેદનું વેદ સંબન્ધી, જ્ઞાનનું જ્ઞાન સંબન્ધિ.

वैदग्ध्य न (विदग्धस्य चतुरस्य भावः ष्यञ्) હોંશિયારી, ચતુરાઈ ચાતુરી, સુન્દરતા, શોભા.

वैदग्धी स्त्री (वैदग्ध्य+ङीषि यलोपः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वैदग्ध्य न. (विदग्धस्य भावः ष्यञ्) હોંશિયારી, ચતુરાઈ, સુન્દરતા, ચાતુરી ચતુરાઈ.

वैदर्भ पु. (विदर्भाणां जनपदानां राजा अण्) વિદર્ભ દેશનો રાજા.

वैदर्भ न. વાક્યની કુટિલતા, વાંકાઈ.

वैदर्भी स्त्री. (विदर्भे भवा, अण्-ङीप्) નળરાજાની સ્ત્રી, દમયંતિ, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક કાવ્યરચના, ભાષ

वेष्टनीय त्रि (वेष्ट्+कर्मणि अनीयर्) વીંટવા લાયક, ઘેરવા લાયક
वेष्टवंश पु (वेष्ट वंश) એક જાતનો વાંસ
वेष्टसार पु (वेष्टस्य सार) "श्रीवेष्ट" શબ્દ જુઓ
वेष्टित त्रि (वेष्ट्+कर्मणि क्त) વીંટેલ, ઘેરેલ, રોકેલ, નાચનાર
वेष्टित न (वेष्ट्+भावे क्त) વીંટવું, ઘેરવું, નૃત્ય
वेस् (भ्वा प स सेट् वेसति) જવું
वेसन न (वेस्+भावकरणादौ ल्युट्) ચણા વિગેરેની દાળનો લોટ, જવું, ગમન કરવું
वेसर पु (वेस्+अरन्) ખચ્ચર ઘોડો
वेसरी स्त्री (वेसर+स्त्रियां जाति० ङीप्) ખચ્ચરઘોડી.
वेसवार पु (वेस वारयति, वृ+अच्) વઘારણ, કચોરિયું, પાક, એક ખાણું
"निरस्थि पिशित पिष्ट सिद्धगुडघृतान्वित
"कृष्णमरिचसंयुक्त वेसवार इति स्मृतम्"
"वेसवारो गुरु स्निग्धो बलोपचयवर्धन" राजवल्लभ
वेह् (भ्वा आ अ सेट् वेहते) યત્ન કરવો
वेहत् स्त्री (वि+हन्+अति नलोप) ગર્ભપાત કરનારી સ્ત્રી
वेहार पु (वि+हृ+घञ् पृषो) બિહાર દેશ
वेहृ (भ्वा प स सेट् वेहति) જવું
वेह्ल् (भ्वा प स सेट वेह्लति) જવું, કાંપવું
वै (भ्वा प स अनिट् वायति) સુકાવું, સુકવવું
वै अव्य (वा+डै) પાદપૂરણમાં, અનુનયમાં, સંબોધનમાં વપરાય છે
वैंशतिक त्रि (विंशतिना क्रीत, ठक्) વીસથી ખરીદેલ
वैकक्ष न (विशेषेण कक्षति व्याप्नोति अण्) એક જાતનો હાર જે જનોઈની પેઠે વપરાય છે, ઉત્તરીય વસ્ત્ર
वैकक्षक न (वैकक्षमेव, वैकक्ष+वुन्) જનોઈની પેઠે પહેરેલી એક જાતની માળા
वैकङ्कत पु (विकङ्कत+स्वार्थेऽण्) એક જાતનું ઝાડ
वैकङ्कत त्रि (विकङ्कतस्येदमण्) વિકંકત વૃક્ષ સંબંધિ
वैकटिक पु (विकट+ठक्) ઝવેરી
वैकल्पिक त्रि (विकल्पेन प्राप्त, तत्र भव वा ठक्) વિકલ્પે હોનાર-થનાર, અનિશ્ચિત, પક્ષપ્રાપ્ત
वैकल्य न (विकलस्य भाव ष्यञ्) વિકલપણું
वैकाल पु (विकाल+अण्) સાંજ
वैकुण्ठ पु (विकुण्ठायां भव अण् यद्वा विविधा कुण्ठा यस्य स्वार्थेऽण्) વિષ્ણુ, ઈન્દ્ર, ધોળું અળરખ
वैकुण्ठ न (विकुण्ठायां भव, अण्) વિષ્ણુલોક, વિષ્ણુનું ધામ
वैकृत न (विकृतस्य भाव, अण्) વિકાર, બીભત્સ રસ
वैकृत त्रि (विकृतित आगत अण्) વિકારથી ઉત્પન્ન થયેલ
"तत्प्रतीपपवनादि वैकृत, प्रेक्ष्य शान्तिमधिकृत्य कृत्यविद्" रघौ
वैकृतापह त्रि (वैकृतिं अपहन्ति, अप+हन्+ड) વિકારનો નાશ કરનાર
वैक्रान्त न (विक्रान्त+स्वार्थे अण्) એક જાતનો મણિ
वैखरी स्त्री (विशेषेण ख राति, रा+क+स्वार्थे अण्) કંઠ વગેરેમાં ઉચ્ચારાતો અર્થ બોધક-વર્ણાત્મક એક શબ્દ
वैखानस पु (विखनस ब्राह्मण वेत्ति तपसा, विखनस्+अण्) વાનપ્રસ્થ એક તાપસ
"वैखानसेभ्यो श्रुतरामवार्ता." भट्टि
वैखानस त्रि (विखानसस्येदं, अण्) વાનપ્રસ્થ એક તાપસનું, વાનપ્રસ્થ સંબંધી
वैखानसी स्त्री (वैखानस+स्त्रियां ङीप्) વાનપ્રસ્થ એક તાપસની વૃત્તિ, યજ્ઞનું એકપાત્ર
वैगुण्य न (विगुणस्य भाव ष्यञ्) વિગુણપણું, વિરુદ્ધગુણવાળાપણું, દોષ, ખોટ, ન્યૂનતા, અન્યાય ગુણરહિતપણું
वैचक्षण्य न (विचक्षणस्य भाव ष्यञ्) વિચક્ષણપણું, હોશીયારી
वैचित्र्य न (विचित्रस्य भाव ष्यञ्) વિચિત્રતા, વિલક્ષણતા, અદ્ભૂતપણું, તરેહતરેહપણું, આશ્ચર્ય
वैजनन न (विजायतेऽस्मिन्, जन्+आधार ल्युट्+स्वार्थे अण्) ગર્ભિણીનો પ્રસવકાળ
वैजयन्त पु (विजयते, वि+जि+झ स्वार्थे अण्) ઈન્દ્રનો મહેલ, ઈન્દ્ર, ઘર, ઈન્દ્રની ધજા, અરણિયું ઝાડ.
वैजयन्तिक त्रि (वैजयन्त+ठक्) ધજાવાળું, પતાકાવાળું

वैमात्र न. (विमातुरपत्यं अण्) ઓરમાન ભાઈ.
वैमात्री स्त्री (विमातुरपत्यं, अण्+ङीप्) સાવકી બહેન.
वैमात्रेय पु. (विमातुरपत्यं ढक्) સાવકો ભાઈ.
वैमात्रेयी स्त्री (वैमात्रेय+ङीप्) સાવકી બહેન.
वैमानिक पु. न. જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ વિમાનવાસી દેવ.
वैमानिक त्रि (विमानस्येदं ठक्) વિમાનનું, વિમાન સમ્બન્ધિ.
वैमुख्य न. (विमुखस्य भावः ष्यञ्) વિમુખપણું, વિમુખતા, વિરોધ.
वैमेय पु. (वि+मि+यत्+स्वार्थे अण्) વિનિમય શબ્દ જુઓ.
वैयधिकरण्य न. (व्यधिकरणस्य भावः ष्यञ्) ભિન્ન અધિકરણપણું, ભિન્ન ભિન્ન–ભિન્ન વિભક્તિ–ભિન્ન વચનપણું.
वैयाकरण त्रि (व्याकरणं वेत्ति अधीते वा अण्) વ્યાકરણનો અભ્યાસ કરનાર વ્યાકરણ જાણનાર, વ્યાકરણશાસ્ત્રી.
वैयाघ्र पु. (व्याघ्रचर्मणा परिवृतो रथः अण्) વાઘના ચામડાથી મઢેલ રથ.
वैयाघ्रपद्य पु (व्याघ्रस्योऽपत्यमिति व्याघ्रपाद्+अण् बाह्य व्याघ्रस्येव पादावस्य इति गर्गादिभ्यो–यञ्) ગોત્ર પ્રવર્તક એક મુનિ.
वैयात्य न (वियातस्य भावः ष्यञ्) નિર્લજ્જપણું બેઅદબાપણું, બેશરમીપણું.
वैयासकि पु (व्यासस्यापत्यं व्यास+इञ् अकङादेशश्च) વ્યાસપુત્ર–શુકદેવ.
वैयासिक त्रि. (व्यासेन प्रोक्तं ठक्) વ્યાસે કહેલ.
"वाणी वाग्गुणीभिर्वैयासिक्यारजस्विनी वैयासिकीम्
मल्लिनाथ
वैयासिकी स्त्री (व्यासेन प्रोक्ता ठक्+ङीप्) વ્યાસે બનાવેલી સંહિતા.
वैर न (वीरस्य भावः कर्म वा अण्) વીરપણું વેર દુશ્મનાવટ, ક્રોધ વિરોધ દ્વેષ.
वैरकर त्रि (वैरं करोति कृ+अच्) વિરોધ કરનાર, દ્વેષ કરનાર.
वैरकार त्रि (वैरं करोति कृ+अण्) શત્રુ દુશ્મન.
वैरक्त्य न (विरक्तस्य भावः ष्यञ्) વિરાગ, વૈરાગ્ય.
वैरङ्गिक त्रि (विरङ्गमर्हति, विरङ्ग+ठञ्) વિરાગ અને યોગ્ય, વિરાગી.
वैरनिर्यातन न (वैरस्य निर्यातनम्) વેર વાળવું તે, વેરનો બદલો.
वैरप्रतिक्रिया स्त्री. (वैरस्य प्रतिक्रिया) ઉપર પ્રમાણે.
वैरप्रतीकार पु. (वैरस्य प्रतीकारः) વેર વાળવું તે વેરનો બદલો.
वैरशुद्धि स्त्री (वैरस्य शुद्धिः) ઉપર પ્રમાણે.
वैराग त्रि (विराग+अण्) વિરાગ, વૈરાગ્ય.
वैरागिक त्रि (विरागं विरागमर्हति विराग+ठञ्) વિરાગ અને યોગ્ય, વિરાગી.
वैराग्य न. (विरागस्य भावः विराग+ष्यञ्) વિષય વાસના રહિતપણું, સંસારિક વિષયોમાં ઉદાસીનતા [illegible].
"सर्वं वस्तु भयान्वितं भुवि नृणां वैराग्यमेवाभयम्
भर्तृहरि
वैराट त्रि (विराटस्येदं, विराट+अण्) વિરાટ સંબન્ધિ, વિરાટનું.
वैराट पु. (वीर इव अटति अट+अच्+स्वार्थे अण्) ઇન્દ્રગોપ કીડો.
वैराल पु (वीरस्य [illegible] अण्) અર્જુન સ્ત્રી–સાળાનું [illegible].
वैरानुबन्धिन् त्रि (वैरं विरोधमनुबध्नाति इति) દ્વેષ યોગ્ય કરનાર, વેરભાવની પરંપરા વધારનાર, વેરને અનુસરનાર.
वैरायमाण त्रि (वैर+क्यङ्+शानच्) વેર કરતું.
वैरिन् त्रि (वैर+अस्त्यर्थे इनि) શત્રુ, વીર.
वैरूप्य न (विरूपस्य भावः ष्यञ्) વિરૂપપણું, બેડોળપણું, ખરાબ રૂપવાળાપણું, વસ્તુનો એક વિકાર, અનેકપણું.
वैरोचन पु (विरोचनस्यापत्यं अण्) અગ્નિનો પુત્ર, સૂર્યનો પુત્ર બલી કે જે નામનો એક બુદ્ધ, તે નામનો એક સિદ્ધ.
वैरोचननिकेतन न (वैरोचनस्य निकेतनम्) પાતાળ.
वैरोचनि पु (विरोचनस्यापत्यं, विरोचन+इञ्) વૈરોચન શબ્દ જુઓ.
वैरोट्या स्त्री જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ સોળ વિદ્યાદેવીઓ

રત્નની એક પત્ની, શ્રીકૃષ્ણની એક રાણી
"माधुर्य्यव्यजकैर्वर्णं रचना ललितात्मिका
अवृत्तिरल्पवृत्तिर्वा वैदर्भीरीतिरुच्यते"
वैदल न. (विदलस्य विकार, अण्) બિનુકનુ એક ભિક્ષાપાત્ર
वैदल पु („ „) ધાણાજીરૂ નાખી બનાવેલી મસાલેદાર ઘીની પોળી
वैदिक पु (वेद वेत्त्यधीते वा ठञ्) વેદ જાણનાર બ્રાહ્મણ, વેદનો અભ્યાસ કરનાર પુરુષ
वैदिक त्रि (वेदेषु विहित ठक्) વેદોક્ત કર્મ વગેરે
वैदुषी स्त्री (विदुषो भाव अण्+ङीप्) વિદ્વાનપણુ પડિતાઇ
वैदुष्य न (विदुषो भाव, ष्यञ्) વિદ્વત્તા, પડિતાઇ
वैदूर्य न (विदूरे गिरौ भव, ष्यञ्) એક જાતનો મણિ
"स्थाल्यां वैदूर्य्यमय्या पचति तिलकणानिन्धनैश्चन्दनाद्यै"
वैदेशिक त्रि (विदेशे भव ठञ्) વિદેશમા હોનાર-થનાર, પરદેશનુ
वैदेह पु (विशेषेण देह उपचयो यस्य स्वार्थे अण्, विदेहे भव अण् वा) વેપારી, શૂદ્રથી વૈશ્ય સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલો એક વર્ણસકર
वैदेह पु (विदेहानां राजा, अण्) વિદેહનો સ્વામી જનકરાજા
वैदेह त्रि (विदेहे भव, अण्) વિદેહ નામે દેશમા હોનાર, થનાર, વિદેહદેશનુ
वैदेहिक पु (विदेह+ठक्) वैदेह पु શબ્દ જુઓ
वैदेही स्त्री (विदेहेषु मिथिलादेशेषु भवा अण्+ङीप्) શૂદ્રથી વૈશ્યમાં ઉત્પન્ન થયેલી એક વર્ણસકર સ્ત્રી, વેપારી સ્ત્રી, સીતા, હળદર, પીપર
वैद्य पु (विद्याऽस्त्यस्य अण्) પડિત, વૈદ્ય, અરડુસાનુ ઝાડ
वैद्यक न (वैद्य चिकित्सकमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ कन्) આયુર્વેદશાસ્ત્ર, ચિકિત્સા
वैद्यनाथ पु (वैद्य नाथ) તેનામે એકશિવ, ધન્વન્તરી, તે નામે એક ભૈરવ, તે નામે એક ચક
वैद्यचञ्चु पु (वैद्यस्य चञ्चुरिव) ગરમાળાનુ ઝાડ
वैद्यमातृ स्त्री (वैद्यस्य मातेव) અરડુસાનુ વૃક્ષ
वैद्यसिंही स्त्री (वैद्यस्य सिंहीव) ઉપરનો અર્થ
वैद्या स्त्री (वैद्य पाल्यत्वेनाऽस्त्यस्या, अच्+टाप्) કાકોલી વનસ્પતિ
वैध त्रि (विधित आगत+अन्) વિધિપ્રમાણે, કાયદામુજબ, વિધિપ્રતિપાદ્ય
वैधर्म्य न (विरुद्धो धर्मो यस्य, यद्वा विधर्मस्य भाव ष्यञ्) વિરુદ્ધ ધર્મપણુ, જુદા ધર્મપણુ, અન્યલક્ષણતા
वैधव्य न (विधवाया भाव, ष्यञ्) વિધવાપણુ
वैधहिंसा स्त्री (वैधा चासौ हिंसा च) વેદોક્તહિંસા
वैधात्र पु (विधातुरपत्यम् अण्) સનત્કુમાર વગેરે મુનિ
वैधात्री पु (विधातृ+अच्+ङीप्) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ
वैधृति पु (विगता धृतिर्यस्मात् पृषो० वृद्धि) વિષ્કુભ વગેરે યોગો માહેલો છેલ્લો યોગ, સૂર્યચન્દ્રના ક્રાન્તિ સામ્યથી આવેલ અશુભ સૂચકઅગ્નિ
वैधेय पु (विधेये कर्तव्येऽनभिज्ञ, विधेय+अण्) મૂર્ખ
वैध्यत पु યમદેવનો પ્રતિહાર-દ્વારપાળ
वैनतेय पु (विनताया अपत्य ढक्) ગરુડ, અરુણ
वैनयिक त्रि (विनये रत, ठक्) વિનયવાળુ
वैनायिक पु (विनायं राज्ञनमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ ठक् तदभिज्ञाऽस्य, वा) બૌદ્ધાગમ, બૌદ્ધમતાનુસારી પુરુષ
वैनाशिक पु (विनाशमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ ठक्) બૌદ્ધાગમ, કરોળીયો
वैनाशिक त्रि (विनाश+ठक्) બૌદ્ધાગમ જાણનાર, બૌદ્ધ, ક્ષણિક, પરતન્ત્ર
वैनीतक पु न (विशेषेण नीतं नयन, तेन कायति, कै+क) પાલખી-ડોલી-વગેરે
वैन्य पु (वेनस्याऽपत्य पुमान्, वेन+ण्य) પૃથુરાજા
वैपरीत्य न (विपरीतस्य भाव ष्यञ्) વિપરીતપણુ, વિપર્યય
वैपरीत्या स्त्री (विपरीतस्य भाव, ष्यञ्+टाप्) લજ્જાલુ લતા-લજામણીનો વેલો
वैभव न (विभोर्भाव अण्) વિભુપણુ, વૈભવ, વિભૂતિ, સમૃદ્ધિ
वैभ्र न (वि+भ्राज्+ड+अण्) વિષ્ણુલોક
वैभ्राज न (विभ्राज इदं, अण्) દેવલોકમા એક બગીચો

दिनमयूख पुं. (दिने मयूखो यस्य) सूर्य, आकडानुं झाड.

दिनमान न. (दिनस्य मानम्) दिवसनुं माप, दिवसनुं मान.

दिनमुख न. (दिवस मुखम्) सवार, प्रभात.

दिनमूर्धन् पुं. (दिवस मूर्धेव आपत्वाभत्वात्) पूर्व पर्वत.

दिनयौवन न. (दिवस यौवनमिव) मध्याह्न समय.

दिनरत्न न. (दिवस रत्नमिव प्रकाशकत्वात्) सूर्य, आकडानुं झाड.

दिनराशि पुं. (दिवस राशि) ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध अवकाश, दिनशुद्धि.

दिनव्यास पुं. (दिवस व्यास) ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध अ...व्यास.

दिनांत पुं. (दिवस अंत) दिवसनो अन्त-अन्तर, ... दिवसे.

दिनागम पुं. (दिवस आगम) प्रभात, सवार.

दिनादि पुं. (दिवस आदि) प्रभात, सवार.

दिनान्त पुं. (दिवस अन्त) साय काल, सांज.

दिनान्धक पुं. (दिवसान्धयति अन्ध+णिच्+ण्वुल्) ...

दिनारम्भ पुं. (दिवस आरम्भ) प्रात काल, परोढियुं.

दिनांश न. (दिवस अंश) दिवसनो अंश भाग.

दिनावसान न. (दिवस अवसानम्) साय काल, सांज.

दिनिका स्त्री. (दिने ...) ... दिवसनी मजूरी ...

दिनेश पुं. (दिनस्य ईश) सूर्य, आकडानुं झाड, दिनानाथ.

दिनेशात्मज पुं. (दिनेशस्यात्मज) शनि, यम, सुग्रीव.

दिनेशात्मजा स्त्री. (दिनेश आत्मजा) यमुना नदी.

दिनेश्वर पुं. (दिनस्य ईश्वर) सूर्य, आकडानुं झाड, रवि...

दिन्व् (भ्वा. पर. अक. सेट् दिन्वति) प्रेरणा करवी, आज्ञा करवी.

दिप्सु त्रि. (दम्भ्+सन् ...) ... प्रमाणमां ... ...

दिम्प् (चुरा. उभ. स. सेट् दिम्पयति दिम्पते) ... ...

दिम्भ् (चुरा. उभ. स. सेट् दिम्भयति-दिम्भते) आज्ञा करवी, ... करवो ...

दिय त्रि. (दम्+ड्यं) देवा योग्य, आपवा योग्य.

दिरिपाक पुं. ... ... नामनो ...

दिलिलेष्ठ पुं. (दे. प्र. दिलीलेस्ठ) ... ... ज्योतिष ग्रन्थ.

दिल्ली पुं. (दे. प्र. दिल्ली) ... शहेर.

दिलीप पुं. ते नामे एक सूर्यवंशी राजा.

दिलीपराज पुं. (दिलीप एव राज-राजा) ... राजा.

दिलीपराज पुं. (दिलीप एव राजा) ते नामे एक सूर्यवंशी राजा.

दिवीर न. (... ...) ... नामनी वनस्पति.

दिव (क्रीडा भ्वा. पर. सक. सेट् दिवति दिवति) प्रसन्न थवुं, ... करवुं.

दिव् (दिव्यति, ...) ... ... करवी, ... करवो, ... करवी, ...

दिव (परिकूजने चुरा. आत्म. अ. सेट् देवयते) ... ...

दिव (... चुरा. उभ. स. सेट् देवयति देवयते) ... ...

दिव स्त्री. (दीव्यन्ति ... ...) स्वर्ग, आकाश, दिवस.

दिव (... ... ...) स्वर्ग, आकाश, दिवस, वन, ...

પૈકી તેરમી વિદ્યાદેવી
वैलक्ष्य न (विलक्षस्य भाव ष्यञ्) શરમ, લજ્જા, સ્વભાવની વિલક્ષણતા
वैलक्षण्य न (विलक्षणस्य भाव ष्यञ्) વિલક્ષણપણું, વિશિષ્ટતા
वैलव त्रि. (विल्वस्येद अण्) બીલીનું, બીલી સબન્ધિ
वैवधिक त्रि (विवधेन धान्यतण्डुलादिना व्यवहरति ठक्) વ્યાપારી, અન્ન વિગેરેનો વ્યાપારી
वैवर्ण्य न (विवर्णस्य भाव ष्यञ्) વર્ણ ઉતરી જવો તે, ફીકાશ, મલીનતા, નિસ્તેજપણું
वैवस्वत पु (विवस्वतोऽपत्य अण्) યમદેવ, અગ્નિ, એક રુદ્ર, સાતમો મનુ, ચિત્રાનુ ઝાડ
वैवस्वत त्रि (विवस्वत इद अण्) વિવસ્વતનુ, વિવસ્વત સબન્ધી, યમ સબન્ધી, અગ્નિસબન્ધી, રુદ્ર સબન્ધિ
वैवस्वती स्त्री (विवस्वत्+अण्+ङीप्) દક્ષિણ દિશા
वैवाहिक त्रि (विवाहाद् भव, विवाह+ठञ्) વિવાહનુ, વિવાહ સબન્ધી, વિવાહથી સબન્ધવાળુ
वैवाहिकी स्त्री (विवाह+ठञ्+ङीप्) વિવાહની ક્રિયા
वैशद्य न (विशदस्य भाव ष्यञ्) સ્પષ્ટપણુ, સફેતી, ધોળાશ, નિર્મળતા
वैशम्पायन पु (विशम्पस्य गोत्रापत्य फञ्) વ્યાસનો એક શિષ્ય મહામુનિ
वैशस न (विशसस्य भाव स्वार्थे वा अण्) હિંસા, કતલ, ક્રૂરતા
वैशस त्रि (विशस+स्वार्थे अण्) હિંસક, કતલ કરનાર
वैशाख पु (विशाखानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी वैशाखी सा यत्र मासे पुन अण्) વૈશાખમાસ, રૂરવર્ષ, રવૈયો
वैशाख न (विशाखा+अण्) ધનુષ્યધારીઓનુ એક આસન
वैशाखी स्त्री (विशाखानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी-ङीप्) વૈશાખમાસની પુનમ
वैशिक पु (वेशे वेश्यालये उपचारात् वेश्यायां प्रसूत ठक्) વેશ્યામા આસક્ત પુરુષ
वैशिष्ट्य न (विशिष्टस्य भाव ष्यञ्) ભેદ, વિશેષતા, વિશેષ્ય-વિશેષણ સબન્ધી, વિશેષ બુદ્ધિ નિયામક એક સબન્ધ
वैशेषिक न. (विशेष पदार्थभेदमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ ठक्) કણાદમુનિ પ્રણીત તે નામનુ શાસ્ત્ર
वैशेषिक पु. (विशेष वेत्ति अधीते वा, विशेष+ठक्) વૈશેષિક શાસ્ત્ર જાણનાર
वैशेषिक त्रि (वैशेषिकस्येद अण्) કણાદ શાસ્ત્રનુ, વૈશેષિક શાસ્ત્રસબન્ધી
वैशेष्य न (विशेषस्य भाव अण्) वैशिष्ट्य न શબ્દ જુઓ
वैश्य पु स्त्री (विशति उपभुङ्क्ते, विश्+क्विप्+स्वार्थे ष्यञ्) વૈશ્ય જાતિ, વેપારીવાણીયો
वैश्यकर्मन् न (वैश्यस्य कर्म) નીચેનો શબ્દ જુઓ.
वैश्यक्रिया स्त्री (वैश्यस्य क्रिया) વેપાર, ખેતી વિગેરે વૈશ્યનો ધધો
वैश्यवृत्ति स्त्री (वैश्यस्य वृत्ति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वैश्या स्त्री (वैश्य+स्त्रियां टाप्) વૈશ્ય સ્ત્રી, વાણીયણ
वैश्रवण पु (विश्रवसोऽपत्य अण् विश्रवणादेश) કુબેર.
वैश्रवणालय पु (वैश्रवणस्य आलय) વડનુ ઝાડ, કુબેરની નગરી
वैश्रवणावास पु (वैश्रवणस्यावास) ઉપર પ્રમાણે
वैश्वदेव पु (विश्वेभ्यो देवेभ्यो देयो बलि अण्) વિશ્વદેવને અપાતો બલિ
वैश्वदेवकर्मन् न (वैश्वदेव कर्म) વિશ્વદેવને અપાતા બલિનુ કર્મ
वैश्वानर पु (विश्वेषां नराणामय कुक्षिस्थत्वात् अण् पूर्वदीर्घ) અગ્નિ, ચેતન, ચિત્રાનુ ઝાડ, અગ્નિલોકનો અધિપતિ અગ્નિ
वैश्वानर पु (विश्वानरस्यापत्य अण्) અગ્નિલોકાધિપતિ વહ્નિ
वैश्वानरी स्त्री (विश्वानर+अण्+ङीप्) વર્ષના પ્રારમ્ભમા થતો એક યજ્ઞ
वैश्वी स्त्र, (विश्व+अण्+ङीप्) ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર
वैषम्य न (विषमस्य भाव ष्यञ्) વિષમતા, વિલક્ષણતા, ભેદ
वैषयिक त्रि (विषयेण निर्वृत्त ठक्) વિષય સબધી, વિષયનુ સુખદુખ વિગેરે
वैष्टुत न (विष्टुत्या निर्वृत्त अण्) હોમની ભસ્મ
वैष्टुत त्रि (विष्टुति+अण्) વિષ્ટુતિ સાધ્ય યજ્ઞ વિગેરે

वैष्टु पु. (विष्+तुन्—निपात्य) વિષ્ટા, ભુવન, યજ્ઞ, સ્વર્ગ વાયુ, વિષ્ણુ.

वैष्णव त्रि. (विष्णुर्देवताऽस्य तस्येदं वा अण्) વિષ્ણુનું, વિષ્ણુસંબંધિ, વિષ્ણુ જેનો દેવ છે તેવું હવિષ વિગેરે, વિષ્ણુનો ભક્ત અથવા ઉપાસક.

वैष्णव न. (विष्णोरिदम्, विष्णु+अण्) વિષ્ણુનું સ્થાન વિષ્ણુપુરાણ.

वैष्णवी स्त्री. (विष्णोरियम् विष्णु+अण्+ङीप्) વિષ્ણુની શક્તિ

"भगवती वैष्णवी देवी"—स्मृतिः

वैसारिण पु. (विसरति, वि+सृ+णिनि स्वार्थे अण्) માછલું.

वैसारिणी स्त्री. (वैसारिण+स्त्रियां जाति ङीष्) માછલી.

वैसूचन न. નાટકમાં સ્ત્રીવેશ ધારણ કરનાર પુરુષ.

वैहार्य त्रि. (विह्रियेत कौतुके इति, वि+हृ+ण्यत् स्वार्थे अण्) મશ્કરી કરવા યોગ્ય સાળો વિગેરે.

वैहासिक पु. (विहासेऽभिरतस्तं करोति वा ठक्) વિદૂષક, ભાંડ, મશ્કરો.

वोटा स्त्री. દાસી ચાકરડી, ગુલામડી.

वोड्र पु. ([illegible]) એક જાતનો સર્પ, એક જાતનું માછલું.

वोड्री स्त्री. (वोड्र+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની સાપણ, એક જાતની માછલી, પણનો ચતુર્થાંશ.

वोढु पु. (वह्+तृन्) એ નામે એક મુનિ.

वोढृ त्रि. (वह्+तृच्) વહેનાર, લઈ જનાર, એક સ્થાનથી બીજે સ્થાનને પહોંચાડનાર, ભાર લઈ જનાર, મૂઢ, મૂર્ખ.

"[illegible] वोढा"—कुमारसं

वोढु पु. (वह्+तृ) વર, પરણનારો ભરથાર, પુરુષ.

वोद त्रि. ([illegible]) ભીનું.

वोदाल पु. ([illegible], अल्+अच्) એક જાતનું માછલું.

वोदाली स्त्री. (वोदाल+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની માછલી.

वोरक पु. ([illegible]) લેખક, લહીયો.

वोरट पु. (वौ इति रटन्ति यत्र अच् रट्+घञर्थे क) મોગરો, મોગર વૃક્ષ.

वोरपट्टी स्त्री. (वोर पट्टी [illegible]) એક જાતની સાદડી.

वोरवाण पु. એક જાતનો ઘોડો.

वोरवाणी स्त्री. (वोरवाण+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની ઘોડી.

वोल पु. (वा+उलच्) બોળ, ગન્ધરસ.

वोल्लक पु. (वोल+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ, લેખક, લહીયો.

वोल्लाह पु. પીળી કેશવાળી અને પીળા પુચ્છવાળો ઘોડો.

वोल्लाही स्त्री. (वोल्लाह+स्त्रियां जाति ङीष्) સફેદ કેશવાળી તથા પીળા પુચ્છવાળી ઘોડી.

वोशि स्त्री. જન્મથી સૂર્યથી બીજા સ્થાનમાં રહેલ ચન્દ્રમા, પૃથ્વી અને પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર એક જાતનું પ્રાણી.

वोहित्थ न. વહાણ.

वौषट् अव्य. (वह्+डौषट्) દેવોને ઉદ્દેશી હવિનો ત્યાગ.

व्यंशक पु. (विगतोंऽशो विभागो यस्य) પર્વત.

व्यंशुक त्रि. (विगतानि अंशुकानि यस्य) વસ્ત્ર રહિત, નગ્ન.

व्यंसक त्रि. (वि+अंस्+ण्वुल्) ધૂર્ત, ઠગ, છેતરનાર.

व्यंसक त्रि. (विगतोऽंसको यस्य कप्) ખાંધ વગરનું.

व्यंसन न. (वि+अंस+ल्युट्) ઠગવું, છેતરવું.

व्यंसनीय त्रि. (वि+अंस्+कर्मणि अनीयर्) ઠગવા લાયક છેતરવા લાયક.

व्यंसित त्रि. (वि+अंस्+क्त) ઠગેલ, છેતરેલ.

व्यक्त त्रि. (वि+अञ्ज्—व्यक्तौ+क्त) સ્ફુટ, સ્પષ્ટ, પ્રકાશ કરેલ, [illegible], સ્થૂલ.

व्यक्त पु. ( ) વિષ્ણુ.

व्यक्तता स्त्री. (व्यक्तस्य भावः, तल्+टाप्) સ્પષ્ટપણું, પ્રકટપણું, ગુણીપણું, સ્થૂલપણું, [illegible].

व्यक्तत्व न. (व्यक्तस्य भावः त्व) ઉપલો અર્થ.

व्यक्तदृष्टार्थ पु. (व्यक्त दृष्ट [illegible]) સાક્ષાત્ જોનાર, સાક્ષી.

व्यक्तरूप त्रि. (व्यक्तं रूपं यस्य) ઉપલો અર્થ સ્પષ્ટ જોનાર.

व्यक्तरूप पु (व्यक्तानि स्थूलानि भूतान्येव रूपं यस्य) વિષ્ણુ

व्यक्ति स्त्री (वि+अञ्ज्+क्तिन्) પ્રકાશ, મનુષ્ય, જુદી જુદી વસ્તુ, પ્રકટપણું, સ્પષ્ટતા

व्यक्तीकरण न (व्यक्त+च्वि+कृ+ल्युट्) સ્પષ્ટ કરવું, ખુલ્લું કરવું

व्यक्तीकृत त्रि (व्यक्त+च्वि+कृ+क्त) સ્પષ્ટ કરેલ, ખુલ્લું કરેલ

व्यक्तीभवन न (व्यक्त+च्वि+भू+ल्युट्) સ્પષ્ટ થવું, ખુલ્લા થવું

व्यक्तीभूत त्रि (व्यक्त+च्वि+भू+क्त) સ્પષ્ટ થયેલ, ખુલ્લું થયેલ

व्यक्तोदित त्रि (व्यक्तं उदितं येन) સ્પષ્ટ કહેલ, ખુલ્લું કહેલ, સ્પષ્ટ ઉદયપામેલ

व्यग्र त्रि (विगतमग्रं यस्य) વ્યાકુળ, આસક્ત

व्यग्र पु („ „ „) વિષ્ણુ

व्यग्रता स्त्री (व्यग्रस्य भाव, तल्+टाप्) વ્યાકુળતા, આસક્તિ

व्यग्रत्त्व न (व्यग्रस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

व्यङ्ग न (विगतं विकलं वा अङ्गम्) વિકળ અંગ, ખોટવાળું અંગ, ગયેલું અંગ

व्यङ्ग त्रि (विगतं अङ्गं यस्य) વિકળ અંગવાળું, ખોટવાળા અંગવાળું, ગયેલા અંગવાળું

व्यङ्ग पु („ „ „) દેડકો, એક જાતનો મુખનો રોગ

"क्रोधायासप्रकुपितो वायु पित्तेन संयुत
मुखमागम्य सहसा मंडलं विसृजत्यत
नीरुजं तनुकं श्यावं मुखे व्यङ्गं तमादिशेत्–माधवनिदाने"

व्यङ्गार त्रि (विगत अङ्गारो यस्मात्) અંગારા વિનાનું

व्यङ्गी स्त्री (व्यङ्ग+स्त्रियां जाति० ङीप्) દેડકી

व्यङ्ग्य पु (वि+अञ्ज्+ण्यत्) વ્યંજનાવૃત્તિથી જાણવા લાયક અર્થ

व्यङ्ग्य त्रि („ „ „) પ્રકાશ કરવા યોગ્ય

व्यच् (तुदा० प० सेट् व्यचति) ખોટું કરવું, અક સંબન્ધ કરવો સક

व्यजन न (व्यजत्यनेन, वि+अज्+ल्युट्) વીંઝણો, પંખો

व्यञ्जक पु (व्यनक्तीति, वि+अन्ज्+ण्वुल्) વ્યંજના વૃત્તિથી અર્થ જણાવનાર શબ્દ, હૃદયના ભાવ વગેરેને પ્રગટ કરનાર અભિનય

व्यञ्जन न (व्यज्यते म्रक्ष्यते अन्नादि गम्योज्यतेऽनेन, वि+अञ्ज्+ल्युट्) દાળ–શાક વગેરે, ચિન્હ, નીશાનિ, દાઢી, મુછ, સ્ત્રીપુરૂષનું ગુહ્ય અંગ, અવયવ, ભાવ, દિવસ, વ્યંજન અક્ષર, શબ્દની એક વૃત્તિ

व्यञ्जना स्त्री (वि+अञ्ज्+णिच्+ल्यु+टाप्) શબ્દની એક વૃત્તિ

व्यञ्जित त्रि (वि+अञ्ज्+णिच्+क्त) પ્રકાશેલ, પ્રકટ કરેલ

व्यञ्जित पु („ „ „) વ્યંજના વૃત્તિથી જણાયેલ અર્થ

व्यञ्जिजिषत् त्रि (वि+अञ्ज्+सन्+वर्तमाने शतृ) પ્રગટ કરવા ઇચ્છતું, પ્રકાશવા ચાહતું

व्यञ्जिजिषा स्त्री (वि+अञ्ज्+सन्+अ+टाप्) પ્રગટ કરવાની ઇચ્છા, પ્રકાશ કરવાની ઇચ્છા

व्यञ्जिजिषु त्रि (वि+अञ्ज्+सन्+उ) ઉઘાડું કરવા ચહાનાર, પ્રકાશ કરવા ઇચ્છનાર

व्यडम्बक पु (विशेषेण न डम्बक, डम्ब्+ण्वुल्) એરંડાનું ઝાડ

व्यतिकर पु (वि+अति+कृ+अप्) ગાઢ સંબન્ધ, વ્યસન, દુઃખ, સંકટ, મિશ્રપણું, મેળમેળ કરવું, પરસ્પર સંબન્ધ, બનાવ, પ્રસંગ, તક, વારાફરતી બનવું

व्यतिक्रम पु (वि+अति+क्रम्+घञ्) ઉલટાપણું, વિપરીતપણું, વિપર્યય, ઓળંગીજવું, ઉલ્લંઘન

व्यतिक्रान्त त्रि (वि+अति+क्रम्+क्त) ઓળંગેલ, વિપરીત

व्यतिरिक्त त्रि (वि+अति+रिच्+क्त) ભિન્ન, જુદું

व्यतिरेक पु (वि+अति+रिच्+घञ्) વિશેષેકરી ઓળંગવું, અભાવ, વિના, સિવાય, તે નામે એક અર્થાલંકાર

व्यतिरेकव्याप्ति स्त्री (व्यतिरेकस्य व्याप्ति) સાધ્યભાવ વ્યાપકીભૂત અભાવપ્રતિયોગિત્વ રૂપ એક વ્યાપ્તિ

व्यतिरेकिन् न (वि+अति+रिच्+घिनुण्) ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક અનુમાન

व्यतिरेकिन् त्रि („ „ „) ઓળંગનાર,

ભેદવાળું, અભાવવાળું.

व्यतिषक्त त्रि. (वि+अति+सञ्ज्+क्त) પરસ્પર જોડાયેલું, મળેલું, ગુંથાયેલું.

व्यतिषङ्ग पु. (वि+अति+सञ्ज्+घञ्) પરસ્પર લાગવું, અન્યોન્યાશ્રય.

व्यतिषङ्गवत् त्रि. (व्यतिषङ्ग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પરસ્પર સંબન્ધવાળું, અન્યોન્યાશ્રયવાળું.

व्यतिहार पु. (वि+अति+हृ+घञ्) પરસ્પર એક બીજાની ક્રિયા કરવી તે, બદલો, સાટું.

व्यतीत त्रि. (वि+अति+इण्+क्त) ગયેલ, વીતેલ.

व्यतीपात पु. (वि+अति+पत्+घञ् दीर्घः) એક જાતનો મોટો ઉત્પાત, અપમાન, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ, પડતી, પડવું.

व्यतीहार पु. (वि+अति+हृ+घञ् वा दीर्घः) પરસ્પર એકબીજાની ક્રિયા કરવી તે, બદલો, સાટું.

व्यत्यय पु. (वि+अति+इण्+अच्) ઉલટાપણું, સામાપણું, વ્યતિક્રમ.

व्यत्यस्त त्रि. (वि+अति+अस्+क्त) ઉલટું, વિરુદ્ધ.

व्यत्यास पु. (वि+अति+अस्+घञ्) ઉલટાપણું, વિપરીતપણું.

व्यथ् (भ्वा. आ. अ. सेट् व्यथते) દુઃખ ભોગવવું, દુઃખ પામવું, ગભરાવું, ભાગવું.

व्यथन न. (व्यथ्+भावे ल्युट्) પીડા થવી, દુઃખવું.

व्यथा स्त्री. (व्यथ्+भावे अङ्+टाप्) પીડા, દુઃખ.

व्यथाकर त्रि. (व्यथां करोति कृ+अच्) પીડાકરનાર, દુઃખકારક.

व्यथारहित त्रि. (व्यथया रहितः) દુઃખવિનાનું, પીડા વિનાનું.

व्यथित त्रि. (व्यथा जाताऽस्य इतच्) દુઃખ પામેલું, પીડા પામેલું.

व्यध् (दिवा. प. स. अनिट् विध्यति) મારવું, વીંધવું.

व्यध पु. (व्यध्+अप्) વધ.

व्यध पु. (व्यध्+भावे अप्) वि. કરવું, ભેદવું, વીંધવું.

"[illegible]"

व्यधन न. (व्यध् भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

व्यधिकरण न. (भिन्नमधिकरणम्) સમાન વિભક્તિમાં ન હોવાપણું, ભિન્નપણું, પદાર્થનું જુદે જુદે ઠેકાણે હોવાપણું.

व्यधिकरण पु. (भिन्नमधिकरणं यस्य) જુદી જુદી વિભક્તિઓવાળા શબ્દોનો એક બહુવ્રીહિ સમાસ.

व्यधिकरणबहुव्रीहि पु. (व्यधिकरणो बहुव्रीहिः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

व्यधिकरणत्व न. (व्यधिकरणस्य भावः त्व) વ્યધિકરણપણું, જુદી જુદી વિભક્તિવાળાપણું.

व्याध्य त्रि. (व्यध्+यत्) વીંધવા લાયક, મારીનાંખવા લાયક.

व्याध्य पु. (,, ,,) નિશાન લક્ષ્ય.

व्यध्व पु. (वि+अध्वन्+अच्) ખરાબ માર્ગ.

व्यनुनाद पु. (वि+अनु+नद्+घञ्) મોટો અવાજ.

व्यप् (चुरा. उभ. स. सेट् व्यपयति-ते) ક્ષયપામવો, ક્ષય કરવો.

व्यपदेश पु. (वि+अप+दिश्+घञ्) કહેવું, નામ, કથન, બહાનું, છળકપટ, બતાવવું.

व्यपदेशिन् त्रि. (निमित्तवशात् विशिष्टोऽपदेशो मुख्यो व्यवहारोऽस्त्यस्य इनि) મુખ્ય વ્યવહારનો વિષય હોય તે પદાર્થ.

व्यपदेशिवत् अव्य. (व्यपदेश+तुल्यार्थे वति) મુખ્ય વ્યવહારના વિષય હોય તેના જેવો.

व्यपदेशिवद्भाव पु. (व्यपदेशिवत् भावः) મુખ્ય વ્યવહારના વિષય પદાર્થની સમાનતા.

व्यपदेष्टृ त्रि. (वि+अप+दिश्+तृच्) બહાનું કરનાર, કપટ કરનાર, બતાવનાર.

व्यपनयन न. (वि+अप+नी+ल्युट्) દૂર કરવું, ખસેડવું.

व्यपनीत त्रि. (वि+अप+नी+क्त) દૂર કરેલ, ખસેડેલ.

व्यपरोपण न. (वि+अप+रुह्+णिच्+पुक् ल्युट्) ઉખેડવું, ઉખાડી નાંખવું, મારી નાંખવું, પ્રાણવિયુક્ત કરવું.

व्यपरोपित त्रि. (,, ,,) ઉખેડી કાઢેલ, ઉચ્છેદિત, મારી નાંખેલ, પ્રાણવિયુક્ત કરેલ.

व्यपाकृत त्रि. (वि+अप+आ+कृ+क्त) નિરાકરણ કરેલ, ના પાડેલ, અસ્વીકારેલ, ખંડન કરેલ, દૂર કરેલ.

व्यपाकृति स्त्री. (वि+अप+आ+कृ+क्तिन्) નિરાકરણ, ના પાડવી તે, અસ્વીકાર, ખંડન, મોટું દુઃખ.

व्यपाश्रय पु (वि+अप+आ+श्रि+अच्) આશ્રય
व्यपाश्रित त्रि (वि+अप+आ+श्रि+क्त) આશ્રિત, આશ્રયવાળું
व्यपेक्ष त्रि (वि+अप+ईक्ष्+अ) દરકાર વિનાનું, બે દરકાર, રાહજોતું
व्यपेक्षण न (वि+अप+ईक्ष्+ल्युट्) દરકાર રાખવી નહિ તે, રાહ જોવી
व्यपेक्षा स्त्री (वि+अप+ईक्ष्+अ+टाप्) ઉપરનો અર્થ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ પરસ્પર મિલિતપદોનો પરસ્પર અન્વય
व्यपेक्षित त्रि (वि+अप+ईक्ष्+क्त) દરકાર નહિ કરેલ, રાહ જોયેલ
व्यपेत त्रि (वि+अप+इण्+क्त) દુર થયેલ, ગયેલ
व्यपोढ त्रि (वि+अप+वह्+क्त) સામુ, ઉલટું, વિરૂદ્ધ, પ્રતિકૂલ
व्यभिचार पु (वि+अभि+चर्+घञ्) નિંદિત આચાર સ્ત્રીનો પરપુરૂષસંગ અને પુરૂષનો પરસ્ત્રીસંગ, ન્યાય વિગેરેમાં પ્રસિદ્ધ એક હેતુદોષ, તે નામે એક હેત્વાભાસ, નિયમનો ભંગ, અવળેમાર્ગે ગમન
व्यभिचारिन् पु (वि+अभि+चर्+णिनि) અલંકાર શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રસને પ્રગટ કરવાના અંગરૂપ નિર્વેદ વગેરે સંચારિભાવ
व्यभिचारिन् त्रि (,, ,,) વ્યભિચાર કરનાર, દુરાચારી, ચારિત્ર ભ્રષ્ટ
व्यभ्र त्रि (विगत अभ्र यस्मात्) વાદળો વિનાનું
व्यय् (भ्वा उभ स सेट् व्ययति–ते) ત્યાગ કરવો, ખરચવું, તજવું
व्यय् (चु उभ स सेट् व्याययति–ते) શબ્દ કરવો
व्यय पु (वि+इण्+अच्) ખર્ચ, ખરચવું, ધન વગેરે વાપરવું, જવું, ઓછા થવું
व्ययत् त्रि (व्यय्+वर्तमाने शतृ) ખરચતું, વાપરતું, ઉડાઉ
व्ययन न (व्यय्+भावे ल्युट्) ખર્ચ, ખરચવું, ધન વિગેરે વાપરવું, જવું, ઓછાથવું
व्ययमान त्रि (व्यय्+शानच्) ખરચતું, વાપરતું, ઉડાઉ
व्ययित त्रि (व्यय्+कर्मणि क्त) ખરચેલું, ક્ષયપામેલ, વાપરેલ
व्ययिन त्रि (व्यय+अस्त्यर्थे णिनि) ખરચનાર, વાપરનાર, ઉડાઉ
व्ययीकरण न (व्यय+च्वि+कृ+ल्युट्) ખરચ કરવું વાપરવું
व्ययीकृत त्रि (व्यय+च्वि+कृ+क्त) ખરચેલ, વાપરેલ
व्ययीभवन न (व्यय+च्वि+भू+ल्युट्) ખરચ થવું
व्ययीभूत त्रि (व्यय+च्वि+भू+क्त) ખરચ થયેલ
व्यर्थ त्रि (विगत अर्थ प्रयोजन वा यस्य) નિષ્પ્રયોજન, નિષ્ફળ, અર્થશૂન્ય, નકામું
व्यर्थक त्रि (व्यर्थ+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ,
व्यर्थता स्त्री (व्यर्थस्य भाव, तल्+टाप्) વ્યર્થપણું, ફોગટપણું
व्यर्थत्व न (व्यर्थस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
व्यर्थीकरण न ((व्यर्थ+च्वि+कृ+ल्युट्) વ્યર્થ કરવું
व्यर्थीकृत त्रि (व्यर्थ+च्वि+कृ+क्त) વ્યર્થ કરેલ
व्यर्थीभवन न (व्यर्थ+च्वि+भू+ल्युट्) વ્યર્થ થવું
व्यर्थीभूत त्रि (व्यर्थ+च्वि+भू+क्त) વ્યર્થ થયેલ
व्यलीक न (विशेषेण अलतीति, वि+अल्+उणा० कीकन्) અપરાધ, અકાર્ય, વિલખાપણું, અપ્રિય, અસત્ય, ઠગાઈ, ગતિનું ઉલટાપણું, દુઃખ
"सुतनु ! हृदयात्प्रत्यादेशव्यलीकमुपैतु ते।
किमपि मनस सम्मोहो मे तदा बलवानभूत्" शाकुन्तले
व्यलीक त्रि (वि+अल्+ईकक्) અપ્રિય, જુઠું, અકાર્યવાળું, અપરાધી, ઠગ, ગતિનું ઉલટાપણું, દુઃખ
व्यलीकता स्त्री (व्यलीकस्य भाव, तल्+टाप्) જુઠાણું, અપ્રીતિ, ભૂલ, દુઃખ
व्यलीकत्व न (व्यलीकस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે.
व्यवकलन न (वि+अव+कल्+ल्युट्) વિયુક્ત કરવું, છૂટું કરવું, બાદ કરવું, દૂર કરવું, હીન કરવું
व्यवकलित न (वि+अव+कल्+क्त) ઉપર પ્રમાણે
व्यवकलित त्रि (,, ,,) વિયુક્ત કરેલ, છૂટું કરેલ, બાદ કરેલ, દૂર કરેલ, હીન કરેલ
व्यवक्रुष्ट त्रि (वि+अव+क्रुश्+क्त) ગાળો દીધેલ, નિન્દેલ
व्यवक्रोशन न (वि+अव+क्रुश्+भावे ल्युट्) ગાળો દેવી, નિંદા કરવી

व्यवच्छिन्न त्रि (वि+अव+छिद्+क्त) छेदेल, कापेल, जुदुं करेल, भाग करेल, विशेषवाळुं

व्यवच्छेद पु. (वि+अव+छिद्+घञ्) जुदुं करवुं, विशेष करवुं, मुकवुं नाखवुं छेदवुं, भेदवुं भाग करवो.

व्यवतिष्ठमान त्रि (वि+अव+स्था+शानच्) मोकळेल, व्यवस्थित करेलुं

व्यवधा स्त्री. (वि+अव+धा+अ+टाप्) व्यवधान वच्चे आववुं, वच्चे थवुं, अन्तर, ढांकवुं, कोई गेरहाजर वच्ची होवुं आच्छादन, संताडवुं छुपाववुं, अन्तरम थवुं

व्यवधान न (वि+अव+धा+ल्युट्) उपर प्रमाणे.
"एतेषु विमानव्यवधानमुक्ता पुर वासवचितेषि छमित्ते"
—रघुवंशे.

व्यवधायक त्रि. (वि+अव+धा+ण्वुल्) व्यवधान करनार, ढांकनार वच्चे करनार वच्चे आवनार, संताडनार, छुपावनार.

व्यवधि पु. (वि+अव+धा+कि) व्यवधान शब्द जुओ.

व्यवसाय पु (वि+अव+षो+घञ्) उद्यम, निश्चय, उत्कण्ठा, काम करवुं ते, धारवुं, ठराव विष्णु.
"व्यवसाया प्रतिपत्तिनिष्ठुर"—रघु.

व्यवसायात्मक त्रि (व्यवसाय आत्मा स्वरूप यस्य कप्) उद्योगी ठरावनारुं, निश्चयवाळुं.

व्यवसायात्मिका स्त्री (व्यवसाय आत्मा स्वरूपं यस्या कप् अत इत्वं) निश्चय स्वरूप बुद्धि विगेरे.

व्यवसायिन् त्रि (व्यवसाय+अस्त्यर्थे इनि) उद्योगी, महेनतु आरंभवाळुं, निश्चयवाळुं, कामे वळगेल, ठरावनारुं.

व्यवसित न (वि+अव+षो+क्त) भाव निश्चय उद्योग, काम ठराव, आरंभेला धारवुं.

व्यवसित त्रि („) निश्चय करेल, उद्योग करेल ठरावेल धारेल.

व्यवस्था स्त्री (वि+अव+स्था+अङ्+टाप्) शास्त्र मर्यादा. गोठववुं रीतसर करवुं ठराव, गोठवणुं, न्यायाधीशनो हुकम, हर करवुं मुकवुं स्थापवुं शास्त्रमाननुं गोल विरुद्ध त्यागीपण अन्तर करवुं अनुकूळविषयमां स्थापन, शरत जामीन
"आत्मानुरूपत्वदा सृष्टिन्ती ध्यानमित्तनिवन्धनस्थानाम्"
—कुमार.

व्यवस्थातिक्रम पु. (व्यवस्थायाः अतिक्रमः) व्यवस्थाने ओळंगवी, मर्यादानो त्याग करवो शास्त्रने भंग करवो करार तोडवो कबूलातनो भंग.

व्यवस्थातिवर्तन न (व्यवस्थायाः अतिवर्तनम्) उपर प्रमाणे अर्थ

व्यवस्थान न (वि+अव+स्था+ल्युट्) व्यवस्था प्रमाणे.

व्यवस्थान पु. (वि+अव+स्था+कर्तरि ल्यु) विष्णु.

व्यवस्थापन न. (वि+अव+स्था+णिच्+ल्युट् पुक्) ठराव करवो ते मुकरर करवुं ते, निश्चय ते, जुदुं करवुं ते नियमित करवुं स्थापवुं

व्यवस्थित त्रि (वि+अव+स्था+क्त) स्थापेल, मुकेल, व्यवस्था करेल, निर्णेल, नियमित करेल,नक्की करेल, मर्यादामां मुकेल.

व्यवस्थितविभाषा स्त्री. (व्यवस्थिता व्यक्तौ विभाषा) कोई ठेकाणे प्रवृत्ति कोई ठेकाणे अप्रवृत्तिवाळी प्रकारनो व्याकरणशास्त्रमां कहेलो एक विकल्प.

व्यवहरणीय त्रि (वि+अव+हृ+कर्मणि अनीयर्) नीचेनो शब्द जुओ.

व्यवहर्तव्य त्रि. (वि+अव+हृ+तव्यत्) व्यवहार करवा योग्य, योजवा लायक, जेनो पो । कायदेसर करवा लायक.

व्यवहर्तृ त्रि. (वि+अव+हृ+तृच्) व्यवहार करनार न्यायाधीश—जज विगेरे.

व्यवहार पु. (वि+अव+हृ+घञ्) अमुक कोई अर्थने ज्ञात करवा माटे अमुक कोई शब्दनो प्रयोग, साथे मेळवा लेवा देवा विगेरेनो व्यवहार, धारो रूढि, धंधो रोजगार, लेवडदेवड—लेवाणी—वगेरे अ दालतनो व्यवहार.

व्यवहारकरण न. (व्यवहारस्य करणम्) व्यवहार करवो ते.

व्यवहारकर्तृ त्रि (व्यवहारस्य कर्ता) व्यवहार करनार.

व्यवहारज्ञ त्रि (व्यवहारं जानाति ज्ञा+क) व्यवहार जाणनार.

व्यवहारदर्शन न. (व्यवहारस्य दर्शनम्) व्यवहारनी तपास, व्यवहार जोवो.

व्यवहारद्रष्टृ त्रि (व्यवहारस्य द्रष्टा) व्यवहार तपासनार, जोनार.

व्यवहारपद् न (व्यवहारस्य पदम्) વ્યવહારનો વિષય, વ્યવહારનું સ્થાન.

व्यवहारप्राप्त त्रि (व्यवहारेण प्राप्त) વ્યવહારથી પ્રાપ્ત થયેલ, વ્યવહારને પામેલું

व्यवहारमातृका स्त्री (व्यवहारस्य विवादनिर्णयस्य मातृव पोषकत्वात्) વ્યવહારને માટે ન્યાયાધીશ વગેરેએ કરવા યોગ્ય ક્રિયા

व्यवहारिक त्रि (व्यवहार प्रयोजनतयाऽस्त्यस्य ठञ्) વ્યવહાર યોગ્ય કોઇ વસ્તુ વિગેરે, વ્યવહારના પ્રયોજનવાળું, વહેપારી, વ્યવહારમા ગુંથાયેલું

व्यवहारिकसत्ता स्त्री (व्यवहारिका चासौ सत्ता च) વ્યવહારમા ઉપયોગી વસ્તુની સત્તા–હોવાપણું

व्यवहारिका स्त्री (व्यवहार+ठञ्+टाप्) લોકરૂઢિ, ઇંગોળીયાનું ઝાડ, સાવરણી

व्यवहारिन् त्रि (व्यवहार+अस्त्यर्थे इनि) વ્યવહારવાળું, વહેપારી, કાયદાને અનુસરતું

व्यवहार्य त्रि (वि+अव+हृ+ण्यत्) व्यवहर्त्तव्य શબ્દ જુઓ

व्यवहास पु (वि+अव+हस्+घञ्) પરસ્પર હસવું

व्यवहित त्रि (वि+अव+धा+क्त) વ્યવધાનવાળું, વચ્ચે કંઇ અંતરાયવાળું

व्यवाय पु (वि+अव+इण्+घञ्) ગ્રામ્યધર્મ–મૈથુન, અંતર્ધાનવાળું, ઢાંકવું, ઢાંકણું

व्यवाय न (,, ,,) તેજ

व्यवायिन् त्रि (व्यवाय+अस्त्यर्थे णिनि) ગ્રામ્ય ધર્મ કરનાર, મૈથુન કરનાર

व्यसन न (वि+अस्+भावकरणादौ ल्युट्) વિપત્તિ, દુઃખ, અશુભ, મદ્યપાનવગેરેનો દોષ, નમીબ, કોપથી ઉત્પન્ન થયેલો દોષ, દૈવાદિકૃત ઉપદ્રવ, પાપ, દુર્ભાગ્ય, દુર્દૈવનું પરિણામ, નિષ્ફળ ઉદ્યમ, આસક્તિ, નાલાયકી, પડવું તે, વાયુ

"रोगशोकपरीतापबन्धनव्यसनानि च।
आत्मापराधवृक्षाणां फलान्येतानि देहिनाम्" हितोपदेशे

व्यसनप्रहारिन् त्रि દુઃખ દેવું, પીડવું, દુઃખમા માર મારવું

व्यसनार्त त्रि (व्यसनेन आर्त) દૈવાદિકૃત ઉપદ્રવવાળું, દુઃખી

व्यसनिता स्त्री (व्यसनिन भाव तल्+टाप्) દુઃખીપણું, વ્યસનીપણું

व्यसनित्व न (व्यसनिन भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે.

व्यसनिन् त्रि (व्यसन+अस्त्यर्थे णिनि) દુઃખી, વ્યસની

व्यसनीय पु (व्यसन+छ) છીનાળવો

व्यसु त्रि (विगता असवो यस्य) મરણ પામેલ, પ્રાણ રહિત.

व्यस्त त्रि (वि+अस्+कर्मणि क्त) વ્યાકુળ, વ્યાપ્ત, ભાગ પાડેલું, છૂટું, વિપરીત, એકત્ર પદાર્થમા એક એક વસ્તુ, ઉલંઘન.

व्यस्त त्रि (वि+अस्+भावे+क्त) સંપૂર્ણ જુદું

व्यस्तता स्त्री (व्यस्तस्य भाव, तल्+टाप्) વ્યાકુળતા, છુટાપણું, વિભાગ કરવા, વિપરીતપણું

व्यस्तत्व न (व्यस्तस्य भाव, त्व) ઉપર પ્રમાણે

व्यस्तपद् न (व्यस्त च तत् पद च यद्वा व्यस्त पदं यस्मिन्) ગભગાટવાળી સ્થિતિ, વ્યાકુળતા, ગભરાટ

व्यस्तार पु હાથીના ગંડસ્થલમાથી નીકળતું મદનું જળ

व्याकरण न (व्याक्रियन्ते व्युत्पाद्यन्ते अर्थवत्तया प्रतिपाद्यन्ते शब्दा येन, वि+आ+कृ+करणे ल्युट्) શબ્દ સિદ્ધ કરનાર શાસ્ત્ર, વેદાન્તમા કહેલ નામ–રૂપ વડે જગતનું વિકમન

"व्याकरणसिंहभीता अपशब्दमृगा क्व विचरेयु" उद्भटे

व्याकार पु (वि+आ+कृ+घञ्) વિરૂદ્ધ આકાર, આકારમા ફેરફાર

व्याकुल त्रि (वि+आ+कुल्+क) રોગ વિગેરેથી વ્યાકુળ, ગભરાયેલું

व्याकुलता स्त्री (व्याकुलस्य भाव, तल्+टाप्) વ્યાકુલપણું, ગભરાટ

व्याकुलत्व न (व्याकुलस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

व्याकुलमनस् त्रि (व्याकुल मनो यस्य) ગભરાયેલા મનવાળું, વ્યાકુલ ચિત્તવાળું

व्याकुलमनस्क त्रि (व्याकुल मनो यस्य कप्) ગભરાયેલા મનવાળું, ભયભીત ચિત્તયુક્ત

व्याकुलित त्रि (व्याकुल+तारका० इतच्) ગભરાયેલું, ભયભીત

व्याकृति स्त्री. (वि+आ+कृ+क्तिन्) प्रकट, छेट.

व्याहृत त्रि (वि+आ+हृ+क्त) प्रकट करेल, नाम अने रूपथी प्रकाशेल, भिन्न भाषावाळु.

व्याहृति स्त्री (वि+आ+हृ+क्तिन्) बराबर स्पष्ट प्रकटकरवु, जुदु करवु, नाम तथा रूपने प्रकाश करवु व्याकरणथी.

व्याकोश त्रि (वि+आ+कुश्+अच् व्याकोशः कोशात् प्र सृ वा) प्रफुल्ल विकस्वर, खीलेलु.

व्याकोप त्रि (व्याप्तः कोपम् वि+आ+कुप्+अच् वा) उपर प्रमाणे जुओ.

"व व्यानिकाशकारि पयस्त्रविमेकाणम् ।

व्याकोपपद्मसुमो मधे विभाव्य तावके" महाभारते.

व्याक्षेप पु. (वि+आ+क्षिप्+घञ्) विघ्न, तिरस्कार, विलम्ब, आमतेम नाखवु.

व्याख्या स्त्री. (वि+आ+ख्या+अङ्) विवरण, टीका, बोलवु, कहेवु.

व्याख्यात त्रि. (वि+आ+ख्या+क्त) कहेलु, विवरण करेलु, टीका करेल, बोलेल, कहेल.

व्याख्येय त्रि. (वि+आ+ख्या+यत्) विवरण करवा योग्य, टीका करवा लायक, बोलवा-कहेवा लायक.

व्याघट्टन न. (वि+आ+घट्ट्+ल्युट्) घोळवु, घसवु ते, वलोवचु ते, विस्तारपूर्वक विवेचन करवु ते, जणावु.

व्याघट्टना स्त्री (वि+आ+घट्ट्+णिच्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे.

व्याघट्टित त्रि (वि+आ+घट्ट्+क्त) घोळायेल, घसेल, वलोवेल, वाटेल, मथेल.

व्याघात पु. (व्याहन्यतेऽनेन वि+आ+हन्+घञ्) अन्तराय, विघ्न, प्रतिबिम्ब, ठोकर, प्रहार, मार, ते नामे एक अर्थालंकार, ज्योतिषप्रसिद्ध एक योग.

"व्याघातः सविघ्न भेदावलोपेन तदन्यथा ।

तयैव कार्यविरोधि च व्याघात इति स्मृतः ॥"

काव्यप्रकाशे

व्याघातक त्रि. (वि+आ+हन्+ण्वुल्) अन्तराय करनार, विघ्न करनार, आघात करनार, प्रहारकरनार, मार मारनार.

व्याघातिन् त्रि. (वि+आ+हन्+णिनि) उपरनो अर्थ.

व्याघारित त्रि. (वि+आ+घृ+क्त) छांटेलु, सींचेल, भीनाश करेलु.

व्याघ्र पु. (वि+आ+घ्रा+क) वाघ, वाघमोरीयो, चित्रो, करंजवृक्ष.

व्याघ्रचर्मन् न (व्याघ्रस्य चर्म) वाघनु चामडु.

व्याघ्रचर्मिन् त्रि (व्याघ्रस्य चर्म अस्य) वाघना चामडावाळु.

व्याघ्रदल पु (व्याघ्रस्य पाद इव दलमस्य) एरंडनु झाड.

व्याघ्रनख न (व्याघ्रस्य नखोऽस्त्यस्य आकारे अच्) नख नामे सुगन्धी द्रव्य, थोरनु झाड.

व्याघ्रनखा न (व्याघ्रस्य नखम्) वाघनो नख, वाघनख.

व्याघ्रनायक पु. (व्याघ्रस्य+नायकः) शियाळ.

व्याघ्रनाशक पु. (व्याघ्रं नाशयति, स्वभावतः अग्रतो गमनेन अग्रेसरेण नी+ण्वुल्) शियाळ.

व्याघ्रपद् पु. (व्याघ्रस्य पाद इव मूलमस्य वा अस्य कोपः) विकंकत वृक्ष, ते नामे एक मुनि.

व्याघ्रपाद् पु. (व्याघ्रस्य पाद इव मूलमस्य अन्त्यलोपः) उपर प्रमाणे जुओ.

व्याघ्रपुच्छ पु. (व्याघ्रस्य पुच्छ इव दलमस्य) एरंडनु झाड.

व्याघ्रपुच्छ पु. (व्याघ्रस्य पुच्छ:) वाघनु पुंछडु.

व्याघ्राट पु (व्याघ्रं अटति अट्+अण्) भारद्वाज पक्षी.

व्याघ्राटी स्त्री. (व्याघ्राट+स्त्रियां जाति. ङीष्) भारद्वाज पक्षीणि.

व्याघ्रादनी स्त्री. (व्याघ्रेऽप्यत्ते, अद्+ल्युट्+ङीप्) नमोतर.

व्याघ्रास्य पु. (व्याघ्रस्येवास्यं यस्य) बिलाडो.

व्याघ्रास्या स्त्री (व्याघ्रास्य+स्त्रियां टाप्) बिलाडी.

व्याघ्री स्त्री. (व्याघ्र+स्त्रियां जाति. ङीष्) वाघण, भोंयरींगणी.

व्याज पु (वि+अज्+घञ् वीभावाभाव) कपट, छळ, बहानु, प्रारम्भ करवानो अवसर,प्रकार, ठगाई.

व्याजनिन्दा स्त्री. (व्याजेन कृता निन्दा) कपट निन्दा, ते नामे एक अर्थालंकार.

व्याजोक्ति स्त्री (व्याजयुक्ता उक्ति.) છળથી કહેવુ, કપટથી કહેવુ, તે નામે એક અર્થાલકાર

व्याड पु (वि+आ+अड्+अच्) માસ ભક્ષક વાઘ વિગેરે પશુ, સર્પ, ઇન્દ્ર

व्याड त्रि (,, ,) ઠગારો, ઠગ, છેતરનાર

व्याडायुध न (व्याडस्य व्याघ्रस्यायुधं नख इवास्त्यस्य अच्) નખલો નામે સુગન્ધી દ્રવ્ય

व्याडि पु તે નામે એક મુનિ–જેમણે "સગ્રહ" નામનો એક વ્યાકરણનો ગ્રન્થ રચ્યો છે

व्यात्त त्रि (वि+आ+दा+क्त) પહોળુ કરેલ, ફાડેલ, વિસ્તારેલ, વિશેષે કરીને ગ્રહણ કરેલ

व्यात्युक्षी स्त्री (वि+अति+उक्ष्+भावे णच्+स्वार्थे अण्+ङीप्) પરસ્પર છાંટવારૂપ જળ ક્રીડા

व्यादान न (वि+आ+दा+ल्युट्) ગ્રહણ, ગ્રહણ કરવુ, પહોળુ કરવુ, ફાડવુ

व्यादिश पु (वि+आ+दिश्+क) વિષ્ણુ

व्यादिश त्रि (वि+आ+दिश्+क) વિશેષે કરી આદેશ કરનાર.

व्याध पु (व्यध्+ण) શિકારી, એક વર્ણસકર

व्याध पु (व्यध्+भावे घञ्) વેધન, વીધવુ, પીડવુ, મારવુ

व्याध त्रि (व्यध्+ण) દુષ્ટ, હિંસક

व्याधभीत पु (व्याधाद् भीत भी+क्त) મૃગ, હરણ

व्याधभीती स्त्री (व्याधभीत+स्त्रियां जाति ङीप्) મૃગલી, હરણી

व्याधाम पु (व्याधेन पीडनेन अमयति, अम्+णिच्+अच्) વજ્ર

व्याधि पु (वि+आ+धा+कि) રોગ, કોઢનો રોગ, કાળે કરેલ નાયક–નાયિકાની એક અવસ્થા

व्याधिकर त्रि (व्याधिं करोति, कृ+अच्) રોગકારક

व्याधिघात पु (व्याधिं हन्ति, हन्+घञ्) ગરમાળો

व्याधिघ्न त्रि (व्याधिं हन्ति, हन्+टक्) રોગનો નાશ કરનાર

व्याधित त्रि (व्याधिर्जातोऽस्य तार० इतच्) રોગ-વાળુ

"दरिद्रान् भर कौन्तेय मा प्रयन्छेश्वरे धन
व्याधितस्यौषध पथ्य नीरुजस्य किमौषधै"–हितोपदेशे

व्याधियुक्त त्रि (व्याधिना युक्त) રોગી

व्याधिरहित त्रि (व्याधिना रहित) રોગ વગરનું, રોગરહિત

व्याधिहन् त्रि (व्याधिं हन्ति, हन्+क्विप्) રોગનો નાશ કરનાર

व्याधिहन्तृ पु (व्याधिं हन्ति, हन्+तृच्) વાગહી કન્દ વનસ્પતિ

व्याधिहन्तृ त्रि (,, ,,) રોગનો નાશકરનાર.

व्याधुत त्रि (वि+आ+धु+क्त) કપેલ, કપાવેલ, તિરસ્કારેલ

व्याधूत त्रि (वि+आ+धू+क्त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

व्याध्युपशम पु (व्याधेः उपशम) રોગની શાન્તિ

व्याध्युपशान्ति स्त्री (व्याधे उपशान्ति) રોગની શાન્તિ

व्यान पु (वि+अन्+घञ्) શરીરમાના પાચ પ્રાણ-વાયુમાનો એક વાયુ–જે આખા શરીરમા વ્યાપ્ત છે

व्यापक त्रि (वि+आप्+ण्वुल्) અધિક દેશમા વર્ત-નાર, વ્યાપનાર, ઢાકનાર, આચ્છાદન કરનાર, ફેલાનાર

व्यापकता स्त्री (व्यापकस्य भाव तल्+टाप्) વ્યાપકતા.

व्यापकत्व न (व्यापकस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

व्यापद् स्त्री (वि+आङ्+पद्+क्विप्) મૃત્યુ, મોત, આફત

व्यापन्न न (वि+आङ्+पद्+ल्युट्) વ્યાપવુ, ફેલાવુ

व्यापन्न त्रि (वि+आ+पद्+क्त) મરેલુ, મુવેલુ, હરકત થયેલુ, આફતમા આવેલું, દુખી

व्यापाद पु (वि+आ+पद्+घञ्) દ્રોહચિંતન, કોઇનું ખરાબ ચિંતવવુ

व्यापादन न (वि+आ+पद्+णिच्+ल्युट्) મારી નાખવુ, ઠાર મારવું, કોઇનું ખરાબ કરવા વિચાર કરવો

व्यापादित त्रि (वि+आ+पद्+णिच्+क्त) મારી નાખેલ, કોઇનું ખરાબ કરવા વિચારેલ

व्यापार पु (वि+आ+पृ+घञ्) ધધો, રોજગાર,ક્રિયા, પ્રયત્ન, શ્રમ, જ્યા ત્યા માથુમારવુ તે

व्यापारवत् त्रि (व्यापार+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) વેપારી, વેપારવાળુ, ધધાદાર, રોજગારવાળુ, ક્રિયા-વાળુ, પ્રયત્ન કરનાર

"न व्यापारशतेनापि शुकवत्पाठ्यते बकः"-हितोपदेशे

व्यापारिन् त्रि. (व्यापारोऽस्त्यस्य इनि) उपरनो अर्थ.

व्यापारिन् पु. (वि+आ+पृ+णिनि) वेपारी वाणियो.

व्यापिन् त्रि (व्याप्नोति सर्वं वि+आप्+णिनि) व्यापनार, रहेनार.

व्यापृत त्रि. (वि+आ+पृ+क्त) रोकायेलुं, धंधामां मशगूल, कामे लागेल.

व्यापृत पु. (" ") राज्य कारभारी मंत्री.

व्याप्त त्रि. (वि+आप्+क्त) व्यापेलुं, पूर्ण रचायेलुं, व्यापक, व्याप्तिवाळुं.

व्याप्ति स्त्री (वि+आप्+क्तिन्) व्यापवुं ते, ते नामे एक न्यायमत प्रमाणे तेना अवान्तरभागमां अविनाभावना रूप संबंध व्यापवुं, रहेवुं मेळववुं.

व्याप्तिमत् त्रि (व्याप्ति+अस्त्यर्थे मतुप्) व्याप्तिवाळुं.

व्याप्तिग्रहण न. (व्याप्तेः ग्रहणम्) व्याप्तिनुं ग्रहण.

व्याप्य त्रि. (वि+आप्+ण्यत्) व्याप्य, व्याप्त रहेवा योग्य.

व्याप्य न. (व्याप्यते, वि+आप्+ण्यत्) कुष्ठौषधि, अनुमितिमां साध्यलिंग साधनभावलिंग.

व्याम पु (विशेषेण अमत्यनेन अम्-व्यामो+घञ्) बन्ने बाजु बे हाथ पहोळा करवा तेनी वच्चेना माप प्रमाणे माप-वांभ.

व्यामर्दन न (वि+आ+मृद्+ल्युट्) ताडन विरुद्ध.

व्यामर्द पु (वि+आ+मृद्+घञ्) मर्दन.

व्यामिश्र त्रि (वि+आ+मिश्र+अच्) मिश्र, भेळसेळ.

व्यायत त्रि (वि+आ+यम्+क्त) लांबु, दृढ, मजबूत, अतिशय अत्यन्त, व्यग्र व्यायाम-वाळुं.

व्यायमन न (वि+आ+यम्+भावे घञ्) व्यायाम.

व्यायाम पु. (वि+आ+यम्+घञ्) परिश्रम, उद्योग, कसरत, पुरुषार्थ बळ वापरवुं, मध्यम दिवसनी सधार्म नियम, मल्लयोद्धानी युक्ति.

व्यायामशील त्रि (व्यायामः शीलं यस्य) उद्योगी परिश्रम करनार, नियमीत कसरत करनार.

व्यायामिन् त्रि. (व्यायाम+अस्त्यर्थे इनि) उपर प्रमाणे अर्थ.

व्यायोग पु. (वि+आ+युज्+घञ्) दृश्य काव्य एक भेद.

"ख्यातेतिवृत्तो व्यायोगः स्वल्पस्त्रीजनसंयुतः"-साहित्यदर्पणे

व्याल पु (विशेषेण आसमन्तात् अलति वि+आ+अल्+अच्) सर्प हिंस्र पशु, दुष्टहाथी चित्तो, वाघ, राजा.

व्याल त्रि (वि+आ+अल्+अच्) शठ, दुष्ट हिंसक दुष्ट.

व्यालक पु (व्याल+स्वार्थे कन्) दुष्ट, हाथी, सर्प

व्यालगन्धा स्त्री (व्यालस्य गन्धो गन्धोऽस्याम्) नकुली कंद शुको.

व्यालग्राह पु. (व्यालम् सर्पम् गृह्णाति ग्रह्+अण्) सर्प पकडनार.

व्यालग्राहक त्रि (व्याल+ग्रह्+ण्वुल्) उपरनो अर्थ

व्यालग्राहिन् त्रि (व्याल+ग्रह्+णिनि) सर्प पकडनार.

व्यालजिह्वा स्त्री. (व्यालस्य जिह्वेव जिह्वा पत्रमस्या) "महासमंगा" नामनी वनस्पति.

व्यालतम त्रि (अतिशयेन व्यालः तमप्) अत्यंत दुष्ट, घातकी अत्यन्त धूर्त

व्यालतर त्रि. (" " ") उपरनो अर्थ

व्यालदंष्ट्र पु. (व्यालस्य व्यालस्य दंष्ट्रेव कण्टकोऽस्य) गोखरु

व्यालनख पु. (व्यालस्य व्यालस्य नख इव) नखले नामे सुगन्धी द्रव्य.

व्यालपत्रा स्त्री (व्यालस्य व्यालस्य पत्रम् इव पत्रमस्याः) एक जातनी काकडी

व्यालमृग पु. (विशेषेण आलम्बते मृ वा क्विप् अच्) मोटो भेरुंड.

व्यालरूप त्रि (विशेषेण आलम्ब्य) विशेष आधार.

व्यालायुध न (व्यालस्य व्यालस्येवायुधं नख इव) नखले नामे सुगन्धि द्रव्य.

व्यासिक्त त्रि (वि आ सिच् क्त) सिंच्युं, छांटेलुं, लीपी करेलुं

व्यावक्रोश त्रि (वि+आ+क्रोश्+अप्+वत्व वा) बूमो पाडवुं, करकरवुं.

व्यावचर्चन न (वि+आ+अव+चर्च+ल्युट्) वारंवार, वाद करवुं.

व्यावचलित त्रि. (वि+आ+अव+चल्+क्त) पाछुं फरेल.

दिवङ्गम त्रि (दिव आकाश स्वर्गं वा गच्छति दिव् वा खच्मुमागमश्च) આકાશગામી, સ્વર્ગગામી

दिवन् न (दिव् वा कनिन्) સ્વર્ગ

दिवस पु क्ली (दीव्यन्त्यत्र दिव्+असच् स च कित्) દિવસ, દિન

दिवसकर पु (दिवसे करा यस्य दिवस करोति वा कृ+अच्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसकरतनय पु (दिवसकरस्य तनय) "दिनकर तनय" શબ્દ જુઓ

दिवसकरतनया स्त्री (दिवसकरस्य तनया) दिनकर-तनया શબ્દ જુઓ

दिवसकरपुत्र पु (दिवसकरस्य पुत्र) દિનકરપુત્ર શબ્દ જુઓ

दिवसकरपुत्री स्त्री (दिवसकरस्य पुत्री) દિનકરપુત્રી શબ્દ જુઓ

दिवसकरसुत पु (दिवसकरस्य सुत) દિવસકર શબ્દ જુઓ

दिवसकरसुता स्त्री (दिवसकरस्य सुता) દિનકર-સુતાશબ્દ જુઓ

दिवसकरसूनु पु (दिवसकरस्य सूनु) દિનકરસૂનુ શબ્દ જુઓ

दिवसकरात्मज पु (दिवसकरस्यात्मज) દિનકરાત્મજ શબ્દ જુઓ

दिवसकरात्मजा स्त्री (दिवसकरस्यात्मजा) દિનકરાત્મજા શબ્દ જુઓ

दिवसकर्तृ पु (दिवस करोति कृ+तृच्) દિનકરશબ્દ જુઓ

दिवसकिरण पु (दिवसे किरणो यस्य) દિનકર શબ્દ જુઓ

दिवसकृत् पु (दिवस करोति कृ+क्विप्+तुक्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसकेशव पु (दिवसस्य केशव इव अन्तकत्वात्) અધકાર, અધારૂ

दिवसक्षय पु (दिवसस्य तिथे क्षय) જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તિથિનો ક્ષય, તિથિક્ષય

दिवसचर्या स्त्री (दिवसस्य चर्या) દિવસનુ કર્તવ્ય

दिवसज्योतिष् न (दिवसस्य ज्योति) સૂર્યનુ તેજ, સૂર્યનો તાપ

दिवसदुःखित पु (दिवसमुद्दिश्य दुःखित उत्कण्ठित) ચકવો, ચકવાક પક્ષી

दिवसप पु (दिवस पाति पा+क) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, રવિવાર વિગેરે વાર

दिवसपति पु (दिवसस्य पति) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दिवसपात पु (दिवसस्य चान्द्रदिवसस्य तिथे पात) તિથિનો ક્ષય

दिवसपिण्ड पु જ્યોતિશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અહર્ગણ

दिवसप्रणी स्त्री (दिवस प्रणयति करोतीति प्र+णी+क्विप्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसप्रवेश पु (दिवसस्य प्रवेश) જ્યોતિ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દિવસપ્રવેશ

दिवसबन्धु पु (दिवसस्य बन्धु) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ.

दिवसबल पु (दिवसे बल यस्य) સૂર્ય, ગુરૂ, શુક્ર આ ગ્રહો જે દિવસે બલી હોય છે તે દિવસનુ બળ.

दिवसबल न (दिवसस्य बलम्) દિવસનુ બળ

दिवसमणि पु (दिवसे मणिरिव प्रकाशकत्वात्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसमयूख पु (दिवसे मयूखो यस्य) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसमान न (दिवसस्य मानम्) દિવસનુ માન, માપ, દિનમાન

दिवसमुख न (दिवसस्य मुखम्) સવાર, પ્રભાત

दिवसमूर्द्धन् पु (दिवसस्य मूर्द्धेव आद्यस्थानत्वात्) ઉદયાચલ પર્વત

दिवसयौवन न (दिवसस्य यौवनमिव) મધ્યાહ્ન, બપોર

दिवसरत्न न (दिवसस्य रत्नमिव प्रकाशकत्वात्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवसराशि पु (दिवसस्य राशि) જ્યોતિ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અહર્ગણ, દિનરાશિ

दिवसव्यास पु (दिवसस्य व्यास) જ્યોતિ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અહોરાત્ર, વૃત્તવ્યાસ

दिवसांश पु (दिवसस्यांश) દિવસનો ભાગ, સવાર

दिवसागम पु (दिवसस्यागम) પ્રભાત, સવાર

दिवसात्यय पु (दिवसस्यात्यय) સાય કાળ, સાઝ

व्युति स्त्री. (वि+वे+क्तिन्) વણવું, સીવવું, ગુંથવું વગેરે, વણાટ, વણાટવિદ્યાનું કામકાજ-વ્યાપાર.

व्यूह पुं. (वि+ऊह्+घञ्) સમૂહ, રચના, તર્ક, દેહ, સૈન્યની ગોઠવણ, ભેગું કરવું.

व्यूहन न. (व्यूह्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે.

व्यूहपार्ष्णि पुं. (व्यूहस्य पार्ष्णिः) યુદ્ધ માટે ગોઠવાઈ ઊભેલા સૈન્યનો પાછળનો ભાગ.

व्यृद्धि स्त्री. (विरुद्धा ऋद्धिः) વિરુદ્ધ સંપત્તિ.

व्ये (भ्वा. उभ. स. अनिट् व्ययति) વણવું, સીવવું, ઢાંકવું.

व्यो अव्य. (वी-डो) જોડું, એક ભોજ.

व्योकार पुं. (व्या+कृ+अण्) લુહાર લોક.

व्योमकेश पुं. (व्योमैव केशो यस्य) શિવ, મહાદેવ.

व्योमकेशिन् पुं. (व्योमात्मा केशोऽस्यस्य इनि) ઉપર પ્રમાણે.

व्योमचारिन् पुं. (व्योम्नि चरति चर्+णिनि) પક્ષી, દેવ, ગ્રહ-નક્ષત્ર વિગેરે.

व्योमचारिन् त्रि. ( ) આકાશમાં ફરનાર-વિચરનાર.

व्योमचारिनगर न. (व्योमचारि च तत् नगरम्) આકાશમાં ફરતું નગર, ગંધર્વ નગર, હરિશ્ચન્દ્રનું આ શહેર.

व्योमचारिपुर न. (व्योमचारी पुरम्) ઉપર પ્રમાણે.

व्योमधूम न. (व्योम्न धूम इव) મેઘ, મેઘ.

व्योमन् न. (व्येञ्+मनिन्+पृषो.) આકાશ, આભ, પાણી, સૂર્યના પૂજનનું આસન.
नामैकव्योमविहारिणोऽपि विहगाः सम्प्राप्नुवन्त्यापदं
विनोदपटे

व्योममण्डल न. (व्योम मण्डलमिव) આકાશમંડળ, ધ્વજ, ધજા.

व्योममुद्गर पुं. (व्योम्नो मुद्गर इव आघातकत्वात्) ભારે ત્વરાથી આકાશમાંથી પડેલા પવનનો સપાટો.

व्योमयान न. (व्योम्नि यानमस्य) વિમાન-એરોપ્લેન, બલૂન.

व्योमसद् पुं. (व्योमन्+सद्+क्विप्) દેવ, ગ્રહ, નક્ષત્ર વિગેરે.

व्योमसद् त्रि. (,, ,,) આકાશમાં રહેનાર-વિચરનાર.

व्योष न. (वि+उष्+अच्) સૂંઠ-મરી-પીપર એ ત્રણ.

व्रज् (भ्वा. प. स. सेट् व्रजति) જવું.

व्रज् (चु. उभ. स. सेट् व्राजयति-ते) જવું, શણગાર કરવો, માર્ગ કરવો, શુદ્ધ કરવું.

व्रज पुं. (व्रज्+घञर्थे क) સમૂહ, ગાયનો વાડો, માર્ગ, મથુરાની પાસેનો દેશ.
"ध्वजिनीव्रजतन्मदवर्ति ।
निर्ववौ वनिता विलासवत्." शिशुपाले.

व्रजत् त्रि. (व्रज्+कर्तरि शतृ) જનાર.

व्रजन न. (व्रज्+भावे ल्युट्) જવું.

व्रजनाथ पुं. (व्रजस्य नाथः) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजपति पुं. (व्रजस्य पतिः) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजपाल पुं. (व्रजं पालयति, पालि+अण्) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजमोहन पुं. (व्रजम् व्रजस्थम् मोहयति, मुह्+णिच्+ल्यु) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजवर पुं. (व्रजानां वरः श्रेष्ठः) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजवल्लभ पुं. (व्रजस्य व्रजस्थितस्य वल्लभः प्रियः) શ્રીકૃષ્ણ.

व्रजाङ्गना स्त्री. (व्रजस्य अङ्गना) વ્રજવાસી સ્ત્રી, ગોપી.

व्रजित त्रि. (व्रज्+क्त) ગયેલ.

व्रजित न. (व्रज्+भावे क्त) ગમન, ગતિ, જવું.

व्रज्या स्त्री. (व्रज+क्यप्+टाप्) ગમન, ગતિ, સર્વદું યુદ્ધ માટે પ્રયાણ, છડેછડાની કૂચ, સરઘસ, ભટકવું, રખડવું.

व्रज्यावत् त्रि. (व्रज्या+अस्त्यर्थे मतु) જનાર, પ્રયાણ કરનાર, રખડનાર, ભટકનાર.

व्रण् (भ्वा. प. अ. सेट् व्रणति) શબ્દ કરવો.

व्रण् (चु. उभ. स. सेट् व्रणयति-ते) જખમી ઘાયલ કરવું.

व्रण पुं. न. (व्रणयति देहम्, व्रण्+अच्) ઘાવ, ચાંદુ, જખમ, ઘારું.

व्रणकृत् पुं. (व्रणं करोति कृ+क्विप् तुक् च) ભિલામું.

व्रणकृत् त्रि. (व्रणं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઘાવ કરનાર, જખમ કરનાર.

व्रणद्विष् त्रि. (व्रणं द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ઘાવ રૂઝવનાર.

व्रणद्विष् पुं. (,, ,,) આસન્નપતિક્ષ વનસ્પતિ.

व्यावक्रोशी स्त्री (वि+अव+क्रुश्+णिच्+स्वार्थे अण्+ङीप्) પરસ્પર ગાળો દેવી તે

व्यावर्त्त पु (विशेषेण आवर्त्तते, वि+आ+वृत्+अच्) નાભિકટક

व्यावर्त्तन न (वि+आ+वृत्+ल्युट्) ગોળ ફરવું

व्यावहारिक पु (व्यवहार+ठञ्) મંત્રી, સલાહ દેનાર

व्यावहारिक त्रि (,, ,,) વ્યવહારનું, વ્યવહાર સબન્ધિ, રીતનું, રીત સબન્ધી, જગતરૂપ પ્રપંચ સબન્ધી

व्यावहारी स्त्री (वि+अव+हृ+णच्+स्वार्थे+अण्+ङीप्) પરસ્પર હરવું

व्यावहासी स्त्री (वि+अव+हस्+णच्+स्वार्थे अण्+ङीप्) પરસ્પર હસવું

व्याविध त्रि (वि+आ+विध्+श) જૂદું જુદું, જાતજાતનું

व्यावृत्त त्रि (वि+आ+वृत्+क्त) પાછું ફરેલ, વીંટાયેલ.

व्यावृत्ति स्त्री (वि+आ+वृत्+क्तिन्) પાછા ફરવું, વીંટવું, અટકાવવું

व्यास पु (व्यस्यति वेदान्, वि+अस्+घञ्) પરાશર પુત્ર, વેદવ્યાસ, પુરાણી, વિસ્તાર, સમાસવિગેરેનું સમાનાર્થક વિગ્રહવાક્ય, વૃત્તક્ષેત્રની મધ્યસ્થ રેખા, એક પ્રમાણ

व्यासक्त त्रि (वि+आ+सञ्ज्+क्त) આસક્ત, તત્પર, વળગેલ, ચોટેલ

"व्यासक्त सहसा द्विजोपहसितो नमो हर पातु व "

उद्भटे

व्यासक्ति स्त्री (वि+आ+सञ्ज्+क्तिन्) નીચેનો શબ્દ જુઓ

व्यासङ्ग पु (वि+आ+सञ्ज्+घञ्) આસક્તિ, બીજા કાર્યનો ત્યાગ કરી એકજ કાર્યમા લાગ્યા રહેવું, વળગી રહેવું, ચોટી રહેવું

व्यासिद्ध त्रि (वि+आ+सिध+क्त) રાજાની આજ્ઞાથી રોકી રાખેલ, નિષેધેલ, અટકાવેલ

व्याहत त्रि (वि+आ+हन्+क्त) વ્યાઘાતવાળું

व्याहरण न (वि+आ+हृ+ल्युट्) નીચેનો અર્થ

व्याहर्त्तृ त्रि (वि+आ+हृ+तृच्) બોલતું, કહેતું

व्याहार पु (वि+आ+हृ+घञ्) ઉક્તિ, વાક્ય બોલવું તે

व्याहृत त्रि (वि+आ+हृ+क्त) બોલેલ, કહેલ

व्याहृति स्त्री (वि+आ+हृ+क्तिन्) ઉક્તિ, વાક્ય બોલવું તે, ભૂર્-ભુવર્-સ્વર્-જનસ્-તપસ્-સત્ય એ સાત વ્યાહૃતિ

व्युत्क्रम पु (वि+उद्+क्रम+घञ्) ગોળ ગનું, ક્રમનું વિપરીતપણું

व्युत्थान न (वि+उत्+स्था+ल्युट्) વિરોધ કરવો, સ્વતંત્રપણું કરવું, રોકવું, અટકાવવું, યોગશાસ્ત્રમા કહેલ સમાધિ અવસ્થાથી ચ્યુત થવું, એક જાતનું નૃત્ય, વિશેષે કરી ઉઠવું

व्युत्थिति स्त्री (वि+उद्+स्था+क्तिन्) ઉપરનો અર્થ

व्युत्पत्ति स्त्री (वि+उद्+पद्+क्तिन्) વિશેષ ઉત્પત્તિ, શાસ્ત્રજન્ય શબ્દ તથા અર્થના જ્ઞાનથી સપાદન કરવા યોગ્ય એક સંસ્કાર, શબ્દોના અર્થને જણાવનારી શક્તિ

व्युत्पन्न त्रि (वि+उद्+पद्+क्त) વિશેષ ઉત્પન્ન થયેલ શબ્દોના અર્થ જણાવનારી શક્તિવાળું, વિદ્વાન્

व्युदस्त त्रि (वि+उद्+अस्+क्त) ખંડન કરેલ, તિરસ્કાર કરેલ, રદ કરેલ, દૂર કરેલ, નિરાકરણ કરેલ

व्युदास पु (वि+उद्+अस+घञ्) રદ કરવું, ખંડન કરવું, તિરસ્કારવું

व्युष्ट त्रि (वि+उष्+क्त वा इडभाव) બળેલ, વાસી

व्युष्ट न (वि+उष्+क्त वा इडभाव) પ્રભાત, પરોઢ, ફળ, દિવસ

व्युष्टि स्त्री (वि+उष्+क्तिन्) સમૃદ્ધિ, સ્તુતિ, ફળ, પરિણામ

व्यूढ त्रि (वि+वह्+क्त) વ્યૂહરચનામા ગોઠવેલ સૈન્ય વિગેરે, મૂકેલ, સ્થાપેલ, એકઠું કરેલ, વ્યવસ્થિત, મોટું, દૃઢ, વિશાળ, પહેરેલ, પરણેલ

व्यूढकङ्कट त्रि (व्यूढ परिहित कङ्कटो वर्म येन) વ્યૂહરચનામાં ગોઠવેલ સૈન્ય વિગેરે, જેણે બખ્તર પહેરેલું હોય તે

व्यूढोरस्क त्रि (व्यूढ उरो यस्य कप्) પહોળી છાતીવાળું

व्यूत त्रि (वि+वेञ्+क्त) તંતુઓથી ગુંથેલ, વણેલ, સીવેલ.

व्रीहिभेद पु. (व्रीहेः भेदः) अणु.
व्रीहिमय त्रि. (व्रीहेर्विकारः पुरोडाशः मयट्) चोखानो रोटलो, पुरोडाश वगेरे.
व्रीहिराजिका स्त्री. (व्रीहिषु राजिकाऽऽकारे भवत्यस्याः ष्वुन्) प्रियंगु.
व्रीहिश्रेष्ठ पु. (व्रीहिषु श्रेष्ठः) एक जातना उत्तम चोखा.
व्रीह्यगार न. (व्रीहेः अगारम्) अनाजनो कोठार.
व्रीह्यादि पु. (व्रीहिः आदिर्यस्य) पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध एक शब्दगण.
व्रीहि, माया, शाला शिखा माला मेखला केका अष्टका, पताका चर्मन्, कर्मन्, वर्मन्, दंष्ट्रा, संज्ञा, वडवा कुमारी नौ वीणा बलाका, यवखद नौकुमारी, इति
व्लीड् (दश. प सेट् व्लीडयति) दबावी करवो, नीचुं करवुं.
व्लीस् (चु. उभ स. सेट् व्लीसयति-ते व्लेसयतेऽपि) पथ्य करवो, मारी नांखवुं.
व्लीस् (भ्वा. प स सेट् व्लीसति) उपरनो अर्थ.
व्लेच्छ त्रि. (व्लीहि+अच्) चोखानुं, चोखासंबन्धी, अभिरनुं, अभिरसंबन्धी.
व्लेक्ष्य त्रि. (व्लीहिषु भवम् क्षेत्रम् ढक्) अभिर थाय तेवुं खेतर विगेरे.
व्ली (क्र्या. प स अनिट् व्लीनाति) वरवुं पसंद करवुं चाहवुं.
व्लेक्ष (चु. प. स. सेट् व्लेक्षयति) जोवुं.

श

श् तालव्य व्यंजन त्रीजो व्यंजन.
श न. (शी+ड) सुख मंगल शुभ कल्याण.
"शंकुर्वन्ति न योऽयं शिरसि च पुत्राणि वरयाँस्ता"
भर्तृहरि
श पु. ( ) महादेव, शस्त्र
शंक् (भ्वा आ सेट् शङ्कते) त्रास पामवो भ संशय करवो स
शंयु त्रि. (अव्ययस्य शम्+युस्) सुखी, भाग्यशाली, कल्याणवाळु शुभ.
शंव त्रि. (अव्ययस्य शम्+व) उपरनो अर्थ.
शंव पु. ( ) वज्र मूशळनो लोखंडी बळद खेडवानो कठण हळ
शंवर न. (शम्बोति शम्+वृ+अच्) पाणी, जळ.
शंस् (भ्वा. प. स सेट् शंसति) कहेवुं वखाणवुं इच्छवुं प्रशंसा करवी दुःखदेवुं हिंसा करवी. (अभि+शंस्-अभिशंसति-शाप देवो) (आ+शंस्-आशंसते) आशा राखवी धारवुं इच्छा करवी, (प्र+शंस्-प्रशंसति) प्रशंसा करवी, वखाणवुं
"न मे हिया शंसति किञ्चिदीप्सितं -रघौ

शंसा स्त्री. (शंस्+अ+टाप्) वाणी, इच्छा. प्रशंसा, बोलवुं कहेवुं आशंसा.
शंसित त्रि. (शंस्+क्त) बोलेल, कहेल, निंदा करेल हिंसा करेल वखाणेल इच्छेल.
शंस्थ त्रि. (शंस+वर्तमाने क्तः) वखाणनार, कहेनार, बोलनार.
शंस्य त्रि. (शं सुखे तिष्ठति, शम्+स्था+क) सुखी, कल्याणवाळु शुभवाळु
शंस्य त्रि. (शंस्+ण्यत्) वखाणवा लायक, हिंसा करवा योग्य, कहेवा लायक.
शक् (दिवा. उभ स सेट् शक्यति-ते) सहन करवुं क्षमा करवी,
शक् (स्वा. प. अक सेट् शक्नोति) शक्तिमान थवुं समर्थ होवुं सहन करवुं.
शक पु. (शक्+अच्) ते नामनी एक मनुष्य जाति, शक जातिनो एक देश के देशनो राजा, युधिष्ठिर विक्रमादित्य शालीवाहन वगेरे राजाओए चलावेलो संवत.

व्रणवस्तु न व्रण पाडवा योग्य शरीरनो हरकोई भाग

व्रणवेदना स्त्री (व्रणस्य वेदना) घावनुं दुःख, जखमनो परिताप, वेदना

व्रणव्यथा स्त्री (व्रणस्य व्यथा) घावनु दुःख,जखमनु दुःख

व्रणशोथ पु (व्रणस्य शोथ) जखमनो सोजो, घावनो सोजो

व्रणह पु (व्रण हन्ति, हन्+ड) एरंडानु झाड

व्रणहा स्त्री (व्रण हन्ति, हन्+ड+टाप्) गळो वनस्पति

व्रणाश पु (व्रणमश्नाति, अश्+अण्) अगथियानु झाड, बोल वनस्पति-गंधरस

व्रणास्राव पु (व्रणस्य आस्राव) घावनु झरवुं, जखममाथी लोही विगेरेनु झरवु

व्रत न (व्रियते इति, वृञ्-वरणे+बाहु० अतच् स च कित्) एक जातनु भक्षण, पुण्यनु साधन उपवास विगेरे, कोई जातनो नियम, पुण्यनु साधन, दीक्षा

व्रतति स्त्री (वृत्+अति पृषो०) लता, वेल, विस्तार

व्रतभिक्षा त्रि (व्रताङ्ग भिक्षा) जनोई आपती वखते करेली भिक्षा

व्रतलोप पु (व्रतस्य लोप) व्रत भांगवु ते

व्रतलोपन न (व्रतस्य लोपनम्) उपर प्रमाणे

व्रतसंग्रह पु (व्रतस्य संग्रह) व्रत माटे लीधेली दीक्षा

व्रताचरण न (व्रतस्य आचरणम्) व्रत पाळवु ते

व्रताचार पु (व्रतस्य आचार) व्रत आचरवु

व्रतादान न (व्रतस्यादानम्) व्रत लेवु, दीक्षा लेवी

व्रतादेश पु (व्रतमादिश्यतेऽत्र,आ+दिश्+आधारे ल्युट्) जनोई देवी ते, उपनयन संस्कार

व्रतिन् त्रि (व्रतमस्यास्ति इनि) व्रतवाळु, व्रत धारण करनार

व्रतिन् पु (,, ,,) यजमान, सन्यासी, ब्रह्मचारी

व्रघ्न पु सूर्य, आकडानु झाड

व्रश्च् (तुदा प सक वेट् वृश्चति) छेदवु, कापवु

व्रश्चन पु (वृश्च्यतेऽनेन, व्रश्च्+ल्यु) सोनु विगेरे कापवानी छीणी, कुहाडी

व्रश्चन न. (वृश्च्यते, वृश्च् भावे+ल्युट्) छेदवु, कापवु

व्राजि स्त्री (व्रजति गच्छति, व्रज्-गतौ+इञ्) पवननो सपाटो

व्रात पु (वृ+अतच् पृषो०) समूह, टोळु

व्रातीन त्रि (व्रातेन चरति, व्रात+ख) समूह, संघ-उपर जीवनार

व्रात्य पु (व्रातात् समूहात् च्यवति यत्) व्यवहार नहि करवा योग्य, संस्कारथी हीन ब्राह्मण
"भवत्या हि व्रात्याधमपतितपाषण्डपरिषत्परित्राणस्नेह श्लथयितुमशक्य खलु यथा"-गंगालहर्याम्

व्रात्यस्तोम पु (व्रात्ययोग्य स्तोम) ते नामे एक यज्ञ

व्री (क्र्या प स अनिट् व्रिणाति) वरवु, पसंद करवु, वींटवु, ढांकवु

व्री (दिवा आ सक अनिट् व्रीयते) जवु

व्रीड् (दिवा पर सक व्रीडयते) फेंकवु, तिरस्कारवु, सक लाजवु शरमावु अक

व्रीड पु (व्रीड्+घञ्) लाज, शरम

व्रीडन न (व्रीड्+भावे ल्युट्) लाजवु, शरमावु

व्रीडा स्त्री (व्रीड्+अ+स्त्रियां टाप्) लाज, शरम

व्रीडानत त्रि (व्रीडया नत) शरमथी नमेल

व्रीडान्वित त्रि (व्रीडयाऽन्वित) लाजाळु शरमाळ.

व्रीडित त्रि (व्रीडा+तारका० इतच्) लाजेल,शरमायेल.

व्रीस् (चु उभ सक सेट् व्रीसयति-ते) वध करवो, मारी नाखवु

व्रीस् (भ्वा प सेट् व्रीसति) उपर प्रमाणे

व्रीहि पु (व्री+हि किच्च) डांगेर, चोखा

व्रीहिक त्रि (व्रीहि+अस्त्यर्थे ठन्) डांगेरवाळु, चोखावाळु

व्रीहिकाञ्चन पु (व्रीहिषु काञ्चन तपमस्त्यस्य अच्) एक जातनुं कठोळ, मसूर

व्रीहिन् त्रि (व्रीहि+अस्त्यर्थे इनि) डांगरवाळु, चोखावाळु

व्रीहिपर्णी स्त्री (व्रीहीणामिव पर्णान्यस्या ङीप्) एक जातनो छोड

शकुन्तलातनुज पुं. (शकुन्तलायाः तनुजः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शकुन्तलातनूज पुं. (शकुन्तलायाः तनूजः) દુષ્યન્ત તથા શકુન્તલાના પુત્ર ભરતરાજા.

शकुन्तलात्मज पुं. (शकुन्तलाया आत्मजः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शकुन्तलासुत पुं. (शकुन्तलायाः सुतः) શકુન્તલા પુત્ર શબ્દ જુઓ.

शकुन्ति पुं. (शक्+उन्ति) પક્ષી, ભાસપક્ષી.
"समविषम शकुन्तः कलयतु शकुन्ताः" उत्तररामचरित

शकुन्तिका स्त्री. (शकुन्ति+कन्+टाप्) તીડ.

शकुन्तिनाथ पुं. (शकुन्तीनाम् नाथः) ગરુડપક્ષી.

शकुन्तिप पुं. (शकुन्तीन् पाति पा+क) ગરુડપક્ષી.

शकुन्तिपति पुं. (शकुन्तीनाम् पतिः) ગરુડપક્ષી.

शकुन्तिस्वामिन् पुं. (शकुन्तीनाम् स्वामी) ગરુડપક્ષી, પક્ષિઓનો રાજા.

शकुल पुं. (शक्नोति अम्बु शीघ्रं शक्+उलच् उरच् रस्य ल.) એક જાતનું માછલું.

शकुलादनी स्त्री. (शकुलस्य अदनि यत्र ...) એક જાતની ઔષધ.

शकुलाक्षा स्त्री. (शकुलस्य अक्षि इव अक्षि यस्याः टाप्) એક જાતનું ઘાસ- જેમાંથી વનસ્પતિ, ગજપીપર, કાકરજ.

शकुलार्भक पुं. (शकुलस्य अर्भक इव) માછલું.

शकुली स्त्री. (शकुल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની માછલી.

शकृत् न. (शक्नोति सृजम् शक्+ऋन् कृतिन्) વિષ્ટા, છાણ.
"न तस्य मलमूत्रस्य शकृन्मूत्रं विमुञ्चति" भागवत

शकृत्करि पुं. (शकृत् करोति, शकृत्+कृ+इन्) બાળ વિશેષનો વાછડો વિગેરે.

शकृत्करी स्त्री. (शकृत् करोति कृ+अच्+ङीप्) બાળ વિશેષની વાછરડી વિગેરે.

शकृत्कार पुं. (शकृत् करोति कृ+अण्) વિષ્ટા કરનાર.

शकृद्द्वार न. (शकृतः द्वारम्) ગુદા, ગાંડ.

शक्कर पुं. (शक्+विच्+कृ+अच्) બળદ.

शक्करी स्त्री. (शक्कर+स्त्रियां ङीष्) એક અક્ષરના ચરણવાળો એક છંદ, તે નામે એક નદી, કંદોરો, મેખલા, આંગળી.

शक्त त्रि. (शक्+क्त) સમર્થ, શક્તિમાન.

शक्तता स्त्री. (शक्तस्य भावः तल्+टाप्) શક્તિ, સામર્થ્ય.

शक्तत्व न. (शक्तस्य भावः, त्व) ઉપરનો અર્થ.

शक्ति स्त्री. (शक्+क्तिन्) શક્તિ, સામર્થ્ય, બરછી, દેવી, દેવીની મૂર્તિ, ન્યાય વિગેરેમાં પ્રસિદ્ધ અર્થોત્પાદન યોગ્ય એક ધર્મ, શબ્દમાં રહેલ અર્થ બોધકતા રૂપ શક્તિ-વૃત્તિ, એક જાતનું શસ્ત્ર, તંત્ર પ્રસિદ્ધ પીઠાધિષ્ઠાત્રી એક દેવતા, મન્ત્રોની પ્રધાન-મંત્ર-ઉત્સાહરૂપ શક્તિ-સામર્થ્ય, ગૌરી, લક્ષ્મી, કવિત્વની શક્તિ, સ્ત્રીની યોનિ.

शक्तिग्रह पुं. (शक्तेः ग्रहः) શબ્દની અભિધેય વ્યાપાર શક્તિ-વૃત્તિનું જ્ઞાન, શિવ, કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिग्रह त्रि. (शक्तिं गृह्णाति, ग्रह्+अच्) શક્તિ-શસ્ત્રને ધારણ કરનાર, સામર્થ્યવાળુ.

शक्तिग्राहक पुं. (शक्तिं गृह्णाति, ग्रह्+ण्वुल्) કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिग्राहक त्रि. (शक्तिं ग्राहयति बोधयति, ग्रह्+णिच्+ण्वुल्) શક્તિબોધક વ્યાકરણ-ઉપમાન વિગેરે.

शक्तितस् अव्य. (शक्ति+सामर्थ्ये तसिल्) શક્તિથી, સામર્થ્યથી, શક્તિપ્રમાણે.

शक्तिधर पुं. (शक्तिं धरति धृ+अच्) કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिधर त्रि. (" " ") શક્તિ ધારણ કરનાર, સામર્થ્યવાળુ, શક્તિ શસ્ત્રને ધારણ કરનાર.

शक्तिधारक त्रि. (शक्तिं धरति धृ+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शक्तिधारक पुं. (" " ") કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिपर्व पुं. (शक्तिरिव पर्व यस्य) સાતપુડાનું ઝાડ.

शक्तिपाणि पुं. (शक्तिः पाणौ यस्य) કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिभृत् पुं. (शक्तिं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक् च) કાર્તિકસ્વામી.

शक्तिभृत् त्रि. (" " " ") શક્તિ ધારણ કરનાર, સામર્થ્યવાળુ, શક્તિ શસ્ત્રને ધારણ કરનાર.

शकट पु न (शक्नोति भार वोढु, शक्+अटन्) गाडुं, रथ

शकट पु (शक्+अटन्) ते नामे એક દૈત્ય, બેહજાર પળનુ વજન

शकटहन् पु (शकट हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ

शकटहन्तृ पु (शकट हन्ति, हन्+तृच्) શ્રીકૃષ્ણ

शकटासुर पु (शकटथासौ असुरश्च) ते નામનો એક દૈત્ય

शकटाह्वा स्त्री (शकटाकारत्वात् तदाह्वा यस्या) રોહિણી નક્ષત્ર

शकटिका स्त्री (शकटी+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) ગાડી, નાની ગાડી

शकटी स्त्री (शकट+स्वल्पार्थे ङीप्) ઉપનો અર્થ

शकन्धु पु (शकस्य अन्धु शक० पर०) શકદેશનો કે શક લોકોનો કુવો

शकल पु न (शक्+कलच्) ટુકડો, એક ભાગ, અવયવ

शकल न („ „) છાલ, વલ્કલ, તજ, માછલાની ચામડી.

शकलिन् पु (शकल शल्क चर्मास्त्यस्य इनि) માછલુ

शकली स्त्री (शकल+स्त्रियां ङीप्) એક જાતનું માછલુ

शकलीकरण न (शकल+च्वि+कृ+ल्युट्) ટુકડા કરવા તે

शकलीकृत त्रि (शकल+च्वि+कृ+क्त) ટુકડા કરેલ

शकलीभवन न (शकल+च्वि+भू+ल्युट्) ટુકડા થવા તે

शकलीभूत त्रि (शकल+च्वि+भू+क्त) ટુકડા થયેલ,

शकव पु હંસ

शकवी स्त्री (शकवस्य स्त्री जाति ङीप्) હંસલી

शकान्तक पु (शकस्य म्लेच्छजातिविशेषस्य अन्तक) વિક્રમાદિત્ય, શાલિવાહન

शकाब्द पु (शककर्तृनृपसम्बन्धी अब्द) શકચલાવનાર રાજા સંબંધીનું વર્ષ, શકનુ વર્ષ

शकार पु (शक+ऋ+अण्) નાટકમા રાજાનો નહિ પરણેલો સાળો

"मदमूर्खताभिमानी दुष्कुलतैश्वर्यसंयुक्त
सोयमनूढा भ्राता राज्ञ स्याल शकार उद्दिष्ट" साहि०द०

शकारि पु (शकानां म्लेच्छजाति भेदानामरि) વિક્રમાદિત્ય

शकुन न (शक्—उनन्) શુભાશુભ સૂચક નિમિત્ત, હાથઆખ વિગેરેનુ ફરકવુ

शकुन पु („ „) પક્ષી, એકજાતનુ પક્ષી, ગીધ

शकुनज्ञ त्रि (शकुन जानाति, ज्ञा+क) શુકન જાણનાર, નિમિત્તીયો, જોતિષી

शकुनज्ञा स्त्री (शकुनज्ञ+स्त्रियां टाप्) ઘરમા ફરતી નાની ગરોળી

शकुनि पु (शक्+उनि) પક્ષી, એકજાતનું પક્ષી, દુર્યોધનનો મામો શકુનિ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક કરણ, દુમદ રાજાનો પુત્ર, વિકૃતરાજાનો પુત્ર

शकुनिनाथ पु (शकुने नाथ) ગરૂડ પક્ષી

शकुनिप पु (शकुनि+पा+क) ગરૂડપક્ષી

शकुनिपति पु (शकुने पति) ગરૂડપક્ષી

शकुनिप्रपा स्त्री (शकुनीनाम् प्रपा) પક્ષીઓને પાણી પીવાનું સ્થળ

शकुनिस्वामिन् पु (शकुनीनाम् स्वामी) ગરૂડ પક્ષી

शकुनी स्त्री (शक्+उनि+ङीप्) એક જાતનુ પક્ષી, સ્યામ પક્ષી, કાળી ચકલી

शकुनीश पु (शकुनीनाम् ईश) ગરૂડપક્ષી

शकुनीश्वर पु (शकुनीनाम् ईश्वर) ગરૂડપક્ષી

शकुन्त पु (शक्+उन्त) પક્ષી, ચાસ પક્ષી, એક જાતનો કીડો

शकुन्तला स्त्री (शकुन्तै लायते, ला+घञर्थे क+टाप्) મેનકામા વિશ્વામિત્રથી ઉત્પન્ન થયેલી પુત્રી—કણ્વ ઋષિએ ઉછેરેલી દુષ્યન્ત રાજાની પત્ની, દુષ્યન્ત પુત્ર ભરતની માતા

शकुन्तला स्त्री (शकुन्तलामधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण् तस्य वा लुक् टाप्) મહાકવિ કાલીદાસકૃત એક નાટક

शकुन्तलात्मज पु (शकुन्तलाया आत्मज) શકુન્તલામા દુષ્યન્તથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર—ભરતરાજા

शकुन्तलाज पु (शकुन्तलाया जात, जा+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शकुन्तलाजन्मन् पु (शकुन्तलाया जन्म यस्य) શકુન્તલા તથા દુષ્યન્ત રાજાથી ઉત્પન્ન થયેલ પુત્ર ભરત

शक्रशरासन न (शक्रस्य शरासनम्) ઇન્દ્રનું ધનુષ.
शक्रशाखिन् पु. (शक्रप्रियः शाखी) કુટજવૃક્ષ.
शक्रशिरस् न. (शक्रस्य शिरः शक्रस्य शिर, इव वा) ઇન્દ્રનું મસ્તક શરીર.
शक्रशीर्ष न. (शक्रस्य शीर्षम्) ઉપરનો અર્થ.
शक्रसारथि पु (शक्रस्य सारथिः) ઇંદ્રનો સારથિ.
शक्रसुत पु (शक्रस्य सुतः) વાલી અર્જુન, જયન્ત.
शक्रसुधा स्त्री (शक्रस्य सुधेव) પાલકીની આણ.
शक्रसूनु पु (शक्रस्य सूनुः) વાલી, અર્જુન,જયન્ત.
शक्रसृष्ट त्रि (शक्रेण सृष्टः) ઇન્દ્રે ઉત્પન્ન કરેલ.
शक्रसृष्टा स्त्री (शक्रेण सृष्टा) હરડે.
शक्राख्य पु (शक्रस्य आख्या यस्य) ઘુવડ.
शक्राणी स्त्री. (शक्रस्य पत्नी ङीप्+आनुक्) ઇન્દ્રની પત્ની.
शक्रावास पु (शक्रस्य आवासः) સ્વર્ગ.
शक्राशन न. (शक्रेण अश्यते अश्+ल्युट्) ભાંગ.
शक्राशन पु. (शक्र इति नाम अन्ते आप्नोति,अश्+ल्यु) કુટજવૃક્ષ.
शक्रि पु. (शक्+बाहुलकात् क्रिन्) મેઘ, વજ્ર, હાથી, પર્વત.
शक्रोत्थान न (शक्रस्य ध्वजस्य उत्थानम्) ભાદરવા સુદ બારસે કરાતું ઇન્દ્રધ્વજનું ઉત્થાન—તે નિમિત્તે કરવાનો ઉત્સવ.
शक्ल त्रि (शक्+क्ल) પ્રિય બોલનાર, મીઠું બોલનાર.
शक्व पु. (शक्+वन्) હાથી.
शख् (भ्वा. पर. स. सेट् शखति) વ્યાપવું,બીજું વહેમ લાવવો, ભય પામવો.
शङ पु. (शङ्+अच्+इन् वा) ગાડી વિગેરે વહેનાર બળદ.
शङ्कनीय त्रि (शङ्क्+अनीयर्) શંકા—વહેમ લાવવા લાયક, શક કરવું.
शङ्कर पु (शम् मङ्गलं करोति कृ+अच्) શિવ.
शङ्कर त्रि (शम्+कृ+अच्) કલ્યાણ કરનાર.
शङ्करावास पु (शङ्करस्य आवासः) કૈલાસ પર્વત.
शङ्करी स्त्री. (शङ्कर+स्त्रियां जाति ङीष्) દુર્ગા,પાર્વતી, મજીઠ, ભોંયરી.

शङ्का स्त्री. (शङ्क्+अङ्+टाप्) વહેમ, સંશય, બીક, ત્રાસ.
शङ्कान्वित त्रि (शङ्कया अन्वितः) શંકાવાળું, ભયવાળું.
शङ्कामय त्रि (शङ्का+मयट्) શંકામય, ભયવાળું.
शङ्कारहित त्रि (शङ्कया रहितः) શંકા વગરનું, ભય વગરનું.
शङ्काविहीन त्रि (शङ्कया विहीनः) ઉપરનો અર્થ.
शङ्काहीन त्रि (शङ्कया हीनः) શંકા વગરનું, ભય વગરનું.
शङ्कित त्रि (शङ्का+तारका इतच्) શંકાવાળું, ભયભીત, તર્ક કરેલું.
शङ्कितवर्णक पु. (शङ्कित वर्ण योऽस्मिन्...) ચોર.
शङ्कु पु. (शङ्कतेऽस्मादिति, शङ्क्+उण् ...) એક જાતનું માછલું, ખીલો, શંકુ, દશ કરોડની સંખ્યા, દશ કરોડની સંખ્યાવાળું, મહાદેવ, પાપ, મેળ બાંધવાના રેખાના કાટખૂણાનું ચિહ્ન, નામનો નાગ, એક દૈત્ય, આમને માપવા માટે લાકડા વગેરેનો બનાવેલ ખીલો, અગ્નિનો એક ગુણ, નવ રત્નમાંનું એક રત્ન, હથિયાર, પ્રમાણ, ભાગ, બીક.
शङ्कुकर्ण पु. (शङ्कु इव कर्णौ यस्य) ગધેડો, તે નામે એક દાનવ, મહાદેવનો એક અનુચર.
शङ्कुतरु पु. (शङ्कुरिव तरुः) સાલનું ઝાડ.
शङ्कुर त्रि. (शङ्कतेऽस्मादिति, शङ्क्+बाहुलकात् उरच्) ભયંકર.
शङ्कुला स्त्री. (शङ्कि+उलच्+टाप्) સૂડી.
शङ्कुलाखण्ड पु (शङ्कुलया खण्डः) સૂડીનો કટકો.
शङ्कुवृक्ष पु. (शङ्कुः वृक्षः) સાલનું ઝાડ.
शङ्कोच पु (शङ्कि+उच) માછલું.
शङ्कोचि पु. (शङ्कि+उचि) એક જાતનું માછલું.
शङ्ख पु. न. (शाम्यति अशुभमस्मादिति शम्+ख वा) કંબુ, શંખ.
शङ्ख पु (शम्+ख) કુબેરનો એક નિધિ, તે નામે એક દૈત્ય, એક જાતનું હાથીનું લમણું, લલાટનું હાડકું, એક જાતનું દશ પરાર્ધની સંખ્યા, એ નામનો એક મુનિ, લખિત ઋષિનો ભાઈ, ધર્મશાસ્ત્રનો રચનાર, મસ્તકની પાસેનું હાડકું

शक्तिमत् त्रि (शक्तिरस्त्यस्य मतुप्) शक्तिवाળુ

शक्तिरहित त्रि (शक्त्या रहित.) शक्ति वगरनु, निर्बળ

शक्तिहीन त्रि (शक्त्या हीन) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शक्तिहेतिक पु (शक्तिर्हेति प्रहरणास्त्रं यस्य कप्) शक्तिઅસ્ત્રથી લઢનાર યોદ્ધો

शक्तु पु ब व (शच्+तुन्) સાથવો, શેકેલા જવ વિગેરેનો લોટ

शक्तुफला स्त्री (शक्तव इव सूक्ष्माणि फलान्यस्या) ખોજડીનુ ઝાડ

शक्तुफली स्त्री (,, ,, वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે

शक्त्रि पु વસિષ્ઠનો પુત્ર–પરાશરનો પિતા એક મુનિ

शक्थि पु ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शक्नु त्रि (शक्+नु) પ્રિય બોલનાર

शक्मन् पु (शक+उणा० मनिन्) શક્તિ, સામર્થ્ય, સત્તા

शक्य त्रि (शक्+यत्) સામર્થ્યવાળુ, સમર્થન કરવા યોગ્ય, સાધવાને યોગ્ય, બની શકે તેવુ

शक्य पु (शक्+यत्) શબ્દની શક્તિથી જાણવા યોગ્ય અર્થ

शक्यता स्त्री (शक्यस्य भाव, तल्+टाप्) શક્યપણુ

शक्यतावच्छेदक पु (शक्यताया अवच्छेदक) શક્ય પદાર્થનો અસાધારણ ધર્મ–જેમ ઘટમા ઘટત્વ

शक्यत्व न (शक्यस्य भाव, त्व) શક્યપણુ

शक्र पु (शक्+रक्) ઇન્દ્ર, કુટજ વૃક્ષ, સાદડાનુ ઝાડ, ધુવડ, જ્યેષ્ટા નક્ષત્ર, ચૌદની સખ્યા "उद्वेजयति त्रींल्लोकानुच्छ्रितान् द्वेष्टि दुर्मति शक्र त्रिदशराजान प्रचर्पयितुमिच्छति" रामायणचम्पू

शक्रक्रीडाचल पु (शक्रस्य क्रीडाचल) મેરુપર્વત

शक्रगोप पु (शक्र शक्रधनुर्गोपयति समवर्णत्वात् गुप्+अण्) ઇન્દ્રગોપ–કીડો

शक्रचाप पु (शक्रस्य चाप) ઇન્દ્રનુ ધનુષ

शक्रज पु (शक्रात् जायते जन्+ड) કાગડો

शक्रज त्रि (,, ,,) ઇન્દ્રથી ઉત્પન્ન થનાર

शक्रजात त्रि (शक्रात् जात) ઇન્દ્રથી પેદા થયેલું

शक्रजात पु (,, ,,) કાગડો

शक्रजित् पु (शक्र जितवान् जि+क्विप् तुकूच) રાવણપુત્ર–ઇન્દ્રજીત–મેઘનાદ

शक्रजित् त्रि (,, ,, ,,) ઇન્દ્રને જીતનાર

शक्रतनय पु (शक्रस्य तनय) અર્જુન, જયન્ત, વાલી

शक्रतनूज पु (शक्रस्य तनूज) અર્જુન, જયન્ત, વાલી વાનર

शक्रधनुस् न (शक्रस्य धनु) ઇન્દ્રનુ ધનુષ

शक्रध्वज पु (शक्रस्य ध्वज) ભાદરવા શુદ બારશે પૂજવા યોગ્ય ઇન્દ્રની ધજા

शक्रनन्दन पु (शक्रस्य नन्दन) અર્જુન, જયન્ત, વાલી વાનર

शक्रनन्दन त्रि (शक्रं नन्दयति नन्द्+ल्यु) ઇન્દ્રને આનદકારક

शक्रपर्याय पु (शक्रस्य पर्यायो नाम नाम यस्य मध्यपदलोप) કુટજવૃક્ષ, ઇન્દ્ર શબ્દનો પર્યાયશબ્દ

शक्रपादप पु (शक्रस्य पादप) દેવદારનુ ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ

शक्रपुत्र पु (शक्रस्य पुत्र) અર્જુન, વાલી વાનર, જયન્ત

शक्रपुष्पिका स्त्री (शक्रस्येव पुष्पमस्या ङीप् ह्रस्व. कप्+टाप्) અગ્નિ શિખાવૃક્ષ

शक्रपुष्पी स्त्री (शक्रस्येव पुष्पमस्या) ઉપર પ્રમાણે

शक्रबीज न (शक्रस्य कुटजस्य बीजम्) ઇન્દ્રજવ.

शक्रभवन न (शक्रस्य भवनम्) સ્વર્ગ

शक्रभिद् पु (शक्र भिनत्ति, भिद्+क्विप्) शक्रजित् શબ્દ જુઓ

शक्रभू पु (शक्रात् भवति, भू+क्विप्) અર્જુન, જયન્ત વાલી વાનર

शक्रभूभवा स्त्री (शक्ररूपभुवि भवति, भू+अच्+टाप्) ઇદરવરણી વનસ્પતિ

शक्रमातृ स्त्री (शक्रस्य मातेव) ઇન્દ્રની માતા અદિતિ, ભારગ વનસ્પતિ

शक्रमूर्धन् पु (शक्रस्येव शिरावान् मूर्धा यस्य, शक्रस्य मूर्द्धा वा) રાફડો, ઇન્દ્રનુ મસ્તક

शक्रवल्ली स्त्री (शक्रप्रिया वल्ली) ઇન્દ્રવારુણી

शक्रवाहन पु (शक्रं वाहयति, वह्+णिच्+ल्यु) મેઘ

शक्रवीज न (शक्रस्य कुटजस्य बीजम्) ઇદ્રજવ, ઇદરજવ

शटि स्त्री. (शट्+इन्) આંબાહળદર.
शटी स्त्री. (शट्+अच्+ङीप्) આંબાહળદર.
शड्वल न. (शट्+क्विप् शद्+वलच् कर्म) પાણી અને લીલી ભિન્ન શાદ્વલપૂર્ણ
"शाद्वलं तृणं शोभं मिश्रितं धान्यवत्" शब्दरत्ना
शठ् (भ्वा. प. सेट् शठति) વધ કરવો. ચુ. ક્લેશ કરવો, દુઃખ પામવું. વગ.
शठ् (चु. उभ. सेट् शाठयति) વખાણવું
शठ् (चु. स्व. प. सेट् शठयति-ते) દુષ્ટ વચન બોલવું, ખરાબ શબ્દ બોલવા.
शठ न. (शठ्+अच्) તગર, કેશર, લોઢું
शठ पु. (,,) ધતૂરો, મધ્યસ્થ પુરુષ, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયક
" एकोऽस्मिन्नेव बहुधा च
दर्शितबहिरनुरागो विप्रियमन्यत्र गूढमाचरति' साहित्य द
शठ त्रि. (शठ्+अच्) ધુતારો, ઠગારું, લુચ્ચું
शठता स्त्री. (शठस्य भावः तल्+टाप्) ધુતારાપણું, ઠગાઈ લુચ્ચાઈ
शठत्व न. (शठस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે
शठाम्बष्ठा स्त्री. (शठाम्ब+स्थित्वा टाप्) અંબષ્ઠા વનસ્પતિ.
शण् (भ्वा. प. स. सेट् शणति) દેવું આપવું
शण पु. (शण्+अप् अच्) શણ
शणघण्टिका स्त्री. (शण इव घण्टेव तद्वाकारत्ववाच्यं शुष्के शब्दं करोति टाप्) શણપુષ્પી વનસ્પતિ-જેના ફળનો શબ્દ ઘરડ જેવો થાય છે
शणतन्तु पु. (शणस्य तन्तु) શણનો દોરો
शणतान्तव त्रि. (शणतन्तु+अण्) શણના દોરાનું બનાવેલું, શણના દોરાનું
शणपर्णी स्त्री. (शणस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) અમન પર્ણી વનસ્પતિ.
शणपुष्पिका स्त्री. (शणपुष्पी+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ.
शणपुष्पी स्त्री. (शणस्येव पुष्पमस्याः ङीप्) ઉપરનો અર્થ
शणवल्क न. (शणस्य वल्कम्) શણનું છુંદ
शणसूत्र न. (शणस्य सूत्रम्) શણનો દોરો, શણની જાળ.
शणालुक पु. (शण इव आलुक) એક જાતનું ઝાડ.
शणिका स्त्री. (शण+ठन्+टाप्) શણપુષ્પી ઝાડ.
शण्ढ् (भ्वा. प. अक. सेट् शण्ढति) રોગી થવું, એકઠું થવું.
शण्ड न. (शम्+ड) કમળ વિગેરેનો સમૂહ.
शण्ड पु. (,,) ખાંડ, નપુંસક.
शण्डता स्त्री. (शण्डस्य भावः तल्+टाप्) નપુંસકપણું, નામર્દાઈ.
शण्डत्व न. (शण्डस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.
शण्डिल पु. (शण्डि+इलच्) શાંડિલ્યનો પિતા એક મુનિ.
शण्ढ न. (शम्+ढ स्तब्ध मत्वं) અન્તઃપુરનો એક રક્ષક નામર્દ નપુંસક બાંઝીયો પુરુષ ગાયિ માણસ જાત.
शत न. (दो+क्तन्) સોની સંખ્યા, સેંકડાની સંખ્યા, ઘણી સંખ્યા, સોની કે ઘણી સંખ્યાવાળું
शतक न. (शत+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
शतक त्रि. (शत परिमाणमस्य, शत+कन्) સોની સંખ્યાવાળું
शतकीर्ति पु. આવતી દશમા જૈન તીર્થંકર.
शतकुम्भ पु. (शतं कुम्भा यत्र) સોનાની ખાણવાળો એક પર્વત
शतकृत्वस् अव्य. (शत+कृत्वस्) સોવાર.
शतकोटि पु. (शतं कोटयोऽस्य सन्ति) ઇન્દ્રનું વજ્ર
शतकोटि स्त्री. (शता कोटिः) સોથી ગુણેલી કરોડની સંખ્યા.
शतक्रतु पु. (शतं क्रतवो यस्य) ઇન્દ્ર.
शतकौम्भ न. સોનું
शतगुण त्रि. (शतेन गुणितस्य) સો ગણું.
शतगुणित त्रि. (शतेन गुणितम्) સો ગણું.
शतग्रन्थि स्त्री. (शत ग्रन्थयो यस्याः) ધોળી ધ્રો.
शतघ्नी स्त्री. (शत हन्ति हन्+टक्+ङीप्) એક અસ્ત્ર, તોપ, વૃશ્ચિકાલી વનસ્પતિ કરંજનું ઝાડ
शततम त्रि. (शतस्य पूरण तमप्) સોની સંખ્યા પૂર્ણ કરનાર-સોમું
शततारा स्त्री. (शतसंमिता तारा यत्र) શતભિષા નક્ષત્ર.

તે નામે એક નાગ, દશ નિખર્વની સંખ્યા, દશ નિખર્વની સંખ્યાવાળુ

शङ्खक न (शङ्खस्य विकार वुन्) શંખનો ગોળાકાર એક પદાર્થ, શંખનું કંકુ-ચુડી

शङ्खक पु (शङ्ख+स्वार्थे कन्) મસ્તકનો રોગ

शङ्खकार पु (शङ्खं करोति,कृ+अण्) શંખના દાગીના બનાવનાર એક વર્ણશંકર જાતિ

शङ्खचरी स्त्री (शङ्ख ललाटास्थि चरति, चर्+ट+ङीप्) લલાટનું હાડકું

शङ्खचर्चा स्त्री (शङ्खस्य चर्चा भूषा यत) લલાટનુ હાડકુ

शङ्खचूर्ण न (शङ्खस्य चूर्णम्) શંખનુ ચૂર્ણ

शङ्खज पु (शङ्खात् जायते, जन्+ड शंખમાથી થતું એક મોતી.

शङ्खद्रावक पु (शङ्ख द्रावयति, द्रु+णिच्+ण्वुल्) તે નામે એક ઔષધ

शङ्खद्राविन् पु (,, ,, द्रु+णिनि) અમ્લ-વેતસ

शङ्खधर पु (शङ्ख धरति धृ+अच्) વિષ્ણુ, સમુદ્ર

शङ्खधर त्रि (,, ,, ,,) શંખધારણ કરનાર

शङ्खधरा स्त्री (धरतीति, धृ+अच्+टाप्, शङ्खस्य धरा) "हिलमोचि" શબ્દ જુઓ

शङ्खध्म पु (शङ्खं धमति, ध्मा+क) શંખ વગાડનાર,

शङ्खध्मा पु (शङ्ख धमति,ध्मा+क्विप्) શંખ વગાડનાર

शङ्खध्वनि पु (शङ्खस्य ध्वनि) શંખ ફુંકવાથી થતો એક અવાજ

शङ्खनख पु (शङ्खस्य नख इव) નાનુ શંખલુ, નખલો નામે ગન્ધદ્રવ્ય

शङ्खनखी स्त्री (शङ्खनख+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शङ्खपाल पु (शङ्खं पालयति, पालि+अच्) સૂર્ય, એક નાગ, આકડાનુ ઝાડ

शङ्खपुष्पी स्त्री (शङ्खवत् पुष्पं यस्या ङीप्) શંખાવલી નામે એક વનસ્પતિ

शङ्खप्रस्थ पु ચન્દ્રમા રહેલ ડાઘ

शङ्खभृत् पु (शङ्ख बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्च) વિષ્ણુ, સમુદ્ર

शङ्खभृत् त्रि (,, ,, ,,) શંખ ધારણ કરનાર

शङ्खमुख पु (शङ्खवत् मुखं यस्य) એક જાતનુ જલચર પ્રાણી

शङ्खमुखी स्त्री (शङ्खमुख+स्त्रियां ङीप्) શંખ મુખ-જલચર માદા

शङ्खस्वन पु (शङ्खस्य स्वन) શંખનો અવાજ

शङ्खिका स्त्री (शङ्खवत् पुष्पमस्त्यस्या, शङ्ख+ठन्+टाप्) એક જાતનો છોડ

शङ्खिन् पु (शङ्ख+अस्त्यर्थे इनि) વિષ્ણુ, સમુદ્ર

शङ्खिन् त्रि (,, ,,) શંખવાળુ

शङ्खिनी स्त्री (शङ्खस्तदाकार पुष्पमस्त्यस्या, इनि+ङीप्) ચોરપુષ્પી વનસ્પતિ, શ્વેતપુન્નાગ, શ્વેતયુક્તા, શ્વેત પુન્હા, યવતિક્તા વનસ્પતિ, ચાર જાતની સ્ત્રીઓ પૈકી એક સ્ત્રી, શંખણી સ્ત્રી, એક ઉપદેવતા.

"दीर्घा सुदीर्घनयना वरसुंदरी या
कामोपभोगरसिका गुणशील्युक्ता
रेखात्रयेण च विभूषितकंठदेशा
संभोगकेलिरसिका किल शङ्खिनी सा" रतिमञ्जर्याम्

शङ्खिनीफल पु (शङ्खिन्या फलमिव फलयस्य) શિરીષ વૃક્ષ-સરસડાનો છોડ

शङ्खिनीवास पु (शङ्खिन्या वास आश्रयस्थानम्) શાખોટક વૃક્ષ

शच् (भ्वा आ स सेट् शचते) બોલવું, કહેવુ

शचि स्त्री (शच्+इन्) ઇન્દ્રની પત્ની-ઇન્દ્રાણી

शची स्त्री (शच्+इन्+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

शचीपति पु (शच्या पति) ઇન્દ્ર

शचीभर्तृ पु (शच्या भर्त्ता) ઇન્દ્ર

शचीस्वामिन् पु (शच्या स्वामी) ઇન્દ્ર

शच् (भ्वा आ स सेट् शचते) જવુ

शट् (चु आ स सेट् शाटयते) વખાણવુ

शट् (भ्वा प सेट् शटति) દુ:ખી થવુ, માદા થવુ, રોગ ઉત્પન્ન થવો, અક જવુ, ભેદ પાડવો, ભાગ કરવા સક

शट त्रि (शट्+अच्) ખાટુ

शट पु (शटति रुजति दन्त, शट्+अच्) ખટાઇ

शटा स्त्री (शट्+अच्+टाप्) સિંહની કેશવાળી, જટા

दिवसादि पु (दिवसस्य आदि) પ્રભાત સવાર.
दिवसान्त पु (दिवसस्यान्तः) સાયંકાલ, સાંઝ.
दिवसान्तक पु (दिवसमन्तयति अन्त+णिच्+ण्वुल्) અંધકાર, અંધારું.
दिवसारम्भ पु (दिवसस्यारम्भ) પ્રાતઃકાલ પરોઢિયું
दिवसार्ध न (दिवसस्य अर्धम्) દિવસનો અર્ધભાગ
दिवसावसान न. (दिवसस्यावसानम्) સાયંકાલ સાંઝ.
दिवस्पति पु (दिव पति अलुक् समा) ઇન્દ્ર.
दिवस्पुत्र पु (दिव. पुत्रः अलुक् समास) સૂર્ય આકાશનું રત્ન
दिवस्पृश त्रि. (दिवः स्वर्गलोकस्य पृशति स्पृश्) સ્વર્ગલોકને સ્પર્શ, સ્વર્ગનું રક્ષણ કરનાર.
दिवस्पृथिवी स्त्री द्वि व (दिवश्च पृथिवी चेति पृथिवी न दिवो दिवसादेश) આકાશ અને પૃથ્વી
दिवा अव्य (दिव्+आ) દિવસ, દિવસે.
दिवाकर पु (दिवा दिनं करोति इति कृ+ट) સૂર્ય આકાશનું રત્ન, કાગડો, સૂર્યની ઉપરે ત કમળ વિગેરે.
दिवाकरकूट पु. (जै प्रा दिवाकरकूड) જંબૂદ્વીપના મન્દરની પશ્ચિમે આવેલ રુચક પર્વતનું આઠમું કૂટ-શિખર.
दिवाकरतनय पु (दिवाकरस्य तनय) શનિ યમ, કર્ણ સુગ્રીવ.
दिवाकरतनया स्त्री. (दिवाकरस्य तनया) સૂર્યની પુત્રી તપતી નદી, યમુના નદી.
दिवाकरपुत्र पु (दिवाकरस्य पुत्र) શનિ, યમ, કર્ણ, સુગ્રીવ.
दिवाकरपुत्री स्त्री. (दिवाकरस्य पुत्री) સૂર્યની પુત્રી તપતી, યમુના.
दिवाब्रह्मचारिन् (जै. प्रा दिवाबंभयारि) શ્રાવકની પાંચમી પ્રતિમા આદરનાર કે ? પાંચ માસ સુધી દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળે.
दिवाकरसुत पु (दिवाकरस्य सुत) શનિ, યમ કર્ણ સુગ્રીવ.
दिवाकरसुता स्त्री. (दिवाकरस्य सुता) સૂર્યની પુત્રી તપતી નદી, યમુના નદી.
दिवाकरसूनु पु (दिवाकरस्य सूनुः) દિવાકરનો શબ્દ જુઓ.
दिवाकीर्ति पु (दिवा दिवसे एव कीर्तिः कर्म यस्य) હજામ, ચાંડાલ ઘુવડ પક્ષી.
दिवाकीर्त्य न (दि । दिवसे कीर्त्यम्) અમુક સામવેદનો ભાગ.
दिवाकृत त्रि (दिवा कृतम्) દિવસે કરેલ.
दिवाचर त्रि (दिवा चरतीति चर्+ट) દિવસે ફરનાર દિવસે ચાલનાર
दिवाचर पु (दिवा चरति „ „) એક જાતનું પક્ષી ચંડાલ.
दिवाचारिन् त्रि (दिवा चरति चर्+णिनि) દિવસે વિચરનાર.
दिवाटन पु (दिवा अटतीति अट् कर्तरि+ल्यु) કાગડો, ચામાચ.
दिवाटन त्रि („) દિવસે ફરનાર.
दिवाटनी स्त्री. (दिवाटन स्त्रियां ङीप्) કાગડી, ચામાચીડી.
दिवातन त्रि (दिवा दिवसे भव ट्यु तुट् च) દિવસમાં થનારું, દિવસ સંબંધી.
दिवातर न. (अतिशयेन दिवा तरप्) અત્યંત પ્રકાશવાળો દિવસ, દિવસે અતિશય પ્રકાશવું.
दिवानिशम् अव्य. (दिवा च निशा च) દિવસ અને રાત્રિ, હમેશા
दिवान्ध पु (दिवा दिवसे अन्ध) ઘુવડપક્ષી.
दिवान्ध त्रि. ( ) દિવસે આંધળું
यथा— "दिवान्धोऽपि कौशिकपिपीलिकापिदिवा विश्राम्यतो स प्रवर्तत किं ... " कथामृतनिधिरत्नाकरे.
दिवान्धा स्त्री. (दिवा दिवसे अन्धा) ચામાચીડી નામનું પક્ષી.
दिवान्धकी स्त्री (दिवान्ध स्त्रियां सङ्कोचादिभ्यो ङीष्) છછુંદર
दिवाब्रह्मचारिन् पु. (जै प्रा दिवाबंभयारि दिवाब्रह्मचारि) દિવસે બ્રહ્મચર્ય પાળનાર શ્રાવકની અગ્યાર પ્રતિમાઓમાંથી પાંચમી પ્રતિમા ધરીને પાળનાર
दिवाभीत पु. (दिवा दिवसे भीत) ચોર, ઘુવડપક્ષી, રાત્રિ વિકાસી કમળ-કુમુદ
दिवाभीति पु. (दिवा भीतिरस्य) ઘુવડ પક્ષી.

शतद्रु पु (शतधा द्रवति, द्रु+कु निपा०) તે નામે એક નદી

शतद्वार त्रि (शत द्वाराणि यस्य) સો દ્વારવાળુ

शतधा स्त्री (शत ग्रन्थीन् धत्ते, धा+क+टाप्) દુર્વા-ધ્રોખડ

शतधा अव्य (शत+प्रकारे धाच्) સો પ્રકારે, સેકડો રીતે

शतधामन् पु (शत धामानि यस्य) વિષ્ણુ

शतधार पु (शत धारा अग्राणि यस्य) વજ્ર

शतधार त्रि (,, ,,) સો ધારવાળુ

"वसो पवित्रमसि शतधारम्"-यजुर्वेदे

शतधृति पु (शत धृतयोऽस्य) ઈંદ્ર, બ્રહ્મા, સ્વર્ગ

शतपत्र न (शत वहूनि पत्राणि मध्यदलानि यस्य) કમળ

शतपत्र पु (शत पत्राणि यस्य) મયુર, લક્કડકૂટ પક્ષી, રાજ પોપટ, સારસ પક્ષી

शतपत्रक पु (शतपत्र+सज्ञायां कन्) એક જાતનુ ઝાડ

शतपत्री स्त्री (शत पत्राणि दलानि अस्या, ङीप्) એક ફૂલઝાડ

शतपथ पु (शतं पन्थानो यत्र अच् समा०) યજુર્વેદનો એક બ્રાહ્મણ વિભાગ ગ્રન્થ

शतपथिक त्रि (शतपथ वेत्त्यधीते वा ठन्) શતપથ બ્રાહ્મણ ગ્રન્થ ભણનાર કે જાણનાર

शतपद न (शत पदानि यत्र) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ નામ કરણમા ઉપયોગી એક ચક્ર

शतपदी स्त्री (शत पादा यस्या ङीप् पद्भाव) એક જાતનો કીડો, શતમૂલી વનસ્પતિ

शतपद्म न (शतदलयुक्त पद्मम्) સો પાખડીવાળુ કમળ, ધોળુ કમળ

शतपर्वन् पु (शत पर्वाणि ग्रन्थयो यस्य) વાસ, એક જાતની સેલડી

शतपर्वा स्त्री (शत पर्वाणि यस्या) દુર્વા, વજ્ર,કડુ

शतपर्विका स्त्री (शतपर्वा+कन्+टाप् अत इत्व) જવ, શરદપુનમ, ભારગ વનસ્પતિ.

शतपाद् स्त्री (शत पादा अस्या पाद्भाव) કાનખજૂરો-કીડો

शतपादिका स्त्री (शत पादा मूलान्यस्या कप्) કાકોલી વનસ્પતિ જળો

शतपुष्प पु महाकवि ભારવિ

शतपुष्पा स्त्री (शत पुष्पाणि यस्या) એક જાતનુ શાક, સુવા

"शतपुष्पा कटु. स्निग्धा तिक्तोष्णा कफवातकृत्"

भावप्रकाशे

शतपुष्पिका स्त्री (शतपुष्पा+स्वार्थे कन् अत इत्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शतपोरक पु એક જાતની સેલડી

शतप्रसूना स्त्री (शत प्रसूनानि यस्या) સુવાનો છોડ

शतप्रास पु (शत प्रासा इव फलानि यस्य) એક જાતનુ ઝાડ

शतभिषज् स्त्री (शत भिषज् इव तारा यत्र) શતભિષા નક્ષત્ર

शतभिषा स्त्री તે નામનુ નક્ષત્ર

शतभीरु स्त्री (शत वहवो वियोगिनो भीरवो यस्या) મોગરાનો વેલો

शतमख पु (शत मखा यज्ञा यस्य) ઇન્દ્ર, ઘુવડપક્ષી

शतमन्यु पु (शत मन्यवो यज्ञा यस्य) ઉપર પ્રમાણે

शतमान पु न (शतेन मीयते, मि+ल्युट्) એક સોનુ માપ, ચાર પ્રસ્થ બરોબર વજન, એક હજાર ચોવીસ મુઠીનુ માપ, બસો છપ્પન પળ, સોના વગેરેનુ માપ, તે માપનુ સોનુ વિગેરે

शतमारिन् पु (शत मारयति, मृ+णिच्+णिनि) સો માણસને મારનારો, ઘણા અનુભવવાળો વૈદ્ય

शतमार्ज पु (शत मार्जयति, मृज्+णिच्+अच्) સરાણીયો-શસ્ત્ર ઘસનારો

शतमार्जक पु (शतमार्ज+स्वार्थे क) સરાણીયો-શસ્ત્ર ઘસનાર

शतमुख त्रि (शतं मुखानि यस्य) સો મુખવાળુ

"अधोऽधो गगेय पदमुपगता स्तोकमथवा

विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपात शतमुख"-भर्तृहरि

शतमुखी स्त्री (शतं मुखानि यस्या ङीप्) સાવરણી

शतमूर्त्ति पु (शत मूर्त्तयो यस्य) વિષ્ણુ.

शतमूला स्त्री. (शतं मूलान्यस्या टाप्) ધ્રોખડ, સતાવરી

शतमूली स्त्री. (शतं मूलान्यस्याः ङीप्) શતાવરી, સતમૂળીનો વેલો.

शतयष्टिक पु. (शतं यष्टयो यस्य कप्) સો સેરનો હાર.

शतरथ पु. (शतं रथा यस्य) તે નામનો એક રાજા.

शतवर्षीय न (शतवर्षं अधिकृत्य कृतो ग्रन्थः छ) વસુદેવનો એક કાળખંડ.

शतरूपा स्त्री. (शतं रूपाण्यस्याः) બ્રહ્માની પત્ની, બ્રહ્માની એક કન્યા.

"शतरूपा च सा ख्याता सावित्रीति निगद्यते"

मत्स्यपुराणे.

शतवर्ष न. (शतगुणितं वर्षम्) સો વરસ એક કરોડ.

शतसुम्बक पु. (शतं कुम्भति कुम्भ्+ण्वुल्) મહા કવિ ભારવિ.

शतवीर्या स्त्री. (शतं वीर्याणि यस्याः) ધોળી ધ્રોખડ, શતાવરી વનસ્પતિ ધોળી દાભ.

शतवेधिन् पु. (शतं विध्यति विध्+णिनि) ખાટ-વેતસ.

शतशस् अव्य. (शत+प्रकारे शस्) સો વાર, સો રીતે એ પ્રકાર.

शतशाख त्रि (शतं शाखा यस्य) સો શાખાવાળું.

शतसहस्र न (शतगुणितं सहस्रं शाक) સો હજાર, એક લાખ.

शतसाहस्र त्रि (शत सहस्राणि परिमाणमस्य अण् स्वार्थे इञ्) એક લાખનું સો હજારવાળું.

शतह्रदा स्त्री. (शत ह्रदा अम्मा यस्याः तृतो ह्रदः) વિજળી વજ્ર દક્ષની કન્યા.

शताक्ष त्रि (शत अक्षीणि पुष्पाण्यस्या पत्र समा) સો આંખવાળું, સો નેત્રવાળું.

शताक्षी स्त्री. (शतमक्षीणि पुष्पाण्यस्याः, षच् समा ङीप्) રાત્રી દુર્ગા દેવતા.

शताङ्ग न (शतमङ्गान्यस्य यस्य) રથ, તિનિશ વૃક્ષ.

शतानन्द पु (शतमानन्दयति आ+नन्द्+अण्) ગૌતમના પુત્ર, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ, વિષ્ણુનો રથ.

शतानन्द त्रि (शतान् आनन्दयति आ+नन्द्+अण्) સેંકડોને આનંદ ઉપજાવનાર.

शतानीक पु (शतमनीकानि यस्य) વ્યાસશિષ્ય, સુદાસ રાજાનો પુત્ર, જનકના રાજા.

शतार न. (शतमरा यस्य) વજ્ર

शतायन न (शतं अयनि यत्र) એક યજ્ઞનો પ્ર.

"शतं समाः शतायनि शतायुः स्यात् नृणाम्"

मात्स्यपुराणे

शतायुस् त्रि. (शतमायुर्जीवनकालोऽस्य) સો વર્ષ આયુષ્યવાળું.

शतावर पु. (शतमाप्नोति आ+प+अच्) સો પદ વિભૂતિનો દેહ.

शतावरी स्त्री. (शतावर+स्त्रियां जाति ङीप्) શતાવરી વનસ્પતિ, ઇન્દ્રની સ્ત્રી કચુરો વનસ્પતિ.

शतावर्त पु. (शतमावर्ता यस्य) વિષ્ણુ.

शतावर्तिन् पु. (शतधा वर्तते वृत्+णिनि) વિષ્ણુ.

शताह्वा स्त्री. (शत शतमूली शतपुष्प इति आह्वा यस्याः) શતમૂળી વનસ્પતિ, સુવા.

शतिक त्रि. (शतेन क्रीत तस्य विकारः शतेर् च ठन्) સોથી ખરીદેલ, સોનો વિકાર સો સંબંધી.

शतेर पु (शत्+एरक्) શત્રુ, પ્રાણ.

शत्रुघ्न त्रि. (शत्+तुघ्) નાશ પામનાર જનાર.

शत्य त्रि. (शतेन क्रीत. शत+यत्) સોથી ખરીદેલ, સોનો વિકાર સો સંબંધી

शत्रि पु (शद्+त्रप्, त्रिप्) હાથી.

शत्रु पु (शद्+रुन्) દુશ્મન, રાજાનો શત્રુ, પાડોશી જ્યોતિષમાં કહેલ લગ્નથી છઠ્ઠું સ્થાન, કામાદિ શત્રુ.

"न वसुदेव वैरसाम्मुख्यो दुर्नीतसम्भवः"—माघे ४

शत्रुघ्न त्रि (शत्रु+हन्) નાશ કરનાર.

शत्रुघात पु (शत्रु हन्ति हन्+घञ् भावरोध) શત્રુને હણનાર

शत्रुघ्न पु. (शत्रून् हन्ति, हन्+टक्) દશરથ રાજાનો એક પુત્ર.

शत्रुघ्न त्रि (शत्रु हन्ति हन्+टक्) શત્રુનો નાશ કરનાર.

शत्रुघ्नजननी स्त्री. (शत्रुघ्नस्य जननी) દશરથની પત્ની, શત્રુઘ્નની માતા—સુમિત્રા.

शत्रुञ्जय त्रि (शत्रुं जयति, जी+अच् अलु० स०) શત્રુને જીતનાર, દુશ્મનોને હરાવનાર

शत्रुञ्जय पु („ „) પાલીતાણાની પાસે આવેલો તીર્થ પહાડ

शत्रुता स्त्री (शत्रोर्भाव तल्+टाप्) શત્રુપણું

शत्रुत्व न (शत्रोर्भाव त्व) શત્રુપણું

शत्रुनिकाय पु (शत्रूणां निकाय) શત્રુઓનો સમૂહ

शत्रुनिलय पु (शत्रूणां निलय) શત્રુનું રહેઠાણનું સ્થળ

शत्त्वरी स्त्री (शद्+क्वरप्+ङीप्) રાત્રિ, હળદર

शद् (भ्वा आ अ सेट् शीयते) ધીમે ધીમે નાશ પામવું

शद् (भ्वा प स अनिट् शीयते) જવું

शद पु (शद्+अच्) ફળ-મૂળ વિગેરે

शद्रि पु (शद्+क्रि) મેઘ, અર્જુન, હાથી

शद्रि स्त्री („ „) વીજળી, એક જાતનીખાંડ

शद्रु त्रि (शद्+क्रु) પતન કરનાર, જનાર

शनकावलि स्त्री (शनै कायति, कै+क पृषो० तेषा मावलि यत्र) ગજપીપર

शनकावली स्त्री (शनकावलि+स्त्रियां ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शनपर्णी स्त्री (शणस्येव पर्णान्यस्या पृषो० णस्य न) કડુકી-કડુ

शनि पु (शो+अनि किच्च) સૂર્યનો પુત્ર એક ગ્રહ, શનિવાર

शनिज न (शनि+जन्+ड) કાળા મરી

शनिप्रसू स्त्री (शने प्रसू) સૂર્યની પત્ની છાયા, શનિગ્રહની માતા

शनिवार पु (शनिस्वामिको वार) સૂર્ય વિગેરે વાર-માનો સાતમો શનિવાર

शनिवासर पु (शनिस्वामिको वासर) ઉપર પ્રમાણે,

शनैश्चर पु (शनैश्चरति, चर्+अच्) શનિગ્રહ

शनैश्चर त्रि (शनैश्चरति, चर्+अच्) ધીમે ચાલનાર

शनैस् अव्य (शण+डैसि पृषो० नुक् च) ધીમે ધીમે, હળવે હળવે

शन्स् (भ्वा प स सेट् शसति) હિંસા કરવી, સ્તુતિ કરવી, કહેવું

शप् (भ्वा उभ स अनिट् शपति-ते) શાપ દેવો. ગાળો દેવી, નિંદવું, સોગન્દ ખાવા

शप् (दिवा उभ सक अनिट् शप्यति-ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शपत् त्रि (शप्+वर्तमाने शतृ) શાપદેતું, સોગદ ખાતું, ગાળો દેતું

शपथ पु (शप्+अथन्) સોગન્દ, શાપ, ગાળ

शपन न. (शप्+भावे ल्युट्) સોગન્દ ખાવા, શાપ દેવો, ગાળદેવી

शपमान त्रि (शप्+शानच् मुगागमश्च) શાપ દેતુ, સોગદ ખાતુ, ગાળો દેતુ

शप्त त्रि (शप्+क्त) શાપ દીધેલ, ગાળો દીધેલ, સોગદ ખાધેલ

शप्त पु („ „) એક જાતનું ઘાસ

शप्यत् त्रि (शप्+दिवा० वर्तमाने शतृ) શાપ દેતુ, સોગન્દ ખાતુ, ગાળો દેતુ

शप्यमान त्रि (शप्-दिवा० शानच् मुक्) शपत् શબ્દ જુઓ

शफ न (शम्-अच् पृषो मस्य फ) ગાયો વિગેરેની ખરી, ઝાડનું મૂળ

शफर पु (शफ राति, रा+क) એક જાતનું માછલું

शफराधिप पु (शफरस्य अधिप) ઉપર પ્રમાણે

शफरी स्त्री (शफर+स्त्रियां जाति ङीप्) માછલી, નાની માછલી

शबर पु મ્લેચ્છ જાતિ, ભિલ્લ વિશેષ.

शबरावास पु (शबरस्यावास) ભિલોનું રહેઠાણ

शबल पु (शब्+कलच्) કાબરચિત્રો રંગ

शबल त्रि (शबल+अच्) કાબરચિત્રું, રંગબેરંગી

शब्द् (चु उभ अ सेट् शब्दयति-ते) શબ્દ કરવો

शब्द पु (शब्द+घञ्) અવાજ, શબ્દ, અક્ષરાત્મક શબ્દ, નામ, સંજ્ઞા, શ્રોત્રેન્દ્રિયથી ગ્રહણ કરાતો આકાશનો એક ગુણ

शब्दकार त्रि (शब्द करोति, कृ+अण्) શબ્દ કર-નાર, અવાજ કરનાર

शब्दग्रह पु (शब्द गृह्णाति, ग्रह्+अच्) શબ્દ ગ્રહણ કરનાર કાનની ઇન્દ્રિય-શ્રોત્રેન્દ્રિય

शब्दग्रह पु (शब्द+ग्रह्+अच्) શબ્દજ્ઞાન

शब्दग्राम पु. (शब्दानां ग्रामः) शब्दोनो समूह.

शब्दग्राहिन् त्रि. (शब्दं गृह्णाति ग्रह्+णिनि) शब्द-श्रवण / ग्रहण करनार.

शब्दतन्मात्र न. (शब्द तन्मात्रमिव) सांख्य मत प्रसिद्ध आकाशनुं कारण एक सूक्ष्मभूत.

शब्दन त्रि. (शब्दं करोति शीलमस्य शब्द+युच्) शब्द-अवाज करनार.

शब्दन न. (शब्द+भावे ल्युट्) शब्द-अवाज करवो.

शब्दब्रह्मन् न. (शब्दात्मकं ब्रह्म) वेदरूप शब्दब्रह्म, स्फोटरूप नित्य शब्दब्रह्म.

"शब्दब्रह्मविदः कवेः परिणतप्रज्ञस्य वाणीमिमाम्
उत्तररामचरिते"

शब्दभेदिन् पु. (शब्द+भिद्+णिनि) शब्दने अनुसारे लक्ष्यने वींधनार बाण, अर्जुन.

शब्दवेधिन् पु. (शब्द+विध्+णिनि) ऊपरनो अर्थ.

शब्दशक्ति स्त्री. (शब्दस्य शक्तिः) शब्दोनी अभिधा-लक्षणा-व्यंजना रूप अर्थबोधक शक्ति-वृत्ति, सामर्थ्य.

शब्दशास्त्र न. (शब्दप्रतिपादकं शास्त्रम्) व्याकरण शास्त्र.

शब्दाधिष्ठान न. (शब्दस्य अधिष्ठानम्) कान.

शब्दानुशासन न. (शब्दस्य अनुशासनम्) व्याकरण शास्त्र.

शब्दायमान त्रि. (शब्द इव आचरति, शब्द+क्यङ्+शानच्) शब्द-अवाज करतुं.

शब्दालङ्कार पु. (शब्दमात्रालङ्कारः) अनुप्रास आदि शब्दाश्रित अलंकार.

शब्दित त्रि. (शब्द+क्त) शब्द-अवाज करेल, बोलेल कहेल, बोलावेल.

शम् (चुरा. उभ. प. सेट् शमयति-ते) जोवुं, ध्वनिथी जेवुं जाणवुं.

शम् (दिवा. प. सेट् शाम्यति) शांत थवुं ...शान्त करवुं ...

शम पु. (शम्यते इति, शम्+घञ्) शान्ति, अभ्यन्तर इन्द्रियोनुं दमन, मोक्ष, शांत, उपचार.

शमक त्रि. (शामयति शम्+णिच्+ण्वुल्) शांत करनार, शांत करनार.

शमथ पु. (शम्+अथ) शान्ति, शमनो मंत्री.

शमन न. (शम्+भावे ल्युट्) शान्ति करवी, शान्त थवुं ...माटे पशुवध, मारवुं, हिंसा.

शमन पु. (शमयति पापिनां कर्म फलोपभोगेन, शमि+ल्यु) यमदेव, एक जातनो मृग.

शमनभगिनी स्त्री. (शमनस्य भगिनी) यमुना नदी.

शमनस्वसृ स्त्री. (शमनस्य स्वसा) यमुना नदी.

शमनी स्त्री. (शमयति मृतान् आत्मसात्, शम्+ल्यु) रात्रि, रजनी.

शमनी स्त्री. (शाम्यतेऽनेन शम्+करणे ल्युट्) शान्ति करनार करेलो विधि.

"मातो भाग्यमिथो मिन्नः शमनी सर्वकर्मणां"

शमनीषद् पु. (शमन्यां सीदन्ति, सद्+क्विप्) निशाचर, राक्षस.

शमयत् त्रि. (शम्+णिच्+शतृ) शांत करतुं.

शमल न. (शम्+कला भक्षण्) विष्टा, पाप.

शमान्तक पु. (शमस्य अन्तकः) कामदेव.

शमि स्त्री. शीमडीनुं झाड, मग विगेरेनी शींग, सोमराज वनस्पति.

शमित त्रि. (शम+णिच्+क्त) शांत करेल.

शमिन् त्रि. (शाम्यति शम्+घिनुण्) शान्त, शान्तिवाळुं.

शमिर पु. नानी शीमडीनुं झाड.

शमिरोह पु. (शमिन्+रुह्+क) शिव.

शमी स्त्री. (शमि+ङीप् वा ङीष्) शीमडीनुं झाड, मग विगेरेनी शींग, सोमराज वनस्पति.

शमीक पु. (शम्+ईक) एक मुनि विशेष.

शमीगर्भ पु. (शम्याः गर्भः) ब्राह्मण, अग्नि, शिलाजुं झाड.

शमीधान्य न. (शमी तद्विकारः शिम्बी धान्यम्) शींगरूपे थतुं मग विगेरे धान्य.

शमीपत्री स्त्री. (शम्या इव पत्राणि यस्याः ङीप्) रीसा-मणीनो वेलो.

शमीर पु. (अल्पा शमी, अल्पा र) नानी शीमडी.

शम्पा स्त्री. (शं पाति शम्+पा+अच्) वीजळी.

शम्पाक पु. (शं शिवं पाकेऽस्य वा शस्य) गरमाळो, विचार परिणाम, जवखार.

शम्ब् (भ्वा. प. स. सेट् शम्बति) जवुं

शम्ब पु (शम्+उणा० वन्) વજ્ર, મૂસળના અગ્રભાગમા રહેલું લોઢું, લોઢાનો કંદોરો, સીધુ ખેચવુ

शम्ब त्रि (शम्ब्+अच्) ભાગ્યવાન્, દરિદ્રી

शम्बर न (शम्ब्+अरन्) પાણી, વ્રત, ધન, ચિત્ર, બૌદ્ધનુ એક વ્રત

शम्बर त्रि (,, ,,) શ્રેષ્ઠ

शम्बर पु (शम्ब्+अरन्) એક જાતનો મૃગ, તે નામે એક દૈત્ય, એક જાતનુ માછલું, તે નામે પર્વત, તે નામે એક જીનદેવ, યુદ્ધ, ચિત્રાનુ ઝાડ, લોધરનુ ઝાડ, સાદડાનુ ઝાડ

शम्बरकन्द पु (शम्बरनामक. कन्द) વારાહીકન્દ

शम्बरचन्दन न (शम्बरस्य चन्दन) શબર પર્વતનુ ચદન

शम्बररिपु पु (शम्बरस्य रिपु) શબરાસુરનો શત્રુ કામદેવ

शम्बरशत्रु पु (शम्बरस्य शत्रु) કામદેવ

शम्बरसूदन पु (शम्बरमसुर सूदयति हिनस्ति, सूद्+ल्यु) કામદેવ

शम्बरहन् पु (शम्बर हन्ति, हन्+क्विप्) કામદેવ

शम्बरहन्तृ पु, (शम्बर हन्ति, हन्+तृच्) કામદેવ

शम्बराराति पु (शम्बरस्य अराति) કામદેવ

शम्बरारि पु (शम्बरस्य अरि) કામદેવ

शम्बरी स्त्री (शम्बर+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ

शम्बल पु न (शम्ब्+कलच्) કાંઠો, તીર, કિનારો, મુસાફરીમા ખાવાનુ ભાતું, મત્સર, દ્વેષ

शम्बाकृत त्रि (शम्ब कृष्टमप्यनुलोममाकृष्यते-शम्ब्+कर्षणार्थ-डाच्+कृ+क्त) ઉલટુ-અવળુ બે વાર ખેડેલું ખેતર વિગેરે

शम्बु पु (शम्ब्+उन्) પાણીની છીપ

शम्बुक पु (शम्बु+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ, તે નામે રામાયણપ્રસિદ્ધ એકશૂદ્રતાપસ, શખ, તે નામે એક દૈત્ય, હાથીના ગડસ્થળનો એક ભાગ

शम्बू पु स्त्री (शम्ब्+उन्+कू वा) પાણીની છીપ

शम्बूक पु (शम्बू+स्वाथ कन्) ઉપરનો અર્થ

शम्भ त्रि (शमस्त्यस्य, शम्+भ) કલ્યાણવાળુ

शम्भल पु તેનામે એકગામ-જ્યા વિષ્ણુનો કલ્કિ-અવતાર થશે.

शम्भली स्त्री (शम्भल+स्त्रिया जाति० ङीप्) કુટણી સ્ત્રી

शम्भव पु ત્રીજા જૈન તીર્થંકર

शम्भु पु (श मङ्गल भवत्यस्मात्, शम्+भू+डु) શિવ વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, સિદ્ધ, ધોળાઆકડાનું ઝાડ

शम्भु त्रि (शम्+भू+डु) વૃદ્ધ, ઘરડુ

शम्भुतनय पु (शम्भोस्तनय) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામી

शम्भुतनुज पु (शम्भोस्तनुज) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામી

शम्भुनन्दन पु (शम्भो नन्दन) ઉપરનો અર્થ

शम्भुपुत्र पु (शम्भो पुत्र) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામી

शम्भुप्रिय न (शम्भो प्रियम्) ધોળુ કમળ

शम्भुप्रिय त्रि (शम्भो प्रिय) શિવ-બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પ્રિય

शम्भुप्रिया स्त्री (शम्भो प्रिया) દુર્ગાદેવી, પાર્વતી, આમળી

शम्भुवल्लभ न (शम्भोर्वल्लभम्) ધોળુ કમળ

शम्भुवल्लभ त्रि (शम्भो वल्लभ) શિવ-બ્રહ્મા-વિષ્ણુને પ્રિય

शम्भुवल्लभा स्त्री (शम्भो वल्लभा) દુર્ગાદેવી, પાર્વતી, આમળી

शम्भुसुत पु (शम्भो सुत) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામી

शम्भुसूनु पु (शम्भो सूनु) ઉપરનો અર્થ

शम्या स्त्री (शम्यतेऽनया, शम्+यत्+टाप्) ધુસરીનો ખીલો, સગીતપ્રસિદ્ધ એક માળ, લાકડી, એક યજ્ઞપાત્ર

शम्यापात पु (शम्याया पात) લાકડીનુ પડવુ

शय पु (शेते सर्वमस्मिन्निति प्रायो वस्तुन पराधीनत्वात् शी+अन्) હાથ, સર્પ, શય્યા, પથારી, નિદ્રા, પશુ

शयथ पु (शेते इति, शी+उणा० अथ) અજગર, મૃત્યુ, ભુડ, કુકડ, માછલુ

शयथ त्रि (शी+अथच्) ઉંઘણસી, ઉંઘતું

शयथी स्त्री (शयथ+स्त्रिया जाति० ङीप्) ભુંડણી, કુકરી, માછલી

शयन न (शी+भावे ल्युट्) સૂવુ, સૂઈ જવુ, નિદ્રા, શય્યા, પથારી, મૈથુન

शयनास्पद न (शयनस्य आस्पदम्) સૂવાનું સ્થળ, સુવાનો ઓરડો

शयनीय त्रि (शी+आधारे अनीयर्) સુવા લાયક.
शयनीय न (शेतेऽस्मिन् शी+अधिकरणे अनीयर्) શય્યા, પથારી.
शयनीयक न (शयनीय+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.
शयनैकादशी स्त्री. (शयनस्य एकादशी) અષાઢ સુદ અગીઆરસ.
शयान त्रि. (शी+शानच्) સુતેલ, ઊંઘતું.
शयानक पु („ „ स्वार्थे कन्) સર્પ, કાચંડો, કાકીડો.
शयालु त्रि (शी+आलुच्) નિદ્રાળુ, ઊંઘણશી, ઊંઘવાના સ્વભાવવાળુ.
शयालु पु (शी+आलुच्) અજગર, કુતરો.
शयालु स्त्री („ „) અજગર માદા, કુતરી.
शयित त्रि (शी+कर्तरि क्त) સુતેલ, ઊંઘેલ.
शयित न (शी+भावे क्त) નિદ્રા, ઊંઘ.
शयितवत् त्रि. (शीङ्+क्तवतु) નિદ્રા લેતું, ઊંઘતું.
शयु पु. (शी+उ) અજગર.
शयुन पु (शी+उनन्) અજગર.
शय्यम्भव पु. જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ ચૌદ પૂર્વધારી.
शय्या स्त्री (शी+आधारे क्यप्+टाप्) શય્યા, પથારી, ગ્રથન, ખાટલો, સેજ, ગુંથવું.
शय्याध्यक्ष पु (शय्याया अध्यक्षः) રાજાની શય્યા ઉપરનો અધિકારી.
शर न. (शॄ+अप्) પાણી, પાણીનું સાધન એક ઘાસ કાસડો, સળી કે દુધની મલાઇ વિગેરે.
शरकाण्ड पु (शरस्य काण्डः) કાસડાનો સાંઠો, કાસડાનું નાળ.
शरचन्द्र पु (शरद चन्द्रः) શરદ ઋતુનો ચન્દ્ર.
शरज न. (शरात् पीडितादुत्पद्यते जायते, जन्+ड) માખણ.
शरज पु (शरात् शरस्तम्बाज्जायते, जन्+ड) કાર્તિકસ્વામી.
शरजन्मन् पु. (शरे शरवणे जन्म यस्य) કાર્તિકસ્વામી.
शरट पु. (शॄ+अटन्) કાચંડો, કાકીડો, એક જાતનું ઘાસ.
शरण न. (शॄ+ल्युट्) ઘર, રક્ષણ, રક્ષક, વધ-ઘાત, મારી નાખવું.
शरणागत त्रि (शरणमागतः आ+गम्+क्त) શરણે આવેલ.
शरणापन्न त्रि (शरणमापन्नः, आ+पद्+क्त) શરણે આવેલ.
शरणार्थिन् त्रि (शरणमर्थयते, अर्थ्+णिनि) શરણ-રક્ષણની ઇચ્છાવાળું.
शरणि स्त्री. (शॄ+अनि) માર્ગ, રસ્તો, પ્રસારણી વેલો, પૃથ્વી, અવનિ.
शरणी स्त्री (शॄ+अनि+वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ.
शरणैषिन् त्रि. (शरणमिच्छति इष्+णिनि) શરણ-રક્ષણ ઇચ્છનાર.
शरण्ड पु. (शॄ+अण्डच्) પક્ષી, કાચંડો, "ધૂર્ત" જુઓ, એક જાતનો અલંકાર.
शरण्ड त्रि („ „) કામી, ભોગાસક્ત, ધૂર્ત.
शरण्य त्रि (शरणाय साधु यत्) શરણે આવેલાનું રક્ષણ કરવામાં સમર્થ.
शरण्या स्त्री. (शरण्य+टाप्) દુર્ગાદેવી.
शरण्यु पु. (शॄ+अन्यु) મેઘ, વાયુ.
शरत्कामिन् पु. (शरदि कामयते, कम्+णिनि) કુતરો.
शरत्कामिनी स्त्री. (शरत्कामिन्+स्त्रियां ङीप्) કુતરી.
शरत्काल पु. (शरदः कालः) શરદ ઋતુનો સમય.
शरत्पद्म न. (शरदि शुभ्रं पद्मम्) ધોળું કમળ.
शरत्पर्वन् न. (शरदि पर्व) શરદ પુનમનો ઉત્સવ.
शरद् स्त्री. (शॄ+अदि) વર્ષ, વરસ, આસો અને કાર્તિક મહીનાની ઋતુ.
शरदा स्त्री. („ „ +टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
शरदिज त्रि (शरदि जायते, जन्+ड सप्तम्या अलुक्) શરદ ઋતુમાં ઉત્પન્ન થએલ.
शरधि पु (शरा धीयन्तेऽत्र धा+आधारे कि) બાણ રાખવાનો ભાથો.
शरपात पु. (शरस्य पातः) બાણનું પડવું તે.
शरपुङ्ख पु. (शरस्य पुङ्खः) બાણનું મૂળ.
शरपुङ्खा स्त्री. (शरस्येव पुङ्खो यस्याः) એક ઔષધિ—શરપુંખો.
शरफल न (शरस्य फलम्) બાણનું ફળુ—પાનું.
शरभ पु (शृणाति हिनस्ति शॄ+अभच्) આઠ પગ-સિંહનું શત્રુ એવું પગવાળું એક પશુ, ઊંટનું બચ્ચું, તે નામે એક વાનર, ઊંટ, વિષ્ણુનો

એક પુત્ર, તે નામે એક દાનવ, પતંગીયું, તીડ
शरभी स्त्री (शरभ+स्त्रियां जाति०ङीप्) સિંહની નાનું એક પશુ-માદા, ઉંટડી
शरभू पु (शरे शरवणे भवति, भू+क्विप्) કાર્તિક સ્વામી
शरमय त्रि (शरस्य विकारोऽवयवो वा मयट्) કામડા નામના ઘાસનું બનાવેલું
शरयु स्त्री (शृ+अयु क्वा मार) અયોધ્યાની નીચે વહેતી એક નદી.
शरयू स्त्री (शृ+अयु वा ऊट्) ઉપરનો અર્થ
शरल त्रि (शृ+अलच्) સરલ, સુગમ, સહેલું,સીધું સરળ મનવાળું
शरल पु (,, ,,) સરલ નામનું વૃક્ષ
शरलक न (शरल+संज्ञायां कन्) પાણી
शरलता स्त्री (शरलस्य भाव तल्+टाप्) સરલપણું
शरलत्व न (शरलस्य भाव त्व) સરલપણું
शरव पु शिव, ઢાંકણું
शरवण न (शराणां वनम्) કાસડાનું વન
शरवणोद्भव पु (शरवणं उद्भव उत्पत्तिस्थानमस्य) કાર્તિકસ્વામી
शरवर्ष पु (शराणां वर्ष) બાણનો વરસાદ
शरवृष्टि स्त्री (शराणां वृष्टि) બાણનો વરસાદ
शरव्य न (शरवे बाणक्षिप्तये हित, शरु+यत्) બાણનું લક્ષ્ય, નીશાન
"कृता शरव्य हरिणा तवासुरा' शरासन तेषु विकृष्यतामिदम्"
कालिदास
शराटि स्त्री (शरमनुलक्ष्य अटति, अट्+इन्) એક જાતનું પક્ષી
शराडि स्त्री (शरमनुलक्ष्य अटति, अट्+इन् पृषो० टस्य डो वा) એક જાતનું પક્ષી
शराभ्यास पु (शरक्षेपणे अभ्यास) બાણ ફેંકવાનો અભ્યાસ
शरारीमुखी स्त्री કાતર
शरारु त्रि (शृ+आरु) હિંસક, ઘાતક
शरारोप पु (शरा आरोप्यन्तेऽत्र, आ+रुह्+णिच् पुक्त्व) ધનુષ
शराव पु (शर दध्यादिसारमवति, अव+अण्) માટીનું કોડીયું, સરાવલું, ગભપાતર, બેડકવનું માપ
शरावती स्त्री (शरा सन्त्यस्याम्, मतुप् मस्य व पूर्वदीर्घश्च) તે નામે એક નદી
शराश्रय पु (शराणामाश्रय) બાણ રાખવાનો ભાથો
शरासन न (शराणामासनम्) ઉપરનો અર્થ
शरासन पु (शरा अस्यन्तेऽनेन, अस्+ल्युट्) ધનુષ, કામઠું
शराहत त्रि (शरेणाहत) બાણથી મારેલું, બાણ વડે હણેલું
शरिमन् पु (शृ+उणा० इमनिच्) પ્રસવ, અંકુર
शरी स्त्री (शीर्य्यते, शृ+ई) ચીયાનું ઝાડ
शरीर न (शृ+ईरन्) દેહ, શરીર, મડદું, કોઈપણ જડ વસ્તુનો આકાર
शरीरक पु (शरीर कायति आत्मत्वेनाभिमन्यते, कै+क) જીવ
शरीरकर्त्तृ पु (शरीरस्य कर्त्ता) બાપ, પિતા
शरीरज पु (शरीरात् जायते, जन्+ड) રોગ, કામદેવ, પુત્ર
शरीरज त्रि (,, ,, ,,) શરીરથી ઉત્પન્ન થનાર
शरीरजन्मन् त्रि (शरीराज्जन्म यस्य) દેહથી પેદા થનાર
शरीरजन्मन् पु (,, ,,) રોગ, પુત્ર, કામદેવ
शरीरभाज् त्रि (शरीर भजति, भज्+क्विप्) શરીરને સેવનાર, દેહધારી, જીવ, પ્રાણી
शरीरावरण न (शरीरमावृणोति, आ+वृ+युच्) શરીરનું ઢાંકણું ચામડી, દેહનું ઢાંકણું
शरीरावरण त्रि (,, आ+वृ+युच्) શરીર ઢાંકનાર
शरीरिन् त्रि (शरीरमात्माभिमानाश्रयत्वेनास्त्यस्य इनि) પ્રાણી, શરીરધારી
शरीरिन् पु (,, ,, शरीर+इनि) જીવ
शरु पु (शृ+उ) બાણ, ક્રોધ, વજ્ર, હથિયાર
शरु त्रि (,, ,,) હિંસક, ઘાતકી, ક્રૂર
शरेष्ट पु (शरस्य इष्ट) આંબાનું ઝાડ

शार्करक पुं. (शर्करायाः इदं अण् स्वार्थे का शर्करा इव शर्करति मधुरत्वात् कैवल) મીઠું લીંબુ ફળ.

शार्करा स्त्री (शृ+करन्+टाप् स्वार्थे) સાકર ખાવાના રોગ, ખાંડ, કટકો, ઠીકરી એક જાતની પેશાબનો રોગ, સાકરવાળું, ખાંડવાળું રેતાળ.

शिवयन्ति पन्थानमशर्करां शिखरी शीघ्रं कषेऽन्तरोपके
यदुत्था कर्करांगी सुमधुरा स्वयं न शैलेयका?

राजनिघण्टु

शार्कराक्ष पुं. (शर्करामयोऽक्षम) દાન માટે કલ્પેલો સાકરનો પર્વત.

शार्करप्रभा स्त्री. (शर्करायाः प्रभा प्रभुत्वं यस्याम्) તે નામે નોખી નરક.

शार्करार्बुद पुं. (शर्करार्बुद) એક જાતનો રોગ

शार्करावत् त्रि. (शर्करा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સાકરવાળું ખાંડવાળું, ખાંડના ક્રુમ્મવાળું, રેતાળ.

शार्करासप्तमी स्त्री. વૈશાખ શુદ્ધ સપ્તમી.

शार्करिक त्रि. (शर्करा विद्यतेऽस्मिन् ठक्) ખાંડના કરમવાળું ખારી સાકરવાળો પ્રદેશ વિગેરે ખરો રેતાળ પ્રદેશ વિગેરે.

शार्करिल त्रि (शर्करा+इलच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शार्करोदक न (शर्करामिश्रितमुदकम्) સાકરમિશ્ર પાણી.

शार्ध् (भ्वा. प. स. सेट् शर्धति) ભાંગવું, ઘર ભાંગવું, મારી નાંખવું

शाप पुं (शप्+घञ्) પાછું તે.

शार्पण न. (शप्+ल्युट्) પાડવું તે.

शार्मच्छाद पुं. (शर्म छादयति छद्+णिच्+अण्) ભાર.

शार्व् (भ्वा. पर. सक सेट् शर्वति) હિંસા કરવી મારવું, જવું.

शार्मद त्रि. (शर्म ददाति दा+क) સુખ દેનાર, સુખ-દાયક

शार्मद पुं („ „) વિષ્ણુ.

शार्मन् न (शृ+मनिन्) સુખ.

शार्मन् पुं. (शृणाति अशुभम् शृ+मनिन्) બ્રાહ્મણને લાગતું વિશેષણ.

शार्मिन् त्रि. (शृ+मनिन्) સુખી, કલ્યાણવાળું

शार्मवत् त्रि. (शर्मन्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સુખી.

शार्मर पुं (शर्म राति रा+क) એક જાતનું વસ્ત્ર.

शार्मर त्रि ( ) સુખદાયક

शार्मरा स्त्री. (शर्म राति रा+क+टाप्) દારૂહળદર.

शार्या स्त्री. (शृ+यत्+टाप्) રાત્રી, હળદર.

शार्याति पुं वैवस्वतमनुनो એક પુત્ર.

शार्ब् (भ्वा. प स सेट् शर्बति) મારી નાંખવું ઘર મારવું

शार्व पुं. (शर्व्+अच्) મહાદેવ, વિષ્ણુ.

शार्वर पुं (शर्व्+वरच्) કામદેવ.

शार्वर न. અંધારું અંધકાર

शार्वरी स्त्री. (शर्वन्+ङीप् वनो रश्च) રાત્રિ,સંધ્યા ઓરી હળદર.

शार्वरीक पुं (शर्वरी+स्वार्थे कन्) દુષ્ટ, નીચ હલકો માણસ

शार्वरीनाथ पुं. (शर्वर्याः नाथ) ચંદ્ર, કપૂર

शार्वरीप पुं (शर्वरी पाति पा+क) ઉપરનો અર્થ

शार्वरीपति पुं. (शर्वर्याः पतिः) ચંદ્ર કપૂર.

शार्वरीश पुं (शर्वर्याः ईश) ઉપરનો અર્થ

शार्वरीश्वर पुं (शर्वर्याः ईश्वर) ચંદ્ર, કપૂર.

शार्वरीस्वामिन् पुं. (शर्वर्याः स्वामी) ઉપરનો અર્થ

शार्वाक स्त्री (शर्व्+अच् शर्वं करोति, कन्+कन) તેભર નામે અન્ન.

शार्वाक्षी स्त्री. (शर्व+क्षिप्त ङीप्) ઉપરનો અર્થ

शार्वाणी स्त्री. (शर्वस्य पत्नी ङीप् आनुक् च) પાર્વતી, દુર્ગા.

शाल् (भ्वा. आ. स. सेट् शालते) વખાણવું, કહેવું.

शाल् (भ्वा. प. स. सेट् शलति) જવું

शाल् (चुरा. आ. स. सेट् शालयते) વખાણવું

शाल् (भ्वा. प. स. सेट् शलति) વેગ કરવો.

शाल न. (शल्+अच्) સેંકડાનું ઢાંકું

शाल पुं. („ „) ઢુંમી મચ્છ, એક જાતનું ઝેરી ઝાડ, ઇ.

शालक पुं. (शल+स्वार्थे कन्) કરોળીયો.

शालङ्क पुं. (शल्+आतङ्क्) સાપ, સેંકડો, એક જાતનું માછું.

शालभ पुं. (शल+अभच्) પતંગીયું

"शलभवदुपलब्धि रक्षमनुमेषु"-सनुस्मृते

शालमौलि पुं इ.

शलभोली स्त्री (शलभोलि+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઉંટડી

शलल न (शल–चलनसंवरणयो +कलच्) શાહુડી, શેઢાઇનું કંવાટું

शलली स्त्री (शलल+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, શાહુડી માદા

शलाका स्त्री (शल्+आकन्+टाप्) સળી, મીંઢળનું ઝાડ, સોગઠું, શેઢાઈ, બાણ, ચિતરવાની પીછી, હાડકું, વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક શસ્ત્ર

शलाकापरि अव्य (शलाकाया विपरीत वृत्त इति) સોગઠાની રમતમાં હારવું તે

"नन्वेकस्याक्षस्य शलाकाया वा द्यूतेऽन्यथापातनमित्यर्थे अक्षपरि शलाकापरि इत्यव्ययीभावेऽव्याप्तिस्तयोरव्ययगर्भत्वेऽपि अव्ययपूर्वत्वाभावात्" इति

शब्दशक्तिप्रकाशिका

शलाकापुरुष पु જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ ત્રેસઠ દેવતાઈ પુરૂષો

शलाट पु એક ગાડીનો ભાર

शलाटु न (शल्+आटु) કાચું ફળ

शलाटु पु (,, ,,) એક જાતનો મૂળો, બીલીનું ઝાડ

शलालु पु (शल+आलुच्) એક જાતનું સુગન્ધી દ્રવ્ય

शलालुक त्रि (शलालुना क्रीत ठक्) શલાલુ નામના સુગન્ધી દ્રવ્યથી ખરીદેલ

शली स्त्री (शल शल्कीलोम अस्त्यस्या, शल्+अच्+ङीप) ઉંટડી

शल्क न (शल्+क कस्य नेत्व) ટુકડો, ઝાડની છાલ–વલ્કલ, માછલાની ચામડી

शल्कल न (शल्+कलन् कस्य नेत्वं) માછલાની ચામડી, ઝાડની છાલ, વલ્કલ

शल्कलिन् पु (शल्कलमस्त्यस्य इन्) માછલું

शल्किन् पु (,, ,, ,,) માછલું

शल्पदा स्त्री (शल्+क्विप् तादृश पद मूल यस्या) મેદા નામે ઔષધિ

शल्भ् (भ्वा आ स सेट् शल्भते) પ્રશંસા કરવી, વખાણવું

शल्मलि पु (शल्+मलच् स्वार्थे इन् इस् वा) શીમળાનું ઝાડ

शल्मलि स्त्री (,, ,, ,,) શીમળાનું ઝાડ.

शल्य न (शल्+यत्) બાણ, તોમર અસ્ત્ર, ઝેર, વાંસનો સોટો, દુઃસહ, દુર્વાક્ય, પાપ, ખીલો, કાંટો, દુઃખ, સંકટ, વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક યંત્ર

शल्य पु (,, ,,) મીંઢળનું ઝાડ, શેઢાઇ પ્રાણી, શાહુડી, પાંડવ નકુળનો મામો મદ્રદેશનો રાજા, સીમા, હદ, शलाका જુઓ, બીલીનું ઝાડ, એક જાતનું માછલું એક શસ્ત્ર

शल्यक पु (शल्य इव कायति कै+क) મીંઢળનું ઝાડ, તોમર શસ્ત્ર, શેઢાઈ, શાહુડી.

शल्यकी स्त्री (शल्यक+स्त्रियां जाति ङीप्) શેઢાઇ–શાહુડી માદા

शल्यकंठ पु (शल्य कंठे यस्य) શેઢાઇ–શાહુડી.

शल्यकंठी स्त्री (शल्यकंठ+स्त्रियां जाति ङीप्) શેઢાઇ, સાહુડી–માદા

शल्यलोमन् न (शल्यमिव लोम) શેઢાઇ–શાહુડીનું પીછું

शल्यारि पु (शल्यस्य अरि) યુધિષ્ઠિર રાજા

शल्ल् (भ्वा प स सेट् शल्लति) જવું

शल्ल न (शल्ल्+अच्) છાલ, ચામડી, શેઢાઇ–સાહુડીનું પીછું

शल्ल पु (,, ,,) દેડકો

शल्लक न (शल्ल+स्वार्थे कन्) છાલ, ચામડી, શેઢાઇ–શાહુડીનું પીંછું

शल्लक पु (शल्ल+संज्ञायां कन्) શોણ વૃક્ષ, પક્ષી.

शल्लकी स्त्री (शल्लक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતનું ઝાડ, શેઢાઇ–શાહુડી માદા

शल्लकीद्रव पु (शल्लक्या द्रव इव स्वादुत्वात्) શેલારસ

शल्ली स्त्री (शल्ल+स्त्रियां ङीप्) શાહુડીનું પીછું–શેઢાઈ

शल्व पु (शल्+व) તે નામે એક દેશ

शव् (भ्वा प स सेट् शवति) વિકાર પામવો, જવું

शव पु न (शव्+अच्) મડદું, મૃત શરીર

शव न (,, ,,) પાણી

शवकाम्य पु (शव काम्यो यस्य) કુતરો

शवकाम्या स्त्री (शवकाम्य+स्त्रिया टाप्) કુતરી

शवदहन न (शवस्य दहनम्) મડદું બાળવું તે

शवदाह पु. (शवस्य दाहः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शवदाहिन् त्रि. (शवं दहति, दह्+णिनि) મડદું બાળનાર.

शवयान न. (शववहनार्थं यानम्) મડદાની ઠાઠડી વિગેરે.

शबर पु. (शव्+अरन्) એક મ્લેચ્છ જાતિ—ભીલ, હાથ, શિવ, મીમાંસાભાષ્યકાર એક વિદ્વાન.

शबर न. ( ) પાણી, એક શાસ્ત્ર.

शवरथ पु. (शववहनार्थं रथः) મડદાં ઉપાડવાની ઠાઠડી વિગેરે.

शबरलोध्र पु. (शबरप्रियः लोध्रः) પીળા લોધરનું ઝાડ.

शबराक पु. (शबर+आल+अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शबरालय पु. (शबरस्य आलयः) ભીલોનું રહેઠાણ.

शबरावास पु. (शबरस्य आवासः) ઉપર પ્રમાણે.

शबरी स्त्री. (शबर+स्त्रियां जाति ङीष्) દુર્ગા દેવી, પાર્વતી ભીલડી.

शबल पु. (शप्+कलच्) કાબરો, અનેકરંગી રંગ.

शबल त्रि. (शप्+कलच्) કાબરા—અનેકરંગી રંગનું, રંગબેરંગી.

शबलता स्त्री. (शबलस्य भावः तल्+टाप्) કાબર-ચિત્રા રંગપણું, રંગબેરંગીપણું.

शबला स्त्री. (शबल+अच्+टाप्) ચિત્રવિચિત્ર ગાય, રંગબેરંગી ગાય.

शवसाद पु. (शव्+आलय+पुरुष) કુઆર, નૈઋત્ય.

शवशयन न. (शवाः शेरते अत्र शयन) મશાણ, સ્મશાન.

शश् (भ्वा. प. स. सेट् प्लुतगतौ) કૂદવું, કૂદીને ચાલવું.

शश पु. (शश्+अच्) સસલો, બોલ—સુગન્ધિ દ્રવ્ય, લોધરનું ઝાડ, ચન્દ્રમાં ચિહ્નરૂપે રહેલો સસલો, એક પુરુષજાતિ વિશેષ.

"शशुलमनुवीक्ष्य लोमयन्ते? ... ।
... ... ॥" रतिमञ्जरी

शशक पु. (शश+स्वार्थे क) સસલો.

शशकी स्त्री. (शशक+स्त्रियां जाति. ङीष्) સસલી.

शशाद् त्रि. (शश्+कर्मणे क्विप्) કૂદીને ચાલનાર.

शशधर पु. (शशं धरति धृ+अच्) ચન્દ્ર, કપૂર.

शशप्लुतक न. (शश इव प्लुतमस्मिन्) નખક્ષત—નખનો ઉઝરડો.

शशबिन्दु पु. વિષ્ણુનું નામ, કૃષ્ણ, તે નામે એક રાજા.

शशभृत् पु. (शशं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) ચન્દ્ર, કપૂર.

शशलाञ्छन पु. (शशः लाञ्छनो यस्य) ચંદ્ર, કપૂર.

शशविषाण न. (शशस्य विषाणम्) સસલાનું શીંગડું, અભાવવાળી વસ્તુ.

"मरीचिष्वपि ... शशविषाणमासादये–
न तु प्रतिनिविष्टमूर्खजनचित्तमाराधयेत्" भर्तृहरिः

शशबिम्बिका स्त्री. (शश इव बिम्बो यस्याः ... +कन्+टाप्) ચન્દ્રન્તીનો વેલો.

शशाङ्क पु. (शशः अङ्के यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शशाण्डुलि स्त्री. (अड्+उलि ... शशस्य अण्डुलिः) એક જાતની કાકડી.

शशाण्डुली स्त्री. (शशाण्डुलि+स्त्रियां वा ङीष्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शशाद पु. (शशमत्ति अद्+अण्) બાજપક્ષી.

शशादन पु. (शशा अदनं यस्य) બાજપક્ષી.

शशिकला स्त्री. (शशिनः कला) ચન્દ્રની કળા.

शशिकान्त न. (शशी कान्तो यस्य) પોયણું, રાત્રિમાં ખીલનાર કમળ.

शशिकान्त पु. (शशी कान्तो यस्य) ચન્દ્રકાન્ત મણિ.

शशिकान्ता स्त्री. (शशिकान्त+स्त्रियां टाप्) રાત્રિ, કુમ-ર સત્યાવીસ નક્ષત્ર પૈકી રોહિણી.

शशिदेव पु. રતિદેવ રાજા.

शशिन् पु. (शशोऽस्त्यस्य इनि) ચન્દ્ર, કપૂર.

शशिपाद पु. (शशिनः पादः) ચન્દ્રનું કિરણ.

शशिप्रभ न. (शशिन इव प्रभा यस्य) પોયણું, મોતી.

शशिप्रभ त्रि. (,,) ચન્દ્ર સમાન કાંતિવાળું.

शशिप्रभा स्त्री. (शशिनः प्रभा) ચન્દ્રની કાંતિ, જ્યોત્સ્ના.

शशिप्रिय त्रि. (शशिनः प्रियः यद्वा शशी प्रियो यस्य) ચન્દ્રને પ્રિય, ચન્દ્ર જેને પ્રિય હોય તે.

शशिप्रिया स्त्री. (शशी प्रियो यस्याः यद्वा शशिनः प्रिया) રાત્રિ, કુમુદ, સત્યાવીસ નક્ષત્રોમાંનું રોહિણી.

दिवाभीति त्रि (दिवा भीतिरस्य) દિવસે ભયવાળુ

दिवामणि पु (दिवा दिनस्य मणिरिव) સૂર્ય, આક ડાનુ ઝાડ

दिवामध्य न (दिवा दिनस्य मध्यम्) મધ્યાહ્ન, બપોર

दिवारात्र न (दिवा च रात्रौ च) દિવસ અને રાત

दिवारात्रि स्त्री (दिवा च रात्रिश्च) „ „ „

दिवावसु पु (दिवा दिवसे वसु किरणोऽस्य) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दिवावसु पु (दिवम् आवमति दिव्+आ+वम्+उन्) ઇન્દ્ર

दिवावसु पु (दीव्यति दिव्–क्विप द्यौ आवसु हविरस्य) સળગતુ હવિષ્યાન્ન

दिवाशय त्रि (दिवा शेते शी+अच्) દિવસે ઉંઘનાર, દિવસે અપ્રકાશવાળુ

दिवाशयता स्त्री (दिवाशयस्य भाव तल्+टाप्) દિવસે સુવુ

दिवाशयत्व न (दिवाशयस्य भाव त्व) દિવસે સુવુ તે

दिवाशयन न (दिवा शयनम् शी+ल्युट्) દિવસે સુવુ તે

दिवासञ्चर त्रि (दिवा सञ्चरति सम्+चर्+ट) દિવસે ચાલનાર

दिवास्वप्न पु (दिवा स्वप्न) દિવસે સુવુ તે

दिवास्वाप पु (दिवा स्वाप) દિવસે સુવુ તે

दिवास्वाप पु (दिवा स्वाप यस्य) ઘુવડ પક્ષી

दिवास्वाप त्रि („ „) દિવસે સુનાર

दिवि पु (दीव्यति दिव्+इन् स च डित्) ચાષ પક્ષી

दिविक्षित् त्रि (दिवि क्षयति वसति क्षि+क्विप्+तुक् अलुक् समास) સ્વર્ગવાસી

दिविज पु (दिवि जायते जन्+ड अ स) દેવ, સુર

दिविज त्रि („ „) સ્વર્ગમા પેદા થનાર, આકાશમાં પેદા થનાર

दिविज न કુંકુમાકુર

दिवित्मत् त्रि (दीप्तिमत् पृषोदरादित्वात्साधु) કાંતિમાન, તેજસ્વી

दिविता स्त्री (दीप–बाहुलकात् इतच् पृषोदरादित्वात्साधु) દીપ્તિ, કાંતિ

दिवियज पु (दिवि स्थितानि इन्द्रादीन् यजते यज्+क्विप् अलुक् स) સ્વર્ગમા રહેલા ઇન્દ્રાદિક દેવોનુ યજન કરનાર

दिविरथ पु (दिवि रथो यस्य अ स) તે નામનો પુરુવંશી એક રાજા

दिविषद् पु (दिवि सीदतीति अ स) દેવ, દેવતા

दिविष्टि त्रि (दिवमिच्छति इष् कर्तरि क्तिच्) સ્વર્ગની ઇચ્છા રાખનાર

दिविष्ठ त्रि (दिवि आकाशे स्वर्गे वा तिष्ठतीति स्था+क+षत्वम् अ स) આકાશમા રહેનાર, સ્વર્ગમા રહેનાર

दिविष्ठ त्रि (दिव्+इष्ठन्) આકાશનુ, સ્વર્ગનુ

दिविस्पृश् त्रि (दिवि स्पृशति+क्विप् अ स) આકાશને અડકનાર, આકાશ સુધી પહુચનાર, આકાશમા સ્પર્શ કરનાર

दिवी स्त्री (दिव बाहुलकात् ई अथवा दिव्+इन्+ङीप्) એક જાતનો કીડો

दिवेदिवे अव्य (दिव वा के द्वित्वम्) દિવસે દિવસે

दिवोकस् पु (द्यौ स्वर्ग आकाशो वा ओको यस्य) દેવતા, દેવ, ચાતક પક્ષી

दिवोजा त्रि (दिवो जायते जन्+ड अ स) સ્વર્ગ લોકમાથી ઉત્પન્ન થયેલ

दिवोदास पु (दिव स्वर्गात् दास दान यस्मै अ स) કાશી ક્ષેત્રનો તે નામનો એક રાજા જેમણે વૈદ્યશાલાનુ સ્થાપન કર્યુ છે

दिवोद्भव त्रि (दिवे नभसि स्वर्गे वा उद्भवति उद्भू+अच्) સ્વર્ગમાં ઉત્પન્ન થયેલ, આકાશમા ઉત્પન્ન થયેલ

दिवोद्भवा स्त्री (दिवे वने उद्भवो यस्या.) એલાયચી, એલચી

दिवोल्का स्त्री (दिवा जाता उल्का) દિવસે આકાશમાંથી ખરેલ ઉલ્કા, ઉમાડીયુ

दिवौकस् पु (दिव स्वर्ग आकाशो वा ओको यस्य) દેવ–દેવતા, ચાતક

दिवौकस पु (दिवम् वनम् ओको यस्य) હરિણ, હાથી

दिवौकस् पु (दिवा दिनम् ओको यस्य) ભ્રમર

दिवौकस पु. (दिव ओकमो यस्य) દેવ, દેવતા

शस्त्रपूत त्रि (शस्त्रेण पूतः) હથિયારથી પવિત્ર.

शस्त्रभृत् त्रि (शस्त्रं बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक् च) હથિયાર ધારણ કરનાર.

शस्त्रमार्ज पु (शस्त्रं मार्ष्टि, मृज्+अण्) હથિયાર સાફ કરનાર-સજનાર.

शस्त्रसंहति स्त्री. (शस्त्राणां संहतिः) હથિયારનો સમૂહ.

शस्त्रसंहति पु. (शस्त्राणां सम्मिलनम्) હથિયારખાનું આયુધશાળા.

शस्त्रहत त्रि (शस्त्रेण हतः) હથિયારથી હણાયેલ.

शस्त्रहतचतुर्दशी स्त्री. (शस्त्रहतानां चतुर्दशी) ગૌણ આશ્વિન વદ ચૌદશ.

शस्त्रहस्त त्रि (शस्त्रं हस्ते यस्य) હથિયાર જેના હાથમાં હોય તે.

शस्त्राजीव पु. (शस्त्रेण आजीवति आ+जीव्+अच्) હથિયાર ઉપર જીવનાર યોદ્ધો વગેરે.

शस्त्राभ्यास पु (शस्त्रस्य अभ्यासः) હથિયાર વાપરવાનો અભ્યાસ.

शस्त्रायस न. (शस्त्रोपयोगि अयः ...) હથિયાર બનાવવાનું લોઢું.

शस्त्रिन् त्रि. (शस्त्रमस्त्यस्य इनि) હથિયાર યુક્ત.

शस्त्री स्त्री. (शस्त्र गौरा. ङीष्) છરી.

शस्त्रोत्थापन न. (शस्त्रस्य उत्थापनम्) હથિયાર ઉગામવું તે.

शस्त्रोपजीविन् पु (शस्त्रेण उपजीवति उप+जीव्+णिनि) હથિયાર ઉપર જીવનાર યોદ્ધો વિગેરે.

शस्प न. (शस्+प) કુમળું ઘાસ.

शस्य न. (शस्+यत्) વૃક્ષ વિગેરેનું ફળ, ખેતરમાં રહેલ ધાન્ય.

शस्यक्षेत्र न (शस्यस्य क्षेत्रम्) અનાજનું ખેતર.

शस्यध्वंसिन् पु. (शस्यं ध्वंसयति, ध्वंस्+णिच्+णिनि) એક જાતનું ઝાડ.

शस्यध्वंसिन् त्रि (,,) ખેતરના અનાજનો નાશ કરનાર.

शस्यभक्षक त्रि (शस्यस्य भक्षकः) અનાજને ખાનાર

शस्यभक्षण न (शस्यस्य भक्षणम्) ખેતરનું અનાજ ખાઈ જવું.

शस्यभक्षिन् त्रि. (शस्यभक्ष+अस्त्यर्थे इनि) ખેતરનું અનાજ ખાઈ જનાર.

शस्यमञ्जरी स्त्री (शस्यस्य मञ्जरी) નવા નવા ધાન્ય વિગેરેની મંજરી

शस्यरक्षक त्रि (शस्यस्य रक्षकः) ખેતરના ધાન્યનું રક્ષણ કરનાર.

शस्यशूक न. (शस्यानां शूकम्) નવા ધાન્ય વિગેરેની મંજર.

शस्यसंवर पु. (शस्यं संवृणोति सम्+वृ+अच्) એક જાતનું ઝાડ.

शस्याद पु (शस्य+अद्+अण्) નાના ખીજડાનું ઝાડ.

शांशप त्रि. (शिंशपा+अण्) શીશમનું બનાવેલું, શીશમ સંબંધી.

शाक पु. न. (शक्यते भोक्तुम् शक्+घञ्) શાક,ભાજી

शाक पु. (,,) એક જાતનું ઝાડ, સાગનું ઝાડ, સરસડાનું ઝાડ, સાગીયો પોતાના રાજાની ઉર્મે સંવત્ ચલાવનાર એક રાજા, તે રાજાનું પણ તે નામે એક ભેદ.

शाकचुक्रिका स्त्री. (शाकेषु चुक्रिका) આમલી.

शाकट त्रि (शकटस्य इदं, अण्) ગાડીનું ગાડી સંબંધી.

शाकट पु. (शकट+अण्) ધાવડીનું ઝાડ શ્લેષ્માતક ઝાડ.

शाकटायन पु. (शकटस्यापत्यं फक्) તે નામનો વ્યાકરણ કરનાર એક મુનિ.

'[illegible]

[illegible]' [illegible]।

शाकटीक त्रि (शकटेन चरति ठक्) ગાડીમાં બેસી ફરનાર

शाकटीन पु (शकटः परिमाणमस्य खञ्) એક ગાડું વજન.

शाकटीन त्रि (शकटस्येदं, शकट+खञ्) ગાડીનું ગાડા સંબંધી

शाकतरु पु. (शाकप्रधानस्तरुः) એક જાતનું ઝાડ.

शाकपत्र पु (शाकस्येव पत्रमस्य) સરગવાનું ઝાડ.

शाकवालेय त्रि. (शाके स्थितम् ...) મહાપિંડીમ વનસ્પતિ.

शशिभास्कर पु द्वि (शशी च भास्करश्च द्वन्द्व० म०) ચન્દ્ર અને સૂર્ય

शशिभूषण पु (शशी भूषणं यस्य) મહાદેવ

शशिभूषणा स्त्री (शशी भूषणं यस्याः) દુર્ગાદેવી

शशिमण्डन पु (शशी मण्डनं यस्य) શિવ, મહાદેવ

शशिमण्डना स्त्री (शशी मण्डनं यस्याः) દુર્ગાદેવી

शशिमूर्द्धन् पु (शशी मूर्ध्नि यस्य) શિવ, મહાદેવ

शशिरेखा स्त्री (शशिनः रेखा यद्वा शशिनः रेखेव) ચન્દ્રની કળા, ગળો

शशिलेखा स्त्री (शशिनः लेखा यद्वा शशिनः लेखेव) ઉપર પ્રમાણે, ૫૬૨ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ

शशिवाटिका स्त्री (शशिनो वाटीव इवार्थे कन्) ગાટોડી વનસ્પતિ

शशिशेखर पु (शशी शेखरं यस्य) શિવ, મહાદેવ

शशिशेखरा स्त्री (शशी शेखरं यस्याः) દુર્ગાદેવી

शशीश पु (शशिनः ईशः) શિવ

शशीश्वर पु (शशिनः ईश्वरः) શિવ

शशोर्ण न (शशस्य ऊर्णम्) સસલાનું રુવાંટું

शश्वत् अव्य (शश+बाहुल्यात् वत्) નિરન્તર, હમેશ સદા, વારવાર

शष् (भ्वा प स सेट् शषति) વધ કરવો, મારી નાખવું

शष्कुल पु (शष्+कुलच् षस्य नेत्वं) એક જાતનું ઝાડ

शष्कुली स्त्री (शष्कुल+स्त्रियां ङीप्) એક જાતનો પુડો, જલેબી, કાનનું છિદ્ર, એક જાતનું માછલું

शष्प न (शष्+पक्) કુમળું ઘાસ

शष्प पु (,, ,,) પ્રતિભાનો નાશ

शंस् (भ्वा आ स सेट् शंसते) આશીર્વાદ દેવો, આકાંક્ષા રાખવી, ઇચ્છવું (ઘણું કરી आङ् ઉપસર્ગની સાથે આશીર્વાદનો અર્થ બતાવે છે)

शंस् (अदा प अ सेट् इदित् शंस्ति) સ્વપ્ન આવવું, ઉંઘવું

शस् (भ्वा प स सेट् शसति) ઠાર મારવું, મારી નાખવું

शसन न (शस्+भावे ल्युट्) યજ્ઞ માટે પશુનો વધ

शस्त न (शस्+क्त) કલ્યાણ, દેહ, શરીર

शस्त त्रि (शंस्+कर्मणि क्त) કલ્યાણવાળું, સ્તુતિ કરાયેલ, વખણાયેલ

शस्तक न (शस्त+संज्ञायां कन्) આંગળીઓનું બખ્તર

शस्तकेशक त्रि. (शस्ता केशा यस्य कप्) સુંદર કેશવાળું

शस्त्र न (शस्+ष्ट्रन्) લોઢું, તરવાર વગેરે હથિયાર, તરવાર, પ્રગીત એક મંત્ર

शस्त्रक न (शस्त्रमेव स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

शस्त्रकार त्रि (शस्त्रं करोति, कृ+अण्) હથિયાર બનાવનાર

शस्त्रकृत् त्रि (शस्त्रं करोति कृ+क्विप्–तुकच) હથિયાર બનાવનાર

शस्त्रकोपतरु पु (शस्त्रकोपस्य हितस्तरुः) મહાપિંડી વૃક્ષ

शस्त्रग्रहण न (शस्त्रस्य ग्रहणम्) હથિયાર લેવું

शस्त्रग्राहिन् त्रि (शस्त्रं गृह्णाति, ग्रह्+णिनि) શસ્ત્ર ગ્રહણ કરનાર

शस्त्रजाल न (शस्त्रस्य जालम्) હથિયારનો સમૂહ

शस्त्रजीविन् पु (शस्त्रेण जीवति, जीव्+णिनि) હથિયારઉપર જીવનાર યોદ્ધો વિગેરે

शस्त्रत्याग पु (शस्त्रस्य त्यागः) હથિયાર છોડવું તે

शस्त्रत्यागिन् त्रि (शस्त्रत्याग+अस्त्यर्थे इनि) હથિયાર છોડનાર

शस्त्रधर त्रि (शस्त्रं धरति, धृ+अच्) હથિયાર ધારણ કરનાર

शस्त्रधारण न (शस्त्रस्य धारणम्) હથિયાર ધારણ કરવું

शस्त्रधारिन् त्रि (शस्त्र+धृ+णिनि) હથિયાર ધારણ કરનાર

शस्त्रपाणि त्रि (शस्त्रं पाणौ यस्य) હથિયાર જેના હાથમાં હોય તે

"नदीनां शस्त्रपाणीनां नखिनां शृङ्गिणां तथा
विश्वासो नैव कर्तव्यः स्त्रीषु राजकुलेषु च"–हितोपदेशे

शस्त्रपात पु (शस्त्रस्य पातः) શસ્ત્રનું પડવું તે, હથિયારનો ઘા કરવો તે

शस्त्रपातिन् त्रि (शस्त्रपात+अस्त्यर्थे इनि) હથિયારનો ઘા કરનાર

शाख् (भ्वा० प० स० सेट् शाखति) વ્યાપવું, વ્યાપ્ત થવું.
शाख पु (शाख्+अच्) કૃત્તિકા પુત્ર, કાર્તિકસ્વામીનો અનુચર એક ગણ, પક્ષનો અમુક ભાગ, રાજા.
शाखा स्त्री (शाख्+अच्+टाप्) ઝાડની ડાળી, બીજો ભાગ, અમુક વિભાગ, શરીરનો અમુક અવયવ.
शाखाकण्ट पु (शाखायां कण्टो यस्य) હાથીયા થોરનું ઝાડ.
शाखानगर न. (शाखेव नगरम्) શહેરનું પરું.
शाखापुर न (पुरस्य शाखा अभिधानात् पूर्व नि० शाखेव पुरमिति वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
शाखापित्त पु. (शाखासु पित्तं यत्र) હાથપગ વિગેરે શરીરના અવયવોમાં દાહ થવો તે, તન્નામક રોગ.
शाखामृग पु (शाखायां मृगः) વાનર.
शाखामृगी स्त्री (शाखामृग+स्त्रियां जाति ङीष्) વાનરી.
शाखारण्ड पु (शाखाया वेदशाखायाः रण्डः स्वकीयतत्कर्माभिधायकत्वात्) પોતાની વેદશાખામાં કહેલાં કર્મો છોડી પારકી વેદશાખાનાં કર્મો કરનાર.
शाखाल पु (शाखां लाति आलाति, आ+ल+क) નેતરનું ઝાડ.
शाखाशिफा स्त्री. (शाखायाः शिफा) વડ વિગેરેની વડવાઈ જટા વગેરે મૂળ.
शाखिन् पु. (शाखा+अस्त्यर्थे इनि) ઝાડ, વેદશાખાવાળું, એક રાજા, એક મ્લેચ્છ જાતિ.
शाखोट पु. (शाखा+अव्यते+ओटम्) એક જાતનું ઝાડ.
शाखोटक पु (शाखोट+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.
शाङ्कर पु. (शङ्करस्यायं वाहनत्वात्, शङ्कर+अण्) બળદ.
शाङ्कर त्रि. (शङ्करस्येदं अण्) શંકરનું, શંકર સંબંધી.
शाङ्करि पु (शङ्करस्यापत्यं इञ्) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામી.
शाङ्खिक पु. (शङ्खवलयादिनिर्माणं शिल्पमस्य ठन्) શંખના ઘરેણાના બનાવનાર શંખીઓ.
शाङ्खिकी स्त्री. (शाङ्खिक+स्त्रियां जाति. ङीष्) શંખીની સ્ત્રી.
शाङ्गुष्टा स्त्री. (शाति, शो+क स अङ्गुष्ठ इव यस्याः) ચણોઠી.
शाट पु (शट्+अच्) લુગડું, કપડું.
शाटी स्त्री (शाट+स्त्रियां ङीष्) સાડી, કપડું.
शाट्यायन पु તે નામનો એક મુનિ.
शाठ्य न (शठस्य भावः शठ+ष्यञ्) શઠતા, લુચ્ચાઈ, કપટ.
शाड् (भ्वा. आ० स० सेट् शाडते) વખાણવું.
शाड पु લીલું ઘાસ, કાદવ.
शाड्वल त्रि (शड्+अस्त्यर्थे वलच्) લીલા ઘાસવાળું.
शाण त्रि (शणस्येदं शण+अण्) શણનું, શણ સંબંધી.
शाण न. (शणेन निर्वृत्तं, शण+अण्) શણનું વસ્ત્ર.
शाण पु. (शण्यते शाम्यते गुणान्तरेणेति शण्+घञ्) સરાણ, હથિયાર સજવાનું યંત્ર, કસોટી, કસોટીનો પત્થર, કરવત, ચાર માસા બરોબર વજન.

"[illegible]
न खलु ... वसन्ति" मालतीमाधवे

शाणाजीव पु. (शाणमाजीवति आ+जीव+अण्) હથિયાર વિગેરેને સરાણપર ચડાવી ધાર કાઢી આપી ગુજરાન ચલાવનાર કારીગર—સરાણીઓ.
शाणि पु. (शण्+इण्) પરીક્ષક.
शाणि स्त्री. („) શણનું એક જાતનું વસ્ત્ર, ભિક્ષાનું વસ્ત્ર, હાથ-કપાળ વિગેરેથી સૂચવવું તે, તંબૂ, રાવટી.
शाणित त्रि (शाण+तारका इतच्) સરાણ ઉપર ચડાવી ધાર કરેલું.
शाणी स्त्री (शणस्य विकारः शण+अण्+ङीप्) શણનું બનાવેલું એક જાતનું વસ્ત્ર, ભિક્ષાનું વસ્ત્ર, હાથ-કપાળ વિગેરેથી સૂચના કરવી તે, તંબૂ, રાવટી.
शाणीर न (शण+ईर इन) શોણનદના પશ્ચિમ કાંઠો.
शाण्डिल्य पु. (शण्डिलस्य मुनेर्गोत्रापत्यं, शण्डिल+यञ्) ગોત્ર પ્રવર્તક શાંડિલ્ય નામે એક મુનિ, બીલીનું ઝાડ, એક અગ્નિ.
शात न (शो+क पृषोदरादित्वात् साधुः) સુખ.
शात त्रि (शो+क) સુખી, છેદેલ, કાપેલ, દુબળ, તીક્ષ્ણ કરેલ, પાતળું કરેલ.
शात पु. (शो+क्त) ધતૂરો.
शातकुम्भ न (शतकुम्भे पर्वते भवं अण्) સોનું.
शातकुम्भ पु („) કરેણ ઝાડ, ધતૂરો.

शाकविल्व पु (शाकोऽपि विल्व इव) रींगणीनो वेलो
शाकविल्वक पु (शाकविल्व+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
शाकम्भर न (शाक विभर्ति, भृ+खच्-मुम् च) ते नामे એક શહેર
शाकम्भरी स्त्री (शाकैं विभर्त्ति, भृ+खच्-मुम् च ङीप्) दुर्गा देवी
शाकम्भरीय न (शाकंभरे भव, शाकम्भर+छ) એક જાતનુ મીઠુ
शाकयोग्य पु (शाके तद्भक्षणे योग्य) ધાણા, કોથમીર.
शाकराज पु (शाकेषु राजते, राज्+अच्) વાસ્તુક શાક-ચીલની ભાજી
शाकल पु ब व (शकलेन ऋषिणा प्रोक्तमधीयते, अण्) શકલરૂષિકૃત શાસ્ત્ર ગ્રન્થ ભણનાર
शाकल पु. (शकलेन प्रोक्तमधीयते, शाकलास्तेषां स घोऽङ्को घोषो वा अण्) શકલરૂષિકૃત શાસ્ત્ર ગ્રન્થ ભણનારાઓનો સમૂહ-પરપરા મબન્ધ-ઘોષ
शाकल त्रि (शक्लस्येद, शक्ल+अण्) કટકાનુ, કટકા સબન્ધી
शाकलिक त्रि (शक्लस्येद, ठक्) કટકાનુ, કટકા સબન્ધી
शाकविल्व पु (शाकोऽपि विल्व इव) रींगणीनो छोड
शाकविल्वक पु (शाकविल्व+स्वार्थे क) વતાકડી,
शाकवीर पु (शाकेषु वीर वीर्य्याधायकत्वात्) વાસ્તૂક શાક-ચીલની ભાજી
शाकवृक्ष पु (शाकाख्यो वृक्ष) એક જાતનુ ઝાડ
शाकशाकट न (शाकस्य क्षेत्र-शाकटच्) શાકનુ ખેતર
शाकशाकटिन न (शाकस्य क्षेत्र, शाकटिनच्) શાક વાવવાનુ ખેતર
शाकश्रेष्ठ पु (शाकेषु श्रेष्ठ) જીવતી વૃક્ષ
शाकश्रेष्ठा स्त्री ((शाकेषु श्रेष्ठा) વતાકડીનો છોડ
शाकाख्य पु (शाक इति आख्या यस्य) સાગનુ ઝાડ
शाकाङ्ग न (शाकस्य तद्भक्षणस्याङ्गमुपयोगि) મરી, મરચી, ડોડીનો વેલો
शाकाम्ल न (शाके अम्लो यस्य) વૃક્ષામ્લ
शाकाम्लभेदन न (शाकरूप अम्लं भिनत्ति, भिद्+ल्यु) ચુકનામે શાક-પાલકની ભાજી
शाकारी स्त्री नाटकમા શકારની ભાષા
शाकालाबु स्त्री (शाकप्रधानाऽलाबु) દૂધીનુ શાક
शाकाष्टका स्त्री (शाका अष्टौ प्रदेया यत्र) ગૌણ ફાલ્ગુન મહિનાની અધારી આઠમ
शाकिनी स्त्री (शाकोऽस्त्यत्र, शाक+इनि+ङीप्) શાક થવાને યોગ્ય ભૂમિ, ઘરની વાડી, દુર્ગા દેવીની એક સહચરી, દેવીની એક શક્તિ
शाकुण त्रि (शक+बा० उणन्) બીજાને તપાવનાર, સતાપ કરાવનાર
शाकुन त्रि (शकुनस्येद, शकुन+अण्) શકુનનુ,શકુન સબન્ધિ
शाकुन पु (शकुन शुभाशुभसूचक निमित्तमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ, शकुन+अण्) શકુન જ્ઞાન સાધન ગ્રથ-કાક-ચરિત નામે ગ્રથ
शाकुनिक त्रि (शकुनेन पक्षिवधादिना जीवति, ठक्) પક્ષીઘાતક-પક્ષીઓને મારી કે પકડી જીવનચલાવનાર
शाकुन्तल न (शकुन्तलां अधिकृत्य कृतोग्रन्थ अण्) કવિ કાલીદાસકૃત એક નાટક
शाकुन्तलेय पु (शकुन्तलाया अपत्य शकुन्तला+ढक्) શકુન્તલાનો પુત્ર ભરતરાજા
शाकुलिक पु (शकुलान् हन्ति य, शकुल+ठक्) મચ્છીમાર
शाक्त त्रि (शक्तिर्देवताऽस्य अण्) શક્તિનો ઉપાસક, દેવીભક્ત, તાન્ત્રિક
शाक्तीक पु (शक्ति प्रहरणमस्य ईकक्) શક્તિ અસ્ત્ર-વડે યુદ્ધ કરનાર
शाक्य पु (शक्+घञ् तत्र साधु यत्) બુદ્ધ, શાક્ય-મુનિ
शाक्यमुनि पु (शाक्यश्चासौ मुनिश्च) ઉપરનો અર્થ
शाक्यसिंह पु (शाक्यवंशे सिंह इव) શાક્ય મુનિ, બુદ્ધવિશેષ.
शाक्र त्रि (शक्रस्येद, शक्र+अण) ઇન્દ્રનુ, ઇન્દ્ર સબન્ધી
शाक्री स्त्री (शक्र+अण्+ङीप्) ઇન્દ્રતુલ્ય પરાક્રમી દુર્ગાદેવી
"इन्द्राणी इन्द्रजननी शाक्री शक्रपराक्रमा"-देवीपु०
शाक्कर पु (शक्+क्वरप्-स्वार्थे अण्) બળદ

"अविकलमलविराशुत्वा स्वविकलसमता
शनैःसंतर्जितव्यथिका कर्मोमेन मर्त्यं" मेघदूते

शापमुक्त त्रि (शापात् मुक्तः) शापथी मूकेल.
शापमुक्ति स्त्री (शापात् मुक्तिः) शापथी छुटकारो.
शापान्त पु. (शापस्य अन्तः) शापनो छेडो.
शापास्त्र पु (शाप एव अस्त्रं यस्य) मुनि, ऋषि.
शाफरिक त्रि (शफरान् हन्ति शफर+ठक्) मच्छीमार.
शाब्द त्रि (शब्दस्येदम् शब्द+अण्) शब्दनुं, शब्द-सम्बन्धी.
शाब्दबोध पु (शब्देन निरूढः बोधः, शब्दजन्यो बोधः) शब्दथी बोध, शब्दना ज्ञानथी थनार कोई पदार्थ वगेरेनुं ज्ञान.
शाब्दिक पु. (शब्दं व्याकरणशास्त्रं वेत्त्यधीते वा ठक्) व्याकरणशास्त्र जाणनार के भणनार
शाम्भवी स्त्री. (शम्भु+अण्+ङीप्) सरस्वती.
शामन् न. (शम्+णिच्+मनिन्) सलाह, संधि.
शामन न. (शमनमेव+स्वार्थे अण्) मारी नाखवुं, ठार मारवुं, सलाह.
शामित्र न. (शम्+णिच्+इत्र) यज्ञमां हणवा माटे पशुओने बांधता ते, यज्ञ माटे पशुने हणवा ते, यज्ञ माटे पशुओने हणावावुं
शामील न (शम्+ईलन्) भस्म.
शामीली स्त्री. (शम्+ईलन् स्त्रियां ङीप्) स्त्रुक-पात्र, स्त्रुवो.
शाम्बरी स्त्री. (शम्बरेण निर्वृत्ता, शम्बर+अण्+ङीप्) माया, इन्द्रजाल, जादुई विद्या
शाम्बरिक त्रि (शम्बरं पण्यमस्य ठक्) जादु करनार, जादुगर
शाम्बुक पु (शम्बुक+स्वार्थे अण्) पाणीनी एक छीप.
शाम्भव पु (शम्भोरयं शम्भु+अण्) सफेद कपूर. एक जातनो मोगरो, एक जातनुं झेर, शिवनो पुत्र.
शाम्भव न (शम्भोरिदमपत्यं दर्शं अण्) देवदार.
शाम्भव त्रि (शम्भोरिदं, शम्भु+अण्) शिवनुं, शिव सम्बन्धी, शिवनो भक्त.
शाम्भवी स्त्री. (शम्भोरियं, शम्भु+अण्+ङीप्) दुर्गादेवी, एक मुद्रा.
शायक पु. (शो+ण्वुल्) बाण, तलवार.

शायिका स्त्री. (शी+ण्वुल्+टाप्) सूवुं ते, निद्रा, [illegible]
शार् (चु उभ. स. सेट् शारयति–ते) दुर्बल करवुं, शारवुं
शार पु (शृ+अण् शृ+णिच् वा) चित्रविचित्र वर्ण, अतरंज रमवाना पासा खेलवानुं एक साधन, वायु, हिंसा करनार.
"शारः शारया या दीव्यति प्रतिबिम्बे" मर्त्यंहरि
शार त्रि. (शृ+अण्) अनेरा रंगनुं, रंगबेरंगी, पीळनार, दुःख देनार.
शारद पु. (शारं दर्शयत्यं वारं अक् ०) जातनुं पक्षी, नपीयो, हरण, मोर, हाथी, भमरो.
शारदा त्रि हिंसक, हिंसा करनार.
शारङ्गी स्त्री. (शारङ्ग+स्त्रियां जाति ङीष्) एक जातनी पक्षिणी, नपथो मादा, हरणी, मोर पक्षिणी, हाथणी, भमरी, सारंगी नामनुं एक वाजिंत्र.
शारणा स्त्री. (शारस्य भावः तल्+टाप्) रंगबेरंगीपणुं, अनेकविध रंगवाळुं.
शारत्व न. (शारस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.
शारद पु. (शरदि भवः अण्) बोलसरी, बीलवृक्ष, कासडो घास, ते नामे एक वानर.
शारद न (शरदि भवं अण्) पीळुं कमळ.
शारद त्रि (शरदि भवः अण्) शरद ऋतुमां थनार-बनार, नवीन, प्रतिविष, अद्भुत, अबोल, उदार स्वभावनुं, नाजुक.
शारदा स्त्री. (शरदं विवक्षमस्त्यस्य अच्+टाप्) सरस्वती, दुर्गा.
शारदिक न (शरद्+ठञ्) शरदऋतुमां करवानुं श्राद्ध.
शारदिक पु (शरद्+ठञ्) शरदऋतुमां थनार रोग.
शारदी स्त्री. (शारद+ङीप्) शरद ऋतुमां होनारी जलपीपर, सातपुडो, शरदपूनम, शरद ऋतुमां थनारी पूजा वगेरे.
शारदीय त्रि (शरदि भवं शरद्+छ) शरदऋतुमां करवानो उत्सव वगेरे.
शारदीया स्त्री. (शरदि भवा शरद्+छ+टाप्) शरदऋतुमां करवानी दुर्गानी पूजा.
शारि स्त्री. (शृ+इञ् इन्) सोगठां वगेरे खेलवानुं सोगठुं–पासो वगेरे एक जातनुं पक्षी, मेनापक्षी,

शातन न (शो+णिच्+तइ्+ल्युट्) પાતળુ કરવુ, વિનાશ કરવો
"वसन्ते सर्वशस्यानां जायते पत्रशातनम्" अधिकरणमाला

शातपत्रक न (शतपत्रमिव कायति, कै+क+स्वार्थे अण्) ચન્દ્રનો પ્રકાશ

शातभारु पु (शाता दुर्बला पान्या भीरवो यस्य) એક જાતનો મોગરો

शातमन्यव त्रि (शतमन्योरिदं, अण्) ઈન્દ્રતુ, ઇન્દ્ર સબન્ધી

शातमान त्रि (शतमानेन क्रीत, शतमान+अण्) સોના-માપથી ખરીદ કરેલ

शातला स्त्री (शात कार्श्यं लाति,ला+क+टाप्) એક જાતનુ ઝાડ

शातशिख त्रि (शाता तीक्ष्णा शिखा यस्य) તીક્ષ્ણ અણીવાળુ, અણીદાર

शातातप पु સ્મૃતિકારક એક મુનિ

शातातपीय न (शातातपेन प्रोक्त, छ) શાતાતપ મુનિએ કરેલ કર્મવિપાક નામે ગ્રન્થ

शात्रव न (शत्रोर्भाव समूहो वा, शत्रु+अण्) શત્રુ-ઓનો સમૂહ, શત્રુતા, વૈર

शात्रव पु (शत्रुरेव, शत्रु+अण्) શત્રુ, દુશ્મન

शात्रवीय त्रि (शात्रव+छ) શત્રુનુ, શત્રુ સબન્ધી

शाद पु (शद्+घञ्) લીલું ઘાસ, કીચડ

शादहरित त्रि (शादेन हरितस्तद्वर्णयुक्त) લીલા ઘાસથી લીલું

शाद्वल त्रि (शाद+अस्त्यर्थे ड्वलच्) લીલા ઘાસવાળો પ્રદેશ વિગેરે

शान् (भ्वा उभ स सेट् स्वार्थे सन् शीशांसति-ते) સરાણ ઉપર ચઢાવી ધાર કાઢવી તે, તેજ કરવુ

शान पु (शान्+अच्) शाण पु શબ્દ જુઓ

शानी स्त्री (शान्+इन्+ङीप्) ઇન્દ્રવારૂણી વનસ્પતિ

शान्त पु (शम्+क्त) સાહિત્યપ્રસિદ્ધ શમરૂપ સ્થાયી-ભાવવાળો એક રસ
"शान्त शमस्थायिभाव उत्तमप्रकृतिर्मत
कुन्देन्दुसुन्दरकाय श्रीनारायणदैवत" साहित्यदर्पणे

शान्त त्रि (शम्+णिच्+क्त निपा०) શાંતિ પમાડેલું

शान्त त्रि (शम्+कर्मणि क्त) શમતાવાળુ, વિદ્વાન્, પડિત, કુળવાન

शान्तचेतस् त्रि (शान्त चेतो यस्य) શાંત મનવાળુ

शान्तता स्त्री (शान्तस्य भाव, तल्+टाप्) શાન્ત-પણું, શાંતિ

शान्तत्व न (शान्तस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

शान्तनव पु (शतनोरपत्य अण्) ભીષ્મપિતામહ

शान्तनु पु ભીષ્મનો પિતા, પ્રતીપ રાજાનો પુત્ર.

शान्तम् अव्य (शान्ति+बा० डमु) નિવારણના અર્થમા વપરાતો અવ્યય

शान्तरय त्रि (शान्तो रयो यस्य) શાન્ત વેગવાળુ, જેનો વેગ શાન્ત થયો હોય તે

शान्ता स्त्री (शम्+क्त+टाप्) લોમપાદ રાજાની કન્યા-ઋશ્યશૃંગની સ્ત્રી, એક જાતની ખીજડી, શાંત સ્ત્રી

शान्तात्मन् त्रि (शान्त आत्मा यस्य) શાંતમનવાળુ

शान्ति स्त्री (शम्+भावे क्तिन्) શાંતપણું, શાન્તિ, કામક્રોધ વિગેરેનો જય, વિષયોથી મનને રોકવુ તે, ઉપદ્રવનું નિવારણ, રોકવુ, અટકાવવુ, અટકવુ, એક જાતનો સતોષ, દુર્ગાદેવી, પૂજા-હોમ-જપ-દાન દ્વારા દુષ્ટ ગ્રહો વિગેરેના ઉપદ્રવને શાન્ત કરવો

शान्ति पु સોળમા જૈન તીર્થંકર

शान्तिक त्रि (शान्तये हित ठक्) શાન્તિનુ સાધન, શાન્તિ માટેનું હોમ વગેરે કર્મ

शान्तिकर त्रि (शान्ति करोति, कृ+अच्) શાન્તિકરનાર

शान्तिकर्तृ त्रि (शान्ति करोति, कृ+तृच्) શાન્તિ કરનાર

शान्तिकाम पु (शान्ते काम) શાન્તિની ઇચ્છા

शान्तिकाम त्रि (शान्ति कामयते, कम्+णिच्+अच्) શાન્તિની ઇચ્છાવાળુ

शान्तिकृत् त्रि (शान्ति करोति, कृ+क्विप्-तुक् च) શાન્તિ કરનાર

शान्तिगृह न (शान्ते शान्त्यर्थे गृहम्) યજ્ઞશાળામા શાન્તિ માટે એકાન્ત સ્થળ

शान्तिनाथ पु (शान्तियुक्तो नाथ) સોળમા જૈન તીર્થંકર

शाप पु (शप्+घञ्) કોઇને "અનિષ્ટ થાઓ" એમ કહેવુ, ગાળ, સોગન્દ, નિંદવુ

शालङ्कायनजीवसू स्त्री. (शालङ्कायनजीवं सूते, सू+क्विप्) વ્યાસની માતા.

शालज पु. (शालस्यासे जन्+ड) રાળ.

शालनिर्यास पु. (शालस्य निर्यासः) રાળ.

शालनिर्यासगन्ध पु. (शालनिर्यासस्य गन्धः) શાલ વૃક્ષના રસનો ગન્ધ, રાળનો ગન્ધ.

शालनिर्यासगन्धिन् त्रि. (शालनिर्यासगन्धोऽस्त्यस्य इनि) શાલવૃક્ષના રસના ગન્ધવાળું.

शालपर्णिका स्त्री. (शालस्येव पर्णान्यस्य कप् अत इत्वं टाप् च) સાલવણ વનસ્પતિ.

शालपर्णी स्त्री. (शालस्य पर्णमिव पर्णमस्याः ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

शालभञ्जिका स्त्री. (शालेन भज्यते निर्मीयते, भञ्ज्+ण्वुल्+टाप्) કાષ્ઠની પુતળી, વેશ્યા.

शालभञ्जी स्त्री. (शालेन भज्यते निर्मीयते, भञ्ज्+अण्+ङीप्) કાષ્ઠની પુતળી.

शालव पु. (शाल इव निर्यासं रसं वाति निर्यासयति, वा+क) લોધ્ર વૃક્ષ, લોધરનું ઝાડ.

शालवेष्ट पु. (शालस्य वेष्टो निर्यासः) શાલ વૃક્ષનો રસ, રાળ.

शालसार पु. (शालस्य सारः) હીંગ.

शालसार पु. (शालेषु सारः) વૃક્ષમાં શ્રેષ્ઠ.

शाला स्त्री. (शाल्+अच्+टाप्) ઘર, ઝાડની મોટી ડાળી, ઘરનો એક ભાગ–ઓરડો.

शालाङ्कि पु. (शाल इवाङ्को यस्य) પાણિની મુનિ.

शालाङ्की स्त्री. (शाला+अङ्क्+अच्+ङीष्) પુતળી.

शालाजिर पु. न. (शालायामजिरमिवाकारोऽस्त्यस्य अच्) [illegible].

शालाजीर पु. न. (शालायामजीरमिवाकारोऽस्त्यस्य अच्) [illegible].

शालाग्नि पु. (शाला इवाग्निः अग्नि+इन्) એક [illegible].

शालातुरीय पु. (शालातुरे भवः छ) પાણિની મુનિ.

शालामी स्त्री. (शालायामाश्रयति आ+श्री+अच्+गौरा ङीष्) [illegible].

शालावृक पु. (शालायां वृकः वृक इव) શિયાળ.

शालावृकी स्त्री. (शालावृक+स्त्रियां जाति ङीष्) શિયાળ માદા.

शालार न. (शालां ऋच्छतीति, ऋ+अण्) નીસરણી, પાંજરૂ.

शालावृक पु. (शालायां वृके वासायां वा वृक इव) વાનર, કુતરો, બિલાડો, મૃગ, શિયાળ.

शालावृकी स्त्री. (शालावृक+स्त्रियां जाति ङीष्) શિયાળણી, કુતરી, બિલાડી, મૃગલી, વાનરી.

शालि पु. (शालते शल्+इञ् इद् रस्य लत्व) ડાંગર, કળમી ચોખા વિગેરે સાઠ દિવસે પાકતું ઉત્તમ ધાન્ય, ગંધમાર્જાર, તેનો બિલાડો.

"शालिमिद्यानमाहरी मर्चयति न शालोऽर्त्यपि"

भर्तृहरि

शालिक त्रि. (शालाया इदं, शाला+ठञ्) શાળાના સંબન્ધી.

शालिक पु. સાળવી, વણકર, જકાત.

शालिका स्त्री. (शालीरिव शालते कैकतात्) સિરાંની જાત વનસ્પતિ.

शालिग्राम पु. (शालि ग्रामो यत्र) એક જાતનું ધાન્ય.

शालिता स्त्री. (शालिनः भावः तल्+टाप्) શોભવા-પણું, યોગ્યતા, વિશ્વાસ, નક્કીપણું, લજ્જા.

शालित्व न. (शालिनः भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

शालिपर्णी स्त्री. (शालोऽर्णमिव पत्त्रमस्या) વનસ્પતિ સાલવણ.

शालिन् त्रि. (शाल्+णिनि) શોભનાર, યુક્ત. (ઘણું કરીને આ શબ્દ સમાસને છેડે આવે છે)

शालिनीकरण न. (अशालिनीं शालिनीं करोति अभिनिवेश शालिनी+च्वि+कृ+करणे ल्युट्) તિરસ્કાર.

शालिपर्णी स्त्री. (शालोरिव पर्णान्यस्याः ङीप्) સાલ-વણ વનસ્પતિ.

शालिपिष्ट न. (शालेः पिष्टमिव प्रकाशत्वात्) સ્ફટિકમણિ.

शालिवाहन पु. તે નામે એક રાજા.

शालिहोत्र पु. (शालयो हूयन्तेऽस्मै हु+ष्ट्रन्) ઘોડો, અશ્વશાસ્ત્ર પ્રવર્તક એક રાજા.

शालिहोत्री स्त्री. (शालिहोत्र+स्त्रियां जाति ङीष्) ઘોડી.

शाली स्त्री. (शाल्+अच्+गौरा ङीष्) જાતુકર્ણ, કાળજીરું.

युद्ध माटेना હાથીની ઉપરનો સામાન, પલાણ,એક જાતનો વ્યવહાર, કપટ

शारिका स्त्री (शारिरेव स्वार्थे कन्+टाप्) મેનાપક્ષી, શારંગી–વીણા વગેરે વગાડવાનું સાધન

शारिफल पु न (शारीणां खेलनीनां फलम्) સોગઠા રમવાનું પાટીયું કપડું વિગેરે

शारिफलक पु न (शारीणां फलकम्) ઉપરનો અર્થ

शारिवा स्त्री (शारिरिव वनति, वन्+ड+टाप्) શ્યામાલતા, ઉપલસરી

शारिशृंखला स्त्री (शारीणा शृङ्खला यत्र) એક જાતનો પાસો

शारी स्त्री (शृ+इञ्+वा ङीप्) शारि શબ્દ જુઓ.

शारीर पु (शरीरे भव, शरीर+अण्) બળદ, જીવ, શરીરનો રોગ વિગેરે

शारीर त्रि (शरीरस्येद, शरीर+अण्) શરીરનું, શરીર સબન્ધી

शारीरक पु, (शारीर+स्वार्थे क) બળદ, જીવ, શરીરનો રોગ વિગેરે

शारीरक न (शारीर जीव दु:ख वा अधिकृत्य कृतो ग्रन्थ कन्) શરીર સબન્ધી, જીવને ઉદ્દેશી કરેલું વ્યાસનું વેદાન્ત સૂત્ર, શરીરના દુ:ખને ઉદ્દેશી કરેલ સુશ્રુત વિગેરે ગ્રન્થનો અમુક ભાગ

शारीरिक त्रि (शरीरे भव. ठक्) શરીરમા થનાર દુ:ખ વગેરે

शारुक त्रि (शृणाति, शृ+उकञ्) હિંસક, હિંસા કરનાર

शार्क पु (शृ+क) સાકર, રેતી

शार्कर त्रि (शर्करा अस्त्यस्य अण्) માકરવાળો પ્રદેશ–વગેરે, રેતાળ પ્રદેશ વિગેરે, શર્કરી નામના છન્દવાળુ

शार्कर पु (शर्कराया विकार, शर्करा+अण्) દૂધનુ ફીણ, શેલડીનો એક વિકાર

शार्ङ्ग त्रि (शृङ्गस्य विकार अण्) શીંગડાનો વિકાર, શીંગડાનું બનાવેલું

शार्ङ्ग त्रि (शृङ्गस्येद, शृङ्ग+अण्) શીંગડાનું, શીંગડા સબન્ધી

शार्ङ्ग पु न (शृङ्गस्य विकार अण्) વિષ્ણુનું ધનુષ, હરકોઈ ધનુષ

शार्ङ्ग न (,, ,,) આદુ

शार्ङ्गधर पु (शार्ङ्ग+धृ+अच्) વિષ્ણુના ધનુષને ધારણ કરનારો

शार्ङ्गपाणि पु (शार्ङ्ग पाणौ यस्य) વિષ્ણુ, ધનુર્ધારી

शार्ङ्गभृत् पु (शार्ङ्ग बिभर्ति, भृ+क्विप् तुकूच) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शार्ङ्गहस्त पु (शार्ङ्ग हस्ते यस्य) વિષ્ણુ, ધનુર્ધારી.

शार्ङ्गिन् पु (शार्ङ्ग अस्त्यस्य इनि) ઉપરનો અર્થ

शार्दूल पु (शृ+ऊलम् दुक् च) વાઘ, દીપડો, ચિત્રો, સિંહનુ શત્રુ સરભ પશુ, તે નામે એક રાક્ષસ, એક પક્ષી

शार्दूलचर्मन् न (शार्दूलस्य चर्म) વાઘનું ચામડું, વ્યાઘ્રચર્મ

शार्दूलविक्रीडित न તે નામનો અઢાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ

शार्दूलाजीन न (शार्दूलस्य अजीनम्) વાઘનું ચામડું

शार्दूली स्त्री (शार्दूल+स्त्रियां जाति० ङीप्) વાઘણ, શરભ માદા

शार्वर न (शार्वर्या इद शैषिकोऽण्) ઘોર અધારૂ

शार्वर त्रि (शर्वर्या इद, शर्वरी+अण्) રાત્રિનું, રાત્રિ સબન્ધી

शार्वरिक त्रि (शर्वर्यां भव, शर्वरी+ठञ्) રાત્રિમા થયેલ

शार्वरी स्त्री (शर्वरी+अण्+ङीप्) રાત્રિ, હલદર

शाल् (भ्वा आ स सेट् शालते) બોલવું, કહેવું, બડાઇ મારવી

शाल पु (शल्+घञ्) એક જાતનું માછલું, કિલ્લો, શાહલ, હરકોઈ ઝાડ, તે નામે એક નદ(ધ) શાલીવાહન રાજા, રાળનું ઝાડ

शालग्राम पु (शालानां वृक्षाणां ग्राम समूहो यत्र) તે નામનો એક પર્વત

शालग्राम पु (शालग्रामे जात, शालग्राम+अण्) વિષ્ણુની એક મૂર્તિ

शालग्रामगिरि पु (शालग्रामस्य गिरि) એક પર્વત

शालग्रामपर्वत पु (शालग्रामस्य पर्वत) એક પર્વત

शालङ्कायन पु તે નામના એક ઋષિ

शालङ्कायनजा स्त्री (शालङ्कायनात् जायते, जन्+ड+टाप्) વ્યાસની માતા સત્યવતી

"इदं कविभ्यः पूर्वेभ्यो नमोवाकं प्रशास्महे"
उत्तररामचरिते.

शास् (अदा० प० सेट् सकि०) આજ્ઞા કરવી, વખાણવું, કહેવું, ઉપદેશ દેવો, આજ્ઞા કરવી, શિક્ષા કરવી, શાસન કરવું, હુકમ મનાવવો, શિખવવું.

शासन न (शास्+करणे ल्युट्) આજ્ઞા, હુકમ, શિક્ષણ, ઉપદેશ, લખેલો દસ્તાવેજ ખત, આજ્ઞાપત્ર, રાજાએ આપેલી ભૂમિ.

शासनहर पु. (हरतीति, हृ+अच् शासनस्य हरः) હુકમ લઈ જનાર-આવનાર દૂત.

शासित् त्रि (शास्+तृच्) હુકમ કરનાર, આજ્ઞા કરનાર, શિક્ષા કરનાર, શાસન કરનાર

शास्तृ त्रि (शास्+तृच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शास्तृ पु. (शास्+कर्तरि तृच्) રાજા, ઉપાધ્યાય, ગુરુ, પિતા, બુદ્ધદેવ.

शास्त्र न (शास्+ष्ट्रन्) શાસ્ત્ર, હિતાનુશાસન ગ્રન્થ, હુકમ, આજ્ઞા, ફરમાન.

"यस्य नास्ति स्वयं प्रज्ञा शास्त्रं तस्य करोति किम्"
पञ्चतन्त्रे

शास्त्रकर्तृ पु. (शास्त्रं करोति कृ+तृच्) શાસ્ત્ર કરનાર.

शास्त्रकार पु. (शास्त्रं करोति कृ+अण्) શાસ્ત્રકાર.

शास्त्रकृत् पु (शास्त्रं करोति कृ+क्विप् तुक् च) શાસ્ત્ર કરનાર.

शास्त्रगण्ड पु. (शास्त्रे गण्डः मूर्खः) શાસ્ત્ર ભણનાર.

शास्त्रगत पु (शास्त्रे गतः क्त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शास्त्रचक्षुस् न. (शास्त्रस्य चक्षुः) વ્યાકરણ શાસ્ત્ર.

शास्त्रचारण पु. (शास्त्रं चारयति प्रचारयति चर्+णिच्+ल्यु) શાસ્ત્રોનો પ્રચાર કરનાર.

शास्त्रज्ञ त्रि. (शास्त्रं जानाति, ज्ञा+क) શાસ્ત્ર જાણનાર.

शास्त्रज्ञता स्त्री. (शास्त्रज्ञस्य भावः तल्+टाप्) શાસ્ત્રોનું જાણપણું.

शास्त्रज्ञत्व न. (शास्त्रज्ञस्य भावः त्व) શાસ્ત્રોનું જાણપણું.

शास्त्रज्ञान न. (शास्त्रस्य ज्ञानम्) શાસ્ત્રોનું જ્ઞાન.

शास्त्रतत्त्व न. (शास्त्रस्य तत्त्वम्) શાસ્ત્રોનું રહસ્ય.

शास्त्रतत्त्वज्ञ पु. (शास्त्रतत्त्वं जानाति ज्ञा+क) શાસ્ત્રોનું રહસ્ય જાણનાર જોષી.

शास्त्रतत्त्वदर्शिन् पु. (शास्त्रतत्त्वं पश्यति दृश्+णिनि) શાસ્ત્રોના રહસ્યને જાણનાર.

शास्त्रतस् अव्य. (शास्त्र+अपादानार्थे तसिल्) શાસ્ત્રોથી શાસ્ત્ર પ્રમાણે, શાસ્ત્રાનુસાર.

शास्त्रदर्शिन् त्रि (शास्त्रं पश्यति दृश्+णिनि) શાસ્ત્રોને જાણનાર.

शास्त्रदृष्ट त्रि (शास्त्रेण दृष्टं वा दृष्टम्) શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કરેલ, શાસ્ત્રોક્ત.

"त्वां दण्डयिष्यामि शास्त्रदृष्टेन कर्मणा" रामायणे.

शास्त्रदृश् त्रि (शास्त्रं पश्यति दृश्+क्विप्) શાસ્ત્રો જાણનાર.

शास्त्रविद् त्रि (शास्त्रं वेत्ति, विद्+क्विप्) શાસ્ત્રો જાણનાર.

शास्त्रशिल्पिन् त्रि. (शास्त्र इव शिल्पमिवाऽस्यास्ति इनि) શાસ્ત્ર જ્ઞાન ઉપર ચાલનાર-આજ્ઞાનિયમ માનનાર

शास्त्रशिल्पिन् पु. (शास्त्रं शिल्पमस्त्यस्य इनि) કાશ્મીર દેશ.

शास्त्रसिद्ध त्रि (शास्त्रे शास्त्रेण वा सिद्धम्) શાસ્ત્રના પ્રમાણથી નિર્ણય કરેલ, શાસ્ત્રથી નિશ્ચિત કરેલું.

शास्त्रातिक्रम पु. (शास्त्रस्य अतिक्रमः) શાસ્ત્રનું ઉલ્લંઘન.

शास्त्राभिज्ञ त्रि. (शास्त्रस्य अभिज्ञः) શાસ્ત્રો જાણનાર

शास्त्रिन् त्रि (शास्त्रं वेत्ति अधीते वा, इनि) શાસ્ત્ર જાણનાર, શાસ્ત્રનો અભ્યાસી

शास्त्रीय त्रि (शास्त्रेण विहितः छ) શાસ્ત્રમાં કહેલ.

शास्त्रोक्त त्रि. (शास्त्रेण शास्त्रे वा उक्तम्) શાસ્ત્રમાં કહેલ, શાસ્ત્રે કહેલું.

शास्य त्रि (शास्+ण्यत्) શાસન કરવા યોગ્ય-શિક્ષા કરવા યોગ્ય.

शि (स्वा० उभ० स० अनिट् शिनोति-ते) તેજ કરવું, તીક્ષ્ણ કરવું, ધાર કરવી.

शि पु. (शो+कि) શિવ, શાંત નસીબ, શાંતિ.

शिंशपा स्त्री. (शिंशं पाति, पा+क पृषो० अत् च) શીશમનું ઝાડ

शालीन त्रि (शालामर्हति, शाला+ख) લાજ વિનાનું, બેશરમ, ધૃષ્ટ
शालीनता स्त्री (शालीनस्य भाव, तल्+टाप्) નિર્લજ્જપણું, બેશરમપણું
शालीनत्व न (शालीनस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
शालीना स्त्री (शालामर्हति, शाला+ख+टाप्) વરીયાળી, સુવા, શતપુષ્પી
शालु न (शाल्+उण्) પોયણા વિગેરેનું મૂળ, જાયફળ, કપાય દ્રવ્ય, ચોગ નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય, ઘર
शालु पु (शाल्+उण्) દેડકો
शालुक न (शाल्+उकञ्) પોયણા વિગેરેનું મૂળ, જાયફળ
शालुर पु (शाल्+उरच्) દેડકો
शालुरी स्त्री (शालुर+स्त्रियां जाति० ङीप्) દેડકી
शालूक न (शाल्+ऊकञ्) દેડકો
शालूकी स्त्री (शालूक+स्त्रियां जाति० ङीप्) દેડકી.
शालूर पु (शाल्+ऊरच्) દેડકો
शालेय पु (शालायां भव ढक्) મધુરિકા વનસ્પતિ
शालेया स्त्री (शालेय+स्त्रियां टाप्) मिश्रेया શબ્દ
शालोत्तर पु (शाल उत्तरे यस्य) તે નામે એક ગામ.
शालोत्तरीय पु (शालोत्तरे ग्रामे भव छ) પાણિની મુનિ.
शाल्मल पु (शाल्+मलच्) શીમળાનું ઝાડ, તે નામે એક બેટ, ગરૂડની રાજધાનીનો એક પર્વત
शाल्मलि पु (शाल+मलिच्) શીમળાનું ઝાડ, મોચરસ, તે નામે એક બેટ,
शाल्मलिक पु (शाल्मलिरिव कायति, कै+क) રોહિડાનું ઝાડ
शाल्मलिन् पु (शाल्मल+इन्) ગરૂડપક્ષિ
शाल्मवेष्ट पु (शाम्मलिं वेष्टयति, वेष्ट्+अण्) મોચરસ
शाल्मलिवेष्टक पु (शाल्मलिवेष्ट+सञ्ज्ञाया कन्) મોચરસ
शाम्मली स्त्री (शाल्+मलिच् वा स्त्रियां ङीप्) શીમળાનું ઝાડ, મોચરસ, તે નામે એક બેટ
शाल्मलीकन्द पु (शाल्मल्या कन्द) શીમળાનું મૂળ
शाल्मलीफल न (शाल्मल्या फल) શીમળાનું ફળ
शाल्मलीफल पु (शाल्मल्या इव फल यस्य) તેજફળનું ઝાડ
शाल्मलीवेष्ट पु (शाल्मलीं वेष्टयति, वेष्ट्+अण्) મોચરસ
शाल्मलीवेष्टक पु (शाल्मलीवेष्ट+कन्) મોચરસ.
शाल्व पु (शाल्+व) તે નામે એક દેશ, તે નામે એક રાજા
शाल्वण पु સુશ્રુતમા કહેલ એક ઔષધ
शाव पु (शव्यते प्राप्यते इति, शव्+घञ्) બાળક, બચ્ચુ
शाव त्रि (शवस्येद, शव+अण्) શબનું, શબસ બધી
शावक पु (शाव एव, स्वार्थे कन्) બાળક, બચ્ચુ
शावर पु (शवराणामयं, शवर+अण्) પાપ, અપરાધ, લોધરનું ઝાડ
शावर न (शवरेण प्रोक्त, अण्) શબર સ્વામીકૃત મીમાસા ભાષ્ય
शावर त्रि (शवरस्येदं, शवर+अण्) શબર–ભીલ જાતિનું, ભીલ સબન્ધી
शावरमेदाक्ष त्रि (शावरमेदस्याक्षीव पच् - समा० स्वार्थे अण्) તાંબુ
शावरी स्त्री (शवरस्य प्रिया, अण्+ङीप्) ચકચીંમી વનસ્પતિ, તે નામે એક વિદ્યા
शाश्वत त्रि (शश्वद् भव, शश्वद्+अण्) નિત્ય, સતત, હમેશનું

"मा निषाद प्रतिष्ठां त्व अगम शाश्वती समा।
यत्क्रौञ्चमिथुनादेक अवधीत् काममोहित" ॥ रामायणे

शाश्वत पु (शश्वत्+अण्) શિવ, વ્યાસ
शाश्वत न (शश्वत्+अण्) પરમપદ–મોક્ષ, સ્વર્ગ
शाश्वती स्त्री (शश्वत्+स्त्रियां ङीप्) પૃથ્વી, યોગમાયા
शाष्कुल त्रि માસ ખાનાર
शाष्कुलिक न (शष्कुल+समूहार्थे ठक्) જલેબીઓનો સમૂહ
शास् (अदा आत्म सक सेट् आशास्ते) આશીર્વાદ આપવો, ઘણુંકરી આ ધાતુ "आङ्" પૂર્વક આવે છે.

दिव्य न. (दिवि भवे भवम्) दाडम, दाडिम.
दिव्य न. शपथ, सोगन.
यथा—"यदोऽभिशस्त देव पितॄन् कोर्डे न प्रमाणम्।
वह्निं न तन्तुनः प्रोक्तः सम्यग् धर्मसंस्कृतम्॥
भद्रं पक्षिसुप मम धर्मं यथा।
दिव्यमपि धर्माणि मिथ्याणि लक्षणम्"॥
नारदस्मृतिसंग्रहे.
अन्वादिकथी करेलुं दिव्य ज्ञान.
यथा—"यत पारसोच स्नान दिव्यमुपाय"
ओ। प्रकारनुं कर्म.
यथा—"दिव्य प्रपूरित मोक्ष सकल स्वागतम्।
तत्परस्य तथा दैव देवु वारं पुनर्दिव्यम्"॥
व्यासस्मृ.
ध्यो दिवस, दिवसरिवसनुं माप.
दिव्य त्रि. (दिवि भवं यत्) स्वर्गमां होनार—थनार, स्वर्गनुं आकाशमां होनार—थनार, आकाशनुं सुन्दर रमणीय, उज्ज्वल, तेजस्वी, दीरविया आकार, अलौकिक.
यथा—"दिव्या दिव पतति ते वसुधा तथैवा"।
मालविकाग्निमित्रे.
दिव्य पु. (दिव भवे भवः यत्) जव, गुग्गुल, आमलनुं झाड.
दिव्य पु. (दिव्+यत्) अमोघविनाश तन्त्रमां कहेला नायकनो भेद, नायक भेद, सात्त्विक प्रकृति दिव्य नायक.
दिव्य पु. (दिवि भवति स्मिन्नि वा यत्) अन्य वानर मुख, दिव्य—उपाय, तत्त्वेना भृत्य.
दिव्यक पु. (दिव्य इव कायति कै+क) ओ। जातनुं झाड.
दिव्यकट न. पश्चिम दिशामां आवेलुं ओ। नगर.
दिव्यकारिन् त्रि. (दिव्य करोति कृ+णिनि) दिव्य करनार, शपथ करनार.
दिव्यकुण्ड न (दिव्य कुण्डम्) कामरूप देशमां आवेलो ओ। कुंड.
दिव्यगन्ध पु. (दिव्यो गन्धो यस्य) गन्धक.
दिव्यगन्ध न. (॥) लवंग.
दिव्यगन्ध पु. (दिव्यगन्धो गन्धः) सुन्दर गन्ध.
दिव्यगन्धा स्त्री. (दिव्यो गन्धो यस्याः) मोटी ओलची, ओ। जातनुं झाड.
दिव्यगन्ध त्रि. (दिव्यो गन्धो यस्य) सुन्दर गन्धवाळु.
दिव्यगायन पु. (दिव्यश्चासौ गायनश्च) गन्धर्व.
दिव्यचक्षुस् पु. (दिव्य चक्षु यस्य अथवा दिव्ये चक्षुषी यस्य) वानर, माकडुं, अन्तर्धान.
दिव्यचक्षुस् न. (दिव्यं सर्वार्थ चक्षुः दिव्यं अलौकिक ज्ञानात्मक चक्षुर्वा) सुन्दर नेत्र, स्वर्गीय आंख, ज्ञानरूप अलौकिक चक्षु, अलौकिक ज्ञान जेनाथी थाय तेवुं नेत्र.
दिव्यचक्षुस् त्रि. (दिव्यमलौकिकं चक्षुः ज्ञानरूपेण यस्य) ज्ञानरूप चक्षुवाळुं—अलौकिक ज्ञानवाळुं, दिव्य चक्षुवाळुं.
यथा—"नमस्तुभ्य विरूपाय नमस्ते दिव्यचक्षुषे" शौनकस्तोत्रे.
दिव्यचक्षुस् त्रि. (दिव्य आकाशभूत सुन्दरे वा चक्षुषी यस्य) आंधळुं, सुन्दर नेत्रवाळुं, दिव्य दृष्टिवाळुं.
दिव्यचक्षुस् पु. (दिव्य चक्षुःसमान) ओ। प्रकारनो सुगंध, अत्तर.
दिव्यचन्दन न. (दिव्य चन्दनम्) देवताई चन्दन, ओ। जातनुं चन्दन.
दिव्यता स्त्री. (दिव्यस्य भाव तल्+टाप्) दिव्यपणुं.
दिव्यत्व न. (दिव्यस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.
दिव्यतेजस् स्त्री. (दिव्यं सर्वार्थं वस्तुं तेजो यस्याः) ब्राह्मीलता, ब्राह्मीनो वेलो.
दिव्यतेजस् त्रि. (दिव्यं तेजो यस्य) दिव्य के स्वर्गीय अलौकिक तेजवाळुं.
दिव्यदर्शिन् पु. त्रि. (दिव्य अप्य वस्तून्यपि पश्यति दृश्+णिनि) दिव्य पदार्थोने जोनार, अतिन्द्रिय पदार्थोने पण जे जोनार.
दिव्यदृश् न. (दिव्य दिवम्) दैवी दिवस, देवतानो दिवस.
दिव्यदृश् त्रि. (दिव्य पश्यति दृश्+क्विप्) दिव्य पदार्थ जोनार, अतिन्द्रिय पदार्थोने पण जोनार, जोषी सुन्दर.
दिव्यदोहद न. (दिव्य दोहदम्) उत्तम अभिलाष, सुन्दर मनोरथ.
दिव्यदोहद त्रि. (दिव्यं स्वर्गीयं दोहदं अभिलाषो यस्य)

"शिंशपा कटुका तिक्ता कषाया शोफकारिणी
उष्णवीर्या हरेन्मेद कुष्ठश्विग्रवमिक्रमीन्" भावप्रकाशे

शिफ्कु त्रि (शिच्+कु कस्य नेत्व) કામકાજવાળુ, નિશ્ચયવાળુ, ઉદ્યોગી, મહેનતુ

शिक्थ न (शिच्+थक् कुकुच पृषो सस्य शो वा) મીણ

शिक्थक न (शिक्थ+स्वार्थे कन्) મીણ

शिक्य न (शि+यत् कुकुच) સીકુ, તાજવાની દોરી

शिक्यित त्रि. (शिक्य+तारका० इतच्) સીકામાં લટકાવેલુ, સીકામા લીધેલુ

शिक्ष् (भ्वा आत्म सक सेट् शिक्षते) અભ્યાસ કરવો, શીખવુ

शिक्षक त्रि (शिक्ष्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) શિખવનાર, અભ્યાસ કરાવનાર

शिक्षणीय त्रि (शिक्ष्+कर्मणि अनीयर्) અભ્યાસ કરવા યોગ્ય, શિખવા લાયક

शिक्षा स्त्री (शिक्ष्+अङ्+टाप्) શિક્ષણ, અભ્યાસ, કેળવણી, વર્ણોનું ઉચ્ચારણ બતાવનાર વેદનુ અગ એક ગ્રન્થ, શ્યોનાક વૃક્ષ, મજા, દડ

शिक्षाकर त्रि (शिक्षां करोति, कृ+अच्) શિખવનાર, શિક્ષા કરનાર

शिक्षाकर पु („ „ „) વ્યાસ

शिक्षागुरु पु (शिक्षाप्रदाने गुरु) વિદ્યાદાતા ગુરૂ

शिक्षित त्रि (शिक्षा जाताऽस्य तार० इतच् शिक्ष्+क्त वा) હોશીયાર, શીખેલ, તાલીમ આપેલું, પાળેલું, શીખેલુ

शिक्षितव्य त्रि (शिक्ष्+कर्मणि तव्यच्) અભ્યાસ કરવા યોગ્ય, શિખવા લાયક

शिक्षिताक्षर पु (शिक्षितान्यक्षराणि येन) વિદ્યાર્થી, વિદ્યાદાતા ગુરૂ

शिक्ष्य त्रि (शिक्ष्+यत्) અભ્યાસ કરવા યોગ્ય, શિખવા લાયક

शिख् (भ्वा प स सेट् इदित् शिङ्खति) જવુ

शिखण्ड पु (शिखामभति, अम्+ड तस्य नेत्त्वं) મોરનું પીછુ, ચૌલકર્મ કરતી વખતે માથાના પડખે જે કાનછરીયા રાખે છે તે, મોર વિગેરેના માથા ઉપરની કલગી

शिखण्डक पु (शिखण्ड+इवार्थे कन्) કાનછરીયા કેસ

शिखण्डिक पु (शिखण्डोऽस्त्यस्य ठन्) કુકડો

शिखण्डिका स्त्री (शिखण्ड+ठन्+टाप्) મોરપીછ, મોર વિગેરેના માથા ઉપરની કલગી

शिखण्डिकी स्त्री (शिखण्डिक+स्त्रियां जाति० ङीप्) કુકડી

शिखण्डिन् पु (शिखण्डोऽस्त्यस्य इनि) મોર, દ્રુપદ રાજાનો એક પુત્ર, મોરપીછ, બાણ, વિષ્ણુ, કુકડો

शिखण्डिनी स्त्री (शिखण्ड+इन्+स्त्रियां ङीप्) ચણોઠી, સ્વર્ણયુથિકા–પીળી જુઈ, કુકડી, મોરપક્ષિણી

शिखर न (शिखा+अस्त्यर्थे अरच् आलोप) પર્વતનો અગ્રભાગ, અત, ટોચ, અણિ, રોમાચ, એક જાતનુ રત્ન, સુકાયેલુ ઘાસ

शिखर पु न (शिखा+अरच् आलोप) ઝાડનો અગ્રભાગ, ટોચ

शिखरवासिन् त्रि (शिखरे वसति, वस्+णिनि) પર્વતના શિખર ઉપર રહેનાર, ટોચ ઉપર રહેનાર

शिखरवासिनी स्त्री (शिखरवासिन्+स्त्रिया ङीप्) દુર્ગાદેવી

शिखरा स्त्री (शिखर+स्त्रियां टाप्) મોરવેલ

शिखरिणी स्त्री (शिखर+इन्+ङीप्) કાકડાશીંગ, એક જાતનો ખાદ્ય પદાર્થ, સત્તર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ, મોગરો, નાભિ ઉપરની રૂવાટાની પક્તિ, શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી

"रसै रुद्रैश्छिन्ना यमनसभला ग शिखरिणी" वृत्तरत्नाकरे.

शिखरिन् पु (शिखराणि सन्त्यस्य, शिखर+इनि) પર્વત, ઝાડ, અઘાડો વનસ્પતિ, કોટ–કિલ્લો, એક જલચર પક્ષી

शिखरिन् त्रि (शिखर+अस्त्यर्थे इनि) શિખરવાળુ, ટોચવાળુ, અણીવાળુ

शिखलोहित पु (शिखास्त्यस्य अच् तथाभूत सन् लोहित) એક જાતનો છોડ

शिखा स्त्री (शी+उणा० ख ह्रस्वो गुणाभावश्च+स्त्रियां टाप्) અગ્નિની જ્વાલા, માથાના મધ્યના કેશની લટ–ચોટલો કે ચોટલી, કામજ્વર, ટોચ, શિખર, પ્રધાન, અગ્ર, મોર પક્ષીની કલગી, ભાલો, અકુરો, પગનો પજો.

"निवर्तयेत् ... बीज ... चरेत् ।
हस्तोपवीते कर्णेऽपि ... ॥"

शिखाकन्द न. (शिखेव कन्दोऽस्य) ગાજર.

शिखाण्डक पु (शिखामर्हति, अम्+क तस्य पैत्वं+अण्) કાનકીયા કેશ.

शिखातरु पु (शिखायाः दीपशिखायास्तरुरिव) દીવો મુકવાની દીવી.

शिखाधर पु. (शिखां चूडां धरति, धृ+अच्) મંજુઘોષ, મોરપક્ષી.

शिखाधर त्रि (,, ,,) શિખા ધારણ કરનાર.

शिखाधरा स्त्री. (शिखाधर+स्त्रियां टाप्) શિખા ધારણ કરનારી સ્ત્રી.

शिखाधरी स्त्री (शिखाधर+स्त्रियां जाति ङीष्) મોર પક્ષિણી.

शिखाधार पु. (शिखां धरति धृ+अण्) મોરપક્ષી.

शिखाधारी स्त्री (शिखाधार+स्त्रियां जाति ङीष्) મોર પક્ષીની માદા.

शिखामूल न (शिखायाः मूलम्) શિખાનું મૂળ.

शिखामूल न (शिखेव मूलमस्य) ગાજર.

शिखालु पु. (शिखाऽस्त्यस्य आलुच्) મયૂરશિખા નામનું ઝાડ.

शिखावत् त्रि (शिखा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) શિખાવાળું.

शिखावत् पु. (शिखा+अस्त्यर्थे मतुप्) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, કેતુગ્રહ.

शिखावती स्त्री. (शिखा+मतुप्+ङीप्) મોર વેલ.

शिखावर पु. (शिखा वृणोति वृ+अच्) ફણસનું ઝાડ.

शिखावल पु. (शिखा+अस्त्यर्थे वलच्) મોર, એક જાતનું ઝાડ.

शिखावला स्त्री (शिखावल+स्त्रियां टाप्) મયૂરશિખા વૃક્ષ.

शिखावली स्त्री (शिखावल+जाति ङीष्) મોર પક્ષિણી.

शिखावृक्ष पु (शिखायाः वृक्ष इव) દીવો મુકવાની દીવી.

शिखावृद्धि स्त्री. (शिखायाः वृद्धि) કરજ ઉપર ચઢતું રોજનું વ્યાજ.

शिखिकण्ठ न (शिखिनो मयूरस्य कण्ठस्तद्वर्णोऽस्त्यस्य) મોરથુથુ.

शिखिग्रीव पु. (शिखिनो मयूरस्य ग्रीवा तद्वर्णोऽस्त्यस्य वर्णं यस्य) મોરથુથુ.

शिखिध्वज पु (शिखिनो वह्नेर्ध्वज इव) ધુમાડો, કાર્તિકસ્વામી.

शिखिन् पु (शिखा अस्त्यस्य इनि) મોર, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, કેતુગ્રહ, કુકડો, બાણ, બળદ, ઘેટો, ઘોડો, પર્વત, બ્રાહ્મણ, દીવો અને સીતાવર, મેથી.

शिखिन् त्रि. (शिखाऽस्त्यस्य इनि) શિખાવાળું.
"वर्णाङ्कः शिखिरे शिखिभिः तरोमूलमवाले शिखी"

शिखिनी स्त्री. (शिखिन्+स्त्रियां ङीप्) મયૂર શિખાવૃક્ષ, મોર પક્ષિણી, કુકડી, ચોટી.

शिखिपुच्छ न (शिखिनः पुच्छम्) મોરનું પીછું.

शिखिप्रिय पु. (शिखिनं प्रीणाति, प्री+क) નાના બોરનું ઝાડ.

शिखिमण्डल पु. (शिखिनां मण्डलमिव यत्र) વરણવૃક્ષ.

शिखिमोदा स्त्री. (शिखिना मयूरेणेव इव मोदो यस्याः) અજમોદ વનસ્પતિ.

शिखियूप पु. (शिखी शिखावान् यूप इव) મીંઢારી મૃગ.

शिखिवर्द्धक पु. (शिखिनं वर्द्धयति, वृध्+णिच्+ण्वुल्) કહોળું.

शिखिवाहन पु (शिखी मयूरो वाहनं यस्य) કાર્તિકસ્વામી.

शिखिवृत्त न (शिखिनो वृत्तम्) અગ્નિના સ્થાપનાર એક મન્ત્ર.

शिखिशिखा स्त्री. (शिखिनः शिखा) અગ્નિની જ્વાળા, મોરપક્ષીની કલગી.

शिखिशेखर न. (शिखिनः शेखरम्) મોર પક્ષીની કલગી.

शिग्रु पु. (शि+रक् ग्रुक् च) સરગવાનું ઝાડ અને ભાજી શાક.

शिग्रुक न. (शिग्रु+स्वार्थे कन्) ભાજીપાલો શાક.

शिग्रुज न (शिग्रुतो जायते जन्+ड) સરગવાનું બી.

शिग्रुमूल न (शिग्रोर्मूलम्) સરગવાનું મૂળ.

शिग्रुबीज न. (शिग्रोर्बीजम्) સરગવાનું બી.

शिग्रुबीज न (शिग्रोर्बीजम्) ...

शिङ्घ (भ्वा. प. स. सेट् शिङ्घति) સુંઘવું

शिङ्घाण न (शिघि+आनच् पृषो० णत्वम्) કાચનું પાત્ર, લોઢાનો મેલ, નાકનો મેલ, ગુગુ, ખોર, શેડા
शिङ्घाणक न (शिङ्घाण+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
शिङ्घित त्रि (शिघि+क्त) સુંઘેલ
शिङ्घिनी स्त्री (शिघि+णिनि+ङीप्) નાક
शिञ्ज् (चु उभ अ सेट् शिञ्जयति-ते) અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો
शिञ्ज् (अदा आ अ सेट् शिङ्क्ते) ઉપરનો અર્થ
शिञ्जिका स्त्री કટીમેખલા, કંદોરો
शिञ्जा स्त्री (शिजि+भावे अ+टाप्) દાગીનાનો અવાજ, ધનુષની દોરી
शिञ्जित न (शिजि+भावे-क्त) દાગીનાનો અવાજ
शिञ्जिनी स्त्री (शिञ्जति, शिजि+णिनि+ङीप्) ધનુષની દોરી નૂપુર, તોડા
शिट् (भ्वा प स सेट् शेटति) અનાદર કરવો
शिण्डाकी स्त्री એક જાતનું ખાદ્ય દ્રવ્ય
शित त्रि (शो+क्त) દુર્બળ, કૃશ, સજેલ, તીક્ષ્ણ કરેલ
शितद्रु स्त्री (शितं द्रवति, द्रु+कु-निपा०) તે નામે એક નદી
शितधार त्रि (शिता धारा यस्य) તીક્ષ્ણ ધારવાળું
शितशिम्बिक पु એક કઠોળ-વાલ
शितशूक पु (शितस्तीक्ष्ण शूकोऽग्रं यस्य) જવ, ઘઉં
शिताग्र त्रि (शितं अग्रं यस्य) સજેલી તીક્ષ્ણ અણીવાળું
शिति पु (शि+क्तिच्) ભોજપત્રનું ઝાડ, ધોળો રંગ, એક યાદવ, ક્ષત્રીય
शिति त्रि (शति सौत्रोधातु+उणा० इन् सच कित् अत इकारश्च) ધોળું, કાળું
शितिकण्ठ पु (शिति नील कण्ठो यस्य) મહાદેવ, મોરપક્ષી, દાત્યૂહ પક્ષી
"अवनतशितिकण्ठकण्ठलक्ष्मी-
मिह दधति स्फुरिताणुरेणुजाला" शिशुपाले
शितिकण्ठी स्त्री (शितिकण्ठ+स्त्रियां जाति० ङीप्) દુર્ગાદેવી, મોરપક્ષિણી, દાત્યૂહ પક્ષિણી
शितिचार पु (शिति सन् चरति, चर्+सज्ञायां कर्त्तरि घञ्) એક જાતનું શાક
शितिच्छद पु (शिति शुभ्र छदो यस्य) હંસપક્ષી
शितिपक्ष पु (शिति पक्षो यस्य) હંસ પક્ષી
शितिरत्न न (शिति रत्नम्) એક જાતનું રત્ન
शितिसारक पु (शिति शुभ्र सारो यस्य कप्) એક જાતનું ઝાડ
शितेषु पु (शितश्चासौ इषुश्च) તીક્ષ્ણ બાણ
शितेषु त्रि (शिता इषवो यस्य) તીક્ષ્ણ બાણવાળું
शिथिल त्रि (श्लथ्+किलच् पृषो) ઢીલું, મજબુત નહિ, મંદ, પોચું, નરમ
शिथिलता स्त्री (शिथिलस्य भाव, तल्+टाप्) પોચાપણું, ઢીલાપણું, મંદતા, નરમાશ
शिथिलत्व न (शिथिलस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
शिथिलित त्रि (शिथिल+सजातार्थे इतच्) ઢીલું થયેલું, પોચું થયેલું, નરમ થયેલું
शिथिलीकरण न (शिथिल+च्वि+कृ+ल्युट्) ઢીલું કરવું, નરમ કરવું, પોચું કરવું
शिथिलीकृत त्रि (शिथिल+च्वि+कृ+क्त) ઢીલું કરેલું, નરમ કરેલું, પોચું કરેલું
शिथिलीभवन न (शिथिल+च्वि+भू+ल्युट्) ઢીલું થવું, પોચું થવું, નરમ થવું
शिथिलीभूत त्रि (शिथिल+च्वि+भू+क्त) ઢીલું થયેલ, પોચું થયેલ, નરમ થયેલું
शिपविष्ट पु (शिपिविष्ट-पृषो०) શિવ, વિષ્ણુ
शिपविष्ट त्रि (,, ,,) ખરાબ ચામડીવાળું, માથે ટાલવાળું-ટાલીયું
शिपि पु (शी+क्विप् तां पाति, पा+कि पृषो ह्रस्व) કિરણ
शिपि न (,, ,) પાણી
शिपिविष्ट पु (शिपौ विष्टमस्य) મહેશ્વર, વિષ્ણુ
"नैकरूपो वृहद्रूप शिपिविष्ट प्रकाशन"
शिपिविष्ट त्रि (,, ,,) ટાલવાળું, ખરાબ ચામડીવાળું, ટાલીયું
शिप्र पु (शि+रक्-पुक् च) તે નામે એક સરોવર
शिप्रा स्त्री (शि+रक् पुक् च+टाप्) તે નામની નદી
"शिप्रावात प्रियतम इव प्रार्थनाचाटुकार" मेघदूते
शिफ पु (शि+फक्) ઝાડનું જટાકાર મૂળ
शिफा स्त्री (शि+फक्+टाप्) ઝાડનું જટાકાર મૂળ, નદી, નાક, માતા, શતપુષ્પી-સુવા, હળદર, પદ્મકન્દ, કમળનું મૂળ

शिफाक पुं. (शिफेव-रूपाणि यस्य) પદ્મકંદ, કમળનું મૂળ.

शिफाकन्द पुं. (शिफैव कन्दः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शिफाधर पुं. (शिफाया धरः) ઝાડની શાખા, ડાળ.

शिफारुह पुं. (शिफाभी रोहति रुह्+क) વડનું ઝાડ.

शिखिका स्त्री. (शिखां करोति, शिख+णिच्+ण्वुल् टाप् अत इत्त्वम्) પાણની ચીપાનો.

शिबिर न. (शी+किरच् बुक् च नकारोपित्वम्) લશ્કરી છાવણી, છાવણી, લશ્કરી સિપાઈઓને રહેવાનું સ્થાન, એક જાતનું ધાન્ય.

शिमि स्त्री. શીંગ.

शिमुडी स्त्री. એક જાતનો છોડ.

शिम्ब पुं. (शाम्यति शम्+वा शिम्बत् इत्वे) એક જાતનું ઝાડ-ગુવારીયાનો છોડ.

शिम्बा स्त्री. (शिम्ब+स्त्रियां टाप्) શીંગ.

शिम्बि स्त्री. (शम्+वि किच्च वा ङीप्) શીંગ, શીંગો, ઘાસ.

शिम्बिक पुं. (शिम्बि+संज्ञायां कन्) કાળા મગ.

शिम्बिका स्त्री. (शिम्बि+कन्+टाप्) શિમ્બિ શબ્દ જુઓ.

शिम्बी स्त्री. (शिम्बि+वा ङीप्) શીંગ, શીંગો ઘાસ.

शिम्बीधान्य न. (शिम्बीजातं धान्यम्) મગ અડદ વિગેરે શીંગમાં થતું અનાજ.

शिम्बीपर्णिका स्त्री. (शिम्बीव पर्णमस्याः ङीप्-कन्+टाप् ह्रस्व) એક જાતના જંગલી મગ.

शिम्बीपर्णी स्त्री. (शिम्बीव पर्णमस्य ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शिर न. (शृ+क) મસ્તક, માથું, પીપરીમૂળ વ. ઘ.

शिर पुं. ( ) અજગર.

शिरःपीडा स्त्री. (शिरसः पीडा) માથાની વેદના.

शिरःफलक पुं. (शिरस्तुल्यं फलं यस्य) નાળીયેર.

शिरःग्रह न. (शिरसः ग्रहणम् [illegible]) એક જાતનો માથાનો રોગ.

शिरज पुं. (शिरसि जायते, जन्+ड) કેશ, માથાના વાળ.

शिरस् न. (शृ+असुन् निपा०) મસ્તક, શિખર, પ્રધાન, મુખ્ય, સેનાનો અગ્રભાગ.

शिरसिज पुं. (शिरसि जायते जन्+ड) કેશ.

शिरसिरुह पुं. (शिरसि रोहति, रुह्+क) કેશ.

शिरस्क न. (शिरसि कायति [illegible], कै+क) ટોપી, માથાનો ટોપ વિગેરે.

शिरस्त्र न. (शिरस्त्रायते त्रै+क) ઉપર પ્રમાણે.

शिरस्त्राण न. (शिरस्त्रायते अनेन त्रै+करणे ल्युट्) માથાની પાઘડી-ટોપ વિગેરે.

शिरस्थ त्रि. (शिरे तिष्ठति स्था+क) માથા ઉપર રહેનાર.

शिरस्य पुं. (,, ,,) સરદાર, નાયક.

शिरस्व पुं. (शिरसि भवः यत्) નિર્મળ કેશ.

शिरस्य त्रि. (शिरस्+भवार्थे यत्) મસ્તકમાં થનાર.

शिरा स्त्री. (शृ+क+टाप्) શરીરમાં રહેલી રગો, શરીરની નાડી.

शिराज पुं. (शिरस्तुल्यं गमनम्) [illegible]

शिराल न. (शिरा अस्त्यस्य शिरा+लच्) કમરખ.

शिराल त्रि. (शिरा+अस्त्यर्थे लच्) નાડીવાળું, નસોવાળું.

शिरापत्र न. (शिरा+अस्त्यर्थे [illegible]) [illegible]

शिरावृक्ष पुं. (शिरा इव वृक्षः) એક જાતનું ઝાડ.

शिरावृत्त न. (शिरेव वर्तते, वृत्+क) સીસું.

शिरि त्रि. (शृ+कि) હિંસક.

शिरि पुं. ( ) બાણ, તરવાર, [illegible]

शिरीष पुं. (शृ+ईषन्) સરસડાનું ઝાડ.

शिरीषपत्रिका स्त्री. (शिरीषस्य पत्रमिव पत्रं यस्याः स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्त्वं) એક ઝાડ.

शिरीषपुष्प न. (शिरीषस्य पुष्पम्) સરસડાનું ફૂલ.

शिरोगृह न. (शिरो गृहम्) મહેલનું ઉપલું ઘર, સૌથી ઉપરનો ઓરડો અગાશી.

शिरोग्रह पुं. એક વાયુનો રોગ.

शिरोज पुं. (शिरसि जायते, जन्+ड) કેશ.

शिरोधरा स्त्री. (शिरो धरति धृ+अच्, [illegible]) ડોક.

शिरोधि स्त्री. (शिरो धीयतेऽत्र धा+कि) ડોક.

शिरोमणि पुं. (शिरसि धार्यो मणिः) મુકુટ ઉપર ધારણ કરવાનો મણિ.

शिरोमणि स्त्री. ( ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शिरोमणि त्रि श्रेष्ठ, उत्तम
शिरोमर्मन् पु (शिरसि मर्म यस्य) भुंड, डुक्कर
शिरोरत्न न (शिरसो रत्नम्) मस्तक उपर धारण करवानो मणि
शिरोरुज् स्त्री (शिरसि रुज्) माथानो रोग
शिरोरुजा स्त्री (शिरसि रुजा) माथानो रोग, मातपुडानु झाड
शिरोरुह् पु (शिरसि रोहति, रुह्+क्विप्) केश
शिरोरुह पु (शिरसि रोहति, रुह्+क) केश
शिरोरोग पु (शिरसो रोग.) माथानी पीडा
शिरोवल्ली स्त्री (शिरस्था वल्लीव) मोरपक्षिनी माथा उपरनी कलगी
शिरोवृत्त न (शिर इव वृत्तम्) मरी, तीखां
शिरोवृत्तफल पु (शिरसि वृत्त फल यस्य) रातो अघाडो
शिरोवेष्ट पु (शिरो वेष्टयति, वेष्ट्+अच्) पाघडी, टोपी
शिरोवेष्ट न (वेष्ट्+घञ् शिरसो वेष्ट) उपर प्रमाणे
शिरोवेष्टन न (शिरो वेष्टयति, वेष्ट्+ल्यु) पाघडी, टोपी
शिल् (तुदा प स सेट् शिलति) वीणवु, कणे कणे लेवु
शिल न (शिल्+क) जेमाथी अनाज उपडी गयु होय तेवा खेतरमाथी आसपास पडेला दाणा वीणी लाववारुप एक आजीविका
शिलगर्भज पु (शिलाया गर्भे जायते संज्ञा० ह्रस्व) पाषाणभेद वृक्ष
शिलगर्भजा स्त्री (शिलगर्भ+स्त्रियां टाप्) शिलाजीत
शिला स्त्री (शिल्+क+टाप्) पत्थर, मणशील, उंबरो, रत भर्नु मरतक
शिलाकर्णी स्त्री (शिलेव कर्ण कोणो यस्या ङीप्) एक जातनुं झाड
शिलाकुट्टक पु (शिलां कुट्टयति दारयति, कुट्ट्+ण्वुल्) पत्थर तोडवानुं टाकणु, एक जातनो वानप्रस्थ
शिलाकुसुम न (शिलाया कुसुममिव) मणशील धातु
शिलाघन त्रि (शिलेव घन) पत्थर जेवुं कठीण
शिलाज न (शिलातो जायते, जन्+ड) शिलाजीत, लोढु.
शिलाज त्रि (,, ,) पत्थरथी उत्पन्न थनार.
शिलाजतु न (शिलाया जतु) शिलाजीत, गेरु
शिलाजित् स्त्री (शिला+जि+क्विप् तुक् च) शिलाजीत
शिलाञ्जनी स्त्री (शिलामञ्जयतीति, अञ्ज्+ल्यु स्त्रिया ङीप्) कालांजनी वृक्ष
शिलाटक पु (शिलामटति, अट+ण्वुल्) घरनो उपरनो भाग–अगासी विगेरे, राफडो, दर
शिलात्मक न (शिला आत्मा यस्य) शिलाजीत, लोढु
शिलात्मिका स्त्री (शिलेव आत्मा यस्य कप् टाप् अत इत्व) मूषा–सोनु विगेरे गाळवानी कुलडी
शिलात्वच् पु (शिलावत् त्वक् यस्य) एक जातनु झाड
शिलादद्रु पु (शिलाया दद्रुरिव) मेलागम
शिलाधातु पु (शिलानां धातु) खडी, चोक, पीळा-रंगनो एक गेरु
शिलापुत्र पु (शिलाया पुत्र इव) वाटवानो नानो पत्थर
शिलापुत्रक पु (शिलापुत्र+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ
शिलापुष्प न (शिलाया पुष्पमिव) शिलाजीत
शिलाभव न (शिलाया भव उत्पत्तिर्यस्य) शिलाजीत
शिलाभेद पु (शिलां भिनत्ति, भिद्+अच्) पाषाणभेद वृक्ष, पत्थरो भागवानुं टाकणु
शिलाभेदक पु (शिलाभेद+स्वार्थे कन्) उपर प्रमाणे
शिलाभेदन न (शिला+भिद्+करणे ल्युट्) पत्थरो भागवानुं टाकणुं
शिलामय त्रि (शिला+प्राचुर्यार्थे मयट्) पत्थरनुं, पत्थरमय
शिलारम्भा स्त्री (शिलेव रम्भा) एक जातनी केळ
शिलारस पु (शिलाया रस इव) शिलाजीत
शिलावल्का स्त्री (शिलेव कठिनो वल्को यस्या) एक जातनुं झाड
शिलावृष्टि स्त्री (शिलाया वृष्टि) पत्थरनो वरसाद
शिलाव्याधि पु (शिलाया व्याधिरिव) शिलाजीत
शिलासन न (शिला आसन यस्य शिलाया आसनम् वा) शिलाजीत, पत्थरनुं आसन

शिलासार न. (शिलायाः सार इव) લોઢું.

शिलि पु. (शिल्+इ) ભૂર્જપત્રનું ઝાડ.

शिलि स्त्री. (,,) ઘરનાં બારણાની નીચેનું લાકડું-ઉંબરો.

शिलिन्ध्र पु. (शिलिं धरति, धा+क) એક જાતનું માછલું.

"शिलिन्ध्र श्लेष्मलो बल्यो विपाके मधुरो गुरुः वातपित्तहरो हृद्यो बालवृद्धहितो मतः" राजवल्लभः

शिलिन्ध्री स्त्री. (शिलिन्ध्र+स्त्रियां जाति. ङीष्) એક જાતની માછલી.

शिली स्त्री. (शिलि+स्त्रियां ङीष्) ઉંબરો, દેડકો, ભાલાનું ફળ, ભાલાનું મસ્તક.

शिलीन्ध्र न. (शिली ध्रियते धृ+क) કેળનું ફૂલ "कदल शब्द जुओ, विपुल शब्द जुओ. કમળની કળી. कर्तुं यच्च प्रभवति महीमुच्छिलीन्ध्रामवन्ध्याम्" मेघदूते

शिलीन्ध्रक न. (शिलीन्ध्र+कन्) કમળની કળી.

शिलीपद पु. (शिलेव पदमस्य) એક જાતનો પગનો રોગ.

शिलीमुख पु. (शिलीव मुखमस्य) ભમરો, બાણ, યુદ્ધ.

शिलीमुख त्रि. (शिलेव मुखं यस्य) જડ, મૂર્ખ.

शिलोच्चय पु. (शिलानां उच्चयो यत्र) પર્વત.

शिलोञ्छ पु. (शिल+उञ्छ+घञ्) ઋષિ વૃત્તિ વિશેષ.

शिलोत्थ न. (शिलाया उत्तिष्ठति, उद्+स्था+क) પથ્થર થકી થતું થનાર.

शिलोद्भव त्रि. (शिलायाः उद्भवो यस्य) પથ્થર થકી ઉત્પન્ન થનાર.

शिलोद्भव न. (,, ,,) શિલાજીત.

शिल्प न. (शील-समाधौ+पक् नि. प इस्वश्च) ચિત્ર-કળા વિગેરે કારીગરી, હુન્નર.

"पञ्चप्रक्रिमपरे, ते गुरो वा कलमे त्रियो कृतोपचर्यश्च शिल्पारम्भा प्रकल्पते"

शिल्पकर्मन् (शिल्प च तत् कर्म च) કારીગરીનું કામ, હુન્નરનું કામ.

शिल्पका स्त्री. (शिल्पमिव कायति, कै+क+टाप्) એક જાતનું ઘાસ.

शिल्पकार त्रि. (शिल्पं करोति कृ+अण्) કારીગરી કરનાર હુન્નરવાળો.

शिल्पकारिन् त्रि. (शिल्प+कृ+णिनि) ઉપરનો અર્થ.

शिल्पविज्ञान न. (शिल्पस्य विज्ञानम्) કારીગરીનું જ્ઞાન.

शिल्पविद्या स्त्री. (शिल्पस्य विद्या) કારીગરીની વિદ્યા.

शिल्पशाला स्त्री. (शिल्पस्य शाला) કારીગરોનું કારીગરી કરવાનું સ્થાન.

शिल्पशास्त्र न. (शिल्पस्य शास्त्रम्) કારીગરી-હુન્નર કળા વિગેરે બતાવનારું શાસ્ત્ર.

शिल्पा स्त्री. (शिल्प+टाप्) હજામની દુકાન, ધોબીની દુકાન-કેશકર્મગૃહ.

शिल्पिन् त्रि. (शिल्प+अस्त्यर्थे इनि) કારીગર, હુન્નરી.

शिल्पिन् पु. (शिल्प+इनि) નખલો નામે સુગંધી દ્રવ્ય.

शिल्पिनी स्त्री. (शिल्प+इनि+ङीप्) કોમળ પાંદડાંવાળી ઔષધિ.

शिल्पिशाला स्त्री. (शिल्पिनां शाला) કારીગરોનું કારીગરી કરવાનું સ્થાન.

शिव न. (शी+वन् बाः इस्व) મંગળ, સુખ, અંત્ય ભાગ, સિંધવ, સમુદ્રનું મીઠું, જળ, વિગેરે ઉપચાર.

"शिवमौर्तं दुरितं मर्त्यौ"—श्रुति

शिव पु. (,, ,,) મહાદેવ, મોક્ષ, પશુને બાંધવાનો ખીલો, "शिवक शब्द जुओ गुग्गुल, वेद, पुंडरीक वृक्ष, काळो धतूरो, पारो, कालेय देव, विष्कुंभ विगेरे योग पैकी वीशमो योग.

शिवमस्त्वमतया च शुद्धेन
पत्यमहत्तया सुनिष्पलत्वम् निरत्ययत्वम्.

शिव त्रि. (शी+वन्) सुखी, भाग्यशाली.

शिवक पु. (शिव+संज्ञायां कन्) ઢોરને બાંધવાનો ખીલો, ઢોરને બાંધવાનો ખીલો.

शिवकर पु. (शिवस्य कर) જૈનાગમની ઉત્સર્પિણીમાં થયેલા એક જિન તીર્થંકર.

शिवकर त्रि. (शिवं करोति, कृ+अच्) સુખ કરનાર, કલ્યાણ કરનાર, મંગળ કરનાર.

शिवकाञ्ची स्त्री. એ નામે એક નગરી.

शिवगति पु भूतकाळनी उत्सर्पिणीमा थयेला १४ मा जैन तीर्थंकर

शिवधर्मज पु (शिवधर्म्माज्जायते, जन्+ड) मंगळ ग्रह

शिवङ्कर त्रि (शिव करोति, कृ+अच्) कल्याणकरनार, मंगळ करनार, सुख करनार

शिवज्ञ त्रि (शिव जानाति, ज्ञा+क) शिवने जाणनार, मंगळ जाणनार, सुख जाणनार

शिवज्ञान न (शिवस्य ज्ञानम) ते नामे एक शास्त्र

शिवचतुर्दशी स्त्री (शिवप्रिया चतुर्दशी) फागणवद चौदश

शिवताति स्त्री (शिव+तातिल्) मंगळनी परंपरा, सुखपरंपरा

शिवदत्त त्रि (शिवेन दत्तम्) शिवे आपेलुं

शिवदारु न (शिवस्य दारु) देवदार वृक्ष

शिवदूती स्त्री (शिवेन दूतयति, सन्देशं प्रापयति दूत+णिच्+अच् यद्वा शिवो दूतो यस्या ङीप्) दुर्गा देवीनी एक मूर्ति, ते नामे एक योगिनी

शिवद्रुम पु (शिवप्रियो द्रुम) बीलीनुं झाड

शिवद्विष्टा स्त्री (शिवेन द्विष्टा तत्पूजनानर्हत्त्वात्) केतकी

शिवधातु पु (शिवस्य धातु) पारो, पारद

शिवनगरी स्त्री (शिवप्रिया नगरी) काशी-बनारस.

शिवपुर् स्त्री (शिवस्य पू) काशीनगरी

शिवपुर न (शिवस्य पुरम्) काशी

शिवपुरी स्त्री (शिवस्य पुरी) बनारस-काशी

शिवप्रिय न (शिवस्य प्रियम्) रुद्राक्ष

शिवप्रिय त्रि (शिव प्रियो यस्य) महादेवनो भक्त, शिवमां प्रितिवाळु

शिवप्रिय पु (शिवस्य प्रिय) बकवृक्ष, धतूरानुं झाड, स्फटिकमणि

शिवप्रिया स्त्री (शिवस्य प्रिया) दुर्गादेवी

शिवमल्लक पु (शिव मल्ल इव कायति, कै+क) अर्जुन, सादडानुं झाड

शिवमल्ली स्त्री (शिवस्य मल्लीव) बकवृक्ष

शिवरात्रि स्त्री (शिवप्रिया तदुपशमनार्था वा रात्रि) दरेक महिनानी अंधारी चौदश, माह महीनानी अंधारी चौदश

शिवलिङ्ग न (शिवस्य लिङ्गम्) महादेवनुं लिंग-मूर्ति

शिवलोक पु (शिवस्य लोक) कैलासनु स्थानक, शिवनु निवासस्थळ

शिववल्लभ त्रि (शिवस्य वल्लभम्) शिवने वहालुं, महादेवने प्रिय

शिववल्लभ पु (शिवस्य वल्लभ) आंबानुं झाड, धतूरो

शिववल्लभा स्त्री (शिवस्य वल्लभा) दुर्गा, शतपत्री वनस्पति

शिववल्ली स्त्री (शिवप्रिया वल्ली) लिंगिनी लता, श्रीवल्ली

शिववाहन न (शिवस्य वाहनम्) बळद

शिवबीज न (शिवस्य बीजम्) पारो, पारद, शिवनु वीर्य

शिववीर्य न (शिवस्य वीर्यम्) उपर प्रमाणे

शिवशेखर पु (शिवस्य शेखर इव) धतूरो, बकपुष्प

शिवसुन्दरी स्त्री (शिवस्य सुन्दरी) दुर्गादेवी

शिवा स्त्री (शी+वन्+टाप्) मंगळवाळी स्त्री, दुर्गा देवी, मुक्ति-मोक्ष, शियाळ, हरडे, खीजडीनु झाड, आमली, हळदर, दुर्वा-धो, गोरोचन, शियाळवी "लुठन् मुक्ताभारे भवति परलोक गतवतो। हरेरद्य द्वारे शिव शिव शिवानां कलकल"॥ भामिनी

शिवाक्ष न (शिवस्य अक्षि कारणत्वेनास्त्यस्य अच्) रुद्राक्ष

शिवाटिका स्त्री (शिवाय अटति, अट्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) वंशपत्री वनस्पति

शिवात्मक न (शिव सुखकर आत्मा स्वरूपो यस्य) सैन्धव

शिवात्मक त्रि (शिवो मगल आत्मा स्वरूप यस्य कप्) मंगलमय, शिवस्वरूप, कल्याणमय, सुखमय, शिवमय

शिवात्मज पु (शिवस्य आत्मज) गणेश, कार्तिकस्वामी

शिवानी स्त्री (शिवमानयति, आ+नी+ड+ङीप्) दुर्गा देवी, जयन्ती वृक्ष

शिवाप्रिय पु. (शिवायाः प्रियः) બકરો. શિવ.

शिवाप्रिय त्रि (,, ,,) દુર્ગાદેવીને પ્રિય.

शिवापीड पु. (,,) બકાયન.

शिवाफला स्त्री. (शिवायाः इव फलं यस्याः) એક જાતનું ઝાડ.

शिवाबलि पु. (शिवाभ्यो दीयमानो बलिः) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સંધ્યા સમયે શિયાળોને આપવાની બલી.

शिवारति पु (शिवाया प्रमत्तस्थानादिः) કુતરો.

शिवारुत न. (शिवायाः रुतम्) શિયાળનો શબ્દ.

शिवालय न. (शिव आलीयतेऽत्र आ+ली+अच्) સ્મશાન.

शिवालय पु. (शिवस्य शिवाया वा आलयः) શિવનું કે દેવીનું મંદિર વિગેરે રાતી તુલસી.

शिवालु पु (शिवामलति अल+उण्) શીયાળ.

शिवास्तुति स्त्री. (शिवाया स्तुतिर्यत्र) અજમાનીકંદ.

शिवाह्लाद पु (शिवमाह्लादयति, आ+ह्लाद+णिच्+अच्) બકાયન, શિવનો મરૂવો.

शिवाह्वा स्त्री. (शिवेति आह्वा यस्याः) રુદ્રજટા વૃક્ષ.

शिवाह्वा स्त्री. (शिवस्य आह्वा) શિવને બોલાવવા તે

शिवि पु. (शि+वि-न गुण) હિંસારી પશુ,તે નામનો રાજા, ભોજપત્રનું ઝાડ.

शिविका स्त्री (शिवं करोति शिव+णिच्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) પાલખી, શીબીનો દેશ.

शिविर न. (शेरते एकत्रावस्थाय शीङ्-स्वप्ने+किरच् ह्रस्व च) લશ્કરની છાવણી, રાજાની છાવણી,લશ્કરી સિપાઈઓને રહેવાનું સ્થાન, એક જાતનું ધાન્ય.

शिवीरथ पु. (शिवीं सुखस्य हेतुः ईषीका रथ इव तत्सादृश्यात्) પાલખી, ડોળી.

शिवेष्ट पु. (शिवस्य इष्टः) બકાયન.

शिवेष्ट त्रि (शिवस्य इष्टम्) શિવનું વહાલું, શિવને પ્રિય.

शिवेष्टा स्त्री. (शिवस्य इष्टा प्रिया) દુર્વાદેવી.

शिशयिषा स्त्री. (शयितुमिच्छा, शी+सन्+अ+टाप्) શયન કરવાની ઇચ્છા.

शिशयिषु त्रि. (शयितुमिच्छुः शी+सन्+उ) સુવાને ઇચ્છનાર

शिशिर न. (शश्-प्लुतगतौ+किरच् नि०) હીમ, શિયાળાની ઋતુ, માઘ અને ફાલ્ગુનમાસની ઋતુ. શીતલ સ્પર્શ

शिशिर त्रि (शश्-प्लुतगतौ+किरच् नि०) ટાઢું, શીતલ સ્પર્શવાળું

शिशु पु. (श्यति, शो+कु सन्वद्भाव. द्वित्वं) બાળક બચ્ચું

'अलमस्त शिशुत्वानाम् भारतो वंशः स्वयं च।

स हि कर्मसो हेतो कर्मविनाशकर्मक.॥'

शिशु त्रि (,,) અત્યન્ત નાનું કોઈ.

शिशुक पु (शिशुरिव कन्) એક જાતનું માછલું, એક જાતનું ઝાડ.

शिशुक पु. (शिशु+स्वार्थे कन्) નાનું બચ્ચું

शिशुकी स्त्री. (शिशुक+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતનું માછલું.

शिशुक्रन्द स्त्री. (शिशोः क्रन्दः) બાળકનું રોવું

शिशुक्रन्दन न (शिशोः क्रन्दनम्) ઉપર પ્રમાણે.

शिशुक्रन्दीय पु. (शिशुक्रन्दन+छ) બાળકના રૂદન વિષયનો એક ગ્રન્થ.

शिशुगन्धा स्त्री. (शिशोर्गन्धो यत्र) એક જાતની બોલવી મોગરો.

शिशुचान्द्रायण न. (शिशुरेव चान्द्रायणम्) બાલકે કરવું એક જાતનું વ્રત-જેમાં ચાર કોળીયા સવારે અને ચાર સાંજે ખાવાના હોય છે

शिशुता स्त्री. (शिशोर्भावः तल्+टाप्) બાળકપણું.

शिशुत्व न. (शिशोर्भाव त्व) બાળકપણું.

शिशुनामन् पु. (शिशोर्नाम यस्य) ઉંટ.

शिशुपाल पु. ચેદિ દેશનો રાજા.

शिशुपालक पु. (शिशुपाल+स्वार्थे कन्) ચેદિ દેશનો રાજા

शिशुपालघ्न पु (शिशुपालं हन्ति हन्+टक्) શ્રીકૃષ્ણ.

शिशुपालहन् पु (शिशुपालं हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ.

शिशुपालशत्रु पु (शिशुपाल+शत्रु+तत्) શ્રીકૃષ્ણ.

शिशुमार पु. (शिशुं मारयति मृ+णिच्+अण्) એક જાતનું માછલું, એક જાતનું તારામંડળ

शिशुवाह पु. (शिशुं वहति, वह्+अण्) જંગલી બકરો.

शिशुवाहक पु. (शिशुं वहति, वह्+ण्वुल्) જંગલી બકરો.

शिशुवाहकी स्त्री (शिशु वाहयति, वाह्+ण्वुल्+ङीप्) જગલી બકરી

शिशुवाही स्त्री (शिशुवाह+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે.

शिशुवाह्य पु (शिशु वाह्यो यस्य) જગલી બકરો

शिशुवाह्यक पु (शिशु वाह्यो यस्य कप्) જગલી બકરો

शिशुवाह्यकी स्त्री (शिशुवाह्य+कन्+ङीप्) જગલી બકરી

शिशुवाह्या स्त्री (शिशुवाह्य+स्त्रियां टाप्) ઉપર પ્રમાણે

शिश्न पु (शशतीति, शश्+बाहु नक् प्रत्ययेन साधु निपा) પુરૂષચિન્હ, લોડો

शिश्विदान त्रि (श्विद्+कानच् द्वित्व) પાપ કરનાર

शिष् (भ्वा प सेट् शेषति) વધ કરવો, મારી નાખવુ

शिष् (चु उभ स सेट् शेषयति–ते) બાકી કરવુ, બાકી રાખવુ

शिष् (भ्वा प स सेट् शेषति) ઉપર પ્રમાણે

शिष् (रुधा प स अनिट् शिनष्टि) બાકી રાખવુ, વિશેષ કરવુ, ભેદ પાડવો, જુદુ કરવુ

शिष्ट त्रि (शास्+क्त शिष्+क्त वा) શાન્ત, વેદવાક્યમા વિશ્વાસુ, સારા બોધવાળુ, જ્ઞાની, ધીર, ધૈર્યવાળુ, સજ્જન, શિક્ષણ પામેલ, કેળવાયેલ, શીખવેલ, બાકી રહેલ

शिष्टता स्त्री (शिष्टस्य भाव, तल्+टाप्) શાન્તિ, સજ્જનતા, ધૈર્ય, જ્ઞાન, એકવચનાતિશય

शिष्टत्व न (शिष्टस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

शिष्टाचार पु (शिष्टश्चासौ आचारश्च) શ્રેષ્ઠ વ્યવહાર, સજ્જનોનો આચાર

शिष्टाचारप्रतिपत्ति स्त्री (शिष्टाचारस्य प्रतिपत्ति) સજ્જનોના આચારનો સ્વીકાર

शिष्टि स्त्री (शास्+क्तिन्) આજ્ઞા, શાસન, શિક્ષણ, મારવુ, ઠોકવુ

शिष्य त्रि (शिष्यतेऽसौ, शास्+क्यप्+इ) શિક્ષા કરવા યોગ્ય, શિખવવાલાયક, આજ્ઞા કરવા લાયક, ઉપદેશ કરવા લાયક

शिष्य पु (,, ,,) શિષ્ય, ચેલો

शिष्यता स्त्री (शिष्यस्य भाव, तल्+टाप्) શિષ્યપણું, શિષ્યધર્મ

शिष्यत्व न (शिष्यस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

शिह्लल पु (शिह्+लक् निपा० सस्य शो वा) સેલારસ

शिल्हक पु (शिह्ल+स्वार्थे कन्) સેલારસ

शी (अदा आत्म स सेट् शेते) શયન કરવુ, સુવુ

शी स्त्री (शी+भावे क्विप्) શયન, સુવુ, ઉઘવુ, શાંતિ

शीक् (भ्वा आ स सेट् शीकते) છાટવુ, જવુ

शीक् (चुरा उभ स सेट् शीकयति–ते) સીંચવુ, છાટવુ, સ્પર્શ કરવો, વિચાર કરવો

शीक् (भ्वा प स सेट् शीकति) ઉપરનો અર્થ.

शीकर पु (शीक्यतेऽनेन, शीक्+बाहु अर) વાયુ, પાણીનો કણ

शीकर न (शीक्+अरन्) સરલ દ્રવ–સરલ વૃક્ષનો રસ

'वीचीवातशीकरक्षोदशीतै" उत्तर० राम०

शीघ्र न (शिघि+रक् पृषो) વિલબનો અભાવ, તુરત, ઝડપથી

शीघ्र त्रि. (,, ,,) વેગવાળુ, ઉતાવળીયુ, ઝડપવાળુ

शीघ्रग त्रि (शीघ्र गच्छति, गम्+ड) ઉતાવળથી જનાર, તુરત જનાર, વેગથી જનાર

शीघ्रगामिन् त्रि (शीघ्र+गम्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે

शीघ्रचेतन पु (शीघ्रा चेतना यस्य) કુતરો, આકડાનું ઝાડ

शीघ्रचेतन त्रि (शीघ्र चेतन यस्य) જલદી ચેતનવાળુ

शीघ्रचेतना स्त्री (शीघ्रचेतन+स्त्रियां टाप्) અતિબલા નામે વનસ્પતિ,

शीघ्रचेतनी स्त्री (शीघ्रचेतन+स्त्रियां जाति ङीप्) કુતરી

शीघ्रजन्मन् पु (शीघ्र जन्म यस्य) એક જાતનું ઝાડ, કરજ વૃક્ષ

शीघ्रजन्मन् त्रि (,, ,,) તુરત જન્મનાર.

शीघ्रता स्त्री (शीघ्रस्य भाव, तल्+टाप्) ઉતાવળ, ઝડપ, વેગ

शीघ्रत्व न (शीघ्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शिवाप्रिय पु. (शिवायाः प्रियः) બકરો, શિવ.
शिवाप्रिय त्रि. ( ) દુર્ગાદેવીને પ્રિય.
शिवाबीज पु. („ „) પારદ.
शिवाफला स्त्री. (शिवाया इव फलं यस्याः) શમીનું ઝાડ.
शिवाबलि पु. (शिवाभ्यो दीयमानो बलिः) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એવા સમયે શિયાળોને આપવાની બલી.
शिवाराति पु. (शिवायाः शृगाल्या अरातिः) કુતરો.
शिवारुत न. (शिवाया रुतम्) શિયાળનો શબ્દ.
शिवालय न. (शिव आलीयतेऽत्र आ+ली+अच्) સ્મશાન.
शिवालय पु. (शिवस्य शिवाया वा आलयः) શિવનું કે દેવીનું મંદીર વિગેરે, રાતી તુલસી.
शिवालु पु. (शिवामालाति आ+ला+कु) શિયાળ.
शिवास्मृति स्त्री. (शिवायाः स्मृतिर्यस्याः) બ્રહ્મદંડી.
शिवाह्लाद पु. (शिवमाह्लादयति, आ+ह्लद्+णिच्+अण्) બકુલ, શિવનો સંતોષ.
शिवाह्वा स्त्री. (शिवेन आह्वा यस्याः) રૂદ્રજટા વૃક્ષ.
शिवाह्वा स्त्री. (शिवस्य आह्वा) શિવને બોલાવવાનું તે.
शिवि पु. (शि+वि—न गुणः) હીંસરી પશુ, તે નામનો રાજા, ભૂર્જપત્રનું ઝાડ.
शिविका स्त्री. (शिवं करोति शिव+णिच्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) પાલખી, મીયાનો, ડોળી.
शिविर न. (शेरते राजबलान्यत्र शीङ्—स्वप्ने+किरच् ह्रस्व च) લશ્કરની છાવણી, રાજાની છાવણી, લશ્કરી સિપાઈઓના રક્ષણનું સ્થાન, એક જાતનું ધાન્ય.
शिवीरथ पु. (शिवैर्मङ्गलैः ईरयति गमयति रथः) પાલખી, ડોળી.
शिवेष्ट पु. (शिवस्य इष्टः) પારદ.
शिवेष्ट त्रि. (शिवस्य इष्टम्) શિવનું વહાલું, શિવને પ્રિય.
शिवेष्टा स्त्री. (शिवस्य इष्टा प्रिया) દુર્વા.
शिशयिषा स्त्री. (शयितुमिच्छा, शी+सन्+अ+टाप्) શયન કરવાની ઇચ્છા.
शिशयिषु त्रि. (शयितुमिच्छुः शी+सन्+उ) સૂવાને ઇચ્છનાર.
शिशिर न. (शश्—प्लुतगतौ+किरच् नि.) હીમ, શિયાળાની ઋતુ, માઘ અને ફાલ્ગુનમાસની ઋતુ, શીતલ સ્પર્શ.
शिशिर त्रि. (शश्—प्लुतगतौ+किरच् नि.) ઠંડું, શીતલ સ્પર્શવાળું.
शिशु पु. (श्यतीति, शो+कु सन्वद्भावः द्वित्वं) બાળક, બચ્ચું.
'अजस्मात् शिशुरुत्थाय धावतो दश पञ्च।
स हि पर्वतसो शैलो व्यभिमानपरर्षकः ॥'
शिशु त्रि. („) અત્યન્ત બાળ, નાનું.
शिशुक पु. (शिशुरिव कन्) એક જાતનું માછલું, એક જાતનું ઝાડ.
शिशुक पु. (शिशु+स्वार्थे कन्) બાળક, બચ્ચું.
शिशुकी स्त्री (शिशुक+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતનું માછલું.
शिशुक्रन्द स्त्री. (शिशोः क्रन्दः) બાળકનું રોવું.
शिशुक्रन्दन न. (शिशोः क्रन्दनम्) ઉપર પ્રમાણે.
शिशुक्रन्दीय पु. (शिशुक्रन्दन+छ) બાળકના રૂદનને વિષે એક ગ્રંથ.
शिशुगन्धा स्त्री. (शिशोर्गन्धो यस्य) એક જાતની મોગરો.
शिशुचान्द्रायण न. (शिशोरेव चान्द्रायणम्) મનુએ કહેલું એક જાતનું વ્રત—એમાં ચાર કોળીયા સવારે અને ચાર સાંજે ખાવાના હોય છે.
शिशुता स्त्री. (शिशोर्भावः तल्+टाप्) બાળકપણું.
शिशुत्व न. (शिशोर्भावः त्व) બાળકપણું.
शिशुनामन् पु. (शिशोर्नाम यस्य) ઊંટ.
शिशुपाल पु. ચેદિ દેશનો રાજા.
शिशुपालक पु. (शिशुपाल+स्वार्थे कन्) ચેદિ દેશનો રાજા.
शिशुपालघ्न पु. (शिशुपालं हन्ति हन्+टक्) શ્રીકૃષ્ણ.
शिशुपालहन् पु. (शिशुपालं हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ.
शिशुपालहन्तृ पु. (शिशुपाल+हन्+तृच्) શ્રીકૃષ્ણ.
शिशुमार पु. (शिशून् मारयति मृ+णिच्+अण्) એક જાતનું માછલું, એક જાતનું તારામંડળ.
शिशुवाह पु. (शिशुं वहति, वह्+अण्) જંગલી બકરો.
शिशुवाहक पु. (शिशुं वहति, वह्+ण्वुल्) જંગલી બકરો.

દેવને અર્પણ કરવા યોગ્ય દ્રવ્ય, હોમદ્રવ્ય વિગેરે, મનવાંછિતની સિદ્ધિ માટે અમુક પદાર્થ અર્પણ કરવા માટેની દેવ વિગેરેની માનતા-બાધા

दिव्यध्वनि पु (दिव्यश्चासौ ध्वनिश्च) ભગવદ્વાણી, ઉત્તમ અવાજ
"दिव्यध्वनिर्भवति ते विशदार्थसर्वभाषास्वभाव परिणामगुणैः प्रयोज्य ॥ भक्तामरकाव्ये ॥

दिव्यनदी स्त्री (दिव्या नदी) આકાશગંગા

दिव्यनारी स्त्री (दिव्या नारी) અપ્સરા, સુન્દર સ્ત્રી

दिव्यपञ्चामृत न (पञ्चानां अमृतानां तत्तुल्यस्वादुगुणवद्द्रव्याणां समाहार दिव्य पञ्चामृतम्) શુદ્ધ દૂધ, દહીં, ઘી, સાકર અને કેશર આ પાંચ દ્રવ્યો જે વડે ભગવાનનો અભિષેક થાય છે, દહીં, દૂધ, સાકર, ઘી, મધનું મિશ્રણ

दिव्यपुष्प पु (दिव्य मनोज्ञ पुष्पमस्य) ધોળા કરેણનું ઝાડ

दिव्यपुष्पा स्त्री (दिव्यानि मनोज्ञानि पुष्पाण्यऽस्या) મહાદ્રોણા નામની વનસ્પતિ

दिव्यपुष्पिका स्त्री (दिव्यपुष्प सञ्ज्ञायां कन्+टाप् अत इत्वञ्च) રાતા આકડાનું ઝાડ

दिव्यप्रश्न पु (दिव्य प्रश्न) ભાવીને જાણનાર પ્રશ્ન

दिव्यमान न (दिव्य मानम्) દેવતાઈ માપ

दिव्ययमुना स्त्री કામરૂપ પીઠના પાસે આવેલી તે નામની એક નદી

दिव्यरत्न न (दिव्य चिन्तामात्र तदर्थप्रदायकत्वादलौकिक रत्नम्) ચિન્તામણિ રત્ન

दिव्यरथ पु (दिव्य स्वर्गीय अन्तरीक्षचरो वा रथ) વિમાન, દેવતાઈ રથ

दिव्यरस पु (दिव्यो रस) પારદ, પારો, સુન્દર, રસ-મન ભાવતો રસ

दिव्यरस त्रि (दिव्यो रसोऽस्य) સુન્દર રસવાળું

दिव्यलता स्त्री (दिव्या वनभवा लता) મોરવેલ, દેવતાઈ વેલો

दिव्यवस्त्र पु (दिव्य वस्त्र यस्मात्) સૂર્યશોભા, સૂર્યનો પ્રકાશ

दिव्यवस्त्र न (दिव्य सुन्दर दिवि भव वा वस्त्रम्) સુન્દર વસ્ત્ર, સ્વર્ગીય વસ્ત્ર

दिव्यवस्त्र त्रि (दिव्य वस्त्रमस्य) દેવતાઈ વસ્ત્રવાળું, સુન્દર વસ્ત્રવાળું

दिव्यसरित् स्त्री (दिव्या सरित्) આકાશ ગંગા, ગંગાનદી

दिव्यसानु पु તે નામનો એક વિશ્વદેવ

दिव्यसानु पु (दिव्य सानुर्यस्य) દિવ્ય શિખરવાળો પર્વત

दिव्यसार पु (दिव्य मनोज्ञ सारो यस्य) શાલવૃક્ષ, સણનું ઝાડ

दिव्यस्त्री स्त्री (दिव्या स्त्री) સુન્દર સ્ત્રી, અપ્સરા

दिव्या स्त्री (दिवि भवा दिव्+यत् ततष्टाप्) આબ-લાનું ઝાડ, શતાવરી નામની વનસ્પતિ, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, મોટું જીરૂ, ધોળી દુર્વા, હરડે, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા,

दिव्याक पु (जै प्रा दिव्वाग) મુકુલિ સર્પની એક જાત

दिव्यादिव्य पु (दिव्यश्चादिव्यश्च) એક નાયક ભેદ, લૌકિક તથા અલૌકિક વીર જેવો કે અર્જુન વગેરે

दिव्यादिव्या स्त्री (दिव्या च अदिव्या च) એક ના-યિકા જેમ કે દ્રૌપદી વગેરે, ઉપદેવી

दिव्यान्न न (दिव्य अन्नम्) દેવતાઈ અન્ન, સુન્દર અન્ન

दिव्यासन न તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનું આસન

दिव्यैलक पु એક પ્રકારનો સર્પ

दिव्योदक न (दिव्यमान्तरीक्ष्यमुदकम्) વરસાદનું પાણી, ઝાકલ, ધૂમસ વગેરે, ભાગીરથીનું પાણી

दिव्योपपादुक पु (दिव्यश्चासौ उपपादुकश्चेति दिव्य+उपपद्+उकञ्) સ્વર્ગલોકમાં પેદા થનાર દેવ વિગેરે, આકાશમા ઉત્પન્ન થનાર

दिव्यौघ पु (दिव्यानां स्वर्गीयगुणानामोघो यत्र) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ગુરૂ, શિવના સ્વરૂપો, રૂચિંગ નામની ઔષધિ

दिव्यौषधि स्त्री (दिव्या औषधि) મણસીલ.

दिश् (दाने आज्ञापने कथने च तुदा उभ सक अनिट् दिशति, दिशते) દેવું, આજ્ઞા કરવી, કહેવું, દેખાડવું

शीघ्रवेधिन् त्रि (शीघ्रं विध्यति व्यध्+णिनि) ઝડપથી વીંધનાર, નીશાન બાજ.

शीघ्रिय (शीघ्र+घ) શિવ, વિષ્ણુ, બિલાડાની લડાઈ.

शीत न (श्यै+क्त) શીતલ સ્પર્શ, જલ, હિમ, ઠંડ.

शीत पु. (श्यै+क्त कर्म.) કપૂર, એક જાતનું ઝાડ-બહુવાર ઝાડ, નેતરઝાડ, તજ, પીતપાપડો, લીંબડો, હિમાળો, શિયાળો ઋતુ, અસનપર્ણી.

शीत त्रि (श्यै+क्त कर्म.) ઠંડું, ટાઢું, આળસુ, વ્યાપ્ત કરેલું.

शीतक त्रि (शीतमिव करोति कृ+क) આળસુ, દીર્ઘસૂત્રી, સ્વસ્થ, શાન્ત, સુખિત, ઘણો પ્રેમ પદાર્થ.

शीतक पु. (शीत+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) વીંછી, શિયાળો, ઠંડીનો સમય, અસનપર્ણી.

शीतकर पु. (शीताः शीतलाः करो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतकर त्रि (शीतं करोति कृ+अच्) ઠંડુ કરનાર.

शीतकाल पु (शीतस्य कालः) ઠંડીનો વખત, શિયાળો, માગસર અને પોષ માસની ઋતુ.

शीतकालीन त्रि. (शीतकाले भवः तत्रैव वा ख) ઠંડના સમયમાં હોનાર-થનાર, ઠંડીના વખતનું.

शीतकिरण पु. (शीताः किरणा यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतकुंभ पु. (शीते कुम्भाविव कुम्भ+अच् मिव.) એક જાતનું ઝાડ, કરવીરવૃક્ષ.

शीतकुम्भी स्त्री (शीतकुम्भ+स्त्रियां ङीप्) પાણીમાં થતું એક ઝાડ.

शीतकृच्छ्र न. એક જાતનું પ્રાયશ્ચિત્ત જેમાં પ્રથમ ત્રણ દિવસ ઠંડું પાણી પીવું, પછી ત્રણ દિવસ ઠંડું દુધ ત્યારબાદ ત્રણ દિવસ ઠંડું ઘી પછી ત્રણ દિન વાયુનો જ આહાર કરવાનો હોય છે તે.
"त्र्यहं शीतं पिबेत्तोयं त्र्यहं शीतं पयः पिबेत्,
त्र्यहं शीतं घृतं पीत्वा वायुभक्षस्त्र्यहम्"

शीतक्षार न. (शीतस्य तद् क्षारम्) ટંકણ ખાર.

शीतगन्ध न. (शीतः शीतलो गन्धो यस्य) પીળું ચંદન.

शीतगिरि पु. (शीतवतो गिरिः) હિમાલય પર્વત.

शीतगु पु (शीताः गावः किरणाः यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतचम्पक पु. (शीतः चम्पक इव) દીવો, દીપ, આરસી.

शीतता स्त्री (शीतस्य भावः तल्+टाप्) ઠંડ, ઠંડાપણું, શિતળતા.

शीतत्व न (शीतस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

शीतपर्णी स्त्री (शीतं पर्णं यस्याः ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ.

शीतपल्लवा स्त्री (शीताः पल्लवा यस्याः) એક જાતની ભગુડી.

शीतपाकिनी स्त्री (शीते पाकोऽस्त्यस्याः इनि+ङीप्) કાકોલી વનસ્પતિ.

शीतपाकी स्त्री (शीतेन पाको यस्याः ङीष्) "शीतपाकिनी" જુઓ. કાકોલી વનસ્પતિ.

शीतपुष्प पु. (शीतं शीतलीकरं पुष्पं यस्य) સરસડાનું ઝાડ, આકડાનું ઝાડ.

शीतपुष्प न. (शीतं च तद् पुष्पम्) શિલાજિત.

शीतपुष्पक न. (शीतं पुष्पं यस्य स्वार्थे—कन्) શિલાજિત.

शीतपुष्पा स्त्री. (शीतानि पुष्पाणि यस्याः टाप्) અતિબલા વનસ્પતિ.

शीतप्रभ पु. (शीतस्य हिमस्येव प्रभा यस्य) કપૂર.

शीतप्रिय पु (शीतः तद् प्रियः) પીતપાપડો.

शीतफल पु (शीतं शीतलीकरं फलं यस्य) ઉંબરાનું ઝાડ, "લોધ્ર" શબ્દ જુઓ.

शीतबला स्त्री. (शीतं बलं वीर्यं यस्याः) એક જાતની વનસ્પતિ.

शीतभानु पु. (शीतो भानुर्यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतभीरु स्त्री. (शीतात् भीरुः) મોગરો.

शीतभीरु त्रि ( ) ઠંડીથી ભય પામનાર.

शीतभोजिन् त्रि. (शीत+भुज्+णिनि) ઠંડું ખાનાર.

शीतमञ्जरी स्त्री. (शीता मञ्जरी यस्याः) શેફાલિકા વનસ્પતિ.

शीतमयूख पु (शीतो मयूखो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतमरीचि पु (शीता मरीचिर्यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

शीतमूलक न (शीतं मूलं यस्य कप्) સુગન્ધીવાળો ખસ.

शिशुवाहकी स्त्री. (शिशु वाहयति, वाह्+ण्वुल्+ङीप्) જગલી બકરી.
शिशुवाही स्त्री (शिशुवाह+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે.
शिशुवाह्य पु (शिशु वाह्यो यस्य) જગલી બકરો
शिशुवाह्यक पु (शिशु वाह्यो यस्य कप्) જગલી બકરો
शिशुवाह्यकी स्त्री (शिशुवाह्य+कन्+ङीप्) જગલી બકરી
शिशुवाह्या स्त्री (शिशुवाह्य+स्त्रिया टाप्) ઉપર પ્રમાણે
शिश्न पु (शशातीति, शश्+बाहु नक् प्रत्ययेन साधु निपा) પુરૂષચિન્હ, લોડો
शिश्विदान त्रि (श्विद्+कानच् द्वित्व) પાપ કરનાર
शिष् (भ्वा प सेट् शेषति) વધ કરવો, મારી નાખવુ
शिष् (चु उभ स सेट् शेषयति–ते) બાકી કરવુ, બાકી રાખવુ
शिष् (भ्वा प स सेट् शेषति) ઉપર પ્રમાણે
शिष् (रुधा प स अनिट् शिनष्टि) બાકી રાખવુ, વિશેષ કરવુ, ભેદ પાડવો, જુદુ કરવુ
शिष्ट त्रि (शास्+क्त शिष्+क्त वा) શાન્ત, વેદવાકયમા વિશ્વાસુ, સારા બોધવાળુ, જ્ઞાની, ધીર, ધૈર્યવાળુ, સજ્જન, શિક્ષણ પામેલ, કેળવાયેલ, શીખવેલ, બાકી રહેલ
शिष्टता स्त्री (शिष्टस्य भाव, तल्+टाप्) શાન્તિ, સજ્જનતા, ધૈર્ય, જ્ઞાન, એકવચનાતિશય
शिष्टत्व न (शिष्टस्य भाव. त्व) ઉપર પ્રમાણે
शिष्टाचार पु (शिष्टश्चासौ आचारश्च) શ્રેષ્ઠ વ્યવહાર, સજ્જનોનો આચાર
शिष्टाचारप्रतिपत्ति स्त्री (शिष्टाचारस्य प्रतिपत्ति) સજ્જનોના આચારનો સ્વીકાર
शिष्टि स्त्री (शास्+क्तिन्) આજ્ઞા, શાસન, શિક્ષણ, મારવુ, ઠોકવુ
शिष्य त्रि (शिष्यतेऽसौ, शास्+क्यप्+इ) શિક્ષાકરવા યોગ્ય, શિખવવાલાયક, આજ્ઞા કરવા લાયક, ઉપદેશ કરવા લાયક
शिष्य पु. („ „) શિષ્ય, ચેલો
शिष्यता स्त्री (शिष्यस्य भाव, तल्+टाप्) શિષ્યપણું, શિષ્યધર્મ
शिष्यत्व न (शिष्यस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
शिह्लल पु (शिह्+लक् निपा० सस्य शो वा) સેલારસ
शिह्लक पु (शिह्ल+स्वार्थे कन्) સેલારસ
शी (अदा आत्म स सेट् शेते) શયન કરવુ, સુવુ
शी स्त्री (शी+भावे क्विप्) શયન, સુવુ, ઉઘવુ, શાતિ
शीक् (भ्वा आ स सेट् शीकते) છાટવુ, જવુ
शीक् (चुरा उभ स से‌ट् शीकयति–ते) સીંચવુ, છાટવુ, સ્પર્શ કરવો, વિચાર કરવો
शीक् (भ्वा प स सेट् शीकति) ઉપરનો અર્થ
शीकर पु (शीक्यतेऽनेन, शीक्+बाहु अर) વાયુ, પાણીનો કણ
शीकर न (शीक्+अरन्) સરલ દ્રવ–સરલ વૃક્ષનો રસ
' वीचीवातशीकरक्षोदशीते " उत्तर० राम०
शीघ्र न (शिघि+रक् पृषो) વિલબનો અભાવ, તુરત, ઝડપથી
शीघ्र त्रि („ „) વેગવાળુ, ઉતાવળીયુ, ઝડપવાળુ
शीघ्रग त्रि (शीघ्र गच्छति, गम्+ड) ઉતાવળથી જનાર, તુરત જનાર, વેગથી જનાર
शीघ्रगामिन् त्रि (शीघ्र+गम्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે
शीघ्रचेतन पु (शीघ्रा चेतना यस्य) કુતરો, આકડાનું ઝાડ
शीघ्रचेतन त्रि (शीघ्र चेतन यस्य) જલદી ચેતનવાળુ
शीघ्रचेतना स्त्री (शीघ्रचेतन+स्त्रियां टाप्) અતિ-બલા નામે વનસ્પતિ,
शीघ्रचेतनी स्त्री (शीघ्रचेतन+स्त्रियां जाति ङीप्) કુતરી
शीघ्रजन्मन् पु (शीघ्र जन्म यस्य) એક જાતનું ઝાડ, કરજ વૃક્ષ
शीघ्रजन्मन् त्रि („ „) તુરત જન્મનાર.
शीघ्रता स्त्री (शीघ्रस्य भाव, तल्+टाप्) ઉતાવળ, ઝડપ, વેગ
शीघ्रत्व न (शीघ्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

दीनक पु (दीन+क ह्रस्वे कन्) अजगर.
दीनी स्त्री. (दीन+स्त्रियां जातौ ङीष्) अजगर मादा.
दीप् (भ्वा. आ. स. सेट् दीप्यते) ध्यान धारणथी जोवुं.
दीम्य पु. मधुरेत, नराढ.
दीर पु. (दीर्यते इति दीर+अच् टाप्) अजगर.
दीरिका स्त्री (दीर+कन्+टाप् इत्त्व) नदीनी वन स्पति.
दीरिन् पु. (दीर लक्षणमोऽप्यस्तस्य इनि) ओळो इथ
दीरी स्त्री (दीर+स्त्रियां जातौ ङीष्) अजगर मादा
दीर्ण त्रि (दृ+क्त) फाटेलुं, चीरायेलुं, सुभावणाने पामेलुं, जेना सम्बन्ध.
दीर्घता स्त्री. (दीर्घस्य भावः, तल्+टाप्) लंबाई, मोटापणुं.
दीर्घत्व न (दीर्घस्य भावः त्व) ऊपर प्रमाणे अर्थ
दीर्घदण्ड पु (दीर्घ दण्ड यस्य) वीनपनुं झाड
दीर्घदल त्रि (दीर्घाणि दलानि यस्य) लांबावाळा पांदडावाळुं झाड.
दीर्घदल न (दीर्घं च तत् दलम्) लांबावेलुं पांदडुं.
दीर्घनाला स्त्री. (दीर्घ नालमस्य) ओक जातनी ओषधि
दीर्घनाल पु (दीर्घ नाल यस्य) शेरडीनुं झाड, चीन धनुं झाड, ओक जातना घासनुं झाड.
दीर्घपत्र त्रि (   ) लांबावेला पांदडावाळुं.
दीर्घपत्र न (दीर्घं च तत् पत्रम्) लांबावेलुं पांदडुं.
दीर्घपाद पु (दीर्घौ पादौ यस्य) ऊनेअर.
दीर्घपुष्पिका स्त्री (दीर्घं पुष्पं यस्याः कप्+टाप् अत इत्त्व) ओक जातनी वनस्पति.
दीर्घपुष्पी स्त्री. (दीर्घं पुष्पं यस्याः ङीप्) "अमरपुष्पी" वनस्पति.
दीर्घमाला स्त्री. (दीर्घाणि मालानि यस्याः दीर्घा माला वा) पृथ्वीपर्णी सुशावेली माळा.
दीर्घवृन्त त्रि (दीर्घं वृन्तं यस्य) लांबावेला दींटावाळुं
दीर्घवृन्त न (दीर्घं च तत् वृन्तम्) लांबावेल दींटुं, वरधन.
दीर्घवृन्तक न (दीर्घवृन्त+स्वार्थे कन्) ऊपर प्रमाणे.
दीर्घाङ्घ्रि पु. (दीर्घौ अङ्घ्री यस्य) ऊंचेर मऊ.

दीर्घि त्रि (दृ+किरच्) ऊपमार करनार, हिंसक.
दीर्घ न (जन+क-प्रत्यय) मस्तक माथुं करुं अमर, चमाणुं हिरनाणुं
दीर्घक न. (दीर्घ+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) ऊपनो आव थायसी टोपी विगेरे माथानो टोप, कुमनवुं, हेडियो माथानुं ढांकुं माथुं.
दीर्घक पु (दीर्घेण वाति वै+क) राहुग्रह.
दीर्घकस्थ त्रि. (दीर्घक+स्था+क) माथा ऊपर रहेनार, जेना ऊपर कुमनावुं थयेल छे ते
दीर्घच्छेद पु. (दीर्घस्य छेद) माथुं कापवुं ते.
दीर्घच्छेदक त्रि (दीर्घ छिनत्ति छिद्+ण्वुल्) माथुं कापनार.
दीर्घच्छेदन न. (दीर्घस्य छेदनम्) माथुं कापवुं
दीर्घच्छेदिक त्रि (दीर्घच्छेदमर्हति, दीर्घच्छेद+ठञ्) माथुं कापवा योग्य.
दीर्घच्छेदिन् त्रि (दीर्घच्छेद+इनि) माथुं कापनार.
दीर्घच्छेद्य त्रि (दीर्घच्छेदमर्हति यत्) माथुं कापवा योग्य
दीर्घण्य पु (दीर्घे भवो यत्) पाघडी, टोपी हैत वगेरे शिरस्त्राण.
दीर्घण्य पु. (दीर्घे भवः यत्) निर्मल केश.
दीर्घण्य त्रि. („ „) निर्मल केशवाळुं
दीर्घत्राण न (दीर्घ+त्रै+ल्युट्) माथानी पाघडी टोपी वगेरे, माथानो टोप.
दीर्घरत्न न (दीर्घस्य रत्नम्) ऊपर प्रमाणे अर्थ
दीव् (भ्वा प. अ सेट् दीव्यति) चिंतन करवुं विश्व तुं समाधि करवी जोवुं ओकाग्र थवुं, ध्यान लागवुं
दीव् (दिवा. उभ स. सेट् दीव्यति-ते) व्यवहार करवो, अतिशय वधु थवुं ध्यान लागवुं क्रीडा करवुं धारण करवुं प्रहृति करवी.
"यस्य स्थिर दुर्भ दक्षिणपुर्व दीव्यन् सौवर्णपर्यो"
गीतगोविन्दे
दीव्य न. (दीव्यति दीव्+यत्) सुवर्ण, रत्न आन, सदाचरण, आत्मिक शान्तिनो त्याग.
दीव्यक पु. (दीव्+णक्) अजगर, सर्प
दीव्यतस् अव्य (दीव+स्वार्थे तसिल्) सूवत

शीतमूलक त्रि (शीतानि मूलानि यस्य कप्) ઠંડા મૂળીયાવાળુ

शीतरम्य पु (शीते रम्यः) દીવો

शीतरश्मि पु (शीतो रश्मिर्यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

शीतल पु (शीत लाति, ला+क शीतमस्त्यस्य लच् वा) ઠંડો સ્પર્શ, ચંપો, રાળ, ચન્દ્ર, કપૂર, બહુવાર વૃક્ષ

शीतल न (,, ,,) મલયચન્દન, શિલાજીત, હીરાકશી, મોતી, સુગન્ધીવાળો–ખસ

शीतल त्रि (शीतोऽस्यास्ति, शीत+लच्) ઠંડુ, ટાઢુ

शीतलक न (शीतलमिव, इवार्थे कन्) ધોળુ કમળ

शीतलक पु મરવો

शीतलच्छद पु (शीतलच्छदो यस्य यद्वा शीतल च्छद) ચંપો, ઠંડુ–પાંદડુ

शीतलजल न (शीतल जल यस्य शीतल जल वा) કમળ, ઠંડુ પાણી

शीतलता स्त्री (शीतलस्य भाव, तल्+टाप्) ઠંડી, શીતલપણુ

शीतलत्व न (शीतलस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

शीतलप्रद पु (शीतल प्रददाति, प्र+दा+क) સુખડ, ચન્દન

शीतलवात पु (शीतलो वात) ઠંડો પવન

शीतलवातक पु (शीतलो वातो यस्य कप्) અમ નપર્ણી વનસ્પતિ

शीतला स्त्री (शीतल+स्त्रिया टाप्) તે નામે એક દેવી, સીતલા, કુટુમ્બીની વૃક્ષ, રેતી

शीतली स्त्री (शीतल+स्त्रियां ङीप्) પાણીમાં થનારૂં એક ઝાડ

शीतलवल्क पु (शीतलो वल्को यस्य) ઉંબરાનું ઝાડ

शीतवीर्य्यक पु (शीत वीर्य्य यस्य कप्) શીતલ વીર્ય કરનાર

शीतशिव न (शीते शीतकाले शिव मङ्गलप्रदम्) સૈન્ધવ, શિલાજીત

शीतशिव पु (शीते शीतकाले शिव मङ्गलप्रद) સક્તાકલ વૃક્ષ

शीतशिवा स्त्री (शीते शिवा मङ्गलप्रदा) મિશ્રેકા વનસ્પતિ, ખીજડીનું ઝાડ

शीतसह पु (शीत सहते, सह्+अच्) પીલુનું ઝાડ

शीतसहा स्त्री (शीतसह+स्त्रिया टाप्) કાળી નગોડ, વાસતી

शीता स्त्री (शीत+टाप्) હળનો લીસોટો, રામપત્ની સીતા, અતિબલા વનસ્પતિ, દૂર્વા–ધ્રોખડ, એક જાતનુ ઘાસ, ઠંડીચન્દ્રવાળી રાત્રિ

शीतांशु पु (शीता अंशवो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

शीताकुल त्रि (शीतया आकुल.) ઠંડીથી વ્યાકુલ–વિહ્વળ

शीताङ्ग त्रि (शीत अङ्ग यस्य) ઠંડા અંગવાળુ

शीताङ्ग न (शीत च तत् अङ्ग च) ઠંડુ અંગ

शीताङ्गी स्त्री (शीत अङ्गं यस्या ङीप्) હંસપદી વૃક્ષ

शीताद पु (शीतमादत्ते, आ+दा+क) દાંતના મૂળમાં એક રોગ

शीताद्य पु ટાઢીયો તાવ

शीताद्रि पु (शीतश्चासौ अद्रिश्च) હિમાલય પર્વત

शीतार्त्त त्रि (शीतेन आर्त) ઠંડીથી પીડાયેલુ, ઠંડીની પીડાવાળુ

शीतालु त्रि (शीत न सहते, शीत+आलुच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शीतावला स्त्री (शीतमावलयति, आ+वल्+णिच्+अण् टाप्) એક વનસ્પતિ

शीताश्मन् पु (शीतश्चासौ अश्मा च) ચન્દ્રકાન્તમણિ

शीतीभाव पु (शीत+भू+घञ् अभूततद्भावे च्वि) મોક્ષ, ઠંડા થવુ

शीतोत्तम न (शीतेषु वस्तुषु मध्ये उत्तमम्) પાણી

शीत्कार पु (शीदिति शब्दस्य कार करणम्) મૈથુન સમયે સ્ત્રીઓનો એક અસ્પષ્ટ અવાજ, "શી" એવો અવાજ

शीत्य त्रि (शीतामर्हति, यत्) હળથી ખેડવા યોગ્ય ખેતર

शीधु पु न (शी+धुक्) શેલડીના રસનો એક દારૂ

शीधुगन्ध पु (शीधुरिव गन्धो यस्य) બોલસરીનું ઝાડ

शीधुप त्रि (शीधु पातीति, पा+क) શેલડીના રસનો દારૂ પીનાર

शीन त्रि (शै+क्त सम्प्र० तस्य न) જામી ગયેલ ઘી વગેરે, મૂર્ખ

शुक्त न. (शुच्+क्त) માંસ, કાંજી, ખાટું થયેલ પદી / જેવાથી ખાટો થઈ ગયેલો એવો મધુર પદાર્થ, નિષ્ઠુર, એકાન્ત, જલ રહિની કાંજી
"कन्दमूलफलादीनि सस्नेहलवणानि च ।
यद् द्रव्यमभिषूयेत तच्छुक्तमभिधीयते" ॥ राजनिघ०

शुक्त त्रि. (शुच्+क्त) ખાટું, નિર્જન, પવિત્ર, દૂર કરેલ ભરેલ વગેરે.

शुक्ति स्त्री. (शुच्+क्तिन्) એક જલજન્તુ, શંખલું, છીપ, ઘોડાનો કોઈ, નખલા નામે સુગન્ધી દ્રવ્ય, હરસનો રોગ, ઘોડાના શરીર ઉપરનું એક આવર્ત-ભમરી, એક આંખના રોગ એકનું નામ, ચાર કર્ષનું માપ, શુક્તિ જુઓ.

शुक्तिका स्त्री. (शुक्ति+स्वार्थे कन्+टाप्) છીપ, શંખલું, શુક્તિ જુઓ.

शुक्तिज न. (शुक्तेर्जायते, शुक्ति+जन्+ड) મોતી.

शुक्तिमत् पु. (शुक्तिरस्त्यस्य मतुप्) તે નામે એક કુલાચલ પર્વત.

शुक्तिमती स्त्री. (शुक्तिमत्+स्त्रियां ङीप्) તે નામે એક નદી.

शुक्र न. (शुच्-चमकना+रन् [illegible]) ચોથો વીર્ય ધાતુ શરીરની સાતમી ધાતુ, એક આંખનો [illegible] રોગ.

शुक्र पु. (शुच्+रन्) દૈત્ય ગુરુ-શુક્રાચાર્ય, શુક્રગ્રહ, અગ્નિ, ચિત્રક ઝાડ, [illegible] જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ, શુક્રવાર.

शुक्रकर पु. (शुक्रं वीर्यं करोति, कृ+अच्) મજ્જા ધાતુ-ચરબી.

शुक्रकर त्रि. (शुक्रं वीर्यं करोति, कृ+अच्) વીર્ય વધારે તેવું પદાર્થ.

शुक्रकार्श्य न. (शुक्रस्य कार्श्यम्) વીર્યની ક્ષીણતા.

शुक्रकारक त्रि. (शुक्रस्य कार्श्यं यस्मात्) એક જાતનો વાયુનો રોગ.

शुक्रल पु. (शुक्रं लाति, ला+क) [illegible]

शुक्रल त्रि. (शुक्रं लाति, ला+क) વીર્ય વધારનાર કોઈ પદાર્થ.

शुक्रवार पु. (शुक्रस्य वारः शुक्रस्य नाम वारः स) શુક્રનો વાર, વાર.

शुक्रसुहृद् पु. (शुक्र सुहृत्ते, सुहृद्+क्विप्) મોર પક્ષી.

शुक्रभू पु. (शुक्रस्य भूरुत्पत्तिस्थानं) મજ્જા ધાતુ-ચરબી.

शुक्रमातृ स्त्री. (शुक्रस्य माता) ગારગ વનસ્પતિ.

शुक्रल त्रि. (शुक्रं लाति ला+क) વીર્યવર્ધક કોઈ પદાર્થ.

शुक्रला स्त्री. (शुक्रं लाति, ला+क+टाप्) એક જાતનું ઝાડ.

शुक्रवार पु. (शुक्रस्य वारः) શુક્રવાર.

शुक्रवासर पु. (शुक्रस्य वासरः) શુક્રવાર.

शुक्रशिष्य पु. (शुक्रस्य शिष्यः) દૈત્ય, અસુર શુક્રાચાર્યનો ચેલો.

शुक्रिय त्रि. (शुक्रस्येदं शुक्र+घ) શુક્રસંબંધી, શુક્રાચાર્ય સંબંધી.

शुक्रिय त्रि. (शुक्रो देवता अस्य शुक्र+घ) શુક્ર જેનો દેવ છે તેવું હવિષ્ય વગેરે.

शुक्रिय न. (शुक्रो देवता यस्य, घ) યજુર્વેદનો "પ્રવર્ગ્ય" એ નામે ગ્રન્થભાગ.

शुक्ल न. (शुच्+लक् गुणे) રૂપું, માખણ.

शुक्ल पु. (शुच्+लक् गुणे) વિષ્ણુ, એક આંખનો રોગ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ, ધોળો રંગ, શુક્લપક્ષ-શુદ.

शुक्ल पु. (शुच्+लक् गुणे) ધોળું, શુદ્ધ, ચોખ્ખું.
"[illegible] सर्वशुक्ला सरस्वती"

शुक्लक पु. (शुक्ल+स्वार्थे कन्) એક જાતનું ઝાડ.

शुक्लकण्ठ पु. (शुक्लः कण्ठो यस्य) એક જાતનું પક્ષી-દાત્યૂહ.

शुक्लकण्ठक पु. (शुक्लकण्ठ+स्वार्थे क) દાત્યૂહ પક્ષી.

शुक्लकण्ठकी स्त्री. (शुक्लकण्ठक+स्त्रियां जाति ङीष्) દાત્યૂહ પક્ષિણી.

शुक्लकन्दी स्त्री. (शुक्लकन्द+स्त्रियां जाति ङीष्) [illegible]

शुक्लकन्द पु. (शुक्लः कन्दो यस्य) એક જાત-ધોળો કંદ.

शुक्लचन्दन पु. (शुक्लश्चासौ चन्दन) ધોળું ચંદન.

शुक्लकन्दा स्त्री. (शुक्लः कन्दो यस्याः) અતિવિષની કળી.

शुक्लकर्मन् त्रि. (शुक्लं कर्म यस्य) શુદ્ધ આચરણવાળું.

નથી, સ્વભાવથી, ચારિત્ર્યથી, રાગદ્વેષના ત્યાગથી
शीलता स्त्री (शीलस्य भाव तल्+टाप्) સ્વભાવ, સદ્‌વર્તન, સદાચરણ, ચારિત્ર્ય, રાગદ્વેષનો ત્યાગ
शीलत्व न (शीलस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
शीलन न (शील+ल्युट्) અભ્યાસ, સેવા કરવી તે, સન્માન કરવુ તે, પહેરવુ–ધારણ કરવુ તે
शीलवत् त्रि (शील+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ચારિત્રવાળુ, દુરાચાર રહિત સ્વભાવવાળુ
शीलवृत्त त्रि (शील वृत्त यस्य) સારા આચરણ વાળું, મૂળ સ્વભાવવાળુ
शीलसंपन्न त्रि (शीलेन संपन्न) शीलवत् શબ્દ જુઓ.
शीलित त्रि (शील+क्त) જેણે અભ્યાસ કર્યો છે તે, સદાચારવાળુ, મુલાકાત લીધેલુ, યુક્ત, સંપન્ન
शीला स्त्री (शील्+अच्+टाप्) કૌડીન્યમુનિની પત્ની
शीली स्त्री (शील+स्त्रियां जाति ङीप्) અજગર, સાપેણ
शीवन् पु (शेते इति, शी+क्वनिप्) અજગર
शुक् (भ्वा प स सेट् शोकति) જવુ, હીંડવુ, ચાલવુ
शुक पु (शुम् दीप्तौ+उणा० कप्रत्ययेन साधु) પોપટ, વ્યાસપુત્ર, શુકદેવ, સરસડાનું ઝાડ, રાવણનો તે નામનો મન્ત્રી, તાલીસ પત્ર
"पराशरकुलोत्पन्न शुको नाम महायशा।
व्यासादरण्यां सभूतो विधूमोग्निरिव ज्वलन्" ॥
शुक न (शुक्+क) ગ્રન્થિપર્ણ વૃક્ષ, વસ્ત્ર, વસ્ત્રનો છેડો, शिरस्त्राण જુઓ, દાદરનો રોગ
शुकच्छद न (शुकस्य च्छद इव च्छदो दलमस्य) તમાલપત્ર, ગ્રન્થિપર્ણ વૃક્ષ
शुकजिह्वा स्त्री (शुकस्य जिह्वेव पर्णमस्या) એક જાતનુ ઝાડ, પોપટની જીભ
शुकतरु पु (शुकप्रियस्तरु) શિરીષવૃક્ષ, સરસડાનું ઝાડ
शुकदेव पु (शुकश्चासौ देवश्च) વ્યાસનો પુત્ર સુકદેવમુનિ
शुकद्रुम पु (शुकप्रियो द्रुम) સરસડાનું ઝાડ
शुकनामन् पु (शुक शुकजिह्वा नाम यस्य मध्यपद लोप) શુકજીહ્વા નામે વૃક્ષ
शुकनाशन पु (शुक नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) એક જાતનો છોડ–દાદર રોગનો નાશ કરનાર
शुकनास पु (शुकस्य नासेव फल यस्य) શ્યોનાક વૃક્ષ, કાદમ્બરી ગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ તારાપીડ રાજાનો મંત્રી
शुकनास त्रि (शुकस्य नासेव नासा यस्य) પોપટના જેવા નાકવાળુ
शुकनासा स्त्री (शुकनासेव पत्राणि अस्या शुकस्य नासा) એક જાતની વનસ્પતિ, પોપટની નાસિકા
शुकपिण्डी स्त्री (शुकानां प्रिया पिण्डीव) કપિકચ્છુ–કવચ નામે વનસ્પતિ
शुकपितामह पु (शुकस्य पितामह.) પરાશર મુનિ
शुकपितृ पु (शुकस्य पितृ) શુકદેવનો પિતા–વ્યાસમુનિ
शुकपुच्छ पु (शुकस्य पुच्छ इव) ગન્ધક
शुकपुच्छ न (शुकस्य पुच्छम्) પોપટનુ પુછડુ.
शुकपुच्छक पु (शुकस्य पुच्छ स्वार्थे कन्) પોપટનું પુછડુ, ગન્ધક
शुकपुष्प पु (शुकप्रियं पुष्पमस्य) શિરીષવૃક્ષ–સરસડાનુ ઝાડ
शुकप्रिय पु (शुकस्य प्रिय) દાડમનુ ઝાડ, લીંબડાનુ ઝાડ, સરસડાનુ ઝાડ
शुकप्रिय त्रि (शुकस्य प्रिय) પોપટને પ્રિય
शुकप्रिया स्त्री (शुकस्य प्रिया) જાબુનુ ઝાડ, પોપટી
शुकफल पु (शुक इव फल यस्य) આકડાનુ ઝાડ.
शुकबर्ह न (शुकस्य बर्हमिव शुकस्य बर्हम् वा) એક જાતની વનસ્પતિ, પોપટનુ પીછુ
शुकवल्लभ पु (शुकस्य वल्लभ प्रिय) શિરીષવૃક્ષ–સરસડાનુ ઝાડ, દાડમનુ ઝાડ, લીંબડાનુ ઝાડ
शुकवल्लभ त्रि (शुकस्य वल्लभ) પોપટને પ્રિય.
शुकवाह पु (शुको वाहो वाहन यस्य) કામદેવ
शुकशिम्बी स्त्री (शुक इव शिम्बी) કવચ વનસ્પતિ.
शुकशिम्बी स्त्री (,, ,,) ઉપરનો અર્થ
शुकादन पु (शुकैरद्यते, अद्+ल्यु) દાડમ
शुकानना स्त्री (शुकस्याननमिव फल यस्या) એક ઝાડ.
शुकी स्त्री (शुकस्य स्त्री जाति स्त्रियां ङीप्) પોપટી, કશ્યપની પત્ની, તામ્રાની એક કન્યા
शुकोदर न (शुकस्योदरमिव शुकस्योदरम् वा) તાલીસપત્ર, પોપટનુ પેટ,

"पुष्कला कलमसा शुचाकर्मण्यपि कोमला" इति सि

शुचिन् पु. (शुचोऽस्त्यस्य इनि) વાયુ ઝાડ પીર ?ઉ ઝાડ

शुचिन् त्रि („) શુભ-પ્રકાશવાળું

शुच् (दिवा. उभ. सक सेट् शुच्यति-ते) શોક કરવો, ક્લેદ થવું, ભીનું થવું

शुच् (भ्वा प. स. सेट् शोचति) શોક કરવો।

अनु+शुच्(अनुशोचति) કોઈને ઉદ્દેશી પશ્ચાત્તાપ કરવો।

शुच् स्त्री. (शुच्+क्विप्) શોક પશ્ચાત્તાપ

शुचा स्त्री (शुच्+क्विप्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે.

शुचि पु. (शुच्+कि) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ પીળો રંગ, સૂર્ય અષાઢ મહીનો, જેઠ મહીનો, શૃંગાર રસ, શુદ્ધ આચરણ, ગ્રીષ્મઋતુ-ઉનાળો, શુક્લ ભી એક જાતનો અગ્નિ, પીળો રંગ, સૂર્ય આકાશનું ગાર ભાર, નિરભિમાનપણું, શુક્લપણું, ગદ, કપૂર, શુદ્ધ, ચિત્ત, બ્રહ્મચર્ય પવિત્રતા નિર્મળતા

शुचि त्रि. („) શુદ્ધ, પવિત્ર, ધોળું નિર્દોષ, સ્વચ્છ

शुचि स्त्री. ( ) કશ્યપની પત્ની, તામ્રાની એક કન્યા

शुचित त्रि. (शुच+क्त) શુદ્ધ કરેલ, પવિત્ર કરેલ શોક કરેલ.

शुचिता स्त्री (शुचे भावः, तल्+टाप्) પવિત્રતા નિર્મળપણું, સ્વચ્છપણું, શુદ્ધ.

शुचित्व न (शुचे भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शुचिद्रुम पु. (शुचि पवित्रो द्रुमः) પીંપળાનું ઝાડ.

शुचिमनी स्त्री (शुचि मन्यते क+णी+णिनि) ભ્રમ મન વિશેષથી શુદ્ધ કરનું તે.

शुचिमणि पु (शुचिवर्णो मणिः) સ્ફટિક મણિ, ધોળો મણિ, રત્ન જ મણિ.

शुचिमल्लिका स्त्री (शुचिवर्णा मल्लिका च) મોગરો નવમોગરો.

शुचिरोचिस् पु. (शुचि शुक्लं रोचिरस्य) ચન્દ્ર કપૂર

शुचिरोचिस् त्रि (शुचि शुक्लंरोचि श्वित्रं यस्य) ઉજ્જ્વલ કાન્તિવાળુ ધોળું

शुचिवस्त्र त्रि. (शुचि शुभं वस्त्र) પવિત્ર વસ્ત્રવાળુ

शुचिव्रत पु (शुचि व्रतमस्य) પુરોહિત વગે.

शुचिषद त्रि. (शुचि च तद् सदनं) પવિત્ર ઘર.

शुचिश्रवस् पु (शुचि श्रवो यस्य) વિષ્ણુ

शुचिश्रवस् त्रि („ „) પવિત્ર યશવાળુ.

शुचिस्मित त्रि (शुचि स्मितं यस्य) મન્દ હાસ્યવાળું

शुन्ध् (भ्वा. प. सेट् शुन्धति) નહાવું સ્નાન કરવું, અભિષેક કરવો આચમન કરવો, પખનું પીવું, નીગોળવું, શોધવું સ્વચ્છ કરવું વ.

शुण्डीर पु. (शौण्डीर+पृषो) વીર, શરવીર

शुण्डीरता स्त्री. (शुण्डीरस्य भावः, तल्+टाप्) શૌર્ય પરાક્રમ, વીરત્વ

शुण्डीरत्व न (शुण्डीरस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

शुद् (भ्वा. प. स सेट् शोदति) ગતિ આપવાની.

शुध् (दि. उभ सक सेट् शोध्यति-ते) આત્મશ કરવી આત્મશ થવું

शुध्यि स्त्री. (शुध्+भग्+अस्योत्वेऽपि) શુદ્ધ.

शुम्भ् (तु. उभ. स. सेट् शुम्भति-ते) શોભવું

शुम्भ् (भ्वा. प. स. सेट् शुम्भति) શોભવું

शुष्टि स्त्री. (शुष्+रन् वा ङीप्) શુદ્ધ.

शुष्की स्त्री. (शुष्+रन्+ङीप्) શુદ્ધ.

शुष्कम न. (शुष्+क्त) શુદ્ધ.

शुष्म पु (शुष्+क तस्य नेत्वम्) માનુ ઝરણ, કાનોની શુદ્ધ.

शुष्मक पु (शुष्+स्वार्थे कन्) દારૂ વેચનાર-કલાલ.

शुष्मा स्त्री. (शुष्+स्त्रियां टाप्) ઘાણીની શુદ્ધ, દારૂ પીવાનું સ્થળ, દારૂની દુકાન, દારૂ, વેશ્યા, પક્ષિની ઘાયલી કુરણી ભી કમળની શંકઈ.

शुष्मापान न (शुष्मा सुरा पीयतेऽत्र, पा+आधारे ल्युट्) દારૂ પીવાનું સ્થળ, દારૂ પીવો તે.

शुष्मार पु (शुष्मा+अस्त्यर्थे र) દારૂ વેચનાર કલાલ, ઘાંચી.

शुष्मारी स्त्री. (शुष्मार+स्त्रियां जाति. ङीष्) ઘાંચણી.

शुष्माल पु (शुष्मा+अस्त्यर्थे लच्) ઘાંચી.

शुष्माली स्त्री (शुष्माल+स्त्रियां जाति. ङीप्) ઘાંચણી.

शुष्मिका स्त्री. (शुष्मा+कन्+टाप् अत इत्वं) "शुष्मा" शब्द जुओ.

शुष्मिन् पु (शुष्मा+अस्त्यर्थे इनि) ઘાંચી દારૂ વેચનાર.

शुष्मिणी स्त्री. (शुष्मा+इनि+ङीप्) ઘાંચણી દાર

શુભ આચરણવાળુ

शुक्लकर्मन् न (शुक्लं च तत् कर्म च) પવિત્ર કામ, શુદ્ધ કર્મ

शुक्लकुष्ठ न (शुक्लं च तत् कुष्ठं च) ધોળો કોઢ.

शुक्लक्षीरा स्त्री (शुक्लः क्षीरं निर्यासो यस्याः) काकोली વનસ્પતિ

शुक्लता स्त्री (शुक्लस्य भावः, तल्+टाप्) ધોળાપણુ, શુદ્ધતા

शुक्लत्व न (शुक्लस्य भावः, त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शुक्लदुग्ध पु (शुक्लं दुग्धमस्य) શીંગોડુ

शुक्लदुग्ध त्रि (शुक्लं दुग्धं यस्य) ધોળા દુધવાળુ

शुक्लधातु पु (शुक्लश्चासौ धातुश्च) સફેદ ધાતુ, ખડી–ચાક

शुक्लपक्ष पु (शुक्लश्चासौ पक्षश्च) ધોળુ પખવાડીયુ, ધોળી પાખ

"तत्र पक्षावुभौ मासे शुक्लकृष्णौ क्रमेण हि।
चन्द्रवृद्धिकरः शुक्लः कृष्णश्चन्द्रक्षयात्मकः" ॥ ज्योतिस्तत्त्वम्

शुक्लपक्ष त्रि (शुक्लौ पक्षौ यस्य) બગલો પક્ષી

शुक्लपक्षी स्त्री (शुक्लपक्ष+स्त्रियां जाति ङीप्) બગલી પક્ષિણી

शुक्लपुष्प न (शुक्लं च तत् पुष्पं च) ધોળુ ફૂલ

शुक्लपुष्प पु (शुक्लं पुष्पं यस्य) મોગરાનું ઝાડ, એક જાતનુ ઝાડ

शुक्लपुष्प त्रि (,, ,,) ધોળા ફૂલવાળુ

शुक्लपुष्पी स्त्री (शुक्लं पुष्पं यस्याः) સૂરજ ફુલનુ ઝાડ, નાગદન્તી

शुक्लपृष्ठक पु (शुक्लं पृष्ठं यस्य कप्) નગોડનું ઝાડ

शुक्लमूल पु (शुक्लं मूलं यस्य) ધોળુ લસણ

शुक्लयजुस् न (शुक्लं च तत् यजुश्च) "इषेत्वा" ઇત્યાદિ ચાલીસ અધ્યાયનો એક યજુર્વેદ

शुक्लरोहित पु (शुक्लश्च रोहितश्च) ધોળો અને લાલ મિશ્ર રંગ

शुक्लरोहित त्रि (शुक्लश्चासौ रोहितश्च) ધોળા રોહિડાનું ઝાડ

शुक्लरोहित त्रि (शुक्लश्च रोहितश्च) ધોળા–લાલ મિશ્ર રંગનુ

शुक्लला स्त्री (शुक्लं लाति, ला+क+टाप्) उच्चटा નામે વનસ્પતિ

शुक्लवायस पु (शुक्लश्चासौ वायसश्च) ધોળો કાગડો, બગલો

शुक्लवायसी स्त्री (शुक्लवायस+स्त्रिया जाति ङीप्) કાગડી, બગલી

शुक्लवृक्ष पु (शुक्लश्चासौ वृक्षश्च) એક ઝાડ

शुक्लशाल पु (शुक्लश्चासौ शालश्च) પહાડી લીબડો, ધોળા રંગનું ઝાડ

शुक्ला स्त्री (शुक्ल+अर्श आद्यच्+टाप्) સરસ્વતી, સાકર, વિદારી, ધોળી સ્ત્રી, કાકોલી, સ્નુહી વનસ્પતિ

शुक्लाङ्ग त्रि (शुक्लं अङ्गं यस्य) ધોળા અંગવાળુ

शुक्लाङ्ग पु (शुक्लं अङ्गमस्य) ચોપચીની, વનસ્પતિ

शुक्लाङ्गी स्त्री (शुक्लाङ्ग+स्त्रियां ङीप्) શેફાલિકા નામે વનસ્પતિ

शुक्लापाङ्ग पु (शुक्लौ अपाङ्गौ यस्य) મોર પક્ષી
"शुक्लापांगैः सजलनयनैः स्वागतीकृत्य केकाः" मेघदूते

शुक्लापाङ्गी स्त्री (शुक्लापाङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) મોર પક્ષિણી

शुक्लाम्ल न (शुक्लं च तत् अम्लं च) એક જાતનું શાક.

शुक्लार्क पु (शुक्लश्चासौ अर्कश्च) ધોળો આકડો

शुक्लार्म्मन् न એક જાતનો નેત્રરોગ

शुक्लिमन् पु (शुक्लस्य भावः इमनिच्) ધોળો રંગ–ધોળાશ.

शुक्लीकरण न (शुक्ल+च्वि+कृ+ल्युट्) ધોળુ કરવુ તે.

शुक्लीकृत त्रि (शुक्ल+च्वि+कृ+क्त) ધોળુ કરેલું.
"येन शुक्लीकृता हंसाः शुकाश्च हरितीकृताः।
मयूराश्चित्रिता येन स ते वृत्तिं विधास्यति" ॥ सुभाषिते

शुक्लीभवन न (शुक्ल+च्वि+भू+ल्युट्) ધોળુ થવુ

शुक्लीभाव पु (शुक्ल+च्वि+भू+अण्) ધોળા થવુ

शुक्लीभूत त्रि (शुक्ल+च्वि+भू+क्त) ધોળુ થયેલ

शुक्लोपला स्त्री (शुक्लः उपलो यस्याः) સાકર

शुङ्ग पु (शम्+ग तस्य नेत्त्वं नि अत उत्वञ्च) વડ–વૃક્ષ, આમ્રાતક વૃક્ષ, કટક–કાટો

शुङ्गा स्त्री (शुङ्गोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) પીતપાપડાનું ઝાડ, ધાન્ય વગેરેનો કાટો

शुङ्गाकर्मन् न (शुङ्गे वटपल्लवे आ सम्यक् कर्म यत्र) એક જાતનો ગર્ભસંસ્કાર

शुनकचिल्ली स्त्री. (शुनकप्रिया चिल्ली) એક જાતનો શાક.

शुनकी स्त्री (शुनक+स्त्रियां जाति. ङीप्) કુતરી

शुनाशीर पु. (शुनः वायुः सीरः यस्य दुगो) ઇન્દ્ર યુગ્મ.

शुनासीर पु. (शुनः सीरं यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शुनि पु. (शुनति क्षिप्रं गच्छति, शुन्+इन्) કુતરો.

शुनी स्त्री (शुनि+स्त्रियां ङीप्) કુતરી કૈકૂતરીવેલો.

शुनीर पु (शुनी+समूहार्थे र) કુતરીઓના સમૂહ.

शुन्ध् (चु. उभ. सेट् शुन्धयति-ते) શુદ્ધ કરવું ન શુદ્ધ કરવું થવ.

शुन्ध् (भ्वा प. स. सेट् शुन्धति) ઉપર પ્રમાણે.

शुन्ध्यु पु. (शुन्ध+युच् तस्य न अनादेशः) વાયુ.

शुम्भ् (तुदा. प. सक सेट् शुम्भति) હીંસવું, પ્રકાશવું અક. ભાન કરવું સક.

शुन्य न (शुनीनां समूहः यत्) કુતરીનો સમૂહ.

शुन्य त्रि (शुन-दुगो) ખાલી, શૂન્ય, શુન્ય.

शुभ (तुदा. प सेट् शुभति) દીપવું, પ્રકાશવું દીપવું, ન. હિંસા કરવી સ.

शुभ (भ्वा. आ. अ. सेट् शोभते) દીપવું, પ્રકાશવું

शुभ न (शुभ+क) મંગળ, શુભ કલ્યાણ, પદ્માકર એકનામનું નગર.

शुभ पु. (शोभते शुभ्+क) જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ એક યોગ.

शुभ त्रि (शुभ+क) શુભ, ભાગ્યશાળી કલ્યાણવાળું સારું

शुभंयु त्रि (शुभम्+अस्त्यर्थे युस्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शुभकर त्रि (शुभं करोति कृ+अच्) શુભ કરનાર મંગળ કરનાર, કલ્યાણ કરનાર

शुभगन्ध पु. (शुभो गन्धः) સારો ગન્ધ, ઉત્તમ ગન્ધ.

शुभगन्ध त्रि (शुभो गन्धो यस्य) સારા ગન્ધવાળું, ઉત્તમ ગન્ધવાળું

शुभगन्धक न (शुभो गन्धोऽस्य कप्) બોલસમે સુગન્ધી દ્રવ્ય.

शुभगन्धक त्रि („ „) સુગન્ધવાળું ઉત્તમ ગન્ધવાળું

शुभगर्भ पु (शुभ शुभगर्भ गर्भ) સુબ્રાહ્મણાદિ સારો-પુત્ર-ગર્ભ-પુત્ર.

शुभङ्कर त्रि (शुभं करोति कृ+अच्) શુભ કરનાર, કલ્યાણ કરનાર, મંગળ કરનાર.

शुभङ्करी स्त्री. (शुभंकर+ स्त्रियां जाति ङीप्) પાર્વતી.

शुभद पु. (शुभं ददाति, दा+क) પીંપળાનું ઝાડ.

शुभद त्रि (शुभं ददाति, दा+क) મંગળ આપનાર, કલ્યાણ આપનાર.

शुभदन्ती स्त्री. (शुभा दन्ता यस्याः ङीप्) ભાસર્થત-વાળી સ્ત્રી, વાસ્ત્યાંઓના દિગ્ગજની સ્ત્રી હાથણી.

शुभपत्रिका स्त्री (शुभानि पत्राण्यस्याः कप् टाप् अत इत्वं) સાલપાન વનસ્પતિ.

शुभपत्री स्त्री (शुभानि पत्राणि यस्याः ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शुभम् अव्य. (शुभ+अमु) મંગળ કલ્યાણ.

शुभलग्न न (शुभं च तत् लग्नं च) સારું લગ્ન, મંગલિક લગ્ન.

शुभवासन पु. (शुभं वासयति सुगन्ध, वासि+ल्यु) મુખવાસ દ્રવ્ય-પાન સોપારી વિગેરે.

शुभवासन त्रि. (शुभा वासना यस्य) સારી વાસનાવાળું

शुभशील त्रि (शुभं शीलं यस्य) સારા સ્વભાવવાળું ઉત્તમ ચારિત્રવાળું

शुभसूचक त्रि (शुभं सूचयति सूच्+ण्वुल्) સારું સૂચવનાર.

शुभसूचिका स्त्री (शुभसूच्+ण्वुल् अत इत्वं) શુભ સૂચવનારી

शुभसूचन त्रि. (शुभं सूचयति सूच्+ल्यु) સારું સૂચવનાર

शुभसूचनी स्त्री (शुभसूचन+स्त्रियां ङीप्) તે નામે એક દેવી

शुभस्थली स्त्री. (शुभा चासौ स्थली च) યજ્ઞ ભૂમિ સારું સ્થળ

शुभा स्त्री. (शुभ+अच्+टाप्) શોભા કાન્તિ, પ્રકાશ, દેવતા, ખીજડી વિશેષ, ધરસન ઝાડ, પીળી ગોરોચન, પાર્વતીની એક સખી.

शुभाञ्जनी स्त्री એક જાતની વનસ્પતિ.

शुभाङ्ग त्रि (शुभं अङ्गं यस्य) સારા અંગવાળું સુંદર અંગવાળું

વેચનાર, છછુંદર

शुण्डिमूषिका स्त्री (शुण्डिनी मूषिकेव) છછુંદરી

शुण्डी स्त्री (शुण्डाकारोऽस्त्यस्या, अच्+गौरा ङीष्) હાથણી, એક ઝાડ

शुतुद्रि स्त्री તે નામે એક નદી

शुद्ध न (शुध्+क्त) સૈંધવ લવણ, મરી, રૂપુ

शुद्ध त्रि (शुध्+कर्मणि क्त) કેવળ, નિર્દોષ, શુદ્ધ–પવિત્ર, સ્વચ્છ, ધોળુ

शुद्धकोटि स्त्री (शुद्धा चासौ कोटिश्च) ત્રિકોણની સરલ બાજુ, ચતુષ્કોણની સરલ બાજુ, નિર્દોષ પક્ષ

शुद्धजङ्घ पु (शुद्धा जङ्घा यस्य) ગધેડો

शुद्धजङ्घी स्त्री (शुद्धजङ्घ+स्त्रियां ङीष्) ગધેડી

शुद्धता स्त्री (शुद्धस्य भाव, तल्+टाप्) પવિત્રતા, સ્વચ્છતા, ધોળાશ, શુદ્ધપણુ

शुद्धत्व न (शुद्धस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शुद्धदत् त्रि (शुद्धा दन्ता यस्य दतादेश) સ્વચ્છ દાંતવાળુ

शुद्धधी स्त्री (शुद्धा चासौ धीश्च) પવિત્ર બુદ્ધિ

शुद्धधी त्रि (शुद्धा धीर्यस्य) શુદ્ધ બુદ્ધિવાળુ, શુદ્ધ ધ્યાન કરનાર

शुद्धबुद्धि त्रि (शुद्धा बुद्धिर्यस्य) શુદ્ધ બુદ્ધિવાળુ

शुद्धबुद्धि स्त्री (शुद्धा चासौ बुद्धिश्च) પવિત્ર બુદ્ધિ

शुद्धमति त्रि (शुद्धा मतिर्यस्य) શુદ્ધ બુદ્ધિવાળુ

शुद्धमति स्त्री (शुद्धा चासौ मतिश्च) પવિત્ર બુદ્ધિ, શુદ્ધ બુદ્ધિ, ભીમકરાજાની પત્ની–રૂક્મિણીની માતા

शुद्धमति पु ગઈ ઉત્સર્પિણીમા થયેલા ૨૧મા જૈન તીર્થંકર

शुद्धमास न (शुद्ध मांसं यस्य) એક જાતનું પકવ માસ

शुद्धवध पु (शुद्धश्चासौ वधश्च) કેવળ વધ.

शुद्धवल्ली स्त्री (शुद्धा चासौ वल्ली च) ગળો, પવિત્રતા

शुद्धवासस् त्रि (शुद्ध वासो यस्य) પવિત્ર વસ્ત્રવાળુ

शुद्धवासस् न (शुद्ध वास) પવિત્ર વસ્ત્ર

शुद्धा स्त्री (शुद्ध+स्त्रियां टाप्) ફટકડી, કાસડાનું બી, શુદ્ધ સ્ત્રી

शुद्धानुमान न (शुद्ध अनुमान) દોષવિનાનુ અનુમાન

शुद्धान्त पु (शुद्ध निर्दोष अन्त पर्यन्तो यस्य) જનાનખાનુ, જનાનખાનામા રહેલી સ્ત્રી

शुद्धान्त पु (शुद्धस्य शुद्धे वा अन्त) સૂતકનો છેડો–અન્ત

शुद्धान्तपालक पु (शुद्धान्तस्य पालकः) જનાનખાનાનો પહેરેગીર

शुद्धापह्नुति स्त्री (शुद्धा अपह्नुति) તે નામનો એક અર્થાલંકાર

शुद्धि स्त्री (शुद्ध+भावे क्तिन्) પવિત્રતા, સ્વચ્છતા, નિર્દોષપણુ, ધોવુ, સાફ કરવુ, વૈદિકકર્મ યોગ્યતા સંપાદક એક સંસ્કાર, દુર્ગાદેવી.

शुद्धिकन्द पु (शुद्धिफल कन्दः) ધોળો કન્દ, પવિત્ર કન્દ,

शुद्धोदन पु શાક્યમુનિનો પિતા

शुद्धोदनज पु (शुद्धोदनात् जायते, जन्+ड) બૌદ્ધ શાક્ય મુનિ

शुद्धोदनजात पु (शुद्धोदनात् जात) ઉપરનો અર્થ

शुद्धोदनतनय पु (शुद्धोदनस्य तनय.) બૌદ્ધ શાક્ય મુનિ

शुद्धोदनतनुज पु (शुद्धोदनस्य तनुज) ઉપરનો અર્થ.

शुद्धोदनपुत्र पु (शुद्धोदनस्य पुत्र) બૌદ્ધ શાક્ય મુનિ

शुद्धोदनसुत पु (शुद्धोदनस्य सुतः) ઉપરનો અર્થ.

शुद्धोदनसूनु पु (शुद्धोदनस्य सूनु) બૌદ્ધ શાક્ય મુનિ

शुद्धोदनात्मज पु (शुद्धोदनस्य आत्मज) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शुध् (दिवा प अनिट् शुध्यति) પવિત્ર થવુ, શુદ્ધ થવુ, સમાપ્ત થવુ અ, પવિત્રકરવુ, શુદ્ધ કરવુ, સમાપ્ત કરવુ સ

शुन् (तुदा प स सेट् शुनति) જવુ

शुन पु (शुन्+क) કુતરો

शुन शेफ पु॰ (शुन इव शेफोऽस्य अलुक् समा) વિશ્વામિત્રનો શિષ્ય એક મુનિ

शुनक पु (शुन इव कन्) કુતરો, તે નામે એક મુનિ.

शुनकचञ्चुका स्त्री (शुनकस्येव चञ्चु. पत्रे यस्या कप्) એક જાતનો છોડ

अति+दिश्–પોતાના વિષયનો ત્યાગ કરી અન્ય વિષયનો ઉપદેશ કરવો સમાનપણે કહેવું.
अनु+दिश् પાછળથી કહેવું.
अप+दिश्–બહાનું બતાવીને છુપાવવું
वि+अप+दिश्–વ્યવહાર કરવો તે. બહાનું કાઢવું
अभि+दिश्–સંમુખ ઉપદેશ આપવો.
आ+दिश्–આજ્ઞા કરવી, ઉપદેશ કરવો
अनु+आ+दिश्–પાછળથી આજ્ઞા કરવી ઉપદેશ આપવો.
प्रति+आ+दिश्–નિરાકરણ કરવું ખંડન કરવું તિરસ્કાર કરવો.
वि+आ+दिश्–વિશેષ કરી કહેવું
सम्+आ+दिश्–સારી રીતે આજ્ઞા કરવી સારી રીતે કહેવું
उद्+दिश्–સ્વરૂપ કહેવું ઉદ્દેશ બતાવવો તે.
उप+दिश्–ઉપદેશ કરવો, શિખામણ આપવી.
प्रति+उप+दिश्–સામો ઉપદેશ આપવો સામેથી બતાવવું
निर्+दिश्–નિર્દેશ બતાવવો, કહેવું
प्रति+निर्+दिश–પ્રશ્ન અને અનુસરણ બતાવવું
प्रति+दिश्–યોગ્ય બતાવવું, સંમુખ બતાવવું
सम्+दिश्–સંદેશો કહેવો, સારી રીતે કહેવું

दिश् स्त्री. (दिशति ददात्यवकाशम् दिश्+क्विप्) દિશા દક્ષિણ, દશની સંખ્યા દશની સંખ્યાવાળું શ્રી યેન્દ્રિયનો અધિષ્ઠાતા દેવ.

दिशा स्त्री. (दै. प्रा. दिसा) પૂર્વ આદિ દશ દિશા દિશાકુમાર દેવતા, ભવનપતિ દેવની એક જાત, એ નામનું દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

दिश पु. (दिशति दिश्+क) દિવસ.
दिश त्रि (दिशति दिश्+क) દેખાડનાર બતાવનાર.
दिशम् स्त्री (दिश्+कमुल्) દિશા, દશની સંખ્યા.
दिशा स्त्री (दिश्+टाप्) દિશા.
दिशाकुमार पु. (जै. प्रा. दिसाकुमार) એ નામની ભવનપતિ દેવતાની એક જાત.
दिशाकुमारी स्त्री. (जै. प्रा. दिसाकुमारी) દિશાઓની અધિષ્ઠાત્રી ભવનપતિ જાતની દેવી કે જે તીર્થંકરનો જન્મ મહોત્સવ કરવા સૌથી પ્રથમ આવે છે

दिशाकुमारिका स्त्री (जै. प्रा. दिसाकुमारिया दिशाकुमारिका) ઉપર નો અર્થ
दिशागज पु. (दिशाया स्थितो गजः) દિશાનો હાથી, દિગ્ગજ
दिशाचक्षुस् पु. ગરુડનો એક પુત્ર.
दिशादि पु (जै. प्रा. दिसादि दिशादि) દિશા વિદિશાની શરૂઆત જ્યાંથી થાય છે તે મેરુ પર્વત
दिशापाल पु (दिशां पालयति पालि+अण) દિક્પાલ દિક્પાલ
दिशोद्गण्ड पु (दिशःस्यालय इवः शब्द यस्य) દિશાનો અનાદર કરીને રહેનાર.
दिश्य त्रि (दिशि भवम् यत्) દિશામાં થનાર, દિશામાં હોનાર.
दिष्ट त्रि (दिश्+कर्मणि क्त) બતાવેલ કહેલ, ઉપદેશ કરેલ સમજાવેલ.
दिष्ट न. (दिशति इष्टानिष्टं ददाति दिश् बाहुलकात् कर्तरि क्त) ભાગ્ય, નસીબ પ્રારબ્ધ કર્મ
दिष्ट पु (दिशतीति „) કાલ, સમય, વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર
दिष्टा स्त्री. (दिष्ट टाप्) દારૂહળદર.
दिष्टान्त पु (दिष्टस्य भाग्यस्य अन्तोऽत्र) ભાગ્યનો અન્ત–મરણ

यथा— 'दिष्टान्तमाप्स्यति भवानपि पुत्रशोकात्' रघुवंशे

दिष्टि स्त्री. (दिश् भावे क्तिन् बाहुला कर्तरि क्तिन् वा) હર્ષ આનંદ, મંગલ ખુશીની વાત, સારી વાત, આ શબ્દ ભાગ્યયોગે એવો અર્થ થાય, હર્ષ કે ઉત્સવ

यथा—"राजन्नुत्कै दिष्टिदिष्टसमया महात्मनाम्" यज्ञ

दिष्ट्या अव्य (दिशतीति समपरस्यतिवात्, भावे क्तिन् दिष्ट देयत्वं ददातिति दिष्टे हर्षे वा क्तिन् तृतीया) સુખથી, આનન્દથી, હર્ષથી, ખુશીથી, ભાગ્યયોગે દૈવયોગે, કમનસીબ

यथा—"दिष्ट्याथ त्वं कुलीनः परा पुमान् अपवर्गे
दिष्णु त्रि. (ददातीति दा+ष्णु) દાતા
दिह् (देग्धे अदा. उभ. सक. अनिट् देग्धि दिग्धे)

शुभाङ्ग न (शुभं च तत् अङ्गं च) સારૂં-સુંદર અંગ

शुभाचार त्रि (शुभ आचारो यस्य) સારા પવિત્ર આચારવાળું

शुभाचारा स्त्री (शुभ आचारो यस्याः) પાર્વતીની એક સખી, સારા આચારવાળી સ્ત્રી

शुभाञ्जन पु (शुभं अंजनं यस्मात्) સરગવાનું ઝાડ

शुभानन त्रि (शुभं आननं यस्य) સુંદર મુખવાળું

शुभानन न (शुभं च तत् आननं च) સારૂંમુખ

शुभापाङ्गा स्त्री (शुभः अपाङ्गो यस्याः) સુંદર કટાક્ષવાળી સ્ત્રી

शुभाशुभ न (शुभं चाशुभं च) શુભ અને અશુભ

शुभेतर न (शुभादितरं) અશુભ, અમંગલ, ખરાબ

शुभ्र न (शुभ+रक्) અભ્રક, રૂપું, હીરાકસી, સૈન્ધવ-લવણ, ધોળું ચન્દન

शुभ्र पु (शुभ्+रक्) ધોળોરંગ, સ્ફાટિકમણિ

शुभ्र त्रि (शुभ्+रक्) ધોળું, ધોળા રંગનું, ઉજ્વળ

शुभ्रकर पु (शुभ्रं करोति, कृ+अच्) ચન્દ્ર, કપૂર, ધોળો હાથ

शुभ्रकर त्रि (शुभ्राः कराः यस्य) ધોળા કિરણવાળું, ઉજ્વલ કિરણવાળું, ધોળા હાથવાળું

शुभ्रकिरण पु (शुभ्राणि किरणानि यस्य) ધોળા કિરણવાળું, ઉજ્વલ કિરણવાળું

शुभ्रकृत् पु (शुभ्रं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) સાઠ સંવત્સર પૈકી એક વર્ષ

शुभ्रकृत् त्रि (शुभ्रं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ધોળું કરનાર

शुभ्रता स्त्री (शुभ्रस्य भावः, तल्+टाप्) ધોળાશ, ધોળાપણું, ઉજ્વલપણું

शुभ्रत्व न (शुभ्रस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે

शुभ्रदन्ती स्त्री (शुभ्रा दन्ता यस्याः) સારા દાંતવાળી સ્ત્રી, વાયવ્યકોણના દિગ્ગજની સ્ત્રી હાથણી

शुभ्ररश्मि पु (शुभ्रा रश्मयः यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

शुभ्रा स्त्री (शुभ्र+अच्+टाप्) ખાવાનો એક પદાર્થ, ગંગા નદી, સાકર, વંશલોચન, ફટકડી, સ્ફટિકમણિ

शुभ्रांशु पु (शुभ्रा अंशवो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

शुभ्रालु पु (शुभ्रश्चासौ आलुश्च) ધોળો આલુ, મહિષકન્દ વનસ્પતિ

शुम्भि पु (शुभ्+कि) બ્રહ્મદેવ

शुम्भ पु (शुम्भ्+अच्) તે નામનો એક રાક્ષસ

शुम्भ न (,, ,,) દોરી

शुम्भघातिनी स्त्री (शुम्भं हन्ति, हन्+इनि+ङीप् घातादेश) દુર્ગાદેવી

शुम्भपुरी स्त्री (शुम्भस्य पुरी) તે નામનું એક શહેર-શુભલપુર

शुम्भमथिनी स्त्री (शुम्भं मथ्नाति, मथ्+इनि+ङीप्) દુર્ગાદેવી

शुम्भमर्दिनी स्त्री (शुम्भं मृद्नाति, मृद्+णिनि+ङीप्) દુર્ગાદેવી

शुर् (दिवा आ स सेट् शूर्यते) મારવું, થભાવવું

शुल्क् (चु उभ सक सेट् शुल्कयति-ते) બોલવું, છોડવું, મેળવવું, સર્જવું, આપવું, દેવું

शुल्क पु न (शुल्क्+घञ्) જકાત, કર, લગ્નકાલ વિગેરેમાં કન્યાપક્ષવાળા કન્યા આપી વરપક્ષવાળા પાસેથી જે ધન લે છે તે, એક જાતનું સ્ત્રીધન, મૂલ્ય, કિંમત, સંભોગ માટે સ્ત્રીને અપાતું દ્રવ્ય "अशुल्कोपहृतायास्तु पिण्डदावोढुरेव ते" स्मृति

शुल्कस्थान न (शुल्कस्य स्थानम्) જ્યાં જકાત-કર વિગેરે લેવાતું હોય તેવું સ્થલ, જેના ઉપર જકાત લેવાની હોય તે ચીજ

शुल्काध्यक्ष पु (शुल्कस्य अध्यक्षः) દાણ લેનાર અધિકારી

शुल्व् (चु उभ स सेट् शुल्वयति-ते) આપવું, દેવું, માપવું

शुल्व न (शुल्व+अच्) તાંબુ, જળનો સમૂહ, યજ્ઞકર્મ, આચાર, ધર્મ, દોરી

शुल्वा स्त्री (शुल्व+टाप्) દોરી

शुल्वारि पु (शुल्वस्य ताम्रस्य अरिः तस्य जारकत्वात्) ગંધક

शुशुमा स्त्री શુક્રાચાર્યની પત્ની

शुश्रुवस् त्रि (श्रु+क्वसु-द्वित्वम्) સાંભળનાર, શ્રવણ કરનાર

शुश्रू स्त्री મા, માતા

"किमपि शुश्रूषमाणः शुश्रूः" इत्यमरटीका.

शुश्रूषक त्रि (श्रु+सन्+कर्तरि ण्वुल्) सांभळवा इ-च्छनार, सेवा करनार.

शुश्रूषण न (श्रु+सन्+ल्युट् शुश्रू+ल्युट् वा) सांभळवानी इच्छा, सेवा, सेवा करवी.

शुश्रूषणा स्त्री. (श्रु+सन्+युच्+टाप्) ऊपर प्रमाणे.

शुश्रूषत् त्रि (श्रु+सन्+वर्तमाने शतृ) सांभळवा इच्छतुं, सेवतुं, सेवा करतुं.

शुश्रूषा स्त्री (श्रु+सन्+अ+टाप्) सेवा, चाकरी, सांभ-ळवानी इच्छा करवी ते.

'शुश्रूषाऽपि समाहिता मनसा पित्रोर्न सम्पादिता'

भर्तृहरि

शुश्रूषापर त्रि (शुश्रूषा पर.) चाकरी करवामां तत्पर, सांभळवा तत्पर.

शुष् (दिवा० प० अ० अनिट् शुष्यति) सुकाई जवुं, सूकुं थवुं.

शुष पु (शुष्+क) खाडो, दर, छिद्र.

शुषि स्त्री (शुष्+कि) ऊपर प्रमाणे छिद्र.

शुषिर न (शुष्+किरच्) छिद्र, वास वगेरे छिद्र-वाळुं वाद्य.

शुषिर त्रि. (शुषि+अस्त्यर्थे र) छिद्रवाळुं.

शुषिर पु (शुष्+किरच्) ऊंदर, अग्नि विशानुं झाड.

शुषिरा स्त्री (शुषिर+स्त्रियां टाप्) नदी, नली नामे वनस्पति.

शुषिरी स्त्री. (शुषिर+स्त्रियां जाति ङीष्) ऊंदरडी.

शुषिल पु (शुष्+इलच् इत्वम्) वायु.

शुष्क त्रि (शुष्+क तस्य कः निपा) सूकुं, सुकाई गयेलुं.

शुष्क न (शुष्+भावे क) सूकुं थवुं, सुकाई जवुं.

शुष्कता स्त्री. (शुष्कस्य भाव तल्+टाप्) सुकाई-जवापणुं.

शुष्कत्व न. (शुष्कस्य भाव त्व) सुकाईजवापणुं.

शुष्कपत्र न (शुष्कं पत्रं कर्म० शुष्कं च तत् पत्रम् वा) एक जातनुं सूकुं पांदडुं.

शुष्कमांस न. (शुष्कं च तत् मांसम्) सूकुं मांस, मांसनी सुकवणी.

शुष्करेवती स्त्री. ते नामे एक मातृका.

शुष्कलक न (शुष्कं शोषणं लाति ला+क) मांस, सूकुं मांस.

शुष्कवृक्ष पु (शुष्कश्चासौ वृक्ष) सुकाई गयेलुं झाड.

शुष्कवैर न (शुष्कं कारणशून्यं वैरम्) कारण विनानुं वेर.

शुष्कव्रण पु (शुष्कश्चासौ व्रणः) सुकाई गयेलो घाव-व्रण.

शुष्काक्षिपाक पु. एक जातनो आंखनो रोग.

शुष्काङ्ग त्रि (शुष्कमङ्गं यस्य) सूका जेवा अंगवाळुं.

शुष्काङ्ग पु (शुष्कं अङ्गमस्य) धवनुं झाड.

शुष्काङ्ग न. (शुष्कं च तत् अङ्गं च) सुकाई गयेलुं अंग.

शुष्काङ्गी स्त्री (शुष्काङ्ग+स्त्रियां जाति ङीष्) सुकाई गये-ला अंगवाळी स्त्री, घरोळी.

शुष्कार्द्रक न (शुष्कं आर्द्रकम्-कर्म०) सूंठ.

शुष्म न (शुष्+मन् किच्च) तेज, पराक्रम.

शुष्म पु („) सूर्य, आकाशनुं झाड, अग्नि, चित्रक वायु, पक्षी, अग्निनी ज्वाळा.

शुष्मन् न. (शुष्+मनिन्) तेज, शौर्य.

शुष्मन् पु („ „) अग्नि, चित्रक.

शुष्यत् त्रि. (शुष्+वर्तमाने शतृ) सुकातुं.

शूक पु. न (शि+कक् ऊत्व०) तीक्ष्ण अग्र-अणी, शिंग तथा शेरीयाझाडना भेगथी थनार एक जंतु.

शूकक पु (शूके यवाग्रतुषदेशे भवति, शूक+क) वर्ष ऋतु रस.

शूककीट पु (शूकवल्लोमयुक्तः कीटः शा० त०) एक जातनो कीडो-कीट.

शूकज न (शूकस्यायामे जन्+ड) जवखार.

शूकतृण न (शूकयुक्तं तृणम्) एक जातनुं घास.

शूकधान्य न. (शूकयुक्तं धान्यम्) जव विगेरे धान्य.

शूकधान्यज न. (शूकयुक्तं धान्यजातम्) जवखार.

शूकपर्णी स्त्री (शूकस्य पिण्डीव) एक वनस्पति.

शूकर पु. (शू इति शब्दं करोति, शू+कृ-शुक+अस्त्यर्थे र वा) सूवर, डुक्कर.

शूकरकन्द पु (शूकर इव रोमश कन्दोऽस्य) वाराही कंद वनस्पति.

शूकरदंष्ट्रक पु एक जातनो रोग विशेष.

शूकरपादिका स्त्री. (शूकरस्येव पादा यस्याः कप् टाप् इत्व) कोळविश्री नामे वनस्पति.

शूकरमुख न ते नामे એક નરક

शूकराक्रान्ता स्त्री (शूकरेणाक्रम्यते स्म, आ+क्रम्+क्त+टाप्) વગહક્રાન્તા વનસ્પતિ

शूकरी स्त्री (शूकर+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે, ભુંડણી, ડુક્કરની.

शूकरेष्ट पु (शूकरस्य इष्ट) કસેરુ નામે એક કંદ

शूकरेष्ट त्रि (,, ,,) ભુંડને પ્રિય, ડુક્કરને વહાલું

शूकल पु (शूक+ला+क) તોફાની ઘોડો

शूकवत् त्रि (शूक+अस्त्यर्थे वत्) તીક્ષ્ણ અગ્રવાળું, શિખાવાળું, દયાળુ

शूकवती स्त्री (शूक+मतुप्+ङीप्) કવચ વનસ્પતિ, તીક્ષ્ણ અગ્રવાળી, દયાળુ સ્ત્રી, શિખાવાળી

शूकशिम्बा स्त्री (शूकयुक्ता शिम्बा) કવચ વનસ્પતિ

शूकशिम्बि स्त्री (शूकयुक्ता शिम्बि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूकशिम्बी स्त्री (शूकशिम्बि+स्त्रियां वा ङीप्) કવચ વનસ્પતિ

शूका स्त्री (शूकोऽस्त्यस्या, अच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूकापुट पु એક જાતનો મણિ

शूकुल पु માછલું, એક જાતનું માછલું, નાગર મોથ

शूकुली स्त्री (शूकुल+स्त्रियां जाति ङीप्) માછલી, એક જાતની માછલી

शूक्तिपर्ण पु (श्वि+क्तिच् शूति स्फीत पर्ण यस्य) ગરમાળો

शूद्र पु (शुच्+रक् पृषो चस्य द दीर्घश्च) ચોથો વર્ણ—શૂદ્ર

शूद्रता स्त्री (शूद्रस्य भाव तल्+टाप्) શૂદ્રપણું

शूद्रत्व न (शूद्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूद्रधर्म पु (शूद्रस्य धर्म) શૂદ્રનો ધર્મ

शूद्रभिक्षित न (शूद्रात् भिक्षितम्) શૂદ્ર પાસે માગેલી ભિક્ષા

शूद्रभूयिष्ठ त्रि (शूद्रा भूयिष्ठा यत्र) જેમા શૂદ્રની વસ્તિ ઘણી છે તે

शूद्रा स्त्री (शूद्रस्य स्त्री, टाप्) શૂદ્રજાતિની સ્ત્રી

शूद्रान्न न (शूद्रस्य अन्नम्) શૂદ્રનુ અનાજ.

शूद्रापरिणयन न (शूद्राया परिणयनम्) શૂદ્ર સ્ત્રીને પરણવુ તે

शूद्रापुत्र पु (शूद्राया. पुत्र) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીનો પુત્ર

शूद्रापुत्री स्त्री (शूद्राया पुत्री) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીની પુત્રી

शूद्राभार्य पु (शूद्रा भार्या यस्य) જેની સ્ત્રી શૂદ્ર જાતિની હોય તે

शूद्रार्ता स्त्री (शूद्रेण आर्त्ता पीडिता) प्रियङ्गु શબ્દ જુઓ।

शूद्रावेदन न. (शूद्राया आवेदनम्) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીને પરણવુ તે

शूद्रावेदिन् पु (शूद्रा विन्दते, विद्+णिनि) શૂદ્ર સ્ત્રી જાતિ સાથે વિવાહ કરનારો

शूद्रासुत पु (शूद्राया द्विजातिभि ऊढाया सुत) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીનો પુત્ર

शूद्रासुता स्त्री (शूद्राया सुता) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીની પુત્રી

शूद्री स्त्री (शूद्रस्य स्त्री, शूद्र+ङीप्) શૂદ્રની સ્ત્રી

शूना स्त्री (श्वि-अधिकरणे+क्त सम्प्र० दीर्घ) પ્રાણિઓનુ વધસ્થાન, પકડૂભ

शून्य त्रि (शूनायै प्राणिवधाय हितं रहस्यस्थानत्वात् यत्) અસમ્પૂર્ણતા, ઓછુ, તુચ્છ, સૂનુ

"पञ्च शूना गृहस्थस्य चूल्ली पेषण्युपस्कर ।
कण्डनी चोदकुम्भश्च वध्यते यास्तु वाहयन्" ॥ मनु

शून्य न (शूनायै प्राणिवधाय हित यत्) નિર્જન સ્થળ, આકાશ, પોલાણુ, અનુસ્વાર, મીંડુ, શુન્ય, અભાવ

शून्यगेह न (शून्य च तत् गेहं च) ખાલી ઘર, ધણી વિનાનું ઘર

शून्यता स्त्री (शून्यस्य भाव तल्+टाप्) શુન્યપણુ, સૂનાપણુ, આકાશપણુ, નિર્જન

शून्यत्व न (शून्यस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शून्यमध्य पु (शून्यमाकाशो मध्ये यस्य) નડ ઘાસ

शून्यवादिन् पु (शून्यमभावमात्र सर्वकारणतया वदति, वद्+णिनि) બૌદ્ધ, નાસ્તિક

"विसृष्टे शुश्रूषत शुश्रू" मल्लिनाथे.

शुश्रूषक त्रि. (श्रु+सन्+कर्तरि ण्वुल्) सांभळवा इ-च्छनार, सेवक, सेवनार.

शुश्रूषण न. (श्रु+सन्+ल्युट् शुश्रु+ल्युट् वा) सांभळवा इच्छवुं, सेववुं, सेवा करवी.

शुश्रूषणा स्त्री. (श्रु+सन्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे.

शुश्रूषत् त्रि. (श्रु+सन्+वर्तमाने शतृ) सांभळवा इच्छतुं, सेवतुं, सेवा करतुं.

शुश्रूषा स्त्री. (श्रु+सन्+अ+टाप्) सेवा, चाकरी, सांभळवानी इच्छा, कहेवुं ते.

शुश्रूषयाऽपि समाहितं मनसा विनोर्यं व्यवसितम्"

भर्तृहरि

शुश्रूषापर त्रि. (शुश्रूषया परः) चाकरी करवामां तत्पर, सांभळवा तैयार.

शुष् (दिवा० प० अ० अनिट् शुष्यति) सुकाई जवुं, सूकुं थवुं.

शुष पुं. (शुष्+क) खाडो, दर, छिद्र.

शुषि स्त्री. (शुष्+कि) पोलाण, खाडो, छिद्र.

शुषिर न. (शुष्+किरच्) छिद्र, वांसळी विगेरे छिद्र-वाळुं वाद्य.

शुषिर त्रि. (शुषि+अस्त्यर्थे र) छिद्रवाळुं.

शुषिर पुं. (शुष्+किरच्) उंदर, अग्नि, लविंगनुं झाड.

शुषिरा स्त्री. (शुषिर+स्त्रियां टाप्) नदी, नली नामे गन्धद्रव्य.

शुषिरी स्त्री. (शुषिर+स्त्रियां जाति ङीष्) उंदरडी.

शुषिल पुं. (शुष्+इलच्) वायु.

शुष्क त्रि. (शुष्+क्त तस्य कः नत्वम्) सूकुं, सुकाई गयेलुं.

शुष्क न. (शुष्+भावे क्त) सूकुं थवुं, सुकाई जवुं.

शुष्कता स्त्री. (शुष्कस्य भावः तल्+टाप्) सुकाये-लापणुं.

शुष्कत्व न. (शुष्कस्य भावः त्व) सुकायेलापणुं.

शुष्कफल न. (शुष्कं फलं यस्य शुष्कं च तत् फलं च वा) मेवो, सूकुं फळ.

शुष्कमांस न. (शुष्कं च तत् मांसं च) सूकुं मांस, मांसनी भाजली.

शुष्करेवती स्त्री. ते नामे एक मातृका.

शुष्कल न. (शुष्कं कोमलं जाति कल+क) मांस, सूकुं मांस.

शुष्कवृक्ष पुं. (शुष्कश्चासौ वृक्षः) सुकायेलुं झाड.

शुष्कवैर न. (शुष्कं निष्कारणं वैरम्) कारण विनानुं वेर.

शुष्कव्रण पुं. (शुष्कश्चासौ व्रणः) सुकायेलो घाव-घा.

शुष्काक्षिपाक पुं. एक जातनो आंखनो रोग.

शुष्काङ्गा त्रि. (शुष्कमङ्गं यस्य) सूकां अंगवाळुं.

शुष्काङ्ग पुं. (शुष्कं अङ्गमस्य) धवडो.

शुष्काग्र न. (शुष्कं च तत् अग्रं च) सुकायेलुं अग्र.

शुष्काङ्गी स्त्री. (शुष्काङ्ग+स्त्रियां जाति ङीष्) सुकायेला अंगवाळी स्त्री, घरोळी.

शुष्कार्द्रक न. (शुष्कं आर्द्रकम्-कर्म०) सूंठ.

शुष्म न. (शुष्+मन् किच्च) तेज, पराक्रम.

शुष्म पुं. (,,) सूर्य, आकडानुं झाड, अग्नि, चित्रक, वायु, पक्षी, अग्निनी ज्वाळा.

शुष्मन् न. (शुष्+मनिन्) तेज, शौर्य.

शुष्मन् पुं. (,, ,,) अग्नि, चित्रक.

शुष्यत् त्रि. (शुष्+वर्तमाने शतृ) सुकातुं.

शूक पुं. न. (श्वि+कक् सम्प्र.) तीक्ष्ण अग्र-अणी, शिखा, दया, झेरी पांखवाळो जेथी डंखनार एक जन्तु.

शूकक पुं. (शूकैः अकम्पुमैरेः कायति कै+क) नवो काम रस.

शूककीट पुं. (शूकवल्लोमयुक्तः कीटः श. त.) एक जातनो झेरी कीडो.

शूकज न. (शूकात्मानाग, जन्+ड) अनाज.

शूकतृण न. (शूकयुक्तं तृणम्) एक जातनुं घास.

शूकधान्य न. (शूकयुक्तं धान्यम्) जव विगेरे धान्य.

शूकपाक्य न. (शूकयुक्तं पाकयोग्यम्) जवखार.

शूकशिम्बी स्त्री. (शूकयुक्ता शिम्बी) कौंच वनस्पति.

शूकर पुं. (शू इति अव्यक्तं शब्दं करोति, कृ+अच्- शुक+अस्त्यर्थे र वा) भूंड, डुक्कर.

शूकरकन्द पुं. (शूकर इव रावको कन्दोऽस्य) वाराही कंद वनस्पति.

शूकरदंष्ट्रक पुं. एक जातनो रोग गूमडो.

शूकरपादिका स्त्री. (शूकरस्येव पादा मूलान्यस्याः) कोलशिंबी नामे वनस्पति.

शूकरमुख न ते नामे એક નરક

शूकराक्रान्ता स्त्री (शूकरेणाक्रम्यते स्म, आ+क्रम्+क्त+टाप्) વરાહક્રાન્તા વનસ્પતિ

शूकरी स्त्री (शूकर+स्त्रिया जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે, ભુંડણી, ડુક્કરી.

शूकरेष्ट पु (शूकरस्य इष्ट) કશેરુ નામે એક કન્દ

शूकरेष्ट त्रि (,, ,,) ભુંડને પ્રિય, ડુક્કરને વહાલું

शूकल पु (शूक+ला+क) તોફાની ઘોડો

शूकवत् त्रि (शूक+अस्त्यर्थे वत्) તીક્ષ્ણ અગ્રવાળુ, શિખાવાળુ, દયાળુ

शूकवती स्त्री (शूक+मतुप्+ङीप्) કવચ વનસ્પતિ, તીક્ષ્ણ અગ્રવાળી, દયાળુ સ્ત્રી, શિખાવાળી

शूकशिम्बा स्त्री (शूकयुक्ता शिम्बा) કવચ વનસ્પતિ

शूकशिम्बि स्त्री (शूकयुक्ता शिम्बि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूकशिम्बी स्त्री (शूकशिम्बि+स्त्रियां वा ङीप्) કવચ વનસ્પતિ

शूका स्त्री (शूकोऽस्त्यस्या , अच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूकापृष्ट पु એક જાતનો મણિ

शूकुल पु માછલું, એક જાતનું માછલું, નાગર મોથ

शूकुली स्त्री (शूकुल+स्त्रिया जाति ङीप्) માછલી, એક જાતની માછલી

शूक्तिपर्ण पु (श्वि+क्तिच् शूति स्फीत पर्ण यस्य) ગરમાળો

शूद्र पु (शुच्+रक् पृषो चस्य द दीर्घश्च) ચોથોવર્ણ–શૂદ્ર

शूद्रता स्त्री (शूद्रस्य भाव तल्+टाप्) શૂદ્રપણું

शूद्रत्व न (शूद्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शूद्रधर्म पु (शूद्रस्य धर्म) શૂદ્રનો ધર્મ

शूद्रभिक्षित न (शूद्रात् भिक्षितम्) શૂદ્ર પાસે માગેલી ભિક્ષા

शूद्रभूयिष्ठ त्रि (शूद्रा भूयिष्ठा यत्र) જેમા શૂદ્રની વસ્તિ ઘણી છે તે

शूद्रा स्त्री (शूद्रस्य स्त्री, टाप्) શૂદ્રજાતિની સ્ત્રી

शूद्रान्न न (शूद्रस्य अन्नम्) શૂદ્રનુ અનાજ.

शूद्रापरिणयन न (शूद्राया परिणयनम्) શૂદ્ર સ્ત્રીને પરણવુ તે

शूद्रापुत्र पु (शूद्राया. पुत्र) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીનો પુત્ર

शूद्रापुत्री स्त्री (शूद्राया पुत्री) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીની પુત્રી

शूद्राभार्य पु (शूद्रा भार्या यस्य) જેની સ્ત્રી શૂદ્ર જાતિની હોય તે

शूद्रार्ता स्त्री (शूद्रेण आर्त्ता पीडिता) પ્રિયઙ્ગુ શબ્દ જુઓ।

शूद्रावेदन न (शूद्राया आवेदनम्) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીને પરણવુ તે

शूद्रावेदिन् पु (शूद्रा विन्दते, विद्+णिनि) શૂદ્ર સ્ત્રી જાતિ સાથે વિવાહ કરનારો

शूद्रासुत पु (शूद्राया द्विजातिभि ऊढाया सुत) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રીનો પુત્ર

शूद्रासुता (स्त्री (शूद्राया सुता) શૂદ્ર જાતિનીસ્ત્રીની પુત્રી

शूद्री स्त्री (शूद्रस्य स्त्री, शूद्र+ङीप्) શૂદ્રની સ્ત્રી

शूना स्त्री (श्वि–अधिकरणे+क्त सम्प्र० दीर्घ) પ્રાણિઓનુ વધસ્થાન, પડઘીભ

शून्य त्रि (शूनायै प्राणिवधाय हित रहस्यस्थानत्वात् यत्) અસમ્પૂર્ણતા, ઓછુ, તુચ્છ, સૂનુ

"पञ्च शूना गृहस्थस्य चूल्ली पेषण्युपस्कर ।
कण्डनी चोदकुम्भश्च बध्यते यास्तु वाहयन्" ॥ मनु

शून्य न (शूनायै प्राणिवधाय हित यत्) નિર્જન સ્થળ, આકાશ, પોલાણ, અનુસ્વાર, મીંડુ, શુન્ય, અભાવ

शून्यगेह न (शून्य च तत् गेहं च) ખાલી ઘર, ધણી વિનાનું ઘર

शून्यता स्त्री (शून्यस्य भाव तल+टाप्) શુન્યપણુ, સૂનાપણુ, આકાશપણુ, નિર્જન

शून्यत्व न (शून्यस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

शून्यमध्य पु (शून्यमाकाशो मध्ये यस्य) નડ ઘાસ

शून्यवादिन् पु (शून्यमभावमात्र सर्वकारणतया वदति, वद्+णिनि) બૌદ્ધ, નાસ્તિક

शून्यस्थान न. (शून्यं च तत् स्थानं च) એકાન્ત નિર્જનસ્થાન.

शून्यहस्त त्रि. (शून्यौ हस्तौ यस्य) ખાલીહાથવાળું.

शून्या स्त्री. (शून्यमन्तरमस्याः अच्+टाप्) નળી ભુંગળી. મહાકાળીની વનસ્પતિ.

शूयमान त्रि. (श्वि+यक्+शानच्) વધતું જતું, સૂજી જતું.

शूर् (दिवा. आ. स. सेट् शूर्यते) હિંસા કરવી. સ્થિર થવું.

शूर् (चु. उभ. स. सेट् शूरयति-ते) પરાક્રમ કરવું.

शूर पु. (शूर्+अच्) વીર, પરાક્રમી વસુદેવ, યાદવ વંશ ભાવકનું નામ સિંહ, સૂઅર, કૂકડો, ચિત્રક વૃક્ષ, સાગનું ઝાડ, મસૂરધાન્ય.

शूरण पु. (शूर्+ल्यु) સૂરણ નામે એક કંદ, શ્યોના ઝાડ.

शूरता स्त्री. (शूरस्य भावः तल्+टाप्) વીરપણું, પરાક્રમીપણું.

शूरत्व न. (शूरस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शूरदेव पु. આવતી ઉત્સર્પિણીમાં પહેલા જિન તીર્થંકર.

शूरसेन पु. (शूरा सेना यत्र यस्य वा) એક દેશનું નામ, તે નામનો એક રાજા.

शूरसेनज पु. (शूरसेनजनपदे, जन्+ड) શૂરસેનનો પુત્ર કંસરાજા.

शूरी स्त्री. (शूर+स्त्रियां जातौ ङीष्) સિંહણ, સૂઅરની કૂકડી.

शूर्प् (चु. उभ. स. सेट् शूर्पयति-ते) માપવું.

शूर्प पु. (शूर्प्यते धान्यादिकमनेन शूर्प्+अच्) સૂપડું.

शूर्पक पु. તે નામનો એક દૈત્ય.

शूर्पकर्ण पु. (शूर्पे इव कर्णौ यस्य) ગણપતિ, હાથી.

शूर्पकर्णी स्त्री. (शूर्पकर्ण+स्त्रियां जातौ ङीष्) હાથણી.

शूर्पणखा स्त्री. (शूर्पे इव नखाः यस्याः णत्वं वा ङीप्) તે નામની રાવણની બહેન.

शूर्पणखी स्त्री. (शूर्पणखा+ङीप् बहुलम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शूर्पनिष्पाव पु. ધાન્યનું સૂપડું. એક સૂપડું-ધાન્યનું એક સૂપડાનું માપ.

शूर्पपर्णी स्त्री. (शूर्पं इव पर्णमस्याः ङीष्) જંગલી મગ.

शूर्पवात पु. (शूर्पस्य वातः) સૂપડાનો પવન.

शूर्पश्रुति पु. (शूर्पे इव श्रुती यस्य) ગણપતિ, હાથી.

शूर्म पु. (शृणु शृणोति मस्तेन वा शृणोति यस्य वा) લોઢાની પ્રતિમા સુવર, સોનાની એરણ.

शूर्मि स्त्री. (शृणु शृणोति यस्य) લોઢા વગેરેની પ્રતિમા.

शूल् (भ्वा. प. अ. सेट् शूलति) રોગી થવું.

शूल पु. न. (शूल्+क) શૂળનો રોગ ત્રિશૂળ, શૂળી. ભાલો પીડા દુઃખ પ્રયુ. જિનમાં માંસ શેકવાનો લોખંડી સળીઓ.

शूलक पु. (शूल+स्वार्थे कन्) ઉપરના અર્થ દુર્ગ ઘોડો.

शूलग्रन्थि पु. (शूलस्य ग्रन्थिरस्य) એક જાતની ઘોખડ.

शूलधातन न. (शूलं घातयति, हन्+णिच्+ल्यु) મંડૂર લોઢાનું ખરણ.

शूलघ्न पु. (शूलं हन्ति हन्+टक्) તુંબરુ વૃક્ષ.

शूलद्विष् पु. (शूलस्य द्विट्) હીંગ.

शूलधन्वन् पु. (शूलं धनुरस्य धनुष् अनङ्) શિવ.

शूलधर पु. (शूलं धारयति धारि+अच्-हस्व) શિવ.

शूलधरा स्त्री. (शूलधर+स्त्रियां टाप्) દુર્ગાદેવી.

शूलधारिणी स्त्री. (शूलं धारयति धारि+णिनि+ङीप्) દુર્ગાદેવી.

शूलधारिन् पु. (शूलं धरति, धृ+णिनि) શિવ, મહાદેવ.

शूलधृक् पु. (शूलं धरति धृ+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शूलधृत् स्त्री. („) દુર્ગાદેવી.

शूलभृत् स्त्री. (शूलं बिभर्ति पैशाचम् भृ+क्विप्) દુર્ગાદેવી.

शूलधृक् पु. („) શિવ, મહાદેવ.

शूलनाशन न. (शूलं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) સંચળ, પુષ્કરમૂળ.

शूलनाशन पु. („) હીંગ.

शूलपर्णी स्त्री. (शूलमिव पत्रं यस्याः ङीप्) એક જાતનું ઘાસ.

शूलपाणि पु. (शूलं पाणौ यस्य) શિવ.

शूलभृत् पु (शूलं बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक् च) शिव
शूलभृत् स्त्री (,, ,,) दुर्गादेवी
शूलशत्रु पु (शूलस्य तदाख्यरोगस्य शत्रु) એરંડાનું ઝાડ
शूलहन्त्री स्त्री (शूलं रोगं हन्ति, हन्+तृच्+ङीप्) અજમોદ
शूलहृत् पु (शूलं रोगं हरति, हृ+क्विप् तुक् च) હિંગ
शूला स्त्री (शूलं तदाकारोऽस्त्यस्य शूलं स्वर्योजनविशेष-तयाऽस्त्यस्या वा अच्+टाप्) શૂળી, વેશ્યા
शूलाकृत त्रि (शूलेन विद्धा कृत पक्वम्, शूल+डाच्+कृ+क्त) લોખંડી શળીયા ઉપર પકવેલ માંસ વિગેરે
शूलाग्र न (शूलाया अग्रम्) શળીનો અગ્ર ભાગ
शूलिक त्रि (शूलं पाकसाधनत्वेनास्त्यस्य ठन्) લોખંડી શળીયા ઉપર પકવેલ માંસ વિગેરે, શૂળવાળું
शूलिक पु (शूल+ठन्) સસલો
शूलिकी स्त्री (शूलिक+स्त्रियां जाति० ङीप्) સસલી
शूलिन पु (शूलमस्त्यस्य इनि) શિવ, સસલો
शूलिन् त्रि (शूल+अस्त्यर्थे इनि) શૂળના રોગવાળું, ત્રિશૂળ ધારણ કરનાર
शूलिन पु (शूलं तदाकारं फलमस्त्यस्य इनन्) ભાડીર વૃક્ષ
शूलिनी स्त्री (शूल+अस्त्यर्थे इन्+ङीप्) દુર્ગાદેવી, સસલી
शूली स्त्री (शूलं पत्राकारे अस्त्यस्य अच्+गौरा०ङीप्) એક જાતનું ઘાસ
शूलोत्खा स्त्री (शूलं रोगभेदमुत्खनति उद्+खन्+ड+टाप्) મોમરાજી વનસ્પતિ
शूल्य त्रि (शूलेन संस्कृतम्, शूल+यत्) સળીયા ઉપર પકવેલું માંસ વિગેરે
शूष् (भ्वा पर सक सेट् शूषति) પ્રસવવું, જણવું
शृकाल पु (शृगाल+पृषो० गस्य क) શિયાળ
शृकाली स्त्री (शृकाल+स्त्रियां जाति० ङीप्) શિયાળણી
शृगाल पु (असृज लाति, ला+क पृषो०) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, તે નામનો એક દૈત્ય, વાસુદેવ, ખલ, બીકણ, નિષ્ઠુર, નિર્દય, કઠોર
शृगालकण्टक पु (शृगालस्तद्दन्त इव कण्टको यस्य) એક જાતની વનસ્પતિ
शृगालकोलि पु (शृगाल इव कण्टकित कोलि) એક જાતના બોરનું ઝાડ
शृगालघण्टी स्त्री (शृगाल इव कण्टकिनी घण्टी) એક જાતનો છોડવો
शृगालजम्बु स्त्री (शृगालप्रिया जम्बुरिव) એક જાતની વનસ્પતિ
शृगालविन्ना स्त्री (शृगालैर्विद्यते, विद्+क्त तस्य न +टाप्) પૃશ્નિપર્ણી વનસ્પતિ
शृगालवृन्ता स्त्री ઉપરનો અર્થ
शृगालिका स्त्री (शृगालस्य भार्या, ङीप् स्वार्थे कप्+टाप्) શિયાળની સ્ત્રી
शृगालिका स्त्री (शृगाल+वन् टाप् अत इत्व) ભયથી પલાયન કરવું તે
शृगाली स्त्री (शृगालस्तत् पलायन सादृश्येनास्त्यस्य अच्+ङीप्) શિયાળણી, કોકિલાક્ષ, વિદારી વનસ્પતિ
शृङ्खल पु (शृङ्गात् प्राधान्यात् खल्यतेऽनेन पृषो०) નિગડ, બેડી, સાંકળ, લોખંડી પાદબંધન, કંદોરો, કેડે બાંધવાનો પટો, કમરપટો
शृङ्खलक पु (शृङ्खल इव कायति, कै+क) ઉંટ, शृङ्खल શબ્દ જુઓ
शृङ्खलकी स्त्री (शृङ्खलक+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઉંટડી
शृङ्खला स्त्री (शृङ्खल+स्त्रियां टाप्) નિગડ, બેડી, સાંકળ, લોખંડી પાદબંધન, કંદોરો, કેડે બાંધવાનો પટો, કમરપટો
शृङ्खलित त्रि (शृङ्खला जाताऽस्य इतच्) સાંકળથી બાંધેલું, બેડી જડેલું, કેદ કરેલું
शृङ्खली स्त्री (शृङ्खल तदाकारोऽस्त्यस्या अच्+गौरा० ङीप्) કોકિલાક્ષ વૃક્ષ, કેડે બાંધવાનો પટો, કમરપટો
शृङ्ग न (शृ+गन् पृषो० मुम् ह्रस्वश्च) શિખર, પ્રભુતા, ચિન્હ, જલક્રીડામાટેનું યંત્ર, પીચકારી, પશુ વિગેરેનું શીંગડું, ઉત્કર્ષ, ઉંચું, તીક્ષ્ણ, કમળ, રણશીંગ, કામની અધિકતા, આદુ
"अद्रेः शृङ्गं हरति पवनः किंस्विदित्युन्मुखीभिः" मेघदूते
शृङ्ग पु (शृ+गन्+मुम् च) તે નામનો એક મુનિ, એક જાતનું ઝાડ
शृङ्गक पु (शृङ्गमिव कायति, कै+क) જીવકવૃક્ષ

शृङ्गक न (शृङ्ग+स्वार्थे कन्) पर्वतनी टोच, आदु
शृङ्गकन्द न (शृङ्गमिव कन्दोऽस्य) शिंगोडुं
शृङ्गकन्दक न (शृङ्गकन्द+स्वार्थे कन्) शिंगोडुं
शृङ्गज न. (शृङ्गे जायते, जन्+ड) अगरचंदन.
शृङ्गज पु. शिंगडामांथी नीकळेलुं तीर वगेरे अस्त्र
शृङ्गज त्रि (शृङ्गाज्जायते, जन्+ड) शींगडामांथी थनार.
शृङ्गधूम पु (शृङ्ग धूमः धूमस्य अस्य) शेवाळिवृक्ष.
शृङ्गधूमी स्त्री (शृङ्गधूम+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) शेवाळी.
शृङ्गनाम्नी स्त्री. (शृङ्ग इति नाम यस्याः ङीप्) वन-स्पति काकडाशींगी
शृङ्गमूल न. (शृङ्गमिव मूलं यस्य) शींगोडुं.
शृङ्गमोहिन् पु (शृङ्गं कामोद्रेकं मोहयति मुह्+णिच्+णिनि) चंपानुं झाड
शृङ्गरुहा स्त्री. (शृङ्गं रुहाग्रस्थानं रोहति रुह्+क+टाप्) मरडाशींगी
शृङ्गवत् पु (शृङ्गं प्रशस्तं शृङ्गमस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) ते नामनो एक सीमा पर्वत.
शृङ्गवत् त्रि (शृङ्ग+मत्वर्थे मतुप् मस्य वः) शिंगड-वाळुं शींगडावाळुं
शृङ्गवेर न (शृङ्गमिव वेरमङ्गमस्य) आदु, सूंठ, साम्य भिन्न सुंठनुं शहेर.
शृङ्गवेरक न. (शृङ्गवेर+स्वार्थे क) आदु
शृङ्गवेराभमूलक पु. (शृङ्गवेरेण आभा तुल्यं मूलमस्य कप्) एवा शब्द जुओ।
शृङ्गाट पु. (शृङ्गं प्राधान्यमटति, अट्+अण्) ज्यां चार रस्ता भेगा थाय छे तेवो चोक, उत्तरमां आवेलो एक पर्वत शींगोडानुं झाड इत्यादि
शृङ्गाटक न. (शृङ्गाटस्य फलं अण्) शींगोडुं
शृङ्गाटक न (शृङ्गाट+स्वार्थे कन्) शींगोडुं.
शृङ्गाटक पु. ( ) शृङ्गाट शब्द पु जुओ।
शृङ्गार पु (शृङ्गं कामोद्रेकमृच्छति अनेन, ऋ+अण्) साहित्य प्रसिद्ध एक रस शृङ्गार, अलंकार, हाथीनो शणगार, पुरुषनी स्त्रीमां अने स्त्रीनी पुरुषमां समागमनी इच्छा, मैथुन.

शृङ्ग हि मन्मथोद्भेदस्तदागमनहेतुकः।
उत्तमप्रकृतिप्रायो रसः शृङ्गार इष्यते ॥ साहित्यदर्पणे

शृङ्गार न. (शृङ्ग+ऋ+अण्) लवींग, सिन्दूर चूर्ण, काळु अगर
शृङ्गारक न (शृङ्गार+स्वार्थे कन्) सिंदूर.
शृङ्गारभूषण न. (शृङ्गारे सर्वं भूषणम्) सिन्दूर.
शृङ्गारयोनि पु (शृङ्गारयोनिर्यस्य) कामदेव.
शृङ्गाररस पु. (शृङ्गारस्य रसः) साहित्य प्रसिद्ध रस.
शृङ्गारसहाय पु. (शृङ्गारे सहायः) शृंगारमां सहायक.
शृङ्गारसहायक पु. (शृङ्गारसहाय+स्वार्थे क) उपलो अर्थ
शृङ्गारित त्रि. (शृङ्गार+तार इतच्) शणगारेल, सिन्दूरथी रंगेल
शृङ्गारिन् पु (शृङ्गारोऽस्त्यस्य इनि) सोपारी-तथी आवेल
शृङ्गारिन् त्रि (शृङ्गार+अस्त्यर्थे इन्) शणगारवाळा सारा वेषवाळुं
शृङ्गाह्वा स्त्री. (शृङ्ग इति आह्वा यस्याः) शींगडु
शृङ्गि स्त्री (शृङ्ग+इन्) एक जातनी माछली.
शृङ्गिक न (शृङ्गस्तदाकारोऽस्त्यस्य ठन्) एक जातनुं झेर.
शृङ्गिका स्त्री. (शृङ्ग+कन्+टाप्) अतिविषनी कळी
शृङ्गिण पु (शृङ्ग+इनच्) घेटो, बैल, सांढ.
शृङ्गिणी स्त्री. (शृङ्ग+इनच्+ङीप्) गाय, भेंस, बकरी, मोगरानो वेलो मालकांकणी
शृङ्गिन् पु. (शृङ्ग+अस्त्यर्थे इन्) पर्वत, वृक्ष, ते नामे एक कुलाचल पर्वत, ते नामे एक मुनि, हाथी, घेटो, सांढ.
शृङ्गिन् त्रि (शृङ्ग+अस्त्यर्थे इन्) शिंगडावाळुं अग्र भागवाळुं शिखरवाळुं.
शृङ्गी स्त्री. (शृङ्ग+अच्+ङीप्) एक जातनी माछली, अतिविषनी कळी, ऋषभ औषधि, काकडाशींगी सोनानुं झाड, सोनानुं झाड, झेर, स्त्रीनाआभारे सोनुं
शृङ्गीकनक न (शृङ्गि+कै वा कनक ङीप् शृङ्गी अलंकारस्वर्णं कनकम्) स्त्रीना भारे सोनुं
शृणि स्त्री. (शृणाति मर्मस्थानं, शॄ+निक् ह्रस्व कित् इति) अंकुश
शृण्वत् त्रि. (श्रु+कर्तरि शतृ) सांभळतुं

शृत त्रि (श्र+क्त) पकव, रांधेल, उकाळेल पाणी विगेरे

शृत पु. (,, ,,) उकाळो, क्वाथ

शृध् (भ्वा आ अ सेट् शर्धते) पादवुं

शृध् (भ्वा उभ स सेट् शर्धति-ते) कापवुं, छेदवुं

शृध् (चु. उभ स सेट् शर्धयति-ते) ग्रहण करवुं

शृधु पु (शृध्+बाहुल्कात् कु) बुद्धि, अपान, गुदा

शृधु त्रि (,, ,, ,,) निंदवा योग्य, खराब

शॄ (क्र्या प स सेट् शृणाति) हिंसा करवी, मार मारवुं

शेखर पु (शिखि-गर्तौ+बाहु० अरन्) शिखा, चोटली, मस्तकमां रहेली माळा, तोरो, श्रावणा अंग रूप एक ध्रुव

शेखरित त्रि (शेखर+इतच्) शिखावाळु, तोरावाळु, चोटलीवाळु

शेखरी स्त्री (शिख्+अरन्+ङीप्) वंदा नामे वनस्पति

शेखरीकरण न (शेखर+च्वि+कृ+ल्युट्) शेखररूप करवु

शेखरीकृत त्रि (शेखर+च्वि+कृ+क्त) शेखररूप करेल

शेखरीभवन न (शेखर+च्वि+भू+ल्युट्) शेखररूप थवु

शेखरीभूत त्रि (शेखर+च्वि+भू+क्त) शेखररूप थयेल

शेणवी स्त्री बुद्धि, अक्कल

शेणा स्त्री उपरनो अर्थ

शेप पु (शी+बाहुल्कात् प) पुरुषनुं चिन्ह-लोडो

शेप त्रि (शी+पन्) शयन करनार, सुनार

शेपस् पु (शेते रेत पातानन्तर, शी+पुट्+उणा० असुन्) पुरुषनुं चिन्ह-लोडो

शेपाल पु (शी+वालन् बाहुल्कात् वकारस्य प) शेवाळ

शेफ पु न (शी+फन्) पुरुष चिन्ह-शिश्न

शेफ त्रि (शी+फन्) शयन करनार, सुनार

शेफस् न (शी+असि फुक् च) पुरुष चिन्ह-लोडो

शेफालि स्त्री (शेरते इति शेफा शयनशालिनस्तादृशा अलयो भृङ्गा यत्र) नगोड वनस्पति

शेफालिका स्त्री (शेफालि+स्वार्थे क+टाप्) नगोड वनस्पति

"शेफालिका कटूष्णा च तिक्ता रूक्षा च वातहृत्"
राजनिघण्टौ

शेफाली स्त्री (शेफालि+स्त्रियां+ङीप्) उपरनो अर्थ

शेमुषी स्त्री (शी-विच् शे मोहस्त मुष्णाति, मुष्+क +ङीप्) बुद्धि, अक्कल

"शेमुषी कार्यरूपा" श्रीभाष्ये.

शेल् (भ्वा प स सेट् शेलति) जवु, चालवु

शेलु पु (शेलतीति, शेलू-गतौ+उ) बहुवार वृक्ष

शेव पु (शुक्रपाते सति शेते, शी+वन्) शेप पु जुओ, सर्प

शेव त्रि (शी+वन्) उन्नत, उंचु

शेवधि पु (शेव सुख धीयतेऽस्मिन्, धा+क+इ) नव प्रकारना निधि-भंडार

शेवल न (शी+विच् तथाभूत सन् वलते, वल्+अच्) शेवाळ

शेवाल न (शेते-विच् शे सन् वलते, वल्+संज्ञायां कर्त्तरि घञ्) उपर प्रमाणे अर्थ

शेवाला स्त्री (शेवाल+टाप्) आकाशभारी वनस्पति.

शेष पु (शेषति सर्पति, शिष्-हिंसायां+अच्) शेषनाग, बळराम, बाकी, हाथी, भगवाननी काळमूर्ति, मरण

"वहति भुवनश्रेणीं शेष फणा फलकस्थिताम्" भर्तृहरि

शेष त्रि (शिष्+अच्) उपयुक्तथी इतर वस्तु

शेषकाल पु (शेषश्चासौ कालश्च) मरणकाल, बाकीनो समय

शेषभाग पु (शेषश्चासौ भागश्च) बाकीनो भाग

शेषभुज् त्रि (शेष भुङ्क्ते, भुज+क्विप्) बाकी रहेलुं खानार, एठु खानार

शेषभोजन न (शेषस्य भोजनम्) छांडेलु खावु ते, बाकी रहेलु खावु

शेषरात्रि स्त्री (शेष रात्रेः एकदेशि स०) रात्रिनो बाकीनो भाग

शेषशयन पु (शेष अनन्त शयनं यस्य) नारायण

शेषशायिन् पु (शेष+शी+णिनि) नारायण

शैक्ष त्रि (शिक्षामधीते, वेत्ति वा शिक्षा+अण्) शिक्षा ग्रन्थने भणनार के जाणनार

शैखरिक पु (शिखरे प्रायेण भवतीति, शिखर+ठञ्) अघाडो वनस्पति

शैखरेय पु (शिखर भव, शिखर+ढञ्) वनस्पति अघाडो

शैघ्र्य न. (शीघ्रस्य भावः ष्यञ्) ઉતાવળ, અતિ વેગ.
शैत्य न. (शीतस्य भावः ष्यञ्) શીતળપણું.
शैथिल्य न. (शिथिल+भावे ष्यञ्) શિથિલપણું ઢીલાપણું, અલ્પ પ્રયોગ.
शैनेय पु. (शिनेर्गोत्रापत्यं शिनि+ढक्) સાત્યકિ નામે યાદવ.
शैब्य पु. કૃષ્ણનો ઘોડો, શિબિ ગોત્રનો એક રાજા.
शैब्या स्त्री. કૃષ્ણની તે નામની એક નાયિકા, રાજા દ્યુમત્સેનની પત્ની સત્યવાનની માતા.
शैरीष पु. (शिरीष+अण्) એક જાતનું ઝાડ, [illegible] ઔષધી.
शैरेयक पु. (शिरा+ढक्) કુરંટનો છોડ.
शैर्षच्छेदिक त्रि. (शीर्षच्छेदमर्हति, ठञ्) માથું કાપવા લાયક વધ કરવા યોગ્ય.
शैल न. (शिलाया जातम् शिला+अण्) શિલાજીત, એક જાતનું સુગન્ધિ દ્રવ્ય તથા તેલ.
शैल पु. (शिलाः सन्त्यस्मिन् अण्) પર્વત.
शैले शैले न माणिक्यं मौक्तिकं न गजे गजे।
साधवो नहि सर्वत्र चन्दनं न वने वने ॥ चाणक्ये
शैलक त्रि. (शिलया इदं शिला+अण्) શિલાનું, શિલા સમ્બન્ધી, પથરાનું.
शैलगन्ध न. (शैलस्य गन्धो यत्र) એક જાતનું ચન્દન.
शैलगर्भा स्त्री. (शैले गर्भे यस्याः) જ્યોતિષ્મતી વેલ, માંસી એક જાતના પીળા ગભાર,
शैलज न. (शैले पर्वते जायते जन्+ड) એક જાતનું સુગન્ધી દ્રવ્ય.
शैलजा स्त्री. (जन्+ड+टाप्) ગજપીપર, [illegible], પાર્વતી, સૈંહલી, [illegible], ગંગા.
शैलदुहितृ स्त्री. (शैलस्य दुहिता) પાર્વતી, ગંગા.
शैलधन्वन् पु. (शैलमयं धनुरस्य बहुव्री समासान्तः) મહાદેવ.
शैलधर पु. (धरस्य धारकत्व अच्) શ્રીકૃષ્ણ.
शैलनाथ पु. (शैलानां नाथ इव) હિમાલય પર્વત.
शैलनिर्यास पु. (शैल निर्यासः) શિલાજીત.
शैलपति पु. (शैलानां पतिरिव) હિમાલય પર્વત.
शैलपत्र पु. (शैलमिव दृढानि पत्राणि यस्य) બીલીનું ઝાડ.
शैलपुत्र पु. (शैलस्य पुत्रः) મૈનાક પર્વત.
शैलपुत्री स्त्री. (शैलस्य पुत्री) પાર્વતી.
शैलभित्ति पु. (शैलं भिनत्ति भिद्+क्विप्) પથ્થર ફોડવાનું ટાંકણું.
शैलरन्ध्र पु. (शैलस्य रन्ध्र इव) પર્વતની ગુફા.
शैलराज पु. (शैलानां राजा टच्) હિમાલય પર્વત.
शैलराजदुहितृ स्त्री. (शैलराजस्य दुहिता) પાર્વતી, ગંગા.
शैलराजपुत्र पु. („ पुत्र) મૈનાક પર્વત.
शैलराजपुत्री स्त्री. („ पुत्री) પાર્વતી.
शैलराजसुत पु. („ सुत) મૈનાક પર્વત.
शैलराजसुता स्त्री. („ सुता) દુર્ગા, પાર્વતી.
शैलराजात्मज पु. (आत्मज) મૈનાક પર્વત.
शैलराजात्मजा स्त्री. („ आत्मजा) દુર્ગા, પાર્વતી.
शैलबीज पु. (शैल बीज अस्य) ભિલામાનું ઝાડ.
शैलविकार न. (शैलस्य विकारः) પર્વતનો [illegible].
शैलशिबिर न. (शैलानां शिबिरमिव) સમુદ્ર.
शैलशृङ्ग न. (शैलस्य शृङ्गम्) પર્વતનું શિખર.
शैलसम्भव पु. (शैले सम्भवति सम्+भू+अच्) શિલાજીત.
शैलसार न. पु. (शैलस्य सार इव) શિલાજીત.
शैलसुत पु. (शैलस्य सुतः) મૈનાક પર્વત.
शैलसुता स्त्री. (शैलस्य सुता) પાર્વતી, ગંગા.
शैलाग्र न. (शैलस्य अग्रम्) પર્વતનું શિખર.
शैलाख्य न. (शिलायाः आख्या आ+ख्या+क) શિલાજીત.
शैलाट पु. (शैलं पर्वतमटति अट्+अच्) સિંહ, કિરાત–ભીલ–પહાડી માણસ ધોળા વર્ણનો મણિ, યતિ, પૂજારી.
शैलाटी स्त्री. (शैलाट+स्त्रियां जातौ ङीष्) સિંહણ, ભીલડી.
शैलात्मज पु. (शैलस्य आत्मजः) મૈનાક પર્વત.
शैलात्मजा स्त्री. (शैलस्य आत्मजा) દુર્ગા, પાર્વતી.
शैलादि पु. (शिलादस्यापत्यम्, इञ्) શિવનો પાર્ષદ–નંદી.
शैलालिन् पु. न. (शिलालिना मुनिना प्रोक्तं नटसूत्रमधीते णिनि) નટ.
शैलिक्य त्रि. (कीर्तिं शैलिक्यमस्य [illegible]) પાખંડી ઢોંગી ધૂર્ત.
शैली स्त्री. (शीलमेव स्वार्थे ष्यञ् ङीप् यलोपः) આચિ-

दीवुं, आपवुं, बोलवुं, વધારવું, જણાવવું, એક કરવું

दी (...) ક્ષય પામવો, નાશ પામવો, ક્ષીણ થવું, કમ થવું, ઓછું થવું

दी स्त्री (दी+क्तिन्) क्षय, नाश

दीक्ष् (...) મુંડન કરવું-કરાવવું, દીક્ષા લેવી-આપવી, યજ્ઞ કરવો, નિયમ વ્રતનો આદેશ કરવો, મંત્રોપદેશ લેવો

दीक्षण न. (दीक्ष्+भावे ल्युट्) दीक्षा, ...

दीक्षणीय न (...) ...

दीक्षणीयेष्टि स्त्री (...) ... ઇષ્ટિ થાય છે ..., નૈમિત્તિક ઇષ્ટિ ... એક ઇષ્ટિ

दीक्षा स्त्री (दीक्ष् भाव ...) નિયમ, ..., ઉપનયન-જનોઇનો સંસ્કાર, મંત્ર વગેરેનો ઉપદેશ, યજ્ઞ નિમિત્તે નિયમ, જપ હોમ વિગેરેનો આરંભ, અમુક ધર્મ ઉપદેશ લેવો તે, ...

यथा—"... ।
... ॥
गौतमीयतन्त्रे

दीक्षागुरु पु (...) મંત્રાદિનો ઉપદેશ કરનાર ગુરૂ, ધર્મગુરૂ

दीक्षान्त पु (...) યજ્ઞની સમાપ્તિ નિમિત્તે અવભૃથ સ્નાનરૂપ યજ્ઞ

दीक्षापति पु (दीक्षाया पतिः पालकः) દીક્ષા પાલક સોમ

दीक्षापाल पु (दीक्षाया पालः सोम) ઉપરનો અર્થ

दीक्षापालक पु (दीक्षाया पालक ...) દીક્ષાપાલક સોમ

दीक्षायूप पु न (दीक्षार्थ यूपम्) યજ્ઞાદિ દીક્ષાના અંગરૂપ પશુ વિગેરે બાંધવાનો કાષ્ટસ્તંભ

दीक्षित त्रि (दीक्ष् ... क्त ...) દીક્ષા જેણે લીધી હોય તે, મંત્રાદિ દીક્ષાને પામેલું, ..., નિયમવાળું, આગ્નિહોત્ર..., યજ્ઞાદિ દીક્ષાવાળું

दीक्षित पु (...) ... એક આચાર્ય, વિદ્યાર્થી, શિષ્ય

यथा—"... "

दीक्षितृ त्रि (...) દીક્ષા આપનાર, દીક્ષા આપનાર ધર્મગુરુ, ગુરૂ

दीक्षितायनी स्त्री (...) ... એક આચાર્યની પત્ની.

दीति स्त्री (दीप्+क्तिन् ...) દીપ્તિ, કાન્તિ

दीद् त्रि (...) નાશ કરવું, નાશ કરેલું

दीदि त्रि (...) દીપ્તિમાન, પ્રકાશમાન, તેજસ્વી, કાંતિમાન

दीदिवि पु (...) સ્વર્ગ, બૃહસ્પતિ, ગુરાચાર્ય, ભક્ષ્ય, ...

दीदिवि न पु (...) અન્ન, અનાજ

दीदिवि त्रि (...) વારંવાર અત્યન્ત પ્રકાશ, પ્રકાશ કરનાર, અતિશય પ્રકાશમાન.

दीधिति स्त्री (... दीधी+क्तिन् ...) કિરણ, આંગળી, આંગળી, પ્રભાવ, કાન્તિ

दीधितिकृत् पु (दीधिति+कृ+क्विप् तुक्) ચિન્તામણિ ગ્રન્થનો ટીકાકાર એક પણ્ડિત-રઘુનાથ શિરોમણિ

दीधितिमत् पु (दीधिति ... मतुप्) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

दीधी (... दीधीते) દીપ્તિ કરવી, દીપવું, પ્રકાશવું

दीन त्रि (दीयते स्म दी+क्त तस्य न) ગરીબ, કંગાલ, દુઃખી, ભય પામેલું

दीन न (दी+क्त तस्य न) તગરનું ફૂલ, પુષ્પ

दीनकम् अव्य (दीन+कन्) ગરીબીથી, કંગાલીથી, દુઃખીપણાથી.

शैत्य न. (शीतस्य भावः ष्यञ्) शीतळता, ठंड, हेम.
शैघ्र्य न (शीघ्रस्य भावः ष्यञ्) शीघ्रपणुं.
शैथिल्य न (शिथिल+भावे ष्यञ्) शिथिलपणुं, ढीलापणुं, आळस प्रमाद.
शैनेय पु. (शिनेर्गोत्रापत्यं शिनि+ढक्) सात्यकि नामे यादव.
शैब्य पु. कृष्णनो घोडो. शिबि देशना एक राजा.
शैब्या स्त्री. शिबि देशना राजानी कन्या, राजा हरिश्चन्द्रनी पत्नी रोहिताश्वनी माता.
शैरीष पु. (शिरीष+अण्) एक जातनुं झाड-सरसडो शिरीष.
शैरीषक पु. (शिरीष+ठक्) शिरीषना वन.
शैलूषवृत्तिक त्रि. (शैलूषस्य वृत्तिः, ठन्) भाड भवैया वगेरे नाच करवा योग्य.
शैल न. (शिलाया इदम् शिला+अण्) शिलाजित, एक जातनुं सुगन्धि द्रव्य, तज रस.
शैल पु (शिला अस्त्यस्मिन् अण्) पर्वत.
शैले शैले न माणिक्यं मौक्तिकं न गजे गजे ।
साधवो नहि सर्वत्र चन्दनं न वने वने ॥ इत्युक्ते
शैल त्रि (शिलाया इदं, शिला+अण्) शिलानुं, शिला संबंधी, पत्थरनुं.
शैलगन्ध न (शैलस्य गन्धो यत्र) एक जातनुं चंदन.
शैलगर्भा स्त्री (शैल गर्भे यस्याः) ओरपर्णी वगेरे घास एक जातनो पीळो पत्थर.
शैलज न (शैले पर्वते जायते, जन्+ड) एक जातनुं सुगन्धी द्रव्य.
शैलजा स्त्री (जन्+ड+टाप्) गजपीपर, सिंहली, पार्वती, दैत्यो वगेरे सुंठो, वगेरे.
शैलदुहितृ स्त्री (शैलस्य दुहिता) पार्वती, गंगा.
शैलधन्वन् पु. (शैलवद् दृढं धनुरस्य यस्यासौ धन्वाऽस्याः) महादेव.
शैलधर पु (शैलस्य गोवर्धनस्य धरः) श्रीकृष्ण.
शैलनाथ पु. (शैलानां नाथ इव) हिमालय पर्वत.
शैलनिर्यास पु. (शैल निर्यासः) शिलाजित.
शैलपति पु (शैलानां पतिरिव) हिमालय पर्वत.
शैलपत्र पु (शैलमिव दृढानि पत्राणि यस्य) बिल्वनुं झाड.
शैलपुत्र पु. (शैलस्य पुत्रः) मैनाक पर्वत.
शैलपुत्री स्त्री (शैलस्य पुत्री) पार्वती.
शैलभित्ति पु (शैलं भिनत्ति भिद्+क्विप्) पथरो भांगवानुं टांकणुं.
शैलराज पु. (शैलानां राजा टच्) पर्वतनो राजा.
शैलराज पु (शैलानां राजा इव टच्) हिमालय पर्वत.
शैलराजदुहितृ स्त्री (शैलराजस्य दुहिता) पार्वती, गंगा.
शैलराजपुत्र पु („ पुत्र) मैनाक पर्वत.
शैलराजपुत्री स्त्री. (पुत्री) पार्वती.
शैलराजसुत पु. („ सुतः) मैनाक पर्वत.
शैलराजसुता स्त्री. (सुता) दुर्गा, पार्वती.
शैलराजात्मज पु („ आत्मज) मैनाक पर्वत.
शैलराजात्मजा स्त्री (आत्मजा) दुर्गा पार्वती.
शैलवीज पु (शैल बीजं यस्य) भिलामानुं झाड.
शैलशिखर न (शैलस्य शिखरम्) पर्वतनो टोच.
शैलशिबिर न (शैलानां शिबिरमिव) समुद्र.
शैलशृङ्ग न (शैलस्य शृङ्गम्) पर्वतनुं शिखर.
शैलसम्भव पु. (शैले सम्भवति सम्+भू+अच्) शिलाजित.
शैलसार न. पु. (शैलस्य सार इव) शिलाजित.
शैलसुत पु (शैलस्य सुतः) मैनाक पर्वत.
शैलसुता स्त्री (शैलस्य सुता) पार्वती, गंगा.
शैलाग्र न. (शैलस्य अग्रम्) पर्वतनुं शिखर.
शैलाख्य न. (शिलायां आख्या आ+ख्या+क) शिलाजित.
शैलाट पु (शैले पर्वतादौ, अट्+अच्) सिंह, किरात-भील-पहाडी माणस पीळा वर्णनो स्फटिक, चंदन वगेरे.
शैलाटी स्त्री (शैलाट+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) सिंहण, भीलडी
शैलात्मज पु (शैलस्य आत्मजः) मैनाक पर्वत
शैलात्मजा स्त्री (शैलस्य आत्मजा) दुर्गा, पार्वती
शैलाधिप पु (शिलाधराणामधिप, हृ) शिवनो पाषभर-नदी
शैलालिन् पु. न. (शिलालिना मुनिना प्रोक्तं नट सूत्रमधीयते णिनि) नट.
शैलिक्य त्रि. (शील शीलस्याध्ययनम् अत्र शीलिन स्वार्थे ष्यञ्) पाखंडी ढोंगी धूर्त.
शैली स्त्री. (शीलमेव स्वार्थे ष्यञ् ङीप् बाहुलक) रीति

न्य, रीत, वर्तणुक, संकेत, भेद, व्याकरण सूत्रनुं संक्षिप्त विवरण

शैलुक पुं एक जातनुं झाड

शैलूष पुं (शिलूषस्यापत्यं अण्) बीलीनुं झाड, नट, ठग, संगीतमां ताल आपनार माणुस, गवैयो

शैलूषिक पुं (शैलूष तद्वृत्तिमन्वेष्टा ठक्) नटवानो उपरी, मुख्य नट

शैलूषिकी स्त्री (शैलूषिक+स्त्रियां जाति० ङीप्) मुख्य नटनी स्त्री, मुख्य नटी

शैलेन्द्र पुं (शैल इन्द्र इव) हिमालय पर्वत

शैलेन्द्रज पुं (शैलेन्द्राज्जायते, जन्+ड) मैनाक नामनो पर्वत

शैलेन्द्रजा स्त्री (शैलेन्द्राज्जायते, जन्+ड+टाप्) पार्वती, गंगा

शैलेन्द्रतनय पुं (शैलेन्द्रस्य तनय) मैनाक पर्वत

शैलेन्द्रतनया स्त्री (,, तनया) पार्वती, गंगा

शैलेन्द्रसुत पुं (,, सुत) मैनाक पर्वत

शैलेन्द्रसुता स्त्री (,, सुता) पार्वती, गंगा

शैलेन्द्रस्थ पुं (शैलेन्द्रे हिमालये तिष्ठति, स्था+क) भूर्जवृक्ष-भोजपत्रनुं झाड

शैलेन्द्रात्मज पुं (शैलेन्द्रस्य आत्मज) मैनाक पर्वत

शैलेन्द्रात्मजा स्त्री (,, आत्मजा) पार्वती, गंगा

शैलेय न (शिलायां भव, शिला+ढक्) एक जातनुं सुगन्धि द्रव्य

शैलेय त्रि (शिलायां भव शिलाया इद वा ढक्) शिलामां होनार-थनार, पर्वत सरखुं, शिलानुं, शिला संबन्धी

शैलेय पुं (शिला+ढक्) सिंह, भमरो

शैलेयी स्त्री (शैलेय+स्त्रियां जाति० ङीप्) पार्वती, गंगा, भमरी, सिंहण

शैलेश पुं (शैलानां ईश) हिमालय पर्वत

शैलेशज पुं (शैलेशाज्जायते, जन्+ड) मैनाक पर्वत

शैलेशजा स्त्री (,, ,, ,, +टाप्) पार्वती, गंगा

शैलेशसुता स्त्री (शैलेशस्य सुता) पार्वती, गंगा

शैलेशात्मज स्त्री (,, आत्मज) मैनाक पर्वत

शैलेशात्मजा स्त्री (,, आत्मजा) पार्वती, गंगा

शैलोद्भवा स्त्री (शैले उद्भवो यस्या) उपरनो अर्थ, क्षुद्रपाषाणभेद वृक्ष,

शैल्य न पत्थर जेवुं कठीण थवुं

शैव न (शिवमधिकृत्य कृतो ग्रंथ, शिव+अण्) शिवपुराण-वेदव्यास कृत एक पुराण

शैव न (शिव+अण्) शेवाळ, आर्द्रा नक्षत्र

शैव त्रि (शिवस्येद अण्) शिवनुं, शिव संबन्धी

शैव त्रि (शिवो देवताऽस्य अण्) शिवनो भक्त, शिव जेनो देव छे ते

शैव पुं (शिव+अण्) धतूरो, एक जातनो आचार

शैवल पुं (शीङ्+वलच्) शेवाळ

"सरसिजमनुविद्धं शैवलेनाऽपि रम्यं।
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति" ॥ शाकुन्तले

शैवल न (शी+वलच्) पद्मकाष्ठ

शैवलिनी स्त्री (शैवल+इनि+ङीप्) नदी

शैवाल पुं (शी+वालच्) शेवाळ

शैवालक पुं (शैवाल+स्वार्थे कप्) उपरनो अर्थ

शैव्य पुं (शिवेर्गोत्रापत्यं ञ्य) शिबि गोत्रनो एक राजा, घोडो, कृष्णनो एक घोडो

शैशव न (शिशोर्भाव शिशु+अण्) बाळकपणुं, बाल्यावस्था

शैशिर न (शिशिर+स्वार्थे अण्) शिशिर ऋतु

शैशिर त्रि (शिशिरस्येद, अण्) शिशिर ऋतुनुं, शिशिर ऋतु संबन्धी

"प्राय शैशिर एप सप्रति मरुत्कान्तासु कान्तायते" भर्तृहरि

शैशिरी स्त्री (शैशिर+स्त्रियां जाति० ङीप्) काळी चकली

शैष पुं शिशिरऋतु

शैष्योपाध्यायिका स्त्री (शिष्योपाध्याययो कर्म वुञ्+टाप्) शिष्य अने उपाध्यायनुं कर्म-शिष्यने भणाववानुं काम

शो (दिवा प सक० अनिट् श्यति) तीक्ष्ण करवुं, पातळुं करवुं

शोक पुं (शुच्+घञ्) शोक, दीलगीरि, अफसोस.

"विसृज्य सशरं चाप शोकसविग्नमानस " श्रीमद्भग०गी०

शोकचर्चा स्त्री (शोकस्य चर्चा) शोक करवो ते

शोकज्वर पुं (शोकस्य ज्वर) शोकनो ताव

शोकच्छिद् त्रि (शोक छिनत्ति, छिद्+क्विप्) शोकने

ચ્ય, રીત, વર્તણુક, સંકેત, ભેદ, વ્યાકરણ સૂત્રનું સંક્ષિપ્ત વિવરણ

शैलुक પુ એક જાતનું ઝાડ

शैलूप પુ (शिलूपस्यापत्य अण्) બીલીનું ઝાડ, નટ, ઠગ, સંગીતમા તાલ આપનાર માણુસ, ગવયો

शैलूपिक પુ (शैलूप तद्वृत्तिमन्वेष्टा ठक्) નટવાનો ઉપરી, મુખ્ય નટ

शैलूपिकी સ્ત્રી (शैलूपिक+स्त्रियां जाति० ङीप्) મુખ્ય નટની સ્ત્રી, મુખ્ય નટી

शैलेन्द्र પુ (शैल इन्द्र इव) હિમાલય પર્વત

शैलेन्द्रज પુ (शैलेन्द्राज्जायते, जन्+ड) મૈનાક નામનો પર્વત

शैलेन्द्रजा સ્ત્રી (शैलेन्द्राज्जायत, जन्+ड+टाप्) પાર્વતી, ગંગા

शैलेन्द्रतनय પુ (शैलेन्द्रस्य तनय) મૈનાક પર્વત

शैलेन्द्रतनया સ્ત્રી (,, तनया) પાર્વતી, ગંગા

शैलेन्द्रसुत પુ (,, सुत) મૈનાક પર્વત

शैलेन्द्रसुता સ્ત્રી (,, सुता) પાર્વતી, ગંગા

शैलेन्द्रस्थ પુ (शैलेन्द्रे हिमालये तिष्ठति, स्था+क) ભૂર્જવૃક્ષ-ભોજપત્રનુ ઝાડ

शैलेन्द्रात्मज પુ (शैलेन्द्रस्य आत्मज) મૈનાક પર્વત

शैलेन्द्रात्मजा સ્ત્રી (,, आत्मजा) પાર્વતી, ગંગા

शैलेय ન (शिलायां भव, शिला+ढक्) એક જાતનું સુગન્ધિ દ્રવ્ય

शैलेय ત્રિ (शिलायां भव शिलाया इद वा ढक्) શિલામા હોનાર-થનાર, પર્વત સરખુ, શિલાનુ, શિલા સંબન્ધી

शैलेय પુ (शिला+ढक्) સિંહ, ભમરો

शैलेयी સ્ત્રી (शैलेय+स्त्रियां जाति० ङीप्) પાર્વતી, ગંગા, ભમરી, સિંહણુ

शैलेश પુ (शैलानां ईश) હિમાલય પર્વત

शैलेशज પુ (शैलेशाज्जायते, जन्+ड) મૈનાક પર્વત

शैलेशजा સ્ત્રી (,, ,, ,, +टाप्) પાર્વતી, ગંગા

शैलेशसुता સ્ત્રી (शैलेशस्य सुता) પાર્વતી, ગંગા

शैलेशात्मज સ્ત્રી (,, आत्मज) મૈનાક પર્વત

शैलेशात्मजा સ્ત્રી (,, आत्मजा) પાર્વતી, ગંગા

शैलोद्भवा સ્ત્રી (शैले उद्भवो यस्या) ઉપરનો અર્થ, ક્ષુદ્રપાષાણભેદ વૃક્ષ,

शैल्य ન પત્થર જેવુ કઠીણુ થવુ

शैव ન (शिवमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ, शिव+अण्) શિવ-પુરાણુ-વેદવ્યાસ કૃત એક પુરાણુ

शैव ન (शिव+अण्) સેવાળ, આર્દ્રા નક્ષત્ર

शैव ત્રિ (शिवस्येद अण्) શિવનુ, શિવ સંબન્ધી.

शैव ત્રિ (शिवो देवताऽस्य अण्) શિવનો ભક્ત, શિવ જેનો દેવ છે તે

शैव પુ (शिव+अण्) ધતૂરો, એક જાતનો આચાર

शैवल પુ (शी+वलच्) શેવાળ

"सरसिजमनुविद्ध शैवलेनाऽपि रम्य।
मलिनमपि हिमांशो' लक्ष्म लक्ष्मीं तनोतु" ॥ शाकुन्तले

शैवल ન (शी+वलच्) પદ્મકાષ્ઠ

शैवलिनी સ્ત્રી (शैवल+इनि+ङीप्) નદી

शैवाल પુ (शी+वालञ्) શેવાળ

शैवालक પુ (शैवाल+स्वार्थे कप्) ઉપરનો અર્થ

शैव्य પુ (शिबेर्गोत्रापत्य ञ्य) શિબિ ગોત્રનો એક રાજા, ઘોડો, કૃષ્ણુનો એક ઘોડો

शैशव ન (शिशोर्भाव शिशु+अण्) બાળકપણુ, બાલ્યાવસ્થા

शैशिर ન (शिशिर+स्वार्थे अण्) શિશિર ઋતુ

शैशिर ત્રિ (शिशिरस्येद, अण्) શિશિર ઋતુનુ, શિશિર ઋતુ સંબન્ધી

"प्राय शैशिर एप सप्रति मरुत्कान्तासु कान्तायते" भर्तृहरि

शैशिरी સ્ત્રી (शैशिर+स्त्रियां जाति० ङीप्) કાળી ચકલી

शैष પુ શિશિરઋતુ

शैष्योपाध्यायिका સ્ત્રી (शिष्योपाध्याययो कर्म वुञ्+टाप्) શિષ્ય અને ઉપાધ્યાયનુ કર્મ-શિષ્યને ભણાવવાનુ કામ

शो (दिवा प सक० अनिट् श्यति) તીક્ષ્ણુ કરવુ, પાતળુ કરવુ

शोक પુ (शुच्+घञ्) શોક, દીલગીરિ, અફસોસ.

"विसृज्य सशर चाप शोकसविग्नमानस" श्रीमद्भग०गी०

शोकचर्चा સ્ત્રી (शोकस्य चर्चा) શોક કરવો તે

शोकज्वर પુ (शोकस्य ज्वर) શોકનો તાવ.

शोकच्छिद् ત્રિ (शोकं छिनत्ति, छिद्+क्विप्) શોકને

શોકનાર—નાશ કરનાર.

शोकच्छेदक त्रि (शोक+छिद्+कर्तरि ण्वुल्) શોકનો નાશ કરનાર.

शोकच्छेदन न. (शोकस्य च्छेदनम्) શોકનો નાશ કરવો.

शोकताप पु. અતિશય શોક.

शोकनाश पु. (शोक नाशयति नश्+णिच्+अण् यद्वा शोकनाश+अच्) અતિશય શોક, શોકનો નાશ કરવો તે.

शोकनाशन त्रि (शोक नाशयति, नश्+णिच्+ल्युट्) શોકનો નાશ કરનાર.

शोकमद पु. (शोकस्य मदः) શોકનો નાશ.

शोकमूर्च्छित त्रि. (शोकेन मूर्च्छितः) શોકવડે મૂર્છા પામેલું.

शोकवत् त्रि (शोक+अस्त्यर्थे मतुप्) શોકવાળું.

शोकहारिन् त्रि. (शोकं हरति, हृ+णिनि) શોકનો નાશ કરનાર.

शोकहारी स्त्री. (शोकं हरति हृ+अण्+ङीप्) વનબર્બરિકા નામે વનસ્પતિ.

शोकाकुल त्रि (शोकेन आकुलः) શોકથી વ્યાકુળ.

शोकाग्नि पु (शोकरूपोऽग्निः शोकस्य अग्निर्वा) શોકરૂપ અગ્નિ, શોકનો અગ્નિ.

शोकावेश पु. (शोकस्य आवेशः शोकरूपोऽग्निरावेशो वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

शोकापनुद् पु. (शोकमपनुदति, नुद्+क्विप्) શોક મટાડનાર શોક દૂર કરનાર.

शोकारि पु. (शोकस्य अरिरिव) કદમ્બનું ઝાડ.

शोकोद्भव त्रि (शोकादुद्भवो यस्य) શોકથી ઉત્પન્ન થનાર.

शोचन न (शुच्+भावे ल्युट्) શોક દિલગીરી.

शोचक त्रि (शुच्+ण्वुल्) શોક કરનાર દિલગીરી કરનાર.

शोचनीय त्रि (शोचितुं योग्य शुच्+अनीयर्) શોક કરવા યોગ્ય, અફસોસ કરવા લાયક દુઃખ ભરેલું અધમ, ભીખારૂ, કંગાલ.

शोचि पु. (शुच्+इन्) કિરણ, તેજ કાન્તિ.

शोचित त्रि (शुच्+क्त) શોક કરેલું.

शोचितव्य त्रि. (शुच्+कर्मणि तव्यत्) શોક કરવા લાયક ચિન્તા કરવા લાયક.

शोचिष्केश पु. (शोचींषि केशा इव यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

शोचिस् न. (शुच्यत्यनेन शुच्+करणे इसि) પ્રભા, કાન્તિ, તેજ.

शोच्य त्रि (शुच्+ण्यत्) શોક કરવા લાયક દયા લાયક યોગ્ય, તુચ્છ.

शोच्यत्व त्रि. (शोच्य+भावे त्व) શોચવાનો ભાવ.

शौटीर्य न (शुटीरस्य भावः ष्यञ्) ગીરવપણું, ગીરવ શોય ગર્વ.

शोठ त्रि (शुठ्—आलस्ये कर्मणि वा अच्) મૂર્ખ આળસુ, ઠુચ્ચો, ઠગ, નીચ.

शोड पु. (शुड्+अच्) કબૂતર પક્ષી.

शोढी स्त्री. (शोढ+स्त्रियां जातौ ङीप्) કબૂતરી.

शोण् (भ्वा. प. सेट् शोणति) અનુરક્ત થવું રંગવું.

शोण न (शोणति, शोण्+अच्) લોહી સિંદૂર.

शोण पु (शोण्—कर्त्रे+अच्) લાલ રંગ, તે નામનો એક નદ, અગ્નિ ચિત્રાનું ઝાડ, સોનાક ઝાડ, મગળ ગ્રહ, એક જાતનું લાલ શેરડી.

शोण त्रि (शोण्+अच्) રાતું, લાલ.

शोणक पु. (शोण इव कायति शोण+कै+क) એક જાતનું ઝાડ.

शोणझिण्टिका स्त्री. (शोणा रक्तवर्णा झिण्टिका) લાલ ઝિંઝોટી.

शोणझिण्टी स्त्री. (शोणा रक्तवर्णा झिण्टी) લાલ ઝિંઝોટીનું ઝાડ.

शोणपत्र त्रि (शोणं पत्रं यस्य) લાલ પાંદડાવાળું.

शोणपद्म पु (शोणं पद्ममस्य) રાતી સાટોડીવનસ્પતિ.

शोणपुष्पक पु. (शोणं पुष्पमस्य कप्) કેસર ઝાડ.

शोणपुष्पक त्रि. (शोणं पुष्पं यस्य कप्) લાલ ફૂલવાળું.

शोणपुष्पी स्त्री. (शोणवत् पुष्पं अस्याः ङीप्) એક જાતનું ઝાડ સિંદૂરપુષ્પી વનસ્પતિ.

शोणपर्णिनी स्त्री (शोणा पर्णी कर्णिनी च) પીળું સેવન્તીનું.

शोणरत्न न (शोणं रक्तवर्णं रत्नम्) પદ્મરાગ મણિ.

शोणाक न (शोण रक्तवर्णं अकति अक्+अच्) એક જાતનો ઝાડ.

शोणित न (शोण्–वर्णे+क्त जातार्थे इतच् वा) લોહી, કેસર,
"उपस्थिता शोणितपारणा मे"–रघौ
शोणित (,, ,,) લાલવર્ણ
शोणित त्रि (शोण+जातार्थे इतच्) લાલ, રાતુ, લોહી જેવા રંગવાળુ
शोणितचन्दन न (शोणितवत् चन्दनम्) રતાંજળી, રક્તચંદન
शोणितप पु (शोणित पिबति, पा+क) રાક્ષસ
शोणितप त्रि (,, ,,) લોહી પીનાર
शोणितपुर न (शोणितमिव रक्त पुरम्) બાણાસુરની રાજધાની
शोणिताभिध न (शोणितेत्यभिधा यस्य) કેશર
शोणितोपल न (शोणित उपलम्) માણેક, પદ્મરાગ–પોખરાજ
शोणिमन् पु (शोण+इमनिच्) રતાશપણુ, લાલાશ
शोणोपल पु (शोणश्चासौ उपलश्च) પદ્મરાગ, માણેક, મણિ
शोथ पु (शु+थुन्) હાથપગ વિગેરેમા સોજાનો રોગ, સોજો
शोथक पु (शोथ एव+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
शोथघ्न त्रि (शोथ हन्ति, हन्+टक्) સોજો ઉતારનાર
शोथघ्नी स्त्री (,, ,, हन्+टक्+ङीप्) સાટોડી વનસ્પતિ, સાલપાન વનસ્પતિ
शोथजित् पु (शोथ जयति, जि+क्विप् तुक् च) ભિલામુ
शोथजिह्म पु (शोथे जिह्म) સાટોડી વનસ્પતિ
शोथहृत् पु (शोथ हरति, हृ+क्विप् तुक्) ભિલામુ
शोथिन् त्रि (शोथोऽस्त्यस्य इन्) સોજાનારોગવાળુ
"श्वास पिपासा च्छर्दिश्च दौर्बल्य ज्वर एव च।
यस्य चान्ने रुचिर्नास्ति शोथिन त विवर्जयेत्" ॥
शोधक त्रि (शुध्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) શોધ કરનાર, શોધનાર, સુધારનાર, બાદ કરવાનો અંક
शोधन न (शोधयति, शुध्+णिच्+ल्यु भावादौ ल्युट् वा) શુદ્ધ કરવુ, શોધવુ, શૌચ, વિષય, હીરાકસી, મળ વિગેરેનું વિરેચન, દોષ નિવારણ, કરજ અદા કરવુ, બાદ કરવુ, વિહિત અવિહિત ભાસ વિગેરેનો વિચાર કરવો, સસ્કાર કરવો, વાળવુ, ઝાડવુ, સાફ કરવુ, સ્વચ્છ કરવુ, પવિત્ર કરવુ
शोधन पु (शोधयति, शुध्+णिच्+ल्यु) લીંબુ, ચુનો
शोधन त्रि (,, ,,) શોધનાર, શુદ્ધકરનાર, સુધારનાર, બાદકરનાર
शोधनी स्त्री (शोध्यतेऽनया, शुध्+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) સાવરણી, નાગરવેલ, ગળી, નેપાળાનુ ઝાડ
शोधनीबीज न (शोधन्या बीजमिव बीज यस्य) નેપાળાનું બી
शोधनीय त्रि (शुध्+कर्मणि अनीयर्) શોધવાયોગ્ય, શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, બાદકરવા લાયક
शोधिका स्त्री (शोध+कन्+टाप् अत इत्व) રાતી કાગ
शोधित त्रि (शोध्यते स्म, शुध्+णिच्+क्त) શોધેલ, શુદ્ધ કરેલ, સાફ કરેલ, સ્વચ્છકરેલ, પવિત્ર કરેલ, સસ્કાર કરેલ
शोधिन् त्रि (शुध्+णिच्+णिनि) શોધક શબ્દ જુઓ
शोफ पु (शु+फन्) शोथ શબ્દ જુઓ
शोफघ्नी स्त्री (शोफ हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) સાટોડી વનસ્પતિ, સાલપાન વનસ્પતિ
शोफजित् पु (शोफ जयति, जि+क्विप् तुक् च) ભીલામુ
शोफजिह्म पु (शोफे जिह्म) સાટોડી વનસ્પતિ
शोफनाशन पु (शोफं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) નીલ વૃક્ષ
शोफहृत् पु (शोफ हरति, हृ+क्विप् तुक् च) ભીલામુ
शोभन न (शोभते इति शुभ्+ल्यु) કમળ, શુભ થવા માટે અપાતો બલિ
शोभन न (शुभ्+भावे ल्युट्) સૌન્દર્ય, શોભા
शोभन पु (शुभ्+ल्यु) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ, શુભગ્રહ, શિવ
शोभन त्रि (शोभते, शुभ्+ल्यु) સાફ, સુદર, શોભાવાળુ
शोभनक पु (शोभन+सज्ञा कन्) મરગવાનુ ઝાડ
शोभना स्त्री. (शोभन+स्त्रियां टाप्) હળદર, ગોરોચન.

शोभनाचरण न. (शोभनं च तद् आचरणं च) સારું આચરણ.

शोभनाचरण त्रि. (शोभनं आचरणं यस्य) સારા આચરણવાળું.

शोभनाचरित न. (शोभनं च तद् आचरितं च) સારું આચરણ.

शोभाञ्जनीया स्त्री. (शुभ+कर्मणि अनीयर्+टाप्) સરગવો–મુંઢી વનસ્પતિ.

शोभमान त्रि. (शुभ+कर्तरि शानच्) શોભતું, શોભા-યમાન.

शोभा स्त्री. (शोभन्तेऽनया शुभ+भावे+अङ्) શોભા કાન્તિ, દીપ્તિ, તેજ તે નામે એક ગોપી હળદર, ગોરોચન.

शोभाञ्जन पु. (शोभायै अञ्जनम्, अञ्ज+ल्युट्) સર-ગવાનું ઝાડ.

शोभित त्रि (शुभ्+कर्मणि क्त) શોભેલું શોભાયમાન.

शोभिन् त्रि (शुभ+णिनि) શોભેલ, શોભાયમાન

शोभिका स्त्री. (शुभ्+णिच् स्त्री. ङीष्+कन्–ह्रस्व) જળકી ઝાડ.

शोभी स्त्री. (शुभ्+णिच् स्त्री. ङीप्) જળકી ઝાડ.

शोशुभ्यमान त्रि. (शुभ्–यङ्+शानच्) અત્યન્ત શોભા કરતું અતિશય દિપાવતું.

शोष न (शुष्+भावे घञ्) સૂકવવું, સુકાવું ક્ષયરોગ, ક્ષય થવું. મુખ સુકાવું

"हरति शशोषितम्–कुमारे.

शोषण पु (शुष्+णिच्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ. સૂકાઇ જાય એવું કામદેવનું એક બાણ, સુકાવવું, સૂકવું

शोषसम्भव न (शोषसम्भवं, शुष्+भू+अप्, शोषस्य सम्भवम्) પીપરામૂળ

शोषहा स्त्री (शोषं हन्ति हन्+ड+टाप्) એક વનસ્પતિ.

शोषापह त्रि (शोषं अपहन्ति अप+हन्+ड) શોષ નાશ કરનાર.

शोषापहा स्त्री (शोषं अपहन्ति, अप+हन्+ड+टाप्) એક વનસ્પતિ.

शोषित त्रि (शोष+इतच्) સુકાયેલ, સૂકાયેલ જેને પ્રાપ્ત થયો છે

शोषिन् त्रि (शुष्+णिनि) સુકાનાર, શોષ કરનાર, સૂકવનાર.

शौक न. (शुकानां समूहः अण्) પોપટ પક્ષીઓનો સમૂહ

शौकर त्रि (शूकरस्येदं अण्) સુઅરનું, સુઅર સંબંધી.

शौकरव न. તે નામનું એક તીર્થ.

शौक्तिकेय न (शुक्तिकायां भवतीति, शुक्तिका+ढक्) મોતી.

शौक्तेय न (शुक्तौ भवं शुक्ति+ढक्) મોતી.

शौक्लिकेय पु. સોમલ.

शौक्ल्य न (शुक्लस्य भावः शुक्ल+ष्यञ्) ધોળાશ, સફેદ, ધોળાપણું.

शौच न (शुचेर्भावः शुचि+अण्) શુદ્ધિ, પવિત્રતા, મલનું નિવારણ, કાયિક–વાચિક–માનસિક–પવિત્રતા, મળનો ત્યાગ કરવો પ્રાયશ્ચિત્ત.

शौचेप्सु त्रि. (शौचम् इच्छु) શુદ્ધિ–પવિત્રતા ઇચ્છનાર

शौटीर पु (शौटीरः बलासिद्धगर्वित्वेन अवलम्बते–शौट+ईरन्) પીનો.

शौटीर्या स्त्री. (शौटीर+स्त्रियां ष्यञ्) પીનતા

शौट् (भ्वा. प. अ सेट् शौटति) ગર્વ કરવો.

शौटीर पु (शौट्+ईरन्) ત્યાગી, વીર, ગર્વીલ.

शौटीर्य न. (शौटीरस्य वीरस्य भावः ष्यञ्) ગર્વ, વીરતા, શૌર્ય

शौड् (भ्वा. प. अ सेट् शौडति) ગર્વ કરવો.

शौण्ड त्रि (शुण्डायां सुरागृहे भवम् अण्) મદો-ન્મત્ત, પ્રવીણ જોઇતું જાણ, મદોન્મત, મેહીયાર, દારૂ પાનારું

शौण्ड पु. (,, ,,) કુકડો.

शौण्डिक पु (शुण्डा सुरा पण्यमस्य ठक्) દારૂ વેચનાર કલાલ.

शौण्डिकी स्त्री. (शौण्डिक+स्त्रियां जाति ङीष्) દારૂ વેચનારી–કલાલણ.

शौण्डिन् पु. (शुण्डा सुरैव अस्ति शौण्डं तदस्यास्तीति इनि) દારૂ વેચનાર કલાલ.

शौण्डिनी स्त्री (शौण्डिन्+स्त्रियां ङीप्) દારૂ વેચનારી કલાલણ.

शौण्डी स्त्री. (शुण्डा करिकरस्तदाकारो अस्त्यस्या अण्

शोणित न (शोण्-वर्णे+क्त जातार्थे इतच् वा) લોહી, કેસર,
"उपस्थिता शोणितपारणा मे"-रघौ
शोणित (,, ,,) લાલવર્ણ
शोणित त्रि (शोण+जातार्थे इतच्) લાલ, રાતુ, લોહી જેવા રંગવાળુ
शोणितचन्दन न (शोणितवत् चन्दनम्) રતાંજળી, રક્તચંદન
शोणितप पु (शोणित पिबति, पा+क) રાક્ષસ
शोणितप त्रि (,, ,,) લોહી પીનાર
शोणितपुर न (शोणितमिव रक्त पुरम्) બાણાસુરની રાજધાની
शोणिताभिध न (शोणितेत्यभिधा यस्य) કેશર
शोणितोपल न (शोणित उपलम्) માણેક, પદ્મરાગ-પોખરાજ
शोणिमन् पु (शोण+इमनिच्) રતાશપણું, લાલાશ
शोणोपल पु (शोणश्चासौ उपलश्च) પદ્મરાગ, માણેક, મણિ
शोथ पु (शु+थुन्) હાથપગ વિગેરેમા સોજાનો રોગ, સોજો
शोथक पु (शोथ एव+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
शोथघ्न त्रि (शोथ हन्ति, हन्+टक्) સોજો ઉતારનાર
शोथघ्नी स्त्री (,, ,, हन्+टक्+ङीप्) સાટોડી વનસ્પતિ, સાલપાન વનસ્પતિ
शोथजित् पु (शोथ जयति, जि+क्विप् तुक् च) ભિલામુ
शोथजिह्व पु (शोथे जिह्व) સાટોડી વનસ્પતિ
शोथहृत् पु (शोथ हरति, हृ+क्विप् तुक्) ભિલામુ
शोथिन् त्रि (शोथोऽस्त्यस्य इन्) સોજાનારોગવાળુ
"श्वास पिपासा च्छर्दिश्च दौर्बल्य ज्वर एव च।
यस्य चान्ने रुचिर्नास्ति शोथिन त विवर्जयेत्" ॥
शोधक त्रि (शुध्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) શોધ કરનાર, શોધનાર, સુધારનાર, બાદ કરવાનો અંક
शोधन न (शोधयति, शुध्+णिच्+ल्यु भावादौ ल्युट् वा) શુદ્ધ કરવુ, શોધવુ, શૌચ, વિષય, હીરાકસી, મળ વિગેરેનું વિરેચન, દોષ નિવારણ, કરજ અદા કરવુ, બાદ કરવુ, વિહિત અવિહિત માસ વિગેરેનો વિચાર કરવો, સરકાર કરવો, વાળવુ, ઝાડવુ, સાફ કરવુ, સ્વચ્છ કરવુ, પવિત્ર કરવુ
शोधन पु (शोधयति, शुध्+णिच्+ल्यु) લીંબુ, ચુનો
शोधन त्रि (,, ,,) શોધનાર, શુદ્ધકરનાર, સુધારનાર, બાદકરનાર
शोधनी स्त्री (शोध्यतेऽनया, शुध्+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) સાવરણી, નાગરવેલ, ગળી, નેપાળાનુ ઝાડ
शोधनीबीज न (शोधन्या बीजमिव बीज यस्य) નેપાળાનું બી
शोधनीय त्रि (शुध्+कर्मणि अनीयर्) શોધવાયોગ્ય, શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, બાદકરવા લાયક
शोधिका स्त्री (शोध+कन्+टाप् अत इत्व) રાતી કાગ
शोधित त्रि (शोध्यते स्म, शुध्+णिच्+क्त) શોધેલ, શુદ્ધ કરેલ, સાફ કરેલ, સ્વચ્છકરેલ, પવિત્ર કરેલ, સરકાર કરેલ
शोधिन् त्रि (शुध्+णिच्+णिनि) શોધક શબ્દ જુઓ
शोफ पु (शु+फन्) શોથ શબ્દ જુઓ
शोफघ्नी स्त्री (शोफ हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) સાટોડી વનસ્પતિ, સાલપાન વનસ્પતિ
शोफजित् पु (शोफ जयति, जि+क्विप् तुक् च) ભીલામુ
शोफजिह्व पु (शोफे जिह्व) સાટોડી વનસ્પતિ
शोफनाशन पु (शोफ नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) નીલ વૃક્ષ
शोफहृत् पु (शोफ हरति, हृ+क्विप् तुक् च) ભીલામુ
शोभन न (शोभते इति शुभ्+ल्यु) કમળ, શુભ થવા માટે અપાતો બલિ
शोभन न (शुभ्+भावे ल्युट्) સૌન્દર્ય, શોભા
शोभन पु (शुभ्+ल्यु) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ, શુભગ્રહ, શિવ
शोभन त्रि (शोभते, शुभ्+ल्यु) સાફ, સુદર, શોભાવાળુ
शोभनक पु (शोभन+सज्ञा कन्) સરગવાનું ઝાડ
शोभना स्त्री (शोभन+स्त्रियां टाप्) હળદર, ગોરોચન.

श्मशाननिवासिन् पु. (श्मशाने निवसति, नि+वस्+णिनि) સ્મશાનમાં રહેનાર મહાદેવ–શિવ, ભૂતપ્રેત.

श्मशानवासिन् पु. (श्मशाने वसति, वस्+णिनि) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

श्मशानवेश्मन् पु. (श्मशानं वेश्म यस्य) શિવ મહાદેવ.

श्मश्रु न. (श्म मुखं श्रयते तस्मिन्नेव श्रि+डु) પુરુષની મુછ–દાઢી.

श्मश्रुकर्मन् न. (श्मश्रुणः कर्म) હજામત.

श्मश्रुमुखी स्त्री. (श्मश्रु मुखे यस्याः ङीप्) દાઢી મુછવાળી સ્ત્રી પુરુષના ચિહ્નવાળી સ્ત્રી.

श्मश्रुल त्रि. (श्मश्रु विद्यतेऽस्य लच्) દાઢી–મુછવાળું.

श्मश्रुवर्द्धक पु. (श्मश्रु वर्द्धयति छिनत्ति, वृध्+ण्वुल्) વાળંદ, હજામ.

श्मील् (भ्वा. प. अ. सेट् श्मीलति) નેત્ર મીંચવું, મીંચાવું.

श्मीलन न. (श्मील्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

श्मीलि न. (श्मील्+इन्) નેત્ર મીંચવું, મીંચાવું.

श्मीलित त्रि. (श्मील्+कर्मणि क्त) નેત્ર મીંચેલ, મીંચાયેલ.

श्याम त्रि. (श्यै+मक्) શ્યામ પામેલ, ઘન થયેલ, [illegible] ગયેલ, કરીગયેલ, ભાગી ગયેલ.

श्याम न. (　　　) ધૂમાડો.

श्याम पु. (श्यै+मक्) વડવૃક્ષ, વડ પ્રયાગ તીર્થમાં આવેલ એક વડ, કોયલ પક્ષી, મેઘ, પ્રયાગ, [illegible], કાળું ધાન્ય, સામો ધાન્ય, [illegible], એક જાત.

श्याम न. (　„　) કાળું, મરી [illegible].

श्याम त्रि. (　„　) કાળું, લીલું.

"भवे कोमलपावक [illegible] श्यामतीर्थोपमवो"

श्यामक न. (श्याम+स्वार्थे कन्) એક જાતનું ઘાસ.

श्यामक पु. (श्याम+कन्) સામો ધાન્ય.

श्यामकण्ठ पु. (श्यामः कण्ठो यस्य) શિવ, મોરપક્ષી.

श्यामकण्ठी स्त्री. (श्यामकण्ठ+स्त्रियां जाति. ङीप्) મોર પક્ષિણી.

श्यामकन्या स्त्री. (श्यामा कन्या यस्याः) અતિવિષની સ્ત્રી.

श्यामकाण्डा स्त्री. (श्यामः काण्डोऽस्याः) એક જાતની [illegible]

ઘાસ.

श्यामग्रन्थि स्त्री. (श्यामो ग्रन्थिरस्याः) ઉપરનો અર્થ.

श्यामता स्त्री. (श्यामस्य भावः तल्+टाप्) કાળાશ, શ્યામતા.

श्यामत्व न. (श्यामस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

श्यामपत्र पु. (श्यामानि पत्राणि यस्य) તમાલ વૃક્ષ.

श्यामल पु. (श्याम+लच्+क) પીપળાનું ઝાડ, ભમરો, કાળો રંગ, લીલો રંગ, ભમરો, કાળું મરી.

श्यामल त्रि. (　„　„　) કાળું, લીલું.

श्यामलचूडा स्त्री. (श्यामला चूडा यस्याः) ચણોઠી.

श्यामलता स्त्री. (श्यामा लताऽस्ति यस्य च) એક વનસ્પતિ, કાળી વેલ.

श्यामलता स्त्री. (श्यामलस्य भावः तल्+टाप्) કાળાશ, શ્યામતા.

श्यामलत्व न. (श्यामलस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

श्यामला स्त्री. (श्यामं वर्णं लाति गृह्णाति, ला+क+टाप्) ઔષધ વનસ્પતિ, કસ્તુરી, કાકડી, એક વનસ્પતિ.

श्यामलिका स्त्री. (श्यामलो वर्णोऽस्त्यस्याः, ठन्+टाप्) ગળી.

श्यामवल्लु पु. (श्यामवल्ली कृतम्) કાળી મેથી.

श्यामसुन्दर पु. (श्यामोऽपि सुन्दरः) શ્રીકૃષ્ણ.

श्यामा स्त्री. (श्यै+मक्+टाप्) છોકરું નહિ થયેલી સ્ત્રી, ચિત્ત્રો, સ્ત્રી, યમુના નદી, ગળી, [illegible], રાત્રિ, કાળું, [illegible], ગળી, કુમારી, સોમવલ, ગુગળ, [illegible], [illegible], કાળી કસ્તુરી, ગોપી, વનસ્પતિ, ગળી, ગોરાંબો, પીપર, કપૂર, [illegible], તુલસી, બાવચી, શીશમ, કાળી [illegible], [illegible], અને [illegible] આવતી સોળથી [illegible] સોળ વર્ષની સ્ત્રી, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] વનસ્પતિ.

श्यामाक पु. (श्यायति क्षीणं भवति श्यै+आक) સામો ધાન્ય.

श्यामाङ्ग पु. (श्यामं हरिद्वर्णमङ्गमस्य) બુધ ગ્રહ.

श्यामाङ्ग न. (श्याम च तद् अङ्ग च) કાળું શરીર.

श्यामाङ्ग त्रि. (श्यामम् अङ्गं यस्य) કાળા શરીરવાળું.

श्यामाङ्गी स्त्री. (श्यामाङ्ग+स्त्रियां जाति. ङीष्) કાળા

गौरा ङीप्) ચવક વનસ્પતિ, ગજપીપર, કુકડી
शौण्डीर त्रि (शुण्डा गर्वोऽस्त्यस्य ईरन् स्वार्थे अण्) ગર્વિષ્ટ, અભિમાની
शौण्डीर्य न गर्व, ગુમાન
शौद्र पु (शूद्रायां द्विजातिभिरूढायां भव अण्) શૂદ્ર સ્ત્રીમા દ્વિજાતિથી ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર
शौद्र त्रि (शूद्रस्येद, शूद्र+अण्) શૂદ્ર સબન્ધી, શૂદ્રનું
शौद्री स्त्री (शूद्र+अण्+स्त्रियां ङीप्) શૂદ્રસ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલી પુત્રી
शौद्धोदनि पु (शुद्धोदनस्यापत्य इञ्) એક બૌદ્ધમુનિ
शौधिका स्त्री (शोध शोधनं मलविरेकस्तस्मै हित ठक्+टाप्) રાતી દ્રાગ
शौन न (शूना+अण्) વધસ્થાન સબન્ધી માંસ
शौनक पु (शुनकस्यापत्य अण्) તે નામના મુનિ
शौनिक पु (शूना प्राणिवधस्थान प्रयोजनमस्य, शूना+ठक्) માસ વેચનાર, કસાઈ, શિકારી, શિકાર
शौभ न (शोभायै हित अण्) આકાશમા ફરનાર–હરિશ્ચન્દ્રનુ શહેર
शौभ पु (शुभाय हित, शुभ+अण्) દેવ, સોપારી
शौभनेय पु (शोभनाया अपत्य ढक्) સુદર સ્ત્રીનો દીકરો
शौभाञ्जन पु (शोभाञ्जन एव स्वार्थे अण्) સરગવાનું ઝાડ
शौभिक त्रि (शोभ व्योमपुर शिल्पमस्य ठक्) ઈન્દ્રજાલિક, જાદુગર
शौरि पु (शूरस्य यादवभेदस्य वसुदेवस्य सूर्यस्य वा अपत्य इञ्) વિષ્ણુ, શનૈશ્વર
शौर्प त्रि (शूर्प+अण्) સુપડાથી માપેલ
शौर्पिक त्रि (शूर्प+ठञ्) સુપડાથી માપેલ
शौर्य न (शूरस्य भाव ष्यञ्) વીર્ય, પરાક્રમ, શૂરવીરતા, શક્તિ, સામર્થ્ય, આરભટી જુઓ
शौर्यान्वित त्रि (शौर्येण अन्वित) શૂરવીર, પરાક્રમી
शौर्यार्जित त्रि (शौर्येण अर्जित) શૂરપણાથી મેળવેલ
शौर्योपार्जित त्रि (शौर्येण उपार्जित) ઉપરનો અર્થ
शौल्क त्रि (शुल्कस्येद, शुल्क+अण्) રાજાના દાણનું–સબન્ધી, શુલ્ક સબન્ધી
शौल्क पु (,, ,,) રાજાની જકાત કર વિગેરે લેનાર–અધિકારી
शौल्किक पु (शुल्के अधिकृत, ठक्) ઉપર પ્રમાણે
शौल्किक त्रि (शुल्क+ठक्) રાજાના દાણનું, રાજાના કરસબન્ધી
शौल्किकेय पु (शुल्किक· देशभेद तत्र भव ढक्) એક જાતનું ઝેર
शौल्विक पु (शुल्व ताम्र तन्मयपात्रादि पण्यमस्य ठक्) કસારો
शौल्विकी स्त्री (शौल्विक+स्त्रियां जाति ङीप्) કસારણ
शौव न (शुन सकोच, श्वन्+अण् टिलोप) કુતરાનો સકોચ
शौवन त्रि (शुन इद, श्वन्+अण् न टिलोप) કુતરાનું, કુતરા સબન્ધી
शौवस्तिक त्रि (श्व परदिने भव, श्वस्+ठक्+तुट्च) આવતીકાલે હોનાર–થનાર
शौवापद त्रि (श्वापदस्येद, श्वापद+अण्) શીકારી પશુનુ, શીકારી પશુ સબન્ધી
शौष्कल त्रि (शुष्कल शुष्कमांस पण्यमस्य अण् तद्भक्ष्यमस्य अण् वा) શુકુમાસ વેચનાર, સુકુમાસ ખાનાર
शौष्कल न (शुष्कल+अण्) સુકા માસની કિંમત
श्चुत् (भ्वा प अ सेट् श्चोतति) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ
श्चोत पु (श्चुत्+घञ्) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ, છાટવુ
श्च्युत् (भ्वा प सेट् श्च्योतति) ખરવુ, ઝરવુ, ટપકવુ, અ સીંચવુ, છાટવુ सक
श्च्युनि त्रि ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ
श्च्युतित त्रि (श्च्युत्+क्त) ખરેલ, ઝરેલ, ટપકેલ
श्च्योत पु (श्च्युत्+घञ्) ચોતરફથી સીંચવુ છાટવુ
श्मन् न (शेते, शी+मनिन् डिच्च) પુરૂષનુ મુખ, શબ, મુડદુ
श्मशान न (श्मन शवा शेरतेऽत्र, शी+आनच् डिच्च) શ્મશાન, મસાણ
श्मशानकाली स्त्री (श्मशानस्था काली) એક કાલિકા દેવી
श्मशाननिवास पु (श्मशाने निवास) શ્મશાનમા રહેવુ
श्मशाननिवासिन् त्रि (श्मशाने निवासो यस्य, इन्) શ્મશાનમા રહેનાર

दीनचेतन त्रि (दीनं चेतनं यस्य) गरीब, दुःखी, दरिद्र, कंगाल.

दीनता स्त्री (दीनस्य भावः तल् टाप्) गरीबाई, दुःखियारापणुं, कंगालीयत.

दीनत्व न (दीनस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दीनदयालु पु. (दीने दयालुः) दुःखी उपर दयाळु, गरीब उपर दयाळु.

दीनबन्धु पु. (दीनानां बन्धुः) दुःखीआरानुं रक्षण करनार, गरीबोनो स्वामी.

दीनमुख त्रि (दीनं मुखं यस्य) गरीब मुखवाळुं, दीन मुखवाळुं.

दीना स्त्री (दीन+टाप् खर्वदेहत्वात् दरिद्रवत् दयनीयत्वम्) उंदरडी.

दीनार पु. (दीयते दीनःआराः दुघ च) सोनानो अलंकार, सिक्को सोनामहोर, बत्रीस रतीना प्रमाणनुं एक वजन, बत्रीस तोळानी प्रमाणनुं एक नाणुं, एकसो आठ तोलानुं एक वजन.

दीप् (दीप्यते दिवा. आ. स. सेट् दीप्यते) दीपवुं, प्रकाशवुं, तेजस्वी थवुं, चमकवुं.

दीप पु (दीपयति दीप्यते वा स्वं परञ्च दीप्+णिच्+अच्) दीवो, दीपक, चित्रानुं झाड.

दीप पु (वै. प्र. दीप) जेनाथी दीपक समान ज्योति निकळे तेवी अग्नि.

दीप त्रि (दीपयति दीप्+णिच्+अण्) प्रकाश, प्रकाश करनार.

दीपक पु. (दीपयति दीप्+णिच्+ण्वुल्) दीवो, जेनाथी चिह्न थाय, दीपडो पक्षी, केसर, अजमोद, ते नामनो एक संगीतशास्त्र प्रसिद्ध राग, एक जातनी वनस्पति, मोरना माथा उपरनी कलगी.

दीपक त्रि ( ) प्रकाश करनार, दीप्त करनार, जठराग्निने प्रदीप्त करनार, बुद्धि वधारनारुं, जाणनार, उत्तेजन करनार.

दीपक न (वै. प्र. दीपक) ए नामनुं एक छन्दनुं सूचक.

दीपक न (दीपयति दीप्+णिच्+ण्वुल्) ते नामनो एक काव्यालंकार.

दीपकलिका स्त्री. (दीपस्य कलिकेव) दीवानी शिखा, ज्योति, ज्योतिःस्वरूप अग्निनी ते नामनी एक दीप.

दीपकिट्ट न (दीपस्य किट्टम्) काजळ.

दीपखोरी स्त्री (दीपस्य खोरी) काजळपाडवानी.

दीपकूपी स्त्री (दीपस्य कूपीव) दीवानी वाट, दीवानी कुपी.

दीपचोरी स्त्री. (दीपं चोरयति चोर्-चुराणे अण् गौरा. ङीष्) दीवानी पीठे नदी.

दीपदानक न. (वै. प्र. दीपदान) दीवानुं दान.

दीपध्वज पु.न (दीपस्य ध्वज इव) दीवानी मेश, काजळ.

दीपतरु पु. (दीपः दीपाधारस्य तरुः) सरळ देवदारनुं झाड.

दीपतरु पु. (दीपाना तरुः) दीवाओनुं झाड दीवाओ रूप झाड.

दीपन पु (दीप्यते इति दीप्+ल्यु) भद्रशिखा झाड, एकजातनु शाक, कुसुमी.

दीपन न. (दीप्यते इति दीप्+ल्यु) तगरनुं मूळ, केसर, दीपवुं, प्रकाशवुं, जागवुं, सळगाववुं, प्रदीप्त करवुं.

दीपन त्रि (दीप्यते इति दीप्+ल्यु) प्रदीप्त करनारुं साधन, प्रदीप्त करनार, प्रकाशनार, दीपावनार, जागनार.

दीपनी स्त्री (दीप्यते अग्न्यादिरनया दीप्+णिच्+ल्युट् ङीष्) मेथी, पाठा नामनी वनस्पति, अजमोद, त्रिफला.

दीपनीय त्रि (दीप्+णिच्+अनीयर्) बाळवा योग्य, प्रदीप्त करवा योग्य, दीपाववा योग्य, प्रकाश करवा योग्य.

दीपनीय पु. (दीप्यते अग्न्यादिरनेनेति दीप+णिच्+अनीयर्) अजमोद, पीपर, पीपरीमूळ, चवक, चित्रक वगेरे.

यथा—"पिप्पली पिप्पलीमूलं चव्यचित्रकनागरम् । दीपनीयः स्मृतो वर्गः कफानिलगदापहः" ॥ चरके

दीपनाम न. (दीपस्य नामम्) दीवानुं नामक दीवी विगेरे.

दीपपादप पु. (दीपस्य पादप इव) दीवो मुकवानी दीवी, जेमांथी दीवानुं झाड.

અગવાળી સ્ત્રી, કાળી પ્રોખડ
श्यामाम्ली स्त्री (श्यामा चासौ अम्ली च) એક જાતનો છોડ
श्यामाह्वा स्त्री (श्यामेति आह्वा यस्याः) પીપર
श्यामिका स्त्री. (श्याम+वा भावे ठन्+टाप्) કાળાશ, લીલાશ, સોના વગેરેનુ મેલાપણું
"हेम्न सलक्ष्यसे ह्यग्नौ विशुद्धि श्यामिकापि वा"
श्यामित त्रि (श्याम+इतच्) કાળુ થયેલું, લીલુ થયેલ
श्याल पु (श्यै+कालन्) સાળો
श्यालक पु (श्याल+स्वार्थे क) સાળો
श्यालिक पु (श्यै+कालन् सञ्ज्ञायां कन् अत इत्व) સાળો
श्यालिका स्त्री (श्यालिक+स्त्रियां टाप्) સાળી
श्याव पु (श्यै+वन्) કાળો પીળો મિશ્ર રંગ
श्याव त्रि (,, ,,) કાળા પીળા મિશ્ર વર્ણવાળુ
श्यावतैल पु (श्याव तैल यस्मात्) એક જાતનું ઝાડ
श्यावदत् त्रि (श्यावा दन्ता. यस्य दत् आदेश) કાળા રંગના દાતવાળુ
श्यावदन्त त्रि (,, ,, ,,) કાળા રંગના દાંતવાળુ
श्यावदन्त पु (श्यावश्चासौ दन्तश्च) સ્વભાવથી કાળોદાંત
श्यावदन्तक त्रि (श्यावो दन्तो यस्य कप्) સ્વભાવથી કાળા દાતવાળું
श्येत पु (श्यैङ्-गतौ+उणा० इतन्) ધોળો રંગ
श्येत त्रि (,, ,,) ધોળા રંગનું, ધોળુ
श्येतकोलक पु (श्येत कोल क्रोडदेशो यस्य कन्) એક જાતનુ માછલું
श्येतकोलकी स्त्री (श्येतकोलक+स्त्रिया जाति० ङीप्) એક જાતની માછલી
श्येतता स्त्री (श्येतस्य भाव, तल्+टाप्) ધોળાશ, ધોળાપણું
श्येतत्व न (श्येतस्य भाव, त्व) ઉપરનો અર્થ
श्येन पु (श्यै+इनन्) બાજપક્ષી, ધોળો રંગ, એક યાગ
श्येन त्रि (श्यै+उणा० इनन्) ધોળા રંગનુ, ધોળુ
श्येनकरण न (श्येन+कृ+ल्युट्) જુદી ચિતામા બાળવુ
श्येनघण्टा स्त्री (श्येनी घण्टेव) એક જાતનુ ઝાડ, "દતીવૃક્ષ"-નેપાળો
श्येनम्पाता स्त्री (श्येनस्य पातो यत्र अण् मुम् च) શિકાર
श्येनी स्त्री (श्येन+स्त्रियां जाति० ङीप्) ધોળા રંગની સ્ત્રી, બાઝપક્ષિણી
श्यै (भ्वा आ स अनिट् श्यायते) જવુ
श्योणाक पु (श्यै+ओणाक् निपा०) એક જાતનો છોડવો
श्योनाक पु (श्यै+ओनाक् निपा०) ઉપરનો અર્થ
श्रङ्क् (भ्वा आ स सेट् श्रङ्कते) સરકવુ, ખસવુ, જવુ
श्रङ्ग् (भ्वा प स सेट् श्रङ्गति) જવુ
श्रण् (,, ,, ,, ,, श्रणति) દેવુ, આપવુ
श्रण् (चु उभ स सेट् श्राणयति-ते) દેવુ, આપવુ
श्रत् अव्य (श्री+डति) શ્રદ્ધા
श्रथ् (चु उभ स सेट् श्राथयति-ते) યત્ન કરવો અક હર્ષ પમાડવો स
श्रथ् (चु उभ अ सेट् श्राथयति-ते) દુર્બળ થવુ
श्रथ् (भ्वा प स सेट् श्रथति) વધ કરવો, મારી નાખવુ, બાંધવુ, છોડવુ
श्रथ् (चुरा उभ स सेट् श्रथयति-ते) ઉપરનો અર્થ
श्रथन न (श्रथ्+भावे ल्युट्) વધ, મારી નાખવું, યત્ન, પ્રતિહર્ષ
श्रथना स्त्री (श्रथन+स्त्रियां टाप्) ઉપરનો અર્થ
श्रद्दधत् त्रि (श्रत्+धा+शतृ) શ્રદ્ધા રાખતું,વિશ્વાસ રાખતુ
श्रद्दधान त्रि (श्रधत्ते, श्रत्+धा+शानच्) ઉપર પ્રમાણે
श्रद्धा स्त्री (श्रत्+धा+अङ्+टाप्) આદર, વિશ્વાસ, શુદ્ધિ, પવિત્રતા, સ્પૃહા, ચિત્તની પ્રસન્નતા, ખાતરી
श्रद्धाकरण न (श्रद्धा+कृ+ल्युट्) શ્રદ્ધા કરવી
श्रद्धाकृत त्रि (श्रद्धया कृत) શ્રદ્ધાથી કરેલ
श्रद्धान्वित त्रि (श्रद्धया अन्वित) શ્રદ્ધાવાળુ,
श्रद्धारहित त्रि (श्रद्धया रहित.) શ્રદ્ધા વગરનુ
श्रद्धालु त्रि (श्रद्धा+अस्त्यर्थे आलुच्) શ્રદ્ધાવાળુ
श्रद्धालु स्त्री (श्रद्धाति, श्रत्+धा+आलुच्) સ્પૃહાવાળી સ્ત્રી, શ્રદ્ધાળુ સ્ત્રી
श्रद्धावत् त्रि (श्रद्धा विद्यतेऽस्य मतुप् मस्य व) શ્રદ્ધાવાળુ

श्रन्थ् (भ्वा. आ. सेट् श्रन्थते) શિથિલ થવું અક. શિથિલ કરવું સક.

श्रन्थ् (क्र्या. प. स. सेट् श्रथ्नाति) ગૂંથવું, છોડવું, ખુશ કરવું.

श्रन्थ पुं. (श्रथ्नाति मोचयति भवबन्धनं संसारात्, श्रन्थ्+अच्) નાંખવું, ગૂંથવું, ગુંથવું, છૂટું, વિષ્ણુ.

श्रन्थन न. (श्रन्थ्+भावे ल्युट्) ગૂંથવું.

श्रन्थना स्त्री. (,, +टाप्) ગૂંથવું.

श्रपण न. (श्रै+णिच्+पुक्+ल्युट्) ઘી, દૂધ વગેરે પાકવું, ઉકાળવું, રાંધવું.

श्रपित त्रि. (श्रपि+क्त) ઘી વગેરે સિવાયનો કોઇ ભાત વગેરે રાંધેલો પદાર્થ.

श्रम् (दिवा. प. अ. सेट् श्राम्यति) થાકી જવું, પરિશ્રમ કરવો, મહેનત કરવી, તપ કરવું. वि+श्रम् विश्राम्यति–વિસામો લેવો.

श्रम पुं. (श्रम्+भावे घञ्) ખેદ, થાક, શસ્ત્રનો અભ્યાસ, કસરતની તાલીમ, તપ, પરિશ્રમ, મહેનત, પરસેવો.

श्रमजल न. (श्रमेण जनितं जलम्) મહેનતનો પરસેવો.

श्रमण पुं. (श्राम्यति तपस्यति श्रम्+ल्यु) જૈનસાધુ, બૌદ્ધસાધુ.

श्रमण त्रि. (श्रम्+ल्यु) ભિક્ષા ઉપર જીવન ચલાવનાર.

श्रमणक पुं. (श्रमण+कन्) જૈનસાધુ, બૌદ્ધસાધુ.

श्रमणक त्रि. (,,) ભિક્ષા ઉપર જીવનાર ક્ષપણક.

श्रमणा स्त्री. (श्रमण+टाप्) જટામાંસી વનસ્પતિ, મુંડી વનસ્પતિ, નીચ જાતની સ્ત્રી, સુંદર દેખાવાળી સ્ત્રી, શબરી.

श्रमणी स्त्री. (श्रमण+स्त्रियां ङीप्) જૈન સાધ્વી, બૌદ્ધ સાધ્વી.

श्रमणोपासक पुं. (श्रमणस्य उपासकः) શ્રાવક.

श्रमसाध्य त्रि. (श्रमेण साध्यः) મહેનતથી–શ્રમથી સિદ્ધ થઈ શકે તેવું, શ્રમસાધ્ય.

श्रमसिद्ध त्रि. (श्रमेण सिद्धः) પરિશ્રમથી સિદ્ધ, મહેનતથી સિદ્ધ.

श्रमिन् त्रि. (श्रम+अस्त्यर्थे इनि) શ્રમવાળું, થાકેલ, મહેનતુ.

श्रम्भ् (भ्वा. आ. अ. सेट् श्रम्भते) ભૂલવું, ચૂકવું, પ્રમાદ કરવો. (वि+श्रम्भ्–विश्रम्भते)–વિશ્વાસ કરવો, આસ્થા રાખવી.

श्रय पुं. (श्रि+अच्) આશ્રય, આધાર.

श्रयण न. (श्रि+भावे ल्युट्) ઉપરનો ભાગ.

श्रव पुं. (पृषोदरादि श्रु+अप्) કાન, ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ.

श्रवण न. (पृषोदरादि श्रु+भावे ल्युट्) શ્રવણ નક્ષત્ર, કાન, સાંભળવું.

श्रवण पुं. (श्रु+ल्युट्) શ્રવણ નક્ષત્ર.

श्रवणद्वादशी स्त्री. (श्रवणेन युक्ता द्वादशी) ભાદરવા સુદ બારસ.

श्रवणपथ पुं. (श्रवणस्य पन्था) કાનનો માર્ગ.

श्रवणशीर्षिका स्त्री. (श्रवणमिव शीर्षमस्याः, कप्+टाप्) આવળી ઝાડ.

श्रवणा स्त्री. શ્રવણ નક્ષત્ર, મુંડી ઝાડ.

श्रवस् न. (श्रूयतेऽनेन श्रु+करणे असि) કાન, કીર્તિ.

श्रवाय्य पुं. (श्रु–श्रवणे+आय्य यागम्) યજ્ઞનો પશુ.

श्रविष्ठा स्त्री. (अतिशयेन श्रवस्वती इष्ठन् टाप्) ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર, શ્રવણ નક્ષત્ર.

श्रविष्ठाज पुं. (श्रविष्ठायां जायते, जन्+ड) બુધગ્રહ.

श्रविष्ठाभू पुं. (श्रविष्ठायां भवति भू+क्विप्) બુધગ્રહ.

श्रा (अदा. प. अनिट् श्राति) રાંધવું, પકાવવું.

श्राण त्रि. (श्रा+क्त) ઘી દૂધ સિવાયનો ભાત વગેરે રાંધેલું સિદ્ધ પદાર્થ.

श्राणा स्त्री. (श्राणेव वा श्रा+क्त+टाप्) રાબ, કાંજી.

श्राद्ध न. (श्रद्धा प्रयोजनमस्य अण्) શ્રાદ્ધ, સરાધ.
श्रद्धया दीयते यस्मात् श्राद्धं तेन निगद्यते
[illegible]

श्राद्ध त्रि. (श्रद्धा+अण्) શ્રદ્ધાળુ.

श्राद्धकर त्रि. (श्राद्धं करोति कृ+अच्) શ્રાદ્ધ કરનાર.

श्राद्धकाल पुं. (श्राद्धस्य कालः) પિતૃ કર્મ, શ્રાદ્ધનો યોગ્ય કાળ.

श्राद्धकृत् त्रि. (श्राद्धं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) શ્રાદ્ધ કરનાર.

श्राद्धदेव पु (श्राद्धोद्देश्यानां पितृणां देव शाक) યમરાજ, વૈવસ્વતમનુ.

श्राद्धदेवता स्त्री (श्राद्धे देवता त्यक्तव्यद्रव्यस्योदेश्यादेवता) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

श्राद्धभुज् त्रि (श्राद्ध भुंक्ते, भुज्+क्विप्) શ્રાદ્ધ ખાનાર

श्राद्धशाक न (श्राद्धयोग्य शाकम्) શ્રાદ્ધમાં કરવા લાયક શાક

श्राद्धिक त्रि (श्राद्धे देय श्राद्धं तद्द्रव्य भक्ष्यत्वेनास्त्यस्य वा ठन्) શ્રાદ્ધમાં આપવા લાયક કોઈ દ્રવ્ય વગેરે, શ્રાદ્ધમાં આપવાલાયક દ્રવ્ય ખાનાર

श्राद्धिन् त्रि (श्राद्ध तद्द्रव्य भक्ष्यत्वेनास्त्यस्य इनि) શ્રાદ્ધમાં આપવા લાયક દ્રવ્ય ખાનાર

श्रान्त त्रि. (श्रम्+क्त) પરિશ્રમવાળુ, થાકેલ, શાન્ત, જીતેન્દ્રિય

श्रान्त न (श्रम्+भावे क्त) પરિશ્રમ, શ્રમ, મહેનત, યત્ન.

श्रान्तसंवाह न (श्रान्तस्य श्रमस्य सवाहम्) થાકેલાને આસન વિગેરે આપી થાક દૂર કરાવવો તે

श्रान्ति स्त्री (श्रम्+भावे क्तिन्) પરિશ્રમ, થાક

श्राम् (चु उभ स सेट् श्रामयति-ते) મંત્રણા કરવી, બોલાવવું

श्रावक त्रि (शृणोति, श्रु+ण्वुल्) સાભળનાર

श्रावक पु (,, ,,) બૌદ્ધ ગૃહસ્થ, જૈન ગૃહસ્થ, કાગડો

श्रावण पु (श्रवणेन युक्ता पौर्णमासी श्रावणी माऽस्मिन् मासे अण्) શ્રાવણ મહીનો, પાખંડ, એક જાતનું વર્ષ

श्रावण त्रि (श्रवणस्येद, श्रवण+अण्) કાનનું, કાન સબંધી, શ્રવણ નક્ષત્રનું, શ્રવણ નક્ષત્ર સબન્ધી

श्रावणा स्त्री દધ્યાસી વૃક્ષ

श्रावणिक पु (श्रावणी श्रवणनक्षत्रयुक्ता पूर्णिमाऽस्त्यस्मिन् मासे ठन्) શ્રાવણ મહિનો

श्रावणी स्त्री (श्रवणनक्षत्रेण युक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) શ્રાવણ મહિનાની પૂનમ

श्रावणीय त्रि (श्रु+णिच्+अनीयर्) સાભળવા લાયક

श्रावन्ती स्त्री (श्रु+णिच्+पृषो ङीप्) ધર્મપત્તન શહેર

श्रि (भ्वा उभ स सेट् श्रयति-ते) સેવવુ, આશ્રય કરવો।

श्रित त्रि (श्रि+क्त) સેવેલ, આશ્રય લીધેલ

श्रिष् (भ्वा उभ स सेट् श्रेषति-ते) બાળવુ

श्री (क्र्या उभ सक सेट् श्रीणाति-श्रीणीते) રાધવુ, પકવવુ

श्री स्त्री (श्रि+क्विप्-निपा०) લક્ષ્મી, લવીંગ શોભા, વાણી, વેશરચના, દેવદારનું ઝાડ, ધર્મ-અર્થ-કામ, સંપત્તિ પ્રકાર, ઉપકરણ, રાચરચીલું, આબાદી, બુદ્ધિ, વિભૂતિ, સમૃદ્ધિ, ઐશ્વર્ય, અધિકાર, પ્રભા, કાન્તિ, તેજ, વૃદ્ધિ, સિધ્ધિ, કમળ, બીલીનું ઝાડ, વૃદ્ધિ નામે ઔષધિ, શણગાર

श्री पु (श्रि+क्विप् दीर्घश्च) તે નામે એક રાગ

श्रीकण्ठ पु (श्री शोभा कण्ठेऽस्य) શિવ, હરિતનાપુરની ઉત્તર-પશ્ચિમે આવેલ કુરુજાંગલ દેશ

श्रीकण्ठपदलाञ्छन पु ભવભૂતિ કવિ

श्रीकण्ठसख पु (श्रीकण्ठस्य सखा) કુબેર

श्रीकन्या स्त्री એક જાતની કાકડી

श्रीकर न (श्रिय शोभां करोति, कृ+अच्) લાલ કમળ

श्रीकर पु (श्री+कृ+अच्) વિષ્ણુ, તે નામે એક પંડિત

श्रीकरण न (श्रीयुक्त क्रियतेऽनेन कृ+ल्युट्) લેખણ, કલમ

श्रीकान्त पु (श्रिया कान्त) વિષ્ણુ

श्रीकारिन् पु (श्रियं करोति, कृ+णिनि) એક જાતનો મૃગ

श्रीकारिन् त्रि (,, ,,) લક્ષ્મીકારક, શોભાકારક

श्रीखण्ड न (श्रिय शोभाया खण्डम्) ચદન,સુખડ

श्रीगर्भ पु (श्री गर्भेऽस्य) વિષ્ણુ, તલવાર

श्रीग्रह पु (श्रिय ग्रह इव यत्र) પક્ષીઓને પાણી પીવાનું સ્થળ, પરબડી

श्रीघन पु (श्रिया बुध्या घन) તે નામે એક બુદ્ધ

श्रीघन न (,, ,,) દહીં

श्रीचक्र न (श्रिया चक्रम्) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિધ્ધ એક યંત્ર

श्रीज पु (श्रियो जायते, जन्+ड) કામદેવ

श्रीतनय पु (श्रिय तनय) કામદેવ

श्रीतनुज पुं. (श्रियः तनुजः) कामदेव.
श्रीतनूज पुं. (श्रियः तनूजः) कामदेव.
श्रीताल पुं. (श्रीयुक्तः तालः) ताडना जेवुं झाड.
श्रीद पुं. (श्रियं ददाति दा+क) कुबेर.
श्रीद त्रि. (") लक्ष्मी आपनार, शोभा आपनार.
श्रीधर पुं. (धरति धृ+अच् श्रिया धरः) भूतकाळनी उत्सर्पिणीमां थयेला सातमा जैन तीर्थंकर, विष्णु.
श्रीधर न. (श्रियं धरति धृ+अच्) शालग्रामनी एक मूर्ति.

श्रीधरं देवि सिंहेशम् [illegible]

श्रीनन्दन पुं. (श्रियं नन्दयति, नन्द्+ल्यु) कामदेव.
श्रीनाथ पुं. (श्रियः नाथः) विष्णु.
श्रीनिकेतन न. (श्रियः निकेतनम्) लक्ष्मीनुं रहेठाण.
श्रीनिकेतन पुं. (श्रियः निकेतनमिव निकेतं यस्य नि+कित्+ल्यु) विष्णु.
श्रीनिवास पुं. (निवसत्यस्मिन् नि+वस्+घञ् श्रियः निवासः) विष्णु, लक्ष्मीनुं निवास स्थान.
श्रीपञ्चमी स्त्री. (श्रियः पूजार्थं पञ्चमी) माघ सुद पांचमी.
श्रीपति पुं. (श्रियः पतिः) विष्णु, राजा.
श्रीपथ पुं. (श्रीयुक्तः पन्था अच्) राजमार्ग, सरियाम रस्तो.
श्रीपर्ण न. (श्रीयुक्तं पर्णं यस्य) अग्निमंथनुं झाड.
श्रीपर्णिका स्त्री. (श्रीयुक्तं पर्णमस्याः कप्, टाप् इत्वं) कायफळनुं झाड.
श्रीपर्णी स्त्री. (श्रीयुक्तानि पर्णानि यस्याः ङीप्) शीवण, कमळ, आसावरी वनस्पति, अग्निमंथनुं झाड, सीमळानुं झाड.
श्रीपिष्ट पुं. (श्रियै पीयते पिष्यते, पिष्+क्त) सरल-देवदारनुं झाड.
श्रीपुत्र पुं. (श्रियः पुत्रः) कामदेव, चन्द्र, अश्व नामनो घोडो, लक्ष्मीनो दीकरो, [illegible]
श्रीपुष्प न. (श्रीयुक्तं पुष्पं यस्य) लविंग, पद्मकाष्ठ.
श्रीपूर्वम् अव्य. (श्री इति शब्दः पूर्वं यस्मिन्) श्री ए शब्द आगळ लगाडीने.
"श्रीपूर्वं गुरुनामानि [illegible]।
श्रीद सिद्धिविनायक श्रीपूर्वं [illegible]।"
श्रीफल पुं. (श्रीयुक्तं फलमस्य) बीलीनुं झाड, नाळियेरीनुं झाड, आमळानुं झाड.
श्रीफली स्त्री. (श्रीयुक्तं फलमस्याः ङीप्) गळी, एक जातनी कारेली, आमळानुं झाड.
श्रीमुद्रा स्त्री. (श्रीयुक्ता मुद्रा) एक जातनी छाप.
श्रीभागवत न. (श्रीमद् भागवतम् [illegible]) अढार पुराणमांहेनुं ते नामनुं एक पुराण.
श्रीमान् पुं. (श्रियः [illegible]) तिलकनुं झाड, [illegible]
श्रीमत् पुं. (श्रीरस्त्यस्य मतुप्) तलनुं झाड, पीपळो, विष्णु, शिव, कुबेर.
श्रीमत् त्रि. (श्री+अस्त्यर्थे मतुप्) धनवान, लक्ष्मीवान्.
श्रीमती स्त्री. (श्री+मतुप्+ङीप्) राधिका, धनवान स्त्री, शोभावाळी स्त्री.
श्रीमहाफला स्त्री. (श्रिया शोभया [illegible]) एक जातनुं झाड.
श्रीमस्तक पुं. (श्रीयुक्तं मस्तकमस्य) लसण.
श्रीमुख पुं. (श्रीयुक्तं मुखमस्य) ते नामे एक वर्ष.
श्रीमूर्ति स्त्री. (श्रीः मूर्तिरिवास्याः मूर्तिः) देवनी प्रतिमा, लक्ष्मीनी मूर्ति.
श्रीयुक्त त्रि. (श्रिया युक्तः) लक्ष्मीवान्, शोभावाळुं, कीर्तिवाळुं.
श्रीयुत त्रि. (श्रिया युतः) उपर प्रमाणे.
श्रीरङ्गपट्टन न. दक्षिणमांनुं एक शहेर.
श्रीरस पुं. (श्रियः रसो निर्यासः) ते नामनुं एक सुगन्धि द्रव्य.
श्रीराम पुं. (श्रीयुतो रामः) दशरथना पुत्र राम.
श्रील त्रि. (श्री+अस्त्यर्थे लच्) शोभावाळुं, लक्ष्मीवाळुं, कीर्तिवाळुं.
श्रीवत्स पुं. (श्रीयुक्तो वत्सः वक्षो यस्य) विष्णु, छातीमां पीळा रंगनुं भृगुलांछन, ते, एक प्रकारनी सुरंग.
श्रीवत्सक पुं. (श्रीवत्स इव कायति, कै+क) छातीमां पीळा रंगना वाळवाळो घोडो.

श्रीवत्सभृत् पु (श्रीवत्सं बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्) વિષ્ણુ
श्रीवत्सलाञ्छन पु (श्रीवत्सं लाञ्छनं यस्य) વિષ્ણુ
श्रीवत्सलाञ्छन न (श्रीवत्सस्य लाञ्छनम्) વિષ્ણુની છાતી ઉપર એક જાતનુ ચિન્હ
श्रीवत्साङ्क न (श्रीवत्सं अङ्के यस्य) ઉપર પ્રમાણે
श्रीवत्साङ्क पु (,, ,,) વિષ્ણુ
श्रीवराह पु (श्रिया युक्तः वराह) વિષ્ણુનો અવતાર
श्रीवल्ली स्त्री (श्रीयुता वल्ली) પુષ્કળ કાંટાવાળુ એક ઝાડ
श्रीवाटी स्त्री એક જાતની નાગરવેલ
श्रीवारक पु (श्रियं वारयति, वारि+ण्वुल्) એક જાતનુ શાક
श्रीवास न (श्रियं सरलवृक्षं वा वासयति, वस्+णिच्+अच्) દેવદારના ઝાડનો રસ, કમલ
श्रीवास पु (श्री+वस्+घञ्) વિષ્ણુ, શિવ
श्रीवासस् न (श्रियं सरलवृक्षं वासयति, वस+णिच्+असुन्) દેવદારના ઝાડનો રસ
श्रीविद्या स्त्री (श्रियै विद्या) ત્રિપુરા સુંદરી
श्रीवृक्ष पु (श्रियः वृक्षः) પીપળાનુ ઝાડ
श्रीवृक्ष पु (श्रीनामको वृक्षः) બીલીનુ ઝાડ
श्रीवृक्ष पु (श्रिया शोभाया वृक्ष इव) ઘોડાના હૃદય ઉપર ધોળાવાળનુ એક જાતનું કુંડાળુ
श्रीवृक्षकिन् पु (श्रीवृक्षक+इन्) જેની છાતીમા ધોળા રૂંવાટાનુ ગોળ ચક્ર–કુંડાળુ હોય તેવો ઘોડો
श्रीवेष्ट पु (श्रियै वेष्ट्यतेऽसौ, वेष्ट्+घञ्) સરળ વૃક્ષના ઝાડનો રસ
श्रीवेष्टक पु (श्रीवेष्ट+कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
श्रीश पु (श्रिया ईशः) વિષ્ણુ, શ્રીરામચન્દ્ર
श्रीश्वर पु (श्रियः ईश्वरः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
श्रीसंज्ञ न (श्रियः संज्ञा संज्ञाऽस्य) લવીંગ
श्रीसहोदर पु (श्रियः सहोदरः) ચન્દ્ર, ઉચ્ચૈઃશ્રવા ઘોડો, કપૂર
श्रीहस्तिनी स्त्री (श्रीयुक्ता हस्तिनी) એક જાતનુ ઝાડ
श्रु (भ्वा प स अनिट् श्रवति) જવુ
श्रु (स्वा प स अनिट् शृणोति) સાભળવુ, આજ્ઞા પાલન કરવુ, શ્રવણ કરવુ
श्रुघ्न पु તે નામનો દેશ
श्रुघ्निका स्त्री (श्रुघ्न+ठन्+टाप्) સાજીખાર
श्रुघ्नी स्त्री (,, +स्त्रियां ङीप्) સાજીખાર
श्रुत न (श्रूयन्ते स्म यदिति, श्रु+क्त) શાસ્ત્ર, શાસ્ત્રનું જ્ઞાન
श्रुत त्रि (श्रु+क्त) સાભળેલું, શ્રવણકરેલું
श्रुतकीर्ति स्त्री (श्रुता विख्याता कीर्तिः यस्याः) શત્રુઘ્નની પત્ની, શુકધ્વજની કન્યા
श्रुतकीर्ति त्रि (,, ,, यस्य) પ્રખ્યાત યશવાળુ
श्रुतदेवी स्त्री (श्रुतस्य शास्त्रस्य देवी) સરસ્વતી, શારદા
श्रुतबोध पु (श्रुतमात्रं बोधयति, बुध्+णिच्+अण्) કાલીદાસ કવિકૃત એક છન્દ શાસ્ત્રનો ગ્રન્થ
श्रुतश्रवस् पु (श्रुतं श्रवो यशो यस्य) શિશુપાલનો પિતા

"निर्वर्त्यतेऽरिः क्रियया स श्रुतश्रवसः सुतः"

शिशुपालवधे

श्रुतश्रोणि स्त्री स्रवन्ती શબ્દ જુઓ
श्रुताध्ययन न (श्रुतस्याध्ययनम्) વેદપાઠ, બ્રહ્મવાદ
श्रुति स्त्री (श्रूयतेऽनयेति, श्रु+करणे भावे च क्तिन्) સાભળવુ તે, કાન, શ્રવણ નક્ષત્ર, વેદ, શ્રવણેન્દ્રિયથી થનારૂં જ્ઞાન, ગણિતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક રેખા, વાર્તા, ખબર, ષડ્જ રાગના આરંભ સમયનો એક શબ્દ
श्रुतिकट पु (श्रुतिं कटति, कट्+अच्) સર્પ, પાપશોધન, પાપમાથી છુટવુ તે
श्रुतिकटी स्त्री (श्रुतिकट+स्त्रियां जातिः ङीप्) સાપેણ
श्रुतिकटु पु (श्रुतौ कटु) અલંકાર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક કાવ્ય દોષ, કઠોર શબ્દ
श्रुतिकथित त्रि (श्रुत्या कथितम्) વેદે કહેલું, વેદનુ ફરમાન
श्रुतिजीविका स्त्री (श्रुतिरेव जीविका यस्याः) સ્મૃતિ શાસ્ત્ર
श्रुतितत्पर त्रि (श्रुतौ तत्परः) સાંભળવામા તત્પર, વેદમા તત્પર
श्रुतिधर त्रि (श्रुत्या श्रवणमात्रेण धरतीति, धृ+अच्) માત્ર સાંભળીને ધારણ કરનાર.

श्रुतिन् त्रि (श्रुत+इन्) જેણે સાંભળ્યું હોય તે સાંભળનાર.

श्रुतिमूल न (श्रुतेः मूलम्) કાનનું મૂળ વેદનું મૂળ–ધર્મ બોધક પ્રમાણ.

श्रुतिमूलक त्रि (श्रुतिमूल+स्वार्थे कन्) વેદ જેનું મૂળ કારણ હોય તે.

श्रुतिवर्जित त्रि. (श्रुत्या वेदाध्ययनेन कर्णेन वा वर्जित) બહેરો વેદજ્ઞાન વિનાનું.

श्रुतिविषय पु. (श्रुतेः विषयः) વેદનો વિષય.

श्रुतिवेध पु (श्रुत्योः कर्णस्य वेधो यत्र) જેમાં કાન વિંધાય છે એવો એક જાતનો સંસ્કાર.

श्रुत्यनुप्रास पु (श्रुति श्रवणेन्द्रियम्, स्फुर्+अच्+टाप्) એક જાતની લતા.

श्रुत्यनुप्रास पु (श्रुतेः अनुप्रासः) તે નામે એક શબ્દાલંકાર.

श्रुत्युक्त त्रि (श्रुत्या श्रुतौ वा उक्तम्) વેદે કહેલું વેદમાં કહેલું.

श्रुव पु. (श्रु+क) યજ્ઞ, યજ્ઞ.

श्रुवा स्त्री. (श्रुव+टाप्) એક યજ્ઞપાત્ર, સરવો.

श्रुवावृक्ष पु. (श्रुवार्थं वृक्ष) એક જાતનું ઝાડ, વિકંટ–વિકંકત વૃક્ષ.

श्रूयमाण त्रि. (श्रूयतेऽसौ श्रु+शानच्) સાંભળવામાં આવતું.

श्रेढी स्त्री. જુદી જુદી જાતના અંકોને ભિન્ન કરવા માટે એક જાતની ગણતરી.

श्रेढीव्यवहार पु. (श्रेढ्या व्यवहार) જુદી જુદી જાતના અંકોને ભિન્ન કરવા માટે એક જાતની ગણનાનો એક ઉપાય.

श्रेणि स्त्री. (श्रयति धीयते वा श्रि+उणा णि) પંક્તિ, હાર એક જાતનો ધંધો કરનારની ટોળી

"श्रेणिं वहति धाते पुरकीर्णूरणां

विधुनामनुपयपंक्ति पुनातु" भट्टि

श्रेणिक पु (श्रेणि+स्वार्थे कन्) તે નામે એક જૈન રાજા.

श्रेणिका स्त्री. (श्रेणि+स्वार्थे कन्+टाप्) તંબુ.

श्रेणी स्त्री (श्रेणि+कृदिकारादिति ङीप्) પ ... શબ્દ

श्रेणीकरण न. (श्रेणि+कृ+ल्युट्) પંક્તિરૂપ કરવું

श्रेणीकृत त्रि (श्रेणि+च्वि+कृ+क्त) પંક્તિરૂપે કરેલ, હાર કરેલ.

श्रेणीभवन न. (श्रेणि+च्वि+भू+ल्युट्) પંક્તિરૂપ થવું.

श्रेणीभूत त्रि (श्रेणि+च्वि+भू+कर्मणि क्त) પંક્તિરૂપ થયેલ.

श्रेयस् न (अतिशयेन प्रशस्यं ईयसुन्) કલ્યાણ, પુણ્ય, ધર્મ મોક્ષ.

श्रेयस् त्रि („ „) ઉત્તમ, ઉભય સુખકારી હિતકર કલ્યાણકારી

"श्रेयान् स्वधर्मो विगुणः परधर्मात्स्वनुष्ठितात्

स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः" भीमद्भगवद्गीता

श्रेयसी स्त्री. (श्रेयस्+ङीप्) હરડે, ગજપીપર, રાસ્ના વનસ્પતિ પાઠા.

श्रेयस्कर त्रि (श्रेय करोति कृ+अच्) કલ્યાણકારક, શુભકારક, હિતકર.

श्रेयस्काम त्रि (श्रेयः कामयते कम्+अण्) કલ્યાણને ઇચ્છનાર, મોક્ષને ચાહનાર

श्रेष्ठ पु (अतिशयेन प्रशस्यः इष्ठन्) કુબેર, રાજા બ્રાહ્મણ, વિષ્ણુ.

श्रेष्ठ न (प्रशस्य+इष्ठन्) ગાયનું દૂધ.

श्रेष्ठ त्रि (अयमेषामतिशयेन प्रशस्यः इष्ठन्) અત્યન્ત ઉત્તમ, ઘણું ઉમદા.

श्रेष्ठकाष्ठ पु. (श्रेष्ठं काष्ठमस्य) એક જાતનું ઝાડ.

श्रेष्ठता स्त्री. (श्रेष्ठस्य भावः तल्+टाप्) શ્રેષ્ઠપણું, ઉત્તમપણું

श्रेष्ठत्व न (श्रेष्ठस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

श्रेष्ठाश्रम न. (श्रेष्ठं च तत् आश्रमश्च) ગૃહસ્થાશ્રમ

श्रेष्ठवेधिका स्त्री. (श्रेष्ठा वेधिका) કસ્તૂરી.

श्रेष्ठा स्त्री. (इयमासामतिशयेन प्रशस्या इष्ठन्+टाप्) મહામેદા, સ્થલપદ્મિની.

श्रेष्ठाम्ल पु. (श्रेष्ठम् अम्लम् यस्य) કોકમનું ઝાડ

श्रेष्ठिन् पु. (श्रेष्ठं कर्मास्त्यस्य इनि) વણિકોમાં પ્રધાન પુરુષ, શેઠ

श्रै (भ्वा. प. अ. अनिट् श्रायति) પરસેવો વળવો

श्रोणप न (श्रोणस्य भावः ष्यञ्) ભારાપણું ઉંચ્ચ

श्रोतृ ...

श्रौषट् (भ्वा. प. अ. सेट् श्रौषति) એકઠું થવું

श्रोण त्रि (श्रोण्+अच्) પાંગળું, લુલું
श्रोणा स्त्री (श्रोण्+अच्+टाप्) કાંજી
श्रोणि स्त्री (श्रोण्+इन्) કેડ, કમર, માર્ગ, રસ્તો
श्रोणिफलक न (श्रोणि फलकमिव) એક કેડ, કમર, કેડનું પડખું
श्रोणिविम्ब न (श्रोणौ विम्बाकार भूपणम्) કમરપટો વગેરે કટિભૂષણ
श्रोणिसूत्र न (श्रोणौ स्थित सूत्रम्) કેડે તલવાર વિગેરે બાંધવા માટે પટો વિગેરે
श्रोणी स्त्री (श्रोण्+इन्+ङीप्) કેડ, કમર, માર્ગ, રસ્તો
"श्रोणीभारादलसगमना स्तोकनम्रा स्तनाभ्याम्
या तत्र स्याद्युवतिविषये सृष्टिराद्येव धातु" मेघदूते ;
श्रोतव्य त्रि (श्रु+कर्मणि तव्यच्) શ્રવણ કરવાયોગ્ય, સાભળવા લાયક
श्रोतस् न (श्रु+असुन् तुटच्) કાન ઇન્દ્રિય, નદીનો વેગ
श्रोतुकाम त्रि (श्रोतु काम.) સાભળવાને ઇચ્છનાર, શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવા ચાહનાર
श्रोतुमनस् त्रि. (श्रोतु मनो यस्य) સાભળવાને જેનું મન છે તે
श्रोतृ त्रि (शृणोतीति, श्रु+तृच्) સાભળનાર, શ્રવણ કરનાર
श्रोत्र न (श्रु+ष्ट्रन्) કાન, કાનનુ છિદ્ર
श्रोत्रविषय पु (श्रोत्रस्य विषय) શબ્દ, અવાજ
श्रोत्रिय पु (छन्दो वेदमधीते वेत्ति वा छन्दस्+घ श्रोत्रादेशः) વેદનો અભ્યાસ કરનારો બ્રાહ્મણ, છ અંગ સાથે એક શાખાનો અભ્યાસ કરી ષટ્કર્મ કરતો બ્રાહ્મણ, સમ્પૂર્ણશાસ્ત્ર જાણનાર પુરૂષ
श्रोत्रियता स्त्री (श्रोत्रियस्य भाव तल्+टाप्) શ્રોત્રિયપણુ
श्रोत्रियत्व न (श्रोत्रियस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
श्रौत त्रि (श्रुतिविहित, श्रुति+अण्) શાસ્ત્રોક્ત ધર્મ કર્મ વિગેરે
श्रौत पु (श्रुतौ भव, श्रुति+अण्) ગાર્હપત્ય અગ્નિ, આહવનીયાગ્નિ, દક્ષિણાગ્નિ
श्रौत्र न (श्रोत्रमेव, श्रोत्र+प्रज्ञा अण्) કાન, કાનનુ છિદ્ર
श्रौत्र न (श्रोत्रियस्य भाव. कर्म वा अण्) વૈદિકપણુ, વેદોક્ત કર્મ વિગેરે
श्रौषट् अव्य (श्रु+डौषटि) યજ્ઞના અગ્નિમાં હવિર્દાન કરતી વખતે થતો એક મોટો શબ્દ
श्लक्ष्ण त्रि (श्लिष्+क्स्न) થોડુ, ચિકણું, અલ્પ. "श्लक्ष्ण वचनमब्रवीत्" रामायणे
श्लक्ष्णक पु (श्लक्ष्ण+सज्ञाया कन्) સોપારીનુ ઝાડ
श्लक्ष्णक त्रि (श्लक्ष्ण+स्वार्थे कन्) મનોહર, સુદર
श्लक्ष्णत्वच् पु (श्लक्ष्णा मनोहरा त्वक् यस्य) એક જાતનું ઝાડ-અશ્મન્તક વૃક્ષ
श्लङ्क् (भ्वा आ स सेट् श्लङ्कते) સરકવુ, ખમવુ, જવુ
श्लङ्ग् (भ्वा प स सेट् श्लगति) જવુ
श्लथ् (चु उभ सेट् श्लथयति-ते) શિથિલ થવુ, દુર્બળ થવુ
श्लथ त्रि (श्लथयति, श्लथ्+अच्) શિથિલ, દુર્બળ, ઢીલું
श्लाख् (भ्वा प सक सेट् श्लाखति) વ્યાપવુ.
श्लाघ् (भ्वा आ सक श्लाघते) વખાણવુ, પોતાના ગુણો જાહેર કરવા
श्लाघनीय त्रि (श्लाघ+कर्मणि अनीयर्) વખાણવા લાયક
श्लाघा स्त्री (श्लाघ्-कत्थने+अ+टाप्) વખાણ, તારીફ, ચાકરી, સેવા, અભિલાષા, પોતાના ગુણ ખુલ્લાકરવા તે, ઇચ્છા
"विद्वांसो वसुधातले परवच श्लाघासु वाचयमा" उद्भटे
श्लाघित त्रि (श्लाघ्+क्त) વખાણેલું, તારીફકરેલુ
श्लाघ्य त्रि (श्लाघ्+ण्यत) વખાણવા લાયક, તારીફ કરવા યોગ્ય
श्लिकु न (श्लिष्यति ग्रहादीन्, श्लिष्+उणा कु०) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર
श्लिक्यु पु (श्लिष्-आलिङ्गने+उणा० क्यु) ચાકર, નોકર, જારપુરૂષ
श्लिष् (भ्वा प स सेट् श्लेषति) બાળવુ
श्लिष् (दिवा प स सेट् श्लिष्यति) ભેટવુ, આલિંગન કરવુ, વળગવુ, સસર્ગ કરવો आ+श्लिष्-

आश्लिष्यति भेटवुं वि+श्लिष्-विश्लिष्यति छूटा पडवुं सं+श्लिष्-संश्लिष्यति वळगवुं भाटवुं

श्लिष् (चु. उभ. स. सेट् श्लेषयति-ते) उपर प्रमाणे

श्लिष्ट त्रि (श्लिष्+क्त) आलिंगन करेल भेटेल वळगेल श्लेषयुक्त सन्धान करायलुं

श्लिष्यत् त्रि. (श्लिष्+शतृ) भेटतुं, आलिंगन करतुं.

श्लीपद न. (श्रीयुक्तं पदमस्य पृषो० साधु.) एक जातनो पगमां थतो रोग.

"पुराणोदकभूयिष्ठाः सर्वर्तुषु च शीतलाः

ये देशास्तेषु जायन्ते श्लीपदानि विशेषतः" भावप्रकाशे

श्लीपद त्रि ( ) श्लीपद रोगवाळुं

श्लीपदप्रभव पु (श्लीपदस्य प्रभवति प्र+भू+अच्) आंबानुं झाड

श्लीपदापह पु (श्लीपदं अपहन्तीति हन्+ड) पुत्र-जीव वृक्ष.

श्लील त्रि (श्रीर्विद्यतेऽस्यति, श्री+लच् रस्य लः) शोभावाळुं सुंदर.

श्लेष पु. (श्लिष्+घञ्) संयोग आलिंगन, भेटवुं ते ढाल, भगतरा ते नामे एक अलंकार.

श्लेषालंकार पु. (श्लेषनामको अलङ्कारः) ते नामे एक अलंकार.

श्लेष्मक पु. (श्लेष्मा एव कन्) कफ, श्लेष्म.

श्लेष्मघ्न त्रि (श्लेष्माणं हन्ति हन्+टक्) कफनो श्लेष्मनो नाश करनार

श्लेष्मघ्ना (+टाप्) केतकी, मल्लिका लता

श्लेष्मघ्नी स्त्री (श्लेष्माणं हन्ति हन्+टक्+ङीप्) मल्लिका लता, मालकांकणी.

श्लेष्मज त्रि (श्लेष्मणो जायते, जन्+ड) कफथी पेदा थनार, श्लेष्मथी थनार, त्रिगुण लता.

श्लेष्मल त्रि (श्लेष्माऽस्त्यस्य लच्) कफवाळुं जेने कफ होय ते

श्लेष्मला स्त्री (श्लेष्मन्+अस्त्यर्थे लच्+टाप्) ककडी.

श्लेष्मन् पु (श्लिष्+मनिन्) कफ श्लेष्म.

"पित्तो श्लेष्मणो वायुसम्भवसूचितो

पुष शरीरस्थानं धातवो च मलाश्च तेषां" भर्तृहरि

श्लेष्मल त्रि (श्लेष्माऽस्त्यस्य श्लेष्मन्+लच्) कफवाळु, जेने कफ होय छे ते, श्लेष्मवाळु

श्लेष्मात पु (श्लेष्मन्+अत) एक जातनुं झाड बहुवार

श्लेष्मात त्रि (श्लेष्माणं हन्ति हन्+क) कफनो नाश करनार, श्लेष्म मटाडनार

श्लेष्मान्त पु. ( ) कायफळनुं झाड

श्लेष्मान्तक पु (श्लेष्माणमन्तयति, अन्त+ण्वुल्) श्लेष्मान्तक झाड, बहुवार.

श्लेष्मातक पु. (श्लेष्मान्त एव स्वार्थे कन्) उपर प्रमाणे

श्लेष्मान्तक पु (श्लेष्मणः अन्तकः) श्लेष्मान्तक झाड बहुवार

श्लोक् (भ्वा आ. स सेट् श्लोकते) पद्यरचना करवुं भेगुं करवुं वखाणवुं

श्लोक पु. (श्लोक्यते इति श्लोक्-कर्मणि+घञ्) चार चरणनुं कविता वाक्य-पद्य-कविता, यश.

श्लोण् (भ्वा. प. स. सेट् श्लोणति) भेगुं करवुं

श्वःश्रेयस न. (श्वः आगामिदिने श्रेयो यस्य) मंगल, कल्याण, शुभ, परमात्मा.

श्वःश्रेयस त्रि (श्वः परदिने श्रेयो यस्य, अच्) भविष्यमां कल्याणवाळुं, शुभ.

श्वगण पु. (शुनां गणः) कुतरानो समूह.

श्वगणिक त्रि (श्वगण+ठञ्) कुतराना टोळानी सहायताथी शिकार करनारो.

श्वञ्च् (भ्वा. आ. स सेट् श्वञ्चते) खसवुं जवुं

श्वठ् (भ्वा. आ. स सेट् श्वठते) जवुं

श्वजीविका स्त्री (श्वन जीविका) नोकरी चाकरी, सेवा.

श्वण्ठ् (भ्वा. आ. स. सेट् श्वण्ठते) जवुं

श्वठ् (चु उ स. सेट् श्वाठयति-ते) जवुं संस्कार करवो दुःखी करवुं जराव भेगवुं

श्वण्ठ् (") उपर प्रमाणे अर्थ

श्वदंष्ट्र पु. (शुनो दंष्ट्र) कुतरानी दाढ.

श्वदंष्ट्रक पु. (शुनी दंष्ट्रेव कण्टकोऽस्य) गोखरुनो छोड.

श्वदंष्ट्रा स्त्री (शुनो दंष्ट्रेव कण्टकाकारत्वात्) कुतरानी दाढ गोखरु

श्वदयित न हाडकुं

श्वधूर्त्त पु (शुनि धूर्त्तस्तद्वञ्चकत्वात्) શિયાળ
श्वधूर्त्ती स्त्री (श्वधूर्त्त+स्त्रियां जाति ङीप्) શિયાળવી
श्वन् पु (श्वि+कनिन्) કુતરો
श्वनिश न (शुना निशा विभाषया क्लिबत्व) કુતરાઓને મદદકરનારી રાત્રિ
श्वनिशा स्त्री (शुनां निशा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
श्वपच पु (श्वान पचति, पच्+अच्) હલકો ચાડાલ
श्वपद न (शुन पदम्) કુતરાનો પગ
श्वपाक पु (शुनां पाक कार्य्यत्वेन यस्य) હલકો ચાડાલ
"श्वपाको जल्पाको भवति मधुपाकोपमगिरा" आनन्दलहर्याम्
श्वपुच्छक पु (श्व+पुच्छ+कै+क) વીંછી
श्वपुच्छा स्त्री વનસ્પતિ પીઠવણ
श्वफल पु (श्वप्रिय फलमस्य) બીજોરાનું ઝાડ
श्वफल्क पु યાદવ૨શી અક્રૂરનો પિતા એક ક્ષત્રિય
श्वभीरु पु (शुन कुक्कुरात् भीरुर्भयशील.) શિયાળ
श्वभ्रम् (चु उभ सेट् श्वभ्रयति-ते) જવુ, છેદ કરવો, सक ખગામ હાલતમા રહેવુ, अक
श्वभ्र न (श्वभ्रयते यत्, श्वभ्र+घञ्) છિદ્ર, ખાડુ
श्वयथु पु (श्वि+अथुच्) સોજો
श्वयीचि स्त्री (श्वयतीति, श्वि+ईचि) સુજવાનો રોગ
श्वयीची स्त्री (श्वि+ईचि+वा ङीप्) પીડા, દુખ
श्वल् (भ्वा प स सेट् श्वलति) વેગ કરવો
श्वल्क् (चु उभ स सेट् श्वल्कयति-ते) બોલવુ, કહેવુ
श्वल्ल् (भ्वा प अ सेट् श्वल्लति) વેગવાળુ થવુ.
श्ववत् त्रि (श्वन्+अस्त्यर्थे मतुप्) કુતરાવાળુ
श्ववृत्ति स्त्री (शुन इव पराधीना वृत्ति) નોકરી, ચાકરી, સેવા, દાસત્વ
श्वव्याघ्र पु (शुनो व्याघ्र) ચિત્તો, વ્યાઘ્ર
श्वशुर पु (शु आशु अश्यते, व्याप्यते इति शु+अशू+उरन्) સસરો
श्वशुरक पु (श्वशुर+स्वार्थे कन्) સસરો
श्वशुर्य पु (श्वशुरस्यापत्य, श्वशुर+यत्) દિયર, સાળો
श्वश्रू स्त्री (श्वशुरस्य पत्नी ऊङ्) સાસુ
श्वश्रूश्वशुर पु द्वि (श्वश्रूश्च श्वशुरश्च तौ) સાસુ સસરો
श्वस् अव्य (आगामि अह) આવતી કાલ, આવતો દિવસ
"श्व कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्णिकम्
नहि प्रतीक्षते मृत्यु कृतमस्य न वा कृतम्"
श्वस् (अदा प सेट् श्वसिति) શ્વાસ લેવો, જીવવુ
श्वस् (अदा प अ सेट् श्वस्ति) ઉંઘવુ
श्वसत् त्रि (श्वस्+वर्तमाने शतृ) જીવતુ, શ્વાસ લેતું
श्वसन पु (श्वसित्यनेन, श्वस्+ल्युट्) વાયુ, મીંઢળનું ઝાડ
श्वसन न (श्वस्+भावे ल्युट्) નિશ્વાસ, નિશાસો, શ્વાસ લેવો, જીવવુ
श्वसनाशन पु (श्वसनो वायुरशनमस्य) સર્પ
श्वसनाशनी स्त्री (श्वसनाशन+स्त्रिया जाति० ङीप्) સાપેણ
श्वसनेश्वर पु (श्वसन ईश्वरो यस्य) આકડાનું ઝાડ
श्वसनोत्सुक पु (श्वसनाय उत्सुक) સર્પ
श्वसनोत्सुकी स्त्री (श्वसनोत्सुक+स्त्रियां ङीप्) સાપેણ
श्वसित न (श्वस्+क्त) નિશ્વાસ, શ્વાસ-નિશાસો લેવો
श्वसुन पु (श्वस्+बाहु० उनन्) એક જાતનું ઝાડ
श्वस्तन त्रि (श्वो भव श्वस्+भावे ट्यु तुट् च) આવતી કાલે હોનાર-થનાર
श्वस्त्य त्रि (श्वो भव, श्वस्+त्यप्) ઉપરનો અર્થ
श्वस्पृष्ट त्रि (शुना स्पृष्टम्) કુતરાએ સ્પર્શ કરેલુ
श्वागणिक पु (श्वगणेन चरति, ठक्) કુતરાને મદદમા લઇ શિકાર કરનાર.
श्वादन्त त्रि (शुन इव दन्तो यस्य) કુતરાના સરખા દાંતવાળુ
श्वान पु (श्वा एव, श्वान्+स्वार्थे अण्) કુતરો
श्वानचिल्लिका स्त्री (श्वानप्रिया चिल्लिका) એક જાતનો છોડ
श्वानी स्त्री (श्वान+स्त्रियां जाति० ङीप्) કુતરી
श्वापद पु (शुन इवापदस्मात् अच् समा०) હિંસક-પશુ વાઘ
श्वाविध् पु (श्वान विध्यतीति, व्यध्+क्विप् दीर्घ) સેહાધ જનાવર-શાહુડી
श्वाविध पु (शुना आविध्यते, आ+व्यध्+क्विप्+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
श्वाश्व पु ભૈરવ

श्वास पु. (श्वस्+घञ्) શ્વાસ લેવાની ક્રિયા, શ્વાસ, એક જાતનો રોગ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક બાહ્ય પ્રયત્ન.

श्वासकास पु. (श्वासयुक्तः कासः) શ્વાસ સાથે ઉધરસ થવાનો રોગ.
"विघ्नो भवत्यनन्ते बाधते श्वासकासवान्" कर्मविपाके

श्वासकुठार पु. (श्वासस्य कुठार इव उच्छेदकत्वात्) શ્વાસ ઉપર અપાતું એક જાતનું ઔષધ.
"रसो गन्धो विषं चापि टङ्कणं च मनःशिला
एतानि समभागानि मरिचं चाष्टसंख्यकम्
कटुत्रयं कर्षयुग्मं पूर्वचूर्णे विनिःक्षिपेत् ।
एष श्वासकुठारोऽयं सर्वश्वासनिवारकः" ॥ भावप्रकाशः

श्वासधारण न. (श्वासः प्राणवायुः ध्रियतेऽनेन) પ્રાણાયામ.

श्वासहेति स्त्री. (श्वासस्य हेतिरिव) નિદ્રા, ઊંઘ.

श्वासारि पु. (श्वासस्य अरिः) પુષ્કરમૂળ.

श्वासिन् त्रि. (श्वस्+णिच्+णिनि) શ્વાસવાળું.

श्वासिन् पु. (" ") વા, પવન.

श्वि (भ्वा. प. सेट् सकर्म. श्वयति) જવું, વધવું.

श्वित् (भ्वा. आ. स. सेट् श्वेतते) ધોળું કરવું.

श्वित्र न. (श्वित्+रक्) એક જાતનો ધોળો કોઢ.

श्वित्रघ्नी स्त्री. (श्वित्रं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) એક વનસ્પતિ [illegible]

श्वितिन् त्रि. (श्वितमस्त्यस्य इनि) ધોળા રંગવાળું.

श्विद् (भ्वा. आ. स. सेट् श्विन्दते) ધોળું કરવું.

श्वेत पु. (श्वित्+अच्) ધોળો વર્ણ, તે નામે એક મેરુ, એક પર્વત, શુક્રાચાર્ય, ધોળું વાદળું, શંખ, [illegible] શિવનો એક અવતાર, એક જાતની કોડી.

श्वेत न. (श्वित्+अच्) રૂપું.

श्वेतक पु. (श्वेत+स्वार्थे कन्) કોડી.

श्वेतक न. (श्वेत+संज्ञायां कन्) રૂપું.

श्वेतकण्टकारी स्त्री. (श्वेता चासौ कण्टकारी च) ધોળી ભોરીંગણી.

श्वेतवचा स्त्री. (श्वेता चासौ वचा) અતિવિષની કળી.

श्वेतचिण्टिही स्त्री. (श्वेता चासौ चिण्टिही च) એક જાતનો [illegible]

श्वेतकुञ्जर पु. (श्वेतः कुञ्जरः) ઐરાવત હાથી, ધોળો હાથી

श्वेतकुष्ठ पु. (श्वेतवर्णो कुष्ठम्) ધોળો કોઢ.

श्वेतकेतु पु. (श्वेतः केतुर्यस्य) કેતુગ્રહ, બુધ.

श्वेतकेश पु. (श्वेत केश इव यस्य) સફેદ સરસવ.

श्वेतकेश पु. (श्वेतवर्णः केशः) ધોળા કેશ.

श्वेतकेश त्रि. (श्वेता केशा यस्य) ધોળા કેશવાળું.

श्वेतकोल पु. (श्वेतः कोलः कोलवर्णो यस्य) એક જાતનું માછલું.

श्वेतकोलक पु. (श्वेतकोल+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

श्वेतकोलकी स्त्री. (श्वेतकोलक+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની માછલી.

श्वेतकोली स्त्री. (श्वेतकोल+स्त्रियां ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

श्वेतखदिर पु. (श्वेतवर्णो खदिरः) ધોળો ખેર.

श्वेतगज पु. (श्वेतः गजो गजः) ઐરાવત હાથી, ધોળો હાથી.

श्वेतगरुत् पु. (श्वेतो गरुत्) હંસ.

श्वेतगरुत् स्त्री. (श्वेतो गरुत्यस्य) હંસલી.

श्वेतगरुत् त्रि. (श्वेतो गरुत्) ધોળી પાંખવાળું.

श्वेतगुञ्जा स्त्री. (श्वेता चासौ गुञ्जा च) ધોળી ચણોઠી.

श्वेतचिल्ली स्त्री. (श्वेता चासौ चिल्ली च) એક જાતનું શાક.

श्वेतच्छद पु. (श्वेताः छदाः पक्षाः यस्य) હંસપક્ષી.

श्वेतच्छद त्रि. (श्वेता छदा यस्य) ધોળી પાંખવાળું.

श्वेतच्छदी स्त्री. (श्वेतच्छद+स्त्रियां जाति ङीष्) હંસલી.

श्वेतजीरक पु. (श्वेतवर्णो जीरकः) ધોળું જીરૂં.

श्वेतटङ्कण न. (श्वेतं टङ्कणम्) ધોળો ટંકણખાર.

श्वेतदूर्वा स्त्री. (श्वेता चासौ दूर्वा च) ધોળી દુર્વા.

श्वेतद्युति पु. (श्वेता द्युतिर्यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

श्वेतद्विप पु. (श्वेतवर्णो द्विपः) ઐરાવત હાથી, ધોળો હાથી.

श्वेतद्वीप पु. (श्वेतनामा द्वीपः) તે નામનો એક દ્વીપ.
"क्षीरोदधेरुत्तरतः श्वेतद्वीपो महाप्रभः
एवम्भिमाश्च पुरुषाः श्वेतद्वीपनिवासिनः" महाभारते

दीपपुष्प पु (दीप इव पुष्पमस्य) સોનેરી ચંપો, સોનચંપાનું ઝાડ

दीपभाजन पु (दीपस्य भाजनम्) દીવો મુકવાનું વાસણ, દીવી, દીવાનું વાસણ

दीपमाला स्त्री (दीपाना माला) દીપમાલ, દીવાની પંક્તિ

दीपयत् त्रि (दीपयतीति दीप्+शतृ) પ્રદીપ્ત કરતું, ઉત્તેજિત કરતું, પ્રકાશિત કરતું

दीपवत् त्रि (दीप+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) દીવા-વાળું

दीपवत् अव्य (दीपेन तुल्य दीप+तुल्यार्थे वत्) દીવા જેવું, દીપકસદૃશ

दीपवती स्त्री (दीपवत् तेजस्वित्वमस्ति अस्या दीप+मतुप् मस्य व स्त्रिया ङीप्) તે નામે એક નદી

दीपवृक्ष पु (दीपस्य वृक्ष इव आधार) દીવા મુક-વાની દીવી, ચિરાગદાની, દીવાનું ઝાડ

दीपशत्रु पु (दीपस्य शत्रुरिव) પતંગીયું, પતંગીયો કીડો

दीपशिख पु (जै प्रा दीवसिह) કલ્પવૃક્ષની એક જાત

दीपशिखा स्त्री (दीपस्य शिखा) દીવાની જ્યોત, દીવાની ઝાળ

दीपशिखा स्त्री (दीपसिहा ज प्रा) બ્રહ્મદત્ત ચક્ર-વર્તીની સ્ત્રીનું નામ

दीपशृङ्खला स्त्री (दीपाना शृङ्खलेव) દીવાની હાર, દીવાની પંક્તિ

दीपसंज्ञ पु (दीप इति सज्ञा यस्य) ચિત્રક નામનું વૃક્ષ

दीपाङ्ग पु (जै प्रा दीवङ्ग) એ નામનું એક કલ્પ વૃક્ષ, જેમાંથી દીવા સરખી જ્યોતિ પ્રગટે એવું એક જાતનું કલ્પવૃક્ષ

दीपान्वित त्रि (दीपैरन्वित) દીવાવાળું

दीपान्विता स्त्री (दीपैरन्विता) દીવાલી, આશ્વિન વદ અમાવસ્યા, જે દિવસે અન્તિમ તીર્થંકર ભગવાન મહાવીર સ્વામી મોક્ષપદ પામ્યા તેમના સ્મરણમાં સળગાવવામા આવતી દીવાઓની હાર

दीपाली स्त्री (दीपानां आली श्रेणी) દીવાની પંક્તિ

दीपाली स्त्री (दीपाना आली यत्र) કાર્તિક વદ અમાવાસ્યાનો દિવસ-દીવાલી, આશ્વિન વદ અમાવાસ્યા

दीपावली स्त्री (दीपाना आवली दीपानां आवली यत्र वा) દીવાલી, દીવાની પંક્તિ, આશ્વિન માસની અમાસ, કાર્તિક વદી અમાસ, ભગવાન મહાવીર સ્વામીનો નિર્વાણ દિવસ, દીપાવલી પર્વ

दीपिका स्त्री (दीपयति प्रकाशयति गृहादीनिति दीप्+णिच्+ण्वुल् टाप् अत इत्वम्) દીવો, નાનો દીવો, તે નામની એક રાગિણી જે હિંડોલ રાગની પત્ની તરીકે મનાય છે જે સાયંકાલે ગવાય છે

दीपिका स्त्री प्रकाश કરવાવાલી

यथा—"तज्ज्ञानदीपिकात्यैतत्पजिक्षयां विलोक्यताम्"

सागरधर्मामृते

दीपित त्रि (दीप+तारकादिभ्य इतच्) પ્રદીપ્ત કરેલું, પ્રકાશિત થયેલું, સતપ્ત કરેલું, સન્દીપિત કરેલું

यथा—"प्रदीपे दीपिते देशे नह्यन्धतमसो गति."

क्षत्रचूडामणौ

दीपितृ त्रि (दीपयतीति दीप्+णिच्+तृच्) દીપાવનાર, પ્રકાશિત કરનાર, પ્રકટ કરનાર, સ્પષ્ટ કરનાર, ઉઘાડું કરનાર

दीपीय त्रि (दीप+हितार्थपक्षे छ) દીવાના હિતનું

दीपोत्सव पु (दीपैरुत्सव) દીપ વડે ઉત્સવ.

दीपोत्सव पु (दीपैरुत्सवो यत्र) દિવાલી, આશ્વિન કૃષ્ણ અમાસ, કાર્તિક વદ અમાવાસ્યા

दीप्त त्रि (दीप्+क्त इडभाव) પ્રકાશેલું, તેજસ્વી, દીપેલ, પ્રદીપ્ત થયેલ.

दीप्त न (दीप्+क्त) સોનું, હીંગ

दीप्त पु („ „) લીંબુ, સિંહ, નાકનો એક રોગ

दीप्तक न (दीप्तमेव स्वार्थे कन्) સોનું

दीप्तकीर्ति पु (दीप्ता कीर्तिर्यस्य) કાર્તિક સ્વામી

दीप्तकीर्ति त्रि („ „) પ્રદીપ્ત યશવાળું, પ્રકાશમાન કીર્તિવાળું

दीप्तकीर्ति स्त्री (दीप्ता कीर्ति) પ્રકાશમાન યશ, પ્રદીપ્ત કીર્તિ

दीप्तकेतु पु તે નામનો એક રાજા, દક્ષ સાવર્ણિ મનુનો એક પુત્ર

श्वेतबृहती स्त्री. (श्वेता चासौ बृहती च) धोળી ભોંય રીંગણી.

श्वेतशिंशपा स्त्री. (श्वेता चासौ शिंशपा च) ધોળું સીસમ.

श्वेतशिग्रु पु. (श्वेतश्चासौ शिग्रुश्च) ધોળો સરગવો.

श्वेतशुङ्ग पु. (श्वेता शुङ्गा यस्य) જવ.

श्वेतशृङ्ग त्रि. (श्वेता शृङ्गा यस्य) ધોળી શીંગવાળું.

श्वेतशूरण पु. (श्वेतश्चासौ शूरणश्च) જંગલી સૂરણ.

श्वेतसर्प पु. (श्वेत सन् सर्पति सृप्+अच्) વરુણવૃક્ષ, ધોળો સાપ.

श्वेतसर्पी स्त्री. (श्वेतसर्प+स्त्रियां जाति ङीष्) ધોળી સાપણ.

श्वेतसर्षप पु. (श्वेतश्चासौ सर्षपश्च) ધોળો સરસવ.

श्वेतसार पु. (श्वेता सारोऽस्य) ધોળો ખેર.

श्वेतसुरसा स्त्री. (श्वेता चासौ सुरसा च) ધોળી નગોડ, સિંધુવાર વનસ્પતિ.

श्वेतस्यन्दा स्त्री. (श्वेता सती स्यन्दते स्यन्द्+अच्) ધોળી અપરાજિતા વનસ્પતિ.

श्वेतहय पु. (श्वेता हयाः) ઇન્દ્રનો ઘોડો, ધોળો ઘોડો, અર્જુન, ઇન્દ્ર ઘોડાનું ઝાડ.

श्वेतहय त्रि. (श्वेताः हयाः यस्य) ધોળા ઘોડાવાળું.

श्वेता स्त्री. (श्वित्+अच्+टाप्) કોડી, શંખિની, ગંઠોડાની ઘાસ વનસ્પતિ, અતિવિષની કળી, ધોળી અપરાજિતા વનસ્પતિ, ધોળી ભોરીંગણી, પાષાણભેદિની વનસ્પતિ, ધોળી ખાંડ, સાકર.

श्वेताक्ष पु. (श्वेतश्चासौ अक्षश्च) ધોળા આકડાનું ઝાડ.

श्वेतावर पु. (श्वेत श्वेतवर्णमावृणोति आ+वृ+अच्) બિલાપર ઝાડ.

श्वेताम्ल पु. (श्वेतश्चासौ अम्लश्च) મગ, અર્જુન, ધોળી ઘાસનું ઝાડ.

श्वेताम्बर (,,) જૈનનો એક શાખ.

श्वेतेक्षु पु. (श्वेतश्चासौ इक्षुश्च) ધોળી શેરડી.

श्वेतोदर पु. (श्वेतमुदरं यस्य) કુબેર.

श्वेतौही स्त्री. (श्वेतोह सती ङीष्) ઇન્દ્રાણી.

श्वैत्य न. (श्वेतस्य भावः ष्यञ्) ધોળાશ, ધોળાપણું.

श्वोवसीयस न. (अतिशयेन वसु प्रशस्तं श्वो वसीय. नि. अच्प्रत्ययः) આવતે દિવસે થનાર મંગળ, કલ્યાણ, આશીર્વાદનું મંગળ.

श्वोवसीयस त्रि. (,, ,,) આશીર્વાદનું મંગળવાળું, આવતી કાલના મંગળવાળું.

ष

ष् વ્યંજન અક્ષરોમાં એકત્રીસમો વ્યંજન.

ष पु. (षो+क कृतो. पत्र) કેશ, સ્વર્ગ નિદ્રા અંત ગર્ભવિમાચન, મનુષ્ય, નાશ, મોક્ષ.

ष त्रि. (षो+क कृतो. कर्त्त) શ્રેષ્ઠ, એક પંડિત વિદ્વાન કરનાર.

ष न. (षो+क कृतो कर्त्त) ગર્ભ, ધીરજ.

षग (भ्वा. प. स. सेट् षगति) ઢાંકવું.

षघ् (स्वा. प. स. सेट् षघ्नोति) હિંસા કરવી.

षच् (भ्वा. आ. स. सेट् सचते) સિંચવું, છાંટવું.

षच् (भ्वा. प. स. सेट् सचति) સમ્બન્ધ પામવો, જોડવું.

षट् (भ्वा. प. अ. सेट् षटति) વિભાગ કરવો.

षट्क त्रि. (षट्+कन्) છ અવયવવાળું, છ વસ્તુ, છ.

षट्कर्मन् न. (षट्प्रकारं कर्म) શાન્તિ-વશીકરણ-સ્તંભન-વિદ્વેષ-ઉચ્ચાટન-મારણ, એ છ પ્રયોગ, અધ્યયન-અધ્યાપન-યજન-યાજન-દાન-પ્રતિગ્રહ, એ છ કર્મ ધૌતિ-બસ્તિ-નેતિ-નૌલિ-ત્રાટક-કપાલભાતિ-એ છ ક્રિયાઓ.

षट्कर्मन् पु. (षट् कर्माणि यस्य) યજન-યાજન-અધ્યયન-અધ્યાપન-દાન-પ્રતિગ્રહ એ છ કર્મો આચરણ કરનાર બ્રાહ્મણ.

षट्कर्मनिरत पु. (षट्कर्मसु निरतः) ઉપર પ્રમાણે.

षट्कृत्या स्त्री. એક જાતની ભેટ.

षट्कोण न. (षट् कोणा यस्य) વજ્ર, તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક યંત્ર, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્નથી છઠ્ઠું સ્થાન.

षट्कोण त्रि. ( ) છ ખૂણાવાળું.

षट्चक्र न. (षण्णां चक्राणां समाहारः) તંત્રોક્ત શરીરનાં છ નાડી-ચક્ર વિશેષ.

षट्चत्वारिंश त्रि. (षट्चत्वारिंशत्+पूरणे डट्।) છેંતાલીસમું.

षट्चत्वारिंशत् स्त्री. (षडधिका चत्वारिंशत्) છેંતાલીસ

श्वेतधातु पु (श्वेतश्चासौ धातुश्च) धोळी धातु, खडी, चोक

श्वेतधामन् पु (श्वेत धाम यस्य) चन्द्र, कपूर, समुद्रनुं फीण

श्वेतधामन् त्रि (,, ,, ,,) धोळा तेजवाळु

श्वेतनील पु (श्वेतो नीलश्च वर्णो वर्णे समा०) धोळो काळो रंग, मेघ

श्वेतनील त्रि (श्वेत सन् नीलश्च) धोळाकाळा रंगनु

श्वेतपत्र पु (श्वेत पत्र पत्रो यस्य) हंस

श्वेतपत्र त्रि (श्वेत पत्र यस्य) धोळा पांदडावाळु, धोळी पाखवाळु

श्वेतपत्र न (श्वेत च तत् पत्रञ्च) धोळु पांदडुं, धोळो कागळ

श्वेतपत्ररथ पु (श्वेतपत्रो हंसो रथो वाहन यस्य) ब्रह्मा

श्वेतपत्री स्त्री (श्वेतपत्र+स्त्रियां जाति० ङीप्) हंसली

श्वेतपद्म न (श्वेत च तत् पद्म च) धोळु कमळ

श्वेतपर्णा स्त्री (श्वेत पर्णं यस्या) वाग्पिर्णी वनस्पति

श्वेतपर्णास पु (श्वेतश्चासौ पर्णासश्च) धोळी तुलसीनुं झाड

श्वेतपाटला स्त्री (श्वेता चासौ पाटला च) एक जातनुं फूल, धोळी पाडळ वनस्पति

श्वेतपिङ्गल पु (देहेन श्वेत. जटया पिङ्गल) सिंह,

श्वेतपिङ्ग पु (देहेन श्वेत जटया पिङ्ग श्वेतश्चासौ पिङ्गश्च) उपर प्रमाणे, धोळो पीळो रंग

श्वेतपिङ्गल त्रि (श्वेत सन् पिङ्गलश्च) धोळा पीळा रंगनुं

श्वेतपिण्डीतक पु (श्वेत शुभ्र पिण्डीतक) महा पिण्डीतक वृक्ष

श्वेतपुष्प पु (श्वेतानि पुष्पाणि अस्य) नगोडनुं झाड

श्वेतपुष्प त्रि (,, ,, यस्य) धोळा फूलवाळु

श्वेतपुष्पक पु (श्वेतानि पुष्पाणि यस्य कप्) धोळी कणेरनु झाड

श्वेतपुष्पा स्त्री (श्वेत पुष्प यस्या) "नागदन्ती" जुओ, "मृगेर्वारु" जुओ, घीनोडी

श्वेतपुष्पिका स्त्री (श्वेतं पुष्प यस्या कप्+टाप् अत इत्व) महाशणु वृक्ष, पुत्रदात्री वनस्पति

श्वेतप्रसूनक पु (श्वेत प्रसून यस्य कप्) शोभीजनुं झाड

श्वेतप्रसूनक त्रि. (श्वेत प्रसून यस्य कप्) धोळा फूलवाळु.

श्वेतभण्डा स्त्री. (श्वेता भण्डा) धोळी अपराजिता वनस्पति

श्वेतमन्दार पु (श्वेतश्चासौ मन्दारश्च) धोळुं मंदारवृक्ष

श्वेतमरिच पु (श्वेतश्चासौ मरिचश्च) सरगवानुं बीज, धोळा मरी

श्वेतरक्त पु (श्वेतो रक्त वर्णो वर्णेन समा०) गुलाबी रंग.

श्वेतरक्त त्रि (श्वेतो रक्त ,, ,,) गुलाबी रंगनुं

श्वेतरञ्जन न. (श्वेत सिताभ्र रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+ल्युट्) सीसु

श्वेतरथ पु (श्वेतश्चासो रथश्च) धोळो रथ

श्वेतरथ पु (श्वेतो रथो यस्य) धोळा रथवाळु, शुक्रग्रह

श्वेतराजी स्त्री (श्वेतेन वर्णेन राजते, राज्+अच्+गौरा-ङीप्) पंडोळानो वेलो

श्वेतरोचिस् पु (श्वेत रोचि यस्य) चन्द्र, कपूर

श्वेतरोहित पु (पुष्पेण श्वेतःफलेन लोहित लस्य र) गुलाबी रंग

श्वेतरोहित पु (श्वेत सन् लोहितः) गरुड

श्वेतरोहित त्रि (,, ,, यस्य) गुलाबी रंगनु, गुलाबी

श्वेतलोध्र पु (श्वेतश्चासौ लोध्रश्च) एक जातनु लोधरनु झाड.

श्वेतवचा स्त्री (श्वेता वचेव) अतिविषनी कळी

श्वेतवल्कल पु (श्वेतं वल्कलमस्य) उंबरानु झाड

श्वेतवल्कल त्रि (श्वेतं वल्कलंयस्य) धोळी छालवाळु

श्वेतवाजिन् पु (श्वेतो वाजी यस्य) चन्द्र, कपूर, अर्जुन, सादडनु झाड

श्वेतवासस् पु (श्वेत वासो यस्य) श्वेताम्बर जैन साधु, एक जातनो सन्यासी

श्वेतवासस् त्रि (श्वेत वासो यस्य) धोळा कपडा वाळु

श्वेतवाह् पु (श्वेतेन श्वेताश्वेन उह्यते, वह्+ण्वि) अर्जुन, इन्द्र, चन्द्र, कपूर, आकडानु झाड

श्वेतवाहन पु (श्वेत वाहन यस्य) उपर प्रमाणे अर्थ

श्वेतवुन्हा स्त्री (श्वेता चासौ वुन्हा च) "वनतिक्ता" शब्द जुओ

श्वेतवृक्ष पु (श्वेतश्चासौ वृक्षश्च) वरुणवृक्ष, धोळु झाड.

स्वसोमपुत्रं वसु स्वसुतं मितासम्" भामपराजे.

षड्पदा स्त्री. (षड्विधा पदा) अमावस-अष्टमि-भागनी महापात-अमा-अपसूर-ओ ७ तीथ

षड्गव त्रि. (षड्भिः गोभिरुह्यः घटको युक्तो वा यान, अच्) छ नळथी खेंचातुं छत्र आदि विगेरे.

षड्गव न (षण्णां गवां समाहारः पच् समा.) छ गाय के छ बळदनुं टोळुं

षड्गुण पु. (षड्भिः गुणितम् गुणाः यस्य.) संधि विग्रह-यान-स्थान-आसन-द्वैधीभाव ओ छ राजाना गुणो.

षड्गुण न (षण्णां गुणानां समाहारः) छ गुणनो समुदाय.

षड्गुण त्रि. (षट् गुणाः यस्य) छ गणुं.

"भावदे पितृकुलीनां गुणिवाानां भवर्त्रया

षड्गुणो व्यवसायः वमाननमुखाः स्वकः" चाणक्य.

षड्ग्रन्था स्त्री (षट् ग्रन्थयः सन्त्यस्याः अच्+टाप्) वज कचूरो वनस्पति, पिंपरी वज महा करंज वृक्ष

षड्ग्रन्थि त्रि (षट् ग्रन्थयो यस्य) छ गांठवाळुं

षड्ग्रन्थिका स्त्री. (षट् ग्रन्थयो यस्य अच्+टाप् कप् इत्वं) वज

षड्ग्रन्थी स्त्री. (षट् ग्रन्थयो यस्याः ङीप्) कुठी-कचूरो वनस्पति

षड्ग्रन्थि स्त्री. (षट् ग्रन्थयो यस्याः) वज

षड्ज पु (षड्भ्यो जातमित्यनेन जायते, जन्+ड) सात स्वर पैकी ते नामनो ओक स्वर.

नासां कण्ठमुरस्तालु जिह्वां दन्तांश्च संश्रितः

षड्भ्यः संजायते यस्मात् तस्मात् षड्ज इति स्मृतः

षड्दर्शन न (षड्गुणितं दर्शनम्) पूर्व मीमांसा, उत्तर मीमांसा-सांख्य-पातंजल वैशेषिक अने न्याय ओ छ आस्तिक दर्शन ७ बौद्ध दर्शन.

षड्दीर्घ पु न. (षड्भिः गुणिता दीर्घा) आ-ई ऊ-ए-ओ-औ ओ छ दीर्घ

षड्दुर्ग न. (षड्प्रकारं दुर्गम्) अनुमे छ प्रकारना किल्ला.

षड्धा अव्य (षट्+प्रकारे धाच्) छ प्रकारे

षड्बिन्दु पु. (षट् बिन्दवो यस्य) ओक जातनो कीडो विष्णु

षड्भुज त्रि. (षट् भुजा यस्य) छ भुजावाळुं

षड्भुज पु. („ „) विष्णु.

षड्भुजा स्त्री („ „ टाप्) तरबूचनो वेलो

षड्रस न. (षण्णां रसानां समाहारः) मीठो-खारो-तीखो-तूरो खाटो-कडवो ओ छ रस, छ जातना रस.

षड्रस त्रि. (षट् रसा यस्य) छ स्वादु.

षड्रसासव पु (षड्रसाना आसवः) मधुर विगेरे छ रसनो आसव.

षड्रेखा स्त्री. (षड्मिता रेखा यस्याम्) वराहक्रान्ते वेलो

षड्वक्त्र न (षड्गुणितं वक्त्रम्) छ मुखवाळुं मुख.

षड्वदन पु. (षट् वदनानि यस्य) कार्तिकस्वामी.

षड्वर्ग पु. (षण्णां वर्गः) काम, क्रोध-लोभ-मोह-मद-मत्सर ओ छनो समूह, ज्योतिष प्रसिद्ध क्षेत्र-होरा-द्रेष्काण-नवांश द्वादशांश-त्रिंशांश ओ छ.

षड्विध त्रि (षट् विधा प्रकारः यस्य) छ प्रकारनुं

षद् (भ्वा. प स. सेट् षदति) खारी रीते खाली करवी, भाग करवा

षद् (तना. उभ. स. सेट् षनोति-षनुते) दान करवुं, देवुं.

षण्ड पु. (षणु-दाने+डच् स) नपुंसक, नामर्द

षण्ड पु (सम्भवति पितामहाः सम्+उच् इत्युच्यते) नपुंसक नामर्द

षण्डतिलक पु. (षण्डवाळो तिलकः) वांझीयो तल, तेल वगरनो तल.

षण्णवति स्त्री. (षड्विधा नवतिः) छन्नु.

षण्णवतितम त्रि (षण्णवति+तमप्) छन्नुमुं.

षण्मास न. (षण्णां मासानां समाहारः) छ महिना.

षण्मास्य त्रि. (षण्मास+यत्) छ मासनी उमरनुं

षण्मुख पु. (षट् मुखानि यस्य) कार्तिकस्वामी.

षत् (पु उभ पच. सेट् षतयति-ते) जवुं

षद् (भ्वा. प अनिट् सीदति) अनुकम्पायुक्त थवुं, मरणावस्थनुं, दुःखी थवुं, जवु. विशा करवी. वग.

षन् (भ्वा. प. प सेट् सनति) खारी रीते खाली करवी, विभाग करवा.

षन् (तना उभ स सेट् षनोति-षनुते) दान करवुं, देवुं

षट्चत्वारिंशत्तम त्रि (षट्चत्वारिंशत्+तमप्) छेतालीसमु

षट्चरण पु (षट् चरणा यस्य) भमरो, जु

षट्चरणी स्त्री (षट्चरण+स्त्रियां जाति ङीप्) भमरी, जु

षट्ट् (चु उभ सेट् षट्टयति-ते) निवास करवो, रहेवु, बळवान थवु, अ हिंसा करवी, दानकरवु, देवु स

षट्तिलिन् पु (षट्तिल तिलोद्वर्त्तनादय कर्माण्यस्य) तलवडे शरीरे मर्दन-स्नान-होम-दान-भोजन करनार, तलनी वावणी करनार

षट्त्रिंश त्रि (षट्त्रिंशत्+पूरणार्थे डट्) छत्रीसमु

षट्त्रिंशत् स्त्री (षडधिका त्रिंशत्) छत्रीस

षट्त्रिंशत्तम त्रि (षट्त्रिंशत्+तमप्) छत्रीसमु

षट्त्रिंशदुपचार पु (षट्त्रिंशच्चासौ उपचारश्च) देवपुजाना अगरूप छत्रीस उपचार

षट्त्रिंशन्मत न (षट्त्रिंशतस्तत्संख्यकधर्मशास्त्रकारिणां मुनीनां मतम्) मनु विगेरे छत्रीस धर्म शास्त्रकारोनो मत

षट्पञ्चाश त्रि (षट्पञ्चाशत् पूरणार्थे डट्) छप्पनमु

षट्पञ्चाशत् स्त्री (षडधिका पञ्चाशत्) छप्पन

षट्पञ्चाशत्तम त्रि (षट्पञ्चाशत्+तमप्) छप्पनमु

षट्पञ्चाशिका स्त्री (षट्पञ्चाशत् परिमाणमस्य डित् सज्ञायां कन्+टाप्) वराहमिहीरना पुत्र पृथुयशे रचेलो एक प्रश्न ग्रन्थ

षट्पद पु (षट् पदानि यस्य) भमरो, जु

षट्पदप्रिय पु (षट्पदस्य प्रिय) नागकेशर

षट्पदप्रिय त्रि („ „) भमराने वहालु

षट्पदातिथि पु (षट्पदः अतिथिरिव यत्र) आंबानु झाड

षट्पदानन्दवर्धन पु (षट्पदानां आनन्द वर्धयति, वृध्+ल्यु) आसोपालवनु झाड

षट्पदी स्त्री (षट् पादा. अस्या ङीप्) भमरी, जु, छ चरणवाळो एक छन्द, छ श्लोकोनो समुह

षट्प्रज्ञ पु (षट्सु रसेषु प्रज्ञा यस्य) धर्म-अर्थ-काम-मोक्ष-आ ससारनु स्वरूप अने परमात्मतत्व ए छमा कुशळ पुरुष, विषयासक्त, बुद्ध.

'धर्मार्थकाममोक्षेषु लोकतत्वार्थयोरपि षट्सु प्रज्ञा तु यस्यासौ षट्प्रज्ञ परिकीर्त्तित"

षडङ्ग न (षण्णां अङ्गानां समाहारः) बे जाध-बे बाहु-शिर अने केड, ए छ अगनो समूह, शिक्षा, कल्प-व्याकरण-निरुक्त-छन्द शास्त्र अने ज्योतिष शास्त्र ए छ अग, गोमुत्र-गायनु छाणु-गायना दुध-घी, गायनु दही, अने गोरोचन ए छ-माग-लिक अग.

षडङ्ग त्रि (षट् अङ्गानि यस्य) छ अगवाळु

षडङ्गजित् पु (षडङ्ग जयति, जि+क्विप् तुक् च) विष्णु

षडङ्गविद् त्रि (षडङ्ग वेत्ति, विद्+क्विप्) छ अगो जाणनार

षडङ्गी स्त्री (षडङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) "षडङ्ग न" शब्द जुओ

षडङ्घ्रि पु (षट् अङ्घ्रयो यस्य) भमरो, जु

षडभिज्ञ पु (षट्सु धर्मार्थकाममोक्षलोकतत्वार्थेषु अभिज्ञा यस्य) बुध

षडशीति स्त्री (षडधिका अशीति. शाक) छ्यासी, मिथुन-कन्या-धन-मीन-ए राशिओमा सूर्यनु सक्रमणु

षडशीतिचक्र न (षडशीतेश्चक्रम्) ज्योतिष प्रसिद्ध एक चक्र

षडशीतितम त्रि (षडशीति+तमप्) छ्यासीमु

षडशीतिमुख न (षडशीते तन्नामसक्रान्तेर्मुखम्) ज्योतिष प्रसिद्ध अमुक राशिपरत्वे काळ

षडष्टक न वरकन्यानी परस्पर राशिनी अपेक्षाए परस्पर छट्ठी तथा आठमी राशिनो सबन्ध

षडानन पु (कृत्तिकादीनां षण्णां स्तनपानार्थे षट् आननानि यस्य) कार्तिक स्वामी

षडाम्नाय पु (षट् गुणित आम्नाय) शिवना छ मुखथी नीकळेल छ प्रकारना तन्त्रशास्त्र

षडास्य पु (षट् आस्यानि यस्य) कार्तिक स्वामी

षडूर्मि पु (षट् ऊर्मयो यस्य) क्षुधा, तृषा-हर्ष-शोक-जन्म अने मरणु ए छ विकारयुक्त जीव

षड्पण न (षट्संख्यमूपणम्) मरी साथे पचकोल. "पचकोल समरिच षड्पणमुदाहृतं

पिट (भ्वा. प. स. सेट् पेटति) અનાદર કરવો.
पिट्ट पु. (पिट्+अनादरे भावे क्त. तस्य भावः) આ...
पुरुष અભિચારી પુરુષ, ...
पि (भ्वा. प. सेट् पेवति) ...
थव, ...
पिष (भ्वा. प. स. सेट् पेषति) ...
पिष् (दिवा. प. अ. अनिट् ...) ...
...

पू (तुदा. प. स. अनिट् पुरति) ...
...

पन्च् (भ्वा प स सेट् सचति) જવું
पन्ज् (भ्वा प स अनिट् सज्जति) સંબન્ધ પામવો, જોડાવું, ભંગ કરવો
पप् (चु उभ स सेट् सपयति-ते) ઉપરનો અર્થ
पम् (भ्वा पर अ सेट् समति) વિકળ થવું ગાડા થવું
पम्ब् (भ्वा प स सेट् सम्बति) સરકવું, ખસવું, જવું
पर्ज् (,, ,, ,, ,, सर्जति) સર્જવું, મેળવવું
पर्घ् (,, ,, ,, ,, सर्घति) જવું
पर्व् (,, ,, ,, ,, सर्वति) જવું
पर्षपी स्त्री એક જાતનું પક્ષી
पल् (भ्वा प स सेट् सलति) જવું
पष् त्रि ष व (षो+क्विप् पृषो०) છની સંખ્યા
पष्टि स्त्री (षड्गुणिता. दशतिः निपा०) સાઠ, સાઠની સંખ્યા
पष्टिक पु (षष्टया क्रीत कन्) સાઠથી ખરીદેલ
पष्टिका स्त्री (षष्टिक+स्त्रियां टाप्) સાઠી ચોખા
पष्टिक्य न (षष्टिकानां भवन क्षेत्र, षष्टिक+यत्) સાઠી ચોખા થઈ શકે તેવું ખેતર.
पष्टितम त्रि (षष्टे पुरण, तमप्) સાઠમું
पष्टिधा अव्य. (षष्टि+प्रकारे धाच्) સાઠ પ્રકારે
पष्टिमत्त पु (षष्टया वर्षैर्मत्तः) સાઠ વર્ષે મદનાળો થયેલ હાથી,
पष्टिलता स्त्री (षष्टया लतेव) ભમરી
पष्टिवत्सर पु ष व (षष्टिगुणिता वत्सरा.) સાઠ જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ સંવત્સરો
पष्टिसंवत्सर पु (षष्टिगुणिता संवत्सरा) ઉપર પ્રમાણે
पष्टिहायन पु (षष्टिर्हायना आयु कालो यस्य) સાઠ વર્ષનો હાથી, સાઠી ચોખા
पष्ट्यब्द पु व (षष्टिगुणिता अब्दा) સાઠ વર્ષો
पष्ठ त्रि (षण्णां पूरण, षष्+डट्-थुक् च) છઠ્ઠું
पष्ठक त्रि (षष्ठो भाग कन्) છઠ્ઠો ભાગ
पष्ठवाह् पु છ વર્ષની ઉમરનો હળ વહી શકે તેવો બળદ
पष्ठांश पु (षष्ठ अंश) છઠ્ઠો ભાગ
पष्ठान्न त्रि (षष्ठो दिवसस्य षष्ठकाल अन्नस्य तद्भोजनस्य कालो यस्य) દિવસના છઠ્ઠા ભાગે અન્નભોજનના સમયવાળું
पष्ठान्न न (षष्ठ अन्न) છઠ્ઠું ખાવું
पष्ठान्नकाल त्रि (षष्ठे दिवसे भक्ष्यान्नकालो यस्य) ઉપરનો અર્થ
पष्ठी स्त्री (षण्णां पूरणी षष् डट् ङीप) છઠ, સ્કન્દની ભાર્યારૂપ એક માતૃકા
पस् (अदा प अ सेट् सस्ति) સુવું, સુધવું
पस्ज् (भ्वा प स सेट् सज्जति) સરકવું, ખસવું, જવું
पस्त् (अदा प अ सेट् षस्ति) સુવું, સુંધવું
पह् (चु उभ स सेट् साहयति-ते) ખમવું, સહન કરવું
पह् (दिवा प सक सेट् सह्यति) મહન કરવું
पह् (भ्वा आ स सेट् सहते) સહન કરવું
पहसानु पु (सह्+आनुक्+अनुक् पृषो षत्वं) યજ્ઞ, મોર
पाट् अव्य (सह्+णि) સંબોધનમાં વપરાતો અવ્યય
पाट्कौपिक त्रि (षष्+कोप+ठक्) છ સ્થાનમાં ઢંકાયેલ.
पाडव पु (षडवति, अव्+अच् स्वार्थे अण्) ગાન, રમ, છ સ્વરવાળો રાગ
पाड्गुण्य न (षड् गुणा एव, स्वार्थ ष्यञ्) છ ગુણો.
पाण्मातुर पु (षण्णा मातॄणामपत्यमिति, अण् उकारश्चान्तादेश) કાર્તિકસ્વામી
पाण्मासिक त्रि (षष्ठे मासे भव ठञ्) છ મહીને હોનાર-થનાર
पाण्मासिक न (षष्ठे मासे भव ठक्) મરી ગયેલાને ઉદ્દેશી છ મહિને કરવાનું શ્રાદ્ધ
पाध् (स्वा पर अनिट् साध्नोति) સાધવું अक સિદ્ધ કરવું सक
पाध् (दिवा पर अनिट् साध्यति) ઉપરનો અર્થ.
पान्त्व् (चु उभ स सेट् सान्त्वयति-ते) શાન્ત પાડવું
पि (स्वा उभ स अनिट् सिनोति-ते) બાંધવું
पि (क्र्या उभ स अनिट् सिनाति-सिनीते) બાંધવું
पिन्च् (तुदा उभ स अनिट् सिञ्चति-ते) સિંચવું, છાંટવું.

આગ્રહ ઉઠાવીરહેવું, "ઉત્તિષ્ઠન્ન ચતુ" આ અર્થમાં આત્મ. (उप+स्था-उपतिष्ठति) પાસે ઉભા રહેવું, હજુરી રહેવું, પાસેની વખતીમાં હોવું. સામે ઉભા રહેવું. આવી પહોંચવું (उप+स्था-उपतिष्ठते) (नि+स्था नितिष्ठति) અત્યન્ત સ્થિતિ કરવી, સમાપ્ત કરવું, મારવું, મેળ–પૂર્ણ કરવી, રોકવું, પહોંચાડવું, મોકૂફ કરવું, જોવું (प्र+स्था-प्रतिष्ठते) પ્રસ્થિત કરવી, સારી રીતે સ્થિતિ કરવી, પ્રયાણ કરવું, જવું (प्रति+स्था+प्रतितिष्ठते) પ્રતિષ્ઠા કરવી, સારી રીતે સ્થિતિ કરવી, પ્રયાણ કરવું, જવું, (वि+अव-स्था-व्यवतिष्ठते) જુદું થવું, સ્થાપવું આધાર–આશ્રય લેવો, રોકવું, અટકાવવું, ગોઠવવું, સ્થિર થવું, વ્યવસ્થા કરવી (सम्+स्था-संतिष्ठते) પાસે ઉભા રહેવું, ઉપર ઉભા રહેવું, અનુરૂપ હોવું, આજ્ઞા પાળવી, પૂર્ણ થવું, સારી રીતે સ્થિતિ કરવી, નાશ પામવું (उप+स्था-उपतिष्ठति) કંઇ કર્યા વિના રહેવું, નિષ્ક્રિય રહેવું (सम+स्था-समवतिष्ठते) તૈયાર થવું, ક્રિયા કર્યા વિના ઉભા રહેવું, (अनु+स्था-अनुतिष्ठति) સાથે રહેવું, પ્રકટ થવું, (अनु+स्था-अनुपतिष्ठति) પાસે આવવું, મારગમાં–રસ્તામાં આવવું, મોકલવું

ष्ठिव् (दिवा. प. अ. सेट् ष्ठीव्यति) થુંકવું, મુખમાંથી થુંક કાઢવું

ष्ठिर (भ्वा. प. सेट् ष्ठीवति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

ष्ठीव् (भ्वा प सेट् ष्ठीवति) ઉપરનો અર્થ

ष्ठीवन न. (ष्ठिव्+भावे ल्युट्) થુંકવું તે, થુંક, દૂર કરવું

ष्ठेवन न. (ष्ठिव्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

ष्ण्यूत त्रि (ष्ठिव्+क्त कर्म) થુંકેલ, દૂર કરેલ

ष्णसु (दिवा. प. अ. सेट् ष्णस्यति) દૂર કરવું, ત્યજન કરવું

ष्णा (अदा. प. अ. अनिट् स्नाति) ન્હાવું, સ્નાન કરવું, શુદ્ધ કરવું

ष्णिह् (दिवा प अ सेट् स्निह्यति) સ્નેહ રાખવો, ચાહવું

ष्णिह् (चुरा. उभ. अ. सेट् स्नेहयति-ते) તેલ વગેરે પદાર્થોથી યુક્ત થવું

ष्णु (अदा. उभ. प. सेट् स्नौति) વખાણવું, સ્તુતિ કરવી.

ष्णुच् (भ्वा. आ. स. सेट् स्नोचते) ઢીલું પડવું

ष्णुस् (दिवा. प. स. सेट् स्नुस्यति) ખાવું, લેવું, જુદું

ष्णुह् (दिवा प सेट् स्नुह्यति) ઓડકાર ખાવો, વમન કરવું, ઉલટી કરવું.

ष्णै (भ्वा. प. स. अनिट् स्नायति) વેઢવું, વિંટાવવું

ष्मि (भ्वा. आ. अ. अनिट् स्मयते) મંદ હસવું, સ્મિત કરવું, ધીમું હસવું

ष्वक्क् (भ्वा. आ. स. सेट् ष्वक्कते) જવું, સરકવું

ष्वद् (चु. उभ. अ. सेट् स्वादयति-ते) ચાખવું, ભેગું કરવું, સ્વાદ કરવો

ष्वद् (भ्वा. आ. स. सेट् स्वदते) ચાખવું, પ્રેમ કરવો, પ્રીતિ કરવી, ખાવું

ष्वञ्ज् (भ्वा. आ. स. सेट् स्वजते) આલિંગન કરવું, ભેટવું

ष्वप् (अदा. प. अ. अनिट् स्वपिति) સુવું, ઉંઘવું, નિદ્રા લેવી.

ष्वर्त् (चु. पक्ष. सेट् स्वर्तयति ते) દુઃખથી જીવવું

ष्वष्क् (भ्वा. आत्म. स. सेट् ष्वष्कते) જવું

ष्विद् (भ्वा. आत्म. सेट् स्वेदते) મોહ પામવો, મુંઝાવું, સ્નેહ થવો, પરસેવો થવો, ભીનું થવું, છૂટું થવું વ

ष्विद् (दिवा. प. अ. अनिट् स्विद्यति) પરસેવો થવો.

तुष्टि, मातृ-લોકમાતૃ-એ સોળ માતૃકાઓ
षोडशर्त्विज् पु (षोडशश्चते ऋत्विजश्च) હોતા વિગેરે સોળ ઋત્વિજો
षोडशांश पु (षोडशश्चासौ अंशश्च) સોળમો ભાગ
षोडशांशु पु (षोडश अंशवो यस्य) શુક્ર નામે ગ્રહ
षोडशाङ्घ्रि पु (षोडश अङ्घ्रयश्चरणा यस्य) કરચલો જળચર
षोडशाङ्घ्रि पु (षोडश अङ्घ्रयश्चरणा यस्य) ઉપર પ્રમાણે
षोडशार न (षोडश अराणि इव दलानि यस्य) શરીરમાં સોળ પાખડીનું એક કમળ, તન્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક યન્ત્ર
षोडशार्चिस् पु (षोडश अर्च्चींषि यस्य) શુક્ર ગ્રહ
षोडशार्चिस् त्रि (षोडश अर्च्चींषि यस्य) સોળ પ્રકારના કિરણોવાળું
षोडशावर्त पु (षोडश आवर्त्ता यस्य) એક જાતનો શંખ.
षोडशिन् पु (षोडश+इनि) સોમ, એક જાતનું યજ્ઞપાત્ર, કપૂર
षोडशोपचार पु ब व (षोडशसङ्ख्याता उपचाराः) ધ્યાન (સ્વાગત)-આસન-પાદ્ય-અર્ઘ્ય-આચમન-મધુપર્ક-આચમન-સ્નાન-વસ્ત્ર, અલંકાર-ગંધ-પુષ્પ ધૂપ-દીપ-નૈવેદ્ય-વંદન, એ સોળ ઉપચાર
षोढा अव्य (षट्-प्रकारा धाच् षस्य उत्वं धस्य ढ च) ૭ પ્રકારે
षोढान्यास पु (षोढा षट्प्रकारो न्यासः) તન્ત્ર પ્રસિદ્ધ સોળ પ્રકારનો ન્યાસ
ष्टक् (भ्वा प स सेट् स्तकति) અથડાવું, અટકાવું, રોકવું, અડચણ કરવી
ष्टग् (भ्वा प स सेट् स्तगति) ઢાકવું, આચ્છાદન કરવું
ष्टन् (भ्वा प अक सेट् स्तनति घटा० स्तनयति-ते) શબ્દ કરવો
ष्टम् (चु उभ अ सेट् स्तमयति-ते) વિકળ થવું, ગાંડા થવું, ગભરાવું
ष्टम् (भ्वा प अ सेट् स्तमति) ઉપર પ્રમાણે
ष्टम्भ् (भ्वा आ अ सेट् स्तम्भते) થંભવું, થંભી જવું, રોકવું, અટકાવું
ष्टिघ् (स्वा आ स० सेट् स्तिघ्नुते) સામે થવું
ष्टिप् (भ्वा आ अ सेट् स्तेपते) ખરવું, ઝરવું
ष्टिम् (दिवा प अ सेट् स्तिम्यति) ભીંજાવું
ष्टीम् (दिवा प अ सेट् स्तीम्यति) ભીંજાવું
ष्टु (अदा उभ स अनिट् स्तौति-स्तुते) વખાણવું, સ્તુતિ કરવી
(अभि+स्तु-अभिस्तौति-स्तुते) વખાણ કરવા
(प्र+स्तु-प्रस्तौति-स्तुते) વખાણવું, પ્રસ્તાવ કરવો, આરમ્ભવું, શરૂ કરવું
(सं+स्तु-सस्तौति-स्तुते) વખાણવું, પરિચિત થવું
ष्टुच् (भ्वा आ अ सेट् स्तोचते) પ્રસન્ન થવું
ष्टुभ् (भ्वा आ सेट् स्तोभते) થોભવું, અટકવું, અથંભાવવું, અટકાવવું, રોકવું, सक
ष्टूप् (चुरा प अ सेट् स्तोपयति) ઉંચો ઢગલો કરવો
ष्टृक्ष् (भ्वा प स सेट् स्तृक्षति) જવું
ष्टृह् (तुदा प स वेट् स्तृहति) વધ કરવો, ઠાર કરવું
ष्टृंह् (तु सक वेट् स्तृंहति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
ष्टेप् (भ्वा आ अ सेट् स्तेपते) ઝરવું, ખરવું
ष्टै (भ्वा प स अनिट् स्तायति) ઘેરાવવું, વીંટાવવું
ष्ट्युभ् ચન્દ્ર, કાન્તિ, કપૂર
ष्ट्यै (भ्वा प अनिट् स्तायति) એકઠું કરવું, स० અવાજ કરવો अ
ष्ठग् (भ्वा प स सेट् स्तगति) ઢાકવું
ष्ठल् (भ्वा प अ सेट् स्थलति) સ્થિતિમાં હોવું, ઉભા રહેવું, સ્થાનમાં હોવું
ष्ठस् (दिवा प अ० सेट् स्यस्यति) રહેવું, વસવું, દૂર કરવું, ખંડન કરવું स०
ष्ठा (भ्वा प अक अनिट् तिष्ठति) ગતિ બંધ થવી, ઉભા રહેવું, સ્થાનમાં હોવું, સ્થિતિમાં હોવું, રાહ જોવી, વાટ જોવી, રહેવું,
(अधि+ष्ठा-अधितिष्ठति) ઉપર ચાલવું, આશ્રય-આધાર રૂપે રહેવું, વસવું, શાસન-આજ્ઞા-હુકમ કરવો,
(अनु+ष्ठा -अनुतिष्ठति) પાસે ઉભા રહેવું, પાછળ થવું, વશ થવું, આજ્ઞા પાળવી, આચરવું, નકલ કરવી
(उद्+ष्ठा-उत्तिष्ठति) ઉભા થવું, પ્રેરાવું, ઉશ્કેરાવું,

संयन्तृ त्रि. (संयच्छति सम्+यम्+तृच्) संयममां राखनार, नियममां राखनार, वश करनार, बांधनार, कैद करनार.

संयम पु. (सम्+यम्+अप् वा घञ्) व्रत, दीक्षा, व्रतना अंग तरीके आगले दिवसे करवानो नियम, इन्द्रियनिग्रह, इन्द्रियोने वश करवी ते, बन्धन, नियम, दमन.

संयमन न. (सम्+यम्+ल्युट्) संयम, बन्धन, चार रस्ताना चार घर, चार बारणां घर, ते नामे एक शहेर.

संयमन पु. (सम्+यम्+णिच्+ल्यु) यमदेव.

संयमनी स्त्री. (संयम्यतेऽस्याम्, सम्+यम्+अधिकरणे ल्युट्+ङीप्) यमदेवनी नगरी.

संयमिन् त्रि. (संयम+अस्त्यर्थे इनि) इन्द्रिय निग्रह करनार, संयम करनार, नियमवाळु.

संयमिन् पु. (संयम+इनि) एक जातनो मुनि.

संयात्रा स्त्री. (सम्+आ+यात्+अप्) मुसाफरी, जात्रा.

संयाम पु. (सम्+यम्+घञ्) व्रत, दीक्षा, व्रतना अंग तरीके आगले दिवसे करवानो नियम, इन्द्रियनिग्रह, इन्द्रियोने वश करवी ते, बन्धन, नियम, दमन.

संयाव पु. (सम्यक् ...निर्वृत्ते पिण्डके गोधूम-चूर्णविशेषे, सम्+यु+आधारे घञ्) घीमां घी अने दूधथी पाकेलुं घउंनुं चूर्ण.
"संयावश्च ...गोधूमपायसम्" स्मृतिः

संयुक्त त्रि. (सम्+युज्+क्त) जोडायेलुं, संयोगवाळुं.

संयुग न. (सम्+युज्+क) संग्राम, युद्ध.

संयुज् त्रि. (सम्+युज्+क्विप्) संबंधी, संयुक्त, जोडायेल.

संयुत त्रि. (सम्+यु+क्त) जोडेलुं, संयोग करेलुं.

संयुयुत्सु त्रि. (सम्+यु+सन्+उ) संयोग करवा-ईच्छनार.

संयुयुक्षा स्त्री. (सम्+युज्+सन्+अ+टाप्) जोडवानी इच्छा, संयोग करवानी इच्छा.

संयुयुक्षु त्रि. (सम्+युज्+सन्+उ) जोडवा इच्छनार, संयोग करवा इच्छनार.

संयुयूषत् त्रि. (सम्+यु+सन्+शतृ) जोडवा इच्छतुं, मिश्र करवा इच्छतुं.

संयुयूषा स्त्री. (सम्+यु+सन्+अ+टाप्) जोडवानी इच्छा, मिश्र करवानी इच्छा.

संयुयूषु त्रि. (सम्+यु+सन्+उ) जोडवा इच्छनार, मिश्र करवा चाहनार.

संयोग पु. (सम्+युज्+घञ्) संबंध, मळवुं, जोडवुं.

संयोगपृथक्त्व न. (संयोगेन ...पृथक्त्वम्) जैमिनि कहेलुं नित्य-अनित्यपणुं प्रतिपादन करनार मीमांसकोए कहेल एक न्याय.

संयोगविरुद्ध न. (संयोगेन विरुद्धम्) बीजा द्रव्य साथे संयोगथी विरुद्धगुणना आश्रयवाळुं द्रव्य.

संयोगित त्रि. (संयोग+संजातार्थे इतच्) संयोग पामेल, जोडायेल.

संयोजन न. (सम्+युज्+णिच्+भावे ल्युट्) जोडवुं, जोडवुं ते सारीरीते जोडवुं ते.

संयोजित त्रि. (सम्+युज्+णिच्+क्त) जोडेलुं, भेळवेलुं, भेगुं करेलुं.

संरक्षण न. (सम्+रक्ष्+भावे ल्युट्) रक्षण, सारी रीते रक्षण-राखवुं ते.

संरक्षित त्रि. (सम्+रक्ष्+क्त) रक्षण करेलुं, सारी पेठे राखेलुं.

संरब्ध त्रि. (") क्रोधित, कोप पामेलुं.

संरम्भ पु. (सम्+रभ्+घञ् मुम्) कोप, क्रोध, वेग, आडंबर, उत्साह.
"नाति संरम्भमभिजानुपागम्" इत्यादि.

संरम्भिन् त्रि. (संरम्भ+इनि) क्रोधवाळुं, प्रबल आडंबरवाळुं, उत्साहवाळुं, आवेशवाळुं, वेगवाळुं.

संराग पु. (सम्+रञ्ज्+घञ्) क्रोध, प्रीति.

संराधन न. (सम्+राध्+ल्युट्) सारीरीते सेववुं, आराधना करवी ते, चिंतववुं.

संराव पु. (सम्+रु+घञ्) अवाज, शब्द.

संराविन् त्रि. (सम्+रु+णिनि) अवाजवाळुं, शब्द करनारुं.

संरूढ त्रि. (सम्+रुह्+क्त) प्रौढ, उगेल, अंकुरित.

संलग्न त्रि. (सम्+लग्+क्त) जोडेलुं, वळगेलुं.

संरोध पु. (सम्+रुध्+घञ्) रोकवुं, निरोध, रुंधवुं.

संलग्न त्रि. (सम्+लग्+क्त) जोडेलुं, लागेलुं.

स

स् સર્વવ્યંજન વર્ણ પૈકી બત્રીસમો અઘોષાક્ષર

स पु (सो+ड) વિષ્ણુ, સર્પ, ઈશ્વર, પક્ષી, છન્દ-શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સગણ, વાયુ

स न (सो+ड) જ્ઞાન, ગાડા વિગેરેનો રસ્તો, વાડ, ધ્યાન

संक्षेप पु (सम्+क्षिप्+घञ्) ટુંકમાં—ટુંકાણમાં અર્થ વિગેરેનું પ્રકાશન, ટુંકું કરવું

संक्षेपण न (सम्+क्षिप्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

संक्षोभ पु (सम्+क्षुभ्+घञ्) ચંચળપણું, ક્ષોભ, ખળભળાટ, વ્યાકુળતા

संक्षोभण न (सम्+क्षुभ्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

संग्रह पु (सम्+ग्रह्+अच्) સંઘરવું, એકઠું કરવું, સારી રીતે ગ્રહણ કરવું, સંયમ કરવો, ધારણ કરવું

संग्राहिन् पु (सग्रह+अस्त्यर्थे णिनि) કુટજ વૃક્ષ

सग्राहिन् त्रि (सम्+ग्रह्+णिनि) સંગ્રહ કરનાર, સંચય કરનાર, ધારણ કરનાર

संघ पु (सम्+हन्+ड निपा) સમૂહ, પ્રાણીઓનું ટોળું

संघट्ट पु (सम्+घट्ट्+भावे अच्) અન્યોન્ય ગીડદી, અન્યોન્ય ગુંથાઈ જવું, પરસ્પર મલી જવું

सघट्टन न (सम्+घट्ट्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

संघट्टा स्त्री (सघट्ट+स्त्रियां टाप्) લતા, વેલ

संघर्ष पु (सम्+घृष्+घञ्) અન્યોન્ય દૃઢ સંયોગ, સ્પર્ધા, સારી રીતે ઘર્ષણ, સારી રીતે મર્દન

संज्ञ न (सम्+ज्ञा+क) પીતકાષ્ઠ વનસ્પતિ

संज्ञ त्रि (सम्यक् प्रकारेण जानाति, सम्+ज्ञा+क) સારો સમજવાળો પુરૂષ વિગેરે

संज्ञपन न (सम्+ज्ञा+णिच्+ल्युट् पुक् ह्रस्व.) મારી નાખવું

संज्ञप्ति स्त्री (सम्+ज्ञा+णिच्+पुक् क्तिन्) મારી નાખવું, જણાવવું

संज्ञा स्त्री (सम्+ज्ञा+भावे अङ्+टाप्) નામ, ઈસારો, બુદ્ધિ, અવયવોનીચેષ્ટાથી કંઈ જણાવવું તે, ભાન, ચેતના, સૂર્યની પત્ની, ગાયત્રી

संज्ञातनय पु (सज्ञायास्तनय) શનૈશ્ચર ગ્રહ

संज्ञातनुज पु (सज्ञायास्तनुजः) શનૈશ્ચર ગ્રહ.

संज्ञातनूज पु (संज्ञायास्तनूज) શનૈશ્ચર ગ્રહ

सज्ञापन न (सम्+ज्ञा+णिच्-पुक्+ल्युट्) જણાવવું.

संज्ञापुत्र पु (सज्ञाया पुत्र) શનૈશ્ચરગ્રહ

संज्ञावत् त्रि (सज्ञा+अस्त्यर्थे वत्) સંજ્ઞાવાળુ, ચેતનવાળુ, ભાનવાળુ

संज्ञासुत पु (सज्ञाया सुत) શનૈશ્ચર ગ્રહ,

संज्ञित त्रि (संज्ञासंजाताऽस्य+इतच्) નામ પાડેલ, ભાનમાં આવેલ

संज्ञु त्रि (सङ्गते जानुनी यस्य जानुस्थाने ज्ञु.) સાથે મળેલા ઢીંચણવાળું

संज्वर पु (सम्+ज्वर+अप्) અગ્નિથી થએલો તાપ, સંતાપ

संमर्द पु (सम्+मृद्+घञ्) પરસ્પર ગીડદી, અન્યોન્ય દૃઢ સંયોગ, संघर्ष જુઓ

संमर्दन न (सम्+मृद्+भावे ल्युट्) સારી રીતે મર્દન કરવુ

संय पु (सम्+यम्+ड) હાડપીંજર

सयत् स्त्री (सयम्यतेऽत्र, सम्+यम्+आधारे क्विप्तुक्)-યુદ્ધ, લડાઈ.

संयत् त्रि (सम्+यम्+कर्तरि क्विप् तुक् च) સંયમ કરનાર, સંયમી

संयत (सम्+यम्+कर्मणि क्त) કબાણમાં લીધેલું, દાબેલુ, કેદી, બંધાયેલ, બાધેલ, જેણે શાસ્ત્રોક્ત નિયમ કરેલ હોય તે

संयतात्मन् त्रि (संयत आत्मा येन) સંયમ કરેલ આત્માવાળુ, સંયમી

संयतेन्द्रिय त्रि (सयतानि इन्द्रियाणि येन) જીતેન્દ્રિય, ઇન્દ્રિયોને વશમાં રાખનાર

संयत्वर पु (सम्+यम्-क्वरप्-तुक् च) પ્રાણિઓનો સમૂહ

संयत्त्वर त्रि („ „) વાણીનો સંયમ કરનાર

संयद्वर पु (सम्+यत्+वरच् सयत वर) રાજા,ભૂપ

संयद्वाम पु (वाम सयाति, सम्+या+शतृ पृषो० पूर्वनिपातः) આંખમાં જણાતો પુરૂષ.

दीप्तकेतु त्रि (दीप्ता केतुर्यस्य) प्रदीप्त ध्वजवाळुं तेजस्वी ध्वजवाळुं.

दीप्तकेतु पु न (दीप्तः केतुः) प्रदीप्त ध्वज. ते नामनो राजा.

दीप्तजिह्व त्रि (दीप्ता जिह्वा यस्य) प्रदीप्त जिह्वावाळुं.

दीप्तजिह्वा स्त्री. (दीप्ता जिह्वा यस्याः) एक जातनी शियाळणी जेना मुखमांथी रात्रिमां स्वभावथीज अग्नि झरे छे.

दीप्तपिंगल पु. (दीप्त पिंगल दीप्तं सर्वं लब्धं पिंगला वा) सिंह.

दीप्तपिङ्गली स्त्री. (दीप्तपिङ्गल स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) सिंहण.

दीप्तमूर्त्ति त्रि. (दीप्ता मूर्तिर्यस्य) तेजस्वी मूर्तिवाळुं प्रदीप्त आकारवाळुं प्रकाशमान स्वरूपवाळुं.

दीप्तमूर्त्ति पु. (दीप्ता मूर्तिर्यस्य) विष्णु.

दीप्तमूर्त्ति स्त्री (दीप्ता मूर्तिः) प्रकाशमान मूर्ति तेजस्वी शरीर.

दीप्तरस पु. (दीप्त उज्ज्वलो रसोऽस्य) एक जातनो कीडो आगीओ.

दीप्तरोमन् पु. ते नामनो एक विश्वदेव.

दीप्तरोमन् त्रि (दीप्तानि रोमाणि यस्य) प्रदीप्त रुंवाटावाळुं तेजस्वी रुंवाटावाळुं.

दीप्तलोचन पु (दीप्ते लोचने यस्य) बिलाडो.

दीप्तलोचन न (दीप्ते च ते लोचने च) तेजस्वी लोचन, प्रदीप्त लोचन, आंख.

दीप्तलोचन त्रि (दीप्ते लोचने यस्य) प्रदीप्त आंखवाळुं.

दीप्तलोचनी स्त्री. (दीप्तलोचन स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) बिलाडी.

दीप्तलोह न. (दीप्त लोहमिव) कांसु, पीतळ.

दीप्तलोह न (दीप्तं लोहम्) प्रकाशमान लोह, तीक्ष्ण लोढुं.

दीप्तवर्ण त्रि (दीप्त वर्णमिव वर्णो यस्य) प्रदीप्त वर्णवाळुं तेजस्वी रंगवाळुं.

दीप्तवर्ण पु (दीप्त वर्णमिव वर्णोऽस्य) कार्तिकस्वामी.

दीप्तशक्ति स्त्री. (दीप्ता शक्तिः) प्रदीप्त शक्ति, विशिष्ट सामर्थ्य.

दीप्तशक्ति पु (दीप्ता शक्तिरस्त्रविशेषो यस्य) कार्तिकस्वामी.

दीप्तशक्ति त्रि (दीप्ता शक्तिरस्त्रविशेष सामर्थ्यं वा यस्य) प्रदीप्त अस्त्र विशेषवाळुं प्रकाशमान सामर्थ्यवाळुं.

दीप्ता स्त्री (दीप्त+टाप्) कळशी वृक्ष. ज्योतिषनी तीथि रेखा.

दीप्तांशक पु (शास्त्रोक्त सूर्याद्युपयोगेन) ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध सूर्यादिना अंश.

दीप्तांशु पु (दीप्ता अंशवो यस्य) सूर्य आकडानुं झाड.

दीप्ताक्ष पु (दीप्ते अक्षिणी इव अस्य) बिलाडो.

दीप्ताक्ष त्रि (दीप्ते अक्षिणी यस्य) प्रदीप्त नेत्रवाळुं, राक्षस विगेरे.

दीप्ताक्षी स्त्री (दीप्ताक्ष स्त्रियां ङीप्) बिलाडी.

दीप्ताग्नि त्रि. (दीप्तोऽग्निरस्य) प्रदीप्त अग्निवाळुं जेनो जठराग्नि प्रदीप्त होय ते.

दीप्ताग्नि पु (,, ,,) अगस्त्य ऋषि.

दीप्ताग्नि पु (,,) प्रदीप्त एवो अग्नि.

दीप्तांग त्रि. (दीप्तमङ्गमस्य) प्रदीप्त अंगवाळुं प्रकाशमान शरीरवाळुं.

दीप्तांग पु. (दीप्त मङ्गिमङ्गमस्य) मयूर, मोर.

दीप्तांग न. (दीप्तमङ्गम्) प्रदीप्त अंग, प्रकाशमान शरीर.

दीप्तांगी स्त्री (दीप्तांग स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) मयूरी, मोर पक्षिणी.

दीप्ति स्त्री. (दीप्यतेऽनयेति दीप्+भावे करणे वा क्तिन्) शोभा, सौन्दर्य, कान्ति, प्रभा, तेज, अग्निज्वाला, प्रकाश, लाख, कांसु, नायकनो अयत्नज अलंकार.

दीप्ति पु (दीप्+बाहुलकात् कर्तरि क्तिन्) ते नामे एक विश्वदेव.

दीप्तिक स्त्री. (दीप्त्या कायति कै+क) दूधपाषाण.

दीप्तिमत् पु (दीप्तिरस्त्यस्य मतुप्) प्रदीप्ति प्रकाशमान, तेजस्वी, कान्तिवाळुं.

दीप्तिमत् पु. श्रीकृष्णनो सत्यभामामां थयेल एक पुत्र.

વળગેલ, મળેલ, ચોટેલ

सलज्जमान त्रि (सम्+लज्ज्+शानच्) લાજતુ, શરમાતુ

संलय पु (सम्+ली+अच्) નિદ્રા, પ્રલય

संलाप पु (सम्+लप्+घञ्) એકાન્તમાં બોલવુ તે, પરસ્પર કહેવુ, વાતચીત કરવી, પ્રીતિથી પરસ્પર કહેવુ

संलापित त्रि (सम्+लप्+णिच्+क्त) પ્રીતિથી પરસ્પર બોલેલ, એકાન્તમા કહેલ, પરસ્પર કહેલ, વાતચીત કરેલ.

"संलापितानां मधुरैर्वचोभिः मिथ्योपचारैश्च वशीकृतानां आशावतां श्रद्दधतां च लोके किमर्थिनां वञ्चयितव्यमस्ति" हितोपदेशे

संलापिन् त्रि (सम्+लप्+णिनि) વાતકરનાર, બોલનાર, પરસ્પર કહેનાર, એકાન્તમા કહેનાર

संवत् अव्य (सम्+वप्+क्विप् तुक् च) કાલ, વર્ષ, વરસ

संवत्सर पु (संवसन्ति ऋतवोऽत्र, सम+वस्- उणा सरन्) વર્ષ, માલ, વરસ,

संवदन न (सम+वद्+ल्युट्) કહેવુ-બોલવુ તે, આલોચન, જોવુ તે, વશીકરણ, વિચારવુ, વશ કરવુ

संवनन न (सम्+वन्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
"नहीदृशं संवननं त्रिषु लोकेषु विद्यते
दया मैत्री च भूतेषु दानं च मधुरा च वाक्"

संवर पु (सम्+वृ+अप्) આશ્રવનો રોધ, જળ, પાણી

संवर पु (सम+वृ+करणे अच्) તે નામનો એક દૈત્ય એક જાતનો મૃગ, એક જાતનુ માછલુ

संवरी स्त्री (संवर+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની માછલી, એક જાતની મૃગલી

संवर्त्त पु (सम्यक् वर्त्यते परावर्त्यतेऽत्र, सम्+वृत्-णिच्+आधारे अच्) મેઘ, પ્રલયકાળ, તે નામે સ્મૃતિકાર એક પંડિત, કર્પૂરળ એક વૃક્ષ, મેઘનો નાયક

संवर्त्तक पु (संवर्त्तयतीति, सम+वृत्+णिच्+ण्वुल्) વડવાનળ, બળદેવ

संवर्त्तकिन् पु (संवर्तकोऽस्यास्ति, इन्) બળદેવ

संवर्तिका स्त्री (सम्यक् वर्तिका सम्+वृत्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) નવુ પાંદડુ, દીવા વિગેરેની શિખા, કમળ વગેરેના કેસરની પાસેનુ પાંદડુ, કુંપળ

संवर्द्धक त्रि (संवर्द्धयति, सम्+वृध्+णिच्+ण्वुल्) સન્માન કરનાર, વધારનાર, વૃદ્ધિકરનાર

संवर्द्धन न (सम्+वृध्+णिच्+ल्युट्) સન્માન કરનાર, વધારનાર, વૃદ્ધિકરનાર

संवर्मित त्रि (संवर्मन्+इतच्) બખ્તર પહેરેલું

संवलित त्रि (सम्+वल्+क्त) મળેલ, મિશ્ર થયેલ

संवसथ पु (सम्+वस्+अथच्) ગામ, ગામડું, જનસમૂહનુ નિવાસ સ્થળ.

संवह पु. (संवहति, सम्+वह्+अच्) તે નામનો સાત વાયુ પૈકી એક વાયુ

संवात त्रि (सम्+वा+शतृ) વાતુ

संवाद पु (सम्+वद्+घञ्) સારી રીતે વાદ, પરસ્પર વાદ

संवार पु (सम्+वृ+घञ्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક બાહ્ય પ્રયત્ન, સંગોપન, સંરક્ષણ, છુપાવવુ, ઢાંકવુ, સંકોચવુ

संवास पु (संवसन्त्यत्र, सम्+वस्+घञ्) વસવુ તે, વાસ, ઘર, નગરની બહાર નગરવાસીઓને રહેવા લાયક ખુલ્લુ સ્થાન

संवासिन् त्रि (सम्+वस्+णिनि) વસનાર, રહેનાર, ઘરવાળુ

संवाह पु (संवाहयति, सम्+वह्+णिच्+अच्) શરીર ચાંપનાર ચાકર, અંગમર્દન કરનાર સેવક

संवाहक पु (सम्+वह्+णिच्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

संवाहन न (सम्+वह्+णिच्+ल्युट्) શરીર ચાંપવું, દાબવુ, અંગમર્દન કરવુ

संविग्न त्रि (सम्+विज्+क्त) વૈરાગ્ય પામેલ, ઉદ્વેગ પામેલ, ભય વિગેરેથી ઉત્કંઠિત થયેલ

संविग्नमानस त्रि (संविग्नं मानसं यस्य) ઉદ્વેગ પામેલા મનવાળુ

संवित्ति स्त्री (सम्+विद्+क्तिन्) જ્ઞાન, બુદ્ધિ, સ્વીકાર, ચેતના, અંગીકાર

संविद् स्त्री (सम्+विद्-सम्प्र क्विप्) જ્ઞાન, પ્રતિપત્તિ-સ્વીકાર, સંભાષા-વાતચીત, બુદ્ધિ, ક્રિયાકરવી તે, યુદ્ધ, અંગીકાર, નામ, આચાર, સંકેત સંતોષ, સમાધિ, ચિત્તની એકાગ્રતા.

संविदा स्त्री. (संविद्यतेऽनया सम्+विद्+णिच्+टाप्) ભાંગ.

संविदित त्रि. (सम्+विद्+क्त) સારી રીતે જાણેલું, અંગીકાર કરેલું, સ્વીકારેલ.

संविद्व्यतिक्रम (संविदो व्यतिक्रमो यत्र) સ્વીકારેલું-કબૂલેલું નહિ અનુસરવા રૂપ એક વિવાદ.

संविधान न. (सम्+वि+धा+ल्युट्) ઉપાય, રચના, વિધાન જોડવું.

संविभक्त त्रि. (सम्+वि+भज्+क्त) ભાગ કરેલું, ભાગ પાડેલું, વહેંચેલ.

संविभाग पु. (सम्+वि+भज्+घञ्) વિભાગ કરવો, ભાગ પાડવો, વહેંચવું.

संविषा स्त्री. (संवर्धितं विषं यया) અતિવિષની કળી.

संविष्ट त्रि. (सम्+विश्+क्त) પહેરેલ, સૂતેલ.

संवीक्षण न. (सम्+वि+ईक्ष्+ल्युट्) સારી રીતે જોવું, તપાસવું, શોધવું, ખોળવું.

संवीत त्रि. (सम्+वि+व्ये+क्त) વીંટાયેલું, રોકેલું, આવૃત, ઢાંકેલ, સંતાડેલ, છુપાવેલ, રૂંધેલ.

संवीत त्रि. (सम्+वि+इण्+क्त) સંગત, મળેલ, જોડાયેલ.

संवुवूर्षित त्रि. (सम्+वृ+सन्+क्त) છુપાવવા ઇચ્છેલું, ગુપ્ત રાખવા ઇચ્છેલું, ઢાંકવા ચાહેલ.

संवुवूर्षा स्त्री. (सम्+वृ+सन्+अ+टाप्) છુપાવવાની ઇચ્છા, ગુપ્ત રાખવાની ઇચ્છા, ઢાંકવાની ઇચ્છા.

संवुवूर्षु त्रि. (सम्+वृ+सन्+उ) સંતાડવા ઇચ્છનાર, ઢાંકવા ચાહનાર, ગુપ્ત રાખવા ઇચ્છનાર.

संवृत त्रि. (सम्+वृ+क्त) આવરણ કરેલ, સંતાડેલ, ઢાંકેલ, છુપાવેલ, આવરણ પ્રાપ્ત એક આભ્યન્તર પ્રયત્ન.

संवृत पु. (सम्+वृ+क्त) વરુણ.

संवृति स्त्री. (सम्+वृ+क्तिन्) આવરણ કરવું તે, સંતાડવું તે, ગુપ્ત કરવું, આચ્છાદન.

संवेग पु. (सम्+विज्+घञ्) સારો વેગ, ભયનિમિત્તથી મોટી ઉતાવળ, અત્યન્ત વેગ, વૈરાગ્ય.

संवेगिन् त्रि. (संवेग+अस्त्यर्थे इन्) વેગવાળું, ઉતાવળું, વૈરાગી.

संवेद पु. (सम्+विद्+घञ्) જ્ઞાન, અનુભવ.

संवेदना स्त्री. (सम्+विद्+णिच्+युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

संवेश पु. (सम्+विश्+घञ्) ઊંઘ, નિદ્રા, સ્વપ્ન, આસન, પીઠ, બાજોઠ, પાટલો એક જાતનો રતિબંધ.

संवेशन न. (सम्+विश्+णिच्+ल्युट्) રતિક્રિયા, મૈથુન.

संव्यान न. (संवीयते सम्+व्येञ्—करणे ल्युट्) ઉત્તરીય વસ્ત્ર, ઓઢવાનું વસ્ત્ર.

संव्यूढ त्रि. (सम्+वि+ऊह्+क्त) મેળવેલું, વિભાગ કરેલ, જોડું કરેલ.

संव्यूह पु. (सम्+वि+ऊह्+घञ्) મેળવવું, વિભાગ કરવું, જોડું કરવું.

संशप्तक पु. (सम्यक् शप्तमभिज्ञास्ति यस्य कन्) પ્રતિજ્ઞા કરી યુદ્ધમાંથી પાછું ન હઠનાર સૈન્ય.

संशय पु. (सम्+शी+अच्) સંદેહ, શંકા, વહેમ—આવું હશે કે આવું વગેરે.

संशयसम पु. (,,) જાતિનો ભેદ.

संशयस्थ त्रि. (संशये स्थितः स्था+क) સંદેહવાળું, સંશયવાળું, વહેમી.

संशयात्मन् त्रि. (संशय आत्मनि यस्य) સંદેહગ્રસ્ત અન્તઃકરણવાળું, વહેમી.

संशयान त्रि. (सम्+शी+शानच्) સંશય કરતું, શંકા કરતું, વહેમી.

संशयालु त्रि. (संशय+अस्त्यर्थे आलुच्) સંશયવાળું, શંકાવાળું, વહેમી.

संशयितृ त्रि. (सम्+शी+तृच्) સંશય કરનાર, શંકા કરનાર, વહેમી.

संशरण न. (संश्रियतेऽनेन सम्+शॄ+भावे ल्युट्) યુદ્ધનો આરંભ, યુદ્ધની શરૂઆત.

संशित त्रि. (सम्+शो+क्त) વ્રતસંબંધી યત્ન કરનાર, વ્રતમાં પ્રયત્નવાળું.

संशित पु. (सम्+शो+क्त) સંપાદન કરેલા વ્રત સંબંધી પ્રયત્ન, સ્વીકારેલા વ્રતમાં તત્પર.

संशितव्रत त्रि. (संशितं सम्यक् सम्पादितं व्रतं येन) સારી રીતે સંપાદન કરેલ વ્રતવાળું.

संशुद्ध त्रि (सम्+शुद्ध+क्त) स्वच्छ, निर्मळ, साफ, शुद्ध

संशुद्धि स्त्री (सम्+शुद्ध+क्तिन्) सारी रीते शोधन, पवित्र करवुं, सफाई करवी, निर्मळता, शरीर विगेरे साफ करवुं

संशुष्क त्रि. (सम्+शुष्+क्त) सारी रीते सुकायेल, सुकुं.

संशोधन न (सम्+शुध्+ल्युट्) शोधवुं ते, साफ करवुं, पवित्र करवुं

संश्चित् न (सम्+श्चु+क्विप्) ठगो, कपट, ठगवुं, छेतरवुं

संश्यान त्रि. (सम्+श्यै+क्त न सम्प्र) संकोचायेल, संकोचपामेल

संश्रय पु (सम्+श्रि+भावे अन्) आश्रय.

संश्रव पु (सम्+श्रु+अन्) अंगीकार, कबुल करवुं ते

संश्राव पु (सम्+श्रु+घञ्) उपर प्रमाणे अर्थ

संश्रुत त्रि (सम्+श्रु+क्त) अंगीकार करेल, स्वीकारेल, सारी रीते सांभळेल

संश्लिष्ट त्रि (सम्+श्लिष्+क्त) मळेल, जोडायेल, सबंध पामेल, भेटेल, वळगेल

संश्लेष पु (सम्+श्लिष्+घञ्) आलिंगन करवुं,

संश्रुत त्रि (सम्+श्रु+क्त) अंगीकार करेल, स्वीकारेल, सारी रीते सांभळेल

संश्लिष्ट त्रि (सम्+श्लिष्+क्त) मळेल, जोडायेल, सबंध पामेल, भेटेल, वळगेल

संश्लेष पु (सम्+श्लिष्+घञ्) आलिंगन करवुं, भेटवुं, सबंध पामवो, सबंध, वळगवुं

संश्वत् न (सम्+श्वि+वा घा क्विप्) कपट, ठगो, ठगवुं, छेतरवुं

संसक्त त्रि (सम्+सन्ज्+क्त) मळेल, सबंध पामेल, जोडायेल, लागु थयेल, जोडेल, वळगेल, बांधेल, व्यवधान वगरनुं, अंतर वगरनुं, चोतरफ विस्तार पामेल

"मदमुखरमयूरी मुक्तसंसक्तकेक." मालतीमाधवे

संसक्तयुग त्रि (संसक्त युग यस्य) धुंसरीए जोडेल बळद विगेरे

संसक्ति स्त्री, (सम्+सन्ज्+क्तिन्) आसक्ति, वळगवुं, सबंध पामवो, जोडावुं, बांधवुं, जोडवुं, समीपपणुं, लागु थवुं

संसज्जमान त्रि (सम्+सस्ज्+शानच्) जोडातुं, लागुं थतुं, वळगतुं, तैयार थतुं

संसद् स्त्री (संसीदन्त्यस्याम्, सम्+सद्+सम्प्र आधारे क्विप्) सभा

संसरण न (सम्+सृ+ल्युट्) संसार, साथे जवुं, संगम, प्रवाह, मोटा मार्ग, मरीयाम् रस्तो, राजमार्ग, युद्धनो आरम्भ, संगति, संगत, जोडावुं, गाम के शहेरनी पासेनुं विश्राम स्थळ

संसर्ग पु (सम्+सृज्+घञ्) सबंध, जुदुं थया पछी जोडावुं, परिचय, साथे रहेवुं, विषयनो सबंध, माहिती

"न गूर्जरजनसंसर्गं सुरेन्द्रभवनेष्वपि" भर्तृहरि

संसर्गाभाव पु (संसर्गेण सबन्धेन अवच्छिन्नोऽभाव) सबंधनो अभाव, परिचय नहि ते, न्याय प्रसिद्ध एक अभाव

संसर्गिता स्त्री (संसर्गिण भाव तल्+टाप्) सबंध वाळापणुं, परिचय वाळापणुं

संसर्गित्व न (संसर्गिण भाव त्व) उपर प्रमाणे

संसर्गिन् त्रि (सम्+सृज्+घिनुण्) संसर्गवाळुं, परिचयवाळुं प्रथम जुदुं थई एकठुं थनार

संसर्जन न (सम्+सृज्+ल्युट्) उत्पन्न थवुं, छोडवुं, मुकवुं

संसर्प पु (सम्+सृप्+घञ्) खसवुं, सरकवुं, पाणीना रेलानी माफक जवुं, सर्पनी पेठे जनार

संसर्पण न (सम्+सृप्+ल्युट्) उपर प्रमाणे

संसर्पिन् त्रि (सम्+सृप्+णिनि) खसनार, जनार, सरकनार, पाणीना रेलानी पेठे जनार

संसार पु (संसरत्यस्मात्, सम्+सृ+घञ्) संसार, दुनीया, जगत्, मिथ्याज्ञान जन्य संस्काररूप वासना, देहारम्भक एक अदृष्ट, पोताना अदृष्टथी बंधायेला शरीरने ग्रहण करवुं ते, संगति, जोडावुं, प्रवाह

"परिवर्त्तिनि संसारे मृत को वा न जायते" हितोपदेश.

संसारगुरु पु (संसारस्य गुरु) कामदेव, आखा जगतनो गुरु

संसारचक्र न. (संसारस्य चक्रमिव) ફરી ફરી જન્મ મરણનું ચક્રનો એક આધાર, સંસાર રૂપી ચક્ર

संसारमार्ग પુ. (संसारस्य मार्गः) યોનિદ્વાર.

संसारिन् त्रि. (संसार+अस्त्यर्थे इनि) સંસારવાળુ

संसारिन् પુ. (संसार+इनि) જીવ.

संसिद्ध त्रि. (सम्यक् समाप्तिं वा सिद्धः सम्+सिध्+क्त) સારી રીતે સિદ્ધ થયેલ, સ્વભાવ સિદ્ધ, મોક્ષ પામેલ.

संसिद्धि स्त्री. (सम्+सिध्+क्तिन्) સ્વાભાવિક સિદ્ધિ સારી રીતે સિદ્ધ થવું તે સ્વભાવ પ્રકૃતિ, મુક્તિ મોક્ષ.

संसीवन न. (सम्+सिव्+ल्युट्) સાંધવું, સીવવું, ટાંકો, માલ જેવી સાંધી કરવી.

संसीवित त्रि. (सम्+सिव्+क्त) સાંધેલ, સીવેલ, ટાંકો મારેલ સાલ સિવેલ, સાંધી કરેલ.

संसृष्ट પુ. (सम्+सृज्+क्त) વારસાની વહેંચણી કરી દીધા પછી ભેગી કરી ફરી પોતપોતાના ભાગથી એકઠા થયેલા ભાઈઓ વિગેરે, મિશ્ર થયેલ, એક થયેલ, સંબન્ધ પામેલ વળગેલ, વમન વિગેરેથી શુદ્ધ થયેલ.

संसृष्टि स्त्री. (सम्+सृज्+क्तिन्) સંસાર પ્રવાહ, સ ગતિ, જોડાવું તે.

संसृष्ट न. (सम्+सृज्+क्त) સંબન્ધ સંબન્ધ.

संसृष्टिन् પુ. (संसृष्टमनेन इनि) વારસાની વહેંચણી કરી જુદા થઈ ફરી એકઠા થયેલા ભાઈઓ વિગેરે

संसेवन न. (सम्+सेव्+ल्युट्) સેવવું તે ચાકરી કરવી તે.

संसेवित त्रि. (सम्+सेव्+क्त) સેવેલું, ચાકરી કરેલ.

संस्कर्तृ त्रि. (सम्+कृ+तृच्) સંસ્કાર કરનાર, રાંધનાર, તૈયાર કરનાર, શુદ્ધ કરનાર, સ્થાપન કરનાર.

संस्कार પુ. (सम्+कृ+घञ्) ઉત્તમ ગુણોમાં જોડવું એવો સ્વાભાવિક પ્રયત્ન ગર્ભાધાન વગેરે સોળ સંસ્કાર, શુદ્ધ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ જન્માદિકની વ્યવસ્થા, શાસ્ત્રજ્ઞાન, પૂર્વજન્મની વાસના, કેળવણી.

संस्कारज त्रि. (संस्कारात् जायते जन्+ड) સંસ્કારથી ઉત્પન્ન થનાર

संस्काररहित त्रि. (संस्कारेण रहितः) સંસ્કાર વગ-રનું

संस्कारत्व न. વાસનાનો એક ગુણ.

संस्कारवर्जित त्रि. (संस्कारेण वर्जितः) સંસ્કાર વગરનું, ગર્ભાધાનાદિ સંસ્કાર રહિત, શાસ્ત્રાદિ વ્યુત્પત્તિ રહિત.

संस्कारहीन त्रि. (संस्कारेण हीनः) ઉપર પ્રમાણે

संस्कृत त्रि. (सम्+कृ+क्त) કેળવાયેલ, સંસ્કાર કરેલ, જેની સિદ્ધિ વ્યાકરણને આધીન હોય તેવો શબ્દ વિગેરે, રાંધેલ, તૈયાર કરેલ, સિદ્ધ, શણગારેલ, શોભિત, પવિત્ર કરેલ, એક પ્રકારનું શાસ્ત્ર વિગેરે.

संस्कृत न. („) સંસ્કૃત ભાષા, કેળવણી.

संस्कृतात्मन् त्रि. (संस्कृत आत्मा यस्य) સંસ્કાર પામેલા આત્મા વાળું, શુદ્ધ, પવિત્ર, કેળવાયેલ.

संस्कृतोक्ति स्त्री. (संस्कृता वाचो उक्तिः) સંસ્કૃત ભાષા, સંસ્કારી ભાષા શુદ્ધ બોલી
"मुखे नियोगतोऽर्थं पाठं संस्कृतोक्तिषु" हितोपदेश

संस्कृत्रिम त्रि. (सम्+कृ+त्रिमप्) શુદ્ધ કરેલ, સંસ્કાર પામેલું, કેળવાયેલ, શુદ્ધ.

संस्क्रिया स्त्री. (सम्+कृ+श+टाप्) સંસ્કાર શુદ્ધિ, કેળવણી.

संस्तर પુ (सम्+स्तॄ+अप्) શય્યા, બીછાનું, પાંદડાં વગેરેની શય્યા.

संस्तरणायिन् त्रि. (संस्तरे शेते, शीङ्+णिनि) પથારીવશ, પથારીમાં સૂનાર.

संस्तब्ध त्रि. (सम्+स्तम्भ्+क्त) અટકેલ, જડેલ, સ્થિર થયેલ, સ્તબ્ધ થયેલ.

संस्तव પુ (सम्+स्तु+अप्) ઓળખાણ, પરિચય સારી રીતે સ્તુતિ, પ્રશંસા.

संस्तवान त्रि. (सम्+स्तु+शानच्) સ્તુતિ કરતું જ ણાતું, સારી રીતે બોલતું, વાચાળ.

संस्ताव પુ. (संस्तूयतेऽत्र सम्+स्तु+घञ्) યજ્ઞ માટે સમૂહમાં ભેગા થઈ બ્રાહ્મણોની યજ્ઞભૂમિ, જેમાં સામો વારંવાર બોલાય તે.

संस्तुत त्रि. (सम्+स्तु+क्त) સારી રીતે સ્તુતિ કરેલ પરિચયવાળુ ઓળખાણવાળુ

संस्त्याय પુ (सम्+स्त्यै+घञ्) સંઘાત, સમૂહ, ઢગ લાવ, પ્રવેશ જેવો વિસ્તાર મકાન, આકૃતિ,

પર

संस्थ त्रि (सम्+स्था+क) રહેલ, સ્થિતિ પામેલ, મરણ પામેલ, નિવારણ કરનાર, અટકાવ કરનાર, વ્યવસ્થિત, સમાપ્ત કરેલ, સમાપ્ત

संस्थ पु (,, ,,) ચર, દૂત, પ્રકાર, મરણ, પ્રલય, એક યજ્ઞ પ્રકાર

संस्था स्त्री (सम्+स्था+क+टाप्) ન્યાયમાર્ગે રહેવુ તે, સ્થિતિ, રહેવુ, વિનાશ, નાશ, સમાપ્તિ, છેડો, વ્યક્તિ, વ્યવસ્થા, સાદૃશ્ય, સમાનતા, એક યજ્ઞ

संस्थान न (सम्+स्था+ल्युट्) ચૌટો, રહેવુ, સ્થિતિ કરવી, આકૃતિ, આકાર, ગામ વિગેરે, મૃત્યુ, ચિન્હ, સારી રીતે સ્થિતિ કરવી, રહેઠાણ, અવયવારમ્ભક એક સયોગ

संस्थान त्रि (सम्+स्था+ल्यु) સમાન, સરખુ, મળતુ

संस्थापन न (सम्+स्था+णिच्+पुक्+ल्युट्) મુકવુ તે, સ્થાપવુ તે, એકઠુ કરવુ તે

संस्थापित त्रि (सम्+स्था+णिच्+पुक्+क्त) સ્થાપન કરેલ, સ્થાપેલ, એકઠુ કરેલ

संस्थित त्रि (सम्+स्था+क्त) મરણ પામેલ, સ્થિતિ પામેલ, રહેલ, સારી રીતે રહેલ

संस्थिति स्त्री (सम्+स्था+क्तिन्) મૃત્યુ, મરણ,નાશ, અત, છેડો, રહેવુ

संस्पर्श पु (सम्+स्पृश्+घञ्) અડકવુ તે, સારી રીતે સ્પર્શ કરવો તે

संस्पर्शा स्त्री (संस्पृश्यते,सम्+स्पृश्+कर्मणि घञ्+टाप्) એક જાતનુ ઝાડ, रजनीगन्धावृक्ष

संस्पृष्ट त्रि (सम्+स्पृश्+क्त) સારી રીતે સ્પર્શ કરેલ, અડકેલ

संस्फाल पु (सम्यक् स्फाल स्फुरण यस्य) મેઘ

संस्फुट त्रि (सम्+स्फुट+क) વિકાસ પામેલુ, ખીલેલુ

संस्फेट न (सम्+स्फुट+आधारे घञ् पृषो०) યુદ્ધ

संस्फोट पु (,, ,, ,,) યુદ્ધ

संस्मरण न (सम्+स्मृ+ल्युट्) સ્મરણ કરવુ, સભાળવુ, સ્મૃતિ, સ્મરણ, યાદગીરી

संस्मृत त्रि (,, ,,+क्त) સંભારેલુ, યાદકરેલુ, સ્મરણમા આવેલ

संस्मृति स्त्री (सम्+स्मृ+क्तिन्) સ્મરણ કરવુ, સભાળવુ, સ્મૃતિ, સ્મરણ, યાદગીરી

संहत त्रि (सम्+हन्+क्त) દૃઢ સાધાવાળુ, મળેલ, જોડાયેલ, દૃઢ, પારકા માટે મળેલ, મજબુત સયોગ વાળુ, સારી રીતે હણેલ, મારીનાખેલ

संहत न (सम्+हन्+भावे क्त) સઘાત, સમૂહ

संहतजानु त्रि (संहते जानुनी यस्य) જેના બન્ને ઢીંચણ સાથે મળેલ-જોડાયેલ હોય તે

संहतजानुक त्रि. (संहते जानुनी यस्य कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

संहतपुष्पिका स्त्री (संहतानि दृढसयुक्तानि पुष्पाण्यस्याः कप् टापि अत इत्वं) મિશ્રેયા વનસ્પતિ

संहतल पु (संहत संहनन सघात लाति, ला+क) ભેગામળેલા બે હાથ

संहतस्तनी स्त्री. (संहतौ स्तनौ यस्या) જેના બન્ને સ્તન સાથે મળેલા હોય તેવી સ્ત્રી

संहति स्त्री. (सम्+हन्+क्तिन्) સમૂહ, સારી રીતે હણવુ તે, ઠાર કરવુ

संहनन न (संहन्यते परार्थ मसृज्यते, सम्+हन्+ल्युट्) દેહ, શરીર, સઘાત, સમૂહ, વધ, નાશ, ઠારમારવુ

संहर्ष पु (सम्यक् हर्ष प्रा, सम्+हृष्+घञ् वा) આનદ, હર્ષ, સ્પર્ધા, વાયુ

संहनन न ચાર ધરનો સમુદાય

संहार पु (सम्+हृ+घञ्) પ્રલય, નાશ, સક્ષેપ, સમેટવુ તે, એક નરક, વિસર્જન, છોડવુ, વિદાય કરવુ, કાલિકા ભૈરવ ભેદ

संहारमुद्रा स्त्री (संहारार्था विसर्जनार्था मुद्रा) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા

संहिता स्त्री (सम्यक् हित प्रतिपाद्य यस्या) મનુ વિગેરએ રચેલ ધર્મશાસ્ત્ર પુરાણ-ઇતિહાસ વિગેરે, કર્મકાંડ પ્રતિપાદક વેદ વિભાગ, અક્ષરોનુ અત્યન્ત સમીપપણું, આગલા પાછલા અક્ષરનું ઘણું જ પાસે પણું

संहूति स्त्री (सम्+ह्वेञ्+क्तिन्) સારી રીતે બોલાવવુ, બૂમ, પોકાર, ઘણાએ કરેલો પોકાર

संहृत त्रि (सम्+हृ+क्त) હરણ કરેલ, સમેટેલ, સક્ષેપેલ, સહાર કરેલ, સંકોચેલ

संहृति स्त्री. (सम्+हृ+क्तिन्) संहार, नाश, प्रलय.
संहार पु. (सम्+हृ+घञ्) नाश, प्रलय.
संहारिन् त्रि. (सम्+हृ+णिनि) नाश करनार, नाश करनार.
संहीण त्रि. (सम्+ह्री+क्त) शरमाई गयेल.
संह्लाद पु. (सम्+ह्लद्+घञ्) हर्ष, आनंद.
सकट त्रि. (कटेन अशुचिना व्यापितेन वा वर्तमानः) खराब.
सकट पु. („ „) मोटुं झाडनुं नाम.
सकटान्न न. (सकटं च तत् अन्नं च) खराब अन्न.
सकण्टक पु. (सह कण्टकेन वर्तते कः) मोटा कांटावाळुं झाड, शैवाल.
सकण्टक त्रि. (कण्टकेन सह वर्तते, पृषो.) कांटावाळुं.
सकम्प त्रि. (कम्पेन सह वर्तमानः) कंपवाळुं, ध्रुजतुं.
सकर्ण त्रि. (कर्णाभ्यां सह वर्तमानः) सावधान करवा कानवाळुं कानवाळुं.
सकर्मक त्रि. (कर्मणा सह वर्तमानः कप्) कर्मवाळुं, व्याकरण प्रसिद्ध सकर्मक धातु विगेरे.
"फलव्यापारयोरेकनिष्ठतायामकर्मकः।
धातुस्तयोर्धर्मिभेदे सकर्मक उदाहृतः" व्याकरणम्.
सकर्मन् त्रि. (कर्मणा सह वर्तमानः) कामवाळुं.
सकल त्रि. (कलया सह वर्तमानः) संपूर्ण, सघळुं, बधुं, समस्त, कला सहित.
सकलल्य त्रि. (कल्येन सह वर्तमानः) कारण वाळुं, कारण सहित.
सकाम्य न. (सह कार्येण वर्तमानम्) करेलुं काम.
सकाल पु. (सकाले सीदति ... सह सकाश्) समीप, पासे.
सकुटम्ब पु. (सह कुटुम्बः कुटुम्बेन) कुटुम्ब सह.
सकुल पु स्त्री. (सह कुलेन ...) मोटुं माछलुं.
सकुल्य त्रि. (समानं कुलं यस्य) समान कुळवाळुं.
सकुली स्त्री. (सकुल+स्त्रियां ङीष्) मोटुं माछलुं.
सकुल्य त्रि. (समाने कुले भवः यत्) समानकुळमां होनार—सगार.

सकृत् अव्य. (एक+कृत्वसुच्) एकवार.
"अजातपक्षमूर्खाणां सकृत्पश्चाद् वाणिज्यं
सकृत्पूर्वापरयोरपि ततः" इत्यादि.
सकृत् स्त्री. विष्ठा, छाण.
सकृत्प्रज पु. (सकृत् एकवारं प्रजायते, प्र+जन्+ड) कागडो.
सकृत्प्रज त्रि. (सकृत् एकवारं प्रजा यस्य) एकवार जेने संतान थयेल होय ते.
सकृत्प्रजी स्त्री. (सकृत्प्रज+स्त्रियां जाति. ङीष्) कागडी.
सकृत्फला स्त्री. (सकृत् एकवारं फलं यस्याः) केळनुं झाड.
सकृद्गर्भ पु. (सकृत् गर्भो यस्य) खच्चर.
सकृद्गर्भा स्त्री. (सकृत् गर्भो यस्याः) जेने एकवार गर्भ रह्यो होय ते स्त्री.
सकृद्वीर पु. (सकृत्प्रवृत्तो वीरः) मोटो वीर पुरुष.
सकोप त्रि. (कोपेन सह वर्तमानः) कोपवाळुं, क्रोधी.
सक्त त्रि. (सञ्ज्+क्त) आसक्त, वळगी रहेल, लपटायेल.
सक्ति स्त्री. (सञ्ज्+भावे क्तिन्) आसक्ति, वळगी रहेवुं ते, लगाव.
सक्तुक पु. (सक्तु+स्वार्थे कन्) एक स्थावर झेर.
सक्तु पु. (सञ्ज्+तुन् किच्च) साथवो, शेकेला जवनो लोट.
सक्तुक न. (सक्तु+स्वार्थे कन्) एक जातनुं झेर.
सक्तुफला स्त्री. (सक्तव इव प्राणि फलानि यस्याः) खीजडीनुं झाड.
सक्तुफली स्त्री. (सक्तव इव फलानि यस्या ङीष्) खीजडीनुं झाड.
सक्थि न. (सञ्ज्+क्थिन्) साथळ, साथळनो भाग, हाडकुं.
सखज्जोपाधि पु. (सख्यजातो उपाधिः) ... पवित्र धर्म—जेणे कर्म ... विगेरे.
सखि त्रि. (सह समानं ख्यायते, सह+ख्या डि.) मित्र, दोस्त.
सखिता स्त्री. (सख्युर्भावः तल्) मित्रतारी, दोस्ती, मित्रता.

सखित्व न (सख्युर्भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

सखी (सखि+स्त्रियां ङीप्) સહચરી, સાહેલી, સોબતણ

सख्य न (शख्युर्भावः कर्म वा यत्) મિત્રાચારી, દોસ્તી, મિત્રતા

सग् (भ्वा प स सेट् सगति) ઢાકવુ

सगन्ध पु (सह गन्धेन लेशेन वा वर्तमान) જ્ઞાતિ, બન્ધુ

सगन्ध त्रि (गन्धेन सह वर्तमान) ગન્ધવાળુ, ગધ સહિત

सगर पु (गरेण सह जात) સૂર્યવશી એક રાજા

सगर त्रि (गरेण सह वर्तमान) ઝેરવાળુ, ઝેર સહિત, ઝેરી

सगर्भ पु (समानो गर्भो यस्य समानस्य स) સગો ભાઈ

सगर्भ त्रि (गर्भेण सहित,) ગર્ભવાળુ, ગર્ભસહિત

सगर्भा स्त्री (गर्भेण सह वर्तमाना) સગીમહેન, ગર્ભવતી સ્ત્રી

सगर्भ्य पु (समाने गर्भे भव, यत्) સગોભાઈ

सगर्भ्या स्त्री (समाने गर्भे भवा, यत्+टाप्) સગીબ્હેન

सगर्व त्रि (गर्वेण सह वर्तमान) ગર્વવાળુ, ગર્વિષ્ટ

सगुण त्रि (गुणेन सहित) ગુણવાળુ, ગુણવાન

सगोत्र न (समान गोत्रमिति समानस्य स) કુળ, વશ

सगोत्र त्रि (समान गोत्र यस्य) સમાન ગોત્રવાળુ, સગોત્રી, જ્ઞાતિ, બન્ધુ

सग्धि स्त्री (समाना सह वा जग्धि सग्धि, सह्+अद्+क्तिन् निपा सग्धिरादेश) સાથે ભોજન

सघ् (भ्वा प स सेट् सघति) મારીનાખવુ, ઠાર મારવુ

सङ्कट त्रि (सम्+कटच्, सम्+कट्+अच् वा) અલ્પ અવકાશવાળુ, સાકડુ, ગીચ, ઘટ્ટ, થોડી જગ્યાવાળુ સ્થળ વિગેરે, વિકટસ્થળ

सङ्कट न (सम्+कटच्) દુ ખ

सङ्कटा स्त्री (सङ्कट+स्त्रियां टाप्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક દશા, એક દેવી

सङ्कटाक्ष पु (सङ्कटं अक्षति, अक्ष्+अण्) ધાવડીનુ ઝાડ

सङ्कथा स्त्री (सम्यक् कथा) પરસ્પર કહેવુ, વાતચીત કરવી

सङ्कर पु (सङ्कीर्यते इति, सं+कृ–कॄ वा, कर्मणि+अप्) સાવરણી વગેરેથી વાળેલ કચરો–પુજો, ભિન્ન જાતિના પુરૂષથી ભિન્ન જાતિની સ્ત્રીમા ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસકર

सङ्कर पु (सम्+कॄ+भावे अप्) મળવુ, મિશ્ર કરવુ, મિશ્ર થવુ, સમર્ગ, મબન્ધ, સ્પર્શ, તે નામે એક અર્થાલકાર, અગ્નિનો અવાજ

सङ्करी स्त्री (सङ्कीर्यते, सम्+कृ–कर्मणि घ गौरा ङीप्) તાજી–તરતમા દૂષિત થયેલી કન્યા

सङ्करीकरण न (सङ्कर क्रियतेऽनेन, सङ्कर+च्वि+कृ+करणे ल्युट्) એક જાતનુ પાપ, મેળવવુ, મિશ્ર કરવુ, રોળભેળ કરવુ

सङ्करीकृत त्रि (सङ्कर+च्वि+कृ+क्त) મેળવેલ, મિશ્ર કરેલ, ગોળભેળ કરેલ

सङ्कर्षण न (सकृष्यते गर्भात् गर्भान्तर नीयतेऽसौ,सम्+कृष्+युच्) આકર્ષણ, ખેચવુ, તાણવુ, એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે ખેચી જવુ

सङ्कर्षण पु (सम्यक् कर्षतीति, स+कृष्+ल्यु) બળદેવ

सङ्कल पु (सम्+कल्+भावे अल्) ગણત્રી કરવી, ગણવુ, સમૂહ, સરવાળો કરી વધારવુ

सङ्कलन न (स+कल्+ल्युट्) એકત્ર સ્થિર કરવુ, સરવાળો કરવો, ગણવુ યોજવુ, સગ્રહ કરવો, ગુથવુ, રચવુ

सङ्कलना स्त्री (सम्+कल्+युच्+टाप्) યોજના, ઉપર પ્રમાણે

सङ्कलित त्रि (सम्+कल्+क्त) યોજેલ, જોડેલ,ગણેલ, સરવાળો કરેલ, ગુથેલ, સગ્રહ કરેલ

सङ्कलित न (सम्+कल्+भावे क्त) સારી રીતે યોજવુ, જોડવુ, સરવાળો

सङ्कलितैक्य न (सङ्कलितस्य ऐक्यम्) લીલાવતીમા કહેલ એક વિગેરે અગનો યોગ

सङ्कल्प पु (सम्+कॢप्+घञ् गुणे रस्य ल) "અમુક આમ કરવુ" એવો ઇષ્ટસિદ્ધિ માટે મનનો વ્યાપાર, નિશ્ચય, પ્રતિજ્ઞા, કર્મ સાધના માટે અભિલાપ વાક્ય,

માનસિક વિચાર.

सङ्कल्पज पु (संकल्पाज्जायते जन्+ड) કામદેવ.

सङ्कल्पज त्रि (,, ,,) સંકલ્પથી ઉત્પન્ન થનાર.

सङ्कल्पजन्मन् त्रि (संकल्पाज्जन्म यस्य) સંકલ્પથી ઉત્પન્ન થનાર.

सङ्कल्पजन्मन् पु. ( ) કામદેવ

सङ्कल्पजात त्रि. (सङ्कल्पाज्जात) સંકલ્પથી ઉત્પન્ન થયેલ.

सङ्कल्पभव त्रि (संकल्पात् भवति, भू+अच्) સંકલ્પથી ઉત્પન્ન થનાર

सङ्कल्पभव पु. (संकल्पात् भवो यस्य) કામદેવ.

सङ्कल्पयोनि पु (संकल्पो योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) કામદેવ.

"संकल्पयोनेरभिमानभूतम्" कुमारे.

सङ्कल्पयोनि त्रि. (संकल्पात् योनिर्यस्य) સંકલ્પથી ઉત્પન્ન થનાર.

सङ्कल्पसम्भव त्रि (संकल्पात् सम्भवो यस्य) ઉપર પ્રમાણે

सङ्कसुक त्रि. (सम्+कस+उकञ्) અસ્થિર સ્વભાવ, મંદ, દુર્બળ, ખરાબ, નીચ, શરીર અપવાદ કર-વાના સ્વભાવવાળું

सङ्कसुक त्रि (सम्+कस्+उकञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सङ्कार पु. (सङ्कीर्यते इति, सम्+कॄ+घञ्) ઝાડુ વિગેરેથી કરેલો ધૂળ-કચરો, અગ્નિનો તડ-તડાટ

सङ्कारी स्त्री (सङ्कार+स्त्रियां ङीप्, ङीष्) તાજી-તરત તથા દૂષિત થયેલી કન્યા

सङ्काश त्रि. (सम्यक् काशते, काश्+अच्) સરખું સમાન, તુલ્ય, સમીપ, પાસે.

सङ्किल पु (सम्+किल+क) અગ્નિનો અંગારો, તણખો.

सङ्कीर्ण त्रि (सम्+कॄ+क्त) ભેળું ભળેલી અનેક જાતનું, વ્યાપ્ત, મિશ્ર, સંકોચ પામેલ, અશુદ્ધ

सङ्कीर्ण त्रि (,,) હલકી જાતિના પુરુષથી ઉંચી જાતિની સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર.

सङ्कीर्तन न (सम्+कीर्त्+ल्युट्) સ્તુતિ, વખાણ, પ્રશંસા, વર્ણન, દેવ વિગેરેનું નામોચ્ચારણ, નામ નથી દેવ વિગેરેના ગુણોનું કીર્તન, ભજન.

सङ्कीर्तित त्रि (सम्+कीर्त्+क्त) વર્ણવેલ, વખાણેલ.

सङ्कुचित त्रि (सम्+कुच्+क्त) સંકોચ પામેલ, સંકોચાયેલ, મીંચાયેલ, સમેટેલ, પ્રફુલ્લ નહિ તે, મુંઝેલ.

सङ्कुल न (सम्+कुल्+क) પરસ્પર અસંગત વાક્ય, ભીડભાડ, સાંકડું સ્થાન વિગેરે, યુદ્ધ

सङ्कुल त्रि (सम्+कुल-व्याप्तौ+क) સાંકડું, વ્યાપ્ત.

सङ्कृति स्त्री (सम्+कृ+क्तिन्) એક જાતનો છંદ.

सङ्केत पु. (सम्+कित+घञ्) મનનો ભાવ જણાવવા માટે હાથ વિગેરે અવયવોની ચેષ્ટા, ઇશારો. એક જાતની [illegible] પ્રિયના સમય માટે નિમેલું ગુપ્ત સ્થાન.

"सङ्केतो गृहके कान्तो गुप्तव्यतिकरेषु च" । इति

सङ्केतस्थान न (सङ्केतस्य स्थानम्) પ્રિયના સમય માટે નિમેલું ગુપ્ત સ્થાન

सङ्केतित पु (सङ्केतो जातोऽस्य तार इतच्) સંકેત કરેલ, સંકેતવાળું

सङ्केतित न (,,) પ્રિયના મેળાપનું ગુપ્ત સ્થાન.

सङ्केतित पु (सङ्केत+इतच्) સંકેત કરેલ વાચ્યાર્થ 'सम्यक् सङ्केतित योऽर्थस्तस्मिन् इ वाचकः वाच्यः'

सङ्कोच पु (सम्+कुच्+घञ्) બહુ વિસ્તારવાળા વસ્તુને અલ્પ વિસ્તારવાળા તરીકે સ્થાપવું, સંકોચ પામવું, ભય, બોધ, ભય.

"सङ्कोचमपि सहन्ते [illegible]

मीनो [illegible]" [illegible]

सङ्कोच पु. (सम्+कुच्+घञ्) એક જાતનું માછલું.

सङ्कोच न (सम्+कुच्+अच्) કેસર

सङ्कोचनी स्त्री. (सम्+कुच्+ल्यु-ङीप्, ङीष्) લજામણી વેલો.

सङ्कोचपिशुन न (सङ्कोचेन पिशुनम्) કેસર.

सङ्क्रन्दन पु (सम्यक् क्रन्दयति शत्रून्, सम्+क्रन्द्+णिच्+ल्यु) ઇન્દ્ર, શ્રીકૃષ્ણ

सङ्क्रमण न. (सम्+क्रम्+भावे ल्युट्) સારી રીતે ગમન, પાછી-બીજેથી જવું તે.

सङ्क्रम पु. (सङ्क्रामत्यनेन, सम्+क्रम्+घञ् वा वृद्धि) પાણીનું ગમન સ્થાન, ઘરે વિગેરે ચઢવાનું નીચું

રાશિમા ગમન, એક સ્થળે રહેલી વસ્તુનું બીજે સ્થળે જવુ, પ્રતિબિંબ

सङ्क्रमण न (सम्+क्रम्+भावे ल्युट्) સંક્રાન્તિ, સૂર્ય વિગેરે ગ્રહોનું બીજી બીજી રાશિમા ગમન, અન્ય સ્વરૂપે રહેલ પ્રકૃતિ સ્થિતિ રસ અને પ્રદેશનુ સ્વ જાતીય બંધાતા અન્ય સ્વરૂપે થવુ તે

सङ्क्रमित त्रि (सङ्क्रम+सजाताद्यर्थे इतच्) એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે ગયેલ, પ્રતિબિંબ પડેલ

सङ्क्रमितृ त्रि (सम्+क्रम्+तृच्) એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે જનાર, સંક્રમણ કરનાર

सङ्क्रान्त त्रि (सक्रान्तिरस्यास्ति अच्, सम्+क्रम्+क्त वा) સંક્રાન્તિવાળુ, સંક્રમણ કરનાર, એક સ્થાનેથી બીજે સ્થાને જનાર, પ્રતિબિંબ પડેલ, પ્રાપ્ત થયેલ, ગયેલ

सङ्क्रान्त न (सम्+क्रम्+भावे क्त) સ્ત્રીઓનું પતિ પાસેથી દાયરૂપે આવેલુ ધન

सङ्क्रान्ति स्त्री (सम्+क्रम्+क्तिन्) ગયેલું, સૂર્ય વગેરે ગ્રહનું રાશિમા જવુ, સંક્રાન્તિ

सङ्क्राम पु (सम्+क्रम्+घञ्) રવિ વગેરે ગ્રહનુ રાશિમા જવુ, એક ઠેકાણે રહેલી વસ્તુનુ બીજે ઠેકાણે જવુ, પાણીનુ બંધનસ્થાન

सङ्क्रीडन न (सम्+क्रीड्+ल्युट्) રમવુ તે, ખેલવુ તે

सङ्क्रीडमाण त्रि (सम्+क्रीड्+शानच्) ખેલતુ રમતું

सङ्क्रीडा स्त्री (सम्+क्रीड्+अच्+टाप्) રમત, ખેલ

सङ्क्रुद्ध त्रि (सम्+क्रुध्+अच्) કોપેલ, ક્રોધે ભરાયેલ

सङ्क्षय पु (सम्+क्षि+अच्) નાશ, પ્રલય

सङ्क्षिप्त त्रि (सम्+क्षिप्+क्त) ફેંકેલું, ઉડાડેલું, મોકલેલું, ટુંકું કરેલું

सङ्क्षिप्ति स्त्री (सम्+क्षिप्+क्तिन्) ટુંકાવવુ, ટુંકાણુ, ફેંકવુ, ઉડાડવુ, મોકલવુ

सङ्क्षेप पु (सम्+क्षिप्+घञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सङ्क्षेपण न (सम्+क्षिप्+ल्युट्) ટુંકાવવુ, ટુંકાણુ, ફેંકવુ, ઉડાવવુ, મોકલવુ

सङ्ख्य न (सङ्ख्यायते परस्परनामोच्चारण क्रियतेऽत्र, सम्+ख्या+घञर्थे क) યુધ્ધ, લડાઇ

"कथं भीष्ममहं सङ्ख्ये द्रोणं च मधुसूदन
इषुभिः प्रतियोत्स्यामि पूजार्हावरिसूदन" श्री० भ० गी०

सङ्ख्या स्त्री (सङ्ख्यायतेऽनया, सम्+ख्या+अङ्+टाप्) વિચાર, સારી બુદ્ધિ, સંખ્યા

संख्यात त्रि (सम्+ख्या+क्त) ગણેલ, સારી રીતે પ્રસિદ્ધ, સંખ્યા કરેલ

संख्यान न (सम्+ख्या+ल्युट्) ગણવુ તે, ગણતરી

सङ्ख्यावत् त्रि (सङ्ख्या+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સંખ્યાવાળુ

सङ्ख्यावत् पु (सङ्ख्या विचारणाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) વિદ્વાન, પંડિત

संख्येय त्रि (सङ्ख्यायतेऽसौ, सम्+ख्या+यत्) ગણવા લાયક, સંખ્યા કરવા લાયક

सङ्ग पु (सञ्ज्+भावे घञ्) સંગ, મળવુ, સંબન્ધ, વિષય વિગેરે ઉપરનો રાગ, સોબત

सङ्गणिका स्त्री (सम्+गण्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) જેની સમાન બીજી કોઇ ન હોય તેવી કથા

सङ्गत न (सम्+गम+क्त) સૌહાર્દ, પ્રેમ, સ્નેહ, સોબત, સંગત, સમાગમ, જોડાવુ

सङ्गत त्रि (सम्+गम्+कर्त्तरि क्त) સારી રીતે મળેલું, સંગ પામેલ, મળેલ, જોડાયેલ, સાથે ગયેલ, યુક્તિથી સિદ્ધ

सङ्गति स्त्री (सम्+गम्+क्तिन्) સંગમ, સોબત, મળવુ તે, પ્રસંગ

सङ्गम पु (सम्+गम्+अच्) ઉપરના અર્થ, સમાગમ, જોડાવુ, મળવુ

सङ्गम पु न (सम्+गम्+घञ न वृद्धि) સ્ત્રીપુરૂષનો સમાગમ

सङ्गर पु (सङ्गीर्य्यते, सम्+गॄ+भावादौ अप्) આપત્તિ, દુઃખ, પ્રતિજ્ઞા, યુદ્ધ, ક્રિયાકારક બ્રાહ્મણ

सङ्गर न (सङ्गीर्य्यते, सम्+गॄ+अच्) ખીજડીનું ઝાડ.

सङ्गररहित त्रि (सङ्गरेण रहितः) પ્રતિજ્ઞા વિનાનું

सङ्गरवर्जित त्रि (सङ्गरेण वर्जितम्) પ્રતિજ્ઞાવિનાનું

सङ्गरहित त्रि (सङ्गेन रहित) સંગ વિનાનુ, પ્રીતિ વગરનુ, સોબત વિનાનુ

सङ्गवर्जित त्रि (सङ्गेन वर्जित) ઉપરનો અર્થ

सङ्गविच्युत त्रि (सङ्गेन विच्युत) સંગ રહિત, વિયોગી

सङ्गविच्युति स्त्री (सङ्गात् विच्युतिः) संग छूटवो, वियोग.

सङ्गव पु (सङ्गता गावो दोहनाय यत्र काले नि) प्रातःकाल पछी त्रण मुहूर्त सुधीनो काल.

सङ्गिन् त्रि. (सञ्ज्+घिनुण्) संगवाळुं.

सङ्गीत न. (सम्+गै+क्त) गायन, गान–नृत्य–वाद्य ए त्रण, संगीतशास्त्र.

सङ्गीत त्रि (सम्+गै+कर्मणि क्त) सारी रीते गायेल.

सङ्गीति स्त्री (सम्+गै+भावे क्तिन्) सारी रीते गावुं ते, वार्तालाप करवो, वातचीत गान–नृत्य–वाद्य ए त्रण.

सङ्गीर्ण त्रि (सम्+गॄ+क्त) स्वीकारेल कहेल प्रतिज्ञा करेल.

सङ्गुप्त त्रि (सम्+गुप्+क्त) सारी रीते रक्षण करेल, छुपावेल संताडेल.

सङ्गुप्त पु. (,, ,,) एक बौद्ध साधु.

सङ्गूढ त्रि (सम्+गुह्+क्त) सारी रीते गुप्त, "संकलित" जुओ.

सङ्गृहीत त्रि (सम्+ग्रह्+क्त) ग्रहण करेल, स्वीकारेल, संग्रह करेल, एकठुं करेल, पकडेल, संघरेल.

सङ्गृहीति स्त्री (सम्+ग्रह्+भावे क्तिन्) ग्रहण, स्वीकार, संग्रह.

सङ्ग्रह पु. (+अप्) संग्रह, संघरो, अनेक अवयववाळा वाक्योनुं एकत्र संकलन, संक्षेप, एकठुं ग्रहण करवुं, स्वीकारवुं, संघरो करवो, कुशलपणुं, मोटाई, मोटापणुं, स्वीकार, मोटो उद्योग, व्याडि कृत व्याकरणनो एक ग्रन्थ, मुठी मुठ.

सङ्ग्रहण न. (सम्+ग्रह्+भावे ल्युट्) ग्रहण करवुं, स्वीकारवुं, [illegible], संघरो करवो.

सङ्ग्रहणी स्त्री (,, ल्युट्+ङीप्) संग्रहणीरोग.

सङ्ग्राम (चु. आत्म. स. सेट् [illegible]) युद्ध करवुं.

सङ्ग्राम पु. (संग्राम+अच्) युद्ध, लडाई.

सङ्ग्रामपटह पु (सङ्ग्रामस्य पटहः) लडाईनो ढोल, युद्धनुं नगारुं.

सङ्ग्राह पु. (सङ्गृह्यते, सम्+ग्रह्+कर्मणि घञ्) ढाल विगेरेनी मुठनुं पकडवानुं स्थान.

सङ्ग्राहिन् त्रि (सम्यक् गृह्णाति [illegible] सम्+ग्रह्+णिनि) संग्रह करनार, संघरो करनार.

सङ्ग्राहिन् पु (,, ,, सम्+ग्रह्+णिनि) कुटज वृक्ष.

सङ्घ पु (सम्+हन्+अच्–नि [illegible]) समान प्राणीओनो समूह, टोळुं, [illegible], जथ्थो, एक जाति.

सङ्घ त्रि (सम्+हन्+अच्–नि [illegible]) एकठुं [illegible] करेल.

सङ्घचारिन् पु. (सङ्घीभूय चरति चर्+णिनि) माछलुं.

सङ्घचारिन् त्रि (,, ,,) एकठुं [illegible] फरनार, समुदाय [illegible] जनार.

सङ्घजीविन् पु. (सङ्घेन जीवति जीव्+णिनि) मजूर विगेरे.

सङ्घजीविन् त्रि. (,, ,,) [illegible] करनार.

सङ्घट्ट पु (सम्+घट्ट्+भावे घञ्) परस्पर संघट्ट, परस्पर [illegible] मिलाप, मेळो.

सङ्घट्ट त्रि (सम्+घट्ट्+अच्) अथडानार.

सङ्घट्टन न. (,, ल्युट्) [illegible] रचना, परस्पर [illegible] नाचनारा [illegible].

सङ्घट्टना स्त्री (सम्+घट्ट्+युच्+टाप्) [illegible]

सङ्घट्टा स्त्री (,, ,, ,,) वेल, वेलो [illegible].

सङ्घतक पु. ([illegible]) [illegible] थाय.

सङ्घपुष्पी स्त्री. (संहतानि पुष्पाण्यस्याः ङीप्) धावडीनुं झाड.

सङ्घर्ष पु. (सम्+घृष्+घञ्) परस्पर घसावुं, स्पर्धा, सारी रीते घसवुं, [illegible].

सङ्घशस् अव्य (सङ्घ+शस्) टोळे टोळे.

सङ्घाटिका स्त्री. ([illegible]) जोडुं, कुटणी स्त्री, एक वनस्पति, सुगंध [illegible] नाक.

सङ्घात पु (सम्+हन्+घञ् तादेशः) समुदाय, समूह, [illegible] सारी रीते हणवुं [illegible] संयोग, कफ.

सङ्घातपत्र त्रि (सङ्घात+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः)

दीप्ती स्त्री (दीप्तस्य स्त्री ङीप्) મિહણુ
दीप्तोद न (दीप्तमुदक यत्र उदकस्य उदादेश) તે નામનુ એક તીર્થ
दीप्तोपल पु (दीप्त सूर्यकिरणसम्पर्काज्ज्वलित उपल) સૂર્યકાન્તમણિ, આગિઓ કાચ
दीप्त्य त्रि (दीप्त्यै हितम्+यत्) દીપ્તિ માટે હિતનુ, કાન્તિકારક, કાન્તિના હિતનું
दीप्य पु (दीपाय अग्निदीपनाय हितम्+यत्) અજમોદ, જીરૂ, સુઠ, પીપર, મરી વિગેરે જઠરાગ્નિને પ્રદીપ્ત કરનાર પદાર્થ
दीप्य त्रि (दीपाय हितम् यत्) દીવાના હિતનું, દીવાને હિતકારક, દીપવા યોગ્ય
दीप्यक पु (दीप्य+संज्ञाया स्वार्थे वा कन्) અજમોદ, યવાની, મયૂરશિખા, રૂદ્રજટા, તે નામનો અલંકાર
दीप्यक न (दीपाय हित साधुरिति वा० यत् स्वार्थे कन्) અજમોદ, યવાની, અહિચૂડા
दीप्यका स्त्री (दीप्य+कन्+टाप्) અજમોદ નામની વનસ્પતિ
दीप्यमान त्रि (दीप्+शानच् आने मुक्) ચળકાટવાળુ પ્રકાશવાળુ, તેજસ્વી, કાન્તિવાળુ
दीप्र त्रि (दीप्यते दीप्+र) પ્રકાશમાન, તેજસ્વી યથા—"हिंस्रेषु दीप्राह्वधर कुमार" भट्टी
दीप्र पु (,, ,,) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ
दीर्घ पु (दृ विदारे बाहुलकात् घञ् घस्य नेत्त्वम्) લંબાઈ, વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દ્વિમાત્રા વાળો દીર્ઘ સ્વર, લતાશાલવૃક્ષ, નાળીએરનુ ઝાડ, સિંહ, રામનુ બાણુ, ઉંટ, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, એ જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ રાશિઓ
दीर्घ त्रि (दृ+घञ्) લાબુ, લંબાઈવાળુ,
दीर्घक पु (दीर्घ+कन्) पु दीर्घ શબ્દ જુઓ
दीर्घकणा स्त्री (दीर्घा कणा) સફેદ જીરૂ
दीर्घकण्टक पु (दीर्घ कण्टको यस्य) બાવળનુ ઝાડ
दीर्घकण्ठ पु (दीर्घ कण्ठो यस्य) બગલો પક્ષી, સારસ પક્ષી, તે નામે રાક્ષસ
दीर्घकण्ठ त्रि (दीर्घ कण्ठो यस्य) લાબી ડોકવાળુ
दीर्घकण्ठ पु (दीर्घ कण्ठ) લાબી ડોક
दीर्घकण्ठक पु (दीर्घकण्ठ+कन्) બગલો પક્ષી
दीर्घकण्ठी स्त्री (दीर्घकण्ठ+स्त्रिया ङीप्) બગલી
दीर्घकन्द पु (दीर्घ कन्दो यस्य) મૂળો
दीर्घकन्दिका स्त्री (दीर्घ कन्दो यस्या कप् टाप् अत इत्वम्) મૂસળી
दीर्घकन्धर पु (दीर्घ कन्धरोऽस्य, दीर्घश्चासौ कन्धरश्च वा) બગલો પક્ષી, લાબી ડોક
दीर्घकन्धर त्रि (दीर्घ कन्धर यस्य) લાબી ડોક વાળુ
दीर्घकन्धरी स्त्री (दीर्घकन्धर+ङीप्) બગલી
दीर्घकाण्ड पु (दीर्घ. काण्ड यस्य) એક જાતનુ ઘાસ
दीर्घकाण्डा स्त्री (दीर्घ. काण्डोऽस्या) પાતાલગરુડી નામની લતા, तिक्तागता નામની લતા
दीर्घकाय त्रि (दीर्घ काय यस्य) લાબા શરીર વાળુ, લાબી કાયાવાળુ
दीर्घकाल पु (दीर्घ काल) લાબો વખત
दीर्घकील पु (दीर्घ कील शाखादण्डो यत्र) અંકોલ વૃક્ષ, અંકોટક
दीर्घकील पु न (दीर्घ कील) લાબો ખીલો
दीर्घकीलक पु (दीर्घ कील स्वार्थे कन्) અંકોટક વૃક્ષ
दीर्घकूर न (दीर्घ कूरम्) આન્ધ્રદેશમા ઉત્પન્ન થતી એક જાતની ડાંગર રાજાન્ન
दीर्घकूरक न (दीर्घ कूरकमन्नम्) રાજાન્ન, આન્ધ્ર દેશમા ઉત્પન્ન થતી એક જાતની ડાંગર
दीर्घकेश पु (दीर्घा केशा इव लोमान्यस्य) રીંછ, પશ્ચિમની ઉત્તરે આવેલો એક દેશ
दीर्घकेश त्रि (दीर्घा केशा यस्य) લાબા કેશવાળુ
दीर्घकेश पु (दीर्घाश्च ते केशाश्च) લાબા કેશ
दीर्घकेशी स्त्री (दीर्घकेश जातित्वात् स्त्रियां ङीप्) રીંછણ, લાબા કેશવાળી સ્ત્રી
दीर्घकोशिका स्त्री (दीर्घ कोशो यस्या संज्ञाया कन् टाप् अत इत्वम्) એક જાતની માછલી
दीर्घकोपिका स्त्री (दीर्घ कोपो यस्या कप् टाप् अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ
दीर्घगति पु (दीर्घा गतिरस्य) ઉંટ, ઉષ્ટ્ર
दीर्घग्रन्थि पु (दीर्घा ग्रन्थि पर्व यस्य) ગજપીપર

सज्जीकरण न. (सज्ज+च्वि+कृ+ल्युट्) તૈયાર કરવું તે, શણગારવું તે.

सज्जीकृत त्रि. (सज्ज+च्वि+कृ+क्त) સજ્જ કરેલ, તૈયાર કરેલ, શણગારેલ, વેશ પહેરાવેલ.

सज्जीभवन न. (सज्ज+च्वि+भू+ल्युट्) સજ્જ થવું, તૈયાર થવું, વેશ પહેરવો, બખ્તર ધારણ કરવું.

सज्जीभूत त्रि. (सज्ज+च्वि+भू+क्त) સજ્જ થયેલ, તૈયાર થયેલ, વેશ પહેરેલ, બખ્તર ધારણ કરેલ.

सञ्ज पु. (ईषितोऽपि सर्वान् सम्+जि+ड) [illegible] એક જાતનો [illegible].

सञ्चित त्रि. (सम्+चित) [illegible], [illegible], [illegible].

सञ्जात् त्रि. (सम्+जन्+क्विप्) [illegible] [illegible].

सञ्जाप पु. (सम्+जि+अप्) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

सञ्जापन न. (सम्+जि+णिच् ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે.

सञ्जापिन् त्रि. (सम्+जि+णिनि) [illegible] કરનાર, [illegible] કરનાર, [illegible] કરનાર.

सञ्जार पु. (सम्+जॄ+घ) [illegible] પુત્ર, [illegible] દેહ, શરીર.

सञ्जार पु. (सम्+जॄ+भावे घञ्) [illegible] વિગેરેનું [illegible] [illegible] સારી રીતે [illegible].

सञ्जाप्य पु. ([illegible] सम्+जि+[illegible]) એક જાતનો [illegible].

सञ्जार पु. ([illegible], सम्+जॄ [illegible] [illegible] वा घञ्) [illegible], પુત્ર, [illegible] દેહ, શરીર.

सञ्जारिका स्त्री. ([illegible] [illegible], सम्+जॄ+णिच्+ण्वुल्+टाप्) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] તે.

सञ्जारिणी स्त्री. (सम्+जॄ+णिनि+ङीप्) [illegible] [illegible].

सञ्जारित त्रि. (सम्+जॄ+णिच्+क्त) [illegible] કરેલ, [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] કરેલ.

सञ्जारिन् पु. (सम्+जॄ+णिनि) [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]–[illegible] [illegible].

सञ्जारिन् त्रि. (सम्+जॄ+णिनि) [illegible] [illegible], [illegible] સ્થાયી નહિ તે, [illegible] [illegible].

सञ्जारणी स्त्री. ([illegible] सम्+[illegible]+[illegible] ङीप्) [illegible].

सञ्जिका स्त्री. ([illegible] [illegible]) [illegible] વનસ્પતિ.

सञ्चित त्रि. (सम्+चि+क्त) [illegible] કરેલ [illegible], [illegible] કરેલ [illegible] કરેલું.

सञ्चित न. („ +चि+भावे क्त) નહિ [illegible] [illegible] [illegible] એક પ્રારબ્ધ કર્મ.

सञ्चिन्तन न. („ +चिन्त्+भावे ल्युट्) સારી રીતે ચિન્તન–વિચાર કરવો–ચિન્તવવું તે.

सञ्चूर्णन न. („ चूर्ण+भावे ल्युट्) સારી રીતે ચૂર્ણ કરવું, [illegible] કરવો.

सञ्चूर्णित त्रि. („ चूर्ण+क्त) સારી રીતે ચૂર્ણ કરેલ, [illegible] કરેલ.

सञ्चेय त्रि. („ +चि+यत्) [illegible] કરવા યોગ્ય, [illegible] કરવા [illegible] [illegible] કરવા યોગ્ય.

सञ्चोदित त्रि. (+चुद्+क्त) સારી રીતે પ્રેરણા કરેલ [illegible] કરેલ.

सञ्छन्न त्रि. („ +छद्+क्त) [illegible], [illegible].

सञ्छादित त्रि. („ „) [illegible], [illegible].

सञ्छिन्न त्रि. („ „) [illegible], [illegible].

सञ्ज् (भ्वा. प. स. [illegible] सजति) [illegible] [illegible], [illegible] કરવો.

(अनु+सञ्ज्–अनुषजति) [illegible] [illegible], [illegible] કરવી. (अभि+सञ्ज्–अभिषजति) [illegible], [illegible] [illegible], [illegible] કરવું, (प्र+सञ्ज्–प्रसजति) [illegible], [illegible] [illegible].

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]–
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

(वि+सञ्ज्–विषजति) [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] (आ+सञ्ज्–आसजति) [illegible], [illegible] [illegible] (अव+सञ्ज्–अवसजति) [illegible], [illegible]

सञ्ज पु. (सम्+जन्+ड) [illegible] [illegible], [illegible].

सञ्जनन न. („ +जन्+ल्युट्) [illegible] [illegible], [illegible].

सञ्जनन न. (+जन्+युच्) પરસ્પર [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

સમૂહવાળુ, ૯૮ સંયોગવાળુ

सङ्घातपत्रिका स्त्री (सङ्घातयुक्त पत्र यस्या कप् टाप्) સુવા

सङ्घुष्ट पु (सम्+घुष+क्त) શબ્દ, અવાજ

सङ्घृष्ट त्रि (,, ,,) સારી રીતે ઘસેલ

सचराचर त्रि (सह चराचरेण) ચળ અને અચળ, સ્થાવર જંગમ સહિત

सचि स्त्री (सच्+इन्+वा ङीप्) ઇન્દ્રાણી, મિત્રતા, ભાઇબન્ધી, દોસ્તી

सचिल्लक पु (सह क्लिन्नेन सहस्य स. कप् नि०) ચીપડાવાળી આંખ

सचिव पु (सच–इन् तथा सन् वाति, वा+क) સહાય, મંત્રી, પ્રધાન, કાળો ધતુરો

सचिवामय पु (सचिव सहाय. आमयो यस्य) એક જાતનો રોગ

सची स्त्री (सच्+इन्+वा ङीप्) ઇન્દ્રાણી

सचीनन्दन पु (सच्या नन्दन) વૈષ્ણવ સંપ્રદાય પ્રવર્તક તે નામનો વૈષ્ણવાચાર્ય, ઇન્દ્રનો પુત્ર

"शाके मुनिव्योमयुगेन्दुमाने
पुण्ये तिथौ फाल्गुनपौर्णमास्यां
त्रैलोक्यभाग्योदयपुण्यकीर्ति–
र्देव सचीनन्दन आविरासीत्" चैतन्यचन्द्रोदये

सचेतन त्रि (सह चेतनया) ચેતનાવાળુ, વિશિષ્ટતાવાળુ, ભાનવાળુ

सचेतस त्रि (सह चेतसा) મનવાળુ ભાનવાળુ

सचेल त्रि (सह चेलेन) લુગડા સહિત, વસ્ત્ર સાથે

सचेष्ट त्रि (सह चेष्टया) ચેષ્ટાવાળુ

सचेष्ट पु (सचते, सच्+अच् तथाभूत सन् इष्ट) આમ્ર–આંબાનુ ઝાડ

सच्चरित त्रि (सत् चरित यस्य) સારી ચાલવાળુ, રૂડા ચરિતવાળુ–સદાચારી

सच्चारा स्त्री (सत् चारो यस्या) હલદર.

सच्चिदानन्द पु (सन् चासौ चिच्चासौ आनन्दश्च त्रिपद कर्म०) નિત્ય, જ્ઞાનસ્વરૂપ અને સુખમય બ્રહ્મ–પરમાત્મા, શ્રદ્ધા જ્ઞાન અને ચારિત્ર સ્વરૂપ આત્મા

सच्चिदानन्द त्रि (,, ,, ,,) નિત્ય, જ્ઞાન સ્વરૂપ અને સુખમય

सच्छूद्र पु (सन् चासौ शूद्रश्च) ગોવાળીઆ–ભરવાડ વાળંદ વિગેરે

सजम्बाल त्रि (सह जम्बालेन सहस्य स) કાદવ સહિત, કચરાવાળુ, મેલુ

सजल त्रि (सह जलेन) જળયુક્ત, પાણીવાળુ

सजाति पु (समाना जातिरस्य समानस्य स) એક જ જ્ઞાતિના સ્ત્રી પુરૂષનો પુત્ર.

"सवर्णेभ्यः सवर्णासु जायन्ते च सजातय" मिता० स्मृ०

सजाति त्रि (सह समाना जातिर्यस्य) સમાન જાતિવાળુ, સજાતીય, એક જાતનું

सजातीय त्रि (समाना जातिमर्हति, छ समानस्य स) સરખી જાતનું, સમાન જાતિનું, સમાન ગુણવાળુ, સમાન ધર્મવાળુ, એકજ જ્ઞાતિના મા બાપથી પેદા થયેલુ

सजुष् अव्य (सह जुषते, जुष्+क्विप्) સાથે

सजुस् त्रि (,, ,,) પ્રીતિવાળુ, સ્નેહવાળુ, સેવા કરનાર. સેવક

सजुस् पु (सह जुषते, जुष्+क्विप्) તપસ્વી, તાપસ

सज्ज त्रि (सस्ज+अच्) તૈયાર, સજેલું, બખ્તર પહેરેલું, શણગારેલુ, કપડા પહેરેલુ

सज्ज न (,, +भावे अ) વેશ, જોડવુ

सज्ज त्रि (सत साधोर्जायते, जन्+ड) સારાથી ઉત્પન્ન થયેલુ, સજ્જનથી ઉત્પન્ન થયેલુ

सज्जन न (सस्ज्+णिच्+ल्युट्) સજ્જ કરવુ, તૈયાર કરવુ, રણ માટે સૈન્યની સ્થાપના, ઘાટ.

सज्जन पु (सन् चासौ जनश्च) સારો માણસ, સંત, કુળવાન

"निजाचारग्राहिणो ये कुर्वन्ति वेदसंमतम्
पापाभिलापरहिता सज्जनास्ते प्रकीर्तिता" पद्मपुराणे

सज्जना स्त्री (सस्ज+णिच्+युच्+टाप्) રાજા વિગેરેને ચઢવા માટે હાથી શણગારવો તે

सज्जमान त्रि (सस्ज्+शानच्) તૈયાર થતુ, સજ્જ થતુ, વેશ ધારણ કરતું, બખ્તર પહેરતુ

सज्जा स्त्री (सस्ज्+भावे अच्+टाप्) વેશ, બખ્તર

सज्जित त्रि (सज्जा+तार० इतच्, सस्ज्+णिच्–कर्मणि क्त वा) વેશપહેરેલુ, શણગારેલુ, બખ્તર પહેરેલુ, તૈયાર થયેલુ

सत्कर्मन् न (सत् प्रशस्तं कर्म विहितक्रिया) सारं काम, वेदोक्त यज्ञयागादि कर्म पुण्यकर्म

सत्काण्डागार पु. (सत् काण्डागार) એક જાતની રત્નખાણી.

सत्कान्त पु (सत् चासौ कान्तश्च) સભ્ય પતિ.

सत्कान्ता स्त्री (सत्कान्त+स्त्रियां जाति ङीप्) સતની

सत्कार पु (सत्करणं सत्+कृ+घञ्) સન્માન, પૂજા, સત્કાર, આદર

सत्कार्य न (सच्च तत् कार्यं च) સારું કામ,વેદોક્ત યજ્ઞયાગાદિ કર્મ પુણ્યકર્મ

सत्कार्यवाद पु. (कार्यस्य सत्त्वनिर्णायक वादः) કાર્યના આવિર્ભાવ પૂર્વે કારણમાં તેના અસ્તિત્વનો નિશ્ચય કરનાર વાદ.

सत्कृत त्रि (सत्+कृ+क्त) પૂજેલું સત્કાર કરેલું સન્માન પામેલું

सत्कृति स्त्री (सत्+कृ+क्तिन्) સત્કાર શબ્દ જુઓ.

सत्क्रिया स्त्री. (सती चासौ क्रिया च) ઉપર પ્રમાણે

सत्तम त्रि (अत्यन्तमतिशयेन सत्, सत्+तमप्) અતિશય ઉત્તમ, ઘણુંજ સારું

सत्तर त्रि. („ „ तरप्) ઘણું સારું ઘણુંજ શ્રેષ્ઠ.

सत्ता स्त्री (सतो भाव तल् टाप्) હયાતી-હોવું-અસ્તિત્વ સ્ફેનારી જાતિ, વિદ્યમાનપણું, હયાતી, હોવાપણું

सत्त्र न (सद्+ष्ट्रन्) સ્થાન, એક જાતનો યજ્ઞ, સદાનું દાન, જંગલ, કપટ, ધન, ઘર, દાન, સરોવર, તલાવ, ઢાંકવું.

सत्त्रम् अव्य. (सद्+त्रल्) સાથે

सत्त्रशाला स्त्री (सत्त्रस्य शाला) ધર્મશાળા અન્ન-જળ વગેરેનું દાન આપવા માટેનું સ્થળ.

सत्त्रा अव्य सार्थे.

सत्त्राजित् पु (सत्त्रेणाजयति जीयमान सत्त्र+जि+क्विप् तुक् च) શ્રીકૃષ્ણનો સસરો-સત્યભામાનો પિતા એક યાદવ.

सत्त्रिन् पु. (सत्+णिनि) મેઘ, હાથી.

सत्त्रिन् त्रि (सत्त्रमस्त्यस्येति इनि) સદાવ્રત સ્થાપનાર, સત્રનાર.

सत्त्रिन् पु. (सत्त्रे सदा वसति वा विशेषेण इनि) ગૃહપતિ, ગૃહસ્થ, યજ્ઞ કરનાર.

सत्त्व न. (सतो भावः त्व) પ્રાણ પ્રસિદ્ધ પ્રકૃતિના ગુણ, એક પદાર્થ-સત્ત્વગુણ દ્રવ્ય, પ્રાણ, બલ, સાર, ભાવ, સ્વભાવ, મન, ચિત્ત, પિશાચ વગેરે, રસ, આત્મા, ધન, આત્મા, સત્તા એક પ્રકારની જાતિ, હોવાપણું

सत्त्व पु न (सत्त्वगुणस्य कार्यत्वाज्जीवस्य) પ્રાણી. "रजस्तमोभ्यामुन्मिश्रस्त्वमसि" ... [illegible]

सत्त्वगुण पु (सत्त्वाख्यो गुणश्च) સત્ત્વગુણ.

सत्पत्र त्रि. (सत् पत्रं यस्य) સુંદર પાંદડાંવાળું

सत्पत्र न (सच्च तत् पत्रञ्च) સારું પાંદડું, નવું પાંદડું

सत्पथ पु (सन् चासौ पन्था च समा अच्) સારો માર્ગ વેદ વિહિત એવો આચાર.

सत्परिग्रह पु. (सद्भ्यः परिग्रहः) ઉત્તમ મનુષ્ય પાસેથી દાન લેવું તે.

सत्पशु पु (सन् चासौ पशुश्च) ઉત્તમ પશુ, યજ્ઞ પશુ.

सत्पुत्र पु (सन् चासौ पुत्रश्च) સારો પુત્ર.

सत्पुरुष पु (सन् चासौ पुरुषश्च) સારો પુરુષ.

सत्पूरुष पु. („ „ „) સારો પુરુષ.

सत्प्रतिग्रह पु. (सद्भ्यः साधुभ्यः प्रतिग्रहः) સારા માણસે આપેલ દાનનો સ્વીકાર કરવો તે.

सत्प्रतिपक्ष पु (सन् चासौ प्रतिपक्षश्च) પ્રતિયોગી-તુલ્ય વિરોધી, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ હેત્વાભાસ-એક હેત્વાભાસ

सत्फल पु. (शमितं शोभनानि फलानि यस्य) દાડમનું ઝાડ.

सत्फल त्रि („ „) સારા ફળવાળું

सत्य न. (सते हितं यत्) પાંચ મહાવ્રત, સત્યયુગ, સોગન, સત્યપણું, સાધુ-વ્યવહાર, તપ લોકની ઉપર આવેલો લોક.

"सत्यं ब्रूयात् प्रियं ब्रूयात् ..." [illegible]

सत्य त्रि. (सत्+यत्) સાચું યથાર્થ, સત્યતાવાળું સત્યયુક્ત

सत्य पु. (सते हितम्, यत्) પાંચમા શ્રીરામ,

सञ्जा स्त्री (,, +जन्+ड+टाप्) બકરી
सञ्जात त्रि (,, जन्+क्त+टाप्) સારી રીતે ઉત્પન્ન થયેલ, નીપજેલ
सञ्जानान त्रि (,, ज्ञा+शानच्) સારીરીતે જાણતુ, ખબર રાખતુ
सञ्जीवन न. (,, जीव्+भावे ल्युट्) સારીરીતે જીવવુ, પરસ્પર સન્મુખ રહેલ ચાર ઘરનો જથો
सञ्जीवनी स्त्री (सञ्जीवयति, सम्+जीव्+ल्युट्+ङीप्) તે નામની એક ઔષધિ
सट न (सट्+अच् पृषो ठस्य ट.) વ્રતીઓનો કેશ સમુદાય, જટા, શિખા, સિંહ વગેરેની કેશવાળી
सटा स्त्री (सट्+अच् पृषो ठस्य ट टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सटाङ्क पु (सटा अङ्को यस्य) સિંહ
सटाङ्की स्त्री (सटाङ्क+स्त्रियां जाति ङीप्) સિંહણ
सटि स्त्री (सट्+इन् वा ङीप् पृषो०) કચૂરો વનસ્પતિ, ગન્ધપત્રવૃક્ષ
सटी स्त्री (, ,,) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सटीक त्रि (सह टीकया) ટીકા સહિત, ટીકાસાથેનું
सट्वा स्त्री (सट्+व पृषो० ठस्य ट.) એક જાતનું પક્ષી, વાદિત્ર
सट् (चु उभ स सेट् साठयति-ते) પુરૂષ્કરવુ, સસ્કાર કરવો, અસસ્કાર કરવો
सठि स्त्री (सट्+इन्+ङीप् वा) કચૂરો વનસ્પતિ, ગન્ધપત્ર વૃક્ષ
सठी स्त्री (सट्+इन्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सणसूत्र न (सणस्य सूत्रम्) શણનો તાંતણો
सण्डिश पु (संदंश+पृषो) સાડસી, ચીપીયો
सण्डीन न (सम्+डी+क्त) પક્ષીઓનુ એક સાથે મળીને જવુ
सत् त्रि (अस्+शतृ) સત્ય, સાધુ, સજ્જન, પૂજાયેલ, માન્ય, ધીર, પ્રશસ્ત, વિદ્યમાન-હયાત, હોતું, થતું, મુનિ, પદાર્થ
सत् न (,, ,,) પરબ્રહ્મ, પરમાત્મા
सत् अव्य આદરસત્કાર આ અર્થોમાં વપરાતો અવ્યય
सतत न (सम्+तन्+क्त समोऽन्त्यलोप) નિત્ય, નિરંતર, હમેશ, કાયમ
सतत त्रि (सम्+तन्+क्त समोऽन्त्यलोप.) નિત્યનું, નિરંતરનું, હમેશનું, કાયમનું
सततता स्त्री (सततस्य भावः, तल्+टाप्) નિત્યપણુ, નિરંતરપણુ
सततत्व न (सततस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
सतत्त्व न (सह सदृश तत्त्वेन) સ્વભાવ, યથાર્થ, સત્ય
सतानन्द पु ગૌતમનો પુત્ર, એક મુનિ
सति स्त्री (सनु-दाने+क्तिच् न लोप) દાન, નાશ
सती स्त्री (अस्ति इति, अस्-शतृ+उगित्वात् ङीप्) પતિવ્રતા સ્ત્રી, દક્ષની એક કન્યા, સોરઠ દેશની માટી
सतीता स्त्री (सत्या भाव , तल्+टाप्) સતીપણુ, પતિવ્રતાપણુ
सतीत्व न (सत्या भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
सतीन पु (सतीं नयति, नी+ड) એક જાતનો વાંસ, એક જાતનુ કઠોળ
सतीनक पु (सतीन+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
सतीर्थ्य पु (समाने तीर्थे गुरौ वसति यत् समानस्य स) એક ગુરૂ પાસે ભણેલ, સહાધ્યાયી
सतीर्थ पु (समान तीर्थो गुरु. यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सतील पु (सतीं लक्षयति, लक्ष्+ड) એક જાતનુ કઠોળ, વાંસ, વાયુ
सतीलक पु (सतील इव कायति, कै+क , सह तिलेन तिलचिह्नेन कप् पृषो० दीर्घ) વાસ, એક જાતનુ કઠોળ
सतीला स्त्री (सह तिलेन तिलचिह्नेन सहस्य स पृषो० दीर्घ टाप्) એક જાતનુ કઠોળ
सतृष् त्रि (तृषा सह वर्त्तमान) તૃષ્ણાવાળુ, તરસ્યુ
सतेर त्रि (सन् एर तान्तादेश) ફોતરાવાળુ ધાન્ય વિગેરે
सत्कदम्ब पु (सन् चासौ कदम्बश्च) એક જાતના કદમ્બનું ઝાડ
सत्कर्तृ पु (सतां कर्त्ता) વિષ્ણુ
सत्कर्तृ त्रि (सत्+कृ+तृच्) સત્કાર કરનાર, સારૂ કરનાર

सत्यव्रत त्रि (सत्यं व्रतं यस्य) સત્ય વ્રતવાળું, સત્યમાં પરાયણ.

सत्यसङ्गर पु. (सत्य सङ्गरः प्रतिज्ञा यस्य वा यस्य) કુબેર.

सत्यसङ्गर त्रि („ „) સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળું.

सत्यसन्ध त्रि (सत्या सन्धा सन्धानं यस्य) સત્ય પ્રતિજ્ઞાવાળું, વચન નિભાવનાર.

सत्यसन्ध पु. (सत्या सन्धा प्रतिज्ञा यस्य) શ્રીરામચન્દ્ર, શ્રી રામચન્દ્રનો નાનો ભાઈ ભરત, જનમેજય રાજા, યુધિષ્ઠિર રાજા.

सत्यसन्धा स्त्री (सत्या सन्धा यस्याः सत्या सन्धा वा) દ્રૌપદી, સત્ય જેની પ્રતિજ્ઞા.

सत्या स्त्री. (सत्+यत्+टाप्) સીતા, વ્યાસની માતા સત્યવતી, દુર્ગા, દ્રૌપદી.

सत्याकृति स्त्री. (सत्य+आ+कृ+क्तिन्) ખરી આ વસ્તુ અવશ્ય ખરીદીશ એવા પ્રકારે આપેલું બાનું.

सत्याग्नि पु. (सत्यः अग्निः जठराग्निर्यस्य) અગસ્ત્ય મુનિ.

सत्यानुरक्त त्रि (सत्ये अनुरक्तः) સત્યમાં આસક્ત, સત્ય ઉપર પ્રેમ રાખનાર, પ્રામાણિક.

सत्यानुरक्ति स्त्री (सत्ये अनुरक्तिः) સત્ય ઉપર પ્રેમ, સત્યમાં આસક્તિ.

सत्यानृत न (सत्यञ्चानृतं यत्र) વણિગ્વૃત્તિ-વેપાર.

सत्यानृत त्रि (सत्यं किञ्चित्सत्यं किञ्चिदनृतं यत्र) સાચું-ખોટું જેમાં હોય તે.

सत्यापन न. (सत्यस्य करणं सत्य+णिच् आ पुक् च ल्युट्) सत्यङ्कार न. શબ્દ જુઓ.

सत्यापना स्त्री (सत्यस्य करणं, सत्य+णिच्+आ पुक् च युच्+टाप्) અમુક વસ્તુ મારે ખરીદવી જ છે એમ ઠરાવવા માટે જે પ્રથમ કાંઈ નાણું આપવામાં આવે છે તે.

सत्योत्कर्ष पु. (सत्यस्य उत्कर्षः) સત્યની ઉન્નતિ, સત્યનો જય, સત્ય માટે ઉન્નતિ સાચી ઉન્નતિ.

सत्योद्य त्रि (सत्यमुद्यं यस्य वद्+क्यप्) સાચું બોલનાર.

सत्योद्य न. (सत्यं च तत् उद्यं च) સત્ય ભાષણ, સાચું વાક્ય, સાચું બોલવું તે.

सत्र् (चु. आ. स. सेट् सत्रयते) સન્તાન કરવું, સન્તતિ-પરંપરા કરવી.

सत्र न. (सत्रयते सन्तन्यते, सद्+त्रन्) ઘણા દિવસનો યજ્ઞ વિશેષ.

सत्र पु. (सन्यते, सत्र+अच्) શ્રીકૃષ્ણનો વંશજ એક રાજા.

सत्रप पु. (सत्रस्य तत्र पर्याप्तम्) ઠરાવવાળું, કરાર.

सत्रशाला स्त्री. (सत्रस्य शाला) યજ્ઞશાળા, જેમાં ધનવાળા કોઈ જ્યાં દાન અપાતું હોય તે સ્થાન.

सत्राजित् पु. (सत्रेणाजयति शत्रून् सत्रा+जि+क्विप् तुक्) શ્રીકૃષ્ણનો સસરો-એક રાજા.

सत्रिवासक न. (निवासोऽस्य तत्र पर्याप्तम्) એક જાતનું ઘાસ.

सत्रिन् पु. (सत्र+इनि) યજમાન, ઘરધણી, યજ્ઞ કરનાર.

सत्वर न. (सह त्वरया वर्तते, त्वरा+अ) શીઘ્ર, ઉતાવળથી જલ્દી.

सत्वर त्रि („) ઉતાવળીયું જનાર.

सत्वरता स्त्री. (सत्वरस्य भावः सत्वर+तल्) ઉતાવળ, જલદી, ત્વરા.

सत्वरत्व न. (सत्वरस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

सत्संसर्ग पु. (सता सह संसर्गः) ઉત્તમ પુરુષની સોબત, સારા માણસનો સંગ.

सत्संसर्गिन् त्रि (सत्संसर्ग+अस्त्यर्थे इनि) ઉત્તમ મનુષ્યના સંગવાળું, સારા માણસની સોબતવાળું.

सत्सङ्ग पु. (सता सह सङ्ग) ઉત્તમ પુરુષની સોબત કે સોબતપણું, સારા માણસનો સંગ.

सत्सङ्गिन् त्रि. (सत्सङ्ग+इनि) ઉત્તમ મનુષ્યના સંગવાળું, સારા માણસની સોબતવાળું.

सत्समागम पु (सता समागमः) સારા માણસનો સમાગમ.

सत्समागमिन् त्रि (सत्समागम+इनि) ઉત્તમ માણસોના સમાગમવાળું, સારા મનુષ્યના સંગવાળું.

सत्पुष्कर न. ([illegible]) [illegible]

सद् (तुदा. प. स. अनिट् सीदति) બેસી જવું, એક

પીપળાનુ ઝાડ, નાદીમુખ શ્રાદ્ધનો એક દેવ, સિદ્ધાન્ત, વિષ્ણુ

सत्यक त्रि (सत्य कन्) સાચુ, ખરૂ, સત્યવાળુ

सत्यक न (सत्यमेव सज्ञा० कन्) "અમુક વસ્તુ મારે ખરીદવીજ છે" એમ દર્શાવવાને ખાત્રી માટે જે પ્રથમ કઇ બદ્ધાનુ આપવામાં આવે છે તે

सत्यङ्कार न (सत्यस्य कार इति, कृ+घञ् मुम् नि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सत्यङ्कारकृत त्रि (सत्यङ्कारेण कृत) બહાનામા આપેલ.

सत्यतपस् पु (सत्य तपो यस्य) તે નામે એક મુનિ

सत्यता स्त्री (सत्यस्य भाव, तल्+टाप) સાચાપણુ, સાચાઇ

सत्यत्व न (सत्यस्य भाव, त्व) ઉપરનો અર્થ

सत्यधन त्रि (सत्य धन यस्य) સત્યરૂપ ધનવાળુ, સત્ય પાળનાર

सत्यधन न (सत्यमेव धनम्) સત્યરૂપ ધન, સત્ય પાળવુ તે

सत्यधृति पु (सत्या धृतिर्यस्य) શતાનન્દનો એક પુત્ર ઋષિ

सत्यनारायण पु (सत्याख्यो नारायण.) પૂર્ણિમા કે સક્રાન્તિ કાળે વૈષ્ણવો જેની પૂજા કરે છે તે નારાયણની મૂર્તિ

सत्यपुर न (सत्याख्य पुरम्) વિષ્ણુલોક

सत्यपूत त्रि (सत्येन पूत) સત્યથી પવિત્ર થયેલુ, સત્યવડે પવિત્ર

सत्यफल पु (सत्य सदातनं फलमस्य) બીલીનું ઝાડ

सत्यभामा स्त्री સત્રાજીત રાજાની પુત્રી અને શ્રી કૃષ્ણની એક પત્ની

सत्यभारत पु વેદવ્યાસ

सत्यम् अव्य (सत्+यम्) સ્વીકારવામાં વપરાય છે

सत्ययुग न (सत्यप्रधान युगम्) ચારયુગમા પહેલો સત્યયુગ

सत्ययौवन पु (सत्य यौवनमस्य शाक० त०) એક દેવજાતિ–વિદ્યાધર

सत्यरत त्रि (सत्ये रत) સત્યમાં આસક્ત, સત્ય પાળનાર

सत्यरत पु (सत्ये रत) સત્ય બોલવામા આસક્ત-હરિશ્ચન્દ્રનો પિતા

सत्यरति त्रि (सत्ये रतिर्यस्य) સત્ય ઉપર પ્રીતિવાળુ, સત્ય પાળનાર

सत्यलोक पु (सत्यधाम्नो लोकश्च) ઉપર આવેલા સાતલોક પૈકી સૌથી ઉપરનો લોક

सत्यवक्तृ त्रि (सत्य वक्ति, वच्+तृच्) સાચુ બોલનાર

सत्यवचन त्रि (सत्य वचनं यस्य) સત્ય વચનવાળુ, સાચુ બોલનાર

सत्यवचन न (सत्य च तत् वचनञ्च) સત્ય એવુ ભાષણ, સત્ય વચન.

सत्यवचस् त्रि (सत्य वचो यस्य) સત્ય વચનવાળુ, સાચુ બોલનાર

सत्यवचस् पु (सत्य वचोऽस्य) મુનિ, ઋષિ

सत्यवत् पु (सत्य+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) સાવિત્રી રાજકન્યાનો પતિ સત્યવાન, તે નામે એક મુનિ.

सत्यवत् त्रि (सत्य विद्यतेऽस्य, मतुप् मस्य व) સત્યવાળુ, સાચુ

सत्यवती स्त्री (सत्य+मतुप्+ङीप्) વ્યાસની માતા સત્યવતી, નારદની પત્ની, ૠચીક મુનિની પત્ની

सत्यवतीतनय पु (सत्यवत्याः तनय) વ્યાસમુનિ

सत्यवतीतनुज पु (सत्यवत्या तनुज) વ્યાસમુનિ

सत्यवतीतनूज पु (सत्यवत्या तनूज.) વ્યાસમુનિ

सत्यवतीपुत्र पु (सत्यवत्या पुत्र) વ્યાસમુનિ

सत्यवद्य त्रि (सत्य वद्य यस्य) સાચુ બોલનાર, સત્ય કહેનાર

सत्यवाच् पु (सत्या वाक् यस्य) ઋષિ, મુનિ, કાગડો

सत्यवाच् त्रि (,, ,,) સાચુ બોલનાર

सत्यवाच् स्त्री (सत्या वाक् यस्या) કાગડી

सत्यवादिता स्त्री (सत्यवादिन भाव तल्+टाप्) સાચા બોલાપણુ

सत्यवादित्व न (सत्यवादिन भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

सत्यवादिन् पु (सत्य वदति, वद्+णिनि) ઋષિ, મુનિ

सत्यवादिन् त्रि (,, ,,) સાચુ બોલનાર

सत्यव्रत पु (सत्यमेव व्रतं यस्य) ત્રિશકુ નામે રાજા, યુધિષ્ઠિર રાજા

सदाफल पु. (सदा फलमस्य) નાળીયેરનું ઝાડ, ઉંબરાનું ઝાડ, દાડમ વૃક્ષ, બીલીનું ઝાડ.
सदाफल त्रि. (सदा फलं यस्य) હમેશાં ફળવાળું.
सदाफला स्त्री. (सदा फलमस्याः टाप्) એક જાતની વનારકી–બોરીમલ્લીનો ભેદ.
"वारतम त्रिदिवी रवलितपाशी ।
कुष्माण्डी चैव वार्ताकी वनस्तथा ॥ राजनिघण्टे
सदाभद्रा स्त्री. (सदा भद्रमस्याः) ખંભારી વૃક્ષ.
सदायोगिन् पु. (सदा युज्यते युज्+घिनुण्) विष्णु.
सदायोगिन् त्रि. (,,) હમેશાં યોગવાળું, નિત્ય યોગ સાધન કરનાર, હમેશ યોગવાળું.
सदाशिव पु. (सदा शिवमस्मात्) મહાદેવ, શંકર.
सदाश्रित त्रि. (सत्–सदा वा आश्रिता) સારાનો આશ્રય કરનાર, સારા આશ્રયવાળું, સારો આશ્રિત, હમેશાં આશ્રિત.
सदुत्तर न. (सत् उत्तरम्) સારો ઉત્તર, યોગ્ય જવાબ, ખરી જુબાની.
सदुत्तर त्रि. (सत् उत्तरं यस्य) સારા ઉત્તરવાળું, યોગ્ય જવાબવાળું, ખરી જુબાનીવાળું.
सदृक्ष त्रि. (समानं दृश्यमस्य दृश्+क्स) સમાન, સરખું, જેવું, યોગ્ય.
सदृश् त्रि. (समानं दृश्यमस्य समान+दृश्+क्विप्) ઉપરનો અર્થ.
सदृश त्रि. (,, ,, +कञ्) સમાન, સરખું, જેવું.
सदृशता स्त्री. (सदृशस्य भावः तल्+टाप्) સમાનતા, સરખાપણું, તુલના.
सदृशत्व न. (सदृशस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.
सदृशक्षम त्रि. (सत्–क्षम+अ तद् सदृशं तत् क्षमते) ઠીક, લાયકતા રહિત.
सदेव पु. (सह देवेन सह० सः) [illegible].
सदेव त्रि. (सह देवेन येन यस्य) દેવવાળું, જેમાં દેવ રહેતા હોય તેવું, દેવ સહિત.
सद्गति स्त्री. (सती गतिः कर्म०) સારી ગતિ, ઉત્તમ ગતિ, મોક્ષ ગતિ.
सद्गति त्रि. (सती गतिर्यस्य) સારી ગતિ વાળું, ઉત્તમગતિવાળું, મોક્ષ ગતિવાળું.
सद्गतिमत् त्रि. (सद्गतिरस्त्यस्य मतुप्) સારી ગતિવાળું, ઉત્તમગતિવાળું, મોક્ષ ગતિવાળું.
सद्गुण पु. (सन् चासौ गुणश्च) સારો ગુણ, ઉત્તમ ગુણ.
सद्गुण त्रि. (सन्तः गुणाः यस्य) સારા ગુણવાળું, ગુણવાન.
सद्गुणवत् त्रि. (सद्गुण अस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) સારા ગુણોવાળું.
सद्गुणिन् त्रि. (सद्गुण अस्त्यर्थे इनि) સારા ગુણવાળું.
सद्धेतु पु. (सन् चासौ हेतुश्च) હેત્વાભાસ દોષરહિત ન્યાય પ્રસિદ્ધ એક હેતુ.
सद्धेतु त्रि. (सन् हेतुर्यस्य) સારા હેતુવાળું, હેત્વાભાસ દોષરહિત એક હેતુવાળું.
सद्भाव पु. (सन् चासौ भावश्च) હયાતી, હોવાપણું, સારો ભાવ.
सद्भूत न. (सत् भूतम् सत्+भू+क्त) યથાર્થતા, સત્ય, વાસ્તવ્ય.
सद्भूत त्रि. (सद्भूत+अच्) સાચું, સત્યવાળું, યથાર્થ.
सद्भूतता स्त्री. (सद्भूतस्य भावः तल्+टाप्) યથાર્થ સત્ય ભાષણ.
सद्भूतत्व न. (सद्भूतस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
सद्मन् न. (सद्+मनिन्) ઘર, પાણી.
सद्यश्चिति स्त्री. (सद्यः चितिः) તરતનો સંગ્રહ.
सद्यस्करण न. (सद्यः तत्क्षणात् करणम्) તાજાપણું, મિલાપારું.
सद्यस्कृत त्रि. (सद्यः तत्क्षणात् कृतं कृ+क्त) તરત કરેલ, મિલાપ કરેલ.
सद्यस्कृति स्त्री. (सद्यः तत्क्षणात् कृतिः) તાજાપણું, મિલાપારું.
सद्यस्काल अव्य. (सद्यः कालो यत्र) તરત તરીકે, મિલાપ તરીકે.
सद्यःप्राणकर त्रि. (सद्यः प्राणान् करोति कृ+अच्) [illegible]

સ્થળે સ્થિર થવુ, શિથિલ થવુ, થાકી જવુ, અપ્રસન્ન થવુ, નાખુશ થવુ, નીચે પડવુ,મરકી જવુ
वि+सद्–विषीदति=ખેદ કરવુ, થાકી જવું, પીડાવુ
प्र+सद्–प्रसीदति=પ્રસન્ન થવુ, ખુશ થવુ, કૃપા કરવી, શાંત થવુ, સ્વચ્છ થવુ, સફળ થવુ
नि+सद्–निषीदति=નીચે બેસવુ બેસવુ, દુખી થવુ, પીડાવુ.
उप+सद्=उपसीदति=પાસે જવુ, પૂજવુ
उत्सीदति=ઉખડી પડવુ, નીચે પડી જવું, નાશ પામવો
आ+सद्–आसीदति=પાસે જવુ, સામે થવુ, હુમલો કરવો, બેમવુ
अव+सद्–अवसीदति=નીચે પડવુ, થાકી જવુ, મૂર્ચ્છા આવવી, નાખુશ થવુ, મન્દોત્સાહ થવું, નાશ પામવો

सदंशक पु (सह दशेन सहस्य स) કરચલો જલચર

सदंशक त्रि (दशकेन सह वर्त्तमान) દંશવાળુ

सदशवदन पु (सदश दशाकारसहित वदन यस्य) કંકપક્ષી

सदशवदनी स्त्री (सदशवदन+स्त्रियां जाति ङीप्) કંકપક્ષિણી

सद पु (सद्+अच्) વૃક્ષનું ફળ

सदञ्जन न (सत् अञ्जनम्) એક જાતનુ અંજન પુષ્પાઞ્જન

सदन न (सीदत्यस्मिन्, सद्+आधारे भावे च ल्युट्) ઘર, પાણી, સ્થાનમાં હોવુ, સ્થિતિમાં હોવુ, સ્થિતિ

सदय पु (सन् अय कर्म) સારો શુભકારક વિધિ

सदय त्रि (सह दयया सहस्य स) દયાળુ, દયાવાળુ

सदर त्रि (दरेण सह वर्त्तमान., सहस्य स) ભયવાળુ, બીક સાથે, ભયસહિત

सदस् स्त्री (सीदत्यस्यां, सद्+असि) સભા

"विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा ।
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रम" हितोपदेशे

सदस्य पु (सदसि साधु यत्) યજ્ઞ વિગેરેમા શાસ્ત્રીય વિધિને યથાસ્થિત દર્શાવનાર બ્રાહ્મણ

सदस्य त्रि (सदसि वसति –यत्) સભાસદ, સભ્ય

सदा अव्य (सर्वस्मिन् काले दाच् सादेश.) સર્વ કાળે, હમેશ, દરરોજ, કાયમ

सदागति पु (सदा गतिरस्य) વાયુ, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, નિર્વાણ, મોક્ષ, પરમેશ્વર

सदागति त्रि (सदा गतिर्यस्य) હમેશ ગતિવાળુ, કાયમ જનાર

सदाचार पु (सतां साधूनां आचार सन् आचारो वा) સારો આચાર, ઉત્તમ આચરણ, સદ્વર્તન

सदाचारिन् त्रि (सदाचार+अस्त्यर्थे इनि) સારા આચારવાળુ, ઉત્તમ આચરણવાળુ, સદ્વર્તન કરનાર

सदातन पु (सदा भव , सदा+ल्युट् तुट् च) વિષ્ણુ, પરમેશ્વર, પરમાત્મા

सदातन त्रि (सदा भव , सदा+ट्युल् तुट् च) નિત્યનુ, હમેશનુ, સતત હોનાર

सदातोया स्त्री (सदा तोयानि पेयानि यस्यां) કરતોયા નદી, એલાપર્ણી વનસ્પતિ

सदात्मन् त्रि (सन् आत्मा यस्य) સારા મનવાળું, સારા સ્વભાવવાળુ

सदादान पु (सदा दान मदजल त्यागो वा यस्य) ઇન્દ્રનો ઐરાવત હાથી, ગણપતિ, હાથી

सदादान त्रि (सदा दान यस्य) હમેશ દાન કરનાર

सदानन्द पु (सदा आनन्दो यस्य) બ્રહ્મા, પરમાત્મા, શિવ, વિષ્ણુ

सदानन्द त्रि (सदा आनन्दो यस्य) હમેશ આનંદવાળુ, સદા આનંદયુક્ત

सदानर्त्त पु (सदा नृत्यति, नृत्+अच्) ખંજન પક્ષી

सदानर्त त्रि (सदा नृत्यति, नृत्+अच्) હમેશ નાચનાર, નિત્ય નૃત્યકરનાર

सदानर्त्ती स्त्री (सदानर्त्त+स्त्रियां जाति ङीप्) ખંજન પક્ષીણી

सदानीरवहा स्त्री (वहतीति, वह्+अच्+टाप्, सदा सर्वदा नीरस्य वहा) કરતોયા નદી

सदानीरा स्त्री (सदा नीर यस्या) કરતોયા નદી

सदापुष्प पु (सदा पुष्प यस्य) નાળીએરનું ઝાડ, રાતા આકડાનું ઝાડ

सदापुष्पी स्त्री (सदा पुष्प यस्या ङीष्) લાલ આકડાનું ઝાડ

सदाप्रसून पु (सदा प्रसूनमस्य) રોહિડાનું ઝાડ, આકડાનું ઝાડ, મોગરો

सदाप्रसून त्रि (सदा प्रसून यस्य) હમેશા ફૂલવાળુ.

सनन्द पु. (सह नन्देन) બ્રહ્માનો તે નામનો એક પુ.

सनन्द त्रि. (नन्देन सह वर्तमानः सहस्य सः) આનંદવાળું, આનંદ સહિત.

सनपर्णी स्त्री. (सनस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) અશ્મન્તપર્ણી વનસ્પતિ.

सनसूत्र न. (सनस्य सूत्रमस्त्यस्य अच् प्रत्ये.) પાટલા ઘડવાની શણની જાત.

सना अव्य. (सदा नि. दस्य नः) સદા, હંમેશ, નિત્ય, હમેશ.

सनातन त्रि. (सदा–सनार्थे ट्युल् तुट् निपा. दस्य नत्व) હંમેશાં હોનાર–થનાર વાળું નિત્યનું હંમેશનું શાશ્વતનું નિશ્ચલ.

सनातन पु. („) શિવ, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, દિવ્યમનુષ્ય, પિતૃઓનો અતિથિ.

सनातनी स्त्री. (सनातन+स्त्रियां ङीप्) દુર્ગા, સરસ્વતી લક્ષ્મી.

“सर्वकाले यतो प्रोक्ता नित्यमासै तथोपि च।

सर्वत्रसर्वकालेषु नित्यमाता सनातनी” ॥ ब्रह्मवैवर्तपुराणे.

सनाद् पु. (सना नित्यमत्ति अद्+क्विप्) વિષ્ણુ.

सनात् अव्य. (सदा–निपा.) સદા, હંમેશ નિત્ય શાશ્વત.

सनाथ त्रि. (सह नाथेन सहस्य सः) સહિત યુક્ત, નાથવાળું.

सनाथा स्त्री. (नाथेन सह वर्तमाना सहस्य सः) જેનો ધણી જીવતો હોય તેવી સ્ત્રી.

सनाभि पु. (समानो नाभिर्यस्येति समानस्य सः) જ્ઞાતિ, સગપણવાળું.

सनाभि त्रि. (समानो नाभिर्यस्य) ભાવવાળું, સ્નેહવાળું, તુલ્ય, સમાન, સરખું.

सनामक पु. (समान+नामन्+कन्) સરખાનું નામ.

सनामक त्रि. (समानं नाम यस्य–कप्) નામવાળું.

सनि पु. (सन्+भावे इन्) પૂજન દાન પ્રકાર, સત્કારપૂર્વક નિવેદન–નૈવેદ્ય.

सनि स्त्री. (सन्+इन्) સત્કારપૂર્વક નિવેદન–નૈવેદ્ય.

सनित त्रि. (सन्+क्त इडागमः) દાન કરેલ, સ્વીકારેલ.

सनिग्रीव न. (निग्रीवेण सह वर्तमानः) ધૂર્ત સહિત, ધૂર્તપણું.

सनिष्ठीव न (निष्ठीवेन सह वर्तमानः सहस्य सः) ધુત્કારસહિત ભાષણ.

सनी स्त्री (सनि+स्त्रियां वा ङीप्) સનિ શબ્દ જુઓ, હાથીના કાનનું અગાડીનું છિદ્ર.

सनीड त्रि (नीडेन समानस्थानेन सह वर्तमानः सहस्य सः) નજીકમાં રહેલ, સમીપનું પાસેનું પાસે રહેલ માળા સહિત.

सन्द पु (सन्+द) પુષ્પ ઔષધિ ને દાન.

सन्ना न ( ) નિત્ય, હંમેશાં, સદા, નિરન્તર.

सन्तत न (सम्+तन्+क्त) નિત્યનું હંમેશનું સતતનું નિરન્તરનું વિસ્તીર્ણ વિસ્તાર.

सन्तति स्त्री. (सन्तन्यते, सम्+तन्+क्तिन्) પુત્ર, પુત્રી, સંતાન, ગોત્ર, વિસ્તાર, પંક્તિ અવિચ્છિન્ન ધાર.

“चिन्तयत्यपि सन्तानमविच्छिन्नसूत्रेण सन्ता चिन्त्य” मार्कण्डेयपुराणे.

सन्तप्त त्रि. (सम्+तप्+क्त) સંતાપ પામેલ, તાપ પામેલ, દાહ પામેલ, સખત નિભાવ પામેલ અગ્નિથી શુદ્ધ કરેલ.

सन्तमस न. (सन्ततम् तम अच्) ચારે બાજુ ફેલાયેલું મોટું અંધારું.

“सन्तमसं सर्वलोकव्यापमात्मनः समस्तमसन्तमसम्” विष्णुपुराणे.

सन्तर्जन न (सम्+तर्ज्+भावे ल्युट्) તર્જના કરવી, તિરસ્કાર કરવો, તર્જવું.

सन्तर्जना स्त्री. (सम्+तर्ज्+ल्युट्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે.

सन्तर्जित त्रि (सम्+तर्ज्+क्त) તર્જના કરેલ, તિરસ્કાર કરેલ, તરછોડેલ.

सन्तर्पण न (सन्तृप्यतेऽनेन सम्+तृप्+णिच् करणे ल्युट्) દ્રાક્ષ–દાડિમ–ખજૂર–સાકર મધ–આદિ ફળોની સાથે ધી નાખેલ સાથવો તર્પણ.

सन्तर्पक त्रि (सम्+तृप्+णिच्+ण्वुल्) સંતોષ પમાડનાર, સારી રીતે તૃપ્ત કરનાર.

सन्तर्पित त्रि (सम्+तृप्+णिच्+क्त) સંતોષ પમાડેલ, તૃપ્ત કરેલ.

सन्तान पु. (सम्+तन्+घञ्) વંશ, કલ્પવૃક્ષ, કલ્પવૃક્ષ,

सद्य प्राणहर त्रि (सद्यस्तत्क्षणात् प्राणमायुर्बलं वा हरति, हृ+अच्) तुरत प्राण हरण करनार सुकु मांस –वृद्धस्त्री–युवानसूर्य–जल्दी करेलुं दही–प्रभाते मैथुन–संभोग

सद्यःशोथा स्त्री (सद्य शोथो यस्या) कवच वनस्पति

सद्य शौच न (सद्य शीघ्रमपनेयमशौचम् पृषो) धर्मशास्त्रोक्त तुरत नाश करवा योग्य–दूर करवायोग्य अशौच.

सद्य शौच त्रि (सद्यस्तत्क्षणात् शौचं शुद्धिर्यस्य) जेनुं अशौच–सूतक–अपवित्रता विगेरे तुरत दूर थाय ते कारीगर–राजा–श्रोत्रिय ब्राह्मण विगेरे

सद्यस् अव्य (समेऽह्नि) तुरत, तत्क्षण, जल्दी, एकदम, एकज दिवसे

"नाधर्मश्चरितो लोके सद्य फलति गौरिव
शनैरावर्त्तमानस्तु कर्तुर्मूलानि कृन्तति"

सद्यस्क त्रि (सद्यो भाव कन् कस्का) नवुं, ताजुं, तुरतनुं, तत्क्षण उत्पन्न थयेल

सद्यस्क्री पु (सद्य क्रीणाति सोमम् यत्र, क्री+आधारे क्विप् कस्का) एक जातनो याग

सद्योजात पु (सद्यो जायते, जन्+क्त) वाछरडो, शिवनी एक मूर्ति

सद्योजात त्रि („ „) तत्क्षण पेदा थयेलुं, तुरतनुं, नवुं, ताजुं

सद्योभाविन् त्रि (सद्यो भवति, भू+णिनि) उपर प्रमाणे अर्थ

सद्योभाविन् पु („ „) वाछरडो

सद्रु त्रि (सद्+रु) जनार

सद्वंश त्रि (सन् वंशो यस्य) सारा वंशनुं, उच्च कुळनुं, कुळवान, सारा वासनुं

सद्वंश पु (सन् चासौ वंशश्च) सारो वंश, उच्च कुळ, सारो वास

सद्वसथ पु (सन्+वस्+अथच्) गाम, गामडुं

सद्वृत्त न (सच तत् वृत्तच) सारो स्वभाव, सारुं वर्तन, उत्तम चारित्र

सद्वृत्त त्रि (सद्+वृत्+क्त) सारा स्वभाववाळुं, सारी वर्त्तणकवाळुं, उत्तम चारित्रवाळुं

'सद्वृत्तसन्निकर्षो हि क्षणार्धमपि शस्यते" हि० ग०

सद्वृत्ति स्त्री (सती वृत्ति) सारुं चरित, सद्वर्तन, उत्तम व्याख्या–टीका–विवरण

सद्वृत्ति त्रि (सती वृत्तिर्यस्य) उत्तम चरित्रवाळुं, सद्वर्तनवाळुं, उत्तम–व्याख्या–टीका–विवरणवाळुं.

सधन त्रि (धनेन सह वर्तमान) धनवाळुं

सधर्मन् त्रि (समानो धर्मो यस्य अनिच् समा समानस्य स) समान धर्मवाळुं, तुल्य सरखुं, समान

सधर्मचारिणी स्त्री (सह धर्म चरति, चर्+णिनि+ङीप्) भार्या, पत्नी, विधिपूर्वक परणेली स्त्री

सधर्मा स्त्री (समान धर्मा यस्या) समान धर्मवाळी स्त्री

सधर्मिणी स्त्री (समान धर्म चरति, चर्+णिनि+ङीप्) भार्या, पत्नी, विधिपूर्वक परणेली स्त्री

सधर्मिन् त्रि (समान धर्म चरति, धर्म+णिनि) समान धर्माचरण करनार, समान धर्मवाळुं

सधवा स्त्री (सह धवेन, सहस्य स) जेनो पति जीवतो होय तेवी स्त्री

सधि पु (साधयति साध्+इन् पृषो) अग्नि, चित्रानुं झाड

सधिस् पु (सह+इसिन् हस्य धश्च) बळद

सध्रीची स्त्री (सह+अञ्चति, अन्च्+क्विप्, स्त्रियां ङीप् सहस्य सध्रिरादेश) भार्या, पत्नी, सोबतण, सखी, बहेनपणी, सहचरी

सध्र्यञ्च त्रि (सह+अञ्चति, अन्च्+क्विप् सहस्य सध्रिरादेश) सहचर, सोबती, मित्र, साथे जनार.

सन् (तना उभ सेट् सनोति–सनुते) चाहवुं, पूजवुं, मान आपवुं, प्रसन्नताथी सत्कार करवो, बक्षीस आपवी

सन् (भ्वा प स सेट सनति) उपर प्रमाणे अर्थ.

सन पु (सन्+अच्) धटापाडलि वृक्ष, हाथीना काननुं अथडावुं

सनक पु (सन्+कर्त्तरि वुन्) ब्रह्मानो एक मानस पुत्र

सनत् पु (सन्+अति) ब्रह्मा

सनन् अव्य („ „) हमेशां, कायम

सनत्कुमार पु (सनत कुमार) जैन सिद्धान्तदेवजाति विशेष, ब्रह्मानो पुत्र एक मुनि.

दीर्घग्रन्थि स्त्री (दीर्घा ग्रन्थिः) મિથ્યાત્વ, ત્રણ વેદ, હાસ્યાદિ ૬ નોકષાય, ચાર કષાય આ ચૌદ પ્રકારની અન્તરગ્રન્થિ–મોટી ગ્રન્થિ.

यथा—"मिथ्यात्वं वेदत्रिकं हास्यादिषट्कं च ज्ञातव्यम् ।
क्रोधादीनां चतुष्कं चतुर्दश अभ्यन्तरा ग्रन्थी ॥
[illegible]

दीर्घग्रीव पुं. (दीर्घा ग्रीवा यस्य) ઊંટ.

दीर्घग्रीव पुं. પશ્ચિમની ઉત્તરે આવેલો એક દેશ, નીલગિરિ નામે એક દેશ.

दीर्घग्रीव त्रि. (दीर्घा ग्रीवा यस्य) લાંબી ડોકવાળું.

दीर्घग्रीवी स्त्री (दीर्घग्रीव स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) ઊંટડી.

दीर्घघाटिक पुं. (दीर्घा घाटा ग्रीवाऽस्य कप्) ઊંટ.

दीर्घघाटिकी स्त्री (दीर्घघाटिक स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) ઊંટડી.

दीर्घचञ्चु पुं. (दीर्घा चञ्चुरस्य) એક જાતનું પક્ષી.

दीर्घच्छद पुं. (दीर्घाश्छदा यस्य दीर्घाश्च ते छदाश्च) શેરડી, સાગનું ઝાડ, લાંબુ ઘાસ, લાંબી પાંખ.

दीर्घच्छद त्रि. (दीर्घश्छदो यस्य) લાંબા પાંદડાવાળું, લાંબી પાંખવાળું.

दीर्घजङ्घल पु (दीर्घ जङ्घा तया लाति ला+क–पृषोदरादित्वात्) એક પ્રકારનો મત્સ્ય–માછલું.

दीर्घजङ्घली स्त्री. (दीर्घजङ्घल स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) એક જાતની માછલી.

दीर्घजङ्घ पु. (दीर्घे जङ्घे यस्य) ઊંટ, બક, બગલો પક્ષી.

दीर्घजङ्घ त्रि (दीर्घा जङ्घा यस्य) લાંબી જાંઘવાળું.

दीर्घजङ्घी स्त्री (दीर्घजङ्घ स्त्रियां ङीष्) ઊંટડી, બગલી.

दीर्घजङ्घा स्त्री (दीर्घा जङ्घा) લાંબી જાંઘ.

दीर्घजिह्व पु. (दीर्घा जिह्वा यस्य) સર્પ, તે નામે એક દાનવ, તે નામે એક રાક્ષસ, સ્કન્દનો તે નામનો કુમારનો અનુચર.

दीर्घजिह्वा स्त्री (दीर्घा जिह्वा यस्याः वा दीर्घा जिह्वा यस्य) લાંબી જીભ, તે નામે એક રાક્ષસી, કાર્તિકસ્વામીની એક અનુચર એક માતૃ ગણ.

दीर्घजिह्वी स्त्री (दीर्घजिह्व ङीष्) સર્પિણી, રાક્ષસી.

दीर्घजीव त्रि (दीर्घं जीवति जीव्+अच्) લાંબા કાળ સુધી જીવનાર.

दीर्घजीविन् त्रि (दीर्घं जीवति जीव्+णिनि) ઉપરનો અર્થ.

दीर्घतन्तु त्रि (दीर्घाः तन्तवः सूत्राणि यस्य) જેની સ્તુતિ ઘણી થાય છે એવા દેવાદિ, ઘણા સ્તુતિ પાઠ દેવ વગેરે, લાંબા કાળ સુધી ચાલતા સ્તુતિ વગેરે.

दीर्घतन्तु पु. (दीर्घः तन्तुः) લાંબા તાંતણાઓ–દોરા.

दीर्घतपस् त्रि (दीर्घं बहुकालव्यापकं तपो यस्य) લાંબા કાળ સુધીના તપવાળું.

दीर्घतपस् पु (,, ,,) અહલ્યાનો પતિ ગૌતમ, તે નામે એક ઋષિ.

दीर्घतपस् न (दीर्घं तपः) ઘણું તપ, મોટી તપસ્યા.

दीर्घतमस् पु. (दीर्घं तमः तमोगुणो यस्य) ઉતથ્ય ઋષિનો પુત્ર, જે જન્મથી આંધળો હતો.

दीर्घतमस त्रि (,,) લાંબા કાળ સુધી જેને તમોગુણ છે એવો પુરુષ વિગેરે.

दीर्घतमस न (दीर्घं तम) ઘાટ અંધકાર.

दीर्घतरु पु (दीर्घ तरु) તાડનું ઝાડ, લાંબું ઝાડ, ઊંચું ઝાડ.

दीर्घता स्त्री (दीर्घस्य भावः तल् टाप्) લંબાઈ, લાંબાપણું.

दीर्घतिमिरा स्त्री (दीर्घतिमिर [illegible] टाप्) કાળી.

दीर्घतुङ्ग न (दीर्घं च तत् तुङ्गं च) લાંબુ તુંગ.

दीर्घतुण्ड त्रि (दीर्घं तुण्डं यस्य) લાંબા મુખવાળું.

दीर्घतुण्डा स्त्री (दीर्घं तुण्डमस्याः) છછુંદર.

दीर्घतृण पु (दीर्घं तृणम् [illegible]) પલ્લિવાહ નામનું ઘાસ.

दीर्घतृण न (दीर्घतृणम्) લાંબું ઘાસ.

दीर्घत्व न (दीर्घस्य भावः त्व) લંબાઈ.

दीर्घदन्त पु (जै. प्रा. दीहदन्त) અનુત્તરોપપાતિક સૂત્રના પ્રથમ વર્ગના ત્રીજા અધ્યયનનું નામ, શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીના પુત્ર, જમ્બૂદ્વીપના ભારતમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં થનાર ૧ લા ચક્રવર્તી, એક જૈન મુનિ.

વિસ્તાર, કુળ

सन्तानक पु (सन्तान+संज्ञायां कन्) કલ્પવૃક્ષ

सन्तानिका स्त्री (सन्तानो विस्तारोऽस्त्यस्या , सन्तान+ठन्+टाप्) દુધની તર, ફીણુ, કરોળીયાનુ જાળુ, છરીનુ ફળુ

सन्ताप पु (सम्+तप्+घञ्) તાપ, સતાપ, ક્લેશ, વેગ, ગુસ્સો, આવેશ, પશ્ચાત્તાપ, તપશ્ચર્યા

"सतापे दिशतु शिव शिवां प्रसक्तिम्" किरातार्जुनीये

सन्तापन पु (सम्+तप्+णिच्+ल्यु) તે નામનુ કામદેવનુ બાણુ

सन्तापन त्रि (सन्तापयति, सम्+तप्+णिच्+ल्यु) તપાવનાર, સતાપ કરનાર, પશ્ચાતાપ કરનાર, તપ કરનાર

सन्तापित त्रि (शम्+तप्+णिच्+क्त) સતાપ પમાડેલુ, તાપ પામેલુ, દુખ પામેલું, તપેલ

सन्ति स्त्री (शम्+क्तिन्) દાન, અવસાન, અન્ત, છેડો

सन्तुष्ट त्रि (सम्+तुष्+क्त) સંતોષ પામેલુ ,સતોષી, પ્રસન્ન થયેલ, ખુશ થયેલ, ધીરજવાળુ

सन्तोष पु (सम्+तुष्+करणादौ घञ्) ધૈર્ય, ધીરજ, સ્વાર્થપણુ, શાન્તિ, સારી રીતે તુષ્ટી, તૃપ્તિ

"सतोषामृततृप्तानां यत्सुख शान्तचेतसां
कुतस्तद्धनलुब्धानामितश्चेतश्च धावताम्"

सन्तोषण न (सम्+तुष्+णिच्+ल्युट्) ખુશ કરવુ તે, સતોષપમાડવુ તે, તૃપ્ત થવુ, પ્રસન્ન થવુ

सन्तोषित त्रि (सम्+तुष्+णिच्+क्त) સતોષ પમાડેલ, ખુશ કરેલ, તૃપ્ત કરેલ, પ્રસન્ન કરેલ

सन्तोषिन् त्रि (सतोष+अस्त्यर्थे इनि) સતોષ પામનાર, ખુશ થનાર, તૃપ્ત થનાર, પ્રસન્ન, શાન્ત, સ્વસ્થ

सन्त्यक्त त्रि (सम्+त्यज्+क्त) છોડેલુ, તજેલુ

सन्त्यजन न (सम्+त्यज्+ल्युट्) છોડવુ, તજવુ, ત્યાગ, છાંડવુ

सन्त्याग पु (सम्+त्यज्+घञ्) ઉપર પ્રમાણે

सन्त्रसन न (सम्+त्रस्+भावे ल्युट्) ત્રાસ પામવો, બીવુ

सन्त्रस्त त्रि (सम्+त्रस्+कर्मणि क्त) ત્રાસ પામેલ, બીવેલ

सन्त्रास पु. (सम्+त्रस्+भावे करणे च घञ्) ત્રાસ પામવુ, બીવુ, ભય

सन्त्रासिन् त्रि (सन्त्रास+अस्त्यर्थे इनि) ત્રાસવાળુ, ભયભીત, ભયવાળુ

सन्दंश पु (सन्दशनीय, सम्+दन्श्+अच्) સાડસી, ચીપીયો

सन्दशपतित पु (सदशे तन्मध्ये पतित इव)મીમાસા શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક જાતનો ન્યાય

सन्दंशपतित त्रि (सन्दशे पतित.) સાડસીમા આવેલ, ચીપીયામા પકડાયેલ

सन्दधत् त्रि (सम्+धा+वर्तमाने शतृ) સાધતુ, તાકતુ, ધારણ કરતુ

सन्धान त्रि (सम्+धा–वर्तमाने शानच्) ઉપર પ્રમાણે.

सन्दर्भ पु (सम्+दृम्+भावे घञ्) રચવુ, રચના, ગુથવુ, ગ્રથ, ગૂઢ અર્થનો પ્રકાશ કરવો, શ્રેષ્ઠ વાણી વડે ઉત્તમ વચન કહેવાં, અનેક અર્થવાળાપણુ, જાણવા યોગ્યપણુ, વક્તૃતાનુ એક જાતનુ તાત્પર્ય.

सन्दर्शन न (सम्+दृश्+भावे ल्युट्) દેખાડવુ, બતાવવુ

सन्दर्शयत् त्रि (सम्+दृश्+णिच्+वर्तमाने शतृ) દેખાડતું, બતાવતું

सन्दर्शित त्रि (सम्+दृश्+क्त) દેખાડેલ, બતાવેલ

सन्दान न (सम्+दो+भावकरणादौ ल्युट्) દામણુ, દોરડું, બધન, સારી રીતે ખડન કરવુ તે

सन्दान न (सम्+दा+ल्युट्) સારી રીતે દેવુ, આપવુ

सन्दान पु (सम्+दो+ल्युट्) હાથીનુ ગડસ્થલ–જેમાથી મદ ઝરે છે તે

सन्दानिका स्त्री (सन्दान सखण्डनमस्त्यस्य ठन्+टाप्) એક જાતનુ ખેરનુ ઝાડ

सन्दानित त्रि (सन्दान जातमस्य तार इतच्) બાધેલું, દીધેલુ, આપેલ

"रसनासदानितचरणा" मालविकाग्निमित्रे

सन्दानिनी स्त्री (सन्दानं बन्धन गवामत्र या इनि ङीप्) ગૌશાળા

सन्दाव पु (सम्+दु+भावे घञ्) નાસી જવુ, ભાગી

જવું. પલાયન કરી જવું.

सन्दाह पु. (सम्+दह्+करणे घञ्) મુખ વિગેરેનું સારી રીતે દાઝવું-તાપ-બળતરા.

सन्दिग्ध त्रि. (सम्+दिह्+कर्तरि कर्मणि च क्त) સન્દેહવાળું, શંકાવાળું, સંદેહનો વિષય, સારી રીતે લીંપેલ, ખરડેલ, ચોપડેલ.

सन्दिग्ध न. (सम्+दिह्+भावे क्त) સંદેહ, શક, ભરેલ, ચોપડેલ.

सन्दिग्धपुनरुक्तत्व न. (सन्दिग्धं च तत् पुनरुक्तम्) સંદેહવાળો રત્નાવલી શક ભરેલો અર્થ.

सन्दित त्रि. (सम्+दो+क्त) બાંધેલ.

सन्दिष्ट त्रि. (सम्+दिश्+कर्मणि क्त) કહેલું, જણાવેલું.

सन्दिष्ट न. (सम्+दिश्+भावे क्त) સંદેશો.

सन्दिह त्रि. (सम्+दिह्+कर्मणि क) સંદેહ પામેલું, ઢંકાયેલ, ભરાયેલ, લપેટેલ.

सन्दिहान त्रि. (सम्+दिह्+शानच्) સંદેહવાળું, સંશયવાળું, સંશયયુક્ત.

सन्दी स्त्री. (सम्-दो+डुप् बा. ङीप्) ખાટલો, પલંગ વિગેરે.

सन्दीप्य पु. (सन्दीप्यतेऽसौ सम्+दीप्+कर्मणि ण्यत्) એક જાતનું ઝાડ-મયૂરશિખા વૃક્ષ.

सन्देश पु. (सम्+दिश्+घञ्) સંદેશ.
"सन्देशं मे हर धनपतिक्रोधविश्लेषितस्य" मेघदूते.

सन्देशहर पु. (सन्देशं हरति, हृ+अच्) સંદેશો લઈ જનાર-દૂત.

सन्देशहारक पु. (सन्देशं हरति हृ+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે જુઓ.

सन्देह पु. (सम्+दिह्+भावे घञ्) સંશય, સંદેહ, શક. તે નામે એક અલંકાર.

सन्दोह पु. (सम्+दुह्+भावे कर्मणि च घञ्) સમૂહ, સારી રીતે દોહવું, દૂધ.

सन्द्राव पु. (सम्+द्रु+घञ्) પલાયન, નાસી જવું, ભાગી જવું.

सन्ध त्रि. (,,+धा+क) ધારણ કરનાર, મિશ્ર થયેલું, જોડાઈ ગયેલું.

सन्धा स्त्री. (,,+धा+अङ्+टाप्) સ્થિતિ, પ્રતિજ્ઞા, બાંધવું, સાંધવું, ધાર કરવો, અનુસંધાન, સંધાન.

सन्धातव्य त्रि. (,,+धा+कर्मणि तव्य) સાંધવા યોગ્ય, સંધિ કરવા લાયક, જોડવા યોગ્ય.

सन्धान न. (,, +धा+भावे ल्युट्) ધારણ કરવો, સોમરસ કરવો, અનુસંધાન, સાંધવું, જોડવું, સંધિ, સમાસ કરવો, કાંજી, મદ્યપાન વિગેરેની તૃપ્તિ થનાર એક દેશ જનપદ, સૌરાષ્ટ્ર, ધનુષ્યમાં બાણ સાંધવું તે.

सन्धानी स्त्री. (सन्धीयते अनयामिति सम्+धा+ल्युट्+ङीप्) ધાતુકાર વિગેરે બનાવવાનું કે રાંધવાનું સ્થળ, કાંજી, મદિરા.

सन्धि पु. (सम्+धा+कि) સંધિ, સમાસ, સાંધો, સંપ, સંશ્લેષ, જોડવું, બે કાળનું સંયોગ-સ્થાન, ચોર વિગેરેએ કરેલી સુરંગ, ભગ, યોનિ, નાટકનું એક અંગ, સન્નિકર્ષ, વ્યાકરણમાં કહેલ બે અક્ષરોની સંધિ, એક મીરખું, હાડકું, તિથિ વિગેરેનો આદિ અંત ભાગ.

सन्धिका स्त्री. (सन्धि+स्वार्थे क+टाप्) ધાર કરવો.

सन्धिचौर पु. (सन्धिना सुरङ्गेण चौरः) ઘર ફાડી ચોરી કરનાર ચોર, ઘર તોડી ચોરી કરનાર ચોર.

सन्धिजीवक पु. (सन्धिना जीवति जीव्+ण्वुल्) કુમાર્ગથી પોતાનું કામ કરનાર.

सन्धित त्रि. (सन्धा सञ्जाताऽस्य तारका. इतच्) બાંધેલું, જેનો સાંધો કરેલ છે તે, મિશ્રિત.

सन्धित्सत् त्रि. (सम्+धा+सन्+शतृ) સાંધવા ઇચ્છતું, જોડવા ઇચ્છતું.

सन्धित्सा स्त्री. (सम्+धा+सन्+अ+टाप्) સાંધવાની ઇચ્છા, સાધવાની ઇચ્છા, જોડવાની ઇચ્છા.

सन्धित्सु त्रि. (सम्+धा+सन्+उ) સમાધ કરવાને ઇચ્છનાર, સાંધવા ચાહનાર, જોડવા ઇચ્છનાર.

सन्धिदूषण न. (सन्धेः दूषणं ष.त.) સંધિનો ભંગ કરવો તે, સલાહનો ભંગ.

सन्धिनी स्त्री. (सन्धा गर्भग्रहणकालोऽस्त्यस्याः अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) બળદના સંયોગથી ગર્ભવતી થયેલી ગાય, અકાળે દુઝવાની થયેલી ગાય.

सन्धिपूजा स्त्री. (सन्धौ अष्टम्या नवम्याः सन्धौ

दण्डे पूजा) આશ્વિન શુક્લ આઠમ તથા નોમના સંધીકાળે કરેલી પૂજા

सन्धिबन्ध पु (सन्धिं बध्नाति सयुनक्ति, सम्+बन्धू+अच्) એક જાતના ચંપાનું ઝાડ, સલાહ કરવી, સંધીનો નિયમ બાધવો, સલાહનો કરાર કરવો

सन्धिभंग पु (सन्धेः भंग) સલાહનો ભંગ, સંધી તોડવી, શરીરના સાંધાનું ભાગવું

सन्धिरन्ध्रका स्त्री ભીંતમાં પાડેલું બાકું, સુરંગ, બાકું

सन्धिला स्त्री (सन्धिं लाति, ला+क+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सन्धिला स्त्री (सन्धिं लाति, ला+क+टाप्) નદી

सन्धिविग्रहाधिकारिन् पु (सन्धिविग्रहेषु अधिकरोति, अधि+कृ+णिनि) સલાહ અને લડાઈ કરવા માટે નીમાયેલો રાજાનો એક અધિકારી

सन्धिविचक्षण पु (सन्धौ विचक्षण) સલાહ કરવામાં હોંશીયાર,

सन्धिविद् त्रि (सन्धिं वेत्ति, विद्+क्विप्) સંધી કરી જાણનાર, સલાહ કરવાનું જાણનાર

सन्धिवेल त्रि (सन्धिवेलायां भव अण्) દિવસ અને રાત્રિના સંધિકાળે હોનાર-થનાર

सन्धिवेला स्त्री (सन्धियुक्ता वेला) દિવસ અને રાત્રિના સંધિકાળ, સંધ્યા, સંધિનો સમય, સલાહનો વખત

सन्धिहारक पु (सन्धिना सुरङ्गया हरति परद्रव्य, हृ+ण्वुल्)વરફાડુ ચોર, ઘરફાડીને ચોરી કરનાર

सन्धुक्षित त्रि (सम्+धुक्ष्+क्त) બાળેલું, સળગાવેલું, આવેશમાં આવેલું

सन्धेय त्रि (सम्+धा+यत्) સાધવા લાયક, મેળવી દેવા યોગ્ય, સંધિ કરવા લાયક

सन्ध्या स्त्री (सम्+ध्यै-अङ् सन्धौ भव यत्+टाप्) સન્ધ્યાકાળ, દિવસ અને રાત્રિનો મધ્યવર્તી કાળ, દિવસ અને રાત્રીનો સંધિકાળ, સાંજ, પ્રાતઃકાળે ઉપાસના કરવાયોગ્ય એક દેવ, સંધ્યાકાળની ઉપાસના, દિવસ અને રાત્રિના સંધિકાળે કરવાનું દ્વિજ જાતિનું એક નિત્યકર્મ, યુગનો સંધિકાળ, તે નામે એક નદી, બ્રહ્માની એક પત્ની, ચિંતા, વિચાર, ધ્યાન, પ્રતિજ્ઞાવચન, સીમા, હદ, સંધાન, એક જાતનું ફળ, સલાહ, સંધિ, કરાર, પ્રબોધ, અને સંપ્રસાદની સંધિમાં હોનારું સ્વપ્ન

सन्ध्यांश पु (सन्ध्या तत्प्रमाण सत्ययुगादेरंश) યુગના સંધિકાળનો અંશ, સંધ્યાનો ભાગ

सन्ध्याकाल पु (सन्ध्यायाः काल) સન્ધ્યાનો સમય, દિવસ અને રાત્રિના સંધિકાળે કરવાનું દ્વિજ જાતિનું નિત્ય કર્મ કરવાનો સમય

सन्ध्यागिरि पु (सन्ध्यायाः गिरिः) તે નામે એક પર્વત.

सन्ध्याचल पु તે નામે એક પર્વત

"सन्ध्यां वसिष्ठ कृतवान् तत्र यस्याद्विधे सुत
तत. सन्ध्याचल नाम तस्य गायन्ति देवता"

कालिकापुराणे

सन्ध्यात्रय न (त्रयाणां सन्ध्यानां समाहार.) સવાર-બપોર સાંજ-એ ત્રણ સન્ધ્યા

सन्ध्यानट पु (सन्ध्यायां नट) શિવ

सन्ध्यानाटिन् पु (सन्ध्यायां नटति, नट्+णिनि) શિવ

सन्ध्यापर्वत पु (सन्धायाम् पर्वत) તે નામે એક પર્વત

सन्ध्यापुष्पी स्त्री (सन्ध्यायां पुष्पमस्या ङीप्) જાઈનો વેલો

सन्ध्याबल पु (सन्ध्यायां सन्ध्योपलक्षिते रात्रिकाले बल यस्य) રાક્ષસ

सन्ध्यावलि पु નદીની એક મૂર્તિ-

सन्ध्यावली स्त्री (सन्ध्याबल+स्त्रियां ङीप्) રાક્ષસણી

सन्ध्याभ्र न (सन्ध्याकालिनमभ्रमिव) સોનાગેરૂ, સંધ્યાકાળનું વાદળુ-મેઘ

सन्ध्याराग पु (सन्ध्याया इव रागोऽस्य) સિન્દૂર, સન્ધ્યાકાળનો રંગ

सन्ध्याराम पु (सन्ध्यायां तदाख्यभार्य्यायां रमते, रम्+सज्ञायां कर्त्तरि घञ्) બ્રહ્મા

सन्ध्यावेला स्त्री (सन्ध्याया वेला) સન્ધ્યાનો સમય, સંધીકાળ

सन्ध्यासमय पु (सन्ध्याया समय) સન્ધ્યાનો વખત, સંધીનો કાળ

सन्न पुं (सीदति सद्+क्त) ચારોળીનું ઝાડ.
सन्न त्रि (,, ,,) નીચું ઢીંચણું, વામન, નાશ પામેલ, દુઃખી થયેલ, જેનો અંત આવેલ હોય તે.
सन्नक त्रि (सन्न एव सन्न+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે.
सन्नक पुं. (,,) ચારોળીનું ઝાડ, નીચું ઝાડ.
सन्नकद्रु पुं (सन्न एव सन्नकः सन्नाशो द्रुम) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
सन्नकद्रुम पुं. (सन्नकसंज्ञो द्रुमः) ચારોળીનું ઝાડ નીચું ઝાડ.
सन्नकद्रुस पुं. (सन्नकसंज्ञो द्रुमः) ઉપર પ્રમાણે.
सन्नत त्रि (सम्+नम्+क्त) નમેલ, ધ્વનિવાળું, અવાજવાળું.
सन्नति स्त्री. (सम्+नम्+क्तिन्) નમન, નમવું, નમસ્કાર, પ્રણામ, નમ્રતા, ધ્વનિ, અવાજ એક જાતનો હોમ.
सन्नद्ध त्रि (सम्+नह्+क्त) બખ્તર ધારણ કરેલ અહંકારનામાં ઉભેલ સૈન્ય, હથિયાર ધારણ કરી તૈયાર થયેલ—ઓઢાયેલ, મત્ર વિશેષથી યુક્ત.
सन्नय पुं. (सम्+नी+अच्) સમૂહ, પાછે રહેલ સૈન્ય.
सन्नहन न. (सम्+नह्+भावे ल्युट्) બખ્તર ધારણ કરવું, ઉદ્યોગ, ઉદ્યમ.
सन्नाद पुं (सम्+नद्+कर्मणि घञ्) બખ્તર, સંબન્ધ પામેલો, સારી રીતે નમન.
सन्नाह पुं. (सम्+नह्+घञ्) યુદ્ધમાં પહેરવા એવો ઝાળી.
सन्निकर्ष पुं (सम्+नि+कृष्+घञ्) સમીપપણું, સમીપ પાસે, વિષય અને ઇન્દ્રિયનો સંબન્ધ, અલૌકિક પ્રત્યક્ષ સાધન એક ઉપાય.
सन्निकर्षण न. (सम्+नि+कृष्+भावे ल्युट्) સમીપપણું, પાસેપણું.
सन्निकृष्ट त्रि. (सम्+नि+कृष्+क्त) સમીપનું, પાસેનું, ઇન્દ્રિય અને વિષયના સંબન્ધવાળું.
सन्निसार पुं. (सम्+नि+सृ+घञ्) એક જાતનું ઝાડ.
सन्निध न. (सम्+नि+धा+क) સમીપ રહેલ, પાસે રહેલ.
सन्निध त्रि (सम्+नि+धा+क) સમીપ રહેલ, પાસે રહેલ.
सन्निधातृ त्रि (सम्+नि+धा+तृच्) સમીપ મૂકનાર, પાસે રાખનાર, થાપણ રાખનાર.
सन्निधान न.(सम्+नि+धा+ल्युट्) સમીપપણું, પાસેપણું, આશ્રય.
सन्निधि पुं. (सम्+नि+धा+कि) સમીપ મૂકવું, પાસે મૂકવું, સમીપપણું, પાસેપણું, ઇન્દ્રિયનો વિષય, યોગ્ય આકાર, સજ્જનનો આકાર.
सन्निपतित त्रि (सम्+नि+पत्+क्त) મળેલ, પાસે આવેલ, મરણ પામેલ, ઉતરેલ, સમીપ આવેલ.
सन्निपात पुं (सम्+नि+पत्+घञ्) મળવું, પાસે રહેવું, મરણ પામવું, ઉતરવું, સમીપ આવવું, બે એના આશ્રયે ઉત્પન્ન થાય તે જેમ મળે સન્નિપાત, નાશ, એ વિગેરે ત્રણ ધાતુની વિષમતારૂપ ત્રિદોષ જ્વર, સંગીત પ્રસિદ્ધ એક તાલ.
"एको हि दोषो गुणसन्निपाते
निमज्जतीन्दोः किरणेष्विवाङ्कः" कुमारसंभवे
सन्निपातज्वर पुं (सन्निपातजो ज्वरः) એ વિગેરે ત્રણ ધાતુની વિષમતારૂપ ત્રિદોષનો તાવ.
सन्निपातहृत् पुं. (सन्निपातं हरति, हृ+क्विप्) ત્રિદોષના વિકારને દૂર કરનાર નેપાળી લીંબડો.
सन्निबद्ध त्रि (सम्+नि+बन्ध्+कर्मणि क्त) સારી રીતે બાંધેલ, ગૂંથેલ,
सन्निबन्धन न. (सम्+नि+बन्ध्+भावे ल्युट्) સારી રીતે બાંધવું, પરિણામ, સંબન્ધ, અક્ષરમરોપણું.
सन्निभ त्रि. (सम्+नि+भा+क) સરખું સમાન, તુલ્ય જેવું.
सन्निमग्न त्रि (सम्+नि+मस्ज्+क्त) ડૂબેલ, બૂડેલ.
सन्नियुक्त त्रि. (सम्+नि+युज्+क्त) નીમેલ, જોડેલ, જોડેલ, લગાડેલ વળગાડેલ.
सन्नियोग पुं. (सम्+नि+युज्+घञ्) નીમવું, જોડવું, જોડવું, લગાડવું, વળગાડવું.
सन्निरुद्ध त्रि (सम्+नि+रुध्+क्त) રોકેલ, અટકાવેલ નિષેધેલ.
सन्निरोध पुं. (सम्+नि+रुध्+घञ्) રોકવું, અટકાવવું, વિઘ્ન, વિઘ્ન કરવું.
सन्निविष्ट त्रि. (सम्+नि+विश्+क्त) દાખલ, પ્રવેશ

કરેલ, પેઠેલ, દાખલ થયેલ, નજીકનું, પામેલું

सन्निवेश पु (सम्+नि+विश्+आधारे घञ्) નગર વિગેરેની બહાર વિહાર માટેનો પ્રદેશ, સારીરીતે સ્થિતિ કરવી, રહેવું

"अहो सुलभानुकार. खलु वेधसो जगति निर्माणसन्निवेश" कादम्बरी

सन्निवृत्त स्त्री (सम्+नि+वृत्+क्त) પાછું ફરેલ, અટકેલ, રોકેલ, બંધ કરેલ, બંધ થયેલ

सन्निवृत्ति स्त्री (सम्+नि+वृ+क्तिन्) પાછા ફરવું, અટકાવવું, રોકવું, બંધ કરવું, બંધ થવું

सन्निहित त्रि (सम्+नि+धा+क्त) સમીપમાં રહેલ, નજીકમાં રહેલ, પાસે રહેલ, પડોશનું, સારી રીતે સ્થાપેલ

"अपि सन्निहितोऽत्र कुलपति" शाकुन्तले

सन्मार्ग पु (सन् चासौ मार्गश्च) સારો રસ્તો, સારો માર્ગ

सन्न्यसन न (सम्+नि+अस्+भावे ल्युट्) ફેંકીદેવું તે, સન્યાસ, ત્યાગ, અર્પણ

सन्न्यस्त त्रि (सम्+नि+अस्+क्त) સારી રીતે મુકેલ, સ્થાપેલ, સારી રીતે સ્થાપેલ, સારી રીતે ત્યાગ કરેલ ફેંકેલ, યોજેલ, જોડેલ, અર્પણ કરેલ

सन्न्यस्त न (सम्+नि+अस्+भावे क्त) સન્યાસ, ત્યાગ, અર્પણ, ફેંકવું

सन्न्यास पु (सम+नि+अस्+घञ्) સારી રીતે ત્યાગ કરવો, સન્યાસ આશ્રમ, ચૈત્ર મહિનો, ફેંકવું, છોડવું, અર્પણ કરવું, જટામાસી વનસ્પતિ

सन्न्यासिता स्त्री (सन्न्यासिन भाव तल्+टाप्) સન્યાસીપણું

सन्न्यासित्व न („ „ त्व) ઉપર પ્રમાણે

सन्न्यासिन् पु (सम्+नि+अस्+णिनि) ત્યાગી, સન્યાસી, સન્યાસ આશ્રમમાં રહેલ, છોડનાર, ફેંકી દેનાર, ત્યાગ કરનાર, અર્પણ કરનાર, ચૈત્ર મહિનામાં કરવાનું શિવનું એક વ્રત કરનાર

सप् (भ्वा प सक सेट् सपति) षप् જુઓ

सपक्ष पु (समान पक्षेण) નિશ્ચિત સાધ્યક પક્ષ

सपक्ष त्रि (समान पक्षो यस्य) સમાન પક્ષવાળું, તુલ્યરૂપ, સરખું, સમાન પાંખોવાળું, પડખાવાળું

सपत्राकरण न (सह पत्रेण पक्षेण सपत्र तथा क्रियते सपत्र+डाच्+कृ+ल्युट्) વીંધ, ઘણું જ દુખ દેવું, બાણથી વીંધવું

सपत्राकृत त्रि (सपत्र+डाच्+कृ+क्त) અત્યન્ત વ્યથા ઉપજાવેલ, ઘણું દુખ દીધેલ, બાણથી વીંધેલ

सपत्राकृति स्त्री (सपत्र+डाच्+कृ+क्तिन्) सपत्राकरण શબ્દ જુઓ.

सपति स्त्री (समान पतिर्यस्या) સમાન પતિવાળી પૃથ્વી વિગેરે

सपत्न पु (सह एकार्थ पतति यतते, पत्+न सहस्य स) શત્રુ

सपत्नता स्त्री (सपत्नस्य भाव तल्+टाप्) શત્રુપણું

सपत्नत्व न (सपत्नस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

सपत्नारि पु (सपत्नस्य अरिरिव) એક જાતનો વાંસ

सपत्नी स्त्री (समान पतिर्यस्या ङीप् न च) શોક્ય, એક પતિવાળી સ્ત્રી, સમાન પતિવાળી પૃથ્વી વિગેરે

सपत्नीक पु (पत्न्या सहित स्वार्थे कप्) સ્ત્રીવાળો પુરુષ

सपदि अव्य (सह पद्यते, पद्+इन् सहस्य स) એકદમ, તત્કાળ, જલદી

सपर् (कण्ड्वा प स सेट् सपर्यति) પૂજા કરવી, સત્કાર કરવો,

सपर्या स्त्री (सपर्+यक्+अ+टाप्) પૂજા, સત્કાર

सपाद त्रि (सह पादेन चतुर्थांशेन वा) પાદ સહિત, ચતુર્થાંશ સહિત, ચોથા ભાગ સહિત

सपिण्ड त्रि (समान पिण्ड स्वदेहारम्भकोऽयमेद श्राद्धे देयपिण्डो वा यस्य समानस्य स) સમાન પિંડવાળું, સગું, જ્ઞાતિભાગ ભોક્તા તરીકે એક પિંડવાળું

सपिण्डता स्त्री (सपिण्डस्य भाव तल्+टाप्) સગાઈ, સગપણ

सपिण्डत्व न (सपिण्डस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सपिण्डीकरण न (सपिण्ड+च्वि+कृ+ल्युट्) પ્રેતપણાથી મુક્ત કરવા માટે પ્રેતને ઉદ્દેશી કરવાનું શ્રાદ્ધ

सपिण्डीकृत त्रि (सपिण्ड+च्वि+कृ+क्त) પ્રેતપણાથી મુક્ત કરવા માટે પ્રેતને ઉદ્દેશી કરવાનું શ્રાદ્ધ કરેલ

सपीतक पु. (सह समानं पीतेन शाखस्य कः) राज घोषातकी वृक्ष.

सपीति स्त्री. (समानिम् पीतिः पानम् यत्र एकत्र पीतिः) दारु विगेरेनुं साथे भोजन, साथे पीवुं ते.

सपीतिका स्त्री. (सह पीतेन कन् टाप् इत्वम्) हस्ति घोषातकी वृक्ष.

सप्तक न. (सप्तानामवयवम् कन्) सातनी संख्या, सातनो समूह.

सप्तक त्रि. (सप्तार्थं पूरणः कन्) सातनी संख्यावाळुं सातमुं.

सप्तकी स्त्री. (सप्तभिः स्वरैरिव कायति शब्दायते, कै+क+ङीप्) मेखला, कंदोरो.

सप्तचत्वारिंश त्रि. (सप्तचत्वारिंशः चत्वारिंशः) सुडताळीशमुं.

सप्तचत्वारिंशत् स्त्री. (सप्ताधिका चत्वारिंशत्) सुडताळीश.

सप्तचत्वारिंशत्तम त्रि. (सप्तचत्वारिंशतः पूरणः) सुडताळीशमुं.

सप्तच्छद पु. (सप्त सप्त छदाः प्रतिपर्वं यस्य इत्वो) सातपुडानुं झाड.

सप्तजिह्व पु. (सप्त जिह्वा इव ज्वालारूपाण्यर्चींषि यस्य) अग्नि, चित्रानुं झाड.

सप्ततन्तु पु. (सप्त छन्दांसि तन्तव इव यस्य) यज्ञ.

सप्तत्रिंशत् पु. (सप्तभिः सामभिर्वा गायत्र्यादिभिश्छन्दोभिः तन्यते तन्+तुन्) यज्ञ.

सप्तत त्रि. (सप्तति+डट्) सीत्तेरमुं.

सप्तति स्त्री. (सप्तगुणिता दशतिः नि) सीत्तेर.

सप्ततितम त्रि. (सप्तत्या पूरणः तमप्) सीत्तेरमुं.

सप्तदश त्रि (सप्तदशन्+पूरणार्थे डट्) सत्तरमुं.

सप्तदशन् त्रि. ब. व. (सप्ताधिका दश) सत्तर.

सप्तदशम त्रि. (सप्तदशन्+पूरणार्थे मट्) सत्तरमुं.

सप्तदीधिति पु. (सप्त दीधितयो यस्य) अग्नि, चित्रानुं झाड.

सप्तद्वीपा स्त्री. (सप्त द्वीपा यस्याः) पृथ्वी.

सप्तधा अव्य. (सप्तन्+प्रकारे धाच्) सात प्रकारे, सात रीते.

सप्तधातु पु. न ब. (सप्तगुणिता धातवः) शरीरमां रहेली सात धातुओ, रस-लोही-मांस-मेद-हाडका-मज्जा-वीर्य विगेरे.

सप्तन् पु. त्रि ब. (सप्+कनिन्) सात, सातनी संख्या.

सप्तनाडीचक्र न. (समुदायभेदं चक्रम्) वृष्टि जाणवा माटे एक चक्र.

सप्तनामा स्त्री. (सप्त नामानि यस्याः टाप्) आदित्य-भक्ता नामनी वेल.

सप्तपत्र पु. (सप्त सप्त पत्राणि प्रतिपर्वं यस्य) सातपुडानुं झाड, मुद्गर वृक्ष.

सप्तपदी स्त्री. (सप्तानां पदानां समाहारः ङीप्) विवाह समये चोरीमां जे सातपगलां भराय छे ते.

सप्तपर्ण पु. (सप्त सप्त पर्णान्यस्य प्रतिपर्वम्) सातपुडानुं झाड.

सप्तपर्ण न (सप्त च तानि पर्णानि च) सात पांदडां.

सप्तपर्णी स्त्री. (सप्तपर्ण+स्त्रियां ङीप्) रीसामणीनो छोड.

सप्तपाताल न. (सप्तानां पातालानां समाहारः) सात पाताळ.

सप्तपुत्रसू स्त्री. (सप्त पुत्रान् सूते, सू+क्विप्) सात दीकराओनी माता.

सप्तप्रकृतिविकृति स्त्री. ब. व. (सप्तसंख्याकाः प्रकृति-विकृतयः) सांख्य प्रसिद्ध महत्तत्त्व-अहंकार-पांच सूक्ष्मभूतो-पंचतन्मात्राओ.

सप्तभद्र पु. (सप्तसु स्थानेषु भद्रमस्य) सरसडानुं झाड.

सप्तम त्रि. (सप्तानां पूरणः मट्) सातमुं.

सप्तमी स्त्री. (सप्तम+स्त्रियां ङीप्) सातम तिथि, सातमी विभक्ति.

सप्तरक्त पु. (सप्त रक्तानि स्थानानि यस्य) जेना हाथ-पगनां तळीयां-नेत्रनो अन्त भाग-नख-तालुं-अधरोष्ठ-जीभ ए सात भाग होय छे.

"पाणिपादतले रक्ते नेत्रान्तराणि च
तालुजिह्वाधरोष्ठौ च सप्तरक्तः"

सप्तरात्र न. (सप्तानां रात्रीणां समाहारः) सात रात्रिओ.

सप्तर्षि पु. ब. व. (सप्त संख्याकाः ऋषयः) मरीचि-

અત્રિ-પુલહ-પુલસ્ત્ય-ક્રતુ-અંગિરસ અને વસિષ્ઠ એ સાત રૂષિઓ
सप्तर्षिमंडल त्रि (सप्तर्षीणां मण्डलम्) આકાશમાં સાત ઋષિઓનું તારારૂપે મંડળ
सप्तला स्त्री (सप्तधा लाति, ला+क+टाप्) મોગરો, અણોઠી, પાડળ વનસ્પતિ, વનસ્પતિ ચર્મકષા
सप्तशती स्त्री (सप्तानां शतानां समाहारः ङीप्) સાતસો શ્લોકનો દેવીચરિત્રનો એક ગ્રન્થ-ચંડીપાઠ
सप्तशिरा स्त्री (सप्त शिरा अस्या) નાગરવેલ
सप्तसप्ति पु (सप्त सप्तयोऽश्वा यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
सप्तसागर पु ब व (सप्त सङ्ख्याता सागरा) સાત સમુદ્ર
सप्तांशु पु (सप्त अंशवो ज्वाला यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ
सप्तांशुपुङ्गव पु (सप्तभिरंशुभिः पुङ्गव इव श्रेष्ठत्वात्) શનિ ગ્રહ
सप्तार्चिस् पु (सप्त अर्चींषि यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, શનિ ગ્રહ
सप्ताश्व पु (सप्त अश्वा अस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
सप्ताश्ववाहन पु (सप्त अश्वा वाहनान्यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
सप्ताह न (सप्तानामह्नां समाहारः अच्) સાત દિવસ
सप्ति पु (सप्+क्तिन्) અશ્વ,
सफर पु (सप+अरन् पृषो० पस्य फः) એક જાતનું માછલું
सफरी स्त्री (सफर+स्त्रियां जाति० ङीप्) એક જાતની માછલી
सफल त्रि (सह फलेन सहस्य सः) સફળ, ફળવાળું, વ્યર્થ નહિ તે
सबधूक त्रि (सह वध्वा+क सहस्य स.) સ્ત્રીવાળો પુરૂષ
सबल त्रि (सह बलेन सामर्थ्येन सैन्येन वा सहस्य सः) સૈન્યવાળું, લશ્કર સહિત, સામર્થ્યવાળું, બળવાળું, બળવાન
सबाध त्रि (सह बाधेन, सहस्य सः) બાધાવાળું, પીડાવાળું.

सब्रह्मचारिन् पु (समानं ब्रह्म वेदग्रहणकालीनं व्रतं चरति, चर्+णिनि समानस्य सः) એક ગુરૂ પાસેથી વેદાધ્યયનકાળે વેદાધ્યયન નિમિત્તે સમાન વ્રતનું આચરણ કરનાર
सभय त्रि. (सह भयेन सहस्य सः) ભયવાળું, બીકવાળું
सभर्तृका स्त्री (सह भर्त्रा पत्या सहस्य सः कप्+टाप्) હયાત ધણીવાળી સ્ત્રી
सभा स्त्री (सह भान्ति अभीष्टनिश्चयार्थमेकत्र यत्र गृहे) ઘણાઓને બેસવાનું સ્થાન, દ્યૂત, ઘર, સમૂહ, ન્યાયમંદિર, કોર્ટ
सभाज् (चु. उभ सेट् सभाजयति-ते) સેવવું, દર્શન કરવું સંદીપવું અ
सभाजन न (सभाज्+भावे ल्युट्) જતી-આવતી-વેળા સુખ-આનંદ-પ્રીતિનું સાધન સંભાષણ-વાતચીત, પૂજવું, સત્કાર, પૂજા
सभाजन पु (सभाया जनः) સભાનો માણસ
सभाजित त्रि (सभाज्+कर्मणि क्त) સુખ આનંદ કે પ્રીતિની વાતચીત કરેલ, પૂજેલ, સેવેલ, સત્કાર કરેલ
सभापति पु (सभायाः पतिः) સભાનો પતિ, પ્રમુખ, સભાનો સ્થાપક રાજા
सभासद् पु (सभायां सीदति, सद्+क्विप्) સભાસદ, સભામાં બેસનાર, સામાજીક સભ્ય
सभास्तार पु (सभां स्तृणाति, स्तृ+अण्) સામાજીક, સભ્ય, સભાના પ્રમુખને સહાયક
"अर्थिप्रत्यर्थिनौ सभ्यान् लेखकप्रेक्षकांश्च य।
धर्मवाक्यैरञ्जयति स सभास्तारतामियात्" शुक्रनीति ॥
सभिक पु (सभा द्यूतसभा आश्रयत्वेनास्त्यस्य ठन्) જુગારી,
सभीक पु (सभा द्यूत प्रयोजनमस्य ईक) જુગારી
सभोचित पु (सभा उचिता परिचिता यस्य) પંડિત
सभोचित त्रि (सभायामुचितम्) સભામાં યોગ્ય
सभ्य पु (सभायां साधु यत्) સામાજીક, સભાસદ, જુગારી
सभ्य त्रि (सभा+य) વિશ્વાસુ, વિશ્વાસપાત્ર, સભાને યોગ્ય, નિમક હલાલ, સભ્યતાવાળું
सभ्यता स्त्री (सभ्यस्य भाव तल्+टाप्) સભ્યપણું.

सम्यत्त्व न. (सम्यक्त्व भावः त्व) सम्यक्पणुं.

सम् अव्य. (षो+मा डमु) साथे जोडाई साथे सारी रीते प्रकर्षमां तथा अनुग्रहमां वपराय छे

सम त्रि. (समतीति सम् वैक्लव्ये+अच्) समान, तुल्य, सरखुं जेवुं, सीधुं, सपाट, योग्य, सारु, जोडुं जोडाई सर्व बधुं सघळुं

समकन्या स्त्री. (समा विवाहयोग्या कन्या) परणवाने योग्य थयेली कन्या

समकाल पु. (समः एकस्तुल्यः कालः समयः) समान काळ, योग्य वखत.

समकोण त्रि. (समः कोणो यस्य) ज्योतिष प्रसिद्ध रेखा गणितमां जेना खूणाओ सम होय तेवा त्रिकोण विगेरे.

समकोल पु. (समः कोलो यस्य) एक जातनो सर्प

समकोली स्त्री. (समकोल+स्त्रियां जाति ङीप्) साप्रण

समक्ष अव्य. (अक्ष्णो समीपम् अव्ययी अच्) प्रत्यक्ष, आंखनी नजरे, हजूर

समक्ष त्रि. (अक्ष्णो समीप सम्+अक्षि+अच्) प्रत्यक्षना विषयनुं आंखे जोयेल

समगन्धक पु. (समस्तुल्यस्समानेन सिंधिकादिना गन्ध-युक्तस्तत्रैव वा) एक जातनो बनावटी धूप

समगन्धिक पु. (सम सर्वतः तुल्यस्तो गन्धोऽस्यास्ति कप्) सुगन्धीवाळो–वाळो

समग्र त्रि. (सर्वं समक यथा स्यात्तथा ग्रसते, ग्रस्+ड) साकल्य, संपूर्ण, बधुं, पूरुं, सघळुं

समग्रता स्त्री. (समग्रस्य भावः तल्+टाप्) समग्रपणुं, सघळापणुं

समग्रत्व न. (समग्रस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे

समङ्गा स्त्री. (समम् अङ्गमस्याः सम्+अङ्ग+अर्शआदि अच्+टाप्) मजीठ

समचित्त त्रि. (समं सर्वत्र समान चित्त यस्य) सुख दुःखमां समानतावाळुं, सर्व उपर समान मनवाळुं, तटस्थ.

"समौ मित्रे रिपौ वापि च सुख दुःख विवर्जिते

सम सर्वस्मिन् सर्वत्र च सन्तुष्टहृदयः, भवे समानम्

मोक्षस्याधिकारः

समज्या स्त्री. (समजन्ति सर्वत्र प्राप्यतेऽस्याम्, सम्+अज्+क्यप्)

कीर्ति यश.

समज्या स्त्री. (सम्+अज्+क्यप् न वीभावः स्त्री) सभा कीर्ति यश, ज्ञान.

समञ्जस त्रि. (सम्यक् अञ्जः औचित्यं यस्य अच् समा.) योग्य, युक्त, सत्य अनुभवनी अत्यन्त.

समञ्जस न. („ „ अच्) योग्यपणुं, युक्तपणुं साचमत, अनुभवीपणुं, अत्यन्तपणुं.

समञ्जसता स्त्री. (समञ्जसस्य भावः तल्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ

समञ्जसत्व न. (समञ्जसस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ

समण्ड पु. एक जातनुं झाड

समता स्त्री. (समस्य भावः तल्+टाप्) समानपणुं.

समत्व न. (समस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ

समतप न. (सम मर्द यत्र) मधु सरखा भाग घृत-मोम, कडवे–ने मधना सरखा भाग.

समत्सर त्रि. (सह मत्सरेण, सहस्य सः) मत्सरवाळुं अदेखुं क्रोधी.

समदर्शिता स्त्री. (समदर्शिनः भावः तल्+टाप्) सर्व उपर समान दृष्टि राखनार.

समदर्शित्व न. (समदर्शिनः भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ

समदर्शिन् त्रि. (सम्यक्सिम् सर्वत्र सुखदुःखेष्वविकारतया पश्यति दृश्+णिनि) सर्व उपर समान दृष्टि राखनार.

समदृष्टि त्रि. (समान दृष्टिर्यस्य) उपर प्रमाणे अर्थ

समदृष्टि स्त्री. (समा चासौ दृष्टिः) सर्व उपर समान दृष्टि–समभाव.

समदृष्टिता स्त्री. (समदृष्टेर्भावः तल्+टाप्) सर्व उपर समान दृष्टि राखवा पणुं

समदृष्टित्व न. (समदृष्टेर्भावः त्व) उपर प्रमाणे

समधिक त्रि. (सम्यक् अधिकः प्रा. स.) अत्यन्त अधिक.

समधृत त्रि. (समा+धृ+क्त) समान रीते धारण करेल, नभावनार, समान.

समध्व त्रि. (समानो अध्वा यस्य) समान मार्गवाळुं एक साथे जनार.

समनिपत त्रि. (समेन मिलत) आयापणुं होने

ઝને વ્યાપ્તત્વવાળું

समनुज्ञा स्त्री (सम्+अनु+ज्ञा+अङ्+टाप्) રજા, કબૂલાત, પરવાનગી.

समनुज्ञात त्रि (सम्+अनु+ज्ञा+कर्मणि क्त) રજા આપેલું, કબુલ કરેલું, પરવાનગી આપેલ

समनुज्ञान न. (सम्+अनु+ज्ञा+ल्युट्) રજા, કબુલાત, પરવાનગી

समन्त पु (सम्यक् अन्त) સારી રીતે અંત–છેડો, સીમા, હદ

समन्त त्रि (सम्यक् अन्त, स यस्य वा) સારીરીતે અંતવાળું, સંપૂર્ણ, બધળું

समन्ततस् अव्य. (समन्त+सार्वार्थे तसिल्) ચોતરફ, બધે ઠેકાણે, સર્વત્ર

समन्तदुग्धा स्त्री (समन्ततो दुग्धमस्या.) થોરનું ઝાડ

समन्तपञ्चक न (समन्तात् पञ्चक हृदपञ्चक यत्र) કુરુક્ષેત્રમાં આવેલું તે નામનું એક તીર્થ

"त्रि सप्तकृत्व पृथिवीं कृत्वा नि.क्षत्रियां प्रभु

समंतपंचके पञ्च चकार रौधिरान् हृदान् ॥

स तेषु तर्पयामास भृगुन्भृगुकुलोद्वह" महाभारते

समन्तभद्र पु (समन्तात् भद्रमस्य) બુદ્ધ દેવ

समन्तभुज् पु (समन्तात् भुज्यते, भुज्+क्विप्) અગ્નિ ચિત્રાનું ઝાડ

समन्तात् अव्य (समन्त+अव्ययार्थे आति) ચોતરફ, બધે ઠેકાણે, સર્વત્ર

समन्यु पु (सह मन्युना) શિવ

समन्यु त्रि (,, ,,) ક્રોધવાળું, શોકવાળું

समन्वित त्रि (सम्+अनु+इण+क्त) યુક્ત, સંગત, સહિત, સાથે

समपद न (सम पद यस्मिन्) લક્ષ્ય વીંધતી વખતે ધનુર્ધારીઓની ઉભા રહેવાની એકરીત, એક રતિ-બન્ધ–મૈથુન પ્રકાર.

समपाद पु (समा पादा स्त्रीपुंसोर्यत्र) એક રતિ બન્ધ–એક મૈથુન પ્રકાર

समबुद्धि त्रि (समा बुद्धिर्यस्य) સરખી બુદ્ધિવાળું

समभाव पु (समस्य भाव) સમાનભાવ, સમાનપણું, તુલ્યપણું

समभाव त्रि (सम समान भावो यस्य) સમાન ભાવવાળું, તત્વજ્ઞાની, સર્વ ઉપર સમાનભાવ રાખનાર

समभिव्याहार पु (सम्+अभि+वि+आ+हृ) સહિતપણું, પૂર્વાપરીભાવ, વ્યવધાન રહિતપણું, મહોચ્ચારણ

समभिव्याहृत त्रि (सम्+अभि+वि+आ+हृ+क्त) સાહત, મહોચ્ચારણ કરેલ, વ્યવધાન રહિત

समभिव्याहृति स्त्री (सम्+अभि+वि+आ+हृ+भावे क्तिन्) સહિતપણું, પૂર્વાપરીભાવ, વ્યવધાન રહિત-પણું, મહોચ્ચારણ

समभिसरण न (सम्+अभि+सृ+भावे ल्युट्) સામે જવું, જવું, મેળવવા શોધવું, મેળવવા ચાહવું

समभिहरण न (सम्+अभि+हृ+भावे ल्युट्) હરવું, હરણ કરવું, લેવું, પકડવું

समभिहार पु (सम+अभि+हृ+घञ्) વારંવાર, ક્રિયાનું સતતપણું, અત્યન્ત, ઘણાપણું

समभूमि स्त्री (समा समाना भूमि) સરખી જમીન

समम् अव्य (सम्+अम्) સાથે, સહિતપણું, એક સમયે, એકજ વખતે

"समनेव समाक्रान्त द्वय द्विरदगामिना" रघौ

सममिति त्रि (समा मितिर्यस्य) સમાન માપવાળું, સમાન માપનું

सममिति स्त्री (समा चासौ मितिश्च) સમાન માપ.

समय पु (सम्+इण्+अच्) કાળ, વખત, શપથ, સોગન્દ, આચાર, સિદ્ધાન્ત, અંગીકાર, સ્વીકાર, સંકેત, નિર્દેશ, ભાષા, બોલવું, બોલી, સંપત્તિ, આજ્ઞા, નિયમ, અવસર, કાલવિજ્ઞાન, સમયનું જ્ઞાન, નિયમ બાંધવો, શાસ્ત્ર, કરાર, ઠરાવ, મોસમ, નિયમ

समयभेद पु (समयस्य भेद) કબુલાતનો ભંગ, નિયમનો ભંગ, વખત ગુમાવવો

समयव्यभिचार पु (समयस्य व्यभिचार) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समया अव्य (सम्+इण्+आ) પાસેપણું, સમીપ, મધ્યે, વચ્ચે

समयाकार पु (समयस्य सङ्केतस्याकार.) સંકેત

समयाध्युपित न (समय अध्युपितो यत्र) સૂર્ય અને તારા જે સમયે દેખાતા નથી તે સમય–પરોઢ –પ્રભાત

"तथा प्रवतसमये मध्ये वह्नसमके।
रविर्भासनासस्थो समपादयुद्धिव तत्" ॥

समपादयुद्धि स्त्री. (समपादस्य आवृत्ति) समपद-समानी आवृत्ति

समर पु. न. (सम्-ऋ+आधारे अप्) युद्ध, लडाई.

समरम पु. (समरवत् याति, मा+क) ते नामे એક રતિબન્ધ-મૈથુન પ્રકાર.

समरमूर्द्धन् पु. (समरस्य मूर्द्धा) युद्धनो अग्रभाग, लडाईनो मोखरो.

समरोचित पु. (समरे उचित) युद्धने लायक हाथी.

समर्चन न. (सम्यक् अर्चनम्) सारी रीते पूजन.

समर्चना स्त्री. (सम्यक् अर्चना) ईश्वरनो अर्थ

समर्चित त्रि. (सम्+अर्च्+क्त) सारी रीते पूजेल.

समर्थ त्रि. (सम्+अर्थ्+क्त) सारी रीते पीडेल.

समर्थ त्रि. (सम्+अर्थ्+अच्, अथवा संगतोऽर्थो यस्य प्रा. ब.) शक्तिवाळु, सामर्थ्यवाळु, बळवान हित करी, योग्य अर्थवाळु, अर्थनेसंबद्ध अर्थवाळु.

समर्थ पु. (सम्यक् अर्थ) योग्य अर्थ सारो अर्थ संश्लिष्ट अर्थ व्याकरणप्रसिद्ध पदसमन्वयी विधि समास विगेरे, बळवान.

समर्थक त्रि. (सम्+अर्थ्+ण्वुल्) समर्थन करनार, सिद्ध करनार, साबित करनार.

समर्थक न. (समर्थ+संज्ञायां कन्) अगर चन्दन.

समर्थता स्त्री. (समर्थस्य भावः तल्+टाप्) समर्थपणु, सामर्थ्य, शक्ति.

समर्थभाव न. (समर्थस्य भावः त्व) ईश्वरनो भाव

समर्थन न. (सम्+अर्थ+भावे ल्युट्) "आयुः आ प्रमाणे छे—तेवुं जोईए" इत्यादि निश्चय करवो ते, सिद्ध करवुं, साबित करवुं, योग्य-अयोग्यनो विचार करवो, समाधान करवुं, टेको आपवो, विरोध.

समर्थना स्त्री. (सम्+अर्थ्+युच्+टाप्) असाध्य साध्य समाधान अने तेवु कार्य वगैरेनो निश्चय करवो ते.

समर्थित त्रि. (सम्+अर्थ्+क्त) समर्थन करेल, सिद्ध करेल.

समर्थनीय त्रि. (समर्थयति सम्+अर्थ्+अनीयर्) प्रस्थित फल आपनार देव विगेरे.

समर्द्धुक त्रि. वर आपनार वरदान आपनार.

समर्पक न. (सम्यक् अर्पणम्) आपवुं ते अर्पण करवुं, आपवुं, सोंपवुं.

समर्पणीय त्रि. (सम्यक् अर्पणीय) सोंपवा लायक, अर्पण करवा योग्य आपवा लायक.

समर्पित त्रि. (सम्यक् अर्पितः अर्प्+क्त) अर्पण करेल, सोंपेल, आपेल.

समर्याद त्रि. (सह मर्यादया वर्तते) समीप रहेल.

समल न. (सम्यक् मलम्) विष्ठा, गू

समल त्रि. (सह मलेन वर्तते) मळवाळुं, मेलुं, विष्टावाळु

समवकार पु. (सम्+अव+कृ—आधारे+घञ्) एक जातनुं नाटक.

"इदं समवकारे तु स्यात् देवासुरसमाश्रयम्" साहित्यदर्पणे

समवताए पु. (समवतीर्यतेऽनेन सम्+अव+तृ—घञ्) पाणीमां उतरवानो पगथीयो.

समवर्तिन् पु. (समं वर्तते, वृत् णिनि) यम, धर्मराज

समवर्तिन् त्रि. (समं वर्तते समेन वृत्+णिनि) बधें ठेकाणे समभावे वर्तनार.

समवनत त्रि. (सम्+अव+नम्+क्त) सारी रीते नीचे नमेल.

समवसर्प त्रि. („ „ +सृप्+अच्) नीचे जवा लायक, जवा देवा लायक.

समवाप्ति स्त्री. („ „ +आप्+क्तिन्) मेळववु पामवुं, प्राप्ति.

समवाय पु. (सम्+अव+इण्+अच्) समूह मेळववुं, मेळवी देवुं, न्याय प्रसिद्ध नित्य सम्बन्ध विगेरेमां जातिनो सम्बन्ध.

समवायिकारण न. (समवायि च तत् कारणम्) कार्य न थवे तेवुं कारण.

समवायिकारक न. („ „ कारणम्) एक जातनुं कारण.

समवायिन् त्रि. (समवाय+अस्त्यर्थे इनि) समवाय सम्बन्धवाळु, समूहवाळु

समवृत्ति त्रि. (समा वृत्तिर्यस्य) समान वृत्तिवाळु

समवेत त्रि. (सम्+अव+इण्+क्त) मळेल, समवाय सम्बन्धी जोडायेल, समूहवाळु भेगु थयेल "धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः" गीतायाम्

दीर्घदण्ड पु (दीर्घो दण्ड इव काण्डेन) એરંડાનું ઝાડ, રોહિડાનું ઝાડ, તાડનું ઝાડ
दीर्घदण्डक पु (दीर्घदण्ड+कन्) ઉપનો અર્થ
दीर्घदण्डा स्त्री (दीर्घदण्ड स्त्रियां टाप्) ગોરખમુંડી નામની વનસ્પતિ
दीर्घदण्डी स्त्री (दीर्घदण्ड स्त्रियां ङीप्) ઉપ નો અર્થ
दीर्घदशा स्त्री (जै प्रा दीहदसा) એ નામનો એક ગ્રન્થ
दीर्घदर्शिता स्त्री (दीर्घदर्शिनो भाव तल् टाप्) દીર્ઘદર્શીપણું
दीर्घदर्शित्व न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ
दीर्घदर्शिन् पु (दीर्घं दीर्घात् वा पश्यति दृश्+णिनि) ભાવિભાવ જાણનાર પણ્ડિત, ગીધ પક્ષી, રીંછ
दीर्घदर्शिन् त्रि (,, ,,) દૂર દૂર સુધી જોઈ શકનાર, વિચારશીલ
दीर्घदर्शिनी स्त्री (दीर्घदर्शिन् स्त्रियां ङीप्) ગીધ પક્ષિણી
दीर्घदृष्टि पु (दीर्घा दृष्टिरस्य) ભાવિકાર્ય જાણનારો પણ્ડિત, પંડિત, ગીધપક્ષી, દૂર સુધી જોઈ શકાય એવું એક યંત્ર
दीर्घदृष्टि त्रि (,, ,,) દીર્ઘ દૃષ્ટિવાળું
दीर्घदृष्टि स्त्री (दीर्घा दृष्टि) લાંબી નજર–દૃષ્ટિ
दीर्घद्रु पु (दीर्घ द्रु) તાડનું ઝાડ, હરકોઈ ઊંચું વૃક્ષ
दीर्घद्रुम पु (दीर्घ द्रुम) શીમળાનું ઝાડ
दीर्घनाद पु (दीर्घ नाद) લાંબો શબ્દ, લાંબો નાદ
दीर्घनाद पु (दीर्घ नादो यस्य) શંખ
दीर्घनाद त्रि (दीर्घ नाद यस्य) લાંબા શબ્દવાળું, દીર્ઘ શબ્દ કરનાર
दीर्घनाल पु (दीर्घ नाल यस्य) એક જાતનું તૃણ યાવનાલ
दीर्घनाल न (दीर्घं नालमस्य) "दीर्घरोहिषक"નામનું તૃણ
दीर्घनास त्रि (दीर्घा नासा यस्य) લાંબા નાકવાળું
दीर्घनासा स्त्री (दीर्घा चासौ नासा च) લાંબું નાક
दीर्घनिद्रा स्त्री (दीर्घा निद्रा) લાંબી નિદ્રા, મરણ, મૃત્યુ યથા— 'अकाले वोधितो भ्रात्रा प्रियस्वप्नो वृथा भवान्। रामेषुभिरितीवासौ दीर्घनिद्रां प्रवेशित ॥ रघुवंशे
दीर्घनिश्वास पु (दीर्घ निश्वास) લાંબો નિશ્વાસ
दीर्घपक्ष पु (दीर्घौ पक्षौ यस्य) એક જાતનું પક્ષી–કલિંગ પક્ષી, લાંબી પાંખવાળું હર એક પક્ષી
दीर्घपक्ष पु (दीर्घश्चासौ पक्षश्च) લાંબી પાંખ
दीर्घपक्षी स्त्री (दीर्घपक्ष स्त्रियां ङीप्) કલિંગ પક્ષિણી, લાંબી પાંખવાળી હર કોઈ પક્ષિણી
दीर्घपटोलिका स्त्री (दीर्घा पटोलिका) એક જાતનો વેલો, તુંગડીની લતા
दीर्घपत्र पु (दीर्घाणि पत्राण्यस्य) લસણનું ઝાડ, દર્ભની એક જાતિ, તાડનું ઝાડ, એક જાતનું પીલુનું ઝાડ, એરંડાનું ઝાડ, નેતરનું ઝાડ, કેરડાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ, શેલડી, જલજ, મધૂક
दीर्घपत्र त्रि (दीर्घाणि पत्राणि यस्य) લાંબા પાંદડાવાળું.
दीर्घपत्र न (दीर्घं च तत्पत्र च) લાંબું પાંદડું
दीर्घपत्रक पु (दीर्घपत्र+कन्) રાતા લસણનું ઝાડ, એરંડાનું ઝાડ, કેરડાનું ઝાડ, હિજ્જલનું ઝાડ, જલમધૂકનું ઝાડ, વેતસનું ઝાડ
दीर्घपत्रा स्त्री (दीर्घाणि पत्राण्यस्या टाप्) કેવડાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ [illegible]નું ઝાડ, ચિત્રપર્ણિકા, ગન્ધપત્રા, ટોરી વૃક્ષ
दीर्घपत्रिका स्त्री (दीर्घपत्र+कन्+टाप् अत इत्वम्) ઘોળીવજ, કેરડક
दीर्घपत्री स्त्री (दीर्घपत्र स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) પલાશી નામની લતા, એક જાતનું महाचञ्चु નામનું શાક
दीर्घपर्णी स्त्री (दीर्घं पर्णं यस्या ङीप्) पृश्निपर्णी નું વૃક્ષ, પીઠવણ
दीर्घपल्लव पु (दीर्घ पल्लवो यस्य) શણનું ઝાડ
दीर्घपल्लव त्रि (,, ,,) લાંબા પલ્લવવાળું વૃક્ષ
दीर्घपल्लव पु न (दीर्घं पल्लव दीर्घ पल्लव वा) લાંબું પલ્લવ–પત્ર–પાંદડાં, લાંબી કુંપળ
दीर्घपाद् त्रि (दीर्घ पादो यस्य) લાંબા પગવાળું
दीर्घपाद् पु (दीर्घौ पादौ यस्य) કંક પક્ષી, એક જાતનો બગલો
दीर्घपाद पु (दीर्घौ पादौ यस्य) કંક પક્ષી
दीर्घपाद त्रि (,, ,,) લાંબા પગવાળું

समाचरण न. (सम्+आ+चर्+ल्युट्) આચરણ, આચાર, વર્તન, કરવું, કર્મ

समाचरित त्रि (सम्+आ+चर्+क्त) આચરેલું, વર્તેલું, કરેલું, આચારમાં મૂકેલું

समाचर्या स्त्री. (सम्+आ+चर्+क्यप्) આચરણ, આચાર, વર્તન કરવું, કર્મ

समाचार पु (सम्+आ+चर्+घञ्) સમાચાર, સારો આચાર, યોગ્ય આચરણ, સારું વર્તન.

समाज पु. (सम्+अज्+घञ् वीभावो न) પશુ સિવાય બીજાઓનો સમૂહ, સભા, હાથી

समाज्ञा स्त्री (सम्यक् आज्ञा) સારી આજ્ઞા, હુકમ, આજ્ઞા કીર્તિ યશ.

समादान न (सम्+आ+दा+भावे+ल्युट्) સારી રીતે ગ્રહણ, સારી રીતે સ્વીકાર, બૌદ્ધોનું પોતાનું કર્મ

समादाय अव्य. (सम्+आ+दा+ल्यप्) લઈને, ગ્રહણ કરીને, સ્વીકારીને.

समादिष्ट त्रि. (सम्+आ+दिश्+क्त) આજ્ઞા કરેલ, હુકમ કરેલ.

समादेय त्रि (सम्+आ+दा+यत्) લેવા લાયક, ગ્રહણ કરવા યોગ્ય, સ્વીકારવા લાયક

समादेश पु. (सम्+आ+दिश्+घ) આજ્ઞા, હુકમ ફરમાન.

समाधा स्त्री (सम्+आ+धा+अङ्+टाप्) નિષ્પત્તિ, સિદ્ધિ, વિવાદ ભાંગવો, સમાધાન કરવું, ધ્યેય વસ્તુમાં એકાગ્રપણે મનને સ્થાપવું

समाधान न (सम्+आ+धा+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

समाधि पु. („ +कि) ધ્યાન કરવા લાયક વસ્તુમાં એકાગ્રપણે મનને સ્થાપવારૂપ એકધ્યાન, વચનનો અભાવ, મૌન, નિયમ, ઇન્દ્રિયોને વશ રાખવી તે, તે નામે એક અલંકાર કાવ્યનો એક ગુણ, સારી રીતે નાંખવું, દાનાદિ, મનની એકાગ્રતા 'सम्यगेव योगालङ्कारविशेषः ...'

'...पदा अपि ...'
बोमयुक्तमाम्बे

समाधिमत् त्रि (समाधि+अस्त्यर्थे मतुप्) સમાધિ વાળું, મનની એકાગ્રતાવાળું

समाध्मात त्रि (सम्+आ+ध्मा+क्त) સારી રીતે ધમધમેલ, સારી રીતે ફૂંક ભરેલ, ધમેલ, ફૂંકેલ.

समान त्रि (समानमति अन+अच्) તુલ્ય, સરખું, સમાન એક અભિમાની માનવાળું, પ્રાણ વિશેષ પાંચ વાયુમાંનો એક વાયુ

समानकाल पु (समान काल) સરખો કાળ, એક વખત.

समानकालीन त्रि (समानकाले भव ख) સમાન કાળે હોનાર-થનાર, એક સમયે થનાર.

समानगोत्र त्रि (समानं गोत्रं यस्य) એક ગોત્રનું.

समानजन्मन् त्रि (समानं जन्म यस्य) સમાન જન્મવાળું એક સાથે જન્મેલ.

समानजाति त्रि (समाना जातिर्यस्य) એકજાતનું

समानजातीय त्रि (समानया जात्या ...) એક જાતમાં હોનાર-થનાર.

समानता स्त्री. (समानस्य भाव तल्+टाप्) સમાનપણું

समानत्व न (समानस्य भाव त्व) સમાનપણું

समानयन न. (सम्+आ+नी+ल्युट्) આણવું, લાવવું.

समानविभक्तिक त्रि. (समाना विभक्तिर्यस्य कप्) સરખી વિભક્તિવાળું, એક વિભક્તિવાળું

समानविषय पु (समानश्चासौ विषयश्च) એક વિષય, સમાન વિષય.

समानविषयक त्रि (समानो विषयो यस्य कप्) એક વિષયનું, સમાન વિષયવાળું

समानाकारक पु (समान आकारो यस्य कप्) સરખા આકારનું, સમાન આકારવાળું

समानाकार पु. (समानश्चासौ आकारश्च) સરખો આકાર, સમાન આકૃતિ.

समानाकृति पु. (समाना आकृतिः) સરખો આકાર, સમાન આકૃતિ.

समानाधिकरण त्रि (समानमेकमधिकरणं यस्य) એક અધિકરણમાં વર્તનાર-પોતાના અધિકરણમાં વર્તનાર પદાર્થ જુદી વિભક્તિવાળું નહિ એવું અને એક અર્થને જણાવનારું પદ.

समानाधिकार पु (समानश्चासौ अधिकारश्च) સમાન અધિકાર

समानाशौच न (समानं न तत् अशौचम्) સમાન-તુલ્ય આશૌચ-સૂતક

समशनीय पु (सम्यक् अशनाय हित छ) વિવાહ પછી તરતજ દંપતીને ખાવા માટે કરેલો એક સ્થાલીપાક

समष्टि स्त्री (सम्+अश्-व्याप्तौ+क्तिन्) સમગ્રપણુ, સારી રીતે વ્યાપવુ

समष्टि स्त्री („ „ कर्त्तरि क्तिच्) વેદાન્ત શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સંધીભૂત સમસ્ત પદાર્થ

"समष्टिरीश सर्वेषा स्वात्मतादात्म्यवेदनात्
तदभावात्तदन्ये तु ज्ञायन्ते व्यष्टिसंज्ञया" पञ्चदशी.

समष्ठिल पु (सम तिष्ठति, स्था+इलच् पृषो० पत्व वा दीर्घ) એક જાતનુ શાક

समष्ठील पु („ „ ,) ઉપરનો અર્થ

समसन न (सम्+अस्+ल्युट्) સમાસ, સંક્ષેપ, ટુંકાવવુ, સારી રીતે ફેંકવુ, સમાસ કરવો

समसुप्ति पु (समेषां सर्वेषां सुप्तिर्यत्र) સંહાર, પ્રલય

समसूत्रपातन्याय पु (समतया सूत्रस्य पात एतादृशो न्याय) એક ન્યાય-જ્યોતિષમા પ્રસિદ્ધ છે

समस्त त्रि (सम्+अस्+क्त) સઘળુ, સંક્ષિપ્ત, ટુંકુ, સમાસ પામેલુ, સમગ્ર, બધુ

समस्थ त्रि (सम तिष्ठति, स्था+क) સમભાવે રહેવુ, તુલ્યપણાએ રહેલુ

समस्थली स्त्री (समा चासौ स्थली च) વેદીની અંદરનો પ્રદેશ, સપાટભૂમિ

समस्थलीकरण न (समस्थल+च्वि+कृ+ल्युट्) સપાટ કરવુ

समस्थलीकृत त्रि (समस्थल+च्वि+कृ+क्त) સપાટ કરેલ, સીધુ કરેલ

समस्थलीभवन न (समस्थल+च्वि+भू-ल्युट्) સપાટ થવુ

समस्थलीभूत त्रि (समस्थल+च्वि+भू+क्त) સપાટ થયેલ

समस्या स्त्री (समस्यते सक्षिप्यतेऽनया, सम्+अस्+क्यप्+टाप्) સમસ્યા-સંક્ષેપમા કહેલ શ્લોકના ચરણુ વગેરેને પોતે અથવા બીજાએ કરેલ બાકીના બીજા ભાગથી યોજવા માટે કરેલ પ્રશ્ન

समा स्त्री (समयति विफलयति भावान्, सम्+अच्+टाप्) વર્ષ, વરસ

समांश पु (समश्चासौ अंशश्च) સમાન અંશ, તુલ્ય ભાગ, સરખો હિસ્સો, સરખો ભાગ

समांशहारक त्रि (समांश हरति, हृ+ण्वुल्) સરખો ભાગ લેનાર, સમાન હિસ્સો લેનાર

समांशहारिन् त्रि („ „ हृ+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समांसमीना स्त्री (समां समां विजायते, प्रसूते ख निपा०) દરેક વર્ષે વીઆતી ગાય

समाकर्षिन् त्रि (सम्+आ+कृष्+णिनि) સારી રીતે આકર્ષણ કરનાર-ખેંચનાર-ખેંડનાર

समाकर्षिन् पु („ „ „) ઘણે દૂર જનારી ગન્ધ

समाकुल त्रि (सम्+आ+कुल्+क) સારી રીતે આકુળ -વ્યાકુળ

समाकुलता स्त्री (समाकुलस्य भाव तल्+टाप्) સારી રીતે આકુળ-વ્યાકુળપણુ

समाकुलत्व न (समाकुलस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

समाख्या स्त्री (समाख्यायतेऽनयेति, सम्+आ+ख्या+अङ्+टाप्) કીર્તિ, યશ, આબરૂ, સંજ્ઞા, નામ યોગબળ, યોગની શક્તિ

समाख्यात त्रि (सम्+आ+ख्या+क्त) પ્રખ્યાત, કીર્તિવાળુ, યશસ્વી, આબરૂદાર, સારી રીતે કહેલ

समाख्याति स्त्री (सम्+आ+ख्या+क्तिन्) સારી રીતે કહેવુ, યશ, કીર્તિ, આબરૂ, પ્રસિદ્ધિ

समाख्यान न (सम्+आ+ख्या+ल्युट्) સારી રીતે કહેવુ

समागत त्रि (सम्+आ+गम्+क्त) આવેલુ, મળેલું, સમાગમ થયેલું

समागति स्त्री (सम्+आ+गम्+क्तिन्) આવવુ તે, સમાગમ સંગમ

समागम पु (सम्+आ+गम्+घञ्) ઉપરનો અર્થ

"समागमा सापगमा सर्वमुत्पादि भङ्गुरम्" हितोपदेशे.

समागमन न (सम्+आ+गम्+ल्युट्) આવવુ,સમાગમ

समाघात पु (सम्+आ+हन्+घञ् घातादेश) યુદ્ધ, લડાઈ, આઘાત, સારી રીતે પ્રહાર

समाचर त्रि (सम्+आ+चर्+ट) આચરતુ,આચરણુ કરનાર, આચરનાર, કરનાર

શરીરે ચોળવું–લેપન કરવું. યજ્ઞમાં વધ કરવો પશુ.

समालम्भन न. (सम्+आ+लम्भ्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

समालम्भिन् त्रि. (सम्+आ+लभ्+णिनि) કેસર વગેરેથી શરીરે લેપન કરનાર, યજ્ઞમાં પશુ વધ કરનાર.

समावरण न. (सम्+आ+वृ+ल्युट्) ઢાંકવું, વેષ્ટન આવરણ.

समावर्तन न. (सम्+आ+वृत्+ल्युट्) વેદાધ્યયન કર્યા પછી ગૃહસ્થાશ્રમ માટે ગુરુકુળથી આવવા નિમિત્ત કરાતો એક સંસ્કાર.

समाविष्ट त्रि. (सम्+आ+विश्+क्त) યુક્ત, જોડાયેલ, મનના આવેશવાળું, કોઈપણ કામમાં મનની અત્યન્ત એકાગ્રતાવાળું.

समावृत त्रि. (सम्+आ+वृ+क्त) વીંટાયેલ, ઘેરાયેલ, ઢાંકેલ, ઢંકાયેલ.

समावृत्ति स्त्री. (सम्+आ+वृ+क्तिन्) વીંટવું, વીંટવું ઘેરવું, ઢાંકવું ઢંકવું.

समावृत्त त्रि. (सम्+आ+वृत्+क्त) જેનો સમાવર્તન બરાબર થયેલ હોય તે, ગુરુ ગૃહેથી વેદાધ્યયન કરી ગૃહસ્થાશ્રમ માટે પાછો ફરેલ શિષ્ય.

समावृत्तक त्रि. (सम्+आ+वृत्+क्त+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

समावेशनीय त्रि. (सम्+आ+विश्+णिच्+अनीयर्) નિવેશન કરવા યોગ્ય, જડાવવા લાયક.

समावेश्य त्रि. (सम्+आ+विश्+णिच्+यत्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

समावेश पु. (सम्+आ+विश्+घञ्) યોગ્યતા જોડાવું, મનનો આવેશ, ગુસ્સો, આવેશ, કોઈપણ કામમાં મનની અત્યન્ત એકાગ્રતા, ભૂતો ભૂતે વગેરેનો એક વાક્ય વિશેષમાં સમાવેશ કરવો તે સમાવવું.

समावेशित त्रि. (समावेश+तारका इतच्) સમાવેશ કરેલ, સમાવેલ.

समाश्रय पु. (सम्+आ+श्रि+अच्) આશ્રય આશરો. આધાર રૂપ શરણ.

समाश्रित त्रि. (सम्+आ+श्रि+क्त) આશ્રય આશ્રય લીધેલ આશ્રયવાળું, શરણાગત.

समाश्लिष्ट त्रि. (सम्+आ+श्लिष्+क्त) ભેટેલ, વળગેલ, આલિંગન કરેલ.

समाश्लेष पु. (सम्+आ+श्लिष्+घञ्) આલિંગન, સારી રીતે ભેટવું, વળગી રહેવું.

समाश्लेषिन् त्रि. (सम्+आ+श्लिष्+इनि) આલિંગન કરનાર, સારી રીતે ભેટનાર, વળગી રહેલ.

समाश्वसन न. (सम्+आ+श्वस्+णिच्+ल्युट्) આશ્વાસન આપવું, વિરમવું, શાન્ત થવું.

समाश्वस्त त्रि. (सम्+आ+श्वस्+क्त) આશ્વાસન પામેલ, વિરામ પામેલ, શાન્ત થયેલ.

समाश्वास पु. (सम्+आ+श्वस्+घञ्) ઉપર પ્રમાણે.

समाश्वासन न. (सम्+आ+श्वस्+ल्युट्) શાન્ત થવું, વિરામ પામવો, આશ્વાસન આપવું.

समास पु. (सम्+अस्+भावे घञ्) સંક્ષેપ, ટૂંકું થવું તે સમસન.

समासक्त त्रि. (सम्+आ+सञ्ज्+क्त) આસક્ત, સંયુક્ત, વળગેલ, જોડાયેલ, આસક્તિવાળું.

समासक्ति स्त्री. (सम्+आ+सञ्ज्+क्तिन्) અત્યન્ત આસક્તિ, ચોંટવું, વળગ્યા રહેવું, જોડાવું, અત્યન્ત આસક્ત.

समासङ्ग पु. (सम्+आ+सञ्ज्+घञ्) સંયોગ, આસક્તિ, અભિનિવેશ.

समासङ्गवत् त्रि. (समासङ्ग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સંયોગવાળું, આસક્તિવાળું, અભિનિવેશવાળું.

समासञ्जन न. (सम्+आ+सञ्ज्+ल्युट्) અત્યન્ત આસક્તિ, ચોંટવું, વળગ્યા રહેવું, જોડવું, અત્યન્ત આસક્ત.

समासतस् अव्य. (समास+प्रकारार्थे तसिल्) સંક્ષેપથી, ટૂંકાણથી.

समासर्जन न. (सम्+आ+सृज्+ल्युट्) મૂકી દેવું, તજવું.

समासवत् त्रि. (समास+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સંક્ષેપવાળું, ટૂંકાણવાળું, ટૂંકું.

समासवत् पु. (समासः अस्ति अस्य समास+मतुप् मस्य वः) વ્યાકરણમાં કહેલ સમાસવાળો શબ્દ, દુર્વાસ.

समासाद्य अव्य. (समा+सद्+णिच्+ल्यप्) સમાસયુક્ત લિપિ પ્રમાણે જેવું સમાસની પેઠે.

समानीत त्रि (सम्+आ+नी+क्त) આણેલ, લાવેલ

समानोदक पु (समानमेकं तर्पणादौ देयमुदकं यस्य) અગીયારથી માંડી ચૌદમી પેઢી સુધીનો સગો

समानोदर्य पु (समाने उदरे भवः यत् वा न मादेश) એકજ માતાપિતાથી ઉત્પન્ન થયેલ સગો ભાઈ

समानोदर्या स्त्री (समाने उदरे शयित, यत्+टाप्-पक्षे सादेशो न) સગી બહેન

समान्त पु (समस्य अन्त) વર્ષનો છેડો

समाप पु (सम्यग् आपो यत्र अच समा० नि०) દેવયજનસ્થાન

समापक त्रि (समापयति, सम्+आप+ण्वुल्) સમાપ્ત કરનાર, પૂર્ણ કરનાર, પ્રાપ્ત મેળવનાર, ઠાર કરનાર, મારી નાખનાર

समापन न (सम्+आप्+भावे ल्युट्) સમાપ્ત કરવુ, પૂર્ણ કરવુ, ઠાર મારવુ, મારી નાખવુ, માપવુ, મેળવવુ

समापन्न त्रि (सम्+आ+पद्+क्त) સમાપ્ત કરેલ, પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, ક્લેશ પામેલ, મારી નાંખેલ.

समापन्न न (सम्+आ+पद्+भावे क्त) સમાપ્તિ, વધ, નાશ

समापित त्रि (सम्+आप्+णिच+क्त) સમાપ્ત કરેલ, પૂર્ણ કરેલ

समाप्त त्रि (सम+आप्+क्त) સમાપ્ત, સંપૂર્ણ કરેલ, મેળવેલ, અંત પામેલ, છેડો પામેલ

समाप्तपुनरात्तता स्त्री (समाप्ते वाक्यसमाप्तौ पुनरात्तता) સાહિત્યપ્રસિદ્ધ કાવ્યનો એક દોષ

समाप्ताल पु (समाप्ताय अलति पर्याप्नोति अल्+अच्) પતિ, સ્વામી, ધણી

समाप्ति स्त्री (सम्+आप्+क्तिन्) અવસાન, છેડો, અંત, પ્રાપ્તિ, મેળવવુ, સમાધાન

समाप्तिक त्रि (समाप्ति+कै+क) સમાપ્ત કરનાર, છેડો આણનાર, અંત લાવનાર

समाम्नात त्रि (सम्+आ+म्ना+क्त) ગણેલ, ગણત્રી કરેલ, ફરી કરેલ, પુનરૂક્તિરૂપ કરેલ

समाम्नाय पु. (सम्+आ+म्ना+घञ्) ગણવું, ગણત્રી કરવી, ફરી કહેવુ, કહેવુ

समाम्नान न (सम्+आ+म्ना+भावे ल्युट्) ગણત્રી, ગણના, ગણવું તે, ફરી ફરી કહેવુ, વારંવાર

समाय पु (सम्+आ+घञ्) આવવુ, આવક, સમાગમ.

समायात त्रि. (सम्+आ+या+क्त) આવેલ, સારીરીતે આવેલ

समायोग पु (सम्+आ+युज+घञ्) સંયોગ-સમવાય વગેરે સંબન્ધ, પ્રયોજન, કારણ,

समारब्ध त्रि (सम्+आ+रभ्+क्त) આરંભેલ, શરૂકરેલ

समारम्भ पु (सम+आ+रभि+घञ् नुम्) આરમ્ભ, શરૂઆત

समाराधन न (सम्+आ+राध् भावे ल्युट्) આરાધના કરવી, સેવવુ, સેવા કરવી, સંતોષ ઉપજાવવો, ખુશી કરવુ

समाराधना स्त्री (सम्+आ+राध्+ल्युट्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समारूढ त्रि (सम्+आ+रुह्+क्त) ઉગેલ, વધેલ, ચઢેલ

समारोह पु (सम्+आ+रुह्+घञ्) ઉગવુ વધવુ, ચઢવું તે

समारोहिन् त्रि (सम्+आ+रुह्+णिनि) ઉગનાર, વધનાર, ચઢનાર, સ્વાર

समालभन न (सम्+आ+लभ्+ल्युट्) કેશર વિગેરે શરીરે ચોળવુ-ચોપડવુ, લેપન કરવુ, યજ્ઞમાં વધ કરવો, પકડવુ

समालब्ध त्रि (सम्+आ+लभ्+क्त) યજ્ઞમાં વધ કરવા પકડેલ પશુ વિગેરે, યજ્ઞમાં વધ કરેલ

समालम्ब पु (सम्+आ+लबि+घञ्) આશ્રય, આધાર, ટેકો, આલંબન, શરણ, લટકવુ, વળગવુ

समालम्बन न (सम्+आ+लबि+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

समालम्बिन् त्रि (सम्+आ+लम्ब्+णिनि) આશ્રય લેનાર, આધાર લેનાર, આશ્રયવાળુ, આધારવાળુ, ટેકાવાળુ, આલંબન કરનાર, શરણુલેનાર, લટકનાર, વળગી રહેનાર

समालम्बिन् पु (समालम्बते,सम्+आ+लम्ब्+इनि) એક ઘાસ

समालम्भ पु (सम्+आ+लभ्+घञ्) કેસર વિગેરે

समीकरण न. (असमः समः क्रियतेऽनेन सम्+च्वि+कृ ल्युट्) सरखुं करवुं, समान करवुं, बीजगणित प्रसिद्ध એક ક્રિયા.

समीकृत त्रि (सम+च्वि+कृ+क्त) सरखुं करेल, समान करेल.

समीक्ष न. (सम्यगीक्ष्यतेऽनेन घञ्) सांख्यशास्त्र

समीक्ष पु. (सम्+ईक्ष्+भावे घञ्) यथार्थ रीते जाणवुं, सारी रीते ज्ञान, सारी रीते तपासवुं

समीक्षा स्त्री (सम्+ईक्ष्+अ+स्त्रियां टाप्) ઉ૫૨ના अर्थ सत्य, बुद्धि, मीमांसा शास्त्र, यत्न, प्रयत्न.

समीक्षित त्रि (सम्+ईक्ष्+कर्मणि क्त) सारी रीते जोयेल, विचारेल, तपासेल,

समीक्ष्य अव्य (सम्+ईक्ष्–समासत्वात् ल्यप्) सारी रीते जोईने, विचारीने, तपासीने.

समीक्ष्यकरण न (समीक्ष्य पर्यालोच्य कृ+ल्युट्) सारी रीते जोईने करवुं, विचारीने करवुं

समीक्ष्यकारिन् त्रि (समीक्ष्य पर्यालोच्य करोति कृ+णिनि) सारी रीते विचारीने करनार.

समीच त्रि (सम्+अञ्च्+क्विप् निप. दीर्घश्च) संयुक्त થયેલું

समीचक पु (समीच+स्वार्थे कन्) मैथुन.

समीची स्त्री. (संगच्छते सम्+अञ्च्+क्विन्+ङीप्) हरणी, प्रशंसा, वन्दना, प्रशंसा, वखाण.

समीचीन न (सम्यगञ्चति सम्+अञ्च्+क्विन् तत स्वार्थे ख) ठीक, सारुं, सत्य.

समीचीन त्रि (,, ,,) यथार्थ, सत्य, सारुं

समीचीनता स्त्री. (समीचीनस्य भावः तल्+टाप्) यथार्थपणुं, सत्यता.

समीचीनत्व न (समीचीनस्य भावः त्व) ઉ૫૨ प्रमाणे अर्थ

समीन पु. ( ) घड़ानो भेद

समीनिका स्त्री (समां समां प्रसूते–इति तत्र स्वार्थे क टाप्) दर वर्षे वीयाती गाय.

समीर त्रि (जनक समीपस्य सम् तत्र समीर्ते) सुंदर नजीकनुं

समीप न (,, ,,) पासेनुं, नजीक, निकट. पृथिव्या यो धर्म ह तत् समीप वर्तते, समुद्रतटे.

समीपग त्रि. (समीपं गच्छति गम्+ड) पासे जनार,

समीपतस् अव्य (समीप+पञ्चम्यर्थे तसिल्) नजीकथी, पासेथी.

समीपता स्त्री. (समीपस्य भावः तल्+टाप्) पासेपणुं, नजीकपणुं

समीपत्व न (समीपस्य भाव त्व) ઉ૫૨ प्रमाणे

समीभवन न (सम्+च्वि+भू+ल्युट्) सरखुं थवुं, समान थवुं, सीधुं थवुं

समीभूत त्रि (सम्+च्वि+भू+क्त) सरखुं थयेल, समान थयेल, सीधुं थयेल.

समीर पु. (सम्यक् ईरयति प्रेरयति, सम्+ईर्+अच्) पवन, वायु, शमीवृक्षनुं झाड.

समीरण पु. (समीरयतीति, सम्+ईर्+ल्यु) वायु, पवन, मरवानुं झाड, मुसाफर.

कः पूरयत् शीतकरप्रकाशम्
परिस्फुरितेन समीरणेन, दुरसदग्धात्.

समीरण न. (सम्+ईर्+ल्युट्) सारी रीते प्रेरणा करवी, फेंकवुं, सारी रीते बोलवुं, उच्चार करवो.

समीरित त्रि (सम्+ईर्+क्त) सारी रीते प्रेरेल, फेंकेल, सारी रीते बोलेल, उच्चारेल–बोलेल.

समीहन न (सम्+ईह्+भावे+ल्युट्) चाहवुं, इच्छवुं, सारी चेष्टा करवी.

समीहा स्त्री (सम्+ईह्+अङ्+टाप्) चाहना, इच्छा, सारी चेष्टा.

समीहित त्रि (सम्+ईह्+क्त) चाहेल, इच्छेल, सारी चेष्टा करेल.

समीहित न. (सम्+ईह्+भावे क्त) चाहवुं, इच्छवुं, सारी चेष्टा करवी.

समुख त्रि (सह मुखेन मुखव्यापारेण वा वाक्येन वर्तेत) वाचाल, बहु बोलनार करनार

समुचित त्रि (सम्+उच्+क्त) व्याजबी, सारी रीते उचित.

समुचितता स्त्री. (समुचितस्य भावः तल्+टाप्) योग्यता वाजबीपणुं, व्याजबीपणुं.

समासादन न (सम्+आ+सद्+णिच्+ल्युट्) મેળવવું તે, પાસે આણવુ, પહોંચવુ, પ્રાપ્ત કરવુ

समासादित त्रि (सम्+आ+सद्+णिच्+क्त) મેળવેલુ પાસેનુ, સારી રીતે લીધેલું, પાસે આણેલું, પ્રાપ્ત થયેલ, પહોંચેલું

समासान्त पु (समासस्य अन्तः) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સમાસની અંતે આવતો પ્રત્યય વિગેરે

समासान्तविधि पु (समासान्तश्चासौ विधिश्च) વ્યાકરણમા સમાસની અન્તે આવતા પ્રત્યય વગેરેનો વિધિ

समासार्थ पु (समासेन सक्षेपेण अर्थ) સમાસથી જાણવા યોગ્ય અર્થ

समासार्था स्त्री (समासेन अर्थोऽभिहितो यस्या) સમસ્યા, સમસ્યા

समासीन त्रि (सम्+आस्+क्त) બેઠેલું

समासृष्ट त्रि (सम्+आ+सृज्+क्त) મુકેલ, છોડેલ, ત્યજેલ

समासृष्टि स्त्री (सम्+आ+सृज्+क्तिन्) મુકવુ, છોડવુ, ત્યજવુ

समासेवन न (सम्+आ+सेव्+ल्युट्) સારીરીતે સેવવુ, સેવા

समासेवना स्त्री (सम्+आ+सेव्+ल्युट्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समासेवा स्त्री (सम्+आ+सेव्+अङ्+टाप्) સારીરીતે સેવવુ, સેવા

समासेवित त्रि (सम्+आ+सेव्+क्त) સારીરીતે સેવેલ, સેવેલ

समासेव्य त्रि (सम्+आ+सेव्+यत्) સારીરીતે સેવવા લાયક

समाहत त्रि (सम्+आ+हन्+क्त) હણેલ, ઠોકેલ, વગાડેલ

समाहनन न (सम्+आ+हन्+ल्युट्) હણવુ, ઠોકવુ, વગાડવુ

समाहार पु (सम्+आ+हृ+घञ्) સમુચ્ચય, જેનો અવયવ પ્રકટ ન હોય તેવો સમૂહ

समाहारद्वन्द्व पु („ „ तदाख्यो द्वन्द्व) તે નામનો એક દ્વન્દ્વ સમાસ (ઉદા –"आहारनिद्राभयम्" વિગેરે)

समाहारद्विगु पु (समाहाराख्यो द्विगु) તે નામનો એક દ્વિગુ સમાસ (ઉદા –त्रिभुवनम् વિગેરે)

समाहित त्रि (सम्+आ+धा+क्त) કબુલ કરેલું, સમાધાન કરેલુ, સમાધિ જેણે કરી હોય તે શુદ્ધ, સિદ્ધકરેલુ, પેદાકરેલુ

समाहित न (सम्+आ+धा+क्त) સમાધાન, શુદ્ધિ, સ્થાપના

समाहृत त्रि (सम्+आ+हृ+क्त) સંગ્રહ કરેલ, એકત્ર કરેલ, એકઠુ કરેલ, આણેલ, મેળવેલ

समाहृति स्त्री (सम्+आ+हृ+क्तिन्) સંગ્રહ, સમુચ્ચય જેનો અવયવ પ્રકટ ન હોય તેવો સમૂહ

समाह्वय पु (सम्+आ+ह्वे+अच्) નામ, સંજ્ઞા, બોલાવવુ, પ્રાણીઓને પક્ષમાં મુકી રમાતું જુગટું, એ જુગટાના અધિકારે થયેલો એક વાદવિવાદ "प्राणिभि क्रियमाणस्तु स विज्ञेयो समाह्वय.„ मनु

समाह्वा स्त्री („ „) એકજાતનો છોડ—ગોજીહવા નામની વેલ, નામ, સંજ્ઞા

समाह्वान न (सम्+आ+ह्वे+ल्युट्) બોલાવવુ તે આહ્વાન

समिक न (सम्+इकक्) એકજાતનું અસ્ત્ર

समित् स्त्री (सम्+इण् आधारे–क्विप्) યુદ્ધ, લડાઈ

समिता स्त्री (सम्+इण्+क्त+टाप्) ઘઉ નો એકજાતનો લોટ—મેદાનો લોટ

समिति स्त्री (सम्+इण्+क्तिन्) સભા, યુદ્ધ, સંકેત, જૈનદર્શન પ્રસિદ્ધ પાચ સમિતિ
"प्रभाते राजसमितौ सञ्जयो यत्र वा विभो
ऐक्यात्म वासुदेवस्य प्रोक्तवानर्जुनस्य च„ महाभारते

समिथ पु (समेतीति, सम्+इण्+थक्) લડાઇ, અગ્નિ, આહુતિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

समिध् स्त्री (समिन्धतेऽनया, सम्+इन्ध्+करणे क्विप्) કાષ્ટ, લાકડુ, હોમનું એકજાતનુ લાકડુ

समिध पु (समिध्यते सम्+ईन्ध्+क) કાષ્ટ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ

समिन्धन न (सम्+इन्ध्+करणे ल्युट्) લાકડુ, ઇંધણ, સારી રીતે દીપવુ, બળવુ, પ્રકાશવુ

समिर पु („ „) વાયુ, પવન

समीक न (सम्+ईकक्) યુદ્ધ

समुत्पिञ्ज पु. (सम्+उद्+पिञ्ज्+अच्) અવ્યવસ્થિત સૈન્ય.

समुत्सर्ग पु. (सम्+उद्+सृज्+घञ्) સારી રીતે ત્યાગ કરવો. તજવું.

समुत्सव पु. (सम्यक् उत्सवः) સારો ઉત્સવ, મોટો ઉત્સવ.

समुत्सुक त्रि. (सम्यगुत्सुकः) સારી રીતે ઉત્સુક, ઇચ્છિતવસ્તુ મેળવવા માટે થતું જ ઉતાવળીયું.

समुत्सृष्ट त्रि. (सम्+उद्+सृज्+क्त) સારી રીતે તજેલ, છોડેલ ત્યાગ કરેલ.

समुत्सेध पु. (सम्+उद्+सिध्+अच्) અત્યન્ત ઉંચાઈ, વિશાળતા.

समुदक्त त्रि. (सम्+उद्+अञ्च्+क्त) કુવા વિગેરેમાંથી બહાર કાઢેલ પાણી વિગેરે.

समुदय पु. (सम्+उद्+इण्+अच्) સમૂહ, યુદ્ધ, ઉદય, સારી રીતે ઉદય, સારો ઉદય સારો દિવસ.

"समायमुदयसूतो प्रणयसुखमनार्थोपलिप्सया
पुंसि वैरी किं वा स्थानमपस्थितोऽपि कामं"

हितोपदेशः

समुदय न. (सम्+उद्+इण्+अच्) જ્યોતિષમાં કહેલ લગ્ન, યુદ્ધના આરંભમાં કહેલ સૈન્ય.

समुदागम पु. (सम्+उद्+आ+गम्+अप् न वृद्धिः) સારું જ્ઞાન.

समुदाचार पु. (सम्+उद्+आ+चर्+घञ्) અભિપ્રાય, સારો આચાર.

समुदाय पु. (सम्+उद्+आ+इ+घञ्) સમૂહ યુદ્ધ, બધાઈ સારી રીતે ઉદય, સારો ઉદય, દિવસ.

समुदित त्रि. (सम्+उद्+इण्+क्त) ઊંચું કરેલ, ભેગો કરેલ, સમૂહ.

समुदित न. (सम्+उद्+वद्+भावे क्त) સારી રીતે કહેલ.

समुदीरण न. (सम्+उद्+ईर्+ल्युट्) સારી રીતે કહેવું.

समुदीरित त्रि. (सम्+उद्+ईर्+क्त) સારી રીતે કહેલ.

समुद्ग पु. (सम्+उद्+गम्+ड) ડબ્બો, ઢાંકણો ડાબડો, ડાબડી પેટી વિગેરે.

समुद्ग त्रि. (सम्+उद्+गम्+ड) ઉંચે જનાર, ઉત્પન્ન થનાર, ઢાંકણવાળું, ઢાંકેલું.

समुद्गक पु. (सम्+उद्+गम्+वुन्—स्वार्थे क) ડબ્બો, ઢાંકણો ડાબડો, ડાબડી પેટી વિગેરે.

समुद्गत त्रि. (सम्+उद्+गम्+कर्तरि क्त) ઉંચે ગયેલ, જન્મેલ, ઉત્પન્ન થયેલ, ઉદય થયેલ.

समुद्गम पु. (सम्+उद्+गम्+अप् न वृद्धिः) ઉંચે જવું ઉગવું ઉત્પન્ન થવું, જન્મ, ઉત્પત્તિ, ઉદય.

समुद्गीत त्रि. (सम्+उद्+गै+क्त) ઉંચા સ્વરથી ગાયેલ, ઉંચેથી ગાયેલ.

समुद्गीर्ण त्रि. (सम्+उद्+गॄ+क्त) વમેલ, ઓકેલ, બહાર કાઢેલ, ભેગેલ, કહેલ, ઉંચું કરેલ, ઉંચે ફેંકેલ.

समुद्दिष्ट त्रि. (सम्यक् उद्दिष्टम्, उद्+दिश्+क्त) સારી રીતે ઉદ્દેશેલો સ્થાન દેખાડેલ બતાવેલ.

समुद्देश पु. (सम्यक् उद्देशः सम्+उद्+दिश्+घञ्) સારો ઉદ્દેશ, સ્થાન વગેરે, દેખાડવું બતાવવું.

समुद्धत त्रि. (सम्+उद्+हन्+क्त) અત્યન્ત ઉદ્ધત, બહુ જ અવિનયી, બહાર કાઢેલ, ઉંચે કરેલ.

समुद्धरण न. (सम्+उद्+हृ+भावे कर्मणि ल्युट्) ઉંચે કરવું, ઉંચકવું, ઉલટી કરવી, મૂળમાંથી ઉખાડી નાખવું, ઉદ્ધાર કરવો.

समुद्धरण त्रि. (सम्+उद्+हृ+ल्युट्) મોટો કરેલ, બહાર કરેલ, મૂળમાંથી ઉખાડી કાઢેલ.

समुद्धर्तृ त्रि. (सम्+उद्+हृ+तृच्) ઉદ્ધાર કરનાર, બહાર કાઢનાર, મૂળમાંથી ઉખેડી નાખનાર, લીધેલા દેવાને પાછું વાળનાર.

समुद्धृत त्रि. (सम्+उद्+हृ+क्त) દૂર કરેલ, ઉખેડેલ, ઉખેડી નાખેલ ઉંચે ફેંકેલ, ઉદ્ધત મોટી કરેલ.

समुद्भव पु. (सम्+उद्+भू+अप्) ઉત્પત્તિ, જન્મ, ઉત્પન્ન થવું, પેદા થવું.

समुद्भूत त्रि. (सम्+उद्+भू+क्त) ઉત્પન્ન થયેલ, પેદા થયેલ, જન્મેલ, નીપજેલ.

समुद्यत त्रि. (सम्+उद्+यम्+क्त) સારી રીતે ઉદ્યમવાળું તૈયાર, સજ્જ થયેલ.

समुद्यम त्रि. (सम्+उद्+यम्+अप् न वृद्धिः) સારી રીતે ઉદ્યમ, મહોટો પ્રયત્ન, સારો પ્રયત્ન.

समुचितत्व न (समुचितस्य भाव. त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समुच्चय पु (सम्+उद्+चि+अच्) સમુહ, બે ત્રણ વગેરેનો ઢગ, પરસ્પર નિરપેક્ષ એવી અનેક વસ્તુઓનો એક ક્રિયા વગેરેમા અન્વય, સબન્ધ, समाहार જુઓ

समुच्चर पु (सम्+उद+चर्+अप्) સારી રીતે ઉચ્ચારણ, સાગી રીતે ત્યાગ

समुच्चार पु (सम्+उद्+चर्+घञ्) ઉપરનો અર્થ

समुच्चारण न (सम्+उद्+चर्+णिच्+ल्युट्) સારી રીતે ઉચ્ચારણ, સારી રીતે ત્યાગ

समुच्चित त्रि (सम्+उद्+चि+क्त) એકઠુ કરેલ, ઢગ કરેલ, સમૂહ કરેલ

समुच्चीयमान त्रि (सम्+उद+चि+य+शानच्) એકઠું કરાતુ, ઢગલો કરાતું, સમૂહરૂપે કરાતુ

समुच्छिद्यमान त्रि. (सम्+उद्+छिद्+यक्+शानच्) મૂળમાથી ઉખાડાતુ, નાશ પમાડાતુ

समुच्छेद पु (सम्+उद्+छिद्+घञ्) વિનાશ, મૂળમાથી ઉખાડી નાખવુ તે

समुच्छ्रय पु (सम्+उद्+श्रि+अच्) ઉચાઇ, ઘણીજ ઉન્નતિ, વિરોધ

समुच्छ्राय पु (सम्+उद्+श्रि+घञ्) ઉપર પ્રમાણે

समुच्छ्रित त्रि (सम्+उद्+श्रि-क्त) ઉચુ કરેલ, ઉન્નતિ કરેલ, વિરોધ કરેલ

समुच्छ्वलन न (सम्+उद्+श्वल्+भावे ल्युट्) સારી રીતે વિસ્તાર પામવો, ઉછળવુ

समुच्छ्वलित त्रि (सम्यक् उच्छ्वलितम्, उद्+श्वल्+क्त वा) સારી રીતે વિસ્તાર પામેલ, ઉછળેલ "समुच्छ्वलितविभ्रमा गति" काव्यप्रकाश

समुच्छ्वस पु (सम्+उद्+श्वस्+क) શ્વાસ

समुच्छ्वसन न (सम्+उद्+श्वस् भावे ल्युट्) સારી રીતે ઉચ્છ્વાસ લેવો, શ્વાસલેવો, જીવવુ

समुच्छ्वसित त्रि (सम्+उद्+श्वस्+क्त) સારી રીતે ઉચ્છ્વાસ લીધેલ, શ્વાસ લીધેલ, જીવેલ

समुज्झन न (सम्+उज्झ्-उत्सर्गे+भावे ल्युट्) છોડવુ, ત્યાગ કરવો, તજવુ

समुज्झित त्रि (सम्+उज्झ्+क्त) છોડેલ, ત્યાગકરેલ, ત્યજેલ.

समुत्क्रम पु (सम्+उद्+क्रम्+घञ् न वृद्धिः) ઉચે જવુ, સારી રીતે ઉગવુ

समुत्क्रोश पु (सम्+उद्+क्रुश्+अच सम्यक् उत्क्रोशति उच्चैः शब्दायते) ટીટોડી પક્ષી

समुत्क्रोश पु (सम्+उद्+क्रुश्+भावे घञ्) મોટો શબ્દ-બૂમ

समुत्क्रोशी स्त्री (समुत्क्रोश+स्त्रियां जाति ङीप्) ટીટોડી

समुत्थ त्रि (सम्यगुत्तिष्ठति, सम्+उद्+स्था+क मस्य थः) સારી રીતે ઉઠેલ, ઉગેલ 'अथ नयनसमुत्थ ज्योतिरत्रेरिव द्यौः" रघौ

समुत्थान न (सम्+उद+स्था-करणे ल्युट् सस्य थः) ઉઠવુ, ઉભાથવુ ઉદ્યોગ, ઉદ્યમ, વ્યાધિનો નિર્ણય, ઉગવુ, વધવુ, વધારો

समुत्थित त्रि (सम्+उद-स्था+क्त) ઉત્પન્ન થયેલું, ઉઠેલુ, ઉભુ થયેલું

समुत्पतन न (सम्+उद्-पत्+भावे ल्युट्) ઉચે ઉડવુ, ચઢવુ, જવુ, ચઢાઇ, પ્રયત્ન કરવો

समुत्पतित त्रि (सम्+उद्+पत्+क्त) ઉચે ઉડેલ, ગયેલ, ચઢેલ, ચઢાઇ કરેલ, પ્રયત્ન કરેલ

समुत्पत्ति स्त्री (सम्+उद्+पद्+क्तिन्) ઉત્પત્તિ, ઉત્પન્ન થવુ, ઉગવુ, પેદાશ

समुत्पन्न त्रि (सम्+उद्+पद्+क्त) ઉત્પન્ન થયેલ, નીપજેલ, પેદા થયેલ

समुत्पाट त्रि (सम्+उद्+चुरा पट्+अच्) મૂળમાથી ઉખેડી નાખવુ, નિર્મૂળ કરવુ

समुत्पाटन न (सम्+उद्+चुरा पट्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

समुत्पाटित त्रि (सम्+उद्+चुरा पट्+क्त) મૂળમાથી ઉખાડી નાખેલ, નિર્મૂળ કરેલ

समुत्पादन न (सम्+उद्+पद्+णिच्+ल्युट्) ઉપજાવવું, ઉત્પન્ન કરવુ, પેદા કરવુ, બનાવવુ, કરવુ

समुत्पादित त्रि (सम्+उद्+पद्+णिच्+क्त) ઉત્પન્ન કરેલ, ઉપજાવેલ, પેદા કરેલ, બનાવેલ, કરેલ.

समुत्पिञ्ज त्रि (सम्+उद्+पिञ्ज्+अच्) ઘણુજ ગભરાયેલું, અત્યન્ત આકુળવ્યાકુલ

समुद्गीय त्रि. (समुद्ग+स्वार्थे छ) ઉપર પ્રમાણે.

समुद्वह त्रि. (सम्+उद्+वह्+अच्) પેદા, વહન કરનાર, ધારણ કરનાર.

समुद्वहत् त्रि. (सम्+उद्+वह्+शतृ) વહન કરતું, વહેતું, ધારણ કરતું.

समुन्नम न. (सम्+उद्+नम्+ल्युट्) સારી રીતે ઊંચું થવું, નમવું.

समुन्न त्रि. (सम्+उन्द्+क्त) ભીનું ભીનાશવાળું પલળેલ.

समुन्नत त्रि. (सम्+उद्+नम्+क्त) અત્યન્ત ઊંચું ઉન્નત ઉન્નતિવાળું ઊંચું.

समुन्नत न. (,, ,,) એક જાતનો સ્તંભ.

समुन्नति स्त्री. (सम्+उद्+नम्+भावे क्तिन्) ઊંચાઈ સારી રીતે ઉન્નતિ.

"भवत विनयाना न वारंवी है समुन्नतिः" कुमारसं.

समुन्नद्ध त्रि. (सम्+उद्+नह्+क्त) ગર્વિત, ઉદ્ધત, પોતાને પંડિત માનનાર, ઊંચું કરેલ, ઊંચું કરી બાંધેલ, ઉત્પન્ન થયેલ.

समुन्नद्ध न. (सम्+उद्+नह्+भावे क्त) ઊંચું કરી બાંધવું તે.

समुन्नय पुं. (सम्+उद्+नी+अच्) ઊંચું લાવવું તે, ઊંચું કરવું, સારી નીતિ, મેળવવું પ્રાપ્ત કરવું, ઉપજાવવું, કરી કાઢવું, જણાવવું, અનુમાન, તર્ક કરવો.

समुन्नयत् त्रि. (सम्+उद्+नी+शतृ) પ્રાપ્ત કરતું, ઊંચે જતું, મેળવતું, તર્ક કરતું, ઉપજાવતું, કરી કાઢતું.

समुन्नयन न. (सम्+उद्+नी+भावे ल्युट्) ઊંચું લાવવું તે, ઊંચું કરવું, સારી નીતિ, મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું, ઉપજાવવું, કરી કાઢવું, જણાવવું, અનુમાન, તર્ક કરવો.

समुपगच्छत् त्रि. (सम्+उप+गम्+शतृ) પાસે જતું, પહોંચતું.

समुपगत त्रि. (सम्+उप+गम्+क्त) પ્રાપ્ત થયેલ, પહોંચેલ, પાસે ગયેલ.

समुपगम पुं. (सम्+उप+गम्+अप्) પ્રાપ્ત થવું, પહોંચવું, પાસે જવું.

समुपगम्यमान त्रि. (सम्+उप+गम्+यक्+शानच्) પ્રાપ્ત કરાતું, પહોંચાતું, પાસે જવાતું.

समुपचित त्रि. (सम्यक् उपचितम्) સારી રીતે વધારેલું, અત્યન્ત વધારેલું, વૃદ્ધિ પામેલ, એકઠું કરેલ, વધારેલ.

समुपचिन्वत् त्रि. (सम्+उप+चिञ्+शतृ) અત્યન્ત વધતું કરતું, વૃદ્ધિ કરતું, વધારતું, એકઠું કરતું.

समुपचिन्वान त्रि. (सम्+उप+चिञ्+शानच्) ઉપર પ્રમાણે.

समुपचीयमान अव्य. (सम्+उप+चि+यक्+शानच्) વધારાતું, વૃદ્ધિ કરાતું, વધું કરાતું.

समुपजनन न. (सम्+उप+जन्+ल्युट्) સમીપ થઈ જવું પાસે થઈ જવું.

समुपविष्ट त्रि. (सम्+उप+विश्+क्त) પાસે બેઠેલ, સમીપ બેઠેલ.

समुपवेश पुं. (सम्+उप+विश्+घञ्) બેસવું બેસાડવું, પાસે બેસાડવું.

समुपवेशन न. (सम्+उप+विश्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે.

समुपवेष्टृ त्रि. (सम्+उप+विश्+तृच्) પાસે બેસનાર, સમીપ બેસનાર.

समुपस्था स्त्री. (सम्+उप+स्था+अङ्+टाप्) સમીપ થવું પાસે રહેવું.

समुपस्थान न. (सम्+उप+स्था+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે.

समुपस्थित त्रि. (सम्+उप+स्था+क्त) સમીપ રહેલ, પાસે રહેલ નજીક આવેલ.

समुपस्थिति स्त्री. (सम्+उप+स्था+क्तिन्) સમીપ થવું પાસે રહેવું.

समुपेक्षा स्त्री. (सम्+उप+ईक्ष्+अ+टाप्) સારી રીતે ઉપેક્ષા કરવી સારી રીતે જોવું, તપાસવું.

समुपेक्षित त्रि. (सम्+उप+ईक्ष्+क्त) સારી રીતે ઉપેક્ષા કરેલ, સારી રીતે જોયેલ.

समुपेत त्रि. (सम्+उप+इण्+क्त) પાસે આવેલ, સમીપ ગયેલ, યુક્ત, યોગ્ય, સાથે, સહિત.

समुपेयिवस् त्रि. (सम्+उप+इण्+क्वसु) સમીપ ગયેલ, પ્રાપ્ત થયેલ, આવેલ.

समुपोढ त्रि. (सम्+उप+वह्+क्त) ઘટ્ટ, એકઠું થયેલ, યુક્ત, પ્રાપ્ત થયેલ, ઉત્પન્ન થયેલ.

समुल्लेख पुं. (सम्+उद्+लिख्+घञ्) પગ વિગેરેથી જમીન વિગેરે ખોદવી તે.

"दुरापमपि लोकेऽस्मिन् यद्यद्वस्त्वभिवाञ्छति
तत्तदाप्नोति मेधावी तस्मात् कार्यं समुद्यम"

समुद्र पु (सम्+उदि–क्लेदने+रक्, सम्+उद्+रा+क वा) દરીયો, સમુદ્ર

समुद्र त्रि (मुद्रया सह वर्तमान) મુદ્રાવાળુ, મુદ્રા સહિત, મર્યાદાવાળુ, મહોરવાળુ, શિક્કાવાળુ
"क्षमो मरुत्वान् विकृत समुद्र"

समुद्रकफ पु (समुद्रस्य कफ इव) સમુદ્રનું ફીણુ–સમદર ફીણુ

समुद्रकाञ्ची स्त्री (समुद्रस्य काञ्ची) પૃથ્વી,

समुद्रकान्ता स्त्री (समुद्रस्य कान्ता) નદી, વનસ્પતિ પૃક્કા–કપૂરીમધુરી

समुद्रग त्रि (समुद्र गच्छति, गम्+ड) સમુદ્રમા જનાર, દરીયા તરફ જનાર

समुद्रगा स्त्री (समुद्र गच्छति, गम्+ड+टाप्) નદી,

समुद्रगृह न (समुद्र इव प्रचुरजल गृहम्) દરીયાઇ ગૃહ, દરીયામા જળયન્ત્ર ગૃહ–દરીયાના પાણી ઉપર બાધેલ ગૃહ

समुद्रचुलुक पु (समुद्रश्चुलुक गण्डुषजलमितजलमिव अनायासेन पीतत्वात् यस्य) અગસ્ત્ય મુનિ

समुद्रज पु (समुद्राज्जायते, जन्+ड) ચન્દ્ર, કપૂર

समुद्रजा स्त्री (समुद्राज्जायते, जन्+ड+टाप्) લક્ષ્મીદેવી

समुद्रतट न (समुद्रस्य तटम्) દરીયાનો કિનારો

समुद्रतनय पु (समुद्रस्य तनय) ચન્દ્ર, કપૂર,

समुद्रतनया स्त्री (समुद्रस्य तनया) લક્ષ્મીદેવી

समुद्रदयिता स्त्री (समुद्रस्य दयिता) નદી

समुद्रनवनीत न (समुद्रस्य नवनीतमिव) અમૃત, ચન્દ્ર, કપૂર

समुद्रपत्नी स्त्री (समुद्रस्य पत्नी) નદી

समुद्रपुत्र पु (समुद्रस्य पुत्र) ચન્દ્ર, કપૂર

समुद्रपुत्री स्त्री (समुद्रस्य पुत्री) લક્ષ્મીદેવી

समुद्रप्रिया स्त्री (समुद्रस्य प्रिया) નદી

समुद्रफल न એક જાતની ઔષધિ

समुद्रफेन न (समुद्रस्य फेनम्) સમુદ્રનુ ફીણુ–સમુદ્રફીણુ

समुद्रमेखला स्त्री (समुद्र मेखलेव वेष्टनाकारत्वात् यस्या) પૃથ્વી

समुद्रयात्रा स्त्री (समुद्रस्य यात्रा) સમુદ્રને તીર્થ માની મુસાફરી, સમુદ્રમાં ડુબી મરવુ

समुद्रयान न (यायतेऽनेन या+करणे ल्युट्, समुद्रस्य यानम्) દરીયાઈ વાહન–વહાણુ–સ્ટીમર વગેરે, દરીયાઇ મુસાફરી જેનાથી થાય તે

समुद्ररमणी स्त्री (समुद्र रमण इव वेष्टकत्वात् यस्याः ङीप्) પૃથ્વી

समुद्ररसना स्त्री (समुद्रः रशनेव यस्या) પૃથ્વી

समुद्रलवण न (समुद्रजलजात लवणम्) દરીયાનું મીઠું

समुद्रवन्हि पु (समुद्रस्य वह्नि) વડવાનળ–અગ્નિ

समुद्रवसना स्त्री (समुद्र वसनं यस्याः) પૃથ્વી

समुद्रवस्त्रा स्त्री (समुद्र वस्त्र यस्या) પૃથ્વી

समुद्रविजय पु બાવીસમા જૈન તીર્થંકર નેમિનાથના પિતા એક યાદવ રાજા

समुद्रवेला स्त्री (समुद्रस्य वेला) દરીયાનો કિનારો

समुद्रसुत पु (समुद्रस्य सुत) ચન્દ્ર, કપૂર

समुद्रसुता स्त्री (समुद्रस्य सुता) લક્ષ્મીદેવી

समुद्रसुभगा स्त्री (समुद्रस्य सुभगा) ગગાનદી

समुद्रसूनु पु (समुद्रस्य सूनु) ચન્દ્ર, કપૂર

समुद्रसूनू स्त्री (समुद्रस्य सूनू) લક્ષ્મીદેવી

समुद्रा स्त्री (सम्यक् उद्गतो रोऽग्निर्यस्या) શમી–ખીજડાનુ ઝાડ, કચૂરો વનસ્પતિ

समुद्राग्नि पु (समुद्रस्य अग्नि) વડવાનળ અગ્નિ

समुद्रान्त न (समुद्रस्यान्त पर्य्यन्तदेश उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य अच्) જાયફળ

समुद्रान्त पु (समुद्रस्य अन्त) સમુદ્રનો અન્ત–છેડો.

समुद्रान्त त्रि (समुद्र अन्तो यस्य) સમુદ્ર સુધીનુ'.

समुद्रान्ता स्त्री (समुद्रस्य अन्त उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्या अच्+टाप्) ધમાસો વનસ્પતિ, વનસ્પતિ પવાસો કપાસનો છોડ, પૃક્કા વનસ્પતિ.

समुद्राम्बरा स्त्री (समुद्र अम्बरमिव वेष्टनाकारत्वात् यस्या) પૃથ્વી

समुद्रारु पु (समुद्रमृच्छति ऋ+कर्त्तरि करणे वा उण्) એક જાતનુ માછલું, એક જાતનુ મોટુ માછલું, સેતુબન્ધ–પુલ

समुद्रिय त्रि (समुद्र+भवार्थे घ) સમુદ્રમા હોનાર–થનાર

दीर्घपादप पु. (दीर्घः पादपः) ताडनुं झाड. सोपारी नुं झाड. ऊंचा थडनुं झाड, नालिकेरनुं झाड.
दीर्घपार्श्व पु. (दीर्घपार्श्व जै. प्रा.) जैन मत प्रमाणे भरतना ९ मा तीर्थंकर.
दीर्घपृष्ठ पु. (दीर्घं पृष्ठमस्य) सर्प. साप.
दीर्घपृष्ठ पु. (जै. प्रा. दीर्घपृष्ठ) यव राजानो एक प्रधान.
दीर्घपृष्ठी स्त्री. (दीर्घपृष्ठ+ङीप्) सापण.
दीर्घप्रज्ञ पु. त्रि. (दीर्घा प्रज्ञा यस्य) दीर्घदर्शी पुरुष. रामना भाइ भरतनो पुत्र तक्ष, दूरदर्शी.
दीर्घफल पु. (दीर्घं फलं यस्य) गरमालानुं झाड.
दीर्घफलक पु. (दीर्घफल+कन्) अगथीयानुं झाड.
दीर्घफलिका स्त्री. (दीर्घाणि फलान्यस्याः) एक जातनी मोटी द्राक्ष, अंगूर.
दीर्घबाली स्त्री. (दीर्घा बाला यस्याः सा गौरादित्वात् ङीप् दीर्घबालायमरः) चमरी गाय चमरी मृग विशेष.
दीर्घबाहु पु. (दीर्घौ बाहू यस्य) लांबो हाथ, ते नामनो एक शिवनो अनुचर, ते नामनो धृतराष्ट्र नो पुत्र.
दीर्घबाहु त्रि. (दीर्घौ बाहू यस्य) लांबा हाथवाळो, जेना लांबा हाथ होय ते.
दीर्घबाहु पु. (जै. प्रा. दीर्घबाहु) आवती चोवीशीना त्रीजा वासुदेव, भरतना तीर्थंकरना भाइ चन्द्रप्रभ जिननुं नाम.
दीर्घभद्र पु. (जै. प्रा. दीर्घभद्र) संभूतिविजयना शिष्य.
दीर्घमुख त्रि. (दीर्घं मुखं यस्य) लांबा मुखवाळुं.
दीर्घमुख पु. (दीर्घमस्य मुखम्) ते नामनो एक शिव नो अनुचर, लांबो मुख.
दीर्घमारुत पु. (दीर्घः वर्तमानमारुतो यस्य ... मारुतानुरेक्त) हाथी.
दीर्घमारुती स्त्री (दीर्घमारुत+ङीप्) हाथणी.
दीर्घमुख त्रि (दीर्घं मुखमस्य) लांबा मुखवाळुं.
दीर्घमुख न. (दीर्घं च तन्मुखं च) लांबुं मुख, लांबुं मोढुं.
दीर्घमुखी स्त्री. (दीर्घं मुखमस्याः) छछूंदर, छछुंदरी.

दीर्घमूत्र त्रि (दीर्घं मूत्रमस्य) लांबा मूत्रवाळुं. जेनुं मूत्र घणुं होय ते.
दीर्घमूल न. (दीर्घं मूलमस्य दीर्घं मूलं वा) लांबा मूळवाळुं—वनस्पति वगेरे. लांबुं मूळ.
दीर्घमूल पु. (दीर्घं मूलमस्य) बीलानुं झाड, वनस्पति धमासो.
दीर्घमूलक पु. (दीर्घमूल स्वार्थे कन्) बीलीनुं झाड.
दीर्घमूला स्त्री. (दीर्घमूल+अजादित्वात् टाप्) शालिपर्णी नामनी वनस्पति, श्याम लता.
दीर्घमूली स्त्री. (दीर्घं मूलमस्याः ङीप्) वनस्पति धमासो. "यवासक"
दीर्घयज्ञ पु (दीर्घः यज्ञोऽयस्य) अयोध्याना राजा यजमान कथामानो एक राजा.
दीर्घयव त्रि. (दीर्घा बहुकालव्यापी यवो यस्य) लांबा यववाळुं.
दीर्घयाथ त्रि (दीर्घकालेन यस्य स्वप्नः स पारो+ बच्चि च) लांबा काळे जनारा योग्य.
दीर्घरत पु (दीर्घं रतं यस्य) कुतरो, कूतरुं, श्वान.
दीर्घरद पु. (दीर्घौ रदौ यस्य) शूकरनो भेद, सूवर.
दीर्घरव पु. (दीर्घकालं रवः) लांबो शब्द.
दीर्घरद त्रि (दीर्घाः रदाः यस्य) लांबा दांतवाळुं.
दीर्घरदी स्त्री (दीर्घरद+ङीप्) सूअरी, सूवरी.
दीर्घरसन पु. (दीर्घा रसना यस्य) सर्प.
दीर्घरसना स्त्री. (दीर्घा यस्याः रसना च) लांबी जीभ.
दीर्घरसन त्रि. (दीर्घा रसना यस्य) लांबी जीभवाळुं.
दीर्घरसनी स्त्री. (दीर्घा रसना यस्याः ङीप्) छीपकली, गरोळी.
दीर्घरात्रा स्त्री. (दीर्घोऽभिव्याप्तकालनारी रात्रो यस्या सा) दशरात्र.
दीर्घरात्र न. (दीर्घं बहुला रात्रयः यस्मिन्) लांबी रात्र, घणो समय.
दीर्घराव पु (दीर्घा नामो रवेव नभिव्याप्तानुरूपम्) लांबो स्वर.
दीर्घरोमन् पु पु (दीर्घाणि रोमाणि यस्य) रीछ. महादेवनो एक अनुचर, धृतराष्ट्रनो एक पुत्र.

समुढ त्रि (सम्+ऊह् वह् वा कर्मणि क्त) એકઠું કરેલ, ઢગલો કરેલ, દમનકરેલ, એકદમ ઉત્પન્ન કરેલ, વિવાહ કરેલ, પરણેલ, શોધેલ, શોધનકરેલ, પવિત્ર કરેલ, વક્ર–વાંકુ, ભોગવતી, સઘાતી

समूढ त्रि (मूढेन सहित, सहस्य स) મૂઢસહિત, મૂર્ખની સાથે

समूर पु (सङ्गतौ सन्धिहीनत्वात् ऊरौ यस्य पृषो.) એક મૃગ વિશેષ

समूरक पु (समूर+स्वार्थे कन्) એક જાતનો મૃગ

समूरकी स्त्री (समूरक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની મૃગલી.

समूरी स्त्री (समूर+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

समूरु पु (सङ्गतौ सन्धिहीनत्वात् ऊरु यस्य) એક જાતનો મૃગ

समूरुक पु (समूरु+स्वार्थे कन्) એક જાતનો મૃગ.

समूल त्रि (मूलेन सहित., सहस्य स) મૂળસહિત, મૂળિયાંની સાથે

समूलघातम् अव्य० (समूल हत्वा, हन्+णमुल्) મૂળમાંથી નાશ કરીને, મૂળસહિત હણીને "समूलघातमघ्नन्त परान्नोद्यन्ति मानिन" शिशुपाले

समूह पु (सम्+ऊह्+घञ) જમાવ, ઢગલો, ટોળુ, જથ્થો, સારો તર્ક "वाक्य पदसमूह" तर्कसग्रह

समूहत् त्रि (सम्+ऊह्+शतृ) એકઠું કરતું, ઢગલો કરતું, તર્ક કરતુ

समूहन न (सम्+ऊह्+भावे ल्युट्) સારો તર્ક કરવો, એકઠું કરવુ, ઢગ કરવો, સાફ કરવુ

समूहनी स्त्री (सम्+ऊह्+ल्युट्+ङीप्) સાવરણી.

समूहालम्बन त्रि (समूहमालम्बते विषयतया, आ+लम्ब+ल्यु) સમૂહનાવિષયનું જ્ઞાન, સામૂહિક જ્ઞાન

समूहिन् त्रि (समूहोऽस्त्यस्य इनि सम्+ऊह्+णिनि वा) સમૂહવાળુ, સારા તર્કવાળું

समूह्य पु (सम्+ऊह्+ण्यत्) યજ્ઞનો અગ્નિ, યજ્ઞના અગ્નિનો એક જાતનો સસ્કાર

समूह्य त्रि (सम्यक् ऊह्य) સારો તર્ક કરવા યોગ્ય, સારો વિચાર કરવા યોગ્ય

समूह्य अव्य (सम्+ऊह्+संबन्धार्थे ल्यप्) સમૂહકરીને, એકઠું કરીને, સારીરીતે તર્ક કરીને

समृद्ध त्रि. (सम्यक् ऋद्ध+ऋध्+क्त) અત્યન્ત સપત્તિવાળુ, અત્યન્ત વધેલ, સમૃદ્ધિમાન, અત્યન્તવૃદ્ધ, અધિક સપત્તિવાળુ

समृद्धवेग त्रि (समृद्ध वेगो यस्य) ઘણાવેગવાળુ, વધેલા વેગવાળું

समृद्धि स्त्री (सम्यक्, ऋद्धि, सम्+ऋध्+क्तिन् वा) અત્યન્ત સપત્તિ, સારીરીતે વૃદ્ધિ, ઘણીજ વૃદ્ધિ "चरणयोर्नखरागसमृद्धिभिर्मुकुटरत्नमरीचिभिरस्पृशन्"

समेत त्रि (सम्+आ+इण्+क्त) સગત, સમાગત, યુક્ત, સાથે, જોડાયેલ

समेधित त्रि (सम्+एध्+णिच्+क्त) સારીરીતે વધેલ, વૃદ્ધિ પામેલ, ઘણું વધેલ

समोद त्रि (मोदेन सहित, सहस्य स) હર્ષવાળું, આનંદવાળું, ખુશ

समोदक न (समम् अर्धभागेन तुल्य उदक यत्र) જેમા પાણી અડધાભાગે હોય અને અડધોભાગ દહિં હોય છે એવી છાસ

समोदक त्रि (मोदकेन सहित, सहस्य स. मोदेन सहित सहस्य स स्वार्थे कप् वा) લાડુ સાથે, લાડુ સહિત, હર્ષવાળુ આનદી, ખુશી

सम्प त्रि (सम्+पत्+ड) નીચે પડતું, ઉતરતું

सम्पतत् त्रि (सम्+पत्+वर्तमाने शतृ) નીચે પડતું ઉતરતુ

सम्पत्ति स्त्री (सम्+पद्+भावे क्तिन्) સપત્તિ, સપદા, અત્યન્ત વૈભવ, યોગ્ય એવો આત્મલાભ, વિભૂતિ, સમૃદ્ધિ
"यौवनं धनसंपत्ति प्रभुत्वमविवेकिता
एकैकमप्यनर्थाय किमु यत्र चतुष्टयम्" हितोपदेशे

सम्पद् स्त्री (सम्+पद्+क्विप्) સપત, સપત્તિ, ગુણોત્કર્ષ

सम्पद् पु (,, ,,) એક જાતનો હાર.

सम्पद न (सम्+पद्+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सम्पद्वर पु (सम्+पद्+ष्वरच्) રાજા

सम्पन्न त्रि (सम्+पद्+कर्मणि क्त) સપત્તિવાળું, સપૂર્ણ, યુક્ત, સાધિત, સિદ્ધ
"रूपयौवनसपन्ना, विशालकुलसम्भवा

विपरीता न योजन्ते निर्वर्ग्या इव निंद्रुमाः" हितोपदेशे

सम्पराय पु. (सम्+परा+इण्+आधारे अच्) भ्रमण युद्ध, वाग्युद्ध, ઉત્તરકાલ, ભવિષ્ય ઘટના, આપત્તિ.

सम्परायक न. (सम्पराय+स्वार्थे कन्) વાગ્યુદ્ધ, યુદ્ધ.

सम्परायक न. (सम्परायाय भवति ठिञ् अन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सम्पर्क पु. (सम्+पृच्+घञ्) સમ્બન્ધ, મિશ્રણ, મૈથુન, રતિ, મળવું, જોડાવું.

सम्पर्किन् त्रि. (सम्+पृच्+णिनि) સમ્બન્ધવાળું, રતિવાળું, મૈથુન કરનાર, જોડનાર, મળનાર.

सम्पश्यत् त्रि. (सम्+दृश्+कर्मणि शतृ) દેખતું, જોતું.

सम्पा स्त्री. (सम्यक् पाति रक्षति. सम्+पा+क) વિજળી.

सम्पाक पु. (सम्यक् पाको यस्मात्) ગરમાળાનું ઝાડ.

सम्पाक त्रि. ( ) ધૂર્ત, નિર્લજ્જ, બે બોલનાર, તર્ક કરનાર, લંપટ, થોડું ખાનાર.

सम्पात पु. (सम्+पत्+घञ्) પક્ષિઓની એક જાતની ગતિ, સારી રીતે પડવું, દેખવું, સૂર્ય વિગેરેનું સંપતન.

सम्पातपाटव न. (सम्पाते पाटवम्) કૌશલ્યવાળું સંપાત કરેલ, સૂત્ર ઉપરથી કૂદી પડવું.

सम्पाति पु. (सम्+पत्+णिच्+इन्) જટાયુ ગીધનો મોટો ભાઈ, એક જાતનું પક્ષી.

सम्पातिक पु. (सम्पाति+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે.

सम्पादक त्रि. (सम्+पद्+णिच्+ण्वुल्) સંપાદન કરનાર, મેળવનાર, પામનાર.

सम्पादन न. (सम्+पद्+णिच्+ल्युट्) મેળવવું તે, પામવું, સંપાદન કરવું.

सम्पादित त्रि. (सम्+पद्+णिच्+क्त) મેળવવું, પૂરું કરવું, સંપાદન કરેલ, પામેલ.

सम्पिष्ट त्रि. (सम्+पिष्+क्त) પીસેલું, દળેલું.

सम्पीडन न. (सम्+पीड्+भावे ल्युट्) પીડવું તે, પીલવું, દાબવું તે, મીચવું તે, નીચોવવું તે, મસળવું.

सम्पीडा स्त्री. (सम्+पीड्+भावे+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

सम्पीडित त्रि. (सम्+पीड्+क्त) પીડેલું, દાબેલું, મસળેલું, મીચેલું, પીલેલું, દુઃખાવેલું.

सम्पीति स्त्री. (सम्+पा+क्तिन्) એકઠા મળીને પીવું.

सम्पुट पु. (सम्+पुट्+क) એક જાતનું પાત્ર, ડબ્બો, ઢાંકણું, કળીઓ, ખાંચો, પટારો.

सम्पुट त्रि. (सम्यक् पुटमिव तस्यास्तीति अच्) એક જાતના પત્રોથી જુદી જાતને અને તેથી ખાય.

सम्पुटक पु. (सम्पुट+स्वार्थे कन्) પેટી, ડબ્બો, દાબડો, પટારો.

सम्पूर्ण त्रि. (सम्+पूर्+क्त) પરિપૂર્ણ, પૂરું, તમામ, બધું.

सम्पूर्णता स्त्री. (सम्पूर्णस्य भावः, तल्+टाप्) સંપૂર્ણપણું, સમગ્રપણું.

सम्पूर्णत्व न. (सम्पूर्णस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

सम्पूर्णा स्त्री. (सम्पूर्ण+स्त्रियां टाप्) સૂર્યોદયવેળાથી પહેલાં બે મુહૂર્તથી થઈ અખંડાદિતિથિ.

सम्पूर्णा स्त्री. („ „) ચાર ઘડી સુધીની ઋણ ક્ષય તિથિ.

सम्पृक्त त्रि. (सम्+पृच्+क्त) મિશ્ર, ભેળસેળ, સમ્બન્ધ પામેલ, જોડાયેલ.

सम्पृक्ति स्त्री. (सम्+पृच्+भावे क्तिन्) મિશ્ર થવું, સમ્બન્ધ, જોડાવું.

सम्प्रणयन न. (सम्+प्र+नी+ल्युट्) એક જાતનું વિધાન, અગ્નિ-બી વગેરેને શુદ્ધ કરવા માટે એક પ્રકાર, વિધિ.

सम्प्रणीत त्रि. (सम्+प्र+नी+क्त) આણેલ, લાવેલ.

सम्प्रणेतृ त्रि. (सम्+प्र+नी+तृच्) આણનાર, લાવનાર.

सम्प्रति अव्य. (सम्+प्रति-समाहारार्थम्) હમણાં, હાલ.

सम्प्रति पु. એક જૈન મહારાજા.

सम्प्रतिपत्ति स्त्री. (सम्+प्रति+पद्+क्तिन्) વાદીએ એક અર્થવાળા વિષયનો સ્વીકાર, કબૂલ, સ્વીકાર, એકમતનો ઉત્તર.

सम्प्रतिपालन न. (सम्+प्रति+ईक्ष्+भावे ल्युट्) રાહ જોવી, આશા રાખવી, તાકવું.

सम्प्रतीक्षा स्त्री. (सम्+प्रति+ईक्ष्+भाव+टाप्) રાહ જોવી, આશા રાખવું, તાકવું.

सम्प्रतीक्षित त्रि. (सम्+प्रति+ईक्ष्+कर्मणि क्त) રાહ

જેવી, આશારાખેલ, તકાસેલ

सम्प्रतीति स्त्री (सम्+प्रति+इण्+क्त) યશ, કીર્તિ, ખાતરી, નિશ્ચય.

सम्प्रदातृ त्रि (सम्+प्र+दा+कर्मणि तृच्) દાનકરનાર, આપનાર

सम्प्रदान न (सम्+प्र+दा+ल्युट्) સારીરીતે દેવુ, આપવુ, વ્યાકરણપ્રસિધ્ધ સંપ્રદાન કારક

सम्प्रदाय पु (सम्+प्र+दा+घञ्) ગુરૂ પરંપરાથી ચાલ્યો આવેલો ઉપદેશ, હરકોઈ ધર્મ, માર્ગ, પંથ, વંશપરંપરા, ગુરૂપરંપરા

"निर्माणकायमधिष्ठाय सर्वसम्प्रदायद्योतक इति पातञ्जला' कुसुम"

सम्प्रदायिन् त्रि (सम्+प्र+दा+णिच्+णिनि) ગુરૂપરંપરાના ઉપદેશવાળુ, અમુક કોઈ ધર્મ–પંથવાળુ, ગુરૂપરંપરાવાળુ, વંશપરંપરાનું

सम्प्रधारण न (सम्+प्र+धृ+णिच्+ल्युट्) યુક્ત–અયુક્ત વિવેચનના અર્થનું સમર્થન, યોગ્યાયોગ્ય વિષયનો વિચાર કરવો તે

सम्प्रधारणा स्त्री (सम्+प्र+धृ+णिच्+युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सम्प्रपद पु (सम्+प्र+पद्+अच्) ભટકવુ, રખડવુ

सम्प्रयाण न (सम्+प्र+या+ल्युट्) જવુ તે, જુદા પડવુ તે, પ્રયાણ કરવુ

सम्प्रयुक्त त्रि (सम्+प्र+युज्+क्त) જોડેલ, પ્રયોગ કરેલ

सम्प्रयुक्ति स्त्री (सम्+प्र+युज्+भावे क्तिन्) યોજના, જોડવુ, સારી રીતે પ્રયોગ કરવો

सम्प्रयोग पु (सम्+प्र+युज+घञ्) વ્યાજ વિગેરે લાભની ઇચ્છાથી ધન વિગેરે કોઈને આપવુ, રમણ મૈથુન, અન્વય, સંબન્ધ, કામણ–વશીકરણ વગેરે

सम्प्रयोग त्रि (,, ,, ,,) પ્રાર્થના કરેલ, માગેલ, સંદિગ્ધ–સંદેહવાળું

सम्प्रयोगिन् त्रि (सम्प्रयोग+अस्त्यर्थे इनि) કામી કામુક, રંડીબાજ, મૈથુન કરનાર, યોજનાર, જોડનાર, વશીકરણ વિગેરે કરનાર, કામણ કરનાર, વ્યાજ માટે પૈસાની ધીરધાર કરનાર

सम्प्रवदन न (सम्+प्र+वद्+भावे ल्युट्) બોલવુ, વાતચીત

सम्प्रसन्न त्रि (सम्+प्र+सद्+क्त) સારી રીતે પ્રસન્ન થયેલ, નિર્મળ મનવાળુ, પ્રસન્ન, સૂઈ ગયેલ, નિદ્રાવશ થયેલ

सम्प्रसाद पु (सम्+प्र+सद्+घञ्) યોગ વિગેરે શાસ્ત્રમાં કહેલ ચિત્તની નિર્મળતા સંપાદક એક પ્રયત્ન, સારી રીતે પ્રસન્નતા, સુષુપ્તિ, નિદ્રાવસ્થા

सम्प्रसाधन न (सम्+प्र+साधृ+भावे ल्युट्) અલંકાર, દાગીનો, શોભાવવુ, શણગારવુ

सम्प्रसारण न (सम्+प्र+सृ+णिच्+ल्युट्) સારી રીતે ફેલાવવુ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ य, व, र, ल, ને ઠેકાણે इ, उ, ऋ, ऌ, એ આદેશ

सम्प्रस्थान न (सम्+प्र+स्था+ल्युट्) પ્રયાણ કરવું, જવુ, મુસાફરીએ જવુ, ચાલવુ

सम्प्रस्थित त्रि (सम्+प्र+स्था+क्त) પ્રયાણ કરેલ, ગયેલ, મુસાફરીએ ગયેલ, ચાલેલ

सम्प्रस्थिति स्त्री (सम्+प्र+स्था+भावे क्तिन्) પ્રયાણ કરવુ, જવુ, મુસાફરીએ જવુ, ચાલવુ

सम्प्रहरण न (सम्+प्र+हृ+भावकरणादौ ल्युट्) પ્રહાર કરવો, મારવુ, યુદ્ધ, લઢાઇ, ગમન કરવુ, જવુ

सम्प्रहार पु (सम्+प्र+घञ्) ઉપરનો અર્થ

सम्प्रहृत त्रि (सम्+प्र+हृ कर्मणि क्त) સારી રીતે પ્રહાર કરેલ, મારેલ

सम्प्रहसन न (सम्+प्र+हस्+भावे+ल्युट्) સારી રીતે હસવુ, ખડખડાટ હસવુ

सम्प्रहास पु (,, ,, ,, घञ्) ઉપરનો અર્થ

सम्प्राप्त त्रि (सम्+प्र+आप्+क्त) સારી રીતે પ્રાપ્ત થયેલ, મેળવેલ, પામેલ

सम्प्राप्ति स्त्री (सम्+प्र+आप्+भावे+क्तिन्) સારી રીતે પ્રાપ્ત થવુ, મેળવવુ, પામવુ, વૈદ્યકમાં દર્શાવેલ રોગની એક ઉત્પત્તિ

सम्प्रीत त्रि (सम्+प्री+कर्मणि क्त) સારી રીતે પ્રસન્ન થયેલ

सम्प्रीति स्त्री (सम्+प्री+भावे क्तिन्) સારી રીતે પ્રસન્ન થવુ, ઘણી ખુશી

सम्प्रेक्षा स्त्री (सम्+प्र+ईक्ष् अङ् टाप्) સારી રીતે જોવું, તપાસવુ, વિચારવુ

सम्प्रेक्षण न (,, ,, ,, भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

सम्प्रेक्षित त्रि („ „ „ क्त) सारी रीते जोयेલ, તપાસેલ, વિચારેલ.

सम्प्रैष पु. (सम्+प्र+इष्+घञ्) हुકમ કરવો, કરમાવવું તે, કરમાન, મોકલવું તે, વિધિ.

सम्प्रेषण न. („ „ „ भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

सम्प्रेषित त्रि („ „ „ क्त) મોકલેલ, મોકલેલ, મોકલેલ આજ્ઞા કરેલ.

सम्प्रैष पु. (सम्+प्र+इष् भावे घञ्) હુકમ કરવો, કરમાવવું, મોકલવું, જોવું, વિધિ.

सम्प्रोक्षण न (सम्+प्र+उक्ष् भावे ल्युट्) જળ વિગેરેથી સીંચવું-છાંટવું.

सम्प्रोक्षित त्रि („ „ कर्मणि क्त) જળ વિગેરેથી સીંચેલ, છાંટેલ.

सम्प्लव पु. (सम्+प्लु+अप्) મેળાવવું, તરંગોના સંઘ, પાણીનું પૂર ચારે તરફ ફેલાઈ જવું, સારી રીતે તરવું.

सम्फाल पु. (सम्+फल्+ण) ઘેટું, ઘેટો.

सम्फुल्ल त्रि (सम्+फुल्ल+क्त) प्रફુલ્લ થયેલ, ખીલેલ, ખીલેલ.

सम्फुल्ल त्रि („ „ „) ઉપરનો અર્થ.

सम्ब (भ्वा. प. स. सेट् सम्बति) જવું, ચાલવું, જવું.

सम्ब् (चु. उभ. स. सेट् सम्बयति-ते) જોડવું, ભેગું કરવું.

सम्ब न (सम्+अम्) ખેડેલાને બીજીવાર ખેડવું, પાછું, ઊંધું નહીં ખાતુ આવતું ખેડવું.

सम्बद्ध त्रि. (सम्+बन्ध्+क्त) સંબંધ પામેલ, જોડાયેલ, સંબંધવાળું, સંબંધી.

सम्बन्ध न. (सम्+बन्ध् भावे क्त) સારી રીતે બંધન બાંધવું તે.

सम्बन्ध पु. (सम्+बन्ध्+घञ्) संयोग विगेरे સંબંધ, સંગમ, જોડવું, સમૃદ્ધિ, સારી રીતે બાંધવું, મનુષ્યોનો એક પ્રકારનો સંબંધ-સમાગમ.

"संबन्धिशिवस्य पुंसो विवेक सम्बन्धिके

सिक्तो चीर्णिना धर्म श्रीतिमम सम्पीडितः

नैव तु कीर्तितं ग्रंथेषु च सम्बन्धः सुदुर्लभः"

मत्स्येन्द्रपुराणे

सम्बन्धय त्रि (सम्बन्ध भवो वा) सारी, ઘણાની વિનંતી મનાવવી.

सम्बन्धिन् त्रि (सम्बन्ध+अस्त्यर्थे इनि) સંબંધવાળું, જોડાયેલ સંબંધ પામેલ.

सम्बर न (सम्+वृ+अप्) જળ, નીચેનું એક મત.

सम्बर पु. („ „) તે નામે એક દૈત્ય, એક જાતનો મૃગ, એક જાતનું માછલું, તે નામે એક પર્વત, તે નામે એક જૈન, જૈન દર્શન પ્રસિદ્ધ એક પ્રકાર ધર્મ.

सम्बरनिषूदन पु. (सम्बरं निषूदयति निसूदल्यु) કામદેવ.

सम्बररिपु पु. (सम्बरस्य रिपुः) કામદેવ.

सम्बरशत्रु पु (सम्बरस्य शत्रुः) કામદેવ.

सम्बरारि पु. (सम्बरस्य अरिः) કામદેવ.

सम्बरी स्त्री. (सम्बर स्त्रियां जाति ङीष्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ, ઉંદરની વનસ્પતિ, એક જાતની પક્ષી, એક જાતની માછલી, ઘનસંસારની મા.

सम्बल न (सम् बल्) ભાથું.

सम्बल पु. न. (सम्बल् कर्म घञ्) ભાથું, મુસાફરીમાં સાથે રાખવાને ભોજન, મુસાફરીમાં ઉપયોગી સરસામાન.

सम्बाकरण न (सम्बेन प्रतिलोमेन कर्षणं, सम्+बाकृ करणे ल्युट्) સીધું ખેડી પાછું આવતું ખેડવું-ખેડવાનિ કરી ખેડવું.

सम्बाकृत त्रि. (सम्ब+आ+कृ+क्त) સીધું ખેડી પાછું આવતું ખેડેલ-ખેડવાનિ કરી ખેડેલ.

सम्बाध न (सम्बाध् भावे घञ्) નાશનો એક જાતની પાપ.

सम्बाध पु. (सम्+बाध्+घञ्) અન્યોન્ય ઘર્ષણ, ભય સાંકડી, રસ્તો, સંકટ, સ્ત્રીની યોનિ.

सम्बाधन पु. (सम्+बाध्+कर्त्तरि ल्यु ल्युट् वा) દ્વારપાળ, સ્ત્રીની અગ્નિ હોતીનો આશ્રય, સ્ત્રીની યોનિ.

सम्बाधन न. (सम् बाध्-भावे ल्युट्) પીડવું, દુઃખ દેવું, પીડા દુઃખ.

सम्पुट पु. (सम्+पुट्+क) દાબડો, ડબ્બો.

सम्पुट त्रि (सम्+पुट+क) સારીરીતે ભેગથી થયેલ, સાની.

सम्बुद्धि स्त्री (सम्+बुध्+भावे क्तिन्) सारीरीते બોધ પામવો, જાણવુ વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ સંબોધન, સારાપ્રકારનું જ્ઞાન

सम्बोध पु (सम्+बुध्+घञ्) सारीरीते બોધ-જ્ઞાન, ફેંકવુ, નાશ

सम्बोधन न (सम्+बुध्+ल्युट्) સારૂં જ્ઞાન, સારી રીતે જણાવવુ, બોધ પામવો, સમજાવવું, વ્યાકરણમા કહેલ એક વિભક્તિ

सम्बोधना स्त्री (सम्+बुध्+ल्युट् टाप्) ઉપર પ્રમાણે

सम्भली स्त्री (सम्यक् भलते, भल्+अच्+ङीप्) કુટણી સ્ત્રી-પરપુરૂષસાથે પરસ્ત્રીને જોડી આપનારી સ્ત્રી

सम्भव पु (सम्+भू+अप्) ઉત્પત્તિ, ઉત્પન્ન થવુ, સંભવવુ, થવુ, સત્તા, ઉત્કટ કોટીવાળો સંદેહ, સંકેત, હેતુ, અપાય, નાશ, પૌરાણિકમત સિદ્ધ એક પ્રકારની બુદ્ધિ, એવી બુદ્ધિનું પ્રમાણ

सम्भव त्रि (सम्+भू+अच्) મેળવી આપનાર, જોડી દેનાર, મિશ્રકરનાર

सम्भवत् त्रि (सम्+भू+वर्तमाने शतृ) સંભવતું, હોતુ, થતુ, ઉત્પન્નથતુ, પેદાથતુ

सम्भव्य पु (सम्+भू+यत्) કોઠનુ ઝાડ

सम्भव्य त्रि (सम्+भू+ण्यत्) सारीरीते હોનાર, થનાર, સંભવનેયોગ્ય

सम्भार पु (सम्+भृ+घञ्) સામગ્રી, તૈયારી, સમૂહ, પરિપૂર્ણ કરવુ સંભૂતિ, હરકોઇ ચીજમા જોઇતો સામાન, સંભવવુ

सम्भार्य त्रि (सम्+भृ+ण्यत्) ભરણપોષણ કરવા લાયક

सम्भावन न (सम्+भू+णिच्+ल्युट्) માનવુ તે, વિચારવુ તે, તે નામે અર્થાલંકાર, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સંભાવના, આબરૂ, કીર્તિ, પ્રસિદ્ધ, યોગ્યતા, લાયકાત, ઉત્કટકોટીના સંશયરૂપ એક જ્ઞાન, સંભવવાળુ, પૂજા, સંકેત, સત્તા, શક્યપણ, પ્રતિષ્ઠા

सम्भावना स्त्री (सम्+भू+णिच्+ल्युट्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सम्भावित त्रि (सम्+भू+णिच्+क्त) માનેલું, આબરૂદાર, પ્રતિષ્ઠિત, સન્માન પામેલ, કીર્તિવાળુ, વિચારેલ, સંભવવાળુ

"सम्भावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते" श्रीम० गी०

सम्भावितात्मन् त्रि (सम्भावित आत्मा यस्य) અમીરસ્વભાવવાળુ, માન્ય, ઉદાર્સ્વભાવવાળુ

सम्भाषण न (सम्+भाष्+भावे ल्युट्) સારૂ કહેવુ, ભાષણ, વાતચીત, બોલવુ, કહેવુ

सम्भाषा स्त्री (सम्+भाष्+अ+टाप्) ઉપર પ્રમાણે

सम्भाषित त्रि (सम्+भाष्+कर्मणि क्त) ભાષણકરેલ, બોલેલ, કહેલ, વાતચીત કરેલ

सम्भाष्य त्रि (सम्+भाष्+यत्) બોલવાલાયક, વાતચીત કરવા યોગ્ય

सम्भिन्न त्रि (सम्+भिद्+क्त) ભેદાયેલ, ચીરાયેલ, ઉઘડેલ, ભિન્ન-જુદું, સારીરીતે વિકસેલ

सम्भु पु (सम्+भू+डु) પેદા કરનારો, ઉત્પન્ન કરનાર, માતપિતા

सम्भुग्न त्रि (सम्यक् भुग्न) વાકુ વળીગયેલ, વાકુ

सम्भूत त्रि (सम्+भू+कर्मणि क्त) ઉત્પન્ન થયેલ, સંભવેલ, હોયેલ, થયેલ

सम्भूतविजय पु જૈન દર્શન પ્રસિદ્ધ ૭ શ્રુતકેવલી પૈકી ચોથા શ્રુતકેવલી

सम्भूति स्त्री (सम्+भू+भावे क्तिन्) ઉત્પત્તિ, પેદા થવુ, સંભવ, હોવાપણું

सम्भूय अव्य (सम्+भू+सम्बन्धर्थे ल्यप्) એકઠા મળીને, સાથે થઇને

सम्भूयकरण न (सम्+भू+य, कृ+भावे ल्युट्) એકઠા મળીને કરવુ, સાથે થઇને કરવુ

सम्भूयकारिन् त्रि (सम्+भू+य, कृ+णिनि) એકઠા મળીને કરનાર, સાથે થઇને કરનાર

सम्भूयकृत त्रि (सम्+भू+य, कृ+क्त) એકઠામળીને કરેલ, સાથે થઇને કરેલ

सम्भूयसमुत्थान न (सम्+भू+य+सम्+उत्+स्था+ल्युट्) મળીને વેપારીઓએ વેપાર વિગેરે કરવો, એકત્ર મેળાપના વિષયનો એક વિવાદ

सम्भृत त्रि (सम्+भृ+कर्मणि क्त) सारीरीते ભરણ પોષણ કરેલ, એકઠુ કરેલ, ધારણ કરેલ

सम्भृति स्त्री (सम्+भृ+भावे क्तिन्) सारीरीते પોષણ, તૈયારી, ધારણકરવુ, એકઠું કરવુ

सम्भृत्य त्रि. (सम्+भृ+क्यप्) भरणपोषण करवा लायक.

सम्भेद पुं. (सम्+भिद्+घञ्) बे नदीओनो संगम स्थान, संगम समागम, सारीरीते भेदवुं फूटवुं मळीजवु भेगाथवु भेगापणुं.

सम्भोग पुं. (सम्+भुज्+घञ्) सारीरीते भोगववु उपभोग, मैथुन, विप्रलम्भ भेद, हर्ष आनंद कोमीनाजर–मथुरो, शृंगारनी एक अवस्था कामीनायनो.

सम्भोगिन् त्रि. (सम्भोग+अस्त्यर्थे इनि) भोगवनार उपभोग करनार, मैथुनकरनार, हर्षवाळु आनंदी.

सम्भोजन न. (सम्+भुज्+ल्युट्) भोजनकरवु भोगववु, जमवु सारीरीते भोजन, साथे जमवु

सम्भ्रम पुं. (सम्+भ्रम्+घञ्) उतावळ, भयविशेषथी उत्पन्न थयेल वेग, त्वरा, उतावळथी उत्पन्न थनो भय आदर, अतिशय भ्रान्ति, धूम सत्कार. "चोरैस्सभयो ममे सम्भ्रमे चाभिवमीये" मनुस्मृति

सम्भ्रान्त त्रि. (सम्+भ्रम्+क्त) भय विशेषथी उत्पन्न थयेल भरवाळु, वेगवाळु, उतावळीउं, सत्कारायेल आदरवाळु, अतिशयभ्रान्तिवाळु.

सम्भ्रान्ति स्त्री. (सम्+भ्रम्+भावे क्तिन्) अत्यन्त भ्रान्ति, भय उतावळ, सत्कार भय

सम्मत त्रि. (सम्+मन्+कर्मणि क्त) मानेल, कबुल करेल, मानआपेल प्रियगणेल स्वीकारेल, अनुमोदेल

सम्मति स्त्री. (सम्+मन्+क्तिन्) मानवुं कबुलकरवु, सलाह, अनुमोदन करवुं मा आपवु प्रेम.

सम्मतिपत्र न. (सम्मतेः पत्रम्) सम्मति आपवी.

सम्मद पुं. (सम्+मद्+अप्) हर्ष आनंद, खुशाली,

सम्मद त्रि. (सम्+मद्+अच्) हर्षवाळु आनंदी खुशी.

सम्मर्द पुं. (सम्+मृद्+घञ्) अन्योन्य मर्दन, युद्ध, लडाई भीडी, मर्दनकरवु

सम्मर्दित त्रि. (सम्+मृद्+क्त) मर्दनकरेल, अन्योन्य थयेल.

सम्मर्दिन् त्रि. (सम्मर्द+अस्त्यर्थे इनि) भीडीवाळुं अन्योन्यमर्दनवाळुं

सम्मातुर पुं. (सम्मिताः तुल्याः मातरस्तासां पुत्रः अण्+उत् रपरः) सरखी मातानो पुत्र, सती मातानो पुत्र.

सम्माद पुं. (सम्+मद्+घञ्) हर्ष उन्माद, आनंद.

सम्मान पुं. (सम्+मन्+घञ्) आदर, मान, सत्कार, पूजा

सम्मान न. (सम्+मा+भावे ल्युट्) मापवु मापणी करवी.

सम्मानन न. (सम्+मन्+णिच्+ल्युट्) आदर, मान, पूजा सत्कार.

सम्माननता स्त्री. (सम्मानन+स्त्रियां तल्) उपरप्रमाणे.

सम्मानित त्रि. (सम्मानो जातोऽस्य इतच्) मान आपेल, पूजेल, सत्कार करेल, आदर आपेल.

सम्मान्य त्रि. (सम्+मन्+ण्यत्) मान आपवालायक पूजवा योग्य, सत्कार करवा लायक, आदर आपवा योग्य

सम्मार्जक (सम्मार्ज+कर्त्तरि ण्वुल्) सावरणी.

सम्मार्जक त्रि (सम्+मृज्+कर्त्तरि ण्वुल्) मार्जन करनार, साफ करनार वाळनार शुद्ध करनार.

सम्मार्जन न. (सम्+मृज्+ल्युट्) मार्जन करवुं साफ करवुं, वाळवु साफ, शुद्ध करवुं

सम्मार्जना स्त्री. (सम्+मृज्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे.

सम्मार्जनी स्त्री. (सम्मार्जन+स्त्रियां जाति ङीप्) सावरणी.

सम्मित त्रि. (सम्+मा+क्त) सरखु तुल्य माप वाळु, मापेलु मापेलु.

सम्मितता स्त्री. (सम्मित+भावे तल्+टाप्) तुल्यपणुं, समानपणुं, सरखापणुं मापेलापणुं "सम्मार्जितमौपरतुल्ये" मनुस्मृति

सम्मितत्व न. (सम्मितस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे.

सम्मिश्र त्रि (सम्यक् मिश्रं) मिश्र, मिश्रित–भेळ भेळ, मिश्र करेल.

सम्मिश्रित त्रि. (सम्+मिश्र्+क्त) उपर प्रमाणे.

सम्मुख त्रि. (संगतं मुखं येन) सामे आवेल, सामुं, मुख सामे.

सम्मुखिन् पुं. (सम्मुख+अस्त्यर्थे इनि) काच, आरसी.

सम्मुखीन त्रि (सम्मुख पतति, ख) સામે આવનાર, સામે જનાર, સામેનું

सम्मुग्ध त्रि (सम्+मुह् कर्मणि क्त) સમોહ પામેલું, મોહિત, ગભરાયેલું, મુંઝાયેલું

सम्मुग्धता स्त्री (सम्मुग्धस्य भावः तल्+टाप्) મોહપણું, મુંઝવણુ, ગભરાટ

सम्मुग्धत्व त्रि (सम्मुग्धस्य भाव. त्व) ઉપરનો અર્થ

सम्मूढ त्रि (सम्+मुह्+भावे क्त) બેવકુફ, ગભરાયેલું, મૂઢ

सम्मूढचेतस् त्रि (सम्मूढ चेतो यस्य) મોહિત મનવાળુ, ગભરાયેલા મનવાળુ

सम्मूढचेतस् न (सम्मूढ च तत् चेतश्च) મોહ પામેલું મન, મુંઝાયેલું મન, ગભરાયેલું મન

सम्मूढचेतस्क त्रि (सम्मूढं चेतो यस्य कप् समूढ चेतस् त्रि શબ્દ જુઓ

सम्मूर्च्छज त्रि (सम्मूर्च्छाज्जायते, जन्+ड) ઘાસ વિગેરે

सम्मूर्च्छन न (सम्+मूर्च्छ्+भावे ल्युट्) સારી રીતે વિસ્તાર, ઉન્નતિ, મોહ, મૂર્ચ્છા, ઉંચાઇ

सम्मूर्च्छनोद्भव पु (सम्मूर्च्छनात् उद्भवति, उत्+भू+अच्) માછલું

सम्मृष्ट त्रि (सम्+मृष्+क्त) વાળેલ, ઝાડેલ, સાફ કરેલ, શુદ્ધ કરેલ, માખીવિગેરે ખરાબ દૂર કરી શુદ્ધ કરેલ અન્ન વિગેરે

सम्मोद पु (सम्+मुद्+घञ) હર્ષ, આનંદ, પ્રીતિ, પ્રેમ

सम्मोह पु (सम्+मुह्+अच्) મોહ, મુર્ખાઇ, અજ્ઞાન, મૂર્ચ્છા, બેભાનપણુ

सम्मोहित त्रि (सम्+मुह्+णिच्+क्त) મોહપમાડેલું, "क्रोधाद् भवति सम्मोह सम्मोहात् स्मृतिविभ्रम । स्मृतिभ्रंशाद् बुद्धिनाशो बुद्धिनाशात्प्रणश्यति" ॥
श्रीमद्भगवद्गीतायाम्

सम्यक् अव्य (सम्+अञ्च्+क्विप् सम्यादेश) સારૂ, ઠીક, યોગ્ય રીતે, સારી રીતે, સુંદર રીતે, જુદાપણુ, સાથે

सम्यञ्च् त्रि (सम्+अञ्च्+क्विन् सम्यादेश) સારૂ, રૂડુ, ઠીક, સુંદર, વ્યાજબી, મનને ગમે તેવી રીતે ઘટતું, યોગ્ય

सम्यच् न. (,, ,,) સત્યવાક્ય

सम्राज् पु (सम्यक् राजते, सम्+राज्+क्विप्) સર્વ પૃથ્વીનો રાજા-જેણે રાજસૂયયજ્ઞ કર્યો હોય તેવો આખી પૃથ્વીનો ચક્રવર્તી રાજા

सयत्न त्रि (यत्नेन सह वर्तमान, सहस्य स) મહેનતુ, પુરૂષાર્થી, યત્નસહિત

सयोनि त्रि (समाना योनिर्यस्य सादेश.) સમાન ઉદરથી ઉત્પન્ન થયેલું

सयोनि पु (योनिभि सह वर्तमान सहस्य स) સગો ભાઇ, સુડો

सयोनि स्त्री (समाना योनिर्यस्या) સગી બહેન

सय्यँम पु (सम्+यम्+करणे घञ् समो वा परसवर्णोऽनुनासिक) વ્રત, દીક્ષા, વ્રતના અંગ તરીકે આગલે દિવસે કરવાનો નિયમ, હરકોઇ નિયમ, ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી તે, બન્ધન, નિયમ, દબાણુ

सय्यँम त्रि (सम्+यम्+करणे घञ् परसवर्णोऽनुनासिकः) सयम त्रि જુઓ

सर न (सरतीति सृ+अच्) સરોવર, પાણી, દહીંની તર, મીઠું, દહીંની મલાઇનુ માખણ, બાણુ

सर न (सरति, सृ+भावे अच्) જવું, સરકવું, ખસવુ

सर त्रि (सरतीति, सृ+कर्तरि अच्) ભેદનાર, તોડનાર, જનાર, સરકનાર, ખસનાર

सरक त्रि पु न (सृ+वुन्) મદ્ય પીવાનું એક જાતનુ પાત્ર, મદ્ય, શેલડીનુ મદ્ય, શેલડીનુ મદ્ય પીવાનુ એક જાતનુ પાત્ર, ખંડિત થયા વિનાની માર્ગની ઓળ, મુસાફરોની પંક્તિ

सरक त्रि (सरतीति, सृ+वर्तमाने ण्वुल्) ખસનાર, જનાર, સરકનાર

सरक न (सर+स्वार्थे कन्) સરોવર, તલાવ

सरघा स्त्री (सर मधुविशेष हन्तीति, हन्+निपातनात् साधु) મધમાખી

सरङ्ग पु (सृ+अङ्गच्) પક્ષી, ચાર પગવાળુ જન્તુ

सरङ्गी स्त्री (सरङ्ग+स्त्रियां जाति ङीष्) ચાર પગવાળી કોઇપણુ સ્ત્રીજાતિ, પક્ષિણી

सरज न (सराज्जायते, जन्+ड) નવનીત

सरजस् स्त्री. (सह रजसा वर्तते सः) ऋतुमती स्त्री, अभडायेली स्त्री.

सरजस् त्रि (रजसा सह वर्तमानः) रजवाळुं रजे धूळवाळुं.

सरजसम् अव्य. (सह रजसा अव्ययी अच् समा.) रजसहितपणुं.

सरट् पु. (सरतीति, सृ-गतौ+उणा. अटि) पवन, मेघ, मधमाखी, काचंडो, मेघ.

सरट पु (सरतीति सृ-गतौ अटन्) काचंडो.
"सरटः प्रयाते न कृतं शरस्य प्रयोजने ।
पीनं राजविदोऽप्यात्मिककी पीयमेव च" ॥ शिशुपाले.

सरटि पु. (सृ+अटिन्) वायु मेघ.

सरटी स्त्री. (सरट+स्त्रियां जाति. ङीष्) काचंडी, काकीडी.

सरडु पु. (सृ+अडु) काकीडो, काचंडो,

सरण न (सृ+भावे ल्युट्) गमन करवुं जवुं सरकवुं लोढानो मेल.

सरणा स्त्री. (सृ+युच्+टाप्) नसोतर एक जातनो वेलो.

सरणि स्त्री. (सृ+अणि वीणायाः) रस्तो, पंक्ति, प्रसारणी नसोतर.
"'प्रत्यक्षं सरणिमवलम्बमानाः' शाकटायनी.

सरणी स्त्री. (सरणि+स्त्रियां ङीष्) उपर प्रमाणे.

सरण्ड पु. (सृ+अण्डन्) पक्षी, काकीडो, धूतारो, ठगारो चतुर-रंगीलाज एक जातनो दागीनो.

सरण्डी स्त्री. (सरण्ड+स्त्रियां ङीष्) पक्षिणी, काकीडी, व्यभिचारिणी स्त्री, धूर्त स्त्री, काकीडी, काचंडी.

सरण्यु पु. (सरतीति, सृ+उणा. अन्युच्) वायु, मेघ, मेघ, पाणी वसन्तऋतु, अग्नि, विष्णु यम.

सरत् त्रि (सृ+वर्तमाने शतृ) जतुं चालतुं, गति करतुं-सरकतुं.

सरत् न. (सृ+अतु) सूत्र, सूतरनो तांतणो.

सरथिन् पु. (सह रथिना) रथिन् शब्द जुओ.

सरत्नी स्त्री. (सृ+कत्नन् अत्+स्त्रियां ङीष्) अरत्नी, कोणी, मुठ्ठी वाळेली हाथ.

सरत्नीविन्द स्त्री. (नरो यत्रे रत्नस्य ... अन्+अण्) ... कांडानुं माप, हाथनुं पांडु.

सरभस त्रि (रभसेन सहितः सह रभसः) उतावळीयुं, वेगवाळुं उतावळुं.

सरभसम् अव्य. (रभसेन सहितम्) उतावळथी, जलदीथी.

सरमा स्त्री (सह रमते, रम्+अच्+टाप्) कुतरी, ते नामे एक कुतरी, ते नामे एक राक्षसी—बिभीषणनी पत्नी, कश्यपऋषि.

सरयु स्त्री. (सरतीति सृ-गतौ+उणा. अयु) अयोध्यानी पासे वहेती एक नदी—सरयु नदी.

सरयु पु. (सरतीति सृ-गतौ+अयु) वायु, पवन.

सरल पु (सृ+अलच्) वायु पवन.

सरल त्रि (सृ+अलच्, बाहुलकात् गुणः) सीधुं, सरल, उदार.

सरलद्रव पु (सरलस्येव द्रवः) सरल वृक्षमांथी नीकळेलो गुंदर—तारपीन.

सरलनिर्यास पु. (सरलस्य निर्यासः) उपरनो अर्थ.

सरलरस पु. (सरलस्य रसः) "सरलद्रव" शब्द जुओ.

सरला स्त्री. (सरल+अर्श आदि. अच्) त्रिपुटा शब्द जुओ.

सरलाङ्ग पु. (सरलः पीतुदारमस्य) श्रीवेष्ट नामे गन्धद्रव्य.

सरलाङ्ग त्रि. (सरलानि अङ्गानि यस्य) सीधा अंग वाळुं, सीधुं.

सरलाङ्ग न. (सरलम् अङ्ग अस्य) सरल-सीधुं अंग.

सरस् न. (सृ+असुन्) पाणी, सरोवर, तळाव.

सरस त्रि (सह रसेन वर्तते आस्वादेन वा वर्तते वा) रसवाळुं, सूकुं नहि ते, भीनुं.

सरस न. (रसेन सहितं वा वर्तमानम्) सरोवर, तळाव.

सरसम्भात न. (सरसि निर्गच्छ सम्भवोऽस्य अन्+ड+अन्+ड) एक जातनुं विम्बाट वृक्ष.

सरसा स्त्री. (रसेन सह वर्तमाना सा) धोळुं नसोतर.

सरसिज न. (सरसि जायते, जन्+ड अलुक् समा.) कमळ.
"सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्यं
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति" शाकुन्तले.

सरसिज पु (सरसि जायते जन्+ड अलुक् समा.) सारस पक्षी.

सरसिजी स्त्री (सरसिज+स्त्रियां जाति० ङीप्) સારસ પક્ષિણી
सरसिजासन पु (सरसिज आसनमस्य) બ્રહ્મા
सरसिजासन त्रि (सरसिज आसन यस्य) કમળના આસનવાળુ
सरसी स्त्री (सृ+असुन्–गौरादि० ङीप्) સરોવર
सरसीक पु (सरस्यां कायति, कै+क) સારસ પક્ષી
सरसीकी स्त्री (सरसीक+स्त्रिया जाति० ङीप्) સારસ પક્ષિણી.
सरसीरुह न (सरस्यां सरोवरे रोहति, रुह्+क) કમળ
सरसीरुह पु (,, ,, ,, ,,) સારસપક્ષી
सरसीरुही स्त्री (सरसीरुह+स्त्रियां जाति ङीप्) સારસ પક્ષિણી
सरस्तट पु (सरस तट) સરોવરનો કાંઠો, તળાવનો કિનારો
सरस्तीर पु (सरस तीर) ઉપરનો અર્થ
सरस्वत् पु. (सरांसि जलानि सन्त्यस्य मतुप् मस्य व) સરોવર, તળાવ, સમુદ્ર, નદ
सरस्वत् त्रि (सरस्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) રસીક
सरस्वती स्त्री (सरो नीर तद्वत् रसो वाऽस्त्यस्य इति मतुप् मस्य व ङीप्) નદી, વાણી, ગાય, ઉત્તમ સ્ત્રી, માલકાકણી, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, સરસ્વતી દેવી, સોમલતા, બુદ્ધની એક શક્તિ, દુર્ગાદેવી, વાણીની અધિષ્ઠાયક દેવી, સરસ્વતી નદી
सरा स्त्री (सृ+अच्+टाप्) પ્રસારણીનો વેલો, પાણીનું ઝરણુ
सराव पु (सर जलमवति, अव+अण्) માટીનું કોડીયુ રામપાતર, શકોરૂં
सराव त्रि (रावेण सह वर्तमान, सहस्य स) શબ્દ વાળુ, શબ્દ કરતું, બુમ પાડતું
सरि पु (सृ+इन्) પાણીનુ ઝરણું, ઝરણું
सरिका स्त्री (सरोऽस्त्यस्या ठन्, सृ+वुन् वा टाप्) હિંગુપત્રી વનસ્પતિ.
सरित् स्त्री (सृ+इति) નદી, સૂત્ર, સૂતર, દુર્ગાદેવી
सरितांनाथ पु (सरिताम् नाथ अलुक् समा०) સમુદ્ર
सरितापति पु (सरिताम् पति. ,, ,,) સમુદ્ર
सरित्तनय पु (सरित तनय) ગગાપુત્ર ભીષ્મ
सरित्तनुज पु (सरितः तनुज) ગગાપુત્ર–ભીષ્મ
सरित्वत् पु (सरित् स्वामित्वेनास्त्यस्य मतुप् मस्य वः सान्तत्वेन पदत्वाभावात् न तस्य द) સમુદ્ર
सरित्पति पु (सरित' पति) સમુદ્ર
सरित्सुत पु (सरित सुत) ગગાપુત્ર–ભીષ્મ
सरिदात्मज पु (सरित आत्मज.) ગગાપુત્ર, ભીષ્મ
सरिद्वरा स्त्री (सरित्सु वरा श्रेष्ठा) ગગા નદી
सरिन्नाथ पु (सरिता नाथ) સમુદ્ર
सरिन्मुख न (सरित मुखम्) નદીનુ મુખ, જ્યાથી નદી નીકળતી હોય તે સ્થળ
सरिमन् पु (सृ+इमनिच्) વાયુ, ગતિ, ગમન, જવુ તે
सरिल न (सृ+इलच्) પાણી
सरिषप पु (सर्षप+पृषो०) સરસવ
सरी स्त्री (सृ+इन्+ङीप्) પાણીની ઝરણુ, ઝરણુ
सरीसृप पु (वक्र सर्पति, सृप्+यङ्गो लुक् अच्) સર્પ–વીછી વગેરે, જ્યોતિષમાં કહેલ મીન–વૃશ્ચિક–અને કર્ક રાશિ
सरीसृपी स्त्री (सरीसृप+स्त्रिया जाति० ङीप्) સાપેણ.
सरु पु (सृ+उन्) તરવાર વિગેરેની મૂઠ
सरूप त्रि (समान रूपमस्य समानस्य स) સમાન રૂપવાળુ, સરખુ, સમાન, તુલ્ય
सरूपता स्त्री (सरूपस्य भाव तल्+टाप्) સમાન રૂપવાળાપણુ, સરખામણી, તુલ્યતા, સમાનતા.
सरूपत्व न (सरूपस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
सरोग त्रि (रोगेण सह वर्तमान, सहस्य सः) રોગવાળુ, રોગી
सरोज न (सरसि जले जायते, जन्+ड) કમળ
सरज पु (सरसि जायते) સારસ પક્ષી
सरोज त्रि (,, ,, जन्+ड) સરોવર–તળાવ વિગેરેમા ઉત્પન્ન થયેલ, પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર
सरोजन्मन् न (सरसि जले जन्म यस्य) કમળ.
सरोजन्मन् पु (,, ,, ,, ,,) સારસપક્ષી
सरोजन्मन् त्रि (सरसि जन्म यस्य) પાણીમા ઉત્પન્ન થનાર, સરોવર–તળાવ વિગેરેમા ઉત્પન્ન થયેલ
सरोजन्मन् स्त्री (,, ,, ,,) સારસપક્ષિણી
सरोजासन पु (सरोज आसन यस्य) બ્રહ્મા

सरजस् स्त्री. (सह रजसा, सहस्य सः) રજસ્વલા સ્ત્રી, ઋતુમાં આવેલી સ્ત્રી.

सरजस् त्रि. (रजसा सह वर्तमानः) રજવાળું, રજે સહિત.

सरजस् अव्य. (सह रजसा [illegible] अव्य समा.) રજ સહિત.

सरट् पु. (सरतीति, सृ–गतौ+अटि. [illegible]) પવન, મેઘ, મધમાખી, કાચંડો જીવ.

सरट पु. (सरतीति सृ–गतौ अटच्) કાચંડો.
"[illegible] सरटस्य [illegible]।
[illegible]" [illegible].

सरटि पु. (सृ+अटिन्) વાયુ, મેઘ.

सरटी स्त्री. (सरट+स्त्रियां जाति. ङीष्) કાચંડી, [illegible].

सरड् पु. (सृ+अड्) [illegible], કાચંડો,

सरण न. (सृ+भावे ल्युट्) ગમન કરવું, જવું, ખસવું, લોઢાનો મેલ.

सरण्या स्त्री (सृ+ल्युट्+ङीप्) નસોતર, એક જાતનો વેલો.

सरणि स्त्री (सृ+अनि [illegible]) રસ્તો, પંક્તિ, પ્રણાલિકા, નસોતર.
"[illegible]" [illegible].

सरणी स्त्री. (सरणि+स्त्रियां ङीष्) ઉપર પ્રમાણે.

सरण्ड पु. (सृ+अण्डच्) પક્ષી, કાચંડો, ધૂતારો, કામી, લંપટ, એક જાતનો દાગીનો.

सरण्डी स्त्री. (सरण्ड+स्त्रियां ङीष्) પક્ષિણી, કામિની, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી, ધૂર્ત સ્ત્રી, કાચંડી.

सरण्यु पु. (सरतीति सृ+अन्यु [illegible]) વાયુ, મેઘ, મેઘ, પાણી, [illegible], અગ્નિ [illegible].

सरत् त्रि. (सृ+कर्तरि शतृ) જતું, ચાલતું, [illegible].

सरत् न (सृ+अतु) સૂત, સુતરનો તાંતણો.

सरतिल पु. ([illegible]) [illegible] શબ્દ જુઓ.

सरन्ती स्त्री. (सृ+कर्तरि शतृ+स्त्रियां ङीप्) [illegible], [illegible] સ્ત્રી.

सरत्पुष्क स्त्री. ([illegible]) [illegible].

सरभस त्रि (रभसेन सहितः [illegible]) ઉતાવળિયું, વેગવાળું, ઉતાવળું.

सरभसम् अव्य. (रभसेन सहितम्) ઉતાવળથી, જલદીથી.

सरमा स्त्री. (सह रमते, रम्+अच्+टाप्) કુતરી, દેવ નામે એક કુતરી, તે નામે એક રાક્ષસી–વિભીષણની પત્ની, કશ્યપની [illegible].

सरयु स्त्री. (सरतीति, सृ–गतौ+उणा. अयु) અયોધ્યાની પાસે વહેતી એક નદી–સરયૂ નદી.

सरयु पु. (सरतीति, सृ–गतौ+अयु) વાયુ, પવન.

सरल पु (सृ+अलच्) વાયુ, પવન.

सरल त्रि (सृ+अलच् [illegible]) સીધું, સરળ, ઉદાર.

सरलद्रव पु (सरलोऽस्तीति द्रवः) સરલ [illegible] [illegible].

सरलनिर्यास पु. (सरलोऽस्त्यस्य निर्यासः) ઉપરનો અર્થ.

सरलरस पु. (सरलस्य रसः) 'सरलद्रव' શબ્દ જુઓ.

सरला स्त्री. (सरल+ [illegible]) [illegible] શબ્દ જુઓ.

सरलाङ्ग पु (सरलः [illegible]) [illegible] નામે [illegible].

सरलाङ्ग त्रि (सरलानि अङ्गानि यस्य) સીધા અંગવાળું, સીધું.

सरलाङ्ग न. (सरलस्य [illegible]) સરલ–સીધું અંગ.

सरस् न. (सृ+असुन्) પાણી, સરોવર, તળાવ.

सरस त्रि (सह रसेन [illegible]) રસવાળું, [illegible], મીઠું.

सरस न. ([illegible]) સરોવર, તળાવ.

सरसमय न ([illegible]) એક જાતનું [illegible].

सरसा स्त्री ([illegible]) પીળું નસોતર.

सरसिज न. (सरसि जायते, जन्+ड [illegible]) કમળ.
"[illegible]
[illegible]" [illegible].

सरसिज पु (सरसि जायते, जन्+ड [illegible]) સારસ પક્ષી.

दीर्घरोहिषक न (दीर्घ रोहिषम् तत स्वार्थे कन्) એક જાતનું ઘાસ, તૃણ

दीर्घलोकशास्त्र न (जै प्रा दीहलोगसत्थ) અગ્નિ.

दीर्घलोक पु (जै प्रा दीहलोग) વનસ્પતિકાય

दीर्घलोचन न (दीर्घं च तल्लोचनं च) લાંબું નેત્ર વિશાળ નેત્ર

दीर्घलोचन पु (दीर्घे आयते लोचने यस्य) શિવનો એક અનુચર, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

दीर्घलोचन त्रि (,, ,,) વિશાળ નેત્રવાળું, લાંબા નેત્રવાળું

दीर्घवैताढ्य पु (जै प्रा दीहवेयड्ड) ભરતક્ષેત્રમાં આવેલો દીર્ઘ–લાંબો વૈતાઢ્ય નામનો પર્વત

दीर्घवंश पु (दीर्घो वंश इव) એક જાતનું ઘાસ–નડ

दीर्घवंश पु (दीर्घश्चासौ वंशश्च) લાંબો વંશ, લાંબી પેઢી

दीर्घवक्त्र न (दीर्घं च तद्वक्त्रं च) લાંબું મુખ, લાંબું મોઢું

यथा—"वक्त्र वक्ति हि मानसम्" छन्दःसूत्रामणौ.

दीर्घवक्त्र पु (दीर्घं वक्त्रमस्य) હાથી–હસ્તિ

दीर्घवक्त्र त्रि (दीर्घं वक्त्रमस्य) લાંબા મુખવાળું

दीर्घवक्त्री स्त्री (दीर्घवक्त्र स्त्रियां ङीप्) હાથણી

दीर्घवर्त्तिका स्त्री (दीर्घवत् दीर्घेण तुल्यं शीर्षं मिवति शीर्+क पृषो ह्रस्व) એક જાતનો મોટો મત્સ્ય

दीर्घवर्ण पु (दीर्घश्चासौ वर्णश्च) દીર્ઘ વર્ણ–બે માત્રાનો અક્ષર–વર્ણ

यथा—"एकमात्रो भवेद् ह्रस्वः द्विमात्रो दीर्घ उच्यते" श्रुतबोधे

दीर्घवर्षाभू पु स्त्री (दीर्घा वर्षाभू) વનસ્પતિ, ધોળી સાટોડી

दीर्घवल्लिका स्त्री (दीर्घा चासौ वल्ली च कन्+टाप्) એક જાતનો વેલો, માહેન્દ્ર, વારુણી, પાતાલ ગરુડી લતા, પાલાશી વિગેરે

दीर्घवल्ली स्त्री (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

दीर्घवृक्ष पु (दीर्घ वृक्ष) સાગનું ઝાડ, તાડનું ઝાડ, નાળિએરનું ઝાડ

दीर्घवृन्त पु (दीर्घं वृन्तमस्य) સ્યોનાક નામનું ઝાડ

दीर्घवृन्तक पु (दीर्घवृन्त वा कन्) ઉપરનો અર્થ

दीर्घवृन्ता स्त्री (दीर्घवृन्त स्त्रियां+टाप्) એક જાતનું ઘાસ

दीर्घवृन्तिका स्त्री (दीर्घवृन्त संज्ञायां कन् टाप् अत इत्वम्) એનાપર્ણી નામે વનસ્પતિ

दीर्घशर पु (दीर्घ शर) યાવનાલ, લાંબું બાણ

दीर्घशर त्रि, (दीर्घः शरः यस्य) લાંબા બાણવાળું

दीर्घशाख पु (दीर्घा शाखा यस्य) તાડનું ઝાડ, સાગનું ઝાડ, નાળિએરનું ઝાડ

दीर्घशाखिका स्त्री (दीर्घा शाखा यस्या) एलापर्णी નામની વનસ્પતિ, રાસ્ના નામની વનસ્પતિ

दीर्घशिम्बिका स्त्री (दीर्घा शिम्बी यस्याः कप् टाप् इत्व) નાકચીકણીનું ઝાડ

दीर्घशिम्बिक पु (दीर्घा शिम्बिर्यस्य कप्) ઉપરનો અર્થ

दीर्घशूक पु (दीर्घः शूकोऽग्रमस्य) એક જાતની ડાંગર, શાલ

दीर्घशूक न (दीर्घं शूकम्) લાંબો અગ્ર ભાગ

दीर्घशूकक पु (दीर्घशूक+कप्) એક જાતનું અન્ન

दीर्घसक्थ त्रि (दीर्घे सक्थिनी यस्य पच्) દીર્ઘ જાંઘવાળું–દીર્ઘોરુ

दीर्घसक्थि न (,, , अत्र न पच्) एलापर्णी નામની વનસ્પતિ, ગાડી, શકટ.

दीर्घश्रवस् पु (दीर्घं श्रवोऽस्य) તે નામે એક ઋષિ.

दीर्घश्रवस् त्रि (,, ,,) લાંબા કાનવાળું

दीर्घश्रवस न (दीर्घ श्रव) લાંબો કાન

दीर्घसत्र न (दीर्घं बहुकालसाध्य सत्रम्) લાંબા કાલ સુધી ચાલે તેવો યજ્ઞ, જીવન પર્યન્ત કરવાનો અગ્નિહોમ

दीर्घसत्र न (दीर्घाणि सत्राणि कृतानि यत्र) તે નામે એક તીર્થ

दीर्घसत्र त्रि (दीर्घाणि सत्राणि यस्य) લાંબા યજ્ઞ કરનાર

दीर्घसत्रिन् त्रि (दीर्घसत्रमस्त्यस्य इन्) લાંબા કાળ સુધી યજ્ઞ કરનાર, જીવન પર્યન્ત અગ્નિહોત્ર કર્મ

सरोजासन त्रि (सरोजं आसनं यस्य) कमळना आसनवाळु
सरोजिन् पु (सरोजं विष्णुनाभिपद्मजातत्वेनास्त्यस्य इनि) चार मुखवाळा ब्रह्मा.
सरोजिनी स्त्री. (सरोजानां समूहः सरोजान्यस्यां वा इनि+ङीप्) कमळनो वेलो कमळोनो समूह, कमळ जेमां उगता होय तेवी वाव.
सरोजी स्त्री. (सरोज+स्त्रियां जाति ङीप्) सारस पक्षिणी.
सरोत्सव पु (सरसि जले उत्सवोऽस्य) सारसपक्षी.
सरोत्सवी स्त्री. (सरोत्सव+स्त्रियां जाति ङीप्) सारस पक्षिणी.
सरोरुह् न. (सरसि रोहति रुह्+क्विप्) कमळ.
सरोरुह न (सरसि जले रोहति, रुह्+क) कमळ.
सरोरुह पु. (सरसि रोहति) सारसपक्षी.
सरोरुही स्त्री. (सरोरुह+स्त्रियां जाति ङीप्) सारस पक्षिणी.
सरोरुहासन पु. (सरोरुहं पद्ममासनं यस्य) ब्रह्मा.
सरोरुहासन त्रि. (सरोरुहं पद्मं आसनं यस्य) कमळना आसनवाळु
सरोवर पु. (सरःसु वरः श्रेष्ठः षष्ठीतत्पुरुषः) सरोवर तळाव.
सरोष त्रि (रोषेण सह वर्तमानः सहस्य सः) क्रोधवाळु, गुस्सा सहित, गुस्से थयेलु
सर्क पु. (सृ+बाहु क) वायु, मन, प्रजापति.
सर्ग पु (सृज्+घञ्) स्वभाव, सृष्टि निश्चय,निर्मोह, काव्य वगेरेनो भाग मोक्ष, उत्साह, अनुमति, अनुधान, सर्ग ६.
"अस्या सर्गविधौ प्रजापतिरभूच्चन्द्रो नु कान्तिप्रदः" विक्रमोर्वशीये
सर्गबन्ध पु. (सर्गैः+बध्यते बन्ध् कर्मणि घञ्) सर्गनी गोठवणीनुं महाकाव्य.
"सर्गबन्धो महाकाव्यमुच्यते तस्य लक्षणं।
आशीर्नमस्क्रिया वस्तुनिर्देशो वापि तन्मुखं॥"
सर्ज् (भ्वा प प वेट् सकं त) अर्जन करवुं, मेळववुं उपार्जन करवुं
सर्ज पु. (सृज्+अच्) साल्नुं झाड, राळ, विट- साल वृक्ष.
सर्जक पु. (सर्ज+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ
सर्जगन्धा स्त्री (सर्जस्येव गन्धो यस्याः) रास्ना वनस्पति.
सर्जन न (सृज्+भावे ल्युट्) सृष्टि, सैन्यनो पाछलो भाग.
सर्जनिर्यास पु. (सर्जस्य निर्यासः) सालवृक्षनो रस-राळ.
सर्जनिर्यासक पु (सर्जस्य निर्यास इव कायति कै+क) उपर प्रमाणे अर्थ
सर्जमणि पु. (सर्जस्य वालकस्य मणिरिव) साल वृक्षनो रस-राळ.
सर्जरस पु. (सर्जस्य रसः) उपरनो अर्थ
सर्जि स्त्री (सृज्+इन् वा ङीप्) ते नामे क्षार-सजी खार
सर्जिका स्त्री. (सर्ज+स्वार्थे+कन् अत इत्वं) उपर प्रमाणे अर्थ
"सर्जिकाक्षारस्तुल्या तस्याश्चैवाद गुणाश्च तदू।
तदविशेषाद्विभिमतौ योषित्प्रति गुणतो मतो॥" भावप्रकाशे
सर्जिकाक्षार पु. (सर्जिकायाः क्षारः) साजीखार.
सर्जी स्त्री. (सृज्+इन्+वा ङीप्) सर्जि शब्द जुओ.
सर्जु पु. (सृज्+उन्) वेपारी, वाणियो.
सर्ज्जू स्त्री. (सृज्+ऊ) विजळी सर्जिका शब्द जुओ.
सर्ज्य पु. (सर्जस्येदं यत्) सर्जनिर्यास श. द. जुओ.
सर्प पु. (सृप्+अच्) नागकेसर, साप सर्प आश्लेषा नक्षत्र, गमन, गति, जवुं ते.
सर्पकङ्काली स्त्री. (सर्पस्य कङ्कालमिवेयो यस्याः गौरा ङीप्) सापना झेरनो नाश करनारी औषधि
सर्पगन्धा स्त्री. (सर्प तदविष गन्धयति हिनस्ति गन्ध +णिच्+अण्) उपर प्रमाणे
सर्पघातिन् त्रि (सर्पं तदविषं हन्ति हन्+णिनि घ्नादेशः) सर्पनो नाश करनार.
सर्पघातिनी स्त्री. (सर्पं तदविषं हन्ति, हन्+णिनि ङीप् घ्नादेशः) सापना झेरनो नाश करनारी औषधि.
सर्पण न. (सृप्+भावे ल्युट्) सरकवुं, चालवुं जवुं
सर्पत् त्रि (सृप्+कर्तरि शतृ) सरकतुं, चालतुं, जतुं

सर्पतृण पु (सर्पः तृणमिव यस्य) નોળીયો
सर्पतृणी स्त्री (सर्पतृण+स्त्रियां जाति० ङीप्) નોળીયણ
सर्पदंष्ट्र पु (सर्पस्य दंष्ट्रेव पुष्प यस्य) નાગદન્તી વૃક્ષ–જેનો સ્પર્શ કરતા સર્પની દાઢને સ્પર્શ કરતા જેવુ દુઃખ થાય છે
सर्पदंष्ट्रा स्त्री (सर्पस्य दंष्ट्रा) સર્પની દાઢ, વૃશ્ચિકાલી નામે લતા.
सर्पदंष्ट्रिका स्त्री. (सर्प+दंष्ट्रा+ठन्+टाप्) વનસ્પતિ મે ઢાશીંગી
सर्पदण्डी स्त्री (सर्पं तद्विष दण्डयति, दण्ड्+अण्+ ङीप्) ગોરક્ષી વૃક્ષ
सर्पदन्ती स्त्री (सर्पस्य दन्त इव पुष्पमस्त्यस्या अच् +गौरा० ङीप्) નાગદન્તી વૃક્ષ
सर्पदमनी स्त्री (सर्पान् दमयति अनया, दम्+णिच्+ ल्युट्+ङीप्) વન્ધ્યાકર્કોટકી વનસ્પતિ.
सर्पनामा स्त्री (सर्पस्य नामाम्र वाचकशब्दे) સર્પના ઝેરનો નાશ કરનારી એક વનસ્પતિ
सर्पपुष्पी स्त्री (सर्प. सर्पदन्त इव पुष्पमस्या) નાગદન્તી વનસ્પતિ
सर्पफणज पु (सर्पस्य फणे जायते, जन्+ड) સર્પની ફેણ ઉપર ઉત્પન્ન થતો એક મણિ
सर्पभुज् पु (सर्पं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) મોર પક્ષી, ગરૂડપક્ષી, નોળીયો
सर्पमणि पु (सर्पस्य मणि) સર્પની ફેણ ઉપર ઉત્પન્ન થતો મણિ
सर्पराज पु (सर्पाणां राजा इति समा० टच्) વાસુકી નામે સર્પોનો રાજા,
सर्परिपु पु (सर्पाणां रिपु) ગરૂડ, નોળીયો, મોર
सर्पलता स्त्री (सर्पाकारा लता) નાગરવેલ
सर्पवल्ली स्त्री (सर्प इव वल्ली) નાગરવેલ
सर्पवैरिन् पु (सर्पस्य वैरी) ગરૂડ, મોર, નોળીયો, જનમેજય રાજા
सर्पवैरिन् त्रि (,, ,,) સર્પનો શત્રુ
सर्पवैरिणी स्त्री (सर्पवैरिन्+नान्तत्वात् ङीप्) ગરૂડ માદા, મોર પક્ષિણી, નોળીયણ
सर्पशत्रु पु (सर्पस्य शत्रु) નોળીયો, મોર, ગરૂડ
सर्पशत्रु त्रि (सर्पाणां शत्रु) સર્પોનો શત્રુ
सर्पसत्र न (सर्पेण होम्यद्रव्येण तन्नाशनार्थं वा सत्रम्) સર્પોનો નાશ કરવા માટે જનમેજય રાજાએ કરેલો એક યજ્ઞ
सर्पसत्रिन् पु (सर्पसत्रमस्यास्ति इनि) સર્પોના નાશ માટે યજ્ઞ કરનાર જનમેજય રાજા
सर्पसहा स्त्री (सर्पं सहते, सह्+अच्+टाप्) સર્પના ઝેરનો નાશ કરનાર એક વેલ
सर्पहन् पु (सर्पं हन्ति, हन्+क्विप्) મોર, ગરૂડ, નોળીયો
सर्पहन् त्रि (सर्पं हन्ति ,,) સર્પનો નાશ કરનાર
सर्पहन्तृ त्रि (सर्पं हन्ति, हन्+तृच्) સર્પનો નાશ કરનાર
सर्पहन्तृ पु (सर्पं हन्ति ,,) નોળીયો, ગરૂડ, મોર
सर्पहन्त्री स्त्री (सर्पहन्तृ+स्त्रियां ङीप) ગરૂડ માદા, મોર માદા–ઢેલ, નોળીયણ
सर्पाक्षी स्त्री (सर्पस्येवाक्षि पुष्प यस्या षच् समा) ગન્ધનાકુલી નામે વેલ
सर्पाख्य पु (सर्पस्याख्याऽऽख्या यस्य) નાગકેસર, મન્દિપાન્દ નામે ભૂળ
सर्पाङ्गी स्त्री (सर्पस्येवाङ्ग यस्याः ङीप्) સર્પના ઝેરનો નાશ કરનારી એક લતા, સિંહલી વનસ્પતિ
सर्पादन पु (सर्पमत्ति, अद्+ल्यु) મોર, ગરૂડ, નોળીયો
सर्पादनी स्त्री (सर्पादन+स्त्रियां जाति० ङीप्) મોરમાદા, ગરૂડમાદા, નોળીયણ, નાકુલી વનસ્પતિ
सर्पाराति पु (सर्पस्य अराति) ગરૂડ, મોર, નોળીયો
सर्पारि पु (सर्पस्य अरि) ઉપર પ્રમાણે
सर्पावास न (सर्पानामावासो यत्र) ચન્દન વૃક્ષ
सर्पावास पु (सर्पाणामावास) સર્પોનુ રહેઠાણ
सर्पाशन पु (सर्पमश्नाति, अश्+भावे ल्युट्) મોરપક્ષી, ગરૂડ, નોળીયો
सर्पाशनी स्त्री (सर्पाशन+स्त्रियां जाति० ङीप्) મોરપક્ષિણી, ગરૂડમાદા, નોળીયણ
सर्पिणी स्त्री (सर्पति, सृप्+णिनि+ङीप्) સાપેણ, એક જાતનો છોડ, ચાલનારી સ્ત્રી
सर्पिन् त्रि. (सृप्+णिनि) સરકનાર, ખસનાર, જનાર.
सर्पिस् न. (सर्पतीति, सृप्+उणा० इसि) ઘી

सर्पी स्त्री. (सर्प+स्त्रियां जाति. ङीप्) सापण.
सर्पिष न (सर्पीना मुखमस्मिन्) ऋन्नन वृक्ष.
सर्पेष्ट न. (सर्पाणां मुखमस्मिन्) चन्दन वृक्ष.
सर्पेष्ट त्रि. (सर्पस्य इष्ट) सर्पने प्रिय.
सर्ब् (भ्वा. पर. सक. सेट् सर्बति) सरकवुं, जावुं.
सर्व पु (सृ+व तस्य नेत्वं) शिव, विष्णु.
सर्व त्रि (सृ+वन्) सम्पूर्ण, सघळुं, बधुं, समग्र.
सर्वसह त्रि (सर्व सहते, सह्+अच्) बधुं सहन करनार.
सर्वसहा स्त्री (सर्व सहते, सह्+अच्+टाप् मुम् च) पृथ्वी.
सर्वक त्रि (सर्व+स्वार्थे कन्) सघळ समग्र बधुं.
सर्वकर्ता पु (सर्व करोति कृ+तृच्) ब्रह्मा परमेश्वर.
सर्वकर्मीण न. (सर्वेषु कर्म कर्मं च) सघळ काम, बधुं कर्म.
सर्वकर्मीण त्रि (सर्वकर्माण्यश्नुते ख) सर्व काम करवाने समर्थ.
"पटवः सर्वकर्मीणा" भट्टिकाव्य.
सर्वकाम पु (सर्वकामो यस्मात्) सघळा काम, बधी कामना.
सर्वकालम् अव्य. (सर्वस्मिन् काले इति) हमेशनो अर्थ.
सर्वकालीन त्रि. (सर्वकाले भव सर्वकाल+ख) सर्व कालमां होनार—थनार.
सर्वकेशिन् पु. (अविशेषेण सर्वेषामिव वेषोऽस्यास्ति इनि) नट, नाचनारो.
सर्वसार पु. (सर्वः समस्त) धातु.
सर्वग न. (सर्व गच्छति गम्+ड) पाणी, जळ.
सर्वग पु (सर्व गच्छति, गम्+ड) शिव, आत्मा, परमेश्वर.
सर्वग त्रि. (सर्व गच्छति, गम्+ड) सर्वत्र जनार, बधे जनार.
सर्वगन्ध पु (सर्वान् गन्धयति हिनस्ति ज्ञानालोके सर्वेषां सत्त्वानां सत्त्वस्य वा) परमेश्वर.
सर्वगन्ध न (सर्वे गन्धा यत्र) सर्वसुगन्ध द्रव्योनुं मेळ बनावेलुं मिश्रण.
सर्वगा स्त्री (सर्वं गच्छति गम्+ड+टाप्) प्रियंगु झाड.
सर्वगामिन् पु. (सर्वत्र गच्छति गम्+णिनि), बधे जनार.
सर्वग्रन्थि पु. (सर्वत्र ग्रन्थिरिव) पीपरीमूळ-गंठोडा.
सर्वग्रन्थिक न. (सर्वत्र ग्रन्थिरिव कन्) ऊपर प्रमाणे.
सर्वंकष पु. (सर्व कषति, सर्व+कष खच् मुम् च) पाप.
सर्वंकष त्रि (सर्व कषति, कष्+खच् मुम् च) सर्व करवां पडावनुं भावार्थ.
सर्वंकषा स्त्री. (" " ") खळ.
सर्वजगत् न. (सर्वस्य तत् जगत्) सघळुं जगत.
सर्वजनीन त्रि (सर्वजनेषु विदितः ख) बधा लोकमां प्रख्यात, सर्व लोकोने लगतुं.
सर्वजित् त्रि. (सर्वं जयति, जि+क्विप् तुक् च) सघळुं जीतनार, सर्व जीतनार.
सर्वज्ञ पु. (सर्वं जानाति ज्ञा+क) जिनदेव, शिव, बुद्धदेव, परमेश्वर.
सर्वज्ञ त्रि (सर्वं जानाति ज्ञा+क) बधुं जाणनार.
सर्वज्ञता स्त्री. (सर्वज्ञस्य भावः तल्+टाप्) बधुं जाणनारपणुं.
सर्वज्ञत्व न (सर्वज्ञस्य भावः त्व) ऊपर प्रमाणे.
सर्वज्ञा स्त्री (सर्वं जानाति ज्ञा+क+टाप्) दुर्गादेवी.
सर्वतमुखा स्त्री. (सर्वतः मुखं यस्याः) प्रियंगु झाड.
सर्वतस् अव्य (सर्व+सप्तम्यर्थे तसिल्) सर्व तरफथी, चोतरफथी, बधी बाजुथी, चोतरफ.
सर्वतापन पु. (सर्वं तापयति तप्+णिच्+ल्यु) मदन.
सर्वतापन त्रि. (सर्वान् तापयति तप्+णिच्+ल्यु) बधाने तपावनार सर्वने दुःखदायी.
सर्वतिक्ता स्त्री. (सर्वा तिक्ता) काकमाची वनस्पति.
सर्वतोभद्र पु. न. (सर्वतो भद्राणि मुखानि यस्य) चार बारणावाळुं एक जातनुं घर, प्रतिमा विशेषनी पूजा माटेनुं एक मंडळ, ज्योतिषमां एक शुभ-अशुभ जाणवा माटेनुं चक्र, काव्यशास्त्रमां एक बन्धविशेष एक काव्य.
सर्वतोभद्र पु. (सर्वतो भद्रमस्मात्), लींबडानुं झाड, विष्णुनो रथ.

सर्वतोभद्रचक्र न (सर्वतो भद्र यत्र तादृश चक्रम्) જ્યોતિષમા કહેલ શુભાશુભ જાણવા માટેનુ એક ચક્ર

सर्वतोभद्रबन्ध पु (सर्वतो भद्राकारेण बन्धः) અલકાર શાસ્ત્રમાં કહેલ એક ચિત્ર કાવ્ય

सर्वतोभद्रमण्डल न (सर्वतोभद्रनामकं मण्डलम्) પ્રતિષ્ઠામા પૂજ્ય દેવતાઓનું એક જાતનુ મડળ

सर्वतोभद्रा स्त्री (सर्वतो भद्रमस्या), નટી, વનસ્પતિ ગાભારી, નટની સ્ત્રી

सर्वतोमुख न (सर्वतो मुखमस्य) પાણી, આકાશ

सर्वतोमुख पु (सर्वतो मुखमस्य), શિવ, બ્રહ્મા, પરમેશ્વર, આત્મા, સ્વર્ગ, અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ "सर्वत· पाणिपादान्त सर्वतोऽक्षिशिरोमुख। विश्वरूपो महानग्नि· प्रणीत सर्वकर्मसु" ॥

सर्वतोमुख त्रि (सर्वत, मुखानि यस्य) સર્વ વ્યાપક, સર્વ તરફ મુખવાળુ

सर्वत्र अव्य (सर्वस्मिन्, सर्व+त्रल्), સઘળે, બધે, સર્વ દેશમા, સર્વકાળે, સર્વ દિશામા, બધે ઠેકાણે.

सर्वत्रग त्रि (सर्वत्र गच्छति, गम्+ड) બધે ઠેકાણે જનાર

सर्वत्रग पु (सर्वत्र गच्छति, गम्+ड), વાયુ, પવન, પરમેશ્વર

सर्वत्रगामिन् पु (सर्वत्र गच्छति, गम्+णिनि) વાયુ, પરમેશ્વર

सर्वत्रगामिन् त्रि (सर्वत्र गच्छति, गम्+णिनि) દરેક ઠેકાણે જનાર

सर्वथा स्त्री (सर्व+प्रकारे थाल्), સર્વ પ્રકારે, સર્વ રીતે, સઘળે પ્રકારે, પ્રતિજ્ઞામા તથા હેતુમા આ અવ્યય વપરાય છે

सर्वदम पु (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+अण्) શકુન્તલાનો પુત્ર ભરતરાજા

सर्वदम त्रि (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+अण्) બધાને દમનાર-દુખ દેનાર

सर्वदमन पु (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે

सर्वदमन त्रि (सर्वान् दमयति,) સઘળાને દબાવનાર-દુખ દેનાર

सर्वदर्शिन् पु (सर्वं समभावेन पश्यति, दृश्+णिनि) પરમેશ્વર જીનદેવ, બુદ્ધ

सर्वदर्शिन् त्रि (सर्वं पश्यति दृश्+णिनि) સઘળુ જોનાર, બધુ જોનાર

सर्वदर्शिनी स्त्री (सर्वदर्शिन्+स्त्रिया ङीप्) બધુ જોનારી સ્ત્રી, દુર્ગાદેવી

सर्वदा अव्य (सर्वस्मिन् काले, सर्व+दाच्), હમેશ, સર્વકાળમા,

सर्वदुःखक्षय पु (सर्वेषां दुःखाना क्षय), મોક્ષ, સર્વ દુ:ખોનો નાશ

सर्वदेवमुख पु (सर्वेषा देवाना मुखं यत्र), અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

सर्वदृष्ट पु (सर्वं पश्यति, दृश्+क्त), પરમેશ્વર, જીનદેવ, બુદ્ધ

सर्वद्रष्टृ त्रि (सर्व+दृश्+तृच्) सर्वदर्शिन् શબ્દ જુઓ.

सर्वम्यञ्च् त्रि (सर्वमञ्चति पूजयति अञ्च्+क्विप् अद्यागम) સર્વને પૂજનાર

सर्वधुरावह त्रि (सर्वधुरां वहति, वह+अच्) સર્વ ભારને ઉપાડનાર બળદ વિગેરે

सर्वधुरीण त्रि (सर्वधुरां वहति, वह्+ख) સમગ્ર ભારને ઉપાડનાર બળદ વિગેરે

सर्वनामता स्त्री (सर्वनामस्य भाव तल्+टाप्) સર્વનામપણુ,

सर्वनामत्व न (सर्वनामस्य भाव. त्व) ઉપર પ્રમાણે

सर्वनामन् न (सर्वेषा नाम वाचक सज्ञात्वेऽपि क्षुभ्ना न णत्व) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સર્વનામ

सर्वनाश पु (सर्वेषा नाश) સઘળાનો નાશ,

सर्वनाशक त्रि (सर्वं नाशयति, नश्+ण्वुल्) સર્વનો નાશ કરનાર

सर्वनाशन त्रि (सर्वं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે

सर्वपा स्त्री બલિરાક્ષસની પત્ની

सर्वपा त्रि (सर्वं पाति, पा+क्विप्) સર્વનુ રક્ષણ કરનાર,

सर्वपूर्ण पु (सर्वे. पूर्ण) પરમાત્મા,

सर्वपूर्णता स्त्री (सर्वे पूर्णता) સામગ્રી, તૈયારી, સર્વપ્રકારની પૂર્ણતા, મોક્ષ,

सर्वपूर्णत्व न (सर्वे पूर्णत्वं) ઉપરનો અર્થ

सर्वंप्रहरणायुध पुं. (सर्वाणि प्रहरणानि सर्वाणि वा प्रहरणानि आयुधान्यस्य) વિષ્ણુ.

सर्वंप्रिय त्रि. (सर्वेषां प्रियः) સર્વને પ્રિય અથવા વહાલું.

सर्वंभक्ष पुं. (सर्वं भक्षयति भक्ष्+अण्) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ચારો.

सर्वंभक्ष त्रि. (सर्वं भक्षयति, भक्ष्+अण् सर्वेषां भक्ष वित्त वा) સઘળું ખાનાર સર્વનું ખાનાર.

सर्वभक्षक त्रि. (सर्वं भक्षयति भक्ष+ण्वुल्, सर्वेषां वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सर्वभक्षकी स्त्री. (सर्वभक्षक+स्त्रियां जाति ङीष्) બકરી.

सर्वभक्षा स्त्री. (सर्वं भक्षयति, भक्ष+अच्+टाप्) બકરી.

सर्वभक्ष्य पुं. (सर्वं भक्ष्यं यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ચારો.

सर्वभक्ष्य त्रि. (सर्वं भक्ष्यं यस्य) સઘળું ખાનાર.

सर्वभक्ष्या स्त्री. (सर्वं भक्ष्यं यस्याः) બકરી.

सर्वभृत् त्रि. (सर्वं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) સર્વનું ભરણ પોષણ કરનાર, સર્વને ધારણ કરનાર.

सर्वमङ्गला स्त्री. (सर्वाणि मङ्गलानि यस्याः) દુર્ગાદેવી. "सर्वाणि हृदयस्थानि मङ्गलानि शुभानि च । ददाति चेप्सितांल्लोके तेन सा सर्वमङ्गला" ॥ देवीपुराणे.

सर्वमय त्रि. (सर्व+प्राचुर्ये मयट्) સર્વવ્યાપક, સર્વાત્મક.

सर्वमय पुं. (सर्वात्मक सर्व+मयट्) પરમેશ્વર, પરમાત્મા.

सर्वमही स्त्री. (सर्वा चासौ मही च) આખી પૃથ્વી.

सर्वमहीन पुं. (सर्वस्याः महीः ईनः) આખી પૃથ્વીના રાજા—ચક્રવર્તી રાજા.

सर्वमहीप पुं. (सर्वमह्याः ईशः) ઉપર પ્રમાણે.

सर्वमहीश्वर पुं. (सर्वमह्याः ईश्वरः) આખી પૃથ્વીના રાજા—ચક્રવર્તી રાજા.

सर्वमूल्य न. (सर्वस्य मूल्यम्) કોડી, પૈસો.

सर्वमुषक पुं. (सर्वं मुष्णाति मुष्+ण्वुल्) કાળ, યમ.

सर्वरत्न पुं. (सर्वो रत्नमस्य) [illegible] રત્ન—ભાગ નવરત્ન.

सर्वरस पुं. (सर्वो रसो यस्मात् यस्मिन् वा), વીણા વિગેરે વાજિંત્ર, પંડિત, ખારો રસ, પરમેશ્વર.

सर्वरसोत्तम पुं. (सर्वेषु रसेषु उत्तमः) ખારો રસ.

सर्वरात्र पुं. (सर्वा रात्रिः समा० अच्) આખી રાત્રિ, સંપૂર્ણ રાત.

सर्वरी स्त्री. (शृ+वनिप् ङीप् वनो र च) રાત્રિ, સ્ત્રી.

सर्वरीकर पुं. (सर्वरीं करोति कृ+अच्), ચન્દ્ર, કપૂર.

सर्वरीदीप पुं. (सर्वर्याः दीपः) ચન્દ્ર, કપૂર.

सर्वरीपति पुं. (सर्वर्याः पतिः) ચન્દ્ર, કપૂર.

सर्वरीश पुं. (सर्वर्याः ईशः) ઉપર પ્રમાણે.

सर्वरीश्वर पुं. (सर्वर्याः ईश्वरः) ચન્દ્ર, કપૂર.

सर्वरीस्वामिन् पुं. (सर्वर्याः स्वामी) ચન્દ્ર, કપૂર.

सर्वर्तुपरिवर्त पुं. (सर्वर्तूनां परिवर्तो यत्र) વર્ષ, વરસ.

सर्वला स्त्री. (सर्वं लाति, ला+क गौरा० ङीष्) તોમર નામનું શસ્ત્ર.

सर्वलिङ्गिन् पुं. (सर्वाणि लिङ्गानि सन्त्यस्य इनि) પાખંડ વેશધારી, પાખંડી.

सर्वली स्त्री. (सर्वं लाति ला+क ङीष्) તોમર નામનું શસ્ત્ર.

सर्वलोक पुं. (सर्वश्चासौ लोकश्च), આખું જગત, અખિલોક.

सर्वलोकेश पुं. (सर्वलोकस्य ईशः), પરમેશ્વર.

सर्वलोकेश्वर पुं. (सर्वलोकानां ईश्वरः) પરમેશ્વર.

सर्वलोह पुं. (सर्वः लोहमयोऽस्त्यस्य अच्) આખું લોઢાનું બાણ.

सर्ववर्णिका स्त्री. (सर्वं वर्णयति, वर्ण+ण्वुल् टाप् इत्वम्) ગમ્ભારી વનસ્પતિ.

सर्ववल्लभ त्रि. (सर्वेषां वल्लभः) સર્વને પ્રિય.

सर्ववल्लभा स्त्री. (सर्वेषां वल्लभा) વેશ્યા સ્ત્રી, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી.

सर्वविद् पुं. (सर्वं वेत्ति विद्+क्विप्), પરમેશ્વર, ઈશ્વર.

सर्वविद् त्रि. (सर्वं वेत्ति, विद्+क्विप्), સઘળું જાણનાર, સર્વ જાણનાર.

सर्वतोभद्रचक्र न (सर्वतो भद्र यत्र तादृश चक्रम्) જ્યોતિષમા કહેલ શુભાશુભ જાણવા માટેનુ એક ચક્ર
सर्वतोभद्रबन्ध पु (सर्वतो भद्राकारेण बन्ध·) અ-લકાર શાસ્ત્રમા કહેલ એક ચિત્ર કાવ્ય
सर्वतोभद्रमण्डल न (सर्वतोभद्रनामक मण्डलम्) પ્રતિષ્ઠામા પૂજ્ય દેવતાઓનું એક જાતનુ મડળ
सर्वतोभद्रा स्त्री (सर्वतो भद्रमस्या·), નટી, વનસ્પતિ ગાભારી, નટની સ્ત્રી
सर्वतोमुख न (सर्वतो मुखमस्य) પાણી, આકાશ
सर्वतोमुख पु (सर्वतो मुखमस्य), શિવ, બ્રહ્મા, પરમેશ્વર, આત્મા, સ્વર્ગ, અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ
"सर्वत· पाणिपादान्त सर्वतोऽक्षिशिरोमुख·।
विश्वरूपो महानग्नि· प्रणीत सर्वकर्मसु" ॥
सर्वतोमुख त्रि (सर्वत, मुखानि यस्य) સર્વ વ્યાપક, સર્વ તરફ મુખવાળુ
सर्वत्र अव्य (सर्वस्मिन्, सर्व+त्रल्), સઘળે, બધે, સર્વ દેશમાં, સર્વકાળે, સર્વ દિશામા, બધે ઠેકાણે
सर्वत्रग त्रि (सर्वत्र गच्छति, गम्+ड) બધે ઠેકાણે જનાર.
सर्वत्रग पु (सर्वत्र गच्छति, गम्+ड), વાયુ, પવન, પરમેશ્વર
सर्वत्रगामिन् पु (सर्वत्र गच्छति, गम्+णिनि) વાયુ, પરમેશ્વર
सर्वत्रगामिन् त्रि (सर्वत्र गच्छति, गम्+णिनि) દરેક ઠેકાણે જનાર
सर्वथा त्री (सर्व+प्रकारे थाल्), સર્વ પ્રકારે, સર્વ રીતે, સઘળે પ્રકારે, પ્રતિજ્ઞામા તથા હેતુમા આ અવ્યય વપરાય છે
सर्वदम पु (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+अण्) શકુન્તલાનો પુત્ર ભરતરાજા
सर्वदम त्रि (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+अण्) બધાને દમનાર–દુ ખ દેનાર
सर्वदमन पु (सर्वान् दमयति, दम्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે
सर्वदमन त्रि (सर्वान् दमयति,) સઘળાને દબાવનાર–દુ ખ દેનાર
सर्वदर्शिन् पु (सर्वं समभावेन पश्यति, दृश्+णिनि) પરમેશ્વર જીનદેવ, બુદ્ધ
सर्वदर्शिन् त्रि (सर्व्वं पश्यति. दृश्+णिनि) સઘળુ જોનાર, બધુ જોનાર
सर्वदर्शिनी स्त्री (सर्वदर्शिन्+स्त्रियां ङीप्) બધુ જોનારી સ્ત્રી, દુર્ગાદેવી
सर्वदा अव्य (सर्वस्मिन् काले, सर्व+दाच्), હમેશ, સર્વકાળમા,
सर्वदु खक्षय पु (सर्वेषा दु·खाना क्षय), મોક્ષ, સર્વ દુઃખોનો નાશ
सर्वदेवमुख पु (सर्वेषां देवाना मुखं यत्र), અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ
सर्वदृष्ट पु (सर्वं पश्यति, दृश्+क्त), પરમેશ્વર, જીનદેવ, બુદ્ધ
सर्वद्रष्टृ त्रि (सर्व+दृश्+तृच्) सर्वदर्शिन् શબ્દ જુઓ.
सर्वद्र्यञ्च् त्रि (सर्वमञ्चति पूजयति अञ्च्+क्विप् अद्र्यागम) સર્વને પૂજનાર
सर्वधुरावह त्रि (सर्वधुरां वहति, वह+अच्) સર્વ ભારને ઉપાડનાર બળદ વિગેરે
सर्वधुरीण त्रि (सर्वधुरां वहति, वह्+ख) સમગ્ર ભારને ઉપાડનાર બળદ વિગેરે
सर्वनामता स्त्री (सर्वनामस्य भाव तल्+टाप्) સર્વનામપણુ,
सर्वनामत्व न (सर्वनामस्य भाव. त्व) ઉપર પ્રમાણે
सर्वनामन् न (सर्वेषा नाम वाचक सज्ञात्वेऽपि क्षुभ्ना न णत्व) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સર્વનામ
सर्वनाश पु (सर्वेषा नाश) સઘળાનો નાશ,
सर्वनाशक त्रि (सर्वं नाशयति, नश्+ण्वुल्) સર્વનો નાશ કરનાર
सर्वनाशन त्रि (सर्वं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે
सर्वपा स्त्री બલિરાક્ષસની પત્ની
सर्वपा त्रि (सर्वं पाति, पा+क्विप्) સર્વનુ રક્ષણ કરનાર,
सर्वपूर्ण पु (सर्वै. पूर्ण) પરમાત્મા,
सर्वपूर्णता स्त्री (सर्वै पूर्णता) સામગ્રી, તૈયારી, સર્વપ્રકારની પૂર્ણતા, મોક્ષ,
सर्वपूर्णत्व न (सर्वै पूर्णत्वं) ઉપરનો અર્થ

सर्वान्नभक्षिन् त्रि (सर्वान्नं भक्षयति, भक्ष्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सर्वान्नभोजिन् त्रि (सर्वेषामन्नं सर्वान्नमत्ति वा भुङ्क्ते भुज्+णिनि) દરેકનું અન્ન ખાનાર, સઘળાનું અન્ન ખાનાર.

सर्वान्नीन त्रि (सर्वेषामन्नं सर्वान्नं वा भुङ्क्ते भुज्+ख) 'सर्वान्नभक्षक' त्रि शब्द જુઓ.

सर्वाभिसन्धक त्रि. (सर्वान् अभिसन्धयति, अभि+सम्+धा+ण्वुल्) સર્વને છેતરનાર, બધાની નિન્દા કરનાર.

सर्वाभिसन्धिन् पुं. (सर्व+अभिसन्धि–सर्वतो वर्तते इनि) કપટી માણસ.

सर्वाभिसन्धिन् पुं (सर्वत्र आत्मनोऽभिसन्धानमस्त्यस्य इनि) ઢોંગી તાપસ.

सर्वाभिसार पुं (सर्वेषामभिसारो यत्र) ચતુરંગી સેનાને તૈયાર કરી યુદ્ધ માટે પ્રયાણ.

सर्वार्थसिद्ध पुं (सर्वेऽर्था सिद्धा यस्य) બુદ્ધદેવ.

सर्वार्थसिद्ध त्रि (सर्वार्थ सिद्धा यस्य) જેના બધા મનોરથ સિદ્ધ થયા હોય તે.

सर्वार्थानुसाधिनी स्त्री (सर्वार्थं सर्वम् अनुसाधयति अनु+साध्+णिनि+ङीप्) કુમારી.

सर्वावसर पुं (सर्वेषां कर्मणामवसरोऽवसरो यत्र) અર્ધરાત, મધ્યરાત્રી.

सर्वाशिन् त्रि (सर्वं भक्ष्यं अश्नाति अश्+णिनि) બધું ખાનાર, સર્વનું ખાનાર.

सर्वाक्ष त्रि (सर्वाणि अक्षाणि यस्य) દરેક અખો-વાળું સર્વ અક્ષ પારખું કરનાર

सर्वास्त्रमहाज्वाला स्त्री. જૈનમતના પ્રસિદ્ધ સોળ વિદ્યાદેવીઓ પૈકી અગીયારમી વિદ્યાદેવી.

सर्वाख्या स्त्री (सर्वाणि आख्याति कथ्या) તે નામની એક દેવી

सर्वाह्न पुं (सर्वश्च सः अह्नश्च, सर्वाह्णादेशः) આખો દિવસ.

सर्वाह्णिक त्रि. (सर्वाह्णे भवः ठञ्) આખા દિવસમાં કરેલ.

सर्वीय त्रि (सर्वस्मै हितं छ) બધાનું સર્વ જનને હિત, સર્વ જનથી બધાનું

सर्वेश पुं (सर्वस्येशः) જગતનો ઈશ્વર–પરમેશ્વર શિવ.

सर्वेश्वर पुं. (सर्वेषामीश्वरः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सर्वौघ पुं. (सर्वेषां चतुरङ्गसेनानां ओघो समवायो यत्र) સેના સમેત સમગ્ર સૈન્યનો ધસારો, સત્વર જવાનો વેગ.

सर्वौषधि स्त्री. (सर्वा चासौ ओषधिश्च) કુષ્ઠ-જટા-માંસી-હળદર-વજ-શિલાજીત-ચંદન-મોરવેલ-ચંપો-કપૂર-મોથ એ સર્વ ઓષધિ.

सर्वौषधिगण पुं (सर्वेषां ओषधीनां गणः) ઉપર પ્રમાણે.

सर्षप पुं. (सृ+अप्–सुक्) સરસવ, એક જાતનું માપ, જ્યોતિષમાં સૂર્યના પ્રકાશની અંદર દેખાતી ઝીણી રજકણ બરોબર એક વજન.

"जालान्तरगते भानौ यत्सूक्ष्मं दृश्यते रजः ।
तैश्चतुर्भिर्भवेल्लिक्षा लिक्षाषड्भिस्तु सर्षपः ॥"

सर्षपतैल न. (सर्षपस्य तैलं सर्षपे तैलम्) સરસવનું તેલ, સરસીયું તેલ.

सर्षपी स्त्री. (सर्षप+गौरादि ङीष्) એક જાતનું પક્ષી, ખંજરીટ પક્ષી

सल् चल् धातु જુઓ.

सल न (सल्+अच्) પાણી, જળ.

सलज्ज त्रि (लज्जया सहितः सहत्वं वा) લાજ-વાળું શરમવાળું શરમાળ.

सलिल न (सल्+इलच्) પાણી, ઉતરવાનાં નાળાં, જળથી થએ ભીનું સ્થાન.

सलिलकुन्तल पुं. (सलिलस्य कुन्तल इव) પાણીનો વાળ-શેવાળ.

सलिलदत्ति स्त्री. (सलिलस्य दत्तिः) મરેલાને દેવી જળદાન વગેરે ઉત્તર ક્રિયા.

सलिलतर्पण न. (सलिलस्य तर्पणम्) 'सलिलक्रिया' શબ્દ જુઓ.

सलिलक्रिया स्त्री. (सलिलस्य क्रिया) મરેલાને દેવી જળાંજલિ વગેરે ઉત્તરક્રિયા.

सलिलज न. (सलिले जायते, जन्+ड) કમળ.

सलिलज त्रि. (सलिले जायते जन्+ड) પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર

सलिलनिधि पुं. (सलिलानां निधिः) સમુદ્ર.

सर्ववेद पु (सर्वान् वेदान् अधीते, उक्त्या० ठक्) સર્વ વેદોનો અભ્યાસ કરનાર

सर्ववेद् त्रि (सर्वं वेत्ति, विद्+अण् उप) સર્વ જાણનાર

सर्ववेदस् पु (सर्वाणि धनानि वेदयते लम्भयति पात्राय दक्षिणार्थं ददाति, विद्–लाभे+णिच्–असि) જેમાં સર્વસ્વ દક્ષિણા હોય છે તે વિશ્વજિત્ નામનો યજ્ઞ કરનાર.

सर्ववेदस न (सर्वं वेद गृहे विद्यमान धन नि० अच् समा०) વિશ્વજિત્ નામના યજ્ઞમાં દક્ષિણા તરીકે વિધાન કરેલ ઘરનું સર્વસ્વધન.

सर्ववेदिन् पु (सर्वं वेत्ति, विद्+णिनि) સર્વજ્ઞ, પરમેશ્વર

सर्ववेदिन् त्रि (सर्वं वेत्ति) સર્વ જાણનાર, સર્વજ્ઞ

सर्ववेशिन् पु (सर्वेषां वेशो धार्य्यत्वेनास्त्यस्य इनि) સર્વના વેશ લેનાર નટ, નાટકીયો

सर्वसंसर्गलवण न (सर्वसंसर्गेण जातं लवणम्) એક જાતનું મીઠું

सर्वसङ्गत पु (सर्वं सङ्गतमुचितं यस्य) એક જાતનું ધાન્ય

सर्वसन्नहन न (सर्वेषां सन्नहन युद्धार्थं सज्जीकरण यत्र) ચતુરંગી સૈન્ય તૈયાર કરી યુદ્ધ માટે પ્રયાણ કરવું

सर्वसन्नाह पु (सर्वेषां सन्नाहो यत्र) ઉપર પ્રમાણે

सर्वसह पु (सर्व्वं सहते, सह्+अच्) ગુગળ.

सर्वसह त्रि (सर्व्वं सहते, सह+अच्), સર્વ સહન કરનાર, બધુ સહન કરનાર

सर्वसिद्धि पु (सर्वेषां सिद्धिर्यस्मात्) શ્રીફળ

सर्वसिद्धि स्त्री (सर्वेषां सिद्धि) સંપૂર્ણ અર્થનું સાધન

सर्वस्व न (सर्व्वंच तत् स्वञ्च) સમગ્ર ધન

सर्वस्वदक्षिण पु (सर्वस्व दक्षिणा यत्र) જેમાં ઘરના સમગ્ર ધનની દક્ષિણા હોય છે તે વિશ્વજિત્ યજ્ઞ

सर्वस्वहरण न (सर्वस्वस्य हरणम्) સમગ્ર ધનનું હરણ

सर्वस्वामिन् पु (सर्वेषां स्वामी) સઘળાનો ધણી

सर्वहरण न (सर्वेषां हरणम्) સમગ્રનું હરણ, બધું લઇ લેવું તે.

सर्वहार पु (सर्वेषां हार हरणम्) ઉપર પ્રમાણે.

सर्वहित न (सर्वेषां हित यस्मात्) મરી, તીખાં

सर्वहित त्रि (सर्वेभ्य हित यस्य) સઘળાને હિતનું કારણ

सर्वाङ्ग न (सर्वञ्च तत् अङ्गञ्च) સઘળુ અંગ, સમગ્ર શરીર.

सर्वाङ्गसुन्दर पु (सर्वस्मिन् अङ्गे सुन्दर) એક જાતનું ઔષધ–વૈદ્યકમા પ્રસિદ્ધ રસ

सर्वाङ्गसुन्दर त्रि (सर्वाङ्गे सुन्दर) સર્વાંગે સુંદર

सर्वाङ्गीण त्रि (सर्वाण्यङ्गानि व्याप्नोति ख) સર્વ અવયવમાં વ્યાપક, સર્વ અંગમાં ફેલાયેલું

सर्वाणी स्त्री. (सर्वेभ्य आनयति मोक्ष आ+नी+ड पूर्वपदादिति णत्वं) દુર્ગા દેવી

"सर्वान् मोक्षान् प्रापयति जन्ममृत्युजरादिकम् ।
चराचरांश्च विश्वस्थान् सर्व्वाणी तेन कीर्तिता ॥"

ब्र वै पु

सर्वात्मक त्रि (सर्वस्य आत्मा यस्य, कप्) સર્વમય, સર્વસ્વરૂપ

सर्वात्मन् पु (सर्वं आत्मा स्वरूपं यस्य) પરમાત્મા, પરમેશ્વર

सर्वानुकरण न. (सर्वेषामनुकरणम्), સઘળાંનું અનુકરણ, બધાંની નકલ કરવી

सर्वानुकार पु (सर्वस्य अनुकार, कृ+अण्) ઉપર પ્રમાણે

सर्वानुकारिन् त्रि (सर्वं अनुकरोति, अनु+कृ+णिनि) સઘળાંનું અનુકરણ કરનાર,

सर्वानुकारिणी (सर्वमनुकरोतीति, अनु+कृ+णिनि+ङीप्) શાલપર્ણી વનસ્પતિ

सर्वानुभूति स्त्री (सर्वेषां अनुभूतिर्यत्र) ધોળું નસોતર

सर्वानुभूति त्रि (सर्वस्य अनुभूतिर्यत्र) તત્ત્વજ્ઞાની

सर्वानुभूति पु (सर्वस्य अनुभूतिर्यस्य) તે નામે એક જીનદેવ

सर्वान्न न (सर्वस्य यद्वा सर्वञ्च तत् अन्नञ्च) સઘળુ અન્ન, સઘળાનું અન્ન.

सर्वान्नभक्षक त्रि, (सर्वं सर्वेषां वा अन्नं भक्षयति, भक्ष्+ण्वुल्), સર્વ અન્ન ખાનાર, સઘળાંનું અન્ન ખાનાર.

सर्वान्नभक्षिन् त्रि (सर्वान्नं भक्षयति भक्ष्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सर्वान्नभोजिन् त्रि (सर्वमन्नं सर्वान्नमश्नाति वा भुङ्क्ते भुज्+णिनि) સઘળું અન્ન ખાનાર, સઘળાનું અન્ન ખાનાર.

सर्वान्नीन त्रि (सर्वमन्नं सर्वान्नं वा भुङ्क्ते भुज्+ख) 'सर्वान्नभक्षक' त्रि शब्द જુઓ.

सर्वाभिसन्धक त्रि (सर्वान् अभिसन्धयति, अभि+सम्+धा+ण्वुल्), સર્વને છેતરનાર, બધાની નિન્દા કરનાર.

सर्वाभिसन्धिन् पु. (सर्व+अभिसन्धा—आत्मने इनि) કપટી માણસ.

सर्वाभिसन्धिन् पु (सर्वेण आत्मनोऽभिसन्धाऽस्त्यस्य इनि) પાખંડી તાપસ.

सर्वाभिसार पु (सर्वैरभिसारो यत्र) ચતુરંગી સેનાને તૈયાર કરી યુદ્ધ માટે પ્રયાણ.

सर्वार्थसिद्ध पु (सर्वेषु अर्थेषु सिद्धः) બુદ્ધદેવ.

सर्वार्थसिद्ध त्रि (सर्वार्थाः सिद्धा यस्य) જેના બધા મનોરથ સિદ્ધ થયા હોય તે.

सर्वार्थानुसाधिनी स्त्री (सर्वान् अर्थान् अनुसाधयति अनु+साधि+णिनि+ङीप्) દુર્ગાદેવી.

सर्वावसर पु (सर्वेषां कर्मणामवसरोऽवसरो यत्र) અર્ધરાત્ર, મધ્યરાત્રી.

सर्वाशिन् त्रि (सर्वाणि अन्नानि अश्नाति अश्+णिनि) બધું ખાનાર, સર્વનું ખાનાર.

सर्वास्त्र त्रि (सर्वाणि अस्त्राणि यस्य) સઘળાં અસ્ત્રોવાળું, સર્વ અસ્ત્ર ધારણ કરનાર.

सर्वास्त्रमहाज्वाला स्त्री. જૈનદર્શન પ્રસિદ્ધ સોળ વિદ્યાદેવીઓ પૈકી અગીયારમી વિદ્યાદેવી.

सर्वास्या स्त्री (सर्वाणि अस्यानि यस्याः) તે નામની એક દેવી.

सर्वाह पु (सर्वमहः अच् समा. टच्) આખો દિવસ.

सर्वाह्णकृत त्रि (सर्वाह्णेन कृतः) આખા દિવસમાં કરેલ.

सर्वीय त्रि (सर्वस्मै हितं सर्व+छ) સઘળાનું, સઘળા જનસંબંધી, સર્વ જનસંબંધી બધાનું.

सर्वेश पु (सर्वेषामीशः) બધાનો ઈશ્વર-પરમેશ્વર, શિવ.

सर्वेश्वर पु. (सर्वेषामीश्वरः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सर्वौघ पु. (सर्वेषां चतुरङ्गसैन्यानां ओघो समर्थ्यस्तो यत्र) જેમાં ચતુરંગ સમગ્ર સૈન્યનો પ્રયાણ સમય ... વેગ.

सर्वौषधि स्त्री. (सर्वा चासौ ओषधिश्च) કુષ્ઠ-જટામાંસી-હળદર-વજ-શિલાજીત-ચન્દન-મોરવેલ-ચંપક-કપૂર-મોથ એ દશ ઓષધિ.

सर्वौषधिगण पु (सर्वासां ओषधीनां गणः) ઉપર પ્રમાણે.

सर्षप पु. (सृ+अप्—सुक्) સરસવ, એક જાતનું માપ, જ્યોતિષમાં સૂરના પ્રકાશની જાતનું [illegible] એક જાતનું ઝેર.

"कालमस्तरपतो भागी यत्नात् हसते रवः।
दैवतुस्तिर्थिमिच्छन्ति सिद्धये सूक्ष्मदर्शिनः॥"

सर्षपतैल न (सर्षपस्य तैलः तैलमेव तैलम्) સરસવનું તેલ, કડવું તેલ.

सर्षपी स्त्री. (सर्षप+अस्त्यर्थे ङीप्) એક જાતનું પક્ષી, ખંજનિકા પક્ષી.

सल् चल् ધાતુ જુઓ.

सल न. (सल्+अच्) પાણી, જળ.

सलज्ज त्रि (लज्जया सहितः सहस्य वा) શરમવાળું, શરમાળ.

सलिल न. (सल्+इलच्) પાણી, ઉત્તરાષાઢા નક્ષત્ર જેનાથી અર્ધ મોટું સ્થાન.

सलिलकुन्तल पु. (सलिलस्य कुन्तल इव) પાણીનો વાળ-શેવાળ.

सलिलकृति स्त्री. (सलिलेन कृतिः) મરેલાને હેતુ જલપ્રદાન વગેરે ઉત્તર ક્રિયા.

सलिलकृत्य न. (सलिलेन कृत्यम्) ઉપલો શબ્દ જુઓ.

सलिलक्रिया स्त्री. (सलिलेन क्रिया) મરેલાને હેતુ જલપ્રદાન વગેરે ઉત્તરક્રિયા.

सलिलज न. (सलिले जायते जन्+ड) કમળ.

सलिलज त्रि. (सलिले जायते जन्+ड) પાણીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

सलिलनिधि पु. (सलिलस्य निधिः) સમુદ્ર.

सलिलनिलय पु (सलिल निलयो यस्य) જળચર પ્રાણી, મીન તથા કર્કરાશિ
"सलिलनिलयाभक्ष्या वश्या सरीसृपजातय"
ज्योतिषतत्वे.

सलिलरय पु (सलिलस्य रयः) પાણીનો વેગ

सलिलराशि पु (सलिलस्य राशि) સમુદ્ર

सलिलेन्धन पु (सलिलमिन्धनमिव यस्य) વડવાનલ અગ્નિ

सलील त्रि (लीलया सहितः, सहस्य स) લીલાવાળુ, વિલાસયુક્ત

सल्लकी स्त्री (शल्+वुन् लुकच् पृषो० शस्य स गौरा ङीप्) એક વનસ્પતિ જેને હાથી ખાય છે તે.

सव पु (सू+अच्) યજ્ઞ, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, સન્તાન

सव न (,, ,,) પાણી, જળ

सवन न (सू-सु वा+ल्युट्) સોમરસનું પાન કરવુ તે, સોમવલ્લીનો રસ કાઢવો તે, મદ્ય ખેચવુ તે, યજ્ઞમા એક જાતનું સ્નાન, યજ્ઞ, પ્રસવ

सवयस् त्रि (समानं वयो यस्य) સમાન વયવાળો, સોબતી વિગેરે, મિત્ર

सवर्ण पु (समानो वर्णो यस्य वर्णेन सह वर्तमानो वा) તુલ્યરૂપ, એક જાતનું, સમાન રંગનું, વર્ણ સહિત, સજાતીય, સમાન

सवर्णन न (सवर्ण+णिच्+ल्युट्) તુલ્યરૂપ, સવર્ણ કરવુ તે, સમાન કરવુ, સજાતીય કરવુ, તુલ્યરૂપતા કરવી

सवर्णसंज्ञक त्रि (सवर्ण संज्ञा यस्य कप्) સજાતીય સંજ્ઞાવાળુ

सवर्णसज्ञा स्त्री (सवर्णा चासौ संज्ञा च) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ અક્ષરોની સજાતીય સંજ્ઞા

सवर्णा स्त्री (समानो वर्णः यस्या) સૂર્યની પત્ની, સમાન વર્ણની સ્ત્રી

सवलि पु સાયંકાળ

सवहा स्त्री (सह वहेन, टाप्) નસોતર,

सवास त्रि (वासेन सह वर्तमान सहस्य स) વાસવાળુ, સહવાસવાળુ, ગન્ધવાળુ

सवासस् त्रि (वाससा सह वर्तमान, सहस्य स) વેગવાળુ, વસ્ત્રવાળુ, વસ્ત્રસહિત

सविकल्पक न (सह विकल्पेन कप्) વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ, ન્યાયમા કહેલ એક જ્ઞાન

सविकाश त्रि (सह विकाशेन, सहस्य स) પ્રફુલ્લ, વિકાશ પામેલું, સંકોચ વિનાનુ

सविचारा स्त्री. પાતંજલ યોગશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ

सवितर्क त्रि (वितर्केन सहित, सहस्य सः) તર્કવાળુ, તર્કસહિત

सवितर्का स्त्री (सवितर्क+टाप्) પાતંજલ યોગદર્શન પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ

सवितृ पु (सू+तृच्) જગત્સ્રષ્ટા પરમેશ્વર, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, હસ્તનક્ષત્ર

सवितृदेवत पु (सविता देवत यस्य) હસ્ત નક્ષત્ર

सवित्र न (सूयतेऽनेन, सू+इत्र) ઉત્પત્તિનું કારણ, જન્મનું કારણ

सवित्रिय त्रि. (सवितुरयमिति, सवितृ+घ) પરમેશ્વર-સબન્ધી, પરમેશ્વરનું, સૂર્યનું, સૂર્ય સમ્બન્ધી

सवित्री स्त्री (सू+तृच्+ङीप्) માતા, મા

सविद्य त्रि (विद्यया सहित, सहस्य स.) વિદ્યાવાળુ, વિદ્વાન્, ભણેલ
"को विदेश सविद्यानां किं दुर व्यवसायिनाम्॥
पञ्चतन्त्रे

सविध त्रि (सह विध्यति, विध्+क, सहस्य स) સમીપનું, પાસેનું, પાસે, નજદીકનું, પ્રકારવાળુ, વિધાનવાળુ

सविनय त्रि (विनयेन सहित, सहस्य स) વિનયવાળુ, વિનયી

सविस्मय त्रि (विस्मयेन सहित, सहस्य स) વિસ્મયવાળુ, વિસ્મય પામેલ, આશ્ચર્ય પામેલ

सवीज पु પાતંજલ યોગશાસ્ત્રમા કહેલ એક સમાધિ.

सवीज त्रि (वीजेन सहित, सहस्य स) બીજવાળુ, મૂળ કારણવાળુ

सवीजयोग पु (वीजयोगेन सहित, सहस्य स)- સબીજ સમાધિયોગ

सवृद्धिक त्रि (सह वृद्धया, कन्) વૃદ્ધિવાળુ, વ્યાજવાળુ, વ્યાજસહિત

करनार.

दीर्घसुरत पु. (दीर्घं सुरतमस्य मैथुनं यस्य) कुतरो.

दीर्घसुरत न. (दीर्घं सुरतम्) लांबो वखत चाले तेवुं मैथुन.

दीर्घसुरती स्त्री. (दीर्घसुरत स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) कुतरी.

दीर्घसूक्ष्म पु. प्राणायाम योगशास्त्रमां कहेल एक प्रकारनो प्राणायाम.

दीर्घसूत्र त्रि. (दीर्घेण चिरकालेन सूत्रयति निष्पादयति कार्यं यस्य) दीर्घसूत्री-मंद, दरेक काम करवामां लांबो वखत लगाडनार.

दीर्घसूत्र न. (दीर्घं तत् सूत्रं च) लांबु सूत्र, लांबो तांतणो.

दीर्घसूत्र त्रि. (दीर्घं सूत्रमस्य) लांबा सूत्रवाळुं, लांबा तांतणावाळुं.

दीर्घसूत्रता स्त्री. (दीर्घसूत्रस्य भावः तल् टाप्) दरेक कामां विशेष समय लगाडवो ते.

दीर्घसूत्रत्व न. (दीर्घसूत्रस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.

दीर्घसूत्रिन् त्रि. (दीर्घं सूत्र कर्तव्यत्वेनास्त्यस्य इनि) दरेक कामां घणो समय करनार.

दीर्घसेन पु. (जै. प्रा. दीहसेण) अनुत्तर देवलोकमां गयेल मुनि विशेष, आ अवसर्पिणी कालमां ऐरवत क्षेत्रमां थयेल आठमा तीर्थंकर.

दीर्घस्कन्ध पु. (दीर्घः स्कन्धोऽस्य) ताडनुं झाड.

दीर्घस्वर पु. (दीर्घश्चासौ स्वरः) लांबो स्वर.

दीर्घस्वर त्रि. (दीर्घः स्वरो यस्य) लांबा स्वरवाळुं.

दीर्घा स्त्री. (दीर्घ+टाप्) पृश्निपर्णी नामनी वनस्पति.

दीर्घाकार पु. (दीर्घ आकारो यस्य) मोटा कदनी मगर जाति.

दीर्घाध्वग त्रि. (दीर्घं अध्वानं गच्छति गम्+ड) लांबो रस्तो चालनार.

दीर्घाध्वग पु. (दीर्घं अध्वानं गच्छति गम्+ड) ऊंट, कासद-कासिद, मेघदूत, टपालीयो.

दीर्घाध्वन् पु. (दीर्घश्चासौ अध्वा च) लांबो रस्तो.

दीर्घायु त्रि. (दीर्घं आयुः यस्य) लांबा आयुष्यवाळुं.

दीर्घायु पु. (दीर्घं आयुः यस्य) शाल्मलि वृक्ष, समेरो, कागडो, मार्कण्डेय.

दीर्घायुध पु. (दीर्घं स्वरूपमायुधं यस्य) डुक्कर-भुंड.

दीर्घायुध न. (दीर्घं च तदायुधं च) भालो-बरछी विगेरे लांबुं आयुध.

दीर्घायुषी स्त्री. (दीर्घायुष स्त्रियां ङीप्) भुंड-डुक्करी.

दीर्घायुष्य पु. (दीर्घमायुष्यं यस्य) श्वेत मदारनुं झाड, मार्कण्डेय मुनि.

दीर्घायुष्य त्रि. (दीर्घं आयुष्यं यस्य) लांबा आयुष्य-वाळो, लांबी आवरदावाळो.

दीर्घायुष्य न. (दीर्घं च तदायुष्यं च) लांबुं आयुष्य, लांबी आवरदा.

दीर्घायुस् पु. (दीर्घमायुरस्य) पु. दीर्घायु शब्द जुओ.

दीर्घायुस् त्रि. (दीर्घमायुरस्य) त्रि. दीर्घायुष शब्द जुओ.

दीर्घायुस् न. (दीर्घं च तदायुः) लांबुं आयुष्य, लांबी आवरदा.

दीर्घार्क पु. (दीर्घोऽर्क इव) श्वेत मदारनुं झाड.

दीर्घास्य पु. (दीर्घमास्यं यस्य दीर्घमास्यं यत्र स्थाने च) हाथी, शियाळ, एक जनपद, पश्चिमनी उत्तरे आवेलो एक देश.

दीर्घास्य त्रि. (दीर्घमास्यं यस्य) लांबा मुखवाळुं.

दीर्घास्य न. (दीर्घं च तदास्यं च) लांबुं मुख.

दीर्घाह पु. (दीर्घं च तदहः टच्) लांबो दिवस.

दीर्घाहन् पु. (दीर्घाणि अहानि यत्र) उनाळानो समय.

दीर्घिका स्त्री. (दीर्घैव स्वार्थे कन् हस्वो अत इत्वम्) नानी वाव, एक प्रकारनुं जलाशय, विहुयकी.

यथा—"छिन्नोऽपि दीर्घिकाणां नवनलिनीः"

दीर्घोदर पु. (दीर्घमुदरं यस्य) एक जातनी बळद जेवो कूतरो.

दीर्ण त्रि. (दृ+णिच्+क्त) चीरी नाखेल, फाडी नाखेल, भेदायेल, भयभीत.

दीर्ण न. (दृ भावे क्त) चीरवुं, फाडवुं, भय—बीक.

दीवि पु. चास पक्षी.

दु (भ्वा. पर. स. अनिट् दवति) गमन करवुं, जवुं.

दु (स्वादि उभ. स. सेट् दुनोति) पीडवुं, दुःख देवुं, दुःख भोगववुं.

सलिलनिलय पु (सलिल निलयो यस्य) જળચર પ્રાણી, મીન તથા કર્કરાશિ
"सलिलनिलयामक्ष्या वश्या सरीसृपजातय"
ज्योतिषतत्वे

सलिलरय पु (सलिलस्य रयः) પાણીનો વેગ

सलिलराशि पु (सलिलस्य राशि) સમુદ્ર

सलिलेन्धन पु (सलिलमिन्धनमिव यस्य) વડવાનલ અગ્નિ

सलील त्रि (लीलया सहितः, सहस्य स) લીલાવાળુ, વિલાસયુક્ત

सल्लकी स्त्री (शल्+वुन् लुकच् पृषो० शस्य स गौरा ङीष्) એક વનસ્પતિ જેને હાથી ખાય છે તે

सव पु (सू+अच्) યજ્ઞ, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, સન્તાન

सव न (,, ,,) પાણી, જળ

सवन न (सू-सु वा+ल्युट्) સોમરસનું પાન કરવુ તે, સોમવલ્લીનો રસ કાઢવો તે, મદ્ય ખેચવુ તે, યજ્ઞમા એક જાતનું સ્નાન, યજ્ઞ, પ્રસવ

सवयस् त्रि (समानं वयो यस्य) સમાન વયવાળો, સોબતી વિગેરે, મિત્ર

सवर्ण पु (समानो वर्णो यस्य वर्णेन सह वर्तमानो वा) તુલ્યરૂપ, એક જાતનું, સમાન રંગનું, વર્ણ સહિત, સજાતીય, સમાન

सवर्णन न (सवर्ण+णिच्+ल्युट्) તુલ્યરૂપ, સવર્ણ કરવુ તે, સમાન કરવુ, સજાતીય કરવુ, તુલ્યરૂપતા કરવી

सवर्णसंज्ञक त्रि (सवर्ण संज्ञा यस्य कप्) સજાતીય સંજ્ઞાવાળુ

सवर्णसंज्ञा स्त्री (सवर्णा चासौ संज्ञा च) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ અક્ષરોની સજાતીય સંજ્ઞા

सवर्णा स्त्री (समानो वर्ण. यस्या) સૂર્યની પત્ની, સમાન વર્ણની સ્ત્રી

सवलि पु સાયંકાળ

सवहा स्त्री (सह वहेन, टाप्) નસોતર,

सवास त्रि (वासेन सह वर्तमान सहस्य स) વાસવાળુ, સહવાસવાળુ, ગન્ધવાળુ

सवासस् त्रि (वाससा सह वर्तमान, सहस्य स) વેગવાળુ, વસ્ત્રવાળુ, વસ્ત્રસહિત

सविकल्पक न (सह विकल्पेन कप्) વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ, ન્યાયમા કહેલ એક જ્ઞાન

सविकाश त्रि (सह विकाशेन, सहस्य स) પ્રફુલ્લ, વિકાશ પામેલું, સંકોચ વિનાનુ

सविचारा स्त्री પાતંજલ યોગશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ

सवितर्क त्रि (वितर्केन सहित, सहस्य सः) તર્કવાળુ, તર્કસહિત

सवितर्का स्त्री (सवितर्क+टाप्) પાતંજલ યોગદર્શન પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ

सवितृ पु (सू+तृच्) જગત્સ્રષ્ટા પરમેશ્વર, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, હસ્તનક્ષત્ર

सवितृदेवत पु (सविता देवत यस्य) હસ્ત નક્ષત્ર

सवित्र न (सूयतेऽनेन, सू+इत्र) ઉત્પત્તિનું કારણ, જન્મનું કારણ

सवित्रिय त्रि (सवितुरयमिति, सवितृ+घ) પરમેશ્વર–સમ્બન્ધી, પરમેશ્વરનુ, સૂર્યનું, સૂર્ય સમ્બન્ધી

सवित्री स्त्री (सू+तृच्+ङीप्) માતા, મા

सविद्य त्रि (विद्यया सहित, सहस्य स.) વિદ્યાવાળું, વિદ્વાન્, ભણેલ
"को विदेश. सविद्यानां किं दुर व्यवसायिनाम् ॥
पञ्चतन्त्रे

सविध त्रि (सह विध्यति, विध्+क, सहस्य स) સમીપનું, પાસેનું, પાસે, નજદીકનું, પ્રકારવાળું, વિધાનવાળુ

सविनय त्रि (विनयेन सहित, सहस्य स) વિનયવાળુ, વિનયી

सविस्मय त्रि (विस्मयेन सहित, सहस्य स) વિસ્મયવાળુ, વિસ્મય પામેલ, આશ્ચર્ય પામેલ.

सवीज पु પાતંજલ યોગશાસ્ત્રમા કહેલ એક સમાધિ.

सवीज त्रि (वीजेन सहित, सहस्य स) બીજવાળુ, મૂળ કારણવાળુ

सवीजयोग पु (वीजयोगेन सहित, सहस्य स)–સબીજ સમાધિયોગ

सवृद्धिक त्रि (सह वृद्धया, कन्) વૃદ્ધિવાળુ, વ્યાજવાળુ, વ્યાજસહિત

सवीड त्रि (निजया वीडया सह वर्त्तते) शर्मा-ળુ, શરમિંદું, લજ્જાવાળું

सव्य त्रि. (षू प्रेरणे-यत्) ડાબું, જમણું, પ્રતિકૂળ, વિરુદ્ધ.

सव्य पु. (सु+यत्) વિષ્ણુ.

सव्यथ त्रि (व्यथया सह वर्त्तते) વ્યથાવાળું, પીડાવાળું, દુઃખી.

सव्यभिचार त्रि (सह व्यभिचारेण वर्त्तते) વ્યભિચારવાળું વ્યભિચારી

सव्यसाचिन् पु. (सव्येन वामेनापि सचति सन्दधाति शरं सच्+णिनि) અર્જુન, પાંડવપુત્ર.

"उभौ मे दक्षिणौ पाणी गाण्डीवस्य विकर्षणे।

तेन देवमनुष्येषु सव्यसाचीति मां विदुः" महाभारते.

सव्याज त्रि (सह व्याजेन, सहस्य सः) બહાના વાળું, મિષવાળું, કપટવાળું, કપટી.

सव्येष्ठ पु. (सव्ये तिष्ठति, स्था+क षत्वम् अलुक् समा.) રથ હાંકનાર, સારથિ.

सव्येष्ठृ पु. (सव्ये तिष्ठति स्था+बा०+तृच् अलुक् समा. षत्वं) સારથિ, રથ હાંકનાર.

सव्रीड त्रि (व्रीडया सहितः सहस्य सः) લજ્જાવાળું શરમાળ.

सशङ्कु त्रि. (शङ्कुना सहित सहस्य सः) શંકુવાળું શંકુસહિત.

सशस्य त्रि. (शस्येन सहित सहस्य सः) ધાન્ય-વાળું, ધાન્ય સહિત.

सशल्या स्त्री. (सह शल्येन सहस्य सः+टाप्) નાગદન્તી વનસ્પતિ.

सशीक त्रि (शीकेन सह वर्त्तमान सहस्य सः) શીકરવાળું, શીકવાળું શીકસહિત.

ससत्त्वा स्त्री (सह सत्त्वेन, सहस्य सः) ગર્ભિણી-વાળી સ્ત્રી.

सस् (अदा पर सेट् सक०) ઊંઘવું

सस्नेह त्रि. (स्नेहेन सहितः सहस्य सः) સ્નેહવાળું, ચીકાશવાળું, પ્રીતિવાળું, પ્રીત રાખનારું.

ससत्वा स्त्री (सत्त्वेन सह वर्त्तमाना सहस्य सः) गर्भिणी स्त्री.

सस्य न (सस्+यत् स्तुत्) ઘાસ ખડ ધાન્યનો ગર્ભ કરેલ તે.

ससाध्वस त्रि (साध्वसेन सहितः सहस्य सः) ભય-પામેલ બીધેલ.

ससीमम् ( ) સીમાને લગતું પાસે.

ससौष्ठव पु. (सौष्ठवेन सह वर्त्तमानः सहस्य सः) ઉત્તમ, મોક્ષ, કૌશલ્ય સુંદરતાવાળું

सस्ज् ( ) જવું ખાવું સૂવું.

सस्तर पु. (स्तरेण सह वर्त्तमानः सहस्य सः) પાંદડાં વિગેરેની પથારી-બીછાનું

सस्य न (सस्+यत्) ઘઉં વિગેરેનું ફળ, ખેતરમાં રહેલું ધાન્ય, શસ્ય, ઘાસ.

"सस्यं क्षेत्रगतं प्रोक्तं"... स्मृतिः

सस्यक पु. (सस्यमिव कायति कै+क) ઓળખવાનો મણિ તરવાર.

सस्यमारिन् पु. (सस्यं मारयति मृ+णिच्+णिनि) ઉંદર.

सस्यमारिन् त्रि. (सस्यं मारयति, „ „ „) ઘઉંવિગેરેના ફળનો નાશ કરનાર, ખેતરના ધાન્યનો નાશ કરનાર, ઘાસનો નાશ કરનાર.

सस्यमारिणी स्त्री. (सस्यं मारयति, मृ+णिच्+णिनि+ङीप्) ઉંદરડી.

सस्यशीर्षक न (सस्यस्य शीर्षकम्) અનાજનું ડૂંડું

संस्यशूक न. (सस्यस्य शूकम्) ધાન્ય વિગેરેનો અગ્રભાગ.

सस्यसंवर पु. (सस्यं संवृणोति, सम्+वृ+अच्) સાલવૃક્ષ-રાળનું ઝાડ.

सस्यसंवरण पु (सस्यं संवृणोति सम्+वृ+ल्युट्) અશ્વકર્ણ વૃક્ષ

सस्याद् त्रि (सस्यमत्ति अद्+क्विप्) અનાજ ખાનાર, ખેતરમાં રહેલા અનાજને ખાનાર ઘઉં વિગેરેના ફળને ખાનાર.

सस्येष्टि स्त्री. (सस्यार्थं इष्टिः) નવું ધાન્ય પાકવા ઉપર થતી એક જાતની ઇષ્ટિ.

सस्वाद त्रि. (सह स्वादेन सहस्य सः) સ્વાદવાળું સ્વાદિષ્ટ

सस्वेद त्रि (स्वेदेन सह, सहस्य सः) પરસેવાવાળું પસીનાવાળું

सस्वेदा स्त्री (स्वेदेन सह, सहस्य स टाप्) दुषित કન્યા

सह् ( ) षह् ધાતુ જુઓ

सह अव्य (सह्+अच्) સાથે, સહિતપણું, સમગ્રપણું, સમાનતા, એકીસાથેપણુ વિદ્યમાનતા, સમૃદ્ધિ, સબન્ધ, સામર્થ્ય—એ અર્થોમાં વપરાય છે

सह पु (सहते सह्+अच्) માગશર મહિનો.

सह पु न (सहते, सह्+अच्) બળ, એક જાતનું મીઠું-લવણ

सहकार पु (सह युगपत्, किरति सौरभम् दुरात्, कॄ+अण्) અત્યન્ત દૂર સુધી જનાર સુગન્ધીવાળો આંબો

सहकार पु (सह कृ+भावे अण्) સાથે કામ કરવુ

सहकारिता स्त्री (सहकारिण. भाव, तल्+टाप्) સહાયકપણુ, સાથે કામ કરનારપણું, મદદ

सहकारित्व न (सहकारिण भाव, त्व) ઉપરપ્રમાણે

सहकारिन् त्रि (सह करोति, कृ+णिनि) સાથે રહી કામકરનાર, સહાયક, મદદગાર

सहकारिन् पु (सह करोति, कृ+णिनि) પોતાથી ભિન્ન રહી પોતાનુ કાર્ય કરનાર એક હેતુ

सहगत त्रि (सह गम्+क्त) સાથે ગયેલ,

सहगति स्त्री (सह गम्+भावे क्तिन्) નીચેનો શબ્દ જુઓ

सहगमन न (सह गम्+भावे ल्युट) સાથે જવુ, પતિ સાથે પત્નીએ મરી જવુ તે

सहगामिता स्त्री (सह गामिन भावः, तल्+टाप्) સાથે જનારપણુ

सहगामित्व न (सह गामिन भाव, त्व) સાથે જનારપણુ

सहगामिन् त्रि (सह गच्छति, गम्+णिनि) સાથે જનાર

सहगामिनी स्त्री (सह गच्छति, गम्+णिनि+स्त्रियां ङीप्) મરણ પામેલા પતિ સાથે મરનાર સ્ત્રી

सहचर पु (सह चरति चर्+अच्) પીળી ઝીઝોટી, કાળી ઝીઝોટી, મિત્ર સોબતી, ગોઠીયો, ઝીઝોટી વનસ્પતિ, પતિ, સ્વામી, ધણી.

सहचर त्रि (सह+चर्+शतृ) સાથે જનાર, સહાયક, અનુચર, સેવક, પ્રતિબંધક

सहचरत् त्रि (सह+चर्—वर्तमाने शतृ) સાથે ફરતું, સાથે જતુ, સાથે ચાલતુ

सहचरी स्त्री. (सहचर+स्त्रियां जाति० ङीप्) પીળી ઝીંઝોટી, સખી, બહેનપણી, સોબતણુ, ધર્મપત્ની,

सहचार पु (सह+चर्+अण्) સાથે ફરવુ, સાથે જવુ, સાથે ચાલવુ

सहचारिन् पु (सह चरति, चर्+णिनि) પીળી ઝીઝોટી, કાળી ઝીઝોટી, મિત્ર, સોબતી, ગોઠીયો, પતિ, સ્વામી, ધણી

सहचारिन् त्रि (सह चरति, चर्+णिनि) सहचर त्रि શબ્દ જુઓ.

सहचारिणी स्त्री (सहचारिन्+स्त्रियां ङीप्) "सहचरी" શબ્દ સ્ત્રી જુઓ.

सहज पु (सह जायते, जन्+ड) સગોભાઈ, જ્યોતિષમા કહેલ જન્મલગ્નથી ત્રીજુ સ્થાન

सहज त्रि (,, ,, ,,) સાથે ઉત્પન્ન થનાર, સ્વાભાવિક, સ્વત.સિધ્ધ

सहजमित्र न (सहज स्वभावसिद्ध मित्रम्) સ્વભાવસિધ્ધ મિત્ર—ભાણેજ વિગેરે

सहजवैरिन् पु (सहजश्चासौ वैरी च) સ્વભાવસિદ્ધ શત્રુ—સાવકો ભાઈ-કાકાનો છોકરો વિગેરે

सहजशत्रु पु (सहजश्चासौ शत्रुश्च) ઉપર પ્રમાણે.

सहजसुहृद् पु (सहजश्चासौ सुहृच्च) સ્વાભાવિક મિત્ર.

सहजा स्त्री (सह जाता, जन्+ड+टाप्) સગી બહેન.

सहजारि पु (सहजश्चासौ अरिश्च) સ્વાભાવિક દુશ્મન, કાકો ભત્રીજો વિગેરે

सहजेतर त्रि (सहजादितर) સ્વાભાવિક ન હોય તે, સ્વત સિદ્ધ ન હોય તે

सहण्डुक न ( ) એક જાતનુ પક્વ માંસ.

सहता स्त्री (सहस्य भाव, तल्+टाप्) સાથેપણું, સહન કરનારપણુ

सहत्त्व न (सहस्य भाव' त्व) ઉપર પ્રમાણે

सहदेव पु (सह दीव्यति, दिव्+अच्) માદ્રીનો પુત્ર તે નામે એક પાંડવ

सहदेवा स्त्री (सह दीव्यति, दिव्+अच्+टाप्) બલા નામે વનસ્પતિ, દંડોત્પલ વનસ્પતિ, ઉપલસરી વનસ્પતિ

सवेश त्रि (निकटस्य वेशेन सह वेशेन) समीपनुं, पासेनुं, नजीकनुं.

सव्य त्रि (सू प्रेरणे-यत्) डाबुं, अवळुं, प्रतिकूळ, विरुद्ध.

सव्य पु. (सू+यत्) विष्णु.

सव्यथ त्रि (सह व्यथया सहस्य सः) व्यथावाळुं, पीडावाळुं, दुःखी.

सव्यभिचार त्रि (सह व्यभिचारेण सहस्य सः) व्यभिचारवाळुं, व्यभिचारी.

सव्यसाचिन् पु. (सव्येन वामेनापि सव्यति शरक्षेपं करोति सच्+णिनि) अर्जुन, साठानुं झाड.

"शमी मे दक्षिणो पाणी गाण्डीवस्य विकर्षणे।

तेन देवमनुष्येषु सव्यसाचीति मां विदुः ॥" महाभारते.

सव्याज त्रि (सह व्याजेन, सहस्य सः) कपटवाळुं, मिषवाळुं, कपटवाळुं कपटी.

सव्येष्ठ पु (सव्ये तिष्ठति, स्था+क अलुक् समा.) रथ हांकनार, सारथि.

सव्येष्ठृ पु. (सव्ये तिष्ठति स्था+तृन्+षित्व अलुक् समा. षत्वं) सारथि, रथ हांकनार.

सव्रीड त्रि (व्रीडया सहितः सहस्य सः) लज्जावाळुं, शरमवाळुं, शरमाळ.

सशङ्क त्रि. (शङ्कया सहितः सहस्य सः) शंकावाळुं, शंकासहित.

सशस्य त्रि. (सस्येन सहितः, सहस्य सः) धान्यवाळुं, धान्य सहित.

सशल्या स्त्री. (सह शल्येन सहस्य स+टाप्) नागदमनी वनस्पति.

सशोक त्रि (शोकेन सह वर्तमानः, सहस्य सः) दिलगीर, शोकवाळुं, शोकसहित.

सश्मश्रु स्त्री. (सह श्मश्रुणा, सहस्य सः) दाढीमुछवाळी स्त्री.

सष् (भ्वा. पर. सेट् स्वपिति) सूवुं.

ससत्त्व त्रि. (सत्त्वेन सहितः सहस्य सः) सत्त्ववाळुं, पराक्रमी, धीरजवाळुं, धीर प्राणीवाळुं.

ससत्त्वा स्त्री. (सत्त्वेन सह वर्तमाना सहस्य सः) गर्भिणी स्त्री.

ससन न. (सन्+भावे ल्युट्) यज्ञ माटे पशुनो वध करेलो ते.

ससाध्वस त्रि (साध्वसेन सहितः सहस्य सः) भयभीत, बीधेल.

ससीमम् ( ) समीप नजीक पासे.

ससौष्ठव पु. (सौष्ठवेन सह वर्तमानः सहस्य सः) दैवत, मेघ दैवतवाळुं सुंदरतावाळुं.

सस् ( ) स्वप् धातु जुओ.

सस्तर पु (स्तरेण सह वर्तमानः सहस्य सः) घास विगेरेनी शय्या—पथारी.

सस्य न. (सस्+यत्) वृक्ष विगेरेनुं फळ, खेतरमां रहेलुं धान्य, गुण, हथियार.

"सस्यं क्षेत्रगतं प्रोक्तं"... ..स्मृतिः.

सस्यक पु. (सस्यमिव कायति कै+क) ओक जातनो मणि, तरवार.

सस्यमारिन् पु. (सस्यं मारयति मृ+णिच्+णिनि) उंदर.

सस्यमारिन् त्रि (सस्यं मारयति „) वृक्षविगेरेना फळनो नाश करनार, खेतरना धान्यनो नाश करनार, गुणनो नाश करनार.

सस्यमारिणी स्त्री. (सस्यं मारयति, मृ+णिच्+णिनि+ङीप्) उंदरडी.

सस्यवीर्यक न (सस्यस्य वीर्यकम्) अनाजनुं कूंडुं.

सस्यशूक न. (सस्यस्य शूकम्) धान्य विगेरेनो अणीदार.

सस्यसंवर पु (सस्यं संवृणोति, सम्+वृ+अच्) शालवृक्ष—राळनुं झाड.

सस्यसंवरण पु (सस्यं संवृणोति सम्+वृ+ल्युट्) असणानुं वृक्ष.

सस्यादू त्रि. (सस्यमत्ति, सस्य+अद्+विच्) अनाज खानार, खेतरमां रहेला अनाजने खानार, वृक्ष विगेरेना फळने खानार.

सस्येष्टि स्त्री. (सस्यार्थं इष्टिः) नवुं धान्य पाकवा उपर थती ओक जातनी इष्टि.

सस्वाद त्रि. (सह स्वादेन सहस्य सः) स्वादवाळुं स्वादिष्ट.

सस्वेद त्रि. (स्वेदेन सह, सहस्य सः) परसेवावाळुं घामवाळुं.

सस्वेदा स्त्री (स्वेदेन सह, सहस्य स टाप्) દુષિત કન્યા

सह् ( ) षह् ધાતુ જુઓ

सह अव्य (सह्+अच्) સાથે, સહિતપણું, સમગ્રપણું, સમાનતા, એકીસાથેપણ વિદ્યમાનતા, સમૃદ્ધિ, સબન્ધ, સામર્થ્ય–એ અર્થોમાં વપરાય છે

सह पु (सहते सह्+अच्) માગશર મહિનો.

सह पु न (सहते, सह्+अच्) બળ, એક જાતનું મીઠું–લવણ

सहकार पु (सह युगपत्, किरति सौरभम् दुरात्, कृ+अण्) અત્યન્ત દૂર સુધી જનાર સુગન્ધીવાળો આંબો

सहकार पु (सह कृ+भावे अण्) સાથે કામ કરવુ

सहकारिता स्त्री (सहकारिण. भाव , तल्+टाप्) સહાયકપણું, સાથે કામ કરનારપણું, મદદ

सहकारित्व न (सहकारिण. भाव , त्व) ઉપરપ્રમાણે

सहकारिन् त्रि (सह करोति, कृ+णिनि) સાથે રહી કામકરનાર, સહાયક, મદદગાર

सहकारिन् पु (सह करोति, कृ+णिनि) પોતાથી ભિન્ન રહી પોતાનુ કાર્ય કરનાર એક હેતુ

सहगत त्रि (सह गम्+क्त) સાથે ગયેલ,

सहगति स्त्री (सह गम्+भावे क्तिन्) નીચેનો શબ્દ જુઓ

सहगमन न (सह गम्+भावे ल्युट) સાથે જવું, પતિ સાથે પત્નીએ મરી જવુ તે

सहगामिता स्त्री. (सह गामिन भाव:, तल्+टाप्) સાથે જનારપણુ

सहगामित्व न (सह गामिन भाव , त्व) સાથે જનારપણુ

सहगामिन् त्रि (सह गच्छति, गम्+णिनि) સાથે જનાર

सहगामिनी स्त्री (सह गच्छति, गम्+णिनि+स्त्रियां ङीप्) મરણ પામેલા પતિ સાથે મરનાર સ્ત્રી

सहचर पु (सह चरति चर्+अच्) પીળી ઝી ઝોટી, કાળી ઝીઝોટી, મિત્ર સોબતી, ગોઠીયો, ઝીઝોટી વનસ્પતિ, પતિ, સ્વામી, ધણી

सहचर त्रि (सह+चर्+शतृ) સાથે જનાર, સહાયક, અનુચર, સેવક, પ્રતિબંધક.

सहचरत् त्रि (सह+चर्–वर्तमाने शतृ) સાથે ફરતું, સાથે જતુ, સાથે ચાલતુ

सहचरी स्त्री (सहचर+स्त्रियां जाति० ङीष्) પીળી ઝી ઝોટી, સખી, બહેનપણી, સોબતણુ, ધર્મપત્ની,

सहचार पु (सह+चर्+अण्) સાથે ફરવુ, સાથે જવુ, સાથે ચાલવુ

सहचारिन् पु (सह चरति, चर्+णिनि) પીળી ઝી ઝોટી, કાળી ઝી ઝોટી, મિત્ર, સોબતી, ગોઠીયો, પતિ, સ્વામી, ધણી

सहचारिन् त्रि (सह चरति, चर्+णिनि) सहचर त्रि. શબ્દ જુઓ

सहचारिणी स्त्री (सहचारिन्+स्त्रियां ङीप्) "सहचरी" શબ્દ સ્ત્રી જુઓ

सहज पु (सह जायते, जन्+ड) સગોભાઈ, જ્યોતિષમાં કહેલ જન્મલગ્નથી ત્રીજુ સ્થાન

सहज त्रि (,, ,, ,,) સાથે ઉત્પન્ન થનાર, સ્વાભાવિક, સ્વત સિધ્ધ

सहजमित्र न (सहज स्वभावसिद्ध मित्रम्) સ્વભાવસિધ્ધ મિત્ર–ભાણેજ વિગેરે

सहजवैरिन् पु (सहजश्चासौ वैरी च) સ્વભાવસિદ્ધ શત્રુ–સાવકો ભાઈ–કાકાનો છોકરો વિગેરે

सहजशत्रु पु (सहजश्चासौ शत्रुश्च) ઉપર પ્રમાણે.

सहजसुहृद् पु (सहजश्चासौ सुहृच्च) સ્વાભાવિક મિત્ર.

सहजा स्त्री (सह जाता, जन्+ड+टाप्) સગી બહેન.

सहजारि पु (सहजश्चासौ अरिश्च) સ્વાભાવિક દુશ્મન, કાકો ભત્રીજો વિગેરે

सहजेतर त्रि (सहजादितर) સ્વાભાવિક ન હોય તે, સ્વત સિદ્ધ ન હોય તે

सहण्डुक न ( ) એક જાતનુ પકવ માસ.

सहता स्त्री (सहस्य भाव , तल्+टाप्) સાથેપણું, સહન કરનારપણું

सहत्त्व न (सहस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

सहदेव पु (सह दीव्यति, दिव्+अच्) માદ્રીનો પુત્ર તે નામે એક પાંડવ

सहदेवा स्त्री (सह दीव्यति, दिव्+अच्+टाप्) બલા નામે વનસ્પતિ, દંડોત્પલ વનસ્પતિ, ઉપલસરી વનસ્પતિ

सहदेवी स्त्री (सहदेव+ङीप्) સર્પાક્ષી વનસ્પતિ, પીળી દંડોત્પલ વનસ્પતિ.

सहदेव्यादि पु. (सहदेवी आदिर्यस्य) પ્રતિષ્ઠાન દેવોને સ્નાનમાં ઉપયોગી એક દ્રવ્યસમૂહ.

सहधर्मिणी स्त्री. (सह समानो धर्मो यस्याः, धर्म+इनि+ङीप्) પત્ની ભાર્યા.

सहधर्मिन् त्रि (सहधर्मोऽस्त्यस्य इनि) સમાન ધર્મવાળુ પોતાના સમાનધર્મ પાળનાર.

सहन न. (सह+ल्युट्) સહન કરવુ સહેવુ ખમવું, ક્ષમા.

सहन त्रि (सहते इति सह्+ल्यु) સહન કરનાર, સહેનાર, ખમનાર, સહનશીલ, ક્ષમાવાળુ

सहनर्तक त्रि. (सह+नृत्+ण्वुल्) સાથે નાચનાર, સાથે નૃત્ય કરનાર.

सहनर्तन न. (सह मिलित्वा नर्तनम्) સાથે નાચવું, સાથે નૃત્ય કરવું.

सहनृत्त न (सह-नृत्+क्त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सहनृत्य न. (सह+नृत्+क्यप्) સાથે નાચવું સાથે નૃત્ય કરવું.

सहपान न (सह समानं पानम् यद्वा सह+पा+ल्युट्) સાથે પીવું, એક સ્થળે મળીને દારૂ વિગેરે પીવું તે.

सहपायिन् त्रि. (सह+पा+णिनि+[illegible]) સાથે પીનાર એક સ્થળે મળીને દારૂ પીનાર.

सहपांशुक्रिल पु. (सह पांशुभिः क्रीडति, क्रीड्+क) મિત્ર, બાળમિત્ર, [illegible]

सहभाषिन् त्रि. (सह भाषते भाष्+णिनि) સહચર, ભાગીદાર, સાથે રહેનાર-ચાલનાર.

सहभाषिणी स्त्री. (सहभाषिन्+स्त्रियां ङीप्) સહચર સ્ત્રી, [illegible], સાથે રહેનારી-ચાલનારી.

सहभोजन न (सह एकत्र मिलित्वा भोजनम्) સાથે જમવું.

सहभोजिन् त्रि. (सह+भुज्+णिनि) સાથે જમનાર

सहम न. જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક [illegible]

सहमरण न (पत्या सह वा मरणम्) મરેલા પતિની સાથે ચિતામાં પત્નીએ બળી મરવું તે.

सहमूर्ति स्त्री. (सह समाना मूर्तिः) ઉપર પ્રમાણે.

सहमृत्यु पु. (पत्या सह मृत्युः) सहमरण શબ્દ જુઓ.

सहरस त्रि (सह रसेन) રસવાળુ, રસિક રસાળ.

सहरसा स्त्री (सह समानो रसो यस्याः) મુદ્ગપર્ણી વનસ્પતિ-જંગલી મગ.

सहरि पु. (सह हरिणा वर्तमानः सहस्य सः) સૂર્ય, આકાશનું [illegible], બળદ.

सहर्ष पु ((सह हर्षेण स्पर्धा हर्षो वा यत्र) સ્પર્ધા કરવી તે, આનંદ.

सहर्ष त्रि. (हर्षेण सहितः) હર્ષવાળુ, આનંદી, સ્પર્ધા કરનાર.

सहस् न. (सह्+असुन्) બળ, તેજ

सहस् पु. (,, ,,) માગશર મહિનો.

सहस त्रि (हसेन सह वर्तमानः सहस्य सः) હસવાળુ, હસતું.

सहसा अव्य. એકાએક, અકસ્માત, એકદમ, જલદી.

सहसाद पु (सहसा [illegible]) [illegible]

सहसान पु. (सहते इति सह्+चानश् [illegible]) [illegible]

सहसानी स्त्री. (सहसान+स्त्रियां जातौ ङीप्) મોર પક્ષિણી.

सहस्य पु (सहसि बले साधु यत्) પોષ મહિનો.

सहस्र न. (सह समानं हसति, हस्+र) એક હજારની સંખ્યા, ઘણું સંખ્યા, ઘણું સંખ્યાવાળુ, મોટી સંખ્યા.

सहस्रकर पु. (सहस्रं कराः किरणाः यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

सहस्रकाण्डा स्त्री. (सहस्रं काण्डाः यस्याः) ધોળી ધ્રોખડ.

सहस्रकिरण पु (सहस्रं किरणा यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ,
"तं सहस्रकिरणो धुरि कर्तुमिच्छति" किराते

सहस्रकृत्वस् अव्य. (सहस्र+कृत्वसुच्) હજારવાર, ઘણીવાર.

सहस्रद त्रि. (सहस्रं ददाति दा+क) હજાર આપનાર ઘણુ દાન કરનાર, ઉદાર.

सहस्रदंष्ट्र पु. (सहस्रं दंष्ट्रा यस्य) હજાર દાઢાવાળું એક માછલું.

सहस्रदंष्ट्रिन् पु (सहस्र दंष्ट्रा सन्त्यस्य इनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सहस्रदंष्ट्री स्त्री (सहस्रदंष्ट्र+स्त्रियां जाति ङीप्) હજાર દાઢવાળી એક માછલી

सहस्रदल पु (सहस्रं दल यस्य) સારસ પક્ષી

सहस्रदल न (सहस्रञ्च तत् दलञ्च) કમળ

सहस्रदली स्त्री (सहस्रदल+स्त्रियां जाति० ङीप्) સારસ પક્ષિણી

सहस्रधा स्त्री (सहस्र+प्रकारे धाच्) હજાર પ્રકારે, અનેક પ્રકારે, ઘણા પ્રકારે

सहस्रधारा स्त्री (सहस्रगुणिता धारा) હજારગણી ધારા, અનેક ધારા, ઘણુંધાર

सहस्रनयन पु पु (सहस्र नयनानि यस्य) ઇન્દ્ર, ઘુવડપક્ષી

सहस्रनयनी स्त्री (सहस्रनयन+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઘુવડ માદા

सहस्रनेत्र न (सहस्राणि नेत्राणि यस्य) કમળ

सहस्रनेत्र पु (सहस्र बहुसंख्यकानि नेत्राणि यस्य) સારસ પક્ષી

सहस्रपत्री स्त्री (सहस्रपत्र+स्त्रियां जाति ङीप्) સારસ પક્ષિણી

सहस्रपाद् पु (सहस्र बहव पादा यस्य अन्तलोप समा) વિષ્ણુ, પરમેશ્વર

सहस्रपाद पु (सहस्र पादा किरणाश्चरणा वा सन्त्यस्य अच्) વિષ્ણુ, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, કારંડવ પક્ષી

सहस्रपादी स्त्री (सहस्रपाद+स्त्रियां ङीप्) કારંડવ પક્ષિણી

सहस्रबाहु पु (सहस्र बाहवो यस्य) કાર્તવીર્ય–સહસ્રાર્જુન, બાણાસુર, વિષ્ણુ પરમેશ્વર

सहस्रभुज पु (,, बहवो भुजा यस्य) કાર્તવીર્ય–સહસ્રાર્જુન, બાણાસુર, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર

सहस्रभुजा स्त्री (सहस्र बहवो भुजा यस्या) લક્ષ્મી દેવી

सहस्रमूर्द्धन् पु (सहस्रं मूर्द्धानो यस्य) વિષ્ણુ, પરમેશ્વર

सहस्रमूली स्त्री (,, मूलानि यस्या ङीप्) એક જાતનો વેલો, ''द्रवन्ती''

सहस्ररश्मि पु (सहस्र रश्मयो यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

सहस्रवीर्या स्त्री (,, बहूनि वीर्य्याणि यस्या) દૂર્વા ધ્રોખડ, મહાશતાવરી વનસ્પતિ

सहस्रवेध न (सहस्र बहवो वेधा यस्य) ચુક–લીંબુ, આંબલી વિગેરે ખાટા રસનું પીણુ, એક જાતની કાંજી

सहस्रवेधिन् न (,, विध्यति, विध्+णिनि) હીંગ, પાણીમાં થતું નેતર.

सहस्रवेधिन् त्रि (,, ,,) હજારને વીંધનાર, ઘણાને વીંધી નાખનાર

सहस्रशस् अव्य (सहस्र+प्रकारे शस्) હજારો, અનેક

सहस्रशीर्षन् पु (सहस्रं शीर्षाणि यस्य) सहस्रमूर्द्धन् पु० શબ્દજુઓ

सहस्रा स्त्री (,, बलानि सन्त्यस्या, अच्+टाप्) અબષ્ઠા નામે વનસ્પતિ

सहस्रांशु पु (सहस्रमंशवो यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

सहस्राक्ष पु (सहस्रमक्षीणि यस्य षच् समा) ઇન્દ્ર, ઘુવડપક્ષી, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર

सहस्राक्ष त्रि (,, ,,षच् समा०) હજારનેત્રવાળુ,

सहस्राक्षी स्त्री (सहस्राक्ष+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘુવડ માદા

सहस्रार न (सहस्रमारा कोणा यस्य) મસ્તકમાં સુષુમ્ણા નાડીની વચ્ચે આવેલું એક હજાર પાંખડીવાળુ કમળ

सहस्रिन् पु (सहस्र सैन्यानि सन्त्यस्य इनि) હજારોના સૈન્યવાળો રાજા, હજાર દાઢવાળુ માછલુ

सहस्रिन् त्रि (सहस्र+अस्त्यर्थे इनि) હજારવાળુ, હજારોવાળુ

सहा स्त्री (सहते, सह्+अच्+टाप्) જંગલી મગ, એક જાતની કુંવાર, પૃથ્વી, રાસ્ના વનસ્પતિ, સોનામુખી, નખભેષજ નામે ઔષધિ, આપતું ઝેર ઉતારનારી એક વનસ્પતિ, નારીપુષ્પી, ધોળી ઝીંઝોટી

सहाचर पु (सहा शुक्लझिण्टीव आचरति, आ+चर्+अच्) પીળી ઝીંઝોટી

सहाय त्रि (सह एति, इण+अच) સહાયક, મદદગાર, સોબતી, પોતાને અનુકૂળ

सहायता स्त्री. (सहायस्य भावः तल्+टाप्) સહાયપણું, મદદ, સહાયનો સમુદાય, મદદગારપણું, સોબત, સંગત.

सहायत्व न. (सहायस्य भावः त्व) સહાયપણું, મદદ, સોબત, સંગત.

सहायवत् त्रि. (सहाय+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) સહાયવાળું, મદદવાળું, સોબતવાળું.

सहार पुं. (सह ऋच्छति अच्छति ऋ अच्छति सौर मेघ वा+अण्) આંબાનું ઝાડ, મહાપ્રલય, મોટો સંહાર.

सहार त्रि. (हारेण सहितं सहस्य सः) હારવાળું, હારસહિત.

सहारोग्य त्रि. (आरोग्येण सह वर्तमानः, सहस्य सः) આરોગ્યવાળું, તંદુરસ્ત, નીરોગી, રોગરહિત.

सहासन न. (सह आसनं, आस्+ल्युट्) સાથે આસન, એક આસન ઉપર બેસવું તે.

सहित त्रि. (सम्यक् हितः, समोऽन्त्यलोपः) સાથે, સાથેનું, સારીરીતે હિતકાર, સાથે ઉપકારક, સાથે રહેલ, હિતસહિત.

सहितृ त्रि. (सहते, सह्+तृच्) સહન કરનાર, સહેનાર, ખમનાર, સહનશીલ.

सहिम न. (सह्यतेऽनेन, सह्+इमन्) સહનશીલપણું, એકમર્થ.

सहिष्णु त्रि. (सह्+इष्णुच्) સહનશીલ, સહન કરનાર, સહેનાર, ક્ષમા કરનાર.

सहिष्णुता स्त्री. (सहिष्णोर्भावः, तल्+टाप्) સહનશીલપણું, ક્ષમા, ટાઢ તાપ વગેરે વિરુદ્ધ બન્ને ધર્મો સહન કરવા.

सहिष्णुत्व न. (सहिष्णोर्भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सहुरि पुं. (सह्+उरि) સૂર્ય, બળવાન બળદ.

सहुरि स्त्री. (,, ,,) પૃથ્વી.

सहृदय त्रि. (हृदयेन अन्तःकरणेन सह वर्तमानः सहस्य सः) સારા અન્તઃકરણવાળું, કાવ્યનો અર્થ સમજવામાં જેની ખાસ બુદ્ધિ છે તે–વિદ્વાન, પંડિત.

सहृदयता स्त्री. (सहृदयस्य भावः, तल्+टाप्) સહૃદયપણું, વિદ્વત્તા.

सहृदयत्व न. (सहृदयस्य भावः, त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सहृल्लेख पुं. (हृल्लेखेन वैद्य अनुकूलस्य हृदय वा हृल्लेखेन) દુષ્ટ અન્ન, તકરારમાં પ્રસિદ્ધ એક ચીજ.

सहृल्लेख त्रि. (हृल्लेखेन सह वर्तमानः सहस्य सः) આર્તવાળું, તર્કવાળું, દુઃખી, દૈન્યવાળું.

सहेल त्रि. (सह हेलया सहस्य सः) રમત કરનાર, મોજીલું, ખુશાલ રહેનાર.

सहोक्ति स्त्री. (सह उक्तिः) સાથે કહેવું, એક ઉક્તિ, તે નામે એક અર્થાલંકાર.

सहोटज पुं. (उटजेन सह वर्तमानः) મુનિઓની પર્ણશાળા પાંદડાં વિગેરેથી બનાવેલી ઝૂંપડી.

सहोढ पुं. (सह ऊढः वहस्य क्तः) જેનો બાપ ન જણાયો હોય તેવી ગર્ભિણી અવસ્થામાં પરણેલી સ્ત્રીનો ગર્ભ.

"या गर्भिणी संस्क्रियते ज्ञाताज्ञातापि वा सती।
वोढुः स गर्भो भवति सहोढ इति चोच्यते॥ मनुस्मृतिः"

सहोढज पुं. (सहोढे गर्भे जायते, जन्+ड) તે નામનો એક ધર્મશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ પુત્ર–જેનો બાપ ન જણાયો હોય તેવી ગર્ભિણી અવસ્થામાં પરણેલી સ્ત્રીના તે ગર્ભથી ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર.

सहोढजा स्त्री. (सहोढ+जन्+ड+टाप्) જેનો બાપ ન જણાયો હોય તેવી ગર્ભિણી અવસ્થામાં પરણેલી સ્ત્રીના ગર્ભથી જન્મેલી કન્યા.

सहोदर पुं. (सह समानं उदरं यस्य) સગો ભાઈ–એક પેટથી ઉત્પન્ન થયેલો ભાઈ.

सहोदरा स्त्री. (सहोदर+स्त्रियां टाप्) સગી બહેન–એક પેટથી ઉત્પન્ન થયેલી બહેન.

सहोर पुं. (सहते सर्वं सह+ओरन् बाहु०) સાધુ, સજ્જન માણસ.

सह्य न. (सह्यते सह्+कर्मणि यत्) સહાયપણું, મદદ, સંગત, સોબત, આરોગ્ય, તંદુરસ્તી, ઉપકાર, [illegible].

सह्य त्रि. (सह्+यत्) સહેવા લાયક, ખમવા યોગ્ય.

सह्य पुं. (,, ,,) તે નામનો એક પર્વત.

सह्यगिरि पुं. (सह्यश्चासौ गिरिश्च) તે નામે એક પર્વત.

सह्यतनया स्त्री. (सह्यस्य तनया) કાવેરી નામે નદી.

सह्यपर्वत पुं. (सह्यश्चासौ पर्वतश्च) તે નામે એક પર્વત.

सह्यपुत्री स्त्री (सह्यस्य पुत्रीव) કાવેરી નામે નદી
सह्यसुता स्त्री (सह्यस्य सुतेव) કાવેરી નામે નદી
सह्याचल पु (सह्यश्चासौ अचलश्च) તે નામે એક પર્વત
सह्यात्मजा स्त्री (सह्यस्य आत्मजेव) કાવેરી નામે નદી
सह्याद्रि पु (सह्यश्चासौ अद्रिश्च) તે નામે એક પર્વત
सा स्त्री (सो+ड+टाप्) ગૌરી, લક્ષ્મી
सांक्रमिक त्रि (सक्रमे साधु गुडा० ठञ्) સંસર્ગ–પ્રસંગ–સ્પર્શ વગેરેથી થનારા કોઢ વગેરે રોગ
सांख्य न (संख्यायतेऽत्र, संख्या सम्यक्ज्ञान सास्त्यत्र अण्) સમ્યગ્દર્શન, કપિલનું સાંખ્યશાસ્ત્ર
"एषा तेभिहिता सांख्ये बुद्धिर्योगे त्विमां शृणु"
सांख्य पु (सांख्ये प्रोक्त, सांख्य+अण्) સાંખ્યમાં કહેલ એક યોગ
सांख्यप्रवचन न (सांख्योक्तमर्थं प्रवक्ति विस्तरेण कथयत्यनेन, प्र+वच्+करणे ल्युट्) કપીલમુનિનું સાંખ્ય-શાસ્ત્ર, પાતંજલકૃત એક ગ્રન્થ
साङ्ग्रामिक त्रि (सङ्ग्राम प्रयोजनमस्य ठञ्) યુદ્ધનું સાધન રથ વિગેરે, યુદ્ધ માટેનુ
साङ्घातिक न (सङ्घाताय हित ठञ्) સંઘાતના હિતનુ, જન્મ નક્ષત્રથી લઈ સોળમું નક્ષત્ર
सांदृष्टिक त्रि (संदृष्टं प्रत्यक्षदृष्टमनुसरति ठण्) પ્રત્યક્ષને અનુસરતો એક ન્યાય
सांयात्रिक पु (सम्यक् यात्रायै द्वीपान्तरगमनाय अल, संयात्रा+ठञ्) વહાણથી વેપાર કરનાર, દરીયાઈ વેપારી
"सांयात्रिक. पोतवणिक् कर्णधारस्तु नाविक" ॥
सांयुगीन त्रि (संयुगे साधुः खञ्) યુદ્ધ કરવામાં હોશીયાર, કુશળ
सांराविण न (सम्+रु+भावे णिनि ततः स्वार्थेऽण्) મોટો કોલાહલ, ચોતરફ ફેલાતો બજારનો ઘોઘાટ
सांवत्सर पु (संवत्सर तद्ज्ञानोपयोगी शास्त्र वेत्यधीते वा संवत्सर+अण्) જોશી, જ્યોતિષશાસ્ત્રી
सांवत्सर त्रि (संवत्सरस्येद, संवत्सर+अण्) વર્ષ સંબન્ધી, વર્ષનું,
सांवत्सरिक न (संवत्सरे भव ठञ्) દરેક વર્ષે કરવાનુ એક શ્રાદ્ધ–સંવત્સરી
सांवत्सरिक त्रि (संवत्सर+ठञ्) દરેક વર્ષે હોનાર –થનાર
सांवादिक पु (सम्यग्वादायाल ठञ्) નૈયાયિક, સંવાદદાતા
सांशयिक त्रि (संशयमापन्न ठञ्) સંશયને પામેલ. સંશયવાળુ, સંશયના વિષયનુ
सांसारिक त्रि (संसाराय हित, ठञ्) સંસારના હિતનુ, સંસારને ઉપયોગી
सांसारिक पु (संसारे भव ठञ्) સંસારમાં હોનાર –થનાર
सांसिद्धिक त्रि (संसिद्धि स्वभावसिद्धि' तया निर्वृत्त ठञ्) સ્વભાવસિદ્ધ, સ્વાભાવિક, સ્વયં સિદ્ધ
साकम् अव्य (सह+अक+अमु) સાથે, જોડે, સાથે-પણ
साकल्य न (सकलस्य भाव, ष्यञ्) સઘળાપણુ, સમગ્રપણુ, સમુદાય, સમૂહ, સકલ, હોમ માટે મિશ્ર કરેલ તલ વિગેરે દ્રવ્ય
साकल्यवचन न (साकल्यस्य वचनम्) સમગ્ર અધ્યયન, પારાયણ, સમગ્ર કહેવું તે
साकांक्ष त्रि (आकांक्षया सह वर्तमान सहस्य स) અભિલાષાવાળુ, ઈચ્છાવાળુ, શાબ્દબોધને ઉપયોગી આકાંક્ષાવાળુ
साकार त्रि (आकारेण सह वर्तमान सहस्य स) આકારવાળુ, અવયવવાળુ, મૂર્તિવાળુ, પ્રત્યક્ષ
साकेत न (आकित्यते आकेत, सह आकेतेन) અયોધ્યા શહેર
साक्तुक पु (सक्तवे हित, गुडा०+ठञ्) જવ
साक्तुक न (सक्तूना समाहार सक्तु+ठञ्) સાથવાનો સમુદાય
साक्तुक त्रि (सक्तोरिद, सक्तु+ठञ्) સાથવાનું, સાથવા સંબન્ધી
साक्षात् अव्य (सह अक्षति, अक्ष्+आति सादेश, सह अक्षमतति अत्–क्विप् वा) રૂબરૂ, પ્રત્યક્ષ, તુલ્ય, ખુલ્લી રીતે
साक्षात्करण न (साक्षात्+कृ+ल्युट्) પ્રત્યક્ષ કરવુ, પ્રગટ કરવુ, ખુલ્લુ કરવુ, નજરોનજર કરવુ
साक्षात्कार पु (साक्षात्+कृ+अण्) ઉપરનો અર્થ.

साक्षात्कृत त्रि (साक्षात्+कृ+क्त) પ્રત્યક્ષ કરેલ, પ્રકટ કરેલ, ખુલ્લું કરેલ, નજરોનજર કરેલ.

साक्षात्कृत्य अव्य. (साक्षात्+कृ+ल्यप्–तुक् च) પ્રત્યક્ષ કરીને, પ્રકટ કરીને, ખુલ્લું કરીને, નજરોનજર કરીને.

साक्षाद्भवन न (साक्षात्, भू+ल्युट्) પ્રત્યક્ષ થવું, પ્રકટ થવું, ખુલ્લું થવું, નજરોનજર થવું.

साक्षाद्भाव पु (साक्षात्–भू+घञ्) ઉપર પ્રમાણે.

साक्षाद्भूत त्रि (साक्षात्, भू+कर्तरि क्त) પ્રત્યક્ષ થયેલ, પ્રકટ થયેલ, ખુલ્લું થયેલ.

साक्षाद्भूय अव्य. (साक्षात्, भू+समासत्वे ल्यप्) પ્રત્યક્ષ થઈને, પ્રકટ થઈને, ખુલ્લું થઈને.

साक्षिता स्त्री. (साक्षिणः भावः तल्+टाप्) સાક્ષીપણું, સાખપણું.

साक्षित्व न. (साक्षिणः भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

साक्षिन् पु (सह–अक्षि अस्य इनि च, इनि वा नित्य) આત્મા, પરમાત્મા, ઉદાસીન હોઈ સર્વ જોનાર પરમેશ્વર. वराहमिहिरे

साक्षिन् त्रि („ „) સાક્ષી, સાક્ષાત્ જોનાર, પ્રત્યક્ષ જોનાર.

साक्षिपरीक्षण न. (साक्षिणः परीक्षणम्) સાક્ષીની પરીક્ષા કરવી.

साक्षिपरीक्षा स्त्री. (साक्षिणः परीक्षा) સાક્ષીની પરીક્ષા કરવી.

साक्षिमात्रस्थ त्रि (साक्षिणः मात्रस्य) સાક્ષી માત્રને પ્રમાણ કરવા યોગ્ય બુદ્ધિ વૃત્તિ વિગેરે.

साक्ष्य न. (साक्षिणो भावः कर्म वा ष्यञ्) સાક્ષીરૂપ સાક્ષીપણું, સાક્ષીનું કામ.

साखि पु. न. व. હિંદુસ્તાન દેશ.

साखेय न. (सखिभावे कर्म वा सखि+ष्यञ्) મિત્રની દોસ્તી–ભાઈબંધી.

सागर पु. (सगरेण निर्वृत्त अण्) સમુદ્ર, ચોથો મોકળતનો ધન.

सागरगामिनी स्त्री. (सागरं गच्छति) પૃથ્વી.

सागरगामिन् त्रि. (सागरं गच्छति गम्+णिनि) સમુદ્ર તરફ જનાર, દરિયા તરફ જનાર.

सागरगामिनी स्त्री (सागरं गच्छति, गम्+णिनि+ङीप्) નદી, કોઈ નિશાની.

सागरनेमि स्त्री. (सागर नेमिरिव वेष्टनकारो यस्याः) પૃથ્વી.

सागरमेखला स्त्री. (सागरस्य मेखला) પૃથ્વી.

सागरवसना स्त्री. (सागरः वसं वसनं) પૃથ્વી.

सागराम्बरा स्त्री. (सागरः अम्बरं यस्याः) પૃથ્વી.

सागरालय पु. (सागरस्य आलयः) વરુણદેવ.

सागरी स्त्री. (सागर+स्त्रियां जाति ङीप्) મોકળતની ભૂમી.

सागरोत्थ न (सागरादुत्तिष्ठति उद्+स्था+क) સમુદ્રનું મીઠું.

साग्नि पु. (अग्निना अग्निहोत्रेण वा सहस्थः) શ્રૌત સ્માર્ત–અગ્નિવાળો અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણ.

साग्निक पु. (अग्निना सह, सहस्य सः) ઉપરનો અર્થ.

साङ्कर्य न. (सङ्करस्य भावः ष्यञ्) સંકરપણું, મિશ્રપણું, ભેળસેળપણું, વર્ણસંકરપણું, સંકરનો ધર્મ, જાતિબાધક એક દોષ.

साङ्केत त्रि (सङ्केतेन निर्वृत्तः, सङ्केत+अण्) સંકેતથી થયેલ, સમજણથી થયેલ.

साङ्कास्य पु. તે નામનો એક પ્રાન્ત.

साङ्कुर त्रि. (अङ्कुरेण सहितम्, सहस्य सः) અંકુર સહિત, અંકુરવાળું, અંકુર વાળે.

साङ्कृति पु. તે નામે એક ઋષિ.

साङ्क्रमिक त्रि (सङ्क्रमे भवः, सङ्क्रम+ठञ्) સંસર્ગ–સ્પર્શ વગેરેથી લાગુ પડનાર રોગ વિગેરે ચેપીરોગ.

साङ्ख्य न. (सम्यक्ख्यायते प्रकृतिपुरुषौ वा ... यत्र अण्) સાંખ્યદર્શન, કપીલનું સાંખ્ય શાસ્ત્ર, વેદાન્ત શાસ્ત્ર.

"एवा तेऽभिहिता सांख्ये, बुद्धियोगे त्विमां शृणु।"

श्रीमद्भगवद्गीतायाम्

साङ्ख्य पु. (सङ्ख्या योगेन ... +अण्) સાંખ્ય શાસ્ત્રને જાણનાર યોગ–સાંખ્ય યોગ.

साङ्ख्यप्रसाद पु. શિવ, મહાદેવ.

साङ्ग त्रि. (अङ्गेन, सहस्य सः) અંગ સહિત, અવયવવાળું.

साङ्गतिक त्रि. (सङ्गत्या निर्वृत्तः ठक्) સંગતિવાળું, મેળાપથી થયેલ, સંગતિથી મિત્ર.

दुःकर्ण पु (दुष्टौ कर्णौ अस्य) धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र

दुःकूल पु (दुर्दुन तज्जनकं कूर रोधो यस्मात्) चोर नामनुं एक गन्धद्रव्य

दुःख (दुःखकरण कड्वा पर अक सेट् दुःख्यति) दुःख करवु

दुःख् (तत्क्रियायाम् चुरा उभ अक सेट् दुःखयति दुःखयते) पीडावु, दुःखी थवु, दुःख देवु

दुःख पु (दुष्टानि खानि यस्मिन्, दुष्ट खनति खन् ड यद्वा दुःखयतीति+अच् वा) दुःख, पीडा, रजोगुणथी पेदा थयेल चित्त धर्मनो एक भेद, न्यायशास्त्रमा आत्मानो एक गुण, संसार, एक रोग

यथा—"अभ्युदयभाव खलु वान्धवानां सुखस्य दुःखस्य च वृद्धिहेतु"। जीवंधर च का "दुःखमेव वा" त अ

दुःख त्रि दुःखविशिष्ट, दुःखवाळु

यथा—सुसुखा न च दुःखा सा न शीता न च धर्मदा" हरिवंशे

दुःखकर त्रि (दुःख करोति कृ+ट) दुःख करनार, पीडा करनार

दुःखग्राम पु (दुःखानां ग्रामो यत्र) संसार

दुःखग्राम पु (दुःखानां ग्राम) दुःखोनो समूह

दुःखच्छिन्न त्रि (दुःखेन च्छिन्नम्) दुःखथी छेदाय तेवु

दुःखजात त्रि (जात दुःखमस्य परनिपात) जेने दुःख पेदा थयेल छे ते

दुःखजात न (दुःखाना जातम्) दुःखोनो समुदाय

दुःखत्रय न (दुःखानां त्रयम्) आध्यात्मिक, आधिभौतिक, अने आधिदैविक ए त्रण दुःख

यथा—"दुःखत्रयाभिघाताज्जिज्ञासा तदपघातके हेतौ" साङ्ख्यत० कौ०

दुःखदिर पु (दुष्ट. खदिर) एक प्रकारनो खदिरनु झाड महासार, दुष्टखदिर

दुःखदोह्या स्त्री (दुःखेन दोह्या दुह्+ण्यत्) दुःखथी दोहवाय तेवी गाय

दुःखशील त्रि (दुःख शीलयति शील्+अण्) दुःखनो अनुभव करनार

दुःखसागर पु (दुःखस्य सागर इव) दुःखनो दरीओ, संसार

दुःखा स्त्री (जै प्रा दुक्खा) बीजानी प्रेरणाथी उत्पन्न थयेली असातावेदना

दुःखित त्रि (दुःखम् सजातमस्य तारकादिभ्य इतच्) दुःख पामेल, दुःखी

दुःखिन् त्रि (दुःखमस्त्यस्य इनि) दुःखी, पीडा पामेलु

दुःशकुन न (दुष्ट शकुनम्) अशुभ सूचक निमित्त, अपशुकन

दुःशला स्त्री ते नामनी धृतराष्ट्रनी पुत्री

दुःशास त्रि (दुःखेन शिष्यतेऽसौ शास् कर्मणि वेदे खल्) दुःखथी शीखामण आपी शकाय तेवु

दुःशासन त्रि (दुःखेन शिष्यतऽसौ शास्+युच्) मुश्केलीथी जेनु शासन थाय छे ते

दुःशासन पु (,, ,, ,,) धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र

दुःशील त्रि (दुष्टं शीलमस्य) दुष्ट शीलवाळु, खराब वर्तणुकवाळु

दुःशोध त्रि (दुर्+शुध्+कर्मणि खल्) दुःखथी शोधवा योग्य, दुःखथी जेनो उपाय थई शके ते

दुःषन्धि पु (दुष्ट सन्धि) खराब सलाह, अयोग्य संधि, दुष्ट सन्धि

दुःषमस् अव्य (दुष्ट सममत्र) बराबर रीते नहीं, योग्य रीते नहीं, खराब, माफक रीते नहीं, निंदा

दुःषमसुषमा स्त्री (जै प्रा दुसमसुसमा) जैनागम प्रसिद्ध एक काल, जे बेतालीस हजार वर्ष ओछा एक सागरोपम कोडाकोडी वर्षनो होय छे ते चतुर्थ काल, चोथो आरो

दुःषमा स्त्री (जै प्रा दुसमा) एकवीस हजार वर्षनो पांचमो आरो जे जैनागम प्रसिद्ध छे.

दुःषुप्त त्रि (दुर्+स्वप्+क्त वा पत्वम्) खराब स्वप्नवाळु, दुष्ट स्वप्नवाळु

दुःषुप्त न (दुर्+स्वप् भावे क्त) खराब स्वप्न

दुःषूति त्रि (दुष्टा चासौ सूति) दुष्ट संतान विगेरे

दुःषेध त्रि (दुर्+सिध्+खल् ष०) साधन करवामा कठण

दुःसक्थ त्रि (दुष्ट सक्थि यस्य अच् वा) दुष्ट साथळवाळु, खराब जांघवाळु

सात्त्विकी स्त्री. (सत्त्वं सत्त्वगुणो ऽस्त्यस्याः, सत्त्व+ठञ्+ङीप्) દેવીની એક પૂજા, દુર્ગાની સત્ત્વગુણી બુદ્ધિ, સત્ત્વગુણી શ્રદ્ધા.

साद पुं. (सद्+घञ्) નાશ, ક્ષય, દુ:ખપણું, દુર્બળતા, નિર્મળપણું, પરિશ્રમ, થાક.

सादन न (षद्लृ विशरणगत्यवसादनेषु णिच्+ल्युट्) નાશ કરવો, નાશ પામવું, ક્ષીણ થવું, ઘર, રહેવાનું સ્થાન.

सादनी स्त्री. (सादयते रोगं सादना सद्+णिच्+कर्तरि ल्युट्+ङीप्) કડુ વનસ્પતિ.

सादयत् त्रि. (सद्+णिच्+शतृ) નાશકારક, નાશ પમાડતું.

सादयितव्य त्रि (सद्+णिच्+तव्यत्) નાશ કરવા યોગ્ય, નાશ પમાડવા લાયક.

सादि पुं. (सद्+इन्) સારથિ, ઘોડો, હાથી, વાયુ.

सादिन् पुं. (सद्+णिनि) ઘોડેસ્વાર, હાથીસ્વાર, રથ ઉપર બેસનાર.

सादित त्रि. (सद्+णिच्+क्त) નાશ પામેલ, દુ:ખી થયેલ, ક્ષીણ થયેલ.

सादृश्य न (सदृशस्य भावः ष्यञ्) સમાનતા, સરખાપણું, તુલ્યપણું, યોગ્યતા.

साध् (दिवा. प. अ. सेट् साध्यति) સિદ્ધ થવું, પૂર્ણ થવું, સમાપ્ત થવું.

साध् (स्वा. प. स. सेट् साध्नोति) સિદ્ધ કરવું, પૂર્ણ કરવું, સમાપ્ત કરવું, સિદ્ધ કરવું, હણવું.

साध् (चुरा. प. स. सेट् साधयति) અનુ.

साधक त्रि. (साध् णिच् ण्वुल्) સાધનાર, સિદ્ધ કરનાર, મંત્રાદિની સાધના કરનાર.

साधक पुं. (साधयति क्रियासाधयति साध्यमिति साध+ण्वुल्) [illegible] નઠાર.

साधकतम न. (अतिशयेन साधकं तमप्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ કરણ કારક.

साधकता स्त्री. (साधकस्य भावः तल्+टाप्) સાધકપણું, સિદ્ધ કરનારપણું.

साधकत्व न (साधकस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

साधन न. (सिध्+णिच्—साधादेशो ल्युट्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ કરણકારક, મારવું, મારી નાંખવું, મરેલાને અગ્નિસંસ્કાર કરવો તે, ગતિ, ગમન, જવું તે, ધન, સર્વ અપાવવો, ઉપકરણ, રાચરચીલું, સાધન—હાથી ઘોડા વિગેરે યુદ્ધની સામગ્રી, પાલન કરવું, સૈન્ય, લશ્કર, ઉપાય, સિદ્ધ ઔષધ, ધાતુનું શોધન કિંવા ગાળ વિગેરેનું ઔષધ–ભસ્મ, સિદ્ધિ, એક પ્રમાણ, મોક્ષ પમાડવો તેમ ત્યાગ, ... નિત્યાનિત્ય વસ્તુવિવેક શમ-દમ વિગેરે.

साधना स्त्री. (साध्+णिच्+युच्+टाप्) સિદ્ધિ, સિદ્ધ કરવું, ઉપાસના કરવી સેવા.

साधनप्रसिद्धि स्त्री (साधनस्य प्रसिद्धिः) ન્યાય પ્રસિદ્ધ એક હેતુદોષ.

साधर्म्य न (सधर्मस्य समानधर्मस्य भावः ष्यञ्) સધર્મપણું, સમાન ધર્મપણું, પોતાના સાધારણ ધર્મ રૂપ ગુણ હોવા તે.

साधर्म्य न. (समानो धर्मो यस्य तस्य भावः ष्यञ्) અનુગત ધર્મ અનુસરતો ધર્મ એક ધર્મીપણું, સમાનધર્મ.

साधर्म्यसम पुं. (साधर्म्येण समः) ન્યાયપ્રસિદ્ધ જાતિ એક ઉત્તર.

साधारण त्रि (सह धारणया समेतम्) સરખું, સાધારણ, સામાન્ય, અનેકની માલિકીનું એક ધન વિગેરે એક હેત્વાભાસ.

साधारणधर्म पुं (साधारणश्चासौ धर्मश्च) સર્વવર્ણાશ્રમનો એક સરખો ધર્મ અહિંસા વિગેરે સામાન્ય ધર્મ, પ્રાણીમાત્રનો ધર્મ મૈથુન વિગેરે સર્વનો ધર્મ.

धर्मोऽहिंसा सत्यमस्तेय–शौचमिन्द्रियनिग्रहः ।
एतं सामासिकं धर्मं चातुर्वर्ण्येऽब्रवीन्मनुः ॥

साधारणस्त्री स्त्री. (साधारणा सर्वेषां स्त्री च) વેશ્યા.

साधारणी स्त्री. (साधारण+ङीप् साधयति कार्यं ...) કુંચી.

साधारण्य न (साधारणस्य भावः ष्यञ्) સમાનપણું, સમાનધર્મપણું, સામાન્ય ધર્મ.

साधारण्य न. (साधारणी+ष्यञ्) કુંચી.

साधिका स्त्री. (साधयति कार्यमिति साध+णिच्+ण्वुल्+टाप्) સાધનારી સ્ત્રી, સિદ્ધ કરનારી,

साङ्गम पु (सङ्गम एव, स्वार्थेऽण्) संगम, समागम, सोबत, मेळाप

साङ्ग्रामिक त्रि (सङ्ग्रामे साधु. ठक्) संग्रामनुं, संग्राम सम्बन्धी, लडाईनु

साङ्ग्रामिक पु (सङ्ग्रामे साधु ठञ्) सेनापति, लश्करनो सरदार

साचि अव्य वाकु, तीरछु, टेढु, त्रांसु, आडु

साचिवाटिका स्त्री (साचि यथा तथा वटति, वट्+ण्वुल्-ह्रस्व+टाप्) धोळी साटोडी

साचिविलोकन न (साचि यथा तथा विलोकनम्) आडु जोवु, त्रांसु जोवु, तिरछु जोवु, टेढु जोवु, वाकुजोवु

साचिविलोकित त्रि (साचि यथा तथा विलोकित) आडु जोयेल, त्रांसु जोयेल, तिरछु जोयेल, वांकु-जोयेल

साचिव्य न (सचिवस्य भाव ष्यञ्) प्रधानपद, प्रधानगीरी, दीलगीरी.

साचीकरण न (साचि+च्वि+कृ+ल्युट्) आडु करवु, त्रांसु करवु, वाकु करवु, टेढु करवु

साचीकृत त्रि (साचि+च्वि+कृ+क्त) वाकु करेल, तीरछु करेल, आडु करेल

साचीभवन न (साचि+च्वि+भू+ल्युट्) वांकु थवु, तीरछु थवु, आडु थवु

साचीभूत त्रि (साचि+च्वि+भू+क्त) वाकु करेल, तीरछु थयेल, आडु थयेल

साञ्जन पु काकीडो, काचडो.

साट् (चु अक सेट् साटयति-ते) प्रकाशवु, प्रकाशमा मुकवु, शोभवु

साटोप त्रि (सह आटोपेन, सहस्य स) गर्ववाळु, सगर्व, आडबरवाळु, विकट

साटोपम् अव्य (आटोपेन सहित, अव्ययी) गर्वथी, आडबरथी, रोफथी

सात् (चु उभ स सेट् सातयति-ते) सुख उप-जाववु, सुख करवु

सात न (सात्+अच्) सुख

सात त्रि (सात्+क्त) दीधेल, आपेल, नाश पामेल, खोवाई गयेल

सातला स्त्री (सात सुखं लाति, ला+क+टाप्) एक जातनुं झाड

सातवाहन पु (सात वाहयति, वाह्+ल्यु) शालि-वाहन राजा

साति स्त्री (सन्+क्तिन्) अवसान, अन्त, छेडो, दान, तीव्र पीडा

सातिसार त्रि (अतिसारेण सह वर्तमान, सहस्य स) अतिसारवाळु, झाडाना रोगवाळु, संग्रहणीना रोगवाळु

सातीनक पु (सतीन+एव, स्वार्थे अण्+कप्) वटाणा.

सातीलक पु (सतील एव, स्वाथ अण्+कप्) वटाणा

सात्यकि पु (सत्यकस्य वृष्णिवंश्यभेदस्यापत्य अण्) ते नामे यादववंशी एक क्षत्रिय

सात्यवत पु (सत्यवत्यां मत्स्यगन्धायां भव. अण्) वेदव्यास ऋषि

सात्यवत त्रि (सत्यवत इद, सत्यवत+अण्) सत्यवान-सबन्धी, सत्यवाननु, सत्यवाळा संबन्धी

सात्यवतेय पु (सत्यवत्या अपत्य ढक्) सत्यवतीनो पुत्र व्यास

सात्वत् पु (सातयति सुखयति-सात्+क्विप्, सात् परमेश्वर स उपास्यत्वेनास्त्यस्य मतुप् मस्य व) विष्णुनो उपासक, वैष्णव

सात्वत त्रि (सत्वमेव सात्व तत्तनोति, तन्+ड) विष्णु, ते नामे एक यदुवंशी राजा, बळराम, विष्णुनो-एक भक्त, सात्वत राजानो देश, सात्वत राजाना देशमा बापदादाओथी रहेनार, एक जाति विशेष

सात्वती स्त्री (सात्वत+स्त्रियां जाति ङीप्) शिशुपा-लनी माता, नाटकनी एक वृत्ति

सात्विक पु (सत्वात् सत्वगुणप्रधानात् विष्णोर्भवति, ठञ्) ब्रह्मा, विष्णु, शृगारादिरसने अनुगुण एक भाव

सात्विक त्रि (सत्वेन निर्वृत्त, सत्व+ठञ्) सत्वप्रधान, सत्वगुणनुं, सत्वगुण संबन्धी, सत्वगुणथी उत्पन्न थनार सत्य, साचु, सार, पराक्रमी, धैर्यवाळु

सात्विक न सत्वगुण प्रधान एक पुराण, सांख्य-नु अहंकारतत्त्व, महत्तत्व

साध्यता स्त्री (साध्यस्यानुमितिविधेयस्य भाव तल्+टाप्) न्याय प्रसिद्ध એક વિષયતા એક પ્રકારની અનભિ-ધ્યક્તા, જેનો–પદાર્થોનો ત્યાં પક્ષમાં થનારી સાધ્યતાખ્યા વિષયતા છે

साध्यतावच्छेदकसंबन्ध पु. (साध्यताया अवच्छेदकः संबन्धः) ન્યાય પ્રસિદ્ધ એક સંબન્ધ—જેનો પર્વત ધૂમવત્ સંયોગને લીધે અગ્નિવાળો છે–વિગેરે સ્થળે સંયોગ સંબન્ધ.

साध्यतावच्छेदक पु. (साध्यतामवच्छिनत्ति विशेषयति अव+छिद्+ण्वुल्) ન્યાયપ્રસિદ્ધ એક સંબન્ધ અથવા ધર્મ—જેવો પર્વત અગ્નિવાળો છે–ઇત્યાદિ સ્થળે અગ્નિપણું અને સંયોગસંબન્ધ સાધ્યતાવચ્છેદક છે

साध्यवत् त्रि (साध्य+अस्त्यर्थे मतुप्, मस्य व) સાધ્યવાળું

साध्यसम पु. (साध्येन समः) તે નામે એક હેત્વાભાસ.

साध्यसिद्धि स्त्री. (साध्यस्य सिद्धिः) સાધવા યોગ્ય ની સિદ્ધિ સાધ્યનો નિર્ણય.

साध्याप्रसिद्धि स्त्री (साध्यस्य अप्रसिद्धिः) ન્યાય પ્રસિદ્ધ એક હેત્વાભાસ.

"स एवे साध्यतावच्छेदकसामान्य–

यत्र सौता साध्यतामप्राप्तीमान् भूमाविशन्यौ वह्निमित्या

साध्यमप्रसत्वाभाव–साध्याप्रसिद्धिः" वैशेषिक

साध्याभाव पु. (साध्यस्य अभावः) સાધ્યનો અભાવ

साध्याभाववत् त्रि (साध्यस्य अभाववत्) સાધ્યના અભાવવાળું.

साध्वस न (साधु+असति, अस्+अच्) ભય, બીક

साध्वाचार पु. (साधुः आचारः) સારો આચાર, સદ્વર્તન, સારી ચાલ, યોગ્ય આચાર, આચાર, સજ્જનોનો યોગ્ય વિચાર.

साध्वाचारिन् त्रि. (साध्वाचार+अस्त्यर्थे इनि) સારા આચારવાળું યોગ્ય વર્તનવાળું, સજ્જનોના આચ-રણવાળું.

साध्वी स्त्री. (साधु+स्त्रियां ङीप्) મેદ નામે વનસ્પતિ, શુદ્ધ આચરણવાળી સ્ત્રી, પતિવ્રતા સ્ત્રી, સદ્ગુણવાળી સ્ત્રી સન્યાસણી, સાધુ બનેલી સ્ત્રી

सानन्द त्रि (आनन्देन सहितः सहस्य सः) આનન્દ વાળું, આનન્દ સહિત

सानन्द पु (आनन्देन सह वर्तमानः सहस्य सः) સંગીતપ્રસિદ્ધ એક ધ્રુવક પ્રકાર જ છે.

सानन्दम् अव्य (आनन्देन सह, सहस्य सः) આનન્દથી આનન્દપૂર્વક

"सानन्दं वनितस्तनतटकुलश्रीतटवर्तिमन्द-

सम्भ्रमाद् विकसति नलिनीतौ भोगसंभोगवाचि"।

मालतीमाधवे.

सानसूर पु. ( ) તે નામે એક તીર્થ

सानसि पु. (सन्+सन्+असुक् च) સુવર્ણ

सानसिका स्त्री. (सन्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) નસી વાંસળી, પાવો.

सानु पु न. (सन्+ञुण्) પર્વત ઉપરની સપાટ જમીન, વન, વાયુનો માર્ગ, માર્ગ રસ્તો, આદ શિખર વિદ્વાન, પંડિત, આદ્યનું અગ્ર પલ્લ-વ, વન.

"यत्र च सानुभिर्गौ भाति साम भूर्जपत्रैरवाप्य।

लघुरेवापि भीरुत स्थलोऽसि तथाऽपि महिमानम्" ॥

मालतीमाधवे.

सानुकम्प त्रि (सह अनुकम्पया) દયાળુ, દયાવાળું

सानुज पु न. (सानौ सानौ जन्+ड) પ્રપૌંડરીક વૃક્ષ–તુંબરુ ઝાડ.

सानुज पु (अनुजेन सहितः सहस्य सः सानौ सानौ वा जन्+ड) નાનાભાઈ સહિત, પર્વતના શિખર ઉપર ઉત્પન્ન થનાર.

सानुमत् पु. (सानुर्विद्यतेऽस्य सानु+मतुप्) પર્વત.

सानुराग त्रि. (अनुरागेण सह वर्तमानः सहस्य सः) અનુરાગવાળું, સ્નેહવાળું, પ્રેમાળ.

सानेयिका त्रि (सानेयी+स्वार्थे क+टाप् इत्वं) નસી, વાંસળી.

सानेयी स्त्री. (सह आनेयेन दारेण डीप्) વાંસળી, નસી પાવો.

सान्तपन न (सन्तपनमेव, सम्+तप्+णिच्+ल्युट्–स्वार्थेऽण्) એ નિયમનું એક વ્રત

सान्तर त्रि. (सह अन्तरेण सहस्य सादेशः) અન્ત-રવાળું, વ્યવધાન સહિત વિરલ, છૂટું છવાયું, વચ્ચે આંતરાવાળું.

સુષુપ્તિ-ગાઢ નિદ્રા, દુર્ગાદેવી

साधित त्रि (साध्+णिच्+क्त) સિદ્ધ થયેલ, સાધેય, વશ કરેલ, શોધેલ, કરજ વિગેરે અદા કરેલ

साधिदैव त्रि (सह अधिदेवेन स्वार्थे अण् द्विपदवृद्धि) અધિદેવતા સહિત

साधिदैव पु (अधिदेवेन सह वर्तमान सहस्य स) પરમેશ્વર

साधिभूत त्रि. (सह अधिभूतेन स्वार्थे अण् द्विपदवृद्धि) અધિભૂત સહિત,

साधिभूत पु (,, ,, ,,) પરમેશ્વર

साधियज्ञ त्रि. (सह अधियज्ञेन स्वार्थे अण् द्विपदवृद्धि) અધિયજ્ઞ સહિત

साधिष्ठ त्रि (अयमेषामतिशयेन साधु दृढो वा इष्ठन् साधादेश टिलोपो वा) અત્યન્ત દૃઢ, અતિશય સાધુ, ઘણુંજ સારૂ, ઘણુંજ આર્ય, ન્યાયવાળુ, યોગ્ય

साधिष्ठान त्रि (सह अधिष्ठानेन, सहस्य स) સન્નિહિત, સમીપનુ, નજીકનુ, પાસેનુ, આધારવાળુ, આશ્રયવાળુ

साधिष्ठान न (अधिष्ठानेन सह वर्तमानम् सहस्य स॰) તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સુષુમ્ણાની વચ્ચે આવેલું એક ચક્ર

साधीयस् त्रि (अतिशयेन साधु दृढो वा ईयसुन्) ઘણુંજ સારૂ, અત્યન્ત દૃઢ, ન્યાયવાળુ, યોગ્ય

"नैर्गुण्यमेव साधीयो धिगस्तु गुणगौरवम्।
शाखिनोऽन्ये विराजन्ते खण्ड्यन्ते चन्दनद्रुमा ॥"
भामिनीविलासे.

साधु त्रि (साध्+उन्) સારૂ, ઠીક, ઉચિત, શ્રેષ્ઠ, વ્યાજબી, ઉત્તમ કુળના પેદા થયેલું, સુંદર, મનોહર, સદ્ગુણી, સજ્જન

साधु पु (साध्यति निष्पादयति धर्म्मादिकार्यमिति साध्+ उणा॰ उण्) મુનિ, સત્પુરૂષ, જિનદેવ, વ્યાકરણની રીતે સિદ્ધ થયેલો શબ્દ

साधुक पु (साधु+संज्ञा॰ कन्) નીચ જાતિનો પુરૂષ

साधुज त्रि (साधौ सत्कुले जायते, जन्+ड) સારા કુળમા ઉત્પન્ન થનાર

साधुता स्त्री (साधोर्भाव तल्+टाप्) સારાપણુ, યોગ્યપણુ, સજ્જનપણુ, શ્રેષ્ઠતા

साधुत्व न (साधोर्भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

साधुधी त्रि (साध्वी धीर्यस्य) સારી બુદ્ધિવાળુ, શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિવાળુ

साधुधी स्त्री (साध्वी चासौ धीश्च साध्वी धीर्यस्या वा) સારી બુદ્ધિ, ઉત્તમ બુદ્ધિ, માસુ

साधुपुष्प न (साधु पुष्प यस्य यद्वा साधु पुष्प) સ્થલ કમળ, સારૂ ફૂલ, ઉત્તમ ફૂલ

साधुवाह पु (साधुरुत्तमो वाह) ઉમદા ઘોડો, સારો કેળવાયેલો ઘોડો

साधुवाहिन् पु (साधुरुत्तम वहतीति, वह्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે

साधुवाहिन् त्रि (साधु यथा तथा वहतीति, वह्+ णिनि) સારી રીતે વહેનાર, સુંદર વહન કરનાર

साधुवृक्ष पु (साधुश्चासौ वृक्षश्च) કદમ્બનુ ઝાડ, વરૂણ વૃક્ષ, ઉત્તમ ઝાડ

साधुवृत्त न (साधु यथा तथा वृत्तम्) સારૂં વર્તન, સદ્વર્તન, સારીચાલ, સદાચાર

साधुवृत्त त्रि (साधु वृत्तं यस्य) સારી ચાલવાળુ, સદાચારી, સદ્વર્તનવાળુ

साधुशील त्रि (साधु शील यस्य) સારા સ્વભાવવાળુ, ઉત્તમ ચારિત્ર્યવાળુ, સદ્વર્તનવાળુ

साधुशीलता स्त्री (साधुशीलस्य भाव, तल्+टाप्) સારા સ્વભાવવાળાપણુ, ઉત્તમ ચરિત્રવાળાપણુ

साधूक्त त्रि (साधु उक्तम् यस्मिन् यस्य वा) સારૂ બોલેલું, યોગ્ય કહેલુ, સુભાષિત, સારા વચનવાળુ.

साधूक्त न (साधु यथातथा उक्तम्) સારૂ વચન, સુભાષિત, સુંદર વાક્ય

साधूक्ति स्त्री (साधु उक्ति) ઉપર પ્રમાણે

साधृत न (सहाऽधृतेन, सहस्य स) મોરનુ ટોળુ, આશુપત્ર પર્ણવીથી

साध्य पु (सिध्+णिच्+यत्) બાર સાધ્યદેવ, અઢાર વિવાદ પૈકી પ્રમાણુ વગેરેથી કહેવા યોગ્ય પદાર્થ, અનુમાનથી સાધવા યોગ્ય અગ્નિ વગેરે પદાર્થ, વ્યવહારમાં સાધન યોગ્ય સામેથી જાણવા યોગ્યપક્ષ સાધ્યવાળો પક્ષ, તાન્ત્રિક મન્ત્ર, હરકોઇ દેવ, વ્યાકરણમા કહેલ સાધ્યરૂપ ક્રિયા, વીસમો એક યોગ

साध्य त्रि (साध्+णिच्+यत्) સાધવા યોગ્ય, સિદ્ધ કરવા લાયક.

सामग्री स्त्री. (समग्रस्य भावः ष्यञ् स्त्रीत्वात् ङीष्) समग्रपणुं, समस्तपणुं, साधनोनो समूह, द्रव्य, तैयारी

सामग्र्य न. (समग्रस्य भावः ष्यञ्) समग्रपणुं, सघळापणुं, तमाम.

सामज पु. (साम्नो वेदभेदात् जायते, जन्+ड) हाथी.

सामजी स्त्री (सामज+स्त्रियां जाति. ङीष्) हाथणी.

सामज्ञ त्रि (साम जानाति, ज्ञा+क) शान्त्वचननुं करी जाणनार, साम उपाय करी जाणनार.

सामज्ञ पु. (साम जानाति, ज्ञा+क) सामविद् पु.जुओ.

सामञ्जस्य न. (समञ्जसस्य भावः ष्यञ्) योग्यता, ठीकाई आवडणी.

सामन् न (सो+मनिन्) ते नामे एक वेद, साम-वेदनुं अमुक गान, शत्रुओनो वगेरे विरोधने वश करवानो उपाय, मधुरवाणीथी प्रीतिजनक वचन बोलवुं ते, नमवुं

"साम्नाम् तथा सामकम्" श्रीमद्भगवद्गीता

सामनी स्त्री. (सो+मनिन्+ङीप्) पशुने बांधवानी दोरी.

सामन्त पु (सन्निधेऽन्तः प्रदेशे यस्य वा सम-न्तान्स्पृश अण्) पोताना देशनी नजीकना देशनो राजा, आश्रित राजा, खंडियो, मोटो राजा,चोपासी राजा, नायक सेनापति.

सामन्य पु. (सामसु साधुः सामन्+यत्) सामवेदमां कुशळ ब्राह्मण.

सामप पु. (सामवेदेन सह वर्तमानः सहस्य सः) रोगी, दर्दी बीमार.

सामयिक त्रि (समये—काले नियते—वा भवः उचितो वा ठञ्) समये होनार—थनार समयने योग्य, निश्चित, नियम मुज.

सामयिकाभाव पु (सामयिकस्य अभावः) अनन्त अभाव.

सामयोनि पु (साम सामगानं योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) हाथी, ब्रह्मा

सामर्थ्य न. (समर्थस्य भावः ष्यञ्) समर्थपणुं, शक्ति, हेतु बळ, योग्यता, शब्द—शब्दोनो अर्थवाळुं अपेक्षा—योग्यता वगेरेवाळुं

सामर्ष त्रि. (अमर्षेण सहितः सहस्य सः) क्रोधयुक्त, क्रोधी असहनशील.

सामर्षम् अव्य (अमर्षेण सहितं यथा तथा) क्रोध-वाळुं क्रोधथी, रोषथी.

सामवायिक पु. (समवाये प्रसृतः ठञ्) मंत्री,सचिव का प्रधान दीवान.

सामवायिक त्रि. (समवायसंबद्ध, ठञ्) समवाय संबन्धवाळुं.

सामविद् त्रि. (साम वेत्ति विद्+क्विप्) शान्त वचननुं करी जाणनार, साम उपाय करी जाणनार.

सामविद् पु („ „ „) सामवेद जाणनार ब्राह्मण.

सामवेद पु. (सामप्रधानो वेदः) ते नामे एक वेद.

सामवेदज्ञ पु. (सामवेदं जानाति, ज्ञा+क) सामवेद जाणनार.

सामवेदविद् पु. (सामवेदं वेत्ति, विद्+क्विप्) उपर प्रमाणे.

सामवेदिन् पु. (साम वेत्ति विद्+णिनि) उपर प्रमाणे.

सामसंगायक पु (सामन्, सम्+गै+ण्वुल्) सामवेदनुं गान करनार ब्राह्मण.

सामाजिक पु. (समाजः समवेतानां प्रयोजनमस्य ठञ्) सभासद, सभ्य, सभामां बेसनार.

सामाजिक त्रि (समाजसंबंधे, समाज+ठञ्) समाजनुं, समाज संबन्धी.

सामानाधिकरण्य न (समानाधिकरणस्य भावः ष्यञ्) समानाधिकरणपणुं, समान विभक्ति—लिंग—वचन-पणुं, अभेद—अभेदबोधकता.

सामान्य न. (समान एव, स्वार्थे ष्यञ्) समानपणुं, तुल्यपणुं.

सामान्यच्छल न. (सामान्यनिमित्तं छलम्) एक जातनुं गौतमसूत्रमां कहेल छल.

सम्भवतोऽर्थस्यातिसामान्ययोगादसम्भूतार्थकल्पना सामान्यच्छलम्

सामान्यतोदृष्ट न. (सामान्यतः सामान्यस्य वा दृष्टम्) एक जातनुं अनुमान.

सामान्यप्रत्यासत्ति स्त्री. (सामान्यं तद्धर्मो वा प्रत्यासत्तिः) ते नामे एक अलौकिक प्रत्यक्ष, संनिकर्ष

सामान्यलक्षण न. (सामान्यं लक्षणं) साधारण-लक्षण.

सान्तानिक त्रि (सन्तान प्रयोजनमस्य सन्तना० ठक्) વેલાની પેઠે ફેલાતું, સતાન માટેનો કોઇ ઉપાય, સતાન સાધન એક વિધાન

सान्तानिक पु (सन्तान प्रयोजनमस्य ठक्)સન્તાન માટે પરણવા ઇચ્છતો બ્રાહ્મણ

सान्त्व् (चुरा उभ सक सेट् सान्त्वयति–ते) અનુકૂળતા કરવી, શાન્ત પાડવું, દીલાસો દેવો

सान्त्व न (सान्त्व्+घञ् यद्वा शान्त्व्+अच्) અત્યન્ત મધુર વચન કહી અનુકૂળતા કરવી, કાન અને મનને પ્રિય વાક્ય, શાન્ત પાડવુ, દિલાસો દેવો

सान्त्वन न (सान्त्व्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

सान्त्वना स्त्री (सान्त्व्+युच्+टाप्) અત્યન્ત મધુર વચન કહી અનુકૂળતા કરવી, કાન અને મનને પ્રિયવાક્ય, શાન્ત પાડવુ, દિલાસો દેવો

सान्दीपनि पु (सन्दीपनस्यापत्यमिति, सन्दीपन+इञ्) બળદેવ અને શ્રીકૃષ્ણના ગુરૂ એક મુનિ–જે અવન્તિ નગરીમા રહેતા હતા

सान्दृष्टिक न (सन्दृष्टौ प्रत्यक्षे भव, सन्दृष्टि+ठञ्) તાત્કાલિક ફળ

सान्द्र त्रि (अदि+रक्, सह अन्द्रेण) ઘટ્ટ, ઘાટુ, મૃદુ, કોમળ, સુવાળુ, ચીકણું, મનોહર, સુદર

सान्द्र न (सह अन्द्रेण) વન, ઝાડી

सान्द्रपुष्प पु (सान्द्र पुष्पमस्य) બહેડાનું ઝાડ

सान्द्रस्निग्ध त्रि (सान्द्रश्चासौ स्निग्धश्च) અત્યન્ત મનોહર, ઘણુજ સુદર, ઘણુ જ ચીકણુ, અત્યન્ત સ્નેહાળ

सान्द्रता स्त्री (सान्द्रस्य भाव , तल्+टाप्) ઘટ્ટપણુ, કોમળતા, ચીકણુપણુ, સુંદરતા

सान्द्रत्व न (सान्द्रस्य भाव , त्व) ઉપર પ્રમાણે

सान्धिक पु (मध्या मद्यसज्जीकरण शिल्पमस्य, सन्ध्या+ठक्) કલાલ

सान्धिक त्रि (सन्ध्या प्रयोजनमस्य ठक्) સન્ધિ કરનાર, જોડનાર સાંધનાર, સલાહ કરનાર

सान्ध्य त्रि (सन्ध्यायां भव , सन्ध्या+अण्) સન્ધ્યા કાળે હોનાર–થનાર

सान्ध्यकुसुमा स्त्री (सान्ध्य सन्धिकालोद्भव कुसुम यस्याः) એક જાતનું ફૂલઝાડ

सान्नहनिक त्रि (सन्नहन प्रयोजनमस्य, सन्नहन+ठक्) બખ્તર ધારણ કરનાર, બખ્તર પહેરી સજ્જ થયેલ.

सान्नाय्य न (सम्यक् नीयते होमार्थमिति सम्+नी+ण्यत् आयादेश) મત્રવિગેરેથી સરકારયોગ્ય ઘી વિગેરે

सान्निध्य न. (सन्निधिरेव, सन्निधि+ष्यञ्) સનિધિપણુ, સમીપપણુ

सान्निपातिक त्रि (सन्निपातात् त्रिदोषविकारात् आगतः तेन निर्वृत्तो वा ठञ्) સન્નિપાત ત્રિદોપથી થયેલ રોગી વિગેરે

सान्नासिक पु (सन्न्यास प्रयोजनमस्य ठक्) સંન્યાસી

सान्वय त्रि (अन्वयेन सहित सहस्य स) વશ સહિત, વશવાળુ, અન્વયવાળુ, ઘટતું, બધ બેસતું

सापत्न पु (सपत्नस्याऽय, सपत्न+अण्) શત્રુ,શોક્યનો છોકરો, સાવકો ભાઇ

सापत्न्य पु (सपत्न एव, स्वार्थे ष्यञ्) ઉપર પ્રમાણે

सापत्य त्रि. (अपत्येन सहित , सहस्य स) અપત્યવાળુ, સતાનવાળુ , છૈયાં છોકરાંવાળુ

सापराध त्रि (अपराधेन सह वर्त्तमान सहस्य स) અપરાધવાળુ, અપરાધી, ગુન્હેગાર

सापिण्ड्य न [सपिण्डस्य भाव ष्यञ्)સપિણ્ડપણું

साप्तपदीन न (सप्तभि पदैरवाप्यते, सप्तपद+खञ्) સાત પગલે થતી મિત્રતા, દોસ્તી

साप्तपौरुष त्रि (सप्त पुरुषान् व्याप्नोति, अण् उभयपदवृद्धि) સાતપુરૂષોમા વ્યાપક, સાત પેઢી સુધીનું

साफल्य न (सफलस्य भाव ष्यम्) સફળપણુ, સામર્થ્ય, સમ્પૂર્ણ

साम् (चु उभ स सेट् सामयति–ते) શાત પાડવુ, સમજાવવુ, દીલાસો દેવો

सामक पु (साम्+ण्वुल्) સરાણ, ચપ્પુવિગેરે સજવાનું ઓજાર

सामक न (सामकमेव अण्) વ્યાજવગરનું મૂળમાત્ર કરજ

सामग पु (साम तद्वेद गायति, गै+क) સામવેદનું અધ્યયન કરનાર બ્રાહ્મણ

सामगर्भ पु (साम गर्भे यस्य) વિષ્ણુ.

सामग्री स्त्री (समग्रस्य भावः ष्यञ् स्त्रीत्वात् ङीष्) समग्रपणुं, समस्तपणुं, साधनोनो समूह, सरंजाम, तैयारी.

सामग्र्य न. (समग्रस्य भावः ष्यञ्) समग्रपणुं, समस्तपणुं, तमाम.

सामज पु. (साम्नो वेदभेदात् जायते, जन्+ड) हाथी.

सामजी स्त्री (सामज+स्त्रियां जाति. ङीष्) हाथणी.

सामज्ञ त्रि. (साम जानाति, ज्ञा+क) सान्त्वनानुं करी जाणनार, साम उपाय करी जाणनार.

सामज्ञ पु. (साम जानाति ज्ञा+क) सामवेद जाणनार.

सामञ्जस्य न. (समञ्जसस्य भावः ष्यञ्) योग्यता, ठीकपणुं, व्याजबी.

सामन् न (सो+मनिन्) ते नामे एक वेद, साम वेदनुं अमुक गान, सान्त्वनो, शत्रु विगेरेने वश करवानो उपाय, मधुरवाणीथी कोईने शान्त पाडवुं, समजाववुं.

"मासानां मार्गशीर्षोऽहम्" श्रीगीता

सामनी स्त्री. (सो+मनिन्+ङीप्) पशुने बांधवानी दोरी.

सामन्त पु (ईक्षिते अन्त एकदेशो यस्य भावः सम-न्तस्तत्र भवः) पोताना देशनी अंतरना देशनो राजा, खंडियो राजा, आश्रित राजा, पाडोशी राजा, नायक सेनापति.

सामन्य पु. (साम्नि साधु सामन्+यत्) सामवेदमां कुशल ब्राह्मण.

सामय पु. (आमयेन सह वर्तमानः सहस्य सः) रोगी, दर्दी, बीमार.

सामयिक त्रि (समये—काले क्रियते—भव भवः प्रतीतो वा ठञ्) समये होनार—थनार, समयने योग्य, निश्चित, नियम प्रमाणे.

सामयिकाभाव पु (सामयिकस्य अभावः) अत्यन्त अभाव.

सामयोनि पु (साम सामवेदो योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) हाथी, ब्रह्मा.

सामर्थ्य न. (समर्थस्य भावः ष्यञ्) समर्थपणुं, शक्ति, हेतु बल, योग्यता, वाक्य—अर्थमां शब्दोनो संबंध, व्याकरण—योग्यता वगेरेपणुं.

सामर्ष त्रि (अमर्षेण सहितः, सहस्य सः) गुस्सावाळुं क्रोधी, असहनशील.

सामर्षम् अव्य (अमर्षेण सहितं यथा स्यात्) क्रोध साथे, क्रोधथी, रीसथी.

सामवायिक पु. (समवाये प्रसृतः ठञ्) मंत्री, सलाहकार, प्रधान दीवान.

सामवायिक त्रि. (समवायस्येदं, ठञ्) समवाय संबंधवाळुं.

सामविद् त्रि (साम वेत्ति विद्+क्विप्) सान्त्वनानुं करी जाणनार, साम उपाय करी जाणनार.

सामविद् पु („ „ „) सामवेद जाणनार ब्राह्मण.

सामवेद पु. (सामरूपो वेदः) ते नामे एक वेद.

सामवेदज्ञ पु. (सामवेदं जानाति ज्ञा+क) सामवेद जाणनार.

सामवेदविद् पु. (सामवेदं वेत्ति विद्+क्विप्) उपर प्रमाणे.

सामवेदिन् पु. (साम वेत्ति विद्+णिनि) उपर प्रमाणे.

सामसंगायक पु. (सामन्, सम्+गै+ण्वुल्) सामवेदनुं गान करनार ब्राह्मण.

सामाजिक पु. (समाजः सभायां तत्र प्रयोजनमस्य ठञ्) सभासद सभ्य, सभामां बेसनार.

सामाजिक त्रि (समाजस्येदं, समाज+ठञ्) सभानुं, समाज संबंधी.

सामानाधिकरण्य न. (समानाधिकरणस्य भावः ष्यञ्) समानाधिकरणपणुं, समान विभक्ति—विशेष्य—विशेषणपणुं, अभेदान्वयबोधकता.

सामान्य न. (समान एव स्वार्थे ष्यञ्) समानपणुं, तुल्यपणुं.

सामान्यछल न (सामान्यनिमित्तं छलम्) एक जातनुं वितंडावादनुं छल.

सम्भवतोऽर्थस्यातिसामान्ययोगादसम्भूतार्थकल्पना सामान्यच्छलम्

सामान्यतोदृष्ट न. (सामान्यतः सामान्यस्य च दृष्टम्) एक जातनुं अनुमान.

सामान्यप्रत्यासत्ति स्त्री. (सामान्यं लक्षणं यस्याः प्रत्या-सत्ति) ते नामे एक अलौकिक प्रत्यक्ष, संनिकर्ष.

सामान्यलक्षण न. (सामान्यं लक्षणं) साधारण—लक्षण-

सामान्यलक्षणा स्त्री (सामान्य साधारणधर्म लक्षण यस्या) ન્યાયમા કહેલ અલૌકિક પ્રત્યક્ષ સાધન એક ઉપાય

सामान्या स्त्री (समानैव स्वार्थे ष्यञ्+टाप्) સાધારણ સ્ત્રી-વેશ્યા

सामि अव्य (साम+इञ्) અડધુ, નિન્દામા વપરાતો શબ્દ

सामिकरण न (सामि+कृ+ल्युट्) અડધુ કરવુ, નિન્દા કરવી

सामिकृत त्रि (सामि+कृ+क्त) અડધુ કરેલ, નિન્દા કરેલ

सामिधेनी स्त्री (सम्-इन्धु+करणे ल्युट् नि यद्वा समिधां आधाने निपा) યજ્ઞના અગ્નિમા લાકડાં નાખતી વખતે બોલાતો મન્ત્ર, યજ્ઞમા હોમવાના લાકડાં
"समिद्धे सामिधेनीमिर्हाता तस्मात् सामिधेन्यो नाम"
श्रुत्याम्

सामिधेन्य पु यज्ञमा અગ્નિને પ્રજ્વલિત કરતી વેળા બોલાતો એક મન્ત્ર

सामिभवन न (सामि+भू+ल्युट्) અડધુ થવુ, નિન્દા થવી

सामिभुत त्रि (सामि+भू+कर्मणि क्त) અરધુ થયેલ, નિન્દા થયેલ

सामिभुक्त त्रि (सामि+भुज्+क्त) અરધુ ભોગવેલ, અરધુ ખાધેલ.

सामिपीत त्रि (सामि+पा+क्त) અરધુ પીધેલ

सामीप्य न (समीपस्य भाव, ष्यञ्) પાસેપણુ, નજદીકપણુ, પડખે
"सामीजाश्लेपविपयैर्व्याप्त्याधारश्चतुर्विध"
मुग्धबोधव्याकरणे

सामुद्र न (समुद्रस्येद अण्) સમુદ્રનું મીઠુ

सामुद्र त्रि (समुद्रे भव, अण्) સમુદ્રમા હોનાર-થનાર

सामुद्रक न (समुद्रेणर्षिणा प्रोक्तम् अण् यद्वा समुद्रमेव, स्वार्थे क) હાથ વિગેરેની રેખા ઉપરથી સ્ત્રી પુરૂષોના શુભાશુભ લક્ષણને જણાવનાર સમુદ્રઋષિકૃત એક ગ્રન્થ, દરીયાઈ મીઠુ

सामुद्रिक त्रि (समुद्रेण ऋषिणा प्रोक्त तत्यधीते वा ठञ्) હાથવિગેરેની રેખાવિગેરે ઉપરથી સ્ત્રીપુરૂષના શુભાશુભલક્ષણને જણાવનાર સમુદ્રઋષિકૃત ગ્રથને ભણનાર કે જાણનાર

साम्परायिक त्रि (सम्परायाय आपदे परलोकाय वा हित ठक्) પરલોકનુ સાધન

साम्परायिक त्रि (सम्पराय+ठक्) યુદ્ધ, લડાઈ

साम्प्रतम् अव्य (सम+प्र+तन्+डमु) હમણા, હાલ, વ્યાજબી યોગ્ય

साम्ब् (चुरा उभ स सेट् साम्बयति-ते) સબન્ધ કરવો, જોડાવુ

साम्ब त्रि. (अम्बया सह वर्तमान, सहस्य स) અમ્બા સહિત, માતાસાથે

साम्ब पु (अम्बया पार्वत्या सहित, सहस्य स) પાર્વતીસાથે શકર

साम्बर न (संवरदेशे भव, सवर+अण्) સબર દેશનું મીઠુ

साम्भवी स्त्री (सम्भवोस्त्यस्य प्रज्ञाद्यण् गौरा० ङीप्) લાલ લોધરનુ ઝાડ

साम्भस् त्रि (सह अम्भसा, सहस्य स) પાણી સહિત-જળ સહિત, પાણી સાથે

साम्मातुर पु (सम्मातुरपत्य पुमान्, सम्मातृ+अण्+उकारश्च) સતી સ્ત્રીનો પુત્ર, કલ્યાણી સ્ત્રીનો પુત્ર

साम्य न (समस्य भाव ष्यञ्) સમાનપણુ, તુલ્યતા, તુલ્યત્વપ્રયોજક સાધારણ ધર્મ

साम्राज्य न (सम्राजो भावः ष्यञ्) ચક્રવર્તીપણુ, આખાજગતના રાજાપણુ, બાદશાહી, શહેનશાહત, દશલાખ ગામોનુ સ્વામિત્વ
"लक्षाधिपत्य राज्य स्यात् साम्राज्य दशलक्षके"

साय पु (सो+घञ्) સાંજ, બાણુ, સાયકાળ

सायंसन्ध्या स्त्री. (साय दिनान्ते सन्ध्या, तत्र सन्ध्यायते सम्+ध्यै-घञर्थे क वा) સાજની વખતે થતી સન્ધ્યોપાસના, સાયકાળે દેવની ઉપાસના, સાયકાળની વિધિ

सायक पु (सो+ण्वुल्) બાણુ, ખડ્ગ, તરવાર

सायकपुङ्ख पु (सायकस्य पुङ्ख) બાણનો અગ્રભાગ

सायकपुङ्खा स्त्री (सायकस्य पुङ्खो यस्या) શરપુખ વૃક્ષ-નામે ઝાડ

सायन न. (सो+ल्युट्) વિષુવવૃત્તથી આરંભીને સુધીની ગણના.

सायंतन त्रि. (सायं भव: सायम् ट्युल्+तुट् च) સાંજ સંબંધી, સાંજ-વખતનું, સાંજનું, સાંજ સમયનું.

सायंतनी स्त्री. (सायन्तन+स्त्रियां ङीप्) સાયંકાળની સન્ધ્યા વિશેષ.

"सन्ध्यां सायंतनीं कुर्वन् प्रत्यक्षामिव श्रियं ।
मङ्गलस्य पाति सतो विलासाय श्रिया" ॥ [illegible]

सायम् अव्य. (सो+अमु) સાયંકાળ, સાંજ.

सायिका स्त्री. (सो+ण्वुल्+टाप्) ક્રમસ્થિતિ, અનુક્રમ.

सायाह्न पु. (सायोऽहन: एकदे. टच् समा. [illegible]) સાયંકાળ, સાંજ, પંચપ્રકારમાં વિભાગ પામેલા દિવસનો છેલ્લો પાંચમો ભાગ.

सायिन् पु. (स्यति नाशयति शत्रून् [illegible]+णिनि) ઘોડેસ્વાર.

सायुज्य न. (सह युज्यते युज्+क्विप् सयुक्+ष्यञ्) સંયોગ, સાથે સંબંધ, સાથે જોડાવાપણું, પાંચપ્રકારની મુક્તિ પૈકી એક મુક્તિ-[illegible] એકતા [illegible].

सार् (चु. उभ. स. सेट् [illegible]) દુર્બળ કરવું, મારવું.

सार न. (सृ+घञ् अस्+अण् वा) પાણી, ધન, [illegible] બેઉં ધન, ન્યાય, યોગ્યપણું, યોગ્યતા, [illegible].

सार पु. (सृ+घञ् अस्+अण् वा) સાર, મજ્જા, વૃક્ષ સ્થિરાંશ, મગજ-મજ્જા, [illegible] વાયુ, રોગ, પાસો, [illegible] તલવાર [illegible] પરમેશ્વર.

सार त्रि. (सृ+घञ्) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ, સાર, અત્યન્ત દૃઢ, મજબૂત બળવાન, ન્યાય કરેલું, યોગ્ય.

"[illegible]
[illegible]" [illegible]

सारक पु. (सारयति सृ+णिच्+ण्वुल्) નેતરો.

सारक त्रि. (" " " ") ચારનાર રેચ-થનાર.

सारगन्धि पु. ([illegible]) [illegible] [illegible].

सारगन्ध पु. ([illegible]) ચન્દન, [illegible].

सारघ न (सरघाभिर्निर्वृत्तं अण्) મધ.

सारङ्ग पु. (सृ+अङ्गच्) ચાતક પક્ષી બપૈયો હરિણ, મૃગ, હાથી, ભમરો, એક જાતનું પક્ષી, [illegible], છત્ર, રાજહંસ, મોર, એક જાતનું પક્ષી, [illegible] ૨ગ, [illegible] ૨ગ, મોર પક્ષી [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], કમળ, કપૂર, પુષ્પ, [illegible], [illegible], [illegible], ભૂમિ, [illegible], કાન્તિ, મેઘ, મોર.

सारङ्ग त्रि. (सृ+अङ्गच्) રંગબેરંગી [illegible]-રંગવાળું.

सारङ्गिक पु. (सारङ्गं हन्ति, सृ+ठञ्) શિકારી, પારધિ.

सारङ्गी स्त्री. (सृ+अङ्गच्+ङीप्) સારંગી, ચાતક પક્ષિણી, હરિણી, હાથણી, ભમરી, એક જાતની પક્ષિણી, રાજહંસી, રંગબેરંગી મૃગલી, મોર પક્ષિણી [illegible], [illegible], [illegible].

सारज न (सारात् दध्यग्रभागात् जन्+ड) માખણ.

सारण न. (सृ+णिच्+ल्युट्) સુગંધી દ્રવ્ય.

सारण पु. (" ") અતિસારનો રોગ-[illegible] [illegible] રોગ [illegible] [illegible] વનસ્પતિ, આમ્રાતક વૃક્ષ.

सारणि स्त्री. (सृ+णिच्+अनि.) નાની નદી, નદીનો પ્રવાહથી થતા તે નામે એક જ્યોતિષ ગ્રન્થ જેમાં ગણિત કરેલું [illegible] ઉપરથી થાય.

सारणी स्त्री. (सृ+णिच्+अनि-वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે.

सारथ पु. (सृ+णिच् स्त. अथ) સારથિ.

सारतरु पु. ([illegible]) [illegible] [illegible].

सारत्यम् अव्य. (सार+[illegible]) [illegible] [illegible].

सारता स्त्री. (सारस्य भाव: तल्+टाप्) સારપણું, સારત્વ.

सारत्व न (सारस्य भाव: त्व) ઉપર પ્રમાણે.

सारथि पु. (सृ+अथिन् [illegible] [illegible]) રથ હાંકનાર, સારથિ.

सार्थिका स्त्री. (सार्थिकस्य भाव: ष्यञ्+टाप्) સારથિપણું, સારથિનું કર્મ-કામ.

सार्थित न. ([illegible]) ઉપર પ્રમાણે.

सारथ्य न (सारथि+यत्) સારથિપણું, સારથિનુ કામ

सारद त्रि (सार ददाति, दा+क) બળ આપનાર, તેજ આપનાર, વીર્યવર્દ્ધક

सारदा स्त्री (सार ददाति, दा+क+टाप्) સરસ્વતી દેવી, દુર્ગાદેવી.

"लिखति यदि गृहित्वा सारदा सर्वकालम्" ।शवस्तवे.

सारद्रुम पु (सारप्रधानो द्रुम) ખેરનુ ઝાડ

सारपादप पु (सारयति, सारश्चासौ पादपश्च) ધામનિ વૃક્ષ

सारभाण्ड न (सार च तत् भाण्डश्च) અકૃત્રિમ પાત્ર, શ્રેષ્ઠપાત્ર, સ્વાભાવિક પાત્ર

सारभूषण न. (सार च तत् भूषणश्च) શ્રેષ્ઠ દાગીનો

सारमिति पु (सार यथार्थ मिनोत्यनेन, मा+करणे क्विच्) વેદ

सारमिति स्त्री (सार+मा-भावे क्तिन्) શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન, સાર વગરનું જ્ઞાન

सारमूषिका स्त्री (सारे मूषिकेवापहारकत्वात्) દેવદાલી વૃક્ષ.

सारमेय पु (सरमाया अपत्यं ढक्) કુતરો

सारमेयी स्त्री (सारमेय+स्त्रियां जाति० ङीप्) કુતરી

सारलोह न (लोहेषु सार' राज० पूर्व०) ગજવેલ, પોલાદ

सारलौह न (लौहेषु सार राज० पूर्व०) ગજવેલ, પોલાદ

सारव त्रि (सरय्वा भव अण् निपा०) સરયૂનદીમા હોનાર-થનાર

सारस न (सरो नियतवसतिरस्य अण्) કમળ, કેડનો દાગીનો, કંદોરો, નદી કે પહાડમાંથી નીકળી એક સ્થળે જમાથયેલું પાણી

सारस पु (सह रसेन स्वार्थेऽण्) ચન્દ્ર, કપૂર, સારસ પક્ષી.

सारस त्रि (सरस इद, सरस+अण्) સરોવરનું, સરોવર સબન્ધી

सारसन न (सार सनोति, सन्+अच्) સ્ત્રીના કેડનો દાગીનો-કંદોરો, કટીમેખલા, કેડે બાંધવાનો પટો, કમરપટ્ટો

सारसी स्त्री (सारस+स्त्रियां ङीप्) સારસ પક્ષિણી

सारस्वत पु (सरस्वत्या इद, अण्) બીલીના ઝાડની લાકડી, તે નામે એક દેશ, પચગૌડ મધ્યે એક જાતનો બ્રાહ્મણ, સરસ્વતીએ રક્ષણ કરેલો એક મુનિ, બ્રહ્માના દિવસરૂપ એક કલ્પ, સારસ્વત દેશનો રહેવાસી

सारस्वत त्रि (सरस्वत्या इद) સરસ્વતીનુ, સરસ્વતી સબન્ધી, સરસ્વતી જેનો દેવ હોય તે

सारस्वतकल्प पु (सारस्वतश्चासौ कल्पश्च) તત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સરસ્વતીની એક ઉપાસના-વિધિ, તે નામે બ્રહ્માનો દિવસ

सारा स्त्री (सारयति, सृ+णिच्+अच्+टाप्) કાળુ નસોતર, થોરખડ

साराल पु (सारमालाति, आ+ला+क) તલનો છોડ

सारि पु (सृ+इण्) બાજી ખેલવાનો પાસો, એક જાતનુ પક્ષી, સમલા વનસ્પતિ

सारिका स्त्री (सृ+ण्वुल्+टाप्) મેના પક્ષી

"प्रच्छन्ती वा मधुरवचनां सारिकां पञ्जरस्थां
कच्चिद्भर्तु स्मरसि रसिके त्वं हि तस्य प्रियेति" मेघदूते

सारिणी स्त्री (सृ+णिनि+ङीप्) સહદેવીનો વેલો, કપાસનો છોડ, ધમાસો વનસ્પતિ, એક જાતનો સીશમ, રાતી સાટોડી

सारिवा स्त्री (सारिरिव वाति, वा+क+टाप्) ઉપલસરી, અનંતમૂળનો વેલો

सारी स्त्री (सृ+इण्-स्त्रीत्वपक्षे वा ङीप्) सारि स्त्री० જુઓ.

सारूप्य न (सरूपस्य भाव ष्यञ्) સમાનરૂપ, ઇશ્વર સાથે એકરૂપ થવુ તે, મોક્ષ, સાદૃશ્યતા સમાનતા.

सारूप्यमुक्ति स्त्री (सारूप्या मुक्ति.) પરમેશ્વર સાથે એકતારૂપ મુક્તિ

सारोष्ट्रिक पु (सार. श्रेष्ठ उष्ट्रो यत्र सारोष्ट्र तत्र भव ठक्) એક જાતનું ઝેર.

सार्थ पु. (सृ+थन् स्वार्थे अण्) ટોળુ, સમૂહ, કાફલો, પ્રાણીઓનો સમૂહ, વેપારીઓનો સમુદાય, શબ્દ, વેપારી

"स जयत्यरिसार्थसार्थकीकृतनामा". नैषधीये

दुस्सन्धेय त्रि (,, ,,) ઉપરનો અર્થ.
दुस्सम्पाद्य त्रि (दुःखेन सम्+पद्+णिच्+यत्) મુશ્કેલીથી મેળવી શકાય એવું, દુઃખે કરી પ્રાપ્તિ કરવા લાયક યથા—"दुःसम्पाद्य दुर्लभो भवति" हितोपदेश
दुस्सम त्रि (दुर् सम्+अच्) બેસરખું, અયોગ્ય.
दुस्सह त्रि (दुःखेन सह्यते यत्) મુશ્કેલીથી સહન થાય એવું, મુશ્કેલીથી ખમી શકાય તેવું યથા—"मदनमिष्यादपि स दुःसहात्" कुमारसम्भवे
दुस्सहा स्त्री (,,) નાગદમની.
दुस्साध त्रि (दुःखेन साध्यतेऽसौ यत्) દુઃખથી સાધી શકાય તેવું.
दुस्साधिन् त्रि (दुःख साधयति साध्+णिनि) દુઃખ સાધક.
दुस्साधिन् पु (,, ,,) દ્વારપાલ, પહેરગીર.
दुस्साध्य त्रि (दुःखेन साध्यम् साध्+ण्यत्) દુઃખથી સાધ્ય તેવું, મુશ્કેલીથી પૂરું થાય એવું.
दुस्त्री स्त्री (दुष्टा स्त्री) દુષ્ટ સ્ત્રી, નઠારી સ્ત્રી.
दुःशीला स्त्री (दुःशीलः शीलं यस्याः) દુષ્ટ સ્વભાવ.
दुःशील न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ.
दुस्स्थ त्रि (दुःखं तिष्ठति स्था+क) કંગાલ, ગરીબ, દુઃખી, દુર્ગત, અશુભ સ્થિતિવાળું, દુષ્ટ રીતે રહેલું, મૂર્ખ, અભણ, દુઃખથી આવેલું.
दुस्स्थिति स्त्री (दुष्टा स्थितिः) ખરાબ સ્થિતિ, દુર્ગતિ, દુષ્ટ સ્થિતિ.
दुस्स्पर्श त्रि (दुःखेन स्पृश्यतेऽसौ दुर्+स्पृश् कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી અડકાય એવું, અડકવાને અયોગ્ય, દુઃખે કરીને સ્પર્શ કરી શકાય તેવું.
दुस्स्पर्शा स्त्री ([illegible] स्पृश्+घञ् च) વનસ્પતિ એ નામની વનસ્પતિ ધમાસો, આકાશવલ્લી—આકાશવેલ, કંટકારી વગેરે, કપિકચ્છૂ કૌંચ.
दुस्स्फोट पु (दुःखं स्फोटयति स्फुट्+अण्) ખરાબ ફોલ્લો, બાણ વગેરે, એક જાતનું હથિયાર.
दुस्स्वप्न पु (न० स०) ખરાબ સ્વપ્ન.
दुकूल न (दु इति कूलति कूल्+आवरणे+क) રેશમી વસ્ત્ર, ઝીણું વસ્ત્ર, બારીક વસ્ત્ર, ધોયેલું ઝીણું વસ્ત્ર યથા—"क्षौमान्तरित मेखलाङ्के दुकूलमरकतादिमणिविनिर्मित— ग्रैवेयकमिदं" श्रीम० भा० स्कन्ध

दुकूल न (दुकूल स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.
दुग्ध न (दुह्यते स्म दुह्+कर्मणि क्त) દૂધ-દુગ્ધ, દૂધિયા ઝાડનું દૂધ, ક્ષીર.
दुग्ध त्रि (दुह्+क्त) દોહેલું, પૂર્ણ કરેલ, ભરેલ.
दुग्ध न. (दुह्+भावे क्त) દોહવાનું કર્મ.
दुग्धकूपिका स्त्री (दुग्धकूप इवाचरति अस्या इति दुग्धकूप+क्यङ्+ण्वुल्+टाप्) એક જાતનું પક્વાન્ન.
दुग्धता स्त्री. (दुग्धस्य भावः तल् टाप्) દૂધપણું, દૂધત્વ.
दुग्धतालीय न. (दुग्धस्य तालम् प्रतिष्ठानं तत्र भवम् दुग्धताल+छ) દૂધનું ફીણ, દૂધની તર, દૂધમલાઈ.
दुग्धपाचन न (दुग्धं पच्यतेऽनेन पचि+करणे ल्युट्) દૂધ પકવવાનું પાત્ર, વાસણ.
दुग्धपाषाण पु (दुग्धं क्षीरं पाषाण इव कठिनं यत्र) એક જાતનું ઘાસ, ક્ષિરપોલ.
दुग्धपाषाणक पु (दुग्धपाषाण+क) ઉપરનો અર્થ.
दुग्धपुच्छी स्त्री (दुग्धमिव शुभ्रं पुच्छं मंजरी यस्याः सा) એક જાતની વનસ્પતિ "दुग्धपुच्छ"
दुग्धफेन पु (दुग्धस्य फेनो यत्र) સાગર સહિત ક્ષીરાબ્ધિ, દૂધપાક.
दुग्धफेन न. (दुग्धस्य फेनम्) દૂધનું ફીણ, દૂધની તર.
दुग्धफेनक पु. (दुग्धफेन स्वार्थे क) દૂધપાક, ક્ષીરાબ્ધિ.
दुग्धफेनी स्त्री. (दुग्धमिव शुभ्रं फेनो यस्या सा) એક જાતની વનસ્પતિ "दुग्धफेनिका"
दुग्धबन्ध पु (दुग्धार्थं बन्धः) દૂધ દોહવા માટે વાછડાનો બંધ, વાછડાને બાંધવી તે.
दुग्धबन्धक पु (दुग्धबन्ध+क) ઉપરનો અર્થ.
दुग्धबीजा स्त्री (दुग्धमिव शुभ्रं बीजं यस्याः सा) એક જાતની વનસ્પતિ.
दुग्धसमुद्र पु. (दुग्धस्य समुद्रः) દૂધનો દરિયો— ક્ષીરસમુદ્ર.
दुग्धाश्म पु (दुग्धमिव शुभ्रं अश्म शिलामयो यस्य) એક જાતનો પત્થર
दुग्धाग्र पु (दुग्धस्य अग्रम् अग्रे भवो यस्य)

सारथ्य न (सारथि+यत्) સારથિપણું, સારથિનું કામ

सारद त्रि (सार ददाति, दा+क) બળ આપનાર, તેજ આપનાર, વીર્યવર્ધક

सारदा स्त्री (सार ददाति, दा+क+टाप्) સરસ્વતી દેવી, દુર્ગાદેવી

"लिखति यदि गृहित्वा सारदा सर्वकालम्" ।शवस्तवे

सारद्रुम पु (सारप्रधानो द्रुम) ખેરનું ઝાડ

सारपादप पु (सारयति, सारश्चासौ पादपश्च) ધામનિ વૃક્ષ

सारभाण्ड न. (सारं च तत् भाण्डश्च) અકૃત્રિમ પાત્ર, શ્રેષ્ઠપાત્ર, સ્વાભાવિક પાત્ર

सारभूषण न (सार च तत् भूषणञ्च) શ્રેષ્ઠ દાગીનો

सारमिति पु (सार यथार्थ मिनोत्यनेन, मा+करणे क्तिच्) વેદ

सारमिति स्त्री (सार+मा-भावे क्तिन्) શ્રેષ્ઠ જ્ઞાન, સાર વગરનું જ્ઞાન

सारमूषिका स्त्री (सारे मूषिकेवापहारकत्वात्) દેવદાલી વૃક્ષ.

सारमेय पु (सरमाया अपत्यं ढक्) કુતરો

सारमेयी स्त्री (सारमेय+स्त्रियां जाति० ङीप्) કુતરી

सारलोह न (लोहेषु सारः राज० पूर्व०) ગજવેલ, પોલાદ

सारलौह न (लौहेषु सार राज० पूर्व०) ગજવેલ, પોલાદ

सारव त्रि (सरय्वां भव अण् निपा०) સરયૂ નદીમા હોનાર-થનાર

सारस न (सरो नियतवसतिरस्य अण्) કમળ, કેડનો દાગીનો, કંદોરો, નદી કે પહાડમાંથી નીકળી એક સ્થળે જમાથયેલું પાણી

सारस पु (सह रसेन स्वार्थेऽण्) ચન્દ્ર, કપૂર, સારસ પક્ષી.

सारस त्रि (सरस इद, सरस+अण्) સરોવરનું, સરોવર સબન્ધી

सारसन न (सार सनोति, सन्+अच्) સ્રીના કેડનો દાગીનો-કંદોરો, કટીમેખલા, કેડે બાંધવાનો પટો, કમરપટ્ટો.

सारसी स्त्री (सारस+स्त्रियां ङीप्) સારસ પક્ષિણી

सारस्वत पु (सरस्वत्या इद, अण्) બીલીના ઝાડની લાકડી, તે નામે એક દેશ, પંચગૌડ મધ્યે એક જાતનો બ્રાહ્મણ, સરસ્વતીએ રક્ષણ કરેલો એક મુનિ, બ્રહ્માના દિવસરૂપ એક કલ્પ, સારસ્વત દેશનો રહેવાસી

सारस्वत त्रि (सरस्वत्या इद) સરસ્વતીનું, સરસ્વતી સબન્ધી, સરસ્વતી જેનો દેવ હોય તે

सारस्वतकल्प पु (सारस्वतश्चासौ कल्पश्च) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સરસ્વતીની એક ઉપાસના-વિધિ, તે નામે બ્રહ્માનો દિવસ

सारा स्त्री (सारयति, सृ+णिच्+अच्+टाप्) કાળુ નસોતર, થ્રોખડ

साराल पु (सारमालाति, आ+ला+क) તલનો છોડ

सारि पु (सृ+इण्) બાજી ખેલવાનો પાસો, એક જાતનું પક્ષી, સપ્તલા વનસ્પતિ

सारिका स्त्री (सृ+ण्वुल्+टाप्) મેના પક્ષી

"प्रच्छन्ती वा मधुरवचनां सारिकां पंजरस्था
कच्चिद्भर्तु स्मरसि रसिके त्वं हि तस्य प्रियेति" मेघदूते

सारिणी स्त्री (सृ+णिनि+ङीप्) સહદેવીનો વેલો, કપાસનો છોડ, ધમાસો વનસ્પતિ, એક જાતનો સીશમ, રાતી સાટોડી

सारिवा स्त्री. (सारिरिव वाति, वा+क+टाप्) ઉપલસરી, અનંતમૂળનો વેલો

सारी स्त्री (सृ+इण्-स्त्रीत्वपक्षे वा ङीप्) सारि स्त्री० જુઓ

सारूप्य न (सरूपस्य भाव' ष्यञ्) સમાનરૂપ, ઇશ્વર સાથે એકરૂપ થવું તે, મોક્ષ, સાદશ્યતા સમાનતા.

सारूप्यमुक्ति स्त्री (सारूप्या मुक्ति.) પરમેશ્વર સાથે એકતારૂપ મુક્તિ.

सारोष्ट्रिक पु (सार. श्रेष्ठ उष्ट्रो यत्र सारोष्ट्र तत्र भव. ठक्) એક જાતનું ઝેર

सार्थ पु. (सृ+थन् स्वार्थे अण्) ટોળુ, સમૂહ, કાફલો, પ્રાણીઓનો સમૂહ, વેપારીઓનો સમુદાય, શબ્દ, વેપારી

"स जयत्यरिसार्थसार्थकीकृतनामा". नैषधीये

सार्थ त्रि. (सह अर्थेन, सहस्य सः) धनवाळुं, अर्थ सहित, धनवान.

सार्थक त्रि. (सह अर्थेन सहस्य सः कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सार्थवत् त्रि (सार्थ+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सार्थवाह पु (सार्थं वहति वह्+अण्) વેપારી વાણીયો મહાજન વણઝારો.

सार्थिक पु. (सार्थ+ठक्) વેપારી, વાણીયો,મહાજન.

सार्द्र त्रि (आर्द्रेण सह वर्तमानः सहस्य सः) ભીનું નરમ ભીનાશવાળું.

सार्द्रता स्त्री. (सार्द्रस्य भावः, तल्+टाप्) ભીનાશ, ભીનાપણું.

सार्द्रत्व न. (सार्द्रस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

सार्द्ध त्रि (सह अर्द्धेन सहस्य सः) અરધા સહિત, અરધા સાથે, દોઢ.

सार्द्धम् अव्य. (सह+ऋध्+अमु) સાથે, સહિત.

सार्प न. (सर्पो देवताऽस्य अण्) આશ્લેષા નક્ષત્ર.

सार्प त्रि (सर्पस्येदं, सर्प+अण्) સાપનું સાપ સંબન્ધી.

सार्पिष त्रि (सर्पिः इदं अण्) ઘીનું ઘી સંબન્ધી.

सार्पिष्क त्रि (सर्पिषा संस्कृतं, सर्पिस्+ठक्) ઘીમાં તળેલું અન્ન, ઘીમાં રાંધેલું અન્નવગેરે-તળેલ, ઘીથી સંસ્કારવાળું કરેલ.

सार्पी स्त्री. (सर्प+अण्+ङीप्) આશ્લેષા નક્ષત્ર.

सार्व त्रि (सर्वस्येदं, अण्) સર્વનું સર્વ સંબન્ધી, બધાનું, બધાં સંબન્ધી.

सार्वकालिक त्रि. (सर्वस्मिन् काले भवः ...) સર્વકાળે હોનાર-થનાર, હમેશનું

सार्वकामिक त्रि (सर्वकाम+ठक्) નીમિનો વંશ સુમેળ.

सार्वजनिक त्रि. (सर्वेषु जनेषु विदितः ठञ्) સર્વ લોકમાં જાણીતું, બધા જનસમાજમાં પ્રસિદ્ધ.

सार्वत्रिक त्रि. (सर्वत्र भवः सर्वत्र+ठञ्) દરેક ઠેકાણે

सार्वधातुक त्रि (सर्वान् धातून् व्याप्नोति अण्) સર્વધાતુ વ્યાકરણમાં વ્યાપક.

सार्वभौम पु. (सर्वस्या भूमेरीश्वरः सर्वस्यां भूमौ विदितो वा अण् द्विपदवृद्धिः) ચક્રવર્તિ રાજા ઉત્તર દિશાનો એક હાથી, તે નામનો એક રાજા વિદુરથ રાજાનો પુત્ર આખી પૃથ્વીમાં પ્રસિદ્ધ.

सार्वभौम त्रि (सर्वभूमेरयं सर्वभूमि+अण्) આખી પૃથ્વીનું આખી પૃથ્વીસંબન્ધી.

सार्वलौकिक त्रि (सर्वेषु लोकेषु विदितः ठञ् द्विपदवृद्धिः) સર્વલોકમાં પ્રસિદ્ધ આખી દુનીયામાં વિખ્યાત.

सार्ववर्णिक त्रि (सर्ववर्णस्य, सर्ववर्ण+ठञ्) સર્વ વર્ણનું સંબન્ધી, બ્રાહ્મણાદિ સંબન્ધી બ્રાહ્મણ વગેરે સર્વ વર્ણનું-સંબન્ધી.

सार्वविभक्तिक त्रि. (सर्वासु विभक्तिषु भवः ठञ्) સર્વ વિભક્તિમાં હોનાર-થનાર.

सार्षप त्रि (सर्षपस्य विकारः अण्) સરસવનું સરસવ સંબન્ધી.

"अणुः सार्षपं तैलम्"...स्मृतिः

साल पु. (सल्+णच्) ઝાડ, સાગનું ઝાડ, રાળ, ગઢ કોટ વિગેરે એ નામનું માછલું.

सालज पु. (सालः आरम्भकत्वेनास्त्यस्य जायते जः) શાલ વૃક્ષમાંથી નીકળતો રસ.

सालपर्णी स्त्री. (सालस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) શાલપર્ણ વનસ્પતિ.

सालपुष्प न. (सालस्येव पुष्पं यस्य) સ્થલકમળ.

सालभञ्जिका स्त्री. (साल भनक्ति, भञ्ज्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) લાકડાની પુતળી, વેશ્યા.

सालभञ्जी स्त्री. (सालभञ्जिका+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

सालरस पु. (सालस्य रसः) રાળ.

सालवेष्ट पु. (सालं वेष्टयति वेष्ट+अण्) રાળ.

साला स्त्री. (शालाः प्रकरोऽस्त्यस्याः, अच्+टाप्) ઘર, શાળા.

सालातुरीय पु. પાણિની મુનિ.

"सालातुरीय शाकटी वर्षीयुतमत पाणिनि" शब्दरत्नसमन्वयः

सालसार न. (साल+सृ+अण्) ખરી આસાર્જ

सालावृक पु (सालायां वृक इव) કુતરો.

सालावृकी स्त्री. (सालावृक+स्त्रियां जाति ङीष्) કુતરી.

सालूर पु. (सल+ऊरच् निपा) દેડકો.

सालेय पु (सालायां भव ढक्) મધુરિકા નામનું સુગન્ધિ...

सालोक्य न. (सलोकस्य भावः ष्यञ्) પરમેશ્વર સાથે એકલોકમાં મુક્તિ, પોતાના ઇષ્ટદેવ સાથે એક

સોક્ષ્મા નિવાસ કરવારૂપ મુક્તિ

साल्व पु ब. व ते नामनो એક દેશ

साल्व पु (साल्वानां राजा, साल्व+अण्) તે નામે એક દેશનો રાજા

साल्वहन् पु (साल्व हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ

साल्वहन्तृ पु (साल्व हन्ति, हन्+तृच्) શ્રીકૃષ્ણ.

साल्विक पु (साल्व+ठञ्) એક જાતનું પક્ષી

सावग्र त्रि (अवग्रहा सह वर्तमान सहस्य स) અપમાનસહિત, અવમાનસહિત, તિરસ્કારપૂર્વક

सावधान त्रि (अवधानेन सह वर्तमान, सहस्य स) સચેતન, સચિંત, સાવધાન, એકાગ્રધ્યાનવાળુ, મનના આગ્રહવાળુ

सावधानता स्त्री. (सावधानस्य भाव, सल्+टाप्) મનની એકાગ્રતા.

सावधानत्व न (सावधानस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

सावधानम् अव्य (अवधानेन सह, सहस्य स) ધ્યાનપૂર્વક, એકાગ્રતા, મનના આગ્રહપૂર્વક

सावन न (सवन सोमयागस्नान सम्बंध, अण्) અહોરાત્રરૂપ દિવસ

सावन पु (सवनानामयमिति, अण्) ત્રીસ અહોરાત્રનો મહિનો, તેનામેએક વર્ષ, યજ્ઞનો અંત, યજ્ઞની સમાપ્તિ, યજમાન, વરૂણદેવ

सावर पु (सावराणामयमिति, अण्) પાપ, અપવાદ, લોધરનું ઝાડ

सावर्ण पु (सवर्णायां सूर्यपत्न्यां भव, अण्) સવર્ણાથી ઉત્પન્ન થયેલ સૂર્યનો પુત્ર આઠમો મનુ

सावर्णि पु (सावर्ण+इञ्) ઉપર પ્રમાણે

सावलेप त्रि (अवलेपेन सहित, सहस्य स) ગર્વવાળુ, અભિમાની, ઉદ્ધત

सावशेष त्रि (सह अवशेषेण वर्तमान, सहस्य स) બાકીવાળુ, બાકી રાખે, અધુરૂ, અપૂર્ણ

सावित्र पु (सविता देवता अस्य सवितुरपत्य पुमान् वा अण्) બ્રાહ્મણ, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, મહાદેવ, સૂર્યનો પુત્ર કર્ણ, ગર્ભ

सावित्र त्रि. (सवितुरय, अण्) સૂર્યનુ, સૂર્યસબન્ધી, સૂર્ય જેનો દેવ હોય તે ચરૂ વિગેરે

सावित्र न (सवितृ+अण्) જનોઈ, યજ્ઞોપવિત

सावित्री स्त्री. (सवितृ+अण्+ङीप्) તે નામે એક રૂચા, સત્યવાનની સ્ત્રી, સાવિત્રી, બ્રહ્માની પત્ની, દુર્ગાદેવી, ગાયત્રી.

सावित्रीपति पु (सावित्र्या पति), સત્યવાન, શિવ, બ્રહ્મા

सावित्रीपतित त्रि (सावित्र्या पतित) બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિય-વૈશ્ય પૈકી ગાયત્રીથી ભ્રષ્ટ થયેલ હરકોઇ દ્વિજ

सावित्रीभ्रष्ट त्रि (सावित्र्या भ्रष्ट) ઉપર પ્રમાણે

सावित्रीव्रत न. (सावित्री पूजनमुद्दिश्य व्रतम्) સાવિત્રીના પૂજનને ઉદ્દેશીને કરવામા આવતું એક વ્રત, જેઠ મહીનાની અંધારી ચૌદશે કરવાનું એકવ્રત,

सावित्रीसूत्र न (सावित्री दीक्षाकालिक सूत्रम्) યજ્ઞોપવિત-જનોઇ,

साविष्कार त्रि. (सह आविष्कारेण, सहस्य स) પ્રગટ, ખુલ્લુ, અહંકારી, અભિમાની

साविष्कार अव्य (आविष्कारेण सह, सहस्य स) પ્રગટતાપૂર્વક, ખુલ્લી રીતે

साशूक पु ( ) કામળી, ધાબળી, કામળો, ધાબળો.

साश्रुधी स्त्री (साश्रु ध्यायति, ध्यै+क्विप् सम्प्र०) સાસુ

सास्ना स्त्री (सस्+न णिच्+टाप्) ગાય-બળદને ગળે લટકતી ચામડાની ગોદડી

सास्र त्रि (सह अस्रेण वर्तमान सहस्य स) આસુવાળુ, સાસ્રુ

"सास्रे मा कुरु लोचने प्रियसखि न्यस्तं सलाकाञ्जनम् ,

सास्थिताम्रार्द्ध न (सास्थि अस्थि सहित ताम्रार्द्धं यत्र) કાંસુ

साहङ्कार त्रि (अहङ्कारेण सह वर्तमान, सहस्य स) અહંકારવાળુ, અભિમાની

साहचर्य न (सहचरस्य भाव, ष्यञ्) સહચરપણુ, સાથે હોવુ તે, સાથે ફરવાપણુ, મિત્રતા, દોસ્તી, સામાનાધિકરણ્ય

साहस न (सहसा+अण्) બલાત્કારે કરેલ ચોરી, બલાત્કાર, બલાત્કારે કરેલ સ્ત્રી સભોગ વિગેરે, ઉતાવળ, કોઇ પણ કામમાં વિચાર નહિ કરવો તે

साहस पु (सहसमनुसरति, सहस+अण्) એક જાતનો

सार्थ त्रि (सह अर्थेन, सहस्य स.) ધનવાન્, અર્થ સહિત, ધનવાન.

सार्थक त्रि (सह अर्थेन सहस्य स॰ कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सार्थवत् त्रि (अर्थ+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सार्थवाह पु (सार्थं वहति वह्+अण्) વેપારી, વાણિયો, મહાજન વણઝારો.

सार्थिक पु. (सार्थ+ठक्) વેપારી, વાણિયો, મહાજન.

सार्द्र त्रि. (आर्द्रेण सह वर्तमान सहस्य सः) ભીનું નરમ ભીનાશવાળું

सार्द्रता स्त्री (सार्द्रस्य भावः, तल्+टाप्) ભીનાશ, ભીનાપણું.

सार्द्रत्व न. (सार्द्रस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

सार्ध त्रि. (सह अर्धेन सहस्य सः) અર્ધા સહિત, અરધા સાથે, દેઢ.

सार्धम् अव्य. (सह+ऋध+अमु) સાથે, સહિત.

सार्प न. (सर्पो देवताऽस्य अण्) આશ્લેષા નક્ષત્ર.

सार्प त्रि. (सर्पस्येदं सर्प+अण्) સાપનું સાપ સંબન્ધી.

सार्पिष त्रि. (सर्पिष इदं अण्) ઘીનું ઘી સંબન્ધી.

सार्पिष्क त्रि. (सर्पिषा संस्कृतं, सर्पिस्+ठक्) ઘીમાં તળેલું અન્ન, ઘીમાં રાંધેલું અન્નાદિવિગેરે-તાવેલ, ઘીથી સંસ્કારવાળું કરેલ.

सार्पी स्त्री. (सर्प+अण्+ङीप्) આશ્લેષા નક્ષત્ર.

सार्व त्रि (सर्वस्येदं, अण्) સબનું સર્વ સંબન્ધી અથવા, સર્વ સંબન્ધી.

सार्वकालिक त्रि. (सर्वकाले भव तत्रैव वा सर्वकाल+ठञ्) સર્વકાળે હોનાર-થનાર, હમેશનું

सार्वजनिक त्रि. (सर्वजन+ठञ्) નીચેનો શબ્દ જુઓ.

सार्वजनीन त्रि. (सर्वेषु जनेषु विदितः खञ्) સર્વ લોકમાં જાણીતું, આખા જનસમાજમાં પ્રસિદ્ધ.

सार्वत्रिक त्रि. (सर्वत्र भवः, सर्वत्र+ठञ्) દરેક જગ્યા

सार्वभौतिक त्रि (सर्वाणि भूतानि व्याप्नोति अण्) સર્વપ્રાણી પદાર્થમાં વ્યાપક.

सार्वभौम पु. (सर्वस्या भूमेरीश्वरः, सर्वेषु भूमिषु विदितो वा अण् द्विपदवृद्धिः) ચક્રવર્તિ રાજા, ઉત્તર દિશાનો એક હાથી, તે નામનો એક રાજા, વિદુરથ રાજાનો પુત્ર આખી પૃથ્વીમાં પ્રસિદ્ધ.

सार्वभौम त्रि (सर्वभूमेरयं सर्वभूमि+अण्) આખી પૃથ્વીનું આખી પૃથ્વી સંબન્ધી.

सार्वलौकिक त्रि (सर्वेषु लोकेषु विदितः ठञ् द्विपदवृद्धिः) સર્વલોકમાં પ્રસિદ્ધ, આખી દુનીઆમાં વિખ્યાત.

सार्ववर्णिक त्रि (सर्ववर्णस्येदं, सर्ववर्ण+ठञ्) સર્વ વર્ણનું સંબન્ધી, સમગ્રપ્રકારો સંબન્ધી [illegible] વગેરે સર્વ વર્ણોનું-સંબન્ધી.

सार्वविभक्तिक त्रि. (सर्वासु विभक्तिषु भवः ठञ्) સર્વવિભક્તિમાં હોનાર-થનાર.

सार्षप त्रि (सर्षपस्य विकारः अण्) સરસવનું સરસવ સંબન્ધી.

"सार्षपं तैलम्"– स्मृतिः

साल पु. (सल्+घञ्) ઝાડ, સાલવૃક્ષ, કોટ, કિલ્લો ભીંત વિગેરે એક જાતનું માછલું.

सालग्राम पु. (सालाः सन्त्यस्य ग्रामः) ગંડકીથી નીકળતો રત્ન

सालपर्णी स्त्री. (सालस्येव पर्णान्यस्याः ङीप्) સાલવાન વનસ્પતિ.

सालपुष्प न. (सालस्येव पुष्पं यस्य) સ્થલપદ્મ.

सालभञ्जिका स्त्री. (साल भज्यते अत्र भञ्ज्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) લાકડાની પુતળી, વેશ્યા.

सालभञ्जी स्त्री. (सालभञ्जिका+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

सालरस पु. (सालस्य रसः) રાળ.

सालवेष्ट पु. (सालं वेष्टयति वेष्ट+अण्) રાળ.

साला स्त्री. (सलन्ति गच्छन्त्यस्याम्, सल्+घञ्) ઘર, શાળા.

सालातुरीय पु. પાણિની મુનિ.

"सालातुरीय [illegible] पाणिनि" [illegible]

सालार न. (साल+ऋ+अण्) ભીંતી [illegible]

सालावृक पु (सालायां वृक इव) કુતરો.

सालावृकी स्त्री. (सालावृक+स्त्रियां जाति ङीष्) કુતરી.

सालूर पु. (सल्+ऊरच् नित्) દેડકો.

सालेय पु (सालाया भवः ढक्) मधुरिका શબ્દ જુઓ.

सालोक्य न. (समानो लोकः तस्य भावः ष्यञ्) પરમેશ્વર સાથે એકતારૂપ મુક્તિ, પોતાના ભક્તો સાથે એક

લોકમા નિવાસ કરવારૂપ મુક્તિ

साल्य पु ब व તે નામનો એક દેશ

साल्व पु (साल्वानां राजा, साल्व+अण्) તે નામે એક દેશનો રાજા

साल्वहन् पु (साल्व हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ

साल्वहन्तृ पु (साल्वं हन्ति, हन्+तृच्) શ્રીકૃષ્ણ

साल्विक पु (साल्व+ठक्) એક જાતનું પક્ષી

सावज्ञ त्रि (अवज्ञया सह वर्तमान. सहस्य स.) અપમાનસહિત, અવજ્ઞાસહિત, તિરસ્કારપૂર્વક

सावधान त्रि (अवधानेन सह वर्तमान, सहस्य स) સચેતન, સવિતર્ક, સાવધાન, એકાગ્રધ્યાનવાળુ, મનના આગ્રહવાળુ

सावधानता स्त्री. (सावधानस्य भावः, तल्+टाप्) મનની એકાગ્રતા

सावधानत्व न (सावधानस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

सावधानम् अव्य (अवधानेन सह, सहस्य स) ધ્યાનપૂર્વક, એકાગ્રતા, મનનાઆગ્રહપૂર્વક

सावन न (सवन सोमयज्ञस्नान तस्येद, अण्) અહોરાત્રરૂપ દિવસ

सावन पु (सवनानामयमिति, अण्) ત્રીસ અહોરાત્રનો મહિનો, તેનામેએક વર્ષ, યજ્ઞનો અંત, યજ્ઞની સમાપ્તિ, યજમાન, વરુણદેવ

सावर पु (सावराणामयमिति, अण्) પાપ, અપવાદ, લોધરનુ ઝાડ

सावर्ण पु (सवर्णायां सूर्यपत्न्यां भव , अण्) સવર્ણાથી ઉત્પન્ન થયેલ સૂર્યનો પુત્ર આઠમો મનુ

सावर्णि पु (सवर्णा+इञ्) ઉપર પ્રમાણે

सावलेप त्रि (अवलेपेन सहित , सहस्य स) ગર્વવાળુ, અભિમાની, ઉદ્ધત

सावशेष त्रि (सह अवशेषेण वर्तमान , सहस्य स) બાકીવાળુ, બાકી સાથે, અધુરૂ, અપૂર્ણ

सावित्र पु (सविता देवता अस्य सवितुरपत्य पुमान् वा अण्) બ્રાહ્મણ, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, મહાદેવ, સૂર્યનો પુત્ર કર્ણ, ગર્ભ

सावित्र त्रि. (सवितुरय, अण्) સૂર્યનુ, સૂર્યસબન્ધી, સૂર્યજેનો દેવ હોય તે ચરૂ વિગેરે.

सावित्र न (सवितृ+अण्) જનોઈ, યજ્ઞોપવિત

सावित्री स्त्री (सवितृ+अण्+ङीप्) તે નામે એક રૂચા, સત્યવાનની સ્ત્રી, સાવિત્રી, બ્રહ્માની પત્ની, દુર્ગાદેવી, ગાયત્રી

सावित्रीपति पु (सावित्र्या पति), સત્યવાન્, શિવ, બ્રહ્મા

सावित्रीपतित त्रि (सावित्र्या पतित) બ્રાહ્મણ–ક્ષત્રિય–વૈશ્ય પૈકી ગાયત્રીથી ભ્રષ્ટ થયેલ હરકોઇ દ્વિજ

सावित्रीभृष्ट त्रि (सावित्र्या भृष्ट) ઉપર પ્રમાણે

सावित्रीव्रत न (सावित्री पूजनमुद्दिश्य व्रतम्) સાવિત્રીના પૂજનને ઉદ્દેશીને કરવામા આવતુ એક વ્રત, જેઠ મહીનાની અધારી ચૌદશે કરવાનુ એકવ્રત,

सावित्रीसूत्र न (सावित्री दीक्षाकालिक सूत्रम्) યજ્ઞોપવિત–જનોઇ,

साविष्कार त्रि. (सह आविष्कारेण, सहस्य स) પ્રગટ, ખુલ્લુ, અહકારી, અભિમાની

साविष्कार अव्य (आविष्कारेण सह, सहस्य सः) પ્રગટતાપૂર્વક, ખુલ્લી રીતે.

साशूक पु ( ) કામળી, ધાબળી, કામળો, ધાબળો.

साश्रुधी स्त्री (साश्रु ध्यायति, ध्यै+क्विप् सम्प्र०) સાસુ

सास्ना स्त्री (सस्+न णिच्+टाप्) ગાય–બળદને ગળે લટકતી ચામડાની ગોદડી

सास्र त्रि (सह अस्रेण वर्तमान सहस्य स) આસુવાળુ, સાશ્રુ

"साश्रे मा कुरु लोचने प्रियसखि न्यस्तं सलाकाञ्जनम् ,

सास्थिताम्रार्द्ध न (सास्थि अस्थि सहित ताम्रार्द्धं यत्र) કાસુ

साहङ्कार त्रि (अहङ्कारेण सह वर्तमान , सहस्य स) અહકારવાળુ, અભિમાની

साहचर्य न (सहचरस्य भाव , ष्यञ्) સહચરપણુ, સાથે હોવુ તે, સાથે ફરવાપણુ, મિત્રતા, દોસ્તી, સામાનાધિકરણ્ય

साहस न (सहसा+अण्) બલાત્કારે કરેલ ચોરી, બલાત્કાર, બલાત્કારે કરેલ સ્ત્રી સભોગ વિગેરે, ઉતાવળ, કોઇ પણ કામમા વિચાર નહિ કરવો તે

साहस पु (सहसमनुसरति, सहस+अण्) એક જાતનો

ક્ક, એક જાતનો અગ્નિ.

साहसाङ्क पु (साहस एव अङ्कश्चिह्नं यस्य) વિક્રમાદિત્ય રાજા.

साहसिक त्रि (सहसा बलेन वर्तते, सहस+ठक्) સાહસ કરનાર, ઉતાવળ કરનાર, બળાત્કાર કરનાર, બળાત્કારે ચોરી-સ્ત્રી સંભોગ વગેરે કરનાર.

साहसिक पु. (साहसे प्रसक्तः ठक्) ચોર પરસ્ત્રી લંપટ છીનાળવો, કઠોર, ક્રૂર.

साहसिन् त्रि (साहस+इनि) સાહસ કરનાર, ઉતાવળ કરનાર, બળાત્કાર કરનાર, બળાત્કારે ચોરી-સ્ત્રીસંભોગ વગેરે કરનાર.

साहसिक पु. (,,) साहसिक पु. જુઓ.

साहस्र न. (सहस्राणां समूहः, सहस्र+अण्) હજારનો સમૂહ.

साहस्र न (सहस्र+स्वार्थे अण्) હજાર.

साहस्र त्रि. (सहस्रेण क्रीतं सहस्रं परिमाणमस्य वा अण्) હજારથી ખરીદ કરેલું, હજારની સંખ્યાવાળું, હજારના માપનું.

साहस्र पु. (सहस्रमस्त्यस्य सहस्र+अण्) એક હજાર હાથીઓનો સમૂહ.

साहायक न. (सहायस्य भावः वुञ्) સહાય, મદદ.

साहाय्य न. (सहायस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) મદદગારી સહાય.

साहाय्यकरण न. (साहाय्यस्य करणम्) સહાય કરવી, મદદ કરવી.

साहाय्यकृत् त्रि. (साहाय्यं करोति कृ+क्विप् तुक् च) સહાય કરનાર, મદદ કરનાર મિત્ર વિગેરે.

साहाय्यकरण न (साहाय्यस्य करणम्) સહાય કરવી, મદદ કરવી, દોસ્તી કરવી.

साहाय्यकृत् त्रि (साहाय्यं करोति, कृ+क्विप् तुक् च)

साहित्य न. (सहितस्य भावः, सहित+ष्यञ्) સહિતપણું, મળવું, જોડાવું, પરસ્પરસાપેક્ષ તુલ્યરૂપ એક ક્રિયામાં જોડાવું, કવિનો એક વિદ્યાવિશેષ, ...

साह्यकरण न (साह्यस्य करणम्) સહાય કરવી, દોસ્તી કરવી.

साह्यकृत् त्रि (साह्यं करोति कृ+क्विप् तुक् च) મદદ કરનાર, સહાય કરનાર મિત્ર વિગેરે.

साह्व त्रि. (सह आह्वेनाभिधानेन वर्तते ब) નામ વાળું, નામસહિત.

साह्व पु. (आह्वेन सह वर्तमानः सहस्य अ.) નામ સાથે ફરનાર કુકડો ગાડો વિગેરે પ્રાણી.

सि ( ) सि धातु जुओ.

सिंह पु (हिनस्ति हेम पशून् इति व्युत्पत्त्या हिंसि भ्यात् हिंस्+अच् पृषो) સિંહ, સિંહરાશિ, પાંચમો જિનેશ્વર એક પ્રકારનું વૈષ્ણવતીર્થ એક પ્રકારનું સિંહાસન, શ્રેષ્ઠ.

सिंहकेलि पु. (सिंहस्येव केलिर्यस्य) મંજુશ્રી નામનો એક બૌદ્ધ સાધુ.

सिंहकेसर पु. (सिंहस्येव केसरोऽस्य) બકુલવૃક્ષ.

सिंहकेसर पु (सिंहस्य केसराः) સિંહની કેશવાળી.

सिंहतल पु. (सिंहतल+दुल्) એકઠા કરેલા ઉઘાડ રાખેલા બે હાથ, અંજલિ.

सिंहतुण्ड पु. (सिंहस्येव तुण्डं मुखमस्य) એક જાતનું ઝાડ—થોરનું ઝાડ.

सिंहद्वार न (सिंहचिह्नितं द्वारम् शाक) રાજ્ય-મહેલ વગેરેમાં પેસવાનો મુખ્ય દરવાજો.

सिंहध्वनि पु (सिंहस्येव ध्वनिः) સિંહનો અવાજ.

सिंहमर्दिका स्त्री. (सिंह इव मर्दयति मृद्+ण्वुल्+टाप्) એક જાતનું ઘાસ.

सिंहवाहिनी स्त्री (सिंहमपि वाहयति वह्+णिच्+णिनि+ङीप् अत इत्वं) એક જાતનું વાહિન, ધમાસો વન-સ્પતિ.

सिंहपर्णी स्त्री. (सिंहस्य पुच्छमिव पर्णमस्याः ङीष्) અરડૂસાનું ઝાડ.

सिंहपुच्छिका स्त्री. (सिंहस्य पुच्छ इव पत्रमस्याः कप् अत इत्वं) પૃશ્નિપર્ણિકા વનસ્પતિ નામની વનસ્પતિ, પુંખિપર્ણી વનસ્પતિ.

सिंहपुच्छी स्त्री. (सिंहस्य पुच्छ इव पुच्छमस्याः ङीष्) રાતી ભાદ્ર વનસ્પતિ પિઠવણી પૃશ્નિપર્ણી.

सिंहपुष्पिका स्त्री. (सिंहस्य पुच्छ इव पुष्पमस्याः कप् अत इत्वं) પૃશ્નિપર્ણી વનસ્પતિ.

सिंहपुष्पी स्त्री (सिंहस्य पुच्छ इव पुष्पमस्याः ङीप्) ઉપર પ્રમાણે

सिंहमुखी स्त्री (सिंहस्य मुखमिव मुखरथद॑त इव वा पुष्पमस्या ङीप्) અરડુસાનુ ઝાડ

सिंहयाना स्त्री. (सिंहो यानमिव यस्या) દુર્ગાદેવી

सिंहल पु (सिंहोऽस्त्यस्य लच्) તે નામે એક દેશ

सिंहल न (सिंहलो देश प्रभवत्वेनास्त्यस्य अच्) પિતળ ધાતુ, કલાઈ ધાતુ, તજ

सिंहलस्था स्त्री (सिंहले तिष्ठति, स्था+क+टाप्) સિંહ ક્ષેત્રનો વેલો.

सिंहलास्थान पु (सिंहल आस्थान यस्य) તાડના જેવુ એક ઝાડ

सिंहलील पु (सिंहस्य लीलेव लीला यत्र) તે નામે એક રતિબંધ

सिंहवाहना स्त्री. (सिंहो वाहन यस्या॰) દુર્ગાદેવી

सिंहवाहिनी स्त्री (सिंहरूपो वाहो विद्यतेऽस्या, इनि+ ङीप्) દુર્ગાદેવી

सिंहविक्रान्त पु (सिंह इव विक्रान्त) ઘોડો.

सिंहविक्रान्त त्रि (सिंह इव विक्रान्त) સિંહના જેવુ પરાક્રમી

सिंहविक्रान्ती स्त्री (सिंहविक्रान्त+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘોડી

सिंहविन्ना स्त्री (सिंह इव विन्ना, विद+क्त+टाप्) માષપર્ણી વનસ્પતિ

सिंहसंहनन त्रि (सिंहस्येव सहननमङ्गमस्य) શ્રેષ્ઠ અંગવાળુ, સિંહના જેવા મજબુત શરીરવાળુ

सिंहसेन पु ચૌદમા જૈનતીર્થંકર અનન્તનાથના પિતા

सिंहान न (सिंघि-आनच्-पृषो) લોઢાનો મેલ, નાકનો મેલ-ગુગુ

सिंहावलोक पु સિંહની પેઠે દષ્ટિ કરવારૂપ એક ન્યાય

सिंहावलोकन न (सिंहस्य अवलोकनम्) ઉપર પ્ર॰

सिंहासन न (सिंहचिन्हित आसनम्) સિંહાસન, સિંહનુ આસન, રાજાનુ એક જાતનુ આસન

सिंहासनस्थ त्रि (सिंहासने तिष्ठति, स्था+क) સિંહાસન ઉપર બેઠેલ

सिंहासनस्थित त्रि (सिंहासने स्थितः) ઉપર પ્રમાણે.

सिंहासनासीन त्रि. (सिंहासने आसीन.) સિંહાસન ઉપર બેઠેલ

सिंहास्य पु (सिंहस्य आस्यमिव पुष्पमस्य) અરડુસાનુ ઝાડ

सिंहिका स्त्री (सिंही+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व) કાશ્યપની એક પત્ની-રાહુગ્રહની માતા

सिंहिकातनय पु (सिंहिकाया तनय) રાહુગ્રહ.

सिंहिकातनुज पु (सिंहिकाया तनुज) રાહુગ્રહ

सिंहिकात्मज पु (सिंहिकाया आत्मज.) રાહુગ્રહ

सिंहिकापुत्र पु (सिंहिकाया पुत्र) રાહુગ્રહ

सिंहिकासूनु पु (सिंहिकाया सूनु) રાહુગ્રહ

सिंही स्त्री (हिनस्ति रोगान्, हिंस+अच्+ङीप्) સિંહણ, ભોરીંગણી, અરડુસી, રાહુની માતા, જગલી મગ

सिंहीतनय पु (सिंह्या तनय) રાહુગ્રહ

सिंहीतनुज पु (सिंह्या तनुज) રાહુગ્રહ

सिंहीतनूज पु (सिंह्या॰ तनूज) રાહુગ્રહ

सिंहीपुत्र पु (सिंह्या पुत्र) રાહુગ્રહ

सिंहीलता स्त्री (सिंह्या लता) ભોરીંગણી

सिंहीसुत पु (सिंह्या सुत) રાહુગ્રહ

सिंहीसूनु पु (सिंह्या सूनु) ઉપર પ્રમાણે

सिक् (सौत्र प स सेट् सेकति) સીંચવુ, છાંટવુ

सिकता स्त्री (सिक्+अतच्-कित्व टाप्) રેતી, વેળુ, રેતાળદેશ

सिकतामय त्रि (सिकतात्मक, सिकता+मयट्) રેતાળ પ્રદેશ વિગેરે, રેતીવાળો કાંઠો વિગેરે

सिकतावत् त्रि (सिकता+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व.) રેતાળ, રેતીવાળુ

सिकतिल त्रि (सिकता+सन्त्यस्य, इलच्) રેતાળ, રેતીવાળુ

सिक्त त्रि (सिच्+कर्मणि क्त) છાંટેલ, સીંચેલ.

सिक्थ न (सिच्+थक् चस्य कत्व) મીણ, ગળી

सिक्थक पु (सिक्थ+सज्ञायां कन्) ઉકાળેલા ચોખા, ચોખા વિગેરેનો કોળીયો

सिक्थक न (सिक्थ+स्वार्थे क) મીણ

सिक्य न. (सिक्+यत्) શીકુ.

सिह्नाप न. (सिंह+आप्) नाकनो मेल. श्लेष्मा मेल.

सिह्वाणक न. (सिह्नाण+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे.

सिच् (तुदा. उभ. स. अनिट् सिञ्चति-ते) सींचवुं, छांटवुं, भीनुं करवुं, पलाळवुं, रेडवुं, भरवुं, ज्यार करवुं. नि+सिच्-निषिञ्चति छांटवुं रेडवुं. अभि करवुं, उप+सिच्-उपसिञ्चति छांटवुं वर्ण करवो, अभिषेक करवो, अभि+सिच्-अभिषिञ्चति-अभिषेक करवो.

अभिषिञ्चन् वासवीमेतां कृतां चौर्यैर्न कर्हिचित्

सिच् स्त्री (सिच्+क्विप्) सींचवुं. छांटवुं.

सिच् न („ „) वस्त्र, कपडुं.

सिचय पु. (सिचे सिच्यतेऽसौ प्राप्नोति एत्+अच्) वस्त्र कपडुं, जूनुं वस्त्र.

सिच्यमान त्रि (सिच्+यक्+मान) सींचातुं, छंटातुं.

सिञ्जान त्रि (सिञ्जतीति, सिञ्ज्+शानच्) सींचतुं, छांटतुं.

सिञ्जमान त्रि. (सिञ्जतेऽसौ, सिञ्ज्+शानच् मुमागम) उपर प्रमाणे.

सिञ्जिता स्त्री. (सिञ्ज्+स्तन-इतो. टाप्) पीपर.

सिट्, सिट् धातु जुओ.

सित न. (सितः शुक्लत्वोऽस्त्यस्मिन्, अच्) रूपुं, चन्दन, मूळाम, मुळो.

सित पु. (सो+क्त) शुक्ल पक्ष, धोळो रंग.

सित त्रि ( ) धोळा रंगनुं धोळुं.

सित त्रि. (सो+क्त) समाप्त थयेल, बद्ध थयेल, नाश पामेल.

सितकच्छ पु. (सिता कक्षोऽस्य) कामरूप पाटी नाचनु प्रसिद्ध छे.

सितकण्टकी स्त्री. (सितकण्टक+स्त्रियां जाति. ङीप्) कंटकवाळी–सफेद.

सितकर पु. (सिता करा यस्य) चन्द्र, कपूर.

सितकर्णिका स्त्री. (सिता कर्णे इव पुष्पं यस्याः कन्+टाप् अत इत्वं) आरकुसो.

सितकर्णी स्त्री. (सिता कर्णे इव पुष्पं यस्याः ङीष्) उपर प्रमाणे.

सितकिरण पु. (सितानि किरणानि यस्य) चन्द्र, कपूर.

सितकुञ्जर पु. (सितवर्णो कुञ्जरः) ऐरावत, सफेद हाथी धोळो हाथी.

सितकुष्मा स्त्री (सित वर्णो कुष्मा च) धोळी कोठीमडी.

सितच्छत्र न (सितञ्च तत् छत्रञ्च) धोळुं छत्र, धोळी छत्री.

सितच्छत्रा स्त्री. (सितं छत्रमिव पुष्पस्तबकं यस्य) सुवा.

सितच्छद पु. (सितः छदोऽस्य) हंसपक्षी.

सितच्छदा स्त्री. (सिताः छदाः पत्राः यस्याः टाप्) धोळी दूर्वा.

सितच्छदी स्त्री. (सितच्छद+स्त्रियां जाति. ङीप्) हंस पक्षिणी.

सितदर्भ पु (सितवर्णो दर्भः) धोळो दर्भ.

सितदीधिति पु (सितवर्णो दीधितिः) चन्द्र, कपूर.

सितदीप्य पु (दीप्यति अग्निं दीप्+णिच्+यत्) धोळुं जीरू.

सितदूर्वा स्त्री. (सिता वर्णो दूर्वा च) धोळी धरो.

सितद्रु पु. (सितवर्णो द्रुमः) धोळा रंगनुं झाड, मेरवा मेल.

सितधातु पु (सितवर्णो धातुः) खडी, चाक–खडी वगेरे धोळी धातु.

सितपक्ष पु. (सिताः पक्षौ यस्य) हंस.

सितपक्ष पु (सितवर्णो पक्षः) शुक्ल–अजवाळियुं शुद्ध–पखवाडियुं.

सितपक्षिन् पु. (सितः पक्षा यस्यास्ति इनि) हंस पक्षी.

सितपक्षिणी स्त्री (सितपक्षिन्+स्त्रियां ङीप्) हंसली.

सितपक्षी स्त्री. (सितपक्ष+स्त्रियां जाति. ङीप्) हंसली.

सितपर्णिका स्त्री. (सितं पर्णं यस्याः कप्+टाप् अत इत्वं) आकडो पुष्प वृक्ष.

सितपर्णी स्त्री. (सितं पर्णमस्याः ङीप्) उपरनो अर्थ.

सितपाटलिका स्त्री. (सिता चासौ पाटलिका च) धोळी पाडळनुं झाड.

सितपुङ्खा स्त्री. (सिताः पुङ्खो यस्याः) धोळा शरपुंखानुं झाड.

सितपुष्प न. (सितं पुष्पमस्य) धो. आदनी भेद

सितपुष्प न (सितञ्च तत् पुष्पञ्च) धोळुं फूल.

सितपुष्प पु (सितानि पुष्पाण्यस्य) તગરનું ઝાડ, કાસડો, ધોળા રોહિડાનું ઝાડ

सितपुष्पा स्त्री (सित पुष्प यस्याः) મોગરાની વેલ

सितमरिच्च न (सित च तत् मरिचञ्च) ધોળુ મરી

सितमाष पु (सितश्चासौ माषश्च) "राजमाष" વનસ્પતિ–ધોળા અડદ

सितरञ्जन पु (सित रञ्जयति, रञ्ज्+णिच्+ल्यु) પીળો રંગ

सितरञ्जन त्रि (सित रञ्जयति, रञ्ज्+ल्यु) પીળા રંગવાળુ, પીળુ

सितरश्मि पु (सिता रश्मयो यस्य) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

सितवर्षाभू स्त्री (सिता चासौ वर्षाभूश्च) ધોળી સાટોડી

सितशिम्बि पु (सिता शिम्बि यस्य) ઘઉં

सितशिम्बिक पु (सिता शिम्बि यस्य कप्) ઘઉં

सितशूक पु (सितो शूको यस्य) જવ

सितशूरण पु (सितश्चासौ सूरणश्च) જંગલી સુરણ

सितसप्ति त्रि (सिता सप्तयो घोटका यस्य) ધોળા ઘોડાવાળુ

सितसप्ति पु (सिता सप्तयो घोटका यस्य) અર્જુન વૃક્ષ, સાદડાનું ઝાડ, ધોળો ઘોડો

सितसर्षप पु (सितश्चासौ सर्षपश्च) ધોળો સરસવ

सितसायका स्त्री (सित सायको यस्या) ધોળુ સરપુંખાનુ વૃક્ષ

सितसार पु (सित सारो निर्यासो यस्य) એક જાતનું શાક

सितसारक पु (,, ,, ,, स्वार्थे क वा) એક જાતનું શાક

सितसिन्धु स्त्री (सिता चासौ सिन्धुश्च) ગંગા નદી

सितसिन्धु पु (सितश्चासौ सिन्धुश्च) ધોળો સમુદ્ર

सिता स्त्री (सो+क्त+टाप्) સાકર, મોગરો, ધોળી ભોંયરીંગણી, વિદારી વનસ્પતિ, ધોળી ધ્રોખડ, ચાંદની, ચંદ્રની કાન્તિ, કુટુમ્બિની વનસ્પતિ, દારૂ, મદિરા, પિંગા વનસ્પતિ, ત્રાયમાણ વનસ્પતિનો વેલો, તેજની વનસ્પતિ, પહાડી અપરાજિતા વનસ્પતિ

सितांशु पु (सिता अंशवो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

सिताखण्ड पु (सितायाः खण्ड) મધની સાકર, ખડી સાકર, સાકરનો ટુકડો

सिताग्र पु (सित अग्र यस्य) કાંટો

सिताङ्क पु (सिता सिकता अङ्को यस्य) એક જાતનુ માછલું

सिताङ्की स्त्री (सिताङ्क+स्त्रिया जाति ङीप्) એક જાતની માછલી

सिताङ्ग पु (सित अङ्ग यस्य) શ્વેત રોહિષ

सिताङ्ग त्रि (,, ,,) ધોળા અંગવાળુ, ધોળુ, સફેત, ધોળા શરીરવાળુ

सितादि पु (सितायाः आदि कारणम्) ગોળ

सितानन पु (सित आनन यस्य) ગરૂડપક્ષી.

सितानन न (सितं च तत् आननञ्च) ધોળુમુખ

सितापाङ्ग पु (सितौ अपाङ्गौ अस्य) મોર પક્ષી

सितापाङ्गी स्त्री (सितापाङ्ग+स्त्रिया जाति ङीप्) મોર પક્ષિણી

सिताब्ज न (सितञ्च तत् अब्जञ्च) ધોળુ કમળ

सिताभ पु (सिता आभा यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

सिताभा स्त्री (सिता आभा यस्या) છાસ

सिताभ्र पु (अभ्र इव सित) કપૂર

सिताभ्र न (सितञ्च तत् अभ्रञ्च) ધોળુ કમળ

सिताभ्रक पु (सित शुभ्रमभ्रति प्राप्नोति, अभ्र्+ण्वुल्) કપૂર

सिताम्बर पु (सित अम्बर यस्य) શ્વેતામ્બર જૈન

सिताम्बर त्रि (सितानि अम्बराणि यस्य) ધોળાં કપડાવાળુ, સફેત કપડા ધારણ કરનાર

सिताम्बर न (सितञ्च तत् अम्बरञ्च) ધોળુ કપડું,

सिताम्भोज न (सितञ्च तत् अम्भोजञ्च) ધોળુ કમળ

सितार्जक पु (सित अर्जक) ધોળી તુલસી

सितालक पु (आलयति भूषयति, अल+णिच्+ण्वुल्) ધોળુ મંદાર વૃક્ષ

सितालता स्त्री (सिता चासौ लता च) ધોળી ધ્રોખડ

सितालिकटभी स्त्री (सितेन शुभ्रवर्णेन अलति, अल्+इन्, सितालि चासौ कटभी च) ધોળુ કિણીટી વૃક્ષ

सिताभ्र पु. (सितं मेघमालामिव, आ+दृ+अच्) એક જાતનું ઘાસ.

सिताब्जरी स्त्री. (सिताब्ज+श्रिया शक्ति ईनु) 'શાકુલી' નામે વનસ્પતિ.

सिताश्व पु. (सिताः अश्वाः यस्य बस. सा.) અર્જુન પાંડવનું ઝાડ પીળીપીલુ.

सिताश्व त्रि. (सिताः अश्वाः यस्य) ધોળા ઘોડાવાળું.

सितासित पु. (कर्मेण सितः पक्षेण असितः) બળદેવ, કાળો અને ધોળો રંગ.

सितासित त्रि. (सितं च असितं च) કાળા અને ધોળા રંગનું.

सितासिता स्त्री द्वि. ગંગા અને જમુના.

सितावर पु. (सितं आवृणोति आ+वृ+अच्) ધોળા શણનું ઝાડ ધોળા રોહિતનું ઝાડ.

सिति पु. (सो+क्तिच्) ધોળો રંગ કાળો રંગ.

सिति त्रि. („ „) ધોળા રંગનું કાળા રંગવાળું ધોળું કાળું.

सितिमा स्त्री. (सितेर्भावः, इमन्+टाप्) ધોળાશ, કાળાશ.

सितिमन् न. (सितेर्भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

सितिमत् त्रि. (सितस्य सितेर्वा मात्रा इमप्) ધોળાશ, કાળાશ.

सितिपद्म पु. (सितं पद्मं यस्य) બળદેવ.

सितिवास न. (सिति च तत् वासश्च) ધોળું વસ્ત્ર કાળું વસ્ત્ર.

सितिवार पु. (सितिं नरपतिं वृणोति वृ+अण्) એક જાતનું ઘાસ સુનિષણક.

सितिवासस् पु. (सिति वासः यस्य) બળદેવ.

सितिवासस् त्रि. („) કાળાવસ્ત્રવાળું, ધોળાવસ્ત્રવાળું.

सितिवास न. (सिति च तत् वासश्च) કાળું વસ્ત્ર, ધોળું વસ્ત્ર.

सितेतर पु. (सितादितर) કાળી ડાંગર કાળો ધાન્ય, ધોળા સિવાયનો કાળો વિગેરે રંગ.

सितेतर त्रि. („) ધોળા સિવાયના રંગવાળું કાળું વિગેરે.

सितेतरगति पु. (सितेतरा गतिर्यस्य) અગ્નિ, ધોળું ઝાડ.

सितोदर पु. (सितं उदरं यस्य) કુબેર.

सितोपल पु. (सितः उपलः) સ્ફટિક પથ્થર ધોળો પથ્થર.

सितोपल न. (सितं च तत् उपलश्च) ખડી-ચોક.

सितोपला स्त्री. (सितः उपल इव आकृतिः यस्याः) સાકર.

सिद्ध न. (सिध्+क्त) સિંધાલૂણ.

सिद्ध पु. (सिद्धिरस्यास्ति अच्) વ્યાસ વિગેરે મુનિ, દેવ નામે એક દેવજાતિ, મોક્ષ, કાળો ધતૂરો, વ્યાકરણ સિદ્ધ એવો મંત્ર, ગોળ, સિદ્ધિદાયક મંત્ર, વિષ્કુંભ વિગેરે યોગ પૈકી એકવીશમો યોગ.

सिद्ध त्रि. (सिध्+क्त) નિષ્પન્ન, તૈયાર, સિદ્ધ, રચિત, નિત્ય, ઉપમેયનું સાધક, નિશ્ચિત, નિષ્પન્ન, મુક્ત, પ્રમાણિત, પ્રસિદ્ધ, શાસ્ત્રીય, પંડિત, પવિત્ર ઉપર કુશળ.

सिद्धक पु. (सिद्ध इव कायति कै+क) નમેળનું ઝાડ, સાલ વૃક્ષ, સાગનું ઝાડ.

सिद्धगङ्गा स्त्री. (सिद्धसेविता गङ्गा) મંદાકિની.

सिद्धजल न. (सिद्धं जलं यस्मात्) કાંજી.

सिद्धान्न न. (सिद्धं च तत् अन्नं च) પકવ અન્ન.

सिद्धता स्त्री. (सिद्धस्य भावः तल्+टाप्) સિદ્ધપણું.

सिद्धताप न. (सिद्धं च तत् तोयं च) ઉકાળેલું પાણી.

सिद्धत्व न. (सिद्धस्य भावः त्व) સિદ્ધપણું.

सिद्धदेव पु. (सिद्धानां पूज्यो देवः) મહાદેવ, શિવ.

सिद्धधातु पु. (सिद्ध प्रसिद्धः धातुः) પારો-પારદ.

सिद्धपीठ न. पु. (सिद्धानां पीठम्) તંત્ર શાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ એક સ્થાન.

सिद्धपुर न. (सिद्ध पुरम्) પૃથ્વીની નીચેના ભાગમાં આવેલું એક શહેર, ગુજરાતમાં પાટણની નજીક સિદ્ધરાજે વસાવેલું એક શહેર.

लङ्कापुरात् भागे तथैव पश्चिमे
रोमकपत्तनं चाधस्तात् सिद्धपुरं च ... सि. शि.

सिद्धपुष्प पु. (सिद्धानि पुष्पाणि यस्य) કરેણનું ઝાડ કરીર વૃક્ષ.

सिद्धप्रयोजन पु. (सिद्धं प्रयोजनं यस्मात्) ધોળો સરસવ.

એક જાતનો પત્થર.

दुग्धाब्धि पु (दुग्धस्याब्धि) દૂધનો દરિઓ, ક્ષીર સમુદ્ર

दुग्धाब्धितनया स्त्री (दुग्धाब्धे तनया) લક્ષ્મી

दुग्धाश्मन् पु (दुग्ध क्षीर अश्मा प्रस्तर इव कठिन यस्य) દુગ્ધપાષાણ વૃક્ષ,

दुग्धाम्र न (दुग्धपक्वमाम्रम्) દુધમા પકાવેલ કેરી

दुग्धिका स्त्री (दुग्ध क्षीरमिव निर्यासोऽस्त्यस्यां ठन्+टाप्) દૂધીનો વેલો, દૂધી

दुग्धिन् त्रि (दुग्ध+इनि) દુધવાળુ.

दुग्धिनिका स्त्री (दुग्धिनि निर्यासे कायति कै+क अलुक् समास) રાતો અઘેડો નામની વનસ્પતિ, કડવા દૂધીઆનો વેલો

दुग्धी स्त्री (दुग्धमिव निर्यासोऽस्त्यस्या अर्शाद्यच् ङीप्) દૂધી, વનસ્પતિ ક્ષિરી, એક જાતનુ ઝાડ

दुघ त्रि (दोग्धि दुह्+क हस्य घ) દોહનાર, દોહન કરનાર

दुच्छक पु (दु सन्तापे भावे क्विप् तुक् च दुत् उपताप तन्निराकरण शक्नोति शक्+पचाद्यच्) મુરા નામનો સુગધિ એક ઔષધિ

दुच्छुन पु (दुष्ट श्वा पृषोदरादित्वात् साधु) નઠારો કુતરો

दुच्छुन त्रि (दुष्ट उच्छुन प्रा स पृषो) ખરાબ સુજેલુ

दुडि स्त्री (दुलि लस्य ड) નાની કાચબી, કોળી

दुण्डुक त्रि (दुण्डुभ इव कायति कै+क पृषो० भलाप) દુષ્ટ ચિત્તવાળુ, અપ્રામાણિક, કગલગાજ, નીચ.

दुण्डुभ पु (द्रोडति मज्जति दुड्+औणादिक उम गुन् रलोप) એક જાતનો નિર્વિષ મોટો સર્પ

दुण्डुभि पु (दुन्दुभिरेव पृषो) दुन्दुभि શબ્દ જુઓ

दुत त्रि (दु उपतापे क्त) પીડા પામેલું, પીડિત, દુ ખ પામેલ

दुत्थोत्थदचीय पु તાજકનીલકંઠી પ્રસિદ્ધ વર્ષ પ્રવેશમા યોગનો એક ભેદ

दुद् स्त्री (दु+क्विप तुक् विकल्पेन तकारस्य दकार) બેચેની-મનોવ્યથા

दुद पु તે નામનો એક પર્વત

दुद्रुह पु અનુવંશમા પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા

दुद्यूष त्रि (देवितुमिच्छु) રમવા ઇચ્છનાર, રમવાને ઇચ્છતુ, ક્રીડા કરવાને ચાહતુ

दुद्रुम पु (दुद्र दुष्ट द्रुम पृषो रलोप) લીલી ડુગળી, લીલા પાંદડાવાળી ડુગળી

दुन्दम पु (दुन्द इत्यव्यक्तशब्दन मणति शब्दायते मण् शब्दे ड) મોટુ નગારૂ

दुप् (हिंसने प्रेरणे च भ्वा पर सक सेट् दोपति) હિંસા કરવી, પ્રેરવુ, પ્રેરણા કરવી.

दुपि त्रि (दुप्+हिंसायां कि) હિંસક, દુર્ધર, ગ્રહણ કરવાને અશક્ય

दुधुक्षत् त्रि (दोग्धुमिच्छन्) દોહવાને ઇચ્છતુ

दुधुक्षु त्रि (दोग्धुमिच्छु) ઉપરનો અર્થ

दुधूषत् त्रि (धवितुमिच्छन्) હલાવવા ઇચ્છતુ

दुधूष त्रि હલાવવા ઇચ્છનાર

दुध्र त्रि (दुध्+बाहुलकात् रक् दुष्ट वा धारयति मूलक पृषो) હિંસક, પ્રેરક, દુર્ધર્ષ, દુર્ધર, દુષ્ટોને વ્યવસ્થામા લાવનાર

दुन्दभ पु (दुन्द इत्यव्यक्तशब्देन भणति शब्दायते मण्+ड) નગારૂ, એક જાતનુ વાદિત્ર

दुन्दु पु કૃષ્ણ, દુન્દુભિ વાદ્ય

दुन्दुभ पु (दुन्दु इत्यव्यक्तशब्देन भणतीति भण्+ड) નગારૂ એક જાતનુ વાદિત્ર.

दुन्दुभक पु (जै प्रा दुदुभग दुद्रुभय) ૮૮ પૈકી ૧૮મા ગ્રહનુ નામ, વાજિત્ર

दुन्दुम पु (दुन्दु इत्यव्यक्तशब्देन मणति मण् शब्दे+ड) મોટુ નગારૂ

दुन्दुभि पु (दुन्दु इत्यव्यक्तशब्देनोभति उभ्+पूरणे कि) નગારૂ, એક જાતનુ વાદ્ય, વરુણ, તે નામે એક દૈત્ય, તે નામનો એક રાક્ષસ, વિષ, ઝેર, પાસો, સાઠ સવત્સર પૈકી છપ્પનમો સવત્સર, જોડુ-યુગ્મ

दुन्दुभि स्त्री (,, ,,) પાસો, જુગારનુ એક સાધન, તે નામે એક ગન્ધર્વ સ્ત્રી

दुन्दुभिक पु (दुन्दुभि+कन्) એક જાતનો કીડો, એ નામનો એક અનાર્ય દેશ.

दुन्दुभिनिर्ह्राद पु (दुन्दुभेरिव निर्ह्रादोऽस्य) તે નામ

सिद्धीप पु. (सिद्धानां भोगा) तंत्रशास्त्रमां तारा देवीना पूजन माटे पुष्प ओक जात

सिध् सिध् धातुओ.

सिध्म न (सिध्+मन्-किन्) ओक जातनो रोग-किलासरोग.

सिध्मल त्रि (सिध्मन्+अस्त्यर्थे लच्) सिध्म नामना रोगवाळु

सिध्मला स्त्री (सिध्म+लच्+टाप्) भीनु माछलेय माछलु

सिध्मवत् त्रि (सिध्मन्+मतुप् मस्य वः) ओक जातना रोगवाळु

सिध्य पु (सिध्यन्त्यस्मिन् अर्थाः इति सिध्+यत्) पुष्य नक्षत्र

सिध्र त्रि (सिध्+रक्) पवित्र, साधु

सिध्र पु. (,,) झाड.

सिध्रक पु. (सिध्र+स्वार्थे कप्) ओक जातनु झाड

सिध्रका स्त्री. (सिध्र+कन्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ

सिध्रकावण न (सिध्रकाणां वनम् णत्वं दीर्घश्च) ते नामे देवोनो बगीचो.

सिन पु (सिनोति बध्नाति शरीरम् सिञ्+बाहु. नक्) ग्रास, कोळियो.

सिनी स्त्री (सित+ङीप् तस्य नश्च) धोळा रंगनी स्त्री धोळी स्त्री

सिनीवाली स्त्री (सिनी शुक्ला वाला चन्द्रकला यस्याम् यद्वा सिनं बलं प्रशस्तम् अस्त्यस्यां सिनवती, पृषो- वितवेन+वलच्+ङीप्) चौदश युक्त अमास, दुर्गा देवी.

सिन्दु पु (स्यन्दते स्यन्द्+उ सम्प्रसारणम् पृषो.) नगोडनु झाड.

सिन्दुक पु (सिन्दु+स्वार्थे कन्) उपर प्रमाणे अर्थ

सिन्दुवार पु (सिन्दु वक्ष्यमाणं वारयति निवारयति वृ+ अण्) नगोडनु झाड

सिन्दुवार न (सिन्दु+वार+अण्) नगोडनु फूल.

सिन्दूर न. (स्यन्दते इति स्यन्द+ऊरन् पृषोदरादित्वात्) सिन्दूर, ते नामे धातु रंगनु चूर्ण

सिन्दूरारुण बीर्ये कुरुकुम्बितवादम्।

... ... मस्तकोदाप्तमलम्" भागवतम्

सिन्दूर पु (स्यन्दते, स्यन्द्+ऊरन् पृषोदरादित्वात्) ओक जातनु झाड

सिन्दूरकारण न (सिन्दूरस्य कारणम्) सीसु.

सिन्दूरतिलक पु (सिन्दूरस्येव तिलको यस्य) हाथी.

सिन्दूरतिलका स्त्री. (सिन्दूरस्य तिलकमस्ति यस्याः) जेना कपाळमां सिन्दूरनु टीलु होय छे ते स्त्री जेनो पति हयात छे ते स्त्री, सुवासणी स्त्री.

सिन्दूरतिलकी स्त्री. (सिन्दूरतिलक+स्त्रियां जाति ङीप्) हाथणी,

सिन्दूरहेतु न. (सिन्दूरस्य हेतुः) सीसु.

सिन्दूरिका स्त्री. (सिन्दूर तद्वर्णोऽस्त्यस्याः अस्ति, अच्+ ङीप्-कन् ह्रस्व+टाप्) दीवेलो.

सिन्दूरित त्रि (सिन्दूर+तारका. इतच्) सिन्दूर चोपडेल.

सिन्दूरी स्त्री (सिन्दूरं तद्वर्णोऽस्त्यस्याः अच्-गौरा. ङीप्) रोचना, धावडीनु झाड.

सिन्धु पु. (स्यन्द्+उ-सम्प्रसारण दस्य धश्च) समुद्र पास सिंधि बंदर ते नामे ओक नद हाथीनो म नगोडनु झाड, चौद अक्षरनु, गंधीनामनि ओक राग, नैऋत्य खूणामां आवेलो ओक देश सिन्धदेश.

सिन्धु स्त्री. (स्यन्दते इति स्यन्द्+उ सम्प्रसारणं दस्य धश्च) नदी ते नामे ओक नदी

सिन्धुक पु (सिन्धुरिव सिन्धु+स्वार्थे क) नगोडनु झाड.

सिन्धुकफ पु. (सिन्धोः कफ इव) समुद्रनु फिण- समदर फीण

सिन्धुखर न (सिन्धौ सिन्धुदेशे भवति, खन्+अण्) घोडो ८ अक्षुर.

सिन्धुखेल पु. (सिन्धौ तत्समीपे खेलति खेल्+अच्) सिन्धुदेश-सिन्ध.

सिन्धुज न (सिन्धौ जायते, जन्+ड) सैन्धव सिधालूण

सिन्धुज पु (,,) शंख, शंख.

सिन्धुजन्मन् पु (सिन्धोः क्षीरसमुद्रात् जन्म यस्य) चन्द्र शंख.

सिन्धुजन्मन् न (सिन्धौ जन्म यस्योत्पत्तिस्थानं) सींधालूण.

सिद्धमोदक पु (सिद्धाना मोदयति, मुद्+णिच्+ण्वुल्) એક જાતની સાકર

सिद्धयोगिनी स्त्री (सिद्धा चासौ योगिनी च) તે નામની એક યોગિની

सिद्धरस पु (सिद्ध प्रसिद्धो रस) પારદ-પારો

सिद्धरस त्रि (सिद्ध रसो ऽस्य) ધાતુ વિગેરે ખનીજ પદાર્થ

सिद्धविद्य त्रि (सिद्धा विद्या यस्य) જેને વિદ્યા સિદ્ધ થઇ હોય તે

सिद्धविद्या स्त्री (सिद्धा स्वत सिद्धा विद्या मन्त्रो यस्या) તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ કાલી વિગેરે દશ દેવીઓ

सिद्धसंघ पु (सिद्धानां सघ) સિદ્ધોનો સમુદાય

सिद्धसाधन न (सिद्धस्य निश्चितस्य साधनम्) નિશ્ચય કરેલાનું અનુમાન, ન્યાયશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક દોષ, તે નામે એક નિગ્રહસ્થાન

सिद्धसाधन पु (सिद्धानां साधनमस्मात्) ધોળો સરસવ

सिद्धसाध्य त्रि (सिद्ध साध्यम्) સિદ્ધ એવુ સાધ્ય-સાબીત કરેલું

सिद्धसाध्य पु એક જાતનો મન્ત્ર

सिद्धसिन्धु स्त्री (सिद्धसेविता सिन्धु.) ગગા નદી

सिद्धसुसिद्ध पु (सिद्धात् सुसिद्ध) તન્ત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર

सिद्धसेन पु (सिद्धा सेना यस्य) કાર્તિકસ્વામી, તે નામે એક જૈનાચાર્ય-સિદ્ધસેન દિવાકર

सिद्धान्त पु (सिद्ध निश्चितोन्तो यस्मात्) શાસ્ત્ર, નિશ્ચય, છેવટનો નિર્ણય, જ્યોતિષશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ સૂર્ય સિદ્ધાન્ત વિગેરે

सिद्धान्तशिरोमणि पु (सिद्धान्ताना शिरोमणि) તે નામનો જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એકગ્રન્થ

सिद्धान्ताचार पु. (सिद्ध अन्तो यस्य, तादृश आचार) તન્ત્રશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક આચાર

"आत्मान देवता मत्वा यजेद्देवेन्द्र मानसै
सदा शुद्ध सदा शान्त सिद्धान्ताचार उच्यते" ॥

सिद्धान्तिन् त्रि (सिद्धान्त+अस्त्यर्थे इनि) સિદ્ધાન્તવાળુ, સિદ્ધાન્ત શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર,

सिद्धापगा स्त्री (सिद्धै सेव्या आपगा) ગગા નદી

सिद्धायिका स्त्री તે નામે એક જૈનશાસન દેવતા

सिद्धारि पु (सिद्धानामरि.) તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર

सिद्धार्थ पु (सिद्धः अर्थो यस्मात्) અર્થસિદ્ધ જેનાથી થાય તે, ધોળો સરસવ, કટી વૃક્ષ, શાક્યસિંહ, જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વામીના પિતા

सिद्धार्थ त्रि (सिद्ध अर्थो यस्य) સિદ્ધ અર્થવાળુ, સિદ્ધ પ્રયોજનવાળુ, પ્રસિદ્ધ અર્થવાળુ

सिद्धार्थक पु. (सिद्ध अर्थो यस्मात् कप्) ધોળો સરસવ, કટીવૃક્ષ, શાક્યસિંહ, જૈન તીર્થંકર મહાવીર સ્વામીના પિતા

सिद्धार्था स्त्री (सिद्ध अर्थो यस्या) ચોથા જૈન-તીર્થંકરની માતા

सिद्धि स्त्री (सिध्+भावे क्तिन्) દુર્ગા, ઋદ્ધિ નામે ઔષધિ, તે નામનો એક યોગ, અન્તર્ધાન થવુ, અદૃશ્ય થવારૂપ સિદ્ધિ, સિદ્ધિ-સમાપ્તિ, પરિપૂર્ણતા, આબાદી, રસોઇ, રાધવુ, તૈયાર રસોઈ, અણિમા વિગેરે આઠ પ્રકારનુ ઐશ્વર્ય, વૃદ્ધિ, અભ્યુદય, ચઢતી, મુક્તિ, મોક્ષ, સપત્તિ, બુદ્ધિ, સાધ્યવાન-રૂપે નિશ્ચય, સાખ્યમા કહેલ ઊહાદિક સિદ્ધિહેતુ ભેદ, પાદુકા-પાવડી, તે નામની દક્ષની એક કન્યા વિજય, ફત્તેહ, છૂત, શુદ્ધિ, પવિત્રતા, જ્ઞાન, કરજ-માથી મુક્ત થવુ

'ऊहादिभि सिद्धि -साख्यसूत्रम् ।
ते समाधावुपसर्गाव्युत्थाने सिद्धय" ॥ पातञ्जलसूत्रम्

सिद्धिद पु (सिद्धि ददाति, दा+क) બટુક ભૈરવ

सिद्धिद त्रि (,, ,,) સિદ્ધિ આપનાર

सिद्धिदातृ पु (सिद्धि ददाति, दा+तृच्) સિદ્ધિ આપનાર-બટુક ભૈરવ

सिद्धिदातृ त्रि (,, ,,) સિદ્ધિ આપનાર,

सिद्धिली स्त्री (सिद्धिं लाति, ला+क+ङीप्) એક જાતની નાની લાકડી

सिद्धियोग पु (सिद्धेर्योगो यत्र) તે નામનો એક જ્યોતિષશાસ્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ યોગ, શુભ યોગ

सिद्धिस्थान न (सिद्धे स्थानम्) તે નામે એકતીર્થ

सिद्धेश्वरी स्त्री (सिद्धा चासौ ईश्वरी च) તે નામે એક દેવી

सिर पु. (सि+रक्) पीपरामूळ, गंठोडा.

सिरा स्त्री. (सिनोतीति सिञ्-बन्धने+रक्+टाप्) नाडी, रग, नस, ओक जातनुं जळपात्र.

सिरापत्र पु. (सिरायुक्तं पत्रमस्य) ओक वनस्पति जेने हाथी मजूं भाव छे.

सिवर पु. (सि+ष्वरच्) हाथी.

सिवरी स्त्री. (सिवर+स्त्रियां जातौ ङीष्) हाथणी.

सिषासत् त्रि. (सनितुं इच्छतीति सन्+सन्+शतृ) सारवाने इच्छनार, मेळववा इच्छतुं.

सिषासा स्त्री. (सनितुं इच्छा सन्+सन्+अ+टाप्) मेळववानी इच्छा, लेवा इच्छवानी इच्छा.

सिषासु पु. (सनितुं इच्छुः सन्+सन्+उ) लेवा वा मेळववा इच्छनार, लेवा इच्छनार.

सिह्लक पु. ओक जातनुं झाड-सेलारसनुं झाड.

सिह्ल पु. (सिह्+लच् पृषो.) लोबान.

सिह्लक पु. (सिह्ल+स्वार्थे कन्) लोबान.

सिह्लकी स्त्री. (सिह्लक+स्त्रियां जातौ ङीष्) सालरी वृक्ष.

सिह्लभूमि स्त्री. (सिह्लस्य उत्पत्तिस्थानं भूमिः) उपर प्रमाणे जाव.

सीक् (भ्वा. आ. स. सेट् सीकते) सींचवुं, छांटवुं.

सीक् (चु. उभ. स. सेट् सीकयति-ते) स्पर्श करवो, अडकवुं.

सीक् (भ्वा. प. स. सेट् सीकति) उपर प्रमाणे.

सीकर पु. (सीकयति सिञ्चतीति सीक्+अरन्) जळ-कण, पाणीनो छांटो.

सीता स्त्री. (सि+क्त-पृषो दीर्घ टाप्) हळनी अणीथी थयेली रेखा, जनकराजानी पुत्री सीता, आकाशगंगानी आवेली गंगा नदी पूर्वदिशानी पाणीनी धारगंगानी, दारू, धान्यनी अधिष्ठात्री देवी.

सीतापति पु. (सीतायाः पतिः) दशरथ पुत्र श्रीराम.

सीतायाः पति पु. (सीतायाः पतिः अलुक् समा.) उपर प्रमाणे. "सीतायाः पतये नमः" इत्यमर.

सीतीनक पु. वटाणा नामनुं धान्य.

सीत्कृत न. (सीत्+कृ+भावे क्त) सीत्कार.

सीत्कार पु. (सीत्+कृ+भावे घञ्) स्नेहनो शब्द, प्रेमनो शब्द, मैथुन समये थतो शब्द, ठार पडवाथी मनुष्यना मुखमांथी नीकळतो पाणी-सीसकारो शब्द.

"सीत्कारं शिक्षयति भवनाकान्तसम्मानोऽपि रोमाञ्चम्"

विदग्धमुखमण्डने.

सीत्कृत न. (सीत्+कृ+भावे क्त) उपर प्रमाणे जाव.

सीत्य त्रि. (सीतामर्हति सीता+यत्) हळथी खेडवा योग्य खेतर विगेरे.

सीत्य न. (सीतया लाङ्गलपद्धत्या मितं, यत्) धान्य, अनाज.

सीधु पु. (सिध्+उ-पृषो.) मदिरा-दारू, शेरडीनो दारू, गोळनो दारू.

सीधुगन्ध पु. (सीधोरिव गन्धोऽस्य वा समा.) मोलसरीनुं झाड, दारूनो गन्ध.

सीधुप त्रि. (सीधुमिव पिबति, पा+क) दारू पीनार.

सीधुपायिन् त्रि. (सीधु+पा+णिनि) दारू पीनार.

सीधुपुष्प पु. (सीधुकल्पं पुष्पं यस्य) कदम्ब, मोलसरीनुं झाड.

सीधुपुष्पी स्त्री. (सीधुकल्पं पुष्पं यस्याः) धावडीनुं झाड.

सीधुरस पु. (सीधोरिव रसो यस्य) आम्रवृक्ष, आंबानुं झाड.

सीमन् स्त्री. (सि+मनिन् पृषो. न गुणो दीर्घश्च) मर्यादा, हद, सीमाडो सीम, अवधि, स्थिति, क्षेत्र, मस्तक-खोपरी-सेंथीमां, मेंथी वगेरे.

सीमन्त पु. (सीम्नः अन्तः शक.) सेंथी, सेंथो, ओक प्रकारनी होरभना बे भागे भक्तिने करवानो ओक गर्भ संस्कार.

सीमन्तक न. (सीमन्ते कायति कै+क) सिंदूर.

सीमन्तोन्नयन न. (सीमन्तस्य केशरचनाविशेषस्य उन्नयनम् यत्रेत्युन्नयनम्) बे भागे भक्तिने करवानो ओक गर्भ संस्कार.

सीमन्तिनी स्त्री. (सीमन्त+अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) स्त्री, नारी.

सीमा स्त्री. (सीमन्+डाप् टाप्) मर्यादा, हद, सीमाडो सीम, गाम वगेरेनो अन्त, अवधि, स्थिति, क्षेत्र, मस्तक-खोपरी-सेंथीमांनो, सेंथो वगेरे.

सीमाविवाद पु. (सीमायां विवादः) खेतर विगेरे पैकी ओक विवाद-सीमाडा-हद वगेरे बाबते विवाद.

सिन्धुजन्मन् स्त्री (सिन्धौ जन्म उत्पत्तिर्यस्या) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुजा स्त्री (सिन्धोर्जायते, जन्+ड+टाप्) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुजात न (सिन्धो जातम्) સૈન્ધવ–સિંધાલુણ
सिन्धुजात पु (सिन्धो जायते स्म, जन्+क्त) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुजाता स्त्री (सिन्धो जाता) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुतनय पु (सिन्धो तनय) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुतनया स्त्री (सिन्धो तनया) લક્ષ્મીદેવી.
सिन्धुतनुज पु (सिन्धो तनुज) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुतनुजा स्त्री (सिन्धो तनुजा) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुतनूज पु (सिन्धो. तनूज) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुतनूजा स्त्री (सिन्धो तनूजा) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुनन्दन पु (सिन्धो क्षीरोदस्य नन्दन) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुनन्दिनी स्त्री (सिंधु नन्दयति, नन्द्+णिच्+ल्यु+ङीप्) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुपुत्र पु (सिन्धो. पुत्र) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुपुत्री स्त्री (सिन्धो पुत्री) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुपुष्प पु (सिन्धौ पुष्प्यति प्रकाशते, पुष्प्–फुल्ले+अच्) શંખ
सिन्धुमन्थ पु (सिन्धो मन्थ) સમુદ્રમંથન
सिन्धुमन्थज त्रि (सिन्धुमन्थाज्जायते, जन्+ड) સમુદ્રમંથનથી ઉત્પન્ન થયેલ, ચન્દ્ર, સિંધાલવણ–અમૃત વિગેરે
सिन्धुमन्थन न (सिन्धु+मन्थ्+भावे ल्युट्) સમુદ્રમંથન
सिन्धुमन्थनज त्रि (सिन्धुमन्थनात् जायते, जन्+ड) સમુદ્રમંથનથી ઉત્પન્ન થયેલ ચંદ્ર–સિન્ધાલૂણ–અમૃત વિગેરે
सिन्धुर पु (सिन्धुर्मदजलमस्यास्ति र) હાથી
सिन्धुरी स्त्री (सिन्धुर+स्त्रिया जाति० ङीप्) હાથણી
सिन्धुलवण न (सिन्धुजात लवणम्) સૈન્ધવ–સિંધાલૂણ
सिन्धुवार पु (सिन्धुमपि वृणोति गत्या, वृ+अण्) ઉત્તમ ઘોડો
सिन्धुवार पु (सिन्धुं मदजलमपि वारयति, तिरस्करोति तिक्तरसेन, वृ+णिच्+अण्) નગોડનું ઝાડ
सिन्धुवार न (सिन्धु+वृ+अण्) નગોડનું ફુલ
सिन्धुवारित पु (सिन्धुर्मदजल वारित येन) નગોડનુ ઝાડ
सिन्धुवेपण पु (विप्+ल्यु, सिन्धो वेपणम्) ગાંભારી નામે વૃક્ષ
सिन्धुशयन पु (सिन्धु क्षिरोद. शयन यस्य) વિષ્ણુ
सिन्धुशायिन् पु (सिन्धौ शेते, शी+णिनि) વિષ્ણુ
सिन्धुसङ्गम पु (सिन्ध्वो नद्योः नदीसमुद्रयोर्वा सङ्गम) નદીનો સંગમ, નદી અને સમુદ્રનો સમાગમ
सिन्धुसङ्गम त्रि (सिन्धूनाम् सङ्गमो यत्र) નદીનો સંગમ પ્રદેશ, નદી અને સમુદ્રનો સંગમપ્રદેશ
सिन्धुसुत पु (सिन्धो सुत.) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धुसुता स्त्री (सिन्धो सुता) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धुसूनु पु (सिन्धो सूनु) ચન્દ્ર, કપૂર.
सिन्धुसूनू स्त्री (सिन्धो. सूनू) લક્ષ્મીદેવી
सिन्धूद्भव न (सिन्धोरुद्भवो यस्य) સિંધાલૂણ–સૈન્ધવ
सिन्धूद्भव पु (सिन्धोरुद्भवति, उद्+भू+अच्) ચન્દ્ર, કપૂર
सिन्धूपल न (सिन्धो समुद्रस्य उपलमिव) સિંધાલૂણ, સૈન્ધવ
सिन्धूपळ पु (सिन्धोरुपल इव) ઉપરનો અર્થ
सिप्र पु (सप्–रक् पृषो०) તે નામે એક સરોવર, ચન્દ્ર, કપૂર, પરસેવો, ઘામ
सिप्रा स्त्री (सप्+रक्–पृषो० स्त्रियां टाप्) ઉજ્જયિનીની પાસે એક નદી, ભેંસ
सिम् पिम् धातु जुओ।
सिम त्रि (सि+मन–किच्च) સર્વ, બધુ, બધું
सिम्बा स्त्री (शाम्यति वृद्धिरनया, शम्+अच्+टाप् पृषो०) શીંગ
सिम्बि स्त्री (शाम्यति वृद्धिरनया, शम्+अच्+इन् पृषो०) નખલો નામે સુગન્ધી દ્રવ્ય
सिम्बिजा स्त्री (सिम्बेर्जायत, जन्+ड+टाप्) શીંગમાં થતુ ધાન્ય, કઠોળ ધાન્ય
सिम्बी स्त्री (शम्+अव+इन्+ङीप्) सिम्बि શબ્દ જુઓ।

सिर पु (सि+रक्) पीपरामूल ગંઠોડા.
सिरा स्त्री (सिनोतीति सिञ्-बन्धने+रक्+टाप्) नाडी, રગ નસ, એક જાતનું જળપાત્ર.
सिलूकी स्त्री (सि+सिलु बहुलमत्र नीच ङीष् कर्मे) એક વનસ્પતિ જેને હાથી ખાઉ ખાય છે
सिवार पु (सि+सारू) શેવાળ.
सिपरी स्त्री (सिवर+स्त्रिया जाति ङीष्) ઘાસણી.
सिषासत् त्रि (सनु इच्छतीति सन्+सन्+शतृ) સરજવા ઇચ્છતું, ભેટી મુરાદ વડવું.
सिषासा स्त्री (सनु इच्छा सन्+सन्+अ+टाप्) સરજવાની ઇચ્છા, ભેટી મુરાદની ઇચ્છા
सिषासु पु (सनुं इच्छु सन्+सन्+उ) સરજવા ઇચ્છનાર, ભેટી મુરાદ ઇચ્છનાર.
सिहुण्ड पु એક જાતનું આક-થોરનું ઝાડ.
सिह्ल पु (सिनस्+बहु-पृषो) લોબાન
सिह्लक पु (सिह्ल+स्वार्थे कन्) લોબાન.
सिह्लकी स्त्री (सिह्लक+स्त्रियां जाति ङीष्) સાની રસ.
सिह्लभूमि स्त्री (सिह्लस्य उत्पत्तिस्थल भूमिः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सीद् (भ्वा पर स. सेट् सीदति) સીવવું, બાંધવું.
सीक् (चु. उभ स. सेट् सीकयति-ते) સ્પર્શ કરવો, ભાંગવું.
सीभ् (भ्वा प स सेट् सीभति) ઉપર પ્રમાણે.
सीकर पु (सीकते सिच्यतेऽनेन सीक्+अरन्) જળનું બાફણાનો છાંટો.
सीता स्त्री (सि+त-पृषो. दीर्घ टाप्) ખેતરમાં હળની રેખા ચાસ, જનકરાજાની પુત્રી સીતા, આકાશગંગામાંથી નીકળેલી મંગા નદી કુબેરની પાર્વતી સહચરીની, દારૂ, ધાન્યની અધિષ્ઠાત્રી દેવી.
सीतापति पु (सीतायाः पतिः) દશરથ પુત્ર શ્રી રામ.
सीतापरपति पु (सीताया पतिः ...) ઉપર પ્રમાણે. सीताया ... पुरुषम्.
सातीलक पु ... સુભ્રો.
सीत्कारव न (सीत्+कृ+भावे ल्युट्) નીચે પ્રમાણે
सीत्कार पु (सीत्+कृ+भावे घञ्) સ્નેહનો ... પ્રમનો ..., મૈથુન સમયે ... શબ્દ, ખાવાથી ઉત્પન્ન સુખમાંથી નીકળતો ચાનો

शब्द.
"सीत्कारं शिक्षयति भवत्यत्र कोपि लोकान्"
विद्वज्जनपूज्यमानो
सीसकृत न. (सीस+कृ-भावे क्त) ઉપર પ્રમાણે ...
सीस्य त्रि (सीसमर्हति, सीस+यत्) ... યોગ્ય બેતર વિગેરે.
सीत्य न. (सीतया सम्मितं, ...) ધાન્ય
सीधु पु. (सिध्+उ-पृषो) મદિરા-દારૂ, શેરડીના ... ગોળનો દારૂ
सीधुगन्ध पु. (सीधोरिव गन्धोऽस्य ...) બોલસરીનું ઝાડ, દારૂનો ગન્ધ.
सीधुर त्रि (सीधुरिव ...) દારૂ પીનાર
सीधुपायिन् त्रि. (सीधु+पा+णिनि) દારૂ પીનાર
सीधुपुष्प पु. (सीधुगन्धयुक्तं पुष्पमस्य) બોલસરીનું ઝાડ.
सीधुपुष्पी स्त्री. (सीधुगन्धयुक्त पुष्पमस्या) ધાવડીનું ઝાડ.
सीधुरस पु. (सीधोरिव रस आस्वादोऽस्य) ... ઝાડ.
सीमन् स्त्री. (सि+मनिन् पृषो ...) મર્યાદા, હદ, સીમાડો સીમ, ..., ... -ચમડું-પેટીયો, વેળા વખત.
सीमन्त पु (सीम्न अन्त ...) ... એક પ્રકારની ...ના ... કરવાનો એક ...
सीमन्तक न (सीमन्ते
सीमन्तोन्नयन न
...
એક
सीम

सीमिक पु (स्यमति शब्दायते इति, स्यमु-शब्दे+उणा किक्न्) એક જાતનું ઝાડ

सीर पु (षि+रक्-पृषो दीर्घ) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

सीरक पु (सीर+सज्ञायां कन्) શિશુમાર ગ્રહ, એક જાતનું માછલું

सीरधारिन् पु (सीर धारयति, धृ+णिनि) બળદેવ

सीरध्वज पु (सीरो हल तच्चिन्हितो ध्वजो यस्य) ચન્દ્રવંશમા ઉત્પન્ન થયેલ જનક રાજા

सीरपाणि पु (सीर हल पाणौ यस्य) બળદેવ

सीरिन् पु (सीरो हलोऽस्त्यस्यायुधत्वेन इनि) બળદેવ

सीलन्द पु એક જાતનો માછલો

सीवन न (षिवु+भावे ल्युट् निपा वा दीर्घ) સીવવુ.

सीवनी स्त्री (सीवन+स्त्रियां ङीप्) લિંગમણિની નીચેનું સૂત્ર

सीस न (सि+क्विप् पृषो सी+क्त-कर्म) સીસુ

सीसक न (सीस+सज्ञायां कन्) સીસું

सीसपत्रक न सीसु

सीहुण्ड पु (सिहुण्ड+पृषो दीर्घ) થોરનુ ઝાડ

सु अव्य (सु+डु) પૂજામા, અતિશયમા, કષ્ટમા, અનુમતિમા, સારૂં એવા અર્થમા, સમૃદ્ધિમા, અનાયાસમા, સુરેકેતી એવા અર્થમા તથા સહેલાઇ એવા અર્થમા વપરાય છે

सुकण्टका स्त्री (सुष्ठु कण्टकोऽस्या) એક જાતની કુંવાર

सुकण्डु स्त्री (सु+कण्डु+यक्-डु) ખરજનો રોગ, ખરજવુ, જેને લીધે ચેળ આવે છે તે એક રોગ

सुकन्द पु (शोभन कन्दोऽस्य) कशेरु શબ્દ જુઓ

सुकन्द त्रि (शोभन कन्दो यस्य) શ્રેષ્ઠ કન્દ-વાળુ સારા કન્દમૂળવાળુ

सुकन्दिन पु (शोभन हितकर कन्दोऽस्त्यस्य इनि) સૂરણ

सुकन्यका स्त्री शर्याति રાજાની કન્યા-ચ્યવનઋષિની પત્ની

सुकन्या स्त्री (शोभना कन्या) ઉપર પ્રમાણે, સારી કન્યા

सुकरा स्त्री (सुखेन क्रियते दुग्यते वा, सु+कृ+खल्+टाप्) ગરીબ ગાય, સહેલથી વશ થાય તેની ગાય

सुकर्णक पु (सुष्ठु कर्ण इव कन्दोऽस्य कप्) હસ્તિકન્દ વનસ્પતિ

सुकर्णक त्रि (सुष्ठु कर्णौ यस्य कप्) સારા કાનવાળુ, શ્રેષ્ઠ કાનવાળુ

सुकर्णिका स्त्री (सुष्ठु कर्णाविव पर्णान्यस्या टाप् कप् अत इत्व) ઉંદરકાની વનસ્પતિ

सुकर्णी स्त्री (सुष्ठु कर्णाविव पत्राण्यस्या ङीप्) ઇન્દ્રવારણી વેલ.

सुकर्मन् पु (सुष्ठु कर्म यस्मात् यद्वा शोभन कर्म यस्मिन्) વિષ્કુંભ વિગેરે સત્યાવિશ યોગમાનો એક યોગ, વિશ્વકર્મા દેવ

सुकर्मन् त्रि (सुष्ठु कर्म यस्य) સારૂ કામ કરનાર, શ્રેષ્ઠ કર્મવાળુ, પુણ્યશાળી

सुकल पु (सुष्ठु कल्यते, ख्यायतेऽसौ, सु+कलि+अच्) દાતા તરીકે તથા ભોજન કરાવનાર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ માણસ, સુંદર મનોહર અસ્પષ્ટ શબ્દ

सुकल त्रि (सु+कल्+अच्) સુંદર-મનોહર અસ્પષ્ટ શબ્દ કરનાર

सुकाण्ड पु (सुष्ठु काण्डो यस्य) કારેલાનો વેલો, કારેલી

सुकाण्डिका स्त्री (सुन्दर काण्डो यस्या कन्+टा अत इत्) काण्डीरलता નામે વેલ-કારેલી

सुकाण्डिन् पु (सुकाण्ड+अस्त्यर्थे इनि) ભમરો

सुकाण्डी स्त्री (सुकाण्ड+स्त्रिया ङीप्) કારેલાનો વેલો, કારેલી

सुकाम त्रि (सुष्ठु कामो यस्य) સારા મનોરથવાળુ, શુભ અભિલાષાવાળુ

सुकामा स्त्री (सुष्ठु कामो यस्या यद्वा सुष्ठु काम्यतेऽसौ) ત્રાયમાણનો વેલો

सुकालुका स्त्री (सु+कल-उण्+स्वार्थे क+टाप्) રાડીનો વેલો

सुकाष्ठ न (सुष्ठु काष्ठं यस्य प्रा य यद्वा सुष्ठु काष्ठम्) દેવદારનુ લાકડુ, સારૂ લાકડુ

सुकाष्ठा स्त्री (सुष्ठु काष्ठं यस्या) એક જાતની કેળ, કટુ વનસ્પતિ

सुकुन्दक पु (सु+कुदि-ण्वुल्) ડુંગળી

सुकुमार त्रि (सुष्ठु कुमारत्यनेन, सु+कुमार+पच्)

अत्यन्त कोमळ, घणुं सुकुमार, नाजुक.

सुकुमारक न (सुकुमार+स्वार्थे कन्) तमाल पत्र.

सुकुमारक पु. शेरडी, शाळ.

सुकुमारा स्त्री (सुकुमार+स्त्रियां टाप्) जाईनुं झाड, अडबाउ मोगरो, केळ, पृक्का वनस्पति, मालतीनी वेल.

सुकृत् त्रि (सु+कृ+क्विप् तुक् च) पुण्यकारक, पुण्य करनार, पुण्यशाली, धार्मिक मनुष्य.

सुकृत न (सु+कृ+भावे क्त) पुण्य, धर्म, कल्याण, मंगल, भलुं काम.

सुकृत त्रि (सु+कृ+कर्मणि क्त) सारी रीते करेल, सारुं करेल, शुभ मानेलुं.

सुकृति स्त्री (सु+कृ+भावे क्तिन्) पुण्य, मंगल कार्य, सारुं काम, धर्म.

सुकृतिन् त्रि (सुकृतमनेन इनि) पुण्यशाळी, भाग्यशाळी, सत्कर्मवाळु, सारुं काम करनार, पुण्यवाळु, धार्मिक.

"जयन्ति ते सुकृतिनो रससिद्धाः कवीश्वराः ।
नास्ति येषां यशःकाये जरामरणजं भयम्" ॥ भर्तृहरि.

सुकेसर पु. (सुष्ठु केसरो यस्य) बीजोरानुं झाड.

सुकोशा स्त्री. (सुष्ठु कोशो यस्य) कोशातकी वनस्पति.

सुकोशक पु. (सुष्ठु कोशोऽस्य कप्) 'कोशाम' नामे वृक्ष.

सुक्रिय त्रि (सुष्ठु क्रिया यस्य) सारी क्रियावाळु, सत्कामवाळु, पुण्यशाळी, धार्मिक.

सुक्रिया स्त्री (सुष्ठु क्रिया) सारी क्रिया, सत्काम, पुण्यकर्म, धर्म.

सुख (चु. उभ. स सेट् सुखयति ते) सुखसम्पादन करवुं, सुख मेळववुं, सुखाकारुं, सुखी थवुं.

सुख न (सुखयति सुख+अच्) पुण्यजन्य अनुकूळ ज्ञानविशेष, जेना अनुभवथी चित्त आनन्दित थाय छे ते, धर्म, स्वर्ग, वृद्धि नामे औषधि.

सुख त्रि (सुखमस्त्यस्य सुख+अच्) सुखी, सुखकारक.

सुखकर त्रि. (सुखं करोति कृ+अच्) सुखकारक, सुखी करनार.

सुखकारक त्रि (सुख+कृ+ण्वुल्) सुख करनार.

सुखकारिन् त्रि (सुख+कृ+णिनि) सुख करनार.

सुखङ्कर त्रि (सुखं करोति कृ+खच्–मुम्) सुख करनार.

सुखङ्करी स्त्री (सुखङ्कर+स्त्रियां जाति. ङीष्) सुखनी करनारी, सुखकारी स्त्री.

सुखचुच पु (सुखं+चुर् च कर्म) जिकटुं अने इतिवार नरपत.

सुखचार पु. (सुखः चारो यत्रेति) उत्तम घोडो.

सुखच्छेद्य त्रि (सुखेन छेद्यः) सहेलाईथी छेदवा लायक, सहेलाईथी कापी शकाय तेवुं.

सुखजात त्रि (जातं सुखं यस्य परनिपा.) जेने सुख थयुं होय ते, सुखी.

सुखजात त्रि (सुखेन जातः) सुखथी उत्पन्न थयेल, सहेलाईथी ज थयेल.

सुखद पु (सुखं ददाति, दा+क) विष्णु, शमी+ वृक्ष प्रसिद्ध अेक झाड.

सुखद त्रि (,, ,,) सुख आपनार.

नवयुवतिजनसुखदा रमा यामा निर्विभीतया
रमणम्

सुखदा स्त्री (सुखं ददाति, दा+क+टाप्) स्वर्गनी वेश्या, अप्सरा, शमीनुं झाड.

सुखदोह्या स्त्री. (सुखेन दोह्या दुह्+ण्यत्+टाप्) सहेलाईथी दोही शकाय तेवी गाय.

सुखप्रतीक्ष त्रि (सुखस्य प्रतीक्षा यस्य) सुखनी आशा राखनार, सुखनी राह जोनार.

सुखप्रतीक्षा स्त्री. (सुखस्य प्रतीक्षा) सुखनी राह, सुखनी आशा.

सुखभाज् त्रि (सुखं भजते, भज्+ण्वि) सुखी, सुख लेनार, सुखभोगवनार.

सुखम् अव्य. (सुख+अम्) सुखेथी, सहेलाईथी, अनायासे, खुशीथी.

"अज्ञः सुखमाराध्यः सुखतरमाराध्यते विशेषज्ञः" भर्तृहरिः

सुखमय त्रि. (सुख+प्राचुर्ये मयट्) सुखमय, सुखी, पुष्कळ सुखी, सुख स्वरूप.

सुखमोदा स्त्री. (सुखमो मोदो यस्याः) सल्लकी वृक्ष.

सुखरात्रि स्त्री (सुखा सुखकरी रात्रिर्यस्याम्) आश्विन महिनानी अमावस–दिवाळी, लक्ष्मीपूजानी रात्री.

सुखराविका स्त्री (सुखा सुखकरी रात्रिर्यस्याः कप+

दार्) આશ્વિન મહિનાની અમાવાસ્યા-દીવાળીને દિવસે પૂજવા યોગ્ય મહાલક્ષ્મીદેવી

सुखवर्चक पु (सुखं वर्चयति दीप्यते। वर्च्+णिच्+ण्वुल्) સાજીખાર.

सुखवर्चस् पु. (सुखं सुखकरं वर्चो यस्य) સાજીખાર

सुखवास पु (सुखं सुखकरो वासो गन्ध) તરબુચ

सुखवासन त्रि (सुखं वासयति, वस्+णिच्+ल्यु) સુખકારક, સુગન્ધીવાળુ, સુખને સુવાસિત કરનાર પદાર્થ વિગેરે.

सुखसन्दोह्या स्त्री (सुखेन सन्दोह्या) સહેલાઇથી દોહી શકાય તેવી ગાય

सुखसाध्य त्रि (सुखेन साध्य) સહેલાઇથી બન થાય તેવુ, સુખેથી સાધી શકાય તેવુ, વિના પ્રયાસે મટાડી શકાય તેવો રોગ વગેરે.

सुखा स्त्री (सुख+अच्+टाप्) તે નામે વરુણની નગરી

सुखाधार पु (सुखानामाधार) સ્વર્ગ, સુખનો આધાર

सुखाधार पु (सुखं सुखकर. आधार) સુખપૂર્વક રહેવાનુ ઘર વિગેરે.

सुखानुभव पु (सुखस्य अनुभव) સુખનો અનુભવ

सुखान्त पु (सुखस्य अन्त) સુખનો અન્ત

सुखायत पु (सुखेन आयम्यते, आ+यम्+क्त) કેળવાયેલો ઘોડો, ઉત્તમ ઘોડો

सुखायन पु (सुखेनायते गम्यतेऽनेन, अय्+ल्युट्) સુશિક્ષિત ઉત્તમ ઘોડો

सुखार्थम् अव्य. (सुखाय इति, चतुर्थ्यर्थे अर्थच्) સુખ માટે, સુખ વાસ્તે, સુખસારૂ

सुखार्थिन् त्रि (सुखस्य अर्थी) સુખમાગનાર, સુખની ઇચ્છાવાળુ

सुखावह त्रि (सुखं आवहति, वह्+अच्) સુખજનક, સુખ ઉત્પન્ન કરનાર

सुखाश पु (सुखा सुखकरी आशा यस्य यद्वा सुखेन आशा) વરુણદેવ, રાજતિનિશવૃક્ષ, સુખરૂપ ભોજન

सुखाश्य त्रि (सुखेन अश्यते, अश्+यत्) સુખેથી ખાઇ શકાય તેવુ

सुखाशक पु (सुखाश+सञ्ज्ञायां कन्) રાજતિનિશ વૃક્ષ

सुखाशन पु (सुखेनाश्यते, अश्+कर्मणि ल्युट्) સુખેથી ખાવુ, ફળપ્રધાન વૃક્ષ

सुखासन न (सुखस्य आसनम्) પાલખી, મીયાનો વિગેરે વાહન

सुखासीन त्रि (सुखेन आसीन) સુખેથી બેઠેલ, આનન્દથી બેઠેલ

सुखास्वाद पु. (सुखस्य आस्वाद) સુખનો આસ્વાદ, સુખનો અનુભવમેળવવો તે

सुखाहार त्रि (सुखं आहरति, आ+हृ+अण्) સુખ જનક, સુખઉત્પન્નકરનાર

सुखिन् त्रि (सुख+अस्त्यर्थे इनि) સુખવાળું

सुखेच्छा स्त्री (सुखस्य इच्छा) સુખની ઇચ્છા

सुखेच्छु त्रि (सुखं इच्छति, इच्छ्+उ) સુખઇચ્છનાર

सुखेषिन् त्रि (सुखं इच्छति, इष्+णिनि) સુખ ઇચ્છનાર

सुखोत्सव पु (सुखं सुखकरः उत्सवो यस्मात्) પતિ, ધણી, સ્વામી, આનન્દકારક ઉત્સવ

सुखोदक न. (सुखं सुखकरं उदकम्) સુખકારક પાણી, સુખકારક ગરમ પાણી

सुखोदय पु (सुखस्य उदयः) સુખનો ઉદય

सुखोद्य त्रि (सुखेन उद्य) સુખેથી બોલવા લાયક, સહેલાઇથી કહેવા યોગ્ય.

सुखोपवेशन न (सुखात् उपवेशनम्) સુખેથીબેસવુ

सुखोपविष्ट त्रि (सुखेन उपविष्ट.) સુખેથી બેસેલ, આનન્દથી બેઠેલ.

"प्रासादपृष्ठे सुखोपविष्टानां राजपुत्राणां पुरस्तात्" हितोपदेशे.

सुखोर्जिक पु (सुख+ऊर्ज्+ठन्) સાજીખાર

सुख्यात त्रि (सु+ख्या+क्त) સારી રીતે પ્રસિદ્ધ, અત્યન્ત પ્રસિદ્ધ

सुख्याति स्त्री (सुष्ठु ख्याति, ख्या+भावे क्तिन्) સારી રીતે પ્રસિદ્ધિ, અત્યન્ત પ્રખ્યાતિ

सुग न (सुष्ठु गच्छति, गम्+ड) વિષ્ઠા, ગુ

सुग त्रि (सु+गम्+ड) સુગમ, સહેલું, સારીરીતે જઇ શકાય તેવુ

सुगण् त्रि (सु+गण्+क्विप्) સારી રીતે ગણનાર, એકદમ ગણનાર, સહેલાઇથી ગણનાર, બરાબર ગણનાર

सुगणित पु. (सु+गण्+क्त) सारी रीते गणेल, गणतरी करेल.

सुगत पु. (सुष्ठु गच्छति जानाति सम्यग्+गम्+कर्तरि क्त) बुद्धदेव.

सुगत त्रि. (सुष्ठु गतः, गतं सुष्ठु शोभनं गतं यस्य) सारी रीते गयेल. सारी गतिवाळुं.

सुगन्ध पु. (सुष्ठु गन्धोऽस्य न इत्) सारो गन्ध, सुगन्धी ओक जातनुं घास, सुंठ शम–ओक जातनुं कथुं रुहुं, कालु चन्दन, चन्दन सन्निपातनुं वृक्ष, राता करमदो, गंधक, मरो सुगन्धनामे ओक घास.

सुगन्ध त्रि. (सुष्ठु शोभनः सुन्दरो यस्य) सारा गन्धवाळुं, सुगन्धी, खुशबोदार, सुगन्धी द्रव्यवाळी दुकान वगेरे.

सुगन्धक न. (सुष्ठु शोभनः गन्धो यस्य कप्) राती तुळसी, गंधक, नारंगी, काकडी.

सुगन्धपत्रा स्त्री. (सुगन्धीनि पत्राणि यस्याः) वनस्पति इन्द्रवरुणी.

सुगन्धमूलक न. (सुगन्धं च तत् मूलकं च) ओक जातनुं सुगन्धी घास.

सुगन्धमूला स्त्री. (सुगन्धं मूलं यस्याः) वनस्पति रास्ना नामनी, स्थल पद्मिनी, ओस उपर वनारो ओक जातनी कमळिनी.

सुगन्धा स्त्री. (सुष्ठु गन्धो यस्याः) रास्ना वनस्पति, कपूरी ओक जातनी काकडी, इन्द्रवरुणी वनस्पति, नाकुली वनस्पति, श्यामा, नवमोगरो, सोनेरी जूही, पृक्का वनस्पति, कोली वृक्ष, गन्धनाकुली वनस्पति, माधवी लता, अनन्ता वनस्पति, तुळसी, मोगरो.

सुगन्धामलक न. (सुगन्धं सर्वौषधिरूपं पुष्पामलकम्) सर्वौषधिमांथी सुगन्ध आमळुं–सर्व औषधियुक्त सुगन्धी आमळानी वात.

सुगन्धि पु. (सुष्ठु गन्धः अस्य वा इत्त्वम्) कपूर, गन्धतृण, जावनी पीपरीमूल, परमात्मा, ओक जातनुं सुगन्धी घास, मोथ, कसे रो गन्ध, सुंदर गन्ध.

सुगन्धि त्रि. (सुष्ठु गन्धो यस्य इत् समा०) सारी सुगन्धीवाळुं, खुशबोदार.

सुगन्धिक न. (सुगन्धि+स्वार्थे क) कसार, पुष्करमूल, सुगन्धिवाळो, पीळुं सोनुं.

सुगन्धिक पु. (सुष्ठु शोभनो गन्धो यस्य इव कप्) ओक जातनी सुगन्धी वाळी शालि तुरुष्कानी गन्धक.

सुगन्धिकुसुम पु. (सुगन्धि कुसुमं यस्य) पीळा कणेरनुं झाड.

सुगन्धिकुसुम त्रि. (सुगन्धि कुसुमं यस्य) सुगन्धीदार फूलवाळुं.

सुगन्धिकुसुम न. (सुगन्धियुक्तं कुसुमम्) सुगन्धदार फूल.

सुगन्धिकुसुमा स्त्री. (सुगन्धियुक्तं कुसुमम् यस्य) पृक्का वनस्पति.

सुगन्धिता स्त्री. (सुगन्धिनः भावः तल्+टाप्) सुगन्धीपणुं, खुशबोदार.

सुगन्धित्रिफला स्त्री. (त्रयाणां फलानां समाहारः वा फले त्रिफले सुगन्धि त्रिफलमत्यस्मात् जातीफलादि अच्+टाप्) जायफळ, सोपारी अने लवींग.

सुगन्धित्व न. (सुगन्धिनः भावः त्व) सुगन्धीपणुं, खुशबोदारपणुं.

सुगन्धिमूल न. (सुगन्धि मूलमस्य) सुगन्धीवाळुं मूळ.

सुगन्धिमूषिका स्त्री. (सुगन्धि विशेषितस्वरूपा मूषिका गन्धिः मूषिका) छछुंदर.

सुगम त्रि. (सु+गम्+खल्) सहेलुं, सहेलाईथी जाणी शकाय तेवुं, सहेलाईथी जई शकाय तेवुं.

सुगमता स्त्री. (सुगमस्य भावः तल्+टाप्) सहेलाई, सुगमपणुं.

सुगमत्व न. (सुगमस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.

सुगम्य त्रि. (सुष्ठु गम्यते यत्) अत्यन्त सहेलुं, जवा जाणवा योग्य, सहेलुं जाणी शकाय.

सुगम्या स्त्री. (" " ") जवाने लायक स्त्री, गाय वगेरे जेने जई शकाय तेवी गाय.

सुगम्यानुवृत्ति स्त्री. (सुगम्या अनुवृत्ति आगति) उपर प्रमाणे अर्थ.

सुगुप्त त्रि. (सुष्ठु गुप्तम्) सुरक्षित, अत्यन्त रक्षित, अत्यन्त छानुं–गुप्त सारी रीते सुरक्षित–संताडेल.

सुगर पु. (सुष्ठु गृणाति यो गरः) ओक जातनुं झेर.

सुगर न. (सुष्ठु गरम घर, उत्तम घर

सुगृही स्त्री (सुगृह+स्त्रियां ङीप्) એકજાતની પક્ષિણી
सुगृहीत त्रि (सुष्ठु गृहीतम् ग्रह्+क्त) સારી રીતે ગ્રહણ કરેલ, સારી રીતે પકડેલ
सुगृहीतनामन् पु, (सुगृहीत नाम यस्य) પ્રાતઃકાળે સ્મરણ કરવા યોગ્ય નામવાળું, પવિત્ર કીર્તિવાળો કોઈ મહાપુરુષ
सुग्रन्थि पु (सुष्ठु ग्रन्थिर्यस्य सुष्ठु ग्रन्थिर्वा) ચોરક નામે ઝાડ, સારી ગાંઠ
सुग्रन्थि त्रि (सुष्ठु ग्रन्थयो यत्र) સુંદર ગાંઠવાળું, સારી ગાંઠવાળું
सुग्रीव पु (सुष्ठु ग्रीवाऽस्य) શ્રીકૃષ્ણનો ઘોડો, સૂર્યનો પુત્ર સુગ્રીવ વાનર
सुग्रीव त्रि (सुष्ठु ग्रीवा यस्य) સુંદર ડોકવાળું, સારી ડોકવાળું
सुग्रीवी स्त्री (सुग्रीव+स्त्रियां जाति ङीप्) કશ્યપની એક પત્ની
सुग्रीवेश पु (सुग्रीवस्य ईश) દશરથ પુત્ર શ્રીરામ
सुग्रीवेश्वर पु (सुग्रीवस्य ईश्वर) ઉપરપ્રમાણે અર્થ
सुग्ल त्रि (सुग्लायतीति, सु+ग्लै+क) સારી રીતે ગ્લાનિ પામેલ, ઘણુ થાકેલ
सुघटना स्त्री (सुष्ठु शोभना घटना) વ્યવસ્થિત ગોઠવણી, યોગ્ય રીતે ઘટાવવું, સારી રીતે યોજવું
सुघटित त्रि (सुष्ठु घटितम् सु,+घट्+क्त) સારી રીતે ઘડેલ, સારી રીતે જડી દીધેલ, યોગ્ય રીતે ઘટાવેલ, યોજેલ
सुघोर त्रि (सुष्ठु घोरं) ઘણું જ ભયંકર, અતિશય ઘોર
सुघोष पु (सुंदर घोष) સુંદર અવાજ, સારી ગર્જના, અત્યન્ત ગર્જના
सुघोष त्रि (सुष्ठु सुन्दर घोषो यस्य) સુન્દર અવાજવાળું, અત્યન્ત ગર્જનાવાળું
सुचक्षुस् पु (सुष्ठु चक्षुरिव फलमस्य) ઉમરાનું ઝાડ
सुचक्षुस् त्रि (शोभने चक्षुषी यस्य) સુંદર નેત્રવાળું.
सुचक्षुस् न (शोभन चक्षु) સુંદર નેત્ર
सुचञ्चुका स्त्री (सुष्ठु चञ्चुरिव शिखा यस्या. कप्+टाप्) એક જાતનું શાક

सुचरित न (सुष्ठु चरितम्) સારું ચારિત્ર, શ્રેષ્ઠ વર્તન, સારી ચાલ
सुचरित त्रि (सुष्ठु चरित यस्य) સારા ચરિત્રવાળું, શ્રેષ્ઠ વર્તનવાળું, સારી ચાલવાળું
सुचरिता स्त्री (सुष्ठु चरित यस्या) પતિવ્રતા સ્ત્રી.
सुचरित्र न (शोभन चरित्रम्) સારું ચારિત્ર
सुचरित्रा स्त्री (सुष्ठु चरित्रं यस्याः) પતિવ્રતા સ્ત્રી
सुचर्मन् पु (सुष्ठु चर्मेव वल्कलमस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ
सुचर्मन् न (सुष्ठु चर्म) સારું ચામડું, સુંદર ચામડી, સારી છાલ
सुचर्मन् त्रि (सुष्ठु चर्म यस्य) સારી ચામડીવાળું, સારી છાલવાળું, સુંદર ચામડીવાળું
सुचारु त्रि (सुष्ठु चारु) અત્યન્ત સુંદર, ઘણુંજ મનોહર
सुचारुस्वन त्रि (सुचारु. स्वनो यस्य) અત્યન્ત મનોહર શબ્દવાળું, સુંદર અવાજવાળું
सुचित्र त्रि (सुन्दराणि चित्राणि यस्य) સુન્દર ચિત્રવાળું, વિચિત્ર, અનુભૂત
सुचित्रक पु (सुचित्रेण कायति, कै+क) એકજાતનું રંગ બેરંગી પક્ષી, કાબરચિત્રો સર્પ
सुचित्रक त्रि (सुन्दराणि चित्राणि यस्य कप्) સુંદર ચિત્રવાળું, રંગબેરંગી
सुचित्रकी स्त्री (सुचित्रक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની રંગબેરંગી પક્ષિણી, કાબરચિત્રી સાપેણ
सुचित्रबीजा स्त्री (सुचित्र विचित्र बीजं यस्या) વિડંગ નામે વનસ્પતિ
सुचित्रा स्त्री (शोभनानि चित्राणि यस्या) ચીભડું
सुचिन्तन न (सु+चिन्त्+ल्युट्) સારી રીતે ચિંતવવું, સારી રીતે વિચારવું, સારો વિચાર કરવો.
सुचिन्ता स्त्री (सुष्ठु चिन्ता) ઉપર પ્રમાણે
सुचिन्तित त्रि (सुष्ठु चिन्तितम्) સારી રીતે ચિંતવેલ, સારી રીતે વિચારેલ, સારો વિચાર કરેલ.
सुचिर अव्य (सुष्ठु चिरम्) અત્યન્ત લાંબા કાળ, બહુ કાળ
सुचिर त्रि (सुष्ठु चिर यस्य) સારા લાંબા કાળનું, બહુ કાળનું.

નો એક દાનવ.

दुन्दुभिनिर्ह्राद पु. (दुन्दुभेर्निर्ह्राद) નગારાનો ધ્વનિ.

दुन्दुभिमेघ पु. (दुन्दुभि मेघानां यस्य करात्) તે નામનો એક રાજા.

दुन्दुभिस्वन पु. (दुन्दुभेः स्वनः) નગારાનો અવાજ.

दुन्दुभिस्वान पु. (दुन्दुभेर्ध्वनिरिव स्वानो यत्र) શસ્ત્રમાં કહેલી વિધિવિધાનોનો એક વિશેની ચિકિત્સા કરતી વખતે જ્યાં થાય નગારાના અવાજ જે તે.

दुन्दुभी स्त्री. (दुन्दुभि+ङीप्) તે નામની એક ગન્ધર્વ સ્ત્રી, પાસો, ચારે બાજુએ ત્રણ ટપકાંવાળા પાસા ની એક.

दुन्दुम्य पु. (दुन्दुमी नाम यस्य) તે નામનો એક રુદ્ર દેવ, નગારું વગાડવાનાં સાધનરૂપ એક મન.

दुन्धुमार पु. (धुन्धुमार इवा) ધુન્ધુમાર દેશ એ જાતનો રાતો કીડો નીલાંકો ઘરનો ધુમાડો.

दुपत्यमितुल्य पु. તામ્રલિપ્તકથી પ્રસિદ્ધ વાનગ ધરો એક રોગ ભેદ.

दुम्बक पु. दुम्बा એ નામે પ્રસિદ્ધ એક જાતનો ઘેટો—મેંઢ.

दुम्बिका पु. (दे प्रा. दुम्बिका) ઉપર જુઓ.

दुर् अव्य. (दु+रुक्) દુષ્ટ નિંદા, નિષેધ, દુ:ખ પીડા કષ્ટ, દુ:ખ, ખાસ પછી, સંકટ એવા અર્થોમાં વપરાય છે.

दुर् स्त्री. (दु+क्विप्) દ્વાર બારણું.

दुर त्रि. (दु बाहुलकात् दुर्) ઘણા.

दुरक्ष पु. (दुष्टोऽक्षः प्रा. स.) કપટ પાસો—દુષ્ટ પાસો.

दुरक्ष न. (दुष्टमक्षि) દુષ્ટ નેત્ર.

दुरक्ष त्रि. (दुष्टमक्षि यस्य समासान्त षच्) દુષ્ટ નેત્રવાળું.

दुरक्ष त्रि. (दुष्टोऽक्षो यत्र) કપટી પાસાવાળું દુષ્ટ જુગાર.

दुरक्ष त्रि. (वै प्रा. दुरक्ष) જેની રક્ષા કરવી કઠિન છે તે.

दुरक्षर त्रि. (वै प्रा. दुरक्षर) પરુષ—કઠોર વચન.

दुरक्षर पु. (दुष्टानि च तानि अक्षराणि च प्रा. व.) ખોટા અક્ષરો, દુષ્ટ અક્ષરો.

यथा—"दुरक्षरोऽदयविशेष वाच्या [illegible]
कर्मकर्मानुवर्ते

दुरग त्रि. (वै प्रा. दुरितगम्य) દુ:ખથી મેળવી શકાય તેવું.

दुरतिक्रम त्रि. (दुःखेन अतिक्रम्यतेऽसौ दुर्+अति+क्रम्+खल्) દુ:ખથી ઓળંગી શકાય તેવું, દુર્લંઘ્ય.

दुरतिक्रम पु. ( ) વિષ્ણુ.

दुरत्यय त्रि. (दुःखेन अतीयते दुर्+अति+इ+खल्) દુ:ખથી ઓળંગી શકાય તેવું, દુસ્તર—દુર્લંઘ્ય.

दुरत्ययु त्रि. (दुर्+अति+इ कर्मणि कुन्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

दुरदृष्ट न. (दुष्टमदृष्टम्) દુર્ભાગ્ય, પાપ, દુર્દૈવ.

दुरद्मनी स्त्री. (अद् भक्षणे मनिन् गा टीप् दुष्टा अद्मनी प्रा. स.) દુષ્ટ ભોજન, ખરાબ ખોરાક.

दुरधिग त्रि. (दुःखेन अधिगम्यतेऽसौ दुर्+अधि+गम्+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી જાણી શકાય તેવું, કઠિનતાથી જેનું જ્ઞાન થાય ને મુશ્કેલીથી મેળવી શકાય તેવું, દુષ્પ્રાપ્ય—દુર્ગમ.

दुरधिगम त्रि. (दुःखेन अधिगम्यते दुर्+अधि+गम्+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી જાણી શકાય તેવું, કઠિનતાથી જેનું જ્ઞાન થાય તે, દુર્ગમ, દુર્લભ, દુર્જ્ઞેય, દુર્બોધ.

दुरधीत न. (दुष्टमधीतम्) દુષ્ટ અધ્યયન, ખરાબ રીતે ભણવું તે, વર્ણનો જ્યાં સ્વર અને સ્થાન હોય તે પ્રમાણે ઉચ્ચારણ નહિ કરવું—ભણવું તે.

दुरध्यय त्रि. (दुःखेनाधीयते कृच्छ्रेण दुर्+अधि+इ+खल्) અધ્યયન કરવાને અશક્ય, ન ભણી શકાય તેવું.

दुरध्व पु. (दुष्टोऽध्वा अच्) ખરાબ રસ્તો, દુષ્ટ માર્ગ.

दुरन्त त्रि. (दुष्टोऽन्तोऽवसानं यस्य दुःखेनान्तो यस्य वा) દુષ્ટ અન્ત—પરિણામવાળું, પ્રમાદ, મત્ત મદ્યપાન વિગેરે વ્યસન, જેનો અન્ત મુશ્કેલીથી આવે તે, ગંભીર, ન ઓળંગી શકાય તેવું, દુર્ગમ.

दुरन्तक पु. (दुरन्त+कन्) શિવ—મહાદેવ.

यथा— 'दुर्विज्ञेयो महादेवो दुरावासो दुरन्तक

दुरन्वय त्रि. (दुःखेन अन्वीयतेऽसौ अनु+इ+खल्) મુશ્કેલીથી પાછળ જઈ શકાય એવું, મુશ્કેલીથી જેનો અન્વય—સંબંધ થઈ શકે એવું, મુશ્કેલીથી પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, ન સમજવા યોગ્ય.

सुगृही स्त्री (सुगृह+स्त्रियां ङीप्) એકજાતની પક્ષિણી
सुगृहीत त्रि (सुष्ठु गृहीतम् ग्रह्+क्त) સારી રીતે ગ્રહણ કરેલ, સારી રીતે પકડેલ
सुगृहीतनामन् पु, (सुगृहीत नाम यस्य) પ્રાત કાળે સ્મરણ કરવા યોગ્ય નામવાળુ, પવિત્ર કીર્તિવાળો કોઈ મહાપુરૂષ
सुग्रन्थि पु (सुष्ठु ग्रन्थिर्यस्य सुष्ठु ग्रन्थिर्वा) ચોરક નામે ઝાડ, સારી ગાંઠ
सुग्रन्थि त्रि (सुष्ठु ग्रन्थयो यत्र) સુંદર ગાંઠવાળુ, સારી ગાંઠવાળુ
सुग्रीव पु (सुष्ठु ग्रीवाऽस्य) શ્રીકૃષ્ણનો ઘોડો, સૂર્યનો પુત્ર સુગ્રીવ વાનર
सुग्रीव त्रि (सुष्ठु ग्रीवा यस्य) સુંદર ડોકવાળુ, સારી ડોકવાળુ
सुग्रीवी स्त्री (सुग्रीव+स्त्रिया जाति ङीप्) કશ્યપની એક પત્ની
सुग्रीवेश पु (सुग्रीवस्य ईश) દશરથ પુત્ર શ્રીરામ
सुग्रीवेश्वर पु (सुग्रीवस्य ईश्वर) ઉપરપ્રમાણે અર્થ
सुग्ल त्रि (सुग्लायतीति, सु+ग्लै+क) સારી રીતે ગ્લાનિ પામેલ, ઘણુ થાકેલ
सुघटना स्त्री (सुष्ठु शोमना घटना) વ્યવસ્થિત ગોઠવણી, યોગ્ય રીતે ઘટાવવુ, સારી રીતે યોજવુ
सुघटित त्रि (सुष्ठु घटितम् सु,+घट्+क्त) સારી રીતે ઘડેલ, સારી રીતે જડી દીધેલ, યોગ્ય રીતે ઘટાવેલ, યોજેલ
सुघोर त्रि (सुष्ठु घोर.) ઘણુ જ ભયંકર, અતિશય ઘોર
सुघोष पु (सुदर घोष) સુંદર અવાજ, સારી ગર્જના, અત્યન્ત ગર્જના
सुघोष त्रि (सुष्ठु सुन्दर घोषो यस्य) સુન્દર અવાજવાળુ, અત્યન્ત ગર્જનાવાળુ
सुचक्षुस् पु (सुष्ठु चक्षुरिव फलमस्य) ઉંબરાનુ ઝાડ
सुचक्षुस् त्रि (शोभने चक्षुषी यस्य) સુંદર નેત્રવાળુ
सुचक्षुस् न (शोभन चक्षु) સુંદર નેત્ર
सुचञ्चुका स्त्री (सुष्ठु चञ्चुरिव शिखा यस्या. कप्+टाप्) એક જાતનુ શાક
सुचरित न (सुष्ठु चरितम्) સારૂ ચારિત્ર, શ્રેષ્ઠ વર્તન, સારી ચાલ
सुचरित त्रि (सुष्ठु चरित यस्य) સારા ચરિત્રવાળુ, શ્રેષ્ઠ વર્તનવાળુ, સારી ચાલવાળુ
सुचरिता स्त्री (सुष्ठु चरित यस्या) પતિવ્રતા સ્ત્રી.
सुचरित्र न (शोभन चरित्रम्) સારૂ ચારિત્ર
सुचरित्रा स्त्री (सुष्ठु चरित्रं यस्या.) પતિવ્રતા સ્ત્રી
सुचर्मन् पु (सुष्ठु चर्मेव वल्कलमस्य) ભોજપત્રનુ ઝાડ
सुचर्मन् न (सुष्ठु चर्म) સારૂ ચામડુ, સુંદર ચામડી, સારી છાલ
सुचर्मन् त्रि (सुष्ठु चर्म यस्य) સારી ચામડીવાળુ, સારી છાલવાળુ, સુંદર ચામડીવાળુ
सुचारु त्रि (सुष्ठु चारु) અત્યન્ત સુંદર, ઘણુજ મનોહર
सुचारुस्वन त्रि (सुचारु स्वनो यस्य) અત્યન્ત મનોહર શબ્દવાળુ, સુંદર અવાજવાળુ
सुचित्र त्रि (सुन्दराणि चित्राणि यस्य) સુન્દર ચિત્રવાળુ, વિચિત્ર, અનુભૂત
सुचित्रक पु (सुचित्रेण कायति, कै+क) એકજાતનુ રંગ બેરંગી પક્ષી, કાબરચિત્રો સર્પ
सुचित्रक त्रि (सुन्दराणि चित्राणि यस्य कप्) સુંદર ચિત્રવાળુ, રંગબેરંગી
सुचित्रकी स्त्री (सुचित्रक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની રંગબેરંગી પક્ષિણી, કાબરચિત્રી સાપેણ
सुचित्रबीजा स्त्री (सुचित्र विचित्र बीजं यस्या) વિડંગ નામે વનસ્પતિ
सुचित्रा स्त्री (शोभनानि चित्राणि यस्या) ચીભડું
सुचिन्तन न (सु+चिन्त्+ल्युट्) સારી રીતે ચિંતવવુ, સારી રીતે વિચારવુ, સારો વિચાર કરવો
सुचिन्ता स्त्री (सुष्ठु चिन्ता) ઉપર પ્રમાણે.
सुचिन्तित त्रि (सुष्ठु चिन्तितम्) સારી રીતે ચિંતવેલ, સારી રીતે વિચારેલ, સારો વિચાર કરેલ.
सुचिर अव्य (सुष्ठु चिरम्) અત્યન્ત લાંબા કાળ, બહુ કાળ
सुचिर त्रि (सुष्ठु चिर यस्य) સારા લાંબા કાળનું, બહુ કાળનુ.

सुषिरायुस् पु. (सुषिरं शब्दकारि आयुर्यस्य) देव.
सुषिरायुस् त्रि. (") घणुं बांसा ना शुभवाळु
सुसुखी स्त्री. (सु+सुख्+अच्+ङीष्) मोपोयो, घांसी.
सुचेल न. (सुष्ठु चेलम्) सुंदर वस्त्र, सारी वस्त्र
सुचेलक त्रि. (सुष्ठु चेलोऽस्य कप्) सुंदर वस्त्र वाळु सारी वस्त्रवाळु, सुक्ष्म वस्त्र धारण करनार.
सुष्कवी स्त्री. (सुष्ठु जलमस्या.) अतलज नदी.
सुजन पु. (सु सुष्ठु जन) सारो माणस, सज्जन माणस, सत्पुरुष माणस.
सुजनता स्त्री. (सुजनस्य भावः तल्+टाप्) सुजनपणुं, सज्जनपणु, सत्पुरुषपणु.
सुजनत्व न. (सुजनस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे.
सुजन्मन् त्रि. (सुष्ठु जन्म यस्य) सारा जन्म-वाळु, कुलवान, उत्तमकुळमां जन्मेल.
सुजन्मन् न. (सुष्ठु जन्म) सारो जन्म.
सुजल न. (शोभनं जलं अस्मात्, शोभनं जलं यत्र) कमल, सारुं पाणी.
सुजल त्रि. (शोभनं जलं यस्य) सुंदर पाणीवाळु
सुजात त्रि. (सु+जन्+क्त) मनोज्ञ, सुंदर, मनोहर.
सुजा स्त्री. (सु+जन्+ड+टाप्) सुवेर
सुजाति स्त्री. (शोभना जातिः) सुंदर जात, सारी जात.
सुजाति त्रि. (शोभना जातिर्यस्य) सारी जातिवाळु सुंदर जातनुं.
सुजीवत् त्रि. (सु+जीव्-संवादने शतृ) सारी रीते जीवतुं, सुंदर जीवनवाळु
सुजीवन्ती स्त्री. (सुजीवतीति सु+जीव्+शतृ+ङीप्) स्वर्ण जीवन्ती वनस्पति.
सुजीवित न. (सुष्ठु जीवितम्) सारुं जीवतर, सुंदर जीवन.
सुजीवित त्रि. (सुष्ठु जीवितं यस्य) सारा जीवन-वाळु सारा जीवतरवाळु
सुहृद् (सुट. सम न. वेट् सुप्सुपि–वे) अनादर करवुं. तिरस्कारवुं.
सुत पु. (सु+क्त) पुत्र, दीकरो.
सुत त्रि. (" ") उत्पन्न थयेल, जन्मेल,
पामेल. नीचोवेल, नीचोयेल, पीलेल.
सुतक न. (सु+क्तो च सुतं जन्म तस्मात्कर्म कप्) जन्म प्रसूतिनुं पहेलुं सूतक, कलोरा सूतक.
सुतनु स्त्री. (शोभना तनुर्यस्याः) सुंदर देहवाळी स्त्री-नारी.
सुतनु स्त्री. (शोभना तनु) सुंदर शरीर, सुन्दर देह.
सुतनु त्रि (सुष्ठु तनुर्यस्य) अत्यन्त नाजुक शरीरवाळु, सुंदर शरीरवाळु रुपाळु
सुतनु त्रि (सुष्ठु तनु) अत्यन्तनातुं पातळुं छेक. अति अल्प, घणुं सूक्ष्म.
सुतन्वी स्त्री (सुष्ठु तनुर्यस्याः ङीष्) सुंदर शरीरवाळी स्त्री नाजुक–नाजुकानी स्त्री.
सुतपस् पु. (सुष्ठु तपति सु+तप्+असि) सूर्य, आकडानु झाड, मुनि.
सुतपस् त्रि (सुष्ठु तपोऽस्य) सुंदर तपवाळु, अत्यन्त तपस्वी.
सुतपस् न. (सुष्ठु तप) सुंदर तप, श्रेष्ठ तप.
सुतपादिका स्त्री. (सुतः संहता पादा यस्य पूर्वपादस्य कप् आपि अत इत्वं) ते नामनी एक वेल.
सुतप्त त्रि (सुष्ठु तप्त) सारी रीते तपेलु, अत्यन्त तपेल.
सुतराम् अव्य. (सु+अतिशयार्थे तरप्–आमु) अत्यन्त वारु, अतिशय ठीक घणुंज सारुं.
सुतश्रेणी स्त्री. (सुतश्रेणिरिव आकृतिरस्याः+ङीप्) ऊंदर-कानी वेल.
सुतर्दन पु. (सुष्ठु तर्दयति रवेन भिनत्ति सु+तर्द+ल्युट्) कोयल पक्षी
सुतर्दनी स्त्री. (सुतर्दन+स्त्रियां जाति ङीप्) गोकळगाय
सुतल पु न. (सुष्ठु तलं यत्र) ते नामे एक पाताल.
सुतल पु (सुष्ठु तलं यत्रास्ति) महान मंदिरनो सारी पायो अगासीनो एक भाग.
सुतवत् त्रि (सुत+अस्त्यर्थे मतुप्) पुत्रवाळु दीकरा-वाळु
सुतश्रेणी स्त्री. (सुता श्रेणयो यस्याः सा पूर्वाद् अच्) सात पेढीनी मा.
सुतश्रेणी स्त्री. (सुता श्रेणयो अस्यां स्त्रियाः) ऊंदर-

કાની વનસ્પતિ, પુત્રોની પંક્તિ
सुतहिबुकयोग પુ જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક મહયોગ
सुता સ્ત્રી (सूयते स्म वा, सु+क्त+टाप्) પુત્રી, ધમાસો વનસ્પતિ
सुतात्मज પુ (सुतस्य सुताया वा आत्मज) પુત્રનો પુત્ર, પુત્રીનો પુત્ર-ભાણેજ
सुतात्मजा સ્ત્રી (सुतस्य सुताया वा आत्मजा) પુત્રની પુત્રી, પુત્રીની પુત્રી ભાણી
सुतारका સ્ત્રી (शोभने तारके यस्या) તે નામે એક જૈનશાસન દેવી
सुतिक्त પુ (सुष्ठु तिक्त) પીતપાપડો
सुतिक्त ત્રિ (,, ,,) અત્યન્ત કડવું
सुतिक्तक પુ (सुतिक्त+संज्ञा कन्) લીંબડાનું ઝાડ, ભૂનિંબ-એક જાતનો લીંબડો
सुतिक्ता સ્ત્રી (सुष्ठु तिक्ता) કોપાતકી વનસ્પતિ
सुतिन् પુ (सुत+अस्त्यर्थे इनि) પુત્રવાળો પુરૂષ
सुतिनी સ્ત્રી (सुत+इन्+स्त्रियां ङीप्) પુત્રવાળી સ્ત્રી, "गुणिगणगणनारम्भे न पतति कठिनी सुसंभ्रमायस्य। तेनाम्बा यदि सुतिनी वद वन्ध्या कीदृशी नाम" ॥ हितोपदेशे
सुतीक्ष्ण ત્રિ (सुष्ठु तीक्ष्ण) અત્યન્ત તીક્ષ્ણ, બહુ જ તીખું, ઘણું જ ઉગ્ર
सुतीक्ष्ण પુ (,, ,,) સરગવાનું ઝાડ, તે નામે એક મુનિ, ધોળો સરગવો "सुतीक्ष्णमुनिकेतनम्" भट्टि ।
सुतुङ्ग પુ (सुष्ठु तुङ्ग) નાળીયેરનું ઝાડ
सुतुङ्ग ત્રિ (शोभन तुङ्ग) અત્યન્ત ઉંચું, ઘણુંજ ઉંચું
सुतेजन પુ, (सु+तिज्+ल्यु) ધન્વન વૃક્ષ
सुतेजस् પુ (सुष्ठु तेजोऽस्य) તે નામે એક જૈન તીર્થંકર
सुतेजस् સ્ત્રી (सुष्ठु तेजोऽस्या) આદિત્યભક્તા વનસ્પતિ
सुतेजस् ત્રિ (सुष्ठु तेजोऽस्य) અત્યન્ત તેજસ્વી, ઘણા તેજવાળું.
सुतैला સ્ત્રી (सुष्ठु तैलं यस्याम्) માલકાંકણી
सुतोत्पत्ति સ્ત્રી (सुतस्य सुतायाः उत्पत्ति) પુત્રની ઉત્પત્તિ, પુત્રનો કે પુત્રીનો જન્મ.
सुत्या સ્ત્રી (सु+क्यप् तुक् टाप्) સોમરસ કાઢવો, યજ્ઞમાટે સ્નાન, જન્મ થવો, ઉત્પન્ન કરવું, ઉત્પન્ન થવું
सुत्रामन् પુ (सुष्ठु त्रायते सु+त्रै+मनिन् पृषो) ઇન્દ્ર
सुत्वन् પુ (सुनोति सोमं, सु-भूतेऽर्थे+क्वनिप्) જેણે સ્નાન કર્યું હોય તે, જેણે અભિષેક કર્યો હોય તે, જેણે યજ્ઞાર્થે સ્નાન કર્યું હોય તે, જેણે સોમરસ કાઢ્યો હોય તે
सुदक्षिण પુ (सुष्ठु दक्षिण) વિદર્ભ દેશનો એક રાજા
सुदक्षिणा સ્ત્રી (सुष्ठु दक्षिणा) દિલીપ રાજાની સ્ત્રી-રઘુરાજાની માતા
सुदग्धिका સ્ત્રી (सुष्ठु दग्ध दाहोऽस्त्यस्यां इति सु-दग्ध+ठन्+टाप्) દગ્ધા નામે એક ઝાડ
सुदण्ड પુ (सुष्ठु दण्डो यस्मात्) નેતર
सुदण्ड ત્રિ (सुष्ठु दण्डो यस्य) સારી લાકડીવાળું.
सुदण्डिका સ્ત્રી (सुदण्डयति रोगान्, सु+दण्डि+ण्वुल्+टाप्) ગોરક્ષીનો વેલો, સારી લાકડીવાળી સ્ત્રી
सुदत् ત્રિ (सुष्ठु दन्तोऽस्य वयसि दत्रादेशः) સારાં દાંતવાળો હાથી વગેરે
सुदती સ્ત્રી (सुदत्+स्त्रिया ङीप्) સુંદર દાંતવાળી તરૂણ સ્ત્રી
सुदत्त ત્રિ (सुष्ठु दत्त) સારી રીતે આપેલું, યોગ્ય રીતે આપવું
सुदन्त ત્રિ (शोभनो दन्तो यस्य) સુંદર દાંતવાળું.
सुदन्त પુ (,, ,, ,,) નટ, નાચનાર
सुदम ત્રિ. (सुष्ठु दम दमन यस्य) સહેલી રીતે દમન થઇ શકે તેવું, સહેલાઇથી વશ થઇ શકે તેવું
सुदर्भ ત્રિ (सुष्ठु दर्भो यत्र) સારા દર્ભવાળો પ્રદેશ વિગેરે
सुदर्भा સ્ત્રી (सु+दर्भ+कर्मणि घञ्+टाप्) ઇક્ષુદર્ભા નામે ઝાડ
सुदर्शन પુ (सुष्ठु दृश्यते खलर्थे युच्) વિષ્ણુનું સુદર્શન ચક્ર, મેરૂ પર્વત, જાબુનું ઝાડ, તે નામે એક જૈન તીર્થંકર.

सुदर्शन न (सुष्ठु दर्शनम् दृश्+युट्) ઇન્દ્રનું શહેર, વિષ્ણુનું ચક્ર.

सुदर्शन त्रि. (सुष्ठु दर्शनं यस्य) સુંદર દેખાવનું, દેખાવડું, મેરુ પર્વતનું નામ.

सुदर्शनचूर्ण न. (सुदर्शनोक्तं चूर्णम्) વૈદક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તાવ ઉપર અકસીર આયુર્વેદિક ઔષધ.

सुदर्शना स्त्री. (सु+दृश्+युच्+टाप्) એક જાતની વેલ, આજ્ઞા, એક ઔષધિ, સુંદર દેખાવની સ્ત્રી.

सुदर्शनी स्त्री. (सुदर्शन+स्त्रियां ङीप्) દેવોની નગરી અમરાવતી.

सुदल पु. (सुष्ठु दलमस्य) ક્ષીરમોરટા વનસ્પતિ.

सुदला स्त्री. (सुष्ठु दलं यस्याः) શાલપાન વનસ્પતિ

सुदामन् पु. (सुष्ठु ददाति, दा+मनिन्) મેઘ, તે નામે એક પર્વત, તે નામે એક મોટો સમુદ્ર, ઐરાવત હાથી શ્રીકૃષ્ણનો મિત્ર એક બ્રાહ્મણ.

सुदामन् त्रि (सुष्ठु ददाति दा+मनिन्) ખૂબ દાતા.

सुदामा स्त्री. (सुदामन्+टाप्) તે નામે એક નદી.

सुदाम्नी स्त्री. (सुदामन्+स्त्रियां ङीप्) તે નામે એક નદી.

सुदाय पु (सुष्ठु दीयते दा+घञ् सुष्ठु दायो यस्य वा) પોતાના પતિ તરફથી અથવા માતાપિતા તરફથી મળેલું કોઈ ધન, વિવાહ વગેરે શુભ પ્રસંગે.

सुदास पु. (सुष्ठु दास यस्य) તે નામે એક પર્વત.

सुदि अव्य. (सुष्ठु दीव्यति, सु+दिव्+कि) શુક્લ પક્ષ, અજવાળિયું

सुदिन न. (सुष्ठु दिनम्) સારો દિવસ, મેઘ દિવસ.

सुदिन त्रि. (सुष्ठु दिनमस्मात्) સાર ખાદ, ઉત્તમ.

सुदिनाह न. (सुदिन अहःसमासे ट च समा०) સારો દિવસ મેઘ દિવસ.

सुदीर्घ त्रि (सुष्ठु दीर्घः) ઘણું જ લાંબું, અત્યન્ત લાંબું.

सुदिवस योगे सुदिवस कारणे

सुदीर्घप्रोषितेऽपि न यान्ति विनिमयम्" ॥ हितोपदेशे.

सुदीर्घधर्मा स्त्री (सुदीर्घा अतिदीर्घा धर्मो यस्मिन् देशे यस्याः) અત્યન્ત લાંબી કડ.

सुदीर्घा स्त्री. (सुष्ठु दीर्घा) એક જાતની કાકડી-ચીભડાં કાકડી.

सुदुर्जय त्रि (सुतरां दुःखेन जयो यस्य) અત્યન્ત મુશ્કેલીથી જીતાય તેવું

सुदुर्लभ त्रि (सुष्ठु दुर्लभ सु+दुर्+लभ्+खल्) અત્યન્ત દુર્લભ, ઘણું જ મુશ્કેલ.

सुदुष्कर त्रि (सुष्ठु दुष्करम्-सु+दुस्+कृ+खल्) અત્યન્ત અઘરું, અત્યન્ત કઠિન, અતિ દુષ્કર.

सुदूर त्रि. (सुष्ठु दूरम्) અત્યન્ત છેટું, અત્યન્ત દૂર.

सुदृश् त्रि (सुष्ठु दृशो यस्य) સુંદર દૃષ્ટિવાળું, સારાં નેત્રવાળું

सुदृढ त्रि. (सुष्ठु दृढम्) અત્યન્ત દૃઢ, ઘણું મજબૂત.

सुद्युम्न पु વૈવસ્વત મનુનો પુત્ર.

सुधन्वन् त्रि (सुष्ठु धनुर्यस्य) સારો ધનુર્ધર, મોટો ધનુર્ધર.

सुधन्वन् पु (" ") સારો ધનુર્ધર, વીતિહોત્રના વંશનો એક રાજા, આંગીરસ એક મુનિ અનન્તનાગ, વિશ્વકર્મા.

सुधन्वाचार्य पु પતિત એવા વૈશ્યથી સવર્ણ સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર.

वैश्यात्तु जायते व्रात्यात् सुधन्वाचार्य एव च

कारूषश्च विजन्मा च मैत्रः सात्वत एव च'

सुधर्मन् पु. (सु+धृ+मनिन्) કુટુમ્બી

सुधर्मा स्त्री. (सुष्ठु धर्मो यस्याम् अनिच् स्त्रियां टाप्) દેવોની સભા.

सुधर्मी स्त्री. (सुधर्मन्+स्त्रियां ङीप्) દેવોની સભા

सुधा स्त्री. (सुष्ठु धीयते पीयते धे-धा वा कर्मणि क+टाप्) અમૃત, ચૂનો, મોરવેલ, સ્નુહી થોર, ગંગા, વીજળી, રસ, પાણી, આમળાનું ઝાડ, મધ, શાલપર્ણી વનસ્પતિ

सुधांशु पु. (सुधामयाः अंशवो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

सुधांशुतैल न. (सुधांशोः कर्पूरस्य तैलम्) કપૂરથી સુવાસિત એવું તેલ.

सुधांशुमणि पु (सुधांशोः मणिः) ચન્દ્રકાન્તમણિ.

सुधांशुरत्न न. (सुधांशुप्रियं रत्नम्) મોતી.

सुधाकर पु. (सुधामयाः करा यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

सुधाकिरण पु (सुधामयाः किरणाः यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

सुधाङ्ग पु (सुधामय अमृतात्मकमङ्गमस्य-सुधेव शुभ्रम-ङ्गमस्य वा) ચન્દ્ર, કપૂર

सुधाजीविन् पु (सुधया लेपनेन जीवति य, सुधा+जीव्+णिनि) કડીઓ, સલાટ,

सुधाधवलित त्रि (सुधया धवलित') કળીચૂનો લગાવી ધોળેલ

सुधाधार पु (सुधाया आधार) ચન્દ્ર, કપૂર

सुधानिधि पु (सुधा निधीयतेऽत्र, नि+धा+कि) ચન્દ્ર, કપૂર.

सुधापयस् न (सुधेव शुक्ल पय निर्यास) થોરનુ ઝાડ

सुधापाणि पु (सुधा पाणौ यस्य) धन्वंतरी

सुधापान न (सुधाया पानम्) અમૃતનું પાન, અમૃત પીવું તે

सुधाभवन न (सुधालिप्त भवनम्) કળીચુનાથી ધોળેલું ઘર

सुधाभुज् पु (सुधां भुनक्ति, भुज्-क्विप्) દેવ

सुधाभृति पु (सुधा+भृ+भावे क्तिन्) યજ્ઞ, ચન્દ્ર, કપૂર,

सुधामय न (सुधा+अस्त्यर्थे मयट्) રાજમહેલ, હર-કોઈ મહેલ

सुधामय त्रि (सुधा+प्रचुरार्थे मयट्) અમૃતમય, ચુનાવાળું, અમૃતવાળું

सुधामोदक पु (सुधेव मोदयति, मुद्+णिच्+ण्वुल्) ખડી, સાકર, કપૂર

सुधावर्ष पु (सुधाया वर्ष) અમૃતનો વરસાદ.

सुधावर्षिन् त्रि (सुधां वर्षति, वृष्+णिनि) અમૃત વરસાવનાર

सुधावर्षिन् पु (,, ,, ,,) ચન્દ્ર, કપૂર, બ્રહ્મા, બુદ્ધભેદ

सुधावास पु (सुधाया आवासो यत्र) ચન્દ્ર, કપૂર

सुधावासा स्त्री (सुधाया वासो यत्र-टाप्) ત્રપુસી વનસ્પતિ

सुधावृष्टि स्त्री (सुधाया वृष्टि) અમૃતનો વરસાદ

सुधासित त्रि (सुधेव सित. सुधया सितो बद्धो वा) અમૃતના જેવું ધોળું, અમૃતના જેવું ઉજળું, અમૃતવડે બાંધેલું

सुधासिन्धु पु (सुधाया सिन्धु) અમૃતનો સમુદ્ર "सुधासिन्धोर्मध्ये सुरविटपिवाटीपरिवृते मणिद्वीपे नीपोपवनवति चिन्तामणिगृहे" सौन्दर्यलहर्याम्

सुधासूति पु (सुधाया सूतिरुत्पत्तिर्यत्र) યજ્ઞ, ચન્દ્ર, કપૂર

सुधास्रवा स्त्री (सुधा स्रवति, स्रु+अच्+टाप्) રુદન્તી વૃક્ષ, ઉપજીહ્વા-પડજીભ.

सुधाहर पु (सुधां हरति, हृ+अच्) ગરૂડપક્ષી

सुधाहारक पु (सुधां हरति, हृ+ण्वुल्) ગરૂડપક્ષી

सुधाहृत् पु (सुधां हरति, हृ+क्विप्-तुक् च) ગરૂડ પક્ષી

सुधिति पु स्त्री (सु+धा+क्तिच्) કુહાડો

सुधी पु (सुष्ठु धीर्यस्य) વિદ્વાન્, પંડિત

सुधी स्त्री (सुष्ठु शोभना धी) સુંદર બુદ્ધિ

सुधी त्रि (सुष्ठु शोभना धीर्यस्य) સુંદર બુદ્ધિવાળું, શ્રેષ્ઠ બુદ્ધિવાળું

सुधूम पु (सुष्ठु धूम सतापो यस्य) એક જાતનું સુગન્ધિ દ્રવ્ય

सुधोद्भव पु (सुधया सह उद्भवो यस्य) ધન્વતરિ

सुधोद्भवा स्त्री (सुधा+उद्+भू+अच्+टाप्) હરડે

सुध्युपास्य त्रि (सुधीभि उपास्य) સારી બુદ્ધિ વડે ઉપાસના કરવા લાયક, વિદ્વાનોવડે સેવવા યોગ્ય

सुनन्द न (सुष्ठु नन्दयति, नन्द्+अच्) બળદેવનું મૂસળ

सुनन्द पु (,, ,,) શ્રીકૃષ્ણનો એક પાર્શ્વચર, એક જાતનો મહેલ

सुनन्द त्रि (सु+नन्द्+अच्) અત્યન્ત આનંદવાળું, ઘણું જ આનન્દકારક

सुनन्दा स्त्री (सुष्ठु नन्दयति या, सु+नन्द्+अच्+टाप्) ગોરોચના, ઉમા-પાર્વતી, પાર્વતીની સખી, હરકોઈ સ્ત્રી, અર્કપત્રી વૃક્ષ

सुनय पु (सु+नी+अच्) સારી નીતિ, ઉત્તમ નીતિ

सुनयन पु (सुष्ठु नयने यस्य) મૃગ, હરણ

सुनयन त्रि (सुष्ठु नयने यस्य) સારા નેત્રવાળું, ઘણીજ સુંદર આંખોવાળું

सुनयना स्त्री (सुष्ठु नयने यस्या) સુંદર નેત્ર-વાળી સ્ત્રી

सुनयनी स्त्री. (सुनयन+स्त्रियां जाति ङीष्) હરણી, સ્ત્રી.

सुनाकृत पु. (सुष्ठु न आकृतः नाकी कृतः) કપૂર.

सुनाभ पु (सुष्ठु नाभिर्यस्य अच् समा.) મૈનાક પર્વત.

सुनामद्वादशी स्त्री (सुनामस्य द्वादशी) તે નામે એક વ્રત.

सुनामन् त्रि. (सुष्ठु नाम यस्य) સુંદર નામવાળું.

सुनार पु. (सुष्ठु नारं यस्य) સર્પનું ઈંડું, કૂતરીનું ધાવણ, ચકલી પક્ષી.

सुनारी स्त्री. (सुष्ठु नारी यद्वा सुनार+स्त्रियां जाति. ङीष्) સારી સ્ત્રી.

सुनाल पु. (सुष्ठु नालं यस्य कप्) નાળચ.

सुनालक त्रि (सुष्ठु नालेन चरति, ठक्) સુંદર નાળવાળું, સારાં નાળવાળું.

सुनाशीर पु (सुष्ठु नाशीरो यस्य) ઈન્દ્ર.

सुनाशीर्य पु. (सुनाशीरो देवतास्य यत्) એક જાતનો ચરુ.

सुनासिक त्रि. (सुष्ठु नासिका यस्य) સુંદર નાકવાળું.

सुनासिका स्त्री. (सुष्ठु नासिका) કાકનાસા વનસ્પતિ, કાગ નાક.

सुनासीर पु (सुष्ठु नासीरो यस्य) ઈન્દ્ર.

सुनासीर्य पु (सुनासीरो देवतास्य यत्) એક જાતનો ચરુ.

सुनिग्रह त्रि. (सुष्ठु निग्रहो यस्य) જેને અનાયાસથી વશ કરી શકાય તે, જેનો નિગ્રહ સારી રીતે થઈ શકે તે.

सुनिद्र त्रि. (सुष्ठु निद्रा यस्य) સારી નિદ્રાવાળું, યથાકાળ ઊંઘનું.

सुनिद्रा स्त्री. (सुष्ठु निद्रा) યથાકાળ ઊંઘ, સારી ઊંઘ.

सुनिभृतम् अव्य. (सुष्ठु निभृतम्) અત્યન્ત ગુપ્ત સારી રીતે ગુપ્ત, અત્યન્ત એકાન્ત પણે, અનુ- ત્વિક્ષિત પણે અભિમાન રહિતપણે.

सुनिरूपित त्रि (सुष्ठु निरूपित) સારી રીતે નિરૂપણ કરેલ.

सुनिश्चय पु. (सुष्ठु निश्चयः) સારો નિશ્ચય.

सुनिश्चय त्रि. (सुष्ठु निश्चयो यस्य) સારા નિશ્ચયવાળું.

सुनिश्चित त्रि. (सुष्ठु निश्चित) સારી રીતે નિશ્ચય કરેલ.

सुनिषण्ण पु. (सुष्ठु निषण्णो यस्य) એક જાતનું શાક.

सुनिषण्णक पु. (सुनिषण्ण+स्वार्थे कन्) એક જાતનું શાક.

सुनिष्टप्त त्रि. (सु+निस्+तप्+क्त) સારી રીતે તપાવેલ, ખૂબ તપાવેલ.

सुनीत त्रि. (सु+नी+कर्मणि क्त) સારી રીતે લઈ જવાયેલ, સારી રીતે ભણેલ, સારી નીતિવાળું.

सुनीति स्त्री. (सुष्ठु नीति) સારી નીતિ, ઉત્તાનપાદ રાજાની પત્ની-ધ્રુવની માતા.

सुनीति त्रि. (सुष्ठु नीतिर्यस्य) સારી નીતિવાળું, ન્યાયી.

सुनीथ त्रि (सु+नी+थक्) ધર્મશીલ, ધર્મ કરવાના સ્વભાવવાળું.

सुनीथ पु (,, ,, ,,) બ્રાહ્મણ.

सुनील न. (सुष्ठु नील) નીલમ મણિ, લામ.

सुनील पु. (सुष्ठु नीलः) સુંદર નીલો રંગ.

सुनील त्रि (सुष्ठु नीलः यस्य) સુંદર નીલા રંગવાળું.

सुनीलक पु (सुनील इव कायति, कै+क) એક જાતની વનસ્પતિ.

सुनीलक न. (सुनील+स्वार्थे कन्) નીલમ મણિ, લામ.

सुनीला स्त्री. (सुनील+स्त्रियां टाप्) અળશી, એક જાતની વનસ્પતિ, ખરેડી ઘાસ.

सुन्द् (चौर. पर. स. अ. सेट् सुन्दयति) ચીકાશવાન થવું.

सुन्द पु (उन्द्+अच्) તે નામે એક દૈત્ય, તે નામે એક વાનર, તે નામે એક રાક્ષસ.

सुन्दर त्रि (सु+उन्द्+अरन् शक.) મનોહર, સુંદર.

सुन्दर पु (सु+उन्द्+अरन्) કામદેવ, એક જાતનું ઝાડ-સુંદરી ઝાડ.

सुन्दरी स्त्री. (सुन्दर+स्त्रियां ङीष्) તે નામે એક યોગિની, તે નામે એક છન્દ, ત્રિપુરસુન્દરી દેવી, ઉત્તમ અને સુંદર સ્ત્રી.

सुन्वत् त्रि (सुनु+कर्मणि शतृ) યજ્ઞ કરતું, અભિષવ કરતું, સોમરસ કાઢતું.

सुन्वान त्रि. (सुनु+कर्मणि शानच्) ઉપર પ્રમાણે.

सुप् स्त्री पाणिनीय व्याकरणु प्रसिद्ध શબ્દોના પ્રત્યય
सुपक्व त्रि (सुन्दर पच्यते, सु+पच्+क्त तस्य वः) સારી રીતે પાકેલ
सुपक्व पु એક જાતનો ઉત્તમ આંબો
सुपच त्रि (भुक्त सत् सुखेन पच्यते, पच्+कर्मणि खल्) સારી રીતે પચી શકે તેવુ, એકદમ હજમ થઈ જાય તેવુ, હરકોઈ હલકુ ભક્ષ્ય દ્રવ્ય.
सुपत्र न. (सुष्ठु पत्रमस्य) તેજપત્ર
सुपत्र पु. (सुष्ठु पत्र यस्य) આદિત્યપત્ર નામે વનસ્પતિ, એક જાતનું ઘાસ
सुपत्र त्रि („ „ „) સુંદર પાંદડાવાળુ
सुपत्रक पु (सुष्ठु पत्र पक्षोऽस्य कप्) સગ્ગવાનું ઝાડ
सुपत्रा स्त्री (सुपत्र+स्त्रिया टाप्) ઇન્દ્રજટા વનસ્પતિ, શતાવરી, પાલક વનસ્પતિ, ખીજડી, શાલપર્ણી
सुपत्रिका स्त्री (सुपत्र+कप्+टाप् अत इत्व) લાખ
सुपथ पु. (सुष्ठु पन्था अच् समा) સારો માર્ગ, સદાચાર, સદ્વર્તન
सुपथ त्रि (सुष्ठु पन्था. यत्र अच् समा) સારા માર્ગવાળુ, સદાચારી, સદ્વર્તનવાળુ
सुपथिन् पु (सुष्ठु पन्था समासान्ताभाव) સન્માર્ગ, સારો રસ્તો, સદાચાર
सुपथ्य त्रि (सुष्ठु पथ्य यस्य) સારૂ પથ્ય, પ્રકૃતિને અનુકૂળ, સારો પદાર્થ
सुपथ्या स्त्री (सुष्ठु पथ्यं यस्या) 'श्वेतजिल्ली' વૃક્ષ
सुपद्मा स्त्री વજ, કમલિની–કમળનો વેલો
सुपर्ण पु (सुष्ठु पर्ण पत्रं पक्षो वा यस्य) ગરૂડપક્ષી, સ્વર્ણચૂડ પક્ષી, કૃતનાલ વૃક્ષ, નાગકેસર
सुपर्ण त्रि (सुष्ठु पर्ण यस्य) સારાં પાંદડાવાળુ
सुपर्णक पु (सुपर्ण+सज्ञा कन्) ગરૂડ પક્ષી, ગરમાળો, સાતપુડાનું ઝાડ
सुपर्णकेतु पु (सुपर्णो गरुडः केतुर्यस्य) વિષ્ણુ
सुपर्णकुमार पु (सुपर्णस्य कुमार) જૈન દર્શન પ્રસિદ્ધ ભવનપતિ એક દેવજાતિ
सुपर्णध्वज पु (सुपर्ण ध्वजे यस्य) વિષ્ણુ
सुपर्णिका स्त्री. (शोमनानि पर्णानि यस्या कप्+टाप् अत इत्व) સ્વર્ણ જીવન્તી વનસ્પતિ, વાકુચી વનસ્પતિ
सुपर्णी स्त्री (सुष्ठु पर्णान्यस्या गौरा ङीप्) ગરૂડની માતા, કમલિની, એક જાતની પક્ષિણી
सुपर्णीतनय पु (सुपर्ण्या तनय) ગરૂડ
सुपर्णीतनुज पु (सुपर्ण्याः तनुजः) ગરૂડ
सुपर्णीतनूज पु (सुपर्ण्या तनूज) ગરૂડ
सुपर्णीपुत्र पु (सुपर्ण्या पुत्र) ગરૂડ
सुपर्णीसुत पु (सुपर्ण्या सुत.) ગરૂડ
सुपर्णीसूनु पु (सुपर्ण्या सूनु) ગરૂડ.
सुपर्वन् पु (सुष्ठु पर्व यस्य) દેવ, બાણ, વંશ, વાંસ, ધુમાડો
सुपर्वन् न (सुष्ठु पर्व) સુંદર–પર્વ–ભાગ–સાંધો–વિભાગ
सुपर्वा स्त्री. (सुष्ठु पर्व यस्या) ધોળી ધ્રોખડ
सुपाक्य न (सुपाकाय हित यत्) બિડલવણ–એક જાતનું મીઠું
सुपात्र न (सुष्ठु पात्र) સારૂ પાત્ર
सुपाद् त्रि पु (शोभनौ पादौ यस्य) સારા પગવાળુ, સાતમા જૈન તીર્થંકર
सुपार्श्व पु (सुष्ठु पार्श्वोऽस्य कर्म० वा) ખાખરાનું ઝાડ, સંપાતિપક્ષીનો પુત્ર એક પક્ષી, મેરૂની ઉત્તરે આવેલ એક પર્વત, સારૂ પડખુ
सुपार्श्व त्रि (सुष्ठु पार्श्वौ यस्य) સારા પડખાવાળુ
सुपार्श्वक पु (सुपार्श्व+सज्ञा कन्) ગર્દભાંડ વૃક્ષ, ભાવી ત્રીજા જૈન તીર્થંકર
सुपिङ्गला स्त्री (सुष्ठु पिङ्गला) માલકાંકણી, જીવન્તી વૃક્ષ
सुपीत न (सुष्ठु पीतम्) ગાજર
सुपीत त्रि (सुष्ठु पीत) સુંદર પીળા રંગવાળુ
सुपुट पु (सुष्ठु पुटमस्य) કોલકન્દ, વિષ્ણુકન્દ
सुपुत्र पु (सुष्ठु पुत्र) સારો પુત્ર
सुपुत्रिका स्त्री (सुष्ठु पुत्र इव पक्ष यस्या॰ कप्+टाप्) લાખ
सुपुत्रिन् त्रि (सुपुत्र+अस्त्यर्थे इनि) સારા પુત્રવાળુ
सुपुत्री स्त्री (सुष्ठु पुत्री) સારી પુત્રી
सुपुष्करा स्त्री (सुष्ठु पुष्करमस्या अच्+टाप्) સ્થલપદ્મિની, જમીન ઉપર થનાર કમળનો વેલો

सुपुष्प न. (शुभं पुष्पं यस्य) લવીંગનું ફૂલ, પ્રપૌણ્ડરીક આઢકમ્, ૬. સ્ત્રીઓનું રજ

सुपुष्प न. (शुभ पुष्प) સારું ફૂલ.
"तन्मेकार्थे कुसुमवतो मन्दिरतो" रघुवंशम्

सुपुष्पक पु. (शुभं पुष्पं यस्य कप्) શિરીષવૃક્ષ

सुपुष्पिका स्त्री. (शोभनानि पुष्पाणि यस्याः ङीप् कप् +अत् इत्वम्) પાટલા વનસ્પતિ.

सुपुष्पी स्त्री. (शुभ शोभनानि पुष्पाणि यस्याः ङीप्) પીળી અપરાજીતા વનસ્પતિ સુવા, વરીયાળી, શીતપુષ્પી, કર્બુર ભેદ.

सुपूर पु. (सुष्ठु पूर्यते, सु+पूर्+क) બીજોરું

सुपूरक पु. (सुष्ठु पूरयति, पूर्+णिच्+ण्वुल्) એક જાતનું ઝાડ—બીજોરું.

सुप्त न. (स्वप्+भावे क्त—शयनस्थानम्) ઊંઘેલું, સૂતેલું,

सुप्तघातक त्रि. (सुप्तानि हन्ति हन्+ण्वुल्) ઊંઘતા-સૂતેલાને મારનાર.

सुप्तज्ञान पु. (सुप्तो स्वप्ने यत् ज्ञानम् वा) સ્વપ્નમાં જ્ઞાન, સૂતેલો માણસ, ઊંઘેલો લોક

सुप्तवाक्य न. (सुप्ते विज्ञातवाक्यं ज्ञानम्) સ્વપ્ન, સપનું.

सुप्ति स्त्री. (स्वप्+भावे क्तिन्) નિદ્રા ઊંઘ સુખ ભર્યું તે સ્વપ્ન, સ્પર્શજ્ઞ, વિશ્વાસ.

सुप्रतिभ त्रि. (सुष्ठु प्रतिभा यस्य) ઉત્તમ બુદ્ધિવાળું, સારી બુદ્ધિવાળું.

सुप्रतिभा स्त्री. (सुष्ठु प्रतिभा यस्याः) ઉત્તમ બુદ્ધિ, દારૂ, મદિરા.

सुप्रतिष्ठ त्रि. (सुष्ठु प्रतिष्ठा यस्य) સારી પ્રતિષ્ઠાવાળું, સારી રીતે સ્થાપેલ પ્રસિદ્ધ.

सुप्रतिष्ठा स्त्री. (सुष्ठु प्रतिष्ठा) પ્રતિષ્ઠા, પ્રસિદ્ધિ, સ્કન્દના અનુચરમાતા અન્ય.

सुप्रतिष्ठित त्रि. (सु+प्रति+स्था+क्त) સારી રીતે પ્રતિષ્ઠા કરેલ—સ્થાપેલ, "सुप्रतिष्ठ" શબ્દ જુઓ.

सुप्रतिष्ठित पु. (सु+प्रति+स्था+क्त) ઉંબરાનું ઝાડ.

सुप्रतीक पु. (शोभनं प्रतीकं यस्य) ઈશાનખૂણાનો દિગ્ગજ હાથી, કામદેવ.

सुप्रतीक त्रि. (सुष्ठु प्रतीकं यस्य) સુંદર અંગવાળું.

सुप्रतीक न. (शोभनं प्रतीकं) સુંદર અંગ.

सुप्रभ त्रि. (सुष्ठु प्रभा यस्य) સારી કાન્તિવાળું, સુંદર કાન્તિવાળું

सुप्रभा स्त्री. (सुष्ठु प्रभा) સારી કાન્તિ, અત્યન્ત કાન્તિ, અગ્નિની એક જીભ, બાવચી વનસ્પતિ, ઉત્તમ તેજ એક સરસ્વતી નદી.

सुप्रभात न. (सुष्ठु प्रभातम्) સારો પ્રભાત, પ્રાતઃકાળે બોલવા યોગ્ય મંગલીક વાક્ય.

सुप्रभात त्रि. (सुष्ठु प्रभात) સારી રીતે પ્રકાશેલું.

सुप्रयुक्त न. (सुष्ठु प्रयुक्तम्) સારી રીતે પ્રયોગ.

सुप्रयुक्त त्रि. (सु+प्र+युज्+क्त) સારી રીતે પ્રયોગ કરેલ, સારી રીતે યોજેલ જોડેલ.

सुप्रयुक्तविशिख पु. (सुष्ठु प्रयुक्तः विशिखो यस्य तादृशो विशिखो यस्य) સારી રીતે બાણ ફેંકનાર, બાણ ફેંકવાના અભ્યાસમાં કુશળ.

सुप्रयुक्तशर पु. (सुप्रयुक्तः शरो यस्य) ઉપર પ્રમાણે.

सुप्रयोगविशिख पु. (सुष्ठु प्रयोगः शोभनः प्रयोगो विशिखो यस्य तादृशो विशिखो यस्य) સારી રીતે બાણ ફેંકનાર બાણ ફેંકવામાં કુશળ.

सुप्रयोगशर पु. (सुप्रयोगः शरो यस्य) ઉપર પ્રમાણે.

सुप्रलाप पु. (सुष्ठु प्रलापः) સારું ભાષણ, સારું વચન.

सुप्रलापिन् त्रि. (सुप्रलाप+अस्त्यर्थे इनि) સારું વચન બોલનાર.

सुप्रसन्न पु. (सु+प्र+सद्+क्त) કુબેર.

सुप्रसन्न त्रि. (सुष्ठु प्रसन्न) સારી રીતે પ્રસન્ન, અત્યન્ત પ્રસન્ન.

सुप्रसन्नक पु. (सुप्रसन्न+स्वार्थे कन्) "अर्जक" શબ્દ જુઓ.

सुप्रसन्नता स्त्री. (सुप्रसन्न भावे तल्+टाप्) સારી રીતે પ્રસન્નપણું, અત્યન્ત પ્રસન્નપણું

सुप्रसन्नत्व न. (सुप्रसन्न भावे त्व) ઉપરનો અર્થ.

सुप्रसाद पु. (सुष्ठु प्रसादो यस्य सुष्ठु प्रसादो वा) શિવ, સુંદર પ્રસન્નતા, અત્યન્ત પ્રસન્નપણું.

सुफल पु. (सुष्ठु फलं यस्य) દાડમ, બોર, મગ, કરેણ, આદિ.

सुफल त्रि. (" ") સારા ફળવાળું, ઘણાં ફળવાળું

सुफला स्त्री. (सुष्ठु फलं यस्याः) ઇન્દ્રવારુણી, કોળાનો વેલો, કેળ, પીળી દ્રાક્ષ, ગંભારી વનસ્પતિ.

सुफेन न (सुष्ठु फेनम्) સમુદ્રનું ફીણ, સમદરફીણ
सुवन्ध पु (सुखेन वध्यतेऽसौ, सु+वन्ध्+घञ्) તલનું ઝાડ
सुवुद्धि त्रि (सुष्ठु वुद्धिर्यस्य) સારી બુદ્ધિવાળુ, અત્યન્ત બુદ્ધિવાળુ
सुवुद्धि स्त्री (सुष्ठु वुद्धि) સારી બુદ્ધિ
सुवोध त्रि (सुष्ठु वोधो यस्य) સારા જ્ઞાનવાળુ, સારા બોધવાળુ
सुवोध पु (सुष्ठु वोध) સારૂ જ્ઞાન, સારો બોધ
सुभग पु (सुष्ठु भग माहात्म्यादिर्यस्य) ચપાનું ઝાડ, આસોપાલવ, સપ્તામ્લાન વૃક્ષ, ટકણખાર
सुभग त्रि (सुष्ठु भगो यस्य) સારા ઐશ્વર્યવાળુ, ભાગ્યશાળી, સારૂ દેખાવડુ, પ્રિય, નસીબદાર, સુંદર
सुभगता स्त्री (सुभगस्य भाव तल्+टाप्) સારા ભાગ્યવાળાપણુ, સુંદરતા
सुभगत्व न (सुभगस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
सुभगम्भावुक त्रि (असुभग सुभगो भवति, भू+ च्व्यर्थे खुकञ् सुम् च) પ્રિય થનાર
सुभगम्मन्य त्रि (आत्मान सुभग मन्यते, मन्+ यत्) પોતાને પ્રિય માનનાર, પોતાને દેખાવડુ—સુદર માનનાર, પોતાને ભાગ્યશાળી માનનાર.
"वाचाल मां न खलु सुभगमन्यमान करोति" मेघदूते
सुभगा स्त्री (सुष्ठु भगो यस्या) એક જાતની મોથ, શાલપર્ણી, હળદર, લીલી દ્રોખડ, તુલસી, કાગ, સરસવ, કસ્તૂરી, સોનેરી કેળ, બટમોગરો, પતિને પ્રિય એવી સ્ત્રી, સુવાસણ સ્ત્રી, નસીબદાર સ્ત્રી
सुभगातनय पु (सुभगाया पतिप्रियाया. तनय.) પતિને પ્રિય એવી સ્ત્રીનો પુત્ર
सुभगातनया स्त्री (सुभगाया तनया) પતિને પ્રિય એવી સ્ત્રીની પુત્રી.
सुभगातनुज पु (सुभगाया तनुज) પતિને પ્રિય એવી સ્ત્રીનો પુત્ર
सुभगातनुजा स्त्री (सुभगाया. तनुजा) પતિને પ્રિય એવા સ્ત્રીની પુત્રી
सुभगासुत पु (सुभगाया सुत) પતિને વહાલી સ્ત્રીનો પુત્ર.
सुभगासुता स्त्री (सुभगाया सुता) પતિને વહાલી સ્ત્રીની પુત્રી
सुभगासूनु पु (सुभगायाः सूनु) પતિને વહાલી સ્ત્રીનો પુત્ર
सुभङ्ग पु (सुखेन भज्यते, सु+भञ्ज्+घञ्) નાળીયેરનું ઝાડ
सुभङ्ग त्रि (सुखेनानायासेन भज्यते, सु+भञ्ज्+घञ्) સારી રીતે ભાંગી શકાતુ હોય એવુ, સહેલાઇથી ભગાય તેવુ
सुभट पु (सुष्ठु भट) સુદર યોદ્ધો, સારો યોદ્ધો
सुभद्र पु (सुष्ठु भद्र यस्मात्) વિષ્ણુ, તે નામે એક રાજા.
सुभद्र त्रि (सुष्ठु भद्र यस्य) સારા કલ્યાણવાળુ, સારૂ માગળીક
सुभद्रक पु (सुभद्र+सञ्ज्ञाया कन्) દેવનો રથ, બીલીનુ ઝાડ
सुभद्रा स्त्री (शोभन भद्र यस्या) શ્યામાલતા, શ્રી કૃષ્ણની બહેન સુભદ્રા, અર્જુનની સ્ત્રી
सुभद्राणी स्त्री (सुभद्र सुमङ्गलमानयति, आ+नी+ड गौरा ङीष् णत्व) ત્રાયમાણલતા
सुभद्रातनय पु (सुभद्राया तनय) સુભદ્રાનો પુત્ર અભિમન્યુ
सुभद्रातनुज पु (सुभद्रायाः तनुज) અભિમન્યુ
सुभद्रात्मज पु (सुभद्राया आत्मज) અભિમન્યુ.
सुभद्रापति पु, (सुभद्राया पति) અર્જુન
सुभद्रापुत्र पु (सुभद्राया पुत्र) અભિમન્યુ
सुभद्राभर्तृ पु (सुभद्राया भर्ता) અર્જુન
सुभद्रासुत पु (सुभद्राया सुतः) અભિમન્યુ
सुभद्रासूनु पु (सुभद्राया सूनु) અભિમન્યુ
सुभद्रास्वामिन् पु (सुभद्राया स्वामी) અર્જુન
सुभद्रेश पु, (सुभद्राया ईश) અર્જુન.
सुभद्रेश्वर पु (सुभद्राया. ईश्वर) અર્જુન
सुभाञ्जन पु (सुष्ठु भाति, भा+क, सुभं अञ्जनं यस्मात्) સરગવાનું ઝાડ
सुभापण न (सुष्ठु भापणम्) સારૂ વચન, સારૂં ભાષણ
सुभापित न (सुष्ठु भापितम्) ઉપરનો અર્થ.

सुभाषित त्रि. (सुष्ठु भाषितम्) સારી રીતે બોલેલું, સારી રીતે કહેલું. [illegible] કહેલું.

सुभिक्ष त्रि. (सुष्ठु सुखेन लभ्या भिक्षा यत्र) સુકાળ, અન્નવાળો દેશ-કાળ વગેરે.

सुभिक्षा स्त्री. (सुष्ठु भिक्ष्यतेऽसौ सु+भिक्ष्+कर्म+टाप्) "धातुभिक्षा" નામે એક ઝાડ.

सुभीरुक पुं. (सुष्ठु भीः सुभीः तामीरयति निरस्यति ई+कन्) [illegible] ઝાડ.

सुभूति पुं. (सुष्ठु भवति, भू+क्तिन्) તે નામે એક પક્ષિ, તીતીરનું ઝાડ.

सुभूति स्त्री. (सुष्ठु भूतिः) સારું ઐશ્વર્ય, સારી સંપત્તિ.

सुभूम पुं. (सुष्ठु भूमिरस्य यस्य वा.) ભરતક્ષેત્રમાં થયેલ આઠમા ચક્રવર્તી રાજા.

सुभूमि स्त्री. (सुष्ठु भूमिः) સારી ભૂમિ, સારી જમીન.

सुभूमि त्रि. (सुष्ठु भूमिर्यस्य) સારી ભૂમિ-જમીનવાળું.

सुभृत त्रि. (सु+भृ+क्त) સારી રીતે ભરણપોષણ કરેલ, સારી રીતે ધારણ કરેલ.

सुभृश न. (सुष्ठु भृशम्) અત્યન્ત અધિકપણું, અતિશય ઘણાપણું.

सुभृश त्रि. (सुष्ठु भृशम्) અતિશય, ઘણું, અત્યન્ત.

सुभैरव त्रि. (सुष्ठु भैरवो यस्य) અત્યન્ત ભયંકર, બહુજ બીહામણું.

सुभ्रु स्त्री. (सुष्ठु भ्रु यस्याः) નારી, કોઈપણ સ્ત્રી.

सुभ्रु त्रि. (,, ,, यस्य) સુંદર ભમરવાળું.

सुभ्रू स्त्री. (सुष्ठु भ्रू यस्याः ऊङ्) કોઈપણ સ્ત્રી.

सुम न. (सुष्ठु मीयतेऽस्मात्, सु+मा+ बाहुलकात् क) પુષ્પ, ફૂલ.

सुम पुं. (सु+मन्) ચન્દ્ર, કપૂર, આકાશ.

सुमङ्गल न. (सुष्ठु मङ्गलम्) સારું મંગલ.

सुमङ्गल त्रि. (सुष्ठु मङ्गलं यस्य) સારા મંગળવાળું, સારું માંગલિક.

सुमङ्गला स्त्री. (सुष्ठु मङ्गलं यस्याः) તે નામની માતૃકા.

सुमति त्रि. (सुष्ठु मतिर्यस्य) સારી બુદ્ધિવાળું.

सुमति स्त्री. (शोभना मतिः) સારી બુદ્ધિ, વિષ્ણુયશાની પત્ની એક કલ્કિની માતા.

सुमद त्रि. (सुष्ठु मदो यस्य) અત્યન્ત મદવાળું, સારી રીતે મદવાળું.

सुमदन त्रि. (सुष्ठु मदयति मोदयति मद्+णिच्+ल्यु) આંબાનું ઝાડ.

सुमदात्मजा स्त्री. (सुमद आत्मजा इव यस्याः) અપ્સરા.

सुमधुर न. (सुतरां मधुरम्) અત્યન્ત પ્રિયવચન, મીઠું વાક્ય.

सुमधुर पुं. (,, ,,) જીવશાક નામની વનસ્પતિ.

सुमधुर त्रि. (सुष्ठु मधुरः) અત્યન્ત મધુર, ઘણું જ મીઠું.

सुमध्यमा स्त्री. (सुष्ठु मध्यमो यस्याः) સુંદર કેડવાળી સ્ત્રી.

सुमन पुं. (सुष्ठु मन्यते, मन्+अच्) ઘઉં.

सुमन त्रि. (,, ,,) મનોહર, સુંદર.

सुमनःपत्रिका स्त्री. (सुमनसः पत्रम् इव पत्रमस्याः कप् अत इत्वं) "जातिपत्रिका" વનસ્પતિ.

सुमनःफल न. (सुष्ठु मनो यस्य स सुमनाः फलम्) જાયફળ.

सुमनस् न. (सुष्ठु मनो यस्मात् कर्म.) પુષ્પ, ફૂલ, ઘણું જ શાન્ત મન, સારું મન.

सुमनस् स्त्री. (सुष्ठु मनो यस्याः) માલતી, ચમેલી.

सुमनस् त्रि. (सुष्ठु मनो यस्मात् यस्य वा) સારા મનવાળું, ઘણુંજ શાન્ત મનવાળું.

सुमनस् पुं. (,, ,,) દેવ, પંડિત, લીંબડાનું ઝાડ, [illegible] વૃક્ષ, ઘઉં.

सुमना स्त्री. (सुष्ठु मन्यते, मन्+अच्+टाप्) માલતી નામે લતા.

सुमनोरजस् न. (सुमनसां रजः) પુષ્પની રજ-પરાગ.

सुमनोहर त्रि. (सुतरां मनोहरः) અત્યન્ત મનોહર, ઘણું જ સુંદર.

सुमन्तु पुं. (सु+मन्+तुन्) અથર્વ વેદનું અધ્યયન કરનાર વ્યાસનો શિષ્ય એક મુનિ, [illegible] મોટો ભાગ [illegible] સારથિ.

सुमन्तु त्रि. (,, ,,) અત્યન્ત અપરાધી, ઘણા અપરાધવાળું.

सुमन्त्र त्रि. (सुष्ठु मन्त्रो यस्य सुष्ठु मन्त्रो वा) [illegible]

दुरन्वय पु (दुष्टनान्वयो अन्वयः) अमपूर्ण परिणाम या द्वय, दुष्ट अन्वय-वंश

दुरपचार त्रि (दुःखेन अपचर्यतेऽसौ) मुश्केलीथी नाबुद थाय तेवुं, मुश्केलीथी खीजे तेवु

दुरभि पु (जे प्रा गुहि) दुरभिगंध नामकर्म के जेना उदयथी जीवनुं शरीर दुर्गन्धवाळु थाय

दुरभिग्रह पु (दुःखेन अभिगृह्यते गृह्यतेऽसौ दुर्+अभि+ग्रह्+खल्) अघाडा नामनी वनस्पति-अपामार्ग

दुरभिग्रह त्रि (दुःखेन अभिगृह्यतेऽसौ दुरभि+ग्रह+कर्मणि खल्) दुःखथी ग्रहण थाय तेवु, मुश्केलीथी पकडी शकाय तेवु

दुरभिग्रहा स्त्री (दुरभिग्रह+टाप्) धमासो नामनी वनस्पति, कपिकच्छु-कवच वनस्पति

दुरवग्रह त्रि (दुःखेन अवगृह्यतेऽसौ अव+ग्रह्+खल्) मुश्केलीथी जेनो निग्रह थाय ते

दुरवस्था स्त्री (दुष्टा अवस्था) खराब अवस्था, खराब हालत

दुरवाप त्रि (दुःखेन अवाप्यतेऽसौ दुर्+अव+आप्+खल्) दुःसाध्य, दुष्प्राप

दुरस्य (ना धा पर भा सेट दुरस्यति) दुष्ट थवु

दुराक पु (दुरोतीति दुर्+आक्) म्लेच्छ देशनो एक भेद

दुराक्रम त्रि (दुःखेन आक्रम्यतेऽसौ दुर्+आ+क्रम्+खल्) अजित, मुश्केलीथी हारे तेवुं, मुश्केलीथी जिताय तेवु, उल्लंघन कराय नहि तेवु

दुराचर त्रि (दुःखेन आचर्यते दुर्+आ+चर्+कर्मणि खल्) मुश्केलीथी आचरवा योग्य, दुःखथी आचरणीय

दुराचर त्रि (दुष्टमाचरतीति आ+चर्+अच्) खराब रीते आचरण करतु, दुष्ट आचरणवाळु

दुराचार त्रि (दुष्ट आचारो यस्य) खराब आचरणवाळु, दुष्कर्मवाळु

दुराचार पु (दुष्टश्चासौ आचारश्च) खराब आचार, दुष्कर्म, खराब चालचलगत

दुराढ्य त्रि (दुःखेन आढ्य) कंगाल, निर्धन, तालेवर नहि ते

दुराढ्यंकर (दुःखेन आढ्य क्रियते खल्-मुम्) दुःखथी तवंगर करी शकाय तेवु, गरीब करवु

दुराढ्यम्भव त्रि (दुःखेन अनाढ्येनाढ्येन भूयते उद्व्यर्थ आढ्ये सति उपपदे भवि खल्-मुम्) दुःखथी अनाढ्यनु आढ्य थवु ते

दुरात्मता स्त्री. (दुरात्मनो भाव तल् टाप्) दुरात्मपणुं, दुष्टता

दुरात्मत्व न (,, ,, त्व) उपलो अर्थ

दुरात्मन त्रि (दुष्ट आत्मा यस्य) दुष्ट अन्तःकरणवाळु, दुष्ट आत्मावाळु, दुष्ट

दुरात्मन् पु (दुष्ट आत्मा) खराब आत्मा, मन, अन्तःकरण

दुरात्मवत् (दुरात्म+मतुप्) खराब अन्तःकरणवाळु, खराब आत्मावाळु

दुरात्मवत् अव्य (दुरात्म+तुल्यार्थे वत्) खराब अन्तःकरणवाळा पुरुष जेवु

दुराधन पु ते नामनो एक धृतराष्ट्रनो पुत्र

दुराधर पु उपलो अर्थ

दुराधर्ष पु (दुष्टान् कर्माणि, शत्रुगान् आधर्षति दुर्+आ+धृष्+अच्) जिनेन्द्र भगवाननु नाम, धोळा सरसव

यथा—"दुराधर्षो निरुत्सुकः" जिनसहस्र

दुराधर्ष त्रि (दुःखेन ईषदपि धर्षयितुं अशक्यम् दुर्+आ+धृष्+कर्मणि खल्) पराभव करवाने अशक्य, दुर्जय, तिरस्कार न करी शकाय तेवु अनिवार्य

दुराधर्षा स्त्री (दुराधर्ष+स्त्रियां टाप्) कुटुम्बिनी नामनु एक वृक्ष

दुराधार त्रि (दुःखेन आधार्यते दुर्+आ+धारि कर्मणि खल्) दुःखथी धारण करी शकाय तेवु, दुःखथी चिंतवी शकाय तेवु

दुराधार पु (दुःखेनाधार्यतेऽसौ खल्) महादेव-शिव

दुराधि पु (दुष्टा आधि दुर्+आ+धा+कि) दुःख, मानसिक पीडा

दुराधि त्रि (दुष्टा आधिर्यस्य) दुष्ट मनोव्यथा-वाळु

दुरानम त्रि (दुःखेन आनम्यतेऽसौ दुर्+आ+नम्+णिच् कर्मणि खल्) मुश्केलीथी नमाववा योग्य-दुःखथी नमावी शकाय तेवुं

सुरक्षित त्रि (सुष्ठु रक्षितम्) सारी रीते रक्षेल.
"रक्षितं तिष्ठति दैवरक्षितं सुरक्षितं दैवहतं विनश्यति"

सुरगज पु (सुराणां गजः) ઐરાવત હાથી.

सुरगण पु (सुराणां गणः) દેવોનો સમૂહ, પંડિતોનો સમૂહ.

सुरगिरि पु. (सुराणां गिरिः) મેરુ પર્વત.

सुरगुरु पु. (सुराणां गुरुः) બૃહસ્પતિ.

सुरग्रामणी पु. (सुराणां ग्रामणीः) ઇન્દ્ર.

सुरङ्ग न (सुष्ठु रङ्गो यस्मात्) હિંગળોક પત્થર.

सुरङ्ग पु (,, ,,) નારંગી, ભોંય અંદરનો ભાગે ખોદેલું સુરંગ.

सुरङ्ग त्रि. (सुष्ठु रङ्गो यस्य) સારા રંગવાળું, અત્યન્ત આનંદવાળું.

सुरङ्गधातु पु. (सुरङ्गो धातुः) ગેરુ.

सुरङ्गा स्त्री (सु+रङ्ग् भिद्. अच्) ખનિ-ખાણ, ખાડું, સુરંગ, ખોદેલું, ભોંય.

सुरङ्गिका स्त्री. (सुष्ठु रङ्गो रञ्जनं यस्याः कप् टाप् इत्वं) મોરવેલ.

सुरङ्गी स्त्री. (सुष्ठु रङ्गो रञ्जनं यस्याः गौरा. ङीष्) કાકનાસા વનસ્પતિ, ધોળો [illegible].

सुरचाप पु. (सुरस्य चापः) ઇન્દ્રધનુષ.

सुरजनी स्त्री. (शोभना रजनी) સારી રાત.

सुरज्येष्ठ पु (सुरेषु ज्येष्ठः) બ્રહ્મા.

सुरञ्जन पु. (सु+रञ्ज्+णिच्+ल्यु) સોપારીનું ઝાડ.

सुरञ्जन न (,,) સોપારી.

सुरतटी स्त्री. (सुराणां नदी) ગંગા નદી.

सुरत न. (सु+रम्-भावे क्त) સ્ત્રીપુરુષના સમાગમ રૂપ ક્રીડા-મૈથુન.
"[illegible] सुरतविरति [illegible]
[illegible] ॥ भर्तृहरिः

सुरत त्रि (सु+रम्+कर्तरि क्त) અત્યન્ત આસક્ત, અત્યન્ત રમેલ, પ્રસન્ન થયેલું.

सुरतरङ्गिणी स्त्री. (तरङ्गाः सन्त्यस्याः, सुराणां तरङ्गिणी) ગંગા નદી.

सुरतरु पु. (सुराणां तरुः) દેવદાર, કલ્પવૃક્ષ.

सुरतताली स्त्री (सुरतं लालयति, लड्+णिच्+अण् गौरा. ङीष्) ફૂલની માથા ઉપરની માળા.

सुरता स्त्री (सुरस्य भाव तल्+टाप्) દેવોનો સમૂહ, દેવપણું, અત્યન્ત આસક્ત એવી સ્ત્રી, ખૂબ રાગી સ્ત્રી.

सुरताह पु (सुरतस्य आह्वयः) સુરપુન્નાગ વૃક્ષ.

सुरतोषक पु (सुरस्य तोषकः) કૌસ્તુભ મણિ.

सुरतोषक त्रि. (सुरं तोषयति तोष+ण्वुल्) દેવને સંતોષ ઉપજાવનાર, દેવોને પ્રસન્ન કરનાર.

सुरथ पु (सुष्ठु रथो यस्य) તે નામે [illegible] એક રાજા.

सुरथ त्रि (सुष्ठु रथो यस्य) સુંદર રથવાળું.

सुरदारु न (सुराणां दारु) દેવદારનું ઝાડ.

सुरदीर्घिका स्त्री. (सुराणां दीर्घिका) ગંગા નદી.

सुरदुन्दुभि पु. (सुराणां दुन्दुभिः) દેવોનું નગારું.

सुरदुन्दुभी स्त्री (सुराणां दुन्दुभिरिवाकारो यस्याः) તુલસી.

सुरद्रुम पु (सुरप्रियो द्रुमः) દેવદાર, દેવનું વૃક્ષ, કલ્પવૃક્ષ.

सुरद्विष् पु. (सुरान् द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) અસુર.

सुरद्विष् त्रि. (,,) દેવોનો દ્વેષ કરનાર, દેવોનો શત્રુ.

सुरधनुष् न. (सुरस्य धनुः) ઇન્દ્ર ધનુષ.

सुरधुनी स्त्री (सुराणां धुनी) ગંગા નદી.

सुरधूप पु. (सुरप्रियो धूपः) રાળ.

सुरनगरी स्त्री (सुराणां नगरी) દેવોની અમરાવતી નગરી.

सुरनदी स्त्री. (सुराणां नदी) ગંગા નદી.

सुरनन्दा स्त्री તે નામની એક નદી.

सुरनाग पु. (सुराणां नागः) ઐરાવત હાથી.

सुरनाथ पु. (सुराणां [illegible]) દેવનાથ ઇંદ્ર.

सुरनिम्नगा स्त्री. (सुराणां निम्नगा) ગંગા નદી.

सुरनिलय न. (सुरेषु निलयनम्) [illegible] ભૂમિ.

सुरपति पु (सुराणां पतिः) ઇન્દ્ર.
"सुरपतिमपि श्वा पार्श्वस्थं विलोक्य न शङ्कते।
न हि गणयति क्षुद्रो जन्तुः परिग्रहफल्गुताम्" ॥ भर्तृहरिः

सुरपथ पु. (सुराणां पन्थाः अच् समासान्त [illegible]) આકાશ.

રાજાનો સારથિ સુમન્ત્ર, સારોમંત્ર, શુભવિચાર "तत. सुमन्त्रस्त्वरित गत्वा त्वरितविक्रम" रामायणे

सुमन्त्रित न (सुष्ठु मन्त्रितम्) સારી સલાહ, સારો વિચાર, સારો મંત્ર

सुमन्त्रित त्रि (सुष्ठु मन्त्रित.) સારો વચાર કરેલ, શુભ વિચાર કરેલ, સારીરીતે સલાહ આપેલ

सुमहत त्रि (सुतरां महान्) અત્યન્ત મોટું

सुमित्र पु (सुष्ठु मित्रमस्य) તે નામે એક જૈન તીર્થંકર, સુગ્રથરાજાનો પુત્ર એક રાજા.

सुमित्र त्रि (सुष्ठु मित्र यस्य) સારા મિત્રવાળું

सुमित्र न (सुष्ठु मित्रम्) સારોમિત્ર

सुमित्रभू पु (सुमित्राद् भवति, भू+क्विप्) સગરરાજા

सुमित्रा स्त्री (सुष्ठु मित्र यस्या) લક્ષ્મણની માતા, દશરથની પત્ની

सुमित्रातनय पु (सुमित्राया तनय) લક્ષ્મણ

सुमित्रातनुज पु (सुमित्राया तनुजः) લક્ષ્મણ

सुमित्रातनूज पु (सुमित्राया तनूज) લક્ષ્મણ

सुमित्रापुत्र पु (सुमित्राया पुत्र) લક્ષ્મણ

सुमित्राभू पु (सुमित्राया भवति, भू+क्विप्) લક્ષ્મણ

सुमित्रासुत पु (सुमित्राया. सुत) લક્ષ્મણ

सुमित्रासूनु पु (सुमित्रायाः सूनु) લક્ષ્મણ

सुमुख पु (सुष्ठु मुखमस्मात् अस्य वा) એક જાતનું શાક, ગણપતિ, તે નામે એક નાગ, ગરૂડનો એક પુત્ર, सितार्जक જુઓ, વર્વરજુઓ, वनवर्वरिकाजुओ

सुमुख त्रि (सुष्ठु मुखं यस्य) સુંદર મુખવાળુ, મનોહર, સુંદર.

सुमुख न (सुष्ठु मुखम्) સુંદર મુખ, એક પ્રકારનો નખક્ષત

सुमुखसू पु (सुमुख सूते, सू+क्विप्) ગરૂડ

सुमुखी स्त्री (सुष्ठु मुखं यस्या) સુંદર મુખવાળી સ્ત્રી, સુંદર સ્ત્રી

सुमुष्टि पु (सु+मुष्+कर्तरि क्तिच्) એક જાતનો છોડ

सुमू त्रि (सुष्ठु मवते, मू+क्विप्) સારીરીતે બાધનાર

सुमूल पु (सुष्ठु मूलमस्य) ધોળો સરગવો

सुमूल त्रि (सुष्ठु मूल यस्य) સારા મૂળવાળુ

सुमूलक न (सुमूल+स्वार्थे कन्) ગાજર

सुमूला स्त्री (सुष्ठु मूलमस्या) શાલપાન વનસ્પતિ, પૃશ્નિપર્ણિ વનસ્પતિ

सुमेखल पु (सुष्ठु मेखला यस्य) મુંજઘાસ

सुमेखल त्रि (,, ,,) સુંદર મેખલાવાળુ, સુંદર કંદોરાવાળુ

सुमेखला स्त्री (सुष्ठु मेखला) સુંદર મેખલા, સુંદર કંદોરો, સારી મેખલાવાળી સ્ત્રી.

सुमेधस् स्त्री (सुष्ठु मेधा यस्या असिच् समा) માલકાકણી, જ્યોતિષમતિનો વેલો

सुमेधस् त्रि (,, ,,) સારી બુદ્ધિવાળુ

सुमेरु पु (सुष्ठु मेरु) તે નામે એક પર્વત, મેરૂ પર્વત, માળાની વચ્ચેનો મોટો મણકો.

सुम्पलुण्ठ पु કપૂર

सुम्भ् पुम्भ् શબ્દ જુઓ

सुम्भ पु (सुम्भ्+अच्) તે નામનો એક દેશ

सुम्भ पु ब व (सुम्भ वासोऽस्त्यस्य अच्) સુભદેશનો રહેવાસી

सुयशस् स्त्री (सुष्ठु यशो यस्य) ૧૪મા જૈનતીર્થંકરની માતા

सुयशस् त्रि (,, ,,) સારા યશવાળુ

सुयामुन पु (यमुनाया इद, सुष्ठु यामुन प्रियत्वेनास्त्यस्य अच्) વિષ્ણુ, વત્સરાજ, એક જાતનોમહેલ, તે નામે એક પર્વત, તે નામે એક મેઘ

सुयुद्ध न (सुष्ठु युद्धम्) સારૂ યુદ્ધ

सुयोधन पु (सुखेन युध्यतेऽसौ, सु+युध्+युच्) ધૃતરાષ્ટ્રરાજાનો મોટો પુત્ર દુર્યોધન

सुर् पुर् "ધાતુ જુઓ.

सुर पु (सुष्ठु राति ददात्यभीष्ट रा+क) દેવ, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, પંડિત

सुरकृत त्रि (सुरेण कृतम्) દેવે કરેલ, સૂર્યે કરેલ, પંડિતે કરેલ

सुरकृता स्त्री (सुरै कृता) ગળો વનસ્પતિ

सुरक्त त्रि (सुष्ठु रक्तम्) સારીરીતે રંગેલ, પીળુ, ઘણુંજ લાલ, સારીરીતે રાગ પામેલ, અત્યન્તરાગી

सुरक्तक पु (सुरक्त इव कायति-कै+क) એક જાતનો આંબો, સોનાગેરૂ

सुरक्षण न (सुष्ठु रक्षणं) સારી રીતે રક્ષણ.

सुरक्षा स्त्री (सुष्ठु रक्षा) ઉપરનો અર્થ.

सुरवैरिन् त्रि („ „) દેવો સાથે વેરભાવ રાખનાર.
सुरशत्रु पु. (सुराणां शत्रुः) અસુર.
सुरशत्रु त्रि. („ „) દેવો સાથે વેરભાવ રાખનાર.
सुरशाखिन् पु. (सुरप्रियः शाखी) કલ્પવૃક્ષ, દેવદાર.
सुरश्रेष्ठ पु. (सुरेषु श्रेष्ठः) ઇન્દ્ર.
सुरश्रेष्ठा स्त्री. (सुरेषु श्रेष्ठा) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ.
सुरस न (सुष्ठु रसति, रस्+अच्) બોળ નામે સુગન્ધી દ્રવ્ય, તજ એક જાતનું ઘાસ.
सुरस पु. (शोभनो रसो यस्य) નગોડનું ઝાડ, બોળ રસ, તુલસી, સારો રસ સ્વાદિષ્ટ રસ.
सुरस त्रि. (सुष्ठु रसो यस्य) સારા રસવાળું, સારા સ્વાદવાળું.
सुरसङ्घ पु. (सुराणां सङ्घः) દેવોનો સમૂહ.
सुरसद्मन् न. (सुराणां सद्म) સ્વર્ગ.
सुरसभा स्त्री. (सुराणां सभा) દેવોની સભા, દેવોનો સમૂહ.
सुरसमिति स्त्री. (सुराणां समितिः) ઉપર પ્રમાણે.
सुरसरित् स्त्री. (सुराणां सरित्) ગંગા નદી.
सुरसा स्त्री. (सुष्ठु रसो यस्याः) વનસ્પતિ, નાગમાતા પરીવાળી, મહાશતાવરી વનસ્પતિ.
सुरसादि पु. (सुरसादिः गणः, अच्-आदौ+...) નગોડ વિગેરે આઠ વસ્તુનું બનેલ ઔષધ.
सुरसुन्दरी स्त्री (सुराणां सुन्दरी) મેનકા વિગેરે અપ્સરા, તે નામે એક યોગિની.
सुरस्वामिन् पु. (सुराणां स्वामी) ઇન્દ્ર.
सुरा स्त्री (सुर्+क सु+रक् वा टाप्) મદ્ય, શરાબ, દારૂ પીવાનું પાત્ર.
"नौर्वे वैरी न सत्री न विवेक विनिर्व्व सुरा
यशैव नात्रा वार्ता न सत्कर्म द्विजोत्तमैः ॥"
सुराकर पु. (सुरायाः आकरः) મદ્યનું ઉત્પત્તિસ્થાન, દારૂ બનાવનાર.
सुराग्रभाग पु. (सुरायाः अग्रभागः) દારૂ ઉપરની તર.
सुराङ्गना स्त्री. ष. त. (सुराणामङ्गना) મેનકાદિ અપ્સરાઓ.
"सुराङ्गनाः ..."

सुराचार्य पु. (सुराणामाचार्यः) બૃહસ્પતિ.
सुराजक पु. (सुष्ठु राजते, राज्+ण्वुल्) સારા રાજાવાળો દેશ વિગેરે.
सुराजन् पु. (सुष्ठु पृथिव्यां राजा च टच्) સુંદર રાજા, સારો રાજા.
सुराजन् त्रि („ „ „) સુંદર રાજાવાળું, સારા રાજાવાળું.
सुराजीव पु (सुरां ... आ+जीव्+अच्) દારૂ વેચી ગુજરાન કરનાર—કલાલ.
सुराजीविन् पु. (सुरां ... आ+जीव्+णिनि) કલાલ.
सुराधि स्त्री. (सुष्ठु शोभना राधिः) સારી સંપત.
सुराद्रि पु. (सुराणामद्रिः) મેરુ પર્વત.
सुराप त्रि. (सुरां पिबति पा+क) દારૂ પીનાર, દારૂડિયો.
"सुरापे न सुराये न चौरे ममापि तथा
निष्कृतिर्विहिता सद्भिः कृतघ्ने नास्ति निष्कृतिः" ॥
सुरापगा स्त्री. (सुराणामापगा) ગંગા નદી.
सुरापान न. (सुरायाः पानम्) દારૂ પીવો તે, દારૂ પીવાનો સમયો.
सुरापाण पु. ब. व. (सुरायाः पानं येषाम्) દારૂ પીનાર પૂર્વદેશના લોક.
सुरापात्र न (सुरायाः पात्रम्) દારૂ પીવાનું પાત્ર.
सुरापिन् त्रि (सुरा+पा+णिनि) મદ્ય પીનાર.
सुराभाग पु. (सुरायाः भागः) મદ્યની તર.
सुराभाजन न (सुरायाः भाजनम्) દારૂનું પાત્ર, દારૂ પીવાનું પાત્ર.
सुरामण्ड पु (सुरायाः मण्डम्) મદ્યની તર.
सुरारि पु. (सुराणामरिः) અસુર.
सुरारिहन् पु (सुरारीन् हन्ति हन्+क्विप्) વિષ્ણુ.
सुरारिहन्तृ पु (सुरारीन् हन्ति हन्+तृच्) વિષ્ણુ.
सुरार्चन न (सुराणामर्चनम्) દેવની પૂજા.
सुरार्चा स्त्री. (सुराणामर्चा) દેવની પૂજા.
सुरार्ह न. (सुरानर्हति अर्ह्+अच्) હરિચંદન.
सुरालय पु. (सुराणामालयः) મેરુપર્વત, સ્વર્ગ.
सुरावारि पु. (सुरायाः वारि) દારૂનો દરિયો.
सुराष्ट्र पु (सुष्ठु राष्ट्रम्) સૌરાષ્ટ્ર દેશ—કાઠિયાવાડ.
सुराष्ट्रज न.(सुराष्ट्रदेशे जायते, जन्+ड) એક જાતની માટી.

सुरपर्ण न (सुरप्रिय पर्णमस्य) એક જાતની સુગંધી ઔષધિ
सुरपर्णिक पु (सुरप्रिय पर्णमस्त्यस्य ठन्) સુરપુન્નાગ વૃક્ષ
सुरपर्णिका स्त्री. (सुरप्रिय पर्णमस्त्यस्य ठन्+टाप्) પુન્નાગ વૃક્ષ
सुरपर्णी स्त्री (सुरपर्ण+स्त्रियां ङीप्) પલાશી વૃક્ષ
सुरपादप पु (सुराणा पादप) દેવદાર, કલ્પવૃક્ષ
सुरपुर् स्त्री (सुराणां पू:) દેવોની અમરાવતી નગરી
सुरपुरी स्त्री (सुराणा पुरी) ઉપર પ્રમાણે
सुरप्रिय पु (सुराणां प्रिय.) અગથીયાનું ઝાડ બૃહસ્પતિ, ઇન્દ્ર
सुरप्रिय त्रि („ „) દેવને પ્રિય
सुरप्रिया स्त्री (सुराणा प्रिया) જાઇ, સોનેરી કેળ
सुरभि न (सुष्ठु रमतेऽनेन, सु+रम्+इन्) સોનું, ગંધક.
सुरभि पु (सु+रम्+इन्) સારો ગન્ધ, સુગન્ધ, ચંપો, જાયફળ, વસન્તઋતુ, ખીજડીનું ઝાડ, કદંબનું ઝાડ, એક જાતનો ગુગળ, એક જાતનું સુગન્ધી ઘાસ, બોલસરીનુ ઝાડ, રાળ, ચૈત્ર મહિનો, પંડિત, વિદ્વાન્,
"स सुरभिं सुरभिं सुमनोभरै" –'शिशुपालवधे
सुरभि स्त्री (सु+रम्+इन्) સલકી વૃક્ષ, રૂદ્રજટા વનસ્પતિ, તે નામે એક માતૃકા, ગાય, કામધેનુ ગાય, મુરા નામે એક ગન્ધદ્રવ્ય, તુલસી, પૂર્વ દિશા, પૃથ્વી, ગાયોની માતા, તે નામે કશ્યપની એક પત્ની
सुरभि त्रि (सु+रम्+इन्) સારા ગન્ધવાળુ, સુગંધી, ખુશબોદાર, વિખ્યાત, પ્રખ્યાત, ધીર, મનોહર, સુંદર, ગમે એવુ
सुरभिका स्त्री (सुरभि+स्वार्थे कन्+टाप्) સોનેરી કેળ, એક જાતની કેળ
सुरभित्वच् स्त्री (सुरभि त्वक् यस्या:) મોટી ઇલાયચી
सुरभिदारु पु (सुरभि दारु यस्य) દેવદારનું ઝાડ
सुरभिपत्र पु (सुरभि पत्र यस्य) આંબાનુ ઝાડ
सुरभिपत्र त्रि („ „) સુગન્ધી પાંદડાવાળુ
सुरभिपत्रा स्त्री (सुरभि पत्र यस्या) જાંબુનુ ઝાડ, રાજજાંબુનુ વૃક્ષ
सुरभिरस त्रि (सुरभि रसो यस्य) સુગન્ધી રસવાળું
सुरभिरस पु (सुरभिश्चासौ रसश्च) સુગન્ધીદાર રસ.
सुरभिरसा स्त्री (सुरभि रसो यस्या.) સલકી વૃક્ષ
सुरभिवल्कल न (सुरभि सुगन्धि वल्कल यस्य) તજ
सुरभिस्रवा स्त्री (सुरभि सुगन्धि स्रवो निर्यासो यस्या:) સલકી વૃક્ષ
सुरभुवन न (सुराणां भुवनम्) સ્વર્ગ
सुरभूय न (सुर+भू+क्यप्) દેવપણું, દેવપદ, દેવ થવાપણું.
सुरभूरुह पु (सुरप्रियो भूरुह:) દેવદારનુ ઝાડ, કલ્પવૃક્ષ
सुरमृत्तिका स्त्री (सुरप्रिया मृत्तिका) ગોપીચંદન
सुरमेदा स्त्री (सुरप्रियो मेदोऽस्याः) મહામેદા વનસ્પતિ
सुररिपु पु (सुराणां रिपु) અસુર
सुररिपु त्रि (सुर रिपुर्यस्य) દેવોની સાથે શત્રુતા રાખનાર
सुरर्षभ पु (सुरेषु ऋषभ:) ઇન્દ્ર
सुरर्षि पु (सुरप्रिय सुरश्चासौ वा ऋषिश्च) નારદ વિગેરે દેવના ઋષિ
सुरलता स्त्री (सुराणां सुरप्रिया वा लता) માલકાંકણી, દેવતાડ લતા, કલ્પલતા, તુલસી
सुरला स्त्री (सुरान् लाति सेवकत्वेन, ला+क+टाप्) ગંગા નદી, તે નામે એક નદી
सुरलोक पु (सुराणां लोक) સ્વર્ગ
सुरवर्त्मन् न (सुराणां वर्त्म) આકાશ
सुरवल्लभ त्रि (सुराणां वल्लभ) દેવોને પ્રિય
सुरवल्लभा स्त्री (सुराणां वल्लभा) ધોળી ધ્રોખડ
सुरवल्ली स्त्री (सुराणां वल्ली) सुरलता શબ્દ જુઓ।
सुरवापी स्त्री (सुराणा वापीव) ગંગા નદી
सुरविद्विष् त्रि (सुरान् विद्वेष्टि, वि+द्विष्+क्विप्) દેવોનો દ્વેષ કરનાર
सुरविरोधिन् पु (सुराणां विरोधी) અસુર
सुरविरोधिन् त्रि (सुरै. सह विरोधोऽस्त्यस्य इनि) દેવોનો વિરોધ કરનાર
सुरवृक्ष पु (सुरप्रियो वृक्ष) દેવદાર વૃક્ષ, કલ્પવૃક્ષ
सुरवैरिन् पु (सुराणां वैरी) અસુર

सुवचस्क त्रि (सुष्ठु वचो यस्य कप्) सारा वचनवाळु
सुवन पु. (सु+क्यु) सूर्य अग्नि चन्द्रमा ना प्रकाशवान्
सुवन न (सुष्ठु वनम्) सारु वन, सुंदर वन.
सुवर्च पु (सु+वर्च्+अच्) ते नामे एक देश.
सुवर्चक पु. (सुष्ठु वर्चयति सु+वर्च+णिच्+ण्वुल्) साजीखार.
सुवर्चस पु ते नामनो एक देश.
सुवर्चला स्त्री. (सुष्ठु वर्चयति सु+वर्च्+णिच्+कलच् टाप्) सूर्यनी पत्नी सुवर्चसी, आदित्य भक्ता वनस्पति, ब्राह्मी,
सुवर्चा स्त्री (सु+वर्च+असुन्+टाप्) उपर प्रमाणे.
सुवर्चिक पु (सुवर्च तेजोऽस्त्यस्य ठन्) साजीखार.
सुवर्चिका स्त्री. (सुवर्च+ठन्+टाप्) साजीखार.
सुवर्चिन् (सु+वर्च्+णिनि+णिनि) साजीखार.
सुवर्ण न. (सुष्ठु वर्णोऽस्य) सोनुं, हरिचंदन सोनावर्ण, धन, नागकेसर, एक जातनो सोनानो वजन.
सुवर्ण पु (सुष्ठु वर्णोऽस्य सुष्ठु वर्णो वा) सोनु, ते नामे एक यक्ष, धतूरो, एक जातनो शुभ वर्ण सारो रंग.
सुवर्ण त्रि (सुष्ठु वर्णो रूपमक्षरं यस्य) सारा वर्णवाळु, सारा रंगनुं, सारा अक्षरवाळु सुंदर, रूपाळु.
सुवर्णक न (सुवर्णमिव कायति कै+क) पित्तळ.
सुवर्णक त्रि (सुष्ठु वर्णोऽस्य कप्) सुंदर वर्णवाळु, सुंदर अक्षरवाळु सारा रंगनुं, सुंदर रूपाळु
सुवर्णकदली स्त्री. (सुष्ठु वर्णो यस्याः सुवर्ण वर्णा कदली च) सोनेरी केळ—एक जातनी केळ
सुवर्णकर्तृ पु. (सुवर्ण करोति कृ+तृच्) सोनी
सुवर्णकार पु. (सुवर्ण सुवर्णमयमलङ्कारादि करोति कृ+अण्) सोनी
सुवर्णकृत् पु. (सुवर्ण करोति कृ+क्विप् तुक् च) सोनी.
सुवर्णखचित न (सुवर्णस्य खचितम्) सोनाथी जडेल एक मढेल.
सुवर्णगैरिक न. (सुवर्णमिव पीतं गैरिकम्) सोनागेरु "गैरिक मधुरं शीतं कषायं व्रणरोपणम् विस्फोटाग्नौऽग्निदग्धघ्नं चक्षुष्यं रक्तपित्तनुत् धर्मे" ॥ राजनिघण्टौ
सुवर्णग्रीविक पु. (सुवर्ण तदलङ्कारविशेषो ग्रीवायां यस्य) सोनुं वेपारी सोनाना वेपारी
सुवर्णनकुली स्त्री. (सुवर्णमिव पीता नकुली) पीळ नोळी
सुवर्णपुष्प पु. (सुवर्णमिव पुष्पमस्य) राजतरूणी फूल.
सुवर्णप्रसर न (सुवर्णस्य प्रसर इव यत्र) "एलवालुक" शब्द जुओ.
सुवर्णवणिज् पु. (सुवर्णस्य वणिक् व्यवहारेण) सोनानो वेपारी
सुवर्णबिन्दु पु (सुवर्णस्य बिन्दुरिव) विष्णु
सुवर्णपुष्पिका स्त्री (सुवर्णस्य पुष्पिका) पीळी जूई
सुवर्णयूथी स्त्री (सुवर्णमिव पीता यूथी) पीळी जूई.
सुवर्णवर्ण त्रि (सुवर्णवत् वर्णो यस्य) सोना जेवा रंगवाळु
सुवर्णवर्ण पु. (सुवर्णवत् वर्णो यस्य सुवर्णस्य वर्ण) विष्णु, सोनानो रंग.
सुवर्णवर्णा स्त्री (सुवर्णस्येव वर्णो यस्याः) हळदर.
सुवर्णा स्त्री. (सुष्ठु वर्णो यस्याः) काळु अगर हळदर, सोनामुखी
सुवर्णी स्त्री. (सुवर्ण+गौरा. ङीष्) कडवानी वनस्पति.
सुवयस् स्त्री (सुष्ठु वयोऽस्याः) प्रौढ स्त्री
सुवयस् त्रि. (सुष्ठु वयोऽस्य) सुंदर वयवाळु
सुवल्लि स्त्री. (शोभना वल्लिः) सोमराज वेल.
सुवल्ली स्त्री (शोभना वल्ली) उपर प्रमाणे. वर्ण
सुवसन्त पु. (शोभनो वसन्तो यत्र) चैत्र महिनानी पूनम
सुवसन्तक पु (सुवसन्त+स्वार्थे कन्) मदननो उत्सव, वसन्तोत्सव.
सुवह त्रि (सु+वह्+अच्) सारी रीते वहेनार सहेलाइथी वहन थइ शके तेवुं
सुवहा स्त्री. (सुखेन वहति भारमनुभवं सु+वह्+अच्+टाप्) शेफालिका वनस्पति, रास्ना वनस्पति, गोधापदी वनस्पति, शेफाली वनस्पति, सल्लकी वनस्पति, नीलु निसोतर रक्तरंग वनस्पति, शेली वनस्पति, मधुपर्णी वनस्पति, कुसुम मुसळी
सुवास पु. (सुष्ठु वासः) सारी सुगंध, सुगंधी

सुराष्ट्रज पु (सुराष्ट्रे जायते, जन्+ड) એક જાતનું વિષ, કાળા મગ
सुराष्ट्रज त्रि (,, ,, ,,) સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં ઉત્પન્ન થનાર
सुराह्व पु (सुरपूर्विका आह्वा यस्य सुराह्व, आह्वयति गन्धेन वा सुरःआह्वे+क) દેવદારનું ઝાડ, મરવો, હળદરનું ઝાડ
सुरुङ्ग पु (सु+रुज+अङ्गच्-पृषो) સરગવાનું ઝાડ.
सुरुङ्गा स्त्री (सुरुङ्ग+स्त्रियां टाप्) સુરંગ
सुरुङ्गाहि पु (सुरुङ्गायामहिरिव) ઘરફાડુ ચોર, ખાતર વિગેરે પાડી ચોરી કરનાર
सुरुज् त्रि (सुष्ठु रुक् यस्य) અત્યન્ત રોગી, ઘણુંજ માંદુ.
सुरुज त्रि (सुष्ठु रुजोऽस्य) ઉપર પ્રમાણે
सुरूप न (सुष्ठु सुन्दरं रूपमस्य कर्म वा) રૂ, સારૂં રૂપ
सुरूप त्रि (सुष्ठु सुन्दर रूपं यस्य) સારા રૂપવાળું, રૂપાળું, સુંદર રૂપવાળું
सुरूप पु (,, ,, ,, ,,) વિદ્વાન, પંડિત
सुरूपा स्त्री (सुष्ठु रूपं यस्याः) ભાલપાન, ભારંગ વનસ્પતિ
सुरुहक पु (सु+रुह्+क्वुन् पृषो) ગર્દભાકાર વૃક્ષ
सुरेज्य पु (इज्यते पूज्यते, यज्+क्यप् सुराणामिज्य) બૃહસ્પતિ
सुरेज्या स्त्री (सुराणामिज्या) તુલસી
सुरेन्द्र पु (सुराणामिन्द्र) ઇન્દ્ર
सुरेन्द्रजित् पु (सुरेन्द्र जितवान्, जि+क्विप् तुक् च) ગરુડ, રાવણનો પુત્ર ઇન્દ્રજીત
सुरेभ पु (सु+रेभ्+अच्) ઐરાવત હાથી
सुरेवट पु (सुष्ठु रेवट, सु+रव अटन् वा) એક જાતની સોપારીનું ઝાડ
सुरेश पु (सुराणामीशः) શિવ, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, ઇન્દ્ર
सुरेश्वर पु (सुराणामीश्वर) ઉપર પ્રમાણે
सुरेश्वरी स्त्री (सुराणामीश्वरी) દુર્ગાદેવી, મહાલક્ષ્મી, બ્રહ્માણી, ઇન્દ્રાણી
सुरेष्ट पु (सुराणामिष्ट) રાળનું ઝાડ, સુરપુન્નાગ વૃક્ષ.
सुरेष्टा स्त्री (सुराणामिष्टा) શિવમલ્લી વનસ્પતિ, બ્રાહ્મી
सुरै त्रि (सुष्ठु प्रचुर रा धनं यस्य) બહુ પૈસાવાળો માણસ, અત્યન્ત ધનવાન

सुरोत्तम पु (सुरेषूत्तम) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
सुरोत्तम त्रि (,,) દેવોમાં ઉત્તમ
सुरोत्तर पु (सुरेषु उत्तर) ચંદન
सुरोद पु (सुरेव उदकमस्य उदादेश) દારૂનો દરિયો
सुलक्षण त्रि (सुष्ठु लक्षणं यस्य) સારા લક્ષણોવાળું
सुलक्षण न (सुष्ठु लक्षणम्) સારૂં લક્ષણ
सुलभ त्रि (सुखेन लभ्यते, सु+लभ्+कर्मणि खल्) અનાયાસે મેળવી શકાય તેવું, દુર્લભ નહિ તે, સહેલાઈથી મળે તેવું
"न सुलभा सकलेन्दुमुखी च सा किमपि चेदमनङ्गविचेष्टितम्"
सुलभा स्त्री (सुलभ+स्त्रियां टाप्) માષપર્ણી વનસ્પતિ, ધૂમપત્રા વનસ્પતિ
सुलोचन पु (सुष्ठु लोचने यस्य) મૃગ, હરણ
सुलोचन न (सुष्ठु लोचनम्) સારૂં નેત્ર
सुलोचन त्रि (सुष्ठु लोचनानि यस्य) સુંદર નેત્રવાળું
सुलोचना स्त्री (सुष्ठु लोचने यस्याः) સુંદર નેત્રવાળી સ્ત્રી
सुलोचनी स्त्री (सुलोचन+स्त्रियां जाति ङीप्) મૃગલી, હરણી
सुलोमश त्रि (सुलोमानि सन्त्यस्य श) સુંદર રૂંવાટાવાળું
सुलोमशा स्त्री (सुष्ठु शोभनानि लोचनानि यस्य) કાકજંઘા વૃક્ષ
सुलोमा स्त्री (सुष्ठु लोमानि यस्याः) તામ્રવલ્લી વનસ્પતિ, માસરોહા વનસ્પતિ
सुलोहक न (सुलोह+संज्ञायां कन्) પીતળ
सुलोहित पु (सुष्ठु लोहित) સારો લાલરંગ
सुलोहित त्रि (,, ,,) સારા લાલ રંગવાળું, ઘણુંજ લાલ
सुलोहिता स्त्री (सुष्ठु लोहिता) અગ્નિજીહ્વા વૃક્ષ
सुवचन न (सुष्ठु वचनम्) સારૂં વચન, સારૂં ભાષણ, સુભાષિત
सुवचन त्रि (सुष्ठु शोभन वचनं यस्य) સારા વચનવાળું, યોગ્ય બોલનાર.
सुवचनी स्त्री (सुष्ठु वचनं यस्याः ङीप्) શુભસુચની એક દેવી
सुवचस् त्रि (सुष्ठु वचो यस्य) સારી વાણીવાળું
सुवचस् न (सुष्ठु वचस्) સારૂં વચન

सुशर्मन् न. (सुष्ठु शर्म) સુંદર સુખ, ઉત્તમ સુખ. એક પુત્ર.

सुशल्य पुं. (सुष्ठु शल्यं यस्य) ખેરનું ઝાડ.

सुशवी स्त्री. (सु+शव्+अच्+गौरा. ङीष्) કારેલાનું ઝાડ, કાળું જીરૂં.

सुशाक न. (सुष्ठु शाकं यस्मात् सु-शक् वा) આદું, ચાંગેરી, ઉત્તમ શાક.

सुशाक पुं. (सुष्ठु शाको यस्य) ભીંડાનું ઝાડ.

सुशिख पुं. (सुष्ठु शोभना शिखा यस्य) સુંદર શિખાવાળું, અગ્નિ, મોર.

सुशिखा स्त्री. (सुष्ठु शोभना शिखा) મયૂરશિખા વૃક્ષ.

सुशीत न. (शोभनं शीतम्) પીળું ચન્દન.

सुशीत पुं. (सुष्ठु शीतः) ઘણો શીતળ સ્પર્શ વાળું પીપરનું ઝાડ.

सुशीत त्रि. (,, ,,) અત્યન્ત શીતળ, ઘણું ટાઢું.

सुशीतक न. (सुष्ठु शीतकम् स्वा. क.) એક જાતનું સુગન્ધી ઘાસ.

सुशीतल त्रि. (सुष्ठु शीतल) અત્યન્ત શીતળ, ઘણું ટાઢું.

सुशीता स्त्री. (सुष्ठु शीता) શતપત્રી વનસ્પતિ, શીતળ સ્પર્શવાળી સ્ત્રી.

सुशीम पुं. (सु+श्यै-मक् सम्प्रसारणम्) શીત સ્પર્શ, ઠંડો સ્પર્શ.

सुशीम त्रि. (सु+श्यै-मक् च) શીત સ્પર્શવાળું, ઠંડા સ્પર્શવાળું.

सुशील पुं. (सु-सुन्दरं शीलमस्य) તે નામે વિષ્ણુનો પાર્ષદ, સારો સ્વભાવ.

सुशील त्रि. (सु-सुन्दरं शीलं यस्य) સુંદર ચારિત્ર્યવાળું, સારા સ્વભાવવાળું.

सुशीलता स्त्री. (सुशीलस्य भावः तल्+टाप्) સુશીલપણું, સુસ્વભાવપણું, સારા ચારિત્ર્યવાળાપણું.

सुशीलत्व न. (सुशीलस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

सुशीला स्त्री. (सुन्दरं शीलं यस्याः) કૃષ્ણની એક રાણી.

सुशीलिन् त्रि. (सुन्दरं शीलमस्त्यस्य इनि) સુંદર શીલવાળું.

सुषीक पुं. ઠંડી હવા.

सुश्रुत पुं. (सुष्ठु श्रुतं, सु+श्रु+कर्मणि-क्त) ચિકિત્સા શાસ્ત્રનો કર્તા વિશ્વામિત્રનો તે નામનો એક પુત્ર. તેણે કરેલ આયુર્વેદનો એક ગ્રંથ.

सुश्रुत त्रि. (सु+श्रु+कर्मणि क्त) સારી રીતે સાંભળેલ.

सुषम त्रि. (सुष्ठु समः) મનોહર, સુંદર, સમાન, સરળ.

सुषमसुषमा स्त्री. (सुषमेण सुषमा–सम्) જૈનમત પ્રસિદ્ધ બે કોડાકોડી સાગરોપમનો બીજો આરો એક કાળ.

सुषमा स्त्री. (सुन्दरः समः सम्) પરમ શોભા, ઘણી ઉત્તમ શોભા, જૈનાગમપ્રસિદ્ધ ત્રણ કોડાકોડી સાગરોપમનો બીજો આરો–એક કાળ.

"तस्मात्सुषमासदृशं [illegible] वीक्षणीयम्।
तेन पुनेन मनोहरं [illegible] यदि" ॥
मालविकाग्निमित्रे.

सुषवी स्त्री. (सुष्ठु+सव+ङीप्) કાળું જીરૂં, જુઓ.

सुषामन् त्रि. (सुष्ठु साम वचनं यस्य सुषामा सम्) સુંદર મધુર વચન બોલનાર, સારાં શાન્ત વચન બોલનાર, મીઠું બોલનાર.

सुषि स्त्री. (सुष्+इन् इत्. षत्व च) છીદ્ર, કાણું, પોલો વાંસ, છેદ, નાળું.

सुषिर न. (सुष्+किरच् इत्. षत्व च) નાળું, કાણું, છીદ્ર.

सुषिर पुं. (सुष्+किरच् इत्. षत्व च) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

सुषीम त्रि. (सुषिम+इतो. षत्व त्वम्) ટાઢું, ઠંડું, મનોહર, શીતળ.

सुषीम पुं. (सुषिम+इतो) શીતળ સ્પર્શ, ઠંડો સ્પર્શ.

सुषुप्त त्रि. (सु+स्वप् कर्मणि क्त) ઘણો નિદ્રાધીન થયેલું, ઘસઘસાટ ઊંઘેલું, નિદ્રાવશ થયેલ, સુષુપ્તિ અવસ્થામાં રહેલ.

सुषुप्त न. (सु+स्वप्+भावे क्त) નિદ્રા, ઊંઘ, ગાઢ ઊંઘ જેવી અવસ્થા.

सुषुप्ति स्त्री. (सु+स्वप्+भावे क्तिन्) ઉપરનો અર્થ.

"[illegible]
[illegible] निरस्त [illegible]"
[illegible]

સારી રીતે નિવાસ કરવો, સારી રીતે રહેવું

सुवास त्रि. (सुष्ठु वासो यस्य) સારી રીતે નિવાસ કરનાર, સારી રીતે રહેનાર. સુગન્ધદાર, ખુશબોદાર

सुवासिन त्रि. (सुवास+अस्त्यर्थे इनि) સારી રીતે વાસ કરનાર, સારી વાસવાળું.

सुवासिनी स्त्री (सुवास+इनि+ङीप्) લાંબાકાળ સુધી પિતાને ઘેર વસનારી જુવાન સ્ત્રી, જેનો પતિ જીવતો હોય તેવી સ્ત્રી

सुविद् पु (सुष्ठु वेत्ति, विद्+क्विप्) પંડિત, વિદ્વાન્

सुविद् स्त्री (सुष्ठु विद्यते लभ्यते, सु+विद्+क्विप्) સદ્ગુણી સ્ત્રી, ગુણવાન સ્ત્રી

सुविद् पु (सु+विद्+क) રાજાનો કંચુકી, અંતઃપુરનો રક્ષક વડો અધિકારી નાજર વગેરે

सुविदत् पु (सुविद् गुणाढ्यो क्रियामतति, अत्+क्विप्) રાજા

सुविदग्ध त्रि (सु+विद्+दग्ध) મધુવદાર્થું, કુટુંબ

सुविदल्ल पु (सुविदत राजान लाति, ला+क) રાજાના અંતઃપુરનો રક્ષક અધિકારી કંચુકી નાજર વગેરે

सुविदल्ला स्त्री (सुविदता राज्ञा लीयते, ला+क+टाप्) રાજાના અંતઃપુરની અધિકારી સ્ત્રી

सुविदित त्रि (सु+विद्+क्त) સારી રીતે જાણેલ, સુપ્રસિદ્ધ, વિખ્યાત

सुविधि पु (सुष्ठु शोभनो विधिर्यस्य सुष्ठु विधिर्वा) નવમા જૈન તીર્થંકર, સારો વિધિ

सुविनीत त्रि (सु+वि+नी+क्त) સારા વિનયવાળું, કેળવાયેલ

सुविनीता स्त्री (सु+वि+नी+क्त+टाप्) સુશીલ ગાય

सुविहित त्रि (सुष्ठु विहित) સારી રીતે કરેલ, શાસ્ત્રોક્ત રીતે આચરેલ, સારી રીતે વ્યવસ્થા કરેલ, રચેલ-ગોઠવેલ

सुवीज पु (सुष्ठु विज्यतेऽसौ, विज्+क) એક જાતનું ઝાડ-ખસખસ

सुवीज न (सु-शोभन बीज) સારું બી

सुवीज त्रि (सु-शोभनं बीजं यस्य) સારા બીજવાળું

सुवीरक न (सु+वीर् शौर्ये+ण्वुल्) સૌવીરાજન-સુરમો

सुवीराम्ल न (सुवीरयति सुवीर्यान्वितं करोति, सु+वीर्+अच, तादृशोऽम्लोऽस्य) કાંજી

सुवीर्य न (सुष्ठु वीर्यं यस्य सुष्ठु वीर्यं वा) બોર, ઉત્તમ વીર્ય, ઘણુંજ બળ

सुवीर्य त्रि (सुष्ठु वीर्यं यस्य) ઉત્તમ વીર્યવાળું, ઘણુંજ બળવાન

सुवीर्या स्त्री (,, ,, यस्या -टाप्) કપાસનો છોડ

सुवृत्त पु (सु-शोभनो वृत्त) સૂરણ

सुवृत्त त्रि (सुष्ठु वृत्तम यस्य) સારા વર્તનવાળું, સારા ચારિત્ર્યવાળું

सुवृत्त त्रि (सुष्ठु वृत्त वर्तुलम्) ઘણુંજ ગોળ.

सुवृत्ता स्त्री (सुष्ठु वृत्त यस्या) શતપત્રી, કાકોલી વનસ્પતિ, દ્રાક્ષ, સારા ચારિત્ર્યવાળી સ્ત્રી

सुवेग पु (सुष्ठु वेग) ઘણોજ વેગ, ઉત્તમ વેગ

सुवेग त्रि (सुष्ठु वेगो यस्य) ઉત્તમ વેગવાળું, અત્યન્ત વેગવાળું

सुवेगा स्त्री (सुष्ठु वेगो यस्या) માલકાંકણી.

सुवेल पु (सुगता वेला समुद्रकूल येन पा स) ત્રિકુટ પર્વત

सुवेल त्रि (शोभना वेला मर्य्यादा स्थितिर्यस्य) શાન્ત, નમેલું, નમ્ર

सुवेश पु (सुखेन विश्यते उपभुज्यते, सु+विश्+कर्मणि घञ् शोभनो वेशश्च) ધોળી સેલડી, સારો વેશ

सुवेश त्रि (शोभनो वेशो यस्य) સારા વેશવાળું, ઉત્તમ વેશવાળું

सुव्यक्त त्रि (सुतरां व्यक्त) અત્યન્ત ખુલ્લું, ઘણુંજ સ્પષ્ટ, અત્યન્ત પ્રકટ

सुव्रत पु (सुष्ठु व्रत यस्य) તે નામે એક જૈન તીર્થંકર

सुव्रत त्रि (,, ,,) સારા વ્રતવાળું

सुव्रता स्त्री (सुष्ठु व्रता) સારા વ્રતવાળી સ્ત્રી, સુશીલ ગાય, પંદરમા જૈન તીર્થંકરની માતા

सुशर्मन् पु (शॄ+मनिन्, सुष्ठु शर्म सुख यस्य) તે નામે એક રાજા, ત્રીજા મનુનો એક પુત્ર, તે નામે એક નિદ્ય બ્રાહ્મણ

सुशर्मन् त्रि (सुष्ठु शर्म सुख यस्य) ઘણા સુખવાળું, સુંદર સુખવાળું.

सू स्त्री. (सू+क्विप्) પ્રસવ, જન્મ, ઉત્પત્તિ, ક્ષેપ, ફેંકવું, પ્રેરણા કરવી, મોકલવું.

सूक न. (सु प्रेरणे+विच् ... कन्) કમળ, વાયુ, બાણ ભાથું.

सूकर पु. (सू इत्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ+अच्) વરાહ, ભૂંડ, ડુક્કર, ડુક્કર એક જાતનો મૃગ.

सूकरी स्त्री. (सूकर+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) વરાહનું બચ્ચું, ડુક્કરી, ડુક્કરણ, એક જાતની સુગંધી, વરાહક્રાન્તા વનસ્પતિ.

सूक्त न. (सु+वच्+क्त) સુભાષિત, સુંદર કથન, વિવિધપ્રકારના અર્થ પ્રતિપાદક એક દેવતાવાળો વૈદિક મંત્ર સમુદાય.

येषु वाक्येषु च समस्त् यदि तथा सूक्तैः सुभाषितमि — भर्तृहरिः

सूक्ता स्त्री. (सुष्ठु उक्ते वर्णा यस्या) મેના પક્ષી.

सूक्ति स्त्री. (सुष्ठु उक्ति) સુભાષિત, સારું વચન, સુંદર કહેવું તે.

सूक्तिन् त्रि. (सूक्त+अस्त्यर्थे इनि) સુભાષિત કહેનાર, સારું વચન બોલનાર.

सूक्ष्म न. (सूच्+मन् सुट् च वेद्) કપટ, અધ્યાત્મ પદાર્થ તે નામે એક અર્થાલંકાર.

सूक्ष्म त्रि. (सूच्+मन्-सुट् च) નાનું, ઝીણું, બારીક, થોડું.

सूक्ष्म पु. (") નિર્મળીનું ઝાડ, કતકફળ.

सूक्ष्मकृष्णफला स्त्री. (सूक्ष्मं कृष्णं फलं यस्याः) એક જાતનું ઝાડ.

सूक्ष्मतण्डुल पु. (सूक्ष्मं तण्डुलं यस्य) એક જાતનું ઝાડ.

सूक्ष्मतण्डुला स्त्री. (सूक्ष्मतण्डुलोऽस्त्यस्याः) પીપર.

सूक्ष्मता स्त्री. (सूक्ष्मस्य भावः तल्+टाप्) સૂક્ષ્મપણું.

सूक्ष्मत्व न. (सूक्ष्मस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

सूक्ष्मदर्शिन् त्रि. (सूक्ष्मं पश्यति, दृश्+णिनि) ઝીણી બુદ્ધિવાળું, અત્યન્ત ઉત્તમ બુદ્ધિવાળું, ઝીણું દેખનાર.

सूक्ष्मदेह पु. (सूक्ष्मश्चासौ देहश्च) વેદાન્તપ્રસિદ્ધ લિંગ શરીર—જે સૂક્ષ્મ પંચભૂતોનું બનેલું હોય આત્માને ભોગનું સાધન કરનાર છે.

सूक्ष्मपत्रिन् पु. (सूक्ष्मपत्र+अस्त्यर्थे इनि) ધમાસો.

सूक्ष्मशर्करा स्त्री. (सूक्ष्मा शर्करा) રેતી.

सूक्ष्मशर्करिल त्रि. (सूक्ष्मशर्करा+अस्त्यर्थे इलच्) ઝીણી રેતીવાળો પ્રદેશ વિગેરે.

सूक्ष्मशाख पु. (सूक्ष्मा शाखाऽस्य) બાવળીઓ, એક જાતનો બાવળ.

सूक्ष्मशालि पु. (सूक्ष्मः शालिरिव) ચોખા વિગેરે સૂક્ષ્મ ધાન્ય.

सूक्ष्मषट्चरण पु. (सूक्ष्मः षट्चरणः) આંખની પાંપણમાં થતી એક જાતની જૂ.

सूक्ष्मा स्त्री. (सूच्+मन् सुट् च वेद्+टाप्) ઝૂઈ, ઝીણી એલચી, રેતી.

सूक्ष्माङ्ग न. (सूक्ष्मं च तद् अङ्गम्) વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ લિંગ શરીર—જે કલ્પનું ભોગસાધન મનાય છે.

सूक्ष्मीकरण न. (सूक्ष्म+च्वि+कृ+ल्युट्) સૂક્ષ્મ કરવું, ઝીણું બારીક કરવું.

सूक्ष्मीकृत त्रि. (सूक्ष्म+च्वि+कृ+क्त) ઝીણું કરેલ, બારીક કરેલ.

सूक्ष्मीभवन न. (सूक्ष्म+च्वि+भू+ल्युट्) સૂક્ષ્મ થવું, બારીક થવું.

सूक्ष्मीभाव पु. (सूक्ष्म+च्वि+भू+घञ्) ઉપરનો અર્થ.

सूक्ष्मीभूत त्रि. (सूक्ष्म+च्वि+भू+कर्तरि क्त) ઝીણું થયેલ, બારીક થયેલ.

सूक्ष्मैला स्त्री. (सूक्ष्मा चासौ एला च) ઝીણી એલચી.

सूच् (चु. उभ. स. सेट् सूचयति-ते) ચાડી કરવી, દેખાડવું, જણાવવું, સૂચવવું, જાણવું, ઢોંગ કરવો.

आत्मनो वनगमनं सूचयिष्यति मैथिलम्। भट्टिः

सूच ( ) દર્ભનો અંકુર.

सूचक त्रि. (सूच्+ण्वुल्) ખબર કરનાર, જણાવનાર, બતાવનાર, ચાડી કરનાર, ભાવિક બોધ કરનાર.

सूचक पु. (सूचयति कर्णेजपत्वेन सूच्+ण्वुल्) ચાડીઓ, કુતરો, બિલાડો, પિશાચ, બિલાડું, બુદ્ધ, નાટકપ્રસિદ્ધ સૂત્રધાર, કથા કહેનાર, ઝીણી ચીજ, સીવવાનું સાધન સોય.

सूचकी स्त्री. (सूचक+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) ચાડી કરનારી, કુતરી, બીલાડી, પિશાચણી.

सूचन न. (सूच्+ल्युट्) સૂચવવું, જણાવવું, ચાડી કરવી, દેખાડવું, બતાવવું, હિંસા કરવી.

सूचनाकृत् न. (सूचनां करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ચાડીઆ ચોર, ખલ.

सुपुप्सत् त्रि (स्वप्+सन्+वर्तमाने शतृ) સુવાઈચ્છતુ, નિદ્રા લેવા ચહાતુ, ઉઘવા ઇચ્છતુ

सुपुप्सा स्त्री (स्वप्+सन्+अच्+टाप्) સુવાની ઇચ્છા, નિદ્રા લેવાની ઇચ્છા, ઉઘવાની ઇચ્છા

सुपुप्सु त्रि (स्वप्+सन्+उ) સુવા ઇચ્છનાર, નિદ્રા લેવા ઇચ્છનાર, ઉંઘવા ઇચ્છનાર

सुपुम्णा स्त्री (सुपु इत्यव्यक्तं शब्दं म्नायति, म्ना+क+टाप्) શરીરમા તે નામની એક નાડી–જેમા જીવ નિદ્રાવસ્થામા રહે છે

सुषेण पु (सुष्ठु सेनयति, सेनां करोति अच् पत्व) કરમદાનું ઝાડ, નેતરનું ઝાડ, ચિકિત્સક એક વાનર, વિષ્ણુ

सुषेणिका स्त्री (सुषेणी+कन्–टाप्) કાળુ નસોતર

सुषेणी स्त्री (सुषेण+स्त्रियां ङीप्) નસોતર

सुषीमा स्त्री તે નામની એક નદી

सुष्ठु अव्य (सु+स्था+कु) સારૂ, સારી રીતે, પ્રશસામા, અતિશય એવા અર્થમાં તથા સત્યમાં વપરાય છે

सुष्म न (सु+मक् सुक् च) દોરડુ

सुसंस्कृत त्रि. (सु+सम्+कृ+क्त सुम् च) સારીરીતે સસ્કારવાળુ કરેલ ઘી વિગેરે, અનેકદ્રવ્યથી પ્રયત્ન પૂર્વક રાંધેલ, ઉત્તમ સસ્કારવાળુ

सुसत्य त्रि (सुष्ठु सत्यम्) ઘણુ જ સત્ય, સારી રીતે સાચુ.

सुसत्या स्त्री, (सुसत्य+टाप्) જનક રાજાની પત્ની

सुसम्पद् स्त्री (सुष्ठु सम्पद) સૌભાગ્ય, સારી સપત્તિ, સમૃદ્ધિ

सुसम्पद् त्रि (सुष्ठु सम्पदस्य) સૌભાગ્યવાળુ, સારી સપત્તિવાળુ, સમૃદ્ધિવાળુ

सुसह त्रि (सुष्ठु सहते, सह्+अच्) સારી રીતે સહન થઇ શકે તેવુ, વાયુ, સુખેથી સહન થાય તેવુ

सुसार पु (सुष्ठु सारो यस्य) રાતા ખેરનુ ઝાડ

सुसार त्रि (सुष्ठु सारो यस्य) અતિશય સારવાળુ

सुसारवत् न (सुसारोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) સ્ફટિકમણિ

सुसारवत् त्रि (सुसार+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) અતિશય સારવાળુ

सुसिकत त्रि (सुष्ठु सिकता यस्मिन्) સાકરવાળુ, ઉત્તમ રેતીવાળુ

सुसिकता स्त्री (सुष्ठु सिकता) સાકર, ઉત્તમ જાતની રેતી

सुसीमा स्त्री છઠ્ઠા જૈન તીર્થ કરની માતા

सुस्थ त्रि (सुखेन तिष्ठति, स्था+क) સ્વસ્થ, સુખી આરોગ્યવાન્, નીરોગી

सुस्थता स्त्री (सुस्थस्य भाव', तल्+टाप्) તન્દુરસ્તી, સુખીપણુ, નીરોગીપણુ

सुस्थत्व न (सुस्थस्य भाव' त्व) ઉપરનો અર્થ

सुस्ना पु (सु+स्नै+क्विप्–टाप्) એક જાતનુ ધાન્ય

सुस्नात त्रि (सु+स्नै+क्त) સારી રીતે સ્નાન કરેલ, મગલ દ્રવ્યથી જેણે સ્નાન કર્યું હોય તે

सुस्मिता स्त्री (सुष्ठु स्मितं यस्या) એક જાતની સ્ત્રી

सुस्वप्न (सुष्ठु स्वप्नम्) સારુ સ્વપ્ન

सुह् "षुह्" જુઓ

सुहस्तिन् पु દશ પૂર્વધર પૈકી એક જૈનાચાર્ય.

सुहित त्रि (सुष्ठु हित) તૃપ્ત કરેલ, શાસ્ત્રોક્ત રીતે કરેલ

सुहित न (सुष्ठु हितम्) સારૂ હિત

सुहिता स्त्री (सुष्ठु हित यस्या) તે નામની અગ્નિની એક જીભ

सुहृद् पु (सुष्ठु हृदय यस्य मित्रार्थे हृदादेश) મિત્ર, જ્યોતિષમા પ્રસિદ્ધ લગ્નથી ચોથુ સ્થાન

सुहृदय त्रि (सुष्ठु हृदयम् अन्त'करण) સારા હૃદય વાળુ, ઉત્તમ મનવાળુ

सुहृदय न (सुष्ठु हृदयम् अन्त करणम्) સારૂ હૃદય, શ્રેષ્ઠ મન

सुहृद्बल न (सुहृद बलम्) મિત્રનું બળ, મિત્ર રૂપ સૈન્ય

सुहृद्बलवत् त्रि (सुहृदबल+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) મિત્રરૂપ સૈન્યવાળુ, મિત્રના બળવાળુ

सुहोत्र पु (सुष्ठु होत्रो यस्य) ચન્દ્રવશી એક રાજા

सुह्म पु ब व તે નામનો એક દેશ સુહ્મદેશના લોકો. "आत्मा सरक्षित सुह्मैर्वृत्तिमाश्रित्य वैतसीम्" माघ।

सू "षू" ધાતુ જુઓ.

न शिशिरस्य न मधुर्दुरापम्–रघु.

दुराप त्रि (दुःखेन आप्यते दुर्+आप्+खल्) दुःखथी मेळववा योग्य ते, दुष्प्राप्य.

दुराप न (दुर्+आप्+भावे खल्) दुःखथी मेळववुं ते—दुष्प्राप्ति.

दुरापादन त्रि. (दुर्+आ+पद्+णिच्+ल्युट्) दुःखथी प्राप्त थई शके तेवुं, दुःसाध्य.

दुरापूर त्रि. (दुःखेन आपूर्यते) दुःखथी पूर्ण करी शकाय तेवुं, मुश्केलीथी संतुष्ट थाय ते.

दुरापाय त्रि (दुःखेन आगम्यतेऽसौ) जेनुं आवागमन मुश्केलीथी थई शके तेवुं, दुःखे करी जई शकाय तेवुं.

दुराराध्य त्रि (दुःखेन आराधयितुं शक्यम्) दुराराध्य, ओळखाय.

दुरारिहन् पु. (दुर्मन्त्रति दुर्+आ+रिह्+क्विप् दुराणी दुर्मंत्री मधुर न इन्ति हन् क्विप्) विष्णु.

"दुरारिहा दुरारिहा विष्णुः.

दुरारुह पु. (दुःखेनारुह्यतेऽसौ दुर्+आ+रुह्+कर्मणि क) नाळीएरनुं झाड, ताडनुं झाड.

दुरारुह त्रि ( ) जेना उपर दुःखथी चडी शकाय तेवुं, दुःखथी चडे तेवुं.

दुरारुहा स्त्री (दुःखेन आरुह्यते दुर्+आरुह्+टाप्) खजूरीनुं झाड.

दुरारोह पु. (दुःखेन आरुह्यते दुर्+आरुह्+घञ्) खजूरी–खारीक नामनुं फळनुं झाड.

दुरारोह त्रि (दुःखेन आरुह्यते दुर्+आरुह्+कर्मणि खल्) दुःखथी चडी शकाय तेवुं, मुश्केलीथी चडाय तेवुं.

दुरारोह पु. (दुःखेन आरुह्यते आरुह्+भावे खल्) दुःखथी चडवुं.

दुरारोहा स्त्री. (दुःखेन आरुह्यते दुर्+आरुह्+खल्+टाप्) सीमळानुं झाड, खजूरीनुं झाड, नाळीएरनुं झाड, ताडनुं झाड, खजूरनुं झाड.

दुरालभ त्रि (दुःखेन आलभ्यतेऽसौ दुर्+आ+लभ्+खल्) दुःखथी मेळवाय तेवुं, दुःखथी स्पर्श करी शकाय तेवुं.

दुरालभा स्त्री. (दुरालभ+टाप्) धमासो वनस्पति धमासो.

दुरालम्भ त्रि (दुर्+आलभ+खल्, आलम्भयितुमशक्यम्) दुःखथी मेळवी शकाय तेवुं, दुःखथी स्पर्श करी शकाय तेवुं.

दुरालम्भा स्त्री (दुरालम्भ+टाप्) धमासा नामनी वनस्पति.

दुरालाप पु (दुर् दुष्टः आलापः प्रा. स.) दुष्ट आलाप, माठो बोलची ते, खराब बोलवुं.

दुरालोक त्रि (दुःखेन आलोक्यतेऽसौ खल्) दुःखथी जोवाय तेवुं, मुश्केलीथी जोवाय तेवुं, तेजस्वी, चमत्कारवाळुं.

दुरालोक पु. (दुर्+आ+लोक्+घञ्) तेजस्वीपणुं.

दुरालोचित त्रि (दुर् दुष्टं आलोचितम्) खोटुं विचारेलुं, खराब रीते विचारेलुं.

दुरावह त्रि (दुःखेन आ उह्यतेऽसौ दुर्+आ+वह्+खल्) दुर्वह, दुःखे करीने वहन करी शकाय तेवुं.

दुरावार त्रि. (दुःखेन आव्रियतेऽसौ) दुःखथी ढांकी शकाय तेवुं, मुश्केलीथी अटकावी शकाय तेवुं.

दुरावास न (दुष्टः आवासः प्रा. स. दुर्+वस् भावे घञ्) दुष्ट वसति.

दुराश त्रि (दुष्टा आशा यस्य) दुष्ट आशावाळो, खराब इच्छावाळो.

दुराशय त्रि (दुष्टः आशयः यस्य) दुष्ट आशयवाळुं, खराब अंतःकरणवाळुं, खराब अभिप्रायवाळुं.

दुराशय पु (दुष्टः आशयः) खराब आशय, खराब अभिप्राय.

सुरभिविस्फुरत्सुलोऽपमदः । माघ

दुराशा स्त्री (दुष्टा आशा) दुष्ट आशा, दुःखथी पूर्ण थाय एवी आशा.

दुरासद त्रि (दुःखेन आसाद्यतेऽसौ खल्) दुःखथी प्राप्त करी शकाय ते, प्राप्त करवाने माटे अशक्य होय ते.

दुरास त्रि (दुर्+आस+खल्) मुश्केलीथी पकडी शकाय तेवुं, कठिनताथी छवाय तेवुं दुर्जय.

दुरासद त्रि (दुःखेन आसाद्यतेऽसौ दुर्+आ+सद्+कर्मणि खल्) मुश्केलीथी मेळवी शकाय तेवुं दुष्प्राप्य, दुर्गम्य, दुर्जय.

दुष्ट सदृश ...... ।रघु.

सूचनकृत् पु (सूचनं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) સૂચનાર, વિદ્વાન

सूचनकृत् त्रि (सूचनं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ચાડી કરનાર, જણાવનાર, સૂચવનાર

सूचना स्त्री. (सूच+युच+टाप्) દષ્ટિ, નજર, પીડા, અભિનય, હાવભાવ-ચાળા, ઉપરનો શબ્દ જુઓ

सूचि स्त्री (सूच्यतेऽनया, सूच्+णिच्+इ) સીવવાનું સાધન સોય, શિખા, ચોટલી, એક જાતનું નૃત્ય, પુસ્તકનાવિષયનો કોઠો સૂચીપત્ર, હાવભાવથી સૂચવવું, જણાવવું, હાવભાવ, ચાળા, એક જાતનો ત્રિકોણ, શંકુ, એક જાતની સેનાની વ્યૂહ રચના, અંકુર, દર્ભનો અંકુર, કાણાં પાડવાં

सूचिक त्रि (सूचि तया सीवनं शिल्पमस्यस्य ठन्) સીવવાના ધંધા ઉપર જીવનાર-દરજી

सूचिका स्त्री (सूचि+स्वार्थे क+टाप्) સોય, સોયો, હાથીની સુંઢ

सूचिकाधर पु (सूचिकां शुण्डां धरति, धृ+अच्) હાથી

सूचिकाधर त्रि (सूचिकां धरति, धृ+अच्) સોય ધારણ કરનાર

सूचिकाधरी स्त्री (सूचिकाधर+स्त्रियां जाति ङीष्) હાથણી

सूचिकाभरण न (   ) વૈદકમાં કહેલ એક ઔષધ

सूचिकामुख पु (सूचिकेव क्रमसूक्ष्मं मुखमस्य) શંખનું મુખ.

सूचिक्षेत्र न (सूच्याकार क्षेत्रम्) લીલાવતી પ્રસિદ્ધ સોયના આકારનું એક ક્ષેત્ર

सूचित त्रि (सूच्+क्त) કહેલું, જણાવેલું, સૂચવેલું, શિક્ષા કરેલ

सूचितव्य त्रि (सूच+कर्मणि तव्यच्) સૂચવવા લાયક, જણાવવા યોગ્ય, કહેવા લાયક

सूचिता स्त्री (सूचि+तल्+टाप्) સોયનું કામ, સોયપણું

सूचिदल पु (सूचिवत् दलानि यस्य) સિતાવર નામે એક ઝાડ

सूचिन् पु (सूच्+णिनि) દાસદ, જાસૂસ, ગુપ્તદૂત

सूचिन् त्रि (सूचयति, सूच्+णिनि) કહેનાર, જણાવનાર, સૂચવનાર

सूचिनी स्त्री (सूच्+णिनि+ङीप्) રાત, હળદર

सूचिपत्र न (सूचे पत्रम्) ગ્રન્થના વિષયને જણાવનાર કોઠો વિગેરે

सूचिपत्रक पु (सूचिरिव पत्रमस्य कप्) એક જાતનું શાક

सूचिपुष्प पु. (सूच्याकार पुष्पं पुष्पाग्रं यस्य) કેતક વૃક્ષ-કેવડાનું ઝાડ

सूचिरोमन् पु (सूचिरिव रोमास्य) ડુક્કર, વરાહ ભુંડ

सूचिवत् पु (सूचिरिव तदाकारचञ्चुरस्त्यस्य मतुप् मस्य व.) ગરૂડ

सूचिवदन पु (सूचिरिव वदनं यस्य) નોળીયો, મચ્છર.

सूचिवदनी स्त्री (सूचिवदन+स्त्रियां जाति ङीष्) નોળીયણ

सूचिशालि पु (सूचिवत् सूक्ष्म शालि) સામો વિગેરે સૂક્ષ્મ ધાન્ય

सूचिसूत्र न (सूचे सूत्रम्) સોયનો દોરો

सूची पु (सीव्यतेऽनया, सिव्+चट् टेरत्वं टित्त्वात् ङीप् सूच्+इन्+ङीप् वा) "सूचि" શબ્દ જુઓ

सूचीकटाह पु (   ) તે નામે એક ન્યાય

सूचीक्षेत्र न (सूच्याख्य क्षेत्रम्) સોયના આકારનું ક્ષેત્ર

सूचीदल न (सूचीव दलानि यस्य) સિતાવર નામે એક ઝાડ

सूचीपत्र न (सूच्या पत्रम्) ગ્રન્થના વિષયને જણાવનાર કોઠા વિગેરે

सूचीपत्रक पु (सूचीपत्र+संज्ञा कन्) સિતાવર નામે એક ઝાડ

सूचीपत्रा स्त्री (सूचीव पत्रमस्या टाप्) એક જાતની ગ્રોખડ

सूचीपुष्प पु (सूचीवत् सूक्ष्म पुष्प यस्य) કેવડાનું ઝાડ

सूचीमुख न (सूच्या मुखम्) સોયનું મો

सूचीमुख न (सूचीव मुख यस्य) હીરો, ધોળોદાભ

सूचीरोमन् पु (सूचीव रोमास्य) વરાહ, ભુંડ, ડુક્કર

सूचीवत् पु (सूचीव तदाकारचञ्चुरस्त्यस्य मतुप् मस्य व) ગરૂડ.

सूचीवदन पु (सूचीव वदनं यस्य) નોળીયો, મચ્છર
सूचीवदनी स्त्री. (सूचीवदन+स्त्रियां जाति. ङीप्) નોળીયણ.
सूचोग्राहि पु. (सूची यस्मी) સાપો વિગેરે ઘણા જાત.
सूच्य त्रि. (सूच्+यत्) સૂચવવા લાયક, જણાવવા યોગ્ય, ભેદવા લાયક.
सूच्याग्र न. (सूच्याः अग्रम्) સોયનો અગ્રભાગ સોયની અણી.
सूच्यग्रस्थूलक पु. (सूच्यग्रमिव स्थूल. स्वार्थे क) એક જાતનું ઘાસ.
सूच्यास्य पु (सूचीव आस्यमस्य) ઉંદર.
सूच्यास्या स्त्री. (सूच्यास्य+स्त्रियां टाप्) ઉંદરડી,
सूच्याह्व पु. (सूच्या आह्वा आह्वा यस्य) સિતવાર નામે એક શાક.
सूत पु. (सू-प्रसवे प्रेरणे ऐश्वर्ये वा+क्त) સૂત જાતનું જન, ક્ષત્રિયથી બ્રાહ્મણ સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલો એક વર્ણસંકર, વિશ્વકર્મા, સારથિ, ભાટ, બ્રહ્મચારણ સત્પુરાણી-એનું નામ લોમહર્ષણ છે.
सूत पु. न. પારદ-પારો.
सूत त्रि (सू-प्रसवे प्रेरणे+क्त) ઉત્પન્ન કરેલ, પ્રેરણા કરેલ, ઉત્પન્ન થયેલ.
सूतक न. (सू+भावे क्त+स्वार्थ कन्) જન્મ કે મરણનું સૂતક.
सूततनय पु. (सूतस्य तनयः) રાધાપુત્ર કર્ણ
सूतपुत्र पु. (सूतस्य पुत्रः) રાધાપુત્ર કર્ણ
सूततनूज पु. (सूतस्य तनूजः) ઉપર પ્રમાણે.
सूतपुत्र पु. (सूतस्य पुत्रः) કર્ણ રાજા.
सूतसुत पु. (सूतस्य सुतः) રાધાને પુત્ર કર્ણ
सूतसुनु पु. (सूतस्य सूनुः) ઉપર પ્રમાણે.
सूति स्त्री. (सू+भावे क्तिन्) પ્રસવ, જન્મ, ઉત્પત્તિ, પેદાશ જણવું
सूतिका स्त्री. (सू+क्त-स्वार्थे क अत इत्वं टाप्) સુવાવડી સ્ત્રી, હમણાંજ જેણે જણ્યું હોય તેવી સ્ત્રી.
सूतिकागार न. (सूतिकायाः आगारम्) સુવાવડીને રહેવા લાયક ઘર, જ્યાં સુવાવડી રહેતી હોય તે ઘર.
सूतिकागृह न. (सूतिकायाः गृहम्) ઉપર પ્રમાણે.
सूतिकाभवन न (सूतिकायाः भवनम्) ઉપરનો અર્થ
सूतिकारोग पु. (सूतिकायाः रोगः) સુવાવડીનો રોગ.
सूतिकावेश्मन् न (सूतिकायाः वेश्म) સુવાવડીને રહેવા લાયક ઘર જ્યાં સુવાવડી રહે તે ઘર
सूतिकाषष्ठी स्त्री (सूतिकायाः पूज्या षष्ठी) સૂતિકાગારમાં પ્રસવથી છઠ્ઠે દિવસે પૂજવાની ષષ્ઠીદેવી.
सूतिमास पु (सूतेः मासः) ગર્ભિણી સ્ત્રીનો જણવાનો છેલ્લો મહિનો.
सूतिरोग पु (सूतेः रोगः) સુવાવડીનો રોગ
सूतिवेश्मन् न (सूतेः वेश्म) सूतिकागार શબ્દ જુઓ.
सूतिषष्ठी स्त्री. (सूतेः षष्ठी) 'सूतिकाषष्ठी' શબ્દ જુઓ.
सूत्पार्थ त्रि (सुष्ठु उत्पन्नः अर्थो यस्य) ચતુર, શ્રમ કરવામાં મજબૂત હોંશીયાર.
सूत्फर न (सु+उत्+फृ+अच्) દાર કરવો.
सूत्या स्त्री (सू+क्यप् निप सुतः) યજ્ઞસંબંધી એક સ્નાન સોમરસ કાઢવો
सूत्याशौच न. (सूतिनिमित्तकमाशौचम्) જન્મ નિમિત્તક સૂતક
सूत्र (सु गत च. पै सूत्रयति-ते) ગુંથવું, વીંટવું
सूत्र न. (सूत्र+अच्) ધર્મ સાધન સૂત્ર-સૂતર, સૂત નો તાંતણો વ્યવસ્થા નાડાનો પ્રકાર, અલ્પ શબ્દોમાં ગંભીર અને વિસ્તૃત અર્થવાળું એક વાક્યરચના, જનોઈ
सूत्रकण्ठ पु. (सूत्रं यज्ञसूत्रं कण्ठे वा यस्य) બ્રાહ્મણ હોલો કબુતર ખંજરીટ પક્ષી
सूत्रकृत न જૈનાગમનાં બાર અંગ માંહેલું બીજું અંગ
सूत्रकोण पु. (सूत्रबद्ध कोणोऽस्य) ડમરુ
सूत्रकोणक पु. (सूत्रबद्ध कोणोऽस्य कप्) ડમરુ
सूत्रग्रन्थिका स्त्री. (सूत्र ग्रन्थ्यते अनेन+ण्वुल्+टाप्) ચમારનું વણવાનું એક સાધન
सूत्रग्राह त्रि (सूत्र गृह्णाति ग्रह्+अण्) સૂત્ર પકડનાર, સૂત્ર ધારણ કરનાર,
सूत्रग्राह त्रि (सूत्र+ग्रह+अण्) ઉપર પ્રમાણે.
सूत्रतन्तु पु (सूत्रमेव तन्तुः) સૂતરનો તાંતણો.
सूत्रकर्कटी स्त्री. (सूत्रेण युक्ता कर्कटी) સૂતર સહિત ત્રાક.
सूत्रधार पु (सूत्रं प्रधानकर्म धारयति, धृ+णिच्+अण्)

નાટકનો પ્રસ્તાવ કરનાર મૂખ્ય નટ, સુથાર, ઇન્દ્ર
सूत्रपुष्प पु (सूत्रार्थं पुष्पमस्य) કપાસ
सूत्रभिद् पु (सूत्रं भिनत्ति, सूत्र+भिद्+क्विप्) કપાસ
सूत्रमध्यभू पु (सूत्रमध्यमिव भवति, भू+क्विप्) એક જાતનો ધૂપ
सूत्रयन्त्र न. (सूत्रवायन यन्त्रम्) સૂતર વણવાનુ યન્ત્ર-શાળ
सूत्रला स्त्री (सूत्रं लाति,ला+क+टाप्)સુતર સહિત ત્રાક
सूत्रवीणा स्त्री (सूत्रबद्धा वीणा) એક જાતની વીણા
सूत्रवेष्टन न. (सूत्र+वेष्ट्+ल्युट्) સુતર વાંટવાનો એક જાતનો પદાર્થ
सूत्रात्मन् पु (सूत्रमिव सर्वानुस्यूत आत्मा स्वरूप यस्य) સમષ્ટિ-ઉપહિત ચૈતન્ય-હિરણ્યગર્ભ.
सूत्रामन् पु (सुष्ठु त्रायते, त्रै+मनिण्-उपसर्गदीर्घत्व) ઇન્દ્ર
सूत्राली स्त्री (सूत्रस्य आली यत्र) સુતરની પંક્તિ, ગળામા પહેરવાની એક જાતની માળા
सूत्रिणी स्त्री (सूत्र+इन्-ङीप्) કાગડી
सूत्रिन् त्रि (सूत्र+अस्त्यर्थे इनि) સૂત્રવાળુ, સુતરવાળુ
सूत्रिन् पु (,, ,, ,,) કાગડો
सूद पु (सूदयति पचान् पाकार्थं, सूद+अच्) રસોઇઓ, દાળ, અપરાધ, પાપ, લોધરનું ઝાડ, કાદવ, મસાલેદાર અન્ન
"अनाहार्य शुचिर्दक्षश्चिकित्सितविदां वर ।
सूदशास्त्रविशेषज्ञ सूदाध्यक्ष प्रशस्यते" ॥
सूदन न (सूद्+भावे ल्युट्) હિંસા કરવી, મૂકવુ, સ્થાપવુ, અંગીકાર, સ્વીકાર
सूदन त्रि (सूद्-कर्मणि ल्युट्) હિંસા કરનાર, નાશ કરનાર, વહાલુ
सूदशाला स्त्री (सूदाधिष्ठिता शाला) પાકશાળા-રસોડુ, રાંધણીયુ
सूदाध्यक्ष पु (सूदस्य अध्यक्ष) પાકશાળાનો અધ્યક્ષ, રસોડા ઉપર દેખરેખ રાખનાર
सूदित त्रि (सूद्+कर्मणि क्त) મારી નાખેલ, નાશ કરેલ, હિંસા કરેલ
सूदितृ त्रि (सूद्+कर्मणि तृच्) મારી નાંખનાર, નાશ કરનાર, હિંસા કરનાર

सून न (सू+क्त तस्य न) પુષ્પ, ફલ,પ્રસવ,અંકુર
सून त्रि (सू+कर्मणि क्त तस्य न) વિકસેલ,ખીલેલ, જન્મેલ, ઉત્પન્ન થયેલ
सूना स्त्री (सू+क्त तस्य न-टाप्) પ્રાણી વધસ્થાન, ગ્રહસ્થના ઘરમા ચૂલો-ઘંટી-સાવરણી-ખાંડણીયો-પાણીયારૂ એ પાચ હિંસાના સ્થાન છે, કતલખાનુ, માસ વેચવુ
सूनु पु (सू+नुक्) પુત્ર, દીકરો, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, નાનો ભાઈ,
सूनु स्त्री (सू+नुक्) પુત્રી, દીકરી, કન્યા
सूनू स्त्री (सू+नूक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
सूनृत न (सुनृत्यत्यनेन, सु+नृत्+घञर्थे क) સત્ય, પ્રિય વાક્ય, મંગળ
सूनृत त्रि. (सूनृत+अच्) સત્યવાળુ, સાચુ, પ્રિય વાક્યવાળુ, માંગલિક
सूनृतता स्त्री (सूनृतस्य भाव तल्+टाप्) સત્યપણુ, સાચાઇ
सूनृतत्व न (सूनृतस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
सूप पु (सौति रसान्, सु+उणा प पकारात् कित् दीर्घत्वञ्च) દાળ, રસોઇઓ, વાસણ, પાત્ર, બાણ
सूपकार त्रि पु (सूप करोति, कृ+अण्) રાંધનાર, રસોઇ કરનાર, રસોઇઓ
सूपकृत् त्रि (सूप करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્ર
सूपत् अव्य सारी रीते
सूपधूपक न (सूप+धूप+ण्वुल्) હિંગ
सूपधूपन न (सूप+धूप्-भावे ल्युट्) હિંગ
सूपपर्णी स्त्री. (सूपकर सूपस्य स्वादुताकर पर्ण यस्या ङीप्) મુદ્દગપર્ણી વનસ્પતિ
सूपश्रेष्ठ पु (सूपेषु तत्साधनेषु श्रेष्ठ) મગ
सूपाङ्ग न (सूपस्य अङ्गम्) હીંગ
सूम न (सू+उणा मक्) દૂધ, પાણી
सूर पु (सूते जगत्, सू+उणा क्रन्) સૂર્ય,આકડાનુ ઝાડ, પંડિત, તે નામે જીનદેવ
सूरण पु (सूर्+ल्युट्) સુરણ
सूरत त्रि (सुष्ठु रमते,सु+रम्-उणा क) દયાળુ, શાન્ત
सूरसूत पु. (सूरस्य सूर्यस्य वा सूत सारथि) સૂર્યનો સારથિ, અરૂણ

सूरि पु (सू+क्रिन्) सूर्य આકડાનું ઝાડ. ૫ંડિત, વિદ્વાન, તે નામે એક યાદવ, એક જિનદેવ

सूरिन् पु. (सूरा सूर्यं उपास्यतया वा अस्त्यस्य इनि) ૫ંડિત વિદ્વાન.

सूरी स्त्री (सू+क्रि+ङीष्) રાઈ. સૂર્યની મનુષ્ય જાતિની સ્ત્રી-કુંતી.

सूर्क्ष (भ्वा प स सेट् सूर्क्षति) અનાદર કરવો.

सूर्क्ष पु (सूर्क्ष+अच्) અડદ.

सूर्क्षण न. (सूर्क्ष+भावे ल्युट्) અનાદર

सूर्प पु न (सूर्प+घञ्. शस्य सः) કુંભપરિમાણ દ્રોણપરિમાણ

सूर्पणखा स्त्री. (सूर्प इव नखा यस्याः) તે નામે રાવણની એક બહેન.

सूर्मि स्त्री. (ऊर्मि-पृषो. सस्य) "ऊर्मि" शब्द जुओ.

सूर्मी स्त्री (सूर्मि+ङीष्) सूर्मि" शब्द जुओ.

सूर्य पु. (सृ+क्यप् निपा) सूर्य आकडानुं झाड, ते नामे એક દાનવ. બાર ✓ ફૂલનું ઝાડ.

सूर्यकन्या स्त्री (सूर्यस्य कन्या) यमुना

सूर्यकान्त पु. (सूर्यस्य कान्त प्रिय) સૂર્યકાંતમણિ આગીયો કાચ.

सूर्यकान्ति पु. (सूर्येण कान्तिर्यस्य) અગસ્ત્ય.

सूर्यकान्ति स्त्री (सूर्यस्य कान्तिः) સૂર્યની દીપ્તિ સૂર્યની કાંતિ સૂર્યનું તેજ

सूर्यकाल पु (सूर्योपलक्षितः कालः काल.) दिवस.

सूर्यग्रह पु (सूर्यस्य ग्रह ग्रहणम्) सूर्यग्रहण सूर्यनुं ग्रहण

सूर्यग्रहण न. (सूर्यस्य राहुणा तदाच्छन्नमूर्त्याच्छना ग्रहणमाच्छादनम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सूर्यज पु. (सूर्यात्तेजसो जन+ड) શનિ ગ્રહ, યમ, વૈવસ્વત મનુ, સુગ્રીવ વાનર સાવર્ણિ મનુ, કર્ણ

सूर्यजा स्त्री. (सूर्यात्तस्याता जन+ड+टाप्) यमुना

सूर्यतनय पु. (सूर्यस्य तनय) શનિગ્રહ, સુગ્રીવ વાનર, સાવર્ણિ મનુ, કર્ણ યમ વૈવસ્વત મનુ.

सूर्यतनया स्त्री. (सूर्यस्य तनया) यमुना.

सूर्यतनुज पु. (सूर्यस्य तनुजः) सूर्यज शब्द पु. जुओ.

सूर्यतनुजा स्त्री. (सूर्यस्य तनुजा) यमुना.

सूर्यतेजस् न. (सूर्यस्य तेजः) सूर्यनुं तेज

सूर्यपत्र पु. (सूर्य इव दीप्तं पत्रमस्य) આદિત્યપત્ર વૃક્ષ.

सूर्यपुत्र पु (सूर्यस्य पुत्र) सूर्यज शब्द पु जुओ.

सूर्यपुत्री स्त्री (सूर्यस्य पुत्री) यमुना.

'समसवयुसमस्तेऽस्तु सामुते कालकूतिदे ।

वरदा मम मे विश्वे सूर्यपुत्रि नमोऽस्तु ते' विष्णुधर्मोत्तरे

सूर्यभक्त पु (सूर्यस्य भक्त इव प्रिय) બપોરી ફૂલનું ઝાડ.

सूर्यभक्त त्रि (सूर्यस्य भक्तः) સૂર્યમાં પ્રેમવાળું. સૂર્યનું ભક્ત.

सूर्यभक्तक पु. (सूर्यभक्त+स्वार्थे क) બપોરીઆનું ઝાડ

सूर्यमणि पु (सूर्यप्रियो मणि) સૂર્યકાંતમણિ આગીયો કાચ, સૂરજ ફૂલ.

सूर्यलता स्त्री (सूर्यस्य लता) સૂરજ વેલ

सूर्यवल्ली स्त्री. (सूर्यानुवर्तिनी वल्ली) એક જાતની વેલ-અર્કપુષ્પી.

सूर्यसंक्रम पु. (सूर्यस्य संक्रमः) સૂર્યનું એક રાશિમાંથી બીજી રાશિમાં જવું

सूर्यसंक्रमण न (सूर्यस्य संक्रमणम्) ઉપર પ્રમાણે.

सूर्यसंक्रान्ति स्त्री. (सूर्यस्य संक्रान्ति) સૂર્યનું એક રાશિમાંથી બીજી રાશિમાં જવું

सूर्यसंज्ञ न (सूर्य इति संज्ञा यस्य) કેસર.

सूर्यसारथि पु (सूर्यस्य सारथि) સૂર્યનો સારથિ અરુણ

सूर्यसुत पु. (सूर्यस्य सुतः) વૈવસ્વત મનુ, શનિગ્રહ, યમરાજ, સાવર્ણિ મનુ, કર્ણ, સુગ્રીવ વાનર

सूर्यसुता स्त्री. (सूर्यस्य सुता) यमुना.

सूर्यसूत पु (सूर्यस्य सूत) સૂર્યનો સારથિ અરુણ.

सूर्यसूनु पु (सूर्यस्य सूनु) સૂર્યનો પુત્ર-શનિ, યમ વૈવસ્વત મનુ, સુગ્રીવ વાનર.

सूर्यसूनु स्त्री. (सूर्यस्य सूनु) यमुना

सूर्या स्त्री (सूर्यस्य भार्या यत्) સૂર્યની દેવજાતિની સ્ત્રી-સંજ્ઞા.

सूर्यालोक पु. (सूर्यस्य आलोकः) સૂર્યનો પ્રકાશ સૂર્યનું તેજ

सूर्यावर्त पु (सूर्य स्वावर्तते, आ+वृत्+अच्) એક જાતનો શિરઃ, એક જાતનું શાક

सूर्यावर्त्ता स्त्री (सूर्य इव आवर्त्तते या, आ+वृत+अच्+टाप्) આદિત્ય ભકતા-સૂરજવેલ

सूर्याश्मन् पु (सूर्यप्रिय अश्मा) સ્ફટિકમણિ, આગીયા કાચ

सूर्याश्व पु (सूर्यस्य अश्व) સૂર્યના ઘોડા

सूर्याह्व पु (सूर्य+आ+ह्वे+क+टाप्) તાંબુ, આકડાનું ઝાડ

सूर्येन्दुसंगम पु (सूर्येण सह इन्दो सङ्गम एकराश्यवस्थानरूपमेलन यत्र) અમાવાસ્યા, સૂર્ય અને ચન્દ્રનો મેળાપ

सूर्योढ पु (सूर्य ऊढोऽस्तगतो यत्र) સૂર્યનો અસ્તકાળ, સૂર્યના અસ્તકાળે આવેલ અતિથિ

सृ (चु उभ सक सेट् सारयति-ते) જવુ, સ્થિતિ કરવી

सृ (भ्वा प स अनिट् सरति) સરકવુ, ખસવુ, જવુ प्र+सृ=प्रसरति-પ્રસરવુ, ફેલાવુ, ઉત્પન્ન થવુ વ્યાપવુ, ધસવુ, આગળ જવુ, વહેવુ, વિસ્તાર પામવો, પ્રચાર પામવો, સત્તાવાળા થવુ, તત્પર થવુ, प्रति+सृ-प्रतिसरति-પાછા જવું, સામા થવુ, હુમલો કરવો, वि+सृ-विसरति-ફેલાવુ, વિસ્તાર પામવો, सम्+सृ-संसरति-ઉત્પન્ન થવુ, જન્મવુ, પામવુ, परि+सृ-परिसरति-ચારે તરફ વહેવુ, ચો બાજુ ફરવુ, વ્યાપવુ, ફેલાવુ, निस्+सृ-निस्सरति-નિકળવુ, બહાર જવુ ચાલ્યા જવુ, વહેવુ આસપાસ ફરવુ उप+सृ-उपसरति-પાસે જવુ, મળવુ, મુલાકાત લેવી, ચાલ્યા જવુ, अभि+सृ-अभिसरति-તરફ જવુ, પાસે જવુ, સામે જવુ, હુમલો કરવો, ચઢાઇ કરવી, સંકેત સ્થાને જવુ, अनु+सृ-अनुसरति-અનુસરવુ, પાછળ જવુ, अप+सृ-अपसरति-ખસવુ, પાસે જવુ, પાછા ફરવુ

सृ (जुहो पर स सेट् ससर्ति) સરકવુ, ખસવુ જવુ

सृक पु (सृ+कक्) રાત્રિ વિકાશી કમળ, હરકોઈ કમળ, બાણ

सृकण्डु पु (सृ+क्विप्-पृषो स चासौ कण्डुश्च) ખરજનો રોગ

सृकाल पु. (सृ+कालन् कस्य नेत्व) શિયાળ.

सृकाली स्त्री (सृकाल+स्त्रिया जाति ङीप्) શિયાળવી

सृक्क न (सृज्+कन्-कनिन् वा कस्य नेत्व) હોઠના છેડાનો ભાગ-ગલોફુ

सृक्कन् न (सृज्+क्वनिप्-कस्य नेत्व) ઉપર પ્રમાણે

सृक्किणी स्त्री (सृज्+क्वनिप्-पृषो ङीप्) હોઠના છેડાનો ભાગ-ગલોફુ

सृक्विन् न (,, +क्वनिप्-पृषो) सृक्क न જુઓ

सृग पु (सृ+गक्-गस्य नेत्व) "भिन्दिपाल" નામે અસ્ત્ર

सृगाल पु (सृ+गालन् गस्य नेत्व) શિયાળ, તે નામે એક દૈત્ય

सृगाली स्त्री (सृगाल+स्त्रिया जाति ङीप्) શિયાળવી.

सृज् (दिवा आ स अनिट् सृज्यते) ત્યાગ કરવો, તજવુ, સરજવુ

सृज् (तुदा प स अनिट् सृजति) સરજવુ, પેદા કરવુ, છોડવુ

सृजकाक्षार पु (सृजति वर्चस्विस्व सृज्+क तत स्वार्थे क सृजका चासौ क्षारश्च) સાજીખાર

सृणि पु (सृ+निक्) શત્રુ, દુશ્મન

सृणि स्त्री (सृ+निक्) અંકુશ

सृणिका स्त्री (सृणि+कन्+टाप्) લાળ

सृणी स्त्री (सृ+निक्+वा ङीप्) અંકુશ

सृणीका स्त्री (सृणि+ईकन्+टाप्) લાળ

सृत त्रि (सृ+कर्मणि क्त) ગયેલુ, સરકેલ, ખસેલ.

सृति स्त्री (सृ+भावे क्तिन्) સરકવુ, ખસવુ, જવુ માર્ગ, રસ્તો

सृत्वन् पु (सृ+क्वनिप् तनागमश्च) પ્રજાપતિ, વિસર્પ, વૃદ્ધિ, વધવુ

सृत्वर त्रि (सृ+क्वरप् तनागमश्च) સરકનાર, ખસનાર, જનાર

सृदर पु (सृ+अरक् दुक् च) સાપ.

सृदरी स्त्री (सृदर+स्त्रियां जाति ङीप्) સાપણ

सृदाकु पु (सृ+काक्-दुक् च) વાયુ, અગ્નિ, વજ્ર, ચિત્રાનુ ઝાડ, "प्रतिसूर्यक" શબ્દ જુઓ, મૃગ, હરણ

सृदाकु स्त्री (,, ,, ,,) નદી.

सृप् (भ्वा पर स अनिट् सर्पति) જવુ, પેટે ચાલવુ (अनु+सृप्-अनुसर्पति) પાછે જવુ, (अप+सृप्-अपसर्पति) ચાલ્યા જવુ, ખસવુ, ચલિત થવુ,

જેવું (वि+सृ-विसर्पति) ભાગ તેમ રોકાવું ફેલાવું પસરવું, ક્રમ કરવી, વહેવું, જુદા જવું વળવું રોકાવું (सम्+नप सर्पति) સરકવું વહેવું ફેલાવું ખાવવું ભરવું (उत्+सृ-उत्सर्पति) ઉંચે ચઢવું વધવું આગળ જવું, (उप+सृ उपसर्पति) સમીપ જવું પાસે જવું ગતિ કરવી અનુસરવું ચાલવું (परि+सृ-परिसर्पति) ચોતરફ જવું ફેલાવું ભાગ લેમ કરવું

सूपाट પુ. (सृप्+आटन्) એક જાતનું પાપ, ઠો ઠીની ધાર.

सूपाटिका સ્ત્રી. (सूपाट+स्वार्थ क अत इत्वं+टाप्) એક જાતનું પાપ, ચોઠીની ધાર, ચાંચ.

सूपाटी સ્ત્રી (सूपाट+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

सूम પુ. (सृम्+अच्) અન્ન કપૂર.

सूम् ( ) "सूम" धातु જુઓ.

सूमर त्रि (सृ+स्मरच्) જનાર.

सूमर પુ. (सृ+स्मरच्) એક જાતનો મૃગ.

सूंम् ( ) सूम धातु जुओ.

सृष्ट त्रि. (सृज्+कर्मणि क्त) ઉત્પન્ન થયેલ પેદા કરેલ યોજેલ, છોડેલ નિશ્ચય કરેલ, બહુ ઘણું, અલંકાર ધારેલ, તજેલ, છોડેલ.

सृष्टि સ્ત્રી. (सृज्+भावे क्तिन्) સરજવું, ઉત્પાદન, રચવું, છોડવું, તજવું, સ્વભાવ સરજાવું, નિર્ગુણ, જગત્ સંસાર, ઉત્પત્તિ, જન્મ.

सृष्टिकरण ન. (सृष्टि+कृ+ल्युट्) સરજવું, ઉત્પન્ન કરવું, પેદા કરવું.

सृष्टिकर्तृ त्रि (सृष्टि+कृ+तृच्) સરજનાર, પેદા કરનાર, ઉત્પન્ન કરનાર.

सृष्टिकृत् त्रि. (सृष्टि+कृ+क्विप् तुक् च) ઉ પ્રમાણે.

सृष्टिमहा સ્ત્રી (सृष्टि भरति भृ+घञ्+टाप्) ગર્ભસ્ત્રીનો ભેદ.

सॄ (क्र्या. प. स. सेट् सृणाति) હિંસા કરવી.

सेक (भ्वा. आ. स सेट् सेकते) ગમન કરવું, જવું.

सेक પુ. (सिच्+घञ्) સીંચવું, છાંટવું, ભીનું કરવું

सेकपात्र ન (सिच्यतेऽनेन, सिच्+करणे घञ् सेक पातुं पात्रं) સીંચવાનું પાત્ર, છાંટવાનું પાત્ર

सेकिम ન (सेकेन निर्वृत्तम् सेक+मप् निर्) મૂળો.

सेक्तृ પુ. (सिञ्चति रेतः, सिच्+तृच्) પતિ, ભર્તા, સ્વામી મેઘ, મેઘ.

सेक्तृ त्रि (सिच्+तृच्) સીંચનાર, છાંટનાર, ભીંજવનાર

सेक्त्र ન (सिच+करणे ष्ट्रन्) સીંચવાનું પાત્ર, છાંટવાનું પાત્ર

सेचक त्रि (सिच्+कर्मणि ण्वुल्) સીંચનાર, છાંટનાર, ભીનું કરનાર.

सेचक પુ. (सिञ्चति तोयेन पृथिवीम् सिच्+ण्वुल्) મેઘ, મેઘ.

सेचन ન. (सिच्+भावे ल्युट्) સીંચવું, છાંટવું, ભીનું કરવું, ઝરવું, ભરવું, ટપકવું

सेचन ન. (सिच्यतेऽनेन, सिच्+करणे ल्युट्) પાણી વિગેરે છાંટવાનું એક પાત્ર.

सेचनी સ્ત્રી (सेचन+स्त्रियां ङीप्) પાણી વિગેરે છાંટવાનું એક નાનું પાત્ર.

सेतु પુ (सि+तुन्) વરણનો વેલો.

सेतु પુ. (सि+तुन्) પાળ, પુલ, પીતીયો, બાંધારો

सेतुक પુ. (सेतुरेव स्वार्थे क) પૂલ, પાળ, ઠંઠ, ઠાઠ પાળ, બાંધારો.

सेतुबन्ध પુ. (सेतोर्बन्धः) લંકામાં જવા માટે શ્રી રામચન્દ્રે નલ વાનર પાસે બંધાવેલો સમુદ્ર ઉપરનો પુલ, પાણીની બોળ, પીતીયો પુલ બાંધવો, કોઈ પાણીનો બંધ.

सेतुभेदिन् પુ. (सेतु भिनत्ति भिद्+णिनि) નેપાળનું ઝાડ.

सेतुवृक्ष પુ. (सेतुनामको वृक्षः) વરુણ ઝાડ.

सेप ન. (सि-बन्धने+पूल्) મેઢી.

सेपा સ્ત્રી. શાકુડી, રુંવાડું

सेना સ્ત્રી. (सह इनेन प्रभुणा वा) લશ્કર સૈન્ય તે નામે એક રાજાની માતા.

"स सैन्यं महती कृत्वा पूर्वापरामशिष्यम्" रघुवंशे.

सेनाङ्ग ન. (सेनाया अङ्गम्) હાથી-ઘોડા-રથ-પાયદળનો સમૂહ, સૈન્યનું અંગભૂત ભાગ.

सेनाचर પુ. (सेनायां चरति चर्+ट) લશ્કરી સિપાઈ, સૈન્યને અનુસરનાર.

सेनानी પુ. (सेनां सैन्येन वा नयति नी+क्विप्)

सेनापति, कार्तिक स्वामी
सेनापति पु (सेनायाः पतिः) कार्तिक स्वामी, सैन्यनो अध्यक्ष, लश्करनो वडो अधिकारी
सेनापतिता स्त्री (सेनापतेर्भावः तल्+टाप्) सेनापतिपणुं
सेनापतित्व न (सेनापतेर्भावः त्व) सेनापतिपणुं
सेनामुख न (सेनायाः मुखम्) सैन्यनो अग्रभाग, लश्करनो मोखरो
सेनारक्ष पु (सेनायाः रक्षः) सैन्यनुं रक्षण करनार-पहेरेगीर एक सैन्य
सेफ पु (सि+फ) पुरुषनुं चिन्ह-लिंग-लोडो.
सेमन्ती स्त्री (सिमूर्ध्वा गौरा ङीष्) एक जातनुं फूल.
सेराह पु धोळो घोडो
सेराही स्त्री (सेराह+स्त्रियां जाति ङीष्) धोळी घोडी
सेरु त्रि (सि-बन्धने रु) बन्धन करनार, बांधनार
सेल् "पेल्" धातु जुओ
सेलु पु. (सि+लु) एक जातनुं झाड, श्लेष्मातक झाड
सेव (भ्वा आ स सेव् सेवते) सेववुं, सेवा करवी
सेव न (सेव+कर्मणि घञर्थे क) एक जातनुं फूल
सेवक त्रि (सीव्यति, सिव्+ण्वुल्) सीवनार, सांधनार, चाकर-नोकर, दास, सेवनार, सेवा करनार, आराधना करनार
सेवकालु पु. (सेवं फलितफलमिव कालयति, सेवक सेवकस्यार्णा आलुः) "निशामक्ता" वृक्ष
सेवधि पु (सेवं सेवन दधाति, धा+कि) खजानो, भंडार, कुबेरना शंख विगेरे भंडार
सेवन न (सिव्-सेव् वा+ल्युट्) सीववुं, सांधवुं, आश्रय करवो, भोगववुं, उपयोग करवो, आधवुं, बंधन, पूजवुं, भजवुं
सेवनी स्त्री (सेव्यतेऽनया, सिव्+ल्युट्+ङीप्) सोय
सेवनीय त्रि (सेव्+कर्मणि अनीयर्) सेवा करवा लायक, भजवा लायक, भोगववा योग्य
सेवमान त्रि (सेव्+वर्तमाने शानच्) सेवा करतुं, सेवतुं, भजतुं, भोगवतुं
सेवा स्त्री (सेव्+अ+टाप्) भजवुं, सेववुं, उपभोग करवो, आराधन करवुं, आश्रय करवो, पूजवुं, पूजा करवी, चाकरी करवी, नोकरी
सेवावृत्ति स्त्री (सेवाया वृत्तिः) नोकरी, चाकरी, दासत्व
सेवि न (सेव्+इन्) एक जातनुं फळ
सेविका स्त्री एक जातनुं पकवान-सेव
सेवित त्रि (सेव्+क्त) सेवेल, सेवा करेल, भजेल, भोगवेल, आराधेल, पूजेल
सेवितव्य त्रि (सेव्+कर्मणि तव्यत्) सेवा करवा योग्य, भजवा लायक, भोगववा योग्य
सेवितृ त्रि (सेव्+तृच्) सेवा करनार, सेवनार, भजनार, आराधनार, पूजनार.
सेविन् त्रि (सेव्+शत्रर्थे णिनि) उपर प्रमाणे
सेव्य न (सेव्+ण्यत्) वीरणमूळ-सुगंधीवाळो-खस
सेव्य पु (,, ,,) पीपळानुं झाड, हिज्जलवृक्ष
सेव्य त्रि. (,, ,,) "सेवनीय" शब्द जुओ.
सेव्यता स्त्री (सेव्यस्य भावः तल्+टाप्) सेवा करवा योग्यपणुं
सेव्यत्व न (सेव्यस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे
सेव्या स्त्री (सेव्+ण्यत्+टाप्) वृक्ष वृक्ष
सै "षै" धातु जुओ
सैंह त्रि (सिंहस्येद, सिंह+अण्) सिंहनुं, सिंह संबन्धी
सैंहली स्त्री (सिंहले देशे भवा, अण्+ङीप्) सिंहल देशमां थनारी पीपर
सैंहिक पु (सिंहिकायां भवः, ठक्) राहुग्रह
सैंहिकेय पु (सिंहिकायां भवः, ढक्) राहुग्रह
सैकत न (सिकता सन्त्यत्र, अण्) पुष्कळ रेतीवाळो नदी विगेरेनो कीनारो
सैकत त्रि (,, ,,) पुष्कळ रेतीवाळुं
सैकतिक पु (सह एकतया सैकतं, तदस्यास्ति ठन्) संन्यस्त, संन्यास, क्षपणक, साधु
सैकतिक त्रि (सैकत+ठन्) संदेहवाळुं, संदेहथी जीवनार
सैकतिक न (,, ,,) मंगल सूत्र
सैकतेष्ट न (सैकतं स्थानमिष्टं यस्य) आदु
सैकतेष्ट त्रि (सैकतं स्थानं इष्टं यस्य) रेताळ प्रदेश जेने प्रिय होय ते

सैतवाहिनी स्त्री. (सितमाश्र्वर्णमाया भावम् अण् सैतो मधुरसस्तं वहति वह्+णिनि ङीप्) બાહુદા નદી

सैद्धान्तिक त्रि (सिद्धान्तं वेत्ति, सिद्धान्त+ठक्) સિદ્ધાન્તને જાણનાર.

सैनापत्य न (सेनापतेर्भावः कर्म वा ष्यञ्) સેનાપતિપણું સેનાપતિપદ.

सैनिक पु (सेनायां समवैति सेना+ठक्) સમેલા હાથી-ઘોડા વિગેરે, લશ્કરી સિપાઇ

सैनिक त्रि (सेनाया इदं ठक्) લશ્કરનું લશ્કર સંબંધી.

सैन्धव न (सिन्धुदेशेऽपि देशे भवम् वा अण्) સિન્ધાલૂણ, સૈન્ધવ.

सैन्धव पु (सिन्धुरभिजनोऽस्य सिन्धु+अण्) સિન્ધ દેશનો ઘોડો.

सैन्धव त्रि (सिन्धोरिदं, सिन्धु+अण्) સમુદ્રનું, સમુદ્ર સંબંધી, સિન્ધુ દેશમાં થનાર-બનાર

सैन्धवखिल न. (सैन्धवमेव खिलम्) સચ્ચિદાનંદ પરમાત્મા પરમેશ્વર.

सैन्धवघन पु (सैन्धवस्य घनः) સિંધાલૂણનો ટુકડો.

सैन्धवी स्त्री. (सिन्धुदेशे भवा सिन्धु+अण्+ङीप्) સિન્ધુ દેશની ઘોડી, સિંધી ઘોડી

सैन्धवी स्त्री. રાગ વિશેષનો રસ.

सैन्य न (सेनायाः समूहः ष्यञ्) ભેગા હાથી-ઘોડા વિગેરેનું લશ્કર સેનાનો સમુદાય લશ્કરી સમુદાય સેના.

सैन्य पु. (सेनायां समवैति ण्य) લશ્કરી સિપાઇ સૈનિક લશ્કરી હાથી-ઘોડા વિગેરે.

सैन्यपति पु (सैन्यस्य पतिः) સેનાપતિ.

सैन्याधिप पु. (सैन्यस्य अधिपः) સેનાપતિ.

सैन्याधिपति पु. (सैन्यस्य अधिपतिः) સેનાપતિ

सैमन्तिक पु (सीमन्त+अण्) સિંદૂર.

सैरन्ध्री स्त्री (सीरं हलं धरति ...) પારકે ઘેર રહેનારી પોતાને સ્વાધીન શિલ્પ કારીગર સ્ત્રી-એક જાતની દાસી.

सैरिक पु. (सीर+अण्) બળદ, હળ ને ચલાવનારો બળદ.

सैरिन्ध्री स्त्री. (सैरन्ध्री+पृषो) "સૈરન્ધ્રી" શબ્દ જુઓ.

सैरिभ पु. (सीरे हले तद्वहने इभ इव ... स्वार्थेऽण्) પાડો, રેડો

सैरिभी स्त्री. (सैरिभ+स्त्रियां जाति. ङीष्) ભેંસ.

सैरेय पु. (सीरस्येदं, सैरं ... सैर+ढ) એક જાતની વનસ્પતિ.

सैरेयक पु (सैरेय एव स्वार्थे ... कन्) ઉપર પ્રમાણે.

सैरेय पु. (सैरं सीरकर्षणमर्हति ढक्) ઉપર પ્રમાણે.

सैरेयक पु (सैरेय+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે

सैवाल न (शेवाले ... स्वार्थे अण्) શેવાળ.

सैवालक पु (सैवाल+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે.

सैसक त्रि (सीसकस्येदं अण्) સીસાનું સીસા સંબંધી.

सो "षो" ધાતુ જુઓ.

सो स्त्री (सो+क्विप्) પાર્વતી.

सोढ त्रि. (सह्+क्त कर्तरि) સહેલું, ખમેલું, ક્ષમાવાળું, શાન્ત, ટાઢ વિગેરે સહન કરનાર,ક્ષમાવાળું

सोढृ त्रि (सह्+तृच् वा इडभावः) સહન કરનાર ક્ષમા કરનાર ક્ષમાવાળું

सोत्कण्ठ त्रि (सह उत्कण्ठया) ઉત્કંઠાવાળું, આતુર, ઉત્સુક.

सोत्प्रास न (सह+प्र+अस् घञ् सह उत्प्रासेन वर्तते ब) સ્મિતહાસ્ય, વક્રોક્તિ.

सोत्प्रास त्रि (सह उत्प्रासेन वर्तते ब) અટ્ટહાસ્ય કરનાર મોટેથી હસનાર, ખડખડાટ હસનાર

सोत्प्रास पु ( ) અટ્ટહાસ્ય, મોટેથી હસવું, ખડખડાટ હસવું.

सोदक त्रि (उदकेन सहितः वर्तते ब) પાણીવાળું, પાણી સહિત.

सोद्यम त्रि (सह उद्यमेन वर्तते ब) ઉદ્યમવાળું ઉત્સાહવાળું, ઉદ્યોગ સહિત કમર કસેલ, તૈયાર થએલ.

सोदर पु. (समानमुदरं यस्य) સગો ભાઇ એક પેટે જન્મેલ ભાઇ.

सोदरा स्त्री. (समानमुदरं यस्याः) સગી બહેન એક પેટે જન્મેલી બહેન.

सोदर्य पु (समाने उदरे शयिता यत् प्रत्यय) सगो ભાઈ, એક પેટે જન્મેલ ભાઈ.

सोदर्या स्त्री (सोदर्य+स्त्रियां टाप्) सगी બહેન, એક પેટે જન્મેલી બહેન

सोद्योग त्रि (उद्योगेन सहित , सहस्य स पूर्व नि) ઉદ્યોગવાળું, ઉદ્યમવાળું

सोनह न (सु+निह् सो नह्यते, नह्+क) લસણ

सोन्माद त्रि (सह उन्मादेन सहस्य स) ગાંડું, પાગલ, ઉન્માદ રોગવાળું, ચિત્તભ્રમવાળું

सोपप्लव पु (सह उपप्लवेन) રાહુથી ઘેરાયેલ સૂર્ય કે ચંદ્ર

सोपप्लव त्रि (सह उपप्लवेन सहस्य स) ઉપદ્રવ-વાળું, ઉપદ્રવ સહિત

सोपधि क्रिया वि अव्य. (सह उपधिना यस्मिन् क-र्मणि यथास्यात्तथा) કપટથી, શઠતાથી, પ્રપંચપૂર્વક

सोपाधि त्रि (सह उपाधिना सहस्य स) ઉપાધિ-વાળું, ઉપાધિ સહિત, સામાલાભ માટે કરેલું દાન વિગેરે

सोपाधिक त्रि. (सोपाधि+कप्) ઉપર પ્રમાણે

सोपान न (उप+अन+भावे घञ् सह विद्यमान उपान उपरि गतिर्येन) પગથીયું

सोमाञ्जन पु (शोभाञ्जन+पृषो) સરગવાનું ઝાડ

सोम पु (सु+मन्) ચન્દ્ર, કપૂર, કુબેર, યમ, વાયુ, તે નામે એક વસ્તુ, પાણી, સોમલતા, ઔષધિ, વાનર, સોમરસ, અમૃત કિરણ, શિવ, વાનરોના રાજા સુગ્રીવ, તે નામે એક યાગ

"पुष्णामि चौषधीः सर्वाः सोमो भूत्वा रसात्मकः"

श्रीमद्भगवद्गीतायाम् ।

सोम न (सु+मन्) ચોખાનું પાણી, આકાશ

सोमगर्भ पु (सोमस्य गर्भ स्थानम्) વિષ્ણુ

सोमज न (सोमात् तत्क्षरितौषधिस्थरसपानात् जायते, जन्+ड) દુધ

सोमज पु (सोमात् जायते, जन्+ड) બુધ

सोमज त्रि (सोमाज्जायते, जन्+ड) ચન્દ્રથી ઉત્પન્ન થયેલ

सोमतनय पु (सोमस्य तनय) બુધ ગ્રહ

सोमतनया स्त्री (सोमस्य तनया) નર્મદા નદી

सोमतनुज पु (सोमस्य तनुज) બુધ ગ્રહ.

सोमतनूज पु (सोमस्य तनूज) બુધ ગ્રહ.

सोमतनूजा स्त्री (सोमस्य तनूजा) નર્મદા નદી

सोमतीर्थ न (सोमेन कृतं तीर्थम्) પ્રભાસ તીર્થ

सोमधारा स्त्री (सोमस्य धारा) આકાશ

सोमप पु (सोमं तद्रसं पिबति, पा+क) યજ્ઞમાં સોમરસ પિનારો.

सोमप पु ब व એક જાતનો પિતૃગણ

सोमपत्र न (सोमस्य औषधिविशेषस्येव पत्रमस्य) એક જાતનું ઘાસ

सोमपा पु (सोमं पिबति, पा+क्विप्) યજ્ઞમાં સોમ-રસ પીનાર

सोमपा पु ब व તે નામે પિતૃગણ

सोमपान न (सोमस्य तद्रसस्य पानम्) યજ્ઞમાં સોમરસ પીવો તે

सोमपायिन् पु (सोम+पा+णिनि) યજ્ઞમાં સોમરસ પીનાર

सोमपीतिन् पु (पीतमनेन इति, सोम पीती)યજ્ઞમાં સોમરસ પીનાર

सोमपीथिन् पु (पीतमनेन इति, सोम पीती पृषो तस्य थ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

सोमपीवन् पु (सोम+पा+क्वनिप्) "सोमपायिन्" શબ્દ જુઓ

सोमपुत्र पु (सोमस्य पुत्र) બુધગ્રહ

सोमपुत्री स्त्री (सोमस्य पुत्री) નર્મદા નદી

सोमबन्धु पु (सोमस्य बन्धु) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, ચન્દ્રનો પુત્ર બુધ

सोमबन्धु न (सोमो बन्धुरस्य वा) પોયણું-રાત્રિ વિકાશી કમળ

सोमभू पु (सोमाद्भवति, भू+क्विप्) ચન્દ્રનો પુત્ર બુધ, ચન્દ્રવંશી ક્ષત્રિય, તે નામે એક જીનદેવ

सोमभू त्रि (सोमाद् भवति, भू+क्विप्) ચન્દ્રથી હોનાર-થનાર

सोमयाग पु (सोमनामको याग) જેમાં સોમરસ પીવાય છે તે એવો ત્રણ વર્ષ સિદ્ધ થનારો યાગ

सोमयाजिन् पु (सोमेन यजते, यज्+णिनि) સોમ-યાગ કરનાર

सोमयोनि न (सामद योनिरस्य) એક જાતનું ચંદન.
सोमराजिका स्त्री. (सोमेव राजते, राज्+अच्+ङीप्, कीन्, स्त्र् इत्वम् अत्) એક જાતની ઔષધિ,બાકુચી– બાવચી નામે વેલ.
सोमराजी स्त्री (सोमेन राजते, राज्+अच्+ङीप् ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
सोमलता स्त्री. (सोमस्य लता) સોમવેલ.
सोमवल्लिका स्त्री. (सोमवल्ली+कन्+टाप् इत्वम्) સોમલતા, વેલો.
सोमवंश पु (सोमस्य वंश) ચન્દ્રવંશ, ચન્દ્રવંશીય ક્ષત્રિય.
"यदेतु सोमे सुकुले सोमवंशविभूषण ।
पुरः सुमति कन्यसे स्वपन्तं तत्स्मेव ता" ॥
सोमवंशविभूषण त्रि (सोमवंश विभूषण) ચન્દ્રવંશમાં અવતાર પામી ચન્દ્રવંશને શોભાવનાર.
सोमवत् त्रि. (सोम+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) સોમરસવાળું, ચન્દ્રવાળું.
सोमवल्क पु. (सोमरस वल्को यस्य) રીઠાકરંજ વૃક્ષ, પીળો ખેર વૃક્ષ.
सोमवल्लिका स्त्री. (सोमवल्ली अस्ति, ठन्+टाप्) સોમલતા, વેલો.
सोमवामिन् पु. (सोम वमनं करोति, वम्+णिनि) ખુબ સોમરસ પીવાથી મુખેથી સોમરસ ઓકી કાઢનાર.
सोमवार पु. (सोमस्याधिपो वारः) સોમવાર.
सोमवासर पु. (सोमस्याधिपो वासरः) સોમવાર.
सोमविक्रय पु. (सोमस्य विक्रयः) સોમ–સોમલતાનું વેચાણ તે.
सोमविक्रयिन् पु. (सोमं विक्रीणाति वि+क्री+णिनि) સોમલતાને વેચનાર.
सोमवृक्ष पु. (सोम इव वृक्षः) કાયફળનું ઝાડ, પીળા ખેરનું ઝાડ.
सोमसंज्ञ न. (सोम इति संज्ञा यस्य) કપૂર.
सोमसार पु. (सोम इव सारो यस्य) પીળા ખેરનું ઝાડ.
सोमसिद्धान्त पु (सोमप्रोक्तः सिद्धान्तः) જ્યોતિષનો એક સિદ્ધાન્ત ગ્રન્થ.
सोमसिन्धु पु. (सोमस्य आधारः सिन्धुः) વિષ્ણુ.

सोमसुत् पु (सोमं सुनोति, सु+क्विप्) યજ્ઞ માટે સોમવલ્લીનો રસ કાઢનાર.
सोमसुत पु. (सोमस्य सुतः) બુધગ્રહ.
सोमसुता स्त्री. (सोमस्य सुता) નર્મદા નદી.
सोमसुत्वन् पु. (सोमं सुतवान्, सु+भूते क्वनिप्) સોમરસ કાઢનાર.
सोमसूत्र न. (सोमस्य सवनस्य सूत्रमिव) અભિષેક વિગેરેમાંથી પાણીને નીકળવાનો નળ જળનાળ વિગેરે, પાણીને નીકળવાનું સ્થળ.
सोमसुत् पु. (सोमस्य सुतः) બુધગ્રહ.
सोमसू स्त्री. (सोमस्य सूः) નર્મદા નદી.
सोमाख्य न (सोमं ख्यायते [illegible]) રાતું કમળ.
सोमाल पु. (सोमाय अलति पर्याप्नोति अल्+अच्) કોમળ સ્પર્શ.
सोमाल त्रि („ „ „) કોમળ સ્પર્શવાળું, સુંવાળું.
सोमोद्भव पु (सोमात् उद्भवो यस्य) બુધગ્રહ.
सोमोद्भवा स्त्री. (सोमात् उद्भवो यस्याः)નર્મદા નદી.
सोल्लुण्ठ त्रि. (सह उल्लुण्ठेन उपहासेन) મશ્કરીવાળું, સ્તુતિ કરેલ વચનથી નિંદિત, કોઈની ઉપર આક્ષેપ કરેલ બોલ વિગેરે.
सोल्लुण्ठ न (उल्लुण्ठेन सहितम्–उपहासः) સ્તુતિથી નિંદા અથવા અને નિંદાથી સ્તુતિ કરવાનું વાક્ય.
सोल्लुण्ठन न (सह उल्लुण्ठनेन यथा) ઉપર પ્રમાણે.
सोष्यन्तीहोम पु (सोष्यन्ती सुखप्रसवार्थमुपयुक्ता क्रियमाणो होमः) નજીકમાં પ્રસવનારી સ્ત્રીના સુખ પ્રસવ માટે કરવામાં આવતો એક હોમ.
सौकर्य न (सुकरस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) કરવામાં સહેલાપણું, અનાયાસ સાધ્યતા–સહેલાઈ.
सौकुमार्य न (सुकुमारस्य भावः ष्यञ्) કોમલતા, કોમળપણું.
सौक्ष्म्य न (सूक्ष्मस्य भावः ष्यञ्) સૂક્ષ્મપણું, ઝીણાપણું.
सौखसुप्तिक त्रि (सुखसुप्तं पृच्छति ठक्, सुखसुप्त+ठक्) પ્રાતઃકાળે સુખશયન પૂછનાર, બંદી ચારણ, સ્તુતિ પાઠક વિગેરે.

दुरित न (दुष्टमितं नरकादिस्थानप्राप्तिरस्मात्) પાપ–પાતક યથા—"जीवन्धरस्य चरितं दुरितस्य हन्तृ" जीव० च० म०

दुरित त्रि (दुरित+अच्) પાપી, પાતકી, પાપવાળુ

दुरितदमन त्रि (दुरितं दम्यतेऽनेन दम्+करणे ल्युट्) પાપના દમનનુ સાધન

दुरितदमनी स्त्री (दुरितं दम्यतेऽनया दम्+करणे ल्युट् ङीप्) શમી વૃક્ષ, ખીજડીનુ ઝાડ

दुरितारि त्रि (दुरितस्य अरि) પાપનો નાશ કરનાર

दुरितारि स्त्री (दुरिआरि जै प्रा) ભગવાન સંભવનાથની શાસન દેવી, તે નામની જૈન શાસનની દેવતા

यथा—चक्रेश्वर्यजितवला, दुरितारिश्च कालिका।
महाकाली श्यामा शान्ता, भृकुटिश्च सुतारका ॥१॥
अशोका मानवी चण्डा, विदिता चाङ्कुशा तथा।
कन्दर्पा निर्वाणी बला, धारिणी धरणप्रिया ॥२॥
नरदत्ताथ गान्धार्यम्बिका पद्मावती तथा।
सिद्धायिका चेति जैन्य क्रमाच्छासनदेवता ॥३॥
हेमच०

दुरिष्ट न (दुष्टमिष्टं यज्ञ) દુષ્ટ યજ્ઞ–અભિચાર યજ્ઞ

दुरिष्टकृत् पु (दुरिष्टं अभिचारयज्ञं करोतीति कृ+क्विप्+तुक्) અભિચાર કર્મ નિમિત્તે યજ્ઞ કરનાર

दुरिष्टि स्त्री (दुष्टा इष्टि प्रा स) અશાસ્ત્રીય યજ્ઞ

दुरिष्ठ त्रि (दुर+इष्ठन्) અતિ મંદ

दुरीश पु (दुष्ट ईश प्रा स) દુષ્ટ સ્વામી, દુષ્ટ માલિક

दुरीषणा स्त्री (दुर्दुष्टा ईषणा इच्छाभिशसनम् प्रा स) શાપ, કોઇનુ ખરાબ ઇચ્છવુ તે

दुरु पु તે નામનો એક પર્વત

दुरुक्त न (दुष्टमुक्तं प्रा स) દુષ્ટ વચન, ખરાબ વેણ, ગાળ, દુષ્ટ ભાષણ

दुरुक्ति स्त्री (दुष्टा उक्ति) ઉપરનો અર્થ.

दुरुच्छेद त्रि (दु खेन उच्छिद्यतेऽसौ दुर्+उत्+छिद्+कर्मणि खल्) દુ ખથી ઉખેડી શકાય તેવુ, દુર્વાર

दुरुच्छेद पु (दुर्+उत्+छिद्+भावे खल्) દુ ખેથી ઉખેડવુ તે, દુ ખથી અટકાવવુ તે

दुरुच्छ्वास पु (दुष्ट उच्छ्वास) ખરાબ શ્વાસ નિશ્વાસ, ખરાબ વિચાર

दुरुत्तर त्रि (दु खेन उत्तीर्यतेऽसौ दुर्+उत्+तॄ+कर्मणि खल्) દુસ્તર, દુ ખથી ઉતરી શકાય તેવુ

दुरुत्तर न (दुष्टं उत्तरम् प्रा स) દુષ્ટ ઉત્તર–વાક્ય

दुरुत्तर पु (दु खेन उत्तीर्यतेऽसौ भावे खल्) રણ–યુદ્ધ–લડાઈ

दुरुत्तार त्रि (दु खेन उत्तार) દુ ખથી પાર પામવા યોગ્ય

दुरुदाहर त्रि (दु खेन उदाह्रियते दुर्+आ+हृ+कर्मणि खल्) દુ ખથી બોલી શકાય તેવુ
"अनुज्झितार्थसंबन्ध प्रबन्धो दुरुदाहर" माघ

दुरुदाहर पु (दुष्टं उदाहरं प्रा स) દુષ્ટ ઉદાહરણ

दुरुद्धर त्रि (दुःखेन उद्ध्रियतेऽसौ दुर्+उत्+हृ+कर्मणि खल्) જેનો દુ ખથી ઉદ્ધાર થઇ શકે તેવુ દુ ખથી નીકળી શકે તેવુ

दुरुद्वह त्रि (दुःखेन उद्वहति) દુ ખથી વહન થઈ શકે તેવું, દુ ખે ભાર વહન કરી શકે તેવુ

दुरुधरा स्त्री જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ચંદ્રથી દ્વિતીય અને દ્વાદશ સ્થાન સ્થિત રવિ ભિન્ન ગ્રહ રૂપ યોગ

दुरुपक्रम त्रि (दु खेन उपक्रमो यस्य) પહોચવાને મુશ્કેલ, દુ ખથી ઉપચાર થાય તેવુ, હરાવવાને કઠણુ–મુશ્કેલ

दुरुपचार त्रि (दु खेन उपचारो यस्य) જેનો દુ ખથી ઉપચાર થઈ શકે તે

दुरुपलक्ष त्रि (दुःखेन उपलक्ष्यतेऽसौ) દુ ખથી જોવાય તેવુ, મુશ્કેલીથી લક્ષ્યમા લેવાય તેવુ

दुरुपस्थान त्रि (दु खेन उपस्थानं यस्य) દુ ખથી પાસે જઈ શકાય તેવુ, દુ ખે પહોચાય તેવુ, પામી ન શકાય તેવુ

दुरुफ पु તાજક પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક યોગ

दुरूह त्रि (दुःखेन ऊह्यते दुर्+ऊह्+कर्मणि खल्) દુ ખથી તર્ક કરી શકાય તેવુ, દુર્વિતર્ક્ય

दुरेवा त्रि. (दुर्+इ+वा व) દુ ખથી જવા યોગ્ય

दुरेषणा स्त्री (दुर् दुष्टा एषणा) શાપ, કોઇનુ ખરાબ

सौभागिनेय पु. (सुभगाया अपत्यं ढक् इकार च द्विपदवृद्धि) પતિની માનીતી સ્ત્રીનો પુત્ર, નસીબદાર સ્ત્રીનો પુત્ર.

सौभाग्य न. (सुभगस्य भाव ष्यञ्) સારું નસીબ નસીબદારપણું.

सौभाग्य न. (सुभगाय सुभगाया वा हितं ष्यञ्) સિન્દુર, ટંકણખાર.

सौभाग्यचिन्तामणि पु. (सौभाग्यप्रदाने चिन्तामणि रिव) તે નામે એક ઔષધ.

सौभाग्यवत्स पु. (सुभाग्यवत्+अण्) ટાટમવાનું ઝાડ.

सौमिक पु. (सोम+ठक्) ઈન્દ્રજાળ જાણનાર જાદુગર.

सौमनस्य न. (सुमनसो भावः ष्यञ्) સારા મન વાળું, પ્રસન્નમનપણું થવું તે, શ્રાદ્ધમાં આપેલા પુષ્પથી મનને પ્રસન્ન કરવામાં સાધનપણું.

सौमनस्यायनी स्त्री. (सौमनस्यमयतेऽनया, अय+ल्युट्+ङीप्) માલતી, માલતીની કળી.

सौमिक त्रि. (सोम प्रयोजनमस्य ठक्) સોમરસ સંબન્ધિ, ચન્દ્રનું ચન્દ્ર સમ્બન્ધી.

सौमिकी स्त्री. (सोमसत्त्वम्, दीक्षाकालोऽस्यास्य ठञ्+ङीप्) સોમયાગ માટે દીક્ષા આપવા યોગ્ય એક ઇષ્ટિ.

सौमित्र पु. (सुमित्राया अपत्यं अण्) લક્ષ્મણ.

सौमित्रि पु. (सुमित्राया अप इञ्) ઉપર પ્રમાણે.

सौमेचक न. ( ) સોનું.

सौमेधिक त्रि. (सुमेधसा निर्वृत्तं ठक्) સિદ્ધિવાળું, સુંદર બુદ્ધિવાળું.

सौम्य त्रि. (सोमो देवताऽस्य तस्य वा ष्यञ्) ચન્દ્ર જેનો દેવ છે તેવું હવિષ્ વિગેરે, ચન્દ્રનું, ચન્દ્ર સમ્બન્ધી, મનોહર, શાન્ત, પ્રિયદર્શનવાળું, પ્રકાશ-વાન્, તેજસ્વી.

सौम्य पु. (सोम+ष्यञ्) સોમરસ પિનારો બ્રાહ્મણ, બુધગ્રહ, ઉમરાનું ઝાડ, તે નામે એક દ્વીપ, તે નામે એક વ્રત, દ્વયણુકવિગેરે સમસ્ત સ્થૂલ જગત્‌નું કારણભૂત પરમાણુ.

सौम्यकृच्छ्र पु. न. (सोमदेवत्यं कृच्छ्रमत्र मयम्) ચન્દ્ર જેનો દેવ છે તેવું કષ્ટસાધ્ય વ્રત.

सौम्यगन्ध पु. (सौम्यः शुभो गन्धः) સુંદર ગન્ધ, સુગન્ધ.

सौम्यगन्धिन् त्रि. (सौम्यगन्ध+अस्त्यर्थे इनि) સુંદર ગન્ધવાળું, સુગન્ધદાર.

सौम्यगन्धी स्त्री. (सौम्यगन्ध+स्त्रियां ङीप्) શતપત્રી વનસ્પતિ.

सौम्यग्रह पु. (सौम्यश्चासौ ग्रहश्च) જ્યોતિષમાં કહેલ પૂર્ણચન્દ્ર વિગેરે શુભગ્રહ.

सौम्यधातु पु. (सौम्यश्चासौ धातुश्च) શરીરમાં રહેલો કફ ધાતુ.

सौम्या स्त्री. (सोमो देवताऽस्य स्वार्थे ष्यञ् टाप्) દુર્ગાદેવી, મહેન્દ્રવારુણી વનસ્પતિ, મહીલતાવાળી વનસ્પતિ, બ્રાહ્મી લક્ષ્મણા વનસ્પતિ, પ્રાચી વનસ્પતિ કચૂરો વનસ્પતિ, મોગરો, મૃગશીર્ષ નક્ષત્રની ઉપર રહેલ પાંચ તારાઓ માલ-કાંકણી વનસ્પતિ, કાકજંઘા વનસ્પતિ.

सौर पु. (सूरस्य सूर्यस्यापत्यमिति, सूर+अण्) સૂર્યનો પુત્ર શનિશ્ચર, ઉમરાનું ઝાડ, સૂર્યનો ઉપાસક, યમરાજ સૂર્યપુત્ર કર્ણ સુગ્રીવ વાનર.

सौर त्रि. (सूरो देवता यस्य सूरस्येदं वा अण्) સૂર્ય જેનો દેવ હોય તેવું હવિષ્ વિગેરે સૂર્યનું, સૂર્ય સમ્બન્ધી.

सौर त्रि (सुरेण निर्वृत्तः अण्) સુરાનિર્માણ દ્રવ્ય મદ્ય વિગેરે.

सौरज पु (सौर+जन्+ड) એક જાતનું ઝાડ–તુંબુરૂ વૃક્ષ.

सौरभ न (सुरभेर्भावः अण्) સારો ગન્ધ, સુગન્ધ, સુગન્ધવાળો કેસર, ચીડ વનસ્પતિ.

सौरभेय पु (सुरभेरपत्यं पुमान् सुरभि+ढक्) બળદ.

सौरभेयी स्त्री. (सुरभि+ढक्+ङीप्) ગાય.

"विलक्ष्य राज्ञ रक्षितं प्रजाप्रपाल्यौ सौरभेयी सुरभिर्यशोभिः प्रजानामथ तत्त्वप्रयुक्ता सुरभेर्पोषणमपाववर्णाम्"॥ रघौ.

सौरभ्य न (सुरभि+ष्यञ्) સુગન્ધ ભાગ, સુગન્ધ.

सौरभ्य पु (सुरभि+ष्यञ्) કુબેર.

"सौरभ्य सुमनसोऽपि सिरि विदुषे प्रमोदित"॥

सामिधेनीविकल्पे.

सौरसेय पु. (सुरसाया अपत्यं ढक्) કાર્તિકસ્વામી.

सौराष्ट्र पु. (सुष्ठु राजन्ते स्वस्मिन् अस्मात् तदृष्टं च अण्) સોરઠ–કાઠિયાવાડ પ્રાન્ત, કુન્દુરૂ વૃક્ષ.

सौखिक त्रि (सुख प्रयोजनमस्य ठक्) સુખને ચહાનાર
सौख्य न (सुखमेव चातु० ष्यञ्) સુખપણું, સુખ
सौगत पु (सुगत एव, अण्) સુગતનામે બુદ્ધ
सौगत त्रि (सुगतस्येदमण्-सुगतमतमधीते अण्) બુદ્ધનું, બુદ્ધસંબન્ધી, બુદ્ધગતનાં શાસ્ત્ર જાણનાર
सौगतजरत्परिव्राजिकायास्तु कामन्दक्या प्रथमां भूमिका भाव एवाधीते" मालतीमाधवे
सौगन्ध न (सुगन्ध+अण्) એક જાતનું ઘાસ-રામકપૂર
सौगन्धिक न (सुष्ठु गन्ध. सोऽस्त्यस्य ठन्+स्वार्थे अण्) સુગન્ધીકમળ-કલ્હાર એક જાતનું કમળ
सौगन्धिक पु (सुष्ठु गन्धोऽस्त्यस्य ठन्-अण्) સુગન્ધીદાર અત્તર વિગેરે
सौगन्धिक त्रि (सुगन्धेन व्यवहरति ठक्+अण्) સુગન્ધવાળું, ખુશબોદાર
सौगन्ध्य न (सुगन्धस्य भाव -स्वार्थ वा ष्यञ्) સુગન્ધપણું, સુગન્ધ, ખુશબો
सौचि पु (सूचि+ इञ्) દરજી-કપડાં સીવનાર
सौचिक त्रि (सूचीं तत्कर्मसीवनमुपजीवति ठन्) સીવવાનો ધંધો કરનાર દરજી
सौजन्य न (सुजनस्य भाव ष्यञ्) સુજનપણું, સદ્વ્યવહાર [सौजन्यजन्य यश मल्लीनाथ]
सौण्डी स्त्री (शुण्डा तदाकारोऽस्त्यस्या अण्+ङीप् पृषो शस्य स) ગજપીપર
सौत्र पु (सूत्रेण कर्मविशेषाय पठित तदर्हति वा अण्) ભ્વાદિ વિગેરે દશગણુથી ભિન્ન ગણેલા સૂત્ર માત્ર ધાતુ, વિપ્ર
सौत्र त्रि (सूत्रस्येद अण्) સૂત્રનું, સૂત્રસંબન્ધી
सौत्रामणी स्त्री (सुत्रामा इन्द्रो देवताऽस्या अण्+ङीप्) ઇન્દ્ર જેનો દેવ છે તેવી એક ઇષ્ટિ
सौदामनी स्त्री (सुदामा मेघ पर्वतो वा तेन एका दिक् तत्प्रान्तभवत्वात् अण्) વિજળી, તે નામે એક અપ્સરા, ઐરાવતહાથીની પત્ની હાથણી
सौदाम्नी स्त्री (सुदाम्न ऐरावतगजस्य पत्नी ङीप् अल्लोप.) ઐરાવત હાથીની પત્ની એક હાથણી
सौदायिक न (सुदायादागत. ठञ्) પોતાના પતિ પાસેથી અથવા માતાપિતા પાસેથી મળેલું સ્ત્રીધન
सौदास पु (सुदास+अण्) સૂર્યવંશમા પેદા થયેલો કલ્મષપાદ રાજા

सौध पु न (सुधया लेपनद्रव्येण रक्त अण्) મહેલ, રાજમહેલ
सौध न (सुधां तद्वर्णमर्हति, अण्) રૂપુ
सौध पु (सुधा तद्वर्णमर्हति, अण्) દૂધિયો પત્થર
सौध त्रि (सुधाया इद, सुधा+अण्) અમૃતનું, અમૃત સંબન્ધી, કળીચુનાનું, કળીચુનાસંબન્ધી
सौधर्म पु (सुधर्मस्याय, अण्) જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ એક દેવલોક
सौधर्मज पु (सौधर्मे जायते, जन्+ड) સૌધર્મ દેવલોકના દેવ
सौन त्रि (सूनाया इद अण्) વધસ્થળનું, વધસ્થળસંબન્ધી
सौनन्द न (सुनन्द+स्वार्थे अण्) બળદેવનું મૂસળ
सौनन्दिन् पु (सौनन्द+अस्त्यर्थे इनि) બળદેવ
सौनिक पु (सुना वध्यस्थान तदुपलक्षितमांसादि पण्यमस्य ठञ्) કસાઇ, ખાટકી, માસ વેચી જીવનાર
सौन्दर्य न (सुंदरस्य भाव. ष्यञ्) સુંદરપણું, ખુબસુરતી
सौपर्ण न (सुपर्णं तद्वर्णमर्हति अण्) સુંઠ, મરકતમણિ
सौपर्ण न (सुपर्णमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्) મહાભારતનુ એક પેટા પર્વ
सौपर्ण त्रि (सुपर्णस्येद, सुपर्ण+अण्) ગરૂડનું, ગરૂડ સંબન્ધી
सौपर्णेय पु (सुपर्ण्या विनताया अपत्य पुमान् ढक्) ગરૂડ.
सौपर्णेय न (सुपर्णी+ढक्) ગાયત્રી વિગેરે છન્દ
सौप्तिक न (सुप्तिकाले रात्रौ भवं ठञ्) રાત્રિયુદ્ધ, મહાભારતનું એક પર્વ
"मार्गो ह्येष नरेन्द्रसौप्तिकवधे पूर्वकृतो द्रोणिना"। मृच्छकटिके
सौप्तिक न (सुप्तानधिकृत्य कृतो ग्रन्थ ठञ्) મહાભારતનું તે નામનું એક પર્વ
सौभ न (सु+भा+क-स्वार्थे अण्) ઇચ્છામુજબ ફરનાર હરિશ્ચન્દ્રનું શહેર
सौभद्र पु (सुभद्राया अपत्य पुमान् अण्) અભિમન્યુ
सौभद्र पु (सुभद्राया हित अण्) બહેડાનું ઝાડ
सौभद्रेय पु (सुभद्राया अपत्य पुमान् ढक्) અભિમન્યુ
सौभरि पु. (   ) તે નામના એક મુનિ.

स्कन्द्+अच् पृषो. साधुः) ખાંધ, ખભો, ઝાડનું થડ, સ્કન્ધ, કુળ, કાયા, શરીર, સમૂહ, તે નામે એક છન્દ, બૌદ્ધોએ માનેલ વિજ્ઞાન વગેરે પાંચ સ્કન્ધ, માર્ગ રસ્તો, ગ્રંથ વિગેરેનો પરિચ્છેદ-ભાગ,વ્યૂહ, ઝઘડો, માણસ, સિદ્ધાંત.

स्कन्धचाप પુ. (स्कन्धे चाप इव) ભાર વિગેરે ઉપાડવાની ખાંધ ઉપર રહેનારી વાંસની કાવડી-જેમાં સીકું બાંધેલું હોય છે તે ખાંધે રહેનારી વાંસની કાવડી.

स्कन्धज પુ. (स्कन्धाज्जायते, जन्+ड) મોટી ડાળ-માંથી થનાર ઝાડ વિગેરે.

स्कन्धतरु પુ. (स्कन्धप्रधान तरुः) નાળીયેરનું ઝાડ.

स्कन्धदेश પુ. ખભો, ખાંધ.

स्कन्धफल પુ. (स्कन्धे फलमस्य) નાળીયેરનું ઝાડ, ઉંબરાનું ઝાડ.

स्कन्धबन्धना સ્ત્રી. (स्कन्धे बन्धनमस्याः) "મધુ-રિકા" શબ્દ જુઓ.

स्कन्धमल्लक પુ. (स्कन्धेन मल्ल इव कन्) કંકપક્ષી.

स्कन्धरुह પુ. (स्कन्धात् रोहति, रुह्+क) વડનું ઝાડ.

स्कन्धवाह પુ. (स्कन्धेन वहति, वह्+णिच्+अण्) ખાંધ ઉપર ભાર વિગેરે વહન કરનાર બળદ વિગેરે.

स्कन्धवाहक પુ. (स्कन्धेन वाहयति, वह्+णिच्+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે.

स्कन्धवाह्य ત્રિ. (स्कन्धेन वाह्य) ખાંધે રહેલ વાયક ભાર વિગેરે.

स्कन्धशाखा સ્ત્રી. (स्कन्धात् प्रभृति शाखा) ઝાડની મુખ્ય ડાળી.

स्कन्धशृङ्ग પુ. (स्कन्धवर्ती शृङ्गमस्य) પાડો.

स्कन्धशृङ्गी સ્ત્રી (स्कन्धशृङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) ભેંસ.

स्कन्धाग्नि પુ. (स्कन्धजातोऽग्निः) ઝાડના થડનો અગ્નિ.

स्कन्धावार પુ. (स्कन्ध+आ+वृ+घञ्) કટક જેમાં સૈન્યોનો એક સ્થળે પડાવ-છાવણી, સૈન્ય વાળી રાજધાની.

स्कन्धिक પુ. (स्कन्धेन वहत्यर्थे ठन्) ખાંધ ઉપર ભાર વિગેરે વહેનાર બળદ વિગેરે.

स्कन्धिल પુ (स्कन्ध+अस्त्यर्थे इल्) ઝાડ.

स्कन्धोपनेय ત્રિ. (स्कन्धोपनेयः) ખાંધ ઉપર લઇ જવા યોગ્ય.

स्कन्न ત્રિ (स्कन्द्+क्त) ગરેલ, ખરેલ, ટપકેલ, ઝરેલ, ગયેલ, સુકાયેલ.

स्कन्न ન. (स्कन्द्+भावे क्त) ઝરવું ખરવું ટપકવું જવું.

स्कम्भ् (क्र्या. उभ. स. सेट् स्कभ्नाति) રોકવું અટકાવવું સામેથી ઘાત કરવો.

स्कम्भ् (स्वा. उभ. स सेट् स्कभ्नोति) ઉપર પ્રમાણે.

स्कम्भ् (भ्वा. आ. स सेट् स्कम्भते) ચલાવવું રોકવું અટકાવવું ઉત્પન્ન થવું.

स्कु (क्र्या. उभ. स. सेट् स्कुनाति-नीते) ઉદ્ધાર કરવો બહાર કાઢવું ઉંચે લેવું ઢાંકવું ઓળ-ખવું લાંબુ કૂદવું જવું.

स्कु (स्वा उभ स. सेट् स्कुनोति-ते) ઉપર પ્રમાણે.

स्कुम्भ् (स्वा. प. स सेट् स्कुभ्नोति) ઉદ્ધાર કરવો બહાર કાઢવું ઉંચે લેવું ઢાંકવું, ઓળખવું, લાંબું કૂદવું જવું.

स्कुम्भ् (क्र्या. प. स. सेट् स्कुभ्नाति) રોકવું અટ-કાવવું.

स्खद् (भ्वा. आ. स सेट् स्खदते) કાપવું ચીરવું.

स्खल् (भ्वा. प. अ. सेट् स्खलति) ખસવું ખરવું ભમવું ટપકવું ભૂલ કરવી, બહાર થઇ જવું ઠોકર ખાવી, પ્રમાદ કરવો.

स्खलत् ત્રિ. (स्खल्+कर्तरि शतृ) ખસતું, ખરતું, ટપકતું.

स्खलन ન (स्खल्+भावे ल्युट्) અટકવું ઠોકર ખાવી, ખસવું પડવું પ્રમાદ, બોલતાં અટકવું.

स्खलित ત્રિ (स्खल्+क्त) અટકેલ, ઠોકર ખાધેલ, ખરેલ પડેલ ભૂલ કરેલ, પ્રમાદ કરેલ, બોલતાં અટકેલ.

स्तक् "स्तग्" ધાતુ જુઓ.

स्तग् "स्थग्" ધાતુ જુઓ.

स्तन् (चु उ अ. सेट् स्तनयति ते) મેઘનો અવાજ થવો, શબ્દ કરવો.

स्तन પુ. (स्तन्+अच्) સ્ત્રીનો સ્તન, થાન. "अयं स रशनोत्कर्षी पीनस्तनविमर्दनः" ભારતે.

सौराष्ट्र त्रि (सुराष्ट्रे भवः, अण्) સોરઠદેશમા હોનાર-થનાર, કાઠીયાવાડી

सौराष्ट्र न. (तद्देशे भव अण्) કાંસુ

सौराष्ट्रक न (सौराष्ट्र संज्ञा कन्) એક જાતની ધાતુ-પંચલોહ

सौराष्ट्रा स्त्री (सौराष्ट्र+स्त्रियां टाप्) તુવેર

सौराष्ट्रिक न (सुराष्ट्रे देशे भव ठक्) એક જાતનુ ઝેર

सौराष्ट्रिका स्त्री ખાખરાનુ ઝાડ

सौराष्ट्री स्त्री (सुराष्ट्र+अण्+ङीप्) એક જાતની ખુશબોદાર માટી

सौरि पु (सुरस्यापत्य, सूर+इञ्) શનિશ્ચર, યમ, કર્ણ, સુગ્રીવ, વાનર, અસનવૃક્ષ, આદિત્યભકતા વનસ્પતિ.

सौरिक पु (सौरि+स्वार्थे क) શનૈશ્ચરગ્રહ, સ્વર્ગ

सौरिरत्न न (सौरिप्रिय रत्नम्) લીલમ

सौल्किकेय पु વછનાગ

सौल्विक पु (सुल्व ताम्रपात्रादिनिर्माण शिल्पमस्य सुल्व+ठक्) કંસારો

सौव त्रि (स्वस्येद स्वर्वा इद स्व+अण्) પોતાનુ, પોતા સંબન્ધી, આત્માનુ, આત્મા સંબન્ધી, સ્વર્ગનું, સ્વર્ગ સબન્ધી

सौवग्रामिक त्रि (स्वग्रामे भव ठक्) પોતાના ગામમા હોનાર-થનાર પદાર્થ વિગેરે

सौवर्चल न (सुवर्चलदेशे भव अण्) કાળુ મીઠુ-સંચળ

सौवर्ण त्रि (सुवर्णस्येद, सुवर्ण+अण्) સોનાનુ, સોના સંબન્ધી

सौवर्णमेदिनी स्त्री (सौवर्णमिव, मिनत्ति, मिद्+णिनि+ङीप्) પ્રિયંગુ વૃક્ષ

सौवस्तिक पु (स्वस्तिकरणे कुशल ठक् न वृद्धि वात् पूर्वं सौत्) ગોર, પુરોહિત

सौविद पु (सुष्ठु वेत्ति, सु+विद्+क) અન્ત પુરનો રક્ષક-નાજર વિગેરે

सौविदल्ल पु (सुष्ठु विदन्त विज्ञमपि लाति वशवर्तिन करोति, सुविदत्+ला+क तत स्वार्थे अण्) ઉપર પ્ર०

सौविदल्लक पु (सौविदल्ल+स्वार्थे कन्) सौविद શબ્દ પુ જુઓ.

सौवीर न (सुवीरे भव, सुवीर+अण्) બોર, સુવીર દેશમાં થનારૂં એક જાતનુ અંજન, સુરમો, બોરડીનુ ફળ

सौवीर पु (सुवीर+अण्) બોરનુ ઝાડ-બોરડી

सौवीरसार पु (सौवीरस्य सार) એક જાતનું અંજન-સુરમો

सौवीराञ्जन न (सौवीरनामकं अञ्जनम्) ઉપરનો અર્થ, એક જાતની કાંજી

सौष्ठव न (सुष्ठु भद्र तस्य भावः अण्) અતિશય પણુ, સારાપણુ, સુંદરતા
"प्राप्य चाप्युत्तम जन्म लब्ध्वा चेन्द्रियसौष्ठवम्।
न वेत्यात्महित यस्तु स भवेदात्मघातक ॥"

सौहार्द न (सुहृदो भाव, सुहृद्+अण्) સ્નેહ, મિત્રતા, પ્રીતિ

सौहित्य न (सुहितस्य भाव ष्यञ्) તૃપ્તિ

सौहृद न (सुहृदो भाव अण) મિત્રતા, બન્ધુ, સ્નેહ, પ્રીતિ, બંધુતા

स्कन्द् (चु उभ स सेट् स्कन्दयति-ते) એકઠુ કરવુ, એકત્ર કરવુ, કુદવુ, ઉંચે જવું, ફાટવુ, ફાટી નીકળવુ, પડવુ, ટપકવુ, નાશ થવો, अव+स्कन्द्-अवस्कन्दयति-घेरो ઘાલવો, ચઢાઈ કરવી, હુમલો કરવો, आ+स्कन्द्-आस्कन्दयति-આસપાસ કુદવુ, ધસવુ, परि+स्कन्द् परिस्कन्दयति-ते ઓળગવુ

स्कन्द् (भ्वा आ सेट् स्कन्दते) કુદવુ, ઉદ્ધાર કરવો, ઉચકવુ, ઉપાડવુ, રેડવુ, सक

स्कन्द् (भ्वा प स अनिट् स्कन्दति) જવુ, સોસવુ, સુકવુ

स्कन्द पु (स्कन्द्+अच्) કાર્તિક સ્વામી, શરીર, રાજા, પારદ-પારો, તે નામે એક બાલગ્રહ

स्कन्दकुमार पु (स्कन्दश्चासौ कुमारश्च) કાર્તિકસ્વામી.

स्कन्दन न (स्कन्द्+भावे करणे च ल्युट्) કુદવુ તે, રેચ, જુલાબ, ખરવુ, ઝરવુ, ટપકવુ, જવુ, સોસાવુ, સુકાવુ, સુકવવુ

स्कन्दाशक पु (स्कन्दस्य अश इव अशो यत्र कन्) પારદ પારો

स्कन्ध पु (स्कन्द्यते आस्यतऽसौ मुखेन शाखया वा

स्तरी स्त्री (स्तृ+ई) धूमाडो.
स्तव (स्तु+अप्) प्रशंसा, स्तुति, वखाण.
स्तवक पु. (स्तु+अप्–स्वार्थे+कन् इत्वे. वा) गुच्छो, अन्थनो अमुक भाग, समूह.
स्तवरक पु. (स्तवर+कै+क) वाड.
स्तवेय्य पु. (स्तु+एय्य) इन्द्र.
स्तावक त्रि. (स्तु+कर्तरि ण्वुल्) स्तुति करनार, प्रशंसा करनार, वखाण करनार.
स्तिघ् "स्तिघ्" शब्द जुओ.
स्तिप् "स्तिप्" शब्द जुओ.
स्तिम् "स्तिम्" शब्द जुओ.
स्तिमित न. (स्तिम्+भावे क्त) आर्द्रता, भीनाश. स्थिरपणुं, स्थिरता.
स्तिमित त्रि. (स्तिम्+कर्तरि क्त) भीनुं, अचंचल, स्थिर.
स्तिम्भि पु. (स्तिम्+भि उणा.) वायु, समुद्र.
स्तीम् "स्तीम्" धातु जुओ.
स्तीर्वि पु. (स्तृ+क्विप्–न दीर्घश्च) आकाश, अध्वर्यु–याज्ञिक ओर शरीर, पाणी, तृण, ओक जातनुं घास.
स्तु "ष्टु" धातु जुओ.
स्तुच् "ष्टुच्" धातु जुओ.
स्तुत त्रि. (स्तु+क्त) स्तुति करेल, प्रशंसा करेल, वखाणेल.
स्तुत न. (स्तु+भावे क्त) स्तुतिकर्म, प्रशंसा.
स्तुति स्त्री (स्तु+क्तिन्) स्तुति, प्रशंसा, वखाण.
स्तुतिपाठक पु. (स्तुतिं पठति पठ्+ण्वुल्) स्तुति भणनार, राजानी स्तुति करनार भाट चारणविगेरे.
स्तुभ् (भ्वा. प. स. सेट् स्तोभति) रोकवुं अटकाववुं.
स्तुम्भ् (स्वा. प. स. सेट् स्तुभ्नोति) उपरनो अर्थ.
स्तुवित पु. (स्तुविरेव स्वार्थे) स्तुतिवाचक शब्द.
स्तुत्य त्रि. (स्तु+क्यप्) स्तुति करवा लायक, वखाणवा लायक, प्रशंसाने योग्य.
स्तुत्यपर्याय पु. (स्तुत्य पर्यायः) ओक प्रकारनो अर्थवाद ओक जातनुं स्तुतिवाक्य.
स्तुनक पु. (स्तु+नक्) नानो बोकडो.
स्तुनकी स्त्री. (स्तुनक+स्त्रियां जाति. ङीष्) बकरी.
स्तुभ पु. (स्तुभ+मूल क) बकरो.
स्तुभी स्त्री. (स्तुभ+स्त्रियां जाति ङीष्) बकरी, बोकडी.
स्तूप् "ष्टूप्" जुओ.
स्तूप पु. (स्तु–पक् इत्वे. स्तूप+अच् वा) ढगलो, केश आदि विगेरे, बौद्ध देव–देवी आदि वगेरेनां पगलां, समूह जथ, निक्षेपेलुं.
स्तृ (स्वादि. उभ. स. अनिट् स्तृणोति–स्तृणुते) बि-छाववुं पाथरवुं, ढांकवुं सम्+स्तृ–संस्तृणोति सारी रीते ढांकवुं, आच्छादवुं वि+स्तृ–विस्तृणाति विस्तार करवो, पाथरवुं परि+स्तृ परिस्तृणोति–चोतरफथी ढांकवुं पाथरवुं ओढाडवुं आ+स्तृ–आस्तृणोति अर्थ देवुं पाथरवुं अव+स्तृ–अवस्तृणोति–ढांकवुं ठरवुं.
स्तृ (स्वा. प. स. अनिट् स्तृणोति) प्रीति करवी खुश करवुं हणवुं.
स्तृह् "स्तृह्" धातु जुओ.
स्तृह् "स्तृह्" धातु जुओ.
स्तृ (क्र्या. उभ. सेट् स्तृणाति–स्तृणीते) आच्छादन करवुं ढांकवुं भीजावुं पाथरवुं.
स्तेन (चु. उभ. स. सेट् स्तेनयति–ते) चोरी करवी.
स्तेन पु. (स्तेनयति स्तेन्+अच् अच्) चोर.
स्तेन न. (स्तेन्+अच्) चोरी.
स्तेनता स्त्री. (स्तेनस्य भावः तल्+टाप्) चोरपणुं, चोरी.
स्तेनत्व न. (स्तेनस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.
स्तेप् (चु. उभ. स. सेट् स्तेपयति–ते) देवुं.
स्तेम पु. (स्तिम्+घञ्) भीनाश, भीनापणुं, स्नेह.
स्तेय न. (स्तेनस्य भावः यत् नलोप) चोरी.
स्तेयिन् त्रि. (स्तेय+अस्त्यर्थे इनि) चोरी करनार, चोर.
स्तेयिन् पु. (,, ,,) सोनी.
स्तै "ष्टै" धातु जुओ.
स्तैन न. (स्तेनस्य भावः अण्) चोरी.
स्तैन्य न. (स्तेनस्य भाव ष्यञ्) चोरी.
स्तैन्य त्रि. (स्तेन एव स्वार्थे ष्यञ्) चोर चोरी करनार.
स्तैमित्य न. (स्तिमितस्य भावः ष्यञ्) स्नेह, भीनाश, जडपणुं.

स्तनन न (स्तन्+भावे ल्युट्) ગર્જનો અવાજ, હર-કોઈ શબ્દ-અવાજ

स्तनन्धय पु (स्तनं धयति, धट्+खश् मुम् च) ધાવણો બાળક

स्तनन्धयी स्त्री (स्तनन्धय+स्त्रियां जाति ङीष्) ધાવણી બાળકી

स्तनप पु (स्तनं पिबति, पा+क) ધાવણો બાળક

स्तनपा स्त्री (स्तनप+स्त्रियां टाप्) ધાવણી બાળકી

स्तनभर पु (स्तनस्य भरः) સ્તનનો ભાર, મોટા-સ્તન

स्तनमुख न (स्तनयोः मुखम्) સ્તનનું દીંટું

स्तनयित्नु पु (स्तन+इत्नुच्) મેઘ, મોથ

स्तनवृन्त पु (स्तनस्य वृन्तं इव) સ્તનનું દીંટું

स्तनशिखा स्त्री (स्तनस्य शिखा) સ્તનનું દીંટું

स्तनाग्र न (स्तनस्य अग्रम्) સ્તનનો અગ્રભાગ–સ્તનનું દીંટું

स्तनान्तर न (स्तनयोः अन्तरम्) બે સ્તનોની વચ્ચેનો ભાગ–હૃદય

स्तनाभोग पु (स्तनस्य आभोग) સ્તનનું પરિપૂર્ણપણું, સ્તનનો વિસ્તાર

स्तनित न (स्तन+क्त) મેઘની ગર્જના, મૈથુનનો શબ્દ

स्तनित त्रि (स्तन्+कर्मणि क्त) શબ્દ કરેલ, ગર્જના કરેલ, અવાજ કરેલ

स्तनित पु જૈનમતે એક દેવગતિ

स्तनितकुमार पु (स्तनितश्चासौ कुमारश्च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

स्तनितफल पु (स्तनित मेघशब्दे फलति, फल्+अच्) વિકંતક વૃક્ષ

स्तन्भ् (क्र्या प स सेट् स्तभ्नाति) રોકવું, અટકાવવું, થભાવવું

स्तन्भ् (स्वा प स सेट् स्तभ्नोति) ઉપર પ્રમાણે

स्तन्य न (स्तने भव, यत्) સ્તનનું દૂધ, ધાવણ
"स्तन्यत्यागप्रभृतिसुमुखीदन्तपांचालिकेव"–मालतीमाधवे

स्तबक पु ગુચ્છો

स्तब्ध त्रि (स्तम्भ्+क्त) સ્તબ્ધ થયેલ, થભેલ, જડ કરેલ, અટકેલ, અટકાયેલ, રોકેલ

स्तब्धरोमन् पु (स्तब्धं रोमास्य) ભુંડ, ડુક્કર

स्तब्धीकरण न (स्तब्ध+च्वि+कृ+ल्युट्) સ્તબ્ધ કરવું, રોકવું, અટકાવવું

स्तब्धीकृत त्रि (स्तब्ध+च्वि+कृ+क्त) સ્તબ્ધ થયેલ, રોકેલ, અટકાવેલ

स्तब्धीभवन न (स्तब्ध+च्वि+भू+ल्युट्) અટકવું, રોકાવું, થભી જવું

स्तब्धीभूत त्रि (स्तब्ध+च्वि+भू+क्त) સ્તબ્ધ થયેલ, રોકાયેલ, અટકેલ

स्तभ पु બકરો, ઘેટો

स्तभी स्त्री (स्तभ+स्त्रियां जाति ङीष्) બકરી, ઘેટી

स्तम्ब पु (स्था+अम्बच् किच्च–पृषो) ગુચ્છ, ઘાસનો ગુચ્છો, ઝાડનું મૂળ, ઝીંઝોટી વગેરે વૃક્ષ

स्तम्बकरि पु (स्तम्बं करोति, कृ+इन्) વ્રીહિધાન્ય-ડાંગર

स्तम्बकार त्रि (स्तम्बं करोति, कृ+अण्) ઘાસનો ગુચ્છો કરનાર

स्तम्बघन पु (स्तम्बो हन्यतेऽनेन, हन्+क) કુબડું, ઉખેડવાનું કોદાળી વિગેરે ઓજાર

स्तम्बघ्न त्रि (स्तम्बं हन्ति, हन्+टक्) ઉપર પ્રમાણે

स्तम्बहनन न (स्तम्बो हन्यतेऽनेन, हन्+ल्युट्) કુબડું, ઉખેડવાનું કોદાળી વિગેરે ઓજાર

स्तम्बपुर स्त्री (स्तम्बप्रधाना पूः) તામ્રલિપ્ત શહેર

स्तम्बेरम पु (स्तम्बे रमते, रम्+अच्) હાથી
"स्तम्बेरमा मुखरशृङ्खलकर्षिणस्ते" रघुवंशे

स्तम्बेरमी स्त्री (स्तम्बेरम+स्त्रियां जाति ङीष्) હાથણી

स्तम्भ् ष्टम्भ् ધાતુ જુઓ

स्तम्भ पु (स्तम्भ्+अच्) થાંભલો, જડપણું, જડથવું.

स्तम्भन पु (स्तम्भ्+णिच्+ल्यु) કામદેવના પાંચબાણ પૈકી એક બાણ

स्तम्भन न (स्तम्भ्+भावकर्मादौ ल्युट्) થભાવવું, જડ કરવું, તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક અભિચાર-કર્મ

स्तम्भित त्रि (स्तम्भ+सञ्जातार्थे इतच्) થભેલ, જડ કરાયેલ

स्तर पु (स्तॄ+अच्) આચ્છાદન, બીછાનું, પથારી, થર

स्तरिमन् पु (स्तॄ+इमनिच्) આચ્છાદન, બીછાનું

स्त्रीलिङ्ग पु. (स्त्रिया इव लिङ्गं लक्षणं यस्य) નારી જાતિનો કોઈ શબ્દ.

स्त्रीलिङ्ग न. (स्त्रियाः लिङ्गम्) સ્ત્રીનું ચિહ્ન.

स्त्रीवश पु. (स्त्रिया वशः) સ્ત્રીને વશ થયેલ.

स्त्रीविधेय पु. (स्त्रिया विधेयः) ઉપર પ્રમાણે.

स्त्रीवृत त्रि. (स्त्रीभिर्वृतः) સ્ત્રીઓથી વીંટાયેલું, સ્ત્રીઓથી ઘેરાયેલ.

स्त्रीसंग्रहण न. (स्त्रियाः संग्रहणं यत्र) પરસ્ત્રી હરણ એક ગુનો પણ.

स्त्रीसभ न. (स्त्रीणां सभा स्त्रीसभम्) સ્ત્રીઓની સભા.

स्त्रीसंबन्ध पु. (स्त्रिया सम्बन्धः) સ્ત્રી સાથે સંબંધ, સ્ત્રીનો સંબંધ કરવો તે.

स्त्रीसंभोग पु. (स्त्रिया सम्भोगः) સ્ત્રી ભોગવવી સ્ત્રી સાથે મૈથુન કરવું તે.

स्त्रीसेवा स्त्री. (स्त्रिया सेवा) સ્ત્રીની સેવા સ્ત્રી ભોગવવી, સ્ત્રી સાથે મૈથુન કરવું તે.

स्त्रीस्वभाव पु. (स्त्रियाः इव स्वभावो यस्य स्त्रियाः स्वभावो वा) અન્તઃપુરનો રક્ષક નાજર, સ્ત્રીનો સ્વભાવ.

स्त्रैण न. (स्त्रिया इदं नञ् स्नञ्) સ્ત્રીનો સ્વભાવ, સ્ત્રીપણું.

स्त्रैण पु. (स्त्रिया भवः, स्त्री+नञ् नञ्) સ્ત્રીનું સંતાન.

स्त्रैण्य न. (स्त्रीणां समूहो वा नञ्) સ્ત્રીનું ટોળું, સ્ત્રીનો સમુહ.

"स्त्रैणे वा स्त्रैणे वा मम समदृशो यान्ति दिवसाः ।
क्वचित्पुण्यारण्ये शिव शिव शिवेति प्रलपतः" भर्तृहरिः

स्थ त्रि. (स्था+क) સ્થિતિ કીધ, રહેનાર.

स्थ पु. (स्था+क) સ્થળ, સ્થાન.

स्थग् (भ्वा. प. स. सेट् स्थगति) આચ્છાદન કરવું, ઢાંકવું.

स्थग त्रि. (स्थग्+अच्) ધૂતારું, ધૂર્ત, લુચ્ચું.

स्थगन न. (स्थग्+भावे ल्युट्) ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું.

स्थगित त्रि. (स्थग्+कर्मणि क्त) ઢાંકેલું, આચ્છાદન કરેલું.

स्थगी स्त्री. (स्थग+स्त्रियां ङीष्) તાંબૂલ પાત્ર, પાનદાની.

स्थगु न. (स्थग्+कु) ખુંધીવાળાની પીઠ ખુંધ.

स्थण्डिल न. (स्थल्+इलच् डुक् च) મોટો, સમાર કરેલ પ્રદેશ યજ્ઞ માટે શુદ્ધ કરેલ સ્થાન, હોમમાટે કુંડના પ્રતિનિધિ વેદી, ઈંટ વગેરેથી કરેલું આચ્છું મકાન, માટી વગેરેનો ચોતરો, માટીની ઓટલી, નિર્મળ.

स्थण्डिलशाय्य त्रि. (स्थण्डिले शेते, शी+यत्) વ્રતને માટે ચોતરામાં કે ઓટામાં સુનાર.

स्थपति पु. (स्था+क तस्य पतिः) કંચુકી, છડીદાર, અન્તઃપુરનો રક્ષક નાજર વગેરે, સુથાર, કારીગર, કુબેર, અધીશ, સ્વામી, શેઠ, બૃહસ્પતિસવ નામે યજ્ઞ કરનાર.

स्थपति त्रि. અત્યન્ત ઉત્તમ પ્રધાન શ્રેષ્ઠ.

स्थपुट त्रि. (स्था पुट अच्) ઊંચા-નીચું સ્થળ વિગેરે.

स्थपुट पु. ( ) વિષમસ્થાનમાં સંચાર કરનાર છળ.

स्थल् (भ्वा. प. अ. सेट् स्थलति) સ્થાન કરવું, સ્થિતિ કરવી, સ્થિર રહેવું.

स्थल न. (स्थल+अच्) જળરહિત અકૃત્રિમ ભૂમિ, સ્થાન, કૃત્રિમ-અકૃત્રિમ ટેકરી, પ્રદેશ, કૃત્રિમ ભૂવિભાગ.

स्थलकन्द पु. (स्थलस्य कन्दः) એક જાતનો કન્દ-અમ્લિકાન.

स्थलकमल न. (स्थलजातं कमलम्) જમીન ઉપર થનાર કમળ.

स्थलकुमुद पु. (स्थले कुमुदमिवास्य कान्तिर्यस्य) કરીર વૃક્ષ, કેરડાનું ઝાડ.

स्थलचर त्रि. (स्थले चरति चर्+अच्) જમીન ઉપર ચાલનાર.

स्थलज त्रि. (स्थले जायते जन्+ड) સ્થળ ઉપર ઉત્પન્ન થનાર.

स्थलपद्म (स्थलजातं पद्म इव) સ્થળ ઉપર થનાર કમળ.

स्थलपद्मिनी स्त्री. (स्थलपद्मानां समूहः देशे वा इनि+ङीप्) સ્થળ કમળનો સમૂહ, સ્થળ કમળનો વેલો.

स्तोक पु (स्तुच्+घञ्) ચાતક પક્ષી, બપૈયો,પાણીનું ટીપું
स्तोक त्रि (,, ,,) થોડું, લગાર, જરા
स्तोकक पु (स्तोक+कै+क) ચાતક પક્ષી-બપૈયો
स्तोककाय त्रि (स्तोका काया यस्य) નીચું,વામન, ઠીંગણું, નાના શરીરવાળું, નાજુક
स्तोककी स्त्री (स्तोकक+स्त्रियां जाति ङीप्) ચાતક પક્ષિણી-બપૈયો-માદા
स्तोकी स्त्री (स्तोक+स्त्रियां ङीप्) ઉપર પ્રમાણે
स्तोतव्य त्रि (स्तु+तव्यच्) સ્તુતિ કરવા લાયક,
स्तोतृ त्रि (स्तु+तृच्) વખાણ કરનાર, તારીફ કરનાર
स्तोत्र न (स्तु+ष्ट्रन्) સ્તુતિ, પ્રશંસા, વખાણ, ગુણકથન.
स्तोत्रिय त्रि (स्तोत्राय हित यत्) સ્તોત્ર સાધન રૂચા વગેરે
स्तोभ पु (स्तुभ्+घञ्) ગાયન વિગેરેનો આલાપ, હેલના કરવી, થંભાવવું
स्तोम् (चु उभ स सेट् स्तोमयति) પોતાના ગુણ પ્રકટ કરવા
स्तोम पु (स्तोम+अच्-स्तु+मन् वा) સમૂહ, યજ્ઞ
स्तोम न (,, ,,) માથું, સ્તુતિ, સ્તોત્ર, પ્રશંસા, ધન, લોખંડી અગ્રભાગવાળી લાકડી, અનાજ, એક જાતની સ્તુતિ
स्तोम त्रि (,, ,,) વાંકું, વખાણવા લાયક
स्त्यान न (स्त्यै+भावे क्त) ઘનપણું, ઘનત્વ, સ્નેહ, પ્રેમ, સહિત, સમુહ, ધટ્ટપણું, આલસ્ય, પડઘો, એકઠું કરવું તે
स्त्यान त्रि (स्त्यै+कर्मणि क्त) ધ્વનિ કરનાર, શબ્દ કરનાર, એકઠું કરનાર, અવાજ કરનાર
स्त्येन पु ચોર, અસત્ય, જૂઠાણું
स्त्यै (भ्वा प अ, अनिट् स्त्यायति) એકઠું કરવું, જમાવ કરવો, શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો
"शिशिरकटुकषाय' स्त्यायते सल्लकीना-
मिभदलितविकीर्णग्रन्थिनिष्यन्दगन्ध " ॥ उत्तररामचरिते
स्त्री स्त्री (स्तु+ड्रट्+ङीप्) હરકોઇ સ્ત્રી, નારી
स्त्रीकार्य न (स्त्रिय कार्यम्) સ્ત્રીનું કામ
स्त्रीगवी स्त्री (स्त्रीश्चासौ गौश्च पच् समा ङीप्)ગાય.
स्त्रीघ्न त्रि (स्त्रीम् हन्ति, हन्+टक्) સ્ત્રીનો નાશ કરનાર
स्त्रीचित्तहारिन् पु (स्त्रियाश्चित्त हरति, हृ+णिनि) સ્ત્રીના મનને હરણ કરનાર
स्त्रीचिन्ह न (स्त्रिया' असाधारण चिन्हम्) સ્ત્રીનું અસાધારણ ચિન્હ-યોનિ, સ્તન વગેરે સ્ત્રીનું લક્ષણ
स्त्रीचौर पु (स्त्रियाश्चौर इव) કામી પુરૂષ, સ્ત્રીને હરી જનાર પુરૂષ, સ્ત્રીનો ચોર
स्त्रीजननी स्त्री (स्त्रिया जननी) સ્ત્રીની માતા
स्त्रीजित त्रि (स्त्रिया जित) સ્ત્રીને વશ થયેલ
स्त्रीता स्त्री (स्त्रियाः भाव , तल्+टाप्) સ્ત્રીપણું
स्त्रीत्व न (स्त्रिया भाव', त्व) ઉપર પ્રમાણે
स्त्रीधन न (स्त्री एव धनम् स्त्रिया धनम्) સ્ત્રીનું દ્રવ્ય, સ્ત્રીરૂપી ધન
स्त्रीधव पु (स्त्रिया धव यद्वा स्त्रिय धुनाति,धु+अच्) પુરૂષ
स्त्रीधर्म पु (स्त्रिया धर्मः) સ્ત્રીનો ધર્મ, સ્ત્રીને અટકાવ આવે છે તે, રજોદર્શન
स्त्रीधर्मिणी स्त्री (स्त्रीधर्मोऽस्त्यस्याः इनि+ङीप्)અભડાયેલી સ્ત્રી, રજસ્વળા સ્ત્રી
स्त्रीपण्योपजीविन् पु (स्त्रीरूपेण पण्येन जीवति, जीव्+णिनि) સંભોગ માટે બીજાને પોતાની સ્ત્રી આપીને તેથી મળેલા ધન ઉપર ઉછવિકા ચલાવનાર
स्त्रीपुधर्म पु (स्त्रिया पुसश्च धर्म तमधिकृत्य व्यवहारी वा) સ્ત્રી અને પુરૂષનો ધર્મ
स्त्रीपुस पु द्वि व (स्त्री च पुमाश्च अच्) સ્ત્રી અને પુરૂષ
स्त्रीपुसलक्षणा स्त्री (स्त्रीपुसयो लक्षणमस्या) સ્તન વિગેરે સ્ત્રીના ચિન્હને તથા દાઢી-મુછ વગેરે પુરૂષનાં ચિન્હને ધારણકરનારી સ્ત્રી
स्त्रीप्रिय पु (स्त्रिया प्रिय) આંબાનું ઝાડ
स्त्रीप्रिय त्रि (,, ,,) સ્ત્રીને પ્રિય હરકોઈ વસ્તુ
स्त्रीमत् पु (स्त्री+अस्त्यर्थे मतुप्) સ્ત્રીવાળો પુરૂષ
स्त्रीमुखप पु (स्त्रीमुख पाति, पा+क) "दोहल" શબ્દ જુઓ
स्त्रीरोग पु (स्त्रिया रोग) સ્ત્રીનો યોનિરોગ વિગેરે

स्थापना स्त्री. (स्था+णिच्+पुक्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ
स्थापनी त्रि (स्था+णिच्+पुक्+ल्युट्-ङीप्) वनस्पति પાઠા
स्थापनीय त्रि (स्था+णिच्+पुक्+अनीयर्) મુકવા યોગ્ય, સ્થાપવાયોગ્ય.
स्थापयितव्य (तव्यच्) ઉપર પ્રમાણે
स्थामन् न. (स्था+मनिन्) બળ, સામર્થ્ય
स्थायिन् त्रि. (स्था+णिनि) સ્થિતિ કરનાર, રહેનાર, સ્થિર.
स्थायिन् पु. (,, ,,) અલંકારશાસ્ત્રમાં કહેલ રત્યાદિ સ્થાયીભાવ.
स्थायिभाव पु ઉપર પ્રમાણે અર્થ
"विभावेनानुभावेन व्यक्तः सञ्चारिणा तथा
रसतामेति रत्यादि स्थायिभावः सचेतसाम्" साहित्यदर्पणे
स्थायुक त्रि (स्था+उकञ्) સ્થિતિ કરનાર, રહેનાર, સ્થિર.
स्थायुक पु. (स्था+उकञ्) એક ગામ ઉપર દેખરેખ રાખવા રાખેલ નોકર પુરુષ.
स्थाल न (स्थलति तिष्ठत्यन्नादि अत्र आधारे घञ्) થાળી, થાળ, અન્ન વિગેરે રાખવાનું પાત્ર.
स्थाली स्त्री (स्थल+घञ्+ङीप्) હાંલ્લી વિગેરે રાંધવાનું પાત્ર-તપેલી વિગેરે.
स्थालीपाक पु (स्थाल्यां पाकः) તપેલીમાં રાંધવું.
स्थालीपाक पु. (स्थाल्यां पच्यतेऽसौ पच्+कर्मणि घञ्) મળના દુધ સાથે તપેલીમાં રાંધેલો ચરુ.
स्थालीपुलाक पु (स्थालीस्थ पुलाकस्य ... न्याय) ભીમાંસાશાસ્ત્રમાં કહેલો એક ન્યાય-તપેલીમાંના ભાત માંહેથી એક દાણો લેવાથી જેમ એક દાણાની માફક બધા ચડેલા છે તેમ અન્ય સ્થળે જાણવું તે.
स्थालीपुलाकन्याय पु. (स्थालीपुलाकवत् न्यायः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
स्थालीबिल न (स्थाल्याः बिलम्) તપેલીનો અંદરનો ભાગ, તપેલીની અંદરનો ખાલી ભાગ
स्थालीबिलीय त्रि (स्थालीबिलमर्हति, स्थालीबिल+छ) ચોખા વિગેરે રાંધવા માટે તૈયાર કરેલ અન્ન.
स्थालीवृक्ष पु. (स्थाली वृक्षः) પીપળા જેવું એક જાતનું ઝાડ.
स्थावर त्रि (स्था+वरच्) અચળ, સ્થિર, પોતાની મેળે નહિ જવું તે. કોઈની મદદ સિવાય જઈ શકે નહિ તેવી ધર વિગેરે મિલ્કત
स्थावर पु (स्था+वरच्) પર્વત
स्थावर न (,,) ધનુષની દોરી.
स्थावरादि पु. न (स्थावरं आदिर्येषाम् सत्त्व) વચ્છનાગ વગેરે સ્થાવર ઝેર.
स्थावरादि त्रि (स्थावर आदियेषां) સ્થાવર વિગેરે.
स्थाविर न. (स्थविरस्य भावः कर्म) ઘડપણ, ઘરડાપણું.
स्थाशक पु. (स्था+अच्+...) અલંકાર, ચંદન વગેરેનો થાપો, પાણીનો પરપોટો.
स्थास्नु त्रि (स्था+स्नु) સ્થિતિવાળું સ્થિર, નિત્ય નાશવંત નહિ તે.
स्थास्नु पु. ( ) ઝાડ.
स्थित त्रि (स्था+कर्मणि क्त) ઊભું રહેલ, નિશ્ચલ સ્થિર, પ્રતિજ્ઞાવાળું, સ્થિતિવાળું, અચળ.
स्थितप्रज्ञ त्रि. (स्थिता प्रज्ञा यस्य) આત્મજ્ઞાનમાં સ્થિર બુદ્ધિવાળું, આત્મજ્ઞાની વ્યક્તિ.
"प्रजहाति यदा कामान् सर्वान् पार्थ मनोगतान्।
आत्मन्येवात्मना तुष्टः स्थितप्रज्ञस्तदोच्यते ॥ भगी गीता.
स्थिति स्त्री (स्था+भावे क्तिन्) મર્યાદા અવસ્થા, ઊભાપણું સ્થિર રહેવું, સ્થાન, રક્ષણ.
स्थितिमत् त्रि. (स्थिति+अस्त्यर्थे मतुप्) સ્થિતિવાળું, મર્યાદાવાળું, સ્થિર.
स्थितिस्थापक पु (स्थिति स्थापयति स्था+णिच्+पुक्+ण्वुल्) સ્થિતિમાં સ્થાપનાર-વાયમાં કહેલ એક સંસ્કાર.
स्थिर पु. (स्था+किरच्) પર્વત, દેવ, વૃક્ષ, કાર્તિકસ્વામી શનિગ્રહ મોક્ષ બળદ, ધામણીનું ઝાડ, જ્યોતિષમાં કહેલ-વૃષભ-સિંહ-વૃશ્ચિક-કુંભ એ રાશિ.
स्थिर त्रि (स्था+किरच्) નિશ્ચલ, કઠણ, અચળ, ન ફરે તેવું
"स्थिरपादमपश्रवसितुं रावणिमिवशक्यम्"
रघुवंशे.
स्थिरगन्ध पु. (स्थिरः गन्धो यस्य) ચંપાનું ઝાડ.

स्थलमञ्जरी स्त्री (स्थलस्य मञ्जरीव) અઘાડો વનસ્પતિ

स्थलशृङ्गाट पु (स्थलजात शृङ्गाट शाक०) ગોખરૂ

स्थली स्त्री (स्थल्+अच्+ङीप्) સુકી જમીન, અકૃત્રિમ જમીન, વનભૂમિ

"राकाचन्द्रे राजमाने निशायां
वीक्ष्यमा चन्द्रकान्तस्थलीव" रामायणचम्पौ

स्थलीदेवता स्त्री (स्थल्या देवता) સ્થળનો દેવ

स्थलेरुहा स्त्री (स्थले रोहति, रुह्+क+टाप् अलु० स०) એક જાતની ઘીકુવાર, દગ્ધાવૃક્ષ

स्थलेशय पु (स्थले शेते, शी+अच्-अलुक् समा) ભુંડ-ડુક્કર-હરણ વિગેરે.

स्थलेशय त्रि (स्थले शेते, शी+अच्) સ્થળ ઉપર સૂનાર, જમીન ઉપર પડી રહેનાર

स्थवि पु (स्था+क्विवेर्नत्व) વણકર, જગમ, સ્વર્ગ

स्थविर न (स्था+किरच् स्थवादेश) શિલાજીત

स्थविर त्रि (,, ,,) અચળ, સ્થિર, વૃદ્ધ

स्थविर पु (स्था+किरच्-स्थवादेश) બ્રહ્મા.

स्थविरा स्त्री (स्थविर+स्त्रिया टाप्) મહાશ્રાવણિકા વનસ્પતિ

स्थविष्ठ त्रि (अतिशयेन स्थूल. इष्ठन् ललोपे गुण) અતિશય વૃદ્ધ, ઘણુંજ સ્થુલ, અત્યન્ત લટ્ટ

स्थवीयस् त्रि (अतिशयेन स्थूल ईयसुन्) અતિશય વૃદ્ધ, ઘણુંજ સ્થૂલ, અત્યન્ત લટ્ટ

स्थाणु पु (स्था+नु पृषो णत्वम्) શિવ, શાખાવગરનુ ઠુંઠ, લાકડુ, એક જાતનું હથિઆર

स्थाणु त्रि (,, ,,) વૃદ્ધ, ઘરડુ

स्थाण्डिल पु (स्थण्डिले शयिताऽण्) વ્રતને માટે સ્થંડિલ ઉપર શયન કરનાર

स्थातव्य त्रि (स्था+कर्मणि तव्यच्) સ્થિતિ કરવાલાયક, રહેવા યોગ્ય, ઉભુ રહેવાલાયક

स्थातृ त्रि (स्था+ तृच्) સ્થિતિ કરનાર, ઉભુ રહેનાર

स्थाण्वाश्रम पु (स्थाणो आश्रम) હિમાલયમાં રહેલ શિવનો આશ્રમ

स्थाण्वीश्वर पु (स्थाणोः ईश्वर) તે નામે એક શિવલિંગ.

स्थान न (स्था+भावे ल्युट्) સ્થિતિ, સ્થાન, ઠેકાણુ, સ્થળ, સાદશ્ય, સમાનતા, અવકાશ, જગા, રહેઠાણુ, વસતિ, ગ્રથસંધિ, પાત્ર, વાસણુ, સમીપ, પાસે, વ્યાકરણમા કહેલ સ્થાન-પ્રસંગ, ક્રમ, નીતિકુશળ, પુરૂષોનું વૃદ્ધિ હાનિ રહિત સામ્યપણે રહેવુ, વ્યાકરણમા કહેલ કંઠ-તાલુ વિગેરે સ્થાન, મૃત્યુ પછી જીવનુ ગતિસ્થાન, પવિત્રસ્થળ, વેદિકા, શહેરમા ખુલ્લી જગ્યા નાટકમા નટ જેનો ભાવ ભજવે છે તે, અંતર, અવાજ, સૂચના, પાત્ર

स्थानक न (स्थान+स्वार्थे, क स्थाने क जलमत्र वा) સ્થાન, જગ્યા, ઝાડનો ક્યારો વગેરે

स्थानच्युत त्रि (स्थानात् च्युत) સ્થાનથી ભ્રષ્ટ, પદભ્રષ્ટ

स्थानभ्रष्ट त्रि (स्थानात् भ्रष्ट) ઉપર પ્રમાણે.

स्थानाध्यक्ष त्रि (स्थानस्य अध्यक्ष) સ્થાનની રક્ષા કરનાર

स्थानिक त्रि (स्थाने अधिकृत ठक्) ઉપરપ્રમાણે.

स्थानिन् त्रि (स्थानमस्यास्ति इनि) સ્થાનવાળુ, વ્યાકરણમા કહેલ આદેશસ્થાની

स्थानाङ्ग न જૈન મત પ્રમાણે અગીયાર અંગો પૈકી ત્રીજુ અંગ

स्थानीय न (स्थानस्येद स्थान+छ) સ્થાનનુ, સ્થાનસંબંધી,દેશ

स्थानीय न (स्था+कर्मणि अनीयर्) નગર, ગામ,

स्थानीय त्रि (स्थानमर्हति, स्थान+छ) રહેવા લાયક સ્થળ, વસવા યોગ્ય, સદશ, સમાન

स्थाने अव्य (स्था+ने) યોગ્યતા, લાયકી, સત્ય, સાદશ્ય, યોગ્ય કરવુ, એવા અર્થમા વપરાય છે

स्थापक त्रि (स्था+णिच्+पुक्+ण्वुल्) સ્થાપનાર, મુકનાર, નક્કી કરનાર, સ્થિતિસ્થાપક

स्थापत्य न (स्थपते भाव ष्यञ्) સુથારનુ કામ, સુથારપણુ, કારીગરી, સુથારનો ધર્મ.

स्थापत्य पु (स्थपतिरेव, स्वार्थे ष्यञ्) અંતપુરનો રક્ષક કંચુકી-નાજર વિગેરે

स्थापन न (स्था+णिच्+पुक्+ल्युट्) સ્થાપવુ, મુકવુ, આરોપ કરવો, પુંસવન નામે ગર્ભ સંસ્કાર, સમાધ, ચિત્તની એકાગ્રતા, વ્યવસ્થા.

जेवुं ते.

दुरोक त्रि (दुर ओक यस्य) दुःखथी मेळवाय तेवुं.

दुरोण पु. घर, मकान, मकाणु.

दुरोदर पु (दुरं सम्यगुदरं यस्य) जुगारी, कपट प्रेमनी रमत करी द्रव्य लेनारो, पण.

दुरोदर न ( ) जुगटु, जुगार पासो. "दुरोदरच्छद्मजितां समीहते नयेन जेतुं जगती सुयो धन" किरात.

दुर्ग पु. न (दुःखेन गम्यतेऽसौ दुर्+गम्+ड) किल्लो, कोट.

दुर्ग पु ( ) परमेश्वर, ते नामे एक असुर दैत्य, महान विघ्न, बंधन, ग्राम भेद, कम, नरक नामनो देश, जन्म, महान भय, मोटो विकट प्रदेश अमुक, रोग.

दुर्ग त्रि. ( ) दुर्गम, दुर्भेद्य जवाने अशक्य, दुःसाध्य.

दुर्गंध पु. (ष. त. दुर्गन्ध) दुष्ट गंध.

दुर्गकर्मन् न (दुर्गस्य दुर्गे वा कर्म कर्मन्) दुर्ग साधन कर्म.

दुर्गकारक पु. (दुर्गं करोति कैलोन कृ+ण्वुल्) एक जातनुं झाड.

दुर्गकारक त्रि. (दुर्गं करोतीति कृ+ण्वुल्) किल्लो बनावनार, मुश्केली करेलु करनार.

दुर्गत त्रि (दुर्गत्यति दुर्+गम्+कर्मणि क्त) दरिद्रीपणाने पामेल, पीडित खराब अवस्थामां आवेलु. "दुर्गतपिपि सलाहं सर्वं प्रार्थयसि दुर्गत सर्व

दुर्गतता स्त्री. (दुर्गतस्य भावः तल् टाप्) खराब दशा, दरिद्रावस्था, दरिद्रता.

दुर्गतत्व न (दुर्गतस्य भाव त्व) उपरनो अर्थ.

दुर्गतरण त्रि (दुर्गं तीर्यतेऽनेन तृ+करणे ल्युट्) किल्लो, ओळंगवानुं साधन, दुःखमांथी छूटवानुं साधन.

दुर्गतरणी स्त्री. (दुर्गतरण+स्त्रियां ङीप्) ते नामनी एक देवी जे तरवानुं साधन.

दुर्गति स्त्री (दुष्टा गतिः प्रा. स.) नरक दरिद्रता दुष्ट गति.

दुर्गति त्रि (दुष्टा गतिर्यस्य) दुष्ट गतिवाळुं दरिद्र, दीन, खराब हालतवाळुं नारकी जन.

दुर्गतिनाशन त्रि. (दुर्गतिं नाशयति नश्+णिच्+ल्यु) दुर्गति नो नाश करनार.

दुर्गतिनाशिनी स्त्री (दुर्गतिनाशिन्+स्त्रियां+ङीप्) दुर्गा देवी.

दुर्गनिवासिन् त्रि (दुर्गे निवसतीति णिनि) किल्लामां रहेनार, किल्लामां वास करनार.

दुर्गन्ध पु. (दुष्टो गन्धोऽस्य प्रा. ब. दुष्टो गन्धो वा प्रा. स.) अगरबत्ती, खराब गंध.

दुर्गन्ध त्रि (दुष्टो गन्धो यस्य) खराब गंधवाळुं दुर्गंधवाळु.

दुर्गन्धाढ्य त्रि (दुर्गन्धोऽस्ति यस्य) दुष्ट गंधवाळु, गंधवाळु.

दुर्गन्धिन् त्रि (दुर्गन्धोऽस्त्यस्य इनि) दुष्ट गंधवाळुं खराब गंधवाळु.

दुर्गन्धिनी स्त्री (दुर्गन्धिन्+स्त्रियां ङीप्) दुष्ट गंधवाळी एक वनस्पति—वेल.

दुर्गपति पु (दुर्गस्य पतिः) किल्लानुं रक्षण करनार, किल्लानो अध्यक्ष किल्लेदार किल्लानो स्वामी.

दुर्गपाल पु (दुर्गं दुर्गे वा पालयति पालि+अण्) उपरनो अर्थ.

दुर्गपुष्पी स्त्री (दुर्गं दुष्प्रापं पुष्पं यस्याः जातित्वात् ङीष्) केवडा नामनुं एक झाड.

दुर्गम त्रि. (दुःखेन गम्यते इति दुर्+गम्+खल्) दुःखथी जवाय तेवुं, दुर्गम, दुर्भेद्य.

दुर्गम पु ते नामनो एक असुर.

दुर्गम पु (दुःखेन गम्यते ज्ञायते) परमेश्वर

दुर्गल पु (दुःखितो गलो यत्र पोषादिवत्) ते नाम नो एक देश.

दुर्गल पु न (दुर्गलो देश सोऽभिजनोऽस्य तस्य राजा वा अण् बहुत्वे लुक्) दुर्गल देशना रहेनार लोक, दुर्गल देशनो स्वामी—राजा.

दुर्गसंधान पु. (दुर्गे दुर्गमप्रदेशे संधानं इतरेतरं मैत्री संधि+ल्युट्) दुर्ग-संधि.

स्थिरगन्ध त्रि, (स्थिर गन्धो यस्य) સ્થિરગન્ધવાળુ,
स्थिरगन्धा स्त्री (स्थिर गन्धो यस्या) કેવડો
स्थिरच्छद पु (स्थिर च्छदो यस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ
स्थिरच्छाय पु (स्थिरा च्छाया यस्य) હરકોઈ ઝાડ, પુષ્કળ છાયાવાળુ ઝાડ-વડ વિગેરે
स्थिरच्छाय त्रि (स्थिरा च्छाया यस्य) સ્થિર છાયાવાળુ
स्थिरजिह्व पु (स्थिरा अचञ्चला जिह्वा यस्य) માછલુ
स्थिरजिवित त्रि (स्थिर जिवित यस्य) સ્થિર જીવનવાળુ, લાંબા આયુષ્યવાળુ
स्थिरजिविता स्त्री (स्थिर जिवित यस्या) શીમળાનું ઝાડ
स्थिरतम पु (अतिशयेन स्थिर , तमप्) ઈશ્વર
स्थिरतम त्रि (अतिशयेन स्थिर तमप्) અત્યન્ત સ્થિર, ઘણુજ સ્થિર
स्थिरतर त्रि (अतिशयेन स्थिर तरप्)ઉપર પ્રમાણે
स्थिरता स्त्री (स्थिरस्य भाव , तल्+टाप्) સ્થિરપણુ, નિશ્ચલપણુ, અડગપણુ
स्थिरत्व न (स्थिरस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
स्थिरदंष्ट्र पु (स्थिरा दंष्ट्रा यस्य) સર્પ, વિષ્ણુનો અવતાર, વરાહ અવતાર, અવાજ, શબ્દ
स्थिरदंष्ट्री स्त्री (स्थिरदंष्ट्र+स्त्रिया जाति ङीप्)સાપેણુ
स्थिरपत्र पु (स्थिराणि पत्राणि यस्य) હિન્તાલ વૃક્ષ
स्थिरपुष्प पु (स्थिरं पुष्पमस्य) ચમ્પાનુ ઝાડ, બોલસરીનુ ઝાડ
स्थिरपुष्पिन् पु (स्थिरपुष्प+इन्) તિલક વૃક્ષ
स्थिरबुद्धि स्त्री (स्थिरा बुद्धि) સ્થિર બુદ્ધિ, ચચલ નહિ તેવી બુદ્ધિ
स्थिरमति स्त्री (स्थिरा चासौ मतिश्च) સ્થિર બુદ્ધિ
स्थिरमति त्रि (स्थिरा मतिर्यस्य) સ્થિર બુદ્ધિવાળુ
स्थिरयौवन न पु (स्थिर यौवन) સ્થિર એવુ યૌવન
स्थिरयौवन त्रि (स्थिर यौवन यस्य) સ્થિર યૌવનવાળુ-જેને યૌવન સ્થિર હોય તેવી વિદ્યાધર વિગેરે દેવજાતિ
स्थिररङ्ग त्रि (स्थिर रङ्गो यस्य) સ્થિર રગવાળુ
स्थिररङ्गा स्त्री (स्थिर रङ्गो यस्या) ગળી
स्थिरराग त्रि. (स्थिर रागो यस्य) સ્થિર રગવાળુ,
स्थिररागा स्त्री (स्थिरो रागो यस्या) દારૂહળદર.
स्थिरसाधनक पु. (स्थिर साधयति, ल्यु तत स्वार्थे क) નગોડનુ ઝાડ.
स्थिरसार पु (स्थिर सारो यस्य) એક જાતનું શાક વૃક્ષ
स्थिरा स्त्री (स्था+किरच्+टाप्) શીમળાનુ ઝાડ, કાકોલી વનસ્પતિ, શાલપાન વનસ્પતિ, પૃથ્વી
स्थिराङ्घ्रिप पु (स्थिरश्चासौ अङ्घ्रिपश्च) હિન્તાલ વૃક્ષ
स्थिरायुस् पु (स्थिर आयुर्यस्य) શીમળાનુ ઝાડ
स्थिरायुस् त्रि (स्थिर आयुर्यस्य) સ્થિર આયુષ્ય વાળુ
स्थुड (तुदा प स सेट् स्थुडति) ઢાંકવુ, વરવુ, વીટવુ
स्थूणा स्त्री (स्था+नक् ऊदन्तादेश पृषो) ઘરનો થાભલો, ખીલો, ખુટી, લોઢાની પ્રતિમા
स्थूर पु (स्था+ऊरन्) બળદ, મનુષ્ય
स्थूरिन् पु (स्था+ऊरन्-किच्च स्थूरो वृषादिभारवाहको स्थूरोऽस्त्यस्य सादृश्येन इनि) ભાર ખેચનાર ઘોડો, ભાર ખેચનાર ગધેડો-બળદ વિગેરે
स्थूल (चु उभ अ सेट् स्थूलयति-त) વધવુ, જાડુ થવુ, વજનદાર થવુ
स्थूल त्रि (स्थूल्+अच्) લઠ્ઠ, જાડુ, મોટુ, પુષ્ટ ક્રૂર
स्थूल न (स्थूल्+अच्) સમુહ, ઢગલો
स्थूल पु (,, ,,) પનસનું ઝાડ
स्थूलक त्रि (स्थूल एव-स्वार्थे क) स्थूल त्रि જુઓ.
स्थूलक पु (स्थूल+संज्ञायां कन्) એક જાતનું ઘાસ
स्थूलकङ्गु पु (स्थूलश्चासौ कङ्गुश्च) એક જાતનુ ધાન્ય
स्थूलकण त्रि (स्थूला कणा यस्य) મોટા કણવાળુ, મોટા દાણાવાળુ
स्थूलकणा स्त्री (स्थूला कणा यस्या) મોટુ જીરૂ
स्थूलकण्टक पु (स्थूल कण्टको यस्य) એક જાતનો બાવળ
स्थूलकण्टिकिका स्त्री શીમળાનુ ઝાડ
स्थूलकण्टा स्त्री (स्थूल. कण्ट कण्टको यस्या) ભોરીંગણી.

स्थूलकन्द पु (स्थूलः कन्दो यस्य) लाल लसण, सूरण, हस्तिकन्द.

स्थूलकेश पु. (स्थूलः केशो यस्य) नाग.

स्थूलचञ्चु पु. (स्थूला चञ्चुरिव शिखा यस्य) એક જાતનું શાક.

स्थूलचञ्चु त्रि (स्थूला चञ्चुर्यस्य) मोटी चांचवाळुं.

स्थूलचिरक पु. (स्थूलश्चासौ चिरकश्च) એક જાતનું ઝાડ.

स्थूलता स्त्री. (स्थूलस्य भावः तल्+टाप्) स्थूलपणुं, જાડાઇ મોટાઇ.

स्थूलताल पु. (स्थूलश्चासौ तालश्च) हिंताल वृक्ष.

स्थूलत्व न (स्थूलस्य भाव त्व) स्थूलपणुं, જાડાઇ મોટાઇ

स्थूलत्वचा स्त्री. (स्थूला त्वचा यस्याः) કાસમરી વનસ્પતિ.

स्थूलदण्ड पु. (स्थूलो दण्डो यस्य) રૈનાલ–એક જાતનું ઘાસ.

स्थूलदर्भ पु (स्थूल+दर्भ+अच्) मुंज घास.

स्थूलदला स्त्री (स्थूलानि दलानि यस्याः) એક જાતની કુંવાર.

स्थूलनाल पु એક જાતનો નડ.

स्थूलनास पु. (स्थूला नासा यस्य) सुवर, डुक्कर.

स्थूलनास त्रि (स्थूला नासा यस्य) मोटा नाकवाळुं.

स्थूलनासा स्त्री. (स्थूला नासा यस्याः) मोटा नाक-वाळी-जाडा नाकवाळी स्त्री.

स्थूलनासिक पु. (स्थूला नासिका यस्य) सुवर, डुक्कर

स्थूलनासिक त्रि (स्थूला नासिका यस्य) मोटा नाकवाळुं

स्थूलनासिका स्त्री. (स्थूला नासिका यस्याः) मोटा-जाडा नाकवाळी स्त्री.

स्थूलनासिकी स्त्री. (स्थूलनासिक+स्त्रियां जाति. ङीप्) सुवरी, डुक्करी.

स्थूलनाली स्त्री. (स्थूलनाल+स्त्रियां ङीप्) ઉપર પ્રમાણે.

स्थूलपट्ट पु (स्थूलो पट्टो यस्मात्) કપાસનું ઝાડ.

स्थूलपट्ट न (स्थूलं पट्टम्) જાડું કપડું

स्थूलपट्टाक पु. (स्थूलपट्ट+स्वार्थे कन् पृषो. दीर्घः) કપાસનું ઝાડ.

स्थूलपाद पु (स्थूलः पीनः पादः यस्य गजश्लीपद) હાથી. શ્લીપદનો રોગ.

स्थूलपादी स्त्री (स्थूलपाद+स्त्रियां जाति. ङीष्)हाथणी.

स्थूलपुष्प पु (स्थूलं पुष्पं यस्य) नकुल.

स्थूलपुष्पा स्त्री. (स्थूलं पुष्पं यस्याः) धोळी अप-राजिता वनस्पति.

स्थूलपुष्पी स्त्री. (स्थूलपुष्प+ङीप्) "झण्डिका" शब्द जुओ.

स्थूलफल पु. (स्थूलानि फलानि यस्य) शीम-ळानुं झाड.

स्थूलभद्र पु. जैनमते व श्रुतकेवलीमां छेल्ला श्रुतकेवली.

स्थूलभूत न. (स्थूलं भूतम्) वेदान्तमां प्रसिद्ध पंची-करणने पामेल पृथ्वीआदि पांचमहाभूत.

स्थूलमति त्रि (स्थूला मतिर्यस्य) जाडी बुद्धिवाळुं. तीक्ष्णबुद्धि नहि धरावनार

स्थूलमति स्त्री. (स्थूला चासौ मतिश्च) जाडी बुद्धि, तीक्ष्णबुद्धि नहि ते.

स्थूलमरिच न (स्थूलं मरिचम्) कक्कोल वनस्पति.

स्थूलमूल न. (स्थूलं मूलं यस्य) એક જાતનો મૂળો.

स्थूललक्ष त्रि (स्थूलं लक्षयति दानाय स्थूलानि, लक्ष+अच्) બહુદાન કરનાર મોટો દાતા

स्थूललक्ष्य त्रि (स्थूलं लक्ष्यं यस्य) ઉપર પ્રમાણે

स्थूलवर्मकृत् पु (स्थूलं वर्म करोति कृ+क्विप् तुक् च) ભાસ્કરપરિષ્ઠ વનસ્પતિ.

स्थूलवल्कल त्रि (स्थूलं वल्कलमस्य) जाडी छाल-वाळुं, जाडी छालवाळुं

स्थूलवृत्तफल पु (स्थूलस्य वृत्तस्य फलमस्य) એક જાતનું ઝાડ.

स्थूलवैदेही स्त्री. (स्थूला चासौ वैदेही च) गजपीपर.

स्थूलशरकाष्ठ पु (स्थूलश्चासौ शरकश्च) जाडो सांठो, जाडुं काष्ठ

स्थूलशर्करिका स्त्री. (स्थूला चासौ शर्करा च) ઉપર પ્રમાણે.

स्थूलशाटी स्त्री. (स्थूला चासौ शाटी च) जाडी साडी, जाडुं कपडुं

स्थूलशालि पु. (स्थूलः शालिः) जाडा चोखा.

स्थूलशीर्पक त्रि (स्थूल शीर्ष यस्य कप्) मोटा माथावाळु

स्थूलशीर्पका स्त्री (स्थूल शीर्ष यस्या कप्+टाप् अत इत्व) नानी कीडी, झीणी कीडी

स्थूलषट्पद पु (षट्पद इव स्थूल राज०) मोटी ओक्षमी

स्थूलस्कन्ध पु (स्थूल० स्कन्धो यस्य) लकुच वृक्ष

स्थूलहस्त न (स्थूल हस्त इवाकारोऽस्य) हाथीनी सूंढ

स्थूला स्त्री (स्थूल्+अच्+टाप्) मोटी એલાયચી, ગજપીપર

स्थूलांश त्रि (स्थूल अंशोऽवयवो यस्य) મોટા અંશવાળુ, મોટા અવયવવાળુ

स्थूलांशा स्त्री. (स्थूल अंशोऽवयवो यस्या) ગંધ પત્રા વનસ્પતિ

स्थूलाम्र पु (स्थूलश्चासौ आम्रश्च) એક જાતનુ આમાનુ ઝાડ

स्थूलास्य पु (स्थूलमास्य यस्य) सर्प

स्थूलास्य त्रि (,, ,,) મોટા મોઢાવાળુ, પુષ્ટ મુખવાળુ,

स्थूलास्या स्त्री (स्थूल आस्य यस्याः टाप्) સાપેણુ

स्थूलैरण्ड पु (स्थूलश्चासौ एरण्डश्च) મોટા એરંડાનું ઝાડ

स्थूलैला स्त्री (स्थूलाश्चासौ एला) મોટી એલાયચી

स्थूलोच्चय पु (स्थूलानामुपलानामुच्चयो यत्र) પર્વતનો મોટો પત્થર, પર્વતની નાની ટેકરી, હાથીના દાંતનુ છિદ્ર, "वरण्ड" શબ્દ જુઓ અસમ્પૂર્ણ, ન્યૂન

स्थेमन् पु (स्थस्य भाव इमनिच्) સ્થિરતા, સ્થિરપણુ

स्थेय पु (स्थीयते विवादनिर्णायकतयाऽसौ, स्था+कर्मणि यत) વિવાદ, સંશયનો નિર્ણય કરનાર-જ્યુરી, પંચ, પુરોહિત-ગોર

स्थेय त्रि (स्था+यत्) સ્થિર, રહેવા લાયક,સ્થાપવા લાયક, ઉભા રહેવા લાયક

स्थेयस् त्रि (अतिशयेन स्थिर ईयसुन् स्थादेश) અત્યન્ત સ્થિર

स्थेष्ठ त्रि (अतिशयेन स्थिर इष्ठन्) અતિશય સ્થિર

स्थैर्य न (स्थिरस्य भाव ष्यञ्) સ્થિરપણુ,સ્થિરતા.

स्थौणेय पु (स्थूणायां तत्समीपे भव ढञ् ढकञ् वा) ગ્રન્થિપર્ણુ નામે સુગન્ધી દ્રવ્ય

स्थौणेयक पु (स्थौणेय+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે

स्थौरिन् पु પીઠ ઉપર ભાર ઉપાડવામા યોગ્ય એવો બળદ

स्थौल्य न (स्थूलस्य भाव ष्यञ्) સ્થૂલપણુ,જાડાઈ

स्नपन न (स्ना+णिच्+पुक्+ल्युट्) પાણી વિગેરેથી અભિષેક કરવો, નવડાવવુ

स्नपित त्रि (स्ना+णिच्+पुक्-क्त) પાણી વિગેરેથી અભિષેક કરેલ, ન્હવડાવેલ

स्नव पु (स्नु+भावे अप्) સ્રવવુ ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

स्नस् "ष्णस्" ધાતુ જુઓ

स्नसा स्त्री (स्नस्+अच+टाप्) સ્નાયુ-શરીરના બંધનરૂપ મોટી નાડી

स्ना "ष्णा" ધાતુ જુઓ

स्नात् त्रि (स्ना+वर्तमाने शतृ) સ્નાન કરતું,નહાતું.

स्नात त्रि (स्ना+कर्मणि क्त) ન્હાયેલ, સ્નાન કરેલ

स्नातक पु (स्नात स्वार्थे क) વેદાધ્યયન પછી ગ્રહસ્થાશ્રમને માટે સમાવર્તનના અંગરૂપ સ્નાન જેણે કરેલ હોય તેવો એક ગૃહસ્થ

स्नान न (स्ना+भावे ल्युट्) નહાવુ તે, શુદ્ધ થવુ, પવિત્ર થવુ, મંત્ર વગેરે દ્વારા આઠ પ્રકારનુ સ્થાન

स्नानगृह न (स्नानस्य गृहम्) ન્હાવાનું ઘર

स्नानतृण न (स्नानार्थं तृणम्) દર્ભ, દાભ

स्नानीय त्रि (स्नानाय हित छ) સ્નાન સાધન, સ્નાનને માટે હિતકર, ન્હાવામાં ઉપયોગી

स्नानीय त्रि (स्नात्यनेन, स्ना+अनीयर्) નહાતી વખતે શરીરે કરવાનું સુગન્ધી ચૂર્ણ

स्नापक त्रि (स्ना+णिच्-पुक्+ण्वुल्) નવડાવનાર, સ્નાન કરાવનાર

स्नायु स्त्री (स्ना+उण्) શરીરના બંધનરૂપ નાડી, શરીરમાં રહેલી નસો-નાડીઓ

स्नायिन् त्रि (स्ना+णिनि-युक्) ન્હાનાર, સ્નાન કરનાર

स्नायुरोग पु (स्नायौ रोग) શરીરની કોઇ નાડીમાં રોગ.

स्नाय्वर्मन् न. એક જાતનો નેત્રનો રોગ.
स्निग्ध न (स्निह्+क्त) મધનું મીણ, તેજ અજવાળું
स्निग्ध त्रि („) સ્નેહવાળું સ્નેહાળ, સ્નેહી ચીકણું ઢીલું, સુંદર, ઘાડું ગાઢ, ઘન-ઘટ્ટ, ભીનું
स्निग्ध पु („) લાલ એરંડો રસાંજન, મિત્ર.
स्निग्धदारु पु. (स्निग्धं दारु यस्य) દેવદારનું ઝાડ
स्निग्धतण्डुल पु. (स्निग्धः तण्डुलो यस्य) [illegible] તેલ ચોખા
स्निग्धता स्त्री. (स्निग्धस्य भावः तल्+टाप्) સ્નેહીપણું, મિત્રતા, મૈત્રી, ચીકણાશ, ભીનાશ
स्निग्धत्व न. (स्निग्धस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે
स्निग्धपत्रक पु. (स्निग्धानि पत्राणि यस्य कप्) એક જાતનું કરંજ વૃક્ષ, એક જાતનું ઘાસ
स्निग्धपत्रा स्त्री (स्निग्धं पत्रं यस्याः) બોરડીનું ઝાડ પાલકની ભાજી કાસમરી વનસ્પતિ.
स्निग्धपिण्डीतक पु (स्निग्धश्चासौ पिण्डीतकश्च) ચીકણું ઝાડ, પિંડીતક વૃક્ષ
स्निग्धफला स्त्री. (स्निग्धं फलं यस्याः) અંજનાકુલી નામે વનસ્પતિ.
स्निह (चु. उभ. स. सेट् स्नेहयति) સ્નેહ કરવો, પ્રેમ કરવો ચીકણું કરવું
स्निह् (दिवा. प. स. वेट् स्निह्यति) ઉપર પ્રમાણે.
स्नु "ष्णु" મુજબ
स्नु पु (स्नाति+स्नु आतेर स्ना-कु वा) પર્વતનો સપાટ પ્રદેશ પર્વતનું શિખર, सानु જુઓ.
स्नुक्छद पु (स्नुचति स्नुह् मिव छदं यस्य जातोऽस्य) હીરાકુશી વૃક્ષ.
स्नुच् "स्नुह" ધાતુ જુઓ.
स्नुत त्रि (स्नु+क्त) સ્રવેલ, ઝરેલ, ગળેલ, ટપકેલ.
स्नुषा स्त्री. (स्नु+क्सु+टाप्) પુત્રવધૂ, થોરનું ઝાડ.
स्नुह् स्त्री. (स्नुह्+क्विप्) થોરનું ઝાડ.
स्नुहा स्त्री. (स्नुह्+कित् वा टाप्) ઉપર પ્રમાણે.
स्नुहि स्त्री. (स्नुह्-इन्) ઉપર પ્રમાણે
स्नुही स्त्री. (स्नुह्+इन् वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે.
स्नेह पु. (स्निह्+घञ्) સ્નેહ, પ્રેમ, તેલ વિગેરેનો એક જાતનો ગુણ, ચીકાશ, તેલ ઘી વિગેરે દ્રવ્ય. "अस्ति मे सोदरस्नेहोऽप्येषु" शकुन्तला
स्नेहच्छेद पु (स्नेहस्य छेदः) સ્નેહનો ભંગ, પ્રેમનો નાશ, ચીકાશનો નાશ તેલ—ઘી વિગેરેનો નાશ.
स्नेहन् पु (स्निह्+कनिन्-नि च) ચન્દ્ર, મિત્ર, એક જાતનો ગુણ, રોગ
स्नेहन न. (स्निह्+णिच्+ल्युट्) તેલ વગેરેનું મર્દન, ચિકાશ કરવું, સ્નેહસાધન ક્રિયા.
स्नेहन त्रि (स्निह्+कर्तरि ल्युट्) સ્નેહનું સાધન તેલ ઇત્યાદિ.
स्नेहपक्व त्रि. (स्नेहेन पक्वः) તેલથી રાંધેલું કે ઘીથી રાંધેલું.
स्नेहप्रिय पु. (स्नेहः प्रियोऽस्य) દીવો
स्नेहभू स्त्री (स्नेहस्य भूः) શ્લેષ્મધાતુ, કફ, સ્નેહપાત્ર, સ્નેહનું સ્થાન.
स्नेहरङ्ग पु (स्नेहेन रज्यते, रञ्ज्+कर्मणि घञ्) તલ.
स्नेहवत् पु. (स्नेह+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) એક વનસ્પતિ.
स्नेहवत् त्रि (स्नेहोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) સ્નેહવાળું, પ્રેમાળ, સ્નેહી.
स्नेहवती स्त्री. (स्नेहवत्+स्त्रियां ङीप्) મેદા વનસ્પતિ.
स्नेहविच्छेद पु. (स्नेहस्य विच्छेदः) સ્નેહનો ભંગ, પ્રેમનો નાશ, ચીકાશનો નાશ, તેલ-ઘી વિગેરેનો નાશ
स्नेहविद्ध न. (स्नेहेन विद्धम्) નાશ.
स्नेहवस्ति स्त्री. (स्नेहप्रधाना वस्तिः) તેલ વિગેરે ચિકણા દ્રવ્યથી કરેલી પીચકારી.
स्नेहबीज पु (स्नेहयुक्तं बीजमस्य) ચારોળીનું ઝાડ.
स्नेहबीज न. (स्नेहस्य बीजं कारणं) પ્રેમનું કારણ
स्नेहाक्त त्रि. (स्नेहेन अक्तः) તેલ વિગેરે ચીકણા દ્રવ્યથી લેપાયેલ-ખરડાયેલ.
स्नेहाश पु. (स्नेहमश्नाति, अश्+अण्) દીવો.
स्नेहित पु. (स्नेह+अस्त्यर्थे इतच्) મિત્ર, દોસ્ત, બાન્ધવ, બન્ધુ
स्नेहित त्रि. („ „) સ્નેહવાળું, પ્રેમાળ.
स्नेहु पु (स्निह्+उन्) એક જાતનો રોગ, ચન્દ્ર.
स्नै "ष्णै" ધાતુ જુઓ.

स्पन्द् (भ्वा आ अ सेट् स्पन्दते) લગાર હાલવુ, થોડુ કંપવુ, ધડકવુ, ફરકવુ

स्पन्द पु. (स्पन्द्+भावे घञ्) લગાર હાલવુ, થોડુ કંપવુ, ધડકવુ, ફરકવું

स्पन्दन न (स्पन्द्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

स्पन्दित त्रि (स्पन्द्+कर्मणि क्त) લગાર હાલેલ, થોડુ કંપેલ, ધડકેલ, ફરકેલ

स्पर्द्ध् (भ्वा आ अ सेट् स्पर्धते) સ્પર્ધા કરવી, ચડસાચડસી કરવી, બીજાને હરાવવાની ઇચ્છા કરવી, હરિફાઇ કરવી

स्पर्धा स्त्री (स्पर्द्ध्+अङ्+टाप्) હરીફાઈ, ચડસા ચડસી, બીજાને હરાવવાની ઇચ્છા, સમાનતા, ક્રમે ક્રમે ઉન્નતિ

स्पर्धिन् त्रि (स्पर्धा+अस्त्यर्थे इनि) હરીફાઇ કરનાર, ચડસા ચડસી કરનાર, બીજાને હરાવવાની ઇચ્છા કરનાર

स्पर्श् (चु आ स सेट् स्पर्शयते) ગ્રહણ કરવુ, ચોરી કરવી

स्पर्श पु (स्पर्श्-स्पृश्-वा अच् घञ् वा) સ્પર્શ કરવો, અડકવુ, ત્વચા ઇન્દ્રિયથી ગ્રહણ કરતો એક ગુણ, ગ્રહણ કરવુ, રોગ, યુદ્ધ, ગુપ્તચર-મનુષ્ય, છુપીપોલીસ, વાયુ

स्पर्श पु (स्पृश्यन्ते वायुना जिह्वाग्राद्य उच्चारणाय घञ्) 'ક' થી 'મ' સુધીના સ્પર્શ અક્ષરો

स्पर्श पु (स्पृश्+णिच्+अच्) દાન, સભોગ

स्पर्श त्रि (,, ,,) ઉત્તમ-સતાપ પામેલ

स्पर्शतन्मात्र न સાખ્યમત પ્રસિદ્ધ વાયુનુ ઉપાદાન કારણ એક સૂક્ષ્મભૂત

स्पर्शन न (स्पृश्-स्पर्श्-वा ल्युट्) અડકવુ, સ્પર્શ કરવો, ગ્રહણ કરવુ

स्पर्शन न (स्पृश्+णिच्+ल्युट्) દાન

स्पर्शन पु (स्पृश्+कर्तरि ल्यु) વાયુ

स्पर्शनीय त्रि (स्पर्श्-स्पृश्+कर्मणि अनीयर्) સ્પર્શ કરવા લાયક, અડકવા યોગ્ય

स्पर्शमणि पु (स्पर्शेन लोहादीन् सुवर्णतां नयन्मणि) પારસમણિ

स्पर्शमणिप्रभव न (स्पर्शमणे प्रभवति, प्र+भू+अच्) સોનુ

स्पर्शलज्जा स्त्री (स्पर्शमात्रेण लज्जते सङ्कोचात् लज्ज्+अच्+टाप्) રીસામણિનો વેલો-લજ્જાવન્તી

स्पर्शशुद्ध त्रि (स्पर्शेण शुद्ध) સ્પર્શ વડે શુદ્ધ

स्पर्शशुद्धा स्त्री (स्पर्शे शुद्धा) નતમૂલી વનસ્પતિ

स्पर्शा स्त्री (स्पर्श-ग्रहणे+घञ्+टाप्) કુલટા સ્ત્રી, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી

स्पर्शाज्ञता स्त्री જેથી ચામડી બહેરી થઇ જાય છે તે એક વાતજન્ય રોગ

स्पर्शाज्ञत्व न ઉપર પ્રમાણે અર્થ

स्पर्ष्टृ त्रि (स्पृश्+तृच्) સતાપ કરાવનાર, તપાવનાર

स्पर्ष्टृ पु (,, ,,) રોગ

स्पश् (भ्वा उभ स सेट् स्पशति-ते) અટકાવવુ, બાધ કરવો, રોકવુ ગુથવુ

स्पश पु (स्पश्+क्त) દૂત, જાસુસ, છૂપો બાતમીદાર, છૂપી પોલીસ, યુદ્ધ

स्पष्ट स्त्री (स्पष्टस्य भाव तल्+टाप्) ખુલ્લુ, પ્રકટ

स्पष्टता न (स्पष्टस्य भाव त्व) ખુલ્લાપણુ, પ્રકટપણુ

स्पष्टत्व न (स्पष्टस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

स्पृष्ट त्रि (स्पृश्+क्त) સ્પર્શ કરેલ, અડકેલ

स्पृष्टास्पृष्ट न (स्पृष्टेन आ सम्यक् स्पृष्टम्) પરસ્પર સ્પર્શ કરવો-અડકવુ

स्पृष्टास्पृष्टि न (स्पृश्-भावे क्त कर्मव्यतिहारे इच् समा पूर्वपददीर्घ) પરસ્પર સ્પર્શ કરવો-અડકવુ

स्पृष्टि स्त्री (स्पृश्+भावे क्तिन्) સ્પર્શ-અડકવુ તે

स्पृह् (चु उभ स सेट् स्पृहयति-स्पृहयते) ઝખવુ, તૃષ્ણા રાખવી, ચાહવુ, ઇચ્છવુ

स्पृहणीय त्रि (स्पृह+कर्मणि अनियर्) ઝખવા લાયક, તૃષ્ણા રાખવા યોગ્ય, ચાહવા લાયક, ઇચ્છવા યોગ્ય, વખાણવા લાયક

स्पृहा स्त्री (स्पृह्+अङ्+टाप्) ઇચ્છા, ચાહના, વાછા તૃષ્ણા

स्पृहित त्रि (स्पृह्+कर्मणि क्त) ચહાયેલ, ઇચ્છેલ, ઝખેલ, તૃષ્ણા રાખેલ

स्पृह्य पु (स्पृह्+कर्मणि यत्) બીજોરાનુ ઝાડ

स्पृह्य त्रि (,, ,,) ઝખવા લાયક, તૃષ્ણા

ચાખવા યોગ્ય, ચરવા લાયક. ઇચ્છવા યોગ્ય ચાહવા લાયક.

स्फट् (भ्वा. प. स. सेट् स्फटति) ચીરાઈ જવું, ફૂટી જવું.

स्फट पुं (स्फट्+अच्) સાપની ફેણ.

स्फटा स्त्री (स्फट्+अच्+टाप्) સાપની ફેણ.

स्फटावत् त्रि (स्फटा+अस्त्यर्थे मतुप्) ચીરાએલું વળું, ફૂટી ગએલું.

स्फटि स्त्री (स्फट्+इन्) ફટકડી.

स्फटिक पुं (स्फटि इव कायति–कै+क) સ્ફટિકમણિ, ફટકડી.

स्फटिकगिरि पुं (स्फटिकस्य गिरिः) કૈલાસ પર્વત, સ્ફટિકમણિનો પર્વત.

स्फटिकपर्वत पुं (स्फटिकस्य पर्वतः) કૈલાસ પર્વત.

स्फटिका स्त्री (स्फटि–स्वार्थे क प्रत्ययः कन्) ફટકડી.

स्फटिकाचल पुं (स्फटिकस्य अचलः) કૈલાસ પર્વત, સ્ફટિકમણિનો પર્વત.

स्फटिकाद्रि पुं (स्फटिकस्य अद्रिः) કૈલાસ પર્વત.

स्फटिकाद्रिभिद् पुं (स्फटिकाद्रिं भिनत्ति भिद्+क्विप्) કપૂર.

स्फटिकाद्रिभिद पुं (स्फटिकाद्रिं भिनत्ति भिद्+क) કપૂર.

स्फटिकाभ पुं (स्फटिकस्य आभा इव आभा यस्य) કપૂર.

स्फटिकारि पुं (स्फटिकस्य अरिः) કપૂર.

स्फटी स्त्री (स्फट्+इन् वा ङीप्) ફટકડી.

स्फटीक पुं (स्फटीव कायति कै+क) સ્ફટિકમણિ, ફટકડી.

स्फटीकगिरि पुं (स्फटीकस्य गिरिः) કૈલાસ પર્વત.

स्फटीकपर्वत पुं (स्फटीकस्य पर्वतः) કૈલાસ પર્વત.

स्फटीका स्त्री (स्फटी स्वार्थे क+टाप्) ફટકડી.

स्फटीकाद्रि पुं (स्फटीकस्य अद्रिः) કૈલાસ પર્વત.

स्फटीकाद्रिभिद् पुं (स्फटीकाद्रिं भिनत्ति भिद्+क्विप्) કપૂર.

स्फटीकाद्रिभिद त्रि (स्फटीकाद्रिं भिनत्ति भिद्+क) કપૂર.

स्फटीकाभ पुं (स्फटीक इव आभा यस्य) કપૂર.

स्फटीकारि पुं (स्फटीकस्य अरिः) કપૂર.

स्फण्ट् (चु उभ. स. सेट् स्फण्टयति–ते) હસવું, મશ્કરી કરવી.

स्फण्ड (चुरा. प. स. सेट् स्फण्डति) ફાડવું ચીરવું, ફોડવું.

स्फरण न. (स्फुर्+भावे ल्युट्) ફરકવું, ધ્રૂજવું, સ્ફૂર્તિ ગમન.

स्फल् (तुदा. प. स. सेट् स्फलति) "स्फर्" धातु जुओ.

स्फातक न. પાણીનું ટીપું.

स्फाटिक पुं (स्फटिक एव स्वार्थे अण्) સ્ફટિકમણિ.

स्फाटिक न. (स्फटिक+अण्) સ્ફટિકમણિ, ફટકડી.

स्फाटिकगिरि पुं (स्फाटिकस्य गिरिः) કૈલાસ પર્વત, મણિમય પર્વત.

स्फाटिकपर्वत पुं (स्फाटिकस्य पर्वतः) કૈલાસ પર્વત, સ્ફટિકમણિનો પર્વત.

स्फाटिकाचल पुं (स्फटिक इव अचलः) કૈલાસ પ્રમાણે સ્વચ્છ.

स्फाटिकोपल पुं (स्फटिकमय उपलः) સ્ફટિકમણિ.

स्फाटीक पुं (स्फटीक+स्वार्थे अण्) સ્ફટિકમણિ.

स्फाटीक न. („ „) સ્ફટિકમણિ, ફટકડી.

स्फाति स्त्री (स्फाय्–भावे क्तिन्) વૃદ્ધિ, વધવું.

स्फाय् (भ्वा. आ. अक. सेट् स्फायते) વધવું, વૃદ્ધિ પામવું.

स्फार त्रि (स्फाय्–रक्) મોટું, વિપુલ, ઘણું, વિકટ, વિશાળ.

"[illegible]
[illegible]"

मालतीमाधवे.

स्फार पुं (स्फाय्+रक्) સોનાનો પરપોટો.

स्फारण न. (स्फुर्+णिच्+ल्युट् स्फारादेशः) વિસ્તાર.

स्फाल पुं (स्फल+घञ्) સ્ફૂર્તિ, ધ્રૂજવું, કંપવું.

स्फिक्पातन पुं (स्फिचं पातयति स्फिच्+पत्+णिच्+ल्यु) ઊંટ.

स्फिक्पातनक पुं (स्फिक्पातन+स्वार्थे क) ઊંટ.

स्फिच् स्त्री (स्फाय्+डिच्) નિતંબ, કુલો, ઢગરો, કુલાનો એક રોગ, વાતજન્ય એક રોગ

स्फिज् स्त्री (,, ,) કુલો, ઢગરો, નિતંબ

स्फिट् (चु. उभ स सेट् स्फेटयति-ते) જવું, વીંટાવું, અનાદર કરવો, હિંસા કરવી

स्फिर त्रि (स्फाय्+फिरच्) પુષ્કળ, ઘણું, વધેલું

स्फीत त्रि (स्फाय्+क्त स्फीभाव) વૃદ્ધિ પામેલું, વધેલું, સમૃદ્ધ, સ્થૂલ

स्फुट् (चु उभ. स सेट् स्फोटयति-ते) પ્રફુલ્લ કરવું, વિકાસ કરવો, ભેદવું, ફોડવું

स्फुट् (भ्वा प अ सेट् स्फोटति) વિકાસવું, પ્રફુલ્લ થવું, ખીલવું, ભેદ પામવો, ફૂટવું

स्फुट् (तु प अ सेट् स्फुटति) ઉપર પ્રમાણે

स्फुट् (भ्वा आ अ सेट् स्फोटते) ચીરાઈ જવું, ફાટી જવું, ફૂટી જવું

स्फुट् (चु उभ स सेट् स्फोटयति-ते) હિંસા કરવી

स्फुट् (चु उभ स सेट् स्फोटयति-ते) ફોડવું, વિકાસ કરવો, પ્રફુલ્લ કરવું

स्फुट त्रि (स्फुट्+अच्) પ્રકટ, ખુલ્લું, સ્પષ્ટ, ભેદાયેલ, ચીરાયેલ, ફૂટેલ, ધોળું, વિકાસ પામેલ, પ્રફુલ્લ

स्फुट पु (,, ,,) જ્યોતિષમાં કહેલ મેષ વગેરે રાશિઓમાં અમુક અંશે રહેલ સૂર્ય વિગેરે ગ્રહ.

स्फुट न (स्फुट्+क) ઉત્પ્રેક્ષાનું દ્યોતન, ઉત્પ્રેક્ષા પ્રકટ કરવી

स्फुटत् त्रि (स्फुट्+वर्तमाने शतृ) ફૂટતું, વિકસતું, ખીલતું, ચીરાતું, પ્રકટ થતું

स्फुटता स्त्री (स्फुटस्य भाव, तल्+टाप्) પ્રકટપણું, ખુલ્લાપણું, સ્પષ્ટપણું.

स्फुटत्त्व न (स्फुटस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

स्फुटन न (स्फुट्+भावे ल्युट्) વિકસવું, ખીલવું, ફૂટી જવું, ચીરાઈ જવું, ભેદ પામવો

स्फुटबन्धनी स्त्री. (स्फुट बन्धन यस्या ङीप्) "कपोतपदी" નામે વનસ્પતિ

स्फुटा स्त्री (स्फुट्+अच्+टाप्) સર્પની ફેણ

स्फुटि स्त्री (स्फुट्+इन्) પગ ફાટવાનો રોગ, કાકડી

स्फुटित त्रि (स्फुट्+कर्मणि क्त) ફૂટેલ, વીકસેલ, ચીરાયેલ, ભેદાયેલ પ્રકટ થયેલ, હાંસી કરેલ

स्फुटी स्त्री (स्फुट्+इन्+ङीप्) "स्फुटि" શબ્દ જુઓ.

स्फुट्ट (चु उभ स सेट् स्फुट्टयति-ते) અનાદર કરવો

स्फुड् (तुदा प स सेट स्फुडति) વરવું, સ્વીકાર કરવો, ઢાંકવું, પીટવું

स्फुण्ट् (चु उभ स सेट् स्फुण्टयति-ते) હસવું, હાંસી કરવી, મશ્કરી કરવી

स्फुण्ड् (चु उभ स सेट् स्फुण्डयति-ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

स्फुण्ड् (भ्वा आ अ सेट् स्फुण्डते) વીકસવું, ખીલવું, ચીરાવું, ભેદાવું, પ્રકટ થવું

स्फुत् अव्य ( ) ભડભડ-ફડ ફડ એવો અસ્પષ્ટ અવાજ

स्फुत्कर पु (स्फुदित्यव्यक्त शब्द करोति-कृ+अच्) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ

स्फुर् (तु प अ सेट् स्फुरति) ધડકવું, ફરકવું, તરફડવું, સ્ફુરવું

स्फुर पु (स्फुर्+क) ફલક-પાટીયું, ફણ

स्फुरण न (स्फुर्+भावे ल्युट्) સ્ફુરવું, ધડકવું, ફરકવું, તરફડવું, લગાર ફરકવું, થોડું કંપવું.

स्फुरणा स्त्री (स्फुर्+युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે

स्फुर्छ् (भ्वा प स सेट् स्फूर्च्छति) વિસ્મરણ થવું, ભૂલી જવું

स्फुर्ज् (भ्वा प अ सेट् स्फूर्जति) વજ્રનો શબ્દ થવો, કડાકો થવો

स्फुर्जथु पु (स्फुर्ज्+अथुच् मि न दीर्घ) વજ્રનો કડાકો, વજ્રનો અવાજ

स्फुल् (तु प सेट् स्फुलति) ફરકવું, ધડકવું, સ્ફુરવું, અ ચાલવું, જવું, સંચય કરવો सक

स्फुल न (स्फुल्+क) તંબુ, રાવટી

स्फुल त्रि (,, ,,) સ્ફૂર્તિવાળું

स्फुलन न (स्फुल्+ल्युट्) સ્ફૂર્તિ, ફરકવું, ધડકવું, સ્ફુરવું, તરફડવું

स्फुलिङ्ग पु (स्फुल्+इङ्गच्-स्फुत् इत्यव्यक्त शब्दो लिङ्गति गच्छति यस्मात् लिगि+घञ् पृषो वा) અગ્નિકણ, અગ્નિનો તણખો

"स्फुलिंगावस्थया वह्निरेधापेक्ष इव स्थित" महावीरचरिते.

स्फुलिङ्गा स्त्री. (स्फुल+इङ्ग+टाप्) ઉપર પ્રમાણે.

स्फुलिङ्गिन् त्रि (स्फुलिङ्ग+मत्वर्थे इनि) અગ્નિના કણવાળું

स्फुलिङ्गिनी स्त्री. (स्फुलिङ्ग+इनि+ङीप्) અગ્નિની જ્વાળા.

स्फूर्जक पु. (स्फूर्ज+ण्वुल्) તિન્દુ નામે વૃક્ષ

स्फूर्जथु पु. (स्फूर्ज+अथुच्) વજ્રપાત શબ્દ, વજ્ર-નો કડાકો.

स्फूर्ति स्त्री. (स्फुरण-स्फुर् धा+क्तिन्) "स्फुरण" शब्द जुओ, प्रतिभा, चमत्कृति, चालाकपणुं, विकास, फेलाव, प्रकाश

स्फूर्तिमत् पु. (स्फूर्ति+मत्वर्थे मतुप्) यज्ञुर्वेद नामे वैष्णव विद्वान.

स्फूर्तिमत् त्रि (स्फूर्तिरस्त्यस्य मतुप्) स्फूर्तिवाळुं, प्रकट, प्रत्यक्ष, विकास पामेल.

स्फेयस् त्रि (अतिशयेन स्फिरः ईयसुन् स्फा-देशः) अतिशय वधु, पुष्कळ.

स्फेष्ठ त्रि. (अतिशयेन स्फिरः इष्ठन् स्फादेश) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

स्फोट पु (स्फुटत्यर्थोऽस्मात् स्फुट्+अपादाने घञ्) प्रकट थवुं, फुटावुं, व्याकरणप्रसिद्ध नाद-सिद्ध शब्द भेद—जे पूर्वपूर्व अक्षरना अनुभव सहित छेल्ला छेल्ला अक्षरना अनुभवथी जणाता अर्थनुं भान करावे छे ते, फोल्लो, फणगो फाटवुं, चीरवुं

स्फोटक पु. (स्फोट+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે.

स्फोटक त्रि (स्फुट्+कर्तरि ण्वुल्) चीरनार, फाड-नार, फोडनार.

स्फोटन न (स्फुट्+भावे ल्युट्) फोडवुं चीरवुं फाडवुं विदारवुं भेदवुं

स्फोटनी स्त्री. (स्फुटत्यनया स्फुट्+ल्युट्+ङीप्) मणिविंधवानुं शस्त्र

स्फोटबीजक पु. (स्फोटस्य जनकेन बीजम् स्वा-र्थे क) भीलामानुं झाड.

स्फोटायन पु. (स्फोट अयनम् अस्योत्पत्तिस्थानत्वेन) एक व्याकरणकर्ता मुनि.

अवङ् स्फोटायनस्य" ..पाणिनिसूत्रात्.

स्फोटिका स्त्री. (स्फुट्+ण्वुल् टापि अत इत्वं) एक जातनुं पक्षी.

स्म्य न (स्फायु+वक्) तरवारना आकारनुं यज्ञ माटे एक काष्ठ.

स्म्यादिसंमार्गाधिकरण न. ते नामे एक अधिकरण.

स्म अव्य (स्मि+ड) भूतकाळमां, ने बाबत अर्थमां वपराय छे

स्मय पु. (स्मि+अच्) गर्व अभिमान, आश्चर्य रसनो स्थायिभाव रस.

स्मर पु. (स्मरति विरहमनेन स्मृ+करणे अच्) काम-देव, स्मरण, याददास्त.

स्मरकूपक पु. (स्मरस्य कूप इव कायति, कै+क) कामगृह—स्त्रीनी योनि.

स्मरकूपिका स्त्री. (स्मरस्य कूपिका) ઉપર પ્રમાણે.

स्मरगुरु पु (स्मरस्य गुरुः) विष्णु.

स्मरगृह न. (स्मरस्य गृहम्) कामगृह—स्त्रीनी योनि.

स्मरचक्र न. (स्मरस्य चक्रम्) स्मर दीपक मन्त्रमां कहेल एक रतिबन्ध.

स्मरण न. (स्मृ+भावे ल्युट्) संभारवुं ते, याद करवी, चिंतववुं विचारवुं ते नामे एक अर्थ अलंकार, संभारवुं

स्मरणीय त्रि (स्मृ+कर्मणि अनीयर्) स्मरण करवा लायक याद करवा लायक.

स्मरदशा स्त्री. (स्मरकृता दशा) कामी स्त्री पुरु-षोनी कामदेवे करेली दश अवस्थाओ पैकी प्रत्येक.

स्मरदीपिन् पु (स्मरं दीपि, दीप्+णिनि) शिव.

स्मरध्वज न. (स्मरस्य ध्वज इव) स्त्रीनुं चिह्न योनि.

स्मरध्वज पु (स्मरस्य ध्वज इव) वाजिंत्र.

स्मरप्रिय पु (स्मरस्य प्रियः) कामदेवनो पुत्र अनिरुद्ध.

स्मरप्रिया स्त्री. (स्मरस्य प्रिया) कामदेवनी स्त्री-रति.

स्मरमन्दिर न. (स्मरस्य मन्दिरम्) स्त्रीनी योनि.

स्मररिपु पु. (स्मरस्य रिपु) शिव.

स्मरमर्दन पु. (स्मरस्य मर्दन) शिव.

स्मरलेखनी स्त्री. (स्मरस्य लेखनीव) [illegible] मेनापक्षी.

स्मरवल्लभ पु (स्मरस्य वल्लभ) કામદેવનો પુત્ર અનિરુદ્ધ

स्मरवल्लभा स्त्री (स्मरस्य वल्लभा) કામદેવની પત્ની રતિ.

स्मरवीथिका स्त्री (स्मरस्य वीथिका) વેશ્યા સ્ત્રી.

स्मरवृद्धि स्त्री पु (स्मरस्य वृद्धिर्यस्मात् यद्वा स्मरस्य वृद्धि) કામદેવની વૃદ્ધિ, એક જાતનો છોડ

स्मरशत्रु पु (स्मरस्य शत्रु) શિવ

स्मरस्तम्भ पु (स्मरस्य तद्व्यापारस्य स्तम्भ इव) પુરૂષનુ લિંગ-લોડો.

स्मरस्मर्य पु (स्मर स्मर्या यस्य) ગધેડો

स्मरहर पु (स्मरं हरति नाशयति, ह+अच्) શિવ

स्मराकुल त्रि (स्मरेण आकुल) કામદેવથી આકુળ.

स्मराङ्कुश पु (स्मरे तत्कार्येऽङ्कुश इव उत्तेजकत्वात्) નખક્ષત

स्मरातुर त्रि (स्मरेण आतुर) કામદેવથી આતુર.

स्मरान्ध पु (स्मरेण अन्ध) કામદેવથી આંધળુ થયેલુ

स्मराम्र (स्मरप्रिय आम्र) એક જાતનો આંબો.

स्मरासव पु (स्मरोद्दीपक आसव इव) લાળ

स्मर्तव्य त्रि (स्मृ+कर्मणि तव्यच्) સ્મરણ કરવા યોગ્ય, યાદ કરવા લાયક

स्मार्त त्रि (स्मृतौ विहित स्मृतिं वेत्त्यधीते वा अण्) સ્મૃતિમાં કહેલ દાન વિગેરે, સ્મૃતિશાસ્ત્ર જાણનાર, સ્મૃતિશાસ્ત્રને અનુસરનાર.

स्मि (चु आ सेट् स्मापयते) અનાદર કરવો स आश्चर्य पामवु अ

स्मि (भ्वा आ सेट् स्मयते) ઉપર પ્રમાણે

स्मिट् (चु उभ सेट् स्मेटयति-ते) અનાદર કરવો, सक थोडु आश्चर्य पामवुं अक.

स्मित न (स्मि+भावे क्त) થોડુ હસવું, મો મલકાવુ, મંદ હાસ્ય

स्मित त्रि (स्मि+कर्त्तरि क्त) વિકસેલ, પ્રફૂલ, મન્દ મન્દ હસતું, મંદ હાસ્યવાળુ

स्मील् (भ्वा प स सेट् स्मीलति) નેત્રની પેઠે ઉઘડવું, આંખની પેઠે પલકારા મારવા

स्मृ (भ्वा. प. स. सेट् स्मरति) સ્મરણ કરવુ, સંભારવુ, યાદ કરવુ

स्मृत त्रि (स्मृ+कर्मणि क्त) સ્મરણ કરેલ,સંભારેલ, યાદ કરેલ

स्मृति स्त्री. (स्मृ+भावे क्तिन्) સંભારવુ તે, મનુ વિગેરે રચેલ સ્મૃતિ ગ્રન્થ, સ્મરણ, યાદદાસ્ત

स्मृतिमत् त्रि (स्मृति+अस्त्यर्थे मतुप्) સ્મરણ શક્તિવાળુ, યાદદાસ્તવાળુ, સંભારતું

स्मृतिहेतु पु (स्मृते हेतु.) વાસનારૂપ એક સંસ્કાર-જેથી સ્મરણશક્તિ નીપજે છે

स्मेर त्रि (स्मि+रन्) વિકાસ પામેલું, પ્રફૂલ, મન્દ હાસ્યવાળુ

"प्रत्युद्गता सविनय सहसा पुरेव
स्मेरैः स्मरस्य सचिवैः सरसावलोकैः" भामि॰वि॰

स्मेरमुख त्रि (स्मेर मुख यस्य) હસમુખુ, મંદ હાસ્ય કરતુ, હસતા મોવાળુ

स्यद पु (स्यन्द+घञर्थे क) વેગ

स्यन् (चु आ स सेट् स्यनयते) વિચાર કરવો, વિચારવુ

स्यन्द् (भ्वा आ अ वेट् स्यन्दते) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

स्यन्द पु (स्यन्द+घञ्) પ્રવાહીવસ્તુનું ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

स्यन्दन न (स्यन्द+भावे ल्युट्) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ, પાણી

स्यन्दन पु (स्यन्दते चलति, स्यन्द+युच्) રથ, તિનિશવૃક્ષ

स्यन्दनद्रुम पु (स्यन्दनश्चासौ द्रुमश्च) તિનિશ વૃક્ષ

स्यन्दनारूढ त्रि (स्यन्दनमारूढ) રથ ઉપર ચઢેલ, રથ ઉપર બેસેલ

स्यन्दनारोह पु (स्यन्दनमारोहति युद्धार्थं, आ+रुह्+अण्) રથ ઉપર બેસી યુદ્ધ કરનાર-રથી યોદ્ધો

स्यन्दनारोहण न (स्यन्दनस्य आरोहणम्) રથ ઉપર બેસવુ, રથ ઉપર ચઢવુ

स्यन्दनि पु (स्यन्द+अनि) તિનિશ વૃક્ષ

स्यन्दनी स्त्री (स्यन्द+णिनि-ङीप्) લાળ

स्यन्न त्रि. (स्यन्द्+क्त) ઝરેલ, ખરેલ, ટપકેલ.

स्यन्नवीण त्रि. (स्यन्ना वीणा यत्र) સ્તુતિ કરેલ, વખાણેલ.

स्यम् (भ्वा. प. अ. सेट् स्यमति) शब्द करवो, अवाज करवो.
स्यम् (चु. उभ. प. सै. स्यामयति) ऊपर प्रमाणे.
स्यम् ( ) वितर्क करवो, विचारवुं.
स्यमन्तक पु. (स्यम्–अन्तं ध्वान्तं कन्) श्रीकृष्णना हाथमां रहेलो एक मणि, एक जातनुं रत्न, सत्राजितने सूर्ये आपेल मणि.
स्यमीक पु. (स्यम्+ईकन्) राफडो, झाड, वादळ, मेघ.
स्यमीका स्त्री. (स्यम्+ईकन्+टाप्) गळी.
स्याद्वाद पु. जैनोए मानेल अनेकान्तवाद.
स्याद्वादवादिन् पु. (स्याद्वादवाद+अस्त्यर्थे इनि) जैन.
स्याद्वादिन् पु. (स्याद्वाद+इनि) जैन.
स्याल पु. (स्यम्+कालन्) साळो.
स्यूत त्रि. (सिव्+क्त) सोय विगेरेथी वणेल, सीवेल.
स्यूत पु. („ „) सुतरनुं पाथ–कोथळी–थेली विगेरे.
स्यूति स्त्री. (सिव्+भावे क्तिन्) सोय विगेरेथी वस्त्र विगेरे सीववुं ते.
स्यून पु. (सिव्+नक्) सूर्य, कि. पु. सुतरनुं सीवेल पाथ–कोथळी–थेली विगेरे, प्रकाशनुं आग.
स्यूम न. (सिव्+बाहु. मन्) पाणी, किरण.
स्यूम पु. (सिव्+मन्) किरण.
स्योत पु. (स्यूत–पृषो.) सुतरनुं पाथ–कोथळी विगेरे.
स्योन पु. (स्यून–पृषो.) सूर्य, किरण, प्रकाशनुं आग, सुख.
स्योन त्रि. („) सुख करनार.
स्रंस् (भ्वा. आ. अ. सेट् स्रंसते) नीचे पडवुं, खसी पडवुं, नीचे सरकवुं, जवुं.
स्रंसन न. (स्रंस्+भावे ल्युट्) नीचे पडवुं ते, पडवुं, कोठे भरेलाने नीचे काढवुं ते.
"स्रंसनं यथा कृत्वा पक्तव्यं तद्धि स्रंसनं स्मृतम्" शार्ङ्ग–धी
स्रंसना स्त्री. (स्रंस्+भावे ल्युट्+टाप्) ऊपर प्रमाणे.
स्रंसमान त्रि. (स्रंस्+कर्त्तरि शानच् हृस्वश्च) नीचे पडतुं, खसी पडतुं.
स्रंसिन् पु. (स्रंस्+णिनि) पीलुनुं झाड.
स्रंसिन् त्रि. (स्रंस्+अस्त्यर्थे णिनि) नीचे पडवाना स्वभाववाळुं, नीचे पडनार.
स्रंसिफल पु. (स्रंसि फलमस्य) शिरीष झाड, सरसडानुं झाड.
स्रग्धर त्रि. (स्रज्+धृ+अच्) माळा धारण करनार, हार पहेरनार.
स्रग्धरा स्त्री. (स्रज्+धृ+अच्+टाप्) एकवीस अक्षरना चरणवाळो एक छन्द.

म्रभ्नैर्यानां त्रयेण त्रिमुनि–
यतियुता स्रग्धरा कीर्तितेयम्" इत्युक्तलक्षणे.

स्रग्वत् (त्रि. (स्रज्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) फूलनी माळावाळुं, डोकमां माळा धारण करनार.
स्रग्विन् त्रि. (स्रज्+विनि) ऊपर प्रमाणे.
स्रज् (भ्वा. आ. अ. सेट् स्रजते) गमन करवुं, जवुं.
स्रज् स्त्री. (सृज्+क्विन्) माळा, हार.
स्रज्जा स्त्री. (स्रज्+जा) रोरडुं प्रमाणेनि, वड एनो शब्द.
स्रम्भ् (भ्वा. आ. अ. सेट् स्रम्भते) खसी पडवुं, नीचे पडवुं, नीचे सरकवुं.
स्रम्भ् (भ्वा. आ. अ. सेट् स्रम्भते) विश्वास करवो.
स्रव पु. (स्रु+भावे भावे अप्) झरवुं, चावुं, टपकवुं, अरवुं, झरवुं.
स्रव त्रि. („) झरनार, चानार, टपकनार.
स्रवण न. (स्रु+भावे ल्युट्) झरवुं, चावुं.
स्रवत्स न. (स्रु+अच्) धाम, परसेवो, मुतर, मूत्र.
स्रवत् त्रि. (स्रु+कर्तरि शतृ) चावतुं, टपकतुं, झरतुं.
स्रवद्गर्भा स्त्री. (स्रवन् गर्भो यस्याः) रोगोथी पडी गयेला गर्भवाळी गाय, रोगोथी पडी गयेली गर्भवाळी स्त्री.
स्रवद्रंग पु. (स्रवन् रंगो यत्र) दुकान, बजार, हाट.
स्रवन्ती स्त्री. (स्रु+शतृ+ङीप्) नदी, एक जातनी औषधि, मूत्रस्थान.
स्रवा स्त्री. (स्रु+अच्+टाप्) मूर्वा–मोरवेल.
स्रष्टृ पु. (सृज्+तृच्) सरजनार, परमेश्वर, ब्रह्मा, शिव.
स्रष्टृ त्रि. („ „) सरजनार, पेदा करनार.

दुर्गलङ्घन न (दुर्गस्य लङ्घनम्) किल्लो वटी जवु, मुश्केली ओळंगी जवु, मुश्केल काम-आपत्ति विगेरे वटी जवु

दुर्गलङ्घनी स्त्री (दुर्गलङ्घन+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) उंटडी

दुर्गव्यसन न (दुर्गे व्यसनम्) पूरता रक्षक न होवा विगेरे किल्लानो दोष

दुर्गसंस्कार पु (दुर्गस्य संस्कार) जीर्ण थई गयेल किल्लाने मरामत करी सुधारवो ते

दुर्गसंचर पु (दुर्गं दुर्गमस्थानं नद्यादिपरपारं सञ्चर्यते ऽनेन सम्+चर्+पुंसीति घ) नहि जवाय तेवा मार्गमां रस्ता करवो ते, नदी नेई विगेरे उतरवा बांधेल पुल, पाळ सेतु विगेरे

दुर्गसचर पु (दुर्गं कोटम् सचर्यतेऽनेन) किल्ला उपर करी शकाय तेवो मार्ग

दुर्गसचार पु (दुर्गं नद्यादिपारदुर्गमस्थानं सञ्चर्यते गम्यतेऽनेन सम्+चर्+घञ्) दुर्गसचर शब्द जुओ

दुर्गसंपत् स्त्री (दुर्गस्य संपत्) किल्लानी संपत्ति

दुर्गसिंह पु ते नामनो कलाप परिशिष्टकार एक विद्वान

दुर्गा स्त्री (दुःखेन गम्यते प्राप्यतेऽसौ गम्+ड तत-टाप्) पार्वती, दुर्गा देवी, गळीनु झाड, अपराजीता, एक जातनु पंखी-काली चकली, नववर्षीया कुमारिका, बालिका

यथा-"नववर्षा भवेद् दुर्गा सुभद्रा दशवार्षिकी" देवीभाग

दुर्गाढ त्रि (दुर्+गाह्+कर्मणि क्त) दुःखथी अंदर प्रवेश थई शके ते, दुःखथी प्रवेश करवा योग्य, दुःखथी डुबकी मराय तेवु

"दुर्गाढो नयमार्गोऽयमित्याहुस्तद्विदो जनः"। हरिवंशे

दुर्गाधिकारिन् पु (दुर्गस्य अधिकारी इनि) किल्लानो अधिकारी

दुर्गाध्यक्ष पु (दुर्गस्य अध्यक्ष) उपरनो अर्थ

दुर्गानवमी स्त्री (दुर्गाया पूजोपलक्षिता नवमी) कार्तिक सुदी नवमी

दुर्गाश्रय पु (दुर्गस्य दुर्गाया वा आश्रय) किल्लानो आश्रय लेवो ते, दुर्गा देवीनो आश्रय लेवो ते

दुर्गाश्रयण न (दुर्गे दुर्गाया वा आश्रयणम्) किल्लामां आश्रय लेवो ते, दुर्गानो आश्रय

दुर्गास्मरण न (दुर्गायाः स्मरणम्) दुर्गा देवीनु स्मरण-चिन्तन

दुर्गाह्व पु (दुर्गा आह्वा यस्य) पृथ्वीथी पेदा थनार, गुगळ, भूमिज गुगळ

दुर्गृभि त्रि (दुःखेन गृह्यतेऽसौ दुर्+ग्रह् बाहुलकात् कर्मणि कि सम्प्रसारणम् वेदे हस्य भ) दुर्बोध ग्रहण करवाने अशक्य

दुर्गोत्सव पु (दुर्गाया उत्सव) दुर्गा देवीनो उत्सव शरद ऋतुमां तथा वसन्त ऋतुमां दुर्गानी पूजा निमित्ते करातो उत्सव

दुर्ग्रह त्रि (दुःखेन गृह्यतेऽसौ दुर्+ग्रह्+खल्) दुःखथी ग्रहण कराय तेवु, दुर्ज्ञेय, दुःखथी पमाय तेवु-दुर्गाह्य

दुर्ग्रहा स्त्री (" " " स्त्रियां टाप्) अघाडो नामनी वनस्पति

दुर्ग्राह्य त्रि (दुर्+ग्रह्+ण्यत्) ग्रहण करवाने अशक्य

दुर्घट त्रि (दुर्+घट्+कर्मणि खल्) बनवु अशक्य, घटवु अशक्य, मेळववु अशक्य

दुर्घोष पु (दुष्टो घोषो निनादोऽस्य दुष्टो घोषो निनाद) रीछ, दुष्ट शब्द, खराब शब्द

दुर्घोष त्रि (दुष्टो घोषो यस्य) दुष्ट शब्दवाळु खराब अवाजवाळु

दुर्घोषी स्त्री (दुर्घोष+स्त्रिया ङीप्) रीछण

दुर्जन पु (दुष्टो जन) खराब माणस, दुष्ट माणस खल मनुष्य

"तत्सज्जनाद् दुर्जन एव साधु" धर्मशर्माभ्युदये

दुर्जनता स्त्री (दुर्जनस्य भाव तल् टाप्) दुर्जनपणु

दुर्जनत्व न (" त्व) दुर्जनपणु

दुर्जय त्रि (दुःखेन जीयतेऽसौ दुर्+जि+कर्मणि खल्) जीतवाने अशक्य, दुःखथी जीतवा योग्य

"मात्सर्यं वे स्वतुल्यैर्भवति परवशाद् दुर्जयं तज्जहीहि" आत्मानु

दुर्जय पु परमेश्वर, कार्त्तवीर्य वंशमां पेदा थयेल अनंत राजानो पुत्र

दुर्जयन्त पु ते नामनो एक राजा

ઉપરના શત્રુઓને સામસે તેમ દૂર જઈ બેઠેલું તે.

स्वगुप्ता स्त्री. (स्वेन गुप्ता) શાકિની વનસ્પતિ, રીંછાખરિનો વેલો

स्वगृह न. (स्वस्य गृहम्) પોતાનું ઘર.

स्वगृह पु. એક જાતનું પક્ષી

स्वङ्ग् (भ्वा. प. ७ सेट् स्वङ्गति) ચરાવું, ખસવું જવું

स्वच्छ त्रि (सुष्ठु शोभनानि अङ्गानि यस्य) સારા અંગવાળું

स्वच्छ त्रि (सुष्ठु अच्छः) અતિ નિર્મળ, મેલું નહિ તે રોગરહિત, નીરોગી પાણી ધોળું, ઉજ્જવળ

स्वच्छ पु. (सुष्ठु अच्छः निर्मलः) મોતી, સ્ફટિકમણિ

स्वच्छ न. (सुष्ठु अच्छम्) નિર્મળ ઉપલમ.

स्वच्छता स्त्री (स्वच्छस्य भावः तल्+टाप्) સ્વચ્છપણું, નિર્મળપણું, ચોખ્ખાઈ ઉજ્જવલતા.

स्वच्छत्व न (स्वच्छस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

स्वच्छन्द त्रि (स्वस्य छन्दोऽभिप्रायो यत्र) સ્વાધીન, સ્વતંત્ર.

स्वच्छन्दक त्रि (स्वच्छन्द+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે

स्वच्छपत्र न (स्वच्छं पत्रं यस्य) અબરખ.

स्वच्छमणि पु (स्वच्छश्चासौ मणिश्च) સ્ફટિકમણિ

स्वच्छा स्त्री (सु+अच्छ्+अच्+टाप्) ધોળી ધ્રોખડ

स्वज न. (स्वस्मात् जायते, जन्+ड) પસીનો

स्वज पु. (   ) પુત્ર.

स्वज त्रि (स्वस्मात् जायते, जन्+ड) પોતાનાથી ઉત્પન્ન થનાર.

स्वजन पु. (स्वश्चासौ जनः जनयतेऽनुग्रहं यस्य) પોતાનો માણસ જ્ઞાતિ કુટુમ્બી, સગો પોતાનો લોક

स्वजन पु. (स्वस्य जनः) પોતાનું માણસ.

"स्वजनस्य हि दुःखमग्रतो विवृतद्वारमिवोपजायते" कुमारे.

स्वजा स्त्री. (स्वस्मात् जायते, जन्+ड+टाप्) પુત્રી, કન્યા.

स्वजाति स्त्री. (स्वकीया जातिः) પોતાની જાત.

स्वजातीय त्रि. (स्वजाति+छ) પોતાની જાતનું

स्वञ्ज् "ष्वञ्ज्" ધાતુ જુઓ।

स्वद् (चु. उभ. स. सेट् स्वादयति-ते) મધુર કરવું. ભજવું સ્વાદ કરવો.

स्वतन्त्र त्रि (स्वस्य तन्त्रं प्रधानत्वं यत्र) સ્વતંત્ર, સ્વાધીન, પરાધીન નહિ તે.

स्वतन्त्रता स्त्री. (स्वतन्त्रस्य भावः तल्+टाप्) સ્વતંત્રપણું.

स्वतन्त्रत्व न. (स्वतन्त्रस्य भावः त्व) સ્વતંત્રપણું

स्वतस् अव्य. (स्वस्मात् इति तसिल्) પોતાથી, પોતાની મેળે, પોતાની જાતે.

स्वता स्त्री. (स्वस्य भावः तल्+टाप्) પોતાપણું, પોતાનાપણું, સ્વામીત્વ, માલીકી, સ્વતંત્રપણું સ્વાધીનપણું.

स्वतोप्रमाण्य न (स्वतः प्रमाणम्) વેદાન્તીઓએ માનેલ એક જ્ઞાનપ્રામાણ્ય.

स्वत्व न (स्वस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

स्वद् (भ्वा. आ. स. सेट् स्वदते) સ્વાદ લેવો ચાખવું ભાવવું

स्वदन न. (स्वद्+भावे ल्युट्) સ્વાદ લેવો, ચાખવું ભાવવું

स्वधर्म पु. (स्वस्य धर्मः) પોતાનો ધર્મ પોતાની ફરજ

"स्वधर्मे निधनं श्रेयः परधर्मो भयावहः" गीतायाम्

स्वधर्मच्युत त्रि. (स्वधर्मात् च्युतः) પોતાના ધર્મથી ચૂકેલ. પોતાની ફરજથી ચૂકેલ.

स्वधर्मत्यजन न (स्वधर्मस्य त्यजनम्) પોતાના ધર્મનો ત્યાગ કરવો તે.

स्वधर्मत्याग पु. (स्वधर्मस्य त्यागः) ઉપરનો અર્થ

स्वधर्मस्थ त्रि (स्वधर्मे तिष्ठति, स्था+क) પોતાના ધર્મમાં રહેલ.

स्वधर्मस्थित त्रि (स्वधर्मे स्थितः) ઉપર પ્રમાણે

स्वधा अव्य. (स्वदतेऽनेन स्वद्-बाहुलकात् आ+अच्, पृषो-दरा) પિતૃઓને ઉદ્દેશીને હવિનો ત્યાગ કરતી વેળા વપરાતો શબ્દ.

स्वधा स्त्री. તે નામે એક માતૃકા

स्वधाप्रिय पु. (स्वधा प्रिया यस्य) કાળાતલ, "સ્વધા જેને પ્રિય છે તે પિતૃઓ, પિતૃલોક.

स्वधामुख् पु. (स्वधा मुखमिव यस्य-भिन्न) પિતૃઓ, દેવ.

स्रस्त त्रि (स्रन्स्+क्त) સરકેલ, નીચે પડેલ, સરી પડેલ

स्रस्तर पु (स्रन्स्+तरच् किच्च) શય્યા, આસન, સથારો.

स्राक् अव्य (स्रु+डाकु) જલ્દી, તુરત

स्राव पु (स्रु+घञ्) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

स्रावक न (स्रावयति, स्रु+ण्वुल्+णिच) મરી, તીખાં

स्रावक त्रि (स्रु+णिच्+ण्वुल्) ઝરનાર, ટપકનાર, ખરનાર.

स्रिन्भ् (भ्वा प स सेट् स्रिंभति) હિસા કરવી, ઠાર મારવુ

स्रिभ् (भ्वा. प स सेट् स्रेभति) ઉપર પ્રમાણે

स्रिव् (दिवा प वेट् स्रीव्यति स) સુકાવુ અ જવુ સ

स्रु (भ्वा प अनिट् स्रवति) જવુ सक ખરવુ, ઝરવુ अक

स्रुग्दारु पु (स्रुचे दारु यस्य) વિકકત વૃક્ષ

स्रुघ्न पु તે નામે એક દેશ.

"नहि देवदत्त स्रुघ्ने सनिधीयमानस्तदहरेव पाटलिपुत्रे सनिधीयते" शाकरभाष्ये

स्रुघ्नी स्त्री (स्रुघ्न+अच्+ङीप्) સાજીખાર

स्रुच् स्त्री (स्रु+क्विप् चुट् च) તે નામે એક યજ્ઞ પાત્ર–સરવો.

"ऋत्विजां च्युतविकङ्कतस्रुचाम्" रघुवशे

स्रुचा स्त्री (स्रु+क्विप्–चुट्+वा टाप्) તે નામે એક યજ્ઞપાત્ર–સરવો

स्रुत त्रि (स्रु+कर्मणि क्त) સ્રવેલ, ઝરેલ, ખરેલ, ટપકેલ, ગયેલ

स्रुता स्त्री (स्रु+क्त+टाप्) હિગુપત્રી વનસ્પતિ

स्रुव पु (स्रु+क) ખેરના લાકડાનુ એક યજ્ઞપાત્ર–સરવો

स्रुवा स्त्री (स्रु+क+टाप्) ઉપર પ્રમાણે, સલકી વૃક્ષ, મોરવેલ

स्रुवावृक्ष पु (स्रुवाया साधन वृक्ष) એક જાતનું ઝાડ

स्रू स्त्री (स्रु+क्विप्) તે નામે એક યજ્ઞ પાત્ર–સરવો

स्रेक् (भ्वा प स सेट् स्रेकति) જવુ

स्रै (भ्वा प, अ अनिट् स्रायति) ઉકળવુ, રધાઈ જવુ

स्रोत पु (स्रु+तन्) સ્વાભાવિક જળ પ્રવાહ, પાણીનો પ્રવાહ

स्रोतईश पु (स्रोतसा ईश) સમુદ્ર

स्रोतस् न (स्रु+तसि) સ્વાભાવિક જળ પ્રવાહ, પાણીનો પ્રવાહ, વીર્ય, શરીરમા રહેલ છિદ્ર, તરગ, મોજુ, ઝરો, પાણી, ઇન્દ્રિય, હાથીની સૂઢ.

स्रोतस्य पु શિવ, ચોર

स्रोतस्वत् त्रि (स्रोतस्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) પ્રવાહવાળુ

स्रोतस्वती स्त्री (स्रोतस्वत्+स्त्रियां ङीप्) નદી

स्रोतस्विनी स्त्री (स्रोतस्विन्+स्त्रिया ङीप्) નદી

स्रोतोऽञ्जन न (स्रोतसि भव अञ्जनम्) એક જાતનો સુરમો–સૌવિરાજન

स्रोतोवहा स्त्री (स्रोतसा वहति, वह्+अच्+टाप्) નદી

स्व न (स्वन्+ड) ધન, દોલત

स्व पु (स्वन्+ड) આત્મા, પોતે, જ્ઞાતિ.

स्व त्रि (,, ,,) પોતાનું

स्वकम्पन पु (स्व+कम्पि+युच्) વાયુ, પવન

स्वकर्मकरण न (स्वकर्मण करणम्) પોતાનું કર્મ–કામ કરવુ

स्वकर्मकर्तृ त्रि (स्वकर्म करोति, कृ+तृच्) પોતાનું કર્મ–કામ કરનાર

स्वकर्मकृत् त्रि (स्वकर्म करोति, कृ+क्विप्-तुक् च) પોતાનું કર્મ કરનાર, પોતાનુ કામ કરનાર

स्वकर्मन् न (स्वस्य कर्म) પોતાનુ કર્મ–કામ

स्वकीय त्रि (स्वस्येद, छ कुक् च) પોતાનુ, આત્મીય.

स्वकुटुम्ब न (स्वस्य कुटुम्बम्) પોતાનુ કુટુમ્બ.

स्वकुलक्षय पु (स्वकुलस्य क्षय) પોતાના કુળનો નાશ

स्वकृत त्रि (स्वेन कृतम्) પોતે કરેલ

स्वक् "ष्वक्क" ધાતુ જુઓ

स्वगत त्रि (स्वस्मिन् मनसि आत्मनि वा गतम् गम्+क्त) પોતાનામાં રહેલ, મનમા રહેલ, આત્મામા રહેલ

स्वगत न (स्व+गम्–भावे क्त) નાટકમાં રગભૂમિ

स्वयम्भुवा स्त्री. (स्वयं भवति, भू+क्विप्) धूम्र धरो वनस्पति.

स्वयम्भू पु. (स्वयं भवति भू क्विप्) બ્રહ્મા, સ્કન્દ, કામ, કામદેવ, વિષ્ણુ, શિવ, પરમેશ્વર, જિનદેવ.

स्वर (चु उभ स सेट् स्वरयति-ते) આક્ષેપ કરવા, દોષ દેવો.

स्वर् अव्य. સ્વર્ગ, આકાશ, ત્રણ લોક પૈકી ત્રીજો લોક, સૂર્યની વચ્ચેનો લોક, ત્રણ ભૂ ... ભેદ.

स्वर पु. (स्वृ+अच्) ઉદાત્ત-અનુદાત્ત-સ્વરિત-સ્વર અ આ વગેરે સ્વર, વ્યંજનોથી ભિન્ન અક્ષર, જેનો વાયુનો આઘાત થયું ઉચ્ચારણ થાય ... વર્ણોચ્ચારણ, ષડ્જ ઋષભ ગાંધાર મધ્યમ પંચમ ધૈવત નિષાદ એ સાત સ્વર.

स्वरघ्न पु. (स्वरं हन्ति हन्+टक्) એક જાતનો રોગ.

स्वरचक्र न. (स्वरेण रचितं चक्रम्) સ્વરોદયમાં કહેલ એક ચક્ર.

स्वरपत्तन न. (स्वराणां पत्तनमाश्रय) સામવેદ.

स्वरभङ्ग पु. (स्वरस्य भङ्गः) સ્વરનો ભંગ.

स्वरभङ्गिन् त्रि. (स्वरस्य भङ्गो अस्त्यस्य) ધૂમ્ર નામના પક્ષી કે જેનો સ્વરભંગ થાય એવો રોગ.

स्वरभेद पु. (स्वरस्य भेदः) સ્વર બગડવો.

स्वरमण्डलिका स्त्री. (स्वरमण्डल+स्वार्थे+टाप्) વીણા વાદિત્ર.

स्वरमण्डलिका स्त्री. (स्वराणाम् मण्डलिका) સ્વરનો સમૂહ.

स्वरमञ्जरी स्त्री. (स्वराणाम् मञ्जरी) સ્વરોનો સમૂહ.

स्वरलासिका स्त्री. (स्वरे लसति, लस्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) વીણા વાદિત્ર, વાંસળી.

स्वरशून्य त्रि. (स्वरेण शून्यम्) સ્વર વિનાનું.

स्वरस त्रि. (स्वस्य रसः यस्य) પોતાનો અભિપ્રાય, પોતાનું વલણ, પોતાનું વાજબ ઈચ્છેલી એક પ્રકારની રચના.

स्वरस पु. (स्वीयः रसः स्वाभाविकः रसः स्वरसः) કરેલા પાનની ઔષધી વગેરેનો રસ.

स्वरसन्धि पु. (स्वरविशिष्ट सन्धिः स्वरस्य सन्धिः) વ્યાકરણરીતિ સ્વરના નિમિત્તે થતી સંધિ, સ્વરની સંધિ.

स्वरसामन् न. એક જાતનો દિવસ.

स्वरहा पु. (स्वरस्य भङ्ग) સ્વરનો ભંગ થવો.

स्वरा स्त्री. બ્રહ્માની પહેલી પત્ની.

स्वराज पु. (स्वेन राजते, राज+क्विप्) પરમેશ્વર.

स्वरापगा स्त्री. (स्वः स्वर्गस्य आपगा) ગંગા નદી.

स्वराम्बु पु. (स्वरस्य अम्बु अम्बु+अण्) ...

स्वराज्य पु. न. (स्वस्य राज्यम्) પોતાનું રાજ્ય, પોતાનો દેશ.

स्वरित त्रि. (स्वर+इतच्) સ્વરવાળું, ઉચ્ચારેલું.

स्वरित पु. („) ઉદાત્ત-અનુદાત્ત સ્વરોના ભાગ જેમાં ભેગા થયા હોય તે સ્વર.

स्वरु पु. (स्वृ+उ) યજ્ઞનો થાંભલો, વજ્ર, બાણ, સૂર્યકિરણ, એક જાતનો વીંછી.

स्वरुचि त्रि. (स्वस्य रुचिः स्वरुचिः यस्य) સ્વતંત્ર, પરાધીન નહિ તે.

स्वरुचि स्त्री. (स्वस्य रुचिः) પોતાની ઈચ્છા, પોતાની અભિલાષા.

स्वरूप न. (स्वस्य रूपम्) સ્વભાવ, પોતાનું રૂપ, આકાર, પોતાનું યથાર્થ.

स्वरूप त्रि. (शोभनं रूपं यस्य यत्र वा) સુંદર, મનોહર.

स्वरूप पु. (सं पद सं शब्दति, सृ+अम्) પંડિત, વિદ્વાન.

स्वरूपसम्बन्ध पु. (स्वरूपस्य सम्बन्धः) ન્યાયશાસ્ત્રમાં કહેલ એક સંબંધ.

स्वरेणु स्त्री. સૂર્યની પત્ની.

स्वरोदय पु. (स्वराणाम् उदयः) શુભ-અશુભ ફળના જ્ઞાનનું સાધન એક તંત્ર શાસ્ત્ર.

स्वर्ग पु. (सुष्ठु अर्ज्यते, अर्ज+घञ्) સુખ દેવું સ્થાન.

स्वर्गगङ्गा स्त्री. (स्वर्गस्य गङ्गा) ગંગા નદી.

स्वर्गगत त्रि. (स्वर्गं गतः) સ્વર્ગમાં ગયેલ.

स्वर्गगति स्त्री. (स्वर्गे गतिः) સ્વર્ગમાં જવું.

स्वर्गगमन न. (स्वर्गे गमनम्) સ્વર્ગમાં જવું.

स्वर्गगामिन् त्रि. (स्वर्गं गच्छति गम्+णिनि) સ્વર્ગમાં જનાર.

स्वर्गगिरि पु. (स्वर्गस्य गिरिः) મેરુ પર્વત.

स्वर्गङ्गा स्त्री. (स्वर्गस्थिता गङ्गा) નદી.

स्वधिति स्त्री (स्वेन धीयते, धा+क्तिन्) કુહાડી.
स्वधिती स्त्री (स्वधिति+स्त्रियां ङीप्) કુહાડી
स्वन् (भ्वा प सेट् स्वनति) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.
स्वन् (चु उभ अ सेट् स्वनयति-ते) ઉપર પ્રમાણે
स्वन पु (स्वन्+अप्) શબ્દ, અવાજ
स्वनगर न (स्वस्य नगरम्) પોતાનુ શહેર
स्वनत् त्रि (स्वन्+वर्तमाने शतृ) શબ્દ કરતું, અવાજ કરતું
स्वनाश पु (स्वस्य नाश) પોતાનો નાશ, મનનો નાશ
स्वनि पु (स्वन्+इन्) શબ્દ, અવાજ
स्वनित त्रि (स्वन्+कर्मणि क्त) શબ્દ કરેલ, અવાજ કરેલ
स्वनित न (स्वन्+भावे क्त) શબ્દ, અવાજ, મેઘની ગર્જના
स्वनिताह्वय पु (स्वनितम् आह्वयते, आ+ह्वे+अच्) તાંદળજાનું શાક.
स्वप् "ष्वप्" ધાતુ જુઓ.
स्वपत् त्रि (स्वप्+वर्तमाने शतृ) સૂતું, નિદ્રાલેતુ, ઉંઘતુ
स्वपन न (स्वप्+भावे ल्युट्) સવુ, નિદ્રાલેવી, ઉંઘવુ નિદ્રા
स्वपिण्डा स्त्री પિંડખજૂરી વનસ્પતિ
स्वप्न पु (स्वप्+नन्) નિદ્રા, ઉંઘ, સમણું, માન સિક એક જ્ઞાન, જોવુ, દેખવું.
स्वप्नकृत् न (स्वप्न करोति, कृ+क्विप् तुक् च) એક જાતનુ શાક
स्वप्नज् त्रि (स्वप्+नजिङ्) નિદ્રા લેવાના સ્વભાવ વાળુ, ઉંઘણુસી, ઉંઘનાર, નિદ્રા લેનાર
स्वप्नशील त्रि (स्वप्न शीलमस्य) ઉપર પ્રમાણે.
स्वबीज पु આત્મા
स्वबीज न (स्वस्य बीजम्) પોતાનુ બીજ, પોતાનું વીર્ય, પોતાનુ કારણ
स्वबीजा स्त्री. (स्वबीज+स्त्रियां टाप्) પુત્રી, કન્યા
स्वभाव पु (स्वस्य भाव) સ્વત સિદ્ધભાવ, સ્વભાવ, પ્રકૃતિ, મૂળ, સ્થિતિ
स्वभावज त्रि (स्वभावाउजायते, जन्+ड) સ્વભાવથી ઉત્પન્ન થનાર
स्वभावतस् अव्य (स्वभाव+पञ्चम्यर्थ तसिल्) સ્વભાવથી, સ્વભાવ થકી
स्वभावदुर्जन पु (स्वभावात् दुर्जन) સ્વભાવથી ખરાબ એવો માણસ.
स्वभावदौर्जन्य न (स्वभावान् दौर्जन्यम्) સ્વાભાવિક દુર્જનતા
स्वभावोक्ति स्त्री (स्वभावस्य उक्तिर्यत्र) તે નામે એક અર્થાલંકાર
स्वभू पु (स्व+भू+क्विप्) બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શિવ, ઇશ્વર, કામદેવ
स्वयकृत त्रि. (स्वय+कृ+क्त) પોતાની મેળે કરેલ
स्वयवर पु (स्वयमात्मना वरो वरणम्) કન્યાએ પોતેજ પતિને પસદ કરી વરવો તે
स्वयंवरा स्त्री (स्वय वरति पतिं, वृ+अच्+टाप्) પોતે જાતેજ પસદ કરી પતિને વરનારી કન્યા
स्वयंवृत्त त्रि (स्वय ददाति, दा+कर्मणि-क्त) પોતાની મેળે આપેલ
स्वयदत्त पु (स्वय, दा+क्त) એક જાતનો પુત્ર
स्वयंशीर्ण त्रि (स्वय शीर्ण) પોતાની મેળે પડેલ-ખરેલ, વિખરાઇ ગયેલ
स्वयहारिका स्त्री બ્રહ્માના માનસિક પુત્ર દુ:સહની એક કન્યા
स्वयंकृत पु (स्वयमात्मना कृत) કૃત્રિમ પુત્ર
स्वयंकृत त्रि (स्वयमात्मना कृत कृ+क्त) પોતાની મેળે કરેલ
स्वयंगुप्ता स्त्री (स्वयमात्मना गुप्ता) શુકશિબી વનસ્પતિ
स्वयन्दत्त पु એક જાતનો પુત્ર
स्वयन्दत्त त्रि (स्वयमात्मना दत्त) પોતાની મેળે આપેલ, પોતે આપેલ
स्वयम् अव्य (सु+अय्-अमु) પોતે, પોતાની મેળે
स्वयम्प्रभ पु (स्वय प्रभा यस्य) ભાવી ચોથા જૈન તીર્થંકર
स्वयम्भु पु (स्वय भवति, भू+डु) બ્રહ્મા

स्वर्णभूमिका स्त्री. (स्वर्णस्य भूमिः स्वार्थे+कन्+टाप्)
स्वर्णभृङ्गराज पु. (स्वर्णमिव पीतो भृङ्गराज) पीळो भांगरो, सोनानी झारी, सोनानो कळश.
स्वर्णमाक्षिक न (स्वर्णमिव पीतं माक्षिकम्) सुवर्ण माक्षिक नामे એક उपधातु
स्वर्णमाक्षिका स्त्री. (स्वर्णस्य माक्षिका)सोनामुखी.
स्वर्णयूथिका स्त्री. (स्वर्णमिव पीता यूथिका)पीळी જૂઈ
स्वर्णयूथी स्त्री (स्वर्णमिव पीता यूथी)ઉપર પ્રમાણે
स्वर्णलता स्त्री. (स्वर्णमिव पीता लता) માલકાંકણી.
स्वर्णवर्णा स्त्री (स्वर्णमिव पीतो वर्णो यस्याः) હળદર.
स्वर्णवल्कल पु. (स्वर्णमिव पीतं वल्कलमस्य) એક जातनुं झाड.
स्वर्णवल्ली स्त्री. (स्वर्णमिव पीता वल्ली) એક જાતनी वेल.
स्वर्णशेफालिका स्त्री. (स्वर्णमिव पीता शेफालिका) गरमाळानुं झाड, पीळो सेमलनी वनस्पति.
स्वर्णाङ्ग पु. (स्वर्णमिव पीतं अङ्गं पुष्पं यस्य) गरमाळानुं झाड.
स्वर्णाङ्ग त्रि. (स्वर्णमिव पीतं अङ्गं यस्य) सोनाना જેવા-पीळा शरीर वाळुं
स्वर्णाभा स्त्री. (स्वर्णमिव पीता आभा यस्याः) पीळी જૂઈ.
स्वर्णारि पु (स्वर्णस्य अरिः) गंधक.
स्वर्णुलि स्त्री. (स्वर्णे तद्वर्णे शीमते, पृषोदरा दीनाम् ...) એક જાતનો छोड.
स्वर्द् (पु. उभ. सेट् स्वर्दति ते) સ્વાદ લેવો.
स्वर्द् (भ्वा. आ. सेट् स्वर्दते) ... ચાખવું.
स्वर्भानव पु. (स्वर्+भानु+अण्) गोमेदमणि
स्वर्भानु पु (स्वः स्वर्गे भानुः दीप्तिर्यस्य) राहुग्रह.
"चन्द्रमसः स्वर्भानुमार्गमप्यन्तं विरेजेऽनु
हिंसासमाप्त यथाहर्मस्यात्तत्स्वरूपं सुरान्" भाष्य
स्वर्यात त्रि (स्वः स्वर्गं यातः) स्वर्गमां गयेल.
स्वर्लोक पु (स्वरेव लोकः) स्वर्ग लोक. स्वर्ग स्वर्गमां रहेल लोक.

स्वर्वधू स्त्री. (स्वः स्वर्गस्य वधूः) अप्सरा, देवांगना.
स्वर्वापी स्त्री. (स्वः स्वर्गस्य वापीव) गंगा नदी
स्वर्वेश्या स्त्री (स्वः स्वर्गस्य वेश्या) ઉર્વશી વગેરે स्वर्गनी वेश्याओ—अप्सराओ.
स्वर्वैद्य पु. द्वि (स्वः स्वर्गस्य वैद्य) स्वर्गना वैद्य ने अश्विनी कुमारो.
स्वलक्षण न (स्वस्य लक्षणम्) स्वभाव, प्रकृति, पोतानुं लक्षण.
स्वलीन पु (स्वस्मिन् लीनः) ते नामे એક दानव.
स्वल्प त्रि. (सुष्ठु अल्प) अतिअल्प, बहुज थोडुं.
स्वल्पकेशरिन् पु. (स्वल्पकेशर+इनि) कोविदार वृक्ष
स्वल्पकेशिन् पु. (स्वल्पकेशा सन्त्यस्य इनि) એક जातनो शिवार.
स्वल्पकेशिन् त्रि. („ „) बहुज थोडा वाळवाळुं.
स्वल्पता स्त्री. (स्वल्पस्य भावः तल्+टाप्) बहुज थोडाश, अत्यन्त अल्प, अतिशय थोडापणुं.
स्वल्पत्व न (स्वल्पस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે.
स्वल्पपत्रक पु (स्वल्प पत्रं यस्य कप्) એક જાતનો મહુડો.
स्वल्पफलक त्रि (स्वल्पं फलं यस्य) થોડા ફળવાળું.
स्ववश त्रि (स्वस्य वशः) पोताने वश, पोताने स्वाधीन.
स्ववासिनी स्त्री. (स्वस्मिन् पितृगृहे वसति, वस्+णिनि+ङीप्) घणा वखत सुधी पिताने घेर पडी रहेनारी परणेली नहि के परणेली होईने પણ જેનો पति—जमाई होय तेवी स्त्री—सुवासिनी स्त्री.
स्वबीज पु (स्वं एव बीजं यस्य) आत्मा, पुत्र.
स्वबीज न. (स्वस्य बीजम्) पोतानुं बी, पोतानुं कारण, पोतानुं बीज
स्वसोदरा स्त्री. सगी बहेन
स्वहितैषिन् त्रि (स्वहितमिच्छति, इष्+णिनि) पोताना हितने चाहनार.
स्वसृ स्त्री (सुष्ठु अस्यते क्षिप्यते इति सु+अस+ऋन्) बहेन.
स्वस्क (भ्वा. आ. स. सेट् स्वस्कते) जवुं.
स्वस्ति अव्य. (सु+अस्—क्तिन्) कल्याण, आ-

स्वर्गगत त्रि (स्वर्गलोके गत) સ્વર્ગમા ગયેલ.
स्वर्गनाथ पु (स्वर्गस्य नाथ) ઇન્દ્ર.
स्वर्गपति पु (स्वर्गस्य पति) ઇન્દ્ર
स्वर्गवधू स्त्री (स्वर्गस्य वधू) અપ્સરા, દેવાંગના.
स्वर्गभर्तृ पु (स्वर्गस्य भर्ता) ઇન્દ્ર
स्वर्गसद् पु. (स्वर्गे सदति, सद्+क्विप्) દેવ
स्वर्गस्वामिन् पु (स्वर्गस्य स्वामी) ઇન્દ્ર
स्वर्गाचल पु (स्वर्गलोकस्थोऽचल) મેરૂ પર્વત
स्वर्गिगिरि पु (स्वर्गिणाम् गिरि) મેરૂપર્વત
स्वर्गिन् पु (स्वर्गोऽस्त्यस्य भोग्यत्वेन इनि) દેવ, સ્વર્ગવાસી
स्वर्गिन् त्रि. (स्वर्ग+अस्त्यर्थे इनि) દેવલોકમા જનાર, સ્વર્ગમા નિવાસ કરનાર
स्वर्गिरि पु (स्वर्लोकस्य गिरि.) મેરૂ પર્વત
स्वर्गौकस् पु (स्वर्ग ओको यस्य) દેવ
स्वर्ग्य त्रि (स्वर्गस्य निमित्त संयोग उत्पातो वा, स्वर्ग+यत्) સ્વર્ગનુ સાધન, સ્વર્ગ સબન્ધી, સ્વર્ગનુ. "अनर्ध्यमर्घ्येण समद्रिनाथ स्वर्गौकसामर्च्चितमर्च्चयित्वा". कुमारे.
स्वर्जिक पु (सु+अर्जू+घञ् ततः अस्त्यर्थे ठन्) સાજીખાર
स्वर्जिका स्त्री जवખાર
स्वर्जिकाक्षार पु (स्वर्जिकाया' क्षार) જવખાર
स्वर्जिन् पु (स्वर्जू+अस्त्यर्थे इनि) સાજીખાર
स्वर्ण न (सुष्ठु अर्णो वर्णो यस्य) સોનુ, ધતુરો, નાગકેસર, એક જાતનુ શાક
स्वर्णक त्रि (स्वर्ण+संज्ञा० कन्) સોનાનુ, સોના સબન્ધી
स्वर्णकण पु (स्वर्णस्य कणः) સોનાનો કણ–લેશ અંશ–થોડો ભાગ.
स्वर्णकण न (स्वर्णवत् पीत कणो यस्य) એક જાતનો ગુગ્ગળ
स्वर्णकदली स्त्री એક જાતની કેળ–સોનેરી કેળ
स्वर्णकाय पु (स्वर्ण इव पीत कायो यस्य) ગરૂડ
स्वर्णकाय त्रि (,, ,,) સોનાના શરીરવાળુ
स्वर्णकार पु (स्वर्ण स्वर्णमयमलकारादि करोति, कृ+अण्) સોની.
स्वर्णकृत् पु (स्वर्ण सुवर्णालङ्कार करोतीति, कृ+क्विप् तुक् च) સોની
स्वर्णकेतकी स्त्री. (स्वर्णमिव केतकी) પીળા કેવડાનુ ઝાડ
स्वर्णक्षीरी स्त्री (स्वर्णमिव क्षीर निर्यासो यस्या) એક જાતની વનસ્પતિ
स्वर्णगिरि पु (स्वर्णस्य गिरि') મેરૂ પર્વત
स्वर्णगैरिक न (स्वर्णमिव पीत गैरिकम्) સોનાગેરૂ.
स्वर्णग्रीवा स्त्री. (स्वर्णवर्णा ग्रीवा यस्या) તે નામે એક નદી
स्वर्णचूड पु (स्वर्णमिव चूडा यस्य) ચાસ પક્ષી
स्वर्णचूडी स्त्री (स्वर्णचूड+स्त्रियां जाति ङीप्) ચાસ-પક્ષિણી
स्वर्णज न (स्वर्णाज्जायते, जन्+ड) કલાઇ
स्वणज त्रि (,, ,,) સોનાથી ઉત્પન્ન થનાર
स्वर्णजीवन्ती स्त्री (स्वर्णवर्णा जीवन्ती) એક જાતનુ વૃક્ષ
स्वर्णदी स्त्री (स्वर्ण द्यति, अपसारयति तुल्यवर्णत्वात्, दो+क+ङीप्) વૃશ્ચિકાલુ વનસ્પતિ.
स्वर्णदी स्त्री (स्व' स्वर्गलोकस्य नदी णत्वम्) ગગા નદી
स्वर्णदीधिति पु (स्वर्णमिव दीधितिरस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ
स्वर्णद्रु पु (स्वर्णमिव पीतो द्रु) ગરમાળાનુ ઝાડ
स्वर्णपक्ष पु (स्वर्णमिव पक्षोऽस्य) ગરૂડપક્ષી
स्वर्णपाटक पु (स्वर्ण पाटयति, पट्+णिच्+ण्वुल्) ટકણખાર
स्वर्णपुष्प पु (स्वर्णवर्ण पुष्पमस्य) ચપાનુ ઝાડ, ગરમાળાનુ ઝાડ "एकेन स्वर्णपुष्पेण दत्वा भवति तत्फलम्"
स्वर्णपुष्पा स्त्री (स्वर्णवत् पुष्पमस्या राज नि टाप्) સાતલા વૃક્ષ, કલિકારી વનસ્પતિ
स्वर्णपुष्पी स्त्री (स्वर्णवत् पुष्पमस्या ङीप्) ગરમા-ળાનુ ઝાડ, પીળા કેવડાનુ ઝાડ
स्वर्णफला स्त्री (स्वर्णवत् फल यस्या) એક જાતની કેળ–સોનેરી કેળ
स्वर्णवणिज् पु (स्वर्णस्य वणिक्) સોનાનો વેપારી.

स्वादुपर्णी स्त्री. (स्वादूनि पर्णान्यस्या ङीप्) दुधी.

स्वादुपाका स्त्री (स्वादुः पाको यस्याः) काकमाची वनस्पति.

स्वादुपिण्डा स्त्री (स्वादुः पिण्डः पिण्डाकारं फलं यस्याः) पिंडखजूरी वनस्पति.

स्वादुपुष्प पु. (स्वादु पुष्पमस्य) "कदमी" वृक्ष.

स्वादुफल न. (स्वादु च तत् फलम्) स्वादिष्ट फल, मीठुं फल, बोरडीनुं फल–बोर.

स्वादुफला स्त्री. (स्वादु फलमस्याः) बोरडी.

स्वादुमज्जन् पु. (स्वादुः मज्जा यस्य) पहाडी पीलुनुं झाड.

स्वादुमांसी स्त्री. (स्वादु मांसमिव फलमस्याः ङीप्) काकोली वनस्पति.

स्वादुमूल न (स्वादु मूलमस्य) गाजर.

स्वादुरस पु. (स्वादुश्चासौ रसश्च) स्वादिष्ट रस.

स्वादुरसा स्त्री. (स्वादु रसोऽस्याः टाप्) काकोली, द्राक्ष, शतावरी, आम्रातक वृक्ष, मदिरा–दारू.

स्वादुलता स्त्री. (स्वाद्वी चासौ लता च) भोंयकोळी वनस्पति.

स्वादुशुण्ठ पु. (स्वादु शुण्ठं यस्य) ते नामे वृक्ष.

स्वाद्वन्न न. (स्वादु च तत् अन्नम्) स्वादिष्ट अनाज.

स्वाद्वम्ल पु. (स्वादु अम्लम्) दाडमनुं झाड.

स्वाद्वी स्त्री. (स्वादु+ङीष्–ङीप्) द्राक्ष.

स्वाधिकार पु (स्वस्य अधिकारः) पोतानो अधिकार.

स्वाधिपत्य न (स्वस्य आधिपत्यम्) पोतानुं आधिपतिपणुं, पोतानी मालिकी, पोतानुं स्वामीत्व.

स्वाधिष्ठान न (स्वस्य अधिष्ठानम्) लिंगना मूळ-भागमां सुषुम्णा नाडीनी अंदर आवेलुं षट्चक्र मांहेनुं एक चक्र.

स्वाधीन त्रि (स्वस्य अधीनः) स्वतंत्र, पोताने आधीन.

स्वाधीनपतिका स्त्री. (स्वाधीनः पतिर्यस्याः कप्+टाप्) जेनो पति पोताना स्त्रीत्वादि गुणोथी आकृष्ट थई वश होय तेवी स्त्री.

स्वाधीनभर्तृका स्त्री. (स्वाधीनः भर्ता यस्याः कप्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ

स्वाध्याय पु. (स्व॰ सुष्ठु आ अधीयते इति अध्यायः अधि+इङ्+कर्मणि घञ्) हिंमेशना वेदपाठ करवानो अमुक वेद भाग अथवा पाठ करवा योग्य वेद अध्ययन, नित्य-नियमित अमुक अध्ययन, पोतानो पाठ.

स्वान पु. (स्वन+अण्) शब्द, अवाज.

स्वान्त न. (स्वन्+भावे क्त) मन, मोक्ष, गुफा.

स्वान्त त्रि (स्वन्+कर्मणि क्त) शब्द करेल अवाज करेल.

स्वाप पु. (स्वप्+घञ्) निद्रा, ऊंघवुं, निद्रावेली, अज्ञान स्पर्शनुं अज्ञान, स्पर्श नहि जणाय ते.

स्वापतेय न. (स्वपतेरागतः ढञ्) धन, दोलत.

स्वाभाविक त्रि. (स्वभावादागतः ठञ्) स्वभाव सिद्ध, स्वाभाविक.

स्वामिता स्त्री. (स्वामिनो भावः, तल्+टाप्) स्वामीपणुं, मालीकी, ठकुराई, राजापणुं, धणीपणुं.

स्वामित्व न. (स्वामिनः भावः त्व) उपरनो अर्थ.

स्वामिन् पु. (स्व+आमिनच् मिनि दीर्घश्च) पति, भरतार, धणी, शेठ, प्रतिहस्वामी, राजा कार्तिकस्वामी, विष्णु, वात्स्यायन मुनि, ते नामे एक जैन, स्वामीने लागतुं विशेषण.

स्वामिपालविवाद पु. (स्वामी च पालश्च तयोर्विवादः) शेठ तथा गोवाळनो विवाद.

स्वामिसद्भाव पु. (स्वामिनः सद्भावः) स्वामीनुं होवापणुं.

स्वामिसेवन न (स्वामिनः सेवनम्) स्वामीनी सेवा.

स्वामिसेवा स्त्री (स्वामिनः सेवा) उपर प्रमाणे

स्वाम्य न. (स्वामिनो भाव ष्यञ्) स्वामीपणुं.

स्वाम्युपकार पु. (स्वामिनः उपकारः) स्वामीनो उपकार.

स्वाम्युपकारक पु. (उपकारकः) घोडो.

स्वाम्युपकारक त्रि. („) स्वामीने उप-कार करनार.

स्वायम्भुव पु. (स्वयम्भुवोऽपत्यमिति स्वयम्भू+अण् स्वायम्भुवे विधिविशिष्टत्वात् न पुक्) स्वयंभू मनुनो पुत्र.

स्वायम्भुव त्रि. (स्वयम्भुव इदं तस्य अण्) स्वयंभ

નીર્વાદ, સ્વીકાર, સૂચન

स्वस्तिक पु न (स्वस्ति शुभाय हित ठन्)साथीयो, એક જાતનુ ઘર

स्वस्तिक पु („ „) સિતાવર શાક, ચોટો

स्वस्तिक न (स्वस्ति शुभाय हित ठन्) એક જાતનુ આસન, ચોખાના લોટનો ત્રિકોણાકાર એક પદાર્થ, નિનષ્બન્ધ ભેદ

स्वस्तिमुख पु (स्वस्ति मुखे प्रथमे वदने वा यस्य) બ્રાહ્મણ, લખવા લાયક કાગળ વિગેરે, દસ્તાવેજ, ખત

स्वस्तिमुख त्रि (स्वस्ति मुखे यस्य) સ્વસ્તિવાદી.

स्वस्तिवाचन न (स्वस्ति शुभस्य विप्रद्वारा वाचनम्) કોઇ કર્મના આરંભ સમયે વિઘ્નની શાન્તિમાટે બ્રાહ્મણદ્વારા કર્તવ્યકર્મનુ શુભપણું કહેવરાવુ તે

स्वस्तिवाचनिक त्रि (स्वस्तिवाचन+ठक्) સ્વસ્તિવાચનનું સાધન, સ્વસ્તિવાચન સબન્ધી

स्वस्त्ययन न (स्वस्ति शुभस्यायन लाभो यस्मात्) શુભને માટે કરાતો વેદોક્ત ગ્રહયાગ વિગેરે

स्वस्थ त्रि (स्व परलोके तिष्ठति, स्वेन स्वभावेन सुखेन वा, स्था+क) સ્વભાવમા રહેલ, સ્વર્ગમાં રહેલ, સુખમા રહેલ સુખી, શાન્ત, નીરોગી

स्वस्थता स्त्री (स्वस्थस्य भाव तल्+टाप्)સ્વસ્થપણું

स्वस्थत्व न (स्वस्थस्य भाव त्व) સ્વસ્થપણું

स्वस्रीय पु (स्वसुरपत्य पुमान्, स्वसृ+छ) બહેનનો છોકરો-ભાણેજ

स्वस्रीया स्त्री (स्वस्रीय+स्त्रियां टाप्) બહેનની પુત્રી-ભાણેજ

स्वागत न (सुखेन आगतम्) સુખથી આવવુ
"प्रीत प्रीतिप्रमुखवचनं, स्वागत व्याजहार" मेघदूत

स्वागत त्रि (स्वागत तदस्यास्ति अच्) કુશળ, કુશળ પ્રશ્ન

स्वाङ्गिक पु (स्वांकमर्हति ठक्) મૃદંગ-નરઘુ, મૃદંગ કે નરઘાં વગાડનાર

स्वाच्छन्द्य न (स्वछदस्य भाव ष्यञ्)સ્વચ્છન્દપણુ, સ્વાધીનપણુ, સ્વતન્ત્રતા, સ્વસ્થપણુ

स्वातन्त्र्य न (स्वतन्त्रस्य भाव ष्यञ्)ઉપર પ્રમાણે

स्वाति पु स्त्री. (स्वेनैव अतति, अत+इन्- स्त्रीत्वपक्षे, वा ङीप्) અશ્વિની વિગેરે નક્ષત્રો પૈકી ૧૫ દરમુ નક્ષત્ર
"स्वात्यां सागरशुक्तिमध्यपतित तन्मौक्तिकम्"

स्वाति स्त्री (स्वेनैव अतति, अत्+इन्) સૂર્યની એક પત્ની, એક જાતનુ પક્ષી

स्वातियोग पु સ્વાતી નક્ષત્ર અને અમુક તિથિથી થનારો યોગ

स्वाद् (भ्वा आ सेट् स्वादते) પ્રસન્ન થવુ અક. સ્વાદ મેળવવો ચાખવુ સક

स्वाद पु (स्वद्-स्वाद्+घञ्) સ્વાદ, રસનો અનુભવ, પ્રીતિ, પ્રેમ, પ્રસન્ન કરવુ, ખુશ કરવુ, ચાટવુ, સ્વાદ લેવો
"न जायते तदा स्वादो विना रत्यादि वासनाम्"
साहित्यदर्पणे

स्वाद न (स्वद्-स्वाद्+घञ्) ઉપર પ્રમાણે

स्वादन न (स्वाद्+भावे-ल्युट्) રસનો અનુભવ કરવો, ચાખવુ, ચાટવુ, સ્વાદ લેવો

स्वादित त्रि (स्वाद्+कर्मणि क्त) ચાટેલ, ચાહેલ

स्वादिष्ठ त्रि (अतिशयेन स्वादु इष्ठन् डित्)અત્યન્ત સ્વાદ વાળુ, લહેજતદાર, અતિ મધુર

स्वादीयस् त्रि (अतिशयेन स्वादु ईयसुन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

स्वादु पु (स्वद्+उण्) મધુર રસ, ગોળ, જીવક ઔષધિ, અગરનો સાર

स्वादु त्रि (स्वद्+उण्) ઇષ્ટ, ઇચ્છિત, પ્રિય, મનોહર, સુદર

स्वादु स्त्री („ „) દ્રાક્ષ

स्वादुकण्टक पु (स्वादु कण्टको यस्य) વિકકત વૃક્ષ-વિકલો

स्वादुकन्दा स्त्री (स्वादु कन्दो यस्या) વિદારી વનસ્પતિ

स्वादुका स्त्री (स्वादुना मधुररसेन कायति, कै+क+टाप्) નાગદન્તી વનસ્પતિ

स्वादुखण्ड पु (स्वादु मिष्ट खण्डोऽस्य) ગોળ, મધુર ભાગ

स्वादुगन्धा स्त्री (स्वादु गन्धो यस्या) લાલ સરગવો, ભોયકહોળુ

स्वादुपर्णिका स्त्री (स्वादूनि पर्णान्यस्याः कप्+टाप् अत इत्व) દુધી.

स्वैरवृत्त त्रि (स्वैर वृत्तं यस्य) स्वतंत्र, पोतानी इच्छा अनुसार वर्तन करनार.

स्वैरिणी स्त्री (स्वैर+इन्+ङीप्) पोतानी इच्छा प्रमाणे वर्तती स्त्री व्यभिचारिणी, बीजापुरुष साथे व्यभिचार करती स्त्री.

स्वैरिन् पु. (स्वैरं स्वेच्छया चरितुं शीलमस्य स्वैर+णिनि) स्वेच्छाचारी स्वतंत्र.

स्वोपार्जित त्रि (स्वेन उपार्जितम्) पोतानी मेळे मेळवेलुं, पोते उपार्जन करेलुं.

ह

ह व्यंजनोमां छेल्लो कंठस्थानी ऊष्मा घोष व्यंजन.

ह अव्य. (हा+ड) पादपूरणमां, संबोधनमां, हर्षमां, निन्दामां, तिरस्कारमां, निग्रह–शिक्षामां, प्रसिद्धिमां अने क्षेप साथे वाक्यमां वपराय छे.

ह पु. (हा+ड) शिव, पाणी, [illegible], आकाश, स्वर्ग, धारण करवुं, अने कपूर.

ह त्रि. (,, ,,) [illegible] रक्त, बाल.

हंस पु. (हन्+अच्–नुम्) हंस पक्षी, निर्लोभ राजा, विष्णु, ब्रह्म, परमात्मा, मत्सर, देव, एक जातनो यति–संन्यासी, एक जातनो मंत्र, शरीरमां रहेलो वायु, एक जातनो घोडो, गुरु, पर्वत, शिव.

हंसक पु. (हंस इव कायति कै+क) [illegible] रहेल, विशुद्ध, पवित्र, मेघ.

हंस त्रि. (हस्+अच्–मुमो.) [illegible] वगेरे.

हंसक पु. (हंस+संज्ञायां कन्) राजहंस पक्षी, संगीत शास्त्रमां एक ताल.

हंसक पु. (हंस+स्वार्थे क) "हंस" शब्दने जुओ.

हंसकालीतनय पु. (   ) पाडो.

हंसकीलक पु. (हंस इव कीलतीति कील्+ण्वुल्) एक जातनो रतिबन्ध, एक जातनो मैथुन प्रकार "नारीपादद्वयं हस्ता [illegible] [illegible] हंसकीलकः" स्मरदीपिका.

हंसकूट पु. (हंसस्य कूटमिव) बळदनी खांध.

हंसग पु. (हंसैः गच्छति, गम्+ड) ब्रह्मा.

हंसगद्गदा स्त्री (हंसस्येव गद्गदः स्वरो यस्याः) मधुर–मीठुं बोलनारी स्त्री.

हंसगामिन् त्रि (हंस इव गच्छति गम्+णिनि) हंसनी पेठे चालनार.

हंसगामिनी स्त्री. (हंसगामिन्+स्त्रियां ङीप्) हंसनी पेठे चालनारी स्त्री, ब्रह्माणी.

हंसवाहन न. (हंस एव वाहनमस्य) [illegible].

हंसनाद पु. (हंसस्य नादः) हंसनो शब्द.

हंसनादिन् त्रि (हंसनाद+अस्त्यर्थे इनि) हंसनी पेठे शब्द करनार.

हंसनादिनी स्त्री. (हंस इव नदति, नद्+णिनि+ङीप्) एक जातनी स्त्री.

हंसपदी स्त्री. (हंसस्येव पादाः मूलान्यस्य [illegible] [illegible]) एक जातनो वेलो.

हंसपाद न. (हंसस्य पाद इव पादोऽस्त्यस्य अच्) हींगळोक.

हंसपादिका स्त्री. (हंसस्येव पादा मूलानि सन्ति यस्याः [illegible]) हंसपदीनो वेलो.

हंसपादी स्त्री. (हंसस्येव पादा मूलानि सन्त्यस्याः अच्+ङीप्) हंसपदीनो वेलो.

हंसमाला स्त्री. (हंसस्य माला) हंसनी पंक्ति, हंसनो समूह, ते नामे एक छन्द.

हंसमाषा स्त्री (हंसो विष्णुः [illegible] [illegible]) "माषपर्णी" नामे वनस्पति.

हंसरथ पु. (हंसः रथो वाहनं यस्य) ब्रह्मा.

हंसरथा स्त्री. (हंसः रथो वाहनं यस्याः) ब्रह्माणी, सरस्वती देवी.

हंसलोमश न. (हंस इव लोमशं [illegible]) हीराकसी.

મનુનુ, સ્વયભૂ મનુ સબન્ધી, સ્વયભૂ સબન્ધીનું

स्वाराज् पु (स्व स्वर्गे राजते, राज–क्विप्) ઈન્દ્ર.

स्वाराज्य न (स्वराज भाव ष्यञ्) પ્રભુપણુ, પ્રભુત્વ

स्वारोचिष पु (स्वरोचिष्+अण्) તે નામે બીજો મનુ

स्वार्थ पु. (स्वस्य अर्थ) સ્વપ્રયોજન, સ્વાભિધેય, પોતાનો અર્થ

स्वार्थतत्पर त्रि (स्वार्थे तत्पर) સ્વાર્થમાં તત્પર, સ્વાર્થી

स्वार्थतत्परता स्त्री (स्वार्थस्य तत्परता) સ્વાર્થીપણુ

स्वार्थतत्परत्व न (स्वार्थस्य तत्परत्वम्) સ્વાર્થીપણુ

स्वार्थसिद्धि स्त्री (स्वार्थस्य सिद्धि) પોતાના પ્રયોજન–મતલબની સિદ્ધિ

स्वार्थिक पु (स्वार्थ विहित. ठण्) સ્વાર્થમાં કરેલ વ્યાકરણનો પ્રત્યય

स्वास्थ्य न (स्वस्थस्य भाव ष्यञ्) સ્વસ્થપણુ, નિરોગીપણુ, આરોગ્ય, સતોષ

स्वाहा अव्य (सु+आ+ह्वे+डा) આ શબ્દ–દેવોને ઉદ્દેશી હવિષનો ત્યાગ કરતીવેળા ઉચ્ચારાય છે

स्वाहा स्त्री તે નામે અગ્નિની પત્ની

स्वाहापति पु (स्वाहाया. पति) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

स्वाहाप्रिय पु (स्वाहाया प्रिय) ઉપરનો અર્થ

स्वाहाभुज् पु (स्वाहा भुनक्ति, भुज्–क्विप्) દેવ

स्विद् अव्य (स्विद्–क्विप्) પ્રશ્નમા, વિતર્કમાં, તથા પાદપૂરણમા વપરાય છે

स्विन्न त्रि (स्विद्+क्त तस्य न) ઘામવાળુ, પરસેવાવાળુ, પાકેલ, રૂધાઇ ગયેલ

स्वीकरण न (स्व+च्वि+कृ+भावे ल्युट्) સ્વીકાર કરવો, કબૂલ કરવુ, સ્વીકારવુ

स्वीकरणीय त्रि (स्व+च्वि+कृ+कर्मणि अनीयर्) સ્વીકારવા લાયક, કબુલ કરવા યોગ્ય

स्वीकर्तव्य त्रि (स्व+च्वि+कृ+तव्यच्) ઉપર પ્રમાણે

स्वीकार पु (अस्वस्य स्वस्य कार करण, स्व+च्वि+कृ+घञ्) અગીકાર, કબુલ કરવુ, સ્વીકારવુ કબુલત

स्वीकृत त्रि (स्व+च्वि+कृ+कर्मणि क्त) સ્વીકારેલું, કબુલ કરેલું

स्वीय त्रि (स्वस्येद–छ) પોતાનુ, ખુદનુ, પોતા સબન્ધી

स्वीया स्त्री (स्वस्येद–छ+टाप्) એક જાતની નાયિકા

स्वुर्च्छ् (भ्वा प स सेट् स्वूर्च्छति) ભુલીજવુ, વિસરી જવુ

स्वृ (भ्वा प वेट् स्वरति) અવાજ કરવો, ઉપતાપ કરવો, સતાપ કરવો સ

स्वृ (क्र्या प स सेट् स्वृणाति) મારી નાખવુ, હિંસાકરવી, ઠારમારવુ

स्वेक् (भ्वा आ स सेट् स्वेकते) ગમનકરવુ જવુ

स्वेच्छा स्त्री (स्वस्य ईच्छा) પોતાની ઇચ્છા, પોતાની અભિલાષા

स्वेच्छामरण पु (स्वेच्छया मरणं यस्य) ભીષ્મ પિતામહ

स्वेच्छामरण न (स्वेच्छया मरणम्) પોતાની ઇચ્છાથી મરવુ તે

स्वेच्छामृत्यु पु (स्वेच्छया मृत्युर्यस्य) ભીષ્મપિતામહ.

स्वेद पु (स्विद्+घञ्) પરસેવો, ઘામ, ગરમી, પરસેવો લાવવો તે, બાફ

स्वेदज पु (स्वेदाज्जायते, जन्+ड) પરસેવામાથી પેદા થનાર માંકડ, જુ–જન્તુ વિગેરે

स्वेदज त्रि (,, ,,) પરસેવામાથી પેદાથનાર

स्वेदजल न (स्वेदस्य जलम्) પરસેવાનુ પાણી

स्वेदन न (स्विद्+णिच्+ल्युट्) પરસેવો વાળવો તે, પરસેવો વાળવાનો વ્યાપાર

स्वेदनिका स्त्री (स्वेदनी+सज्ञा कन्+टाप्) લોઢા વિગેરેની તવૈ–કઢાઈ, શેકવા–ભુજવાનુ પાત્ર

स्वेदनी स्त्री (स्विद्+णिच्+ल्युट्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે,

स्वेदबिन्दु पु (स्वेदस्य बिन्दु) પરસેવાનુ ટીપુ

स्वेदित त्रि (स्विद्+णिच्+क्त) જેને પરસેવો આણેલ હોય તે

स्वेदोदक न (स्वेदस्य उदकम्) પરસેવાનુ પાણી, પરસેવો

स्वैर न (स्वस्य ईरम्) પોતાની મરજી, સ્વેચ્છા.

स्वैर त्रि (स्वैर+अच्) પોતાની ઇચ્છાવાળુ, સ્વતત્ર, પરાધીન નહી તે, મન્દ, ધીમું

दुर्धर त्रि (दुःखेन धार्यते धृ+खल्) धरवुं अशक्य.
दुर्धरा स्त्री. (दुर्+धृ+अच्+टाप्) ज्योतिषनी कला
दुर्ध्यान न. (दुष्टं ध्यानम् प्रा. स.) अमन-ध्यान, खराब चिंतन
दुर्धीत त्रि („) अयोग्य खराब रीते ध्यान करेल.
दुर्धाति त्रि (दुष्टा धातिरस्य) खराब कर्मनु निंद जातिनु दुष्ट अन्यायनु खराब स्वभावनु
दुर्धाति स्त्री (दुष्टा नाति) खराब नीति, खराब नय.
दुर्नीत त्रि (दुष्टो नीतो नीतयोगाद्यो यस्य) ध्यान वाळु सेवा करीने दुःख खनार, नोकरीयात.
दुर्नाम न (दुष्टं नाम) दुष्ट वचन, खराब वचन, निन्दित वचन.
दुर्नीम त्रि (दुः दुःखं नीयति दुर् नीम् अच्) खराब वचन बोलनार, दुःखथी वचन व्यतीत करनार.
दुर्बोध त्रि (दुःखेन बुध्यते दुर्+बुध्+कर्मणि खल्) मुश्केलीथी जाणवाने लायक जाणवाने अशक्य मुश्केलीथी समजाय तेवुं.
दुर्नय पु (दुष्टो नयः प्रा. स. नयविशेषेण वा नयः) निरपेक्षनय-मिथ्यानय, दुर्नय, खराब नीति अनीति, खराब न्याय.
दुर्नय त्रि. (दुष्टो दुःखितो वा नयोऽस्य प्रा. ब.) निरपेक्ष नयवाळु मिथ्या नयवाळु खराब नीति वाळु अनीति वाळु
यथा— "नित्य वाच्य वचो न वर्णसदृशे योग्यास्तितिर्नयाद् न्यायकम
दुर्नश त्रि (दुःखेन नश्यति दुर्+नश् अच् वैदे कलम्) भारी नाश पामनार.
दुर्नामिक पु (दुर्नाम नामक दुर्नामानं, दुष्टनामा वा यस्य) हरसनो रोग, दीर्घकोशिका नामनी वनस्पति
दुर्नीति स्त्री. (दुष्टा नीतिः स्त्री) खराब नीति, नीति विरुद्ध आचरण, दुश्चेष्टा-खराब न्याय.
दुर्नीत त्रि (दुष्टं नीतं यस्य) खराब नीतिवाळु नीति विरुद्ध आचरणवाळु चेष्टावाळु खराब न्यायवाळु

दुर्नीति स्त्री. (दुष्टा नीतिः नी+क्तिन्) खराब नीति, अनीति, खराब न्याय.
दुर्दम त्रि (दुःखेन दम्यतेऽसौ दुर्+दम् कर्मणि खल्) दमन करवाने अशक्य
दुर्दम पु वसुदेवथी रोहिणीमां जन्मेलो पुत्र
दुर्दमन त्रि (दुःखेन दम्यतेऽसौ दम् दुर् दुर्दमन करण वा) दुःखथी दमन करवा योग्य.
दुर्दमन पु जनमेजय राजाना वंशमां थई गयेल शतानिक राजानो पुत्र.
दुर्दर्श त्रि (दुःखेन दृश्यतेऽसौ दुर्+दृश् कर्मणि खल्) मुश्केलीथी जोवाय तेवुं देखवाने अशक्य जेथी न देखाय तेवुं
दुर्दर्शन त्रि (दुःखेन दृश्यतेऽसौ दुर्+दृश्+युच्) उपर नो अर्थ
दुर्दान्त त्रि (दुःखेन दान्त दमितः दमि वा) दुःखथी दमन करवा योग्य, अदान्त, न दबाय तेवु
दुर्दान्त पु („ „) कलह, टंटो, वाछडा नानो वाछरडो [illegible]
दुर्दिन न. (दुष्टं दिनम् प्रा. स.) मेघथी छवायेल दिवस, वरसाद सह अंधारु, खराब दिवस-दुष्ट दिन.
"वरसदुर्दिनमालस्त्रीवृन्दविषम् । क्वचित् दुर्दिने भवेनाप्यभ्रे न दुर्दिनम्" अमरकोष
दुर्दिन त्रि. (वर्ष्म अर्थे. मनोरमेऽस्मिन् वा दुर्दिनाय कार्य) वरसादवाळो समय-दिन, मेघ अंधारवाळो दिवस
दुर्द्रुम पु [illegible]
दुर्धर्ष त्रि (दुःखेन धृष्यते दुर्+धृष् कर्मणि खल्) जेनाथी अशक्य जितु छे
दुर्धर त्रि (दुर् दुष्टं रूपम्) रागादि दोषोथी पीडित खराब रीते जेवेलु, खराब वर्तेलु
दुर्दैव न. (दुष्टं दैवम्) दुष्ट दैव, दुर्भाग्य, पाप
दुर्दैववत् त्रि (दुर्दैव+मतुप् व) कमनसीब-दुर्भागी, पापी
दुर्गुण न (दुष्टं गुणम्) खराब गुण, अवगुण.

हंसलोहक न (हंस इव लोहकम्) पित्तળ ધાતુ
हंसवत् त्रि (हंस+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) હંસવાળું
हंसवती स्त्री (हंसस्तत्पादाकारः मुले अस्त्यस्या मतुप् मस्य व ङीप्) હંસપદીનો વેલો
हंसवाहन पु (हंस वाहन यस्य) બ્રહ્મા
हंसवाहना स्त्री (हंस वाहन यस्या) બ્રહ્માણી, સરસ્વતી દેવી
हंसाङ्घ्रि पु (हंसस्याङ्घ्रिरिव लोहितत्वात्) હીંગળોક
हंसाभिरव्य न (हंसस्येवाभिख्या शुभ्रत्वात् यस्य) રૂપું
हंसारूढ पु (हंसमारूढ , आ+रुह्+क्त) બ્રહ્મા
हंसारूढा स्त्री (हंसमारूढा) બ્રહ્માની શક્તિ, બ્રહ્માણી, સરસ્વતી દેવી
हंसिका स्त्री (हंसी+स्वार्थे+कन्+टाप् ह्रस्वः) હંસલી
हंसी स्त्री (हंसस्य भार्या जाति ङीप्) હંસલી
हंसोदक न (हंस श्रेष्ठमुदकम्) નવી માટીના ઘડામાં ગળેલું-સૂર્યના કિરણોથી તપેલું-રાત્રે ચન્દ્રના કિરણોથી મિશ્ર થયેલું-મંદ વાયુથી તરંગિત અને એલચી વિગેરેથી સુવાસિત કરેલું નદીનું શ્રમના શક અને પિત્તોષ્ણ શામક જળ
हंहो अव्य (हमित्यव्यक्त जहाति, हा-डो) સંબોધનમાં, ગર્વમાં, દંભમાં, તથા પ્રશ્નમાં વપરાય છે
हक्क पु (हक्क इत्यव्यक्त कायति, कै+क) હાકલ પાડીને બોલાવવું, હાથીને બોલાવવો
हक्कार पु (हक्क+कृ+घञ्) હાકલ પાડીને બોલાવવું તે
हञ्जा अव्य (हमित्यव्यक्त जप्यतेऽत्र, जप्+डा) નાટકમાં દાસીને બોલાવવામાં વપરાય છે
हञ्जे अव्य (हमित्यव्यक्त जप्यतेऽत्र, जप्+डे) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
"हंजे तरलिए उवणेहि मे अग्घभाअणम्" वेणीसंहारे
हञ्जि पु (हमित्यव्यक्त जयति, जि+डि) ક્ષુધા, ભૂખ
हट् (भ्वा प अ सेट् हटति) દીપવું, પ્રકાશવું
हटपर्णि न (हट दीप्तिं पिपर्ति, पृ+या नि)શેવાળ
हट्ट पु (हट्+ट टस्य नेत्वम्) બજાર, દુકાન, હાટ
हट्टचौर पु (हट्टे प्रकाशितस्थाने एव चौर) બજારમાં ચોરી કરનાર ચોર
हट्टचौरक पु (हट्टे प्रकाशिते स्थाने एव चौर स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
हट्टविलासिनी स्त्री (हट्ट विलासयति, वि+लस्+णिच्+णिनि+ङीप्) એક જાતનું સુગન્ધી દ્રવ્ય, હળદર
हट्टाध्यक्ष पु (हट्टस्य अध्यक्ष) મોટો દુકાનદાર, મોટો વ્યાપારી, બજારનો ઉપરી
हठ् (भ्वा प सेट् हठति) ખીલે બાંધવું स. બળાત્કાર કરવો કૂદવું अक
हठ पु (हठ्+अच्) બળાત્કાર, પાણીમાં થતી એક વનસ્પતિ-પ્રશ્રી
हठपर्णी स्त्री (हठते प्लवते हठ+अच् हठ प्लवमान पर्ण यस्या ङीप्) શેવાળ, "कुम्भिका" શબ્દ જુઓ
हठयोग पु (हठेन वलात्कारेण योग) રાજયોગ વિનાજ કેવલ પ્રાણાયામ વગેરે ક્રિયાઓથી થનાર પરમાત્મા દર્શનરૂપ ચિત્તવૃત્તિ નિરોધાત્મકયોગ

> हठ विना सिध्यति राजयोगो
> नर्ते हठाच्चापि न राजयोग ।
> तदाभ्यसेत् पूर्वमत. सुनिष्प
> प्यन्तं हठं सद्गुरुतोऽमिलब्धम्" ॥

हठालु पु (हठ प्लवमान. आलुरिव) "कुम्भिका" શબ્દ જુઓ
हडि पु (हड्+इन्-पृषो) પશુને મારવાનું સાધન લાકડાનું એક યન્ત્ર, હેડ
हडिक पु (हड्+ईकक् पृषो) એક નીચ જાતિનો માણસ
हडिकी स्त्री (हडिक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક નીચ જાતિની સ્ત્રી
हड्ड न (हट्+ड टस्य नेत्व पृषो) હાડકું
हड्डक पु (हड्ड+सज्ञायां कन्) એક નીચ જાતિનો માણસ
हड्डकी स्त्री (हड्डक+ स्त्रियां ङीप्) એક નીચ જાતિની સ્ત્રી
हड्डज न (हड्डात् जायते, जन्+ड) હાડકાથી થનારી મજ્જા-ચરબી
हड्डि पु (हट्+ड डस्य नेत्व पृषो इन्) હાડકું
हड्डिक पु (हड्डि+संज्ञा कन्) એક નીચજાતિનો માણસ
हड्डिकी स्त्री (हड्डिक+स्त्रियां जाति ङीप्) નીચ સ્ત્રી

हण्डा स्त्री. (हड्+डा बाल मेलें) मोटुं माटीनुं वासण.

हण्डा अव्य. („) नाटकमां दासीयसी अने संबोधनमां वपराय छे.

हण्डिका स्त्री. (हण्डा इवाल्पा, कन्. अपि अत इत्त्वं) नानुं मोढ़ नतनुं माटीनुं वासण-हांडली.

हण्डिकासुत पु. (हण्डिकायाः सुत इव) मो. जातनुं माटीनुं वासण.

हण्डे अव्य. (हड्+डे बाल मेलें) नाटकमां चेटीने बोलाववानुं संबोधन.

हत त्रि. (हन्+कर्मणि क्त) नाश पामेल, हणेल, नाश पमाडेल, हणायेल, आशारहित, सुस्त.

हत न. (हन्+भावे क्त) हणवुं, मारी नांखवुं, गुणवुं, गुणाकार.

हतक त्रि. (हत इव कन्) नपावट, गुस्सावाळु, अभागीयुं.

हताश त्रि. (हता आशा यस्य) हणायेली आशा वाळु, आशारहित, निर्दय, नाहिंमत, वांझीयुं.

हताश्व त्रि. (हता अश्वा यस्य) जेना घोडा हणाई गयेला होय छे ते.

हति स्त्री. (हन्+भावे क्तिन्) हणवुं ते, मारी नांखवुं ते, गुणवुं, आघात, विघ्न, अपकर्ष.

हतौजस् त्रि. (हतं ओजो यस्य) हणायेला पराक्रमवाळु, निस्तेज.

हत्नु पु. (हन्+क्नु) व्याधि, रोग, शस्त्र, हथियार.

हत्या स्त्री. (हन्+भावे क्यप्+टाप्) मारी नांखवुं, वध, हत्या, नाश करवुं, हणी नांखवुं.

हत्य त्रि. (हन्+यत्) मेर पमेल, मारेल, करायेल.

हद् (भ्वा. आ. अ. अनिट् हदते) हगवुं, मल त्याग करवो.

हदन न. (हदो हद्+भावे ल्युट्) हगवुं, मल त्याग करवो.

हदा स्त्री. ज्योतिषप्रसिद्ध नक्षत्रना ग्रहना भाग.

हन् (अदा. प. स. अनिट् हन्ति) हणवुं, मारी नांखवुं. [illegible] अभि+हन्–अभिहन्ति–अथडवुं, अभिघात करवो, आ+हन्–आहन्ति–ताडन करवुं, होल वगेरेने वगाडवुं, मार मारवो, ठोकीने तेने वाजिंत्र वगाडवुं, प्रति+आ+हन्–प्रत्याहन्ति–सामेथी ठोकवुं, रोकवुं, अटकाववुं, प्रतिबन्ध करवो, वि+प्रति+हन्+प्रत्याहन्ति परस्पर विरोध करवो, विरोध मारवुं, उप+हन्–उपहन्ति उपर जाणे करीने हणवुं, सम+उद्+हन्+उद्घातयति–आरंभ करवो, नि+हन्–निहन्ति–नि+हन् आपूर्वेणे हणवुं, बीजा स्वर साथे स्वरने आघात करीने उदात्त स्वर समान करवो ते, नि+हन्–निहन्ति–ए पूर्ण हणवुं, वध निरेरेवो ठाम थवो, कमोत थवो, परा+हन्–पराहन्ति–मारवुं, झुकावो करवो, रोकवुं, अटकाववुं, प्रति+हन्–प्रतिहन्ति–सामेथी रोकवुं, प्रतिकूळ जवुं, वि+प्रति+हन्–विप्रतिहन्ति परस्पर हणवुं, सामसामा मारी नांखवुं, सम्+हन्–संहन्ति–सारी रीते हणवुं, साथे रहेवुं, हणवुं.

हन् अव्य. (हन्+भावे विच्) क्रोधथी कहेवामां विनयवामां वपराय छे.

हन् त्रि. (हन्+कर्तरि क्विप्) हणनार, मारी नांखनार.

हन त्रि. (हन्+कर्तरि अच्) उपरनो अर्थ.

हनन न. (हन्+भावे ल्युट्) हणवुं, मारी नांखवुं, ठार मारवुं.

हननीय त्रि. (हन्+कर्मणि अनीयर्) हणवा लायक, मारी नांखवा लायक.

हनीक पु. (हन्+हन्+ईक् हन्यते अनेन, ईकन्) जेरनुं झाड.

हनु पु. (हन्+उन्–करणार्थे) हडपची, जडबुं.

हनु स्त्री. (हन्+उन्–करणार्थे) मो. जातनुं सुगन्धीदार द्रव्य, रोग, मो. जातनुं अस्त्र, हथियार.

हनुमत् पु. (हनुः अस्त्यस्य मतुप्+वत्व) मो. जातनो रोग–जेमां हडपची जकडाई जाय छे.

हनुमत् पु. (हनु+प्रशस्तार्थे मतुप्) अंजनीनो अने पवनना पुत्र मो. वानर.

हनुमत्सम पु. (हनोरसमो यत्र) मो. जातनो रोग–जेमां हडपची जकडाई जाय छे.

हनू स्त्री (हन्+उन्+स्त्रीत्वे वा ऊङ्) હડપચી, જડબુ

हनूग्रह पु (हनूम् गृह्णाति, ग्रह्+अच्) એક જાતનો રોગ–જેમાં હડપચી જકડાઈ જાય છે તે

हनूमत् पु (हनू+अस्त्यर्थे मतुप्) રામચન્દ્રજીના ભક્ત–અંજના પુત્ર–એક વાનર

हनूष पु (हन्+ऊषन्) રાક્ષસ

हनूषी स्त्री (हनूष+स्त्रियां जाति ङीप्) રાક્ષસી

हनूस्तम्भ पु જેમા હડપચી જકડાઇ જાય છે તે રોગ.

हन्त अव्य (हन्+त) હર્ષમા, અનુકમ્પામા, દયાજનક સ્થિતિમાં, ખેદમાં, વાદમાં, સભ્રમમાં, ગભરાટમા, ઉતાવળમા છેડો કલ્પવામાં વપરાય છે

हन्तकार पु (हन्त इत्यस्य कार करणम्) અતિથિને અન્નદાન કરવુ "हन्त" શબ્દનો ઉચ્ચાર કરવો તે.

हन्तव्य त्रि (हन्+कर्मणि तव्यच्) હણુવા લાયક, મારી નાંખવા લાયક

हन्तु पु (हन्+तु) મૃત્યુ, મરણુ, બળદ

हन्तृ त्रि (हन्+तृच्) હણુનાર, મારી નાંખનાર, સતત હણુનાર

"य एव वेत्ति हन्तार यश्चैन मन्यते हत" श्रीमद्भग०

हन्न त्रि. (हद्+क्त तस्य न.) હગેલ

हपुषा स्त्री (हेति पुष्यति, हु+पुष्+क+टाप्) વણી, દ્રવ્યવિશેષ-રેશ

हपुसा स्त्री („ „ हु+पुष्+क+टाप् सत्वं) ઉપર પ્રમાણે

हम् अव्य (हा+डमु) ક્રોધપૂર્વક કહેવામાં અને વિનવવામા વપરાય છે

हम्बा स्त्री (हम्+भा+अङ्+टाप् पृषो–बादेश) નીચેનો અર્થ જુઓ

हम्भा स्त्री (हम्+भा+अङ्+टाप्) ગાયનો બરાડવાનો શબ્દ, ગાયનું ભાભરવુ

हम्म् (भ्वा प स सेट् हम्मति) ગમન કરવુ, જવુ

हम्मा स्त्री. (हम्म्+अङ+टाप्) ગાયનું ભાભરવુ, ગાયનો અવાજ

हय् (भ्वा प सेट् हयति) જવુ सक કરમાવુ, થાકવુ अक

हय पु (हय्–हि वा+अच्) ઘોડો

हयकातरा स्त्री (हयः कातरो यस्याः) તે નામે એક ઝાડ

हयगन्ध पु (हयस्येव गन्धोऽस्य)એક જાતનુ મીઠું.

हयगन्धा स्त्री (हयस्येव गन्धोऽस्या) આસધ વનસ્પતિ, અજમોદા વનસ્પતિ

हयग्रीव पु (हयस्येव दीर्घा ग्रीवाऽस्य) વિષ્ણુનો એક અવતાર, તે નામે એક દૈત્ય, તે નામે એક રાજર્ષિ.

हयग्रीवहन् पु (हयग्रीव हन्ति, हन्+क्विप्) વિષ્ણુ

हयग्रीवा स्त्री (हयस्येव दीर्घा ग्रीवाऽस्याः)દુર્ગાદેવી

हयङ्कष त्रि (हयमश्व कषति, कष्+खच् मुम्) ઘોડો હાંકનાર

हयङ्कप पु (हयमुच्चैःश्रवस कषति, कष्+खच् मुम्) ઇન્દ્રનો સારથિ માતલિ

हयद्विषत् पु (हयं द्वेष्टि, द्विष्+शतृ) પાડો

हयन न (हि+करणे ल्युट्) "कर्णीरथ" શબ્દ જુઓ.

हयपुच्छ न (हयस्य पुच्छम्) ઘોડાનું પુછડુ

हयपुच्छी स्त्री (हयस्य पुच्छाकारो अस्त्यस्या. अच्+गौरा ङीप्) જગલી અડદ

हयप्रिय पु (हयस्य प्रिय) જવ

हयप्रिय त्रि (हय प्रियो यस्य) ઘોડો જેને પ્રિય હોય તે

हयप्रिया स्त्री (हयस्य प्रिया) આસધ વનસ્પતિ, ખજૂરી

हयमार पु (हयं मारयति निषेवणात्, मृ+णिच्+अण्) કરેણનું ઝાડ

हयमारक पु (हय मारयति निषेवणात्, मृ+णिच्+ण्वुल्) કરેણનું ઝાડ

हयमारण पु (हय मारयति, मृ+णिच्+ल्यु) પીપળાનું ઝાડ

हयमेध पु અશ્વમેધ યજ્ઞ

हयवाहन पु (हयो वाहनमस्य) સૂર્યપુત્ર રેવન્ત

हयवाहन त्रि (हयो वाहनं यस्य)ઘોડાના વાહનવાળુ

हयवाहनसंकर पु (हयस्य वाहनं चालन सङ्किरति, सम्+कॄ+अच्) રક્તકાચન વૃક્ષ

हयशाला स्त्री. (हयस्य शाला) घोडानो तबेलो घोडार.

हयशीर्ष पु. (हयस्येव शीर्षं यस्य) विष्णुनी એક મૂર્તિ હયગ્રીવની એક મૂર્તિ.

हया स्त्री. (हय हयगन्धोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) આસંધ વનસ્પતિ.

हयाध्यक्ष पु. (हयस्य अध्यक्षः) ઘોડાના રક્ષણ માટે નીમેલ અધિકારી.

हयानन्द पु. (हयमानन्दयति आ+नन्द्+णिच्+अण्) મગ.

हयारि पु. (हयस्य अरिः) કરેણનું ઝાડ.

हयारूढ त्रि. (हये आरूढः) ઘોડા ઉપર ચડેલ.

हयाह्वया स्त्री (हीतह्वये,मद्+अच्+टाप्) આસંધી ઝાડ.

हयी स्त्री. (हय+स्त्रीत्वात् जाति ङीष्) ઘોડી.

हयोत्तम पु (हयेषु उत्तमः) ઉત્તમ ઘોડો.

हर पु. (हृ+अच्-कर्त्तरि अच् वा) રુદ્ર, શિવ, અગ્નિ ગધેડો, વિભાજક કરવું, ભાગવું.

हरक पु. (हृ+वुन्) ઠગ, વિભાજક કરનાર, ભાગાકાર કરનાર અંકોડો, હરી જનાર.

हरक त्रि. (हृ+ण्वुल्) હરી જનાર, લઈ જનાર.

हरगौरी स्त्री. (हरेणार्धहरा गौरी वा उ. त.) અર્ધનારી નટેશ્વર-મહાદેવ.

हरचूडामणि पु. (हरस्य चूडामणिरिव) ચન્દ્ર, કપૂર.

हरण न. (हृ+भावे ल्युट्) હરવું કરવું તે, આંચવું તે, લઈ જવું ચોરવું એક રેખાથી બીજી રેખાને લઈ જવું.

हरण न. (हृ+कर्मणि ल्युट्) દાયજામાં આપાતું ધન.

हरण पु. (हृ+क्यु) શુભ હાથ, બાહુ.

हरणीय त्रि (हृ+कर्मणि अनीयर्) હરણ કરવા લાયક હરવા યોગ્ય, લઈ જવા લાયક ભાગવા યોગ્ય, ચોરવા લાયક

"यस्मिन् विभाति श्री हरणीये

सर्वस्यासमनि मोदयतीयम्" सुभाषिते.

हरतेजस् न. (हरस्य तेजः) પારો શિવનું વીર્ય

हरपर्वत पु (हरस्य पर्वतः) કૈલાસ પર્વત.

हरबीज न. (हरस्य बीजम्) પારો શિવનું વીર્ય

हरबोधा स्त्री. (हरस्य बोधनस्यानन्तरमेवागमनमस्याः, अच्+टाप्) गंगा नदी

हरभूषा स्त्री. ગંગા.

हरादि पु. (हरस्य अद्रिः) કૈલાસ પર્વત.

हरि पु. (हृ+इन्) विष्णु, सिंह, सर्प वानर, દેડકો પોપટ પક્ષી, ચન્દ્ર, સૂર્ય કપૂર, આકાશનું ગામ, ઘોડો યમ વાયુ, મહાદેવ, બ્રહ્મા વિષ્ણુ જંબૂદ્વીપમાં આવેલો એક ભાગ ઈન્દ્ર, મોરપક્ષી, કોયલપક્ષી, હંસ, અગ્નિ, કિરણનું ગામ, પંક્તિ, અશ્વકરિ નામે કવિ વાલ્મીકિ પ્રમુખ તેમાં એક મુનિ, કપૂર, આકાશનું ગામ, કિરણનું ગામ ચન્દ્રનો ઘોડો, લીલો રંગ, પાંગળો રંગ.

हरि त्रि (,, ,,) લીલું, પીળાશ પડતું

हरिक पु. (हरि+स्वार्थे कन्) કાંઈક પીળો અને લીલા જેવો ઘોડો.

हरिकेशीय पु (हरिकेशिनस्यक्षि, छ) ન બને-નૈષધ.

हरिकेश पु. (हरि पिङ्गलः केशोऽस्य) શિવ, શિવનો એક એક ગણ.

हरिक्रान्ता स्त्री. (हरिरेण्यर्थ क्रान्तो यया) વિષ્ણુક્રાન્તા વનસ્પતિ, અપરાજિતા વનસ્પતિ.

हरिगृह न (हरेः गृहम्) વિષ્ણુનું મંદિર, એક મોટી નગરી.

हरिचन्दन न. (हरेरिन्द्रस्य प्रिय चन्दनम्) એક જાતનું ચંદન.

हरिचन्दन न (हरेर्नीलो. प्रिय चन्दनम् कर्म+प्स हरेः चन्दनम् वा) પીળું ચન્દન ચરેલું કુમકુમ વાળું કપૂર-અગર-કેસર-આ સર્વ સાથે મેળવેલ-હરિચન્દન, ચાંદની કેસર, પદ્મકેસર, સુંદર અંગ.

हरिण पु. (हृ+इनन्) હરણ, મૃગ, શિવ, વિષ્ણુ હંસ, પીળો રંગ ધોળો રંગ.

हरिण त्रि (हृ+इनन्) પીળું, ધોળું

"हरिणमति विशेषा यस्यमेवोक्त विशेष

सन्धः सद्भो सर्वेन हृदय यथास्य ।

एते बहिस्मेषु वर्तमाने च कीर्त्तिता" । शालिहोत्रः

हरिणनर्तक पु (हरिण इव नृत्यति नृत्+ण्वुल्) કિન્નર નામે દેવજાતિ

हरिणहृदय पु. (हरिणस्येव भीरु हृदयमस्य) બીકણ કાયર.

हरिणप्लुता स्त्री (हरिणस्य प्लुतमिव प्लुतमस्या) ते नामे એક છન્દ

हरिणाक्ष त्रि (हरिणस्येवाक्षि यस्य पच् समा) હરણુ સમાન આંખુવાળુ

हरिणाक्षी स्त्री (हरिणस्येवाक्षि यस्या पच् समा ङीप्) હરણુ સમાન આંખવાળી સ્ત્રી

"हरिणाक्षि ! कटाक्षेण आत्मानमवलोकय" उद्भट

हरिणाङ्क पु (हरिण अङ्के यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

हरिणी स्त्री (हरिद्वर्णा स्त्री ङीप् तस्य न) પીળા રંગની સ્ત્રી, લીલા રંગની સ્ત્રી, સોનેરી જૂઇ, મજીઠ, જુવાન સ્ત્રી, શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી, સત્તર અક્ષરના ચરણુવાળો એક છન્દ, મૃગલી, હરણિ, તે નામે એક અપ્સરા

हरित् पु (हृ+इति) લીલો-પીળો મિશ્ર વર્ણ, સૂર્યનો ઘોડો, ભગ, સિંહ, સૂર્ય, વિષ્ણુ, આંકડાનુ ઝાડ

हरित् न (हृ+इति) તૃણુ, ઘાસ

हरित् त्रि (,, ,,) લીલા પીળા મિશ્ર રંગવાળુ માજરૂ, લીલુ

हरित्पर्ण न (हरित् पर्णमस्य) મૂળો

हरित पु (हृ+इतच्) સિંહ, એક જાતનુ ઘાસ લીલો રંગ, માંજરો રંગ, પીળો રંગ

हरित न (,, ,,) એક જાતનુ સુગન્ધી દ્રવ્ય

हरित त्रि (हृ+इतच्) લીલા રંગનુ, પીળા રંગનુ, માજરા રંગનુ

हरितक न (हरितेन वर्णेन कायति प्रकाशते, कै+क) હરેકોઈ શાક

हरितपत्रिका स्त्री (हरितानि पत्राणि अस्या कप्+टाप् अत इत्व) એક જાતનો વેલો

हरितशाक पु (हरितं शाकमस्य) સરગવાનુ ઝાડ

हरितायत् त्रि (हरिताय्-नामधा शतृ) લીલા જેવુ થતુ, લીલુ થતુ

हरिताल न (हरिवर्णस्य पीतवर्णस्य सालः प्रतिष्ठा यत्र) હરતાલ નામે એક ઉપધાતુ

हरिताल पु (,, ,,) એક જાતનુ પક્ષી

हरितालक न (हरिताल+स्वार्थे क) હરતાલ નામે એક ઉપધાતુ

हरितालिका स्त्री. (हरेस्तालो हस्ततालो यस्यां कप्-टाप् अत इत्व) ભાદરવા શુકલ ચોથ, પ્રોખડ, આકાશરેખા

हरिताली स्त्री. પ્રોખડ, આકાશ રેખા

हरिताश्म न (हरितवर्णमश्म अश्मेव वा अच् समा) એક જાતનો મણિ, મોરથુથુ

हरितीकरण न (हरित+च्वि+कृ+ल्युट्) લીલુ કરવુ

हरितीकृत त्रि (हरित+च्वि+कृ+क्त) લીલુ કરેલ.

"येन शुक्लीकृता हंसा शुकाश्च हरितीकृता
मयुराश्चित्रिता येन स ते वृत्तिर्विधास्यति" उद्भटे

हरिदर्भ पु (हरिर्हरिद्वर्णो दर्भ) લીલો દાભ

हरिदश्व पु (हरिन्नामकोऽश्वोऽस्य) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

हरिदेव पु (हरिर्देवो यस्य) શ્રવણ નક્ષત્ર.

हरिद्दर्भ पु (हरिद्वर्णो दर्भो यस्य) લીલો દર્ભ

हरिद्रव पु (हरिवर्ण. पिङ्गलवर्णो द्रव इव) નાગકેસરની રજ

हरिद्रा स्त्री (हरिं पीतवर्णं द्रवति, द्रु-गतौ+ड+टाप्) હલદર

हरिद्रागणेश पु. (हरिद्राया गणेश) પીળા રંગના ગણપતિ

हरिद्राङ्ग पु (हरिद्रेव अङ्गमस्य) એક જાતનુ પક્ષી

हरिद्राङ्गी स्त्री (हरिद्राङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી

हरिद्राभ पु (हरिद्रेव आभाति, आ+भा+क) પીળો રંગ, ચારોળીનુ ઝાડ, કાબરચિત્રો રંગ

हरिद्राभ त्रि (,, ,,) હળદર જેવુ, પીળા રંગનુ, કાબરચિત્રા રંગનુ, રંગબેરંગી

हरिद्राराग पु (हरिद्राया राग रञ्जनमनुराग) હળદરનો રંગ

हरिद्रु पु (हरिः दलादिद्वारा हरिद्वर्णो द्रु.) હરકોઇ ઝાડ, દારૂ હળદર

हरिद्वार न (हरेस्तत्प्राप्ते द्वार सेवनात्) ते नामे એક તીર્થ

हरिनामन् न (हरेर्नाम तदाख्यान वा) હરિનુ નામ, વિષ્ણુનુ નામ

हरिनामन् पु (हरिरेव नामास्य) ભગ

हरिनेत्र न. (हरेर्नेत्रमिव हरेर्नेत्रम् वा) ધોળુ કમળ,

विष्णुनुं नेत्र, हरिनुं नेत्र.

हरिनेत्र पु. (हरेरिव नेत्रमस्य) घुवड.

हरिनेत्री स्त्री. (हरिनेत्र+स्त्रियां जाति. ङीप्) घुवड मादा.

हरिन्मणि पु. (हरितो मणिः) मरकतमणि, लीलो मणि.

हरिन्मुद्ग पु. (हरितो मुद्गः) वटाणाना जेवा जाडा मग.

हरिपर्ण न. (हरितं पर्णमस्य) मूळो.

हरिप्रिय न. (हरेर्विष्णोः प्रियम्) एक जातनुं चंदन, सुगन्धीवाळो-खस.

हरिप्रिय पु. (हरेः प्रियः) एक जातनुं झाड, पीळो कणेरो. विष्णुकन्द नामे एक कंदमूळ, करेणनुं झाड, शंख, कदंबनुं झाड, शिव, महामूर्खनो मनुष्य पागल.

हरिप्रिय त्रि („) हरिने प्रिय विष्णुने प्रिय थयेलुं.

हरिप्रिया स्त्री. (हरेः प्रिया) लक्ष्मी, तुळसी, पृथ्वी, बारसनी तिथि, हरिने व्हाली.

हरिबालुक न. (हरेर्विष्णोः प्रिया बालुकास्य) एक जातनुं सुगन्धी द्रव्य.

हरिभक्त त्रि. (हरौ विष्णौ भक्तः) हरिनी भक्ति करनार, विष्णुनो भक्त-वैष्णव, सर्व स्थले सम भाव राखनार हरिजन.

हरिभद्र न. (हरिं मरकतमिव उज्ज्वलति भद्रम्) एक जातनुं सुगन्धी द्रव्य.

हरिभद्र पु. ते नामना एक जैनाचार्य.

हरिभद्रसूरि पु. (हरिभद्र: सूरिः) उपर प्रमाणे.

हरिभुज पु. (हरीं भेकं भुनक्ति, भुज्+क्विप्) सर्प.

हरिमन्थ पु. चणा, सफेद, चणक.

हरिमन्थ पु. (हरिं वर्णं मन्थति मन्थ्+अच्) अग्नि-मथीनुं झाड, ते नामे एक देश.

हरिमन्थक पु. (मन्थते मन्थः, हरिमन्थ इवेकेन्द्रे कन्) चणो.

हरिमन्थज पु. (हरिं सीमी मन्थ इव जायते कन्) चणो.

हरिमन्थजा पु. (हरिमन्थ केशमेव जायते, जन्+ड) चणो अथवा मग.

हरिय पु. (हरिं हरितं याति या+क) पीळो घोडो.

हरिये अव्य. नागरमां कोईने बोलाववामां वपराता संबोधन.

हरिलोचन पु. (हरेरिव लोचनमस्य) घुवड करचलो.

हरिलोचनी स्त्री. (हरिलोचन+स्त्रियां जाति. ङीप्) घुवडी, करचली.

हरिवंश पु. (हरेः वंश) महाभारतनी अन्दर आवेलो विष्णुरूप श्रीकृष्णना वंशनुं वर्णन करनारो ग्रंथ.

हरिवर्ष न. (हरिनामकं वर्षम्) जंबुद्वीपना नवखंडमां एक खंड.

हरिवल्लभ त्रि (हरेः वल्लभः) हरिने व्हालुं विष्णुने प्रिय.

हरिवल्लभा स्त्री. (हरेः वल्लभा) लक्ष्मी, तुळसी, बारस तिथि, जया.

हरिवास् पु. (हरिणा मीनमेव वस्त्रेनेव वासि यस्य- सि वस्+क्विप् प्रकृत) पीपर.

हरिवासर न. (हरेर्विष्णोः वासरम्) अगीयारसनो दिवस, बारसनो प्रथम चतुर्थांश.

हरिवाहन पु. (हरिं गरुडं वाहनं यस्य वा+ णिच्+ल्युट्) गरुड पक्षी.

हरिवाहन न. (हरि+वह्+णिच्+ल्युट्) गरुड पक्षी.

हरिवीज न. (हरेर्विष्णुरिव वीजं यस्य) हरताल नामे एक उपधातु.

हरिशयन न. (हरेः शयनम्) विष्णुनुं शयन, विष्णुनी निद्रा, विष्णुनो निद्राकाळ.

हरिश्चन्द्र पु. (हरिः चन्द्र इव यशो यस्य) सूर्य वंशी-त्रिशंकुनो पुत्र एक राजा.

हरिश्चन्द्रनगर न. (हरिश्चन्द्रस्य नगरम्) सौभनगर.

हरिश्चन्द्रपुरी स्त्री. (हरिश्चन्द्रस्य पुरी) सौभनगरी.

हरिश्चन्द्रपुर स्त्री. (हरिश्चन्द्रस्य पुर्) सौभनगर.

हरिश्चन्द्रपुर न. (हरिश्चन्द्रस्य पुरम्) उपर प्रमाणे.

हरिषेण पु. (हरयः सेनायां यस्य) ते नामे एक जैन चक्रवर्ती.

हरिसंकीर्तन न. (हरेर्नाम्नः संकीर्तनम्) हरिनुं नाम जपवुं.

हरिसुत पु (हरे सुत) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
हरिहय पु (हरिरेव हयो यस्य) ઈન્દ્રનો ઘોડો, ઈન્દ્ર, કાર્તિકસ્વામી, ગણપતિ, આકડાનું ઝાડ
हरिहर पु (हरियुक्तो हर) વિષ્ણુ અને શિવના અર્ધા અર્ધા શરીરવાળી મૂર્તિ
हरिहरक्षेत्र न (हरिहरस्य क्षेत्रम्) ગંગા અને ગંડકી નદીના સંગમની પાસેનું એક તીર્થક્ષેત્ર
हरिहरात्मक पु (हरिहरौ आत्मानौ यस्य कप्) ગરૂડ, શિવનો પોઠીયો
हरीतकी स्त्री (हरिम् पीतवर्णं फलद्वारा इता प्राप्ता इण्+क्त संज्ञा कन् गौरा ङीप्) હરડેનું ઝાડ
हरीतकी स्त्री (हरीतक्या फलम् अण् तस्य लुप् ङीप्) હરડે

"कदाचित् कुपिता माता नोदरस्था हरीतकी" वैद्यके

हरेणु स्त्री (ह्रियते इति हृ+एणु) કુળવાન સ્ત્રી, રેણુકા નામે એક સુગન્ધી દ્રવ્ય
हरेणुक पु (हरेणुरिव संज्ञा कन्) વટાણા
हर्तृ पु (हरति ध्वान्तमिति, हृ+तृच्) ચોર, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
हर्तृ त्रि (हरति, हृ+तृच्) હરનાર, હરણ કરનાર, ચોરી કરનાર, લઈ જનાર
हर्मन् न (हरति ग्लानिमिति, हृ+मनिन्) બગાસું
हर्मित त्रि (हर्म जातमस्य तारका इतच्) બગાસું ખાધેલ, દાઝેલ, બળી ગયેલ, ફેંકેલ, ઉરાડેલ
हर्म्य न (हरति जनमनासीति, हृ+यत् मुट् च) હવેલી, ધનવાનોનું ઘર,
हर्य्य् (भ्वा प सेट् हर्यति) થાકવું, થાકી જવું अक जवु सक.
हर्य्यक्ष पु. (हरि पिङ्गल अक्षि यस्य षच् समा) સિંહ, કુબેર
हर्य्यक्षी स्त्री (हर्य्यक्ष+स्त्रियां ङीप्) સિંહણ
हर्य्यश्व पु (हरिनामा हरिद्वर्णो वा अश्व) ઇન્દ્ર
हर्ष पु (हृष्–तुष्टौ+घञ्) હર્ષ, આનંદ, સુખ, કામદેવનો પિતા, તે નામે એક રાજા
हर्षक त्रि (हृष्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) હર્ષ કરનાર, આનંદ કરનાર, આનંદકારક
हर्षक पु (हृष्+णिच्+ण्वुल्) તે નામે એક પર્વત.
हर्षण न (हृष्+भावे ल्युट्) આનંદ પામવો, ખુશી થવું.
हर्षण न (हृष्+कर्मणि ल्यु) હર્ષ, આનંદ, ખુશાલી
हर्षण पु (हर्षयति, हृष्+णिच्+ल्यु) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ, એક જાતનો નેત્રરોગ, એક જાતનું શ્રાદ્ધ, તે નામે એક શ્રાદ્ધ દેવ
हर्षण त्रि (हर्षयति,हृष्+णिच्+ल्यु) આનંદ કરનાર, હર્ષ કરનાર, ખુશાલી કરનાર
हर्षमाण त्रि (हृष्+ताच्छील्ये शानच् मुक्) આનંદ પામતું, હર્ષ પામતું, હરખાતું
हर्षयित्नु पु (हर्षयतीति, हृष–तुष्टौ+णिच्+णेरित्नुच्) દીકરો, પુત્ર,
हर्षयित्नु त्रि (हर्षयतीति, हृष्–तुष्टौ+णिच्+णेरित्नुच्) આનંદ પામનાર, ખુશી થનાર
हर्षस्वन पु (हर्षसूचक स्वनः) આનંદનો અવાજ, ખુશીનો શબ્દ, ખુશાલીનો પોકાર
हर्षिणी स्त्री (हर्षयतीति, हृष्+णिच्+णिनि+ङीप्) વિજયા–ભાગ
हर्षित त्रि (हर्ष+सजातार्थे इतच्) હર્ષ પામેલ, આનંદ પામેલ, ખુશ થયેલ
हर्षिन् त्रि (हर्ष+अस्त्यर्थे इनि) ખુશી થનાર, આનંદ પામનાર, હર્ષકારક
हर्षुल पु (हृष्+उलच्) મૃગ, હરણ
हर्षुल त्रि (हृष्+उलच्) કામી, આનંદી, હર્ષવાળુ, ખુશ
हल् (भ्वा प स सेट् हलति) ખેડવું, ખોદવું
हल न (हल्+क) હળ

"हलहृतिभीतिमिलितयमुनाभम्" गीतगोविन्दे

हलदी स्त्री (हलत्+दै+क+ङीप्) હળદર
हलधर पु (हलं धरति, धृ+अच्) બળદેવ, બળરામ.
हलधर त्रि (हल धरति, धृ+अच्) હળને ધારણ કરનાર ખેડુત વિગેરે
हलभूति स्त्री (हलसाध्या भूति) ખેડ, ખેતી.
हलभृत् पु (हल बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्च) બળરામ, બળદેવ
हलभृत् त्रि (,, ,,) હળ ધારણ કરનાર ખેડુત વિગેરે

हसभृति पुं. (हसेन भृतिर्यस्य) ते नामे એક મુનિ હાસ્ય ધારણ કરનું તે, એક ક્રતી, એવી ક્રતી.

हसा अव्य. (हेति कीर्त्यते, हस+अ+टाप्) સખી, બ-હેનપણી, ગુપ્ત્યી, ચામ્પી.

हसायुध पुं (हल आयुधं यस्य) બળદેવ, બળરામ, તે નામે એક વિદ્વાન.

हसाह पुं. રંગમેરની ઘોડો. કાળાશવાળી ઘોડો.

हसाहस पुं. (हलमाहोऽस्यस्ति यस्य) એક જાતનું ઝેર, એક જાતનો સર્પ ભયંકર, તે નામે એક શુદ્ર.

"दुर्मेध मिमयी च पैतृविधसमस्तम् ।

मत्र किमपि विहाले हस्तं तु हसाहसम्" – पितोल

हसाही स्त्री. (हस्रह+सिंहा सपि. गौर्) રંગમેરની ઘોડી.

हलि पुं. (हल्+इन्) મોટું હળ.

हलिन् पुं. (बहोऽस्त्यस्य अनुनयेन हलिप्रमत्तेन वा इनि) બળરામ, બળદેવ.

हलिन् त्रि. (हल+अस्त्यर्थे इनि) હળ ધારણ કરનાર ખેડૂત વિગેરે.

हलिनी स्त्री. (हल+इनि+ङीप्) ચારથી કાદ.

हलिप्रिय पुं (हलिनो बलदेवस्य प्रियः) કદમ્બનું ઝાડ.

हलिप्रिया स्त्री. (हलिनः प्रिया) મદિરા, દારૂ, બળ-દેવની પત્ની રેવતી.

हली स्त्री. (हलमस्ति, हल+अच्+ङीष्) કળીનો આકાર.

हलीन पुं (हलस्य हिता च) સાગનું ઝાડ.

हलीमक पुं. એક જાતનો પાંડુરોગ.

हलीषा स्त्री. (हलस्य ईषा वक्रता) હળની ઈસ, હળનો દાંડો.

हलीसक पुं. એક જાતનો પાંડુરોગ.

हल्य त्रि (हलेन कृष्टम् हल+यत्) હળથી ખેડવા લાયક ખેતર વિગેરે, હળ સંબન્ધી, હળનું.

हल्या स्त्री. (हलस्य समूहः, हल+य+टाप्) હળોનો સમૂહ.

हल्ल् (भ्वा. प. अ. सेट् हल्लति) વિકાસ પામવું, ખીલવું.

हल्लक न. (हल्ल+ण्वुल्) લાલ કમળ.

हल्लन न. (हल्ल्+भावे ल्युट्) ઉંઘમાં આળોટવું.

हल्लीश न. (हल्ल+ईश् अच्+अण् पृषो कर्म.) એક જાતનું નૃત્ય, એક પુરુષ અનેક સ્ત્રીઓનો રાસડો.

हल्लीशक न. (हल्लीशमेव स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે.

हल्लीस न. (हल्+लिश अच्+अण्-पृषो. कर्म.) "हल्लीश" शब्द द. जुओ.

हल्लीसक न. (हल्लीसमेव स्वार्थे कन्) એકજાતનું નૃત્ય. એક પુરુષ અનેક સ્ત્રીઓનો નાચ, રાસડો.

हव पुं. (हु–हे–अप+अप्) યજ્ઞ, હોમ, આજ્ઞા બોલા-વવું તે.

हवन्य पुं (हु–अन्–यत्) કોઈના વખાણ ભોગે તે ભાવ વપરાય છે.

हवन न. (हु+भावे ल्युट्) હોમ, હવન કરવો તે.

हवन पुं (हु+कर्मणि ल्यु) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

हवनी स्त्री. (हु+ल्युट्+ङीप्) યજ્ઞનો કુંડ.

हवनीय त्रि (हु+कर्मणि अनीयर्) હોમ કરવા લાયક, હવન કરવા યોગ્ય.

हवा अव्य. (ह च वा च द्वन्द्व) પ્રસિદ્ધ એવા અર્થમાં વપરાય છે.

हविनी स्त्री. હોમ કુંડ.

हविरशन न. (हविरशनम्) ઘી ખાવું તે.

हविरशन पुं. (हविरश्नाति, अश्+ल्यु) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

हविर्गन्ध पुं. (हविषः गन्धः) ઘીનો ગન્ધ, હોમ દ્રવ્યનો ગન્ધ.

हविर्गन्धा स्त्री. (हविषः गन्धो यस्याम्) ખીજડીનું ઝાડ.

हविर्गेह न (हविषो गेहम्) યજ્ઞ મંડપની પશ્ચિમે હોમ દ્રવ્ય રાખવાનું ઘર.

हविर्भुज् पुं (हविः भुङ्क्ते भुज्+क्विप्) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

हविर्मोचन न. (हविषः मोचनम्) ઘી ખાવું તે.

हविर्मोचन पुं. (हविः मोचयति) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

"यत्र शिरवनिवमस्तात्स्वेषु अभीष्टमूर्धनगत्य हविर्मुज." त्रिपुरवनये.

हविर्मन्थ पु (हविषे मथ्यतेऽसौ, मन्थ्+घञ्) गणियारीनुं झाड

हविष्य न (हविषे हित, हविष्+यत्) घी, होमद्रव्य

हविष्यभुज् पु (हविष्य भुनक्ति, भुज्+क्विप्) अग्नि, चित्रानु झाड

हविष्यभोजन पु (हविष्य भोजन यस्य) उपरप्रमाणे

हविष्यभोजन न (हविष्यस्य भोजनम्) घी खावु, घीनुं भोजन

हविष्यान्न न (हविष्यमन्नम्) व्रत विगेरेमा खावा लायक अमुक पदार्थ.

हविस् न (हूयते, हु+कर्मणि असुन्) घी, होमद्रव्य, होम, हवन

हव्य त्रि (हु+कर्मणि यत्) हवन करवा लायक, होम करवा योग्य

हव्य न (हु+भावे यत्) होम, हवन

हव्यपाक पु (हव्याय पाको यस्य) होमने माटे दूध-घी-वगेरेथी मिश्र रांधेलो चरु

हव्यवाह् पु (हव्य वहति, वह्+ण्वि) अग्नि, चित्रानु झाड

हव्यवाह पु (हव्य वहति देवान्, वह्+अण्) उपर प्रमाणे अर्थ

हव्यवाहन पु (हव्य वाहयति, वह्+णिच्+ल्यु) अग्नि चित्रानुं झाड

हव्याश पु (हव्यमश्नाति, अश्+अण्) उपरनो अर्थ

हव्याशन पु (हव्य+अश्+ल्यु) अग्नि, चित्रानु झाड

हव्याशन त्रि (हव्य अश्नाति, अश्+ल्यु) घी खानार, होम द्रव्य खानार

हस् (भ्वा प अ- सेट् हसति)हसवुं, खीलवु, उघडवु, विकसवु, प्रफुल्ल थवु, हासी करवी, मश्करी करवी, मश्करीमा हसवु, प्रकाशवु, दीपवु, समान थवु, सरखाववु, वि+हस् विहसति-मन्द हास्यकरवु, हसीकाढवु, प्रहसति मश्करीमा हसवु, मोटेथी हसवु, खडखडाट हसवु परि+हस् परिहसति-मश्करीमां हसवु, हासी करवी, अप+हस् अपहसति-खडखड हसवु, हांसी करवी, अव+हस्-अवहसति हसवु, मश्करी करवी, उप+हस्-उपहसति-हमी काढवु

हस पु. (हस्+अप्) हसवु, हासी करवी, मश्करीकरवी.

हस त्रि. (हस्+अच्) हसनार, हासी करनार, मश्करी करनार

हसत् त्रि. (हस्+वर्तमाने शतृ) हसतुं, हासी करतु, मश्करी करतु

हसन न (हस्+भावे ल्युट्) हसवु, हासी करवी, मश्करी करवी

हसनी स्त्री (हसतीति, हस्+ल्युट्+ङीप्) सगडी

हसन्तिका स्त्री (हसतीति, हस्+शतृ+ङीप् टापि ह्रस्व) सगडी

हसन्ती स्त्री (हस्+शतृ+ङीप् नुम्च) એક જાતનો मोगरो, એક જાતની डाकणु, सगडी, हसती स्त्री

हसित त्रि. (हस्+कर्मणि क्त) हसेल, हासी करेल, विकसेल, खीलेल, प्रफुल्ल

हसित न (हस्-भावे क्त) हसवु, हांसी करवी, विकसवु, खीलवु

हस्त पु (हसति विकसति, हस्+उणा० तन्) हाथ, चोवीस आगळनु माप, हाथीनी सुंढ, हस्तनक्षत्र, समूह

हस्त न (हस्+तन्) धमणु

हस्तछेदन न (हस्तस्य छेदनम्) हाथ कापवा

हस्तजोडि पु (हस्त जुडति, जुड्+इन्) हाथजोड वृक्ष

हस्तधारण न (हस्ते हस्तेन वा धारणम्) हाथमा धारणु करवु, हाथथी रोकवु, हाथथी रक्षणु करवु

हस्तपुच्छ न (हस्तस्य पुच्छम्) हाथनो पोंचो

हस्तविम्ब न (हस्तस्य विम्ब यत्र) शरीर उपर अत्तर विगेरे चोळवु ते

हस्तवारण न (हस्तेन वारणम्) हाथ वडे अटकाववु, आडा हाथ देवा ते

हस्तसिद्धि स्त्री (हस्तस्य तत्कर्मण सिद्धिर्यत) पगार, मजूरी, किंमत

हस्तसूत्र न (हस्तस्य सूत्रमिव) हाथनुं कडु, पोची विगेरे,

हस्तस्थ त्रि (हस्ते तिष्ठति, स्था+क) हाथमां रहेल

हस्तस्थित त्रि (हस्ते स्थित) हाथमा रहेल

हस्ता स्त्री (हस्त+अच्+टाप्) हस्त नक्षत्र

हस्तामलक न. (हस्तस्थितम् आमलकम्) હાથમાં રહેલું આમળું. હાથમાં રહેલા આમળાની પેઠે વિના પ્રયાસે પ્રાપ્ત થાય તેવું પદાર્થ. વેદાન્તનો એક ગ્રન્થ.

हस्तिक न. (हस्तीनां समूहः कन्) હાથીઓનો સમૂહ.

हस्तिकक्ष्य पु. વાઘ, સિંહ.

हस्तिकन्द पु. (हस्ती तत्सदृश: कन्दोऽस्य) એક જાતનું કન્દમૂળ.

हस्तिकरञ्ज पु. (हस्तीव महान् करञ्ज:) મહાકરંજ વૃક્ષ.

हस्तिकर्ण पु. (हस्तिन: कर्ण इव पर्णमस्य अण्) એરંડાનું વૃક્ષ, એક જાતનો ખાખરો. તે નામે એક મહોરગ, એક જાતનું કંદ, શાક એ વૃક્ષ, હાથીનો કાન.

हस्तिकर्णक पु. (हस्तिकर्ण+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

हस्तिकर्णदल पु. (हस्तिन: कर्ण इव दलमस्य) એક જાતનો ખાખરો.

हस्तिकोशातकि पु. (हस्तीव कोशातकि:) એક જાતની તોરઈ.

हस्तिगिरि पु. કાંચી નગરી.

हस्तिघोषा स्त्री. (हस्तीव गुरुर्घोषा) "महाघोषा" વનસ્પતિ.

हस्तिघोषातकी स्त्री. (हस्तीव गुरुर्घोषातकी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

हस्तिचारिणी स्त्री. (हस्तीव चरति चर्+णिनि ङीप्) મહાકરંજ વૃક્ષ.

हस्तिचारिन् पु. (हस्तिन्-चर्+णिनि) હાથીસ્વાર, હાથીનો મહાવત.

हस्तिदघ्न त्रि. (हस्तिप्रमाणं दघ्नच्) હાથી જેવડું.

हस्तिदन्त पु. (हस्तिन: दन्त:) હાથીનો દાંત, ભીંતમાં નાખેલી ખૂંટી.

हस्तिदन्त न. (हस्तिदन्त इव दन्तोऽस्त्यस्य अण्) મૂળો.

हस्तिदन्तक न. (हस्तिदन्त+स्वार्थे कन्) મૂળો.

हस्तिदन्तसमा स्त्री. (हस्तिदन्त इव श्वेतत्वात्) એક જાતની કાકડી.

हस्तिद्वयस त्रि. (हस्तिप्रमाणे-द्वयसच्) હાથી જેવડું.

हस्तिन् पु. (हस्त: प्रशस्तोऽस्त्यस्य इनि) હાથી મન્દર સંજ્ઞક એક રાજા.

हस्तिनख पु. (हस्तिनो नख इव प्रतिकृता न खन्यते नञ्-खन्+ड वा) શહેરના દરવાજા પાસે ધૂળ ઉપર માટીનો ઢોળ શહેરના દરવાજા પાસેનો માટીનો ઢગલો.

हस्तिनापुर न. (हस्तिना राज्ञा निर्मितम् पुरम्) દિલ્હી શહેર.

हस्तिनासा स्त्री. (हस्तिन: नासा) હાથીની સૂંઢ.

हस्तिनी स्त्री. (हस्तिन: स्त्री ङीप्) હાથણી, એક જાતની સ્ત્રી વનસ્પતિ.

हस्तिनीपुर न. (हस्तिन्या: पुरम्) દિલ્હી શહેર.

हस्तिप पु. (हस्तिनं पाति पा+क) હાથીનો મહાવત, હાથીસ્વાર.

हस्तिपक पु. (हस्तिप+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ "इति योगपतीन् विविधा करिणो हस्तिपकाः" कुमा.

हस्तिपत्र स्त्री. (हस्ती तत्कर्ण इव पत्रं यस्य) હસ્તિકન્દ.

हस्तिपर्णिका स्त्री. (हस्ती तत्कर्ण इव पर्णमस्या: कन् टाप्) પાણીમાં થનારી વનસ્પતિ.

हस्तिपर्णी स्त्री. (हस्ती तत्कर्ण इव पर्णमस्या ङीप्) મારીનો વેલો, મોરવાલ.

हस्तिमद पु. (हस्तिन: मद:) હાથીનો મદ, તે નામે એક ગન્ધ દ્રવ્ય.

हस्तिमल्ल पु. (हस्तिषु मल्ल:) ગણેશ, એક નાગ, ઐરાવત હાથી.

हस्तिमात्र त्रि. (हस्ति-प्रमाणे मात्रच्) હાથી જેવડું.

हस्तिमूत्र न. (हस्तिनां मूत्रम्) હાથીઓનું મૂત્ર.

हस्तिरोहणक पु. (हस्तीव रोहति, स्वार्थे क) મહાકરંજ વૃક્ષ.

हस्तिलोमक पु. (हस्तीव लोमानि स्वार्थे क) એક જાતનું પક્ષી.

हस्तिपाद पु. હાથીને પગ બાંધવાનું અંકુશ સાંકળ.

हस्तिपिप्पली स्त्री. (हस्तिनाम्नी गजपिप्पलीनाम प्रसिद्धा यस्या: ङीप्) ગજપીંપર.

हस्तिशाला स्त्री. (हस्तिनां निवासभूता शाला) હાથીઓનું રહેવાનું સ્થાન, હાથીખાનું.

दुर्द्रिता स्त्री एक जातनो वेलो

दुर्द्रुम पु (दुष्टो द्रुम) डुंगळी

दुर्द्धर पु (दुःखेन धार्यते दुर् धृ कर्मणि खल्) ते नामनुं एक नरक, भीलामुं, पारो, ऋषभ नामनी ओषधि, परमेश्वर, महिषासुरनो ते नामनो एक सेनापति, शम्बरासुरनो ते नामनो एक मन्त्री

दुर्द्धर त्रि (दुःखेन धार्यतेऽसौ दुर्+धृ+खल्) मुश्केलीथी धारण थाय तेवुं

दुर्द्धरीतु त्रि. (दुर्+धृ+ईतुन्) उपरनो अर्थ, दुर्निवार

दुर्द्धर्म त्रि (दु स्थितो धर्मो यस्य आर्षे न अनिच्समास) खराब धर्मवाळुं, दुष्ट धर्मवाळुं

दुर्द्धर्मन् त्रि („ „ अनिच्) उपरनो अर्थ

दुर्द्धर्ष त्रि (दुःखेन धृष्यतेऽसौ दुर्+धृष् कर्म० खल्) पराभव करवाने अशक्य, मुश्केलीथी हारे तेवुं, दुर्जय

"सशितात्मा सुदुर्द्धर्षमुग्रे तपसि वर्तते" भा आ ७१ अ

दुर्द्धर्ष पु ते नामनो एक राजा, धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र

दुर्द्धर्षण त्रि (दुःखेन धृष्यतेऽसौ दुर्+धृष्+युच्) पराभव करवाने अशक्य, मुश्केलीथी हारे तेवुं, दुर्जय

दुर्द्धर्षा स्त्री (दुर् दुःखेन धृष्यतेऽसौ दुर्+धृष्+खल्+टाप्) नागदमनी नामनी ओषधि, कन्थारी वृक्ष

दुर्द्धा स्त्री (दुर्+धा+भावे अ) खराब स्थापन, दुष्ट स्थापन

दुर्द्धान न (दुर्+धा+ल्युट्) उपरनो अर्थ

दुर्द्धाव त्रि (दुर्+धाव्+खल्) साफ थवाने अशक्य, दुःखे शोधी शकाय तेवुं, मुश्केलीथी दोडी शकाय तेवुं

दुर्द्धित त्रि (दुर्+धा+कर्मणि क्त वेदे धाञो हि) दुष्ट रीते स्थापेल

दुर्द्धी त्रि (दुष्टा दु स्थिता वा धीर्यस्य प्रा ब) खराब अक्कलवाळुं, दुष्ट बुद्धिवाळुं

दुर्द्धी त्रि (दुष्टं ध्यायति ध्यै क्विप् ङीप्) दुष्ट ध्यान करनार, खराब चिंतन करनार

दुर्धुर त्रि (दुःखेन धूर्यते कर्मणि क्विप्) दुःखथी हणवा योग्य, हिंस्र. "दुर्धुरो दुःखेन हिंस्य"

दुर्द्धूरूट त्रि (दोलयति उत्क्षिपति युक्त्यादिकमिति दुल्+क उत्क्षेपे बाहुलकात् कूटप्रत्ययेन साधु लस्य र) युक्ति विना गुरुवाक्यने नहीं माननार

दुर्नय पु (दुष्टो नय) निरपेक्ष नय, एकान्तनय, नीति विरुद्ध आचरण, दुश्चेष्टा, अनीति, अन्याय

दुर्नय त्रि (दुष्टो नयो यस्य) निरपेक्ष नयवाळुं, एकान्तनयवाळुं, नीतिविरुद्ध आचरणवाळुं, दुश्चेष्टावाळुं, अनीतिवाळुं, अन्यायवाळुं

'नित्य यस्य वचो न दुर्नयकृतै कोलाहलैर्लुप्यते"
स्याद्वादम०

दुर्नामक पु (दुष्ट नाम यस्य सञ्ज्ञाया कप्) हरसनो रोग

दुर्नामन् पु न (दुष्ट नाम यस्य) हरसनो रोग

दुर्नामन् त्रि („ „) दुष्ट नामवाळुं

दुर्नामा पु („ „) दीर्घकोशिका नामनो बे इन्द्रियवाळो जीव

दुर्नामा स्त्री (दुष्ट नाम यस्या उपधालोपे डाप् वा) दीर्घकोशिका नामनो बे इन्द्रियवाळो जीव

दुर्नामारि पु (दुर्नाम्न अर्शोरोगस्यारि) सूरण

दुर्नाम्नी स्त्री (दुष्ट नाम यस्या उपधालोपित्वात् पक्षे ङीप्) दीर्घकोशिका नामनो बेइन्द्रिय वाळो जीव

दुर्निग्रह त्रि (दुःखेन निगृह्यतेऽसौ दुर्+निर्+ग्रह्+खल्) दुःखथी जेनो निग्रह थाय ते, वश करवाने अशक्य, जेनो निग्रह न थाय तेवुं

दुर्निमित त्रि (दुर्+नि+मि क्षेपणे क्त) दुष्ट रीते फेंकेलुं, संभ्रमथी उत्क्षेपण करेलुं

"पदे पदे दुर्निमिता गलन्ती" कुमारसं०

दुर्निमित्त न (दुष्ट निमित्तम् प्रा स) दुष्ट निमित्त, अनिष्ट सूचक चिह्न, अपशुकन

"दृष्ट्वा तु दुर्निमित्तानि जरासंधमदर्शयन" भा म र अ.

दुर्नियन्तु त्रि (दुर्+नि+यम्+तुन्) नियमन करवाने अशक्य, दुःखथी नियमन करवा योग्य

दुर्निष्प्रपतर न (दुःखेन निष्प्रपतति दुर्+निस्+प्र+पत्+अच् अतिशयार्थे तरप् वेद तकार लोप) कष्टे करी बहार गयेलुं

दुर्निरीक्ष्य त्रि (दुःखेन निरीक्ष्य) जोवाने अशक्य, मुश्केलीथी जोवाय तेवुं, अवलोकन करवा माटे

हारावली स्त्री. (हार इवावली) ઉપર પ્રમાણે અર્થ. એક કોષ-ગ્રન્થ.
हारि स्त्री. (हृ+णिच्+इन्) જુગારમાં પરાજય-હાર. મુસાફરોનો સમૂહ. યુદ્ધ.
हारिकण्ठ पु. (हारी मनोहरः कण्ठोऽस्य बहु.) કોયલ પક્ષી.
हारिकर्णी स्त्री. (हारिकर्ण+स्त्रियां जाति. ङीप्) કોયલ-માદા.
हारिण त्रि. (हरिण इदं हरिण+अण्) હરણનું ચર્મનું, મૃગ સંબન્ધી.
हारित पु. (हृ+णिच्+क हरित स्वार्थे अण् वा) એક જાતનું પક્ષી લીલો પીળો રંગ, યાંગરો રંગ.
हारितक न. (हरितक हरितमेव स्वार्थे कैयट) શાક.
हारिती स्त्री. (हारित+स्त्रियां जाति. ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી.
हारिद्र पु. (हरिद्रा इव अण्) કદમ્બનું ઝાડ.
हारिद्र त्रि. (हरिद्रा इदं, अण्) હળદરથી રંગેલ.
हारिन् त्रि. (हरोऽस्त्यस्य इनि हृ+णिनि वा) હરનાર, હરણ કરનાર, મનોહર, સુંદર.
हारिल पु. (हृ+णिच् इलच्) એક જાતનું પક્ષી.
हारिली स्त्री (हारिल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી.
हारी स्त्री. (हृ+णिच्+इन्+वा ङीप्) મોતી, જુગારમાં પરાજય-હાર, મુસાફરોનો સમૂહ, યુદ્ધ.
हारीत पु (हृ+णिच्+इतच्) ધર્મશાસ્ત્રકાર એક મુનિ. એક જાતનું પક્ષી.
हारीत त्रि. (हृ+णिच्+आ इतच्)કપટી, ઠગ, જુગારી.
हारीतक त्रि. (हारीत+स्वार्थे कन्) હારીત પુ. શબ્દ.
हारीतक त्रि („) ઉપર પ્રમાણે.
हारीती स्त्री. (हारीत+स्त्रियां जाति. ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી.
हार्द न. (हृदयस्य कर्म भावो वा हृदयस्य हृदादेश) હેત, સ્નેહ, પ્રેમ.
हार्द त्रि. (हृद् भवः हृदि भवो वा अण्) હૃદયમાં રહેનાર, હૃદયથી ઉત્પન્ન થનાર.
हार्द्य पु (हृदयसम्बन्धी हृ+ण्यत्) મનોરંજક વસ્તુ.
[illegible] त्रि (हृ+कर्मणि ण्यत्) હરણ કરવા લાયક.
[illegible] (हरोऽस्त्यस्य [illegible]) [illegible]
[illegible] દેવ નામરામ, હરણ શાલિગ્રામનું સ્થાન.
हारक पु. (हार+स्वार्थे कन्) પીળો તથા લીલો ઘોડો, માં ત્યાં રંગનો ઘોડો.
हारकी स्त्री (हारक+स्त्रियां जाति ङीष्) પીળા તથા લીલા રંગની ઘોડી, માં ત્યાં રંગની ઘોડી.
हालाहल न ([illegible]) એક જાતનું ઝેર.
हाला स्त्री. (हल+णच्+टाप्) મદ્ય, દારૂ, તાડીનો રસ.
हालाहल पु. न (हलेन हलति, हल+अच्) એક જાતનું સ્થાવર ઝેર.
हालाहली स्त्री ([illegible]+ङीप्) મદિરા મદ્ય-દારૂ.
हालिक पु. (हलेन वहति इति [illegible] ठक्) હળ ખેડનાર ખેડૂત વગેરે, બળદેવ.
हालिक त्रि. (हलस्येदं वा हल+ठञ्-ठक् वा) હળનું, હળ સંબન્ધી હળથી યુદ્ધ કરનાર.
हालिनी स्त्री. (हल+णिनि ङीप्) મોટી ઘરોળી.
हाली स्त्री. (हल+इन् ङीष्) નાની સાળી.
हालु पु (हल+उण्) દાંત.
हाव पु. (हे+भावे घञ् वि [illegible] हु+करणे घञ्) એકાદશ સ્ત્રીઓની શૃંગારી ચેષ્ટા.
हास पु. (हस्+भावे घञ्) હસવું, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ હાસ્યનો સ્થાયી ભાવ એક રસ.
हासस् पु (हस्+णिच्+असुन्) ચન્દ્ર, કપૂર.
हासिका स्त्री (हस+भावे ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) હસવું, હાસ્ય.
हासिन् त्रि. (हस+ताच्छील्ये इन्) હસનાર.
हासिनक न. (हसितानां समूहः [illegible]) હાસ્યનો સમૂહ.
हास्तिक पु. (हस्तिनामारोहकः ठक्) હાથીનો માવત.
हास्तिन न (हस्तिना इभेन निर्वृतम् नगरम् [illegible] [illegible] । [illegible]) હસ્તિનાપુર-દિલ્લીશહેર.
हास्तिन त्रि (हस्तिन इदं, हस्तिन परिमाणमस्य वा अण्) હાથીનું હાથી સંબન્ધી, હાથી જેટલા માપનું.
हास्तिनपुर न. (हास्तिनं पुरम्) હસ્તિનાપુર-દિલ્લી શહેર.
हास्य न (हस+ण्यत्) હસવું તે હાસરસ.
हास्य त्रि. (हस+कर्मणि ण्यत्) હસવા લાયક હાંસી

हस्तिशुण्डा स्त्री. (हस्तिनां शुण्डा) હાથીની સૂંઢ
हस्तिशुण्डी स्त्री (हस्तिशुण्डस्तदाकारोऽस्त्यस्या अच् गौरा ङीप्) હાથી સૂંઢ, વૃક્ષ
हस्तिश्यामाक पु (हस्तीव स्थूल श्यामाक) એક જાતનો મોટા દાણાવાળો સાંમો
हस्तिस्नान न (हस्तिन स्नानम्) હાથીનુ સ્નાન, હાથીના ન્હાવાની પેઠે કોઇ વ્યર્થ પદાર્થ "अवशेन्द्रियचित्तानां हस्तिस्नानमिवक्रिया" हितोपदेशे
हस्ते अव्य (हस्त+ए) હાથમા, સ્વીકારએવા અર્થમા વપરાય છે
हस्तेकरण न (हस्ते+कृ+ल्युट्) સ્વીકારવુ, હાથમા કરવુ, પરણવુ, પાણી ગ્રહણ
हस्तेकृत्य अव्य (हस्ते+कृ+ल्यप् तुकुच) હાથમા કરીને, સ્વીકારીને, પરણીને, પાણી ગ્રહણ કરીને
हस्तेकृत्वा अव्य (हस्ते+कृ+क्त्वा) ઉપર પ્રમાણે
हस्त्य त्रि (हस्तेन गृहीत. दत्त कृतो वा यत्) હાથથી ગ્રહણ કરેલ, હાથથી દીધેલ, આપેલ, હાથથી કરેલ
हस्त्यध्यक्ष पु (हस्तिनि अध्यक्षः) હાથી ઉપરનો અધિકારી
हस्त्यारोह पु (हस्तिन आरोहति, आ+रुह्+अण्) હાથીસ્વાર, હાથીનો માવત
हस्र त्रि (हसु+कर्मणि र.) મૂર્ખ, બેવકુફ
हहल अव्य (हेति हलति, हल्+अच्) હાલાહલ–ઝેર, એક જાતનુ સ્થાવર ઝહેર
हहा पु (हेति शब्द जहाति, हा+क्विप्) તે નામે એક ગન્ધર્વ
हा (जुहो प स अनिट् जहाति) ત્યાગ કરવો, તજવુ, છોડવુ, પડતુ મુકવુ.
हा (जुहो आ स अनिट् जीहिते) જવુ उद्+हा–उज्जीहिते ઉંચે જવુ, ચઢવુ, ઉત્પન્ન થવુ, ઉઠવુ, ઉગવુ, ચાલ્યા જવુ, ઉંચુ કરવુ, ઉંચે ફેંકવુ
हा अव्य (हा+का) ખેદમાં, શોકમા, પીડામા, નિંદામા વપરાય છે
हाङ्गर पु (हा विषादाय पीडायै वा अङ्ग राति, रा+क) એક જાતનુ જળજન્તુ
हाङ्गरी स्त्री (हाङ्गर+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતનું જળજન્તુ–માદા
हाटक न (हट्+ण्वुल्) તે નામે એક દેશ, તે દેશમા થતુ સોનુ, હરકોઇ સોનુ
हाटक त्रि (हाटक+अण्)સોનાનુ, સોનાનુ બનાવેલુ
हाटकमय त्रि (हाटक–प्रचुरार्थे मयट्)ઉપર પ્રમાણે.
हाटकेश्वर पु ગોદાવરીને તીરે એક શિવલિંગ
हातव्य त्रि (हा+कर्मणि तव्यच्) તજવા લાયક, છોડવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય
हात्र न (हा+करणे त्रल्)વેતન, પગાર, મરણ, મોત
हान न (हा+भावे क्त) છોડવુ, તજવુ, ત્યાગ
हानि स्त्री (हा+भावे क्तिन् तस्य न) નુકશાન, ક્ષીણતા, ઓછાશ, ઉણપ
हापुत्रिका स्त्री (हा इति रवः पुत्राय यस्या ङीप्+कप् टापि ह्रस्व) એક જાતનુ પક્ષી
हापुत्री स्त्री (हा इति रव पुत्राय यस्या· ङीप्) ઉપર પ્રમાણે
हाफिका स्त्री બગાસુ
हायन पु (अम्बु जहाति, हा+स्यु–नि) વર્ષ, સાલ, ડાંગર
हायनी स्त्री (हायन+स्त्रियां ङीप्) વર્ષ, સાલ, અગ્નિશિખા
हार पु (हृ+कर्मणि घञ्) એક જાતની મોતીની માળા, હાર, યુદ્ધ, ભાજક–ભાગનારો અંક
हार त्रि (हृ+कर्त्तरि ण) હરણ કરનાર, હરનાર
हारक त्रि (हृ+कर्त्तर्य ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે
हारक पु (,, ,,) ચોર, ઠગ, એક જાતનું ગદ્ય, એક પ્રકારનુ જ્ઞાન, ભાજક અંક, શાખોટક વૃક્ષ
हारकल न પાચસેરનો હાર
हारयष्टि स्त्री (हारस्य यष्टि) હાર, માળા
हारहारा स्त्री (हार इव हरति आस्वादनात् हृ+अण्+टाप्) પીળી દ્રાક્ષ
हारहर पु (हे+क्विप् हृ हार इव हुव राति रा+क) મદ્ય–દારૂ
हारहरा स्त्री (हे+क्विप् हृ हार इव हुव राति, रा+क+टाप्) દ્રાક્ષ
हारावलि स्त्री (हार इवावलि) મોતીની માળા.

સેન, હનુમાન.
हिडिम्बारि पु. (हिडिम्बस्य अरिः) પાંડવ–ભીમસેન.
हिडिम्बाशासितृ पु. (हिडिम्बाया शास्ता) ઉપર પ્રમાણે.
हिण्ड् (भ्वा. आ. स. सेट् हिण्डते) જવું, ફરવું, ભમવું, ભટકવું.
हिण्डन न. (हिण्ड्+भावे ल्युट्) ફરવું, જવું, ભમવું, ભટકવું, મૈથુન કરવું, રમવું, ખેલવું, લખવું.
हिण्डिक पु. (हिण्डि+ठन्, हिण्डो अस्त्यस्य, केचन) જ્યોતિષી, જ્યોતિર્વિદ.
हिण्डिर पु. (हिण्डि+रन्) સમુદ્ર ફેણ, વળી તેના પ્રકાર "सफेद" શબ્દ જુઓ.
हिण्डीपल्लि स्त्री. (हिण्डि–हिण्डी या पल्लि) ડુંગળી.
हिण्डी पु. (हिण्डया: पति:) શિવ.
हिण्डीप्रिय पु. (हिण्ड्याः प्रियः) શિવ.
हिण्डीप्रियतम पु. (हिण्ड्याः प्रियतमः) શિવ.
हिण्डीर पु. (हिण्डते रक्तत्वं गच्छति हिण्ड्+ईरन्) "डिण्डीर" શબ્દ જુઓ.
हिण्डीस्वामिन् पु. (हिण्ड्याः स्वामी) શિવ.
हित त्रि. (धा–धारणेऽपि, धा–धातोर्हित्व) ગયેલ, પથ્ય, હિતકારક, ઇષ્ટ સાધન, સજ્જ, માંગલિક, યોગ્ય, ધારણ કરેલ, શુભ ઉપકાર કરનાર, લાભ આપનાર.
हित न. (धा+क्त) મંગળ કલ્યાણ.
हितक पु. (हितमहति हित+स्वार्थे कन्) બાળક, નાનું.
हितकर त्रि. (हित करोति, कृ+अच्) હિત કરનાર.
हितकारिन् त्रि. (हित करोति, कृ+णिनि) હિત કરનાર.
हितप्रणी पु. (हित प्रणयति, प्र+नी+क्विप्) ગુપ્તદૂત, બાતમી આપનાર, છૂપી પોલીસ.
हितवचन न. (हितयुक्तं वचनम्) હિત કરેલું હિત બોલવું, યોગ્ય કહેવું, સારી સલાહ આપવી.
हितवादिन् त्रि. (हित वदति, वद+णिनि) હિત કહેનાર, સારી સલાહ આપનાર.
हितान्वेषिन् त्रि. (हितस्य अन्वेषी) હિત શોધનાર, હિત ઇચ્છનાર.
हितापदेश पु. (हितस्य उपदेशः ...) હિત કહેવું સારી શીખામણ આપવી, તે નામે એક નીતિગ્રન્થ.
हितैषिन् त्रि. (हित+ईष्–णिनि) હિત ઇચ્છનાર.
हितोक्ति स्त्री. (हितस्य उक्तिः) હિત કહેવું, હિત બોલવું, યોગ્ય કહેવું, સારી સલાહ આપવી.
हितोपदेश पु. (हितस्य उपदेशः यत्रोक्तः) હિત કહેવું સારી શીખામણ આપવી, તે નામે એક નીતિગ્રન્થ.
हिन्ताल पु. (हीनस्तालो यस्मात् पृषो.) એક જાતનું ઝાડ.
हिन्दु पु. (हीनं दूषयति दुष्+डु–पृषो.) આર્યાવર્તમાં રહેની જાતિ.
हिन्दोल पु. (हिन्दोलन+अच्–पृषो.) હીંચકો, હીંડોળો, આવણ સુદમાં કરવાનો એક ઉત્સવ, તે નામે એક રાગ.
हिन्दोलक पु. (हिन्दोल+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે.
हिन्व् (भ्वा. प. स. सेट् हिन्वति) પ્રસન્ન કરવું, ખુશ કરવું.
हिम पु. (हि+मक्) આકાશમાંથી પડેલ બરફ, ઝાકળ, ચાંદ, શીતકાળ ચંદન, સુખદ મોતી, તાજું માખણ, શીતળ રંગ હિમાલય, હેમન્ત ઋતુ કાર્તિકથી માગશર સુધીનું મહિનાનું કાળ.
हिम त्रि. („ „) શીતળ, ઠંડુ.
हिमक पु. (हिम+स्वार्थे कन्) વિકંકત ઝાડ.
हिमकर पु. (हिमं करः हिमवो यस्य हिम करोति हिमं करोति वा, कृ+अच्–ट) ચન્દ્ર, કપૂર.
हिमकिरण पु. (हिमाः किरणाः यस्य) ઉપર પ્રમાણે.
हिमकूट पु. (हिमस्य कूट यत्र) હિમાલય પર્વત, શિશિર ઋતુ.
हिमगिरि पु. (हिमयुतो गिरिः) હિમાલય પર્વત.
हिमज त्रि. (हिमाज्जायते, जन्+ड) હિમથી થનાર, હિમાલયમાં થનાર, ઠંડીમાં થનાર.
हिमज पु. (हिमात् हिमालयात् जायते, जन्+ड) મૈનાક પર્વત.
हिमजा स्त्री. (हिमे हिमकाले जायते, जन्+ड+टाप्) ક્ષીરિણી લતા.
हिमजा स्त्री. (हिमात् हिमालयात् जायते, जन्+ड+टाप्) પાર્વતી, નારિયેળ.
हिमझटि पु. (झटि+इन्, हिमस्य झटिः) ધુમ્મસ.
हिमशैल पु. (हिमयुक्तः शैलः पर्वतः) હિમાલય પર્વત.

હવા યોગ।

हाहल न એક જાતનું ઝેર

हाहस् पु (हा+असुन्) તે નામે એક દેવ, તે નામે ગન્ધર્વ

हाहा पु (हेति शब्द जहाति-क्विप्) ઉપર પ્રમાણે

हाहा अव्य (हा-द्वित्वम्) વિસ્મયનો શબ્દ, શોકનો શબ્દ

हाहाकार पु (हाहा इत्यस्य कार कृ+भावे घञ्) ઉપર પ્રમાણે, યુદ્ધનો અવાજ

हि (स्वा प स अनिट् हिनोति) વધવું, જવું

हि अव्य (हा-हि-वा+डि) હેતુ, કારણ, અવધારણ, નિશ્ચય, વિશેષ, પ્રશ્ન, સંભ્રમ, ગભરાટ, હેતુ દર્શાવવો, દૃષ્ટાન્તમાં અસૂયામાં, પાદપૂર્તિમાં તથા શોક દર્શાવવામાં વપરાય છે

हिंसक पु (हिंस्+ण्वुल्) વાઘ વિગેરે હિંસક પશુ, શત્રુ, અથર્વવેદી બ્રાહ્મણ

हिंसक त्रि (हिंस्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) હિંસા કરનાર

हिंसन न (हिंस्+भावे ल्युट) હિંસા કરવી, ઠાર મારવું, હિંસા, વધ

हिंसा स्त्री (हिंस्+अ+टाप्) વધ, મારી નાખવું તે, ચોરી વિગેરે કામ

हिंसारु पु (हिंस्+आरु) વાઘ

हिंसालु पु (हिंसा+अस्त्यर्थे आलुच्) કુતરો

हिंसालु त्रि („ „) હિંસા કરવાના સ્વભાવવાળું

हिंसीर पु (हिंसा+ईरन्) વ્યાઘ્ર, પક્ષી

हिंस्र त्रि (हिंस्-र) હિંસા કરવાના સ્વભાવવાળું, હિંસક

हिंस्र पु („ „) ઘોર, ભય, ભીમસેન, મહાદેવ, શિકારી પશુ

हिंस्रा स्त्री (हिंस्+र+टाप्) જટામાંસી વનસ્પતિ, કાકાદની વનસ્પતિ, એલવાલુકા, ગવેધુકા, સીરા, નાડી

हिक्क् (भ्वा उभ स सेट् हिक्कति-ते) અસ્પષ્ટ અવાજ કરવો

हिक्क् (चु आ अ सेट् हिक्कयते) હિંસા કરવી, વધ કરવો, હેડકી ખાવી.

हिक्का स्त्री (हिगिति शब्द करोति पृषो) હેડકી

हिङ्कार पु. (हिमिति अव्यक्त शब्द करोति, कृ+अण्) વાઘ

हिंगु न (हिम गच्छति, गम्+डु निपा) હીંગ, હિંગોરીયાનું ઝાડ

हिंगुनाडिका स्त्री (हिंगुन नाडी इव नाडी यस्या कप्+टाप् ह्रस्व) એક જાતની હીંગ

हिंगुनिर्यास पु (हिंगुन इव निर्यासोऽस्य) લીંબડાનું ઝાડ, હીંગનો રસ, હિંગુવૃક્ષનો રસ

हिंगुपत्र पु (हिंगुन इव पत्रमस्य) હિંગોરીયાનું ઝાડ

हिंगुपत्री स्त्री (हिंगुपत्र+स्त्रिया ङीप्) તે નામે એક ઝાડ

हिंगुपर्णी स्त्री (हिंगुन इव पर्णमस्या गौरा ङीप्) "हिंगुपत्री" વૃક્ષ જુઓ

हिंगुल पु न (हिंगु तद्वर्ण लाति, ला+क) હીંગળોક

हिंगुलि स्त्री (हिंगु इव वर्ण लाति, ला+कि) હીંગળો, રીંગણી

हिंगुलिका स्त्री (हिंगुल इव वर्णोऽस्त्यस्या, हिंगुल+ठन्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે

हिंगुली स्त्री (हिंगुलि+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે

हिंगुलु पु न (हिंगु तद्वर्ण लाति, ला+डु) હીંગળો

हिंगुसिराटिका स्त्री. (हिंगुन इव सिरा पत्रसिरामटति, अट्+ण्वुल् टाप् अत इत्व) વંશપત્રી વનસ્પતિ

हिंगूल न એક જાતનું ભૂળીયું

हिज्ज पु (हिनोति, हि+क्विप् तथा सन् जायते, जन्+ड कर्म) હિજ્જલ વૃક્ષ

हिज्जल पु (हिज्ज इति नाम लाति, ला+क) ઉપર પ્રમાણે

हिज्जीर पु હાથીને પગે બાંધવાનું દામણું.

हिडिम्ब पु તે નામે એક રાક્ષસ

हिडिम्बजित् पु (हिडिम्ब जितवानिति, जि+क्विप्+तुक् च) પાંડવ ભીમસેન

हिडिम्बनिषूदन पु (हिडिम्ब निषूदयति, नि+सूद्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે

हिडिम्बा स्त्री હિડિંબ રાક્ષસની બહેન,-ભીમસેનની પત્ની, એક રાક્ષસી

हिडिम्बापति पु (हिडिम्बया. पतिः) પાંડવ-ભીમ૦

हिमाम्भ न. (हिमे हेमन्ते भवं अम्भस्) ઠંડીના વખતમાં થનારું ઝાકળ.

हिमाराति पु. (हिमस्य अरातिः) સૂર્ય. અગ્નિ, આકડાનું ઝાડ, ચિત્રાનું ઝાડ.

हिमालय पु. (हिमस्य आलयः) હિમાલય પર્વત, ધોળા ખેરનું ઝાડ.

हिमालयज पु. (हिमालयात् जायते, जन्+ड) મૈનાક પર્વત.

हिमालयजा स्त्री. (हिमालयात् जायते जन्+ड+टाप्) પાર્વતી, ગંગા.

हिमालयतनय पु. (हिमालयस्य तनयः) મૈનાક પર્વત.

हिमालयतनया स्त्री. (हिमालयस्य तनया) પાર્વતી, ગંગા.

हिमालयतनुज पु. (हिमालयस्य तनुजः) મૈનાક પર્વત.

हिमालयतनुजा स्त्री. (हिमालयस्य तनुजा) પાર્વતી, ગંગા.

हिमालयपुत्र पु. (हिमालयस्य पुत्रः) મૈનાક પર્વત.

हिमालयपुत्री स्त्री. (हिमालयस्य पुत्री) પાર્વતી ગંગા.

हिमालयसुत पु. (हिमालयस्य सुतः) મૈનાક પર્વત.

हिमालयसुता स्त्री. (हिमालयस्य सुता) પાર્વતી ગંગા.

हिमालयसूनु पु. (हिमालयस्य सूनुः) મૈનાક પર્વત.

हिमालयसू स्त्री. (हिमालयस्य सूः) પાર્વતી, ગંગા.

हिमालया स्त्री. (हिमस्य आलयो यस्याः) ભૂમિ આમલીનું ઝાડ.

हिमावती स्त्री. (हिम हिमवति हिमालये स्थितिरस्य मतुप् मस्य वः ङीप् पक्षे दीर्घः) સોનામુખી.

हिमाश्रया स्त्री. (हिम हिमगिरिमाश्रयति, आ+श्रि+अच्+टाप्) સ્વર્ણક્ષીરી વનસ્પતિ.

हिमाह्व पु. (हिम इति आह्वा यस्य) કપૂર.

हिमोत्तरा स्त्री. (हिमयुक्ते उत्तरा हिमवत्पर्वते उत्पत्तिः) પીળી દ્રાક્ષ.

हिमोत्पन्न त्रि. (हिमे उत्पन्नः) હિમમાં ઉત્પન્ન થયેલ, ઠંડીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

हिमोत्पन्ना स्त्री. (हिमे उत्पन्ना) પવનાળી વન-

हिमोद्भव त्रि. (हिमे उद्भवो यस्य) હિમમાં ઉત્પન્ન થનાર, ઠંડીમાં ઉત્પન્ન થનાર.

हिमोद्भवा स्त्री. (हिमे तदाधारस्थाने उद्भवति, उद्+भू+अच्+टाप्) કચૂરો–વનસ્પતિ.

हिरुक न. (हस्+रुक्+क्विप्) વીર્ય સોનું કોડી, ઠભદ્ર, ધરો.

हिरण्मय त्रि. (हिरण्यात्मकम् मयट्-निपा.) સોનાનું સોનામય.

हिरण्मय न. ( ) જંબુદ્વીપનો એક ખંડ.

हिरण्मय पु. (हिरण्यात्मकम् मयट्-नि.) બ્રહ્મા.

हिरण्मयी स्त्री. (हिरण्मयम्, मयट्+नि+ङीप्) સોનાની પ્રતિમા.

हिरण्य न. (हिरण्यमेव स्वार्थे यत्) સોનું ધતૂરો, વીર્ય રૂપું, કોડી, રૂપું એક જાતનું માપ, ધન, અકુપ્ય ધન, અમૂલ્ય.

हिरण्यकशिपु पु. તે નામે એક દૈત્ય.

हिरण्यकशिपुज पु. (हिरण्यकशिपोर्जायते, जन्+ड) વિષ્ણુભક્ત પ્રહ્લાદ.

हिरण्यकशिपुतनय पु. (हिरण्यकशिपोः तनयः) ઉપર પ્રમાણે.

हिरण्यकशिपुतनुज पु. (हिरण्यकशिपोः तनुजः) વિષ્ણુભક્ત પ્રહ્લાદ.

हिरण्यकशिपुनिषूदन पु. (हिरण्यकशिपुं निषूदयति, नि+सूद+ल्यु) વિષ્ણુ.

हिरण्यकशिपुपुत्र पु. (हिरण्यकशिपोः पुत्रः) પ્રહ્લાદ.

हिरण्यकशिपुसुत पु. (हिरण्यकशिपोः सुतः) વિષ્ણુભક્ત પ્રહ્લાદ.

हिरण्यकशिपुसूनु पु. (हिरण्यकशिपोः सूनुः) ઉપર પ્રમાણે.

हिरण्यकशिपुहन् पु. (हिरण्यकशिपुं हन्ति हन्+क्विप्) વિષ્ણુ.

हिरण्यकशिपुहन्तृ पु. (हिरण्यकशिपुं हन्ति हन्+तृच्) વિષ્ણુ.

हिरण्यकामधेनु स्त्री. (विधानेन हिरण्यनिर्मिता कामधेनुः) દાન માટે બનાવેલી સોનાની કે રૂપાની ગાય.

हिरण्यकोष पु. (हिरण्यस्य कोष इव) સોનું કે રૂપું.

हिरण्यगर्भ पु. (हिरण्यं गर्भे यस्य ...

हिमदुग्धा स्त्री (हिमवीर्यकर दुग्धमस्या) क्षीरिणीनो वेलो.

हिमदुर्दिन न. (हिमहेतुक दुर्दिनम् शाक) झाकळथी झांखो थयेलो दिवस

हिमद्युति पु (हिमा द्युतिर्यस्य) चन्द्र, कपूर

हिमद्रुम पु (हिमश्चासौ द्रुमश्च) लींबडानुं झाड

हिमपर्वत पु (हिमस्य पर्वत) हिमालय पर्वत

हिमप्रस्थ पु (हिम शीतल प्रस्थो यस्य) हिमालय पर्वत

हिमवत् पु (हिमानि प्राचुर्येण सन्त्यस्य, मतुप् मस्य व) हिमालय पर्वत

हिमवत्तनय पु (हिमवत तनय) मैनाक पर्वत

हिमवत्तनया स्त्री (हिमवत तनया) पार्वती, गंगा

हिमवत्तनुज पु (हिमवत तनुज) मैनाक पर्वत

हिमवत्तनुजा स्त्री (हिमवत तनुजा) पार्वती, गंगा

हिमवत्पुत्र पु (हिमवत पुत्र) मैनाक पर्वत

हिमवत्पुत्री स्त्री (हिमवत पुत्री) पार्वती, गंगा

हिमवत्सुत पु (हिमवत सुत) मैनाक पर्वत

हिमवत्सुता स्त्री (हिमवत. सुता) पार्वती, गंगा

हिमवत्सूनु पु (हिमवत सूनु) मैनाक पर्वत

हिमवत्सूनू स्त्री (हिमवत' सूनू) पार्वती, गंगा

हिमवालुक पु (हिममयी वालुकेव अशो यस्य) कपूर

हिमवालुका स्त्री (हिमस्य वालुकेव) कपूर

हिमशर्करा स्त्री (हिमस्य शर्करेव) 'यावनाल''—एक जातनुं धान्य.

हिमशैल पु (हिम प्रधान शैल') हिमालय पर्वत

हिमशैलज त्रि (हिमशैलाज्जायते, जन्+ड) हिमालयमां थनार

हिमशैलजा स्त्री (हिमशैलाज्जायते, जन्+ड+टाप्) पार्वती, गंगा

हिमशैलतनय पु (हिमशैलस्य तनय) मैनाक पर्वत

हिमशैलतनया स्त्री (हिमशैलस्य तनया) पार्वती, गंगा

हिमशैलतनुज पु (हिमशैलस्य तनुज) मैनाक पर्वत

हिमशैलतनुजा स्त्री (हिमशैलस्य तनुजा) पार्वती, गंगा.

हिमशैलतनूज पु (हिमशैलस्य तनूज) मैनाक पर्वत

हिमशैलतनूजा स्त्री (हिमशैलस्य तनूजा) पार्वती, गंगा,

हिमशैलपुत्र पु (हिमशैलस्य पुत्र) मैनाक पर्वत

हिमशैलपुत्री स्त्री (हिमशैलस्य पुत्री) पार्वती, गंगा

हिमशैलसुत पु (हिमशैलस्य सुत.) मैनाक पर्वत

हिमशैलसुता स्त्री (हिमशैलस्य सुता) पार्वती, गंगा

हिमशैलसूनु पु (हिमशैलस्य सूनु) मैनाक पर्वत

हिमशैलसूनू स्त्री (हिमशैलस्य सूनू) पार्वती, गंगा

हिमश्रय पु (हिम श्रयति, श्रि+अच्) चन्द्र, कपूर

हिमसंहति स्त्री (हिमस्य संहति.) हिमनो समूह, बरफनो समूह

हिमह्रासक पु (हिम ह्रसति, शीतवीर्य्यत्वात्, ह्रस्+ण्वुल्) हिन्ताल वृक्ष

हिमा स्त्री (हिम+अर्श० अच्+टाप्) नानी एलची, नागरमोथ, भद्रमोथ, रेणुका नामे एक गन्ध द्रव्य

हिमांशु पु (हिमा अंशवो यस्य) चन्द्र, कपूर

हिमांशुभिख्य न (हिमांशोरिवाभिख्या शोभा यस्य) रूपुं

हिमागम पु (हिमस्य आगम) हेमन्त ऋतु

हिमाद्रि पु (हिमस्य अद्रि) हिमालय पर्वत

हिमाद्रिज पु (हिमाद्रेर्जायते, जन्+ड) मैनाक पर्वत

हिमाद्रिजा स्त्री (हिमाद्रेर्जायते, जन्+ड+टाप्) पार्वती, गंगा, क्षीरिणी लता

हिमाद्रितनय पु (हिमाद्रेस्तनय) मैनाक पर्वत

हिमाद्रितनया स्त्री (हिमाद्रेस्तनया) पार्वती, गंगा

हिमाद्रितनुज पु (हिमाद्रेस्तनुज) मैनाक पर्वत

हिमाद्रितनुजा स्त्री (हिमाद्रेस्तनुजा) पार्वती, गंगा

हिमाद्रिपुत्र पु (हिमाद्रे पुत्र) मैनाक पर्वत

हिमाद्रिपुत्री स्त्री (हिमाद्रे पुत्री) पार्वती, गंगा

हिमाद्रिसुत पु (हिमाद्रे सुत) मैनाक पर्वत

हिमाद्रिसुता स्त्री (हिमाद्रे सुता) पार्वती, गंगा

हिमाद्रिसूनु पु (हिमाद्रे सूनु) मैनाक पर्वत

हिमाद्रिसूनू स्त्री (हिमाद्रे सूनू) पार्वती, गंगा

हिमानी स्त्री (हिमाना संहति हिम+ङीप् आनुक् च) हिमनो समूह, बरफनो समूह

हीर न (हस्+र नि) वज्र, हीरो.

हीर पु (हृ+क-नि.) सिंह, सर्प, हार, शिव

हीरक न (हीर+स्वार्थे क) हीरो

हीरा स्त्री (हीर+स्त्रियां टाप्) लक्ष्मी, कीडी, मकमरी.

हीराङ्ग पु (हीरमिव दृढमङ्गमस्य) इन्द्रनुं वज्र

हील न. (ही-विस्मय करोति ला+क) वीर्य, पारो.

हीलुक न. (हिल+उक पृषो) एक जातनो दारू.

हीही अव्य. (ही+हीत्यम्) हर्षमां, विस्मयमां कि-कार्मां वपराय छे

हु (जुहो. प. स. अनिट् जुहोति) होम करवो, खावुं, यज्ञ करवो, प्रसन्न करवुं

हुङ्कार पु (हुमित्यव्यक्तशब्दस्याकारः, हुम्+कृ+घञ्) "हुं" एवो अस्पष्ट शब्द करवो, क्रोधथी हुंकारो करवो, आकृतिने बोलवुं, अनुमोदन करवो.

हुङ्कृत न (हुमित्यव्यक्तम् क्रियते स्म हुम्+कृ+कर्मणि क्त) उपर प्रमाणे.

हुङ्कृति स्त्री. (हुम्-कृ+भावे क्तिन्) "हुम्" शब्द जुओ.

हुड (तु. प. सेट् हुडति) ढगलो करवो, भेगुं करवुं इत्या. न्हावुं स्नान करवुं, डूबवुं, डुबकी मारवी इत्या.

हुड पु. (हुड+क) घेटुं, चोरने अटकावा माटे जमीनमां खोदेलो लोखंडनो खाडो, किल्लानुं रक्षण—अगाडी रच उपर निघा—ढांस वगेरेना त्रास माटेनो अमुक विभाग.

हुड पु (हुड्+क) भारे पैसे

हुडुक पु. (हुड्+उक स्वार्थ) एक जातनुं वाजित्र, दात्यूहपक्षी, ढोल इ०

हुडुक त्रि. (हुड्+उक गच्छ) मत्त, मस्त

हुडुकी स्त्री. (हुडुक+स्त्रियां ङीष्) दात्यूह पक्षिणी.

हुडुन् न. (हुण्+उणि) बळदनो शब्द, ढरेडीनो अ-स्पष्ट शब्द

हुडम्ब पु. (हुड्+अम्ब) मोटो बोड.

हुण्ड (भ्वा. आ. प. सेट् हुण्डते) एकठो करवो.

— पु. (हुण्डि+अच्) वाघ, माथामां रहेलुं एक अग्नि, विनायक

(हुण्डि+अच्) मूर्ख मेंढुं

हुण्डी स्त्री. (हुण्ड+स्त्रियां जाति. ङीप्) वासीदु, जं-गलमां रहेती मुरघी, पाणीकूकडी.

हुत त्रि (हु+कर्मणि क्त) होमेल, हवन करेल, देवताने उद्देशी मन्त्रोच्चारपूर्वक अग्निमां होमेल घी विगेरे

हुत न. (हु+भावे क्त) हवन होम

हुतभुज् पु. (हुतं मन्त्रेण प्रक्षिप्तं घृतादि भुङ्क्ते हुत+भुज्+क्विप्) अग्नि, चित्रानुं झाड.

हुतवह पु. (हुत घृतादिक वहति प्रापयति देवान् प्रीणयितुम् वह्+अच्) उपर प्रमाणे.

हुताश पु. (हुतमश्नाति अश्+अण्) अग्नि, चित्रानुं झाड.

हुताशन पु. (हुतमश्नाति, अश्+ल्यु) उपरनो अर्थ

हुताशनी स्त्री. (हुताशनस्तत्प्रियत्वमस्त्यस्याः अच्+गौरा. ङीष्) होळी, फागण सुद पुनम.

हुम् अव्य. (हु+डुमि) स्मरणमां, प्रश्नमां, अनु-ज्ञामां निवारणमां वपराय छे

हुर्छ् (भ्वा. प. स. सेट् हूर्च्छति) कुटिलता करवी, चोरी करवी, अनादर करवी.

हुल (भ्वा. प. प. सेट् होलति) जवुं, अटकवुं, ढांकवुं, मारवुं

हुलहुली स्त्री. (हुल+अ व्याप्तिके द्वित्वं गौरा. ङीष्) स्त्रीओनो एक प्रकारनो मंगल ध्वनि

हूहू पु (हे+हू—नि) ते नामे एक देवगन्धर्व

हूहू पु. (हे+हू—नि. पृषो.) उपर प्रमाणे.

हूंकार पु (हूम्-कृ+घञ्) "हूं" एवो अस्पष्ट शब्द करवो, क्रोधथी हुंकारो करवो, आकृतिने बोल-वुं अनुमोद करवो.

हूंकृत न (हूम्-कृ+भावे क्त) उपर प्रमाणे.

हूड् (भ्वा. आ. प. सेट् हूडते) जवुं.

हूण पु. ब. व. हूण देश, हूण लोकोनो देश.

हूत त्रि (ह्वे+कर्मणि क्त) आह्वान करेलुं, बोलावेल.

हूति स्त्री (ह्वे+भावे क्तिन्) आह्वान करवुं, बोलावलुं.

हूम पु. (हे+मक् सम्प्रसारणं च) ते नामे एक म्लेच्छ जाति, ए जातिनो देश.

हूम् अव्य. (हु+मा. डुमि) प्रश्नमां, वितर्कमां, स-न्देहमां, निश्चयमां, अनादरमां, निषेधमां, अनुज्ञा—अनुमोदन—

नमस्य) બ્રહ્મા, સૂર્યમંડળનો અધિષ્ઠાયક દેવ

हिरण्यद् पु (हिरण्य ददाति, दा+क) સમુદ્ર

हिरण्यद् त्रि (हिरण्य ददाति, दा+क) સોનું આપનાર, રૂપુ આપનાર, ધન આપનાર

हिरण्यदा स्त्री (हिरण्य ददाति, दा+क+टाप्) પૃથ્વી

हिरण्यनाभ पु (हिरण्य नाभौ यस्य अच् समा) મૈનાક પર્વત

हिरण्यवाह पु (हिरण्य वाहयति प्रापयति, भक्तान्, वाह्+अच्) મહાદેવ, શોણ નામે એક નદી

हिरण्यय त्रि (हिरण्यस्य विकार, तदात्मक वा मयट् वेदे निपातनात् मलोप) સોનાનું, સોનામય, સોનાનો વિકાર

हिरण्यय पु (हिरण्य+मयट् वेदे निपा मलोप) સૂર્યમંડળનો અધિષ્ઠાયક દેવ

हिरण्यरेतस् पु (हिरण्य रेतो यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, શિવ

हिरण्यवर्ण त्रि (हिरण्यवत् वर्णो यस्य) સોના જેવા રંગનું, રૂપા જેવા રંગનું

हिरण्यवर्णा स्त्री (हिरण्यस्येव वर्णो यस्या) તે નામે એક નદી

हिरण्यबाहु पु (हिरण्यवर्णौ बाहुरिव वा यस्य) મહાદેવ, શોણ નામે એક નદી

हिरण्याक्ष पु (हिरण्यवत् पीते अक्षिणी यस्य अच् समा) તે નામે એક દૈત્ય

हिरण्याश्व पु (हिरण्यनिर्मितोऽश्व) દાન માટે કલ્પેલો સોનાનો કે રૂપાનો ઘોડો

हिरण्याश्वरथ पु (हिरण्येन निर्मितोऽश्व तद्युक्तरथो यस्मिन्) દાન માટે કલ્પેલા સોનાના કે રૂપાના ઘોડા સાથે રથનું દાન

हिरण्याश्वरथ न (हिरण्येन निर्मितोऽश्व तद्युक्तरथो यत्र) દાન માટે કલ્પેલા સોનાના કે રૂપાના ઘોડા સહિત રથનું દાન.

हिरुक् अव्य (हि+वा उक्कि-रुट् च) વિના, સિવાય, વર્જનું, ત્યાગ, મધ્યે, વચ્ચે, સામીપ્ય, સમીપપણું, અધમ, નીચ, હલકું

हिल् (तुदा प अक सेट् हिलति) હાવભાવ કરવો

हिलमोचि स्त्री (हिल्+क+मुच्+इन्–कर्म०) એક જાતનું શાક

हिलमोचिका स्त्री. (हिलमोचि+स्वार्थे कप्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે

हिलमोची स्त्री. (हिलमोचि+वा ङीप्) એક જાતનું શાક

हिल्ल पु (हिल्+लक्) એક જાતનું પક્ષી–લક્કડકુટ

हिल्ली स्त्री (हिल्ल+स्त्रियां जाति–ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી

हिल्लोल् (चु उभ स सेट् हिल्लोलयति–ते) હીંચોળવું, ડોલાવવું

हिल्लोल पु (हिल्लोल्+अच्) તરંગ, મોજું, એક જાતનો રતિબન્ધ–મૈથુન પ્રકાર, ડોલવું, હીંચવું, હીંચોળવું

हिल्वला स्त्री (इल्वल+पृषो) મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર ઉપરના પાંચ તારાઓ

हिंस् (चु उभ स सेट् हिंसयति–ते) વધ કરવો, હિંસા કરવી, ઠાર કરવું

हिहि अव्य હર્ષમાં, વિસ્મયમાં, તથા શોકમાં વપરાય છે

ही अव्य (हि+डी) વિસ્મયમાં, દુઃખમાં, ખેદમાં, શોકમાં, હેતુમાં–વપરાય છે

हीन त्रि (हा+क्त तस्य न ईत्त्व) ઓછું હલકું, નિંદવા લાયક, અધમ, નીચ, તજેલું, છોડેલું

हीनवादिन् पु (हीनं वदतीति, वद्+णिनि) એક જાતનો હલકો વાદી

"पूर्ववाद परित्यज्य योऽन्यमालम्बते पुन
वादसङ्क्रमणाज्ज्ञेयो हीनवादी स वै नर " हेमच०

हीनवादिन त्रि (हिन वदति, वद्+णिनि) હલકું બોલનાર, ઓછું બોલનાર, મુગું

हीनसेवन न (हीनस्य सेवनम्) હલકાની સેવા, નીચની સેવા

हीनसेवा स्त्री (हीनस्य सेवा) ઉપર પ્રમાણે

हीनाङ्ग त्रि (हीन अङ्ग यस्य) હલકા અંગવાળું, ઓછા અંગવાળું, ખોડખાપણવાળું

हीनाङ्गी स्त्री (हीन अङ्ग यस्या ङीप्) એક જાતની પીપર

हीन्ताल पु (हीनस्तालो यस्मात् पृषो) હિંતાલવૃક્ષ

हृदयग्रन्थि पु. (हृदयस्य ग्रन्थिः) હૃદયમાં રહેલ અજ્ઞાનરૂપ બન્ધન.

हृदयङ्गम त्रि. (हृदयं गच्छति गम्+खच्-मुम् च) યુક્તિયુક્ત, મનોહર, સુંદર, હૃદયને ગમે તેવું.

हृदयङ्गमता स्त्री. (हृदयङ्गमस्य भावः तल्+टाप्) મનોહરતા, સુંદરતા, હૃદયને આકર્ષનારપણું, વાણીનો ગુણ.

हृदयवत् त्रि. (हृदयमस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) હૃદયવાળું, દયા મનવાળું, ઉદાર મનનું.

हृदयस्थान न. (हृदयस्य स्थानम्) હૃદયનું સ્થાન, મનનું સ્થાન, છાતી.

हृदयालु त्रि. (प्रशस्तं हृदयमस्त्यस्य, हृदय+आलुच्) મિષ્ટ મનવાળું, ઉત્તમ હૃદયવાળું, વિદ્વાન જ્ઞાની.

हृदयिक त्रि. (प्रशस्तं हृदयं मनोऽस्त्यस्य ठन्) ઉત્તમ મનવાળું, મિષ્ટ ચિત્તવાળું.

हृदयिन् त्रि. (प्रशस्तं हृदयमस्त्यस्येति इनि) ઉપર પ્ર.

हृदयेश पु. (हृदयस्य ईशः) ભરથાર, ધણી, પતિ.

हृदयेशा स्त्री. (हृदयस्य ईशा) પત્ની, વહાલી સ્ત્રી.

हृदयामय पु. (हृदयस्य आमयः हृद्रोगः) હૃદયનો એક જાતનો રોગ.

हृदयावर्त पु. (हृदिस्थः आवर्तः) ઘોડાની છાતિ ઉપર રહેલ કેશની સેર નિશાની.

हृदिक पु. તે નામે એક યાદવ—કૃતવર્માનો પિતા.

हृदिकतनय पु. (हृदिकस्य तनयः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकतनुज पु. (हृदिकस्य तनुजः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकतनूज पु. (हृदिकस्य तनूजः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकपुत्र पु. (हृदिकस्य पुत्रः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकसुत पु. (हृदिकस्य सुतः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकसूनु पु. (हृदिकस्य सूनुः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिकात्मज पु. (हृदिकस्य आत्मजः) કૃતવર્મા યાદવ.

हृदिस्पृश् त्रि. (हृदि हृदये स्पृशतीति स्पृश्+क्विन्) મનોહર, સુંદર, મર્મને સ્પર્શ કરનાર, [illegible] લાગણી.

हृदीक पु. તે નામે એક પર્વત.

हृन्मन्थ पु. (हृद् मन्थाति मन्थ्+अण्) હૃદયમાં [illegible]

हृद्ग्रन्थि पु. (हृदयस्य ग्रन्थिः हृदयेव) હૃદયમાં રહેલ અજ્ઞાનરૂપ બન્ધન.

हृद्य न. (हृदि एव्यते मनोहरत्वात् हृद्+यत्) તજ

हृद्य त्रि. (हृद्+यत्) મનોહર, સુન્દર.

हृद्य पु. વશીકરણ એક મંત્ર.

हृद्यगन्ध न. (हृद्यो गन्धोऽस्य) એક જાતનું છોડ.

हृद्यगन्ध पु. (हृद्यो गन्धोऽस्य) બીલીનું ઝાડ.

हृद्यगन्धा स्त्री. (हृद्यो गन्धोऽस्या टाप्) જુઈ નામે ફૂલ ઝાડ.

हृद्यगन्धि न. (हृद्यो गन्धोऽस्य इत् समा.) એક જાતનું છોડ.

हृद्रोग पु. (हृदयस्य रोगः हृदामयः) એક જાતનો હૃદયનો રોગ.

हृद्रोगवैरिन् पु. (हृद्रोगस्य वैरी) અર્જુન સાદડાનું ઝાડ.

हृल्लासक पु. (हृदो लासकः) પેટ.

हृल्लास पु. (हृदस्य लासो यत्र) હેડકી.

हृल्लेख पु. (हृदि लिखति स्पृशति लिख्+अच् हृल्लेखः) જ્ઞાન, તર્ક, તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મંત્ર, દર્દ રોગ.

हृल्लेखा स्त्री. (हृदि लिखति स्पृशति लिख्+अण्+टाप् हृल्लेखः) હૃદયની ઉત્કંઠા, આનંદ, દર્દ રોગ.

हृष् (भ्वा. प. अ. सेट् हर्षति) હર્ષ પામવો, હરખાવું.

हृष् (दिवा. प. अ. सेट् हृष्यति) ઉપરનો અર્થ.

हृष् (भ्वा. प. अ. सेट् हर्षति) મિથ્યા કહેવું.

हृषित त्रि. (हृष्+कर्मणि क्त) હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ, હરખાયેલ, વિસ્મય પામેલ, જેનાં રુંવાડાં ઉભાં થયાં હોય તે, નાખુશ થયેલ, નમેલ થયેલ.

हृषीक न. (हृष्+ईकन्) ઇન્દ્રિય.

हृषीकेश पु. (हृषीकस्य ईशः) વિષ્ણુ, આત્મા.

हृष्ट त्रि. (हृष्+कर्मणि क्त) હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ, હરખાયેલ, વિસ્મય પામેલ, જેનાં રુંવાડાં ઉભાં થયેલ હોય તે.

हृष्टमानस त्रि. (हृष्टं मानसं यस्य) હર્ષ પામેલ મનવાળું.

हृष्टमानस न. (हृष्टं च तद् मानसम्) હર્ષ પામેલું મન.

हृष्टरोमन् त्रि. (हृष्टानि जातहर्षाणि रोमाणि यस्य) જેનાં રુંવાડાં ઉભાં થયાં હોય તે, રોમાંચિત.

हृष्टि स्त्री. (हृष्+भावे क्तिन्) આનંદ, હર્ષ, ગર્વ.

हे अव्य. (हा+डे) સંબોધનમાં, બોલાવવામાં, તથા અસૂયા વગેરેમાં વપરાય છે.

नमा वपराय छे

हृल्लेन न (हुड् +ल्युट) वक्रता करवी, वांकाई करवी, वांकु थवु

हरव पु (हृ इति रवो यस्य) शियाळ

हरवी स्त्री (हृरव+स्त्रियां जाति ङीष्) शियाळवी

हूहू पु (हे+हु+निपा पृषो) ते नामे एक गन्धर्व

हृ (भ्वा उभ द्वि. अनिट् हरति-ते) हरण करवु, लई जवु, हरी लेवु, चोरवु, अनु+हृ-अनुहरति-समानता करवी, सरखु करवु, अनुकरण करवु,नकल करवी, अप+हृ-अपहरति-दूर करवु, खसेडवु, चोरवु, अभि+हृ-अभिहरति-आगेथी हरवु, सामे थईने हरवु, सम्+अभि+हृ-समभिहरति-पुन पुन संपादन करवुं, वारंवार प्राप्त करवु, अभि+अव+हृ-अभ्यवहरति-भोजन करवु, सम्+अभि+वि+आ-समभिव्याहरति-सामीप्य संबन्ध संपादन करवो, नजदीक करवु, अव+हृ-अवहरति-दूर करवु, वि+अव+हृ-व्यवहरति-विवाद करवो, स्नान-भोजन वगेरेथी संसर्ग करवो, उपभोग करवो, आ+हृ-आहरति-भोजन करवु, जुदाजुदा स्थाने रहेलाने एक स्थळे भेळ्वु, अभि+आ+हृ-अभ्याहरति-तर्क करवो, उपरथी लेवु, अध्याहार करवो, अभि+हृ-अभिहरति-सामेथी लेवु, सामेथी हरवु, उद्+हृ-उद्धरति-दृष्टान्तरूपे मूकवु-स्थापवु, दृष्टान्त कहेवु, प्रति+उद्+आ+हृ-प्रत्युदाहरति-विरुद्ध दाखलो कहेवो, सामु उदाहरण आपवु, परि+आ+हृ-पर्याहरति-चोतरफ आणवु, प्रति+आ+हृ-प्रत्याहरति-संक्षेप करवो,टुंकाववु,एकथी अनेकनुं ग्रहण करवु, विषयोथी इन्द्रियो तथा मनने पाछु खेंचवु-वाळी लेवु, वि+आ+हृ-व्याहरति-कथन करवु, कहेवु, बोलवु, सम्+आ+हृ-समाहरति-संग्रह करवो, एकठु करवु, जुदाजुदा स्थळे रहेलाने एक स्थळे स्थापवु, उद्+हृ-उद्धरति-उद्धार करवो, उंचे करी तोळवु, उंचे फेंकवु, प्रति+उद्+हृ-प्रत्युद्धरति-प्रतिकूळरूपे के विरुद्धरूपे-उंचे करवु, उप+हृ-उपहरति-भेट आपवी, नजराणु करवु, प्रति+उप+हृ-प्रत्युपहरति-सामेथी भेटणुं करवु, नि+हृ-निहरति-अत्यन्त हरण करवु, हीमतु करवु, निस्+हृ-निर्हरति-बहार काढवु, बहिष्कार करवो, दूर करवुं, खसेडवु, निर्+हृ-निर्हरति-बहार काढवु, दूर करवु, परि+हृ-परिहरति-दोष विगेरे दूर करवा, प्र+हृ-प्रहरति-प्रहार करवो, मारवु, प्रति-प्र+हृ-प्रतिप्रहरति-सामेथी प्रहार करवो, प्रति+हृ-प्रतिहरति-दरेकनु हरण करवु, सामेथी हरण करवु, वि+हृ-विहरति-विहार करवो, जुदाजुदा देशोमां जवा विगेरे संतोष माटे व्यापार करवो, वि+अति+हृ-व्यतिहरति-परस्पर एक जातीय क्रिया करवी, सम्+हृ-संहरति-संहार करवो, मारी नाखवु उप+सम्+हृ-उपसंहरति-उपसंहार करवो, आयुक्रियानो अंत आणवो

हृ (जु प स अनिट् वैदिक जहर्त्ति) बळात्कारथी हरी लेवु, जोरजुलमथी लई लेवु

हृच्छय पु (हृदि शेते, शी+अच्) कामदेव

हृच्छय त्रि (,, ,, ,,) हृदयमां रहेनार-होनार

हृच्छूल न (हृदयजात शूलम् हृदादेश) हृदयमां नीकळतुं शूळ-एक जातनो शूळनो रोग

हृणी (कण्वा आ अ सेट् हृणीयते) लाजवु,शरमावु

हृणीया स्त्री (हृणीय+भावे अ+टाप्) लाज, शरम, निंदा

हृत् त्रि (हृ+क्विप्-तुक् च) मनोहर, सुंदर, हरण करनार, लई जनार

हृत् न (,, ,, ,,) हृदय, मन

हृत त्रि (हृ+कर्मणि क्त) हरण करेल,एक ठेकाणेथी बीजे ठेकाणे लई जवायेल, वहेचेल

हृतसर्वस्व त्रि (हृत सर्वस्व यस्य) जेनुं सर्वस्व हराई गयु होय ते

हृत्कम्प पु (हृदयस्य कम्प हृदादेश) हृदयनो कंप, भय विगेरेथी हृदयनुं धडकवु

हृत्पिण्ड न (हृदयमेव पिण्डम्) हृदय, मन

हृत्स्थ त्रि (हृदये तिष्ठति, स्था+क) हृदयमां रहेनार

हृत्स्थित त्रि (हृदये स्थित हृदादेश) हृदयमां रहेल

हृद् त्रि (हृ+क्विप्-तुक् च दत्त्व) हरनार,लई जनार

हृद् न (,, ,, ,,) हृदय, मन

हृदय न (हृ+क्यन् दुक् च) मन, हृदय, अंतःकरण, छाती, परब्रह्म-परमात्मा

આકાર.

दुर्निवार त्रि (दुर्+नि+वृ+खल्) વારી ન શકાય તેવું, જેનું નિવારણ ન થાય તેવું, મુશ્કેલીથી વારી શકાય તેવું.

दुर्नीत त्रि (दुर्+नी+क्त) નીતિ વિરુદ્ધ આચરણ-વાળું, દુર્નીતિવાળું.

दुर्नीत न („ „) નીતિ વિરુદ્ધ આચરણ, દુશ્ચેષ્ટા.

दुर्नीति स्त्री. (दुर्+नी+क्तिन्) અન્યાય.
"दुर्नीतिं तव वीक्ष्य कोपदहनज्वालाजटालोऽपि सन्" अमितगीतिविलासे.

दुर्बद्ध त्रि (दुर् बद्ध) ખરાબ રીતે બાંધેલું, જેનું ? કોઈએ બાંધ્યું કોઈએ તેનું તે કોઈએ નહીં બાંધેલું.

दुर्बल त्रि. (दुष्टं बलं यस्य वा कृशमस्य) અલ્પ બળ-વાળું, થોડું બળવાન, કૃશ-દુર્બલ નબળું, શિથિલ.

दुर्बलता स्त्री. (दुर्बलस्य भाव. तल् टाप्) દુર્બલપણું-નબળાઈ.

दुर्बलत्व न. (दुर्बलस्य भाव. त्व) ઉપરનો અર્થ.

दुर्बला स्त्री. (दुर् दुष्टं बलं यस्य बलाः) અમ્લુલિરી-ખિા નામની વનસ્પતિ.

दुर्बालक त्रि. (दुष्टो बालो यस्य) ખરાબ વાળવાળું, દુષ્ટ વાળવાળાં રોગવાળું, ટાલીયા કેશવાળું, વાંકા કેશવાળું.

दुर्बालिश न (दुष्टं बालिशम् प्रा. स.) એક જાતનું ઘાસ.

दुर्बोध त्रि. (दु खेन दुष्करो बोधो दुर्+बुध्+कर्मणि खल्) ન સમજાય તેવું, ન જાણવામાં આવે તેવું.
निरपुरोगमनोर्थविदुरा. शिरा.

दुर्ब्राह्मण पु. (दुष्टो ब्राह्मणः) ખરાબ બ્રાહ્મણ, દુષ્ટ બ્રાહ્મણ.

दुर्भग पु. (दुष्टिरपी भगो यस्य) ખરાબ ભાગ્યવાળું, દુર્ભાગી, ખરાબ સ્ત્રીભાગ્યવાળું, અભાગીયું.

दुर्भग न (वै. प्रा. दुभग) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી જીવ દુર્ભાગી બને છે.

दुर्भगता स्त्री. (दुर्भगस्य भाव. तल् टाप्) દુર્ભાગીપણું.

दुर्भगत्व न. („ „ त्व) ઉપરનો અર્થ.

दुर्भगा स्त्री. (दुर्भिक्षः भगः भाग्यमस्याः) પતિપ્રેમ વિનાની સ્ત્રી, અભાગણી સ્ત્રી.

दुर्भगाकरण स्त्री. (वै. प्रा. दुभगाकरण) જેથી સૌભાગ્ય ખામણ દુર્ભાગી બને તેવી વિદ્યા ४ વિદ્યામાંની એક.

दुर्भर त्रि. (दुःखेन भरः दुर्+भृ+खल्) જેનું પાલન પોષણ ન થઈ શકે તેવું, મુશ્કેલીથી પોષણ થાય તેવું, દુઃખથી ધારણ થાય તેવું.

दुर्भाग्य न. (दुष्टं भाग्यम्) ખરાબ નસીબ-દુર્દૈવ.

दुर्भाग्य त्रि. („ यस्य) ખરાબ નસીબવાળું, દુર્દૈવવાળું.

दुर्भिक्ष न. (दुर्लभा भिक्षा यत्र प्रा. स.) દુકાળ, ધણી ભીખ માગનારીનો સમય, દુકાળને મતાન્તરે ભોજ-વિષ પ્રસિદ્ધ છે.

दुर्भिक्ष अव्य. (भिक्षायाः अभाव) ભિક્ષાનો અભાવ.

दुर्भिक्षमरक न. (वै. प्रा. दुर्भिक्षमरक) દુકાળના વખતમાં ભૂખે મરતાં ગરીબોને ભોજન અપાય છે તે.

दुर्भिद् त्रि. (दुःखेन भिद्यते दुर्+भिद्+कर्मणि क्विप्) ભેદવાને અશક્ય, ભાંગી-તોડી ન શકાય તેવું, બીજા વિરોધીની વાતથી ન તોડી શકાય તેવું.

दुर्भिषज्य त्रि. (दुर्+भिषज् कण्ड्वादिभ्यो यक् कर्मणि यत्) દુઃખથી ચિકિત્સા કરી શકાય તેવું.

दुर्भिषज्य न. („ „ „ भावे ष्यञ्) મુશ્કેલી ભરેલી ચિકિત્સા, દુશ્ચિકિત્સા.

दुर्भुत्य पु. (दुष्टः भृत्यः) દુષ્ટ સેવક, ખરાબ ચાકર.

दुर्भेद त्रि (दुःखेन भिद्यतेऽसौ दुर्+भिद्+खल्) ભેદ-વાને અશક્ય, ભાંગી-તોડી ન શકાય તેવું, બીજા વિરોધીની વાતથી ન તોડી શકાય તેવું.
"युगमस्तु कामभरणदुर्भेद्यमनु संवित." । कुमारे.

दुर्भ्रात पु. (दुष्टो भ्राता) દુષ્ટ ભાઈ-ખરાબ ભાઈ.

दुर्मति स्त्री. (दुष्टा मतिः) ખોટી બુદ્ધિ-દુર્બુદ્ધિ.

दुर्मति त्रि („ „ यस्य) ખરાબ મતિવાળું, દુષ્ટ બુદ્ધિવાળું, મૂઢ, મૂર્ખ, અજ્ઞાની.

दुर्मति पु. (दुःखित दुष्टा मतिरत्र प्रा. स.) સાઠ સંવત્સર પૈકી પંચાવનમો સંવત્સર.

दुर्मद त्रि. (दुःखितः मदो यस्य प्रा. स.) ઉન્મત્ત, મિથ્યા અભિમાની, મદિર.

हेयका स्त्री (हिक्का-पृषो) હેડકી
हेठ् (भ्वा प अ. सेट् हेठति) અટકાવવુ, રોકવુ, વિઘાત કરવો, અથડાવું
हेठ् (क्र्यु प सेट् हेठ्यति) આબાદ થવુ, ઉત્પન્ન થવુ અને પવિત્ર કરવુ સક
हेठ् (भ्वा आ म सेट् हेठते) બાધ કરવો, રોકવુ, અટકાવવુ, હરકત કરવી
हेठ पु (हेठ्+भावे घञ्) બાધા, પીડા, હરકત, રોકાણ, અટકાયત, વિઘ્ન
हेड (भ्वा आ स सेट् हेडते) અનાદર કરવો
हेड् (भ्वा प स सेट् हेडति) વીંટવુ, ઘેરવુ
हेड पु (हेड्+अच्) અનાદર, તિરસ્કાર, અપમાન, રોકાણ, અટકાયત, વિઘ્ન.
हेडज पु (हेडाज्जायते, जन्+ड) ક્રોધ, કોપ, ગુસ્સો
हेडावुक पु ઘોડા વેચનાર, ઘોડાવેચી આજીવિકા ચલાવનાર
हेति स्त्री (हन्+करणे क्तिन् निपा) અસ્ત્ર, હથિયાર, અગ્નિની શિખા, સૂર્યનું કિરણ, હરાઈ તેજ, સાધન
हेतु पु (हि+तुन्) કારણ, અનુમિતિ સાધન વ્યાપ્ય, ફળ.
हेतुता स्त्री (हेतोर्भाव तल्+टाप्) હેતુપણુ, કારણપણુ
हेतुत्व न (हेतोर्भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
हेतुमत् त्रि (हेतुरस्त्यस्य मतुप्) કારણવાળુ, ફળવાળુ
हेत्वपह्नुति स्त्री તે નામે એક અર્થાલંકાર
हेत्वन्तर न (अन्यत् हेतु) બીજુ કારણ, બીજુ ફળ, ગૌતમે કહેલ એક નિગ્રહ સ્થાન
हेत्वसिद्धि स्त्री (हेतो असिद्धि) સ્વરૂપાસિદ્ધિ-રૂપ હેત્વાભાસ
हेत्वाभास पु (हेतो आभास) ન્યાયશાસ્ત્રમાં કહેલ દુષ્ટ હેતુ, અસત્ હેતુ, હેતુનો દોષ, કારણનો દોષ.
हेम न (हि+मन्) સોનુ, ધતુરો, નાગકેસર
हेम पु (हि+मन्) એક માષા બરોબર વજન, કાળા રંગનો ઘોડો, બુધગ્રહ
हेमकन्दल पु (हेमवर्णं कन्द लाति, ला+क) પ્રવાલ, પરવાળુ
हेमकान्ति स्त्री (हेम्न इव कान्तिरस्या हेम्न कान्तिर्वा) દારૂહળદર, સોનાની કાન્તિ
हेमकार पु (हेम तन्मय भूषण करोति, कृ+अण्) સોની, સોનારો.
हेमकिञ्जल्क न (हेमेव पीत किञ्जल्कं यस्य) નાગકેસર.
हेमकूट पु (हेममय. कूटो यस्य) તે નામે એક પર્વત
हेमकेलि पु (हेमवर्णं केलि· कम्पनादि) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ
हेमकेतकी स्त्री (हेमवर्णा केतकी) સ્વર્ણ કેતકી-કેવડાનુ વૃક્ષ
हेमकेश पु (हेमवर्णं केशोऽस्य) મહાદેવ, શિવ.
हेमक्षीरी स्त्री (हेम इव पीत क्षीर यस्या) સોનામુખી
हेमगन्धिनी स्त्री (हेम्न नागकेशरस्येव गन्धोऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) રેણુકા નામે એક ગન્ધ દ્રવ્ય
हेमगिरि पु (हेममयो गिरि) મેરૂ પર્વત, નૈઋત્ય ખૂણામા આવેલો એક દેશ.
हेमगौर पु (हेमेव गौर) આસોપાલવનુ ઝાડ.
हेमगौर त्रि (,, ,,) સોનાજેવુ ઉજ્વળ
हेमज्वाल पु (हेमेव ज्वाला यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનુંઝાડ
हेमतरु पु (हेमेव तरु) ધતુરાનુ ઝાડ
हेमतार न (हेम तारयति उत्कृष्ट करोति, तॄ+णिच्+अण्) મોરથુથુ
हेमदुग्ध पु (हेमवर्णं दुग्ध यस्य) ઉબરાનુ ઝાડ
हेमदुग्धक पु (हेमवर्णं दुग्धक यस्य) ઉબરાનુઝાડ
हेमदुग्धा स्त्री (हेमवर्णं दुग्ध यस्या) સોનામુખી
हेमदुग्धी स्त्री (हेमवर्णं दुग्ध यस्या ङीप्) સોનામુખી
हेमन् न (हि+मनिन्) સોનુ, ધતુરો, નાગકેસર
हेमन्त पु न (हि+झ-मुट् च) માગશર અને પોષ મહિનાની ઋતુ
हेमन्तनाथ पु (हेमन्ते नाम्यते याच्यते, नाथ्+कर्मणि घञ्) કોઠનુ ઝાડ
हेमपुष्प न (हेमेव पीत पुष्पमस्य) અશોક વૃક્ષ-આસોપાલવનુ ઝાડ
हेमपुष्पक पु (हेमपुष्प+स्वार्थे कन्) ચંપાનુ ઝાડ, લોધરનુ ઝાડ
हेमपुष्पिका स्त्री. (हेमवर्णं पुष्पं यस्या. कप्+टाप् अत

दलं) પીળી જુઈ

हेमपुष्पी स्त्री. (हेमवर्णं पुष्पं यस्याः ङीप्) મહા સ્વાદુ છત્ર્ની વનસ્પતિ ઇન્દ્રવારણી, જુઈની ભોરીંગણી.

हेमफला स्त्री. (हेमवर्णानि फलानि यस्याः) સોનેરી કેળ, પીળાં રંગના કેળાંની કેળ.

हेममालिन् पु. (हेम्नेव किरणानां मालाऽस्त्यस्य इनि) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.

हेमयूथिका स्त्री. (हेमेव पीता यूथिका) પીળી જુઈ.

हेमरागिणी स्त्री. (हेम्न इव रागोऽस्त्यस्याः इनि–ङीप्) હળદર.

हेमल पु. (हेम तदीयं निर्मलत्वमलमाति स्वर्णं वा कषति ला+क) સોની, સોનીનો પથ્થર, કસોટી, કાચીડો.

हेमलता स्त्री. (हेमेव पीता लता) સ્વર્ણ છત્રન્તીનો વેલો.

हेमवती स्त्री. (हेमन्+मतुप् वत्वं ङीप्) કાળી, હરડી.

हेमवल न. (हेम्ना वलते शोभते, वल्+अच्) મોતી.

हेमवर्ण पु. (हेमेव पुष्पं यद्भोजनं) लिंबु.

हेमशिखा स्त्री. (हेमेव पीता शिखा यस्याः) સોનાજુઈ.

हेमसार न. (हेम सारयति निर्मलीकरोति सृ+णिच्+अण्) મોરથુથુ

हेमहस्तिरथ पु. (हेमनिर्मितहस्तियुक्तो रथः) દાન માટે કરેલો સોનાના હાથીથી જોડેલો સોનાનો રથ.

हेमाद्रि पु. (हेम्न पीठमयो वरः) મહાપર્વત, સિંહ સુમેરુ પર્વત, આકડો, કિશુક, ગધેનું ઝાડ.

हेमाह त्रि (हेमेव पीठमयो वरः) સોના જેવા ...

हेमाह न. (हेम न तत् आह) સોના જેવું ...

हेय (हा+यत्) ત્યાગ કરવા લાયક, તજવા લાયક.

हेर न. (हि+रन्) હળદર, એક જાતનો મુકુટ.

हेरम्ब पु. (हे शिवे रम्बति रबि+अच्–अलुक् समा.) ગણેશ ગણપતિ, પાડો, શૂર.

हेरम्ब त्रि („ „) શૌર્યથી ગર્વવાળું

हेरम्बजननी स्त्री. (हेरम्बस्य जननी) દુર્ગાદેવી પાર્વતી.

हेरम्बतात पु ... ઇત્યાદિમાં આવેલો એક દેવ.

हेरम्बाम्बा स्त्री (हेरम्बस्य अम्बा) દુર્ગાદેવી–પાર્વતી

हेरिक पु (हि+रक्–अद् च) ચર દૂત જાસૂસ

हेरुक पु (हि+उक–अट् च) બૌદ્ધ, મહાકાળનો ગણ

हेरुक न. („ „) બૌદ્ધશાસ્ત્રમાં એક સિદ્ધિ

हेलञ्ची स्त्री. (हिल+अच् हेल सिंचति, सिच+ड इति ङीष्) હિલમોચિકા વનસ્પતિ.

हेलन न (हिल+भावे ल्युट्) અવજ્ઞા, અપમાન, અનાદર,

हेला स्त्री. (हेड+भावे अ+डस्य ल+टाप्) અનાદર, અપમાન, પુરુષ ઉંમરની સ્ત્રીઓની મૈથુનમાટે પ્રારંભક, જ્યોત્સ્ના, ચાંદની.

हेलावुक पु. ઘોડા વેચી આજીવિકા ચલાવનાર

हेलि पु. (हिल+इन्) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ, આદર અપમાન.

हेलिन् पु. (हिल+णिनि) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.

हेष् (भ्वा. आ. अ. सेट् हेषते) ઘોડાનો શબ્દ થવો ઘોડાનું હણહણવું

हेषा स्त्री. (हेष्+अ+टाप्) ઘોડાનો હણહણાટ.

हेषिन् पु. (हेष+णिनि) ઘોડો

है अव्य (है हैष) સંબોધનમાં કે બોલાવવામાં વપરાય છે

है अव्य. સંબોધનમાં–બોલાવવામાં વપરાય છે.

हैतुक त्रि (हेतोः समागत ठक्) હેતુવાદમાં આસક્ત, યુક્તિવાળું વચન બોલનાર, પાખંડી

हैम त्रि (हिमे हिमेन वा भव अण्) હિમથી થનાર હિમમાં થનાર.

हैम त्रि (हेम्नः विकारः हेमन्+अण् टिलोप) સોનાનું, સોનામાંથી બનેલ.

हैम न (हिम+अण्) સવારમાં પડતું ઝાકળનું પાણી

हैमन पु (हैमन्त एव हेमन्ते भवो वा अण्) હેમન્ત ઋતુ.

हैमन त्रि. (हेम्न इदम् वा हिलोपः) સોનાનું, સોના સમ પી.

हैमन त्रि (हेमन्ते भवः,हेमन्त+अण् तलोपश्च) હેમન્ત ઋતુમાં થનાર–બનાર.

हैमन्त पु. (हेमन्त एव, अण्) હેમન્ત ઋતુ.

हैमन्तिक त्रि (हेमन्त काले भव ठञ्‌) હેમન્તકાળે હોનાર–થનાર, ડાંગર વિગેરે

हैमल पु (हिमल+अण्‌) હેમન્તઋતુ

हैमवत न. (हिमवतोऽदूरभवो देश हिमवत इद वा अण्‌) હિન્દુસ્તાન

हैमवत त्रि (हिमवत इद, हिमवत्‌+अण्‌) હિમાલયન, હિમાલય સબન્ધી

हैमवत पु એક જાતનું ઝેર

हैमवती स्त्री (हिमवतोऽपत्य स्त्री, अण्‌+ङीप्‌) પાર્વતી, હરડે, મોનામુખી, હિમાલયની પુત્રી, ધોળી વજ, ગગા, રેણુકા નામે ગન્ધ દ્રવ્ય

हैमा स्त्री (हेम तद्वर्णोऽस्त्यस्य, अण्‌+टाप्‌) પીળીજુઇ

हैमी स्त्री (हेमतद्वर्णोऽस्त्यस्य, अण्‌+वा ङीप्‌) પીળીજુઈ

हैयङ्ग न. (ह्यो गोदोहात्‌ भवम, अण्‌) માખણ, ગઈ કાલે દોહેલી ગાયના દૂધનું ઘી

हैयङ्गवीन न (ह्यो गोदोहाद्‌ भव ह्यस्‌+गो+ख-निपा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

हैरिक पु (हि+र–हेर तत्र प्रसृत ठक्‌) ચોર

हैहय पु (हय्या अपत्य ढक्‌ पृषो० हैहयानां राजा अण्‌ वा) કાર્તવીર્યરાજા

हैहयेश्वर पु (हैहयस्य ईश्वर) કાર્તવીર્ય રાજા

हैहेय पु (हैहया तद्देशवासिन. तेषा राजा अण्‌ पृषो) કાર્તવીર્ય રાજા

हो अव्य (ह्वे+डो–निपा०) સબોધનમા બોલાવવામાં વપરાય છે

होड्‌ (भ्वा आ स सेट्‌ होडते) જવુ, અનાદર કરવો

होड पु (होडते गच्छति, होड्‌–गतौ+अच्‌ हुड्‌+अच्‌ वा) સમુદ્રમા જનાર, નૌકા–હોડી, ચોરનું ચિન્હ

होतृ पु (जुहोतीति हु+तृच्‌) ઋગ્વેદ જાણનાર બ્રાહ્મણ

होतृ त्रि (हु+कर्त्तरि तृच्‌) હવન કરનાર, હોમનાર

होत्र न (हूयते इति, हु+त्रन्‌) હવન, હોમ, ઘી વિગેરે હોમવાનું દ્રવ્ય–હવિષ

होत्रा स्त्री (हु+त्रन्‌+टाप्‌) સ્તુતિ, પ્રશસા, વખાણ

होत्रीय त्रि न. (होत्राय हित, होतुरिद वा छ) હોતાનુ, હોતા સબન્ધી त्रि હવિષ રાખવાનું ઘર न

होम पु (हु+मन्‌) હવન, હોમ, પાચ યજ્ઞો પૈકી દેવયજ્ઞ, શ્રાદ્ધમા બેસાડેલા બ્રાહ્મણને શ્રાદ્ધના મુખ્ય ભાગનું મત્ર પૂર્વક દાન

होमकुण्ड पु न (होमार्थ कुण्डम्‌) હોમ માટે કુડ, હોમનો કુડ

होमधान्य न (होमोपयुक्त धान्यम्‌) તલ, જવ

होमधूम पु (होमज धूम.) હોમ માટેના અગ્નિનો ધુમાડો

होमभस्मन्‌ न (होमस्य भस्म) હોમની ભસ્મ

होमाग्नि पु (होमस्य अग्नि.) યજ્ઞનો અગ્નિ

होमि पु (हु+इन्‌–मुट्‌ च) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ, ઘી, પાણી

होमिन्‌ पु (होमोस्त्यस्य इनि) હોમ કરનાર

होम्य त्रि (होमाय हितम्‌ यत्र) હોમ માટે હિતનુ, હોમમા ઉપયોગી ઘી વિગેરે.

होरा स्त्री (हु+रन्‌+टाप्‌) જ્યોતિષમા કહેલ યત્ર, રાશિનો અર્ધ ભાગ, હોરા જણાવનાર એક શાસ્ત્ર રેખા

होलक पु (हु+विच्‌-लकति, लक्‌+अच्‌ कर्म) ઘાસ વિગેરેથી અર્ધું પાકેલ, શમીધાન્ય

होलका स्त्री (हु+विच्‌, तं लाति, ला+क सज्ञायां कन्‌ पृषो० टाप्‌) નીચેનો શબ્દ જુઓ

होलाका स्त्री (हु+विच्‌ त लाति, ला+क सज्ञायां कन्‌+टाप्‌) તે નામે એક વસન્તોત્સવ, હોળી–ફાગણ સુદ પુનમ

होलिका स्त्री (होलाका–पृषो०) ઉપર પ્રમાણે

होली स्त्री (हु+विच्‌–त लाति, ला+क-स्त्रियां ङीप्‌) "होलाका" શબ્દ જુઓ

हौ अव्य (हूयतेऽनेन, ह्वे+डौ) સબોધનમાં, બોલાવવામાં વપરાય છે

हौड्‌ (भ्वा आ स. सेट्‌ हौडते) અનાદર કરવો, જવુ

हौत्र न (होतु. कर्म, होतृ+अण्‌) હોતાનુ કર્મ, હોતાપણુ

हौत्र त्रि (होतुरय, होतृ+अण्‌) હોતાનુ, હોતા સબન્ધી

ह्नु (अदा आ स अनिट्‌ ह्नुते) ચોરી કરવી, છુપાવવુ

ह्मल्‌ (भ्वा प. म सेट्‌ ह्मलति) ચાલવુ, ખસવુ, જવુ

ह्रस अव्य. (ह्रसत्व द्योतिका) ઓછું કરે.

ह्रसमान त्रि (ह्रो-भ्वा आत्म+शानच् प्रकृ-वर् च) ઓછું થાય હોનાર–થનાર

ह्रसमान पु. (,,) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ હ્રસ્વ સ્વર.

ह्रसस्य त्रि (ह्रस् भावे तव्य्) ઓછું થવે હોનાર–થનાર.

ह्रस (भ्वा पर. स. सेट् ह्रसति) ઘટવું.

ह्रद पु. (ह्रादते इति ह्राद्+अच् नि.) અગાધ જળા-શય, પાણીનો ધરો ધરો.

ह्रदिनी स्त्री. (ह्रदोऽस्त्यस्या इनि ङीप्) નદી, વિજળી

ह्रप् (चु. उभ. स. सेट् ह्रापयति-ते) બોલવું કહવું, બોલવું

ह्रस् (भ्वा प. अ. सेट् ह्रसति) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો, ઓછું થવું ઓછું થવું, ઘટવું ઓછું થવું

ह्रसिमन् पु. (ह्रस्वस्य भाव इमनिच् ह्रसादेश) ટુંકાઈ નાનાપણું, ઓછાશ ઓછપ.

ह्रसिष्ठ त्रि (अतिशयेन ह्रस्वः इष्ठन् ह्रसादेश) અતિ-શય નાનું, ઘણું ટુંકું

ह्रसीयस् त्रि. (ह्रस्व+ईयसुन् ह्रसादेश) ઘણો નાનો

ह्रस्व न. (ह्रस्+वन्) એક માત્રાનું માપ, લઘુ અક્ષર.

ह्रस्व त्रि (,,) ઘણું નાનું, ઘણું ટુંકું ઠીંગણું, નીચું

ह्रस्व पु. (ह्रस्+वन्) ઠીંગણાપણું લઘુ અક્ષર

ह्रस्वकुश पु. (ह्रस्वश्चासौ कुशश्च) ધોળો દર્ભ ધોળો દાભ.

ह्रस्वगर्भ पु. (ह्रस्वो गर्भोऽस्य) દર્ભ દાભ.

ह्रस्वगवेधुका स्त्री. (ह्रस्वा चासौ गवेधुका च) નાગબલા વનસ્પતિ.

ह्रस्वजम्बू स्त्री. (ह्रस्वा चासौ जम्बूश्च) નાની જાંબુડી.

ह्रस्वपत्रा स्त्री. (ह्रस्वानि पत्राण्यस्याः टाप्) ટુંકાઈ નાનાપણું, ટુંકાપણું.

ह्रस्वफल न. (ह्रस्वं फलं यस्य) ઉપર પ્રમાણે.

ह्रस्वरथ पु. (ह्रस्वो रथः) ધોળો દાભ.

ह्रस्वता स्त्री. (ह्रस्वस्य भावः, ह्रस्व+तल्+टाप्) ટુંકાપણું

સફેદ રૂ.

ह्रस्वपत्रक पु. (ह्रस्वानि पत्राणि यस्य कप्) મહુડાનું ઝાડ

ह्रस्वपर्णिका स्त्री. (ह्रस्वानि पर्णानि यस्याः, कप्+टाप् अत इत्वं) પીપરનું ઝાડ.

ह्रस्वफला स्त्री. (ह्रस्वं फलमस्या टाप्) એક જાતના જાંબુનું ઝાડ.

ह्रस्वमूल पु. (ह्रस्वं मूलं यस्य) લાલ શેરડી

ह्रस्वशाखाशिफ पु. (ह्रस्वा शाखा शिफा च यस्य) છોડ છોડવો.

ह्रस्वा स्त्री. (ह्रस्व+टाप्) બ્રાહ્મી નામે નાની વનસ્પતિ, એક જાતની નાગદૂબી.

ह्रस्वाग्नि पु (ह्रस्वः अग्निरस्मात्) આકડાનું ઝાડ.

ह्रस्वाङ्ग न (ह्रस्वमङ्गमस्य) કૂંકું અંગ,નાનું અંગ.

ह्राद् (भ्वा. आ. अ. सेट् ह्रादते) શબ્દ કરવો અવાજ કરવો.

ह्राद पु. (ह्राद्+भावे घञ्) શબ્દ અવાજ હિરણ્ય-કશિપુનો પુત્ર પ્રહ્લાદ.

ह्राद त्रि (ह्राद्+अच्) શબ્દ કરનાર, અવાજ કરનાર.

ह्रादिन् त्रि (ह्राद्+णिनि) શબ્દવાળું, અવાજવાળું, શબ્દ કરતું અવાજ કરતું

ह्रादिनी स्त्री. (ह्रादिन्+स्त्रियां ङीप्) નદી વીજળી, વજ્ર

ह्रास पु. (ह्रस्+भावे घञ्) ઓછાપણું ઓછાશ, ઓછા થવું શબ્દ.

ह्रिणी (कण्ड्वा. आ. अ. सेट् ह्रिणीयते) લાજવું શરમાવું

ह्रिणीया स्त्री (ह्रिणी+यक्-भावे-अ+टाप्) લાજ શરમ [घृणा]

ह्रित न (ह्री-क्त) લાજ.

ह्रिवेर न. (ह्रिये लज्जायै वेरमङ्गमस्य कुत्सितत्वात् पृषो.) સુગંધી વાળો-વાળો.

ह्रिबेर न (ह्रिवेर-शस्य ब पृषो.) ઉપર પ્રમાણે.

ह्री (जु. प अ. अनिट् जिह्रेति) લાજવું, શરમાવું.

ह्री स्त्री. લાજ શરમ.

ह्रीका स्त्री. (ह्री+कन्+टाप्) ત્રાસ, ભય, લાજ શરમ.

ह्रीकु त्रि (ह्री+उन् कुक् च) લાજેલ, શરમાયેલ

ह्रीकु पु (ह्री+कुक्) સ્નાન કરવુ, ડુબવુ, લાખ, કલાઇ, સીસુ

ह्रीच्छ् (भ्वा प स सेट् ह्रीच्छति) લાજવુ, શરમાવુ

ह्रीजित त्रि (ह्रिया जित) શરમાળ, શરમથી જીતાયેલ, લાજવાળુ

ह्रीण त्रि (ह्री+क्त वा तस्य न) શરમાયેલ, શરમ પામેન, લાજેલ

ह्रीत त्रि (ह्री+कर्मणि क्त) ઉપર પ્રમાણે

ह्रीवेर न (ह्रियै लज्जायै वेरमङ्गमस्य पृषो वस्य व) સુગન્ધીવાળો ખસ

ह्रीवेल न („ „ पृषो रस्य ल) ઉપર પ્રમાણે

ह्रीमत् त्रि (ह्री+अस्त्यर्थे मतुप्) લાજવાળુ, શરમ વાળુ, શરમાળ

ह्रीवेर न (ह्रियै लज्जायै वेरमङ्गमस्य) સુગન્ધી વાળો–ખસ

ह्रीवेरक न (ह्रीवेर+ संज्ञा कन्) સુગન્ધી વાળો–ખસ

हुड् (भ्वा आ स सेट् हुडते) જવુ

हूड् (भ्वा आ स सेट् हूडते) જવુ

हेप् (भ्वा आ स सेट् हेपते) જવુ

हेपण न (हेप्+भावे ल्युट्) શરમાવવુ, લજાવવુ, લાજ પમાડવી, સ્પર્ધા કરવી, હરીફાઈ કરવી, સરસાઇ કરવી

ह्रेष् (भ्वा आ सेट् ह्रेषते) ઘોડાનું હણહણવુ, अक સરકવુ, ખસવુ, જવુ, सक

ह्रेषा स्त्री (ह्रेष्+भावे अ+टाप्) ઘોડાનો શબ્દ, ઘોડાનો હણહણાટ

ह्रौड् (भ्वा आ स सेट् ह्रौडते) ગમન કરવુ, જવુ.

ह्लग् (भ्वा प स सेट् ह्लगति) ઢાકવુ

ह्लप् (चु उ द्वि सेट् ह्लपयति ते) ભાષણ કરવુ, બોલવું

ह्लस् (भ्वा प अ सेट् ह्लसति) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો

ह्लाद् (भ्वा आ सेट् ह्लादते) અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો, अक ખુશ કરવુ सक आ+ह्लाद्–आह्लादते આનદ પમાડવો

ह्लाद पु (ह्लाद्+अच्) હર્ષ, આનદ, શબ્દ, અવાજ

ह्लादन न (ह्लाद+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

ह्लादिन् त्रि (ह्लाद+णिनि) હર્ષ પમાડનાર, ખુશ થનાર, હર્ષ વાળુ, આનદી, શબ્દ વાળુ, શબ્દ કરનાર

ह्लादिनी स्त्री (ह्लाद+इनि+ङीप्) વિજળી, વજ્ર, ઇશ્વરની એક શક્તિ

ह्वल् (भ्वा प स सेट् ह्वलति) ચાલવુ, હાલવુ, જવુ

ह्वान न (ह्वे+ल्युट्) શબ્દ, અવાજ, બોલાવવુ

ह्वृ (भ्वा प स अनिट् ह्वरति) કુટિલ કરવુ, વાકુ કરવુ

ह्वे (भ्वा उभ अनिट् ह्वयति) સ્પર્ધા કરવી, હરિફાઇ કરવી, સરસાઈ કરવી, શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો अक બોલાવવુ, પૂછવુ, [માગવુ स आत्म] સ્પર્ધા કરવી, બોલાવવુ, આમત્રણ કરવુ, ચેલેંજમા બોલાવવુ, આમત્રણ કરવુ, હોડ બકવી

शब्दरत्नमहोदधिः समाप्तः ॥

અપકીર્તિ

दुर्यशस्क त्रि (दुःखितं यशोऽस्य कप्) દુષ્ટ યશવાળુ, અપકીર્તિવાળુ

दुर्योग पु. (दुष्टो योगः प्रा. स.) દૌર્ભાગ્ય સૂચક સંયોગ, દુષ્ટ કુસંગતા.

दुर्योज न (दुष्टो योगः स्वामिप्रत्यक्षत्व यत्र संग्रामात्) રણ સંગ્રામ યુદ્ધ.

दुर्योध त्रि (दुःखेन युध्यतेऽसौ दुर्+युध्+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી લડી શકાય તેવું, દુઃખથી યુદ્ધ કરી શકાય તેવું, જેની સાથે લડવું મુશ્કેલ.

दुर्योधन पु (दुर् दुःखेन युध्यतेऽसौ युध्+युच्) ધૃતરાષ્ટ્રનો સૌથી મોટો પુત્ર

दुर्योधन त्रि ( ) દુર્યોધ શબ્દ જુઓ.

दुर्योनि स्त्री (दुष्टा निन्दिता योनिः प्रा. स.) દુષ્ટ જાતિ, ખરાબ જાતિ.

दुर्योनि त्रि (दुष्टा निन्दिता योनिर्यस्य) દુષ્ટ જાતિવાળું–ખરાબ જાતિવાળું

"न चन्दिरदुर्योनिः प्रकृतिं स्वां निवर्तयेत्" मनु

दुर्लतिका स्त्री (दुष्टा लतेव सार्वे क तत् स्त्र टाप्) નિંદિતવેલો–ખરાબ વેલો.

दुर्लतिका स्त्री તે નામનો છંદ ૭૮.

दुर्लभ त्रि (दुःखेन लभ्यते दुर्+लभ्+खल्) પ્રાપ્ત કરવાને અશક્ય, દુઃખે પ્રાપ્ય, દુર્લભ, ઘણુંજ વખણાયેલું, પ્રિય

"दुर्लभं मानुषं जन्म दुर्लभं क्षेत्रवासिनाम्। दुर्लभा सत्संगति... दुर्लभं तत्त्व निर्णय" भारत

दुर्लभ पु ( ) વિષ્ણુ, કચૂરો નામની વનસ્પતિ, કપૂર.

दुर्लभा स्त्री (दुर्लभ+टाप्) વનસ્પતિ ધમાસો, વનસ્પતિ પીળી ભોંયરીંગણી.

दुर्ललित न (दुर्+लल्+णिच्+भावे क्त) દુષ્ટ ઇચ્છા, ખરાબ વસ્તુને મેળવવાની ઇચ્છા, દુષ્ટ ચેષ્ટા.

दुर्ललित त्रि (कर्तरि क्त) દુષ્ટ ચેષ્ટાવાળું, ખરાબ વસ્તુ મેળવવાની ઇચ્છાવાળું, અથવા દુષ્ટ ઇચ્છાવાળું

"ममापदुर्ललितं वारितं" अनर्घराघव

दुर्लसित न (दुर्+लस्+क्त) દુષ્ટ ચેષ્ટા, દુષ્ટ ઇચ્છા.

दुर्लंभ पु (दुर्+लभ्+घञ्) દુઃખ લાભ, દુઃખથી મેળવવું તે, મુશ્કેલીથી હાસિલ કરવું તે.

दुर्लेख्य न. (दुष्टं लेख्यम्) દુષ્ટ લેખપત્ર–ખરાબ ખત.

दुर्व् (भ्वा. पर. स. सेट् दुर्वति) વધ કરવો, મારી નાંખવું

दुर्वच त्रि (दुःखेन उच्यते दुर्+वच्+कर्मणि खल्) જેની સાથે બોલવું, જેને કહેવાને અશક્ય, કહી ન શકાય તેવું

"अपि वाग्मिनस्ते दुर्वचं वचनं तदिदमपि सित" किरात

दुर्वचस् न (दुर्निन्दितं वचः) નિંદિત વચન, દુષ્ટ વાણી, અસભ્ય ભાષણ

"अपथ दुर्वचो हाले मेघानुवर्तितम्" ...

दुर्वचस् त्रि (दुःखितं वचो यस्य) નિંદિત વચન બોલનાર, દુષ્ટ વાણી બોલનાર, અસભ્ય ભાષણ કરનાર.

दुर्वराह पु (गर्हितो वराहः) દુષ્ટ વરાહ–ખરાબ ભૂંડ, ગામનું ડુક્કર.

दुर्वराही स्त्री (दुर्वराह+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) દુષ્ટ ભૂંડણી, ગામની ભૂંડણી, ભૂંડણ

दुर्वर्ण न (निन्दितो रूपापेक्षया निकृष्टो वर्णो यस्य) રૂપું, અભ્રકધાતુ

"दुर्वर्णभित्तिरिह सान्द्रसुधासवर्णा" माघ.

दुर्वर्ण त्रि (दुःखितो वर्णो यस्य) નિંદિત વર્ણવાળું, ખોટા રંગવાળું

दुर्वर्ण पु (दुष्टवर्णो वर्णः) દુષ્ટ જાત, દુષ્ટ બ્રાહ્મણ વિગેરે જાત

दुर्वर्णक न. (दुर्वर्ण+कन्) રૂપું

दुर्वह त्रि (दुर्+वह्+कर्मणि खल्) દુર્ધર, વહન કરવાને અશક્ય.

दुर्वस त्रि. (दुःखेनोष्यतेऽत्र दुर्+वस्+खल्) વસવાને અશક્ય, જેમાં વસી ન શકાય તેવું

दुर्वसति स्त्री (दुःखेन वसतिः) દુઃખથી રહેવું તે.

दुर्वसु त्रि (वै. प्रा. दुर्लभ) અલભ્ય, અપ્રાપ્ય ધન.

दुर्वसुमुनि पु. (वै. प्रा. दुर्लभमुनि) મુક્તિને માટે યોગ્ય નહીં એવો સાધુ, સામાન્ય મુનિ–સાધુ.

दुर्मद पु ते नामनो धृतराष्ट्रनो એક પુત્ર.
दुर्मद पु. (दुष्टो मद प्रा स) દુષ્ટ મદ, ખોટું માન–અભિમાન
दुर्मनस् न (दुष्ट मन) દુષ્ટ મન, હૃદય, અન્ત કરણ
दुर्मनस् त्रि (दु स्थितं मनो यस्य दुष्ट मनो यस्य वा) વ્યાકુલ ચિત્તવાળુ, ઉદાસમનવાળુ, દીલગીરીથી વિચારવાળુ, દુષ્ટ ચિત્તવાળુ
दुर्मनस्क त्रि (दुष्टं मनो यस्य कप्) ઉપરનો અર્થ.
दुर्मन्तु त्रि (दुर्+मन्+तुन्) દુષ્ટ માનતું
दुर्मन्त्रित त्रि (दुर्+मन्त्र्+क्त इट्) દુષ્ટ મંત્રેલ, ખરાબ વિચારેલ
दुर्मन्त्रित न (दुष्ट मन्त्रितम्) દુષ્ટ મંત્રણા, ખરાબ વિચાર–મસલત
दुर्मन्त्रिन् पु (दुष्टो मन्त्री) ખરાબ સલાહકાર, દુષ્ટ મંત્રી, ખરાબ લક્ષણવાળો મંત્રી, રાજાનો દુષ્ટ પ્રધાન
दुर्मर पु (दुष्टो मर मृत्यु) દુષ્ટ મૃત્યુ, દુ ખથી મરવુ તે, આપઘાત–કુમોત
दुर्मर त्रि (दुष्टो मर यस्य) દુષ્ટ મૃત્યુવાળું, દુ ખથી મરનાર, આપઘાત કરનાર, કુમોતથી મરનાર
दुर्मर पु पीपरनुं झाड
दुर्मरण त्रि (दुखेन मरण यस्य मृ+कर्मणि ल्युट्) દુ ખથી મરવુ, કષ્ટ કારક મૃત્યુ, દુ ખથી જેનુ મરણ હોય છે તે
दुर्मरण न (दुखेन म्रियते भावे ल्युट्) કષ્ટકારક મરણ
दुर्मरा स्त्री (दुर्मर+टाप्) ધોળી ધરો, દૂર્વા
दुर्मर्ष त्रि (दु खेन मृष्यते दुर्+मृष्+कर्मणि खल) સહન કરવાને અશક્ય, દુ ખથી સહન કરવા યોગ્ય
दुर्मर्षण त्रि (दुर्+मृष्+युच्) દુ ખથી સહન કરવા યોગ્ય
दुर्मर्षण पु (दानवादिभि मर्षितुं न शक्यते) કૃષ્ણ, ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર
दुर्मल्लिका स्त्री સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ દૃશ્ય કાવ્ય રૂપ એક રૂપક
दुर्मल्लीका स्त्री ઉપરનો અર્થ
दुर्मायु त्रि (दुष्टानि आयुधानि मिन्वन्ति क्षिपन्ति ये दुर्+मि+उण्) દુષ્ટ આયુધો ફેંકનાર.
दुर्मित्र न (दुष्ट मित्रम्) દુષ્ટ મિત્ર, શત્રુ.
दुर्मित्र त्रि (दुष्ट दु स्थितं वा मित्रम् यस्य) દુષ્ટ મિત્રવાળુ,
दुर्मित्रिय त्रि (दुर्मित्राय अमित्रत्वाय साधु छ) અમિત્ર રૂપે રહેલ
दुर्मिलका स्त्री ते नामनो એક માત્રાવૃત્ત ७६
दुर्मुख पु (दुर्निन्दित मुख यस्य दु स्थ मुखं तद्व्यापारो वाऽस्य) વાનર, તે નામે એક નાગ, તે નામે એક રાક્ષસ, મહિષાસુરનો સેનાપતિ, શિવ, મહાદેવ, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, ઘોડો, તે નામે એક યક્ષ, રામચન્દ્રના અન્ત પુરનો એક ચાકર, ઉત્તર દ્વારનું ઘર, સાઠ સંવત્સર પૈકી તેરમુ વર્ષ
दुर्मुख त्रि (दु स्थ दु खजनक वा मुख तद्व्यापार–स्तत्रि तवचनं वाऽस्य) અપ્રિય બોલનાર–અપ્રિય દર્શનવાળા
दुर्मुख न (दुष्ट मुखम् प्रा स) દુષ્ટ મોઢું
दुर्मुहूर्त पु (दुर्निन्दितो मुहूर्त) નિન્દિત મુહૂર્ત, ખરાબ મુહૂર્ત, જે મુહૂર્ત સારૂ ન હોય તે
दुर्मूल्य त्रि (दु स्थित मूलमस्य) ઘણુ જ મોંઘુ, અયોગ્ય કીમતવાળુ.
दुर्मूल्य न (दु स्थित मूल्यम्) જેનુ જે મૂલ્ય હોવુ જોઈએ તેના કરતા અધિક મૂલ્ય, ઘણી કિંમત
दुर्मेध त्रि (दुष्टा मेधा यस्य–दुर्निन्दिता मेधा धारणवती बुद्धिर्यस्य वेति) દુષ્ટ બુદ્ધિવાળુ, ખરાબ બુદ્ધિવાળુ, મંદ બુદ્ધિવાળુ
दुर्मेधस् त्रि (दुष्टा निन्दिता वा मेधाऽस्य असिच्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.
दुर्मोह पु (दुर्निन्दितो मोहो यस्मात्) કાકતુરડી નામની વનસ્પતિ
दुर्मोहा स्त्री (दुर्मोह+टाप्) કાકાદની–કથારો નામની વનસ્પતિ.
दुर्य्य पु (दुर द्वार याति या+क दुरि द्वारे भव वा यत्) ઘર, બારણામા રહેલો સ્તંભ.
दुर्यन्त पु (जै प्रा दुर्ज्जित) એક પ્રાચીન જૈન મુનિ
दुर्यशस् त्रि (दुर्निन्दित यश यस्य) દુષ્ટ યશવાળુ અપકીર્તિવાળુ
दुर्यशस् न (दुष्ट यश) દુષ્ટ યશ, નિન્દિત કીર્તિ,

दुर्विरोचन पु. ઉપરનો અર્થ.
दुर्विलास पु. (दुष्टो निन्दितो वा विलासः प्रा. स.) દુષ્ટ-નિન્દિત-અસભ્ય વિલાસ.
दुर्विलसित न. (दुष्टं निन्दितं वा विलसितं वै प्रा. दुर्विलसित) સ્વચ્છંદી વિલાસ, નિંદ્ય કામ, અયોગ્ય-અઘટિત કામ.
दुर्विवाह पु. (निन्दितो विवाहः) નિન્દિત-દૂષિત વિવાહ, દૂષિત વિવાહ ગાન્ધર્વ રાક્ષસી આસુરી વિગેરે વિવાહ.
दुर्विवृत त्रि. (वै. प्रा. दुर्विवृत) પરિધાન-વસ્ત્ર વર્જિત, નગ્ન.
दुर्विवृता स्त्री. (द्वे विवृते विवृते यस्याः योनि-एतस्मिन्स्थानम्) મૌઢનિય મેઢનિય તેજનિય, મધ્ય-રિનિય અને અઠ્ઠી પગ્રેનિય જ્યોનું તે નામનું નિકૃષ્ટ ઉત્પત્તિ સ્થાન.
"[illegible]
[illegible]" तत्त्वा. बा. टी.
दुर्विध पु. (दुर्विधो विधोऽस्य प्रा. ब.) નિકૃષ્ટ વિચાર વાળું, નિચ-અધમ.
दुर्विगाह त्रि. (दुःखेन विगाह्यतेऽसौ दुर्+वि+गाह् कर्मणि खल्) સહન કરી ન શકાય તેવું, મુશ્કેલીથી સહન થાય તેવું, દુર્ધર.
"दुर्विगाहस्य महतस्तत्त्वस्य मधि मोहयति [illegible]"
[illegible]
दुर्विरह पु. તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.
दुर्वृत्त न. (दुष्टं वृत्तम् प्रा. स.) દુષ્ટ આચરણ, નિંદ્ય આચરણ.
दुर्वृत्त त्रि. (दुष्टं वृत्तमस्य) ખરાબ આચરણવાળું દુર્જન, દુષ્ટ ચરિત્રી ચાલકી.
दुर्वृत्ति स्त्री. (दुष्टा वृत्तिः) દુષ્ટ વૃત્તિ, ખરાબ આજીવિકા, લજ્જાસ્પદ વિદ્યા-ગારુડી વિદ્યા.
दुर्वृत्ति त्रि. (दुष्टा वृत्तिर्यस्य) દુષ્ટ વૃત્તિવાળું ખરાબ આજીવિકાવાળું લજ્જાસ્પદ વિદ્યાવાળું.
दुर्वैर त्रि. (दुःखेन विरतो वैरमस्ति दुर्+विर् अस्ते +कर्मणि खल्) મિત્રતાહીન અસાધ્ય, દુઃખથી મેળવવા યોગ્ય.

दुर्वैर त्रि. (दुष्टमस्य वैरोऽस्य) જેને ખરાબ શત્રુ વિગેરે.
दुर्व्यवहार पु. (दुष्टो व्यवहारः) દુષ્ટ-નિન્દિત વ્યવહાર, તે નામનો એક નસ્તાલ, વિપરીત-એકાન્ત વ્યવહાર નય.
दुर्व्यसित न. (व्यसितं व्यसितम्) નિંદ્ય ગમન, નિન્દિત ગતિ.
दुर्व्रत न. (दुष्टं व्रतम्) દુષ્ટ નિયમ, નિન્દિત વ્રત.
दुर्व्रत न (अतिचारवद्वितत्त्वाद् निन्दितं व्रतम्) અતિ-ચાર સહિત હોવાથી નિન્દિત-દૂષિત અતિચારિ વ્રત.
[illegible]" तत्त्वार्थ.
दुर्व्रत त्रि. (दुष्टं व्रतमस्य) અયોગ્યકારી નિયમ વિરુદ્ધ કરનાર, ખરાબ આચરણ કરનાર-દુષ્ટ આચરણ કરનાર, સદોષ-સાતિચાર વ્રત પાળનાર.
दुर्हण त्रि (दुःखेन हन्यतेऽसौ) દુઃખથી હણાય, દુઃખથી મરાય તેવું.
दुर्हणायु त्रि. (दुष्टं हननमिच्छति क्यच् दुर्हणाय-उन् वेदे बाहुलकात्) દુષ્ટ વધ ઇચ્છનાર.
दुर्हणु त्रि (दुष्टो हनुरस्य दुर्+हनु+उ समासः) ખરાબ હડપચી, દુષ્ટ હડપચીવાળું.
दुर्हन त्रि (दुःखेन हन्यतेऽसौ खल्) દુઃખથી હણાય તેવું, હણી ન શકાય તેવું.
दुर्हर त्रि (दुःखेन हर्त्तुं शक्यः वा खल् यच्) દુઃખ હરનારું.
दुर्हित त्रि. (दुष्टो हितमस्य) ઉપરનો અર્થ.
दुर्हित त्रि. (निन्दितो हितः) શત્રુ દુશ્મન.
दुर्हुत न (निन्दितं हुतम्) દુષ્ટ હોમ, વિધિ વગર આપેલો હોમ.
दुर्हृणायु त्रि (दुष्टं हृणीयते क्रुध्यति क्यच्यते वा. दुर्+हृणी धातुः कण्ड्वादि यक् वेदे उन् तेन-हननाय) દુષ્ટ ક્રોધ કરનાર, દુષ્ટ લજ્જાનું કામ કરનારું.
दुर्हृद् त्रि (दुर दुष्टं हृदयं यस्य, हृदयस्य हृद्) દુષ્ટ હૃદયવાળું ક્રૂર હૃદયવાળું શત્રુ.
दुर्हृदय न. त्रि (दुष्टं हृदयं दुष्टं हृदयं यस्य वेति) દુષ્ટ હૃદય, દુષ્ટ મન, દુષ્ટ હૃદયવાળું.

दुर्वह त्रि (दुःखेनोह्यते) દુઃખથી વહેવા યોગ્ય, વહેવાને અશક્ય, ન ઉપાડી શકાય તેવુ
"अनुप्रवेशादाद्यस्य पुमस्तेनापि दुर्वहम्" रघु०

दुर्वाच् त्रि (दुष्टा वाचा यस्य) નિન્દિત વાક્ય બોલનાર, દુષ્ટ વાણી બોલનાર, કુભાષણ કરનાર

दुर्वाच्य न (निन्दित वाच्यम्) લોકાપવાદ, અપકીર્તિ

दुर्वाच्य त्रि (दुःखेन वाच्यम्) કહેવાને અશક્ય, કષ્ટથી કહેવા યોગ્ય, દુઃખથી બોલવા યોગ્ય

दुर्वाद पु (दुष्टो वादः) અકીર્તિ, અપવાદ, દુષ્ટ વચન, નિન્દિત વાક્ય

दुर्वाद त्रि (दुष्टो वादो यस्य) દુષ્ટ બોલનાર, નિંદ્ય વાક્ય બોલનાર, ગાળ દેનાર, અશુદ્ધ બોલનાર, અપકીર્તિવાળુ

दुर्वान्त न (दुष्ट वान्तम् प्रा स) દુષ્ટ ઉલટી—વૈદ્યક વિધાનને ઓળંગી વમન

दुर्वान्त त्रि (दुःस्थित वान्त यस्य) દુષ્ટ વમનવાળુ

दुर्वार त्रि (दुःखेन वार्यतेऽसौ दुर्+वाद्+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી વારી શકાય તેવુ, દુર્નિવાર
"किञ्चायमरिर्दुर्वार पाणौ पाश प्रचेतस" कुमार

दुर्वारण त्रि (दुःखेन वारणमस्य) દુઃખથી વારણ થાય તેવુ, દુઃખથી નિવારણ થાય તેવુ.

दुर्वारि त्रि (दुःखेन वारिर्वारणमस्य) ઉપરનો અર્થ

दुर्वारि पु (,, ,,) કબોજ દેશનો યોદ્ધા

दुर्वारि न (दुष्ट वारि जलम्) ખરાબ જળ, મેલુ પાણી, ગન્દુ પાણી

दुर्वार्त्ता स्त्री (दुर् गर्ह्या वार्ता) દુષ્ટ વાર્ત્તા, નિંદ્ય વાત, દુષ્પ્રવૃત્તિ

दुर्वासना स्त्री (दुष्टा वासना) દુષ્ટ વાસના—ખોટી ઇચ્છા, પૂર્ણ થવાને અશક્ય-ઇચ્છા

दुर्वासस् पु (दुर्दुष्ट निर्मूलमित्यर्थ वास इव धर्मावरणत्व यस्य) તે નામના એક મુનિ—શંકરના અંશમા અત્રિ ઋષીથી અનસૂયામા ઉત્પન્ન થયેલ દુર્વાસા ઋષિ.

दुर्वासस् त्रि (दुष्ट वास यस्य) ખરાબ વસ્ત્રવાળુ મેલા લુગડાંવાળુ

दुर्विकल्प पु. (जै प्रा दुव्वियप्प) દુષ્ટ વિતર્ક

दुर्विगाह त्रि (दुर्+वि+गाह्+कर्मणि खल्) દુઃખથી પ્રવેશ કરવા યોગ્ય, પ્રવેશ કરવાને અશક્ય

दुर्विगाह पु તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુ.

दुर्विद त्रि (दुःखेन विद्यते विद्+खल्) જાણવાને કઠણ, સમજવાને મુશ્કેલ

दुर्विदग्ध त्रि (दुष्टो विदग्ध) ગર્વિષ્ઠ, અભિમાની ગર્વિત
"ज्ञानलवदुर्विदग्ध ब्रह्मापि त नर न रञ्जयति" भर्तृहरि

दुर्विदग्ध त्रि (जै प्रा दुव्विअड्ढ, दुव्विअड्ढ) જ્ઞાનનો ખોટો અભિમાન કરનાર, દુર્નિંદિત

दुर्विदत्र त्रि (विद् ज्ञान विद् लाभे वा बाहुलकादत्र विदत्र धन लभ्य ज्ञान वा तत दुष्ट विदत्र यस्य प्रा च) દુષ્ટ ધનવાળુ, દુષ્ટ જ્ઞાનવાળુ, ખોટા—મિથ્યા જ્ઞાનવાળુ

दुर्विध त्रि (दुर्दुष्टा विधा यस्य) દરિદ્ર—કંગાળ, નિર્ધન, દુષ્ટ, મૂર્ખ

दुर्विनय पु (दुर्+वि+नी+भावे अच्) દુષ્ટ વિનયદુ, અવિનય

दुर्विनीत त्रि (दुष्ट विनीत दुर्+वि+नी+कर्तरि क्त) ઉદ્ધત, અવિનયી, દુષ્ટ કેળવણીવાળુ

दुर्विनीत पु (,, ,,) અડીયલ ઘોડો, અશિક્ષિત અશ્વ

दुर्विनीति स्त्री (दुर्+वि+नी+क्तिन्) દુષ્ટ વિનય, અવિનય

दुर्विपाक पु (दुर् दुष्टो विपाक प्रा स) ખરાબ પરિણામ, દુષ્ટ પરિણામ, દુષ્ટ ફલ—ખરાબ ફળ, આ જન્મમા અથવા પૂર્વ જન્મમા કરેલા કર્મોનુ ખરાબ ફળ
यथा—"विपाकोऽनुभव" तत्त्वार्थ

दुर्विभाव त्रि (जै प्रा दुव्विभाव दुष्टो विभाव) દુઃખથી જેની આલોચના થઇ શકે તે, દુર્લક્ષ્ય

दुर्विभाव्य त्रि (दुष्ट विभाव्यम्) વિભાવન ન થાય તેવુ, જાણવાને અશક્ય, અસંભવિત, નહિ મનાય તેવુ

दुर्विभाष न (दुर्+वि+भाष्+ल्युट्) ગાળ વિગેરે ખરાબ ભાષણ, દુષ્ટ ભાષણ

दुर्विमोचन पु તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

दुश्शासन पु (दुस्+शास्+युच्) धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र.

दुश्शासन त्रि (दुष् दुष्ट शासनं यस्य) दुष्ट शासन वाळुं

दुश्शिक्षा स्त्री (दुष्टा शिक्षा प्रा स) दुष्ट शिक्षण, खोटो उपदेश.

दुश्शिक्षित स्त्री (दुष्टं यस्तो शिक्षा य) दुष्ट चतुर, अ ।म भरी खराब मनवाळो आ ।म ३५र

दुश्शील पु (दुष्टमस्तो शीलम्) खराब आचार.

दुश्शील त्रि (दुष्ट निन्दितं शीलमस्य) खोटा स्वभाव वाळुं खोटी चाल चलगत वाळुं दुराचारी वाळुं शाथि

दुश्शील न (दुष्ट गर्हितं शीलम्) खोटो खराब स्वभाव, खराब चाल चलगत

दुष् (दिवा. पर. अ. अनिट् दुष्यति) दुष्ट थवुं विकार पामवुं अशुद्ध थवुं दुष्ट आचरण करवुं

दुष्कर न (दुःखेन क्रियते इति दुर्+कृ+खल्) आकाश.

दुष्कर न (दुःखेन क्रियते यदि खल) दुःखथी करवुं ते, मुश्केलीथी करवुं ते

दुष्कर त्रि (दुःखेन क्रियते दुर्+कृ+खल् कर्मणि खल्) मुश्केलीथी करावी शकाय तेवुं करवाने कठिन, दुःखथी मिळवाय.

दुष्कर्मन् न (दुष्टं कर्म) दुष्ट कर्म पाप.

दुष्कर्मनिरतस्याशु ...... ।

दुष्कर्मन् त्रि (निन्दितं कर्म यस्य) दुराचारी कर्म करनार, पापी, दुराचारी

तथा कर्वेति दुष्कर्म ... महाभारते

दुष्काल पु (दुष्ट कालः) दुष्ट दुष्काल, प्रलय मचावनारो खराब समय

दुष्काल पु (... कालः ...) शिव- महेश.

दुष्कुल न (दुष्टं कुलम्) निन्दित कुळ, नीच कुळ, अधम कुळ हलका कुळ ना नीच कुळमां

दुष्कुल त्रि. (दुष्टं कुलं यस्य) निन्दित कुळवाळु अधम कुळमां थवुं निच कुळमां उत्पन्न थयेल, कुलीन

दुष्कुलीन त्रि (दुष्कुले भवः ख) नीचकुळमां पेदा थनार होनार अधम कुळमां उत्पन्न थनार न अकुलीन

दुष्कुलीन पु. चोर नामनुं गन्ध द्रव्य.

दुष्कृत न (दुष्टं कृतम्) दुष्कर्म पाप-पातक.

दुष्कृत त्रि (दुष्टं कृतमस्य) दुष्ट कर्मवाळुं पापी-पातकी.

दुष्कृति स्त्री. (दुष्टा कृतिः क्तिन्) पाप दुष्कृत्य

'दुःखं दुष्कृतिभिर्न्निर्वृत्तं सुकृतं सत्कारधीशोभनम्'

भामानुशा.

दुष्कृति त्रि (दुष्टा कृतिः यस्य) पापी दुराचारी पाप करवाळुं

दुष्कृतिन् त्रि (दुष्टा कृतिरस्यास्तीति इनि) पाप करनार.

दुष्क्रीत त्रि (दुःखेन क्रीयते स्म इति दुर्+क्री+क्त) दुःखथी मळेलुं, मोटी कीमत वाळुं

दुष्ट न. (दुष्यति चित्तमप्रसन्नं करोति दुष्+क्त विकर्षण ...) कुष्ट.

दुष्टखदिर पु (दुष्ट खदिर) एक जातनो कुष्ठ-खराब खेर.

दुष्ट त्रि (दुष्+क्त) दुर्जन, अधम, नीच, दुष्ट दोषवाळुं दुराचारी चित्त विगेरे दोषवाळुं

दुष्ट न. ( ) कोढनो रोग.

दुष्टगज पु (दुष्टश्चासौ गजश्च) मस्त विगेरेने लीधे मस्तीखोर हाथी.

दुष्टचारिन् त्रि (दुष्टं चरति चर् णिनि) दुष्ट कर्म करनार, दुराचारी.

दुष्टता स्त्री. (दुष्टस्य भावः तल् टाप्) दुष्टता

दुष्टत्व न. (दुष्टस्य भावः त्व) दुष्ट नो भाव

दुष्टधी त्रि (दुष्टा चतुरता ... येन ...) दुष्ट शरीर वाळु

दुष्टयोग पु (दुष्टश्चासौ योगश्च) दर्शन, अविवाह विगेरे शुभकाममां वर्जन योग, खराब योग.

दुष्टर त्रि. (दुःखेन तीर्यते ... कर्मणि ... खल्) तरवाने अशक्य, दुःखथी तराय तेवुं

दुष्टरवस्त्र त्रि. (दुष्टा ...) चित्त विगेरेनं दोषथी वस्तु छे तेम जेनुं ते.

दुष्टरीतु पु. (दुस्+तृ+तुन् ...) दुःखथी तरवो योग्य, अजित.

दुल् (चुरा उभ सक सेट् दोल्यति दोलयते) ઉંચુ કરવુ, ઉડાવવુ, ફેંકવુ, હીંચકવુ, હલાવવું
दुलि पु (दोलयतीति दुल् इन्) તે નામના એક મુનિ.
दुलि त्रि („ „) ઉંચુ ફેંકનાર, ઉંચુ કરનાર હલાવનાર
दुलि स्त्री (दुल+इन्) કાચબી–કાચબણ
दुलिदुह पु દિલીપરાજાનો પિતા–અનિમિત્ર રાજાનો પુત્ર
दुली स्त्री (दुल+स्त्रियां ङीप्) કાબબી–કાચબણ
दुल्लल त्रि (दु+क्विप्+तुक् लल्+अच्) રૂંવાટા વાળુ
दुवस् (परिचरणे उपतापे च कण्ड्वा नाम यक् पर सक सेट् दुवस्यति) પરિચર્યા કરવી, પીડા કરવી
दुवस् न (दुवस् परिचरणे कण्ड्वा दुवस्य क्विप् यलो पालोपौ च) હવિષ–હોમદ્રવ્ય, પરિચર્યા–સેવા
दुवस्य त्रि (दुवस्य शक्यार्थे यत् अल्लोपयलोपौ) પરિચર્યાને યોગ્ય, સેવવા યોગ્ય.
दुवस्यु त्रि (दुव परिचरणमिच्छति क्यच् उन्) પરિચર્યા કરવાની ઇચ્છાવાળુ, સેવવાની ઇચ્છાવાળુ
दुवस्वत् त्रि (दुवो हवि परिचरणं वाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) હવિષવાળુ, પરિચર્યા વાળુ.
दुवोयु त्रि (दुवः परिचर्यामिच्छति क्यचि वेदे वा पद कार्यम्–उन्) સેવાની ઇચ્છા કરવા વાળુ.
दुश्चर त्रि (दुःखेन चर्यते दुर्+चर्+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી આચરણ થાય તેવું, અશક્ય આચરણ "स्थाने तपो दुश्चरमेतदर्थम्" कुमारसं
दुश्चरित त्रि (दुःस्थ चरित यस्य) દુષ્ટ ચરિત્રવાળુ દુરાચારી, પાપી
दुश्चरित त्रि (दुःखेन चरितम्) મુશ્કેલીથી કરેલું, સંકટથી આચરણ કરેલું
दुश्चरित न (दुष्ट चरितम्) દુષ્ટ ચરિત્ર, દુષ્કૃત–પાપ
दुश्चरित्र न (दुष्ट चरित्रम्) દુરાચરણ
दुश्चरित्र त्रि (दुःस्थ चरित्रमस्य) દુષ્ટ આચરણ વાળુ, દુરાચારી
दुश्चरी स्त्री (दुश्चर+स्त्रियां ङीप्) રીછણ.
दुश्चर्मन् पु (दुष्टं चर्म यस्य) જેમાં લિંગ સ્વાભાવિક રીતેજ ઉપરની ચામડીથી નહી ઢંકાયલું હોય છે તેવો એક રોગ, દુષ્ટ રોગ
दुश्चर्मन् त्रि („ „ „) દુષ્ટ ચામડી વાળુ
दुश्चारित्र न (चरित्रमेव चारित्र स्वार्थे अण् दुष्ट चारित्र प्रा स) દુષ્ટ ચારિત્ર ખરાબ વર્તણુક, દુરાચરણ
दुश्चारित्र त्रि (दुष्ट चारित्रमस्य) દુષ્ટ ચારિત્ર વાળું ખરાબ વર્તણુક વાળુ
दुश्चिकित्स्य त्रि (दुर्+कित् स्वार्थे सन् कर्मणि यत् दुःखेन चिकित्स्य) મુશ્કેલીથી જેનો પ્રતીકાર–ચિકિત્સા થાય છે એવો રોગ, દુઃખથી ચિકિત્સા કરવા યોગ્ય
दुश्चिक्य न જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ લગ્નથી ત્રીજુ સ્થાન
दुश्चीर्ण न (जै प्रा दुच्चिण्ण) દુષ્ટ આચરણ–દુશ્ચરિત, દુષ્ટ કર્મ હિંસા વિગેરે
दुश्चीर्ण त्रि (जै प्रा „) દુષ્ટ અચિન–ભોગી કરેલી ખરાબ વસ્તુ
दुश्चेष्टित न (दुष्ट चेष्टितम्) ખરાબ વર્તણુક, દુશ્ચેષ્ટા ખરાબ ચેષ્ટા
दुश्चेष्टित त्रि (दुष्ट चेष्टितमस्य) દુરાચરણી, ખરાબ ચેષ્ટા વાળુ, ખરાબ વર્તણુક વાળુ
दुश्च्यवन पु (दुर् दुःखेन च्यवनं वहुकालानन्तर पतन यस्य) ઇન્દ્ર
दुश्च्यवन त्रि (दुःखेन च्यवन पतनमस्य) મુશ્કેલીથી જેનું પતન થાય તે
दुश्च्याव त्रि (दुःखेन च्याव्यतेऽसौ दुर्+च्यु+णिच्+कर्मणि खल्) ફાડવાને કઠણ, તોડવાને કઠણ
दुश्च्याव पु („ „) મહાદેવ, શિવ
दुश्छद त्रि (दुःखेन छाद्यतेऽसौ दुर्+छद्+खल्) મુશ્કેલીથી ઢંકાઇ જાય તેવુ, ઢાંકવાને અશક્ય, દુઃખથી ઢંકાય તેવું
दुश्श्रव न (दुःखेन श्रूयतेऽसौ दुर्+श्रु+खल्) સાહિત્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક જાતનો કાવ્ય દોષ
दुश्श्रव त्रि („ „) દુઃખથી સાંભળી શકાય તેવુ
दुश्शला स्त्री ધૃતરાષ્ટ્રની તે નામની એક પુત્રી.

दुष्प्रत्याख्यायिन् त्रि. (जै. प्रा. दुप्पच्चक्खाइ) દુષ્ટ રીતે-અવિધિએ પ્રત્યાખ્યાન કરનાર.

दुष्प्रत्यानन्द पु. (जै. प्रा. दुप्पडियाणंद) થોડું કરી સંતુષ્ટ થનાર, દુઃખમાં આનંદ માનનાર.

दुष्प्रधर्ष त्रि. (दुष्करः प्रधर्षोऽस्य) પરાભવ કરવાને અશક્ય, દુઃખથી પરાભવ કરવા યોગ્ય. જેની સામે કોઈ ન થઈ શકે તે.

दुष्प्रधर्ष पु. (दुःखेन प्रधृष्यते प्र+धृष्+खल्) નીચેનો અર્થ.

दुष्प्रधर्षक पु. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

दुष्प्रधर्षण त्रि. (दुष्करं प्रधर्षणं यस्य दुस्+प्र+धृष्+भावार्थे युच्) પરાભવ કરવાને અશક્ય, દુઃખથી પરાભવ કરવા યોગ્ય, જેની સામે કોઈ ન થઈ શકે તે.

दुष्प्रधर्षिणी स्त्री. (दुर् दुःखेन प्रधृष्यते धृष्+कर्मणि ल्युट्+ङीप्) કાળી ભોંયરીંગણી નામની વનસ્પતિ.

दुष्प्रधर्षा स्त्री. (दुःखेन प्रधृष्यते प्र+धृष्+खल् टाप्) વનસ્પતિ ધમાસો, ખજૂરીનું ઝાડ.

दुष्प्रवर्षिणी स्त्री. (गौरा. दुष्प्रवर्ष दुःखेन वर्ष्यते वर्ष+कर्मणि णिनि+ङीप्) ભોંયરીંગણી, ધમાસો.

दुष्प्रधृष्य त्रि. (दुःखेन प्रधृष्य) અજય, પરાભવ કરવાને અશક્ય, દુઃખથી પરાભવ કરવા યોગ્ય.

दुष्प्रपञ्च पु. (दुष्ट प्रपञ्च) દુષ્ટ પ્રપંચ, ખરાબ પ્રપંચ.

दुष्प्रमार्जितचारिन् त्रि. (जै. प्रा. दुप्पमज्जियचारि) અવિધિએ-દુષ્ટ રીતે પૂંજીને ચાલનાર, આસનાદિના બીજા સ્થાનકનો સેવનાર સાધુ.

दुष्प्रवृत्ति स्त्री. (दुष्टा प्रवृत्तिः) દુષ્ટ પ્રવૃત્તિ, દુષ્ટ વાર્તા.

दुष्प्रवेश त्रि. (दुष्करः प्रवेशोऽत्र) દુઃખથી પ્રવેશ કરવા યોગ્ય, પ્રવેશ કરવાને અશક્ય. "दुष्प्रवेशोऽपि दुष्प्रापतरे" व्यास.

दुष्प्रवेशा स्त्री. (दुःखेन प्रविश्यते प्र+विश्+कर्मणि खल्+टाप्) કંથારી નામનું એક વૃક્ષ.

दुष्प्रसह त्रि. (दुस्+प्र+सह्+खल्) સહન ન થાય તેવું, સહન કરવાને અશક્ય.

दुष्प्रसाद (दुस्+प्र+सद्+णिच् बाहुल्यात् दीर्घ) ઉપરનો અર્થ.

दुष्प्रहर्ष त्रि. (दुष्करः प्रहर्षोऽस्य) હર્ષ ન પામે તેવું, હર્ષ પમાડવાને અશક્ય, આનંદરહિત.

दुष्प्रहर्ष पु. ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર.

दुष्प्राप त्रि. (दुस्+प्र+आप्+खल्) દુર્લભ, ન મેળવી શકાય તેવું.

दुष्प्रापण त्रि. (दुष्करं प्रापणमस्य) ઉપરનો અર્થ.

दुष्प्राप्य त्रि. (दुःखेन प्राप्यम्) દુર્લભ, અલભ્ય, ન મેળવી શકાય તેવું.

दुष्प्रेक्ष त्रि. (दुःखेन प्रेक्ष्य दुस्+प्र+ईक्ष्+खल्) દુઃખથી જોઈ શકાય તેવું, જોવાને અશક્ય.

दुष्प्रेक्ष्य त्रि. (दुःखेन प्रेक्ष्यः) ઉપરનો અર્થ.

दुष्प्रेक्षणीय त्रि. (दुःखेन प्रेक्षणीयः) મુશ્કેલીથી જોવા યોગ્ય, કઠિનતાથી જોવા યોગ્ય.

दुष्मन्त पु. (दुष् दोषमपि मन्यते अनुमन्यते दुष्+मन्+अच्) ભરત રાજાનો પિતા, શકુંતલાનો પતિ દુષ્યન્ત રાજા.

दुष्यन्त पु. ઉપરનો અર્થ.

दुष्षम पु. (जै. प्रा. दुसम) જૈન સિદ્ધાંત રીતે અવસર્પિણી કાળનો પાંચમો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાળનો બીજો આરો.

दुष्षमदुष्षमा स्त्री. (जै. प्रा. दुसमदुसमा) અવસર્પિણીનો છઠ્ઠો આરો, અને ઉત્સર્પિણી કાળનો પહેલો આરો.

दुष्षमदुष्षमाकाल पु. (जै. प्रा. दुसमदुसमाकाल) અવસર્પિણીનો છઠ્ઠો આરો અને ઉત્સર્પિણીનો પહેલો આરો જે ૨૧ ... વર્ષના પ્રમાણવાળો છે.

दुष्षमदुष्षमाव त्रि. (जै. प्रा. दुसमदुसमाव) જેમાં એકાન્ત દુઃખ છે એવા આરામાં જન્મેલ.

दुष्षमसुषमा स्त्री. (जै. प्रा. दुसमसुसमा) ઉત્સર્પિણીના ત્રીજા અને અવસર્પિણીના ચોથા આરાનું નામ જેમાં દુઃખ ઘણું અને સુખ થોડું હોય છે તે કાળ.

दुष्षमसुषमाकाल पु. (जै. प्रा. दुसमसुसमाकाल) અવસર્પિણીકાળનો ચોથો આરો અને ઉત્સર્પિણી કાળનો ત્રીજો આરો—૪૨ હજાર વર્ષ ઓછા એક કોડાકોડિ સાગરોપમ પરિમિત કાળ.

दुष्टवृष पु (दुष्टश्चासौ वृषश्च) દુષ્ટ બળદ, ગળીયો બળદ, શરીરે અશક્ત હોતા છતા ધોસરીને વહેનારો બળદ

दुष्टवृण पु (दुष्टश्चासौ वृणश्च) ખરાબ વ્રણ, ખરાબ ક્ષત, જેનો ઇલાજ ન થઈ શકે તેવો ઘા.

दुष्टसाक्षिन् पु (दुष्टश्चासौ साक्षी च) ખરાબ સાક્ષી, ખોટી જુબાની પુરનાર ખોટો સાક્ષી.

दुष्टा स्त्री (दुष्यतिस्म योनिदोषेण दुष्+क्त+टाप्) પુંશ્ચલી, વેશ્યા વ્યભિચારિણી

दुष्टु अव्य (दुर् निन्दित तिष्ठतीति दुर्+स्था+कु षत्वम्) આ શબ્દ નિંદા અર્થમા વપરાય છે

दुष्टु न. (,, ,,) અવિનય

दुष्टु त्रि (दुर्निन्दितस्तिष्ठतीति दुर्+स्था+कु षत्व च) અવિનીત-અવિનયવાળુ

दुष्पतन न (दुष्ट पतत्यनेन दुर्+पत्+करणे ल्युट्) અપશબ્દ, ગાળ, ભૂંડ વચન, દુર્વચન

दुष्पतन न (दु खेन पतनम् भावे ल्युट्) દુ ખથી પડવુ તે

दुष्पतन न (दुष्ट पतनम्) દુષ્ટ પતન, અધ પતન, ચારિત્રથી ભ્રષ્ટથવુ તે.

दुष्पत्र पु (दुष्टानि पत्राणि यस्य) ચોર નામનુ સુગધી દ્રવ્ય

दुष्पत्र न (दुष्ट पत्रम्) દુષ્ટ પાદડુ, ખરાબ વાહન, ખરાબ પાખ, ખરાબ કાગળ

दुष्पद त्रि (दु खेन पद्यते दुर्+पद्+कर्मणि खल्) દુ ખથી પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવાને અશક્ય

दुष्पराजय पु (दु खेन पराजीयतेऽसौ दुर्+परा+जि+खल्) ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર

दुष्पराजय त्रि (,, ,,) જીતવાને અશક્ય, દુર્જય, દુ ખથી જીતવા યોગ્ય

दुष्परिग्रह त्रि (दु खेन परिगृह्यतेऽसौ दुर्+परि+ग्रह्+खल्) ગ્રહણ કરવાને અશક્ય, દુ ખથી ગ્રહણ કરવા યોગ્ય

"लोकधारा श्रियो राज्ञां दुरापा दुष्परिग्रहा" कामन्दीनीतिसारे.

दुष्परिग्रह पु (दु स्थित परिग्रह) દુષ્ટ ભાર્યા, નિન્દિત સ્ત્રી, ખોટા સ્ત્રી વિગેરે સાધનો પરિવાર

दुष्परिग्रह त्रि- (,, ,, यस्य) દુષ્ટ ભાર્યાવાળુ, જેની સ્ત્રી દુષ્ટ હોય છે તે, दुष्टभार्यक, ખોટા પરિગ્રહવાળુ

दुष्परिहन्तु त्रि (दुर्+परि+हन्+खलर्थ तुन्) દુ ખ થી નાશ પમાડવા યોગ્ય, ત્યાગ કરવાને અશક્ય, ટાળ્યુ ટળે નહી તેવુ

दुष्पर्श त्रि (दुर्+स्पृश्+कर्मणि खल् वा विसर्ग लोप) અડકાય નહી તેવું, સ્પર્શ ન થાય તેવુ, મુશ્કેલીથી અડકાય તેવું, દુ ખથી સ્પર્શ કરવા યોગ્ય

दुष्पर्श पु (दुर्+स्पृश्+खल्) ધમાસો નામની વનસ્પતિ.

दुष्पर्शा स्त्री. (दुष्पर्श+टाप्) ઉપલો અર્થ જુઓ।

दुष्पान त्रि (दु.खेन पीयतेऽसौ) મુશ્કેલીથી પીવાય તેવુ, દુ ખથી પીવાય તેવુ

दुष्पान न. (दु खेन पानम्) દુ ખથી પીવુ તે

दुष्पुरुष पु (दुष्टश्चासौ पुरुषश्च) દુષ્ટ પુરૂષ, નિન્દિત પુરૂષ.

दुष्पूर त्रि. (दुर्+पुरि+कर्मणि खल्) પૂરી ન શકાય તેવુ, ભરી ન શકાય તેવુ, અનિવાર્ય

"दुष्पूरोदरपूरणाय पिवति स्रोत पतिं वाडव" भर्तृहरि.

दुष्प्रकाश पु (दुष्ट प्रकाश) અધકાર, અધારૂં

दुष्प्रकृति त्रि (दुष्टा प्रकृतिरस्य) ખરાબ પ્રકૃતિ વાળુ, દુષ્ટ સ્વભાવવાળુ

दुष्प्रकृति स्त्री (दुष्टा चासौ प्रकृतिश्च) નિદ્ય સ્વભાવ, ખરાબ પ્રકૃતિ

दुष्प्रजस् त्रि (दुस्था प्रजा यस्य असिच्) દુષ્ટ પ્રજા વાળુ, ખરાબ પ્રજાવાળુ

दुष्प्रज्ञ त्रि (दु स्था प्रज्ञा यस्य) મૂઢ, નિર્બલ ચિત્ત વાળુ,

दुष्प्रज्ञान त्रि (दु खेन प्रज्ञायतेऽसौ दुर्+प्रज्ञा+खलर्थे युच्) મુશ્કેલીથી જણાય તેવુ, જાણવાને અશક્ય

दुष्प्रज्ञान त्रि (दुष्ट प्रज्ञानमस्य) દુષ્ટ જ્ઞાનવાળુ, ખોટા જ્ઞાનવાળુ

दुष्प्रज्ञान न (दु स्थ प्रज्ञानम्) નિદ્ય જ્ઞાન, ખરાબ જ્ઞાન.

दुष्प्रत्याख्यात त्रि (जै प्रा दुप्पच्चक्खाय) દુષ્ટ રીતે-અવિધિએ પચ્ચખાણ કરેલ

"न दूय मानसमित्थमपराध्यति" माघ.

दू स्त्री. (दैङ् दुःखे वा. दू) ग्राह रूप एक रोग.

दूडभ त्रि (दुर् दुःखेन दभ्यतेऽसौ दुर्+दभ्+कर्मणि खल् उत्तरपदादेः दस्य डत्वम्) दुःखी, पीडित.

दूडभ त्रि. (दुर्ह दभ्रुविविदिषापविदुःसमभ्यणाम् दुर्+दभ्+खल् उत्तरस्य डोत्व चकारस्य ढत्व दकारस्य ण-त्वम्) कष्टे करी नाश पामवाने अशक्य.

दूडाश त्रि (दु इव दाशति, दुर्+दाश्+कर्मणि खल् अस्य अत्वं) दुःखी पीडित.

दूढी स्त्री. (दुष्टं ध्यायति दुर्+ध्यै क्विप् उत्तरस्य ढत्वं छान्दसः ज्ञानं वा चिन्त्) दुष्ट ध्यान करनार, दुष्ट विचार करनार.

दूढी स्त्री (,, ,,) दुष्ट बुद्धि, खोटी बुद्धि.

दूढ्य त्रि (दुष्टं ध्यायति दुर्+ध्यै+यत् ढत्वं दीर्घः च) दुष्ट ध्यान करनार, नीच, हलकु.

दूणाश त्रि. (दुर्लभ नाशस्यासौ दुर्+नाशि+खल् णत्वं दीर्घः च) दुःखथी नाश पमाडवा योग्य, महाकष्टथी नाश पामेलु नहि सारुं करेलु.

दूणाश पु. चातुर्मास्यनो एक यज्ञ भेद.

दूत पु. (दूयते अर्थात् सन्देशविषये दु+क्त दीर्घश्च) कासद, संदेशो लइ जनार.

दूत त्रि (दु+क्त) खेदवाळुं, तपेलुं, संताप दुःख दीधेलुं, दुःखी थयेल, संताप पामेल.

दूत न (दु भावे भावे क्त) संताप, खेद उत्पात.

दूतक पु. (दूत+स्वार्थे क) दूत संदेशो लइ जनार, कासद.

दूतकर्मन् न (दूतस्य कर्म) संदेशो कहेवो पहोंचाडवो ते.

दूतघ्नी स्त्री. (दूतं घ्नन्ति हन्ति दूत+हन्+टक्+ङीप्) कंम्भ कुम्बी नामनुं एक झाड.

दूतता स्त्री. (दूतस्य भावः तल् टाप्) दूतपणुं, दूतनु काम.

दूतत्व न. (दूतस्य भावः त्व) दूतपणुं, कार्य.

दूति स्त्री. (दु बाहु. ति दीर्घश्च दूयते सन्देशविषये दूत्यर्थमिति) संदेशो लइ जनारी स्त्री, कुटणी स्त्री, भाभरडी.

दूतिका स्त्री. (दूतिरेव स्वार्थे कन् टाप् हस्व) संदेशो लइ जनारी स्त्री, कुटणी, भांभरडी, वनस्पति-पीळी रींगणी, भेंस घरी.

दूती स्त्री. (दूतिका वेद) दूति शब्द जुओ. राती पाडळ नामनी वनस्पति, मेना.

दूती स्त्री. (दै प्रा. दुई) जे साधुओने माटे भिक्षाने अर्थे लेवा.

दूतीका स्त्री. (दूती+स्वार्थे कन्+टाप्) संदेशो लइ जनारी स्त्री, कुटणी, भांभरडी, वनस्पति पीळी रींगणी, मेना पक्षी राती पाडळ नामनी वनस्पति.

दूतीपिण्ड पु. (ज प्र. दूइपिंड) समाचार भोकलवाथी प्राप्त थयेली भिक्षा.

दूत्य न (दूतस्य भावः कर्म वा दूत+य) दूतपणुं दूतनु काम.

दून त्रि (दु+उत्ताप क. दस्य न दीर्घश्च) मार्ग विगेरेना परिश्रमथी थाकी गयेल, संताप पामेल. "त्वित्त्व इव रत्ने त्विषि विचरतो दीपालकाव्यं" नैषधीयम्.

दून त्रि (दे प्रा. दुन) हेरान करेलुं.

"हा! विष्णुवंश दूनो मम इमं" (व. १३)

दून पु. (दे. प्रा. दून देवविमानत्वात्) हाथी.

दूनवत् त्रि (दून+मतुप्) संताप पामेलु, खेद पामेलु दुःखी रस्ता विगेरेमां थाकी गयेलुं.

दूभ त्रि. नमवाने अयोग्य.

दूर स्त्री. प्रत्यक्ष वेदवाने भेद.

दूर त्रि. (दुनोति न वेत्ति विवेदे नन्नाइते वा दुःखेन ईयते गम्यते दुर्+इण् कर्मणि खल् ...वा दुर्+ईत... दीर्घः) दूर-वेगुं दूर रहेल, छेटे अन्तरे रहेल.

दूरम् अव्य. दूरथी, छेटे.

दूरग त्रि (दूरं गच्छति दूर+गम्+ड) दूर जनार, छेटे जनार.

दूरगामिन् त्रि (दूरं गच्छति दूर+गम्+णिनि) दूर नो जनार, मुसाफर.

दूरगामिन् पु. (,, ,,) बाण.

दूरंगम त्रि (दूरं गच्छतीति गम् वा. दीर्घ च मुम् च) दूर जनार, छेटे जनार, आघे जनार.

दुस्तटी स्त्री (दुष्टा तटी जै प्रा दुत्तडी) ખરાબ કિનારો

दुस्तप न (दुष्ट तप जै प्रा दुत्तव) કુત્સિત તપ, ખરાબ તપ

दुस्तर त्रि (दु खेन तीर्यतेऽसौ दुस्+तॄ+कर्मणि खल्) મુશ્કેલીથી તરાય તેવું, દુખથી તરી શકાય તેવું

दुस्तार त्रि (जै प्रा दुत्तार) મુશ્કેલીથી પાર કરવા યોગ્ય

दुस्तितिक्ष त्रि (जै प्रा दुतितिक्खव) દુસ્સહ-મુશ્કેલીથી સહન કરી શકાય તેવું

दुस्तुण्ड पु (दुष्ट तुण्ड वदन यस्य जै प्रा दुत्तुड) દુર્જન

दुस्तुण्ड न (दुष्ट तुण्ड प्रा म) ખરાબ મોઢું, દુર્મુખ

दुस्तोष त्रि (जै प्रा दुत्तोस) મુશ્કેલીથી સતોષ કરી શકાય તે, જેને સતુષ્ટ કરવુ કઠીણુ છે તે

दुस्त्यज त्रि (दुःखेन त्यज्यते दुस्+त्यज्+कर्मणि खल्) દુખથી તજી શકાય તેવું, તજવાને અશક્ય

दुस्सह त्रि (दुःखेन सह्यते जै प्रा दुस्सह) મુશ્કેલીથી સહન થાય તે, દુખથી સહન થઇ શકે તે અગહ્ય

दुस्थ त्रि (दुःखेन तिष्ठतीति दुर्+स्था+क विसर्गलोप) દુખથી રહેનાર, મુશ્કેલીથી રહેનાર

दुस्थ पु (,, ,,) કુતરો, કુકડો

दुस्थिति स्त्री (दुष्टा स्थिति दुर्+स्था+क्तिन्) દુષ્ટ સ્થિતિ, ખરાબ સ્થિતિ

दुस्थी स्त्री (दुस्थ+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) કુકડી, કુતરી

दुस्पर्श पु (दुःखेन स्पृश्यते इति दुर्+स्पृश+कर्मणि खल्) દુરાલભા નામની વનસ્પતિ

दुस्पर्श त्रि (,, ,,) દુખથી અડી શકાય તેવું

दुस्पृष्ट न (दुष्ट स्पृष्टम्) પાણીનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ ઈષત્સ્પર્શ રૂપ આભ્યન્તર પ્રયત્ન

दुस्फोट पु એક જાતનુ હથીઆર

दुस्वर पु (जै प्रा दुस्सर विसर्गलोपो वा) ખરાબ અવાજ, કુત્સિતકણ્ઠ, જૈન સિદ્ધાન્ત પ્રસિદ્ધ કર્મ વિશેષ કે જેના ઉદયથી સ્વર કર્ણ કટુ થાય છે

दुस्सह त्रि. (दुःखेन सह्यते जै प्रा दुस्सह) મુશ્કેલીથી સહન થાય તે, દુખથી સહન થઇ શકે તે અસહ્ય

दुस्साध्य त्रि (दुःखेन साध्यते, दुःखेन साधयितुशक्य वा जै प्रा दुस्सज्झ) દુષ્કર

दुस्सोढ त्रि (दुःखेन सोढुं शक्यम् जै प्रा दुस्सहिय) દુખથી સહન કરેલું તે, દુખથી સહન થઇ શકે તેનુ

दुस्संचर त्रि (जै प्रा दुस्सचर) જ્યા દુઃખથી જઇ શકાય "दुर्गम"

दुस्संचार त्रि (जै प्रा दुस्सचार) ઉપરનો અર્થ

दुस्संबोध्य त्रि (जै प्रा दुस्सबोह) "दुर्बोध्य" દુખથી સમજી શકાય તેનુ

दुस्संहृत त्रि (जै प्रा दुस्साहड) દુખથી એક ચિત્ત કરેલુ

"दुस्साहण घण हिच्चा वहु मचिणिया रय" (उत ७,८)

दुह् (भ्वा प स सेट् दोहति) વધ કરવો, મારી નાખવુ, દાહ કરવુ

दुह् (अदा द्वि कर्म उभ अनिट् दोग्धि, दुग्धे) દોહવુ, દૂધ કહાડવુ

"पयो घटोध्नीरपि गा दुहन्ति" भट्टि)

दुहत् त्रि (दुह्+शतृ) દોહતું, દૂધ કહાડતું, ત્યાગ કરતું

दुहादि पु વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ધાતુ ગણ

स च— 'दुह्, याच्, पच्, दण्ड रुधि, प्रच्छि, चि, ब्रू शासु जि मथ् मुषाम् । कर्मयुक् स्यादकथितं तथा स्यान्नी, ह, कृष् वहाम्" व्याकरणकारिकायां पठित"

दुहि पु (दुह् धातुनिर्देशे इक्) दुह् ધાતુ

दुहितु पति पु (दुहितु पति अ स) જમાઇ

दुहितृ स्त्री (दोग्धि विवाहादिकाले धनादिकमाकृष्य गृह्णातीति यद्वा दोग्धि गा इति दुह्+तृच् निपातनात् गुणाभाव) દીકરી, પુત્રી, કન્યા

दुहितृपति पु (दुहितु पति) જમાઇ

दुह्य त्रि (दुह्यते इति दुह्+क्यप्) દોહવા લાયક, દૂધ કાઢવા યોગ્ય

दुह्य न (,, ,,) દૂધ-દુગ્ધ

दू (दिवा था अक सेट् दूयते) ખેદ પામવુ, દુખ સહન કરવુ

दूरेपाकु त्रि. (दूरे पचति पच+उण कुत्वम् अ. प) ઉપરનો અર્થ.

दूरेयम त्रि (दूरे यमो यस्य) જેને માટે યમ દૂર હોય છે તે.

दूरेरितेक्षण त्रि (दूरे ईरितमीक्षणं येन) દૂર સુધી દૃષ્ટિ નાખનાર, ત્રેકું ભાંગુ.

दूरोह त्रि (दुःखेन रुह्यतेऽसौ दुर्+रुह् कर्मणि खल् रेफे परे पूर्वस्य दीर्घत्वं) કષ્ટથી અથવા મોક્ષ આવવાને અશક્ય.

दूरोह पु. આદિત્ય લોક.

दूरोहण त्रि (दुष्करं आरोहणं यस्य) જેના અનુ ઉપર ચઢવું મુશ્કેલ હોય તે.

दूरोहण पु ( ) આદિત્ય.

दूरोहण न („) તે નામે એક છંદ, દુઃખથી ચઢવું તે, એક સામ રોહણ.

दूर्य न (दूरे गन्तव्यम् यत्) વિષ્ઠા, ગૂ.

दूर्व न (दूर्वा रोमपूरीतत्वात् छाद्य यत्) વનસ્પતિ ધતુરો.

दूर्व पु जनमेजयना पौत्रनो એક રાજા.

दूर्वा स्त्री. (दूर्वति रोगम् अनेन वा दूर्व हिंसायाम् अच् टेङ् परे पूर्वस्य दीर्घ) ધ્રો, ધ્રો ઘાસ "रभिमभिमन्त्रीप रभ्यदूर्वाङ्कमेतम्" सीय न का.

दूर्वाकाण्ड न (दूर्वाणां काण्डम्) ધ્રોનો જથ્થો, ધ્રોખનો સમૂહ, દૂર્વાનો સમૂહ.

दूर्वाक्षी स्त्री (दूर्वा इव अक्षिणी यस्याः) વસુદેવના ભાઈ વૃકની પત્ની.

दूर्वाघृत न વૈદ્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ ઘી.

दूर्वावण न. (दूर्वाणां वनम्) ધ્રોખનું વન, દૂર્વાનું વન.

दूर्वावत् त्रि (दूर्वा+मतुप्) ધ્રોખવાળું, દૂર્વાવાળું.

दूर्वाष्टमी स्त्री. (दूर्वा प्रिया अष्टमी) ભાદરવા માસની સુદી આઠમ ધ્રોઆઠમ.

दूर्वासोम पु વૈદકમાં સ્થાવરનું ઝેર દૂર કરનારી એક જાતની સોમલતા.

दूर्वेष्टका स्त्री. યજ્ઞના અગ્નિની ચિતિમાં એક ઈંટ.

दूलाश त्रि (दुःखेन नश्य अ प) દુઃખથી હિંસા કરવા યોગ્ય, દુઃખથી નાશ થાય તેવું.

दूलभ पु („) ધતુરો-ઝાડ.

दूलिका स्त्री. (दूली+कन्+टाप् पूर्वह्रस्वश्च) નીલી નામની વનસ્પતિ.

दूली स्त्री. (दूरं दूरात्ऽऽसन्नत्वा अच् र लोरे मन्ये भिन्न् एति इति ना धात्रः रस्य ल ङीष्) નીલી નામની વનસ્પતિ.

दूष्य न. (दूषयते इति भावे भिन्न् ए बेर हाँ स्थानो ष्यत्यति ट+वैम्क) તંબૂ-રાવટી વસ્ત્રનું ઘર.

दूषक त्रि (दूषयतीति दुष्+णिच्+ण्वुल्) દેષવાળું દોષજનક દૂષિતકરનાર, દોષ મૂકનાર, અધમ, કુલ-નીચ.

दूषण त्रि (दूषि+कर्तरि ल्यु) ઉપરનો અર્થ "पापे दूर्वकर्माणं पत्या न विरतोऽध्वम् । त्यजाम्यहम् प्राणं पायो नारीणां दूषणानि षट्" वि. र

दूषण न (भावे ल्युट्) દોષ, મૂળ દોષ મૂકવો કુમારિકા કન્યાદિની ઉપર બલાત્કાર કરવો તે.

दूषण पु. (वै. प्रा. दूषण) રાવણની માસીનો પુત્ર.

दूषण पु. તે નામે એક રાક્ષસ.

दूषणारि (रामस्य दम. ज्ञ. भेद् दूषणमथि—ने) દોષારોપ કરવો, દોષ મૂકવો.

दूषणीय त्रि (दूष+अनीय) દોષ મૂકવું દૂષિત કરવું દોષારોપ કરવું નાશ કરવું ભ્રષ્ટ કરવું.

दूषणारि पु (दूषणस्य तदाख्यस्यारि) શ્રીરામ, રામચંદ્ર.

दूषयिष्णु त्रि (दूषि+णिजर्थे इष्णुच्) દૂષિત કરનાર ભ્રષ્ટ કરનાર બગાડનાર.

दूषयित त्रि (दूषि+णिच्+तृच्) કુમારિકા ઉપર બલાત્કાર કરનાર દૂષિત કરનાર-ભ્રષ્ટ કરનાર.

दूषि स्त्री. (दूषि+इन्) આંખના મેલ, ચીપડ.

दूषिका स्त्री (दूषि+स्वार्थे कन्+टाप्) આંખનો મેલ ચીપડ દૂષણ કરનારી સ્ત્રી, રંગની પીંછી.

दूषित त्रि (दूषि+क्त) દૂષણ આપેલ દોષ લાગેલ દોષ પ્રાપ્ત કરેલ, ભ્રષ્ટ કરેલ દોષ ચઢેલ વ્યભિચારની આળ આપેલું, બગડેલ બગાડેલ.

दूषित पु. (वै. प्रा. दूषिक—दूषित—दूषिक) એક પ્રકારનો નપુંસક.

दूषिता स्त्री. (दूषित+स्त्रियां टाप्) કન્યા અવસ્થામાં બગડેલી જે કન્યાનો બલાત્કારે સંભોગ થયો હોય તે.

दूरतस् अव्य (दूर्+तसिल्) દૂરથી, છેટેથી, લાંબે થી, આઘેથી

दूरता स्त्री (दूरस्य भाव. तल् ततटाप्) દૂરપણું, છેટાપણું, આઘેપણું.

दूरत्व न (दूरस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ.

दूरदर्शन न (दूरात् दर्शनम्) દૂરથી જોવું તે, લાંબી નજરે જોવું તે

दूरदर्शन न (दूरतो दृश्यतेऽनेन) દૂરથી જોવાનુ યંત્ર, દૂરબીન

दूरदर्शन त्रि (दूरे दर्शन यस्य) દૂરથી જોનાર, છેટે થી જોનાર

दूरदर्शनी स्त्री (दूरदर्शन+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) ગીધ પક્ષિણી

दूरदर्शिन् त्रि (दूरात् दूरमपि वा पश्यतीति दृश्+णिनि) દૂરથી જોઇ શકનાર, છેટેથી જોનાર, ભવિષ્યનુ જોનાર

दूरदर्शिन् पु (,, ,,) પંડિત, વિદ્વાન, ગીધ પક્ષી

दूरदर्शिनी स्त्री (दूरदर्शिन्+ङीप्) ગીધ પક્ષિણી

दूरदृश् पु (दूरात् दूर वा पश्यति दृश्+क्विप्) दूरदर्शिन् पु શબ્દ જુઓ

दूरदृश् त्रि (,, ,,) दूरदर्शिन् શબ્દ જુઓ

दूरदृशा स्त्री (,, ,,) ગીધ પક્ષિણી

दूरदृष्टि स्त्री (दूरात् दृष्टि) લાંબી નજર, દૂરથી જોવું તે

दूरपातिन् त्रि (दूर पतति पत्+णिनि) દૂર પડનાર, છેટે રહેનાર, દૂર જનાર

दूरपातिन् पु (,, ,,) બાણ

दूरबोधिन् त्रि ( ) દૂરથી મારી શકાય તેવું કોઈ હથિઆર

दूरभव्य पु (जै प्रा दूरभविय) લાંબા સમયે મુક્તિ પ્રાપ્ત કરનાર જીવ

दूरभाज् त्रि (दूर भजति भज्+क्विप्) છેટેનુ, લાંબેનું, આઘેનું, દૂરનુ.

दूरभिन्न त्रि (दूर यथा स्यात्तथा भिन्नम् भिद्+क्त तकारस्य न) ઘાયલ થયેલું, ઉંડું જખમી થયેલું, દૂર સુધી ભેદાયેલ, ચીરાયેલ

दूरमूल पु (दूरेऽसन्निकटे मूल यस्य) મુંજ નામનું ઘાસ.

दूरमूल त्रि (,, ,,) દૂર સુધી મૂળીયાવાળું

दूरयायिन् त्रि (दूरे याति) દૂર જનાર, છેટું જનાર, આઘે જનાર

दूरवस्त्रक त्रि (दूर वस्त्र यस्य कप्) નગ્ન–નાગું

दूरविभिन्न त्रि (दूरे यथा स्यात्तथा विभिन्नम्) મૂળ સ્વભાવથી નીગળું, બીજા સ્વભાવનું, બધાથી અલગ, દૂર થતું

दूरवेधिन् त्रि (दूराद्वेधोऽस्त्यस्य इनि) દૂર રહેલ નીશાનને વીંધનાર, દૂરથી નીશાન વીંધનાર

दूरागत त्रि (दूरमापतति आ+गत्+कर्तरि ण) દૂર જનાર, છેટે જનાર

दूरापातिन् त्रि (, ,, णिनि) ઉપરનો અર્થ

दूराप्लाव त्रि (दूरमाप्लावो यस्य) મોટો ઠેકડો મારનાર, દૂર ઠેકડો મારનાર, લાંબી છલાંગ મારનાર

दूरालय पु (जै प्रा दूरालय) દૂર સ્થિત આશ્રય મોક્ષ, મોક્ષનો માર્ગ

दूरालयिक त्रि (जै प्रा दूरालइय) મોક્ષમાં જનાર

दूरीकरण न (दूर+च्वि+कृ+ल्युट् दीर्घश्च) દૂર કરવુ તે, છેટે કરવુ તે

दूरीकृत त्रि (दूर+च्वि+कृ+क्त दीर्घश्च) દૂર કરેલું

दूरीभवन न (दूर+च्वि+भू+ल्युट् ,,) દૂર થવુ, છેટે થવુ

दूरीभूत त्रि (दूर+च्वि+भू+क्त) દૂર થયેલું, છેટે થયેલું "दूरीभूते मयि सहचरे चक्रवाकीमिवैकाम्" मेघदूते

दूरूढा स्त्री (दूर्+रुह्+क्त रफे परे पूर्वाणो दीर्घ) એક જાતનો ક્ષુદ્ર રોગ

दूरे अव्य દૂર–છેટે "स्वीचक्रु सुदृशोऽङ्गसौष्ठवकला दूरे गिरां राजते" जीवधरच० का०

दूरेअमित्र पु (दूरे अमित्र शत्रुर्यस्य वेदे सप्तम्या अलुक्) ઓગણપચાસ મરુતમાંનો એક મરુત્

दूरेत्य त्रि (दूरे भव त्यप्) દૂર હોનાર, છેટે થનાર

दूरेपाक त्रि (दूरे पचति पच्+घञ् कुत्वम् अ स) દૂર રાંધનાર

दृगिषु पु. (दृशि सैवे इषुः यस्य) ?नी दृष्टिमां झेर होय छे तेवो एक सर्प.

दृक्कूट न. (दृशः प्रसारस्थानं दृतमिव) जेना आश्रयथी दृष्टिनं प्रसरवु स्थान.

दृग्गति स्त्री. सहज दर्शनमां उपयोग करे तेवी दश प्रकारनी एक गति.

दृङ्मण्डल न. (दृशां दृश्यमानस्य मण्डलमिव) जेना मध्यमां आवेलुं गोलाकार एक मंडल.

दृढक पु. राध्य माटे व्यवहारमां मोटेरो शूरो-शूर.

दृढ न. (दृह् वृद्धौ च प्रयोग निपातनात् क्तः दृह भाव) लोखंड-लोढुं, अतिशय.

दृढ पु. तेरमा रौच्य मनुनो एक पुत्र, धृतराष्ट्रनो एक पुत्र, १५ मो रुद्र, भक्ति भेद.

दृढ त्रि. (दृह्+क्त निपातनात् सत्यं) कठिन, कठिन थयेल, समर्थ, पर स्थूल, अतिशय, मजबूत, बलवान्, व्याप्त.

दृढकण्टक पु. (दृढानि कण्टकानि यस्य) मुद कदंब ? वालु एक जातनुं वृक्ष.

दृढकाण्ड पु. (दृढं कठिनं काण्डं ग्रन्थौऽस्य) वासनु झाड.

दृढकाण्ड पु. (दृढं काण्डं यस्य) चीर ? रोहित नामनु घास.

दृढकाण्डा स्त्री. (दृढकाण्ड+टाप्) पाताल आधी नामनी वनस्पति.

दृढक्षत्र पु. ते नामनो धृतराष्ट्रनो एक पुत्र.

दृढक्षुरा स्त्री. (दृढ क्षुर इव कण्टको यस्याः) एक जातनु घास.

दृढकेतु पु. (वै. प्र. दृढकेतु) भविष्यत्ना मन्वन्तरमां थनार सोमा दक्षसावर्णि मनु.

दृढगात्रिक त्रि. (दृढं गात्रं यस्य) मजबूत शरीरवालु.

दृढगात्रिका स्त्री. (दृढं गात्रं यस्याः कप् टापि अत इत्वम्) भ स्य ? नामे वनस्पति.

दृढग्रन्थि पु. (दृढा ग्रन्थिः यस्य) वांस-वासणी वांसनु झाड.

दृढग्रन्थि त्रि. („) मजबूत गांठवालु.

दृढग्रन्थि स्त्री. (दृढा ग्रन्थिः) मजबूत गांठ, सव देवादिकनी मजबूत मूर्ति.

दृढच्छद न. (दृढः छदोऽस्य) दीर्घ रोहिष नामनुं घास.

दृढच्युत पु. अगस्त्य ऋषिनी पुत्रीथी जन्मेलो अगस्त्य मुनिनो एक पुत्र.

दृढतरु पु. (दृढतरः वृक्षः) धवनुं झाड.

दृढता स्त्री. (दृढस्य भावः तल् टाप्) दृढपणुं, मजबूतपणुं, स्थिरपणुं.

दृढत्वच् पु. (दृढा त्वचा) बल्वजाकार तृण मुंज.

दृढधन्वक पु. (दृढं धनुः धनुः धन्वनी) एक जातनुं वृक्ष, सल्वजपुंज.

दृढधन पु. (दृढं धनं निष्पादितम् येनात्मना) शाक्य मुनि.

दृढधनुष् पु. (वै. प्र. दृढधनु) जंबूद्वीपना भरत क्षेत्रमां थनार कुमार, जंबूद्वीपना ऐरावत क्षेत्रमां थनार कुमार.

दृढधनुस् पु. (दृढं धनुरस्य अपरावर्तितित्वात्सत्यमान) शाक्य मुनि.

दृढधन्वन् त्रि. (दृढं धनुरस्य अनङ्) मजबूत धनुष्यवालु, धनुर्विद्यामां कुशल.

दृढधन्वन् पु. ते नामे पुरुवंशी एक राजा.

दृढधर्मन् त्रि. (दृढः धर्मोऽस्य अनङ्) जे धर्ममां निश्चल होय ते.

दृढधर्मिन पु. (वै. प्र. दृढधम्म) एक देव विमानुं नाम.

दृढधृतिक त्रि. (वै. प्र. दृढधृतिक) अतिशय धैर्यवालु.

दृढनिश्चय पु. (दृढः निश्चयोऽस्य) स्थिर मत, आत्मज्ञानी तत्त्वज्ञ.

दृढनिश्चय त्रि. („ „) दृढ निश्चयवालु, मजबूत संकल्पवालु.

दृढनीर पु. (दृढं कठिनं दृढं यस्मिन् नीरं चास्य दृढं मधुरं नीरं वक्तिर्येन सः) नालियेरनुं झाड.

दृढनेमि पु. (दृढा नेमिरस्य) सत्यधृतिनो पुत्र–आजनी धारापोथे एक.

दूषिन् त्रि (दूष्+णिनि) દૂષણ પ્રાપ્ત કરનાર, દુષ્ટ, દોષવાળુ, દૂષણ લાવનાર

दूषिन् पु (जै प्रा दूसि) નપુંસકનો એક ભેદ

दूषी स्त्री (दूषि+ङीप्) આંખનો મેલ–ચીપડા

दूषीका स्त्री (दूषयतीति दूषि+ईकन् ततष्टाप्) આંખનો મેલ–ચીપડા, રંગની પીછી, દૂષણ કરનારી સ્ત્રી

दूषीविष न (दूषयतीति दूषि बाहुलकात् ई तत कर्म धारय) મંત્ર ધાતુ જુટ્ટી ઔષધિ વિગેરેથી ઉતરે તેવુ વિષ.

दूष्य त्रि (दूष्यते इति दूष्+णिच्+यत् उपधाया ऊत्व च) દૂષણ આપવા યોગ્ય, દૂષિત કરવા યોગ્ય, નિંદ્ય, રાજ્યનો નાશ કરનાર

दूष्य न (,, ,,) તંબુ–વસ્ત્રનું વગ, પટ

दूष्य न (जै प्रा दूसि) તક્ર–છાશ

दूष्य न (,, ,, दूस) વસ્ત્ર–ચાદર, તંબુ–પટકુટી

दूष्यगणिन् पु (जै प्रा दूसगणि) એક જૈનાચાર્ય–લોહિતાચાર્યના શિષ્ય

दूष्यमित्र पु (जै प्रा दूसमित्त) મૌર્યવંશનો નાશ થયા પછી પાટલિપુત્રમાં અભિષિક્ત તે નામે એક રાજા

दूष्या स्त्री (दूष्यते इति दूष्+णिच्+यत्+टाप्) હાથીને બાંધવાની દોરી–હાથીનો તંગ

दूष्युदर न (दूषिभिर्दोषैः कृतमुदर तन्नामा रोग) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક ઉદર રોગ

दृ (आदरे तु आ सक अनिट् द्रियते) સત્કાર કરવો, ગણવું, માન આપવું

"निपीय यस्य क्षितिरक्षिण कथां तथाऽऽद्रियन्ते न बुधा सुधामपि" नैषधीयम्

दृ (वधे स्वा पर स अनि दृणोति) વધ કરવો, મારી નાખવું, ઠાર મારવું

दृक् स्त्री (पश्यत्यनेन दृश्+करणे क्विप्) આંખ, નેત્ર, લોચન

दृक् स्त्री (पश्यत्यनेन ,,+भावे क्विप्) દર્શન, બુદ્ધિ

दृक् त्रि (पश्यतीति दृश्+कर्तरि क्विन्) જોનાર

दृक न (दीर्यते इति वा कक् ह्रस्वश्च न कित्वम्) ખાડો, છિદ્ર

दृकाण न જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ રાશિનો ત્રીજો દશાંશ રૂપ અંશ

दृक्कर्ण पु (दृक् नेत्रमेव कर्णोऽस्य) સર્પ, નાગ

दृक्कर्णी स्त्री (दृक् नेत्रमेव वर्णोऽस्या स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) સાપણ

दृक्कर्मन् न (दृगर्थं दृष्टयर्थं कर्म) ગ્રહોના દર્શન જ્ઞાન–માટેનું કર્મ

दृक्काण पु दृकाण શબ્દ જુઓ

दृक्क्षेप पु (दृशा क्षेप) દૃષ્ટિપાત, નજર કરવી, નજર નાખવી–જોવું

दृक्पथ पु (दृश पथाः अच्) દૃષ્ટિનો માર્ગ, દૃષ્ટિ યોગ્ય સ્થાન

दृक्प्रसादा स्त्री (दृशौ नेत्रौ प्रसादयतीति दृश्+प्र+सद्+णिच+अण्+टाप्) જેના અંજનથી આંખ સ્વચ્છ થાય તેવું 'કુલત્થ' નામે અંજન

दृक्प्रिय त्रि (दृशो नेत्रयो प्रिय) દૃષ્ટિને પ્રિય, આંખને ગમે તેવું

दृक्प्रिया स्त्री (दृशो नेत्रयो प्रिया) શોભા–સૌંદર્ય

दृक्शक्ति स्त्री (दृक्प्रकाशनमेव शक्ति) પ્રકાશ રૂપી ચૈતન્ય, આંખની જોવાની શક્તિ

दृक्शक्ति पु (दृक्प्रकाशनमेव शक्तिरस्य) સર્વ પ્રકાશક ચેતન પુરુષ.

दृक्श्रुति पु (दृशौ एव श्रुती कर्णौ यस्य) સર્પ, સાપ

दृगध्यक्ष पु (दृशो नेत्रयोरध्यक्ष अधिष्ठातृदेव) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

दृगल न (दृशे दर्शनाय अलति अल् पर्याप्तौ अच्) વિભાગ, ટુકડો

दृग्गति स्त्री (दृश गति) આંખની ગતિ, દૃષ્ટિની ગતિ

दृग्गोल पु (दृक्स्थित गोल) ખગોલ શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલ ગોલ, ખગોલનો અંતર્ગત એક ગોલ

दृग्ज्या स्त्री (दृषि ज्येव) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દિનમાન શોધવા માટે શંકુ છાયામાં વપરાતી ક્ષેત્રસ્થ જ્યા

दृग्लवन न (दृश्+लम्ब्+ल्युट्) ગ્રહણ જોવામાં ઉપયોગી દૃક્ ક્ષેત્રસ્થ લંબ

दृग्विलासिनी स्त्री (दृशि विलासो यस्या) વેશ્યા

दृढलोमन् पु. (,, ,,) सुअर, भूंड.

दृढलोमा स्त्री. (वस्य. तृ.) सुअर. [illegible] वाळवाळी स्त्री.

दृढलोम्नी स्त्री. (दृढलोमन् स्त्रियां ङीप् वा) ઉપર પ્રમાણે

दृढवर्मन् त्रि. (दृढं वर्म यस्य सः) मजबूत बख्तरवाळु

दृढवर्मन पु. ते नामे धृतराष्ट्रनो पुत्र.

दृढवल्कल पु. (दृढं वल्कलमस्य) सोपारीनुं झाड, लकुचनुं झाड.

दृढवल्कल त्रि. (,,) कठण छालवाळुं

दृढवल्कला स्त्री. (दृढं वल्कलं यस्याः) पीठी–पाठोध नामनी वनस्पति.

दृढवल्का स्त्री. (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

दृढबीज पु. (दृढं बीजमस्य) बोरडी–बोरनुं झाड, पुवाडीयानुं झाड, बावळनुं झाड.

दृढबीज न. (दृढं बीजम्) कठण बी–ठळीओ.

दृढबीज त्रि. (दृढं बीजमस्य) मजबूत बी वाळुं, कठण बीजवाळुं.

दृढवृक्ष पु. (दृढः वृक्षः) माडीले नामे वनस्पति, नारीयेळ.

दृढव्य पु. ते नामे एक ऋषि.

दृढव्रत त्रि. (दृढं व्रतं यस्य) स्थिर मनवाळुं, दृढ व्रतवाळुं

दृढव्रत पु. एक जैन तीर्थंकरनुं नाम.

दृढव्रत न. (दृढं च तद् व्रतं च) दृढ व्रत, मजबूत नियम.

दृढसंध त्रि. (दृढा सन्धाऽस्य) मजबूत प्रतिज्ञा वाळुं, आग्रहवाळुं, स्थिर साधनवाळुं

नराधिपस्याग्रपा रोषणा वा दृढसंधामतिरेष धीरः, म. भा.

दृढसन्ध पु. ते नामे धृतराष्ट्रनो एक पुत्र.

दृढसन्धि त्रि. (दृढः सन्धिरस्य) मजबूत सांधा वाळुं, जेना सांधा दृढ छे तेवुं, दृढ साधनवाळुं

दृढसन्धि पु. (दृढानां सन्धिः) मजबूत संधि

दृढसूत्रिका स्त्री. (दृढं सूत्रं यस्याः सूत्र+कप्+टाप् अत इत्वम्) मूर्वा–मोरवेल नामनी एक वेली.

दृढसेन पु. (दृढा सेना यस्य) जन्मेजयना वंशमां थयेल ते नामनो एक राजा.

दृढसौहृद त्रि. (दृढं सौहृदं यस्य) स्थिर मित्रता वाळुं, मैत्रीमां मजबूत–दृढ.

दृढस्कन्ध पु. (दृढः स्कन्धोऽस्य) एक जातनुं झाड, क्षीरीश

दृढस्कन्ध त्रि. (दृढः स्कन्धोऽस्य) दृढ खांधवाळुं

दृढस्यु पु. अगस्त्य ऋषिनो लोपामुद्राथी जन्मेलो पुत्र इध्मवाह ऋषि.

दृढहनु पु. धान्यभीरथी एक राजा.

दृढहस्त पु. (दृढः हस्तः हस्तधारणोऽस्य) तलवार विगेरे पकडवामां दृढ हाथवाळो योद्धो.

दृढहस्त पु. धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र.

दृढहस्त त्रि. (दृढः हस्तो यस्य) मजबूत हाथ वाळुं

दृढा स्त्री. (दृह्+क्त+टाप्) लोघ्र नामनी.

दृढाक्ष पु. (दृढेऽक्षिणी यस्य) ते नामनो एक राजा.

दृढांग न. (दृढमङ्गमस्य) हीरो.

दृढांग त्रि. (,, ,,) मजबूत शरीर वाळुं

दृढांग न. (दृढं च तद् अङ्गं च) मजबूत अंग–शरीर

दृढाति पु. व्याकरण शास्त्र प्रसिद्ध ते नामनो एक [illegible] गण, तद् यथा—

दृढ परिवृढ दृढ कृश वक्र, शुक्र चुक्र, आम्र कृष्ण, लवण, ताम्र शीत उष्ण, जड बधिर पण्डित मधुर मूर्ख, मूक, वरम।

दृढायु पु. मोटा भागवतीमनुनो ते नामनो एक पुत्र.

दृढायुध पु. (दृढमायुधं यस्य) युद्ध मांथी पाछो नहीं फरनार योद्धो–शूरवीर.

दृढायुध पु. धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र.

दृढायुस् पु. जम्बूद्वीपना भरत क्षेत्रमां थनार भविष्य तीर्थंकरना पूर्वभवनुं नाम, अवसर्पिणीना एक भावी पुरुष.

दृढाश्व पु. धुंधुमार राजानो पुत्र.

दृढिमन् पु. (दृढस्य भाव इमनिच्) दृढता, मजबूत पणु, मजबूतपणुं, दृढत्व.

दृढनेमि पु (जै प्रा दढणेमि) બાવીસમા નેમીનાથ તીર્થંકરના ભાઈનુ નામ

दृढनेमि पु (जै प्रा दढनेमि) અંતગડ સૂત્રના ચોથા વર્ગના દશમા અધ્યયનનું નામ, નેમિનાથ પ્રભુના ભાઈ

दृढपत्र पु (दृढ पत्रमस्य) વાસનુ ઝાડ

दृढपत्री स्त्री (,, ,, अस्या ङीप्) बल्वजा નામની એક વનસ્પતિ

दृढपाद पु (दृढ पाद पदन ज्ञाननस्य) બ્રહ્મા

दृढपाद त्रि (,, ,,) દૃઢ નિશ્ચયવાળુ

दृढपाद पु (दृढश्चासौ पादश्च) દૃઢનિશ્ચય, દૃઢ-જ્ઞાન

दृढपादा स्त्री (दृढ पाद मूल यस्या टाप्) यवतिक्ता નામની વનસ્પતિ.

दृढपादी स्त्री (,, ,, स्त्रियां ङीप्) ભોય આમની

दृढपृष्ठक पु (दृढ पृष्ठ यस्य कप्) કાચમો

दृढप्रतिज्ञ पु (जै प्रा दढपइण्ण) સૂર્યાભદેવતાના આવતા ભવનુ નામ, અંબડ સન્યાસીના આવતા ત્રીજા ભવનુ નામ, ગોશાળાના જીવનુ નામ, એ નામનો એક શ્રાવક

दृढप्रतिज्ञ त्रि (दृढा प्रतिज्ञा यस्य) દૃઢ પ્રતિજ્ઞાવાળુ પ્રતિજ્ઞામાં દૃઢ રહેનાર

दृढप्ररोह पु (दृढ प्ररोहो यस्य) વડલો-વડનુ ઝાડ

दृढप्रहारिन् त्रि (दृढ प्रहारोऽस्त्यस्य इनि) મજબુત પ્રહાર કરનાર, ગાઢ પ્રહાર કરનાર

दृढप्रहारिन् पु (जै प्रा दढप्पहारि) એક જૈન મુની કે જેઓ પ્રથમ ચોરોના નાયક હતા પાછળથી દીક્ષા લઈ સ્વર્ગે ગયા

दृढफल पु (दृढ फलमस्य) નાળીએરનુ ઝાડ

दृढबन्धन न (दृढ बन्धनम्) મજબુત બધન

दृढबन्धिन् त्रि (दृढ यथा स्यात्तथा बध्नाति णिनि) મજબુત બાધનાર

दृढबन्धिनी स्त्री (दृढ यथा स्यात्तया बध्नाति स्वाश्रय दृढबन्धिन्+ङीप्) શ્યામા-ગળી નામની લતા-વેલડી

दृढभूमि स्त्री (दृढा भूमि) દૃઢ પૃથિવી

दृढभूमि पु (दृढा भूमिरवस्था यस्य) મનની સ્થિરતા કરવા માટે યોગ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનો યોગાભ્યાસ
"सतु दीर्घकालनैरन्तर्यसत्कारसेवितो दृढभूमि" योग-दर्शनम्

दृढमति त्रि (दृढा मतिर्यस्य) મજબૂત-પાકા વિચાર વાળો-વિચારનો પક્કો

दृढमुष्टि पु (दृढो मुष्टिर्धारणे धारणाग्र वा यस्य) ખડ્ગ, તલવાર વિગેરે

दृढमुष्टि त्रि (दृढ यथा स्यात्तथा बद्ध दानार्थमप्रसारितो मुष्टिरस्य) કૃપણ-સૂમ-લોભી

दृढमुष्टि त्रि (दृढ मुष्टिर्यस्य) મજબૂત મુઠિવાળુ

दृढमुष्टि त्रि (दृढ मुष्टि तदाघातो यस्य) મજબૂત મૂઠ ઠોકનાર, દૃઢમૂઠવડે આઘાત કરનાર

दृढमूल पु (दृढं मूलमस्य) મુજ તૃણ, નાળિએરનું ઝાડ, એક જાતનુ મન્થાનક ઘાસ

दृढरगा स्त्री (दृढो रगो रजनमस्या) ફટકડી

दृढरथ पु (दृढो रथोऽस्य जै प्रा दढरह) દશમા તીર્થંકર શીતળનાથજીના પિતાનુ નામ, એ નામના ગત અવસર્પિણીના કુલકર

दृढरथ पु (,, ,,) ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો એક પુત્ર, કકેયુ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા

दृढरथा स्त्री (जै प्रा दढरहा) વાણવ્યન્તરના ઇન્દ્રની પટરાણીની બાહ્ય પરિષદ્, ભવનપતિના ઇન્દ્રના લોકપાળની દેવીની બાહ્ય સભા

दृढरुचि पु कुशद्वीपना પતિ હિરણ્યરેતસ પૈય વ્રતનો પુત્ર

दृढरुचि त्रि (दृढा रुचिर्यस्य) સ્થિર રાગવાળુ, પ્રબલ રૂચિવાળુ, દૃઢ સમકિતવાળુ

दृढरुचि स्त्री (दृढा रुचि) દૃઢ-અત્યન્ત રૂચિ, અત્યન્ત પ્રીતિ, ઘણી સમકિત-સમ્યક્ત્વ શ્રદ્ધા
"हीनोऽपि रुच्या रुचिमत्सु तद्वत्"

दृढलता स्त्री (दृढा कठिना लता) પાતાલ ગારૂડી નામનો વેલો

दृढलोमन् त्रि (दृढानि लोमानि यस्य) કઠણ વાળ વાળુ, કઠણ રૂવાટા વાળુ

दृभ् (भये भ्वा. पर. अ. सेट् दर्भति) ભય પામવો, બીવું.
दृभीक पु. (दृभ्+बाहुलकात् ईकन्) તે નામનો એક અસુર.
दृमिचण्डेश्वर पु. મત્સ્ય પુરાણમાં કહેલું તે નામનું એક શિવલિંગ.
दृवन् त्रि. (दृ विदारे वनिप् वा दैर्घ्य ह्रस्व) ચીરી નાંખનાર, ફાડી નાખનાર.
दृश् (प्रेक्षणे भ्वा. पर. सक. अनिट् पश्यति) જોવું, દેખવું, જ્ઞાન કરવું.
अनु+दृश् અનુરૂપ જ્ઞાન કરવું, યોગ્ય રીતે જોવું.
अभि+ સન્મુખ જોવું, ચારે તરફ ,,
अव+ નીચાપણે
आ+ ,, સન્મુખ ચારે તરફ જોવું.
उत्+ નીચે રહેલાનું ઊંચે જોવું અથવા ઉત્પ્રેક્ષણ કરવું.
उप+ સમીપમાં જોવું.
नि+ દૃષ્ટાન્ત રૂપે જોવું, સન્મુખપણે જોવું.
परा+ વિપરીત જોવું, ઊલટું જોવું, જેવું રૂપ હોય તેનાથી વિપરીત જોવું.
परि+ ,, ચારે તરફ જોવું, આગળ પાછળથી જોવું.
प्र+ સારી રીતે જોવું.
प्रति+ તુલ્ય રૂપ જોવું.
वि+ વિશેષ કરીને જોવું.
सम्+ સારી રીતે જોવું.
दृश् त्रि. (पश्यतीति दृश्+कर्तरि क्विप् पदान्ते कु) જોનાર–દેખનાર પ્રાણી.
दृश् स्त्री. (दृश्+भावे करणे च क्विप्) જોવું તે, દેખવું તે, નજર દષ્ટિ, પ્રતિમાથી ઉત્પન્ન થયેલું સમજવું વિગેરે જ્ઞાન, બે સંખ્યાની સંજ્ઞા, નેત્ર–આંખ.
दृशाति स्त्री. (दृश्+अतु भावे अतिच्) જ્ઞાન, દેખવું, જોવું.
दृशद् स्त्री. (दृषद्, दृणोति धातुः) શિલા, પત્થર, ભાંગ કરીઆતુ વિગેરે વાટવાનો પત્થરનો પાટો.
दृशद्वती स्त्री. (दृषद्, बाहुल्येनास्त्यस्यामिति दृषद्+मतुप् मस्य वः) તે નામની એક નદી, કાત્યાયની–દુર્ગા દેવી.

दृशा स्त्री. (दृश् दृश्यतेऽनया करणे) આંખ, નેત્ર, દષ્ટિથી જોવાના યોગ્ય.
दृशाकाङ्क्ष्य न. (दृशा दृशया वा काङ्क्ष्यते) કમળ.
दृशान पु. (पश्यतीति दृश्+आनच्+किच्च) લોકપાલ, પ્રકાશવાળો પુત્ર વિરોચન, આચાર્ય ઉપાધ્યાય, બ્રાહ્મણ.
दृशान न. (दृश्यतेऽनेनेति दृश्+आनच्) જ્યોતિ–તેજ–પ્રકાશ.
दृशान त्रि. (कर्मणि आनच्) દરસ્યમાન.
दृशि स्त्री. (दृश्यतेऽनयेति दृश्+भावे कि. अथवा दृश्+इन् स च कित्) નેત્ર–દષ્ટિ, પ્રકાશ, મંગલ પુસ્તક, શાક્તિ, જ્ઞાન.
दृशी स्त्री. (दृश् भावे कि+इन् वा स च कित् ङीप् वा) ઉપરનો અર્થ.
दृशीक त्रि. (दृश्+कर्मणि वा ईकन्) જોવા યોગ્ય દેખાવડું સુન્દર.
दृशेन्य त्रि. (दृश्+कर्मणि केन्यन्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.
दृशोपम न. (दृशाया उपमा यत्र) ધોળું કમળ.
दृश्य त्रि. (दृश्यते दृश्+कर्मणि क्यप्) જોવા યોગ્ય, સુન્દર, મનોહર, જ્ઞાનવાળાને.
यत्नात्परीक्ष्य पुंस्त्वेऽपि दृश्या तारे वैश्यपुराणानि। मनु
दृश्य न. ગીતાવલી પ્રમાણ પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનું ગણિત.
दृश्यकाव्य न. (दृश्यं काव्यम्) જોવા યોગ્ય નાટક વિગેરે.
दृश्यता स्त्री. (दृश्यस्य भावः तल् टाप्) દરસ્યપણું, જોવા યોગ્યપણું, સુન્દરતા.
दृश्यत्व न. (त्व) ઉપરનો અર્થ.
दृश्याद्रि पु. (दृश्य अद्रि) એક જાતિ.
दृश्यादृश्य त्रि. (दृश्य अदृश्य) જોવાને યોગ્ય અને નહીં જોવા યોગ્ય.
दृश्यादृश्या स्त्री. (दृश्या च अदृश्या च) અમાવાસ્ય તિથિ, અંગિરાની ગૌણ કન્યા.
दृश्वन् त्रि. (दृश्+क्वनिप्) જોનાર–દેખનાર.

दृढीकरण न (दृढ+च्वि+कृ+ल्युट् च्वेश्च दीर्घ) દૃઢ કરવુ તે, મજબૂત કરવુ તે, પુષ્ટ કરવુ તે

दृढीकार पु (दृढ+च्वि कृ+घञ् दीर्घश्च) ઉપરનો અર્થ

दृढीकृत त्रि (दृढ+च्वि+कृ+क्त दीर्घश्च) મજબૂત કરેલ, દૃઢ કરેલ, અડગ કરેલ, પુષ્ટ કરેલ "दृढीकृतविशुद्धदृक्" सागरध०

दृढीभवन न (दृढ+च्वि+भू+ल्युट् दीर्घश्च) મજબૂત થવુ, દૃઢ થવુ, અડગ થવુ, પુષ્ટ થવુ

दृढीभाव पु (दृढ+च्वि+भू+घञ् दीर्घश्च) ઉપરનો અર્થ

दृढीभूत त्रि (दृढ+च्वि भू+क्त दीर्घश्च) દૃઢ થયેલ મજબૂત થયેલ, અડગ થયેલ, પુષ્ટ થયેલ

दृढेयु पु તે નામનો એક ઋષિ

दृढेपुधि पु (दृढ यथा स्यात्तथा वद्ध इषुधिर्येन) મજબૂત ભાથાવાળો યોદ્ધો

दृढेपुधि पु તે નામનો એક રાજા

दृत त्रि (दृ आदरे, क्त) આદર કરેલુ સત્કાર કરેલું

दृत त्रि (दृ विदारे क्त वाहुलकात् ह्रस्व) ફાડેલું, ચીરેલુ

दृता स्त्री (द्रियते स्म दृ+क्त टाप्) જીરૂં, જીરાનુ ઝાડ

दृति स्त्री (दृ विदारे+ति कित् ह्रस्वश्च) તેલ પાણી વિગેરે પ્રવાહી પદાર્થ રાખવાનુ ચામડાનુ પાત્ર, ચામડાની ધમણ બતક વિગેરે, એક જાતનુ માછલું, ગલકબલ–ગાય વિગેરેની ગરદનમાં લટકતી ગોદડી, વાળવાળુ ચામડુ, મેઘ, યજ્ઞ વિશેષ કરનાર યજમાન "यद्वा दृतिस्तरति यज्जलमेष नूनमन्तर्गतस्य मरुत स किलानुभाव" कल्याणमदिर स्तोत्र

दृतिधारक पु (दृतिं इत्याकारक धारयति धारि+ण्वुल्) એક જાતનુ વૃક્ષ "आकनपात"

दृतिवातवतोरयन न (दृतिवातवतो अयन अ स) તે નામનુ એક જાતનુ સત્ર

दृतिहरि पु (दृतिं चर्ममय द्रव्य हरति दृति+हृ+पशौ कर्तरि इन्) કુતરો

दृतिहार पु (दृतिं उपपदे हृ+पशोरन्यत्र अण्) ભીસ્તી-પખાલી, મસક લઈ જનારો, ચામડાની ધમણ લઈ જનાર

दृत्य त्रि (दृ+कर्मणि क्यप्) આદર કરવા યોગ્ય

दृत्य न (दृ+भावे ,,) આદર, સત્કાર

दृघ्र न ગાયોના નિકળવાના દ્વારને રોકનાર

दृन् अव्य હિંમા એવા અર્થમા તથા દૃઢ એવા અર્થમા વપરાતો અવ્યય

दृन्फ् (तुदा पर अ सेट् दृफति दृम्फति) કલેશ પામવુ, દુ ખી થવુ

दृन्फू स्त्री (दृन्फ्+कू नि० न नलोप) એક પ્રકારની સર્પની જાતિ, ચક્ર

दृन्भू पु (दृन् हिंसायां भवति भुव क्विप्) ઇન્દ્રનું વજ્ર, રાજા, કાળ–યમ, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

दृन्भू स्त्री ચક્ર, સાપણ

दृप् (वाधने तु पर स सेट् दृपति) દુ ખ દેવુ, બાધ કરવો

दृप् (सन्दीपने चुरा उभ स सेट् दर्पयति, ते) દીપાવવુ, સળગાવવુ, પ્રકટ કરવુ

दृप् (सन्दीपने भ्वा पर स सेट् दर्पति) ઉપરનો અર્થ

दृप् (हर्षे गर्वे च दिवा पर अक० वेट् दृप्यति) હર્ષ પામવો, ગર્વિષ્ટ થવુ

दृप्त त्रि (दृप्यतीति दृप्+कर्तरि क्त) ગર્વિષ્ઠ, હર્ષ પામેલ

दृप्त पु (दृप्+क्त) વિષ્ણુ

दृप्यत् त्रि (दृप्+श्यन्+शतृ) ગર્વ કરતું, હર્ષ પામતુ.

दृप्र त्रि (दृपति दृप् वाधने रक्) બળવાળુ, જોરાવર

दृफ् (क्लेशे तु मुचादि पर अ सेट् दृम्फति) ક્લેશ પામવો

दृब्ध त्रि (दृभ्यते दृभ् ग्रन्थने+कर्मणि क्त दृभ् भये कर्तरि क्त वा) ગુથેલુ, ભય પામેલુ

दृब्ध न (दृभ् भावे क्त) ગુથવુ, ભય પામવો, ભય

दृभ् (ग्रथने चुरा उ सक सेट् दर्भयति–ते) ગુથવુ

दृभ् (ग्रथने वा तु पर स सेट् दृभति) ઉપરનો અર્થ જુઓ

दृभ् (भये चुरा उभ अ सेट् दर्भयति, ते) ભય પામવો, બીવુ

जेनाथी, दृष्टिनो विषय आकाशमां बनेल जेम तिमिर रोग जनतो आंखनो रोग.

दृष्टिगत त्रि (दृष्टि गत) नजरे जोयेल-नजरने पामेलुं

दृष्टिगुण पु (दृष्ट्या गुण्यतेऽभ्यस्यतेऽत्र गुण्+अभ्यासे आधारे अच्) बाण वींधवानुं निशान. जेनाथी मुख्य रूप निशाने.

दृष्टिगोचर त्रि (दृष्टेर्गोचरः विषयः) नजरनो विषय नजरे पडे तेवुं

दृष्टिदान पु (दृष्टेर्दानं) आपनी मीठ, आप नजरे पड्या। आदर.

दृष्टिनिपात पु (दृष्टेर्निपातः) जेनाथी विषय उपर दृष्टिनुं पडवुं ते

दृष्टिपथ पु (दृष्टि पिबति पा+क) ते नामे एक देव जाति.

दृष्टिपात पु (दृष्ट क्षणः) ज्यां सुधी आंख जे जोई न शके ते, क्षितिज

दृष्टिपात पु (दृष्टेः पातः) इं. हि. विषय उपर दृष्टिनुं पडवुं ते, नजर करवी, जोवुं

दृष्टिपूत त्रि (दृष्ट्या पूतम्) जेनाथी पवित्र थयेलुं दृष्टि वडे पावन थयेलुं

"दृष्टिपूतं न्यसेत् पादम्" मनु

दृष्टिबन्ध पु. (दृष्टेर्बन्धः) नजर बंधी.

दृष्टिमधु पु. (दृष्टेः मधुरं मधुरिव) खद्योत पतंगियुं आगियो कीडो.

दृष्टिमत् त्रि (दृ श. दृष्टिमत्) दृष्टिवाळुं-ज्ञानवाळुं

दृष्टिमाद पु (श. दि दृष्टिमद) ध्यान मोहन रूप जे नाम उत्पन्न थाय (आंखना) ध्यान वेळा थतुं नथी

दृष्टिराग पु. (श. दृष्टिराग) आंखनो रागनुं आ मुख नाम

दृष्टिवादादिविद्या पु (श दृष्टिवादादि) जैनना बार अंगमांनुं बारमुं अंग, जेमां [illegible]

दृष्टिविक्षेप पु (दृ श.) कटाक्ष, जेनुं नजर [illegible]

दृष्टिविपर्यास पु (दृष्टेर्विपर्यासः जै. प्रा. दिट्ठिविपज्जास) दृष्टिनो विपर्यास, भ्रान्तिथी मित्रने शत्रु अने शत्रुने मित्र तरीके जोवुं ते.

दृष्टिविपर्यासदण्ड पु. (जै. प्रा. दिट्ठिविपरियासदण्ड) भ्रान्तिथी मित्रने दुश्मन मानी वध तेनो घात करवाथी लागती क्रिया, तेरमांनुं पांचमुं क्रियास्थानक.

दृष्टिविभ्रम पु (दृष्टेर्विभ्रमः विलासभेदः) नेत्रनो एक प्रकारनो विलास आंखनो इशारो, नेत्रना भ्रान्ति.

दृष्टिविरोध पु. (दृष्टेर्विरोधः) बीजानी नजरे जोवुं ते, एटले नजरे जोवुं ते बीजी नजरे जेवुं ते.

दृष्टिविष पु. (दृष्टौ विषं यस्य) आंखमां झेर रहेलो एक जातनो सर्प

दृष्टिविषभावना स्त्री (जै प्रा. दिट्ठिविसभावणा) ए नामनुं एक प्रकीर्ण सूत्र.

दृष्टिविषी (स्त्री. (दृष्टिविष+स्त्रियां ङीप्) आंखमां झेरवाळी सापण-सर्पिणी.

दृष्टिसीमा स्त्री. (दृष्टेः सीमा) ज्यां सुधी नेत्र पहोंचे ते हद, क्षितिज

दृष्ट्वा स्त्री (दृश्+क्त्वा) जोईने देखीने.

दृह् (भ्वा. पर. स. सेट् दर्हति) वधवुं, वृद्धि पामवुं

दृहित त्रि. (दृह्+क्त) वधेलुं वृद्धि पामेलुं

दॄ (भ्वा. पर. अ सेट् दरति) डरवुं, भय पामवुं

दॄ (दिवादि दिवा पर. स. सेट् दीर्यति) फाटवुं, चीरवुं

दॄ (क्र्यादि क्र्या पर. स. सेट् दृणाति) फाडवुं, चीरवुं

दे (भ्वा आ. अ. सेट् दयते) पाळवुं रक्षण करवुं पाळवुं

देदीप्यमान त्रि. (पुन: पुन: अतिशयेन वा दीप्यते दीप यङ्लुगन्त शानच्) जेनाथी अत्यन्त दीप्ति, अत्यन्त दीपतुं, शोभतुं, प्रकाशतुं

देय त्रि. (दातव्यं दा+कर्मणि यत्) देवा लायक आपवा लायक, दान करवा लायक.

देव् (देवृ भ्वा आत्म. अ. सेट् देवते) रमत करवी, क्रीडा करवी.

"यो विश्व वेदवेद्य जननजलनिधेर्भङ्गिन पारदृश्वा"
अकलङ्काष्टके

दृषत्सार पु (दृषद सार इव सारो यत्र) भण्डूर नामनुं लोढु, लोढानो काट

दृषद् स्त्री (दीर्यतेऽसौ दृ+अदि+पुक् ह्रस्वश्च) शिला–पत्थर, मसाला विगेरे वाटवानो पत्थर

दृषद्मापक पु (माष शुल्कत्वेन दीयते+कन्, दृषदि पेषणव्यवहारे राज्ञे देयो मापक) राजाने घटी उपर अपातो एक प्रकारनो घटी वेरो

दृषद्वत् त्रि (दृषद सन्त्यस्मिन् भूम्ना मतुप् मस्य व.) पत्थरवाळु–शिलाओवाळु

दृषद्वती स्त्री (दृषद्वत्+स्त्रिया ङीप्) ते नामनी आर्यावर्तना सीमाडामा आवेली एक नदी–कात्यायनी, ते नामनी ऋषि विश्वामित्रनी पत्नी

दृषदोपल पु पत्थरनी नीसा–जेना उपर मसालो पीसवामा आवे छे तेवी शीला

दृष्ट त्रि (दृश्+कर्मणि क्त) जोयेलुं, देखेलुं, जाणेलुं
"दृष्टेषु येषु हृदय त्वयि तोषमेति–भक्तामरस्तोत्रे"

दृष्ट न („+भावे क्त) जोवु ते, दर्शन, साक्षात्कार, पोतानां देशमा रहेल चोर विगेरेथी राजानो भय, पारका देशथी राजाने पोताना देशने दाह नाश विगेरेनो भय गणित शास्त्र प्रसिद्ध एक गणित, देखाव

दृष्टकूट न (दृष्ट कूटं यस्मिन्) लोक कहेवत, उखाणु, कोयडो

दृष्टदोष त्रि (दृष्टो दोष रागलोभादिर्यस्य) जेनाथी दोष जणायेलो छे ते, प्रीतिलोभ वगेरे दोष जेनो जणायेलो छे ते

दृष्टदोष त्रि (दृष्टो दोषो मिथ्याज्ञानजन्यवासना यत्र) मिथ्याज्ञानथी उत्पन्न थयेली वासना जेमा देखायेली छे ते

दृष्टदोष त्रि (दृष्ट. ज्ञातो दोषो येन) छिद्र जोनार शत्रु विगेरे

दृष्टनष्टता स्त्री (दृष्टनष्टस्य भाव तल् टाप्) बिलकुल दृष्टिए न पडवु ते, कोई पण ठेकाणे दृष्टिमा न आववु ते.

दृष्टनष्टत्व न (दृष्टनष्टस्य भाव त्व) उपरनो अर्थ

दृष्टप्रत्यय त्रि (दृष्टेन दर्शनेन प्रत्यय विश्वासो यस्य-) देखवा मात्रथी जेमा विश्वास बेसे तेवु, जेनो विश्वास–श्रद्धा लोकोमा प्रसिद्ध होय ते

दृष्टरजस् स्त्री (दृष्ट रजो आर्तव यस्या) रजस्वला स्त्री–अटकाववाळी स्त्री, मध्यम प्रौढा स्त्री

दृष्टलाभिक त्रि (जै प्रा दिट्ठलाभिय) दीठेला अने परिचित दातार पासेथी दीठेली वस्तुनी गवेषणा–शोध करनार

दृष्टसाधर्म्य न (दृष्टस्य साधर्म्यम् जै प्रा दिट्ठसाहम्म) एक वस्तु जोई तेना उपरथी तेना जेवी बीजी वस्तुनु ज्ञान थाय ते, अनुमाननो एक प्रकार

दृष्टान्त पु (दृष्टोऽन्तो विषयपरिच्छेदो यत्र) उदाहरण, दाखलो, दृष्टान्त, ते नामनो एक अर्थालंकार, शास्त्र, मरण
"वादिप्रतिवादिनो सम्प्रतिपत्तिविषयोऽर्थ दृष्टान्त"

दृष्टान्ततस् अव्य (दृष्टान्त+तसिल्) दृष्टान्तथी, उदाहरणथी, शास्त्रथी, मरणथी

दृष्टि स्त्री (पश्यत्यनेनेति दृश्+करणे स्त्रियां क्तिन्) नेत्र, बुद्धि

दृष्टि स्त्री (दृश्+भावे क्तिन्) दर्शन, ज्ञानमात्र, प्रकाश, अहोनु दृष्टि कथन

दृष्टि स्त्री (जै प्रा दिट्ठि) मत–पक्ष, सम्यक्दृष्टि

दृष्टिका स्त्री (जै प्रा दिट्ठिया) जोवाथी जे कर्म बधाय ते, २५ क्रियामानी एक, नजर जोवु ते

दृष्टिकृत् त्रि (दृष्टिं करोति, कृ+क्विप् तुगागमश्च) जोनार–देखनार, नजर करनार

दृष्टिकृत् न (दृष्टिं दृष्टिप्रसाद करोतीति कृ+क्विप्+तुक्) स्थल पद्म, स्थल कमळ, जासुदनु फुल

दृष्टिकृत न (दृष्टिर्लोकानां दृष्टि कृता येन निष्ठान्तस्य परनिपात) स्थळ कमळ, गुलाबनु फुल

दृष्टिकृत त्रि (दृष्टि कृता येन) जेणे जोयु होय ते जेणे दृष्टि करेली छे ते

दृष्टिक्षेप पु (दृष्टे क्षेप) दृष्टिपात, नजर फेंकवी ते, नजर नाखवी, दृष्टि करवी

दृष्टिकोण पु (दृष्टे कोण) वस्तुने निहाळवानो मार्ग, वस्तुने विचारवानी रीति

दृष्टिगत पु (दृष्टिं गत विषयतया प्राप्त) नजरे

એરવતમાં તીર્થંકરની પ્રતિમા પાસેનું નામ.

देवकुरु પુ. (वै. प्रा. देवउरु) જમ્બૂદ્વીપમાં મહા વિદેહ ક્ષેત્રાન્તર્ગત એક યુગલિયાનું ક્ષેત્ર, એ નામનો દેવકુરુ ક્ષેત્રનો એક દ્રહ. એ નામનું એક કૂટ જમ્બૂદ્વીપના સૌમનસ વખાર પર્વતનું એક કૂટ શિખર, જમ્બૂદ્વીપમાં વિદ્યુત્પ્રભ પર્વતનું એ નામનું બીજું કૂટ-શિખર

'मरतैरवतविदेहा कर्मभूमयोऽन्यत्र देवकुरूत्तरकुरुभ्यः'

तत्त्वार्थे

देवकुरा स्त्री. (जै. प्रा. देवकुरा) રતિકર પર્વતની ઉત્તરે આવેલ ઈશાનેન્દ્રની અગ્રમહિષીની રાજધાની.

देवकुरुज પુ. સ્ત્રી. (देवकुरौ जायते जन्+ड) દેવ કુરુક્ષેત્રમાં જન્મેલ.

देवकुरुम्बा સ્ત્રી. મહાદ્રોણ નામની વનસ્પતિ.

देवकुल ન. (देवार्थं कुलमावासस्थानम् देवानाम् कुल वा) દેવમંદિર, દેવળ.

देवकुल ન. (देवानां कुलम् समूहो वा) દેવોનું કુળ-વંશ દેવોનો સમૂહ.

देवकुल्या સ્ત્રી. (देवस्य कुल्या जलप्रणालिका) એક નદી.

देवकुलिका સ્ત્રી. (जै. प्रा. देवउलिया) નાનું દેવમંદિર.

देवकुलिक પુ. (वै. प्रा. देवउलिअ) દેવનો પૂજારી.

देवकुसुम ન. (देवप्रियं कुसुमम्) લવિંગ.

देवकूट ન. દક્ષિણભાગની પાસેનું તે નામનું એક તીર્થ.

देवक्षत्र પુ. તે નામનો દેવરાતનો એક રાજા.

देवक्षेत्र પુ. (देवानां क्षेत्रं यत्र स्थान) મેરુ.

देवखात ન. (देवैः खातम्) કોઈએ નહીં ખોદેલું અથવા નહીં ખોદેલું કુદરતી જળાશય, ગુફા.

देवखातक ન. (देवखातमेव स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

देवखातबिल ન. (देवखातमपि बिलम्) ગુફા-ગુહા.

देवगण પુ. (देवानां गणः) દેવોનો સમૂહ, દેવોનો પક્ષ, દેવોનો અનુચર.

देवगणेश પુ. (देवगणानां ईशः) તે નામે એક દેવ.

देवगणमद પુ. (देवगणमदात् महः) ચક્ષુનામે દેવ દેવાદિ નક્ષત્ર મધ.

"देवगणस्य चतुर्गणस्य देवा गणस्य नरा गिरो मुख्याः।
रक्षांसि वा यानि निशाचराणीत्येषोऽस्ता देवगणस्तु"

देवगणिका સ્ત્રી. (देवानां गणिका) સ્વર્ગની વેશ્યા અપ્સરા.

देवगन्धर्व પુ. (देवानां गन्धर्वः गायक) દેવોની પાસે ગાયન કરનાર ગંધર્વ.

देवगन्धर्व પુ. (देवश्चासौ गन्धर्वः) તે નામનો એક વ્યન્તર દેવોનો ભેદ.

" व्यन्तराः किन्नरकिंपुरुषमहोरगगन्धर्वयक्षराक्षसभूत-पिशाचाः तत्त्वार्थे

देवगन्धा સ્ત્રી. (देवप्रियो गन्धोऽस्याः) મહામેદા નામની એક ઔષધી.

देवगर्भ ન. (देवस्य मेघस्य गर्भम्) વાદળનો ગર્ભ-મધ્ય મેઘની ગર્જના.

देवगर्भ ત્રિ. (देवस्य गर्भो यस्य) દેવ જાણે જેને ગર્ભ રહેલ હોય છે તે.

देवगर्भा સ્ત્રી. કુશદ્વીપમાં આવેલી તે નામની એક નદી.

देवगान्धार પુ. (देवप्रियः देवगानो वा गान्धारः) સંગીત શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક સ્વર

देवगान्धारी સ્ત્રી. (देवप्रिया गान्धारी) તે નામની એક રાગિણી, શ્રીરાગની પત્ની.

"गान्धारी देवगान्धारी मालवी श्रीश्च सारवी।
रामकिर्यपि रागिण्य श्रीरागस्य प्रिया इमा" सङ्गीते

देवगायन પુ. (देवानां गायन) ગન્ધર્વ દેવોનો ગવૈયો.

देवगिरि પુ. (देवानां प्रियः गिरिः) તે નામે એક પર્વત.

देवगिरी સ્ત્રી. તે નામની એક રાગિણી.

देवगुरु પુ. (देवानां गुरुः) બૃહસ્પતિ-સુરાચાર્ય દેવોનો પિતા કશ્યપઋષિ.

देवगुरु સ્ત્રી. (देवस्य गुर्वी प्रभा ज्ञानस्य विभर्ति) સરસ્વતી.

देवगुह्य ત્રિ. (देवानां गुह्यम्) દેવોનું અત્યંત ગુપ્ત રહસ્ય.

देवगृह ન. (देवैः ग्रहम्) મરણ.

देवगृह ન. (देवानां गृहम्) દેવાલય-દેવમંદિર.

देव (दीव्यति आनदेन क्रीडति दिव्+अच्) દેવતા, નાટકની ભાષામા રાજા, રાજા, મેઘ, પારો-પારદ, પોતાના વરનો નાનો ભાઈ-દિયર, બ્રાહ્મણોની ઉપાધિનો એક ભેદ, પરમાત્મા, ઈશ્વર, બાળક, મૂર્ખ, વિષ્ણુ, દેવદારનુ ઝાડ, હોતા-હવન કરનાર, પુરૂષ

देव त्रि (,, ,,) પૂજ્ય, દેદીપ્યમાન, તેજસ્વી દીપ્ત, દાતા

देव न (दीव्यति अनेन) ઇન્દ્રિય

देव पु न (जै प्रा देव) ભવનપતિ, વ્યન્તર, જ્યોતિષ્ક અને વૈમાનિક દેવતા, અજનક પર્વતના સિદ્ધાયતનના એક દ્વારનુ નામ, સ્વામી, રાજા, માલીક, ગધવિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરનો વખાર પર્વત, દેવદ્વારના અધિપતિ દેવતાનુ નામ, એ નામનો એક દ્વીપ, એ નામનો એક સમુદ્ર, મેઘ, આકાશ, દેવાધિદેવ, ભવિષ્યકાળના તે નામના ૨૨ મા તીર્થકર, સાધુ, મુનિ.

देवऋषभ पु (देवश्चासौ ऋषभश्च) કશ્યપની કન્યા જે ધર્મની એક પત્ની હતી તેમા ઉત્પન્ન થયેલો ધર્મનો એક પુત્ર

देवऋषभ पु (देव पूज्यश्चासौ ऋषभश्च प्रकृतिवद्भाव) આદિ બ્રહ્મા શ્રી ઋષભદેવ તીર્થકર-ભગવાન

देवऋषि पु (देवानामृषि पूज्यत्वात् प्रकृतिवद्भावो वा) નારદ વિગેરે દેવોના ઋષિ

देवक त्रि (दिव्+ण्वुल्) ખેલનાર, રમનાર, ક્રીડા કરનાર, રમતીયાળ

देवक पु શ્રીકૃષ્ણની માતા દેવકીનો પિતા, તે નામનો એક ગન્ધર્વનો પતિ

देवकपुत्री स्त्री (देवकस्य पुत्री) શ્રીકૃષ્ણની માતા દેવકી

देवकर्दम पु (देवप्रिय कर्दम इव) સુખડ, અગર, કપૂર, કેસર એ બધા પદાર્થો મેળવી વાટેલો એક સુગધી પદાર્થ

देवकर्मन् न (देवस्य कर्म) દેવતા પ્રીત્યર્થ હરકોઇ કામ, દેવને પ્રિય એવુ કર્મ

देवकसुता स्त्री (देवकस्य सुता) શ્રીકૃષ્ણની માતા દેવકી

देवकात्मजा स्त्री (देवकस्यात्मजा) ઉપરનો અર્થ

देवकार्य न (देवप्रियार्थं कार्यम्) દેવોને પ્રિય પૂજા વિગેરે કાર્ય, દેવના પ્રીત્યર્થ હરકોઇ કામ

देवकाष्ठ न (देवप्रिय काष्ठम्) દેવદારનુ ઝાડ

देवकिरी स्त्री (देव मेघ किरतीति कॄ+क+ङीप्) તે નામની એક મેઘરાગની પત્ની, તે નામની એક રાગિણી

"ललिता मालति गौरी नाटी देवकिरी तथा।
मेघरागस्य रागिण्यो भवन्तीमा सुमध्यमा ॥१॥
भ्रमन्ती नदने श्यामा पुष्पप्रचयतत्परा।
ख्याता देवकिरी सेयं करार्पितसखीकरी ॥२॥
सगीतग्रन्थे

देवकिल्बिष न (देवेन दत्त किल्बिष अनिष्ट कर्म) દેવકૃત અનિષ્ટ કાર્ય, દેવ નિમિત્ત દુ ખ-યથા-વરુણે કરેલુ પાશ બન્ધન-શમે કરેલુ પાદ બધન વિગેરે

देवकिल्बिष पु (जै प्रा देवकिब्बिस-देवकिब्बिसिय) દેવતાની હલકી જાત, કિલ્બિષ જાતના દેવતા
"इन्द्रसामानिकत्रायस्त्रिंशपारिषद्यात्मरक्षलोकपालानीक-प्रकीर्णकाभियोग्यकिल्बिषकाश्चैकश" तत्त्वार्थे

देवकिल्बिषिकी पु (जै प्रा देवकिब्बिसिया) ભાવના વિશેષ, જે હલકી દેવયોનિમા ઉત્પન્ન થવાનુ કારણ છે

देवकी स्त्री (देवक+ङीप्) શ્રીકૃષ્ણની માતા

देवकी स्त्री (जै प्रा देवई) ઉપરનો અર્થ, જબૂદ્વીપના ભરતખડમા થનાર ૧૧મા તીર્થકરના પૂર્વ ભવનુ નામ

देवकीनन्दन पु (देवक्या नन्दन) શ્રી કૃષ્ણ

देवकीपुत्र पु (,, पुत्र) ઉપરનો અર્થ

देवकीमातृ पु (देवकी माता यस्य) વાસુદેવ શ્રી કૃષ્ણ

देवकीय त्रि (देवस्येद छ कुक् च) દેવનુ, દેવ સબધી

देवकुण्ड न (देवकृत कुण्डम्) પોતાની મેળે વહેતો પાણીનો સ્વત સિદ્ધ દિવ્ય કુણ્ડ

देवकुमार पु (जै प्रा देवकुमार) દેવકુમાર

देवकुरा स्त्री (जै प्रा देवकुरा) મેરૂ પર્વતની દક્ષિણે મહાવિદેહાન્તર્ગત એક જુગલિયાનુ ક્ષેત્ર,

देवताधिकरण न. (देवताऽधिक्रियतेऽत्र अधि+कृ+आधारे ल्युट्) देवोનું જ્યાં અધિકારીપણું છે કે અનધિકારીપણું છે એવું સાબિત કરનાર એક ન્યાય વિચાર.

देवताधिप पु. (देवतानामधिप) इन्द्र, परमेश्वर.

देवताधिपति पु. (देवतानामधिपतिः) ઉપરનો અર્થ.

देवतानुक्रम पु. (देवतानामनुक्रम) દેવતાનો અનુક્રમ.

देवताभिध्यान न. (देवतायाः अभिध्यानम्) દેવનું ધ્યાન.

देवताप्रतिमा स्त्री. (देवताया प्रतिमा) દેવની પ્રતિમા પ્રતિકૃતિ.

देवताप्रतिष्ठा स्त्री. (देवताया प्रतिष्ठा) દેવની પ્રતિષ્ઠા વિધિપૂર્વક દેવની સ્થાપના.

देवताभ्यर्चन न. (देवताया अभ्यर्चनम्) દેવ પૂજન, દેવની સેવા.

देवतामय त्रि. (देवतात्मक स्वरूपे मयट्) દેવમય, દેવ સ્વરૂપ.

देवतामयी स्त्री (देवतामय स्त्रियां ङीप्) દિવ્ય ગમ દેવ.

देवतायतन न. (देवताया आयतनम्) દેવ મંદિર, દહેરું, દેવાલય.

देवतिथि पु. પુરુવંશી અક્રોધનનો પુત્ર-એક રાજા.

देवत्र त्रि. (देवान् त्रायते त्रा+क) દેવોની રક્ષા કરનાર.

देवत्रा अ. (देवेषु देवान् वा इति सप्तम्यर्थे वा देवे त्रा) દેવને અર્પણ કરવા યોગ્ય દેવને આધીન.

देवदण्डा स्त्री (देवान् [illegible]) નાગબલા નામની એક વનસ્પતિ.

देवदत्त पु. કુબેરનો નાનો ભાઈ. અર્જુનનો તે નામનો એક શંખ. તે નામનો એક નાગ. શરીરમાં રહેલો એક પ્રકારનો વાયુ.

देवदत्त पु. (देवा एनं देयासुः कर्मण्यस्य क्त) તે નામે એક માણસ.

देवदत्त त्रि. (देवेन देवाय वा दत्तम्) દેવે આપેલ. દેવનિમિત્તે અર્પણ કરેલ. દેવને આપેલ, ગામ વગેરે.

देवदत्तक पु. ब. व. (देवदत्त मुख्योऽस्त्येषां कन्) દેવદત્ત જેમાં મુખ્ય હોય તે.

देवदत्ता स्त्री (वै. प्र. देवदत्ता) નિશાકરનું એક નામનું નગર, અભ્યાસ, મધ્ય નગરીની એક મહિલા-વેશ્યા.

देवद्रुमाभ पु. (देवदारुसमानः) [illegible].

देवदृश् त्रि. (देवं पश्यति दृश्+क्विप्) દેવને જોનાર, દેવનું દર્શન કરનાર.

देवदर्शक त्रि. (देवस्य दर्शक) ઉપરનો અર્થ.

देवदर्शन न. (देवस्य दर्शनम्) દેવનું દર્શન.

देवदर्शिन् त्रि. (देवं पश्यति दृश्+णिनि) દેવને જોનાર, દેવનું દર્શન કરનાર.

देवदर्श पु. તે નામે એક ઋષિ.

देवदर्शम् अव्य. (देवं दृष्ट्वा दृशिर्णमुल्) દેવનું દર્શન કરીને, દેવને જોઈને.

देवदाली स्त्री. (देवानामपि दाने प्रशस्ता देव दो दाने गौरादित्वात् ङीप्) હસ્તિઘોષા નામની લતા.

देवदारु न. (देवानां दारु देवः प्रियत्वात्) દેવદાર નામનું ઝાડ.

देवदाव पु. (देवप्रिय दारु यत्र) ઉપરનો અર્થ. "अमुं पुरः पश्यसि देवदारुम्" रघु०

देवदालिका स्त्री. (देवदाली स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व) મહાકાલ નામનું ઝાડ.

देवदाली स्त्री. (देवेन ... दला यस्या ङीप्) કુકવેલ નામનો એક વેલો.

देवदास पु. (देवानां दासः) દેવોનો દાસ, સેવક; દેવપૂજારી.

देवदारी स्त्री. (देवमिव दारयति दारु+णिच्+अण्+ङीप्) [illegible].

देवदासी स्त्री (देवान् नृत्यादिना दासीव) ગણિકા-વેશ્યા.

देवदासी स्त्री. (देवस्य दासी परिचारिका) દેવતાના કામ માટે રાખેલી દાસી.

देवदीप पु. (देवानां दीप) દેવ માટે દીવો.

देवदीप पु. (देवेषु इन्द्रियेषु दीप इव अथवा देवं दीप्यति प्रकाशयति दीप्+णिच्+अण्) આંખ, લોચન, નેત્ર.

देवदुन्दुभि पु. (देवानां दुन्दुभिरिव [illegible]) રાતી તુલસી.

देवग्रह पु (देवग्रहो ग्रह) ते नामे એક ગ્રહ "य पश्यति नरो देवान् जाग्रद्वा शयितोऽपि वा। उन्मादयति स तु क्षिप्रं तं तु देवग्रहं विदु" भा व ४१९५

देवङ्गम त्रि (देव गच्छति गम्+खच् उत्+मुम्) દેવ પ્રત્યે જનાર

देवचक्र न ગતના અંગ રૂપ એક અભિષેક, યામલ તંત્રમાં કહેલ દેવતાના અંગોની ઉપાસ્યતા જણાવનાર એક ચક્રનો ભેદ

देवचर्या स्त्री (देवानां चर्या) દેવ પૂજા, દેવ સેવા, દેવોનું ચરિત્ર, દેવ નિમિત્તે હોમ વગેરે

देवचिकित्सक पु द्वि व (देवानां चिकित्सकौ) સ્વર્ગના વૈદ્ય, દેવોના વૈદ્ય અશ્વિની કુમાર, બેની સંખ્યા, અશ્વિની નક્ષત્ર

देवच्छन्द पु (देवैश्छन्द्यते प्रार्थ्यते छन्द्+कर्मणि घञ्) સો સેરનો હાર, હાર

देवच्छन्दक पु (जै प्रा देवच्छन्दग, देवच्छन्दय) દેવચ્છંદો-જમીનથી બે ત્રણ હાથ ઉંચો ઓટલો, દેવમૂર્ત્તિને બેસાડવાનો ઓટલો,

देवच्छन्दस न (देवप्रियं छन्द टच्) વૈદિક-શ્રૌત્રિય એક છંદ

देवज त्रि (देवाज्जायते जन्+ड) દેવથી જન્મેલ-દેવથી ઉત્પન્ન થયેલ

देवज न (,, ,,) તે નામનો સામવેદનો અમુક ભાગ

देवज पु (देवादादित्याज्जायते जन्+ड) ૭ ઋતુ-હેમન્ત, શિશિર, વસંત, ગ્રીષ્મ, વર્ષા, શરદ, સંયમ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

देवजग्ध त्रि (देवैरद्यते अद्+क्त जग्धादेशश्च) દેવે ખાવેલું, દેવે ભક્ષણ કરેલું

देवजग्ध न (,, ,,) એક જાતનું તૃણ-ઘાસ

देवजग्धक न (देवजग्ध+स्वार्थ कन्) ઉપરનો અર્થ

देवजन पु (देवरूपो जन) દેવના જેવો મનુષ્ય, દેવરૂપ મનુષ્ય-ગંધર્વ યક્ષ વિગેરે ઉપદેવ

देवजनविद्या स्त्री (देवजनानां विद्या) નૃત્ય-ગીત વિગેરે ગંધર્વવિદ્યા

देवजात त्रि (देवेभ्यो जात) દેવથી ઉત્પન્ન થયેલું, દેવોથી જન્મેલ

देवजात न (देवानां जातम्) દેવોનો સમૂહ, દેવ ગણ

देवजामि स्त्री (देवानां जामिरिव) દેવાંગના, દેવવધુ

देवजिन पु (जै प्रा देवजिण) ભારતવર્ષમાં થનાર આગામી તીર્થંકર

देवट त्रि (दिव्+अटन्) શિલ્પી-કારીગર, કલા કૌશલ્યવાળું

देवट्टी स्त्री (देवस्य अट्टं अतिक्रामति अट्ट+अण्+ङीप्) સમુદ્રકાંઠે રહેનાર એક જાતનું પક્ષી-"गगाचिल्ली"

देवतमस् न (जै प्रा देवतमस्) દેવતાને અંધકાર રૂપ તમસ્કાય-એક પ્રકારનો ગાઢ અંધકાર

देवतर त्रि (अतिशयेन दिव दीप्त देवयो वा तरप्) અતિશય દીપ્ત-પ્રદીપ્ત, અતિશય રમતીઆળ

देवतरु पु (देवप्रियस्तरु देवानां तरुर्वा) મન્દાર, પારિજાતક, સન્તાનક, કલ્પવૃક્ષ, હરિચંદન એવા પાંચ વૃક્ષ પૈકી એક, ચૈત્યવૃક્ષ "पञ्चैते देवतरवो मन्दार पारिजातक। सन्तान कल्पवृक्षश्च पुंसि वा हरिचन्दनम्" ॥ अमरको०

देवता स्त्री (देव एव स्वार्थे तल् देवस्य भाव वा तल् टाप्) પીળા ધતુરાનું ઝાડ, દેવની મૂર્તિ, દેવપણું

देवताजित् पु (देवतां जयति जि+क्विप्) દેવને જીતનાર અસુર વિગેરે, ભરતના મિત્ર સુમતિનો એક પુત્ર

देवनाड पु (देवो दीप्तस्ताल लस्य ड) દેવતાડ નામનું એક વૃક્ષ, ઘોષક નામની લતા

देवताड पु (देवौ आदित्यचन्द्रौ ताडयति ताडि+अण्) રાહુ

देवताड पु (देवनाय दीपनाय ताड्यतेऽसौ ताडि+कर्मणि अच्) અગ્નિ

देवताडक पु (देवताड+स्वार्थे क) દેવતાડ નામનું વૃક્ષ, ઘોષક નામની લતા, રાહુ, અગ્નિ, એક જાતનું ઘાસ

देवतात पु (देवाना तात) કશ્યપ મરીચિ વિગેરે, હિરણ્ય ગર્ભ-બ્રહ્મા, યજ્ઞ

देवताति पु (देव+स्वार्थे तातिल्) દેવ

देवताति पु (,, ,,) તીર્થંકર પરમાત્માનું એક નામ

देवपति पुं. (देवानां पतिः) દેવનો સ્વામી—ઇન્દ્ર, ભગવાન–જિનેશ્વર.

देवपत्नी स्त्री. (देव पत्नित्वात्, ङीप्, नुक् च) દેવની પત્ની.

देवपर्णी स्त्री. (देवानां पर्णमिव प्रियपर्णमस्याः) એક જાતનું વનસ્પતિ.

देवपात्र न. (देवानां पात्रम् वाहनम्) દેવોનું વાહન.

देवपालिका स्त्री. (देव इव पालयति अन्यान् ...) રસુઆ–કપૂરીમંજરી નામની એક વનસ્પતિ.

देवपर्वी स्त्री. ઉપરનો અર્થ.

देवपथ पुं. (देवस्य पन्था) આકાશ, આકાશમાં રહેલ છાયાપથ અર્થ.

देवपथ पुं. (देवपथमस्त्यस्य अच्) તે નામે એક તીર્થ, તે સ્થાને બનાવેલા ગામ, દેવપથ ગામ, દેવનો માર્ગ, દેવપથમ્.

देवपथादि पुं. પાણિનિ વ્યાકરણમાં પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ, તે આ—

यथा—देवपथ, हंसपथ, वारिपथ, रथपथ, स्थलपथ, करिपथ, अजपथ, राजपथ, शतपथ, सिन्धुपथ, तिमिपथ, सिद्धगति, उष्ट्रग्रीव, वामरज्जु, हस्त, इन्द्र, पुष्कर.

देवपर वि. (देव परायण) ભગવાની પાછળ લાગેલ, દેવતાના પૂજા ધ્યાન વગેરેમાં તત્પર, દેવના ધ્યાનમાં ચિત્ત છે જેનું તે, ભગવાન-પરાયણ.

देवपर्व न. (देवजित पर्वतम्) સ્વર્ગ નામે એક પર્વ.

देवपशु पुं. (देवस्य उपयुक्त पशु) દેવને અર્પણ કરેલ પશુ.

देवपाद न. (दे॰ वीजोऽन्त पाठः पादौ पुत्र) અગ્નિ.

देवपाद पुं. (दे॰ वीजोऽन्त पाठःवत् पुत्र) અમરનાથ, ભગવાન પીઠનું એક યાદવ.

देवपाल पुं. કાઠીયાવાડમાં રહેલ તે નામનો એક રાજા.

देवपालित वि. (देवेन पालितः) દેવોએ રક્ષણ કરેલું, દેવોએ પાળેલું.

देवपालिन पुं. (देवेन देवस्य पालित) વરસાદ ઉપર જીવનાર દેશ.

देवपीयु पुं. (देवान् पीयति हिनस्ति पीयु+उन्) દેવની સાથે દ્વેષ કરનાર અસુર–દૈત્ય.

देवपुत्र पुं. (देवस्य पुत्र) દેવપુત્ર, દેવતાનો પુત્ર.

देवपुत्रक पुं. (देवपुत्र इव स्वार्थे कन्) દેવપુત્ર.

देवपुत्रिका स्त्री. (देवस्य पुत्रिका इव प्रियत्वात्) એલચીનો દેવદાણા.

देवपुत्री स्त्री. (देवस्य पुत्रीव प्रियत्वात्) ઉપર મુજબ.

देवपुर् स्त्री. (देवानां पूः) ઇન્દ્રની નગરી–અમરાવતી.

देवपुर न. (देवानां पुरम्) ઉપરનો અર્થ.

देवपुरी स्त्री. (देवानां पुरी) ઇન્દ્રની રાજધાની–અમરાવતી.

देवपूज्य पुं. (देवैः पूज्यः) બૃહસ્પતિ, ગુરુ, ઇન્દ્રાદિ દેવોને પૂજનીય.

"बकुलविदलमलकृत्तिमर्थप्रियकाम्यया प्रत्युपचक्रमे देवपूज्यम् ।"

—नानार्थमञ्जरी

देवप्रतिकृति स्त्री. (देवस्य प्रतिकृतिः मूर्तिः) દેવની મૂર્તિ–દેવની પ્રતિમા.

देवप्रतिमा स्त्री. (देवस्य प्रतिमा) ઉપરનો અર્થ.

देवप्रश्न पुं. (देवमुद्दिश्य प्रश्नः) દેવની પાસે ભવિષ્ય શુભ અશુભ જાણવા માટે પ્રશ્ન કરવો તે.

देवप्रस्थ पुं. સેનાબિન્દુ રાજાનું તે નામનું એક નગર.

देवप्रिय पुं. (देवानां प्रियः) પીળા ભાંગરાનું ઝાડ, બાપુષ્પ–બારમાસ એવાં ફૂલો દેવોને પ્રિય હોય છે.

देवप्रिय न. (देवानां प्रियम्) સુવર્ણ.

देवप्रिया स्त्री. (देवानां प्रिया) ભાગ્યશાળી ચૌરી જેવા નામની.

देवबला स्त्री. (देवमपि बलं यस्याः) એક જાતની ઔષધિ, વનસ્પતિ સહદેવી.

देवबलि पुं. (देवाय बलिः) દેવનું બલિદાન, દેવને માટે નૈવેદ્ય.

देवबाहु पुं. હરિવંશમાં પ્રસિદ્ધ હૃદીક રાજાના એક પુત્ર, તે નામના એક ઋષિ.

देवब्रह्मन् पुं. (देव इव ब्रह्मा) નારદ મુનિ.

देवब्राह्मण पुं. (देवपूजको ब्राह्मणः) દેવનો પૂજક બ્રાહ્મણ, દેવની પૂજા કરીને ઉપજાવી આજીવિકા ચલાવનાર પૂજારી.

देवदुन्दुभि पु (देवानां दुन्दुभि) દેવોનું નગારૂ

देवदुन्दुभि पु (देवै ताडितो दुन्दुभि) અષ્ટ પ્રાતિહાર્ય પૈકી એક પ્રાતિહાર્ય

देवदूती स्त्री (देवान् इन्द्रियाणि दूयन्ते अवसादयन्तीति दू+क्विच्+ङीप्) જ ગલી બીજોરૂ

देवदूती स्त्री (देवाना दूती) દેવનો સદેશો લઈ જનારી સ્ત્રી

देवदेव पु (देवाना देव) તીર્થંકર ભગવાનનુ એક નામ, વિષ્ણુ

'देवदेवो जगन्नाथो जगद्बन्धुर्जगद्विभु" जिनसहस्र

देवदेव पु (देवेषु मध्ये दीव्यति दिव्+अच्) મહાદેવ, બ્રહ્મા

देवदेवेश पु (देवप्रकार देवदेव तस्येश) તીર્થંકર-મહાદેવ

देवदोल पु (देवै दृष्टव्यो दोल) પ્રાત કાલમા કરવાનો હિંડોલાનો મહોત્સવ

देवद्युम्न पु ભરતવ શી એક રાજા

देवद्रोणी स्त्री (देवस्य द्रोणीव) દેવયાત્રા, સ્વયભૂ મહાદેવના લિગને રહેવાનો ખાડો

देवद्र्यच् त्रि (देवान् अञ्चतीति पूजार्थकाञ्चे क्विन् देवस्य टे अद्र्यादेश) દેવનો પુજારી, દેવદર્શને જનાર દેવ પ્રત્યે જનાર-દેવ સામે જનાર

देवधन न (देवार्थ धनम्) દેવનિમિત્તે મૂકેલુ અથવા ગખેલુ ધન, દેવ જેનો માલિક છે તે ધન, દેવ સ્વામિક દ્રવ્ય

देवधानी स्त्री (देवा धीयन्तेऽस्यां धा+आधारे ल्युट् ङीप्) ઇન્દ્રની નગરી-રાજધાની, અમરાવતી

देवधान्य न (देवयोग्य धान्यम्) દેવોને યોગ્ય ધાન્ય

देवधूप पु (देवप्रियो धूप मध्यम स) દેવોને પ્રિય ધૂપ-ગુગળ

देवन् पु (दिव्+वा अनि) પોતાના વરનો નાનો ભાઈ દિયર

देवन पु (दीव्यत्यनेन दिव्+करणे ल्युट्) પાસો, પાશક

देवन न (दिव्+भावे ल्युट्) ક્રીડા-ખેલ, રમત, જીતવાની ઇચ્છા, વ્યવહાર, સ્તુતિ, શોભા, દીપ્તિ, પરિદેવન દુખ "दुखशोकतापाक्रन्दनवधपरिदेवनान्यात्मपरोभय स्थानान्यमद्वेधस्य" तत्त्वार्थे

देवन न (दीव्यत्यनेन दीव्यत्यत्रेति च दिव्+ल्युट्) કમલ, પદ્મ, ક્રીડા કરવાનો બાગ વાડી વિગેરે

देवनदी स्त्री (देवाना नदी) ગગા નદી, ભાગીરથી.

देवनन्दिन् पु (देव शक्र नन्दयति नन्दि+णिनि) ઇન્દ્રનો દ્વારપાળ

देवनल पु (देव इव श्रेष्ठत्वात् नल) જાડી અને પોલી દાંડીવાળુ એક પ્રકારનુ ઘાસ-તૃણ

देवना स्त्री (दिव्+भावे युच् टाप् च) રમત-ક્રીડા, વિલાપ

देवनाथ पु (देवानां नाथ) ઇન્દ્ર, પરમેશ્વર

देवनामक पु (देवेति नाम यस्य कप्) ગન્ધર્વ યક્ષ, વિદ્યાધર, ભૂત-પ્રેત પિશાચ વિગેરે

देवनामन् पु કુશ દ્વીપના રાજા હિરણ્યરેતસનો એક પુત્ર

देवनामन् न (देवस्य नाम) દેવનું નામ

देवनामन् त्रि (देव इव नाम यस्य) દેવોના જેવા નામવાળુ

देवनारक पु (देवयोनौ नर एव नार तत स्वार्थे क) દેવરૂપ નર

देवनारक पु (देवश्च नारकश्च) દેવ અને નારકી જીવ

"देवनारकाणामुपपाद" तत्त्वार्थे

देवनाल पु (देवो दीप्तिशील श्रेष्ठो वा नाल) નલોત્તમ, દેવનલ

देवनिकाय पु (जै प्रा देवणिकाय) દેવનિકાય-સમાન ધર્મવાલા ભવનપતિ આદિ દેવોનો સમૂહ 'देवाश्चतुर्निकाया" तत्त्वार्थ

देवनिकाय पु (देवाना निकाय वास) દેવનો વાસ-સ્વર્ગ

देवनिद् त्रि (देव निन्दति निन्द्+क्विप्) દેવોની નિંદા કરનાર

देवनिन्दक त्रि (देवान् निन्दति कर्तरि ल्युट्) દેવની નિન્દા કરનાર-નાસ્તિક-દેવગુરૂ ઉપર શ્રદ્ધા રહિત

देवनिर्मित त्रि (देवैर्निर्मितम्) દેવે બનાવેલ-રચેલ

देवनिर्मिता स्त्री ગળો નામની વનસ્પતિ

देवयात्रा स्त्री (देवानां यात्रा) देवनी प्रतिमाने એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઈ જવા રૂપી ઉત્સવવાળી યાત્રા.

देवयाजिन् पु (देवयाज+इनि) તે નામનો એક બ્રાહ્મણ.

देवयान न (देवानां यान यान्त्यनेन करणे ल्युट्) દેવોનું વિમાન.

देवयान पु (देव परोक्ष यान्त्यनेन मार्गेण या+करणे ल्युट्) દેવયાન, અર્ચિરાદિ માર્ગ.

देवयानी स्त्री યયાતિ રાજાની પત્ની, શુક્રાચાર્યની પુત્રી.

देवयावन् त्रि (देव याति या+वनिप्) દેવ પ્રત્યે જનાર.

देवयित् त्रि (यु मिश्रे यौति दिव् वनिप्+तृच) રમનાર, ભજનાર, રમતીયાળ, ખેલાડી.

देवयु त्रि (देव याति उपास्यत्वेन प्राप्नोति या+कु) ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ, દેવ દર્શન કરનાર, દેવની ઉપાસના કરનાર, દેવની યાત્રા કરનાર.

देवयु त्रि (देव आत्मन दीव्यत्स्वभाव इच्छति देव+क्यच्+उन्) પોતાને દીવનસ્વભાવની ઈચ્છા કરનાર, પોતાનો પ્રકાશ થાય તેવું ઈચ્છનાર.

देवयु पु. દેવ-સુર-અમર.

देवयु त्रि (देव यौति यु मिश्रणे+क्विप्) યજ્ઞાદિથી દેવોને ભેગા કરનાર.

देवयुग पु (देवप्रियो युग) સત્યયુગ.

देवयोनि पु (देव इव योनिरुत्पत्तिस्थानमस्य) વિદ્યાધર, ગન્ધર્વ, યક્ષ, અપ્સરા, રાક્ષસ, કિન્નર, ભૂત, પિશાચ, ગુહ્યક, સિદ્ધ વગેરે.

"विद्याधरोऽप्सरो यक्षरक्षोगन्धर्वकिन्नराः ।

पिशाचो गुह्यकः सिद्धो भूतोऽमी देवयोनयः" अमर

देवयोनि स्त्री (देवानां योनि) દેવજાતિ.

देवयोषा स्त्री (देवानां योषा) અપ્સરા, સુરવધૂ-દેવાંગના.

देवर पु (दीव्यत्यनेन दिव्+करणे अरच्) પોતાના પતિનો કનિષ્ઠ ભાઈ-દિયર, પિતાના પતિનો નાનો ભાઈ.

देवरक पु (देवर+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

देवरक्षित त्रि (देवैः रक्षितम्) દેવે રક્ષણ કરેલ.

देवरक्षित पु દેવક રાજાનો એક પુત્ર.

देवरक्षिता स्त्री. દેવક રાજાની એક કન્યા.

देवरथ पु. (देवानां रथ) દેવોનું વાહન વિમાન, દેવોનો રથ, સૂર્યનો રથ.

देवरथ पु તે નામે એક ઋષિ.

देवरहस्य न (देवानामपि रहस्यम्) બહુ ગુપ્ત, અતિ ગોપ્ય.

देवराज पु (देवेषु राजते राज्+क्विप्) ઇન્દ્ર-સુરપતિ.

देवराज पु. (देवानां राजा टच् समासान्तः) ઉપરનો અર્થ.

देवराजक त्रि. (देवराजेन कृतम् देवराज+कन्) ઇન્દ્રે કરેલ.

देवरात पु (दै+क्त देवैः भीष्मणा दत्तः रक्षितः) વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર, પરીક્ષિતરાજા, ઘણા યુગ પછી ઉત્પન્ન થયેલો એક રાજા.

देवर्षि पु (देव इव ऋषि देवानाम् ऋषि पृषो.) નારદ વિગેરે દેવના ઋષિ, વ્યાસાદિક મન્ત્રોને જનાવનાર કશ્યપ વગેરે.

देवल पु (देवं लाति गृह्णाति जीविकार्थत्वेनेति दा+ला आदाने+क) પારિયો પુજારી, દેવની પ્રતિમાને આજીવિકા માટે એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઈ જનાર.

देवल पु. (दीव्यति आत्मनः दिव्+कलच्) ધાર્મિક, નારદ મુની.

देवल पु (देवर रलयोरैक्यात्) દીયર, પોતાના પતિનો નાનો ભાઈ.

देवल पु. તે નામે એક ઋષિ, પ્રત્યુષ ઋષિનો પુત્ર, અસિત મુનીનો પુત્ર, ધૌમ્ય ઋષિનો મોટો ભાઈ.

देवलक पु (देवल एव स्वार्थे+कन्) પરિયો પુજારી, દેવની પ્રતિમાને પોતાની આજીવિકા માટે એક ઠેકાણેથી બીજે ઠેકાણે લઈ જનાર, ધાર્મિક નારદ મુની, દીયર, તે નામે એક ઋષિ, પ્રત્યુષ ઋષિનો પુત્ર, અસિત મુનીનો પુત્ર, ધૌમ્ય ઋષિનો મોટો ભાઈ.

देवलता स्त्री. (देवप्रिया लता) નવમલ્લિકા નામે મોગરાની વેલ.

देवभय न (देवाद्भयम्) દેવથી ભય
देवभवन न (देवानां भवनमिव) પીપળાનુ ઝાડ
देवभवन न (देवाना भवनम्) દેવોનું ભવન-મન્દિર, દેવળ, સ્વર્ગલોક
देवभाग पु (देवाय देयो भाग) દેવોનો ભાગ, દેવને આપવા માટે કાઢેલો ભાગ, લવણ સમુદ્રથી ઉત્તરે રહેલ ઉત્તર ગોળ રૂપ પદાર્થ
देवभाज त्रि (देव भजति) દેવને ભજનાર
देवभीति स्त्री (देवेभ्यो देवाना वा भीति) દેવથી ભય-દેવતાનો ડર
देवभू स्त्री (देवाना भू) સ્વર્ગલોક
देवभू त्रि (देव देवत्व भवते भू प्राप्तौ+क्विप्) દેવ રૂપ થયેલ, દેવપણાને પામેલ
देवभूति स्त्री (देवात् देवलोकात् भूतिरुत्पत्तिर्यस्या) મન્દાકિની-ગંગા
देवभूति स्त्री (देवाना भूति) દેવોનુ ઐશ્વર્ય
देवभूमि स्त्री (देवानां भूमि वसति) સ્વર્ગ
देवभूमि स्त्री (देवप्रिया भूमि भू) દેવપ્રિય ભૂમિ
देवभूय न (देवस्य भाव भू+क्यप्) દેવપણુ, દેવત્વ
देवभृत् पु (देव बिभर्ति, पालयति भृ+क्विप् तुक् च) ઇન્દ્ર, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર.
देवभ्राज् पु (देवेषु भ्राजते भ्राज्+क्विप्) સૂર્યવંશમા પેદા થયેલ તે નામનો રાજા
देवमणि पु (देव इव मणि देवप्रियो मणि देवेषु मणिरिव वा) સૂર્ય, કૌસ્તુભમણિ, ચિન્તામણિ રત્ન, ઘોડાને ગળે રહેલી ગોળ નીશાની, અશ્વના ગળા ઉપર રહેલ રોમાવર્ત નામનુ એક સુલક્ષણ
देवमत त्रि (देवैर्मतम्) દેવ સમ્મત, દેવે માનેલું
देवमत पु તે નામના એક ઋષિ
देवमत न (देवानां मतम्) દેવોનો મત-અભિપ્રાય
देवमातृ स्त्री (देवानां माता) દેવોની માતા-અદિતિ, દાક્ષાયણી
देवमातृक पु (देव मेघवर्ष मातेव पालकत्वात् यस्य कप्) વરસાદ પડવાથી જ્યા ચોખા વિગેરેનુ વાવેતર થાય તેવો દેશ વિગેરે, વરસાદ પડવાથી જ્યા ખેડ થાય તેવો દેશ વિગેરે
देवमान न (देवानां मान कालपरिच्छेद) દિવ્યમાન, દેવોનુ માપ, દેવ યોગ્ય ઘર વિગેરે
देवमानक पु (देवेषु मानोऽस्य कप् सज्ञाया कन् वा) કૌસ્તુભમણિ-ચિન્તામણિ રત્ન
देवमाया स्त्री (देवस्य माया) દેવની માયા, અવિદ્યા-અજ્ઞાન
देवमार्ग पु (देवोपलक्षितो मार्ग) દેવયાન માર્ગ, અર્ચિરાદિ માર્ગ, દેવોનો રસ્તો
देवमास पु (देवाना मास) દેવોનો મહિનો-ત્રીશ વર્ષનો એક સૌર માસ
देवमास पु (दीव्यत्यत्र दिव्+आधारे घञ् देवश्चासौ मासश्च) ગર્ભથી માંડી આઠમો માસ
देवमासक पु (देवाय भ्रूणक्रीडनाय मास सज्ञायां कन्) ગર્ભમા આવ્યાથી માંડીને આઠમો મહિનો
देवमित्र पु (देवो मित्रमस्य) તે નામે કોઈ માણસ
देवमित्र न (देवस्य मित्रम्) દેવનો મિત્ર
देवमीढ पु તે નામનો યદુવંશી એક રાજા
देवमीढुष पु તે નામનો હૃદીક રાજાનો પુત્ર, વસુદેવનો દાદો, ક્રોષ્ટુવંશી એક રાજા
देवमुनि पु (देव इव मुनि) નારદ વિગેરે દેવ ઋષિ
देवयज् पु (देवा इज्यन्तेऽत्र यज्+आधारे क्विप्) દેવ યજન યોગ્ય અગ્નિ
देवयजन न („ „ „ „ ल्युट्) જેને વિષે દેવયાગ થાય છે તે વેદિસ્થાન
देवयजन न (देवानां यजनमिति) દેવોનુ પૂજન, દેવોની પૂજા
"दानयजनप्रधान ज्ञानसुधा श्रावक पिपासु स्यात्"
सागारध०
देवयजनी स्त्री (देवयजन+स्त्रिया ङीप्) પૃથિવી.
देवयजि त्रि (देवान् यजते इन्) દેવનો ઉપાસક, દેવની પૂજા કરનાર
देवयज्ञ पु (देवस्य यज्ञ) વૈશ્વદેવાદિ પંચ ગૃહ યજ્ઞમાંનો તે નામનો પહેલો યજ્ઞ
देवयज्या स्त्री (देवाना यज्या याग) દેવોનો યાગ
देवयाजिन् पु (देव यजते यज्+णिनि) દેવ નિમિત્તે યજ્ઞ કરનાર, કાર્તિક સ્વામીનુ એક સૈન્ય
देवयात त्रि (देव देवत्व यात) દેવપણાને પામેલ

देवश्री स्त्री (देवानां श्रीः) દેવોની લક્ષ્મી.
देवश्री पु (देवान् श्रयति इति दिवि देवेषु श्री+क्विप्) યજ્ઞ.
देवसत् त्रि (देवेषु भवते सु+क्विप्+तुक्) દેવોમાં પ્રખ્યાત.
देवसन पु (देवेषु सन विभक्त) ઋષિ, નારદ, સાધુ.
देवसख पु (ब. स. देवसख) જંબુદ્વીપના અસ્ત-ભાગમાં બનાર કહ્યા દ્વીપ કરનું નામ.
देवसंधी स्त्री. (देवानां संधिः) મૂર્ધા નામની કલા દેવોની ભક્તિ.
देवसमप पु. બારમા મનુનો એક પુત્ર.
देवसेव्य त्रि. (देवेषु सेव्यः) દેવોમાં મ...
देवसद्म न. (देवानाम् सद्म सीदन्त्यत्र सद् आधारे मनिन्) દેવાલય, દેવમંદિર, દેરાં.
देवसदन त्रि (देवानां सदनमाधारः) દેવોનો આધાર, દેવોના આશ્રય રૂપ.
देवसभा स्त्री. (देवानां सभा) સુધર્મ નામની દેવોની સભા, રાજાની સભા.
देवसभ्य त्रि (देवन देवः क्रीडा तस्य सभा तत्र सीदति यत्) જુગારીની સભામાં બેસનાર, રમનાર, સભાસદ, જુગારી, ખેલાડી, રમતીઆળ.
देवसभ्य त्रि (देवानां सभायां साधु यत्) દેવોનો સભ્ય, દેવોની સભામાં બેસનાર, રાજાની સભામાં બેસનાર.
देवसर्षप पु (सर्षप इव सर्षपः) તે નામનું એક વૃક્ષ.
देवसह पु. તે નામનો એક પર્વત.
देवसह न. (देवं सहते सह्+अच्) તે નામનું એક ભિક્ષુ સૂત્ર.
देवसहा स्त्री (सहते वा सह्+अच्+टाप् देवस्य सहा) "દેવસહા" નામની એક ઔષધી.
देवसात् अव्य. (देवान् देवं स्वाधीनं वा करोति कार्त्स्न्येन सम्पद्यते कर्मणि देवे वा देवसाति) પૂર્ણ રીતે દેવને પ્રાપ્ત થાય તે, દેવને આપવું અથવા દેવને સ્વાધીન કરવું, અર્પણ કરવું.
देवसायुज्य न. (देवेन सायुज्यम् एकीभावम्) દેવ પણું, દેવત્વ, દેવ સ્વરૂપ થઈ જવું તે.

देवसावर्णि पु. તે નામના —
देवसुम्न पु. તે નામનો એક પશુ.
देवसुपि पु. (देवैः प्रकाशितमिति तत्सम्बन्धः सुपि द्वारम्) તે નામનું દેવનું એક દ્વાર.
देवसू पु. (सुनोति अनुजानाति सू+क्विप् देवस्य वा सू-षेणि) અનુજ્ઞા કર્તા એક દેવ.
देवसू स्त्री. (देवान् सूते सू+क्विप्) દેવોની માતા અદિતિ.
देवसृष्ट त्रि. (देवैः सृष्टम्) દેવે સર્જેલું, ઉત્પન્ન કરેલું, પ્રગટ દેવે ત્યાગ કરેલું.
देवसृष्टा स्त्री. (देवानां प्रीतिर्गर्भा सृष्टा) મદિરા-દારૂ.
देवसेना स्त्री. (देवानां सेना) દેવોનું લશ્કર, દેવ સેના.
देवसेना स्त्री. દક્ષ કન્યા, પ્રજાપતિની કન્યા.
देवसेनापति पु (देवसेनायाः पतिः) કાર્તિક સ્વામી.
देवस्थान पु (देवस्य स्थानमिव स्थानमस्य) તે નામનો એક ઋષિ.
देवस्थान न (देवस्य स्थानम्) સ્વર્ગ, દેવમંદિર, દેરાં.
"सभ्यस्थाने द्वर्ग धार्य देवस्थाने विशस्यति"
देवस्वतक पु (देवस्वमिति अस्त्यस्मिन्नध्याये अनुवाके वा देवस्वत+कन्) જે આચારનું અનુષ્ઠાન "દેવસ્વત" એવો અક્ષર છે એવો વૈદિક અભ્યાસ.
देवस्व न. (देवानां स्वम्) દેવ દ્રવ્ય-ધન દેવને અર્પણ કરેલ માલમીલકત.
देवहविस् न (देवानां हविः) પશુ, દેવ નિમિત્તક દ્રવ્ય—હવિ વિગેરે.
देवहव्य पु (देवानां हव्यं यस्य) તે નામનો એક ઋષિ.
देवहित त्रि (देवैः हितम् देवानां हितम् वा) દેવોએ સ્થાપેલું, મુકેલું, દેવોના હિતનું.
देवहू स्त्री. (देवा हूयन्तेऽत्र ह्वे कर्मणि आधारे वा क्विप्) દેવોને આહ્વાન-દેવોને બોલાવવા તે, ઘણ ભાગે અગ્નિથી કરેલું થાય.
देवहू त्रि. (देवान् आह्वयति ह्वे कर्तरि क्विप्) દેવોનું આહ્વાન કરનાર, દેવોને બોલાવનાર.
देवहू पु (देवानाम् हू आह्वानमनेन ह्वे करणे क्विप्) અસ્તોહન.

देवलता स्त्री (देवलस्य भाव तल् टाप्) પુજારી પણું, આજીવિકા માટે દેવપૂજન કરવા પણું.

देवलत्व न (देवलस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ જુઓ

देवलाङ्गुलिका स्त्री (देवयति परिदवयत्यनेनेति दिव्+णिच्+घञ् देव लाङ्गुलिक शूको यस्या) વનસ્પતિ લઘુ મેટાળીગી, વૃશ્ચિકાલિકા નામનો એક વેલો

देवलाति स्त्री (देवानां तत्प्रतिमानां लाति ग्रहणम्) દેવની મૂર્તિનું ગ્રહણ કરવું તે

देवलोक पु (देवाना लोक) સ્વર્ગ, મર્ત્યલોક વિગેરે, દેવને રહેવાનું સ્થાન

देववक्त्र न (देवाना वक्त्र मुखमिव) અગ્નિ-વહ્નિ, ચિત્રનું ઝાડ

देववक्त्र न (देवाना वक्त्रम्) દેવોનું મુખ

देववर पु (देवाना वर) દેવનું વરદાન

देववर त्रि (देवेषु वर) દેવોમાં શ્રેષ્ઠ-ઉત્તમ

देववर पु (देवेषु वर) પરમાત્મા-પરમેશ્વર

देववर्त्मन् न (देवाना वर्त्म) આકાશ સુરમાર્ગ દેવોનો માર્ગ

देववर्द्धकि पु (देवानां वर्द्धकि) દેવોનો સુથાર, વિશ્વકર્મા

देववर्द्धन पु દેવક રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

देववल्लभ पु (देवाना वल्लभ) સુર પુન્નાગ નામનું વૃક્ષ

देववल्लभ त्रि (देवाना वल्लभ) દેવોને પ્રિય, દેવોને વહાલુ

देववल्लभा स्त्री (देवाना वल्लभा) દેવાંગના, દેવવલ્લભા, નાગરવેલ

देववात पु (देवैर्वात वा गतिगन्धनयो कर्मणि क्त) તે નામે એક ઋષિ

देववायु पु (देवानां वायुरिव) બારમા મનુનો તે નામનો એક પુત્ર

देववाहन पु (देवान् हवींषि वाहयति प्रापयति वह्+णिच्+ल्यु) वह्नि-અગ્નિ

देववाहन न (देवानां वाहनम्) દેવોનું વાહન

देवविद्या स्त्री (देवज्ञानार्था विद्या) નિરુક્ત વિદ્યા

देवविश् स्त्री ब. व (देवानां विश) દેવ, મનુષ્ય, મરુદ્ ગણ

देवविश त्रि (देव विशति विश्+क) દેવને જાણનાર, દેવને ઓળખનાર, દેવવિષયક નિર્ણય કરનાર "नैतयालोकात्त न स्यात्प्रायो देवविशा मति" सागारध०

देवविशा स्त्री (देवविश्+टाप्) દેવ, મનુષ્ય, મરુદ્ગણ

देववी त्रि (देव वेति कामयते वी+क्वान्त्यादिषु क्विप्) દેવ પ્રત્યે પ્રાર્થના કરનાર, દેવની ઇચ્છા કરનાર

देववीति स्त्री (देवानां वीति, वी खादन+क्तिन) દેવોનું ભક્ષણ

देववृक्ष पु (देवप्रियो वृक्ष) મંદાર વૃક્ષ, ગુગળનું ઝાડ, સાતપુડાનું ઝાડ

देववृत्ति स्त्री (देवकृता उणादिसूत्रस्य वृत्ति) વ્યાકરણના ઉણાદિ સૂત્રની એક વૃત્તિ

देवव्यचस् त्रि (देव+वि+अञ्च् गतौ+असुन्) દેવોથી વ્યાપ્ત

देवव्रत पु (देव अपरिग्रहादिरूपत्वात् द्योतनशील व्रत यस्य, यद्वा देवस्येव व्रत स्थिरप्रतिज्ञा यस्य) શાંતનુ રાજાના પુત્ર ભીષ્મપિતામહ, ભીષ્માચાર્ય

देवव्रत न (देवप्रीत्यर्थं व्रतम्) દેવને પ્રસન્ન કરવા માટેનું વ્રત

देवव्रतिन त्रि (देवार्थं व्रतमस्य इनि) દેવની પ્રીતિ માટે વ્રત આચરણ કરનાર

देवशत्रु पु (देवाना शत्रु) અસુર, દૈત્ય, દેવોનો દુશ્મન, તે નામે એક સુશ્રુતમાં કહેલ દેવ ગણ

देवशर्मन् पु (देव इव शर्मा अशुभनाशक शॄ+मनिन्) બ્રાહ્મણનું એક નામ, તે નામના એક ઋષિ

देवशस् अव्य (देव+बाहु शस्) દેવોમાં, દેવવિષે

देवशालि पु (देवप्रिय शालि) દેવભાત

देवशिल्पिन् पु (देवानां शिल्पी) વિશ્વકર્મા

देवशुनी स्त्री (देव इव प्रभावान्विता शुनी) દેવસંબંધી પ્રભાવવાળી સરમા નામની એક કુતરી

देवशेखर पु (देव क्रीडाप्रद शेखरोऽस्य) દમનક-ડમરો નામનું વૃક્ષ

देवशेखर पु न (देवानां शेखर) દેવોનો મુકુટ

देवश्रवस् पु (देव दिव्य श्रव श्रद्य) તે નામનો વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર, વસુદેવનો ભાઈ

देवानुयायिन् त्रि (देवाननुयाति अनु+या+णिनि) દેવોની પાછળ ચાલનાર ઉપદેવ, ગન્ધર્વ, પિશાચ વિદ્યાધર વિગેરે.

देवान्तक पु (देवानामन्तक इव) તે નામે એક રાક્ષસ તે નામે એક દૈત્ય.

देवान्धस् न (देवानामन्धः इव प्रीतिकरम्) અમૃત.

देवान्नम् न (देवयोग्यमन्नम्) દેવ યોગ્ય અન્ન, નૈવેદ્ય વિગેરે.

देवाभ न. (देवानामभवित) અમૃત.

देवान्न न (देवयोग्यमन्नम्) દેવને અર્પણ કરેલ અન્ન, દેવને યોગ્ય કરેલું અન્ન.

देवापि पु કુરુવંશી પ્રતીપ રાજાનો પુત્ર.

देवामीव त्रि (देवानामभीवम्) દેવોને ચઢાવેલું દેવે આપેલું.

देवामीवा स्त्री. (देवामीव+टाप्) નાગરવેલ તાંબૂલ.

देवायतन न (देवानामायतनम्) દેવળ, દેવ દેવ મન્દિર, સ્થાન.

देवायुध न. (देवस्य इन्द्रस्य आयुधम्) ઇન્દ્રનું ધનુષ, ઇન્દ્રનું વજ્ર, દેવનું આયુધ.

देवायुस् न. (देवानामायुः) દેવોનું આયુષ્ય, દેવતાઓની આવરદા.

देवारण्य न (देवप्रिय देवभूयिष्ठं वा अरण्यम्) દેવોનું વન, દેવને પ્રીય કરનારું ઉદ્યાન, તે નામનું એક તીર્થ.

देवारण्य न (प्रि प्रा (देवारण्य) દેવોનું અરણ્ય વન, તપોવન.

देवारि पु. (देवानां अरिः) રાક્ષસ, અસુર.

देवार्पण न. (देवेषु अर्पणम्) દેવોને અર્પણ કરવું તે.

देवार्य पु (देव इव आर्यः) ભગવાન્ મહાવીરનું એક નામ.

"अतिदेवेमितु त्रेमिगिरिकम्पनौर्ष्टय।

महावीरो वर्धमानो देवार्यो ज्ञातनन्दनः" हेमचन्द्र

देवार्ह त्रि (देवानर्हति अर्ह+अच्) દેવોને અર્પણ કરવા લાયક, દેવોને દાન દેવા યોગ્ય.

देवार्ह न. (देवार्हम्) "सुरपर्ण" नामनुं वृक्ष.

देवालय पु. (देवानामालयः) સ્વર્ગ, દેવમંદિર, દેવળ.

देवाल्पा स्त्री. (देवानामाल्पा मल्लम्) મહાદેવીની દેરી.

देवासा स्त्री. (देवानपि आसादि सामर्थ्यमतोऽपि अस+अच्) તે નામની એક વનસ્પતિ.

देवावास पु. (देवानां आवासो वासस्थानम्) પીપળો વૃક્ષ, સ્વર્ગ, દેવમંદિર, મેરુપર્વત.

देववासा द्रुमः पुण्यो गिरिराजो गिरिरमः. हरिवंशे

देवाशी पु. (देवानपि अश् प्रीणने+णिनि ई) દેવોને તર્પણ કરનાર સોમ.

देवाश्री पु. (देवा आश्रयन्ते तत्रैवेऽस्मिन् आधारे ई) દેવ તપશ્વના આધારભૂત પર્વત.

देवाहूय पु. (देवा यज्ञेऽस्मिन् ह्वे+णिच् द्वान्यर्थे) તે નામનો એક પર્વત.

देवाहूय पु. (देवा यज्ञेऽस्मिन् ह्वे+आनयै च दीर्घ) ચાક્ષુષ મનુવંશી તે નામે એક રાજા.

देवाश्व पु (देवस्य इन्द्रस्य अश्वः) ઉચ્ચૈઃશ્રવા નામનો ઇન્દ્રનો ઘોડો.

देवाहार पु. (देवयोग्य आहार) દેવયોગ્ય આહાર.

देवाहार पु (देवानामाहार) અમૃત.

देवाहव पु તે નામનો એક રાજા.

देविक पु. (मनुष्यमिव्यो देवस्य 'मनुष्यमनुष्यतामहत्वं च्यू हिनिष्कारण परस्य लोप) મનુષ્યમિત દેવતા.

देविक त्रि (दिव्+क्वन्) દેવનું દેવસંબંધિ.

देविक पु (दिव्+क्वन्) ધતુરો.

देविका स्त्री. (दीव्यति दिव्+ण्वुल् टापि अत इत्वम्) તે નામની એક નદી, યુધિષ્ઠિરની તે નામે એક પત્ની.

देविन् त्रि (दिव्+णिनि) ક્રીડા કરનાર, જુગાર ખેલનાર.

देविय पु (मनुष्यमिव्यो देव च 'मनुष्यमनुष्यतामहत्वं च हिनिष्कारण परस्य लोप) મનુષ્યમિત દેવતા.

देविल त्रि (दीव्यति धर्मेण दिव्+इलच्) ધાર્મિક ધર્મિષ્ઠ.

देविल पु (मनुष्यमिव्यो देवस्य इलच्) મનુષ્યમિત દેવતા.

देवी स्त्री. (दीव्यतीति दिव्+अच् ततो ङीप्) દુર્ગા, ભગવતી, ગોરવેલ ચિચકિણી વનસ્પતિ, ચ બ્યા ઝીંઝી-ઝાંઝી પીલીયી, મૂર્ગવેલ, મસાયષ્ટ પુરેન્દ્ર

देवहू पु તે નામે એક ઋષિ
देवहूति स्त्री સ્વાયંભુવ મનુની વચલી કન્યા-કર્દમ ઋષિની પત્ની-કપિલદેવની માતા
देवहूय पु (देवा हूयन्तेऽसुरै यत्र आधारे वा क्यप्) દેવો તથા અસુરોનું યુદ્ધ
देवहूय न (देवाना हूय आह्वानम् भावे क्यप्) દેવોનું આહ્વાન, દેવોને બોલાવવા તે
देवहेडन न (,, हेडन हेल्+भावे ल्युट् लस्य ड) દેવોનો અપરાધ, દેવોનું અપમાન
देवहेलन न (,, हेलनम् हेल+भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ
देवहोत्र पु તેરમા મન્વન્તરમાના વિષ્ણુના અંશાવતાર, યોગેશ્વરના પિતા
देवह्रद पु શ્રી પર્વતમા આવેલુ તે નામનું એક તીર્થ
देवा स्त्री (दिव्+अच्+टाप्) "पद्मचारिणी" નામનો વેલો, અમ્નપર્ણી નામે વનસ્પતિ
देवाक्रीड पु (देवा आक्रीडन्त्यत्र आ+क्रीड्+आधारे घञ्) દેવોદ્યાન, દેવોનો બાગ, ઇન્દ્રનો બગીચો
देवागारिक त्रि (देवागारे नियुक्त ठन्) દેવની સેવાપૂજામા નીમાયેલ
देवाची स्त्री (देवानञ्चति वेदे वा न लोप "नाञ्चो देवाश्च" ङीप्) દેવો પ્રત્યે જનારી સ્ત્રી, દેવની પૂજા કરનારી સ્ત્રી
देवाजीव त्रि (देवेन देवप्रतिमासेवनेन आजीवति आ+जीव्+अच्) દેવની પૂજા કરનારો પૂજારી
देवाजीविन् त्रि (देवेन आजीवति आ+जीव्+णिनि) ઉપરનો અર્થ
देवाट पु (देवाना आटो गमन यत्र, अट्+भावे घञ्) પાટલીપુત્રથી ગંગાપાર આવેલુ હરિહર નામનું ક્ષેત્ર
देवाट त्रि (देवान् प्रति अटति अट्+अण्) દેવ સન્મુખ જનાર, જુદા જુદા દેવોપાસે ભટકનાર.
देवातिथि पु તે નામે પુરુવંશી એક રાજા
देवातिदेव पु (देवान् अतिक्रम्य दीव्यति अति+दिव्+अच्) જિનેન્દ્રદેવ, પરમેશ્વર, વિષ્ણુ, શિવ
देवात्मन् पु (देव आत्मा यस्य) પીપળાનું ઝાડ
देवात्मन् पु (देवश्चासौ आत्मा च) દેવ સ્વરૂપ આત્મા
देवात्मन् पु (देवस्य आत्मा) દેવનો આત્મા
देवाधिदेव पु (देवानामधिदेव) જિનદેવ, મહાદેવ, પરમેશ્વર
"देवाधिदेवाय नमो जिनाय" दर्शन
देवाधिप पु (देवानामधिप) જિન ભગવાન, પરમેશ્વર, ઇન્દ્ર, દ્વાપરયુગમા થયેલ તે નામનો એક રાજા
देवाधिपति पु (देवानामधिपति) દેવતાનો અધિપતિ ઇન્દ્ર, પરમેશ્વર
देवानन्द पु (जै प्रा देवाणद) ઐરવત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમા થનાર ૨૪ મા તીર્થંકર
देवानन्दा स्त्री (जै प्रा देवाणदा) બ્રાહ્મણકુંડ ગામ નગરના ઋષભદત્ત બ્રાહ્મણની સ્ત્રી અને શ્રી મહાવીર સ્વામીની પ્રથમ ગર્ભ ધારણ કરનારી માતા, પખવાડીયાની પંદરમી રાત્રિ
देवानाम्प्रिय त्रि (देवाना प्रिय, अ स) મૂર્ખ
देवानाम्प्रिय पु બકરો
देवानाम्प्रिया स्त्री (देवानांप्रिय+टाप्) બકરી, મૂર્ખ સ્ત્રી
देवानीक न (देवानामनीक-सैन्यम्) દેવોનું સૈન્ય
देवानीक पु ત્રીજા મનુનો તે નામનો એક પુત્ર, સૂર્યવંશમા પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા
देवानुक्रम पु (देवानामनुक्रमो यत्र) વૈદિકમંત્રના દેવતાનો અનુક્રમ બતાવનારો એક ગ્રન્થ.
देवानुग त्रि (देवाननुगच्छति, अनु+गम्+ड) દેવોની પાછળ ચાલનાર, ઉપદેવ, ગન્ધર્વ પિશાચ વિગેરે
देवानुचर त्रि (देवाननुचरति, अनु+चर्+ट) ઉપરનો અર્થ
"निशम्य देवानुचरस्य वाच मनुष्यदेव पुनरप्युवाच" रघुवंशे
देवानुप्रिय त्रि (जै प्रा देवाणुप्पिय) ભદ્ર, મહાશય, મહાનુભાવ, દેવ સરખો પ્રિય દેવના જેવો વહાલો, (કોમલ સંબોધન)
देवानुपूर्वी स्त्री (जै प्रा देवाणुपुव्वी) નામ કર્મની એક પ્રકૃતિ કે જેના ઉદયથી દેવગતિમા જનાર જીવની આકાશપ્રદેશની શ્રેણીને અનુસરીને ગતિ થાય તે

देखाडनार.

देशक पुं (देश एव स्वार्थे क) देश, जनपद.

देशकारा स्त्री. भैरवरागनी पत्नी ते नामनी एक रागिणी.

देशकारी स्त्री. ઉપરનો અર્થ.

देशकाल पुं द्वि (देशश्च कालश्च देशकालौ) देश अने काल.

देशकाल पुं (वै प्रा देशकाल) देशकाल, शुभ अशुभ कार्य माटे निश्चय करेलो समय.

देशकालज्ञ पुं (देशकालौ जानातीति) देश अने कालने जाणनार.

देशकालव्यतीतत्व न. (वै प्रा. देशकालव्यत्यय) तीव्र करनी वासनानो २४मो अतिशय.

देशकालविद् त्रि (देशकालौ वेत्ति विद्+क्विप्) देश अने कालने जाणनार.

देशघातिन् त्रि. (वै प्रा देशघात) देशघाती, आत्माना गुणोने देशथी घात करवावाळी मतिज्ञानावरणीयादि पचीस कर्मप्रकृतिओ.

देशचारित्र न (वै प्रा. देशचरित) देशविरति, श्रावकपणुं.

देशज त्रि (देशे जायते जन्+ड) देशमां पेदा थनार.

देशधर्म पुं (देशस्य धर्मः) देशने उचित धर्म, देशने योग्य धर्म.

देशधर्म पुं. (देश एकदेशविरतिरूपो धर्मः) श्रावक धर्म, जैन श्रावकना १२ व्रतो, हिंसा, जूठ, चोरी, कुशील अने परिग्रह आ पांच पापनो आंशिक त्याग-अणुव्रत विगेरे "देशधर्मोऽणुव्रतादि" लल्ति.

देशना स्त्री. (दिश्+णिच्+युच्) धर्मोपदेश, निदेश, विधि, आज्ञा.

देशपरिच्छिन्न त्रि (देशेन परिच्छिन्नम्) अविभक्त ना एक देशमां वर्तता पदार्थ विगेरे.

देशबंधक त्रि. (वै. प्रा. देशबंध देशबन्धक) देशथी बंध करनार, सर्वबंध नहि ते.

देशभाषा स्त्री (देशप्रसिद्धा भाषा) देशनी बोली ते ते देशनी भाषा.

देशपति पुं (वै. प्रा. देशपति) श्रावक, एक देशथी प्रति ज्ञो देशविरति स्थूल पापनी निवृत्ति करनार.

देशराग न (वै प्रा. देशराग) कोई देशमां प्रसिद्ध एक वस्त्रनी जात.

देशराजचरित न. ते नामनो एक संस्कृत ग्रंथ.

देशरूप न (दिश्+कर्मणि घञ् देशस्य दिशस्वरूपस्य रूपम् देशप्रतिरूपं रूपम् वा) उचित, योग्य, प्रशस्यमान देश, देशने योग्य.

देशविरत त्रि (वै. प्रा. देशविरत) एक देशे पापनी निवृत्ति पामेल, श्रावक.

देशविरति स्त्री. (वै. प्रा. देसविरइ) एक देशे पाप थी निवृत्ति पामवी ते श्रावकपणुं, अणुव्रत स्वीकार वानो परिणाम.

देशविराधक त्रि (वै. प्रा. देसविराहग) एक देशे विराधना करनार.

देशाखी स्त्री. हिंडोल रागनी पत्नी ते नामनी एक रागिणी.

देशान्तर न (अन्यो देशः मयूरव्यंसकादित्वात्) पोताना देशथी बीजो देश ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध अक्षांश वगेरे.

"गतो गत विविक्तेषु विरितं ...।
गतमन्यन्तरं वस्य तोदेशान्तरमुच्यते"

देशान्तरिन् त्रि (देशान्तर+इनि) परदेशनुं बीजा देशनुं परदेशी.

देशावकाश पुं. (वै प्रा. देसावगास) जेमां देश क्षेत्र-भूमिनी हद नक्की करवामां आवे छे ते, श्रावकनुं दशमुं व्रत.

देशावकाशिक न. (वै. प्रा. देसावगासिय) दिशाओ अने क्षेत्रनी मर्यादारूप श्रावकनुं दशमुं व्रत.

देशिक त्रि. (देशे अधिकृतः ठञ्) मुसाफर, पथिक, वटेमार्गु.

देशिक पुं. (देशो वक्तव्ये अधिकृतः) गुरु उपदेश बोध आपनार.

देशित त्रि. (दिश्+णिच्+कर्मणि क्त) दाखवेलुं, हुकम करेलुं, उपदेश करेलुं, आज्ञा करेल.

"कापेक्षो देशकालमवेक्षिते मनोऽपि देशितः।
... " शब्दकल्पद्रुमः.

કાકડી, સ્પૃક્કા-કપુરીમધુરી નામે વનસ્પતિ, મહાદ્રોણી, નાગરમોથ, ઉરડે, અક્ષરી, ઉપનિષદ્ વિશેષ, રવિ સંક્રાંતિ, શ્રુત દેવતા, દેવની સામાન્ય પત્ની-દેવાંગના, શ્રી, હ્રી, ધૃતિ, કીર્તિ, બુદ્ધિ, લક્ષ્મી આ ૭ કુલાચલવાસિની દેવીઓ, સૂર્યની ઉપાસક કોઈ સ્ત્રી
"देव्य श्रीह्रीधृतिकीर्तिबुद्धिलक्ष्म्य पल्योपमस्थितय ससामानिकपरिषत्का" तत्त्वार्थ०

देवी स्त्री (देवयति प्रवृत्तिनिवृत्त्युपदेशेन यथाधिकार व्यवहारयति सर्वान् देव्+णिच्+अच् ङीप्) राजानी पટરાણી-મહિષી
"देवीं मुखेन रमयन्नधिपो नराणाम्" जीव च का

देवी स्त्री (जै प्रा देवी) સાતમા ચક્રવર્તીની માતા, ૧૦મા ચક્રવર્તી હરિષેણની સ્ત્રી (રત્ન), ૧૮મા તીર્થંકરની માતા, તે નામની એક વિદ્યાધર કન્યા

देवीकृत त्रि (जै प्रा देवीकय देव+च्वि+कृ+क्त) દેવરૂપ કરેલુ, દેવ બનેલુ
अणिमिसणअणो सअलो जीए देवीकओ लोओ

देवीकोट पु (देव्या कोटो दुर्गमिव देवी कोटे यस्य वा) બાણાસુરનુ શહેર-શોણિતપુર

देवीता स्त्री (देव्या भाव तल् टाप्) દેવીપણુ

देवीत्व न (,, ,, त्व) દેવીપણુ

देवीन्धियक पु (देवीं धिया इत्याद्यप्रतीकशब्दोऽस्ति अत्र अनुवाक अध्याय वा वुन्) "देवींधिया" એ આદિ શબ્દ જેમા છે તેવા વેદનો અનુવાક-વેદની કંડી યા અધ્યાય

देवीपुराण न (देवीमाहात्म्यवर्णक पुराणम्) તે નામનુ એક ઉપ પુરાણ

देवीभागवत न (देव्या माहात्म्यावेदक भागवतनाम्य पुराणम्) તે નામનુ એક ઉપપુરાણ (મતાંતરમાં તે મહાપુરાણ પણ ગણાય છે)

देवीमाहात्म्य न (देव्या माहात्म्य) માર્કંડેય પુરાણાન્તર્ગત "सावर्णि सूर्यतनय" અહીંથી માંડીને "सावर्णि भवितामनु "इति અન્તસુધાનો તેર અધ્યાયરૂપ ચંડી પાઠ-સપ્તશતી પાઠ રૂપ ગ્રંથ

देवीरापसक पु "देवीराप" એવા આદ્ય શબ્દવાળો વૈદિક અધ્યાય યા અનુવાક

देवीसूक्त न (देव्या सूक्त) ઋગ્વેદ પ્રસિદ્ધ એક સૂક્ત, સપ્તશતીમા "नमो देव्यै महादेव्यै" इत्यादि सूक्त

देवृ पु (देवयतीति देव्+ऋ) દીયર, પોતાના પતિનો નાનો ભાઈ

देवेज् पु (देवान् यजते यज्+क्विप्) દેવોનુ યજન કરનાર, દેવોનુ પૂજન કરનાર

देवेज्य पु (देवानामिज्य पूज्य) બૃહસ્પતિ-સુરાચાર્ય, ઉત્ર

देवेन्द्र पु (देवानामिन्द्र) ઇન્દ્ર

देवेन्द्र पु (जै प्रा देविंद) એક પ્રસિદ્ધ તે નામે આચાર્ય અને ગ્રંથકાર

देवेश पु (देवानामीश) દેવોને નિયમમા રાખનાર પરમેશ્વર, મહાદેવ, વિષ્ણુ

देवेशय पु (देवे अधिष्ठातृतया शेते शी+अच्) પરમેશ્વર, વિષ્ણુ

देवेशी स्त्री (देवेश+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) દુર્ગા દેવી, પાર્વતી

देवेश्वर पु (देवानामीश्वर) દેવોને નિયમમા રાખનાર પરમેશ્વર, મહાદેવ, વિષ્ણુ

देवेष्ट त्रि (देवानामिष्ट) દેવોને પ્રિય, દેવોએ ઇચ્છેલ

देवेष्ट पु ગુગળ

देवेष्टा स्त्री મહામેદા નામની વનસ્પતિ

देवोद्यान न (देवानामुद्यानम्) દેવોને ક્રીડા કરવાનો બગીચો-નંદનવન વિગેરે
नन्दन चैत्ररथ वैभ्राज सर्वतोभद्रमिति चत्वारि

देवौकस् न (देवानामोक) સ્વર્ગ, મેરૂપર્વત, મન્દિર-દેવાલય, દેવળ

दैव्य न (देवस्य भाव ष्यञ् वेदे वा न वृद्धि) દેવપણુ-દેવત્વ

देव्या स्त्री (देव+यत्+टाप्) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, મુગમાસી

देश पु (दिशति दिश्+अच्) ભૂગોલાન્તર્ગત ભાગ, દેશ, મુલક, પ્રદેશ, વિભાગ, અમુક અંશ

देश पु (जै प्रा देस) ૧૦૦ હાથ માપેલી જમીન ને દેશ કહે છે, દેશવિરતિ પાંચમા ગુણ સ્થાનક, દેશકાલ, જમાનો, સ્થૂલ, મ્હોટુ અવસર

देशक त्रि (दिशतीति दिश्+कर्तरि ण्वुल्) ઉપદેશ કરનાર, આજ્ઞા કરનાર, બોધક, માર્ગ બતાવનાર,

देहमुष् त्रि (देहं मुष्णाति कर्मण्यपि मुष्+क्विप्) देहाभिमानी छव.

देहमुह् पु (देह मुह्यते मोहयति कर्मणामिकत्वात् मुह्+ ...मूलार्थे क्विप्) सुख आत्मानुं ज्ञान.

देहभृत् पु. (देहं बिभर्ति स्वकर्मानुसारेण भृ+क्विप्+ तुक्) छव.

देहभृत् त्रि (भृ+क्विप्+तुक्) शरीर धारण करनार.

देहम्भर त्रि (+भृ भुम् च) देहनुं पोषण करनार, शरीरने पोषनार.

देहयात्रा स्त्री (लोकान्तरे देहस्य यात्रा) मरण-पत्नु.

देहयात्रा स्त्री (देहस्य शास्त्रविहिता यात्रा प्रवृत्तिः) देह शास्त्रमां कहेल्ल विगेरे देहना रक्षणमाटे उद्यम करवो ते.

देहरत न (प्रा. देहरय) मैथुन.

देहला स्त्री (देह क्षाति देहस्य पुष्टिं लाति देह+ ला+क+टाप्) मद्य-मदिरा दारु.

देहलि स्त्री. (दिह्+बा॰ एल वा देह देहं क्षाति दलति ...+स वा ङीप्) उमरो, दरवाजानुं ओटलुं.

देहली स्त्री (देह देहं लाति दलति गौरा ङीष्) उपर नो अर्थ.

"यस्याममर्पणमनिरव्यहेलीषु बलीर च का

देहलीदीपकन्याय पु (देहलीदीपकन्याय इति यद्यन्त- रमपि लक्ष्ये) जे स्थले जेह श ब्द अथवा वात ने बेउनुं बाजु पड़ती होय त्यां आ न्यायनो प्रयोग करवामां आवे छे एनो अर्थ उमरामां मुकेल दीवो जेम ? अन्दर अने बहार बन्ने बाजुए प्रकाश आपे छे.

देहवत् पु (देहोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) शरीरी छव.

देहवत् त्रि. („ „) शरीरवाळुं शरीरधारी.

देहवायु पु (देहस्थो वायुः) देहमां पांच प्राण रहेला छे तेमांथी प्रत्येक शरीरना भागमां रहेल प्राणादि पांच वायु

देहसाम्य न (देहस्य साम्यम्) शरीरनी समानता, आत्म अने देहनुं समानपणुं

देहसार पु. (देहस्य सार) मेद, मज्जा.

देहस्थ त्रि (देहे तिष्ठतीति) शरीरमां रहेनार, देहमां रहेनार.

देहातीत पु (देहं देहात्मबुद्धिमतीतः) देहना अभिमान वगरनो, वळी जे देहनो पण छेल मानी देहने अभिमान रहित महात्मा—आत्मज्ञानी.

देहात्मवाद पु (देह एव आत्मा इत्येवं वाद) शरीर अने आत्मा छे एवो वाद.

देहात्मवादिन् पु. (देहमात्मानं वदति वद्+णिनि) देहनेज आत्मा माननार ज्ञानी.

देहात्मप्रत्यय पु (देहस्य आत्मत्वेन प्रत्ययः) देह आत्मा छे एवी प्रतीति, शरीरने आत्मा मानवो तेवुं ज्ञान.

देहाध्यास पु (देहस्य तत्कर्मस्य वा आत्मना सह संबन्ध वा अध्यास.) देह अथवा देहनां धर्म उपर आ सम्बन्धनी आत्मा आत्मामां धर्मपणानी भ्रान्ति.

देहाभिमान न (देहस्य अभिमानम्) देहनुं अभिमान.

देहावरण न (देह+आ+वृ+ल्युट्) बख्तर.

देहिका स्त्री. (देह+ठन्+टाप्) एक जातनो कीडो.

देहिन् त्रि (देहोऽस्यास्तीति इनि) शरीरवाळुं देहधारी

देहिन् पु („) प्राणी, आत्मा.

"देहिन्! वसी युस्तम ते सम्मर्जु वा मा मयात् तृष्णो वासमधु वा

देहेश्वर पु (देहस्येश्वरः) छव, आत्मा

देहोत्सर्ग पु. (देहस्य उत्सर्गः देहस्य उत्सर्जनं यत्र वा) देहनो त्याग, पत्नु मरण

देहोत्पन्न त्रि (देहे उत्पन्नो यस्य) शरीरमां उत्पन्न थयेल देहमां उत्पन्न थयेल.

देहोद्भव पु (देहादुद्भवो यस्य) पुत्र.

यथा—"कलेवरे शरीर न मूर्तिसंहनेन शुभ वयवयवसमानकम्

दै (सौत्रे भ्वा पर सक. सुद्धौ, अक. अनिट् मित् ... न शुद्धा सक्ति) शोधवुं, साफ करवुं, शुद्ध थवुं. अव+दै आवदायति श्वेत थवुं स्वच्छ थवुं.

दैतेय पु. (दितेरपत्य ढक्) असुर, राक्षस.

दैतेयी स्त्री. (दैतेय+स्त्रियां ङीप्) असुरजातिनी स्त्री.

देशिन् त्रि (दिशति दिश्+णिनि) ઉપદેશ કરનાર, માર્ગ બતાવનાર, માર્ગ દાખવનાર

देशिनी स्त्री (दिशति दिश्+णिनि+ङीप्) તર્જની-આંગળી

देशी स्त्री તે નામની એક રાગિણી

"तद्देशस्थया रीत्या यत्स्याल्लोकानुरञ्जनम्।
देशे देशे तु सङ्गीत तद्देशीत्यभिधीयते"

देशीय त्रि (देशे भव छ) દેશમા થનાર

देशीयवराडी स्त्री તે નામની એક રાગણી

देश्य न (दिश्यते इति कर्मणि यत्) પૂર્વપક્ષ

देश्य त्रि (,, ,,) ઉપદેશ કરવા યોગ્ય, બતાવવા યોગ્ય, કહેવા યોગ્ય

देश्य त्रि (देशे भव दिगादिभ्यो यत् देशाय हित वा) દેશમા થનાર, દેશમા પેદા થનાર, દેશને હિત કારક, દેશાર્હ

देष्टृ त्रि (दिशतीति दिश्+तृच्) બતાવનાર, દેખાડનાર, દાખવનાર

देष्ठ त्रि (अतिशयेन दाता दातृ+अतिशायने इष्ठन् तृणो लोपे गुण) અત્યન્ત દાતા

देष्णु त्रि (ददाति दा+इष्णुच् गुण) દાતા, દાની, ઉદાર

देष्णु पु (,, ,,) ધોબી

देह पु न (देग्धि प्रतिदिनम् दिह् वृद्धौ+अच्) શરીર, દીલ, દેહ, જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ લગ્ન સ્થાન

देह पु (दिह्+भावे घञ्) લીપવુ, ખરડવુ, ચોપડવુ તે, લીપણ

देह पु (जै प्रा देह) એક પિશાચનુ નામ

देहकर्तृ त्रि (देह करोतीति कृ+तृच्) શરીર બનાવનાર પૃથ્વી આદિ પાચ ભૂતો

देहकर्तृ पु (,, ,,) ઈશ્વર, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, પિતા

देहकृत् त्रि (देह करोति देह+कृ+क्विप्+तुक्) દેહ કરનાર પચભૂત વિગેરે

देहकृत् पु (,, ,,) પરમેશ્વર

देहकोष पु (देहस्य कोष इव) પક્ષીની પાખ

देहक्षय पु (देहस्य क्षयो यस्मात्) રોગ

देहक्षय पु (देहस्य क्षय) દેહનો ક્ષય-નાશ

देहच्युत त्रि (देहाच्च्युत) શરીરમાથી નિકળેલ મલ મૂત્र વિગેરે

देहज त्रि (देहाज्जायते जन्+ड) દેહથી પેદા થનાર, દેહમા પેદા થનાર

"अहितो देहजो व्याधिर्हितमारण्यमौषधम्" उद्भट

देहज पु (देहाज्जायतेऽसौ) પુત્ર, અપત્ય

देहजा स्त्री (देहज+टाप्) પુત્રી-તનયા

देहत्याग पु (देहस्य त्यागो यस्मात्) મરણ-મૃત્યુ

देहत्याग पु (,, त्याग) શરીરનો ત્યાગ

देहद पु (देह दायति शोधयति देह देहपुष्टिं ददाति रसायनेन वा दै+शोधने दा+दाने वा क) પારો, પારદ

देहद त्रि (देह ददाति दा+क) શરીરદાતા, દેહ આપનાર

देहदण्ड पु (देहस्य दण्ड) શરીરને દડ, શરીરને શિક્ષા, શરીરને કષ્ટ આપવુ તે, પ્રાયશ્ચિત્ત તપ વિગેરે કરી શરીરને દડ દેવો તે

देहधर्म पु (देहस्य धर्म) શરીરનો ધર્મ-મલમૂત્ર પ્રસ્વેદ વગેરે બહાર કાઢી નાખવાનો શરીરનો સ્વાભાવિક ધર્મ

देहधारक न (देह धारयति धारि+ण्वुल्) હાડકુ અસ્થિ

देहधारक त्रि (,, ,,) શરીર ધારણ કરનાર, દેહધારી માત્ર

देहधारण न (देहस्य धारणम्) શરીર ધારણ કરવુ તે

देहधारिन् त्रि (देह धारयति धृ+णिनि) શરીર ધારણ કરનાર પ્રાણી

देहधि पु (देहो धीयतेऽत्र धा+आधारे कि) પક્ષીઓની પાખ

देहधृज् पु (देहे धर्जति सञ्चरतीति धृज् गतौ+क्विप्) પ્રાણવાયુ,

देहधृज् त्रि (देह+धृज्+क्विप्) શરીર ધારણ કરનાર પ્રાણી

देहबद्ध त्रि (देहे बद्ध) શરીરધારી

देहवलिका स्त्री (जै. प्रा देहवल्लिया) ભિક્ષાવૃત્તિ

दैवकोविद पुं. (दैवे शुभाशुभभावफलेषु कोविदः) જ્યોતિષી દૈવ–શુભ અશુભને જાણવાથી જાણનારો નિમિત્તિક.

दैवज्ञविद् त्रि. ( ) દૈવ પંડિત, દૈવને જાણનાર વિદ્વાન.

दैवज्ञविदा स्त्री. (दैवे अनिर्मितशुभाशुभभावे यो विदा) દૈવ નિમિત્તક શુભ અને અશુભને જાણનારી સ્ત્રી–દૈવજ્ઞા.

दैवक्षत्रि पुं. [illegible] એક રાજા.

दैवगति स्त्री. (दैवस्य गतिः) નસીબની ગતિ, નસીબની ઘટના.

दैवघटना स्त्री. (दैवस्य घटना) નસીબની ઘટના, નસીબની ગતિ.

दैवचिन्तक पुं. (दैवं वज्रेण शुभाशुभं चिन्तयति चिन्त्+ण्वुल्) દૈવજ્ઞ–જોશી.

दैवज्ञ त्रि. (,, जानाति ज्ञा+क) દૈવ જાણનાર શુભાશુભ પ્રારબ્ધનો વિચાર કરનાર.

दैवज्ञ पुं. (,,) જ્યોતિષી.

दैवज्ञा स्त्री. (,, टाप्) દૈવજ્ઞ સ્ત્રી.

दैवत न. पुं. (देवतैव दैवतं स्वार्थेऽण्) દેવ, દેવતા "दैवतस्य मनुष्येन्द्र ... प्रवर्तितं" [illegible]

दैवत न. (देवतानां समूहः अण्) દેવતાઓનો સમૂહ, નિરુક્તનું [illegible]

"यस्य हस्सस्य ... न पूजये दैवतं"

— [illegible]

दैवत त्रि. (देवताया इदम्) દેવતા સંબંધી, દેવ સંબંધી.

दैवतन्त्र त्रि. (दैवं तन्त्रं प्रधानं यस्य) દૈવાધીન, ભાગ્યાધીન.

दैवतस् अव्य. (दैव+तसिल्) દૈવથી, દૈવયોગે, પ્રારબ્ધવશાત્.

दैवतरस पुं. તે નામના એક ઋષિ.

दैवतरेय पुं. (दैवतरसस्य अपत्यम् ढक्) એ ઋષિનો પુત્ર.

दैवतरेयी स्त्री. (,, ,, स्त्री ङीप्) એ ઋષિની પુત્રી.

दैवता स्त्री. (देवता एव स्वार्थे अण्) દેવતા, દૈવત.

दैवति पुं. (देवतस्यापत्यं पुमान् इञ्) દેવતાનો પુત્ર, દેવ પુત્ર.

दैवत्य न. (देवता+स्वार्थे ष्यञ्) દેવતા, દેવ.

दैवत्व न. (दैवस्य भावः त्व) દૈવપણું, દૈવભાવ.

दैवदत्त पुं. (दैवदत्तस्य छात्र) દેવદત્તનો શિષ્ય.

दैवदत्त त्रि. (देवदत्ते भक्तिरस्य [illegible]) દેવદત્ત ઉપરની ભક્તિવાળું.

दैवदत्ति पुं. (देवदत्तस्य अपत्यम् इञ्) દેવદત્તનો પુત્ર.

दैवदत्तिक पुं. (देवदत्त+[illegible]) દેવદત્તનો પુત્ર.

दैवदत्तिका स्त्री. (दैवदत्तिक स्त्रियां टाप्) દેવદત્તની પુત્રી.

दैवदत्तिकी स्त्री. (दैवदत्तिक स्त्रि ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

दैवदर्शिन् पुं. न. (देवदर्शेन [illegible]) દેવદર્શન ઋષિએ જોયેલા વેદ ભાગને જાણનાર.

दैवदारव त्रि. (देवदारोर्विकारः अण्) દેવદારનું બનાવેલું દેવદારનું બનાવેલ.

दैवदीप पुं. (दैव सूर्यचन्द्रौ दीप [illegible]) નેત્ર, આંખ, દેવ સમ્બન્ધિ દીવો.

दैवदुर्विपाक पुं. (दैवस्य दुर्विपाकः) દૈવનો દુર્વિપાક, દુષ્ટ નસીબ, ખોટું ફળ.

दैवदोष पुं. (दैवस्य दोषः) ભાગ્યનો દોષ.

दैवपर त्रि. (दैवं परमं प्रधानं [illegible]) પ્રારબ્ધ મુખ્ય છે એવું માનનાર.

"[illegible] दैवमेव हि कारणम् ।

इति दैवपरो [illegible] न सिध्यते" [illegible]

दैवप्रमाणक त्रि. (दैवमेव प्रमाणं यस्य कप्) ભાગ્ય ઉપર આધાર રાખનાર, દૈવને પ્રમાણ માનનાર.

दैवप्रश्न पुं. (दैवे [illegible] प्रश्नः) ભૂતનાં કરેલાં શુભાશુભ કર્મોની જિજ્ઞાસા, ભાગ્યના વિષયમાં શુભાશુભ સંબંધી પ્રશ્ન, [illegible]

दैवप्रश्न पुं. ([illegible]) આકાશવાણી.

दैवमति पुं. स्त्री. (देवमतेरपत्यं पुमान् इञ् स्त्रियां वा ङीप्) દેવમત મુનિનો પુત્ર, દેવમત મુનિની પુત્રી.

दैत्य पु (दितेरपत्य ण्य) રાક્ષસ, અસુર
दैत्यगुरु पु (दैत्याना गुरु) શુક્રાચાર્ય
दैत्यदेव पु (दैत्यस्य देव) વરુણદેવ, વાસુદેવ
दैत्यद्वीप पु ગરૂડનો તે નામનો એક પુત્ર
दैत्यधूमिनी स्त्री તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તારાદેવીના પૂજનની એક મુદ્રા
दैत्यनिसूदन पु (दैत्यान् निसूदयति हिनस्ति नि+सूदि+णिच्+ल्यु) વિષ્ણુ
दैत्यपति पु (दैत्याना पति) હિરણ્યકશિપુ દૈત્ય, દૈત્યોનો રાજા
दैत्यपुरोधस् पु (दैत्याना पुरोधा) શુક્રાચાર્ય
दैत्यपुरोहित पु (दैत्याना पुरोहित) ઉપરનો અર્થ
दैत्यपूज्य पु (दैत्यानां पूज्य) શુક્રાચાર્ય
दैत्यमातृ स्त्री (दैत्यानां माता) કશ્યપની પત્ની દિતિ
दैत्यमेदज पु (दैत्यस्य मेदात् जायते मेद+जन्+ड) ગુગળ
दैत्यमेदजा स्त्री (दैत्यमेदाज्जायते जन्+ड+टाप्) પૃથ્વી
दैत्ययुग न (दैत्यानां युगम्) દેવના બાર હજાર વર્ષની બરાબરનો એક દૈત્યનો યુગ, મનુષ્યના ચાર યુગ મળી દૈત્યનો એક યુગ
दैत्या स्त्री (दितेरिय+ण्य टाप् योपधत्वात् जातावपि टाप्) દૈત્ય જાતિની સ્ત્રી, મદિરા-દારૂ, સુરા નામનું એક ગન્ધ દ્રવ્ય, ચણ્ડા નામની એક ઔષધી
दैत्यारि पु (दैत्यानामरि) વિષ્ણુ, હરકોઈ દેવ.
दैत्याहोरात्र पु (दैत्यस्याहोरात्र) મનુષ્યોનું એક વર્ષ-દૈત્યોનું એક અહોરાત્ર-રાત્રિ દિવસ
दैत्येज्य पु (दैत्यानामिज्य पूज्य) શુક્રાચાર્ય
दैत्येज्या स्त्री (दैत्यानामिज्या पूजा) દૈત્યોની પૂજા.
दैन न (दीनस्य भाव अण्) દીનતા, દીનપણું, ગરીબાઈ
दैन त्रि (दिने भव ,,) દિવસમાં થનાર, એક રોજમાં થનાર
दैनन्दिन त्रि (दिने दिने भवम् अण् अणि परे द्वितीयाविभक्तेर्लुप मध्यस्यायास्तु न) દરરોજનું, હમેશનું દિવસે દિવસે હોનાર-થનાર.
दैनन्दिनप्रलय पु (दैनन्दिन प्रलय) પ્રલય વિશેષ

दैनार त्रि (दीनारे भवम् दीनारस्येद वा अण्) દિનાર માપની સુવર્ણની બનેલી વસ્તુ
दैनिक त्रि (दिने भव कालाο ठञ्) દિવસમાં હોનાર-થનાર, દિવસનું, હમેશાનું
दैनिकी स्त्री (दैनिक+ङीप्) એક દિવસનું વેતન, દરરોજની મજુરોની મજુરી
दैर्घवरत्र पु (दीर्घवरत्रेण निर्वृत्त कूप अण्) લાંબા દોરડાથી ખેંચાયેલા દડ વડે ખોદવાથી થયેલો કુવો
दैर्घ्य न (दीर्घस्य भाव ष्यञ्) લંબાઇ, લાંબાપણું દીર્ઘતા
दैन्य न (दीनस्य ,, ,,) દીનતા, કંગાલપણું, અલંકાર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ વ્યભિચારી ભાવનો એક ભેદ.
'दैन्यात्तद्विहितैस्त्वमिन्द्रियसुखै सतृप्यसे निस्रप''
आत्मानुशा०
दैप त्रि (दीपस्येदमण्) દીવાનું, દીવા સંબંધી
दैलीपि पु (दिलीपस्य अपत्यम् इञ्) દિલીપ રાજાનો પુત્ર.
दैव न (देवात् नियतादागतम् अण्) ભાગ્ય, કર્મોન્મુખ શુભાશુભ કર્મ
'तद्वयत्त ननु दैवमेव शरण धिग्धिग्वृथा पौरुषम्''
आत्मा० शा०
दैव त्रि (देवस्येदमण्) દેવનું, દેવ સંબંધી
दैव पु (देवस्यैवायम् अञ्) તે નામનો એક વિવાહ, જેમાં યજ્ઞસ્થ ઋત્વિજ ને કન્યાદાન કરવામાં આવે છે
दैव न (देवो देवताऽस्य अञ्) દેવતીર્થ
दैव त्रि (दिवि भव अण्) આકાશમાં હોનાર
दैव न (देव एव स्वार्थ अण्) દેવ
"राजद्रोहसमुद्यत प्रतिदिन दैव हि मा बाधते"जीव च का
दैव न (देवो देवमेदो देवताऽस्य अञ्) તે નામનું એક શ્રાદ્ધ
दैवक पु (देव एव दैव+स्वार्थे क) દેવ, દેવતા
दैवकी स्त्री (देवकस्यापत्य स्त्री अण् ङीप्) શ્રીકૃષ્ણની માતા, દેવકી
दैवकीनन्दन पु (दैवक्या नन्दन) શ્રીકૃષ્ણ, વાસુદેવ.
दैवकीपुत्र पु (,, पुत्र) ,, ,,
दैवकीसुत पु (,, सुत) ,, ,,
दैवकीसूनु पु (,, सूनु) ઉપરનો અર્થ.

અભાવ.

दैवाहोरात्र पु. (दैवं अहोरात्रः) મનુષ્યના એક વર્ષ જેટલા કાળની બરાબર દેવનો એક દિવસ અને રાત્રિ.

दैविक त्रि. (देवस्येदं दैवे भवो वा ठक्) દેવનું, દેવ સંબંધી.

दैविक न. (ध्यानुग्रह प्राप्य ठक्) દેવીને ઉદ્દેશી કરેલ યાગ આદિ વિગેરે, દેવ નિમિત્ત આદિ કર્મ.

दैविक न. (देवस्य ठक्) ન ધારેલા અકસ્માત.

दैविन् त्रि. (देव+इनि) ભાગ્યશાળી, દૈવવાળું.

दैविन् पु. (देव+इनि) જ્યોતિષી, દૈવજ્ઞ, ભવિષ્ય જોનાર.

दैवी स्त्री. (दैवस्येयं अण् ङीप् वा) દૈવવિષયક વિધિથી પરણેલી સ્ત્રી, દેવપત્ની, દેવાંગના, દિવ્ય અલૌકિક દૈવી સંપત્તિ.

"दैवी सम्पद्विमोक्षाय" गीता.

दैवोदासि पु. (दिवोदासस्य अपत्य इञ्) દિવોદાસનો પુત્ર.

दैवोदास पु. (दिवोदासेनैव प्रकाशितोऽग्नि अण्) દિવોદાસથી પ્રકાશમાન અગ્નિ.

"दैवोदासो अग्निर्देवा" ऋ.

दैवोदासि पु. (देवोदासस्य अपत्य इञ्) દિવોદાસના પુત્રનો પુત્ર.

दैवोपहत त्रि. (दैवेनोपहतम्) દૈવથી હણેલ, દુર્ભાગી, દુર્દૈવવાળું.

दैव्य त्रि. (देवस्येदं यञ्) દેવ સંબંધી, દેવનું.

दैव्य न. (देव+ष्यञ्) પ્રારબ્ધ, દૈવ, ભાગ્ય.

दैशिक त्रि. (देशे भव देशस्य वा ठञ्) દેશ સંબંધી, દેશનું.

दैशिक त्रि. (देशेन निर्वृत्तं ठञ्) દેશ સંબંધું.

दैशिक पु. (देशे भव ठिञ्) ગ્રામીણનો ઉપદેશ કરનાર ગુરુ.

"देवानुदेशकर्ता गुरुर्दैशिकः" शब्दरत्ना.

दैशिकविशेषणता स्त्री. સ્વરૂપ સંબંધ, પ્રાચીન દૈશિક સ્વરૂપસંબંધ—જેમકે "घट मूलके कपिः संयोगि" અહીં વૃક્ષ અને કપિસંયોગનો જે સંબંધ છે તે દૈશિક વિશેષ્યતારૂપ સંબંધ છે.

दैष्टिक त्रि. (दिष्टं प्रमाणमस्य दर्शितत्वात् ठक्) ભાગ્ય પરાયણ, દૈવપર, દૈવપરાયણ, ભાગ્યને માન આપનાર.

दैहिकता स्त्री (दैहिकस्य भाव तल् टाप्) શરીર સંબંધ, દેહપરાયણપણું, દૈહિકપણું.

दैहिकत्व न. (दैहिकस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ.

दैहिक त्रि. (देहस्येदं ठञ्) દેહનું, દેહ સંબંધી.

दैहिक त्रि. (देहे भव ठञ्) દેહમાં હોનાર, થનાર.

दैह्य त्रि. (देहे भव ष्यञ्) દેહમાં થનાર-હોનાર.

दैह्य पु. (" ") જીવ, આત્મા.

दो (दिवा. पर. सक. अनिट्. द्यति) કાપવું, છેદવું.

"कि स्ताडयति चिछद्रीमाम्"

दोःशालिन न. (दोष्ण. शिलनम्) રહેવાનું ફાળ.

दोःसहस्रभृत् पु. (दोः सहस्रं भुजसहस्रं बिभर्ति धारयति सहस्र+भृ+क्विप्) કાર્તવીર્ય અર્જુન, એક હજાર હાથ વાળો સહસ્રાર્જુન, બાણાસુર.

दोग्धृ पु. (दोग्धीति दुह+तृच्) ગોવાળ, દેવતા કે ફળની ઈચ્છાથી કાવ્ય કરનાર ગાયન વગાડનાર ભાટ, વાછરડું, ભાટ.

दोग्धृ त्रि. (दोग्धीति दुह+तृच्) દોહનાર, દોહન કરનાર.

"मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे" कुमारसं.

दोग्ध्री स्त्री. (दोग्धृ+ङीप् दोग्ध्र+ईप्) દુઝણી ગાય.

"क्षुधनमार्ग दुग्धेव दोग्ध्रीम्" रघु.

दोध त्रि. (दुह्+अच् घत्वं गुणः) દોહનાર.

दोधी स्त्री. (दोध+ङीप् गौरा. ङीष् स्वार्थ) દોહનારી સ્ત્રી, દોહીનું દૂધ.

दोधूयमान त्रि. (धू+यङ्+शानच्) વારંવાર કંપતું, અતિશય કંપતું.

दोधय पु. (दोग्धीति दुह्+अच् धत्वं गुणः) વાછરડું, વત્સ—વાછડો, વાછરડું.

दोधक पु. (दोध+स्वार्थे कन्) તે નામનો એક છંદ, જે ભગણ ભગણ ભગણ ગુરુ ગુરુ એમ ૧૧ અક્ષરના ચરણવાળો છંદ, વૃત્ત.

दोधूयमान त्रि. (पुनः पुनः अतिशयेन वा धूयते धू कर्मणि यङ् लुक् शानच्) વારંવાર કંપતું, અતિશય હાલતું, વારંવાર કંપતું.

"चलत्तरलमानमरल कामी दोधूयमाना वनराजिमालाः सम्मतवर्णम्"

दैवमतायन पु (दैवमतेर्युवापत्य पुमान् फक्) દેવમત મુનિના છોકરાનો જુવાન છોકરો, તેમની પુત્રીનો પુત્ર.

दैवयज्ञि पु स्त्री (देवयज्ञस्य अपत्य पुमान् इञ्, स्त्रियां वा ङीप्) દેવયજ્ઞનો પુત્ર, દેવાર્થે યજ્ઞ કરનારનો પુત્ર દેવયજ્ઞની પુત્રી-દેવાર્થે યજ્ઞ કરનારની પુત્રી

दैवयज्ञायन पु (दैवयज्ञि यूनि अपत्ये फक्) દેવયજ્ઞના છોકરાનો જુવાન છોકરો, દેવયજ્ઞની પુત્રીનો પુત્ર

दैवयानेय पु (देवयानेरपत्य पुमान् ढक्) શુક્રાચાર્યની કન્યા-દેવ યાનીનો પુત્ર

दैवयुग पु (देवस्याय दैव स चासौ युग) દેવતાઇ યુગ-દેવતાના બાર હજાર વર્ષનો કાળ, મનુષ્યના ચાર યુગનો કાળ

दैवयोग पु (दैवो योग) દૈવનો યોગ, ભાગ્યનો સંયોગ

दैवयोगात् अव्य દૈવવશાત્, ભાગ્યવશાત્.

दैवराजिक त्रि (देवराजे भवादि ठञ् चिठ् वा स्त्रियां ठञि ङीप् चिटि टाप्) ઈન્દ્રમાં હોનાર-થનાર

दैवराति पु (देवरातस्य अपत्य इञ्) દેવરાતનો પુત્ર, જનકરાજાના પિતા

दैवल पु (देवलस्यापत्य अण्) દેવલ ઋષિનો પુત્ર શાંડિલ્ય ગોત્રનો પ્રવર ઋષિ

दैवल पु (दैव लाति गृह्णाति ला+क) મૃત આત્માનો સેવક

दैवलक पु (देवल इव कायति दै+क, तत स्वार्थेऽण्) ભૂત-પ્રેતનો સેવક, ભૂતનો પુજારી

दैवलक त्रि (देवलकस्येदमण्) દેવલ સંબંધી

दैवलेखक पु (दैव लिखतीति लिख्+ण्वुल्) જોશી, ભવિષ્ય જોનાર, દૈવજ્ઞ.

दैववश त्रि (दैवस्य वश) દૈવાધીન, પ્રારબ્ધાધીન, દૈવવશ

दैववश पु (देवानामय दैव स चासौ वश) દેવોનો વંશ, દેવોનુ કુળ

दैववाणी स्त्री (दैवी वाणी) આકાશવાણી, સંસ્કૃત ભાષા

"संस्कृत नाम दैवीवागन्वाख्याता महर्षिभि" दण्डी

दैवशर्मि पु स्त्रि (देवशर्मणोऽपत्य पुमान् इञ् स्त्रियां वा ङीप्) દેવશર્માનો પુત્ર, દેવશર્માની પુત્રી

दैवशर्मीय त्रि (दैवशर्मे भव छ) દેવશર્માના પુત્રથી થનાર

दैवसर्ग पु (दैव सर्ग) તે નામે એક સર્ગ-સૃષ્ટિ, દૈવી સૃષ્ટિ

दैवसृष्टि स्त्री (देवस्येय दैवी सृष्टि) દેવની સૃષ્ટિ

दैवस्थानि पु स्त्रि (देवस्थानस्यापत्य इञ् स्त्रियां वा ङीप) દેવસ્થાન ઋષિનો પુત્ર, દેવસ્થાન ઋષિની પુત્રી

दैवहतक त्रि (दैव+हत+कन्) ફૂટેલા નસીબનું, અભાગીયુ, દુર્ભાગી, કમનસીબ

दैवहतक न (,, ,,) દુર્દૈવ, દુર્ભાગ્ય, દુષ્ટ દૈવ

दैवहव पु व व (दैवहव्यस्य देवहूनामकर्षेरपत्य छात्रा कण्वा अण् यञो लुप्) દૈવહવ્યના શિષ્યો

दैवहीन त्रि (दैवेन भाग्येन हीन) ભાગ્યહીન, દુર્ભાગી, ખરાબ નસીબવાળુ, શુભ પ્રારબ્ધહીન

दैवाकरि पु (दिवाकरस्यापत्य पुमान् इञ्) યમ, શનિગ્રહ, સૂર્યપુત્ર-કર્ણ

दैवाकरी स्त्री (दिवाकरस्यापत्य स्त्री ङीप्) યમુના નદી

दैवागारिक त्रि (देवागारे नियुक्त ठक्) દેવ મંદિરમાં નીમાયેલ, દેવ ભંડારી

दैवात् अव्य (दैव+आति) દૈવથી-પ્રારબ્ધથી, જોર જુલમથી, હઠથી, પ્રારબ્ધવશાત્

दैवात्यय पु (दैवकृतोऽत्यय उत्पात) દૈવે કરેલો ઉત્પાત-કોપ

दैवादिक त्रि (दिवादिगणे पठित ठञ्) દિવાદિ ગણમાં કહેલું-ભણેલુ

दैवाधीन त्रि (दैवस्य अधीनम्) દૈવાધીન, પ્રારબ્ધ વશ

दैवायत्त त्रि (दैवस्य आयत्तम्) ઉપરનો અર્થ

दैवारिप पु (दवारीनसुरान् पाति आश्रयदानेन पा+क, देवारिप समुद्र तत्र भव अण्) શંખ.

दैवासुर न (देवासुरस्य वैर अण्) દેવ અને અસુરોનુ સ્વાભાવિક વૈર

दैवासुर पु (देवासुरशब्दोऽस्त्यत्रानुवाके अध्याये वा अण्) દેવાસુર શબ્દ યુક્ત વેદના અનુવાક અને

दोषघ्न त्रि (दोषं वातादिविकारं हन्ति हन्+टक्) त्रिदोष वगेरे दोषने नाश करनार औषधादि.

दोषज्ञ पु (वर्तमानकाल दोषं वातपित्तादिरूपं वा दोषं जानातीति ज्ञा+क) विद्वान्, पण्डित, वैद्य, चिकित्सक.

दोषज्ञ त्रि (दोषं जानातीति ज्ञा+क) पारका दोष-मात्र जाणनार.

दोषत्रय त्रि (दोषेभ्यः त्रयः दोष+त्रय, दोषत्रयात्मकः) त्रणे दोष थनार-बनार वातथी उत्पन्न थयेलुं.

दोषण न (दुष्+णिच्+ल्युट्) आरोप.

दोषणीय त्रि (दुष्+णिच्+अनीयर्) निन्दा लायक.

दोषतस् अव्य (दोष+तसिल्) दोषथी, अपराधथी भूलथी, चूकथी.

दोषता स्त्री. (दोषस्य भावः तल् टाप्) दोषपणुं.

दोषत्व न. (दोष+त्व) दोषनो भाव.

दोषत्रय न (दोषाणां वातपित्तकफानां त्रयम्) वात पित्त अने कफ ए त्रण दोष, त्रिदोष.

दोषप्रसङ्ग पु. (दोषस्य प्रसङ्गो यत्र) दोषनो आरोप, दोषनो प्रसंग.

दोषप्राप्ति स्त्री. (दोषस्य प्राप्तिः) अपराध थवो ते, दोष आववो ते.

दोषभाज् त्रि (दोषं भजते) अपराधि, गुन्हेगार, दोषवाळुं.

दोषभेद पु (दोषाणां भेदः) दोषनां जुदा जुदा प्रकारना भेद, सुश्रुतमां कहेला पासठ प्रकारना दोष.

दोषल त्रि (दोष+मत्वर्थे लच्) दोष युक्त, दोषवाळुं खराब, नठारुं वगेरे.

दोषवत् त्रि. (दोष+मतुप् मस्य वः) दोषवाळुं दोष युक्त.

दोषवत् अव्य. (दोष+तुल्यार्थे वत्) दोष तुल्य.

दोषस् स्त्री (दुष्+असुन्) रात्रि, रात.

दोषा अव्य (दुष्यत्यत्र दुष्+आ) रात्रिए, रात्रे.

दोषा स्त्री. (दुष्यन्त्यस्यामिति दुष्+घञ्+टाप्) रात्रि, रात.

"दोषापि नूनमहिमांशुरसौ किलेति । दोषा अपि नूनमहिमा प्रतिपन्नवान्"

दोषा स्त्री. (दम्यन्तेऽनया दम्+भावे ... 'बाहुभिश्च यत) भुज, हाथ.

दोषा स्त्री (दि मा दोषा) १८ निमिषनी मात्रा.

दोषाकर पु. (दोषा रात्रौ करो यस्य यद्वा दोषं रात्रिं करोतीति कृ+अच् ट) चन्द्र, चांद.

"दोषाकर गुणग्रहणं विकसै ज्योतिषम्"

दोषाकर पु (दोषाणामाकरः ष०) दोषोनी खाण, दोषोथी भरपूर.

"दोषाकरोऽपि कुटिलोऽपि कलङ्कितोऽपि" शब्दम्.

दोषातिलकी स्त्री (दोषा नष्टुं तिलकमस्येति तिलक+अच्+गौरादित्वात् ङीप्) मैन. नामनी वनस्पति-नस्वी तुम 'वनतुलसिका'

दोषाङ्कुश पु (दोषाणां अन्यदोषाणां अङ्कुश इव निवारकत्वात्) धातुदोषने निवारनार ओक प्रकारनो धर्म.

दोषातन त्रि (दोषा रात्रौ भवः इति दोषा+ट्युल् तुट् च) रात्रे थनार-बनार, रातमां थनार.

दोषातिलक पु. (दोषाया रजन्याः तिलक इव) प्रदीप, दीवो.

दोषदर्शिन् त्रि (दोषं पश्यतीति दृश्+णिनि) दोष जोनार, छिद्र जोनार.

दोषदृष्टि त्रि (दोषे दृष्टिर्यस्य) निन्दा पारका दोष जोनार, दोषमांज दृष्टि राखनार.

दोषारोप न (दोषाणामारोपः) दोष आपवो ते, माथे दोष नाखवो ते आरोप मूकवो ते.

दोषारोपण न (दोषाणामारोपणम्) उपरनो अर्थ जुओ.

दोषास्य पु (दोषा रात्रिरास्यमिव प्रकाशकत्वादस्य वा यस्य) प्रदीप दीवो.

दोषार्ह त्रि (दोषमर्हति) दोष देवा लायक, दोष मूकवा योग्य.

दोषिक त्रि (दोषा वातपित्तकफा उत्पादकत्वेन सन्त्यस्य ठन्) त्रिदोषो रोग जेथी थयो होय ते, रोगवाळुं.

दोषिक पु (दोषाः वातपित्तकफाः कारणत्वेन सन्त्यस्य ठन्) रोग, ए नामनो.

दोषिन् त्रि. (दुष्+णिनि) दोषयुक्त, दोषवाळुं अपराधी, अपराधवाळुं.

दोषैकदृश् त्रि. (दोषमेव पश्यति दृश्+क्विप्

दोर पु (डोर+डस्य द) દોર, દોરી, દોરડી, રજ્જુ

दोरक न (डोरक निपातनात् डस्य द) વીણા બાંધવાનો તતુ, તાતણો, દોર, દોરો

दोरिका स्त्री (दोर+कन्+टाप् अत इत्वम्) દોર દોરી, રજ્જુ

दोर्गण्डु पु (दोषा बाहुना गड्ड कुण्ठित) નીચેનો અર્થ

दोर्गन्तु पु („ गन्तु „) કાર્ય કરવામા અસમર્થ હાથવાળો, ઠુઠા હાથવાળુ

दोर्ग्रह त्रि (दोर्गृह्यतेऽनेन ग्रह्+करणे घच्) બળવાન, જોરાવર

दोर्ग्रह पु (दोष्णो ग्रह) હાથનુ પકડવુ, એક જાતનો રોગ જેમા બાહુ જકડાઇ જાય છે

दोर्ज्या स्त्री ગણિત શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભુજાકાર જ્યા

दोर्दण्ड पु (दोरेव दण्ड दोर्दण्ड इव वा) હાથરૂપી દણ્ડ, પ્રચડ ભુજા, મોટો બાહુ,

दोर्मध्य न (दोष्णो मध्यम्) હાથનો મધ્ય ભાગ

दोर्मूल न (दोष्णो मूलम्) કક્ષા, કાખ, બગલ, બાહુનુ મૂળ

दोल पु (दुल्+भावे घञ्) દોલવુ, હિચવુ, ઝોકુ ખાવુ

दोल पु (दोल्यतेऽत्र अधिकरणे घञ्) શ્રીકૃષ્ણનો હીડોલા મહોત્સવ, ફુલડોલ ઉત્સવ, પારણુ, હિંડોળો, હીચકો

दोलन न (दुल्+ल्युट्) ડોલવુ દોલવુ, ઝોકા ખાવા હીંડોળે હીચવુ

दोला स्त्री (दोल्यतेऽस्यामिति दुल्+घञ्+टाप्) હીંડોળો, હીચકો, પારણુ, ઘોડીયુ, દોલાયત્ર, ડોલી મેના વિગેરે, ચકડોલ

दोलायन्त्र न (दोलेव यन्त्रम्) વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તેલ વિગેરે કાઢવાનુ યન્ત્ર

दोलायमान त्रि (दोला करोतीति दुल्+क्यङ्+शानच् मुक्) દોલતુ, ડોલતું, હીચોળાખાતું, હીચકતુ, ઝુલતું ઝોકાખાતુ

दोलायुद्ध न (दोलेव युद्धम्) જે યુદ્ધમા જય કે પરાજયનો નિશ્ચય નથી થતો એવુ યુદ્ધ

'दोलायुद्ध कृतगुरुतरध्वानमौद्धत्यभाजाम्" माघे

दोलिका स्त्री (दोला+स्वार्थे कन् टापि अत इत्वम्) હીડોળો, પારણુ, ડોલી, ચકડોલ

दोली स्त्री (दोल्यतेऽनया दुल्+करणे इन् वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ

दोष पु (दुष्+भावे करणे वा घञ्) અપરાધ, ભૂલ, વાક, દૂષણ, ચૂક, કાવ્યશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ પદદોષ વાક્ય દોષ અર્થ દોષ અને રસદોષ, ન્યાય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અસિદ્ધ વિરુદ્ધાદિક હેતુદોષ, હેત્વાભાસ, અપ્રમાનુ અસાધારણ કારણ, કાચકામલાદિક દૂષણ, અવ્યાપ્તિ, અતિવ્યાપ્તિ અને અસભવરૂપ લક્ષણ દોષ, ગૌતમશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પુણ્ય પાપ પ્રવૃત્તિમા હેતુભૂત રાગદ્વેષ મોહરૂપદોષ, વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ વિકાર પામેલ વાત પિત્ત કફમાથી પ્રત્યેક વાત પિત્ત અને કફ, મીમાસકશાસ્ત્ર સ્વીકૃત વિધિકર્મ ઓળગવાથી પેદા થનાર અદષ્ટવિશેષ રૂપ દોષ, જૈનશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દોષો જે પરમાત્મામા હોતા નથી

ते च यथा–"अन्तराया दानलाभ, वीर्यभोगोपभोगगा ।
हासो रत्यरती भीतिर्जुगुप्सा शोक एव च ॥१॥
कामो मिथ्यात्वमज्ञान निद्रा चाविरतिस्तथा ।
रागो द्वेषश्च नो दोषास्तेपामष्टादशाप्यमी" ॥२॥
अभिधान चि ॥ दि सि ते यथा—

"क्षुत्पिपासाजरातङ्कजन्मान्तकभयस्मया न रागद्वेषमोहाश्च यस्याप्त स प्रकीर्त्यते"

શકા, કાક્ષા, વિચિકિત્સા, મિથ્યાદષ્ટિ પ્રશમન અને મિથ્યાદષ્ટિ સસ્તવ આ સમ્યકત્વના પાચ દોષો કષાયરૂપદોષ "दोषेष्वारम्भकस्वभावेषु" सर्वधका० અનુદ્યોગ દેશાન્તર ન જવુ દર્શનીય વસ્તુનું ન જોવુ વગેરે જમાનાના દોષ, રાત્રીના આરભનો પ્રથમ ભાગ, પાપ, કલક, વાછરડુ

दोषक पु (दोष एव स्वार्थे कन्) વત્સ વાછરડુ

दोषकर त्रि (दोष करोति कृ+अच्) દોષ કરનાર અપરાધ કરનાર

दोषकल्पन न (दोषपरत्व कल्पनम्) દોષની કલ્પના કરવી, દોષારોપ કરવો, અન્યાયી ઠગવવુ

दोषग्राहिन् त्रि (दोष गृह्णातीति ग्रह्+णिनि) દોષ ગ્રહણ કરનાર

दोषग्राहिन् पु (दोष „ „) દુષ્ટ, દુર્જન

दौर्ग न. (दुर्गस्य दुर्गाया वा इदम् अण्) કિલ્લાનું કિલ્લા સંબંધી, દુર્ગાનું, દુર્ગા સંબંધી.

दौर्गत्य न. (दुर्गतस्य भावः ष्यञ्) દુર્ગતપણું, દુર્ભાગ્યપણું, દરિદ્રપણું, દારિદ્ર.

दौर्गन्ध्य न. (दुष्टो गन्धोऽस्य तस्य भावः ष्यञ्) દુર્ગન્ધપણાપણું, ખરાબ ગંધપણાપણું, દુર્ગંધ.

दौर्गह पु. (दुर्गहस्यापत्यम् कुमार अण्) દુર્ગહ નામના ઋષિનો પુત્ર.

दौर्गह पु. (दुःखेन गह्यो (गाह्य) यस्य (अश्वस्य) तस्य भावः अण्) અશ્વમેધ યજ્ઞ.

दौर्जन्य न. (दुर्जनस्य भावः दुर्जनस्य वा ष्यञ्) દુર્જનપણું, ખલપણું, દુષ્ટતા.

दौर्णायण पु. (दुर्णस्य अपत्यं फक्) દુર્ણ ઋષિનો પુત્ર.

दौर्दम्य न. (दुर्दमस्य भावः ष्यञ्) દુર્જનપણું.

दौर्बल्य न. (दुर्बलस्य भावः ष्यञ्) દુર્બલપણું, નબળાપણું, દુર્બલતા.

दौर्भागिनेय पु. (दुर्भगाया अपत्यं कुमार ढक् इनङ् मित्यादिश) અભાગણીનો પુત્ર-દીકરો.

दौर्भाग्य न. (दुर्भगायाः दुर्भगस्य वा भावः ष्यञ् द्विपदवृद्धिः) અભાગીપણું, દુર્દૈવ, અભાગ્ય, દુર્ભાગીપણું.

दौर्भ्रात्र न. (दुष्टो भ्राता यस्य तस्य भावः युवा अण्) ખરાબ ભાઈપણું, દુષ્ટ ભાઈપણું.

दौर्मन्त्र्य न. (दुष्टो मन्त्रः यस्य तस्य भावः ष्यञ्) દુષ્ટ મંત્રપણું, ખરાબ સલાહપણું, ખરાબ બોધ, દુષ્ટ પ્રધાન હોવાપણું.

"दौर्मन्त्र्यान्नृपतिर्विनश्यति यतिः सङ्गात् सुतो लालनात्" भर्तृहरिः

दौर्मनस्य न. (दुर्मनसो भावः ष्यञ्) દુષ્ટ મનવાળાપણું, ઉદાસીપણું, ખેદ, ખરાબ વિચાર, દુર્ભાવ.

दौर्योधन त्रि. (दुर्योधनस्येदम्) દુર્યોધનનું, દુર્યોધન સંબંધી.

दौर्योधनि पु. (दुर्योधनस्यापत्यं इञ्) દુર્યોધનનો પુત્ર.

दौर्वासस न. (दुर्वाससा प्रोक्तम्) દુર્વાસાએ રચેલું ઉપપુરાણ નામનું એક પુરાણ.

दौर्हीद न. (दुर्हदः हृदय अण्) દુષ્ટ હૃદય, દોહદ.

दौर्हृद्य न. (दुष्टं हृदयं यस्य तस्य भाव ष्यञ्) દુષ્ટ મનપણું.

दौर्हृद न. (दुर्हृदो भावः अण् वा न द्विपदवृद्धि) "दोहद" शब्द જુઓ.

दौर्हार्द न. (दुर्हृदो भावः युवा अण् द्विपदवृद्धि) શત્રુપણું.

दौर्हृदय न. (दुर्हृदयस्य दुष्टहृदयस्य भावः युवा अण्) દુષ્ટ હૃદયપણું, દુષ્ટ મનપણું.

दौलेय पु. (दुलेरपत्यम् ढक्) કાચબો.

दौल्मि पु. (दुल्मस्यापत्यम् दुल्म+इञ्) ઈન્દ્ર.

दौवारिक पु. (द्वारे नियुक्तः ठक्) દ્વારપાળ.

दौवारिकी स्त्री. (दौवारिक+स्त्रियां ङीप्) પ્રતિહારી, દ્વારપાળની સ્ત્રી.

दौवासिक पु. એ નામે એક દેશ.

दौशर्म्य न. (दुःशर्मणो भावः ष्यञ्) સ્વાભાવિક રીતે ચામડીથી નહીં ઢંકાયેલ લિંગપણું.

दौवासिक पु. न. न. (दौवासिके भवः ... अण्) દૌવાસિક દેશના ઘોડા વિગેરે.

दौष्ट्य न. (दुष्टस्य भावः ष्यञ्) દુષ્ટ આચરણ.

दौष्क त्रि. (दोषा बाहुभ्यां तरति ठक्) જે હાથ વડે તરનાર.

दौष्कुल त्रि. (दुष्टं कुलमस्य दुष्कुल तत्र भवः अण्) દુષ્ટ કુળવાળું, નીચ કુળનું.

दौष्कुलेय त्रि. (दुष्कुलस्यापत्यं ढक्) દુષ્ટ વંશમાં જન્મેલ, નીચ કુળમાં જન્મેલ.

दौष्कुल्य त्रि. (दुष्कुल+राधे ष्यञ्) દુષ્ટ કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

दौष्कुल्य न. (दुष्कुलस्य भावः ष्यञ्) ખરાબ કુળપણું.

दौष्ठव न. (दुष्टो अविनीतस्य भावः अण्) અવિનીતપણું, અવિનય, બેઆબરૂપણું, દુષ્ટપણું, ઉદ્ધતાઈ.

दौष्पुरुष्य न. (दुष्टः पुरुषः तस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) ખરાબ પુરુષપણું, દુષ્ટ પુરુષ, ખરાબ પુરુષ.

दौष्यन्त पु. (दुष्यन्तस्यापत्यं पुमान् अण्) દુષ્યંત રાજાનો પુત્ર ભરત.

दौष्यन्ति पु. (,, ,, इञ्) ઉપરનો અર્થ.

दौष्यन्ति पु. (दुष्यन्तस्यापत्यं पुमान् इञ्) દુષ્યંત રાજાનો પુત્ર, ભરત.

दौष्यन्त त्रि. (... अण्) દુષ્યંત રાજાનું.

અથવા-दोषे एव दृक् ज्ञानमस्य) કેવળ દોષ માત્ર જોનાર, માત્ર દોષનેજ ગ્રહણ કરનાર, ખલ

दोस् પુ ન (दम्यतेऽनेन दम+डोसि अर्द्धर्चा) હાથ, બાહુ, ભુજા, ત્રિકોણ ચતુષ્કોણ વિગેરે બાજુ

दोस्थ પુ (दोषि हस्ते लक्षणया दोर्व्यापारे वा तिष्ठतीति स्था+क) સેવક, ચાકર, રમત કરનાર, ખેલાડી, ખેલ, ક્રીડા, રમત, સેવા

दोस्थ त्रि (दोषि तिष्ठतीति स्था+क वा विसर्गस्य लोप) બાહુમા રહેલ હાથમા રહેલ, દોઃસ્થિત

दोह પુ (दोग्धि अस्मिन्निति दुह्+आधारे घञ) દોહવાનું પાત્ર

दोह પુ (दुह्यत इति कर्मणि घञ्) દુગ્ધ, દૂધ

दोह પુ (दुह्+भावे घञ्) દોહવુ, દૂધ કહાડવુ

दोहज त्रि (दोहाद्दोहनाज्जायते जन्+ड) દોહનાથી ઉત્પન્ન થનાર

दोहज न (दोहात् जायते) દુગ્ધ, દૂધ

दोहडिका स्त्री તે નામે એક જાતનો છંદ, માત્રા વૃત્ત-દોહરો, દોહો, દુહો

दोहद પુ ન (दोह आकर्षण ददातीति दोह+दा+क) લાલસા, ઇચ્છા, ગર્ભ, ગર્ભનુ ચિન્હ, ગર્ભિણી સ્ત્રીનો અભિલાષ, પુષ્પોદ્‌ગમ-જેનાથી ગર્ભ રહે તેવી ઔષધિ

दोहदक्ष त्रि (दोहे दोहने दक्ष) દોહવામા કુશળ 'मेरौ स्थिते दोग्धरि दोहदक्षे" कुमारसं

दोहदलक्षण न (दोहदस्य गर्भस्य लक्षण यत्र, दोहदस्य लक्षण वा) વય સન્ધિ, ગર્ભનું લક્ષણ "सुदक्षिणा दोहदलक्षणं दधौ' रघु

दोहदवती स्त्री (दोहदो गर्भिण्यभिलापोऽस्त्यस्या दोहद+मतुप् मस्य व ङीप् च) જુદી જુદી વસ્તુઓની ઇચ્છા કરતી ગર્ભિણી સ્ત્રી

दोहदान्विता स्त्री (दोहदेन गर्भजनिताभिलाषेण अन्विता) ઉપરનો અર્થ

दोहदिन् त्रि (दोहद+णिनि) લાલસાવાળુ, ઇચ્છાવાળુ, દોહદવાળુ

दोहदिनी स्त्री (दोहदिन्+स्त्रियां ङीप्) "दोहदवती" શબ્દ જુઓ

दोहन न (दुह्+भावे ल्युट्) દોહવુ તે, દૂધ કહાડવુ તે

दोहन न (दुह्यतेऽस्मिन्निति आधारे ल्युट्) દોહનપાત્ર, દોણી, બોઘરણુ

दोहनी स्त्री (दुह्यतेऽस्यामिति दुह्+आधारे ल्युट्+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

दोहल પુ (दोह आकर्षं लाति गृह्णाति ला+क) "दोहद" શબ્દ જુઓ

दोहलवती स्त्री (दोहलोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व ङीप्) दोहदवती શબ્દ જુઓ

दोहली स्त्री (दोह लाति ला+कि+ङीप्) અશોક વૃક્ષ

दोहस् પુ (दुह्+भावे असुन्) દોહવુ

दोहसे अव्य (दुह्+तुमर्थे असेन्) દોહવાને, દોહવાને માટે

दोहा स्त्री તે નામનો એકમાત્રા છંદ, દોહરો, દુહા

दोहापनय પુ (दोह अपनयति स्वनि सरणेन अप+नी+अच्) દૂધ, દુગ્ધ

दोहित त्रि (दोह+तारकादिभ्य इतच्) દોહેલ, દોહન ક્રિયા જેની થઈ હોય તે, દૂધ જેને પેદા થયેલ છે તે

दोहिन् त्रि (दुह्+शीलार्थे घिनुण्) દોહનાર

दोहीयस् त्रि (अयमनयोरतिशयेन दोग्धा दोग्धृ+ईयसुन् तृलोप स्त्रिया ङीप् च) અત્યન્ત દોહનાર

दोहिष्ठ त्रि (दोग्धृ+अतिशायने इष्ठन् स्त्रियां टाप च) ઉપરનો અર્થ

दोह्य त्रि (दुह्यते इति दुह्+ण्यत् दुह्यतेऽस्या टाप्) દોહવા યોગ્ય, દૂધ, દૂધ કાઢવા યોગ્ય ગાય ભેસ વિગેરે

दौःसाधिक પુ (दुर्दुष्ट साध. कर्म तत्र नियुक्त ठक्) દ્વારપાળ

दौकूल પુ (दुकुलेन परिवृतो रथ अण्) રેશમી વસ્ત્રથી ઢાંકેલો રથ, વસ્ત્રાચ્છાદિત રથ

दौगर्द પુ અશ્વ, ઘોડો

दौगूल પુ (दुगूलेन परिवृतो रथ पृषोद साधु) દૌકૂલ શબ્દ જુઓ

दौत्य न (दूतस्य भाव कर्म वा ष्यञ्) દૂતપણું, દૂતનું કર્મ, કાસદુ, સંદેશો લઇ જનારનુ કર્મ

दौरात्म्य न (दुरात्मनो भाव कर्म वा ष्यञ्) દુરાત્માપણુ, દુષ્ટ આત્માપણુ

द्युतिमत् त्रि. (द्युति+प्रशस्तार्थे मतुप्) કાન્તિમાન, સુન્દર, કાન્તિવાળું.

द्युतिमत् पु. („) સ્વાયંભૂ મનુનો તે નામે એક પુત્ર, સાવર્ણિનો એક ભેદ તે નામનો એક મદ્ર દેશનો રાજા, શાલ્વ દેશનો તે નામનો એક રાજા, મદિરાશ્વ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

द्युतिमत् पु. (द्युतिरस्त्यस्येति मतुप्) મદના ઝાડ.

द्युतिका स्त्री. (द्युति स्वार्थे कन्) ઔષધિનો એક ભેદ.

द्युधुनि स्त्री. (द्यौ धुनि) સ્વર્ગ નદી ગંગા.

द्यून न. જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ લગ્નથી સાતમું સ્થાન.

द्युनदी स्त्री. (द्यु नदी) ગંગા નદી.

द्युनिवास पु. (दिवि द्युवि वा निवासो यस्य) દેવ, દેવતા, સુર.

द्युनिवासिन् पु. (द्युवि निवसति नि+वस्+णिनि) ઉપરનો અર્થ.

द्युनिशम् न. (द्यु च निशा च द्वयो समाहार) દિન રાત, દિવસ રાત્રિ.
"पश्यति हि द्युनिश द्युनिशपतियाम्" शिरोमणि

द्युप पु. (द्याम् पातीति) ઇન્દ્ર, સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

द्युपति पु. (द्यु पति) ઉપરનો અર્થ.

द्युम त्रि. (द्यु+अस्त्यर्थे म) તેજસ્વાળું, સ્વરવાળું, કાન્તિવાળું.

द्युमणि पु. (द्युनो मणिरिव) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

द्युमत् त्रि. (द्यौ कान्तिरस्यास्तीति दिव्+मतुप्) કાન્તિવાળું.

द्युमत्सेन पु. (द्युमती सेनाऽस्य) શાલ્વ દેશનો તે નામનો એક રાજા સત્યવાનનો પિતા.

द्युमद्गान न. (द्युमद्गानमस्य) તે નામનું એક સામ વેદનું ગાન.

द्युमयी स्त्री. (द्यु+मयट्+ङीप्) વિશ્વકર્માની તે નામની કન્યા, સૂર્યની પત્ની.

द्युम्न न. (द्युम्नं तेजो यस्मिन् म्ना+क द्युम्नमिव यस्मिन् आम्नायतेऽस्मै इति वा) બળ, પરાક્રમ, ધન, અન્ન.

द्युलोक पु. (द्यौरेव लोक दिव लोकम्) સ્વર્ગલોક.

द्युवन् पु. (द्योतीति द्यु+क्वनिप् ङ्याप्) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.

द्युषद् पु. (दिवि स्वर्गे सीदतीति सद्+क्विप् अलुक् समास) દેવ, ગ્રહ.

द्युसद् पु. („ काश पश न पठति) ઉપરનો અર્થ.

द्यू त्रि. (दीव्यति दिव्+क्विप् ऊठ्) રમનાર, ખેલનાર, ક્રીડા કરનાર.

द्यूत न. (दीव्यन्तीति दिव्+भावे क्त ऊठ् भावार्थे) જુગાર, જુગટું, રમવું, ખેલવું તે નામનો એક ચિન્હ પદ.

द्यूतकर त्रि. (द्यूतं करोति कृ+ट) જુગારી, જુગટું રમનાર.

द्यूतकार त्रि. (द्यूतं करोति कृ+अण् अथवा द्यूतं कारयति कृ+णिच्+अण्) પોતાના ઘરમાં જુગારનો અડ્ડો રાખી જુગટું રમાડનાર, જુગારી, જુગટું રમનાર.

द्यूतकारक त्रि. (द्यूतं करोति कृ+ण्वुल् द्यूतं कारयतीति द्यूत+कृ+णिच्+ण्वुल् वा) જુગટું રમાડનાર, જુગટું રમનાર.

द्यूतकृत् त्रि. (द्यूतं करोति कृ+क्विप् तुक्) જુગારી, જુગટું રમનાર.

द्यूतपूर्णिमा स्त्री. (द्यूतार्था पूर्णिमा) આશ્વિની માસની પુનમ, શરદ પુનમ.

द्यूतपौर्णमासी स्त्री. (द्यूतार्था पौर्णमासी) ઉપરનો અર્થ.

द्यूतप्रतिपद् स्त्री. (द्यूतार्था प्रतिपद्) કાર્તિક સુદ પડવો.

द्यूतप्रतिपदा स्त्री. („ प्रतिपदा) ઉપર નો અર્થ.

द्यूतबीज न. (द्यूतस्य बीजं कारणम्) કોડી, કપર્દિક પાસા.

द्यूतवृत्ति पु. (द्यूतं वृत्ति र्जीविका यस्य) જુગારી, જુગટું રમી પોતાનું ગુજરાન ચલાવનાર જુગારી.
"विवदन् द्यूतवृत्तिश्च गुरुणार्थकलहेन च मनु

द्यूतवृत्ति स्त्री. (द्यूतस्य वृत्ति) જુગારનો ધંધો.

द्यूतसभा स्त्री. (द्यूतार्था सभा) જુગારખાનું, જુગાર રમવાનું સ્થાન, જુગાર ખેલનારાઓનું ટોળું.

દુષ્યન્ત રાજા સબંધી
दौष्यिक पु (जै प्रा दोसिअ) વસ્ત્રનો વેપારી
दौस्त्र न (दुष्ट स्त्री तस्या भाव युवा अण्) દુષ્ટ સ્ત્રીપણુ
दौहिक त्रि (दोह नित्यमर्हति ठञ्) નિત્ય દોહવાને યોગ્ય
दौहित्र पु (दुहितुरपत्य अञ्) દીકરીનો દીકરો
दौहित्र न તરવાર, તલ, કપિલા ગાયનુ ઘી
दौहित्रवत् त्रि (दौहित्र+मतुप्) જેને દીકરાનો દીકરો હોય તે પુત્રના પુત્રવાળુ
दौहित्रायण पु (दुहितु अपत्य अनृष्या अञ् फक् च) દીકરીનો દીકરો, દૌહિત્ર
दौहित्री स्त्री (दुहितुरपत्य स्त्री ङीप्) પુત્રીની પુત્રી
दौहृद न (दौहृद+अण्) ગર્ભિણીપણુ, ગર્ભિણી સ્ત્રીનો અભિલાષ.
"सद्रष्टुकाम इव दौहृतकाललीला
सभोक्तुमग्रसरणो विजहार धीर" जीव च का
दौहृदिनी स्त्री (दौहृद+णिनि+ङीप्) ગર્ભિણી સ્ત્રી, સગર્ભા સ્ત્રી
द्यविद्यवी स्त्री દિવસ
द्यावाक्षमा स्त्री द्वि व (द्यौश्च क्षमा च दिवो द्यावादेश) આકાશ અને પૃથ્વી, સ્વર્ગ અને ભૂમિ
द्यावापृथ्वी स्त्री द्वि व (द्यौश्च पृथ्वी च) ઉપરનો અર્થ
द्यावापृथिवी ,, (,, पृथिवी च) "द्यावाक्षमा" શબ્દ જુઓ
द्यावाभूमि ,, (द्यौश्च भूमिश्च) આકાશ અને પૃથિવી, સ્વર્ગ અને ભૂમિ
'द्यावाभूमी जनयन्" अनुमानचि० म० घृतश्रति
द्यु (अदा पर स अनिट् द्यौति) શત્રુ ઉપર સ્વારી કરવી, પાસે જવુ
द्यु न (दिव्+उन् किच्च वलोपश्च) ગગન, આકાશ, દિવસ, સ્વર્ગ
द्यु० पु (,, ,,) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, ચિત્રાનુ ઝાડ
द्युक पु (द्यु+कै+क) ઘુવડપક્ષી
द्युकारि पु (द्युकानामरि) કાગડો
द्युक्ष त्रि (दिवि द्युनि वा क्षयति क्षि निवासे ड) સ્વર્ગલોકમાં રહેનાર, દીપ્તિવાળુ, કન્તિવાળુ
द्युग पु (द्युनि दिवि वा आकाशे गच्छति गम्+ड) પક્ષી, પખી
द्युग त्रि (,, ,,) આકાશમાં ગમન કરનાર
द्युगण पु (द्यूना गण) દિવસનો સમૂહ, જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અહર્ગણુ
द्युगत् न (द्यु+गम्+क्विप्) શીઘ્ર, સત્વર, જલ્દી
द्युगी स्त्री (द्युग+स्त्रिया जातित्वात् ङीष्) પક્ષિણી, પખિણી
द्युचर त्रि (दिवि द्युनि वा आकाशे चरतीति चर्+ट) પક્ષી, પખી, ગ્રહ, વિદ્યાધર,
द्युज्या स्त्री જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દક્ષરૂપ જ્યા
द्युत् (स्वा आ, अ सेट् द्योतते) પ્રકાશવુ, દીપવુ, શોભવુ
द्युत् त्रि (द्युत्+क्विप्) દ્યોતમાન, પ્રકાશમાન
द्युत् पु (,, ,,) કિરણ
द्युत त्रि (द्युत्+क) દ્યોતમાન, પ્રકાશમાન
द्युतरु पु (द्युन स्वर्गस्य तरु) કલ્પવૃક્ષ
द्युतान त्रि (द्युत्+शानच् वेदे शपो लुक्) દ્યોતનશીલ પ્રકાશવાળુ, તેજસ્વી
द्युति स्त्री (द्योततेऽनयेति द्युत्+इन्) દીપ્તિ, કાન્તિ, શોભા, પ્રકાશ, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ સ્ત્રીઓનો એક સાત્વિક અલકાર, કિરણ, ચેતનાવૃદ્ધિ
द्युति पु તામસ નામના મનુનો પુત્ર, તે નામના એક ઋષિ
द्युतिकर त्रि (द्युतिं करोतीति कृ+अच्) દ્યુતિ કરનાર, પ્રકાશ કરનાર
द्युतिकर पु (,, ,,) ધ્રુવ.
द्युतित त्रि (द्युत्+क्त बाहु० न गुण) દીપ્તિવાળુ, કાંતિવાળુ
द्युतित न (द्युत्+भावे क्त) દીપ્તિ, કાન્તિ
द्युतिधर पु (द्युतिं देहगता कान्तिं धारयति अन्तर्भूतण्यर्थे धृ+अच्) વિષ્ણુ
"तेजो वृषो द्युतिधर" विष्णु स
द्युतिधर त्रि (द्युतिं कान्तिं धारयति) કાન્તિમાન, તેજસ્વી

द्रव पुं. (॰ कर्तरि अच्) દ્રવવું, ઝરવું, ખરવું, પલાયન કરવું, પરિહાસ, મશ્કરી કરવી, ગતિ, જવું તે, વેગ, રસ, પ્રવાહ, ધાર, આસવ, દ્રવત્વ ગુણ વિશેષ.

द्रव त्रि. (॰+अच्) દ્રવનાર, ઝરનાર, ટપકનાર પ્રવાહી પદાર્થ.

द्रवक त्रि. (॰ दीर्घते क्वुन्) નાસી જનારું, ઝરનાર, ટપકનાર, દ્રવ પદાર્થ.

द्रवज त्रि. (द्रवरूपात् जन्+ड) પ્રવાહી પદાર્થમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.

द्रवज पुं. (॰ ॰) ગોળ.

द्रवण न. (द्रु+ल्युट्) દ્રવવું, ઝરવું, ટપકવું, ખરવું, ગમન.

द्रवत् त्रि. (द्रु+शतृ) ટપકતું, ખરતું, વહેતું, જતું, ભાગતું.

द्रवय् (कण्डा. पर. स. सेट् द्रवयति) ઉપભોગ કરવો.

द्रवत्पत्री स्त्री. (द्रवत् पत्रं यस्याः ङीप्) એક જાતનું ઝાડ, સિંહપુચ્છી.

द्रवता स्त्री. (द्रवस्य भावः तल् टाप्) દ્રવપણું, પ્રવાહીપણું.

द्रवत्व न. (द्रवस्य भावः) ઉદકનો ભાવ, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ગુણ.

द्रवद्रव्य न. (कर्म. द्रवम्) દ્રવ ઘી વગેરે જલ આદિ તેલ વિગેરે પ્રવાહી પદાર્થ.

द्रवन्ती स्त्री. (द्रु+शतृ+ङीप्) વહેતી નદી, ઉંદરકની નામની વન ઔષધિ, મૂષિકપર્ણી નામનું ઝાડ.

द्रवरस पुं. (द्रवरूपो रसो यस्य) પ્રવાહી સત્ત્વ જેનો પ્રવાહી એવો રસ હોય છે તે.

द्रवरसा स्त्री. (द्रवरूपो रसो यस्याः) લાખ.

द्रवस् (कण्ड्वा. पर. स. सेट् द्रवस्यति) ઉપભોગ કરવો.

द्रवाधार पुं. (द्रवस्य आधारः) પાણી વગેરે પ્રવાહી પદાર્થ રાખવાનો આધાર-પાત્ર વિગેરે, ચુલુક, ખોબો.

द्रवाय्य त्रि. (द्रु+आय्य) દ્રવણશીલ, ઝરનાર.

द्रवि त्रि. (द्रवति स्वर्णादिकं द्रु+इन्) સોનું વિગેરે ગાળનાર સોની વિગેરે.

द्रविड त्रि. (दे. प्रा. दमिल) મલયાળું દેશ મનુષ્ય.

द्रविड पुं. તે નામનો એક દેશ.

द्रविडी स्त्री. (द्रविड+ङीष्) તે નામની એક રાગિણી.

द्रविण न. (द्रवति गच्छति स्वामिनं प्रति द्रु+इनन्) ધન, સોનું, બળ, પરાક્રમ, વાંછિત, ઇચ્છિત.

द्रविण पुं. (द्रु+इनन्) પૃથુ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર, તે નામનો એક વસુ, ક્રૌંચદ્વીપમાં રહેનાર એક વર્ષ-પર્વત વિશેષ.

द्रविणक पुं. (द्रविण+कै+क) વસુ અગ્નિનો એક પુત્ર.

द्रविणस्पर्श न. (द्रविणस्य स्पर्शः) ધન સ્પર્શ.

द्रविणनाशन पुं. (नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु द्रविणस्य नाशनः) સરસવનું ઝાડ.

द्रविणप्रद त्रि. (द्रविणं प्रददाति प्र+दा+क) ધન આપનાર, સોનું આપનાર, બળ આપનાર, પરાક્રમ આપનાર.

द्रविणवद पुं. विष्णु "द्रविणं राजसाधनं ददाति" वि. स. ना.

द्रविणवत् त्रि. (द्रविण+मतुप्) ધનવાળું, પરાક્રમવાળું, બળવાળું.

द्रविणस त्रि. (द्रविणमिच्छति द्रविण+स+उ) ધનની ઇચ્છાવાળું, સોનાની ઇચ્છાવાળું, બળની ઇચ્છાવાળું.

द्रविणस्यु त्रि. (द्रविणमात्मन इच्छति क्यच् द्रविणस्य+उन्) ધનની ઇચ્છાવાળું, સોનાની ઇચ્છાવાળું, પરાક્રમ-બળની ઇચ્छાવાળું.

द्रविणोदस् पुं. (द्रविण+दा+असुन्) અગ્નિ, ચિત્રકનું ઝાડ.

द्रविणोवसु त्रि. (॰) ધનવાળું, ધન આપનાર.

द्रवित्नु त्रि. (द्रु कर्त्री+इत्नु) ત્વરા કરનારું, ગતિશીલ.

द्रवीकरण न. (द्रव+च्वि+कृ+ल्युट्) પાતળું નહિ એવું કરવું, ગાળવું વિગેરેની ક્રિયાથી રસરૂપ કરવું.

द्रवीभूत त्रि. (द्रव+च्वि+भू+क्त) પાતળું થયેલું, રસરૂપે થયેલું.

"द्रवीभूतं प्रेम्णा तव हृदयमस्मिन् क्षण इव" उत्तर ॰

द्यून न જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ઇષ્ટ લગ્નથી સાતમુ સ્થાન

द्यून त्रि (दिव+क्त निष्ठान्तस्य न ऊठ् च) ક્ષીણ, ઘસાઇ ગયેલુ

द्यै (भ्वा पर स अनिट् द्यायति) ધિક્કારવુ, તિરસ્કાર કરવો

द्यो स्त्री (द्योतन्ते देवा यत्र द्युत्+आधारे डो) સ્વર્ગ લોક, આકાશ

द्योकार त्रि (द्योतुल्यान् प्रासादादीन् करोति कृ+अण्) ઉંચા મહેલ વિગેરે બનાવનાર કારીગર

द्योत पु (द्युत्+भावे घञ) પ્રકાશ, તાપ

द्योतक त्रि (द्युत्+ण्वुल्) પ્રકાશ કરનાર, બોધ આપનાર, સમજાવીને કહેનાર, સમજાવનાર, જ્ઞાપક

द्योतन त्रि (द्युत्+शीलार्थे युच्) ઉપરનો અર્થ, દીપાવનાર

द्योतन पु (द्योतते इति द्युत्+युच्) દીવો

द्योतन न (,, ,,) પ્રકાશવુ, પ્રકાશ, જોવુ તે, અવલોકન, સ્પષ્ટ કરવુ, પ્રગટ કરવુ, ઉઘાડુ કરવુ

द्योतना स्त्री (द्योतन+टाप्) ઉષા, પરોઢ, પરોઢીયું

द्योतनि त्रि (द्युत्+णिच्+अनि) પ્રકાશક, પ્રગટ કરનાર, ખુલ્લુ કરનાર, દીપાવનાર

द्योतमान त्रि (द्युत्+शानच् आने मुक) પ્રકાશતુ, પ્રકટ થતુ, દીપતુ

द्योतरिंगण पु (ज्योतिरिंगण पृषो) આગીઓ જીવડો, ખદ્યોત–ખજુઓ

"मादृशा क्व नु गण्यन्ते ज्योतिरिंगणसन्निभा "
प्रमेयरत्नमाला०

द्योभूमि स्त्री द्वि (द्यौश्च भूमिश्च) આકાશ અને પૃથિવી

द्योभूमि पु (द्यौराकाशो भूमिर्गतिस्थान यस्य) પક્ષી, પખી

द्योपद् पु (द्यवि सीदति सद्+क्विप् पत्वम्) દેવ, દેવતા

द्योमद् पु (,, ,, ,, ,, लोके न पत्वम्) ઉપરનો અર્થ, એજ

द्यौ पु તે નામના એક વસુ

द्यौत्र न (दीव्यत्यस्मिन्निति दिव्+ष्ट्रन् द्युरादेशो वृद्धिश्च) તેજ, પ્રકાશ, તેજસ્વીપદાર્થ, જ્યોતિ

द्यौर्लोक पु (द्यौरेव लोक द्योर्लोक पृषो) સ્વર્ગલોક

द्रगड पु (द्रेति गडति गड्+अच्) એક જાતનું વાદિત્ર–વાદ્ય

द्रंक्षण पु न (द्राङ्क्षयत्यनेनेति द्राङ्क्ष आकाङ्क्षायां ल्युट् पृषो ह्रस्व) તોલાભાર વજન, "तोलक"

द्रङ्ग पु તે નામનુ એક નગર

"कर्वटादवमो द्रङ्ग पत्तनादुत्तमश्च स "
वाचस्पत्युक्तलक्षण

द्रढि (नामधातु उभ स सेट् द्रढयति द्रढयते ऋतो र) દૃઢ કરવુ, મજબુત કરવુ

द्रढिमन् पु (दृढस्य भाव इमनिच् ऋतो र) દૃઢપણુ, દૃઢતા

"बधान द्रागेव द्रढिमरणीय परिकरम्" गगालहरी

द्रढिष्ठ त्रि (अयमनयोरेषा वा अतिशयेन दृढ दृढ+इष्ठन्) અત્યન્ત દૃઢ

द्रढीयस् त्रि (दृढ+ईयसुन्) બહુદૃઢ, ઘણુ દૃઢ

द्रघस् स्त्री સ્વર્ગ અને પૃથિવી

द्रप्स न (दृप्यति कफोडनेन दृप्+बाहु कस् ऋतो र) પાતળુ દહીં

द्रप्स पु. રસ

द्रप्स त्रि ઉતાવળીગતિવાળુ, ઉતાવળી ચાલવાળુ

द्रप्सिन् त्रि (द्रप्स+णिनि) ઝરનાર, ટપકનાર, સ્રવનાર

द्रप्स्य न (तृप्यत्यनेनेति "भग्नादयश्च" निपा० साधु) પાતળુ દહી

द्रम् (भ्वा पर. स सेट् द्रमति) ગમન કરવુ, જવુ

द्रमिल पु (द्रम+इलच्) તે નામનો એક દેશ

द्रम्म पु સોલપણુનુ એક માપ (નિ'કનો સોળમો ભાગ અને ૧૨૮૦ કોડી)

"वराटकाना दशकद्वय यत् सा काकिणी ताश्च पणाश्चतस्र, ते षोडशद्रम्म इहापि कीर्तितो द्रम्मैस्तथा षोडशभिश्च निष्क "
लीलावती

"द्रव्ये किं द्रव्यस्य संपद्" शिशु०.
द्रव्यसंवर पु. (द्रव्यकर्मणां संवरः आगमनिरोधः) आवता कर्मोनां पुद्गलोने रोकवां.
"आगमनिरोधः संवरः" तत्त्वा.
"द्रव्यास्रवरोधने कर्मो" द्रव्यसं.
द्रव्यसंस्कार पु. (द्रव्यार्थं संस्कारः) यज्ञीय वस्तुओनी शुद्धि.
द्रव्यहविष्का स्त्री (जै. प्रा. दव्वहविया) वनस्पति विशेष.
द्रव्यानुयोग पु. (जै. प्रा. दवियाणुओग) पदार्थ विचार वस्तुनी मीमांसा.
"लोकालोकप्रविभक्तेः कुवर्तिनीमर्यादीतगतय द्रव्यानुयोग दीपः श्रुतविद्यालोकमातनुते" रत्न.
द्रव्यात्मन् पु. (जै. प्रा. दवियाय) आत्मद्रव्य, द्रव्यरूप.
द्रव्यार्थिक पु. (जै. प्रा. दव्वहिय) जैनशास्त्र प्रसिद्ध द्रव्यार्थिकनय, द्रव्यनी अपेक्षाए विचार करनो ते.
"सर्वे पदार्थ द्रव्यार्थिकनयापेक्षया नित्या" स्या.
द्रव्यास्रव पु. (द्रव्यकर्मणामास्रवः) द्रव्य कर्मनुं आववुं ते.
"आस्रवणयोगेन यत्कर्मे ते पुद्गलं द्रव्यास्रवादि। द्रव्यास्रवो स भेदो जिनस"
द्रव्यास्तिक पु. (नीलाम्बरादि वस्तु अस्ति इति मति-रस्ति अस्तिकः द्रव्य आस्तिक) द्रव्यार्थिक नय, द्रव्यास्ति नयनी अपेक्षाए विचार करवो ते.
द्रव्येन्द्र पु. (जै. प्रा. दव्विंद) ? शरीर इन्द्रियना भवनुं सामर्थ्य भोगवनार छे आयुष्य भोगवी भोगव्युं छे अने वर्तमानकालमां इन्द्र स्थान रहित छे ते शरीर अनन्तरनी अपेक्षाए द्रव्येन्द्र कहेवाय छे
द्रव्येन्द्रिय पु. (जै. प्रा. दव्विंदिय) कान, नाक आंख आदि निवृत्ति अने उपकरणरूप द्रव्येन्द्रिय-स्थूल इन्द्रिय "निर्वृत्त्युपकरणे द्रव्येन्द्रियम्" तत्त्वार्थे
द्रव्य त्रि. (द्रु योग्य द्रु+यत्) द्रव्य योग्य, दान करवा योग्य.
"तस्मा पुरतो मिते द्रव्याय विरांसिनम्"
द्रष्टुकाम त्रि. (द्रष्टुं कामः यस्य) जोवाने इच्छनार.
द्रष्टुमनस् त्रि. (मनः यस्य) उपरनो अर्थ.

द्रष्टृ त्रि. (दृश्+तृच्) जोनार, तपास करनार, साक्षात्कार करनार, प्रत्यक्ष करनार, आत्मज्ञानिया अने विवादपदोने तपास रही जेवा साथे आत्म तत्त्वनो अनुभव करनार योगी.
"तदा द्रष्टुः स्वरूपेऽवस्थानं मोक्षः" योगसूत्र.
द्रष्टृ पु. (दृश्+तृच्) न्यायाधीश.
द्रष्टृता स्त्री. (द्रष्टुर्भावः तल् टाप्) जोनारपणुं.
द्रष्टृत्व न. („ „ त्व) उपरनो अर्थ.
द्रह पु. (हृद इति वर्णः) अगाध जलवालो धरो.
"पद्महृदपद्महमहापद्मतिगिञ्छकेसरिमहापुण्डरीकपुण्डरीका हृदास्तेषामुपरि" तत्त्वार्थे
द्राक्षत त्रि. (दृढ+क्त पुंवे निपा.) दृढ करेल
द्रा (अदा. पर. अनिट् द्राति) निंदा लेवी, दूर थवुं, नासी जवुं, नाशी जवुं, पलायन करी जवुं निद्रा थवुं निंदा लेवी.
नि „ „ पलायन करी जवुं नासी जवुं
द्राक् अव्य. (द्राति द्रा+ड्यु ह) जल्दीथी, उतावळथी, तरत, शीघ्र.
"द्राक् परस्त्रीमसमानः पतिम्नतीभि" शिशु० वा. मा.
द्राक्ष् (भ्वा. पर. सेट् इदित् द्राङ्क्षति) आकांक्षा राखवी, आववुं घोर शब्द करवो.
द्राक्षा स्त्री. (द्राक्षते कांक्षते इति द्राक्ष् ...) द्राक्ष, धराख, दाख, गोस्तनी
द्राक्षाघृत न. (द्राक्षाविमर्देन पक्वं घृतम्) वैद्यशास्त्र प्रसिद्ध द्राक्ष मिश्रित घी.
द्राक्षामत् त्रि. (प्रचुराद्राक्षास्य मतुप् ...) द्राक्षा-धराखवाळुं
द्राक्षारस पु. (द्राक्षाया रसः) धराखनो रस.
द्राक्षारिष्ट पु. (द्राक्षाणां अरिष्ट) धराखनो करेल दारु विशेष.
द्राक्षासव पु. („ आसव) द्राक्षनो आसव, धराखनो दारु विशेष.
द्राख् (लोपने ... शक्ति ...) सूकवुं, शोषवु करवुं, पुरु करवुं "द्रम्" जेवा अर्थमां वपराय छे

द्रव्य न (द्रोर्विकारः द्रोरिति यत्) द्रव्य, धन, वस्तु, पदार्थ, बीजमात्रनु सत्त्व, पृथ्वी जल तेज वायु अने आकाश विगेरेमाथी प्रत्येक, पीत्तळ, औषध, दवा, लाख, विनय, दारू, विलेपन

द्रव्य न (द्रवति गच्छति तांस्तान् पर्यायान् प्राप्नोति) જીવ પુદ્ગલ ધર્મ અધર્મ આકાશ અને કાળ આ છ દ્રવ્યો, અન્વયી વસ્તુ, ગુણ અને પર્યાયનો આધારભૂત પદાર્થ, કર્મદળ
"गुणपर्यायवद्द्रव्यम्" तत्त्वार्थे
"दवियदि गच्छदि ताइ ताइ सब्भावपज्जिया य ज दविअ त भण्णंते" पञ्चास्तिकाये

द्रव्य त्रि (जै प्रा दविअ) રાગદ્વેષથી રહિત, વીતરાગ, ગૌણ, અપ્રધાન, ભૂત અથવા ભવિષ્યનુ કારણ, બાહ્ય, મુક્તિને યોગ્ય, સુન્દર, શુદ્ધ

द्रव्य त्रि (द्रोर्विकार यत्) ઝાડનુ, ઝાડ સબધી, ઝાડનો વિકાર

द्रव्यक त्रि (द्रव्य हरति वहति आवहति वा, द्रव्य+कन्) દ્રવ્ય હરી જનાર, દ્રવ્ય લઈ જનાર, દ્રવ્ય ધારણ કરનાર

द्रव्यकर्म न જ્ઞાનાવરણીઆદિક કર્મોના પુદ્ગલો
"द्रव्यभावभेदात्कर्म द्विविध, तत्र पौद्गलिकज्ञानावरणाद्यात्मक द्रव्यकर्म" अष्टस०

द्रव्यकल्क पु (द्रव्याणां कल्क) એક જાતનો કલ્ક
'द्रव्यकल्क पञ्चधा स्यात् क्लक चूर्ण रसस्तथा । तैल-मष्टि क्रमाज्ज्ञेय यथोत्तरगुण प्रिये"

द्रव्यगण पु (द्रव्याणां गण समूह) દ્રવ્યોનો સમૂહ, સુશ્રુત નામના વૈદ્યકગ્રન્થમા બતાવેલ દ્રવ્યોનો સમૂહ અને એવા સાડત્રીસ પ્રકારના દ્રવ્યગણોના ભેદો

द्रव्यगुण पु (द्रव्याणां गुणा) દ્રવ્યોના ગુણો

द्रव्यगुण पु (द्रव्यस्य गुण प्रतिपाद्यतयाऽत्र) દ્રવ્યનો ગુણ જણાવનાર એક ગ્રથ

द्रव्यनिक्षेप पु ભૂત અને ભવિષ્યના પર્યાયને વર્તમાન કાળમા કહેવુ તે
"नामस्थापनाद्रव्यभावतस्तन्न्यास" तत्त्वार्थे

द्रव्यनिर्जरा स्त्री (द्रव्यकर्मणामेकदेशसक्षयलक्षणा निर्जरा) દ્રવ્યકર્મોનો એક દેશથી થયેલો ક્ષય-નાશ

द्रव्यपति पु (द्रव्याणां पति) જુદા જુદા દ્રવ્યોના સ્વામી, મેષ વિગેરે રાશી

द्रव्यपर्याय पु (द्रव्याणां पर्याया) દ્રવ્યોના પર્યાયો.

द्रव्यबंध पु (द्रव्यकर्मणां बन्ध) આત્માની સાથે દૂધમાં રહેલ પાણીની પેઠે કર્મોનો સબધ

द्रव्यमनस् न (जै प्रा दव्वमण) કાયયોગની સહાયથી જીવે ગ્રહણ કરેલ ચિન્તા-વિચારણામાં પ્રવૃત્તિ કરાવનાર મનોવર્ગણારૂપ દ્રવ્યનો સમૂહ

द्रव्यमय त्रि (द्रव्य+प्राचुर्ये मयट्) પુષ્કલ દ્રવ્યવાળુ, દ્રવ્યયુક્ત, ભૌતિક

द्रव्यमोक्ष पु (द्रव्यकर्मणां मोक्ष आत्मना पृथक्त्वम्) દ્રવ્ય કર્મોનુ આત્માથી નાશ થવુ તે
"दव्वविमोक्खो य कम्मपुधभावो" द्रव्यसग्रहे

द्रव्यलिङ्ग न (जै प्रा दव्वलिंग) દરૂપ વ્યવહાર, બહારનો વેષ

द्रव्यलेश्या स्त्री (जै प्रा दव्वलेस्सा) દ્રવ્યલેશ્યા, કૃષ્ણાદિ છ લેશ્યાના દ્રવ્યો, શરીર આદિ પૌદ્ગલિક વસ્તુનો રૂપ રગ

द्रव्यलोक पु (जै प्रा दव्वलोग दव्वलोय) धर्मास्ति-કાયાદિ છ દ્રવ્યરૂપ લોક

द्रव्यवत् त्रि (द्रव्य+मतुप्) દ્રવ્યવાળુ.

द्रव्यविशेष पु (द्रव्याणा विशेष) સુશ્રુત નામના વૈદ્યક ગ્રથમા બતાવેલ અમુક અમુક ધર્મોથી દ્રવ્યોનો વિશેષ ભેદ, નૈયાયિકોએ માનેલું વિશેષ નામક દ્રવ્ય જે પરમાણુઓમા ભિન્નતા બનાવે છે
"नित्यद्रव्यवृत्तयो व्यावर्त्तका विशेषा"

द्रव्यशुद्धि स्त्री (द्रव्यरूपा शुद्धि) બાહ્ય શુદ્ધિ

द्रव्यशुद्धि स्त्री (द्रव्याणां प्रक्षालनादिना शुद्धि) દ્રવ્યોનુ સાફ કરવુ તે

द्रव्यस्तव पु (जै प्रा दव्वत्थव) દ્રવ્યસ્તવ-સ્તુતિ, સ્તુતિનો ઉચ્ચારમાત્રકરવો તે

द्रव्यस्तुति स्त्री (द्रव्या चासौ स्तुतिश्च) ઉપરનો અર્થ

द्रव्यसंग्रह पु (द्रव्याणा जीवाजीवादिद्रव्याणां सग्रह तत्स्वरूपप्रतिपादयतया यत्रास्ति) જીવ, અજીવ વિગેરે દ્રવ્યોના સ્વરૂપ બતાવનાર તે નામે એક ગ્રથ.
"द्रव्यसग्रह" "तत्त्वार्थ"

द्रव्यसंग्रह पु (द्रव्याणां सग्रह) દ્રવ્યોનો સગ્રહ કરવો તે

द्राक्षित त्रि (द्रह्+क्षिप्+क्त) ઓગાળેલ, પીગળાવેલ રસરૂપ કરેલ, પ્રવાહી કરેલ નરમ કરેલ.

द्राविन् पु (द्रु+णिच्+णिनि) ચંદ્રકાન્ત.

द्राविन् त्रि („) ઓગળાવનાર, પીગળાવનાર રસરૂપ કરનાર, નરમ કરનાર.

द्राव्य त्रि (द्रु+णिच्+यत्) નરમ કરવા યોગ્ય, રસરૂપ કરવા યોગ્ય પ્રવાહી કરવા યોગ્ય.

द्राह्र (भ्वा. पर. अ. सेट् द्राहते) જાગવું

द्राह्यायण पु. (द्रह्यस्यैव गोत्रापत्यं युवा यञ् फिञ् फक्) સામવેદીઓના કલ્પસૂત્રનો કર્તા એક ઋષિ

द्रु (भ्वा पर. स. अनिट् द्रवति) ગમન કરવું જવું પીગળવું ઝરવું ટપકવું

द्रु (स्वादि० उभ पर. स. अनिट् द्रुणोति) પશ્ચાત્તાપ કરવો સ. દુઃખ દેવું, પીડવું મારવું સ.

अनु+द्रु अनुद्रवति–અનુસરવું પૂંઠે–પાછળ જવું

अभि+द्रु अभिद्रवति–તરવું

आ+द्रु आद्रवति–નાસી જવું ભાગી જવું.

उप+द्रु उपद्रवति–ત્રાસ કરવું પીડવું જુલમ કરવો.

प्र+द्रु प्रद्रवति–નાસી જવું

वि+ विद्रवति–ભાગી નીકળવું નાસી જવું

द्रु पु. (द्रवत्यूर्ध्वं द्रु+डु) ઝાડ વૃક્ષ, શાખા.

द्रु न (द्रु+डु) લાકડાનો વિકાર

द्रु स्त्री. („) જવું, ગતિ ગમન.

द्रु त्रि („) ઝરવાવાળું રમવાવાળું પ્રવાહ- વાળું જનારું

द्रुकिलिम न. (किल् श्वैत्यक्रीडनयो बाहु किल किमच् द्रु किलिमत्यस्ति वा) દેવદારનું ઝાડ.

द्रुघण पु. (द्रु वृक्ष हन्यतेऽनेन द्रु+हन्+करणे अप् घनादेशो णत्वञ्च) મગદળ કુહાડો મગ્દળ, લોઢાની હથોડી એક જાતનો ઘણ, કુહાડો, પરશુ ફરસી.

द्रुघन न. (द्रुमो घन समूहो यत्र द्रुमघन बहु व्रा) ઝાડોના ઘટાવાળું વન.

द्रुड् (तुदा. पर. स. सेट् द्रुडति) ડૂબવું, ડુબાડવું

द्रुण (तुदा पर. अनि सेट् अ द्रुणति) વાંકા થવું વાંકું થવું ગમન કરવું જવું હિંસા કરવી માર મારવું, મારી નાંખવું. ક્રૂર

द्रुण न (द्रुणति हिनस्ति द्रुणैर्जीवानरति वा द्रुण्+क) ધનુષ્, તરવાર खड्ग”

द्रुण पु. (द्रुण्+क) વીંછી ભમરો.

द्रुण त्रि („ „) બહુ જીવોને દુઃખ દેનાર, ક્રૂર દુષ્ટ.

द्रुणस त्रि. (द्रविण दीर्घा नासिका यस्य नसादेशः बहु व्रो न) લાંબા નાકવાળું

द्रुणह पु (द्रुण खड्ग हन्यते गच्छतीति हन् अधि+क) તરવારનું મ્યાન.

द्रुणा स्त्री. (द्रुण्यते हिंस्यतेऽनया कर्मणि द्रुण्+कर्मणि घ स्त्रियाम्) ધનુષની દોરી જ્યા.

द्रुणि स्त्री. (द्रुणति कर्कशम् द्रुण् बाहु०+इन्) હોડી, નૌકા નાવ, મછવી, કાચબી, કાન આદિમાં પાણી રાખવા માટે કરેલી પાત્ર પાષાણ વિગેરેની કુંડી.

द्रुणी स्त्री. (द्रुण्+इन् वा ङीप्) ઉપલો અર્થ. 'द्रुणमद्रुणीमं कच्छपीव' इति

द्रुत त्रि (द्रवति स्म द्रु+क्त) જેનો પાતળો રસ થયેલો છે એવું ઘૃતાદિ ઘી વિગેરે, શીઘ્રતાવાળું નાસી ગયેલ, ઝરનાર, ઉતાવળીયું–વેગવાળું “द्रुत इव विस्मयार्द्र गतम्” इति

द्रुत अव्य. જલદીથી, ઉતાવળથી.

द्रुत पु. (द्रवति रस अर्थ्यमिति द्रु+क्त) વૃક્ષ ઝાડ વીંછી.

द्रुत न. (द्रु+क्त) શીઘ્ર ઉતાવળું, જલદી, ઝટ જલદી તાલ આપવો તે.

द्रुतपद त्रि (द्रुत शीघ्रमस्मि पदं यस्य) ઉતાવળા પગવાળું

द्रुतपद न (द्रुत शीघ्रमपि पदम्) ઉતાવળું પગલું

द्रुतमध्या स्त्री (द्रुतं मध्यं यस्याः) તે નામે એક છંદ.

द्रुतविलम्बित न. (विषिद्र द्रुतं च विलम्बितं च) નગણ, ભગણ, ભગણ અને રગણ એ પ્રમાણે ચાર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છંદ. “द्रुतविलम्बितमाह नभौ भरौ” इत्यादि

द्रुतविलम्बित त्रि (विषिद्र द्रुतं विलम्बितं च) કાંઈ ઉતાવળું અને કાંઈ ધીમું

द्राघ् (आयासे शक्तौ श्रमे च भ्वा पर. अ सेट् द्राघति) પરિશ્રમ કરવો પ્રયાસ કરવો, મહેનત કરવી, સમર્થ થવુ, શ્રમ થવો, સંશય થવો

द्राघि (नामधा. दीर्घं करोति दीर्घकर्तौ णिच् द्राघा देश सक उभ सेट् द्राघयति, द्राघयते) લાંબુ કરવુ, દીર્ઘ કરવું

द्राघिमन् पु (दीर्घस्य भाव इमनिच् द्राघादेशश्च) લંબાઈ

द्राघिष्ठ त्रि (अतिशयेन दीर्घं इष्ठन् द्राघादेश) અતિશય લાંબુ

द्राघीयस् त्रि (द्राघ+ईयसुन्) ઘણુ લાંબુ, બહુ લાંબુ

द्राङ्ख (भ्वा पर अ सेट् द्राङ्खति केचिदित्त्वमिच्छन्ति) પરિશ્રમ કરવો, પ્રયાસ કરવો, મહેનત કરવી, સમર્થ થવુ, શ્રમિત થવુ.

द्राड् (विभेदे भ्वा आ स सेट् द्राडते) ફાડવુ, તોડવુ, ભેદ કરવો, વિભાગ કરવો

द्राण त्रि (द्रा+कर्त्तरि क्त तस्य न) સુતેલું, નિદ્રા પામેલું, ઊંઘેલ, પલાયન કરી ગયેલું, નાસી ગયેલું.

द्राण न (द्रा+भावे क्त) સુવુ, ઊંઘવુ, નિદ્રા, પલાયન

द्राप पु (द्रापयतीति द्रा+णिच्+पुक्+अच्) કાદવ, કિચડ, આકાશ, મૂર્ખ, કોડી

द्रापि त्रि (द्रापयति कुत्सिता गतिं प्रापयति पापिनम् द्रा+णिच्+पुक्+इन) રુદ્રદેવ, બખ્તર

द्राप्स न (द्रप्सम् पृषो०) પાતળુ દહિ

द्रामिल पु (द्रमिलाख्यो देशोऽभिजनोऽस्येति अण्) મુનિ ચાણક્ય, ચાણક્યનીતિશાસ્ત્રકાર

द्रामिल त्रि („ „ बहुषु अणोलुक्) દ્રમિલ દેશ મા રહેનાર

द्राव पु (द्रु गतौ स्रुतौ+भावे घञ्) પલાયન, નાસી જવુ, ઝરવું, ટપકવુ, ઉતાવળ, વેગ, પશ્ચાતાપ, અનુતાપ

द्रावक पु (द्रवति चन्द्रकरस्पर्शात्) द्रु+ण्वुल् द्रावय तीति द्रु+णिच्+ण्वुल् च) ચન્દ્રકાન્તમણિ, પંડિત, ચતુર, વિદગ્ધ, ડાહ્યો, ચોર, ઉભય-વશ, ઉપપતિ, યાર, તે નામે એક ઔષધ, ટંકણખાર

द्रावक त्रि (द्रावयति द्रु+णिच्+ण्वुल्) ઓગાળી નાખનાર ક્ષાર અગ્નિ વિગેરે, પલાળી નાખનાર, હૃદયને હરી લેનાર, હૃદય પીગળાવનાર

द्रावक न (द्रवति द्रावयतीति वा द्रु द्रावि ण्वुल्) મીણ, ટંકણખાર, સિકથક

द्रावककन्द पु (द्रावकः कन्दोऽस्य) "तैलकन्द" નામની વનસ્પતિ

द्रावकर न (द्राव द्रवं करोति स्वर्णादिक स्वसम्पर्केण कृ+ताच्छील्ये ट) ધોળો ટંકણખાર.

द्रावकार त्रि (द्राव करोति कर्मण्यण्) त्रि. द्रावक શબ્દ જુઓ

द्रावकारक त्रि („ „ कृ+ण्वुल्) त्रि द्रावक શબ્દ જુઓ।

द्रावण न (द्रावयति जलमल स्वसंयोगात् द्रु+णिच्+युच्) નિર્મળીનુ ફળ, નિર્મળી, દ્રવ્યરૂપ કરવુ, પ્રવાહી કરવુ

द्रावण त्रि (द्रावयतीति द्रावि+ल्यु) નસાડી મૂકનાર, ભગાડનાર

"दुराधरो द्रावण शात्रवाणाम्" મહાભા

द्रावण न (द्रावि+ल्युट्) ભગાડવુ, ટપકવુ ખરવુ.

द्रावयित्नु त्रि (द्रु+णिच्+इत्नुच्) નસાડનાર, ભગાડનાર પલાયન કરાવનાર

द्राविका स्त्री (द्रावक+टाप अत इत्वम्) લાળ–મુખનું પાણી

द्राविड त्रि (द्रविडो देशाऽभिजनोऽस्य अण् बहुषु अणो लुक् क्वचिदार्षे न लोप द्रविडे देशे भवो वा अण्) દ્રાવિડ દેશમા રહેનાર, દ્રવિડ દેશવાસી, દ્રવિડ દેશ મા પેદા થનાર, દ્રવિડ દેશમા હોનાર

"कर्णाटाश्चैव तैलङ्गा गुर्जरा राष्ट्रवासिन ।
आन्ध्राश्च द्राविडा पञ्च विन्ध्यदक्षिणवासिन" स्कन्दपु

द्राविडक न (द्रविडदेशेभव अण् तत सज्ञाया कन) સિંધાલૂણ

द्राविडक पु (द्राविड एव स्वार्थे कन्) વેપ મુખ્યક, ઉપ્યન પ કો નામે પ્રસિદ્ધ

द्राविडभृतिक पु (द्राविडी भृतिरुत्पत्तिरस्य कप्) સિંધાલૂણ

द्राविडी स्त्री (द्रविडे भवा द्रविड+अण+ङीप) એલાયચી, એલચી, દ્રવિડ દેશની લિપિ

द्रावित त्रि (द्रु+णिच्+क्त) ઓગાળેલ, પીગળાવેલ રસરૂપ કરેલ, પ્રવાહી કરેલ, નસાડેલ.

द्राविन् पु (द्रु+णिच्+णिनि) કંસાર.

द्राविन् त्रि. (") ઓગળાવનાર, પીગળાવનાર, રસરૂપ કરનાર, નસાડનાર.

द्राव्य त्रि (द्रु+णिच्+यत्) નસાડવા યોગ્ય, રસરૂપ કરવા યોગ્ય, પાતળુ કરવા યોગ્ય.

द्राह्र (भ्वा. आ. अ. सेट् द्राह्रते) જાગવુ

द्राह्यायण पु. (द्राह्यस्य गोत्रापत्यं युवा फक् पूर्ववत् फक्) સામવેદીઓના કલ્પસૂત્રનો કર્તા એક ઋષિ.

द्रु (भ्वा. पर. स. अनिट् द्रवति) ગમન કરવુ, જવુ, પીગળવુ, ઝરવુ, દ્રવવુ

द्रु (स्वादि स्वा. पर. अ. अनिट् द्रुणोति) પશ્ચાત્તાપ કરવો, ઘા દુઃખ દેવું, પીડવુ, મારવુ, વ.

અનુ+ अनुद्रवति–અનુસરવુ, પાછળ જવુ

अभि+ अभिद्रवति–હરવું

अप+ अपद्रवति–નાસી જવુ, ભાગી જવુ.

उप+ उपद्रवति–નાશ કરવુ, પીડવુ, જુલમ કરવો.

प्र+ प्रद्रवति–નાસી જવુ

वि+ विद्रवति–ભાગી નીકળવુ, નાસી જવુ

द्रु पु. (द्रवत्यूर्ध्वं द्रु+डु) ઝાડ, વૃક્ષ, શાખા.

द्रु न (द्रु+डु) ઝાડનો વિકાર

द्रु स्त्री. (") જવું, ગતિ, ગમન.

द्रु त्रि ( ) દ્રવવાળુ, રસવાળુ, પ્રવાહવાળુ, પ્રવાહી.

द्रुकिलिम न (किल श्वैत्यक्रीडनयोः [illegible] किल किलम् द्रु किलिमसिति वा) દેવદારનુ ઝાડ.

द्रुघण पु. (द्रु [illegible] द्रु+हन्+ [illegible]) મગદળ, કુહાડો, [illegible], બ્રહ્મદેવ, [illegible]

द्रुघ्न न ([illegible]) ઝુંડમાં ઝાડોવાળું વન.

द्रुण (तुदा. पर. स. सेट् द्रुणति) [illegible], કરવું

द्रुण (तुदा पर. अ. सेट् अ द्रुणति) વાંકા જવું, ગમન કરવું, જવું, હિંસા કરવી, પ્રહાર મારવું, મારી નાંખવું, વગ.

द्रुण न (द्रुणति हिनस्ति द्रुणतीत्यर्थ वा द्रुण्+क) ધનુષ, તરવાર "खड्गः"

द्रुण पु. (" द्रुण्+क ") વીંછી, ભમરો.

द्रुण त्रि. (" ") ખાટીઓ દુષ્ટ, નઠારું, ક્રૂર.

द्रुणस त्रि (द्रुरिव दीर्घा नासिका यस्य नसादेशः अच् समा० च) લાંબા નાકવાળું

द्रुणह पु ([illegible]) તરવારનું મ્યાન.

द्रुणा स्त्री. ([illegible]) ધનુષની દોરી, પણછ

द्रुणि स्त्री. ([illegible]) નૌકા નાવ, કાચબી, [illegible], પાણી રાખવા માટે કરેલી પાત્ર, [illegible]

द्रुणी स्त्री. (द्रुण+ङीप् वा ङीष्) ઉપરનો અર્થ

"द्रुण्यमुखोनी [illegible]" देखो

द्रुत त्रि (द्रवति स्म द्रु+क्त) જેનો પાતળો રસ થયેલો છે એવું દ્રવ્ય ઘી વિગેરે, [illegible], નાસી ગયેલ, [illegible], ઉતાવળીયું–જલ્દી.

"द्रुतं द्रुतं [illegible]" सवि

द्रुत अव्य. જલદીથી, ઉતાવળથી.

द्रुत पु. (द्रवति स्म गच्छति द्रु+क्त) વૃક્ષ, ઝાડ, બિલાડો.

द्रुत न. (द्रु+क्त) શીઘ્ર, ઉતાવળ, જલદી, [illegible] જલદી તાલ આપવો તે.

द्रुतपद् त्रि. (द्रुतं शीघ्रगामि पदं यस्य) ઉતાવળા પગવાળુ

द्रुतपद न (द्रुतं शीघ्रगामि पदम्) ઉતાવળું પગલું

द्रुतमध्या स्त्री (द्रुतं मध्यं यस्याः) તે નામે એક છંદ.

द्रुतविलम्बित न. (विविधं द्रुतं च विलम्बितं च) નગણ, ભગણ, ભગણ અને રગણ એ પ્રમાણે ચાર અક્ષરના ગણવાળો તે નામનો એક છંદ.

"द्रुतविलम्बितमाह नभौ भरौ" वृत्तर

द्रुतविलम्बित त्रि. (विविधं द्रुतं विलम्बितम् च) કાંઈક ઉતાવળુ અને કાંઈક ધીમુ

"द्रुतविलम्बितचारुविहारिणि हरिमिह हृदयेन मदा वहे" छन्दोम

द्रुति स्त्री (द्रु+भावे क्तिन्) द्रव, रस, प्रवाह, गति, गमन

द्रुनख पु (द्रोर्वृक्षस्य नख इव असह्यत्वात् यत्र णत्वा भाव) કાંટો, કંટક

द्रुनह पु तलवारनुं म्यान

द्रुपद पु पंचाल देशनो ते नामे एक राजा यज्ञसेन–द्रौपदीनो पीता

द्रुपद न (द्रो काष्ठस्य पद द्रुस्तरुस्तन्मय वा पदम्) काष्ठनो प्रदेश, काष्ठनी पादुका–पावडी

द्रुपदतनय पु (द्रुपदस्य तनय) धृष्टद्युम्न, शिखंडी

द्रुपदतनया स्त्री (,, तनया) द्रौपदी

द्रुपदपुत्र पु (,, पुत्र) धृष्टद्युम्न, शिखंडी

द्रुपदपुत्री स्त्री (,, पुत्री) द्रौपदी

द्रुपदसुत पु (,, सुत) धृष्टद्युम्न, शिखंडी

द्रुपदसुता स्त्री (,, सुता) द्रौपदी

द्रुपदसूनु पु (,, सूनु) धृष्टद्युम्न, शिखंडी

द्रुपदा स्त्री द्रुपदा नामनी ऋग्वेदनी एक ऋचा

द्रुपदात्मज पु (द्रुपदस्यात्मज) धृष्टद्युम्न, शिखंडी

द्रुपदात्मजा स्त्री (द्रुपदस्यात्मजा) द्रौपदी

द्रुपदी स्त्री (द्रुरिव दीर्घ पादो यस्या ङीप्) लांबा पगवाळी स्त्री

द्रुम पु (समुदाये वृत्ता शब्दा अवयवेष्वपि वर्तन्ते इति न्यायात् द्रु शाखा विद्यतेऽस्य द्रु+म) वृक्ष, झाड, कल्पवृक्ष, कुबेर, ते नामे द्वापर युगनो एक राजा, कृष्णथी रुक्मिणीना पेटे पेदा थयेल एक पुत्र, ते नामे एक किंनरनो राजा

द्रुम पु (जै प्रा दुम) अणुत्तरोववाइ सूत्रना बीजा वर्गना सातमा अध्ययननुं नाम, श्रेणिक राजानी धारिणी राणीना पुत्रनुं नाम, अमरेन्द्र, पायदळ लश्करनो अधिपति, द्रुमनामनुं आठमा देव लोकनुं एक विमान

द्रुमकान्त न (जै प्रा दुमकन) ते नामे एक विद्याधरनुं नगर–शहेर

द्रुमनख पु (द्रुमस्य नख इव) कंटक–कांटो

द्रुमपत्र न (द्रुमस्य पत्रम्) झाडनुं पांदडुं

द्रुमरूप जानुं वाहन–गाडी विगेरे

द्रुमपत्र न (जै प्रा दुमपत्त) उत्तराध्ययनसूत्रनुं ते नामे एक अध्ययन

द्रुमपुष्पिका स्त्री (जै प्रा दुमपुष्फिया) दशवैकालिक सूत्रनुं प्रथम अध्ययन

द्रुममय त्रि (द्रुम+विकारे मयट्) वृक्षनो विकार यूप यज्ञस्थंभ वगेरे

द्रुममर पु (द्रुमो म्रियतेऽनेन मृ+करणे अप्) कांटो, कंटक

द्रुमवत् त्रि (द्रुम+मतुप्) झाडवाळुं

द्रुमवत् अव्य (द्रुम+तुल्यार्थे वत्) झाडजेवुं, झाडनी समान

द्रुमव्याधि पु (द्रुमस्य व्याधिरिव) लाख

द्रुमस्यव्याधि पु (,, व्याधि अलुक स) झाडनो रोग

द्रुमशीर्ष न (द्रुमस्य शीर्षमिव शीर्षमस्य) छापरा अथवा भींतनो उपलो भाग

द्रुमशीर्ष न (,, शीर्षम्) झाडनो अग्रभाग, वृक्षनी टोच, वृक्षनुं मथाळुं

द्रुमश्रेष्ठ पु (द्रुमेषु श्रेष्ठ) मुख्य झाड, ताडनुं झाड

द्रुमषण्ड न (द्रुमाणा समूह द्रुम+षण्डच्) वृक्षोनो समूह, झाडनो जथो

द्रुमषण्ड न (द्रुमाणां षण्ड वनम्) वृक्षोनुं वन "षण्ड कानन वनम्" अभिधा चि

द्रुमसेन पु ते नामनो एक राजा

द्रुमसेन पु (जै प्रा दुमसेण) अणुत्तरोववाइ सूत्रना बीजा वर्गना आठमा अध्ययनुं नाम, श्रेणिक राजानी धारिणी राणीना एक पुत्रनुं नाम, नवमा बलदेव अने वासुदेवना पूर्व भवना धर्माचार्य

द्रुमामय पु (द्रुमस्यामय) वृक्षनो रोग, झाडनी व्याधि "द्रुमव्याधि"

द्रुमामय पु (द्रुमस्यामय इव) लाख, लाक्षा

द्रुमारि पु (द्रुमस्य अरि नाशक) हाथी, हस्ती, वृक्षनो नाश करनार कोई पण हेतु

द्रुमाश्रय त्रि (द्रुम आश्रयो यस्य) झाडना आश्रय वाळुं

द्रुमाश्रय पु. (   ) કાચંડો, કાકીડો.
द्रुमाश्रयी स्त्री. (द्रुमानाश्रयति आश्रि+अण् ङीप्) કાચંડી, કાકીડી.
द्रुमिणी स्त्री. (द्रुमाणां समूहः द्रुम+इनि+ङीप्) ઝાડનો સમૂહ.
द्रुमेश्वर पु. (द्रुमेषु ईश्वर इव शोभमानत्वात्) તાડનું ઝાડ, પીપર ઝાડ.
द्रुमेश्वर पु. (द्रुमाणां ओषधीनामीश्वरः) ચન્દ્ર, કપૂર.
द्रुमोत्पल पु. (द्रुमे उत्पलमिव पुष्पमस्य) કર્ણિકાર વૃક્ષ, કરેણનું ઝાડ.
द्रुम्म् (भ्वा. पर. सेट् द्रुम्मति) જવું, ગમન કરવું.
द्रुवय न. पु. (दोर्भिरपि परिमाणम् द्रु+वय) માપ, માન, વજન.
द्रुसल्लक पु. (द्रुः सल्लक इव) ચારોળીનું ઝાડ.
द्रुह् (अभिद्रोहचिन्तने दिवा. पर. स. सेट् द्रुह्यति) દ્રોહ કરવો. કીનો કરવો. બીજા આપણાને વિચારવું કોઈનું અનિષ્ટ ચિંતવવું.
द्रुह् त्रि. (द्रुह्+क्विप्) દ્રોહ કરનાર, કીનો કરનાર કોઈનું અનિષ્ટ વિચારનાર.
द्रुह त्रि. (ज्ञाति द्रुह्+क) ઉપરનો અર્થ.
द्रुह पु. (द्रुह्यति ज्ञातिस्नेहात्पिता निवृत्तिकामम् निवृत्ति द्रुह्+क) પુત્ર.
द्रुहण पु. (द्रु संसारवृक्षं हन्तीति हन्+अप्) બ્રહ્મ-દેવ, બ્રહ્મા.
द्रुहिण पु. (द्रुह्यति द्रोग्धा द्रुह्+इनन्, गुणाभावश्च) બ્રહ્મા, વિષ્ણુ.
"द्रुहिणोऽयमधर्मः" च. मा.
द्रुही स्त्री. (द्रुह्+क+ङीप् द्रुह्यति पित्रे पितृगृहात्स्वीय-गमनाभिलाषिता) પુત્રી, દીકરી.
द्रुह्वन् त्रि. (द्रुह्+वनिप्) દ્રોહ કરવું, અનિષ્ટ ચિન્તન કરવું.
द्रुह्य त्रि. (द्रुह्+क्यप्) દ્રોહ કરવા યોગ્ય, દ્વેષ કરવા યોગ્ય.
द्रुह्यु पु. યયાતિ રાજાનો શર્મિષ્ઠામાં ઉત્પન્ન થયેલ તે નામનો પુત્ર.
द्रू (क्र्या. उभ. स. सेट् द्रूणाति द्रूणीते) જવું. વધ કરવો. મારી નાખવું.

द्रू (स्वा. पर. स. सेट् द्रूणोति द्रूणीते) ઉપરનો અર્થ.
द्रू पु. (द्रवति गच्छति क्विप् दीर्घश्च) સોનું, સુવર્ણ.
द्रूघण पु. (द्रुघण पृषो. दीर्घः) पु. द्रुघण शब्द જુઓ.
द्रूण पु. (द्रुण पृषो. दीर्घः) વીંછી.
द्रेक् (भ्वा. आ. सेट् अक. द्रेकते) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો, ઉત્સાહ કરવો.
द्रेक्क पु. (द्रेष्काण पृषो.) રાશિનો ત્રીજો ભાગ.
द्रेकाण पु. ઉપરનો અર્થ.
द्रेष्काण पु. રાશિનો ત્રીજો ભાગ.
"लग्नत्र्यंशमानां वै राशीनामधिपा मताः ।
ते द्रेष्काणाधिपा ज्ञेया द्रेष्काणाख्या एव हि" ज्यो. त.
द्रेश्य त्रि. (दृश्+कर्मणि ण्यत् गुणे पृषो.) જોવા યોગ્ય, જોવા યોગ્ય.
द्रेष्काण पु. રાશિનો તૃતીય ભાગ.
द्रै (भ्वा. पर. अ. अनिट् द्रायति) નિદ્રા લેવી, ઊંઘવું.
द्रोग्ध त्रि. (द्रुह्+कर्मणि क्त) દ્રોહ કરેલ તે.
द्रोण पु. (द्रोण कलशस्तस्मादुत्पन्नत्वात् द्रोण+अण्) ભારદ્વાજ ઋષિનો પુત્ર દ્રોણાચાર્ય. અશ્વત્થામાનો પિતા. એક જાતનો કાગડો. વીંછી. ચાર સો ધનુષ લાંબું ચોખ્ખું જળાશય, જળ સહિત મેઘ, પુષ્પ પ્રધાન વૃક્ષ, કોઈ એક ઝાડ. તે નામે વસુનો એક પુત્ર. કુશદ્વીપમાં રહેલો તે નામનો એક પર્વત.
द्रोण पु. न. (द्रवतीति द्रु न तीन्) ગમીત ઠેરનું એક વજન (ત્રીજો ઠેર એટલે ફરીથી ચારનો ભેદ) એક જાતનો ઓળખો લાય, નારિકેળ, લાકડાનો રથ, લાકડાનો બનાવેલો પીપ.
द्रोणक पु. (द्रोण+स्वार्थे क) पु. द्रोण शब्द જુઓ.
द्रोणककाक पु. (द्रोण इव काक) એક જાતનો કાગડો.
द्रोणकाक पु. (द्रोण एव काक) એક જાતનો કાગડો.
द्रोणक्षीरा स्त्री. (द्रोणमितं क्षीरमस्याः) ચાર શેર દૂધ આપનારી ગાય.
द्रोणगन्धिका स्त्री. (द्रोणस्य तन्नामपुष्पस्य गन्ध इव गन्धो यस्याः कप् अत् इत्वम्) રાસ્ના, નાકુલી

द्रोणघा स्त्री (द्रोणदुग्धा पृषो० दुग्धा) એક દ્રોણપ્રમિત (બત્રીસ શેર) દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणचित् पु यज्ञीय એક અગ્નિ

द्रोणदुग्धा स्त्री (द्रोणमित दुग्धमस्या) "द्रोणक्षीरा" શબ્દ જુઓ

द्रोणदुघा स्त्री (द्रोण दोग्धीति दुह्+ट पृषोदरादित्व) બત્રીસ શેર દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणपदी स्त्री (द्रोण इव पादाऽस्याः ङीपि पादोऽस्य लोप पद्भाव) દ્રોણ જેવા પગવાળી સ્ત્રી

द्रोणपर्णी स्त्री (द्रोणस्य पर्णमिव पर्णमस्याः) એક જાતની કેળ

द्रोणपुष्पी स्त्री (द्रोणस्य पुष्पमिव पुष्पमस्याः जातित्वात् ङीप्) ગુમડલ, દ્રોણપુષ્પ, કુંભો નામની વનસ્પતિ

द्रोणपच त्रि (द्रोण द्रोणपरिमित पचतीति द्रोण+पच्+खश्+मुमागमश्च) એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર

द्रोणमान त्रि (द्रोणो मान यस्य) એક દ્રોણ જેટલા માપનું

द्रोणमाना स्त्री (द्रोणो मान दुग्धेऽस्याः) બત્રીસ શેર દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणमुख न ચાર સો ગામમાં જે એક ગામ સુંદર હોય તે

द्रोणशर्मपद पु તે નામનું એક તીર્થ

द्रोणसाच त्रि (द्रोण द्रोणकलश सचते सच्+अण्) દ્રોણકલશ ઋષિનો સેવક

द्रोणा स्त्री (द्रोण+टाप्) પાણી વિગેરે રાખવા માટે કરેલું ધાતુમય અથવા કાષ્ઠમય પાત્ર, તથા "द्रोण पुष्पी" શબ્દ જુઓ

द्रोणाचार्य पु (द्रोणनामक आचार्य) ભરદ્વાજ મુનિનો પુત્ર, કૌરવ અને પાણ્ડવનો શસ્ત્ર વિદ્યાનો શિક્ષક

द्रोणाचार्यक पु (द्रोणाचार्य+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

द्रोणाहाव पु (आहूयन्तेऽत्र पानार्थं बलीवर्दान् आहावो जलाधार जलाशयभेद द्रोणमय द्रुममय आहाव) વૃક્ષમય એવું કોઈ જલાશય–પ્યાવો–પ્રપા

द्रोणि स्त्री (द्रवति गच्छति जलम् द्रु+नि) કેળના પાન વગેરેનું બનાવેલું પાત્ર, તેનાથી ભરેલું મોટું પાત્ર, પાણીની ટાંકી, પર્વતોની વચ્ચેનો પ્રદેશ, કાષ્ઠનું સ્નાન પાત્ર, જલદી

द्रौणि पु અશ્વત્થામા, દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર

द्रोणिका स्त्री (द्रोणिरिव कायति प्रकाशते कै+क+टाप्) ગળીનું ઝાડ, ગળી

द्रोणी स्त्री (द्रोणि कृदिकारादिति वा ङीप्) દ્રોણાચાર્યની પત્ની, બે પર્વત વચ્ચેની ગુફા, કળી, ગળીનું ઝાડ, નૌકા, તે નામની એક નદી, એક જાતનું મીઠું "इन्द्रवारुणी" એક સો અઠ્ઠાવીસ શેરનું માપ, તે નામે એક દેશ, નૌકા, ધાસની ગંજી, ગાયોને ઘાસ નાખવાની ગમાણ, જલદી, રીત

'द्रोणी गगनजलधिसतरणे" जीव च पा

द्रोणीदल पु (द्रोणीव दलमस्य) કેવડાનું પુષ્પ, કેવડાનું ઝાડ "केतकीवृक्ष"

द्रोणीलवण न (द्रोण्यां भवम् लवणम्) કર્ણાટક દેશ પાસેનું મીઠું–લવણ

द्रौण्य त्रि (द्रोण द्रुममय यूपमर्हति यत्) લાકડાના યજ્ઞસ્તંભને યોગ્ય પશુ વિગેરે "द्रौण्य यूपार्ह पशु" ભા

द्रोण्यश्व त्रि (द्रोणिं द्रुतमश्नुते अश् व्याप्तौ+वा व) શીઘ્ર વ્યાપક, સત્વર વ્યાપ્ત થનાર–જલદી ફેલાઇ જનાર

द्रोमिल पु ચાણક્ય મુનિ

द्रोह पु (द्रुह्+भावे घञ्) અનિષ્ટ ચિન્તન, હિંસા, કપટપૂર્વક મારવું, દ્રોહ "

"राजद्रोहगमुपैत प्रतिदिन दैव हि मा बाधते" जीव. च पा

द्रोहचिन्तन न (द्रोहार्थं चिन्तनम्) પારકાનું અનિષ્ટ ચિન્તવવું

द्रोहाट त्रि (द्रोहेण द्रोहाय वा अटति अट्+अच्) બિલાડા જેવી વૃત્તિવાળું, કોઇને મારી નાખવા માટે કપટ વેશ ધારણ કરનાર, પર હિંસા માટે વ્રત ધારણ કરનાર, મૃગનો શિકારી

द्रोहाट पु તે નામે એક વેદની શાખા

द्रोहित त्रि (द्रोहो जातोऽस्य इतच्) જેનો દ્રોહ થયો હોય છે તે

द्रोहिन् त्रि (द्रुह्+णिनि) દ્રોહવાળું, દ્રોહ કરનાર, બીજાનું અનિષ્ટ ચિન્તવનાર

द्रौण त्रि. (द्रोणं पचति सम्भवति अवहरति वा अण्) જેમાં દ્રોણનો સમાવેશ થાય છે તેવું. એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર. એક દ્રોણ જેટલું હરી જનાર.

द्रौणायन पु. (द्रोणस्यापत्यम् द्रोण+फक्) અશ્વત્થામા-દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર.

द्रौणायनि पु. (द्रोणस्यापत्यम् बाहु. फिञ्) ઉપરનો અર્થ.

द्रौणि पु. (" इञ्) અશ્વત્થામા.

द्रौणिक त्रि. (द्रोणं सम्भवति अवहरति पचति वा ठञ्) એક દ્રોણ અનાજ ખરીદ કરેલું.

द्रौणिक त्रि. (द्रोणपरिमितस्य बीजस्य वापः क्षेत्रं द्रोणं वापः ठञ्) એક દ્રોણ ધાન્ય જેમાં વવાય તેવું ક્ષેત્ર.

द्रौणिक त्रि. (द्रोणं द्रोणपरिमितधान्यं पचति संभवति अवहरति ठञ्) એક દ્રોણ ધાન્ય રાંધનાર.

द्रौणिकी स्त्री. (द्रोण+ठञ्+ङीप्) દ્રોણ જેટલું ધાન્ય જેમાં સમાય એવું પાત્ર.

द्रौणीक न. (द्रोणी+कन्+अ) એક જાતનું લવણ-મીઠું.

द्रौणीक पु. (द्रोण्या अप. अण्+क) અશ્વત્થામા.

द्रौपद पु. (द्रुपदस्यापत्यम् अण्) દ્રુપદ રાજાનો પુત્ર.

द्रौपद त्रि. (द्रुपदस्येदम् अण्) દ્રુપદ જાતનું, દ્રુપદ રાજા સંબંધી.

द्रौपदायनि त्रि. (द्रुपदे निर्वृत्तादि फिञ्) દ્રુપદે કરેલ-બનાવેલ.

द्रौपदी स्त्री. (द्रुपदस्यापत्यं स्त्री द्रुपद+अण्+ङीप्) દ્રુપદ રાજાની પુત્રી-દ્રૌપદી.

द्रौपदेय पु. (द्रौपद्या अपत्यम् ढक्) દ્રૌપદીનો પુત્ર.

द्रौहिक त्रि. (द्रोह नित्यमर्हति वेतन ठञ्) નિત્ય દ્રોહને યોગ્ય.

द्रौह्य त्रि. (द्रुह्यस्येदम् अण्) દ્રુહ્ય સંબંધી દ્રુહ્યનું.

द्रौह्य पु. (द्रुह्यस्यापत्यम् अण्) દ્રુહ્યનો પુત્ર.

द्वन्द् न. (द्वन्द् द्रुतो. परोक्ष) 'દ્વન્દ્વ' શબ્દ જુઓ.

द्वन्द्व न. (द्वौ द्वौ सहाभिव्यक्तौ "द्वन्द्व रहस्य. मिथुन-वत्स. मर्यादा व्युत्क्रमण यज्ञपात्रप्रयोगाभिव्यक्तिषु") જોડું, યુગ્મ, સ્ત્રી પુરુષનું જોડું, યુગલ, છાની વાત, આપસી સંબંધ વાળી વાતો, રહસ્ય અન્યોન્યની સ્પર્ધાથી થયેલ કલહ, શીત ઉષ્ણ, સુખ દુઃખ એવા પરસ્પર વિરુદ્ધ ગુણ, માત્ર બે જણનું યુદ્ધ, સાહિત્ય શબ્દોનો સમુદાય, કિલ્લો, સામાન્ય યુદ્ધ.

द्वन्द्व पु. (") તે નામે એક રોગ, મિથુન રાશિ, બન્ને દેશમાંથી દર એક દેશમાં દેવનો એક જાતે પ્રદેશ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક સમાસ.

द्वन्द्वगद पु. (द्वन्द्वजो गदः) સન્નિપાતાદિ રોગ.

द्वन्द्वचर पु. (द्वन्द्वीभूय चरति चर् ट) ચક્રવાક પક્ષી.

द्वन्द्वचरी स्त्री. (द्वन्द्वचर+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) ચક્રવાક પક્ષિણી-ચકવી.

द्वन्द्वचारिन् पु. (द्वन्द्वीभूय चरति चर्+णिनि) ચક્રવાક પક્ષી-ચકવો.

द्वन्द्वचारिणी स्त्री. (द्वन्द्वचारिन्+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) ચક્રવાક પક્ષિણી-ચકવી.

द्वन्द्वज त्रि. (द्वन्द्वजातत्वे जन्+ड) વાત પિત્ત અને કફ એ ત્રણમાંથી બેના પ્રકોપથી થયેલ રોગ વગેરે, દ્વન્દ્વથી પેદા થયેલ.

द्वन्द्वदोषोत्थ त्रि. (द्वन्द्वदोषादुत्तिष्ठति उद्+स्था+क) દ્વિદોષજ જ્વર, વાત પિત્ત અને કફ એ ત્રણમાંના બે દોષથી ઉત્પન્ન થયેલ રોગ વિગેરે.

द्वन्द्वभिन्न न. (द्वन्द्वस्य भिन्न भेदः) સ્ત્રી પુરુષનો ભેદ.

द्वन्द्वयुद्ध न. (द्वयोर्द्वयो युद्धम्) બેનું યુદ્ધ, બન્નેનું યુદ્ધ, જણ જણનું યુદ્ધ.

द्वन्द्वातीत त्रि. (द्वन्द्व+अति+इ+क्त) સુખ દુઃખ રાગ દ્વેષ વિગેરેથી મુક્ત સમાધાન સ્થિરબુદ્ધિ.

द्वय त्रि. (द्वौ अवयवौ यस्य तयप् तस्य वा अयच्) બે અવયવવાળું દ્વિત્વાન્વિત બે પ્રકારનું બે જાતનું બે વસ્તુથી યુક્ત, બે પ્રકારનું.

द्वय न. (द्वि+तयप् तस्य वा अयच्) બેનો સમુદાય, બેનું જોડું.

द्वयाग्नि पु. (द्वय द्विगुणोऽग्निरत्र) ચિત્રક નામની વનસ્પતિ.

द्वयातिग त्रि. (द्वय रजस्तमसी द्वयमतिक्रम्य गच्छति अति+गम्+ड) રજોગુણ અને તમોગુણથી રહિત, સત્ત્વગુણવાળું શુદ્ધ સાત્ત્વિક.

द्वयाविन् त्रि. (द्वयमस्त्यस्य द्वयं मनसि बहिश्च संचार

द्रोणघा स्त्री (द्रोणदुघा पृषो० टाप्) એક દ્રોણપ્રમિત (બત્રીસ શેર) દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणचित् पु गणीक એક અગ્નિ.

द्रोणदुग्घा स्त्री (द्रोणमिव दुग्धमस्या) "द्रोणक्षीरा" શબ્દ જુઓ

द्रोणदुघा स्त्री (द्रोण दोग्धीति दुह्+क घत्वादेश) બત્રીસ શેર દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणपदी स्त्री (द्रोण इव पादोऽस्याः ङीपि पादोऽन्त्य लोपे पद्भाव) દ્રોણ જેવા પગવાળી સ્ત્રી

द्रोणपर्णी स्त्री (द्रोणस्य पर्णमिव पर्णमस्याः) એક જાતની વેલ

द्रोणपुष्पी स्त्री (द्रोणमिव पुष्पमिव पुष्पमस्याः जातित्वात् ङीप्) ગુમડલ, દ્રોણપુષ્પી, કુંભો નામની વનસ્પતિ

द्रोणपच त्रि (द्रोण द्रोणपरिमित पचतीति द्रोण+पच्+खश्+मुमागमश्च) એક દ્રોણ જેટલું રાંધનાર

द्रोणमान त्रि (द्रोणो मान यस्य) એક દ્રોણ જેટલા માપનું

द्रोणमाना स्त्री (द्रोणो मान दुग्धेऽस्याः) બત્રીસ શેર દૂધ આપનારી ગાય

द्रोणमुख न ચાર સો ગામમાં જે એક ગામ સુંદર હોય તે

द्रोणशर्मपद पु તે નામનું એક તીર્થ

द्रोणसाच त्रि (द्रोण द्रोणकलशं सचते सच्+ण्) દ્રોણકલશ ઋષિનો સેવક

द्रोणी स्त्री (द्रोण+टाप्) પાણી વિગેરે રાખવા માટે કરેલું ધાતુમય અથવા કાષ્ઠમય પાત્ર, તથા "द्रोणपुष्पी" શબ્દ જુઓ

द्रोणाचार्य पु (द्रोणनामक आचार्य) ભરદ્વાજ મુનિનો પુત્ર, કૌરવ અને પાણ્ડવનો શસ્ત્ર વિદ્યાનો શિક્ષક

द्रोणाचार्यक पु (द्रोणाचार्य+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

द्रोणाहाव पु (आह्वयन्त्यत्र पानार्थं बलीवर्दान् आहावो जलाधार जलाशयभेद द्रोणमय द्रुममय आहाव) વૃક્ષમય એવું કાંઈ જલાશય-પ્યાવો-પ્રપા

द्रोणि स्त्री (द्रवति स्यन्दति जलम् द्रु+नि) કેળના પાન વગેરેનું બનાવેલું પાત્ર, તેનાથી ભરેલું મોટું પાત્ર, પાણીની ટાંકી, પર્વતોની વચ્ચેનો પ્રદેશ, કાષ્ઠનું સ્નાન પાત્ર, જળદ્રો

द्रौणि पु અશ્વત્થામા, દ્રોણાચાર્યનો પુત્ર

द्रोणिका स्त्री (द्रोणिरिव रायति प्रकाशते कै+क+टाप्) ગળીનું ઝાડ, ગળી

द्रोणी स्त्री (द्राणि इदिकारादिति वा ङीप्) દ્રોણાચાર્યની પત્ની, બે પર્વત વચ્ચેની ગુફા, ડોળ, ગળીનું ઝાડ, નૈઋત્ય ગન્ધિ, તે નામની એક નદી, એક જાતનું મીઠું "द्रोणीलवण" એક સો અઠ્ઠાવીસ શેરનું માપ, તે નામે એક દેશ, નૌકા, ઘાસની ગંજી, ગાયોને ઘાસ નાખવાની ગમાણ, જળદ્રો, દોણ

'द्रोणी मनागजलधिसतरणे" जीव च पा

द्रोणीदल पु (द्रोणीव दलमस्य) કેવડાનું પુષ્પ, કેવડાનું ઝાડ "केतकीवृक्ष"

द्रोणीलवण न (द्रोण्या भवम् लवणम्) કર્ણાટક દેશ પાસેનું મીઠું-લવણ

द्रोण्य त्रि (द्रोण द्रुममय यूपमर्हति यत्) લાકડાના યજ્ઞસ્તંભને યોગ્ય પશુ વિગેરે "द्रोण्य यूपार्ह पशु" भा.

द्रोण्यश्व त्रि (द्राणि द्रुतमश्नुते अश् व्याप्तौ+वा व) શીઘ્ર વ્યાપક, સત્વર વ્યાપ્ત થનાર-જલદી ફેલાઈ જનાર

द्रोमिल पु ચાણક્ય મુનિ

द्रोह पु (द्रुह्+भावे घञ्) અનિષ્ટ ચિન્તન, હિંસા, કપટપૂર્વક મારવું, દ્રોહ "

"राजद्रोहसमुद्यत प्रतिदिन दैव हि मां बाधते" जीव. च पा

द्रोहचिन्तन न (द्रोहार्थं चिन्तनम्) પારકાનું અનિષ્ટ ચિન્તવવું

द्रोहाट त्रि (द्रोहेण द्रोहाय वा अटति अट्+अच्) બિલાડા જેવી વૃત્તિવાળું, કોઈને મારી નાખવા માટે કપટ વેશ ધારણ કરનાર, પર હિંસા માટે વ્રત ધારણ કરનાર, મૃગનો શિકારી

द्रोहाट पु તે નામે એક વેદની શાખા

द्रोहित त्रि (द्रोहो जातोऽस्य इतच्) જેનો દ્રોહ થયો હોય છે તે

द्रोहिन् त्रि (द्रुह्+णिनि) દ્રોહવાળું, દ્રોહ કરનાર, બીજાનું અનિષ્ટ ચિન્તવનાર

द्वादशमुखा स्त्री. („ „ पक्षा.) "द्वादशमुख" शब्द जुओ.

द्वादशमय न. (द्वादशविधं मद्यम्) बार प्रकारनुं मद्य.

द्वादशमल पु. (द्वादशसंख्यका मलाः) मनुष्यना शरीरमां रहेला बार प्रकारना मल.
वसाशुक्रमसृङ्मज्जा मूत्रविट् कर्णविड् नखाः ।
श्लेष्माश्रुदूषिका स्वेदो द्वादशैते नृणां मलाः
[illegible]

द्वादशमास पु. (द्वादशगुणितो मासः) बार मास, ओक वर्ष (चैत्र, वैशाख, ज्येष्ठ, आषाढ, श्रावण, भाद्रपद, आसो–आश्विन कार्तिक मागशीर्ष पोष, महा, फागण).

द्वादशमासकर्मन् न. (द्वादशसु मासेषु कर्तव्यं कर्म) बार महिनानुं कर्म–क्रिया.

द्वादशमासिक न. (द्वादशमासान् भवम् ठञ्) प्रेतने उद्देशीने बार मासे करवा योग्य ओक श्राद्ध.

द्वादशमात्रा स्त्री. (द्वादशसु मासेषु द्वादश मिता वा मात्रा) बार मासमां थनारी अथवा बार प्रकारनी मात्रा.

द्वादशरश्मि पु. (द्वादश रश्मयो यस्य) बृहस्पति.

द्वादशराशिमण्डल न. (द्वादशानां राशीनां मण्डलम्) बार राशिओनुं मण्डल.

द्वादशरात्र पु. (द्वादशभिः रात्रिभिः निर्वृत्तः कर्तव्यत्वेन विहितं वा अच् समा.) बार दिवस सुधी चाले तेवो ओक यज्ञ, ते नामे ओक सत्र.

द्वादशलोचन पु. (द्वादश लोचनानि यस्य) कार्तिक स्वामी.

द्वादशवर्णी स्त्री. (द्वादशानां वर्णानां समाहारः ङीप्) बार वर्णोनो समूह.

द्वादशवार्षिक त्रि. (द्वादश वर्षाणि भावी यस्य भावि वा द्वादशवार्षिकः) बार वर्ष माटे नीमायेल, बार वर्षनी मुदतनुं अने बार वर्ष सुधी करवामां आवतुं व्रत विगेरे.

द्वादशशुद्धि स्त्री. (द्वादशगुणिता शुद्धिः) जैन शास्त्र प्रसिद्ध बार प्रकारनी शुद्धि.

द्वादशशोणित न. (द्वादशे वर्षे शोणितम्) बारमा वर्षमां स्त्रीने रजस्वला थवानी स्थिति.
"शुक्लशोणित द्वादशवर्षे द्वादशशोणितम्" वैद्यक

द्वादशसंग्राम पु. (द्वादशविधः संग्रामः) देव तथा असुरो वच्चे थयेल बार प्रकारनुं युद्ध.

द्वादशसप्तमीव्रत न. बार महिनानी सातमे कर वानुं व्रत ओक व्रत.

द्वादशसाहस्र त्रि. (द्वादश सहस्राणि परिमाणमस्य अण् अन्यपदार्थे) बार हजारनी संख्यावाळुं.

द्वादशसाहस्रिक त्रि. (द्वादशसहस्रपरिमाणे ठन्) उपर शब्द.

द्वादशांशु पु. (द्वादश अंशवो यस्य) बृहस्पति.

द्वादशाक्ष पु. (द्वादश अक्षीणि यस्य षच्) कार्तिक स्वामी कार्तिक स्वामीनो ते नामे ओक अनुचर.

द्वादशाक्ष पु. (द्वादशमितेषु अक्षिषु यस्य षच्) बुद्धदेव.

द्वादशाक्षर न. (द्वादश अक्षराणि यस्य) बार अक्षरो वाळो मंत्र, ओक मंत्र.

द्वादशाक्षर पु. (द्वादश अक्षराणि यस्य) ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ओ बार अक्षरनो मंत्र.

द्वादशाक्षरमन्त्र („ „ वाळो मन्त्र) उपरनो अर्थ.

द्वादशाख्य पु. (द्वादशमितेन्द्रियैर्युक्तः सार्वभौम पूर्णज्ञानमयस्य आख्यानात्मकः) बुद्धदेव.

द्वादशाङ्ग पु. (द्वादश अङ्गानि यस्य) जैन मतना बार अङ्ग ग्रन्थो, ओक प्रकारनो धूप.
"गुग्गुलुश्चन्दनं पत्रं कुष्ठमगुरुचन्दनम् ।
बालकोशीरं च कर्पूरं कस्तूरी च बालकम् ॥१॥
लघुलीयं मुस्तकं तथा द्वादशाङ्ग प्रकीर्तितः"

द्वादशाक्षी त्रि. (वे. प्रा. द्वादशाक्षी) बार अंग सूत्रो (शास्त्र)ना भण्डार, अंग शास्त्रोनो.

द्वादशाङ्गी स्त्री. (द्वादशानामङ्गानां समाहारः ङीप्) जैन सिद्धान्त प्रसिद्ध बार अंगोनो समूह.
तं च यथा—आचारांगं सूत्रकृतं स्थानांगं समवायांगम् ।
पञ्चमं भगवत्यङ्गं ज्ञाताधर्मकथापि च ॥१॥
उपासकान्तकृदनुत्तरोपपातिकदशाः दशाः
प्रश्नव्याकरणं चैव विपाकश्रुतमेव च ।

दीर्घश्च) બે પણાથી યુક્ત

द्वयी स्त्री (द्वय+स्त्रियां ङीप्) બે અવયવ, બેપણું

द्वयु पु (द्वाभ्यां प्रकाराभ्यां युक्त द्वि+युज्+डु पृषो) પ્રત્યક્ષમાં સારું બોલનાર અને પાછળથી ખરાબ બોલનાર

द्वर त्रि (द्वृ+आवृतौ अच्) આવરણ કરનાર, ઢાંકનાર

द्वरि त्रि (द्वृ+इन्) ઉપરનો અર્થ

द्वाःस्थ पु (द्वारि तिष्ठतीति स्था+क वा विसर्ग लोप) દ્વારપાળ

द्वाःस्थ त्रि (,, ,,) દ્વારમાં ઉભેલ

द्वाःस्थित त्रि (द्वारि स्थित वा विसर्गलोप) દ્વારપાળ

द्वाःस्थितदर्शक पु (द्वाःस्थित पश्यतीति दृश्+ण्वुल्) દ્વારપાળ

द्वाःस्थितदर्शक त्रि (,, सन् पश्यतीति ,,) દ્વારમાં ઉભો રહીને જોનાર

द्वाःस्थितदर्शी पु (द्वाःस्थित सन् पश्यतीति दृश्+णिनि) દ્વારપાલ

द्वाःस्थितदर्शी त्रि (,, ,,) त्रि "द्वाःस्थितदर्शक" શબ્દ જુઓ

द्वाचत्वारिंश त्रि (द्वाचत्वारिंशत पूरण डट्) બેતાળીસમું

द्वाचत्वारिंशत् स्त्री (द्व्यधिका चत्वारिंशत द्विशब्दस्य वा आत्वम्) બેતાળીસ, બેતાળીસની સંખ્યા

द्वाचत्वारिंशतिक त्रि (द्विचत्वारिंशत् प्रमाणमस्य ठन्) બેતાળીસ પ્રમાણવાળું

द्वाचत्वारिंशत्तम त्रि (द्विचत्वारिंशत्+पूरणे तमप्) બેતાળીસમું

द्वाज पु (द्वाभ्यां जायत जन्+ड) ભરદ્વાજ ઋષિ

द्वात्रिंश पु (द्वात्रिंशत्+पूरणार्थे डट्) બત્રીસમું

द्वात्रिंशत् स्त्री (द्व्यधिका त्रिंशत् द्विशब्दस्य आत्वम्) બત્રીસ, બત્રીસની સંખ્યા

द्वात्रिंशत्तम त्रि (द्वात्रिंशत्+पूरणार्थ तमप्) બત્રીસમું

द्वात्रिंशदक्षरी पु (द्वात्रिंशदक्षराणि सन्ति अत्र बाहु० इनि) ગ્રન્થ, બત્રીસ અક્ષરવાળો શ્લોક

द्वात्रिंशदपराध पु (द्वात्रिंशत् अपराधा) ભક્તોના ઈશ્વર વિષે બત્રીસ અપરાધ

द्वात्रिंशल्लक्षण पु (द्वात्रिंशत् लक्षणानि शुभलक्षणानि यस्य) બત્રીસ લક્ષણવાળો પુરુષ

द्वात्रिंशल्लक्षणोपेत पु (द्वात्रिंशल्लक्षणैरुपेत) બત્રીસ લક્ષણો મહાપુરુષ

द्वादश त्रि (द्वादशाना पूरण डट्) બારમું

द्वादश त्रि (द्व्यधिका दश अय नित्यबहुवचनान्त त्रिलिंगे समानरूप) બાર, બારની સંખ્યા

द्वादश न (जै प्रा दुवालसम) પાંચ ઉપવાસ ભેગા કરવા તે

द्वादशक त्रि (द्वादशाना सख्या कन्) બાર, બારની સંખ્યા

द्वादशक त्रि (द्वादश सख्याऽस्य कन्) બાર સંખ્યાવાળું, જ્યાં બાર સંખ્યા હોય છે તે

द्वादशकर पु (द्वादश करा भुजा यस्य) કાર્તિક સ્વામી, જ્યોતિશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ શુભયોગ, હર્ષણ યોગ, કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર ગણ, બૃહસ્પતિ

द्वादशकरा स्त्री (द्वादश करा भुजा यस्या टाप्) તે નામની એક લિંગવી દેવી

द्वादशधा अव्य (द्वादशन्+धाच्) બાર પ્રકારે, બાર તરેહથી બાર રીતે

द्वादशन् त्रि (द्वौ च दश च द्व्यधिका वा दश) બાર, બારની સંખ્યા

द्वादशपत्र न (द्वादशाक्षराणि पत्राणीव यस्य) બાર અક્ષરવાળો મન્ત્ર

द्वादशपुत्र पु ब व (द्वादश पुत्रा) ધર્મ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ઔરસ વિગેરે બાર જાતના પુત્ર (ઔરસ, ક્ષેત્રજ, દત્તક, કૃત્રિમ, ગૂઢોત્પન્ન, અપવિદ્ધ, કાનીન, સહોઢ, ક્રીત, પૌનર્ભવ, સ્વયંદત્ત પારશવ)

द्वादशप्रकृत त्रि (द्वादश प्रकृतय सन्त्यत्र अच्) વૈદક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક અગ્નિ

द्वादशभाव पु (द्वादशगुणितो भाव) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તનુ, (લગ્ન) આદિ બાર ભાવ, યથા— તનુભાવ, ધનભાવ, સહજભાવ, બન્ધુભાવ, પુત્રભાવ, રિપુભાવ, કલત્રભાવ, મૃત્યુભાવ, ધર્મભાવ, કર્મભાવ, આયભાવ, વ્યયભાવ

द्वादशभुज पु (द्वादश भुजा यस्य) "द्वादशकर" શબ્દ જુઓ

युग.

द्वापरयुगाद्या स्त्री (द्वापरयुगस्याद्या आरम्भिका तिथिः) द्वापर युगनी आरंभक तिथि.

द्वापराय पु (द्वापरस्य अयः उत्तमत्वात् पदम्) ओक प्रकारनुं धूतनुं दाणुं.

द्वामुष्यायण पु (द्वयमुष्यायण पुत्रो.) बे पुरुषनो पुत्र, जेवा गौतम मुनि.

द्वार् स्त्री (द्वारयति द्वृ+णिच्+क्विप्) बारणुं, कोठार पदार्थ वगेरेमां प्रवेश करवा माटे जे साधन भूत होय ते–उपाय

द्वार न (द्वरति निर्गच्छति यथाकामं प्रविशति द्वृ+घञ् द्वरति वर्णं अनेन) बार, बारणुं, मुख, गृह वगेरे कोठार पदार्थ विगेरेमां प्रवेश करवा माटे जे साधनभूत होय ते–उपाय.

द्वारक न. (द्वारेण प्रशस्तमोक्षद्वारेण कायति शोभते कै+क) द्वारका नगरी, द्वारावती.

द्वारकण्टक पु न (द्वारस्य कण्टक इव) कमाड. द्वारस्थित कपाटम्.

द्वारका स्त्री (द्वारेण प्रशस्तमोक्षद्वारेण कायति शोभते कै+क+टाप्) द्वारका नगरी

द्वारकाधीश पु. (द्वारकाया अधीश) श्रीकृष्ण.

द्वारकाधीश्वर पु (अधीश्वर) श्रीकृष्ण

द्वारकानाथ पु (नाथ) श्रीकृष्ण

द्वारकापति पु (पति) श्रीकृष्ण

द्वारकाशिला स्त्री (शिला) शालिग्रामनी पर जे चक्र मळे छे तेवी द्वारकामां थतां चक्रो पथ्थर

द्वारकास्वामिन् पु (द्वारकाया स्वामी) श्रीकृष्ण

द्वारकेश पु („ ईश) श्रीकृष्ण.

द्वारगोप पु (द्वार गोपायति गुप् अण्) दरवान.

द्वारचेटी स्त्री („ „ चार्वेटा) बार साख.

द्वारदारु पु (द्वार दारयति दृ+उण्) सुगंधदार झाडनुं लाकडुं, साग

द्वारप पु (द्वारं पाति पा+क) दरवान वि. पु

द्वारपति पु (द्वारस्य पतिः स्वामी) दरवान.

द्वारपाल त्रि (द्वारं पालयति पालि+अण्) ते नामनुं ओक तीर्थ बारणानुं रक्षण करनार, बारणानो चोकीदार घरनो रखेवाळ

द्वारपालक पु. (द्वारं पालयतीति पालि+ण्वुल्) दरवान, प्रतीहार.

द्वारपालक पु. (द्वारपाल+स्वार्थे कन् यद्वा द्वारं पालयतीति ण्वुल्) ऊपरनो अर्थ

द्वारपालिक पु (द्वारपालस्य अपत्यम् ऐस्य. इञ्) दरवाननी स्त्रीनो छोकरो

द्वारपालिकी स्त्री. (द्वारपालस्य अपत्यम् स्त्री इञ् ङीप्) दरवाननी स्त्रीनी दीकरी.

द्वारपालिका स्त्री. (द्वारपालक+स्त्रियां टाप् अत इत्वम्) दरवानन्नी स्त्री.

द्वारपिण्ड पु (द्वै द्वा दारपिण्ड) बार साख

द्वारपिधी स्त्री. (द्वारस्य पिधानं) उंबरो ठेल्ली.

द्वारबलिभुज् पु (द्वारबलिं भुङ्क्ते भुज्+क्विप्) चकलो, कागडो.

द्वारमार्ग पु. (द्वारस्य मार्ग) बारणानो रस्तो.

द्वारयन्त्र न. (द्वारे स्थितं यन्त्रं द्वारयन्त्रं तद् यन्त्रकमरसंज्ञेयं तत्त्वमपि समुद्गः) तालुं, आगळियो, कळ वाळुं कबाट"

द्वारवती स्त्री. (द्वाराणि चतुर्वर्णानां मोक्षद्वाराणि सन्ति अत्र द्वार+मतुप् मस्य व) द्वारकानगरी.

द्वारशाखा स्त्री (द्वारस्य शाखा) बारणानी शाख, बार साख

द्वारस्तम्भ पु. (द्वारस्य स्तम्भः) बारणानो थांभलो

द्वारस्थ पु (द्वारे तिष्ठति स्था+क) दरवान.

द्वारस्थ त्रि („) बारणामां रहेल.

द्वारस्थित पु (द्वारे स्थित) दरवान.

द्वारस्थित त्रि („) बारणामां रहेल.

द्वारादि पु. बारणुं विगेरे शब्दो विगेरे प्रतिष्ठ शब्दोनो गण ते आ प्रमाणे "द्वार स्वर स्वाध्याय व्यल्कश स्वस्ति, स्वर्, स्फ्यकृत, स्वादु मृदु, श्वन् स्व"

द्वाराध्यक्ष पु (द्वारे अध्यक्ष) दरवान प्रतीहार

द्वाराध्यक्षा स्त्री (द्वाराध्यक्ष+स्त्रियां टाप्) दरवाननी स्त्री प्रतीहारी

द्वारावती स्त्री. (द्वाराणि प्रशस्तमोक्षद्वाराणि सन्त्यस्याः द्वार+मतुप्+ङीप् मस्य व निपातनात् दीर्घश्च) द्वारका नगरी.

इत्येकादश सोपाङ्गान्यङ्गानि द्वादश पुन ।
दृष्टिवादो द्वादशाङ्गी स्याद्गणिपिटकाह्वया ॥ अभि०चिन्ता०

द्वादशाङ्गुल पु (द्वादश अगुलय प्रमाणमस्य अच्) બાર આગળ પ્રમાણનુ–વેત 'वितस्ति"

द्वादशात्मन् पु (द्वादश आत्मानो मूर्त्तयो यस्य) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

द्वादशादित्य पु ब व (द्वादश आदित्या) બાર આદિત્ય–વિવસ્વાન્, અર્યમા, પૂષા, ત્વષ્ટા, સવિતા, ભગ, ધાતા, વિધાતા, વરુણ, મિત્ર, શક્ર અને ઉરુક્રમ

द्वादशाध्यायी स्त्री (द्वादशानामध्यायानां समाहार) મનુ મહિના, દ્વાદશ અધ્યાયવાળો જૈમિનિ સૂત્ર ગ્રન્થ–દ્વાદશ લક્ષણી.

द्वादशान्यिक त्रि (द्वादश अन्ये अन्यथाभूता अपपाठा जाता अस्य द्वादशान्य ठञ्) જેના અધ્યયનમા બાર પાઠ નિંદ્ય થયા હોય તેવો કોઇ અધ્યયન કર્ત્તા

द्वादशायतन न (द्वादशविधमायतनम्) બૌદ્ધ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ બાર પૂજા સ્થાનો–પાંચ જ્ઞાનેન્દ્રિય પાંચ કર્મેન્દ્રિય મન અને બુદ્ધિ

द्वादशायुस् पु (द्वादशवर्षपर्यन्त आयुर्यस्य) કુતરો

द्वादशार न (द्वादश अरा रथाङ्गावयवभेदा इव यस्य) બાર ખૂણાવાળુ રાશિ ચક્ર વગેરે, તન્ત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સુષુમ્ણા નાડીના મધ્યમા હૃદયમા રહેલું બાર દળવાળુ કમળ, જૈન શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ બાર આરાવાળું કાળચક્ર

द्वादशावर्त्त पु (जै प्रा दुवालसावत्त) વાંદણા દેતી વખતે બાર આવર્ત્ત આપવા તે.

द्वादशार्चिस् पु (द्वादश अर्चींषि यस्य) બૃહસ્પતિ.

द्वादशाशन न (द्वादशविधमशनम्) સુશ્રુતમા કહેલો બાર પ્રકારનો ખોરાક
"अत उर्ध्वं द्वादशाशनप्रविभागा वक्ष्याम" सुश्रुत०

द्वादशास्त्र न (द्वादश अस्राण्यस्य) ગણિત શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સમખાત

द्वादशास्त्रा स्त्री („ अस्राण्यस्या) ઉપરનો અર્થ

द्वादशाह पु (द्वादशभिरहोभिर्निर्वृत्त ठञ् तस्य च लुक् अह्नाहान्तत्वात् पुस्त्वम्) બાર દિવસ સુધી સાધવા યોગ્ય યાગ, પ્રેતનુ બારમુ, બારમો દિવસ, બાર દિવસ

द्वादशाह पु (द्वादशमह द्वादशानामह्नां समाहारो वा टच् अह्नाहान्तत्वात् पुस्त्वम्) બાર દિવસ, બાર દિવસનો સમાહાર

द्वादशिक त्रि (द्वादश्या जात ठञ्) બારસે થયેલુ, બારસે હોયેલુ

द्वादशी स्त्री (द्वादश+ङीप्) બારસ તિથિ, બારમી

द्वानवत त्रि (द्वानवति पूरणार्थे डट्) બાણુમુ

द्वानवति स्त्री (द्व्यधिका नवति) બાણુ, બાણુની સખ્યા

द्वानवतितम त्रि (द्वानवति+पूरणार्थ तमप्) બાણુમુ

द्वापञ्चाश त्रि (द्वापञ्चाशत्+पूरणार्थे डट्) બાવનમુ

द्वापञ्चाशत् स्त्री (द्व्यधिका पञ्चाशत्) બાવન, બાવનની સખ્યા

द्वापर पु (द्वौ परौ प्रकारौ विषयौ यस्य) સશય, શક

द्वापर पु (द्वौ सत्यत्रेतायुगौ परौ श्रेष्ठौ यस्मात्) તે નામનો એક યુગ

द्वापर न બે ટપકા વાળો પાસો

द्वापर पु (जै प्रा दावर) બે, બેની સખ્યા

द्वापरयुग्म न (जै प्रा दावरजुम्म) જેને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે તે સખ્યા, ૬, ૧૦, ૧૪ વગેરે

द्वापरयुग्मकृतयुग्म न (जै प्रा दावरजुम्मकडजुम्म) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે અને જે રાશિને ચારે ભાગતા કંઇ શેષ ન રહે તે સખ્યા

द्वापरयुग्मकल्योजस् पु (जै प्रा दावरजुम्मकलिओज) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે અને જે રાશિને ચારે ભાગતા એક શેષ રહે તે સખ્યા

द्वापरयुग्मत्र्योजस् पु (जै प्रा दावरजुम्मतेओज) જે સખ્યાને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે અને જે સખ્યાને ચારે ભાગતા ત્રણ શેષ રહે તે સખ્યા

द्वापरयुग्मद्वापरयुग्म न (जै प्रा दावरजुम्मदावरजुम्म). જે રાશિને ચારે ભાગતા બે શેષ રહે તે સખ્યા

द्वापरयुग न (द्वापर एव युगम्) તે નામનો એક

द्विगु त्रि. (द्वौ द्वे वा गावौ यस्य क्रीतत्वात् पोषणस्य हस्त) બે ગાય વાળું બે ગાયનો માલિક.

द्विगु पु. વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક સમાસ.

"द्वन्द्वो द्विगुरपि चाहं मद्गेहे नित्यमव्ययीभावः।
तत्पुरुष कर्मधारय येनाहं स्यां बहुव्रीहिः"

द्विगुण त्रि. (द्वाभ्यां गुणाभ्यां गुण+कर्मणि अच्) બે વડે ગુણેલું, ડબલ, બમણું.

द्विगुण त्रि. (जै. प्रा. दुगुण) દ્વિપદ અનન્તગત સિદ્ધપ્રદેશીય અને અસંખ્યપ્રદેશીય પરિમંડળનો ભેદ અને બહુપ્રદેશી આદિ ચાર પરિમંડળનો ભેદ.

द्विगुणता स्त्री. (द्विगुणस्य भावः तल् टाप्) બેગણા પણું, બમણાપણું.

द्विगुणत्व न. (त्व) ઉપરનો અર્થ.

द्विगुणाकृ (द्विगुणं करोति द्विगुण+कृ कर्षणे डाच् तथा कृञ् स. अनिट्) બે વખત ખેડવું, બમણું ખેડવું.

द्विगुणाकृत त्रि. (द्विगुणं कर्षणं कृतम् डाच्+कृ+क्त) બે વાર ખેડેલ ખેત.

द्विगुणार्थ त्रि. (द्विगुणो ऽर्थो व्यवहारस्य धर्मस्य पूर्वस्य दीर्घः) બમણા ધન રૂપ વ્યાજ વાળું.

द्विगुणित त्रि. (द्वाभ्यां गुणितः) બેથી ગુણેલ, બમણું, બે વડે કરેલ.

द्विगृद्धिदशा स्त्री. (जै. प्रा. दोगिद्धिदसा) એ નામનો એક મુનિવ્યાસ.

द्विगृहान्तरिक पु. (जै. प्रा. दुघरंतरिय) એક ઘેર ભિક્ષા લઈ વચ્ચે બે ઘર છોડી ત્રીજા ઘરની ભિક્ષા લેવાનો અભિગ્રહ કરનાર સાધુ, ગોશાળાના અનુયાયી.

द्विगोत्रा स्त्री. (जै. प्रा. दुगोत्ता) એ નામની એક વેલ.

द्विचत्वारिंश त्रि. (द्विचत्वारिंशत्+पूरणार्थे डट् आसा वार) બેતાળીસમું.

द्विचत्वारिंशत् स्त्री. (द्व्यधिका चत्वारिंशत्) બેતાળીસ, બેતાળીસની સંખ્યા.

द्विचत्वारिंशिक त्रि. (द्विचत्वारिंशत् प्रमाणमस्य ठन्) બેતાળીસ સંખ્યા જેટલા પ્રમાણવાળું.

द्विचत्वारिंशत्तम त्रि. (द्विचत्वारिंशत्+पूरणार्थे तमप्) બેતાળીસમું.

द्विचरण त्रि. (द्वौ चरणौ यस्य) બે પગ વાળું, બે ચરણ વાળું.

द्विचरण न. पु. (द्वौ द्वे चरणौ चरणे च) બે પગ, બે ચરણ.

द्विज पु. (द्विर्जायते द्वि+जन्+ड) વિધિ પૂર્વક સંસ્કાર પામેલો બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય, દાંત, અંડજ પક્ષી, એક જાતનું શાક.

द्विज त्रि. ( ) બે વખત જન્મેલ, બે વાર પેદા થયેલ.

द्विजकुत्सित पु. (द्विजैः कुत्सितः) "શ્લેષ્માતક વૃક્ષ" તે નામનું એક વૃક્ષ.

द्विजदास पु. (द्विजानां दासः) શૂદ્ર.

द्विजदास त्रि. (द्विजानां दासः) દ્વિજોનો ચાકર.

द्विजन्मन् पु. (द्वे जन्मनी यस्य) पु. द्विज शब्द જુઓ.

द्विजन्मन् त्रि. („) બે વખત જન્મેલ, બે વાર ઉત્પન્ન થયેલ.

द्विजपति पु. (द्विजानां पतिः) ચન્દ્ર, કપૂર, શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ, ગરુડ પક્ષી.

द्विजप्रपा स्त्री. (द्विजानां पक्षिणां प्रपा) પક્ષીને પાણી પીવાનું પરબ, કૂંડી વિગેરે.

द्विजप्रिय त्रि. (द्विजानां प्रियः) દ્વિજોને પ્રિય, બ્રાહ્મણને પ્રિય.

द्विजप्रिया स्त्री. (द्विजानां यज्ञीयब्राह्मणादीनां प्रिया) સોમલતા.

द्विजबन्धु पु. (द्विजस्य बन्धुरिव) [illegible] બ્રાહ્મણ, ભાટ-જોશી વિગેરે.

द्विजब्रुव पु. (द्विज आत्मानं ब्रूते ब्रू+क) જાતિ માત્રથી પોતાને દ્વિજ માનનાર બ્રાહ્મણ, દ્વિજ જેવાં કર્મ ન આચરનારો બ્રાહ્મણ, માત્ર જાતિનો દ્વિજ.

द्विजराज पु. (द्विजानां राजा टच्) ચન્દ્ર, કપૂર, શેષ નાગ, ગરુડ પક્ષી, ઉત્તમ દ્વિજ, દ્વિજમાં શ્રેષ્ઠ.

द्विजलिङ्गिन् पु. (द्विजस्य लिङ्गमस्त्यस्य इनि) ક્ષત્રિય.

द्वारिक पु (द्वारं पाल्यत्वेनास्त्यस्येति ठन्) દ્વારપાળ

द्वारिका स्त्री (प्रशस्तानि चत्वारि द्वाराणि सन्त्यस्या मिति ठन् टाप्) દ્વારિકા નગરી

द्वारिका स्त्री (जै प्रा दुआलिआ) નાનું બારણું, બારી, ગુપ્ત દ્વાર

द्वारिन् पु (द्वारं पाल्यतयाऽस्त्यस्य इनि) દ્વારપાળ

द्वारिन् त्रि (द्वारमस्त्यस्येति) બારણા વાળું, દ્વાર વાળું

द्वार्य पु (द्वारि भव यत्) દ્વારપાળ

द्वार्य त्रि (,, ,,) બારણામાં હોનાર, થનાર

द्वाविंश त्रि (द्वाविंशतेः पूरण डट्) બાવીસમું

द्वाविंशति स्त्री (द्व्यधिका विंशति द्वौ च विंशतिश्च वा) બાવીસ, બાવીસની સંખ્યા

द्वाविंशतिक त्रि (द्वाविंशति प्रमाणमस्य ठन्) બાવીસની સંખ્યાવાળું, બાવીસ પ્રમાણનું

द्वाविंशतितम त्रि (द्वाविंशति+पूरणार्थे तमप्) બાવીસમું

द्वाषष्ट त्रि (द्वाषष्टे पूरण डट्) બાસઠમું

द्वाषष्टि स्त्री (द्व्यधिका षष्टि, द्वौ च षष्टिश्च वा) બાસઠ, બાસઠની સંખ્યા

द्वाषष्टिक त्रि (द्वाषष्टि प्रमाणमस्य ठन्) બાસઠની સંખ્યા, બાસઠ પ્રમાણનું

द्वाषष्टितम त्रि (द्वाषष्टि+पूरणे तमप्) બાસઠમું

द्वासप्तत त्रि (द्वासप्तति+पूरणे डट्) બોહતેરમું

द्वासप्तति स्त्री (द्व्यधिका सप्तति, द्वौ च सप्ततिश्च वा) બહોતેર, બોતેર, બહોતેરની સંખ્યા

द्वासप्ततितम त्रि (द्वासप्तति+पूरणार्थे तमप्) બહોતેરમું

द्वास्थ पु (द्वारि तिष्ठति स्था+क वा विसर्गलोप) દ્વારપાળ, પોળીઓ

द्वास्थ त्रि (द्वारि तिष्ठति स्था+क वा विसर्गलोप) બારણામાં સ્થિત, બારણામાં ઉભો રહેલ

द्वास्थित पु (द्वारि स्थित) દ્વારપાળ, પોળીઓ

द्वास्थित त्रि (द्वारि स्थित) બારણામાં ઉભેલ, બારણામાં સ્થિત

द्वास्थितदर्शक पु (पश्यतीति दृश्+ण्वुल् द्वास्थित सन् दर्शक) દ્વારપાળ, પોળીઓ

द्विस् अव्य (द्वौ वारौ सुच् प्रत्ययेन साध्यम्) બે વાર 'द्विरुक्तस्य तस्य पर्य्यामेष्टितम्'' इति लघुसि की

द्वि त्रि द्वि व (द्व+ड) બે, બેની સંખ્યાવાળું,

द्विक पु (द्वौ कौ ककारवर्णौ यत्र) કાગડો, કાક, ચકવાક પક્ષી 'यत्र काक यत्र काक जल्पन्तीति गगे द्विका'' उद्भट

द्विक न (द्वाभ्यां कायतीति कै+क) બે, બેપણું

द्विक त्रि (द्वितीयेन रूपेण ग्रहणमिति कन् पूरणप्रत्ययस्य च लुक् द्वि+अकच् वा) બે સંખ્યાન્વિત, બે સંખ્યા જેમાં છે તે, બે પ્રકારનું, બમણું

द्विक न (जै प्रा बिअ) બે ઇન્દ્રિયજાતિ નામકર્મ કે જેના ઉદયથી જીવ બેઇન્દ્રિય પણું પામે છે

द्विककार त्रि (द्वौ ककारौ यत्र) બે કકાર વાળું

द्विककार पु (द्वौ ककारौ वाचकशब्देऽस्य) કાક, કાગડો, કોક, ચક્રવાક પક્ષી

द्विककारी स्त्री (द्विककार+स्त्रीयां जातित्वात् ङीष्) કાગડી, ચક્રવાક પક્ષિણી

द्विककुद् पु (द्वे ककुदौ यस्य) ઉંટ, ઉષ્ટ્ર

द्विकर त्रि (द्वौ करोति कृ+ट द्वौ करौ यस्य वा) બે કરનાર, બે હાથવાળું

द्विकर न (द्वयो करयो समाहार) બે હાથ "बुभुक्षित किं द्विकरेण भुङ्क्ते" उद्भट

द्विकार्षापण त्रि (द्वाभ्यां कार्षापणाभ्यां क्रीतम् ठक् तस्य वा लुक्) બે કાર્ષાપણ-સિક્કાથી ખરીદેલ, બે સિક્કા આપી ખરીદ કરેલું

द्विकार्षापणिक त्रि (द्वाभ्यां कार्षापणाभ्यां क्रीतम् ठक् न लुक्) ઉપરનો અર્થ

द्विकावर्त पु (जै प्रा दुयावत्त) વિચ્છેદ ગયેલ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો સત્તરમો ભેદ

द्विकी स्त्री (द्विक+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) કાગડી, ચક્રવાકપક્ષિણી

द्विकौडविक त्रि (द्वौ कुडवौ प्रयोजनमस्य ठञ् द्वाभ्यां कुडवाभ्यां क्रीतमिति वा ठक् न तस्य लुक् उत्तरपदवृद्धिश्च) બે કુડવ પ્રયોજન છે જેનું એવું, બે કુડવ આપી ખરીદ કરેલું

द्वितीयत्रिफला स्त्री (द्वितीया त्रिफला) गंभारी नामनी वनस्पति.

द्वितीयवत् त्रि (द्वितीय+मतुप् मस्य वः) बीजा वाळुं; पुत्रवाळुं.

द्वितीया स्त्री (द्वितीय+टाप्) भार्या, स्त्री, बीज तिथि.

सप्तमीमिन्दुरपि या सम्पूर्णीकर्त्री पूर्णा द्वितीया मतिमती नीति च. प्र.

द्वितीयाकृत (द्वितीय+ कृ इत्यर्थे डाच् तत्. कृत. कर्म द्वितीयाकृतोऽस्ति) बीजी वार खेडेलुं.

द्वितीयाकृत त्रि (द्वितीयं कर्षणं कृतम् डाच् कृ+क्त) बीजी वार खेडेल.

द्वितीयाद्य न. (वै. प्रा. दोस्सय) बीजुं भाग, अर्धुं भाग, अडी.

द्वितीयाभा स्त्री (द्वितीयस्य इव आभा यस्याः बहुव्री) दारु हळदर.

द्वितीयाश्रम पु (द्वितीय आश्रमः) बीजो आश्रम, गृहस्थाश्रम.

द्वितीयिक त्रि. (द्वितीय अहवा...) बीजे भागे अथवा हिस्से के बेट रूपे आपेलो भाग.

द्वितीयिन् त्रि (द्वितीयो भाग ...) बीजो भाग—अर्धो भाग लेनार.

द्वित्र त्रि. ब. व. (द्वौ वा त्रयो वा) बे के त्रण. "द्वित्राण्यहान्यर्हसि सोढुमर्हन्" रघु.

द्वित्व न. (द्वि+त्व) बेपणुं, बमणापणुं. "द्वित्वैकत्वविनाशम्" न्यु. स्त्री.

द्विदण्डि अव्य. (द्वौ दण्डौ यस्मिन् प्रहरणे इच्) बे लाकडीओथी थतुं युद्ध.

द्विदण्ड्यादि पु. व्याकरण शास्त्र प्रसिद्ध एक गण.

ग. च. यथा—द्विदण्डि द्विमुसलि उभाञ्जलि, उभाहस्ति, उभापाणि, उभाबाहु, उभयाञ्जलि, उभयाहस्ति, उभयापाणि, उभयाबाहु, एकपदि, प्रोष्ठपदि, आढ्यपदि, सपदि, निकुच्यकर्णि, संहतपुच्छि, अन्तवाहि.

द्विदत् त्रि. (द्वौ दन्तौ यस्य वयस्य वा ...) बे दांतवाळुं वगेरे.

द्विदन्त त्रि (द्वौ „ यस्य) बे दांतवाळुं वगेरे.

द्विदल त्रि. (द्वे दले यस्य) बे पांदडावाळुं बे भाग थाय तेवुं जेना नामथी उलटुं थाय ते अने जे वर्षथी ऊग्या नाळिया नामनुं बे फणगावाळुं कठोळ धान्य.

द्विदल पु. (द्विधा दलति दल+अच् क) वच्चे फाडेली दाळ.

द्विदल पु. (वै. प्रा. विदल) वांसनी टोपली.

द्विदल न. कठोळ अने अत्यंत गोरसनां बेना मळवाथी थतो अभक्ष्य पदार्थ.

आमगोरससम्पृक्तं द्विदलम्" शास्त्र.

द्विदलसमान्न (द्विदलयुक्तं आम्रम्) बे दाळ थाय तेवुं धनेर वगेरे कठोळ धान्य.

द्विदश पु. ब. व. (द्वयधिका दश द्विशा वा) बार, बारनी संख्या, वीस, वीसनी संख्या.

द्विदशमी स्त्री. (द्वे दशमी ...) बे दिवस ना अपनथी आवता मोक्ष साथ.

द्विदिन पु. (द्वाभ्यां दिनाभ्यां दिनानि वा ...) बे दिवस साथ एक थता.

द्विदेवत त्रि (द्वे देवते यस्य) बे देवता जेना अधिपति होय तेवुं.

द्विदैवत न. (" ") विशाखा नक्षत्र.

द्विदेह पु (द्वाभ्यां देहोऽस्य) गणेश, गजानन, मिथुन कन्या धन अने मीन ए राशिओ.

द्विदैव न. (द्वे दैवे यस्य) विशाखा नक्षत्र.

द्विदैवत्या स्त्री. उपरनो अर्थ.

द्विद्वादश पु. (द्वितीयः द्वादशः [परस्परमां द्विष्टेऽर्थे]) जिनकमां बार अने एनी बीजी अने बारमी राशिमां रहेल बुध-शुक्र योगमां रोकायेल भेट.

द्विद्वादश न. ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध बीजुं धन स्थान अने बारमुं व्यय स्थान.

द्विधा अव्य. (द्वि+धा) बे प्रकारे बे रीते.

"द्विधा इत्थं सम्मोष द्विधा" उत्तररा

द्विजलिङ्गिन् त्रि („ „) બ્રાહ્મણના વેશને ધારણ કરનાર
द्विजवर्य पु (द्विजेषु वर्य) ઉત્તમ બ્રાહ્મણ
द्विजवाहन पु (द्वीजो गरुड वाहनमस्य) નારાયણ, વિષ્ણુ
द्विजव्रण पु न (द्विजस्य दन्तस्य व्रण) એક જાતનો દાંતનો રોગ "दन्तार्बुद"
द्विजशस्त पु (द्विजै शस्त) એક જાતનું ધાન્ય, ચોળા "राजमाष"
द्विजशस्त त्रि (द्विजै. शस्त) બ્રાહ્મણે શાપ આપેલ
द्विजसत्तम पु (द्विजेषु सत्तमः) શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણોમાં ઉત્તમ "द्विजश्रेष्ठ"
द्विजसेवक पु (द्विजानां सेवक) શૂદ્ર
द्विजसेवक त्रि (" ") દ્વિજોની સેવા કરનાર.
द्विजा स्त्री (द्विर्जायते जन्+ड+टाप्) રેણુકા નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય, ભારગ નામની વનસ્પતિ, એક જાતનું શાક-પાલકની ભાજી
द्विजाग्र्य पु (द्विजेषु अग्र्य) વિપ્ર, ઉત્તમ બ્રાહ્મણ
द्विजाङ्गी स्त्री (द्विजस्य पक्षिणोऽङ्गमिवाङ्गम् यस्या ङीप्) કડુકા વનસ્પતિ-કડુ
द्विजाति पु (द्वि द्वे वा जाती यस्य) બ્રાહ્મણ ક્ષત્રિય વૈશ્ય, બ્રાહ્મણ, દાંત, પક્ષી
द्विजानि पु (द्वे जाया यस्य निङ्) બે પત્નીવાળો પુરુષ
द्विजायनी स्त्री (द्विज अय्यते ज्ञायतेऽनया अय् गतौ +ल्युट् ङीप्) યજ્ઞોપવીત, જનોઈ
द्विजालय पु (द्विजानामालय) પક્ષિઓનો માળો, બ્રાહ્મણોના ઘર, ઝાડની બખોલરૂપ પક્ષીનો માળો
द्विजिह्व पु (द्वे जिह्वे यस्य) સર્પ, ખલ, દુષ્ટ પુરુષ, ચોર, ચાડીઓ
द्विजिह्व त्रि („ „) ચાડી ખાનાર, દુસાધ્ય, બે જીભથી યુક્ત
द्विजिह्वता स्त्री (द्विजह्वस्य भाव तल्+टाप्) બે જીભ પણું, સર્પપણું, અપ્રામાણિકપણું, દુ:સાધ્યપણું, ખલપણું, ચોરપણું
'द्विजिह्वता फणिषु" जीव च का

द्विजिह्वत्व न (द्विजिह्वस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ.
द्विजी स्त्री (द्विज+स्त्रियां ङीप्) બ્રાહ્મણની સ્ત્રી, બ્રાહ્મણી, ક્ષત્રિયાણી, વૈશ્ય જાતિની સ્ત્રી
द्विजेन्द्र पु (द्विज इन्द्र इव उ स) શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ, દ્વિજોત્તમ
द्विजेन्द्र पु (द्विजानामिन्द्रः) ચંદ્ર, કપૂર, ગરૂડપક્ષી
द्विजेश पु (द्विजानामीश) ગરૂડ, ચંદ્ર, કપૂર
द्विजेश्वर पु (द्विजानामीश्वर) ઉપરનો અર્થ
द्विजोपासक पु (द्विजमुपास्ते उप+आस्+ण्वुल्) શૂદ્ર.
द्विजोत्तम पु (द्विजेषु उत्तम) બ્રાહ્મણ
द्विज्या स्त्री ગણિત શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક જ્યા
द्विज्यामार्ग पु (द्विज्याया मार्ग) ક્ષિતિજ માર્ગ
द्विट् पु (द्वेष्टीति द्विष्+क्विप्) શત્રુ, દુશ્મન
द्विट्सेवन न (द्विष सेवनम्) શત્રુનું સેવન, કપટ.
द्विट्सेवा स्त्री (द्विष सेवा) ઉપરનો અર્થ
द्विट्सेविन् त्रि (द्विष सेवते) દ્વેષીને સેવનાર, દગલબાજ, ફીતુરી, શત્રુની સેવા કરનાર
द्विठ पु (द्वौ ठकारौ लेखनाकारे यस्य) વિસર્ગ, સ્વાહા
द्विठ पु न („ „) બેઠકાર
द्वित पु તે નામે એક દેવ, તે નામે એક ઋષિ
द्वितय न (द्वयोरवयव सख्याया अवयवे तयप्) બેની સખ્યા, બેનો અવયવ
द्वितय त्रि (द्वौ अवयवौ यस्य तयप्) બેની સખ્યાવાળુ-દ્વિત્વ સખ્યાવાળુ
द्विता स्त्री (द्वयोर्भाव तल् टाप्) બેપણું
द्वितीय त्रि (द्वयो पूरणम् तीय) બીજુ
"द्वितीयगामी नहि शब्द एष न" रघु
द्वितीय पु (द्वयो पूरण आत्मनो द्वितीयत्वाठेनास्य तथात्वम्) પુત્ર, દીકરો
द्वितीयक पु (द्वितीयेऽह्नि भव कन्) બીજે દિવસે હોનાર રોગ-તાવ વિગેરે
द्वितीयक न (द्वितीयेन रूपेण ग्रहणमिति) બીજારૂપે ગ્રહણ
"द्वितीयकं ग्रहण देवदत्तस्य" सिद्धान्त कौ
द्वितीयता न (द्वितीयस्य भाव तल् टाप्) બીજાપણું.
द्वितीयत्व न („ „ त्व) ઉપરનો અર્થ.

द्विपदी स्त्री. (द्वौ पादौ यस्याः ङीप् ...) બે નામની એક જાતિ તે નામનું એક માત્રાવૃત્ત.

द्विपमद पुं. (द्विपस्य मद) હાથીનો મદ તે નામે એક સુગંધી પદાર્થ.

द्विपर्ण त्रि. (द्वे पर्णे यस्य) બે પાંદડાંવાળું.

द्विपर्णा स्त्री. (द्वे पर्णे यस्याः) બે પાંદડાંવાળી એક વનસ્પતિ.

द्विपर्णी स्त्री. ([illegible] स्त्रियां ... ङीप्) [illegible] નેરડી.

द्विपाद् त्रि. (द्वौ पादौ यस्य पादस्य पद्भावः) બે પાદવાળું, બે પગવાળું.

द्विपाद न. (द्वयोः पदयोः समाहारः) બે પગલું, બે પાદ.

द्विपादिक त्रि. (द्विपादं हरति आहरति वा ष्ठन्) બે પાદ જેટલું [illegible] લેનાર.

द्विपादीय त्रि. ([illegible] छ) ઉપરનો અર્થ.

द्विपाद् त्रि. (द्वौ पादौ यस्य) બે પાદવાળું બે પગવાળું.

द्विपाद त्रि. ([illegible] वेदे बाहुलकात्) બે પગવાળું [illegible] વિગેરે [illegible].

द्विपाद पुं. (") તે નામે એક મંત્ર.

द्विपाद्य त्रि. (द्वौ पादौ परिमाणमस्य यत्, अन्योन्यस्यापि स्यात् न पद्भावः) બે પાદના પરિમાણવાળું.

द्विपाद्य न. (") [illegible].

द्विपायिन् पुं. (द्विपाभ्यामपि पिबति) [illegible] હાથી, મેઘ [illegible].

द्विपाधिपति पुं. (द्विपानामधिपतिः) ઉપરનો અર્થ.

द्विपायिन् पुं. (द्वाभ्यां मुखशुण्डाभ्यां पिबति पा+णिनि उप. स) હાથી.

द्विपायिनी स्त्री. (द्विपायिन्+स्त्रियां ङीप्) હાથણી.

द्विपास्य पुं. (द्विपस्यास्यमिवास्यमस्य) ગણેશ.

द्विपी स्त्री. (द्विप+जातित्वात् स्त्रियां ङीष्) હાથણી.

द्विपुट पुं. (द्वे पुटे यस्य) સુગંધી પીળા ફુલવાળું ઝાડ.

द्विपुरुष त्रि. (द्वौ पुरुषौ प्रमाणमस्य मात्रचो लुक्) બે પુરુષના પ્રમાણવાળું બે પુરુષના માપવાળું બે [illegible] વિગેરે.

द्विपुरुषा स्त्री. (द्विपुरुष+स्त्रियां वा टाप्) બે પુરુષ [illegible] માપવાળી ખાઈ.

द्विपुरुषी स्त्री. (" " ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

द्विपृष्ठ पुं. (द्वौ वंशौ पृष्ठे यस्य) [illegible] તે નામનો એક [illegible].

द्विपृष्ठ पुं. (जै. प्र. दुविट्ठ) [illegible] વાસુદેવ.

द्विप्रतिक त्रि. બે કાર્ષાપણથી ખરીદ કરેલું.

द्विफल्गुनी स्त्री. (द्वे फल्गुन्यौ) પૂર્વા ફાલ્ગુની અને ઉત્તરા ફાલ્ગુની એ બે નક્ષત્ર.

द्विबन्धु पुं. (द्वयोर्लोकयोर्बन्धुः) અગ્નિ.

द्विबिन्दु पुं. (द्वौ बिन्दू यत्र) વિસર્ગ.

द्विभाग त्रि. (जै. प्र. दुभाग) બીજો ભાગ, અર્ધું.

द्विभागस्थापित त्रि. (जै. प्र. दुभागट्ठिय) બે ભાગે સ્થાપેલું, મેરુનો [illegible] તેવી રીતે [illegible], બે [illegible].

द्विमात्र त्रि. (द्वे मात्रे यस्य) બે માત્રાવાળું.

द्विमुख त्रि. (द्वे मुखे यस्य) બે મુખવાળું.

द्विमातृ पुं. (द्वे मातरौ यस्य [illegible] न कप्) ગણેશ, જરાસંધ.

द्विमातृक पुं. (" " कप्) ઉપરનો અર્થ.

द्विमातृज पुं. (द्वाभ्यां मातृभ्यां जायते जन्+ड) ગણેશ, જરાસંધ.

द्विमात्र पुं. (द्वे मात्रे [illegible]) દીર્ઘ સ્વર. [illegible] દીર્ઘ [illegible]

द्विमास्य त्रि. (द्वौ मासौ प्रमाणमस्य यत्) બે માસના પ્રમાણવાળું, બે માસના માપનું.

द्विमास्य त्रि. (द्वौ मासौ भूतः यत्) જેને થયાને બે માસ થયા હોય તે, બે માસની ઉમરનું.

द्विमासिक त्रि. (जै. प्र. दोमासिय) બે માસનું, બે મહીનાના સાથે ઉપવાસ કરવા તે—દ્વિમાસિક તપ.

द्विमासिकी स्त्री. (जै. प्र. दोमासिया) ભિક્ષુની બાર પડિમામાંની બીજી પડિમા—પ્રતિમા, જેમાં બે માસ સુધી બે દત્તિ અન્ન અને બે દત્તિ પાણી લેવાય.

द्विधाकरण न (द्वि+धा+कृ+ल्युट्) બે પ્રકાર કરવા તે, બે ભાગ કરવા તે

द्विधाकृत त्रि („ „ +क्त) બે ભાગે કરેલ, બે ભાગ કરેલ, બે પ્રકારે કરેલ

द्विधागति त्रि (द्विधा गतिर्यस्य) બે પ્રકારની ગતિવાળુ

द्विधागति पु (द्विधा द्विप्रकारा गतिर्यस्य) મગર, મચ્છ-માછલા, નક્ર

द्विधातस् अव्य (जै प्रा दुहओ) બન્ને તરફથી, બન્ને પ્રકારે

द्विधातु पु (द्वौ धातू यत्र) ગણેશ, ગણપતિ

द्विधातु त्रि (द्वौ धातू ताम्रादिधातुद्रव्ये यत्र) બે ધાતુવાળુ કાસુ વિગેરે

द्विधात्मक पु न (द्विधा आत्मा यस्य कप्) જાયફળ

द्विधात्मक पु („ „) દ્વિસ્વભાવવાળી રાશિ મિથુન કન્યા ધન અને મીન

द्विधार त्रि (जै प्रा दोधार) બે ધારવાળુ

द्विधालेख्य पु (द्विधा लिख्यते यत्र लिख्+आधारे ण्यत्) "हिन्ताल" નામનુ એક વૃક્ષ

द्विधालेख्य त्रि (द्विधा लेख्यम्) બે પ્રકારે લખવા યોગ્ય

द्विधावृत्त पु (जै प्रा दुहओवत्त) બે ઇન્દ્રિયવાળો જીવ

द्विनग्नक पु (द्विर्द्वितीयो नग्नक इव) સ્વાભાવિક રીતેજ ઉપરની ચામડીથી નહિ ઢંકાયલા લિંગવાળો પુરૂષ

द्विनलिकी स्त्री બે નાળવાળી બંદુક, બે અગ્રભાગવાળુ બાણુ

द्विनवत त्रि (द्विनवति+पूरणे डट्) બાણુમુ, બાણુની સખ્યાને પૂર્ણ કરનાર

द्विनवति स्त्री (द्व्यधिका नवति) બાણુ, બાણુની સખ્યા

द्विनवतितम त्रि (द्विनवति+पूरणार्थे तमप्) બાણુમુ

द्विनिष्क त्रि (द्वाभ्यां निष्काभ्यां क्रीतम् ठञ् तस्य लुक् अथवा द्वौ निष्कौ परिमाणमस्य अण् तस्य लुक) બે સોના મહોરોથી ખરીદેલ, બે નિષ્કના માપવાળુ

द्विप पु (द्वाभ्यां मुखशुण्डाभ्यां पिबति पा+क) હાથી, નાગકેસરનુ ઝાડ

द्विपक्ष न (जै प्रा द्विपक्ख) બે પક્ષ

द्विपक्ष पु (द्वौ पक्षौ यस्य) પક્ષી, માસ-મહિનો

द्विपक्ष त्रि („ „) બે પક્ષવાળુ, બે તરફવાળુ

द्विपक्षिन् पु („ „ इनि) પક્ષી, માસ-મહિનો

द्विपक्षिणी स्त्री (द्विपक्षिन्+ङीप्) પક્ષિણી, પખિણી.

द्विपञ्चमूली स्त्री (द्विधा पञ्चमूली) વનસ્પતિ દશમૂલ

द्विपञ्चाशत् स्त्री (द्व्यधिका पञ्चाशत् आत्वाभाव) બાવન, બાવનની સંખ્યા

द्विपञ्चाश त्रि (द्विपञ्चाशत्+पूरणे डट्) બાવનમુ

द्विपञ्चाशत्तम त्रि (द्विपञ्चाशत्+तमप्) ઉપરનો અર્થ

द्विपण्य त्रि (द्वाभ्यां पणाभ्यां क्रीतम् यत्) બેકાર્ષાપણથી ખરીદ કરેલુ

द्विपत्रक न (द्वे पत्रेऽस्य संज्ञायां कप्) બે પાખડીવાળુ કમળ

द्विपत्रक पु („ „ कन्) "चण्डालकन्द" નામની વનસ્પતિ

द्विपथ त्रि (द्वौ पन्थानौ यत्र अ) બે માર્ગવાળુ

द्विपथ न (द्वयो पथो समाहार अच्) બે માર્ગ, એકઠા મળેલા બે રસ્તા

द्विपद पु (द्वे पदे यस्य) મનુષ્ય, દેવ, પક્ષી-પખી, રાક્ષસ, રાશિ વિશેષ-મિથુન તુલા કુભ અને કન્યા

'द्विपदेऽपि चतुर्भेदा नृदेवपक्षिराक्षसा" प्रश्नमार

द्विपद न (द्वे पदे) બે પગ

द्विपद न (जै प्रा दुपद, दुपय) ગાડુ

द्विपद त्रि (जै प्रा „ „) બે પગવાળુ,

द्विपदराशि पु (द्वे पदे यस्य स चासौ राशिश्चेति) રાશિ વિશેષ—મિથુન, તુલા કુભ અને કન્યા, ધનુષનો પૂર્વભાગ

"मिथुनतुलाघटकन्याद्विपदाख्याश्चापपूर्वभागश्च" ज्योतिस्त

द्विपदा स्त्री (द्वौ पादावस्या टापि पद्भाव) બે પાદવાળી ઋચા-વેદની કડી

द्विपदिका स्त्री (द्वौ पादौ दण्डौ यत्र वुन् स्त्रीत्वम्) બે પાદ જેમા હોય તેવી એક કવિતા

द्विरूप न. (द्वे रूपे) બે રૂપ, બે રીતિ.

द्विरूपक न. (...) બે, બેનો આંકડો.

द्विरेतस् पु. (द्वे रेतसी यस्य) ખચ્ચરઘોડો, ખચ્ચર ગધેડો.

द्विरेफ पु. (द्वौ रेफौ वाचकपदे यस्य) ભ્રમર, ભમરો, [illegible] નીચ, મૂર્ખ.

द्विरेफ त्रि. ( ) અધમ, પતિત.

द्विर्वचन न. (द्विस्+वच+भावे ल्युट्) બે વાર બોલવું તે "द्विरुक्त" [illegible] ધાતુ વગેરે.

द्विमात्र त्रि. (द्वे मात्रे यस्य) બે માત્રાવાળું, બે પ્રકારનું.

द्विवक्त्र पु. ([illegible] यस्य) બે મુખવાળો સર્પ, એક જાતનો દાનવ.

द्विवचन न. (द्वौ द्वित्वसंख्या उच्यतेऽनेन वच्+ल्युट्) વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનું વચન "द्विवचन".

द्विवज्रक पु. ([illegible]) [illegible]

द्विवर्ण त्रि. ([illegible]) બે વર્ણનું, બે વર્ણવાળું.

द्विवर्ष त्रि. ([illegible]) [illegible] નીમેલ, બે વરસ માટેનો નોકર વિગેરે.

द्विवर्षक त्रि. (द्विवर्ष+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

द्विवर्षा स्त्री. ([illegible]) બે વરસની ગાય.

द्विवर्षिका स्त्री. ([illegible]) બે વરસની [illegible]

द्विवार्षिक न. (द्विवर्ष+ठञ्) બે વર્ષનો રોગ વિગેરે.

द्विवार्षिक त्रि. ([illegible]) બે વર્ષ રહેનાર, બે વર્ષ ચાલનાર [illegible]

द्विवार्षिकी स्त्री. ([illegible]) [illegible]

द्विविंश त्रि. ([illegible]) ચાળીસમું.

द्विविंशति स्त्री. ([illegible]) ચાળીસ, ચાળીસની સંખ્યા.

द्विविंशतिक त्रि. ([illegible]) ચાળીસની સંખ્યાનું પ્રમાણનું.

द्विविंशतिकीन त्रि. (द्विविंशतिर्मूल्यमस्य [illegible]) ચાલીસના પ્રમાણને યોગ્ય, ચાલીસની સંખ્યાથી ખરીદેલ.

द्विविंशतितम त्रि. (द्विविंशति+पूरणे तमप्) ચાળીસમું.

द्विविद पु. રામચંદ્રની સેનામાંનો એક વાનર, દ્વાપરયુગમાં થયેલ તે નામનો એક વાનર.

द्विविदारि पु. (द्विविदस्यारिः) વિષ્ણુ, નારાયણ.

द्विविध त्रि. (द्वे विधे यस्य) બે પ્રકારનું, બે રીતનું.

द्विविन्दु पु. (द्वौ बिन्दू [illegible] यस्य) વિસર્ગ.

द्विविस्त त्रि. (द्वे विस्ते प्रमाणमस्य) બે વેંતનું, બે તોલા પ્રમાણનું સોનું [illegible] રૂપિ [illegible] અથવા તેટલી રૂપાનું [illegible]

द्विवेद त्रि. (द्वौ वेदौ अधीते अण् [illegible]) બે વેદને ભણનાર.

द्विवेदिन् त्रि. (" " " णिनि वा) ઉપરનો અર્થ.

द्विवेशरा स्त्री. (द्वौ वेशरौ [illegible]) હલકું રથ, નાનો રથ, [illegible] જેવી નાની ગાડી [illegible] ગાડી.

द्विव्रण पु. ([illegible]) વૈદ્યક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ બે પ્રકારનું વ્રણ.

द्विश् अव्य. (द्वि+संख्यायाः [illegible]) બે વાર.

द्विशत न. (द्विगुणं शतम्) બે સો, બસો.

द्विशतक त्रि. (द्विशतं मूल्यम् [illegible]) બે સોથી ખરીદેલ, બસોથી વેચાતું લીધેલ.

द्विशततम त्रि. (द्विशत+पूरणे तमप्) બસોમું, બે સોમું.

द्विशतिका स्त्री. ([illegible]) બસો [illegible]

द्विशती स्त्री. ([illegible]) બસો.

द्विशत्य त्रि. (द्विशतेन क्रीतम् [illegible]) બસોથી ખરીદેલ, બસોથી વેચાતું લીધેલ.

द्विशफ पु. (द्वौ शफौ यस्य) બે ખરીવાળું પશુ, જનાવર.

द्विमीढ पु हस्तिनापुर वसावनार हस्ति राजानो एक पुत्र
द्विमुख पु (द्वे मुखे यस्य) बे मोंढावाळो सर्प, एक जातनो कृमि रोग
द्विमुख पु (...) ए नामनो एक यादव कुमार
द्विमुख त्रि (द्वे मुखे यस्य) बे मोंढावाळु
द्विमुखा स्त्री (द्वे मुखे यस्या) बे मोंढावाळी सापण, जळो, जाती
द्विमुखाहि पु (द्विमुख अहि) बे मोंढावाळो सर्प
द्विमुखी स्त्री (द्वे "...सकलसत्व न" मुखे यस्या ङीप्) वीयानी वेळा जेना वाछडानुं मुख जरा बहार आवेलुं होय ते गाय, अर्धी वीयाएली गाय
द्विमुखोरग पु (द्विमुख उरग) बे मुखवाळो साप
द्विमुनि अव्य पाणिनि अने कात्यायन
द्विमूर्द्ध त्रि (द्वौ मूर्द्धानावस्य पद्) बे माथावाळु
द्विमूर्द्धन् पु ते नामनो एक दैत्य
द्विमूषलि अव्य (द्वे मूषले यत्र प्रहरणे इच्) बे मुसळ-सांबेलाथी थतुं युद्ध
द्वियजुस् स्त्री (द्वे यजुषी उपधान यस्या) ते नामनी एक इष्टिका
द्वियजुस् पु (द्वे यजुषी इव शरीर अस्य) यजमान.
द्वियमुन अव्य (द्वयो यमुनयो समाहार) बे यमुनानो संगम
द्विर पु (द्वौ रौ रेफौ नामशब्दे यस्य) भमरो, वर्वरो
द्विरद पु (द्वौ रदौ प्रधानतया यस्य) हाथी, नागकेसर
द्विरदान्तक पु (द्विरदस्य अन्तक) सिंह, अष्टापद नामे एक जानवर
द्विरदान्तकी स्त्री (द्विरदान्तक+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) सिंहणु, अष्टापद मादा
द्विरदाराति पु (द्विरदस्य अराति) सिंह, अष्टापद नामे जानवर
द्विरदाशन पु (द्विरदमश्नाति अण् भोजनेऽस्तु) सिंह
द्विरदाशनी स्त्री (द्विरदाशन+स्त्रियां ङीप्) सिंहणु
द्विरदी स्त्री (द्विरद+स्त्रियां ङीप्) हाथणी

द्विरभ्यस्त त्रि. (द्विरभ्यस्त) बे वार अभ्यास करेलुं, बे वार बोलेलुं, त्रिगुणित–बे गणुं
द्विरशन न (द्विरशनम्) बे वार खावुं, बे वार भोजन करवुं
द्विरसन पु (द्वे रसन जिह्वे यस्य) सर्प
द्विरसनी स्त्री (द्विरसन+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) सापण, नागिणी
द्विरागमन न (द्विर्द्विवारमागमनम्) बीजी वार आववुं, स्त्रीनुं पीयरथी पति पासे फरी आववु
द्विरात्र त्रि (द्वाभ्यां रात्रिभ्यां निर्वृत्त ... अच् न ...) बे रात्रि थयेल
द्विरात्र न (द्वयो रात्र्यो समाहार अच् ...) बे रात
द्विरात्र न (द्वाभ्यां रात्रिभ्यां निर्वृत्तम्) एक यज्ञ विशेष
द्विरात्र पु (,, ,,) बे रात्रि थनार एक याग–यज्ञ
द्विरात्रीण त्रि (द्वाभ्यां रात्रिभ्यां निर्वृत्तादि ... तस्य न लुक्) बे रात्रिमां होनार–थनार
द्विराप पु (द्वि द्विवारम्पादिपिबति आ+पा+क) हाथी
द्विरापी स्त्री (द्विराप+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) हाथणी
द्विरावृत्ति स्त्री (द्वि द्विवारमावृत्ति) बे वार करवु, बे वार गणवुं, कोई क्रियानु बेवार अनुष्ठान
द्विराषाढ पु (द्वि आषाढ) बे वार आषाढ महिनो, मळमास युक्त आषाढ महिनो
द्विरुक्त त्रि (द्वि द्विवारमुक्तम्) बे वार कहेल, बे वार गणेल, बे वार बोलेलु "पुनरुक्त"
द्विरुक्ति स्त्री (द्विर्द्विवारमुक्ति) बे वार बोलवु–कहेवुं, बे वार गणवुं "पुनरुक्ति"
द्विरूढ पु (द्विवारमूढ) बे वार परणेल पुरुष
द्विरूढा स्त्री (द्वि द्विवारमूढा) बे वार परणेली स्त्री, नातरानी स्त्री "पुनर्भू"
द्विरूप त्रि (द्वे रूपे यस्य) बे रूपनुं, बे रीते लखेलु, बे वार उच्चार करेलु बे रीतिवाळु
द्विरूप पु (द्वौ रूपौ आकारौ यत्र) जे बे रीतिथी बे वार उच्चार करवानो शब्द, बे आकारवाळो शब्द विगेरे

द्विस्ताका (द्विर्गुणिता तावती) भूमिमापमां જેટલી વેદી હોય તે તેથી બમણી વેદી.

द्विस्थानक न. (दे. प्रा. दुठाणय) બે નામનું પ્રકરણ સ્થાનાંગ સૂત્રનું બીજું સ્થાન.

द्विस्थानरस पु. (दे. प्रा. दुठाणरस) બે પ્રકારનો રસ, અનુભાગ સ્થાનક — જેમાં બે ભાગ ચાર ભાગ રસ બળે છે.

द्विस्वभाव पु. (द्वौ स्वभावौ यस्य) મિથુન, કન્યા, ધન અને મીન એ રાશિ.

द्वि(द्वि)स्विषम न. (द्वि द्विषम विषमम्) બેવાર વધેલા વગર.

द्विहन त्रि. (द्वाभ्यां हन्ति) બેથી મારેલ, બે વડે હણેલ.

द्विहल पु. (द्वाभ्यां हलाभ्यां हन्तीति हन्+णिनि) હાથી.

द्विहस्त त्रि. (द्वौ हस्तौ मानं यस्य, द्विहस्त+मात्रच्) બે હાથ લાંબું.

द्विहायन त्रि. (द्वौ हायनौ वयः यस्य) બે વર્ષની ઉમરનું.

द्विहायन न. (द्वयोः हायनयोः समाहारः) બે વર્ષ.

द्विहायनी स्त्री. (द्वौ हायनौ वयो यस्याः) બે વર્ષની ગાય.

द्विहीन त्रि. (द्वाभ्यां लिङ्गाभ्यां हीनम्) નપુંસક લિંગ.

द्विहृदया स्त्री. (द्वे हृदये यस्याः) ગર્ભિણી સ્ત્રી.

द्वीन्द्रियग्राह्य त्रि. (द्वाभ्यां इन्द्रियाभ्यां चक्षुषा त्वचा च ग्राह्य) આંખ અને સ્પર્શેન્દ્રિય વડે ગ્રહણ કરવા લાયક ગુણો જેવા કે સંખ્યા વિગેરે.

द्वीप पु. न. (द्विर्गता द्वयोर्दिशोर्वा गता आपो यत्र) બેટ—જેની ચારે તરફ પાણી હોય એવું સ્થાન, જમ્બૂ આદિક અને દ્વીપોમાંનો એક, જ્યાંથી જળ દૂર થયું હોય તેવો નદી વિગેરેનો મધ્ય પુલિન, નદીનો રેતાળ કાંઠો, આશ્રય સ્થાન, આશ્રય સ્થાન.

"जम्बूद्वीपमध्याददशौ द्वापमध्यमा द्वीपमुखम्" इत्यादि.

द्वीप न. (द्वौ वर्णौ द्विधा वा द्वयोरापो यत्र, द्विः+अप्+अच् वा) વાઘનું ચામડું, વાઘાંબર.

द्वीप पु. (द्वीपे वसतीति अच्) વાઘ.

द्वीपक पु. (दे. प्रा. दीविय द्वीप+स्वार्थे कन्) દીપડો ચીતો.

द्वीपकर्पूर पु. (द्वीपस्य द्वीपान्तरस्य कर्पूर) ચીનાઈ કપૂર.

द्वीपकर्पूरक पु. (द्वीपकर्पूर+कन्) ઉપરનો અર્થ.

द्वीपकुमार पु. (दे. प्रा. दीवकुमार) જૈનશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભવનપતિ દેવતાની એક જાતિ, તે નામનો ભવનપતિ દેવતાનો ભેદ.

"भवनपतयोऽसुरनागविद्युत्सुपर्णाग्निवातस्तनितोदधिद्वीपदिक्कुमाराः" तत्त्वार्थ.

द्वीपकुमारी स्त्री. (दे. प्रा. दीवकुमारी) દ્વીપકુમાર દેવની દેવી.

द्वीपखर्जूर न. (द्वीपस्य द्वीपान्तरस्य खर्जूरम्) એક જાતનું ખજૂર.

द्वीपज न. (द्वीपे द्वीपान्तरे जायते जन्+ड) ઉપરનો અર્થ.

द्वीपवत् पु. (द्वीप+मतुप्) સમુદ્ર નદી.

द्वीपवत् त्रि. (द्वीप+मतुप्) બેટવાળું.

द्वीपवती स्त्री. (द्वीप+मतुप्+ङीप्) પૃથ્વી, નદી.

द्वीपशत्रु पु. (द्वीपस्य+शत्रु) શતાવરી નામની વનસ્પતિ.

द्वीपसमुद्रोद्देश न. (दे. प्रा. दीवसमुद्दुद्देस) એ નામનો જીવાભિગમ સૂત્રનો એક ઉદ્દેશ.

द्वीपसागरप्रज्ञप्ति स्त्री. (दे. प्रा. दीवसागरपण्णत्ति) જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ જેમાં દ્વીપ અને સાગરનો અધિકાર છે એવું એક કાલિક સૂત્ર.

द्वीपायन पु. (दे. प्रा. दीवायण) તે નામના એક ઋષિ, જેમણે ઈશ્વર ચોમાસ ચોવીસમું પૂર્વ ભવનું નામ.

द्वीपिका स्त्री. (द्वीप स्वार्थे कन् टाप् अत इत्त्वम् द्वीप+कन्) શતાવરી નામની વનસ્પતિ.

द्वीपिन् पु. (द्वौ वर्णौ स्तो यस्य इनि द्वीप+इनि, यद्वा द्वीपं वर्म तदस्यास्तीति इनि) વાઘ ચિત્તો.

द्वीपिनख पु. (द्वीपिनो व्याघ्रस्य नख) વાઘનો નખ.

द्विशरीर पु (द्वे चरस्थिरात्मके शरीरे अवयवेऽस्य) मिथुन–કન્યા–ધન–મીન એ રાશિ

द्विशस् अव्य (द्वौ द्वौ ददाति करोति वा शस्) એક ક્રિયાથી બે કાર્ય કરવા

द्विशाण त्रि (द्वाभ्यां शाणाभ्यां क्रीतम् ठञ् तस्य लुक्) આઠ માસાથી ખરીદેલ

द्विशाण्य त्रि (,, ,, यत्) ઉપરનો અર્થ

द्विशीर्ष पु (द्वे शीर्षे अस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

द्विशीर्षक पु (द्विशीर्ष+कन्) ઉપરનો અર્થ

द्विशूर्प त्रि (द्वाभ्यां शूर्पाभ्यां क्रीतम् अञ् ठञ् वा तस्य लुक्) બે સૂપડા ભરી આપી ખરીદ કરેલુ

द्विशूर्पी स्त्री (द्वयो शूर्पयो समाहार) બે સૂપડા

द्विशृङ्गिका स्त्री (द्वे शृङ्गे इव फलमस्या कप् टाप् अत इत्वम्) એક જાતનો વેલો "मेढ्रवल्ली"

द्विशौर्पिक त्रि (द्विशूर्पा क्रीतम् ठञ् तस्य न लुक् उत्तरपदवृद्धिश्च) द्विशूर्प શબ્દ જુઓ

द्विष् (अदा उभ स अनिट् द्वेष्टि द्विष्टे) દ્વેષ કરવો, વૈર કરવુ, અદેખાઈ કરવી, શત્રુપણુ કરવુ

द्विष् त्रि (द्विष्+क्विप्) દ્વેષ કરનાર, શત્રુ, વૈર કરનાર

द्विष त्रि (द्वेष्टि द्विष्+कर्तरि क) ઉપરનો અર્થ

द्विषत् त्रि (द्विष्+शतृ) દ્વેષ કરતુ, અદેખુ થતુ, શત્રુપણુ કરતુ

द्विषन्तप त्रि (द्विष तापयति तप्+णिच्+खच् ह्रस्व मुम् च) શત્રુને તાપ આપનાર, શત્રુને તપાવનાર

द्विषष् त्रि ब व (द्विगुणिता षट्) બે ગણા છ–બાર "द्वादश"

द्विषष्ट त्रि (द्विषष्टि+पूरणार्थे डट्) બાસઠમુ, બાસઠમુ

द्विषष्टि स्त्री (द्व्यधिका षष्टि) બાસઠ, બાસઠની સખ્યા

द्विषष्टिक त्रि (द्विषष्टि परिमाणस्य ठन्, બાસઠના પરિમાણ વાળુ, બાસઠના માપ વાળુ

द्विषष्टितम त्रि (द्विषष्टि+पूरणार्थ तमप्) બાસઠમુ,

द्विषाष्टिक त्रि (द्वे षष्टी अधीष्टो भृतो भूतो भावी वा ठञ् उत्तरपदवृद्धि) બાસઠ દિવસમા થયેલ, બાસઠ દિવસ પોષેલ

द्विषेण्य त्रि (द्विष्+एण्यन्+किच्च) દ્વેષશીલ–દ્વેષ કરવાના સ્વભાવ વાળુ

द्विष्ट त्रि (द्विष्+कर्मणि क्त) દ્વેષ કરેલ, જેનો દ્વેષ કરેલ હોય તે શત્રુ

द्विस् अव्य (द्वि+सुच्) બે વાર

द्विसप्तत त्रि (द्विसप्तति+पूरणे डट्) બહોતેરમુ

द्विसप्तति स्त्री (द्व्यधिका सप्तति) બહોતેર, બહોતેરની સખ્યા

द्विसप्ततितम त्रि (द्विसप्तति पूरणे तमप्) બહોતેરમુ

द्विसप्ताह पु (द्विसप्तन्+अहन्+टच्) પખવાડીયુ, માસનો એક પક્ષ

द्विसम त्रि (द्वे समे परिमाणमस्य ठञ् तस्य लुक्) બે વર્ષ માપનુ, બે વર્ષનુ, બે સમાન ભાગવાળુ

द्विसमत्रिभुजा स्त्री (द्वौ समौ त्रिभुजौ यस्या) બે સરખા ત્રિકોણ વાળુ

द्विसहस्र न (द्विगुणितम् सहस्रम्) બે હજાર

द्विसहस्र त्रि (द्वाभ्यां सहस्राभ्यां क्रीतम् अण् द्वे सहस्रे परिमाणमस्य वा अण्) બે હજારથી ખરીદ કરેલુ, બે હજાર પરિમિત, બે હજાર માપ વાળુ

द्विसहस्राक्ष पु (द्विसहस्रमक्षीणि यस्य) શેષનાગ–અનન્ત

द्विसांवत्सरिक त्रि (द्विसंवत्सर भूतादि ठञ् उत्तरपदवृद्धि) બે વર્ષમા થયેલ, બે વર્ષમા થનાર

द्विसाप्ततिक त्रि (द्विसप्तति भूतादि ठञ् उत्तरपदवृद्धि) બહોતેર દિવસમા થયેલ–થનાર, બહોતેર દિવસ પોષેલ

द्विसीत्य त्रि (द्विवार सीतया हलेन सम्मित यत्) બે વાર હળ વડે ખેડેલ

द्विसुवर्ण त्रि (द्वाभ्यां सुवर्णाभ्यां क्रीतम् ठञ् तस्य न लुक्) બે સોનૈયાથી ખરીદેલ

द्विसौवर्णिक त्रि (द्विसुवर्णेन क्रीतम् ठञ् न लुक् उत्तरपदवृद्धि) બે સોનૈયાથી ખરીદેલ

द्विस्तना स्त्री (द्वौ स्तनाविव कुदरयवौ यस्या अस्या अल्पार्थ टाप्) એક ઈંટકા વૃત્તિ

द्विस्तनी स्त्री (द्वौ स्तनौ यस्या ङीप्) બે સ્તનવાળી સ્ત્રી, પ્રતિમા વિગેરે

द्वैपथिक त्रि. (द्विपथा मार्ग वेत्ति अधीते वा, ठक्) બે પથવાળી ભાષાનો અભ્યાસ કરનાર, દ્વિપથ જાણનાર.

द्वैपायन पु. (द्वीपस्य अयनमस्य अण्) દ્વૈપાયનમુનિ, વ્યાસ.

द्वैपायन पु. (द्वीप अयनं जन्मभूमिः यस्य अण्) વ્યાસ.

द्वैपारायणिक पु. (द्वयोः पारायणयोः समाहारः द्विपारायणं वर्तयति ठञ्) બે પારાયણનું આવર્તન કરનાર, બે પારાયણ કરનાર.

द्वैप्य त्रि. (द्वीपे भवः यत्) દ્વીપમાં પેદા થનાર.

द्वैमातुर पु. (द्विमातुरपत्यं पुमान् द्विमातृ+अण् उत्वं च) ગણેશ, જરાસંધ.

द्वैमातुर त्रि. (द्विमातुरपत्यम् द्विमातृ+अण् उत्वं च) જેને બે માતા હોય તે.

द्वैमातृक पु. (द्वे मातृके यत्र पानीयदातारौ सोऽस्य) જે દેશનો પાક નદીના અને વૃષ્ટિના જળથી પેદા થતો હોય તે દેશ.

द्वैमिमि पु. (द्विमिमस्यापत्यं पुमान् इञ्) દ્વિમિમનો પુત્ર.

द्वैयह्नकाल्य त्रि. (द्व्यह्न काल भव तस्य भाव ष्यञ् ततः तत्रभव्य) બે દિવસના કાળમાં બનવાવાળું.

द्वैयमिक त्रि. (द्वयोर्यमयोः भवः ठञ्) બે દિવસનું, બે દિવસમાં હોનાર-થનાર.

द्वैयाहाविक त्रि. (द्वयाहावयोर्निपातयोर्भवः ठञ्) બે હાથમાં બનાર-હોનાર, બે કૂવાની દોરીમાં બનાર-હોનાર.

द्वैरथ न. (द्वौ रथौ यत्र युद्धं तस्मै अण्) બે રથનું યુદ્ધ, બે રથથી થતું યુદ્ધ.

द्वैरात्रिक त्रि. (द्वाभ्यां रात्रिभ्यां निर्वृत्तः ठञ्) બે રાતમાં હોનાર-થનાર, બે રાત્રિનું.

द्वैरावतिक त्रि. (") ઉપરનો અર્થ જુઓ.

द्वैराज्य न. (द्वौ राजानौ यत्र तस्य भावः ष्यञ्) બે રાજાઓથી શાસિત રાજ્ય.

द्वैवार्षिक त्रि. (द्वाभ्यां वर्षाभ्यां भवः ठञ्) બે વર્ષમાં હોનાર-થનાર.

द्वैविध्य न. (द्विविधस्य भावः ष्यञ्) બે પ્રકારપણું.

द्वैपनीया स्त्री. (द्वैपनेन ...) એક પ્રકારની નાગરવેલ.

द्वैसमिक त्रि. (द्वयोः समयोः वर्षयोर्भवः ठञ्) બે વર્ષ હોનાર-થનાર.

द्वैहायन न. (द्विहायनस्य भावः अण्) બે વર્ષની વય, બે વર્ષનું વયપણું.

द्व्यक्ष न. (द्वयोरक्ष्णोः समाहारः) બે આંખ.

द्व्यक्ष त्रि. (द्वे अक्षिणी यस्य षच् समा.) બે આંખવાળું.

द्व्यक्षर न. (द्वयोरक्षरयोः समाहारः) બે અક્ષર.

द्व्यक्षर न. (द्वे अक्षरे यत्र) બે અક્ષરવાળો મંત્ર, બે અક્ષરવાળું નામ.

द्व्यक्षर त्रि. (") બે અક્ષરવાળું.

द्व्यक्षर पु. (वै. प्रा. ...) નપુંસક.

द्व्यक्षरी स्त्री. (द्वे अक्षरे यत्र ङीप्) ... બે અક્ષરવાળી વિદ્યા.

द्व्यङ्गुल त्रि. (द्वे अङ्गुली प्रमाणमस्य अच्) બે આંગળ માપનું, બે આંગળનું.

द्व्यङ्ग न. (द्वयोरङ्गयोः समाहारः ") બે અંગ.

द्व्यञ्जल न. (द्वयोरञ्जल्योः समाहारः ") બે અંજલિ, બે ખોબા.

द्व्यञ्जल त्रि. (द्वौ अञ्जली प्रमाणमस्य अच्) બે અંજલી ખોબા માપનું, બે અંજલીથી પરિમાણવાળું "प्रत्यञ्जलि द्व्यञ्जलिमञ्जलिकृतम्" भट्टि.

द्व्यणुक न. (द्वौ अणू कारणे यस्य कन्) બે પરમાણુના સંયોગથી થતું દ્રવ્ય.

द्व्यणुक न. (अणु+कन्) બે પરમાણુ-અણુ.

द्व्यध त्रि. (द्वौ अर्धौ यस्य) બે ભાગવાળું, બે પ્રદેશવાળું કાળ-એક પદ ને બે અર્થ.

द्व्यष्ट न. (द्वयोरष्टयोः समाहारः) બે આઠ.

द्व्यपार्ध त्रि. (जै. प्रा. दिवड्ढ) દોઢ, એક અને અડધો.

द्व्यपार्धमान न. (" " पुष्करवर) દ્વીપને ચોથા ... બે ચાર ભાગ નમવું તે 'પુષ્કરાર્ધ' ... અનુમાન ... ચોથી ભાગ ... ભાગનાં ... નમાવવું તે.

द्व्यर्धीन त्रि. (द्व्यर्धमानमर्हति खः) દોઢમોલું.

द्वीपिशत्रु पु (,, शत्रु) શતાવરી નામની વનસ્પતિ

द्वीप्य त्रि (द्वीपे जलान्तर्वर्त्तिनि स्थलभूमौ भव यत्) બેટમા હોનાર–થનાર

द्वीप्य पु (द्वीपे भव यत्) શુકદેવ, વ્યાસ મહર્ષિ

द्वीश त्रि (द्वौ ईशौ यस्य) જેના અધિષ્ઠાયક બે દેવ હોય તેવુ

द्वीश पु (,, ,,) વિશાખા નક્ષત્ર

द्वृ (भ्वा पर स० अनिट् द्वरति) સ્વીકારવુ, કબુલ કરવુ, ઢાંકવુ

द्वृच पु (द्वे ऋचौ यत्र अ समा) બે ઋચાવાળો કોઇ મન્ત્ર

द्वेधा अव्य (द्वि+धाच्) બે પ્રકારે

"वेधा द्वेधा भ्रम चक्रे कान्तासु कनकेषु च" कुवल०

द्वेष पु (द्विष्+भावे घञ्) અદેખાઇ, દ્વેષ

"न रागद्वेषमोहाश्च यस्यास स प्रकीर्त्यते" रत्नकर०

द्वेषण न (द्विष्+भावे ल्युट्) દ્વેષ, અદેખાઇ

द्वेषण त्रि (द्विष्+युच्) દ્વેષ કરનાર શત્રુ

द्वेषपक्ष पु (द्वेषस्य पक्ष भेद) દ્વેષના જુદા જુદા ભેદ જેવા કે ક્રોધ, ઇર્ષ્યા, દ્રોહ, અમર્ષ

द्वेष् न (द्विष्+कर्तरि क्विप्) દ્વેષ કરનાર

द्वेषस् न (,, कर्मणि असुन्) પાપ

द्वेषिन् त्रि (,,+णिनि) દ્વેષ કરનાર

द्वेष्टृ त्रि (,, तृच्) દ્વેષ કરનાર, દ્વેષી

द्वेष्य त्रि (द्वेषमर्हति यत्) દ્વેષ કરવા યોગ્ય, દ્વેષનો વિષય

द्वेष्यता स्त्री (द्वेष्यस्य भाव तल् टाप्) દ્વેષ કરવા યોગ્યપણું, શત્રુપણુ

द्वेष्यत्व न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ

द्वै अव्य (द्वम्+वा डै) વિતર્ક બતાવનાર અવ્યય

द्वैगुणिक त्रि (द्विगुणार्थं द्रव्यम् द्विगुणम् तत्प्रयच्छति ठक्) વ્યાજ વટાવનો ધંધો કરનાર

द्वैगुण्य न (द्विगुणस्य भाव ष्यञ्) બમણાપણુ, બેગણાપણુ

द्वैत न (द्विधा इत द्वीत तस्य भाव अण्) ભેદપણુ, ભેદભાવ, ભેદ બુદ્ધિ, જીવ અને પરમાત્માનુ ભિન્નપણુ માનવુ તે, દ્વૈધી ભાવ, યુગ્મ, યુગલ બે

द्वैतवन न (द्वे शोकमोहादिके इते यस्मात् द्वीत तत स्वार्थे अण्) તે નામનુ એક તપોવન

"सवर्णलिङ्गी विदित समाययौ युधिष्ठिर द्वैतवने वनेचर" किरात०

द्वैतवाद पु (द्वैतमधिकृत्य वाद) જીવ અને ઇશ્વરનો ભેદ નિર્ણય કરનારો ગૌતમ વિગેરેએ સ્થાપેલો વાદ, જીવ અને પરમાત્મા ભિન્ન છે એવો મત

द्वैतवादिन् त्रि (द्वैत जीवेश्वरयोर्भेद वदति वद्+णिनि) જીવ અને ઇશ્વર ભિન્ન છે એવુ માનનાર નૈયાયિક વિગેરે

द्वैताद्वैत न (द्वैतश्चाद्वैत च) જીવ અને ઇશ્વરનો ભેદ અને અભેદ, ભેદાભેદ વાદ

द्वैतिन् त्रि (द्वैतं भेद सम्मततयाऽस्त्यस्य इनि) द्वैतवादिन् त्रि જુઓ

द्वैतीयीक त्रि (द्वितीय+स्वार्थे ईकक्) બીજુ

द्वैधम् अव्य (द्वि+प्रकारे धमुञ्) બે પ્રકારે, બે રીતે

द्वैध त्रि (द्वि+धमुञ् तत स्वार्थे ड) બે પ્રકારનુ બે રીતનુ

द्वैधीकरण न (द्वैध+च्वि+कृ+ल्युट् दीर्घश्च) બે પ્રકારે કરવુ, અલગ કરવુ નીરાળુ કરવુ

द्वैधीकृत त्रि (,, ,, कृ+क्त दीर्घश्च) બે પ્રકારે કરેલું, બે રીતે કરેલુ, અલગ કરેલ, નીરાળુ કરેલ

द्वैधीभाव पु (अद्वैधस्य द्वैधस्य भाव) બે પ્રકારે થવુ, બે રીતે હોવુ, બે ભાવ–અંદરથી કાંઈ અને બહારથી કાંઈ બતાવવુ, રાજનીતિના જે ૭ પ્રકાર કહેવાય છે તેમાનો એ એક છે–જેમકે–સધિ, વિગ્રહ, યાન, આસન, આશ્રય અને દ્વૈધીભાવ

द्वैप त्रि (द्विपिनो विकार अञ्) વાઘનુ, વાઘથી ઉત્પન્ન થયેલુ

द्वैप न (,, ,,) વાઘનુ ચામડુ

द्वैप पु (,, ,, तेन परिवृत अञ्) વાઘના ચામડાથી ઢાંકેલો રથ

द्वैप त्रि (द्वीपिन इदमण्) વાઘ સમ્બધી

द्वैपक त्रि (द्वीपे भव वुञ्) બીજા બેટમા હોનાર, થનાર

द्वैपक्ष न (द्विपक्ष+अञ्) બે તટ, બે પક્ષ

ध

ध ओगणीसमो व्यंजन

ध पु. (दधाति धरति शिष्यम् धा+ड दधाति निर्मिम् दधाति धीमता ध्वमाद्ग्मम्) ब्रह्मा, कुबेर, धर्म.

ध न. (दधाति सुखम् धा+ड) द्रव्य, धन.

धक्क (नाशने चुरा. उभ. सक. सेट्) नाश करवो.

धट पु. (ध धनं अटति प्राप्नोति तोलनेनेति ध+अट्+अच् कर्मण्यादिराज धातु) त्राजवु, कांटो, तुलाराशि, तोलीने जाणवुं ते, धर्म.

"धनापरधर्ममुपैति धटापरमुक्तिं धरम् ।

धन धारणे धस्मात् धटस्तेनामितीरिते विस्मयाकारम्."

धटक पु. (धटेन तुलया धावति कै+क) नवे तागीरा, अपेक्षित्वार्थ भाग नविनाशु पीनवो.

धटकर्कट पु. (धटस्य कर्क इव) त्राजवानो एक भागनो धोरणो भीडो.

धटपरीक्षा पु. (धटस्य तुलया परीक्षा) त्राजवाणी परिक्षा, तुलानी परीक्षा.

धटिका स्त्री. (धटी+स्वार्थे कन्) एक नानु त्राजवानु भाग कजीओरी, चीर धारणु दुकेलु वस्त्र. "दुग्धगुमुख्यं धैतकीसु केशनिं पताविं स्यात् धटिका च वाचि लीलावती"

धटिन् त्रि (धटोऽस्यास्ति इनि) त्राजवुं धारणु करनार.

धटिन् पु. ( ) शिव, तुला राशि.

धटिनी स्त्री. कमरे बांधवानी दोरी.

धटी स्त्री. (धट+अच् स्त्रियामन् धटस्य इ गौरादित्वात् ङीप्) कोपीन–लंगोटी, चीर, वस्त्र गर्भाधान पछी स्त्रीने आपवा था र वस्त्र.

धटीदान न. (धटस्य दीयमानस्य दानम्) गर्भाधान पछी स्त्रीने वस्त्र आपवु ते ते. "कृष्णवस्त्रधटं पुनर्विमुक्तानु च ।

कुर्वन्ति धटी देवा भीमसारे प्राप्ते स्त्री ज्योतिःसार"

धण (ध्वाने भ्वा. पर. अक. सेट् धणति) शब्द करवो, नाद करवो, अवाज करवो.

धणर पु. (धणति निनदति अद्धितम् धरत् इती) धतूरो.

धन् (रवे भ्वा. पर. अक. सेट् धनति) शब्द करवो, नाद करवो.

"धनति पथः पुर्वात्."

धन् (धान्योत्पादने जुहो. पर. स. सेट् दधन्ति) धान्योत्पादन करवुं, धान्य उत्पन्न करवुं.

"दधन्ति भूमि." धान्यमुत्पादयन्तीत्यर्थः दुर्गादास.

धन न. (धनति रौतीति धन् रवे पचाद्यच् दधति धान्यादिकमुत्पादयति धन्+अच् वा दधाति सुखम् धा+क्यु) द्रव्य धन पैसो, भाग्य लेख ज्योतिष लग्नस्थान, बाळकाल्पनावी गोलायनानी लग्न धनिष्ठा नक्षत्र, धनराशि, ९९ अंशनी गणितशास्त्रनी संज्ञा, ढाक नाद कुम्भ, गोळ.

"धनमस्तुहिरण्यसुवर्णधनधान्यवतीविराड्उपवासनामि धन" इत्यमर्ष

धन न. (वै. प्रा. धन) रणमां जीत करनार प्रथम भिक्षा आपनार ब्राह्मण, मि नामनो एक ऋषि, धन साथवालो एक पुत्र.

धनक पु. (धनस्य कामः इच्छा कन्+वन्) धननी इच्छा धननी कामना.

धनक पु. (धनीयनो पिता.

धनकेलि पु. (धनेन केलिरस्य) कुबेर.

धनकेलिक पु. (धनकेलि+कन्) कुबेर.

धनक्षू स्त्री. (धनं क्वति नाशयति क्षे+क बहु क) एक जातनु पंखी पक्षी.

धनञ्जय पु. (धनं जयति धनमस्य जि+खच्+मुम्) अग्नि चित्रकनुं झाड, अर्जुन, नागर्जुं झाड शिवजी, शरीरनां पांचमां ते नामनो एक वायु, ते नामनो एक नाग.

धनञ्जय पु. (वै. प्रा. धनंजय) पूर्वाषाढा नक्षत्र नु नाम, धनञ्जयादिनामक नवमा दिवसनु नाम, ते नामना एक ऋषि.

धनद पु. (धनं ददाति धनदातीति वेद धनदोऽस्य) कुबेर, चित्रकनु झाड अग्नि, विश्वनाथ धन दान ते नामे एक ऋषि.

धनद त्रि (धनं ददाति धन+दा+क) धन आपनार

द्व्यशीति स्त्री (द्व्यधिका अशीति) બ્યાસી, બ્યા-સીની સંખ્યા

द्व्यशीतितम त्रि (द्व्यशीति+तमप्) બ્યાસીમું

द्व्यष्ट न (द्वे हेमरूप्ये अश्नुते कारणतया व्याप्नोति अश्+क्त द्वन्द्वभाव) તાંબુ

द्व्यह पु (द्वि+अहन्+टच्) બે દિવસ

द्व्यहीन त्रि (द्वाभ्यामहोभ्यां निर्वृत्तादि ख) બે દિવસમાં સાધ્ય થાય તેવું, બે દિવસમાં બનેલ-થયેલ

द्व्यहीन पु („ „) બે દિવસમાં થાય એવો યજ્ઞ

द्व्याक्षायण पु તે નામના એક ઋષિ

द्व्याचित त्रि (द्वे आचिते सम्भवति अवहरति पचति वा) બે આચિત–ચાર હજાર પલ પ્રમાણને પોતામાં સમાવનાર, બે આચિતનો વ્યવહાર કરનાર, બે આચિત ધાન્ય વિગેરે રાધનાર

द्व्याचितिक त्रि („ „ „ ष्ठन्) ઉપરનો અર્થ

द्व्याचितीन त्रि („ „ ख) "द्व्याचित" શબ્દ જુઓ

द्व्याढक त्रि, (द्वे आढके सम्भवति अवहरति पचति वा) બે આઢક પોતાનામાં સમાવનાર, બે આઢકનો વ્યવહાર કરનાર, બે આઢક ધાન્ય વિગેરે રાધનાર.

द्व्याढकिक त्रि („ „ ष्ठन्) ઉપરનો અર્થ

द्व्याढकीन त्रि („ „ ख) "द्व्याढक" શબ્દ જુઓ

द्व्यावर्त्त न (जै प्रा दुआवत्त) દૃષ્ટિવાદનું અચ્છિન્ન છેદ નય વાળું મૌળમું સૂત્ર

द्व्यात्मक पु (द्वौ द्विविधौ आत्मानौ यस्य कप्) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ બે સ્વભાવવાળી રાશિ

द्व्यामुष्यायण पु (द्वयोरामुष्यायण) જેને દત્તક આપ્યો હોય તેનો અને જે ઉત્પન્ન કરનાર હોય તે બન્નેનો સમાન વારસ એક પ્રકારનો પુત્ર

द्व्यायुष न (द्व्यायुष्+अच्) બમણો આયુષ કાળ

द्व्याहाव न (द्वयो आहावयो समाहार) ઢોરને પાણી પીવાના બે હવાડા

द्व्याह्निक त्रि (द्व्यहे भव ठञ वा न ऐच्) બેદિવ-સમાં ઉત્પન્ન થનાર, બે દિવસે આવનાર તાવ વિગેરે

द्व्येक त्रि (द्वौ वा एको वा) બે કે એક

द्व्येकान्तर त्रि (द्व्येकयोरतर यस्मिन्) બેનું કે એકનું જેમાં અંતર હોય તે

द्व्योग पु (द्वयोर्योगयो समाहार पृषो) બે યોગ

द्व्योपश पु (ईषदुपशेते आ+उप+शी+ड ओपश शृङ्गे द्वे ओपशे यस्य) પશુ

धनहरी स्त्री. (धनहर+स्त्रियां ङीप्) ચોર નામનું સુગંધી દ્રવ્ય.

धनहारिणी स्त्री. (धनहारिन्+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

धनहारिन् त्रि. (धनं हरति हृ+णिनि) "त्रि. धनहर" शब्द જુઓ.

धनहृत् पु. (धनं हरति हृ+क्विप् तुक्) "चोरकनामक" નામની એક વનસ્પતિ.

धनहृत् त्रि. (,,) "त्रि. धनहर" शब्द જુઓ.

धनाक्षय पु. (वै. प्रा. धनाद्) એ નામના એક જૈન મુનિ.

धनाढ्य त्रि. (धनैः आढ्यः) ધનવાળુ દ્રવ્યવાળુ ધનવાન.

धनादान न. (धनस्यादानम्) ધન લેવું, દ્રવ્ય ગ્રહણ કરવું.

धनाधिकारिन् त्रि. (धनमधिकरोति अधि+कृ+णिनि) ધનાધ્યક્ષ, કોશાધ્યક્ષ ખજાનચી ધન લેવાને અધિકારી વારસ વિગેરે.

धनाधिहृत् त्रि. (धनमधिहरति हृ+तुक्) ખજાનચી ખજાનો સાચવનાર.

धनाधिकृत त्रि. (धनस्य अधिकृत) ઉપરનો અર્થ.

धनाधिगोप्तृ त्रि. (धनमधिगोपायति गुप्+तृच् गुणश्च) ખજાનચી, ખજાનો સાચવનાર.

धनाधिगोप्तृ पु. ( ) કુબેર.

धनाधिप पु. (धनस्य अधिपः) કુબેર.

धनाधिप त्रि. (,,) કોશાધ્યક્ષ, ખજાનચી

धनाधिपति पु. (धनस्य अधिपतिः) કુબેર

धनाधिपति त्रि. (,, ,,) કોશાધ્યક્ષ, ખજાનચી, ધનાઢ્ય

धनाधीनत्व न. (अधीनो भावः स्वम् धनस्याधीनत्वम्) ધનની આધીની.

धनाध्यक्ष पु. (धनस्याध्यक्षः) કુબેર.

धनाध्यक्ष त्रि. ( ) કોશાધ્યક્ષ ખજાનચી

धनापहार पु. (धनस्य अपहारः) ધન હરવું તે ધન નો હક, ધન હરવું તે.

धनापहारिन् त्रि. (धनम् अपहरति अप+हृ+णिनि) ધન હરી લેનાર, ધનનો હક કરનાર.

धनाय् (नामधा. पर. धनम् इव आत्मनः धनमिच्छति धनम् आयति) ધનની ઇચ્છા કરવી, ધનનો લોભ કરવો.

धनायु पु. તે નામે એક રાજા.

धनार्चित त्रि. (धनेन अर्चितः) ધન વડે પૂજાયેલ, ધનવાન લક્ષ્મીવાન પૈસાવાળુ

धनार्जन न. (धनस्य अर्जनम्) ધન મેળવવું, ધન કમાવુ

धनार्थिन् त्रि. (धनमर्थयते अर्थ्+णिनि) ધનની ઇચ્છા કરનાર ધન માગનાર.

धनाशा स्त्री. (धनस्य आशा) દ્રવ્યની આશા દ્રવ્યનો લોભ.

धनाश्री स्त्री. તે નામે એક રાગિણી.

धनिक पु. (धनिका कायति कै+क) ધાન્ય, પ્રિયંગુ.

धनिक पु. (धनमस्त्यस्य ठन्) સારો વણિક, શેઠ, ધણી, સ્વામી, સાહુકાર, દ્રવ્યદાતા એક પ્રકાર ધ વૃક્ષ.

धनिक त्रि. (धनमात्मत्वेनास्त्यस्य ठन्) ધન કરી ખાનાર, સારો શેઠ વણિક ધનવાળુ પૈસાવાળુ

धनिका स्त्री. (धनिक+टाप्) શેઠાણી, ધનિકની સ્ત્રી, વધૂ—વહુ તરુણ સ્ત્રી, જુવતિ, પત્ની-ધણીયાણી, સારી સ્ત્રી, વનસ્પતિ પ્રિયંગુ—કાંગ.

धनिन् त्रि. (धनमस्त्यस्य इनि) ધનવાળુ ધન કરી ખાનાર "धनदा च धनिनां श्रोतुः स्तुति सर्वधनाय पुरे" वैजीवाय

धनिष्ठ त्रि. (अतिशयेन धनी इष्ठन् इनो लोपः) અત્યંત ધનવાન, ઘણા ધનવાળુ

धनिष्ठा स्त्री. (अतिशयेन धनवती धनवत्+इष्ठन्+टाप्) વસુ જેનો દેવતા છે એવું પાંચ તારાવાળું ત્રેવીસમુ નક્ષત્ર.

धनी स्त्री (धनमस्त्यस्याः अच्. ङीप्) જુવાન સ્ત્રી, તરુણ સ્ત્રી.

धनीका स्त्री. (धनी एव स्वार्थे कन्) જુવાન સ્ત્રી.

धनीय् (नामधा. धनमात्मन इच्छति क्यच् पर. अक. सेट् धनीयति) ધનની ઇચ્છા કરવી.

धनदण्ड पु (धनेन दण्ड) धन લઈ કરવામા આવતો દંડ-શિક્ષા.
"वाग्दण्ड प्रथम कुर्यात्, धिग्दण्ड तदनन्तरम्।
तृतीय धनदण्ड तु वधदण्डमत परम" मनु०

धनदा स्त्री તે નામની એક દેવી

धनदाक्षी स्त्री (धनदस्य कुबेरस्य अक्षि इव पिङ्गल पुष्प यस्या समासे षच् स्त्रियां ङीप्) "लताकरञ्ज" કાકચ-કાકચા નામે વનસ્પતિ

धनदानुज पु (धनदस्य अनुज) રાવણ, કુભકર્ણ વિગેરે

धनदायक त्रि (धन ददाति धन+दा+णिच्+ण्वुल्) ધન આપનાર

धनदायक पु (,, ,,) કુબેર

धनदायिका स्त्री તત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામની એક દેવી

धनदायिन् त्रि (धन ददाति दा+णिनि+युक्) ધન આપનાર

धनदायिन् पु (,, ,,) કુબેર, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ

धनदेव पु (जै प्रा धणदेव) ધન્ય સાર્થવાહનો બીજો પુત્ર.

धनदेश्वर पु કાશીમા કુબેરે સ્થાપેલું એક શિવલિંગ

धनददा स्त्री (धन ददते दद् बाहु० खच्+मुम्+टाप् अथवा धेन धनेन नन्द आनन्द ददातीति दा+क) તે નામે એક બુદ્ધની શક્તિ

धनपति त्रि (धनस्य पति) દાનાધ્યક્ષ, ધનવાન્ ખજાનચી

धनपति पु (,, ,,) કુબેર, શરીરમાંનો ધનંજય વાયુ

धनपाल त्रि (धन पालयति पालि+अण्) ધનનો રક્ષક, ધનાધ્યક્ષ, ખજાનચી

धनपाल पु (धन पालयति) કુબેર, તે નામે એક પ્રસિદ્ધ જૈન કવિ

धनपाल पु (जै प्रा धणपाल) ધન્ય સાર્થવાહનો પહેલો પુત્ર

धनपिशाचिका स्त्री (धने पिशाचिका इव) ધનની અતિશય તૃષ્ણા

धनपिशाची स्त्री (धने पिशाचीव) ધનની અતિશય તૃષ્ણા, ધનનો લોભ

धनप्रयोग पु (धनस्य वृद्ध्यर्थ प्रयोग) પૈસાની ધીરધાર કરવી, વ્યાજે ધન આપવુ તે

धनप्रिय त्रि (धन प्रिय यस्य) જેને ધન પ્રિય હોય તે

धनप्रिया स्त्री (धनवत् प्रिया) काकजम्बू" નામે વૃક્ષ

धनमद पु (धनेन मद) ધનનો મદ, જૈન સિદ્ધાંત પ્રસિદ્ધ આઠ મદ પૈકી એક મદ

धनमद त्रि (धनेन मदो यस्य) ધનના મદવાળુ

धनमूल न (धनस्य मूलम्) ભંડોલ, પુંજી

धनमूल त्रि (धन मूलमस्य) ધન જેનુ મૂળ હોય છે તે, ધનરૂપ મૂળવાળુ

धनर्च पु (धनार्थमर्चा यस्य) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

धनवत् त्रि (धनमस्त्यस्य मतुप् मस्य व) ધનવાળુ, ધનવાન

धनवत् अव्य (धन+तुल्यार्थे वत्) ધનની પેઠે

धनवती स्त्री (धनमस्या अस्तीति धन+मतुप्) ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર

धनव्यय पु (धनस्य व्यय) ધનનો ખર્ચ, પૈસો વાપરવો તે

धनसनि त्रि (सन् सम्भक्तौ+इन्, धनस्य सनि) ધનની ઇચ્છાવાળુ

धनसम्पत्ति स्त्री (धनस्य सपत्ति धनरूपा सपत्तिर्वा) ધનરૂપ સમ્પત્તિ, ધનની સમ્પત્તિ

धनसू पु (धन+सू+क्विप्) કાકાકૌવો પક્ષી

धनस्थान न (धनचिन्तनार्थं स्थानम्) જ્યોતિ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ લગ્નથી બીજુ સ્થાન

धनस्य् (नाम धा पर अ सेट् लालसया धनमिच्छति धन+क्यच् सुक्) ધનની ઇચ્છા કરવી

धनस्यक त्रि (धनस्य नामधा० ण्वुल्) ધનની ઇચ્છા કરનાર

धनस्यक पु ગોખરૂ

धनहर त्रि (धन हरति हृ+ताच्छील्यादौ ट) ધન હરણ કરનાર, ધન લઈ જનાર, ચોર, વારસ, વારસો લેનાર

धनू स्त्री (धन् धान्ये बाहुले वा ऊ) धानुं भरेलुं
धनू पु (धन्+ऊ) धानुं धान्यनो समूह.
धनेयक न. (धन्याक पृषो साधु) धाणा, कोथमीर
धनेश पु (धनस्य ईश) कुबेर, धनथी नीच स्थाननो पति
धनेश्वर पु (धनानामीश्वर) विष्णु, कुबेर, मुग्ध बोध व्याकरण रचनार वोपदेवना गुरु.
धनैषिन् त्रि (धनस्य एषी) धननी इच्छा करनार
धनोपचय पु. (धनस्य उपचयः) धननुं भेगुं करवु, धननो समूह समह
धन्य न. (धन्+याकु न) धाण्य आधार.
धन्य त्रि (धनाय हित धन्+यत्) धन माटे हितकर धन माटे वखाणवा योग्य श्लाघ्य, सुखी, सुकृती भाग्यशाळी भाग्याभाग्यवाळु कृतार्थ
धन्य पु (धनाय हित यत्) अश्वकर्ण नामनुं वृक्ष विष्णु
धान्य त्रि (धनस्य निमित्त संयोग उत्पातो वा यत्) धननुं निमित्त संयोग विगेरे, धन के प्रयोजन जेनु ते.
धन्यता स्त्री. (धनस्य भाव तल् टाप्) सुखीपणुं कृतार्थपणुं कृतार्थता, भाग्यशाळीपणुं
धन्यत्व न („ त्व) उपरनो अर्थ
धन्यमत न (धन्य धनजनक मतम्) ते नामनु मत.
धन्यवृक्ष पु पीपळानुं झाड.
धन्या स्त्री (धन्य+टाप्) आमली, धाणा कोथमीर, उपमाता, धर्म वनदेवी, ध्रुवनी पत्नी, भाग्यशाळी स्त्री
"धन्यासि वैदर्भि गुणैरुदारैः" नैषध.
धन्याक न. (धन्यते अव्ययमिति) धाणा, कोथमीर.
धन्व् (भ्वा प. पर. स. सेट् धन्वति) गमन करवुं, जवु
धन्व न. (धन्वते गम्यते दुर्गमादिस्थलेऽनेन धन्वा धन्वते धन्वेऽव धनु+अव) धनुष्य स्थल.
धन्व पु. ते नामना धन्वन्तरिना पिता वनस्पति धमासो.
धन्वग पु. (धन्वदेशेऽपि गच्छति) आमलु-आमला नामनु झाड.
धन्वचर त्रि (धन्वेन धनुषा चर चरति चर्+अ) धनुर्धारी
धन्वज त्रि (धन्वनि मरुदेशे जायते जन्+ड) मारवाड देशमां थनार, निर्जळ देशमां पेदा थनार.
धन्वदुर्ग न (धन्वना निर्जलस्थलेन वेष्टितं दुर्गम्) चोतरफ चार योजन सुधी वेरान प्रदेशथी वींटायेलो एक किल्लो.
धन्वन् पु. (धवि+कनिन् धन्वति गच्छति अतोऽस्मादिति धन्व गतौ कनिन् वा धन्वति जलमस्मात् गच्छति वा) धन्व जळवाळो प्रदेश मारवाड मरुभू वेरान प्रदेश, आकाश.
धन्वन पु. (धन्वति शब्दं गच्छति धन् कनिन्) धामण नामनु झाड.
धन्वन न. ते नामे एक फळ.
धन्वान्तर न (धनुर्मितमन्तरम्) चार हाथनुं माप एक माप.
धन्वन्तरि पु (धनुः शल्यशास्त्रं तस्यान्तं पारमियर्ति धन्व अन्त ऋ इन्) समुद्रथी उत्पन्न थयेल ते नामनो वैद्य, ते नामे एक विद्वान के जे विक्रमादित्य नामथी प्रसिद्ध थया छे.
धन्वन्तरि पु (धनोर्धनुर्वेदस्य अन्तं गच्छति) महादेव.
धन्वन्तरिग्रस्ता स्त्री (धन्वन्तरिणा ग्रस्ता) वनस्पति कुटकी, कडु नामनी वनस्पति.
धन्वन्य त्रि (धन्वनि मरुदेशे भव यत्) धन्व जळ वगरना प्रदेशमां होनार–थनार मारवाडमां होनार.
धन्वपति पु (धन्वन पति) मरु देशनो राजा.
धन्वयवास पु. (धन्वदेशोद्भव यवासः) मारवाड देशमा थनारो एक जवासो एक जातनो धमासो
धन्वयवासक पु. (धन्वयवास+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ
धन्वयास पु (धन्वन्यास पृषो.) धन्वयवास शब्द जुओ.
धन्वयासक पु. (धन्वयास स्वार्थे क) वनस्पति धमासो.
धन्वसह त्रि (धन्व धनुर्धरं सहते सह्+अ) धनुर्धर धनुर्धारी.

धनीयक न (धनाय हितम् छ सञ्ज्ञाया कन्) કોથમીર ધાણા

धनीयस त्रि (अतिशयेन धनवान् ईयस्) અત્યંત ધનવાન્, ઘણા ધનવાળુ

धनु पु (धनतीति धन्+उन्) પ્રિયંગુ–કાગનુ ઝાડ, મારવાડ દેશ, ધનુષ્, ધનરાશિ, ચાર હાથનુ પ્રમાણ

धनु त्रि (धन्+उन्) ધનુષને ધારણ કરનાર, ધનુર્ધારી, શીઘ્રજનાર, ઉતાવળે જનાર

धनु काण्ड न (धनुश्च काण्ड च) ધનુષ અને બાણ

धनु खण्ड न (धनुष खण्डम्) ધનુષનો કટકો

धनु पट पु (धनुरिव पटो विस्तागे दले यस्य) પ્રિયાલ–ચારોલી નામનુ એક વૃક્ષ

धनु शाखा स्त्री (धनुरिव शाखा यस्या) मूर्वा–મોરવેલ નામની વનસ્પતિ, પ્રિયાલ–ચારોલી નામે વૃક્ષ

धनु श्रेणी स्त्री (धनुष श्रेणीव) મહેન્દ્રવારુણી નામની વનસ્પતિ, મૂર્વા–મોરવેલ નામની લતા

धनुर्गुण पु (धनुषो गुण) ધનુષની દોરી

धनुर्गुणा स्त्री (धनुषो गुणो यस्या) મૂર્વા નામની વનસ્પતિ

धनुर्ग्रह त्रि (धनुस्+ग्रह+अच्) ધનુષ ગ્રહણ કરનાર, ધનુર્ધર

धनुर्ग्रह पु તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

धनुर्द्रुम पु (धनुष साधन द्रुम धनुषो द्रुमो वा) વાસનુ ઝાડ

धनुर्धर पु (धरतीति धृ+अच् धनुषो धर) ધનુષ ધારણ કરનાર, ધનુર્ધારી, તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, વિષ્ણુ

धनुर्धारिन् त्रि (धनु धरतीति धृ+णिनि) ધનુષ ધારણ કરનાર

धनुर्भृत् त्रि (धनुर्बिभर्तीति भृ+क्विप् तुक्) ઉપરનો અર્થ

धनुर्मख पु (धनुरुपलक्षितो मख) કૃષ્ણને બોલાવવા માટે કંસે કરેલો કપટ યજ્ઞ

धनुर्मध्य न (धनुषो मध्यम्) ધનુષનો મધ્ય ભાગ

धनुर्माला स्त्री (धनुषो माला श्रेणीव) મૂર્વા નામની વનસ્પતિ

धनुर्यास पु (धनुरिव यास) વનસ્પતિ ધમાસો, "दुरालभा"

धनुर्लता स्त्री (धनुषो लतेव) સોમવલ્લી નામની લતા

धनुर्वक्त्र पु (धनुरिव वक्त्रमस्य) કુમારનો એક અનુચર

धनुर्विद्या स्त्री (धनुष विद्या) ધનુર્વિદ્યા

धनुर्वृक्ष पु (धनुषो वृक्ष) વાસનુ ઝાડ, ભીલામાનુ ઝાડ, પીપળાનુ ઝાડ, ધામણુ નામનુ ઝાડ

धनुर्वेद पु વિષ્ણુ

धनुर्वेद पु (धनूंषि तदादीन्यस्त्राणि विद्यन्ते ज्ञायन्तेऽनेन विद् ज्ञाने+करणे घञ्) યજુર્વેદનો ઉપવેદ

धनुर्वेद त्रि (धनूंषि धनुष. प्रयोगोपसंहारान् वेत्ति विद्+अण्) ધનુર્ધર

धनुष् न (जै प्रा धणु) ધનુષ્, તીરકામઠુ, ચાર હાથનુ માપ

धनुष पु (जै प्रा धणु) ધનુષ્યથી નારકીઓને દુઃખ આપનાર પરમાધામી

धनुष पु (धन+चा उषन्) તે નામના એક ઋષિ

धनुषाक्ष તે નામના એક ઋષિ

धनुष्कपाल पु (धनुष कपालमिव) ધનુષ્નો ભાગ

धनुष्कर त्रि (धनु करे यस्य) ધનુષ્ જેના હાથમા હોય તે, ધનુર્ધર

धनुष्कर त्रि (धनु करोतीति कृ+ट) ધનુષને બનાવનાર

धनुष्पट पु (धनुरिव पटो दले यस्य धनुष इव पटो विस्तारो यस्य) પ્રિયાલ નામનુ એક વૃક્ષ, ચારોલીનુ વૃક્ષ

धनुष्पाणि त्रि (धनु पाणौ यस्य) જેના હાથમા ધનુષ્ હોય તે, ધનુર્ધર

धनुष्मत् त्रि (धनु धार्यत्वेनास्त्यस्य मतुप्) ધનુર્ધારી

धनुस् न (धन्+उस्) ધનુષ્, કામઠુ, ચાર હાથનુ માપ, ધનરાશિ, વૃત્તનો ગોળાકાર

धनुस् त्रि (" ") ધનુર્ધર, ધનુષ્ને ધારણ કરનાર

धनुस् पु ચારોલીનુ ઝાડ, "प्रियालवृक्ष"

धनुस्तम्भ पु સુશ્રુત નામના વૈદ્યક ગ્રન્થમા બતાવેલો એક વિકૃત વાયુ

धरणिभृत् पु. (धरणिं धरतीति, +क्विप् तुक्) ઉપરનો અર્થ.

धरणिपुत्र पु. (धरण्याः पुत्रः) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरणिपुत्री स्त्री. (धरण्याः पुत्री) સીતા.

धरणिभृत् पु. (धरणिं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) "धरणिधर" શબ્દ જુઓ.

धरणिरुह पु. (धरण्यां रोहति रुह्+क) વૃક્ષ, ઝાડ.

धरणिसुत पु. (धरण्याः सुतः) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरणिसुता स्त्री. (धरण्याः सुता) સીતા.

धरणी स्त्री. (धरति लोकानिति धृ+अनि ङीप् वा) પૃથ્વી શીમળાનું ઝાડ, એક જાતનો કંદ.

धरणीकन्द पु. (धरणी इव कन्दः) એક જાતનો કંદ.

धरणीकन्या स्त्री. (धरण्याः कन्या) સીતા.

धरणीकीलक पु. (धरण्याः पृथिव्याः कीलक इव) પર્વત.

धरणीज पु. (धरण्यां जायते जन् ड) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरणीज त्रि. (,,) પૃથ્વીમાં પેદા થનાર, પૃથ્વીથી પેદા થયેલ.

धरणीजा स्त्री. (धरणीज+टाप्) સીતા.

धरणीधर पु. (धरणीं धरति धृ+अच्) "धरणिधर" શબ્દ જુઓ.

धरणीधृत् पु. (धरणीं धरति धृ+क्विप् तुक्) પર્વત, કાચબો, કૂર્મરાજ, વિષ્ણુ, શિવ, શેષનાગ.

धरणीपुत्र पु. (धरण्याः पुत्रः) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरणीपुत्री स्त्री. (धरण्याः पुत्री) સીતા.

धरणीप्लव पु. (धरण्याः प्लवो यस्मात्) સમુદ્ર.

धरणीपूर न. (धरण्यापूर्ण पूरम्) ચાર ભુજાનું મધ્યમ.

धरणीभृत् पु. (धरणीं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) પર્વત, વિષ્ણુ, શેષનાગ.

धरणीरुह पु. (धरण्यां रोहति रुह्+क) વૃક્ષ, ઝાડ.

धरणीश पु. (धरण्या ईशः) શિવ, વિષ્ણુ, રાજા.

धरणीश्वर पु. (धरण्या ईश्वरः) ઉપરનો અર્થ.

धरणीसुत पु. (धरण्याः सुतः) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरणीसुता स्त्री. (धरण्याः सुता) સીતા.

धरा स्त्री. (धरति [लोकानिति विश्वं वा] धृ+अच् टाप्) પૃથિવી, ગર્ભાશય, મેદ, ધમની, નાડી, ધન તથા વિગેરેની ધાર, નસ.

धराकदम्ब पु. (धरायाः कदम्ब इव ...) એક જાતનું ઝાડ.

धराकन्या स्त्री. (धरायाः कन्या) સીતા.

धराङ्कुर पु. (धरायाः अङ्कुर इव) આકાશમાંથી પડતા કરા, ઈન્દ્રગોપ, પાણીનાં ટીપાં બિંદુઓ. પાણીનાં બિંદુ.

धरात्मज पु. (धरायाः आत्मजः) મંગળગ્રહ, નરકાસુર દૈત્ય.

धरात्मजा स्त्री. (,, आत्मजा) સીતા, જનકપુત્રી.

धरादेव पु. (,, देव इव) રાજા.

धराधर पु. (धरां धरति धृ+अच्) પર્વત, વિષ્ણુ, શેષનાગ.

धराधिनाथ पु. (धरायाः अधिनाथः) રાજા-ભૂપતિ.

धराधिप पु. (,, अधिपः) રાજા ભૂપતિ.

धराधिपति पु. (,, अधिपतिः) રાજા-ભૂપતિ.

धराधीश पु. (धरायाः अधीशः) રાજા ભૂપતિ.

धराधीश्वर पु. (,, अधीश्वरः) રાજા-ભૂપતિ.

धरानाथ पु. (धरायाः नाथः) રાજા.

धरामर पु. (धरायाममर इव) બ્રાહ્મણ, ભૂદેવ.

धराशय त्रि. (धरायां शेते) જમીન ઉપર સુનાર.

धराशायिन् त्रि. (,, ,,) ઉપરનો અર્થ.

धरासुर पु. (धरायां सुर इव) બ્રાહ્મણ.

धरास्वामिन् पु. (धरायाः स्वामी) રાજા, નૃપતિ, ભૂપતિ.

धरित्री स्त्री. (धरति लोकानिति धृ+इत्र स्त्रियां ङीप्) પૃથિવી, પૃથ્વી-જમીન.

धरित्रीदेव पु. (धरित्र्याः देव इव) બ્રાહ્મણ.

धरित्रीनाथ पु. (धरित्र्याः नाथः) રાજા, નૃપતિ, ભૂપતિ.

धरित्रीप पु. (धरित्रीं पाति पा+क) ઉપરનો અર્થ.

धरित्रीपति पु. (धरित्र्याः पतिः) રાજા, નૃપતિ, ભૂપતિ.

धन्वायन त्रि (धन्वा मरुदेशोऽयत्यनेन अय्+ल्युट्) મરૂ દેશમા જવાનુ સાધન

धन्वायिन् त्रि (धन्वना सह एति गच्छति इ+णिनि) ધનુર્ધારી, ધનુર્ધર

धन्विन् त्रि (धन्व चापोऽस्त्यस्य इनि) ધનુર્ધારી, ચતુર

धन्विन् पु („ „) અર્જુન, ધનરાશિ, મહાદેવ, વિદ્વાન્-વિદગ્ધ, વનસ્પતિ ધમાસો, બકુલ વૃક્ષ-બોરસલીનુ ઝાડ, વિષ્ણુ, તામસમનુનો એક પુત્ર, સાદડાનુ ઝાડ

धन्विन पु (धन्व+इनन्) ભૂંડ, ડુક્કર

धन्विनी स्त्री (धन्विन+स्त्रियां ङीप्) ભૂંડણ, ડુક્કરી

धन्विस्थान न (धन्विन स्थानम्) ધનુષ ધરનારનુ એક પ્રકારનુ ઉભા રહેવુ, ધનુર્ધારીની ઉભા રહેવાની રીત

धम् (सौत्र भ्वा सक सेट् धमति) ભૂંગળી કે ધમણ વગેરેથી ફુકવુ

धम त्रि (धम् ध्माने ध्माने अच्) શબ્દ કરનાર, ધમનાર, ફુકનાર અગ્નિ સયોગ કરનાર

धम पु („ „) પરબ્રહ્મ, ચંદ્ર, યમ, કૃષ્ણ કપૂર

धमक त्रि (धमतीति ध्मा+क्वुन् धमादेशश्च) ધમનાર, ફૂકનાર

धमक पु („ „) લુહાર

धमधम पु (धम+प्रकारे द्वित्वम्) કુમારનો તે નામનો એક અનુચર

धमधमा स्त्री („ „ „ टाप्) કુમારાનુચર એક માતૃકા

धमन पु (धम्यतेऽग्निरनेन धम्+करणे ल्युट्) ફૂકવાનુ સાધન ભૂંગળી વિગેરે, નલ નામનુ ઘાસ

धमन त्रि (धमतीति ल्यु) ધમણથી ફૂકનાર-ધમનાર, ક્રૂર

धमनि स्त्री (धम्यतेऽनेन धम्+करणे अनि) હાથના અંગુઠાના મૂળમા જણાતી જીવની સાક્ષી રૂપ એક નાડી, ગ્રીવા, ડોક, હળદર, એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય પૃશ્નિપર્ણી-પીળો સમેરવો, સુગંધી દ્રવ્ય નખલો, ફૂકવાની નળી-ભુંગળી, ધમણ

धमनिल त्रि (धमनि+सिध्मा लच्) ધમની નાડીવાળુ, ડોકવાળુ, ધમણવાળુ, હળદરવાળુ.

धमनी स्त्री (धमनि वा ङीप्) धमनि શબ્દ જુઓ

धमनील त्रि (धमनी+सिध्मा लच्) धमनिल શબ્દ જુઓ

धम्मल पु धम्मिल्ल શબ્દ જુઓ

धम्मिल पु (धम्+विच् मिल्+क) धम्मिल्ल શબ્દ જુઓ

धम्मिल्ल पु („ „ „ „ पृषो) કેશપાસ, ગુંથેલા કે બાંધેલા કેશ

"धम्मिल्ले नवमल्लिका समुदयो हस्ते सिताम्भोरुहम्"
सा० द०

धय त्रि (धेट् पाने+श) પાન કરનાર, પ્રાશન કરકરનાર, પીનાર, ધાવનાર

धया स्त्री, („+श टाप्) ધાવણી કન્યા, નવી પેદા થયેલ કન્યા

धर पु (धरति पृथिवीमिति धृ+अच्) પર્વત, કપાસનુ રૂ, તે નામનો એક વસુ જાતિનો દેવ, કૂર્મરાજ, મહાદેવ, વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ

धर त्रि (धरतीति धृ+अच्) ધારણ કરનાર, ધારક

धरण न („ „+ल्यु ल्युट् वा) ધારણ કરવુ તે, ચોવીસ રતિનુ એક વજન, પલનો દશમો ભાગ, આશ્રય

धरण पु (धृ+युच् ल्यु वा) પર્વત, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, સેતુ, પુલ, તંદુલ, ધાન્ય, લોક, સ્તન, ચાર માષાનુ વજન, સ્થલ

धरण त्रि (धृ+युच्) ધારણ કરનાર

धरणप्रिया स्त्री તે નામે એક જૈન શાસન દેવતા.

धरणि स्त्री (धरति जीवादीनीति धृ+अनि) પૃથિવી

धरणिकन्या स्त्री (धरणे कन्या) સીતા

धरणिकन्द पु (धरण कन्द) એક જાતનો કન્દ

धरणिकीलक पु (धरणे कीलक इव) પર્વત

धरणिज पु (धरणिन जायते जन्+ड) મંગલગ્રહ, નરકાસુર નામનો દૈત્ય

धरणिजा स्त्री (धरणितो जायते जन्+ड+टाप्) સીતા

धरणिधर पु (धरणिं धरति धृ+अच्) પર્વત, કાચબો, કૂર્મરાજ, વિષ્ણુ, શિવ, શેષનાગ

धर्मकृत् त्रि. (धर्म धर्मसाधनं कर्म करोति कृ+क्विप् तुक्) धर्मसाधनરૂપ ક્રિયા કરનાર.

धर्मकृत् पु. विष्णु.

धर्मकृत्य न. (धर्मार्थं कृत्यम्) ધર્મનું કામ.

धर्मकेतु पु. (धर्म एव केतुर्यस्य) બુદ્ધ, સુકેતુ રાજાનો તે નામનો પુત્ર, નિકેતનો પુત્ર.

धर्मकेतु पु. (धर्मस्य केतु चिह्नम्) ધર્મનું ચિહ્ન.

धर्मकेतु त्रि. (धर्मं करोति कम्) ધર્મ જે ધ્વજરૂપ છે એવો માણસ–ધર્મી ધર્મિષ્ઠ.

धर्मकोश पु. (धर्मः कोश इव धर्मस्य कोशः समूहो वा) ધર્મનો સમૂહ, ધર્મનો ભંડાર, ધર્મરૂપ રક્ષણ કરવા યોગ્ય વસ્તુ ધર્મરૂપ ખજાનો.

धर्मक्रिया स्त्री. (धर्मार्थं क्रिया) ધર્મનું કામ, ધર્મ માટે ક્રિયા ધર્મ પ્રતિપાદક કોઈ ક્રિયા.

धर्मक्षेत्र न. (धर्मार्जनार्थं क्षेत्रम्) ધર્મ સંપાદન કરવાનું ક્ષેત્ર, ભારતવર્ષ, કુરુક્ષેત્ર.

"धर्मक्षेत्रे कुरुक्षेत्रे समवेता युयुत्सवः" गीता

धर्मक्षेत्र त्रि. (धर्मस्य क्षेत्रम्) ધર્મનું ક્ષેત્ર, ધર્મને ઉત્પન્ન કરનાર અને વધારનાર દરેક કોઈ સ્થાન.

धर्मगुप् त्रि. (धर्म गोपायति गुप्+क्विप्) ધર્મનું રક્ષણ કરનાર.

धर्मगुप् पु. ( ) વિષ્ણુ.

धर्मघटक न. (धर्मस्य घटकम्) ધર્મ ઘટક–ધર્મ ઘડનાર.

धर्मचर पु. (धर्मेण चरति चर) મોર વગેરે આમ ધર્મ વિનિત ભાગનો ભગવાનના સાધન માટે પુરુષ એક કામ.

धर्मघ्न त्रि. (धर्म हन्ति) ધર્મનો નાશ કરનાર.

धर्मघ्न पु. બહેડાનું ઝાડ.

धर्मचक्र न. (त्रि. स. धर्मस्य चक्रम् चक्रम्) ધર્મનો સમૂહ, ધર્મને પ્રવર્તાવનાર ધર્મચક્ર જેવું બૌદ્ધ ધર્મનું પ્રવર્તક ચક્ર, ધર્મ તીર્થંકર પરમેશ્વરનું ચિહ્ન અતિશય વિશેષ ... અતિશય.

धर्मचार पु. (धर्म्यं चरम् चर) અગ્નિહોત્ર, સુમેરુ.

धर्मचक्रभृत् पु. (धर्मचक्र बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) ધર્મ ચક્ર, બુદ્ધ.

"धर्मचक्रभृता मते कथा सैवास्मीकुरे" भक्तिसुधे

धर्मचक्रभृत् त्रि. („ „) ધર્મ ચક્રને ધારણ કરનાર.

धर्मचारिन् त्रि. (धर्म चरति चर+णिनि) ધર્માચરણ કરનાર, ધર્મ ક્રિયા કરનાર.

धर्मचारिणी स्त्री. (धर्मचारिन्+ङीप्) પત્ની, ભાર્યા.

धर्मचिन्तन न. (धर्मस्य चिन्तनं मानसं चिन्ति+ल्युट्) ધર્મનું ચિન્તન વિચાર ધર્મનું ચિંતન.

धर्मचिन्ता स्त्री. (धर्मस्य चिन्ता चिन्ति+भावे अ+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

धर्मज पु. (धर्मेण मातरि जन्+ड) ઔરસ પુત્ર, તે નામે એક બૌદ્ધ સાધુ.

धर्मज पु. (धर्माद्यमाज्जायते जन्+ड) ધર્મપુત્ર યુધિષ્ઠિર.

धर्मज न. (धर्मात् जन्म) તે નામનું એક હરિષેણ.

धर्मज त्रि. ( ) ધર્મથી ઉત્પન્ન થનાર–પેદા થનાર ઉત્પન્ન થનાર.

धर्मज पु. नर नारायण.

धर्मजन्मन् पु. (धर्मात् जन्म यस्य) યુધિષ્ઠિર ઔરસ પુત્ર.

धर्मजन्मन् त्रि. ( ) ધર્મથી ઉત્પન્ન થનાર ધર્મ વિશેષ.

धर्मजाप्य त्रि. (धर्मेण जाप्य) ઉપરનો અર્થ.

धर्मजिज्ञासा स्त्री. (ज्ञातुमिच्छा जिज्ञासा धर्मस्य जिज्ञासा) ધર્મ જાણવાની ઇચ્છા.

"अथातो धर्मजिज्ञासा" जैमिनिः

धर्मजिज्ञासु त्रि. (धर्मस्य जिज्ञासुः) ધર્મ જાણવા ઇચ્છનાર.

धर्मजीवन पु. (याजनादिधर्मविहित वृत्त्या धर्मानुसारेण जीवनं यस्य) યાજન પ્રતિગ્રહ વગેરેથી જીવનને ધર્મ પ્રમાણે કરી પોતાની વૃત્તિ કરનાર બ્રાહ્મણ વિશેષ.

धर्मजीवन त्रि. (धर्मेण जीवनं यस्य) ધર્મરૂપ જીવન વાળું, ધર્મિષ્ઠ.

धर्मज्ञ त्रि. (धर्मं जानाति ज्ञा+क) ધર્મ જાણનાર.

धर्मज्ञान न. (धर्मस्य ज्ञानम्) ધર્મનું જ્ઞાન.

धर्मण पु. (धर्मेण धर्मने मनुष्य धर्मयति) ...

धरित्रीपरमेश्वर पु (धरित्र्या परमेश्वर) ચક્રવર્તી રાજા

धरित्रीश पु (धरित्र्या ईश) રાજા

धरित्रीश्वर पु (धरित्र्या ईश्वर) રાજા

धरित्रीसुर पु (धरित्र्या सुर इव) બ્રાહ્મણ

धरित्रीस्वामिन् पु (धरित्र्या स्वामी) રાજા

धरिमन् पु (ध्रियते दर्शनेन्द्रियेण धृ+इमनिच्) તુલા, પરિમાણ, તાગડી, રૂપ, આકાર, ડોળ

धरिममेय त्रि (धरिम्ना मेय) તુલા પરિમાણથી વજન કરવા યોગ્ય

"तथा धरिममेयाना शतादभ्यधिके वध" मनु

धरीमन् पु (धरिमन् छान्दसो दीर्घ) સારભૂત વેદિ રૂપ સ્થાન

धरीमन् त्रि (,, ,,) ધારણ કરનાર

धरुण त्रि (धरतीति धृ+वा उनन्) ધારણ કરનાર, સંમત, માન્ય

धरुण पु (,, ,, ,,) પાણી, સ્વર્ગ લોક, બ્રહ્મદેવ, બ્રહ્મા, અગ્નિ, એકવીસ આદિત્ય–સૂર્ય જળની ધાર–ધારા

धरुण न (धृ+उनन्) પાણી, જળ

धर्णसि पु (,,+नसि) બળ

धर्णसि त्रि (,, ,,) ધારણ કરનાર, ધારણ કરવા યોગ્ય

धर्णि त्रि (धृ+नि) ધારણ કરવામા કુશળ, ધારણ કરનાર

धर्त्तूर पु (धुस्तुर पृषो) ધન્તૂરો

धर्तृ त्रि (धृ+तृच्) ધારણ કરનાર

धर्त्र न (धरति ध्रियते वा धृ+त्र) ઘર, યજ્ઞ, ધર્મ

धर्त्र त्रि (धृ+त्र) ધારણ કરનાર

धर्म पु न (ध्रियते लोकोऽनेन धरति लोक वा धृ+मन्) ધર્મ, ફરજ, ધનુષ, યમ, સોમપાન કરનાર, સત્સંગ, આત્મા, જીવ, ન્યાય, આચાર, યજ્ઞ, છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રસ્તાર, જ્યોતિ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભાગ્ય સ્થાન, આધેય સ્વવૃત્તિપદાર્થ, ઉપમા, સદાચારી પુરુષ, શિવનો એક નદી, યયાતિ રાજાના દીકરાનો દીકરો, ઉપનિષદ, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સાધ્યધર્મ

"धर्मधर्मिसमुदायरूपपक्षस्य वचन प्रतिज्ञा" न्यायदीपिका.

धर्म पु न (जै प्रा धम्म) દુર્ગતિમા પડતા ધરી રાખનાર સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન ચારિત્રરૂપ ધર્મ, ઉત્તમ ક્ષમા માર્દવ આર્જવ સત્ય શૌચ સયમ તપ ત્યાગ આકિંચન અને બ્રહ્મચર્યરૂપ દશ પ્રકારનો ધર્મ, વસ્તુનો સ્વભાવ, દશવૈકાલિક સૂત્રના પહેલા અધ્યયનનુ નામ, સૂયગડાંગ સૂત્રના નવમા અધ્યયનનુ નામ, જીવનો પર્યાય દરેક વસ્તુને ગતિ આપનાર અરૂપી ધર્મદ્રવ્ય, ધર્માસ્તિકાય, પુણ્ય, સુકૃત

"देशयामि समीचीन धर्म कर्म निवर्हणम्
ससारदु खत सत्वान् यो धरत्युत्तमे सुखे" रत्नकर श्रा

"वत्थुसहावो धम्मो"

"उत्तमक्षमामार्दवार्जवसत्यशौचसयमतपस्त्यागाकिंचनब्रह्मचर्याणि धर्म" तत्वार्थ

"गइपरिणयाणधम्मो पुग्गलजीवाणगमणसहयारी" द्रव्यसग्रहे

"सद्दृष्टिज्ञानवृत्तानि धर्म धर्मेश्वरा विदु" रत्नक

धर्म पु ૧૫મા તીર્થંકરનુ નામ, તે નામે એક મુનિ, બ્રહ્માના દક્ષિણ સ્તનથી પેદા થયેલ તે નામે એક દેવતા વિશેષ

धर्मकर्मन् न (धर्मस्य धर्माय वा कर्म कार्यम्) ધર્મનુ કર્મ, ધર્મ પ્રતિપાદક કોઈ કર્મ

धर्मकथा स्त्री (धर्मस्य कथा धर्मसंबन्धी कथा वा) ધર્મની કથા, ધર્મ સબધી કથા

धर्मकथादरिद्र पु (धर्मकथाया दरिद्र) કલિકાલમા પેદા થયેલ માનવ

धर्मकाम पु (धर्म कामयते कम्+अण्) ધર્મને ચાહનારો પુરુષ

धर्मकाय पु (धर्माय कायो यस्य) અરિહંત

धर्मकार्य न (धर्मस्य कार्य कर्म) ધર્મનુ કાર્ય, ધર્મનુ કર્મ

धर्मकील पु (धर्मस्य कील इव) રાજ્યશાસન–સનદ, બ્રહ્મશાસન

धर्मकीलक पु (धर्मकील+सज्ञायां कन्) ઉપરનો અર્થ

धर्मकुम्भ पु (धर्मार्थ देय कुम्भ) સૌર વૈસાખ મહિનામા ધર્મ નિમિત્તે અપાતો ચદન જળ અને ભોજન પદાર્થ યુક્ત એક કળશ

धर्मपत्नी स्त्री. ष. त. (धर्मस्य पत्नी) धर्मदेवनी पत्नीओ–स्त्रीओ.

धर्मपत्र न. (धर्माय यज्ञार्थं पत्रं यस्य) उंबरानुं झाड.

धर्मपर त्रि. (धर्मः परो यस्य) धर्ममां परायण, धर्ममां तत्पर.

धर्मपरायण त्रि. (धर्मे परायण) उपरनो अर्थ.

धर्मपरिणाम पु. (धर्मस्य परिणाम) व्युत्थाननो अभिभव अने निरोधनो प्रादुर्भाव जेमां थाय एवी चित्तनी स्थिति धर्मरूप परिणाम–अध्यवसाय.

धर्मपाठक पु. (धर्मं धर्मशास्त्रं पठति पठ्+ण्वुल्) धर्म शास्त्र भणनार जाणनार, अध्ययन करनार.

धर्मपाल त्रि. (धर्मं पालयति पालि+अण्) धर्मने पाळनार वर्णाश्रम धर्मनुं रक्षण करनार.

धर्मपाल पु. जैन तीर्थंकरनुं नाम "धर्मपालो धर्मशास्त्राम्नायत जिनपाल"

धर्मपाल पु. (धर्मं पालयति पालि+अण् तत्सहिता नावि धर्मस्य पालनात्तस्य तथात्वम्) वर्णाश्रम धर्मनुं रक्षण करनार दंड–शिक्षा.

धर्मपालक त्रि. (धर्मपाल+स्वार्थे क) त्रि. धर्मपाल शब्द जुओ.

धर्मपालक पु. (" ") पु. धर्मपाल श. द. जुओ.

धर्मपुत्र पु. (धर्मस्य पुत्र) धर्मराज युधिष्ठिर.

धर्मपुत्र पु. द्वि. नर, नारायण ऋषि.

धर्मपुत्र पु. (धर्माय पुत्र) औरस पुत्र, धर्म पत्नीथी थेल सवर्ण पुत्र.

धर्मपुत्र पु. (धर्मेण इव पुत्र) धर्मनो पुत्र धर्म पुत्र.

धर्मप्रधान त्रि. (धर्मत्वं प्रधानं यस्य) धर्माचरण करवामां मुख्य धर्म छे जेनुं धर्म तत्पर.

धर्मप्रतिरूपक पु. (धर्मस्य प्रतिरूपमिव रूपयति रूपि+ण्वुल्) विपरीत धर्म, अधर्म, खोटो धर्म.

धर्मप्रचारक त्रि. (धर्मं प्रचारयति धर्मं इति प्रचारयति प्र+चर्+णिच्+ण्वुल्) धर्मनुं प्रवर्तन करनार, धर्मनुं स्थापन करनार धर्मोपदेशक धर्माचार्य धर्म प्रचारक संत.

धर्मप्रवक्तृ पु. (धर्मं प्रवक्ति प्र+वच्+तृच्) धर्म मुनि.

धर्मप्रवचन न. (धर्मस्य प्रवचनम् प्र+वच्+ल्युट्) धर्मनुं प्रवचन–व्याख्यान.

धर्मप्रवादिन् त्रि. (धर्मं प्रवदति प्र+वद्+णिनि) धर्म कहेनार धर्मोपदेशक.

धर्मप्रस्थ पु. (धर्मार्थं प्रस्थम्) ते नामनुं एक तीर्थ.

धर्मध्वजिक पु. (धर्मो ध्वज इव यस्य धर्मचरणोक्तस्य तथात्वम्) धर्मनो देखाव करनार, धर्मने धजा रूपे करनार, कपटी अथवा ढोंगी धर्म करनार–धर्मनुं आचरण करनार.

धर्मभगिनी स्त्री. (धर्मेण भगिनी) धर्मबहेन, धर्मनी मानेली बहेन, गुरु कन्या.

धर्मभाणक त्रि. (धर्मं धर्मार्थं भणति भणि भण+ण्वुल्) पुराणो वांचनार, धर्मग्रंथ वांचनार.

धर्मभिक्षुक पु. (धर्मार्थं भिक्षते भिक्ष्+उक) धर्म माटे भिक्षा मागनार नव भिक्षुक पैकी ते नामनो एक भिक्षुक.

धर्मभृत् त्रि. (धर्मं बिभर्ति धृ+क्विप् तुक्) धर्म धारण करनार, धर्म करनार, धर्मनुं रक्षण करनार.

धर्मभृत त्रि. (धर्मो भृतो येन भृ+क्त) जेणे धर्म धारण कर्यो होय ते.

धर्मभृत पु. तेरमा मनुनो ते नामे एक पुत्र.

धर्मभ्रातृ पु. (धर्मेण भ्राता) गुरु भाई गुरु पुत्र, धर्मभावे मानेला भाई, धर्मभाई, एक धर्म पाळनार समानधर्मी

"यमवत्सर्वभित्यर्थपरिशिष्टधर्मभ्रा-
तरोपाधर्मभिक्षुधर्मभ्रातृकोविदा" भागः

धर्ममित्र पु. (धर्म मित्र. धर्ममित्र) मोटा तीर्थ करनारा पूर्वभवनुं नाम.

धर्ममूल (धर्मस्य मूलम्) धर्मनुं आदि कारण, धर्मनुं मूल पुण्यनुं कारण.

"वेदाख्य मूल धर्म"

धर्ममेघ पु. (धर्मान्वर्षति [वर्षति] मिह+अच् मेघ्याकाश) एक जाति मनुष्यने करेली अनुष्ठान समाधि.

ऋतनुं प्रमाण नामे आठ, एक ऋतनो एक दिवसनो भर्ष

धर्मतस् अव्य (धर्मतसिल्) धर्मथी

धर्मता स्त्री (धर्मस्य भाव तल् टाप्) धर्मपद

धर्मतीर्थ न (धर्मस्य तीर्थम्) ते नामनुं एक तीर्थ

धर्मतीर्थंकर पु (जै. प्रा धम्मतित्थयर) जैन भगवान, ते नामे पंदरमा तीर्थंकर.

धर्मत्व न (धर्मस्य भाव त्व) धर्मपणुं

धर्मद त्रि (धर्मार्थक वस्तूनि धर्मार्थं ददाति दा+क) धर्मदाता गाय विगेरे, पोताना धर्मनुं फळ बीजाने आपनार, धर्मोत्पादक

धर्मदय त्रि (जै. प्रा धम्मदय) धर्मनी प्राप्ति करावनार, धर्मदेशक

धर्मदान न (धर्माय दानम् धर्मस्य वा दानम) धर्म माटे दान, सुपात्र दान, धर्मनुं दान

धर्मदार पु ब व (धर्मो धर्माचरणार्थ दारा) धर्म पत्नी

धर्मदीपिका स्त्री गौड प्रसिद्ध स्मृतिमा ग्रन्थ

धर्मदुघा स्त्री (धर्मान् दोग्धि धर्मार्थम् यज्ञसंबन्धी ...) धर्मदान जेमां करवामां आवे छे ते गाय, नी वेदी

धर्मदेव पु (जै. प्रा धम्मदेव) धर्मना देव समान साधु, मुनि

धर्मदेश पु (धर्मप्रधान देश) धर्म प्रधान तेवो देश, धर्म युक्त देश, ते नामे एक तीर्थ

धर्मदेशना स्त्री (धर्मस्य देशना उपदेश) धर्मनो उपदेश, धर्म प्रधान दानशील तप भाव वगेरेनो उपदेश

धर्मद्रवी स्त्री (धर्मजनको द्रवो वारिप्रवाहो यस्या गौरा ङीष्) गंगा नदी

धर्मद्रोहिन् त्रि (धर्माय द्रुह्यति द्रुह्+णिनि) धर्मनो के धर्माचरणनो द्रोह करनार

धर्मद्रोहिन पु (धर्माय द्रुह्यति द्रुह्+णिनि) राक्षस

धर्मधातु पु (अहिंसारूपधर्म एव धातु प्रकृतिर्यस्य) जिन, तीर्थंकर, बुद्धदेव

धर्मध्यान न (जै प्रा धम्मज्झाण) आज्ञा विचयादि रूप धर्म चिंतन, धर्मविचारमां तल्लीनता, चार प्रकारना ध्याननुं एक.

"आर्तरौद्रधर्मशुक्लानि" तत्त्वार्थ

धर्मध्वज पु (धर्मस्य ध्वज) धर्मनुं चिह्न, धर्मनी ध्वजा, पताका

धर्मध्वज पु (जै. प्रा धम्मज्झय) जम्बूद्वीपमां ऐरावत क्षेत्रमां आवती उत्सर्पिणीमां थनार पांचमा तीर्थंकर, इन्द्रध्वज, धर्म सूचक ध्वज

धर्मध्वजिन् त्रि (धर्म ध्वज लिङ्गत्वेनास्त्यस्य इनि) लोकमां पोतानुं धार्मिक पणुं प्रसिद्ध करवा माटे तेनी वेश धारण करनार, धर्म ढोंगी पाखंडी

धर्मन पु (धृ+मनिन्) धर्म, पुण्य

धर्मन त्रि (,, ,,) धारण करनार.

धर्मनन्दन पु (धर्मस्य नन्दन) युधिष्ठिर

धर्मनाभ पु (धर्म नाभिरिवास्य टच् समा) वि .

धर्मनेत्र न (धर्मस्य नेत्रम्) धर्मरूप नेत्र, धर्म दृष्टि

धर्मनेत्र पु यदुवंशी हैहयनो पुत्र एक राजा, पुरुवंशी एक राजा

धर्मनैपुण्य न (धर्म निपुणत्वम्) धर्ममां कुशळता

धर्मनैपुण्यकाम त्रि (धर्मनैपुण्यमतिशयं कामयते कम्+अण्) धर्ममां कुशळता इच्छनार, धर्मनी अतिशयता इच्छनार

धर्मपट्टन न ते नामे एक देश, ते नामे एक प्रदेश आवन्ती नगरी

धर्मपट्टन न (धर्मपट्टने जातम् अण् तस्यार्धकत्वात् न वृद्धि) मरी

धर्मपत्तन न (धर्मस्य पत्तनम्) ते नामे एक नगरी आवन्ती नगरी, धर्मपुरी, ते नामे एक देश

धर्मपत्तन न (धर्मपत्तने जातम् अण् न वृद्धि) मरी

धर्मपति पु (धर्मस्य पतिर्यस्मात्) धर्माधिप, वरुण, सागर, वरुणदेव

धर्मपति त्रि (धर्म पतिरिव यस्य) धर्मनिष्ठ, धर्मशील.

धर्मपत्नी स्त्री (धर्मार्थं पत्नी) निर्दोष पत्नी, भार्या, परणेली स्त्री, पतिव्रता स्त्री

'पतिव्रता धर्मपत्नी पितृपूजनतत्परा" मनु

धर्मव्रत ન. (धर्मस्य व्रतम्) ધર્મ નિમિત્ત વ્રત તે નામનું એક વ્રત.

धर्मव्रता સ્ત્રી. મરીચી ઋષિની પત્ની.

धर्मशाला સ્ત્રી. (धर्माय शाला) ધર્મશાળા. ન્યાય આપવાનું સ્થળ, ન્યાયમંદિર.

धर्मशासन ન. (धर्मस्य शासनम् शास्+भावे ल्युट्) ધર્મનું અનુશાસન.

धर्मशासन ન. (धर्म+शास+करणे ल्युट्) ધર્મ શાસ્ત્ર.

धर्मशास्त्र ન. (धर्मप्रतिपादकं शास्त्रम्) ધર્મસ્વરૂપને પ્રતિપાદક—બતાવનાર શાસ્ત્ર.

धर्मशील ત્રિ. (धर्मे धर्माचरणे शीलं स्वभावो यस्य धर्मं शीलयति वा शील्+अण्) ધર્મપરાયણ, ધર્મકાર્ય તત્પર.

धर्मसंहिता સ્ત્રી. (धर्मज्ञापिका संहिता धर्मं संहितो मिलितो यत्र वा) ધર્મ શાસ્ત્ર.

धर्मसभा સ્ત્રી. (धर्माय सभा) ધર્મની સભા. ન્યાય આપવાવાળી સભા. ધર્મનિમિત્ત સભા.

धर्मसंज्ञ ન. (धर्ममिति संज्ञा यस्य) જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ નવમું સ્થાન.

धर्मसंज्ञा સ્ત્રી. (ष. त. धर्मसंज्ञा) ધર્મપર વિશ્વાસ, ધર્મબુદ્ધિ.

धर्मसहाय પું. (धर्मे सहाय.) ધર્મમાં મદદ કરનાર મુનિ વિગેરે.

धर्मसार પું. (धर्मेषु सार धर्मस्य सार वा) શ્રેષ્ઠ પુણ્ય કર્મ. શ્રેષ્ઠ પુણ્ય કર્મનું સાધન.

धर्मसारथि પું. (धर्मं सारथिरिवास्य) ધર્મ જેને સારથિ છે તે ધર્માત્મા. ધાર્મિક પુરુષ.

धर्मसावर्णि પું. (धर्मयुक्त सावर्णि) તે નામે અગિઆરમો મનુ.

धर्मसिंह પું. (ष्वै स. धर्मसिंह) ધર્મચિહ્ન નામનો જિન એક મગ્ન ચોથા તીર્થ કરના ત્રીજા પૂર્વભવનું નામ, એક સાધુનું નામ, પંદરમા તીર્થંકરને પ્રથમ ભિક્ષા આપનાર ગૃહસ્થ.

धर्मसुत પું. (धर्मस्य सुत) યુધિષ્ઠિર.

धर्मसू ત્રિ. (धर्मं सूते सू+क्विप्) ધર્મમાં પ્રેરણા કરનાર.

धर्मसू સ્ત્રી. (धर्मं सुनोति क्विप्) ધૂમ્યાટ પક્ષી.

धर्मसूत्र ન. (धर्मो सूत्ररूपेणास्मिन् सूत्र्यते अनेन) જેની અંદર ધર્મનું સ્વરૂપ બતાવ્યું હોય તે ગ્રંથ વિશેષ. જૈમિનિ મુનિકૃત ધર્મ મીમાંસા નામનો ગ્રંથ.

धर्मसेतु પું. (धर्मस्य सेतुरिव धारकत्वात्) ધર્મરક્ષા. અગીઆરમા મન્વન્તરમાં આર્યક નો પુત્ર ઇશ્વરનો અંશ.

धर्मस्कन्ध પું. (धर्मस्य स्कन्ध.) આર્હત મત પ્રસિદ્ધ ધર્માસ્તિકાય નામનો એક પદાર્થ.

धर्मस्थ પું. (धर्मे तिष्ठतीति स्था+क) ન્યાયાધીશ.

धर्मस्थ ત્રિ. („) ધર્મમાં રહેનાર.

धर्मा સ્ત્રી. (ष. ब्र. धर्मा) એ નામની એક સ્ત્રી.

धर्माङ्ग પું. (धर्म इव अङ्गं यस्य) બગલો પક્ષી.

धर्माङ्ग ન. (धर्मस्य अङ्गम्) ઉત્તમ ક્ષમા માર્દવ આર્જવ સત્ય શૌચ સંયમ તપ ત્યાગ આકિંચન્ય અને બ્રહ્મચર્ય રૂપ ધર્મનું અંગ.

"ॐ ह्रीं रत्नत्रयसमन्वितधर्मांगाय नमः" इति निर्वाणकल्पोक्तम्.

धर्माङ्गी સ્ત્રી. (धर्माङ्ग+स्त्रियां ङीप्) બગલી.

धर्माचार्य પું. (धर्मे आचार्य) ધર્મગુરૂ. ધર્મના આચાર. ધર્મ શિક્ષક ધર્મ પાળનાર તથા પળાવનાર.

धर्मात्मज પું. (धर्मस्य आत्मज) યુધિષ્ઠિર.

धर्मात्मता સ્ત્રી. (धर्मात्मनो भाव तल् टाप्) ધર્માત્મા પણું.

धर्मात्मत्व ન. („ त्व) ધર્માત્માપણું.

धर्मात्मन् પું. (धर्मे आत्मा स्वभावो यस्य) જૈન મતાનુયાયી ગુર્જરેશ્વર કુમારપાળ, જૈનતીર્થંકર નામ "धर्मात्मा धर्मतीर्थकृत्" ति ह

धर्मात्मन् ત્રિ. (धर्म आत्मा स्वभावो यस्य) ધર્મશીલ ધર્મ તત્પર.

धर्माधर्म પું. દ્વિ. વ. (धर्मश्चाधर्मश्च द्व. स.) ધર્મ અને અધર્મ પુણ્ય અને પાપ.

धर्माधर्म („) ધર્માસ્તિકાય અને અધર્માસ્તિકાય.

"धर्माधर्म नभः कालो पुद्गलश्चेति जीववत्" इति "धर्माधिकरणाद्यौ धर्माधर्मौ देशतः" इत्यादि.

धर्माधर्मपरीक्षा સ્ત્રી. (धर्माधर्मयोः परीक्षा) ધર્મ અને અધર્મની પરીક્ષા.

धर्माधर्मपरीक्षण ન. (धर्मस्य अधर्मस्य तयोः परीक्षणम्) ઉપરનો અર્થ.

धर्मयशस् पु (जै प्रा धम्मजस) એ નામના એક જૈન મુનિ

धर्मयु त्रि (धर्मं याति गच्छति या+कु) ધર્મ નિષ્ઠ, ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ

धर्मयुक् त्रि (धर्मं युनक्ति युज्+क्विप्) ધર્મયુક્ત, ધાર્મિક, ધર્મિષ્ઠ

धर्मयुग न (धर्मप्रधान युगम्) સત્યયુગ

धर्मयुज् त्रि (धर्मं युनक्ति युज्+क्विप्) ધર્મયુક્ત, ધાર્મિક ધર્મિષ્ઠ

धर्मयुज् न (धर्मेण युज्यते युज्+कर्मणि क्विप्) ન્યાય પૂર્વક મેળવેલું ધન–દ્રવ્ય

धर्मयूप पु (धर्मस्य यूप इव) વિષ્ણુ

धर्मरत्न न (धर्मे धर्मप्रतिपादकग्रन्थे रत्नमिव) પંડિત જીમૂતવાહને બનાવેલ તે નામનો એક સ્મૃતિ ગ્રન્થ

धर्मरथ पु સગર રાજાનો તે નામે એક પુત્ર, દિવિરથ રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

धर्मराज् पु (धर्मेण राजते राज्+क्विप्) યમ, પ્રેત-પતિ

धर्मराज् त्रि (,, ,,) ધાર્મિક, ધર્મનિષ્ઠ, ધર્મિષ્ઠ

धर्मराज पु (धर्मेण राजते राज्+अच् धर्माणां राजा वा टच्) જિનેન્દ્ર દેવ, યમ, રાજા, યુધિષ્ઠિર

धर्मराज त्रि (,, ,, राज्+अच्) ધાર્મિક, ધર્મનિષ્ઠ, ધર્મિષ્ઠ

धर्मराजपरीक्षा स्त्री, (धर्मराजस्य परीक्षा) ધર્મ અને અધર્મની પરીક્ષા

धर्मरातृ त्रि (धर्मं राति ददाति रा+तृच्) ધર્મદાતા

धर्मलक्षण न (धर्मो लक्ष्यतेऽनेन धर्मस्य लक्षण वा) ધર્મનું પ્રતિપાદન કરનાર શાસ્ત્ર વિગેરે, ધર્મનું લક્ષણ

धर्मलाभ पु (धर्मस्य लाभ) ધર્મનો લાભ, જૈન સાધુ દ્વારા અપાતો આશીર્વાદ

धर्मवत् त्रि (धर्म+मतुप्) ધર્મવાળુ, ધર્મિષ્ઠ, પુણ્યવાન્

धर्मवत् अव्य (,, तुल्यार्थे वत्) ધર્મની પેઠે,

धर्मवर्मन् त्रि (धर्मं वर्म इव यस्य) ધર્મને કવચ (બખ્તર) રૂપે ધારણ કરનાર. ધર્મનું રક્ષણ કરનાર

धर्मवाणिजिक त्रि धर्मवाणिजीक त्रि શબ્દ જુઓ।

धर्मवाद पु (जै प्रा धम्मवाय) ધર્મચર્ચા,

धर्मवासर पु (धर्मस्य तत्साधनस्य वासर) પૂનેમ, પૂર્ણિમા આદિ ધાર્મિક દિવસ

धर्मवाहन पु (धर्मं वाहयति प्रापयति नरान् वाहि+ल्यु) ધર્મને પ્રાપ્ત કરાવનાર તીર્થંકર, મહાદેવ, શિવ

धर्मवाहन न (,, भावे ल्युट्) ધર્મની પ્રાપ્તિ

धर्मवाहन न (धर्मस्य धर्मराजस्य वाहनम्) ધર્મરાજનુ વાહન–પાડો

धर्मविद् त्रि (धर्मं वेत्ति विद्+क्विप्) ધર્મ જાણુ-નાર, ધર્મજ્ઞ

धर्मविद् पु (,, ,,) જૈન તીર્થંકરનુ નામ "धर्मविद्धर्मतत्त्वज्ञो धर्मात्मा धर्मतीर्थकृत्" सहस्रना

धर्मविदुत्तम पु (धर्मवित्सु उत्तम) જૈન તીર્થંકર, જિન, વિષ્ણુ

धर्मविद्या स्त्री (धर्मस्य विद्या) ધર્મને લગતી વિદ્યા, ધાર્મિક વિદ્યા, મીમાંસા વગેરે શાસ્ત્રવિદ્યા

धर्मविप्लव पु (धर्मस्य विप्लव) ધર્મ વિરોધ, ધર્મનો વ્યતિક્રમ, ધર્મનો નાશ, અધર્મ

धर्मविवेक पु (धर्मस्य विवेक) ધર્મનું જ્ઞાન, વિવેક

धर्मविवेक पु (धर्मस्य विवेको यत्र) પંડિત હલા-યુધે કરેલો તે નામનો નિબંધ

धर्मवीर पु (धर्मे वीर) ધર્મ પાળવામાં વીર, વીરનો એક ભેદ

धर्मवृद्ध त्रि (धर्मेण वृद्ध) અત્યંત ધર્મિષ્ઠ, ધર્મમાં શ્રેષ્ઠ

धर्मवृद्ध पु તે નામે એક યાદવ—અક્રૂરનો ભાઈ

धर्मवृद्धि स्त्री (धर्मस्य वृद्धि) ધર્મની વૃદ્ધિ–ચઢતી દિ० જૈન સાધુ દ્વારા અપાતો આશીર્વાદ

धर्मवैतसिक पु (धर्मे वैतसिक इव) પાપકર્મથી ધન મેળવીને પોતાને ધાર્મિક દેખાડવાને માટે દાન આપનારો કપટાચારી,

धर्मव्याध पु (धर्मप्रधानो व्याध मध्यपदलो स) પાપી પુરુષ, ધાર્મિક વ્યાધ વિશેષ

धर्मव्रत त्रि (धर्मं व्रत सङ्कल्पविशेषो यस्य) ધાર્મિક, ધર્માસક્ત, ધર્માચરણ કરવામાં તત્પર

धर्मोपदेशक त्रि. (धर्ममुपदिशति उप+दिश्+ण्वुल्) धर्मनो उपदेश करनार.

धर्मोपदेशक पु. (") धर्माचार्य-गुरु.

धर्मोपध त्रि. (धर्म उपधा यस्य) प्रेमी, भावनी, धार्मिक.

धर्मोपेत त्रि. (धर्मेण उपेतः) धार्मिक धर्मवंत.

धर्म्य त्रि. (धर्मादनपेतम् यत्) धर्मवाळुं धर्मयुक्त, धर्मशील, धर्मथी प्राप्त थयेला धर्मथी न्याय न करेलुं.

"धर्म्यं धर्मं यशस्यं च "सनातन"

धर्म्यविवाह पु. (धर्म्य धर्म्योढो विवाहः धर्ममूले विवाहो वा) धर्मयुक्त विवाह.

धर्ष पु. (धृष्+भावे घञ्) गर्व अहंकार, निंद, अविनय असहिष्णुपणुं अपकार, असहुं. हिंसा प्रारंभ शक्ति-सामर्थ्य, मैथुन.

धर्षक त्रि. (धृष्णोति प्रगल्भो भवति धृष्+ण्वुल्) पराभव करना नाशकार, अभिमानी धमंडर, सहन नहि करनार, अविनय राखनार.

धर्षक पु. (") नट, नटवो, नर्तक.

धर्षकारिणी स्त्री (धर्षं दूषणं करोति इति कृ+णिनि ङीप्) नवातारथी दूषित करेली कन्या व्यभिचारिणी स्त्री, असती, कुलटा.

धर्षकारिन् त्रि. (धर्ष करोति कृ+णिनि) पराभव करनार, नाश करनार, नाशकार, व्यभिचारी प्रारंभ करनार.

धर्षण न. (धृष्+ल्युट्) पराभव, अविनय असहन गर्व अहंकार, धमंड ते, असहिष्णुपणुं प्रकृति, हिंसा, मैथुन.

धर्षण त्रि. (धृष्+कर्तरि ल्यु) पराभव करनार, तिरस्कार करनार, सहन नहीं करनार, नाशकार.

धर्षण पु. (" ") शिव, महादेव.

धर्षणा स्त्री (धृष्+युच्+टाप्) तिरस्कार, पराभव, अपमान.

धर्षणि स्त्री. (धृष्यते इति धृष्+अनि:) असती स्त्री, वेश्या.

धर्षणी स्त्री. (" ङीप्) उपरनो अर्थ.

धर्षिणी स्त्री. (धर्षः विद्यते यस्य धृष्+इनि+ङीप्) असती स्त्री, व्यभिचारिणी स्त्री, वेश्या.

धर्षित त्रि. (धृष्+कर्मणि क्त इट् गुणश्च) पराभव पामेलुं, गर्व पामेलुं, सहन नहि करेलुं, कठोर थयेलुं.

धर्षित न. (धृष् भावे क्त " ") असहन, मैथुन पराभव, तिरस्कार, अपमान.

धर्षिता स्त्री (धृष्+क्त+टाप् ") व्यभिचारिणी स्त्री

धर्षिन् त्रि (धृष्+णिनि) त्रि धर्षक शब्द जुओ.

धलक पु. (...) ते नामनुं एक वृक्ष, ...

धलंकक पु (...) उपरनो अर्थ

धव् (भ्वा. पर. सक. सेट् इदित् धन्वति) गति करवी.

धव त्रि (धवति, धुनोति कम्पयति धूनोति, धू+अच्) धूणावनार, कंपावनार, धूत-ठग, ठगनार.

धव पु. (धुनोति धवति वा धु, धू वा अच् ... "धवोऽच" इति अच्) पति, स्वामी धव, धणी, नर, पुरुष, धूर्तपुरुष, धूणावनुं कंपावनुं एक जातनुं झाड धावडीनुं झाड.

धवनि स्त्री (धू+करणे अनि) अग्नि, अवाज, शिवनुं झाड.

धवल पु. (धवतीति धव् ...) सिंदूर, श्वेत पीळो रंग, धोळो ..., ते नामे एक राग, एक जातनुं पक्षी, महावृक्ष, नमवो ... ...

धवल न. (" ") ... ते नामे एक छंद.

धवल त्रि (" ") धोळुं सफेद श्वेत, निर्मल, स्वच्छ सुंदर.

"धवल धर्म्योत्सव प्रसाद" ...

"धवल ... इति ..."

धवल त्रि. (" ") श्वेत सुंदर ...

"धवलकमलस्य ..."

...

धवलगिरि पु (धवलः गिरिः) ते नामे एक पर्वत

धवलगृह न. (धवलं च तत् गृहं) महाल, महेल, हवेली.

धर्माधर्मविद् त्रि (धर्माधर्मौ वेत्ति विद्+क्विप्) ધર્મ અને અધર્મને જાણનાર

धर्माधिकरण न (धर्मो अधिक्रियते अस्मिन्निति अधि+कृ+अधिकरणे ल्युट्) ન્યાય આપવાનુ સ્થાન–કોર્ટ

धर्माधिकरण पु (धर्माधिकरण आश्रयत्वेनास्त्यस्य अच्) ન્યાયાધીશ, ધર્માધ્યક્ષ

धर्माधिकरणिन् पु (धर्माधिकरण+इनि) ન્યાયાધીશ, ધર્માધ્યક્ષ

धर्माधिकारिन् पु (धर्माधिकार+इनि) ન્યાયાધીશ, ન્યાયાધ્યક્ષ, જજ

धर्माध्यक्ष पु (धर्मे धर्माधिकरणे अध्यक्ष) ઉપરનો અર્થ, જિનેન્દ્ર ભગવાનનુ નામ, વિષ્ણુ
"धर्माध्यक्षो दमीश्वर" सहस्रना

धर्मान्धु पु (धर्मकृतोऽन्धु कूप.) તે નામે એક તીર્થ

धर्मानुसार पु (धर्म+अनु+सृ+घञ्) ધર્મને અનુસરવુ તે

धर्मानुसारिन् त्रि (धर्मं अनुसरतीति अनु+सृ+णिनि) ધર્મને અનુસરનાર, धर्मानुग

धर्मापेत त्रि (धर्मादपेतम्) અધર્મી, ધર્મથી દૂર થયેલ, ધર્મભ્રષ્ટ, પાતકી

धर्मापेत न (" ") અધર્મ

धर्माभास पु (धर्मलक्षणरहित धर्मवदाभासते आ+भास्+अच्) ધર્મ જેવો જણાતો મિથ્યાધર્મ, કુધર્મ

धर्माभिमनस् त्रि (धर्मे अभिमनो यस्य) ધર્મમા મનવાળુ, ધર્મનિષ્ઠ, ધાર્મિક

धर्मारण्य न (धर्माय धर्मस्य वा यदरण्यम्) તે નામે ગયામા આવેલુ એક તીર્થ

धर्मार्थकामाध्ययन न (जै प्रा धम्मत्थकामज्झयण) ધર્મ, અર્થ અને કામ એ ત્રિવર્ગ સબધી દશ વૈકાલિક સૂત્રનુ છઠ્ઠુ અધ્યયન.

धर्मार्थिन् त्रि (धर्मस्य अर्थी) ધર્મની ઇચ્છાવાળો

धर्मासन न (धर्माय व्यवहारकार्यसाधनाय यदासनम्) ન્યાયાસન, ન્યાયાધીશનુ આસન, ધર્મવિચારનુ આસન।

धर्मास्तिकाय पु (धर्मपार्श्वो अस्तिकाय) અર્હત મત પ્રસિદ્ધ જીવ અને પુદ્ગલને ગતિ ક્રિયામા સહાયતા આપનાર તે નામે એક અરૂપી પદાર્થ.

धर्मिक त्रि (धर्मोऽस्त्यस्य ठन्) ધર્મવાળુ, ધાર્મિક, ધર્મશીલ

धर्मिणी स्त्री (धर्मोऽस्या अस्तीति इनि ङीप्) સુગધી દ્રવ્ય, રેણુકાબીજ, ભાર્યા

धर्मिता त्रि (धर्मोऽस्त्यस्य इन् तल्+टाप्) ધર્મવાળાપણુ

धर्मित्व त्रि (" " त्व) ધર્મવાળાપણુ
"न धर्मधर्मित्वमतीवभेदो वृत्त्याऽस्ति चेन्न त्रितय चकास्ति" स्याद्वादम०

धर्मिन् पु (धर्म अस्त्यस्य इनि) વિષ્ણુ, અન્વયી દ્રવ્ય, સાધ્ય ધર્મનો આધારભૂત પદાર્થ
"धर्मधर्मिसमुदायरूपपक्षस्य वचन प्रतिज्ञा" न्यायदी०

धर्मिन् त्रि (" ") ધર્મવાળુ, ધાર્મિક, ધર્મનિષ્ઠ, ધર્માત્મા

धर्मिष्ठ त्रि (अतिशयेन धर्मवान् मतुपो लोप इष्ठन् प्रत्ययश्च) અતિશય ધાર્મિક, ધર્મ તત્પર, સાધુ, પવિત્ર.

धर्मिष्ठ पु (, ,) વિષ્ણુ

धर्मीपुत्र पु (धर्मी द्विधा नाट्यधर्मी लोकधर्मी च तस्या पुत्र) નટ, નાટકીયો, ("એક્ટર")

धर्मीयस् त्रि (अतिशयेन धर्मवान् ईयस्) અત્યત ધાર્મિક, ધર્મ પરાયણ

धर्मेन्द्र पु (धम इन्द्र इव रक्षकत्वात्) ધર્મરાજા, યમ

धर्मेयु पु પૌરવ વશમા પેદા થયેલ રૌદ્રાશ્વ રાજાનો પુત્ર

धर्मेश पु (धर्मस्य ईश) ધર્મરાજા, યમ

धर्मेश्वर पु (धर्मस्य ईश्वर) ઉપરનો અર્થ

धर्मेश्वर पु (जै प्रा धम्मीसर) ભરતક્ષેત્રમા થઈ ગયેલ ગઈ ચોવીસીના ૧૦મા તીર્થકરનુ નામ

धर्मेश्वर त्रि (धर्मस्य ईश्वर) ધર્મના માલિક, ધર્મના રક્ષક, ધર્મ પ્રતિપાદન કરનાર ગણધરાદિક વગેરે
"सद्विज्ञानरत्नानि धर्म धर्मेश्वरा विदु" रत्नकरण्डश्रा०

धर्मोत्तर त्रि (धर्म उत्तर प्रधानमस्य) ધર્મપ્રધાન, ધર્મ જેમા પ્રધાન હોય તે

धर्मोपदेश पु (धर्म उपदिश्यतेऽनेन उपदिश्+करण घञ् भावे घञ् वा) ધર્મશાસ્ત્ર, ધર્મનો ઉપદેશ.

प्र+धा અગત્ત ધારણ કરવું મુખ્ય પ્રધાન.
प्रति+धा રોકવું, નાખવું.
वि+धा કરવું, વિધાન"
अनु+वि+धा ખરું કરવું સમાન રૂપે કરવું
प्रति+वि+धा વિરુદ્ધ આચરણ કરવું
श्रत्+धा આદર કે વિશ્વાસ કરવો
सम्+धा સારીરીતે વિધિપૂર્વક કરવું, યોજના કરવી પ્રતિજ્ઞા કરવી.
अभि+सम्+धा છેતરવું.
अनु+सम्+धा અનુસંધાન કરવું
अभि+सम्+धा ભજવું
प्रति+सम्+धा સાંધવું થવું

धाक त्रि (दधातीति धा+क तस्य नेत्वम्) धारण કરનાર, ધારક

धाक पु ( ) બળદ, અનાજ, આધાર, અન્ન, સ્તંભ થાંભલો.

धाटी स्त्री (धाटन्तोऽस्यस्या वा धट+अण् ङीष्) શત્રુ સામે જવું ધાડ, શત્રુ ઉપર હુમલો

धाणक पु (दधातीति धा+आणक) એક પ્રકારનું માપ-વજન, ચોથા ભાગ.

धातक पु પુષ્કરદ્વીપના રાજા વીતિહોત્રનો એક પુત્ર, તે નામે એક તીર્થ

धातकी स्त्री (धातु पुष्णातीति पिन् वि लोपः व्युत् ङीष्) ધાવડીનું ઝાડ. "धातुपुष्पी"

धातकी स्त्री (वै प्रा धातकी) લવણ સમુદ્રને ફરતો ધાતકીના ઝાડથી ઓળખાતો બીજો દ્વીપ, એક પ્રકારનું ઝાડ.

धातकीखण्ड पु (वै प्रा धातकीखण्ड) એ નામનો એક દ્વીપ "धातकीखण्ड" समान

धातकीवृक्ष पु (वै प्रा धातकीवृक्ष) આમળાનું ઝાડ જેની નીચે રહી તીર્થંકરને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું હતું

धातकीषण्ड पु (वै प्रा धातकीषण्ड) એ નામનો એક દ્વીપ. "धातकीखण्ड"

धातखण्डिकेर पु. વૈદ્યક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનું ઔષધ.

धातखण्डयवक्षार पु. ઉપરનો અર્થ

धातु पु (धीयते धर्मे विभिन्ने सुखस्तो स्थिरम् धा+तुन्) પરમાત્મા

धातु पु. (दधाति लक्षणम् धा+तुन्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ નામના પ્રકૃતિ ભૂત ભૂ આદિ ધાતુ.

धातु पु (धीयते दर्शयत्यनेन धा+तुन्) શરીર ધારણ કરનાર-વાત, પિત્ત કફમાંથી પ્રત્યેક આકાશ વિગેરે પાંચ ભૂતમાંથી પ્રત્યેક ઇન્દ્રિય, શબ્દ વિગેરે પાંચ ભૂત ગુણો, શરીરમાં રહેલ રસ, લોહી, માંસ, મેદ હાડકાં, મજ્જા, વીર્ય એ ધાતુઓ, સુવર્ણ વિગેરે ધાતુઓ મનઃશિલ, લોહ, બીજ વસ્તુ આત્મા, સ્વભાવના પ્રકાર.

धातु त्रि. (धा+तुन्) ધારણ કરનાર

धातुक न (धातु+कन्) શિલાજીત.

धातुकासीस न. (धातुर्जं कासीसम्) સફેદ હીરાકસી.

धातुकुशल त्रि (धातुषु कुशलः) ધાતુ ક્રિયા કરવામાં કુશળ.

धातुकुक्षस पु. તે નામનો એક દેશ.

धातुक्षय पु. (धातूनां क्षयो यत्र) ક્ષયરોગનો રોગ "क्षयरोग"

धातुक्षय पु. (धातो क्षयः) તે નામનો એક રોગ કે જેમાં ધાતુનો ક્ષય થાય છે

धातुघ्न त्रि (धातुं हन्ति हन्+टक्) ધાતુને મારનાર ઓગાળનાર.

धातुघ्न न (,,) કાંજિક કાંજિ

धातुता स्त्री. (धातो भाव तल् प्रत्) ધાતુપણું

धातुत्व न (,, त्व) ધાતુપણું

धातुद्रावक पु. (धातु द्रावयति द्रु+णिच्+ण्वुल्) ટંકણ-ખાર.

धातुनाशन त्रि (धातुं नाशयति नश्+णिच्+ल्यु) સીસું વિગેરે ધાતુ મારનાર.

धातुनाशक न. (,,) કાંજિક કાંજિ

धातुप पु (धातु-प्रतिपत्त्यन्तरसमानोऽन्नरसः सर्वधातुपरिपोषकत्वेन पाति रक्षति पा+क) શરીરમાં રહેલ રસરૂપ પ્રથમ ધાતુ.

धातुपाठ पु. (धातूनां पाठो यत्र यस्याः स्थापके वा पत्र आकारे वद्) પાણિનિ મુનિ વિગેરેએ રચેલ ધાતુઓના અર્થને જણાવનારો વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ

धवलता स्त्री (धवलस्य भाव तल् टाप्) ધોળાશ
धवलत्व न (धवलस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
धवलपक्ष पु (धवलौ पक्षौ यस्य) હંસ પક્ષી
धवलपक्ष पु (धवलश्चासौ पक्षश्च) અજવાળીયું, શુક્લપક્ષ, શુદીનું પખવાડીયું, ધોળી પાખ
धवलपक्ष त्रि. (धवल पक्ष यस्य) ધોળી-સફેદ પાખવાળું
धवलपक्षी स्त्री (धवलपक्ष स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) હંસલી
धवलपट्टिनी स्त्री (धवला पट्टिनी) ધોળી પાડલ નામની વનસ્પતિ "श्वेतपाटलिका"
धवलपाटली स्त्री (धवला पाटली) ઉપરનો અર્થ
धवलमृत्तिका स्त्री (धवला चासौ मृत्तिका च) ચાક, ખડી
धवलयावनाल पु (धवल यावनाल) ધોળો યાવનાલ, શ્વેત યાવનાલ
धवलशारिवा स्त्री (धवला शारिवा) ધોળી ઉપલસરી
धवला स्त्री (धवल+टाप् अनुदात्तत्वान्न ङीप्) ધોળી ગાય, બગલી, ધોળી સ્ત્રી
धवलित त्रि (धवल+इतच्) ધોળું થયેલ, ધોળેલું, ઉજ્જ્વલ કરેલું
धवलिमन् पु (धवलस्य भाव धवल+इमनच्) ધોળાશ, ધોળાપણું
धवली स्त्री (धवल+गौरादित्वात् ङीप्) ધોળી ગાય "धवली सौरमेय्या स्यात्" विश्वलोचने
धवलीकरण न (धवल+च्वि+कृ+ल्युट्) ધોળું કરવું, શ્વેત કરવું
धवलीकृत त्रि (,, ,, ,, क्त) ધોળું કરેલું, ઉજ્જ્વલ કરેલું
धवलीभवन न (धवल च्वि+भू+ल्युट्) ધોળું થવું, શ્વેત થવું
धवलीभूत त्रि. (धवल च्वि+भू+क्त) ધોળું કરેલું
धवलोत्पल न (धवल च तदुत्पल च) ધોળું કમળ-પોયણું
धवाणक पु (धुनोति वृक्षादीन् धू+आणक) વા,વાયુ, પવન

धवित्र न (धूयतेऽनेनेति धू+इत्र) યજ્ઞાગ્નિને પ્રદીપ્ત કરવા માટે બનાવેલો મૃગના ચામડાનો વીંજણો
धस् त्रि (धा+क्सुन्) ધારક, ધારણ કરનાર
धस् पु (,, ,,) બૃહસ્પતિ, બ્રહ્મા
धस् पु (जै प्रा धस) ધસ એવો અવાજ
धा (जुहो उभय अनिट् दधाति धत्ते) ધારણ કરવું, પોષણ કરવું, રક્ષણ કરવું
अति+धा અત્યંત ધારણ કરવું
अधि+धा અધિક ,, ,,
अनु+धा પાછળ ,, ,,
अन्तर्+धा અદૃશ્ય થવું, ઢાંકવું
अपि+धा ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું
अभि+धा કહેવું
प्रति+अभि+धा ઉત્તર આપવો
अव+धा ધ્યાન આપવું, સાવધાન થવું
वि+अव+धा ઢાંકવું, વચ્ચે થવું
आ+धा સ્થાપવું, મૂકવું, ચઢવું
अति+आ+धा મર્યાદા ઓળંગીને ધારણ કરવું, અનિષ્ટાચરણ કરવું
अनु+आ+धा પાછળ મૂકવું
अभि+आ+धा સામે સ્થાપવું, સામે મૂકવું
उप+आ+धा ધર્મ ચિન્તા કરવી
निर्+आ+धा નિરાકરણ કરવું, દૂર કરવું
परि+आ+धा ચોતરફ સ્થાપવું
सम्+आ+धा સમાધાન કરવું, પૂર્વે આક્ષિપ્તદોષનું નિરાકરણ કરવું
आविस्+धा પ્રગટ થવું
उप+धा સમીપ સ્થાપવું
तिरस्+धा અદૃશ્ય થવું, અંતર્ધાન થવું
नि+धा મૂકવું, સ્થાપવું
प्र+नि+धा મનને એકાગ્ર કરવું
प्रति+नि+धा तुल्यरूपतया करणादौ प्रतिनिधि, પ્રતિનિધિ કરવો, સમાનરૂપે કરવું
सम्+नि+धा સારી રીતે મૂકવું
परि+धा વીંટવું, ઢાંકવું, પહેરવું
वि+परि+धा ચોતરફથી ઢાંકવું-વીંટવું
पुरस्+धा આગળ મૂકવું, આગળ થવું

धान्यारिष्ट पुं. वैद्य शास्त्र प्रसिद्ध ધાન્યનાનું અ- રિષ્ટ ઔષધ.

धान न. (धा भावे ल्युट्) ધારણ કરવું, પોષવું.

धानक न. (धान्याक पृषो. साधु.) ધાણા કોથમીર.

धानक पुं. (,, ,,) એક જાતનું માપ. "धान्यमिव रक्तिचमिव रौप्यमाषको हेमकार्ये माषम."

धाना स्त्री. ब. व. (धीयते इति धा+न+टाप्) સેકેલા જવ.

धाना स्त्री. (धीयते धा+ना टाप्) નવો અંકુર, ધાણા, કોથમીર સાથવો.

धानाम्ल स्त्री. ब. व. (धाना स्वार्थे क टाप्) સેકેલા જવ.

धानाचूर्ण न. (धानाया चूर्णम्) સાથવો, સેકેલા જવનો લોટ.

धानिका स्त्री. (धानी स्वार्थे क पृषोदरत्व) આધાર, પીલુનું ઝાડ.

धानी स्त्री. (धीयते वस्त्वत्र धा आधारे ल्युट् स्त्रियाम् ङीप्) આધાર, પીલુનું ઝાડ.

धानुर्दण्डिक पुं. (धनुर्दण्ड सा का जीवति ठक्) ધનુષ ઉપર ઉભનાર, ધનુષ જેનું હથીઆર હોય છે તે.

धानुष्क पुं. (धनु प्रहरणमस्यति धनुषा जीवतीति वा ठक् ह्रस्वत्वात् इस क) ધનુષ ધારણ કરનારો પુરુષ, ધનુષથી લડનારો પુરુષ, ધનુષથી ઉભનારો- બાણવિદ્યા કરનારો.

धानुष्का स्त्री. (धनुरिवाचरतो बल्कः क्यङ् अण् च) અ- પામાર્ગ નામની વનસ્પતિ-અઘાડી.

धानुष्य न. (धनुषि साधुरिति यत्) વાંસ, વાંસડો.

धानेय न. (धाना इव स्वार्थे ढक्) ધાણા કોથમીર.

धानेयक न. (धानेय स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

धान्या स्त्री. મેલાસણી, એલચી.

धान्य न. (धाने पोषणे साधु यत्) અનાજ જેમ કે, જવ વિગેરે ધાન્ય, ધાણા, કોથમીર, તલપ્રમાણ એક વજન.

धान्यक न. (धान्य+क) કોથમીર ધાણા.

धान्यकल्क न. (धान्यस्य कल्कम्) ધાન્યનો કાંડ.

धान्यकोष्ठक न. (धान्यस्य कोष्ठकम् कर् कोष्ठं यस्य) અનાજ ભરવાનો કોઠાર ધાન્ય નાખવાની મુખી, માટલી-ગોળા વિગેરે.

धान्यगिरि पुं. (दानार्थं कल्पितः धान्यमयः गिरिः) દાનાર્થે કરેલો ધાન્યનો પર્વત-મોટો ઢગલો.

धान्यचमस पुं. (चम्यते भक्ष्यते इति चम्+असच् धान्यस्य चिपिटकमेव चमसः) પૌંઆ.

धान्यत्वच् स्त्री. (धान्यस्य त्वक्) ધાન્યનું ફોતરું, અનાજનું ફોતરું.

धान्यधेनु स्त्री. (धान्यनिर्मिता धेनु) દાનાર્થે ધાન્યની કરેલી ગાય.

धान्यनिधि पुं. (धान्यस्य निधि) ધાન્યનો ભંડાર, અનાજનો ભંડાર.

धान्यपञ्चक न. (धान्यानां पञ्चकम्) શાલિધાન્ય, વ્રીહિધાન્ય, શિંબિધાન્ય, કણધાન્ય ક્ષુદ્ર ધાન્ય, એ પાંચ પ્રકારના ધાન્ય.

धान्यपर्वत पुं. (दानार्थं कल्पितः धान्यमयः पर्वतः) દાનને માટે કરેલો ધાન્યનો પર્વત.

धान्यबीज न. (धान्यस्य बीजमिव बीजमस्य) ધાણા કોથમીર.

धान्यमत्स्य पुं. (धान्ये जायते इति) એક જાતની માછલી.

धान्यमत्सक त्रि. (,,) અનાજ ખાનાર.

धान्यमाय पुं. (धान्यं मिनोति मा+ण्वुल्) ધાન્ય માપનાર ભરારો.

धान्यमाय पुं. (धान्यं माति मा+अण् पृषो.) ધાન્ય વેચનાર અનાજનો વ્યાપારી, વેપારી.

धान्यमाय त्रि. (,,) ધાન્ય માપનાર.

धान्यराज पुं. (धान्यानां राजा टच् वा धान्येषु राजते राज्+अच्) જવ.

धान्यराशि पुं. (धान्यानां राशि) ધાન્યનો ઢગલો. [illegible]

धान्यवत् त्रि. (धान्य मतुप् मस्य व) ધાન્યવાળું.

धान्यवत् अव्य. (धान्य तुल्यार्थे वत्) ધાન્યની પેઠે.

धान्यवर्ति पुं. (धान्यस्य वर्ति राशि) ધાન્યનો ઢગલો ઢગ.

धान्यवर्धन न. (धान्यस्य वर्धते इति वर्धनम्) ધાન્યનું વ્યાજ એક પ્રકારની ધાન્યની વાઢી-વ્યાજ.

धान्यवीर पुं. (धान्येषु वीर इव बलोत्पादकत्वात्) અડદ.

धातुपाठ-ग्रन्थ

धातुपारायण पु (धातूनां पारायण यत्र) धातु प्रतिपादक ग्रन्थ विशेष

धातुपुष्पिका स्त्री (धातुरिव पुष्प यस्या बाहु० गा कप् टाप् अत इत्वम्) धावडीनुं झाड

धातुपुष्पी स्त्री (धातुरिव पुष्पमस्या जातित्वात् ङीप्) उपरनो अर्थ

धातुभृत् त्रि (धातु बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) धातु धारण करनार, धातुने पोषनार

धातुभृत् पु (धातु गैरिकादिक बिभर्तीति भृ+क्विप् तुक्) पर्वत

धातुमत् त्रि (धातु+मतुप्) धातुवाळु

धातुमत्ता स्त्री (धातुमतो भाव तल् टाप्) धातुमान्पणु, धातुवाळापणु

धातुमत्व न („ „ त्व) उपरनो अर्थ

धातुमल पु (धातूनां मल) धातुनो मेल, शरीरनी रस वगेरे धातुना पाकथी उत्पन्न थनार वाळ वगेरे मेल

धातुमाक्षिक न (धातुरूपधातुरूप माक्षिकम्) माक्षिक उपधातु

धातुमारिणी स्त्री (धातुं मारयति मृ+णिच् णिनि ङीप्) टंकणखार

धातुराजक न (धातुषु राजत राज+ण्वुल् यद्वा धातूना राजा टच् तत स्वार्थे कन्) वीर्य, शुक्र, पारो

धातुवल्लभ न (धातूनां वल्लभम्, धातुषु वल्लभ वा) टंकणखार

धातुवादिन् त्रि (धातु वदति उपायान्तरेण कर्तुं कथयतीति वद्+णिनि) औषधि वगेरेना प्रयोगथी सोनु रूपु बनावनार

धातुविद् न (धातूना विड्‌व) सीसु

धातुवैरिन् पु (धातूना वैरीव दूषकत्वात्) गन्धक

धातुशेखर न (धातूनामुपधातूनां शेखरमिव) हीराकसी, मोरथुथु

धातुहन् पु (धातु हन्ति हन्+क्विप्) गंधक

धातूपल पु (धातुरूपधातुरूप उपल) चाक, खडी

धातृ पु (धा+तृच्) ब्रह्मा, विष्णु, आत्मा, ते नामनो वायु, ते नामनो आदित्य, ब्रह्मानो पुत्र, भृगुनो पुत्र, प्रजासर्ग कारक महर्षि

धातृ त्रि (धा+तृच्) धारण करनार, पोषण करनार, धारक

धातृ पु (जै प्रा धाउ धाइ) दक्षिण तरफना पणु-पाळ्यग जातना व्यन्तर देवतानो इन्द्र

धातृपुत्र पु (धातु पुत्र) ब्रह्मानो पुत्र सनत्कुमार, ब्रह्मानो हरकोइ पुत्र

धातृपुष्पिका स्त्री (धातृपुष्पी स्वार्थे कन् ह्रस्वश्च) धावडीनुं झाड

धातृपुष्पी स्त्री (धातृ पुष्टिकर्तृ पुष्पमस्या ङीप्) उपरनो अर्थ

धातृभ न (धातृ दैवतम् भम्) रोहिणी नक्षत्र

धात्र न (धीयते अन्नाद्यत्र वा आधार ष्ट्रन्) पात्र, वासण

धात्र त्रि (धाता–ब्रह्मा आदित्यो वा देवताऽस्य अण्) ब्रह्मा के आदित्य जेनो देवता होय एवो पुरोडाश वगेरे

धात्रिका स्त्री (धात्री स्वार्थे कन टाप् ह्रस्वश्च) आमळानुं झाड

धात्री स्त्री (धीयते पीयते इति धेट् पाने उणा कर्मणि ष्ट्रन् ङीप् दधाति धरतीति वा तृच् ङीप् वा) धाव माता, दाइ, उपमाता, माता, मा, आमळानु झाड, छोकरा संभाळनारी स्त्री

धात्री स्त्री (जै प्रा धाई) धावनु काम करीने प्राप्त करेल भिक्षा

धात्रीपत्र न (धात्र्या पत्रम धात्र्या इव पत्रमस्य वा) आमळीनु पत्र, तालीस पत्र

धात्रीपिण्ड पु (जै प्रा धाईपिंड) धावनी पेठे बाळकने रमाडी–बोलावीने भिक्षा लेवी ते, भिक्षानो एक दोष

धात्रीपुत्र पु (धात्र्या पुत्र) दाइनो पुत्र, धाव मातानो छोकरो, नट, नटवो

धात्रीफल न (धात्र्या फलम्) आमळु, आमळीनु फळ

धात्रेयिका स्त्री (धात्रेयी कन् टाप् ह्रस्वश्च) धावमाता, धावमातानी पुत्री, दीकरी

धात्रेयी स्त्री (धात्र्या अपत्यम् स्त्री स्वार्थे वा ढक् ङीप्) धावमातानी कन्या, दीकरी, धावमाता, उपमाता

धाय्य पु. (धीयते अग्निरस्मै याज्याकर्मणि धा कर्मणि ण्यत् युक्) पुरोहित, गोर.

धाय्य त्रि. (धाय्याया मत अण् अल्लोपलोपौ) धाय्या नामनी ऋचामां होनार, थनार.

धाय्या स्त्री. (धीयतेऽनया अग्निः धा करणे ण्यत् युक्) सामिधेनी ऋचा.

धार पु. (धृ भावे घञ्) ओचिंत-वरसाद विगेरेनी धार, जलधार, वरसादनी धारा, करज, ऋण.

धार न. (धाराया इदम् अण् धार्यते इति धृ णिच्+घञ् वा) वरसादनुं पाणी, एक जातनो पथ्थर, करज लेवुं ऋण, एक सीमा, वरसाद जमीनमां पडेलो खाडो, धरो.

धार त्रि. (धृ+णिच्+अण्) धारण करनार.

धारक त्रि. (धारयति धारि+ण्वुल्) धारण करनार, करजदार, देवादार.

धारक पु. (धारयति जलमिति धृ+ण्वुल्) कळश—लोटो विगेरे पात्र.

धारका स्त्री. (धारयति शिश्नमिति धृ+ण्वुल्) स्त्रीनी योनि.

धारण न. (धारि+ल्युट् वा णिच् भावे ल्युट्) धारण करवुं, लेवुं, स्थापन करवुं ते, निभाववुं, ग्रहण करवुं.

धारण त्रि. (धारयति धारि+ल्युट्) धारण करनार, करजदार.

धारणक त्रि (धारण कन्) धारणकरनार, करजदार.

धारणा स्त्री. (धार्यते यया धृ+णिच्+युच् टाप्) एक प्रकारनी बुद्धि, मननुं स्थिरपणुं ते नामे एक योगनुं अंग, स्मरणशक्ति, अमुक देशमां चित्तने स्थिर करवुं ते, धारणाओनी न्यायमार्गमां स्थिति.

धारणा स्त्री. (वै. प्रा. धारणा) मतिज्ञाननो एक प्रकार, मति-धारणा, धारणा नामनो व्यवहार, जेना उपर आधार होय ते बाबत, मननी स्थिरता.

"धारणाव्यवहार" शब्द जुओ.

धारणामय त्रि. (धारणा+मयट्) धारणारूप योग-अभ्यासमां लीन अभ्यासक.

धारणाव्यवहार पु. (वै प्रा. धारणाव्यवहार) व्यवहार विशेष.

धारणासंस्कार पु. (धारणाया संस्कारः) धारणा रूप संस्कार, मतिज्ञाननो एक भेद.

धारणी स्त्री. (धार्यते धारिमया धृ+णिच् ल्युट् ङीप्) सिरा, शिरानुं नाम, नाडी, श्रेणी, पंक्ति, जोडीनो एक भेद.

धारणी स्त्री. (वै प्रा. धारणी) अजीधरना ची थे करनी मुख्य साध्वी, श्रेयांस दक्षिणाभिनी रासी, शिव राजानी ए नामनी रासी, अधि महाराजानी रासी, धारण करनारी.

धारणीय त्रि. (धारि कर्मणि अनीयर्) धारण करवा योग्य, पोषण करवा योग्य.

धारणीय पु. ते नामनो एक कंद.

धारणीयकन्द न. (धारणीय कन्दम्) धारण करवा योग्य कंद, मंत्र, जंतर.

धारय त्रि. (धारि+श) धारण करनार, धारक.

धारयत् त्रि. (धारि+शतृ) धरनार, धारण करनार, धारण करतुं, आधार—आलंबनार, पोषण करतुं.

धारयित् त्रि. (धारि+तृच्) धरनार, धारण करनार, धारक पोषनार, पोषण करनार.

धारयित्री स्त्री. (धारि तृच् ङीप्) पृथिवी.

धारयिष्णु त्रि. (धृ+णिच्+इष्णुच्) धारण करवाना स्वभाववाळुं.

धारयिष्णुता स्त्री. (धारयिष्णोर्भावः तल् टाप्) धारणशीलपणुं.

धारयिष्णुत्व न. („ „ त्व) उपरनो अर्थ.

धारयु त्रि. (धारयति स्निग्धतां याति धारयु णिच् न दीर्घ धारयुर्गर्भान् वाजिनो वृणीति यास्क) धमनारुं, अग्नितत्त्वनी प्रधानतावाळुं.

धारवाक त्रि. (धार्यते धारि कर्मणि घञ् धारो वाचो वाक स्तोत्र येन) स्तोत्र धारण करनार ऋत्विज वगेरे.

धारा स्त्री. (धार्यते अनया वा धृ+णिच्+अङ्) घोडानी एक प्रकारनी गति.

धारा स्त्री. (धार्यते जलम् अत्र वा धारि+अङ्) नदी, दक्षिण दिशा, आकाशनो मेघवो, परिधि, जलनो प्रवाह करे, संतति धाराबद्ध रहवुं श. कर्म

धान्यशीर्षक न (धान्यस्य शीर्षकमग्रभाग) ધાન્યનુ કણુમહ્યું, ધાન્યની માંજર

धान्यशैल पु (दानार्थं कल्पितो धान्यमय शैल) દાનને માટે કલ્પેલો ધાન્યના પર્વત, રાશિ, ઢગલો

धान्यश्रेष्ठ पु (धान्येषु श्रेष्ठ) એક જાતના ઉમદા ચોખા

धान्यसार पु (धान्यस्य सार) ધાન્યનો સાર

धान्या स्त्री (धन्या पृषो साधु) ધાણા, કોથમીર

धान्याक न (धन्याक स्वार्थे अण् धान्य अकति सादृश्यत्वेन प्राप्नोति) ધાણા કોથમીર

धान्याकृत् त्रि (धान्य कर्षणादिना करोति कृ+क्विप् वेदे पूर्वपददीर्घश्च) ખેડુત

धान्याचल पु (धान्यनिर्मितोऽचल पर्वत, धान्यस्य अचलो वा) દાનને માટે કલ્પેલો ધાન્યનો પર્વત

धान्याभ्र न વૈદ્યક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ અભ્રકને મારવામા ઉપયોગી સડાવેલ ધાન્યની કાંજી

धान्याम्ल न (धान्यात् धान्यविकारात् जात अम्लम्) કાંચિક, કાંજીક

धान्यायन पु (धन्यस्य गोत्रापत्य पुमान् कण्वा फक्) ધન્ય નામના ઋષિનો ગોત્રજ

धान्यारि पु (धान्यस्यारि) ધાન્યનો શત્રુ, ઉંદર

धान्यारि त्रि („ „) ધાન્યનો શત્રુ

धान्यार्थ पु (धान्यरूपोऽर्थ) ધાન્યરૂપ ધન

धान्यार्थिन् त्रि (धान्यार्थ अस्त्यस्य+इनि) ધાન્યરૂપ ધનવાળુ

धान्यास्थि न (धान्यस्य अस्थीव) ધાન્યનુ ફોતરૂં

धान्योत्तम पु (धान्येषु उत्तम) ચોખા, શાલિ ધાન્ય

धान्योत्तमा स्त्री (धान्येषु उत्तमा) શાળ, ડાંગેર

धान्व त्रि (धन्वदेशे भव अण वोपधत्वेऽपि वेदेनि पातनात् टि लोप,) મરૂદેશમા ઉત્પન્ન થનાર

धान्वन त्रि (धन्वनि मरुदेशे भव अण् लोके न टि लोप) ઉપરનો અર્થ

धान्वंतर त्रि (धन्वन्तरेरिदम्) ધન્વન્તરિનુ, ધન્વન્તરિ સબધી

धान्वन्तर्य त्रि (धन्वन्तरि देवता यस्य ष्यत्) ધન્વન્તરિ જેનો દેવ છે એવો હોમવિગેરે

धाम न (धीयते द्रव्यजातमस्मिन्निति यद्वा दधाति गृहस्थादिकम् इति धा+मनिन्)

धाम पु (धा वा मन्) તે નામે એક દેવગણ

धामक पु (धानक पृषो) માપ, પરિમાણુ

धामकेशिन् पु (धाम ज्योतिरूप केशोऽस्त्यस्य इनि) તેજોમય કિરણ યુક્ત સૂર્ય

धामच्छद् पु (धामानि छादयति छादि+क्विप् पूर्वह्रस्वश्च) ઓછાને પૂર્ણ કરનાર અને વધારે હોય તેને પ્રમાણ કરનાર

धामन् न (दधाति गृहस्थादिक धीयते द्रव्यजातममस्मिन्निति वा धा+मनिन्) ઘર, શરીર, તેજ, કાન્તિ પ્રભાવ, કિરણ, સ્થાન, જન્મ, પરમેશ્વર, ધન, શ્રેષ્ઠપણુ, સ્વભાવ

धामनिका स्त्री (धामन्येव स्वार्थे क टाप् पूर्वह्रस्वश्च) ધમણ

धामनिधि त्रि (धाम्ना निधि) તેજનો ભડાર "धामनिधिस्तनधत्र" चन्द

धामनिधि पु (धामानि किरणानि निधीयन्तेऽत्र नि धा आधारे कि) સૂર્ય

धामनी स्त्री (धमनी स्वार्थे अण्+ङीप्) ધમણ

धामभाज् पु (धाम यज्ञस्थान भजते भज्+ण्वि) યજ્ઞસ્થાનમા પ્રાપ્ત થનાર દેવ

धामवत् त्रि (धाम+मतुप्) તેજોમય, દેહવાળુ, દેહી, શ્રીમત, ધનવાન, પરાક્રમ વાળુ, ઘરવાળુ

धामशस् अव्य (धाम्नि धाम्नि इत्यर्थे शस्) સ્થાને સ્થાને ઠેકાણે ઠેકાણે ઘેર ઘેર, શરીરે શરીરે

धामार्गव पु (धाम्नो मार्ग पन्थान वातीति वा गर्तो क) વનસ્પતિ અઘાડો, પીતઘોષા નામની વનસ્પતિ

धाय त्रि (दधाति धारयतीति धा+युक् ण) ધારક ધારણ કરનાર, વિશિષ્ટ

धायस् त्रि (दधतीति धा+असुन् युक्) ધારણકરનાર પોષણ કરનાર

धायस् न (धेट् पाने भावे असुन्) પીવું, પાન કરવુ

धायु त्रि (धा युक् उण्) ધારણ કરનાર, ધારક

धारिणी स्त्री (दे. प्र. धारिणी) मिथिलाना जित- शत्रु राजानी राणी, श्रेणिक राजानी राणी, नाग राजानी राणीनुं नाम, धारणी स्त्री रूपी राजानी राणीनुं नाम, अढारमा जैन तीर्थंकर अरनाथ नी शासन अधिष्ठात्री देवी, मथुरा नगरीना जित शत्रु राजानी राणीनुं नाम.

धारित त्रि. (धारि+क्त) धारण करेलुं, धारेल.

धारित न. अश्वनी एक जातनी गति.

धारितक न. (धारित स्वार्थे क) उपरनो अर्थ.

धारिन् त्रि. (धारयति धारयितुं शीलमस्य वा धारि+णिनि) धारण करनार, करनार, देवादार, धारणा शक्तिवाळुं, अर्थने धारण करनार.

धारिन् पु. („) पीलुवृक्ष.

धारु त्रि. (धयति पिबतीति धेट् पाने रु) पीनार, पीवाना स्वभाववाळुं, धावनारा स्वभाववाळुं.

धारेश्वरी स्त्री. (धारायाः नगर्याः ईश्वरी) धारा नगरीनी ते नामनी एक देवी.

अत्र धारा निवासात् भोजराज रिपवः' भाव. प्र.

धारोष्ण न. (धारायां दोहनेन निर्गमनकाले उष्णम्) तरत दोहेलुं दूध, शेडनुं ऊनुं दूध.

"धारोष्णं शस्यते पयो अमरं पित्तं धारोष्णं रक्तं तर्पणं सर्वशूलतृष्णाश्रमहरम्" राजनि.

धार्तराष्ट्र पु. (धृतराष्ट्रस्य पुमान् अण्) धृतराष्ट्र राजानो पुत्र.

धार्तराष्ट्र पु. (धृतराष्ट्रस्य पुमान् अण्) दुर्योधन वगेरे धृतराष्ट्र राजाना पुत्र.

धार्तराष्ट्र पु. (धृतराष्ट्रस्य इदं अण्) धृतराष्ट्र नामना सर्पना वंशमां थएल सर्प विशेष.

धार्तराष्ट्र पु. (धृतराष्ट्रे पुत्रत्वेन भव अण्) काळा पग अने काळी चांचवाळो हंस.

धार्तराष्ट्रपदी स्त्री. (धार्तराष्ट्रस्य हंसस्येव पादा इव मूलान्यस्याः ङीप् पदादेश) हंसपदी नामनी वेल, हंसपदी.

धार्तराष्ट्री स्त्री. (धार्तराष्ट्रस्य स्त्री ङीप्) धृत- राष्ट्रनी पुत्री दुःशला.

धार्तेय पु. (धृतायाः अपत्यम् ढक्) धृता नामनी स्त्रीनो पुत्र.

धार्म त्रि (धर्मस्येदम् अण्) धर्म संबंधी, धर्मनुं.

धार्म त्रि (धर्मादनपेतं अण्) धर्मयुक्त.

धार्मपत पु. (धर्मपतेरपत्यम् अण्) धर्मपतिनो पुत्र.

धार्मपत त्रि (धर्मपतेरिदम् अण्) धर्मपतिनुं, धर्म पति संबंधी.

धार्मपतन त्रि (धर्मपत्तने भवः अण्) धर्मपत्तन शहेरमां होनार, थनार.

धार्मपतन न („ „) एक जातनी सुरखी–मरी "वोकस"

धार्मिक त्रि (धर्मं चरतीति, धर्म चेर तत्प्रयोजनमस्येति वा ठक्) धर्मनुं आचरण करनार, धर्मनुं सेवन करनार, धर्मशील, धर्मनिष्ठ, धर्मी मा.

"न धर्मो धार्मिकैर्विना" पञ्चत. भा.

धार्मिकत्व न. (धार्मिकस्य भाव त्व) धर्मशीलपणुं, धर्मनिष्ठपणुं.

धार्मिक्य न. (धार्मिकाणां समूहः ष्यञ् तस्य आदिवृद्धेः लोप) धार्मिकोनो समूह, धर्म पाळनाराओनो समुदाय.

धार्मिणेय पु. (धर्मिण्याः अपत्यम् ढक्) धर्मिणी स्त्रीनो पुत्र.

धार्म्यायण पु. (धर्मस्य गोत्रापत्यं फक्) धर्म ऋषिनो गोत्रज.

धार्य त्रि (ध्रियते इति धृ+ण्यत्) धारण करवा योग्य, धरवा योग्य.

धार्ये कण्ठतामेव अमन्त विधिवद् सतुरिक यथा वैभव

धार्यमाण त्रि (धृ+शानच्) धारण करातुं.

धार्यमाणता स्त्री. (धार्यमाणस्य भावः तल् टाप्) धारण करवा योग्यपणुं.

धार्यमाणत्व न. („ त्व) उपरनो अर्थ.

धार्ष्ट त्रि (धृष्ट+अण्) धृष्टजननुं, धृष्टपणुं धरावेल.

धार्ष्ट्य न. (धृष्टस्य भाव कर्म वा ष्यञ्) धृष्टता, अहंपणुं, निर्लज्जपणुं, बेशरमी.

धार्ष्टद्युम्न न (धृष्टद्युम्नस्य अपत्यम्) धृष्टद्युम्ननो पुत्र.

धाव (भ्वा. उभ. सेट् धावति धावते गतौ द्रुतौ च, शुद्धीकरणे स्मार्जने च इत्त.) जवुं, गमन करवुं

ઉત્કર્ષ, પર્વતની ઢળતી બાજુ, ગિરિકટિ, ન્યાય, વરસાદની ધારા, ખડ્ગ વિગેરેની ધાર, આબરૂ કીર્તિ, મરખાપણું, ધર્મ, ભોજરાજની રાજધાની, આબલીનુ ઝાડ, વનસ્પતિ ગળો, વનસ્પતિ ક્ષીર-કાકોલી

धाराकदम्ब पु (धारावालीपलक्षित कदम्ब) વર્ષાકાળમા જેને ફૂલ આવે છે તેવો કદંબ વૃક્ષ

धारागृह न (धारायन्त्रयुक्त गृहम्) ફુવારાવાળુ ઘર

धाराङ्कुर पु (धाराया अङ्कुर इव) બારીક વરસાદ, સૂક્ષ્મ વૃષ્ટિ કણ, વરસાદનો કરો, શત્રુને હલકા ગણી સેના સહિત તેના ઉપર જવુ તે

धाराङ्ग पु (धारा अङ्गमिवास्य) તલવાર, તે નામનુ તીર્થ સ્થાન

धाराट पु (धारायै अटनीति अट्+अच् धारया अटति वा) ચાતક, બપૈયો, ઘોડો અશ્વ, મદોન્મત્ત હાથી.

धाराट पु (धारा अटति वर्षणोद्यतेन प्राप्नोति) મેઘ

धाराटी स्त्री (धाराट स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) ચાતક પક્ષિણી, ઘોડી

धाराधर पु (धाराया धर धृ+अच् यद्वा धारा धरति इति) મેઘ, તરવાર

रे धाराधर ! धीर ! नीरनिकरैरया रसा नीरसा, । भेवा पूपकरोत्करैरतिभरैरापूरि भूरि त्वया एतान्तेन भवन्तमन्तरगत स्वान्तेन सचिन्तयन् आश्चर्य परिपीडितोऽभिरमते यच्चातकस्तृष्णया ॥

धाराध्वनि पु (धाराया ध्वनि) વરસાદની ધારનો અવાજ, તલવારની ધારનો અવાજ

धारानिपात पु (धाराया निपात) પાણીનો પ્રવાહ, પાણીનો વરસાદ

धारापात पु (,, पात) પાણીની ધારનુ પડવુ, તલવારની ધારનુ પડવુ

धारापातैस्त्वमिव कमलान्यभ्यवर्षन् मुखानि" मेघदू०

धारापूप न (धाराट्यम् अपूपम्) એક જાતનો માલપૂડો, અપૂપ

धाराफल पु (धारा असिधारेव फलेऽस्य) મદનવૃક્ષ

धारायन्त्र न (धाराया जलधाराया प्रस्रवार्थ यन्त्रम्) ફૂઆરો, જળયન્ત્ર

धाराल त्रि (धारा अस्ति अस्य सिध्मा० लच्) ધારવાળુ તીક્ષ્ણ ખડ્ગ વિગેરે

धारावत् त्रि (धारा+मतुप्) ધારાવાળુ, ધારવાળુ

धारावत् अव्य (धारा तुल्यार्थे वत्) ધારાની પેઠે, ધારની પેઠે

धारावनि स्त्री (धाराया अवनिरिव) વાયુ, પવન

धारावर पु (धारया जलधारया आवृणोत्याकाशम् वृ+अच्) મેઘ

धारावर्ष पु (धारया सन्तत्या अविच्छेदेन वर्ष) એક ધારે પડતો વરસાદ, ધારાબંધ વરસાદ, અવિચ્છિન્ન વૃષ્ટિ

धारावारि न (धाराया वारि) ધારાથી પડતુ પાણી

धारावारिक त्रि (जै प्रा धारावारिय) જ્યા ધારાથી પાણી પડતુ હોય તે ફુવારો વિગેરે

धारावारिकलयन पु (जै प्रा धारावारियलेण) ફુવારાવાળુ ઘર

धारावाहिक त्रि (धारया सन्तत्या वहति वह्+णिनि क) ધારાપૂર્વક એક સાથે વહેતુ, સતતિ વડે પડનાર, ક્રમે ક્રમે એક સાથે પેદા થતુ, ગૃહીતને ગ્રહણ કરનાર

धारावाहिन् त्रि (धारया सन्तत्या वहति वह्+णिनि) ઉપરનો અર્થ

धाराविष पु (धाराया विषमस्य यद्वा धारेव विषमिव यस्य प्राणनाशकत्वात्) તલવાર

धारासम्पात पु (धाराणा सम् सम्यक्पातो यत्र) મૂશળધાર વરસાદનુ વરસવુ તે મહાવૃષ્ટિ

धारासार पु (आसरण आसार सृ+घञ् धाराया आसार) ઉપરનો અર્થ

धारास्नुही स्त्री (धारायुता स्नुही) ત્રણ ધારવાળો થોર

धारिका स्त्री ઘડી નામે કાળ, ૭ ક્ષણની એક ઘડી

धारिका स्त्री (जै प्रा धारिआ) ધારણ કરનારી સ્ત્રી

धारिणी स्त्री (धारिन्+ङीप्) પૃથ્વી, શીમળાનુ ઝાડ, ૧૪ દેવ સ્ત્રીગણ, ધારણ કરનારી, પોષણ કરનારી

धियायत् त्रि. (ईमन्तो [इच्छन्तम्] धियं कर्म धिया कर्म मनु च) कर्मने इच्छतुं.

धियायु त्रि (धि धारणे धीयते ज्ञानेऽनया धि वा. कर्मणे च धिया तां ज्ञानमात्मन इच्छति क्यच्) चेतानी बुद्धि इच्छनार.

धियावसु त्रि. (धिया कर्मणा वसु यस्मात् बहु० ब० स) सरस्वती देवी, वाग्देवी.

धिष् (सा. पर. सक. सेट् इदित् सार्वधातुके धि आदेश्य धिनोति) प्रसन्न करवुं. तृप्त करवुं. ज्वुं.

धिष (जुहो पर. सेट् दिधेष्टि (वैदिक)) नाद करवो, शब्द करवो, अवाज करवो.

धिषण पु. (धृष्णोति प्रागल्भ्यं करोतीति धृष्+क्यु धि आदेशश्च) बृहस्पति, सुराचार्य.

धिषण न. (धृष् क्यु निपातेन) स्थान, जग्या.

धिषणा स्त्री (धृष्णोति अनया करणे क्यु निपातेन) बुद्धि, स्तुति, वाणी, सरस्वती, पृथ्वी.

धिषणा स्त्री हि.व. स्वर्ग अने पृथ्वी, द्यावा भूमि.

धिषणाधिप पु (धिषणायाः अधिपः) बृहस्पति, सुराचार्य.

धिषणाधिपति पु (अधिपतिः) बृहस्पति, सुराचार्य.

धिषणापति पु. (धिषणायाः पतिः) बृहस्पति.

धिष्ण्य न (धिष्ण्य निपातनात्) स्थान, नक्षत्र, घर, स्वर्ग कमंनो भेद, अग्नि, शक्ति.

धिष्ण्य पु. (धृष्णोति प्रगल्भो भवतीति धृष्+ण्य निपातनात् साधु) अग्नि, सुराचार्य.

धिष्ण्य न. (धृष्णोति प्रगल्भो भवतीति धृष् न्य धिषा-देश च ह्रस्व.) स्थान, नक्षत्र, स्वर्ग घर, कमंनो भेद.

धिष्ण्य पु. (,, ,,) शुक्राचार्य शक्ति.

धिष्ण्य पु. (धिष गुरूत्पत्तौ वेद यज्ञादि ... उप ... निपातनात् ...) अग्नि, ज्योतिर्भिमानी देव.

धिष्ण्य त्रि. (धिष्ण्य स्तवमर्हति ...) स्थानने योग्य, स्तुतिने योग्य.

धिष्ण्य न द्वि. व. स्वर्ग अने पृथिवी. "रोदसी"

धिष्ण्या स्त्री. (धिष्ण्य+टाप्) ताराने खरतो ... तानो भेद.

धी (दिवा. आ. स. अनिट् धीयते) अनादर करवो, तिरस्कार, आराधवुं आराधना करवी, आधार थवुं.

धी स्त्री. (ध्यै चिन्तने भावे क्विप् सम्प्रसारणम्) बुद्धि, अंतःकरण, एक मानसिक वृत्ति, भक्ति, आराधना, ध्यान, मन, कर्म.

धीम् (भ्वा. आत्म. सेट् धीयते) दीक्षा आपवी.

धीगुण पु. (धियः गुणः) शुश्रूषा श्रवण, ग्रहण, धारण, ऊहापोह, विचार, चिंतन तत्त्वज्ञान वगेरे बुद्धिना गुण.

धीत त्रि (धे+क्त) आसक्तिवाळुं, अनादर करेलुं, पीधेलुं.

धीति स्त्री. (धेट् पाने+क्तिन्) पीवुं, पिपासा, तरस, अनादर, आराधना, आसक्ति,

धीद त्रि (धियं ददाति दा क) बुद्धि आपनार.

धीदा स्त्री (धियं ददाति दा+क+टाप्) कन्या बुद्धि, मनीषा.

धीन्द्रिय न. (धीसाधनमिन्द्रियम्) श्रवण, स्पर्श, रसना, चक्षु, घ्राण ए पांच ज्ञानेन्द्रिय.

"सर्वेन्द्रियसमायतनं धीन्द्रियाणि" तन्त्रार्थ.

धीमत् पु. (धी अस्त्यस्य मतुप्) बुद्धिमान पंडित, विद्वान.

धीमत् पु. (,,) बृहस्पति, दशरथ ... दीनो एक पुत्र.

धीमती स्त्री. (धीमत् स्त्रियां ङीप्) बुद्धिमान स्त्री, पंडिता, विदुषी.

धीर् (धीर् अवज्ञाने तिरस्कारेऽनर्थे चुरा. उभ. सक. सेट् अनादीर्यते ते) अवज्ञा करवी, तिरस्कार करवो.

धीर अव्य. साधन पूर्वक, दरतापी.

धीर त्रि. (धिय राति रा+क धियं ईरयति ईर्+अण् वा) धैर्यवाळुं अचंचल शांत कुशीनार, बुद्धि, स्थिर चितवुं, स्वच्छंदी, पंडित, न्याय ... विनयवाळु मनोहर सुंदर, गंभीर, सात्विक.

धीर पु. (वै. सा. धीर) घर । य ... भेद

धीर न. (,, ,,) केसर बृहस्पति कुंवार ...

વેગથી દોડવુ, શુદ્ધ થવુ, શુદ્ધ કરવુ, સાફ કરવુ

धावक पु (धावति वस्त्रादिक मार्ष्टि धाव्+ण्वुल्) ધોબી, તે નામે એક કવિ

धावक त्रि (धावति वस्त्रादिक मार्ष्टि धाव्+ण्वुल्) વસ્ત્ર વગેરે સાફ કરનાર ધોનાર, શીઘ્રગામી, દોડનાર

धावत् त्रि (धाव्+शतृ) વસ્ત્ર વગેરે ધોતુ, વેગથી દોડતુ, સાફ કરતુ, સ્વચ્છ કરતુ

धावन न (धाव् भावे ल्युट्) વેગથી દોડવુ, શીઘ્ર ગમન, ધોવુ, પ્રક્ષાલન, સાફ કરવુ, શુદ્ધ કરવુ, સ્વચ્છ કરવુ

"धावनोत्सुकमनसाम्" जीव च का

धावन पु (धाव् ल्यु) સદેશો વગેરે લઈ જલ્દી જનાર કાસદ વિગેરે

धावनि स्त्री (धाव् बाहुलकात् अनि) ભોરીંગણી નામની વનસ્પતિ, પૃશ્નિપર્ણી નામની વનસ્પતિ, ધાવડી નામની વનસ્પતિ

धावनिका स्त्री (धावनि स्वार्थे क टाप्) ઉપરનો અર્થ

धावनी स्त्री (धावनि वा ङीप्) વનસ્પતિ ભોરીગણી, પૃશ્નિપર્ણી નામે વનસ્પતિ

धावमान त्रि. (धाव् शानच्) ધોતુ, સાફ કરતુ, વેગથી દોડતુ

"वन प्रतिधावमानानां प्रतिपक्षपार्थिवाना" जीव च का

धावित त्रि (धाव+क्त+इट्) દોડેલુ, સ્વચ્છ કરેલુ-શુદ્ધ કરેલુ, ધોયેલુ, શત્રુ ઉપર ચઢાઈ કરી ગયેલુ

धावितृ त्रि (धाव्+तृच्) ધોનાર, સાફ કરનાર, વેગથી દોડનાર

धाविन् त्रि (धाव् णिनि) દોડનાર, સ્વચ્છ કરનાર, સાફ કરનાર, ધોનાર

धासस् पु (दधाति पृथिवीमिति धा+असुन् सुट् च) પર્વત

धासि पु (धाप्यति प्राणान् धा+असि) અન્ન

धि (तुदा पर सक अनिट् धियति) યુક્ત હોવુ, વિશિષ્ટ હોવુ, ધરવુ, ધારણ કરવુ

धिक् अव्य (धक्क् नाशने धा धारणे वा बाहु० डिकन्) અપમાનના શબ્દવડે ભય ઉત્પન્ન કરવામા, નિંદામા અને તિરસ્કારમા વપરાતો અવ્યય, અન્તિમ કુળકરના સમયમા વપરાતી શિક્ષા

"धिगस्तु तृष्णातरल भवन्मन"

धिक्करण न (धिक्कृ+ल्युट्) ધિક્કારવુ, તિરસ્કારવુ

धिक्कार पु (धिक्कृ+घञ् अथवा धिक् इत्यस्य कार करणम्) અપમાન, તિરસ્કાર, નિંદા, અગિયારમાથી પદરમા કુળકરના સમયમાં વપરાતી દડનીતિ, ધિક્કારની શિક્ષા

धिक्क्रिया स्त्री (धिगित्युच्चारणमेव क्रिया) અપમાન તિરસ્કાર, નિંદા

धिक्कृ (प्रा स उभ स अनिट् धिक्करोति) ધિક્કારવુ, તિરસ્કારવુ, નિંદવુ

धिक्कृत त्रि (धिक्कृ+क्त) ધિક્કારેલ, તિરસ્કાર કરેલ, અપમાન કરેલ, નિંદા કરેલ

धिक्ष (भ्वा आत्मा अक सेट् धिक्षते) દીપાવવુ, સળગાવવુ, પ્રગટ કરવુ, સ કલેશ પામવો, જીવવુ અ

धिग्जातिक पु स्त्री (जै प्रा धिज्जाइय) ક્ષુદ્ર બ્રાહ્મણ

धिग्जीवित न (जै प्रा धिज्जीवित) ધિક્કારપાત્ર જીવન

धिग्दण्ड पु (धिगिति दण्ड) તિરસ્કારરૂપ દડશિક્ષા.

धिग्धिक्कार पु (जै प्रा धिद्धिक्कार) ધિક્ શબ્દથી અતિશય તિરસ્કાર કરવો તે

धिग्धिग् अव्य (जै प्रा धिद्धी) ધિક્કારવાચક શબ્દ

धिग्वण पु મનુએ કહેલ એક વર્ણશકર જાતિ વિશેષ

धित त्रि (धा क्त छान्दसो न हि) મૂકેલ, સ્થાપેલ, ધારણ કરેલ

धिति स्त्री (धि धृतौ क्तिन्) ધારણ કરવુ

धिप्सु त्रि (दम्भितुमिच्छु दन्भ्+सन् इडभावपक्षे "दम्भ इच्च अभ्यासलोप" तत उ) દભ કરવા ઇચ્છનાર, ઠગવા ઇચ્છનાર

"भूयस्त धिप्सुमाहूय राजपुत्र दिदम्भिषु" भट्टि

धियसान त्रि (धारगे वेदे बाहु० असानच् किच्च) ધારક, ધારણ કરનાર.

धियांपति पु (धियां पतिरिव अ स) બૃહસ્પતિ, સુરાચાર્ય, જિનેન્દ્ર દેવ, આત્મા

धियापत् त्रि (ईकारान्तो [इच्छामात्र] एनु अन् धिया मन् ...) इच्छाने इच्छतु

धियायु त्रि (धि धारणे धीयते ज्ञायतेऽनया धि का. कर्मे वा धिया धी प्रज्ञामात्मन इच्छति क्यच्) पोताने बुद्धि इच्छनार.

धियावसु त्रि. (धिया कर्मणा वसु वसुमत् ...) सरस्वती देवी, वाग्देवी.

धिव् (भ्वा. पर. सक. सेट् इदित् धिन्वति ...) प्रसन्न करवुं, तृप्त करवुं, जवुं

धिष (जुहो पर. सेट् दिधेष्टि (वैदिक)) नाद करवो, श ब्द करवो, अवाज करवो

धिषण पु. (धृष्णोति प्रागल्भ्यं प्राप्नोति ... धि धातोः) बृहस्पति, सुराचार्य

धिषण न. (धृष् स्थान ...) स्थान, जग्या

धिषणा स्त्री (धृष्णोति अनया ...) बुद्धि, स्तुति, वाणी, सरस्वती, पृथ्वी

धिषणा स्त्री द्वि.व. स्वर्ग अने पृथ्वी, द्यावा भूमि.

धिषणाधिप पु. (धिषणायाः अधिपः) बृहस्पति, सुराचार्य

धिषणाधिपति पु (,, अधिपतिः) बृहस्पति, सुराचार्य

धिषणापति पु. (धिषणाया पतिः) बृहस्पति.

धिष्ण्य न. (धिष्ण्य धिष्ण्यभाव ...) स्थान, नक्षत्र, घर, स्वर्ग ...नो भेद, अग्नि, शक्ति.

धिष्ण्य पु. (धृष्णोति प्रगल्भो भवतीति ... धिषा-ण्यात् ...) अग्नि, सुराचार्य

धिष्ण्य न (धृष्णोति प्रगल्भो भवतीति ...) स्थान, नक्षत्र, स्वर्ग घर, ...नो भेद.

धिष्ण्य पु. (,,) शुक्राचार्य शक्ति.

धिष्ण्य पु. (धिष ...) अग्नि, अश्विनीनो देव.

धिष्ण्य त्रि (धिष्ण्यं स्थानमर्हति ...) स्थानने योग्य, स्तुतिने योग्य,

धिष्ण्य न. द्वि. व. स्वर्ग अने पृथिवी, "रोदसी"

धिष्ण्या स्त्री. (धिष्ण्य+टाप्) तारा विशेष ...नो भेद.

धी (दिवा. आ. स. अनिट् धीयते) अनादर करवो तिरस्कार, आराधवुं आराधना करवी, आधार थवुं

धी स्त्री. (ध्यै चिन्तने भावे क्विप् सम्प्रसारणम्) बुद्धि ... मानसिक वृत्ति शक्ति, आराधना, ज्ञान, मन, कर्म

धीक्ष् (भ्वा. आत्म. सेट् धीक्षते) दीक्षा आपवी.

धीगुण पु. (धियः गुणः) बुद्धिना आठ गुण, धारण, ऊहापोह, विचार, ... वस्तुज्ञान आदि बुद्धिना गुण.

धीत त्रि (धे+क्त) आराधेलुं, अनादर करेलुं, पीधेलुं

धीति स्त्री (धेट् पाने+क्तिन्) पीवुं, तिरस्कार, तरस, अनादर, आराधना, आंगळी,

धीद त्रि. (धियं ददाति दा क) बुद्धि आपनार.

धीदा स्त्री (धियं ददाति दा+क+टाप्) कन्या, बुद्धि, कन्या.

धीन्द्रिय न. (धीजनकमिन्द्रियम्) श्रवण, स्पर्श, प्राण, चक्षु, त्वक् मन ए पांच ज्ञानेन्द्रिय "सर्वेन्द्रियाणामध्यक्षं धीन्द्रियाणि" इत्यादि

धीमत् पु. (धी अस्त्यस्य मतुप्) बुद्धिमान् पंडित, विद्वान्.

धीमत् पु. (,,) बृहस्पति, सुराचार्य ... नो एक पुत्र

धीमती स्त्री. (धीमत् स्त्रियां ङीप्) बुद्धिमान् स्त्री, पंडिता, विदुषी.

धीर् (धीर् अनादरे ... चुरा. उभ. सक. सेट् ...) अनादर करवो, तिरस्कार करवो

धीर ... साहस पूर्वक करनारी.

धीर त्रि. (धियं राति रा+क धियं ईरयति ...) धैर्यवान्, अचंचल, धाय, ... मनोहर सुंदर, गंभीर, साहसी

धीर पु. (धी अ. धीर) धर. ... धरोहर.

धीर न (,, ,,) केसर, बृहस्पति ...

धीर पु० બલિરાજા, ઋષભ નામની ઔષધિ, ચિદા ભાસદ્વારા બુદ્ધિ વૃત્તિનો પ્રેરક ચિદાત્મા
धीरता स्त्री० (धीरस्य भावः तल् टाप्) ધીરપણું, ધીરાપણું, ધૈર્ય, પંડિતપણું, અચચલપણું
धीरत्व न० (धीरस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ
धीरपत्र त्रि० (धीरं मनोहरं पत्रं यस्य) સુંદર પાંદડાવાળું
धीरपत्री स्त्री० (धीरपत्र स्त्रियां ङीप्) "धरणी कन्द" નામનો એક કંદ
धीरप्रशान्त पु० સાહિત્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક નાયકનો ભેદ
धीरललित पु० ઉપરનો અર્થ
"निश्चिन्तो मृदुरनिशं कलापरो धीरललितः स्यात्" साहि०
धीरललिता स्त्री० તે નામે ષોડશાક્ષરનો એક છંદ
धीरस्कन्ध पु० (धीरः भारसहः स्कन्धो यस्य) પાડો
धीरा स्त्री० (धीर+टाप्) ધીરજવાળી સ્ત્રી, વિદુષી, પંડિતા, કાકોલિ નામની વનસ્પતિ, માલકાકણીનો વેલો, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ માનિની મધ્યા, પ્રગલ્ભા નાયિકા
धीराधीरा स्त्री० (धीरा च अधीरा च) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકાનો ભેદ
"धीराधीरा तु सोल्लुण्ठभाषितैः खेदयेदमुम्" साहि० द०
धीरावी स्त्री० (धीरमवति अव् प्रीणने अण् ङीप्) સીસમનું ઝાડ
धीरोदात्त पु० (धीरः उदात्तः) તે નામનો સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયક
"अविकत्थनः क्षमावान् अतिगम्भीरो महासत्त्वः स्थेयान् निगूढमानो धीरोदात्तो दृढव्रतः कथितः" साहि० द०
धीरोद्धत पु० (धीरश्चासौ उद्धतश्च) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયક
"मायापरः प्रचण्डश्चपलोऽहङ्कारदर्पभूयिष्ठः आत्मश्लाघानिरतो धीरैर्धीरोद्धतः कथितः" सा० द०
धीरोद्धत त्रि० (,, ,,) ધૈર્યવાળું અને ઉદ્ધત
"धीरोद्धतः पापकारी व्यसनी प्रतिनायकः" सा० द०
धीरोष्णिन् पु० તે નામે એક વિશ્વદેવ
धीर्य्य त्रि० (धीरे भवः यत्) કાયર, કાતર, ડરપોક
धीलटि(टी) स्त्री० (धिया बुद्ध्या लटति बालोक्त्या मोहयति लट् इन्) દીકરી, પુત્રી
धीवत् त्रि० (धी+मतुप् मस्य वः वेदे) બુદ્ધિવાળું
धीवन् त्रि० (ध्यै क्वनिप् सम्प्रसारणं च) બુદ્ધિવાળું, ધ્યાનયુક્ત, ધ્યાનવાળું, કર્મયુક્ત કર્મવાળું
धीवर पु० (दधाति मत्स्यान्+ष्वरच् प्रत्ययेन निपातनात्साधु) માચ્છીમાર
"घ्नतोऽपि कर्षकादुच्चैरघ्नन्नपि धीवरः" सागारधर्मा०
धीवर न० લોખંડ, લોઢું
धीवर त्रि० (धिया वरः उत्तमः) બુદ્ધિ વડે ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ
धीवरी स्त्री० (धीवर+ङीप्, धी+वन्+ङीप् रश्चान्तादेशः) માછીમારની સ્ત્રી, બુદ્ધિવાળી, ધ્યાનવાળી, કર્મવાળી, માછલી રાખવાનો કરંડિઓ
धीशक्ति स्त्री० (धियः शक्तिः) બુદ્ધિની શક્તિ, બુદ્ધિનો ગુણ, "धीगुण" શબ્દ જુઓ
धीसख पु० (धियः सखा सहायः टच्) મંત્રી, પ્રધાન
धीसचिव पु० (धियि बुद्धौ मन्त्रणादौ सचिवः) મંત્રી, પ્રધાન, સદ્બુદ્ધિ આપનાર સચિવ
धीसहाय पु० (धियः सहायः) મંત્રી, પ્રધાન
धु (स्वा० उभय० अनिट् धुनोति, धुनुते अयं दीर्घान्तोऽपि) કંપવું અ૦ કંપાવવું સ૦
"धूनोति चम्पकवनानि धुनोत्यशोकम्" कविरहस्य०
धु स्त्री० (धु कम्पने भावे ड) કમ્પવું, હલાવવું
धुक्ष् (भ्वा० आ० सेट् अक० धुक्षते) જીવવું, દીપવું, સળગાવવું, થાકી જવું, ક્લેશ પામવો
धुंक्ष पु० (धुक्ष् अच् पृषो० साधु) એક જાતનું પક્ષી
धुंक्षा स्त्री० (धुक्ष स्त्रियां टाप्) એક જાતની પક્ષિણી
धुत त्रि० (धु+क्त) ત્યાગ કરેલું, છોડેલું, ધુણાવેલું, કંપાવેલું, હલાવેલું
धुत न० (जै० प्रा० धुत्र) સંયમનું અનુષ્ઠાન, મોક્ષ, કર્મ
धुन त्रि० (धूनयति धुनि अच् पृषो०) કંપાવનાર, હલાવનાર, ધુણાવનાર
धुनन न० (धुन+ल्युट्) કંપન, હલાવવું, ચાલન
धुनान त्रि० (धु+शानच्) ધૂણાવતું, કંપાવતું કંપતું
धुनि स्त्री० (धुनोति चेतसादीन् धु कम्पने बहुलवचनात् नि स च कित्) નદી

धुनि पु. ते नामे એક અસુર, સાત મહામુનિ એક મરુત.

धुनि त्रि. (धुनोति धु नि) ધ્રુજાવનાર, કંપાવનાર, હલાવનાર.

धुनी स्त्री. (धुनि वा ङीप्) નદી.

धुनीनाथ पु. (धुन्या. नाथ) સાગર, સમુદ્ર દરિયો.

धुनीपति पु. (धुन्या. पति) સમુદ્ર, સાગર.

धुन्धु पु. તે નામે એક મહાન અસુર–જે મધુ નામના રાક્ષસનો પુત્ર હતો.

धुन्धुमार पु. (धुन्धुं तन्नामकं दानवं मारयतीति मारि+अण्) ધુન્ધુ નામના અસુરને મારનાર એક રાજા–કુવલયાશ્વ નામનો રાજા ધુન્ધુમાર નામનો કીડો ઘરનો ધૂમાડો, ગરોળી.

धुन्वत् त्रि. (धु शतृ) હલાવતું, કંપાવતું, ધ્રુજાવતું.

धुन्वान त्रि. (धु+शानच्) ધ્રુજાવતું, કંપાવતું.

धुर् स्त्री. (धुर्व्+क्विप्) ચિંતા, ભાર, રથની ધૂંસરી, રથ વગેરે વાહનનો અગ્ર ભાગ, પીડા, દુઃખ, ગંગા નદી, ધન.

धुर् न. („) અગ્ર અગ્રભાગ.

धुर् त्रि. („) હિંસક.

धुर पु. (वै. प्रा. धुर) એ નામનો એક ભોગ મણ.

धुरन्धर त्रि. (धुरं धारयति धुरं वा धरतीति धा+खच् मुम् च) ભાર વહન કરનાર બળદ વગેરે, કઠોર કામ કરવામાં સમર્થ, મેધ.

धुरन्धर पु. ધવવૃક્ષ, આદિત્ય રાજાનો તે નામે એક મંત્રી.

धुरा स्त्री. (धुर् क्विप् टाप्) રથ, ગાડા વગેરેની ધુરા, ધૂંસરી, ભાર–વજનભાર.

धुरीण त्रि. (धुर् वहतीति ख) ભારવાહક બળદ વગેરે, કામકાજ ચલાવનાર, શ્રેષ્ઠ, ધૂંસરી ધારણ કરનાર.

धुरीय त्रि. (धुरमर्हतीति छ) ધૂંસરીને વહેવા યોગ્ય બળદ વગેરે.

धुरीय पु. („) બળદ.

धुर्य त्रि. (धुरं वहतीति यत्) ધૂંસરી વહન કરનાર ભારવાહક, અગ્રેસર મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ, સમર્થ.

धुर्य („ „) બળદ, ઋષભ નામની ઔષધિ, વિષ્ણુ.

धुर्व् (भ्वा. पर. सक. सेट् धूर्वति) હિંસા કરવી, મારી નાંખવું.

धुर्वी स्त्री. રથ ગાડું વગેરેની પીંઢળી.

धुवक त्रि. (धू+वुन्) બળ ખાનાર.

धुवका स्त्री. (धवति धुनोति कम्पयति वा श्रोतॄन् धुवकं तस्य इत्वाभावः) એક જાતની ગીતિ ધ્રુવપદ.

धुवकिन् त्रि. (धुवक अस्त्यर्थे इन्) ધ્રુવની સાથે ગાવાનો શ્લોક વગેરે.

धुवित्र त्रि. (धुवक अस्त्यर्थे इत्र) ધ્રુવપદ.

धुवन पु. (धवतीति धु+ल्युट्) અગ્નિ આગ, ચિત્ર્ક ઝાડ.

धुवन त्रि. („ „) કંપાવનાર, ધ્રુજાવનાર હલાવનાર.

"कम्पयति ... ..."

धुवित्र न. (धूयतेऽनेन धू+इत्र) અગ્નિ પ્રદીપ્ત કરવા માટે મૃગચર્મ વગેરેથી બનાવેલો પંખો, તાલપત્રનો પંખો.

धुस्तुर पु. (धुस्तूर पृषो.) ધતુરાનું ઝાડ, ધતૂરો.

धुस्तूर पु. (धुनोति कम्पयति चित्तं सेवनेन धु क्विप् ... ...) ઉપરનો અર્થ.

धू (भ्वा. उभ. सेट् स. धवति) ધ્રુજાવવું, કંપાવવું, હલાવવું.

धू (तुदा. (कुट) प. सेट् धुवति, ते) ઉપરનો અર્થ.

"... ... ..." इत्यादि

धू (क्र्या. पर. स. सेट् धुनाति) ઉપરો ધાતુ જુઓ.

"... धुनाति ..."

धू (स्वा. उभय. स. सेट् धूनोति धुनुते) ઉપરનો અર્થ.

"... ... ..."

धू (क्र्या. उभ. सक. सेट् धुनाति धुनीते) ધ્રુજાવવું, કંપાવવું, હલાવવું.

"... धुनाति धुनीते ..."

धू स्त्री. (धू+क्विप्) હલાવવું, કંપાવવું તે.

धूःपति पु. (धुरः पतिः ... ...) ભાર વહેવામાં સમર્થ.

धूक पु (धुनोति वृक्षादीन् धु+क्कन् दीर्घश्च) वायु, ठग, કાગ, સમય, વેગ, બિલાડો
धूकी स्त्री (धूक स्त्रियां ङीप्) બિલાડી
धूत त्रि (धू+क्त) ધુણાવેલ, કંપાવેલ, દૂર કરેલ, ત્યાગ કરેલ, તર્ક કરેલ
धूत न (जै प्रा धुत) આચારાંગ સૂત્રનું છઠ્ઠું અધ્યયન, આઠ પ્રકારના કર્મ
धूत त्रि (जै प्रा धूत) પૂર્વે બાંધેલ કર્મ
धूतकल्मष त्रि (धूत कल्मष येन) જેણે પાપનો ત્યાગ કર્યો હોય તે
धूतकल्मष पु (,, ,,) જૈન તીર્થંકર, જિન પરમાત્મા
न मंदो निर्मलशान्त, निर्धूताशेषकल्मष जिनस०
धूतकलिल त्रि (धूत कलिल येन) धूतकल्मष त्रि જુઓ
धूतकलिल पु (,, ,,) જિન પરમાત્મા
"नम श्रीवर्द्धमानाय निर्धूतकलिलात्मने" रत्नकरण्ड०
धूतपाप त्रि (धूत त्यक्त पाप येन) જેણે પાપનો ત્યાગ કર્યો હોય તે
धूतपापा स्त्री (धूत त्यक्त पाप यया टाप्) વેદશિરસ્ નામના મુનિથી શુચિ નામની અપ્સરાને પેટે પેદા થયેલી પુત્રી
धूता स्त्री (धू+क्त+टाप्) પત્ની, ભાર્યા
धूति स्त्री (धू स्त्रियां क्तिन्) હલાવવું, કંપાવવું, ધૂણાવવું, હઠયોગનું એક અંગ
धून त्रि (धू+क्त ल्वादि० तस्य न) ધૂણાવેલ, કંપાવેલ, હલાવેલ, ત્યાગ કરેલ
धूनक पु (धूनयति सन्धुक्षयति अग्निमिति धू+णिच् ण्वुल्) યક્ષધૂપ, રાળ
धूनक त्रि (धूनयतीति कम्पयतीति ,, ,, ,,) ધૂણાવનાર, કંપાવનાર, હલાવનાર
धूनन न (धू णिच् भावे ल्युट्) ધૂણાવવું કમ્પાવવું, હલાવવું
धूनि स्त्री (,, भावे क्तिन् ल्वादि तस्य न) હલાવવું તે, કંપન
धूप् (चुरा पर दीप्तौ अक दीपने सक सेट् धूपयति) દીપવું, પ્રકાશ કરવો, પ્રકટ કરવું
धूप् (भ्वा पर सेट् तापे अक० तापने सक आयन्तत्वादुभयपदमपि इति वोपदेव आयस्याप्राप्तिपक्षे परस्मैपदमेवेति धूपायति धूपायते) તાપવું, તપાવવું
धूप पु (धूपयति रोगान् दोषान् वा धूप+अच्) ધૂપ, ગુગળ વિગેરે સુગંધી દ્રવ્ય બાળવાથી ઉત્પન્ન થયેલો ધૂમાડો
धूपक त्रि (धूप्+ण्वुल्) ધૂપ કરનાર, દીપાવનાર, પ્રકટ કરનાર, તાપનાર, તપાવનાર
धूपक पु ધૂપથી ભરેલ
धूपन पु (धूपयति सधुक्षयति वह्निमिति धूप्+ल्यु) યક્ષધૂપ, ધૂપ
धूपन न (धूप् भावे ल्युट्) તપાવવું ધૂપ કરવો
धूपपात्र न (धूपाधार पात्रम्) ધૂપીયું, ધૂપ રાખવાનું પાત્ર
धूपभाजन न (धूपाधार भाजनम्) ઉપરનો અર્થ
धूपमुद्रा स्त्री (धूपप्रदानार्थे मुद्रा) દેવ પૂજાના અંગરૂપ દેવને ધૂપદાન સમયે બતાવવા યોગ્ય એક મુદ્રા
धूपवास पु (धूपेन वास सुगन्धिकरणम्) ધૂપવડે સુગન્ધિ કરવું, ધૂપની સુગંધી
धूपवृक्ष पु (धूपसाधन वृक्ष) દેવદારનું વૃક્ષ "सरलवृक्ष"
धूपवृक्षक पु (धूपवृक्ष स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
धूपागुरु न (धूपाय सन्धुक्षणाय यदगुरु) ધૂપ કરવા માટે અગુરૂ–અગર
धूपाङ्ग पु (धूपसाधनमङ्ग यस्य) દેવદારનું ઝાડ,સરલવૃક્ષ
धूपाङ्ग न (धूपस्याङ्गम्) ધૂપનું અંગ હરકોઈ ધૂપાંગ
धूपायित त्रि (धूप्यत स्मेति धूप् सन्तापे+आय् तत क्त) ધૂપ આપેલ, તપાવેલ, તપેલ, માર્ગ વડે થાકેલ
धूपार्ह त्रि (धूपमर्हति अर्ह+अण्, धूपाय अर्हं वा) ધૂપ માટે યોગ્ય, ધૂપ આપવાને યોગ્ય
धूपार्ह न (धूपाय अर्ह्यते पूज्यते अर्ह घञ् धूपाय अर्हम् वा) કાળું અગર
धूपिक त्रि (धूप+ठन्) ધૂપ આપનાર

धूपित त्रि (धूप्यते स्म धूप्+क्त) तपावेल, धूप आपेल, भाग विशेषना परिश्रमथी थाकेल.

धूम पु (धूनोति धू कम्पने+मक्) धुमाडो, धूमकेतु-पूंछडीओ तारो. ए नाम, अग्निर्जित सूक्त ओक ऋषि, ते नामे ओक देश, वेदक शास्त्र प्रसिद्ध धूमपान ते नामना ओक ऋषि.

'धूमरुजनतो यदि पुरुष नस्तुमितोऽपि च ... वा.

धूमक त्रि धुमाडाथी व्याप्त.

धूमकेतन पु (धूम केतनं चिह्नं यस्य बहुव्रीहौ) अग्नि, केतुग्रह, महादेव.

धूमकेतु पु (धूम केतुश्चिह्नमस्य) अग्निनो अग्नि धुमाडानी कान्ति जेवो ओक जातनो तारो उत्पात विशेष, महादेव, ओक प्रकारनो पीरो.

धूमगन्ध पु (धूमस्य गन्ध) धूम जेवो गंध.

धूमगन्धि न (धूमस्य गन्धोऽस्य इव गन्ध) रोहिषतृण ओक जातनुं घास.

धूमगर्भ पु (धूमेन गर्भते गच्छति गम्+ड) अग्नि.

धूमगन्धिक न (धूमस्य गन्धा यस्य समासे इत् तत: स्वार्थे कन्) ओक जातनुं तृण, घास "रोहिषतृण"

धूमज पु (धूमात् जायते जन्+ड) मेघ, नागरमोथ.

धूमजाङ्गज न (धूमस्य अङ्गस्य जाङ्ग ... जायते जन्+ड) नवसार.

धूमदर्शिन् त्रि (यो धूमं दर्शति ... दृश्+णिनि) पित्त अने वायुना प्रकोपथी मनना धुमाडो जोनार रोगी.

धूमध्वज पु (धूम: ध्वज इव यस्य) अग्नि, चित्रानुं झाड.

'... धूमध्वज ... "

धूमप त्रि (धूम धूम्रपानं पिबति पा+क) तपश्चर्या वखत धुमाडो पीने रहेनार.

धूमपथ पु (धूमप्रधानः पन्था अ) धुमाडो निकळवानो मार्ग, भट्टीनुं चिरो.

धूमपान पु (धूमोऽपि पानं यस्य ... अ) ओक प्राणी, पितृयान मार्ग "धूमयान"

धूमपान न (धूमस्य पानम्) धुमाडाने धूमपान करवुं.

धूमपानक्रिया-"धूमपान" नळीथी के होकाथी पीवो ते.

धूमपुष्पा स्त्री. (धूम इव धूम्रवर्णं इव पुष्पमस्याः यस्याः) ओक जातनी वनस्पति.

धूमप्रभ त्रि (धूमस्य प्रभा इव प्रभा यस्य) धुमाडा जेवा रंगवाळुं.

धूमप्रभा स्त्री. (धूमस्य प्रभा इव प्रभा यस्याः) पांचमा नरकनुं नाम जेमां धुमाडा जेवो प्रकाश रहे छे.

धूमप्राश त्रि. (धूमं प्राश्नाति प्र+अश्+अण्) तपश्चर्या विशेषमां धुमाडो पीने रहेनार.

धूममय त्रि. (धूम+मयट्) धुमाडाथी व्याप्त, पुष्कळ धुमाडावाळुं.

धूममहिषी स्त्री. (धूमस्य महिषीव) झाकळ, नीहार-हिम.

धूमयोनि पु. (धूम एव योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्य) मेघ, नागरमोथ.

धूमल पु. (धूमवर्णं लाति ला+क) काळो तथा लाल मिश्र रंग.

धूमल त्रि काळा अने लाल रंगवाळुं.

धूमवत् त्रि (धूम+मतुप्) धुमाडावाळुं.

धूमवत् अव्य (धूम तुल्यार्थे वत्) धुमाडा जेवुं.

धूमस पु [illegible] झाड.

धूमसंहति स्त्री (धूमस्य संहतिः समूह) धुमाडानो समूह.

धूमसंहति पु (धूमस्य संहतिर्यत्र) मेघ.

धूमसी स्त्री [illegible] लोट.

धूमाकार त्रि. (धूमस्य आकार इव आकारो यस्य) धुमाडानी आकृति जेवुं, धुमाडा जेवा आकारवाळुं.

धूमाक्ष त्रि (धूम इव अक्षि यस्य षच्) धुमाडा जेवा नेत्रवाळुं.

धूमाभ पु. (धूम इव आभाति) [illegible] रंग.

धूमाभ त्रि (" ") धुमाडाना जेवा रंगवाळुं.

धूमाभ पु. (धूम आभा यस्य) मेघ, मोथ.

धूमाग्नि पु. (धूमप्रेरोऽग्नि) ओक प्रकारनो अग्नि "... धूमाग्नि ..."

धूमादि पु व्याકरણ प्रसिद्ध દેશવાચક શબ્દગણ स च यथा—"धूम, पडण्ड, शशादन, अर्जुनाव, माहकस्थली, आनकस्थली, माहिषस्थली, मानस्थली, अट्टस्थली, मद्रकस्थली, समुद्रस्थली, दाण्डायनस्थली, राजस्थली, विदेह, राजगृह, सात्रासाह, शाष्पमित्रवर्ध, भक्षाली, मद्रकुल, आजीकूल, द्व्याहाव, त्र्याहाव, सस्फीय, बर्बर, वर्ज्य, गर्त्त, आनर्त्त, माठर, पाथेय, घोष, पल्लीआराज्ञी, धार्त्तराज्ञी, आवय, तीर्थ, (कूलात्सौवीरेषु) (समुद्रान्नावि मनुष्ये च)। कुक्षि, अन्तरीप, द्वीप, अरुण, उज्जयनी, पट्टार, दक्षिणापथ साकेत"

धूमाभ पु (धूम इव आभाति आ+भा+क) ધુમાડા જેવો રંગ

धूमाभ त्रि (,, ,,) ધૂમાડા જેવા રંગવાળુ

धूमाय् (ना धा आ अ सेट् अधूमो धूमो भवति भृशा०च्व्यर्थे क्यङ् धूमायते) ધૂમાડાજેવુ થવુ "अकस्मान्नगरोपान्ते कथ धूमायते चिता"

धूमायन न (धूमाय्+ल्युट्) ઓડકાર

धूमावती स्त्री (धूम इव वर्णोऽस्त्यस्या मतुप् मस्य व पूर्वपददीर्घ) દશ મહાવિદ્યાઓમાની એક મહાવિદ્યા "विद्या धूमावती तथा"

धूमावलि. स्त्री (धूमस्य आवलि) ધૂમાડાની પંક્તિ, ધૂમમાલા

धूमिका स्त्री (धूम इव जलीयपदार्थोऽस्त्यस्या ठन्+टाप्) ઝાકળ, એક જાતનુ પક્ષી

धूमित त्रि (धूमो जातोऽस्य तार इतच्) ધૂમાડાવાળુ,

धूमित पु દીક્ષણીય એક પ્રકારનો મંત્ર

धूमिता स्त्री (धूमो जातोऽस्या) સૂર્યને ગમન કરવા યોગ્ય એક દિશા વિશેષ

धूमिन् त्रि (धूमोऽस्त्यस्य इनि) પુષ્કળ ધૂમાડાવાળુ

धूमिनी स्त्री (धूमिन्+स्त्रिया ङीप्) અજમીઢ રાજાની એક પત્ની અગ્નિની જીભ

धूमीक पु એક જાતનુ પક્ષી

धूमीकी स्त्री (धूमीक+ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી

धूमोत्थ न (धूमादुत्तिष्ठति परम्परासम्बन्धेनेति धूम+उत्+स्था+क) વજ્રક્ષાર

धूमोत्थ त्रि (,, ,, उत्+स्था+क) ધૂમાડાથી ઉત્પન્ન થનાર

धूमोद्गार पु (धूमस्योद्गार अत्र धूमस्योद्गारो वा) ધૂમાડાનુ બહાર નિકળવુ તે, જઠરાગ્નિનુ મંદપણું સૂચવતો એકપ્રકારનો ઓડકાર "धूमोद्गारानुकृतिनिपुणा जर्जरा निष्पतन्ति" मेघ०

धूमोपहत पु (धूमेन उपहत) વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામે એક રોગ

धूमोर्णा स्त्री (धूमेन ऊर्णा) યમપત્ની, માર્કણ્ડેય મુનિની સ્ત્રી

धूमोर्णापति पु (धूमोर्णाया. पति) યમદેવ

धूम्य त्रि (धूमाय हितम् यत्) ધૂમાડાનું સાધન, ધૂમાડામાટે યોગ્ય

धूम्या स्त्री (धूमानां समूह य+टाप्) ધૂમાડાનો સમૂહ.

धूम्याट पु (धूम्या इव अटतीति अट्+अच्) એક જાતનુ પક્ષી

धूम्याटी स्त्री (धूम्याट+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) એક જાતની પક્ષિણી

धूम्र पु (धूम धूमवर्णं राति, रा+क पृषो साधु) શિલારસ, કાળો અને રાતો રંગ, ભૂખરો રંગ, કુમારનો તે નામનો એક અનુચર, શિવ, બલિ રાજાનો સેનાપતિ, એક અસુર, જ્યોતિ,શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામનો એકયોગ

धूम्र त्रि કાળા તથા રાતા મિશ્ર રંગવાળુ

धूम्रक पु (धूम्र इव कायति कै+क) ઊંટ

धूम्रकी स्त्री (धूम्रक+स्त्रियां ङीप्) ઉંટડી, સાઢડી

धूम्रकेतु पु (धूम्रवर्णं केतुरस्य) ભરતરાજાનો એક પુત્ર, તૃણબિન્દુનો એક પુત્ર

धूम्रकेतु त्रि (, ,,) ધૂમ્રવર્ણની ધ્વજાવાળુ.

धूम्रकेश पु (धूम्रवर्णा केशा यस्य) પૃથુ રાજાનો તે નામનો પુત્ર, કૃશાશ્વ રાજાનો એકપુત્ર.

धूम्रकेश त्रि (,, ,,) ભૂખરા રંગના કેશવાળુ, લાલ તથા કાળા કેશવાળુ

धूम्रपत्र त्रि (धूम्र पत्र यस्य) લાલકાળા પાંદડાવાળુ

धूम्रपत्रा स्त्री (,, ,, यस्या जातित्वेऽपि अजादेराकृतिगणत्वात् टाप्) એકજાતની ક્ષુપ નામની વનસ્પતિ

धूम्रमूलिका स्त्री. (धूम्रवर्णं मूलं यस्याः कप् अत् इत्वम्) घोडाघास नामनुं घास.

धूम्ररोहित पुं. (धूम्रश्च रोहितश्च) धुमाडा मिश्रित रातो रंग.

धूम्ररोहित त्रि. धुमाडा मिश्रित रातो रंगवाळुं.

धूम्रलोचन पुं. (धूम्रे लोचने यस्य) कबूतर, कबूतर; शुंभासुरनो ते नामनो एक सेनापति.

धूम्रलोचन त्रि. (धूम्र लोचन यस्य) धुमाडा रंगनी आंखवाळुं.

धूम्रलोहित पुं. (धूम्रश्च लोहितश्च) धूसर रंगथी मळेल लाल रंग, शिव.

धूम्रलोहित त्रि. धूसर रंग मिश्रित लाल रंगवाळुं.

धूम्रवर्ण त्रि. (धूम्र वर्णोऽस्य) श्याम अने लाल रंगवाळुं.

धूम्रवर्ण पुं. (धूम्रं वर्णं यस्य) ते नामे एक पर्वत, अजमीढ राजानो ते नामनो एक पुत्र.

धूम्रवर्ण पुं. (धूम्रवर्णो वर्णश्च) काळो अने रातो वर्ण.

धूम्रवर्ण न. (धूम्र वर्णं यस्य) धुमाडानी सोपान.

धूम्रवर्णा स्त्री. (धूम्रो वर्णोऽस्या अस्) अग्निनी सात जिह्वामांनी एक.

धूम्रशूक पुं. (धूम्र शूक इव रोमास्य) ऊंट, उष्ट्र.

धूम्रशूकी स्त्री. (धूम्रशूक+जातित्वात् स्त्रियां ङीप्) ऊंटडी.

धूम्रा स्त्री. ध्रुववसुनी माता, दक्षनी ११मी कन्या, एक जातनी काकडी.

धूम्राभ त्रि. (धूम्रमिव भाति आ+भा) धुमाडाना जेवा रंगनी आभावाळुं.

धूम्राक्ष पुं. ( ) तृणबिन्दु राजाना वंशमां पेदा थयेल हेमचन्द्रनो पुत्र, रावणनी सेनानो एक राक्षस.

धूम्राट पुं. (धूम्र इव अटति अच्) ते नामनुं एक जातनुं पक्षी.

धूम्राटी स्त्री. (धूम्राट+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) एक जातनी पक्षिणी.

धूम्रानीक पुं. (धूम्र+आ+नीक+अन्) शाकद्वीपना राजा मेधातिथिनो पुत्र.

धूम्रास पुं. (धूम्रस्येव इव भासा यस्य) वायु, पवन.

धूम्रायण पुं. गोत्रप्रवर ते नामनो ऋषि.

धूम्रार्चिस् स्त्री. अग्निनी दशकला पैकी एक कला.

धूम्राह्वा स्त्री. (धूमे वर्णमाह्वयते स्पर्धते आ+ह्वे+क) एक जातनी क्षुप वनस्पति.

धूम्रिका स्त्री. शीशमनुं झाड.

धूयमान त्रि. (धू+शानच्) कंपावेलुं, कंपावेलुं.

धूर् (क्रिया. आत्म. सक. सेट् धूर्यते) वध करवो आदि नामनुं ज्ञानुं.

धूर्जटि पुं. (धूः संसारभारः जटेव यस्य) महादेव, शिव.

धूर्त न. (धूर्वतीति धूर्व+क्त–तस्य ता) विड्लवण, लोखंडनो मेल, सचलखार.

धूर्त पुं. (धूर्वति हन्तीति धूर्व+क्त–तस्य त) धतूरानुं झाड, अर्जुन–सादडनुं झाड, काळो धतूरानुं क्षार, वाघनख–तगरनी गांठना भेद ... चोरक.

धूर्त त्रि. ( ) ठगार, धुतारा, कपटी, जुगारी, जार, व्यभिचारी.

धूर्त त्रि. (धुर् धर्व+क्त वा. इट् वा) मारी नाखेलुं, ठार मारेलुं.

धूर्त न. (धुर्+क्त) हिंसा, ठारमारवुं, वध.

धूर्तक पुं. (धूर्त इव कायति कै+क) शियाळ, कौरव्य कुळमां पेदा थयेल नाग विशेष.

धूर्तक पुं. (धूर्त+स्वार्थे क) धूर्त शब्द जुओ.

धूर्तकृत् पुं. (धूर्तं हिंसां करोति कृ+क्विप्) धतूरानुं झाड.

धूर्तकृत् त्रि. (,, ,,) हिंसा करनार, हिंसक.

धूर्तचरित न. (धूर्तस्य चरितं वर्णनीयत्वेनास्त्यस्य अच्) नाटकमांनो एक भेद.

धूर्तचरित न. (धूर्तस्य चरितम्) धुतारानुं चरित्र.

धूर्तजन्तु पुं. (धूर्तश्चासौ जन्तुश्च) माणस, मनुष्य.

धूर्तता स्त्री. (धूर्तस्य भावः तल् टाप्) धुतारापणुं, कपटपणुं, भामटीपणुं, जुगारीपणुं, जुगारीपणुं.

धूर्तत्व न. (त्व) उपरनो अर्थ.

धूर्तमण्डल न. (धूर्तानां मण्डलम्) धुतारानुं मण्डळ, ठगोनी टोळी, जुगारीओनो अड्डो.

धूर्तमनुष्य पु (धूर्त्तश्चासौ मनुष्यश्च) धूतारो माणस, ठग

धूर्तमानुष पु (धूर्त्त मानुष) धूतारो माणस, ठग, कपटी मनुष्य, जुगारी मनुष्य

धूर्तमानुष त्रि (धूर्तो हिंसितो मानुषो यत्र) मनुष्य नी जेणे हिंसा करेली छे ते, मनुष्यहिंसक

धूर्तमानुषा स्त्री (,, ,, यया) वनस्पति रास्ना

धूर्ति स्त्री (धुर्वी हिंसायां भावे क्तिन्) हिंसा

धूर्त्त त्रि (,, ,, क्तिच्) हिंसक, हिंसा करनार

धूर्धर पु (धरतीति धृ+अच् धुरा धर पृषो० दीर्घ) रथ विगेरेनी धोसरी धारण करनार बळद विगेरे

धूर्धर त्रि (,, ,,) धुरन्धर त्रि शब्द जुओ

धूर्वह त्रि (धुर वहतीति वह्+अच् पृषो दीर्घ) रथ विगेरेनी धुसरी धारण करनार बळद विगेरे

धूर्वी स्त्री (धुर अजतीति अज्+क्विप् तत अजो वी भाव दीर्घश्च) रथ के गाडी विगेरेनो अग्रभाग

धूलक न (धू+वा लक) विष, झेर

धूलि स्त्री (धुवति धूयते वेति धू+वा० लि) धूळ, रज, पराग

धूलिकदम्ब न (धूले कदम्बम्) धूळनो समूह

धूलिका स्त्री (धूलिरिव कायति कै+क) झाकळ

धूलिकुट्टिम न (धूलीनां कुट्टिममिव) खेडेलुं खेतर

धूलिकेदार पु (धूलिप्रधान केदार) उपरनो अर्थ, कोट-गढ, किल्लो, "प्राकार वप्र"

धूलिगुच्छक पु (धूलीनां गुच्छ इव कन्) गुलाल

धूलिजङ्घ पु (धूलियुक्ता जघा यस्य) कागडो

धूलिजङ्घी स्त्री (धूलिजघ+स्त्रिया ङीप्) कागडी

धूलिध्वज पु (धूलिरेव ध्वजो यस्य) पवन, वायु

धूलिपुष्पिका स्त्री (धूलि पराग तत्प्रचुरं पुष्प यस्या कन् टाप् अत इत्वम्) केतकी-केवडो

धूलिपुष्पी स्त्री (,, ,, ङीप्) उपरनो अर्थ

धूली स्त्री (धू+लिन्+वा ङीप्) धूळ, रज, पराग

धूलीकदम्ब न (धूलीनां कदम्बम्) धूलिकदम्ब शब्द जुओ।

धूलीकदम्ब पु (धूलीनां कदम्ब यत्र) वरुणवृक्ष, कदंबवृक्ष, तिनिश-नेतरनुं वृक्ष

धूश् (चुरा उभ स सेट् धूशयति धूशयते) शोभाववु

धूष् (चुरा उभ स सेट् धूषयति धूषयते) शोभाववु, शोभायमान करवु

धूस् (,, ,, धूसयति धूसयत) उपरनो अर्थ

धूसर पु (धूनातीति धू+सरन् किच्च) कबूतर, होलो, उट, जगलीचकली, घाची-तेली, गधेडो, काळो अने धोळोरग, धोळो अने पीळो रग, थोडो पाडुवर्ण

धूसर त्रि थोडा पाडुवर्णवाळु, काळा अने धोळा रगवाळु, धोळा अने पीळा रगवाळु

"शशी दिवसधूसरो गलितयौवना कामिनी" भर्तृहरि

धूसरक पु नामविशेष.

धूसरच्छदा स्त्री (धूसर ईषत्पांडुवर्ण छदो यस्या) श्वेतरास्ना नामनी वनस्पति

धूसरपत्रिका स्त्री (धूसर पत्रमस्या कप् टाप् अत इत्वम्) एक जातनी वनस्पति "हस्तिशुण्डीक्षुप"

धूसरा स्त्री (धूसर+स्त्रियां टाप्) एकजातनी वनस्पति "पाण्डुरफलीक्षुप"

धूसराह्वय पु (धूसर इति आह्वय यस्य) गधेडो, उट, कबूतर, होलो, चकलो

धूसराह्वया स्त्री (धूसराह्वय+टाप्) गधेडी, उटडी, कबूतरी, होली, चकली

धूसरी स्त्री (धूसर+ङीप्) ते नामनी एक किन्नर रागना, वनस्पति पाण्डुफली

धूसी अव्य (धूस् वा ई) विस्तार

धूसीकृत्य अव्य (धूसी+कृ तुगागमश्च य) विस्तारीने

धूस्तमा स्त्री (अतिशयन धू+तमप्) अत्य तभार, घणोज कार्यभार

धूस्तरा स्त्री (,, ,, तरप्) उपरनो अर्थ

धूस्तुर पु (धुस्+क्विप्+तुर्+क) धतूरानु झाड

धूस्तूर पु (धुस् क्विप् तूरी गतिहिंसयो+क कर्म॰ धार) उपरनो अर्थ

धृ (भ्वा उभ अनिट् धरति+ते) स्थिति करवी अक धारण करवु सक

धृ (भ्वा आ अनिट् धरते) पडवु

धृ (तुदा आ अनिट् ध्रियते) स्थिति करवी अक धारण करवु सक

धृ (चुरा उभय स सेट् धारयति-ते) धारण करवु,

धरवुं टेकावेलुं, टेकवेलुं.
"भवान धारयति योग्यं हरिः" शिशु.

धृज् (भ्वा. पर. स. सेट् इदित् धृञ्जति) जवुं.

धृञ् (भ्वा. पर. स. सेट् ध्रजति) जवुं, गमन करवुं.

धृत् त्रि. (धृ+क्विप्) धारण करनार, धरनार.

धृत न. (धृ स्थितौ भावे कर्मणि भावे क्त) धारवुं, पतन, धरवुं धारण, ग्रहण करवुं, रोकवुं. स्थिति.

धृत त्रि. (धृ+कर्मणि क्त) धारण करेल, धारेल ग्रहण करेल, रोकेलुं.

धृत पु. तेरमा मनुनो एक पुत्र, द्रुह्युना वंशनो धर्म पुत्र एक राजा.

धृतदेवा स्त्री. (धृता देवा यया) देवक राजानी पुत्री.

धृतपर्वन् पु. (धृतो राजा आत्मसेतु येन) धारा राजाधीश टेक.

धृतराष्ट्र पु. (धृतं राष्ट्रं दुराचरणेन येन) उपरनो अर्थ.

धृतराष्ट्र पु. कुरुवंशी धृतराष्ट्र राजा ते नामनो एक गंधर्वराज, नागनो, एक जातनुं पक्षी–हंसपक्षी.

धृतराष्ट्री स्त्री. (धृतराष्ट्र+स्त्रियां ङीप्) हंसी, कश्यपनी एक कन्या हंसपक्षिणी.

धृतवत् त्रि. (धृ+क्तवत्) धारणकरनार ग्रहण करनार.

धृतवर्मन् त्रि. (धृतं वर्म येन) जेणे बख्तर धारण कर्युं होय ते.

धृतवर्मन् पु. त्रिगर्त राजाना भाईनो नानो भाई एक राजा.

धृतव्रत त्रि. (धृतं व्रतं येन) जेणे व्रतधारण कर्युं होय ते.

धृतव्रत पु. पुरुनो एक राजा.

धृतहेति त्रि. (धृता हेतिः येन) जेणे हथियार धारण कर्युं होय ते.

धृतात्मन् पु. विष्णु.

धृतात्मन् त्रि. (धृत आत्मा येन) जेणे मनने वश कर्युं होय ते, स्थिर चित्तवाळुं, धीरजवाळुं.

धृताम्भस् त्रि. (धृतमम्भो येन) जेणे पाणी धारण करेल होय ते.

धृति पु. (ध्रियते इति धृ+क्तिन् कर्मणि बाहुलकात्) जयद्रथ राजानो एक पौत्र, विदेहनो राजा, ते नामनो एक विश्वेदेव, एक जातनो अभिचारी याग, विपुल नामना विपुल पर्वतनो ते नामनुं एक वन, यदु–वंशज, बभ्रु नामनो पुत्र.

धृति स्त्री. (धृ+क्तिन्) धारण करवुं, तुष्टि, धृति, धैर्य, संतुष्ट, सुख, विष्कंभ विगेरे योगमांनो ते नामनो आठमो योग, गौरी विगेरे सोळ मातृकाओ पैकी ते नामनी एक मातृका, सात्विक राजस अने तामस ए त्रणप्रकारनी मननी एक धारणा, दक्षनी ते नामनी एक पुत्री धर्मनी पत्नी, ते नामनो पृथ्वीनो एक पुत्र, ते नामनी पुत्र–अपत्यविनी एक देवी.

"धीह्रीश्रीधृतिपुष्टिक्षमाः इ. तन्त्रार्थ.

धृतिकृत् पु. (वै. प्रा. धिविकृत्) निमिवंशमां जन्मेल [illegible].

धृतिधर पु. (वै. प्र. धिविहर धिविहर) धर्मना भगवानना ब्जा भगवानतुं नाम, काशी नगरी निवासी एक वाचस्पति.

धृतिमत् त्रि. (धृति+मतुप्) धैर्यवाळुं धीरजवाळुं संतोषी.

धृतिमत् पु. रैवतनो ते नामनो एक पुत्र, यवनांश राजानो पौत्र, ते नामनो एक अग्नि.

धृतिमत् न. कुशद्वीपमांहेनो ते नामनो एक देश.

धृतिमुष् त्रि. (धृतिं मुष्णाति मुष+क्विप्) धैर्य हरी लेनार, सामर्थ्य हरी लेनार, संतोष हणनार.

धृतिहोम पु. (धृत्यर्थमुदेश्यको होमः) विवाह विधिना अंगरूप एक होम.

धृती स्त्री. धारवी दुर्गति.

धृत्वन् त्रि. (धृ+क्वनिप्+तुक्) धारण करनार, धाट धरनार.

धृत्वन् पु. (,,) विष्णु, धर्म ब्राह्मण, समुद्र, आकाश मेधावी, पंडित, बुद्धिशाली.

धृत्वरी स्त्री. (धृ+क्वनिप्+ङीप् रश्चान्तादेशः) पृथ्वी, भूमि.

धृत्वा अव्य. (धृ+क्त्वा) धारण करीने.

धृष् (भ्वा पर स सेट् धर्षति) જમાકરવુ એકઠુ કરવુ, હિંસાકરવી, મારીનાખવુ, હલાવવું

धृष् (स्वा पर अ सेट् धृष्णोति) બડાઇહાકવી, ડોળકરવો, અક્કડાઇકરવી, અભિમાનકરવો

धृष् (चुरा आ स सेट् धर्षयते) સામર્થ્યહીન કરવુ, પરાજય કરવો પરાભવ કરવો

धृष् (चुरा उभ स सेट् धर्षयति-ते) ક્રોધકરવો, પરાભવકરવો, હરાવવુ

धृषज त्रि (धृष् अभिभवे वा कजिन्) પરાજય કરનાર, હરાવનાર, પરાભવકરનાર

धृषद् त्रि („ „ कर्तरि अदिक्) ઉપરનો અર્થ

धृषद् स्त्री („ „ भावे „) પરાભવ, પરાજય

धृषु त्रि (धृष्णोति धृष्+कु) ગર્વિષ્ઠ, બડાઇખોર, ચતુર હોશીઆર, નિર્લજ્જ

धृषु पु („ „) ઢગલો, રાશિ, સઘાત સમુદાય, સમૂહ

धृष्ट त्रि (धृष्+क्त) નિર્લજ્જ, બડાઇખોર, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય

"धृष्टोऽपि कौशिकशिशु" कल्याण मं स्तो

धृष्ट पु („ „) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ, એક નાયક, વિદર્ભ રાજપુત્ર, કુન્તીનો એકપુત્ર, સાતમા મનુનો તે નામે એક પુત્ર

धृष्टकेतु पु મન્નતિ રાજના વશના સુકુમાર વશનો એકપુત્ર, નવમા રોહિતમનુનો એકપુત્ર, જનકવશીધૃતિનો પુત્ર, એક કૈકયરાજા, કાશી રાજા સત્યકેતુનો એક પુત્ર, ધૃષ્ટદ્યુમ્નનો એક પુત્ર

धृष्टता स्त्री (धृष्टस्य भाव तल् टाप्) નિર્લજ્જપણું, બે શરમપણું, પ્રગલ્ભપણું, બડાઈખોરપણ, નિર્દયતા

धृष्टत्व न (धृष्टस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

धृष्टद्युम्न पु દ્રુપદરાજાનો એકપુત્ર

धृष्टरथ पु તે નામે એકરાજા

धृष्टा स्त्री (धृष्यते स्मेति धृष् शक्तिबन्धे क्त+टाप्) નિર્લજ્જ સ્રી, વ્યભિચારિણી સ્રી

धृष्टि पु (धृष्+क्तिच्) હિરણ્યકશિપુના મોટાભાઈ હિરણ્યાક્ષનો એક પુત્ર, યજ્ઞનુ એક પાત્ર.

धृष्टि त्रि („ „) નિર્લજ્જ, બેશરમ, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય, બડાઇખોર

धृष्ण पु સાત્વતવશમા પેદા થયેલ ભજમાન રાજાનો પુત્ર

धृष्णज् त्रि (धृष्णोति धृष्+नजिङ्) નિર્લજ્જ, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય, બડાઇખોર

धृष्णि पु (धृष् वा नि) કિરણ

धृष्णु त्रि (धृष्+क्नु) નિર્લજ્જ, ગર્વિષ્ઠ, બડાઇખોર, નિર્દય, સાહસિક

धृष्णु पु તે નામે એક રૂદ્રદેવ, સાવર્ણિ મનુનો એક પુત્ર, સાત્વતવશી કુકુરનો એક પુત્ર, પિતામહ-પુત્ર કવિનો એક પુત્ર

धृष्णुक पु (धृष्णु+कै+क) વૈવસ્વત મનુના વશમા પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા

धृष्णोजस् पु કાર્તવીર્ય રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

धृष्य त्रि (धृष्+क्यप्) પરાભવ કરવા યોગ, હરાવવા યોગ્ય, તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય

धॄ (क्र्या पर सक सेट् धृणाति) ઘરડા થવુ, જીર્ણ થવુ, જૂનુ થવુ

धे (भ्वा परस्मै अनिट् स धयति) પાન કરવુ, પીવુ, ધાવવુ

धेक् (चुरा उभ स से धेकयति धेकयते) જોવુ અવ-લોકવુ

धेन पु (धयन्ति धे+नन् इच्च) સમુદ્ર, નદ

धेना स्त्री (धेन+टाप्) નદી, વાણી, વાચા

धेनिका स्त्री (धेनो नद लक्षणया जलसमीपस्थानम् स उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्या इति धेन+ठन्+टाप) ધાણા, કોથમીર

धेनी स्त्री (धेन+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

धेनु स्त्री (धयति सुतान् धीयते पीयते वत्सैर्वा धेट् नु इच्च) ગાય, તાજી વીયાએલી વાછરડા સહિત ગાય, દાન માટે કલ્પેલી દશ પ્રકારની ગાયોમાની દશમી

धेनुक पु (धेनुरिव प्रतिकृति कन्) તે નામે એક દૈત્ય, એક પ્રકારનો રતિબધ

"मुसा किर्व समाश्रिाय सम घुसो रमेत् पुनः।
अनुमिस पाकसवो कथाऽय धेनुक स्सत" इति
धेनुकसूदन पु (धेनुकमसुरं सूदयतीति सूद्+णिच्+ल्यु) બલરામ, બલદેવ
धेनुकध्वंस् पु. (धेनुक असुर हन्ति) ઉપરનો અર્થ
धेनुका स्त्री. (धेनुरिव प्रतिकृति कन् टाप्) હાથણી.
धेनुका स्त्री (धेनु धयन्ति स्तनौ वा कन् टाप्) ગાય, પાર્વતી, ગોમભીર
धेनुकादुग्ध न (धेनुकस्य दुग्धमस्वरादुग्धं यस्य) શ્રી ભાયનો ભેદ
धेनुकादुग्ध न (धेनुकाया दुग्धम्) ગાયનું દૂધ.
धेनुकादुग्धकर पु (धेनो दुग्धमिव किरति धेनोः दुग्धं करोति कृ+अ) ગાજર
धेनुकारि पु (धेनुकासुरस्य अरि) બળરામ બળદેવ.
धेनुदुग्ध न. (धेनो दुग्धम् धेना दुग्धमिव स्वादुफल मस्येति वा) ગાયનું દૂધ, ચીભડું
धेनुदुग्धकर पु (धेनो दुग्धमिव किरति किर्+क) ગાજર.
धेनुमक्षिका स्त्री (धेन्वा उपरि मक्षिका) ગમાઈ એ માખી.
धेनुमत् त्रि (धेनु+मतुप्) ગાયવાળું ગાયનો સ્વામી વિગેરે.
धेनुमती स्त्री (धेनु+मतुप्+ङीप्) અરણ્યમાં પેસ ઉપેક્ષ કેરુમ્ભની વાવ
धेनुमूल्य न (धेन्वा मूल्यम्) ગાયનું મૂલ્ય, ગાયની કીંમત.
धेनुष्मन्या स्त्री (मन्या धेनु पिबोर्भिन्नानाम् … सुरभिरेकाम् परिमित सुम् च) ગાયના સ્વરૂપમાં આવતી વાછરડી
धेनुष्मी स्त्री (अचिरागत धेनु तमप् ङीप् हुक् प्रत च) એક ગાય
धेनुष्टरी स्त्री (तमप्) ઉપરનો અર્થ
धेनुष्या स्त्री. (धेनु+स्यात्थं यत् सुक् च) દેવા માટે આપેલી ગાય, કર્જ માટે ગીરો મૂકેલી ગાય.
धेनुष्यित त्रि (धेनुष्या संजाताऽस्य तार इतच्) એતાનું દેવું અદા થાય ત્યાં સુધી દેવાદારની ગાય એને પોતાને કબજે રાખી હોય તેવો. લેણદાર.

धेय त्रि (धा+कर्मणि यत् धे+यत् वा) ધારણ કરવા યોગ્ય, પોષણ કરવા યોગ્ય પીવા યોગ્ય.
धेय पु (") પરમેશ્વર.
धेय न (भावे यत्) ધારણ કરવું પોષણ કરવું પાન કરવું પીવું
धेष्ठ त्रि (अतिशयेन धाता इष्ठन् तृचो लोपे गुणः) અત્યંત ધારણ કરનાર.
धैनव पु (धेनोरपत्यं अण्) ગાયનું બચ્ચું
धैनुक न (धेनूनां समूहः ठक्) ગાયનો સમૂહ, સ્ત્રીઓનો કરણ ભેદ.
धैर्य पु. પુણ્યભેદ મહામાં આવતો એક દેશ.
धैर्य न (धीरस्य कर्म भावो वा ष्यञ्) ધીરજ, પ્રભાવ અચંચળતા, નિર્વિકારપણું, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ નાયક નાયિકાનો એક ગુણ
"धैर्य यस्य पिता क्षमा च जननी शान्तिश्चिरं गेहिनी"
धैर्यवत् त्रि (धैर्य+मतुप्) ધૈર્યવાળું
धैवत पु (धीमतामयं अण् पृषो.) સંગીત શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સાત સ્વરોમાંનો છઠ્ઠો સ્વર
धैवत्य न (धीवतो भाव ष्यञ् निपातनात् सत्वं च) ધ્યાન ચુસ્તપણું, કમ ચુસ્ત પણું
धैवर पु. (धीवरस्यापत्यं पुमान् अण् … षिता वैरे अण्) માછીનો છોકરો, માછીમારનો છોકરો
धैवरि पु (अच्छे इ इञ्) ઉપરનો અર્થ
धोड पु (धुड् गतौ अच् रस्य ड लत्व च) એક જાત નો પાણીનો મોટો સાપ
धोयी पु. તે નામનો એક કવિ જેણે પવનદૂત નામનું કાવ્ય બનાવ્યું છે
धोर् (भ्वा पर से चतौ गत चातुर्ये सक. धोरति) ગમન કરવું ચતુરાઈ કરવી.
धोर पु એક જાતનો સાપ
धोरण न. (धोर् गतौ ल्युट्) ઘાડો હાથી વિગેરેનું હરેક વાહન ગતિ, ગમન.
धोरणि स्त्री. (धोर्+अनि+वा ङीप्) પરંપરા, પંક્તિ.
धोरणी स्त्री. (") ઉપરનો અર્થ.
"कल्पान्तक्रूरकेलिः क्रतुकदनकरीसिन्धुरोद्धारधोरणि … रम्" शीघ्र च. वा.

घृष् (भ्वा पर स सेट् घर्षति) જમાકરવું એકઠું કરવું, હિંસાકરવી, મારીનાખવુ, હલાવવું

घृष् (स्वा पर अ सेट् घृष्णोति) બડાઇહાકવી, ડોળકરવો, અક્કડાઇકરવી, અભિમાનકરવો

घृष् (चुरा आ स सेट् घर्षयते) સામર્થ્યહીન કરવુ, પરાજય કરવો પરાભવ કરવો

घृष् (चुरा उभ स सेट् घर्षयति–ते) ક્રોધકરવો, પરાભવકરવો, હરાવવુ

घृषज त्रि (घृष् अभिभवे वा कजिन्) પરાજય કરનાર, હરાવનાર, પરાભવકરનાર

घृषद् त्रि („ „ कर्तरि अदिक्) ઉપરનો અર્થ

घृषद् स्त्री („ „ भावे „) પરાભવ, પરાજય

घृषु त्रि (घृष्णोति घृष्+क्रु) ગર્વિષ્ઠ, બડાઈખોર, ચતુર હોશીઆર, નિર્લજ્જ

घृषु पु („ „) ઢગલો, રાશિ, સઘાત સમુદાય, સમૂહ.

घृष्ट त्रि (घृष्+क्त) નિર્લજ્જ, બડાઇખોર, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય

"घृष्टोऽपि कौशिकशिशु" कल्याण म स्तो

घृष्ट पु („ „) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ, એક નાયક, વિદર્ભ રાજપુત્ર, કુન્તીનો એકપુત્ર, સાતમા મનુનો તે નામે એક પુત્ર.

घृष्टकेतु पु સન્નતિ રાજના વશના સુકુમાર વશનો એકપુત્ર, નવમા રોહિતમનુનો એકપુત્ર, જનકવશીધૃતિનો પુત્ર, એક કૈકયરાજા, કાશી રાજા સત્યકેતુનો એક પુત્ર, ધૃષ્ટદ્યુમ્નનો એક પુત્ર.

घृष्टता स्त्री (घृष्टस्य भाव तल् टाप्) નિર્લજ્જપણું, બેશરમપણું, પ્રગલ્ભપણુ, બડાઈખોરપણુ, નિર્દયતા

घृष्टत्व न (घृष्टस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

घृष्टद्युम्न पु દ્રુપદરાજાનો એકપુત્ર

घृष्टरथ पु તે નામે એકરાજા

घृष्टा स्त्री (घृष्यते स्मेति घृष् शक्तिबन्धे क्त+टाप्) નિર્લજ્જ સ્ત્રી, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી

घृष्टि पु (घृष्+क्तिच्) હિરણ્યકશિપુના મોટાભાઈ હિરણ્યાક્ષનો એક પુત્ર, યજ્ઞનુ એક પાત્ર.

घृष्टि त्रि („ „) નિર્લજ્જ, બેશરમ, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય, બડાઇખોર

घृष्ण पु સાત્વતવશમા પેદા થયેલ ભજમાન રાજાનો પુત્ર.

घृष्णज् त्रि (घृष्णोति घृष्+नजिङ्) નિર્લજ્જ, ગર્વિષ્ઠ, નિર્દય, બડાઇખોર

घृष्णि पु (घृष् वा नि) કિરણ

घृष्णु त्रि (घृष्+क्नु) નિર્લજ્જ, ગર્વિષ્ઠ, બડાઇખોર, નિર્દય, સાહસિક

घृष्णु पु તે નામે એક રુદ્રદેવ, સાવર્ણિ મનુનો એક પુત્ર, સાત્વતવશી કુકુરનો એક પુત્ર, પિતામહ-પુત્ર કવિનો એક પુત્ર

घृष्णुक पु (घृष्णु+कै+क) વૈવસ્વત મનુના વશમા પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા

घृष्ण्वोजस् पु કાર્તવીર્ય રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

घृष्य त्रि (घृष्+क्यप्) પરાભવ કરવા યોગ, હરાવવા યોગ્ય, તિરસ્કાર કરવા યોગ્ય

घॄ (क्या पर सक सेट् घृणाति) ઘરડા થવુ, જીર્ણ થવુ, જૂનું થવું

घे (भ्वा परस्मै अनिट् स धयति) પાન કરવુ, પીવુ, ધાવવુ

घेक् (चुरा उभ स से घेक्यति घेकयते) જોવુ અવ-લોકવું

घेन पु (धयन्ति घे+नन् इच्च) સમુદ્ર, નદ

घेना स्त्री (घेन+टाप्) નદી, વાણી, વાચા

घेनिका स्त्री (घेनो नद लक्षणया जलसमीपस्थानम् स उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्या इति घेन+ठन्+टाप) ધાણા, કોથમીર

घेनी स्त्री (घेन+ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

घेनु स्त्री (धयति सुतान् धीयते पीयते वत्सैर्वा धेट् नु इच्च) ગાય, તાજી વીયાએલી વાછરડા સહિત ગાય, દાન માટે કલ્પેલી દશ પ્રકારની ગાયોમાની દશમી

घेनुक पु (घेनुरिव प्रतिकृति कन्) તે નામે એક દૈત્ય, એક પ્રકારનો રતિબધ

धौरित न. (धोरितमेव स्वार्थे अण्) ઘોડાની ચાલ.

धौरितक न. (धौरित+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

धौरेय पु. (धुरं वहतीति ढक्) ભાર.

धौरेय त्रि. (") ધોંસરી વહનારનાર, ભાર વહેનાર.

धौर्तक न. (धूर्तस्य भावः धूर्तस्येदं वा मनोज्ञ वुञ्) ધુતારાપણું, શઠતા, લુચ્ચાઈ.

धौर्तिक त्रि. (धूर्तस्येदम् ठिञ्) ઠગ, શઠ, લુચ્ચું ધુતારું.

धौर्तेय पु. (धर्तायाः अपत्यम् ढक्) ધુતારી સ્ત્રીનો છોકરો.

धौर्त्य न. (धूर्तस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) ધુતારાપણું, કપટ.

धौर्य न. (धुर्यस्य भावः कर्म धुर्य+ष्यञ्) ઘોડાની પહેલી ચાલ.

धौवकि पु. (धुवकस्य अपत्यं इञ्) ધુવક નામની સ્ત્રીનો પુત્ર.

ध्मा (ध्मा, पर. अनिट् शीर्षव्यञ्जेनोदे धमतीत्ति अ. शब्दाग्निसंयोगे धमति स.) ધમવું, ફુંકવું અ શંખને વગાડવું સ.

ध्माकार पु. (ध्मा अग्निसंयोगं तं करोति कृ+अण्) લુહાર.

ध्माकार त्रि (ध्मा शब्दमाकारं करोतीति कृ+कर्मणे अण्) અવાજ શબ્દ કરનાર.

ध्माङ्क्ष् (ध्मा पर. सेट् इदित् ध्माङ्क्षति स. घोरार्थे अ. ध्माङ्क्षति) ઈચ્છાવાળા થવું, ઈચ્છવું, ઝંખવું સ, ઘોર શબ્દ કરવો અ.

ध्माङ्क्ष पु (ध्माङ्क्ष्+अच् इतिगण) કાગડો, બગલા જેવા કાંક પક્ષી વિશેષ. તક્ષક સર્પ. ચર. "ध्माङ्क्षाः प्रयान्ति यत्र ते तक्षकाणामहिः" सिंदवापदवदाप

ध्माङ्क्षजङ्घा स्त्री. (ध्माङ्क्षस्येव जङ्घा यस्याः) કાક-જંઘા-ચણોઠી નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षजम्बु स्त्री (ध्माङ्क्षप्रिया जम्बु) એક જાતની જાંબુડી.

ध्माङ्क्षतुण्डी स्त्री. (ध्माङ्क्षस्य तुण्डमस्या ङीप्) એક જાતનો વેલો. "काकतुण्डा"

ध्माङ्क्षदन्ती स्त्री. (ध्माङ्क्षस्येव दन्ता अस्याः ङीप्) કાકતુંડી નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षनखी स्त्री. (ध्माङ्क्षस्येव नखा अस्या ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

ध्माङ्क्षनामी स्त्री. (ध्माङ्क्षं नाम्यति न. भ.) "काकोदुम्बरिका" કાકો ઉંબરો નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षनाशिनी स्त्री (ध्माङ्क्षस्य नाशिनी) "हपुषा" રેશ, પલાશીનામે વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षनासा स्त्री. (ध्माङ्क्षस्य नासा यस्याः) કાક-નાસિકા નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षनासिका स्त्री. (ध्माङ्क्षनासा स्वार्थे कन् टाप्) ઉપરનો અર્થ.

ध्माङ्क्षपुष्ट पु. (ध्माङ्क्षेण पुष्टः) કોયલ પક્ષી.

ध्माङ्क्षपुष्टी स्त्री. (ध्माङ्क्षपुष्ट+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) કોયલ પક્ષિણી.

ध्माङ्क्षमाची स्त्री. (ध्माङ्क्षे मचते मच्+अण्+ङीप्) "काकमाची" પીલુડીની જાતની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षवल्ली स्त्री. કાગનાશા નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षादनी स्त्री. કાકાદની નામની વનસ્પતિ.

ध्माङ्क्षारि पु. (ध्माङ्क्षस्य अरिः) ઘુવડ પક્ષી.

ध्माङ्क्षी स्त्री (ध्माङ्क्ष स्त्रियां गौरा. ङीष्) કાગડી, કાકોલી વનસ્પતિ, ત્રિભાંગ, તથા જાતની નાસિકી.

ध्माङ्क्षोली स्त्री. વનસ્પતિ કાકોલી.

ध्मात त्रि. (ध्मा+क्त) ફુંકેલ, ધમેલ, શબ્દ કરેલ ફુંક મારી વગાડેલ, ધૂંકથી વગેરે સાધનથી ફુંકેલ અગ્નિ વિગેરે.

ध्मात त्रि. (वै. प्रा. ध्मात) ગમી થએલ ખરેલી-ધૃત.

ध्मापन न. (ध्मा+णिच्+पुक्+भावे ल्युट्) ધમી ફિકે-રેની ઇચ્છના નાશ.

ध्मापित त्रि. (ध्मापि+क्त) નચાવેલું, ભસ્મ કરેલું ભસ્મના કરેલ.

ध्मापित त्रि. (वै. प्रा. ध्मापित) ઓલવાવેલું, બુઝ-વેલું.

ध्यान न (ध्यै+भावे ल्युट्) ધ્યાન, વિચાર, એક વસ્તુમાં એક તાનપણું, નિદિધ્યાસન, પરમાત્મચિંતન તે નામે એક ઉપનિષદ્

धोरणी स्त्री (जै प्रा धोरणी) જળની નિરન્તર ચાલતી ધારા

धोरित न (धुर् धोर् भावे क्त) વધ, માર, ગતિ, ઘોડાઓની એક પ્રકારની ગતિ

धोरित त्रि (,, ,,) ગમન કરેલ, ગયેલ

धोरितक न (धोरित+क्न्) न धोरित શબ્દ જુઓ

धोरी स्त्री (धोर+स्त्रियां ङीप्) એક જાતની સાપણ

धोरुकिनिका स्त्री (जै प्रा धोरुगिणी) દેશ વિદેશમા ઉત્પન્ન થયેલ દાસી

धौत त्रि (धाव्यते स्म धाव्+कर्मणि क्त ऊठ्) ધોયેલ, સાફ કરેલ, શોધેલ

धौत न (,, ,,) રૂપુ

धौत न (,, ,, भावे क्त) ધોવુ, સાફ કરવુ

धौतकट पु (धौत कट) શણનુ ધોકડુ કોથળો થેલો વિગેરે

धौतकौशज न (धौत प्रक्षालितं कोशजम्) ધોયેલુ રેશમ, ધોયેલુ રેશમી વસ્ત્ર

धौतकोपज न (कोषाज्जायते जन्+ड धौत कोपजम्) ઉપરનો અર્થ

धौतकोशेय न (धौत प्रक्षालित कौशेयम्) ઉપરનો અર્થ

धौतकौपेय न (,, ,, कौपेयम्) ઉપરનો અર્થ

धौतखंडी स्त्री (धौता खंडी) ધોયેલી સાકર

धौतपाप त्रि (धौतं पाप येन पा रक्षणे पा पाने वा प) પાપ રહિત, નિષ્પાપ

धौतपाप न ते નામે એક તીર્થ

धौतपापा स्त्री ते નામે એક નદી

धौतपोतिका स्त्री (जै प्रा धोयपोत्ती) બ્રાહ્મણને પહેરવાનુ વસ્ત્ર

धौतवली स्त्री એક જાતનુ શાક

धौनमूलक पु ચીન દેશનો રાજા

धौतमूलक त्रि (धौत मूल यस्य कप्) ધોવાઈ ગયેલા મૂળવાળુ, ધોયેલા મૂળવાળુ

धौतय न (धौतमिव वर्णं याति या+क) સિંધાલુણ, સૈંધવ

धौतरि त्रि (धूतमेव धौत कम्पनमृच्छति ऋ+कि) કપાવનાર, હલાવનાર, ધુણાવનાર

धौतरी स्त्री (धौतरि+स्त्रियां ङीप्) કપાવનારી, ધૃણાવનારી

धौतशिल न (धौतेव शिला यस्य) સ્ફટિકમણિ

धौताञ्जनी स्त्री એક જાતનુ શીકુ

धौतात्मन् त्रि (धौत. आत्मा यस्य) શુદ્ધ મનવાળુ શુદ્ધ આત્માવાળુ

धौती स्त्री (धू+कर्तरि क्विच् स्वार्थे अण् ङीप्) ચાલનારી કોઈ સ્ત્રી, હઠયોગનુ એક અંગ

धौन्धुमार न (धुन्धुमारमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्) મહાભારતના વન પર્વમા આવતુ એક ઉપાખ્યાન

धौन्धुमार त्रि (धुन्धुमारस्य इदम्) ધુન્ધુમારનુ, ધુન્ધુમાર સબધી

धौमक त्रि (धूमे धूमप्रधानदेशे भव धूम+वुञ्) ધૂમાડાવાળા દેશમા હોનાર થનાર

धौमक पु (,, ,,) તે નામે એક દેશ

धौमतायन पु તે નામે એક રાજા

धौमतायनक त्रि (धौमतायनेन निर्वृत्तादि वुञ्) ધૌમતાયન રાજાએ વસાવેલ નગર વિગેરે

धौमायनक त्रि (धौमायनेन ,, ,,) ધૌમાયન રાજાએ વસાવેલ નગર વિગેરે

धौमीय त्रि (धमेन ,, कृशाश्वा० छण्) ધૂમાડાથી બનેલ

धौम्य पु (धूमस्यापत्य गर्गादिभ्यो यञ्) ધૂમ ઋષિનો પુત્ર, યુધિષ્ઠિરનો એક પુરોહિત, ઉપમન્યુનો નાનો ભાઈ

धौम्र पु (धूम्र एव धौम्र स्वार्थे अण्) એક ઋષિનુ નામ, ધૂમ્ર ઋષિ, ધૂમ્રવર્ણ

धौम्र त्रि (धूम्र वर्णं अस्य अण्) ધૂમ્ર વર્ણવાળુ

धौम्र न (धूम्र+भात्रे ,,) લાલ કાળા રંગપણુ

धौम्र पु (धूम्रो देवताऽस्य अण्) તે નામે એક વાસ્તુ સ્થાન

धौम्रायण पु (धूम्रस्य गोत्रापत्य फञ्) ધૂમ્ર ઋષિનો ગોત્રજ, પુત્ર

धौम्रायणी स्त्री (,, ,, स्त्री ङीप्) ધૂમ્ર ઋષિની ગોત્રજા, કન્યા

धौरादित्य पु તે નામનુ એક તીર્થ

ध्राजि स्त्री. (प्राजतीति ध्रज् गतौ+इन्) गति, गमन, वंटोळियो वायु.

ध्राड् (भ्वा. आ. सक. सेट् ध्राडते) भेद करवो, कटका करवा, भाग्युं होवुं.

ध्राडि पु. (ध्राडते छिनत्ति ध्राड्+इन्) फूल वीणवुं ते "पुष्पचयने"

ध्रिज् (भ्वा. पर. सक. सेट् ध्रेजति) गमन करवुं, जवुं.

ध्रियमाण त्रि. (धृ+शानच्) धारण करातुं, जीवतुं, धारी रहेलुं.

ध्रु (तुदा. पर. अनिट् ध्रुवति स्थैर्ये च गतौ च) स्थिर थवुं, गमन करवुं, जवुं.

ध्रु (भ्वा. पर. स. अनिट् ध्रवति) जवुं, गमन करवुं.

ध्रुव त्रि. (ध्रुवति स्थिरीभवतीति ध्रु+अच्) निश्चित, खरेखर, अचल, अविनाशी, शाश्वत, अचळ, स्थिर "यो ध्रुवाणि परित्यज्य अध्रुवं परिषेवते। ध्रुवाणि तस्य नश्यन्ति, अध्रुवं नष्टमेव च" हितोपदेश.

ध्रुव न. (ध्रु+बाहु. क) तर्क, आकाश, निश्चित.

ध्रुव पु. (ध्रुवति स्थिरीभवति ध्रु+क) वड, खीलो, विष्णु, शिव, वडो, उत्तानपाद राजानो पुत्र, ब्रह्मा, ते नामे एक वसुदेव, ज्योतिष प्रसिद्ध ध्रुवयोग, बावनुं ६६ एक चलितुं नाम, सतिथी ... सुधी ७ अन्तर होय ते, हस्तनी कृत्तिका पुनर्वसु, उत्तरा भाद्रपदा, उत्तराषाढा, उत्तरा फाल्गुनी, रोहिणी नामनो आकाशमां थतुं एक नक्षत्र, ध्रुव नक्षत्र, आकाशमां रहेल बे तारा वाळो आरम्भ, ते नामे आपनो एक भाग, ते नामे एक प्रकारनुं गान. "बहुधुरिर्णधामपि शरकुचकुचानां केतनम् "अ वैत्त" तत्वार्थ

ध्रुव पु. (दे. प्रा. ध्रुव) समय, जे वख्ते ७ काय करवानुं होय ते समय, ध्रुवाक्षर.

ध्रुव न. („ ध्रुव) मिश्र अने तेनुं साधन, अवश्यम्भावी, मेरु, मुक्ति, समय, अनिवार्य निश्चय, मध्यार, अचल, अतिशय.

ध्रुव अव्य. („ ध्रुवम्) चोक्कस, नक्की अनिवार्यपणे, निश्चय.

ध्रुवक पु. (ध्रवस्मार्थे कन् स्वार्थे वा) पु. ध्रुव नामनुं मुखेलो, संगीत शास्त्र प्रसिद्ध अनाहत वगेरे पदोमा पृथ्वीनी समाप्ति अने विशेष, ध्रुवपद

ध्रुवकर्मिक पुं पु. (दे. प्रा. ध्रुवकम्मिअ) नित्य कर्म करनारी गुप्तराशि गति.

ध्रुवका स्त्री. (ध्रुवक+टाप् कापि न अत इत्वम्) ध्रुवपद, संगीत शास्त्र प्रसिद्ध ध्रुपद

ध्रुवचिह्न त्रि. (ध्रुवक+मत्वर्थे ठन्) ध्रुवपद

ध्रुवकेतु पु. एक जातनो केतु

ध्रुवचारिन् त्रि. (दे. प्रा. ध्रुवचारि) मुमुक्षु, मोक्षने अभिलाषी

ध्रुवनिग्रह पु. („ „ ध्रुवनिग्गह) आस्रव निरोध, अनुमान विशेष

ध्रुवप्रकृति स्त्री. („ ध्रुवपयडी ध्रुवा प्रकृति) पांच ज्ञानावरण, नव दर्शनावरण, मिथ्यात्व मोहनीय, सोळ कषाय, भय, जुगुप्सा, तैजस, कार्मण, वर्णादि चार, अगुरुलघु उपघात, निर्माण, पांच अन्तराय, ए ४७ निरंतर बंधाती होवाथी ते ध्रुव प्रकृति कहेवाय छे.

ध्रुवबन्ध पु. („ ध्रुवबन्ध) बंध विच्छेदस्थान पर्यंत ७ प्रकृतिओनो प्रतिसमय-निरंतर बंध होय ते.

ध्रुववर्तिनी स्त्री. („ ध्रुववत्ती) ध्रुवनो अर्थ जुओ.

ध्रुवमार्ग पु. (ध्रुवस्य मोक्षस्य मार्गः) मोक्षनो मार्ग, सम्यग्दर्शन सम्यग्ज्ञान अने सम्यक् चारित्र "सम्यग्दर्शनज्ञानचारित्राणि मोक्षमार्गः" तत्वार्थ

ध्रुवरत्ना स्त्री. ते नामनी एक मातृका.

ध्रुववासु पु. (दे. प्रा. ध्रुववाउ) गच्छनी साथे रहेनार नित्यावासु.

ध्रुवलोक पु. (ध्रुवैरपलक्षितो लोकः) सप्त लोकमां आवेलुं ध्रुवनुं स्थान.

ध्रुववर्म पु. (दे. प्रा. ध्रुववम्म) संयम, मोक्ष, स्थापन कर्म.

ध्रुवशीलता स्त्री. („ „ ध्रुवशीलया) १८ हजार शीलांगने धारण करवा ते.

ध्रुवशून्य त्रि. („ ध्रुवसुण्ण) शाश्वत शून्य.

ध्रुवस् त्रि. (ध्रु+असुन्) निश्चित ध्रुव स्थान.

ध्यात त्रि (ध्यै+क्त) ધ્યાન કરેલ, વિચારેલ, ચિંતન કરેલ

ध्यातृ त्रि (ध्यै+तृच्) ચિન્તન કરનાર, વિચાર કરનાર

"ध्याता स्वयं कस्यचित्" जिन सहस्र०

ध्यान न (ध्यै+भावे ल्युट्) ધ્યાન, ચિન્તન, અમાધારણ વસ્તુ ઉપર ચિત્તનો તૈલ–ધારાવત્ અખંડ પ્રવાહ ચલાવવો તે, નિદિધ્યાસન પરમાત્માનું ચિંતન, તે નામે એક ઉપનિષદ્, આર્ત્ત રૌદ્ર ધર્મ અને શુક્લ આ ચારમાંથી પ્રત્યેક, ચિત્તવૃત્તિનો નિરોધ

"चित्तवृत्तिनिरोधो ध्यानम्"

"एकाग्रचिन्तानिरोधो ध्यानमान्तर्मुहूर्त्तात्" तत्त्वार्थ

ध्यान पु न (जै प्रा झाण) અભ્યન્તર તપનો એક પ્રકાર, ચિત્તનું એકાગ્રપણું, મનની સ્થિરતા, મનન, સ્મૃતિ, ચિન્તા, વિચાર, દૃઢ પ્રયત્નથી મન વિગેરેનો વ્યાપાર

ध्यानजप्य पु વિશ્વામિત્રના વંશનો ઋષિ

ध्यानपर त्रि (ध्याने पर) ધ્યાન કરવામાં તત્પર, ધ્યાન પરાયણ

ध्यानयोग पु (ध्यानमेव योग) ધ્યાન રૂપી યોગ, તે નામે યોગનું એક અંગ

ध्यानवत् त्रि (ध्यान+मतुप् मस्य व) ધ્યાનવાળું

ध्यानविभक्ति स्त्री (जै प्रा झाणविभत्ति) ૨૯ ઉત્કાલિક સૂત્રમાંનું ૧૧મું

ध्यानान्तरिका स्त्री („ „ झाणतरिया) આરંભેલ ધ્યાનની સમાપ્તિ અને અપૂર્વ ધ્યાનનો અનારંભ એ ધ્યાનની મધ્ય અવસ્થા, શુદ્ધધ્યાન વિશેષ

ध्यानाभ्यास पु (ध्यानानामभ्यास) ધ્યાન કરવાનો અભ્યાસ, સમાધિ

ध्यानास्पद न (ध्यानस्यास्पदम्) ધ્યાન કરવાનું સ્થાન, ધ્યેય વસ્તુ, ધ્યાન કરવાનો પદાર્થ.

ध्यानिक त्रि (ध्यानेन निर्वृत्त ठक्) ધ્યાન થકી થયેલું–ધ્યાન સાધ્ય.

ध्यानिन् त्रि (ध्यान+णिनि) ધ્યાનવાળું, ધ્યાન કરનાર

ध्यानीय त्रि (ध्यै+अनीयर्) ધ્યાન કરવા લાયક, ચિન્તન કરવા યોગ્ય

ध्याम न (ध्यायते पशुभि ध्यै+कर्मणि मन्) એક જાતનું ગંધવાળું ઘાસ, મદનવૃક્ષ–મીંઢળ

ध्यामक न (ध्याम+कन्) રોહિષ તૃણ નામનું ઘાસ

ध्यामन् पु (ध्यै+मनिन्) પરિમાણ, માપ, તેજ

ध्यामन् न (ध्यै+भावे मनिन्) ચિન્તા, ચિન્તન

ध्याममूर्द्धज त्रि (ध्यामा मूर्द्धजा यस्य) વિખરાયેલા કેશવાળું

ध्यायत् त्रि (ध्यै+शतृ) ધ્યાન કરતું, ચિન્તવતું

ध्येय त्रि (ध्यै+यत्) ધ્યાન કરવા યોગ્ય, ધ્યાન કરવા લાયક

"ध्येयो योगिजनस्य यश्च नितराम्" जिनसहस्रे

ध्यै (भ्वा पर सक अनिट् ध्यायति) ચિંતવવું, વિચારવું

ध्र त्रि (धरतीति धृ+क) ધારણ કરનાર ધારક

ध्रज् (भ्वा पर सक सेट् ध्रजति) ગમન કરવું, જવું

ध्रञ्ज् (भ्वा पर सक सेट् इदित् ध्रजति) ઉપરનો અર્થ

ध्रजि स्त्री (धृज् गतौ+भावे इन्) ગતિ, ગમન

ध्रजिमत् त्रि (ध्रजि गतिरस्यास्तीति मतुप्) ગમન કરનાર, જનાર

ध्रण् (भ्वा पर अक सेट् ध्रणति) નાદ કરવો

ध्रस् (क्रया „ सेट् स ध्रस्नाति) કણેકણું વીણવું, બધું વિણી લેવું

ध्रस् (चुरा उभ सक सेट् ध्रासयति–ते) ફેંકવું, ઉડાડવું

ध्रा (भ्वा पर स सेट् ध्राति) ગમન કરવું જવું

ध्राक्ष् (भ्वा पर सक सेट् इदित् ध्राक्षति) ઇચ્છવું, ઘોર શબ્દ કરવો

ध्राक्षा स्त्री (ध्राक्ष्+भावे अङ् उपधालोप टाप्) ગતિ, ગમન કરવું

ध्राक्षामत् त्रि (ध्राक्षाऽस्यास्तीति मतुप् यवा न मस्य व) ગતિવાળું, આલવાળું

ध्राख् (भ्वा पर सक सेट् ध्राखति) શોભાવવું, શણગારવું

ध्राघ् (भ्वा आ अक सेट् ध्राघते) સમર્થ થવું શક્તિમાન થવું

વાના કારણ રૂપ એક રોગ, ધ્વજ—ધ્વજાનું બનાવું પતાકાનો ભગ

ध्वजवत् त्रि (ध्वजोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) ચિહ્નવાળું ધ્વજાવાળું ધારણ કરનાર.

ध्वजवत् पु (पान शौण्डिकचिह्नमस्त्यस्य विक्रेतृत्वेन) કલાલ.

ध्वजवती स्त्री इति એમસની કન્યા.

ध्वजवृक्ष पु તાડનું ઝાડ.

ध्वजारोपण न (ध्वजस्यारोपणम्) દેવમંદિર વગેરે ઉપર ધ્વજ ચઢાવવી તે.

ध्वजांशुक न (ध्वजस्य अंशुकम्) ધ્વજનું વસ્ત્ર "ध्वजांशुकैर्वृष्टिनिवारितातपै ध्वजमयम्".

ध्वजाहृत पु (ध्वजेन लब्धमस्तिष्कप्रवेशेन आहृत) યુદ્ધમાંથી આણેલ એક નવતો દાસ

ध्वजाहृत न (आहृतम्) યુદ્ધમાંથી આણેલું ધન.

ध्वजिक त्रि (ध्वज+ठन्) ધર્મદ્વેષી, પાખંડી.

ध्वजिन् त्रि (ध्वजोऽस्त्यस्य इनि) ધ્વજવાળું પતાકાવાળું ચિહ્નવાળું

ध्वजिन् पु ( ) પર્વત, રથ, સર્પ ઘોડો, બ્રાહ્મણ, મોર પક્ષી, કલાલ

ध्वजिनी स्त्री (ध्वजोऽस्त्यस्याः इनि ङीप्) સેના

ध्वजोत्थान न (ध्वजस्य इन्द्रध्वजस्य उत्थानम्) ઇન્દ્રધ્વજનું ઉત્થાન, ઇન્દ્રધ્વજના ઉત્થાન નિમિત્તે ઉત્સવ.

ध्वण् (भ्वा प से ध्वणति) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો

ध्वन् (भ्वा. पर. अक. से. ध्वनति) ઉપરનો અર્થ

ध्वन् (चुरा. उभ अक से ध्वनयति) શબ્દ કરવો અવાજ કરવો.

ध्वन पु (ध्वन् भावे+कर्तरि अच्) અવ્યક્ત શબ્દ અવાજ

ध्वनत् त्रि. (ध्वन्+शतृ) શબ્દ કરતું, નાદ કરતું. "ध्वनत् शिखण्डिरवकर्कशमुदा विमर्दितो" इत्यादाव

ध्वनन न (ध्वन्यतेऽर्थोऽनेन ध्वन्+करणे ल्युट्) અર્થ જણા વવિરૂપ શબ્દ નિષ્ઠ વ્યાપાર "व्यञ्जना"

ध्वनन न. (ध्वन्+भावे ल्युट्) અવ્યક્ત શબ્દ કરવો તે.

ध्वनमोदिन् पु. (ध्वनेन मोदयति मुद+णिच्+णिनि) ભમરો ભમર

ध्वनमोदिनी स्त्री. („ णिच् णिनि ङीप्) ભમરી.

ध्वनि पु (ध्वननमिति ध्वन्+इन्) શબ્દ પડઘો વગેરેનો શબ્દ.

ध्वनि पु (ध्वन्यतेऽर्थोऽनेनेति ध्वन्+अधिकरणे इ) ઉત્તમ કાવ્ય.

ध्वनिकाव्य न. (ध्वनिरूपं काव्यम्) ઉપરનો અર્થ

ध्वनिकार त्रि (ध्वनिं करोति कृ+अण्) શબ્દ કરનાર અવાજ કરનાર.

ध्वनिकार पु (ध्वनिं ध्वन्याख्यं काव्यं करोति कृ+अण्) ઉત્તમ કાવ્ય કરનાર કવિ.

ध्वनिकृत् पु (ध्वनिं तत्प्रतिपादकं ग्रन्थं करोति कृ क्विप् तुक्) એક અલંકાર શાસ્ત્ર બનાવનાર પંડિત

ध्वनिग्रह पु. (ध्वनिः गृह्यतेऽनेन ग्रह्+करणे अप्) કાન.

ध्वनित त्रि (ध्वन्यते स्म ध्वन्+क्त) ધ્વનિત, વગાડેલું, શબ્દ કરેલ.

ध्वनिनाला स्त्री. (ध्वनियुक्ता नाला यस्याः) વીણા પાવો વાંસળી વગેરે.

ध्वनिबोधक पु. (ध्वनिं बोधयतीति बुध+णिच्+ण्वुल्) એક જાતનું ઘાસ "रोहिषतृण"

ध्वनिविकार पु. (ध्वनेर्विकारः) ભય વગેરેથી અવાજમાં જણાતો ફેરફાર, કાકુ.

ध्वंस् (भ्वा. आ. अको सक से. ध्वंसते) જવું નાશ પામવો.

ध्वंसि पु. નીચે પડતું મુહૂર્તનો સોમો ભાગ.

ध्वंसित त्रि (ध्वंस्+क्त) નાશ કરેલ નાશ પામેલ.

ध्वंसिन् त्रि. (ध्वंस्+णिनि) નાશ પ્રતિયોગી, નાશ પામનાર પદાર્થ.

ध्वंसिन् पु પીલુનું ઝાડ, કુમરી અખરોટનું ઝાડ.

ध्वस्त त्रि. (ध्वस्यते स्म ध्वस्+क्त) ગયેલું પડેલું નાશ પામેલું નાશ પ્રતિયોગી.

ध्वस्ति स्त्री (ध्वस्+भावे क्तिन्) નાશ, કર્મ ક્ષયપ્રકાર નિયત.

ध्वस्मन् त्रि (ध्वंस्+अन्तर्भूतण्यर्थे बा. मनिन् नित्) ભ્રષ્ટ નાશ કરનાર.

ध्वस्र त्रि. („ अन्तर्भूतण्यर्थे ध्वस्+रन्) નાશ કરનાર.

ध्रुवसत्कर्मिका स्त्री (जै प्रा धुवसतकम्मिगा) કર્મની ૧૫૮ ઉત્તર પ્રકૃતિમા નરકદ્વિક, મનુષ્યદ્વિક, દેવદ્વિક, વૈક્રિય સપ્તક, આહારક સપ્તક, તીર્થંકરનામ, સમ્યક્ત્વ મોહનીય, મિથ્યાત્વમોહનીય, ઉચ્ચગોત્ર, ચાર આયુષ્ય એ અઠાવીસ પ્રકૃતિ અધ્રુવ સત્તાની છે, બાકી તો ૧૩૦ પ્રકૃતિ ધ્રુવ સત્તાની છે

ध्रुवसत्ता स्त्री („ „ धुवसत्ता) મિથ્યાત્વ ગુણસ્થાનકે જેની સત્તા જીવને સર્વદા હોય પરન્તુ ભવ પ્રત્યયાદિક કાદાચિત્ક ન હોય તે

ध्रुवसंधि पु (ध्रुव सन्धि र्यस्य) ધ્રુવની દિલ્પ નાભનો પૌ ।

ध्रुवा स्त्री (ध्रुवत्वायति ध्रु+क तनगार) એક જાતનુ યજ્ઞ પાત્ર, સાધ્વી સ્ત્રી, એક જાતની ગીતિ, વન સ્પતિ મૂર્વા–મોરવેલ, શાલપર્ણી–સાલવણ નામની વનસ્પતિ

ध्रुवावर्त्त पु (ध्रुवस्य आवर्त्त) ઉંવાટાની ગોળ એક આકૃતિ, ઘોડાનુ એકચિહ્ન

ध्रुवाश्व पु એક જાતનો ગોરો ઘોડો

ध्रुवि त्रि (ध्रु+क्रिन्) સ્થિર, નિશ્ચલ, નિત્ય

ध्रुवोदयिन् त्रि (जै प्रा धुवउदइ) ઉદય વિચ્છેદ સ્થાનપર્યત જે પ્રકૃતિઓના પ્રતિસમય નિરંતર ઉદય હોય તે

ध्रुवोदीरणा स्त्री („ „ धुवउदीरणा) ધારાવાહ ખાતા ઉદીરણા

ध्रृ “ध्रृ” ધાતુ જુઓ

ध्रेक् (भ्वा आत्म अक से ध्रेकत) ઉત્સાહ કરવો શબ્દ કરવો

ध्रै (भ्वा पर अक अनिट् ध्रायति) તૃપ્ત થવુ, સંતુષ્ટ થવુ, ખુશી થવુ

ध्रौव त्रि (ध्रुवायां गृहीतम् अण्) ધ્રુવા નામના યજ્ઞ પાત્રથી ગ્રહણ કરેલ ઘી વિગેરે

ध्रौव्य त्रि (ध्रुवाय हितम् ष्यञ्) ધ્રુવસ્થાનમા પહોચાડનાર

ध्रौव्य न (ध्रुवस्य भाव ष्यञ्) પરિણામો નિત્યપણુ, સ્થિરપણુ, નિશ્ચિતપણુ

ध्वंस् (भ्वा आत्म अक से ध्वंसते) નીચે પડવુ, જવુ, ચૂર્ણ થવુ, નાશ પામવુ

ध्वंस पु (ध्वंस्+भावे घञ्) વિનાશ, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ પ્રધ્વંસાભાવ, નિરોભાવ

ध्वंसकला स्त्री (ध्वंस करोति कल्+अच्) હિંસા, માર મારીનાખવુ,

ध्वंसकलाकृत्य न्य (ध्वंसकलाद्+कृ+ल्यप् उर्या० साधु) હિંસાકરીને માર મારીને

ध्वंसन न (ध्वंस्+भावे ल्युट्) નાશ પામવુ, નાશ કરવુ, નીચે પડવુ, નાશ, ભ્રંશ

ध्वंसन त्रि (ध्वंस्+णिच्+ल्यु) નાશકારક, નાશ કરનાર

ध्वंसित त्रि (ध्वंस्+णिच्+क्त) નાશ કરેલુ

ध्वंसिन् त्रि (ध्वंस्+णिच्+णिनि) નાશ પામનાર, નાશ થનાર

ध्वंसिन पु (ध्वंसते विनश्यतीति ध्वंस्+णिनि) પર્વતના ઉપરનુ પીલુ વૃક્ષ

ध्वज् (भ्वा पर सक सेट् ध्वजति) ગમન કરવુ, જવુ

ध्वञ्ज् (भ्वा पर सक से इदित् ध्वञ्जति) જવુ, ગમન કરવુ

ध्वज पु न (ध्वजति उच्चैर्गच्छतीति ध्वज+अच) ધજા, પતાકા, મહાદેવનુ અસ્ત્ર, પુરુષનુ લિંગ, ચિન્હ, ગર્વ, દર્પ, પૂર્વ દિશામા રહેલુ ઘર, ધજાનો દંડ, વાંસડી ઉપર ચાર ખુણાવાળુ લટકાવેલુ વસ્ત્રખંડ, દારૂ ગાળનાર અને વેચનાર કલાલ (शौण्डिक)

“ध्वजोऽस्त्री लिङ्गखट्वाङ्गपताकाचिह्नशौण्डिके” विश्वलोचनकोशे

ध्वज पु (ध्वजोऽस्त्यस्यति ध्वज+अर्शा० अच्) દારૂ ગાળનાર અને વેચનાર કલાલ

ध्वजगृह न (ध्वजाय युक्त गृहम्) ધજાને માટે યોગ્ય ઘર

ध्वजग्रीव पु (ध्वज इव ग्रीवाऽस्य) તે નામે એક રાક્ષસ

ध्वजद्रुम पु (ध्वज इव उन्नतो द्रुम) તાડનુ ઝાડ

ध्वजप्रहरण पु (ध्वजं प्रहरति नाशयति भनक्ति प्र+हृ+ल्यु) વાયુ, પવન

ध्वजभङ्ग पु (ध्वजस्य लिङ्गस्य भङ्ग अनुत्थानम् ध्वजस्य भङ्ग वा) મેઢ્ર–પુરુષચિન્હનો ભંગ, નપુંસક-

न

न् व्यञ्जनोमां विसमो दन्त्यव्यंजन अनुनासिक
न अव्य (नह् बन्ध+ड) निषेधार्थमां उपमामां, अने नहि એવા અર્થમાં વપરાય છે
न पु. (नह्+ड) બંધ, બંધન નકાર અક્ષર.
न पु (णम्+ड) બુદ્ધદેવ, ગણપતિ, સોનું રત્ન, યુદ્ધ.
न त्रि. (नम्+ड) સ્તુતિ પામેલ, કૃશ, કુશલ નહિ થયેલું.
न पु (नम्+ड) બૌદ્ધમતાનુસારે પુરુષ, કલ્યાણ બિંદુ પ્રતિબિંબિત, મોતી
नअन्न त्रि (बहु मात्रिकमा कुब्ज) નાના નાના
नंशुक त्रि. (नश+शुकन् कृष्णत्वमस्त्य) નાશ પામતું નાશ કરતું નાશક
नप्तृ पुं. (नह्+तृच्+तृन्) નાશ પામનાર કરનાર પામનાર.
नक्तम् अव्य. (नज्+क्तमिन्) રાત્રે, રાત્રિમાં
नकिंचन त्रि (नास्ति किंचन यस्य) નિર્ધન, દરિદ્ર-કંગાલ
नकिम् अव्य (न किम् च) ન નહિ અભાવ, ત્યાગ કરવા યોગ્ય
नकिर अव्य (न+किर्) ઉપરનો અર્થ
नकुच पु (न कुचति कुच+क) એક જાતનું વૃક્ષ.
नकुट पु. (न कुटति कुट्+क) નાક નાસિકા
नकुल पु (नास्ति कुलमस्य) શિવ, નકુલ-નોળીઓ
नकुल पु. પાંડવોમાંનો ચોથો પુત્ર-નકુલ, પુત્ર
नकुल त्रि. (नास्ति कुलं यस्य) કુળ વિનાનો, કુળ હિન.
नकुलाढ्या स्त्री (नकुलेन नकुलसर्पेण आढ्या) એક નાકુલી નામની વનસ્પતિ.
नकुलान्धता स्त्री. (नकुलस्येव अन्धता) એક આંખનો આંખનો રોગ.
नकुली स्त्री. (नकुल+ङीष् ङीप्) નોળીયું-માદા સ્ત્રીઓમાંથી વનસ્પતિ, કુકડી, રાજપત્ની સ્ત્રી, કેસર
नकुलीश पु. (नकुलस्य ईश) મળીપીઠોમાંનો એક, તંત્રશાસ્ત્રનો ઉદ્ધાર.
नकुलेश पु. (नकुलस्य ईशः) ઉપરનો અર્થ

नकुलेश्वर पु (नकुलस्य ईश्वर) नकुलेश पु. શબ્દ જુઓ.
नकुलेष्टका स्त्री. (नकुलस्य इष्टका) વનસ્પતિ વિશેષ.
नकुलोष्ठा स्त्री (नकुलस्य ओष्ठमिव शिरा) વીણા.
नक्क् (चुरा. उभ. स सेट् नाशने) નાશ કરવો.
नक्त न. अव्य. (नज+क्त) રાત્રિ-રાત.
नक्त न. (नक्तं भोजनमस्य व्रत) રાત્રીએ ભોજન કરવાનું વ્રત.
नक्त त्रि (नज्+क्त) લજ્જિત શરમાણું
नक्तक पु. (नक्तमिव रात्रिरिव क नज+क्त+कन् वैध) જાળીનો કુકડો વિશેષ.
नक्तचर पु. (नक्तं चरति चर्+ट) नक्तचारिन् पु जुओ.
नक्तचर त्रि („) નીચેનો અર્થ જુઓ.
नक्तचर्या स्त्री. (नक्तं चर्या चरणं) રાત્રે ફરવું તે
नक्तचारिन् पु. (नक्तं रात्रौ चरति, चर्+णिनि) ઘૂવડ, બિલાડો, ચોર, રાક્ષસ, ચોર.
नक्तचारिन् त्रि. (नक्तं चरति णिनि) રાત્રીએ ફરનાર
नक्तञ्चर पु (नक्तं चरति चर्+ट) રાક્ષસ, ઘુવડ, બિલાડો, ચોર, શિયાળ
नक्तञ्चर त्रि (नक्तं चरति) नक्तचारिन् त्रि. शब्द जुओ.
नक्तञ्चरी स्त्री (नक्तं चरति स्त्रियां ङीप्) રાક્ષસી, ઘુવડ સ્ત્રી શિયાળણી
नक्तञ्चर्या स्त्री. (नक्तं चर्या चरणं) રાત્રિમાં ફરવું તે
नक्तञ्चारिन् पु (नक्तं रात्रौ चरति, चर्+णिनि) पु नक्तचारिन् शब्द जुओ
नक्तञ्चारिन् त्रि („) રાત્રે ફરનાર
नक्तञ्जात त्रि (नक्तं रात्रौ जात) રાત્રે ઉત્પન્ન થયેલ રાત્રિમાં ઉત્પન્ન થયેલું
नक्तमाला स्त्री. (नक्तं रात्रौ माला) એક જાતની ઔષધિ
नक्तम् अ (नज्+अम्. तमिन्) રાત્રિમાં, રાત્રે
नक्तम्भव त्रि. (नक्तं भा सुखं तत्र भव) રાત્રે હોનાર-થનાર.
नक्तन्दिव अ (नक्तं च दिवा च) રાત્રે અને દિવસે-અહર્નિશ.

ध्वसन न (ध्वस्यते अत्र ध्वस् या आधारे ल्युट्) नाशनुं स्थान

ध्वाक्ष् (भ्वा पर से इदित् आकांक्षि स घोररवे च ध्वाङ्क्षति) आकांक्षा राखवी, इच्छवुं, चाहवुं, स घोर शब्द करवो स

ध्वाङ्क्ष पु (ध्वाङ्क्षति उच्चैः रौतीति ध्वाङ्क्ष्+अच्) कागडो, माछला खानारुं पक्षी, भिक्षुक, तक्षक सर्प, घर

ध्वाङ्क्षजङ्घा स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य जघा इव आकृतिर्यस्या) काकजंघा–काळी अघेडी नामनी वनस्पति

ध्वाङ्क्षजम्बू स्त्री (ध्वाङ्क्षप्रिया जम्बू) एक जातनी जांबुडी

ध्वाङ्क्षतुण्डी स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य तुण्डमिवाकृति फलेऽस्त्यस्या ध्वाक्षतुण्ड+अच् ङीप्) काकजंघा–काळी अघेडी नामनी वनस्पति

ध्वाङ्क्षदन्ती स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य दन्त इवाकृतिरस्या अच् ङीप्) काकतुंडी नामनी वनस्पति

ध्वाङ्क्षनखी स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य नखमिवाकृतिरस्त्यस्या अच् ङीप्) उपरनो अर्थ

ध्वाङ्क्षनाम्नी स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य नाम इव नाम यस्या) काकोदुम्बरिका काळो उंबरो नामनी वनस्पति

ध्वाङ्क्षनाशिनी स्त्री (ध्वाङ्क्ष नाशयतीति नश्+णिनि +ङीप्) हपुषा 'गंश'

ध्वाङ्क्षनासा स्त्री (ध्वाङ्क्षस्य नासा इव फलमस्या) काकनासा नामे एक वनस्पति "काकनासिका"

ध्वाङ्क्षनासिका स्त्री („ नासिका „) उपरनो अर्थ

ध्वाङ्क्षपुष्ट पु (ध्वाङ्क्षेण वायसेन पुष्ट प्रतिपालित) कोयल पक्षी

ध्वाङ्क्षपुष्टा स्त्री (ध्वाङ्क्षपुष्ट+स्त्रियां टाप्) कोयल पक्षिणी

ध्वाङ्क्षमाची स्त्री (ध्वाङ्क्षान् मच्यते पूजयति फलदानेनेति मच् पूजायाम् अण् गौ ङीप्) काकमाची–पिलुडीनी जातनी वनस्पति

ध्वाङ्क्षवल्ली स्त्री (ध्वाङ्क्षवत् वल्ली) एक वनस्पतिनुं नाम

ध्वाङ्क्षादनी स्त्री (ध्वाङ्क्षाणा काकानामदनी अद्+ल्युट् ङीप्) काकतुंडी वनस्पति

ध्वाङ्क्षाराति पु (ध्वाङ्क्षस्य अराति) घुवड पक्षी

ध्वाङ्क्षी स्त्री (ध्वाङ्क्षस्याकृतिरस्त्यस्या अच् ङीप्) काकोली वनस्पति

ध्वाङ्क्षोली स्त्री काकोली नामनी वनस्पति

ध्वान पु (ध्वन्+भावे घञ्) शब्द, अवाज

ध्वान्त न (ध्वन्+क्तप्रत्ययेन निपा सा) अंधकार, एक नरक

ध्वान्तचित्त पु (ध्वान्ते चित्त पृथिन) पतंगीयुं–आगीओ कीडो

ध्वान्तशात्रव पु (ध्वान्तस्य शात्रव) अग्नि, सूर्य, चन्द्र, धोळो रंग, चित्रानुं झाड, आकडानुं झाड, कपूर

ध्वान्ताराति पु (ध्वान्तस्याराति) चन्द्र, अग्नि, सूर्य

ध्वान्तोन्मेष (ध्वान्ते उन्मेष प्रकाशो यस्य उद्+मिष् +अच्) आगीओ कीडो

ध्वृ (भ्वा पर स अनिट् ध्वरति) वांकुं करवुं, मारवुं, ठाग करवुं, वर्णववुं

नक्षत्रयोग पु. (नक्षत्रैर्योगः) नक्षत्रोमां ग्रह विगेरेनो योग.

नक्षत्रयोगिनी स्त्री. (नक्षत्रैर्युज्यते+युज्+णिनि) अश्विनी विगेरे नक्षत्र, ग्रहणवाळी विगेरे.

नक्षत्रयोनि स्त्री (नक्षत्राणां योनिः) विवाह विगेरेमां योनिकूट.

नक्षत्रराज पु. (नक्षत्राणां राजा टच्) चन्द्र, कपूर.

नक्षत्रलोक पु (नक्षत्राणां लोकः) नक्षत्र जेनो स्वामी छे तेवो लोक.

नक्षत्रवर्त्मन् न. आकाश, गगन.

नक्षत्रविद्या स्त्री (नक्षत्रादीनां ज्ञापिका विद्या) ज्योतिष विद्या.

नक्षत्रवीथि स्त्री (नक्षत्रोपलक्षिता वीथिः) नक्षत्र ग्रहोनो भमवानो भाग, आकाशमां अमुक अमुक नक्षत्रोए करेलो भाग.

नक्षत्रव्यूह पु (नक्षत्राणां व्यूहः) शुभाशुभ सूचक नक्षत्र समूह.

नक्षत्रवृष्टि स्त्री (नक्षत्रपातरूपा वृष्टिः) उल्कापात, ताराना पडवाथी थती अग्निवृष्टि.

नक्षत्रव्रत न (नक्षत्रनिमित्तं व्रतम्) नक्षत्र निमित्ते अमुक व्रत.

नक्षत्रशूल पु. प्रयाण विगेरेमां निषिद्ध ज्योतिष प्रसिद्ध नक्षत्र.

नक्षत्रसत्र न (नक्षत्रनिमित्तं सत्रं) नक्षत्र निमित्ते अमुक व्रत.

नक्षत्रसंवत्सर पु. (मानं यस्य स मा) ज्योतिष शास्त्र प्रसिद्ध वर्ष.

नक्षत्रसन्धि पु (नक्षत्रयोः सन्धिः) पूर्व नक्षत्रथी उत्तरनक्षत्रमां अन्त विगेरे मध्यनी नक्षत्र संक्रान्ति.

नक्षत्रसाधन न (नक्षत्रं साध्यते ज्ञायतेऽनेन साधि+करणे ल्युट्) ज्योतिष प्रसिद्ध नक्षत्र मान साधवानुं एक गणित.

नक्षत्रसूचक पु (नक्षत्राणि शुभाशुभतया सूचयति सूच्+ण्वुल्) ज्योतिषना सिद्धान्तने न जाणनार जोषी.

नक्षत्रसूचिन् पु. (सूच्+णिनि) उपरनो अर्थ.

नक्षत्रामृत न अमुक वारे अमुक नक्षत्रना योगथी थतो अमृतयोग.

नक्षत्रिन् पु. (नक्षत्रप्रकाशकत्वं अस्त्यस्य इनि) विष्णु, चन्द्र.

नक्षत्रिय पु. (नक्षत्राणि क्षियति) नक्षत्रनो अधिष्ठाता देव.

नक्षत्रिय त्रि (न क्षत्रिय) क्षत्रिय न होय ते.

नक्षत्रेश पु. (नक्षत्राणामीशः) चन्द्र, कपूर.

नक्षत्रेश्वर पु (नक्षत्राणामीश्वरः) उपरनो अर्थ.

नक्षत्रेश्वर न (,, ,,) नक्षत्रना अधिपति देवोए काशीमां स्थापेल एक शिवलिंग.

नक्षत्रेष्टका स्त्री. ते नामनी एक ईंट.

नक्षत्रेष्टि स्त्री (नक्षत्रनिमित्ता इष्टिः) नक्षत्र निमित्ते इष्टि.

नक्ष् (भ्वा. पर. सर्व. सेट् नक्षति) जवुं, व्यापवुं, भरावुं.

नख न. पु (न खं छिद्रमत्र वा खनते वा) नख, वीसनी संख्या.

नखर पु (न खनते) नख, नाग नामे द्रव्य.

नखर न (नखमिव आकारोऽस्त्यस्य अच्) सुगंध नामे एक गंध द्रव्य.

नखकुट्ट पु (नखं कुट्टयति कुट्ट+अण्) हजाम, वाळंद.

नखक्षत पु. ( ) नखनो लागेलो घा.

नखखादिन् त्रि (नखं खादति खादि+णिनि) नख खानार.

नखपुष्पफलिका स्त्री. (नखं इव पुष्पं फलं यस्याः) एक धान्यनुं नाम.

नखमूल न. (नखस्य मूलं वर्धते) नखनुं मूळ.

नखद्वारण न. (नखं दार्यतेऽनेन, दारि+करणे ल्युट्) नख कापवानुं हथियार, ओजार—नेरणी.

नखनिकृन्तन पु (नखं निकृन्त्यतेऽनेन करणे ल्युट्) उपरनो अर्थ—नखनुं शस्त्र.

नखनिष्पाव पु. (नखं निष्पावयते) नखली नामनी वनस्पति.

नखपद न. नखनुं स्थान—नखनो उझरडो, चिह्न.

नखपर्णी स्त्री. (नखं इव पर्णान्यस्याः ङीप्) एक क्षुप नामनी वनस्पति.

नखपुष्पी स्त्री (नखं इव पुष्पमस्याः ङीप्) पृक्का नामे वनस्पति.

नक्तन्दिवम् अव्य (,, ,,) ઉપરનો અર્થ
नक्तभोजन न (नक्ते भोजन) રાત્રે જમવું, જેમાં રાત્રેજ ભોજન થઇ શકે તેવું વ્રત
नक्तभोजिन् त्रि (नक्त भुङ्क्ते) વ્રતાદિ કારણથી દિવસે ન જમતા રાત્રે જમનાર
नक्तम् अव्य (नञ्+घा तमु) રાત્રિએ-રાતમાં
नक्तमाल पु (नक्त रात्रौ आ अलति प्राप्नोति अल्+अच्) કરંજ વૃક્ષ
नक्तमुखा स्त्री (नक्त नक्तव्रताङ्ग मुख आदिभागो यस्या) રાત્રિ
नक्तव्रत न (नक्ते व्रतम्) દિવસે નહિ પણ રાત્રે ભોજન કરવારૂપ એક વ્રત
नक्ता स्त्री (नञ्+क्त+टाप्) એક પ્રકારની વનસ્પતિ, વૃક્ષવિશેષ
नक्तान्ध्य न (नक्ते आन्ध्य) નેત્રરોગ, રતાન્ધળાપણું
नक्तान्ध त्रि (नक्ते अन्ध) રાતે અન્ધ, રાત્રે ન દેખનાર
नक्र पु (न क्रामति दूरस्थल क्रम्+ड) મગરમચ્છ, મકરરાશિ
नक्र न (नक्रवत् आकृतिरस्त्यस्य अच्) નાક, બારસાખની ઉપરનું લાકડું
नक्रकेतन पु (नक्र केतनमस्य) કામદેવ
नक्रराज पु (नक्राणा राजा टच्) મોટો મગર
नक्रहारक पु (नक्रमपि हरति हृ+ण्वुल्) મગરમચ્છને પણ ઉપાડી જનાર જલજન્તુ-જલચર પ્રાણી
नक्रा पु (नक्रवत् आकृतिरस्त्यस्या अच्+टाप्) નાક, મધમાખી
नक्री स्त्री (न क्रामति दूरस्थल क्रम्+ड+स्त्रियां ङीप) મગરમચ્છ માદા, માછલી
नक्ष् (भ्वा पर स सेट् नक्षति) ગમન કરવું, જવું
नक्षत्र न (नक्ष्+अत्रन् न क्षीयते क्षरते वा वा नि नञ प्रकृतिभाव) અશ્વિની વગેરે સત્યાવીસ નક્ષત્ર, સત્યાવીસ મોતીનો હાર, સત્યાવીશની સંખ્યા
नक्षत्रकान्तिविस्तार पु (नक्षत्राणां कान्तिस्तस्या विस्तारो यत्र) ધોળો યાવનાલ.
नक्षत्रगण पु (नक्षत्राणा गण) નક્ષત્રનું ટોળું, તારાનો સમૂહ

नक्षत्रचक्र न (नक्षत्राणा चक्र यत्र) રાશિચક્ર, નક્ષત્ર મંડળ, તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દીક્ષામાં ઉપયોગી ચક્ર
नक्षत्रजात न (नक्षत्रे तद्विशेषे जात जन्म) અમુક નક્ષત્રમાં થયેલો જન્મ
नक्षत्रदर्श त्रि (नक्षत्र पश्यति दृश्+अण्) નક્ષત્રો જોનાર,
नक्षत्रदर्श (नक्षत्र तत् फल दर्शयति दृश्+अण्) જોષી, ગણક
नक्षत्रदमन पु (रावणदमन जं प्रा) રાક્ષસવંશનો રાજા
नक्षत्रदान न (नक्षत्रभेदे दानम्) અમુક નક્ષત્રમાં અમુક પદાર્થનું દાન
नक्षत्रनाथ पु (नक्षत्राणां नाथ) ચન્દ્રમા, કપૂર
नक्षत्रनेमि पु (नक्षत्रस्य तच्चक्रस्य नेमिरिव) ધ્રુવનો તારો, ચન્દ્રમા, વિષ્ણુ, કપૂર, રેવતી નક્ષત્ર
नक्षत्रप पु (नक्षत्राणि पाति पा+ड) ચન્દ્ર કપૂર
नक्षत्रपति पु (नक्षत्राणा पति) ઉપરનો અર્થ
नक्षत्रपथ पु (नक्षत्रोपलक्षित पन्था अच समा) નક્ષત્રોને ફરવાનો માર્ગ
नक्षत्रपदयोग पु શુદ્ધ જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ યાત્રાના અંગરૂપ યોગ (गेदगे भास्कर षष्ठे शीतगौ स्वोच्चगे यगे नक्षत्रपदयोगोऽय, शस्तमेघानिलो यथा)
नक्षत्रपाठक पु (नक्षत्रनिमित्त पाठयति, पठ्+णिच्+ण्वुल्) જોષી
नक्षत्रपुरुष पु (नक्षत्रै पुरुष इव) નક્ષત્રોથી જુદા જુદા અંગો રૂપી કલ્પેલો પુરુષ જે નક્ષત્ર વ્રતનું અંગ ગણાય છે તે
नक्षत्रभोग पु (नक्षत्रस्य भोग) રાશિચક્રમાં રહેલા નક્ષત્રોનો એક એક દિવસનો ઉપભોગ
नक्षत्रमान न (नक्षत्रस्य मान) દિનાદિ માન વિશેષ
नक्षत्रमार्ग पु (नक्षत्राणां मार्ग) નક્ષત્રોને ફરવાનો માર્ગ
नक्षत्रमाला स्त्री (नक्षत्रसंख्यिका माला नक्षत्राणा माला वा) સત્યાવીસ મોતીનો હાર, હાથીઓની પંક્તિ, નક્ષત્રોની પંક્તિ-હાર
नक्षत्रमालिनी स्त्री જાઈ નો વેલો
नक्षत्रयाजक पु (नक्षत्रनिमित्त भृत्यर्थ याजयति, यज्+णिच्+ण्वुल्) નક્ષત્ર નિમિત્ત દોષ જણાવી તેની શાન્તિ કરાવનાર હલકો બ્રાહ્મણ

नगकर्णी स्त्री (नग इव कर्णं यस्याः) वनस्पति पीली ओषधि मरवी.

नगगन्धा स्त्री (नगो गन्धो यस्याः) एक जातनी वनस्पति.

नगज त्रि. (नग + जन् + ड) पर्वतमां उत्पन्न थनार

नगज पु. („ „) हाथी

नगजा स्त्री (नगाज्जायते, जन्+ड) पार्वती, पाषाणभेद.

नगण पु. छन्द शास्त्र प्रसिद्ध नगण.

नगणा स्त्री (नास्ति गणो यस्या) वनस्पति गजपीपर, भाथरापणी.

नगनदी स्त्री (नगजाता नदी) पर्वतमांथी नीकळेली नदी.
"विभिन्न तन् नग नगनदीरिवाम्बु भिदन्" भैष

नगनन्दिनी स्त्री (नगस्य हिमालयस्य नन्दिनी) पार्वती.

नगनाथ पु (नगानां नाथ) हिमालय, मेरु पर्वत.

नगपति पु (नगानां पर्वतानां वृक्षाणां वा पति) हिमालय मेरु पर्वत.

नगभिद् पु (नग भिनत्ति भिद्+क्विप्) पत्थरने कापवानुं ओजार टांकणुं, वज्र, इन्द्र.

नगभू पु (नग भूरुत्पत्तिस्थानं) पुष्करमूलभेद वनस्पति

नगभू स्त्री (नगस्य भू) पर्वतनी जमीन.

नगभू त्रि. (नगात् भवति भू+क्विप्) पर्वतमां उत्पन्न थनार, पर्वतथी थनार

नगमूर्धन् पु (नगस्य मूर्धा) पर्वतनुं शिखर, डुंगरनुं मथाळुं

नगर न (नगा इव प्रासादाः सन्त्यत्र बा र) शहेर नगर

नगरकाक पु (नगरे काक इव नगरस्थित काक इव वा) कागडा जेवा स्वभाववाळो नगरवासी.

नगरकीर्तन न (नगरे हरेर्नाम कीर्तनम्) शहेरमां फरी फरीने हरिनुं भजन करवुं ते.

नगरगुलिक पु (नगरगुप्त कि. प्र.) नगरनी रक्षा करनार कोटवाळ.

नगरघात पु. (नगरं हन्ति अनुस्वारवाळुं नगरघातो इव वा) हाथी

नगरघात पु (नगरं हन्ति हन्+अण् वा) नगरनो नाश करवो, शहेर बाळवुं.

नगरनिर्गमन न (नगरनिर्गमस्य पथ) शहेरनुं पाणी नीकळवानो मार्ग–खाळ, गटर.

नगरमर्दिन् पु (नगरं मृद्नाति, मृद्+णिनि) मदोन्मत्त हाथी.

नगरमर्दिन् त्रि. („ „) शहेरनो ध्वंसकार, नगरनो नाश करनार

नगरमार्ग पु (नगरस्य मार्गः) शहेरनो राजमार्ग धोरी मार्ग रस्तो.

नगरमोष न (नगरमोषं ? प्र) नगर लूटवानी विधि, ७२ कळामांनी एक कळा.

नगररक्षक पु (नगरस्य रक्षकः) नागरिक रक्षक, कोतवाल.

नगरवायस पु (नगरे वायस इव) नगरकाक पु. जुओ.

नगराद्रिसन्निवेश पु शहेर किल्लानी रचना

नगराधिकृत पु (नगरे अधिकृतः) शहेरना मुख्य अधिकारी मॅजिस्ट्रेट.

नगराधिप पु (नगरस्य अधिप) शहेरनो स्वामी, राजा.

नगराध्यक्ष पु. (नगरे रक्षार्थं नियोजित अध्यक्ष) शहेरना रक्षण माटे राजाए नीमेलो अधिकारी कोटवाळ.

नगरी स्त्री (नगर+ङीप्) शहेर, नगर.

नगरीकाक पु (नगर्यां काक इव) कागडो पक्षी.

नगरीकाकी स्त्री („ ङीप्) कागडी.

नगरीय त्रि (नगरे भवः छ) नगरमां रहेनार, शहेरमां थनार

नगरोत्थ त्रि (नगरादुत्तिष्ठति, उद्+स्था+क) नगरमां उत्पन्न थनार.

नगराख्या स्त्री (सिद्धं मूलम्) नागरमोथ.

नगरोपवन न. (नगरस्य उपवनम्) नगर पासेनो बाग, वन.

नगरौकस् पु (नगरं ओको यस्य) नागरिक, नगर निवासी.

नगरौषधि स्त्री (नगरजाता औषधि) केळ.

नगरौषधी स्त्री (नगरजाता औषधी) केळ.

नखप्रचित न (नखश्च प्रचितञ्च मयु० ति०) નખ અને પ્રચિત.
नखफलिनी स्त्री (नख इव फलमस्त्यस्य इनि ङीप्) નખનિષ્પાવ શબ્દ જુઓ.
नखभिन्न त्रि (नखेन भिन्नं) નખથી ચીરેલુ, નખથી તોડેલ, નખથી ઉતરડેલ
नखमुच न (नख मुञ्चति, मुच्+क) ધનુષ
नखम्पच त्रि (नख पचति, पच्+खश्+मुम्) નખને તપાવનાર-પકવનાર
नखम्पचा स्त्री (नख पचति, पच्+खश्+मुम्) રાબડી, રાબ
नखर पु न (नखे राति, रा+क नख+बा० उणा० ऋर वा) નખ.
नखर त्रि (न खर) તીક્ષ્ણ ન હોય તે
नखरजनी स्त्री (नखो रज्यतेऽनया करणे ल्युट् ङीप्) મેદી, મેદીનુ ઝાડ
नखरञ्जनी स्त्री (नख रञ्जयति, रंज्+णिच्+ल्यु+ङीप्) નેયણી
नखरायुध पु (नखर एव आयुध यस्य) સિંહ, વાઘ, કુતરો
नखरायुध त्रि (नखर एव आयुध यस्य) નખરૂપ હથિયાર વાળુ
नखरायुधी त्रि (,, यस्या नखरायुध+स्त्रिया ङीप्) સિહણ, વાઘણ, કુતરી
नखराह्व पु (नखरमाह्वयते स्पर्द्धते आ+ह्वे+क) કણેરનુ ઝાડ
नखरी स्त्री (नखर पुष्पाकारेणास्त्यस्य अच्+ङीप्) નખતો નામે એક સુગન્ધી દ્રવ્ય
नखलेखक त्रि (नख लिखति, जीविकार्थ, लिख्+ण्वुल्) જીવિકાર્થે નખ લેખન કર્મ કરનાર
नखलेखा स्त्री (नखानां लेखा) નખક્ષત, નખના ઘાવની નીશાની
नखविलेख पु (नखस्य विलेख) ઉપરનો અર્થ
नखविष पु स्त्री (नखे विषमस्य) મનુષ્ય વિગેરે પ્રાણી
नखविष्किर पु स्त्री (नखैर्विकिरति, वि+कॄ+क सुट् पत्व च) નખથી ખોતરીને ખાનાર બાઝ પક્ષી
नखवृक्ष पु (नखति नख् सर्पणे+अच नित्यक०) નીલવૃક્ષ
नखव्रण न (नखेन कृत व्रणम्) नखपद શબ્દ જુઓ.
नखशङ्ख पु (नख इव शङ्ख) નાનો શખલો
नखशङ्खक पु (नख इव शङ्खक) ઉપરનો અર્થ
नखहरणी स्त्री (णहहरणी जै प्रा) નખઉતારવાનુ શસ્ત્ર, નેયણી.
नखाघात पु (नखैराघात) नखपद શબ્દ જુઓ.
नखाङ्क न (नखमिव अङ्क यस्य) નખના ઘાનુ ચિન્હ, નખક્ષત, व्याघ्रनखी વનસ્પતિ
नखानखि अव्य (नखैश्च नखैश्च प्रहृत्य प्रवृत्त युद्धम्) નખે નખે થયેલુ યુદ્ધ
नखायुध पु (नख, आयुधमिव यस्य) વાઘ, સિહ, કુતરો
नखायुधी स्त्री (नखमेव आयुध यस्या) વાઘણ, સિહણ, કુતરી
नखारु स्त्री સ્નાયુ, શરીરમાની નસો, રગો
नखालि पु (नखमिव अलति, अल्+इनि,) નાનો શખલો
नखालि स्त्री (नखनामालि) નખની પકિત-હાર
नखालु पु (नखतीति, नख सर्पणे+आलुच्) નીલવૃક્ષ.
नखाशिन् त्रि (नखेनाश्नाति णिनि) નખ વડે ખાનાર
नखाशिन् पु (नखमश्नाति, अश्+णिनि) ઘુવડ
नखाह्व पु (नख इति आह्वा यस्य) નખલો નામે સુગધી દ્રવ્ય
नखि पु (नखति सर्पति, नख्+इन् णि वा) સરકી જનાર, ખસી જનાર
नखिन् पु (नख अस्त्यस्य, नख+इनि) સિહ, વાઘ, કુતરો
नखिन् त्रि (,, ,,) મોટા નખવાળુ, મોટા નોરવાળુ
नखिनी स्त्री (नख+इन्+ङीप्) સિહણ, વાઘણ, કુતરી
नखी स्त्री (नख आकारत्वेनास्त्यस्य, अच्+ङीप्, नख+ङीप् वा) નખલો નામે સુગધી દ્રવ્ય
नग पु (न गच्छति, गम्+ड) પર્વત, વૃક્ષ, સાતની સખ્યા
'नगजा नगजा दयिता दयिता" भट्टि

नचिकेतस् पु. તે નામનો એક ઋષિ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

नचिर न. (न+चिरम् प. त.) સત્વર, શીઘ્રકાળ, જલદી.

नच्युत त्रि. (न च्युतं न च्युतेन "नञ् सुप्" प. त.) નહિ ચવેલ, નહિ ખરેલ, નહિ પડેલ.

नज् (भ्वा. आत्म. अ. सेट् नजते) લજ્જિત થવું, શરમાવું.

नञ् अव्य. (नह्+डञ्) નહિ, ના. સ્વરૂપાર્થ અભિધાન એ ગણનું [illegible] સંકેતપણું બતાવનાર અવ્યય.

नट् (भ्वा. पर. अ. सेट् नटति) નાચવું, [illegible] નીચે પડવું.

नट् (चु. उभ. अ. सेट् नाटयति-ते) નીચે પડવું, પ્રકાશવું.

नट पु. (नट्+अच् नम्+अट् वा) નટ, નાટકીયો, ભવાઈઓ, શ્યોનાક વૃક્ષ, એક જાતનો વર્ણસંકર, નીચ ક્ષત્રિય, આસોપાલવનું ઝાડ, નલ જાતિનું ઘાસ, સૂત્રધાર.

नटकर्मेचक न. હાસ્યરસ પ્રાધાન્ય પ્રહસનક રૂપક.

नटप्राणिका स्त्री (नटस्य प्राणिका वै प्रा.) [illegible] નામ, નટની ખાસ કૃત્રિમ ઢાલ.

नटचर्या स्त्री (नटस्य चर्या) નટનું કૃત્ય.

नटता स्त्री (नटस्य भाव कर्म वा तल् टाप्) નટ પણું, નટનું કામ નાટક.

नटत्व न (नटस्य भाव कर्म वा) ઉપરનો અર્થ.

नटन न (नट्+भावे ल्युट्) શરીરના હાવભાવવાળું નૃત્ય, નાચવું તે.

नटनारायण पु (नटस्य नारायण इव) એ ગીતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક રાગ મેઘરાગ મિશ્રિત રાગ, દીપક રાગ મિશ્રિત.

नटपर्ण न. [illegible], ચામડી તાલ.

नटभूषण न (नटस्य मूर्त्ये भवनात्) હરતાલ.

नटमण्डन न. (नटस्य मण्डनं भूषणं अस्मात्) ઉપરનો અર્થ.

नटराट् पु (नटेषु राट् प. त.) શ્રેષ્ઠ નટ.

नटराज पु. [illegible]

नटसेवक पु (नटेषु श्रेष्ठः) શ્રેષ્ઠ નટ, ઉત્તમ ખેલ કરનાર પુરુષ.

नटसंज्ञक पु (नटस्य संज्ञा सम्भूतत्वं यस्य सः) [illegible]

नटसंज्ञक पु. (नटेतिसंज्ञा संज्ञा यस्य तथात्वं वा) નટ નટવો, ભવાઈઓ, નાટકીયો.

नटसूत्र न (नटस्य व्यवहारस्य ज्ञापकं सूत्रम्) શિલાલિએ બનાવેલ નટસૂત્ર—નટોના વ્યવહારનું શાસ્ત્ર.

नटाम्लिका स्त्री (नटस्य अम्लकामल अन्तो यस्याः कन् कापि अत इत्वम्) ખાજ કરમ.

नटाम्बिका स्त्री (नटस्य अम्बिका) ખાજ કરમ.

नटी स्त्री (नट+अच्+ङीप्) નટની સ્ત્રી, સૂત્રધારની સ્ત્રી, વેશ્યા સ્ત્રી, નખી નામે એક ગન્ધદ્રવ્ય, એક વર્ણસંકર સ્ત્રી, દીપક રાગની રાગણી.

नटीसुत पु (नट्याः सुत) નટીપુત્ર, નાચનારીનો છોકરો.

नटेश्वर पु. (नटस्य ईश्वर) શિવ—મહાદેવ.

नट्या स्त्री. (नटानां समूहः "पाशा" य मत्) નટનો સમૂહ.

नड् (चु. उभ. स. से. नाडयति-ते) ભ્રષ્ટ થવું, નીચે પડવું.

नड पु (नल्+अच् लस्य डत्वम्) તે નામે એક ઋષિ, એક જાતનું ઘાસ.

नडक न. (नड्+अच् स्वार्थे कन्) બે ખભા ની વચ્ચે એક નળી (ગુ. ડા.)

नडकीय त्रि. (नडाः सन्त्यत्र छ कुक् च) પુષ્કળ નડ ઘાસવાળું.

नडप्राय त्रि (नड प्रायेण यत्र) ઉપરનો અર્થ.

नडमयक न (नडस्य विकारो वेष वाऽन्त) નડઘાસની બનેલી ચટાઈ.

नडमीन पु. (नडस्थितो मीन इव अन्तः) એક જાતનું માછલું.

नडवन न (नडस्य तृणविशेषस्य वनम्) નડ ઘાસનું વન.

नडवत् त्रि. (नड+अस्त्यर्थे मतुप्) નડ ઘાસવાળું.

नगवत् त्रि (नग+मतुप् मस्य व) વૃક્ષવાળું, પર્વતવાળું

नगाटन पु (नगे वृक्षे अटति भ्रमति अट्+ल्यु) વાનર, પર્વતમાં કે ઝાડમાં ગમન-ગતિ-ભ્રમવું

नगाटन त्रि (नगे अटनं यस्य) પર્વતમાં ફરનાર

नगाटनी स्त्री (नगे वृक्षे अटति, अट्+ल्यु स्त्रियां ङीप्) વાંદરી, પર્વતમાં ફરનારી સ્ત્રી

नगाधिप पु (नगानां पर्वतानां अधिप) હિમાલય પર્વત, મેરૂ પર્વત

नगाधिपति पु (नगानामधिपति) ઉપરનો અર્થ

नगाधिराज पु (नगानामधिराज) હિમાલય, મેરૂ પર્વત

नगानिका स्त्री એ નામે એક છન્દ "द्वितुर्यके गुर्यदा नगानिका भवेत्तदा"

नगारि पु (नगानामरि) ઇન્દ્ર

नगाश्रय पु (नग पर्वत आश्रय उत्पत्तिस्थान यस्य) હસ્તિકન્દ વૃક્ષ

नगाश्रय पु (नगानामाश्रय) પર્વતનો આશ્રય, પર્વતમાં કે વૃક્ષમાં રહેવું

नगाश्रय त्रि (नग आश्रय स्थान यस्य) પર્વત જેનું આશ્રય સ્થાન હોય તે

नगेन्द्र पु (नग इन्द्र इव श्रेष्ठत्वात्) હિમાલય, સર્વથી શ્રેષ્ઠ પર્વત-મેરૂ પર્વત

नगोच्छ्राय पु (नगस्य उच्छ्राय) પર્વતની ઊંચાઇ, ઝાડની ઉંચાઇ

नगौकस् पु (नगो वृक्ष पर्वतो वा ओको निवासस्थानमस्य) પર્વતમાં કે ઝાડમાં રહેનાર હરકોઇ પક્ષી, અષ્ટાપદ જનાવર, સિંહ, કાગડો

नगौकस् त्रि (,, ,,) પર્વત કે ઝાડમાં રહેનાર

नग्न पु (नज्+कर्तरि क्त तस्य न) દિગંબર જૈન સાધુ, નાગો બાવો

नग्न त्रि (नजते स्मेति, नज्+क्त तस्य न) નાગું, વસ્ત્રપહેરો વગરનું
"न नग्नां स्त्रियमीक्षेत पुरुषं वा कदाचन" कूर्म

नग्नक त्रि (नग्न एव, स्वार्थे कन्) નાગું

नग्नका स्त्री (,, स्वार्थे क+टाप्) નાગી સ્ત્રી, નિર્લજ્જ સ્ત્રી, રજો ધર્મ આવતા પહેલી અવસ્થાની છોકરી

नग्नङ्करण न (अनग्नं नग्नं क्रियतेऽनेन, कृ+ल्युन् मुम् च) નાગું કરવું તે

नग्नजित् पु તે નામનો એક રાજા-વાસ્તુશાસ્ત્રનો ગ્રંથ બનાવનાર વિદ્વાન્

नग्नता स्त्री (नग्नस्य भाव) નાગાપણું

नग्नत्व न (,, ,,) નાગાપણું

नग्नमुषित त्रि (मुषितो नग्न) ધન વિગેરે ચોરાઇ જવાથી નાગું થએલ

नग्नम्भविष्णु त्रि (अनग्नो नग्नो भवति भू+च्व्यर्थे खिष्णु मुम्) નાગું થનાર, નાગા જેવું બનનાર

नग्नम्भावुक त्रि (,, भू+खुकञ्) નાગું થનાર, નાગો બનનાર

नग्नहु पु (नग्नं ह्वयति करोति स्पर्द्धते अनेन ह्वे+करणे क्विप्) દારૂમાં પડતી છત્રીસ દ્રવ્યોથી બનેલ એક ઔષધિ

नग्नहू पु (नग्नं ह्वयति स्पर्द्धते अनेन ह्वे+करणे क्विप्) ઉપરનો અર્થ, દારૂના સાધનરૂપ પદાર્થ

नग्ना स्त्री (नग्न+टाप्) નાગી સ્ત્રી, વસ્ત્રરહિત સ્ત્રી

नग्नाट त्रि (नग्न एवाटति, अट्+अच्) નાગું ફરનાર.

नग्नाट पु (नग्न सन् अटति, अट्+अच्) દિગંબર જૈન

नग्नाटक पु (नग्नाट एव स्वार्थे कन् अट्+ण्वुल् वा) ઉપરનો અર્થ

नग्नाटक त्रि (नग्नाट एव कन्) નાગું ફરનાર

नग्निका स्त्री (नग्नैव स्वार्थे कन् टापि अत इत्वम्) ઋતુ ધર્મમાં નહિ આવેલી સ્ત્રી, એકે વાર ન અભડાયેલી સ્ત્રી

नग्नीकरण न (नग्न+च्वि+कृ+भावे ल्युट्) નાગું કરવું.

नग्नीकृत त्रि (नग्न+च्वि+कृ+क्त) નાગું કરેલ

नघमार पु (नह्+क वा हस्य घ नघं मारयति, मृ+णिच्+अण्) કોઢનો રોગ, કુષ્ટરોગ

नघाय पु (   ) કોઢનો રોગ

नघारिप पु (   ) કોઢનો રોગ

नघुष पु (नहुष पृषो घ) નહુષ રાજા

नङ्ग पु (न गच्छति, गम्+ड वाहु मुम्) જાર, ઉપપતિ, સ્થાન ધણી

કાકજંઘા-અપેરી વગેરે, કયા વેગ વિગેરે
नदीकूल न. (नद्याः कूलं) નદીનો કાંઠો.
नदीकूलप्रिय पु. (नदीकूलं प्रियं यस्य) નેતરનું ઝાડ, પાણીમાં ઉગતી વ.
नदीज पु. (नद्याः जायते जन्+ड) સાગનું ઝાડ, અર્જુનવૃક્ષ વનસ્પતિ, ભીષ્મ, નેતરનું ઝાડ, ભીષ્મપિતામહ.
नदीज न. (नद्याः जायते, जन्+ड) સોતાંજન.
नदीज त्रि. (नद्याः नदात् वा जायते जन्+ड) નદીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.
नदीजा स्त्री. (नद्या जायते जन्+ड+टाप्) અગ્નિમંથ વૃક્ષ-અરણિ.
नदीतट पु. (नद्यास्तटः) નદીનો કાંઠો.
नदीतरस्थान न. (नद्यास्तरस्थानं तरस्थानम्) નદી ઉતરવાનો ઘાટ.
नदीदोह पु. (नदीतरणार्थं दोहः) નદી ઉતરવા માટે અપાતું ભાડું-ઉપ.
नदीधर पु. (नदीं धारयति धृ+अच्) શિવ, ગંગાધર.
नदीन पु. (नदीनां इनः पतिः) સમુદ્ર, વરુણ દેવ.
नदीन त्रि. (न दीनः) દીન નહિ તે.
नदीनाथ पु. (नदीनां नाथः) पु. नदीन शब्द जुओ.
नदीनिष्पाव पु. (नदीनिम्नगतस्थो निष्पावः) એક જાતનું ધાન્ય, વાલ-ઝાડ.
नदीपति पु. (नदीनां पतिः) વરુણ દેવ, સમુદ્ર.
नदीपूर पु. (नद्याः पूरः) પૂર આવેલ નદી, નદીનું પૂર.
नदीभव न. (नद्यां भवति भू+अच्) સિંધાલૂણ.
नदीभव त्रि. (नदी+भू अच्) નદીમાં હોનાર-થનાર.
नदीमज पु. (नद्याः मज्जति, मस्ज्+अच्) ભીષ્મ પિતામહ.
नदीमातृक त्रि. (नदी माता पोषिका यस्य सः) નદીના પાણીથી પાકતા અનાજ ઉપર જીવનાર.
नदीमुख न. (नद्याः मुखम्) નદીનું મોં, મુખ.
नदीमुखर न. (मुखमिव प्रियकारकम्) નદીના પાણીને નીકળવાનો ભાગ.
नदीरय पु. (नद्याः रयः) નદીનો પ્રવાહ, નદીનો વેગ.
नदीराज पु. (" राजः) નદીનો રાજા નદીની પાર?

नदीवट पु. (नदीमर्यादि स्वादो वटः) નદી ઉપર થતું ઝાડ.
नदीवेग पु. (नद्याः वेगः) नदीरय पु. शब्द जुओ.
नदीवेगा स्त्री. (" वेगा) નદીનો ધસારો, નદીનો પ્રવાહ.
नदीश पु. (" ईशः) नदीन पु. शब्द जुओ.
नदीष्ण त्रि. (नद्यां स्नाति स्ना+क) તીર્થ સ્નાન કરવામાં કુશળ.
नदीसर्ज पु. (नद्याः सर्जः इव) સાગનું ઝાડ.
नदीसंतार पु. (नदीसंतार जे प्र) નદીના કિનારેથી નદીપાર જવું.
नद्ध त्रि. (नह्+क्त च) બંધેલ, બાંધ.
नद्धी स्त्री. (नह्यतेऽनया नह्+ष्ट्रन् गौरादित्वात् ङीष्) ચામડાની દોરી-વાધરી.
नद्यादि पु. વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ, એક શબ્દ ગણ જેમ-નદી, મહી, વારાણસી, શ્રાવસ્તી, કૌશામ્બી, વનકૌશામ્બી, કાશપરી, કાશફરી, ખાદિરી, પૂર્વનગરી, પાવા, માવા, દાર્વા, સેતકી, વગેરે.
नद्याम्र पु. (नद्या आम्र इव) સમુદ્રફળ નામે એક વૃક્ષ.
नद्यावर्तक पु. (नदी+आ+वृत्+ण्वुल्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ.
नद्युत्स्थान न. (नद्या उत्थानं स्थानम्) નદીને ઉઠવાનું સ્થાન.
ननन्दृ स्त्री. (न नन्दति तुष्यति कृतमपि सेवया नन्द्+ऋन्) નણંદ.
ननान्दा स्त्री. (न नन्दति नन्द्+ऋ+टाप्) નણંદ, માતા, ફોઈ.
ननान्दृ स्त्री. (" नन्दति सेवयापि नन्द्+तृच् पृषो) નણંદ.
ननान्दृपति पु. (ननान्दुः पतिः) પતિનો બનેવી નણદોઈ.
ननु अव्य. (न+नुद्+डु) પ્રશ્ન, અવધારણ-નિશ્ચય, અનુજ્ઞા-રજા, અમંત્રણ, વિનિગ્રહ, પ્રાર્થના, અધિકાર, અમર્ષ, આક્ષેપ, પ્રશ્ન, પ્રત્યુક્તિ, વાક્યારંભ અને વિતર્ક એ અર્થમાં વપરાય છે.
ननुच अव्य. (ननु+च) વિરોધોક્તિમાં વપરાતો અવ્યય.
नन्तव्य त्रि. (नम्+तव्यत्) નમન કરવા યોગ્ય.

नडसंहति स्त्री (नडानां सहति) નડ ઘાસનો સમુદાય

नडह त्रि (नड हन्ति नड+हन्+ड) સુંદર, રમણીય

नडागिरि पु (नडप्रधानो गिरि पूर्वस्य दीर्घ) જ્યાં પુષ્કળ નડ ઘાસ હોય તેવો પર્વત

नडादि पु વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ

स च-नड, चर, बक, मुञ्ज, इतिक, इतिश, उपक, एक, लमक, शलङ्कु, शलङ्कय, सप्तल, वाजप्य, तिक, अग्निशर्मन्, वृष (गणे,) प्राण, नर, सायक, दास, मित्र, द्विप, पिङ्गर, पिङ्गल, किङ्कर, किङ्कल, कातर, कातल, काश्यप, काश्य, काव्य, अज, अमुष्य, कृष्णरणौ, अमित्र, लिगु, चित्र, कुमार, क्रोष्टु, कोष्ठ, लोह, दुर्ग, स्तम्भ, शिंशपा, अग्रतृण, शकट, सुमन, सुमत, मिमत, ऋच्, जलन्धर, अध्वर, युगन्धर, हसक, दण्डिन्, हस्तिन्, पिण्ड, पञ्चाल, चमसिन्, सुकृत्य, स्थिरक, ब्राह्मण, चटक, बदर, अश्वल, खरप, लङ्क, इन्ध, अश्व, कामुक, ब्रह्मदत्त, उदुम्बर, शोण, अलोह, दण्डप इत्यादि

नडिन् त्रि (नडा सन्ति यस्य इन्) નડ ઘાસવાળું

नडिन् पु (नडाः सन्ति यस्मिन् इन् ङीप्) નડ ઘાસવાળો પર્વત

नडिनी स्त्री (नडा सन्त्यस्यां इनि) નડ ઘાસવાળી નદી

नडिल त्रि (नडस्याद्रश्मादि चादया० इल) નડ ઘાસની પાસે રહેલ

नड्या स्त्री (नडानां समूह पाशा य) નડ ઘાસનો સમૂહ

नड्वत् त्रि (नडा सन्ति अत्र प्रायेण ड्वतुप्) પુષ્કળ નડઘાસવાળું

नड्वल त्रि (नडा सन्त्यत्र ड्वलच्) પુષ્કળ નડ ઘાસવાળો પ્રદેશ

नड्वला स्त्री (नड्वल+टाप्) વૈરાજ મનુની એક પત્ની

नत त्रि (नम्+क्त) નમેલ, વાંકુ વળેલ

नत न (नम्+क्त) નગર, નગરમૂલ, જ્યોતિષપ્રસિદ્ધ નતાંશ, નસોતર, કરમાયેલું ફૂલ, ધનુ કલા

नतद्रुम पु (नतो द्रुम) "લતાશાલ" નામે વૃક્ષ

नतनाडिका स्त्री (नता नाडिका यस्याम्) બે પ્રહર પછી અથવા મધ્ય રાત્રિના જન્મકાળની ઘડી.

नतनासिक त्रि (नता नासिका यस्य) નમેલા નાકવાળું, ચીબું

नतभाग पु (नतो भाग) જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ નતાંશ

नतभ्रू स्त्री (नतौ भ्रुवौ यस्या) વાંકી ભ્રકુટીવાળી સ્ત્રી.

नतराम् अव्य (न शास्त्र न+तरप्) અતિશયનહિ, બબત મનાઈ, અત્યંત

नताङ्ग त्रि (नतमङ्ग यस्य) નમેલા અંગવાળું.

नताङ्गी स्त्री (नतमङ्गमस्या ङीप) નારી, સ્ત્રી

नति स्त्री (नम्+क्तिन्) નમન, નમસ્કાર, નમવું

नत्यूह पु (नतियुक्त ऊह गतिरस्य) ચાતક પક્ષી, બપૈયો, જલકાગડો

नद् (भ्वा पर स से नदति) પૂજા કરવી, સ્તુતિ કરવી

नद् (भ्वा पर अ से नदति) આનંદ પામવું, સંતોષ પામવું

नद पु (नदति शब्दायते नद्+अच्) નદ, સિન્ધુ, સમુદ્ર

नद पु (नद् स्तुतौ कर्मणि अच्) ઋષિ

नदत् त्रि (नद्+शतृ) શબ્દ કરતું, ગર્જના કરતું

नदथु पु (नद्+अथुच्) બળદનો શબ્દ, આનંદ,હર્ષ

नदनु पु (नद्+अनु) સિંહ, શબ્દ, અવાજ, મેઘ

नदपति पु (नदानां पति) સમુદ્ર

नदर त्रि (नद+अदुरदशादि अश्मा र, नास्ति दरो भय यस्य वा) નદની સમીપનો પ્રદેશ, નિર્ભય

नदराज पु (नदानां राजा टच्) સમુદ્ર

नदाल त्रि (नद्+आल) ભાગ્યવાળું, ભાગ્યશાળી

नदी स्त्री (नद्+अच्+ङीप्) ગંગા વિગેરે નદી

नदीकदम्ब न (नदीना कदम्बं समूहो) નદીઓનો સમૂહ

नदीकदम्ब पु (,, ,,) ગોરખમુંડી નામે વનસ્પતિ

नदीकच्छ (जं प्रा णईकच्छ) નદીના કિનારા પરની ઝાડી

नदीकान्त पु (नदीनां कान्त पति) સમુદ્ર, નેતર વનસ્પતિ, સમુદ્રશોષ, નગોડનું ઝાડ

नदीकान्ता स्त्री. (नदी कान्ता यस्या) જાંબુનું ઝાડ,

देवी सन्धि એક ઉપપુરાણ.

नन्द्यावर्त पु. न. (नन्द्यावर्त च प्रा) એક જાતના સાથીઓ ચાર દિશાવાળો એવી જાત સ્વસ્તિ વાદાન્તગત સિદ્ધ શ્રેણિકા પરિકર્મનો ૧૭મો ભેદ સિદ્ધશ્રેણિકા, અને મનુષ્યશ્રેણિકા પરિકર્મનો તેરમો અને ૩૬ સેણિકાદિ ચાર પરિકર્મનો દશમો એક વિભેદ ભેદ બારમા દૃષ્ટિવાદ અંગના બીજા વિભાગ સૂત્રનો ૧૨ મા અને ૧૮ મા વીધકરનું લાંછન.

नन्द्याश्रम पु. તે નામનું એક તીર્થ.

नन्दि पु. (नन्द्+इन्) પરમેશ્વર, વિષ્ણુ, નન્દિકેશ્વર નામે મહાદેવનો પાર્ષદ, મહાદેવ એક ગન્ધર્વનું નામ, આનંદ લે.

सदा एव प्रवानन्दे नन्दिमोंनिर्दिश्वर शिवु

नन्दि पु. न. (नन्द्+इन्) જુગારનું અમુક અંગ.

नन्दिक पु. (नन्दो हेतुत्वेनास्त्यस्य ठन्) આનંદ, હર્ષ.

नन्दिका स्त्री. (नन्दि+स्वार्थे क टाप्) નંદીશ, આનંદ કરનાર ક્રીડાનું સ્થાન, નાના–પાણીનું નાનું વાસણ.

नन्दिका स्त्री. (नन्दि+स्वार्थे क+टाप्) પડવે અગીયારસ છઠ્ઠ એ તિથિઓ.

नन्दिकावर्त पु. (नन्दिका+आ+वृत्+अच्) એક જાતનો મણિ.

नन्दिकुण्ड न. (नन्दिरूप कुण्डम्) તે નામનું તીર્થ.

नन्दिकेश्वर पु. (नन्दि ईश्वर इव नन्दि+क+ईश्वर) મહાદેવનો એક પાર્ષદ.

नन्दिकेश्वर न. (नन्दिकेश्वरेण प्रोक्त) મહાદેવના અનુચર નન્દિકેશ્વરે રચેલું એક ઉપપુરાણ.

नन्दिग्राम पु. તે નામે એક ગામ–ભરતનું રાજધાની.

नन्दिघोष पु. (विजुष घोष) અર્જુનનો રથ, આનંદદાયક અવાજ, આનંદ ઘોષ.

नन्दिघोष त्रि. (नन्दियुक्त घोषो यस्य) આનંદના અવાજવાળું.

नन्दिचूर्णक न. (नन्दिचूर्ण च प्रा.) હેઠ રમતનું એક ચૂર્ણ.

नन्दिज त्रि. (नन्दिज च प्रा) સંપૂર્ણ ... મુનિનું નામ.

नन्दितरु पु. (नन्दतरु टच्) ધાવડીનું ઝાડ.

नन्दितूर्य न. (नन्दिनिमित्तं तूर्य) એક જાતનું વાજિંત્ર.

नन्दिन् त्रि. (नेत्त नन्द्+णिनि) હર્ષવાળું આનંદવાળું.

नन्दिन् पु. (नन्द्+णिनि) શિવનો એક દ્વારપાલ, તે નામે એક મુનિ, વિષ્ણુ, ગર્દભાણ્ડવૃક્ષ, પીપળીનું ઝાડ, આનંદ.

नन्दिनी स्त्री. (नन्दिन्+ङीप्) પુત્રી, દેવી ગંગા નદી, નણંદ, વસિષ્ઠની ગાય, રેણુકા નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય, કન્યા પુત્રી તે નામે એક છંદ, વ્યાડિ ઋષિની માતા.

नन्दिनीतनय पु. (नन्दिन्या तनयः) વ્યાડિ ઋષિ.

नन्दिनीपित पु. (नन्दिनीपित वै प्रा.) મહાવીર સ્વામીના દસ શ્રાવકમાંના એક.

नन्दिनीपुत्र पु. (नन्दिन्याः पुत्र) વ્યાડિ ઋષિ.

नन्दिफल न. (नन्दिफल च. प्रा) નન્દીફલના ઉપલક્ષણવાળું ગણ્યા સૂત્રનું બીજું અધ્યયન.

नन्दिभाजन न. (नन्दिभाजन वै प्रा) એક ઉપકરણ.

नन्दिमीसुत पु. (नन्दिन्या सुत) વ્યાડિ ઋષિ.

नन्दिपुराण न. (नन्दिना प्रोक्तं पुराणम्) તે નામે એક ઉપપુરાણ.

नन्दिमुख पु. (नन्दि मुखे यस्य) એક જાતનું પક્ષી, મહાદેવ.

नन्दिवर्द्धन पु. (नन्दिमानन्दम् वर्द्धयति वृध्+णिच्+ल्यु) શિવ, પખવાડિયાનો અન્ત, મિત્ર, પુત્ર.

नन्दिवर्द्धन त्रि. (नन्दिमानन्दम् वर्द्धयति ...) આનંદ વધારનાર.

नन्दिवारक पु. (नन्दि+वार्+अच्+कन्) દરિયામાં એક જાતનું માછલું.

नन्दिवारलकी स्त्री. (नन्दिवारक+स्त्रियां ङीष्) દરિયામાં એક જાતની માછલી.

नन्दिवृक्ष पु. (नन्द्याख्य वृक्ष) પારસ પીપળો વૃક્ષ એક જાતની ઝાડ.

नन्दिषेण पु. ઋષિવૃષભ મુનિના પુત્રપ્રથમ એક શિષ્ય.

नन्दिषेण पु. કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર.

नन्दिषेण पु. (जै. प्रा. नन्दिसेण) ભરતના ઐરવતના ૪ તીર્થંકર.

નમસ્કાર કરવા યોગ્ય
नन्त्व त्रि (,, वा कर्मणि त्व) ઉપરનો અર્થ
नन्द् (भ्वा प अ सेट् नन्दति) સંતોષ પામવો, પ્રસન્ન થવું
नन्द पु (नन्द्+भावे घञ् कर्मणि वा) આનંદ, હર્ષ, આનંદાત્મક પરમેશ્વર
नन्द पु (नन्दति, नन्द्+अच्) દેડકો, તે નામે ક્ષત્રિય, નવની સંખ્યા, કાર્તિક સ્વામીનો અનુચર, એક પ્રકારનું મૃદંગ વાદિત્ર, તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર, વસુદેવની મદિરા નામની સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પુત્ર, ક્રૌંચદ્વીપમાં આવેલો પર્વત, એક જાતનો વાસ, યજ્ઞેશ્વરનો એક અનુચર, નંદગોવાળ
नन्द पु (नद+अच्) અગીયાર ઈંચ લાંબી વિણાનું નામ
नन्दक पु (नन्दयति, नन्द्+ण्वुल्) વિષ્ણુની તે નામે તરવાર, નન્દ ગોવાળ, તે નામે એક નાગ, કુમારનો એક અનુચર, ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર, આનંદ, હર્ષ
नन्दक त्रि (,, नन्द्+ण्वुल्) સંતોષપમાડનાર, આનન્દ પમાડનાર, કુળપાલક
नन्दकि स्त्री (नन्द+इन् वा कुक्) પીપર
नन्दकिन् पु (नन्दको विद्यामयोऽसिरस्त्यस्य इनि) વિષ્ણુ
नन्दकूट न (णदकूड जै प्रा) એક વિમાનનું નામ
नन्दगोप पु (नन्द नामको गोप) નંદ નામે એક ગોવાળીઓ
नन्दगोपिता स्त्री (नन्दाय हर्षाय गोपिता) રાસ્ના નામે વનસ્પતિ
नन्दज पु (नन्दाज्जायते, जन्+ड) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दथु पु (नन्द+अथुच्) આનંદ, હર્ષ
"यस्यासौ तस्य नन्दथु" भट्टि
नन्दन पु (नन्दयति, नन्द्+ल्यु) પુત્ર, દેડકો, વિષ્ણુ, મહાદેવ, કાર્તિકસ્વામીનો અનુચર, એક પર્વત, સાઠ વર્ષો પૈકી છવીસમું વર્ષ
नन्दन न (,, ,,) ઈન્દ્રના બગીચાનું નામ, એક ચન્દનનું નામ
नन्दन त्रि (नन्द्+ल्यु) આનંદ કરનાર, હર્ષ કરનાર
नन्दनज पु (नन्दनाज्जायते, जन्+ड) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दनज न (नन्दनवने जायते ,,+,,) ઈન્દ્રના નંદન વનમાં ઉત્પન્ન થનાર હરિચંદન
नन्दनज त्रि (नन्दनाज्जायते जन्+ड) આનંદથી ઉત્પન્ન થનાર
नन्दन्त पु (नन्दत्यनेन नन्द्+झच्) પુત્ર, મિત્ર, રાજપુત્ર
नन्दनन्दन पु (नन्दस्य नन्दन) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दना स्त्री (नन्दन+टाप्) પુત્રી
नन्दनन्दना स्त्री (नन्दस्य नन्दना) યોગમાયા
नन्दनन्दिनी स्त्री (नन्दस्य नन्दिनी) દુર્ગા, પાર્વતી, યોગમાયા
नन्दनभद्र पु (णदणभद्द, जै प्रा) સંભૂતિ વિજયના શિષ્ય
नन्दपाल पु (नन्द हर्षं पालयति) વરૂણ દેવ
नन्दपुत्र पु (नन्दस्य पुत्र) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दपुत्री स्त्री (,, पुत्री) યોગમાયા
नन्दनमाला स्त्री (नन्दना माला) એક જાતની માળા, કૃષ્ણને આનંદ કરવા બનાવેલી માળા
नन्दमित्र पु (नन्दमित्त जै प्रा) આવતી ચોવીસીના બીજા વાસુદેવ
नन्दयत् त्रि (नन्द्+शतृ) આનંદ પમાડતું, ખુશ કરતું
नन्दयन्त पु (नन्दि+झच्) પુત્ર
नन्दवती स्त्री (नन्दवती जै प्रा) અંતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના ચોથા અધ્યયનનું નામ, શ્રેણિક રાજાની રાણી
नन्दसुत पु (नन्दस्य सुत) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दसुता स्त्री (,, सुता) યોગમાયા
नन्दसेनिका स्त्री (नदसेणिया जै प्रा) અંતગડ સૂત્રના આતમા વર્ગના ચોથા અધ્યનનનું નામ
नन्दा स्त्री (नन्दयति, नन्दि+अच्+टाप्) દુર્ગાદેવીની એક મૂર્તિ, નાંદ-પાણીનું મોટું વાસણ, પડવે અગીયારશ છઠ એ તિથિઓ, સંપત્તિ, એક સંક્રાન્તિ, નંદાશ્રમતીર્થગા ધર્મપુત્ર હર્ષની પત્ની, નણંદ
नन्दात्मज पु (नदस्य आत्मज) શ્રીકૃષ્ણ
नन्दात्मजा स्त्री (,, आत्मजा) યોગમાયા
नन्दापुराण न (नदा देवीमधिकृत्य पुराण) નંદા

नभग त्रि (नभसि गच्छति नभ+ग) આકાશમાં જનાર
नभग त्रि (नास्ति भगो यस्य) ભાગ્યહીન, નસીબ વિનાનું
नभग पुं. (,, ,,) વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર.
नभनु त्रि (नभ् हिंसायां वा अनु) હિંસક
नभनु पुं. (नभ+अनु) શબ્દ કરનાર પ્રાણી
नभनु स्त्री. (,,) નદી.
नभन्य त्रि (नभसि भवं यत्, नभि हिंसायां वा घञ् पूर्ण.) આકાશમાં રહેનાર-થનાર દિવ્ય
नभःप्रसूनम् न (नभःप्रसूनमिव) ફૂલ
नभश्चमस पुं (नभश्चमस इव) ચન્દ્ર, ઇન્દ્ર-જાળ, મિથ્યારૂપ
नभश्चर त्रि (नभसि चरति चर्+ट) આકાશમાં ચાલનાર.
नभश्चर पुं (,,) પક્ષી સિદ્ધ, ગન્ધર્વ દેવ વિગેરે.
नभस् न. (नभते मेघैः नह्+असुन्, नभादेश) આકાશ.
नभस् पुं. (नभति हिनस्ति जीवादिन् नभ+असुन्) શ્રાવણમાસ, મેઘ, પાણી, નાક-સુંઘવું તે, વર્ષા ઋતુ, જનથી ઢાંકવું સ્થાન, જળવાળુ ભાગ
नभस न. पुं (नभते व्याप्नोति नभ्+असच्) આકાશ, ક્ષેત્ર મન્વન્તરના સપ્તર્ષિઓ.
नभसङ्गम पुं (नभसा गच्छति नभ्+अच्+गम्) પક્ષી
नभसङ्गमी स्त्री. (,, ,, ,, ङीप्) પક્ષિણી
नभस्तस् पुं न. (नभसः तस्) આકાશ.
नभस्थित त्रि (नभसि स्थित वा विसर्गलोपः) આકાશમાં રહેલ
नभस्थित पुं તે નામનું એક નરક.
नभस्पृश् त्रि. (नभ स्पृशति, स्पृश्+क्विप्) આકાશનો સ્પર્શ કરનાર
नभस्मय पुं (नभो मयते, मय् धनौ+अच्) આદિત્ય
नभस्य पुं. (नभसे मेघाय साधु यत्) ભાદરવો મહિનો.
नभस्य त्रि (नभसि भवः यत्) આકાશમાં હોનાર-થનાર.
नभस्वत् पुं. (नभ अस्त्यस्य मतुप्, मस्य वः) વાયુ, પવન, વા
नभस्वती स्त्री (नभस्वत्+स्त्रियां ङीप्) અન્તર્ધાનની પત્ની.
नभस्वद् पुं (नभसि दीव्यति दिव्+क्विप्) ક્રૂર શબ્દ ગુણો.
नभस्सरित् स्त्री (नभसः सरित्) ગંગા નદી.
नभसर पुं (नभस् सृ स्म) સ્વર્ગ
नभाक पुं न. (न भाति भा+कन्) અન્ધકાર, અંધારું
नभाक पुं (,, ,,) રાહુ ગ્રહ
नभि पुं. પૈડું આ આકારે.
नभाग त्रि (नभसि गच्छति) આકાશમાં રહેલ આકાશમાં જનાર.
नभोग पुं (नभसि गच्छति, गम्+ड) આકાશી દેવતા આકાશમાં રહેલ (ગ્રહ વિગેરે)
नभोगज पुं. (गजा इव) મેઘ.
नभोगति स्त्री. (गतिर्गमनम्) આકાશમાં ગમન
नभोगतिक त्रि (गतिर्यस्य) આકાશમાં ગતિ વાળું પક્ષી
नभोगमना स्त्री. (नभोगमना सा. व) આકાશચારિણી વિદ્યા.
नभोद पुं. વિશ્વદેવનો ભેદ, એક વિશ્વદેવ.
नभोदुह पुं. (नभस दोग्धि दुह् गुहादिक) મેઘ, વાદળ.
नभोद्वीप पुं (नभसि द्वीप इव) મેઘ, વાદળ.
नभोधूम पुं (,, धूम इव) મેઘ, વાદળ.
नभोनदी स्त्री. (नभसः नदी) આકાશ ગંગા, સ્વર્ગ ગંગા.
नभोध्वज पुं. (नभसि ध्वज इव) મેઘ મોથ વનસ્પતિ
नभोमणि पुं (नभसो मणिरिव) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.
नभोमण्डल न (नभो मण्डलमिव) આકાશમંડળ
नभोमण्डलदीप पुं. (नभोमण्डले दीप इव प्रकाशकत्वात्) ચન્દ્ર, કપૂર.
नभोम्बुप पुं. (नभस अम्बु पिबति पा+क) ચાતક પક્ષી, બપૈયો.

नन्दी स्त्री (नन्द्+अच्+ङीप्) નન્દીવૃક્ષ, દુર્ગાદેવી, ઇન્દ્રનો બગીચો

नन्दीक पु कुकडो पक्षी

नन्दीट त्रि मस्तक ઉપર તાલવાળુ

नन्दीमुखी स्त्री (नन्द्यां मुख यस्या ङीप्) तन्द्रा, આળસ

नन्दीवृक्ष पु (नन्दि+वा ङीप् नद्या वृक्ष) नन्दिवृक्ष શબ્દ જુઓ

नन्दीय न (णन्दीअ जै प्रा) જૈન મુનિનુ કુળ

नन्दीश पु (नन्दिन ईश) મહાદેવ, શિવ, શિવનો એક પાર્શ્વચરાધિપતિ, સંગીતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક તાલ

नन्दीश्वर पु (नदिनो गणविशेषस्य ईश्वर) ઉપરનો અર્થ

नन्दीसरस् न (नन्द्यै आनन्दार्थ सर) ઇન્દ્રનુ સરોવર

नन्द्य् (कण्ड्वा प क्ष से नन्द्यति) આનન્દ પામવો

नन्द्यादि पु વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ
नदन, वाशन, मदन, दूषण, साधन, वर्द्धन, शोभन, रोचन, सहन, तपन, दमन, जल्पन, रमण, दर्पण, सकदन, सकर्षण, जनार्दन, यवन, मधुसूदन, लवण, विभीषण, चित्तविलासन, कुलदमन, शत्रुदमन इत्यादि

नन्द्यावर्त्त पु (नदिजनको आवर्त्तो यत्र) તગરનુ ઝાડ, એકજાતનુ ઘર, એક જાતનુ માછલુ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યાત્રાયોગ

नन्द्यावर्त्तक पु ઉપરનો અર્થ

नन्दोत्तर पु (णदुत्तर जै प्रा) ભવનપતિના ઇન્દ્રના રથનો અધિપતિ

नन्दोत्तरा स्त्री (णदुत्तरा जै प्रा) પશ્ચિમરુચક પર્વત ઉપર રહેવાવાલી એક દિશાકુમારી, કૃષ્ણા નામની ઇન્દ્રાણીની એક રાજધાની, વાવ, શ્રેણિક રાજાની પત્ની

नपराजित् पु (न पराजीयते, परा+जि+क्विप्) મહાદેવ

नपात् त्रि (न पाति पा+शतृ नभ्राडित्यादिना नञ प्रकृतिभाव) રક્ષણ કરનાર

नपात् पु છોકરાનો છોકરો

नपात पु (नास्ति पातो यत्र) દેવયાન માગ

नपुसक पु न (न स्त्री न पुमान् पुसक आदेश) નહિ સ્ત્રી કે નહિ પુરુષ, હીજડો, નાન્યતરજાતિ

नपुंसक् पु न (न पुमान्, आर्षे न नपुंसकभाव) ઉપરનો અર્થ

नप्तृ (न पतन्ति पितरो येन, पत्+तृच् निपातनात् साधु) પુત્રનો પુત્ર, દીકરીનો દીકરો, પુત્ર

नप्तृका स्त्री (नप्तृ+सज्ञायां कन्+टाप्) એક જાતની ઓષધિ, ગળો, એક જાતનુ પક્ષી

नप्त्री स्त्री (नप्तृ+स्त्रियां ङीप्) પુત્રી, દીકરી, પુત્રીની પુત્રી

नभ् (भ्वा थ स से नभते) હિંસા કરવી, ઠાર મારવુ

नभ त्रि (नभ्+अच्) હિંસક, હિંસા કરનાર, ઠાર મારનાર

नभ न (नभ्+अच्) આકાશ, વાયુમંડલ, મેઘ, બાષ્પ, જળ, ઉમર, નાસિકા, ગન્ધ

नभ पु (नभ्+अच्) શ્રાવણ માસ, સપ્તર્ષિ વિશેષ, સ્વારોચિષ મનુનો એક પુત્ર, રામના વંશનો એક રાજા

नभःक्रान्तिन् पु (नभ क्रान्तमनेन इनि) સિંહ

नभःक्रान्त पु (नभ क्रान्तमनेन) સિંહ, આકાશને ઉલ્લંઘ કરનાર

नभःकेतन पु સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

नभःप्राण पु. (नभस प्राण इव) વાયુ, પવન.

नभःपान्थ पु (नभस पान्थ इव) સૂર્ય.

नभःश्वास पु (नभस श्वास इव) પવન

नभःसद् पु (नभसि सीदति सद्+क्विप्) દેવ, પક્ષી વિગેરે

नभःसरित् स्त्री (नभस सरित्) આકાશ ગંગા, ગંગા નદી

नभःस्थ त्रि (नभसि तिष्ठति स्था+क) આકાશમા રહેનાર

नभःस्थल पु (नभ स्थलमिव यस्य) મહાદેવ

नभःस्थित पु (नभस्+स्था+क) એક નરકનુ નામ

नभःस्थित त्रि (नभसि स्थित) આકાશમાં રહેલ

नभःस्पृश् त्रि (नभ स्पृशति, स्पृश्+क्विप्) આકાશને અડકનાર, આકાશનો સ્પર્શ કરનાર

नमुर पु. (नम्+उर बा. उर) नमुचि असुर.

नमेरु पु. (नम्यते, नम्+एरु) सुरपुन्नाग वृक्ष, रुद्राक्ष.

नमोगुरु पु. (नमस्कर्तव्यो गुरुः) ब्राह्मण, गुरु, दीक्षागुरु आचार्य.

नमोवाक पु. (नमस्+वच्+घञ्) नमस्कार वचन.

नमोवाक त्रि. (") नमस्कारने माटे कहेवा योग्य.

नमोवृध पु (वृध्+णिच् क्विप् नमसोऽन्नस्य वृध् कर्मधा. समास) यज्ञ.

नम्ब् (भ्वा. पर. स. सेट् नम्बति) गमन करवुं जवुं.

नम्य त्रि (नम्+कर्मणि यत्) नमस्कार करवा योग्य, नमवा योग्य.

नम्र त्रि (नमति नम्+र) नमेल, विनयी, नीचुं नमेल.

नम्रक त्रि (नम्र+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ.

नम्रक पु. (नम्र इव प्रतिकृतिः नम्र+कन्) नेतरनुं झाड.

नम्रता स्त्री (नम्रस्य भावः) नम्रपणुं नरमाश.

नम्रत्व न. (नम्रस्य भावः) उपरनो अर्थ.

नम्राङ्गी स्त्री. (नम्रम्+अङ्ग अस्त्यस्याः) नमनारी स्त्री.

नय् (भ्वा. आ. स. सेट् नयते) गमन करवुं, जवुं.

नय पु. (नी+भावे कर्तरि वा अच्) राजनीति, नीति, एक जातनुं जुगार, नय आदि सात नय वि. मुं.

नय त्रि (नी+अच्) न्याययुक्त, दोरनार, नायक.

नयज्ञ त्रि (नयं जानाति ज्ञा+क) नीति कुशल.

नयत् त्रि (नयति नी+शतृ) लइ जतुं, दोरतुं.

नयन न (नीयतेऽनेन नी+करणे ल्युट्) नेत्र, आंख.

नयन न (नीयते नी+भावे ल्युट्) पहोंचाडवुं, चलाववुं, वहावावुं, दोरी जवुं.

नयनवत् त्रि. (नयन+मतुप्) नेत्रवाळुं सारी आंखवाळुं.

नयनचन्द्र न. (नयनचन्द्र, वे प्र.) ते नामनो एक प्राचीन जैन प्रमाण ग्रन्थ.

नयनवारि न. (नयनस्य वारि) आंसु–अश्रु नेत्रजल.

नयनच्छद पु. निमेष, आंखनी पांपण.

नयनापाङ्ग पु. (नयनस्य अपाङ्ग) नेत्रनुं अन्तःकटाक्ष, आंखनो खुणो.

नयनपथ पु. (नयनस्य पन्थाः इव) दृष्टि, आंखनो विषय–नेत्रमार्ग.

नयनसलिल न (नयनस्य सलिलं) आंसु.

नयनाभिघात पु (नयनस्य अभिघातः) एक प्रसिद्ध एक रोग.

नयनाभिराम पु. (नयनयोः अभिरामो यस्मात्) चन्द्र, कपूर.

नयनाभिराम त्रि (नयनं अभिरमयति, अभि+रम+णिच्+अण्) नेत्रने आनंद आपनार, आंखने खुश करनार.

नयनामोषिन् त्रि (नयनं आमुष्णाति) नजर हरि लेनार, नजर बांधनार.

नयनी स्त्री. (नी+करणे ल्युट्+ङीप्) आंखनी कीकी.

नयनोत्सव पु (नयनयोरुत्सवो यस्मात्) दीवो.

नयनोत्सव त्रि (नयनयोरुत्सवो) आंखने आनंद रूप, प्रिय, सुन्दर.

नयनोपान्त पु. (नयनयोः उपान्त) कटाक्ष, आंखनो खुणो.

नयनौषध न. (नयनयोः औषधम्) हीराकसी.

नयपीठी स्त्री. (नयस्य पीठीव) जुगार खेलवाने पट.

नयप्रयोग पु. (नयस्य प्रयोगः) नीतियोजना, नीति वापरवी ते.

नयवत् त्रि (नय+मतुप्) नीतिवाळुं नीतिमान.

नयकर्मन् न (नयस्य कर्म) नीतिभाव संधि विग्रह आदि छ गुणो.

नयविजय पु (नयविजय वे प्र) विक्रमनी १७मी सदीना प्रसिद्ध जैन मुनि श्री यशोविजयजीना गुरु.

नयविशारद त्रि (नये विशारदः) नीतिकुशल, नीतिशास्त्रना अनुसार छ गुणोना प्रयोगमां होशीयार.

नयसिद्धि स्त्री (नयेन सिद्धिः) नीति वडे थनारी सिद्धि.

नयुत पु (नयुत वे प्र) ८४ लाख नयुतांगप्रमाण संख्याविशेष.

नभोऽम्बुपी स्त्री (नभोऽम्बुप+ङीप्) ચાતક પક્ષિણી
नभोरजस् न (नभसो रज इव) અંધારુ, અંધકાર
नभोरूप त्रि (,, रूपमिव रूपमस्य) આકાશના જેવા રંગવાળુ
नभोरेणु स्त्री (नभसि रेणुरिव) ઝાકળ, હીમ, ધૂમસ
नभोलय पु (,, लीयते ली+अच्) ધૂમાડો
नभोलय त्रि (,, ,,) આકાશમાં લીન
नभोलिह् त्रि (नभो लेढि, लिह्+क्विप्) આકાશમા પહોંચાડનાર, ઘણુંજ ઉંચુ, આકાશને અડકનાર
नभोवीथी स्त्री (नभसि वीथीव) આકાશમા રહેલ વીથીરૂપ માર્ગ, આકાશમાર્ગ
नभौकस् त्रि (नभ आकाशम् ओक स्थानमस्य) આકાશમા વિચરનાર પક્ષી વિગેરે, આકાશમા ફરનાર
नभ्य त्रि (नभस्येद ष्यत् नाभये हित अर्हति वा नभादेश) આકાશ સમ્બન્ધિ, રથ વગેરેનાં પૈડાની ધરીને હિતકર અથવા તેને યોગ્ય તેલ વિગેરે
नभ्य पु (,, ,,) पु ञज्ञ શબ્દ જુઓ
नभ्य न (नाभये हितम् यत् नभादेश) રથના પૈડાને અનુકુળ આંજણુ–પૈડા વિગેરેમા ચોપડવાનો કીલ
नभ्राज पु (न भ्राजते, भ्राज्+क्विप् नञ प्रकृतिभाव) મેઘ
नमत् त्रि (नम्+शतृ) નમતુ, નમી પડતુ
नमत त्रि (नम्यते, नम्+अतच्) નમ્ર, નમેલું
नमत पु (नम्+अतच्) પ્રભુ, નટ–નાટકીયો, ધુમાડો, સ્વામી
नमनी स्त्री (णमणी, जै प्रा) ગૌણ આજ્ઞા
नमयिष्णु त्रि (नम्+स्वार्थे णिच्+इष्णुच) નમવાના સ્વભાવવાળુ
नमस अव्य (,,+असुन्) નમસ્કાર, નમન, ત્યાગ
नमस् न (नम्यते, नम्+असुन्) અન્ન, વજ્ર, યજ્ઞ
नमस त्रि (नम्+असच्) અનુકુળ
नमसान त्रि (नामधा, नमस्य+आनच् अल्लोपयलोपौ) નમસ્કાર કરવાના સ્વભાવવાળુ
नमसित त्रि (नमस्य+कर्मणि क्त, वा यलोप) નમસ્કાર કરેલ
नमस्करण न (नम करण यत्र, कृ+ल्युट्) નમસ્કાર કરવો તે
नमस्कार पु (नमस्+कृ+घञ्) ઉપરનો અર્થ
नमस्कारी स्त्री (नमस्कार तदञ्जलिरिव पत्रसकोचोऽस्त्यस्या अच्+ङीप्) રીસામણીનુ ઝાડ, લજામણી.
नमस्क्रिया स्त्री (नमस्+कृ) નમસ્કાર
नमस्कृत्य अव्य (,,+कृ+ल्यप्) નમસ્કાર કરીને
नमस्कृत्वा अव्य (,,+कृ+क्त्वा) ઉપરનો અર્થ
नमस्य् (नामधातु प सेट् नमस्यति) નમવુ, નમસ્કાર કરવો, પૂજવુ
नमस्य त्रि (नमस्य+कर्मणि यत्) નમસ્કાર કરવા યોગ્ય, પુજવા યોગ્ય
नमस्यत् त्रि (,,+शतृ) નમસ્કાર કરતુ
नमस्या स्त्री (,,+भावे अ+स्त्रियां टाप्) નમસ્કાર, નમન
नमस्यित त्रि (नम कृतमिति नमस्+क्यच्) નમસ્કાર કરેલ
नमस्यु पु પુરૂવશી એક રાજા
नमस्यु त्रि (नमस्य+"क्याच्छन्दसि" पा० उ) નમસ્કાર કરવાના સ્વભાવવાળુ
नमस्विन् त्रि (नमस्+अस्त्यर्थे इनि) નમસ્કારવાળુ, નમસ્કાર કરવા યોગ્ય
नमि पु એકવીસમા જૈન તીર્થંકર
नमित त्रि (नम्+णिच्+क्त) નમાવેલ
नमिता स्त्री (णमिता, जै० प्रा०) જ્ઞાતા ધર્મકથા સૂત્રનુ એક અધ્યયન, એક સ્ત્રીનુ નામ
नमी पु (नम्+या ई) તે નામનો એક ઋષિ
नमुचि पु (न मुञ्चति, मुच्+इनि नञ प्रकृतिभाव) કામદેવ, એક અસુરનુ નામ
नमुचिद्विष् पु (नमुचिं द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ઇન્દ્ર 'विगृह्य चक्रे नमुचिद्विषा वली। य इत्थमस्वास्थ्यमहर्दिव दिव "॥
नमुचिशत्रु पु (नमुचे शत्रु) ઇન્દ્રનુ નામ
नमुचिसूदन पु (नमुचिं सूदयति, सूद्+ल्यु) ઉપરનો અર્થ
नमुचिहन् पु (नमुचिं हन्ति) ઉપરનો અર્થ
नमुदक पु (नमुदय, जै प्रा) આજીવિક મતનો ઉપાસક

नरभू स्त्री. (नराणां भूः भूमिः) मनुष्योनी उत्पत्ति, भारतवर्ष.
नरभूमि स्त्री. (नराणां भूमिः) उपरनो अर्थ.
नरमानिका स्त्री. (नरं मन्यते, मन्+णिनि+कप् अत इत्वम्) दाढी मुछवाळी स्त्री, जेना पुरुषना आकार जेवा आकार वाळी स्त्री.
नरमानिनी स्त्री. (नरं मन्यते, मन्+णिनि+ङीप्) उपरनो अर्थ. पोताने पुरुष माननारी स्त्री.
नरमाला स्त्री. (नराणां तन्मुण्डानां माला) माणसोनी खोपरीनी माळा.
नरमालिनी स्त्री. (नरस्येव मानं केशश्मश्रुणी सुपेऽस्यस्याः इनि+ङीप्) दाढी मुछवाळी स्त्री, माणसोनी खोपरीओनी माळा वाळी.
नरमेध पु. (नराणां मेधो हिंसा यत्र मिध्+घञ्) पुरुषमेध यज्ञ.
नरम्मन्य पु. (नर मन्यते इ+मन्+खश्+मुम्) पोताने नर माननार.
नरयन्त्र न. छायाद्वारा समय जणावनार एक जातनुं ओजार, ओक यंत्र.
नरयान न. (नरार्थं यानम्) मनुष्य पालखी–पालखी वगेरे वाहन.
नररथ पु. (नरा रथ अस्य) उपरनो अर्थ. अन-न्तनी ओलादनो पुत्र.
नरलोक पु. (नराधिष्ठितो लोकः) मनुष्यलोक. पृथ्वी लोक.
नरवाहन पु. (नरो वाहनं यस्य) कुबेर.
नरवाहन पु. (नरो वाहनं यस्य) कुबेर.
नरवाहन त्रि. (नरो वाहनं यस्य) माणसथी जोडेलुं, मनुष्यथी चालनारुं.
नरवाहन न. (नरस्य वाहनम्) पालखी वगेरे.
नरविद्वेषिन् त्रि. (नरान् द्विषन्ति) मनुष्य द्वेषी.
नरविष्वण पु. (नर विष्वणति भक्षयति वि+स्वन्+अच् षत्वम्) राक्षस.
नरविष्वणी स्त्री. (नरविष्वण+ङीप्) राक्षसी.
नरवृषभ पु. (नरऋषभ, वै. प्र.) उत्तम पुरुष.
नरव्याघ्र पु. (नरो व्याघ्र इव) श्रेष्ठ मनुष्य, शूरवीर.
नरशृङ्ग न. (नरस्य शृङ्गम्) मनुष्यनुं शींगडुं—असंभव जेवो कोई पदार्थ.
नरसिंह पु. (नर इव सिंह इव आकृतिर्यस्य) विष्णुनो अवतार, जेमां अर्धुं मनुष्य तथा अर्धुं सिंहनुं शरीर हतुं.
नरसिंहपुराण न. (नरसिंहोपलक्षितम् पुराणम्) ते नामनुं एक पुराण.
नरसिंहमूर्तिदान न. (नरसिंहमूर्तेः दानम्) नरसिंह भगवाननी मूर्तिनुं दान.
नरस्कन्ध पु. (नर+स्कन्धः) मनुष्योनो समूह.
नरहरि पु. (नर इव हरिरिव आकृतिर्यस्य) नरसिंह, उपरनो अर्थ.
नराङ्ग पु. (नराङ्गम्यति अङ्+अच्) पुरुषनुं लिंग, एक जातनुं मद.
नराच पु. लोढानुं बाण, एक शस्त्र.
नराची स्त्री. (नराचमिव आचिनोति रोमश्वपिति इत्यर्थे आ+चि+ड+ङीप्) माथुं का दवानी कातरणी, ते नामे नदीनी पत्नी.
नराधम पु. (नरेषु अधमः) नीच माणस.
नराधारा स्त्री. (नराणां आधारभूता) पृथ्वी–भूमि.
नराधिप पु. (नराणां अधिपः) राजा, नृप.
नराधार पु. (नराणां आधारः) शिव.
नराधिपति पु. (नराणां अधिपतिः) राजा.
नरान्तक पु. (नरानन्तयति अन्त+ण्वुल्) रावणनो पुत्र, एक राक्षस.
नरान्तक त्रि. (नरान्तककारक) मनुष्य नाशक, माणसोनो नाश करनार.
नरायण पु. (नरा अयनं यस्य) नारायण, विष्णु.
नराश पु. (नरमश्नाति, अश्+अण्) राक्षस.
नराश त्रि. (नर+अश्+अण्) मनुष्य भक्षक–माणस खानार वगेरे.
नराशंस पु. (　　　) यज्ञ, अग्नि, पितृओ वगेरे.
नरासन न. (नराकारमासनं) पुरुषाकार कर्मनुं एक जातनुं आसन.
नरिष्ठा स्त्री. पुरुषभेद प्रसिद्ध अनेक हेतु.
नरिष्यन्त पु. वैवस्वत मनुनो एक पुत्र.
नरी स्त्री. (नरस्य स्त्री, ङीष्) मनुष्य जातिनी स्त्री.

नयुताङ्ग पु (नऊयग जै प्रा) ८४ લાખ અયુત પરિમિત સંખ્યાવિશેષ

नर पु (नृणाति, नृ+अच्) મનુષ્ય, પરમાત્મા, તે નામે એક દેવ-નરદેવ, ઘોડો, નરદેવનો અવતાર અર્જુન, એક જાતનું ઘાસ, શેત્રંજ વગેરે

नरक पु (नृणाति क्लेश प्रापयति, नृ+वुन्) નરક-તે નામે પાપ ભોગવવાનું સ્થાન, તે નામનો અસુર

नरकण्ठ पु (णरकण्ठ, जै प्रा) રત્નની એક જાત

नरककुण्ड न (नरकस्य कुण्डम्) તે નામે એક યાતના સ્થાન-નરકમાં પાપીઓને દુઃખ આપવાનો કુંડ

नरकजित् पु (नरकं जयति, जि+क्विप्+तुक्) વાસુદેવ, શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ

नरकता स्त्री (नरकस्य भाव) નરકપણું

नरकत्व न (नरकस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

नरकदेवता स्त्री (नरकस्य अधिष्ठात्री देवत ।धामी દેવ, નિઋતિ દેવ

नरकपाल पु (नरस्य मृतनरस्य कपाल) મરેલા મનુષ્યનું મસ્તકનું હાડકું-ખોપરી

नरकभूमि स्त्री (नरकस्य भूमि) નરકની જમીન

नरकमुक्त त्रि (नरकात् मुक्त) નરકમાંથી છૂટેલ

नरकरिपु पु (नरकस्य रिपु) શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ

नरकविभक्ति स्त्री (नरयविभत्ति, जै प्रा) સૂયગડાંગના પાંચમા અધ્યયનનું નામ

नरकशत्रु पु (नरकस्य शत्रु) શ્રીકૃષ્ણ, વિષ્ણુ

नरकसूदन पु (नरकं नरकासुर सूदयति सूद्+ल्यु) શ્રીકૃષ્ણ, વિષ્ણુ

नरकस्थ पु (नरके तिष्ठति, स्था+क) નરકમાં રહેનાર.

नरकस्था स्त्री (नरके तिष्ठति, स्था+क+टाप्) નરકમાં રહેનારી, નરકસ્થાનમાં આવેલી વૈતરણી નદી

नरकहन् पु (नरक हन्ति) શ્રીકૃષ્ણ,-વિષ્ણુ

नरकान्तप्रपात पु (णरकान्तप्पवाय, जै प्रा) એક પાણીના ધરાનું નામ

नरकान्तक पु (नरकस्य अन्तक) શ્રીકૃષ્ણ-વિષ્ણુ

नरकामय पु (नरक आमय इव यस्य) પ્રેત, નરકરૂપ રોગ

नरकील्क पु (नरेषु कीलक इव निन्धत्वात्) ગુરુહત્યારો

नरकेशरिन् पु (नर एव केशरी) નરસિંહ

नरकेशरिन् पु (नर केशरी इव) સિંહજેવો માણસ, શૂરવીર

नरगण पु (नरस्य गण) એક નક્ષત્ર, માણસોનો સમૂહ

नरङ्ग पु (नृ+अगच्) નારંગીનું ઝાડ, એક જાતનું વ્રણ

नरङ्ग न (नु पुरुषस्य अगम्) પુરૂષનું ગુહ્યાંગ-શિશ્ન

नरता स्त्री (नरस्य भाव) મનુષ્યપણું માણસાઇ

नरत्व न (नरस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

नरद न (नलद लस्य र) સુગન્ધી વાળો-ખસ

नरदत्ता स्त्री વીસમા જૈન તીર્થંકર મુનિસુવ્રતસ્વામીના શાસનની અધિષ્ઠાત્રી દેવી, જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ સોળ વિદ્યાદેવીઓ પૈકી એક

नरदिक त्रि સુગંધીવાળો-ખસ વેચનાર

नरदेव पु (नरो देव इव) રાજા, નૃપતિ

नरद्विष् पु (नरान् द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) રાક્ષસ, અસુર

नरनगर न (नरप्रधान नगरम्) એક શહેરનું નામ

नरनारायण पु द्विव (नरश्च नारायणश्च) બે રૂષિઓ, કે જે કૃષ્ણ અને અર્જુન રૂપે થયા

नरन्धि पु (नरो धीयन्ते, आरोप्यन्तेऽस्मिन् धा+कि मुम्) જગત, સંસાર

नरन्धिप पु વિષ્ણુ

"विष्णुर्नरन्धिप प्रोह्यमान" इति यजु०

नरपति पु (नराणां पति पा+डति) રાજા, નૃપ

नरपतिजयचर्य्या स्त्री (नरपतीनां जयस्य चर्य्या) તે નામે એક ગ્રંથ

नरपशु पु (नर पशुरिव) મનુષ્યમાં પશુ જેવો, અધમ પુરૂષ, પશુરૂપ માણસ

नरपालक पु (नरान् पालयति, पालि+ण्वुल्) રાજા, મનુષ્યોનું રક્ષણ કરનાર

नरपुङ्गव पु (नर पुङ्गवो वृष इव) શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય, વીર પુરૂષ

नरप्रिय त्रि (नरस्य प्रिय) મનુષ્યને પ્રિય

नरप्रिय पु (नराणां प्रिय) નીલવૃક્ષ

नर्मवत् त्रि (नर्म अस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) मश्करी खोर, ठठ्ठाखोर, हंसीबाज़
नर्मवती स्त्री. (नर्मवत्+स्त्रियां ङीप्) साहित्य प्रसिद्ध एक नाटिका. ते नामनुं एक नाटक.
नर्मसचिव पु. (नर्मसु सचिवः) क्रीडाकार्य के गम्मत करवामां सहायक विदूषक.
नर्मसाचिव्य न. (नर्मसचिवस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) विदूषकपणुं, विदूषकनुं काम, मश्करापणुं
"न नर्मसाचिव्यमपारि केनुचा" माघ
नर्मस्फूर्ज पु. मश्करीनुं भराण परिणाम.
नर्मस्फोट पु (नर्मणः स्फोटः) सामान्य चेष्टा, रमत.
नर्य त्रि. (नृभ्यो हितं यत्) मनुष्यना हितनुं, माणस माटे हितकारक.
नर्य पु. (नरस्येदम् यत्) मनुष्य, माणस.
नल्[(चुरा उभ. स. सेट् वालयति-ते) बांधवुं, ओळखवुं, चमकवुं, बोलवु.
नल पु. (नल् कर्मणि+अच्) एक जातनुं घास, सर वगेरे नाराणु, ते नामे चित्रसेन, निषधराजना पुत्र, रामायण प्रसिद्ध एक वानर, नल—नळी.
नल न (नल्+अच्) पद्म, कमळ.
नलक न. (नल इव प्रतिकृतिः नल+कन्) हाडकुं लांबुं हाडकुं, हाडकुं.
नलकानन न. (नलानाम् काननं वन) नळजातिना घासनुं वन.
नलकिनी स्त्री. (नलकानि सन्त्यस्याः नलक+इनि+ङीप्) જંઘા—જાંઘ.
नलकील पु. (नलस्य कील इव) ढीचण, घुंटण
नलकूबर पु. कुबेरना पुत्र.
नलद न (नलं वति अवखण्डयति दो+क) सुगन्धी वाळो—खस, पुष्परस, जटामासी वनस्पति
नलद त्रि (नलं ददाति, दा+क) नळने आपनार
नलदा स्त्री. (नलद+स्त्रियां टाप्) कश्यप राजानी पुत्री अप्सरामां उत्पन्न थयेली एक कन्या, जटामासी वनस्पति, सुगन्धीवाळो—खस.
नलद्रिक त्रि. (नलदं गन्धमस्य ठक्) सुगन्धीवाळो—खस वेचनार.
नलपट्टिका स्त्री (नलनिर्मिता पट्टिका) नळ घासनी बनावेली सादडी.
नलमीन पु (नल इव मत्स्यो मीनः) एक जातनुं माछलुं
नलसेतु पु (नलेन बद्धः सेतुः) समुद्र उपर नल वानरे बांधेलो सेतु-पुल.
नलिका स्त्री. (नल इव आकारोऽस्त्यस्याः ठन्+टाप्) नाडी नळी, सुश्रुतमां बतावेलुं यन्त्रनुं एक साधन, नडुं विशेष, प्रवाळ, बिल्व वगेरे.
नलिन पु (नलति, नल् कर्त्+इनन्) सारस पक्षी.
नलिन न (नलति, न कर्मणि+इनन्) कमळ. पाणी, गळी वनस्पति.
नलिन न. (नलिन वै अ) तेमांथी उत्पन्न रहेवास.
नलिन पु. (नल+इनच्) सारस पक्षी, एक जातनुं कमळ, सूर्य, एक वर्णनुं नाम.
नलिनी स्त्री. (नलानि सन्त्यस्यां इनच् नल+इनि+ङीप्) कमळनो वेलो, कमळनी जमीन, तळाव के नदी, कमळनो समूह, नदी के गंगा, नडुं, नाळीएरी, ज्यां कमळ घणां होय तेवो प्रदेश एक छन्द.
नलिनीखण्ड न. (नलिनीनां समूहः खण्ड) कमळना वेलाओनो समूह.
नलिनीनाल न (नलिन्याः नालं) कमळ विशेष पाणीमां थतुं थतुं जाणे ते.
नलिनीनन्दन न (नलिन्या नन्दयति नन्द+ल्यु) ते नामे एक देवोनुं उद्यान.
नलिनीरुह न (नलिन्यां रोहति रुह+क) ब्रह्मा कमळनो डंड.
नलिनेशय पु. (नलिने शेते शी+अच्) विष्णु.
नली स्त्री (नल्+अच्+ङीष्) मन शील नाडी, नळी सुरमा, नडुं—विशेष.
नलेश्वर पु. (नलेन स्थापितः ईश्वरो यत्र) प्रसिद्ध नगरमां स्थापेलुं एक महादेव.
नलोत्तम पु. (नलेषु उत्तमः) देवनळ नामनुं मोटु घास, बरु

नरेतर त्रि (नरात् इतर) મનુષ્ય ભિન્ન-દેવ વિગેરે, મૂર્ખ, અજ્ઞાની

नरेन्द्र पु (नर इन्द्र इव नराणामिन्द्रो वा) રાજા, વિષવૈદ્ય-ગારૂડિક-સર્પ પકડનાર વાદી, ગ્રહાદિના દોષ દૂરકરનાર વૈદ્ય, ઇન્દ્રજાળ જાણનાર

नरेन्द्राभ पु (नरेन्द्र इवाभाति, आ+भा+क) કાષ્ટાગુરૂ, એક જાતનુ અગર, કાળુ અગર

नरेश पु (नराणामीश) રાજા

नरेश्वर पु (नराणामीश्वर) ઉપરનો અર્થ

नरोत्तम पु (नरेषु उत्तम) મનુષ્યમા શ્રેષ્ટ, નારાયણ

नर्कुटक पु (नरस्य कुटकमिव पृषो०) નાક, નાસિકા

नर्त्त त्रि (नृत्यति नृत्+अच्) નૃત્યકરનાર, નાચનાર

नर्त्त पु (नृत्+भावे घञ्) નાચવુ તે, નૃત્ય, નાચ

नर्त्तक त्रि (नृत्यति, नृत् गात्रविक्षेपे+ष्वुन्) નૃત્ય કરનાર, આગળીઓ વગેરેથી હાવ ભાવ કરનાર, નૃત્ય શીખવનાર

नर्त्तक पु (नृत्यति ससारान्ते नृत्+अच्+सज्ञायां कन्) શિવ, મહાદેવ, સકીર્ણ જાતિ, રાજા, હાથી, ચારણ, મોર, અનેક વેષ ધારણ કરનાર પુરૂષ—નટ નાટકીઓ

नर्त्तकी स्त्री (नृत्यति नृत्+ष्वुन्+ङीष्) નાચનારી સ્ત્રી

नर्त्तन न (नृत्+भावे ल्युट्) નાચવુ, નૃત્ય કરવુ, શરીરના હાવભાવ પૂર્વક નૃત્ય કરવુ તે

नर्तनप्रिय पु (नर्त्तन प्रियमस्य) શિવ, મોર પક્ષી

नर्तनप्रिय त्रि (नर्तन प्रिय यस्य) નાચવુ જેને પ્રિય હોય તે, નૃત્યપ્રિય

नर्त्तनगृह न (नर्तनार्थं गृहम्) નીચેનો શબ્દ જુઓ

नर्त्तनशाला स्त्री (नर्तनस्य शाला) નૃત્ય શાળા, નાટકશાળા

नर्त्तयितृ त्रि (नृत्+णिच्+तृच्) નચાવનાર, નૃત્ય શિખવનાર

नर्त्तयितृ पु (नृत्+णिच्+तृच्) ઉપરનો અર્થ

नर्तित त्रि (नृत्+णिच्+कर्मणि क्त) નચાવેલ, નાચેલ

नर्तु पु (नृत्+उण्) નટ-નટવો, ખડ્ગ વિગેરેની ધાર ઉપર ઉભો રહી નાચ કરનારો

नर्तुमत्त पु (णट्टुमत्त, जै प्रा) એક વિદ્યાધરનુ નામ

नर्द् (भ्वा प अ सेट् , नर्दति) શબ્દ કરવો, ગાજવુ સ જવુ

नर्दटक न ( ) સત્તર અક્ષરના ચરણવાળો છન્દ

नर्दत् त्रि (नर्द्+शतृ) અવાજ કરતું, નાદ કરતુ

नर्दित पु એક પ્રકારના પાસા, પાસાને જુદીરીતે ફેકવા તે

नर्दन न (नर्द्+भावे ल्युट्) શબ્દ કરવો, ગાજવુ, અવાજ, ગર્જના

नर्दिन् त्रि (नर्दति शब्दायते, नर्द्+णिनि) શબ્દ કરનાર, ગાજનાર, બડાઇ કરનાર

नर्व् (भ्वा प स सेट् , नर्वति) જવુ ગમન કરવુ

नर्म पु (नृ+मन्) પુરૂષમેધ યજ્ઞના અગરૂપ એક દેવ

नर्मकील पु (नर्मण परिहासस्य कील इव) પતિ, ધણી

नर्मगर्भ पु (नर्म गर्भे यस्य) રખાત ધણી, રાખેલો પુરૂષ

नर्मठ पु (नर्मणेव अटति, अट्+अच्) ખાપરીયુ, સૂર્ય, આકડનુ ઝાડ

नर्मठ पु (नर्मणि कुशल नर्म+अठन्) મશ્કરીકરવામા હોશીયાર, રડીબાજ, વ્યભિચારી, હમાવનાર, મશ્કરો, હડપચી, સ્ત્રીનાસ્તનનુ ડીટુ

नर्मद त्रि (नर्म ददाति दा+क) આનદ કરાવનાર ગમત કરાવનાર હસાવનાર, વિદૂષક વિગેરે केलिसचिव

नर्मदा स्त्री (नर्म ददाति, दा+क टाप्) તે નામની નદી, કપૂરીમધુરી નામે વનસ્પતિ

नर्मदासभव न (नर्मदायां सम्भवति सम्+भू+अच) નર્મદામા થતુ શિવલીગ,

नर्मदेश न (नर्मदया स्थापित इशो यत्र) કાશીમા નર્મદાએ સ્થાપેલુ એક શિવલીંગ (મહાદેવ)

नर्मदेश्वर न ઉપરનો અર્થ

नर्मद्युति स्त्री (नर्म द्युतौ यस्याम्) મશ્કરીમાં ગમત

नर्मद्युति त्रि (नर्म द्युतौ अस्मिन्) આનદિત, હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ

नर्मन् न (नृ+मनिन्) હાસી, મશ્કરી, ગમત

नर्मरा स्त्री (नर्मन्+अस्त्यर्थे र) ગુફા, ધમણ, સરલા

नवदुर्गा स्त्री. व. (नव प्रकारभिन्ना दुर्गा) नवपत्रिका शब्द जुओ.

नवदोहद स्त्री (नवः नव्यो दोहदः च) नवुं धारण, नवो डिम्भ, नवमास सुधीने बालकमानी डेली.

नवद्वार न. (नव द्वाराणि यत्र यत्र) देह, शरीर.

नवधा अव्य. (नवन्+धाच्) नव प्रकारे

नवधातु पु. व. (नव पुष्पिता धातवः) नव प्रकारनी धातुओ सोनुं विगेरे.

हेमताराम्रकांस्यं तारं च तीक्ष्णकं
कांस्यकं कान्तलोहं च धातवो नव कीर्तिताः

नवन् त्रि. व. व. (नु+कनिन् ना. पुम्) नव, नवनी संख्या.

नवनवक न. (नवगुणितं नवकम्) एक्यासी अडि, एकासी पदार्थ

नवनवत त्रि (नवनवति+पूरणे डट्) नवाणुमुं

नवनवति स्त्री. (नवाधिका नवतिः) नवाणु, नवाणुनी संख्या.

नवनवतितम त्रि (नवनवति+पूरणार्थे तमप्) नवाणुमुं

नवनवमिका स्त्री (नवनवमीना दे य) ८१ दिवसोमां थती ४ प्रकारनी एक भिक्षुप्रतिमा-अभिग्रह विशेष

नवनाडीचक्र न (नवनाडयुक्तं नाडीचक्रम्) एक जातनुं चक्र, ज्योतिष प्रसिद्ध नव नाडी युक्त सत्ताविश रेखावालुं चक्र.

नवनिधान न ( ) नव प्रकारनुं अन्न, धान्य जात, धान्य अत्यन्त अतीव अक्कलो, सण्वु, धीरान, मैदा इत्यादि

नवनी स्त्री. (नव नीयते, नी+ड+ङीप्) माखण.

नवनीत न (नव नीयते स्म, नी+क्त) ताजुं माखण

नवनीतक न (नवनीत+स्वार्थे कन्) घी, माखण.

नवनीतज न (नवनीतजायते, जन्+ड) घी.

नवनीतधेनु स्त्री. (नवनीतेन कृता धेनुः) दानार्थे मानेली माखणनी गाय.

नवपञ्चम पु (नव वा नवमं च पञ्चमं च नव यत्र) नवान्नना विवाहना अंगभूत एक यथि जुओ.

नवपत्रिका स्त्री (नवमिता पत्रिका) केल वगेरे नव वृक्षनो समूह

कदली दाडिमी धान्यं हरिद्रा मानकं कचुः।
बिल्वाशोकौ जयन्ती च, विज्ञेया नवपत्रिका॥

नवपद न. नव नामनो शास्त्रीय एक छन्द.

नवपल्लव न (नवं च तत् पल्लवं च) नवुं ताजुं पांदडुं, नवुं कूंपळ.

नवपद न. (नवपद दे. प्र) नवकार मन्त्र, नव पदवाळो मन्त्र.

नवपाठक पु. (नवपाठी पाठकः) नवो अध्यापक, नवो शिक्षक.

नवप्रसू स्त्री (नवं प्रसूते सू+क्विप्) नवसू स्त्री शब्द जुओ।

नवप्रसूति स्त्री (नवा प्रसूतिः यस्याः) ताजा दिवसनी वाले विगेरे ताजा सुवावडी स्त्री.

नवप्रसूतिका स्त्री (नवा प्रसूतिः यस्याः कप्+टाप्) उपरनो अर्थ

नवप्राशन न. (नवस्य प्राशनम्) नवा अन्ननुं भोजन

नवफलिका स्त्री (नव फलं यस्या कप्+टाप् अत इत्वम्) प्रथम रजो दशनवाळी स्त्री प्रथम जेने रजोदर्शन थयेली स्त्री, नवुं नवीन.

नवभाग पु (नवमः भागः) नवमो भाग, सत्तावीसनो नवमो भाग.

नवम् अव्य. ताजुं ताजुं हालना.

नवम त्रि (नवानां पूरणः डट्) नवमुं

नवमल्लिका स्त्री (नवा तरुणा मल्लिका) नवी मालती, नवो जाइ मोगरो.

नवमाली स्त्री (नवा माली मली च) उपरनो अर्थ

नवमालिका स्त्री. (नवा तरुणा मालिका) नवमल्लिका जुओ

नवमी स्त्री (नवम+ङीप्) नोम तिथि, नवमी.

नवमीक्षा स्त्री. (नवमिता दे य) दश वरस ना रहेनारी आठ दिवस कुमारीमांथी जती, सौधर्मे नीश्च भाव भवीथी सत्पुरुषेनी नीष्ट नामनी

नववाह पु (नवान्नमिताः वा) नवा धान्य निमित्ते बने यज्ञ.

नलोदय पु (नलस्य उदयः यस्मिन्) કાલીદાસ કૃત એક કાવ્ય

नलोपाख्यान न (नलस्योपाख्यानं यत्र) મહાભારતના વનપર્વનું એક પેટાપર્વ

नल्य त्रि (नलस्यादूरदेशादि बला य) નલની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે

नल्व पु (नल्यते, नल्+वा व) ચારસો હાથનું માપ

नल्ववर्त्मग त्रि (नल्वपरिमित वर्त्म गच्छति गम्+ड) ચારસો હાથપ્રમાણ માર્ગે જનાર

नल्ववर्त्मगा स्त्री (नल्वपरिमितं वर्त्म गच्छति गम्+ड+टाप्) काकाक्षी નામે વેલો

नव पु (नु स्तवन+अप्) સ્તુતિ, સ્તોત્ર, રાતી સાટોડી વનસ્પતિ, ઉશીનર રાજાનો એક પુત્ર

नव त्रि (नूयते स्तूयते, नु+अप्) નવું, તાજું, જુવાન

नवक न (नवानामवयव संख्याया वा कन्) નવની સંખ્યા, નવ

नवक त्रि (नव परिमाणमस्य) નવની સંખ્યાવાળું

नवकारिका स्त्री (नव कराति, कृ+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) તાજી પરણેલી સ્ત્રી, નવું કરનારી સ્ત્રી, નવી કારિકા, નવીનતા-નવાપણું

नवकालिका स्त्री (नव कलति प्राप्नोति, कल्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) નવીન રજોદર્શન જેને થયું હોય તે સ્ત્રી, તરતની પરણેલી સ્ત્રી

नवग्रह पु (नव ग्रहाः) વ વ નવગ્રહો-સૂર્ય, ચંદ્ર, મંગલ, બુધ, ગુરુ, શુક્ર, શનિ, રાહુ, કેતુ

नवग्व त्रि (नवभिर्मासैः गच्छन्ति, गम्+उणा० ड्व) નવ-મહિને તૈયાર થયેલ, નવીન ગતિવાળું

नवचण्डिका स्त्री (नव चण्डिका) વ શૈલપુત્રી, બ્રહ્મચારિણી, ચન્દ્રઘંટા, કૂષ્માંડા, સ્કન્દમાતા, કાત્યાયની, કાલરાત્રી, મહાગૌરી, સિદ્ધિદાત્રી એ નવદુર્ગા દેવીઓ

नवचत्वारिंश त्रि (नवचत्वारिंशत्+पूरणे डट्) ઓગણપચાસમું

नवचत्वारिंशत् स्त्री (नवाधिका चत्वारिंशत्) ઓગણપચાસ

नवचत्वारिंशत्तम त्रि (नवचत्वारिंशत्+पूरणार्थे तमप्) ઓગણપચાસમું

नवच्छात्र पु (नवो नूतनश्छात्रः) નવો વિદ્યાર્થી, નવો શિષ્ય

नवच्छिद्र न (नव छिद्राणि यत्र) દેહ, શરીર

नवज त्रि (नवाज्जायते, जन्+ड) નવથી ઉત્પન્ન થયેલ, નવાથી પેદા થનાર

नवज्वर पु (नवश्चासौ ज्वरश्च) નવો તાવ, તરુણ જ્વર

नवत पु (नूयते स्तूयते, नू+अतच्) હાથી ઉપર નાખવાની ઝુલ

नवतक पु (नवतय, जै प्रा) ઉનનું વસ્ત્ર વિશેષ

नवत त्रि (नु+संख्यापूरणे अतच्) નેવુમું

नवतन्तु पु (नवश्चासौ तन्तुश्च) નવો તાતણો, નવા તાતણા વાળું વસ્ત્ર, તે નામે વિશ્વામિત્રનો એક પુત્ર

नवता स्त्री (नवस्य भावः) નવાપણું, નવાઈ, નવપણું

'क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः"

नवति स्त्री (नव दशतः परिमाणमस्याः) નેવું, નેવુંની સંખ્યા

नवतिका स्त्री (नव तेक्ते करोति, तिक्+क+टाप्) રંગવાની પીંછી

नवतिका स्त्री (नवतिरेव स्वार्थे क) નેવુંની સંખ્યા, નેવું

नवतितम त्रि (नवति+तमप्) નેવુંમું

नवतिधा अव्य (नवति+धाच्) નેવું પ્રકારે

नवती स्त्री (नवति+वा ङीप्) નેવું, નેવુંની સંખ્યા

नवतीतम त्रि (नवति+ङीप्+पूरणार्थे तमप्) નેવુંમું

नवत्व न (नवस्य भावः) નવાપણું, તાજાપણું, તરુણપણું, નવાઈ

नवदण्डक न (नवो दण्डो नव दण्डा वा यत्र कप्) રાજાઓનું એક જાતનું છત્ર

नवदल न (नव च तद् दलं च) નવું પાંદડું

नवदश त्रि (नव च दश च संख्याऽस्य डट्) ઓગણીસમે-ઓગણીસની સંખ્યાવાળો

नवदशन् त्रि (नवाधिका दश) ઓગણીસ, ઓગણીસની સંખ્યા

नवदीधिति पु (नव दीधितयो यस्य) મંગળ ગ્રહ

नवषष्टितम त्रि (नवाधिका षष्टि+पूरणे डमट्) ઓગ-ણોતેરમું

नवसप्तति स्त्री (नवाधिका सप्तति) ઓગણ્યાએંશી ઓગણ્યાએંશીની સંખ્યા.

नवसप्ततितम त्रि (नवाधिका सप्तति+पूरणे तमप्) ઓગણ્યાએંશીમું

नवसप्तदश पु (नव च सप्तदश च स्तोमा यस्य+अ) તે નામે એક જાતિનો યાગ.

नवसादर न ચૌધિના ચુનાનો પાણી સાથે બેસવા થી ઉકાળેલ ઉકાળો નવસાર

नवसार पु (नवो सारो यस्य) ઉપરનો અર્થ

नवसू स्त्री (नव सूते सू+क्विप्) તાજી વિયાએલી ગાય, તાજી સુવાવડી સ્ત્રી.

नवसूति स्त्री (नवा सूतिः प्रसूतिः यस्याः) ઉપરનો અર્થ

नवसूतिका स्त्री (नवा सूतिः प्रसूतो यस्याः कप्+टाप्) नवसू શબ્દ જુઓ.

नवांश पु (नवमांश) રાશિનો નવમો ભાગ, નવમો ભાગ.

नवांश पु (नवमो अंश) નવો ભાગ, તાજો ભાગ

नवाक्ष त्रि (नवाक्षिणी यस्य नवं अग्रं यस्य वा) નવ પ્રકારના અગ્રભાગ નવા અગ્રભાગ વાળુ હરિયાળું

नवाङ्क न पु (नवाङ्किर्यस्य) વૈદ્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ઉકાળો—ત્રણ નવ ઔષધી ભેળવી કરેલ છે. (ભાવપ્રકાશ)

नवाढा स्त्री (नवविवाहा यस्याः अस्) પ્રથમ પરણેલી નવ પતિ.

नवाली स्त्री (नवमंग यस्या ङीप्) નુતન સ્ત્રી તાજ્જી.

नवान्न न. (नव च तदन्नं च) નવું અન્ન, નવું ધાન્ય

नवाम्बु न. (,, च तदम्बु च) તાજું પાણી નવું પાણી.

नवाम्बर न (नव च तदम्बरं च) નવું વસ્ત્ર.

नवाम्बर त्रि (नवमम्बरं यस्य) નવા વસ્ત્રવાળું

नवाशीति स्त्री (नवाधिका अशीतिः) નવ્યાસી, નવ્યાસીની સંખ્યા.

नवायस न. (नवमायसं यस्य) વૈદ્યશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ—નવાયસ ચૂર્ણ

नवार्चिस् न. (नव नूतनं अर्चिः) તાજી જ્વાલા.

नवार्चिस् पु. (नव अर्चींषि यस्य) મંગળ ગ્રહ.

नवाशिका स्त्री તે નામનો ભાષાછંદ.

नवाह पु. (नवं च तदहश्च टच्) નવો દિવસ, પડવે તિથિ.

नवाह त्रि (नवभिरहोभिर्निर्वृत्त टच् तस्य दृष्ट वा समा) નવ દિવસ સાધ્ય યાગ વિગેરે

नविदि स्त्री (नवा इति वेदे पद) એક છંદનું નામ

नविष्ठ त्रि (अतिशयेन नविता स्तोता इष्ठन् तृणो लोप) અતિશય સ્તુતિ કરનાર

नविष्ठ त्रि (अतिशयेन नव नूतन इष्ठन्) અત્યન્ત નવું

नवीकरण न. (नव+च्वि+कृ+ल्युट्) નવું કરવું

नवीकार पु (,, ,, भावे घञ्) ઉપરનો અર્થ

नवीकृत त्रि (नव+च्वि+कृ+क्त) નવું કરેલ

नवीन त्रि (नवमेव नव+ख स्वार्थेख) નવું, નવીન.

नवीभवन न. (नव+च्वि+भू+ल्युट्) નવું થવું

नवीभाव पु (,, घञ्) નવું થવું

नवीभूत त्रि (नव+च्वि+भू+कर्मणि क्त) નવું થયેલ

नवीयस् त्रि (नव+अतिशये ईयसुन्) અત્યંત સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, અત્યન્ત નવું

नवेतर त्रि (नवादितर) જુનું-પુરાણું.

नवेदस् त्रि (न विन्दति वेत्ति विद् असुन् न प्रकृतिभाव) વિધરિત જ્ઞાન વિન-જ્ઞાનિવાન

नवोढा स्त्री (नवा ऊढा) નવી પરણેલી સ્ત્રી, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા

नवोत्तरशततम त्रि (नवोत्तरशत, पूरणे डट्) એકસો નવ

नवोदक न (नवं उदक) આકાશમાંથી નવું પડેલું પાણી, મેઘનીને ભરેલું નવું પાણી, તાજું પડેલું પાણી.

नवोद्धृत न. (नवम् उद्धृतम्) માખણ

नवयोनिन्यास पु ( ) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ન્યાસવિશેષ

नवयौवन न (नव यौवनम्) નવું યૌવન, નવી જુવાની

नवयौवना स्त्री (नव यौवन यस्या) નવા યૌવનવાળી સ્ત્રી

नवरम् अव्य (णवरम् जै प्रा) પણ, આટલું, વિશેષ, અન્તર

नवरत्न न (नवानां रत्नानां समाहार) નવ પ્રકારનાં રત્નો, નવું રત્ન, વિક્રમાદિત્ય રાજાની સભાના ધન્વન્તરિ વગેરે નવ પંડિતો

नवरस पु (नवगुणितो रस) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ શૃંગારાદિ નવ પ્રકારના રસો

"शृंगारहास्यकरुणरौद्रवीरभयानका।
वीभत्सोऽद्भुत इत्यष्टौ रसा शान्तस्तथा मत" ॥
साहित्यद०

नवरात्र त्रि (नवाना रात्रीणां समाहार तत्साधनत्वेनाऽस्त्यस्य अच्) નવ દિવસ સાધ્ય યજ્ઞ વિગેરે, નવરાત્રિનું વ્રત–આસો સુદ પડવેથી આરંભી નોમ સુધીનું વ્રત (દેવીપૂજા)

नवराष्ट्र न (नवानां राष्ट्राणा समाहार) ઔશીનર રાજાનો એક દેશ, નવરાષ્ટ્રનો સમુદાય

नव पु કાગડો, કાકાકૌઆ

नवर्च न (नव ऋचो यत्र, नव+ऋच्+अच्) નવ ઋચાવાળું એક સૂત્ર

नवलक्षण न (नवमित लक्षण) નવલક્ષણ, પરમેશ્વરના નવલક્ષણ

नवलक पु (नवलग, जै प्रा) જાળ

नववधू स्त्री (नवा चासौ वधूश्च) નવી વહુ, નવી પરણેલી સ્ત્રી

नववरिका स्त्री (नवो वरोऽस्त्यस्या नववर+ठन्+टाप्) નવી પરણેલી સ્ત્રી

नववर्ष पु न (नवमित वर्षम्) નવખંડ

नववर्ष पु (नव+वृष्+भावे घञ्) નવું વર્ષ

नववल्लभ पु (नवश्चासौ वल्लभश्च) નવોપતિ, નવો ધણી

नववल्लभ न (नवानां वल्लभ) દાહાગુરૂ–એક જાતનું અગર

नववल्लभ त्रि (नवो वल्लभो यस्य) નવાને વહાલું–નવું જેને વહાલું હોય તે,

नववस्त्र न (नव च तद् वस्त्र च) નવું નહિ ધોયેલું વસ્ત્ર, કોરૂ વસ્ત્ર

नववस्त्र त्रि (नव वस्त्र यस्य) નવા વસ્ત્રવાળું

नवद्वीप पु (णवदीअ, जै, प्रा) બંગાળાનું પ્રખ્યાત નગર "નાદીયા"

नववास्तु पु (नव वास्तु यस्य) એક રાજર્ષિનું નામ

नवविंश त्रि (नवविंशति+पुरणे डट्) ઓગણત્રીસમું

नवविंशति स्त्री (नवाधिका विंशति) ઓગણત્રીસ, ઓગણત્રીસની સંખ્યા

नवविंशतितम त्रि (नवविंशति+पूरणे तमप्) ઓગણત્રીસમું

नवविध त्रि (नव विधा यस्य) નવ પ્રકારનું, નવ તરેહનું, નવ રીતનું

नवव्यूह पु (नव व्यूहा यस्य) વિષ્ણુ

नवशक्ति स्त्री (नवगुणिता शक्ति) ચ વ તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ નવ શક્તિઓ

नवशस्य न (नव च तच्छस्य च) નવું અનાજ, નવું ધાન્ય

नवशस्येष्टि स्त्री (नवशस्यनिमित्ता इष्टि) નવા ધાન્ય નિમિત્તે ઇષ્ટિ–યજ્ઞ

नवशायक पु (नवविध शायक इव) નવ પ્રકારની સંકીર્ણ જાતિ, ગોવાળીઓ, માળી, તેલી, કુંભાર, કોળી, વાળંદ, હલવાઈ, કર્મકાર, અને વીણાવાદક

नवशशिभृत् पु (नवशशिन बिभर्ति भृ+क्विप्+तुक्) મહાદેવ, શિવ

नवश्राद्ध न (नव श्राद्धम्) મરેલાને ઉદ્દેશી મરણ દિવસથી વિષમ દિવસે પહેલે–ત્રીજે–પાંચમે–સાતમે–નવમે તથા અગીઆરમે દિવસે કરવામાં આવતું શ્રાદ્ધ

नवशत न (नवाधिकं शतं) એકસો નવ

नवषष्ठ त्रि (नवाधिका षष्टि पूरणे डट्) અગણોતેરમું

नवषष्टि स्त्री (नवाधिका षष्टि) અગણોતેર, અગણોતેરની સંખ્યા

नस्तक पु. (नस्त+कन्) नाकना नाक छिद्रनुं मध्य.

नस्तस् अव्य (नस्+पञ्चम्यर्थे तसिल्) नाकमां नाकथी वगेरे.

नस्ता स्त्री. (नस्त+क्रियां टाप्) नाकनुं छिद्र नाकमां पाडेलुं छिद्र.

नस्तित त्रि (नस्ता सञ्जाता अस्य इतच्) नाकमां छीद्र पाडेल नाक वींधेल नाथेल बळद वगेरे

नस्योत पु. (नस्ते नासिकायां उतं वयनं यस्य) नाथेल बळद.

नस्य न. (नासिकायै हितं नस+यत्) नाकमां होनार-थनार, नाकना छिद्रनुं नाकने सुखकारी.

नस्या स्त्री (नासिकायै हिता नासिका+यत् नसादेश) नाक, बळदनाकनी नाकनो छेद जेमां दोरी परोवाय छे ते

नस्योत पु (नस्यया नासिकारज्ज्वा उतः) नाक वींधेल नाथेल बळद विगेरे.

नह् (दिवा. उभ. स. सेट् बन्धने+इ) बांधवुं, तैयार थवुं सज्ज थवुं

नह अव्य (न च ह च) साथे आरबारसे सज्ज थवुं

नहि अव्य (न च हि च) ना नहि—निषेधार्थे

नहुष पु (नह्यते, नह्+उषच्) ते नामे एक भरत वंशना, चन्द्रवंशी एक राजा, मनुष्य, परमेश्वर ते नामे एक नाग.

नहुषाख्य पु. न (नहुष इति आख्या यस्य) तगरनुं फूल

नहुषात्मज पु (नहुषस्य आत्मजः) ययाति राजा

ना अव्य. (नह्+डा वा) नहि, ना.

नाक पु (न कमकं दुःखं यत्र कम् तन्नास्ति यत्र नञ्प्रयोगे नि.) स्वर्ग आकाश, एक राजानुं नाम.

नाक त्रि. (न कं सुखमिति नास्ति, तत्कारणम्) सुख करनार, सुखकारी.

नाकचर पु (नाके स्वर्गे चरति वा चरति चर्+ट) देव गंधर्व विगेरे एक विद्याधर.

नाकनाथ पु. (नाकस्य नाथः) इन्द्र

नाकनायक पु. (नाकस्य नायकः) इन्द्र

नाकनायकपरिभोगम न. (नाकनायकस्य परिभोगम्) इन्द्रनुं धर.

नाकप पु (नाक पाति) नाकपति-इन्द्र

नाकपति पु. (नाकस्य पतिः) उपरनो अर्थ

नाकपृष्ठ न ( ) स्वर्ग

नाकपृष्ठ्य त्रि (नाकपृष्ठ+यत्) स्वर्गमां होनार-थनार, स्वर्गमां रहेनार

नाकवनिता स्त्री. (नाकस्य वनिता) अप्सरा.

नाकवेधक पु (नाक+विध+ण्वुल्) इन्द्र

नाकसद् पु (नाके सीदति, सद्+क्विप्) देव-सुर

नाकाधिनाथ पु. (नाकस्य अधिनाथः) इन्द्र

नाकाधिप पु (नाकस्य अधिपः) उपरनो अर्थ

नाकाधिपति पु (नाकस्य अधिपतिः) इन्द्र

नाकिन् पु. (नाकः वासस्थानत्वेनास्त्यस्य इनि) देव.

नाकु पु (नमत्येऽनेन नम्+उ नकारादेशश्च) राफडो, पर्वत, ते नामे एक मुनि

नाकुल पु (नकुलस्य गोत्रापत्यं अण्) नकुलनो वंशज

नाकुल त्रि (नकुलस्येदम्+अण्) नकुल जेवुं नोळीया जेवुं, नोळीया सम्बन्धी

नाकुलक त्रि (नकुले भक्तिरस्य वुञ्) नोळीयानी चाकरी करनार मनुष्य वगेरे.

नाकुलि पु (नकुलस्यापत्यं पुमान् इञ्) नकुलनो दीकरो.

नाकुलि त्रि (नकुलस्येदं इञ्) नोळीयानुं नोळीया सम्बन्धी.

नाकुली स्त्री (नकुलेन ज्ञाता गौरा वा, नकुल+अण्+ङीप्) रास्ना वनस्पति, धोळी भोरी नवी, [illegible]—चविका—एक जातनुं [illegible]

नाकौकस् पु (नाक ओकः यस्य) देव देव.

नाक्षत्र न. (नक्षत्राणामिदम् अण्) ३० नक्षत्र, (जेटला दिवसोमां २७ नक्षत्रोने चन्द्र एक वखत भोगवे ते)

नाक्षत्रेश (नक्षत्रस्य ईशः) चन्द्र देवनो राजा.

नाक्षत्रिक त्रि (नक्षत्राणामिदं नक्षत्र+ठञ्) नक्षत्र संबंधी प्र प्र वगेरे, नक्षत्रना निमित्तनुं

नाक्षत्रिकी स्त्री (नाक्षत्रिक+ङीप्) ग्रहोनी एक जातनी दशा.

नवोद्धृत त्रि (नव+उद्+धृ+कर्मणि क्त) પૃથ્વીમાંથી નવું ઉખાડેલું
नव्य त्रि (नु+स्तुतौ यत्) સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
नव्य त्रि (नव+स्वार्थे यत्) નવીન, તાજું
नव्य पु (नूयते इति, नु+यत्) રાતી સાટોડી
नव्य न (नु+यत्) સ્તુતિ.
नव्यवर्द्धमान पु ते नामे એક સ્મૃતિ નિબંધકાર
नश् (दिवा प स सेट् नश्यति) નાશ પામવું, નષ્ટ થવું, ભાગી જવું
नश् त्रि (नश्+क्विप्) નાશવન્ત અશાશ્વત
नश् स्त्री (,,+भावे क्विप्) નાશ
नशाक पु (नश्यति, नश् नाशे+आक) એક જાતનો કાગડો
नश्यत् त्रि (नश्+शतृ) નાશ પામતું, નષ્ટ થતું
नश्यत्प्रसूतिका स्त्री (नश्यन्ती प्रसुतिर्यस्या कप्+टाप्) મરેલા બાળકને જન્મ આપનારી
नश्वर त्रि (नश्+क्वरप्) અવશ્ય નાશવાળું, અશાશ્વત
नष्ट त्रि (,,+क्त) નાશ પામેલ, ઢંકાયેલ, ગુપ્ત, ખોવાઈ ગયેલ, દુષ્ટ આશયવાળું
नष्ट न (,, ,,) નાશ, અદર્શન, પલાયન
नष्टचन्द्र पु (नष्ट दुष्टश्चन्द्र) સૌર-ભાદ્રપદ મહિનાના બે પખવાડીયાની ચોથનો ચન્દ્ર.
नष्टचन्द्रा स्त्री (नष्टश्चन्द्रो यस्यां) અમાસ તિથિ
नष्टचेष्ट त्रि (नष्टा चेष्टा यस्य) નાશ પામેલી ચેષ્ટાવાળું, બેભાન હાલતનું
नष्टचेष्टता स्त्री (नष्टचेष्टस्य भाव तल्+टाप्) હર્ષ, શોક વગેરેથી ભ્રમપ્ર ચેષ્ટાઓનો નાશ, પ્રલય, તે નામે એક સાત્વિક ભાવ
नष्टचेष्टत्व न (नष्टचेष्टस्य भाव) ઉપરનો અર્થ
नष्टचेष्टा स्त्री (नष्टा चासौ चेष्टा च) નાશ પામેલી ચેષ્ટા, બેભાન અવસ્થા
नष्टजन्मन् त्रि (नष्ट जन्म यस्य) વર્ણસંકર, નિરર્થક જન્મ વાળું
नष्टजातक न (नष्ट नज्ञात जात जन्म जन्माधानकालो वा यत्र कप्) જન્મ કે જન્માધાનનો કાળ જેમાં જાણવામાં ન હોય તે
नष्टबीज त्रि (नष्ट बीज यस्य) જેનું બીપણું નાશ પામેલું હોય તેવું ધાન્ય વિગેરે
नष्टमार्गण न (नष्टस्य अदर्शन गतस्य मार्गणम्) ખોવાઈ ગયેલું શોધવું તે
नष्टवीज त्रि नष्टबीज શબ્દ જુઓ.
नष्टश्रुतिक त्रि (नष्टा श्रुति यस्य स्वार्थे क) બહેરૂં, કાને ન સાંભળતું
नष्टसंस्मृति स्त्री (नष्टा सस्मृति) નાશ પામેલું સ્મરણ
नष्टसंस्मृति त्रि (नष्टा सम्मृतिर्यस्य) જેનું સ્મરણ નાશ પામેલું હોય તે
नष्टाग्नि त्रि (नष्ट प्रमादात् निर्वाणमाप्त अग्निर्यस्य) પ્રમાદ વગેરેથી જેનો ગૃહ્યાગ્નિ નાશ પામેલો હોય તેવો દ્વિજ વગેરે, જેનો જઠરાગ્નિ મંદ પડી ગયો હોય તે
नष्टार्थ त्रि (नष्ट अर्थो यस्य) ગરીબ થયેલો, દીન
नष्टाशङ्क त्रि (नष्टा आशङ्का यस्य) નિર્ભય, નિડર
नष्टासिसूत्र न (नष्टस्य चौरेणापहृतस्य आप्ते साधन सूत्रम्) ચોરેલા દ્રવ્યની પ્રાપ્તિના સાધનરૂપ એક ચિન્હ
नष्टि स्त्री (नश्+क्ति) નાશ
नष्टृ त्रि (नश्+तृच्) નાશ પામનાર
नष्टेन्दुकला स्त्री (नष्टा इन्दुकला यस्याम्) અમાસ તિથિ
नस् (भ्वा आ स सेट् नसते) જવું, ગમન કરવું
नस् (भ्वा प स सेट् नसति) વ્યાપવું, વ્યાપ્ત થવું "सुरभिष्टम नरा नसन्त" वेदेप्रसिद्धम्
नस् स्त्री (नस्+क्विप्) નાક, નાસિકા
नसत्त न (न+सद्+क्त) નહિ ક્લેશ પામેલ, નહિ દુઃખી થયેલ.
नसा स्त्री (नस्+वा टाप्) નાક, નાસિકા "विनसा हतवान्धवा" भट्टि
नस्त पु (नमते कुटिलतां प्रकाशयत्यनेन नस्+क्त) નાક નાસિકા
नस्त न (नासिकायै हित वा त नमाद्यश्च) નાસિકાને હિતકારી વૈદ્ય- પ્રસિદ્ધ પાંચ પ્રકારનું નસ્ય, છિંકણી

नागनामक न. (नागनामन्+कप्) सीसुं.
नागनामन् पु (नागस्य नामेव नाम यस्य) तुलसी
नागनायक पु. (नागानां नायकः) श्रेष्ठ नाग, अनन्त हस्ती, शेषनाग, वासुकी वगेरे मोटा नाग सर्पो.
नागनासिक न (नागस्य नासेव) एक देव नक्षत्र
नागनासा स्त्री. (नागस्य नासा) हाथीनी सूंढ.
नागनिर्यूह पु (नाग इव निर्यूहः) भींतमां मारेली खीली, खीलो.
नागपञ्चमी स्त्री. (नागप्रिया पञ्चमी) नागपांचम, श्रावण सुद पांचमी.
नागपति पु (नागानां पतिः) नागनायक पु. जुओ.
नागपत्रा स्त्री (नागपत्रं पत्रं यस्याः सा) नीपटो नामनी वनस्पति.
नागपद पु (नागस्य पद इव स्थानं यस्य) एक जातनो रतिबंध.
नागपद न (नागस्य पदम्) हाथीनो पग, हाथीनुं पगलुं
नागपाश पु. (नाग इव पाशः) वरुणदेवनो नागपाश, वरुणनुं ते नामनुं हथियार.
नागपरियापनिका स्त्री (नागपरियापनिका जै. प्रा.) एक जातनुं वाजुं उपर सरखुं एक.
नागपर्यावलिका स्त्री. (नागपर्यावलिका. जै. प्रा.) अशोकलता.
नागपाशक पु (नागपाश इव प्रतिकृतिः यस्य) वरुणनुं ते नामनुं हथियार, नागपाश रतिबंध.
नागपुर न (नागस्य नागाह्वस्य वा पुरम्) पाताल, हस्तिनापुर नगर
नागपुष्प पु (नागस्य हस्तिनः मदगन्धयुक्तं पुष्पं यस्य) नागकेसरनुं झाड, केवडो, चंपो.
नागपुष्पफला स्त्री (नागस्य नागकेसरस्य पुष्पमिव फलं यस्याः) कोळानो वेलो.
नागपुष्पिका स्त्री (पुष्पेण पुष्पं यस्याः तस्य) पीळी जूईनुं झाड.
नागपुष्पी स्त्री. (" " ङीप्) नागदमनी नामनी वनस्पति
नागफल पु (" फलसदृशं फलं यस्य) परवळनो वेलो.
नागबन्धक पु. (नागबन्ध+स्वार्थे क) हाथी पकडनार
नागबन्धु पु (नागानां हस्तिनां बन्धुरिव प्रियत्वात्) पीपळानुं झाड.
नागबल पु. (नागस्यानेव बलं यस्य) भीमसेन
नागबल त्रि (नागस्य बलमिव बलं यस्य) हाथी जेटला बळवाळुं.
नागबला स्त्री (नागस्येव बलं यस्याः अप्) एक जातनो वेलो, गंगेरण नामनी वनस्पति
नागबलापृत न वैद्यक प्रसिद्ध औषधि घी.
नागबिल न ते नामनुं एक तीर्थ
नागभगिनी स्त्री. (नागस्य वासुकेर्भगिनी) वासुकि नागनी बहेन-जरत्कारु.
नागभद्र पु (नागभद्र जै. प्रा.) नागद्वीपना अधिपति देव
नागभूत न (नागभूत जै. प्रा.) नाग नामना स्थविरथी नीकळेलुं जैन साधुनुं एक कुल.
नागभूषण पु (नागो भूषणमस्य) शिव, महादेव
नागभृत् पु (नागं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक् च) एक जातनो साप, सर्प
नागमल्ल पु (नागेषु मल्लः) ऐरावत हाथी.
नागमाता स्त्री. (नागानां हस्तिनां माता इव सुखदायकत्वात्) मनःशिला धातु
नागमाता स्त्री. (नागानां माता) मनसादेवी, नागमाता.
नागमण्डलिक पु मदारी सपेरा.
नागमहाभद्र पु (नागमहाभद्र जै. प्रा.) नाग द्वीपना अधिष्ठायक देव-रक्षण करनार.
नागमार त्रि (नागं मारयति णिच्+अण्) हाथीओने मारी नांखनार-सर्पने मारी नांखनार
नागमार पु ( ) बाणवृक्ष.
नागयष्टि स्त्री. (नागयष्टिका यष्टिः) तळाव विगेरे खोदी कढावेलो वाघनो स्तंभ.
नागयष्टिका स्त्री (नागयष्टि+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ
नागर त्रि (नगरे भवः अण्) नगरमां रहेनार-थनार, चतुर, कुशळ, नगरमां उत्पन्न थयेल नगर निवासी.

नाग न (नगे पर्वते भवम्, नग+अण्) કલાઈ, સીસું, [illegible] નક્ષત્ર

नाग पु (नगे ना [illegible], [illegible]) સર્પ, હાથી, મેઘ, નાગકેસર, પુન્નાગ વૃક્ષ, નાગમોથ, [illegible] આવેલ પાણી, શરીરમાં રહેલ એક વાયુ, ગીત, તે નામનો એક દેશ, આઠની સંખ્યા, નાગ દેવ

नाग त्रि [illegible] ક્રૂર આચરણવાળું

नाग पु (नाग [illegible]) ભવનપતિ દેવોની જાતિ નાગકુમાર દેવતા [illegible], [illegible] આવનું [illegible] તીર્થંકરનું લંછન

नागक पु [illegible]

नागकन्द पु (नाग इव कन्दः [illegible]) [illegible] નામે એક કન્દ

नागकन्यका स्त्री (नागस्य कन्यका) નાગકન્યા—નાગ જાતિની સ્ત્રી

नागकन्या स्त्री (नागस्य कन्या) ઉપરનો અર્થ

नागकर्ण पु (नागस्य कर्ण इव पर्णं [illegible]) એરંડાનું ઝાડ

नागकिञ्जल्क पु (नागस्य किञ्जल्कः [illegible]) નાગકેસર, તે નાગકેસરનું ફૂલ

नागकुमार पु જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ ભવનપતિ

नागकुमारिका स्त्री (नागस्य कुमारीव [illegible]) ગળો, મજીઠ

नागकुमारी स्त्री (,, कुमारीव) ઉપરનો અર્થ

नागगणा स्त्री [illegible]

नागकेसर पु (नागस्य केसरो यस्य) નાગકેસરનું ઝાડ, નાગચંપો, એક જાતનું ઝાડ

नागगन्धा स्त्री (नागस्य गन्ध इव गन्धो यस्याः) [illegible] નામે વનસ્પતિ

नागगर्भ न (नाग सीसकं गर्भे उत्पत्तिकारणं यस्य) સિન્દૂર

नागचम्पक पु નાગચંપાનું ઝાડ, પીળા ફૂલવાળું અને નાની ફણા જેવા આકારના પત્રવાળું એક જાતનું ઝાડ

नागचूड पु (नाग सर्प चूडायां यस्य) શિવ

नागच्छत्रा स्त्री (नागस्य [illegible]) [illegible]

नागज न (नागात् सीसकात् जायते, जन्+ड) સિંદૂર, કલાઈ.

नागज त्रि (,, नागात्, जन्+ड) હાથીથી ઉત્પન્ન થનાર, નાગથી—સર્પથી પેદા થયેલ

नागजिह्वा स्त्री. (नागस्य जिह्वाकारपत्रं यस्याः) અનન્તમૂળ વનસ્પતિ, શારિવા નામે ઔષધિ

नागजिह्विका स्त्री (नागस्य जिह्वा [illegible]) મનઃશીલ

नागजीवन न (नागे सीसके जीवनं यस्य) કલાઈ.

नागदत्त पु (नागेन दत्त) તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર

नागदन्त पु (नागस्य हस्तिनो दन्तः [illegible]) હાથીનો દાંત, ભીંતમાં જડેલી ખીલી, ટાંડા, હાથીદાંત

नागदन्तक पु (नागदन्त+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

नागदन्तिका स्त्री (नागस्य [illegible] दन्त इव [illegible]) હસ્તિદંતી નામે વનસ્પતિ, ભીતમાં જડેલી ખીલી

नागदन्ती स्त्री સૂર્યમુખી ફૂલ, [illegible], વેશ્યા

नागदन्ती स्त्री (नागस्य दन्त इव पुष्पाकारः यस्याः [illegible]) કુંભાજખ ઔષધિ, ઉપરનો અર્થ

नागदमनी स्त्री (नागो दम्यतेऽनया, दम्+ल्युट्+ङीप्) ઔષધિ નાગની વનસ્પતિ

नागदल न (नागस्य नाम्बूल्या दलम्) નાગરવેલનું પાન

नागदलोपम पु. (नागदलस्य ताम्बुल्या उपमा यस्य) [illegible] નામે ઝાડ, તે પત્રફળનું વૃક્ષ

नागदैवत न (नाग देवता यस्य अण्) અશ્લેષા નક્ષત્ર

नागद्रु पु (नागप्रियो द्रुर्वृक्ष) સમન્તદુગ્ધા નામે વૃક્ષ

नागद्वीप पु (नागप्रधानो द्वीप) તે નામે એક બેટ

नागनक्षत्र न (नागाधिष्ठितं नक्षत्र) અશ્લેષા નક્ષત્ર

नागनाथ पु (नागानां नाथ) શેષનાગ, વાસુકિ—શ્રેષ્ઠનાગ, ઐરાવત હાથી

नागस्फोता स्त्री. (नाग इव स्फोता) નાગફણી ઝાડ, દન્તી વૃક્ષ-નેપાળો.

नागाङ्कु पु. (नागस्य हस्तिनः इवाङ्कुरिव) નગરનો નામે અન્ય શબ્દ.

नागहस्तिन् पु. (नागहस्ति, वै. प्र.) એક પ્રાચીન જૈન ઋષિ.

नागहन्त्री स्त्री. (नागान् हन्ति, हन्+तृच्+ङीप्) એક જાતની ઔષધી, સર્પ મારનારી, હાથીને મારનારી.

नागहन् त्रि. (नागान् हन्ति हन्+क्विप्) સર્પને મારનાર, હાથીને મારનાર.

नागाख्य पु. (नाग एव आख्या यस्य) નાગકેસર.

नागाङ्गना स्त्री. (नागस्य अङ्गना) હાથણી, સર્પિણી.

नागाञ्जना स्त्री. (नागस्य अञ्जनमिवाग्र) વધારમાં ઉગેલો કરેલો સાપ.

नागाञ्जना स्त्री (नागस्येव अञ्जनं कृष्णवर्णो यस्याः) હાથણી નાગાંજન શબ્દ જુઓ.

नागाधिप पु. (नागानां अधिपः) શેષનાગ, વાસુકિ, ઐરાવત.

नागाधिपति पु. (नागानां अधिपतिः) ઉપરનો અર્થ.

नागाधिराज पु. (नागानां अधिराजः) नागाधिप શ. દ. જુઓ.

नागानन पु. (नागस्येव आननमस्य) ગણપતિ.

नागान्तक पु. (नागानां अन्तके विनाशकः) ગરુડપક્ષી, મોરપક્ષી, નોળિયો, સિંહ, એક જાતની ઔષધી.

नागानन्द पु. (नागानां आनन्दो यस्मिन् वा) શ્રી હર્ષ કવિએ રચેલું એક નાટક.

नागाराति पु. (नागानां अरातिः) એક જાતની ઔષધી, મોરપક્ષી, નોળિયો, ગરુડપક્ષી, સિંહ.

नागारि पु. (नागस्य अरिः) ઉપરનો અર્થ.

नागार्जुन पु. તે નામનું એક ઝાડ.

नागार्जुनीय पु. (नागार्जुनेन कृतो ग्रन्थः अण्) તે નામે એક ગ્રંથ.

नागालाबु स्त्री. (नागाङ्गस्य इव अलाबु) હાથીના મસ્તક જેવા આકારની તુંબડી.

नागाशन पु. (नागान् अश्नाति अश्+ल्यु) ગરુડ, મોર, નોળિયો, સિંહ.

नागाह्व न. (नागेन तुल्याह्वा यस्य) હસ્તિનાપુર.

नागाह्वय पु. હસ્તિનાપુર.

नागाह्वा स्त्री. (नागं नागकेसरं आह्वयति स्पर्धते, आ+ह्वे+क+टाप्) નાગકા ઘટી ફૂલવાળી-ગુચ્છ નામે વનસ્પતિ.

नागिन् पु. (नागो भूतत्वेनास्त्यस्य इनि) સિંહ.

नागी स्त्री (नागस्य स्त्री जाति, नाग+स्त्रीत्वे ङीप्) નાગ પત્ની, સર્પિણી.

नागेन्द्र पु. (नाग इन्द्र इव श्रेष्ठत्वात्) શેષનાગ, ઐરાવત હાથી, શ્રેષ્ઠ નાગ, શ્રેષ્ઠ હાથી.

नागेश पु. (नागानां ईशः) ઉપરનો અર્થ, તે નામે વૈયાકરણ વિદ્વાન.

नागेश न. (   ) તે નામનું એક તીર્થ, તે નામે એક શિવલિંગ.

नागेश्वर पु. (नागानां ईश्वरः) नागेश શબ્દ જુઓ.

नागोद न. (नागस्य उदरं यस्मात्, इति। उद रक्षा) પેટ ઉપર ધારણ કરવાનું બખ્તર, ગર્ભિણીનો એક ગર્ભોપદ્રવ.

नागोदर न. (नागस्य उदरं यस्मात्) ઉપરનો અર્થ.

नागोद्भेद न. તે નામનું એક તીર્થ.

नागोर न. नागौर શબ્દ જુઓ.

नाचिक पु. તે નામે વિશ્વામિત્રનો પુત્ર.

नाचिकेत पु. (नचिकेत+अण्) અગ્નિ, તે નામે એક ઋષિ, તે નામે એક ઉપાખ્યાન.

नाचीन पु. (   ) તે નામનો એક દેશ, નાચીન દેશના રાજા.

नाट पु. (नट्+भावे घञ्) નૃત્ય નાચ, કર્ણાટ દેશ.

नाटक त्रि. (नट्+ण्वुल्) નાચનાર,નૃત્ય કરનાર.

नाटक न. (नट्+ण्वुल्) દશ રૂપકમાં એક રૂપ, નાટક (પ્રકરણ, ભાણ, વ્યાયોગ સમવકાર ડિમ, ઈહામૃગ, અંક, વીથિ અને પ્રહસન આ દશ રૂપકો છે, આનો એક ભેદ)

नाटक पु. (नटूषो हार्ये केशवेशविशेष नृत्यत्व क) તે નામે એક પર્વત.

नाटकलक्षण न (नाटकस्य लक्षणं) સાહિત્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ નાટકનું લક્ષણ.

नाटकप्रपञ्च पु. (नाटकस्य प्रपञ्चः) નાટકનો વિસ્તાર.

नागर त्रि (नगराय हितं अण्) શહેરના હિતનુ, નગરના કાયદાનુ

नागर न (नगरे भवं अण्) શૂઠ, મોથ, પૌર નામે ગ્રહોનું એક યુદ્ધ

नागर पु (नागरो विदग्धस्तद्वत् भावोऽस्त्यस्य अच्) દીયર, નારંગી, એક જાતનુ બીજોરૂ, એક જાતનો રતિબન્ધ, એક દેશનુ નામ, નાગર બ્રાહ્મણ

नागरक त्रि (नगरे भवः कुत्सित प्रवीणो वा वुञ्) પ્રવીણ, કુશલ, કારીગર, નગરમા ઉત્પન્ન થનાર

नागरक पु (नागर+कन्) नागर पु શબ્દ જુઓ, તે નામે રતિબંધ

नागरक्त न (नागकृत रक्तम्) સિંદૂર

नागरखण्ड न સ્કન્દ પુરાણનો પેટાભાગ

नागरघन पु (नागर एव घनो मुस्ता) નાગરમોથ

नागरङ्ग पु (नागस्य सिन्दुरस्येव रक्तोफलेऽस्य) નારંગીનું ઝાડ, નારંગી

नागरमर्दिन् त्रि (नागर मृद्नाति, मृद्+णिनि) નગરવાસીઓનો નાશ કરનાર

नागरमुस्ता स्त्री (नागरी चासौ मुस्ता च) નાગરમોથ

नागराज पु (नागानां राजा टच्) શેષનાગ, ઐરાવત હાથી, છન્દ શાસ્ત્રનો ગ્રંથ બનાવનાર પિંગલાચાર્ય

नागराद्यचूर्ण न વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ

नागराह्व न (नागरमिति आह्वा यस्य) શૂઠ

नागरिक पु (नगरे भव ठञ्) સભ્ય, ચાલાક, ચતુર પોલીસનો ઉપરી-કોટવાળ, શહેરમા રહેનારાઓ

नागरी स्त्री (नगरे भवा नगर+अण्+ङीप्) ચતુર સ્ત્રી, નાગરની સ્ત્રી

नागरी स्त्री (नागेभ्यो राति ददाति, रा+क+गौरा ङीप्) સ્નૂહી વૃક્ષ-થોરનું ઝાડ

नागरीट पु (नागरीमेटति, इट्+क) વ્યભિચારી પુરૂષ, જાર, નગરની સ્ત્રીઓએ કરેલ મંગલ શબ્દ

नागरुक पु (नाग रवते सादृश्येन प्राप्नोति, रु गतौ+क) નારંગીનું ઝાડ, નારંગી

नागरेणु पु (नागस्य सीसकस्य रेणु) સિંદૂર

नागरेयक त्रि (नगर्या भव ढकञ्) નગરમા હોનાર નાગર, નગરવાસી, શહેરી

नागरोत्था स्त्री (नागरादुत्तिष्ठति, उद्+स्था+क+टाप्) નાગરમોથ

नागर्य न (नागरस्य भाव) નગરપણુ, ચતુરાઈ.

नागलक्षण न (नागाना लक्षणम्) સર્પોનુ લક્ષણ

नागलता स्त्री (नाग. सर्पस्तद्वल्लता) મનુષ્યનુ ગુહ્ય સ્થાન, (લીંગ), નાગરવેલના પાનનો વેલો

नागलोक पु (नागाना लोक) પાતાળ

नागवर्त्मन् पु તે નામે એક તીર્થ

नागवल्लरी स्त्री (नाग इव दीर्घा वल्लरी) નાગરવેલ

नागवल्लिका स्त्री (नागवल्ली+कन्+टाप्) ઉપરનો અર્થ

नागवल्ली स्त्री (नाग इव दीर्घा वल्ली) નાગરવેલ

नागवारिक पु (नागस्य गजस्य सर्पस्य वा वारो वारण प्रयोजनस्य ठक्) હાથીનો માવત, ગરૂડપક્ષી, સિંહ, રાજાનો હાથી, યુથપતિ હાથી

नागविल न તે નામનું એક તીર્થ

नागवीट पु (नाग इव विशेषेण एटति, वि+इट्+क) જાર, વ્યભિચારી, દુરાચારી પુરૂષ.

नागवीथी स्त्री (नागस्येव वीथी) આકાશમા ઉત્તર દિશામા આવેલ એક માર્ગ

नागवृक्ष पु (नागाख्य वृक्ष) નાગકેશરનુ ઝાડ

नागशत पु (नागाना शतमत्र) તે નામનો પર્વત.

नागशुण्डी स्त्री (नागस्य शुण्डवत् आकृतिरस्त्यस्य अच् ङीप्) ढक्करीफल નામે વૃક્ષ

नागसत्त्व न ( ) મરડાશીંગી

नागसम्भव न (नागात् सीसकात् सम्भवति सम्+भू+अच्) સિન્દૂર

नागसम्भूत न (नागात् सम्भूतम्) સિન્દૂર, એક જાતનું મોતી

नागसरस् न તે નામનું એક તીર્થ

नागसाह्वय न (नागेन हस्तिना समान आह्वयो यस्य) હસ્તિનાપુર

"जगाम तक्षकस्तूर्णं नगरं नागसाह्वयम्" भारते

नागसुगन्धा स्त्री (नागस्येव सु शोभन गन्धो यस्या) भूजगाक्षी નામે વેલો

नागस्तोकक न (नागस्य नागविषस्य स्तोकमत्र कप्) વચ્છનાગ

नाडीकलापक न (नाडीनां कलाप) नाडीओनो समूह.

नाडीकूट न (नाडया रेखामेदेन सूर्य नक्षत्रादि कूटमें यत्र) विवाह विगेरेना प्रसंगे नाडीवाळी संज्ञित नक्षत्र समूह.

नाडीकेल पु (नारिकेल पृषो.) नारीयेळनुं झाड.

नाडीच पु (नाडया चीयते, चि वा. ड) એક જાતનું શાક

नाडीचक्र न. (नाडीनां चक्रमिव) नाभी प्रदेशमां आवेलुं चक्र जेमां नाडीओनुं एक जन्मस्थान, ज्योतिष प्रसिद्ध नाडी चक्र

नाडीचरण पु (नाडीस्वरूपौ चरण यस्य) पक्षी.

नाडीचरणी स्त्री (नाडीचरण+स्त्रियां ङीप्) पक्षिणी.

नाडीजङ्घ पु. (नाडीवत् जङ्घा यस्य) कागडो, बगलो, एक मुनि

नाडीतरङ्ग पु. (नाडया तरङ्ग इवाो यस्य) काकोली वनस्पति व्यभिचारी, जार, एक जातनुं विष बोली

नाडीतिक्त पु (नाडया तिक्त.) एक जातनो लीमडो नेपाळ कडु

नाडीदेह पु. (नाडीमात्रो देहो यस्य) ते नामनो शिवनो द्वारपाळ

नाडीनक्षत्र न (नाडीस्थितं नक्षत्रम्) ज्योतिष प्रसिद्ध अमुक नक्षत्र.

नाडीपरीक्षा स्त्री. (नाड्या परीक्षा) नाडी जोवी नाडी तपासवी

नाडीपत्र न. (नाडीव पत्रमिव यन्त्रम्) वैद्यक प्रसिद्ध एक यंत्र, वाडीयंत्र भीजनार

नाडीरक्षक न. (नाड्या परिमिता कालेन चक्रं रक्षणम्) ज्योतिष प्रसिद्ध एक गोळाकार यंत्र

नाडीविग्रह पु. (नाडीमात्रो विग्रहो देहो यस्य) ते नामे शिवनो एक अनुचर

नाडीव्रण पु. न (नाडीयुक्तो व्रण) वैद्यक प्रसिद्ध एक व्रण, घोडी या ठमेक जेमां घणा करे ते व्रण.

नाडीशाक पु (नाडीप्रधान शाक.) एक जातनुं शाक-भाजी

नाडीशोणितवैस न वैद्यक प्रसिद्ध एक तेल

नाडीसोत्र पु. (नाडयाभेर सोत्रो यस्य) ते नामे शिवनो अनुचर

नाडीस्वरसञ्चार पु अमुक नाडीमां वायुनी गति

नाडीहिङ्गु पु. (नाडीप्रधानो हिङ्गु) एक जातनी हिंग.

नाणक न (नणति कल्पाणे कुत न शाणकं) नाणुं, प्रमाण नहि ते, जेम छापुं मोहर हेम तेवुं नाणुं रूपियो विगेरे

नाणकपरीक्षा स्त्री (नाणकस्य परीक्षा) नाणानी परीक्षा, नाणुं परखवुं ते

नात न (नमते, नम्+भूत् वा क्तस्येट् कार्ये च) अशसा वखाण, अद्भुत, विचित्र.

नाथ पु. (नम्+थन्   ) शिव, ब्रह्म

नाथ् (भ्वा. आ. प. से. नाथते) आशीर्वाद आपवो.

नाथ् (भ्वा. प. अ. से. नाथति) संताप करवो, ऐश्वर्यवान थवुं याचना करवी, मांगवुं.

नाथ पु (नाथति उपतो नाथति नाथ्+कर्त्तरि अच्) स्वामी, धणी, मालीक प्रभुर.

नाथता स्त्री. (नाथस्य भाव) धणीपणुं स्वामीपणुं मालीकी.

नाथत्व न (नाथस्य भाव) उपरनो अर्थ

नाथवत् त्रि (नाथो विद्यतेऽस्य मतुप्) धणीवाळुं स्वामीवाळुं स्वाधीनमेन

नाथहरि पु (नाथं हरति स्वाम्यन्तरं नयति ह+इन्) पशु, नाथेल बळद विगेरे.

नाथहार त्रि (नाथं हरति, ह+अण्) धणीने हरी जनार.

नाथिन् त्रि (नाथ+अस्त्यर्थे इनि) नाथवाळुं धणीवाळुं

नाद पु (नद्, भावे+भावे घञ्) अवाज शब्द अनुस्वार पछी उच्चारातो एक अर्धचन्द्राकार आकार, तंत्रशास्त्र प्रसिद्ध एक नाद प्रयत्न वर्णना.

नाद त्रि. (नद्+अण्) स्तुति करनार.

"न नादात् भिन्नं मन्त्रं न नादेन विना शिवः
न नादेन विना ज्ञानं तस्मान्नादात्मकं जगत्"

कुलार्णवतन्त्रे

नाटकी स्त्री ઇન્દ્રની સભાનુ સ્થાન, નૃત્ય કરનારી સ્ત્રી
नाटकीय त्रि (नाटके भव वर्ण्यो वा छ) નાટકમા હોનાર–થનાર, નાટકનુ, નાટકને લગતુ, નાટક સમ્બન્ધી
नाटमन्दिर न (नाट्यार्थं मन्दिरम्) નાચવાનુ ઘર, નૃત્ય ગૃહ, નૃત્ય શાલા
नाटाम्र पु (नटाना प्रिय अण् नाट, नाट अम्रो अम्लो रसोऽस्य) તરબુચ
नाटाम्ल पु (नाट अम्लो रसोऽस्य) ઉપરનો અર્થ
नाटार पु (नट्या नटस्य वा अपत्यम् पुमान् आरक्) નટીનો પુત્ર, નૃત્ય કરનારીનો છોકરો, નટનો પુત્ર
नाटिका स्त्री (नाटक+टाप् अत इत्त्वम्) તે નામે એક દ્રશ્ય કાવ્ય
नाटित न (नट+क्त) હાવભાવ, એકટીંગ, ચાળા
नाटित त्रि (नट्+क्त) ભજવેલ, હાવભાવ કરેલ
नाटितक त्रि (नाटित+क) ઉપરનો અર્થ, ભજવેલ.
नाटिन् त्रि (नट्+णिनि) નૃત્ય કરનાર, નાચ કરનાર
नाटेय पु (नटया अपत्य ढक्) નટીનો પુત્ર, નાચ નારીનો પુત્ર.
नाटेर (नटया अपत्य ढ्रक्) નટીનો પુત્ર
नाट्य न (नटाना कार्यं ष्यञ्) નટનુ કૃત્ય, નૃત્ય
नाट्यधर्मिका स्त्री (नाट्यधर्मोऽस्त्यस्यां क्रियायाम् ठन्) નૃત્ય, ગીત, વાદ્યરૂપ નટકૃત્ય
नाट्यप्रिय पु (नाट्य प्रिय यस्य) શિવ, મહાદેવ
नाट्यभाषा स्त्री (नाट्ये प्रयोक्तव्या पात्रभेदेन भाषा) નાટકમા જુદા જુદા પાત્રો પરત્વે વપરાતી જુદી જુદી ભાષા સસ્કૃત સુરસેની વિગેરે
नाट्यमालक पु (णट्टमालय जै प्रा) ખડપ્રપાત ગુફાનો દેવ
नाट्यरासक न દ્રશ્યકાવ્યરૂપક–દ્રશ્યનાટક
नाट्यशाला स्त्री (नाट्यस्य शाला) નાટકશાલા
नाट्यशास्त्र न (नाट्यस्य शास्त्रम्) ભરતમુનિકૃત, નાટ્યશાસ્ત્ર
नाट्याङ्ग न (नाट्यस्य अङ्गम्) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ દશ પ્રકારના નાટકના અગ–ગેયપદ, સ્થિતપાઠ્ય, આસીન, પુષ્પગડિકા, પ્રછેદક, ત્રિગૂઢક, સૈન્ધવ, દ્વિમૂઢક, ઉત્તમોત્તમક, ઉકતપ્રત્યુકત આમાનું દરેક
नाट्याचार्य पु (नाट्यस्य आचार्य) નાચવાનુ શિખવનાર,
नाट्यालङ्कार पु સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ છત્રીસ પ્રકારના નાટકના અલકારો, કેટનાક ૬૮ ભેદ પણ માને છે
नाट्योक्ति स्त्री (नाट्ये उक्तिर्विशेषोक्ति) નાટકીય ભાષા, સ્વગત પ્રકાશ અપવાદિત અને જનાન્તિક એવી પાત્રની બોલી
नाड पु (नाल, लस्य ड) નાલ શબ્દ જુઓ
नाडपित् न તે નામે કણ્વ ઋષિનો આશ્રમ
नाडि स्त्री (नड् भ्रंशे णिच्+इन्) નાડી–શરીરમાં રહેલી નસો
नाडिक न (नाडिरिव प्रतिकृतिः कन्) એક જાતનું શાક, અળવી
नाडिका स्त्री (नाडी+कन्+टाप्) नाडि શબ્દ જુઓ, ઘડી–ચોવીસ મીનિટ જેટલો કાળ, નાની દોરી
नाडिकेल पु (नारिकेल रस्य डत्वम्) નાલીએરનું ઝાડ
नाडिचीर न (नाडिरिव चीर यत्र) નળી–સુતર વિટવાનુ એક સાધન
नाडिन्धम पु (नाडिं धमति, ध्मा+खश्) સોની
नाडिन्धम त्रि (नाडिं धमति खश्) મહેનત વિગેરેથી શ્વાસ ચડાવનાર, હફાવનાર
नाडिन्धय त्रि (नाडिं धयति, धेट्+खश्+मुम्) નળીથી પીનાર
नाडिपत्र न (नाडिरिव पत्र यस्य) એક જાતનુ શાક.
नाडिमण्डल न (नाडिरिव मण्डल यस्य) વિષુવવૃત્ત.
नाडी स्त्री (नल् गन्धे+अच्, नड् भ्रंशे+अच् वा गौरा ङीष्) શરીરમાની નાડી–નસ, નાની દોરી, નાડીવ્રણ, એકજાતના ઘાસની પુળી, કમળ વિગેરેની પોલી નળી, ઘડીરૂપ કાલ, પ્રણાલી, પદ્ધતિ, પરપરા, નળી, એક જાતનુ શાક
नाडीक पु (नाडीव कायति कै+क) એક જાતનું શાક, અળવી
नाडीकलापक पु (नाडीनां नालानां कलाप समूहो यत्र कप्) સર્પાક્ષી નામનો વેલો

नान्दीक पु. (नान्दै अन्यर्थ भवति, कैःग) तोरणस्तंभ, नांदीमुख श्राद्ध.

नान्दीकर त्रि (नान्दीं करोति कृ+ट) नान्दिकर जुओ, स्तुति करनार नान्दी पाठक नान्दी वादी.

नान्दीघोष पु. (नान्द्य घोषः) नान्दिघोष जुओ.

नान्दीनिनाद पु. (नान्द्यै निनाद) हर्षनाद, खुशाली । पोकार

नान्दीपट पु. (नान्द्यै समर्थं पटो यत्र) कूवाना मोढाने ढांकवानुं ढांकणुं, पीनाह

नान्दीपुर न (नन्दी इ. अत् समा) ते नामनुं एक शहेर

नान्दीपुरक त्रि (नान्दीपुरे भव वुञ्) नान्दीपुर शहेरमां होनार-थनार.

नान्दीमुख न. (नान्द्या इव मुखम्) एक जातनुं श्राद्ध, वृद्धि श्राद्ध.

नान्दीमुख पु (नान्दी मुख यस्य) पिता वगेरे, अर्थात् जेना श्राद्धमां हे तेना मुख प्रतिनामक वगेरे, पितृदेव.

नान्दीमुखी स्त्री. (नान्द्ये समर्थं मुख यस्याः) नान्दी श्राद्धमां भक्ष्य कराती माता विगेरे.

नान्दीवादिन् त्रि° (नान्दीं वदति वद्+णिनि) नाटकना आरंभमां मंगलार्थ स्तुति बोलनार, भेरी वादित्र वगाडनार.

नान्दीश्राद्ध न (नान्दीनिमित्तं श्राद्धम्) वृद्धि श्राद्धमां थतुं एक जातनुं श्राद्ध.

नापित पु (न आप्नोति [illegible] न+आप्+तन्+इट् च) हजाम वाळंद

नापितशाला स्त्री. (नापितस्य शाला) हजामनी दुकान.

नापित्य न ([illegible] कर्म वा) हजामनुं कामकाज, वाळंदनुं काम.

नाभ पु (णभ्+घिण्+अण्) एक सूत्रनो शाल.

नाभक पु („ ण्वुल्) एक जातनुं झाड, वनतिक्तनुं झाड.

नाभाग पु. वैवस्वत मनुनो पुत्र, अंबरीष राजाना पुत्रनो पुत्र.

नाभास पु ज्योतिष प्रसिद्ध नाभस योग

नाभि पु. (नह्यते बध्यते नह् बन्धे+इञ् भश्चान्तादेशः) सर्वीप मुख्यराजा चक्रवर्ति वैराग्य ऋषभदेव, अग्निध्र राजानो पुत्र, ते नामे एक मनु, वर्तमान तीर्थंकर ऋषभदेवना पिता कस्तूरी मृग, महादेव.

नाभि स्त्री. („ „) डूंटी, मध्यभाग, कस्तूरी, क्षत्रियत्व प्राणीनुं अवयव.

नाभिकण्टक पु (नाभेः कण्टक इव) डूंटी उपरनो भरावदार एक भाग.

नाभिका स्त्री (नाभिरिव कायति कै+क+टाप्) कटभी वृक्षनुं झाड, कण्टफल.

नाभिगुलक पु. (नाभौ गुलक इव) नाभिकण्टक शब्द जुओ.

नाभिगोलक पु. („ गोलक इव) नाभिकण्टक शब्द जुओ.

नाभिच्छेदन न.(नाभेः छेदनं छेदनम्) डूंटी नाळ छेदवी ते.

नाभिज पु. (नाभौ विष्णोर्नाभौ जायते जन्+ड) ब्रह्मा, ब्रह्मदेव.

नाभिज पु (नाभे जात जन्+ड) पहेला जैन तीर्थंकर ऋषभदेव.

नाभिज त्रि (नाभौ जायते जन्+ड) नाभीमां थनार, डूंटीमां थनार मध्ये थनार-नाभिमां थनार.

नाभिजन्मन् त्रि („ जायते, जन्+मन्) डूंटीमां जन्म.

नाभिजन्मन् पु. (जन्म यस्य) नाभिज पु शब्द जुओ.

नाभिनाडी स्त्री. (नाभेर्नाडी) डूंटीनी नाळ, नाडी.

नाभिनाल न. (नाभिस्थित नालम्) डूंटीनी नाळ

नाभिभू पु. (नाभौ भूरुत्पत्तिर्यस्य) नाभिज पु शब्द जुओ.

नाभिभू त्रि („ „ „) नाभिज त्रि. शब्द जुओ.

नाभिवर्धन न. (नाभेः छेदनार्थं नाभ्या वर्धनं छेदनम्) डूंटीनी नाळ छेदवी ते, नाळ कापवी ते

नाभिवर्ष पु. (नाभेः अधिकृतकस्य वर्षः) जंबूद्वीपना नव पैकी एक खंड, भरतवर्ष

नाभिल त्रि (नाभिरस्त्यस्य लच्) ऊंची अने लांबी डूंटीवाळुं मोटी डूंटीवाळु

नादब्रिन्दु पु ते नामे એક ઉપનિષદ, એક જાતનો અક્ષર

नादमुद्रा स्त्री (नादयुक्ता मुद्रा) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મુદ્રા

नादवत् त्रि (नाद+अस्त्यर्थे मतुप्) શબ્દવાળુ, નાદ નામના બાહ્ય પ્રયત્નવાળુ

नादविन्दु पु नादबिन्दु शब्द જુઓ

नादिन् त्रि (नद्+णिनि) શબ્દ કરનાર, ગર્જના કરનાર, નાદ નામના બાહ્ય પ્રયત્નવાળુ

नादेय त्रि (नद्या नदस्य वा इद तत्र भव वा नदी–नद्+ढक्) નદીનુ, નદી સમ્બન્ધી જળ વિગેરે, નદીમા હોનાર-થનાર

नादेय न (नद्या नदस्य वा, इद तत्रभव वा) સમુદ્રનુ મીઠુ, સૈન્ધવ, એક જાતનુ અજન, સૌવીરાંજન, નાગરમોથ

नादेय पु (नद्या भव नदी+ढक्) કાસડો ઘાસ, નેતરનુ ઝાડ

नादेय त्रि (न आदेय अदेयं वा) નહિ લેવા યોગ્ય, અગ્રાહ્ય, દેવા યોગ્ય, આપવા યોગ્ય

नादेयिका स्त्री (नादेयी+स्वार्थे क+टाप् पूर्वह्रस्वश्च) ભોંય આમલી, પાણીમા પેદા થનાર નેતર, ભોય જાબુ–ક્ષુદ્ર જાબુ, વૈજયન્તિક–અરણી નામે વનસ્પતિ, કાકજબુ વૃક્ષ, નારંગીનુ વૃક્ષ

नादेयी स्त्री (नादेय+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

नादेश्वर न ( ) કાશીમા આવેલ શિવલિંગ

नाद्य त्रि (नद्यां भव , ढयण्) નદીમા હોનાર–થનાર

नाध् (भ्वा आ स सेट्, नाधते) नाथृ ધાતુ જુઓ

नाना अव्य (न+नाञ् वृद्धि) વિના, સિવાય, અનેક, જુદુ, તરેહ તરેહ, ઉભય

नानाकन्द पु (नाना कन्दोऽस्य) ઘોળુ રતાળુ

नानाकन्द त्रि (नाना बहवो कन्दा यस्य) અનેક મુળીયાવાળુ

नानाकार अव्य॰ અનેક પ્રકારે કરેલું

नानाध्वनि पु (नाना ध्वनिर्यत्र) કાહલુ–વીણા વગેરે જુદા જુદા વાદિત્રનો શબ્દ

नानाजातीय न (नाना जातिय) જુદી જુદી જાતનુ

नानान्द्र पु (ननान्दु अपत्यम् अण्) નણદનો છોકરો

नानारङ्ग पु (नाना रङ्गा यस्मिन्) જુદો જુદો રંગ જેમાં હોય

नानारङ्ग पु (नाना रङ्ग) જુદી જુદી જાતનો રંગ

नानारस पु (नाना रस) અનેક જાતનો રસ

नानारस त्रि (नानाविधा रसा यस्मिन्) જુદા જુદા રસ વાળુ

नानारूप न (नाना रूपम्) અનેક પ્રકારનુ રૂપ

नानारूप त्रि (नानाविधानि रूपाणि यस्य) અનેક પ્રકારના રૂપ વાળુ

नानार्थ पु (नानाविध अर्थ) અનેક પ્રકારનો અર્થ

नानार्थ त्रि (नानाविध अर्थो यस्य) અનેક પ્રકારના અર્થવાળુ

नानावर्ण पु (नानाविधो वर्ण) અનેક પ્રકારનો રંગ, બ્રાહ્મણાદી અનેક વર્ણ

नानावर्ण त्रि (नानाविधा वर्णा यस्य) અનેક પ્રકારના રંગવાળુ, બ્રાહ્મણાદિ અનેક વર્ણવાળુ

नानाविध त्रि (नाना विधा प्रकारा यस्य) અનેક પ્રકારનુ

नानुष्ठेय त्रि (न अनुष्ठेयम्) નહિ આચરવા યોગ્ય

नान्तरीयक न (न अन्तरा विना भव छ अव्ययस्य टि लोप स्वार्थे क) તેના અભાવમાં, તેના અભાવરૂપ વ્યાપ્તિવાળુ

नान्त त्रि (न अन्तो यस्य) અન્ત વિનાનું, હદ વિનાનુ

नान्म न (नमत्यनेन, नम्+ष्ट्रन् वृद्धिश्च) સ્તોત્ર, સ્તુતિ

नान्दिकर पु (कृ+अच् , नान्द्या कर वा ह्रस्व) નાટકના આરંભમા મંગલાર્થે સ્તુતિ કરનાર સૂત્રધાર.

नान्दिघोष पु (नान्द्यै घोष वा ह्रस्व) ભેરી વગેરે વાદિત્રનો શબ્દ

नान्दी स्त्री (नन्दन्त्यनया, नन्द्+घञ् नि दीर्घ ततो ङीप्) સમૃદ્ધિ, નાટકના આરંભમા મંગલાર્થે કરાતિ સ્તુતિ

आशीर्नमस्क्रियायुक्ता, स्तुतिर्यस्मात् प्रयुज्यते ।
देवद्विजनृपादीना, तस्मान्नान्दीति सा स्मृता ॥

नामित त्रि (नम्+णिच्+णा क्त) नमेल, नमावेल, वांकुं वाळेल, नीचुं नमेल.

नास्य पुं. (नास्ति नायकः कर्षणादिकमस्याभिलिप्य यत्र) खेड्या-वाव्या विना पोतानी मेळे उत्पन्न थयेल धान्य सामो विगेरे

नाय त्रि (नी+कर्तरि ण) दोरनार नायक.

नाय पुं (नीयतेऽनेन नी+भावे करणे वा घञ्) उपाय, न्याय नीति, दोरवुं, दोरवुं
"नाय पूर्वं समयकं दिवे गोचर इत्यपि" मघी

नायक त्रि. (नी+ण्वुल्) दोरनार, नेता, चलावनार, श्रेष्ठ, प्रधान मुख्य.

नायक पुं. (नायकस्य भावः) प्रभु, स्वामी माळानो मुख्य मणको सेनापति, शृंगाररसमां पति-नायक जाति वगेरे.

नायकता स्त्री. (,, ,,) नायकपणुं, नेतापणुं

नायकत्व पुं. (,, भावः) उपरनो अर्थ

नायकाधिप पुं. (,, अधिपः) राजा नृप, नायकोनो उपरी स्वामी.

नायिका स्त्री. (नी+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) प्राप्त करी आपनारी स्त्री मुख्य पत्नी स्वकीया स्त्री परकीया स्त्री अने साधारण स्त्री एवी शृंगार रसना आलंबन रूप स्त्री, साहित्यप्रसिद्ध नायिका.

नायिका स्त्री. (नयति वा णी+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) दैवी शक्ति एक जातनी कस्तूरी

नाचित त्रि भींजवेल ? । भय बतावेल.

नार त्रि (नरस्येदम् अण्) मनुष्य संबंधी पुरुष संबंधी नर जाति संबंधी.

नार न. (नराणां समूहः अण्) मनुष्योनो समूह माणसोनो समूह.

नार पुं. (नरस्यापत्यमिति नर+अण्) वाछडो नवुं पाणी.

नारक पुं. (नरक एव स्वार्थे अण्) नरक

नारक त्रि. (नरके वासोऽस्त्यस्य अण्) नरकमां रहेल प्राणी, नारकी जीव.

नारकिन् त्रि. (नरके भोग्यत्वेन अस्त्यस्य इनि) नरकनो जीव

नारकिक त्रि (नरके वर्तते ठन्) नरकमां रहेनार, नारकी

नारकीट पुं (नरेषु कीटमूर्तिः कीट इव) मनुष्य समूहमां कीट जेवो मनुष्य, कीट जेवो मनुष्य जेने कोईने आपेली आशा तोडनार दगाबाज

नारजीवन न. सोनुं

नारङ्ग न. (नृ+अङ्गच् वृद्धि, णु+अङ्गच् वृद्धि) गाजर

नारङ्ग पुं (नृ+अङ्गच् वृद्धि) नारंगीनुं झाड, विट-व्यभिचारी-जार, प्राणी, पीपळी रस जोडिया जन्मेल प्राणी, नारंगी

नारङ्गपीतिका स्त्री. (नारङ्गमिव पीता पीतिका) एक प्रसिद्ध औषध.

नारङ्गवर्णक न. (नारङ्गस्य वर्णोऽस्त्यत्र कप्) गाजर

नारद पुं. (नारं परमात्मविषयकं ज्ञानं ददाति दा+क) देवर्षि नारदमुनि, विश्वामित्रनो एक पुत्र, ते नामे एक प्रजापति, ते नामे एक पर्वत

नारदपञ्चरात्र न. ( ) नारद ऋषि रचित शास्त्र.

नारदर्षि पुं (नारदश्चासौ ऋषिश्च) नारद ऋषि

नारदशिक्षा स्त्री. व्याकरण संबंधी नारदकृत एक शिक्षा ग्रन्थ.

नारदीय न. (नारदस्येदं छ) ते नामनुं एक उपपुराण

नारदीय त्रि (नारदस्येदं छ) नारदमुनिनुं, नारदमुनि संबंधी

नारसिंह न. (नरसिंहमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण्) नरसिंहना चरित्र वर्णनवाळुं एक उपपुराण

नारा स्त्री. (नरस्येयम् अण्+टाप्) पाणी.
"आपो नारा इति प्रोक्ता आपो वै नरसूनवः" मनु

नारायण पुं (नारं नरसमूहं आश्रयति अयनम्) [illegible]

नारायण न. ते नामनो एक छन्द.

नारायणसंहनन न. (नारायणस्य संहननम्) एक प्रथम संघयण, शरीर बांधो.

नारायणिका स्त्री. (नारायणमात्मनोऽस्त्यस्य ठन्) ते नामनी एक ...

नारायणी स्त्री. (नारायण+स्त्रियां ङीप्) दुर्गा

नाभिसंवन्ध पु (नाभेरेकत्र गर्भजातनाडयां सम्बन्ध) એક પ્રકારનો સગોત્રી સબંધ

नाभ्य त्रि (नाभये हित वा) ડુંટીને ફાયદાકારક, નાભીના હીતનું

नाभ्य त्रि (नाभेरिद यत्) ડુંટીનું, ડુંટી સબંધી

नाभ्य पु મહાદેવ, શિવ

नाभ्यावर्त पु. (नाभे आवर्त) ડુંટીનો ખાડો

नाम अव्य (नामयति नाम्यतेऽनेन वा नामि+ड) કોપ-ઉપક્રમ-પ્રકાશપણું-પ્રસિદ્ધિ-વિસ્મય-સ્મરણ વિકલ્પ-અલીક-વગેરે દર્શાવનાર અવ્યય

"हिमालयो नाम नगाधिराज" कुमारसभवे

नाम पु (णाम जै प्रा) પરિણામ, ભાવ, સજ્ઞા વિશેષ, નમન

नामकरण न (नाम करण यत्र) સોળ સસ્કારમાંનો એક સસ્કાર, નામ પાડવું તે.

नामग्राह त्रि (नाम गृह्णाति ग्रह्+अण्) નામ લેનાર, નામ ગ્રહણ કરનાર.

नामग्राह पु (नाम गृह्यते भावे घञ्) નામ લેવું, નામ ગ્રહણ કરવું

नामग्राहम् अव्य (,,+ग्रह्+णमुल्) નામ લઇને, નામ ગ્રહણ કરીને

- "नामग्रहमरोदीत्सा भ्रातरौ रावणान्तिके" भट्टि

नामतस् अव्य (नामन्+पञ्चम्यर्थे तसिल्) નામથી

नामद्वादशी स्त्री (नाम्न द्वादशी) ગૌરી-કાલી-ઉમા-ભદ્રા—દુર્ગા-કાન્તિ—સરસ્વતી—મંગલા-વૈષ્ણવી-લક્ષ્મી-શિવા-નારાયણી-એ બાર દેવીના નામ, દેવીને ઉદ્દેશી કરવામાં આવતું એક વ્રત

नामधातु पु (नामपूर्वको धातु) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દમાથી બનતો ધાતુ

नामधारक त्रि (नाममात्रं धरति तदर्थं न करोति धृ+ण्वुल्) માત્ર નામ ધારણ કરનાર, માત્ર નામધારી

नामधेय न (नामन्+स्वार्थे धेय) નામ

"नामधेयानि पृच्छन्तौ वन्यानां मार्गशाखिनाम्" रघु

नामधेयतस् अव्य (नामधेय+पञ्चम्यार्थे तसिल्) નામથી

नामन् न (म्नायते अभ्यस्यते मन्यतेऽभिधीयतेऽर्थोऽनेन म्ना-नम् वा नि) નામ, સજ્ઞા, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દ, પાણી

नामनामिक पु (नाम्नि नाम नमन प्रह्वता अस्त्यस्य ठन्) પરમેશ્વર

नाममात्र त्रि (नाम सैव मात्रा यस्य) સ્વવીર્યહીન, નામ માત્ર ધારણ કરવાવાળું, નામધારી

नाममाला स्त्री તે નામે એક શબ્દકોષ.

नाममुद्रा स्त्री (नामाक्षरस्य मुद्रा यत्र) નામવાળી વીંટી

नामयज्ञ पु (नामप्रसिद्धये नाममात्रेण वा यज्ञ) નામનો યજ્ઞ, ઢોંગથી કરેલ યજ્ઞ, પ્રખ્યાતિ માટે કરેલ યજ્ઞ

नामलिङ्ग न (नाम च लिङ्ग च ते, नाम्न वा लिङ्गम्) શબ્દ અને તેની જાતિ, શબ્દની જાતિ

नामवाजत त्रि નામ વિનાનો, મૂર્ખ

नामवाचक त्रि (नाम वाचयति वच्+ण्वुल) નામ બતાવનાર

नामवीर पु (णामवीर जै प्रा) જીવ કે અજીવ પદાર્થનું નામ

नामशेष त्रि (नाम्नि शेषो यस्य नाममात्र शेषो यस्य वा) નામથીજ બાકી રહેલ, નાશ પામેલ, મરણ પામેલ

नामसंग्रह पु (नाम्नां शब्दभेदानां सग्रह) જૂદા જૂદા શબ્દોનો સગ્રહ.

नामाख्यातिक पु (नाम च आख्यात च तयोर्व्याख्यानो ग्रन्थ नामाख्यात+ठञ्) નામ અને આખ્યાત-ક્રિયાને પ્રતિપાદન કરનાર ગ્રન્થ.

नामाङ्क त्रि (नाम नामाक्षरमेव अङ्को यत्र) નામના અક્ષરોથી ચિન્હવાળું, નામાંકિત

नामादेशम् अव्य (,, आदिश्य नामन्+आ+दिश+णमुल्) નામ કહીને, નામ બતાવીને

नामानुशासन न (नाम अनुशिष्यते अर्थविशेषवत्तया ज्ञाप्यतेऽनेन अनु+शास्+करणे ल्युट्) કોષ, શબ્દોનો કોષ

नामापराध पु (नाम्नि तद्विषये अपराध) પરમેશ્વર વગેરેના નામોની અવગણના રૂપ અપરાધ

नामापराधिन् त्रि (नामापराधोऽस्त्यस्य इनि) પરમેશ્વર વગેરેના નામોની અવગણના રૂપ અપરાધ કરનાર

नामावली स्त्री (नाम्नां आवली) નામોની હાર.

નકામું, સ્ત્રીને પ્રિય
नारीष्टा स्त्री (नारीणाम् इष्टा प्रिया) મોગરો.
नारीतु पु (नार्या तदाकृत्या चिह्नितं स्थानम्) તે નામે એક અન્ત્યજ જાતિ.
नारेय पु. સત્રાજિતના પુત્ર ભંગકારનો તે નામે એક પુત્ર
नार्य पु. (नृ+ण्यत् नराहिते, तस्येदं यत् वा) માણસના હિત સંબંધી યજ્ઞ
नार्य त्रि (नराय हितं) મનુષ્યનું, મનુષ્ય સંબંધી
नार्यङ्ग पु (नारीणामङ्गमिव कोमलं फलं यस्य) નારંગીનું ઝાડ.
नार्यतिक्त पु (नार्या अतितिक्तमस्ति तिक्त) કરીયાતુ
नाल पु न. (नल गन्धे न अच्+णत् वा) નાળ, નાળચું, કમળ વગેરેના નાળ જેવો નીકળવાનો ભાગ, જળનો પ્રવાહ, ધોરો.
नालक न. (नालक च. प्रा.) ધાતુનું નામ
नालन्दीय त्रि (नालन्दायाम् भवं छ) નાલંદા સંબંધી નાલંદાની પાસે પ્રતિષ્ઠિત બૌદ્ધમત વિહાર.
नालम्बी स्त्री શિવની વીણા.
नालवंश पु (नालो वंश इव) નળ જાતિનું ઘાસ
नाला स्त्री (नल+णिच्+अच्+टाप्) કમળ વગેરેની નાળ, नाल શબ્દ જુઓ.
नालि स्त्री. (नल+णिच्+इन्) નાડી, નસ, કમળની દાંડી, એક જાતનું શાક ભાજી.
नालिक पु (नल एव नालः तृणभेदोऽस्त्यस्य ठन्) પાડો.
नालिक न (नालमस्त्यस्य ठन्) કમળનું ફુલ, ...નું નામ.
नालिका स्त्री (नाल एव अल्पार्थे कन् टाप्) ગાળો, કમળના દાંડા, એક જાતનું શાક, ઘડીના કાળ જાણવાનું એક વાસણ, પીગ ઘડીઆળ, જાળવેલું ભાલાનો કોરો.
नालिर्की स्त्री (नालिक+ईर्ष्य ङीप्) ભેંસ, પાડી.
नालिकेर पु. (नाल्या इत् प्रेम बाहुना ईर्ष्यते, ईर+ अण् नालिकानां केरम्) નારીયેળનું ઝાડ, તે નામે દેo
नालिकेरज त्रि (नालिकेरात् जातः जन्+ड) નાળીએરમાંથી બનેલ.
नालिकेल पु નાળીએરી.
नालिकेलज त्रि (नालिकेलफलमध्ये जन्+ड) નાળીએરમાંથી બનેલ
नालिता स्त्री (नालयुक्ता मता) એક જાતનું શાક ભાજી
नाली स्त्री. (नालि+वा ङीप्) नालि શબ્દ જુઓ, ઘડી રૂપ કાળ, કમળ, નાડી, નસ, ઘડીના માન જાણવાનું ઓજાર, પ્રાણી શક્તિ, પાણીનો નળ, એક જાતનું વાજિંત્ર.
नालीक पु. (नाल्या शराति कैन+क) બાણના જેવું નાનું બાણ, ભાલો, ભાથી, એક જાતનું વાજુ, નાળીએરનું ઝાડ.
नालीक न (,,) કમળનો સમૂહ
नालीकिनी स्त्री (नालीक+अस्+इनि) કમળોનો સમૂહ.
नालीपटो स्त्री (नाड्या देहघटनस्य बोधनार्थं घटी यस्य वा) કાઠી કાઠી પાણી ઘડી-ઘડીએ
नालीप पु કદંબનું ઝાડ
नालीव्रण पु न (नाडीव्रणो यत्र) नाडीव्रण શબ્દ જુઓ.
नाव्य त्रि (नावा तार्यम् नौ+यत्) નાવથી તરી શકાય તેવી નદી વગેરે, સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે.
नावप्रक्रिक पु. (नावक्रमस्य छन् प्रतिक्रमणमस्य वा कुशलो वाला टच्) નાવ ચલાવવા પ્રતિષ્ઠિત શિલ્પ.
नावपक्रिक पु (नाववाही स्त्रीसंयोगः क्रमे च हन्) નૌકા ચલાવવાનો સમય.
नाविक त्रि. (नावा तरति, नौ+ठन्) નાવ ચલાવનાર, ખલાસી સુકાની વિગેરે.
नाविक पु (नौस्तरणमस्य+ठन्) સુકાની, નાવમાં બેસનાર પુરુષ.
नाविन् त्रि (नौरस्त्यस्य इनि) નૌકાવાળું નાવડી-વાળું.
नावोपजीवन पु. (नावा उपजीवनं यस्य बहु.) નાવ ચલાવી ગુજરાન કરનાર પુરુષ.

અર્થ, નાનુ લોખંડી બાણ

नारायण पु (नारा जल अयन स्थानम् यस्य, अय्+ल्युट्) વિષ્ણુ પરમાત્મા, ધર્મનો પુત્ર એક ઋષિ, અજામિલનો પુત્ર

नारायण त्रि (नारायणस्येद अण्) નારાયણનુ, નારાયણ સમ્બન્ધી

नारायण न वैद्यक प्रसिद्ध वायुनाशक तेल

नारायणक्षेत्र न (नारायणाख्य क्षेत्रम्) ગંગાતટે આવેલુ એક ક્ષેત્ર

नारायणतीर्थ न (नारायणाख्य तीर्थम्) તે નામનુ એક તીર્થ

नारायणप्रिय पु (नारायणस्य प्रिय) મહાદેવ, શિવ, પિળુ ચંદન

नारायणप्रिय त्रि (नारायण प्रियो यस्य) નારાયણ જેને પ્રિય છે તે

नारायणबलि पु (नारायणमुद्दिश्य देयो बलि) નારાયણ વગેરે પાંચ દેવોને ઉદ્દેશી અપાતો બલિ જે અકાલ મૃત્યુ પામેલાઓની મરણ ક્રિયામા અપાય છે

नारायणसरस् न (नारायणाख्य सर) તે નામે એક તીર્થ-સરોવર

नारायणाश्रम पु (नारायणाख्य आश्रम) તે નામનુ એક તીર્થ-આશ્રમ વગેરે

नारायणास्त्र न (नारायणस्य अस्त्रम्) નારાયણ જેના દેવ છે તેવુ દિવ્ય અસ્ત્ર

नारायणी स्त्री (नारायणस्येय अण्+ङीप्) નારાયણની શક્તિ, લક્ષ્મીદેવી, દુર્ગાદેવી, શતાવરી વનસ્પતિ મુદ્ગલ મુનિની પત્ની

नारायणीय त्रि (नारायणस्यदम् छ) નારાયણ સમ્બન્ધી, નારાયણનુ

नारायणोपनिषद् स्त्री (नारायणप्रतिपादिका उपनिषद्) તે નામે ઉપનિષદ

नाराशंस पु (नरैराशस्यते, आ+शन्स्+कर्मणि घञ्) નારાશંસ-પિતૃઓને સોમરસ પીવાનુ સાધન ચમસ-એક પાત્ર

नाराशंस पु ब तें નામના પિતૃઓ

नाराशंस पु नाराशंस पितृओना चमस पात्रमा રહેલ સોમ, તે નામે વેદ મન્ત્ર

नारिक त्रि (नारस्येदम्) પાણીનુ, પાણી સમ્બન્ધી, પરમાત્મા સમ્બન્ધી

नारी स्त्री (नुर्नरस्य वा धर्म्या अञ्+ङीन्, नृ-नर वा जातौ ङीष् निपात०) સ્ત્રી, મનુષ્ય જાતિની સ્ત્રી, તે નામનો એક છન્દ, અબલા

नारीकवच पु (नार्य कवच सनाह इव यस्य) સૂર્યવંશી એક રાજા

नारिकेल पु (नल वा इण् नालि केन वायुना जलेन वा इलति चलति क+इल्+क नालि केल) નાળીએરનુ ઝાડ, નાળીએર ફળ

नारिकेलक्षीरी स्त्री (नारिकेलोद्भवा क्षीरी) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ ઔષધ

नारीकेल पु (किल् क्रीडने घञ्, नार्या केल इव केल सम्मोदो यत्र) નાળીએરનુ ઝાડ, નાળીએર ફળ

नारीकेली स्त्री (नारीकेल+स्त्रिया ङीप्) નાળીએરી

नारीच न (नाडीच पृषो डस्य रत्वम्) એક જાતનુ શાક, અળવી

नारीतरङ्गक पु (नारीं तरङ्गयति तरङ्ग+कर्तौ णिच्+ण्वुल्) જાર, વ્યભિચારી પુરૂષ

नारीतीर्थ न તે નામે એક તીર્થ

नारीदूषण न (नारीणां दूषणम्) મનુએ કહેલાં સ્ત્રીના ૭ દૂષણો, દુર્જનનો સંગ, પતિથી અલગ વાસ, ભટકવુ, અત્યંત નિદ્રા, પારકા ઘરમા નિવાસ, મદિરાપાન

पान दुर्जनससर्ग, पत्या च विरहोऽटनम्।
स्वप्नोऽन्यगेहवासश्च, नारीणा दूषणानि षट्॥

नारीप्रसङ्ग पु (नार्या प्रसग) સ્ત્રીનો પ્રસંગ, વ્યભિચારી કર્મ

नारीमय त्रि (नारी+मयट्) સ્ત્રીઓથી વ્યાપ્ત

नारीमुख पु (नारी मुख प्रधान यत्र) નૈરૃત્ય ખુણામા આવેલો દેશ

नारीयान न (नारीग्राह्यं यानम्) સ્ત્રીઓને બેસવાનુ પડદાવાળુ વાહન

नारीरत्न न (नारीषु रत्नम्) ઉત્તમ સ્ત્રી

नारीष्ट त्रि (नारीणा इष्टम्) સ્ત્રીનુ ચાહેલુ, નારીનુ

नास्तिक त्रि (नास्ति परलोक ईश्वरो वेति मतिर्यस्य ठक्) परलोक विगेरे नहि माननार, आत्मा वगेरे नहि माननार चार्वाक विगेरे परलोकना साधनरूप अदृष्टनो अभाव माननार सौत्रान्तिक माध्यमिक योगाचार वैभाषिक दिगंबर वगेरे.

नास्तिकता स्त्री (नास्तिकस्य भावः तल्+टाप्) नास्तिकपणुं

नास्तिकत्व न (नास्तिकस्य भावः) नास्तिकपणुं

नास्तिक्य न („ भावः ष्यञ्) नास्तिकपणुं

नास्तिद पु. आंबानुं झाड.

नास्तिवाद पु (नास्ति परलोकादिरिति वादः) परलोक–आत्मा वगेरे नथी एवो वाद–नास्तिकपणुं "नास्तिवादार्थवादेन हि धर्मसिद्धिर्न परम्" इति

नास्य न. (नासायाः इदं यत्) नाकना नाके नाथ–वानी दोरी नाथ

नास्य त्रि (नासा+यत्–भवार्थे च) नाकनी पासेनु

नाह पु. (नह्+भावे करणे वा घञ्) बंध, बंधन, बंध करवुं विगेरेने पाशबन्धन पाशो पवननुं शीकर

नाहुक पु (नाह वर्जितविलासिक कर्ति ग्रासति अन्+क) शब्द जाति चोल विगेरे.

नाहुष पु (नहुषस्यापत्यं अण्) नहुष राजानो पुत्र ययाति राजा.

नाहुष त्रि (नहुषस्य अण्) नहुष राजानुं नहुष राजा सम्बन्धी

नाहुषि पु (नहुषस्यापत्यं पुमान् अण् अत इञ् वा) नाहुष पु शब्द जुओ.

नि अव्य (नी+डि हि आदि उपसर्ग) समूह, नीचे, नीचा थवु अन्दर आदेश, नित्य, कुशलता, बंधन, अन्तर्भाव थवु पासे, दर्शन उपरम विराम, आश्रय, दक्षता, संशय, निन्दा, दान, मोक्ष विन्यास, निषेध तथा निश्चय एवा अर्थमां वपराय छे

निऋति पु. (निकृता ऋतिर्घृणा यस्य) नैर्ऋत खुणानो दिग्पाल, मृत्यु, ग्रह नक्षत्र.

निऋति स्त्री. (निकृता ऋतिर्घृणा यस्य) अलक्ष्मी अधर्मनी स्त्री, अधर्मनी कन्या, मृत्युनी स्त्री.

निःकृति त्रि उपाय रहित.

निःकारण त्रि (निस्+कृ+ल्युट् बाहुलकात्) कारण विनानुं आधार विनानुं

निःकासन न (निस्+कास्+ल्युट् बाहुलकात्) बहार काढवु, कांडी काढवुं बहार काढवुं, निकासवुं

निःकासित त्रि (निस्+कास्+क्त) बहार करेल काढी मुकेल, देशनिकाल करेल, निकालेल

निःकासित त्रि (निस्+कस+क्त) बहार करेल, काढी मुकेल, दूर करेल, निकालेल

निःक्वाथ पु मांसनो काढो

निःक्षत्र त्रि (निर्गतं क्षत्रं क्षत्रियो यस्मात्) क्षत्रिय विनानुं क्षत्रिय रहित.

निःक्षिप्त त्रि (निस्+क्षिप्+क्त) दूर करेल फेंके सम्भव मानेल

निःक्षेप पु (भावे घञ्) फेंकवुं, दूर करवुं, मोकलवुं, थापण मुकवी, अनामत राखवुं बहार प्रकाशमा विनाद पे ? जे

निःष्कपता स्त्री (निःकपटस्य भाव तल् टाप्) निष्कपटपणुं

निःप्रभ त्रि (निर्गतिः प्रभा यस्य) निस्तेज झांखु

निःफल त्रि (निर्गतं फलं यस्मात्) निष्फळ, फळ वगरनुं

निःशम पु. (निर्गत शमात्) शोध, ताजम

निःशलाक त्रि (निर्गता शलाका यस्मात्) निर्जन, एकान्त, खानगी

निःशल्य त्रि (निर्गतं शल्यं यस्य) शल्य ? वी प्रतिबन्धक रहित स्वतन्त्र कांटा वगरनुं

निःशस्यक त्रि (निर्गतं शस्यं यस्य स्मात क)?? नो भाव

निःशाखा स्त्री (निर्गतं शाखा यस्या यप्) स्वतन्त्र स्त्री.

निःशूक त्रि (निर्गतं शूक तीक्ष्णता यस्य) नरमी वगरनुं शूक वगरनुं दया वगरनुं

निःशूक पु (निर्गतं शूक यस्मात्) शेतरा विनाना चोखा.

निःशेष त्रि (निर्गतः शेषो यस्मात्) समग्र, सर्व

नावोपजीवन न (नावा उपजीवनम् ,,) નાવ ચલાવી જીવવુ તે

नाव्य त्रि (नावा तार्य्यं यत्) નાવથી તરી શકાય તેવુ પાણી વગેરે

नाव्य न (नवस्य भाव ष्यञ्) નવાપણું

नाव्युदक न (नाविस्थित उदकम् आर्षे अलुक्) નૌકામા રહેલું પાણી, અગ્નિહોત્ર પૂર્ણ થાય ત્યા સુધી રાખેલ જળ

नाश पु (नश्+भावे घञ्) નાશ, ધ્વંસ, અદર્શન, પલાયન, નાશી જવુ, નહિ મળવુ, ખોવાઇ જવુ

नाशक त्रि (,,+णिच्+ण्वुल्) નાશ કરનાર, નાશ પમાડનાર

नाशन त्रि (,, ,, ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

नाशयत् त्रि (,, ,, शतृ) નાશ પમાડતું

नाशित त्रि (,, ,, क्त) નાશ કરેલ, નાશ પમાડેલ

नाष्टिक त्रि (नष्टद्रव्य स्वामित्वेनार्हति+ठञ्) ખોવાયેલા કોઇ પદાર્થના લાયક માલીક

नाष्ट्र त्रि (नश्+णिच+ष्ट्रन्) नाशक त्रि શબ્દ જુઓ

नासत्य पु द्विव (नास्ति असत्य ययोस्तौ नञ प्रकृति भाव) સ્વર્ગના વૈદ્ય–બે અશ્વિની કુમારો

नासमौजस् पु ભજમાન વંશમા કમ્બલ બર્હિનો એક પુત્ર

नासा स्त्री (नासते शब्दायते नास्+भावे करणे वा अ+टाप्) શબ્દ, અવાજ, નાક, બારણાની ઉપરનુ લાકડું, અરડુસાનુ ઝાડ

नासागतरोग पु એક જાતનો નાકનો રોગ

नासागतरोगिन् त्रि (नासागतरोगो यस्यास्ति इन्) એક જાતના નાકના રોગવાળુ

नासाग्र न (नासाया अग्रम्) નાસિકાનો અગ્રભાગ

नासाछिद्र न (,, छिद्र) નાકનુ કાણું

नासाच्छिन्नी स्त्री (नासाया छिन्नं छेदो यस्या ङीप्) એક જાતનુ પખી

नासादक्षिणावर्त्त पु જે સ્ત્રી પામે પુષ્કળ દ્રવ્ય તથા પુત્ર–પુત્રી હોય છે એવી સ્ત્રીના નાકની જમણી બાજુએ વાળી ઘાલવી તે

नासादारु न (नासार्थं दारु) બારણાની ઉપરનુ લાકડુ

नासापुट न નાકનાં બન્ને છિદ્રો

नासामल न (नासाया मलम्) નાકનો મેલ,–ગુગા

नासालु पु (नासायै नासिकाशब्दाय अलति, अल्+उण्) કાયફળનુ ઝાડ

नासावंश पु (नासा तन्मध्यभागो वंश इव) નાકની દાંડી

नास्मावामावर्त्त पु પુરૂષના ડાબા નાકમા વાળી ઘાલવામા આવે છે તે

नासाशोप पु (नासाया शोप) નાકમા સુકાપણુ

नासासंवेदन पु (नासा संविद्यतेऽनेन सं+विद्+ल्युट्,) એક જાતની વનસ્પતિ काण्डीरलता

नासास्राव पु (नासाया स्रावो यत्र) નાકનો રોગ, નાકનો કચરો

नासिकन्धम त्रि (नासिका धमति नासिका ध्मा+खश्+मुम ह्रस्वश्च) નાક વડે શબ્દ કરનાર, નસ્કોરા બોલાવનાર

नासिकन्धय त्रि (नासिका तत्स्थजल धयति नासिका+धेट्+खश्+मुम् ह्रस्वश्च) નાક વડે પાણી પીનાર

नासिका स्त्री (नास् शब्दे+ण्वुल् टापि इत्वम्) નાક

नासिकामल न (नासिकाया मलम्) નાકનો મેલ.

नासिकारन्ध्र न (,, रन्ध्रम्) નાકનુ છિદ્ર

नासिकाशोप पु (नासिकायां शोप) નાકમા સુકાપણુ

नासिक्य पु (णासिक्क जै प्रा) દક્ષિણ ભારતનુ નાશીક શહેર, લમણની દાડલી

नासिक्य त्रि (नासिकायां भव यत् चतुरर्थ्यां ण्य वा) નાકની પાસે વગેરે, નાકમા હોનાર–થનાર

नासिक्य पु द्विव (नासिकायां भवौ यत्) અશ્વિની કુમારો

नासिक्य न (नासिका+स्वार्थे ष्यञ्) નાક

नासिक्यक न (नासिक्य+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

नासीर न (नासा शब्देन ईर्ते गच्छति, ईर्+क) અગ્રેસર સૈન્ય, મોખરાનુ લશ્કર

नासीर त्रि (,, शब्देन ईर्ते गच्छति) અગ્રેસર, આગળ ચાલનાર, મોખરે રહેનાર

नास्ति अव्य (न+अस्ति) નહિપણુ અને અભાવ બતાવનાર અવ્યય

जेना सिवाय बीजामां नहि ते.

निःस्नेहा स्त्री (निर्गतः स्नेहो यस्याः) अळसी

निःस्नेहफला स्त्री (निःस्नेहं फलं यस्याः) धोळी भोंयरिंगणी.

निःस्पृह त्रि (निर्गता स्पृहा यस्य) कोई जातनी आशा वगरनुं, निराशी, जीवनमां नहि ते, बेदरकार, परवा वगरनुं

निःस्राव पु. (निर्+स्रु+अप् भावे घञ् वा) खर्चातुं, पाणी वगेरे जवं.

निःस्राव पु (निःस्रवति निर्+स्रु+ण) भातनुं ओसामण.

निःस्व त्रि (निर्गतः स्वं धनं इच्छितो यस्य) निर्धन, दरिद्री, धनरहित.

"निःस्वो वष्टि शतं शती दशशतं लक्षं सहस्राधिपः"

सुभाषित.

निःस्वता स्त्री. (निःस्वस्य भावः तल् टाप्) निर्धनता, दरिद्रपणुं, धनरहितपणुं

निःस्वास न (निःश्वास शब्द) श्वासनो त्याग

निःस्वभाव त्रि (निर्गतः स्वभावो यस्य) स्वभावरहित, स्वभाव विनानुं

निःस्वादु त्रि स्वाद वगरनुं, बेस्वाद

निकट अव्य (कटस्य समीपम् सामीप्येऽव्ययी.) पासेनी जग्या, पासे, नजिक अने दक्षिणनी सधि पासेनुं

निकट त्रि (नि कटति वर्तते नि+कट्+अच्) पासेनुं, नजीकनुं, लगतुं, समान

निकर पु. (निकरोति व्याप्नोति नि+कृ+अप्) समूह, सार, न्यायथी आपवुं ते, निधि, खजानो.

"निकरैरनिलोद्भूतैः कुसुमानाम्" भट्टिः

निकरण न (निकरण भे प्र) निकर, निचोव

निश्चय, दुःख उत्पन्न करनार.

निकर्तित त्रि (निकर्तित भे प्र) कापेलुं, छेदन करेलुं

निकर्तक त्रि (निकृन्तति भे प्र) कापी नाखनार.

निकर्षण न (निकृष्यते कर्षणं यत्र) नहि खेडेली जमीन, नगरनी अंदर आवेली खुली भूमि

निकष पु (निकष्यते भे प्र) सोनुं रूपुं वगेरे ताववानो (परखवानो) पथ्थर, कसोटी, घसवुं, सोनुं वगेरे तपासवानुं साधन.

निकष पु (नि+कष्+अच् निकषत्यनेन करणे घो वा) कसोटीनो पथ्थर, कसवुं, सोनानी परख.

निकष त्रि (नि+कष्+कर्मणि घ) परीक्षा करे, कसवायोग्य सोनुं वगेरे.

निकषा अव्य. (नि+कष् वा आ) निकट, पासे, नजीक, मध्ये.

निकषा स्त्री (निकषति हिनस्ति, कष्+अच्+टाप्) राक्षसोनी माता.

निकषात्मज पु. (निकषाया आत्मजः) राक्षस.

निकषोपल पु (निकषस्य उपलः) कसोटी करवानो पथ्थर, कसोटी

निकस पु (नि+कस्+करणे घ) निकष पु. शब्द जुओ

निकस त्रि (नि+कस्+कर्मणि घ) निकष त्रि. शब्द जुओ.

निकाचना स्त्री (निकाचना भे प्र) जेना उदयथी आत्माने कर्म भोगव्या सिवाय छूटको न थाय एवी जातनुं कर्म बांधवुं ते.

निकाचित त्रि (निकाचय क्ते. प्र.) दृढ, उदय प्राप्ति करवा रूप संक्रमणादि करण रहित करेलुं, बांधेलुं कर्म

निकाम न (नि+कम्+घञ् अतिशयार्थ, कामम्) अत्यन्त, अतिशय मेळ, बेशुमार, घणुं.

निकामम् त्रि. (नि+कम्+णङ् भावे) अत्यन्त घणी अतिशय इच्छावाळुं

निकाय पु. (नि+चि+घञ् कुत्वम्) निवास–रहेठाण, पोतानी जातना प्राणीओनो समुदाय, घर, परमात्मा.

निकाय्य पु (नि+चि+ण्यत् कुत्वम्) घर

निकार पु (नि+कृ+घञ् भावे घञ्) मारवुं, सामान्य–विशेष धान्य करी तिरस्कार, अपकार धान्य वगेरे उछाळवुं, अपमान–निन्दा वगेरे.

"निकाराभिभवादयो लोकेऽपि निकाराः"

निकारण न (नि+कृ+णिच्+ल्युट्) मारवुं, वध करवो, तिरस्कार.

निकारणा स्त्री (निकारण+टिप् टाप्) वध, तिरस्कार, अपमान.

निःशोध्य त्रि (निर्गतं शोध्यं यस्मात्) निर्मળ, સ્વચ્છ, સાફ

निःश्रयणी स्त्री (निश्चितं श्रीयतेऽनया श्रि+करणे ल्युट्+ङीप्) નીસરણી, સીડી, લાકડાનો દાદરો.

निःश्रयिणी स्त्री (निःश्रयति आश्रयति, श्रि+इनि+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

निःश्रेणि स्त्री (निश्चिता श्रेणिः सोपानपङ्क्तिर्यत्र) નીસરણી, સીડી
"चक्रे त्रिदिवनिःश्रेणिं, सरयूरनुयायिनाम्" रघु

निःश्रेणि पु (निश्चिता श्रेणिः सोपानपङ्क्तिर्यत्र) ખજૂરીનું ઝાડ, એક જાતનો ઘોડો

निःश्रेणिका स्त्री (निःश्रेणिरिव कायति कै+क+टाप्) એક જાતનું ઘાસ, નીસરણી

निःश्रेणी स्त्री (निःश्रेणि+ङीप् वा) ઉપરનો અર્થ

निःश्रेयस न (निनरां श्रेयः नि अच् समा०) મોક્ષ, મંગલ, વિજ્ઞાન ભક્તિ, અનુભવ, પ્રતાપ

निःश्रेयस पु (निर्निश्चितं श्रेयो यस्मात्) મહાદેવ, શિવ, ઈશ્વર

निःश्वसन न (निर्+श्वस्+ल्युट्) નીસાસો, પ્રાણવાયુને નાકદ્વારા બહાર કાઢવો તે

निःश्वास पु (निर्+श्वस्+भावे घञ्) નીસાસો, પ્રાણવાયુને નાક દ્વારા બહાર કાઢવો તે

निःश्वासपर त्रि (निःश्वासाय परः) ઉપરાઉપરી નીસાસા નાખતું, શોકાકુલ, અફસોસ ભરેલું

निःषमम् अव्य (निर्गतं समम् यत्र अव्ययीभावस्य षत्वम् च) નિન્દા અને ધિક્કારમાં વપરાતો અવ્યય

निःषन्धि त्रि (निष्क्रान्तः सन्धेः सुश्लिष्टत्वात् षत्वम्) સાંધા વગરનું, દૃઢ મજબૂત, સાંધાથી છૂટું પડેલું

निःषामन् त्रि (निष्क्रान्तः साम्नः निरा सुषामा० षत्वम्) સામરહિત

निःष्ठ त्रि (निर्+स्था+क षत्वम् ष्टुत्वं च) અતિશય સ્થિતિવાળું, સ્થાયી રહેવાવાળું, રહેનાર

निःसन्दिग्ध त्रि (निर्गतं सन्दिग्धात्) સંશય રહિત, સંશય વિનાનો

निःसन्देह त्रि (निर्नास्ति सन्देहो यत्र) સંશય વગરનું, વહેમ રહિત.

निःसम्पात पु (निर्गतः सम्पातो यत्र) મધ્ય રાત્રિ, અડધી રાત

निःसम्पात त्रि (निर्नास्ति सम्पातो गमनागमनं यत्र) ગતિશૂન્ય, ગતિ વગરનું, અવરજવર વગરનું

निःसंशय त्रि (निर्गतः संशयो यस्मात्) સંશય વગરનું

निःसङ्ग त्रि (निर्नास्ति सङ्गो यत्र) સંગરહિત, જુદું પડેલું, બેદરકાર

निःसरण न (निर्+सृ+भावे ल्युट्) નીકળવું

निःसरण न (निर्+सृ+करणे ल्युट्) મૃત્યુ, મરણ, મોક્ષ, ઉપાય, નિર્વાણ, ઘર વગેરેનું મુખ

निःसह त्रि (निर्+सह्+अच्) ન સહન થાય તેવું, સહેવાને અશક્ય, અસહનશીલ

निःसहता स्त्री (निःसहस्य भावः तल् टाप्) અસહનશીલપણું

निःसहत्व न (निःसहस्य भावः) ઉપરનો અર્થ

निःसाध्वस त्रि (निर् नास्ति साध्वसो यत्र) બહાદુર, નિર્ભય, નિડર

निःसार पु (निर्गतः सारो यस्मात्) शाखोटक વૃક્ષ, શ્યોનાક વૃક્ષ

निःसार त्रि (निर्गतः सारो यस्मात्) સાર વગરનું, તત્વ વિનાનું, ફોગટ

निःसारण न (निर्+सृ+णिच्+भावे ल्युट्) બહાર કાઢવું, હાંકી કાઢવું

निःसारा स्त्री (निर्नास्ति सारो यस्याः) કેળનું ઝાડ

निःसिद्धित न (निर्सिधिय जैं प्रा) વામચરવું, પાડવું તે

निःसारित त्रि (निर्+सृ+णिच्+क्त) બહાર કાઢેલ, હાંકી કાઢેલ

निःसीम त्रि (निर्गता सीमा यस्मात्) સીમા વિનાનું અવધિ વગરનું, બેહદ, અતિશય, મર્યાદા વગરનું

निःसीमन् त्रि (निर्गता सीमा यस्मात्) સીમારહિત, અવધિ વગરનું
"अहह महतां निःसीमानश्चरित्रविभूतयः" भर्तृहरि

निःसुख त्रि (निर्गतं सुखं यस्मात्) સુખ વગરનું, દુઃખી

निःसृत त्रि (निर्+सृ+क्त) નીકળેલ, બહાર નીસરેલ

निःस्नेह त्रि (निर्नास्ति स्नेहो यस्य) સ્નેહ વગરનું,

निक्षिप्तचरक पु (निक्षिप्तचरक कै. प्र) उपधाना वासणमांथी नाखेल अाहार करेल होय तेज लेवुं એવો અભિગ્રહ કરનાર

निक्षिप्तशास्त्र पु (निक्षिप्तशस्त्र कै. प्र) अा भरत क्षेत्रमां अावती अवसर्पिणीमां थयेल बारमा तीर्थंकर.

निक्षुभा स्त्री. (नि+क्षुभ्+क+टाप्) सूर्यनी पत्नी छायाकी.

निक्षेप पु (नि+क्षिप्+घञ्) थापण, बीज वगेरे सुधारवा माटे तेने कारीगरना हाथमां सोंपवी राखवुं, स्थापवुं, हेठुं मूकवुं

निखर्व पु (नि+खर्व् गतौ+अच्) ते नामनी संख्या, सो अबजनी संख्या.

निखर्व त्रि (निखर्व खर्व) ठींगणुं वामन.

निखर्पैट पु रावणना सैन्यमांनो एक राक्षस.

निखात त्रि (नि+खन्+क्त) खोदीने स्थापेल, पेदेल खोदेलुं

निखिल त्रि (निगतं खिलं शेषो यस्मात्) सघळुं समस्त.

निगड पु न (नि+गड्+अच् भम व) हाथी वगेरेने पगे बांधवानी बेडीनी सांकळ

निगडन न (नि+गड+ल्युट्) बेडी वगेरे नाखवुं तेडवुं

निगडित त्रि (निगडो जातोऽस्य तार इतच्) सांकळ के बेडीथी बांधेलुं, कैद करेल माणस.

निगण पु (निगरण धूमा) होमनो धुमाडो.

निगद पु (नि+गद्+अप्) बोलवुं भाषण, शब्द, अभियोग जप जेथी जपवानो मन्त्र.

निगद पु (नि+गद्+संज्ञायां घञ्) ऊंचेथी अर्थ

निगम पु (निगम्यन्तेऽत्र अनेन वा नि+गम्+घञ्) ते नामे एक ग्रन्थ. नगर, बजार, दुकान, व्यापार निश्चय शास्त्र, न्यायशास्त्र, तर्कशास्त्र, वेद अने वेदनी शाखा वगेरेनो टाकेलो खातरी प्रतीति भाव.

निगमकल्पतरु पु. (निगम कल्पतरुरिव) वेदरूप कल्पवृक्ष.

निगमन न. (निगम्यतेऽनेन गम्+करणे ल्युट्) अनुमानो

એવી નિગમ પ્રતિજ્ઞાનું ઉપસંહાર વચન. "हेत्वपदेशात्प्रतिज्ञायाः पुनर्वचनं निगमनम्"

निगमन न. (नि+गम्+भावे ल्युट्) जावुं गमन करवुं

निगमित त्रि (निगम+णिच्) वेद अनुसार निगमनवाळुं

निगर पु (नि+गृ+भावे अप्) गळवुं खावुं

निगरण न (नि+गृ+ल्युट्) उपरनो अर्थ

निगरण पु. (निगिर्यते भक्ष्यतेऽनेन नि+गृ+करणे ल्युट्) गळुं होमनो धुमाडो

निगल पु (नि+गल्+अच् यत वा एव गः) घोडानुं गळुं घोडाना कंठनो प्रदेश

निगाल पु (नि+गृ करणे घञ्) घोडो.

निगलन न (नि+गृ+ल्युट्) गळवुं खावुं

निगलन पु (निगीर्यतेऽनेन करणे ल्युट्) गळुं होमनो धुमाडो

निगाद पु (नि+गद्+घञ्) बोलवुं भाषण करवुं शब्द

निगादिन् त्रि (नि+गद्+णिनि) बोलनार, भाषण करनार, शब्द करनार

निगार पु (नि+गृ+घञ्) खावुं भोजन करवुं गळवुं

निगाल पु (नि+गल्+घञ् भर था) निगाल कंठ गळाको.

निगालवत् पु. (निगालोऽस्त्यस्य मतुप्) घोडो, अश्व

निगीत त्रि (नि+गै+क्त) गायेलुं, गान करेलुं

निगीर्ण त्रि (नि+गृ+क्त) गळेलुं, खाधेलुं अंदर करेल, पोतानुं करेल

निगु पु (निगम्यते निश्चीयतेऽत्र नि+गम्+बाहु. डु) मन अन्तःकरण मल-मेल मूळ, चित्रामण

निगुम् त्रि. (नि+गु शब्दे निरर्थ गुह्) एक जातनी अगर रंग करनार.

निगूढ पु (नि+गुह्+क्त) अत्यंती गूढ, छुपेल

निगूढ त्रि (नि गुह्+क्त) गुप्त करेलुं, छानुं राखेलुं, गूढ छानुं

निगूहक पु (निगूह+स्वार्थे क) ऊपनो अर्थ

निकाल्य त्रि (नि+कल्+ण्यत्) ચલાવવા યોગ્ય, હાંકવા યોગ્ય, દૂર કરવા યોગ્ય

निकाश पु (नि+काश्+घञ्) પ્રકાશ, સમીપ, સમાન

निकाष पु (नि+कष्+भावे घञ्) ખેડવું, ઘસવું

निकास पु (नि+कास् दीप्तौ+घञ्) પ્રકાશ

निकुञ्चन पु એક જાતનું તાલ, તોલા બરાબર માપ

निकुच्यकर्णि अव्य (निकुच्यौ सकुचौ कर्णौ यत्र इच् समा०) કાનસકોચવા પૂર્વક

निकुञ्चक पु (नि+कुञ्च्+ण्वुल) એક જાતનું માપ, કુડવનો ચતુર્થાંશ, જળમાં થતું એક જાતનું નેતર

निकुञ्ज पु न (नितरां कौ पृथिव्यां जायते जन्+ड पृषा मुमागमश्च) લતાગૃહ, લતામંડપ

निकुञ्जिकाम्ला स्त्री (निकुञ्जिका कुञ्जोद्भवा अम्ला) એક જાતનો વેલો, कुजवल्ली જેનો ગુણ શીકા જેવો હોય છે

निकुम्भ पु (नि+कुम्भि+अच्) દન્તી વૃક્ષ, કુંભકર્ણ રાક્ષસનો એક પુત્ર તે નામનો દાનવ, પ્રહ્લાદનો પુત્ર હર્યશ્વ રાજાનો પુત્ર, તે નામે વિશ્વદેવ, કુમારનો અનુચર, શિવનો અનુચર

निकुम्भा स्त्री (निकुम्भ+स्त्रियां टाप्) દન્તી વૃક્ષ

निकुम्भाख्यबीज न (निकुम्भाख्यस्य बीजवत् बीज यस्य) જયપાલ-નેપાળો

निकुम्भित न (नि+कुम्भि+क्त) એક જાતનું નૃત્ય કરવું

निकुम्भिला स्त्री ( ) લંકાની પશ્ચિમે આવેલી એક ગુફા, તે ગુફામાં રહેલી એક દેવી

निकुम्भी स्त्री (निकुम्भ+ङीप्) દન્તીવૃક્ષ

निकुरम्ब न (नि+कुर् शब्दे+वा अम्बच्) સમૂહ, ટોળું

निकुलीनिका स्त्री निपात-पडवुं

निकूल पु (निकूल्+अच्) નરમેધ યજ્ઞના અંગરૂપ એક દેવ

निकूणित त्रि (णिकूणिय जै प्रा) વાંકાપણું, વાંકું કરેલું

निकृत त्रि (नि+कृ+क्त) પરાભવ કરેલ, અપમાન કરેલ, દૂર કરેલું, તિરસ્કાર કરેલું, પતિત, શઠ, ધાતકી, અપ્રમાણીક, ઉંચા દીધેલ

निकृति स्त्री (नि+कृ+भावे क्तिन्) ધિક્કાર, તિરસ્કાર, નિંદા, શઠપણું, દીનતા, પૃથ્વી

निकृति स्त्री (णिअडि जै प्रा) ઠગાઈને ઢાંકવી

निकृति पु ( ) માધ્યાનામની સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ ધર્મનો પુત્ર-એક વસુ

निकृन्तन त्रि ( ) કાપીને નીચે પાડવું

निकृन्तन न કાપવાનું ઓજાર

निकृतिमत् त्रि (निकृतिरस्त्यस्य मतुप्) માયાવી, કપટી

निकृष्ट त्रि (नि+कृष्+क्त) અધમ, નીચ, હલકું

निकेचाय पु (नि+चि यङ् लुक् णमु आदेश्च क) છાણું વગેરેનો વારવાર ઢગલો કરવો તે

निकेत पु (नि+कित् निवासे+आधारे घञ्) નિવાસ, રહેઠાણ, ઘર, સ્થાન.

निकेतन न (नि+कित्-निवासे+आधारे ल्युट्) ઘર, રહેઠાણ, સ્થાન

निकेतन पु (,, कर्मणि ल्युट्) ડુંગળી

निकोच पु (नि+कुच्+अच्) અંકોટ વૃક્ષ, પિસ્તાનું ઝાડ

निकोचक पु (नि+कुच् शब्दे+वुन्) ઉપરનો અર્થ

निकोचन न (,, कुच्+ल्युट्) સંકુચિત થવું, ભેગું થવું

निकोठ पु (निकोच, चस्य पृषोद ठ) निकोच શબ્દ જુઓ

निकोठक पु (निकोचक, चस्य पृषोद ठ) निकोचक શબ્દ જુઓ

निक्रमण न (नितरां क्रमते यत्र, नि+क्रम्+आधारे ल्युट्) સ્થાન

निक्वण पु (नि+क्वण् शब्दे+अप्) શબ્દ, વીણાનો અવાજ

निक्वाण पु (,, क्वण् शब्दे+पक्षे घञ्) વીણાનો શબ્દ

निक्ष् (भ्वा प स सेट् निक्षति) ચુંબન કરવું.

निक्षा स्त्री (निक्ष्+अच्) નાનીજૂ-લીખ

निक्षिप्त त्रि (नि+क्षिप्+क्त) થાપણ મુકેલ, સ્થાપેલું, મુકેલું, ફેંકેલું, તજેલું, આપેલું

निघ्न पु. (,, हन्+क) अनरण्यनो पुत्र एक राजा. अनमित्रनो पुत्र एक राजा.

निघ्नत् त्रि (नि+हन्+शतृ) मारतुं हणतुं ठोकतुं नाश करतुं

निघ्नाधीन त्रि (नि+हन्+कर्मणि घञर्थे) बीजाने आधीन, स्वाधीन

निघण्टु पु. ते नामे एक ग्रन्थ

निचय पु. (नि+चि+भावे अच्) समूह, संचय, निश्चय, अनाज वगेरेनो समूह, एकठुं करवुं

निचय त्रि (+चि+अच्) वृद्धि करनार, वधारनार

निचयक त्रि (निचय कुत्स. कन्) संग्रह करवाना कुशळ, भेगुं करवामां होंशीयार.

निचयीकरण न (निचय+च्वि+कृ+ल्युट्) संग्रह करवो भेगुं करवुं

निचयीकार पु. (कृ+अण्) संग्रहनो भाव

निचयीकृत त्रि (निचय+च्वि+कृ+क्त) संग्रह करेल, भेगुं करेल.

निचयीभवन न (+भू+ल्युट्) भेगुं थवुं, संग्रह रूप थवुं.

निचयीभाव पु (+भू+घञ्) संग्रहनो भाव

निचयीभूत त्रि (+क्त) भेगुं थयेलुं, संग्रह रूप थयेलुं

निचाय पु. (नि+चि+घञ्) भेगुं करेलुं धान्य वगेरे, ढगलो करेल

निचि पु. (+चि कि) गाय के बळदना काननो भाग प्रदेश.

निचिकी स्त्री (निचिका वर्तते यस्याः, ङीप्) उत्तम गाय.

निचित त्रि. (नि+चि क्त) व्याप्त पूर्ण संकीर्ण रचेलुं करेलुं ढांकेलुं

निचिता स्त्री (,, स्त्रियां टाप्) ते नामनी एक नदी.

निचिर न. (नितरां चिरम्) अत्यन्त घणो काळ

निचिर त्रि (,, चिर) अत्यन्त घणा काळनुं, घणा समयनुं

निचुम्पुण पु (निचुमेन पूर्णः, नीचैरपि क्वणति वा पृषो.) समुद्र, यज्ञने अन्ते थतुं अवभृथ नामनुं स्नान.

निचुल पु. (नि+चुल+क) नेतरनुं झाड.

"स्थानादस्मात् सरसनिचुलादुत्पतोदङ्मुखः खम्" मेघ

निचुलक न (निचुल इव प्रतिकृति निचुल+कन्) चोळी वगेरे जातनुं वस्त्र.

निचुलक पु (निचुल+कन्) एक जातनुं झाड

निचुलित त्रि (नि+चुल+क्त) ढांकेलुं आच्छादन करेलुं

निचेय त्रि (चि+यत्) संग्रह रीते भेगुं करवा योग्य.

निचेरु पु (चर् गत् बा. बाहुलकात्) अत्यन्त फरनार । अतिशय विचरनार

निचोल पु (नि+चुल+घञ्) ओछाड, झभ्भो, रथ वगेरे ढांकवानो बुरखो.

निचोलक पु (निचोल इव कायति कै+क) बखतर वगेरेनुं अन्दरनुं सुतराउ वस्त्र.

निच्छवि पु (निर्गता छविः कान्तिर्यत्र) प्रदेश विशेष तीरभुक्ति-देश-तीरहुतनी पासेनो प्रदेश.

निच्छिवि पु ( ) व्रात्य क्षत्रियथी सवर्णा स्त्रीना पेटे उत्पन्न थयेल जाति, वर्णसंकर जाति.

निजघ्नेरता स्त्री (निजघ्नेरस्य, भावे तल्) निरन्तर महार नीकळवानी मरजी-आवेगो

निज् (जुहो उभ. स. अनिट् वेदनि शौचे) शुद्ध करवुं

निज त्रि (नितरां जायते, नि+जन्+ड) पोतानुं नित्य स्वाभाविक.

"बेतालीय नविलास निजाक्षरे माघ"

निजपाल पु (निजेन पाला आरक्षकः) पोताना होदाथी उत्पन्न थयेलो एक जन

निजघ्नि त्रि. (नि+हन्+कि द्वित्वम्) अतिशय हणनार

निजधृति स्त्री (निज+धृ+क्तिन्) ते नामनी एक नदी

निजभृति त्रि (निजा भृतिरस्य) स्वभावसिद्ध पोतानुं

निजि त्रि (निज् शुद्धौ+कि) शुद्धियुक्त पवित्र

निगूहन न (नि+गुह्+ल्युट्) છાનું રાખવું મતાડવું, ગુપ્ત રાખવું

निगूहनीय त्रि (नि+गुह्+अनीयर्) છાનું રાખવા યોગ્ય, છુપાવવા યોગ્ય

निगृहीत त्रि (नि+गृह्+क्त) કેદ પકડેલ, શિક્ષાકરેલું, દબાણમાં લીધેલું, હરાવેલું, ધરેલ, હલ્લો કરેલું

निगृहीति स्त्री (निगृह्यतेऽनया नि+गृह्+क्तिन्) પકડવું, ધરવું, ગ્રહણ કરવું

निगृहीतृ त्रि (नि+गृह्+तृच्) નિગ્રહ કરનાર, પકડનાર, ગ્રહણ કરનાર, કેદ કરનાર

निगृह्णत् त्रि (निगृह्णाति नि+गृह्+शतृ) કેદ પકડતું, શિક્ષા કરતું, નિગ્રહ કરતું

निगृह्णान त्रि (नि+गृह्+शानच्) કેદ પકડતું, શિક્ષા કરતું, નિગ્રહ કરતું

निग्रन्थन न (नि+ग्रन्थ्+भावे ल्युट्) મારવું, વધ કરવો

निग्रह पु (नि+ग्रह्+अप्) તિરસ્કાર, સીમા, હદ, બાંધવું, કેદ કરવું, અનુગ્રહનો અભાવ, ચિકિત્સા, નિષિદ્ધ કામકરનારનો તિરસ્કાર કરવો, મારવું, માગવું, ઘેરવું, રોકવું, મનને વશ કરવું, પરમેશ્વર, પકડવું, અસ્વીકાર

'निग्रहानुग्रहे शक्त प्रभुरित्यभिधीयते" ॥

'तस्याह निग्रह मन्ये वायोरिव सुदुष्करम्" ॥

निग्रहण न (नि+ग्रह्+ल्युट्) ગ્રહણ કરવું, પકડવું, કેદ કરવું, હરાવવું

निग्रहस्थान न (निग्रहस्य स्थानम्) ગૌતમદર્શન પ્રસિદ્ધ—પ્રતિજ્ઞા હાનિ, પ્રતિજ્ઞાનન્તર, પ્રતિજ્ઞા-વિરોધ, પ્રતિજ્ઞા સન્યાસ, હેત્વન્તર, અર્થાન્તર, નિરર્થક, અવિજ્ઞાતાર્થ, અપાર્થક, અપ્રાપ્તકાલ, ન્યૂન, અધિક, પુનરૂક્ત, અનનુભાષણ, અજ્ઞાન, અપ્રતિભા, વિક્ષેપ, મતાનુજ્ઞા, પર્યનુ યોજ્યાપેક્ષણ, નિરનુયોજ્યાનુ યોગ, અપસિદ્ધાંત અને હેત્વાભાસ એવા બાવીસ ભેદોમાંનો એક

निग्राह पु (नि+ग्रह+घञ्) "તારૂ ખરાબ થાઓ" એવો શાપ આપવો તે

निग्राहिन् त्रि (णिग्गाहि जै प्रा) પકડવા વાળો

निगोद पु (णिगोअ जै प्रा) અનન્ત જીવોનું સાધારણ શરીર

निघ त्रि (निर्विशेषेण हन्यते नि+हन्+क नि) જેની લંબાઇ તથા પહોળાઈ સરખી હોય તેવો કોઈ પદાર્થ

निघण्टिका स्त्री कन्दमूळ વિશેષ

निघण्टु पु (निघण्टति शोभते नि+घण्ट दीप्तौ+कु) પર્યાય શબ્દોનો એકત્ર અર્થ કહેવા માટે કરેલો સંગ્રહ, શબ્દ કોષ

निघर्ष पु (नि+घृष्+भावे घञ्) ઘર્ષણ કરવું, ચોળવું, ઘસવું, ઘસારો

निघर्षज त्रि (निघर्ष+जन्+ड) ઘસારાથી ઉત્પન્ન થયેલું

निघर्षण न (नि+घृष्+ल्युट्) ઘસવું, ચોળવું, ઘસારો

निघस पु (नि+अद्+अप् घसादेश) ભોજન

निघात पु (,, हन्+भावे घञ्) મારવું, ઠોકવું, પ્રહાર કરવો, અનુદાત્ત સ્વરોચ્ચારણ, અનુદાત્ત સ્વર

'ज्यानिघातकठिनाङ्गुलीत्त्वचौ" रघु'

निघाति स्त्री (निहन्यतेऽनया नि+हन्+इन् तत कुत्वम्) લોઢાની હથોડી કે ઘણ વિગેરે, લોઢાની લાકડી

निघातिन् त्रि (निघात+अस्त्यर्थे णिनि) મારનાર, ઠોકનાર, ઘાત કરનાર

निघानिघ त्रि (निघ च अनिघ च) જુદા જુદા સ્વરૂપવાળું, જુદા જુદા આકારનું

निघुष्ट त्रि (नि+घुष्+भावे क्त) અવાજ કરેલું, ગર્જના કરેલ, ગોખેલું, જાહેર કરેલ, ઢંઢેરો પીટી જણાવેલું

निघुष्ट न (निघुष्यते स्म नि+घुष्+क्त) શબ્દ, અવાજ, ધ્વનિ

निघृष्व त्रि (नि+घृष्+कर्मणि क्वन्) હ્રસ્વ, નાનું, ક્ષુદ્ર

निघृष्व पु (,, घृष्+क्वन् निपा) ખરી, ખરી સાફ કરવી તે, જંગલી ડુક્કર, ખેચર, રસ્તો, માર્ગ

निघ्न त्रि (निहन्यते, नि+हन्+घयर्थे क) અધીન, સ્વાધીન, મારેલું ઠોકેલું, પુરિત-ભરેલું, ગુણેલું, ગુણાકાર કરેલું, પરતન્ત્ર

"स्याप्यान्त्यमर्गो द्विगुणान्त्यनिघ्न" लीला

नित्ययौवन त्रि. (नित्यं यौवनं यस्य) सदाकाळ युवानस्थावाळुं.

नित्ययौवना स्त्री (नित्यं यौवनमस्याः) द्रौपदी, पांचाली.

नित्यवैकुण्ठ पु (नित्यः शाश्वतो वैकुण्ठः) सत्यलोकमां रहेलुं विष्णुनुं एक स्थान.

नित्यशस् अव्य. (नित्य+शस्) सदा हमेशां.

नित्यसत्त्वस्थ त्रि (नित्यं सत्त्वे धैर्ये गुणभेदे वा तिष्ठति स्था+क) हमेशां सत्त्वगुणमां स्थिति करनार, नित्य धैर्यवान.

नित्यसम पु गौतम सूत्रोक्त एक जाति.

नित्यसमास पु (नित्यश्चासौ समासश्च) व्याकरणमां प्रसिद्ध एक समास जेनो विग्रह वाक्यमां समास पामेलां पदोनुं ग्रहण थतुं ज होतुं नथी.

नित्यहोम पु (नित्यं कर्तव्यो होमः) हमेशां करवानो होम.

नित्या स्त्री (नित्य+टाप्) देवीनी शक्ति मनसा देवी

नित्यानध्याय पु (नित्यः सर्वदा अनध्यायः) पोते अपवित्र होय त्यारे तथा अशुद्ध भूमी उपर अध्ययन नहि करवा योग्य वेदपाठनो समय विगेरे.

नित्यानित्यवस्तुविवेक पु (नित्यानित्यवस्तुनो विवेकः) नित्य तथा अनित्य वस्तुनो विचार.

नित्यानित्यसंयोगविरोध पु. (नित्यानित्ययोः संयोगस्य विरोधः) नित्य तथा अनित्यनो आम संयोग संभव न थवो ते.

नित्याभियुक्त त्रि (नित्यमभि समन्तात् युक्त अवहितः) योगाभ्यासयुक्त योगी, देह । देहनिर्वाह पूरता अन्नना माटे प्रयत्न करतो सर्वत्यागी.

निद् न (निन्द्+क वा क्विप्) झेर-विष.

निद् त्रि („) निन्दा करनार.

निदग्ध त्रि (नि+दह्+क्त) बळेलुं, बाळी दीधेलुं

निदन्तु त्रि (निर्गतानि दन्तानि) दांतना रोगथी रहित

निदद्रु पु (निदाय निद्रायां द्रवति, द्रु+कु) मनुष्य, माणस.

निदर्शक त्रि (नि+दृश्+ण्वुल्) देखाडनार, जणावनार.

निदर्शन न (नि+दृश्+ल्युट्) उदाहरण, दर्शन, प्रकाश, दृष्टांत, शास्त्र, आज्ञा, सूचना, शीख दैत्य विशेष.

निदर्शना स्त्री. (नि+दृश्+णिच्+युच्+टाप्) ते नामे एक अर्थालंकार.

निदाघ पु. (नितरां दह्यतेऽत्र दह्+घञ् कुत्वम्) ग्रीष्म ऋतु, उनाळो. घाम-परसेवो. ते नामना ऋषि. उष्ण

निदाघकर पु (निदाघः उष्णः करः किरणो यस्य) सूर्य आकडानुं झाड.

निदाघकाल पु (निदाघस्य कालः) ग्रीष्म ऋतु, उनाळो.

निदातृ त्रि (नि+दो+तृच्) रोकनार अटकावनार

निदान न (नि दीयते खण्ड्यतेऽनेन नि+दा+करणे ल्युट्) आदिकारण, मूळकारण, पाछळनुं कारण

निदान न (नि+दै शुद्धौ+ल्युट्) रोगनिदान, रोगना हेतु शुद्धि

निदाने पूर्वरूपाणि रूपाण्युपशयस्तथा ।
सम्प्राप्तिश्चेति विज्ञानं रोगाणां पञ्चधा स्मृतम् ॥

निदिग्ध त्रि (निदिह्यते स्म नि+दिह्+क्त) वृद्धि पामेल लींपेलुं वगेरेथी वृद्धि पमाडेल लींपेलुं.

निदिग्धा स्त्री (नि+दिह्+क्त+टाप्) एलचीनो वेलो एलची.

निदिग्धिका स्त्री. (निदिग्ध+कन्+टाप् अत इत्वम्) वनस्पति भोरीगणी

निदिग्धिकाश्वाप पु. (निदिग्धिकामविचार्य गतः) वैद्यक प्रसिद्ध एक उदाहरण जेमां भोरीगणी मळी पुष्प होय छे

निदिध्यास पु (नि+ध्यै+सन्+भावे घञ्) श्रवण-मननथी नवीन थयेलुं एकाग्र चिंतन, अनात्मीय चिन्तन प्रवाह, श्रवण मनन कर्या पछी चिन्तन.

निदिध्यासन न (पुनः पुनश्चिन्तनं वा श्रुतार्थस्य नि+ध्यै+सन्+ल्युट्) उपरनो अर्थ अपरपर्याय

निरन्तर विचारो वा श्रुतार्थस्य गुरोर्मुखात् ।
तन्निदिध्यासनं प्रोक्तं तच्चैकाग्र्येण लभ्यते ॥

निदिध्यासु त्रि (नि+ध्यै+सन्+उ) श्रवण मनन पछी ध्यान रूपे निरन्तर चिन्तन करवा इच्छनार.

ઇચ્છતુ

निजिघृक्षत् त्रि (निजिघृक्षति नि+ग्रह्+सन्+शतृ) ગ્રહણ કરવા ઇચ્છતુ

निजिघृक्षयत् त्रि (नि ग्रह्+सन्+णि+शतृ) ગ્રહણ કરાવવા ઇચ્છતુ

निजिघृक्षयिष्यत् त्रि („ „ „ „ ष्य+शतृ) ભવિષ્યમા ગ્રહણ કરાવવા ઇચ્છતુ

निजिघृक्षु त्रि („ „ सन् उ) ગ્રહણ કરવા ઇચ્છનાર

निजिह्नुषत् त्रि („ ह्नु+सन्+शतृ) છુપાઈ જવા ઇચ્છતુ,

निजिह्नुषु त्रि („ „ „ उ) છુપાઇ જવા ઇચ્છનાર

निटल पु („ टल्+अच्) કપાળ, લલાટ

निटलाक्ष पु (निटले भाले अक्षि यस्य अच् समा) શિવ, મહાદેવ

निडीन न (निचैर्डीनं पतनमस्त्यस्मिन्) પક્ષીઓની નીચે ઉડી આવવા રૂપ ગતિ, ધીમે ધીમે નીચે ઉતરવુ

निण्डिका स्त्री ( ) એક જાતના વટાણા

निण्य त्रि अन्तर्हित, ઢંકાઈ ગયેલ, અદૃશ્ય થયેલ

नितत्नी स्त्री તે નામની એક ઔષધી

नितम्ब पु. (निमृत तम्यते आकाङ्क्ष्यते कामुकैः नि+तम्+घ, यद्वा नितम्यति नायकचित्तम् नि+तम्य+ अच्) સ્ત્રીઓનો કેડની પાછળનો ભાગ, ખાંધ, કાંઠો તીર, મધ્ય પ્રદેશ, પર્વતની કેડ, બાજુ, કટિમાત્ર

"विपुलतरनितम्बाभोगरुद्धे रमण्या" माघ

नितम्बिन् त्रि (नितम्ब+अस्त्यर्थे इनि) નિતમ્બવાળુ, કુલાવાળુ, મધ્યપ્રદેશવાળુ

नितम्बवत् त्रि (नितम्ब+मतुप्) સુંદર કમ્મરવાળુ, મધ્યપ્રદેશવાળુ

नितम्बिनी स्त्री (, प्राशस्त्ये इनि ङीप्) સુંદર નિતંબ-કુલાવાળી સ્ત્રી

"नितम्बिनीमिच्छसि मुक्तलज्जा" कुमारसम्भवम्

नितम्भू पु ( ) તે નામનો એક ઋષિ

नितराम् अव्य (नि+तरप्+आमु) અતિશય, અત્યંત

नितल न (निकृष्टं तल अधोभाग) સાત પાતાલ પૈકી ત્રીજું પાતાળ

नितान्त न (निताम्यति स्म नि+तम्+क्त) એકાન્ત, અત્યંત, અતિશય

"नितान्तदीर्घैर्जनिता तपोभि" कुमारस०

नितुडित त्रि (णितुडित जै प्रा) ટુટીગયેલુ, કપાયેલું

नित्य त्रि (नियमेन नियत वा भव नि+त्यप्) હમેશનુ, સતત, શાશ્વત-અવિનાશી, કાયમ રહેનાર, હમેશા કરવા રૂપે શાસ્ત્રે જણાવેલુ, અવિચ્છિન્ન પરંપરાવાળુ, કાયમનુ, ત્રણકાલમા રહેનારૂં

"नित्योऽनित्याना चेतनोऽचेतनानां उपनिषद्"

नित्य न (नियमेन नियत वा भव त्यप्) શાસ્ત્રોક્ત હમેશા કરવાનુ વંદનાદિ કર્મ, પચયજ્ઞાદિ કર્મ

नित्य पु (नियत भवम् त्यप्) સમુદ્ર, સાગર

नित्यकर्मन् न (नित्य च तत् कर्म च) નિત્ય તથા નૈમિત્તિક અને નિત્યનૈમિત્તક, આ પ્રમાણે ગૃહસ્થના ત્રણ કર્મ પૈકી એક

नित्यकृत्य न (नित्य च तत् कृत्य च) ઉપરનો અર્થ જુઓ

नित्यक्रिया स्त्री (नित्या चासौ क्रिया च) नित्यकर्मन् શબ્દ જુઓ

नित्यक्षौर न (नित्य सदातन क्षौर) विधि सिवाय કેશાદિ છેદન, મરજીમુજબ હજામત કરવી તે

नित्यगति पु (नित्य गतिरस्य) વાયુ, પવન

नित्यगमन पु (नित्य गमनमस्य) વાયુ, પવન

नित्यता स्त्री (नित्यस्य भाव तल् टाप्) નિત્યપણુ

नित्यत्व न (नित्यस्य भाव) નિત્યપણુ

नित्यदा अव्य (नित्य+दाच) હમેશ, સર્વદા

नित्यदान न (नित्य दैनिन्दिन दानम्) હમેશની દાન આપવાની ક્રિયા

नित्यनैमित्तिक न (नित्य च नैमित्तिकं च) પર્વશ્રાદ્ધ વગેરે ગૃહસ્થનું કર્ત્તવ્ય

नित्यप्रलय पु (नित्य प्रलय) સુષુપ્તિ અવસ્થા, પ્રાણીનો દરરોજ જે નાશ થાય છે તે

नित्यमुक्त पु (नित्य यथा तथा मुक्त) ત્રણ કાળમા પણ બંધન રહિત પરમાત્મા

नित्ययज्ञ (नित्यं यज्ञ) ફળયોગ વિના જીવિકાના અર્થે કરેલ અગ્નિહોત્રાદિ યજ્ઞ

निधुवन न. (नितरां धुवनं हस्तपादादिकम्पनं यत्र) मैथुन, सुरत क्रीडा.
"धननिधुवनलीला कौतुकेनाभिषीतम्" इति माघ
निधुवन न. (नितरां धुवनम्) आनन्द मुजबुं कंपवुं, उत्साह, आनन्द.
निधेय त्रि (नि+धा+यत्) मुकवा योग्य, स्थापवा योग्य.
निधेया स्त्री. („ यत्) तहमी देवी
निध्यान न (नि+ध्यै+भावे ल्युट्) जोवुं, देखवुं, ध्यान.
निध्रुव पु. ते नामे एक ऋषि
निध्रुवि त्रि (नितरां ध्रुवि, ध्रु स्थैर्ये+कि) अत्यन्त स्थिरतावाळुं
निनाद पु (नि+नद्+भावे घञ्) शब्द, अवाज
निनङ्क्षु त्रि (नष्टुमिच्छु नश्+सन्+उ+नुम्) नाश पामवा चाहनार अदृश्य थवा इच्छनार.
निनद पु (नि+नद्+भावे अप्) अवाज शब्द.
निनयन न (नी+ल्युट्) निष्पादन, करीने पार पाडवुं, सींचवुं, छांटवुं
निनर्तनाय पु (निर्तं करत्व) [illegible] पुत्र
निनर्द पु (नि+नर्द्+भावे घञ्) वेदना शब्दनुं उच्चारण-आलाप साथे वेदोच्चार करवो.
निनाद पु. (नद्+भावे घञ्) कर्णना अवाज शब्द.
"ज्यानिनादमथ गृह्णती तयोः [illegible]"
निनादवत् त्रि (निनाद+मतुप्) शब्दवाळुं अवाजवाळुं
निनादिन् त्रि (अस्त्यर्थे इनि) उपरनो अर्थ
निनाहा पु (पौरे. नाय नि+नह्+कर्मणि घञ्) पृथ्वीमां ऊंडे जेटलुं जोईए एटलो अघिक
निनित्सु पु. (निन्दितुमिच्छुः निन्द्+सन्+उ वेदे नि) निन्दा करवा इच्छनार
निनीषत् त्रि (नेतुमिच्छति नी+सन्+शतृ) लई जवा इच्छतुं दोरवा इच्छतुं
निनीषु त्रि (नेतुमिच्छुः नी+सन्+उ) लेवानी इच्छा करनार, दोरवा इच्छनार.
निन्दक त्रि (निन्द्+ण्वुल्) निन्दा करनार
निन्दत् त्रि. (शतृ) निन्दतुं निन्दा करतुं
निन्दतम त्रि (निन्द निन्दार्थं तमप् प्रत्ययः यत्र) जेनी घणी निन्दा थोड़ा होय ते
निन्द् (भ्वा पर स. सेट निन्दति) निन्दा करवी तिरस्कार करवो
निन्द्य त्रि (निन्दितुं योग्य) निन्दा करवा लायक, तिरस्कार करवा लायक.
निन्दन न. (निन्द्+भावे ल्युट्) निन्दवुं निन्दा करवी
निन्दा स्त्री. („ भावे+अ+टाप्) निन्दा, उपहास करवो
निन्दार्थवाद पु (निन्दारूपोऽर्थवाद) मीमांसा शास्त्र प्रसिद्ध ते नामनो एक अर्थवाद
निन्दास्तुति स्त्री (निन्दया स्तुतिः) निन्दापूर्वक स्तुति निन्दा द्वारा स्तुति
निन्दित त्रि (निन्दाऽस्य जाता इतच्) निन्देल धिक्कारेलुं
निन्नु स्त्री (निन्नतऽपत्यजननेनाप्ती [illegible] उ) मरी जनेल छोकरावाळी स्त्री
निप पु न (नितरां पीयतेऽनेन नि+पा+करणे घ) कलश घडो घडो.
निप पु (नीप पृषो) कदम्बनुं झाड.
निपकति स्त्री. (निपा [illegible]) [illegible] पडवामां रहेल तेर हाथ रेखो नीचे थवा
निपठ पु. (नि+पठ्+भावे अप्) पाठ, भणवुं ते
निपठित त्रि (क्त) पाठ करेलुं भणेलुं
निपठितिन् त्रि (निपठितमनेन कर्मणि इनि) जेणे पाठ करेलो होय ते.
निपतत् त्रि (नि+पत्+शतृ) पडतुं नीचे पडतुं नमतुं नीचे नमतुं
निपतन न („ ल्युट्) पडवुं नीचे पडवुं नमवुं
निपतित त्रि („ क्त) पडेल, नीचे पडेल, नमेल
निपत्य अव्य („ ल्यप्) पडीने, नमीने, नीचे पडीने
निपत्यरोहिणी स्त्री. [illegible] स्त्री
निपत्या स्त्री. (निपतन्त्यस्यां, नि+पत्+आधारे क्यप् नि.) चीकणी भूमी अथवाळी जमीन.

निदिष्ट त्रि (नि+दिश्+क्त) હુકમ કરેલ, ઉપદેશ કરેલ.

निदुश पु એક જાતનુ માછલુ

निदेश पु (नि+दिश्+घञ्) શાસન, આજ્ઞા, કહેવુ, પાસે, પાત્ર

निदेशकर त्रि (निदेशं करोति कृ+अच्) નોકર, ચાકર, શિષ્ય વિગેરે, આજ્ઞા માનનાર, આજ્ઞા કરનાર

निदेशिन् त्रि (नि+दिश्+णिनि) આજ્ઞા કરનાર, હુકમ કરનાર

निदेशिनी स्त्री (नि+दिश्+णिनि+ङीप्) દિશા

निदेष्टृ त्रि (नि+दिश्+तृच्) આજ્ઞા કરનાર, ઉપદેશક

निद्रा स्त्री (नि+द्रा+भावे अ) શયન, ઊંઘ, તત્ત્વનો બોધ ન થવો, એક વૃત્તિ

निद्राण त्रि (नि+द्रा+क्त तस्य न) નિદ્રાયુક્ત, ઊંઘતું, ઊંઘવાળુ

निद्रात् त्रि (निद्रा+शतृ) ઊંઘતુ, સુતું

निद्राणि स्त्री (णिद्राणी जै प्रा) વિદ્યાદેવી વિશેષ

निद्राभङ्ग पु (निद्राया भङ्ग) ઊંઘનો ભંગ

निद्रायमाण पु (निद्रा+यक् शानच्) ઊંઘતુ, સુતુ

निद्रालु त्रि (निद्रा+आलु) ઉંઘણશી, બહુ ઊંઘવાળુ
निद्रालो कमठाकृतेर्भगवत श्वासानिला पांतु व ॥
॥ भागवतम् ॥

निद्रालुता स्त्री (निद्रालोर्भाव) ઉંઘણશીપણુ

निद्रालुत्व न (निद्रालोर्भाव) ઉપરનો અર્થ

निद्रावृक्ष पु (निद्राया वृक्ष इव आश्रयत्वात्) અંધકાર અંધારૂં

निद्रासंजनन न (निद्रा संजनयति सम्+जन्+णिच्+ल्यु) શરીરમાં રહેલ કફધાતુ

निद्रित त्रि (नि+द्रा+क्त) ઊંઘેલ, સુતેલ

निधन पु न (निधीयतेऽत्र नि+धा+क्यु) નાશ, મરણ, જન્મ લગ્નથી આઠમુ સ્થાન, જન્મ નક્ષત્રથી ગણતા સાત સોળ ત્રેવીસમુ નક્ષત્ર, પાંચ કે સાત અવયવવાળા સામવેદનો છેલ્લો અવયવ

निधन त्रि (निर्गत धन यस्य) દરિદ્ર, ધનરહિત

निधत्तन न (णिहत्तण जै प्रा) કર્મનુ ગાઢ બંધન

निधत्त न (णिधत्त जै प्रा) ઉપરનો અર્થ

निधनता स्त्री (निधनस्य भाव) મરણપણુ, દરિદ્રપણુ

निधनत्व न (निधनस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

निधनवत् त्रि (निधन+अस्त्यर्थे मतुप्) મરણવાળુ

निधनवत् न (,, ,,) નિધન અવયવવાળુ સામ

निधा स्त्री (निधीयते धार्यते बन्धनेनाऽनया) પાશ-સમૂહ, નિધાન, અર્પણ.

निधान न (निधीयतेऽत्र नि+धा+ल्युट्) મૂકવુ, સ્થાપવુ, આધાર, આશ્રય, લયસ્થાન, અપ્રકાશ, ખજાનો-ભંડાર

निधानक त्रि (निधानस्य समीपे चतु० क) ખજાનાની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે

निधापक पु શાસ્ત્ર, કોલસો, એરંડાનુ ઝાડ

निधाय अव्य (नि+धा+ल्यप्) મુકીને, સ્થાપીને

निधि पु (,, ,,+आधारे कि) વસ્તુનો આધાર, નલિકા નામે એક સુગંધી દ્રવ્ય, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર, સમુદ્ર, ભંડાર-ખજાનો, વેદ, કુબેરના નવભંડાર જેવા કે મહાપદ્મ, પદ્મ, શંખ, મકર, કચ્છપ, મુકુન્દ, કુન્દ, નીલ અને ખર્વમ્ તે પૈકી કોઈ જૈન સિદ્ધાંત પ્રમાણે નવ નિધિઓ આ-નૈસર્પ, પાડુક, પિંગલ, સર્વરત્ન, મહાપદ્મ, કાલ, મહાકાલ માણુવ, શંખ.

निधि स्त्री (णिहि जै प्रा) નવ દિવસનો ઉપવાસ

निधिगोप पु (निधिं वेद ऋणभूतपाठ वा गोपायति, गुप्+अण्) વેદ રક્ષક, અનુષ્ઠાન.

निधिनाथ पु (निधे नाथ) કુબેર

निधिनाथ त्रि (निधीना नाथ) ભંડારોનો રક્ષક

निधिप पु (निधिं पाति, पा+क) કુબેર.

निधिप त्रि (,, ,, ,, ,,) ભંડાર-ખજાનાનુ રક્ષણ કરનાર

निधिपति पु त्रि (निधीनां पति) કુબેર

निधिपति त्रि (,, ,,) ભંડારનો સ્વામી.

निधीयमान त्रि (नि+धा+यक्+शानच्) મુકાતુ-સ્થપાતુ, અનામત મુકવા યોગ્ય.

निधीश त्रि (निधीनामीश) કુબેર, ભંડારનો ધણી

निधीश्वर पु (निधीनामीश्वर) કુબેર

निधीश्वर त्रि (,, ,,) ભંડારનો માલીક

નાશક, હણન,

निबर्हिन् त्रि (निबर्ह अस्त्यर्थे इनि) નાશનાર હણનાર

निबर्हितृ त्रि (नि+बर्ह+तृच्) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

निबर्हण न (नि+बर्ह+ल्युट्) મારવું મેર કરવું નાશ કરવો.

निबिड त्रि (नितरां बिडति, बिड्+क) દૃઢ, મજબુત થઈ

निबिडित त्रि. ઉપરનો અર્થ

निबिरीस त्रि निबिडतम જુઓ

निभ त्रि (नि+भा+क) અમુક પ્રકારનું, સદૃશ, સમાન, તુલ્ય.

मधुकरनिभैर्निचरनीलैर्मुनिः" माघ

निभालन न. (नि+भल+णिच्+भावे ल्युट्) દર્શન, જોવું દેખવું

निर्भीम त्रि (नितरां भीम) અત્યન્ત ભયંકર

निभृत त्रि (नि+भृ+क्त) નીતિમાન્—અર્થ અત્યન્ત ભર પામેલું સ્થિર થયેલું

निभृतम् अव्य (नि+भृ क्त) અત્યન્ત ગુપ્ત

निभूयप पु. (निभूय ... पाति पा+क) વિષ્ણુ.

निमग्न त्रि (नि मस्ज्+क्त) ડૂબેલ કરેલ, વિલીન [illegible] નિમગ્ન, [illegible] નિમગ્ન [illegible]

"मधुपातिमता मुक्ताभरणनिमग्ना निमग्नाम्बुजाम्" माघः

निमग्न अव्य ( ) ડૂબવાથી, ડૂબીને

निमय पु (नि+मा क) અદલી, બદલી, [illegible]

निमज्ज त्रि (नितरां मज्ज नि+मज्ज् अच्) ડૂબ [illegible] [illegible]

निमज्जत् त्रि (नि मस्ज् शतृ) ડૂબતું, [illegible] [illegible]

निमज्जथु पु (नि+मस्ज् अथुच्) [illegible]

निमज्जन (नि मस्ज्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ સ્નાન.

निमन्त्रक त्रि (नि मन्त्र ण्वुल्) નિમંત્રણ કરનાર નોતરનાર.

निमन्त्रण न (नि+मन्त्र+ल्युट्) નિમંત્રણ કરવું નોતરવું

निमन्त्रणीय त्रि. (नि+मन्त्र्+अनीयर्) નિમંત્રણ કરવા લાયક નોતરવા લાયક

निमन्त्रयितृ त्रि (नि+मन्त्र+तृच्) નિમંત્રણ કરનાર નોતરનાર

निमन्त्रित त्रि (नि+मन्त्र+क्त) નિમંત્રણ કરેલ નોતરેલ.

निमय पु ((नि+मि+अच्) બદલે બદલો કરીને [illegible] તેના બદલે બીજું લેવું તે

निमातव्य त्रि (नि+मि+तव्य) બદલો કરવા લાયક.

निमान न (निमीयतेऽनेन मा+ल्युट्) મૂલ્ય કિંમત.

निमि पु ઇક્ષ્વાકુને પુત્ર [illegible] [illegible]

निमित त्रि (नि+मि+क्त) [illegible] [illegible] થયેલું

निमित्त न (नि+मिद्+क्त) હેતુ, કારણ [illegible] નિમિત્ત, [illegible]

निमित्तक न (निमित्त+कन्) [illegible] ચુંબન.

निमित्तकारण न (निमित्तं कारणम्) [illegible] કારણ

निमित्तकृत् पु (निमित्तं शकुनं करोति कृ+क्विप् तुक्) કાગડો

निमित्तकृत् त्रि (निमित्तं करोति कृ+क्विप् तुक्) નિમિત્ત કરનાર.

निमित्तधर्म पु (निमित्त ...) [illegible]

निमित्तता स्त्री. (निमित्तस्य भावः तल्) નિમિત્તપણું

निमित्तत्व न (" ") ઉપરનો અર્થ

निमित्तनैमित्तिक पु (निमित्त [illegible]) [illegible] [illegible]

निमित्तभाव न ([illegible]) [illegible]

निमित्तविद् त्रि (निमित्तं [illegible] वेत्ति विद्+क्विप्) [illegible]

निपरण न (निषिद्ध परण प्रीति, नि+पृ प्रीतौ+भावे ल्युट्) प्रीतिनो अभाव, अत्यन्त प्रसन्न थवु
निपलाश त्रि (निपतितानि पलाशानि यस्य) जेनां पांदडां खरी पड्यां होय तेवु झाड विगेरे
निपाक पु (नियमेन पचन, नि+पच्+घञ्) अतिशय पाक, रसोइ, रांधवु
निपाठ पु (नि+पठ्+पक्षे घञ्) निपठ शब्द जुओ
निपात पु (,, पत्+भावे घञ्) निपतन शब्द जुओ मरणु, मृत्यु
"क्व च निशितनिपाता वज्रसारा शरास्ते" शाकुन्तलम्
निपात पु (,, पत्+कर्त्तरि ज्वला ण) व्याकरण प्रसिद्ध नियम विरुद्ध सिद्ध थनो शब्द
'प्राग्रीश्वरान्निपाताः' 'चादयोऽसत्त्वे'
निपातन न (निपात्यतेऽनेन, नि+पत्+णिच्+ल्युट्) पाडवु, नीचे पाडवु, नीचे उतारवु नीचे आणवु, मारवु, मारणु, मारी नाखवु, व्याकरण शास्त्र प्रसिद्ध नियम विरुद्ध, शब्दोनी सिद्धि करवी ते
"यल्लक्षणेनानुत्पन्न, तत्सर्वं निपातनात् सिद्धम्" ॥ महाभाष्यम्
निपातित त्रि (नि+पत्+णिच्+क्त) पाडेल, नीचे पाडेल, मारी नाखेल, व्याकरण प्रसिद्ध नियम विरुद्ध सिद्ध करेलु
निपातिन् त्रि (,, ,, ,,+णिनि) नीचे पाडनार, मारी नाखनार, पाडनार
निपाद त्रि (निकृष्टो न्यग्भूतो वा पादो यत्र) निम्न प्रदेश-नीचाणवाळो प्रदेश
निपान न (निपीयतेऽस्मिन्, नि+पा+आधारे ल्युट्) कुवा अथवा वाव पासेनु जळाशय, हवाडो, कुड वगेरे
निपान न (नि+पा+करणे ल्युट्) दुध दोवानु पात्र, खाडो, खाई वगेरे
निपान न (नि+पा+भावे ल्युट्) सम्पूर्ण पीजवु, पीवु
निपानवत् त्रि (निपान+मतुप मस्य व) कुवापासे होने पाणी पीवा माटे बनावेलो हवाडो कुड विगेरेवाळो प्रदेश
निपीडन न (नि+पीड्+ल्युट्) अत्यत पीडवु, नीचोववु आलींगन, चोळवु, दाबवु
निपीडना स्त्री (नि+पीड्+युच्+टाप्) पीडा, दुःख
निपीडित त्रि (नि+पीड्+क्त) अत्यन्त पीडेल, दुःख दीधेल, नीचोवेल, भेटेल, आलींगन करेल
निपीड्य अव्य (नि+पीड्+ल्यप्) अत्यन्त पीडीने, नीचोवीने, भेटीने,
निपीत त्रि (नि+पा+क्त) अत्यन्त पीधेलु, सम्पूर्ण पीवेलु
निपीयमान त्रि (नि+पा+यक्+शानच्) अत्यन्त पीवातु
निपुण त्रि (नि+पुण्+क) प्रवीण, होशीयार, कुशळ, चतुर, डाह्यु सुक्ष्म-मार्मीक
निपुणता स्त्री (निपुणस्य भाव तल् टाप्) चतुराई, डहापण, सूक्ष्मता-मार्मीकपणु
निपुणत्व न (निपुणस्य भाव) उपरनो अर्थ
निपुर पु (निकृष्ट पूर्यते, पृ+कर्मणि क्विप्) लिंग, देह,-सूक्ष्म शरीर
निफला स्त्री (निवृत्त फल यस्या) ज्योतिष्मती-मालकाकणीनो वेलो
निफालन न जोवु, देखवु
निबद्ध त्रि (नि+बन्ध्+क्त) बांधेल, केद करेल, दाबमा राखेल
निबन्ध न (नितरा बन्ध बन्धन यत्र) गायन, गान.
निबन्ध पु (नि+बन्ध्+घञ्) अमुक काळे आपवाने कबूलेल वस्तु, बधन, बांधवु एक सग्रह ग्रन्थ, रोध-अटकाववु, पेशाबनो जेमा अवरोध थाय तेवो एक रोग, निबध नामे ग्रन्थ
निबन्ध पु (निबध्नाति कोष्ठम् अच्) लींमडानुं झाड
निबन्धन न (निबध्यतेऽनेनात्र वा नि+बन्ध्+ल्युट्) हेतु, कारण, बांधवु, अटकाववु, निबन्ध ग्रन्थ, वीणाना तारबांधवानी खुटी, वाक्य रचना, बेडी साकळ
निबन्धन त्रि (निबन्ध्+भावे ल्युट्) बधन-बांधवु ते
निबन्धनी स्त्री (निबध्यतेऽनया नि+बन्ध्+करणे ल्युट्+ङीप्) बांधवानु साधन, बेडी साकळ
निबन्धित त्रि (निबन्धोऽस्य जात, तारका इतच्)

नियच्छन न. (नियच्छन वै प्र) नियमन करवुं, रोकवुं.

निम्लोच पु (नि+म्लुच भावे घञ्) अस्त थवुं, डूबवुं, आथमवुं.

निम्लोचन न (नि+म्लुच+भावे ल्युट्) उपलो अर्थ जुओ.

निम्लोचनी स्त्री (नि+म्लुच आधारे ल्युट्+ङीप्) ज्यां सूर्य अस्त थाय छे ते पश्चिम दिशाए आवेली एक नगरी.

निम्लोचि पु यदुवंशना भजमान राजानो पुत्र.

नियत त्रि (नि+यम्+क्त नितरां यतः यम्+कर्मणि वा) संयमवाळो, वश, नियम करनार, निश्चयवाळुं, नित्य, निरन्तर, संयमी इन्द्रियो वगेरेने वश करनार, अनिवार्य.

नियत त्रि (नि+यम+कर्मणि क्त) जेनुं नियमन करेल छे ते.

नियतमानस त्रि (नियतं मानसं यस्य) मनने वश करनार.

नियतात्मन् त्रि (नियत आत्मा यस्य) आत्माने स्वाधीन राखनार.

नियतार्ति स्त्री (नियता निश्चिता आर्ति) सारा दानमां नाटकशास्त्र मनथी प्रतिज्ञा करे ते कथनी एक अवस्था.

नियति स्त्री (नियम्यतेऽनया नि+यम्+करणे क्तिन्) भाग्य, दैव, नसीब, ईश्वरेच्छा, अनिवार्य, संयम, धर्माचरणनुं मननो नियम.

नियतिवादिन् त्रि. (नियतिं वदति वै प्र) नियति माननार आत्मवादी पुरुष—आदि जिज्ञासु के जेम कहेनार.

नियती स्त्री. (नि+यम्+क्तिन्+वा ङीप्) ओ देवी.

नियन्तृ त्रि (नि+यम्+तृच्) नियम करनार, हुकम करनार.

नियन्तृ पु (नियच्छति आत्मानम् नि+यम्+तृच्) रथ चलावनार सारथि, परमेश्वर.

"न नियन्तृकृतार्थं नियन्ता र सिद्धिता हरेः" महाभारतम्

नियन्त्रण न (नि+यन्त्र+ल्युट्) नियम करवो, निश्चय करवो, नियममां राखवापणुं, वश करवुं.

नियन्त्रणा स्त्री (नि+यन्त्र+युच्+टाप्) उपलो अर्थ.

नियन्त्रित त्रि (नि+यन्त्रि+क्त) वश करेलुं, नियम करेलुं, निश्चय करेलुं.

नियम पु (नि+यम्+अप्) नियम, प्रतिज्ञा, शौच वगेरे निश्चय, निरन्तरपणुं, ते नामे एक अलंकार, सर्व नियामक परमेश्वर, व्रत, संयम, वश करवुं, आम थवुं, निश्चय करवो ते.

नियमन न (नि+यम्+ल्युट्) उपलो अर्थ, वश करवुं, नियममां राखवुं, बांधवुं.

नियमनिष्ठा स्त्री. (नियमेन निष्ठा) नीयमपुरःसर क्रिया.

नियमवत् त्रि. (नियम+मतुप्) नियमवाळुं, व्रत पालन वगेरे धर्माचरणवाळुं.

"स्मृते नियमा प्राया कामचारविवर्जिते तत्पर"

नियमपत्र न (नियमस्य पत्रम्) प्रतिज्ञापत्र, करारनामुं.

नियमवाम् अ. निश्चयथी.

नियमसेवा स्त्री (नियमेन सेवा नियमो) आसो सुद अगीयारसथी कार्तिक मास सुधी विष्णुनी सेवा.

नियमस्थिति स्त्री (नियमस्य स्थितिरत्र) तपस्या.

नियमित त्रि (नि+यम्+णिच्+कर्मणि क्त) वश करेलुं, निश्चय करेलुं, नियम करेलुं.

"तथा च युक्तनियमिता ब्राह्मणाभोगेः सर्व"

नियम्य त्रि (नि+यम्+यत्) नियममां राखवायोग्य, निश्चय करवायोग्य न थायाय तो ते, अवश्यतावाळुं.

नियम्य (नि+यम्+ल्यप्) नियमने वश करीने, रोकीने.

नियत पु (नियच्छ वै प्र.) मध्यदिनकाळ देव.

निपपित पु (नी+पिब् निज लक्षार इत प्रभु न अनुतप्यमाने) पदोग्राहक स्त्रीने भमत स्व वगेरे.

निपाक पु (नि+पच् निपाक+वीर वा भाव्) निपाक भसोटो थवुं.

निपातन न (निपातं पातनं नि+पाति+ल्युट्) नीचे पाडवुं.

निपातित त्रि (निपाति पातितं यन्) नीचे पाडेलुं, मारेलुं.

निपान न (निपिबन्ति यस्मिन् पाः तन्त्र आधारे ल्युट्) जेमां पशुओ पाणी पीए ते, कूवानो हवाडो.

निमित्तिन् त्रि (निमित्त+अस्त्यर्थे इनि) નિમિત્તવાળુ, એક પ્રકારનો વધ કર્તા

निमिष पु (नि+मिष्+घञ् कुटादित्वात् न गुण) આંખ મીંચવી, આંખનો પલકારો મારવો, આંખના પલકારા જેટલો કાળ, પરમેશ્વર, એક જાતનો રોગ

निमिषत् त्रि (नि+मिष्+शतृ) આંખમીંચતું, આંખના પલકારા મારતુ

निमिषित त्रि (नि+मिष्+क्त) આંખ મીંચેલુ, આંખનો પલકારો મારેલુ

निमिषित न (नि+मिष्+क्त) આંખ બંધ કરવી તથા ઉઘાડવી

निमिषोन्मेष पु द्वि (निमिष उन्मेषश्च) આંખનુ ઉઘાડવુ અને બંધકરવુ

निमीलन न (निमीलत्यनेन, नि+मील्+ल्युट्) મૃત્યુ–મરણ, આંખનો મીંચવા ઉઘાડવા રૂપ વ્યાપાર, અવમર્શ, મરડવું–ખસવુ

निमिलन न (निमीलत्यत्र, नि+मील्+आधारे ल्युट्) પાંપણ સંકોચની

निमीला स्त्री (नि+मील्+अ+टाप्) આંખ મીંચવી તે, આંખનું મટકું, નિદ્રા

निमीलिका स्त्री (निमीलयति स्वरूप नि+मील्+णिच् ण्वुल् टापि इत्वम्) આંખમીંચવી તે, નિદ્રા, બહાનું, ભીંચ, કપટ

निमीलित न (नि+मील्+क्त) આંખ મીંચેલ, નિદ્રા પામેલ, મરણ પામેલ, સંકોચાયેલ.

निमीलिन् त्रि (नि+मील्+णिनि) આંખ મીંચનાર, નિદ્રા પામનાર

निमीश्वर पु જૈનમતમા ગયેલ ઉત્સર્પિણીકાળમાં થયેલા સોળમા તીર્થંકર

निमूल त्रि (निवृत्त मूलमस्य) મૂળ રહિત, મૂળવગરનુ

निमूल न (नि+मूल्+क) પ્રકાશ કરવો, પ્રકાશન.

निमेय त्रि (नि+माङ् माने+यत्) અદલો બદલો કરવા યોગ્ય

निमेय पु (नि+माङ्+यत्) બદલો કરવો

निमेष पु (नि+मिष्+घञ्) આંખનો ઉઘાડવા મીંચવાનો વ્યાપાર, પાંપણ સંકોચવી, આંખના પલકારા જેટલો કાળ, પરમેશ્વર

"पपौ निमेषालसपक्ष्मपक्ति" रघु

निमेषक पु (निमेष+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ, અવિકાશ–વિકાસનો અભાવ, પતંગીયુ

निमेषकृत् त्रि (निमेष करोति कृ क्विप् तुक्) આંખનુ ઉઘાડવુ–મીંચવુ કરનાર

निमेषकृत् स्त्री (निमेषे निमेषमात्रकाले कृत् स्फुरणकार्यं यस्या) વીજળી

निमेषणी स्त्री (निमिषत्यनया, नि+मिष्+करणे ल्युट् ङीप्) નેત્ર માર્ગમા રહેલી આંખને મીંચવા ઉઘાડવામા મદદગાર એક નાડી–નસ

निमेषरुच् पु (निमेषेण निमेषकाल व्याप्य रोचते रुच्+क्विप्) આગીયો, પતંગીયુ

निम्न त्रि (नि+म्ना+क) નીચુ, ઉંડુ, ગમ્ભીર

निम्न न (" ") વૃક્ષ વગેરેમા વેલાઓના વીંટાવાથી થયેલી નીશાની

निम्नग त्रि (निम्न गच्छति, गम्+ड) નીચે જનાર

निम्नगा स्त्री (निम्न गच्छति गम्+ड+टाप्) નદી. "उदधेरिव निम्नगाशतेष्वभवन्नास्य विमानना क्वचित्" रघु

निम्नता स्त्री (निम्नस्य भाव) નીચાઈ, નીચાપણુ, ઉંડાઈ, ગંભીરતા

निम्नत्व न (" ") ઉપરનો અર્થ

निम्नोन्नत त्रि (निम्न च उन्नतं च) નીચુ, ઉંચુ

निम्ब पु (निम्बति स्वास्थ्य ददाति निम्ब+अच्) લીંબડાનુ ઝાડ

निम्ब न (निम्बस्य फल अञ्) લીંબોળી, લીંબડાનુ ફળ

निम्बक पु (निम्ब+स्वार्थे कन्) લીંબડો

निम्बतरु पु (निम्ब इव तरुर्वृक्ष) મંદાર વૃક્ષ

निम्बतरु पु (निम्बसज्ञक तरु) લીંબડો

निम्बगुलिका स्त्री (निम्बस्य गुलिका) લીંબોળી

निम्बुक न. (निम्बति सिञ्चतीव रसेन निम्ब+वा क पक्षे ह्रस्व +कन्) કાગદી લીંબુ

निम्बू स्त्री (निम्बि सेचने वा ऊ बवयोरैक्यात् म) કાગદી લીંબુનુ વૃક્ષ

निम्बूक पु (निम्बू+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

निम्बूक न (निम्बूकस्य फल अण्) કાગદી લીંબુ

निरक्षदेश पु. (निरक्षाणां देशः) ઉપરનો ભાગ.

निरक्षर त्रि. (निर्गतं अक्षरं यस्य) મૂર્ખ, જ્ઞાન રહિત.

निरग्नि पु. (निर्गतोऽग्निरस्मात् कर्म धारय) શ્રૌત સ્માર્ત–અગ્નિસાધ્ય કર્મથી રહિત બ્રાહ્મણ.

निरङ्कुश पु. (निर्गतः अङ्कुशो यस्य) મદોન્મત્ત હાથી.

निरङ्कुश त्रि. („ „ अङ्कुश इव प्रतिबन्धको यस्य) પ્રતિબંધ રહિત, અનિવાર્ય, સ્વતંત્ર.

निरङ्ग त्रि. (निर्गतमङ्गं यस्य) અંગ વિનાનું, શરીર વિનાનું.

निरङ्ग न. („) તે નામે એક રૂપકાલંકાર.

निरङ्गुल त्रि. (निर्गतमङ्गुलिभ्यः अच् समा.) આંગળીઓમાંથી નીકળી ગયેલું આંગળીઓ બહાર.

निरजिन न. (निर्गतमजिनात्) અજિન–મૃગચર્મથી નીકળી ગયેલ, મૃગચર્મ થી બહાર.

निरञ्जन न. ૭ ઋષિપાદાભ્યાસરત્નભુવનાબે પુસ્તકના પ્રથમ ભાગ આગમાં ક્રમ. ૧ એક બાબત.

निरञ्जन त्रि. (निर्गतम् अञ्जनं कज्जलं तद्वत् श्यामं कर्म वा यस्मात्) નિર્દોષ, નિર્લેપ, અજ્ઞાન અંધકાર વિનાનું, અંજન વિનાનું નેત્ર વિગેરે
"तदा विद्वान् पुण्यपापे विधूय निरञ्जनः परमं साम्यमुपैति" मुण्डकोपनिषत्.

निरञ्जन न. (निर्गतमञ्जनं यस्मात्) અંજન વગરનું નેત્ર.

निरञ्जन पु. ( ) પરમાત્મા શિવ.

निरञ्जना स्त्री. (निर्गतमञ्जनमिव अन्धकारो यस्याः) પૂનમ તિથિ.

निरत त्रि. (नि+रम्+क्त) અત્યન્ત આસક્ત, તત્પર.

निरति स्त्री. (नि+रम्+क्तिन्) અત્યન્ત આસક્તિ અતિશય પ્રીતિ.

निरतिशय पु. (निर्गतोऽतिशयो यस्मात् निरतिशयः यस्मात् वा) અત્યન્ત અતિશય પરમેશ્વર પોતાના કરતાં અતિશય રહિત.

निरतिशय त्रि. (निर्गतोऽतिशयो यस्मात्) જેની અપેક્ષાએ કોઈપણ અતિશય ન હોય તે.

निरत्यय त्रि. (निर्गतोऽत्ययो यस्य) વિઘ્ન રહિત, અવિનાશી નિર્ભય નિરપરાધી
"निरत्ययं साम च दानवर्जितम्" किरा.

निरत्यय अव्य. ( ) વિનાશનો અભાવ.

निरत्र त्रि. (निष्क्रान्तोऽत्रम् अच् समा.) આંખથી નિકળેલ, ભાગ ભોગથી ગયેલ.

निरनुक्रोश त्रि. (निर्गतः अनुक्रोशो यस्य) નિર્દય, ઘાતકી કઠણવાળું.

निरनुक्रोश पु. ( ) નિષ્ઠુરતા નિર્દયતા.

निरनुग त्रि. (निर्गतः अनुगो यस्य) નોકર ચાકર વિનાનું.

निरनुनासिक त्रि. (निर्गतमनुनासिकं अनुनासिकत्वं यस्य) અનુનાસિક અક્ષર રહિત, અનનુનાસિક.

निरनुयोज्यानुयोग पु. ગૌતમે કહેલ એક નિગ્રહ સ્થાન.
"अनिग्रहस्थाने निग्रहस्थानाभियोग इति" गौ. ५।२।२२

निरन्तर त्रि. (निर्गतं अन्तरं यस्मिन् यस्मात्) હમેશનું, નિત્ય, અવિચ્છિન્ન, ગાઢ, અવધાન, અંતર વગરનું ભિન્ન નહિ તે, સાંદ્ર, ભીડાભીડ.

निरन्तर अव्य. („) હમેશ, લગાતાર, સતત, જરાપણ અંતર ન રાખનાર.

निरन्तराभ्यास पु. (निरन्तरश्चासौ अभ्यासश्च) નિત્ય સ્વાધ્યાય, હમેશનો અભ્યાસ.

निरन्तराल त्रि. (निर्गतम् अन्तरालं यस्मात्) નિરન્તર શબ્દ જુઓ.

निरन्वय त्रि. (नास्ति अन्वयः सम्बन्धो यस्य) સંબંધ વગરનું અસંબદ્ધ વંશ વગરનું પરંપરા વગરનું ક્રમ વગરનું
"चारुसेनस्तथी यः निरन्वयं वधे" मही.

निरन्वय न. સગાઈ–ઓળખ દેખતાં કરેલી ચોરી.

निरप त्रि. (निर्गता आपः यस्मात्) પાણી વગરનું, નિર્જળ.

निरपत्र त्रि. (निर्गता अपत्रपा लज्जा यस्य) નિર્લજ્જ.

नियाम [illegible]

नियामक [illegible]

नियामक [illegible]

नियामता [illegible]

नियामन [illegible]

नियाय [illegible]

नियुक्त [illegible]

नियुक्तम [illegible]

नियुत [illegible]

नियुत [illegible]

नियुत [illegible]

नियुद्ध [illegible]

नियुद्धभूमि [illegible]

नियुद्धा [illegible]

नियुज [illegible]

नियुक्त [illegible]

नियोक्तव्य त्रि [illegible], अधिकार [illegible]

नियोक्तृ त्रि [illegible]

नियोग पु [illegible] आज्ञा, [illegible], अधिकार [illegible], नियम

नियोगप्रयोजन न [illegible] प्रयोजन

नियोगविधि पु [illegible] विधि, [illegible]

नियोगिन [illegible]

नियोगिन [illegible]

नियोज्य [illegible]

नियोजन [illegible]

नियोजनीय [illegible]

नियोजित [illegible]

नियोज्य [illegible]

नियोद्धृ [illegible]

नियोध [illegible]

नियोधक [illegible]

निर [illegible] आ [illegible] छे

निरक्ष पु [illegible] प्रथम [illegible]

निरक्ष त्रि [illegible]

निरक्षक त्रि [illegible] विनानु

निरक्षर त्रि (निगत [illegible]) अक्षर विनानु

निरक्ष पु (,, ,,) [illegible] तेनो प्रदेश

વિશ્રામ રહિત

निरवयव न. (निर्गताः अवयवाः यस्य) પરબ્રહ્મ-પરમાત્મા.

निरवलम्ब त्रि (निर्गतः अवलम्बो यस्य) ટેકા વિનાનું, આધાર વિના.

निरवधि त्रि (निर्गतः अवधिः यस्य) હદ વિનાનું, અપાર.

निरवद्य त्रि (निर्गतम् अवद्यं यस्य) અનિંદ્ય, દોષ-રહિત, શુદ્ધ.

निरवशेषम् अव्य (निरवशेष+तसिल्) સમગ્રપણે, સંપૂર્ણ રીતે.

निरवसाद त्रि (निर्गतः अवसादो यस्य) ઉદાસી વગરનું, ઉત્સાહ વાળું.

निरवसित त्रि (निर्+अव+सो+क्त) જેણે ભોજન કરેલું પાત્ર માંજવાથી પણ શુદ્ધ ન થાય તે પાત્ર નહિ [illegible] બનેલ.

निरवस्कर त्रि (निर्गतः अवस्करो यस्मात्) કચરું નહિ તે, ચોખ્ખું.

निरवहानिका स्त्री (निर्+अव+हा+ण्वुल्) કોટ, વાડ.

निरविन्द पु એ નામે એક તીર્થ.

निरशन अव्य (अशनस्याभावः) ભોજનનો અભાવ.

निरशन त्रि (निर्गतम् अशनम् आत्मनायि यस्य) ભોજન વગરનું, ઉપવાસી.

निरय पु (निर्गतः अयः शुभावहकर्मादि यस्मात् [illegible]) પાપીઓ માટે ઈશ્વરનો કોપ.

निरत त्रि (निर्+रम्+क्त) નિમગ્ન થયેલ, તત્પર.

निरस त्रि (निर्गतो रसो यस्मात्) રસહીન, સ્વાદ વિનાનું, સુકાઈ ગયેલ.

निरस पु (निर्गतो रसो यस्मात्) [illegible]

निरसन (निरस्त [illegible], निर्+अस्+ल्युट्) દૂર કરવું, [illegible] કરવું, [illegible]

निरसा स्त्री ([illegible]) એક જાતનું ઘાસ.

निरस्त त्रि (निर्+अस्+क्त) ત્યજેલ, દૂર કરેલ, તરછોડેલ, જુદી નાખેલ, ફેંકેલ, ભંગ કરેલ, [illegible], નિરાકરેલ.

निरस्त पु (निर्+अस्+क्त) છોડેલું બાણ.

निरस्त न (निर्+अस्+क्त) ઉતાવળથી બોલવું, [illegible]

निरस्तवत् त्रि (निरस्त+मतुप्) નિરાકાર પામેલ, [illegible]

निरस्तविषय त्रि (निरस्ता विषया येन) [illegible] વિષયોનો ત્યાગ કરનાર.

निरस्तसाम्यातिशय त्रि (निरस्तौ साम्यातिशयौ यस्य) [illegible]

निरस्त्र त्रि (निर्गतम् अस्त्रं यस्य) હથિયાર રહિત, [illegible]

निरस्थि न. (निर्गतम् अस्थि यस्मात्) [illegible] નાખ્યા હોય તેવું માંસ.

निरस्थि त्रि (निर्गतम् अस्थि यस्मात्) હાડકાં વગરનું.

निरहङ्कार त्रि (निर्गतोऽहङ्कारो यस्य) અભિમાન વગરનું, નિરભિમાન.

निरहम् त्रि (निर्गतम् अहमिति बुद्धिर्यस्य) [illegible]

निराकार पु (निर्गतः आकारः [illegible]) [illegible]

निराकार त्रि (निर्गत आकारो [illegible]) [illegible]

निराकृ पु. (निर्+आ+कृ [illegible]) [illegible]

निराकृ पु (निर्+आ+कृ+[illegible]) [illegible]

निराकरण न (निर्+आ+कृ+ल्युट्) [illegible] દૂર કરવું, [illegible]

निराकरिष्णु त्रि. (निर्+आ+कृ+इष्णुच्) [illegible] નિરાકરણ કરનાર, [illegible]

निरपराध त्रि (निर्गत अपराधो यस्य) અપરાધ રહિત, બીન ગુનેગાર.

निरपराधता स्त्री (निरपराधस्य भाव) અપરાધ રહિતપણુ

निरपराधत्व न („ „) ઉપરનો અર્થ

निरपलाप त्रि (निर्नास्ति अपलापो यस्य) બકવાદ રહિત, ગુપ્ત વાતને મનમાં ન રાખનાર

निरपत्रप त्रि („ „ अपत्रपा यस्य) લાજ રહિત

निरपवर्त्त पु પાછુ ન ફરવુ તે, દૃઢ-ભાજક

निरपाय त्रि (निष्क्रान्त अपायात्) વિનાશ રહિત, વિઘ્ન રહિત

निरपेक्ष त्रि (निर्गता अपेक्षा यस्य) બેદરકાર, આશા રહિત નિસ્પૃહ, અશક્ય વિષયવાળુ નિઃસ્વાર્થ-સ્વાર્થ વગરનુ

निरभिमान त्रि (निर्नास्ति अभिमानो यस्य) અભિમાન રહિત ગર્વ, વગરનુ

निरभिभव त्रि (निर्नास्ति अभिभवो यस्य) પરાજય વિનાનો, અપમાન ન કરવા યોગ્ય, ન દબાય તેવુ

निरभ्र त्रि (निर्गतानि अभ्राणि यस्मात्) વાદળ વિનાનુ, મેઘરહિત

निरमण न (नियत रमणम्) અત્યન્ત અનુરાગ, ઘણોજ પ્રેમ,

निरमण न (नियत रमत्यस्मिन्, नि+रम्+आधारे ल्युट्) પ્રેમનો આધાર

निरमर्ष त्रि (निर्नास्ति अमर्षो यस्य) ક્રોધ વિનાનુ, શાન્ત પ્રકૃતિવાળુ

निरमित्र पु પાણ્ડવ નકુલનો એક પુત્ર, બૃહદ્રથના વંશનો એક રાજા

निरमित्र त्रि (निर्नास्ति अमित्र यस्य) શત્રુ રહિત, વૈરી વિનાનુ,

निरय पु (निकृष्टोऽयो गमन यत्र) નરક

निरयण न (निर्+अय्+करणे ल्युट्) નીકળવાનો ઉપાય

निरयण न (नि+अय् गतौ+भावे ल्युट्) નિકળવુ

निरयावलिका स्त्री (णिरयावलिया जै. प्रा) જૈનાગમ શાસ્ત્ર, નરક, નરકના જીવોને પીડા કરનાર દેવોની જાતિ

निरयोपग त्रि (निरयमुपगच्छति ड) નરકાદિ દુર્ગતિમા ફરનાર

निरर्गल त्रि (निर्नास्ति अर्गलमिव प्रतिबन्धको यत्र) પ્રતિબંધ રહિત, સ્વતન્ત્ર, નિર્બાધ

निरर्थ त्रि (निर्गतो अर्थो यस्मात्) અર્થ શૂન્ય, નિરર્થક, ફલ વિનાનુ, ફોગટ, વ્યર્થ, મતલબ વગરનુ

निरर्थक त्रि („ अर्थो यस्मात् कप्) ઉપરનો અર્થ

निरर्थक न એક પ્રકારનો કાવ્યદોષ, ગૌતમે કહેલ એક નિગ્રહસ્થાન
"वर्णक्रमनिर्देशवन्निरर्थकम्"

निरर्थकता स्त्री (निरर्थकस्य भाव तल् टाप्) અર્થ શૂન્યતા, નિષ્ફળતા, વ્યર્થતા

निरर्थकत्व न („ „) ઉપરનો અર્થ

निरर्थता स्त्री („ „) निरर्थकता શબ્દ જુઓ

निरव त्रि (नि+रु+अप्) ચુપચુપ, શાન્ત, અવાજ વિનાનુ

निरवकाश त्रि (निर्गतोऽवकाशो यस्य) અવકાશ વગરનુ

निरवग्रह त्रि (निर्गतोऽवग्रह प्रतिबन्धो वृष्टिप्रतिबन्धनियमन वा यस्मात्) સ્વતન્ત્ર, સ્વચ્છન્દ, બીજાની ઇચ્છાને આધીન ન થનાર, વરસાદના અટકાવ વગરનુ-વરસાદવાળુ

निरवद्य त्रि (निर्गत अवद्य दोष अज्ञान रागद्वेषादिर्वा यस्य) નિર્દોષ, ઉત્કૃષ્ટ, અજ્ઞાન રહિત, રાગ દ્વેષ દોષ આદિ રહિત

निरवद्य पु (निर्नास्ति अवद्य रागद्वेषादिर्यस्य) પરમાત્મા

निरवद्यता स्त्री (निरवद्यस्य भाव तल् टाप्) નિર્દોષપણુ, ઉત્કૃષ્ટપણુ, અજ્ઞાન રહિતપણુ, રાગ દ્વેષાદિ રહિતપણુ

निरवद्यत्व स्त्री (निरवद्यस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

निरवयव त्रि (निर्गतोऽवयवो यस्य) અવયવ રહિત,

निरामिष त्रि (निर्गतमामिषं अभिलाषो मांसादिकमिति वा यस्मात्) लोभरहित, अभिलाष वगरनुं मांस रहित अन्न विगेरे.

निराय त्रि (निर्गत आयो यस्य) आवक वगरनुं लाभ नहि तेवी पेदाश वगरनुं.

निरायत त्रि (निर्+आ+यम्+क्त) संकुचित, लांबु नहि ते, विस्तार नहि ते.

निरायत्यपृष्ठ त्रि (आयत+पृष्ठ+समुख) आयत भाग वगरनुं.

निरायास त्रि (निर्गत आयासो यस्मात्) परिश्रम रहित जेमां कशुं महेनत न पडे ते.

निरायुध त्रि („ आयुधो यस्य) हथियार वगरनुं.

निरालक पु. स्त्री. (निर्+अल्+ण्वुल्) समुद्रमां थनार एक माछलुं.

निरालम्ब त्रि (निर्गत आलम्बोऽवलम्बनं यस्य) आधार वगरनुं आश्रय रहित.

निरालम्बा लम्बोदरजननि कं यामि शरणम् जगन्नाथ.

निरालम्ब न. ( ) ए नामनुं एक उपनिषद्.

निरालम्बा स्त्री (निर्गत आलम्बोऽवलम्बनं यस्या अस्) जटामांसी नामे वनस्पति.

निरालोक त्रि (निर्गत आलोको प्रकाशो दर्शनं वा यस्मात्) प्रकाश रहित, प्रकाश वगरनुं दर्शनरहित, अवलोकन हीन.

निराश त्रि. (निर्गता आशा यस्य) आशा वगरनुं जेनी आशा भग्न थयेल छे ते.

निराशता स्त्री (निराशस्य भाव) निराशपणुं.

निराशत्व न. („) आशा रहितपणुं.

निराशिस् त्रि (निर्गता आशीराशंसनं यस्य) आशा रहित, आशीर्वाद रहित संपूर्ण रस वैराग्य थवाथी तृष्णा वगरनुं.

निराश्रय त्रि (निर्गत आश्रय आश्रयोऽवलम्बनं वा यस्य) आश्रयरहित आधाररहित, आलम्बनरहित परमात्माना दर्शनथी शरीर इन्द्रिय वगेरेना अभिमानथी रहित.

निराश्रय त्रि (निरास्त न श्रा) कमनसीबना बापो रहित.

निरास पु. (निर्+अस्+भावे घञ्) निराकरण दूर करवुं.

निरास त्रि. (निर्+आ+अस्+अच्) तिरस्कार करनार, भक्षण करनार, दूर करनार, फेंकनार, खंडन करनार.

निरासक त्रि (निरास+स्वार्थे क) उपरनो अर्थ.

निरासन न (निर्+अस्+णि+ल्युट्) वध, मारवुं, निराकरण, भक्षण प्रत्याख्यान, फेंकवुं.

निरासव त्रि (निर्गत आसवो यस्मात्) आसव वगरनुं.

निरास्वाद त्रि (निर्गत आस्वादो यस्मात्) फीकुं जेमां कांई स्वाद न होय ते.

निरास्पद त्रि (निर्गतं आस्पदं यस्य यस्माद्वा) स्थान वगरनुं जेमांथी भाग वगरनुं घर वगरनुं.

निराहार त्रि (निर्गत आहारो यस्य) आहार कर्या वगरनुं उपवासी भोजन कीधा वगरनुं.

निराहार पु (निरस्त आहार) छोडेलो आहार, भोजननो अभाव-उपवास.

पक्षान्ते निराहार: पौर्णमासी इमिरेरुगा

निराहार अव्य ( ) आहारनो अभाव.

निरिङ्ग पु. (निर्गतमिङ्गं यस्य) प्रदीप.

निरिङ्ग त्रि („ „) कंप वगरनुं.

निरिङ्गिणी स्त्री. (निरिङ्गतं यत्र इति प्राप्ति, निर्+इङ्ग्+णिनि+ङीप्) पडदो भा.

निरिन्द्रिय त्रि (निर्गतानि इन्द्रियाणि यस्य) इन्द्रिय रहित इन्द्रिय शून्य.

निरिन्धन न. (निर्गतं इन्धनं इन्धनानि यस्मिन्) लाकडां वगरनुं.

निरिन्धक पु. (कुत्सितो निरिक) काम करवामां जे प्रवीण न होय ते.

निरीक्षण न (निर्+ईक्ष्+भावे ल्युट्) जोवुं, देखवुं.

निरीति त्रि (निर्गता ईतिर्यस्य) अतिवृष्टि वगेरे उपद्रवोथी रहित.

निरागदा निरीतय " रघु

निरीतिक त्रि. (निरीति+स्वार्थे कप्) अतिवृष्टि आपत्ति रहित आपत्ति हीन

निराकरिष्णुता स्त्री (निराकरिष्णोः भाव) અટકાવવાપણુ, તિરસ્કાર કરવાપણુ, તુચ્છકાર કરવાપણુ

निराकरिष्णुत्व न (निराकरिष्णोः भाव) ઉપરનો અર્થ

निराकर्तृ त्रि (निर्+आ+कृ+तृच्) निराकरिष्णु શબ્દ જુઓ-

निराकाङ्क्ष त्रि (निर्गता आकाङ्क्षा यस्य) આકાંક્ષા રહિત, નિસ્પૃહ

निराकार त्रि (निर्गत आकारः स्वरूपं यस्य) અવયવહીન, આકાર વગરનુ, કાળ વિનાનુ, વાટ વિનાનુ

निराकार पु (निर्गत आकारो देहादिर्यस्मात्) પરમાત્મા, આકાશ

निराकार त्रि (निर्गत आकारो आह्वानं यस्य) નહિ બોલાવેલુ, આહવાન્ વગરનુ

निराकुल पु (नितरामाकुल) અત્યન્ત આકુળ-વ્યાકુળ, વ્યાપ્ત, આકુળ વ્યાકુળ નહિ તે "सुपात्रनिक्षेपनिराकुलात्मना" माघ

निराकृतान्योत्तरत्व न वाણીનો એક ગુણ

निराकृति स्त्री (निर्+आ+कृ+क्तिन्) निराकरण શબ્દ જુઓ

निराकृति त्रि (निर्गता आकृतिर्यस्य) આકાર વિનાનુ, પરમાત્મા, અવયવ રહિત

निराकृति पु (निर्+आ+कृ+क्तिन्) જેણે પચ યજ્ઞનો ત્યાગ કરેલો છે તેવો બ્રાહ્મણ, દેવ તથા બ્રાહ્મણનો તિરસ્કાર કરનાર રોહિત મનુનો પુત્ર

निराकृतिन त्रि (निराकृतमनेन इष्टा इनि) અટકાવનાર, તિરસ્કાર કરનાર, કાઢી કાઢનાર દૂર કરનાર, ખંડન કરનાર

निराक्रिया स्त्री (निर्+आ+कृ+श+टाप्) निराकरण શબ્દ જુઓ

निराक्रोश त्रि (निर्गत आक्रोशो यस्मात्) નિર્દોષ, અનિંદ્ય, દોષારોપ રહિત, ગાળી પ્રદાન રહિત

निरागस् त्रि (निर्गतं आगः यस्य) નિરપરાધી

निराचार त्रि (निर्गत आचारो यस्य) આચારભ્રષ્ટ, આચાર રહિત

निराडम्बर त्रि (निर्गत आडम्बरो यस्य) ખોટા આડંબર વગરનુ

निरातङ्क त्रि (निर्गता आतङ्का यस्य यस्माद् वा) નિર્ભય, નીરોગી

निरातङ्क पु (निर्गता आतङ्का यस्माद्यस्य वा) શિવ

निरातप त्रि (निर्गत आतपो यस्मात्) તાપ રહિત, તાપ વગરનુ

निरातपा स्त्री (निर्गत आतपो यस्या) રાત્રિ

निरादिष्ट त्रि (निर्+आ+दिश्+क्त) દીધેલ, આપેલુ અર્પણ કરેલુ, આપીને વાળી દીધેલ

निरादेश पु (निर्+आ+दिश्+घञ्) દેવુ, આપવુ, આપી વાળી દેવુ

निराधार त्रि (निर्न विद्यते आधारो यस्य) આશ્રય વિનાનુ

निराधि त्रि (निर्नास्ति आधि यस्य) ચિન્તા વગરનુ, માનસીક કષ્ટ વિનાનુ

निरानन्द त्रि (निर्गत आनन्दो यस्य) આનંદ વગરનુ, દુઃખી

निरापद् त्रि (निर्गता आपद यस्य) આપત્તિ-દુઃખ વગરનુ

निरावाध त्रि (,, आबाधा यस्य) પીડા-દુઃખ વગરનુ, પ્રતિબંધ રહિત, અટકાયત વગરનુ, અખંડીત

निरावाध पु (निर्गता आबाधा यस्मात्) તે નામે એક પક્ષાભાસ

"अप्रसिद्ध निराबाध निरर्थं निष्प्रयोजनम्"

"असाध्य वा विरुद्ध वा पक्षाभास विवर्जयेत्"

निरामय त्रि (निर्गत आमयो व्याधिर्यस्मात्) નીરોગી

निरामय पु (निर्गत आमयो यस्मात्) જંગલી બકરો, ડુક્કર

निरामगन्ध त्रि (निरामगन्ध जै प्रा) દોષરહિત, શુદ્ધ ચારિત્રવાળુ

निरामयी स्त्री (निरामय+स्त्रीया ङीप्) જંગલી બકરી, ભુંડણ

निरामालु पु (नितरां रमतेऽत्र, निर्+रम्+आलु दीर्घश्च) કોઠનુ ઝાડ

निरुपम त्रि. (निर्गता उपमा सादृश्यं यस्मात्) ઉપમા રહિત, જેને ઉપમા ન આપી શકાય તેવું.

निरुपसर्ग त्रि. (निर्गत उपसर्गो यस्मात्) ઉપદ્રવ વગરનું, શુભાશુભ વગરનું, ઉત્પાત વગરનું.

निरुपाख्य त्रि. (निर्गता उपाख्या यस्मात्) અસત્પદાર્થ-મિથ્યાપદાર્થ (જેમકે વન્ધ્યાપુત્ર શશશૃંગ વગેરે) અભાવ પદાર્થ-વાણી કે મનમાં ન આવે તે સ્વરૂપ વગરનું.

निरुपाख्य पु. (ब्रह्म) પરમાત્મા.

निरुपाधिक त्रि. (निर्गता उपाधिर्यस्य कप्) ઉપાધિ વગરનું, માનસીક પીડા વગરનું.

निरुपाधिक पु. (निर्गत उपाधिर्यस्य कप्) પરમાત્મા, પરમેશ્વર.

निरुपाय त्रि. (निर्गतो उपायो यस्य) ઉપાય વગરનું, ઇલાજ વગરનું.

निरुपाक्ष त्रि. (निर्गता उपमा यस्मात्) જે ઠરકાર નહિ તે, પ્રામાણિક.

निरुप्त त्रि. (निर्+वप्+कर्मणि क्त) યજ્ઞ વગેરેમાં ભાગ પ્રમાણે જુદું કરી આપેલ.

निरुष्मता स्त्री. (निरुष्मणः भावः) ઠંડી, શીતળતા, ઉકળાટ રહિતપણું.

निरुष्मत्व न. ( ) ઉપરનો અર્થ.

निरुष्मन् त्रि. (निर्गता उष्मा यस्य) ગરમી વગરનું, તાપવગરનું, ઠંડું, શીતળ.

निरूढ त्रि. (निर्+रुह्+क्त) અત્યન્ત ... વિખ્યાત પ્રસિદ્ધ.

निरूढ पु. (निर्+वह्+क्त) પહેલાં કોઈ ભાગીએ યોગ અને તેના બળનું પાળવાથી તે બળનો ભાગીએ યોગ્ય છે આ પ્રમાણે શબ્દાર્થના ભાવાર્થપણાના પ્રયોગ.

निरूढलक्षणा स्त्री. (निरूढा प्रसिद्धा लक्षणा) તે નામની એક લક્ષણા-શબ્દનો અર્થબોધ કરાવનારી શક્તિ.

निरूढता स्त्री. (निरूढ+भावे तल्) ઉપરનો અર્થ.

निरूढि स्त्री. (निर्+रुह्+क्तिन्) પ્રસિદ્ધિ, પ્રખ્યાતિ, તે નામની લક્ષણા.

"रूढ निरूढ निरूढिमत्ता" वियता

निरूढिमत् त्रि. (निरूढिरस्त्यस्य निरूढि+मतुप्) પ્રસિદ્ધિવાળું.

निरूढिमत् पु. રિવાજ, રૂઢિ, સંપ્રદાય.

निरूपक त्रि. (निरूपयति, नि+रूप्+ण्वुल्) નિરૂપણ કરનાર, તપાસ કરનાર, જોનાર.

निरूपकता स्त्री. (निरूपकस्य भावः तल्+टाप्) તપાસ કરનારપણું, નિરૂપણ કરનારપણું.

निरूपकत्व न. (" ") ઉપરનો અર્થ.

निरूपण न. (नि+रूप्+ल्युट्) જોવું, તપાસવું, જાતનો અનુભવ કે એવો વિચાર નિર્દેશ, શોધન, નીમવું.

निरूपयत् त्रि. (नि+रूप्+शतृ) જોતું, તપાસતું, શોધતું, નીમતું.

निरूपित त्रि. (" +क्त) જોયેલ, તપાસેલ, શોધેલ, નીમેલ, જાણેલ, વિચારેલ.

निरूपितत्व न. ન્યાય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સંબન્ધ.

निरूप्य त्रि. (नि+रूप्+यत्) જોવા યોગ્ય, તપાસવા યોગ્ય, નીમવા યોગ્ય, શોધવા યોગ્ય.

निरूप्य अव्य. (" " +ल्यप्) જોઈને, તપાસીને, શોધીને, નીમીને.

निरूह पु. (निर्+ऊह्+करणे घञ्) વૈદક પ્રસિદ્ધ એક બસ્તિકર્મ.

निरूहण न. (" करणे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

निर्ऋति पु. (निश्चिता ऋतिर्घृणा यस्य) નૈઋત્ય ખૂણાનો અધિપતિ દિક્પાલ, મૂળ નક્ષત્ર.

निर्ऋति स्त्री. (" " " बाहुल्ये वा तृन्) અલક્ષ્મી, અધર્મની સ્ત્રી, મૃત્યુની સ્ત્રી.

निर्घृति त्रि. (निर्गता घृतिर्यस्य) ... રહિત.

निरेध पु. (निर्+ऋ+अच्) સામ ભેદ.

निरोद्धव्य त्रि. (नि+रुध्+कर्मणि तव्यत्) રોકવા યોગ્ય, અટકાવવા યોગ્ય, ઘેરવા યોગ્ય, કેદ કરવા યોગ્ય.

निरोध पु. (" +भावे घञ्) નાશ, ગતિ વગેરેનું અટકાવું, રોકાણ, નિગ્રહ, પ્રલય, તે નામે એક ચિત્તની અવસ્થા, વશીકરણ.

निरोधक त्रि. (निरुणद्धि नि+रुध्+ण्वुल्) રોકનાર, અટકાવનાર, ઘેરનાર, કેદ કરનાર.

निरीश्वर त्रि (निस्त्यक्त ईश्वरो यन) नास्तिक

निरीश्वर पु (निस्त्यक्त ईश्वरो यत्र) जेमा ईश्वर नथी एवो वाद

निरीश्वरवाद पु (निरीश्वर वाद) उपरनो अर्थ

निरीष न (निर्गता ईषा यस्मात्) हळनु फाळ

निरीह त्रि (निर्गता ईहा चेष्टा यस्य) चेष्टा रहित, निस्पृह, ईच्छा विनानु

निरीह पु (,, ईहा यस्मात्) विष्णु

निरीहा स्त्री (निर्गता ईहा) चेष्टा विरोधी व्यापार,

निरीहता स्त्री (निरीहस्य भाव तल् टाप्) चेष्टा-रहितपणु निस्पृहपणु

निरीहत्व न (,, ,,) उपरनो अर्थ

निरुक्त न (निर्निश्चयेन उक्तम्, निर्+वच्+भावे क्त) व्युत्पत्ति–अक्षरनु स्पष्ट करवु, यास्क वगेरेए रचेलो एक ग्रन्थ–जेमा पदोना अवयवार्थ निर्वचननु प्रतिपादन करेल छे

निरुक्त त्रि (निर्+वच्+भावे क्त) कहेलु बोलेलु, बोलेलु, प्रेरणाथी कहेलु, वर्णवेलु

निरुक्तकार पु (निरुक्त ग्रन्थ करोति, कृ+अण) यास्क मुनि, शाकपूणि नामनो मुनि

निरुक्तकृत् पु (,, ,, कृ+क्विप् तुक्) उपरनो अर्थ

निरुक्तज पु (निरुक्त अस्या पुत्रमुत्पादयेत्युक्त तस्माज्जायत, जन्+ड) क्षेत्रज पुत्र

निरुक्ति (निर्+वच्+क्तिन्) निर्वचन, व्युत्पत्ति–पदो तोडी अर्थ करवो ते, ते नामे एक अलकार

निरुच्यमान त्रि (निर्+वच्+यक्+शानच्) बोलातु, कहेवातु, उच्चारातु

निरुच्छ्वास त्रि (निर्गत उच्छ्वासो यस्य) श्वास रहित, जेनो श्वास नीकळी गयो होय ते

निरुत्तर त्रि (निर्गत उत्तरो यस्मात्) उत्तररहित, जेने माटे कोई उत्तर नथी ते

निरुत्थायिन् त्रि (णिरुत्थाइ, जै प्रा) नहि उठनार, निश्चित बेसनार

निरुत्साह त्रि (निर्गत उत्साहो यस्य) उत्साह वगरनु, आळसु, कायर

निरुत्सुक त्रि (नितरामुत्सुक) अत्यन्त उत्सुक, अत्यन्त उत्कठावाळु

निरुत्सुक त्रि (निर्गतमुत्सुकमुत्सुकता यस्य) काळजी वगरनु, उत्साह वगरनु

निरुत्सुक पु रैवत मनुनो एक पुत्र

निरुदकादि पु पाणिनीय व्याकरणु प्रसिद्ध शब्दगण निरुदक, निरुपल, निर्मक्षिक, निर्मशक, निष्कालिक, निष्कुष, दुस्तरीप, निस्तरीप, निरजिन, उदजिन, उपाजिन, इति

निरुदर त्रि (निर्नास्ति उदर यस्य, णिरुदर जै प्रा) नाना पेटवाळु

निरुद्ध त्रि (नि+रुध्+कर्मणि क्त) रुधायेलु, रोकायेलु, कैद करेलु, अटकावेलु

निरुद्धप्रकश पु सुश्रुतमा कहेलो मुत्रस्थाननो एक नानो रोग

निरुद्धप्रकस पु उपरनो अर्थ

निरुद्भाव त्रि अचल, अविनाशी

निरुद्विग्न त्रि (नितरामुद्विग्न) अत्यन्त उद्वेग वाळु

निरुद्विग्न त्रि (निर्+उत्+विज्+क्त) उद्वेग रहित, कटाळेल न होय ते

निरुद्वेग त्रि (निर्नास्ति उद्वेगो यस्य) निश्चिन, कटाळेल नहि ते, खेद पामेल नहि ते

निरुद्योग त्रि (निन विद्यते उद्योगो यस्य) बेकार उद्यम वगरनु

निरुन्धत् त्रि (नि+रुध्+शतृ) रोकातु, अटकावातु, कैद करतु, रुधतु, घेरतु

निरुन्धान त्रि (,, ,, शानच्) उपरनो अर्थ, हानिकारक, छीनवी लेतु.

निरुपद्रव त्रि (निर्गत उपद्रवो यस्मात्) उपद्रव वगरनु, दु ख–पीडा रहित.

निरुपक्रम त्रि (निर्नास्ति उपक्रमो यस्य) आरभ विनानु, शरुआत वगरनु

निरुपपत्ति त्रि (,, ,, उपपत्ति यस्य) हेतु वगरनु, सिद्धि वगरनु, उपायवगरनु

निरुपपद त्रि (निर्गत उपपद यस्मात्) ओळखाणु वगरनु, उपपद वगरनु

निरुपप्लव त्रि (निर्गत उपप्लवो यस्मात्) दु ख–पीडा वगरनु

निर्जय पु. (निर्+जि+भावे अच्) જય, ફતેહ.
निर्जर पु. (नास्ति जरा येषाम्) દેવ, જૈન મતમાં પ્રસિદ્ધ ઉત્પાદન વગેરે સાત પદાર્થ પૈકી છઠ્ઠો પદાર્થ;
निर्जर न. (निर्गता जरा यस्मात्) અમૃત.
निर्जर त्रि. (,, जरा यस्य) ઘડપણ વગરનું અજર.
निर्जरसर्षप पु. (निर्जरप्रियः सर्षपः) દેવસરસવ દેવ સરસવનું ઝાડ.
निर्जरा स्त्री. (निर्जर+स्त्रियां टाप्) ગળો વનસ્પતિ, તાલ મુસળી.
निर्जरा स्त्री. (निर्जरण, जै. प्र.) ધીરે ધીરે કર્મ ક્ષય-કર્મનિર્જરા.
निर्जरायु पु. (निर्गतो जरायुः) ઓરમાંથી નીકળેલ મનુષ્ય વગેરે.
निर्जरायु त्रि. (निर्गता जरायुर्यस्य) ઓર વગરનું.
निर्जरस त्रि. (निरतां जरां प्राप्तः) અત્યન્ત અજર થયેલ.
निर्जल त्रि. (निर्गतं जलं यस्मात्) જળ વગરનું.
निर्जलैकादशी स्त्री. (निर्जला एकादशी) જેઠ સુદ અગીયારશ.
निर्ज्वर त्रि. (निर्गतः ज्वरो यस्मात्) તાવરહિત.
निर्जित त्रि. (निर्+जि+क्त) પરાભવ પામેલ-હારેલ, વશ થયેલ.
निर्जितेन्द्रिय त्रि. (निर्जितानीन्द्रियाणि येन) સર્વ ઇન્દ્રિયોને જીતનાર-વશ કરનાર.
निर्जितेन्द्रियग्राम त्रि. (निर्जित इन्द्रियग्रामो येन) ઉપરનો અર્થ.
निर्जिह्व त्रि. (निर्गता कुत्सितयोग्या जिह्वा यस्य) મુખમાંથી બહાર નીકળી ગયેલી જીભવાળું-જીભ વગરનું.
निर्जिह्व पु. (निर्गता जिह्वा यस्य) દેડકો.
निर्जीव त्रि. (निर्गतो जीवो यस्मात्) નીકળી ગયેલ જીવવાળું મરણ પામેલ.
“भवति वर्हिन निर्जीवः किम्या वर्हिन जीवितम्”
[illegible]
निर्जेतृ त्रि. (निर्+जि+तृच्) જીતનાર, વશ કરનાર.
निर्झर पु. (निर्+झॄ+अप्) પર્વતમાંથી નીકળતો જળપ્રવાહ, ઝરણું-ઝરો, સૂર્યનો ઘોડો, ભુસાનો અગ્નિ.
निर्झरिणी स्त्री. (निर्झर अस्त्यस्याः [illegible] इनि+ङीप्) નદી.
“[illegible] निर्झरीव [illegible]
निर्झरिन् पु. (निर्झर+अस्त्यर्थे इनि) પર્વત.
निर्झरी स्त्री. (निर्झर [illegible] अच्+ङीप्) નદી.
निर्णय पु. (निर्+नी+भावे अच्) નિશ્ચય, તકરારનો વિચાર, ફેંસલો, ન્યાય જેવી રીત, નીવેડો.
निर्णयन न. (निर्+नी+भावे ल्युट्) નિશ્ચય કરવો, તકરારનું ચોકસપણું.
निर्णयपाद पु. (निर्णयस्य पादो व्यवहारस्य) ફેંસલો, નીવેડો.
निर्णर पु. સૂર્યના ઘોડા પૈકી એક ઘોડો.
निर्णाम पु. (निरन्तं नामो नमनं यस्य) અત્યન્ત નમવું.
निर्णायक त्रि. (निर्+नी+ण्वुल्) નિશ્ચય કરનાર નિર્ણય કરનાર.
निर्णायन न. (निर्+नी+णिच्+ल्युट्) નિશ્ચય કરવો, કરેલા જ્ઞાનનો નિશ્ચય કરવો હાથીનો નેત્રપ્રદેશ.
निर्णिक्त त्रि. (निर्णिज्यते स्म निर्+निज्+क्त) ધોયેલ, શુદ્ધ કરેલ, નિષ્પાપ થયેલ પવિત્ર થયેલ.
निर्णिज् पु. (निर्+निज्+क्विप्) રૂપ, સ્વાદ.
निर्णिज् त्रि. (,,) શુદ્ધ કરનાર, સાફ કરનાર.
निर्णीत त्रि. (निर्+नी+क्त) નિશ્ચય કરેલ નિશ્ચિત કરેલ.
निर्णेक पु. (निर्+निज्+घञ्) અત્યન્ત શુદ્ધિ.
निर्णेजक पु. (निर्णेनेक्ति निर्णेनेक्ति वस्त्रं, निर्+निज्+ण्वुल्) ધોબી.
निर्णेजक त्रि. (निर्+निज्+ण्वुल्) શુદ્ધ કરનાર, સાફ કરનાર.
निर्णेजन न. (निर्+निज्+भावे ल्युट्) શુદ્ધ કરવું, શુદ્ધિ માટે પ્રાયશ્ચિત્ત.
निर्णेतृ त्रि. (निर्+नी+तृच्) નિશ્ચય કરનાર નિર્ણય કરનાર, નીવેડો લાવનાર.

निरोधन न (,, ,, ल्युट्) રોકવુ, અટકાવવુ, કેદ કરવુ, ઘેરવુ
निर्ग पु (निरन्तर गच्छत्यत्र निर्+गम्+ड) દેશ
निर्गत त्रि (निर्+गम्+कर्त्तरि क्त) બહાર થયેલ, નીકળેલ, ગયેલ, નાશ પામેલ
निर्गति स्त्री (निर्+गम्+क्तिन्) બહાર જવુ, નીકળવું જવુ
निर्गन्ध त्रि (निर्नास्ति गन्धो यत्र) ગંધ વગરનુ
निर्गन्धन न (निर्+गन्ध् अर्दने+भावे ल्युट्) અત્યત પીડવુ, અત્યન્ત દુખ દેવુ, વધ કરવો, મારી નાખવુ,
निर्गन्धपुष्पी स्त्री (निर्गन्ध गन्धशून्य पुष्प यस्या ङीप्) શીમળાનુ ઝાડ
निर्गम पु (निर्+गम्+अच्) બહાર જવુ, નીકળી જવુ, નાશ પામવુ, નીકળવાનો માર્ગ, દરવાજો, દ્વાર, માલને પરદેશમા વેચવા લઇ જવો તે
निर्गमन न (,, +गम्+करणे ल्युट्) દરવાજો, બારણુ, દ્વાર
निर्गमन न (,, गम्+भावे ल्युट्) બહાર નીકળવુ, નીસરવુ
निर्गवाक्ष त्रि (निर्गत गवाक्षो यस्मात्) બારી વગરનુ, જરૂખા વગરનુ
निर्गुण पु (निर्गता गुणा यस्मात्) પરમાત્મા, પરમેશ્વર
निर्गुण त्रि (निर्न सन्ति गुणा यत्र) સત્ત્વાદિ અથવા શૌર્યાદિ ગુણરહિત, ગુણ વગરનુ
निर्गुण्ठी स्त्री (निर्गता गुण्ठात् गुण्डनात् गौरा० ङीप्) નગોડનુ ઝાડ
निर्गुण्डी स्त्री (निर्गतं गुण्ड वेष्टन यस्या ङीप्) નગોડનુ ઝાડ, કરહાટ વૃક્ષ, કમળકન્દ
निर्गूढ त्रि (निर्+गुह्+क्त) છાનુ, અતિશય ગુપ્ત, ઢકાયેલુ
निर्गूढ पु (निर्निश्चयेन गुह्यते संव्रियते आत्मा अत्र निर्+गुह्+अधिकरणे क्त) ઝાડની બખોલ, ઝાડનુ કોતર
निर्गृह त्रि (,, नास्ति गृह यस्य) ઘર વગરનુ
निर्ग्रन्थ पु (ग्रन्थेभ्य निर्गत) સાધુ, ક્ષપણક, દિગબર સાધુ, બૌદ્ધ ભેદ, એક જાતનો મુનિ, જુગારી પુરૂષ
निर्ग्रन्थ त्रि (ग्रन्थेभ्य श्रुत्यादिनियमेभ्य निर्गत) જુગારી, નિર્ધન, મૂર્ખ, સહાય વગરનુ, વૈરાગ્ય પામેલ, વસ્ત્રરહિત-નાગુ
निर्ग्रन्थक त्रि (निर्ग्रन्थ+स्वार्थे कन्) દિગમ્બર, વસ્ત્ર રહિત, નિશ્ચળ
निर्ग्रन्थक पु (,, एव स्वार्थे कन्) દિગમ્બર સાધુ, જૈન સાધુ, મુનિ વિશેષ
निर्ग्रन्थन न (निर्+ग्रथि कौटिल्ये+भावे ल्युट्) મારી નાખવુ, વધ કરવો
निर्ग्रन्थिक पु (निर्गतो ग्रन्थिर्हृदयग्रन्थिर्यस्य कप्) ક્ષપણક દિગબર સાધુ, જૈન સાધુ
निर्ग्रन्थिक त्रि (,, ग्रन्थिर्वस्त्रग्रन्थिर्यस्य कन्) વસ્ત્રની ગાંઠ વગરનુ, નાગુ, વસ્ત્ર રહિત, નિર્ગુણ
निर्ग्रन्थिका स्त्री (निर्गता ग्रन्थिर्यस्या कप्+टाप्) જૈન સાધ્વી
निर्ग्राह्य त्रि (निर्+ग्रह+ण्यत्) નિશ્ચયથી ગ્રહણ કરી શકાય તેવુ
निर्घट त्रि (निर्गतो घटो यस्मात्) ઘડા વગરનો પ્રદેશ વગેરે
निर्घट न ઘણા માણસોની ભીડવાળુ બજાર-દુકાન, રાજાના કર વગરનુ બજાર
निर्घट अव्य ઘડાનો અભાવ
निर्घण्ट पु (निर्+घण्ट् दीप्तौ+घञ्) ગ્રન્થોનુ સૂચીપત્ર, નિઘંટુ-શબ્દકોશ
निर्घण्टक पु (निर्घण्ट+स्वार्थे क) નિઘંટુ શબ્દકોશ
निर्घाटन न (णिद्धाडण जै प्रा) બહાર કાઢવુ
निर्घात पु (निर्+हन्+घञ्) પવન સાથે અથડાયેલ, પવનનો આકાશમાથી પૃથ્વી પર પડતા થતો શબ્દ, તોફાની પવનનો સુસવાટ
निर्घातन न (निर्+हन्+स्वार्थे णिच्+भावे ल्युट्) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ યન્ત્ર સાધ્યક્રિયા
निर्घूरिणी स्त्री नदी
निर्घृण त्रि (निर्गता घृणा दया यस्मात्) નિર્દય
निर्घृणता स्त्री (निर्घृणस्य भाव तल् टाप्) નિર્દયપણુ
निर्घृणत्व न (,, ,,) નિર્દયપણુ
निर्घोष पु (निर्+घुष्+घञ्) શબ્દ, અવાજ
निर्जन त्रि (निर्गतो जनो यस्मात्) મનુષ્યો વગરનુ સ્થાન વિગેરે, એકાન્ત

निर्धान्य त्रि (निर्गतं धान्यं यस्य) अनाज रहित.
निर्धार पु. (निर्+धृ+णिच्+भावे घञ्) निश्चय, नक्की.
निर्धारण न. (निर्+धृ+णिच्+भावे ल्युट्) निश्चय, जाति क्रिया के गुणथी समुदायमांथी एक भागनुं जुदुं करवुं ते.
निर्धारणीय त्रि (निर्+धृ+णिच्+अनीयर्) नक्की करवा योग्य.
निर्धारित त्रि (निर्+धृ+णिच्+क्त) निश्चय करेल नक्की करेल.
निर्धारयितव्य त्रि (निर्+धृ+णिच्+तव्यच्) नक्की करवा योग्य, जाति गुण के क्रियाथी समुदायमांथी एक भागने पृथक् करवा योग्य.
निर्धार्य त्रि (निर्+धृ+णिच्+कर्मणि यत्) उपरनो अर्थ.
निर्धार्थ त्रि (निर्गतो विशेषेण अर्थ) निश्चय काम करनार.
निर्धाप्य न (निर्धिष्टो भावे ष्यञ्) निश्चय नक्की करवु
निर्धापित त्रि (निधापित, वै प्र) हेलेलुं अत्यन्त होलेलु
निर्धूत त्रि (निर्+धू+क्त) निरस्त त्रि शब्द जुओ.
निर्धूम त्रि (निर्गतो धूमो यस्मात् निर्धूम वै प्र) धुमाडा वगरनुं
निर्धौत त्रि (निर्+धाव+कर्मणि क्त) धोयेलुं, साफ करेलुं
निर्ध्मात त्रि (निर्ध्मा वै प्र.) अग्निमां नांखी तपावेल साफ करेल.
निर्ध्मान न. (निर्ध्मान वै. प्र.) निःश्वास.
निर्ध्मापन न. (निर्+ध्मा+णिच्+भावे ल्युट्) वैद्यक प्रसिद्ध शल्योद्धरण माटे नळीथी फुंकवामां आवतुं एक कर्म.
निर्नमस्कार त्रि (निर्गतो नमस्कारो यस्मात्) नमस्कार नहि करनार, नहि नमनार.
निर्नाथ त्रि (निर्गतो नाथो यस्य) नाथ विनानुं धणी वगरनुं
निर्नाथता स्त्री (निर्नाथस्य भावः तल्+टाप्) निधणीयातापणुं, अनाथपणुं
निर्नाथत्व न (निर्नाथस्य भावः) उपर नो अर्थ
निर्निद्र त्रि (निर्गता निद्रा यस्य) निद्ररहित, जागृत.
निर्निद्रता स्त्री. (निर्निद्रस्य भावः तल् टाप्) निद्रारहितपणुं-जागृतपणुं
निर्निद्रत्व न. (निर्निद्रस्य भावः) उपरनो अर्थ
निर्निमित्त त्रि (निर्गतं निमित्तं यस्मात्) कारण वगरनुं, निमित्त विनानुं
निर्निमेष त्रि (निर्गतो निमेषो यस्मात्) स्थिर दृष्टि, आंख नहि फरकावनार.
निर्बन्ध पु. (निर्+बन्ध्+भावे घञ्) आग्रह, हठ पकडवु, दोराग्रह.
निर्बन्धपरायण न. (निर्बन्धपर वै. प्र.) हेतु-कारण.
निर्बन्धिन् त्रि. (निर्बन्ध+इनि) आग्रहवालुं-हठीलुं, पकडी राखनार.
निर्बन्धु त्रि (निर्गताः बन्धवो यस्य) भाईभांडु विना वगरनु
निर्बर्हण न (निर्+बर्ह्+भावे ल्युट्) मारवुं, हणवुं, मारवुं.
निर्बल त्रि (निर्गतं बलं यस्मात्) बल वगरनु निर्बल.
निर्बहिस् अव्य (निर्+बहिस् वै प्र) अत्यन्त बहार
निर्बाध त्रि. (निर्गतो बाधो यस्य) बाध वगरनुं बाध रहित.
निर्बाध त्रि (निर्गता बाधा यस्मात्) प्रतिबन्ध रहित अटकाव विनानुं उपद्रव रहित, पीडा विनानुं निर्विघ्न, एकान्त, नकार करवा योग्य.
निर्बाध पु ( ) भरतखंडना दक्षिणना भागमां रहेल जनपद-भरतखंड.
निर्बुद्धि त्रि (निर्गता बुद्धिर्यस्मात्) बुद्धि वगरनुं मोटुं मूर्ख.
निर्भक्त त्रि. (निर्+भज्+क्त) भोगवेल, पुरेल.
निर्भट त्रि. („ +भट्+अच्) दृढ, मजबुत.
निर्भय त्रि (निर्गतं भयं यस्मात् यस्य वा) भय रहित.
निर्भय पु. रौच्य मनुनो एक पुत्र.
निर्भर न. (निर्+भृ+भावे अप्) अत्यन्त घणुं भार, सत्य, भार.

निर्णतृ पु (,, ,,) न्यायाधीश
निर्णतृत्व न (निर्णतु भाव) निर्णय करनारपणु
निर्णय त्रि (निर्+नी+यत्) निर्णय करवा योग्य
निर्दग्धिका स्त्री (निर् दह्+क्त क टाप् इत्व) भेरी गणी
निर्दग्धमध्य पु (णिद्दड्ढमज्झ जै प्रा) सीमन्तकप्रभ, नरकेन्द्रनी उत्तर आवलिकामानो २१मो नरकावास
निर्दट त्रि (निर्दय पृषो) निर्दय, पारकीनिन्दा करनार, कारण रहित, तीव्र
निर्दट पु मन्त्र
निर्दण्ड त्रि (नि शेषेण दण्डो यस्य) सर्व प्रकारे शिक्षा करवा योग्य, शीक्षा करवा योग्य शूद्र वगेरे
निर्दय त्रि (निर्गता दया यस्मात्) दया वगरनु
निर्दयता स्त्री (निर्दयस्य भाव तल्+टाप्) निर्दयपणु
निर्दयत्व न (निर्दयस्य भाव) निर्दयपणु
निर्दर न (निर्गतोदरन्छिद्र यस्मात् निर्+दृ+अप्) सार, तत्त्व, निर्झर
निर्दर त्रि (निर्गतो दरो यस्य निर्+दृ+अप्) निर्भय, कठीण, निर्लज्ज, क्रूर बोलनार, पुष्कळ-घणु
निर्दर पु (निर्दीर्य्यति पतनस्थल निर्+दृ विदारे+अच्) पर्वतनु झरणु
निर्दरि स्त्री पर्वतनी गुफा
निर्दरिवासिन् त्रि (निर्दरौ वसति, वस्+णिनि) पर्वतनी गुफामा रहेनार
निर्दलन न (निर्+दल्+ल्युट्) चीरवु, फाडवु
निर्दश त्रि (निर्गतानि दश दिनानि यस्य ड समा) जेना उपर दशदिवस वीती गया होय ते
निर्दशन त्रि (निर्गतानि दशनानि यस्य) दात वगरनु
निर्दहन त्रि (निर्नास्ति दहनो वह्निर्दहन वा यत्र) अग्निरहित, बळतरा वगरनुं-शान्त
निर्दहन पु (नितरा दहति, निर्+दह्+ल्यु) भीलामुं
निर्दहनी स्त्री (निर्गत दहन यस्या ङीप्) मोरवेल
निर्दहस् अव्य (निर्+दह्+तुमर्थे पा क्सुन्) बाळवाने, बाळी नाखवाने
निर्दातृ त्रि (निर्+दो खण्डने+तृच्) अत्यन्त छेदनार
निर्दातृ त्रि (निर्+दा दाने दै शोधने+तृच्) अत्यत आपनार, शुद्ध करनार
निर्दारित त्रि (निर्+दृ+क्त) चीरेल-फाडेल
निर्दाय त्रि (निर्गतो दायो यस्य णिद्दाअ जै प्रा) दाय-भाग रहित, पिताना धन वगरनो.
निर्दाव त्रि (निर्गतो दावो यस्मात् णिद्दाअ जै प्रा.) वनना दाव रहित, दावानल रहित
निर्दिग्ध त्रि (निर्+दिह्+क्त) बळवान, पुष्ट-मास थी भरावदार, लीपेल, खरडेल
निर्दिग्धिका स्त्री (निर्+दिह्+क्त+क टाप् इत्व) भोयरीगणी
निर्दिश्य अव्य (निर्+दिश्+क्यप्) देखाडीने, बतावीने
निर्दिष्ट त्रि (निर्+दिश्+क्त) देखाडेल, उपदेश करेल, आज्ञा करेल, बतावेल
निर्दिष्टा स्त्री (निर्दिष्ट+स्त्रियां टाप्) दारु हळदर, धोळी पाडल वनस्पति
निर्दुःख त्रि (निर्गत दुःख यस्मात् णिद्दुक्ख जै प्रा) दुःखरहित, सुखी
निर्देश पु (निर्+दिश्+भावे घञ्) शासन-आज्ञा, कहेवु, उपदेश, देखाडवु, स्पष्ट करवु, निश्चय
निर्देश पु (निर्दिश्यतेऽनेन करणे घञ्) प्रतिपादक एक शब्द, नाम, पगार समीप
निर्देश त्रि (देशान्निर्गत) देशमाथी नीकळी गयेल
निर्देष्टृ त्रि (निर्दिशति, निर्+दिश्+तृच्) देखाडनार, बतावनार, आज्ञा करनार, उपदेश करनार, निश्चय करनार
निर्दोष त्रि (निर्गतो दोषो यस्मात्) दोष वगरनु, शुद्ध चरित्र
निर्द्रव्य त्रि (निर्नास्ति द्रव्य यस्य) गरीब, निर्धन
निर्द्रोह त्रि (निर्गतो द्रोहो यस्मात्) द्रोहरहित
निर्द्वन्द्व त्रि (निर्गतो द्वन्द्वात्) राग-द्वेषादि सुख-दुःखादि शीतोष्णादि जोडलाथी रहित.
निर्धन त्रि (निर्नास्ति धन यस्य) धनरहित, दरिद्र
निर्धन पु (निर्गत धन यस्मात्) घरडो बळद
निर्धनता स्त्री (निर्धनस्य भाव तल् टाप्) धन रहितपणु, दरिद्रपणु
निर्धनत्व न (निर्धनस्य भाव) दरिद्रपणु
निर्धर्म त्रि (निर्गतो धर्मो यस्मात्) धर्मरहित, धर्मभ्रष्ट

निर्माग त्रि (निर्गमित मार्गो यस्य) રસ્તા વગરનું, માર્ગ બન્ધ.

निर्मार्जन न (निर्+मृज्+ल्युट्) સાફ કરવું, સ્વચ્છ કરવું.

निर्माल्य न. (मल्+ण्यत्) દેવ ઉપરથી ઉતરેલું પુષ્પાદિ દ્રવ્ય, દેવની ઉચ્છિષ્ટ દ્રવ્ય સામગ્રી.

निर्माल्या स्त्री. (निर्मलयति, निर्+मल्+णिच्+रक्) કપુરી મધુરી નામે વનસ્પતિ.

निर्मित त्रि (निर्+मा+क्त) બનાવેલ, રચેલ.

निर्मिति स्त्री (+मा+क्तिन्) બનાવટ, રચના.

निर्मिषपल्ली स्त्री (निमिषलताद्री वै प्रा) અત્યન્ત પાસેના ભાગ જેમ માતા બહેન વગેરે.

निर्मुक्त पु (निर्+मुच्+क्त) છોડેલી કાંચળીવાળો સર્પ.

निर्मुक्त न ( ) છૂટું કરેલું પરિગ્રહ રહિત, સંસારરહિત વિરાગી.

निर्मुक्ति स्त्री. (निर्+मुच्+क्तिन्) છુટકારો—દુઃખ મોક્ષ મોક્ષ મુકવું.

निर्मुट पु (निर्मुटति व्यक्तिपति, निर्+मुट+क) રાજાના કર વગરની દુકાન—બજાર.

निर्मुट पु (निर्+मुट्+क) વનસ્પતિ, ખ ર સૂર્ય આકાશનું ઝાડ.

निर्मूल त्रि (निर्गतं मूलमस्य) મૂળરહિત મૂળ વગરનું.

निर्मूलन न (निर्+मूल+णिच्+भावे ल्युट्) ઉખાડી નાંખવું મૂળમાંથી ઉખાડી બહાર કરવું (ઝાડ વગેરેનું).

निर्मूल्य त्रि (निर्गतं मूल्यं यस्य विग्रहे वै. प्रा) મૂલ્યરહિત.

निर्मृज्य अव्य (निर्+मृज्+ल्यप् ... क्त्वा) શુદ્ધ કરવાને દૂર કરવાને વિનાશ કરવાને.

निर्मृष्ट त्रि (क्त) લૂછી નાખેલ, શુદ્ધ થયેલ, સાફ કરેલ.

निर्मोक पु (निर्मुच्यते, निर्+मुच् घञ्) સાપની કાંચળી મુકેલું ઉપરનું આચ્છાદન, સાવર્ણિ મનુનો પુત્ર.

"निर्मोकमुक्त इव गगनोरगस्य लक्ष्यते" [illegible]

निर्मोक्तृ त्रि (निर्+मुच्+तृच्) મૂકનાર, છોડનાર.

निर्मोक्ष पु (निःशेषं मोक्ष) મોક્ષ, મોક્ષ—પૂરેપૂરો છુટકારો.

निर्मोह त्रि (निर्गतो मोहो यस्मात्) મોહરહિત.

निर्मोह पु (,,) રૈવત મનુનો એક પુત્ર, તેરમા મન્વન્તરનો સપ્તર્ષિ વિશેષ.

निर्म्लातुका स्त्री. (निर्+म्लै+तुन्+स्वार्थे कन्) જે કદિ ન કરમાતી એક ઔષધિ.

निर्यत् त्रि (,, इ+शतृ) નીકળતું બહાર જતું.

निर्यन्त्रण न (+यत्र+ल्युट्) નીકળવું બહાર સ્વચ્છંદીપણું સ્વતંત્રતા.

निर्यन्त्रण त्रि. (निर्गतं यन्त्रं यस्मात्) સ્વતંત્ર, સ્વચ્છંદી બાધા વગરનું નિરંકુશ ઉદ્ધત.

निर्यन्त्रित त्रि (निर्+यन्त्र+क्त) સ્વતંત્ર થયેલ, સ્વચ્છંદી થયેલ, ઉદ્ધત થયેલ.

निर्यवागूक त्रि (निर्गता यवागूः यस्य स्वार्थे क) [illegible] વગરનું.

निर्याण न (निर्याति निर्गच्छति यतोऽनेन, निर्+या+करणे ल्युट्) હાથીનો નેત્રપ્રાંત પ્રદેશ.

निर्याण न (निर्+या+भावे ल्युट्) જવું, મુક્ત ભાગમાંથી નીકળવું મરવું, પશુઓના પગે બાંધવાનું દામણ.

निर्याणभूमि स्त्री (निर्याणस्य भूमि षष्ठीतत्पु प्रा.) જે સ્થાને નિર્વાણ થતું હોય તે ભૂમિ.

निर्यात त्रि. (निर्+या+क्त) નીકળેલ, ગયેલ, મરણ પામેલ.

निर्यातक त्रि (निर्यातं निर्यातं करोति कृ+णिच्+ण्वुल्) નિર્યાતક—ઉપાડનાર, લઈ જનાર, બહાર જનાર.

निर्यातन न (निर्+यत्+णिच्+ल्युट्) વેરનો બદલો, ઉપાય, સામે આપવું, થાપણ સોંપવી, કરજ વગેરે અદા કરવું.

"[illegible]"

निर्यातित त्रि (निर्+यत+णिच्+क्त) વેરનો બદલો વાળેલ, મારી નાખેલ, સામે આપેલ.

निर्यात्य त्रि (यति या+णिच्+यत्) શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, સામે આપવા યોગ્ય.

निर्भर त्रि (निःशेषेण भरो भरण यत्र) અતિશયવાળુ, સત્વવાળુ

निर्भर त्रि (निर्गत भर मृतिर्यस्य) પગારવગરનો ચાકર

निर्भरम् अव्य अतिशय, પુષ્કળ

निर्भर्त्सन न (नितरा भर्त्सन, निर्+भर्त्स्+ल्युट्) નિંદા તિરસ્કાર, પરાભવ, તરછોડવુ

निर्भर्त्सन न (,,+भर्त्स्+कर्मणि ल्युट्) અર્થ વગરનુ

निर्भर्त्सित त्रि (,, कर्मणि क्त) નિન્દાકરેલુ, નિન્દિત, તિરસ્કાર કરેલ, પરાભવ કરેલ,

निर्भाग्य त्रि (निर्गत भाग्य यस्मात्) ભાગ્ય વગરનુ

निर्भिद्य अव्य (निर्+भिद्+ल्यप्) ભેદીને, વિંધીને, તોડીને

निर्भिन्न त्रि (,, ,, क्त) ભેદેલ, વીંધેલ, તોડેલ

निर्भुग्न त्रि સરળ, સીધુ

निर्भृति त्रि (निर्गता मृतिर्यस्य) પગારવગરનો સેવક વિગેરે

निर्भेद पु (निर्+भिद्+घञ्) તોડવુ, ભાંગવુ, જુદુ કરવુ, ફાટફુટ થવી

निर्भेदन न (,, ,, भावे ल्युट् णिब्भेयण जै प्रा) ઉપરનો અર્થ

निर्मक्षिक अव्य (मक्षिकाया अभाव अव्य समास) માખીઓ વગરનુ, એકાન્ત-નિર્જન

निर्मज् त्रि (निर्+मृज्+क्विप् वेदे पृषो) અત્યન્ત શુદ્ધ

निर्मत्सर त्रि (निर्गतो मत्सरो यस्मात्) મત્સર રહિત, અદેખાઈ વિનાનુ

निर्मथन पु (निर्मथ्यतेऽनेन, निर्+मथ्+करणे ल्युट्) અગ્નિમન્થન વૃક્ષ-અરણિ

निर्मथ पु (निर्मथ्यतेऽनेन) ઉપરનો અર્થ

निर्मथनि पु (निर्+मथ्+घ) અગ્નિમથન વૃક્ષ-અરણિ

निर्मथ्य अव्य (निर्+मथ्+ल्यप्) મથીને—વલોવીને

निर्मद त्रि (निर्गतो मदो गर्वो हर्षो वा यस्मात्) મદ-અભિમાન રહિત, હર્ષ વગરનુ

निर्मद पु (,, ,, दानवारि यस्मात्) કુંભસ્થલમાથી મદજળ ન નીકળતુ હોય તેવો હાથી

निर्मर्दक त्रि (णिम्मद्दग जै प्रा) મર્દન કરનાર

निर्मन्यु त्रि (निर्गतो मन्युर्यस्मात्) ક્રોધ રહિત, શાન્ત

निर्मनुष्य त्रि (,, मनुष्यो ,,) માણસ વગરનુ, ઉજ્જડ

निर्मन्थ्य न (निर्मन्थ्यते अग्न्युत्पादनार्थं घृष्यते कर्मणि ण्यत्) અગ્નિ ઉત્પન્ન કરવા માટે ઘસાતુ લાકડુ

निर्मन्थ्यदारु न (निर्मन्थ्य यज्ञार्थं घर्षणीय दारु) અરણી

निर्मम त्रि (निर्गत मम इति बुद्धे) મમતા વગરનુ, મારુ છે એ પ્રમાણેની બુદ્ધિ રહિત

निर्ममता स्त्री (निर्ममस्य भाव) મમતા રહિતપણુ

निर्ममत्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निर्मर्याद त्रि (निर्गतो मर्यादाया) મર્યાદારહિત, મર્યાદ વટી ગયેલુ, ઉદ્ધત

निर्मल त्रि (,, मलो यस्मात्) મેલ વગરનુ, શુદ્ધ, પાપરહિત

"निर्मला स्वर्गमायाति सन्त सुकृतिनो यथा" मनु

निर्मल न (निर्गत मलमस्मात्) અભ્રક ધાતુ

निर्मलता स्त्री (निर्मलस्य भाव) નિર્મળપણુ

निर्मलत्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निर्मलोपल पु (निर्मलो विशुद्ध उपल) સ્ફટિક-મણિ

निर्मशक त्रि (निर्गत मशको यस्मात्) મચ્છરરહિત

निर्मशक अव्य (मशकानामभाव) મચ્છરોનો અભાવ

निर्मांस त्रि (निर्गत मांसमस्य) માંસરહિત, આહાર નહિ લેવાથી અતિ કૃશ તપસ્વી-દરિદ્ર વગેરે

निर्मांसवक्त्र पु (निर्मांस वक्त्रमस्य) કુમારનો એક અનુચર

निर्माण न (निर्मीयते, निर्+मि+भावे ल्युट्) રચના, બનાવટ

निर्माण त्रि (निर्मीयते निर्+मि+करणे ल्युट्) રચના કરવાનુ સાધન શરીર વગેરે

निर्माण त्रि (निर्गतो मानात्) માનરહિત, નિરભિમાની

निर्मातृ त्रि (निर्+मि+तृच्) બનાવનાર, રચનાર

निर्मापित त्रि (णिम्मविअ, जै प्रा) બનાવેલ.

निर्वर्त्य त्रि (निर्+वृत्+णिच्+कर्मणि यत्) બનાવવા યોગ્ય, ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય, સમાપ્ત કરવા યોગ્ય.

निर्वर्त्य न (निर्+वृत्+णिच्+कर्मणि यत्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક કર્મનું નામ.

तन्निर्वर्त्यं विकार्यं च कर्म द्वेधा व्यवस्थितम् । हरि

निर्वहण न (निर्+वह्+भावे ल्युट्) નાટકોક્તિની મુખ્ય કથાની સમાપ્તિ, અભિનયનો નિર્વાહ, નાટકની સંધિ વગેરેનું એક અંગ, વધ કરવો, મારવું.

निर्वहणा स्त्री (निर्+वह्+युच्) ઉંચ નો ભાવ, નિષ્ઠા, એના અર્થમાં.

निर्वाच्य त्रि (निर्+वच्+ण्यत्) निर्वचन शब्द જુઓ.

निर्वाण्वत् त्रि (निर्+अव+मन्थ+क्विप् उपपदसमास) નિઃશેષ પ્રકાર ભરેલ.

निर्वाण त्रि (निर्+वा+क्त) શાન્ત થયેલ, ઉન્માદી, નિશ્ચલ, સન્યાસી મુનિ.

निर्वाणभूयिष्ठमथास्य वीर्यं सन्धुक्षयन्तीव वपुर्गुणेन । कुमार

निर्वाण न (निर्+वा भावे+क्त तस्य न) અસ્તંગત થવું, હાથીનું સ્નાન, સંગમ, મોક્ષ, વિશ્રાન્તિ, વિનાશ, હાથીનું એક કર્મ, ને ? મોક્ષ, વિદ્યોપદેશ એક ભાગ.

निर्वाणमण्डप पु. કાશીમાં મુનિમંડપ નામનું એક તીર્થ.

निर्वाणमस्तक पु. (निर्वाणं निर्वृतिर्मस्तकमिव यत्र) મોક્ષ.

निर्वाणरुचि त्रि (निर्वाणे रुचिरस्य) મોક્ષ સાધવાના રુચિ વાળુ.

निर्वाणरुचि पु. અગીયારમા મન્વન્તરનો દેવવિશેષ.

निर्वाणिन् पु. જૈનમતે ગત ઉત્સર્પિણી કાળમાં થયેલ બીજા તીર્થંકર.

निर्वाणी स्त्री (निर्वाणी चै रा) જૈનોની એક શાસન દેવતા.

निर्वाणी त्रि (निर्गता वाणी यस्य) વાણીરહિત—મૂક, સ્વૈર કન્યુ સ્વૈરુ વાગ્ રહિત મૌન રહેલ.

निर्वालीक त्रि (निर्गत वालीकेभ्य:) ઉપરનો ભાવ.

निर्वात त्रि (निर्गतो वातो यस्मात्) વાયુરહિત.

निर्वात पु. (निर्+वा+क्त) નીકળી ગયેલ વાયુ.

निर्वाद पु. (निर्+वद्+भावे घञ्) લોકાપવાદ, નિન્દા, વાદ ભાગ, તુચ્છભાવ.

निसर्गनिर्वादरजोऽनुषक्तो" रघु

निर्वाद अव्य. વાદનો અભાવ.

निर्वाप पु. (निर्+वप्+भावे घञ्) પિતૃઓને ઉદ્દેશીને દાન.

निर्वापण न. (निर्+वप्+णिच्+ल्युट्) મારવું, મારી નાંખવું, દાન, શાન્ત કરવું, હોલવવું.

निर्वापण न (निर्+वा+णिच्+पुक्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

निर्वापयितृ त्रि (निर्+वा+णिच्+तृच्) હોલવનાર, શાન્ત કરનાર.

निर्वापित त्रि (निर्+वा+णिच्+क्त) શાન્ત કરેલ, હોલવેલ.

निर्वाप्य त्रि (निर्वापयितुं योग्य) શાન્ત કરવા યોગ્ય, હોલવવા યોગ્ય.

निर्वाप्य अव्य. (निर्+वप्+ल्यप्) શાન્ત કરીને, હોલવીને.

निर्वार्य त्रि (निवारण निवृत्ते निर्+वृ+ण्यत्) નિઃશંકપણે કામ કરનાર, નહિ અટકાવી શકાય તેવું, સાવધાનીથી ઉદ્યમપૂર્વક કામ કરનાર.

निर्वासन न. (निर्+वस्+णिच्+ल्युट्) નગર બહાર કાઢી મૂકવું, દેશનિકાલ કરવો, મારી નાખવું, વિસર્જન કરવું.

निर्वासना स्त्री (निर्वासन+टाप्) દેશનિકાલ.

निर्वासित त्रि (निर्+वस्+णिच्+क्त) નગર વગેરેમાંથી બહાર કરેલ, દેશનિકાલ કરેલ, મારી નાંખેલ, વિસર્જન કરેલ.

निर्वासितव्य त्रि (निर्+वस्+णिच्+तव्य) નગર વગેરેમાંથી બહાર કરવા યોગ્ય, દેશનિકાલ કરવા યોગ્ય, મારી નાખવા યોગ્ય.

निर्वास्य त्रि (निर्+वस्+णिच्+यत्) ઉપરનો અર્થ.

निर्वाह पु. (निर्+वह्+घञ्) કામ સંપાદન, કાર્યનું સમાપ્ત કરવું, નિભાવ-નિભાવી લેવું, ગુજરાન.

निर्यापक पु (निज्जवग, जै प्रा) મથારાનો નિર્વાહ કરનાર, સદુપદેશથી દ્રઢ કરનાર

निर्याम पु (निर्यम्यतेऽनेन, निर्+यम्+घञ्) નાવિક, ખલાસી

निर्याय अव्य (निर्+या+ल्यप्) નીકળીને, બહાર જઈને

निर्यास पु (,, यस्+घञ्) કવાથ, ઉકાળો, કષાય, ઝાડ વગેરેનુ દુધ, ઝાડનો ગુંદર, લાખ વગેરે, ટપ કેતુ જળ

नियासिक त्रि (निर्यासस्य समीपे कुमुदा० ठच्) નિર્યાસની સમીપનો પ્રદેશ વગેરે

निर्युक्ति स्त्री (निर्+युज्+क्तिन्) ભિન્નતા, અયોગ્યપણું, ભેદ

निर्युक्तिक त्रि (निर्गता युक्तिर्यस्मात् कप्) યુક્તિ રહિત, જુદુ કરેલ, અલગ કરેલ

निर्यूथ त्रि (निर्गतो यूथात्) ટોળામાથી છુટુ પડેલુ

निर्यूप पु (नितरां यूप) निर्यास શબ્દ જુઓ

निर्यूह पु (निर्+ऊह्+क पृषो) ગાડા હાથી, દ્વારની વેદિકાનુ લાકડુ, મુકુટ, દરવાજો, કવાથ-ઉકાળો, માથામા ધાલેલી ફુલની કલગી, ભીંતની ખીલી, ગહેલ વગેરેની ટોચ

निर्यूहणा स्त्री (णिज्जूहणया जै प्रा) નિમ્ભાગણુ-બહાર નીકાળવુ, પરિત્યાગ, નિર્માણ

निर्योगक्षेम त्रि અપ્રાપ્ત વિષયની પ્રાપ્તી અને પ્રાપ્ત વિષયનુ રક્ષણ-તેથી રહિત

निर्लक्षण त्रि (निर्गत लक्षण यस्मात्) શુભ લક્ષણ રહિત, ચિહ્ન વિનાનુ, ધોળી પીડવાળુ-જે ખરાબ લક્ષણ ગણાય છે

निर्लज्ज त्रि (निर्गता लज्जा यस्य) લાજ વગરનુ, બેશરમ

निर्लिप्त त्रि (निर्+लिप्+क्त) લેપરહિત, સબંધરહિત, નિસગ

निर्लुञ्चन न (निर्+लुञ्च्+भावे ल्युट्) ફોતરાં વગરનુ કવુ

निर्लुण्ठन न (,,+लुण्ठ् भावे+ल्युट्) લુટવુ, હરવુ, ચોરવુ

निर्लेखन न (,,+लिख्+भावे ल्युट्) મેલ વગેરે દૂર કરવો

निर्लेपन न (,, ,, करणे ल्युट्) મેલ વગેરે દૂર કરવાનુ સાધન (સાબુ વગેરે)

निर्लेप त्रि (निर्गतो लेपो यस्मात्) લેપરહિત, નહિ ખરડાયેલ, સબન્ધરહિત, નિસગ, પરિણામ-હેતુ-સયોગ વગેરેથી રહિત, પાપરહિત

निर्लोभ त्रि (निर्गतो लोभो यस्य) લોભરહિત, લાલચુ ન હોય તે

निर्लोमन् त्रि (निर्गत लोम यस्य) રવાટા વગરનુ, વાળ વગરનુ

निर्ल्वयनी स्त्री (नितरां लीयते सलीनो भवति अहिरस्या, निर्+ली+ल्युट् ङीप् पृषो०) સર્પની કાચળી

निर्वक्तव्य त्रि (निर्+वच्+कर्मणि तव्य) અવયવાર્થથી આરભીને પ્રતિપાદન કરવા યોગ્ય

निर्वचन न (निर्+वच्+भावे ल्युट्) નિરુક્તિ-અવયવના અર્થનુ કહેવુ, પ્રસિદ્ધ

निर्वचन त्रि (निर्गत वचनं यस्य) વચનરહિત, ચુપ રહેલ, મૌન બનેલ, ખામોશ મારી ગયેલ, પ્રસિદ્ધ

निर्वचनीय त्रि (निर्+वच्+अनीयर्) निर्वक्तव्य જુઓ।

निर्वण त्रि (निर्गतो वनात्) વનમાથી નીકળેલ

निर्वपण न (निर्+वप्+भावे ल्युट्) દેવુ, આપવુ, અન્ન વિગેરેની સારી રીતે વેચણી કરવી તે

निर्वपनी स्त्री (निर्+वप्+ल्युट्+ङीप्) સર્પની કાચળી

निर्वर त्रि (निर्गतो वरा वरण यस्य) નિર્લજ્જ, કઠણ, નિર્ભય, સાર, જેની પસદગી થયેલી નથી તે.

निर्वर्णन न (निर्+वर्ण्+णिच्+भावे ल्युट्) દર્શન, જોવુ, દેખવુ

निर्वर्तक त्रि (निर्+वृत्+ण्वुल्) ઉત્પન્ન કરનાર, બનાવનાર, સમાપ્ત કરનાર, રદ કરનાર

निर्वर्तन न (निर्+वृत्+भावे ल्युट्) બનાવવુ, ઉત્પન્ન કરવુ, સમાપ્ત કરવુ, પુરુ કરવુ, દૂર કરવુ

निर्वर्तनाधिकरण न (निव्वत्तणाहिगरण जै. प्रा) નવા શસ્ત્રાદિ બનાવવાથી લાગતી ક્રિયા

निर्वर्तित त्रि (निर्+वृत्+णिच्+कर्मणि क्त) બનાવેલ, ઉત્પન્ન કરેલ, સમાપ્ત કરેલ

निर्वर्तिन् त्रि (निर्+वृत्+णिनि) ઉત્પન્ન કરનાર, સમાપ્ત કરનાર

निर्विशेषत्व न. („) ઉપરનો અર્થ.
निर्विशेषण त्रि (निर्गत विशेषणं यस्य) ઉપાધિ-નામ વગેરેથી રહિત.
निर्विष त्रि (विषं यस्य) ઝેર વગરનું.
निर्विषा स्त्री (विषं यस्या यत्र) નિર્વિષી નામે એક જાતની વનસ્પતિ (ઝ્મોરી).
निर्विषाण त्रि (निर्गतौ विषाणौ यस्य) શીંગડાં વગરનું.
निर्विषी स्त्री (निर्विष+विषा ङीप्) જમાલગોટા વનસ્પતિ.
निर्विष्ट त्रि (निर्+विश्+क्त) પ્રવેશ કરેલ, ધારણ કરેલ, ભોગવેલ, પગાર મેળવેલ, કરેલ વિવાહવાળું, કરેલ અગ્નિહોત્રવાળું, ભોગવેલ ભોગ્ય, કરેલ ભોગવાળું.
निर्विष्टकायिकस्थिति स्त्री (निर्विष्टकायिक वै. ग्रा) પરિહાર વિશુદ્ધ તપ પચ્છકલ્પવાસી કલ્પસ્થિતિ-સાધુસમાચારી વિશેષ.
निर्विहार त्रि (निर्गतो विहारो यस्य) ભ્રમણરહિત એક સ્થાનમાં રહેનાર.
निर्वीज त्रि (निर्गत बीज बीजं यस्य) બીજ વિનાનું, કારણરહિત.
निर्वीज पु (बीजं यस्य) એક જાતની સમાધિ.
निर्वीजा स्त्री (बीज (बीजं) यस्या यत्र) એક જાતની દ્રાક્ષ.
निर्वीर त्रि (निर्गतो वीरः पुत्रो वा यस्य) વીર વગરનું, પુત્ર વગરનું.
निर्वीरा स्त्री (वीरः पतिः पुत्रो वा यस्या यत्र) પતિ પુત્ર વગરની અબળા સ્ત્રી.
निर्वीर्य त्रि (निर्गतं वीर्यं यस्मात्) વીર્ય વગરનું, વીર્ય વગરનું-નિર્બળ, વીરપણા વિનાનું.
निर्वृक्ष त्रि (निर्गता वृक्षा यस्मात्) વૃક્ષ વિનાનું, ઝાડ વગરનું.
निर्वृत त्रि (निर्+वृ+क्त) શાન્ત, સ્વસ્થ.
निर्वृत न. („) ઘર.
निर्वृतात्मन् त्रि (निर्वृत आत्मा यस्य) શાન્ત મનવાળું, આનંદી આત્માવાળું.
निर्वृति स्त्री. (निर्+वृ+क्तिन्) શાન્તિ, સુખ, મોક્ષ, મરણ.
निर्वृत्त त्रि (वृत्+क्त) સિદ્ધ થયેલ-તૈયાર થયેલ, સમાપ્ત.
निर्वृत्तात्मन् पु (निर्वृत्ता आत्मा यस्य) પ્રાણધારકને વહુવની રાજ.
निर्वृत्ति स्त्री (निर्+वृत्+क्तिन्) નિષ્પત્તિ, ઉત્પત્તિ, સમાપ્તિ, પરિણામ, દુઃખ.
निर्वृत्ति त्रि (निर्गता वृत्तिर्यस्मात्) આજીવિકા રહિત.
निर्वेग त्रि (निर्गतो वेगो यस्य) વેગ વિનાનું.
निर्वेतन त्रि. (वेतनं यस्य) વેતનરહિત.
निर्वेतन त्रि (निर्गत वेतनं यस्य) મહેનતાણા વગરનું.
निर्वेद पु. (निर्+विद्+घञ्) ચિતનું અપમાન ભય વૈરાગ્ય, ખરાબો-ખેદ અને અંતનો પશ્ચાતાપ.
'तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च' भगवद्गीता
निर्वेदवत् त्रि (निर्वेद+मतुप्) વૈરાગ્યવાળું, અપમાનવાળું, ખેદવાળું.
निर्वेदिम पु. વેદક પ્રસિદ્ધ જ્ઞાન વીંધવાની એક વિધિ.
निर्वेष्टित त्रि (निर्+वेष्टित वै. ग्रा) નિર્વેષ્ટિત, ખુલ્લું.
निर्वेश पु (निर्+विश्+घञ्) ભોગ, પગાર, મૂર્છા, વિવાહ, પ્રવેશ, ભાડું.
निर्वेष्टन न (निर्गत वेष्टनं निर्+वेष्ट्+ल्युट्) વણકરની વણવાની નળી ઉપર વીંટવાનું વણ-નાળીઓ.
निर्व्यञ्जन त्रि (निर्गतं व्यञ्जनं यस्य) વ્યંજન વગરનું, ચિહ્નરહિત.
निर्व्यपेक्षभाव त्रि (निर्गतं व्यपेक्षं यस्य) વિશેષ કરીને ઉપેક્ષાવાળા, પિતાને અનુસરે.
निर्वैर त्रि (निर्गतं वैरं यस्य) વૈર વગરનું.
निर्व्याज त्रि (निर्गतो व्याजो यस्मात्) કપટ વગરનું, નિશાની વગરનું, વિલક્ષણ વિનાનું.
निर्व्याजम् अव्य. કપટતાથી, સરળતાથી.
निर्व्रण त्रि (निर्गता व्रणा यस्य) ઘાવ વગરનું.
निर्म्मथन न (निर्+मथ्+भावे ल्युट्) અત્યન્ત વલોવું, ઘસવું.
निर्म्मथन त्रि (निर्गतं व्यपेक्षं यस्मात्) દુઃખ વગરનું.

निर्वाहक त्रि (निर्+वह्+ण्वुल्) निर्वाह કરનાર, નિભાવનાર, ગુજરાન ચલાવનાર

निर्वाहक म („ „) કાર્યકારણનો પરમ્પર સમ્બન્ધ

निर्वाहण न (निर्+वह्+णिच+ल्युट्) નાટયોક્તિ પ્રસિદ્ધ મુખ-પ્રતિમુખ-ગર્ભ-અવમર્શ-નિર્વાહણ

निर्विकल्प त्रि (निर्गतो विकल्पो ज्ञातृज्ञेयादिविभागो विशेषणतासम्बन्धो वा यस्मात्) વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ જ્ઞાનજ્ઞેયાદિ વિભાગરહિત બ્રહ્માત્મૈકાત્મવિષય અખણ્ડાકારક એક વિષયક વિશેષ્ય વિશેષણતાસમ્બન્ધરહિત જ્ઞાન

निर्विकल्पक न (निर्गतो विकल्पो नानाविधकल्पना यस्मात् कप्) જુદી જુદી કલ્પના વગરનુ એક મુખ્ય જ્ઞાન

"प्रकारता विशेष्यताद्यवगाहिसम्बन्धानवगाह्यतीन्द्रिय ज्ञानम्"

निर्विकल्पक त्रि (निर्विकल्प+क) निर्विकल्प શબ્દ જુઓ।

निर्विकल्पसमाधि पु (निर्विकल्प समाधि) નિર્વિકલ્પ સમાધિ-જ્ઞાતૃજ્ઞાનાદિ ભેદનો લય-એક વસ્તુમાત્રાકાર બુદ્ધિના વ્યવહારનુ અત્યન્ત એકભાવે સ્થિર થવુ

निर्विकार पु (निर्गतो विकारो यस्मात्) પરમાત્મા

निर्विकार त्रि (निर्गतो विकारो यस्मात्) વિકારરહિત

निर्विकास त्रि (निर्गतो विकासो यस्य) ખીલેલુ નહિ તે

निर्विघ्न त्रि (निर्गत विघ्न यस्मात) વિઘ્નરહિત, નિર્વિઘ્ન

निर्विचार पु (निर्गतो विचारो यत) તે નામની સમાધિ

निर्विचार त्रि („ „) વિચાર રહિત, વિચાર વગરનુ

निर्विचिकित्स त्रि (निर्गता विचिकित्सा यस्य) સંશય રહિત, નિઃશંક

निर्विचेष्ट त्रि (निर्गता विचेष्टा यस्य) ગતિહીન, ચેષ્ટાહીન, બેભાન

निर्विजुगुप्स त्रि (निर्गता विजुगुप्सा यस्मात्) ઘૃણારહિત, નિન્દા રહિત

निर्विण्ण त्रि (निर्+विद्+क्त) કંટાળેલ, ખેદ પામેલ, વિરક્ત-વૈરાગ્ય જેને પ્રાપ્ત થયેલ છે તે

'निर्विण्ण स पयौ कुटुम्बकलहादीशोऽपि हालाहल ॥ उद्भट०

निर्वितर्क त्रि (निर्गतो वितर्को यस्मात्) વિતર્ક રહિત મનકલ્પરહિત

निर्वितर्क पु („ „) યોગશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ

निर्विन्ध्य त्रि (निर्गत विन्ध्यात्) વિન્ધ્યાચલ પર્વતમાંથી નીકળેલ

निर्विन्ध्या स्त्री (निर्गता विन्ध्यादिति) વિન્ધ્યાચલ પર્વતમાથી નીકળેલ એક નદી

"निर्विन्ध्याया पथि भव रसाभ्यन्तर सन्निपत्य" मेघ

निर्विनोद त्रि (निर्गतो विनोदो यस्मात्) આનન્દરહિત, ચિન્તાવાળુ

निर्विभाग त्रि (निर्गतो विभागो यस्य णिव्विभाग जै. प्रा) વિભાગરહિત

निर्विमर्श त्रि (निर्गतो विमर्शो यस्य) વિચારવગરનુ, અવિચારી

निर्विवर त्रि (निर्गत विवर यस्य) કાણા વગરનુ, છિદ્ર વગરનું

निर्विवाद त्रि (निर्नास्ति विवादो यस्य) મતભેદરહિત, સર્વમાન્ય

निर्विवेक त्रि (निर्गतो विवेको यस्मात्) વિવેક વગરનુ.

निर्विवेकता स्त्री (निर्विवेकस्य भाव तल्+टाप्) અવિવેકીપણુ

निर्विवेकत्व न („ „) ઉપરનો અર્થ

निर्विशङ्क त्रि (निर्गता विशङ्का यस्य) શંકારહિત, નિર્ભય

निर्विशत् त्रि (निर्+विश्+शतृ) દાખલ થતુ-પેસતુ, અનુભવતુ, કામમા ગુથાતુ, પરણતુ, હારીન કરતુ.

निर्विशमान न (णिव्विसमाण जै प्रा) એક પ્રકારનુ ચારિત્ર

निर्विशेष न (निर्गतो विशेषो यस्य) પરબ્રહ્મ-એક રૂપે હમેશા રહેનાર

निर्विशेष त्रि (निर्गतो विशेषो यस्य) વિશેષરહિત, તુલ્ય રૂપવાળુ-સમાન રૂપવાળુ

'वयमिह परितुष्टा वल्कलैस्त्व च लक्ष्म्या सम इह परितोषो निर्विशेषो विशेष" भर्तृहरि ॥

निर्विशेषता स्त्री (निर्विशेषस्य भाव तल्+टाप्) વિશેષરહિતપણુ, સર્વદા સમાન રૂપવાળાપણુ

निलिम्पिका स्त्री. (निलिम्पा+स्वार्थे कन् कापि इत्वम्) गाय.

निलीन त्रि (नि सर्वेण लीन ज्ञानं, नि+ली+क्त) अत्यन्त एकमेकपणाथी सम्बद्ध आलिंगन करेलुं सारी रीते लीन थयेलुं. रूपान्तर थयेल.

निलीनक त्रि (निलीनस्य समीप यत्नात् क) अत्यन्त सम्बन्धवाळानी समीपनो प्रदेश वगेरे.

निलोठ त्रि (निलोठ् चै प्रा) लगाम करनार, भेदना

निवचन न (निरन्तरं वचनम्) निरन्तर वचन वारंवार वचन.

निवचने अव्य. (वचनस्याभाव) वचननो अभाव मौन रहेवु.

निवचनम् अव्य. (वचनस्याभावात् नितान्तात् सिद्धम्) वचननो नियम (वाणी नियम)

निवत् त्रि (नि+ उपसर्गाच्छन्दसि "स्वार्थे वत्) नीचे गयेल, नीचे थयेल.

निवपन न (नि+वप्+भावे ल्युट्) पितृ वगेरेने उद्देशीने दान वगेरे

निवर त्रि (नि+वृ+भावे अप्+अच्छादने कर्तरि अच्) निवारनार, आच्छादनार.

निवरा स्त्री (निवरा निवृत्, वृ+अमन्ति अच्+टाप्) कुमारी कन्या.

निवर्तक त्रि (नि+वृत्+णिच् ण्वुल्) पाछु वाळनार, पाछु फरनार, पश्चात्ताप करनार.

निवर्तन न (नि+वृत्+णिच्+भावे ल्युट्) निवारवुं पाछा वळवुं पश्चात्ताप करवो.

निवर्हण न (नि+वर्ह्+ल्युट्) वधारवो, मारी नाखवुं.

निवर्हित त्रि (नि+वर्ह+क्त) वध करेल, ठार मारेल.

निवसत् त्रि (नि+वस्+शतृ) वसतुं रहेतुं

निवसति स्त्री (निवसनम्, नि+वस् आधारे अतिच्) घर रहेठाण.

निवसथ पु. (निवसन्त्यत्र नि+वस+आधारे अथच्) गाम नगर

निवसन न (वस्त्रेऽर्थे नि+वस+आधारे ल्युट्) घर मकान.

निवसन न (नि+वस् आच्छादने+ल्युट्) वस्त्र, पहेरवुं.

निवह पु (निवहत्युपलो, नि+वह्+अच्) समूह-जथो, वायु

'यत्रैव श्यामपुष्पिबिम्बमयनवीनमृगनिवहोऽत्र' इ०

निवह पु. (नितरां वहति, नि+वह्+अच्) सातमा पैकी ते नामनो वायु.

निवाकु त्रि (नि+वच् वा. कुः) निरन्तर बोलवाना स्वभाववाळु

निवात पु (निरुद्धो निवृत्तो वा वातोऽस्मात्) मजबूत बख्तर

"निवातनिष्कम्पमिव प्रदीपम्" रघु

निवात त्रि. (निरुद्धं वातं अवकाशं नि+वा+अधिकरणे क्त) आश्रय-रक्षणवाळु

निवात त्रि (निरुद्धो वातो यस्मिन्) वायु वगरनो प्रदेश वगेरे, मजबूतपणाथी

"निवातपद्मस्तिमितेन चक्षुषा" रघु

निवातकवच पु. (निवात कवचो यस्य) हिरण्य कशिपुना पुत्र ह्लादना दैत्यनो एक पुत्र.

निवातकवच पु (निवातमवेध कवचं येषाम्) ए दैत्यनी एक जात.

निवान्यवत्सा स्त्री (निवान्या यस्या अन्यस्य वत्स अन्यस्याः वत्साः) नीचेनो अर्थ जुओ.

निवान्या स्त्री (नितरां वान्ति स्नुतक्षीरा भवन्ति अस्याः यस्य निर वाता अन्य परकीयो वत्सो यस्या) पोताना वाछरडा मरवाथी रोकवाथी भरणु पामेल वाछरडा वाळी गाय.

निवाप पु (निवपनमुप्यते नि+वप्+घञ्) दान, पितृ वगेरेने उद्देशीने अपातु दान, बीज.

निवापक त्रि (नि+वप्+ण्वुल्) वावनार.

निवार पु (नि+वृ+कर्मणि अप्) एक जातनुं धान्य.

निवार पु. (नि+वृ+भावे घञ्) निवारणु रोकवुं

निवारक त्रि (नि+वृ+ण्वुल्) वारनार अटकावनार

निवारण न. (नि+वृ+णिच्+भावे ल्युट्) वारवुं अटकाववुं

"अतुषीयैरपि निवारणैव" रघु

निवारणीय त्रि (नि+वृ+णिच्+अनीयर्) वारवा योग्य, अटकाववा योग्य.

निवारयत् त्रि (नि+वृ+णिच्+शतृ) वारतुं अटकावतुं.

પીડા વગરનુ

निर्व्यपेक्ष त्रि (निर्गता व्यपेक्षा यस्य) ગરજ વગરનુ, નિસ્પૃહ-ઇચ્છારહિત, બેદરકાર

निर्व्यलीक त्रि (निर्गत व्यलीक यस्मात्) ખોટાપણા વગરનુ, નિષ્કપટ, પ્રામાણિક, દુઃખ વગરનુ

निर्व्याकुल त्रि ( ) વ્યાકુળ નહિ તે

निर्व्याकुलता स्त्री (निर्व्याकुलस्य भाव तल्+टाप्) વ્યાકુળપણુ નહિ તે

निर्व्याकुलत्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निर्व्याघाता स्त्री (णिव्वाघाय जै प्रा) એક વિદ્યાદેવી

निर्व्याघात त्रि (निर्गतो व्याघातो यस्य णिव्वाघाय जै प्रा) આઘાત વગરનુ, શૂલ વિનાનુ, અંતરાય વગરનુ

निर्व्याज त्रि (,, व्याजो यस्मात्) નિષ્કપટ, બાના રહિત

निर्व्यापार त्रि (,, व्यापारो यस्मात्) વ્યાપાર વગરનુ, ધંધારોજગારરહિત, શાન્ત-ચુપ રહેલ "दधार मैथिली कठनिर्व्यापारेण बाहुना" रघु

निर्व्यूढ त्रि (निर्+वि+वह्+क्त) સિદ્ધ થયેલ-તૈયાર થયેલ, સમાપ્ત, અપ્રતિબંધ-અટકાવવિનાનુ યથેષ્ટ

निर्व्यूह पु (निर्यूह पृषो) ભીંતમા ખોડેલી ખીંતી

निर्व्यूह त्रि (निर्गत व्यूह यस्मात्) વ્યૂહ રચના વગરનુ સૈન્ય વગેરે

निर्व्रण त्रि (निर्गता व्रणा यस्य) ઘાવ વગરનુ, ફોલ્લા ન હોય તેવુ

निर्व्रत त्रि (निर्गत व्रतं यस्य) વ્રત રહિત, બાધા વગેરે રહિત

निर्हरण न (निश्चयेन हरण, निर्+हृ+ल्युट्) બાળવા માટે મડદા વગેરેને લઇ જવુ, બહાર કાઢવુ, નાશ પમાડવુ, ખીસકુત લઇ લેવુ

निर्हाद पु (निर्+ह्रद् हृद् ना+घञ्) પક્ષીઓનો શબ્દ-અવાજ

निर्हार पु (निर्+हृ+घञ्) શરીર વગેરેમાં ભોંકાયેલુ બહાર કાઢવુ, મળમૂત્રનો ત્યાગ, મુડદાને બાળવા માટે બહાર લઈ જવુ, યથેષ્ટ વિનિયોગ, લઈ લેવુ

निर्हारक त्रि (निर्+हृ+ण्वुल्) હરી જનાર-લઇ જનાર, મરેલાને બાળવા માટે લઈ જનાર

निर्हारिन् पु (निर्हरति दूर गन्तुमिति निर्+हृ+णिनि) દૂર સુધી જનાર ગન્ધ

निर्हारिन् त्रि (निर्+हृ+णिनि) લઇ જનાર, હરણ કરનાર, મરેલાને બાળવા લઇજનાર

निर्हारिम त्रि (नीहारिम जै प्रा) મૃત્યુ પછી અગ્નિસંસ્કાર થઈ શકે તેવી જગાએ સંથારો કરવો

निर्हिम अव्य (हिमस्य अभाव) હિમનો અભાવ

निर्हिम त्रि (निर्गत हिम यस्मात्) હિમ વગરનુ

निर्हृत त्रि (निर्+हृ+क्त) હરણ કરેલ, મડદાને બાળવા બહાર કાઢેલ

निर्हृति स्त्री (,,+हृ+क्तिन्) નાશ, નષ્ટ નિર્હિત શોભા

निर्हेति त्रि (निर्गता हेतिर्यस्मात्) હથીયાર વગરનુ

निर्हेतु त्रि (निर्गतो हेतुर्यस्मात्) કારણ રહિત

निर्हाद पु (निर्+ह्राद् अव्यक्तशब्दे+घञ्) निर्हाद શબ્દ જુઓ

निर्ह्रास पु (नि शेषेण ह्रास) અત્યન્ત હ્રાસ

निर्ह्रीक त्रि (निर्गता ह्री यस्य स्वार्थे क) નિર્લજ્જ-શરમ વિનાનુ

निलय पु (निलीयतऽस्मिन्, नि+ली+आधारे अच्) ઘર, રહેવાનુ સ્થળ સંપૂર્ણ લય, અદર્શન-નહિ દેખાવુ

"सचारपूतानि दिगन्तराणि कृत्वा दिनान्ते निलयाय गन्तुम्" रघु

निलयन न (नि+ली+आधारे ल्युट्) ઘર, માળો વગેરે આશ્રયસ્થાન

निलयन न (नि+ली+भावे ल्युट्) ભેટવુ, આલીંગન દેવુ તે

निलायिन् त्रि (नि+ली+णिनि) રહેનાર, લીન થનાર, વસનાર

निलायिता स्त्री (निलायिन भाव तल्+टाप्) રહેવાપણુ, રહેનારપણુ

निलायित्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निलिम्प पु (निलिम्पति, नि+लिप्+कर्त्तरि श) દેવ 'जटाकटाहसम्भ्रमभ्रमन्निलिम्पनिर्झरीविलोलवीचिवल्लरी विराजमानमूर्धनि" ॥ शिवताडवस्तोत्रम्

निलिम्पा स्त्री (नि+लिप्+श+स्त्रियां टाप्) ગાય

निवृत्यारमन् पु. (निवृत्ति आत्मा स्वरूपं यस्य) विष्णु.

"निवृत्तात्मा निवृत्तात्मा शास्त्रात्मनेवान्त" वि. स.

निवेदि स्त्री (निवृतिं वै म्रा) वृत्तिनो अभाव, हानि.

निवेदक त्रि (निवेदयति नि+विद्+णिच्+ण्वुल्) जणावनार, अर्पण करनार, विनति करनार.

निवेदन न (नि+विद्+णिच्+ल्युट्) कहेवुं, जणाववुं, अर्पण करवुं, विनति करी देवुं.

निवेदन त्रि (नि+विद्+णिच्+ल्युट्) जणावनार, जाहेर करनार, अर्पण करनार.

निवेदनीय त्रि (निवेदयितुं योग्य) जणाववायोग्य, अर्पण करवा योग्य, विनति करवा योग्य.

निवेदयत् त्रि (नि+विद्+णिच्+शतृ) जणाववुं, अर्पण करवुं, विनति करवुं.

निवेदयिषत् त्रि (नि+विद्+णिच्+सन्+शतृ) जणाववा इच्छतुं, अर्पण करवा इच्छतुं, विनति करवा इच्छतुं.

निवेदयिषु त्रि. (नि+विद्+णिच्+सन्+उ) जणाववा इच्छनार, अर्पण करवा इच्छनार, विनति करवा इच्छनार.

निवेदित त्रि (नि+विद्+कर्मणि क्त) जणावेल, अर्पण करनार, निवेदन करनार.

निवेश पु. (नि+विश्+भावे घञ्) प्रवेश, पेसवुं, पेसवुं, विवाह.

निवेश पु (नि+विश्+आधारे घञ्) घर–निवास स्थान, छावणी.

निवेशन न (निविशन्त्यस्मिन् नि+विश्+अधिकरणे ल्युट्) घर, नगर.

निवेशन न (नि+विश्+भावे ल्युट्) प्रवेश–पेसवुं, स्थिति करवी.

निवेशन न. (नि+विश्+णिच्+भावे ल्युट्) स्थापवुं, मुकवुं.

निवेशन महापक्षो मतिं कल्पेकदे

"वरुण इत्यादिषु सर्वाणि निवेशने" रामा.

निवेशन त्रि (नि+विश्+ल्युट्) प्रवेश करनार, स्थिति करवा चाहनार.

निवेशनी स्त्री. (निवेशन+स्त्रियां ङीप्) पृथ्वी

"स्योना पृथिवि नो भवानृक्षरा निवेशनी" इति वेदे

निवेशनीय त्रि (नि+विश्+अनीयर्) प्रवेश करवा योग्य, स्थिति करवा योग्य, मुकवा योग्य.

निवेशवत् त्रि (निवेश+मतुप्) प्रवेशवाळुं, स्थितिवाळुं, निवासवाळुं.

निवेशित त्रि (नि+विश्+कर्मणि+क्त) प्रवेश पेसेलुं, स्थिति करेलुं, नोधेलुं, स्थापेलुं.

निवेशितव्य त्रि (नि+विश्+तव्यत्) प्रवेश करवा योग्य, स्थिति करवा योग्य, मुकवा योग्य.

निवेश्य त्रि (नि+विश्+ण्यत्) निवेशनीय शब्द जुओ. विवाहने लायक.

निवेश्य अव्य. (नि+विश् णिच् ल्यप्) प्रवेश करावीने, स्थिति करावीने.

निवेष पु (नि+विष्+घञ्) ओढवानी वस्त्र, चादर.

निवेष्टन न (नि+वेष्ट वेष्टने+ल्युट्) ढांकवो, वस्त्र.

निवेष्ट्य न. (नि+विष्+भावे ण्यत्) ढांकवुं, व्यापवुं, ढंकावुं.

निवेष्ट्य त्रि (नि विष् वा कर्तरि ण्यत्) व्यापवा योग्य, ढंकावा योग्य.

निवेष्य पु. पापक ओक देव, आकाशनुं पाणी, आवर्त–पाणीनी घुमरी.

निवेष्य पु (निवेषे भव यत्) हिम.

निवेष्य त्रि. (निवेषे भव यत्) आवर्तमां थनार.

निव्याधिन् पु (निःशेषेण विध्यति इति णिनि+णिनि) कसोटी.

निव्याधिन् त्रि (निःशेषं विध्यति आङ्+णिनि) अत्यन्त व्याधक–अत्यन्त नाश करनार.

निव्यूढ न (नि+वि+वह+क्त) दढ निश्चय, आकाश.

निश स्त्री. (निश्यति तनूकरोति व्यापारान् कर्म+क) रात्री, हळदर.

निशठ पु. कृष्णना ओक पुत्र.

निशम्य त्रि (निर्गत शमो यस्मात्) सम्पूर्ण शान्ति रहित.

निशमन न (नि+शम्+णिच्+ल्युट् वा भावे) दर्शन, जोवुं, सांभळवुं–श्रवण.

निवारित त्रि (नि+वृ+णिच्+क्त) વારેલ, અટકાવેલ

निवारितव्य त्रि (नि+वृ+णिच्+तव्यच्) વારવાયોગ્ય, અટકાવવા યોગ્ય

निवास पु (नि+वस्+आधारे घञ्) ઘર

"श्रिय पति श्रीमति शासितु जगज्जगन्निवासो वसुदेवसद्मनि" माघ

निवास पु (नि+वस्+भावे घञ्) આશ્રય, વાસ-રહેઠાણુ

निवासक त्रि (निवासस्य समीपे चतु क) ઘરની પાસેનુ

निवासिन् त्रि (नि+वस्+णिनि) વાસ કરનાર, રહેનાર, ઘરવાળુ

"अथानाथा प्रकृतयो मातृबन्धुनिवासिनम्" रघु०

निविड त्रि (नितरा विडति, नि+विड्+क) દૃઢ ગાઢ, પ્રવેશ ન થાય તેવુ, ખીચોખીચ

"गुरुनिविडनितम्बबिम्बभारा" माघ

निविड त्रि (नि नता नासा यस्य नि+नासाया विडच्) વાકા નાકવાળુ, નકટુ

निविडा स्त्री (निविड+स्त्रियां टाप्) વાકુ નાક વાળી નાસિકા

निविद् स्त्री (नि+विद्+करणे क्विप्) વાણી

निविद्धान न (निविद् सूक्तो धीयतेऽस्मिन् धा आधारे ल्युट्) ઐકાહિક યજ્ઞ

निविरीस त्रि (नि नता नासा यस्य, नि+नासाया विरीसच्) નમેલા નાકવાળુ, ઘટ્ટ, દૃઢ, પ્રવેશ ન થાય તેવુ, ખીચોખીચ

निविरीसा स्त्री (नि नता नासाया विरीसच् टाप्) નમેલુ નાક, નકટુ નાક

'उरुनिविरीसनितम्बभारखेदि' माघ

निविशेष त्रि (निवृत्तो विशेषो यस्य) અભિન્ન, સમાન

निविवृत्सत् त्रि (नि+वृत्+सन्+शतृ) પાછુ કરવા ઇચ્છતુ, અટકાવવા ઇચ્છતુ

निविष्ट त्रि (नि+विश्+क्त) એકાગ્ર, ચિત્તના અભિનિવેશવાળુ, પેસતુ

"परसदननिविष्ट को लघुत्व न याति" उद्भट

निवीत त्रि (निवीयते स्म, नि+व्ये आच्छादने क्त सम्प्रसारणम्) ઓઢેલુ વસ્ત્ર

निवीत न (नि+अज्+क्त व्यादेश) કંઠમાં વાળેલુ જનોઈ

उपवीत भवेन्नित्य निवीत कण्ठसज्जनम् ॥ कुर्म्मपु०

निवीतिन् त्रि (निवीतमस्त्यस्य, निवीत+इनि) કંઠમા લટકતી જનોઈવાળુ

"उद्धृते दक्षिणे पाणावुपवीत्युच्यते बुधै
सव्ये तु प्राचीनावीती निवीती कण्ठसज्जने" मनु

निवृत् स्त्री એક છંદનુ નામ (નિવૃત્ છંદ)

निवृत न (नि+वृ+क्त) ઉત્તરીય વસ્ત્ર, આચ્છાદન વસ્ત્ર

निवृत त्रि (निव्रियते आच्छाद्यते स्म, नि+वृ+क्त) ધારણ કરેલ, ઓઢેલ વસ્ત્ર વગેરે

निवृति स्त्री (नि+वृ+क्तिन्) આચ્છાદન-ઓઢેન, ઢાંકણુ

निवृत्त न (नि+वृत्+भावे क्त) નિવૃત્તિ, મનનુ વિષયોથી ઉપરામ પામવુ, અભાવ, નિવૃત્તિપૂર્વક કર્મ

निवृत्त त्रि (नि+वृत्+क्त) નિવૃત્તિપામેલુ, વિષયોથી દૂર થયેલા મનવાળુ, શાન્ત ચેષ્ટારહિત, કામ વગરનુ

निवृत्तकरण त्रि (निवृत्तानि करणानि यस्य) વિષય પ્રપંચથી રહિત થયેલ મન વિગેરે ઇંદ્રિયવાળુ

निवृत्तिवृत्ति त्रि (निवृत्ता वृत्ति यस्य) વ્યાપાર-ધંધો જેણે છોડી દીધો હોય તે

निवृत्तसताप त्रि (निवृत्त सन्तापो यस्य) દૂર થયેલા સંતાપવાળુ, છોડેલા સંતાપવાળુ

निवृत्तसतापन त्रि (निवृत्त सतापन यस्य) ઉપરનો અર્થ

निवृत्तसतापनीय न (निवृत्तसन्तापनाय हितम्) તે નામનુ રસાયણુ

निवृत्तात्मन् पु (निवृत्त आत्मा स्वरूप यस्य) વિષ્ણુ "आवर्त्तो निवृत्तात्मा सवृत" ॥ भारतम् ॥

निवृत्तात्मन् त्रि (निवृत्त विषयेभ्य उपरत आत्मा यस्य) વિષયોમાથી ઉપરામ પામેલા અન્ત કરણવાળુ, વિષયપ્રતિ હિત મનવાળુ

निवृत्ति स्त्री (निवृत्ति जै प्रा) આઠમુ નિવૃત્તિ બાદર ગુણસ્થાન

निवृत्ति स्त्री (नि+वृत्+क्तिन्) નવરાશ, ફુરસદ, વિરામ, ન્યાયમત પ્રસિદ્ધ યત્નભેદ

આછી, કુલીન સ્ત્રી જનાનામાં રહેનારી સ્ત્રી.
निशान्तीय त्रि. (निशान्तस्य समीपे छ) ઘરની પાસેનું ઘરોની પાસેની સમીપનું.
निशान्ध त्रि. (निशायामन्धः) રાત્રિએ આંધળું–રતાંધળું.
निशान्धा स्त्री. (निशायां अन्धयति मलमाम अन्ध्+अच्+टाप्) જતુકા નામે એક વનસ્પતિનો વેલો.
निशान्ध्य न. રાત્રે આંધળાપણું, રતાંધળાપણું.
निशापति पुं. (निशायाः पतिः) ચન્દ્ર, કપૂર.
निशापुत्र पुं. (निशायाः पुत्र इव) નક્ષત્ર તારા વિગેરે.
निशापुष्प न. (निशायां पुष्पति पुष्प् विकासे+अच्) પોયણું ૨ ત્રિવિશાખી કમળ.
निशाबल पुं. (निशायां बलं यस्य यस्य) મેષ વૃષ ધન–કર્ક મિથુન–મકર એ છ રાશિ.
निशामक्षा स्त्री. (निशायां हरिताभ्य मा इव मा यस्याः ता) કુલબુટ્ટી નામે વનસ્પતિ.
निशामणि पुं. (निशाया मणिरिव प्रकाशकत्वात्) ચન્દ્ર, કપૂર.
निशामन न. (नि+शम्+णिच्+ल्युट्) દેખવું, જોવું સાંભળવું.
निशामुख न. (निशाया मुखम्) પ્રદોષ–રાત્રિનો આરંભ કાળ.
निशामृग पुं. (निशाचरो मृग. पशु) શિયાળ.
निशामृगी स्त्री. (निशामृग+जाति ङीप्) શિયાળણી.
निशारण न. (नि+शॄ हिंसे+स्वार्थे णिच्+भावे ल्युट्) મારી નાખવું–મરવું.
निशारत्न न. (निशाया रत्नम्) ચન્દ્ર.
निशारत्न न. (निशायाः रत्नमिव) ચન્દ્ર, કપૂર.
निशारुक पुं. આલાપ–તાન, સંગીતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક.
'एक ग्रीवोऽश्व पयार विशारुकगुणम ।
निशारुक प्रतिनाद कथिता यस्य लक्ष्या ।' संगीतरत्नाकरात्
निशारुक त्रि. આનન્દ વિના.
निशार्धकाल पुं. (निशाया अर्धकाल) રાત્રિનો પ્રથમ અર્ધો ભાગ.
निशालोक न. (निशालोक वै प्र.) ચાંદનાનો પ્રકાશ.
निशावन पुं. (निशायाम् अन्धकारजन्यं भयं वन) શણનું ઝાડ.
निशावर्मन् न. આકાશ.
निशाविहार पुं. (निशायां विहारो यस्य) રાક્ષસ.
निशाविहारी स्त्री. (निशाविहार+स्त्रीत्वे जाति ङीष्) રાક્ષસી.
निशावृन्द न. (निशानां वृन्दम्) રાત્રિઓનો સમૂહ.
निशावेदिन् पुं. (निशां निशावसानं वेत्ति वेदयति वा विद्+णिनि) કૂકડો.
निशाहस पुं. (निशायां रात्रौ हसो विकासो यस्य) કુમુદ–પોયણું.
निशाह्वा स्त्री. (निशाया आह्वा आह्वय नाम यस्याः) હળદર.
निशाखव पुं. (निशा आह्वयो यस्य) કુળ પક્ષ વધારીનું.
निशित त्रि. (नि+शो+क्त इत्वम्) તેજ કરેલ–તીક્ષ્ણ કરેલ આણ ઉપર ચડાવેલું.
निशित न. („) લોઢું.
निशिता स्त्री. (नि+शो+आधारे क्त+टाप्) રાત્રિ.
निशिति स्त्री. (नि+शो+भावे क्तिन्) તીક્ષ્ણ, તીક્ષ્ણ કરવું પાનણું કરવું.
निशिपालक न. તે નામે એક છંદ.
निशिपालक पुं. (निशि पालयति रक्षति अण्) રાત્રિએ પહેરો ભરે તે પુરુષ (પહેરેગીર).
निशिपुष्पा स्त्री. (पुष्पति विकासे पुष्+अच्+टाप्) શેફાલિકા નામે વનસ્પતિ.
निशिपुष्पी स्त्री. (रात्रौ विकसित पुष्पमस्य अत ङीप्) ઉપરનો અર્થ.
निशीथ पुं. (निशेरते जनाः अस्मिन् नि+शी+थक् कि) અર્ધ રાત્રિ–મધરાત.
"निशीथदीपाः सहसा हतत्विषः" रघु
निशीथिनी स्त्री. (निशीथोऽस्त्यस्याः इनि+ङीप्) રાત્રિ.
निशीथिका स्त्री. (निशीथिका वै प्र.) અષ્ટમ રસ્થાન, મોક્ષ ધર્મના માટે એકાંતની જગ્યા અધ્યયન માટે પ્રથમ એ સ્થળ.
निशीथिनीनाथ पुं. (निशीथिन्या नाथ) ચન્દ્ર કપૂર.

निशमयत् त्रि (नि+शम्+णिच्+शतृ) સાભળતુ, શ્રવણ કરતુ

निशमय्य अव्य (नि+शम्+णिच्+ल्यप्) સાભળીને

निशम्य अव्य (नि+शम्+ल्यप) સાભળીને
"निशम्य ता शेषगवीरभिधातुमधोक्षज" माघ

निशरण न (नि+शृ+ल्युट्) મારવુ, મારી નાખવુ

निशा स्त्री (नितरा श्यति व्यापारान्, नि+शो+क+टाप्) હલદર, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ મેષાદિ રાશિ
"निशातुषार्नयनाम्बुकल्पै" भट्टि

निशाकर पु (निशां करोति, निशा+कृ+ट) ચન્દ્ર, કપૂર, કૂકડો
"द्विजावलीवालनिशाकराशुभि" माघ

निशाकेतु पु (निशाया केतु) ચન્દ્ર, કપૂર

निशाख्या स्त्री (निशाया आख्या आख्या यस्या) હળદર

निशागण पु (निशाना गण) રાત્રીનો સમૂહ

निशाचर पु (निशायां चरति, चर्+ट) રાક્ષસ, શિયાળ, ઘુવડ, સર્પ, પિશાચ, ચોર, ચકવાક

निशाचर त्रि (निशाया चरति, चर्+ट) રાત્રીમા ફરનાર-વિચરનાર

निशाचरता स्त्री (निशाचरस्य भाव तल् टाप्) રાક્ષસપણુ, પિશાચપણુ

निशाचरत्व न (निशाचरस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

निशाचरपति पु (निशाचराणां पति) શિવ, રાક્ષસોનો અધિપતિ રાવણ વગેરે રાજા

निशाचरी स्त्री (निशाया चरति, चर्+ट+जाति ङीप्) રાક્ષસણી, શિયાળ, કુલટા સ્ત્રી, ઘુવડ માદા, સાપેણ, કેશિની-જટામાસી નામે એક ગન્ધદ્રવ્ય
"राममन्मथशरेण ताडिता दु सहेन हृदये निशाचरी" रघु

निशाचर्मन् पु (निशायाश्चर्मेव आवरकत्वात्) અંધકાર

निशाजल न (निशाजात जलम्) હીમનુ પાણી-ઝાકળ

निशाट पु (निशायां रात्रौ अटति, अट्+अच्) ઘુવડ, રાક્ષસ, ભૂત-પિશાચ

निशाट त्रि (निशायां रात्रौ अटति, अट्+अच्) રાત્રે ફરનાર, રાત્રે ભટકનાર

निशाटक पु (निशादत् कृष्णत्व अटति अट् गतौ+ण्वुल्) ગુગળ

निशाटक त्रि (निशाया अटति, अट्+ण्वुल्) રાત્રિમા ભટકનાર-ફરનાર

निशाटन पु (निशायामटति, अट्+ल्यु) ઘુવડ

निशाटन त्रि (निशायामटति, अट्+ल्यु) રાત્રિમાં ફરનાર-વિચરનાર

निशात त्रि (नि+शो+क्त) તીક્ષ્ણ કરેલુ, સતેજ કરેલુ
"पुराणि दुर्गाणि निशातमायुधम्" माघ

निशातिक्रम पु (निशाया अतिक्रम) રાતનુ વિતિ જવુ

निशात्यय पु (निशाया अत्यय) રાતનુ અવસાન, રાતનો અત

निशात्यय पु (निशाया अत्ययो यस्मात्) પ્રભાત સમય-પરોઢીયુ

निशाद पु (निशायामत्ति भक्षयति, अद्+अच्) નિષાદ-ભીલ

निशाद त्रि (निशायामत्ति, अद्+अच्) રાત્રે ભોજન કરનાર

निशादता स्त्री (निशादस्य भाव कर्म वा तल्+टाप्) નિષાદપણુ-ભીલપણુ, રાત્રે જમવાપણુ

निशादन न (निशायामदनम्) રાત્રે ભોજન કરવુ.

निशादर्शिन् पु (निशाया पश्यति, दृश्+णिनि) ઘુવડ, બિલાડો વિગેરે

निशादर्शिन् त्रि (,, ,,) રાત્રે જોનાર.

निशादि पु (निशाया आदि) સાય સન્ધ્યા

निशाधीश पु (निशाया अधीश) ચન્દ્ર.

निशान न (नि+शो+भावे ल्युट्) તીક્ષ્ણ કરવુ, તેજ કરવુ

निशानाथ पु (निशाया नाथ) ચન્દ્ર, કપૂર

निशान्त न (निशाम्यते विश्रम्यतेऽस्मिन्, नि+शम्+अधिकरणे क्त) ઘર, અન્ત પુર, જનાનખાનુ, ભવન.

निशान्त पु (निशाया अन्त) રાત્રિનો અત

निशान्त पु (निशाया अन्तो यस्मात्) પ્રભાત-પરોઢીયુ

निशान्त त्रि (नितरा शान्त) અત્યત શાન્ત

निशान्तनारी स्त्री (निशान्तस्य नारी) ઘર ધણી-

अग्नि
"अग्निर्निषद्वरो नाम पृथिवीं स्तौति कश्यप"
निश्चयवन त्रि (निर्गतं च्यवनं यस्य) मुनिरहित.
निश्चयवस् त्रि (... च्यवो वेदो यस्य) वेदाध्ययन रहित
निश्छाय त्रि (निर्गता छाया यस्मात् निश्छाय वै. प्रा.) छाया वगरनुं, कांतिहीन
निश्छिद्र त्रि (निर्गतं छिद्रं यस्मात् निश्छिद्र वै. प्र.) छिद्र विना, काणां वगरनुं
निश्छिन्न त्रि (निश्चयेन छिन्नम् निश्छिन्न वै. प्र.) कापेल, जुदुं करेल.
निश्छोटना स्त्री (निश्छोटना वै. प्र.) निर्भत्सना–तिरस्कार
निश्र त्रि (निश्र समाश्रयो वा बहू) समाश्रित मित्रनो आश्रय.
निश्रम निश्रम–थाकवानुं नहि ते.
निश्वास पु. (नि+श्वस्+भावे घञ्) निश्वास मूकवो, प्राणवायुने बहार काढवानो एक व्यापार.
निश्वाससंहिता स्त्री. (निश्वासस्य संहिता) शिवे रचेलुं पाशुपत शास्त्र.
निश्रा स्त्री. (निश्रा वै. प्र.) आयतन–आश्रय
निश्रेयस न (निश्चितं श्रेयः) मोक्ष मुक्ति.
निश्रेयसकर त्रि (निश्रेयसं करोति कृ+अच्) मोक्ष आपनार मुक्ति करनार.
निःश्वसन न (निर्+श्वस्+ल्युट्) निसासो मूकवो.
निःश्वास पु (निर्+श्वस्+भावे घञ्) श्वास, नाक
निष् (गा प. सक सेट् सेचति) सींचवुं–छांटवुं
निषङ्ग पु (निषज्यन्ते शरा यत्र नि+सञ्ज्+घञ्) बाणनुं राखवानुं भाथो.
" सार्धमक्षयनिषङ्गधारिणा " रघु
निषङ्ग पु (नि+सञ्ज्+भावे घञ्) आसक्ति, संग ... थवुं.
निषङ्गथि पु (नि+सञ्ज्+थि ... पृषत्) आलि- गन करवुं, भेटवुं
निषङ्गिन् पु (निषङ्ग ...) ... भाथो आपे ते ...
निषङ्गिन् त्रि (निषङ्ग+अस्त्यर्थे इनि) धनुर्धारी तर- वार धारण करनार, आसक्त थएलुं

निषङ्गिन् पु (निषङ्गोऽस्त्यस्य निषङ्ग+इनि) धृत- राष्ट्रना आशरनो एक पुत्र, ते नामनो धृतराष्ट्रनो एक पुत्र.
निषण्ण त्रि (नि+सद्+क्त) बेठेल, रहेल
निषण्णक त्रि (निषण्ण+स्वार्थे क) बेसेलो माणस
निषण्णक न (निषण्ण+स्वार्थे कन्) आसन, बेठक
निषत्त्व त्रि (नि+सद्+त्वा ...) बेठेल, बेसेलुं
निषद् स्त्री (निषीदन्त्यस्याम् नि+सद्+आधारे क्विप्) यज्ञ विषयक एक जातनो वाक्य, उपसद.
निषद् त्रि. (नि+सद्+कर्तरि क्विप्) बेसनार, बेसनार.
निषद पु (निषीदन्ति षड्जादय स्वरा अत्र नि+सद्+अच्) निषाद स्वर
निषदन न. (निषीदत्यत्र नि+सद् आधारे ल्युट्) बेसवानुं स्थान घर.
निषदन न. (नि+सद्+भावे ल्युट्) बेसवुं स्थिति करवी.
निषदन पु. (... +ल्युट्) निषाद स्वर जुओ.
निषद्या स्त्री (निषीदन्त्यस्या, नि+सद्+अधिकरणे क्यप्) नानो हाट दुकान, नानी खाटली.
निषद्वर पु. (निषीदन्ति निमज्जन्ति जना यत्र नि+सद्+ष्वरच्) कादव.
निषद्वर पु (निषद्वरस्यापत्यम् ...) ... एक ... नो नाग.
निषद्वरी स्त्री (नि+सद्+अधिकरणे ष्वरच्+ङीप्) रात्रि
निषध पु ते नामनो एक, कुरुवंशी राजा पुत्र कुशनो पौत्र राजा अतिथिनो पुत्र एक राजानो पुत्र निषध एक देश, ते नामे एक देश
निषध त्रि कठण.
निषधा स्त्री. (निषध+टाप्) नव जातनी नारी.
निषधाद्रि पु. (निषध ...) ... ८२४ योजनने ... सीता नदी ... नो एक ...
निषाद पु (निषीदन्ति ... नि+सद्+आधारे घञ्) चंडाल, निषाद ... ते नामे एक

निशीथिनीप पु (निशीथिनीं पाति, पा+क) ચન્દ્ર, કપૂર

निशीथिनीपति पु (निशीथिन्या पति) ચન્દ્ર, કપૂર

निशीथिनीश पु (,, ईश) ચન્દ્ર, કપૂર

निशीथिनीश्वर पु (,, ईश्वर) ઉપરનો અર્થ

निशीथ्या स्त्री રાત્રિ

निशुम्भ पु (नि+शुम्भ् हिंसायां+भावे घञ्) મારવું-ઠાર મારવું, વધ કરવો, તે નામનો દૈત્ય

"शक्ति शुम्भनिशुम्भदैत्यदलनी" देवीस्तोत्रम्

निशुम्भन न (नि+शुम्भ्+भावे ल्युट्) મારવું, મારી નાખવું

निशुम्भमथिनी स्त्री (निशुम्भ मथ्नाति, मन्थ् विलोडने+ल्यु नलोप ङीप्) દુર્ગા દેવી

निशुम्भमर्दिनी स्त्री (,, मृद्नाति, मृद् णिनि+ङीप्) દુર્ગા દેવી

निशुम्भित त्रि (नि+शुम्भ्+क्त, णिसुम्भिअ जै प्रा) મારી નાખેલ-ઘાત કરેલ

निशुम्भिन् पु (निशुम्भो मोहनाशोऽस्त्यस्य इनि) તે નામે બુદ્ધદેવ

निशुम्भिन् त्रि (निशुम्भ+अस्त्यर्थ इनि) નાશ કરનાર, સંહાર કરનાર

निशृम्भ पु (निश्रथ्य सम्बध्य हरति, नि+श्रन्थ+वा मक् पृषो०) બંધ પામીને હરણ કરનાર પુષા દેવનો એક બકરો

निशेत पु (निशायामपि एत ईषद्गमन यस्य) બગલો

निशेती स्त्री (निशेत+स्त्रियां जाति ङीप्) બગલી

निश्चत्वारिंश त्रि (निर्गत चत्वारिंशत ड) ચાળીશ ઉપર ગયેલ ચાલીસમાથી બહાર નીકળી ગયેલ

निश्चय पु (निश्चीयतेऽनेन, निर्+चि+अच्) નિશ્ચય-આ આમજ છે એવો નિર્ણય, સિદ્ધાન્ત, વિષય, પરિચ્છેદ બુદ્ધિની અસાધારણ એક વૃત્તિ, તે નામે એક અર્થાલંકાર

'अन्यन्निषिध्य प्रकृतस्थापन निश्चय पुन '' साहित्यदर्पणम्

निश्चयज्ञ त्रि (निश्चय जानाति, णिच्छयन्न जै प्रा) નિશ્ચયને જાણનાર

निश्चर पु (निर्गत चरात्) અગીઆરમા મન્વન્તરના સપ્તર્ષિમાનો એક

निश्चल त्रि (निश्चलति, निर्+चल्+अच्) અચળ, સ્થિર

निश्चला स्त्री (निर्+चल्+अच्+स्त्रियां टाप्) પૃથ્વી, શાલપર્ણી નામે વનસ્પતિ

निश्चलाङ्ग पु (निश्चलवत् अङ्ग यस्य) બગલો, પર્વત

निश्चलाङ्ग त्रि (निश्चल अङ्ग यस्य) સ્થિર અંગવાળુ.

निश्चलाङ्गी स्त्री (,, मत्सधारणाय अग यस्या स्त्रिया जाति० ङीप्) બગલી

निश्चायक त्रि (निश्चिनोति, निर्+चि+ण्वुल्) નિશ્ચય કરનાર, નિર્ણય કરનાર

निश्चारक पु (निश्चरति, निर्+चर्+ण्वुल्) મળનો ત્યાગ કરવો, વાયુ

निश्चारक त्रि (निर्+चर्+ण्वुल्) સ્વચ્છન્દી-મરજી મુજબ કરનાર

निश्चारक त्रि (निर्गत चारो यस्मात् कप्) ગતિ રહિત, દૂત રહિત

निश्चित त्रि (निर्+चि+कर्मणि क्त) નિશ્ચય કરેલું, ઠરાવેલું, ખાતરી કરેલું

निश्चिता स्त्री (,, चि+क्त+टाप्) તે નામે એક નદી

निश्चित्य अव्य (,,+चि+ल्यप्) નિશ્ચય કરીને-નક્કી કરીને

निश्चिन्त त्रि (निर्गता चिन्ता यस्मात्) ચિન્તા વગરનું-બેફીકર

निश्चिरा स्त्री તે નામની એક નદી

निश्चीयमान त्रि (निर्+चि+यक्+शानच्) નિશ્ચય કરાતું-નક્કી કરાતું

निश्चीरा स्त्री તે નામની નદી

निश्चुक्कण न (नि शेषेण चुक्कणम्) દાંત સાફ કરવાનું મંજન ચૂર્ણ

निश्चेष्ट त्रि (निर्गता चेष्टा यस्मात्) ચેષ્ટારહિત, શક્તિ રહિત, દુર્બળ, ક્રિયા શૂન્ય

निश्चेष्टाकरण न (निश्चेष्टा चेष्टाराहित्य क्रियतेऽनेन, कृ+करणे ल्युट्) બેભાન કરનાર કામદેવનુ એક બાણ, એક જાતની ઔષધી

निश्च्यवन पु (निर्+च्यु+ल्युट्) વૈવસ્વત મન્વન્તરના સપ્તર્ષિમાંનો એક ઋષિ

निश्च्यवन पु (निर्ग च्यवते वर्चसा निर्+च्यु+ल्युट)

કાર (વચ્ચે નાખે જા) વસ્તાર

निष्कथ त्रि (निर्गता कथा यस्मात्, विग्रहत्वे प्रा.) કથારહિત-વગરનું.

निष्कम्प त्रि (निर्गतः कम्पो यस्य) કંપરહિત, ધ્રુજારા વિના.

निष्कम्पु पु. તે નામે એક દેવ સેનાધિપતિ.

निष्कर्मन् त्रि (निर्गतं कर्म यस्य) કામધંધાથી મુક્ત થયેલ, કામ વગરનું.

निष्करुण त्रि. (निर्गता करुणा यस्मात्) દયારહિત, નિર્દય.

निष्कर्ष पु (निस्+कृष्+भावे घञ्) નિશ્ચય, અમુક વસ્તુનું માપ, નિષ્કર્ષણ, સિદ્ધાન્ત, બહાર કાઢવું, નીચોવવું.

निष्कर्षण न. (निस्+कृष्+भावे ल्युट्) બહાર કાઢવું, ખેંચી કાઢવું.

निष्कल त्रि (निर्गता कला यस्मात्) કળા વગરનું, અવયવરહિત, સંપૂર્ણ, ક્રિયા વગેરે આધારથી રહિત. निष्कलं निष्क्रियं शान्तं निरवद्यं निरञ्जनम् श्वेता०

निष्कल पु (निर्गता कला यस्य) બ્રહ્મા કે ઈશ્વર.

निष्कल्मष त्रि (निर्गतं कल्मषं यस्य) પાપ વગરનું, ચોખ્ખું, નિર્મળ.

निष्कला स्त्री. (निर्गता कला यस्याः) ઋતુધર્મ રહિત સ્ત્રી, વૃદ્ધ બની.

निष्कली स्त्री (निष्कल+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

निष्कलुष त्रि (निर्गतं कलुषं यस्मात्) પાપરહિત-શુદ્ધ.

निष्कषाय त्रि (निर्गतं कषायं यस्य विग्रहत्वे प्रा.) અન્તર વગરનું.

निष्कषाय त्रि (निर्गतः कषायः निस्तमस्केभ्यो यस्य) મનના રાગાદિ દોષ વિના.

निष्कषाय पु (निर्गतः कषायात्, निष्कषाय ज प्रा.) જિનધર્મ-આગામી ઉત્સર્પિણી કાળમાં થનાર તેરમા જિન તીર્થ.

निष्कसन न (निष्कसन जै. प्रा.) નિશ્ચય.

निष्कादि पु. પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણ—"निष्क पण पाद माष वाह, द्रोण, षष्टि" ઇત્યાદિ.

निष्कानन त्रि (निर्गतं काननं यस्मात्, विग्रहत्वे प्रा.) વનરહિત, જંગલરહિત મેદાન.

निष्कारण त्रि (निर्गतं कारणं यस्मात् विग्रहत्वे प्रा.) કારણ રહિત, આશય રહિત, સ્વાર્થ વિનાનું.

निष्काम त्रि (निर्गतः कामो अभिलाषो यस्य यस्मा वा) વિષયભોગની ઇચ્છા રહિત, કામના વિના. विविक्तसेवा. पुनः निष्कामा विमुक्तिः "मिलु पु

निष्कारण त्रि (निर्गतं कारणं यस्य) કારણ રહિત, નિમિત્ત વગરનું.

निष्कापुरुष पु. કાયર નહિ તે, સ્ત્રીના રહિત પુરુષ, ઉત્તમ કુળનો પુરુષ.

निष्कासक पु. (निर्गतः कासकः केसरि इवास्य यस्य) મુડિયા દેવ નામનો.

निष्कासक त्रि (निर्गतः कासो यस्य कप्) પ્રમાણ રહિત, સમજાવું, ખાલી સમજાવું.

निष्काशक अव्य. (अकस्मादर्थक) અચાનક, અભાવ.

निष्काशन न (निर्+कश्+णिच्+भावे ल्युट्) બહાર કાઢવું, મારી નાંખવું.

निष्काशिक अव्य. (कासिकाभाव) ચોખ્ખું, નહિ દેખાય.

निष्काशित त्रि (निर्गतं कासो कासितं येन यस्य वा) જેના વગરનું ઉઠનાર વગરનું, જ-ન્ય–આઇત.

निष्कास पु. (निर्+कस्+भावे घञ्) બહાર કાઢવું, ખેંચી કાઢવું, નીકળવું.

निष्कास पु (निर्गत कासते सोमम्, निर्+कस्+अच्) ઓસરી–ઘરનો આગળનો ભાગ, ઘ...

निष्कासित त्रि (निर्+कस् णौ+णिच्+क्त) બહાર કાઢેલ, જેથી ક્રોધ સ્વામી અધિકૃત કરેલ, નીચા કરેલ, દૂર કરેલ.

निष्कासिन् त्रि (निस्+कस+णिनि) બહાર કાઢનાર, જેથી કાઢનાર દેવનિયામક નાર ઘણી કાઢનાર.

निष्कासिनी स्त्री (निर्+कस्+णिनि+ङीप्) પોતાના સ્વામીના તાબામાં નહિ રહેતી ચાકરડી.

निष्काष पु (निर्+कष्+घञ्) તાવના વગેરે તવેલી વગેરેમાં નીચે ચોંટી ગયેલ ઉખેડેલો ભાગ.

દેશ, બ્રાહ્મણથી શૂદ્ર કન્યામાં ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણ-શંકર
"मा निषाद प्रतिष्ठां त्वमगम शाश्वती समा" रामा०
निषादकर्षू पु ते नामनो देश.
निषादवत् पु (निषादोऽस्त्यस्य मतुप्) निषादस्वर
निषादवत् त्रि (निषाद+मतुप्) निषाद स्वरवाणुं गायन वगेरे
निषादित न (नि+सद्+णिच्+भावे क्त) બેસાડવું
निषादित त्रि (,, ,, ,,+कर्मणि क्त) બેસાડેલ
निषादितिन् त्रि (निषादितमनेन इष्टा इनि) બેસાડનાર,
निषादिन् पु (निषादयति हस्तिन नि+सद्+णिच्+इनि) હાથીનો માવત
निषादिन् त्रि (नि+सद्+णिनि) બેઠેલું–બેસનાર
'आतपात्ययसंक्षिप्तनीरासु निषादिभिः" रघु
निषिक्त त्रि (नि+सिच्+क्त) અત્યન્ત સીંચેલું–છાંટેલું, નાખેલું, સ્થાપેલ
निषिक्त न (नि+सिच्+क्त) વીર્ય
निषिक्त पु वीर्यथी ઉત્પન્ન થયેલ ગર્ભ
निषिद्ध त्रि (निषिध्यते स्म, नि+सिध्+क्त) રોકેલ–અટકાવેલ, નિષેધ કરેલ, નિંદ્ય, દૂષિત, મનાઈકરેલ
निषीदत् त्रि (नि+सद्+शतृ) બેસતું
निषूदन त्रि (नि+सूद्+कर्तरि ल्युट्) ઠાર કરનાર, નાશ કરનાર
निषूदन न (नि+सूद्+भावे ल्युट्) વધ–મારવું, મારી નાખવું
निषेक पु (नि+सिच्+भावे घञ्) પાણી વગેરે અત્યન્ત છાંટવું, ગર્ભાધાન કરવું, સીંચવું
'योषित्सु तद्वीर्यनिषेकभूमि ,, कुमार सम्भवम्
निषेक न (नि+सिच्+घञ्) वीर्य
निषेकादिकृत् पु (निषेकादि गर्भाधानादिकं करोति कृ+क्विप्+तुक्) ગર્ભાધાન કરનાર પુરુષ
निषेचन न (नि+सिच्+ल्युट्) જલ વગેરેથી સીંચન કરવું, નાખવું, સ્થાપવું, ગર્ભાધાન કરવું
निषेचितृ त्रि (नि+सिच्+तृच्) જળ વિગેરે સિંચનાર, નાખનાર, સ્થાપનાર, ગર્ભાધાન કરનાર
निषेदिवस् त्रि (नि+सद्+क्वसु) બેઠેલ
निषेदुषी स्त्री (निषेदिवस्, स्त्रियां ङीप् वस्य उ) બેઠેલી
"निषेदुषीमासनबन्धधीरः" रघु
निषेद्धृ त्रि (नि+सिध्+तृच्) નિષેધ કરનાર, મનાઈ કરનાર, અટકાવનાર
निषेध पु (नि+सिध्+घञ्) રોકવું–અટકાવવું, મનાઈ, નિષેધ વાક્ય
निषेधक त्रि (नि+सिध्+ण्वुल्) રોકનાર, અટકાવનાર મનાઈ કરનાર
निषेधविधि त्रि (निषेधे अभावे विधि) અભાવે ઇષ્ટ સાધનતા બોધક વાક્ય
निषेधिन् त्रि (नि+सिध्+णिनि) निषेधक शब्द जुओ
निषेवक त्रि (नि+सेव्+ण्वुल्) સેવા કરનાર ચાકરી કરનાર ભક્ત વિગેરે
निषेवण न (नि+ ,, भावे ल्युट्) સેવવું–ચાકરી કરવી, પાળવું, ચોંટી રહેવું
निषेवणीय त्रि (,, ,, अनीयर्) સેવવા યોગ્ય, ચાકરી કરવા યોગ્ય, પાળવા લાયક
निषेवित त्रि (,, ,, +क्त) સેવેલું, ચાકરીકરેલું, પાળેલું
निषेवितृ त्रि (,, ,, +तृच) સેવનાર, ચાકરી કરનાર
निषेविन् त्रि (,, ,, +णिनि) ઉપરનો અર્થ
निषेव्य त्रि (,, ,, +भावे ण्यत्) સેવા કરવા લાયક
निष्क् (चु आ स सेट् निष्कयते) માપવું, તોળવું, વજન કરવું
निष्क पु न (निश्चयेन कायति शोभते, निस्+कै+क) એકસો આઠ રૂપિયાભાર, એકસો આઠ તોલાનું વજન, એક તોલો, છાતીઉપર પહેરવાનો દાગીનો, સોનાનું પાત્ર, સોનાની મહોર, પલ, સોળ દ્રમ, ચાર પૈસાભાર, ચોસઠ પૈસાભાર
वराटकानां दशकद्वयं यत्, सा काकिनी ताश्च पणश्चतस्र ते षोडश द्रम्म इहावगम्यो, द्रम्मैस्तथा षोडशभिश्च निष्क ।
निष्कण्टक त्रि (निर्गतं कण्टको यस्य) કાંટા વગરનું, બાધ વગરનું, દુઃખરહિત, પીડા વગરનું
निष्कण्ठ पु (,, कण्ठ स्कन्धो यस्य) એક જાતનું

ગોર્યાની નગરીમાંથી નીકળેલ.

निष्क्रम पु (निष्क्रम्यतेऽनेन निस्+क्रम्+घञ) બહાર નીકળવું. ચોથે મહિને બાળકને પ્રથમ બહાર કાઢવા માટે કરાતો એક સંસ્કાર.

निष्क्रमण न (निष्क्रमण वि प्रा) સૂત્ર. શબ્દનું તેના માહાત્મ્યમાંથી બહાર નીકળવું, ક્રિયા વેરો.

निष्क्रमण न (निस्+क्रम्+भावे ल्युट) બહાર નીકળવું. એક સંસ્કાર.

निष्क्रमणिका त्रि. (निष्क्रमण यस्य अस्त्यर्थे) ચોથે મહિને બાળકને પ્રથમ બહાર કાઢવા નિમિત્તનો સંસ્કાર જેનો થયેલો હોય તે.

निष्क्रम्य अव्य (निस्+क्रम्+ल्यप्) બહાર નીકળીને.

निष्क्रय पु (निष्क्रीयते विनिमीयतेऽनेन निस्+क्री करणे +अप्) પગાર, ભાડું, સરખી કિંમતવાળી વસ્તુ આપી લાવેલો પદાર્થ પ્રત્યુપકાર.

निष्क्रय पु (निस्+क्री+भावे अप्) ખરીદવું–ખરીદી ચુકિયોગ નીકળવું. વેચવું. સામર્થ્ય.

निष्क्रयण न. પુરસ્કાર, ઉદ્ધાર.

निष्क्रान्त त्रि (निस्+क्रम्+क्त) નીકળેલ. બહાર નીકળેલ.

निष्क्रिय त्रि (निर्गता क्रिया यस्मात्) ક્રિયારહિત કામ વગરનું.

निष्क्रिय न (निर्गता क्रिया यस्य) પરબ્રહ્મ.

निष्क्रीडित त्रि (निष्क्रीडित वै. प्रा.) રમત–ગતિ.

निष्क्वाथ पु. (निःशेषं क्वाथ यस्मात्) રસ વગેરે ઉકાળી નિકાળેલો રસ.

निष्खोट पु (निष्खोट वै प्रा.) ખખળવું. નીખળવું.

निष्टनत्क त्रि (निस्+तन् शब्दे+करणेव चलपूर्वक) અત્યન્ત શબ્દશીલ.

निष्टनकरी स्त्री (निष्टनत्+क्रिया ङीप् स्वकल्पार्थे) અત્યન્ત શબ્દશીલ સ્ત્રી.

निष्टप्तिभूत त्रि (निष्टप्त वै प्रा) નિશ્ચિત તપ્ત. અત્યધિક.

निष्टप्त त्रि (निस्+तप्+क्त) તપાવેલ. તરેલ.

निष्टपन न (निस्+तप्+ल्युट्) તપાવવું. તપાવવું.

निष्ठानक पु (निष्ठानक वै.) ઢુંખાનો પોકાર.

निष्टि स्त्री (निस् समन्तोत्+शिष्) અદિતિની પ્રેમ દિતિ.

निष्टुर त्रि (निस्+तुर्+शिव वेदे वा. व(त्व)) શત્રુઓનો પરાભવ કરનાર.

निष्ट्य पु (वर्णाश्रमादिभ्यो निष्क्रान्तः निस् कर्मोत्पत्त्य) ચાંડાલ, મ્લેચ્છ.

निष्ठ्व पु. (निर्गतः शरीरात् स्वकालापेक्षया मतिर्यस्य) પુંસ.

निष्ठ त्रि (निष्ठा तिष्ठति नि+स्था+क) અત્યન્ત સ્થિતિ કરનાર, સ્થાયી, નિષ્ઠાવાળું, તત્પર.

निष्ठा स्त्री (नि+स्था+अङ्+टाप्) નિષ્પત્તિ, નિષ્ઠા, નાશ, અન્તસીમા–છેલ્લી હદ, વધ કરવો, યાચના માગણી, શ્રદ્ધા, અવધારણ–નિશ્ચય, વ્યાકરણના પ્રત્યય. "क्त" "क्तवतु"

"सोऽकोऽसिमिद्विषा निष्ठा पुरा प्रोक्ता मयाऽनघ"

निष्ठा स्त्री (निष्ठा तिष्ठति भूतानन्त) વિષ્ઠા.

निष्ठा स्त्री (नि+स्था+क्विप्) ધ્રુવ ? સ્થિતિ હોય તે સ્થિતિ.

निष्ठान न. (नि+स्था+करणे ल्युट) કઢી વગેરે વ્યંજન.

निष्ठानक पु. તે નામનો એક નાગ.

निष्ठानकथा स्त्री (निष्ठानकथा वै प्रा) એક પ્રકારની ભોજન કથા.

निष्ठान्त त्रि (निष्ठा अन्तो यस्य) નાશના અંતવાળી વસ્તુ. છેવટે નાશ પામનારી વસ્તુ.

निष्ठान्त त्रि (निष्ठा स्थिति अन्ते यस्य) છેવટે સ્થિતિ છે તે.

निष्ठापक त्रि (निष्ठापक वै प्रा) સમાપ્ત કરનાર.

निष्ठापन न (निष्ठापन वै. प्रा) નિષ્પન્ન કરવું.

निष्ठामानिन् त्रि (निष्ठामानिन् वै प्रा.) નિષ્પન્ન કરવા આપણા કરનાર.

निष्ठावान् त्रि (निष्ठा+मतुप्) નિષ્ઠાવાળું, શ્રદ્ધાવાળું.

निष्ठित त्रि (नि+स्था+क्त) અત્યન્ત સ્થિર થયેલ કરેલ.

निष्ठितार्थ त्रि (निष्ठितो अर्थो यस्य, निष्ठित वै. प्रा.) ફળોત્પન્ન, કૃતાર્થ.

निष्ठितार्थिन् त्रि (निष्ठितार्थ+णिनि) જેણે અર્થ મેળવ્યો છે–કૃતાર્થ.

निष्कास पु (निस्+कस्+भावे घञ्) निष्कास शब्द जुओ।

निष्कासित त्रि (निस्+कस्+णिच्+क्त) निष्कासित शब्द जुओ।

निष्कासिन् त्रि (निस्+कस्+णिनि) बहार काढनार, खेंची काढनार, देशनिकाल करनार, हांकी काढनार

निष्कासिनी स्त्री (निस्+कस्+णिनि+ङीप्) पोताना धणीना कबजामा न रहेली नोकर स्त्री

निष्किञ्चन त्रि (निर्गत किंचन गम्य धन वा यस्य) निर्धन-दरिद्र, विषयान्तर रहित

'प्रज्ञान शौचमेवाग्र, शरीरस्य विशेषत

तथा निष्किंचनत्व, मनसश्च प्रसन्नता" महाभारत

निष्किञ्चनता स्त्री (निष्किंचनस्य भाव तल्+टाप्) निधनपणु, दरिद्रपणु, विषयान्तरपणु

निष्किञ्चनत्व न (,, ,,) उपरनो अर्थ

निष्कुट पु (निस्+कुट्+क) घरनी पासे रहेल उपवन-बगीचो, क्यारो, खेतर, राजाओनु जनानखानु, ते नामे एक पर्वत

निष्कुट त्रि (निस्+कुट्+क निष्कुड जे प्रा) स्थिर, कप रहित

निष्कुटि स्त्री (निर्गता कुटि कौटिल्य यस्या) मोटी एलची

निष्कुटिका स्त्री (निष्कुट अस्त्यस्या ठन् टाप्) कार्तिक स्वामीनी अनुचर एक मातृका

निष्कुटी स्त्री (निर्गता कुटिर्यस्या वा ङीप) एलची, एलचीनो वेलो

निष्कुम्भ पु (निस्+कुम्भ्+अच्) नेपाळानु झाड

निष्कुम्भ त्रि (निर्गत कुम्भो यस्मात्) घडा वगरनु

निष्कुल त्रि (निर्गत कुल सपिण्डादिर्यस्य) सपिंड वगेरे कुळथी रहित

निष्कुल त्रि (निर्गत कुल अवयवसमूहो यस्मात्) अवयव समूह विनानु, कोतरा वगेरेथी रहित

निष्कुलीकरण न (निष्कुल+च्वि+कृ+ल्युट्) कोतरा वगेरेथी रहित करवु, कुळरहित करवु

निष्कुलीकृत त्रि (निष्कुल+च्वि+कृ+क्त) कोतरा वगेरेथी रहित करेल, कुळ रहित करेल

निष्कुपित त्रि (निस्+कुप्+क्त) छालरहित करेल, कोलेल.

निष्कुपित पु (,, ,,) मरुद्गणनो भेद

निष्कुह पु (निःशेषेण कुहयते विस्मापयति निर्+कुह्+अच्) वृक्ष वगेरेमा पोतानी मेळे थयेल कोटर, बखोल-कोतर

निष्कृत त्रि (निर्+कृ+क्त) खेद कारक, छूटामी, निश्चित, नहि करेल, नहि गणेल, नहि आचरेल, माफ करेल

निष्कृति स्त्री (निर्+कृ+क्तिन्) बहुतो, पाप वगेरेथी छूटवु, उद्धार, प्रायश्चित, अपमान, नहि गणकारवु, कर्ज माथी छूटवु

ब्रह्मघ्ने च सुराप च चोरे भग्नव्रते तथा।

निष्कृति विहिता सद्भि कृतघ्ने नास्ति निष्कृति। मनु

निष्कृति पु (,, ,,) अग्नि

निष्कृप त्रि (निर्गता कृपा यस्मात्, णिक्किव जे प्रा) दयारहित, निर्दय

निष्कृष्ट त्रि (निर्+कृष्+क्त) सारांश, निश्चय करेल, तात्पर्यार्थ, सार

निष्कृष्ट त्रि (णिक्कड्ढिय जे प्रा) बहार खेंचेलु, निकाळेलु

निष्कैवल्य पु यज्ञ समयनी एक शस्त्र ते नामथी ग्रहण करवा योग्य, यज्ञपात्र रूपग्रह विशेष

निष्कैवल्य त्रि (निश्चित कैवल्यमसहायत्व यस्य) पापादि कर्म, अन्यनी सहाय नहि लेनार, मोक्षरहित

निष्कोटन न (णिक्काडण जे प्रा) बन्धनविशेष, बांधवानु साधन

निष्कोप त्रि (निर्गत कोपात्) म्यानरहित, कोप रहित

निष्कोषण न (निस्+कुष्+ल्युट्) अंदरना अवयवोने बहार काढवा, कोलवु

निष्कोषणक त्रि अंदरना अवयवोने बहार काढनार, कोलनार

निष्कोषणीय त्रि (निस्+कुष्+अनीयर्) बहार काढवा योग्य, कोलवा योग्य

निष्कोषितव्य त्रि (निस् कुष् तव्यच्) उपरनो अर्थ

निष्कौशाम्बि त्रि (निर्गत कौशाम्ब्या नगर्या)

निष्पादन न. (निर्+पद्+णिच्+ल्युट्) ઉત્પન્ન કરવું, સિદ્ધ કરવું, પેદા કરવું.

निष्पादना स्त्री. (निर्+पद्+णिच्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

निष्पादनीय त्रि. (निर्+पद्+णिच्+अनीयर्) ઉત્પન્ન કરવા યોગ્ય, સિદ્ધ કરવા યોગ્ય, પેદા કરવા યોગ્ય.

निष्पादित त्रि. (निर्+पद्+णिच्+क्त) ઉત્પન્ન કરેલ, સિદ્ધ કરેલ, પેદા કરેલ.

निष्पाद्य त्रि. (निर्+पद्+णिच्+यत्) ઉત્પન્ન કરવા લાયક, પેદા કરવા લાયક, સિદ્ધ કરવા લાયક.

निष्पान न. (निर्+पा+ल्युट्) પીવું–પાન.

निष्पाव त्रि. (निष्पाद्+भावार्थे अच्) પવન વગરના પાણીવાળો પ્રદેશ વગેરે.

निष्पाव पुं. (निष्पूयन्ते तुषादयस्तत्रेति यावत्, निर्+पू+णिच्+घञ्) સૂપડા વગેરેથી અનાજના ફોતરા વગેરે દૂર કરવું તે, અનાજના ફોતરાં, વાલ–અનાજ.

निष्पाव पुं. (निष्पूयतेऽनेन, निर्+पू+णिच्+करणे घञ्) સૂપડાનો પવન.

निष्पाप त्रि. (निर्+पत् अच्) નિર્વિકલ્પ, નિષ્કલંક–પાપરહિત.

निष्पापन त्रि. (निष्पाप+भावार्थ तल्) એવા કરેલ પાપરહિત.

निष्पापा स्त्री. (निष्पाप+स्त्रियां टाप्) અક્ષ અનાજ પાપ–ભાર્યાથી.

निष्पिपास त्रि. (निष्पिपासा ब. व्री.) પિપાસા–તરસ વિનાનું, તરસ વિના.

निष्पिष्ट त्रि. (निर्+पिष्+क्त) પીસેલ, દળેલ, ચૂર્ણ કરેલ.

निष्पीडित त्रि. (निष्पीडित जे प्र.) દબાવેલ, નિચોવેલું.

निष्पीडन न. (निष्पीडन ज. प्र.) દબાવવું, દબાવું તે.

निष्पुत्रक त्रि. (निष्पुत्र ब. व्री.) પુત્રરહિત, તે નામનો પુત્ર.

निष्पुरुष त्रि. (नि + पुरुषो यस्य) પુરુષ, નામર્દ.

निष्पुलाक त्रि. (निर्गतः पुलाको यत्र) ફોતરા વગર વગેરે.

निष्पुलाक पुं. ( ) જિનમતે–ભાવી ૧૪ તીર્થંકરમાં ચૌદમા જૈન તીર્થંકર.

निष्पुलाक न. (निष्पुलाक प्र.) ધાન્ય, અનાજ.

निष्पूत त्रि. (निर्गतः पूतः यस्य) પવિત્ર વિના, પાપરહિત.

निष्पूष अव्य. (पूषस्य अभावः) પૂષાના અભાવ વિના.

निष्पृहा स्त्री. અગ્નિશિખા વૃક્ષ.

निष्पेष पुं. (निर्+पिष्+घञ्) પીસવું, પીસવું તે પીસવું–ઘસવું.

"[illegible]" इति

निष्पेष अव्य. પીસવાનો અભાવ, ઘસવાનો અભાવ.

निष्पेषण न. (निर्+पिष्+ल्युट्) દળવું, પીસવું, ઘસવું, ચાળવું.

निष्प्रकम्प त्रि. (निर्गतः प्रकम्पो यस्य) કંપ રહિત.

निष्प्रकाश पुं. નવમા નિધિમાં એક ઋષિ.

निष्प्रज्ञ त्रि. (निर्गता प्रज्ञा यस्य, निष्प्रज्ञ ब. व्री.) બુદ્ધિ વિનાનું.

निष्प्रतिभ त्रि. (निर्गता प्रतिभा बुद्धि यस्मात्) નિર્બુદ્ધિ, બુદ્ધિ વિનાનો અને નિસ્તેજ.

निष्प्रतिभान त्रि. (निर्गतं प्रतिभानं यस्य, निष्प्रतिभान ब. व्री.) નિરુત્તર, ઉત્તરરહિત, મૌન થયું.

निष्प्रत्यूह त्रि. (निर्गतः प्रत्यूहो यस्मात्) નિર્વિઘ્ન, વિઘ્નરહિત.

निष्प्रत्यूह अव्य. („ प्रत्यूहस्य अभावः) ઉપરનો અર્થ.

"निष्प्रत्यूहमुपास्महे भगवतः कौमोदकीलक्ष्मणः" मुरारिनाटके

निष्प्रभ त्रि. (निर्गता प्रभा यस्य) કાંતિરહિત–નિસ્તેજ.

"निष्प्रभश्च रिपुरास भूभृताम्" रघु

निष्प्रभ पुं. (निर्गतः प्रभावः) તે નામનો એક દાનવ.

निष्प्रभाव त्रि. (निर्गतः प्रभावो यस्य) પ્રભાવરહિત–પ્રતાપ વિના, બેતાક વિના.

निष्प्रयोजन त्रि. (निर्गतं प्रयोजनं यस्मात्) પ્ર

निष्ठीव पु (नि+ष्ठिव्+भावे घञ् वा दीर्घ) थुंक, मुखमाथी नीकळतु पाणी, थुंकवु

निष्ठीवन न („ „ ल्युट् वा दीर्घ) थुंक, मुखनु पाणी, थुंकवु

निष्ठीवित न (निष्ठिव्+णिच्+क्त) थुंकवु

निष्ठुर न (नि+स्था+उरच् मद्गुरादि नि) कठोर वाक्य -क्रूर वाक्य अगम्य वाक्य

निष्ठुर त्रि („ „) कठोर वाक्य बोलनार, कठो -क्रूर

निष्ठुरता स्त्री (निष्ठुरस्य भाव तल् टाप्) कठोर वाक्यपणु, क्रूरपणु

निष्ठुरत्व न (निष्ठुरस्य भाव) उपरनो अर्थ.

निष्ठुरिक पु ते नामे एक नाग

निष्ठेव पु (नि+ष्ठिव+भावे घञ्) थुंक, थुंकवु

निष्ठेवन न („ „+भावे ल्युट्) उपरनो अर्थ

निष्ठ्यूत त्रि („ „+क्त कर्तृ) मुखमाथी काढेल गळफो वगेरे, थुंकेल

निष्ठ्यूत न („ „) थुंकवु

निष्ण त्रि (नि+स्ना+क) कुशल, होशीयार, प्रवीण, पारंगत

"आनिश्चनिष्णा वनगामिमुख्या" भट्टि

निष्णात त्रि (नितरां स्नाति स्म, नि+स्ना+क्त) विचक्षण, होशीयार, पारंगत

'निष्णातिरय सम्मा प्रियागमूहे" माघ

निष्पक्व त्रि (नितरां पक्वम्) अतिशय पक्व फल वगेरे, उकाळेल, नहि पाकेलु

निष्पङ्क त्रि (निर्गत पङ्को यस्मात्) कादवरहित, निर्मल, स्वच्छ

निष्पतत् त्रि (निस्+पत्+शतृ) नीकळतु, बहार जतु, नीचे पडतु

निष्पतन न („ „+ल्युट्) नीकळवु, बहार जवु

निष्पताकध्वज पु स्त्री राजाओनो ध्वज वगरनो दंड

निष्पतिष्णु त्रि (निस्+पत् वा इष्णुच्) हमेश पडतु, अत्यन्त पडवाना स्वभाववाळु, चोतरफथी पडतु

निष्पतिपुत्रा स्त्री (निर्गतौ पतिपुत्रौ यस्या) पति पुत्र वगरनी स्त्री

निष्पतिसुता स्त्री („ पतिसुतौ यस्या) उपरनो अर्थ

निष्पत्ति स्त्री (निर्+पद्+क्तिन् पत्तम्) समाप्ति, सिद्धि-ख्याति

"प्रथमप्यभरागन्तरा निष्पत्ते प्रतीक्षते" कुमारसम्भवम्

निष्पत्र त्रि (निर्गतमन्यपार्श्वेन नि सृतं पत्रं शरपुङ्खो यस्य) जेने बीजे पडखेथी सोंसरु बाण नीकळी गयु होय तेवु हरण विगेरे

निष्पत्रक त्रि (निर्गत पत्रं यस्य कप्) पांदडा वगरनु, उपरनो अर्थ

निष्पत्राकृति स्त्री (निष्पत्र+डाच्+कृ+क्तिन्) अत्यन्त व्यथा उपजाववी ते

निष्पत्रिका स्त्री (निर्गतानि पत्राणि यस्या कप्+टाप् अत इत्वम्) केरडानु झाड

निष्पद न (निर्गत पद पादोऽस्य) पग विनानु वाहन-नौका वगेरे

निष्पद त्रि („ पद पादो यस्य) पग विनानु, नीकळतु

निष्पदी स्त्री (निर्गत पादोऽस्या पाद अन्त्यलोप समा० ङीप् पद्भाव) पग विनानी स्त्री

निष्पद्यान न (निष्पद पदरहित यानम्) नौका, पग विनानु वाहन

निष्पन्द त्रि (निर्गत स्पन्दो यस्य) निष्कंप-हाले चाले नहि तेनु, गतिरहित

निष्पन्न त्रि (निर्+पद्+क्त) समाप्त थयेल, सिद्ध थयेल

निष्परिग्रह त्रि (निर्गत परिग्रहो यस्य) विषयादिना संगथी रहित, कफनी वगेरे उपयोगी साधन सिवाय बीजु कंईपण पामे नहि राखनार यति वगेरे

निष्परिग्रह पु („ परिग्रहात्) स्त्रीरहित पुरुष, विधुर

निष्पवन न (निस्+पू+भावे ल्युट्) धान वगेरेने फोतरा रहित करवु

निष्पाद् त्रि (निर्गतौ पादौ यस्य अन्त्यलोप समा०) पग वगरनु

निष्पादक त्रि (निर्+पद्+णिच्+ण्वुल्) उत्पन्न करनार, सिद्ध करनार, पेदा करनार

निःसारणवत् त्रि (निःसारण+मतुप्) બહાર કાઢવા યોગ્ય.

निःसारि त्रि બહાર કાઢનાર.

निस्तत्त्व त्रि (निर्गतं तत्त्वं यस्मात्/सारो वा यस्य) મિથ્યા પદાર્થ, સાર વગરનું, તત્ત્વરહિત.

निस्तना स्त्री (निर्गतौ स्तनौ यस्याः) સ્તન વગરની સ્ત્રી.

निस्तन्त्री स्त्री (निर्गता तन्त्रवत्तोऽस्याः अच्+ङीप्) નદી.

निस्तनी स्त्री (निर्गतौ स्तनौ यस्याः स्वाङ्गत्वात् वा ङीष्) निस्तना શબ્દ જુઓ.

निस्तन्तु त्रि (निर्गत तन्तुः सन्ततिर्यस्य) સંતાન રહિત.

निस्तन्द्र त्रि. (निर्गता तन्द्रा यस्य) તંદ્રા વગરનું, આળસ વગરનું.

निस्तन्द्रि त्रि (निर्गता तन्द्रिरालस्यं यस्य) ઉપરનો અર્થ.

निस्तमस् त्रि (निर्गतं तमो यस्मात् निस्तम पै. प्र.) અન્ધકાર રહિત.

निस्तरण न. (निस्तीर्यतेऽनेन निर्+तृ+करणे ल्युट्) ઉપાય.

निस्तरण न. (निर्+तृ+भावे ल्युट्) ઉતરવું, પાર પહોંચવું, નીકળી જવું, ઉદ્ધાર કરવું.

निस्तर्कि अव्य (तर् वेतन इव तरीक, तस्याभाव) નદી વગેરે ઉતરવાને વેતન કરવો અભાવ.

निस्तरीक त्रि (निर्गत तरिकम्) નદી વગેરે ઉતરવાનું વેતન કરવી પુરા થયેલ.

निस्तरीर त्रि. (री गति वाचक, निर्गत तरीरो यस्मात्) નૌકાભાવ રહિત.

निस्तर्हण न. (निर्+तृह हिंसायां+भावे ल्युट्) મારી નાખવું, ઘાત કરવું.

निस्तल त्रि. (निर्गत तलं प्रतिष्ठानम्) ગોળાકાર આકાર, ચપળ.

निस्तल न (निर्गत तलम्) તળીયું.

निस्तर्षी स्त्री (निस्तल ... ङीप्) નદી.

निस्तार पु. (निःशेषं तरं प्रायश्चित्तं, निर् तृ घञ्) તરી જવું, પહોંચવું, ઉદ્ધાર-છુટકારો પ્રાપ્તિ થઈ, મુક્તિ, નીકળી જવું.

निस्तारक त्रि. (निर्+तृ+णिच्+ण्वुल्) તારનાર, પાર પહોંચાડનાર, છોડનાર.

निस्तारण न (निर्+तृ+णिच्+ल्युट्) તારવું, પાર પહોંચાડવું.

निस्तारबीज न (निस्तारस्य बीजम्) મોક્ષ સિદ્ધિ સાધન.

"एकार्थे पादयुग्मे चोरे, तत्त्वोर्निरोऽविपुलौ।
निस्तारबीजमेतावत् महाफलस्य कारणम्"
वामितन्त्रे ।

निस्तारित त्रि. (निस्तारित पै. प्र.) તારેલ, પાર કરેલ.

निस्तितीर्षत् त्रि (निर्+तृ+सन्+शतृ) તરી જવાને ઈચ્છતું.

निस्तितीर्षु त्रि. (निस्तरितुमिच्छति निर्+तृ+सन् उ) તરી જવા ઈચ્છનાર.

निस्तुष त्रि (निस्तुष पै. प्र.) ફોતરા રહિત, સ્વચ્છ.

निस्तुष त्रि. (निर्गतस्तुषो यस्य) ફોતરાં વગરનું નિર્મળ, શુદ્ધ.

निस्तुषक्षीर पु. (निस्तुषं परिष्कृतं क्षीरं यस्य) ઘઉં.

निस्तुषरत्न न. („ निर्गत तुषम्) સ્ફટિક મણિ.

निस्तुषित त्रि (निस्तुष+करोति निस्तुष+क्त) ફોતરાં વગરનું કરેલ, ઓછું કરેલ, છોડેલ.

निस्तुषीकरण न (निर्+तुष्+च्वि+कृ+ल्युट्) ફોતરાં વગરનું કરવું.

निस्तुषीकृत्य अव्य. („ च्वि+कृ+ल्यप्) ફોતરાં રહિત કરીને.

निस्तेजस् त्रि (निर्गतं तेजो यस्मात्) તેજરહિત, નિસ્તેજ.

"न तेजस्तेजस्वी प्रसृतमपरेषां विषहते"
मालतीमाधवे

निस्तोद पु. (निर्+तुद्+भावे घञ्) અત્યન્ત ભય કરવી અતિશય પીડવું.

निस्त्रास न (... त्रस् भावे ल्युट्) ડરવાનો અર્થ.

निस्त्रिंश पु. (निर्गतस्त्रिंशतोऽङ्गुलिभ्यः डच् समा०) તરવાર, ખડ્ગ વિશેષ.

निस्त्रिंश त्रि. ( ) નિર્દય, ક્રૂર.

જન વગરનુ, કારણરહિત

निष्प्रवाण न (नितरां प्रकर्षेण ऊयते, निर्+प्र+वे+करणे ल्युट्) નવુ વસ્ત્ર, કોરૂ વસ્ત્ર

निष्प्रवाणि त्रि (निर्गता प्रवाणी तन्तुवायशलाका अस्मादस्य वा) નવુ વસ્ત્ર, કોરૂ વસ્ત્ર

निष्प्राण त्रि (निर्गता प्राणा तज्जन्य श्वासादिर्यस्य) પ્રાણ વાયુરહિત, મરણ પામેલ–નિર્જીવ

निष्प्राणता स्त्री (निष्प्राणस्य भाव तल+टाप्) પ્રાણ-વાયુરહિતપણુ

निष्प्राणत्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निष्फल त्रि (निर्गत फल यस्मात्) નિષ્ફળ–ફળરહિત, વ્યર્થ નિરર્થક

निष्फल पु (निर्गत फल यस्मात्) અનાજનુ ફોતરૂ, ભુસુ

निष्फलता स्त्री (निष्फलस्य भाव तल्+टाप्) નિષ્ફળ-પણુ, વ્યર્થપણુ

निष्फलत्व न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

निष्फली स्त्री (निवृत्त फल यस्या ङीप्) ઋતુધર્મ-રહિત થયેલી સ્ત્રી

निष्फेन त्रि (निर्गत फेन यस्य) ફીણ વગરનુ

निष्यन्द पु (नि+स्यन्द्+भावे घञ्) ઝરણ, ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

निष्यन्द त्रि (,, स्यन्द्+अच्) ઝરનાર, ટપકનાર ખરનાર

निष्यन्दिन् त्रि (,,+स्यन्द् णिनि) ઉપરના અર્થ

निष्यूत त्रि (,,+सिव्+क्त ऊट्) અત્યન્ત ગુથેલ, સીવેલુ

निष्षन्धि त्रि (निर्गत सन्धि सन्धानम् यस्य) સન્ધિ વગરનુ–સાધા વગરનુ, સલાહ વગરનુ

निष्षम अव्य (निर्गता समा यस्य अव्ययी० षत्वप्लुत्वे) વર્ષો ઉપરનુ

निष्षामन् त्रि (निर्गत साम यस्य षत्वप्लुत्वे) સામરહિત

निष्षेध पु (निस्+सिध् भावे घञ् षत्व) અત્યન્ત સિદ્ધ

निस् अव्य (निस्+क्विप् उपसर्गभेद) નિષેધમા, નિશ્ચયમા, સમ્પૂર્ણપણામા તથા ઓળગવુ એવા અર્થમા વપરાય છે

निसम्पात पु (निवृत्त सम्पात सञ्चारो यत्र) મધ્ય-રાત્રિ

निसर त्रि (निसरति, नि+सृ+अच्) અત્યત સરકનાર, ખસનાર, અત્યન્ત ગમન કરનાર

निसर्ग पु (नि+सृज्+घञ्) સ્વભાવ, સ્વરૂપ, સૃષ્ટિ "निसर्गदुर्बोधमबोधविक्लवा" किरात०

निसर्गेण अव्य સ્વાભાવિક

निसर्गज त्रि (निसर्गाज्जायते, जन्+ड) સ્વાભાવિક, સૃષ્ટિ સમયે હોનાર–થનાર

निसर्गभिन्न त्रि (निसर्गेण भिन्न) સ્વભાવથી જુદુ

निसर्गसिद्ध त्रि (निसर्गेण सिद्ध) સ્વભાવ સિદ્ધ, જન્મથી સિદ્ધ

निसर्जन न (नि+सृज्+ल्युट्, णिसिरण जै प्रा) છોડી દેવુ, ત્યાગ કરવો

निसर्जना स्त्री (निसर्जन क्रियां टाप् णिसिरणया जै प्रा) ત્યાગ–દાન, નિસ્સારણ–બહાર નીકાલવુ

निसार पु (नि+सृ+घञ्) સમૂહ

निसिन्धु पु (नितरां सिन्धुरिव) નગોડનુ ઝાડ

निसिन्धुक पु (निसिन्धु स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

निसुन्द पु (णिसुंद जै प्रा) રાવણનો એક સુભટ

निसूदक त्रि (निसूदयति, नि+सूद्+ण्वुल्) હિસક, નાશક

निसूदन न (नि+सूद्+भावे ल्युट्) મારવુ, હિસા કરવી

निसूदन त्रि (नि+सूद् कर्तरि ल्यु) મારનાર, નાશ-કરનાર.

निसृत त्रि (नि+सृ+क्त) અત્યત ગયેલ, નીકળેલ

निसृता स्त्री (नितरा सृता नि+सृ+क्त+टाप्) નસોતર

निसृष्ट त्रि (नि+सृज् कर्मणि क्त) મૂકેલ, સ્થાપેલ, ત્યજેલ, છોડેલ, મધ્યસ્થ.

निसृष्टार्थ पु (निसृष्टो न्यस्तोऽर्थो यस्मिन्) વકીલ, બેરીસ્ટર, એક પ્રકારનો દાસ

"उभयोर्भावमुन्नीय स्वय वदति चोत्तर

सदिष्ट कुरुते कर्म निसृष्टार्थ स उच्यते॥" मा द

निसोढ त्रि (नि+सह्+क्त, ओत्) અત્યત સહન કરવા યોગ્ય.

"निहरमम्भो विमूर्छमानः" रघु

निहार पु. (निहार वै. प्रा.) झोळ झिल.

निहित त्रि. (नि+धा+क्त हितादेश) मूकेल-स्थापेल नाखेल, थापण मूकेल, अनामत मूकेल.
"धर्मस्य तत्त्वं निहितं गुहायां" महाभारते.

निर्हिंसन न. (+हिंस+भावे ल्युट्) मारवुं-ठार मारवुं

निहीन त्रि. (नितरां हीनः) नीच, पामर हलकुं

निहुस्थिमना स्त्री. (निहुस्थिमणा वै. प्रा.) ते नामनी वनस्पति.

निह्नव पु. (निह्नूयते अस्वस्थानमनेन नि+ह्नु+अप्) छानुं-छीनवा छुपावुं, सत्य राखवुं छुपाववुं

निह्नववादिन् त्रि. (निह्नव+वद्+णिनि) ठगता कपट छुपाववानी बोलनार, पोते माहितगार छतां वात गुप्त राखी खोटुं बोलनार, छुपावनार.

निह्नविका स्त्री (निह्नविया वै. प्रा.) लीपीनुं नाम.

निह्नवोत्तर न (निह्नवयुक्तं उत्तर) खरी वात छुपावी नाखे आपेलो उत्तर

निह्नायक त्रि (निह्नावग वै. प्रा.) ओळवाई कराार छुपावनार.

निह्नुत त्रि (नि+ह्नु+क्त) गुप्त राखेलुं, छुपावेलुं

निह्नुति स्त्री (+क्तिन्) गुप्त राखवुं छुपाववुं

निह्राद पु (नि+ह्राद्+घञ्) अवाज शब्द.
"पपसे धर्मनिह्रादैः कर्णिपुत्रमितामनो" रघु

नी त्रि (क्विप्, नी+कर्तरि क्विप्) पहोंचाडनार, दोरनार लई जनार.

नीक पु (नीपक्, नी+क्रक्) एक जातनुं वृक्ष

नीका स्त्री. (नीका वै. प्रा.) नानी नदी नहेर

नीकार पु (नि+कृ+भावे घञ् वा दीर्घः) तिरस्कार अपमान, पराभव.

नीकाश पु (नि+काश्+घञ्) उपमान निश्चय.

नीकाश त्रि. (नितरां काशते, नि+काश्+अच्) तुल्य, सदृश, सरखुं

नीकुम्भक पु (निकुम्भ वै+क) ते नामे एक वृक्ष

नीक्षण न (नीक्ष्यतेऽनेन नि+ईक्ष् करणे ल्युट्) हांडी वगेरेनी परीक्षानुं साधन.

नीच त्रि (निकृष्टां संज्ञां चिनोति, नि+चि+ड) अधम-नीच, निंद्य, हलकुं नीचुं-नीचाशयनुं
"मायोनीचानपि मैत्रीमूलः" माघ

नीच पु. चोक नामे एक गन्धद्रव्य

नीचक त्रि (नीच+स्वार्थे कन्) नीच शब्द जुओ.

नीचकदम्ब पु (नीच कदम्बो कदम्ब) मधुर शब्द जुओ

नीचका स्त्री. (निकृष्टमी चोक चरते अतिप्रशस्ता, चर्+ अच्+टाप्) उत्तम गाय.

नीचकिन् त्रि (चोका चरते, चर्+णिनि) [illegible]

नीचैस् अव्य (नीचैः अव्ययम् डै. [illegible]) नीचे, नीचुं हलकी धीमेथी.

नीचग त्रि (नीच निम्नदेश गच्छति, गम्+ड) नीचे जनार, पोताना नीच स्थानमां रहेल ग्रह वगेरे, हलकाने पामनार.

नीचम न (नीच निम्न गच्छति, गम्+ड) पाणी

नीचगा स्त्री. (नीच निम्न गच्छति, गम् ड+टाप्) नीच जातना पुरुष साथे सम्बन्ध करनारी स्त्री, नदी
"नरोपगति विपेद नीचगापि नदं सरित् ।
उद्भुतमिव दुर्भिर्य ग्ण मानमकः परम् ॥" [illegible]

नीचगृह न. (नीचं स्वोच्चात् सप्तमं गृहम्) ग्रह वगेरे ग्रहोनी पोतपोताना उच्चस्थानथी सातमी राशि जेमके-सूर्यनी उच्च मेष राशीथी सातमी तुला राशि, चन्द्रनी नीच राशि वृश्चिक मंगळनी म[illegible] बुधनो मीन, गुरुनी मकर, शुक्रनी कन्या, शनिनी मेष विगेरे

नीचगोत्र न. (नीचगोत्र वै. प्रा) हलकुं कुळ कर्म कर्मनी एक प्रकृति.

नीचता स्त्री. (नीचस्य भाव तल्+टाप्) नीचपणुं हलकाई

नीचत्व न. ( ) उपरनो अर्थ

नीचभोज्य पु (नीचैर्भोज्य) डुंगळी.

नीचभोज्य त्रि ( ) नीच-हलका लोकोने खावा लायक

नीचयोनि त्रि (नीचा योनिर्यस्य) नीच जातिनुं

नीचयोनि स्त्री (नीचा चासौ योनिश्च) नीच जात.

नीचयोनिन् त्रि (नीचा योनिरस्त्यस्य इनि)

निस्त्रिंशधारिन् त्रि (निस्त्रिंश+धृ+णिनि) તલવાર ધારણ કરનાર

निस्त्रिंशपत्रिका स्त्री (निस्त्रिंश खड्ग इव पत्रमस्या कप् कापि अत इत्वम्) થોરનું ઝાડ

निस्त्रिंशिन् त्रि (निस्त्रिंश धार्यत्वेनाऽस्त्यस्य इनि) તલવાર ધારણ કરનાર

निस्त्रैगुण्य त्रि (निष्क्रान्त त्रैगुण्यात्) સત્વ-રજ-તમ એ ત્રણ ગુણથી રહિત, સંસારથી મુક્ત થયેલ "त्रैगुण्यविषया वेदा निस्त्रैगुण्यो भवार्जुन" गीता

निस्त्रैणपुष्पी स्त्री (निर्गत स्त्रैण स्त्रीरागादि यस्मात्, निस्त्रैण पुष्पमस्या ङीप्) એક જાતનો ધતુરો

निस्राव पु (नि+स्रु+घञ्) બજારમાં વેચતાં બાકી રહેલ કોઇ વસ્તુ

निस्स्नेह त्रि (निर्गत स्नेह प्रेम तैलादिक वा यस्य) પ્રેમ વગરનું, તેલ વગરનું

निस्स्नेह पु (,, स्नेहात्) મંત્રવિશેષ

निस्स्नेहफला स्त्री (निस्नेह तैलहीन फल यस्या) ધોળી ભોરીંગણી

निस्पन्द पु (नि+स्पन्द्+भाव घञ्) ફરકવું-ધડકવું

निस्पन्द त्रि (निवृत्त स्पन्दश्चक्षुपलकादिस्पन्दन यस्मात्) આંખના ફરકાવ રહિત, ધડક્યા વગરનું, ચેષ્ટા વગરનું

"सूक्ष्मे घने नैपधकेशपाशे निपत्य निस्पन्दतरीभवदस्याम्" नैपधे०

निस्पन्दिन् त्रि (नि+स्पन्द्+णिनि) निष्पंदिन् શબ્દ જુઓ, ચેષ્ટાવગરનું

निस्पृह त्रि (निर्गता स्पृहा यस्य) સ્પૃહારહિત, ઇચ્છા વગરનું

"निस्पृह सर्वकामेभ्यो युक्त इत्युच्यते तदा" गीतायां

निस्पृह अव्य (स्पृहाया अभाव) ઇચ્છાનો અભાવ

निस्पृहा स्त्री અગ્નિશિખા વૃક્ષ

निस्फिटित त्रि (णिप्फिडिअ जै प्रा) નિર્ગત, બહાર નીકળેલ

निस्फुर पु (णिप्फुर जै प्रा) પ્રભા, તેજ, કાન્તિ

निस्फेट पु (णिप्फेड जै प्रा) બહાર નીકળવું

निस्फेटित त्रि (णिप्फेडिय जै प्रा) નમાવેલ, ભગાવેલ

निस्यन्द पु (नि+स्यन्द् क्षरणे+भावे घञ्) ઝરણું, ઝરવું, ખરવું, ટપકવું

निस्यन्द त्रि (निस्यन्द्+कर्त्तरि अच्) ઝરણવાળું, ખરતું, ટપકતું

निस्यन्दिन् त्रि (नि+स्यन्द् णिनि) ઝરનાર, ખરનાર, ટપકનાર

निस्रव पु (नि+स्रु+अप्) ભાતનું ઓસામણ

निस्रव पु (,, ,,+भावे अप् घञ् वा) ઝરવું, ટપકવું

निस्राव पु (निस्राव्यते, नि+स्रु+णिच्+घञ्) ભાતનું ઓસામણ

निस्राव पु (नि+स्रु+घञ् वा) ઝરવું-ટપકવું

निस्स्व त्रि (निर्गत स्वमस्य) નિધન-દરિદ્ર

निस्वन पु (नि+स्वन्+अप्) શબ્દ, અવાજ

निस्वान पु (,,+,, पक्षे घञ्) ઉપરનો અર્થ

निस्सत्त्व त्रि (निर्गत सत्त्वात्) નિર્બળ, નપુંસક, નીચ, પ્રાણરહિત

निस्सीम त्रि (निष्क्रान्ता सीमा यस्मात्) બેહદ, પુષ્કળ, હદ ઉપરાંત

निस्सीमन् त्रि (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

'अहह महता निःसीमानश्चरित्रविभूतय' ॥भर्तृहरि॥

निह त्रि (निहन्ति, नि+हन्+ड) હણનાર, વધ કરનાર

निह त्रि (णिह जै प्रा) માયાવી, ક્રોધ આદિથી પીડિત, આઘાતનું સ્થાન

निहत त्रि (नि+हन्+क्त) હણેલું-મારેલું

निहनन न (,,+हन्+ल्युट्) વધ કરવો, હણવું, મારી નાખવું

निहन्तृ त्रि (,, हन्+तृच्) વધ કરનાર, હણનાર, મારી નાખનાર.

निहन्तृ पु (,, ,,) મહાદેવ, ઉદાત્ત સ્વર

निहन्यमान त्रि (नि+हन्+यक्+शानच्) હણાતું, વધ કરાતું

निहव पु (,,+ह्वे+अप् सम्प्रसारणम्) બોલાવવું

निहा स्त्री (णिहा जै प्रा) માયા, કપટ.

निहाका स्त्री (नियत जहाति भुव, नि+हा+कन् टाप्) મગરમચ્છ, ઘો નામનું પ્રાણી

निहार पु (नितरा ह्रियन्ते पदार्था येन, नि+हृ+घञ) હિમ, બરફ, ઝાકળ

वगेरे—करेली प्रतिज्ञा वगेरे.

नीतिशास्त्र न (नीतिप्रतिपादकं शास्त्रम्) नीति जणावनार शास्त्र जेवां के कौटिल्यसूत्र, पंचतंत्र, कामंदकी नीतिसार, नीतिमाला, नीतिमयूख हितोपदेश, शुक्रनीति वगेरे शास्त्र.

नीतिसार पु (नीतिरेव सारो यस्य) इन्द्र प्रते बृहस्पतिए करेल शास्त्र.

नीत त्रि (नी+क्त) दोरेल, लावेल.

नीत्वा अव्य (नी+क्त्वा) लई जईने, दोरीने, प्राप्त करीने, समय वगेरे गाळीने.

नीथ त्रि (नी+क्थन्) लई जनार, दोरनार, नेता प्राप्त करनार, पहोंचाडनार, लोभीलो.

नीथ पु. (नी+करणे थक्) स्तोत्र.

नीथ पु (+भावे थक्) लई जवानुं काम.

नीध्र न. (नितरां ध्रियते दीर्घः) छापरानो आगळनो भाग—भाल, वन, पैडानी नेमि, चन्द्र रेवती नक्षत्र, छेडो.

"प्रासमि नीध्रमिव वन रेख" माघ

नीनाह पु (नि+नह्+भावे घञ् दीर्घः) निमन्ध—मलत्याग ढांकवुं.

नीलिका स्त्री (नीलिका वै प्र) मधुरीन्द्रिय जंतुनी जाति.

नीप पु (नी+प निपात्) कदंबनुं झाड, धाराकदंब राजकदंबनुं झाड—अर्थ—अशोकनुं झाड, अशोकाजातनुं झाड ते नामे एक देश, पर्वतनो नीचेनो भाग, ११ भेद.

"नवनीपकलीपुष्प सत्व धा व

नीप्य त्रि (नपि भव यत्) पर्वतना नीचेना भागमां होनार—थनार.

नीयमान त्रि (नीयते, नी+कर्म+शानच्) लई जवातुं.

नीर न (नयति प्रापयति स्वास्थ्यं स्वाद्यमन्नम्, नी+रक्) पाणी, रस, पूर्वाषाढा नक्षत्र.

"निरवग्रहनीरनिरैव स्तिमितैरूपा" माघ

"नीरे नीरजैः सम न सम्यग्विकसितं कमलम् "शारदी"

नीरद पु (नीरं ददाति, नीरद है) समुद्र, सागर.

नीरज न. (नीरे जायते, जन्+ड) कमल, मोती कुष्ठ—औषधि.

नीरज त्रि (नीरात् नीरे वा जायते, जन्+ड) पाणीमां उत्पन्न थनार.

नीरज त्रि. (निर्गतं रजसः) १ धूळ विनाकुं रजोगुण विनाकुं.

नीरज पु ( ) महादेव, पाणीनो बिलाडो.

नीरजस् त्रि (निर्गतं रजोगुणो धूलि यस्मात्) धूळ वगरनुं, पराग वगरनुं रजोगुणरहित पुं.

नीरजस् स्त्री. (निर्गतं रजो यस्याः) ऋतुधर्मथी मुक्त थयेली स्त्री नहि आववाथी स्त्री.

नीरजस्क त्रि (रजो यस्य+कप्) विरज त्रि. शब्द जुओ.

नीरजस्का स्त्री (नीरजस्क+टाप्) नीरजस् स्त्री शब्द जुओ.

नीरजात त्रि (नीरात् जायते स्म जन्+क्त) पाणीमां उत्पन्न थयेलुं.

नीरजात न. (नीरे जायते स्म जन्+क्त) कमळ मोती.

नीरजीकारित त्रि (निरजस्+च्वि+कृ+णिच्+क्त) धूळ वगरनुं करेल, साफ करेल, शुद्ध करेल.

नीरद पु. (नीरं ददाति, नीर+दा+क) मेघ, मेघ.

"नूतनपीन पयोधिनीरदम् । माघ"

नीरद त्रि (निर्गतं दन्ति रदा यस्य) दांत वगरनुं.

नीरदिन् त्रि (नीरद+अस्त्यर्थे इनि) मेघवाळुं.

नीरधि पु (नीराणि धीयन्तेऽस्मिन्, नीर+धा+कि) समुद्र.

नीरनिधि पु (नीराणि निधीयन्तेऽत्र नीर+नि+धा+कि) समुद्र.

नीरन्ध्र त्रि (निर्गतं रन्ध्रं छिद्रं यस्मिन्) छिद्र वगरनुं [illegible]

"नीरन्ध्रनीलिमितरां तुषे मजन्ती" माघ

नीरप्रिय पु (नीरं प्रियमस्य) पाणीमां थतुं नेतर.

नीरमिश्र त्रि (नीरेण मिश्रं यस्य) पाणी साथे मिश्र होय ते.

नीररुह न (नीरे रोहति रुह्+क) कमळ.

नीररुह त्रि (नीरे रोहति नीर+रुह्+क) पाणीमां ऊगनार.

नीरस पु (निर्गतो रसो यस्य) दाडम.

नीचे व्यतिनु

नीचवज्र पु न (नीचमनुत्कृष्टं वज्रम्) वैक्रान्तमणि

नीचवर्तिन् त्रि (नीचं वर्तितुं शीलमस्य) नीचे आसने बेसनार, नम्र स्वभाववाळु

नीचा अव्य (निकृष्टामी दिशामञ्चति, नि+अञ्च) नीचे नीचे

नीचात् अव्य (,, निकृष्टात् वा दिशः) नीचेथी, नीचे

नीचायक त्रि (नितरां चिनोति वा चिनोति नि+चि+ण्वुल् पृषोदरादित्वात् दीर्घः) अत्यन्त ओछुं करनार, विशेष-ओछुं करनार

नीचायकीय त्रि (नीचायकस्यादूरदेशादि छ) अत्यन्त ओछुं करनार सम्बन्धी, विशेष ओछुं करनार सम्बन्धी

नीचायया त्रि (नीचा न्यग्भावमयानि, अय+णि+क्विप्) नीचाभावने प्राप्त थयेल

नीचिकी स्त्री (नैचिकी पृषो) उत्तम गाय

नीचीन त्रि (न्यञ्चं स्थाय न अञ्चतेर्नलोपाभाव पूर्वाण दीर्घ) नीचे पडनार, नीचा मुखवाळु

नीचैर्गति स्त्री (नीचैस् गति) मन्द गमन, नीचे जवुं-नीचाणमां गमन

नीचैस् अव्य (नि+चि+डैसि दीर्घश्च) नीचे, ऊंचे नहि ते, अल्प, थोडु

"नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा चक्रनेमिक्रमेण" मेघ०

नीचैस्तमाम् अव्य (नीचैस्+अतिशये तमप्+आम्) अतिशय नीच, अत्यन्त नीचु, अतिशय अल्प.

नीचैस्तराम् अव्य (,, तरप्+आम्) उपरना अर्थ

नीच्य त्रि (नीचि भव, नि+अञ्च्+यत् नलोपाल्लोपौ पूर्वाण दीर्घ) नीचे होनार-थनार, नीचाणमां होनार-थनार

नीड पु न (नितरां ईड्यते स्तूयते सुदृश्यत्वात्, नि+ईड्+घञ्) पक्षीओनो माळो, आश्रय, रथनो अमुक अवयव

"नीडारम्भैर्गृहबलिभुजामाकुलग्रामचैत्या" मेघदूतम् ॥

नीडक पु न (नीड+स्वार्थे क) पक्षीनो माळो

नीडक पु (नीडे कायति प्रकाशते कै+क) पक्षी

नीडकी स्त्री (नीडक स्त्रियां जातित्वाद् ङीष्) पक्षिणी

नीडज पु (नीडे जायते, जन्+ड) पक्षी

नीडजी स्त्री (नीडज स्त्रियां जाति ङीष्) पक्षिणी

नीडजेन्द्र पु (नीडजानां इन्द्रः) गरुड पक्षी

नीडि पु ([illegible], नि+इड् [illegible]) निवास, रहेठाण

नीडोद्भव पु (नीडे कुलाय उद्भव उत्पत्तिर्यस्य) पक्षी

नीडोद्भवी स्त्री (नीडोद्भव स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) पक्षिणी

नीत त्रि (नी+कर्मणि क्त) लई जवायेल, दोरेल, पहोंचाडेल, प्राप्त करेल, समय वगेरे गाळेल, ग्रहण करेल

"नीत्वा [illegible] नवीनवनिजाने [illegible]" माघ

नीति स्त्री (नीयन्ते उपायाः अनया [illegible] नी+क्तिन्) गुरु वगेरेए कहेली राजविद्या, नीतिशास्त्र, न्याय, योग्य वर्तन, नीतिरीति

नीति स्त्री (नी+भावे क्तिन्) प्राप्त करवु, पहोंचाडवु, लई जवुं-दोरवु

"निन्दन्तु नीतिनिपुणा यदि वा स्तुवन्तु" भर्तृहरि०

नीतिकुशल त्रि (नीतौ कुशल) नीतिमां कुशळ, राजनीतिमां कुशळ

"किं चित्रं यदि राजनीतिकुशलो राजा भवेद् धार्मिकः" उद्भट ॥

नीतिघोष पु (नीत्यात्मको घोषो यस्य) बृहस्पतिनो रथ.

नीतिज्ञ त्रि (नीतिं जानाति, ज्ञा+क) नीतिने जाणनार

नीतिदोष पु (नीतौ दोष) नीतिमां भूल

नीतिनिपुण त्रि (नीतौ निपुण) राजनीतिमां कुशळ

नीतिबीज न (नीतिर्बीजं यस्य) प्रपंचनुं उत्पत्ति स्थान.

नीतिमत् त्रि (नीतिरस्त्यस्य मतुप्) उत्तम नीतिवाळु, नीतिवाळु

नीतिविद्या स्त्री (नीतेर्विद्या) राजनीतिरूप विद्या, सद्वर्तननी विद्या

नीतिवेदिन् त्रि (नीतिं वेत्ति, विद्+णिनि) राजनीति जाणनार, नीति समजनार

नीतिव्यतिक्रम पु (नीतेर्व्यतिक्रम) नियमनो

"पलाश इवो नीलमतलकलाप" पीन

नीलगिरि पु. ते नामनो એક પર્વત.

नीलगिरिकर्णिका स्त्री (नीला चासौ गिरिकर्णिका च) ગિરિકર્ણિકાની એક જાત.

नीलग्रीव पु. (नीला नीलवर्णा ग्रीवा यस्य) મહાદેવ, મોર.

नीलग्रीवी स्त्री (नीलग्रीव+स्त्रियां जाति ङीप्) મોર પક્ષિણી.

नीलगुटिका स्त्री. (नीलगुलिका वै प्रा) એક જાતનું રત્ન.

नीलगुल्म स्त्री. (नीलगुल्म ,, ,,) એક ઔષધીનું નામ

नीलङ्गु पु. (निलङ्गति गच्छति नि+लगि+उ दन दीर्घ) ભમરો વગેરે કાકડી જાત, પુષ્પ, ટેલી એક જાત

नीलचर्मन् न. (नील च तत् चर्म च) કાળું ચામડું

नीलचर्मन् त्रि (नील चर्म यस्य) કાળા ચામડાવાળું

नीलच्छद पु. (नीलः छदा यस्य) ગરુડ એક જાતનું ઝાડ

नीलज न. (नीलात् पर्वतात् जायते, जन्+ड) એક જાતનું લોઢું વર્તલોહ

नीलज त्रि. (नीलात् पर्वतात् जायते, जन्+ड) નીલ પર્વતમાંથી ઉત્પન્ન થયેલું.

नीलजा स्त्री (नीलात् जायते जन्+ड+टाप्) નીલપર્વતમાંથી નીકળતી નદી.

नीलझिण्टी स्त्री (नीला नीलवर्णा झिण्टी) કાળી ઝીંઝોટી.

नीलतन्त्र न. મીનાચાર વગેરે પ્રકાશ કરનાર એક તંત્ર

नीलतरु पु. (नीलवर्णो तरुः) નાળિયેરનું ઝાડ કાળા રંગનું ઝાડ

नीलता स्त्री (नीलस्य भाव तल् टाप्) કાળાશ શ્યામપણું

नीलतालक पु. (तमालेन तालं लक्ष नीलं तालमस्य) તમાલ વૃક્ષ, હિંતાલ વૃક્ષ.

नीलत्व न. (नीलस्य भाव) કાળાશ, શ્યામપણું

नीलदूर्वा स्त्री. (नीला चासौ दूर्वा च) લીલી ધ્રો– લીલા રંગની દુર્વા.

नीलद्रुम पु. (नीलवर्णो द्रुमः) એક ઝાડ, [illegible]

नीलध्वज पु. (नीला नीलवर्णो ध्वजः [illegible]) તાલનું ઝાડ

नीलध्वज पु. (नीला ध्वजो यस्य) તે નામનો રાજા

नीलध्वज त्रि (नीलो ध्वजः यस्य) કાળી ધજાવાળું

नीलनिर्गुण्डी स्त्री. (नीला चासौ निर्गुण्डी च) કાળી નગોડ.

नीलनिर्यासक त्रि. (नीलवर्णो निर्यासो यस्य कः) કાળારંગના રસવાળું

नीलनिर्यासक पु. (नीलवर्ण ,,) [illegible]

नीलपटु पु. (नील पटुमिव) [illegible]

नीलपत्र न. (नीलं पत्रं वर्णं पुष्पस्य वा यस्य) કાળું કમળ, [illegible]

नीलपत्र पु. (नीलानि पत्राणि यस्य) [illegible] વૃક્ષ, દાડમનું ઝાડ

नीलपत्र त्रि (नीलानि पत्राणि यस्य) કાળા રંગનાં પાંદડાંવાળું

नीलपद्म न (नील च तत् पद्म च) કાળું કમળ

नीलपिङ्गल त्रि (नीलः पिङ्गल इति) કાળું અને પીળા રંગનું

नीलपिङ्गल पु. (नीलवर्णो पिङ्गलः) કાળો પીળો રંગ

नीलपिङ्गला स्त्री. (नीला चासौ पिङ्गला च) કાળી પીળી ગાય

नीलपिच्छ पु. (नीलानि पिच्छानि यस्य) બાજ પક્ષી.

नीलपिच्छी स्त्री (नीलपिच्छ स्त्रियां जाति ङीप्) બાજ પક્ષિણી

नीलपिष्टोडी स्त्री. એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

नीलपुनर्नवा स्त्री (नीला पुनर्नवा) કાળી સાટોડી

नीलपुष्प पु. (नीलं पुष्पमस्य) કાળો ભાંગરો.

नीलपुष्प न (नील पुष्पमस्य) ગ્રંથિપર્ણ

नीलपुष्प न. (नील च तत् पुष्पं च) કાળું ફૂલ.

नीलपुष्पिका स्त्री. (नील पुष्पं यस्याः कप् [illegible] इत्वम्) [illegible] વનસ્પતિ. અળસી.

नीलपुष्पी स्त्री (नीलं पुष्पं यस्याः ङीप्) [illegible] વનસ્પતિ, અળસી.

नीरस त्रि (निर्नास्ति रसो यत्र) રસ વગરનુ, રસરહિત, શૃંગારાદિ રસ રહિત
"अलब्धफलनीरस मम विधाय तस्मिञ्जने 'विक्रमोर्वशीयम्
नीराग त्रि (णीराग जै प्रा) રાગરહિત વીતરાગ
नीराज पु (नीरमजति, अज्+अच् घ्यभाव) પાણીનો સિલાડો
नीराजन न (निर्+राज् भावे ल्युट्) આરતિ
नीराजना स्त्री (नितरां राजन यत्र, निर्+राज्+णिच्+भाव युच्) આરતિ
नीरिन्दु पु (नि+ईर् कम्पने+भावे क्विप्, नीरा कम्पनेन इन्दति शोभते उन्) અશ્વશાખોટક નામનુ ઝાડ
नीरुच त्रि (निश्चित रोचते, निर्+रुच्+क्विप्) કાન્તિવાળુ, કાયમદીપ્તિવાળુ
नीरुज् अव्य (रुजोऽभाव) રોગનો અભાવ, આરોગ્ય, તન્દુરસ્ત
नीरुज् त्रि (निर्गता रुक् यस्य) રોગરહિત, નીરોગી
नीरुज् स्त्री (निर्गता रुक्) આરોગ્ય, તન્દુરસ્તી
नीरुज न (निर्गता रुजा यस्मात्) કુટનામે વનસ્પતિ
नीरुज त्रि (निर्गता रुजा यस्य) રોગ વિનાનુ-નીરોગી
नीरुजशिख पु (निरुजसिह जै प्रा) આઠ ઉપવાસ અને પારણુ, આયબીલ તપનો પ્રકાર
नीरुजा स्त्री એક જાતનો રોગ, (અજગલ્લીકા)
नीरूप त्रि (निर्गत रूपमस्य) રૂપરહિત, રૂપવગરનુ
नीरेणु त्रि (णीरणु जै प्रा) રજરહિત, ધુળવિનાનુ
नीरेणुक त्रि (निर्गत रेणुर्यस्मात्+कप्) ધૂળરહિત
नीरोग त्रि (निर्गत रोगात् णीरोग जै प्रा) રોગ-રહિત-તન્દુરસ્ત.
नीरोगता स्त्री (नीरोगस्य भाव तल+टाप्) રોગ રહિતપણુ
नील् (भ्वा पर स सेट् नीलति) રગવુ, રગ દેવો
नील पु (नील्+अच्) શ્યામરગ, કાળોરગ, તે નામે એક પર્વત, એક વાનરનુ નામ, ગળી, વડનુ ઝાડ, ઇન્દ્ર નીલમણિ, તે નામે એક નાગ, તે નામનો રાજા, અજમીઢ રાજાનો નીલિની નામની પત્નીથી થયેલ પુત્ર, અશ-ભાગ, યમરાજ, એક દિગ્ગજ નીલ્યોષધિ
नील न (नील्+अच्) મોરથુથુ, કાચલવણ, તાલીમ પત્ર, ઝેર
नील त्रि (नील्+अच्) કાળુ, શ્યામ
नील त्रि (नील्या रक्त अन्) શ્યામ રગવાળુ, ગળીથી રગેલ
नीलक न (नील+स्वार्थे सज्ञाया वा कन्) કાચલવણ, એક જાતનુ લોઢુ, મોરથુથુ, બીડલવણ
नीलक पु (नीलेन वर्णन कायति, कै+क) કાળો ભમરો, અવ્યક્ત રાશિસજ્ઞા વિશેષ, અસન વૃક્ષ
नीलकण्ठ पु (नीलो नीलवर्णा कण्ठो यस्य) મોર પક્ષી, લક્કડ કૂટપક્ષી, દાત્યૂહપક્ષી, ચકલો, ખજન પક્ષી, પીતસાર, કાળી ડોકવાળા શિવ, તે નામે ગ્રામ
"कस्त्व शूली मृगय भिषज नीलकण्ठ प्रियेऽहं, सुभाषितम्
नीलकण्ठ न (नील कण्ठो यस्य) મૂળો
नीलकण्ठाक्ष पु (नीलकण्ठप्रिय अक्षो जपमाला यस्य) રૂદ્રાક્ષ
नीलकण्ठाक्ष त्रि (नीलकण्ठस्य खञ्जनस्य अक्षिणी इव अक्षिणी यस्य षच् समा०) ખજન પક્ષીના નેત્રસમાન નેત્રવાળુ
नीलकण्ठी स्त्री (नीलकण्ठ+स्त्रिया ङीप्) મોરપક્ષિણી, દાત્યૂહી
नीलकणा स्त्री (नीला चासौ कणा च) શાહજીરૂ
नीलकन्द पु (नील कन्दो मूल यस्य) વિષયકન્દ, મહિષકન્દ વૃક્ષ
नीलकमल न (नील च तत् कमल च) કાળુ કમળ
नीलकुन्तला स्त्री (नीला नीलवर्णा कुन्तला यस्या) દુર્ગાદેવીની એક સખી
नीलकुरण्टक पु (नील कुरण्टक) કાળી ઝીંઝોટી નામે વનસ્પતિ
नीलकुसुमा स्त्री (नील कुसुम यस्या) ઉપરનો અર્થ
नीलक्रान्ता स्त्री (नीलेन नीलवर्णेन क्रान्ता) વનસ્પતિ વિષ્ણુક્રાન્તા
नीलक्रौञ्च पु (नील क्रौञ्च) કાળો બગલો
नीलक्रौञ्ची स्त्री (नीलक्रौञ्च+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) કાળી બગલી
नीलगङ्गा स्त्री (नीला गगा) તે નામે એક નદી
नीलगणेश पु (नीलो नीलवर्णो गणेश) કાળા રગના ગણુકીડ નામના ગણપતિ.

नीलपट न. (नीलं च तद् पटं च) કાળું વસ્ત્ર.

नीलवासस् पु. (नीलं वासो यस्य यस्य) શનૈશ્ચર ગ્રહ, બળરામ.

नीलवासन् न. (नील च तद् वासश्च) કાળું વસ્ત્ર

नीलवासस् त्रि. (नील वासो यस्य) શ્યામ રંગના વસ્ત્રવાળું

नीलबीज पु. (नील बीजमस्य) કાળું અસનવૃક્ષ.

नीलबीज त्रि. (नीलानि बीजानि यस्य) કાળા બી વાળું

[नील]बुह्ना स्त्री. (नीला चासौ बुह्ना च) કાળી ભોંય તલની ગુન્દ્રા-ચીભાણીકા વનસ્પતિ.

नीलवृक्ष पु. (नीलो वृक्षः) એરંડાનું ઝાડ.

नीलवृन्त न. (नील नीलवर्णं वृन्तमस्य) १. કપાસ

नीलवृन्तक न. (नील वृन्तं यस्य कप्) કપાસ

नीलवृष पु. (नीलवर्णो वृषः) વિશેષ લક્ષણવાળો બળદ.

"लोहितो यस्तु वर्णेन मुखे पुच्छे च पाण्डुरः ।
श्वेतः खुरविषाणाभ्यां स नीलो वृष उच्यते ॥"

नीलवृषा स्त्री. (नीलं नीलवर्णं पुष्पवर्णादिकं वर्षति प्रसूते, वृष्+क+टाप्) એક જાતની વનાકી, રીંગણી

नीलव्रत न. એક જાતનું વ્રત.

नीलशिखण्ड त्रि. (नीला शिखण्डा यस्य) કાળા રંગના પીંછાવાળું

नीलशिखण्ड पु. રુદ્ર

नीलशिग्रु पु. (नीलवर्णो शिग्रुः) કાળાં પુષ્પવાળો સરગવો

नीलस्कन्धा स्त्री. (नीलः स्कन्धः) કાળી અપરાજીતા વનસ્પતિ, ગળસી

नीलसरस्वती स्त्री. (नीला सरस्वती) એક વિદ્યા દેવી પણ બોધ તારાદેવી,

नीलसार पु. (नील सारोऽस्य) તિન્દુ નામે એક ઝાડ

नीलसिन्धुवार पु. (नीलवर्णो सिन्धुवारः) કાળી નગોડ.

नीलसन्ध्या स्त्री. (नील. सन्ध्यावत्) એક જાતિ વેલ.

नीला स्त्री. (नयते नीलवर्णोऽस्त्यस्याः अच् टाप्) કાળી સારેંડી, ગળી તે નામે એક રાગિણી

नीला स्त्री. (नील इव आ) નીલરશ્મ, ચતુરીના મેરુની ઉપરે રહેતા મહાનદીને ગણતી એ નામની એક મહાનદી.

नीलाङ्गुलिवल्क पु. (नीलवर्णे वल्कमस्य) [illegible] નામે વનસ્પતિ.

नीलाङ्ग पु. (नीलं अङ्गं यस्य) સારસ પક્ષી

नीलाङ्ग त्रि. ( ) શ્યામ અંગવાળું

नीलाङ्गी स्त्री. (नीलाङ्ग स्त्रियां ङीप्) સારસ પક્ષિણી, શ્યામ અંગવાળી સ્ત્રી

नीलाङ्गु पु. (निलयं निलयति नि+लि+कु पृषो. दीर्घः) [illegible] જીવો.

नीलाञ्जन न. (नीलं च तद् अञ्जनं च) મેસુરી ભળી સુરમો.

नीलाञ्जना स्त्री. (नीलं मेघं अञ्जयति अञ्ज्+णिच्+अच्) વીજળી.

नीलाञ्जनी स्त्री. (नीलमञ्जनमिव अस्याः) કાળી અંજની નામે એક ક્ષુપ વનસ્પતિ.

नीलाञ्जसा स्त्री. (नीलमञ्जति अञ्ज्+असुन्) એ નામની એક અપ્સરા, તે નામની એક નદી, વીજળી.

नीलाद्रिकर्णिका स्त्री. (नीला अद्रिकर्णिका) કાળી અપરાજીતા વનસ્પતિ.

नीलापराजिता स्त्री. (नीला नीलवर्णा अपराजिता) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

नीलाब्ज न. (नीलं च तद् अब्जं च) કાળું કમળ.

नीलाभ त्रि. (नीला आभा यस्य) કાળું શ્યામ કાન્તિવાળું

नीलाभ पु. („) મેઘ, નાગરમોથ.

नीलाभ न. („ „) કાળું વાદળ.

नीलमाष पु. (नीलश्चासौ माषः) રાજમો, અડદ.

नीलाम्बर पु. (नीलं अम्बरं यस्य) બળરામ, શનૈશ્ચર ગ્રહ.

नीलाम्बर न. (नीलमम्बरं यस्य) તાલીસપત્ર

नीलाम्बर न. (नीलं च तद् अम्बरं च) કાળું વસ્ત્ર, ગળીથી રંગેલું વસ્ત્ર.

नीलाम्बुज न. (नीलं नीलवर्णं अम्बुजं) કાળું કમળ.

नीलपृष्ठ पु (नील पृष्ठ यस्य) अग्नि

नीलपोर पु (नील नामी पोरस) काळी शेरडी

नीलपोरक पु (नीलपोर+स्वार्थे क) काळी शेरडी

नीलफला स्त्री (नील फल यस्या) रींगणानुं झाड

नीलबीज त्रि (नील बीज यस्य) काळां बीजवाळुं

नीलबीज पु काळुं अननास

नीलभृङ्गराज पु (नीलश्चासौ भृङ्गराजश्च) काळो भांगरो

नीलमक्षिका स्त्री (नीला चासौ मक्षिका च) काळा रंगनी माखी

नीलमणि पु (नील नामो मणिश्च) काळो मणि, इन्द्र नीलमणि

"परीमाण वैडूर्य, पद्मराग परीक्षक

न स्य प्रथन स्था इन्द्रनीलमणिरिति" ॥ [illegible]

नीलमणि पु (नीला मणिरिव) काळा अमन्तक मणि, मानक कहेनार पुरुष

नीलमल्लिका स्त्री (नीला चासौ मल्लिका च) नीलीनुं झाड

नीलमाधव पु (नीलश्चासौ माधवश्च) जगन्नाथ देव

नीलमाष पु (नीलो नीलवर्णो माषः) राजमाष, काळा अडद

नीलमीलिक पु (नील मीलिका निमीलनं यस्य) पतंगीयु, आगीयो कीडो

नीलमृग पु (नीलमिग जै० प्रा०) लीला वर्णनो मृग

नीलमृत्तिक त्रि (नीला मृत्तिका यस्य) काळी माटी वाळो प्रदेश विगेरे

नीलमृत्तिका स्त्री (नीला चासौ मृत्तिका च) काळी माटी

नीलमृत्तिका स्त्री (नीला मृत्तिकेव) पुष्प कासीश-लोढमाक्षीक

नीलमेहिन् त्रि (नील तद्वर्ण शुक्र मेहति, मिह्+णिनि) पित्तना दोषथी काळा रंगना वीर्यवाळु

नीलराजि पु (नीलस्य राजि) अंधकारनो समूह

'निशा शशाङ्कक्षतनीलराजय" कुमा०

नीलरूपक पु (नील रूप यस्य क) पारस पीपळानुं झाड

नीललेश्या स्त्री (नीललेसा जै० प्रा०) अशुभ अध्यवसाय विशेष

नीललोचन त्रि (नील लोचन नेत्र यस्य) काळा रंगना नेत्रवाळु

नीललोह न (नील नीलवर्ण लोहम्) काळुं लोढुं-पोलाद, काळा मरी

नीललोहित पु (नील नामो लोहितश्च) शिव, मिश्रित कांति तथा लालरंग

नीललोहित त्रि (नीलश्च लोहितश्च) श्याम अने लाल रंगवाळु

नीललोहिता स्त्री (नीला चासौ लोहिता च) भूमिनी जांबुडी

नीललोह न (नील लोहम्) काळुं लोढुं-पोलाद

नीलवत् पु (नीलवन्त जै० प्रा०) मेना नामे वर्षधरोने आवेल ते नामनो एक पर्वत, नीलवंत पर्वत, महाविदेहनी उत्तर तरफनी सीमा बांधनार पर्वत, नीलवंतनो अधिष्ठाता देव, मन्दर पर्वतनुं बीजु शिखर

नीलवत्कूट पु (नीलवन्तकूट जै० प्रा०) नीलवंत वर्षधर पर्वतनुं बीजुं शिखर

नीलवद्द्रहकुमार पु (नीलवन्तद्दहकुमार जै० प्रा०) नीलवंत द्रहनो अधिपति नागकुमार

नीलवर्ण पु (नील वर्ण) काळो रंग

नीलवर्ण त्रि, (नील वर्णो यस्य) काळा रंगनु

नीलवर्षाभू पु (वर्षासु भवति, भू+क्विप्, नीलश्चासौ वर्षाभूश्च) काळो देडको

नीलवर्षाभू स्त्री (नीला नीलवर्णा वर्षाभू) काळी सुर्वावेल

नीलवल्ली स्त्री (नीला नीलवर्णा वल्ली) वन्दा नामनो वेलो

नीलवसन त्रि (नील वसन वस्त्रं यस्य) गळीथी रंगेला वस्त्रवाळु, काळा रंगना वस्त्रवाळु

नीलवसन पु (नील वसन वस्त्रं यस्य) शनैश्चर ग्रह, बळदेव

नीलवसन न (नील च तत् वसनं च) काळुं वस्त्र

नीलवस्त्र पु (नील वस्त्र यस्य) बळदेव, शनैश्चर ग्रह

वगेरेथी थाय छे तेवा सामान्य घास.

नीवारक पु (स्वार्थे क) उपरनो अर्थ.

नीवि स्त्री (निव्ययति निवीयते वा नि+व्ये+इन् पृषोदरादीनां सिद्धम्) धोतीयानी गांठ, पहेरवाना वस्त्रने कोड आगळ नाभी पासे दोरी विगेरेथी बांधवामां आवे छे ते वस्त्रबन्धन, वस्त्र.

मिथ्यानुषिराम्बुवरिष्ट नीवीं समस्वर्द्वीमाहृता.....

नीवी स्त्री (नीवि+वा ङीप्) उपरनो अर्थ.

नीव्र न (नियतं त्रियते, नि+व्रस्+क) छापरानो छाज, वननो भाग, रेवती नक्षत्र, चक्र, पैडानो घेरावो, चन्द्र.

नीवृत् पु स्त्री (नियतं वर्तते निःशेषेण वर्ततेऽत्र नि+वृत्+आधारे क्विप्) देश, राज्यविभाग.

नीशार पु (नितरां शीर्यते हिमवातादनेन, नि+शॄ+घञ् उपसर्गस्य दीर्घः) हीम तथा पवन रोकवा माटे बनावेल ओढवानी रजाई वगेरे पडदो, तंबु वगेरे.

नीहार पु (निह्रियते, नि+ह कर्मणि घञ् दीर्घः) धुम्मस, हिम, बरफ, ठार नामनो धन्य.

"नीहार धूमार्कानलानिलानां" श्वेताश्व.

नीहु स्त्री (नीहू इति प्रा.) कडवी घास.

नु अव्य. (नौति स्तौति वा नुद्+डु वा नु) वितर्क, अनुनय, भूत अर्थ, प्रश्न, विकल्प, अपमान वगेरे, पश्चात्ताप वगेरे । अर्थ बतावनार अव्यय.

"कामिन तु दर्शिना नु कदाचन" माघ.

नुद् (तुदा. उभ. प स. सेट नुदति) धात करवो. मारी नाखवुं.

नुत त्रि (नु स्तुतौ+क्त) स्तुतिकरेल, नमस्कार करेल, वखाणेल प्रशंसा करेल.

नुति स्त्री. (नु+क्तिन्) नमस्कार स्तुति प्रशंसा.

नुन्न त्रि (नुद्+क्त) नमन, प्रेरेल, तिरस्कार करेल, अपमान करी करेल.

"नरात्मना नुन्नमनुत्तम तम ..." माघ.

नुम त्रि. (नुद् भावे क्त) उपरनो अर्थ.

नून त्रि (नु स्तुतौ+क्त) वखाणेल, स्तुति करेल. परिचितशब्दोऽयम्.

नूतन त्रि (नव एव तनप् नूतनादेश) नवुं, तरुण, नवीनुं ज्याधुनिक.

.... नूतनतत्कालकरवाणां" भाग.

नूतनता स्त्री. (नूतनस्य भावः तल्+टाप्) नवीनता, आधुनिकपणुं, नवाइ.

नूतनत्व न. ( ) उपरनो अर्थ.

नूत्न त्रि. (नव एव नव+त्नप् नूरादेश) नवुं, तरुण, आधुनिक, हालमां थएलुं.

नूद पु. (नुदति पापं नुद्+क पृषो दीर्घ.) शेतुर जेवा आकार जेवुं शहतूत नामनुं झाड.

नूनम् अव्य (नु उनयति कनादित्वोअम्) तर्क नक्की करवामां स्मरणमां निश्चयमां, ... उत्प्रेक्षामां वपरातो शब्द.

"कोऽपि नूनं करणं ......"

नूपुर न (नू+क्विप् तुमि पुरति पुर+क) पगे पहेरवानुं आभूषण–झांझर.

"नूपुराणि मौक्तिक ...."

नूपुरवत् त्रि (नूपुर अस्त्यर्थे मतुप्) नूपुरवाळुं, पगनुं आभूषण झांझर जेणे धारण करेल छे ते.

नृ (ना प स अनिट् नरति) दोरी जवुं, दोरवुं.

नृ पु (नी+ऋन् डिच्च्) नर, पुरुष, कोई–पण मनुष्य.

नृ त्रि ( ) नेतृ, दोरनार कोई वस्तु.

नृकपाल न (नृ कपालम्) माणसना माथानी खोपरी.

नृकरोटिका स्त्री (नृ करोटिका) उपरनो अर्थ.

नृकरोटी स्त्री (नृ करोटि ङीप्) माणसनी खोपरी.

नृकेसरिन् पु (ना नरो केसरी च अ सिंह इव) नरसिंह रूप नृसिंह अवतार.

नृकेसरिन् पु. (ना नरो केसरी च) नारसिंह अवतार.

नृग पु. (नृ+गम्+ड) औशिनर नामनो राजा.

नृगधूम पु. ....ना तीर्थनुं नाम.

नृचक्षस् पु (नॄन् चष्टे शास्त्रेण पश्यति, ना+चक्षु+असि ......) राक्षस.

नृचक्षस् पु (नॄन् सुखासुखकर्मन् चष्टे पश्यति, ना+चक्षु+असुन् ..) देव.

नृचक्षस त्रि (.. चष्टे पश्यति) मनुष्य .....

नीलाम्बुजन्मन् न (अम्बुनि जन्मास्य, नील अम्बुजन्म) કાળું કમળ

नीलाम्बुजात न (नील च तत् अम्बुजात च) કાળું કમળ

नीलाम्ला स्त्री (ईषत्कालेन आम्लायति, आ+म्ला+क नीला आम्ला) કાળી ઓંઝોટી વનસ્પતિ

नीलाम्ली स्त्री (नीला अम्ली) શ્યામામ્લી વનસ્પતિ

नीलालु पु (नीलश्चासौ आलुश्च) એક જાતનું કાળું કન્દ, કાળો બટાકો

नीलावभास पु (णीलोभास जै प्रा) ગ્રહાધિષ્ઠાયક દેવ વિશેષ, ૨૬મા ગ્રહનું નામ

नीलाशी स्त्री (नील वर्णमश्नुते व्याप्नोति, अश्+अण् गौरा ङीप्) કાળી નગોડ

नीलाशोक पु (नीलश्चासौ अशोकश्च) કાળું આસોપાલવનું ઝાડ

नीलाश्मन् पु (नीलो नीलवर्ण अश्मा) નીલમણિ, હીરમ

नीलासन पु (नीलवर्ण असनो वृक्षभेद) અસનવૃક્ષ, કાળો બાયો

नीलि पु (नील+इन्) એક જાતનો જલજંતુ

नीलिका स्त्री (नीलक+टाप् कापि अत इत्त्वम्) શ્યામ નગોડ, શેફાલીકા વનસ્પતિ જેનો રંગ કાળો હોય તે, આંખનો રોગ, શરીર ઉપર થતા કાળા ડાઘા, જ્વરથી થયેલો તાવ

नीलिन् त्रि (नीलो भूम्ना प्राशस्त्येन वाऽस्त्यस्य इनि) ઘટ્ટકાળા રંગવાળું, શ્રેષ્ઠ શ્યામ રંગવાળું, આસમાની રંગવાળું

नीलिनी स्त्री (नील प्रशस्ततयास्त्यस्या इनि ङीप्) અજમીઢ રાજાની એક સ્ત્રી, નીલી ઔષધિ, નસોતર, ગળી

नीलिमन् पु (नीलस्य भाव इमनिच्) કાળાશ, આસમાનીપણું

"कज्जलमलिनविलोचनचुम्बनविरचितनीलिमरूपम्"

गीतगो०

नीलिमन् पु स्त्री (णीलिम जै प्रा) શ્યામપણું, કાળાપણું

नीली स्त्री (नीलो निष्पाद्यत्वेनास्त्यस्या नील्+अच्+ङीप्) નેત્રરોગ, ગળી

नीलीराग पु (नीलीराग इव रागो यस्य) સ્થિરપ્રેમ, કાયમ રહેનાર સ્નેહ

"न चातिशोभते यन्नापैति प्रेम मनोगतम् ।
नीलीराग स विज्ञेयो यथा श्रीरामसीतयो ॥" सा० द०

नीलीराग पु (नीलीरागोऽस्त्यस्य अच्) કાયમ સ્નેહવાળો પુરુષ

नीलीराग पु (नीलीसजातो राग) શ્યામરંગ, આસમાની રંગ, ગળીનો રંગ

नीलीरागा स्त्री नीलीराग+स्त्रियां टाप्) સ્થિર સ્નેહવાળી સ્ત્રી

नीलीरोग पु (नील्या रोग) આંખનો એક જાતનો રોગ

नीलीवृक्ष पु (नील्या वृक्ष) ગળીનો છોડ

नीलीवृक्षाकृति पु (नीलीवृक्षस्य आकृतिरिव आकृति र्यस्य) બાણનું પિચ્છું

नीलीसन्धान न (नीली+स+धा+ल्युट्) ગળી ઉકાળવી

नीलीसन्धानभाण्ड न (नीलीस्धानार्थं भाण्डम्) ગળી ગાળવાનું પાત્ર

नीलोत्पल न (नील च तत् उत्पल च) કાળું કમળ

"ध्रुव स नीलोत्पलपत्रधारया शमीलतां छेत्तुमृषिर्व्यवस्यति" शाकुन्तलम् ॥

नीलोत्पलाद्यघृत न આયુર્વેદ પદ્ધતિથી બનાવેલું ઔષધરૂપ ઘી

नीलोत्पलिन् पु (नीलोत्पल धार्य्यत्वेनास्त्यस्य इनि) મહાદેવનો એક અંશ, મંજુઘોષ.

नीलोपल पु (नीलश्चासौ उपलश्च) નીલમણિ–ઇંદ્ર નીલમણિ

नीव् (भ्वा प अ सेट् नीवति) પુષ્ટ થવું, જાડા થવું

नीवर पु (नयत्यात्मान, नी+ष्वरच् नि) સન્યાસી, વ્યાપારી, નિવાસ, રહેઠાણ

नीवर न (नी+ष्वरच् नि न गुण) પાણી, કાદવ

नीवाक पु (निरन्तर नियत वा उच्यते, नि+वच्+घञ् दीर्घ) મોંઘવારી કરવા માટે ધાન્યને એકઠું કરનાર

नीवाक अव्य (वाकानामभाव दीर्घ) निवृत्ति, વાણીની શાન્તિ, વચનનો વિરામ

नीवार पु (नि+वृ+घञ् दीर्घ) ખેડ્યા સિવાય

नृपप्रियफला स्त्री. (नृपप्रियं फलं यस्याः) वंताकनो छोड, रींगणी.

नृपप्रिया स्त्री. (नृपाणां प्रिया) ब्हाली केतकी, राजानी व्हाली.

नृपबदर पु (नृपप्रियो बदर) मोटा बोरनुं झाड, भारेची बोर.

नृपमन्दिर न (नृपस्य मन्दिरम्) राजमहेल, प्रासाद.

नृपमाङ्गल्यक न („ माङ्गल्य मङ्गल यस्मात्+कप्) आमुक्तक नामे झाड.

नृपमान न (नृपस्य तद्भोजनस्य मानमाधिकं यत्र) राजना जमवाना समये वागतुं वाजन्.

नृपलक्ष्म न (लक्ष्म) छत्रचामर वगेरे राज चिह्न.

नृपलिङ्ग न (लिङ्गम्) छत्रनो आकार.

नृपवल्लभ न. (नृपाणां वल्लभम्) आयुर्वेद पद्धतिथी तयार करेलुं तेल के घी.

नृपवल्लभ त्रि (नृपस्य वल्लभ) राजानुं व्हालुं.

नृपवल्लभा स्त्री. (वल्लभा) राजानी व्हाली राणी.

नृपशासन न („ शासनम्) राजानो हुकम.

नृपशु पु. (ना पशुरिव ना पशौ पशुरिव वा) मनुष्य रूप पशु, मूर्ख अज्ञानी.

"यस्य क्रियो नृपशुः पशुमिव मन्यते

नृपसंश्रय पु. („ संश्रय) राजानो आशरो, राजानो आधार

"नृपसंश्रयमिष्यते धने पशौ तम्

नृपसभ न (नृपाणां सभा) घणा राजाओनी सभा.

नृपसभा स्त्री (नृपस्य सभा) एक राजानी सभा करनार.

नृपसुता स्त्री. (सुता) राजपुत्री राजकन्या, छछुंदरी.

नृपसुत पु. (सुत) राजानो पुत्र, राजकुमार

नृपांश पु. (अंश) टेक्स, कर राजानो हिस्सो, महेसूल.

नृपांस पु. (अंसो वसित) राजपुत्र

नृपाकार पु दैवज्ञनी दृष्टमां राजाओ भजेल राजाना लेख

नृपात्मज पु. (नृपस्य आत्मज) राजपुत्र.

नृपात्मजा स्त्री (आत्मजा) राजकन्या, कडवी तुंबडी.

नृपाध्वर पु (नृपाणां अध्वरो यत्र) छत्र मांगलि राजाओ करी शकाय ते राजसूय यज्ञ.

नृपान्न न (नृपप्रियमन्नम्) राजाने प्रिय एवुं अन्न धान्य, राजानुं धान्य.

नृपाभीर पु. (नृप तद्भोजनसमयमीरयति, अभि ईर्+क) राजाना भोजन समये वाजतुं वाजन

नृपामय पु. (आमयानां नृप इव मुख्य) क्षयरोग, राजरोग

नृपामय पु (नृपस्य आमय) राजानो रोग

नृपाल पु. (नृन् पालयति, पालि+अण) राजा.

नृपावर्त न (नृप इव आवर्तते, आ+वृत्+अच्) एक जातनो मणि—राजावर्त.

नृपासन न (नृपस्य आसनम्) राजानुं आसन, सिंहासन.

नृपाह्वय पु. (नृप आह्वयो यस्य) एक जातनी डुंगळी राजपलाण्डु

नृपीट न पाणी जळ

नृपीति स्त्री. (पा रक्षणे+क्तिन्) मनुष्यनुं रक्षण

नृपीति त्रि (पा+कर्तरि क्तिन्) मनुष्यनुं रक्षण करनार

नृपोचित पु (नृपाणामुचितो योग्य) एक जातनुं अन्न "राजमाष"

नृपेष्टित त्रि (नृपेषु इष्टित) राजाने वहालुं.

नृमोचन त्रि (नृमधि यस्ये, ...) मनुष्यमां उत्पन्न थयेल.

नृमत त्रि ((नृषु प्रशस्तेषु मतो यस्य) ... करवा योग्य मनुष्योनी उपर दयालु एवा कल्याण रूप.

नृमणस् न (नृणां मनो यत्र) संपत्ति, धन, द्रव्य.

नृमणा स्त्री. ...

नृमत् त्रि (नर अस्ति अस्मिन् नृ+मतुप्) मनुष्यवाळुं.

नृमिथुन न. (नृ मिथुनम्) मनुष्यनुं जोडुं, स्त्रीपुरुषनुं जोडुं

દૂરથી માણુસ દેખનાર

नृचक्षुस् पु (,, प्रजाजनाना चक्षुरिव) કુરૂવંશમાં ઉત્પન્ન થયેલ તે નામનો રાજા

नृजल न (नु नि सृत जल) માણુસનુ આંસુ, માણસનુ મૂત્ર

नृत् (दिवा प अ सेट् नृत्यति) નાચ કરવો, નાચવુ "नृत्यति युवतिजनेन सम सखि विरहिजनस्य दुरन्ते" गीतगोविन्दे

नृतमालक पु (नट्टमालअ जै प्रा) વૈતાઢ્યની ખંડપ્રપાત ગુફાનો અધિપતિ દેવતા

नृता स्त्री (नु भाव तल् टाप्) માણુસપણુ, મરદપણુ, પુરૂષપણુ

नृति स्त्री (नृत् गात्रविक्षेपे+इन् किच्च्) સ્ત્રીનો નાચ, નૃત્ય

नृतु त्रि (नृत्यति, नृत्+कु) નટ, નાચનાર, નૃત્ય કરનાર.

नृतू त्रि (नृत्यति, नृत्+कू) ઉપરનો અર્થ

नृतू त्रि (नॄन् तूर्वति हिनस्ति, तूर्व्+क्विप्) મનુષ્યહિંસક, માણુસ મારનાર

नृत्त न (नृत्+भावे क्त) તાલ સાથે હાવભાવ યુક્ત નાચવુ, નૃત્ય કરવુ

नृत्तमय त्रि (नृत्+मयट्) નૃત્યથી પરિપૂર્ણ, હાવભાવથી યુક્ત નાચવુ

नृत्य न (नृत्+क्यप्) નાચ, નાચવુ, નૃત્ય કરવુ "गोपांगना नृत्यमनदयत्तम्" भट्टि

नृत्यत् त्रि (नृत्+शतृ) નાચતુ, નાચ કરતુ "नृत्यन्नीपामोदिपयोदानीलरम्यम्"

नृत्यप्रिय त्रि (नृत्य प्रिय यस्य) નૃત્ય જેને પ્રિય હોય તે

नृत्यप्रिय पु (,, प्रियमस्य) શિવ

नृत्यप्रिया स्त्री (नृत्यप्रिय+टाप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતા

नृत्यमय त्रि (नृत्य+मयट्) નૃત્યમય, નાચથી સંપૂર્ણ

नृत्यशाला स्त्री (नृत्यार्थं शाला) નાચવાનુ ઘર, નાચવાનું સ્થાન–થીયેટર

नृत्यस्थान न (नृत्यार्थं स्थानम्) નૃત્યભૂમિ, નાચવાની જગા, રંગભૂમી

नृदुर्ग न (नृवेष्टित दुर्गम्) માણુસો કે રથો વગેરેથી વીંટાયેલો કિલ્લો

नृदेव पु (नृषु मध्ये देव , ना देव इव वा) રાજા, નૃપતિ

नृधर्म पु (नृणाम् धर्म) માણસોનો ધર્મ

नृधर्मन् पु (नुर्नरस्यव धर्मोऽस्य+अनिच् समा०) કુબેર

नृधर्मन् त्रि મનુષ્યના ધર્મવાળુ

नृनमन त्रि (नृभिर्नम्यते, नम्+कर्मणि ल्युट् न णत्वम्) માણુસોથી પ્રણામ કરવા યોગ્ય દેવ વગેરે

नृनाथ पु (नृणा नाथ) રાજા, નૃપતિ, કુબેર, ક્ષત્રિય.

नृप पु (नॄन् नरान् पाति रक्षति, पा+क) નૃપતિ, રાજા, સોળની સંખ્યાનુ નામ "चतुर्योजनपर्यन्तमधिकारो नृपस्य च" ब्रह्मवै०

नृपकन्द पु (नृपप्रिय कन्द) એક જાતની ડુંગળી राजपलाण्डु

नृपगृह न (नृपस्य गृहम्) રાજમહેલ, હવેલી

नृपञ्जय पु (नृपान् जयति, जि+खश्) પુરૂવંશી એક રાજા

नृपता स्त्री (नृपस्य भाव तल् टाप्) રાજાપણુ

नृपति पु (नॄन् पाति, पा+डति) નૃપ, રાજા, ક્ષત્રીય

नृपतिता स्त्री (नृपते भाव तल्+टाप्) રાજાપણુ, ક્ષત્રિયપણુ, કુબેરપણુ

नृपतित्व न (नृपतेर्भाव) ઉપરનો અર્થ

नृपतिवल्लभ पु (नृपतीनां वल्लभ) આયુર્વેદ ગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ એક ઔષધ

नृपतिवल्लभ त्रि (,, ,,) રાજાને વહાલું, રાજપ્રિય

नृपतिवल्लभा स्त्री (नृपते वल्लभा) રાજાની રાણી

नृपत्नी स्त्री (नृणा पति पालयित्री, नान्तादश नान्तत्वात् स्त्रियां ङीप्) માણુસોનુ રક્ષણ કરનારી સ્ત્રી

नृपत्व न (नृपस्य भाव) નૃપપણુ, રાજાપણુ

नृपद्रुम पु (नृपप्रियो द्रुम) ગરમાળાનુ ઝાડ "विद्वत्व च नृपत्व च नैव तुल्य कदाचन" सुभा०

नृपप्रिय पु (नृपाणां प्रिय) વાસડાની એક જાત, એક જાતની ડુંગળી, એક જાતની શાળ, આંબો

नृपप्रिय त्रि (नृपस्य प्रिय) રાજાને પ્રિય, રાજાનુ વહાલુ

કોરડી ફેરવી કાપવું, વલેણું ઘુમાવવું, દવા, આંખ, ગિનીઆ (મરડી) આગળની લગામ, જલ નાડી.

नेत्र त्रि. (नीयतेऽनेन „ „) પ્રેરણા કરનાર, લઇ જનાર, દોરનાર આગેવાન.

नेत्रकोष पु. (नेत्रस्य कोषः) આંખનું પડલ.

नेत्रच्छद पु. (छाद्यतेऽनेन छद्+णिच्+घ करणे) આંખને ઢાંકવાનું પોપચું.

नेत्रज न. (नेत्राज्जायते जन्+ड) આંસુ.

नेत्रज त्रि. (नेत्रे जायते नेत्रजात, जन्+ड) આંખમાં થનાર, આંખથી થનાર.

नेत्रपर्यन्त पु. (नेत्रयोः पर्यन्तः) બે આંખોના અપાન—અન્તિમભાગ.

नेत्रपर्यस्त त्रि. (नेत्रस्य वस्त) નેત્રસુધીનું.

नेत्रपाक पु. (नेत्रस्य पाको यस्मात्) આંખનો એક પ્રકારનો રોગ.

नेत्रपिण्ड पु. (नेत्रे पत्र वा पिण्ड इवास्य) બિલાડી.

नेत्रपिण्ड पु. (नेत्रस्य पिण्ड) આંખનો ગોળો, આંખમીંચણ.

नेत्रपिण्डी स्त्री. (नेत्रपिण्ड+अस्त्यर्थे इनि, स्त्रियां ङीप्) બીલાડી, બિલાડી.

नेत्रपुष्करा स्त्री. (नेत्रयोः पुष्करं यस्याः) રુદ્રજટા નામે વનસ્પતિ.

नेत्रप्रकम्प पु. (नेत्रे प्रकम्पतेऽनेन, प्र+कम्प करणे ल्युट्) આંખનું પોપચું, પાંપણ.

नेत्रबन्ध पु. (नेत्रयोः बन्धो यस्मिन्) પાટા જેવા વગર બે હાથ વડે આંખને બન્ધ કરી રમવાની રમત, આંબરમત.

नेत्रमल न. (नेत्रयोः मलम्) આંખનો ચીપડો, આંખનો મેલ.

नेत्रमीला स्त्री. (नेत्रयोः मीला मुकुलं यस्याः इति, यस्य वा) યવતિક્તા નામે એક જાતની વેલ.

नेत्रमीला स्त्री. (नेत्रयोः मीलनं मुकुलं यस्याः) ઉપરનો અર્થ.

नेत्रमुष् त्रि. (नेत्रे दृष्टिं मुष्णाति मुष्+क्विप्) દૃષ્ટિને ચોરનાર, દૃષ્ટિ પ્રસારનો નાશ કરનાર.

नेत्रयोनि पु. (नेत्राणि योनय इवास्य) ઇન્દ્ર.

नेत्रयोनि पु. (नेत्रमत्रियोर्योनिरस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

नेत्ररञ्जन न. (नेत्रे रज्यतेऽनेन रञ्ज्+करणे ल्युट्) આંજણ, કાજલ, સુરમો વગેરે.

नेत्ररुज् स्त्री. (नेत्रस्य रुक्) આંખનો રોગ.

नेत्ररोग पु. (नेत्रस्य रोगः) ઉપરનો અર્થ.

नेत्ररोगनाशक त्रि. (नेत्ररोगं नाशयति नश्+णिच्+ण्वुल्) આંખના રોગનો નાશ કરનાર.

नेत्ररोगनाशन त्रि. (नेत्ररोगं नाशयति नश्+णिच्+ल्यु) ઉપરનો અર્થ.

नेत्ररोगहन् पु. (नेत्ररोगं हन्ति, हन्+क्विप्) વૃશ્ચિકાલી નામે વનસ્પતિ.

नेत्ररोगहन् त्रि. („) આંખના રોગને નાશ કરનાર.

नेत्ररोमन् न. (नेत्रस्य रोम) આંખની પાંપણ.

नेत्रवस्त्र न. (नेत्रयोर्वस्त्रमिवाच्छादकत्वात्) આંખનું ઢાંકણ—પોપચું.

नेत्रविष् स्त्री. (नेत्रस्य विट्) આંખનો મેલ, ચીપડા.

नेत्रविष पु. (नेत्रे विषं यस्य) એક પ્રકારનો સાપ.

नेत्रविषा स्त्री. (नेत्रस्य विषा) આંખની વિષ્ટા.

नेत्रस्तम्भ पु. (नेत्रयोः स्तम्भः) આંખનું સ્થિર થવું.

नेत्राञ्जन न. (नेत्रयोः अञ्जनम्) કાજળ, આંખમાં આંજવાનો સુરમો.

नेत्रान्त पु. (नेत्रयोः अन्तः सीमा) આંખનો અંતિમ ભાગ અર્થાત્ નેત્રનો છેડો.

नेत्राभिराम त्रि. (नेत्रयोः अभिरामः) આંખને આનન્દદાયક, સુંદર.

नेत्राभिष्यन्द पु. નેત્રમાં આવતો એક રોગ.

नेत्राभिस्यन्द पु. ઉપરનો અર્થ.

नेत्रामय पु. (नेत्रस्य आमयः) આંખનો રોગ અથવા નેત્ર રોગ.

नेत्राम्बु न. (नेत्रस्य अम्बु) નેત્રનું આંસુ, અશ્રુ.

नेत्रारि पु. (नेत्रस्य अरिः शत्रुः) સેહુણ્ડ નામે ઝાડ.

नेत्रिक न. નળ—પાઇપ, કડછી.

नेत्री स्त्री. (नी+तृच् स्त्रियाम् ङीप्) નાડી, નસ, નદી.

नेत्री स्त्री. (नी+तृन्+स्त्रियां ङीप्) દોરનારી સ્ત્રી, લઇ જનારી સ્ત્રી, ઉપદેશ કરનારી સ્ત્રી.

नृमेध पु (ना मिध्यतेऽत्र, मिथ् आधारे घञ्) પુરુષમેધ યાગ, તે નામના એક ઋષિ
नृम्ण न (नृभिर्म्नायतेऽभ्यस्यते उपार्जयितु म्ना+घञर्थे क) દ્રવ્ય-ધન
नृयज्ञ पु (ना मनुष्यस्तदर्थो यज्ञ) ગૃહસ્થાશ્રમીએ હમેશા કરવાના પાચ યજ્ઞો પૈકી અતિથિ સત્કાર રૂપી યજ્ઞ, અતિથિપૂજન
नृयुग्म न (नु युग्मम्) સ્ત્રી પુરુષનુ જોડકુ
नृलोक पु (नृणां लोक) મૃત્યુલોક, ભૂલોક
नृवत् त्रि (ना-परिचारकादिरस्त्यस्य मतुप्) માણુસો-વાળુ, નોકર મનુષ્યોથી યુક્ત
नृवराह पु (ना चासौ वराहश्च) માણુસ તથા ભુડના આકારવાળો વિષ્ણુનો અવતાર
नृवाहन पु (ना वाहनमस्य) કુબેર
नृवाहन न (नु नेतुर्वाहनम्) નેતાપુરુષનુ વાહન
नृशस त्रि (नॄन् नरान् शसति हिनस्ति, नृ+शन्स्+अण्) ઘાતકી, ક્રૂર, પારકો દ્રોહ કરનાર
"ये नृशसा दुरात्मान प्राणिनां प्राणनाशका" पञ्चतन्त्रे
नृशसता स्त्री (नृशस्य भाव तल्+टाप्) ઘાતકીપણુ, ક્રૂરતા
नृशसत्त्व न (, ,,) ઉપરનો અર્થ
नृशसव्रत त्रि (नृशसम्य व्रत यस्य) ક્રુરપણુ વ્રત જેનું હોય તે, નિત્ય ઘાતકી
नृशस्य न (नृशसस्य भाव) ઘાતકીપણુ ક્રૂરપણુ
नृशृङ्ग न (नु शृङ्गम्) મિથ્યા પદાર્થ, અસત્ પદાર્થ, માણુસનુ શીંગડુ એ પ્રમાણે જુઠામા વપરાય છે
नृषद् पु ((नरि पुरुषे अन्तर्यामितया सीदति, सद्+क्विप् वेदे षत्वम्) ઈશ્વર, કણ્વનો પિતા એક ઋષિ
नृषद् त्रि (नरि सीदति, सद्+क्विप्) મનુષ્ય ઉપર બેસનાર
नृषदन न (नृणां नेतॄणा ऋत्विजानाम् सदनम्) યજ્ઞ રૂપી ઘર
नृसिंह पु (ना चासौ सिंहश्च) વિષ્ણુનો તે નામનો અવતાર, એક જાતનો રતિબન્ધ
"सिंहस्य कृत्वा वदन मुरारि सदाकरालश्च सुरक्तनेत्रम्
अर्धं वपुर्वे मनुजस्य कृत्वा ययौ सभां दैत्यपते पुरस्तात्"॥ अग्निपुराणम्
नृसिंहचतुर्दशी स्त्री (नृसिंहप्रिया चतुर्दशी) વૈશાખ સુદ ચૌદશ, નૃસિંહ વિષ્ણુનો અવતાર દિવસ
नृसिंहपुराण न તે નામે એક ઉપપુરાણ
नृसिंहवन न (नृसिंहस्य वनम्) પશ્ચિમદિશાથી ઉત્તરમા આવેલ એક દેશ
नृसेन न (नृणा सेना वा क्लिवत्वम्) માણુસોની સેના
नृसेना स्त्री (,, ,, क्लिवाभावे) ઉપરનો અર્થ
नृसोम पु (ना सोमचन्द्र इव) ઉત્તમ માણુસ ચ દ્રની સમાન પુરુષ
नृहरि पु (ना चासौ हरिश्च) नृसिंह શબ્દ જુઓ
नॄ (क्र्या प स से नृणति) લઇ જવુ, દોરવુ
नेउली स्त्री એક જાતનો હઠયોગનો ભેદ
नेजक पु (निज् शुद्धौ+ण्वुल्) ગોધક, શુદ્ધ કરનાર પુરુષ, ધોબી
नेजक त्रि (निज् शुद्धौ+ण्वुल्) સાફ કરનાર, શુદ્ધ કરનાર
नेजन न (निज्यतेऽत्र, निज्+आधारे ल्युट्) સાફ કર-વાનુ સ્થળ
नेजन न (निज+भावे ल्युट्) નિર્મળ કરવુ, સ્વચ્છ કરવુ, ધોવુ
नेह्ली स्त्री હઠયોગનો પ્રકાર
नेत् अव्य (नी+विच् वा० तुक्,) સ શયમા, શંકા-ણુમા, અટકાવ કરવામા, સમુચ્ચયમા, બીલકુલ નહિ જ એવા અર્થમા વપરાય છે
नेतव्य त्रि (नी+तव्यच्) દોરવા લાયક, લઇ જવા યોગ્ય
नेतीयोग पु (नेतीरूपो योग) હઠયોગનો એકભેદ, જેમા નાકના છિદ્રમાથી ઝીણુ સૂત્ર દાખલ કરી મુખમાં લાવી બન્ને છેડા પકડીને શુદ્ધિ કરવામા આવે છે તે
नेतृ पु (नी+तृच्) લીંમડાનું વૃક્ષ, વિષ્ણુ
नेतृ त्रि (,, ,,) ધણી, માલીક, નાયક, ઉપરી, દોરનાર, હાકનાર, પહોચાડનાર, પ્રવર્તક
"नेतु प्रयाणोन्मुखतां समीक्ष्य" उद्भट
नेत्र न (नीयते नयति वाऽनेन, नी+ष्ट्रन्) રવૈયાની

नैःस्निग्ध्य न (निःस्नेहस्य भाव ष्यञ्) स्नेह रहितपणुं.
नैःस्व न (निःस्वस्य भावः अण्) दरिद्रपणुं, धन रहितपणुं.
नैःस्व्य न. (निःस्वस्य भाव ष्यञ्) उपरनो अर्थ.
नैक त्रि (न एकः नञर्थे नशब्देन समा) पुष्कळ, घणुं, अनेक.
नैक पुं. विष्णु.
"एको नैकः सव क विम् विष्णु स.
नैकचर त्रि. (नैक सर्वेमूल चरति चर्+ट) भेगुं थइ चालनार, टोळुं बनी फरनार.
नैकज पुं. (नकजा जायते, जन्+ड) ईश्वर परमात्मा.
नैकटिक त्रि (प्रयोजनाय निकटं वसति, निकट+ठञ्) कोई प्रयोजन माटे गाम वगेरेनी पासे रहेनार भिक्षुक विगेरे, पासे रहेनार.
नैकट्य न (निकटस्य भाव ष्यञ्) समीपपणुं, पासेपणुं.
नैकत त्रि (निकटस्य भव अण्) ओथीमां होनार थनार.
नैकषेयी स्त्री (निकषा सायते, खन्+ड+ङीप्) पृथ्वी खनीत, भूम मसलत.
नैकधा अव्य (नैक+प्रकारे धाच्) घणुं प्रकारे, घणी प्रकारे.
नैकभेद त्रि (न एको भेदोऽस्य) जुदी जुदी जातनुं, बहुतरेहनुं.
नैकमाय त्रि (नैका माया यस्य) बहु जुदा स्वरूपवाळुं, घणुं कपटवाळुं.
नैकमाय पुं. (नैका मायाऽस्य) परमेश्वर.
नैकरूप त्रि. (नैक रूप यस्य) विविध आकारवाळुं.
नैकरूप पुं (नैक रूपमस्य) परमात्मा, ईश्वर.
नैकरूप न (नैकम् तद् रूपं च) घणी जातनुं रूप, विविध स्वरूप.
नैकशस् अव्य. (न+एकशस्) अनुक्रमे, घणीवार.
नैकशफ त्रि. (नैक शफं यस्य) अनेकवाळा रास्ते थतुं.
नैकशफ न (नैकं च तत् शफं च) घणा प्रकारनुं तरेह.
नैकशृङ्ग पुं (नैकानि चत्वारि शृङ्गाणि यस्य) परमेश्वर.
"चत्वारि शृङ्गा यो अस्य पादा. इति श्रुत्यर्थम्.
नैकसृष्ट त्रि (नैकं सृष्टं यस्य) अनेक शीखरवाळुं, घणुं शिखरवाळुं.
नैकपेय पुं. (निकषाया अपत्यं ढक्) दैत्य, राक्षस.
नैकषेयी स्त्री. (,, अपत्यं स्त्री ङीष्) राक्षसी.
नैकसानु पुं. (नैके सानवोऽस्य) अनेक शिखरोवाळो पर्वत.
नैकसानुचर पुं. (नैकसानौ चरति चर्+ट) महादेव, पर्वत पर रहनार पुरुष.
नैकात्मन् पुं (नैक आत्मा स्वरूपं यस्य) जुदा जुदा अवतारो धरनार परमेश्वर.
"नैकात्मा नैककर्मकृत्. विष्णु.
नैकृतिक त्रि (निकृत्या परापकारेण जीवति निकृत्या निकृतरत्या आचरति वा ठक्) विश्वासथी बीजाने नुकसान करी पोतानो स्वार्थ साधनार कपटी दुर्जन मत्सरना दुराचारी.
"अधोदृष्टिर्नैष्कृतिकः स्वार्थसाधनतत्परः मनु.
नैगम पुं. (निगम एव स्वार्थे अण्) ईश्वर प्रतिपादक उपनिषदादिमां वेद विभाग ज्ञान, सदाचार, वेद जाणनार पुरुष, नियमक मंत्रनो भाग.
नैगम पुं. (निगमे भव अण्) वणिक-व्यापारी, शहेरवासी नागरिक अनेकान्त प्रसिद्ध सात नयो पैकी एक नय.
नैगम त्रि (निगमान्तर अण्) निगम सम्बन्धी वेद स सम्बन्धी वाक्यनुं.
नैगमिक त्रि (निगमे भव तस्य व्याख्यानो वा ठक्) वाक्यमां होनार-थनार, वेदनो व्याख्यान अने नियमग्रन्थनो अभ्यास.
नैगमेय पुं कार्तिक स्वामीनो एक अनुचर, बाल ग्रह विशेष.
नैगमेष पुं. उपरनो अर्थ.
नैघण्टुक न (निघण्टु पर्यायकसमूहिन्न शास्त्रम्) निघण्टु ग्रन्थनो व्याख्यान.
नैचकिक पुं. (नैचक के प्र.) बळदनो वेपारी.
नैचाशाख न (नीचाशु शाखेषु कन्या कुलीनानि कुल, तस्यां अण्) शूद्र योनिमां उत्पन्न करनार पतित-नीच पुरुषनु धन.

नेत्रोत्सव त्रि (नेत्रस्य उत्सवो येन) આખને આનંદ દાયક સુંદર પદાર્થ વિગેરે
नेत्रोपमफल पु (नेत्रोपम नयनतुल्य फल यस्य) બદામનું વૃક્ષ
नेत्रौषध न (नेत्रस्य औषधम) આખની દવા
नेत्रौषधि स्त्री (नेत्रस्य औषधि) ગાડરશીંગ, મેઢાશીંગ
नेत्रौषधी (,, ,,) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
नेद् (भ्वा प स सेट् नेदति) જવુ, ગમન કરવુ
नेद् अव्य (नेद्+विच्) नेत् શબ્દ જુઓ
नेदिष्ठ त्रि (अतिशयनान्तिक इष्ठन् नेदादेश) અત્યંત પાસે રહેલ, ડાહ્યુ, કુશલ, પાસેનુ
नेदिष्ठ पु (,, ,, ,,) अकोटक વૃક્ષ
नेदिष्ठिन् पु (नेदिष्ठ जन्मन सन्निकृष्टस्थान विद्यतेऽस्य इनि) એકજ માતાથી ઉત્પન્ન થયેલો ભાઇ
नेदीयस् त्रि (अतिशयनान्तिक, ईयसुन् नेदादेश) અત્યંત પાસેનુ, ઘણું પાસે
नेदीयसी स्त्री (,, , ङीप्) ઉપરનો અર્થ
नेप पु (नयति प्रापयति शुभ, नी+प) કુલગુરૂ-ગોર, પુરોહિત, જલ
नेपथ्य न (नी+विच् गुण, ने नेता तस्य पथ्यम्) આભૂષણ-ઘરેણું, રંગભૂમિ, વેશ ધારણ કરવાનુ સ્થાન, વેશ
"न पथ्य नेपथ्य बहुतरमनङ्गोत्सवविधौ" साहित्यदर्पणम्
नेपाल पु ने નામનો એક દેશ
नेपालजा स्त्री (नेपाले जायते जन्+ड+टाप्) મણસીલ
नेपालजाता स्त्री (नेपाले जाता) ઉપરનો અર્થ
"नेपालजा मरिचशम्बरसाञ्जनानि" सुश्रुत
नेपालकम्बल पु (नेपालोद्भव कम्बल) નેપાલી કામળો
नेपालनिम्ब पु (नेपालोद्भव निम्ब) નેપાળદેશનો લીંબડો
नेपालमूलक न (नेपालोद्भव मूलकम्) નેપાલી મૂળો
नेपालिका स्त्री (नेपाल उत्पत्तिस्थानत्त्वेनास्त्यस्या, नेपाल+ठन्+टाप्) મણસીલ
नेपाली स्त्री (नेपाल+अण्+ङीप्) ઉપરનો અર્થ
नेम पु (नयति, नी+मन्) સમય, કાળ, અવધિ, વાયદો, ટુકડો, કોટ, કપટ, ધુતારાપણુ, અડધો ભાગ, અન્ન, ઉચુ, મૂળ, ભીંતુ, સધ્યાકાળ નાટયાદિમા અન્યાર્થે ખાડો
नेमधित त्रि (नेम हित, नेम+धा+क्त नि) અર્ધાને હિતકારી, અડધાને સારૂં
नेमधिति स्त्री (नेम धीयतेऽत्र, धा+क्तिन्) લડાઇ,
नेमन् त्रि (नी+वा मनिन्) પહોચાડનાર, દોરનાર
नेमि पु (नी+मि) શ્રી નેમિનાથ રરમા જૈનતિર્થંકર, વજ્ર, ચક્રનો ઘેરાવો, ધોળા ખેરનુ ઝાડ, રેંટ
नेमि स्त्री (नयति चक्रमिति, नी+मि) કુવા ઉપરની ગરગડી, કુવાની પાસેનો સપાટ પ્રદેશ,
"नीचैर्गच्छत्युपरि च दशा चक्रनेमिक्रमेण" मेघदूते
नेमिचक्र पु પરિક્ષિત રાજાના કુળમા પેદા થયેલ રાજા
नेमिजिन पु બાવીસમા જૈન તીર્થંકર,
नेमिन् पु (नेम ऊर्ध्वमस्यास्ति, नेम+इनि) તિનિશ વૃક્ષ-તે નામનુ ઝાડ.
नेमिनाथ पु આ નામથી પ્રસિદ્ધ જિનદેવ, રરમા તીર્થંકર
नेमियन्त्रकर्मन् न (नेमिजतकम्म जै प्रा) ગાડાના પૈડાને ફરતો લોઢાનો પાટો
नेमिश न (नेमि शीर्यतेऽत्र, शॄ+वा आधारे ड) નૈમિષારણ્ય.
नेयार्थता स्त्री (नेयार्थस्य भाव तल् टाप्) એક પ્રકારનો કાવ્ય દોષ
"ग्राम्योऽप्रतीतसंदिग्धनेयार्थनिहतार्थता" साहित्यदर्पणे
नेलक पु (नेलअ जै प्रा) કાચી નગરનો પ્રાચીન સીક્કો
नेष्ट त्रि (न+इष्टम्) અપ્રિય, નહિ ગમતુ, અનિષ્ટ, અનિષ્ટનુ સાધન, રોકેલ-નિષેધ કરેલ વિગેરે
नेष्टु पु (निष्+तुन्) માટીનુ ઢેફુ
नेष्टृ पु (नी+तृन्+नि पुक्) એક જાતનો ઋત્વિજ
नेष्ट्र त्रि (नेष्टुरिदम् वा अन्) ઋત્વિજ સબધિ
नैःश्रेयस त्रि (निःश्रेयसाय हित अण्) મુક્તિનુ ઉપયોગી સાધન, મોક્ષનુ કારણ
नैःश्रेयसिक त्रि (निःश्रेयस प्रयोजनमस्य ठक्) મોક્ષનુ સાધન

ओ रनुं निमन्त्रण, भोजन लेवाने माटे कहेवु ते.
नैमय पु. (नि+मि+अच्+अण्) व्यापारी वेदोमी.
नैमित्त त्रि (निमित्ते भव अण्) निमित्तमां थनार-होनार.
नैमित्त त्रि (निमित्तस्य शकुनशास्त्रस्य व्याख्यानो ग्रन्थः अण्) शकुन शास्त्रनो ग्रन्थ, शकुन शास्त्रनु व्याख्यान करनार ग्रन्थ विगेरे.
नैमित्तिक न. (निमित्तमधिकृत्य निमित्तार्थं वा ठञ्) अमुक निमित्तनो आश्रय करी करवा योग्य काम वगेरे, निमित्तथी थनार.
नैमित्तिक त्रि (निमित्त वेत्ति तत्प्रतिपादकशास्त्रमधीते वा ठञ्) निमित्त अनुसार शकुन शास्त्र अनुसार ज्योतिषी विगेरे.
नैमित्तिकक्रिया (नैमित्तिकी चासौ क्रिया च) कोइ पण निमित्तथी करवा योग्य क्रिया.
नैमित्तिकदान न (निमित्तमाश्रित्य दीयते, दा+कर्मणि ल्युट्) निमित्तने लीधे करेलु दान.
नैमित्तिकप्रलय पु. (नैमित्तिको लयः) चार हजार युग गया पछी थनार एक प्रकारनो लय.
नैमित्तिकस्नान न (नैमित्तिकं तत् स्नानं) कोइ पण निमित्तने लीधे करेलु स्नान.
नैमिश न (निमिषमेव स्वार्थे अण्) नैमिषारण्य एक तपोवन.
नैमिशारण्य न (नैमिशं नामकं अरण्यम्) नैमिषारण्य नामनु तपोवन.
नैमिश्रि पु (निमिश्रस्यापत्यं इञ्) अत्यन्त मित्रनो पुत्र.
नैमिष न. (निमिषमेव स्वार्थे अण्) नैमिषारण्य नामनु एक वन.
नैमिषकुञ्ज न. ते नामनु तीर्थ.
नैमिषारण्य न. (निमिषमात्रकालेन निहतं आसुरं बलं यत्र नैमिषं, अरण्यम्) नैमिषारण्य नामनु एक तपोवन.
नैमिषि पु. (निमिषति नि+मिष्+क निमिषस्यापत्यम् इञ्) निमिषनो पुत्र.
नैमिषेय त्रि. (निमिषस्येदं ढक्) नैमिषारण्य सम्बन्धि नैमिषारण्यनु.
नैमिषेय त्रि (निमिषे भव वा ढक्) नैमिषारण्यमां उत्पन्न थनार, नैमिषारण्यमां रहेनार.
नैमेय पु (नि+मि+अच् स्वार्थे अण्) बदलामां वस्तु आपवी लेवी करवो विनिमय करवो.
नैयग्रोध न (न्यग्रोधस्य विकारः अण् न वृद्धि ऐच्-आगम) वडनो विकार, वडनु फुल फल विगेरे.
नैयङ्कव त्रि. (न्यङ्कोर्विकारः न्यङ्कु+अण् ऐजागम) न्यङ्कु नामना मृगनु चामडु वगेरे.
नैयत्य न. (नियतस्येदं, नियत+ष्यञ्) संयम, इन्द्रियनिग्रह.
नैयमिक त्रि (नियमादागत ठञ्) नियमथी थयेलु नियमविधिथी प्राप्त थयेलु जेवी अनुपम वगेरे भी गमन वगेरे.
नैयास त्रि (न्यासस्य व्याख्यानो ग्रन्थः अण्) न्याय शास्त्रनु व्याख्यान करनार पुस्तक विगेरे.
नैयायिक पु (न्याय तर्कशास्त्रमधीते वेत्ति वा ठञ्) न्यायशास्त्र अनुसार पुरुष, न्याय अनुसार विद्वान.
नैयायिक त्रि (न्यायस्येदं ठञ्) न्याय सम्बन्धि, न्यायने लगतु.
नैयासिक त्रि (न्यासं वेत्ति अधीते वा ठञ्) न्यास वगेरे जे करेल न्यास ग्रन्थ अनुसार के अनुसार, मातृकादि न्यास करनार.
नैरन्तर्य न (निरन्तरस्य भावः ष्यञ्) अभेदपणु, निरन्तरपणु, अविच्छेद.
"दीर्घकालनैरन्तर्यसत्कारासेवितो दृढभूमिः" पातञ्जलसूत्रम्.
नैरपेक्ष्य न. (निरपेक्षस्य भाव ष्यञ्) अपेक्षारहितपणु निःस्पृह, उपेक्षापणु.
नैरयिक त्रि. (निरये वसति ठञ्) नरकमां रहेनार, नरकवासी.
नैरर्थ्य न (निरर्थस्य भाव ष्यञ्) निरर्थक, नकामु.
"नैरर्थ्य युक्त दृष्टा नैरात्म्यस्थितिर्न्यायोपपद्यते"

नैचिक न (नीचो भवति ठक्) गाय के બળદનુ માથુ
नैचिकी स्त्री (नीचैश्चरति ठक् यद्वा निचि कर्णाग्रे राठेश कन्, प्रशस्त निचिकमस्या, निचिक+अण्+ङीप्) ઉત્તમ ગાય
नैचित्य त्रि (निचित भव नादित्वात् ण्य) નિચિત દેશમા ઉત્પન્ન થનાર-હોનાર
नैचुल न (निचुलस्येद अण्) નિચુલ વૃક્ષનુ ફળ
नैज त्रि (निजस्यदम्, निज्+अण्) પોતાનુ, આત્મીય, પોતાના સમ્બન્ધી
नैतल न नरક
नैतलसद्म पु (नैतल सद्म यस्य) યમરાજ
नैतोश पु (नितोशयति+अन्, नितोश हिंसकस्तस्यापत्य अण्) હિંસકનો પુત્ર
नैत्य न (नित्यस्य भाव नित्य+ष्यञ्) નિત્યપણુ, હમેશ કરવાનુ, હમેશનુ
नैत्य त्रि (नित्ये दीयते, नित्य+अण्) હમેશ અપાય તે
नैत्य त्रि (नित्य विहित अण्) દરરોજનુ કર્મ, દરરોજનુ કરવાનુ કામ વિગેરે
नैत्यक त्रि (नैत्य+स्वार्थे क) કાયમનુ, હમેશનુ "नैत्यके नास्त्यनध्याय" मनु
नैत्यशब्दिक त्रि (नित्य शब्दमाह, नित्यशब्द+ठञ्) શબ્દ નિત્ય છે એમ કહેનાર મીમાંસક વિગેરે
नैत्यिक त्रि (नित्य विहित ठक्) કાયમનુ, દરરોજનુ
नैदाघ त्रि (निदाघस्येदम् अण्) ઉનાળાનુ, ગ્રીષ્મઋતુનુ
नैदाघिक त्रि (निदाघस्येद निदाघ+ठञ्) ઉપરનો અર્થ
नैदान त्रि (निदान कारण वेत्ति अण्) રોગોત્પાદક કારણને જાણનાર, કોઇપણ વસ્તુના કારણને સમજનાર
नैदानिक त्रि (निदानं रोगकारण वेत्ति, तत्प्रतिपादकं ग्रन्थमधीते वा ठक्) નિદાન ગ્રંથનો ભણનાર, રોગના કારણને જાણનાર વૈદ્ય વિગેરે
नैदेशिक त्रि (निदेश करोति ठक्) આજ્ઞા માનનાર નોકર
"नैदेशिकैर्यस्य वशे जनोऽयम्" भागवतम्

नैद्र त्रि (निद्राया इद अण्) નિદ્રા સમ્બન્ધિ, નિદ્રાનુ
नैधन न (निधनमेव+स्वार्थे अण्) મૃત્યુ, લગ્નથી આઠમુ સ્થાન
नैधान त्रि (निधानेन निर्वृत्त निधान+अञ्) ભંડારવડે થઇ શકે તેવુ, ભરપુર ખજાના માફક
नैधेय पु (निधेरपत्य ग्राह्य ढक्) નિધિરાજાનો પુત્ર
नैधेय त्रि (निधेरिद ढञ्) ભંડારમાંથી, ખજાનાનુ
नैध्रुव पु (निध्रुवस्यापत्यम् निध्रुव+अण्) તે નામનો ઋષિ
नैध्रुवि पु કશ્યપ ગોત્રોત્પન્ન ઋષિ
नैप त्रि (नीपस्य विकार, नीप+अञ्) કદંબ ઝાડનો વિકાર
नैपातिक त्रि અકસ્માત વર્ણન કરનાર, અવ્યયનું
नैपात्य न (निपातस्य भाव, निपात+ष्यञ्) નિપાતપણુ
नैपाल पु (नेपाले नेपालाख्यदेशे भव अण्) નેપાલમા થનારો પ્રસિદ્ધ લીમડો, નેપાળી લીમડો
नैपाल त्रि (नेपालस्येद अण्) નેપાલ દેશમાં થનાર, હોનાર
नैपाला स्त्री (नेपाले भवा नेपाल+टाप्) બટમોગરો
नैपालिक न (नेपाले नेपालाख्यदेशे भव ठक्) તાંબુ
नैपाली स्त्री (नेपाले भवा अण्+ङीप्) ગોલાલિકા વનસ્પતિ, મનશીલ, ગળી
नैपुण न (निपुणस्य भाव अण्) કુશલપણુ, હોશિયારપણુ
नैपुण्य न (निपुणस्य भाव कर्म वा ष्यञ्) ઉપરનો અર્થ, હોશીયારનુ કામ.
नैबद्धक त्रि (निबद्धस्यादूरदेशादि कक्) બંધાયેલાની પાસેનુ
नैबिड्य न (निबिडस्य भाव, निबिड+ष्यञ्) ઘટપણું, ખીચોખીચપણુ સગીનપણુ, વાસળી ફુંકવાનો એક પ્રકાર
नैभृत्य न (निभृतस्य भाव निभृत+ष्यञ्) નક્કીપણુ, સ્થિરપણુ, ચચનતા રહિતપણુ, છાનુ-ગુપ્ત
नैमग्नक त्रि (निमग्नस्य समीपे चतुरर्थ्यां कक्) ડુબેલાની પાસેનુ, નિમગ્નની પાસેનુ
नैमन्त्रणक न (निमन्त्रणस्य भाव, अण् स्वार्थे कन्)

नैषध न. (निषधे भवमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण्) नैषधाख्य, જેમાં નળરાજાનું ચરિત્ર વર્ણન કરેલું છે તે.

नैषध त्रि. (निषधोऽभिजनोऽस्य अण्) પોતાના કુળપરંપરાથી નિષધ દેશમાં નિવાસ કરનાર.

नैषधीय त्रि. (नैषधस्येदं छ) નળ [illegible] નળ રાજાનું, નળસંબન્ધી.

नैषध्य पु. (निषधस्य तज्जनपदस्यापत्यं पुमान्, निषध+ञ्य) નિષધ દેશના રાજાનો છોકરો.

नैषाद पु. (निषादस्यापत्यं निषाद+अण्) નિષાદનો પુત્ર.

नैषादक त्रि. (निषादेन कृतं निषाद+वुञ्) નિષાદે કરેલું, નિષાદે બનાવેલું.

नैषादकि पु. (निषादस्यापत्यं पुमान् अत् इञ् अकङ्) નિષાદનો પુત્ર.

नैषादि पु. (निषादस्यापत्यं पुमान् अत इञ्) ઉપરનો અર્થ.

नैनिघ पु. ([illegible]) નવ નામનો [illegible].

नैषेधिकी स्त्री. (निषेधिका स्वा. अण्) મોક્ષગતિ.

नैषेधिकी स्त्री. (निषीधिका स्वा. अण्) સ્વાધ્યાય સ્થાન, પાપક્રિયાનો ત્યાગ, આચારાન્તર.

नैष्कर्म्य न. (निष्कर्मणो भावः ष्यञ्) વિધિપ્રમાણે કરેલ કર્મનો ત્યાગ, કર્મ રહિતપણું.
"न कर्मणामनारम्भान्नैष्कर्म्यं पुरुषोऽश्नुते" भगवद्गीता

नैष्कशतिक त्रि. (निष्कशतमस्त्यस्य ठञ्) સો નિષ્કના તોલનું.

नैष्कसहस्रिक त्रि. (निष्कसहस्रमस्त्यस्य ठञ्) હજાર નિષ્કના તોલ પ્રમાણ.

नैष्किक पु. (निष्कं टङ्कं दीनारं नाणकं वा नियुक्तः ठक्) ખજાનો કે ટંકશાળનો ઉપરી અધિકારી, ટંકશાળ.

नैष्किक त्रि. (निष्केण क्रीतं ठञ्) એક નિષ્કથી ખરીદેલું.

नैष्ठिक त्रि. (निष्ठया स्थितः ठञ्) નિષ્ઠાનો વિચાર.

नैष्ठुरिक त्रि. (निष्ठुर+ठक्) અભદ્ર ભાષાવાળું, નીચ, કઠોર.

नैष्ठामय त्रि. ([illegible]) [illegible] વખતે દેવાદિ પાઠ વગેરે તે વખતનું કર્મ.

नैष्ठिक त्रि. (निष्ठा आमरणाद् ब्रह्मचर्येण स्थितिः ठक्) મરણ પર્યન્ત બ્રહ્મચારી રહેનાર, એક બ્રાહ્મણ વર્ગમાં આચાર-અનોખ દીક્ષા પછી મરણ સુધી બ્રહ્મચર્ય વ્રત પાળનાર.
"नैष्ठिको ब्रह्मचारी तु वसेदाचार्यसन्निधौ"

नैष्ठिक त्रि. (निष्ठायां मरणे वा विहितं ठक्) મરણ વખતે થતું કર્મ વગેરે.

नैस्त्रैगुण्य न. (निस्त्रैगुण्यस्य भावः ष्यञ्) ત્રિગુણ રહિતપણું, વીતરાગ.

नैष्फल्य न. (निष्फलस्य भावः ष्यञ्) [illegible].

नैसर्गिक त्रि. (निसर्गादागतः ठञ्) કુદરતી, સ્વાભાવિક.
"अथ समयमिति नैसर्गिकोऽयं [illegible]" शाकुन्तलम्

नैसर्प पु. (निसर्प स्वार्थे अण्) શાસ્ત્રીય નવ નિધિ માંનો એક, ગામ કે નગરનું વર્ણન જેમાં હોય છે.

नैस्त्रिंशिक पु. (निस्त्रिंशः खड्गः प्रहरणमस्य निस्त्रिंश+ठक्) તલવારથી લડનાર લડવૈયો.

नैस्नेह्य त्रि. (निःस्नेहस्य भावः ष्यञ्) નિઃસ્નેહપણું.

नो अव्य. (न+उ) નિષેધ વાચક અવ્યય. નહિ.
"[illegible] नो हृदि [illegible]"

नोधासम पु. ([illegible]) સામવેદનો ભાગ, સામવેદમાં [illegible].

नोदम्भिय न. ([illegible]) [illegible].

नोकषाय पु. (नोकषाय स्वा. अण्) હાસ્ય, રતિ, અરતિ, ભય, શોક, જુગુપ્સા, સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુંસકવેદ આ નવ મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ, કષાયના સહચારી હોવાથી નવ પ્રકૃતિનો સમુદાય.

नोकषायवेदनीय न. ([illegible]) મોહનીય કર્મની હાસ્યાદિ નવ પ્રકૃતિ.

नोकेवलज्ञान न. (नोकेवलज्ञान स्वा. अण्) અવધિ અને મનઃપર્યવ જ્ઞાન.

नोगुण्य त्रि. ([illegible]) [illegible] નહિ.

नोचेद् अव्य. (नो च इद् च) નહિ તો.

અભાવ, આચારહિતપણુ

नैरुज्य न (निरुजस्य भाव ष्यञ्) તન્દુરસ્તપણુ, નિરોગીપણુ

नैरुक्त त्रि (निरुक्तस्येद निरुक्तौ भव वा अण्) નિરૂક્ત સમ્બન્ધિ, નિરૂક્તથી હોનાર-થનાર, આમક્ત

नैरुक्त पु (नेरुत्त जै प्रा) શબ્દના સ્વરૂપને જાણનાર

नैरुक्तिक त्रि (निरुक्त वेत्ति तद्ग्रन्थमधीते वा ठक्) નિરૂક્ત જાણનાર, નિરૂક્ત ગ્રન્થનો અભ્યાસી-વ્યુત્પત્તિને જાણનાર

नैरुहिक पु (निरुह प्रयोजनमस्य ठक्) વૈદ્યકશાસ્ત્રનો બસ્તિનો પ્રકાર

नैर्ऋत पु (निर्ऋतेरपत्य अण्) રાક્ષસ, અસુર

नैर्ऋत न (निर्ऋतिर्देवताऽस्य, निर्ऋति+अण्) મૂળ નક્ષત્ર

नैर्ऋत त्रि (निर्ऋतेरिद अण्) મૃત્યુદેવ સમ્બન્ધી, નિર્ઋતિદેવ સમ્બન્ધી

नैर्ऋती स्त्री (निर्ऋत+जाति स्त्रियां ङीप्) રાક્ષસ સ્ત્રી

नैर्ऋती स्त्री (निर्ऋतेरिय, निर्ऋतोऽधिष्ठाता यस्यां वा अण् ङीप्) પશ્ચિમ તથા દક્ષિણ દિશાનો વચલો ખુણો, નૈઋતખૂણો, રાક્ષસની શક્તિ

नैर्ऋतेय पु (निर्ऋत्या अपत्य स्त्रीप्रत्ययान्तत्वात् ढक्) રાક્ષસણીનો પુત્ર

नैर्ऋत्य त्रि (निर्ऋतिर्देवताऽस्य आर्षे या यक्) નિર્ઋતિ દેવતાણુ પશુ વગેરે

नैर्गुण्य न (निर्गुणस्य भाव ष्यञ्) નિર્ગુણપણુ, સત્વાદિગુણમા સ્નેહ રહિતપણુ

नैर्ग्रन्थ्य त्रि (नेगन्थ जै प्रा) અર્હત્ સમ્બન્ધી.

नैर्घृण्य न (निर्घृणस्य भाव ष्यञ्) ઘાતકીપણુ, દયા રહિતપણુ, ક્રૂરપણુ

नैर्मल्य न (निर्म्मलस्य भाव ष्यञ्) ચોકખાપણુ-સ્વચ્છપણુ, વિષયનુ વિરામપણુ

नैर्याणिकलयन न (णिज्जाणियलेण जै प्रा) નગરમાથી નીકળવાના માર્ગમાનુ મકાન

नैर्याणिक त्रि (णिज्जाणिय जै प्रा) નિર્ગમ સબધી નિર્યાણ સમ્બન્ધી.

नैर्लज्ज्य न (निर्लज्जस्य भाव ष्यञ्) બેશરમપણુ નિર્લજ્જપણુ

नैलायनि पु (नीलस्यापत्य फिञ्) નીલ વાનરનો પુત્ર

नैल्य न (नीलस्य भाव ष्यञ्) કાળારગપણુ, આસમાની રગપણુ

नैवकि पु (निवकस्यार्षेरपत्य इञ्) નિવક નામના ઋષિનો છોકરો

नैवति पु (निवतस्यार्षेरपत्य इञ्) નિવત ઋષિનો પુત્ર

नैवाकव त्रि (निवाकोरिद अण्) નિવચન-શીલ સમ્બન્ધી

नैवाकवीय त्रि (निवाकवस्या समीपे उत्करा) નૈવાકવની પાસેનુ

नैवासिक त्रि (निवासे साधु ठञ्) રહેવાને સુદર, નિવાસ કરવા લાયક

नैविड्य न (निविडस्य भाव ष्यञ्) ઘાટાપણુ, અવિચ્છેદ સયોગ, વાસળી ફૂકવાનો એક પ્રકાર

नैवेद्य न (निवेद निवेदनमर्हति ष्यञ्, नि+विद्+णिच् कर्मणि यत् स्वार्थे अण् वा) દેવને ધરવા યોગ્ય પદાર્થ વગેરે

नैवेश त्रि (निवेशेन निर्वृत्तम् अण्) વિવાહથી થયેલુ

नैवेशिक त्रि (निवेशाय विवाहाय हितम्, निवेश+ठक्) વિવાહમા આપવા લાયક વસ્તુ, વિવાહને યોગ્ય પદાર્થ વિગેરે

नैश त्रि (निशाया इदम्, निशा+अण्) રાતનુ-રાત્રિસમ્બન્ધી

नैशिक त्रि (निशायां भवम्, निशा+ठञ्) રાતમા થનાર, રાત્રિથી વ્યાપેલુ

नैश्चल्य न (निश्चलस्य भाव ष्यञ्) અચલપણુ, સ્થિરતા

नैश्चित्य त्रि (निश्चितस्य भाव ष्यञ्) પાકો વિચાર,

नैश्श्रेयस त्रि (निश्श्रेयसाय हितम् अण्) મુક્તિનુ કારણ

नैश्श्रेयसिक त्रि (निश्श्रेयस प्रयोजनमस्य ठक्) મોક્ષનુ સાધન

नैषधिन् त्रि (णेसज्जि जै प्रा) નિષદ્યા-પલાઠી રૂપ આસને બેસનાર

नैषध पु (निषधाना राजा, निषध+अण्) નિષધદેશાધિપતિ રાજા, નળ રાજા

ઔષધિ, વિષ્ણુ. ઉગ્રસેન રાજાના પુત્રનું નામ.
न्यग्रोधक त्रि (न्यग्रोधस्य समीपे क) વડની સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે.
न्यग्रोधपरिमण्डल पु (न्यग्रोध इव परिमण्डलं परिणाहो यस्य) એક વંશ જેવડી લંબાઇ પહોળાઇનો પુરુષ.
न्यग्रोधपरिमण्डला स्त्री. (न्यग्रोधपरिमण्डल+स्त्रियां टाप्) એક તરેહની સુંદર સ્ત્રી.
न्यग्रोधिक त्रि (न्यग्रोधस्य समीपे ठक्) વડના ઝાડની પાસેનો ભાગ વિગેરે.
न्यग्रोधिन् त्रि (न्यग्रोध+इनि) વડનો ભાગ.
न्यग्रोधी स्त्री (न्यक् रुणद्धि रुध्+अच्+ङीप्) વન સ્પતિ વિશેષ. ઉંદરકાની વનસ્પતિ. મોહ પમાડનાર ઔષધી.
न्यङ्कु पु (नितरामञ्चति अञ्च् क्वौ च कुत्वम्) તે નામનો મુનિ. મૃગ, હરિણ અને પ્રભાસનું હરણ.
न्यङ्कु त्रि (नितरामञ्चति अञ्च्+उ) અત્યંત જનાર, ગમન કરનાર.
न्यङ्कुभूरुह पु (न्यङ्कुरिव भूरुहः) સ્યોનાક નામનું ઝાડ.
न्यङ्क्वादि पु (न्यङ्कु आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણનો એક ગણ.
न्यङ्कु मद्गु, भृगु, दूरेपाक, फलेपाक, क्षणेपाक, दूरेपाका, फलेपाका, दूरेपाकु, फलेपाकु, तक्र, वक्र, व्यतिषङ्ग, अनुषङ्ग, अवसर्ग, उपसर्ग, श्वपाक, मांसपाक, मूलपाक, कपोतपाक, उलूकपाक, न्यग्रोध, वीरुध्, न्यङ्कुभूरुह इत्यादि.
न्यङ्ग पु (नि+अङ्ग्+घञ्) ચિહ્ન, ભેદ, પ્રકાર.
न्यच् त्रि (न्यञ्चति नितराम्) નીચું, હલકું, અધમ નીચાણવાળું.
न्यच्छ न. (नितरामच्छम्) એક પ્રકારનો ક્ષુદ્ર રોગ.
न्यञ्च त्रि (नितरा अञ्चम्) ભૂંડું ચાલનું, અત્યંત સ્વચ્છ.
न्यञ्च् त्रि. (निम्नत्वमाऽञ्चति अञ्च्+क्विन्) હલકું, અધમ, નીચાણવાળું.
न्यञ्चन न (नितरामञ्चनं अञ्चनम्) અતિશય જવું, નીચા જવું, નીચું થવું.
न्यञ्चित त्रि (नि+अञ्च्+णिच्+क्त) નીચે નમેલું, નીચું કરેલ.
न्यन्त पु. (नितरामन्तः) છેવટ ભાગ, અંતભાગ.
न्यय पु (नि+इण्+भावे अच्) નાશ, ક્ષય, અપચય, હાનિ.
न्यर्च त्रि ભાગેલું, ચાકર કરેલું.
न्यर्थ पु. (नि+अर्थ्+अच्) હલકો અર્થ, નીચ અર્થ.
न्यर्ब त्रि (निकृष्टोऽर्थो यस्य) હલકા અર્થવાળું, નિકૃષ્ટ અર્થવાળું.
न्यर्पित त्रि (निक्षिप्य पै क्त) અનુગત, અનુગમ.
न्यर्बुद न દશ અબજની સંખ્યા, દશ અબજની સંખ્યા છે.
न्यर्बुदि पु (नियम अर्बुदिर्येन तस्य यत्) એક દેવ.
न्यसन न (नि+अस्+ल्युट्) સ્થાપવું, મૂકવું, મેલવું, સ્થાપવું.
न्यस्त त्रि (नि+अस्+कर्मणि क्त) મેલેલું, તજેલું, મૂકેલું, સ્થાપન કરેલું, ફેંકેલું.
न्यस्तयूप त्रि (न्यस्तः यूपः यत्र) સર્વજ્ઞીય મંડપ ઊભો કરેલ છે એવો એવું પશુ વગેરે વિગેરે.
न्यस्तशस्त्र पु (यैर्न्यस्तमात्मं पुरा यत्र) મનુષ્ય એવા મુનિશ્રિત પિતૃઓ.
न्यस्तशस्त्र त्रि (न्यस्तानि शस्त्राणि येन) જેણે શસ્ત્ર છોડી દીધાં છે તેવું.
न्यस्य त्रि (नि+अस् क्षेप+कर्मणि यत्) છોડવા લાયક, ફેંકવા લાયક, સ્થાપવા યોગ્ય, ત્યાગ કરવા યોગ્ય.
न्याक्य न (नितरामक्यते, नि+अक्+ण्यत्) શેકેલા ભાત.
न्याद पु (नि+अद् भावे+घ न वसादेश) ભોજન, આહાર ખાવું.
न्याय पु (नियमेन ईयते, नि+इण्+आधारे घञ्) ગૌતમ ઋષિએ બનાવેલું સોળ પદાર્થના વિવેચનવાળું ન્યાયશાસ્ત્ર, યોગ્ય, નીતિ, રીતિ, પ્રમાણ આચરણ, સૌ કોઈ રહ્યો—મૃત્યુ.

नोजीव पु (णोजीव जै प्रा) નિર્જીવ, જીવનો પ્રદેશ
नोट त्रि (नट+अच् पृषो०) નટ, નૃત્ય કરનાર
नोटी स्त्री (नोट+गौरा स्त्रियां ङीप्) નૃત્ય કરનારી, નાચનારી.
नोत् अव्य (न च उच्च) નહિજ
नोतथ त्रि (णोतह जै प्रा) તેવા પ્રકારનું નહિ, તેમ નહિ
नोदन न (नुद्+भावे ल्युट) ખંડન.
नोदन न (नुद्+णिच्+भावे ल्युट्) પ્રેરવું, યોજના કરવી, એક પ્રકારનો પ્રયોગ
नोदना स्त्री (नुद्+भावा० युच्) વિધિથી પ્રેરણા કરવી
नोदित त्रि (णोदिय जै प्रा) યોજેલ, જવાને સન્મુખ કરેલ
नोधस् पु (नूयते स्तूयते, नु+असि धुट् च) તે નામનો ઋષિ
नोधा अव्य (नव+धाच् पृषो) નવ રીતે, નવ પ્રકારે, નવવિધ
"नोधा विधाय रूप स्व सर्वसंकल्पविद्विभु" भागवत
नोपस्थातृ त्रि (न उप समीपे तिष्ठति, स्था+तृच्) પાસે ન હોય તે, દૂર રહેલ, હીનપ્રતિવાદી
नोयुग न (णोयुग जै प्रा) ન્યૂન યુગ
नोशब्द पु (नोसद् जै प्रा) નકાર વાચક શબ્દ
नोसंज्ञ्यसंज्ञिन् पु (नोसण्णि नोअसण्णि जै प्रा) સંજ્ઞી કે અસંજ્ઞી નહિ તેવા ભગવાન
नोसम्यग्वादिन् त्रि (नोसम्मावादि जै प्रा) જેને સમ્યકવાદી ન હોય તે, મિથ્યાદષ્ટિ
नौ स्त्री (नुद्यतेऽनया नुद्+डौ) હોડી, વહાણ, નૌકા "नोदके शकटं याति न च नौर्गच्छति स्थले" हितो०
नौकर्णधार पु (नाव कर्ण धारयति, धारि+अण्) નૌકા ચલાવનાર નાવિક, સુકાની
नौकर्णी स्त्री (नौरिव कर्णौ यस्या ङीप्) કાર્તિક સ્વામીની નોકર એક માતૃકા
नौकर्मन् न (नावि कर्म चालनादिव्यापार) વહાણ સમ્બન્ધી કામ
नौकर्मन् त्रि (नौकर्म विद्यतेऽस्य) નૌકાને લગતુ કામ કરનાર
नौका स्त्री (नौरेव, नौ+स्वार्थे कन्) વહાણ, હોડી
नौकाक्रष्ट न ચતુરંગી એક પ્રકારની રમત
नौकादण्ड पु (नौकाया परिचालनार्थं दण्ड) હોડી ચલાવવાનુ હલેસુ
नौचर त्रि (नावा चरति, चर्+ट) હોડીથી કે વહાણથી મુસાફરી કરનાર
नौजीविक त्रि (नावा जीविका यस्य) વહાણ ઉપર જીવન ચલાવનાર
नौतार्य त्रि (नावा नौकया तार्ग्यं तरणीय) નૌકા વડે તરવા યોગ્ય
नौयायिन् त्रि (नावा याति, या+णिनि) નૌકા વડે નદીના એક કાંઠાથી બીજા કાંઠા પ્રત્યે જનાર
नौवाह त्रि (नाव वाहयति, वाहि+अण्) નૌકા ચલાવનાર, વહાણને લગતું હલેસુ સાધન વગેરે
नौषेचन न (नाव सेचन सुषामा० षत्वम्) વહાણનું સેચન
न्यक्का स्त्री (नि+अकि+क वा नलोप) વિષ્ટા જન્તુ, વિષ્ટાનો કીડો
न्यक्कारुका स्त्री એક પ્રકારનો (વિષ્ટાનો) કીડો
न्यक्कार पु (न्यक् क्रियते कृ+घञ्) અપમાનથી હલકું કરવુ, તિરસ્કાર કરવો, ધૂતકાર કરવો
न्यक्कृति स्त्री (,,+कृ+क्तिन्) ઉપરનો અર્થ
न्यक्त त्रि (नि+अञ्ज्+क्त कुत्वम्) અત્યંત આંજેલ
न्यक्ष पु (नियते निकृते वा अक्षिणी यस्य ष समा०) પાડો, પરશુરામ
न्यक्ष त्रि (नियते अक्षिणी यस्य ष समा०) હલકુ, નીચ, અધમ
न्यक्ष न એક પ્રકારનુ ઘાસ, મહિષતૃણ, સંપૂર્ણપણુ
न्यक्षी स्त्री (नियत अक्षिणी यस्या स्त्रियां जाति ङीप्) ભેંસ
न्यग्जाति स्त्री (न्यक्+जा+क्तिन्) હલકી જાત, નીચ જાત
न्यग्भाव पु (नीचो भाव) તુચ્છપણુ, હલકાપણુ, તિરસ્કાર
न्यग्भावन न (न्यक्+भू+णिच्+ल्युट्) ધિક્કાર, તિરસ્કાર, વીંટાળવુ, વિંટવુ
न्यग्रोध पु (,, रुणद्धि, रुध्+अच्) ખીજડાનું ઝાડ, વડલાનું વૃક્ષ, બાહુ, વિષ્ણુ, મોહપમાડનાર

निवासो यस्य) नकुं स्थानक, घेरो, ઘર.
"पशवीरिशेब्दियो यथा मोक्षमाले बसता
तथेव न्यूनवृक्षसूनता जाता वर्तिते" माधिकपुराणे
न्योकस् त्रि (नियतमोको यस्य) चोक्कस रहेठाणवाळु
नक्की स्थानवाळु
न्योचनी स्त्री (नि+उच्+अनि ङीष्) ઓઢણી, ઘાઘરી.
न्योजम् त्रि (नि+उब्ज्+असि कर्मणि कुन्) ઊંધુ, જે સીધું ન હોય તે.
न्यस्पिमान्विन् त्रि (तदस्तिमस्यास्त्वस्य इनि) આ-ત્મબળના ઘણાની માયા ધરનાર
न्यस्पिमालिन् पु. (न्यून्मस्पिमात्वस्त्वस्य इनि) ધતોધ, ઠગ.

प

प् વ્યંજનોમાં ઓષ્ઠસ્થાનના ઓષ્ઠીધ્મો વ્યંજન અક્ષર.
प पु (पाति रक्षति पत्+अर्त्ति च अन्तर्भिन्) वायु, पवन.
प पु. (पाति रक्षति पत्+पाति च) पान पान.
प पु (पीयते इति पा+क) पीवु पान करवुं
पकार पु (प+स्वरूप कार) केवल प अक्षर
पकटी स्त्री (पर्कटी पृषो) पीपळनुं झाड
पक्कण पु न (पचति मिष्टस्वाद्यम् पच्+क्विप् तत्र कण क) भीली लोकोनो वास, भीलोने रहेवानु स्थान
पक्कपीठक पु એક જાતનું ઝાડ, "पाकपीठ" नामनुं झाड.
पक्तृ त्रि (पचति पच्+तृच्) रांधनार, पाचनार पाचन करनार.
पक्तृ पु („ तृच्) अग्नि, हेवता, पाचन करनार जठराग्नि, चित्रानुं झाड.
पक्ति स्त्री (पचनम्, पच्+भावे क्तिन्) पाक, उदरमा पकवुं, रांधवुं, गौरव, परिणाम इत्यादि,
पक्तिशूल न (पक्तौ भुक्तमन्नपाके परिणामे शूलम्) खाधेलुं अन्न पच्या पछी थतुं शूळ
पक्त्र न (पच्यतेऽनेन पच्+त्र) यज्ञना घर आगळ सतत रहेतो अग्नि
पक्त्रिम त्रि (पाकेन निर्वृत्तं पच्+क्त्रि+मप्) पकवेलुं, आगथी पकावेलुं रांधेलुं पकावेलुं रांधवाथी थयेलु पाकेलुं
पक्त्वा अव्य. (पच्+क्त्वा) पकावीने, रांधीने.
पक्थ पु. (पच्+थक् कर्तरि) એક રાજાનું નામ.
पक्थ पु. („ भावे) रांधवुं, पाक, पकावानी क्रिया.
पक्थिवन् त्रि (पक्थोऽस्त्यस्य इनि) रांधवानी क्रिया करनार रसोईयो.
पक्व त्रि (पच्+कर्मणि क्त तस्य व) पाकी गयेलुं, रंधाई गयेलुं, परिणाम पामेलुं, नाशनी तैयारीवाळु, दृढ थयेलुं, पकी गयेलुं, इत्यादि.
पक्व न. („ भावे क्त) रसोई, रांधवानी क्रिया, पाक.
पक्वकृत् पु (पक्वं करोति कृ+क्विप् तुक्) लींबडानुं झाड.
पक्वकृत् त्रि („) अन्न विगेरे पकावनार, रसोई करनार.
पक्वकेश त्रि (पक्वाः केशा यस्य) जेना वाळ पाकी गयेला छे ते, पळीयावाळु, वृद्ध.
पक्वरस पु (पक्वस्य द्राक्षादेः रसः) दारू, मद्य

"न्यायप्रवर्त्तो गुरुनिगमननमपि न प्रमा
निर्णीतादप्येन निर्णित नुगमनमा" गुरुनाथिकार ।

न्याय पु वि० अ०
"न्यायोपार्जितद्रव्येण न्यायतो गर्भीरत" इत्युक्त

न्यायत अव्य (न्यायात् इति पञ्चम्यन्तम्) न्यायथी न्यायनाथी

न्यायपथ पु (न्यायादेन पथा शास्त्रम्) न्याय-वाळो रस्तो, मीमांसा शास्त्र

न्यायवादिन् त्रि (न्यायं वदति वद्+णिनि) न्याय प्रमाणे बोलनार

न्यायवत् त्रि (न्याय+मतुप्) न्याययुक्त, न्यायवाळुं

न्यायवृत्त न (न्यायेन वृत्तम्) न्याय प्रमाणे वर्तन, शास्त्रमां कहेलो आचार

न्यायवृत्त त्रि (न्यायानुवृत्त यस्य) शास्त्र प्रमाणे वर्तन करनार, न्याययुक्त आचरणवाळु

न्यायसारिणी स्त्री (न्याय सरति, सृ+णिनि+ङीप्) युक्तिप्रमाणे कर्मने अनुसरनारी रीति

न्यायाचार पु (न्यायेन आचार) न्यायवाळो व्यवहार, न्यायपूर्वक वर्तन ।

न्यायाचार त्रि (न्यायादन आचारो यस्य) न्याय प्रमाणे व्यवहारवाळु, न्यायवाळा वर्तनवाळु

न्यायागार पु (न्यायस्य आगार) न्यायनो आश्रय, न्यायनुं अवतरण, न्यायनो क्रम

न्यायाधिप पु (न्यायकरणे नियुक्त अधिप) न्याय करनार अमलदार

न्यायाधीश पु (न्याय न्यायकरणे नियुक्त अधीश) उपरनो अर्थ

न्यायासन न (न्यायस्य आसनम्) न्यायनुं आसन, न्याय आपनारनुं आसन

न्यायिन् त्रि (न्यायोऽस्यास्ति, न्याय+इनि) न्यायशास्त्र वाळु, न्यायी, नीतियुक्त

न्याय्य त्रि (न्यायादनपेतम् न्यायादागत वा, न्याय+यत्) न्यायथी नक्की थयेल, व्याजबी, न्याययुक्त

न्याय्य त्रि (न्याय भव यत्) न्यायमां होनार, थनार

न्यास पु (न्यस्यत इति, नि+अस्+घञ्) विश्वासथी साचववा आपवुं ते, थापण, त्याग, स्थापन, मूकवुं, मन। तथा विधि साथे शरीरना शुभाशुभ अंगोने देवताने सोंपवानी विधि, दाखल करवुं, लखवुं, अर्पणु, रागना प्रकाशनरूप व्यापार भेद

न्यासधारिन् त्रि (न्यास धारयति णिनि) थापण राखनार, गीरो राखनार, तन्त्रशास्त्र प्रसिद्ध न्यासविधि धारण करनार

न्यासिक त्रि (न्यासं करोति, ठन्) थापण मूकनार, न्यास विधि करनार, स्थापनार

न्यासिन त्रि (नि+अस्+णिनि) सर्वत्यागी, संन्यासी

न्युङ्ख पु (न्युङ्खयते, नि+उङ्ख+घञ्) ओंकार मननी बीजि स्वरमां उदात्तानुदात्तरूपे सोळ ओंकार छे ते

न्युङ्ख त्रि (नि+उङ्ख+अच्) अतिशय, मनोहर, सुंदर, रम्य

न्युब्ज न (न्युब्जति अधोमुखीभवति, नि+उब्ज्+अच्) कर्म-रंगमां-एक प्रकारना रक्तनुं फळ

न्युब्ज पु (नि+उब्ज्+अच्) दर्भनो स्रुवो, दर्भ-स्रुगपात्र

न्युब्ज त्रि (न्युब्जति अधोमुखीभवति, नि+उब्ज्+अच्) नीचा मुखवाळु, वांकु, कुबडु

न्युब्जखड्ग पु (न्युब्ज कुब्ज इव खड्ग) वांकी तलवार

न्युब्जीकरण न (न्युब्ज+च्वि+कृ+ल्युट्) वांकु करेलुं, ऊंधुं करेलुं, ओंधाळ करेलुं

न्युब्जीकृत त्रि (न्युब्ज+च्वि+कृ+क्त) ऊंधु करेल, वांकु करेल, ओंधाळ करेल

न्यूङ्ख पु (न्युङ्खयते, नि+उङ्ख+घञ् पृषो वा दीर्घ) न्युङ्ख पु शब्द जुओ

न्यूङ्ख त्रि (नि+उङ्ख+अच् ,,) अतिशय मनोहर, सुंदर, रम्य

न्यून त्रि (न्यूनयति, नि+ऊन+परिमाणे अच्) ओछुं, ऊणु, नीच, निंदवा लायक

न्यूनता स्त्री (न्यूनस्य भाव तल् टाप्) ओछापणुं, हलकापणुं, ऊणापणुं

न्यूनत्व न (न्यूनस्य भाव) उपरनो अर्थ

न्यूनधी त्रि (न्यूना धीर्यस्य) अज्ञान, ओछी बुद्धि वाळु, अल्प बुद्धिवाळु

न्यूनपञ्चाशद्भाव पु (न्यूनपञ्चाशत ऊनपञ्चाशद्वायूनां

पातिपणुं, न्यायविरुद्ध मदद करवापणुं.
पक्षपातिता स्त्री (पक्षपातो विद्यतेऽस्य इनि तस्य भावः) मेळापथी थतुं पक्षपातीपणुं.
पक्षपातित्व न (पक्षपातिनः भावः) पक्षपातीपणुं, न्यायविरुद्ध मदद करवापणुं.
पक्षपातिन् त्रि (पक्षपातोऽस्त्यस्य इनि) पक्षपात करनार.
पक्षपालि स्त्री (पक्षस्य द्वारमेवास्य पालिरिव) मोटा कुळ भाटलुं भाषी.
पक्षभाग पु (पक्ष इव भागः) हाथीना पासानो भाग.
पक्षभाग पु (पक्षस्य भागः) पासानो भाग.
पक्षमूल न (पक्षस्य मूलम्) पांखो, पांखनुं मूळ.
पक्षवत् त्रि (पक्ष+मतुप्) पांखवाळुं, पक्षपातीवाळुं, पासावाळुं, पक्षवाळुं.
पक्षवध पु पक्षाघात रोग.
पक्षवाहन पु (पक्षौ वाहनमिव यस्य) पंखी, पक्षी.
पक्षवाहनी स्त्री (पक्षवाहन+जातित्वात् ङीप्) पक्षिणी.
पक्षविन्दु पु (पक्षे बिन्दवो यस्य) कंक पक्षी.
पक्षस न (पक्षति, पक्ष+असुन्, सुट् च) पक्ष ...
पक्षसन्धि पु (पक्षयोः सन्धिः) पासानो संधि, पर्वनी संधि काळ.
पक्षसुन्दर पु (पक्ष सुन्दर) लोधरनुं झाड.
पक्षहोम पु (पक्षव्यापी होम) पखवाडीया सुधी करवे तेवो होम करन.
पक्षाघात पु वायुथी थनारो मोटो रोग, वायो, पक्षाघात रोग.
पक्षादि पु (पक्ष आदिर्यस्य) पक्ष शब्द जेनी आदिमां छे तेवो व्याकरण शास्त्रनो शब्द गण, ते आ—पक्ष, तुष, तुष, कुम्भ, कुम्भ, अजित, भक्ति, चित्र, अर्जुन, वर्मन्, कुम्भ, सीरक, सरस, लक्षण, वरण, वमन, अभिवन, राजन, लोमन, इलिन्, वनर, लोमक, दीर्घ, पिशाच, शालविक, मधुक, तुल, मेक, इलक, हिमक, कुल, मित्र, शिव, वसन्त, इत्यत्र ग्रामपर्याय शब्दानाम् इत्यादि.
पक्षान्त पु (पक्षस्य अन्तो यत्र काले) मास पखवाडीयानी छेल्ली तिथीओ, पूर्णिमा, अने अमास.
पक्षान्त पु (पक्षस्य अन्तः) पक्षनो नाश, पांखनो विनाश, पखवाडीयानो अन्त.
पक्षान्तर न (अन्यः पक्षः इति) बीजुं पासुं, बीजुं पखवाडीयुं, बीजो पक्ष, अन्य मत, बीजो भाग.
पक्षाभास पु (पक्षस्य आभास इव) खोटी दलील, खोटो दावो, खोटो वाद, खोटो पक्ष.
पक्षालिका स्त्री. प्रतिकूळपक्षीनी मदद.
पक्षालु पु (पक्षौ विद्येतेऽस्य पक्ष+आलुच्) पंखी, पक्षी.
पक्षावसर पु (पक्षस्यावसरोऽवसानं यत्र काले) पूनम तिथी तथा अमास तिथी.
पक्षिणी स्त्री. (पक्षनुन्नौ दिवसौ अस्यस्या पक्ष+इनि+ङीप्) पक्षिणि—पंखी जातीनी स्त्री आगला दिवस सहित रात्री, बे दिवस युक्त मोटी रात.
प्रत्यासनस्थावरिव पक्षिणीत्यभिधीयते
पक्षिन् पु (पक्षौ विद्येतेऽस्य पक्ष+इनि) पक्षी, पंखी.
पक्षिन् त्रि (पक्ष+अस्त्यर्थे इनि) पांखवाळुं, पासावाळुं, पक्षपातीवाळुं, पक्षवाळुं.
पक्षिपानीयशालिका स्त्री (पक्षिणां पानीयशालिका) पंखीओने पाणी पीवानुं स्थान—जग्या.
पक्षिराज पु (पक्षिणां राजा टच्) गरुड पक्षी.
पक्षिल पु (पक्ष+ला इलच्) गौतम ऋषि उपर भाष्य बनावनार वात्स्यायन मुनि.
पक्षिलस्वामिन् पु (पक्षिलनामी स्वामी) न्यायसूत्र उपर भाष्य करनार.
पक्षिशाला स्त्री (पक्षिणां शाला वासस्थानम्) पंखीओने रहेवानी जग्या, माळो, चकलीखानुं.
पक्षिशाव पु (पक्षिणः शावः) पंखीनुं बच्चुं.
पक्षिशावक पु (पक्षिशाव+स्वार्थे क) ऊपरनो अर्थ.
पक्षिसिंह पु (पक्षी सिंह इव यस्य वीर्येण सिंह भेद) गरुड पक्षी.
पक्षिस्वामिन् पु (पक्षिणां स्वामी प्रभु) पक्षीओना गरुड.
पक्षीय त्रि (पक्षे भवः पक्ष+छ) पासानुं, पक्ष

પણ પદાર્થને સડાવીને કરેલુ મિશ્રણ, પીણુ

पक्वरुत् पु लींबડાનુ ઝાડ

पक्ववारि न (पक्वस्याम्रादेर्वारि यद्वा पक्व वारि) ઉનુ પાણી, કાઞ્જી, અન્નનુ ઓસામણ, બાફેલુ પાણી

पक्वश पु (पुक्कश+पृषो) અન્ત્યજની એક જાત

पक्वशी स्त्री (पक्वश+स्त्रियां ङीप्) અન્ત્યજ જાતિની સ્ત્રી

पक्वशस्योपमोन्नति पु (पक्वशस्यस्योपमा यत्र तादृशी उन्नतिरस्य) કદમ્બના જાતનુ ગજકદમ્બનુ ઝાડ

पक्वातिसार पु (पक्व अतिसार) આમાતિસાર સિવાયના પાંચ જાતના ઝાડાના રોગો

पक्वातीसार पु (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

पक्वाधान न (पक्वस्य पाकस्य आधान) કુટીથી નીચે રહેલ પાચન થવાનું સ્થાન

पक्वान्न न (पक्व च तत् अन्न च) રાંધેલુ અન્ન, આમાન્ન-શુદ્રનું કાચુ અન્ન

"आम शूद्रस्य पक्वान्न पक्वमुच्छिष्टमुच्यते" स्मृतिपरिभाषिते

पक्वाशय पु (पक्वस्य आमादे आशय यद्वा पक्व आमादिक आशेतऽत्र आ+शीङ्+अप्) पक्वाधान શબ્દ જુઓ।

पक्वेष्टका स्त्री (पक्वा इष्टका) પકવેલી ઈંટ

पक्ष् (परिग्रहे, चु उभ० स सेट् पक्षयति+ते) સ્વીકારવુ, અંગીકાર કરવુ, પડખુ લેવુ, ગ્રહણ કરવુ

पक्ष् (परिग्रहे, भ्वा प स सेट् पक्षति) ઉપરનો અર્થ

पक्ष पु (पक्ष्यते परिगृह्यते देवपितृकार्य्यार्थे, यद्वा पक्ष्यते चन्द्रकलापूरण क्षयो वा येन, पक्ष्+घम् अच् वा) शुदि तथा वदि એમ પંદર તિથિનો કાળ, પખવાડીયુ

पक्ष पु (पक्ष्+अच्) પક્ષીની પાંખ, બાણના મૂળ ભાગના પીછા, ઘર, પડખુ, ન્યાય શાસ્ત્રનો સંદિગ્ધ સાધ્યવાન પદાર્થ, વિરોધ, સહાય, બળ, મિત્ર, ચૂનાનુ બાકુ, ઉત્કૃષ્ટ હાથી, પંખી, હાથનુ બલોયુ, કંકણ-કડુ, જથ્થો, પીછુ, અંગનો અડધો ભાગ, શુદ્ધ, વર્ગ, દેહનો કોઇક અંગ, પૂર્વ પક્ષ, ઉત્તર પક્ષ

पक्षक पु (पक्ष इव कायति, कै+क) બારી, સહાય, પડખુ

पक्षगम त्रि (पक्षात् गच्छति) પાંખના આધારે ઉડનાર-જનાર

पक्षग्रहण न (पक्षस्य ग्रहणम्) સહાય લેવી, મદદ લેવી, પડખમા લેવુ

पक्षचर पु (पक्षे शुक्लादौ चरति, चर्+ट) ચન્દ્ર, પડખે ચાલનાર, હાથી, કપૂર

पक्षचर त्रि (पक्षे चरति, चर्+ट) પૃથક્ ચાલનાર, જુદુ ચાલનાર,

पक्षज पु (पक्षे शुक्लपक्षे जायते, जन्+ड) ચન્દ્રમા, કપૂર

पक्षज त्रि (पक्षे जायते, जन्+ड) પખવાડીયે થનાર, મદદમા હોનાર, પડખે થયેલુ, મદદ્ય થનાર

पक्षजन्म पु (पक्षे जन्म यस्य) ચન્દ્ર

पक्षता स्त्री (पक्षस्य भाव तल् टाप्) પક્ષપણુ સહાયપણુ, ન્યાય શાસ્ત્રોક્ત, અનુમાનનુ એક અંગ સ च—

"सिषाधयिषया शून्या, सिद्धिर्यत्र न विद्यते ।
स पक्षस्तत्र वर्तित्व, ज्ञानादनुमितिर्भवेत् ॥" भाषा
"साध्यत्वेन सदिह्यमानत्वम्" प्रा० न्याय

पक्षति स्त्री (पक्षस्य मूलम्, पक्ष+ति) પડવો, પાંખનુ મૂળ

पक्षत्व न (पक्षस्य भाव त्व) પક્ષપણુ, મદદપણુ

पक्षद्वय न (पक्षयो द्वयम्) શુકલ અને કૃષ્ણ એવા બે પખવાડીયા, પૂર્વપક્ષ અને ઉત્તરપક્ષ, બે પાંખ

पक्षद्वार न (पक्षे पार्श्वे स्थित द्वारम्) પડખાનુ બારણુ, ખડકીનુ દ્વાર, ગુપ્તદ્વાર

पक्षधर पु (पक्ष धरति धारयति वा, धृ+अच्) ચન્દ્ર, કપૂર, પ્રસન્નરાઘવ નાટક બનાવનાર એકવિદ્વાન, પંખી

पक्षधर त्रि (पक्ष धारयति, धृ+अच्) પડખાનો આધાર લેનાર, મદદ લેનાર, પાંખ ધારણ કરનાર

पक्षपात पु (पक्षे अन्याय्यसाहाय्ये पात) પ્રેમને લીધે નીતિ વિરૂદ્ધ મદદ કરવી.

पक्षपात पु (पक्षाणां पात पतन यत्र) એક જાતનો પક્ષીઓનો તાવ

पक्षपातिता स्त्री (पक्षपातिनो भाव, तल् टाप्) પક્ષ-

पङ्कवास पु (पङ्के अस्मो वस्य सः) कादवमां रहेनार एक जातनुं करचलो.

पङ्कशुक्ति स्त्री (पङ्के स्थिता शुक्तिः) एक जातनी छीप.

पङ्कशूरण पु ([illegible]) कमळकन्द.

पङ्कार पु. (पङ्कमृच्छति, पङ्क+ऋ+अण्) शैवाळ, पाणी उपर बनावेलो पुल–सेतु, पगथीयुं, [illegible] नामनुं वृक्ष.

पङ्किल त्रि (पङ्कोऽस्त्यस्य+इलच्) कीचड युक्त, कादववाळुं.

पङ्किम त्रि (पङ्कोऽस्त्यस्मिन् पङ्क+इमप्) कीचडवाळुं, कादववाळुं.

पङ्किल पु [illegible] रस्तो.

पङ्केज न (पङ्के जायते, जन्+ड) कमळ.

पङ्केज पु सारस पक्षी.

पङ्केज त्रि (पङ्के जायते, जन्+ड. ड.) कादवमांथी थनार, कादवमां थनार.

पङ्केरुह न (पङ्के रोहति, पङ्क+रुह्+क [illegible]) कमळ.

पङ्केरुह त्रि („) कादवमां ऊगनार, कादवमां ऊगी न शकनार.

पङ्केरुह पु सारस पक्षी.

पङ्केशय त्रि (पङ्के शेते, शी+अच्) कीचडमां रहेनार.

पङ्केशया स्त्री („ शेते, शी+अच्+टाप्) कीचडमां रहेनार एक जातनी जळो.

पङ्क्ति स्त्री (पञ्च्यते व्यक्तीक्रियते [illegible] [illegible] + क्तिन्) श्रेणी, पंक्ति, हार, पृथ्वी, [illegible] [illegible] दशनी संख्या, [illegible].

पङ्क्तिकण्टक पु (पङ्क्तौ कण्टक [illegible]) [illegible] [illegible] पतित [illegible] त्याग करवा लायक माणस, पंक्तिने भ्रष्ट करनार.

पङ्क्तिचर पु ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible].

पङ्क्तिग्रीव पु ([illegible] ग्रीवा यस्य) रावण.

पङ्क्तिदूषक पु (पङ्क्तिं दूषयति [illegible] [illegible]+ [illegible] [illegible]) एक जातनुं पक्षी, ठीक.

पङ्क्तिपावन पु. (पङ्क्तिं पावयति [illegible] [illegible]+ [illegible]) ज्ञातिनी पंक्तिने पवित्र करनार श्रेष्ठ ब्राह्मण.

पङ्क्तिपावन त्रि (पङ्क्तिं भोजनार्थमुपविष्टां ब्राह्मणादि पावयति वा पङ्क्ति+पावि+ल्यु) ज्ञातिनी पंक्तिने पवित्र करनार. (विद्वान्) ब्राह्मण.

पङ्क्तिबीज पु (पङ्क्तिमूलानि बीजानि यस्य) [illegible] नामनुं झाड.

पङ्क्तिरथ पु (पङ्क्तिषु दशसु दिक्षु रथः गमनं यस्य) दशरथ राजा.

पङ्क्तिशूल न [illegible] रोग.

पङ्गु त्रि (खञ्ज [illegible] [illegible] [illegible]) पांगळुं.

पङ्गु पु ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) धीमे चाले चालनार, शनि ग्रह.

पङ्गुग्राह पु (पङ्गु [illegible] पङ्गु+ग्रह+अण्) मकर राशि.

पङ्गुता स्त्री. ([illegible] [illegible]) पांगळापणुं.

पङ्गुत्व न (पङ्गोः भावः त्व) पांगळापणुं.

पङ्गुलहारिणी स्त्री. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] नामे एक वनस्पति.

पङ्गुल पु. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] घोडो.

पङ्गुल त्रि. [illegible] [illegible] पांगळुं.

पच् ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] करवुं.

पच् ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible].

पच् ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] करवुं, [illegible] करवुं, खुल्लुं करवुं.

पच त्रि (पचति, पच्+अच्) रांधनार, पकावनार.

पचक पु त्रि. („ [illegible]) [illegible].

पचत् त्रि (पचति पच्+शतृ) पाचतुं [illegible].

વાડીયાનુ, પક્ષનુ, પખવાડીએ થનાર

पक्षीश पु (पक्षीणां ईश) ગરૂડ પક્ષી, વિષ્ણુ

पक्षोद्ग्राहिन् त्रि (पक्ष+उद्+ग्रह्+णिनि) સહાય કરનાર, મદદ કરનાર, પક્ષ લેનાર

पक्ष्णु त्रि (पच्+स्नु) રાધનાર, પકાવવાના સ્વભાવવાળુ, પાકશીલ

पक्ष्मकोप पु (पक्ष्मणा कोप) સુશ્રુતમા બતાવેલ આખનો રોગ

पक्ष्मन् न (पक्ष्यते परिगृह्यते आनपतापादिक्ममनन, पक्ष्+करणे मनिन्) પક્ષીની પાખ, નેત્રની પાપણુ, સૂત્ર વિગેરેનો અગ્રભાગ, ફૂલનો કેસર

पक्ष्मप्रकोप पु આખનો એક રોગ

पक्ष्मल त्रि (पक्ष्मन्+मत्वर्थे इलच्) પાખ યુક્ત, પાપણ યુક્ત, પુષ્પના કેસરવાળુ

पक्ष्य त्रि (पक्ष्+यत्) પખવાડીઆનું, પખવાડીયા સમ્બન્ધી, પાખનું, પક્ષ સમ્બન્ધી

पङ्क पु न (पच्यते व्याप्यते क्रियते वाऽनेन, पच्+घञ् कुत्वम्) કાદવ, કીચડ

'कङ्कणस्य तु लोभेन मम पङ्के सुदुस्तरे' हितोपदेशे

पङ्क पु न (पच्यते व्यक्तीक्रियते दुःखमनेन, पच्+इदित्वा नुम्+करणे घञ्) પાતક-પાપ

पङ्ककर्वट पु (पङ्केषु कर्वटो मनोहर) પાણીવાળો કાદવ

पङ्ककीर पु (पङ्कप्रिय कीर पक्षिविशेप) કાદવ જેને પ્રિય છે તે પક્ષી, કાદવ ખાનાર પક્ષી

पङ्ककीरी स्त्री (पङ्ककीर+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) કાદવ ખાનાર પક્ષિણી

पङ्कक्रीड पु (पङ्के पङ्केन वा क्रीडति, पङ्क+क्रीड्+अच्) ડુક્કર-ભૂડ

पङ्कक्रीड त्रि (पङ्के क्रीडति, क्रीड्+अच्) કાદવમા રમનાર, કીચડમા આળોટનાર

पङ्कक्रीडन पु (पङ्के क्रीडनं यस्य) ભૂડ, ડુક્કર

पङ्कगडक पु (पङ्के स्थितो गडक) કીચડમા રહેનાર એક જાતનુ માછલુ

पङ्कगति पु („ गतिरस्य) કાદવનુ માછલુ

पङ्कग्राह पु („ स्थितो ग्राह) કાદવમા રહેનાર મગરમચ્છ

पङ्कग्राही स्त्री (पङ्कग्राह+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) મગર મચ્છ માદા, મગરી

पङ्कज न (पङ्के पङ्काद्वा जायते, जन्+ड) કમળ-પદ્મ

पङ्कज पु સારસ પક્ષી

पङ्कज त्रि (पङ्के पङ्काज्जायते, जन्+ड) કીચડમા ઉત્પન્ન થનાર

पङ्कजन्म न (पङ्के जन्म यस्य) કમળ

पङ्कजमुष्टिका स्त्री રપૃકકા-કપૂરીમધુરી નામની વનસ્પતિ

पङ्कजन्म पु સારસ પક્ષી

पङ्कजिनी स्त्री (पङ्कजानि सन्त्यस्याम्, पङ्कज+इनि+ङीप) ઘણા કમળવાળો પ્રદેશ, કમળવાળુ સરોવર, કમળનો જથો

पङ्कण पु (पङ्के मागादिनिमित्तके पापाचारकर्मणि क्वण कलहो यस्य पृषो) ભીલ લોકોનો વાસ

पङ्कता स्त्री (पङ्कस्य भाव तल् टाप्) કીચડપણુ, કાદવપણુ

पङ्कत्व न („ भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

पङ्कप्रभा स्त्री (पङ्कस्येव प्रभा यस्या) તે નામની ચોથી નરક

पङ्कभाज् त्रि (पङ्क भजते) કાદવવાળુ, કાદવ સેવનાર

पङ्कभारक त्रि (पङ्क+भृ+ण्वुल्) કાદવ ઉચકનાર, કચરો ઉપાડનાર.

पङ्कमण्डूक पु (पङ्के मण्डूक इव) કાદવમા નિપજનારો છીપ

पङ्कमण्डूकी स्त्री (पङ्कमण्डुक+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) ઉપરનો અર્થ

पङ्करुह् न (पङ्के रोहति, रुह्+क्विप्) કમળ

पङ्करुह् त्रि (पङ्के रोहति, पङ्क+रुह्+क्विप्) કાદવમા ઉગનાર, કીચડમા નીપજનાર

पङ्करुह् पु સારસ પક્ષી

पङ्करुह न (पङ्के रोहति, पङ्क+रुह्+क) કમળ

पङ्करुह त्रि („ „) કાદવમાં ઉગનાર

पङ्करुह पु સારસ પક્ષી

पङ्कवत् त्रि (पङ्क+मतुप्) કીચડવાળુ, કાદવવાળુ

થી શતને ૫૦ તારાઓ (નક્ષત્રચક્ર) ધનિષ્ઠા અર્ધથી અશ્વિની સુધીનું ચક્ર.

पञ्चकपाल पुं. (पञ्चसु कपालेषु संस्कृतः पुरोडाशः अण् तस्य लुक्) પાંચ કપાલમાં તૈયાર કરેલ પુરોડાશ-હવિદ્રવ્ય.

पञ्चकपाली स्त्री. („ स्त्रियां ङीप्) પાંચ કપાલ.

पञ्चकर्ण त्रि. (पञ्च कर्णौ यस्य) પાંચ કાનવાળ પશુ વગેરે.

पञ्चकर्मन् न. (पञ्चानां कर्मणां समाहारः) વૈદ્યશાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ પંચકર્મ વૈદકપ્રસિદ્ધ પાંચ કર્મ જેવાં કે વમન વિરેચન નસ્ય નિરૂહ બસ્તી અને અનુવાસન એ પાંચ કર્મ.

"वमनं रेचनं नस्यं निरूहश्चानुवासनम् ।
एतत् पञ्चविधं कर्म विज्ञेयं पञ्चकर्मकम् ॥"

पञ्चकर्मी स्त्री (पञ्चानां कर्मणां समाहारः समाहारे ङीप्) ઉંદરનો ભેદ.

पञ्चकषाय पुं. (पञ्चविधः कषायः) વૈદકપ્રસિદ્ધ પાંચ પ્રકારનો કષાય-ઉકાળો.

पञ्चकाम पुं. ब. व. (पञ्चविधाः कामाः) તંત્રશાસ્ત્રમાં બતાવેલ કામદેવના પાંચ પ્રકાર.

पञ्चकाल्य पुं. (पञ्च निपुणं कृतं यत्र) વનમીઠ નામે ઝાડ.

पञ्चकृत्वस् अ. (पञ्चन्+कृत्वसुच्) પાંચ વાર કરેલ પાંચ વેળા. પાંચ વખત.

पञ्चकृष्ण पुं. (पञ्चसु कृष्णः) એક જાતનો કીડો.

पञ्चकोण न. (पञ्च कोणा यत्र) પાંચ ખુણાવાળું ક્ષેત્ર જેમાં તંત્રપ્રસિદ્ધ એક યંત્ર, જેમાંથી નવગ્રહ અને પાંચમું સ્થાન.

पञ्चकोण त्रि. ( ) પાંચ ખુણાવાળું.

पञ्चकोल न. (पञ्चानां कोलानां समाहारः) એક પાચન ચૂર્ણ જેમાં પીપર પીપરામૂળ, ચવક ચિત્રો અને સુંઠ એ પાંચ વસ્તુ છે તે.

"पिप्पली पिप्पलीमूलं चव्यचित्रकनागरम् ।
पञ्चकोलं समाख्यातं पाचनाग्निदीपनम् ॥"

पञ्चकोश पुं (पञ्च च ते कोशाः) વેદાન્તપ્રસિદ્ધ પાંચ કોશ, જેવા કે—અન્નમય, પ્રાણમય, મનોમય, વિજ્ઞાનમય અને આનન્દમય વિગેરે શરીરના પાંચ કોશ.

"...पञ्चमिरात्मा च संज्ञो भाति
नियतविकृतरूपैः कैवल्यमवर्ण्यानन्दमानम्"

विवेकचूडामणौ

पञ्चक्रोशी स्त्री. (पञ्चानां क्रोशानां समाहारः) કાશી ક્ષેત્રની આસપાસની પાંચ ગાઉ જમીન જે ક્ષેત્ર ૨૫ ગાઉનું છે તે, કાશીક્ષેત્ર તીર્થ.

पञ्चक्षारगण पुं (पञ्चानां क्षाराणां गणः) વૈદકમાં વર્ણવેલા પાંચ ક્ષાર જેમ કાચલવણ, સિન્ધવ, સંચળ લવણ, બિડલવણ, સામુદ્ર વગેરે.

"काचेषु पञ्चकं प्रोक्तं पञ्चक्षारमिथा गणः
...
स्यात् पञ्चकं तत् सर्वेऽपि कालकम्" राजनिघण्टु

पञ्चखट्व न. (पञ्चानां खट्वानां समाहारः) પાંચ ખાટલા.

पञ्चगङ्ग अव्य (पञ्चानां गङ्गानां नदीनां समाहारः) કાશીમાં આવેલું પંચગંગા તીર્થ પાંચ નદીનો મેળાપ.

पञ्चगण पुं. (पञ्चानां गणो यत्र) વૈદકમાં પાંચ ઔષધિનો સમૂહ.

पञ्चगव न. (पञ्चानां गवां समाहारः टच्) પાંચ ગાયોનો વર્ગ. પાંચ ગાયનો સમૂહ.

पञ्चगवधन त्रि (पञ्च गावो धनं यस्य टच्) પાંચ ગાય એજ જેનું ધન છે તે.

पञ्चगव्य न (गोर्विकारो गव्यम् पञ्चगुणितं गव्यम्) ગાયના દુધ દહી ઘી મુત્ર અને છાણ એ પાંચ.

पञ्चगव्यघृत न. સુશ્રુત પ્રસિદ્ધ પંચગવ્યથી તૈયાર કરેલ ઘી એક જાતનું ઘી.

पञ्चगु त्रि. (पञ्चभिर्गोभिः क्रीतः टच् तस्य लुक् ह्रस्वः) પાંચ ગાય આપી ખરીદેલ, પાંચ ગાયો આપી લીધેલ.

पञ्चगुण पुं. (पञ्चविधो गुणः) શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ ગન્ધ એ પાંચ ગુણ.

पञ्चगुण त्रि. (पञ्च गुणाः) પાંચગણું. પાંચથી ગુણેલ, પાંચ ગણું.

पञ्चगुप्ता स्त्री. (पञ्च गुप्ता यस्य) પૃથ્વી.

पञ्चगुप्त (कच्छपकोऽप्युक्तः ...पञ्चेन्द्रियाणि तानि यस्य) કાચબો.

पचत पु (,, ,, अतच्) અગ્નિ, સૂર્ય, ઇન્દ્ર, આકડાનુ ઝાડ, ચિત્રાનુ ઝાડ,

पचतभृज्जता स्त्री (पचत भृज्जत इत्युच्यते यस्यां क्रियायां) પકાઓ શેકો એ પ્રમાણે જેની અંદર બોલાય તેવી ક્રિયા

पचतिकल्प त्रि (ईषदूनं पचति तिङन्तात् कल्पप्) કંઇક ઓછુ પકાવનાર

पचतितमाम् अ (अतिशयेन पचति तमप्+आम्) અત્યન્ત રાંધનાર, બહુ પકાવનાર

पचतितराम् अ (,, ,, तरप् ,) ઉપરનો અર્થ

पचतिदेशीय त्रि (पचति+ईषदर्थ देशीय) કંઇક ઓછુ પકાવનાર

पचत्पुट पु (पचत् पुटमस्य) સૂર્યમણિ વૃક્ષ

पचत्य त्रि (पचते पाके साधु यत्) રાંધવામાં સારૂં

पचन पु (पचत्यसौ पच्+कर्त्तरि ल्यु) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

पचन न (पच्यते, पच्+भावे ल्युट्) પકાવવુ, રસોઇ કરવી, રાંધવુ, પ્રૌઢ દશામાં આવવુ

पचन त्रि (पच्यते, पच्+करणे ल्युट्) રાંધવાનુ સાધન કડાઈ વિગેરે, રસોઇ કરનાર, પકાવનાર

पचनी स्त्री (पच्यतेऽनया, पच्+करणे ल्युट्+स्त्रियां ङीप्) જંગલી બીજોરૂ

पचन्ती स्त्री (ओदनादीन् पचति या, पच्+शतृ+स्त्रियां ङीप्) રાંધનારી સ્ત્રી

पचपच पु (पचप्रकार, पच+प्रकारे द्वित्वम्) મહાદેવ

पचप्रकुटा स्त्री (पच प्रकुट-प्रकर्षेण छिन्धि इत्युच्यते यस्यां क्रियायां) રાંધો અને કાપો એ પ્રમાણે જે ક્રિયામાં બોલાય તેવી ક્રિયા

पचमान त्रि (पचतऽसौ, पच्+शानच्) રાંધતું, પકાવતું

पचम्पचा स्त्री (पच पाचकं पचति, पच्+वा खश्+मुम्+टाप्) દારૂહલદરનુ ઝાડ, પીળી જુઇ

पचलवणा स्त्री (पच लवणमित्युच्यते यस्यां क्रियायां मयु स) મીઠું પકાવો એ પ્રમાણે જે ક્રિયામાં બોલાય તેવી ક્રિયા

पचा स्त्री (पच्यते, पच्+अ+टाप्) પાક, રસોઇ, રાંધવુ

पचा स्त्री (पचत्यसौ, पच्+अच्+टाप्) રસોઈ કરનારી સ્ત્રી, રાંધનારી સ્ત્રી

पचादि पु (पच आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણ—पच, वच, वप, वद, चल, पत, नदट्, भषट्, प्लवट्, चरट्, गरट्, चोरट्, गाहट्, सूरट्, देवट्, दोषट्, रज, मद, क्षप, सेव, मेष, कोप, मेध, नर्त, व्रण, दर्श, दम्भ, दर्प, जार, भर, श्वपच

पचि पु (पचति, पच्+इन्) અગ્નિ

पचेलिम त्रि (स्वयमेव पच्यते, पच्+केलिम) પોતાની મેળે પાકે એવુ

पचेलिम पु (पचत्यसौ, पच्+एलिमच्) સૂર્ય, અગ્નિ, આકડાનુ ઝાડ, ચિત્રાનુ ઝાડ

पचेलुक पु (पचत्योदनादीन् पच्+वा एलुक) રસોઈ કરનાર, રાંધનાર

पच्छस् अ (पाद पाद+शस् पद्भाव) ડગલે, ડગલે, પગલે, પગલે

पच्य त्रि (पच्+कर्मणि यत्) રાંધવા લાયક, પકાવવા યોગ્ય

पच्यमान त्रि (पच्यतेऽसौ, पच्+यक्+शानच्) રંધાતુ, પકાતુ, પક્વ થતુ

पज् (भ्वा पर स से इदित्, पञ्जति) આચ્છાદન કરવુ ઢાંકવુ, આવરણ કરવુ

पज्ज पु (पद्भ्यां जायते, जन्+ड) શુદ્ર

पज्जी स्त्री (पज्ज+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) શુદ્ર જાતિની સ્ત્રી

पज्झटिका स्त्री ते नामे मात्रावृत्त छन्द

पज्र पु (पज्+वा रक्) અંગિરસ મુનિ

पज्र त्रि પાપવડે દુર્ગ, જેણે અત્યન્ત મેળવ્યુ હોય તે

पज्रीय पु (पज्रस्याय छन्) અંગિરસ ઋષિના વંશજો

पञ्चक त्रि (पञ्चभिः क्रीत कन्) પાંચથી ખરીદેલ, મુલ્ય તરીકે પાંચ આપી લીધેલ, પાંચની કિંમતનુ

पञ्चक त्रि (पञ्चैव स्वार्थे कन्) પાંચ

पञ्चक त्रि (पञ्च अंशो भागो वेतन मल्य वाऽस्य) પાંચ ભાગવાળુ, પાંચની કિંમતવાળુ, પાંચના પગારવાળુ

पञ्चक न (पञ्च सख्यापरिमाणमस्य सघार्थे कन्) પાંચની સંખ્યા, ધનિષ્ટા નક્ષત્રના છેલ્લા અડધા ભાગ-

पञ्चदत त्रि. (पञ्चदाना गुणा यस्य पञ्चदन्+रम् ...) ... પાંચ ભેગા પૂરું કરનાર.

पञ्चदशु पु. ... વેદા નામ.

पञ्चदशक पु. એક દેશનું નામ.

"अलङ्कृता पञ्चदशा समा यावन्नाम ... मार्कं पु.

पञ्चदशग त्रि. (पञ्चदशानां पूरणः डट्) પંદરમું.

पञ्चदशधा अ. (पञ्चदश धा) પંદર પ્રકારે.

पञ्चदशन् त्रि. ब. (पञ्चाधिका दश) પંદર, પંદ-રની સંખ્યાવાળું.

पञ्चदशाह पु. (पञ्चदशगुणितमहः अच् समा.) પંદર દિવસ.

"दैव पञ्चदशाहं स्यात्" मनु.

पञ्चदशाहिक त्रि. (पञ्चदशाह ना अध्ययनमस्य ठञ्) એક મન ... પંદર દિવસે થઈ જાય છે.

पञ्चदशिन् त्रि. (पञ्चदशपरिमाणमस्य इनि) પંદરના માપવાળું.

पञ्चदशी स्त्री. (पञ्चदशानां पूरणी डट्+ङीप्) પૂર્ણિમા, અમાવાસ્યા તિથિ એ બન્નેનો ... —પંદરમી.

पञ्चदिव्य न. (पञ्चविध दिव्य ...) ... શાસ્ત્રમાં કહેલી વસુધારા—સાતાર્થંદરના ... ઋષિ ... દેવ ... અને ... દાન ... એવો ... એ નામ દિવ્ય.

पञ्चदीर्घ त्रि. न. (पञ्चसु अवयवेषु दीर्घ) ... ને ... બે હાથ, બે ... નાક ... એ લાંબાં હોય તેવું ... એક ... નામ.

पञ्चदेवता स्त्री. (पञ्च च ता देवताश्च) ઉપાસ-કમાં ... એવા ... નિયમ એ નામ ...

पञ्चधा अ. (पञ्चन् धाच्) પાંચ પ્રકારે, પાંચ રીતે.

पञ्चधारी स्त्री. (पञ्च धारा ...) ... અશ્વની ... ચાલ ... એ નામ ...

पञ्चनख त्रि. ... (पञ्च+नख, ...) પાંચ નખવાળું.

पञ्चनद पु. (पञ्च नदा यस्य) ... કાચબો ... અને ... એ ... પ્રાણી ... છે.

पञ्चनद पु. (पञ्च ... नद्यः ...) એવો પંજાબ દેશ—જે શતદ્રુ ... નામની ... અને ... નામના મળેલાથી ... છે.

पञ्चनिम्ब न. (पञ्चानां निम्बावयवानां समाहार) લીંબડાનાં પાંચ અંગ—મૂળ, છાલ, ફૂલ, ફળ અને પાંદડાં એ પાંચ અંગોનો સમૂહ.

पञ्चनी स्त्री. (पचि विस्तारे+युट् ...) ચોપાટ ... ની રમત ... વિગેરે.

पञ्चनीराजन न. (पञ्चानां नीराजनानां समाहार) પાંચ પ્રકારની આરતિ.

पञ्चनीराजन न. (पञ्च नीराजनम्) દીવો, કમળ ... નાગરવેલનું પાન ... અને ... નમસ્કાર એ પાંચનું દેવને અર્પણ કરવું તે.

पञ्चपरिधि पु. (... —पञ्चाशत् ... पञ्चसरस्तत् परिधिः ...) ... એક ... નામ.

पञ्चपक्षिणी स्त्री. (पञ्च पञ्च ... पञ्चपञ्चाशत्+ङिनि+ङीप्) ... રહેલાની એક ... પુતિ.

पञ्चपत्र पु. (... पत्राणि ...) એક જાતનું ઝાડ.

पञ्चपदी स्त्री. (पञ्च पादा अस्या ...) ... દીપમાં આવેલી એક નદી, ... એક ... નામ.

पञ्चपर्णिका (पञ्च पञ्च पर्णा ... पञ्चपर्णी+क ...) ગોરખનું ઝાડ.

पञ्चपर्वन् न. (पञ्चानां पर्वणां समाहार) ચૌદશ, આઠમ, અમાવાસ્યા, પૂર્ણિમા અને સૂર્ય સંક્રાન્તિ એ પાંચ પર્વ.

"चतुर्दश्यष्टमी चैव अमावास्या च पूर्णिमा
पर्वाण्येतानि राजेन्द्र रविसंक्रान्तिरेव च"

पञ्चपल्लव न. (पञ्चानां पल्लवानां समाहार) આંબો, જાંબુ, કોઠ ... અને બીલી એ પાંચ ઝાડનાં પાનનો સમૂહ. પીપળો, વડ, ... અને ... એ પાંચ ઝાડનાં પાંદડાં ... અને બોરસલી એ પાંચ ઝાડનાં પાંદ.

पञ्चपात्र (पञ्चानां पात्राणां समाहार) પાંચ પાત્રનો સમૂહ.

पञ्चगुप्त न (पञ्चानां पदार्थानां गुप्तं गोपनं यत्र यद्वा पञ्चानां इन्द्रियाणां चापल्यं गुप्तं यत्र) ચાર્વાક દર્શન

पञ्चगुप्तिरसा स्त्री (पञ्चधा गुप्तो रसाऽस्या) સ્પૃક્કા-ઢકૂર્ગમધુરી નામે વનસ્પતિ

पञ्चगुप्ती स्त्री (पञ्च गुप्तानि यस्या, पञ्चगुप्त+स्त्रियां ङीष्) કાચબો

पञ्चचामर न (पञ्च चामरमस्मिन्) નારાચછંદ, સોળ અક્ષરના ચરણવાળો છંદ
"प्रमाणिकापदद्वयं वदन्ति पञ्चचामरं"

पञ्चचितिक पु (पञ्च चितय. प्रस्तारा यस्मिन्) યજ્ઞનો એક જાતનો અગ્નિ

पञ्चचीर पु (पञ्च चीराण्यस्य) મંજુ ઘોષ, બૌદ્ધધર્માચાર્યના મા પુરૂષ

पञ्चचूडा स्त्री (पञ्चसंख्यका चूडा शिरारत्नानि यस्या) અપ્સરાનુ નામ

पञ्चजन पु (पञ्चभिर्भूतैर्जन्यते, जन्+घञ् न वृद्धि) મનુષ્ય, માણસના પ્રાણ વિગેરે, મનુષ્ય તુલ્ય દેવ વગેરે, મનુષ્ય વિશેષ બ્રાહ્મણ વિગેરે, તે નામનો અસુર, સંજય રાજાનો પુત્ર-જે અંશુમાન રાજાનો બાપ હતો, એક પ્રજાપતિનું નામ

पञ्चजनी स्त्री (पञ्चजन+स्त्रियां ङीष्) વિશ્વાવસુની દીકરી—જે ભરતની પત્ની હતી

पञ्चजनीन पु (पञ्चसु जनेषु व्यापृत ख) વિદૂષક, ભાંડ, પાંચ માણસનો મુખી, મસ્કરો

पञ्चजीरकगुड पु વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ જીરૂ વગેરેના પાકવેલ ગોળ

पञ्चज्ञान पु (पञ्चानां पदार्थानां ज्ञानमस्य) બુદ્ધ, પાશુપત દર્શન જાણનાર પુરૂષ

पञ्चत् पु (पञ्च परिमाणमस्य वर्गस्य पञ्चन् नि०) પાંચની સંખ્યાવાળો વર્ગ

पञ्चतक्षन न (पञ्चानां तक्ष्णां समाहार) પાંચ સુથાર

पञ्चतक्षी स्त्री (,, समाहार अनन्तत्वात् न लोपे वा ङीप) પાંચ સુથારનો સમૂહ

पञ्चतत्त्व पु न (पञ्चानां तत्त्वानां समाहार) પાંચ મહાભૂત—પૃથ્વી આકાશ જલ તેજ વાયુ તન્ત્રશાસ્ત્રના—મદ્ય માંસ મત્સ્ય મુદ્રા મૈથુન આ પાંચ મકાર તત્ત્વ, વૈષ્ણવ મત પ્રમાણે ગુરૂતત્ત્વ મન્ત્રતત્ત્વ મનસ્તત્ત્વ દેવતત્ત્વ અને ધ્યાન તત્ત્વ આ પાંચ મહાતત્વો છે

पञ्चतनु स्त्री (पञ्चतणु जैन प्रा) ઔદારિક આદિ પાંચ શરીર

पञ्चतन्त्र न (पञ्चानां तन्त्राणां समाहार) નીતિ શાસ્ત્રનો તે નામનો ગ્રંથ
"पञ्चतन्त्रात्तथाऽन्यस्माद्ग्रन्थदाकृष्य लिख्यते" हितोपदेश

पञ्चतन्मात्र न (पञ्चगुणित तन्मात्रम्) શબ્દ સ્પર્શ રૂપ રસ અને ગન્ધ આ પાંચ ભૂતની તન્માત્રાઓ, પાંચ સૂક્ષ્મભૂત

पञ्चतप पु (पञ्चभिस्तेजस्विभि अग्निचतुष्टयसूर्यैस्तपति, तप्+अच्) ચાર બાજુ અગ્નિ અને ઉપર પાંચમો સૂર્ય એમ પાંચ તેજથી તપ કરનાર રૂષિ, પંચાગ્નિ તપ કરનાર તપસ્વી

पञ्चतपस् पु (अग्न्यादिभि पञ्चभिस्तेज पदाथ स्तपति, पञ्च+तप्+असुन्) ઉપરનો અર્થ

पञ्चतय त्रि (पञ्च अवयवा यस्य पञ्च+तयप्) પાંચની સંખ્યાવાળુ

पञ्चतय न (पञ्चाना अवयवा, पञ्च+अवयवे तयप्) પાંચ, પાંચની સંખ્યા

पञ्चता स्त्री (पञ्चानां भूतानां भाव तद्भावापत्ति) આરંભક પાંચ ભૂતોનુ પોતાના સ્વરૂપે બનવુ, પાંચપણુ, મરણ, મૃત્યુ

पञ्चतिक्त न (पञ्चगुणित तिक्तम्) આયુર્વેદ સંમત કડવા પાંચ પદાર્થ

पञ्चतीर्थी स्त्री (पञ्चानां तीर्थाना समाहार ङीप्) કાશીની પંચકોશીના પાંચ તિર્થો જ્ઞાનવાપી વગેરે, પ્રયાગ પુષ્કર નૈમિષ વિશ્રાંતિ અને સૌકર એ પાંચ તીર્થનો સમુદાય, જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ શત્રુંજય ગીરનાર આબુ સમેતશિખર અને અષ્ટાપદ

पञ्चत्व न (पञ्चानां क्षित्यादीना भूतानां भाव तद्भावापत्ति) મરણ, પંચભૂતોનુ મૂલસ્વરૂપે બનવુ, પાંચપણુ
"पञ्चभि सन्मृत कायो यदि पञ्चत्वमागत
पञ्चभि स्वशरीरोत्थैस्तत्र का परिदेवना"

દશા. ભગવાન બુદ્ધની ગમન સોનાની મોરી અને તેના બોધની ભોજન આ પાંચ મહાપાપ.
"महापद्मा सुरापाने स्तेयं गुर्वङ्गनागमः
महान्ति पातकान्याहु संसर्गश्चापि तैः सह" ॥

पञ्चमहापातक पु. (पञ्चविधं महापातकम्) [illegible] પાંચ મહા [illegible].

पञ्चमहिष न. ભેંસનું દૂધ દહીં ઘી છાણ અને મૂત્ર. [illegible]

पञ्चमार पु. (पञ्चसु इन्द्रियेषु सिद्धेः आत्मनो मारो पञ्चन्+मार+ङीप् वा) તે નામનો [illegible] પુત્ર પાંચ પ્રકારનો [illegible], [illegible] પાંચમો [illegible].

पञ्चमासिक त्रि. (पञ्च मासाः प्रमाणमस्य कन्) પાંચ મહિના [illegible] પાંચ માસવાળું.

पञ्चमास्य पु. (पञ्चमः स्वरः आस्ये यस्य) કોકિલ પક્ષી.

पञ्चमास्य त्रि. (पञ्चसु मासेषु भवः) ૫ મહિને [illegible] થનાર.

पञ्चमास्या स्त्री. (पञ्चमः स्वरो आस्ये यस्याः टाप्) કોકિલ માદા.

पञ्चमी स्त्री. (पञ्च पतीन् मिनोति पञ्चमि प्रेम्णा, मी+ङिप्) દ્રૌપદી.

पञ्चमी स्त्री (पञ्चानां पूरणी पञ्चन्+डट् मट् ङीप्) પાંચમની તિથિ [illegible].

पञ्चमुख त्रि. (पञ्च मुखानि यस्य) પાંચ મુખવાળું.

पञ्चमुख पु. (पञ्च मुखान्यस्य) મહાદેવ, પાંચ મુખનો [illegible].

पञ्चमुख पु. (पञ्चं विस्तृतं मुखमस्य) સિંહ.

पञ्चमुखी स्त्री. (पञ्च विस्तृतं मुखमस्याः ङीप्) સિંહણ.

पञ्चमुखी स्त्री (पञ्चमुखानीव पत्राण्यस्याः ङीप्) [illegible].

पञ्चमुद्रा (पञ्चविधा मुद्रा) આવાહની–સ્થાપની–સંનિધાપની–સંનિરોધની–સંમુખીકરણી એ પાંચ મુદ્રા.

पञ्चमुष्टिक पु. ( ) [illegible]

એક ઉપાય.

पञ्चमूत्र न (पञ्चानां मूत्रम्) ગાય–બકરી–ઘેટી–ભેંસ–ગધેડી એ પાંચનાં મૂત્ર.

पञ्चमूल न (पञ्चविधं पञ्चगुणितं वा मूलम्) [illegible] પૃશ્નિપર્ણી [illegible] અને ગોખરુ એ પાંચનાં મૂળ.

पञ्चमूली स्त्री (पञ्चानां मूलानां समाहारः ङीप्) ઉપર્યુક્ત પાંચ મૂળીઓનો.

पञ्चमूल्यादि न (पञ्चमूली आदिर्यस्य) [illegible] પાંચ મૂળ.

पञ्चपद पु (पञ्चविधाः पदाः) [illegible]

पञ्चयाम पु (पञ्च यामा यस्य) દિવસ, [illegible] [illegible].

पञ्चयुग न. (पञ्चभिः वत्सरैः युगम्) [illegible]

पञ्चरक्षक पु (पञ्चगुणितानि रक्षणाय [illegible]) એક [illegible] નામ. [illegible]

पञ्चरक्षक त्रि. પાંચ [illegible]

पञ्चरत्न न. (पञ्चगुणितं रत्नम्) [illegible] હીરો નીલમ અને મોતી એવાં પાંચ રત્નો.

पञ्चरत्न न. (पञ्च रत्नानीव [illegible]) [illegible] પાંચ [illegible], [illegible]

पञ्चरश्मि पु (पञ्च पञ्चधा रश्मयोऽस्य) [illegible] પાંચ [illegible]

पञ्चरसा स्त्री (पञ्चभिः रसैः [illegible]) [illegible].

पञ्चरात्र न (पञ्चधिकानि रात्रयो यानि अत्र, [illegible]) [illegible] "નારદ પંચરાત્ર" નામનો ગ્રંથ.

पञ्चरात्र न (पञ्चानां रात्रीणां समाहारः अच्) પાંચ રાત્રિનો સમૂહ.

पञ्चराशिक पु. ([illegible])

पञ्चराशिक पु (पञ्च राशयो यत्र कन्) [illegible] એક ગણિત.

"[illegible]
[illegible]" ॥

पञ्चपात्र न (पञ्च पात्राणि द्रव्याण्यत्र यत्र) એક જાતનું શ્રાદ્ધ

पञ्चपाद त्रि (पञ्च पादा यस्य) પાંચ પગવાળું

पञ्चपाद पु (पञ्चर्तवस्संवत्सरस्य पादा इव यस्य) વર્ષ, હેમન્ત અને શિશિર એ બન્ને ભેગી ઋતુ ગણીને ગણવાથી પાંચ ઋતુનું વર્ષ કહ્યું છે

पञ्चपादिका स्त्री (पञ्चपादी ...) શારીરિક ભાષ્યના વ્યાખ્યાનરૂપ તે નામનો ગ્રન્થ

पञ्चपादी स्त्री (पञ्चानां पादानां समाहार ङीप्) પાંચ પગનો સમૂહ, પાંચ શ્લોકચરણનો સમૂહ

पञ्चपितृ पु (पञ्चविध पिता) ઉત્પન્ન કરનાર—ઉપનીત—જનોઈ દેનાર—ભયમાંથી રક્ષણ કરનાર—કન્યાઆપનાર—અને અન્નદાતા એ પાંચ જાતના પિતા

पञ्चपित्त न (पञ्चविध पित्तम्) પાંચ પ્રકારનું પિત્ત (ભૂંડનું બકરીનું, પાડાનું, માછલાનું, મોરનું) જે વૈદકમાં ઉપયોગી છે

पञ्चप्रदीप पु (पञ्चसंख्यका प्रदीपा यत्र) પાંચ દિવાવાળી આરતિ

"कुर्यात् पञ्चप्रदीपेन ...
हर पञ्चप्रदीपेन बहुशो भक्तितत्पर ।।"

पञ्चपुष्प न (पञ्चगुणित पुष्पम्) ચંપો આંબો ખીજડી કમળ અને કરેણ એ પાંચ વૃક્ષના ફુલ

पञ्चप्रस्थ पु (पञ्च विषया शब्दादय प्रस्था सानव इव यस्य) સપાટરૂપી વન

पञ्चप्राण पु (पञ्चविध प्राण) શરીરમાં રહેલા પ્રાણ અપાન વ્યાન ઉદાન અને સમાન એ પાંચ પ્રાણવાયુનો સમૂહ

पञ्चप्रासाद पु (प्रसीदन्ति मनांसि अत्र, प्र+सद्+अधिकरणे घञ् पञ्चचूडान्वित प्रासाद) પાંચ કલશવાળું દેવમંદિર

पञ्चबन्ध पु (पञ्चम बन्धा भागो यत्र) દ્રવ્યરહિત પુરુષને દંડથી આપવામાં આવતો પંચમાંશ દંડ વગેરે

पञ्चबला स्त्री (पञ्चगुणिता बला) પાંચ જાતની બલા વનસ્પતિ—જે બલા—નાગબલા—મહાબલા—અતિબલા અને રાજબલા એ નામે પ્રસિદ્ધ છે

पञ्चबाण पु (पञ्च बाणा अस्य) પાંચ બાણવાળો કામદેવ

'अरविन्दमशोकं च चूतं च नवमल्लिका ।
नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चबाणस्य सायका' ॥

पञ्चबाण पु ब व (पञ्चविधा बाणा) પાંચ જાતના બાણ

पञ्चबाहु पु (पञ्च बाहव अस्य) મહાદેવ, આ નામ હરિવંશ પ્રસિદ્ધ છે

पञ्चबीज न ( ) ચીભડું, દાડમ, કાકડી

पञ्चब्रह्म न ( ) તે નામનું ઉપનિષદ્

पञ्चभद्र पु (पञ्चसु अङ्गेषु भद्र) પાંચ ભમરાવાળો ઘોડો જેના કપાળ ઉપર પીઠ ઉપર કડ ઉપર મુખ ઉપર અને પડખામાં એમ પાંચ જગોએ ભમરો—ગોળ—ચાટી હોય તે

पञ्चभद्र न વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક પાચન ચૂર્ણ

'छिन्नोद्भवापर्पटवारिवाहभूनिम्बशुण्ठीजनितं कषायम् ।
समीरपित्तज्वरजर्जराणां करोति भद्रं खलु पञ्चभद्रम्'॥
सारंगधर

पञ्चभद्री स्त्री (पञ्चभद्र+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) પાંચ ભમરા—ગોળ રૂંવાટીવાળી ઘોડી

पञ्चभूत न (पञ्चानां भूतानां समाहार) પૃથ્વી જલ વાયુ તેજ આકાશ એ પાંચ મહાભૂત

पञ्चभृङ्ग न ( ) દેવદાલી ખીજડી ભાંગરો નગોડ અને તમાલપત્ર એ પાંચ વૃક્ષ

पञ्चम त्रि (पञ्चानां पूरण डट् तत मट्) પાંચમું, કુશળ, હોશીયાર, સુંદર

पञ्चम न (,, ,, ,,) મૈથુન

पञ्चम पु (पञ्चानां स्वराणां पूरण इति मट्) એક સ્વર, એક રાગ

"वायु समुद्गतो नाभेरुरोहृत्कण्ठमूर्द्धसु ।
विचरन् पञ्चमस्थानप्राप्त्या पञ्चम उच्यते"

पञ्चमक त्रि (पञ्चम+स्वार्थे कन्) પાંચમું

पञ्चमकार न (पञ्च मकारा यत्र) માંસ મદ્ય મત્સ્ય મૈથુન અને મુદ્રા એ પાંચ

पञ्चमय त्रि (पञ्चन्+मयट्) પાંચની સંખ્યાવાળું

पञ्चमहापातक न (पञ्चविध महापातकम्) બ્રહ્મ-

पञ्चशिख पुं. (पञ्च शिखा अस्य) ते नामनो एक मुनि.

पञ्चशिख पुं. (पञ्च शिखाः शिखा अस्य) सिंह.

पञ्चशीर्ष पुं. (पञ्च शीर्षाण्यस्य) एक जातनो सर्प.

पञ्चशुक्ल पुं. (पञ्चसु शुक्ल) एक जातनो हीरो.

पञ्चशूरण पुं. (पञ्च शूरणा यत्र) सेनी करेला पांच जातनी ज्ञात.

यथा—"अत्यम्लपर्णी काण्डीरमालाकन्दद्विशूरणाः ।
शूरणा मात्र पञ्चैव पञ्चशूरणमुच्यते" राजनि.

पञ्चशैरीषक न. (पञ्चशिरीष शिरीषस्य शिरीषावयव ग्रहणम्) अरडुसा, शिरीषनां पान, फूल, छाल, फळ अने मूळ वगेरे पंचांग.

पञ्चशैल पुं. मेरुनी दक्षिण दिशामां आवेलो एक पर्वत.

पञ्चष त्रि. ब. व. (पञ्च वा षट् वा परिमाण येषां त. व. समा.) पांच अथवा छ.

पञ्चसिद्धान्ती स्त्री. (पञ्चानां सिद्धान्तानां समाहारः) ब्रह्म, सूर्य, सोम इत्यादि ज्योतिषना पांच सिद्धान्तो.

पञ्चसिद्धौषधिक पुं. (पञ्च सिद्धा औषधयो यस्मिन् कर्मणि) पांच प्रकारनी सिद्ध औषधि, सिद्ध औषधि पंचक.

पञ्चसुगन्धक न. (पञ्च सुगन्धा यत्र वा) कपूर, शीतलचीनी, लविंग, जायफळ अने कंकोल एवां पांच सुगन्धि द्रव्यो.

पञ्चसूना स्त्री. (पञ्चगृहिणां सूना प्राणिवधस्थानम्) गृहस्थनां पांच हिंसानां स्थान—चूलो, घंटी, सावरणी, खांडणी अने पाणीनुं पात्र; एवां पांच स्थानमां प्राणीहिंसा थाय छे ते.

पञ्चस्रोतस् न. (पञ्च स्रोतांसि यत्र) ते नामनुं एक तीर्थ, ते नामनुं एक यज्ञ.

पञ्चस्वरा स्त्री. (पञ्च स्वरा अभिव्यक्ताः यत्र) ते नामनी एक छन्द.

पञ्चस्वरापद पुं. (पञ्चस्वरा शास्त्रमुच्यते यत्र) ज्योतिषनो एक ग्रन्थ.

पञ्चहायन न. एक जातनो ...

पञ्चहोत्र पुं. ... ते नामनो पुत्र.

पञ्चहृद पुं. (पञ्च हृदा यत्र) ते नामनुं तीर्थ.

पञ्चा स्त्री. (पचि विस्तारे+अच् टाप्) ...

पञ्चांश पुं. (पञ्चसंख्यको भागः) पांच भागमांनो एक भाग, पांचमो भाग.

पञ्चाक्षर त्रि. (पञ्च अक्षराणि यत्र) पांच अक्षरवाळुं, पांच अक्षरनो मन्त्र वगेरे.

पञ्चाक्षर न. ( ) प्रतिष्ठा छन्द विशेष.

पञ्चाग्नि पुं. (पञ्चविधाऽग्निः) वेदमां कहेला अन्वाहार्य–पचन–गार्हपत्य–आहवनीय–आवसथ्य एवा पांच अग्नि" अग्निनो भेद, स्वर्ग–पृथ्वी–मेघ पुरुष स्त्री विगेरे आहुतिनां स्थान.

पञ्चाग्नि त्रि. (पञ्च अग्नयो यस्य) ते अन्वाहार्य आदि अग्निओथी ते ते काम करनार.

पञ्चाग्नि न. (पञ्चानां अग्नीनां समाहारः) चार दिशाओ चार अग्नि अने माथे पांचमो सूर्यनो अग्नि ते पांच अग्निनो समूह.

पञ्चाग्निता स्त्री. (पञ्चाग्नयस्य भावः तल् टाप्) पंचाग्निपणुं.

पञ्चाग्निविद्या न. („ मान) ...

पञ्चाङ्ग पुं. (पञ्च अङ्गानि यस्य) काचबो, पांच अंग जेनां गुप्त होय छे ते.

पञ्चाङ्ग पुं. (पञ्च विलास अङ्गे यस्मिन्) हाथ, पग, मुख, मस्तक अने छाती ए पांच अंगो नमाववां ते वडे नमस्कारनो प्रकार.

पञ्चाङ्ग न. (पञ्चानां अङ्गानां समाहारः) एक जातनां वृक्षनां मूळ, छाल, पांदडां, फूल अने फळ ए पांच अंगनो समूह, तन्त्र प्रसिद्ध पंचांगज्ञान; तिथि, वार, नक्षत्र, योग अने करण ते पांच अंगवाळुं पंचांग.

पञ्चाङ्गगुप्त पुं. (पञ्चाङ्गानि गुप्तानि यस्य) काचबो.

पञ्चाङ्गगुप्ती स्त्री. (पञ्चाङ्गगुप्त+स्त्रियां ङीष्) काचबी.

पञ्चाङ्गशुद्धि स्त्री. (पञ्चाङ्गस्य शुद्धिः) तिथि, वार, नक्षत्र, योग, करण ए पांच शुद्ध होय ते दिवस ...

पञ्चलक्षण न (पञ्चविधानि सर्गादीनि लक्षणानि यत्र) પુરાણ
"सर्गश्च प्रतिसर्गश्च वंशो मन्वन्तराणि च
वंशानुचरितं चैव पुराणं पञ्चलक्षणम्"

पञ्चलक्षणी स्त्री (पञ्चानां लक्षणानां समाहारः ङीप्) પાંચ લક્ષણનો સમૂહ

पञ्चलवण न (पञ्चगुणितं लवणम्) પાંચ જાતના મીઠા, "સૈન્ધવ-સંચળ-સમુદ્રલવણ-બીડલવણ-ટંકણ" આ પાંચ જાતના લવણ

पञ्चलाङ्गलक न (पञ्च+लाङ्गल+कन्) પાંચ હળથી ખેડાય તેવા ખેતરનું દાન

पञ्चलोकपाल पु ब व (पञ्च च ते लोकपालाश्च) ગણપતી દુર્ગા વાયુ આકાશ અને અશ્વિનીકુમાર એ પાંચ દેવ

पञ्चलोह न (पञ्च विस्तृतं लोहम्) સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં ઉત્પન્ન થતું લોઢું

पञ्चलोहक न (पञ्चगुणितं लोहं संज्ञायां कन्) સોનું રૂપું ત્રાંબું કલાઈ અને ગજવેલ આ પાંચ જાતનું લોઢું

पञ्चवक्त्र पु (पञ्च वक्त्राण्यस्य) મહાદેવ, રુદ્રાક્ષ

पञ्चवक्त्र त्रि („ वक्त्राणि यस्य) પાંચ મુખવાળું

पञ्चवक्त्र पु (पञ्च विस्तृतं वक्त्रमस्य) સિંહ, અરડૂસાનું ઝાડ

पञ्चवक्त्री स्त्री (पञ्च विस्तृतं वक्त्रमस्या स्त्रिया ङीप्) સિંહણ

पञ्चवट पु (पञ्चो विस्तीर्णो वटः वेष्टनम्) બાલ યજ્ઞોપવીત

पञ्चवटी स्त्री (पञ्चानां वटानां समाहारः ङीप्) પીંપળો બીલી વડ આંબલી અને આસોપાલવ એ પાંચ વૃક્ષોનો સમૂહ

पञ्चवटी स्त्री (पञ्चवट+ङीप्) તે નામનું તીર્થ, (દક્ષિણમાં નાસીક પાસે આવેલું છે)

पञ्चवदन पु (पञ्च विस्तृतं वदनं यस्य) સિંહ, અરડૂસાનું ઝાડ

पञ्चवदन पु (पञ्च वदनानि यस्य) મહાદેવ, રુદ્રાક્ષ

पञ्चवदन त्रि („ „) पञ्चवक्त्र त्रि જુઓ

पञ्चवर्ग पु (पञ्च वर्गाः प्रहाराः यत्र) તે નામનો એક યજ્ઞ

पञ्चवर्ग पु (पञ्चानां चाराणां वर्गः) પાંચ દૂતનો વર્ગ

पञ्चवर्ण न (पञ्च वर्णाः अस्य) પાંચ રંગવાળું ચોખાનું ચૂર્ણ, પાંચરંગ ભેળવીને બનાવેલું ચૂર્ણ, પાંચ અક્ષરથી બનેલ ૐકાર-પ્રણવ

पञ्चवर्ण त्रि (पञ्च वर्णा यस्य) પાંચ રંગવાળું, પચરંગી

पञ्चवर्णक पु (पञ्च वर्णा अस्य कप्) ધતૂરાનું ઝાડ

पञ्चवर्षीय त्रि (पञ्चवर्ष+छ) પાંચ વર્ષનું, પાંચ વર્ષ સમ્બન્ધી

पञ्चवल्कल न (पञ्चानां वल्कलानां समाहारः) પીંપળો ઉંબરો ખાખરો વડ અને નેતર આ પાંચની ભેગી કરેલી છાલ

पञ्चवातीय न રાજસૂય યજ્ઞના અંગનો એક પ્રકારનો હોમ

पञ्चविधप्रकृति स्त्री (पञ्चविधा चासौ प्रकृतिश्च) પ્રધાન-રાષ્ટ્ર-દુર્ગ-અર્થ-દંડ એ પાંચ રાજ્યના અંગ રૂપ પ્રકૃતિ

पञ्चवीज न (पञ्च विस्तीर्णं मध्यं वीजमस्य) ભીંડું, દાડમ, કાકડી

पञ्चवृत्ति स्त्री (पञ्चगुणिता वृत्तिः) પાતંજલ યોગ દર્શન પ્રસિદ્ધ મનની પાંચ વૃત્તિ, દેહમાં રહેલ પ્રાણવાયુ

पञ्चशर पु (पञ्च शरा यस्य) કામદેવ

पञ्चशर पु ब (पञ्च च ते शराश्च) કામદેવના પાંચ બાણ

पञ्चशस्य न (पञ्चानां शस्यानां समाहारः) ડાંગર-તલ-મગ-સરસવ-જવ આ પાંચ ધાન્ય

पञ्चशाख पु (पञ्च शाखा इवाङ्गुल्यो यस्य) હાથ, હાથી

पञ्चशाख न (पञ्चानां शाखानां समाहारः) પાંચ શાખાઓ

पञ्चशाखी स्त्री (पञ्चशाख+स्त्रियां जातिः ङीप्) હાથણી

पञ्चशारदीय पु તે નામનો યજ્ઞ

पञ्चावस्थ पुं. (पञ्चसु भूतेषु स्वस्वरूपेषु अवस्था यस्य) મૃતદેહ, મડદું, શબ.

पञ्चावी स्त्री. (पञ्च अवयः षण्मासात्मकाः कालाः अस्याः ङीप्) અઢીવરસની ગાય.

पञ्चाश त्रि. (पञ्चाशत्+पूरणे डट्) પચાસમું

पञ्चाशत् स्त्री (पञ्च दशतः परिमाणमस्य नि.) પચાસની સંખ્યા, પચાસ

पञ्चाशत्तम त्रि (पञ्चाशत्+तमप्) પચાસમું

पञ्चाशद्धा अव्य. (+धाच्) પચાસ રીતે, પચાસ પ્રકાર.

पञ्चाशिन् त्रि (पञ्चाशत् परिमाणमस्य डिनि) પચાસ પરિમાણવાળું

पञ्चाशीत त्रि (पञ्चाशीति+पूरणे डट्) પંચાશીમું

पञ्चाशीति स्त्री. (पञ्चाधिका अशीतिः) પંચાશી

पञ्चाशीतितम त्रि (पञ्चाशीति+पूरणे तमप्) પંચાશીમું

पञ्चास्य पुं (पञ्च विस्तीर्णं आस्यं यस्य) સિંહ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ સિંહ રાશી

पञ्चास्य पुं (पञ्च आस्यानि यस्य) મહાદેવ, શિવ

पञ्चास्य त्रि (पञ्च आस्यानि यस्य) પાંચ મુખવાળું

पञ्चास्या स्त्री (पञ्चास्य+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) સિંહણ.

पञ्चिन् त्रि (पञ्च परिमाणमस्य) પાંચ પરિમાણવાળું

पञ्चीकरण न (अपञ्चात्मकानि पञ्चात्मकानि क्रियन्तेऽनेन पञ्चन्+च्वि+कृ+करणे ल्युट्) પાંચ ન હોય તેને એકઠા પાંચ સ્વરૂપે કરવું.

पञ्चीकृत त्रि (पञ्चन्+च्वि+कृ+कर्मणि क्त) પાંચ સ્વરૂપે કરેલ.

"अपञ्चीकृतभूतोत्थं सूक्ष्माङ्गं भोगसाधनम्" वेदान्तपरिभाषा

पञ्चेध्मीय पुं (पञ्चभिरिध्मभिः निर्वृत्त छ.) પાંચ સમિધાઓ કરવામાં આવતો હોમ કે યજ્ઞ

पञ्चेन्द्र त्रि (पञ्च इन्द्राः देवताऽस्य अण् उपसर्जन-स्त्रियास्तस्य लुक्) પાંચ ઇન્દ્રો જેના દેવ હોય તેવું હવિરન્ન

पञ्चेन्द्रिय न (पञ्चानां ज्ञानेन्द्रियाणां समाहारः) નાક, કાન આંખ અને ત્વચા એ પાંચ ઇન્દ્રિય.

पञ्चेन्द्रिय त्रि (पञ्च इन्द्रियाणि यस्य) પાંચ ઇન્દ્રિય-વાળું

पञ्चेषु पुं. (पञ्च इषवः यस्य) કામદેવ.

पञ्चेषु पुं. (पञ्चसंख्यकः इषुः) પાંચ જાતનાં બાણ.

पञ्चोपचार त्रि (पञ्च उपचारा यस्य) પાંચ ઉપચાર-સાધનવાળું પૂજન.

पञ्चोपचार पुं. (पञ्चसंख्यकः उपचारः) ગન્ધ પુષ્પ ધૂપ દીપ અને નૈવેદ્ય એ પાંચ પૂજાનાં અંગ.

पञ्चोपनिषद् न (पञ्चसंख्यकम् उपनिषद्) ઘેર આવીને કરેલું સ્નાન અને ત્રિમુહિમ એ પાંચ ઉપનિષ-નાનો ભેદ.

पञ्चोष्मन् पुं (पञ्चगुणित ऊष्मा) દેહમાં રહેલ પાંચ જાતનો ગરમી કરનાર પાંચ અગ્નિ

पञ्चौदन पुं (पञ्चधा विभक्तः ओदनः) પાંચ અંશ-ભાગોમાંથી નિદાન કરી વહેંચેલ ભાત.

पञ्जर पुं न (पञ्ज्यते रुध्यते उदरस्थमनेन, पजि+अरन्) મનુષ્યનું હાડપિંજર.

पञ्जर न (" पञ्ज्यते बध्यतेऽस्मिन् पजि+अरन्) પક્ષીઓનું પાંજરું, પશુઓનું પાંજરું

"हेम पञ्जरेण विहगः मञ्जुलाप परस्तुत

वाग्जालं पञ्जरस्थाय के राजकुलमेव च" समयो

पञ्जर पुं (पञ्ज्यते बध्यते यस्मिन् पजि+अरन्) શરીર-દેહ, કલીયુગ, ગાયોની આરતિનો વિધિ

पञ्जराखेट पुं (पञ्जरेण खेटयति मत्स्यान् खिट्+णिच् अच्) માછલાં મારવા માટે વપરાતું પાંજરા જેવું યંત્ર

पञ्जाल पुं (पजि+आलच्) પ્રધાન—મોટા લહિયો

पञ्जि स्त्री (पजि+इन् वा ङीप्) સૂતર ભરેલ પોંડો તૈયાર કરેલ રૂની બનાવેલ પૂણી.

पञ्जिका स्त्री (पञ्जि+स्वार्थे कन्+टाप्) પુંજી, તે નામની પાણિનીય સૂત્રની વૃત્તિ, ટીકા—વ્યાખ્યા જેમાં અને કરેલાણું ટીપણું પત્રિકા આવક જાવક વિશેષ, ખાતાવહી આવક જાવકની નોંધપોથી

"टीका निरन्तरव्याख्या पञ्जिका पदभञ्जिका" हेम०

पञ्जिकाकारक पुं (पञ्जिकामायव्ययपत्रं करोति, कृ+ण्वुल्) ખાતાવહી કરનારો કાયસ્થ, ખર્ચ લખનાર લેખી.

पञ्चाङ्गी स्त्री (पञ्च अङ्गानि यस्या ङीप्) કાચબી, હાથીના કેડે બાંધવાની દોરી

पञ्चाङ्गुल पु (,, अङ्गुलय इव पत्राणि यस्य अच् समा) એરંડાનું ઝાડ, પાંચ આંગળીઓના આકાર વાળો લાકડાનો તવેથો

पञ्चाङ्गुलि त्रि (,, अङ्गुलयो यस्य) પાંચ આંગળીઓવાળું

पञ्चाङ्गुलि पु (,, अगुलय इव आकारोऽस्य न अच्) પાંચ આંગળીઓના આકારવાળી લાકડા વગેરેની બનાવેલી કડછી, કઈ ધાતુનો તવેથો

पञ्चाङ्गुली स्त्री એક વનસ્પતિ "तकाह्वाक्षुप"

पञ्चाज न (अजस्यद अण् आज पञ्चविध आजम्) બકરીનું દુધ દહીં ઘી છાણ અને મુત્ર તે પાંચ

पञ्चातप त्रि (पञ्चभिरग्न्यादिभिरातप्यते, आ+तप+अच्) ચારે દિશાએ ચાર અગ્નિ અને પાંચમો સૂર્ય એ મળી પાંચ અગ્નિ વડે તપ કરનાર

पञ्चात्मक त्रि (पञ्च आकाशादय आत्मा स्वरुप वा यस्य) આકાશાદિ પાંચ મહાભૂતથી બનેલ શરીર વગેરે

पञ्चानन पु (पञ्च विस्तृत आनन यस्य) સિંહ, સિંહરાશિ

पञ्चानन पु (पञ्च आननानि यस्य) મહાદેવ, રૂદ્રાક્ષ

पञ्चाननी स्त्री (पञ्च विस्तृत आनन यस्या स्त्रियां ङीप्) સિંહણ,

पञ्चाप्सरस् न ઇન્દ્રે મોકલેલી અપ્સરાઓએ જે ઠેકાણે શાતકર્ણી રૂષિની તપશ્ચર્યાનો ભંગ કર્યો તે સરોવર

पञ्चाब्जमण्डल न (पञ्चाब्जयुक्त मण्डलम्) સર્વતોભદ્ર ચક્રનું એક અંગ ભૂત મંડલ

पञ्चामरा स्त्री ब व (पञ्च अमरा) પાંચ જાતની અમર વેલ

पञ्चामृत न (पञ्चानां अमृताना समाहार) દુધ, દહી, ઘી મધ અને સાકર એ પાંચ

पञ्चामृतयोग पु (पञ्चानां अमृताना गडुच्यादीनां योग) ગોખરૂ ગળો સતાવરી મુંડિકા અને મુસળી એ પાંચ ઔષધિઓનું મિશ્રણ

पञ्चाम्नाय पु (पञ्चसंख्यक आम्नाय) શિવના પાંચ મુખથી નિકળેલ તંત્રશાસ્ત્ર

पञ्चाम्र न (अमन्ति रसानि प्राप्नुवन्तीति, अम्+रक्, दीर्घश्चोपधाया पञ्चानां आम्राणा समाहार) એક પીંપળો-દશપુષ્પઝાડ-એક લીંમડો-બે દાડમડી-બે બીજોરાના ઝાડ એ પાંચ આમ્ર, એક લીંમડો-એક પીંપળો-બે ચંપા-ત્રણ કેસરના વૃક્ષ-સાત તાડનાં વૃક્ષ-અને નવ નાળીએરીઓ એ મળી પાંચનો સમૂહ

पञ्चाम्ल न (पञ्चानां अम्लाना समाहार) બોર દાડમ આમલી અમ્લવેત અને બીજોરૂ એ પાંચ ખાટી વસ્તુઓ

पञ्चायतनी स्त्री (पञ्चानामुपास्यदेवरूपाणामायतनाना समाहार ङीप्) ગણપતી સૂર્ય દુર્ગા વિષ્ણુ અને શિવ આ પાંચ ઉપાસ્ય દેવનો સમુદાય

पञ्चारी स्त्री (पञ्चपञ्चमन्यामृच्छति, ऋ+अण्+गौरा० ङीप) શેતરંજ ખેલવાનો પટ, ચોપાટ

पञ्चार्चिस् पु (पञ्च अर्चींषि यस्य) બુધગ્રહ

पञ्चाल पु ब (पचि+कालन्) તે નામનો દેશ

पञ्चाल पु (पञ्चालानां राजा पञ्चाल+अण् तस्य लुक्) પંચાલ દેશનો રાજા

पञ्चाल पु (पञ्चालोऽभिजनो यस्य अण् अणो लुक्) પંચાલ દેશનો રહેનારો, મહાદેવ, બાભ્રવ્ય ગોત્ર, એક ઋષિનું નામ

पञ्चालिका स्त्री (पञ्चभिर्वर्णैरलति, आ+अल् भूषणे+अच्+स्वार्थे कन् टाप् इत्वञ्च) ઢીંગલી, પુતળી

पञ्चाली स्त्री (पञ्चभिर्वर्णै रलति, आ+अल् भूषणे+अच्+गौरा ङीप्) વસ્ત્રની બનાવેલી ઢીંગલી, તે નામની ગીતિ

पञ्चाली स्त्री (पचारी लस्य र) पचारी શબ્દ જુઓ

पञ्चावट न (पञ्च विस्तृतमुर स्थल आवटति वेष्टते, आ+वट्+अच्) બાલ ઉપવીત, યજ્ઞોપવીત

पञ्चावत्तिन् त्रि (पञ्चधा अवत्त खण्डनमस्त्यस्य) પાંચ પ્રકારે ખંડિત ચરૂ વિગેરે, પાંચ ભાગલાવાળુ હવિષ્યાન્ન વિગેરે

पञ्चावयव पु (पञ्च प्रतिज्ञादयोऽवयवा यस्य) પ્રતિજ્ઞા-હેતુ-ઉદાહરણ-ઉપનય-નિગમન એ પાંચ અવયવો વાળુ ન્યાય વાક્ય

पटि स्त्री. (पट्+इन्+वा ङीप्) वस्त्र विशेष, કુંભીના ઝાડ, વહાણ વગેરે, જલ વનસ્પતિ.

पटिका स्त्री. (पटि+स्वार्थे क+टाप्) પટકો, વસ્ત્ર વિશેષ.

पटिमन् पु. (पटोर्भावः पटु+इमनिच्) ચતુરાઈ હોશીયારપણું.

पटिष्ठ त्रि. (अतिशयेन पटुः इष्ठन्) અત્યન્ત હોશીયાર, ઘણું ચતુર.

पटी स्त्री. (पट्+इन्+ङीप्) वस्त्र विशेष, પાણી વનસ્પતિ, કોલુમ્બુની સુગન્ધ વાસણું.

पटीयस् त्रि. (अतिशयेन पटुः ईयसुन्) ઘણું ચતુર, અતિ ચતુર.

पटीर न. (पटति पट् गतौ+ईरन्) ચન્દનની વસ્તુ, કેરન, મૂળો, ક્ષાર, પટ–ઉદર કામદેવ, ચન્દન, મેર.

"पटीरपीतास्थीरसरसैरमध:" सा. द.

पटीर त्रि. (पट्+ईरन्) ઊંચું, સુંદર, મનોજ્ઞ.

पटु त्रि. (पटयति पट् गतौ+णिच्+उ पटारम्भ) ચાલાક, હોશીયાર–ચતુર, રોગ વિનાનું, તીક્ષ્ણ, ઉદાર, ભયંકર, પુન: ફરી

"अनुकारन् मनोरम्यकृतं पटुरपि प्रियवरस्थियसूक्तम् रघुवंशे"

पटु न. („) લવણ, કાચમની રેષી મીઠું, ઘાતુપણું, ખોળખર

पटु पु. (पट् गतौ+णि उन् च पटारम्भ) પટોળું, પરવળનો વેલો, ચાર નામનું સુગંધી દ્રવ્ય, ચાલક વેલા જેની ક્ષાર, જળ

पटुक पु. (पटु+स्वार्थे कन्) પટોળનો વેલો, પટોળના વેલો.

पटुकल्प त्रि. (ईषदूनः पटुः पटु+कल्पप्) થોડું ચતુર, જોઇએ એટલું.

पटुजातीय त्रि. (पटुप्रकारः पटु+जातीयर्) હોશી યાર, સારું, સારા પ્રકારનું, તેવા પ્રકારનું

पटुता स्त्री. (पटोर्भावः तल् टाप्) ચલાકપણું, હોશી યારી, દક્ષપણું, ચતુરપણું

"निर्भर निर्भरवाक्पुरपि यथा वदति पटुपटुता कुचि विरमा" सर्व.

पटुतृणक न. (पटु लवण तत्तुल्य तृण कन्) એક જાતનું ઘાસ. "कसपारक"

पटुत्व न. (पटोः भाव त्व) ચતુરાઈપણું, દક્ષપણું, હોશીયારપણું, દક્ષપણું

पटुत्रय न. (पटून त्रयम्) નીચલાણ સિન્ધવ, સંચળ એ ત્રણ લવણ

पटुग्रीव त्रि. (ईषदूनः पटुः पटु+देशीयर्) ચતુર જેવું.

पटुदेश्य त्रि. (पटु+देश्य) ઓછાનો ભાવ

पटुपर्णिका स्त्री. (पटु पत्रमस्या कप्+टाप् अत इत्वम्) ભીંડી અજાયબ એક ભુખી

पटुपर्णिका स्त्री. (पटु पर्णमस्याः कप् टापि अत इत्वम्) દાઢી નામે છોડ

पटुपर्णी स्त्री. (पटूनि पर्णान्यस्याः गौरादित्वात् ङीष्) દાઢી નામે છોડ

पटुरूप त्रि. (प्रशस्त पटुः पटु+प्रशंसार्थे रूप्) અતિશય ચતુર અને અધુ ચતુર કેળવણી.

पटुल पु. શાસન વિશેષ

पटुस पु. નિરુ પ્રસિદ્ધ વૃક્ષ વિશેષ

पटोटज न. (पट इव उटजम् सुगमत्वात्, अच्+अ) વરસાદની ઋતુમાં જમી આસપાસની નીકળતી છત્રી.

पटोल न. (पट् गतौ+ओलच्) એક જાતનું વસ્ત્ર.

पटोल पु. (पटति अनुगुणम् प्राप्नोति, पट्+ओलच्) પટોળાનો વેલો.

पटोलक पु. (पटोलमिव आकृति अस्त्यस्य, कै+क) છીપ.

पटोलादि पु. (पटोल आदिर्यस्य) આયુર્વેદ સિદ્ધ કાઢો.

त च–"पटोल चन्दन मूर्वा तिक्ता पाठा सुगन्धा । तिक्ताकेतकमूलकैर्दुराल भामृविनाश"

पटोलाद्यघृत न. આયુર્વેદ પ્રસિદ્ધ ઔષધ ઘી.

पटोलिका स्त्री. (पटोल+कन्+टाप् अत इत्वम्) દાદી નની પટોળાના વેલો–લતા.

पटोली स्त्री. (अल्पः पटोल शिवा आदित्वात् ङीष्) પટોળી ભાવ

पञ्जी स्त्री (पञ्जि+ङीप्) ૩ની સુરત બનાવવા માટે તૈયાર કરેલી પૂણી પઞ્જિકા શબ્દ જુઓ

पञ्जीकर पु (पञ्जीं करोति, कृ+ट) ખાતાવહી લખનારો, પંચાંગ બનાવનાર જોષી

पट् (गतौ भ्वा प स सेट् पटति) જવુ, ગમન કરવુ

पट् (दीप्तौ चु उभ अ सेट् पाटयति-ते) પ્રકાશવુ, દીપવુ

पट् (वेष्टने चु प स सेट् पटयति) વીંટવુ, વેષ્ટન કરવુ, ગુથવુ

पट पु (पटयत्यनेन, पट् वेष्टने+घञर्थे क) કપડુ-વસ્ત્ર, ચિત્રેલુ વસ્ત્ર, અક્ષર લખવા માટે તૈયાર કરેલ ત્રાંબાનુ પત્રુ-પટ, પિયાલ-ચારોળીનુ ઝાડ

पट (पटति, पट्+अन्) છાપરૂ છજુ

पट त्रि (पट्+अन्) આગળ કરેલ

पट न (पट् वेष्टने+क्विप्) પગના બેડી, પાદબંધન

पटक पु (पटेन छदनेन कायति प्रकाशते, कै+क) તંબુ-છાવણી

पटकार पु (पट शोभनवस्त्र चित्र वा करोति, पट+कृ+अण्) કપડા વણનાર વણકર, ચિત્રકાર-ચિતારો

पटकुटी स्त्री (पटस्य पटनिर्म्मिता वा कुटी) કપડાનું બનાવેલુ ઘર, તમ્બુ, રાવટી

पटगृह न (पटनिर्मित गृहम्) ઉપરનો અર્થ

पटच्चर न (पटयते आवेष्टयते पट्+अति भूतपूर्वे पटन्+भूतपूर्वे चरट्) જીર્ણ વસ્ત્ર, જુનુ કપડુ

पटच्चर पु (पटदिव वेष्टित इव चरति, चर्+अच) ચોર

पटत् अव्य એક પ્રકારની અવ્યક્ત-અસ્પષ્ટ શબ્દની નકલ

पटत्क पु (पटदिव वेष्टित इव कायति, कै+क) ચોર.

पटदा स्त्री કપાસનો છોડ

पटमण्डप पु (पटानां वस्त्राणां मण्डप) કપડાનુ બનાવેલું ઘર-માંડવો, તમ્બુ, રાવટી

पटमदिर न (पटनिर्मित मदिरम्) ઉપ નો અર્થ

पटमय न (पट+प्राचुर्ये मयट्) તમ્બુ-રાવટી, સાડી "पटवास पटमयं शाटी शाटक इत्यपि" शब्दरत्नावली

पटमय त्रि (पट+प्राचुर्ये मयट्) વસ્ત્રરૂપ-વસ્ત્રનુ, કપડાથી બનાવેલ, વસ્ત્રનું બનેલ

पटर त्रि (पट+वा अरन्, पट राति रा+क वा) જવાવાળુ, ગમનશીલ, વસ્ત્ર આપનાર

पटरक पु (पटर+सञ्ज्ञायां कन्) "गुन्द्रवृक्ष" નામે ઝાડ

पटल न (पटं विस्तृत लाति पट+ला+क यद्वा पटतीति पट+क्लच्) છાપરૂ, છજુ, છાલ, તિલક, વાંસની બનાવેલી ટોપલી અથવા ટોપલો, નેત્રનુ પડલ, તત્રગ્રન્થનો એક ભાગ, આંખનો એક રોગ, સમૂહ

पटल पु (पट्+क्लच्) હરકોઈ ઝાડનુ દીટુ, ગ્રન્થ, ઢગલો

पटलक न (पटल+स्वार्थे क) સમૂહ, જથો, ટોળુ

पटलप्रान्त पु (पटलस्य प्रान्त) છાપરાનો છેલ્લો ભાગ-છેડો

पटली स्त्री (पटल+स्त्रियां ङीप्) છાપરૂ, છજુ

पटवाप पु (पट उप्यतेऽत्र, पट+वप्+घञ्) તમ્બુ, રાવટી

पटवास पु (पटनिर्मितो वास) ઉપરનો અર્થ, સાડી.

पटवास पु (पट वासयति सुरभीकरोति, वासि+अण्) વસ્ત્રને સુગન્ધવાળુ કરનાર કોઈ પદાર્થ-દ્રવ્ય.

पटवासक पु (पटो वास्यतेऽनेन घञ् पटवास+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ, સુગન્ધીચૂર્ણ

पटवेश्मन् न (पटनिर्मित वेश्म) કપડાનુ બનાવેલુ ઘર, તમ્બુ, રાવટી

पटह न पु (पटेन हन्यते हन्+ड, पट इत्येव शब्द जहाति हा+ड वा) ઢોલ, નગારૂ, ડંકો, યુદ્ધમાં ઉત્સાહ વધારનાર નગારૂ

पटह पु (पट+वा अह) ઠાર મારવુ, મારી નાખવુ, સમારંભ, શરૂઆત

पटाक पु (पटनि गच्छति, पट्+निपातनात् आक) પંખી, પક્ષી

पटाका स्त्री (पटाक+टाप्) ધજા, પતાકા, નિશાન

पटाकी स्त्री (पटति गच्छति, पट्+आक+स्त्रियां ङीप्) પક્ષિણી

पटालुका स्त्री (पट इव अलति, अल्+उक+टाप्) પાણીમા રહેનારી જળો

"मया न पठितं भवती तया नापि विनिर्मितम्"
ब्रह्मवैवर्ते.

पठितव्य त्रि. (पठ्+तव्य) भणवा लायक, भणवा योग्य.

पठितृ त्रि (पठ्+तृच्) भणनार, पाठ करनार, वांचनार.

पड् (भ्वा. आ. स. से ईडिष् पडते) गमन करवुं, जवुं.

पड् (चुरा. प. स. से. पाडयति) भेगुं करवुं, भेळुं करवुं, एकत्र करवु.

पड्गृभि पु. असुर विशेष.

पड्वीश न. पगनी बेडी, घोडा वगेरे पशुने पग बांधवानुं दोरडुं.

पण् (भ्वा. आत्म. स. से. पणते) खरीद करवु, वेचवुं, व्य. जुगार खेलवो.

पण (भ्वा प स. से पणायति) स्तुति करवी, वखाणवुं.

पण् (चु प. स. से. पाणयति) खरीदवुं, वेचवुं, जुगार खेलवो.

पण पु. (पण्यतेऽनेन पण्+कर्मणि अप्) एंसी कोडीना परिमाणवाळु एक जातनुं नाणुं.

पण पु. (पण्+भावे अप् पणो व्यवहारः ... पण+अप् वा) मजुरी, जुगार, व्यापार, किंमत, धन, एक प्रकारनुं ताबानुं नाणुं, दुकान, हाटडी, व्यापार वेचवा खरीदवानो व्यवहार, होड-शरत.

पण पु. (पण्+आधारे अप्) घर, रहेवानुं ठेकाणुं.

पण पु. (पण्+अप् ... पणते ... पण+अ) निष्क, धाननो ..., वेचवा खरीदवानो मेळो.
"कर्षान्तः पञ्चमाषकः ... पणः" विष्णुप.

पणक त्रि. (पण कर्तरि+ण्वुल्) वेचनार, खरीदनार.

पणग्रन्थि पु (पणस्य क्रयविक्रयार्थं ग्रन्थिः) बजार, हाट.

पणता स्त्री. (पणस्य भावः तल्+टाप्) किंमत, मूल्य.

पणत्व न (पणस्य भावः) उपरनो अर्थ.

पणन न. (पण्+भावे ल्युट्) वेचवुं, वेचाण करवु.

पणफर न. लग्नथी बीजुं पांचमुं आठमुं अगीयारमुं अने आठमुं स्थान.

पणबन्ध पु. (पणस्य बन्धः) प्रतिज्ञा करवी, होड बाजी, पण करवु, शरत मारवी.

पणव पु. (पणं स्तुतिं वाति वा+क) ढोल, नगारुं, वाद्यविशेष.
"ततः शङ्खाश्च भेर्यश्च पणवानकगोमुखाः" गीता.

पणवा स्त्री (,, ,, वा+क+टाप्) उपरनो अर्थ.

पणस पु. (पण्यते पण+असच्) वेचवा लायक पदार्थ, खरीदवा योग्य वस्तु-माल.

पणस्त्री स्त्री. (पणेन क्रयेण लभ्या स्त्री) वेश्या स्त्री.

पणस्य (भ्वा. प. स. से. पणस्यति) पूजवुं, अर्चन करवुं.

पणाङ्गना स्त्री (पणेन पणेन लभ्या अङ्गना) वेश्या स्त्री, वारांगना, कसबण.

पणादि न. (पणस्य आदि) जेनी शरूआत जेमां पण छे ते कोडी.

पणाया स्त्री. (पणायनं व्यवहारो पण् व्यवहारे स्तुतौ च+स्वार्थे आय् अ+टाप्) वेचवा खरीदवानो व्यवहार, जुगार-जुगटु, स्तुति वखाण, ता रि.

पणायित त्रि (पणाय्यते स्म, पण्+स्वार्थे आय+क्त) वखाण करेलु, वखाणेलुं, स्तुति करेलु, वेचेलु, खरीदेलु, वेचवा खरीदवानो व्यवहार करेलु.

पणार्पण न. (पणे अर्पणम्) वेचवा खरीदवानो करार करवो, पण करवुं.

पणास्थि न (पणस्य पणस्य वा अस्थि) कोडी.

पणास्थिक न. (पणास्थि+स्वार्थे कन्) उपरनो अर्थ.

पणि स्त्री. (पण्+आधारे इन्) हाट, बजार, चौटुं.

पणि पु. प्रत्यन्त निवेश "पणि" प पु.

पणिक त्रि. (पणेन क्रीत ठञ्) एक पण आपी खरीदेलुं.

पणित त्रि (पण्+क्त) स्तुति करेलु, वखाण करेलु, वेचेलु, वेचवा खरीदवानो व्यवहार करेलु.

पणितव्य त्रि (पण्यते पण्+आधारे तव्य) खरीदवा योग्य, वेचवा योग्य, वेचवा खरीदवाना व्यवहार योग्य.

पणिन् त्रि. (पण स्तुतिः व्यवहारो वा अस्त्यस्य इनि) वेचवा खरीदवाना व्यवहारवाळु, प्रशंसावाळु, स्तुतिवाळु.

पणिन् पु. (पण्+इन्) ऋषिविशेष—पाणिनी मुनि-

पट्ट न (पट् गतौ+क्त नेट्) શહેર, નગર

पट्ट पु (पट्+क्त) વાટવાનો પત્થર, ગુમડા અથવા ઘા ઉપર લપેટવાનુ વસ્ત્ર-પાટો, રંગેલું વસ્ત્ર, રેશમી પિતામ્બર વિગેરે વસ્ત્ર, બાજઠ, પીઠ, પાટલો, રાજ્યાસન-સિંહાસન, ચાર રસ્તાનુ સ્થાન-ચોક, રાજકર વિગેરે લેવા માટે લખી લીધેલ પટ્ટો, ઢાલ, ઉત્તરીય વસ્ત્ર

पट्टक पु न (पट्ट+स्वार्थे क) पट्ट पु શબ્દ જુઓ નગર, શહેર

पट्टज न (पट्टाज्जायते जन+ड) રેશમી વસ્ત્રવિશેષ

पट्टदेवी स्त्री (पट्टार्हा सिंहासनार्हा देवी) પટરાણી—સિંહાસન લાયક અભિષેક કરેલી મુખ્ય રાજ્યપત્ની

पट्टन न (पटन्ति गच्छन्ति वणिजो यत्र पट् गतौ+वा० तनन्) શહેર, નગર

पट्टनी स्त्री (पत्तन+गौरा० ङीप्) નગરી શહેર

पट्टबन्धन न (पट्टस्य बन्धनम्) વસ્ત્રનુ બાંધવુ-મુગુટ

पट्टमहिषी स्त्री (पट्टे स्थिता महिषी) પટરાણી, મુખ્ય રાણી

पट्टरग न (पट्ट वस्त्र रज्यतेऽनेन, पट्ट+रञ्ज् करणे घञ्) પતરંગનુ ઝાડ જેનાથી કપડા રંગાય છે તે

पट्टरजन न (,, ,, करणे ल्युट्) કપડા રંગનાર પતરંગનુ ઝાડ

पट्टरञ्जनक न (पटानां वस्त्राणां रञ्जनम् तत कन्) ઉપરનો અર્થ

पट्टराग पु (पट्ट रज्यतेऽनेन, पट्ट+रञ्ज्+करणे घञ्) વસ્ત્ર રંગવાનો એક પદાર્થ

पट्टराज्ञी स्त्री (पट्टार्हा सिंहासनार्हा राज्ञी) મુખ્યરાણી, અભિષેક કરાયેલી રાજપત્ની

पट्टशाक पु न (पट्टस्य पट्टवृक्षस्य शाकम् पट्टश्चासौ शाकश्च वा) અળવીનું શાક, નાલાની ભાજી

पट्टार पु (पट्टमृच्छति, पट्ट+ऋ+अण्) તે નામનો એક દેશ

पट्टारक त्रि (पट्टारे भव पट्टार+वुञ्) પટ્ટાર દેશમાં હોનાર થનાર

पट्टारोहा स्त्री (पट्टे सिंहासने आरोहति, आरुह्+अच्+टाप्) પટરાણી, મુખ્ય રાણી

पट्टार्हा स्त्री (पट्टे नृपासने अर्हा योग्या) પટરાણી.

पट्टिका स्त्री (क्षुद्र पट्ट पट्टी वा ह्रस्वार्थे कन्+टाप् अत इत्त्वम्) પટી-નાનુ વસ્ત્ર

पट्टिका स्त्री (पट्टिरिव कायति प्रकाशते कै+क+टाप्) લોધર વૃક્ષ

पट्टिकाख्य पु (पट्टिकामाख्याति स्वरूपेण आ+ख्या+अच् पट्टिका आख्या यस्य वा) રાતુ લોધર વૃક્ષ

पट्टिकालोध्र पु (पट्टिका एव लोध्र) ઉપરનો અર્થ

पट्टिन पु (पट्ट+इनि) રાતુ લોધર વૃક્ષ

पट्टिल पु (पट्ट+अस्त्यर्थे इलच्) દુર્ગન્ધવાળુ કરંજનુ ઝાડ

पट्टिश पु (पट् गतौ+वा० टिशच्) એક જાતનુ અસ્ત્ર

पट्टिस स्त्री (,, ,, टिसच्) ઉપરનો અર્થ

पट्टी स्त्री (पट्टि+ङीप्) લાલ લોધરનુ ઝાડ, કપાલનું ભૂષણ ચંદન વિગેરેનુ તિલક, ઘોડાની છાતી ઉપર બાંધવાની પટી-તંગ

पट्टीश पु (पट्टीं श्यति, शो+कर्मणि वा क) એક અસ્ત્ર વિશેષ

पट्टीस पु (पट्टीं स्यति, सो+कर्मणि वा क) ઉપરનો અર્થ

पट्टोलिका स्त्री (पट्ट अलति प्राप्नोति पट्ट+उल् गतौ+ण्वुल् टाप् इत्त्वम्) ખત, દસ્તાવેજ, સનદ

पठ् (भ्वा प स सेट् पठति) ભણવુ, લખેલા અક્ષર વાંચવા, બોલવુ

पठक त्रि (पठ्+ण्वुल्) વાંચનાર, ભણનાર, પઢનાર

पठत् त्रि (पठ्+शतृ) વાંચતું, ભણતુ, પાઠ કરતુ

पठन न (पठ्+भावे ल्युट्) વાંચવુ, ભણવુ, પાઠ કરવુ

"भूतप्रेतपिशाचाना पठनादेव नाशनम्"

पठनीय त्रि (पठ्+अनीयर्) વાંચવા યોગ્ય, ભણવા યોગ્ય

पठमञ्जरी स्त्री શ્રીરાગની ચોથી રાગણી

पठसमञ्जरी स्त्री રાગણીવિશેષ

पठि स्त्री (पठ्+इनि) વાંચવુ, ભણવુ

पठि पु ઇકારાન્ત નિર્દેશવાળો "पठ्" ધાતુ

पठित त्रि (पठ्+क्त) ઉચ્ચારેલુ, ભણેલુ

पत् (ऐश्वर्ये दि. आ. अ. वेट् पत्यते) ऐश्वर्यवाळु होवुं, मालीक थवुं.

पत् पु. (पतत्येभिः पतत्यनेनैव पतोद् मतौ+करणे क्विप्) पग, चरण.

पत त्रि. (पतति, पत्+अच्) पडेलुं, पडनारुं, पडेलुं, पडनार.

पत पु. (पत्+अच्) नीचे पडवुं, पतन.

पतक त्रि. (पत्+ण्वुल्) पडनार, पतन पामनार.

पतग पु. (पत आकाशे गच्छति गम्+ड) पक्षी, पंखी.

पतगराज पु. (पतगानां राजा इति टच्) गरुडपक्षी, पक्षीओनो राजा.

पतगी स्त्री. (पतग+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) पक्षिणी.

पतङ्ग पु. (पतन् गच्छति पत्+गम् अङ्च्) पक्षी, सूर्य, आकाशमां उडनार पतंगीयुं, पाणीमां थनार मधु- मक्षिका, भमरो, शलभ, घोडो विशेष, एक जातनी सुगंधी जाति विशेष.

"विस्तवति हि पतङ्गस्योदये पुण्डरीकं द्रवति च हिमरश्मावुद्गते चन्द्रकान्तम्"

पतङ्ग न. (पतन् उत्प्लवन् गच्छति गम्+ड किच्च) पारो, चन्दनविशेष, रूपीने पडनुं.

पतङ्गम पु. (पतन् उत्पतन् सन् गच्छति गम्+खच्+ मुम्) पंखी, पक्षी, पतंगीयुं.

"पतङ्गमास्तोऽस्मि पतिव पतङ्गमा यथा हरिभ्रौमसि सोऽप्यहमस्तथा" माघ

पतञ्चर त्रि. (पतन् उत्पतन्नेव चरति पत्+चर् टः) रूपीने पडनार.

पतञ्जा स्त्री. चोरी.

पतञ्जिका स्त्री. (पतन्+अञ्ज्+ण्वुल्+स्त्रियां टाप् इत्वम्) धनुषनी पणछ.

पतञ्जलि पु. (पतन् उत्पतन् अञ्जलिरस्य यस्मिन् इति) पंखी, पक्षी.

पतञ्जिनी स्त्री. (पतञ्जिन्+स्त्रियां ङीप्) पक्षिणी.

पतङ्गी स्त्री. (पतङ्ग+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) उडनारुं जंतु.

पतञ्जिका स्त्री. (धनुर्गुणार्थं पत् चिकटवति चीयते अन्योन्यसंयोगेन इति) धनुषनी दोरी.

पतञ्जल पु. योगप्रवर्तक ऋषि.

पतञ्जलि पु. (पत पतन् वा अञ्जलिः यस्मात् यस्मिन्) पाणिनीय ऋषिकृत अष्टाध्यायी सूत्रो उपर भाष्य बनावनार योगशास्त्र बनावनार ते नामना एक ऋषि.

पतत् त्रि. (पत्+शतृ) उडतुं, पडतुं, नीचे आवतुं.

"पतत्पतङ्गप्रतिमस्तपोनिधिः" माघ

पतत् पु. पंखी, पक्षी.

पतत्र न. (पतत्+त्रै+क) वाहन.

पतत्रि पु. (पत्+अत्रिन्) पक्षी, पंखी.

पतत्र न. (पतन्तं त्रायते पतत्+त्रै+क) पांख.

पतत्रिकेतन पु. (पतत्रि केतने यस्य) गरुड जेने ध्वजामां छे एवा विष्णु.

पतत्रिन् पु. (पतत्राणि सन्त्यस्य पतत्र+इनि) पंखी, पक्षी.

पतत्रिणी स्त्री. (पतत्रिन्+स्त्रियां ङीप्) पक्षिणी.

पतत्रिराज पु. (पतत्रिणां राजा टच्) गरुडपक्षी, पंखीओनो राजा.

पतद्ग्रह पु. (पतत् मुखाभिष्यन्दः स्वाम् गृह्णाति धारयति, पतत्+ग्रह्+अच्) थूंकवानुं पात्र, पिकदानी.

पतद्ग्राह पु. (" गृह्णाति, पतत्+ ग्रह्+अण्) उपरनो अर्थ.

पतद्भीरु पु. (पतत् पक्षी भीरुर्यस्मात्) बाजपक्षी– सीचाणोपक्षी.

पतन न. (पत्+भावे ल्युट्) पडवुं, नीचे थवुं, स्थान भ्रष्ट थवुं, उच्चपदथी नीचे स्थानमां आववुं, पतित थवुं.

"निमित्तमासाद्य यदा विनिपतन्ति च दैवात् पतनप्रसङ्गोऽत्र न पतन्ति पतन्ति" "(च)"

पतनीय त्रि. (पत्+अनीयर्) पडवाने लायक, पाप वाळुं.

पतनीय न. (+भावे अनीयर्) पाप.

पतम पु. (पतति कर्मदोषे वक्रम्, पत्+अम) चन्द्र, इन्द्र.

નો દાદો

पण्ड पु न (पण्डते निष्फलत्व प्राप्नोति, पडि गतौ+अच् यद्वा पण् व्यवहारे+ड तस्य नेत्वम्) નપુંસક, પંઢ

पण्ड त्रि (पडि गतौ+अच इदित्वान्नुम्) ફોગટ, નિષ્ફળ, ફળ વગરનુ

पण्डक पु (पण्ड+स्वार्थे कन्) નામર્દ, પંઢ, નપુંસક, સાવર્ણિ મનુનો એક પુત્ર.

पण्डा स्त्री (पण् व्यवहारे+ड+टाप्) શાસ્ત્રીય સંસ્કારવાળી મતિ, તત્વને અનુસરવાવાળી બુદ્ધિ

पण्डापूर्व न (पण्ड निष्फल अपूर्व अदृष्टम्) ધર્માધર્માત્મક અદૃષ્ટ જે સંધ્યા વંદન નહિ કરવાથી પાપ લાગે છે પણ સંધ્યા વંદન કરવાથી પાપનો નાશ થાય છે તે, ફલ નહિ મેળવનાર અદૃષ્ટ વિશેષ

पण्डित पु (पण्डा तत्त्वविषयिणी बुद्धिर्जाताऽस्य इतच्) તત્વયુક્ત બુદ્ધિવાળો પુરૂષ, વિદ્વાન્, શાસ્ત્રીય સંસ્કારવાળી બુદ્ધિયુક્ત પુરૂષ "सिल्हक" જુઓ

"पठका पाठकाश्चैव, य चान्ये शास्त्रचिन्तका
सर्वे व्यसनिनो मूर्खा, य क्रियावान् स पण्डित" भा व

पण्डितक पु (पण्डित+स्वार्थ क) ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો પુત્ર, ઉપરનો અર્થ

पण्डितम्मन्य त्रि (आत्मान पण्डित मन्यते खश्) પોતેજ પંડિત છે એમ માનનાર, પોતાને પંડિત માની લેનાર–પંડિતાભિમાની

पण्डितमानिन् त्रि (आत्मान पण्डित मन्यते, मन्+इनि) ઉપરનો અર્થ

पण्डितायमान त्रि (पण्डित इव आचरति) પંડિત જેવો ડોળ કરનાર, પંડિત પ્રમાણે આચરણ કરનાર

पण्डितिमन् पु (पण्डितस्य भाव इमनिच्) પંડિતાઈ, વિદ્વતા, પંડિતપણું

पण्डु पु नामर्द, નપુંસક

पण्डुक पु (पण्डु+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

पण्डूक पु ( ) પાંગળો, વાયુના રોગવાળો

पण्डूकता स्त्री (पण्डूकस्य भाव तल्+टाप्) પાંગળાપણું, વાયુ રોગવાળાપણ

पण्डूकत्व न (पण्डूकस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

पण्य त्रि (पण्+कर्मणि यत्) વખાણવા લાયક, સ્તુતિ કરવા યોગ્ય, વેચવા ખરીદવાના વ્યવહાર લાયક, વેચવા લાયક, ખરીદવા લાયક

पण्य न (पण्यते व्यवह्रियतेऽत्र, पण्+यत्) દુકાન, હાટ

नित्य शुद्ध कारुहस्त पण्ये यच्च प्रसारितम् ,,

पण्ययोषित् स्त्री (पण्या चासौ योषिच्च) વેશ્યા સ્ત્રી

पण्यविक्रयशाला स्त्री (पण्याना विक्रयशाला) બજાર, હાટ, દુકાન

पण्यवीथि स्त्री (पण्याना वीथि) મારકીટ, દુકાન, હાટ

पण्यवीथिका स्त्री (पण्यवीथि+स्वार्थे क+टाप्) ઉપરનો અર્થ

पण्यशाला स्त्री (पण्याना विक्रियद्रव्याणा शाला) દુકાન હાટ, બજાર

पण्यस्त्री स्त्री (पण्या मूल्येन लभ्या स्त्री) વેશ્યા સ્ત્રી, કસબણ

पण्या स्त्री (पण्यते स्तूयते रोगहन्तृत्वात्, पण् व्यवहार स्तुतौ+यत्+टाप्) માલકાંકણી

पण्याङ्गना स्त्री (पण्या मूल्येन लभ्या अङ्गना) વેશ્યા કસબણ

पण्याजिर न (पण्यस्याजिरमिव) મારકીટ, પીઠું, હાટ

पण्याजीव त्रि (पण्यै क्रयविक्रयद्रव्यैराजीवति, आ+जीव्+क) ખરીદ કરનાર કે વેચનાર વ્યાપારી–વૈશ્ય વગેરે

पण्याजीवक त्रि (पण्याजीव+स्वार्थे क) વ્યાપાર કરનાર વણીક વિગેરે

पण्याजीवक न (पण्याजीवै वणिग्भि कायति शब्दायते, इति कै+क) બજાર, પીઠ, હાટ

पण्यान्धा स्त्री (पण्यमन्धयति स्वगुणेन या, अन्ध्+अच्+टाप्) તૃણવિશેષ.

पण्यार्ह त्रि (पण्यमर्हति, अर्ह्+अच्) વેચવા લાયક

पत् (गतौ चुरा उभ स सेट्, पतयति–त) જવુ, માલીક થવુ, અ ઐશ્વર્યવાળુ બનવુ

पत् (गतौ भ्वा प स सेट् पतति) પડવુ, અ માલીક થવુ

"एको वास पत्तने वा वने वा
एका भार्या सुन्दरी वा दरी वा"

पत्तनवणिज् पु. (पत्तनस्य वणिक्) नगर नो वेपारी शहेरी वाणियो.

पत्तनाधिपति पु. (पत्तनस्य अधिपतिः) एक राजा विशेष.

पत्तरङ्ग पु. (पत्र+रङ्ग) पत्तरंगनुं झाड–रक्तचंदन.

पत्ति पु. (पद्यते गच्छति प्रति पद्+ति) पदाति, पायदळ, पगे चालनार योद्धो, य वीर.

पत्ति स्त्री. (पद् गतौ+क्तिन्) गति–गमन.

पत्ति स्त्री. (सेनाविशेष) एक रथ, एक हाथी, त्रण घोडा ने पांच पाळा–पायदळनी टुकडी.

"एकेभैकरथा त्र्यश्वा पत्तिः पञ्चपदातिका" अमरः

पत्तिगणक त्रि. (पत्तिं गणयति गण्+ण्वुल्) पायदळने गणनार, पाळाओने गणनार.

पत्तिन् त्रि. (पद्+क्त) पगे चालनार, पगथी चालनार वगेरे.

पत्तिपंक्ति स्त्री. (पत्तेः पंक्तिः) पाळाओनी–पगे चालनाराओनी हार, सरकारी सिपाहीओना हार.

पत्तिसंहति स्त्री. (पत्तीनां संहतिः) पाळाओनो समूह.

पत्तूर पु. (पत् कर्मणि+ऊर) एक जातनुं शाक विशेष.

पत्त्र न. ( ) पत्र–पांदडुं.

पत्र न. (पतत्यनेन पत् कर्मणि+ष्ट्रन्) वाहन, गाडुं वगेरे.

पत्र न. (पतति ह्रस्वं पत्+) पांदडुं–पान, तेजपत्र, तमालपत्र.

पत्र न. (पतन्ते लेखनीसहायेन पत्रं+ष्ट्रन्) कागळ, लखवानुं पत्र.

पत्र न. (पत्+ष्ट्रन्) पक्षीनुं पीछुं, पक्षीनी पांख.

पत्रक न. (पत्र+स्वार्थे क) पांदडुं, तमालपत्र, पत्ररचना–मंडन, चित्र, नी शरीर उपर करेली कस्तूरी–चित्र, पांख.

पत्रक पु. (पत्र इव कायति कै+क) एक शाकवृक्ष.

पत्रकाहला स्त्री. (पत्रोनो शब्द) पांदडाना अवाज, पक्षीओना पांखनो अवाज.

पत्रकृच्छ्र न. (पत्रैः पत्रभक्षणैः कृच्छ्रम्) एक जातनुं प्रायश्चित.

पत्रगुप्त पु. (पत्राणि गुप्तानि यस्य) तिल्लक नामनी वनस्पति.

पत्रघना स्त्री. (पत्रैः घना) सातला नामनुं झाड.

पत्राङ्ग न. (पत्रमङ्गमिवाऽस्य) पतंग, लाल चंदन.

पत्रचूर्ण पु. (पत्रेषु चूर्ण यस्य) "पुरोहि" नामे झाड.

पत्रणा स्त्री. (पत्र अवलम्बन) बाणना पाछला भागमां पींछानी रचना.

पत्रतण्डुली स्त्री. (पत्रेषु तण्डुलानि यस्याः) यवतिक्ता–नागबला, वनस्पति.

पत्रतरु पु. (पत्रप्रधानः तरुः) एक जातनुं झाड, दुर्गंधखेर.

पत्रदारक पु. (पत्राणि दारयति) करवत.

पत्रनाडिका स्त्री. (पत्रस्य नाडिका) पांदडानी नस, पांदडानी नस.

पत्रपरशु पु. (पत्रे परशुरिव) छीणी.

पत्रपर्शु पु. („ पर्शुरिव) लोढानो कशर.

पत्रपाल पु. (पत्रस्य पालकः) लांबी छरी, कटार.

पत्रपाली स्त्री. (पत्रमयी पाली यस्य) कात्र.

पत्रपाश्या स्त्री. (पत्रमयी पाश्या) एक जातनुं ललाटनुं आभूषण.

पत्रपिशाचिका स्त्री. (पत्रैः पिशाचिकेव) पांदडानी टोपली–छत्री.

पत्रपुष्प पु. (पत्रं पुष्पमिवास्य) राती तुळसी.

पतयालु त्रि (पति+आलुच् न णिलोप) પડવાના સ્વભાવવાળુ

पतयिष्णु त्रि (पति+स्वार्थ इष्णुच् न णिलोप) ઉપર નો અર્થ

पतर त्रि (पत+वा अरन्) ગમન કરનાર, જનાર

पतरु त्रि (पत+वा अरु) પડવાના સ્વભાવવાળુ

पतस त्रि (पतति, पत्+असच्) પખી, પક્ષી, પતગીયુ, ચન્દ્ર, કપૂર

पतसी स्त्री (पतस+स्त्रिया ङीप्) પક્ષિણી

पताका स्त्री (पत्यते ज्ञायते कस्यचित् भेदोऽनया, पत्+आक+टाप्) વાવટો, નિશાન, ધ્વજા, નિશાની, ચિહ્ન સૌભાગ્ય, નાટકનું તે નામનું અગ

पताकास्थानक न નાટકનુ તે નામનુ અગ "यत्रार्थे चिन्तितेऽन्यस्मिन् तल्लिङ्गोऽन्य प्रयुज्यते आगन्तुकेन भावेन पताकास्थानक तु तत्"

पताकिक त्रि (पताकाऽस्त्यस्य ठन्) વાવટાવાળુ, ધ્વજવાળુ, નીશાનીવાળુ, પતાકાવાળુ

पताकिन् त्रि (पताकाऽस्त्यस्य इनि वा) ઉપરનો અર્થ રિષ્ટારિષ્ટ જણાવનાર જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ ચક્રવિશેષ.

पताकिनी स्त्री (पताकिन्+ङीप्) સેના, લશ્કર,

पतापत त्रि (पत्+यङ्लुक्+अच्) વારવાર પડવાવાળુ, બહુ પડનારાવાળુ

पति पु (पाति पा रक्षणे+डति) માલીક, સ્વામી, ધણી, ભર્તા

पतिंवरा स्त्री (पति वृणाति वृ वरणे+खच्+मुम+टाप्) પોતાની મેળે જ પતિને પસદ કરનારી કન્યા, પતિને વરાતી કન્યા, સ્વયવરા કન્યા, કાળીજીરી

पतिघातिनी स्त्री (पति हन्ति, पति+हन्+णिनि+ङीप्) સ્વામીનો–પતિનો નાશ કરનારી સ્ત્રી

पतिघ्न त्रि (पतिं हन्ति, हन्+टक्) પતિના વિનાશને સૂચવનાર લક્ષણ વિગેરે

पतिघ्नी स्त्री („ „ हन्+टक् ततो ङीप्) પતિવિનાશ સૂચક હાથની એક રેખા

पतित त्रि (पत् गतौ+कर्त्तरि क्त) પતન કરનાર, પડનાર, પડેલુ, જાતિથી બહિષ્કાર થયેલુ, નીચ કર્મ કરવાથી નરક પામનાર, ગયેલુ ભ્રષ્ટ થયેલુ

पतिता स्त्री (पतेर्भाव तल्+टाप्) માલીકપણુ, સ્વામીપણુ

पतित्व न (पतेर्भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

पतित्वन न યૌવન, જુવાની

पतिदेवता स्त्री (पतिरेव देवता यस्या) પતિવ્રતા સ્ત્રી

पतिदैवता स्त्री (पति दैवत यस्या) ઉપ ને અર્થ

पतिद्विष् स्त्री (पत्ये द्वेष्टि द्विष्+क्विप्) પતિનો દ્વેષ કરનારી સ્ત્રી

पतिमती स्त्री (पतिरस्त्यस्या मतुप्+ङीप्) સ્વામીવાળી પૃથ્વી વિગેરે

पतिलोक पु (पतिभोग्यो लोक स्वर्गादि) પતિ સાથે ધર્મ ક્રિયા કરવાથી મળનાર સ્વર્ગાદિ લોક

पतिवत्नी स्त्री (पतिर्विद्यते यस्या, पति+मतुप् नि वत्व नुमागम ङीप् च) સૌભાગ્યવાળી સ્ત્રી, સ્વામીવાળી સ્ત્રી, સધવા સ્ત્રી

पतिवेदन पु (पतिं वेदयति, विद् लाभे+णिच्+ल्यु) શિવ, મહાદેવ

पतिव्रता स्त्री (पतिर्व्रतमिव यस्या) પતિવ્રતા સ્ત્રી

पतिष्ठ त्रि (अतिशयेन पतिता इष्ठन् तृणो लोप) અત્યન્ત પડનાર

पतीयन्ती स्त्री (पति इच्छन्ती) પતિની ઇચ્છા કરનારી સ્ત્રી

पतीयस् त्रि (अतिशयेन पतिता ईयसु तृणो लोप) અત્યન્ત પડનાર

पतेर स्त्री पु (पत्+एरक्) પક્ષી, પખી

पतेर त्रि (पत् गतौ+कर्त्तरि एरक्) જનાર,ગમન કરનાર

पतेर पु (पतत्यस्मिन्, पत्+अधिकरणे „) ખાડો, એક પાલીનું માપ

पतेरी स्त्री (पतेर+स्त्रियां ङीप्) પક્ષિણી

पत्काषिन् त्रि (पादेन कषति गच्छति, कष्+णिनि पदादेश) પગે ચાલનાર પાળો વગેરે, પગે જનાર

पत्त पु (पतत्यनेन पत्+करणे तप् नेट्) પગ, ચરણ

पत्तङ्ग न (पत्त+अङ्ग) રતાજળી–રાતુ ચન્દન, પતગનામે વૃક્ષ

पत्तन न (पतन्ति यस्मिन् जना यस्मिन्, पत्+तनन्) શહેર, નગર, મૃદગ વાદ્ય

पत्राङ्ग न. (पत्रमिवाङ्गमस्य यद्वा पत्रेषु अङ्गति, अङ्ग+अच्) रतांजली. वनस्पति पद्मक. भोजपत्रनुं झाड.

पत्राङ्गुलि स्त्री (पत्रमिवाङ्गुल्यो यत्र यद्वा अङ्गुलिभिर्लिखितं पत्रं यत्र) तिलक-तिलक-टीकां करवा विगेरे कंकु केसर कस्तूरीथी करेली रचना.

पत्राञ्जन न (पत्रं लेखनपत्रमञ्ज्यतेऽनेन पत्र+अञ्ज+करणे ल्युट्) शाही—लखवानी मेश.

पत्राढ्य त्रि (पत्रैराढ्यम्) पांदडांवाळुं पांदडांथी भरपुर अतिशय पांदडांवाळुं झाड विगेरे

पत्राढ्य न. (पत्रम् आढ्यम्) एक जातनुं घास, पीपरी मूळ.

पत्राम्ल न. (पत्राम्ल+म्लो) आंबलीनां पांदडां, प.स.

पत्राम्ला स्त्री (पत्रेण अम्ला) चुकानी भाजी

पत्रालु पु. (पत्र+अलच् बाहुलकात्) कासालु—ए नामे ओक कंद. वनस्पति—ए नामे सुगंधी घास.

पत्रावलि स्त्री (पत्राणां पत्राढ्यानां आवलिः यत्र) ए ओक पात्र

पत्रावलि स्त्री. (पत्राणां आवलिः श्रेणी) पांदडांओनी हार.

पत्रावली स्त्री (पत्राणां आवलीव) पत्रावलि शब्द जुओ.

पत्रावली स्त्री (पत्राणां आवली) पांदडांओनी पंक्ति—हार.

पत्रिका स्त्री (पत्री+स्वार्थे कन् कापि ह्रस्व) चिठ्ठी. दस्तावेज कागळ.

पत्रिका स्त्री (पत्र विस्तारे स्त्रीत्वम् ष्वुन्+टाप्) ओक जातनुं कपूर.

पत्रिकाख्य न (पत्रिका आख्या यस्य) कपूरनो भेद

पत्रिणी स्त्री (पत्राणि सन्त्यस्याः पत्र+इनि+स्त्रियां ङीप्) पत्रिणी अंकुर, कूंपळ, वनस्पति पांदडां वाळी.

पत्रिन् त्रि (पत्रमस्त्यस्य, पत्र+इनि) पांदडांवाळुं

पत्रिन् पु. (पत्र पक्षो विद्यतेऽस्य पत्र+इनि) बाण, पक्षी, झाड, बाज पक्षी, पर्वत, ताड, ओक जातनुं झाड, रथवाळो पुरुष.

"पत्र कि अतिमनेन पत्रिणा

इन्ति कोऽप्युत ते मयाधिकम् रघु

पत्रिपूग पु (पत्रिणां पूगः) पक्षीओनो समूह, पक्षीओनुं टोळुं.

पत्री स्त्री. (पत्र+स्त्रियां ङीप्) दस्तावेज पत्र, कागळ, जन्मपत्रिका.

पत्रोपस्कर पु (पत्रमेव उपस्कर उपकरणं यस्य) कासुंदरो ओषधी कासमर्द

पत्रोर्ण न. (पत्रस्य ऊर्णा साम्यत्वेनास्त्यस्य अच्) धोयेलुं रेशमी कपडुं

पत्रोर्ण पु. (पत्रेषु ऊर्णा यस्य) अरडूसो नामनुं झाड

पथ्य पु (पद्यते हितं यत्) हरडेनो भेद

पत्नी स्त्री. (पत्युर्नो यज्ञसंयोगे पति शब्दस्य नकारादेशः ङीप्) शास्त्रविधिथी परणेली स्त्री धर्मपत्नी सहधर्मचारिणी.

पत्नीशाल न. (पत्न्याः शाला इति विग्रहे नपुं) पत्नीनुं घर

पत्नीशाला स्त्री. (पत्न्याः शालायै यत्र) पत्नी रहेवा जे तेनुं घर.

पत्नीसंनहन न. (पत्न्याः संनहनम्) यज्ञ ओक पत्नी दीक्षा मारे यजमान पत्नीने बांधवी ते.

पत्नीसंयाज पु वैदिक ओक प्रकारनुं कर्म

पत्न्याट पु (पत्नी अटत्यत्र अट्+आधारे घञ्) पत्नीने रहेवानुं घर अन्तःपुर जनानखानुं.

पथन् पु. (पथ्+आधारे कनिन्) मार्ग ते, रस्तो.

पथिन् पु (पथन्ति पथ्+आधारे इनि) मार्ग रस्तो.

पथिन् पु. (पथ्यन्ते पथ्+आधारे इनि गत्यर्थ) डगर नो भेद

पथ् (पु. पथ प.से. सेट् गत्यर्थ—ते) गमन करवुं

पथ् (चुरा. उ.प. से. गत्यर्थ—ते) फेंकवुं

पथ् (,, पथति न इदित्) जवुं.

पथ पु. (पथति पन्थाति यस्य पथ+अधिकरणे क) मार्ग रस्तो.

पथक त्रि (पथे कुशलः वुन्) मार्गमां कुशळ.

पथका स्त्री. (पथ+वुन्+टाप्) पीपरी ओक.

पथिक त्रि. (पन्थानं गच्छति पथिन्+ष्कन्) मुसाफर

पत्रपुष्पक पु (पत्रपुष्प इव कायते प्रकाशते कै+क) ભોજપત્ર

पत्रपुष्पा (पत्रपुष्प+स्त्रियां टाप्) તુલસી

पत्रपुष्पी स्त्री (पत्रं पुष्पमिव यस्या ङीप्) નાનાં પાંદડાવાળી તુલસી

पत्रबन्ध पु (पत्राणां बन्धो बन्धनं यस्मिन्) એક જાતની પુષ્પરચના

पत्रबाल पु (पत्रवत् वल्यते धीयतेऽस्मिन्, वल्+अधिकरणे घञ्) એકજાતનું મોટું હલેસું

पत्रभङ्ग पु (पत्राणां लिखितपत्राकृतीनां भङ्गो विचित्रता यत्र) સ્તન ગાલ વગેરે ઉપર કેશર કસ્તુરી સુગન્ધ દ્રવ્યથી ચિત્ર રચના કરે છે તે

पत्रभङ्गि स्त्री (पत्राकारा भङ्गि) ઉપરનો અર્થ

पत्रभङ्गी स्त्री (पत्रभङ्ग+गौरादित्वात् ङीष्) ગાલ સ્તન વિગેરે ઉપર ચન્દન વિગેરેથી ચિત્ર કાઢવું તે

पत्रमञ्जरी स्त्री (पत्रस्य मञ्जरीव) પાંદડાનો અગ્રભાગ, પત્રાકાર યુક્ત તિલક-અર્ચા

पत्रमाल पु (पत्राणां माला यत्र) નેતર

पत्रमाला स्त्री (पत्राणां माला) પાંદડાઓની હાર-પંક્તિ

पत्रमूल पु (पत्राणां मूलं) પાંદડાઓનો મૂળભાગ

पत्रमूलक न (पत्रमूल+प्रकारे कन्) પાંદડાનું મૂળભાગના પ્રકાર

पत्रयौवन न (पत्राणां यौवनं यत्र) નવું કુંપળ-નવપલ્લવ

पत्ररथ पु (पत्रं पक्षो रथो यानमिव यस्य) પક્ષી

पत्ररथी स्त्री (पत्ररथ+स्त्रियां जाति ङीप्) પક્ષિણી

पत्ररेखा स्त्री (पत्राकारा रेखा) સ્તન ગાલ વગેરે ઉપર કેશર કસ્તૂરી વગેરે સુગન્ધ દ્રવ્યથી કરેલી ચિત્ર રચના-તિલક

पत्रल न (पत्रमिवाकारोऽस्त्यस्य लच्) પાતળું દહીં

पत्रलता स्त्री (पत्राकारा लता यत्र) "पत्रभङ्ग" શબ્દ જુઓ, બહુપાનવાળો વેલો

पत्रलवण न (पत्रविशेषेण पक्वं लवणम्) વૈદ્યકની રીતે પાંદડાથી પકવેલ મીઠું

पत्रलेखा स्त्री (पत्राकारा लेखा) "पत्ररेखा" શબ્દ જુઓ

'चकार बाणैरसुराङ्गनानां
गण्डस्थली प्रोषितपत्रलेखाः" रघु

पत्रवल्लरी स्त्री (पत्रयुक्ता वल्लरीव) "पत्रभङ्ग" શબ્દ જુઓ

पत्रवल्ली स्त्री (पत्राणां रचितपत्राकृतीनां वल्लीव) સ્તન ગાલ વિગેરે સ્થાનોમાં ચન્દન કસ્તૂરી વિગેરેથી કરેલી ચિત્રરચના-તિલ-

'गण्डेषु स्फुटरचनाव्जपत्रवल्ली
पर्याप्तं पयसि विभूषणं वधूनाम्" माघ

पत्रवाह पु (पत्रेण पक्षछदेन उह्यते, वह्+घञ्) બાણ, પંખા-પક્ષી

पत्रवाह त्रि (पत्रं लिपिं वहति, वह्+अण्) કાગળ લઈ જનાર ટપાલી વિગેરે

पत्रविशेषक न (पत्रमिव विशेषो यत्र कप्) એક પ્રકારની અર્ચા-તિલક રચના વિશેષ

पत्रवृश्चिक पु (पत्रमिव वृश्चिक) પત્રના આકારનો એક જાતના વિંછી

पत्रवेष्ट पु (पत्रमिव वेष्ट्यते, वेष्ट+कर्मणि घञ्) કાને પહેરવનું લવીંગીયું અથવા એરીંગ

पत्रशाक न (पत्रात्मकं शाकम्) ૭ પ્રકારના શાક પૈકી પાંદડાનું શાક ભાજીશાક

पत्रशिरा स्त्री (पत्रस्य शिरा) પાંદડાની નસ, પાનની રગ

पत्रशिरा स्त्री (पत्रस्य शिरेव) पत्रभङ्ग શબ્દ જુઓ.

पत्रशृङ्गी स्त्री (पत्रं शृङ्गमिवास्या ङीप्) "द्रवन्ती" નામે એક વેલો

पत्रश्रेणी स्त्री (पत्राणां श्रेणीव) ઉપરનો અર્થ, પાંદડાની પંક્તિ-હાર

पत्रश्रेष्ठ पु (पत्रं श्रेष्ठं यस्य) બીલીનું વૃક્ષ

पत्रसिरा स्त्री (पत्रस्य सिरा सिरेव वा) पत्रभङ्ग શબ્દ જુઓ, પાનની રગ, પાંદડાની નાડિ

पत्रसुन्दर पु (पत्रं सुन्दरं यस्य) એક વૃક્ષનું નામ

पत्रसूचि स्त्री (पत्राणां सूचिरिव) કાંટો.

पत्रहिम न (पत्रेषु हिमं यत्र) ઝાકળવાળો દિવસ, દુર્દિનવાળો દિવસ

पत्राख्य न (पत्रमेव आख्या यस्य) તેજપત્ર, તમાલપત્ર, તાલીસપત્ર

"प्रतिमार्गं पदस्तम्" मैत्रायणी।

पद्ग पु (पद्+गम्) सिरह.

पद्कृत् त्रि (पद वेत्ति पद कृत्) वेदमन्त्रना पदपाठनुं अध्ययन करनार, पदपाठ जाणनार.

पद्क न. (पदमव स्वार्थे क) हेरी भाषी, पगलुं.

पद्ककृ पु (पद वेत्ति क्रमा कृत्) वेदना मन्त्रनो पदपाठ करनार आचार्य, कठना आत्मकृत्यनुं कथेनुं पदः जेना प्रमाणे इत्यादि।

पद्कार पु. (पद पदरिमय करोति कृ+अण्) पदच्छेद करनार वेदना मन्त्र। पदमन्त्रना कर्ता पुरुष.

पद्कार त्रि (पद करोति कृ+अण्) पगलुं अंकन करनार.

पद्क्रम पु (पदमा क्रम) वेदमन्त्र पदोना विभाग–क्रम पाठनुं मुख्य.

पद्क्रमक त्रि (पद क्रमम् ची वेत्ति अधीते वा वुन्) वेदमन्त्रना पद तथा क्रमने जाणनार अथवा भणनार.

पद्ग त्रि (पादेन गच्छति गम्+ड पादस्य पद आदेशः) पग चालनार पग मसाफरी करनार पेयादो विगेरे.

पद्गत त्रि (पदा गच्छ गत) पगथी आवी गयेल, पगे गयेलुं.

पद्गात्र न (पदानि पात्रम्) आपदानुं वगेरे पगनुं तेल.

पद्जात न. (पदानां समूह) आख्यात–नाम निपात उपसर्ग रूप शब्द समूह, पदोनो समूह, विभक्त्यन्त शब्द समूह.

पद्ज्ञान पु तत्वज्ञानना ऋषि.

पद्दैवता स्त्री (पदनो देवता) पद–विभागथी आधार आख्यातादि पदना देव।

पद्निधन न. (पदमन्तस्य निधनम्) ते नामनो साम भेद.

पद्न्यास पु. (पदस्य न्यास) पगलुं भरवुं पग मुकवो चाल रचना.

पद्न्यास पु (पदस्य न्यासस्य स्थाने वा) आर्य ग्रन्थ.

पद्पाठ पु (पदस्य पाठ) वेदमन्त्रना पदना पाठ करवो वेदमन्त्रना पदनो क्रम.

पद्भाग पु. (पदस्य भाग) पग मुकवा पगलुं भरवुं.

पद्भञ्जन न. (पदानां भञ्जनं विच्छेदो यत्र वा पदानि भज्यन्तेऽनेन, भञ्ज्+करणे ल्युट्) विग्रह करनार ग्रन्थ. सूत्रोनुं व्याख्यान.

पद्मञ्जिका स्त्री (पदानां मञ्जिका विच्छेदिका) टिप्पणी–टीका.

पद्मञ्जरी स्त्री (पदानां मञ्जरीव) हरदत्त आचार्ये ते नामनो व्याकरण ग्रन्थ.

पद्माला स्त्री (पदानां माला) पदमाली हार, विध्न अन्त पा री पत्नि–हार.

पद्माला स्त्री. (पदानां माला विस्तृति वस्तु) मोक्ष पथप्र.

"पदमाला महामेघा सर्वभिक्षमनुत्तमम्
भावयामि सुरेशानमुमापतिचारिणम्

पद्मि स्त्री (पदान् मार्गायुगलार पद्+क्विप्) रस्तो मार्ग, अभिसार हेतु, प रिरत्न.

पद्विच्छेद पु (पदस्य विच्छेदः) पगलुं भरवुं पग मुकवो.

पद्विग्रह पु (पदस्य विग्रहो यत्र) व्याकरण निर्दि समास.

पद्वी स्त्री (पद्यते+अनि वा ङीप्) पदवि शब्द जुओ.
"अधाराविदितामरस्य रुक्मिणी।
अनन्त पुस्तका न सुतंत्र रे नवीनोऽपि" इ महारि

पद्व्याख्यान न (पदानां व्याख्यानं यत्र) वेदना पदोनो विभाग करनार ग्रन्थ.

पद्श्रम् न. (पद+शम्) पगे पगे, पगले पगले.

पद्धीन न (पादौ न गाहेऽस्ये न शक्तो भवति) पग तथा दीर्घ.

पद्संघात पु (पदानां संघातः समाम) टीकाकार.

पद्संघात पु (पदानां संघातः समाम) टीकाकार.

पद्स्ताभ पु (पदस्थित स्ताभ) पदनी सम स्तोभ नामनो स र.

पद्स्थ त्रि (पद तिष्ठति स्था+क) पगथी–स्थानमां रहेनार.

पद्माट् पु (पदाभ्यां अटति) पगथी हींडनार मुनि अथ पगनुं चिह्न.

पद्माक्षी स्त्री (पद दृष्टस्यै वा हीन) पद्ममंदिरनी वेल, कहेवाय न मी पनरमि.

વટેમાર્ગુ,–પ્રવાસી
पथिकसन्तति स्त्री (पथिकाना सन्तति) પ્રવાસીઓની હાર, પ્રવાસીની પરપરા
पथिकसहति पु (पथिकस्य सहति) વટેમાર્ગુનો સમૂહ, ટોળુ
पथिका स्त्री (पथिक+टाप्) દ્રાક્ષવિશેષ
पथिकार त्रि (पन्थान करोति कृ+अण् उप स) રસ્તો કરનાર, માર્ગ કરનાર
पथिदेय न (पथि मार्गे देयम् अलुक् स) રસ્તામા અપાતો રાજાનો એક જાતનો કર
पथिद्रुम पु (पथि प्रासगुण द्रुम) ખેરનુ વૃક્ષ, ખદિર ખેરનુ ઝાડ
पथिन् पु (पथ्+आधारे इनि) માર્ગ, રસ્તો, ધર્માચાર "महाजनो येन गत स पन्था" भारतीयम्
पथिप्रज्ञ त्रि (पथि मार्गे प्रज्ञ) માર્ગ બતાવવામા કુશળ
पथिरक्षस् पु (पन्थान रक्षति, रक्ष्+असुन् उप स) રુદ્રવિશેષ
पथिरक्षस् त्रि (,, ,, रक्ष्+असुन्) માર્ગની રક્ષા કરનાર, રસ્તાનુ રક્ષણ કરનાર
पथिल पु (पथ् गतौ+इलच्) પ્રવાસી, વટેમાર્ગુ મુસાફર
पथिवाहक त्रि (पन्थान वाहयति, वह्+णिच्+ण्वुल्) માર્ગે લઇજનાર, હલકારો, નિષ્ઠુર, શાકુનિક–પારધી, ક્રુર,
पथिस्थ त्रि (पथि तिष्ठति स्था+क) માર્ગમા રહેનાર, રસ્તામા રહેલું
पथीय् (नामधातु प अ से पथीयति) રસ્તાની તુલ્ય આચરણ કરવુ
पथेष्ठा त्रि (पथे मार्गे तिष्ठति स्था+क्विप् अ स वेदे पत्त्वम्) રસ્તામા રહેનાર, માર્ગમા રહેનાર
पथ्य त्रि (पथि साधु यत् इनो लोप) રસ્તામા ઠીક, માર્ગમાં સારૂ
पथ्य त्रि (पथोऽनपेत यत् इनो लोप) હિતનુ, તન્દુરસ્તીને નષ્ટ ન કરે તેનુ, હિતકારક
पथ्य पु (पथि साधु यत् इनो लोप) હરડેનું ઝાડ
पथ्य न (पथोऽनपेत यत्) મીઠુ–સમુદ્ર લવણ
पथ्यशाक पु (पथ्य हितकर शाक यस्य) તાદળજો
पथ्या स्त्री (पथ्य+टाप्) હરડે, ચીભડુ, કાકડીની એક જાત, વાંજણી કકોડી, માત્રા વૃત્ત છન્દ વિશેષ.
पथ्यादिगुग्गुल पु (पथ्या आदिर्यस्य, तथाविध गुग्गुल) આયુર્વેદ સમ્મત ઔષધિ વિશેષ
पथ्यापथ्य न (पथ्यापथ्ययो समाहार) તન્દુરસ્તીને હિતકર અને અહિતકર વસ્તુ
पथ्यावक्त्र न તે નામનો માત્રાવૃત્ત છન્દ.
पथ्याशिन् त्रि (पथ्यमश्नाति अश्+इन्) તદુરસ્તીને હિતકર ભોજન કરનાર
पद् (स्थैर्ये भ्वा प अ सेट् पदति) ઊભારહેવુ, સ્થિર થવુ
पद् (दिं आ स अनिट् पद्यते) જવુ, ગમનકરવુ.
आ+पद् દુખીથવુ, આપત્તિ પામવી
उद्+पद् ઉત્પન્ન થવું, પેદાથવુ अ
प्रति+पद् અગીકાર કરવુ, સ્વીકારવુ स
प्रति+उद्+पद् જલદી ઉત્પન્ન થવુ, એકદમથવુ अ
वि+उद्+पद् શબ્દના અવયવો અને તેનો અર્થ જાણવો
उप+पद् મળવુ, યોગ્ય–સગત–યથાર્થ હોવુ, યુક્તિ લગાડવી
अभि+पद् શાન્ત પાડવુ, જાણવુ, જોવુ, સમજવુ
निस्+पद् સિદ્ધથવુ, જુદીદશા પ્રાપ્ત થવી
प्र+पद् પ્રાપ્તથવુ, મેળવવુ
वि+प्रति+पद् સશય પામવો, શકાવાળા થવુ स
वि+पद् મરણ પામવુ, નાશથવુ अ
सम्+पद् આગીરીને વધવુ, વૃદ્ધિપામવુ अ
पद् (गतौ चु आ स सेट् पदयते) જવુ, ગમન કરવુ
पद् पु (पद्यते गच्छत्यनेन करण क्विप्) ચરણ, પગ
पद न (पद्+अच्) વ્યવસાય–ઉદ્યમ, રક્ષણ, સ્થાન, ચિન્હ, ચરણ–પગ, વસ્તુ, વિભક્તિનો અત શબ્દ વિશેષ, વાક્યનો એકભાગ–અવયવ, શ્લોકનું ચરણ, પાદ, અર્થબોધક શક્તિ જેમા હોય તે
"एव य सर्वभूतेषु, पश्यत्यात्मानमात्मना
स सर्वसमतामेत्य ब्रह्माभ्यति पर पदम्"

સમુદાય તે નામની અપ્સરા, કુબેરભંડાર, સીસું, શરીરમાં રહેલું એક નાડી ભેદ, પદ્માખ્ય ઔષધિ, પદ્માસન ... સ્થાન ભાવો।

पद्म पुं. (पद्+मन्) હાથીના મુખ ઉપર ..., તે નામનો એક નાગ, રતિબંધ વિશેષ, જૈનમાં પ્રસિદ્ધ એક આચાર્ય।

पद्म पुं. न. („) કમળ.

पद्मक न. न. (पद्ममिव कायति, पद्म+कै+क) पद्म न. જુઓ, પદ્માખ્ય નામની ઔષધિ.

पद्मकर पुं. (पद्मं करेऽस्य) વિષ્ણુ.

पद्मकर त्रि. (पद्म करे यस्य) જેના હાથમાં કમળનું ચિન્હ હોય તેવું.

पद्मकन्द पुं. (पद्मस्य कन्दः) કમળનો કંદ.

पद्मकाष्ठपूर न. ( ) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ એક ઘી.

पद्मकाष्ठ न. (पद्ममिव काष्ठम् पद्मस्य) પદ્મક નામે ઔષધ વિશેષ.

पद्मकिन् पुं. (पद्मं बिन्दुजालमस्त्यस्य इन्) ભોજપત્રનું ઝાડ, હાથી.

पद्मकीट पुं. (पद्ममिव कीटः) એક જાતનો કીડો.

पद्मकेतन पुं. (पद्म केतनं यस्य) ગરુડનો પુત્ર.

पद्मकोश न. (पद्मस्य कोशम्) કમળની અંદરનું સ્થાન, કમળનું નિવાસ.

पद्मकेसर पुं. न. (पद्मस्य केसर) કમળનો ઓઝ-તન્તુ, કેસર.

पद्मकेसर पुं. न. (केसर) ઉપરનો અર્થ.

पद्मगन्ध त्रि. (पद्मस्य गन्धो यस्य) કમળ સમાન સુગંધવાળું.

पद्मगन्ध न („ „ „) પદ્માખ્ય ઔષધિ.

पद्मगन्धक न (पद्मगन्ध क) ઉપરનો અર્થ જુઓ.

पद्मगन्धि त्रि. (पद्मस्येव गन्धो यस्य इत् वा) કમળના જેવી સુગંધવાળું.

पद्मगर्भ पुं. (पद्म विष्णुनाभिपद्मं गर्भः उत्पत्तिस्थानं यस्य) ચતુર્મુખ બ્રહ્મા, પરમેશ્વર.

पद्मगर्भ पुं. (पद्मस्य गर्भः) કમળનો મધ્ય પ્રદેશ.

पद्मगुप्ता स्त्री. (पद्मं गुप्तमस्याः ... गुप्त+टाप्) લક્ષ્મી, શચિ.

पद्मचारिणी स्त्री. (पद्ममिव चरति, चर्+णिनि+ङीप्) તે નામની લતા, સ્થલ કમલિની.

पद्मज पुं. (पद्मात् विष्णुनाभिपद्मात् जायते जन्+ड) ચારમુખવાળા બ્રહ્મા.

पद्मजात पुं. (पद्मात् „ जातः) બ્રહ્મા.

पद्मतन्तु पुं. (पद्मस्य तन्तुः) કમળની દાંડીનો રેષો.

पद्मदल त्रि. (पद्मदलेव दलमस्य) કમળ સમાન દેખાવવાળું.

पद्मदान पुं. (पद्मस्येव दानमस्य) રાજા ...

पद्मनाभ पुं. (पद्मं नाभौ यस्य, अच् समा०) વિષ્ણુ, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, નાગ વિશેષ, આગામી ઉત્સર્પિણી કાળમાં થનાર પહેલા જૈન તીર્થ.

पद्मनाभि पुं. (पद्मं नाभौ यस्य, ... न अच्) વિષ્ણુ.

पद्मनाल न. (पद्मस्य नालम्) કમળની દાંડી.

पद्मनेत्र त्रि. (पद्ममिव नेत्रमस्य) કમળ સમાન આંખવાળું.

पद्मनेत्र पुं. („ „) પક્ષી વિશેષ, બુદ્ધ.

पद्मपत्र न. (पद्मस्य पत्रमिव पत्रमस्य यद्वा) કુંઠ મૂળ, કમળનું પાંદડું.

पद्मपर्ण न. (पद्मस्य पर्णम्) ઉપરનો અર્થ.

पद्मपलाशलोचन पुं. (पद्मस्य पलाशे पत्रे इव लोचने यस्य) વિષ્ણુ.

पद्मपाणि पुं. (पद्मं पाणौ यस्य) ચતુર્મુખ બ્રહ્મા, બુદ્ધ વિશેષ, સૂર્ય, ભગવાન બુદ્ધ.

पद्मपाणि त्रि. („ „) હાથમાં જેના કમળ હોય તે.

पद्मपुराण न. વ્યાસ પ્રણીત તે નામનું એક મહાપુરાણ.

पद्मपुष्प पुं. (पद्ममिव पुष्पमस्य) કણેરનું ઝાડ, એક પક્ષી વિશેષ.

पद्मपुष्पी स्त्री. (पद्मपुष्प+स्त्रियां ङीष्) એક વનસ્પતિ.

पद्मप्रभ त्रि. (पद्मस्येव प्रभा यस्य) કમળ સમાન કાન્તિવાળું.

पदाजि पु (पादाभ्यामजति, अज् गतौ+इण् पदादेश) પગે ચાલનાર પાળો વિગેરે, પાયદળ લશ્કર

पदात त्रि (पादेनाततति, अत+अच् पदादेश) ઉપરનો અર્થ

पदाति पु (पादाभ्यामतति गच्छति, पाद्+अत्+इण् पदादेशश्च) "पदाजि શબ્દ જુઓ.
"गजानश्वान् रथांश्चैव, पातयामास पाण्डव
पदातींश्च रथांश्चैव न्यवधीदर्जुनाग्रज" महाभारते

पदातिक पु (पदाति+स्वार्थे कन्) ઉપરના શબ્દ પ્રમાણે અર્થ

पदातिन् त्रि (पद+अत्+णिनि) જેમા પાળો છે એવી સેના અથવા લશ્કર વગેરે

पदाद्यविद् पु (पदादिं न वेत्ति विद्+क्विप्, पदादे अविद् वा) પદ ઇત્યાદિનો ઉચ્ચાર ન જાણનાર જડ વિદ્યાર્થી-મુખ વિદ્યાર્થી

पदानीय पु पायदળ, પાળો

पदानुराग पु (पदे अनुसरण अनुरागो यस्य) ચાકર-સેવક, સૈન્ય

पदानुशासन न (पदान्यनुशिष्यन्तेऽनेन, अनु+शास्+करण ल्युट्) શબ્દાનુશાસન-વ્યાકરણ શાસ્ત્ર

पदानुस्वार पु તે નામે એક સામ

पदान्त पु (पदस्य अन्त) પદનો અંત-છેડો, પદનો વિરામ-આગળ અક્ષર રહિત પણું

पदान्तर न (अन्यत् पदम् मयु स) એક પદથી જુદું બાજુ પદ, બાજુ સ્થાન, બીજું પગલું

पदाम्भोज न (पदमेवाम्भोजम्) ચરણ કમળ-પગ-રૂપી કમળ

पदायत्ता स्त्री (पदस्य आयत्ता) પગને આધીન, ચાખડી-પાદુકા

पदार पु (पदात् ऋच्छति ऋ+अच्, पद ऋच्छति प्राप्नोति ऋ+अण् वा) પગની રજ-ધૂળ, પગનો ઉપરનો ભાગ, વહાણ નૌકા

पदारविन्द न (पदमेवारविन्दम्) પદ કમળ, ચરણ કમળ

पदार्थ पु (पदाना घटपटादीना अर्थ अभिधेय) વસ્તુ-માત્ર-કોઇપણ વસ્તુ, દ્રવ્ય ગુણ કર્મ વિશેષ સામાન્ય સમવાય અને અભાવ આ ન્યાયસિદ્ધ સાત પદાર્થ, ગૌતમપ્રણીત પ્રમાણાદિ સોળ પદાર્થ, સાંખ્ય મત પ્રમાણે ૨૫ પદાર્થ, પાતંજલમતના ઈશ્વરયુક્ત પ્રકૃતિ વગેરે ૨૬ પદાર્થ

पदार्थ पु (पदस्य अर्थ) પદનો અર્થ

पदालिक पु (पदस्य चरणस्य अलिरिव) પગનો ઉપરનો ભાગ

पदासन न (पद पादस्य वा आसनम्) પગ મુકવાની બાજઠ, "पादपीठ,, પગનું આસન

पदि त्रि (पद्यते पद्+कर्मणि इन्) જવાયોગ્ય, ગમન કરવા યોગ્ય

पदिक पु (पादेन चरति, पाद+ष्ठन् पदादेशश्च) પગે ચાલનાર-ખેપીયો

पदिक त्रि (,, ,, ,,) પગેચાલીને જનાર, મુસાફર, પાળો વિગેરે

पदिन्याय पु જૈમિનિ સૂત્રોમા કહેલ ન્યાય વિશેષ

पदिहोम पु (पदि पादस्थाने होम अलुक् स) એક પ્રકારનો હોમ

पदोपहत त्रि (पादेन उपहत पदादेशश्च) પગથી મારેલું, લાત મારેલું, પગથી હણેલું

पद्ग त्रि (पद्भ्या गच्छति, गम्+ड) પગ વડે જનાર, પગે ચાલનાર, પેદલ મુસાફરી કરનાર

पद्घोष पु (पादस्य घोष पदादेश) પગનો અવાજ

पद्धति स्त्री (पादेन हन्यते गम्यते हन् गतौ+आधारे क्तिन् पदादेशश्च) રસ્તો, માર્ગ, હાર, પંક્તિ, ઉપ-નામ, કર્મ પદ્ધતિ, ગ્રંથના નિગૂઢ અર્થને બતાવ-નાર-સમજાવનાર ગ્રન્થ રીત, ચાલ
"पथ श्रुतेर्दर्शयितार ईश्वरा
मलीमसामाददते न पद्धतिम्,, रघु

पद्धती स्त्री (पादेन हन्यते हन् गतौ क्तिन् पदादेश वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ

पद्धिम न (पादस्य हिमम् पद्भाव) પગનો ઠંડો સ્પર્શ

पद्म न (पद्यते, पद्+मन् यद्वा पद्माऽस्त्यस्मिन् अच्) કમળ, કુબેરના નવ ભંડારમાનો એક ભંડાર, કમ-ળના આકારની સમાન સૈન્યની રચના-વ્યૂહ વિશેષ, હાથીના મુખમાં કે સુંઢ વિગેરે ઉપરનો બિન્દુનો

…+अच्) આસન–મુદ્રાવિશેષ નામે ઝાડ.

पद्मालय पुं (पद्मानामालयः) કમળોનું સ્થાન, કમળનું ઉત્પત્તિ સ્થાન.

पद्मालया स्त्री. (पद्ममेवालयो यस्याः) લક્ષ્મી. લવિંગ.

पद्मावती स्त्री (पद्म+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः दीर्घश्च ङीप्) તે નામની નદી, મનસા દેવી, શુભાક રાજાની મુખ્ય રાણી, પદ્મવાસિનીનો વેલો, કાર્તિકસ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

पद्मावतीप्रिय पुं (पद्मावत्याः प्रियः) જરત્કારુ મુનિ, ધર્મિરેન, નગર નૃપ, વીસમા તીર્થંકર.

पद्मासन न (पद्ममिव पद्माकारेण वर्तते आसनम्) એક પ્રકારનું યોગનું આસન, તન્ત્રમાં પ્રસિદ્ધ આસન "પદ્માસન"

"ऊरुमूले वामपादं पुनस्तु दक्षिणं पदम् ।
वामोरौ स्थापयित्वा तु पद्मासनमिति स्मृतम् ॥"

पद्मासन पुं (पद्मं नितम्बस्थितमासनं यस्य) ચાર મુખવાળા બ્રહ્મા.

पद्माह न (पद्मं तत्तुल्यं आह्वयते, आ+ह्वे+क) લવિંગ.

पद्माह्वा स्त्री. (पद्मस्य आह्वा आख्या यस्याः) પદ્મચારિણીનો વેલો.

पद्मिक पुं (पद्मं चिह्नत्वेन अस्त्यस्य पद्म+ठन्) કમળનાયો પ્રદેશ, વિ. ક. ઢી

पद्मिन् त्रि (पद्मं चिह्नं यस्य, पद्म+इनि) કમળ વાળું કમળ ધારણ કરનાર.

पद्मिनी स्त्री (पद्मानि सन्त्यस्यां पद्मानां समूहो वा पद्म+इनि+ङीप्) કમળનો વેલો, સરોવર કે વાવ, કમળનો સમૂહ.

पद्मिनी स्त्री. (पद्मिन्+स्त्रियां जाति. ङीप्) હાથણી.

पद्मिनी स्त्री (पद्मं पद्मगन्धोऽस्त्यस्याः पद्मस्य वर्ण इव वर्णो वास्याः वा पद्म+इन्+ङीप्) ચિત્રિણી વગેરે ચાર જાતની સ્ત્રીઓમાંની શ્રેષ્ઠ સ્ત્રીની જાત (ચંદ્ર સરખા મુખવાળી, કમળ જેવાં નયનવાળી, પ્રિય અને કોમળ બોલનારી. સુવર્ણ જેવું મુખ હોય તે, પુષ્પ બરાબર સ્તનવાળી હોય તથા પૂજનીય વ્યક્તિનું પૂજન કરનારી, મર્યાદામાં રહેનારી, વિનયાચાર કરનારી. હાથી–ઘોડા, કમળ ધારણ કરનારી, વિશાળ નયનવાળી હોય તે, કામદેવને ઓછી અનુસારી એવી સ્ત્રી.)

"भवति कमलनेत्रा नासिकाक्षुद्ररन्ध्रा
अविरलकुचयुग्मा दीर्घकेशी कृशाङ्गी ।
मृदुवचनसुशीला गीतवाद्यानुरक्ता
सकलतनुसुवेशा पद्मिनी पद्मगन्धा" रतिमञ्जरी.

पद्मिनीकण्टक पुं. (पद्मिनीकण्टक इव आकारोऽस्त्यस्य) વૈદ્યક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક રોગ.

पद्मिनीकान्त पुं. (पद्मिन्याः कान्तः) સૂર્ય. આકાશનું એક પદ્મિની સ્ત્રીનો પતિ.

पद्मिनीवल्लभ पुं. (पद्मिन्याः वल्लभः) ઉપરનો અર્થ.

पद्मेशय पुं. (पद्मे शेते शीङ् स्वपे+अच् अलु. स.) વિષ્ણુ, નારાયણ.

पद्मोत्तर पुं (पद्ममुत्तरं यस्य बहु) મુખ્ય જૈનમત પ્રસિદ્ધ નવમા ચક્રવર્તીના પિતા.

पद्मोत्तरात्मज पुं. (पद्मोत्तरस्य आत्मजः) જૈનમત પ્રસિદ્ધ મહાપદ્મ ચક્રવર્તી.

पद्मोद्भव पुं. (पद्मे उद्भवः उत्पत्तिस्थानं यस्य) બ્રહ્મા.

पद्मोद्भवा स्त्री. (पद्मात् पद्मे वा उद्भवो यस्याः) મનસાદેવી.

पद्य न (पदं अर्हति पद+यत्) ચાર ચરણવાળું ગદ્યભિન્ન પદ્ય–કવિતા.

"पद्यं चतुष्पदी तच्च वृत्तं जातिरिति द्विधा" छन्दोम.

पद्य न. (पदमर्हति, पादस्य पद+यत्) [illegible] કાદવ.

पद्य पुं. (पद्भ्यां जायते जन्) શૂદ્ર.

पद्या स्त्री. (पादाय हिता पद+यत् पद्भावः) રસ્તો–માર્ગ, પ્રશંસા સ્તુતિ, પગથી, કેડી.

पद्या स्त्री. (पदं विध्यति व्यध्+ड) કાંકરા.

पद्र पुं. (पद्यतेऽस्मिन् पद् गतौ+रक्) ગામ, ગામડું.

पद्रथ त्रि. (पद् रथ इव यस्य) પગે ચાલી જનાર.

पद्व पुं (पद्+क्वाकारो यस्य वा रुप्) પૃથ્વી–મર્ત્યલોક, રથ.

पद्वत् त्रि (पद्+मतुप् मस्य वः) પગવાળું.

पद्वन् पुं (पद्यते गम्यते येन, पद्+वनिप्) માર્ગ રસ્તો.

पन् (भ्वा. आ. स. सेट् स्तुतौ) સ્તુતિ કરવી, પ્રશંસા કરવી.

पन् (,, सक. प. सेट् व्यवहारस्तुत्यपनयन…

पद्मप्रभ पु (,, ,,) તે નામના છઠ્ઠા જૈન તિર્થંકર

पद्मप्रिय त्रि (पद्म प्रिय यस्य) કમળ જેને વહાલું હોય તે

पद्मप्रिया स्त्री (पद्मानि प्रियाणि यस्या) જરત્કારૂ મુનિની પત્ની મનસાદેવી

पद्मबन्ध पु (पद्मस्येव बन्धो रचना यस्य) તે નામે એક ચિત્રાલંકાર-જેમા કમળની પાખડીની પેઠે શ્લોક બનાવવામા આવે છે

पद्मबन्धु पु (पद्मस्य बन्धुरिव) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, ભ્રમર-ભમરો

पद्मबीज न (पद्मस्य बीजम्) કમળનુ બી, કમળ કાકડી

पद्मबीजाभ न (पद्मबीजमिवाभाति, आ+भा+क) એક પ્રકારનુ યજ્ઞ સમ્બન્ધિ અન્ન

पद्मभव पु (पदमात् विष्णुनाभिकमलात् भवति भू+अच्) ચાર મુખવાળા બ્રહ્મા

पद्मभू पु (पद्म विष्णुनाभिकमल भूरुत्पत्तिस्थान यस्य) બ્રહ્મા

पद्ममय त्रि (पद्म+मयट्) જ્યા ઘણુા કમળ હોય તેવો પ્રદેશ, ઘણુા કમળવાળુ સરોવર વિગેરે

पद्ममुख त्रि (पद्ममिव मुखमस्य) કમળ સમાન મુખવાળુ

पद्ममुखा स्त्री (पद्ममिव मुख यस्या ङीपभावे टाप्) દુર્વા, ધોખડ, કમળ સમાન મુખવાળી સ્ત્રી

पद्ममुखी स्त्री (पद्ममिव मुख यस्या वा ङीप्) કમળ સમાન મુખવાળી સ્ત્રી, વનસ્પતિ ભોરીંગણી

पद्ममुद्रा स्त्री (पद्माकारा मुद्रा) તાન્ત્રિક મત પ્રસિદ્ધ એક જાતની મુદ્રા

पद्ममुद्रिका स्त्री (पद्ममुद्रा+क कापि अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ

पद्मयोनि पु (पद्म विष्णुनाभिकमल योनिरस्य) ચારમુખવાળા બ્રહ્મા

पद्मराग न (पद्मस्येव रागो यस्य) રાતા રગ વાળો એક મણિ, માણેક

"आकर पद्मरागाणां जन्म काचमणे कुत" हितोपदेशे

पद्मरेखा स्त्री (पद्माकारा रेखा) હાથમાં કમળના આકારની રેખા હોય છે તે

पद्मलाञ्छन पु (पद्म विष्णुनाभिकमल वा लाञ्छन यस्य) બ્રહ્મા, કુબેર, સૂર્ય, ચક્રવર્તી રાજા, બુદ્ધ વિશેષ

पद्मलाञ्छन त्रि (पद्म लाञ्छन चिन्ह यस्य) કમળાકાર રેખાવાળુ

पद्मलाञ्छना स्त्री (,, ,, यस्या) સરસ્વતી, લક્ષ્મી, તારા

पद्मवत् त्रि (पद्म+अस्त्यर्थे मतुप्) કમળવાળુ

पद्मवर्णक त्रि (पद्मस्येव वर्णोऽस्य कप्) કમળ સમાન રગવાળુ

पद्मवर्णक न (पद्म वर्णो वर्ण्यो यस्य कप्) પુષ્કરમૂળ

पद्मवास पु (पद्मस्य वास) કમળની ખુશબો

पद्मवास पु (पद्मे वास) કમળમા વાસ-રહેઠાણ

पद्मवासा स्त्री (पद्मे वासो यस्या) લક્ષ્મીદેવી, કમળમા રહેનારી સ્ત્રી

पद्मवीज न (पद्मस्य वीजम्) કમળના બીજ, કમળ કાકડી

पद्मवीजाभ न (पद्मवीजमिवाभाति आ+भा+क) યજ્ઞ સમ્બન્ધી એકજાતનુ અન્ન

पद्मवृक्ष पु (पद्मतुल्यो वृक्ष) પદ્મકાષ્ટ નામની વનસ્પતિ

पद्मस्नुषा स्त्री લક્ષ્મી, પાર્વતી, ગગા

पद्महस्त पु (पद्म हस्ते यस्य) વિષ્ણુ

पद्मा स्त्री (पद्म वासस्थलत्वेनास्त्यस्या पद्म+अच्+टाप्) લક્ષ્મી, લવિંગ, પદ્મ ચારિણી, કમળનો વેલો, મનસાદેવી, કસુબો, મણ્ડૂક, ભારગવનસ્પતિ, બૃહદ્રથ રાજાની પુત્રી, કલ્કીદેવની માતા, વીસમા જૈનતિર્થંકરની માતા

पद्माकर पु (पद्मानां आकरो यत्र) જેમાં કમળ હોય તેવુ ઉડુ પાણીવાળુ સરોવર, જલાશય, કમળનો સમૂહ

"पद्माकर दिनकरो विकचीकरोति" नीतिशतकम्

पद्माक्ष न (पद्मस्याक्षीव समाने षच्) કમળ કાકડી

पद्माक्ष त्रि (पद्मे इव पद्मयुगलवत् अक्षिणी यस्य) કમલ સમાન નેત્રવાળુ

पद्माट पु (पद्म पद्मसाम्य अटति गच्छति पत्रेणेति

क्षीरविदारीकंद नामे वनस्पति.

पयःपयोष्णी स्त्री. (पयः प्रचुरा पयोष्णी) ते नामनी नदी.

पयस्फेनी स्त्री (पयः फेनमिव फेनमस्याः गौरा. ङीप्) दुग्धफेनी" नामनी वनस्पति.

पयश्चय पु. (पयसां चय समूहः) पाणीनुं पूर.

पयश्चय पु (पयसां चय चय) सरोवर–तळाव.

पयस् न. (पा पाने+कर्मणि असुन् इकारस्यान्तादेशः) पाणी, दूध, अन्न, रात्री.

"पयःपूर्वैः स्वनिश्वासैः कवोष्णमुपभुञ्जते"

पयस (पयस्+अ) दूधनो भाव

पयस्पू न (पयसा पूर्ण प पॄ पालनपूरणयोः) शोक भाषाऽपे थयु.

पयस्य त्रि. (पयसो विकारस्तस्य हित वा पयस्+यत्) दूधनो विकार दही घी वगेरे दूधना हितनुं

पयस्य पु. (पय पिबतीति पयस्+यत्) बिलाडो.

पयस्या स्त्री (पयस्य+टाप्) दहींनो कोह, क्षीरकाकोलीवनस्पति, दुधिया दुधीनो वेलो जे जमनु पिवे, अर्कपुष्पिका–आकडे वनस्पति, शुभ मुख्वी वनस्पति, कुंकनिनी वनस्पति, आमिक्षा

पयस्वत् त्रि (पयोऽस्त्यस्य पयस्+मतुप् मस्य व) दूधवाळु पाणी जेमां होय तेवुं

पयस्वती स्त्री (+मतुप्+स्त्रियां ङीप्) नदी.

पयस्वल त्रि (पयोऽस्त्यस्य पयस्+वलच्) पाणी जेमां घणुं होय तेवु, दूध जेमां होय तेवुं

पयस्वल पु ( ) बकरो

पयस्वली स्त्री (पयस्वल+स्त्रियां ङीप्) बकरी.

पयस्विन् त्रि (पयोऽस्त्यस्य पयस्+विनि) पाणीवाळु दूधवाळु

पयस्विनी स्त्री (पयस्+विनि+ङीप्) नदी, गाय, रात्री क्षारकाकोली वनस्पति, छगलांत्रीनामे औषधि–जडेरे वनस्पति के मीठीजरवाली,क्षीरविदारी (विदारी कंद), बकरी

पयाह् (कतम पय इत्याह पयः आप् वा सं. वैद् वा तदाहः पयसाहे, पयसाहे) धेनाने दूध आर्थुं, पाणी पावुं

पयोगल पु (पयो गलति यस्मात् गल्+अ) करासानी पाना कठा होय, मेह.

पयोगड पु (पयसः दुग्धस्य गड गड् भावे+अच्) ते नामे घर समन्धी शे पाप.

पयोगिर पु (पयसा घन गिरिः) वरसादनो कर.

पयोज त्रि (पयसः जायते, जन्+ड) पाणीथी थतेुं, दूधथी थनेुं

पयोज पु. (पयसः जायते जन्+ड) मेघ, मेह

पयोजन्मन् पु. (पयसः जन्म यस्मात्) मेघ

पयोजन्मन् त्रि. (पयसः जन्म यस्य) पाणीथी थनार दूधथी बनार.

पयोद पु (पयो ददाति दा+क) जळ आपनार मेह, नागरमोथ मुस्तकी सरूनो पुत्र.

पयोद त्रि. („ „ दा+क) जळ आपनार, दूध आपनार.

पयोदा स्त्री. कार्ति॰ स्वामीनी अनुचर मातृका.

पयोधर पु (पयो दुग्धं जलं वा धारयति धृ+अच्) मेघ, स्तन नागरमोथ, नाळीयेर, कोस, कसेरु कन्द तृणे

पयोधस् पु (पयो जलं दधाति धा+असुन्) समुद्र.

पयोधस त्रि („ „ „) पाणीनुं धन रूप पाणी धारण करनार.

पयोधारा स्त्री (पयसां धारा) पाणीनी धार, दूधनी धार.

पयोधारा स्त्री (पयसां धारा यत्र) ते नामनी शे नदी

पयोधि पु (पयांसि धीयन्तेऽस्मिन् पयस्+धा आधारे +कि) समुद्र.

पयोधिक न (पयोधौ समुद्रे कायति प्रकाशते, कै+क) समुद्रफीण, समुद्रनुं फीण

पयोनिधि पु. (पयांसि निधीयन्तेऽस्मिन् नि+धा+आधारे कि) सागर, दरियो समुद्र.

"न यस्य वर्णि वास पयोनिधौ

हरन्ति निर्जितमूर्ति निस्त्वना ॥" नैषध

पयोमुच् पु (पयो मुञ्चति मुच्+क्विप्) मेघ, मेह.

पयोर पु. (पयो जलं हेतौ दुग्धमिवामयं राति, रा+क) खेरनुं झाड

पयोर त्रि. (पयो जलं राति रा+क) पाणी आपनार.

ते आयस्याप्राप्तिपक्षे आत्मनेपदमेव) વખાણવુ
पनतालिका स्त्री   ફણસનુ ઝાડ
पनस पु (पनाय्यते स्तूयतेऽनेन देवमनुष्यादि यद्वा पनायति स्तौति देवमनुष्यादीन् पन्+कर्मणि असच्) ફણસનું ઝાડ
पनसतालिका स्त्री (पनस स्तुल्य ताल तत्तुल्यफल विद्यतेऽस्या ठन्+टाप्) ફણસનું ઝાડ
पनसिका स्त्री (पनसवत् कण्टकमयाकृतिर्विद्यते यस्या पनस+ठन्) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ ક્ષુદ્ર રોગ, પિનસરોગ
पनस्य (नामधा० पन स्तुतिमिच्छति क्यच् सुगागम प अ सेट्) સ્તુતિની ઇચ્છા કરવી, પૂજા કરવી
पनस्यु त्रि (पनस्य नामधातु+उ) પોતાની સ્તુતિની ઇચ્છા કરનાર
पनित त्रि (पन्यते पन्+क्त) વખાણેલુ-સ્તુતિકરેલુ, પ્રશસાકરેલુ
पनिष्ठम त्रि (पन्+इसुन् अतिशयेन पनि तमप्) અત્યન્ત સ્તુતિ કરવા લાયક
पनिष्ठ त्रि (अतिशयन पनिता इष्ठन् तृणोलोप) અત્યન્ત સ્તુતિ કરનાર, અત્યન્ત વખાણ કરનાર
पनिस्पद त्रि (स्पन्द+यङ्लुक् अच् अभ्यासे निगागम) અત્યન્ત ફરકતું
पनीयस् त्रि (पन्+कर्मणि ईयसुन्) અત્યન્ત સ્તુતિ કરનાર.
पनु स्त्री (पन्+उ) સ્તુતિ-વખાણ, પ્રશસા, સ્તોત્ર
पन्थक त्रि (पथि जात कन् पन्थादेश) રસ્તામાં થયેલ-માર્ગમા પેદા થયેલ.
पन्न त्रि (पद्+क्त) ખરીપડેલુ, ગળેલુ, ઝરેલું, ટપકેલુ, ગયેલુ
पन्न न (पद्+नन्) નીચે જવુ, નીચગમન
पन्नग पु (पन्नमधोमुख यथा तथा गच्छति, पद्भ्यां न गच्छति वा गम्+ड) સર્પ, સાપ
पन्नग न   પદ્મકાષ્ટ, સીસુ
पन्नगकेशर पु (पन्नगवत् केशरो यस्य) નાગકેસર
पन्नगकेसर पु (पन्नगवत् केसरो यस्य) નાગકેશર
पन्नगभूषण पु (पन्नग भूषणं यस्य) સર્પ જેને અલકાર છે તે શિવ-મહાદેવ
पन्नगभोजन पु (पन्नगो भोजन यस्य) ગરુડ પક્ષી
पन्नगारि पु (पन्नगस्य अरि) ગરુડપક્ષી
पन्नगाशन पु. (पन्नग अशनमस्य) ઉપરનો અર્થ
पन्नगी स्त्री (पन्नग+जातित्वात् ङीप्) સાપેણ
पन्नद्धा स्त्री (पदि नद्धा) ચામડાની મોજડી, જોડા
पन्नद्ध्री स्त्री (पद नध्रीव, नह्+ष्ट्रन् ङीप् वा) ઉપરનો અર્થ જુઓ।
पन्नागार पु (पन्न आगार यस्य) તે નામનો એક જુનો ગોત્ર પ્રવર્તક મુનિ
पन्निष्क पु न (पादो निष्कस्य) નિષ્કનો ચતુર્થાશ
पन्य त्रि (पन्+यत्) સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
पन्यस् त्रि (पन्+असुन् युगागमश्च) સ્તુતિ કરનાર, સ્તુતિ કરવા યોગ્ય
पपि पु (पाति लोकम् पा+कि द्वित्वञ्च) ચન્દ્ર, કપૂર
पपि त्रि (पिबति, पा+कि द्वित्वम्) પી જનાર, પાન કરનાર
पपी पु (पाति लोक, पा+ईक् द्वित्वम्) સૂર્ય, ચન્દ્ર, આકડાનું ઝાડ, કપૂર
पपु त्रि („ „ पा+कु „) રક્ષણ કરનાર, પાલક-પાલન કરનાર
पपु स्त्री (पा+कु द्वित्वम्) ધાત્ર માતા-ધાઈ
पपुरि त्रि (पृ+कि द्वित्वम्) પ્રસન્ન કરનાર, ખુશ કરનાર.
पपुक्षेण्य त्रि   સમ્બન્ધ કરવા યોગ્ય
पप्रि त्रि (पृ पुरणे+कि द्वित्वम्) પૂરણ કરવાના સ્વભાવવાળુ, ભરવાના સ્વભાવવાળુ.
पफक पु   તે નામે એક ૠષિ
पमरा स्त्री   સુગન્ધિ દ્રવ્ય વિશેષ
पम्पस् (कण्ड्वा० प अ सेट् पंपस्यति) પીડવુ, દુઃખદેવુ, ક્લેશથવુ
पम्पा स्त्री   તે નામની એક નદી, તે નામનું એક સરોવર, જે ૠષ્યમુક પર્વતની પાસે આવેલુ છે
पम्पा स्त्री (   ) પપાનદી કે પપા સરોવરની પાસે આવેલુ શહેર
पम्ब् (भ्वा प स सेट् पम्बति) જવુ, ગમનકરવુ
पय् (भ्वा आ स सेट् पयते) ઉપરનો અર્થ.
पयःकन्दा स्त्री (पय दुग्धमिव स्वादुत्वात् कन्दोऽस्या)

परञ्जय पु. (,, ,, जयति जि+अच् मुम् च) वरुण देव.

परञ्जय त्रि (परं जयति, जि+अच् मुम् च) शत्रुने जीतनार.

परञ्जय पु. ते नामनो देश.

परतन्त्र त्रि (परस्य तन्त्रमधीनता यत्र) पराधीन.

परतर्कुक त्रि (पर: प्रभुस्तर्कुरिवास्य यस्य) शत्रुना बलवाणु, दुश्मना बलयुक्त.

परतस् अ (पर+पञ्चम्यर्थे तसिल्) पारकाथी बीजाथी, शत्रुथी परथी पराधीन.

परता स्त्री (परस्य भाव) बीजापणुं पारकापणुं शत्रुपणुं.

परतापन पु. मनुना पुत्रनुं नाम.

परतापन त्रि (पर तापयति, तप्+णिच् मिथा तप्+ल्युट्) शत्रुने तपावनार, दुश्मनने पीडनार, त्रास आपनार.

परत्रोमाङ्ग अव्य (परस्मात् मात्रा) बीजाथी मळवुं करवा योग्य.

परत्र अ. (पर+त्रल्) परलोक.

परत्रभीरु त्रि (परत्र भीरु) परलोकथी डरनार, धार्मिक.

परत्व न (परस्य भाव) मोटापणुं शत्रुपणुं बीजापणुं पारकापणुं न्यायप्रसिद्ध कालकृत अने दिक्कृत एम बे प्रकारनुं.

परदार पु. ब. (परस्य दारा) पारकी स्त्री परनारी. "परदारराभिमर्शन परायणाप्नोति ..."

"...पीडनयो ..."

परदाराभिमर्श पु (परदारेषु अभिमर्श) परस्त्री साथे व्यभिचार.

परदारिन् पु पारकी स्त्री साथे व्यभिचार कर्म करनार.

परदारोपसेवन न (परदाराणां उपसेवनम्) बीजानी स्त्रीने भोगववी ते.

परदेश पु (परस्य देश:) पारको देश, विदेश बीजानो मुल्क.

परदेशिन् त्रि (परदेश+इनि) परदेशी पारका मुल्कमां रहेनार.

परद्वेष पु. (परस्य द्वेष) पारको द्वेष—बीजानो द्वेष.

परद्रोहिन् त्रि (परं द्रुह्यति, द्रुह्+णिनि) बीजानी द्रोह करनार, द्रोह.

परधर्म पु (परस्य धर्म) पारको धर्म विधर्म. "...निधनं श्रेय: परधर्मो भयावह:..."

परधर्म पु (परस्मै धर्मः) बीजो धर्म—अन्य धर्म.

परध्यान न. (परं अर्थ ध्यानम्) उत्कृष्ट ध्यान विशेष, एकाग्र चित्त.

परध्यान न (परस्य ... ध्यानम्) ईश्वरनुं चिन्तवन, शत्रुनुं अनिष्टनुं चिन्तवन—विचार.

परनिपात पु (परस्य निपात: ...) व्याकरणे करीने विशेष नामथी पहेला आवनार पाछळ मुकवामां आवे छे ते.

... —...नाम् राजा इति ... पूर्व ... इति महर्षि ।

परन्तप त्रि. (परान् शत्रून् तापयति तप् मुम् खच्) शत्रुने ताप पमाडनार, शत्रुओने पीडनार. "...परन्तप ... "

परन्तप पु. तामस मनुनो एक पुत्र.

परपद न. (परं श्रेष्ठं पदम्) मोक्ष स्थान.

परपद न. (परस्य परेषां वा पदं स्थानम्) बीजानुं शत्रुनुं स्थान, पारकुं स्थान.

परपरिग्रह पु. (परः परस्य वा परिग्रह) पारकुं कुटुम्ब बीजानो परिवार, अन्य परिवार, शत्रुनुं कुटुम्ब.

परपाकनिवृत्त पु (परपाकात् निवृत्त:) ... पंचमहायज्ञ दोषनी निवृत्तिमाटे पंचमहायज्ञ करी बीजानुं अन्न नहि लेतां पोतानाज घरमां भोजन करनारो विप्र, बीजानी नित्य करवाना पंचयज्ञ न करनार.

परपाकरत पु. (परस्य पाके रत) ... नित्य करवाना पंच यज्ञो करी पारकुं अन्न ... खानार. "...परपाकरुचिरिति ।

... परपाकरत ... ।"

परपिण्ड पु. (परस्य पिण्ड) पारकुं अन्न. "...परपिण्डाद ... "

દૂધ આપનાર

पयोराशि पु (पयसां राशि अत्र) સમુદ્ર, જલાશય

पयोलता स्त्री (पय क्षीर तेनाढ्या लता) ક્ષીર વિદારી વનસ્પતિ

पयोवाह पु (पयो जलं वहति, वह्+अण्) મેઘ, નાગરમોથ

पयोवृध् त्रि (पयस्+वृध्+क्विप्) ઘણા પાણીથી ભરેલ

पयोव्रत न (पय तत्पानमात्र व्रतम्) માત્ર દૂધ પીને રહેવા રૂપ એક વ્રત

पयोव्रत न (पय तत्पान व्रतमस्य) યજ્ઞ દીક્ષિતનું એક વ્રત

पयोष्णिजाता स्त्री (पयोष्णी जाता यस्या पृषो) સરસ્વતી નદી

पयोष्णी स्त्री (पय सलिल उष्ण उष्णगुण याऽस्या) વિન્ધ્યાચલની દક્ષિણે આવેલી એક નદી

पर न (पृ+भावे अप्) મોક્ષ, પરબ્રહ્મ
"द्वे ब्रह्मणी वेदितव्ये परञ्चापरमेव च" श्रुति

पर त्रि (पृ+भावे अप् कर्त्तरि अच् वा) બીજું, ભિન્ન ઉતર, દૂર, શ્રેષ્ઠ–ઉત્તમ, સીમાથી મપાયેલ, ત્યાર પછીનું, પારકું, વધારાનું, ન્યાયમત સિદ્ધ વ્યાપક સામાન્ય

पर पु (पृ+अच्) શત્રુ, બ્રહ્માનો આયુ કાળ

परःकृष्ण त्रि (परं कृष्णात् पारस्क सुट्) કૃષ્ણથી અધિક, કૃષ્ણથી પર

परःपुंस् पु (परं अन्य पुंस पारस्क सुट्) પારકો પુરુષ, પોતાના પુરુષથી અન્ય પુરુષ

परःशत त्रि (शतात् परम पारस्क सुट्) સોથી અધિક–વધારે, સો ઉપર

परःश्वस् अ (श्व परं दिन नि पारस्करा सुट्) આવતો પરમ દિવસ

परःषष्टि स्त्री (परं षष्टे निपा सुट्) સાઠથી અધિક, સાઠ ઉપર

परःसहस्र त्रि (सहस्रात् परे नि सुट्) હજારથી અધિક સંખ્યા, હજારો

परउर्वी स्त्री (पर उर्व्या नि पारस्करा सुट्) ઉપ-મહ ભેદ

परकलत्र न. (परस्य कलत्र) પારકાની વહુ, બીજાની સ્ત્રી

परकलत्राभिगमन न (परकलत्रस्य अभिगमनम्) પારકી સ્ત્રી સાથે વ્યભિચાર કરવો

परकीय त्रि (परस्येद छ कुक्) બીજાનું, પારકું, પારકાનું

परकीया स्त्री (परस्येद छ कुक् स्त्रियां टाप्) બીજાની સ્ત્રી, તે નામની નાયિકા

परकान्तिज्या स्त्री એક યોજનની જ્યા

परक्षेत्र न (परस्य क्षेत्रम्) બીજાનું ખેતર, પારકી સ્ત્રી, બીજાની જમીન

परगामिन् त्रि (परं वाच्य गच्छति लिंगेन समत्वात्) વાચ્ય લિંગ શબ્દ.

परग्रन्थि पु (परेण ग्रन्थिर्यत्र) આગળીનો વેઢો, સંધિ સાંધો

परग्लानि स्त्री (परस्य शत्रो ग्लानि) શત્રુની હાનિ, શત્રુની અવનતિ, શત્રુનું દમન

परचक्र न („ शत्रो चक्रम्) શત્રુનું સૈન્ય, શત્રુનો દેશ વિગેરે

परच्छन्द त्रि („ छन्दो यत्र) પરાધીન

परच्छन्द पु (परस्य छन्द) બીજાની ઈચ્છા, પારકાની અભિલાષા

परच्छिद्र न („ छिद्रम्) પારકાનો એબ–દોષ વિગેરે છિદ્ર

परज त्रि (परेण जायते जन्+ड) પારકાથી પેદા થનાર, પારકાથી પોષણ પામનાર

परज पु (परेण जायते जन्+ड) કોયલ પક્ષી

परजात त्रि (परेण जात) પારકાથી પોષાયેલ, બીજાથી ઉત્પન્ન થયેલ, પરાધીન

परजात पु („ „) કોયલ પક્ષી

परजित त्रि (परेण जित) બીજાથી જીતાયેલું, પરાજય પામેલું

परञ्ज न (परं जयति, जि जयेर्+ड मुम् च) તેલ કાઢવાનું યન્ત્ર–ઘાણી વિગેરે, છરીનું પાનું

परञ्ज पु („ „) ઇન્દ્રની તલવાર

परञ्जन पु (परां पश्चिमां दिशं जनयति स्वामित्वात्, जन्+अच पुवत् मुम् च) વરુણ દેવ.

परमगव पु. (परमश्चासौ गौश्च प्रशस्तश्चासौ गव्) श्रेष्ठ બળદ.

परमगवी स्री. („ डीप्) ઉત્તમ ગાય.

परमत न. (परस्य मतम्) બીજાનો મત, પારકો અભિપ્રાય, શત્રુનો મત.

परमपद न. (परमे कर्मणि प्राप्ते परम् परम पदम्) શ્રેષ્ઠ સ્થાન, ઉત્તમ પદવી–ઊંચી સ્થિતિ કે મોક્ષ.

परमपुरुष पु. (परमश्चासौ पुरुषश्च) પરમેશ્વર, પરમાત્મા.

परमपूरुष पु. („) ઉપરનો અર્થ.

परमब्रह्मन् न. (परमं ब्रह्म) પરમેશ્વર નારાયણ.

परमम् अ. (पर+मा+अमि) અનુમતિ અને સ્વીકાર જણાવનાર અવ્યય.

परममहत् त्रि. (परमं सर्वोत्तम महत्) બધા કરતાં મોટું, અત્યન્ત મોટું.

परमराज पु. (परमश्चासौ राजा च) મહારાજા, મોટો રાજા.

परमर्षि पु. (परमश्चासौ ऋषिश्च) મોટા ઋષિમુનિઓ મહર્ષિ વેદવ્યાસ વિગેરે ઋષિ.

परमर्मज्ञ त्रि. (परस्य मर्म जानाति) પારકાનું મર્મ જાણનાર, શત્રુનું મર્મ સમજનાર.

परमस्वधर्मन् त्रि. (परम स्वधर्मो यस्य) પોતાના ધર્મમાં અતિશય આગ્રહી.

परमहंस पु. (परम. श्रेष्ठ हंस आत्मा यस्य) સંન્યાસીની એક જાત–ચોથી.

कुटीचको बहूदकः हंसश्चा तुरीयकः

चतुर्थं परमो हंसो यो यः पश्चात् स उत्तमः.

परमहंस पु. (परमश्चासौ हंसश्च) પરમાત્મા, પરબ્રહ્મમાં પ્રતિપાદક ઉપનિષદ્‌વિશેષ.

परमागति स्री. (परमा श्रेष्ठा गतिः) મોક્ષ, મુક્તિ.

परमाङ्गना स्री. (परमा चासौ अङ्गना च) ઉત્તમ સ્ત્રી. સ્ત્રીઓમાં પ્રશંસનીય સ્ત્રી.

परमाणु पु. (परम अत्यन्तम् अणुः) જેના બે ભાગ ન થાય એવા નાનામાં નાનો ભાગ વૈશેષિકમાં પૃથિવી, પાણી, તેજ અને વાયુનો સૂક્ષ્મતમ એક નિરવયવ અવયવ–ત્રસરેણુના છઠ્ઠા ભાગ.

परमाणुता स्री. (परमाणोः भावः तल् टाप्) પરમાણુપણું, અતિસૂક્ષ્મપણું.

परमाणुत्व न. (परमाणोः भावः) ઉપરનો અર્થ.

परमात्मक पु. (परमात्मा आत्मा यस्य कप्) ઈશ્વર, વિષ્ણુ, પરમેશ્વર.

परमात्मन् पु. (परमश्चासौ आत्मा च) પરમેશ્વર.

परमाद्वैत पु. (परमम् अद्वैतं यस्य) પરમેશ્વર–સર્વભેદરહિત પરમાત્મા.

परमाद्वैत न. (परमं अद्वैतं) ઉત્તમ અદ્વૈત, સર્વોત્કૃષ્ટ જ્ઞાન.

परमानन्द न. (परम सर्वोत्कृष्ट आनन्दः) અધિક આનન્દનો ઉત્કૃષ્ટ આનન્દ, અને દુઃખ વગરનો મોક્ષ.

परमान्न न. (परमं च तदन्नं च) દૂધપાક ક્ષીરાન્ન.

परमापक्रमज्या स्री. (परमा अपक्रमज्या) ધ્રુવ વગેરેની પરમક્રાન્તિ.

परमापूर्व न. (परमं च तत् अपूर्वं च) સ્વર્ગાદિ ફલનું સાધન એક અપૂર્વ પુણ્ય.

परमामुद्रा स्री. त्रिपुरा દેવીની પૂજામાં બતાવેલી એક મુદ્રા.

परमायुष पु. (परम आयुष्यम् यस्मात् अच्) "અસનવૃક્ષ" બીયાસાલ–બીબો નામે ઝાડ.

परमायुस् न. (परम आयुः) પૂરું આયુષ, દીર્ઘ જીવન.

परमार्थ पु. (परमश्चासौ अर्थश्च) ઉત્તમ અર્થ, વસ્તુ, પદાર્થ, ખરું તત્ત્વ.

परमार्थविद् पु. (परमार्थं वेत्ति विद्) તત્ત્વ જાણનાર.

परमार्हत पु. (परम आर्हत उपासकश्च अस्मात् अच्) તે નામનો એક જૈન રાજર્ષિ.

परमाहत त्रि. ખૂબ હણેલ.

परमावधि पु. (परमश्चासौ अवधिश्च) છેવટની અવધિ, છેલ્લી હદ.

परमोपकरणमुद्रा स्री. દેવતાને આવાહન કરવાની એક જાતની મુદ્રા.

परम्पु पु. (परम्परम् अनुसरन्) ગાયો.

परमेश पु. (परमश्चासौ ईशश्च) પરમેશ્વર.

परमेश्वर पु. („ ईश्वर) પરમેશ્વર જગતના કર્તા અખંડ સચ્ચિદાનંદ બ્રહ્મ, મોટો

परपिण्डाद् त्रि (परस्य पिण्डमश्नाति, अद्+अण्) બીજાનું અન્ન ખાઈ જીવનાર, પરાયા અન્નથી જીવન ચલાવનાર

परपुरुष पु (परमात्मा पुरुषः) ઉત્કૃષ્ટ પુરુષ–પરમેશ્વર

परपुरुष पु (परश्चासौ पुरुषः) અન્ય પુરુષ, ઉપનાયક, પોતાના પતિ સિવાય અન્ય પુરુષ

परपुष्ट पु (परेण काकेन पुष्टः पालितः) કોયલ પક્ષિ.

परपुष्ट त्रि (परेण पुष्टः) બીજાથી પોષણ કરેલ–પાળેલ પાળેલું

परपुष्टमहोत्सव पु (परपुष्टानां कोकिलानां महोत्सवो यत्र) આંબા

परपुष्टा स्त्री (परेण परपुष्टेन पुष्टा पालिता) વેશ્યા સ્ત્રી

परपूर्वा स्त्री (पर अन्यः पूर्वो यस्या यस्याः) પોતાના પ્રથમ પતિને છોડી બીજા પુરુષ સાથે ફરી પરણનારી સ્ત્રી, ફરી પરણેલી વિધવા

परपूर्वापति पु (परपूर्वायाः पतिः) ફરીથી જેનો વિવાહ થયેલ એવી સ્ત્રીનો પતિ

परपौरवतन्तव पु विश्वामित्रનો એક પુત્ર

परप्रतिनप्तृ पु (प्रतिनप्तुः परः अनन्तरः वा परः पिता) દીકરાના દીકરાના દીકરાનો દીકરો–પ્રપૌત્રનો પુત્ર.

परप्रपौत्र पु (प्रपौत्रात् परः ,, ,,) ઉપરનો અર્થ

परप्रेष्य पु (परस्य प्रेष्यः) ગુલામ–ચાકર, દાસ

परप्रेष्यता स्त्री (परप्रेष्यस्य भावः तल् टाप्) દાસપણું, દાસત્વ, નોકરી, ચાકરી

परप्रेष्यत्व न (परप्रेष्यस्य भावः) ઉપરનો અર્થ

परप्रेष्या स्त्री (परप्रेष्य+स्त्रियां टाप्) નોકરડી, ગુલામડી

परब्रह्मन् न (परं ब्रह्म) નિર્ગુણ અને નિરુપાધિક બ્રહ્મ, તે પરબ્રહ્મને પ્રતિપાદન કરનાર ઉપનિષદવિશેષ

परभाग पु (परस्य उत्कृष्टस्य भागः भावः) ગુણોની શ્રેષ્ઠતા, ગુણોત્કર્ષ

परभाग पु (परः भागः परस्य भागो वा) છેવટનો ભાગ, પાછલો ભાગ, શત્રુનો ભાગ, સુસમ્પત્, સુદૈવ, અન્યભાગ, શેષઅંશ

परभागता स्त्री. (परभागस्य भावः तल् टाप्) ઉત્કર્ષપણું, શ્રેષ્ઠતા, ગુણોત્કર્ષતા

परभागत्व न (परभागस्य भावः) ઉપરનો અર્થ

परभाषा स्त्री (परा चासौ भाषा च) સ્વદેશ સિવાય બીજા દેશોની ભાષા, પારકી ભાષા, ઉત્કૃષ્ટ ભાષા

परभुक्त त्रि (परेण भुक्तः) બીજાએ ભોગવેલું, બીજાએ સેવેલું.

परभुक्ता स्त्री (परेण भुक्ता) પારકા પુરુષે ભોગવેલી સ્ત્રી "परभुक्ता च या नारी न या भुक्ते न नायकं न पश्यत्यपरान्पुंसः सा श्राद्धे देवि वर्ज्यते" ब्रह्म० पु०

परभूमि स्त्री (परस्य भूमिः) શત્રુની જમીન, પારકી જમીન

परभूषण न (परस्य परं वा भूषणम्) પારકું ભૂષણ, શત્રુનું ભૂષણ, ઉત્તમ અલંકાર, પરાયા દાગીના

परभृत पु (परान् काकान् बिभर्त्ति, पर+भृ+क्विप् तुक् च) કાગડો

परभृत् त्रि (परान् बिभर्त्ति पर+भृ+क्विप् तुक्) બીજાનું પોષણ કરનાર

परभृत पु (परेण काकेन भृतः पुष्टः) કોયલ પક્ષી

परभृत त्रि (परेण भृतः) અન્યથી પોષણ થયેલ, પરાયાથી પોષેલ

परभृती स्त्री (परभृत+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) કોયલડી–કોયલ પક્ષીમાદા

परभेदक त्रि (परं शत्रुं भिनत्ति, भिद्+ण्वुल्) શત્રુને ફાડનાર

परभेदन त्रि (,, ,, भिद्+ल्यु) દુશ્મનને ફાડનાર

परम् अव्य (पृ+अम्) હુકમ–આજ્ઞા, ત્યાગ, ક્ષેપ, કેવલ, પશ્ચાદ્‌–આનાપછી એમ, પરન્તુ, પણ, નિયોગ, પ્રેરણા આટલા અર્થ બતાવનાર અવ્યય.

परम त्रि (परं उत्कृष्टं माति मा+क) ઉત્કૃષ્ટ, શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય, પહેલું, છેવટનું, પ્રધાન, ઘણું–બહુ

परमक्रान्ति स्त्री (परमा क्रान्तिः) જ્યોતિષના સૂર્ય સિદ્ધાન્તગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ સૂર્યની શેષ ક્રાન્તિ

परमक्रोधिन् पु એક તે નામના વિશ્વેદેવ

परमक्रोधिन् त्रि (परम क्रोधी) અતિશય ક્રોધવાળું

परमगति स्त्री (परमा चासौ गतिश्च) ઉત્તમ ગતિ, મોક્ષ, સારી દશા

परशुराम पु. (परशुना कुठारविशेषेण रामः रमते यस्य) जमदग्निनो पुत्र परशुराम विष्णुनो छठ्ठो अवतार.

परशुवन न. (परशुवत् पत्रयुक्तं वनम्) ते नामनुं एक नरक.

परश्वध पु. (परश्+धि 'अन्य बोऽपीति' इ परश्व स्वार्थे धा+क) कुहाडो, फरशी.

परश्वधायुध त्रि. (परश्वधः आयुधं यस्य) फरशी जेनुं हथियार होय ते.

परश्वस् अ. (परस्मिन् श्वो) आवते परम दिवस.

परस् अव्य. (पर+पञ्चम्यर्थे वा असि) पश्चिमथी, पश्चिमे, पश्चिम.

परसंगत त्रि. (परेण संगत) पारका साथे मळेलुं, बीजा साथे मळेलुं, बीजा साथे संबन्ध थयेलुं.

परसंज्ञक पु. (पर आत्मा संज्ञाऽस्य यस्य) देहथी भिन्न आत्मा.

परसंबन्ध पु. (परेण सम्बन्धः) पारकानो संबन्ध, बीजा साथे संबंध.

परसंबन्धिन् त्रि. (परसम्बन्ध+अस्त्यर्थे इनि) बीजाना संबन्धवाळुं.

परसवर्ण पु. (समानो वर्णः सवर्णः परेण सवर्णः) पछीना अक्षरनो सजातीय अक्षर.

परसवत् त्रि. (पर स्वामी यस्य) बीजानी स्वतंत्र, पारका स्वाधीन.

परसात् अव्य. (पर+साति) पाराने आधीन, बीजाने आधीन.

परस्तर त्रि. (परस्मात्परः पर तरप्) अतिशय दूर, पार.

परस्तात् अव्य. (परस्मादिति पर+पञ्चम्यर्थे अस्ताति) पछी, पाछळथी, पश्चिमथी, पश्चिमे, अनन्तर.

परस्त्री स्त्री. (परस्य स्त्री) पारकी स्त्री, बीजानी स्त्री.

परस्पर त्रि. (व कर्मी के यत्र कर्मव्यतिहारे बहुलम्" [?] कर्मव्यतिहारे सर्वनाम्नो द्वे स्तः समासवच्च बहुलम्, नियमेन सुट्) अन्योन्य, परस्पर, एक बीजाने.

"परस्परं विस्मयवन्ति लक्ष्मीमालोकयांचक्रुरिवायतेक्षणाः" श्री

परस्परज्ञ त्रि. (परस्पर जानाति, ज्ञा+क) एकबीजाने जाणनार, मित्र, दोस्तदार, अंतरंगादि मनुष्य.

परस्परानुमति स्त्री. (परस्परस्य अनुमतिः) एक बीजानी अनुमति, एकबीजानी संमति.

परस्परम् अव्य. (परस्पर+अम्) एकबीजाने, अन्योन्य, परस्पर.

परस्परोपकार पु. (परस्परस्य उपकारः) अन्योन्य उपकार, परस्परनो उपकार.

परस्परोपकारिन् त्रि. (परस्परोपकारोऽस्त्यस्य इनि) अन्योन्य उपकार करनार.

परस्मैपद न. (परस्मै कार्यं फलोपधायं पदम् अलुक् स) व्याकरण प्रसिद्ध धातुना प्रत्ययोनी एक संज्ञा.

परस्मैभाषा स्त्री. (परस्मै परोक्षार्थकथनाय भाषा अलुक् स) उपरनो अर्थ.

परस्व न. (परस्य स्वम्) पारकुं द्रव्य, पारकी संपत्ति, बीजानुं धन.

परस्वन पु. (परस्य विनाशनम् स्वनम्) [illegible]

परहित त्रि. (परं प्रति हितं यस्य) बीजानुं हितकारक.

परहित न. (परस्य हित) बीजानुं हित, पारकुं भलुं.

परहितकर त्रि. (,, हितम् करोति कृ+अच्) अन्यनुं भलुं करनार, बीजानुं हित करनार.

परा अव्य. (पृ+आ) प्रधानपणुं, मुख्यत्व, विक्रम, प्रतिकूलपणुं, अतिशयपणुं, धर्षण, पराक्रम, सन्मुखपणुं, त्याग, पराक्रम, अत्यन्त, गमन, वधि, तिरस्कार, अने अवाप्ति जणावनार उपसर्ग.

परा स्त्री. (पृ+अच् टाप्) वाणीनी एक वृत्ति, एक प्रकारनी वाणी, श्रेष्ठ, सारभूत.

पराक पु. (परं अक्यते अर्क पृ न अव्यानादिना बहुलं वा बलात्कारे वा) प्रायश्चित एक व्रत विशेष, तलवार, एक जातनो रोग, एक जातनो यज्ञ.

"पराकादिसहस्रस्तु प्रोक्तः सर्वपापापनोदनः" मनु.

पराकाष्ठा पु. वाणीनो प्रतिम भाग, कमथी नहि करेल होय तेवी परीक्षा.

पराके अव्य. (परा+अक्+अ के) दूर, छेटे.

पराक्पुष्पी स्त्री. (पराक् पुष्पं यस्याः ङीप्) अघाडो.

બ્રહ્મ, શિવ, વિષ્ણુ, જીનેન્દ્ર ભગવાન

परमेष्ठ पु (परमे चिदाकाशे सत्यलोके वा तिष्ठति स्था+क अलु स) ચતુર્મુખ બ્રહ્મા

परमेष्ठिन् पु (परमे व्योम्नि चिदाकाशे ब्रह्मपदे वा तिष्ठति इनि अलु स) જૈનતીર્થંકર, બ્રહ્મા, શાલગ્રામની મૂર્તિ, આજમીઢરાજાનો પુત્ર, મહાદેવ, ગુરુ વિશેષ

परमेष्ठिनी स्त्री (परमेष्ठिन्+ङीप्) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ

परम्पर पु (परं विपर्ति, पॄ+अच् अलु स) મૃગ-હરણવિશેષ, વધ, નાશ, અનુક્રમ, અન્વય, છોકરાના છોકરાનો છોકરો.

परम्पर त्रि (,, ,,) એકજ વંશમા એકથી બીજાની પાસે આવેલું

परम्परा स्त्री (परम् अतिशयेन पृणाति पॄ+अच्+टाप्) વંશ, સંતતિ, અવિચ્છિન્નધારા, અનુક્રમ

परम्पराक न (परम्परया कायते प्रकाशते कै+क यद्वा परम अतिशयेन परा श्रेष्ठा परम्परा तया धारया आक्रो ह्यस्मिन यज्ञ, अक्+घञ्) યજ્ઞ માટે પશુનો વધ

परम्परीण त्रि (परम्परया आगत ख) પરંપરાથી એકથી બીજા પાસે આવેલ.

परयुग पु (परश्चासौ युगश्च) પાછળ આવનાર યુગ, ઉત્તમ યુગ

परुरु पु (पॄ+या अरु) ભાંગરો, केशराज

पररूप त्रि (परस्य रूपमिव रूपमस्य) પછીના જેવા રૂપવાળુ, પરની સમાન રૂપવાળુ

पररूप न (,, ,,) પછીના જેવુ સ્વરૂપ

परलोक पु (परश्चासौ लोकश्च) સ્વર્ગ વિગેરે ઉત્તમ લોક

समज्ञानाज्जभूयिष्ठशाक्यवमत्यमेत्य यम्
लोके प्रयाति पन्थानं परलोकेन त कुत । नैषधे

परलोकगत त्रि (परलोकं गत गम्+कर्मणि+क्त) પરલોકમા ગયેલ, મરણ પામેલ

परलोकगम पु (परलोकं लोकान्तरं गमयति गम्+णिच्+अच्) મૃત્યુ, મરણ

परवत् त्रि (पर नियोजकतयाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) પરતંત્ર પરાધીન

परवत् अव्य (परेण तुल्य, पर+वत्) પારકાના જેવું, બીજા સરખુ શ્વેતોત્તરવર્ગી સરખુ

परवत्ता स्त्री (परवता भाव तल्+टाप्) પરતંત્રપણું, પરાધીનપણુ

परवत्त्व न (परवतो भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

परवश त्रि (परस्य वश आयत्तता यत्र) પરતંત્ર, પરાધીન

"सर्व परवशं दुःखं सर्वमात्मवशं सुखम्
एतद्विद्यात्समासेन लक्षणं सुखदुःखयो ।।"

परवशता स्त्री (परवशस्य भाव तल्+टाप्) પરતંત્રપણું, પરાધીનતા

परवशत्व न (परवशस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

परवाच्य त्रि (परं वाच्यं यस्य) ઠપકો આપવા યોગ્ય, દૂષણ આપવા લાયક

परवाच्य न (परस्य तन् वाच्यश्च) દોષ, દૂષણ, ઠપકો

परवाणि पु (परं वाणयति, वण्+णिच्+इन्) ધર્માધ્યક્ષ, વર્ષ

परवाणि पु (पर शत्रु सर्वं वाणयति वण्+णिच्+इन्) મોર પક્ષી-જે કાર્તિક સ્વામીનુ વાહન છે

परवाद पु (परस्य वाद) પારકાનો વાદ, શત્રુનુ વાક્ય

परवाद पु (परश्चासौ वादश्च) ઉત્તર વાદ

परवादिन् पु (परश्चासौ वादी च) ઉત્તરવાદી, પ્રતિવાદી, પ્રત્યર્થી

परव्रत पु (परं व्रतमस्य) ધૃતરાષ્ટ્ર.

परश न (स्पृशतीति स्पृश+पृषो) સ્પર્શમણિ-જેના અડકવાથી ગમે તે ધાતુ સુવર્ણ થાય છે તે પારશમણિ

परशव्य त्रि (परशवे हितम् परशु+यत्) ફરશીના હિતનું, ફરશી લાયક, કુહાડીના હિતનુ

परशु पु (परान् शत्रून् शृणाति हिनस्त्यनेन शॄ+कु डिच्च) ફરશી, કુહાડો

परशुधर पु (परशु धरति, धृ+अच्) ગણપતિ, પરશુરામ

परशुधर त्रि (परशु धरति ,,) કુહાડી ધારણ કરનાર, ફરશી ધારણ કરનાર

परशुमुद्रा स्त्री तंत्रशास्त्र પ્રસિદ્ધ એક મુદ્રા.

કાર પાળો અધિકાર બીજાને હક.
पराधीन त्रि (परस्य अधीनः) બીજાને આધીન, પરતંત્ર.
पराधीनता स्त्री. (पराधीनस्य भावः तल्+टाप्) પરાધીનપણું, પરવશપણું, પરતંત્રપણું.
पराधीनत्व न (पराधीनस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
परानसा स्त्री (पराजितानसा, परा+अन+असेवा. अन +असुन्) ઔષધાદિનું સેવા કરવી.
परान्तक पु (पर अन्त अन्तक) શંકર, શિવ, શત્રુ નાશકરનાર.
परान्तकाल पु (पर ब्रह्मलोके अन्तकालः) બ્રહ્મા ના પ્રલય વખતે મુમુક્ષુઓની વિદેહમુક્તિ.
परान्तिका स्त्री. ( ) ગીતિ છંદ એક ભાષા છંદ ભેદ.
परान्न न (परस्य अन्नम्) બીજાનું અન્ન પારકું અન્ન બીજાએ પાકેલું અનાજ.
परान्न त्रि (परान्नं जिवनसाधनत्वेन अस्ति अच्) બીજાના અન્ન ઉપર જીવનાર પારકું અન્ન ખાઈ જીવનાર નોકર.
"परान्न परदारांश्च मित्रं धर्मरताश्चयेत्" स्मृतिः
परापर पु. (परा अप्यापः यस्य) પાણું પવન.
परापर त्रि (परात्मा यस्मात् वसात्, अप् समा वा भव ईत्यम्) જે સ્થળે પાણી પાછું આવતું હોય તે સ્થાન.
परापतत् त्रि (परापतति परा+पत्) પાછું આવતું જતી પાછું ફરતું.
परापर पु (परमपरमिति परा+पृ+अच्) રૈવતકે ક્ષેત્ર કાર, પર અપર.
परापर न. (") નતિ પ્રકાર, અતિ વિશેષ.
परापुर् स्त्री. (परा स्थूला पुः व्यापकत्वविशेषपरिमाणात् न सम्भाव्य) સ્થૂળ શરીર અથવા શરીર.
पराभव पु (पराभूयते, परा+भू+अपे अप्) તિરસ્કાર, પરાભવ, હાર, વિનાશ, નાશ, અપમાન.
पराभाव पु (परा+भू+भावे घञ् वालिन्दा वादिन् घञ्) ઉપરનો અર્થ.
पराभिमर्ष पु (पराभिमर्षे, परा+अभि+मृश्+घञ्) એક પ્રકારનો બાનપ્રસ્થ.
पराभूत त्रि. (पराभूयते स्म, परा+भू+क्त) તિરસ્કાર પામેલું અપમાનિત થયેલું હારેલું પાછું પડેલ પામેલું.
पराभूति स्त्री. (परा+भू+क्तिन्) पराभव શ. ૧ જુઓ.
परामर्श पु (परामृश्यते, परा+मृश्+भावे घञ्) યુક્તિ, વિવેચન, વિચાર, ન્યાય મત પ્રમાણે અનુમાનનું અવયવ એક જ્ઞાન.
"व्याप्तिविशिष्टपक्षधर्मता ज्ञानं"
स च 'वह्निव्याप्यधूमवानयं पर्वतः इति परामर्श शब्दः'
परामर्ष पु (परा+मृष्+घञ्) સહન કરવું ખમવું ક્ષમા કરવી.
परामृत न (परममृतं यातिं यस्मात्) મેઘ વરસેલું વરસું.
परामृष्ट त्रि (परामृश्यते स्म, परा+मृश्+क्त) અનુમાન પામેલું એની સૂચના કરેલી છે તે, વિવેચન કરેલું વિચાર કરેલું.
परामृष्ट पु. (" ") સાધ્યનું વ્યાપ્ય હોઈ હેતુમાન રૂપે અનુમેય પક્ષ.
परायण न. (परमयनं स्थानम्) અત્યન્ત આશ્રિત, ઉત્તમ આશ્રય.
परायण पु (परमपुरुषार्थ पुरुषार्थीयनीर्थ यत्र) વિષ્ણુ.
"विष्णु क्लिप्तः परायण." विष्णु स.
परायण त्रि (परं अयनं यस्य) અત્યન્ત આસક્ત, તત્પર, પ્રિય, આશ્રિત, ઉજ્જડ.
परायति स्त्री. (परा+अय् अर्थ+ति क्तिन्) ઉત્તમ ઉત્તરાવસ્થા, મહા અન્ત.
परायत्त त्रि (परा यत्नः यस्य) ઉત્તમ ઉપર આધારવાળું ઉત્તમપરિણામવાળું પણ અત્યન્ત પરાધીન.
परायत्त त्रि (परस्य आयत्तम्) પરાધીન, પરતંત્ર.
परायत्तता स्त्री. (परायत्तस्य भावः तल्+टाप्) પરાધીનપણું તાબેદારપણું.
परायत्तत्व न. (" भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
परारि अव्य (पूर्वतर+अरि नि सप्तमीस्तम) ગયા પહેલાનું વર્ષ પાર.
परारि पु (पर अरि) મોટો દુશ્મન, મહાન શત્રુ અન્યનો શત્રુ.

વનસ્પતિ, અધાડી
पराक्रम पु (पराक्रम्यतेऽनेन, परा+क्रम्+करणे घञ् न वृद्धि) બળ, જોર, સામર્થ્ય શરીરની શક્તિ
पराक्रमवत् त्रि (पराक्रम+मतुप्) પરાક્રમવાળુ
पराक्रमस्थान न (पराक्रमस्य स्थानम्) લગ્નથી ત્રીજુ સ્થાન, જ્યોતિષમત પ્રમાણે જન્મ કુંડલીનુ ત્રીજુસ્થાન
पराक्रमिन् त्रि (परा+क्रम्+णिनि) પરાક્રમવાળુ, બળવાળુ, શક્તિવાળુ
पराक्रान्तृ त्रि (,, ,,+तृच्) પરાક્રમ કરનાર, બળ કરનાર, શક્તિ બતાવનાર
पराग पु (परा गच्छति, परा+गम्+ड) ધૂળ–રજ, ફૂલની બારીક રજ, કુંકુમ વિગેરે વિલેપન ચૂર્ણ, સૂર્યગ્રહણ, ચન્દ્રગ્રહણ, સ્વચ્છન્દ ગમન, ચન્દન
परागत त्रि (परा+गम्+क्त) ફુલેલું, પ્રફુલ્લ, ફેલાયેલું, પાછુ ગયેલ
पराङ्ग न (परस्य अङ्गम्) બીજાનું અંગ, પારકુ અંગ, શ્રેષ્ઠ અંગ
पराङ्गद पु (पर अङ्ग काशीमृत्यौ शिवत्व ददाति दा+क) શિવ–મહાદેવ
पराङ्गद त्रि (पर उत्कृष्ट अङ्गद यस्य) ઉત્તમ બાજુબંધવાળુ
पराङ्गव पु (पराङ्ग जलवृद्ध्या प्रचुरशरीर वाति प्राप्नोति, वा+क) સમુદ્ર
पराङ्मुख त्रि (पराक् मुख यस्य) વિમુખ, ક્રિયા વગેરેમા અવળુ ચાલનાર, કાર્યથી અટકેલ, સમાપ્ત કાર્યવાળુ
पराङ्मुख पु तन्त्रसारमा કહેલ મન્ત્ર વિશેષ
पराङ्मुखता स्त्री (पराङ्मुखस्य भाव तल्+टाप्) અવળાયકાઈ, પરાઙ્મુખપણુ
पराङ्मुखत्व न (,, भाव) ઉપરનો અર્થ
पराच् त्रि (परा–अञ्चति अञ्च्+क्विप्) અવળુ જનાર, ઊંચે જનાર, પરગામિ, પ્રત્યગ્રૂપાત્માથી ભિન્ન "पराञ्चि खानि व्यतृणत्स्वयम्भू तस्मात् पराङ् पश्यति नान्तरात्मन्" श्रुति
पराच् पु ( ) પરમાત્મા
पराचित त्रि (परेग अचित) બીજાથી પોષણ પામેલ, બીજાએ પોષેલુ
पराचित पु (,, ,,) કોયલ પક્ષી
पराचिती स्त्री (पराचित+स्त्रिया जाति ङीप्) કોયલ માદા
पराची स्त्री (परा+अञ्च्+क्विप्+ङीप्) અવળી નહિ આવર્તેલી ઋચા, પરિવર્તિની વિષ્ણુતિ
पराचीन त्रि (पराचि भव ख) ઉત્તર કાલમા હોનાર, पराङ्मुख શબ્દ જુઓ.
पराचैस् अव्य (परा+चि+डैसि) દૂર
पराजय पु (परा+जि+अच्) હારી જવુ, હારવુ, પરાભવ
पराजित त्रि (परा+जि+कर्मणि क्त) પરાભવ કરેલું
पराञ्ज पु (परान् अनक्ति, अञ्ज् व्याप्तौ+अच्) તેલ કાઢવાનુ યન્ત્ર, ફીણુ, છરીનુ પાનુ
पराञ्जन न (परतोऽज्यते अञ्ज् व्याप्तौ+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ
पराण् त्रि (परा+अन्+विच् उपसर्गस्थनिमित्तेन णत्वम्) પ્રાણવાળુ, જીવતુ, જીવનવાળુ
पराणसा स्त्री દવા કરવી, ચિકિત્સા
परात्पर पु (परस्मात् पर अलुक् स) ઉત્તમ ગુરૂ, પરમેશ્વર
परात्पर त्रि (,, ,,) ઉત્તમોત્તમ, બહુ શ્રેષ્ઠ
परात्प्रिय पु (परेणाद्यते, अद्+भावे क्विप्, तत्र पर स्यादने प्रियम्) એક જાતનું ઘાસ.
परात्मन् पु (परश्चासौ आत्मा च) પરમેશ્વર
परात्मन् पु (परस्य आत्मा) પરકો આત્મા, બીજાનો આત્મા
परादन पु (परमुत्कृष्टमदन यस्य) આરબી ઘોડો
परादनी स्त्री (,, यस्या स्त्रियां ङीप्) આરબસ્તાની ઘોડી
परादान न (परस्मै आदान सम्यक् दानम्) પરોપકાર માટેનુ શ્રેષ્ઠ દાન
पराधि पु (परस्य आधि) બીજાની પીડા, પારકી માનસિક પીડા
पराधि पु (परोऽधिक आधि) અત્યન્ત મનની પીડા, બહુ મનનું દુ ખ
पराधिकार पु (परस्य अधिकार) બીજાનો અધિ-

परास्त त्रि. (परास्यते स्म, परा+अस्+क्त) દૂર કરેલું, ઊંચી ફેંકેલું, પરાજય કરેલું.

पराह पु. (परमुत्तरवर्ति अहः टच् समा.) બીજો દિવસ.

पराहत त्रि. (परा+आ+हन्+कर्मणि क्त) મારેલું, હણેલું.

पराह्न पु. (परः परमाद्धोऽह्नः टच् अह्नादेश समा.) દિવસનો પાછલો પહોર, પાછલો ભાગ.

परि अव्य. (पॄ+इन्) ચારે તરફ થવું, પાસ થવું, દોષ કહેવો, ભજવું, ભેળવું, ત્યાગ, સમીપ, આચ્છાદન, નાસ્તિકપણું, ભેદ, શીઘ્ર, રોગ, શેષ, ભર્યું, વિરામ, ઉપરામ, સંક્ષેપ સાથે જોડવું એવા અર્થોમાં વપરાય છે.

परिंदा पु. [illegible] દેશ.

परिकथा स्त्री. (परितः कथा) કલ્પિત કથા, આખ્યાયિકા.

परिकम्प पु. (परिकम्प्यतेऽनेन, परि+कम्प्+करणे घञ्) ભય, બીક.

परिकम्प पु. (परि+कम्प्+भावे ,,) કંપવું, ધ્રૂજવું, ચોતરફથી કંપ.

परिकम्पिन् त्रि. (परिकम्प+अस्त्यर्थे इनि) અત્યંત ચોતરફના કંપવાળું.

परिकर पु. (परिक्रियते, परि+कृ विक्षेपे+अप् यद्वा परिक्रियतेऽनेन कृ+अप् पुंसि) પલંગ–ખાટલો, પરિવાર, સમારંભ, કમ્મર બાંધવી કે બાંધવી તે તૈયારી, વિવેક, સમૂહ.

परिकर त्रि. (परि+कृ+अच्) મદદ કરનાર, સહાય કરનાર મદદગાર.

परिकर्तन न. (परितः कर्तनम्) ચારે બાજુથી કાપવું, ચોતરફથી કાપવું.

परिकर्तिका स्त्री. (परितः कर्तिका) ગુદામાર્ગે પીડા થાય છે તે.

परिकर्तृ पु. (परिकर्तृ परि+कृ+तृच्) મોટાભાઈ ન પરણ્યો ન હોય તેના નાનાભાઈનો વિવાહ કરનાર બ્રાહ્મણ–ગોર.

परिकर्मन् न. (परि+कृ+मनिन्) કેસર વિગેરે વડે શરીરને સુગંધીદાર કરવું, શરીરને શણગારવું, સ્વચ્છ કરવું, શુદ્ધ કરવું, મર્દન કરવું.

परिकर्मिन् त्रि. (परित कर्मास्य) સેવા કરનાર–ચાકર

દાસ.

परिकर्माष्टक न. (परिकर्मणामष्टकम्) સરવાળો, બાદબાકી, ગુણાકાર, ભાગાકાર, વર્ગ, ઘન, વર્ગમૂળ, ઘનમૂળ, એ આઠ પ્રકારનું ગણિત.

परिकर्मिन् त्रि. (परिकर्म कार्यत्वेनाऽस्त्यस्य इनि) પોતાના શરીરને શણગારનાર ચાકર વિગેરે.

परिकर्ष पु. (परि+कृष्+भावे घञ्) આકર્ષણ, ખેંચવું.

परिकल्प अव्य. (कर्तृत्व सर्वतः) એ નામનો અધ્યાય.

परिकल्पित न. (परि+कॢप्+भावे क्त) કલ્પવું, વિચારવું.

परिकल्पित त्रि. (परि+कॢप्+क्त) કલ્પેલું, વિચારેલું, ધારેલું.

परिकल्पितिन् त्रि. (परिकल्पित+इनि) વિચારનાર, કલ્પનાર, ધારનાર.

परिकषण न. (परि+कष्+ल्युट्) ઘસવું, કસોટી ઉપર કસવું તેમ કરવું, ઘસવું.

परिकस्पा स्त्री. (परि+कष्+घुण्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

परिकसित त्रि. (,, ,, कर्मणि क्त) કસેલું, ઘસેલું, કસોટ્યું.

परिकाङ्क्षित पु. (परितःसर्वं काङ्क्षितं अभिलषितो येन) તપશ્ચર્યા કરનાર પુરુષ, વૈરાગી, ઇશ્વર વિગેરે સાધુ.

परिकीर्ण त्रि. (परि+कॄ+क्त) ચારે બાજુ ફેલાયેલું, પ્રસરેલું, વિખરાયેલું.

परिकीर्तन न. (परि+कॄत्+ल्युट्) ચોતરફ ખૂબ ગાયન ગાવું, વખાણ કરવું, વખાણવું.

परिकीर्तित त्रि. (,, कर्मणि क्त) કહેલું, વર્ણવેલું, વખાણેલું, જેનું કીર્તન કરેલ છે તે, વખાણેલું.

परिकूट न (परि सर्वतो कूटं यत्र) નગરના દરવાજાનો ખાડો, નગર દ્વારની ખાઈ.

परिकूल न. (परितः कूलम्) ચારે તરફ કિનારો.

परिकृश त्रि. (परितः कृशः) દુર્બળ–દૂબળું, બહુ પાતળું, અત્યંત દૂબળું.

परिकोट अव्य. (व्यस्तोक्ति) કેડની ચોતરફ ઘેરાવ.

परिक्षेप पु. (परि+क्षिप्+घञ् व कृति) અત્યંત ફેંકવું.

परिक्रम पु. (परि+क्रम्+भावे घञ् व वृद्धि) ચારે તરફ ભમવું, પ્રદક્ષિણા કરવી, અનુક્રમ, પૂર્વ ક્રમ

परारित्न त्रि (परारि भव तत्रार्थे त्न) ગયા ત્રીજા વર્ષે થએલું, પરારતુ

परारु पु (पराच्छंति, परा+ऋ+उन्) કારેલીનો વેલો

परारुक पु (परा+ऋ+उक) પત્થર, પાષાણ

परार्थ अव्य (परस्मै इति) બીજામાટે, પારકા માટે

परार्थ त्रि (परस्मै इदम्) પારકામાટે, બીજામાટે, પારકા નિમિત્તનુ

परार्थ पु (परस्य अर्थ) પારકાનો અર્થ, બીજાનુ પ્રયોજન, શત્રુનો અર્થ

परार्थवादिन् त्रि (परार्थान् वदति, वद्+णिनि) પારકા માટે બોલનાર, ત્રાહિત, મધ્યસ્થ

परार्द्ध न (परार्द्ध्यति सर्वोत्कृष्टतया वर्द्धते, ऋध्+अच्) તે નામની છેલ્લી સખ્યા, બ્રહ્માના આયુષ્યનો અર્ધો ભાગ

परार्द्ध पु (परश्चासौ अर्धश्च) બીજો ભાગ, ઉત્તરાર્ધ

परार्घ न (परा+ऋध्+अच्) કેસર, ચન્દન, સુગધીવાળો

परार्द्ध्य त्रि (परार्द्धे परार्द्धसत्यावत् प्रधानत्वमर्हति, परार्द्ध+यत्-यद्वा परस्मिनर्द्धे भव यत्) બીજા અર્ધમા થનાર, શ્રેષ્ટ, ઉત્તમ-ઉમદા

"मेने परार्द्ध्यमात्मान गुरुत्वेन जगद्गुरो" रघु

परावत् अव्य (परा+अव्+वा अति) દૂર, ઘણે છેટે

परावत न (,, ,, अतच्) એક જાતનુ વૃક્ષ

परावर त्रि (परस्मादपि अवर) અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ, બહુ જ ઉત્તમ

परावरा स्त्री (पर चावरश्च विपयत्वेनास्त्यस्या अन्) વિદ્યાવિશેષ.

परावर्त्त पु (परावर्त्यते, परा+वृत्+अप्) એક વસ્તુનો બીજી વસ્તુ સાથે અદલો બદલો કરવો, સાટેમાટુ કરવુ, પાછા ફરવુ, સુધારવુ

परावसु पु (परागत यज्ञात्ये वसु धन दस्मात्) અસુરનો એક હોતા, રૈભ્ય મુનિનો એક પુત્ર, ગન્ધર્વવિશેષ

परावह पु (परावहति, परा+वह्+अच्) સાત વાયુમાંનો આ નામનો વાયુ

"आवह प्रवहश्चैव, विवहश्च समीरण
परावह सवहश्च, उद्वहश्च महाबल" हरिवंशे

पराविद्ध पु (परा+व्यध्+क्त) કુબેર

पराविद्ध त्रि (परा विद्धयति, व्यध्+कर्मणि क्त) સામે વીંધેલુ

परावृज् पु (परावृनक्ति तपसा पाप वर्जयति, परा+वृजी+क्विप्) તે નામના ઋષિ

परावृत्त त्रि (परा+वृत्+कर्मणि क्त) પાછુ ફરેલુ, ગોળાકાર ભમેલું, ફેરવેલું, ભાગી ગયેલુ, અદલો બદલો કરેલું

परावृत्ति स्त्री (परा+आ+वृत्+क्तिन्) પાછુ ફરવુ, ભાગી જવુ, પલાયન કરવુ, ચક્રના આકારે ભમવુ, અદલો બદલો કરવુ

परावेदी स्त्री (परमुत्कर्षमाविन्दति, विद् लाभे+अण्) ભોરીંગણી વનસ્પતિ

पराशर पु (परान् आशृणाति, आ+शॄ+अच्) તે નામનો નાગ, ઇન્દ્ર, તે નામે એક ઋષિ-વ્યાસનો પિતા

पराशरिन् पु व (पराशर्येण प्रोक्त भिक्षुसूत्रमधीते णिनि) વ્યાસે રચેલ ભિક્ષુ સૂત્રને ભણનાર

पराश्रय त्रि (पर. आश्रयो यस्य) પારકા આશ્રયવાળુ, અન્યના આશ્રયવાળુ

पराश्रय पु (परस्य आश्रय) પારકો આશ્રય, શત્રુનો આશ્રય હોય છે તે, અન્યાશ્રિત

पराश्रया स्त्री (पर आश्रयो यस्या) "वन्दा" નામની વનસ્પતિ, બીજાના આશ્રયવાળી સ્ત્રી

पराश्रित त्रि (पर आश्रित) બીજાના આશ્રયવાળું, જેને પારકાનો આશ્રય હોય છે તે

परासन न (परा+अस् क्षेपे+भावे ल्युट्) મારવુ, ઠાર મારવુ, વધ કરવો

परासिसिषवत् त्रि (परासिसिषतीति परा+अस्+सन्+शतृ) દૂર કરવા ઇચ્છતું, ઉડાવીદેવા ચાહતુ

परासिसिषु त्रि (परासितु इच्छु, परा+अस्+सन्+उ) દૂર કરવા ઇચ્છનાર, ઉડાવી દેવા ચાહનાર

परासु त्रि (परागता प्रस्थिता असवो यस्य) મરણ પામેલ, ગતપ્રાણ

परासुता स्त्री (परासोर्भाव तल् टाप्) મરી ગયેલાપણુ, નષ્ટ પ્રાણતા

परास्कन्दिन् पु (परान् आस्कन्दितु शीलमस्य) ચોર, એક પ્રકારનો લુટારો

परिगर्हण न. (परि+गर्ह्+भावे ल्युट्) निन्दवुं, निन्दा.
परिगलित त्रि (परि+गल्+कर्मणि क्त) गळेल, पडतुं अथवा टपोटुं ओरेलुं
परिगहन न. (परि+गह्+भावे ल्युट् ण त्वम्) अत्यन्त गहन, अतिशय गाढ, जेनुं दुर्बोध नहि एवी समज लेवुं
परिगूढ त्रि. (परि+गुह्+क्त) अतिशय गुप्त, गूढ छुपुं
परिगृध्नु त्रि (परि+गृध्+क्नु) अत्यन्त लोभी, पामेलुं.
परिगृहीत त्रि (परि+ग्रह्+कर्मणि क्त) ग्रहण करेलुं स्वीकारेलुं
परिगृहीति स्त्री. (परि+ग्रह्+क्तिन् दीर्घश्च) ग्रहण, स्वीकार.
परिगृहीतिन् त्रि. (परिगृहीत+अस्त्यर्थे इनि) स्वीकार करनार ग्रहण करनार
परिगृह्य त्रि (परि सर्वतोभावेन ग्रहणं, परि+ग्रह+क्यप्) ग्रहण करवा योग्य, स्वीकारवा योग्य.
परिगृह्या स्त्री. („ „ परि ग्रह+कर्मणि क्यप् +टाप्) परणेली स्त्री.
परिग्रह पु. (परि+ग्रह+अप्) स्वीकारवुं स्वीकार ग्रहण करवुं
"नहि गणयति क्षुद्रो जन्तुः परिग्रहफल्गुताम्" इत्यादि
परिग्रह पु. (परि+ग्रह्+भावे घ) सत्तानो पाछलो भाग, पत्नी स्त्री, परिजन, परिवार
परिग्रह पु (परिग्रह्+कर्मणि घ) मूल, आरम्भ, शपथ.
परिग्रह पु (परि+ग्रह) कुळथी सूर्य अने चन्द्रनुं ग्रहण थाय छे ते, दिनभु, अने आकुळी थाय.
परिग्रहता स्त्री. (परिग्रहस्य भावः तल् टाप्) स्वीकार्यपणुं
परिग्रहत्व न. („ भावे) ग्रहणनो भाव
परिग्रहमय त्रि. (परिग्रह+मयट्) कुटुम्ब नो आधार थयुं अथवा ओगेला थयुं आश्रित परिवार थयुं
परिग्रहवत् त्रि (परिग्रह+अस्त्यर्थे मतुप्) आधारवाळुं
परिग्रहवत् पु. („ मतुप्) औदार्य गुण.

परिग्रहिन् त्रि (परिग्रह+अस्त्यर्थे इनि) परिवार वाळुं नोकर चाकरवाळुं
परिग्रहिन् पु. („ „) औदार्य गुण.
परिग्रीव पु (परि+ग्रह्+वच्) पाछळथी पकडी
परिग्राम अव्य. (ग्रामस्याभिमुख्यम्) गामनी सामे.
परिग्रामिक त्रि (परिग्रामे भवः ठक्) गामनी सामे होनार-थनार.
परिग्राह पु (परि+ग्रह्+भावे घञ्) यज्ञ करवानी आकृतिना आपुं ओ शरथी वेदिनो सारे तरफथी स्वीकार.
परिग्लान त्रि (परि+ग्लै+क्त) थाकेल, कलेश करमायेल.
परिघ पु. (परिहन्यतेऽनेन परि+हन्+अप् घत्वादेश) भाल, लोढानो दंडो, लोढानी बांधेली, लोढानी मेडी, ज्योतिष मत प्रमाणे ओक योग, कुम्भ, घर आगळ भोळ, कामनो कुंभ, भचडल, विघ्न, प्रतिहारवाळीनो अनुचर ओक गण, भद्रा विशेष
परिघट्टन न. (परि+घट्ट्+भावे ल्युट्) सारी रीते भांगवुं चलवुं अने तेना हलावडुं
परिघर्म पु (परि+घृ+मन्) यज्ञना उपयोग वाळी पडेलो दीवु निभरेलुं चीभकुं
परिघात पु (परिहन्यतेऽनेन परि+हन्+घञ्) ते नामनुं ओक शस्त्र हथियार
परिघातन पु (परिघातयति परि+हन्+णिच् कर्त्तरि ल्यु) हथरनो नाश
परिघातन न. (परि+हन्+णिच् भावे ल्युट्) सारी तरफथी मारवुं, प्रहार करवो
परिघातक त्रि ( ) सारे तरफथी मारनार, प्रहार करनार.
परिघातिन् त्रि (परि+हन्+णिच्+णिनि) भड्मार, घात करनार वध करनार-मारनार
परिघोषिक पु (परिघ इव आचरेलमन्त्र मत) वानप्रस्थ विशेष
परिघोष पु. (परि+घुष्+घञ्) नाद, शब्द, अयोग्य भाषण, गर्जना, भयानक शब्द.
परीघसा स्त्री (परि+घस्+भावे घ) पाणी पीवानुं ठाम.

રમતમાટે પગથી જવુ

परिक्रमण न (परि+क्रम्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

परिक्रमसह पु (परिक्रम विहार सहते सह्+अच्) બકરો, બોકડો

परिक्रमसही स्त्री (परिक्रमसह+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) બકરી

परिक्रय पु (परि+क्री+अच्) મૂલ્ય આપી ખરીદવુ, વિનિમય, નિમેલા સમય સુધી પગાર વડે સ્વીકારવુ "कोपान् रक्षार्धकोपेण सर्वकोपेण वा पुन शेषप्रकृतिरक्षार्थं परिक्रय उदाहृत " कामन्द

परिक्रयण न (परि+क्री+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ જુઓ

परिक्रान्ति स्त्री (परि+क्रम्+क्तिन्) ચારે તરફ ભમવુ, પ્રદક્ષિણા કરવી

परिक्रामिन् त्रि (परि+क्रम्+अस्त्यर्थे णिनि) ચારે તરફ ભમતુ, પ્રદક્ષિણા કરતું

परिक्रिया स्त्री (परित क्रिया) ચારે તરફથી ખાઈ વડે ગામ શહેર વગેરેનો ઘેરાવ કરવો, એક દિવસ ચાલનાર યજ્ઞ વિશેષ

परिक्लेद पु (परि+क्लिद्+भावे अच्) ભીનાશ, ભીનુ

परिक्लेश पु (परि+क्लिश्+भावे अच्) કષ્ટ, ક્લેશ, દુખઃ

परिक्लिष्ट त्रि (परि+क्लिश+कर्मणि क्त) ક્લેશપામેલું, દુખ પામેલુ

परिक्वणन त्रि (परि+क्वण्+कर्त्तरि ल्यु) વાદળ, મેઘ

परिक्षय पु (परि+क्षि+भावे अच्) નાશ, વિનાશ, ક્ષય

परिक्षाण न (परि+क्षै+भावे ल्युट्) પરીક્ષા, કસોટી

परिक्षित् पु (परिक्षीणे क्षयति वर्द्धते क्षि+क्विप्) અભિમન્યુનો પુત્ર રાજા, કુએંગનો પુત્ર, અવિક્ષતનો પુત્ર એક રાજા

परिक्षिप्त त्रि (परि+क्षिप्+क्त) ઘેરાયેલુ, ફેલાયેલુ, ફેંકેલું, ત્યાગ કરેલુ

परिक्षीण त्रि (परि+क्षी+क्त) નાશ પામેલુ, ક્ષીણ થયેલુ "परिक्षीण कश्चित्स्पृहयति यवाना प्रसृतये स पश्चात्सपूर्ण कलयति धरित्रीं तृणसमाम्" भर्तृहरि

परिक्षीव त्रि (परित क्षीव) મદ્યવિગેરે પીને છાકટુ થયેલુ, મદમત્ત થયેલ

परिक्षेप पु (परित क्षिप्यते विषयवासनया जीवात्मा येन परि+क्षिप्+करणे घञ्) મુખનાસિકા વિગેરે ઇન્દ્રિય

परिक्षेप पु (परि+क्षिप् भावे घञ्) ચારે બાજુથી ચનાવવુ, ચોતરફથી ફેંકવુ

परिक्षेपक त्रि (परि+क्षिप्+ण्वुल् ताच्छील्ये वुञ् वा) ચારે બાજુથી ચાલવાના સ્વભાવવાળુ, ચોતરફ ફેંકનાર–ફેલાવનાર

परिक्षेपिन् त्रि (परि+क्षिप्+ताच्छीले घिनुण्) ઉપરનો અર્થ

परिखा स्त्री (परित खन्यते, खन्+ड+टाप्) ખાઈ

परिखात न (परित खातम्) ખાઇ, ચારે તરફ ખોદવુ

परिख्यात त्रि (परि सर्वतोभावेन ख्यात प्रथित) પ્રખ્યાત, પ્રસિદ્ધ

परिख्याति स्त्री (परि+ख्या+क्तिन्)પ્રખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ નામાંકિતપણુ

परिगणन न (परि+गण्+भावे ल्युट्) સમુદાયમાંથી એક પછી એકનું ગણવુ, વિધિ નિષેધ શાસ્ત્રનું વિશેષ કીર્તન

परिगणना स्त्री (परि+गण्+युच्+टाप्)ઉપરનો અર્થ

परिगणित त्रि (परि सर्वतोभावेन गण्यते स्म, परि+गण+क्त) ગણેલુ, વિધિ–નિષેધશાસ્ત્રનુ વિશેષ રૂપે કીર્તન

परिगत त्रि (परि+गम्+क्त) જાણેલુ, સાભળેલું, યાદ આવેલુ, વ્યાપ્ત, ચેષ્ટિત, ગયેલુ, ગત, અટકાવેલુ, વીંટેલુ

परिगत त्रि (परिगच्छति, परि+गम्+कर्त्तरि क्त) ચારે તરફ જનાર

परिगदित न (परि+गद्+क्त) કહેલુ

परिगदितिन् त्रि (परिगदित+इनि) કહેનાર, બોલનાર

परिगम पु (परि+गम्+अच्) ઘેરવુ, વીંટવુ, શોધવુ, તપાસવુ, જાણવુ, વ્યાપ્ત થવુ, સાભળવુ

परिगमन न (परि+गम्+भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

योग्य, आपवा योग्य.

परिजन पु. (परिव्रज्य जन) परिवार, कुटुम्ब, नोकर, चाकर पोषण करवा योग्य मनुष्य.
"छायामनुगत एव परिजनाविर्जितः" कौमल्यमपी

परिजप्य पु. (परि+जि+प्रत्यर्थे कन् प्र. बाल्ययोग) चारे बाजुथी छतरवाने शक्य.

परिजल्पित न. (परि+जल्प्+भावे क्त) मर्मांभा कहेवुं, कथनविशेष.
"प्रमार्मिकसप्तमप्रयाक्तपुतास्वाद,
स्वविचक्षणतायंचिम्पूर्वा स्यात् परिजल्पितम्"
उज्ज्वलमणिः

परिज्ञान न. (परि+ज्ञा+ल्युट्) सूक्ष्म ज्ञान.

परिज्ञि त्रि. (परि+ज्ञा+कि) चारे बाजु जनार.

परिज्वन् पु. (परि+ज्व बौद्धादि कनिन्) चन्द्र, अग्नि, ढूरर, सिपाइ दास.

परिडीन न. (परि+डी+भावे क्त) पक्षीओनी एक गति.

परिडीनक न. (परिडीन+स्वार्थे क) ऊपरनो अर्थ

परिणत त्रि. (परिणमित स्म परि+नम्+क्त) परिणाम पामेलुं, पाकेलुं, परिपक्व, वधारे डोलेलुं नमेलुं हाथीओ.

परिणत पु. (परि+नम्+क्त कमम्) दांतना प्रहारमां हाथी.
"आयाम्य प्रकमविशेषे प्रत्यर्थिकलाम्
प्रसङ्गीतातिरिवपयोकर्षांतं ददर्श" मेघदूते.

परिणत न. (परि+नम्+क्त) आकार चारे बाजु कमेलो परिणाम

परिणति स्त्री (परि+नम्+क्तिन्) परिणाम, अंत, अवसान, परिपाक—परिणाम.

परिणय पु. (परि+नी+भावे अच्) विवाह, परणवुं, पाणिग्रहण—लग्न.

परिणयन न (,, ,, ल्युट्) विवाह, लग्न.

परिणाम पु. (परि+नम्+घञ्) मूल स्वरूपनुं त्याग, रूपे फेर—विकार, अन्त, परिणाम, अवस्थान्तर, ते नामनो अलंकार, परिपाक और हवा, फल, विकार.
"परिणामोऽपगतसत्त्वम्" पीताम्बर

परिणामक त्रि. (परि+नम्+ण्वुल्) परिणाम करनार, विकार करनार, अन्य आकार.

परिणामदर्शिन् त्रि. (परिणाम कार्य पश्यति, णिनि) आगम करवां जते जे फल थाय जाण ते जोनार, फल जोनार, परिणाम देखनार.

परिणामपथ्य त्रि (परिणामे पथ्यम्) अन्ते हित-कर, परिणामे सारुं

परिणामशूल पु. (परिणाम भुक्तम् अन्नं यत्र परिणमे मुक्त्यन्नम् परिणामे शूलनं शूलमस्य) ए नामनो रोग.

परिणामिन् त्रि. (परि+नम्+णिनि) परिणामवाळुं

परिणाय पु. (परितो नयनम्‌चिस्को नयनं, परि+नी+घञ्) शेतरंज अथवा सोगठाना सोगठां चारे तरफ फेरववां सोगठाने आमतेम फेरववा वाली.

परिणायक पु (परि+नी+ण्वुल्) पति, धणी, सम्भाळनार नेतृत्व करनार.

परिणाह पु (परिणह्यतेऽनेन परि+नह्+घञ्) विस्तार, पहोळाई, फेलाव.
"अनुज्ञात परिणाहो मण्डपमाकारं मनेन"

परिणाहवत् त्रि. (परिणाह+मतुप् वा मतुप्) विस्तारवाळुं, फेलावाळुं पहोळाईवाळुं

परिणाहिन् त्रि. (परि+नह्+णिनि) ऊपरनो अर्थ

परिणिंसक त्रि. (परि+निंस्+ण्वुल्+उ) चुम्बन करनार चुंबन करनार

परिणीत त्रि. (परि+नी+क्त) परणेलुं लग्न करेलुं विवाह करेलुं

परिणेतृ पु. (,, ,, तृच्) परणनार धणी, पति

परिणेय त्रि. (परिणयति, परि+नी+तृच्) चारे बाजु लई जनार, मेळवनार, दोरनार.

परिणेय त्रि. (परि+नी+यत्) चारे तरफ लई जवा योग्य, दोरवा योग्य, परणवा योग्य.

परिणेया स्त्री. (परिणेय+स्त्रियां टाप्) परणवा लायक कन्या, विवाह योग्य कन्या.

परितक्मन् न. (परि+तक्+मनिन्) चारे तरफ गमन करवुं जवुं ते.

परितक्म्य त्रि (परितक्म भवो यत्) चारे तरफ जवा योग्य, गमन करवायोग्य.

परिचक्ष्य त्रि (,, वजने+चक्ष्+ण्यत् न ख्यादेश) વર્જવા યોગ્ય, ત્યાગ કરવા યોગ્ય.

परिचतुर्दश त्रि (परिहीनश्चतुर्दश यत प्रा० व० ढ समा०) ૫ દરની સખ્યાવાળુ

परिचय पु (परि+चि+अच्) જાણેલાનુ વારવાર જાણુવુ, ઓળખાણ, અભ્યાસ, ચારે તરફથી એકઠુ કરવુ-વીણવુ, પ્રણય પ્રેમ

"न परिचयो मलिनात्मनां प्रसाधनम्" माघ०

परिचयनीय त्रि (परि+चि+अनीयर्) ઓળખાણ કરવા લાયક, પરિચય કરવા યોગ્ય, એકઠુ કરવા લાયક

परिचयवत् त्रि (परिचय+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ઓળખીતુ, પરિચીત

परिचर त्रि (परित चरति, चर्+ट) સેવક, ચાકર

परिचर पु (परितश्चरति, चर्+अच्) શત્રુના પ્રહારથી રથની રક્ષા કરનારો પુરુષ, પ્રજા કે સામન્ત વગેરેમા વ્યવસ્થા કરનારો એક રાજસેવક પુરુષ

परिचरण न (परि+चर्+ल्युट्) ચાકરી, સેવા

परिचर्या स्त्री (परि+चर्+क्यप्+स्त्रियां टाप्) ઉપરનો અર્થ

परिचर्यावत् त्रि (परिचर्याऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) જેની સેવા કરી હોય છે તે, સેવાવાળુ, સેવ્ય

परिचाय्य पु (परिचीयते सस्क्रियतेऽसौ परि+चि+ण्यत्) યજ્ઞનો અગ્નિ

परिचार पु (परि+चर्+भावे घञ्) સેવા ચાકરી

परिचारक त्रि (परि+चर्+ण्वुल्) સેવક, નોકર

परिचारिक त्रि (परिचारे प्रसृत ठन्) દાસ, સેવક, નોકર વિગેરે

परिचारिन् त्रि (परिचर+अस्त्यर्थे णिनि) સેવા કરનાર, ચાકરી કરનાર

परिचार्य त्रि (परि+चर्+ण्यत) સેવા કરવા યોગ્ય, ચાકરી કરવા લાયક

परिचित् त्रि (परि+चि+कर्मणि कर्तरि वा क्विप् तुक् च) ચારે તરફ સ્થાપેલ, વીણુનાર, એકઠુ કરનાર.

परिचित त्रि (परि+चि+कर्मणि क्त) પરિચયવાળુ, ઓળખીતુ

परिचिति स्त्री (परि+चि+भावे क्तिन्) પરિચય, ઓળખાણ

परिचुम्बन न (परि+चुबि+भावे ल्युट् इदित्वान्नुम्) સ્નેહથી ચુમ્બન કરવુ, બચી કરવી

परिचेतव्य त्रि (परि+चि+तव्यच्) પરિચય કરવા લાયક, ઓળખાણ કરવા યોગ્ય

परिचेय त्रि (परि+चि+कर्मणि यत्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

परिच्छद् त्रि (परिच्छादयति, परि+छद्+णिच्+क्विप् ह्रस्वश्च) પરિવારવાળુ, આચ્છાદન, ઢાકણુ, હાથી-રથ-ઘોડા અને પાયદળથી યુક્ત સેનાવાળુ, વસ્ત્ર વિગેરે અલકાર, ઉપકરણ

"सेनापरिच्छदस्तस्य द्वयमेवार्थसाधनम्" रघु०

परिच्छद पु (परि+छद्+णिच्+घ ह्रस्व) પરિવાર, વસ્ત્ર વગેરે આભૂષણ, પાયદળ સેના, ઢાકણુ

परिच्छन्द पु (परिच्छन्द्यतेऽनेन, छदि सवरणे+घञ्) ખટલો, પરિવાર

परिच्छन्न त्रि (परि+छद्+कर्मणि कर्तरि वा क्त) ઢાકેલુ, પરિવારવાળુ, ચારે બાજુથી આચ્છાદન કરેલુ

परिच्छित्ति स्त्री (परि+छिद्+भावे क्तिन्) અવધારણ, નિશ્ચય, નિરાળુ કરવુ, પૃથક્કરણ, परिच्छेद શબ્દ જુઓ

परिच्छिन्न त्रि (परि+छिद्+कर्मणि कर्तरि वा क्त) છેદેલુ, છેદનાર, કાપેલુ, માપેલુ, પરિમિત

"परिच्छिन्नामेव त्वयि परिणता बिभ्रति गिरम्"

महिम्न स्तो०

परिच्छेद पु (परि+छिद्+भावे करणादौ च घञ्) અવધિ, સીમા, હદ, અવધારણ, નિશ્ચય, ગ્રથની અમુક સધિ-વિભાગ, પરિણામ, માપ, ભાગ, અશ, મર્યાદા

"परिच्छेदातीत सकलवचनानामविषय
पुनर्जन्मन्यस्मिन्ननुभवपथ यो न गतवान्
विवेक प्रध्वसादुपचितमहामोहगहनो
विकार कोप्यन्तर्जडयति च ताप च कुरुते"

मालतीमाध०

परिच्छेदन न (परि+छिद्+ल्युट्) કાપવુ, તોડવુ, છેદવુ, નિશ્ચય કરવો, માપવુ, મર્યાદામા રહેવુ

परिच्छेद्य त्रि (,, ,, कर्मणि+ण्यत्) નિશ્ચય કરવા

વિલાપ, આક્રંદ.

"[illegible] तत्र का परिदेवना" गीतायां

परिदेविन् त्रि (परि+दिव्+ताच्छील्ये इनि) શોક કરનાર, વિલાપ કરનાર રડનાર.

परिद्रष्टृ त्रि (परि+दृश्+तृच्) ચારે તરફ જોનાર, સર્વ તરફથી જોનાર.

परिद्वीप पु. એ નામનો ગરુડનો એક પુત્ર.

परिधर्षण न. (परि+धृष्+ल्युट्) તિરસ્કાર નિન્દા, બળાત્કારથી ભોગવવી તે.

परिधान न. (परि+धा+भावे ल्युट्) વસ્ત્ર વિગેરેનું પહેરવું ધારણ કરવું.

परिधान न (परि+धा+कर्मणि ल्युट्) નાભી નીચે પહેરેલું વસ્ત્ર.

"सुनामि [illegible] परिधानमस्य

न [illegible] [illegible]"

परिधानीय त्रि. (परि+धा+कर्मणि अनीयर्) પહેરવા યોગ્ય ધારણ કરવા યોગ્ય.

परिधापनीया स्त्री. (परि+धा+णिच्+अनीयर्+टाप्) ઉત્તમ વગેરેમાં રહેલી ઉત્તમ આખ્યાવેદની ઋચા.

परिधाय पु (परितो धीयतेऽत्र परि+धा+आधारे घञ्) નિતમ્બ પ્રદેશ પાછળનું સ્થાન અથવા જનસ્થાન.

"परिधायो जघन्याः परिच्छदनितम्बयोः" मेदिनी.

परिधाय पु. (परि+धा भावे घञ्) પહેરવું વસ્ત્ર વિગેરે ધારણ કરવું.

परिधाय पु. (" " कर्मणि घञ्) परिच्छेद શબ્દ જુઓ.

परिधाय अव्य. (परि+धा+ल्यप्) પહેરીને, ધારણ કરીને.

परिधारण न (परि+धृ+णिच्+ल्युट्) પહેરવું ધારણ કરવું.

परिधाविन् पु (परि+धाव्+णिनि) સાઠ સંવત્સર પૈકી [illegible] સંવત્સર.

"परिधावी [illegible] न [illegible] राजनो [illegible]" ज्योतिःसारे

परिधि पु. (परिधीयतेऽनेन परि+धा+कि) ચન્દ્ર અને સૂર્યની આસપાસ થતું ગોળ કુંડાળું—જે મેઘ વગેરેના યોગથી થાય છે [illegible] અને [illegible] ઉપર [illegible] અને તારાનો ગોળ ઘેરાવ, વાડ કુંડાળું.

"अनुस्तमुपविशान् [illegible]

परिवेषैर्[illegible]" रघुवंश.

परिधेय न (परि+धा+कर्मणि यत्) પહેરવાનું વસ્ત્ર.

परिधिस्थ त्रि (परिधौ तिष्ठति, परिधि+स्था+क) परिपालक શબ્દ જુઓ, યુદ્ધ વગેરેમાં રથ વગેરેના રક્ષણમાટે ગોઠવેલ [illegible] વિગેરે.

परिधिपतिखेचर पु. મહાદેવ.

परिधूपन न. (परि+धूप्+ल्युट्) ધૂપથી સુવાસિત કરવું.

परिधूपित त्रि (परि+धूप्+कर्मणि क्त) ધૂપ દઈને સુવાસિત કરેલું.

परिधूमन न (परि+धूम+ल्युट्) [illegible] આવતા ઓડકાર [illegible].

परिधूमायन न. [illegible] સમજમાં [illegible] વિગેરે.

परिधूसर त्रि. (परितः धूसर) અત્યન્ત ધૂસર ભૂખરું.

परिधेय त्रि (परिधानं प्रयोजनम्, परि+धा+यत् [illegible] पुन:) પહેરવા લાયક કે ધારણ કરવા યોગ્ય વસ્ત્ર વિગેરે.

परिधेय त्रि. પરિધિમાં હોનાર વેષ્ટન વિગેરે.

परिध्वंस पु. (परि+ध्वंस्+घञ्) [illegible] નાશ, ચારે તરફથી નાશ.

परिध्वंसिन् त्रि. (परि+ध्वंस्+ताच्छील्ये णिनि) સર્વનો નાશ કરનાર, સર્વથા નાશ કરનાર.

परिनन्दन त्रि. (परि+नन्द्+णिच्+ल्यु कर्तरि) પ્રસન્ન કરનાર, તૃપ્તિ પમાડનાર.

परिनन्दन न. (" " भावे ल्युट्) પ્રસન્ન પમાડવું તૃપ્ત કરવું.

परिनिर्वपण न (परि+निर्+वप्+ल्युट्) [illegible] આપવું તે.

परिनिर्वपणा स्त्री. (परि+निर्+वप्+णिच्+ल्युट्+टाप्) [illegible] પિંડ, આપવાની [illegible].

परिनिर्वप्तृ त्रि. (" " वप्+तृच्) પિંડ આપનાર, આપવા [illegible].

परिनिर्वाण पु. (परिनिर्वाण है प्र.) [illegible]

परितर्कण न (परि+तर्क्+ल्युट्) તર્ક કરવો તે, અનુમાન કરવું તે

परितर्पण त्रि (परि+तृप्+ल्युट्) તૃપ્ત કરનાર, તર્પણ કરનાર

परितस् अव्य (परि+तसिल्) ચારે બાજુ, સર્વ તરફ

परिताप पु (परितप्यतेऽत्र, परि+तप्+आधारे घञ्) નરક, યાતનાભૂમી

परिताप पु (परितप्यतेऽनेन, परि+तप्+करणे घञ्) દુઃખ, શોક, ભય, કંપ, અતિઉષ્ણપણું, મનની અવ્યવસ્થા

"परितापन गात्रेभ्य पीडाबाधाथ कृत्स्नश
अपहन्ति नरव्याघ्र दया कुरु महीपते" मारकण्ड०

परितापिन् त्रि (परि+तप्+णिनि) નરકદાયી, દુઃખદાયી, શોકજનક, સંતાપકારક, ભયકારક, કંપકારક, અતિશય ઉષ્ણતા આપનાર

"आपातरम्या विषया पर्यन्तपरितापिन" किरातार्जुनीयम्

परितुष्ट त्रि (परि+तुष्+क्त) અત્યન્ત સન્તોષ પામેલું

"मत्तस्तत् प्राप्यतां सर्वं परितुष्टा ददामि ते" दवीमाहात्म्यम्

परितोष पु (परि+तुष्+भावे घञ्) અત્યન્ત સંતોષ, આનંદ વિશેષ

"त्वामुत्तर साधुमन्ये शाकैरपि यदसि लब्धपरितोषम्
हत हृदय ह्यधिकाधिकवाञ्छाशतदुर्भर न पुन"

परितोषण त्रि („ „ णिच्+युच्) સંતોષ કરનાર, ખુશ કરનાર

परितोषण न (परि+तुष्+ल्युट्) સંતોષ ઉપજાવવો, આનંદ કરવું, ખુશ કરવું, તૃપ્ત કરવું

परितोषवत् त्रि (परितोष+मतुप्) સંતોષવાળું, તૃપ્તિયુક્ત–તૃપ્ત, સંતોષી

परितोषिन् त्रि (परितोष+अस्त्यर्थे इनि) ઉપરનો અર્થ

परित्यक्त त्रि (परि+त्यज्+कर्मणि क्त) તજેલું, છોડેલું

परित्यक्तृ त्रि (परि+त्यज्+तृच्) ત્યજનાર, છોડી દેનાર

परित्यज्य अव्य („ „ ल्यप्) ત્યાગ કરીને, તજીને, છોડીને

"सर्वधर्मान्परित्यज्य मामेक शरण व्रज" श्रीमद्भग

परित्याग पु (परि+त्यज्+भावे घञ्) અત્યન્ત ત્યાગ, ચારે તરફથી ત્યાગ, સર્વત્યાગ

परित्यागिन् त्रि (परि+त्यज्+णिनि) સર્વ ત્યાગ કરનાર, બધું છોડનાર, અત્યન્ત ત્યાગી

परित्याज्य त्रि (परि+त्यज्+ण्यत्) ત્યાગ કરવા લાયક છોડવા યોગ્ય, અત્યન્ત તજવા યોગ્ય

परित्रस्त त्रि (परि+त्रस्+कर्मणि क्त) ત્રાસ પામેલ, ભયભીત બનેલું

परित्राण न (परित्रायते, परि+त्रै+ल्युट्) રક્ષણ, બચાવ, અનિષ્ટ કરનાર માણસને વારવું તે

"परित्राणाय साधूनां विनाशाय च दुष्कृताम्" गीतायां

परित्रातृ त्रि (परि+त्रै+तृच्) રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર, અનિષ્ટ કરનાર માણસને વારનાર

परित्रास पु (परि+त्रस्+घञ्) અત્યન્ત ભય, ઘણી બીક

परित्रासिन् त्रि (परित्रास+अस्त्यर्थे इनि) અત્યન્ત ભયભીત, બીકવાળું

परिदर पु (परिगतो दरो यस्मात्) એક જાતનો રોગ

परिदंशित त्रि (परिदंशो जातोऽस्य तार० इतच्) જેણે બખ્તર પહેરેલું હોય છે તે

परिदहन न (परि+दह्+ल्युट्) ચારે તરફથી બાળવું, આગ લગાડવી

परिदान न (परिदीयते, परि+दा+भावे ल्युट्) ફેરફાર કરવો, અદલો બદલો કરવો

परिदाय पु (परि+दा+घञ्) સુગન્ધ આપનાર–સુગન્ધી, ખુશબો

परिदायिन् पु (परित्यज्य शास्त्रधर्मं ददाति, परि+दा+णिनि) જેનો મોટો ભાઈ કુંવારો હોય તેના નાના ભાઈને કન્યા આપનાર પુરુષ

परिदाह पु (परि+दह्+भावे घञ्) સર્વ તરફથી બળતરા, ચોતરફની પીડા, દાહ

परिदेवक त्रि (परि+दिव्+ण्वुल्) શોક કરનાર, વિલાપ કરનાર

परिदेवन न („ „ ल्युट्) શોક, વિલાપ, રડવું, દીલગીરી

"परिदेवनश्च पाञ्चाल्या वासुदेवस्य सन्निधौ" भारते

परिदेवना स्त्री (परि+दिव्+णिच्+युच्+टाप्) શોક,

परिपुष्ट त्रि (परि+पुष्+कर्मणि क्त) અત્યન્ત પુષ્ટ, અતિશય રક્ષણ કરેલ પોષેલું
परिपुष्टता स्त्री. (परिपुष्टस्य भावः तल्+टाप्) અત્યન્ત પુષ્ટપણું, પુષ્ટ રક્ષણ-પોષણપણું
परिपुष्टत्व न (परिपुष्टस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ
परिपूजन न (परि+पूज्+ल्युट्) પૂજા, પૂજન કરવી.
परिपूजा स्त्री. (परि+पूज्+अ+टाप्) ઉપરનો અર્થ
परिपूजित त्रि (,, कर्मणि क्त) પૂજેલું, પૂજન કરેલું
परिपूतक पु. (परिपूत दे. प्रा.) પક્ષીનો એક ભાગ.
परिपूत त्रि (परि+पू+क्त) અત્યન્ત શુદ્ધ પવિત્ર, સાફ કરેલું ધાન્ય વિગેરે.
"स्वर्गीयवर्योभिकरपरिपूतः सदो" माघ
परिपूरक त्रि (परि+पूर्+ण्वुल्) પરિપૂર્ણ કરનાર
परिपूरण न (परि+पूर्+ल्युट्) પૂર્ણ કરવું, સમાપ્ત કરવું
परिपूर्ण त्रि (परि+पूर्+कर्मणि क्त) અત્યન્ત પૂર્ણ, ભરપૂર.
परिपूर्णता स्त्री (परिपूर्णस्य भावः तल्+टाप्) સંપૂર્ણપણું, અત્યન્ત પૂર્ણપણું
परिपूर्णत्व न. (,, भाव) ઉપરનો અર્થ
परिपेल न. (परि+पेल्+अच्) નાગરમોથ, કૈવર્તિ મુસ્તા.
परिपेलव न. (परितः पेलवं कोमलं यस्य) કૈવર્તમોથ નામે મોથ જાતનું ઘાસ.
परिपेशल त्रि (परितः पेशलं यस्य) અત્યન્ત કોમળ, ખૂબ સુંદર.
"...परिपेलव ..., ...
...."
परिपोटक त्रि (परिपोट दे. प्रा.) મુલાયમ કરનાર
परिपोट पु. (परि+पुट्+घञ्) કાનનો રોગ.
परिपोटक पु (परिपोट+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
परिप्लवन न (परि+प्लु भावे+ल्युट्) તરવું, ચોમેર તરવું.
परिप्लव पु (परि+प्लु+भावे अप्) તરવું, હાલવું.
परिप्लावक त्रि (परि+प्लु+ण्वुल्) તરાવનાર, ચલાવનાર.

परिप्लावित त्रि (परि+प्लु+कर्मणि क्त) તરાવેલું, અતિશય ભરેલું
परिप्रश्न न (,,+प्रच्छ्+नङ्) પ્રશ્ન પૂછવો
परिप्रमाण न (परिप्रमाण दे. प्रा.) પરિમાણ, માપ
परिप्राप्त पु (परिता प्रमः) શ્રેષ્ઠ, સત્તાવાળો પુરુષ
परिप्राप्त त्रि (परि+प्र+आप्+कर्मणि क्त) અત્યન્ત મેળવેલું, સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત થયેલું, પહોંચેલું
परिप्राप्ति स्त्री. (परि+प्र+आप्+क्तिन्) પ્રાપ્તિ, લાભ, સંપૂર્ણ પ્રાપ્ત કરવું તે.
परिप्रेप्सु त्रि (परि+प्र+आप्+सन्+उ) પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છનાર, મેળવવા ચાહનાર.
परिप्रेरण न (,, ,, ईर्+ल्युट्) મોકલવું, પ્રેરણા કરવી.
परिप्रेरित त्रि (परि+प्र+ईर्+कर्मणि क्त) મોકલેલ, પ્રેરણા કરેલું
परिप्रेषण न. (परि+प्र+इष्+ल्युट्) મોકલવું, ત્યાગ કરવો, પ્રેરવું
परिप्रेषित त्रि (,, ,, ,, कर्मणि क्त) પ્રેરેલું, મોકલેલું, પરોક્ષેલું
परिप्रेष्य त्रि (परि+प्र+इष्+ण्यत्) પ્રેરવા લાયક, મોકલવા યોગ્ય ચાકર વિગેરે.
परिप्रेष्य न (,, ,, ,, ल्यप्) મોકલીને, પરોક્ષ કરીને, પ્રેરણા કરીને.
परिप्लव त्रि (परिप्लवते, परि+प्लु+अच्) ચપળ, અસ્થિર, હાલતું
परिप्लाव पु. (परि+प्लु+भावे घञ्) પાણી વગેરે ઉપર તરવું
परिप्लुत त्रि (परि+प्लु+क्त) સ્નાન કરેલું, પાણીમાં ડૂબેલું, તરેલું પાણીથી ભીનું થયેલું
परिप्लुता स्त्री. (परि+प्लु+क्त+स्त्रियां टाप्) દારૂ, મદ્ય, બાળકની વેદનાવાળું યોનિનું રોગ અંગ.
परिप्लुता स्त्री. (परिप्लुत दे. प्रा.) યોનિ વિશેષ.
परिस्रुत् स्त्री. (परिस्रुत् दे. प्रा.) એક જાતનો મદ્યાર.

નાશ, મોક્ષ

परिनिर्वाणमार्ग पु (परिनिव्वाणमाग जै प्रा) નિર્વાણનો માર્ગ, મોક્ષનો માર્ગ.

परिनष्ट त्रि (परिनट्ट जै प्रा) નાશ પામેલું

परिनिष्ठा स्त्री (परि+नि+स्था+भावे अ+टाप्) પર્યવસાન, અન્ત, છેડો, સંપૂર્ણ જ્ઞાન, છેલ્લી સ્થિતિ

परिनिष्ठित त्रि (परि+नि+स्था+कर्मणि क्त) કલા કૌશલ્ય વગેરેના જ્ઞાનમાં કુશલ, વિદ્વાન

परिनिष्ठित त्रि (परिनिट्ठिय जै प्रा) પૂરું થયેલું, નિષ્ઠા પામેલું

परिपक्व त्रि (परि+पच्+क्त) અત્યન્ત પાકેલું, પરિપાકવાળું, અત્યન્ત પ્રૌઢ દશામાં આવેલ, પરિણામ પામેલું, પરિણત

परिपक्वता स्त्री (परिपक्वस्य भाव तल्+टाप्) પાકેલાપણું, પરિણામ પામેલાપણું

परिपक्वत्व न (परिपक्वस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

परिपण न (परिपण्यते व्यवह्रियतेऽनेन, परि+पण्+घ) મૂલ ધન, મુડી, મુડી

परिपन न (परिपन्यतेऽनेन, परि+पन्+घञ्) ઉપરનો અર્થ

परिपति त्रि (परि+पत+इन्) સર્વ વ્યાપી, સઘળે વ્યાપક

परिपति पु (परि+पत+इन्) અધિપતિ, સ્વામી

परिपतित त्रि (परिवडिअ जै प्रा) પડી ગયેલ, અધઃપતન પામેલ

परिपन्थ पु (पन्थानं वर्जयित्वा व्याप्य वा तिष्ठति पथि+अच्) માર્ગને છોડનાર, માર્ગ રોકનાર

परिपन्थक पु (परिपन्थयति दोषादिकं प्राप्नोति, परि+पथि गतौ+ण्वुल्) શત્રુ, વૈરી, દુશ્મન

परिपन्थिन् त्रि (परि सर्वतोभावेन दोषान्यान पन्थयितुं शीलमस्य परि+पन्थ्+णिनि) વિપરીત આચરણ કરવાવાળું, અટકાવનાર, રોકનારું, શત્રુ, દુશ્મન

"इन्द्रियस्येन्द्रियस्यार्थे रागद्वेषौ व्यवस्थितौ
तयोर्न वशमागच्छेत्तौ ह्यस्य परिपन्थिनौ"

परिपरिन् पु शत्रु, દુશ્મન

परिपर्यन्त पु (परिपेरन्त जै प्रा) ચારે બાજુ.

परिपवन पु (परिपूयतेऽनेन, परि+पू+करणे ल्युट्) ચાળણું, ચાલણી

परिपशव्य त्रि (परि व्याप्त, पशोरिदं यत् प्रा म) સર્વ પશુ સમ્બન્ધી

परिपाक पु (परि+पच्+घञ्) તૈયાર રસોઇ, શ્રેષ્ઠ પાક, પરિણામ, કરેલા કર્મનું ફળ વગેરે, હોશીયારી, ચતુરાઈ

"वीक्ष्य तस्य विनये परिपाकं,
पाकशासनपदं स्पृशतोऽपि" नैषधे

परिपाकिन् त्रि (परिपाकोऽस्त्यस्य इनि) રાધનાર, પકાવનાર, હોશીઆરીવાળું, ફળવાળું, પરિણામવાળું, અન્તવાળું.

परिपाकिनी स्त्री (परिपाकोऽस्त्यस्या इन्+ङीप) નસોતર વનસ્પતિ

परिपाटल त्रि (परिपाडल जै प्रा) ગુલાબી રંગનું. આછા રાતા રંગવાળું

परिपाटि स्त्री (परि+पट्+स्वार्थे णिच्+अच्+इन्) અનુક્રમ, પ્રણાલી, પદ્ધતિ, પરંપરા.

परिपाटित त्रि (परिपाडिअ जै प्रा) ફાટેલું, ચીરાઇ ગયેલું

परिपाटी स्त्री (परिपाटि+ङीप् वा) પ્રણાલી, પદ્ધતિ, અનુક્રમ

परिपाद अव्य (पादं वर्जयित्वा) પગનો ત્યાગ કરીને, પગ સિવાય, ચરણ સિવાય.

परिपालन न (परि+पाल्+ल्युट्) રક્ષા, રક્ષણ, પાલન કરવું, બચાવવું

पारिपालित त्रि. (परि+पाल्+क्त) પાળેલું, બચાવેલું.

परिपिञ्जर त्रि (परिपिंजर जै प्रा.) ઘણા રાતા રંગવાળું.

परिपिष्टक न (परि+पिष्+क्त+सञ्ज्ञायां कन्) સીસું

परिपिहित त्रि (परिपिहिय जै प्रा) ઢાંકેલું.

परिपीडन न (परि+पीड्+ल्युट्) પીડવું, દુઃખદેવું, કનડવું

परिपुटन न (परि+कुटा पुट्+भावे ल्युट्) ભેદવું, સંપુટીકરણ

परिपुष्करा स्त्री (परितः पुष्करं मुखं यस्या) "गोडुम्बा" નામની વનસ્પતિ.

परिभोगवत् त्रि. (परिभोग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) भोगवाळुं, उपभोगवाळुं.

परिभोग्या स्त्री. (परिभुज्यता वै. प्र.) परिभोग, भोगवुं.

परिभ्रम पु. (परि+भ्रम्+घञ्) भमवुं, चारेकोर फरवुं, कोई निमित्तथी चित्तनो भ्रम थवो ते.

परिभ्रमण न. (परितो भ्रमणम्) उपरनो अर्थ.

परिभ्रमणा स्त्री. (परि+भ्रम्+ल्युट्+टाप्) भमवुं फरवुं, चित्तभ्रम थवो.

परिभ्रंश पु. (परि+भ्रंश्+घञ्) अधिकार उपरथी पडवुं, भ्रष्ट थवुं, च्यवन.

परिभ्रंशन न. (परि+भ्रंश्+ल्युट्) उपरनो अर्थ.

परिभ्रष्ट त्रि. (परि+भ्रंश्+क्त) भ्रष्ट थयेल, पडेल, च्यवेल.

परिभ्रान्त त्रि. (परिभ्रमित वै. प्र.) चकरीए चढेल.

परिमण्डल न. (परिमण्डल वै. प्र.) गोळाकार.

परिमण्डल पु. (परिमण्डल वै. प्र.) मच्छर, [illegible] जेवो आकार, पंच तत्त्वानमांनुं एक.

परिमण्डल त्रि. (परितो मण्डलम्) गोळाकारवाळुं, अणुपरिमाणवाळुं.

परिमण्डलता स्त्री. (परिमण्डलस्य भावः तल्+टाप्) गोळ आकारपणुं.

परिमण्डलत्व न. (परिमण्डलस्य भावः) उपरनो अर्थ.

परिमण्डलित त्रि. (परिमण्डल+इतच्) गोळ आकृतिवाळुं थयेलुं, गोळ थयेल.

परिमथित त्रि. (परिमथित वै. प्र.) सुमथित, वलोवेलुं.

परिमन्थर त्रि. (परिमन्थति परि+मन्थ्+अरन् ईषन्मन्थरम्) अत्यन्त धीमुं, घणुं मन्द.

परिमथित त्रि. (परिमथित वै. प्र.) घणुं डोळेलुं, वलोवेलुं.

परिमन्द त्रि. (परिमन्द परि+मदि+अच्) अत्यन्त मन्द, घणुं धीमुं.

परिमन्दता स्त्री. (परिमन्दस्य भावः तल्+टाप्) अत्यन्त मन्दपणुं, घणीज धीमाश.

परिमन्दत्व न. (परिमन्दस्य भावः) उपरनो अर्थ.

परिमर पु. (परिम्रियतेऽस्मिन् परि+मृ+आधारे अप्) वायु, पवन.

परिमर्द पु. (परि+मृद्+भावे घञ्) मसळवुं, मेळवी नाश पमाडवुं, हिंसा करवी.

परिमर्दन न. (परि+मृद्+ल्युट्) उपरनो अर्थ.

परिमर्श पु. (परि+मृश्+घञ्) संयोग, समीपनुं भेळवुं, मसळवुं.

परिमर्ष पु. (,,) अदेखाई, मत्सर वगेरे लेवुं.

परिमल पु. (परि+मल+अच्) सुगन्ध, केशर वगेरे सुगन्धि पदार्थोनुं मर्दन, मैथुनथी सम्बन्ध, पंडितोनो समूह.

"भक्त परिमल[illegible]"

परिमलित त्रि. (परिमलोऽस्य सञ्जातः इतच्) खुशबोदार करेल, सुगन्धवाळुं करेलुं.

परिमाण न. (परिमीयतेऽनेन परि+मा+करणे ल्युट्) माप, प्रमाण, वजन करवानुं साधन, जेथी करी माप थाय, अणुत्वादि चार गुणमांनो एक गुण, संख्या.

"यदा [illegible] परिमाणं [illegible]" [illegible]

परिमाणक न. (परिमाण+स्वार्थे क) उपरनो अर्थ.

परिमाणतस् अव्य. (परिमाण+पञ्चम्यर्थे तसिल्) प्रमाणथी, मापथी.

परिमाणवत्त्व न. (परिमाणवत् वै. प्र.) परिमाणवाळापणुं, एक प्रकारनुं परिमाणपणुं.

परिमाणीय त्रि. (परि+मा+अनीयर्) मापवा योग्य, प्रमाण करवा योग्य.

परिमार्ग पु. (परिमृज्यते परि+मृज्+घञ्) शोधवुं, मागवुं.

परिमार्ज पु. (परिमार्ज्यते, शोध्यते, परि+मृज्+घञ्) साफ करवो, स्वच्छ करवुं.

परिमार्जन न. (परि+मृज्+ल्युट्) साफ करवुं, धोवुं.

परिमार्गितव्य त्रि. (परि+मृज्+तव्यत्) शोधवा लायक, तपासवा लायक.

परिमार्गिन् त्रि. (परि+मृज्+णिनि) शोध करनार, तपास करनार, शोध करनार.

परिवृहण न (परिवूहण जै प्रा) वृद्धि, ઉપચય, વધેલુ

परिवर्ह पु (परि+वर्ह+घञ्) છત્ર ચામર વગેરે રાજચિન્હ, દોલત, દ્રવ્ય, રાજાના હાથી ઘોડા વિગેરે

परिवर्हण न (परि+वर्ह+ल्युट्) યોગ સામગ્રી

परिवाधा स्त्री (परि+वाध्+अ+टाप्) કષ્ટ, દુઃખ પીડા

परिभक्षण न (,,+भक्ष्+ल्युट्) ભોજન કરવું, ખાવું

परिभङ्ग पु (परि+भञ्ज्+घञ्) ભાગી નાખવુ, તોડી નાખવુ

परिभङ्ग पु (परि+भञ्ज्+करणे घञ्) અપમાન

परिभग्न त्रि (,,+भञ्ज्+क्त परिभग्ग जै प्रा) ભાગેલુ, નાશ થયેલું

परिभव पु (,,+भू+अप् घञ् वा) અનાદર, તિરસ્કાર, અપમાન, પરાજય, હાર
"मृगया परिभवो व्याघ्रघामित्यवेहि त्वया कृतम्" रघु०

परिभवन न (परि+भू+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

परिभवनीय त्रि (परिभवणिज्ज जै प्रा) તિરસ્કાર પામવા લાયક

परिभवपद न (परिभवस्य पदम्) અપમાન પાત્ર, અનાદર પાત્ર, તિરસ્કાર પાત્ર

परिभवास्पद न (,, आस्पदम्) ઉપરનો અર્થ

परिभविन् त्रि (परि+भू+ताच्छील्ये इनि) તિરસ્કાર કરનાર, અનાદર કરનાર, અપમાન કરનાર, હારેલ

परिभाजयन्तिका स्त्री (परभायतिया जै प्रा) પર્વના દિવસોમા સ્વજન વર્ગમા મિઠાઇ વગેરે ભાગ પડતુ વહેચીઆપનારી સ્ત્રી

परिभाजित त्रि (परिभाइय जै प्रा) જુદુ કરેલું

परिभाजन न (परिभायण जै प्रा) ભાગ પાડી વહેચવુ

परिभाव पु (परि+भू+घञ् वा) परिभव શબ્દ જુઓ

परिभावन न (परि+भू+णिच्+ल्युट्) એક થઇ જવુ, એકપણુ

परिभावना स्त्री (परि+भू+णिच्+युच्+टाप्) તિરસ્કાર, અનાદર, વિચાર, તર્ક, કલ્પના

परिभावनीय त्रि (परिभावणीय जै प्रा) વિચારવા યોગ્ય, તર્ક કરવા લાયક

परिभाविन् त्रि (परि+भू+"ग्रहा" भूतेऽर्थे णिनि) ચારે તરફ હોનાર, થનાર, "परिभविन्" શબ્દ જુઓ

परिभावुक त्रि (परि+भू+उकञ्) બીજાને શરમયુક્ત કરે તે, બીજાને નમાવનાર, હરાવનાર પરાભવ કરનાર

परिभाषक त्रि (परिभासअ जै प्रा) સામુ બોલનાર, ગુરૂ વિગેરે પૂજ્યના સામે થનાર

परिभाषा स्त्री (परिभासा जै० प्रा०) સાંકેતિક ભાષા, એ નામની દંડનીતિ, અપરાધીને શિક્ષા કરવાની ભાષા

परिभाषण न (परि+भाष्+भावे ल्युट्) નિન્દાપૂર્વક દુષ્ટ વચન બોલવુ, નિયમ

परिभाषणीय त्रि (परि+भाष्+अनीयर्) નિન્દાથી બોલવા લાયક, દોષયુક્ત બોલવા લાયક

परिभाषा स्त्री (,, ,, अ+टाप्) વ્યાકરણ શાસ્ત્રકારની એક કૃત્રિમ સંજ્ઞા, અવયવના અર્થના અનાદર પૂર્વક વ્યાકરણશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સમુદાયના અર્થમા એક વિશિષ્ટ સંજ્ઞા, ગ્રન્થમા એક સંકેતવિશેષ
"अधिकारशब्देन पारार्थ्यात् परिभाषाप्युच्यते कश्चित् परिभाषारूप इति" कैयट

परिभाषित त्रि (,, ,, कर्मणि क्त) કહેલુ, બોલેલુ, જેની પરિભાષા કરેલી છે તે

परिभाष्य त्रि (परि+भाष्+ण्यत्) કહેવા યોગ્ય, બોલવા યોગ્ય

परिभाष्य अव्य (परि+भाष्+ल्यप्) બોલીને, કહીને

परिभीत त्रि (परिब्भीअ जै प्रा) ભયપ્રાપ્ત, ભયવાળુ

परिभुक्त त्रि (परि+भुज्+क्त) ભોગવેલુ, સેવેલુ

परिभूत त्रि (परि+भू+कर्मणि क्त) તિરસ્કાર કરેલ, અનાદર કરેલ, હારેલું, ધિક્કાર પામેલુ

परिभूति स्त्री (परि+भू+क्तिन्) તિરસ્કાર અનાદર, હાર, પરાજય

परिभूय अव्य (परि+भू+ल्यप्) તિરસ્કારીને, અપમાન કરીને, અનાદર કરીને.

परिभोक्तृ त्रि (परि+भुज्+तृच्) ભોગવનાર.

परिभोग पु (परि+भुज्+घञ्) ભોગવટો, ભોગવવુ તે, બીજાની વસ્તુનો અયોગ્ય રીતે ભોગ કરવો તે.

આલિંગન.
परिरम्भण न. (,, ल्युट् ...) ઉપરનો અર્થ
परिरोधक त्रि (परि+रुध्+ण्वुल् ...) ચોતરફથી ઘેરનાર, ખૂબ ઘાલનાર, આવરનાર–અટકાવનાર
परिरोधिन् त्रि. (परि+रुध्+ताच्छील्ये णिनुन्) ઉપરનો અર્થ
परिरिप्स्यमान त्रि (परि+रभ्+सन्+कर्म+शानच्) આલિંગન કરવા ઈચ્છેલું ભેટવા ધારેલું
परिरोध पु (,, रुध्+घञ्) ચોતરફથી ઘેરો, ચારે બાજુથી રોકાણ.
परिलिख त्रि (परितो लिखति लिख्+क) ચારે તરફથી ...
...ણ કરનાર.
परिलुप्त त्रि (परि+लुप्+क्त) લોપ પામેલ, ઉડી ગયેલ, નાશ પામેલ.
परिलुप्तसंज्ञ त्रि (परिलुप्ता संज्ञा यस्य) ચેતનશક્તિનું નાશ પામેલી સંજ્ઞાવાળું બેભાન.
परिलेख पु. (परिलिख्यतेऽनेन परि+लिख्+करणे घञ्) ચારે તરફ લખવાનું સાધન કલમ.
परिलेखन न. (परी+लिख्+भावे ल्युट्) ચક્રસ્થાન વિગેરે ઉપર ચારે તરફ રેખા કાઢવી તે.
परिवत्सर पु પાંચ સંવત્સર પૈકી એક સંવત્સર
परिवदन न (परि+वद् ल्युट्) નિંદા પરિવાદ શબ્દ જુઓ.
परिवर्ग पु. (परि+वृज्+घञ्) ત્યાગ, છોડવું તે.
परिवर्जक त्रि (परि+वृज+ण्वुल) છોડનાર, ત્યાગ કરનાર, તજનાર
परिवर्जन न (परिवर्ज्यतेऽनुष्ठितेन वृज्+णिच्+ल्युट्) મારવું, મારી નાખવું
परिवर्जन न. (परि+वृज्+भावे ल्युट्) ત્યાગ કરવો, છોડવું તજવું
"कोपो न दाता मधुपाधरस्य
पूर्णस्य दृष्टस्य हि ...।
...
...परिवर्जनं हि" ॥ इत्यत्रे
परिवर्जित त्रि (परि+वृज् क्त) તજેલ, છોડેલ.
परिवर्त पु. (परि+वृत्+भावे घञ्) ગ્રહના આકારનું ...

કરવું આવો જાવો કરવો, આવૃત્તિ, વિનિમય કરવું
परिवर्त पु. (परि+वृत्+आधारे घञ्) યુગનો વિનાશ, યુગનો અંતનો સમય.
परिवर्त पु. (,, ,, कर्तरि अच्) કૂર્મરાજ કાચબા ... પુત્ર કુસાબનો પુત્ર, પરિવર્તનનું ધન વિગેરે
परिवर्तक त्रि (परि+वृत्+ण्वुल्) આવો જાવો કરનાર, ફેરફાર કરનાર વારવાર ... ચક્કર ફરનાર.
परिवर्तन न. (परि+वृत्+ल्युट्) આવો જાવો ફેરફાર, ચક્કરે ફરવું
परिवर्तिन पु (,, ,, णिच्+ल्यु) परिवर्त शब्द जुओ.
परिवर्तिका स्त्री. પુરુષના લિંગમાં થતો એક રોગ
परिवर्तिन् त्रि (परि+वृत्+णिनि) ચક્કરે કરનાર, વારવાર આવતીવાળું આવો જાવો કરનાર વારવાર જન્મનાર ફેરફાર પામનાર.
"परिवर्तिनि संसारे मृतः को वा न जायते" हितो
परिवर्तिनी स्त्री. (परि+वृत्+णिनि+स्त्रियां ङीप्) ... એકાદશી વિષ્ણુનિ.
परिवर्धक त्रि. (परि+वृध्+ण्वुल्) વધારનાર.
परिवर्धित त्रि (परिवर्द्धित दे. प्र.) वधेल वृद्धि पामेल.
परिवर्धन न (परि+वृध्+ल्युट्) વધવું વધારો.
परिवर्ह पु. (परि+बर्ह्+घञ्) परिबर्ह शब्द जुओ.
परिवर्हण न. (परि+बर्ह्+ल्युट्) परिबर्हण शब्द जुओ
परिवसथ पु (,, वस्+अथच्) ગામ, ગામડું
परिवह पु. (परि+वह्+अच्) સાત વાયુ પૈકી છે નામનો વાયુ.
परिवाद पु. (,, वद्+घञ् वा दीर्घः) અપવાદ, લોકાપવાદ, નિંદા, આરોપ કરવો.
परिवाद पु. (परि+वद्+करणे घञ्) વિણા વગાડવાનું સાધન.
परिवादक पु. (वद्+ण्वुल्) નિંદા કરનાર વીણા વગાડનાર, ફરિયાદી, આરોપમૂકનાર.
परिवादिन् त्रि (,, ,, ताच्छील्ये णिनुन्) ઉપરનો અર્થ

परिमार्ग्य त्रि. (परि+मृग्+ण्यत्) શોધવા યોગ્ય, ખોળવા યોગ્ય

परिमार्ग्य त्रि (परि+मृज्+यत् वृद्धि) માર્જન કરવા લાયક, સ્વચ્છ કરવા યોગ્ય

परिमार्जन न (परि+मृज्+भावे ल्युट् वृद्धि) સાફ કરવું, વાળવું, ઝાડવું, મધ તથા તેલનો ભક્ષ્ય પદાર્થ

परिमार्जनी स्त्री (परि+मृज्+ल्युट् वृद्धि ङीप्) સાવરણી, શુદ્ધ કરનારી, સાફ કરનારી

परिमार्जित त्रि („ „कर्मणि क्त) સાફ કરેલું, સ્વચ્છ કરેલું

परिमित त्रि (परि+मा+क्त, परितो मितम् वा) માપેલું, પ્રમાણ કરેલું, વજન કરાડેલું, ઠરાવેલું,પ્રમાણસર "द्रविण परिमितमधिक–व्यथिन जनमाकुलीकुरुत क्षीणावलम्बिव पीनस्तनजघनाया कुलीनाया" उद्भटे

परिमित न માપસર

परिमितभुज् त्रि (परिमितं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) માપસર ખાનાર, મિતાહારી, યોગ્ય ખાનાર, નિયમ પ્રમાણે ખાનાર

परिमिताहार त्रि (परिमितो आहारो यस्य) ઉપરનો અર્થ

परिमिताहार पु (परिमितश्चासौ आहारश्च) નિયમસર ખોરાક

परिमिति स्त्री (परि+मा+क्तिन्) પ્રમાણ, માપ

परिमुख अव्य (मुखस्य वर्जनम् अव्ययी पूर्वनि) મુખનો ત્યાગ, મુખસિવાય, મુખવિના

परिमुखादि पु ( ) પાણિનીય વ્યાકરણનો એક શબ્દગણ—म, च, "परिमुख, तरिहनु, पर्य्योष्ठ, पर्य्युलूखल, परिसीर, उपाहून,, उपकलाप, अनुपथ, अनुपद, अनुगङ्ग अनुतिल, अनुशीत, अनुसाय, अनुसीर, अनुमाप, अनुयव, अनुयूप, अनुवश, प्रतिशाख"

परिमुक्त त्रि (परिमुक्क जै प्रा) છોડેલું, મુકેલું

परिमृज्य त्रि (परि+मृज्+क्यप्) સાફ કરવા યોગ્ય, સ્વચ્છ કરવા યોગ્ય

परिमृज्य अव्य („ „ल्यप्) સાફ કરીને, સ્વચ્છ કરીને

परिमृदित त्रि (परि+मृद्+क्त) ચોળેલું, મર્દનકરેલું, આલિંગનકરેલું, ભેટેલું

परिमृष्ट त्रि (परि+मृज्+क्त) સાફકરેલું, સ્વચ્છ કરેલું

परिमेय त्रि (परिमीयते, परि+मा+यत्) માપવા યોગ્ય, પ્રમાણ કરવા યોગ્ય माभूदाश्रमपीडेति परिमेयपुरःसरौ" रघु

परिमोक्ष पु (परितो मोक्ष) સમ્પૂર્ણ, મુક્તિ નિર્વાણ, મોક્ષ, મોચન, છોડવું

परिमोचन न (परिमोयण जै प्रा) મોક્ષ, છુટકારો

परिमोष पु (परि+मुष्+घञ्) ચોર, ચોરવું

परिमोषक त्रि (परि+मुष्+ण्वुल् ચોર

परिमोषण न (परि+मुष्+ल्युट्) ચોરવું, ચોરી

परिमोषिन् त्रि (परि+मुष्+ताच्छील्ये इनि) ચોરવાના સ્વભાવવાળુ, ચોર

परिमोह पु (परि+मुह्+घञ्) અત્યન્ત મોહ

परिमोहन त्रि (परि+मुह्+ल्युट्) મોહિત કરવું, મોહપમાડવો

परिमोहिन् त्रि („ मुह्+ताच्छील्ये इनि) મોહ પમાડનાર

परिम्लान त्रि (परि+म्लै+क्त) ડાઘ લાગેલું, કલંક લાગેલું, કરમાઇ ગયેલું, શિથિલ કરેલું, ફીકું, થયેલું

परिम्लान न („ „ „) શોક ભય વગેરેથી મુખ ઉપર જે વિકાર થાયછે તે "परिम्लान पीन स्तनजघनसङ्गादुभयत "रत्नावली

परियज्ञ पु (परित उभयतो विहितो यज्ञोऽस्य) અહરપતિસવ નામનો યજ્ઞવિશેષ.

परियोग पु (परि+युज्+भावे घञ्) ચારે બાજુનો સમન્ધ, ચોતરફનો યોગ, મેળાપ

परिरटन न (परि+रट्+भावे ल्युट्) મોટેથી પોકારવું, બૂમ પાડવી, આરડવું

परिरथ्या स्त्री (परितो रथ्या) બજાર, ચૌટું વિગેરે

परिरब्ध त्रि (परि+रभ्+क्त) આલિંગેલું, ભેટેલું, ઘેરાયેલું

परिरभमाण त्रि (परि+रभ्+शानच्) આલિંગતું, ભેટતું

परिरभ्यमाण त्रि (परि+रभ+यक्+शानच्) આલિંગન થયેલું, ભેટાતુ, જોડાતું.

परिरम्भ पु (परि+रभ्+घञ् मुम् च) ભેટવું,

परिवी त्रि (परि+व्ये-क्विप् संप्रसारणे दीर्घः) चारे बाजुथी वींटायेल, चारे तरफथी ढंकायेल, घेरायेल.

परिवीत त्रि (परि+व्येञ्+क्त सम्प्र दीर्घः) घेरायेलुं, वींटाएलुं, वेष्टित.

परिवीत न. ब्रह्मदेवनुं धनुष्य.

परिवृंहण न. (परि+बृंह+णिच्+ल्युट्) वधु करवुं, पुष्ट करवुं, चोतरफथी वधारवुं.

परिवृंहित त्रि (परि+बृंह+णिच्+क्त परितो वृद्धिमत्) वधु करेल, पुष्ट करेल, चोतरफथी वधारेल, विस्तारेल, प्रशंसित करेल.

परिवृंहित न. (परि+बृंह शब्दे+भावे क्त) हाथीनो शब्द.

परिवृक्ण त्रि (+व्रश्च्+क्त) कापेल छेदेल, कप्पायेल कापेल पामनार.

परिवृक्त त्रि (परि+वृज् वर्जे+क्त) तजेलुं, छोडेलुं.

परिवृढ त्रि (परि+वृंह् वृद्धौ+कर्तरि क्त निपातनात् इडभाव हस्य ढत्वं च) अधिपति, प्रभु, स्वामी, मालीक.

परिवृत त्रि (परितो वृत) चारे तरफथी वींटायेल, घेरायेल.

"मन्त्रतन्त्र पुत्र साधन क्षमो परिवृतोऽभवम्" भिन्नप्रकाशा

परिवृति स्त्री (परित वृति) चोतरफथी वींटवुं, घेरवुं.

परिवृत्त त्रि (परि+वृत्+क्त) चारे तरफथी गोळ गोळाकारे फरेल, आळोटो आळोटो करेल, वारंवार जन्म मरणमां फेरफार पामेल.

परिवृत्तक त्रि. (परिवृत्तस्य समीपे क) चारे तरफथी गोळाकारनी समीपनुं.

परिवृत्ति स्त्री (परि+वृत्+क्तिन्) आळोटो आळोटो फेरफार ते नामनो अलंकार, गोळ आकारे फरवुं, पाछा फरवुं, वारंवार जन्म मरणनुं.

परिवृत्तिवाद पु (परिवृत्ति वदति वद्+अ) नौजीक मोक्ष शब्द.

परिवृत्य अव्य. (परि+वृत्+ल्यप्) आकारे करीने, आळोटो आळोटो करीने, प्रदक्षिणा करीने.

परिवृद्धि स्त्री (परि+वृध्+क्तिन्) सघळुं वधवुं, वधारो, वृद्धि, अत्यन्त वधारो.

परिवेत्तृ पु. (परि+विद्+तृच्) परिवेदन करनार पुरुष. मोटा भाईना परण्या पहेलां परणनार नानो भाई.

परिवेदक पु. (परि+विद्+ण्वुल्) उपर प्रमाणे अर्थ.

परिवेदन न. (परि+विद् लाभे+ल्युट्) वडीलभाईनुं लग्न नहि करतां तेनी अगाऊ नाना भाईनुं लग्न करवुं, वडीलभाईने पडतो मूकी नानो भाई लग्न करे ते.

परिवेदन न. (परि+विद् ज्ञाने+भावे ल्युट् विद् विचारणे भावे ल्युट् वा) चारे तरफनुं ज्ञान, वेदविचार, चर्चा, कोईपण स्थिति.

"नहि सर्वो पुरुषाणां प्रश्रम परिवेदने" महाभारत.

परिवेदना स्त्री. (परि+विद्+णिच्+युच्+टाप्) उपरनो अर्थ.

परिवेदनीय त्रि. (परि+विद्+कर्मणि अनीयर्) जेना लग्न पहेलां तेना नाना भाइए लग्न कर्यां होय ते, कुंवारो रहेल.

परिवेदनीया स्त्री. (परि+विद्+कर्मणि अनीयर्+टाप्) मोटा भाई कुंवारा छतां परणेल नाना भाईनी स्त्री.

परिवेदिनी स्त्री. (परिवेत्तृ+स्त्रीत्वे+ङीप्) उप-रनो अर्थ.

परिवेश पु. (परि+विश्+घञ्) परिधि, घेरावो, वींटवुं, वेष्टन, सूर्य चन्द्र विगेरेनी चारेबाजु आकाशमां थतुं कुंडाळुं.

"आतन मण्डलीभूताः सूर्यचन्द्रमसोः कराः

मालाभा व्योम्नि लक्ष्यते परिवेशः प्रकीर्तितः"

परिवेशन न. (परि+विश्+ल्युट्) उपरनो अर्थ.

परिवेशवत् त्रि (परिवेश+मत्वर्थे मतुप् मस्य वः) घेरावावाळुं, कुंडाळावाळुं.

परिवेशिन् त्रि (परिवेशोऽस्त्यस्य इनि) उपर प्रमाणे अर्थ.

परिवेष पु. (परि+विष्+घञ्) परिधि, घेरावो, वींटवुं, सूर्य चन्द्र वगेरेनी चोतरफ थतुं कुंडाळुं.

परिवेषक त्रि (परि+विष्+ण्वुल्) वींटनार, घेरनार, ढांकनार, पीरसनार.

परिवेषक त्रि (परि+विष्+ण्वुल्) पीरसनार, भोजन विगेरे खावा लायक पीरसनार.

परिवेषण न. (परि+विष्+णिच्+ल्युट्) भोजन माटे अन्न पदार्थने पीरसवो.

परिवेषण न (परि+विष्+ल्युट्) परिधि, घेरावो,

परिवादिनी स्त्री (परिवादिन्+स्त्रियां ङीप्) सात तारवाळी वीणा

परिवाप पु (परि+वप्+घञ् वा दीर्घ) वपन-मुंडवु, मुंडन, जलस्थान, हजामत, परिच्छेद शब्द जुओ

परिवापण न (परि+वप्+णिच्+ल्युट्) हजामत, मुंडन

परिवापित त्रि (परि+वप्+णिच्+कर्मणि क्त) मुंडेल, हजामत करेल

परिवापित त्रि (परिवापे नियुक्त) मुंडन करवामां योजेल, हजामतमां नियोजेल.

परिवार पु (परिव्रियतेऽनेन, परि+वृ+करणे घञ्) कुटुम्ब विगेरे परिवार, तरवारनुं म्यान, ढांकवानुं साधन

"मनुष्यवाह्यं चतुरस्रयानमध्यास्य कन्या परिवारशोभि" रघु

परिवार पु (परिव्रियते, परि+वृ+भावे घञ्) घेरवुं, वींटवुं, ढांकवुं

परिवारक त्रि (परि+वृ+ण्वुल्) ढांकनार वींटनार, घेरनार

परिवारण न (,,+वृ+णिच्+ल्युट्) वारवुं, अटकाववुं, निवारण

परिवारता स्त्री (परिवारस्य भाव तल्+टाप्) कुटुम्बपणुं, परिवारपणुं

परिवारत्व न (परिवारस्य भाव त्व) उपरनो अर्थ

परिवारवत् त्रि (परिवार+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) कुटुम्बवाळुं, वस्ताररी बहोळा कुटुम्बयुक्त

परिवारवत् अव्य (परिवारेण तुल्यम् परिवार+वत्) कुटुंब वगेरे परिवारनी पेठे

परिवारित त्रि (परि+वृ+क्त) घेरेलुं, आच्छादित-ढांकेलुं, अटकावेलुं, वींटेलुं

परिवास पु (परि+वस्+घञ्) रहेवानुं ठेकाणुं, वास-निवास

परिवासन न (परि+वस्+णिच्+ल्युट्) वसावुं

परिवासित त्रि (परि+वस+णिच्+क्त) वसावेल श्रेष्ठनी सेवामां परायण

परिवाह पु (,,+वह्+घञ) पाणीनुं पूर,

परिवाह पु (पर्य्यूह्यते तृणादिकं यन परि+वह्+घञ्) पाणीनो प्रवाह

"पूरोत्पीडे तडागस्य परिवाह प्रतिक्रिया" उत्तररामचरितम्

परिवाहवत् त्रि (परिवाह+मतुप् मस्य व) पाणीना पूरवाळुं, प्रवाहवाळुं जळाशय विगेरे

परिवाहिन् त्रि (परि+वह्+णिनि) प्रवाहवाळुं, वहेतुं वही लई जनार

परिविक्रय पु (,,+वि+क्री+अच्) वेचवुं, खरीदवुं

परिविक्रयिन् त्रि (परि+वि+क्री+णिनि) वेचाणुं के खरीदनो व्यापार करनार

परिवित्त पु (परि+विद्+क्त न दस्य न) परणेला नाना भाईनो नहि परणेलो मोटो भाई

परिवित्ति पु (,, विद्+क्तिच्) उपरनो अर्थ

परिवित्तिता स्त्री (परिवित्तेर्भाव तल् टाप्) नाना भाईनुं लग्न करी मोटाभाईने वांढो राखवो ते

परिवित्तित्व न (परिवित्तेर्भाव) उपर प्रमाणे अर्थ

परिविद्ध पु (परि+व्यध्+क्त) कुबेर

परिविद्ध त्रि (,, ,,) चारे तरफथी विंधेल

परिविन्दक पु (परि+विद्+ण्वुल्) मोटो भाई कुंवारो होय छतां परणनार नानो भाई

परिविन्दत् पु (परित्यज्य अतिक्रम्य ज्येष्ठं विन्दति, भार्यामग्न्याधानं वा, विद् लाभे+शतृ) उपरनो अर्थ

परिविन्न पु (परि+विद्+क्त तस्य दस्य च न) परणेला नानाभाईनो वांढो वडीलभाई

परिविष्ट त्रि (परि+विश् विष् वा+क्त) व्याप्त, पेठेलुं, चाकरी करेल, दाखल थयेल, प्रवेश करेल

परिविष्टि स्त्री (,, ,, ,, वा क्तिन्) सेवा, चाकरी, व्याप्ति, व्यापवुं ते

परिविष्णु अव्य (परितः विष्णु) चारे तरफ विष्णु

परिविहार पु (परि+वि+हृ+घञ्) क्रीडा, विहार, रमतगमत

परिविह्वल त्रि (परितः विह्वल) अत्यन्त विह्वळ, व्याकुळ, अत्यन्त गभराएल

परिविह्वलता स्त्री (परिविह्वलस्य भाव तल्+टाप्) अत्यन्त विह्वळपणुं, गाभरापणुं, गभराट

परिविह्वलत्व न (,, भाव) उपरनो अर्थ

माम नुहृष्टीनां शिष्टो बलमुद्या मुद्
धीरत्वाच्चैः समानुसत्ये परिशुद्धे अनुमतौ भाग

परिशेष पु (परि+शिष्+घञ्) બાકી રહેલ ભાગ, અવશિષ્ટ ભાગ

परिशोषण न. (परि+शुष्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

परिशोष पु (परि+शुष्+भावे घञ्) કેવું સુકાઈ જવું

परिशोध पु (परि+शुध्+णिच्+अच्) અત્યન્ત પવિત્ર થવું, સંપૂર્ણ શુદ્ધ થવું

परिशोधक त्रि (परि+शुध्+ण्वुल्) શુદ્ધ પવિત્ર કરનાર દેવું અદા કરનાર, અતિશય શુદ્ધ કરનાર

परिशोधन न. (परि+शुध्+णिच्+ल्युट्) અતિશય પવિત્ર કરવું, શુદ્ધ થવું

परिशोध्य त्रि. (परि+शुध्+कर्मणि ण्यत्) અતિશય પવિત્ર કરવા યોગ્ય, કરજ વિગેરે અદા કરવા યોગ્ય

परिशोष पु. (परि+शुष्+भावे घञ्) અત્યન્ત સુકાવું, સુકાઈ જવું

परिशोषक त्रि (परि+शुष्+ण्वुल्) અત્યન્ત સુકવનાર

परिशोषण न (परि+शुष्+ल्युट्) અતિશય સુકવવું તે, સુકાઈ જવું

परिशोषण त्रि (परि+शुष्+णिच्+ल्युट्) અતિશય સુકવનાર.

परिशोषणीय त्रि (परि+शुष्+अनीयर्) અતિશય સુકવવા યોગ્ય.

परिशोष्य त्रि (परि+शुष्+ण्यत्) ઉપરનો અર્થ

परिशोषिन् त्रि (परिशोष+अस्त्यर्थे इनि) શોષણ કરનાર, સુકવનાર

परिश्रम पु (परि+श्रम्+घञ् न वृद्धिः) થાક, મહેનત, પ્રયાસ, તકલીફ.

परिश्रय पु (परि+श्रि+आधारे अच्) સભા

परिश्रय पु (परि+श्रि+भावे अच्) આશ્રય

परिश्राव पु. (परि+स्रु+घञ्) ટપકવું, ઝરવું, ગળવું

परिश्राव पु. (परिस्राव इव प्रा.) કાન તથા નાકના સ્થાન રૂપ કોઈ રોગ વિગેરે, આસવ કાઢવાનું વાસણ

परिश्रान्त त्रि. (परि+श्रम्+कर्तरि क्त) અતિ થાકેલ, પરિશ્રમ પામેલ

परिश्रान्ति स्त्री. (परि+श्रम्+क्तिन्) થાક, તકલીફ, તસ્દી.

परिश्रम पु. (परि+श्रम्+भव) ઉપરનો અર્થ

परिश्रित् स्त्री. (परिश्रयत्यनया परि+श्रि+करणे क्विप्) યજ્ઞ કાર્ય નાના પથરાના ટુકડા, પથરની કાંકરી.

परिश्रित त्रि (परि+श्रि+क्त) આશ્રિત, શરણ કરેલ, સંભાળેલ.

परिश्रित न. („ क्त) આશ્રમ, ચારે તરફથી ઘેરાયેલ વૃષ્ટિ વગેરેથી બચાવનાર, પક્ષ વિગેરે રહેવા ઘોંટવું

परिश्रुत त्रि (परि+श्रु+क्त) સાંભળેલું, સારી રીતે સાંભળેલું

परिश्रुति स्त्री. (परि+श्रु+क्तिन्) શ્રવણ, સાંભળવું

परिश्लिष्ट त्रि (परि+श्लिष्+क्त) ભેટેલું, આલિંગન કરેલું

परिश्लेष पु (परि+श्लिष्+भावे घञ्) ભેટવું, આલિંગન.

परिषत्ता स्त्री (परिषदो भावः तल् वा त्व+अण्) સભાપણું, સભાનું કામ.

परिषत्त्व (परिषदो भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

परिषद् स्त्री (परिषीदन्त्यस्यां परि+सद्+अधिकरणे क्विप्) સભા, લોકો ભરાઈ બેસવાનું સ્થાન, જ્યાં ઘણાં વિદ્વાન લોકોનો સમાજ

परिषद पु (परितः सीदति परि+सद्+अच् कर्तरि) અનુચર, સેવક, નોકર

परिषद्य त्रि (परिषदमर्हति यत्) સભાને યોગ્ય, લોકોને લાયક.

परिषद्य पु. (परिषदमर्हति यत्) સભા યોગ્ય-સભ્ય, માન આપેલ.

परिषह पु (परिसह पृ. प्रा.) ઉપસર્ગ, દુઃખ વગેરે ભાવીને પરિષહ સહન કરવા તે

परिषद्वल त्रि. (परिषद्+अस्त्यर्थे वलच्) સભાસદ.

परिषिक्त त्रि (परिषिक्त पृ. प्रा.) છાંટેલું, સીંચેલું

परिषीवण न (परि+सिव्+भावे ल्युट् षत्वं वा णत्वं च प्रा.) ચારે તરફ સીવવું.

परिषूति स्त्री. (परि+षू प्रेरणे+भावे क्तिन्) પ્રેરણા કરવી, પ્રેરણા પ્રેરવું

વીટવુ, સૂર્યચન્દ્રની ફરતુ થતુ ગોળાકાર મડળ, વેષ્ટન

परिवेपयन्तिका स्त्री (परिपेसतिया जै प्रा) ઘરના માણસોને પીરસનારી-જમાડનારી સ્ત્રી

परिवेपवत् त्रि (परिवेप+मतुप्) પરિવેશવાળુ, ઘેરાવાવાળુ, મડળવાળુ, પીરસવાવાળુ

परिवेपिका स्त्री (परिवेपति, परि+विप्+ण्वुल् टापि अत इत्वम्) પીરસનારી સ્ત્રી

परिवेपिन् त्रि (परिवेप+इनि) ઉપરનો અર્થ

परिवेष्टन न (परि+वेष्ट्+ल्युट्) ઘેરાવ, ઘેરો, પરિધિ, વીંટવુ, આચ્છાદન, ગુમડા વગેરે ઉપર પાટો બાધવો તે

परिवेष्टित त्रि (परि+वेष्ट्+क्त) વીંટેલુ, ઘેરેલુ, આચ્છાદન કરેલુ, પાટો બાધેલુ.

परिवेष्टृ त्रि (परि+विष्+तृच्) વીંટનાર, ઘેરનાર, ઢાંકનાર, પાટો બાધનાર, મડળીને પીરસનાર

परिवोढुकाम त्रि (परि+वह्+तुम्+कम्+अण्) વિવાહ કરવા-લગ્ન કરવાની અભિલાષાવાળો

परिवोढृ त्रि (परि+वह्+तृच्) વિવાહ કરનાર, પરણનાર

परिव्यय पु (   ) મસાલો

परिव्यय पु (परिव्वअ जै प्रा) ઘણો વ્યય, પુષ્કળ ખર્ચ

परिव्याध पु (परि+व्यध्+कर्त्तरि ण) પાણીમા થતુ નેતર, એક જાતનુ ઝાડ द्रुमोत्पल

परिव्याध त्रि (परि+व्यध्+ण) ચોતરફથી વિંધનાર

परिव्रज्या स्त्री („+व्रज्+भावे क्यप्+टाप्) તપસ્યા, દીક્ષા, સન્યાસ

परिव्रढिमन् स्त्री (परि+वृढ+इमनच्) પ્રભુત્વ, સ્વામીત્વ, માલીકી, સમર્થપણુ

परिव्राज् पु (परिवर्ज्य पुत्रादिकं व्रजति, परि+व्रज्+क्विप् दीर्घ) પુત્ર સ્ત્રી અને તેવા મોહક પદાર્થનો ત્યાગ કરી બીજા આશ્રમમા જનાર સન્યાસી, યતિ, ભિક્ષુ

"सर्वारम्भपरित्यागो, भैक्ष्यास्य सद्ममूलता
निष्परिग्रहिताऽद्रोह ममता सर्वजन्तुषु
भावसशुद्धिरित्येव परिव्राड्वर्य उच्यते ॥"

परिव्राज पु (परि+व्रज्+सज्ञायां घञ्) ઉપરનો અર્થ.

परिव्राजक पु (परित्यज्य पुत्रादीन् व्रजति व्रज्+घञ्+क, ण्वुल् वा) સન્યાસી, યતિ, ભિક્ષુ, ચતુર્થ આશ્રમી

परिव्राजि स्त्री (परि+व्रज+णिच्+इन्) શ્રાવણી નામે એક વનસ્પતિ

परिव्राजिका स्त्री (परिव्वाइया जै प्रा) સન્યાસીની-ભિક્ષુણી

परिव्राजक त्रि (परि+व्रज्+ण्वुल्) સર્વ ત્યાગ કરનાર

परिव्राज्य न (परिव्राज भाव) સન્યાસીપણુ, યતિપણુ, તપસ્યા, યતિનુ કામ

परिशंकनीय त्रि (परि+शङ्क्+अनीयर्) સમ્પૂર્ણ શકા કરવા યોગ્ય, શક કરવા લાયક

"आराधितोऽपि नृपति परिशकनीय"

परिशङ्का स्त्री (परिशङ्कयते, परि+शङ्क्+अ+स्त्रिया टाप्) સમ્પૂર્ણ સશય, ઘણો શક

परिशङ्कित त्रि (परिसंकिय जै प्रा) ભયવાળુ, બીકવાળુ થયેલુ, બીધેલુ

परिशङ्किन् त्रि (परि+शङ्क्+णिनि) સમ્પૂર્ણ શકા કરનાર, વહેમવાળુ

परिशाप पु (परि+शप्+घञ्) અત્યન્ત શાપ, ઘણી ગાળો, શાપ

परिशिष्ट त्रि (परि+शिष्+क्त) શેષ, બાકી

परिशिष्ट न (परिशिष्ट+अस्त्यर्थे अच्) બાકી ભાગનો ગ્રથ, પુરવણી ગ્રથ

परिशीलन न (परि+शील्+ल्युट्) ઉડો અભ્યાસ, વારવાર હરકોઈ કાર્યનો વ્યાપાર કરવો તે, સ્પર્શ

परिशुद्ध त्रि (परि+शुध्+क्त) અત્યન્ત શુદ્ધ, ઘણુ પવિત્ર, સ્વચ્છ નિર્મળ, કર્જ-દેવુ પતાવેલ

परिशुद्धि स्त्री (परि+शुध्+क्तिन्) અતિશય પવિત્રતા, સ્વચ્છતા, નિર્મળપણુ, દેવુ અદા કરવુ તે

परिशुष्क त्रि (परि+शुष्+क्त तस्य क) અતિશય શુષ્ક, નીરસ

परिशुष्क न (परित शुष्कम्, परि+शुष्+क्त तस्य क) પાણીમા બાફી તેલમાં તળેલ માસ, પરિપક્વ માંસ

परिसमापन न. (परि+सम्+आप्+ल्युट्) સંપૂર્ણ કરવું સમાપ્ત કરવું

परिसमूहन न. (परि+सम्+ऊह्+भावे ल्युट्) યજ્ઞાગ્નિની ફરતું ચારે તરફ પાણી વિગેરેથી માર્જન કરવું યજ્ઞની અગ્નિમાં મૌન રહી સમિધા મૂકવી, ચાર તરફ પડેલા ઘાસને ભેગું કરીને યજ્ઞના અગ્નિમાં નાંખવું

परिसर पु. (परि+सृ+अप्) નગર ગામ વગેરેની પાસેની ભૂમી પર્યન્ત ભૂમી મૃત્યુ મરણ, વિધાન, સ્થાન રહેઠાણ, નિકટપણું સમીપ.

परिसर्प पु. (परि+सृप्+भावे घञ्) ચારે તરફ જવું વગેરેથી વીંટવું ચોતરફ જવું

परिसर्प न. (,, ,,) સાપની જાત.

परिसर्पण न. (परि+सृप्+ल्युट्) ચારે તરફ જવું સાપની પેઠે જવું

परिसर्पिन् त्रि. (परिसर्प+अस्त्यर्थे इनि) ચારે તરફ જનાર, સાપની પેઠે જનાર.

परिसर्पिणी स्त्री. (परिसर्पिन्+ङीप्) જાતિ ભેદ પામનાર, વિષ ભરેલી નાગણ વિગેરે.

परिसर्या स्त्री. (परि+सृ+भावे क्यप्+टाप्) ચારે તરફ જવું

परिसान्त्वन न. (परि+सान्त्व्+ल्युट्) સમજાવવું શાન્ત પાડવું, સાન્ત્વન કરવું

परिसाधन न. (परि+साध्+ल्युट्) નક્કી કરવું ઠરાવ કરવો બરાબર સાધવું

परिसार त्रि (परि+सृ+अण्) ચારે તરફ જનાર, ભેળવીને ગમન કરનાર.

परिसारक त्रि (परि+सृ+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

परिसारिन् त्रि (परि+सृ+णिनि) ચારે બાજુ જનાર સઘળે ઠેકાણે ફરનાર.

परिसीमन् पु (परित. सीमा) હદ, સીમા, મર્યાદા

परिस्कन्द त्रि. (परिस्कन्दति परि+स्कन्द्+अच् पचा-द्यच्) પરિષ્કન્દ શબ્દ જુઓ.

परिस्कन्न त्रि. (परि+स्कन्द्+क्त) અન્યતર જવું રખાઈ ભરાયું

परिस्कन्न त्रि (परि+स्कन्द्+क्त बाहुलकात्) પરિષ્કન્ન શબ્દ જુઓ.

परिस्तरण न (परि+स्तृ+भावे ल्युट्) આચ્છાદન કરવું ઢાંકવું

परिस्तरण न. (परि+स्तृ+करणे ल्युट्) યજ્ઞ ફરતો દર્ભ પાથરવો તે.

परिस्तृत त्रि (परि+स्तृ+कर्मणि क्त) આચ્છાદન કરેલ, ઢાંકેલ પાથરેલ

परिस्तोम पु. (परिस्तृणाति गात्रमनेनाश्वस्य परि+स्तृ+मन् बाहु परिस्तृ स्तोमो यस्मिन् वा) હાથીની પીઠ ઉપર નાંખવાની ઝુલ.

परिस्थान न (परि+स्था+ल्युट्) ઘેર, સ્થિત.

परिस्थिति स्त्री. (परि+स्था+क्तिन्) ઉપરનો અર્થ દશા, હાલ.

परिस्पन्द त्रि (परि+स्पन्द्+भावे घञ्) ચારે તરફથી ફરકવું સર્વ તરફ સ્ફુરવું

परिस्पन्द पु. (परि+स्पन्द्+अधिकरणे घञ्) પરિવાર, પરિકર, પુષ્પ વિગેરેની રચનાથી–માથા ઉપર કરેલી શોભા.

परिस्पन्दन न. (परि सर्वतोभावेन स्पन्दनं, परि+स्पन्द्+ल्युट्) ફરકવું, સર્વ તરફથી ધીમે હાલવું.

परिस्पन्दमान त्रि. (परिस्पन्दते परि+स्पन्द्+शानच्) સર્વ તરફથી હાલતું ચાલતું ફરકતું કંપતું

परिस्पर्धिन् त्रि (परि+स्पृध्+णिनि) સ્પર્ધા કરનાર, બરાબરી કરનાર.

परिस्फुरण न (परि+स्फुर्+ल्युट्) હાલવું ચાલવું ફરકવું અંકુરિત થવું પ્રકાશવું નીકળવું

परिस्फुरत् त्रि (परि+स्फुर्+शतृ) ચમકતું હાલતું ચાલતું પ્રકાશતું અંકુરિત થતું નીકળતું

परिस्यन्द पु (परि+स्यन्द्+भावे घञ्) પ્રવાહી પદાર્થનું ઝરવું પાણી વિગેરેનું ભરાવું ટપકવું ઝરવું

परिस्रव पु. (परि+स्रु+भावे अप्) સઘળી તરફથી ઝરવું ભરવું ટપકવું

परिस्राव पु (परि+स्रु+णिच्+अच्) નદા પ્રસિદ્ધ રોગનો એક ભેદ—ભગંદર રોગ.

परिस्राव पु (परि+स्रु+भावे घञ्) ઝરવું ટપકવું ભરવું

परिस्राविन् त्रि (परि+स्रु+णिनि) ભરતું ટપકતું ઝરતું

परिस्राविन् पु. (,, ,,) ભગ પ્રકારનો

परिपूति त्रि (परि+सू प्रेरणे+कर्त्तरि क्तिच्) પ્રેરક, પ્રેરણા કરનાર

परिषेक पु (परि+सिच्+घञ्) છાંટવુ, સીંચવુ, પ્રોક્ષણ કરવુ

परिषेचक त्रि (परि+सिच्+ण्वुल्) છાંટનાર, પ્રોક્ષણ કરનાર, સીંચનાર

परिषेचन न (परि+सिच्+ल्युट्) परिषेक શબ્દ જુઓ

परिषेवण न (परि+सिव्+ल्युट्) ગાંઠ વાળવી, ગાંઠ દેવી

परिष्कण्ण त्रि (परि+स्कन्द्+क्त तस्य दस्य च न, षत्वे णत्वम्) બીજાએ પોષેલું, બીજે ઉછરેલું

परिष्कन्द त्रि (परिस्क्यते पूर्य्यते परि+स्कन्द्+घञ् वा षत्वम्) ઉપરનો અર્થ, ચારે તરફ રહી રથનુ રક્ષણ કરનાર

परिष्कन्न त्रि (परि+स्कन्द्+क्त षत्वम्) બીજાએ ઉછેરેલુ, બીજાથી પોષણ પામેલુ

परिष्कर पु (परि+कृ+भावे वा० अप् सुट् षत्वम्) રથની ચારે તરફની રક્ષા

परिष्कार पु (परि+कृ+घञ् सुट् षत्वम्) આભૂષણ, અલંકાર, શણગારવુ, હાજર કોઈ વસ્તુમા બીજા ગુણોનું સ્થાપન, સંસ્કાર, શુદ્ધિ

परिष्कृत त्रि (परि+कृ+क्त सुट् षत्वम्) સુશોભિત કરેલુ, ચેષ્ટા કરેલું, સાફ કરેલુ, વાળી-ઝાડીને સાફ કરેલુ

परिष्कृतभूमि स्त्री (परिष्कृता भूमि) યજ્ઞમા પાત્ર વિગેરે મુકવા માટે સંસ્કાર કરેલી ભૂમી

परिष्कृता स्त्री (परिष्कृत+स्त्रियां टाप्) ઉપરનો અર્થ

परिष्कृति स्त्री (परि+कृ+क्तिन् सुट् षत्वम्) परिष्कार શબ્દ જુઓ

परिष्क्रिया स्त्री (परि+कृ+श+टाप्) શુદ્ધ કરવુ, સાફ કરવુ, શણગારવુ, શોભાવવુ, લેપ દેવુ

परिष्टि स्त्री (परि+इष्+क्तिन् वेदे) ખોળવુ-શોધવુ, તપાસ

परिष्टुभ् त्रि (परि+स्तुभ्+क्विप् षत्वम्) સર્વ તરફ નિરર્થક શબ્દરૂપ શોભવાળુ, સર્વ તરફથી સાંભળવા યોગ્ય

परिष्टोम पु (परित स्तूयते उत्तमवर्णवत्त्वात् परि+स्तु+मन् षत्वम्) હાથીની પીઠ ઉપર નાખવાની ઝુલ

परिष्ठल न (परित स्थलम् षत्वम्) ચારે બાજુનુ સ્થલ

परिष्ठा त्रि (परि+स्था+क्विप् षत्वम्) परावृत्ति શબ્દ જુઓ

परिष्पन्द त्रि (परि+स्पन्द्+घञ्) ચારે તરફથી ફરકતુ, સ્પન્દવાળુ

परिष्पन्द पु (परि+स्पन्द्+अधिकरणे घञ्) પરિવાર, ફુલ વિગેરેથી પત્રાવલી વગેરેની રચના, परिष्कार શબ્દ જુઓ

परिष्यन्द पु (परि+स्यन्द्+घञ्+षत्वम्) ઘી વગેરેનુ ટપકવુ, પ્રવાહી કોઈ પદાર્થનુ ઝરવુ

परिष्वष्कण न (परिसक्कण जै प्रा) ચારેબાજુ ભમવુ

परिष्वष्कित् त्रि (परिसक्किर ,,) ગમન કરનાર, જનાર

परिष्वष्कित त्रि (परिसक्किअ जै प्रा) ગમન કરનાર

परिष्वङ्ग पु (परि+स्वञ्ज्+घञ्) આલિંગન, ભેટવુ "हनूमत परिष्वङ्गो राघवेण महात्मना" रामायणम्

परिष्वज्य अ (परि+स्वञ्ज्+ल्यप्) ભેટીને, આલીંગન કરીને

परिसंवत्सर अव्य (परि ऊर्ध्वं संवत्सरात् अव्ययी) વર્ષ ઉપર, વર્ષ પછી

परिसंवत्सर पु પાંચ સંવત્સર પૈકી એક સંવત્સર

परिसंख्या स्त्री (परि+सम्+ख्या+भावे अङ्) સંખ્યા, ગણવુ, ગણત્રી, વિધિ ભેદ

परिसंख्यात त्रि (परि+सम्+ख्या+कर्मणि क्त) ગણેલુ, સંખ્યા કરેલું

परिसंख्यान न (परि+सम्+ख्या+ल्युट्) परिसंख्या શબ્દ જુઓ

परिसंगत त्रि (परिसंगय जै प्रा) જોડાયેલુ, સંમ્બન્ધ થયેલુ

परिसञ्चर पु (परि+सम्+चर्+अच्) સૃષ્ટિનો પ્રલય કાળ

परिसभ्य पु (परित सभ्य) સભાસદ

परिसमापित त्रि (परिसमापिय जै प्रा) સમાપ્ત કરેલુ, પુરુ કરેલુ

दूर करेलुं भजन करेलुं

परीक्षक त्रि. (परि+ईक्ष्+ण्वुल्) चारे तरफ तपासीने करनार परीक्षा करनार, पारखनार, व्यवहार विगेरेमां शुद्ध अशुद्ध वगेरेनी परीक्षा करनार.

परीक्षण न (परि+ईक्ष्+भावे ल्युट्) पारख, परीक्षा, खातरी, निर्णय.

परीक्षणीय त्रि. (परि+ईक्ष्+अनीयर्) परीक्षा करवा लायक पारखवायोग्य.

परीक्षा स्त्री. (परि+ईक्ष्+भावे अ+टाप्) परीक्षा करवी, खातरी करवी, पारख करवी तपासवुं

परीक्षित् पु. (परि+क्षि+क्विप् तुक्) अर्जुनना पुत्र अभिमन्युनो पुत्र.

परीक्षित त्रि (परि+ईक्ष्+क्त) पारखेलुं परीक्षा लीधेलुं

परीक्षिन् त्रि (,, +णिनि) तपासनार परीक्षा करनार.

परीणस् त्रि (परि+नस् कौटिल्ये व्याप्तौ क्विप् दीर्घः) व्यापक.

परीणह् त्रि (परि+नह्+क्विप् उपसर्ग दीर्घः) चारे बाजुथी जोडेलुं

परीणसा अव्य. (परि+नस्—व्याप्तौ+आ बाहु. दीर्घः) बहु, घणुं पुष्कळ.

परीणह् त्रि. (परित नह्यते बध्यते, नह्+क्विप् दीर्घः) सर्व तरफथी बांधेलुं, सघळी तरफथी बन्धन.

परीणाह पु. (परितो नह्यते परि+नी+घञ् दीर्घः) जेमां के जेनाथी वगेरेनुं फेलावुं आदि तथा विस्तार

परीत त्रि. (परि+इ+क्त) सर्वतरफ गयेल, चोतरफ वींटायेल, घेरायेल.

परीतत् त्रि. (परि+तन्+क्विप् दीर्घ) चारे तरफ फेलायेल.

परीतानन्तक न. (परितानन्तक जै. शा.) अनन्तना नव भेदमांनो पहेलो भेद.

परीतासंख्येयक पु. (परितासंख्येयक जै. शा.) असंख्याताना नव भेदमांनो पहेलो भेद.

परीतोष पु. (परितुष्यते, परि+तुष्+घञ्) अत्यन्त संतोष, अतिशय आनंद.

परीत्य अव्य (परि+इ+ल्यप्) घेरीने चारे तरफ वींटळाईने, चारे बाजु जईने.

परीदाह पु. (परि+दह्+घञ् दीर्घः) बळतरा, बळवुं

परीधाविन् पु. (परि+धाव्+णिनि) साठ संवत्सरो पैकी छेंताळीसमो संवत्सर.

परीपाक पु (परि+पच्+घञ् दीर्घः) परिपाक शब्द जुओ.

परीप्सा स्त्री. (परि+आप्+सन्+भावे अ+टाप्) मेळववानी इच्छा, प्राप्त करवानी इच्छा

परीप्सु त्रि. (परि+आप्+सन्+उ) मेळववा इच्छा प्राप्त करवा चाहनार

परीभाव पु. (परि+भू+घञ् दीर्घः) अनादर, तिरस्कार अपमान.

परीमोष पु. (परि+मुष्+घञ् दीर्घ) परिमोष शब्द जुओ.

परीर न. (पूर्वोक्तेऽर्थे पृ ल्युट्+ईरन्) फळ.

परीरभ पु. (परि+रभ्+अच् दीर्घः) हृदय, फळ पलाश

परीरम्भ पु (परि+रम्भ्+घञ् वा दीर्घः) आलिंगन, भेटवुं.

परीवर्त पु. (परि+वृत्+घञ् ,,) परिवर्त शब्द जुओ.

परीवाद् पु. (परि+वद्+घञ् दीर्घः) परिवाद शब्द जुओ.

'परीवादस्तथो भवति वितथो भवति महत्तम ... '

परीवाप पु. (परि+वप्+घञ् दीर्घः) परिवाप शब्द जुओ.

परीवार पु. (परि+वृ+घञ्) परिवार शब्द जुओ.

परीवाह पु. (परि+वह्+घञ्) परिवाह शब्द जुओ

परीष्टि स्त्री. (परि+इष्+क्तिन् वा दीर्घः) शोध—खोळ, उत्कंठा चाकरी सेवा तपासी, खेल.

परीसार पु (परि+सृ+घञ् वा दीर्घः) चारे बाजु जवुं, फेलावुं, सर्व तरफ भमवुं

परीहार पु (परि+हृ+घञ् दीर्घः) परिहार शब्द जुओ

परीहास पु. (परि+हस्+घञ्) परिहास शब्द जुओ.

ભગંદર પૈકી એક ભગંદર.

परिस्रुत् स्त्री (परि+स्रु+क्विप् तुक् च) દારૂ, મદ્ય

परिस्रुत् स्त्री (परि+स्रु+भावे सम्प० क्विप्) ઝરવુ, ખરવુ, ટપકવુ

परिस्रुत् त्रि (परि+स्रु+क्विप् तुक् च) સર્વ તરફથી ઝરનાર, ટપકનાર, ખરનાર

परिस्रुत पु પુષ્પ વિગેરેમાથી નિકળેલ સારરૂપ પદાર્થ

परिस्रुत त्रि (परि+स्रु+क्त) સર્વ તરફથી ખરેલુ, ટપકેલુ, ગયેલુ, ભરેલુ

परिस्रुता स्त्री (,, ,, स्त्रियां टाप्) મદિરા, દારૂ

परिहनु अव्य (हन्वोरुपरि अव्ययी०) હડપચી ઉપર

परिहरण न (परि+हृ+ल्युट्) હરણ કરવુ, છીનવી લેવુ, લઇલેવુ, ત્યાગકરવો, દુ ખ વિગેરે દૂર કરવુ, ખ ડનકરવુ, દોષ વિગેરે મટાડવો

परिहरणा स्त्री (परिहरणा जै प्रा) પરિભોગ, દૂર કરવુ

परिहरणीय त्रि (परि+हृ+अनीयर्) હરણ કરવાલાયક, ત્યાગ કરવા લાયક, દૂર કરવા લાયક, ખડન કરવા યોગ્ય, છીનવી લેવા લાયક, દોષ મટાડવા લાયક, લેવા યોગ્ય.

परिहरणीयता स्त्री (परिहरणीयस्य भाव तल्+टाप्) ત્યાગ કરવા યોગ્યપણુ, દૂર કરવા લાયકપણુ, છીનવી લેવા યોગ્યપણુ, ખડન કરવા યોગ્યપણુ

परिहरणीयत्व न (परिहरणीयस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

परिहरत् त्रि (परि+हृ+शतृ) હરણકરતુ, લેતુ, દૂર કરતુ, ખડનકરતુ, દોષ મટાડતુ, ત્યાગકરતુ

परिहरमाण त्रि (परि+हृ+शानच्) ઉપરનો અર્થ

परिहर्तव्य त्रि (परि+हृ+तव्यत्) परिहरणीय શબ્દ જુઓ

दुर्जन परिहर्तव्यो विद्ययाऽलङ्कृतोऽपि सन्" हितोपदेशे

परिहर्षण त्रि (परि+हृष्+ल्यु) અત્યન્ત આનંદ કરનાર.

परिहस्त अव्य (हस्तस्य वर्जनम्, वर्जने परे पूर्वनिपात) હાથનો ત્યાગ

परिहाटक न (परित हाटक यस्य) સોનાનો બાજુ બન્ધ

परिहाणि स्त्री (परि+हा+क्तिन्) હાનિ નુકસાન

परिहापित त्रि (परिहाविअ जै प्रा) હીનકરેલુ, હલકુ કરેલુ

परिहार पु (परिह्रियतेऽनेन, परि+हृ+घञ्) હરણકરવુ, લઇલેવુ, છીનવી લેવુ, ત્યાગ કરવો, દુ ખ વિગેરે દૂરકરવુ, દોષ વિગેરે મટાડવુ, નિરાકરણ કરવુ, અવજ્ઞા–અનાદર, બક્ષીસ, દોષ વિગેરેનો ઉદ્ધાર

परिहार पु (परिहार जै प्रा) માસ લઘુમાસાદિ પ્રાયશ્ચિત્ત તપવિશેષ, પરિભોગ, ત્યાગ

परिहारक त्रि (परिहारग जै प्रा) પાપકર્મને દૂર કરનાર

परिहारविशुद्ध न (परिहारविशुद्ध जै प्रा) પરિહાર વિશુદ્ધ ચારિત્ર, ચારિત્રના પાચ પ્રકારમાનો ત્રીજો પ્રકાર

परिहारिक त्रि (परिहारिय जै प्रा) ત્યાગ કરવા લાયક, પરિહાર નામના તપનુ પાલન કરનાર.

परिहारिन् त्रि (परि+हृ+णिनि) અવજ્ઞાકરનાર, તિરસ્કાર કરનાર, દોષ વિગેરે દૂર કરનાર

परिहार्य त्रि (परि+हृ+कर्मणि ण्यत्) परिहरणीय શબ્દ જુઓ, દોષ વિગેરે દૂર કરવા યોગ્ય.

परिहास पु (परि+हस+घञ् वा) હાસી, મશ્કરી હાસ્યવિનોદ

"परिहासविजल्पित सखे परमार्थेन न गृह्यता वच"
शाकुन्तलम्

परिहासवेदिन् त्रि (परिहास वेत्ति, विद्+इन्) મશ્કરી કરી જાણનાર, હાસ્યવિનોદમા કુશળ, હાસીને સમજનાર

परिहासिन् त्रि (परि+हस्+णिनि) મશ્કરી કરનાર, હાસી કરનાર, હાસ્ય વિનોદ કરનાર

परिहित त्रि (परि+धा+क्त) પહેરેલુ, ધારણકરેલુ

परिहीण त्रि (परि+हा+क्त) નાનુ થયેલુ, હીનથયેલુ, ઓછુ થયેલુ, કૃશ થયેલુ

परिहृत् त्रि (परि+हृ+क्विप् तुक्) પરિહરણ કરનાર, ત્યજી દેનાર, દોષ વિગેરે દૂર કરનાર, હરણ કરી જનાર

परिहृत त्रि (परि+हृ+कर्मणि क्त) હરણકરેલુ, ત્યાગ કરેલુ, છીનવી લીધેલુ, પરિહાર કરેલુ, દોષ વિગેરે

કાતુર, દુઃખને દૂર કરેલ નથી.

परोपदेश पु. (परस्य उपदेशः) પારકાને ઉપદેશ આપવો તે.

"परोपदेशे पाण्डित्यं सर्वेषां सुकरं नृणाम्" हितोपदेश

परोपरुद्ध त्रि. (परैरुद्धः) શત્રુએ રોકેલું બીજાએ ઘેરેલું, કેદ કરેલ.

परोबाहु त्रि (परो बाहुभ्योऽस्य नि. सुट्) પરમ [illegible] અતિશય [illegible].

परोरजस् त्रि (रजसः परः सुट् नि.) વિકારી આ- સક્તિમાત્રનું નિધાન.

परोलक्ष न (लक्षात् परः सुट् नि.) લાખથી વધારે, લાખ કરતા ઉપરની સંખ્યા.

परोलक्ष त्रि (,, ,, अस्त्र) લાખથી વધારે સંખ્યાવાળું.

परोवरीण त्रि. (परांश्चावरांश्चानुभवति ख आरात्पोर्ख निपात्यते) ઉત્તમોત્તમને અનુભવનાર, અપ- [illegible].

परोवरीयस् त्रि. (परतरो वरीयान् नि. पूर्वपदे सुट्) અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ, ઉત્કૃષ્ટ.

परोवरीयस् पु. ( ) પરમાત્મા.

परोष्णी स्त्री. (परा उष्णा यस्याः. ङीप्) તેલ પીનારી એક કીડી. तैलपायिका

पर्कट न. પશ્ચાત્તાપ, દિલગીરી.

पर्कट पु બગ પક્ષી.

पर्कटि स्त्री (पृच+अति न्यङ्क्वा. कुत्वम्) પીંપરનું ઝાડ.

पर्कटिन् पु. (,, कटिन् ,,) પીંપળનું ઝાડ.

पर्कटी स्त्री (पर्कट+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) બગ પક્ષિણી, પીંપરનું ઝાડ.

पर्कोटी स्त्री (पृच्+करणे लुट्+ङीप्) ધાર ઘાસ.

पर्जन्य पु. (पर्षति सिञ्चति भुवं पृषति, पृष् सेचने+अन्य ...) મેઘ ઇન્દ્ર, મેઘનો શબ્દ, વિષ્ણુ. "पर्जन्यादन्नसम्भवः" गीता

पर्जन्यपत्नी स्त्री. (पर्जन्यस्य पत्नी ...) ઇન્દ્રાણી.

पर्जन्या स्त्री (पर्जन्य+स्त्रियां टाप्) દાર હળદર.

पर्ण (चुरा. उभ. स. से. पर्णयति-ते) લીલું કરવું.

पर्ण न (पृ+न नस्य णः) પાંદડું, નાગરવેલનું પાન, પીંછ.

"स्वयं विशीर्णद्रुमपर्णवृत्तिता" कुमारसम्भवे

पर्ण पु. (पृ+न पर्ण+अच् वा) ખાખરાનું ઝાડ.

पर्ण त्रि. (पर्ण+अच्) પાંદડાવાળું.

पर्णक पु. તે નામે એક ઋષિ.

पर्णकार पु. (पर्णं करोति कृ+अण्) તંબોળી પાન વેચી ગુજરાન ચલાવનાર.

पर्णकीय त्रि (पर्ण+ ... छ) પાં- દડાવાળું [illegible].

पर्णकुटी स्त्री. (पर्णनिर्मिता कुटी) પાંદડાની બનાવેલી ઝૂંપડી.

पर्णकूर्च पु. (पर्णबोधक कूर्चः) એક દિવસ સુધી કેવળ પાંદડાનો ઉકાળો પીવાનું એક વ્રત.

"एतान्येव समस्तानि, त्रिरात्रोपोषितः शुचिः कषायपीता त्रिरात्रम् पर्णकूर्चोऽभिधीयते"

पर्णकृच्छ्र पु (पर्णेन साध्यं कृच्छ्रं व्रतं यत्र) પાંચ દિવસ જુદા જુદા પાંદડાંનો ઉકાળો પીને ઉપવાસ કરવાનું એક વ્રત.

पर्णखण्ड पु.(पर्णमेव खण्डो यस्य) ફુલ વગરનું ઝાડ.

पर्णखण्ड पु. (पर्णस्य खण्डः) પાનનો કટકો, પાંદડાનો ટુકડો.

पर्णचय न (पर्णानां समूहः चयः) પાંદડાનો સમૂહ, પાંદડાનો ઢગલો.

पर्णचीरपट पु. (पर्णमेव चीरपटमस्य) મહાદેવ, શિવ.

पर्णचोरक पु. એક જાતનું ચોર નામે સુગન્ધિદ્રવ્ય.

पर्णनर पु (पर्णनिर्मितः नर इव) પ્રેત નહિ જડવાથી તેને ઠેકાણે અગ્નિદાહ કે પ્રાયશ્ચિત્ત કરવા માટે બનાવેલું પાંદડાંનું માણસ "कुशपुत्तलक"

पर्णभेदिन् त्रि (पर्णानि भिनत्ति पर्ण+भिद्+णिनि) પાંદડાંને ભેદનાર.

पर्णभेदिनी स्त्री (पर्णानि भिनत्ति, भिद्+णिनि+ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ, પ્રિયંગુ, કાંગ.

पर्णमाचाल पु (पर्णं मुञ्चति, मुच्+अलच्) નારંગ.

पर्णमोचन त्रि. (पर्णानि मोचयति ल्यु) પાંદડાં પાડનાર.

पर्णमोचन न. (पर्ण+मुच्+णिच्+ल्युट्) પાંદડાં પાડવાં તે, પાંદડું ખરવું.

परु पु (पृ+उन्) पु समुद्र, स्वर्ग, पर्वत, शेलडी वास वगेरेनी गांठ, गांठ.
परुच्छेप (परुषि शेफोऽस्य पृषो) ते नामे એક ऋषि
परुत् अव्य० (पूर्वस्मिन् वर्षे, पूर्व+उत् परभाव निपा) पूर्वना वर्षे-पोर, परार
परुत्न त्रि (परुत् गतवत्सरे भव त्न) पूर्वना वर्षे होनार-थनार, पोर थनार
परुद्वार पु (परु समुद्रो पर्वतो वा द्वारमस्य) घोडो
परुद्वारी स्त्री, (परुद्वार+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) घोडी
परुष न (पृ+उषन्) कठोर वचन, निष्ठुर भाषण, कानसा, એક જાતનું ઝાડ, કાળી ઝીંઝોટી
परुष त्रि (पृ+उषन्) कठोर, निष्ठुर, निर्दय, खडबचडुं, जुल्मी, जबरदस्त, चित्रविचित्र रंगनुं, गांठवाळुं
परुषवचन न (परुष च तत् वचन च) कठोर भाषण
परुषवचन त्रि (परुष वचनं यस्य) कठोर भाषणवाळुं
परुषवाच् स्त्री (परुषा वाक्) क्रूर वाणी, कठोर वाणी
परुषवाच् त्रि (परुषा वाग् यस्य) क्रूर वाणीवाळुं, भयंकर वाणीवाळुं
परुषोक्ति स्त्री (परुषा उक्ति) परुषवाच् शब्द जुओ
परुषोक्ति त्रि (परुषा उक्तिर्यस्य) क्रूर वाणीवाळुं, कठोर भाषणवाळुं
परुस् न (पृ+उसि) शेलडी के वांस वगेरेनी गांठ
परूष न („+ऊषन्) फालसा नामनुं फळ
परूषक न (परूष+स्वार्थे क) उपरनो अर्थ
परेत त्रि (पर लोकमित, इ+क्त) मरण पामेल
परेत पु (परा+इ+क्त) भूत, प्रेत
परेतभर्तृ पु (परेतान् बिभर्ति, भृञ्+तृच्) यमराज
परेतर त्रि (परात् इतर) शत्रु नहिं ते, पारकुं नहि ते, विश्वासु
परेतराज् पु (परतेषु मृतेषु राजते, राज्+क्विप्) यमराज
परेतराज पु (परेतानां राजा टच् समा०) यम
परेतवास पु (परेताना वास) श्मशान, मसाण, कब्रस्तान

परेद्यवि अव्य (परस्मिन् अह्नि नि) बीजे दिवसे
परेद्युस् अव्य (परस्मिन् अह्नि पर+एद्युस्) गयेरोज, बीजे दिवसे, गईकाल
परेष्टि पु (परा इष्टि यस्य) ब्रह्मदेव, ब्रह्मा
परेष्टुका स्त्री (परैरिष्यते इष्+तु+स्वार्थ क+टाप्) घणी वखत वीयायेली गाय.
परैधित त्रि (परैरधित एध्+णिच्+क्त) बीजाओ उछेरेल, बीजाओ पाळेल
परैधित पु (परैरन्यै एधित'सवर्धित) कोयल पक्षी
परोक्ष न (परुक्ष जै प्रा) इन्द्रियोनी सहायताथी थतुं ज्ञान
परोक्ष अव्य (अक्ष्णो परम् अव्ययी सुट् नि पूर्वनिपात) अप्रत्यक्ष ज्ञान
परोक्ष त्रि (परोक्ष विद्यतेऽस्य अच्) प्रत्यक्ष नहि ते, जोवामां न आवे तेवुं, अप्रत्यक्ष ज्ञानना विषयनुं "परोक्षे कार्यहन्तारं प्रत्यक्षे प्रियवादिनम्" सुभाषितम्
परोक्ष पु (परोक्षमस्यास्ति अच्) तपस्वी
परोक्षता स्त्री (परोक्षस्य भाव तल् टाप्) परोक्षपणुं
परोक्षत्व न (परोक्षस्य भाव) उपरनो अर्थ
परोक्षभोग पु (परोक्षे भोग) धणीनी गेरहाजरीमां तेनी हरकोई मिल्कतनो उपभोग करवो ते, प्रत्यक्ष न भोगववुं ते
परोक्षवृत्ति त्रि (परोक्षा वृत्तिर्यस्य) जेनो सद्भाव परोक्ष होय छे ते, परोक्ष वर्तनवाळुं
परोक्षार्थ पु (परोक्ष अर्थ) अदृष्ट हेतु
परोढा स्त्री (परेण ऊढा) बीजाओ परणेली स्त्री, परस्त्री
परोत्कर्ष पु (परस्य उत्कर्ष) बीजानी मोटाई, शत्रुनी मोटाई, दुश्मननी आबादी
परोदित त्रि (परेण उदित) बीजाओ कहेल, शत्रुओ बोलेलुं
परोपकार पु (परेषामुपकार) बीजानो उपकार, बीजा उपर उपकार करवो ते.
परोपकारिन् त्रि (परोपकार+इनि) परोपकार करनार, परोपकारवाळुं
परोपकृत त्रि (पर+उप+कृ+क्त) परोपकार करायेलुं
परोपजाप पु (परेण कृत उपजाप.) शत्रुओ करेल

મગફળ અને ભાઠીયા વાયુ.

पर्पटी स्त्री (पर्प–अटन् स्त्रियां गौरा० ङीष्) સૌરાષ્ટ્ર દેશની એક જાતની માટી, પાપડ, ઉપલેટ પ્રસિદ્ધ એક સુગન્ધિ દ્રવ્ય.

पर्परीक पु. (पृ+ईकन् द्वित्वमभ्यासस्य लुक् च) સૂર્ય, અગ્નિ, જલાશય, આકાશનું વાદળ, મિત્ર વગેરે.

पर्परीण पु (पर्प+आङ्+कृ+क्त इत्वम्) પાંદડાંનો રેસો, પાન ની રગ, જુગાર.

पर्पाणि पु. ( ) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ લક્ષ્મણ.

त च–पर लय भयल एव बाल व्यास व्याल पक्षि इत्यादि

पर्पिक त्रि (पर्पेण गच्छति पर्प+ठन्) લૂલું, લંગડું.

पर्फरीक न (स्फुर्+ईकन् तस्य फि.) નવ પલ્લ-વનું પાન.

पर्व् (भ्वा. प. स सेट् पर्वति) ભરવું, પૂરવું.

पर्यङ्क पु. (परितोऽङ्क्यते, परि+अकि लक्षणे+घञ्) ખાટલો, પલંગ, વીરાસનનું અંગ યોગપટ–વસ્ત્ર વિશેષથી પીઠ–બરડો–ઢીંચણનું બાંધવું પૂરણ કરી બેસવાનું એક આસન.

पर्यङ्कपादिका स्त्री. (पर्यङ्कस्य पादोऽवयवः इव पादा यस्याः कप् टाप् इत्वम्) ભૂમિભીંગણી નામે વન-સ્પતિ.

पर्यङ्कबन्ध पु (पर्यङ्कस्य बन्ध) યોગપટ–પૂરણ બાંધવું અને પીઠને કપડાથી બાંધવું.

पर्यङ्कबन्धन न (पर्यङ्कस्य योगपटस्य बन्धनम्) ઉપરનો અર્થ.

पर्यग्नि पु. અશ્વમેધમાં પશુબંધનાર્થે લાવવાની ચાર પશુ.

पर्यग्निकृत त्रि (अग्निं परितः कृत) ચોતરફ અગ્નિ ફેરવીને સંસ્કાર કરેલ.

पर्यट त्रि ... વો.

पर्यटन न. (परितोऽटनम्) ચારે બાજુ ફરવું ચાર બાજુ ભમવું.

पर्यनुयोग पु. (परितोऽनुयोगः प्रश्न) ભયથી ચારે તરફ પ્રશ્ન, દોષ બતાવવાની ઇચ્છા, તપાસ કરવી, પૂછવું.

पर्यनुयोज्य त्रि (परि+अनु+युज्+कर्मणि ण्यत्) નિગ્રહસ્થાનમાં તું આવ્યો છે એમ કહેવા યોગ્ય.

पर्यनुयोज्योपेक्षण न ગૌતમ પ્રણીત નિગ્રહસ્થાનમાંનું એક નિગ્રહસ્થાન.

पर्यन्त पु. (परितोऽन्तम् प्रा. स) છેક અન્ત, આખર, સીમા–હદ, અન્તભાગ.

पर्यन्त न સુધી, પાસે, આખર, છેડા.

पर्यन्तभू स्त्री. (पर्यन्तस्य भूः) સીમ–સીમાડો બાજુ પાસ.

पर्यन्तिका स्त्री. (परितोऽन्तिका) સુંદરનો નાશ.

पर्यय पु. (परेरय इणो) પર્યાય ઇત્યાદિ જુઓ.

पर्यय पु. (परितः क्रमस्य ... अच् इण् भावे अच्) ક્રમ તથા રીતથી વિરુદ્ધ આચરણ, ફેરફાર, સમયનો ફેરફાર.

पर्यसन न (परि+अस्+ल्युट्) ચોતરફ ફેંકવું, ચોતરફ ઉપર નાખવાની માટી.

पर्यवस न (परितः अवसरः ... प्रा.) સમસ્ત વસ્તુ પરિ-ચ્છેદરૂપ જ્ઞાન, નિશ્ચય, અવધારણ, પરિચ્છેદ, નિર્ણય

पर्याय पु (परितः ... प्रा.) જ્ઞાન,દ્રવ્ય અને દ્રવ્યના રૂપાન્તર વગેરે–એક અવસ્થામાંથી બીજી અવસ્થા વગેરે વિશેષતા, વ્યતિરેક, પર્યાય–એક વસ્તુનાં ભિન્ન ભિન્ન નામો.

पर्यवपात त्रि (परितः अवपात ... प्रा.) જ્ઞાન પ્રાપ્ત.

पर्यवरुद्ध त्रि (परितः अवरुद्धः) અટકાવેલ, રોકેલ.

पर्यवरोधन न. (परि+अव+रुध्+ल्युट्) અટકાવવું રોકવું.

पर्यवसान न (परि+अव+सो+भावे ल्युट्) તે તે અર્થનું અવધારણ, અંત, છેક ઉપર રહેલ, અવધિ.

पर्यवसानिक त्रि (पर्यवसान+ठन्) અન્તનું ઉપરનું અવધિનું.

पर्यवसायिन् त्रि (पर्यवसान+अस्त्यर्थे इनि) અન્તવાળું ઉપરનું અવધિવાળું.

पर्यवसित त्रि (परि+अव+सो+कर्मणि क्त) તત્પર નીચેલાલ નિરુક્તનું ... પરિણામ ઇત્યાદિ વિચારી અવધારણ કરેલ અર્થ વિશેષ.

पर्यवस्कन्द पु. (परि+अव+स्कन्द्+अप्) નીચે કૂદી પડવું તે

पर्णभोजनी स्त्री (पर्णभोजन+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) બકરી
पर्णमणि पु (पर्णवर्णो मणि) લીલો મણિ, લીલમ
पर्णमय त्रि (पर्णस्य विकार मयट्) પાદડાનું બનાવેલું, પાદડાની બનાવટનું, પાદડાનો વિકાર
पर्णमयी स्त्री (पर्णस्य विकार मयट्+स्त्रियां ङीप्) પાંદડામાથી બનાવેલી જુહૂ–એક યજ્ઞપાત્ર.
पर्णमाचाल पु (पर्णमाचालयति, आ+चल्+णिच्+अण् वा० मुम) કારેલાના છોડ, એકજાતનું વૃક્ષ
पर्णमुच् पु (पर्णानि मुञ्चत्यत्र, मुच्+आधारे क्विप्) શિશર ઋતુ, પાનખર ઋતુ, શિયાળો
पर्णमृग पु (पर्णचरो मृग) પાદડા ખાઈ જીવનાર વાનર વિગેરે પશુ
पर्णरुह् पु (पर्ण रोहति अत्र, रुह्+आधारे क्विप्) વસન્ત ઋતુ
पर्णल त्रि (पर्ण+अस्त्यर्थे लच्) પત્રયુક્ત, પાદડાવાળુ
पर्णलता स्त्री (प्रर्णप्रधाना लता) નાગરવેલ
पर्णवत् त्रि (पर्ण+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) પાદડાવાળુ
पर्णवल्क पु ते नामना ઋષિ
पर्णवल्ली स्त्री (पर्णप्रधाना वल्ली) એકજાતનો વેલો, पलाशीलता
पर्णवी त्रि (पर्णमिव अजति, अज्+क्विप् वीभाव) પક્ષી
पर्णवीटिका स्त्री (पर्णस्य वीटिका) પાનબીડુ
पर्णशद पु (पर्णानि शद्यन्ते शीर्यन्ते शात्यन्ते यत्र शद्+आधारे घ) પડેલા પાંદડાવાળો પ્રદેશ, રૂક્ભેદ
पर्णशय्या स्त्री (पर्णरचिता शय्या) પાંદડાની શય્યા
पर्णशवर पु (पर्णभक्षणकर शवरो यत्र) ते नामे એક દેશ
पर्णशाला स्त्री (पर्णरचिता शाला) પાદડાની બનાવેલી ઝુંપડી
"निर्दिष्टा कुलपतिना स पर्णशालामध्यास्य प्रयतपरिग्रह द्वितीय" रघु
पर्णशालाग्र पु (पर्णशाला अग्रेऽस्य) ते नामनो એક કુલાચલ પર્વત
पर्णशुष् पु (पर्ण शुष्यति अत्र, शुष्+आधारे क्विप्) શીતકાલ–શિયાળો
पर्णस त्रि (पर्णस्यादूरदेशादि तृणा चतुरर्थ्यां स) પાદડાની પાસેનો પ્રદેશ વિગેરે
पर्णसि पु (पृ पूरणे+असि नुक् च) પાણીની વચ્ચે રહેલું ઘર, કમળ, શાક, અલંકાર–આભૂષણ
पर्णाढक पु ( ) ते नामनो ઋષિ.
पर्णाद त्रि (पर्णमत्ति व्रतार्थ, अद्+अण्) વ્રતના માટે પાદડાનું ભોજન કરનાર, પાન ખાનાર
पर्णाद पु (,, अद्+अण्) એક રૂષિનુ નામ
पर्णाल पु (पर्ण+अल्+अच्) વહાણ હોડી, પાવડો કોદાળી, એક માણસની લડાઈ
पर्णाशन पु (पर्णानि अश्नाति, अश्+ल्यु) મેઘ
पर्णाशन त्रि (पर्णानि अश्नाति, अश्+ल्यु) પાદડા ખાનાર
पर्णास पु (पर्णानि अस्यति, अस्+अच्) તુલસી, કરમાણી અજમાનુ ઝાડ
पर्णास्मि पु (पर्णानि अस्यति, अस्+इन् वा) તુલસી
पर्णिन् पु (पर्ण+अस्त्यर्थे इनि) વૃક્ષ
पर्णिनी स्त्री (पर्णिन्+स्त्रियां ङीप्) માષપર્ણી વનસ્પતિ, ते नामनी અપ્સરા
पर्णिल त्रि (पर्ण+अस्त्यर्थे इलच्) પાદડાંવાળુ
पर्णी स्त्री (पर्ण+स्त्रियां ङीप्) નાનુ પાન, નાનુ પાદડું
पर्णोटज न (पर्णनिर्मितमुटजम्) पर्णशाला શબ્દ જુઓ
पर्द् (भ्वा पर स सेट् पर्दति) અપાન વાયુ છોડવો, પાદવુ
पर्द पु (पृ+भा द) કેશનો સમૂહ
पर्द पु (पर्द्+भावे घञ्) પાદવુ
पर्दन न, (पर्द्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ
पर्प् (भ्वा पर स सेट् पर्पति) ગમન કરવુ, જવુ
पर्प न (पृ+प) ઘર, નવુ ઘાસ, લૂલા માણસને ચાલવામા ટેકારૂપ લાકડી–ઘોડી વિગેરે
पर्पट पु (पर्प+शाका अटन्) પીતપાપડો, પાપડ, ઔષધિ વિશેષ
पर्पटक पु (पर्पट+स्वार्थे क) પીતપાપડો, પાપડ
पर्पटद्रुम पु (पर्पट इव द्रुम) "कुम्भीवृक्ष, ગુગળનુ ઝાડ
पर्पमोदक पु (पप्पडमोदय जै प्रा) મિષ્ટાન્ન વિશેષ–

पर्यायशस् अव्य. (पर्याय+शस्) अनुक्रमे, वारावारती पर्याये.

पर्यायोक्त पु (पर्यायेण उक्तमस्मिन्) ते नामनो एक अर्थालंकार

पर्यायोक्ति स्त्री (पर्यायेण उक्ति) अनुक्रमे बोलवुं, प्रकारान्तरे बोलवुं.

पर्यारिणी स्त्री. (परि+ऋ+णिनि+ङीप्) सर्व प्रकारे रोगग्रस्त थनेली गाय.

पर्याली अव्य. (परि+आ+अल+इ उणादि) हिंसा.

पर्यालीकृत्य अव्य (पर्याली+कृ+ल्यप्) हिंसा करीने.

पर्यालोचन न. (परि+आ+लोच्+स्वार्थे णिच्+ल्युट्) सारीरीते निरीक्षण करवुं, विचारीने जोवुं, चारे तरफ जोवुं, विचारवुं.

पर्यावर्तन न (परि+आ+वृत्+ल्युट्) सूर्यनी प्रतिमा देखी अर्थात् पूर्वमां स्थिर थवुं पश्चिम तरफ फेरवाई.

पर्यास पु. (परि+अस् क्षेप+घञ्) परिवर्त शब्द जुओ. पडवुं मरवापणुं

पर्यासन न (परि+आस+ल्युट्) करवुं थवुं

पर्याहार पु (परि+आ+हृ+घञ्) बेउ बाजुथी बोजो, खांधपर मार्गमां वाहन, वासनो संग्रह करवो ते.

पर्युक्षण न. (परित उक्षणम्) मंत्र बोल्या सिवाय जुदाजुदी धाराथी चारे तरफ पाणी छांटवुं ते.

पर्युत्सुक त्रि. (परित उत्सुक) अत्यन्त उत्कंठावाळुं

पर्युत्थान न. (पर्युत्थानशब्दे उत्थितदेह, परि+उद्+स्था+भावे ल्युट्) बेठुं करवुं

पर्युदञ्चन न (परि+उद्+अञ्च+भावे ल्युट्) उद्धारवुं, उद्धारपणुं.

पर्युदय अव्य. (उदयस्य सामीप्यम् अव्ययी.) उदयनी समीप, सूर्योदयनी नजीक

पर्युदस्त त्रि (परि+उद्+अस्+क्त) वारेलुं, निषेधेलुं, अपवादमां मुकेलुं, दूर करेलुं, फेंकवुं मूकेलुं

पर्युदास पु (परि+उद्+अस्+घञ्) निवारवुं, दूर करवुं, निषेध

पर्युदेवोपन न. (परितः पर्युपासनाय [illegible]) [illegible] काम करीने सेवा जोवुं ते.

पर्युपस्थित त्रि (परिपूर्वात् स्था+क्त) हाजर थयेल, तैयार थयेल.

पर्युपासन न (परि+उप+आस्+ल्युट्) सेवा, भक्ति, उपासना.

पर्युपासित त्रि. (परि+उप+आस्+क्त) सेवाकरेल उपासेला

पर्युपासीन त्रि (परि+उप+आस्+क्त) हाजर थयेल, सेवेल, उपासेल.

पर्युप्त त्रि (परि+वप्+क्त) वावेलुं, चोतरफ वावेलुं

पर्युप्ति स्त्री (परि+वप्+भावे क्तिन्) वाववुं चारे बाजु वाववुं

पर्युषण न (पज्जोसवण दे प्रा.) पर्युषण पर्व चोमासामां भादरवाना चार के पांच दिवस, एक स्थानमां चोमासुं व्यतीत करवुं

पर्युषित त्रि (परित्यक्त सम्बन्धसंस्थितम् परि+वस्+क्त) ताजुं नहि, वासी एक रात वीती गई होय तेवुं अन्न विगेरे.

"चाण्डाल पतत एव पर्युषितं न भक्ष्यं" चीतामणि

पर्युषितभोजिन् त्रि. (पर्युषितं भुङ्क्ते भुज्+णिनि) वासी खानार, एक रात्रिनो रहेल वासी थयेल अन्नने खानार.

पर्युषण न. (पज्जुसण दे. प्रा) चोमासामां साधुने एक स्थानमां निवास करवो ते,

पर्यूहण न (परि+ऊह्+भावे ल्युट्) अग्निनी चारे बाजु पाणीथी मार्जन करवुं ते.

पर्येषण न. (परि+इष्+ल्युट्) शोध, तपास, तर्क विगेरेथी पदार्थनी परीक्षा करवी ते.

पर्येषणा स्त्री. (परित एषणा) उपरनो अर्थ

पर्येष्टि स्त्री (परि+इष्+क्तिन्) शोध, खोळ–तपास, अनुमानथी प्रसिद्ध पदार्थनी परीक्षा करवी ते.

पर्येष्टृ त्रि (परि+आ+इष्+तृच्) चारे तरफ शोध करनार

पर्व् (भ्वा. पर सक. सेट् पर्वति) पूर्ण करवुं पूरवुं भरवुं, धमाल करवी

पर्यंक न. (पर्यङ्क शब्दार्थ, कै+क) सामान्य पलंग, मांचडो.

पर्यवस्था स्त्री (परि+अव+स्था+अङ्) વિરોધ, ઉલટુ બોલવુ, પ્રતિપક્ષવાદ

पर्यवस्थातृ त्रि (परि+अव+स्था+तृच्) વિરોધ કરનાર, વિરોધી, પ્રતિપક્ષ, વાદ કરનાર, ઉલટુ બોલનાર, શત્રુ

"अन्तक पर्यवस्थाता जन्मिन सततापद" किरातार्जुनीयम्

पर्यवस्थान न (परि+अव+स्था+करणे ल्युट्) વિરોધ, ઉલટુ બોલવુ, પ્રતિપક્ષવાદ

पर्यवस्थान त्रि ( ) વિરોધ કરનાર, પ્રતિપક્ષવાદ કરનાર

पर्यवस्थित पु (परित विश्व व्याप्य स्थित) વિષ્ણુ "जीवन पर्यवस्थित" विष्णुस०

पर्यवस्थित त्रि (परि+अव+स्था+क्त) રોકીને રહેલું પ્રતિપક્ષ થયેલુ, આડે આવનાર, સામા પક્ષનુ

पर्यश्रु त्रि (परिगतमश्रुभि) આસુથી ભરેલ, આસુયુક્ત

पर्यसन न (परि+अस् क्षेपे+भावे ल्युट्) સર્વ તરફ ફેકવુ, દૂર કરવુ, ખસેડવુ.

पर्यस्त त्रि (परि+अस् क्षेपे+कर्मणि क्त) સઘળી તરફ ફેંકેલુ, ખસેડેલુ, દૂર કરેલુ, હણેલુ, વિનાશ પામેલુ, વિખરાઇ પડેલુ, પડેલુ

'पर्यस्तां पृथिवीं क्रूरनां साश्वा सरयकुञ्जराम्"

पर्यस्ति स्त्री (पर्य्यस्यते शरीरं यत्र, परि+अस् क्षेपे+आधारे भावे वा क्तिन्) ખાટલો, પલગ, દૂર કરવુ, ખસેડવુ

पर्यस्तिका स्त्री (पर्यस्ति+स्वार्थे+क+टाप्) ઉપરનો અર્થ

पर्याकुल त्रि (परित आकुल) ગભરાયેલુ, આકુળ વ્યાકુળ, ભયભીત થયેલુ

पर्याकुलता स्त्री (पर्याकुलस्य भाव तल्+टाप्) ગભરામણુ, ગાભરાપણુ, વ્યાકુળતા

पर्याकुलत्व न (पर्याकुलस्य भाव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पर्यागलत् त्रि (परि+आ+गल्+शतृ) ગળતું, ટપકતુ, ઝરતુ, ખરતુ

पर्याचान्त न (परित आचान्तम्) એક હારમા બીજા જમતા હોય ત્યારે બીજાએ આચમન કર્યું તે વેળાનું જમનારાઓના પાત્રમાં રહેલુ એઠું અન્ન.

पर्याचित त्रि (परि+आ+चि+क्त) ચારે તરફ વ્યાપ્ત

पर्याण न (परि+या+ल्युट् पृषो) ઘોડાનો સામાન, ઘોડાઉપર નાખવાનું પલાણુ-જીન

पर्याणद्धन न (परि समन्तादानह्यतेऽनेन, परि+आ+नह्+करणे ल्युट्) જેમ શકટ ઉપર રહેલ પટકુટીને બાધવાનો પદાર્થ-ખીંટી

पर्याप्त न (परि+आप्+भावे क्त) પ્રાપ્ત થયેલુ, પરિપૂર્ણ, પ્રાપ્ત, શક્તિવાળુ, યથેષ્ટ, પર્યાપ્તિવાળુ

पर्याप्त त्रि (परि+आप्+कर्त्तरि क्त) પ્રાપ્ત, સમર્થ, પર્યાપ્તિવાળુ

"पर्याप्तन्त्विदमेतेपा बल भीमाभिरक्षितम्" गीतायाम्

पर्याप्तनामन् न (पज्जत्तनाम जै प्रा) પર્યાપ્તિ નામકર્મ, નામકર્મની એક પ્રકૃતિ

पर्याप्तभोग त्रि (पर्याप्त भोगो यस्य) સમ્પૂર્ણ ભોગ કરનાર, પૂર્ણ ભોગવાળુ, જેણે ભોગ પૂર્ણ કર્યો હોય તે.

पर्याप्तसंख्येय त्रि (पज्जतसखेज्ज जै प्रा) સખ્યાત વર્ષના આયુષ્યવાળો પર્યાપ્ત જીવ

पर्याप्ति स्त्री (परि+आप्+भावे क्तिन्) દીલખુશી, પ્રાપ્તિ, તૃપ્તિ, ન્યાયમત પ્રમાણે સ્વરૂપ સમ્બન્ધ, પરિપૂર્ણપણુ, શાન્તિ, ખાતરી

"पयाप्तिश्चायमेको घट इमौ द्वावित्यादिप्रतीतिसाक्षिक स्वरूपसम्बन्धविशेप" दीधिति

पर्याप्ति स्त्री (पज्जत्ति जै प्रा) સમ્પૂર્ણતા, ૭ પ્રકારની પર્યાપ્તિ, શક્તિ-સામર્થ્ય

पर्याप्लाव पु (परि+आ+प्लु+घञ्) अभिप्लव શબ્દ જુઓ, સમ્પૂર્ણ બોળવુ

पर्याय पु (परि+इण्+घञ्) અનુક્રમ, પ્રકાર, અવસર, નિર્માણ, રચના, દ્રવ્યોનો અમુક ધર્મ, સમાનાર્થ બોધક શબ્દ, સમાવેશ, જમાકરવુ, વિશેષગુણ, પોતાના સ્વરૂપને છોડયા સિવાય દ્રવ્યનુ રૂપાતર-અન્યરૂપે થવુ તે

पर्यायशयन न (पर्यायेण क्रमेण शयनम्) પહેરો ભરનારનું અનુક્રમે શયન-વારા કરતી સુવુ

પુર્ણિમા કે અમાસની વચ્ચેનો સમય પ્રથમ અવસર

पर्वपूर्णता स्त्री. (पर्वणः पूर्णता) પર્વનું સમાપ્તપણું ઉત્સવ વિગેરેની સમાપ્તિ-પૂર્ણતા.

पर्वमूला स्त्री. (पर्वणि पर्वणि मूलं यस्याः मूलान्तत्वात् टाप्) શ્વેતધરો, ધોળી દુર્વા.

पर्वयोनि पु. (पर्व प्रभवः योनिरुत्पत्तिस्थानमस्य) શેરડી વગેરે ? ગાંઠોથી ઉગે છે તે.

पर्वरीण पु. (पर्वरीण व्युत्प.) પાંદડાના મૂળનો રસ, પવન, ગર્વ, પાંદડાની રગ, વાયુ, દ્યુત ક્રીડા.

पर्वरीप न. (पर्वन् व्युत्प.) પર્વ ઉત્સવ.

पर्वरुह् पु. (पर्वसु अभिषु रोहति रुह्+क्विप्) દાડમ.

पर्ववल्ली स्त्री. (पर्वप्रधाना अभिन्नयुक्ता वल्ली) માલા દુર્વા, ધરોની એક જાત.

पर्वसन्धि पु. (पर्वणो सन्धिः) પાંચે અને પુનમ અથવા અમાવસ્યા તેનો સંધિ-મેળાપ.

पर्वावधि पु. (पर्वणः अवधिः) પર્વનો અંત.

पर्वास्फोट पु. (पर्वणः आस्फोटः) આંગળીના વેઢાનો ટાચકો.

पर्वित पु. (पर्व अभिव्यक्तमस्त्य, पर्व+इतच्) એક જાતનું માછલું.

पर्वेश पु. (पर्वणां ईश.) મહિનાના શુભ શુભ સમય ના માલીક.

पर्शान न. (पर्शव्यम् व्युत्प.) પર્શાનું સ્થાન-વાયસ્થાન.

पर्शान पु. મેઘ.

पर्शानि त्रि. ધીમે ધીમે વિચારનેવાળું.

पर्शु पु. (परं शत्रुं स्पृशति, स्पृश् डु+कु न किद् व्युत्प. ... पर्शुः वा... स्पृश्+कु, ...) કરોડના આયુધ-હથિયાર, ફરસી, કુહાડી.

पर्शुका स्त्री. (पर्शुरिव प्रतिकृतिः, पर्शु+कन्+टाप्) એક જાતની પાંસળી, પસળી.

पर्शुपाणि पु. (पर्शुः पाणावस्य) ગણેશ-ગણપતિ પરશુરામ.

पर्शुराम पु. (पर्शुधारी रामो रामः) જમદગ્નિના પુત્ર પરશુરામ.

पर्शुक त्रि. (पर्शुः ... पर्शु+कन्) ...

વાનું

पर्षद पु. (पर्षद्+व्युत्प.) ફરસી, કુહાડી.

पर्षद् पु. પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ ... ગણ, પરિષદ, ... વગેરે.

पर्ष् (भ्वा. आ. स. सेट् पर्षते) ભીંજાવું, ... સ્નેહ કરવું.

पर्षद् स्त्री. (परितः सीदन्त्यस्याम्, परि+सद्+क्विप्, ... उपसर्गलोपः) સભા, ધર્મોપદેશકોની બેઠકી સભા.

पर्षद्ग त्रि. (पर्षद् सभा विद्यते यस्य ...) સભાસદ, સભામાં બેસનાર.

पर्षिक त्रि. (पर्षं ... पर्ष+ठक्) દાણ ... કરવા યોગ્ય ...

पर्षोर त्रि. (पृष्+ओर्) ...યોગ્ય, ... યોગ્ય, ...

पल् (भ्वा. प. स. सेट् पलति) જવું, ગમન કરવું, ... કરવું.

पल् (चुरा. उभ. स. सेट् पालयति-ते) રક્ષણ કરવું, પાળવું, ...

पल न. (पलति पल्+अच्) માંસ, જ્યોતિષે ... કરવાં ... કાળ, ચાર ... ચાર તોલા ભાર, માપ.

पल पु. (पल्+अच्) ... પ્રકાર વિગેરે, ...ની ગતિ.

पलकन्या स्त्री. (पलं मांसं ...) એક જાતનું ઝાડ.

पलङ्क पु. (पलंक व्युत्प.) પીળા રંગ.

पलङ्क त्रि. („ „) પીળું પીળા રંગનું.

पलङ्कार पु. (पलल ...) ... પિત્ત, ...

पलङ्कष पु. (पलं ...) ... ગુગળ, ... વિગેરે ...

पलङ्कट त्रि. (पलं ...) બીક ...

पलङ्गर पु. (पलं करोति, ...) ... સાની ...

...ની ...

पर्वकार त्रि (पर्व+कृ+अण्) धनना લોભ વગેરેથી પર્વ ન હોય તે દિવસે પણ પર્વનું કામ કરનાર

पर्वकारिन् त्रि (अपर्व पर्व तत्तुल्यक्रियां करोति, कृ+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पर्वगामिन् पु (पर्वसु गच्छति स्त्रियं, गम्+णिनि) પર્વના દિવસે સ્ત્રી સાથે મૈથુન કરનાર પુરુષ

पर्वण पु રાક્ષસ વિશેષ.

पर्वण न (पर्व् पूर्तौ+ल्युट्) પૂર્તિ કરવી, પૂર્ણ કરવું

पर्वणिका स्त्री (पर्वणी+स्वार्थे क वा ह्रस्व टाप्) સાધામાં થતો એક જાતનો રોગ, નેત્ર રોગ

पर्वणी स्त्री (पर्व् पूर्तौ+करणे ल्युट्+ङीप्) પૂર્ણિમા, પુનમતિથિ, અમાવાસ્યા, પર્વતિથિ

पर्वणी स्त्री (पर्वणि सन्धौ जाता, पर्वन्+अण्+ङीप् न वृद्धि) એક જાતનો સાધાનો રોગ, નેત્ર રોગ

पर्वणीका स्त्री (पर्वणी+स्वार्थे कन्+टाप्) ઉપરનો અર્થ

पर्वत पु (पर्व्+अतच्, पर्वाणि भागा सन्त्यस्य त वा) ડુંગર-પહાડ, દાન માટે બનાવેલ ધાન્ય વિગેરેનો પર્વત, તે નામના મુનિ, માછલાની જાત, ઝાડ, એક જાતનું શાક, ધર્મનો પુત્ર એક દેવ, સાતની સંખ્યા

पर्वतकाक पु (पर्वते भव काक) પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર દ્રોણકાક-એક જાતનો કાગડો

पर्वतकाकी स्त्री (पर्वतकाक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની કાગડી

पर्वतज त्रि (पर्वताज्जायते, जन्+ड) પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર

पर्वतजा स्त्री (,, ,, जन्+ड+स्त्रियां टाप्) નદી

पर्वततृण न (पर्वतभव तृणम्) એક જાતનું ઘાસ, પહાડી ઘાસ

पर्वतनाथ पु (पर्वतानां नाथ) હિમાલય

पर्वतपति पु (पर्वतानां पति) હિમાલય, સુમેરુ પર્વત

पर्वतमोचा स्त्री (पर्वतोद्भवा मोचा) પહાડી કેળ

पर्वतराज पु (पर्वतानां राजा टच् समा) હિમાલય પર્વત

पर्वतराज् पु (पर्वतेषु राजते राज्+क्विप्) ઉપરનો અર્થ

पर्वतराजपुत्र पु (पर्वतराजस्य पुत्र) હિમાલયનો પુત્ર મૈનાક પર્વત

पर्वतराजपुत्री स्त्री (पर्वतराजस्य पुत्री) પાર્વતી, દુર્ગા

पर्वतवासिन् त्रि (पर्वते वसति वस्+णिनि) પર્વતમાં રહેનાર, પર્વત નિવાસી

पर्वतवासिनी स्त्री (पर्वतवासिन्+स्त्रियां ङीप्) ગાયત્રી દેવી, આકાશમાંસી નામની વનસ્પતિ, કાલી દેવી

पर्वतसुत पु (पर्वतस्य सुत) મૈનાક પર્વત

पर्वतसुता स्त्री (पर्वतस्य सुता) પાર્વતી

पर्वतात्मज पु (पर्वतस्य आत्मज) મૈનાક પર્વત

पर्वतात्मजा स्त्री (पर्वतस्य आत्मजा) પાર્વતી

पर्वताधारा स्त्री (पर्वत आधारो यस्या) પૃથ્વી

पर्वतारि पु (पर्वतानामरि) ઇન્દ્ર

पर्वताशय पु (पर्वते आशेते, आ+शी शयने+अच्) મેઘ

पर्वताश्रय त्रि (पर्वत आश्रयो यस्य) પર્વતમાં રહેનાર, પર્વતમાં નિવાસ કરનાર

पर्वताश्रय पु (,, आश्रयो वासस्थान यस्य) શરભ-અષ્ટાપદ નામે સિંહનું વૈરિ પશુ

पर्वताश्रया स्त्री (पर्वत आश्रयो यस्या) શરભ-અષ્ટાપદ માદા

पर्वतासन न (पर्वत इव आसनमस्मिन्) રુદ્રયામલ ગ્રન્થ પ્રસિદ્ધ તંત્ર શાસ્ત્રનું એક આસન

पर्वतीय त्रि (पर्वते भव, पर्वत+छ) પર્વતમાં હોનાર-થનાર-એક પહાડીજાત

पर्वतेष्ठा त्रि (पर्वते+स्था+क्विप् षत्वम् अलु स) પર્વતમાં રહેનાર

पर्वतोर्मि पु એકજાતનું માછલું

पर्वधि पु (पर्वणि अमावास्यापूर्णिमयो दधाति ह्रासवृद्धिं, धा+कि) ચંદ્ર, કપૂર

पर्वन् न (पॄ+वनिप्) ઉત્સવ, ગાંઠ-ગ્રંથિ, પર્વ, લક્ષણ વિશેષ, પ્રસ્તાવ, શરીર વગેરેનો સાંધો, ચૌદશ આઠમ-અમાવસ્યા-પૂર્ણિમા અને સૂર્ય સંક્રાંતિ એવા પાંચ કાળમાંથી પ્રત્યેક, અમાસ સુધીનો કે પૂનમ સુધીનો કાળ, અંશ, ભાગ, ચાતુર્માસ્ય યાગમાં વૈશ્વદેવ-વરુણપ્રઘાસ-શાકમેઘ-શુનાસીરીય એ ચાર યોગ પૈકી દરેક, ચંદ્ર સૂર્યનું ગ્રહણ, પડવે અને

ખાનાર

पलाल पुं. न. (पलति रक्षकत्वं प्राप्नोति पल्+ आलच्) धान्य वगरनुं अनाजनी सेंठीनुं घास, परा.

पलालदोहद पु. (पलालं दोहदं यस्य) आंबानुं झाड.

पलालिन् त्रि. (पलाली+अस्त्यर्थे सम्बन्धे इनि) मांसना समूहवाळुं.

पलाली स्त्री. (पललस्य समूहः) मांसनो समूह.

पलाशु न. (पल अर्थे ... अश्नुते, पल+अश् व्याप्तौ +अण्) मांसु नहीं के खाधुं.

"शाकेनुपलाशमिश्रकलनाद् मधु पलाशमिश्रो हितानि" सुश्रुत

पलाश पु. (पलं मांसमश्नुते, अश व्याप्तौ+अण्) खाखरानुं झाड.

पलाश पु. (पल मांसमश्नाति, अश् भोजने+अण् पल पले मासे ... यस्य) राक्षस, पीळो रंग, मगधदेश

"मेदिन्या निविडः पलाशनिचयो पैप्पलादबोध्यादेः रमाः..."

पलाश त्रि. (पलाश् हरितवर्णेन व्याप्नोति अश्+अच्) लीलुं, लीलारंगनुं पातळी, दुष्ट मांस खानार.

पलाशक पु. (पलाश+स्वार्थे कन्) खाखरानुं झाड, कोई-वनस्पति

पलाशपर्णी स्त्री. (पलाशस्य पर्णमिव पर्णं यस्याः ङीष्) अश्वगन्धा-आसंद वनस्पति.

पलाशाख्य पु. (पलाशं तद्गुणमाख्याति, आ+ख्या +क) कचूरो

पलाशाख्या स्त्री. (पलाशाख्य+स्त्रियां टाप्) कचूरो.

पलाशादि पु. पाणिनीय व्याकरणनो शब्दगण.

स च—पलाश खदिर शिंशपा स्पन्दन पूलक करीर शिरीष यवास विकङ्कत

पलाशिका स्त्री. (पलाशशाखायां जायते इत्यर्था) कचूरा वनस्पति.

पलाशिन् पु. (पलाश विद्यतेऽस्य, पलाश+इन्) वृक्ष.

पलाशिन् पु. (पलं मांसं अश्नाति अश्+णिनि) राक्षस.

पलाशिन् त्रि. (पलाश विद्यतेऽस्य इनि) पांदडांवाळुं पत्रयुक्त, मांस खानार

पलाशिक त्रि. (पलाशस्यात्रदेशा पलाश+ठञ्) पांदडांनी समीपनो प्रदेश विगेरे, खाखरानी आसपासनो प्रदेश विगेरे.

पलाशी स्त्री. (पलाश+गौरादि ङीष्) लाखनो वृक्ष, कोई वनस्पति.

पलाशीय त्रि. (पलाशमस्त्यस्य अस्य छ) पांदडां-वाळु पत्रयुक्त.

पलिक त्रि (पल मानमस्यास्य ठन्) एक पल जेटला मापवाळुं.

पलिक्नी स्त्री. (पलिता तरुणा स्त्री छन्दसि वा पलितादेशः ङीप्) धोळा वाळवाळी वृद्ध स्त्री, नानी गर्भिणी गाय.

पलिघ पु. (परिघ रस्य लः) कांचनो कुंपो, किल्लो, गामनुं घर-गोपुर परिघ शब्द जुओ. गाडीनुं धरीनुं भाग, घरनो बारणानो दरवाजो.

पलित न. (पल्+भावे क्त) वृद्धावस्थाथी थती केशनी धोळाश, केशपाश-पळीयां, ताप, कादव, गुग्गल, मरी विशेषक.

पलित त्रि. (पलति वृद्धावस्थायां केशशौक्ल्यं प्राप्नोति, पल+क्त) केशवाळुं वृद्ध, धोळा पळियावाळुं

"सर्व पलितं पलितो सुख रसायनेन वर्ण सुखम्। तस्मो माति सर्वेषु इदं तस्मै न सुखत्वम्ना शिवम् मत्यमोनिवम्" ॥

पलितङ्करण न. (अपलितं पलितं क्रियतेऽनेन करणे ख्युन् मुम्) पळीयां न होय तेने पळीयांवाळुं करवानुं साधन.

पलितम्भविष्णु त्रि (अपलितः पलितो भवति-अद्भु-तप्रादुर्भावे भू+कर्तरि खिष्णुच् मुम्) पळीयांवाळो न होय ते पळीयांवाळो थनार.

पलितम्भावुक त्रि (अपलितः पलितो भवति, भू+उकञ्) उपरनो अर्थ

पलितिन् त्रि (पलित+इनि) पळीयांवाळुं वृद्ध.

पलीर पु. परोळानुं झाड.

पल्य त्रि. (पल्+यत्) उत्तम, श्रेष्ठ उमदा.

पल्यपर्यस्त त्रि (पल्य पर्य-स्तं ...) उत्तम केश-वाळुं

पल्यङ्क पु. (परितोऽङ्क्यतेऽनेन परि+अकि लक्षणे+अच्

पलङ्कष पु (पलं कषति, कष-धा मन् मुम्) राक्षस, ઠ્ઠેગુગળ, ગોખરુ, નાના ગોખરુ, કેસુડા, ખાખરો, ગુગળ

पलङ्कषा स्त्री (पलं कषति पलङ्कष+स्त्रियां टाप्) વનસ્પતિ ગગ્ના, લાખ, મુડેરી વનસ્પતિ, ગાખ, ગદાઆવળી

पलङ्कषी स्त्री (पलङ्कष+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) રાક્ષસણી.

पलद त्रि (पलं मांसं ददाति दा+क) જેના સેવન કરવાથી માસ વધે છે તેવુ દ્રવ્ય

पलद पु ते नामे એક દેશ

पलदा स्त्री ते नामनी नगरी

पलद्यादि पु (पलदी आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ નો શબ્દગણ—

यथा—पलदी, परिषद्, रोमक, वाहीक, कलकीट, बहुकीट, जालकीट, कमलकीट, कमलकीकर, कमलभिदा, गोष्ठी, नैकती, परिखा, शूरसेन, गोमती, पटच्चर, उदपान, यकृल्लोम इति

पलप्रिय पु (पलं प्रियमस्य) માસ જેને વહાલુ હોય તે કાગડો

पलप्रिय त्रि (पलं प्रियं यस्य) જેને માસ વહાલુ હોય તેવુ દરેમ્ય પક્ષી

पलप्रिया स्त्री (पलप्रिय+स्त्रियां टाप्) કાગડી

पलभा स्त्री (पलस्य अक्षस्य भा) વિષુવદિનાર્ધથી પેદા થયેલ શંકુની છાયા

पलल न (पलति अनेन पल्+कलच्) માસ, કાદવ–કીચડ, તલનો ખોળ–કચરીયુ, તલનો કલ્ક, પનાળ

पलल पु (पल लाति ला+क) રાક્ષસ

पलल त्रि (,, ,,) ઉન્મત્ત, મહોન્મત્ત

पललज्वर पु (पलल ज्वरयति, ज्वर्+णिच्+अण्) શરીરમાની પિત્તધાતુ

पललप्रिय पु (पलल प्रियमस्य) કાગડો

पललप्रिय त्रि (पललं प्रियं यस्य) માસ જેને પ્રિય હોય તે

पललप्रिया स्त्री (,, ,, यस्या) કાગડી.

पललाशय पु (पलले आशेते, आ+शी+अच्) ગંડરોગ

पलली स्त्री (पल लाति ला+क+स्त्रियां ङीप्) રાક્ષસણી

पलव पु (पल्+वा भावे अच् पलतो गतितो वाति रक्षति, वा+क) છૂટના પકડેલા માછલાની ગતિ અટકાવનાર માછલા પકડવાનું યંત્ર

पलस्ति त्रि (पल्+क्त अस्ति) જેને પળીયા આવી ગયા હોય તે, લાંબા આયુષ્યવાળુ.

पलाग्नि पु (पलस्य मांसस्य पाचकोऽग्निरिव) શરીરમાની પિત્તધાતુ

पलाग्र न (पलस्याग्रं सारांश) માસનો સારાશ, માસનુ તત્ત્વ

पलाङ्ग पु (पलम् अङ्गमस्य) એક જાતનું મોટુ માછલુ—જેનુ નામ શિશુમાર છે તે

पलाण्डु पु (पलस्य मांसस्य अण्डमिवाचरति अण्ड+आचारे क्विप् न्यङ्क्वा कु) ડુંગળી, પ્યાજ.

"पलाण्डु विड्वराहं च छत्राकं ग्रामकुक्कुटम्
लशुनं गृञ्जनं चैव जग्ध्वा चान्द्रायणं चरेत्"

पलाद पु (पलमत्ति अद्+अण्) રાક્ષસ

पलाद त्रि (पलमत्ति अद् भक्षणे+अण्) માસ ખાનાર

पलादन पु (पलमदनं यस्य) રાક્ષસ

पलादन त्रि (पलं मांसमदनं यस्य) માસ ખાનાર, માસ ભક્ષણ કરનાર

पलादनी स्त्री (पलादन+स्त्रियां ङीप्) રાક્ષસણી

पलादी स्त्री (पलाद+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पलान्न न (पलमिश्रितमन्नम्) માસયુક્ત પકાવેલુ અન્ન, માસ જેમા હોય તેવુ પકવાન

पलाप पु (पलमाप्यतेऽत्र बाहुल्येन आप्+आधारे घञ्) હાથીના કાનના આગળનો ભાગ–ગાલ, કડે બાંધવાનો પટો

पलापहा स्त्री (पलमपहन्ति) નેત્રાંજન, આખની દવા.

पलायन न (परा+अय्+ल्युट् रस्य लत्वम्) નાસી જવુ, ભયથી જતા રહેવુ

पलायमान त्रि (परा+अय्+शानच् लत्वम्) નાસી જતુ, ભાગતુ, એક જગાથી બીજે જતુ

पलायनपर त्रि (पलायने परः) બીકથી નાસવામા તત્પર, નાસી જવામા હોશીયાર

पलायनपरायण त्रि (पलायने परायणः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पलायित त्रि (परा+अय् गतौ+कर्त्तरि क्त रस्य लः) ભયથી નાસી ગયેલ, બીકથી જતો રહેલ.

पलायिन् त्रि (परा+अय्+इनि) નાસનાર, બીકથી

મેઘ, અગ્નિ.

पवनाम्बुज पु. (पवनाम्बुनी जायते, जन्+ड) ધવનું ઝાડ, ધાવડો.

पवनाल पु. (पवनमालाति पर्याप्नोति, आ+ला+क) પાવ નાલ નામે ધાન્ય વિશેષ.

पवनाश पु. (पवनमश्नाति पवन+अश्+अण्) સાપ.

पवनाश त्रि (पवनमश्नाति पवन+अश्+अण्) વાયુ ભક્ષણ કરનાર, પવન ખાનાર.

पवनाशन पु. (पवन अशनं यस्य) સર્પ સાપ.

पवनाशन त्रि („ अशनं यस्य) વાયુનું ભક્ષણ કરનાર.

पवनाशनाश पु. (पवनाशनमश्नाति, अश्+अण्) સાપ ખાનાર મોર, ગરુડ પક્ષી.

पवनाशनाशी स्त्री. (पवनाशनाश+स्त्रियां जाति ङीष्) ગરુડ પક્ષિણી, મોર પક્ષિણી, ઢેલ.

पवनाशनी स्त्री. (पवनाशन+स्त्रियां ङीप्) સાપણ, સર્પિણી.

पवनाशी स्त्री (पवनाश+स्त्रियां जाति ङीष्) ઉપરનો અર્થ.

पवनाहत त्रि (पवनेन आहतः) પવને હલાવેલું, વાતરોગના આઘાતવાળું.

पवनेश्वर न. કાશીમાં આવેલું શિવલિંગ.

पवनेष्ट पु. (पवनस्य इष्टः) મોટા લીંબડાનું ઝાડ.

पवमान पु. (पू+शानच्) વાયુ, ગાર્હપત્ય અગ્નિ, સોમ.

पवमान त्रि. (पू+शानच्) શુદ્ધ કરતું, સ્વચ્છ કરતું.

पवमानात्मज (पवमानस्य आत्मजः) [illegible] પ્રથમ દેવ ગાર્હપત્ય અગ્નિ.

"पवमानात्मजो ह्यग्निः हव्यवाहन उच्यते"

पवमुक्तिक पु. ते नामे ऋषि.

पवाका स्त्री. (पू+वाक+स्त्रियां टाप्) વંટોળિયો, વાવાઝોડું.

पवि पु. (पू वंशे+इन्) ઇન્દ્રનું વજ્ર.

पवि स्त्री. (पू+इ) વાણી વચન.

पवित त्रि (पूयते स्म, पू शोधने+क्त. इडागम न [illegible]) પવિત્ર, પવિત્ર કરેલ, શુદ્ધ કરેલ.

पवितव्य त्रि. (पू शोधने क. तव्य) શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, પવિત્ર કરવા યોગ્ય.

पवित न. કાળી મરી.

पवितृ त्रि (पू+तृच्) પવિત્ર કરનાર, શુદ્ધ કરનાર.

"[illegible]

[illegible] पवितारमस्मसात्" વૈશે.

पवित्र त्रि (पू+इत्र) પવિત્ર, શુદ્ધ, સ્વચ્છ.

"[illegible] पवित्रमिद [illegible]"

पवित्र पु न (पूयते अनेनेति, पू+करणे इत्र) હોમમાં નાખવા યોગ્ય ઘીને શુદ્ધ કરનાર બે દર્ભ, અનામિકા આંગળીમાં પહેરવાની દર્ભની વીંટી, પવિત્ર, જનોઈ, વિષ્ણુ, જળ, ઘેટાં, ઘી, મધ, [illegible] પાણી.

पवित्र न. (पूयतेऽनेन पू+करणे इत्र) વરસવું, ઘર્ષણ—ઘસવું તે.

पवित्र पु (पुनाति, पू+कर्तरि इत्र) તલનું ઝાડ "पुत्र जीव"—જીયા—પોતો નામે વૃક્ષ [illegible]

पवित्रक पु. (पवित्रमिव कायति कै+क, स्वार्थे क वा) પવિત્ર શબ્દ જુઓ, ભીંડાનું ઝાડ, ઉંબરાનું ઝાડ, દમ—મરવો, [illegible]

पवित्रक न. (पवित्र+स्वार्थे क) શણની જાળ—શણની દોરી.

पवित्रता स्त्री. (पवित्रस्य भावः तल् टाप्) પવિત્રપણું, શુદ્ધપણું.

पवित्रत्व न (पवित्रस्य भावः) ઉપરનો અર્થ.

पवित्रपाण्य न (पवित्रं पाण्यम्) જળ.

पवित्रा स्त्री (पवित्र+स्त्रियां टाप्) તુલસી, એક નદી, હળદર, પીપળાનું ઝાડ.

पवित्रारोपण न. (पवित्रस्य आरोपणम्) વિષ્ણુ વગેરે દેવને [illegible] જનોઈ આપવી તે જનોઈ ડ આપવી, જનોઈ પહેરવી.

पवित्रारोहण न (पवित्रस्य आरोहणम्) વિષ્ણુ વિગેરેને જનોઈ ચડાવવી.

पवित्रित त्रि. (पवित्रमस्य जातं पवित्र+इतच्) પવિત્ર કરેલું, શુદ્ધ કરેલું.

रस्य ल) पर्यङ्क શબ્દ જુઓ
पल्ययन न (परि+अय् करणे+ल्युट् रस्य ल) ઘોડાનુ જીન, પલાણુ
पल्याण न (पर्याण रस्य लत्वम्) ઉપરનો અર્થ
पल्युल् (चुरा उभ स से पल्युलयति-ते) છેદવુ, કાપવુ, પવિત્ર કરવુ
पल्यूल् (चु उभ स से पल्यूलयति-ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पल्ल् (भ्वा पर स से पल्लति) ગમન કરવુ, જવુ
पल्ल पु (पद् लाति, ला+क पादस्थाने पत्, पल्लति शस्यादिप्राचुर्य्ये गच्छति पल्ल्+अच्) અનાજ ભરવાનુ એક જાતનુ પાત્ર, ટોપલો કોઠી વિગેરે.
पल्लल पु न (पल्वल पृषो) નાનુ તળાવ, સરોવર, ખાબોચીયુ.
पल्लव पु न (पल्यते इति पल्+क्विप् लूयतेइति लू+अप् लव, पल् चासौ लवश्च) ઝાડનુ નવુ પાદડુ, કુંપળ, નવા કુંપળવાલી શાખા, વિસ્તાર, લાખનો રંગ અળતાનો રંગ, બળ, સ્ત્રી પુરૂષનો પ્રેમ, વલય, ઝાડ, શૃંગાર, ચંચળપણુ, અરણ્ય-વન
पल्लवक पु (पल्लव इव कायति कै+क) એક જાતનુ માછલુ, વેશ્યાનો પતિ, આસોપાલવનુ ઝાડ
पल्लवक पु न (,, ,,) નવુ પાદડુ, કુંપળ
पल्लवद्रु पु (पल्लवप्रधानो द्रु)આસોપાલવનુ ઝાડ
पल्लवद्रुम पु (पल्लवप्रधानो द्रुम) ઉપરનો અર્થ
पल्लवाङ्कुर पु (पल्लवस्याङ्कुरो यत्र) શાખા, ડાળ
पल्लवाद पु (पल्लवानत्ति, अद्+अण्) હરણ, મૃગ
पल्लवादी स्त्री (पल्लवाद+जाति ङीप्) મૃગલી, હરણી
पल्लवाधार पु (पल्लवस्य आधार) ડાળ, શાખા
पल्लवास्त्र पु (पल्लव अस्त्रं यस्य) કામદેવ
पल्लविक त्रि (पल्लव इव अस्त्यस्य ठन्) પ્રિય, આશક, કામુક, કાન્ત
पल्लवित त्रि (पल्लव नूतनपत्रं विस्तारो वा जात अस्य इतच्) નવા પાદડાવાળુ, વિસ્તારવાળુ, લાલ રંગે રંગેલુ, લાખથી રંગેલુ
पल्लवित पु લાખનો રંગ
पल्लविन् पु (पल्लव+अस्त्यर्थे इनि) વૃક્ષ, ઝાડ
पल्लि स्त्री (पल्ल+इन्) નાનુ ગામડુ, ગામ, ઘર, ઝુંપડી, કુટી, ઘરનો સમુદાય, જગા, પ્રદેશ
पल्लिका स्त्री (पल्लि+स्वार्थे क+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पल्लिवाहु पु (पल्लिं क्षुद्रग्राम वाहयति निर्वाहयति वह्+ उण्) એક જાતનું ઘાસ
पल्ली स्त्री (पल्ल गृहमाश्रयत्वेनास्त्यस्या अच्+ङीप) ગરોળી
पल्ली स्त्री (पल्लि+वा ङीप्) पल्लि શબ્દ જુઓ
पल्वल न (पल्+वल) નાનું તલાવ, ખાબોચીયુ
पल्वलावास पु (पल्वले आवासो यस्य) કાચબો
पव पु (पू+भावे अप्) સૂપડાના વાયુથી ધાન્ય વિગેરેના ફોતરા કાઢી નાખવા તે, ઝાટકવુ
पव पु (पू+कर्त्तरि अच्) વાયુ, પવન
पव न (पू+अच्) ગાયનુ છાણુ, ગોમય
पवन न (पूयतेऽग्निसंयोगेन यस्मिन्, पू+आधारे ल्युट्) કુંભારનો નીભાડો
पवन न (पू+करणे ल्युट्) જલ, સુપડાના પવનથી ધાન્યના ફોતરા વગેરે ઉડાડી નાખવા તે, એક જાતનું ધાન્ય
पवन पु (पू+कर्त्तरि ल्यु) વિષ્ણુ, પરમાત્મા, વાયુ "पवन पावनोऽनिल" विष्णु स
पवन त्रि (पू+ल्युट्) પવિત્ર, શુદ્ધ, પ્રયત્નવાળુ
पवनतनय पु (पवनस्य तनय) ભીમસેન, હનુમાન
पवनप्रभव पु (पवनात् प्रभवति, प्र+भू+अच्) અગ્નિ, ભીમસેન, હનુમાન
पवनविजय पु (पवन श्वासवायुर्विजयतेऽनेन, वि+जि+ करणे अच्) શ્વાસોચ્છ્વાસની ગતિના ભેદથી સારૂ ખોટુ સૂચવનાર એક પ્રકારનો ગ્રન્થ, જેમા સ્વરનું જ્ઞાન જણાવેલુ હોય છે
पवनव्याधि पु (पवन वायुरोग एव व्याधिरस्य) ઉદ્ધવ, શ્રીકૃષ્ણના મિત્ર
पवनव्याधि पु (पवनात् प्रकुपितवायोरुद्भवो व्याधि) વાયુનો રોગ-વાઇ
पवनव्याधि त्रि (पवनस्य व्याधिर्यस्य) વાયુના રોગવાળુ, ફેફરાના રોગવાળુ
पवनसुत पु (पवनस्य सुत) હનુમાન, ભીમસેન
पवनात्मज पु (पवनस्य आत्मज) હનુમાન્ ભીમ-

पशुपाश पु. (पशुत्वसंपादकः पाशः) पशुपणुं ब्रह्मनो बन्ध.

पशुपाशक पु. (पशुपाश+कैन्+क) ते नामनो रति बन्ध.

पशुप्रेरण न. (पशूनाम् प्रेरणम्) पशुने हांकवुं ते.

पशुप्रेरणा स्त्री. (पशूनाम् प्रेरणा) ऊपलो अर्थ.

पशुमत् त्रि. (पशु+मतुप्) पशुओवाळुं.

पशुमारम् अव्य. (पशुमिव मारयित्वा णमुल्) पशुनी पेठे मारीने.

पशुमोहनिका स्त्री. (पशुर्मोह्यतेऽनया मुह्+णिच्+ल्युट्+स्वार्थे क अपि अत इत्वम्) एक जातनी कडु वनस्पति.

पशुयाग पु. (पशुसाध्यो यागः) ते नामनो एक यज्ञ.

पशुरज्जु स्त्री. (पशुबन्धनार्थं रज्जुः) पशुने बांधवानुं दोरडुं दामणुं विगेरे.

पशुराज् पु. (पशुषु राजते राज्+क्विप्) सिंह.

पशुराज पु. (पशूनाम् राजा टच् समा) ऊपरनो अर्थ.

पशुराजी स्त्री (पशुराज+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) सिंहण.

पशुवर्द्धन न. (पशूनाम् वर्द्धनम्) पशुने पुष्ट करनार अमुक व्यापार, पशुने पाळी तेनो व्यापार करवो ते.

पशुषद् पु. (पशुषु सीदति षद्+क्विप्) पशुओमां रहेनार कृमि आदि विगेरे.

पशुसनि त्रि (पशु सनोति ददाति सन्+इन्) पशु आपनार पशुनुं दान करनार.

पशुसमाम्नायिक त्रि (पशुसमाम्नाय+ठक्) पशुयज्ञना मन्त्र विगेरे.

पशुसम्भव त्रि (पशोः सम्भवति सम्+भू+अच्) दूध दही विगेरे पशुथकी उत्पन्न थनार पदार्थ.

पशुहरीतकी स्त्री. (पशूनाम् हरीतकीव हितकारित्वात्) आमलानुं फळ.

पशुहव्य न (पशुरूपम् हव्यम्) पशुयाग.

पश्चा अव्य. (पश्चात्+पृषो०) पछी पाछळथी वगेरे, त्यारबाद.

पश्चात् अव्य (अपर+अस्तात् पश्चभावोऽस्ताति लोपश्च पश्चादेशः) अनन्तर त्यार पछी, पूर्वभाग, छेल्ले.

पश्चात्तात् अव्य. (पश्चात् तात्) उप० अर्थ जुओ.

पश्चात्ताप पु (पश्चात् तापः) पस्तावो, खूब रोवाने माटे पाछळथी थतो खेद, अनुचित कर्मनो अफसोस करवो.

पश्चात्तापिन् त्रि. (पश्चात्ताप+अस्त्यर्थे इनि) खेदकारक पस्तावो करनार, दीलगीर थनार.

पश्चार्द्ध पु. (अपरस्यार्द्धं अर्द्धम पश्चादेशः) पश्चिम भाग, पाछलो अर्धभाग, अपर भाग.

पश्चार्द्धेन प्रविशेत् सभातम्भवताम्, पुरुषा पूर्वेण ऋच्छन्तु.

पश्चिम त्रि. (पश्चाद्भवः डिमच्) आथमणुं पाछळ थनार, छेवटनुं, छेल्लुं, त्यारबादनुं.

पश्चिमतस् अव्य (पश्चिम+तसिल्) आथमणी तरफथी पश्चिम तरफथी.

पश्चिमरात्र पु. (पश्चिमं रात्रेः एकदेशि समासः अच्) रात्रिनो पाछलो भाग पाछली रात.

"पश्चिमरात्रगोचरात्" किरात सर्ग.

पश्चिमरात्रि स्त्री. (पश्चिमा रात्रेः) पाछली रात, अपररात्री.

पश्चिमा स्त्री. (पश्चिम+टाप्) आथमणी दिशा पश्चिम दिशा.

पश्चिमानूपक पु ते नामनो एक राजा.

पश्चिमोत्तरा स्त्री. (पश्चिमस्य उत्तरस्याः दिशोऽन्तरालं दिक्) पश्चिम अने उत्तरनी वच्चेनी दिशा–वायुकोण.

पश्य त्रि (पश्यति दृश्+श. पश्यादेशश्च) जोनार, जोवा लायक, जाणनार, जोनार.

पश्य अव्य. (दृश्+श) जुओ, अने आश्चर्य वपरातो शब्द.

पश्यत् त्रि (दृश्+शतृ) जोतुं निरीक्षण करतुं.

पश्यतस् अव्य. (पश्यत्+तसिल्) जोतां जोतां प्रत्यक्ष.

पश्यतोहर त्रि (पश्यन्तमनादृत्य हरति हृ+अच् अलुक् स०) जोनार समक्ष तेनो माल लई जनार सोनी विगेरे धाडपाडु चोर.

पश्यन्ती स्त्री. (दृश्+शतृ+ङीप् नुम्) जोवावाळी स्त्री, एक जातनी वाणी.

पवित्रीकरण न (पवित्र+च्वि+कृ+ल्युट्) પવિત્ર કરવુ, શુદ્ધ કરવુ

पवित्रीकृत त्रि (पवित्र+च्वि+कृ+क्त) પવિત્ર કરેલ, શુદ્ધ કરેલુ

पवित्रीभवन न (पवित्र+च्वि+भू+ल्युट्) પવિત્ર થવુ, શુદ્ધ થવુ

पवित्रीभाव पु (पवित्र+च्वि+भू+घञ्) ઉપર પ્રમાણે

पवित्रीभूत त्रि (पवित्र+च्वि+भू+क्त) પવિત્ર થયેલ, શુદ્ધ થયેલ

पविन्द पु તે નામના ઋષિ

पवीतृ त्रि (पू+तृच् वेदे इटो दीर्घ)પવિત્ર કરનાર, શુદ્ધ કરનાર

पवीनस पु ગર્ભને ઉપદ્રવ કરનાર એક અસુર

पवीर न (पवि+स्वार्थे ईर) આયુધ, હથીયાર, વજ્ર, ફાલ-હળનો આગલો ભાગ

पवीरव पु (पवे रव वेदे दीर्घ) વજ્રનો શબ્દ-અવાજ

पव्य त्रि (पू+ण्यत्) પવિત્ર કરવા લાયક,શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, યજ્ઞપાત્ર વિગેરે

पश् (भ्वा उभ स सेट् पशति-ते) બાધ કરવો, હરકત કરવી, અડચણ કરવી, ગમન કરવુ, સ્પર્શ કરવો, બાધવુ, બેડીમા નાખવુ

पश् (अदन्त चु उभ स सेट् पशयति-ते) સ્પર્શ કરવુ, અડકવુ, જવુ, ગમન કરવુ,બેડીમા નાખવુ, બાધવુ

पश् (चु उभ सेट् पाशयति-ते) બાધવુ, કેદ કરવુ

पशव्य त्रि- (पशवे हितं यत्) પશુના હિતનુ

पशव्य त्रि (पशोरिदम् यत्) પશુ સમ્બન્ધી

पशु पु (सर्वमविशेषेण पश्यति, दृश्+कु पशादेश) રુવાટી અને પુછડાવાળુ મૃગ વિગેરે પશુ, હરકોઈ પ્રાણી, દેવ, ભૂત, બકરો, એક યજ્ઞ, યજ્ઞનો ઉમરો, તત્ર પ્રસિદ્ધ સાધકોનો એક ભાવ, શૈવમત પ્રમાણે જીવાત્મા, અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

पशु अव्य (दृश्+कु पशादेशश्च) દેખવુ, જોવુ

पशुकल्प पु (पशो यज्ञाङ्गपशो कल्प) યજ્ઞાંગ પશુનુ સરકારાદિ કર્મ

पशुक्रिया स्त्री (पशोरिव क्रिया कार्यम्) મૈથુન, કામક્રીડા

पशुगायत्री स्त्री (पशुकर्णजप्या गायत्री) યજ્ઞમા હણવાના પશુના કાનમા કહેવાનો એક મન્ત્ર

पशुघात पु (पशो घात) પશુનો વધ

पशुचर्या स्त्री (पशोरिव चर्या आचार) પશુના જેવો નિર્લજ્જ આચાર

पशुतन्त्र न (पशूनाम् तन्त्रम्) અનેકને ઉદ્દેશીને એક જાતના એક પશુનુ ગ્રહણ, પશુને સ્વાધીન, પશુકલ્પ-પશુ સરખુ

पशुता स्त्री (पशो भाव तल् टाप्) પશુપણુ

पशुत्व न (पशो भाव) ઉપરનો અર્થ

पशुद त्रि (पशु ददाति दा+क) પશુ આપનાર, હરકોઈ પ્રાણીનુ દાન કરનાર

पशुदा स्त्री (पशुद+स्त्रिया टाप्) કાર્તિકસ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

पशुदेवता स्त्री (पश्वधिष्ठात्री देवता) પશુની અધિષ્ઠાયક ઉપરી દેવી, જેને પશુ અર્પણ કરવાનો હોય તે દેવી

पशुधर्म पु (पशूनामिव यथेष्टमैथुनादिरूपो धर्म) યથેષ્ટ મૈથુન વગેરેના સેવનરૂપ પશુસમાન ધર્મ-જગલીપણુ

पशुनाथ पु (पशूनाम् नाथ) મહાદેવ, પશુઓનો ધણી

पशुप त्रि (पशून् पाति, पा+क) પશુઓને પાળનાર, પશુઓનો સ્વામી

पशुप पु (पशूनाम् पति) મહાદેવ, શિવ

पशुपति पु (पशूनाम् पति) મહાદેવ-શિવ, યજુર્વેદની કર્મકાડપદ્ધતિ બનાવનાર એક પડિત, ઔષધિ, પશુઓનો માલીક

पशुपल्वल न (पशूनाम् प्रियं पल्वलमिव) વનસ્પતિ નાગરમોથ, "कैवर्तीमुस्तक"

पशुपाल त्रि (पशून् पालयति, पालि+अण्) પશુઓનો પાળનાર, પશુઓનુ રક્ષણ કરનાર

पशुपालक त्रि (पशून पालयति, पल्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

पशुपालन न (पशूनाम् पालनम्) પશુઓ પાળવા, પશુઓનુ રક્ષણ કરવુ

पांशुचामर पु. (पांशौ दूर्वा चामर इव यस्य) दूर्वा घास उगेली छे एवो प्रदेश. दूर्वांवाळो देश.

पांशुज न. (पांशोर्जायते जन्+ड) एक जातनुं लवण, खारानुं लूण.

पांशुपत्र न. (पांशुः पर्पर इव धूसरित पत्रमस्य) वीथुआ—बथवो—ओवी नामे एक जातनुं शाक. "वास्तूक"

पांशुभव न. (पांशोर्भवम्) एक जातनुं लवण.

पांशुमर्दन न. (पांशु मर्द्यतेऽत्र मर्द्+आधारे ल्युट्) क्यारो करेलो पाणी रहेवानो क्यारो—नीक विगेरे.

पांशुर पु. (पांशु रमति रम्+ड) डांस, मच्छर, पंगु, लंगडो.

पांशुरागिणी स्त्री (रञ्ज्+घिनुण्+ङीप् पांशुभि र ञ्जिनी) महामेदा नामनी वनस्पति.

पांशुराष्ट्र न. (पांशुप्रधानं राष्ट्रम्) ते नामनो एक देश.

पांशुल त्रि (पांशुरस्त्यस्य पांशु+लच्) धूळवाळुं. पाप वाळुं, व्यभिचारी-पुरुष.

पांशुल पु (पांशुर्विद्यतेऽस्य पांशु+लच्) शिव, महादेव, व्यभिचारी पुरुष, शिवनुं एक अस्त्र, खाटलानो एक भाग, डांगनुं भाग—डांग.

पांशुला स्त्री (पांशुल+स्त्रियां टाप्) व्यभिचारिणी स्त्री, पृथ्वी, छीनाळ स्त्री.

पांशुष पु ( ) डांस, मच्छर.

पांशुवर्ष (पांशो वर्षः वर्षणम्) धूळनो वरसाद—आंधी.

पांसन त्रि. (पंसि+ल्यु वा, दीर्घः) दूषण करनार, दूषक.

पांसव पु (पांसोर्विकार अण्) एक जातनुं लवण, खारो.

पांसव्य त्रि (पांसोरिदम् पांसु+यत्) धूळथी भरेल, धूळमां रहेनार.

पांसु पु (पंसि नाशने पंसि+कु दीर्घः इत्युज्ज्वलदत्तः) धूळ, रज विगेरेनुं खातर, पीतपापडो, कपूर, खातर भींडुक.

पांसुका स्त्री. (पांसुक नामनि कै+क टाप्) केतकी शब्द जुओ.

पांसुकासीस न (पांसुरिव कासीसम्) हीराकसी.

पांसुकूली स्त्री (पांसून् कूलति, कुल+अण्+गौरा ङीष्) ...रीतीरसते राजमार्ग.

पांसुकृत न. (पांसोः पूर्णमिव) नाम वनस्ने रचनेश.

पांसुसार न (पांसुरिव सारम्) खार लवण, खारो.

पांसुचत्वर पु (पांसुभिश्चत्वर इव) करा.

पांसुचन्दन पु. (पांसुर्भस्म चन्दनमिवास्य) विभूति धारण करनार शिव, महादेव.

पांसुचामर पु (पांसुश्चामर इवास्य) तंबू, वखाण, धूळनो समूह, नानी काकडी, प्रशंसा, जे जगा उगेली छे एवो प्रदेश.

पांसुज न (पांसुना जायते जन्+ड) एक जातनुं लवण खारो.

पांसुपत्र न (पांसुभिः संसिक्तानीव पत्राण्यस्य) वास्तूक शब्द जुओ.

पांसुभव न. (पांसोः भवति, भू+अच्) एक प्रकारनुं लवण खारो.

पांसुमर्दन पु (पांसु मर्द्यतेऽत्र मर्द्+आधारे ल्युट्) क्यारी करेलो पाणी रोकवानो क्यारो.

पांसुर पु (पांसु रमति रम्+ड) डांस, मच्छर, पंगु, लंगडो.

पांसुरागिणी स्त्री. (रञ्ज्+घिनुण्+ङीप् पांसुभि र ञ्जिनी) महामेदा वनस्पति.

पांसुराष्ट्र न. (पांसुप्रधानं राष्ट्रम्) ते नामनो एक देश.

पांसुल त्रि. (पांसुरस्त्यस्य लच्) धूळवाळुं, पापवाळुं, व्यभिचारी.

पांसुल पु („ „) महादेव, व्यभिचारी पुरुष, शिवनुं अस्त्र, खाटलानो एक भाग, डांग—डांगनुं भाग.

पांसुला स्त्री. (पांसु+लच्) पृथ्वी, व्यभिचारिणी स्त्री, रजस्वला स्त्री.

पांसुष पु डांस, मच्छर.

पांसुवर्ष पु. (पांसोर्वर्षः वर्षणम्) धूळनो वरसाद, आंधी.

पाक पु (पच्+भावे घञ्) अनाज विगेरे रांधवुं, पकवतुं—पाक करेल अन्न इत्यादि, ते नामनो दैत्य, धारणथी केश विगेरेनुं पकवापणुं.

पाक पु. (पिबति स्तनम् पा+कन्) बाळक ...

"मूलाधारात् प्रथममुदितो यस्तु तार पराख्य ।
पश्चात् पश्यन्त्यथ हृदयगो बुद्धियुङ्मध्यमाख्य" अलङ्का०कौ०

पश्वयन न એક જાતનો યજ્ઞ

पश्वयन्त्र न (पशोरिद वा इव, पश्व यन्त्रम्) પશુઓને નીકળવાનુ યન્ત્ર, પશુ સબધિ યત્ર

पश्ववदान न (पशोरङ्गविशेषस्यावदान छेदनम्) પશુઓના અમુક અમુક અગનુ છેદન, યજ્ઞીય પશુનુ અગ છેદવુ તે

पश्वाचार पु (पशूनाम् अधिकारिविशेषाणामाचार) તાંત્રિકમત પ્રસિદ્ધ એક જાતનુ આચરણ
"वेदोक्तेन यजेद्देवीं, कायसकल्पपूर्वक
स एव वैदिकाचार पश्वाचार स उच्यते"

पश्वाचार पु (पशो आचार) પશુનુ આચરણ

पश्विज्या स्त्री (पशुना इज्या) એક પશુયાગ

पश्विष्टका स्त्री અગ્નિચયનાર્થ ઇષ્ટિકા વિશેષ

पश्विष्टि स्त्री (पशोरिष्टि) પશુયજ્ઞના અવયવ રૂપ એક ઇષ્ટિ

पश्वेकादशिनी स्त्री (एकादश परिमाणस्य, डिनि+ङीप् पशुना एकादशिनी) અગીયાર પશુઓથી સાધ્ય યજ્ઞ

पष् (भ्वा उभ स सेट् पषति-ते) હરકત કરવી, હણવુ

पष् (चु उभ स सेट् पाषयति-ते) પાશ નાખવો, બાંધવુ, કેદ કરવુ

पष् (अदन्त० चु उभ स सेट् पषयति-ते) સ્પર્શ કરવો, જવુ

पष्ठवाह् पु (पृष्ठेन वहति पष्ठ भार वा वहति, वह्+ ण्वि पृषो) ભાર ઉપાડી શકે તેવો પાચ વર્ષનો બળદ

पष्ठौही स्त्री (पष्ठवाह्+स्त्रियां ङीप् वाह ऊठ्) પાચ વર્ષની ગાય

पस् (चु उभ स सेट् इदित्वान्नुम् पसयति-ते) નાશ કરવો, નાશ પમાડવુ

पस् (भ्वा उ स सेट् पसति-ते) હરકત કરવી, હણવુ

पस् (चुरा उ स सेट् पासयति-ते) બાંધવુ, કેદ કરવુ

पस् (अदन्त० चुरा उभ स सेट् पसयति-ते) અડકવુ, જવુ

पसस् न (पस्+असुन्) શિશ્ન, દેશ

पस्त्य न (अपस्त्यायन्ति सघीभूय तिष्ठन्ति जीवा यत्र अप+स्त्यै+क उपसर्गस्याकारलोपो निपा) ઘર, ગૃહ

पस्त्यावत् त्रि (पस्त्यमस्त्यस्येति, मतुप् मस्य व दीर्घ) ઘરવાળુ

पस्पश पु ઉદ્દેશ શાસ્ત્રનો આરંભ કરવામા સમર્થ ઉપોદ્ઘાત, સંદર્ભ-ગ્રન્થ વિશેષ
"राजनीतिरपस्पशा" माघ

पन्हव पु દાઢિ, મુછ રાખનાર એક મ્લેચ્છ જાતિ.

पन्हिका स्त्री (अप+ह्नु+वा ड सज्ञायां कन् कापि अत इत्वम् अपस्याऽल्लोप) वारिपृश्नी નામની વનસ્પતિ

पा (भ्वा प स अनिट् पिबति) પાન કરવુ, પીવુ

पा (अदा प स सेट् पाति) રક્ષણ કરવુ, પાળવુ

पा त्रि (पा+क्विप्) પીનાર, રક્ષણ કરનાર

पाशन त्रि (पसि+ल्यु वा दीर्घ पृषो वा) દૂષક, દોષ આપનાર, દૂષણ આપનાર

पांशव पु (पांशोर्विकार अण्) એક જાતનું લવણ.

पांशव्य त्रि ધૂળથી હોનાર-થનાર

पांशु पु (पशयति नाशयति आत्मानं, पशि+कु दीर्घश्च) ધૂળ, અનાજ વિગેરેના પાક માટે રાખી મુકેલું છાણ વગેરેનું ખાતર, પીતપાપડો, એક જાતનુ કપૂર, રજ વિશેષ

पांशु न ખારાનું લુણ-ક્ષાર લવણ, ખારો

पांशुका स्त्री (पांशुना कायति कै+क+टाप्) અટકાવવાળી સ્ત્રી, એક જાતની સુગધી ઔષધિ

पांशुकासीस न (पांशुरिव कासीसम्) હીરાકસી

पांशुकुली स्त्री (पांशुना कोलति, कुल्+क+स्त्रिया ङीप्) રાજમાર્ગ, ધોરીરસ્તો

पांशुकूल न (पांशो कूलमिव) નામ વગરનો હરકોઇ જમીનનો દસ્તાવેજ

पांशुक्षार न (पांशुरिव क्षारम्) ક્ષાર લવણ-ખારાનુ લુણ, ખારો

पांशुचत्वर पु (पांशुमिश्चत्वर इव) વરસાદના કરા.

पांशुचन्दन पु (पांशुर्धूलिश्चन्दनमिवास्य) વિભૂતિ-ભસ્મ ધારણ કરનાર મહાદેવ

पांशुचामर पु (पांशुश्चामर इवास्य) તબુ, ધૂળનો ઢગલો, નાની કાકડી, વખાણ-તારીફ.

सुविपक्व थोआयवुं–परिपक्वता पाकापणुं.

पाकिमन् पु. (पाकस्य भावः प्रक्वस्य वा भावः इमनिच्) [illegible] –पक्वपणुं उत्तमपणुं मेळापणुं.

पाकु त्रि. (पच्+उण् बाहुलकात् कुत्वम्) पाक करनार, रांधनार, रसोई करनार.

पाकुक त्रि. (पच्+उकञ् बाहु० कः) उपरनो अर्थ.

पाक्य त्रि. (पच्+ण्यत् कुत्वं च) पकववा योग्य, रांधवा योग्य.

पाक्य त्रि. (पाकेन प्राप्यम् पाकस्य हितं वा यत्) पाकथी प्राप्त थनारुं पाकनी साथे–तैयार थनार.

पाक्य न. (पच्+ण्यत् कुत्वम्) बीडलवण, खारलवण.

पाक्य पु. (") जवखार, साजीखार, सुरोखार, नवसादार.

पाक्ष त्रि. (पक्षस्येदम् पक्ष+अण्) पक्षनुं पक्षसम्बन्धी पखवाडियानुं पखवाडिया सम्बन्धी.

पाक्षायण त्रि. (पक्षस्य पूर्वं भवः पक्षेण निर्वृत्तः, पक्ष+फक्) पखवाडियाओमां होनार–थनार पक्षमां थनार.

पाक्षिक त्रि. (पक्ष शिष्टादायनेभ्यः ठञ् वा) पखवाडियामां थनार, अठवाडियामां थनार–होनार, पक्षनुं–पक्षपातनुं.

पाखण्ड त्रि. (पाति पा+क्विप् पा त्रयीधर्मस्तं खण्डयति खण्ड+अच् कुत्वम्) पाखंडी, ढोंगी नास्तिक.

पागल त्रि. (पा+कर्तरि क्विप् पा रक्षणं तस्माद्गलति गल+अच्) उन्मत्त, गांडु, बेभान पागल.

पाङ्क्त त्रि. (पङ्क्तौ भवादि वा तत्र भवः) पंक्तिभोजनमां बेसनार, पंक्ति सम्बन्धी.

पाङ्क्तेय त्रि. पंक्तिने योग्य.

पाङ्क्त्य त्रि. पंक्तिमां बेसवा लायक.

पाचक त्रि. (पच्+ण्वुल्) रांधनार पाक करनार, पचनक्रियामां मदद करनार औषध विगेरे.

पाचक पु. (") अग्नि, जठराग्नि, पित्त धातु वनस्पति विगेरे.

पाचन न. (पाच्यतेऽनेन पच्+णिच्+करणे ल्युट्) पापनो नाश करनार प्रायश्चित्त, अष्टवर्ग रोगना पाचननुं साधनद्रव्य.

पाचन पु. (पाच्यतेऽनेन पच्+णिच्+करणे ल्यु) अग्नि, अम्लरस खाटो रस, रातो एरंडो। विगेरे.

पाचल त्रि. (पचत्यनेन, पच्+णिच्+कलच्) पकवनार, रांधनार, हजम करनार.

पाचलक न. (पाचल+स्वार्थे कन्) टंकणखार.

पाचलक पु. (पाचल+स्वार्थे क) पाचल उपर मुजब.

पाचली स्त्री. (पाचल+स्त्रियां ङीप्) हरडे.

पाचस त्रि. (पाचयति, पच्+णिच्+असच्) रांधनार पकावनार, हजम करनार पाचन करनार.

पाचल पु. (पच्+णिच्+कलच्) अग्नि, वायु, निर्मळ जळ, रांधवानो पदार्थ रसोइयो.

पाचल न. (" ") पित्त पकववुं, पचन करवुं.

पाचा स्त्री. (पच्+णिच्+अच्+टाप्) रांधवुं, पचाववुं.

पाचि स्त्री. (पच्+इञ्) उपरनो अर्थ.

पाचिका स्त्री. (पच्+णिच्+ण्वुल्+टाप्) रांधनारी, रसोई करनारी.

पाची स्त्री. (पच्+णिच्+अच्+गौरा० ङीष्) एक जातनी वेल, हरितलता.

पाच्य त्रि. (पच्+ण्यत् अयसन्नन्तादित्वात् न कुत्वम्) रांधवा पकववा लायक, रांधवा योग्य.

पाजस् न. (पाति रक्षत्यनेन पा+असुन् जुट् च) बल, सामर्थ्य.

पाजस्य त्रि. (पाजसे हितम् यत्) बल करनार बलने हितकारी, बल वधारनार.

पाञ्चकपाल त्रि. (पञ्चकपालस्येदं अण्) पांच कपाल सम्बन्धी पांच ठीकरीनुं, पांच ठीकरीवाळुं.

पाञ्चजन्य पु. (पञ्चजनस्य दैत्यविशेषस्येदं वा यत्) पंचजन दैत्यना हाडकानो बनावेलो विष्णुनो शंख, अग्नि.

स तु पञ्चजनं हित्वा, शंखं तस्य कलेवरम्
स च संस्कृत्य पाञ्चजन्य इति श्रुत

पाञ्चजन्य पु. (पञ्चभिर्जनैर्निर्वृत्त यत्) कश्यप, वसिष्ठ प्राण अंगिरस अने च्यवन ए पांचनी अग्निथी प्रगट थयेल अग्नि.

पाञ्चजन्यधर पु. (पाञ्चजन्यं धरति, धृ+अच्) विष्णु.

पाञ्चजन्यायनि त्रि. (पाञ्चजन्यस्यापत्यं फिञ्)

છોકરુ, ઘૂવડપક્ષી, ભય, રાજ્યનો નાશ, તે નામનો દૈત્ય

पाक त्रि (पच्+कर्मणि घञ्) પરિપક્વ, પરિપક્વ બુદ્ધિવાળુ, થોડુ, શ્રેષ્ટ ઉત્તમ

पाककृष्ण पु (पाके फलपाके कृष्ण) પાણીમા ઉગતુ આમળાનુ ઝાડ

पाकज न (पाकाज्जायते, जन्+ड) કાચ લવણ

पाकज पु (,, ,,) પાકથી પેદા થયેલુ

पाकज त्रि (,, ,,) પરિણામ શૂલરોગ

पाकत्रा अव्य (पाक विपक्वप्रज्ञ स्वार्थे त्रा) પાકેલી બુદ્ધિવાળુ, પરિપક્વ બુદ્ધિવાળુ

पाकदूर्वा स्त्री (पाक्युक्ता दूर्वा) પાકેલી દૂર્વા, ધરોનુ ઘાસ

पाकद्विप् पु (पाकाय दैत्याय द्वेष्टि, द्विप्+क्विप्) ઇન્દ્ર

पाकपात्र न (पाकसाधन पात्रम्) રાધવાનુ વાસણ

पाकपुटी स्त्री (,, पुटी) ઘડા તથા માટીના વાસણ પકાવવાનુ સ્થાન–નીંભાડો

पाकफल न (पाककृष्ण फलमस्य) ગુ પાણી આમળા हि पानी आमला

पाकभाजन न (पाकार्थं भाजनम्) રાધવાનુ વાસણ

पाकभाण्ड न (,, भाण्डम्) ઉપરનો અર્થ

पाकमत्स्य पु (पाक पक्व मत्स्य) રવિલુ માછલુ, એક જાતનો કીડો, એકજાતનુ સમુદ્રનુ માછલુ

पाकयज्ञ पु (पाकसाध्यो यज्ञ) ચરુપાકથી–હવિષ્યથી કરવા યોગ્ય યજ્ઞ

पाकयज्ञ पु (पाकोऽल्प बालकसाम्यात् प्रशस्तो वा यज्ञ) નાનો યજ્ઞ, ઉત્તમ યજ્ઞ, શ્રેષ્ટ યજ્ઞ, જે હુત–પ્રહુત અને બ્રહ્મહુત એ ત્રણ પ્રકારના યજ્ઞ કહેવાય છે

पाकयज्ञिक पु (पाकयज्ञस्य तत्प्रतिपादकग्रन्थस्य व्याख्यानो ग्रन्थ ठञ्) પાક યજ્ઞનુ વર્ણન કરનાર ગ્રન્થનો વ્યાખ્યાન કરનાર ગ્રન્થ

पाकयज्ञिक त्रि (पाकयज्ञे भव ठञ्) પાક યજ્ઞમા હોનાર–થનાર

पाकयज्ञिय त्रि (पाकयज्ञमर्हति पाकयज्ञ+घ) પાકયજ્ઞના લાયક

पाकरञ्जन न (पाक पच्यमान रञ्जयति रञ्ज्+णिच्+ल्यु) તેજપત્ર, તમાલપત્ર

पाकरु त्रि (पाकेन मुखपाकेन अरुर्व्रणम् पाकस्य अरु क्षतं वा) મોઢુ આવવાથી પડેલ ચાવ, અન્ન પાકને નાશ કરનાર મન્દાગ્નિ વગેરે

पाकल न (पाक लाति ला+क) કુષ્ટ ઔષધિ–કઠ નામની વનસ્પતિ, ઉપલેટ

पाकल पु (पाक लाति, ला+क) અગ્નિ, વાયુ, હાથીનો તાવ, સન્નિપાતજ્વર, અગ્નિદ્રવ્ય, ચિનાનુ ઝાડ

पाकल त्रि (पाक लाति, ला+क) પાક લાવનાર, રસોઇ આણનાર

पाकलि स्त्री (पाक+ला+इन्) ગેહાણી–સામરોહિણી નામે વૃક્ષ

पाकली स्त्री (पाकल+स्त्रिया ङीप्) કડવી ઘીતોડીનો વેલો, કટોલી નામે વનસ્પતિ

पाकशाला स्त्री (पाकस्य शाला) રસોઇઘર, રસોડુ–રસોઇનુ સ્થાન

पाकशासन पु (पाक तन्नामदैत्य शास्ति, शास्+ल्यु) ઇન્દ્ર

पाकशासनि पु (पाकशासनस्यापत्यम् इञ्) ઇન્દ્રનો પુત્ર–જયન્ત, અર્જુન, વાલી વાનર

पाकशुक्ला स्त्री (पाके परिणामे शुक्ला) ખડી, ચાક "पाकशुक्ला शिलाधातु कठिनी कक्खटी खडी"

शब्दचन्द्रिका०

पाकसंस्थ पु (पाक संस्था यस्य) પાક સાધ્ય એક યજ્ઞ

पाकस्थान न (पाकस्य स्थानम्) રસોડુ, રાધવાની જગા

पाकसुत्वत् पु (पाकेन परिपक्वेन मनसा सुनोति सु+क्वनिप् तुक् च) પુષ્ટ મનથી સોમરસનુ પાન કરનાર યજમાન

पाका स्त्री (पाक+स्त्रिया टाप्) ધાવણી છોકરી, બાળા

पाकारि पु (पाकमृच्छति, ऋ+इन्) સફેદ સોનું, શ્વેત સુવર્ણ

पाकारि पु (पाकस्य तन्नामदैत्यस्य अरि) ઇન્દ્ર.

पाकिन् त्रि (पच्+वा घिनुण् कुत्वम्) રસોઇ કરનાર, પકાવનાર, પાકવાળુ

पाकिम त्रि (पाकेन निर्वृत्त पाक+भावा तत्वादिमप्) પાકેલું, પક્વ, પાકથી તૈયાર થયેલ

पाकिमन् पु (पाकस्य भाव इमनिच्) પાકેલી–પુષ્ટ

पाटली स्री (पाटलि+ङीप्) પાડલા પુષ્પનું ઝાડ. પાટલાથી ઝાડ-જેમ મુંજ નીચે "ભરણો" કહે છે. પાડળ પુષ્પનો છોડ.

पाटलोपल पु. (पाटलश्चासौ उपलश्च) માણેકની રત્નો એક જાતનો મણિ.

पाटव न (पटोर्भावः कर्म वा, पटु+अण्) ચતુરાઈ, હોશિયારી, આરોગ્ય-તન્દુરસ્તી

पाटव पु. न (पटोरपत्यम् अण्) હોશીયારના શિષ્યો, ચતુર પુરુષના વિદ્યાર્થીઓ.

पाटविक त्रि (पटवमस्त्यस्य, पाटव+ठन्) હોશીયાર ચતુર, કુશાગ્ર.

पाटहिक त्रि. (पटहे वादने प्रसृत. ठक्) ઢોલ વગાડ-નાર નગારું બજાવનાર.

पाटहिका स्री. (पटहस्येव पाक ब्राह्मणीसादृश्यस्य ठन् टाप्) ચણોઠી-ગુંજા.

पाटा स्री. (पाटल+पुषो) "पाटा" नाम्नी वनस्पति.

पाटित त्रि (पट्+स्वार्थे णिच्+क्त) ચીરેલ, ફાડેલ.

पाटी स्री. (+इन् वा ङीप्) પાટાપાટ અનુક્રમ, પરિપાટી અનુક્રમ ચાલાકાર વિગેરેનો રસ્તો ક્રમ. 'असित नैपथ्यिक नीतं पाटी न विस्मय मदिरः" लीलावत्या.

पाटीगणित न. (पाट्या परिपाट्या गणितम्) લીલા-વતી વગેરે અંકગણિત રૂપનું ગણિતશાસ્ત્ર.

"पाटी नाम सकलितव्यवकलितगुणनभागजातीय्य क्रमा तथा गुणे गणितम् पाटीगणितम्" लीलावतीविवरणम्

पाटीर पु (पटीर+स्वार्थे अण्) ચન્દન સુખડ, ક્ષેત્ર એક જાતનો મૂળો વગેરેનો, મેઘ વાદળી, કાદવ "पाटीर तव पटीयान् कः परिपाटीमिमामुरीकर्तुम्" भामिनीविलासे

पाटूपट त्रि (पटि+अच् वि पिडच् द्विवचनाभ्यास उक च) ફરતું ભમતું

पाट्य त्रि (पट+णिच्+कर्मणि यत्) ચીરવા યોગ્ય ફાડવા યોગ્ય.

पाट्य न. એક જાતનું શાક.

पाठ पु (पठ्+भावे घञ्) ભણવું, વાંચવું, પાઠ કરવો.

पाठ पु. (+णिच् भावे अच्) ભણાવવું શીખવવું

पाठक त्रि. (पठ+ण्वुल्) ભણનાર, પાઠ કરનાર.

पाठक त्रि (+णिच्+ण्वुल्) ભણાવનાર, પુરાણાદિ વાંચનાર.

पाठच्छेद पु. (पाठस्य छेदः) પાઠનો વિચ્છેદ, પાઠ પડવો, ભણવામાં તૂટી પડવી વિરામ સ્થાન.

पाठन न. (पठ+णिच्+ल्युट्) ભણાવવું

पाठन त्रि („ कर्तरि ल्यु) ભણાવનાર, શીખવનાર.

पाठना स्री. (पठ्+णिच्+युच्) ભણાવવું અભ્યાસ કરાવવો, પાઠ આપવો.

पाठभू स्री. (पाठस्य भूः स्थानम्) પાઠશાળા, નિશાળ, વિદ્યાર્થીઓને ભણવાનું સ્થાન.

पाठमञ्जरी स्री. (पाठस्याभ्यासस्य मञ्जरीव) મેના પક્ષી

पाठवत् त्रि (पाठ+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) જેણે પાઠ કરેલું, પાઠવાળું

पाठशाला स्री. (पाठार्थं शाला) વિદ્યાર્થીઓને ભણવાનું સ્થાન, નિશાળ.

पाठशालिन् त्रि. (पाठेन शालते, शल+णिनि) પાઠ-વાળું ભણવાવાળું, અભ્યાસવાળું

पाठशालिनी स्री. („ शल्+णिनि+ङीप्) મેના પક્ષી

पाठा स्री. (पठ+कर्मणि घञ्+टाप्) કાળીપાટ નામે વનસ્પતિ

पाठापूर्व न. વૈદક પ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ

पाठि पु. (पाठ+इन्) ચીત્રક ઝાડ.

पाठिका स्री. (पाठा+स्वार्थे कन् टापि अत इत्वम्) કાળીપાટ વનસ્પતિ, પાઠ કરનારી સ્ત્રી, ભણનારી સ્ત્રી.

पाठित त्रि (पठ+णिच्+क्त) ભણાવેલ, શીખવેલ ભણાવેલ

पाठिन् त्रि (पाठ+अस्त्यर्थे इनि) પાઠ કરનાર, શીખ-નાર શીખનાર-ભણનાર.

पाठिन् पु. (पाठेनाग्निविशिष्टो वाच्य पाठ+इनि) ચિત્રાનું ઝાડ.

पाठीकुट पु. (पाठी कुटति कुट्+क) ચિત્રાનું ઝાડ.

पाठीन पु. (पाठि पृष्ठ यथावस्थी अत्+इन् दीर्घः) એક જાતનું માછલું

पाठीन पु (पाठ+इनन्) ગુગળનું ઝાડ.

पाठीन त्रि. („ „) પાઠ કરનાર, શીખનાર,

વિષ્ણુના પાંચજન્યશંખની સમીપનું

पाञ्चदश त्रि (पञ्चदश्यां भव कालत्वेऽपि अण्) અમાસ કે પુનમને દિવસે થનાર-હોનાર

पाञ्चदश्य पु (पञ्चदशभि सामधेनीमन्त्रैः प्रकाश्य ण्य) પંદર સામધેની મન્ત્રોથી પ્રગટ કરવા યોગ્ય અલૌકિક અગ્નિ

पाञ्चभौतिक त्रि (पञ्चभ्यो भूतेभ्य आगत ठक् द्विप दवृद्धि) આકાશ વગેરે પાંચ મહાભૂતથી બનેલ શરીર વગેરે

पाञ्चयज्ञिक त्रि (पञ्चयज्ञस्येद, पञ्चयज्ञ+ठक्) પંચ-યજ્ઞનું, પંચયજ્ઞ સમ્બન્ધી

पाञ्चयज्ञिक न (पञ्चयज्ञस्य कर्म ठक्) પંચયજ્ઞનું કર્મ, પંચયજ્ઞ સમ્બન્ધી કર્મ

पाञ्चवर्षिक त्रि (पञ्च वर्षा प्रमाणमस्य ठञ् तस्य वा न लुक्) પાંચ વર્ષની વયનું

पाञ्चशब्दिक त्रि (पञ्चभि शब्दैर्निर्वृत्त ठक्) પાંચ શબ્દથી બનેલ કોઇ વાદ્ય

पाञ्चार्थिक पु (पञ्च अर्था कृत्यानि पाशा वा यत्र सन्ति ठन् वा वृद्धि) પાશુપત શાસ્ત્ર

पाञ्चाल त्रि (पञ्चालदेशे भव अण्) પંચાલ દેશમાં હોનાર-થનાર

पाञ्चाल पु (पञ्चाल+स्वार्थे अण्) તે નામનો એક દેશ, પંચાલ દેશ

पाञ्चाल न (पञ्चानां विषयाणामन्यतोऽनवगताना प्रका शनाय अलम् पृषो) શાસ્ત્ર, પ્રવૃત્તિ તથા નિવૃત્તિને જણાવનારૂં શાસ્ત્ર

पाञ्चालक त्रि (पांचाल+वुञ्) પંચાલ દેશ સમ્બન્ધી, પંચાલ દેશનું

पाञ्चालिका स्त्री (पाञ्चाली+अण् स्वार्थे कन् टाप् अत इत्वम्) લુગડાની બનાવેલી પુતળી-ઢીંગલી, તે નામની એક રીતિ

पाञ्चाली स्त्री (पञ्चालदेशे भवा, पञ्चाल+अण् स्त्रिया ङीप्) પંચાલ દેશની સ્ત્રી, દ્રૌપદી, ઢીંગલી

पाट् अव्य (पाट्+णिच्+क्विप्) સમ્બોધનમાં વપરાતો અવ્યય

पाट त्रि (पाटयति पट्+णिच्+अच्) ફાડનાર, ચીરનાર

पाट पु (पट्+घञ्) પહોળાઇ, ફેલાવ

पाटक त्रि (पाटयति छिनत्ति, पट्+ण्वुल्) ફાડનાર, ચીરનાર, છેદક-છેદનાર

"अह तमो घनीमूतमहमेव च पाटक" हरिवंशे

पाटक पु (पाटयति दीप्यति, पाटि+ण्वुल्) વેંત, રોકડું, ગામનો એક ભાગ, વાદ્ય-વાદિત્ર, પાસા કે કવા, કીનારો, મુડીનો નાશ, કટકાન્તર, વ્યાપારનો માલ

पाटच्चर पु (पटच्चर एव स्वार्थे प्रज्ञादित्वादण्) ચોર

पाटन न (पट्+णिच्+भावे ल्युट्) છેદવું, ચીરવું-ફાડવું

पाटल पु (पाटयति पट्+णिच्+कलच्) રાતો અને ધોળો મિશ્ર રંગ, ગુલાબી રંગ, વનસ્પતિ પાડલ

पाटल त्रि (पाटलो वर्णोऽस्यास्ति पाटल+अच्) ગુલાબી રંગનું, ધોળા મિશ્ર લાલ રંગનું

"स पाटलाया गवि तस्थिवास" रघु

पाटल न (,, ,,) ગુલાબનું ફુલ, વરસાદમાં વવાતું એક જાતનું ધાન્ય "आशुधान्य"

पाटलद्रुम पु (पाटलो द्रुम) પુન્નાગ વૃક્ષ

पाटला स्त्री (पाटलो वर्णोऽस्त्यस्या, पाटल+टाप्) દુર્ગા દેવી, રાતા લોધ્રનું ઝાડ, પાડલ વનસ્પતિ

पाटलापुष्प न (पाटलाया पुष्पम्) ગુલાબનું ફૂલ, રાતા લોધરનું ફૂલ

पाटलापुष्पसंनिभ न (पाटलापुष्पेण तुल्यम्) પતંગ, "पद्मकाष्ठ"

पाटलावती स्त्री (पाटला+मतुप् मस्य व ङीप् च) દુર્ગા દેવી, તે નામની નદી

पाटलि स्त्री (पाटि+भावे घञ्, पाटो दीप्तिस्तं लाति ला+ड) પાડળ, ગુલાબનો છોડ, વંટાપાટલિ-મરખો વૃક્ષ

पाटलिक पु (पाटि+अलि सज्ञायां कन्) બીજાનો મર્મ જાણનાર પુરૂષ

पाटलित त्रि (पाटल+तारका० इतच्) રાતું કરેલું, ગુલાબી રંગેલું

पाटलिपुत्र न (पाटलि पुत्र इव यस्य) પટના શહેર, "कुसुमपुर"

"अस्ति भागीरथीतीरे पाटलिपुत्र नाम नगरम्" हितोपदेशे

पाटलिपुत्रक न (पाटलिपुत्र+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

ચિનિ મુનિએ અલેખુ, પાણિનિએ ઉપાસન કરેલું

पाणिन्धम त्रि. (पाणिं धमति, ध्मा+खश् मुम्) હાથ થી વગાડનાર, હાથથી ફૂંકનાર, હાથ તપાવનાર.

पाणिन्धय न. (पाणिं धयति, धेट्+खश्+मुम्) હાથથી પીનાર ... ભાવ

पाणिपाद न. (पाणी च पादौ च समा. द्वन्द्व) બે હાથ તથા બે પગ.

पाणिपादवत् त्रि. (पाणिपाद+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) હાથ પગવાળું.

पाणिपीडन न. (पाणिः पीड्यतेऽत्र पीड्+आधारे ल्युट्) વિવાહ.

"पाणिपीडनविधेरनन्तरम् - कुमारस.

पाणिपाडन न. (पाण्योः पीडनम्) પરસ્પર બે હાથનું મસળવું

पाणिबन्ध पु. (पाणिर्बध्यतेऽत्र बन्ध+आधारे घञ्) વિવાહ, લગ્ન.

पाणिभुज् पु. (पाणिरिव भुग्नानि पत्राणि यस्य, भुज्+क्विप्) ઉમરાનું ઝાડ.

पाणिभुज त्रि. (पाणिना भुङ्क्ते भुज+क्विप) હાથમાં ભોજન કરનાર.

पाणिमर्द पु. (पाणिं मर्दयति मृद् अण्) કરમદાનું ઝાડ.

पाणिमर्द त्रि. (") હાથનું મર્દન કરનાર, હાથ મસળનાર.

पाणिमर्द पु. (पाणि+मृद्+भावे घञ्) હાથ મસળવો તે.

पाणिमर्दक पु. (पाणिमर्द+स्वार्थे क) કરમદાનું ઝાડ, હાથ મસળવો.

पाणिमर्दक त्रि. (पाणिं मर्दयति मृद्+ण्वुल्) હાથનું મર્દન કરનાર હાથ મસળનાર.

पाणिमुक्त न. (पाणिना मुक्तम्) હાથથી ફેંકાતું અસ્ત્ર ભાલા બરછી વિગેરે

पाणिमुक्त त्रि. (पाणिना मुक्तम्) હાથથી મુકેલ, હાથથી છોડેલ

पाणिमुख पु. (पाणिर्मुखं यस्य मुखमिव होमस्थानं यस्य) પિતૃ.

पाणिरुह पु. (पाणौ रोहति रुह्+क) નખ.

पाणिवाद त्रि. (पाणिं पाणिना वा वादयति वद्+णिच्+अण्) હાથ ઠોકનાર, હાથથી મૃદંગ વિગેરે વગાડનાર.

पाणिवादक त्रि. (" वद्+णिच्+ण्वुल्) હાથથી મૃદંગ વિગેરે વગાડનાર, હાથ ઠોકનાર.

पाणिसर्ग्या स्त्री. (पाणिभ्यां सृज्यतेऽसौ, सृज्+कर्मणि ण्यत् कुत्वम्) દોરડું, દોરી.

पाणिस्थ त्रि. (पाणौ तिष्ठति, पाणि+स्था+क) હાથમાં રહેનાર.

पाणिस्वनिक त्रि. (पाणिस्वनः प्रयोजनमस्य ठक्) હાથ વડે તાલ આપનાર, હાથની તાળી પાડનાર.

पाणिहोम पु. (पाणौ कर्तव्यो होमः) ... હાથમાં કરવા યોગ્ય ... હોમ.

पाणीतक पु. કાર્તિક સ્વામીનો અનુચર.

पाणीकरण न. (पाणौ क्रियतेऽनेन, कृ+आधारे ल्युट् अच् समास) વિવાહ, લગ્ન.

पाण्ड त्रि. (पण्ड एव स्वार्थे अण्) નપુંસક, નામર્દ.

पाण्डर पु. (पण्ड+अर दीर्घश्च) [illegible]

पाण्डर त्रि. (" ") ધોળા રંગનું, સફેદ.

पाण्डर न. (पाण्डरो वर्णोऽस्त्यस्य अच्) મોગરાનું ફૂલ, ગેરુ.

पाण्डरपुष्पिका स्त्री. (पाण्डरं पुष्पमस्याः, कप् टाप् अत इत्वम्) શીતળા નામે ઝાડ.

पाण्डव पु. (पाण्डोरपत्यं अण्) પાંડુ રાજાના પુત્ર યુધિષ્ઠિર વિગેરે અર્જુન ...

पाण्डवाभील पु. (...) શ્રીકૃષ્ણ.

पाण्डवायन पु. (पाण्डवानामयनं ...) શ્રીકૃષ્ણ.

पाण्डवायन न. (पाण्डवानाम् अयनम्) શ્રીકૃષ્ણ.

पाण्डवी स्त्री. (पाण्डोरियं पाण्डु+अण्+ङीप्) પાંડુ રાજાની પત્ની કુંતી તથા માદ્રી.

पाण्डवीय त्रि. (पाण्डवानामिदम् पाण्डव+छ) પાંડવ સંબંધી.

पाण्डवेय पु. (पाण्डोरपत्यम् पाण्डु+ढक्) પાંડવોમાંનો કોઈ એક.

ભણનાર

पाठेय त्रि (पाठाया भव, पाठा+"नद्या" ढक्) પાઠા વનસ્પતિમાં થનાર

पाठ्य त्रि (पठ्+ण्यत्) ભણવા યોગ્ય, શીખવા યોગ્ય, ગોખવા યોગ્ય

पाठ्य त्रि (पठ्+णिच्+ण्यत्) ભણાવવા યોગ્ય, શીખવવા યોગ્ય

पाडिनी स्त्री માટીનું વાસણ

पाण पु (पण्यतेऽनेन, पण्+भावे घञ्) વ્યવહાર, પણ કરવું, હોડ બકવી

पाण पु (पण्यते व्यवह्रीयतेऽनेन, पण्+करणे घञ्) સમય, હાથ, વખાણ-પ્રશંસા

पाणि पु (पण्+इण् आयाभाव) હાથ, કુલિક નામનું વૃક્ષ

पाणि स्त्री (पणायन्ते व्यवहरन्त्यस्यां, पण्+इण् आय प्रत्ययस्य लुक्) બજાર, દુકાન, ખરીદવા વેચવાનું પીઠું

पाणिक त्रि (पणेन क्रीत, निष्का ठक्) એક કાર્ષાપણ આપી ખરીદ કરેલું

पाणिकच्छपिका स्त्री (पाणिभ्यां कृता कच्छपिका) બન્ને હાથથી કરેલી કાચબાના આકારની એક મુદ્રા

पाणिकर्मन् पु (पाणिभ्यां वादनरूप कर्म्माऽस्य) મહાદેવ, શિવ

पाणिकर्मन् त्रि (पाणिभ्यां वादनरूप कर्म यस्य) બન્ને હાથોથી વગાડનાર

पाणिका स्त्री (पाणिक+स्त्रियां टाप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા, એક જાતની કડછી

पाणिकूर्चा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર માતૃકા

पाणिखात न (पाणिना खातम्) તે નામે એક તીર્થ

पाणिगृहीत त्रि (पाणिना गृहीत) લગ્ન કરેલ-વિવાહ કરેલ, પાણિગ્રહણ કરેલ

पाणिगृहीती स्त्री (पाणिर्गृहीतो यस्या ङीप्) શાસ્ત્રની વિધિપ્રમાણે જેની સાથે લગ્ન કર્યું હોય તે સજાતીય સ્ત્રી, પરણેલી સ્ત્રી

पाणिग्रह पु (पाणिर्गृह्यतेऽत्र, ग्रह्+आधारे अप्) વિવાહ, લગ્ન

पाणिग्रहण न (पाणिर्गृह्यते अत्र, ग्रह्+आधारे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

पाणिग्रहणिक त्रि (पाणिग्रहण प्रयोजनमस्य ठक्) વિવાહ સંસ્કારમાં ઉપયોગી મંત્ર વિગેરે

पाणिग्रहीतृ पु (पाणिं गृह्णाति, ग्रह्+तृच्) વિવાહથી જોડાયેલો સ્વામી-ભરથાર

पाणिग्रहीतृ त्रि (,, ,,) હાથ પકડનાર, પરણનાર,

पाणिग्राह पु (पाणिं गृह्णाति, ग्रह्+अण्) પરણનાર પતિ, હાથ પકડનારો

पाणिघ त्रि (पाणिं पाणिना वा हन्ति, हन्+ट नि) મૃદંગ કે પખાજ વગાડનાર, હાથ ઠોકનાર, હાથની તાળી વગાડનાર, લપાટ મારનાર

पाणिघात त्रि (पाणिं ,, हन्ति, हन्+अशिल्पित्वात् अण्) હાથ ઠોકનાર, લપડાક મારનાર

पाणिघात पु (हन्+भावे घञ्, पाणे घात) હાથ મારવો, હાથ ઠોકવો તે, લપડાક મારવી

पाणिघ्न त्रि (पाणी हन्ति, हन्+टक् वेदे नि) હાથની તાળી બજાવનાર, હાથવડે નગારાં વગાડનાર કારીગર વિગેરે

पाणिज पु (पाणौ जायते जन्+ड) નખ

पाणिचापल्य न (पाणेश्चापल्य) હાથની ચંચળતા, હાથની ચપળતા

पाणितल न (पाणेस्तलम्) હથેલી

पाणितल न (पाणितलमिव परिमाणमस्त्यस्य अच्) બે તોલાનું વજન

पाणिधर्म पु (पाणिग्रहणाख्यो धर्म) વિવાહ, વિધિપ્રમાણે પાણિગ્રહણરૂપ ધર્મ

पाणिन पु (पणिनोमुनेरपत्यम् पणिन्+अण्) પાણિનિ મુનિ

पाणिनि पु (पणिनो मुनेर्युवापत्य, पणिन्+अण्+इञ् न टिलोप) વ્યાકરણ શાસ્ત્રના સૂત્રપાઠ વિગેરે રચનાર પાણિનિ મુનિ

पाणिनीय त्रि (पाणिनिना प्रोक्तम्, पाणिनि+छ) પાણિનિમુનિએ રચેલ-બનાવેલું શાસ્ત્ર વિગેરે

पाणिनीय त्रि (पाणिनौ भक्तिर्यस्य, ,,+छ) પાણિનિ મુનિમાં પ્રેમભક્તિવાળું

पाणिनीय त्रि (पाणिनिना ज्ञातमुपज्ञात वा छ) પા-

पाण्डुरेषु पु (पाण्डुरः मेषाणं इषु) पीळोशेरडी.
पाण्डुलिपि स्त्री. मरोड, मुसदो.
पाण्डुलेख पु (पाण्डु लेखः) लेखनो मुसदो.
पाण्डुलेख्य पु (पाण्डु लेख्य) मुसदो, मरोड.
पाण्डुश्याम त्रि. (पाण्डुनि श्यामानि यस्य) पीळा श्यामवाळुं, धोळ केशवाळुं.
पाण्डुश्यामदा त्रि (पाण्डुनि श्यामानि यस्य त) पीळी श्यामवाळुं.
पाण्डुश्यामदा स्त्री. (पाण्डुनि श्यामानीयपात्रि यस्य यस्याः तत्यानद्) पनी जात.
पाण्डुशर्करा स्त्री (पाण्डुवर्णा शर्करा) मूत्र साथे बाहार जेवा शाम नीकळे ते-शर्करीनो प्रमेह रोग.
पाण्डुसर्मिका स्त्री (पाण्डुः शर्मिका) डोसरी.
पाण्डुसोपाक पु एक जातनी वर्णसंकर जाति.
पांड्य पु (पाण्डु देशोऽभिजनोऽस्य, पांड्यो राजा वा दिव्यम्) पांडु देशमां रहेनार लोक. पांडु देशनो राजा.
पांड्य त्रि. (पाण्ड्+य) पांडु देशमां रहेनार.
पांड्यपाट पु. पांडु देशमां थाएली मोतीनी एक जात.
पात् त्रि (पा+तृ) रक्षण करनारुं, रक्षण करतुं.
पात पु. (पतनं पतयतः इति वा पति+अच्) १ ग्रह ग्रह मिलापना प्रदेशनी ऊतर के दक्षिण दिशामां ग्रहनी गति, उत्क्रान्ति.
"दक्षिणोत्तरतोऽप्येवं पातो राहुः स्वरंहसा विक्षिपत्येष विक्षेपं चन्द्रादीनामपक्रमात्" सूर्यसिद्धा.
पात पु (पतन्ति यत्रास्मात् धर्मिकाम्यत इति, पत+णिच्+अच्) ग्रह निपातनमां बतावेलो क्रान्तिसाम्यथी थनेलो अशुभ योग, महापात.
पात पु (पत् भावे घञ् वा) पडवुं, नीचे पडवुं.
पात त्रि (पा रक्षणे कर्मणि क्त) पीएलुं, नीचे पडेलुं.
पात त्रि (पातं कर्मणि क्त) रक्षण करेलुं, रक्षायेलुं.
पातक न (पतन्ति अनेन नरके दुष्कृतकर्तार इति पत्+णिच्+ण्वुल्) पाप, अपराध.
पातक त्रि. (पातयति पत्+णिच्+ण्वुल्) पाडनार, पतन करावनार.
पातकयोग पु. (पातकस्य योगः) पापनो संबन्ध, पापनो संयोग.
पातकयोगिन् त्रि (पातकयोग+अस्त्यर्थे इनि) पापना संबन्धवाळुं.
पातकिन् त्रि (पातकमस्त्यस्य इनि) पापी, पापयुक्त.
पातङ्गि पु (पतङ्गस्य सूर्यस्यापत्यं इञ्) शनि, यम, राजा सुग्रीव वैवस्वत मनु, कर्ण.
पातञ्जल न (पतञ्जलिना प्रोक्तं अण्) पतञ्जलि ऋषिए रचेलुं योगदर्शन, महाभाष्य पतञ्जलि मुनिए रचेलुं योगशास्त्र.
पातञ्जलिन् पु (पतञ्जलिप्रोक्तं शास्त्रमधीते अनुयायी वा) पतञ्जलि सम्प्रदायनो योगी अथवा ते अनुयायी.
पातन त्रि. (पातयति पति+णिच्+ल्यु) नीचे पाडनार, पाडनार, पतन करावनार.
पातन न. (पत्+णिच्+ल्युट्) नीचे पाडवुं, पाडवुं, नमावुं.
पातव्य त्रि (पत्+णिच् कर्मणि तव्य) पाडवा लायकनुं.
पातव्य त्रि (पा+तव्यत्) पीवा लायक, रक्षण करवा लायक.
पाताल न. (पतन्त्यस्मिन् दुष्कृतकारिणः, पत्+आलञ्) भुवननो नवमो भाग, पृथ्वीनी नीचे रहेलुं स्थान जेमां अतल वितल सुतल रसातल तलातल महातल पाताल एम सात प्रसिद्ध छे.
पाताल पु. (पतति यस्मिन् पात+आलञ्) नीचेनो भाग, पातालनुं स्थान, वडवाग्नि, पायो.
पातालकेतु पु (पाताल केतुरस्य) ते नामनो एक दानव.
पातालगरुडी स्त्री. (पातालस्य गरुडी) एक जातनी वनस्पति.
पातालनिलय पु (पाताले निलयो यस्य) पातालमां रहेनार दैत्य के नाग विगेरे.
पातालनिवास पु (निवसत्यस्मिन् नि+वस्+घञ्) पाताळनो स्वर्ग.
पातालनिवासिन् त्रि. (पातालनिवास+इनि) पातालमां रहेनार.
पातालवासिन् त्रि (पाताल+वस्+णिनि) पातालमां

पाण्डार पु (पण्डस्यापत्य आरक्) પંડનો પુત્ર सि० कौ०

पाण्डारा स्त्री („ पाण्डार+टाप्) પંડની છોકરી सि० कौ०

पाण्डित्य न (पण्डितस्य भाव कर्म वा पण्डित+ष्यञ्) પંડિતાઈ, પંડિતપણું, પંડિતનું કામ "परोपदेशे पाण्डित्य सर्वेषा सुकर नृणाम्" हितोप०

पाण्डु पु (पण्डि+कु नि दीर्घ) ધોળો પીળો મિશ્રિત વર્ણ, પાંડુ રાજા, કમળાનો રોગ, ધોળો હાથી, કબુતર પક્ષી, રાની અડદ, કકુ, તે નામનો એક નાગ, ક્ષુપ વનસ્પતિ, પટોલ–કડવા પડવલ, તે નામનો દેશ

पाण्डु त्रि (पण्डि+कु नि दीर्घ) ધોળું પીળું, ધોળા રંગનું, કમળાના રોગવાળું

पाण्डुक पु (पाण्डु+स्वार्थे क) પાંડુરાજા, પાંડુદેશ, પાંડુ દેશનો રાજા, ધોળો રંગ, કકુ, પટોલ–કડવા પડવલ

पाण्डुकण्टक पु (पाण्डुवर्णानि कटकानि यस्य) અઘાડો વનસ્પતિ.

पाण्डुकम्बल पु (पाण्डुवर्ण कम्बल) રાજાને લાયક કામળ–શાલ, રાજાના હાથી ઉપર નાખવાનું પીળું આચ્છાદન (કામળ), એક જાતનો પથ્થર

पाण्डुकम्बलिन् त्रि (पाण्डुकम्बल+अस्त्यर्थे इनि) પીળા કામળાથી આચ્છાદન કરેલો રથ વિગેરે, રાજાને લાયક શાલવાળું

पाण्डुकर्मन् न (पाण्डो कर्म) ધોળો રંગ લાવવો તે, ધોળું કરવું, વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ વ્રણને લગતી ચિકિત્સા

पाण्डुकिन् त्रि (पाण्डुक+अस्त्यर्थे इनि) પાંડુ રોગવાળું, કમળાના રોગવાળું

पाण्डुतरु पु (पाण्डु तरु) धववृक्ष–ધાવડીનું ઝાડ

पाण्डुतीर्थ न (पाण्डुनामक तीर्थम्) તે નામનું તીર્થ

पाण्डुनाग पु (नाग इव पाण्डु राजद०) પુન્નાગ વૃક્ષ

पाण्डुनाग पु (पाडुश्चासौ नागश्च) ધોળો સર્પ, ધોળો હાથી

पाण्डुपत्री स्त्री (पाण्डु पत्र यस्या जाति० ङीप्) રેણુકા નામે ગન્ધદ્રવ્ય.

पाण्डुपुत्र पु (पाण्डो पुत्र) પાંડુ રાજાનો પુત્ર–યુધિષ્ઠિરાદિમાનો એક

पाण्डुपृष्ठ त्रि (पाण्डु पृष्ठ यस्य) ધોળી પીઠવાળું, પીઠ ઉપર ખરાબ લક્ષણવાળું.

पाण्डुफल पु (पांडूनि फलानि यस्य) પટોલ–પરવલ.

पाण्डुफला स्त्री („ „ यस्या) ચીભડાનો વેલો–ચીભડી

पाण्डुभूम त्रि (पाण्डु भूमिरत्र अच् समा०) ધોળી જમીનવાળું

पाण्डुभूमि स्त्री (पाण्डुवर्णा भूमि) ધોળી માટી, ખડી, ચાક

पाण्डुमृत्तिका स्त्री (पाण्डुवर्णा मृत्तिका) ધોળી માટી, ખડી, ચાક

पाण्डुमृद् स्त्री (पाण्डुवर्णा मृद्) ઉપરનો અર્થ.

पाण्डुर पु (पाण्डुर्वर्णोऽस्यास्ति, पाण्डु+र) ધોળો અને પીળો મિશ્રરંગ, ધોળો રંગ,–સફેત રંગ

पाण्डुर पु [पण्डि+उर पृषो. वृद्धि) કમળાનો રોગ, બગલો, નવસાગર, કબુતર

पाण्डुर त्रि (पाण्डुर्वर्णोस्यास्ति र) ધોળું, પીળા અને ધોળા રંગવાળું

पाण्डुर न "श्वित्र" નામે એક રોગ–જેમા શરીરે ધોળા ચાઠા થઇ જાય છે

पाण्डुरङ्ग पु (पाण्डुर अङ्गमस्य शक०) એક જાતનું શાક

पाण्डुरता स्त्री (पाण्डुरस्य भाव तल्+टाप्) ધોળાશ, સફેદાઇ, ધોળાપીળા મિશ્ર રંગપણું

पाण्डुरत्व न (पाण्डुरस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

पाण्डुरद्रुम पु (पाण्डुर द्रुम) "कुटज"–અ દરજવનું વૃક્ષ

पाण्डुरपृष्ठ त्रि (पाण्डुर पृष्ठमस्य) ધોળી પીઠવાળું–જે એક ખરાબ લક્ષણ ગણાય છે તે.

पाण्डुरफली स्त्री (पाण्डुर पाण्डुवर्ण फलमस्या जाति ङीप्) શૌણુવી નામની ક્ષુપ વનસ્પતિ

पाण्डुरा स्त्री (पाण्डुर+टाप्) રાની અડદ, ધોળીજુઇ, પીળી જુઇ

पाण्डुराग पु (पाण्डु रागोऽस्य) "दमनक"–ડમરો વૃક્ષ, ધોળો રંગ, શ્વેત મિશ્રિત પીળો રંગ.

पाण्डुराग त्रि (पाण्डु रागो यस्य) ધોળું, ધોળા મિશ્રિત પીળા રંગવાળું.

कन्) એક પાત્ર સમાન તેવું એક પાત્રથી ભરાય તેવું, એક પાત્ર ઉપાડનાર.

पात्रिकी स्त्री (पात्रिक+स्त्रियां ङीप्) એક પાત્ર ભરીને વજન તેવો ખેતરનો વિભાગ.

पात्रिन् त्रि (पात्र+अस्त्यर्थे इनि) પાત્રવાળું જેની પાસે યોગ્ય પાત્રસ છે તેવું પ્રધાનવાળું.

पात्रिय त्रि. (पात्रमर्हति+घ) પાત્રને લાયક, પાત્રને યોગ્ય.

पात्री स्त्री. (पात्र+स्त्रियां जाति. ङीप्) વાસણ–પાત્ર, વસ્તુનો આધાર

पात्रीण त्रि (पात्रस्य मान ख) એક પાત્રના માપનું અનાજ વાવ તેવું ખેતર.

"पात्रीण्यासाम सौवर्णी ब्याघ्रतक्षर्णमिताम्" चपे

पात्रीय न. (पात्रे साधु. घ. छ) ભાણો ઘમચ, વગેરે યજ્ઞ દ્રવ્ય.

पात्रीर पु (पात्री पाति पा+क) યજ્ઞનું સાધન દ્રવ્ય–જુહૂ વિગેરે.

पात्रीव न (पात्री पाति, पा+क) અમચ ચરવો વિગેરે યજ્ઞપાત્ર.

पात्रेबहुल पु. व. न (पात्रे भोजनसमये बहुला अलुक् समास) કાર્યના સમયે નહિ પણ ભોજન સમયે ભેગા થયેલા.

पात्रेसमित त्रि (पात्रे भोजनकाले एव समितः सङ्गतः अलुक् समास) ભોજન સમયેજ હાજર થયેલ કામમાં નહિ.

पात्रसमितादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દ ગણ.

स च "पात्रेसमिता पात्रेबहुलाः, उदुम्बरमशक उदुम्बरकृमि कूपकच्छप अवटकच्छप कूपमण्डूक कुम्भमण्डूक उदपानमण्डूकः नगरकाक नगरवायस मातरिपुरुष पिण्डीशूर पितरिशूर गेहेशूर गेहेनर्दी गेहेक्ष्वेडी, गेहेविजिता गेहेव्याड गेहेमेही गेहेदाही गेहेदृप्त गेहेधृष्ट गर्भतृप्त आखनिकबक गोष्ठेशूर गोष्ठेविजिता गोष्ठेक्ष्वेडी गोष्ठेपटु, गोष्ठेपण्डित गोष्ठेप्रगल्भ कर्णेटिरिटिरा कर्णेचुरचुरा, इति

पात्रोपकरण न (पात्राणामुपकरणम् पात्र+उप+कृ+ल्युट्) પાત્ર ભમર વગેરે શોભાની ચીજ્ઞતિન કરવું

पात्रोपी उपभोग्यं.

पात्र्य न (पात्रि पतिः+इतस् बो वा ज़ार्थे इतः तैक लार्थे प्राप्तम्) પાણીઓનું રક્ષણ કરનાર.

पात्र्यता न. (पात्र्यस्य भावः तल् टाप्) પાણીઓનું રક્ષણ કરવાપણું.

पात्र्यत्व न (पात्र्यस्य भावः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पाथ न (पीयतेऽदः, पा+थक् न) પાણી.

पाथ पु (पाति रक्षति पा+थ) અગ્નિ, સૂર્ય વિગેરે રક્ષા કરનાર

पाथस् न (पाति रक्षति जीवान्, पा+असुन् थुक् च) જલ પાણી, આકાશ, અન્ન.

पाथिक पु (पथिन्शब्दात् विना. अण्) મોક્ષ મુનિ પુત્ર.

पाथिकी स्त्री (पथिन+स्त्रियां ङीप्) મુસાફરી પુત્રી.

पाथिक्य न (पथिकस्य भावः ष्यञ्) મુસાફરનું કરેલાપણું

पाथिस् पु. (पा पाने+इसिन् थुक् च) સમુદ્ર, નેત્ર.

पाथिस् न. (पीयते, पा+इसिन् थुगागम) જે જેવાથી વહે છે એવો ઘા, પાણી

पाथेय त्रि (पथि उपयुक्ताहारे साधु ढञ्) માર્ગમાં ખાવ યોગ્ય ખાદ્ય–ભાતું

पाथेय पु (,, ,,) કન્યારાશિ, તેનામનોથ

पाथेयक त्रि. (पाथेये अन. पाथेय+कन्) ભાતું તૈયાર કરનાર

पाथोज न. (पाथसि जायते, जन्+ड) કમળ, શંખ.

पाथोज त्रि (,, ,,) પાણીમાં થનાર–પેદા થનાર

पाथोजन्म न (पाथसि जन्म) કમળ, શંખ.

पाथोजात त्रि (,, ,,) પાણીમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

पाथोद पु (पाथो जलं ददाति दा+क) મેઘ વરસાદ નામભેદ.

पाथोद त्रि. ( ) પાણી આપનાર જળ દે ।

पाथोधर पु. (पाथो धारयति, धृ+अच्) મેઘ, વાદળ, નામભેદ.

पाथोधि पु. (पाथांसि धीयन्तेऽत्र आधि) સમુદ્ર

રહેનાર સર્પ વિગેરે

पातालवासिनी स्त्री (पाताले वसति, वस्+णिनि+ङीप्) નાગરવેલ

पातालौकस् त्रि (पाताल ओको यस्य) પાતાળમાં રહેનાર દૈત્ય કે નાગ વિગેરે

पाति पु (पा-रक्षणे+अति) સ્વામી, ધણી, માલીક

पाति पु (पत्+इण्) પખી, પક્ષી

पातिक पु (पात पतन जलमज्जन प्रयोजनमस्य पाते साधु वा ठक्) શિશુમાર નામનુ માછલું.

पातिकी स्त्री (पातिक+स्त्रियां जाति ङीप्) શિશુમાર નામની માછલી

पातित त्रि (पत्+णिच्+क्त) પાડેલુ, નમાવેલુ

पातिन् त्रि (पत्+णिनि) પડનાર

पातिली स्त्री (पाति स्वामी पक्षी वा लीयतेऽत्र लि+वा ड गौरा ङीप्) માછલા કે જલચર જન્તુને પકડવાની જાળ, નારી, માટીનું વાસણ

पातुक त्रि (पत्+उकञ्) પડવાના સ્વભાવવાળુ

पातुक पु (,, ,,) પાણીનો હાથી, પડવુ તે, પર્વતનો નિરાધાર ટેકરો, કાંઠા વગરનું, ઝરણુ.

पातृ त्रि (पाति रक्षति पिवति वा, पा+तृच्) રક્ષણ કરનાર, પીનાર

पातृ पु (पा+तृच्) ગન્ધપત્ર, એક જાતનું ઘાસ

पातृता स्त्री (पातुर्भाव, तल्+टाप्) રક્ષકપણુ, પીનારપણુ

पातृत्व न (पातुर्भाव) ઉપરનો અર્થ

पातिगणक न (पतिगणकस्य भाव. उद्गात्रा अञ्) સૈન્ય ગણુવાનુ કર્મ, સેના ગણનારપણુ.

पात्नीवत पु (पत्नी विद्यतेऽस्य मतुप् मस्य व तच्छब्दोऽस्त्यत्र अण्) "पत्नीवत्" એવા શબ્દવાળો અધ્યાય કે અનુવાક

पात्य न (पत्युर्भाव यक्) પતિપણું, માલીકપણુ, સ્વામિપણુ.

पात्य त्रि (पत्+णिच्+यत्) પાડવા યોગ્ય, નીચે લાવવા લાયક

पात्य त्रि. (पत्+ण्यत्) પતનીય-પડવા યોગ્ય

पात्र पु न (पाति रक्षत्याधेय पिवत्यनेन वा, पा+ष्ट्रन्) વાસણ, ભોજન તથા પાણી રાખવાનું પાન, હરકોઈ વસ્તુને ધારણ કરનાર પુરૂષ, રાજાનો અમાત્ય

पात्र न (पा+ष्ट्रन्) યજ્ઞનો સુવો, દાન આપવા યોગ્ય, આજ્ઞા-અનુજ્ઞા, રેતીની વચ્ચેનું જલાધાર સ્થાન, આઠ શેરનું માપ, વિદ્યા વગેરેથી યુક્ત યોગ્ય પુરૂષ વિગેરે, નાટક પ્રસિદ્ધ પાત્ર

पात्र त्रि (पा+ष्ट्रन्) જુદા જુદા એક ગુણવાળુ

पात्रट पु (पातेव पिवन्निव अटति, अट्+अच्) ચીંથરાની ગોદડી વિગેરે

पात्रट त्रि (पातेव अटति, अट्+अच्) દુબળુ, નબળુ, કૃશ

पात्रटीर पु (पातेव पिवन् रक्षन्निव वा अटति, अट्+वा ईरन्) યોગ્ય વ્યાપારવાળો મત્રી, કાગડો, કક પક્ષી, સીંચાણો પક્ષી, અગ્નિ, લોઢાનુ પાત્ર, કાંસાનુ પાત્ર, ચાંદીનુ પાત્ર, ચિત્રાનુ ઝાડ, ગામનો અધિપતિ, એક જાતનુ માછલું

पात्रटीरी स्त्री (पात्रटीर+स्त्रियां जाति ङीप्) કાગડી, કક પક્ષિણી

पात्रता स्त्री (पात्रस्य भाव तल्+टाप्) સુપાત્રપણુ, યોગ્યતા, લાયકપણું

पात्रत्व न (पात्रस्य भाव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पात्रपाल त्रि (पात्र पालयति, पाल्+अण्) પાત્રનું રક્ષણ કરનાર

पात्रपाल पु (,, ,,) ત્રાજવાની દાંડી, એક જાતનો મોટો સઢ

पात्रभूत त्रि (पात्र+भू+कर्मणि क्त) સુપાત્ર થયેલ, દાન વિગેરે આપવા લાયક બનેલું

पात्रभृत् त्रि (पात्र बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्) સેવક, નોકર

पात्रशुद्धि स्त्री (पात्रस्य शुद्धि) માટી કે જલ વિગેરેથી પાત્રને સાફ કરવુ તે

पात्रसंस्कार पु (पात्रस्य सस्कारः) વાસણની શુદ્ધિ કરવી, વાસણ માજવાં તે

पात्रासादन न (पात्राणां आसादनम्) યજ્ઞોના પાત્રોને યજ્ઞફલ પ્રાપ્તિ માટે ક્રમે કરીને ગોઠવવા તે

पात्रिक त्रि (पात्रस्य वाप ष्ठन्) એક પાત્રના માપનું અનાજ વવાય તેવુ ખેતર વિગેરે

पात्रिक त्रि (पात्र संभवति अपहरति आहरति वा

पादपाशी स्त्री. (पादपाश+स्त्रियां ङीप्) પગે બાંધવાની સાંકળ બેડી.

पादपीठ पुं. न. (पादस्थापनार्थं पीठम्) પગ મૂકવાનો બાજઠ, પાટલો.

पादपीठिका स्त्री. (पादपीठं सादृश्येनास्त्यस्याः पादपीठ+ठन्+टाप्) હજામ વિગેરેની કારીગરી.

पादप्रक्षालन न. (पादयोः प्रक्षालनम्) પગ ધોવા તે, પગ ધોવાનું જળ.

पादप्रणाम पुं. (पादौ धृत्वा प्रणाम) ચરણસ્પર્શ કરીને પ્રણામ.

पादप्रसारण न. (पादौ प्रसार्यन्ते कम्बलादिभ्यो रक्षते अनेन प्र+स+णिच्+ल्युट्) જોડા, પગરખુ, મોજડી.

पादप्रहार पुं. (पादेन प्रहारः) પાટુ મારવી, લાત મારવી પગનો ઘા કરવો.

पादबन्ध पुं. (पादयोर्बन्धः) પગ બાંધવા તે.

पादबन्धन न. (पादौ बध्येतेऽनेन बन्ध्+करणे ल्युट्) ઘોડા વિગેરેને પગે બાંધવાની સાંકળ વિગેરે, દોરી.

पादबन्धन न. (,, +भावे ल्युट्) પગ બાંધવા તે.

पादभाग पुं. (चतुर्थो भागः) પા ભાગ ચોથો ભાગ.

पादभाग पुं. (पादस्य भाग) પગનો નીચેનો ભાગ.

पादभाज् त्रि. (पादं भजते, भज्+ण्वि) ચોથો ભાગ ભોગવનાર, ચતુર્થાંશ મેળવનાર.

पादमूल न. (पादयोर्मूलम्) પગનું મૂળ-એડી, પગની નીચેનો ભાગ, પગની પાસે.

"स पादमूले वैदेह्या मन्थरा निपपात ह" रामायणे.

पादरक्ष त्रि. (पादौ रक्षति रक्ष्+अण्) પગની રક્ષા કરનાર-જોડા વિગેરે રસ્તામાં પગની રક્ષા કરનાર.

पादरक्षण त्रि. (पादौ रक्षति रक्ष्+ल्यु) પગનું રક્ષણ કરનાર પગરખું વિગેરે.

पादरक्षण न. (,, रक्ष+भावे ल्युट्) પગની રક્ષા કરવી તે.

पादरज्जु स्त्री. (पादबन्धनार्थं रज्जु) પગ બાંધવાની દોરી.

पादरथी स्त्री. (रथो रथ इव ङीप् पादस्य रथी) પગરખુ મોજડી, જોડા.

पादरोह पुं. (पादेन मूलेन रोहति रुह्+अच्) વડનું ઝાડ.

पादरोहण न. (पादैर्मूलैः रोहति, रुह्+ल्यु) વડનું ઝાડ.

पादवन्दन न. (पादयोर्वन्दनम्) ચરણમાં પ્રણામ કરવા તે.

पादवल्मीक पुं. (पादे वल्मीक इव) એક જાતનો પગ સુજી જવાનો રોગ-શ્લીપદ રોગ.

पादविक त्रि. (पदवीमनुधावति ठक्) મુસાફર, વટેમાર્ગુ.

पादविग्रह पुं. (पादस्यायनस्य विग्रहः) ભાગનું ગ્રહણ એક ચતુર્થાંશનું ગ્રહણ.

पादविमय त्रि. (पादाः चतुर्थांशमितो विभागो यस्य) પા ભાગવાળો જે જેનો હોય તે, ચતુર્થાંશ શરીરવાળુ.

पादविरजस् स्त्री. (पादौ विरजसौ कुर्वन्ति क्विप्) મોજડી, જોડા, પગરખુ.

पादविरजस् पुं. न. (पादौ विरजसौ कुर्वन्ति क्विप्) દેવો દેવતાઓ.

पादरस पुं. (पादपुष्प शकः) વનસ્પતિ વિશેષ.

पादशस् अव्य. (पाद+वीप्सायां शस्) ચોથે, પા પા ભાગે, પાદે પાદે.

पादशाखा स्त्री. (पादस्य शाखेव) પગની આંગળી.

पादशैल पुं. (पादरूपः शैलः) પર્વતની પાસેની નાની ટેકરી.

पादशोथ पुं. (पादगतः शोथः) પગનો સોજો.

पादशौच न. (पादस्य शौचम्) પગ ધોઈને શુદ્ધ કરવા તે.

पादसेवन न. (पादस्य सेवनम्) પગ ચાંપી સેવા કરવી તે.

पादसेवा स्त्री. (पादस्य सेवा) પગની સેવા.

पादस्फोट पुं. (पादस्य स्फोटः) "વિપાદિકા" નામનો રોગ, પગ ફાટવાનો એક રોગ.

पादस्वेदन न. (पादयोः स्वेदनम्) શેક કરીને પગનું સ્વેદન કરવું તે.

पादस्वेदनिक त्रि. (पादस्वेदेन निर्वृत्तं ठक्) પગને સ્વેદન આપીને, પગને સ્વેદ આપી દૂર કરેલ.

पाथोनिधि पु (पाथो निधीयतेऽत्र, नि+धा+कि) સમુદ્ર, સાગર
पाथ्य त्रि (पाथसि भवः वेदे डयत्) હૃદય રૂપી આકાશમા હોનાર-થનાર
पाद् पु (पद्+णिच्+क्विप्) ચરણ, પગ, ટાટીયા
पाद पु (पद्यते गम्यतेऽनेन करणे कर्मणि वा घञ्) પગ, શ્લોકના કે મન્ત્રના ચાર ચરણ પૈકી કોઈ ચરણ, ઝાડ વિગેરેનુ મૂળ, ચતુર્થ અંશ, મોટા પર્વતની પાસેની નાની ટેકરી, ગ્રન્થનો ભાગ, અવયવ, તે નામના રૂષિ, વસ્તુનુ તળીયુ, કિરણ
पाद पु (पद्यते गम्यते, पद+भावे घञ्) ગતિ, ગમન–જવુ તે
पादक त्रि (पादे गमने कुशल कन्) જવામા હોશીયાર, ગતિમા કુશળ
पादकटक पु (पादस्य कटक इव) નૂપુર–ઝાંઝર
पादकृच्छ्र पु દિવસમા એક વખત ખાવુ અને બીજા દિવસે ભૂખ્યા રહેવુ એવુ એક વ્રત
पादगण्डीर पु (पादस्य गण्डे वृक्षस्यामूलाच्छाखावधिभागस्य ई शोभास्त्यत्र धा र) પગ સુજી જવાનો એક જાતનો રોગ–શ્લીપદ રોગ
पादगृह्य पु (गृह्य पाद' मयूर० पूर्वनि) ગ્રહણ કરવા લાયક પગ
पादग्रन्थि पु (पादस्य ग्रन्थिरिव) પગની પાટલી અને નળીને જોડનાર સાંધા આગળનુ હાડકુ–ઘુટી, પગનો સાધો
पादग्रहण न (पादयो ग्रहणम्, ग्रह्+आधारे ल्युट्) વિનયથી ચરણ સ્પર્શ કરી પ્રણામ કરવા તે
पादघृत न (पादयो लेपनार्थे घृतम्) પગે ચોપડવાનુ ઘી
पादचतुर त्रि (पादे पादव्यापारे चतुर) પગના ઉદ્યોગમા–હાલવા ચાલવામા કુશળ
पादचतुर पु (पादे गमने चतुर) બકરો, પીંપળો, દરીયા વગેરેની સપાટ જમીન ઉપરની રેતી, કરજ વૃક્ષ, ફક્ત બીજાનો દોષ જણાવનાર માણસ
पादचतुरी स्त्री (पादचतुर+स्त्रियां ङीप्) બકરી
पादचापल्य न (पादयो' श्चापल्यम्) પગનુ ચપળપણુ
पादचारिन् पु (पादेन चरति, चर्+णिनि) પાયદળ, પાળો–મુસાફર
पादचारिन् त्रि (पद्भ्यां चरति, चर्+णिनि) પગ વડે ચાલનાર
पादज पु (पादाज्जायते, जन्+ड) શૂદ્ર
पादज त्रि (पादे जायते, जन्+ड) પગમા થયેલ રોગ વિગેરે
पादजल न (पादक्षालन जलम्) પગ ધોવાનુ પાણી, ચરણોદક, પગનુ પાણી
पादजल त्रि (पादमित जल यत्र) પગ ડુબે તેટલા પાણીવાળુ, પા ભાગ પાણીવાળુ
पादजल न (,, ,,) છાશ
पादजाह न (पादस्य मूल कर्णा जाहच्) પગનુ મૂળ.
पादजी स्त्री (पादज+स्त्रियां ङीप्) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રી
पादतल न (पादस्य तलम्) પગનુ તળીયુ
पादत्र त्रि (पादौ त्रायते, त्रै+क) પગનુ રક્ષણ કરનાર
पादत्रा स्त्री (,, ,, स्त्रिया टाप्) પગની પાવડી–પાદુકા, પગરખુ
पादत्राण न (पादस्त्रायतेऽनेन, त्रै+करणे ल्युट्) પગરખુ, જોડા, પગની ચાખડી
पाददाह पु (पादौ दहति, दह्+अण्) પગમા થતો દાહ–જે એક વાયુથી થતો રોગ છે.
पादप पु (पादेन मूलेन पिबति सिक्त जलम् पा+क) વૃક્ષ, ઝાડ
"निरस्तपादपे देशे एरण्डोऽपि द्रुमायते" हितोपदेशे
पादप पु (पाद पाति रक्षति, पा+क) બાજઠ, પાદપીઠ
पादप त्रि (पादपेन कृतम्, अण्) વૃક્ષે કરેલુ
पादपखण्ड न (पादपानाम् समूह खडच्) ઝાડનો જથો, વૃક્ષોનો સમૂહ
पादपरिघट्टन न (पादेन परिघट्टनम्) પગથી કચરવુ
पादपरुहा स्त्री (पादप रोहति, रुह्+क+टाप्) ઝાડ ઉપર ચઢનારી લતા
पादपा स्त्री (पादान् पाति, पा+क+टाप्) ચાખડી, જોડો, પગરખુ
पादपाश पु (पादस्य पादबन्धनार्थ वा पाश) ઘોડાને પગે બાધવાનુ દોરડુ, દામણુ, સાકળ

पादुकाकार पुं. (पादुकां करोति+कृ+अण्) મોચી, જોડા સીવનાર પુરુષ.

पादुकाकृत् पुं. (पादुकां करोति, कृ+क्विप् तुक्) જોડા સીવનાર ચમાર કે મોચી.

पादू स्त्री. (पद्यते गम्यते सुखेन यया पद्+करणे ऊ किच्) જોડા, પગરખું.

पादूकृत् पुं. (पादूं पादुकां करोति कृ+क्विप् तुक्) મોચી.

पादोदक न. (चरणक्षालनार्थमुदकम्) પગ ધોવાનું પાણી.

पादोदर पुं. (पाद उदरे यस्य) સાપ.

पादोदरी स्त्री. (पादोदर+जाति. स्त्रियां ङीष्) સાપણ, સર્પણ.

पाथस न. (पथिकानां समूहः अण्) પથિકોનો સમૂહ, પાંથનો સમુદાય, પથિકોનો સમૂહ.

पाद्य न. (पादार्थमुदकम् यत्) પૂજાના ઉપચાર પૈકી એક.

पाद्य न. („ „ इदम् „) પગ ધોવાનું.

पाद्य त्रि. (पादयोः यत्) ચરણ સમ્બન્ધિ, ચરણનું.

पाय्य न. (पानार्थमुदकं पा+ण्यत्) પાણી પીવા માટેનું જળ.

पाय्य त्रि. (पा+कर्तुर्मानार्थे ण्यत्) પીવા લાયક, જે માપને લાયક.

पायक त्रि. (पा+ण्वुल्) પાયકાર.

पायपात्र न. (पायस्य पात्रम्) જળ પીવાનું પાણી જેમાં રાખ્યા છે તેવું પાત્ર.

पान न. (पा+भावे ल्युट्) પીવું, રક્ષણ કરવું, પાળવું, બોલતાનો ઉપયોગ.

पान न. (पा+अधिकरणे ल्युट्) પીવાનું પાત્ર.

पान न. (पीयतेऽनेन, पा+करणे ल्युट्) હથીયાર વિગેરેને તીક્ષ્ણ કરવાનો પ્રકાર ધાર કાઢતાં પાણી પાવું તે.

पान पुं. (पीयतेऽस्मादिति, पा+ल्युट्) કલાલ-દારૂ વેચનાર, નિશ્વાસ.

पान न. (पा+कर्मणि ल्युट्) દારૂ વગેરે પીણું.

पानक न. (पानार्थं पानीयं वैद्य.) પીણું, શરબત.

पानगोष्ठिका स्त्री. (पानाय गोष्ठी) દારૂ પીવા માટે મળેલી મંડળી, જ્યાં એકઠા થઈ દારૂ પીએ તે જગ્યા, તે જગ્યામાં પ્રસિદ્ધ થતી સભા.

पानठ त्रि. (पाने कुशलः, पा. ठञ्) પીવામાં કુશળ.

पानप त्रि. (पानं पेयं मद्यादि पिबति पा+क) મદ્ય વિગેરે પીનાર.

पानपर त्रि. (पाने परः तत्परः) મદ્યાદિ પીનાર, પીવામાં તત્પર.

पानपात्र न. (पानस्य पेयस्य पात्रम्) દારૂ વિગેરે પીવાનું પાત્ર.

पानभाजन न. (पानस्य पेयस्य भाजनम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पानरत त्रि. (पाने रत) પીવામાં આસક્ત, બહુ પી પી જનાર.

पानवणिज् पुं. (पानस्य पेयस्य मद्यादेः वणिक्) મદ્ય વેચનાર કલાલ.

पानशौण्ड त्रि. (पाने शौण्डः) પીવામાં હોશીયાર.

पानस न. (पनसस्य फलस्य विकारः अण्) ફણસના ફળનો દારૂ.

पानस त्रि. (पनसस्येदं अण्) ફણસ સમ્બન્ધી, ફણસનું.

पानात्यय पुं. (पानस्यातिपानेन अत्ययः इत्) દારૂ પીવાથી ઉત્પન્ન થએલો એક રોગ.

पानिक न. (पानं पण्यमस्य ठन्) કલાલ.

पानिल न. (पानमाधारत्वेनास्त्यस्य इलच्) પીવાનું પાત્ર, પીવાનું વાસણ.

पानीय त्रि. (पा-पाने रक्षणे वा अनीयर्) પીવાલાયક, રક્ષણ કરવા લાયક.

पानीय न. (पा+कर्मणि अनीयर्) પાણી, જળ. "पानीयं पातुमिच्छामि त्वत्तः कमललोचने" रत्नम्.

पानीयकाकिक पुं. (काकवदाचरतीति क्षि. पानीये काकिकः) એ નામનું જળનું પક્ષી.

पानीयनकुल पुं. (पानीये नकुल इव) પાણીનો નોળીઓ, જળબિલાડો.

पानीयनकुली स्त्री. (पानीयनकुल+स्त्रियां जाति. ङीष्) જળ બિલાડી.

पानीयपृष्ठज पुं. (पानीयपृष्ठे जायते जन्+ड) પાણીની ઉપર થનાર એક વનસ્પતિ.

पादहत त्रि (पादेन हत) પગથી મારેલ.

पादहर्ष पु (पादस्य हर्षं यस्मात्) એક જાતનો વાત રોગ

पादहारक त्रि (पादाभ्यां हरति ह्रियते वा, हृ+ण्वुल्) પગથી ચોરી કરનાર, પગથી લઈ જનાર

पादहीन त्रि (पादेन हीन) પગ વિનાનું, ચરણ રહિત

पादहीना स्त्री (पादेन हीना) ત્રણ પાયાવાળી લાકડાની ઘોડી-ત્રિપાઈ

पादाकुलक न ते नामनु માત્રાવૃત્ત છન્દ

पादाग्र न (पादयोरग्रम्) ચરણનો અગ્રભાગ,-પગનો આગળનો ભાગ

पादाङ्गद न (पादस्य अङ्गदमिव) પગનું ઝાંઝર, નુપૂર

पादाङ्गदी स्त्री (पादाङ्गद+स्त्रिया गौरा० ङीप्) નૂપુર, ઝાંઝર

पादाङ्गुलि स्त्री (पादस्य अङ्गुलि) પગની આંગળી

पादाङ्गुलीयक न (पादस्य अङ्गुलीयकम्) પગની આંગળીએ પહેરવાનો કરડો-અંગુઠી

पादाङ्गुष्ठिका स्त्री (,, अङ्गुष्ठिका) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पादात् त्रि (पादाभ्यामतति गच्छति, अत्+क्विप्) પગે જનાર સૈન્ય કે મુસાફર વિગેરે

पादात् पु (पादैरत्ति अद्+क्विप्) વૃક્ષ, ઝાડ

पादात न (पदातीनां समूहः अण्) પાળાઓનો સમૂહ, સૈન્ય સમુદાય

पादात पु (पादाभ्यामतति, अत्+अच्) પાળો-પાયદળ સૈન્ય.

पादाति पु (,, अत्+इन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पादातिक पु (पादाति+स्वार्थे कन्) પાળો, પાયદળ સૈન્ય

पादान्त पु (पादस्य अन्त) પગનો અન્તભાગ, શ્લોક વિગેરેના ચરણનો અન્ત

पादान्तर न (अन्य पाद) શ્લોકનો બીજો ચરણ, બીજો પગ

पादाम्बु न (पादमित अम्बु यत्र) છાશ

पादाभ्यञ्जन न (पादयो अभ्यञ्जनम्) પગે ચોપડવાનું ઘી વિગેરે

पादाम्भस् न (पादप्रक्षालनमम्भ) પગ ધોવાનું જળ

पादायन पु (पादस्यर्षे गोत्रापत्य फञ्) પાદઋષિનો ગોત્રજ

पादारक पु (पाद इव ऋच्छति, ऋ+ण्वुल्) નૌકાનો અમુક અવયવ, વહાણનો અમુક ભાગ

पादालिन्दी स्त्री (पाद इवालिन्दो यत्र गौरा ङीप्) નૌકા, નાવ

पादावनेजन न (पाद+अव+निज्+ल्युट्) પગ ધોવા તે, ચરણ ધોઈ શુદ્ધ કરવા તે

पादावर्त्त पु (पाद इवाऽवर्त्तते, आ+वृत्+अच्) કુવા વાવ વગેરેમાંથી પાણી કાઢવાનું યન્ત્ર-રેંટ

पादावसेचन न (पाद+अव+सिच्+ल्युट्) "पादप्रक्षालन" શબ્દ જુઓ

पादावस्फालन न (पादेन अवस्फालनम्, अव+स्फाल्+ल्युट्) પગ ઠોકવો, પગથી ઠોકવું

पादाविक पु (पादातिक+पृषो) પાયદળ

पादासन न (पादयो आसनम्) પગ મુકવાનો બાજઠ, પાટલો

पादास्फालन न (पाद+आ+स्फाल्+ल्युट्) પગથી કચરવું, પગને અફાળવા તે

पादाहत त्रि (पादेन आहत) પગથી ઠોકેલું, પગથી મારેલું

पादिक त्रि (पादेन चतुर्थांशेन जीवति वेतना ठञ्) પાભાગવડે આજીવિકા ચલાવનાર

पादिक त्रि (पाद परिमाणमस्य ठक्) એક ચતુર્થાંશ માપવાળું

पादिन् त्रि (पादश्चरणोऽस्त्यस्य, पाद+इनि) પગવાળું, ચરણવાળો શ્લોક વિગેરે, પાભાગવાળું

पादिन् त्रि (पादश्चतुर्थांशो ग्रहीतृत्वेनास्त्यस्य इनि) પા ભાગ લેવાવાળું, ચોથો હિસ્સો લેનાર

पादिन् पु (पाद+इनि) ચાર પગવાળા કુંભીર નક્ર-મગર વગેરે જન્તુ

पादु स्त्री (पद्+भावे उण्) ગમન ગતિ

पादुक त्रि (पद्+उकञ्) ગમનશીલ, ગતિવાળું

पादुका स्त्री (पादूरेव, पादू+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) જોડા, પગરખું, મોજડી, પાદુકા

पापनाशन न (पाप+नश्+णिच्+भावे ल्युट्) પાપનો નાશ કરવો.

पापनाशन न. („ करणे „) પ્રાયશ્ચિત્ત.

पापनाशिन् त्रि (पापं नाशयति पाप+णिनि) પાપનો નાશ કરનાર.

पापनाशिनी स्त्री (पापनाशिन्+स्त्रियां ङीप्) તુલસી.

पापनिरति त्रि (पापे निरतिर्यस्य) જેને પાપમાં પ્રીતિ હોય છે તે.

पापपति पु (पापोत्पादकः पतिः) યાર, જાર, ઉપપતિ.

पापपुरुष पु (पापं पापात्मकः पुरुषः) પાપી પુરુષ, તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ પાપાત્મા નરાકાર પદાર્થ

पापमति त्रि. (पापयुक्ता मतिर्यस्य) પાપમાં જેની બુદ્ધિ હોય છે તે.

पापमुक्त त्रि (पापान्मुक्तः) પાપરહિત, પાપથી મુક્ત થયેલ.

पापयक्ष्मन् पु. (पापं यक्ष्म यस्य) પાપરૂપ કર્મના મર્મમાં રહેલ તે નામનો યક્ષ્મરોગ

पापयोनि स्त्री (पापा यां योनिः) નિંદવા જેવી પશુ–પક્ષીની યોનિ

पापयोनि स्त्री. (पापार्जिता योनिः) પાપ કરવાથી મળેલ નીચ જન્મ.

पापयोनि त्रि (पापहेतुका योनिर्यस्य) પાપને લીધે પશુ–પક્ષી વિગેરે માં જન્મેલ.

पापरोग पु (पापोत्पन्नो रोगः) પાપ કરવાથી પેદા થયેલ રોગ "મસુરી" નામનો રોગ.

पापरोगिन् त्रि. (पापजन्यरोगो विद्यतेऽस्य इनि) પાપ કર્મ કરવાથી થયેલા મહાન રોગવાળું

पापर्द्धि स्त्री (पापस्य ऋद्धिर्यत्र) શિકાર, મૃગયા.

पापर्द्धि स्त्री. (पापानामृद्धिः) પાપની વૃદ્ધિ.

पापल त्रि (पापं लाति ला+क) પાપ ગ્રહણ કરનાર.

पापल न (पाप्यते तुलायां सार्धशतमेव पलैः...) એક જાતનું પરિમાણ.

पापलोकय त्रि. (पापलोक+यत्) નરક સંબંધી નરક જેવા ભયંકર.

पापशमन त्रि (पापं शमयति शम्+णिच्+ल्यु) પાપને શમાવનાર, પાપને દૂર કરનાર.

पापशमन न. (पापस्य शमनम्) પાપની શાન્તિ, પાપને દૂર કરવું તે.

पापशमनी स्त्री. (पापं शम्यतेऽनया, शम्+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) ખીજડીનું ઝાડ.

पापसम अव्य. (पापेन तुल्यम् अव्ययी.) પાપની સમાન.

पापसम्मित त्रि (पापेन सम्मितम्) પાપ સરખું પાપ તુલ્ય.

पापहन् त्रि (पापं हन्ति हन्+क्विप्) પાપને હણનાર, પાપનો નાશ કરનાર.

पापाख्या स्त्री (पापमित्याख्यायते गुरुकृत आ+ख्या+अङ्+टाप्) બુધ ગ્રહની એક પ્રકારની ગતિ.

पापात्मन् त्रि (पापयुक्त आत्मा यस्य कर्म० वा) પાપી આત્માવાળું.

"पापात्मा पापसम्भव" इति पुराणे

पापात्मन् पु (पापमात्मा आत्मा च) પાપી આત્મા, પાપની રૂપ.

पापानुवसित त्रि. (पापे अनुवसितम्) પાપમાં નિવાસ કરેલું પાપમાં રહેલું.

पापानुपपत्ति स्त्री. (पापस्य अनुपपत्तिः) પ્રાયશ્ચિત્તથી પાપનો નાશ થાય છે તે.

पापान्त न તે નામનું એક તીર્થ

पापाह पु (पापमहः ... कर्म० टच् समा.) પાપદિન દિવસ, અશુભ દિવસ યુદ્ધનો દિવસ.

पापाशय त्रि. (पापः आशयः यस्य) પાપી આશયવાળું, દુષ્ટ આશયવાળું.

पापिन् त्रि (पाप+अस्त्यर्थे इनि) પાપી પાપયુક્ત.

पापिष्ठ त्रि. (अतिशयेन पापी, पाप+इष्ठन्) અત્યન્ત પાપવાળું પાપી

पापीयस् त्रि (पाप+अतिशये ईयसुन्) અતિશય પાપી, અત્યન્ત પાપયુક્ત.

पाप्मन् पु. (आप्नोति व्याप्नोति पापिनम् आप्+मनिन् नि) પાપ દુષ્કૃત્ય

पामघ्न पु. (पामन् हन्ति हन्+टक्) ગન્ધક

पामघ्नी पु (पामं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) કટુકાનું નામ ? ઔષધિ, શાક કરવી તુમડી.

पामन् न (पा+मनिन्) ખસનો રોગ.

पामन त्रि. (पामान्यस्य अस्ति न) ખસના રોગવાળું, ખસીલું

पानीयपृष्ठजा स्त्री (पानीयपृष्ठे जायते जन्+ड+टाप्) शेवाळ

पानीयफल न (पानीयजातं फलम्) પાણીમાં થતું એક કન્દ, જળકન્દ

पानीयभक्तगुडिका स्त्री वैद्यक प्रसिद्ध એક ઔષધ

पानीयमूलक न (पानीयं मूलं यस्य कप्) વનસ્પતિ બાવચી

पानीयवर्णिका स्त्री (पानीयमिव वर्णयति, वर्ण-ण्वुल्+टाप्) રેતી, ધૂળ, વાલુકા

पानीयशालिका स्त्री (पीयतेऽस्याम्, पा-आधारे+अनीयर्, तस्यै शाला, पानीयवितरणार्थं शाला वा स्वार्थे क टापि अत इत्वम्) જ્યાં પાણી વહેંચાય છે તેવી જગા, પાણીની પરબ

पानीयामलक न (पानीयस्य आमलकम्) પાણીનું આમળું

पानीयालु पु (पानीयसम्भूत आलु) પાણીમાં થતું એક જાતનું કન્દ

पानीयाम्ना स्त्री (पानीयं जलमधाति मूलेन, अम्-भोजने वा घ+टाप्) પાણીમાં થતું એક ઘાસ

पान्थ त्रि (पन्थानं नित्यं गच्छति अण् पन्थादेश) મુસાફર, વટેમાર્ગુ, વિયોગી

"यथा निदाघसमये सूर्यांशुपरिपीडित पान्थो याति जलं दृष्ट्वा सरितं ततपिपासया" हरि

पान्थायन त्रि (पथाऽदूरदेशादि, पथिन्+फक् पन्थादेश) માર્ગની પાસેનો પ્રદેશ વિગેરે

पान्नग त्रि (पन्नगस्येदं पन्नग+अण्) સર્પનું, સર્પ સબંધિ

पान्नागारि पु (पन्नागारस्य ऋषेरपत्यं युवा इञ्) પન્નાગાર ઋષિનો ચોથો વંશજ

पाप न (पाति रक्षति आत्मानमस्मात् पा+प) પાતક, પાપ, અપરાધ, દુષ્ટકર્મ

पाप त्रि (पाप+अच्) પાપી, પાપવાળું, નિંદવાયોગ્ય, દુષ્ટકર્મવાળું, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ પાપગ્રહ વિગેરે

पापक न (पापमेव स्वार्थे कन्) પાપ, પાતક

पापकर त्रि (पापं करोति, कृ+अच्) દુષ્કર્મ કરનાર, પાપ કરનાર, અપરાધ કરનાર

पापकर्तृ त्रि (पापं करोति, कृ+तृच्) પાપ કરનારો, પાપી

पापकर्मन् न (पापस्य कर्म) પાપનું કામ

पापकर्मन् त्रि (पापं कर्म यस्य) પાપી, હિંસાદિ દુષ્ટકર્મ કરનાર, પાપ કરનાર

पापकृत् त्रि (पापं कृतवान्, कृ+भूते क्विप् तुक्) પાપ કરનાર, પાતકી

"पापकृन्मुच्यते पापाद्दानेन च दमेन च" प्रायश्चित्ततत्त्वम्

पापगोचर त्रि સમજપૂર્વક પાપ કરનાર, જાણી જોઈને પાપ કરનાર

पापग्रह पु (पापोऽशुभकारी ग्रहः) રવિ, રાહુ, મંગળ, શનિ, ક્ષીણચન્દ્ર, તથા ઉપર બતાવેલા ગ્રહ યુક્ત બુધ

"अर्कारार्कि कुजा राहुः शनिर्मार्युत इन्दुजः रविः पापग्रहास्तेषु शुभाशुभ्य प्रकीर्तिता" ज्योति०

पापघ्न पु (पापं हन्ति, हन्+टक्) તલ.

पापघ्न त्रि (,, ,,) પાપનો નાશ કરનાર, પાપ હરનાર

"गङ्गा पातकी नास्ति पापघ्नी त्वरगमा नहि" वायु

पापघ्नी स्त्री (पापं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) તુલસી

पापचक त्रि (पच्+यङ्+ण्वुल्) વારંવાર રંધનાર, પુષ્કળ રાંધનાર

पापचर्य त्रि (पापं चर्या यस्य) પાપનું આચરણ કરનાર

पापचेतस् त्रि (पापं चेतसि यस्य) પાપી મનવાળું.

पापचेलिका स्त्री (पापमशुभं चेलति गच्छति, चेल्+ण्वुल्+टाप् कापि अत इत्वम्) વનસ્પતિ પહાડમૂલ

पापचेली स्त्री (पापं चेलति, चेल्+अच्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पापति त्रि (पत्+यङ्लुक्+इन्) વારંવાર પડવાના સ્વભાવવાળું

पापदर्शिन् त्रि (पाप+दृश्+णिनि) પાપ જોનાર

पापदृश्वन् त्रि (पापं पश्यति, दृश्+क्वनिप्) આ પાપી કામ છે એમ સમજનાર

पापनापित पु (पापो नापितः) ધૂતારો હજામ

पापनाशन त्रि (पापं नाशयति नश्+णिच्+ल्यु) પાપનો નાશ કરનાર

पापनाशन पु (,, ,,) જીનદેવ, વિષ્ણુ

"अभ्यासस्य परं पारं प्रयोऽयौ पारदं स्मृतः" इतिवार
र्त्तिके

पारद त्रि (पारं ददाति दा+क) पार आपनार.

पारदपाकक पु. એક દેશનું નામ.

पारदारिक पु (परस्य दारान् गच्छति परदार+ठक्) પારકી સ્ત્રી ભોગવનાર પુરુષ, વ્યભિચારી પુરુષ. "पारदारिकमिव्यक्तलक्षणम्" नैषधीयम्

पारदार्य न. (परस्य दारा दारा यस्य परदारस्य कर्म ष्यञ्) પરસ્ત્રી સાથે દુષ્ટ કામ કરવું તે.

पारदृश्वन् त्रि (पारं दृष्टवान्, दृश्+क्वनिप्) પાર જોનાર, અન્ત દેખનાર, પરિણામ દેખનાર.

पारदैशिक त्रि. (परदेशे भवः परदेश+ठञ्) પરદેશમાં હોનાર–થનાર.

पारदेश्य त्रि. (परदेशादागतः परदेश+ष्यञ्) પરદેશથી આવેલ.

पारमार्थिक त्रि (परमार्थाय पारलौकिककार्याय हित ठक्) પરલોકના હિતનું કાર્ય વગેરે, પરલોકના માટે સારૂં.

पारमार्थिक त्रि (परमार्थो वस्तु सत्यो वा ठक्) પરમાર્થથી હોનાર, સત્ય, વાસ્તવિક, પરમાર્થથી આવેલું, સ્વાભાવિક.

पारमर्षिक त्रि (परमर्ष+स्वार्थे ठक् वा) મહાન ઋષિનું.

"मसृणपरिणये लोकः न लोके पारमर्षिकः" मुद्रा.

पारम्परीण त्रि. (परम्पराया आगतः खञ्) કુળથી–પરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલ ધન–વારસો વિગેરે, ક્રમથી આવેલ.

पारम्पर्य न (परम्परैव स्वार्थे ष्यञ्) કુળ વિગેરેની પરંપરા–અનુક્રમ.

पारम्पर्योपदेश पु (परम्परयैव शिष्टोपदेशात्मकत्वादय–देशः) કુળ પરંપરાથી પ્રાપ્ત થયેલ ઉપદેશ, અતિ–હાસિક પ્રમાણ–વિશેષ.

पारय त्रि. કાર્ય પૂરી કરનાર, પૂર્ણ કરનાર.

पारयत् त्रि (पृ+शतृ) પૂર્ણ કરતું.

पारयिष्णु त्रि (पार+इष्णुच्) પાર પામવા સમર્થ, કાર્યથી પાર પામવાની.

पारयुगीन त्रि (परयुगे भवः परयुग+खञ्) પર યુગમાં થનાર, ભાવી, બીજા યુગને હિતકર.

पारलौकिक त्रि (परलोकाय हितं ठञ् द्विपदवृद्धि) પર લોકના હિતનું, જન્માન્તરના હિતનું કાર્ય વિગેરે.

पारवत् त्रि (पार+अस्त्यर्थे मतुप्) પારવાળું, અન્તવાળું.

पारवत पु. (पारावत+पृषो०) કબૂતર, પારેવું.

पारवश्य न. (परवशस्य भावः ष्यञ्) પરવશપણું, પરાધીનતા, પરવશતા.

पारशव पु. (परशु+अण्) પરસ્ત્રીથી બ્રાહ્મણને પેદા થયેલો પુત્ર, બ્રાહ્મણથી પેદા થયેલ પુત્ર, તે નામનો એક દેશ, લોઢું–લોખંડ.

"मिथुनं पारशवात्य च पारशव उच्यते" मनु.

पारशव त्रि (परशोरिदं अण्) કુહાડાનું, ફરસી સમ્બન્ધી ફરસીનું.

पारशीक पु. ઈરાન દેશ, ઈરાની ઘોડો.

पारश्वध पु (परश्वधः प्रहरणमस्य अण्) ફરસીથી લડનાર યોદ્ધો.

पारश्वधिक पु. (परश्वधः प्रहरणमस्य, परश्वध+ठक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पारस त्रि (पारस्यां भवं अण् वा, वृद्धौ) ઇરાન દેશમાં પેદા થનાર.

पारस त्रि (पारसस्येदं पारस+अण् वृद्धिः) ઇરાન દેશનું, ઇરાન દેશ સમ્બન્ધિ.

पारसिक पु. (पारसीक+पृषो०) ઇરાન દેશ, ઈરાની ઘોડો.

पारसी स्त्री. (पारस+स्त्रियां ङीप्) પારસી ભાષા.

पारसीक पु. ઈરાન દેશ, ઈરાની ઘોડો.

पारसीक पु. न. ब. (,, ,,) ઇરાન દેશના માણસો.

"पारसीकांस्ततो जेतुम्" रघु ।

पारसीकयवानी स्त्री. (पारसीकोद्भवा यवानी) ઈરાની અજમો, ખુરાસાની અજમો.

पारसीकवचा स्त्री. (पारसीकदेशजा वचा) ઈરાની વજ, ઘોડા વજ.

पारसीययवानी स्त्री. (पारसीय यवानी) ઉપરનો અજમો.

पामर त्रि (पाति विरप्, पा प्राचीधर्मं न म्रियते ऽनेन मृ+घ) મૂર્ખ, નીચ, ખળ

पामरोद्धारा स्त्री (पामरमुद्धरति, उद्+धृ+अण्+टाप्) ગળો

पामवत् त्रि (पाम+अस्त्यर्थे मतुप्) ખસના રોગવાળુ, ખસીયુ

पामा स्त्री (पामन् मनन्तात् वा टाप्) ખસનો રોગ

पामादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ—

स न, पामन्, वामन्, हेमन्, श्लेष्मन्, कद्रु, वलि, सामन्, ऊष्मन्, कृमि,

पामारि पु (पामाया अरि) ખસનો શત્રુ-ગંધક

पाम्प त्रि (पंपाया इदम् अण्) પંપા સરોવરનુ, પંપા સરોવર સંબન્ધિ

पाय न પાણી, જલ

पायना स्त्री (पा+णिच्+भावे युच्+टाप्) તલવાર વિગેરેને પાણી ચઢાવવુ તે

पायस त्रि (पयसो विकार अण्) દૂધનો વિકાર, દૂધ માથી બનેલ

पायस पु (,, ,,) દૂધપાક, ખીર

पायसिक त्रि (पायसे भक्तिरस्य) દુધપાકની પ્રિતી વાળુ

पायिक पु (पादविक+पृषो) પાળો-મુસાફર, પ્યાદુ

पायित त्रि (पा+णिच+क्त) પીવડાવેલ, પાણી ચઢા-વેલ હથીયાર વિગેરે

पायिन् त्रि (पा+इन्) પીનાર, પાન કરનાર

पायु पु (अपैति अनेन वायु, अप्+इण्+करणे उण् अपेरल्लाप) અપાન વાયુનું સ્થાન, ગાંડ, ગુદા નામની કર્મેન્દ્રિય

पाय्य न (मीयतेऽनेन, मा-मान+ण्यत् नि० पादेश) પરિમાણ, માપ, વજન

पाय्य न (पा+ण्यत्) પાન, પીવુ, પાણી-જલ

पाय्य त्रि (,, ,,) નિંદવા લાયક, નિંદનીય

पार् (अद चु उभ स सेट् पारयति-ते) પાર કરવુ, પૂર્ણ કરવુ, સમાપ્ત કરવુ

पार न (पर तीर परमेव स्वार्थे अण्, पॄ+घञ् वा) નદી વગેરેનો સામે બાજુનો કાંઠો, શેષ અવધિ, સમાપ્તિ, છેવટનો ભાગ, આરો

पार पु (पूर्यतेऽनेन पॄ+घञ्) પારો

पारक त्रि (पॄ-पूर्तौ-पालने-प्रीतौ+ण्वुल्) સંપૂર્ણ કરનાર, પાર કરનાર, પ્રીતિ કરનાર, આનંદ દાયક, પાલન કરનાર.

पारकुलीन त्रि (परकुले साधु, प्रतिजना खञ्) બીજાના કુળને અનુકૂળ, પરકુળમાં સારુ

पारक्य त्रि (परस्मै लोकाय हितम्, पर+ष्यञ् कुक् च) પરલોકના માટે હિતનું કર્મ વિગેરે

पारक्य त्रि (परस्येद, ष्यञ् कुक्) પારકુ, પરલોકનુ સાધન વિગેરે

पारग त्रि (पार गच्छति गम्+ड) પાર જનાર, કાર્યને પૂર્ણ કરનાર.

पारगत त्रि (पारं गत) પાર જનાર, કાર્યની સમાપ્તિએ જનાર

पारगत पु (ज्ञानादि अविद्याया वा पार गत) જિન દેવ

पारङ्गत त्रि (पार गत) પાર ગયેલુ

पारज पु न. (पारयति, पार्+अजिन्) સોનું, સુવર્ણ

पारजायिक पु (परजायां गच्छति, परजाया+ठञ्) પરસ્ત્રી ગમન કરનાર વ્યભિચારી પુરુષ

पारटीन पु પત્થર

पारण न (पार्+भावे ल्युट्) ઉપવાસ કે વ્રતના અન્તે ભોજન કરવુ તે, સમાપ્તિ, તૃપ્તિ

पारण पु (पार्+णिच्+ल्यु) મેઘ, તે નામનો ઋષિ

पारणा स्त्री (पार्+युच्+टाप्) વ્રતના અન્તે ભોજન કરવુ તે, સમાપ્તિ, તૃપ્તિ

"उपस्थिता शोणितपारणा मे" रघुवशम्

पारणि पु (पारणस्यापत्यम् इञ्) પારણ નામના ઋષિનો પુત્ર

पारत पु (पॄ+णिच्+तन्) પારો

पारतन्त्र्य न (परतन्त्रस्य भाव ष्यञ्) પરતંત્રપણું, પરાધીનપણુ

पारत्रिक त्रि (परत्र भव, हित वा ठञ्) પર લોકના હિતનુ, પરલોકમાં હોનાર-થનાર

पारद पु (जरामरणसङ्कटादिभ्य पार ददाति, दा+क) પારો

पारिकर्मिक त्रि. (परिकर्मणि नियुक्तः परिकर्म+ठञ्) केसर के चन्दन विगेरेथी शरीर विगेरे शोभाववाना काममां नियुक्त थयेलुं.

पारिकांक्षिन् पुं. (पारमेव कांक्षति कांक्षति परि+कांक्ष्+णिनि परी कांक्षार्थे स्वार्थे अण्) ब्रह्मज्ञाननी आकांक्षा राखनार यति, तपस्वी मुमुक्षु विगेरे.

पारिक्षित त्रि. (परीक्षित इदं अण्) परीक्षितनुं, परीक्षित संबन्धी.

पारिख त्रि. (परिखायां भवः परिखा+अण्) खाईनी चोतरफनी खाईमां थनार-होनार.

पारिखीय त्रि. (परिखायाः इदं छ) खाईमां थनार, खाईमां उत्पन्न थनार संबन्धी.

पारिखेय त्रि. (परिखा प्रयोजनमस्य, परिखा+ढञ्) खाईनी खातना उपयोगनुं.

पारिखेयी स्त्री. (परिखा प्रयोजनमस्याः ढञ् स्त्रियां ङीप्) खाईनी खातना उपयोगी जमीन-भूमी.

पारिगर्भिक पुं. (परिगर्भे भवः परिगर्भ+ठञ्) बाळकनो एक जातनो रोग.

पारिग्रामिक त्रि. (परिग्रामे भवः ठञ्) गामनी चोतरफ थनार-होनार.

पारिजात पुं. (पारमस्यास्ति पारी समुद्रस्तत्र जातः) ते नामे एक देववृक्ष, एक जातनो नाग, ऋषि विशेष.

पारिजातक पुं. (पारिजात+स्वार्थे क) देवोनुं वृक्ष.

पारिजातसरस्वती स्त्री. (पारिजातेश्वरी सरस्वती) ते नामनी एक सरस्वती.

पारिणाय्य त्रि. (परिणये लब्धं धनम्, परिणय+ष्यञ्) विवाह समये मळेलुं धन विगेरे. पहेरामणीनुं धन विगेरे.

पारिणाय्य त्रि. न्याय विशेष, अलाभाभाव.

पारिणाह्य न. (परिणाहमर्हति, परिणाह+ष्यञ्) घरनो सामान-वासण शय्या विगेरे घरवखरो.

पारितथ्या स्त्री. (परितथ्या परितथ्या+स्वार्थे ष्यञ्) स्त्रीओना सेंथा उपर पहेरवानुं एक सोनानुं घरेणुं.

पारितोषिक त्रि. (परितोषेण लब्धम्, परितोष+ठक्) बक्षीस, इनाम.

पारिधेय त्रि. (परिधौ भवः, परिधि+ढक्) परिधिमां थनार, सूर्य के चन्द्रना आसपास थनार कुंडाळामां होनार.

पारिन्द्र पुं. (परीन्द्र+स्वार्थे अण्) सिंह.

पारिन्द्री स्त्री. (पारिन्द्र+स्त्रियां जाति ङीष्) सिंहण.

पारिपन्थिक त्रि. (पन्थानं वर्जयित्वा मार्गे वा परिपन्थं तिष्ठति हन्ति वा परिपन्थ+ठक्) रस्तो रोकीने के मार्ग छोडीने ऊभा रहेनार, हिंसा करनार, घातकी, लूटारो, चोर.

पारिपाट्य न. (परिपाट्या स्वार्थे ष्यञ्) अनुक्रम, प्रणाली.

पारिपात्र पुं. ते नामनो एक पर्वत.

पारिपात्रक पुं. (पारिपात्र+स्वार्थे क) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

पारिपार्श्व न. कुटुम्ब-परिवार.

पारिपार्श्विक पुं. (परिपार्श्वे वर्तते ठक्) दास-नोकर, अनुचरो, नाटक प्रसिद्ध सूत्रधारने मदद करनार सेवक एक नट.

पारिपार्श्विक त्रि. (,,) सेवक चाकर विगेरे "स्त्रो विसृष्टो काऽपि पारिपार्श्विक एव वा" म. ६.

पारिप्लव त्रि. (परि+प्लु+अच् स्वार्थे अण्) आकुळ, चंचळ, अस्थिर, जळ ऊपर तरनार.

पारिप्लव न. (,, ,,) ते नामनुं एक तीर्थ, ते नामनुं आख्यान.

पारिप्लव पुं. हंस. नौका-वहाण विगेरे.

पारिप्लाव्य न. (परिप्लवस्य भाव परिप्लव+ष्यञ्) चपळपणुं, आकुळपणुं.

पारिप्लाव पुं. हंस.

पारिप्लाव्या स्त्री. (पारिप्लाव+टाप्) हंसणी.

पारिबर्ह त्रि. (परिबर्हमर्हति अण्) विवाह संबन्धी धननी सामग्री.

पारिभद्र पुं. (परितो भद्रमस्य, परिभद्र+अण्) एक जातनुं झाड.

पारिभद्रक पुं. (पारिभद्र स्वार्थे, क+क) देवदार वृक्ष, शाल्मलि द्वीपना राजानो एक पुत्र, शाल्मलि द्वीपनो एक भाग.

पारस्कर पु (पार करोति, कृ+ट पारस्करा सुट्) ते नामनो એક દેશ, ગૃહ્ય સૂત્ર બનાવનાર તે નામનો મુનિ

पारस्करादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ

स च, पारस्करो देश, कारस्करो वृक्ष, रथस्या नदी, किष्कु प्रमाणम्, किष्किन्धा गुहा, इति।

पारस्त्रैणेय त्रि (परस्त्रियां जात, परस्त्री+ढक् इनङा-देशश्च द्वि वृ) વ્યભિચારથી પરસ્ત્રીમા ઉત્પન્ન થયેલ

पारस्यकुलीन त्रि (परस्य कुले भव, परस्यकुल+खञ् अलुक् समा०) પારકા કુળમા ઉત્પન્ન થયેલ દત્તક પુત્ર વિગેરે

पारा स्त्री (पारोऽस्त्यस्या अच्+टाप) ते नामे એક નદી

पारापत पु (पारादप्यापतति प्रेम्णा, आ+पत+अच्) કબૂતર, પારેવુ

पारापती स्त्री (पारापत+स्त्रिया जाति ङीप्) કબૂતરી

पारापार पु (पारमपार चास्त्यस्य अच्) સમુદ્ર, દરીયો

पारापार न („ „) નદી વિગેરેના બે કાંઠા

पारापारीण त्रि (पारापार समस्त समुद्र वा गच्छति, पारापार+खञ्) બે કાંઠે જનાર, સમુદ્ર તરફ જનાર

पारायण न (पार समाप्तिमयतेऽनेन, अय्+ल्युट्) સમર્પણ, કોઇ ગ્રન્થ વગેરેના આદ્યન્ત પાઠનુ આવર્તન કરવુ

पारायणिक त्रि (पारायणमावर्तयति ठक्) પારાયણ કરનાર, ગ્રન્થનો આદિથી અન્ત સુધી પાઠ કરનાર.

पारायणीय त्रि (पारायणस्येदं छ) પારાયણનુ, પારાયણ સમ્બન્ધી

पारारुक पु (पार पूर्तिमृच्छति, ऋ+उकञ्) પત્થર

पारावत पु (पारे गिरिदुर्गनद्यादिपरपारे आपतति, पार+आ+पत+अच् पृषो पस्य व अण्) કબૂતર પારેવુ, દત્તાત્રેયના ૨૪ ગુરૂમાંનો એક ગુરૂ

पारावतकलिका स्त्री (पारावत इव कलिका यस्या) કાગનો છોડ, માલકાકણી

पारावतघ्नी स्त्री (पारावार इन्ति, हन+टक्+ङीप् पृषो) સરસ્વતી નદી

पारावतपदी स्त्री (पारावतस्येव पादो मूल यस्या ङीप् पद्भाव) કાકજઘા-કાળી અઘેડી, માલકાકણીનો વેલો

पारावता स्त्री (पारावत+अच्+टाप्) ते नाभनी नदी, सीताङળી

पारावताङ्घ्रि स्त्री (पारावतस्याङ्घ्रिरिव मूलमस्या) જ્યોતિષ્મતિ-માલકાકણીનો વેલો

पारावताङ्घ्रिपिच्छ पु („ पिच्छ पश्चात् प्रदेशो यस्य) એક જાતનુ કબૂતર

पारावार पु (पारमवारश्चास्त्यस्य अच्) સમુદ્ર, દરિયો

पारावार न (पार नद्यादिपरपार आवृणोति, आ+वृ+अण्) નદી વિગેરેના બે કાંઠા

पारावारीण त्रि (पारावार गच्छति, पारावार+ख) બે તટ ઉપર જનાર, સમુદ્ર તરફ જનાર

पाराशर पु (पराशरस्यापत्य पुमान्, पराशर+अण्) પરાશર ઋષિનો પુત્ર

पाराशर त्रि (पराशरेण प्रोक्तम् अण्) પરાશર ઋષિએ કહેલ સ્મૃતિ વગેરે

"कलौ पाराशरी स्मृति"

पाराशरकल्पिक त्रि (पाराशरकृत कल्पं वेत्ति अधीते वा ठक्) પરાશર પ્રણિત કલ્પગ્રન્થને જાણનાર, પરાશર પ્રણીત કલ્પગ્રન્થનો અભ્યાસ કરનાર

पाराशरि त्रि (पराशरस्येदम् इञ्) પરાશર સબધી, પરાશરનુ

पाराशरि पु (पराशरस्य अपत्य पुमान् इञ्) વ્યાસ મુનિ

पाराशरिन् पु. ब व (पाराशर्य्येण प्रोक्त भिक्षुसूत्रम-धीयते इनि यलोप) વેદ વ્યાસે રચેલ શારીરક સૂત્ર રૂપ ભિક્ષુ સૂત્ર ભણનારાઓ

पाराशरी स्त्री (पराशरेण प्रोक्ता, पराशर+अण्+ङीप्) પારાશરે બનાવેલી સ્મૃતિ-ધર્મશાસ્ત્ર

पाराशरीय त्रि (पराशरस्य समीपे, पराशर+छण्) પરાશરની સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે

पाराशर्य पु (पराशरस्यापत्य, पराशर+यञ्) પરાશરનો પુત્ર દ્વૈપાયન-વેદવ્યાસ

पारुष्णेपि पु. આચાર્ય-એક પ્રધાન હોમ વિશેષ.
पारुष्ण पु. પક્ષી વિશેષ.
पारुष्य न. (परुषस्य भावः परुषि भवो वा ष्यञ्) ભરાબ આચરણ, રૂપ વચન, નિષ્ઠુરપણું, ક્રૂરતા, વિરૂદ્ધ આચરણ ઇન્દ્રનું વન, અગુરૂ ચન્દન.
पारुष्य पु. (परुषं दुर्वाक्यं तदिव नीतिविरुद्धमस्ति अस्याऽऽश्रयत्वेन वा ष्यञ्) બૃહસ્પતિ, દેવોના ગુરૂ.
पारेगङ्गम् अव्य. (गङ्गायाः पारम् अव्ययी. एदन्तत्वं नि.) ગંગાના પારે.
पारेरक पु. (अस्यादेः पारमीरं यस्मात् ईर्+ण्वुल्) તલવાર.
पारेसमुद्रम् अव्य. (समुद्रस्य पारम् एदन्तत्वं निपा.) સમુદ્રની પાર.
पारेसिन्धु अव्य. (सिन्धोः पारे पूर्वनि.) સિન્ધુનદીની પાર, સમુદ્રની પાર.
पार्यन्त न (पारे भवते, भव्+अच् इत्वे.) રજ, ધૂળ, રાખ.
पार्जन्य त्रि (पर्जन्यस्येदम् पर्जन्य+अण्) વરસાદ સમ્બન્ધી, વૃષ્ટિનું.
पार्थ पु. (पृथायाः कुन्त्याः अपत्यम् पृथा+अण्) કુન્તાના પુત્ર યુધિષ્ઠિર અર્જુન વિગેરે, સામાન્ય ભાઈ. "तमाह पार्थ पश्यैतान् समवेतान् कुरूनिति" गीतायाम्
पार्थ पु (पृथ्वी पृथिव्या ईश्वरः अण्) રાજા, નૃપતિ.
पार्थक्य न. (पृथक् तस्य भावः पृथक्+ष्यञ् व विश्लेषः) જુદાઈ નોખાપણું, જુદાપણું.
पार्थव न. (पृथोर्भावः पृथु+अण्) મોટાપણું, વિશાળપણું, પૃથુતા-પહોળાપણું.
पार्थव पु. (पृथोरिदम् पृथु+अण्) પૃથુરાજ સમ્બન્ધી, પૃથુરાજનું.
पार्थसारथि पु (पार्थस्य सारथिः) શ્રીકૃષ્ણ, મીમાંસા શાસ્ત્રનો ગ્રન્થ બનાવનાર તે નામનો વિદ્વાન.
पार्थिव पु. (पृथिव्या ईश्वरः अण्) રાજા, પૃથ્વી પાલક.
पार्थिव त्रि (पृथिव्या विकारः इदं वा, पृथिवी+अण्) પૃથ્વીનો વિકાર પાત્ર વિગેરે. પૃથ્વી સમ્બન્ધી, પૃથ્વીનું.
पार्थिव पु (पृथिव्या निमित्तं संयोग उत्पातो वा अण्) પૃથિવીનું નિમિત્ત, પૃથ્વીનો સંયોગ, પૃથ્વીને ઉત્પાત.
पार्थिव पु (पृथिव्याः विकारः अण्) શરીર-દેહ, મૃત્તિકાર.
पार्थिव न (पृथिव्यां भवं पृथिव्याः इदं वा अण्) તગરનું ફૂલ.
पार्थिवी स्त्री. (पृथिव्याः अपत्यं पृथिवी+अण्+ङीप्) સીતા-રામપત્ની.
पार्थिवी स्त्री. (पार्थिवस्य स्त्री पार्थिव+ङीप्) રાજાની પત્ની, રાણી.
पार्थ्य पु (पृथुरजस्य वा यत्) પૃથિવ નામે એક રાજા.
पार्पर पु. યમરાજ.
पार्य पु (पारे भवः पार+यत्) રસ વિશેષ.
पार्यन्तिक त्रि (पर्यन्तेऽस्य सर्वे क, ठाञ् वा यञ्) સમ્પૂર્ણ-પૂરેપૂરૂં.
पार्याणिक पु. એક જાતનો યજ્ઞ.
पार्यासिक त्रि. (पर्यासिमर्हति, पर्यासि+ठञ्) ઘરેણું વગર ઘણું ને ગ્રહણ કરે ભાગનાર.
पार्यासिकी स्त्री. (पार्यासिक+स्त्रियां ङीप्) એક જાતની યજ્ઞની.
पार्वण त्रि. (पर्वणि विहितं, पर्वन्+अण्) પર્વના દિવસે કરવા યોગ્ય શ્રાદ્ધ વિગેરે.
पार्वण त्रि. (पर्वणि भवः पर्वन्+अण्) પર્વમાં થવા-નાર.
पार्वण न (पर्वणि भवं अण्) અમાવાસ્યાએ અથવા પૂર્ણિમાએ કરાતું શ્રાદ્ધ, પર્વના દિવસે કરાતું પિંડ તર્પણ વિગેરે.
पार्वण्य पु. (पर्वणि प्रधानयोगेन अण्) એક જાતનો યજ્ઞ.
पार्वत त्रि (पर्वते भवः पर्वत+अण्) પર્વતમાં ઉત્પન્ન, પર્વતમાં થનાર.
पार्वत पु. (,,) એક જાતનું ઘીલાવડું લીમડો.
पार्वत न (पर्वते भवं पर्वत+अण्) શિલાજીત, શિલાજતુ.
पार्वतायन पु. (पर्वतस्यापत्यं गोत्रापत्यं फक्) પર્વત ઋષિનો પુત્ર.

पारिभद्रक न (,, ,,) કુષ્ઠ નામની ઔષધિ

पारिभाव्य न (परिभवाय रोगप्रागमनाय हितं ष्यञ्) કુષ્ઠ નામની ઔષધિ

पारिभाव्य न (परिभुव प्रतिभुव भाव ष्यञ्) જામીનપણુ, સાક્ષીપણુ

"साक्षिणां पारिभाव्यं च" इति स्मृतिः

पारिभाषिक त्रि (परिभाषात आगत ठञ्) પરિભાષા થકી પ્રાપ્ત થયેલ, પરિભાષા વડે અર્થ જણાવનાર પદવિગેરે

पारिभाषिक पु (,, ,,) પરિભાષારૂપ આધુનિક સંકેત વાળો શબ્દ

पारिभाषिकी स्त्री (परिभाषात आगत, ठञ् ङीप्) પરિભાષા નામની ન્યાયની એક સંજ્ઞા

"उभयावृत्तिधर्मेण संज्ञा स्यात्पारिभाषिकी"

पारिमाण्डल्य न (परिमण्डलस्य परमाणोर्भावः परिमण्डल+ष्यञ्) ન્યાયમત પ્રમાણે અમમવાયિ કારણ વિનાનુ પરમાણુપરિમાણુ

पारिमाण्डल्य न (परिमण्डल स्वार्थे ष्यञ्) ગોળાકાર, અણુપરિમાણુ

पारिमुखिक त्रि (परिमुखं वर्तते ठक्) મોઢા આગળ રહેલુ, મુખ પાસેજ રહેલુ

पारियात्र पु ते નામનો એક કુલાચલ પર્વત.

पारियात्रक पु (पारियात्र+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पारियात्रिक पु (पारियात्र ,, ठक्) તે નામનો પર્વત

पारियानिक पु (परियानं प्रयोजनमस्य ठञ्) રસ્તામા જવા યોગ્ય રથ ગાડી વિગેરે

पारिरक्षक पु (परिरक्षति आत्मानं, परि+रक्ष+ण्वुल् परिरक्षक+अण्) તપસ્વી, યોગી, યતિ

पारिवित्य न મોટોભાઇ વાંઢો છતા નાનોભાઇ પરણે તે

पारिवेत्र्य न ઉપર પ્રમાણે

पारिव्राजक न (परिव्राजकस्य भावः अण्) સન્યાસ

पारिश पु (विपूर्ति, पृ+णिनि पारी त श्यति, शो+क) પારસ પીંપળાનુ ઝાડ.

पारिषन्त्र त्रि (परिषद् तत्प्रतिपादकग्रन्थमर्थीते वेत्ति वा ठक्) પરિષદ ગ્રન્થ ભણનાર કે જાણનાર

पारिषद त्रि (परिषदि साधु परिषद्+अण्) સભાને વિષે શ્રેષ્ઠ સભાસદ વિગેરે, સભામાં સા.

पारिषद त्रि (परिषदि भव, परिषद्+अण्) સભામા હોનાર–થનાર

पारिषदक त्रि (परिषदा कृत वुञ्) પરિષદે–સભાએ કરેલુ

पारिषद्य त्रि (परिषदि साधु ण्य) સભામા સાઃ

पारिस्वीर्य त्रि (परिस्वीरं गीरं कृत्वर्जक्रिया भव ठञ्) ... વિના થયેલ પાક વિગેરે, ... વિના હોનાર.

पारितनय त्रि (परितनु+ठञ्) ડાઢી ઉપર થનાર, ... ઉપર થનાર

पारिहारिक त्रि (परिहार साधु परिहार+ठञ्) પરિહાર કરનાર, હરનાર, ત્યાગ કરનાર

पारिहारिक पु (,, ,,) માળી

पारिहार्य पु (परिह्रियतेऽसौ, परि+हृ+कर्मणि ण्यत्+स्वार्थे ष्यञ्) હાર પહેરવાનો હાથીનો કડુ પોચી વિગેરે

पारिहास्य न (परिहास+ष्यञ्) મશ્કરી, ઠઠ્ઠો

पारी स्त्री (पारयत्यनया, पृ पूर्तौ+णिच्+घञ्+ङीप्) પાણીનુ પૂર, નાનુ જલપાત્ર, હાથીના પગે બાધવાનુ દોરડુ

पारीक्षित त्रि (परीक्षितस्येदं अण्) પરીક્ષિતનુ, પરીક્ષિત સમ્બન્ધી

पारीण त्रि (पारं गच्छति, पार+खञ्) પાર ગયેલ, પાર પહોંચેલ, કર્મ સમાપ્ત કરનાર, કાર્ય સમાપ્ત કરનાર

पारीन्द्र पु (पृ–पालने कर्मणि इञ्, पारि पशुस्तस्य इन्द्र) સિંહ, અજગર

पारीन्द्री स्त्री (पारीन्द्र+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) સિંહણ, અજગર સ્ત્રી

पारीरण पु (पार्या जलपूरे रणति, रण्+अच्) કાચબો દંડો–લાકડી

पारीरणी स्त्री (पारीरण+स्त्रियां जाति ङीप्) કાચબી

पारु पु (पिबति जलं रश्मिभि पा+रु) સૂર્ય, અગ્નિ, આકડાનું ઝાડ, ચિત્રાનુ ઝાડ

નિગરે

पार्श्वादि पु० પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દગણ તે આ — पार्श्व, उदर, पृष्ठ, उत्तान, अवमूर्द्ध, इति

पार्श्वास्थि न० (पार्श्वस्य अस्थि) પડખાનું હાડકું

पार्श्विक त्रि० (पार्श्वे सक्तः पार्श्व+ठक्) પડખે હોનાર, બાજુએ થનાર, સમીપમાં થનાર.

पार्श्विक पु० (") બાજીગર, ગારૂડી, ઇન્દ્ર-જાલ કરનાર

पार्श्वी स्त्री० हि ... ભા. ૧૦ પૃ. ૧ ।

पार्श्वैकादशी स्त्री० (पार्श्वस्य हरेः पार्श्वपरिवर्तनस्य निमित्तमेकादशी) ભાદરવા સુદી અગીયારસ

पार्श्वोदरप्रिय पु० (पार्श्वमुदरञ्च ताभ्यां प्रीणाति भोजनप्रीतः) કરચલા નામે જળચર પ્રાણી.

पार्षत त्रि० (पृषतस्य विराटनृपस्येदम्) વિરાટરાજાનું, વિરાટ નૃપ સમ્બન્ધી.

पार्षत पु० (पृषतस्य विराटनृपस्यापत्यं पुमान् अण्) ધૃષ્ટદ્યુમ્ન રાજા

पार्षती स्त्री० (पृषतस्यापत्यं स्त्री अण्+ङीप्) દ્રૌપદી.

पार्षद् स्त्री० (परिषद् एव) સભા.

पार्षद त्रि० (पर्षत्सभ्योऽस्ति अण्) સભાસદ, સભાને યોગ્ય

पार्षदंश त्रि० (पृषदंशे भवः अण्) પાર્ષદના ... માં થનાર.

पार्षद्वाण त्रि० (पृषद्वाणस्य वामोर्गोत्रापत्यस्य वैरम् अण्) પાર્ષદ્વાણ સમ્બન્ધી પૃષદ્વાણ નામના રાજાનું, તે રાજા સમ્બન્ધી

पार्षद्वाण पु० ગોત્રપ્રવર્તક એક ઋષિ.

पार्षद्य त्रि० (पर्षत्समर्हति पर्षद्+ण्य) સભાને યોગ્ય સભાસદ.

पार्षिक पु० તે નામનો ગોત્ર પ્રવર્તક ઋષિ

पार्ष्णिक त्रि० (पृष्टे वासरे भव ...) ... દિવસમાં હોનાર-થનાર.

पार्ष्णि पु० स्त्री० (पृष्यते भूस्पर्शेनानेन पृष+नि निपा...) પગની નીચેનો ભાગ-પગની એડી, પીઠ, સૈન્યનો પાછળનો ભાગ, લાત પાટું

पार्ष्णि स्त्री० (पृष्+नि) ઉન્મત્ત સ્ત્રી, કુન્તિ.

पार्ष्णि पु० ( ) ... ની ...

पार्ष्णिक्षेम पु० તે નામે એક વિશ્વેદેવ.

पार्ष्णिग्राह पु० (पार्ष्णिं पृष्ठदेशं गृह्णाति, ग्रह्+अण्) વિજય માટે જતા રાજાની પૂંઠ પકડનાર પાછળ રહેલો શત્રુ, ચાર રાજાના મંડળમાં પાછળ રહેનાર રાજા.

पार्ष्णित्र न० (पार्ष्णिं त्रायते, त्रै+क) લશ્કરનો પાછલો ભાગ.

पार्ष्णिघात त्रि० (पार्ष्णिं हन्ति हन्+अण्) પગે લડી કામ સાધ્યા આપનાર, લાત નીચાવનાર.

पार्ष्णील त्रि० (पार्ष्णिरस्त्यस्य लच् दीर्घश्च) પીઠવાળું, પુઠીના નીચેના ભાગવાળું

पाल् (चुरा० उभ० स० सेट् पालयति-ते) રક્ષણ કરવું, પાળવું

पाल त्रि० (पालयति, पाल्+अच्) પાળનાર, રક્ષણ કરનાર પોષનાર

पाल पु० (पाल+मारि अण्) ... ચૂલો.

पालक पु० (पालयति, पाल्+ण्वुल्) ઘોડાને રાખ-નાર અશ્વપાલ, સિપાઇ આદિ

पालक त्रि० (पाल्+ण्वुल्) રક્ષણ કરનાર પાલન કરનાર પોષણ કરનાર

पालकाप्य पु० તે નામનો એક મુનિ

पालकाप्य न० પાલકાપ્ય મુનિએ બનાવેલ હાથી વગેરેના લક્ષણો જણાવનાર ગ્રંથ

पालक्या स्त्री० (पालकम् अर्हति, ...) પાલખની ભાજી.

पालङ्क पु० (पालं ...) ... ઉગતી ચોમાસાની ઋતુમાં એક જાતનું પાણીનું ઘાસ.

पालङ्क पु० (पाल+...) એક જાતની પાલખની ભાજી

पालङ्की स्त्री० (पालङ्क+स्त्रियां ङीष्) પાલખની ભાજી કુન્દુર નામનું ઝાડ.

पालङ्क्य न० (...) એક જાતનું ... પાલખની ભાજી.

पालङ्क्य पु० (") બાજ પક્ષી.

पालङ्क्या स्त्री० (पालङ्क्य+टाप्) કુંદરુ અને પાલખની ભાજી

पालन न० (पाल्यतेऽनेन पाल्+ल्युट्) રક્ષણ કરવું, પાળવું, પોષણ કરવું

पार्वति पु („ „ पर्वत+इञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पार्वती स्त्री (पर्वतस्य हिमाचलस्य तदधिष्ठातृदेवस्या ऽपत्यम् पर्वत+अण्+ङीप्) હિમાલયની પુત્રી પાર્વતી, દુર્ગા દેવી

पार्वती स्त्री (पर्वते भवा, पर्वत+अण्+ङीप्) ગજ પીંપર, જીવંતિ વનસ્પતિ, સૌરાષ્ટ્ર દેશની માટી, દ્રૌપદી

पार्वतीतनय पु (पार्वत्या तनय) કાર્તિકસ્વામી, ગણપતિ

पार्वतीनन्दन पु (पार्वत्या नन्दन) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पार्वतीपति पु (पार्वत्या पति) શિવ, મહાદેવ

पार्वतीपुत्र पु („ पुत्र) ગણપતિ, કાર્તિકસ્વામિ

पार्वतीश पु (पार्वत्या ईश) શિવ, મહાદેવ

पार्वतीश्वर पु (पार्वत्या ईश्वर) ઉપરનો અર્થ

पार्वतीश्वर न કાશીમાં આવેલું શિવલીંગ

पार्वतीसुत पु (पार्वत्या सुत) ગણેશ, કાર્તિક સ્વામી

पार्वतेय त्रि (पर्वते भव ढक्) પર્વતમાં હોનાર-થનાર, પહાડી

पार्वतेय न (पर्वते भव, पर्वत+ढक्) સુરમો, સૌવિરાંજન

पार्वतेय पु (पर्वते भव, पर्वत+ढक्) સૂરજમુખી ફુલનું ઝાડ

पार्वायनान्तीया स्त्री (पर्वणोऽयनस्य चान्ते विहिता छण्) તે નામે એક ઇષ્ટિ-યજ્ઞનો ઉત્સવ

पार्विक त्रि (पर्वणि भव, काला टञ्) પર્વમાં હોનાર, થનાર

पार्विक पु („ „ ठञ्) પૂનમનો ચન્દ્ર

पार्शव पु (पर्शुना आयुधेन जीवति, पर्शु+अण्) ફરસી ધારણ કરનાર યોદ્ધો

पार्श्व पु न (स्पृश्यते, स्पृश+श्वण् पृ आदेशश्च) શરીરનું પડખું, કુખ, સમીપ, પાસે

"न मे दूरे किञ्चित् क्षणमपि न पार्श्वे रथजवात्" शाकुन्तलम्

पार्श्व न (पर्शूना समूह, पर्शु+अण्) ફરશીનો સમૂહ, કપટ ભરેલો ઉપાય, લુચ્ચાઇ, શઠતા

पार्श्व पु (स्पृश्+श्वण् पृ आदेशश्च) ત્રેવીશમા જૈન તીર્થંકર, તે નામનો એક સેવક યક્ષ

"पार्श्वे चित्तमह दधेऽखिलचिदे मां पार्श्व ? पार्श्व नय"

पार्श्व त्रि („ „) નજીકનું, પડખેનું સંનિકૃષ્ટ

पार्श्वक त्रि (पार्श्वेन अनृजुपायेन शाठ्येनान्विच्छति कन्) કપટથી કે લુચ્ચાઇથી પ્રયત્ન કરવાવાળું

पार्श्वग त्रि (पार्श्वे गच्छति, गम्+ड) પાસે રહેનાર, સમીપમાં રહેનાર નોકર ચાકર વિગેરે

पार्श्वगत त्रि (पार्श्व गत गम+कर्मणि क्त) સમીપમાં રહેલ, પાસે રહેલ

पार्श्वतस् अव्य (पार्श्व+पञ्चम्यार्थे तसिल्) સમીપથી, પાસેથી, પડખેથી

पार्श्वतीय त्रि (पार्श्वतो भव पार्श्व+छ) પડખે હોનાર, બાજુએ થનાર, સમીપ હોનાર-થનાર

पार्श्वद त्रि (पार्श्वे ददाति, दा+क) સેવક, નોકર, ચાકર

पार्श्वनाथ पु (पार्श्व नाथ) ત્રેવીસમા જૈન તીર્થંકર પાર્શ્વનાથ

पार्श्वपरिवर्त्तन न (पार्श्वेन परिवर्त्तनम्) પડખું ફેરવવું, પડખું બદલવું, પાસું ફેરવવું

पार्श्वपिप्पल न (पार्श्वे पिप्पलमिव) એક જાતની હરડે

पार्श्वभाग पु (पार्श्वस्य भाग) પડખાનો ભાગ, પાસેનો પ્રદેશ

पार्श्वयक्ष पु ત્રેવીસમા તીર્થંકરનો સેવક એક યક્ષ

पार्श्वल त्रि (पार्श्व+अस्त्यर्थे लच्) ફરસીના સમુદાયવાળું, કુહાડીના સમૂહવાળું

पार्श्ववक्त्र पु (पार्श्वे वक्त्रमस्य) મહાદેવ, શંકર

पार्श्वशय त्रि (पार्श्वाभ्या शेते, शी+अच्) બન્ને પડખે સુનાર.

पार्श्वशूल पु (पार्श्वे जात शूल) પડખામાં થતો શૂલ રોગ

पार्श्वस्थ त्रि (पार्श्वे तिष्ठति, स्था+क) પડખે રહેનાર, બાજુએ ઉભા રહેનાર નોકર ચાકર વિગેરે, પાસે રહેનાર

पार्श्वस्थ पु („ „) સુત્રધારનો સેવક નટ

पावकसुत पु. (पावकस्य सुतः) कार्तिक स्वामी.

पावका स्त्री. (पावक+टाप्) सरस्वती.

पावकात्मज पु. (पावकस्य आत्मजः) कार्तिक स्वामी, इक्ष्वाकु वंशमां पेदा थयेला दुर्योधननी कन्याने परणनार सुदर्शन नामे मुनि.

पावकारणि स्त्री. पु. (पावकस्य अरणिः) अग्निमन्थनुं झाड.

पावकि पु (पावकस्यापत्यम् पावक+इञ्) कार्तिक स्वामी सुदर्शन मुनि.

पावकी स्त्री (पावकस्य स्त्री पावक+ङीप्) अग्निनी स्त्री–स्वाहा.

पावकेश्वर पु ते नामे एक तीर्थ.

पावकेश्वर न अग्निए स्थापन करेल शिवलिंग.

पावन त्रि (पावयति पू+णिच्+ल्यु) पवित्र करनार, शुद्ध करनार, निर्मळ करनार.

पावन न (पावयत्यनेन पू+णिच्+ल्युट्) प्रायश्चित्त, पाणी अग्निनुं काम, कुष्ट ना औषध, चंदन, शुद्ध करवानुं साधन.

पावन पु („) व्यास सिद्धानुं झाड, वेद-व्यास, अग्नि, धूप देवा लायक, विष्णु, सिंहक–सेलारस.

पावनध्वनि पु. (पावनः पवित्रकारकः ध्वनिरस्य) शंख.

पावनध्वनि त्रि (ध्वनिरस्य) पवित्र करनार शब्दवाळुं.

पावनी स्त्री (पू+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) हरडे, गाय, तुलसी, गंगा.

पावमान न (पवमानमधिकृत्य प्रोक्त अण्) पवमान अग्निना अधिकारे प्रोक्त सूक्त.

पावमानी स्त्री (पवमान+अण्+ङीप्) पवमान अग्नि सम्बन्धि ऋग्वेदना ऋचा.

पावित त्रि (पू+क्त) शुद्ध करेलुं, निर्मळ करेलुं "कन्योऽपि कृतकृत्योऽपि पावितः च कृतः त्वया"

पावित्रायण पु (पवित्रस्यापत्यम्, पवित्र+फक्) पवित्र नामना ऋषिनो पौत्र.

पाविन् त्रि (पू णिनि) शुद्ध करनार, पवित्र करनार.

पावीरवी स्त्री. (अनुवाचात् पवीरवान्, तस्य इदमिदं अण्+ङीप्) दिव्य वाणी शुद्ध करनारी स्त्री.

पाव्य त्रि (पू+ण्यत्) पावन करवा योग्य, पवित्र करवा लायक.

पाश पु. (पश्यते बध्यतेऽनेन, पश+करणे घञ्) फांसो, फांसो जाळ, पाश, बेडी, एक शस्त्र.

पाशक पु. (पाशयति–पीडयति पशु+णिच्+ण्वुल्) जुगार रमवानो पासो.

पाशकपाश पु. ते नामनो एक राजा.

पाशधर पु (पाशं धारयति, धारि+अच् हस्त) वरुण, शततारा नक्षत्र.

पाशधर त्रि („) हाथ के पासो धारण करनार.

पाशन न (पश्+णिच्+ल्युट्) बांधवुं बंधन.

पाशपाणि पु (पाशः पाणौ यस्य) वरुणदेव, शततारा नक्षत्र.

पाशपाणि त्रि (पाशः पाणौ यस्य) जेना हाथमां जाळ होय छे ते. पासदार हाथवाळुं.

पाशबद्ध त्रि (पाशेन बद्धः) जाळथी बंधाएलुं, फांसामां सपडायेलुं, पाशथी बांधेलुं.

पाशबन्धन न (पाशेन बन्धनम्) जाळथी बांधवुं ते. पाशवाळुं बंधन.

पाशबीज न एक जातनुं बीज.

पाशभृत् पु (पाश बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) वरुण देव, शततारा नक्षत्र.

पाशभृत् त्रि ( ) जाळ धारण करनार पाश धारण करनार.

पाशमुद्रा स्त्री तंत्र शास्त्र प्रसिद्ध एक मुद्रा.

पाशव त्रि (पशोरिदम्, पशु+अण्) पशु सम्बन्धि, पशुनुं, पशुने लगता विगेरे.

पाशव न (पशूनां समूहः अण्) पशुनो समूह.

पाशवत् त्रि. (पाश+मतुप् मस्य वः) जाळवाळुं.

पाशवत् पु (पाशोऽस्त्यस्य मतुप् „) वरुण देव, शततारा नक्षत्र.

पाशवपालन न. (पशूनां पालनं यस्मिन्, पशु+ल्युट्) घास, तृण.

पाशवासन न. (तन्त्र आसनम्) ते नामनुं एक आसन पद्धतिनुं बेसवुं.

पालन न (पाल्यतेऽनेन, पाल्+करणे ल्युट्) તાજી વિયાએલી ગાયનું દૂધ

पालवणिज् पु (पाले कन्यारक्षणे वणिज्) કન્યાપાલ, કન્યાનું રક્ષણ કરનાર

पालयत् त्रि (पाल्+शतृ) રક્ષણકરતું, પાળતુ

पालयितृ त्रि (पाल्+तृच्) રક્ષણ કરનાર, પાળનાર

पालल त्रि (पललस्य तिलचूर्णस्य विकार अण्) તલ કચરીને અથવા ખાંડીને કરેલ તલવટ વિગેરે

पालवणिज् पु (पाले कन्यारक्षणे वणिक्) વ્યાગી કન્યાનું રક્ષણ કરનાર કન્યાપાલ

पालाश त्रि (पलाशस्य विकार अवयवो वा अण) ખાખરાનું બનાવેલું, ખાખરાના ફૂલ-અવયવ વિગેરે

पालाश पु (पलाशस्य वर्ण इव वर्णोऽस्त्यस्य अण्) લીલો રંગ, તમાલપત્ર

पालाश त्रि (पालाश+अस्त्यर्थे अच्) લીલા રંગનું, લીલા રંગવાળું

पालाशक पु (पालाश+स्वार्थे क) તમાલપત્ર, લીલોરંગ

पालाशषण्ड पु (पालाशानां षण्डो यत्र) મગધ દેશ-બિહાર પ્રાન્ત

पालाशविधि पु માણસનું શબ ન જડતું હોય ત્યારે ખાખરાના પાંદડાનું પૂતળું કરી તેની દાહક્રિયા વિગેરે કરવી તે

पालाशि पु (पलाश+इञ्) તે નામનો ગોત્ર પ્રવર્તક ઋષિ

पालाशी स्त्री (पालाश+ङीप्) એક જાતનું ઝાડ

पालि स्त्री (पल्+वा इण्) તલવાર ખડ્ગ વિગેરેની ધાર, કાનનો અગ્રભાગ, પંગત-ઓળ, ખુણો, ચિહ્ન-નિશાની, જુ, દાઢી જેને આવી છે તેવી સ્ત્રી, હદ-સીમા, નદી વિગેરેની પાળ, શિષ્યને આપવા યોગ્ય પદાર્થ, ગૌરવ, વખાણ, ખોળો, એક ગેર, લતાગ્ર, થાળી, તપેલી

पालिका स्त्री (पाल्+ण्वुल+टाप् अत इत्वम्) પાલ નારી સ્ત્રી

पालिका स्त्री (पालि+सञ्ज्ञायां कन्+टाप्) દહીં માખણ વિગેરે કાપવાની છરી, કાનની ચાપ

पालिका स्त्री (पालि+स्वार्थ क+टाप्) पालि શબ્દ જુઓ

पालित त्रि (पाल्+क्त) પાળેલું, રક્ષણ કરેલું, પોષેલું

पालित पु શાખોટ વૃક્ષ, તે નામનો એક રાજા, તે નામનો એક દેશ

पालिता स्त्री (पाल्+क्त+टाप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

पालित्य न (पलितस्य भाव ष्यञ्) ઘડપણથી કેશ વિગેરેનું ધોળાપણું, વૃદ્ધાવસ્થાપણું

पालित्य त्रि (पलितस्य समीप, पलित+ष्य) પળી-યાના સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે

पालिन् त्रि (पालयति, पाल्+णिनि) રક્ષણ કરનાર, પાલન કરનાર

पालिन् पु પૃથુ રાજાનો પુત્ર એક રાજા

पालिन्द पु (पालि+वा विन्दच्) કુન્દુરુનું ઝાડ

पालिन्दी स्त्री (पालिन्द+गौरा ङीष्) શ્યામાલતા, નસોતર, ધોળી ગોકર્ણી, ભારંગનું ઝાડ, વનસ્પતિ ત્રાયમાણ

पालिशायन पु તે નામના એક ગોત્ર પ્રવર્તક ઋષિ

पाली स्त्री (पल्+वा इण्+ङीप्) पालि स्त्री શબ્દ જુઓ

पालीवत पु ડાળ રોપવાથી ઉગતા ઝાડ (શરગવો વિગેરે)

पाल्लक त्रि (पल्ल्यां भव, पल्ली+वुञ्) પલ્લીમાં થનાર-હોનાર

पाल्वलतीर त्रि (पल्वलतीरे भव अण्) નાના તલાવના કિનારા પર થનાર

पावक पु (पुनाति, पू+ण्वुल्) અગ્નિ, વિજળીનો અગ્નિ, અગ્નિમંથ-અરણીનું ઝાડ, સદાચાર, ધોળો ચિત્રો રાતો ચિત્રો, ભીલામું, વાવડીંગ, સૂર્યકાન્તમણિ, કસુંબો, પીળો સુરમો, વરૂણ, સૂર્ય, ત્રણની સંખ્યા, આકડાનું ઝાડ

"अपावनानि सर्वाणि वह्निसंसर्गत क्वचित् ।
पावनानि भवन्त्येव तस्मात्स पावक स्मृत"

पावक त्रि (पुनाति, पू+ण्वुल्) શુદ્ધ કરનાર, પવિત્ર કરનાર

पावकपुत्र पु (पावकस्य पुत्र) કાર્તિક સ્વામી

पावकमणि पु (पावककान्त मणि) સૂર્યકાન્ત મણિ

पावकमन्थ पु (पावक+मन्थ्+अच्) અરણિનું ઝાડ

તોડનાર પથ્થ ફોડી વિગેરે

पाषाणभेदन पुं. (मिनत्ति भिद्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पाषाणभेदिन् पुं. (पाषाणं भिनत्ति भिद्+णिनि) પાષાણ ભેદ નામનું ઝાડ.

पाषाणभेदिन् त्रि. („ भिद्+णिनि) પત્થર તોડનાર ટાંકણું વિગેરે

पाषाणी स्त्री (पाषाण+अल्पार्थे स्त्रियां ङीप्) ધડો કરવાનો નાનો પત્થ નાનો પથ્થર.

पाली स्त्री. (पाल्यते वस्त्वनया, पल रक्षणे+करणे घञ्) કાંઠો, કિનારો-બેઠક પત્થર

पास्त्य त्रि (पस्त्ये गृहे वसति, पस्त्य+अण्) ઘરમાં રહેનાર ઘરમાં નિવાસ કરનાર

पाहत पुं. (पाति कुलकेभ्य पा+क्विप् पा वैदर्भी इति यत्कृते हन्+क्त-पार्थं प्रयाणं करोति अण्) એક જાતનું ઝાડ "ब्रह्मदारु"

पि (गतौ तुदा. पर स अनिट् पियति) જવું, ગમન કરવું

पिक पुं (अपि कायति प्रजायते, अपि+कै+क अल्लोपः) કોયલ પક્ષી

पिकप्रिया स्त्री (पिकस्य प्रिया) મોટા જાંબુનું ઝાડ કોયલ પક્ષિણી

पिकबन्धु पुं (पिकस्य बन्धुरिव) આંબાનું ઝાડ.

पिकमहोत्सव पुं (पिकस्य महोत्सवो यस्मात्) આંબાનું ઝાડ.

पिकराग पुं (पिको रज्यतेऽत्र रञ्ज्+आधारे घञ्) આંબાનું ઝાડ.

पिकवल्लभ पुं (पिकानां वल्लभ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिकाक्ष पुं. (पिकस्य अक्षि लोचनं तद्वत् वर्णो यस्य ष्टच् अच्) બોરસલ્લી, મદનસ્ત્રીવ, નીલોત્પલ, આસની.

पिकाक्ष त्रि (पिकस्याक्षिणि इव अस्य अच् ष्टच्) કોયલ જેવી આંખવાળું

पिकाङ्ग पुं (पिकस्याङ्गमिव अङ्ग यस्य) ચંદેવો પક્ષી

पिकाङ्गी स्त्री (पिकाङ्ग+स्त्रियां ङीप्) ચાતક પક્ષિણી, બપૈયો માદા.

पिकानन्द पुं (पिकानानन्दयति आ+नन्दि+अण्) વસન્ત ઋતુ.

पिक्की स्त्री. (पिक+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) કોયલ માદા.

पिकेक्षण त्रि (पिकस्येक्षणमिवेक्षणं यस्य) કોયલ સરખાં નેત્રવાળું

पिकेक्षणा स्त्री. (पिकस्येक्षणे तद्वर्णोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) એક જાતની કોયલ, કોયલના જેવી આંખવાળી સ્ત્રી.

पिच्छ पुं. (पिच् इव वायति कैःक कर्म) હાથીનું ગંડસ્થળ

पिच्छा स्त्री (पिच्छ+स्त्रियां टाप् इत्वे) હાથીનું ગંડસ્થળ કાંડાનું એક પરિમાણ

पिङ्ग पुं. (पिजि वर्णे+अच् न्यङ्क्वा कुत्वम्) પીળાશ સહિત લાલ રંગ, નાના રંગ-પીળા રંગ

पिङ्ग पुं. (पिजि+अच् न्यङ्क्वा कुत्वम्) ઉંદર તે નામનો ઋષિ, રાની ભેંસ

पिङ्ग न. (　　) અનાજનું બચ્ચું હરતાલ

पिङ्ग त्रि (पिङ्गोवर्णोऽस्त्यस्य अच्) પીળાશ રંગના જેવા રંગવાળું પીળા રંગનું

पिङ्गकपिशा त्रि (पिङ्ग कपिश इति) પીળા અને કાળાશયિત્ર રંગવાળું

पिङ्गकपिशा स्त्री. (पिङ्गा चासौ कपिशा च) એક જાતનું જન્તુ-તમરું

पिङ्गचक्षुस् पुं. (पिङ्गे चक्षुषी यस्य) "कुम्भीर" નામનું જલચર પ્રાણી.

पिङ्गचक्षुस् त्रि (पिङ्गे चक्षुषी यस्य) પીળાશ ભરેલા રંગની સમાન પીળી આંખ વાળું

पिङ्गजट पुं (पिङ्गा पिङ्गवर्णा जटा यस्य) મહાદેવ, શિવ.

पिङ्गतीर्थ न (पिङ्गस्य तीर्थम्) તે નામનું એક તીર્થ

पिङ्गल पुं (पिङ्ग+मत्वर्थे लच् पिङ्गं लाति, ला+क वा) કાળો અને પીળો મિશ્રિત રંગ.

"पिङ्गो दीपशिखाभस्तु स्यात् पिङ्गल कपद्युतिः"

पिङ्गल पुं (पिङ्ग+लच्) એક જાતનો સર્પ સૂર્ય તે નામનો એક કચુરી, કુબેરનો એક ભંડાર, વાનર નોળીયો, એક જાતનું સ્થાવર ઝેર ઘણી જાતનું ઘુવડ પક્ષી, અગ્નિ । મતસ્ય પૈકી એક

पाशहस्त पु (पाश हस्त यस्य) वरुणदेव, शततारा नक्षत्र

पाशहस्त त्रि („ „) જેના હાથમા પાશ હોય છે તે, જેના હાથમા પાસા હોય તેવુ

पाशादि पु पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध शब्दगण, स, च, "पाश, तृण, धूम, वात, अङ्गार, पाटलपात, गल, पिटक, पिटाक, शकट, हल, नट, वन" इति

पाशान्त पु (पार्श्वस्यान्त पृषो) वस्त्रनो पासेनो छेडो

पाशिक त्रि (पाश प्रहरणमस्य ठक्) પાશ હાથમા રાખી શિકાર કરનાર શિકારી

पाशित त्रि (पाश+तारका० इतच) પાશથી બાંધેલ જાળથી બાંધેલ

पाशिन् त्रि (पाशोऽस्त्यस्य, पाश+इनि) ભાસાવાળુ, જેની પાસે જાળ હોય છે તે

पाशिन् पु („ „) વરુણદેવ, શિકારી, શતતારા નક્ષત્ર

पाशिल त्रि (पाशस्य समीप इलच्) પાશની પાસેનો પ્રદેશ વિગેરે

पाशिवाट पु તે નામનો એક દેશ

पाशिवाट त्रि (पाशिवाटोऽभिजनाऽस्य अण्) બાપદાદાએ થી પાશિવાટ દેશમા રહેનાર

पाशीकृत त्रि (पाश+च्वि+कृ+क्त) જાળમા બાંધેલ, પાસાથી બાંધેલ

पाशुक पु (पशोर्यागज्ञापकग्रन्थस्य व्याख्यानो ग्रन्थ, पशु+ठक्) પશુયજ્ઞને જણાવનાર ગ્રન્થનું વ્યાખ્યાન કરનાર

पाशुक त्रि (पशोरिदम्, पशु+ठञ्) પશુનુ, પશુ સમ્બન્ધી

पाशुपत त्रि (पशुपतिर्देवताऽस्य, पशुपति+अण्) જેના અધિષ્ઠાયક દેવ મહાદેવ છે તેવુ અસ્ત્ર હવિષ વિગેરે

पाशुपत त्रि (पशुपतेरिद, पशुपति+अण) શિવનું, શિવ સમ્બન્ધી

पाशुपत त्रि (पशुपतिना प्रोक्तम् अण्) મહાદેવે કહેલુ, શિવે બોલેલુ

पाशुपत न („ उपदिष्ट शास्त्र, पशुपति+अण्) શિવે ઉપદેશ કરેલું શાસ્ત્ર

पाशुपतास्त्र न (पाशुपत च तत् अस्त्र च) શિવ જેના દેવ છે તેવુ અસ્ત્ર, મહાદેવનુ અસ્ત્ર

पाशुपाल्य न (पशुपालस्य भाव ष्यञ्) વૈશ્યવૃત્તિ-પશુપાલપણુ

पाशुबन्धक त्रि (पशुबन्ध प्रयोजनमस्य ठञ्) યજ્ઞમા વધ કરવા યોગ્ય પશુને બાંધવાનુ સ્થાન વિગેરે

पाशुबन्धिका स्त्री (पाशुबन्धक+टाप अत इत्वम्) યજ્ઞની વેદિકા, પશુ બાંધવાનુ સ્થાન

पाश्चात्य त्रि (पश्चात भव, पश्चात्+त्यक्) પાછળ થનાર, પશ્ચિમમા થનાર

पाश्चात्याकरसम्भव न (पाश्चात्य आकरे सम्भवति, सम्+भू+अच्) એક જાતનું મીઠું

पाश्या स्त्री (पाशानां समूह, पाश+य+टाप्) પાસલાનો સમૂહ, પાસાઓનો સમુદાય

पाषक न (पष् बन्धे+ण्वुल्) પગમા પહેરવાનો અલકાર, પગનુ આભૂષણ

पाषण्ड त्रि (पाप षणोति दर्शनसमर्गादिना ददाति, षणु दाने+ड पृषो) પાપકર્મનો બધ કરાવે તેવુ ધર્મ વિરુદ્ધ આચરણ કરનાર

पाषण्डक त्रि (पा षण्डयति निष्फल करोति, पा+षण्ड्+ण्वुल्) શાસ્ત્રવિહિત આચાર ત્યાગ કરનાર

पाषण्डिन त्रि (पां शास्त्रधर्म षण्डयति, पा+षण्ड्+णिच्+इनि) पाषण्ड શબ્દ જુઓ

पाषाण पु (पिनष्टि, पिष् सचूर्णने+आनच् पृषो) પત્થર, પહાણો

पाषाणगर्दभ पु સુશ્રુતમા કહેલ એક જાતનો ક્ષુદ્ર રોગ

पाषाणचतुर्दशी स्त्री (पाषाणवत् पिष्टकभोजनसाध्या चतुर्दशी) જે માસમા સૂર્ય વૃશ્ચિક રાશીનો હોય તે માસના શુક્લ પક્ષની ચૌદશ

पाषाणदारक पु (पाषाण दारयति, दारि+ण्वुल्) પત્થર ફોડવાનું સાધન, (ટાંકણુ)

पाषाणदारण पु („ „ दृ+णिच्+ल्यु) ટાંકણુ છીણી

पाषाणभेदक पु (पाषाण भिनत्ति, भिद्+ण्वुल्) પાષાણભેદ નામનુ ઝાડ

पाषाणभेदक त्रि (पाषाण „ भिद्+ण्वुल्) પત્થર

पिचुतूल न (पिचुःतूलम्) કપાસનું રૂ.

पिचुमन्द पु (पिचुं कुष्ठं मन्दयति मन्द्+अण्) લીંબડાનું ઝાડ.

पिचुमर्द पु (पिचुं कुष्ठं मर्दयति प्रहन्ति वा, मर्द+अण्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पिचुल पु (पिचुं मर्दति मल+क) દરિયાઈ ઝાડ, કપાસ, જલકાગડો એક જાતનું ઝાડ એક જાતનું ઘાસ.

पिच्च् (चुरा० उभ० स० सेट् पिच्चयति–ते) કુટવું કાપવું, નાશ કરવો.

पिच्चट न (पिच्चयति पिच्च्+अटन्) સીસું, કલાઈ

पिच्चट पु. આંખનો રોગ.

पिच्चा स्त्री मોતીના ૧૬ સેરવાળો હાર.

पिच्चिट पु એક જાતનો કીડો.

पिच्छ् (भ्वा० तुदा० प० स० सेट् पिच्छति) પીડવું, કાપ દેવું, કાપવું

पिच्छ न. (पिच्छति पिच्छ्+अच्) મોરનું પીંછું, પક્ષીનું પીંછું શિખા–ચોટલી

पिच्छ पु. (पिच्छ्+अच्) પૂંછડું

पिच्छक पु (पिच्छ इव कायति कै+क) મોચરસ.

पिच्छबाण पु (पिच्छं बाण इव यस्य) બાજ પક્ષી

पिच्छल पु वासुकि वंशમાં પેદા થયેલ તે નામનો સર્પ

पिच्छलदला स्त्री (पिच्छ्+कलच् पिच्छलं दलं यस्या) બોરડીનું ઝાડ

पिच्छला स्त्री (पिच्छ्+कल+टाप्) શીસમાનું ઝાડ, સોપારી, શીસમનું ઝાડ સ્ત્રા મોચરસ, એક જાતનું એકશાળ, પિત્તના પથના રોગ, [illegible] સાપ, વસ્ત્રાવનું ભાત.

पिच्छलादि पु. પાણિનિ ઉક્ત વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

स च—पिच्छल उरस्, धुवक, धुवक वर्ष, पलक, पद, तथा इति

पिच्छिलका स्त्री. (पिच्छा सम्पूर्णं अस्त्यस्य पिच्छ+इलच्) આમરની સમાન બોરડીની

पिच्छिलत्वचा स्त्री. (पिच्छिला त्वक् यस्याः +क+टाप्) શીસમનું ઝાડ.

पिच्छिल त्रि (पिच्छा अस्त्यस्य पिच्छ+इलच्) [illegible] ભાતનું ઓસામણ વિગેરે, પીલક પદાર્થ, અમાસ, દહીં, ખીચડી વિગેરે ભાત વાલાની દાળ વિગેરે.

पिच्छिल त्रि (पिच्छा+अस्त्यर्थे इलच्) ચિકાશવાળું કાદવવાળું, ચીકણું

पिच्छिल पु (,,) [illegible] ગુંદી જાતનું ઝાડ.

पिच्छिलक पु (पिच्छिला+स्वार्थे कन्) [illegible] જાતનું નામનું ઝાડ.

पिच्छिलच्छद पु (पिच्छिलः छदः यस्य) નારંગીનું ઝાડ.

पिच्छिलसार पु (पिच्छिलः सारोऽस्य) મોચરસ નામે વનસ્પતિ.

पिच्छिला स्त्री (पिच्छा+अस्त्यर्थे इलच्+टाप्) શીસમનું ઝાડ સીસમાનું ઝાડ સમની વનસ્પતિ–એક જાત ઘાસ કંસારી–એકજાત, શાલ્મલી, પોઈ–એક જાતનું ઘાસ

पिञ्ज् (चु० उभ० स० सेट् पिञ्जयति–ते) હિંસા કરવી, પ્રકાશવું રંગવું બળવાન થવું, દાન [illegible] હિંસા કરવી, દાન કરવું આપવું વ

पिञ्जट पु (પિંજાણીનો) આંખનો મેલ.

पिञ्छ न (पिञ्छ+इतो) મોરનું પીંછું કલગી, શિખા, પીંછું

पिञ्ज न (पिञ्ज+अच् इतिलाक्षणम्) બળ, મારણ ક–ક્રમ

पिञ्ज त्रि (पिञ्ज+अच्) વ્યાકુળ–ગભરાયેલું

पिञ्ज पु ( ) વધ, નાશ, કપૂરની એક જાત–ચીબડાની કડુ ધાતુનો ભેદ.

पिञ्जट पु. (पिञ्जयति नेत्रं दूषयति, पिञ्ज+अटन्) આંખનો મેલ–ચીપડા.

पिञ्जन न (पिञ्ज्यतेऽनेन पिञ्ज् ल्युट् करणे) રૂ પીંજવાનું ધનુ–તાંત.

पिञ्जन न (पिञ्ज्+भावे ल्युट्) પીંજવું, રૂ પીંજવું

पिञ्जर न (पिञ्ज् दीप्तौ वर्णे वा+अरन्) સોનું, સોનું, નાગકેસર, પાંજરું, પક્ષી વિગેરેનું બંધસ્થાન, હરતાલ પિંજર.

સંવત્સર, તે નામનો એક યક્ષ, અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ, પિંગલાચાર્ય, તે આચાર્યે રચેલો પિંગલગ્રન્થ, તે નામનો એક નાગરાજ

पिङ्गल त्रि (पिङ्गो वर्णोऽस्यास्ति, पिङ्ग+लच्) કાળા અને પીળા રંગવાળુ

पिङ्गल न (,, ,,) પીત્તળ, હરતાલ.

पिङ्गलक पु (पिङ्गल+स्वार्थे क) पिङ्गल શબ્દ पु જુઓ. તે નામનો એક યક્ષ

पिङ्गलनामक न શિલાજીત

पिङ्गललोह न (पिङ्गल लोहम्) પિત્તળ

पिङ्गला स्त्री (पिङ्गल+टाप्) તે નામની વેશ્યા, તે નામની નાડી, સીસમ, વામન નામના દિગ્ગજની સ્ત્રી–હાથિણી, માલકાંકણી, ગોરોચન, તે નામની સાહિત્યની રીતિ

पिङ्गलिका स्त्री (पिङ्गला+सज्ञाया कन् कापि अत इत्वम्) બગલી

पिङ्गलित त्रि (पिङ्गलोऽस्य सजात, पिङ्गल+इतच्) પિંગળુ કરેલું, પીળુ કરેલુ

पिङ्गवत् त्रि (पिङ्ग+मतुप् मस्य व) પિંગળા રંગનુ–પીળા રંગવાળુ

पिङ्गसार पु (पिङ्ग सारमस्य) હળતાલ

पिङ्गस्फटिक पु (पिङ्गश्चासौ स्फटिकश्च) "गोमेद" નામનો મણિ

पिङ्गा स्त्री (पिङ्ग+अस्त्यर्थे अच्+टाप्) ગોરોચના, વંશરોચના, હીંગ, હળદર, પાર્વતી, દુર્ગા, નીલિકા–ગળી

पिङ्गाक्ष पु (पिङ्गे अक्षिणी यस्य पच् समा) તે નામનો એક દૈત્ય, એક શિકારી, શિવ, બિલાડો, વાનર

पिङ्गाक्ष त्रि (,, ,,) પીળા નેત્રવાળુ

पिङ्गाक्षी स्त्री (पिङ्गाक्ष+स्त्रिया जाति ङीप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા દૈત્ય સ્ત્રી, બિલાડી

पिङ्गाश पु (पिङ्ग वर्णमश्नुते, अश् व्याप्तौ+अण्) એક જાતનુ માછલું, ગામનો અધિપતિ

पिङ्गाश न (पिङ्ग वर्णमश्नुते, अश्+अण्) ઉત્તમ સોનુ, ધાતુમિશ્રણ રહિત સોનુ

पिङ्गाशी स्त्री (पिङ्गाश+स्त्रियां ङीप्) ગળી

पिङ्गाशी स्त्री (पिङ्गाश+स्त्रिया जातित्वात् ङीप्) એક જાતની માછલી

पिङ्गास्य पु (पिङ्गमास्य वदनमस्य) એક જાતનુ માછલુ

पिङ्गास्य त्रि (पिङ्ग आस्य यस्य) પીળા મુખવાળુ, દીવાની જ્યોતની સમાન રંગના મુખવાળુ

पिङ्गास्या स्त्री (पिङ्गास्य+टाप्) એક જાતની માછલી

पिङ्गी स्त्री (पिङ्गो वर्णोऽस्त्यस्या, पिङ्ग+अच्+ङीप्) ખીજડીનુ ઝાડ, ઉંદરડી

पिङ्गेक्षण पु (पिङ्गानि पिङ्गलवर्णानि ईक्षणानि यस्य) મહાદેવ, શિવ

पिङ्गेक्षण त्रि (पिङ्गमीक्षण यस्य) પીળા નેત્રવાળુ

पिचण्ड पु (अपिचण्ड्यतेऽनेन, अपि+चडि कोपे+घञ् अपेरल्लोप) પેટ, ઉદર, પશુનો અવયવ

पिचण्डक त्रि (पिचण्डे कुशल, पिचण्ड कन्) પેટ ભરવામાં કુશળ, ફક્ત ખાવામા હોશીયાર પેટભરુ

पिचण्डिक त्रि (अतिशयित पिचण्ड यस्य+ठन्) મોટા પેટવાળુ, ફાંદવાળુ

पिचण्डिका स्त्री (पिचण्ड इव पिण्डाकृतिरस्त्यस्या ठन्+टाप्) ઢીંચણુ નીચેનો માંસલ ભાગ–પીંડી

पिचण्डिल त्रि (अतिशयित पिचण्डमुदरमस्य इलच्) મોટા પેટવાળુ, ફાંદવાળુ

पिचव्य पु (पिचवे तूलाय साधु, पिचु+यत्) કપાસનો છોડ

पिचिण्ड पु (पिचण्ड पृषो इत्वम्) પેટ, ઉદર, પશુનો અવયવ

पिचिण्डिका स्त्री (पिचिण्ड इव पिण्डाकृतिरस्त्यस्या, पिचिण्ड+ठन्+टाप्) ઢીંચણુ નીચેનો માંસલ ભાગ–પીંડી

पिचिण्डिल पु (अतिशयित पिचिण्ड उदरमस्य पिचिण्ड+इलच्) મોટા પેટવાળુ, ફાંદવાળુ

पिचु पु (पेचति, पिच् मर्दने+कु) કપાસ, બે તોલાનું વજન, તે નામનો અસુર, ભૈરવ, એક જાતનો કોઢનો રોગ, ધાન્ય વિશેષ

पिचुक पु (पिचुरिव कायति, कै+क) મદન વૃક્ષ, મીંઢળનું ઝાડ

पिचुकीय त्रि (पिचुक+अस्त्यर्थे छ) મીંઢળના ઝાડ વાળો પ્રદેશ વિગેરે.

રસ, બોળાન, હિંગળાશ હીરાબોળ નામે વનસ્પતિ, અનાજ એરાક ખીમ દાણીનું મકરંદ ખોરાકનું ઘાસ.

"एकान्तविपरितु मदविजनम् पिण्डमालस्य यस्य मौक्तिकम्" इत्

पिंड पु. (पिडि+भावे अच्) સમાન–સમૂહ.

पिंड न. (पिडि+अच्) લોઢું આચ્છાદન માંસ, શ્રાદ્ધ વિગેરેમાં પિતૃઓને આપવા યોગ્ય અન્નમય ગોળ પદાર્થ.

पिंडक पु. (पिण्ड इव कायति कै+क) એક જાતનો કન્દ, પિંડી મત્તો.

पिंडक पु. (पिण्ड एव स्वार्थे क) ગૂગળ એક વનસ્પતિ પિંડ–શરીર દાણીનું મકરંદ એક જાતનો ગોળ કંદ.

पिंडकन्द पु. (पिण्डाकार: कन्द:) એક જાતનો પીળો કંદ.

पिंडकन्दक पु. (पिण्डकन्द+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पिण्डखर्जूर पु. (पिण्डाकार खर्जूर) એક જાતના ખજૂરનું ઝાડ.

पिण्डखर्जूरिका स्त्री. (पिण्डखर्जूर+अल्पार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पिण्डखर्जूरी स्त्री. (पिण्डखर्जूर+स्त्रियां ङीष्) એક જાતનો ખજૂર.

पिण्डगोस पु. (गो वत् गच्छति गम्+ड पिण्ड इव गोस:) રસાંજનનો ઉપધાતુ.

पिण्डतर्पक पु. (पिण्ड तर्पयति तर्प+णिच्+ण्वुल्) શ્રાદ્ધ પિંડ અને તેના લેખના અધિકારી થઈ પ્રતિગ્રાહક વગેરે આપનાર પુરુષ.

पिण्डतैलक पु. (पिण्डवत् तैल यस्य कप्) તુરુષ્કની એક વનસ્પતિ.

पिण्डता स्त्री. (पिण्डस्य भाव: तल्+टाप्) એકત્રપણું, પિંડપણું, સમૂહ, જથ્થો.

पिण्डत्व न. (पिण्डस्य भाव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पिण्डद पु. (पिण्ड ददाति दा+क) શ્રાદ્ધમાં પિંડ દાન કરનાર પુત્ર વિગેરે.

पिण्डदान न. (पिण्डस्य दानम्) શ્રાદ્ધ વગેરેમાં પિતૃને પિંડ આપવો તે.

पिण्डन न (पिडि+भावे ल्युट्) એકત્ર આકૃતિવાળું થવું તે, પીંડો કરવો.

पिण्डन पु (पिडि+ल्यु) નદી વગેરેનો પૂલ–પાળ.

पिण्डपद न (पिण्डस्य संहतस्य पदम्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ અમુક અંકની સંખ્યા.

पिण्डपद न (पिण्डदानार्थं पदम्) પિંડનું સ્થાન પિંડ આપવાની જગા.

पिण्डपाद पु. (पिण्ड इव पादो यस्य) હાથી.

पिण्डपादी स्त्री. (पिण्डपाद+स्त्रियां ङीष्) હાથણી.

पिण्डपितृयज्ञ पु. (पिण्डै: पितॄणां यज्ञ:) રસોઈ પીંડ આપી કરવા યોગ્ય પિતૃ યજ્ઞ, એક પિતૃ યજ્ઞ

पिण्डपुष्प न. (पिण्ड इव पुष्प पुष्पाणां यस्य) અશોક ઝાડનું ફૂલ, જાસુદનું ફૂલ, કમળનું ફૂલ, તગરનું ફૂલ.

पिण्डपुष्पक पु. (पिण्डेन संहतेन पुष्पेण कायति, कै+क) "वास्तूकशाक" નામે શાક બથુઓ નામે એક શાક

पिण्डप्रद पु. (पिण्ड प्रददाति, प्र+दा+क) શ્રાદ્ધમાં પીંડદાન કરનાર પુત્ર.

पिण्डफला स्त्री. (पिण्डमिव फल यस्या:) કડવી તુંબડી.

पिण्डबीज पु. (पिण्डवत् बीजानि यस्य) કણેરનું ઝાડ.

पिण्डमुस्तक पु (पिण्ड: मुस्तको यस्य) નાગરમોથ

पिण्डमुस्ता स्त्री (पिण्ड इव मुस्ता) નાગરમોથ.

पिण्डमूल न. (पिण्डमिव मूलमस्य) ગાજર.

पिण्डमूलक न. (पिण्डमूल+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

पिण्डयज्ञ पु (पिण्डेन यज्ञ) પિંડદાન આદિ આકારથી યજ્ઞ.

पिण्डरोहिणिक पु. એક જાતની વનસ્પતિ–નાગબલા

पिण्डल पु (पिडि+बा. कलच्) સેતુ, પૂલ–પાળ.

पिण्डलेप पु. (पिण्डस्य लेप:) પિતૃઓના પીંડ વાળતાં હાથમાં ચોંટેલ પીંડિયા.

पिण्डवत् अव्य. (पिण्ड इव पिण्ड+तुल्यार्थे वत्) પીંડની પેઠે, પીંડ સમાન.

पिण्डवत् त्रि. (पिण्ड+मत्वर्थे मतुप्) પીંડવાળું પિંડાકાર.

पिण्डशर्करा स्त्री. (पिण्डा चासौ शर्करा) ખડી સાકર.

पिञ्जर पु (पिजि+अरच्) पीळो वर्ण, पीळो अने रातो रंग, तेलीया रंगनो घोडो, एक जातनो सर्प

पिञ्जर त्रि (पिञ्जर+अच्) पीळु, पीळा रंगवाळु, पीळा युक्त राता रंगवाळु

पिञ्जरक न (पिञ्जर+स्वार्थे क) हरताल, सोनु, पांजरु, हाडपिंजर, नागकेशर

पिञ्जल न (पिजि हिंसायां वर्णे वा कलच्) हरताल, दर्भनु पांदडु

पिञ्जल पु (पिजि+वलच्) अत्यन्त व्याकुल सैन्य विगेरे

पिञ्जली स्त्री (पिञ्जल+स्त्रियां ङीप्) बीजा दर्भथी वींटेल अग्रभाग सहित वेंतबराबरना बे दाभपत्र

पिञ्जा स्त्री (पिञ्ज+टाप्) हलदर, हिंसा, वध, छटा

पिञ्जाल न (पिजि+वा आलच्) सोनुं,

पिञ्जिका स्त्री (पिजि+ण्वुल्+टाप् टापि अत इत्वम्) पींजेला रुनु सुतर काढवानी गुडी, रुनी पुणी

पिञ्जूल पु (पिञ्जयति, पिजि+ऊलच्) दाभनी वाट, दर्भनी दीवेट

पिञ्जूलक पु (पिञ्जूल+सञ्ज्ञायां कन्) एक ऋषिनु नाम

पिञ्जूष पु (पिजि+वा ऊषन्) कानना मेल.

पिञ्जेट पु (पिञ्जे अटति, अट्+अच् अलुक्समा०) आंखनो मेल-चीपडा

पिञ्जोला स्त्री (पिजि+वा ओल+टाप्) पांदडानो शब्द, पानानो अवाज

पिट् (भ्वा पर स अक सेट् पेटति) एकत्र थवु, एकठा थवु, शब्द करवो, अवाज करवो

पिट पु (पेटति द्रव्यान्तरै संहतो भवति पिट्+क) नेतर विगेरेथी बनावेलो दाबडो, पटारो, धान्य मुकवा माटे बनावेल दाबडो

पिट न (पेटति संहतो भवति, पिट्+क) घरनु छापरु

पिटक पु न (पिट्+वा क्वुन्) नेतर वगेरेनो करंडीओ, लाकडानी पेटी, फोल्लो

पिटक्या स्त्री (पिटकाना समूह पिटक+य+टाप्) पेटीनो समूह, फोल्लाओनो जथ्थो, करंडीयानो समूह

पिटङ्कोकी स्त्री (पिट कोकते कुक्+वा ख मुम्) इन्द्र वारुणी

पिटाक पु (पिट+वा काक) ते नामनो एक मुनि, पटारो, लाकडानी पेटी

पिटाक्या स्त्री (पिटाकाना समूह, पिटाक+य+टाप्) पेटीओनो समूह, पटारानो जथ्थो

पिट्ट् (चु उभ स सेट् पिट्टयति-ते) पीटवु, कुटवु, पीटी कुटीने नीचे बेसाडवु

पिट्टक न (पिट्+ण्वुल् पृषो) दांतनो मेल

पिट्टिक त्रि (पिट्ट+इन् स्वार्थे क) पीटी कुटीने नीचे बेसाडेलु

पिठ् (भ्वा पर पेठति) क्लेश पामवो अ० मारवु, ठार मारवु, वध करवो स०

पिठ पु (पिठ् क्लेशे वधे वा+क) क्लेश, दुःख, वध, नाश

पिठर पु (पिठ्+क्रन्) एक जातनु घर, थाळी, तपेली, ते नामे दानव

पिठर न (पिठं राति, रा+क) छाश करवानो रवैयो, रवाई, मोथ

पिठरक पु (पिठर+सञ्ज्ञायां कन्) ते नामनो एक नाग

पिठरी स्त्री (पिठर+स्त्रियां ङीप्) थाळी के तपेली

पिठीनस् पु ते नामे एक ऋषि

पिडका स्त्री (पीडयति, पीड्+ण्वुल्+टाप् निपातनात् साधु) वैद्यक शास्त्र प्रमाणे वेदना करनार फोल्लीओनो रोग

पिडक पु (पीडयति, पीड्+ण्वुल् निपा) पीडा करनार क्षुद्र फोल्लो

पिंड् (भ्वा आ स सेट् इदित् पिण्डते) ढगलो करवो, एकठु करवु, एकत्र करवु करवु, जमा करवु

पिंड् (चु उभ स सेट् पिण्डयति+ते) ढगलो करवो, एकत्र करवु

पिंड त्रि (पिडि+अच्) एकठु करेल, एकत्र करेल, ढगलो करेलु, जमा थयेलु

पिंड पु (,, ,,) ढगलो, जमाव, जथ्थो, श्राद्ध विगेरेमा पितृओने आपवा योग्य चोखा विगेरेनो पिंड, ढेफु, धातु के माटी विगेरेनो गोळो, कोळिओ, घरनो एक भाग, बळ, जोर, शरीरनो एक भाग, पराक्रम, शरीर, चीनी गुलाब, जासुदनु

सेवाय वत) ओक ज्ञातना तगरनुं झाड, पीपळनुं झाड, तगर.

पिप्पलीतगर पु (पिप्पल्या समसंनिवेशोपलक्षितस्तगर) ओक ज्ञातनुं तगरनुं झाड.

पिप्पलीपुष्प पु (पिप्पलीव पुष्पं पुष्पाकारं यस्य) आसोपालवनुं झाड.

पिप्पलीमधव न (पिप्पल+मिश्र+मूल+अधुर) ओछुं मधुं कम थवो, ओछा मधु

पिप्पलीमूल त्रि (पिप्पल+मिश्र+मूल+वर्मणि च) ओछुं थयेल, ?? थयेल ओछा थयेल.

पिप्पीर पु (पिप्पं विकारार्थं काममीरयति ईर्+अण्) डाकमनुं झाड, समुद्रफीण.

पिप्पीर त्रि (पिप्पमीरयति, ईर्+अण्) रस विनानुं, नीरस.

पिप्पीशूर त्रि (पिप्पया पिप्पव्यापारे शूरः) आगा भांग प्रवीर–ठगा आख नजूनार, मारवो.

"राक्षसान् शूरमोत्ते निष्पिशाचान् पिरसत्वान् सही.

पिप्पीडका स्त्री. (पिप्पीडा च प्र.) पिपीलका नामनुं आधारभ समना भील कुलमां थनु प्रथम अवयव, आदा नी ओपघ–रोगारोपनिरोध

पिप्पीविक त्रि (विशेषित च प्र.) चिह्नवाळुं मारे देवार

पिप्पोत्सरण न (पिप्प+उत्+सृ+ल्युट्) पिप्पु विरोधने निरोधन करवु ते

पिप्पोक्ति स्त्री मुखे आपेलु ओछुं भाषण.

पिप्प्या स्त्री (पप्यते सूक्ष्मे रोगकारणवेन वद् इत्यो इलम्) आखनीओनो वेलो. ज्योतिष्मतीलता

पिप्पातक पु (पप् अल्पतारे+आतक नि) तलनो ओळ, तीव केशर, सेवारस.

पिप्याकी स्त्री. (पिप्याक+पिप्या ङीष्) सेवारस.

पिप्युक पु (पिप्युम पि प्र.) बावळ—नीबळति.

पितरिशूर त्रि (पितरि एव शूरः अलु. स.) आप उपर शूरो, पितानी पासे शूरवीर.

पितापुत्र पु द्वि (पिता च पुत्रश्च, सर्वत्र आनङ्) बाप अने दीकरो.

पितामह पु (पितुः पिता, पितृ+डामह) बापनो बाप दादो.

पितामही स्त्री (पितामहस्य स्त्री पितामह+ङीष्) बापनी मा, दादी.

पितु पु (पा रक्षणे+तुन् इत्व) अन्न, अनाज

पितृपुत्र पु (पितुः पुत्रः अलुक् समा.) पितानो पुत्र

पितृष्वसृ स्त्री. („ स्वसृ, अलु. स.) पितानी बहेन–फोई

पितृष्वस्रीय पु (पितुः स्वसुः अपत्यं अण्, नस+छ) फोईनो छोकरो.

पितृ पु (पाति रक्षति, पा+तृच् नि.) पिता, बाप, पितृलोकने पामेल

पितृ पु द्वि (माता च पिता च) मा अने बाप. "जगतः पितरौ वन्दे पार्वतीपरमेश्वरौ" रघुवंशे.

पितृक त्रि (पितुः आगतमिति पितुरागतं वा तत्र आ ठक्+इत्वं) बापथी आवेलुं, पिता संबन्धी.

पितृक त्रि (पितुरयत्न तत्र वा तत्सम्बन्धो) पिताने आपेलु

पितृकर्मन् न (पितुरुद्देश कर्म) पितृ प्रीतार्थ श्राद्ध कर्म (श्राद्धकर्म) पितानुं कर्म

पितृकल्प पु (पितृनुद्दिश्य कल्पो विधानम्) पितानिमित्त श्राद्ध विगेरे कर्म

पितृकल्प त्रि (पितृ+ईषदर्थे कल्पप्) पिता तुल्य, बाप सरखुं पितानी बरोबर.

पितृकानन न (पितॄणां काननमिव) स्मशान मसाण

पितृकार्य न (पितृनुद्दिश्य कार्यं) पितृओने उद्देशी कराती श्राद्ध वगेरे कर्म पितानुं काम.

पितृकुल्या स्त्री. (पितृणां कुल्या) ते नामनुं तीर्थ

पितृक्रिया स्त्री. (पितृनुद्दिश्य क्रिया) पितृओनुं श्राद्ध विगेरे काम पितानी क्रिया.

पितृगण पु (पितॄणां गणः) सोमसद, अग्निष्वात्त, बर्हिषद आज्यप, सोमप, विगेरे पितृओनो समुदाय पितृ समुदाय.

पितृगाथा स्त्री (पितृभिः गीता गाथा) पितृओओ कहेल श्लोक समुदाय

पितृगृह न (पितृणां गृहमिव) स्मशान, मसाण

पितृग्रह पु. अरिष्ट स्थानीनो अनुग्रह.

पितृघातक त्रि (पितुः घातकः) पिताने मार

पिण्डस त्रि (पिण्डं परान्नप्रासं ग्रासं सनोति, सन्+ड) ભીખ માગી જીવનાર, બીજાથી પેટ ભરનાર

पिण्डसम्बन्ध पु (पिण्डेन पिण्डदानेन सम्बन्धः) શરીરનો સંબંધ, શરીર સાથેનો પિતાપુત્ર વિગેરે સંબંધ, આપવા યોગ્ય પીંડનો દાતા ભોક્તાનો સંબંધ

पिण्डसेक्तृ पु. એક જાતનો સાપ

पिण्डहरित्रा स्त्री (पिण्डा सती हरिद्रा) ગાંઠવાળી હળદર

पिण्डा स्त्री (पिडि+अच्+टाप्) લોખંડ-પોલાદ, એક જાતની કસ્તુરી, વનસ્પતિ ટીમરૂ, હળદર, એક જાતનું તૃણ

पिण्डात पु (पिण्डं ददाति गात्रस्य...) લોબાન, ગોલાગ્ગ

पिण्डात त्रि (पिण्डं...) પિંડરૂપ થયેલ, એકઠું થયેલ, એકત્ર થયેલ

पिण्डान्वाहार्यक न (पिण्डानां पश्चादाहियते, अनु+आ+हृ+ण्यत्, स्वार्थे क) પાર્વણ શ્રાદ્ધ

पिण्डाभ पु (पिण्ड...आ+भा+क) ગોલાગ્ગ, લોબાન

पिण्डाभ्र न (अभ्रस्येव अभ्रं आभ्र, पिण्डमिव घनमाभ्रम्) વરસાદના કરા

पिण्डायस न (पिण्डं संहतमयः अयः यस्य) તીક્ષ્ણ લોઢું-ગજવેલ

पिण्डार पु (पिण्डं संहतमृच्छति, ऋ+अण्) વિકંતક -નીકનો નામે વૃક્ષ, ભેંસ વગેરેનો રખેવાળ, બૌદ્ધ સાધુ, એક જાતનો સર્પ, એક જાતનું ઝાડ

पिण्डार न (,, ,,) એક તીર્થનું નામ, પિંડાર નામનું શાક

पिण्डारक पु (पिण्डार+स्वार्थे क) તે નામનો એક નાગ, બળરામનો નાનો ભાઇ

पिण्डारक न (पिण्डारमेव, पिण्डार+क) તે નામનું તીર્થ

पिण्डार्थ पु (पिण्डस्य...) પદ સમુદાયનો અર્થ વાક્યાર્થ

पिण्डालु पु (पिण्डाकार आलु) એક જાતનો ધોળો કંદ, ધોળી ગાજર

पिण्डालुक पु (पिण्डालु स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिण्डाश त्रि (पिण्डमश्नाति, पिण्ड+अश्+अण्) પિંડ ખાનાર પિતૃ વિગેરે, ભીખ માગી પેટ ભરનાર

पिण्डाशन त्रि (पिण्डं अशनं यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिण्डाशिन् त्रि (पिण्डमश्नाति, अश्+णिनि) પિંડ ભોજન કરનાર પિતૃ વિગેરે, ભીખ માગી જીવનાર

पिण्डाला स्त्री (...) એક જાતની સિંગ.

पिण्डि स्त्री (पिडि+इन्) દેવ વિગેરેની પીઠિકા, રથના પૈડાનું મધ્યસ્થાન-નાભિ

पिण्डिका स्त्री (पिण्डि+स्वार्थे क+टाप्) ઉપરનો અર્થ, પાટલા બાજઠ વિગેરેની બેઠક, ઢીંચણની નીચેનો માંસથી ભરાવાવાળો ભાગ

पिण्डित त्रि (पिडि+क्त) એકઠું કરેલ, ગુણેલ, ગણેલ

पिण्डित पु (,, ,,) ગોલાગ્ગ, લોબાન

पिण्डितफलक पु (पिण्डितं फलकं यस्य) ગોલાગ્ગ, લોબાન

पिण्डिन् त्रि (पिण्ड+अस्त्यर्थे इनि) પિંડવાળું પિતૃ શ્રાદ્ધ વિગેરે, ભિક્ષામાગી પેટ ભરનાર ભીખારી, પિંડ આપનાર

पिण्डिरिका स्त्री ગળો, તાંદળજો

पिण्डिल पु (पिण्ड+अस्त्यर्थे इलच्) નદી વિગેરેનો પુલ, પાળ

पिण्डिल त्रि (,, ,,) જોષી, ગણક

पिण्डी स्त्री (पिडि+इन्+ङीप् वा) पिण्डि શબ્દ જુઓ, કડવી તુંબડીનો વેલો, એક જાતની ખજૂર, તત્ત્વજ્ઞાનના માટે ઉપદેશ, પિંડીતગર, અશોકનું ઝાડ, એક જાતનું તાડનું વૃક્ષ

पिण्डीकरण न (पिण्ड+च्वि+कृ+ल्युट्) પિંડો કરવો, એકઠું કરવું, ઢગલો કરવો, ગોળ કરવું

पिण्डीकृत त्रि (पिण्ड+च्वि+कृ+क्त) પિંડો કરેલ, એકઠું કરેલ, ઢગલો કરેલ, ગોળ કરેલ

पिण्डीजङ्घ पु તે નામના મુનિ

पिण्डीतक पु (पिण्डीं स्वरूपपिण्डं तनोति, तन्+ड

मां रहेनार प्रेत विगेरे.

पितृवनेचर पु. (पितृवने चरति चर्+ट अ. स.) शिव महादेव.

पितृवर्तिन् पु. (पितृ+वृत्+णिनि) ब्रह्मदत्त नामनो राजा.

पितृवसति स्त्री. (पितृणां वसतिः) मडदां बाळवानुं स्थान, स्मशान.

पितृवाक्यपर त्रि. (पितृवाक्ये परः) बापनी आज्ञामां तत्पर.

पितृव्य पु. (पितुर्भ्राता पितृ+व्यत्) पितानो नानो के मोटो भाई-काका.

पितृश्राद्ध न. (पितृश्राद्धं श्राद्धम्) बापनुं श्राद्ध. पितृओनुं श्राद्ध.

पितृषद्म न. (पितरः सीदन्ति यत्रा॰ सद्+आधारे मनिन् सद्म) स्मशान.

पितृष्वसृ स्त्री. (पितुः स्वसा) बापनी बहेन-फोई.

पितृष्वस्रीय पु. (पितृष्वसुरपत्यं पुमान् छ) बापनी बहेननो छोकरो फोईनो दीकरो.

पितृसद्मन् न. (पितॄणां सद्म गृहं) मसाण, स्मशान. "निषेवमाणः पितृसद्मगोचरः कुमारसम्भवे

पितृसन्निभ त्रि. (पित्रा तुल्यम् सन्निभम् तुल्यम् यस्य) बाप सरखुं पितातुल्य.

पितृसमान त्रि. (पित्रा समानः) पिता समान, बापनी बरोबर.

पितृसामान्य न. (पितॄणां सामान्यम्) सर्व पितृओ.

पितृसू स्त्री. (पितरं सूते सू+क्विप्) पितानी माता-दादी.

पितृसू स्त्री. (पितॄणां सूर्यस्येति) संध्या.

पितृस्थान न. (पितृणां स्थानमस्मिन्) पितृलोक.

पितृस्थान त्रि. (पितुस्थाने स्थानमस्य) पिताना स्थाने रही पोषण करनार.

पितृस्थानीय त्रि. (पितृ+स्थान+छ॰ईयम्) पितर प्रमाणे मान्य.

पितृहन् पु. (पितरं हन्ति, हन्+क्विप्) बापने मारी नांखनारो.

पितृहू पु. (पितॄणामाह्वानं, पितृ+ह्वे+करणे क्विप्) जमणो कान.

"पितृहूरेव कर्णे प्रवाहो हेतुः स्मृत आप्यमते

पित्त न. (अपि+दो+क्त तस्येव अपेर न लोप) शरीरमां रहेल पित्तधातु.

पित्तघ्न त्रि. (पित्त हन्ति, हन्+टक्) पित्तनो नाश करनार औषध विगेरे.

पित्तघ्न न. (पित्तं हन्ति हन्+टक्) घी.

पित्तघ्नी स्त्री. (पित्तघ्न+ङीप्) गळो.

पित्तज्वर पु. (पित्तनिमित्तो ज्वरः) पित्तना जोरथी आवेलो ताव, पित्तनो ताव.

पित्तद्राविन् पु. (पित्त द्रावयति द्रु+णिच्+णिनि) मीठुं बीलु सादरबीजुं

पित्तद्राविन् त्रि. („ „) पित्तने ओगाळी नांखनार.

पित्तधरा स्त्री. (पित्तं धारयति) ते नामनी एक कला. "षष्ठी पित्तधरा नाम, या कला परिकीर्तिता पक्वामाशयमध्यस्था, ग्रहणी सा प्रकीर्तिता" सुश्रुत.

पित्तरक्त न. (पित्तदूषितं रक्तम्) रक्त पित्तनो रोग.

पित्तल त्रि. (पित्तमस्त्यस्मिन्निति लच्) पुष्कळ पित्तवाळुं.

पित्तल न. (पित्तं तद्वर्णं लाति ला+क) पीतळ धातु, भोजपत्रनुं झाड.

पित्तला स्त्री. (पित्तल+टाप्) एक जातनी वनस्पति जलपिप्पली.

पित्तवल्लभा स्त्री. (पित्तं वल्लभं यस्याः) काळुं अति-विष.

पित्तहन् त्रि. (पित्तं हन्ति पित्त+हन्+क्विप्) पित्तने नाश करनार.

पित्तहन् स्त्री. („ „) वनस्पति पीतपापडो.

पित्तातिसार पु. (पित्तजनितो अतिसारः) पित्तथी थएलो झाडानो रोग.

पित्ताभिष्यन्द पु. (पित्तजन्य अभिष्यन्द) पित्तथी आंखमांथी पाणी झरवानो रोग.

पित्तारि पु. (पित्तस्य अरिः तन्नाशकत्वात्) पित्तपापडो, वाळो, पित्तरक्त मटाडनार जवर लाख.

पित्र्य त्रि. (पितृ इदं पितृ वा यत् रिङादेशः) बापनुं, पितृसम्बन्धी, बापने प्रिय, पितृसम्बन्धी कर्म विगेरे.

કરનાર, પિતાનો વધ કરનાર
पितृतर्पण न (पितृणां तर्पणम्) પિતૃઓની જલદાન રૂપે તૃપ્તિ કરાય છે તે
पितृतर्पण न (तृप्यन्तेऽनेन, तृप्+करणे ल्युट् पितृणां तर्पणम्) પિતૃતીર્થ–અંગુઠ તથા તર્જનીનો મધ્ય પ્રદેશ
पितृतर्पण पु (पितरस्तृप्यन्तेऽनेन तृप्+ल्युट्) તલ
पितृतस् अ (पितृ+पञ्चम्यर्थे तसिल्) બાપથી, પિતાથી,
पितृतीथि स्त्री (पितृप्रिया तिथि) અમાસ, અમાવાસ્યા, માતા કે પિતાનો શ્રાદ્ધ દિવસ
पितृतीर्थ न (पितृप्रियं तीर्थम्) અંગુઠ તથા તર્જનીનો મધ્યભાગ, ગયા વિગેરે તીર્થ
पितृता स्त्री (पितुर्भाव, पितृ+तल्+टाप्) પિતાપણુ, પિતૃપણુ
पितृत्व न (पितुर्भाव, त्व) ઉપરનો અર્થ
पितृदान न (पितरि पित्रे वा दानम्) પિતૃઓને તૃપ્ત કરવા માટે જલદાન, શ્રાદ્ધમા પિતૃને ઉદ્દેશી વસ્ત્ર અન્ન વિગેરેનુ આપવુ
पितृदानक न (पितृदान+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
पितृदिन न (पितृप्रिय दिनम्) અમાવાસ્યા, પિતૃશ્રાદ્ધનો દિવસ
पितृदिवस पु (पितृप्रियो दिवस) અમાસ
पितृदैवत न (पितर दैवत यस्य) મઘા નક્ષત્ર
पितृपक्ष पु (पितृणां प्रिय पक्ष) ભાદરવા માસનું કૃષ્ણપક્ષ, પિતૃના કુળમા પેદા થનાર
पितृपक्ष त्रि (पितृणा पक्ष) પિતાથી લઈ ત્રણ પુરૂષ કે ત્રણ સ્ત્રીયો તેઓનું ત્રિક
पितृपति पु (पितृणां पति) યમરાજ
पितृपद न (पितृणां पदम् स्थानम्) પિતૃલોક, પિતૃઓનુ સ્થાન, પિતાનુ સ્થાન
पितृपात्र न (पितृकर्मणि उपयुक्तं पात्रम्) પિતૃ કાર્યમા શ્રાદ્ધમાં ઉપયોગી વાસણ
पितृपितृ पु (पितु पिता) બાપનો બાપ, દાદો
पितृप्रसू स्त्री (पितु प्रसू) બાપની મા, દાદી
पितृप्रसू स्त्री (पितृणां प्रसूरिव) સન્ધ્યા, સાયંકાળ
पितृप्राप्त त्रि (पितृत प्राप्तम्) બાપથકી મેળવેલું, પિતાથી મળેલ
पितृप्रिय पु (पितृणां प्रिय) ભાંગરો, જળભાંગરો.
पितृप्रिय त्रि (पितु प्रिय.) બાપનું વહાલુ, પિતાને પ્રિય
पितृबन्धु पु (पितुर्बन्धु) બાપનો ભાઈ, બાપની ફઈનો દિકરો, પિતાની મામીનો છોકરો
"पितु पितु स्वसु पुत्रा पितुर्मातु स्वसु सुता
पितुर्मातुलपुत्राश्च विज्ञेया पितृबान्धवा"
पितृबान्धव पु (पितुर्बान्धव) ઉપરનો અર્થ
पितृभ न (पितृप्रिय भम्) મઘા નક્ષત્ર
पितृभक्ति स्त्री (पितु भक्ति) પિતાની ભક્તિ, પિતૃઓની સેવા
पितृभोजन न (भुज्+भावे ल्युट्, पितृणां भोजनम्) પિતૃને સમર્પણ કરવા યોગ્ય ભોજન
पितृभोजन पु (पितृभिर्भुज्यते, भुज्+कर्मणि ल्युट्) અડદ
पितृभ्रातृ पु (पितुर्भ्राता) બાપનો ભાઈ કાકો
पितृमत् त्रि (पितृ+अस्त्यर्थे मतुप्) જેને બાપ હોય છે તે, પિતાવાળુ
पितृमन्दिर न (पितृणा मन्दिरमिव) મશાણ, સ્મશાન
पितृमेध पु (पितृदेशक मेध) પિતૃઓએ ઉદ્દેશી કરવામા આવતું એક કર્મ
पितृयज्ञ पु (पितृभ्य पितृनुदिश्य वा यज्ञ) પંચ મહાયનુ પૈકી પિતૃઓને તૃપ્ત કરવાનો તે નામનો યજ્ઞ
पितृयाण पु (पितरो यान्ति अनेन, या+करणे ल्युट्) પિતૃઓનો ચન્દ્રલોકમા જવાનો માર્ગ
पितृराज पु (पितृणा राजा टच् समा०) યમદેવ, જમ
पितृरूप त्रि (ईषदून जनक पिता, पितृ+रूपप्) પિતાની સમાન, બાપતુલ્ય, બાપની બરોબર.
पितृरूप पु શિવ, મહાદેવ
पितृलोक पु (पितृणां लोक) ચન્દ્રલોકની ઉપર આવેલ એક લોક
पितृवत अव्य (पितृ+तुल्यार्थे वत्) બાપ સરખુ, પિતાતુલ્ય.
पितृवन न (पितृणा वनमिव) સ્મશાન, મડદા, બાળવાનું સ્થાન
पितृवनचर त्रि (पितृवने चरति, चर्+ट) મશાણ

पिपीतक पु. ते नामनो एक ब्राह्मण

पिपीतकी स्त्री (पिपीतकः प्रकर्षेणपाठयस्यस्याः अच् गौरा ङीष) वैशाख शुद्ध बारस,

पिपील पु (अपि+पील्+अच्) मंकोडो मोटी कीडी

पिपीलक पु. (अपि+पील्+ण्वुल् अपेरलोपः) ऊपर प्रमाणे अर्थ

पिपीलिका स्त्री. (पिपीलक+टाप् अत इत्वम्) कीडी, नानी मंकोडी

"सर्पिस्तस्यशिरमध्ये यस्यास्ति पिपीलिका त्रियम्

पिपीलिकामध्य न (पिपीलिकाया मध्यमिव मध्यमस्य) एक जातनुं चान्द्रायण

पिपीली स्त्री. (पिपील+गौरा ङीष्) कीडी, मंकोडी

पिप्पक पु. शरभ्या देवने जे ही आलभन–हिंसा करवा योग्य पक्षी.

पिप्पका स्त्री (पिप्पक+टाप्) ते ज्या देवने माटे हिंसा करवा योग्य पक्षिणी.

पिप्पटा स्त्री एक जातनो खावानो पदार्थ

पिप्पल न. (पिबति, पा+अलच् पृषो) पाणी, वस्त्रनो कटको

पिप्पल पु (पिप्पल अस्त्यस्य इत्यपवादासवस्य, पिप्पल+अच्) पीपळानुं झाड, नग्नादिक, वस्त्र रहित पक्षि.

पिप्पलाद पु. (पिप्पल अत्ति अद्+अण्) ते नामनो एक ऋषि

पिप्पलायन पु. भरत राजानो नानो भाई.

पिप्पलि स्त्री (पिबति, पृ+अलि, अच्, गौरा. ङीष् ह्रस्व पृषो.) लींडी पीपर ओषधि.

पिप्पली स्त्री (पिप्पल+गौरा ङीष्) ओषधि पीपर

पिप्पलीका स्त्री. ( ) पीपळी वृक्ष.

पिप्पलीचूर्ण न वैद्यक प्रसिद्ध लींडी पीपरथी तैयार करेलुं चूर्ण.

पिप्पलीमूल न. (पिप्पल्याः मूलमिव मूलमस्य) पीपर मूळ–गंठोडा.

पिप्पलीय त्रि (पिप्पल्याः अदूरे पिप्पली+अण् तस्य ...) पीपर जेवी आकार होवी ते जेनुं मूळ विशेष

पिप्पलाघ न. वैद्यक प्रसिद्ध पीपरनुं तेल.

पिप्पिका स्त्री. दांतनो मेल

पिप्रच्छिषत् त्रि. (प्रष्टुमिच्छति, प्रच्छ्+सन्+शतृ) पूछवाने इच्छतुं, पूछवानी इच्छा राखतुं

पिप्रच्छिषा स्त्री. (प्रष्टुमिच्छा, प्रच्छ्+सन्+टाप्) पूछवानी इच्छा पूछवानी इच्छा.

पिप्रच्छिषु त्रि (प्रष्टुमिच्छुः प्रच्छ्+सन्+उ) पूछवाने इच्छतुं, पूछवाने चाहतुं

पिप्रु पु. ते नामनो एक असुर.

पिप्लु पु (अपि प्लवते, अपि+प्लु+डु अपेरलोपः) शरीर ऊपर तल विगेरेनां काळां चिह्न.

पिप्सत् त्रि (अपि+पा+सन्+शतृ पृषो) पाणी पीवानी इच्छा करतुं, न समजाय तेवुं बोलतुं

पिप्सन पु. ते नामनो असुर.

पिप्समान त्रि (अपि+पा+सन्+शानच् पृषो) अस्पष्ट शब्द करतुं, अस्पष्ट बोलतुं.

पियारु त्रि (पी-हिंसायां+आरु) हिंसा करनार

पियाल पु (पीयते रसः, पीय+आलच् गुण) "चारोळी" नामे वृक्ष चारोळी

पिल् (चु उभ. प सेट् प्रेरयति-ते) प्रेरणा करवी, मोकलवुं फेंकवुं.

पिलिप्पिला स्त्री पृथ्वी जमीन.

पिलु पु. (अपि+आप्+उ) पीलुनुं झाड

पिलु न. पीलु वृक्षनुं फळ–पीलुडां.

पिलुनी स्त्री. (अपि+आप्+उ इन्+ङीष् ङीप्) मूर्वा–मोरवेल नामनी वनस्पति

पिलुपर्णी स्त्री (पीलोरिव पर्णमस्याः ङीप् पृषो.) मोर मरडा नामनी एक वेल.

पिशु न (पिश्+उ किच्च) पीळापणाने प्राप्त थयेली आंख.

पिशु त्रि (,,) पीळापणाने प्राप्त थयेली आंखवाळुं

पिशुटक स्त्री (पिशेन अत्सुखपत्रपत्र पाति, ...) चामडी.

पिष् (भ्वा. प सक. सेट् दलति पिनष्टि) चोळवुं, ओढवुं

पिष् (रुधा. उभय सक. सेट् पिनष्टि) कूटवुं, कचरवुं, पीसवुं, खांडवुं वगेरे

पित्र्य न (पितरो देवता यस्य, पितृ+यत् रींगादेश) મઘા નક્ષત્ર, મધ, પિતૃતીર્થ

पित्र्य पु (पितॄणा प्रिय, पितृ+यत् रींगादेश) અડદ

पित्र्य पु (पितुस्तुल्य बाहु० यत् रींगादेश) મોટો ભાઇ, વડીલ બન્ધુ

पित्र्य त्रि (पितृत आगत यत् रींगादेश) બાપથી આવેલ દોલત વિગેરે

पित्र्या स्त्री (पितरो देवता अस्या, पितृ+यत् रींगादेश +टाप्) પુનમ, અમાસ તિથી

पित्र्यावत् त्रि (पित्र्य तत्सम्बन्धि अस्त्यस्य मतुप् मस्य व दीर्घ) પિતૃ સમ્બન્ધી, બાપ સબન્ધી

पित्र्यावती स्त्री (पित्र्यावत्+ङीप्) કન્યા

पित्सत् त्रि (पतितुमिच्छति, पत्+सन्+इस् अभ्यास लोपश्च पित्स्+शतृ) પડવાની ઇચ્છા કરતું, પડવા ચાહતું

पित्सत् पु (,, ,, पित्स्+शतृ) પક્ષી, પખી

पित्सल पु (पतितुमिच्छत्यत्र, पित्स्+आधारे कलच्) માર્ગ, રસ્તો

पिदधत् त्रि (अपि+धा+शतृ अपेरल्लोप) ઢાકતુ, આચ્છાદન કરતુ

पिद्ध पु એક જાતનો મૃગ

पिधान न (अपि+धा+ल्युट् अपेरल्लोप) ઢાકવુ, ઢાંકણુ, આચ્છાદન, શરીર ઉપર ઢાકવાનુ કપડુ વિગેરે

पिधानक (पिधानाय कायति कै+क) તલવાર વગેરેનુ મ્યાન

पिधानता स्त्री (पिधानस्य भाव तल्+टाप्) ઢાકવા-પણુ, ઢાકણુપણુ

पिधानत्व न (पिधानस्य भाव) ઉપરનો અર્થ

पिनद्ध त्रि (अपि+नह्+क्त अपेरल्लोप) પહેરેલું, ઓઢેલુ વસ્ત્ર વિગેરે

पिनस पु (पीनस पृषो) સળેખમ, શરદીનો રોગ

पिनह्य अव्य (अपि+नह्+ल्यप्) પહેરીને, ઓઢીને

पिनाक पु न (पा रक्षणे+आकन् नुट् धातोरात इत्वम्) મહાદેવનું તે નામે ધનુષ, ત્રિશૂળ નામનું અસ્ત્ર, ધૂળનો વરસાદ

"कुर्या हरस्यापि पिनाकपाणेर्धैर्यच्युतिं के" कुमा० स०

पिनाकधर पु (पिनाक धारयति, धृ+अच्) મહાદેવ, શિવ

पिनाकपाणि पु (पिनाक पाणौ यस्य) શકર, મહાદેવ.

पिनाकभृत् पु (पिनाक बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिनाकिन् पु (पिनाक+अस्त्यर्थे इनि) મહાદેવ, શિવ "मृगानुसारिण साक्षात् पश्यामीव पिनाकिनम्" शाकुन्तले

पिनाकी स्त्री (पा+आकन्+नुट्+ङीप्) એક જાતની સારંગી

पिन्यास न (अपिगतो विज्ञातो न्यासो यस्य अपेरल्लोप) હિંગ

पिपतिपत् त्रि (पतितुमिच्छति, पत्+सन्+शतृ) પડવાને ઇચ્છતુ, પડવા ચાહતુ.

पिपतिपत् पु (पतितुमिच्छति, पत्+सन्+शतृ) પખી, પક્ષી

पिपतिषा स्त्री (पतितुमिच्छा, पत्+सन्+भावे अ+टाप्) પડવાની ઇચ્છા, પડવાની ઉમેદ

पिपतिषु त्रि (पतितुमिच्छु, पत्+सन्+उ) પડવાને ઇચ્છનાર, પડવાને ચાહનાર

पिपतिषु पु (,, ,,) પખી, પક્ષી

पिपविषत् त्रि (पवितुमिच्छति, पू+सन्+शतृ) પવિત્ર કરવા ઇચ્છતુ, શુદ્ધ કરવા ચાહતું

पिपविषा स्त्री (पवितुमिच्छा, पू+सन्+भावे अ+टाप्) પવિત્ર કરવાની ઇચ્છા, શુદ્ધ કરવાની ઇચ્છા

पिपविषु त्रि (पवितुमिच्छु पू+सन्+भावे उ) પવિત્ર કરવા ચાહનાર, શુદ્ધ કરવાની ઉમેદ રાખનાર

पिपासत् त्रि (पातुमिच्छति, पा+सन्+शतृ) તરસ્યુ, પાન કરવા ઇચ્છતું, પીવા ઇચ્છતુ

पिपासा स्त्री (पातुमिच्छा, पा-पाने+सन्+भावे अ+टाप्) તરસ, તૃષા, પીવાની ઇચ્છા

पिपासावत् त्रि (पिपासा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) તરસવાળુ, તરસ્યુ

पिपासित त्रि (पिपासा सजाता यस्य, इतच्) પાન કરવાની ઉમેદવાળુ, તરસવાળુ, જેને પીવાની ઇચ્છા થઇ હોય તે

पिपासु त्रि (पातुमिच्छु, पा+सन्+उ) પીવાને ચાહતુ, તરસવાળુ

स्यति स्पृक्का–कपूरीमधुरी

पिष् (रुधा. पर. स. अनिट् पिनष्टि) पीसवुं, चूर्ण करवो, दळवुं.

पिष्ट न. (पिष्+क्त) सीसुं धातु.

पिष्ट पु. न. (" ") लोट, चूर्ण.

पिष्ट पु. ते नामना ऋषि.

पिष्ट पु. (पिष्+कर्मणि+क्त) दळेल, चूर्ण करेल लोट करेल.

पिष्टक त्रि. (पिष्टस्य विकारः पिष्ट+कन्) लोटनो विकार, लोटमांथी बनेल रोटली विगेरे.

पिष्टक पु. न. (पिष्ट+स्वार्थे कन्) धान्यना लोटनी करेल मालपुआ वडां रोटली विगेरे.

पिष्टक न. (पिष्टमिव प्रतिकृतिः स्वार्थे कन्) तलनुं चूर्ण–भाग, नेत्रनो एक जातनो रोग.

पिष्टप न. (पिष्टमवाप्य तुष्यन्ति पिष्+टप् निपा) भुवन, जगत्, लोक.

पिष्टपचन न. (पिष्टं पच्यतेऽनेन पच्+करणे ल्युट्) रांधवानी तवी, तावडी के कढाई विगेरे.

पिष्टपशु पु. (पिष्टनिर्मितः पशुः) यज्ञमां होमवा माटे बनावेल लोटनो पशु.

पिष्टपाक पु. (पिष्टस्य पाकः) लोट रांधवो ते, बाफवी करवी ते.

पिष्टपाककृत् न. (पिष्टस्य पाकं करोति आधारत्वेन वर्तुलमिष्टकाद्यं कृ+अधिकरणे क्विप् तुक् च) रांधवानी कढाई तवी तावडी.

पिष्टपाचक त्रि. (पिष्टपाकं करोति कृ+कर्तरि क्विप् तुक्) लाट कंदोई रसोईआ विगेरे.

पिष्टपाकभृत् न. (पिष्टपाकं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) रांधवानुं साधन कढाई तवी–तावडी.

पिष्टपावक त्रि. (पिष्ट+पच्+ण्वुल्) दीपनो अर्थ.

पिष्टपूर पु. (पिष्ट इव पूर्यते, पूरि+कर्मणि घञ्) घी धारी विगेरे नीचे तरेलुं पक्वान्न.

पिष्टपेषण न. (पिष्टस्य पेषणम्) दळेलाने दळवुं, एकवखतनी कहेली वातने फरी कहेवी ते.

पिष्टमय त्रि. (पिष्टस्य विकार पिष्ट+मयट्) लोटनो बनावेल पदार्थ वाडु रोटली विगेरे.

पिष्टमेह पु. मेह नामनो प्रमेहनो रोग.

पिष्टमेहिन् पु. (पिष्टमिव मेहति, मिह्+णिनि) पिष्टमेह नामनो प्रमेह जेने थयेल छे ते.

पिष्टयोनि स्त्री. (पिष्टद् योनिरस्य) लोटनुं पक्वान्न.

पिष्टवर्ति पु. (पिष्ट वर्तयति वर्ति+णिनि) भग के अडद विगेरेनो लोट.

पिष्टवेहरक न. (पिष्ट वेहर्त पात्र) वर्ण घारी मालपुआ वगेरे पक्वान्न.

पिष्टसौरभ न. (पिष्टेन पेषणेन सौरभं यस्य) चंदन, सुखड.

पिष्टात पु. (पिष्टं अतति गच्छति, अत्+अच्) अबीर, गुलाल–अबील सुगंधी चूर्ण.

पिष्टिक न. (पिष्टमस्य अस्तीति...इक) चोखाना लोटनो पकवान, बळ पहेलां नर स्त्रीने भोजनमां आपवी पोळी.

पिष्टिका स्त्री. (पिष्टं ... पिष्ट+ठन्+टाप्) चाळीमां पडती हेलसे भरी नीचे पत्थर पर नाखेली धार.

"पुनि. ... ...

... ... पिष्टिका ... ..."

पिष्टोडी स्त्री. ... अंबाडी–पीडी भाजी.

पिष्टौदक न. (पिष्टमिश्रितमुदकम्) लोटमिश्रित पाणी, लोटवाळुं जल.

पिस् (भ्वा. पर. स. सेट् पेसति) जवुं, गमन करवुं.

पिस् (चौरा. भ्वा. पर. अ. सेट् पेसयति पिंसति) पीसवुं, प्रकाशवुं.

पिस् (चु. उभ. अ. सेट् पिंसयति–ते) प्रकाशवुं, दीपवुं.

पिस् (चु. उभ. स. सेट् पेसयति–ते) दबाववुं, मारी नाखवुं, दान करवुं, जवुं, स. बळवुं, मजबूत थवुं अ.

पिस त्रि. पाणीथी युक्त, पाणीवाळुं.

पिस न. मधुरता.

पिसाच पु. (पिस्+आच् किच्च) एकजाती राक्षस जेवो देव.

पिसाच त्रि. (" ") चोरना स्वभावनुं.

पिसुसवन् त्रि. (पिसाचति, वन्+अन+वन्) भय करनारी वस्तु एवं चाहनार ...

"त्वष्टा रूपाणि पिंशतु" ऋग्वेदे

पिश त्रि (पिश्+क) પાપથી મુક્ત થયેલુ, પાપરહિત

पिश न (,, ,,) બહુરૂપ

पिशङ्ग पु (पिश्+अङ्गच् किच्च) કમળના પરાગ જેવો રગ, કપક કાળો મિશ્રિત પીળો રગ

"पिशङ्गमौञ्जीयुजमर्जुनच्छविं वसानमेणाजिनमञ्जनद्युति" माघ

पिशङ्ग त्रि (,, ,,) પીંગળા રગનુ, કાળા મિશ્રિત પીળા રગવાળુ

पिशङ्गक पु (पिशङ्ग+स्वार्थे क) કમળના પરાગ જેવો રગ, કાળો મિશ્રિત પીળો રગ

पिशङ्गक पु (पिशङ्ग इव कायति, कै+क) વિષ્ણુ

पिशङ्गता स्त्री (पिशङ्गस्य भाव तल्+टाप्) પિંગળાશ, શ્યામ મિશ્રિત પીળા રગપણુ

पिशङ्गत्व न (पिशङ्गस्य भाव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिशङ्गभृष्टि त्रि (भ्रस्ज्+कर्मणि क्तिच्, पिशङ्ग एव भृष्टि सारभूतोऽस्य) શુદ્ધ પીળા રગનું

पिशङ्गराति त्रि (पिशङ्ग बहुरूपो रातिर्धनमस्य) ઘણા ધનનો સ્વામી, અત્યન્ત ધનવાન

पिशङ्गिला स्त्री (पिश बहुरूप गिलति, गिल्+ख मुम् च) પિત્તળ

पिशाच पु (पिशितमाचामति, आ+चम्+वा ड पृषो) પિશાચ-દેવજાતિ, પ્રેત, ભૂત

पिशाचक पु (पिशाच+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

पिशाचक त्रि (पिशाचनिवारणे कुशल' आकर्षा क्न्) પિશાચને દૂર કરવામાં કુશળ

पिशाचक त्रि (पिशाच इव कायति, कै+क) પ્રેત-પિશાચના સમાન યક્ષ વિગેરે

पिशाचकिन् पु (पिशाचक यक्षादिरस्त्यस्य, पिशाचक+इनि) યક્ષનો ઉપરી કુબેર

पिशाचता स्त्री (पिशाचस्य भाव तल्+टाप्) પિશાચપણુ.

पिशाचत्व न (पिशाचस्य भाव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पिशाचद्रु पु (पिशाचप्रिय द्रु घनान्धकारत्वात्) શાખોટક વૃક્ષ

पिशाचवृक्ष पु (पिशाचप्रियो वृक्ष) ઉપરનો અર્થ

पिशाचमोचन न (पिशाचस्य विमोचन यस्मात्) તે નામનુ એક તીર્થ

पिशाचसभ न (पिशाचाना सभा समा० अच्) પિશાચની સભા

पिशाचिका स्त्री (पिशाची+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) પિશાચણી, ગન્ધમાસી વનસ્પતિ

पिशाची स्त्री (पिशाच+जातित्वात् स्त्रिया ङीप्) પિશાચણી

पिशाची स्त्री (पिशाचवद्गन्धोऽस्त्यस्या, पिशाच+अच्+ङीप्) ગધમાસી વનસ્પતિ, જટામાસી વનસ્પતિ.

पिशिक पु તે નામનો એક દેશ

पिशित न. (पिश्यते स्म, पिश्+क्त) માંસ

पिशितभुज् त्रि (पिशित भुंक्ते, भुज्+क्विप्) માંસ ખાનાર રાક્ષસ વિગેરે, માંસ ખાનાર પ્રેત વિગેરે

पिशिताशन त्रि (पिशितमश्नाति, अश्+कर्त्तरि ल्यु०) માસ ખાનાર, માંસ ભક્ષણ કરનાર પક્ષી વિગેરે

पिशिताशिन् त्रि (,, अश्+णिनि) માંસ ખાનાર રાક્ષસ વિગેરે

पिशिती स्त्री (पिशितवद्गन्धोऽस्त्यस्या ङीप्) જટામાસી નામની વનસ્પતિ.

पिशितोदक न (पिशित वर्ण उदक यस्मात्) કેસર

पिशी स्त्री (पिश्+क+गौरा ङीप्) જટામાસી નામની વનસ્પતિ

पिशील न (पिश्+वा ईल) માટીનુ ચપણીયુ, કોડીયુ, માટીનું વાસણ

पिशुन न (पिश्+उनन् किच्च) કેસર

पिशुन पु (,, ,,) નારદ, કાગડો, ગુપ્ત દૂત.

पिशुन त्रि (पिश्+उनन् किच्च) ચાડિયુ, ક્રૂર-ઘાતકી, મૂર્ખ, સૂચક

पिशुनता स्त्री (पिशुनस्य भाव तल्+टाप्) ચાડીયા-પણુ, ક્રૂરપણુ, ઘાતકીપણુ

पिशुनत्व न (पिशुनस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

पिशुनवचन न (पिशुन च तत् वचन च) ગાળ દેવી, ચાડી કરવી, નિન્દા ભરેલુ ભાષણ, ભુડુ બોલવુ

पिशुनवचन त्रि (पिशुन वचन यस्य) ચાડીયુ, ચુગલીખોર, ખરાબ ભાષણ કરનાર, ભુડુ બોલનાર

पिशुना स्त्री (पिशुन+टाप्) એક જાતનું શાક, વન

पीतक न. (पीत+स्वार्थे कन्) हरताल, केसर, पीळु अगर, माक्षिक धातु, मध, पीतल, कांसुं.

पीतक पु. (पीत+संज्ञायां कन्) ते नामनो असुर, पीतशाल वृक्ष, सोनाक वृक्ष–अरडूसानुं झाड, आसोपालवनुं झाड, नदीवृक्ष–तेलीओ पीपळो.

पीतकदली स्त्री. (पीता कदली) सोनेरी केळ, पीळी केळ.

पीतकद्रुम पु. (पीतको द्रुमः) हरिद्रुवृक्ष–कमरख्यो, दारुहळदर देवदारुनुं झाड.

पीतकन्द न. (पीतः कन्दोऽस्य) गाजर.

पीतकरवीरक पु. (पीतः करवीरः इति स्वार्थे कः) पीळी कणेरनुं झाड.

पीतकावेर न. (कुत्सितं वेर कावेरं, पीतं कावेरं यस्मात्, यस्य वा) पित्तळ, केसर.

पीतकाष्ठ न. (पीत च तत् काष्ठं च) पीळुं चंदन, पीळुं अगर.

पीतकीला स्त्री. (पीता कीला कीलपुष्पं यस्याः) एक जातनी वेल.

पीतकीलका स्त्री. (पीतकीला इव कायति कै+क+टाप्) सोनामुखीनुं झाड.

पीतकुरबक पु. (पीतः कुरबकः) पीळा अंटाशेरीओ–कुंडानुं झाड.

पीतकुष्ठ पु. (पीतः कुष्ठः) पीळो कोढ, पीळा रंगनो कोढनो रोग.

"मणिभिर्मरुतैर्नैव पीतकुष्ठः प्रजायते"

पीतगन्ध न. (पीतश्च गन्धः यस्य सुगन्धम्) पीळा चंदननुं झाड.

पीतघोषा स्त्री. (पीतानि पुष्पाणि सन्त्यस्याः पीता घोषा) पीळां फूलवाळी घोषातकी कडवी तुरिआई, कडवा–तूरीओ.

पीतचन्दन न. (पीतं च तत् चन्दनं च) पीळुं चंदन, केसर, हळदर.

पीतचम्पक पु. (पीता चम्पकमिव दीप्ता यस्य) दीवो.

पीतज्ञाति स्त्री. (पीता ज्ञातिः) पीळी जूई.

पीततण्डुल पु. (पीतस्तण्डुलोऽस्य) एक जातनुं धान्य–कांग.

पीततण्डुला स्त्री. (पीततण्डुलोऽस्त्याः) हरिद्रा वृक्ष, हळदर.

पीततुण्ड पु. (पीतं तुण्डं यस्य) एक पक्षी.

पीततुण्डी स्त्री. (पीततुण्ड+स्त्रियां ङीष्) एक पक्षिणी.

पीततैल त्रि. (पीतं तैलं येन) जेणे तेल पीधुं होय ते, तेल पीनार.

पीततैला स्त्री. (पीतं तैलं यस्याः) मालकांकणीनी वेल, महाज्योतिष्मतीनी वेल.

पीतदारु न. (पीतं च तत् दारु च) देवदार वृक्ष, पीळुं लाकडुं, दारुहळदर वृक्ष.

पीतदुग्धा स्त्री. (पीतं पीतवर्णं दुग्धं क्षीरमस्याः) सत्यानासी नामे वनस्पति, दारुडी.

पीतदुग्धा स्त्री. (पीतं दुग्धं यस्याः) जेना दूधने वाछरडा पोताना माटे धावतां पीता होय तेवी दोवाती गाय.

पीतदुग्धिका स्त्री. क्षीरिणी नामनी वनस्पति.

पीतद्रु पु. (पीतो द्रुः) दारुहळदर, सरल वृक्ष–तेलीओ देवदार.

पीतद्रुम पु. (पीतो द्रुमः) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

पीतन न. (पीतं करोति, पीत+णिच्+ल्युट्) केसर, हरताल, देवदार.

पीतन पु. („ „) पाकरनुं झाड, आम्रातक–अंबाडो वृक्ष, जंगली आंबलो, कोठीनुं झाड.

पीतनक पु. (पीतन+स्वार्थे कः) आम्रातक वृक्ष–जंगली आंबलो.

पीतनक न. („) केसर, हरताल, देवदार.

पीतनी स्त्री. (पीतन+ङीप्) वनस्पति शालपर्णी.

पीतनील पु. (पीता नीलः इति) पीळो तथा नीलो मिश्रित रंग–लीलो रंग.

पीतनील त्रि. (पीतमिश्रो नीलोऽवयवो यत्र) लीला रंगवाळुं, लीला रंगनुं लीलुं.

पीतपराग पु. (पीतवर्णः परागः) कमळनी रज कमळनो पराग.

पीतपर्णी स्त्री. (पीतानि पर्णानि यस्याः ङीप्) एक जातनी वेल.

पीतपादा पु. (पीताः पादा यस्य) लाल रंगना पगवाळी मेना पक्षी, सारस.

"आवाटि विद्रुमे यत्र पीतपादिः प्रजायते"

पिस्पृक्षा स्त्री (स्प्रष्टुं इच्छा, स्पृश्+सन्+अ+टाप्) સ્પર્શ કરવાની ઇચ્છા, અડકવાની ઉમેદ
पिस्पृक्षु त्रि (स्प्रष्टुमिच्छुः, स्पृश्+सन्+उ) અડકવાને ઇચ્છનાર, સ્પર્શ કરવા ચાહનાર
पिहित त्रि (अपि धीयते स्म, अपि+धा+क्त अस्य अपेर्लोपः) ઢાંકેલું, આચ્છાદન કરેલું.
पी (दिवा आ सक अनिट् पीयते) પીવું, પાન કરવું
पीच न નીચેનું જડબું.
पीठ पु न (पीयते पिटयते वा अत्र, पा+ठक् पिट्+क वा पृषो दीर्घ) એક પ્રકારનું આસન, પાટલો, દર્ભાસન, વ્રત ધારીઓનું આસન, વસ્તુમાત્રનું તળીયું, દક્ષ પ્રજાપતિના યજ્ઞ પછી સતીદેવીનું શબ હાથમાં લઈ શિવે ફરવા માંડ્યું તે સમયે વિષ્ણુએ પોતાનું ચક્ર તે શબને મારી તેના કટકે કટકા કરી નાખ્યા પછી જે જે સ્થલે તે કટકા પડ્યા તે તે દેવીના સ્થળ-પીઠ,અંબાજી, દેવનું આસન
पीठ કંસનો એક અમાત્ય, એક અસુર
पीठकेलि पु (पीठ आसने केलिर्नर्मादिरस्य) ખુશામત કરી જીવનનિર્વાહ ચલાવનાર મોઅતી, નાટકપ્રસિદ્ધ નાયકનો સહાયકરનાર પાત્ર
पीठग त्रि (पीठेन गच्छति, गम्+ड) લંગડું, લુલું
पीठग त्रि (पीठं आसनं गच्छति, गम्+ड) આસન ઉપર રહેલું
पीठगात्र न લખવા યોગ્ય યંત્રના અંગરૂપ અષ્ટ-દલ-કમળનો એક અવયવ
पीठचक्र न (पीठ इव चक्रमस्य) ગાડું વિગેરે વાહન
पीठन्यास पु (पीठे न्यासः) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રકારનો ન્યાસ
पीठभू स्त्री (पीठ+भू+क्विप्) કિલ્લાની સમીપ રહેલ પૃથ્વીનો વિભાગ
पीठमर्द पु (मृद्नाति, मृद्+अच्, पीठस्य मर्दः) ખુશામતથી જીવન ચલાવનાર મોઅતી, કોઇ નાયકનો ઘરેકોઇ સહાયક-જેમ રામનો સુગ્રીવ
पीठसर्प त्रि (पीठे सर्पति, सृप्+अच्) લુલું-લંગડું
पीठसर्पिन् त्रि (पीठे सर्पति, सृप्+णिनि) ઉપરનો અર્થ
पीठिका स्त्री (पीठ+स्वार्थे क+टाप् कापि अत इत्वम्) દેવ મૂર્તિનો સ્થાપનાધાર, જેના પર દેવની મૂર્તિ સ્થાપવામાં આવે તે
पीड् (चु उभ सक सेट्, पीडयति-ते) દુઃખ દેવું, પીડવું, મસળવું, ચોળવું, અનાજ વિગેરેનું ખાંડવું आ+पीड्-सक० ગોઠવવું
पीडन न (पीड्+भावे ल्युट्) પીડવું, દુઃખ દેવું, ધાન્ય વિગેરે ખાંડવું-ચોળવું, મર્દન કરવું
"शशिदिवाकरयोर्ग्रहपीडनं, गजभुजङ्गमयोरपि बन्धनम्" हितोपदेश
पीडा स्त्री. (पीड्+भावे भिदा अङ्+टाप्) વ્યથા, દુઃખ, પીડવું, કૃપા, મહેરબાની, શિરમાળા-માથાનો ગજરો, દેવદારનું ઝાડ
पीडाकरण न (पीडा+कृ+ल्युट्) પીડવું, દુઃખ દેવું.
पीडाभाज् त्रि (पीडां भजति, भज्+क्विप्) દુઃખ ભોગવનાર, પીડિત, ખંડાતું, ચોળાતું, મસળાતું
पीडित त्रि (पीड्+क्त) પીડેલું, દુઃખ દીધેલું, ચોળેલું, ખાંડેલું
पीडित न (,, +भावे क्त) પીડા, દુઃખ
पीडित पु (पीड्+भावे क्त) તંત્રમાંમાં કહેલો એક મંત્ર
पीड्यमान त्रि (पीड्+यक्+शानच्) પીડવા યોગ્ય, દુઃખી થતું, પીડાતું, ચોળવા યોગ્ય
पीत त्रि (पा+कर्मणि क्त) પીધેલું, પાન કરેલું
"हालाहलमपि पीतं, बहुशो भिक्षाऽपि भक्षिता भवता" उद्भट
पीत न (पीयते, पा+भावे क्त) પીવું, પાન કરવું
पीत पु (पिबति वर्णान्तरं पा+कणा कर्तरि क्त) પીળો રંગ, પીળો મણિ-પોખરાજ
पीत न (पीतो वर्णोऽस्यास्ति अच्) હરતાલ
पीत त्रि (पीत+अच्) પીળા રંગનું, પીળા રંગવાળું.
पीत त्रि (पीतं पानमस्त्यस्य अच्) પીનાર, પાન કરનાર
"वनाय पीतप्रतिबद्धवत्साम्" रघु
पीतक त्रि (पीत+स्वार्थे क) પાન કરેલું, પીવેલું, પીળું, પીળા રંગનું
पीतक त्रि (पीतेन हरतालेन रक्तम्, पीत+क) હર-તાલથી રંગેલું

पीतसाल पु. (पीत साल) કેસર વર્ણ ટીકા. ઉમળાપ, ચંદનનું ઝાડ.

पीतसालक पु. (पीतसाल+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पीतस्नाम पु. (पीत स्नामो यत्र) વરુણા લોમવડીના રસનું પાન જેણે કરેલું છે એવો બ્રાહ્મણ.

पीतस्कन्ध पु. (पीत स्कन्धो यस्य) એક જાતનું ઝાડ.

पीतस्फटिक पु. (पीतः स्फटिकः) પોખરાજ મણિ.

पीतस्फोट पु. (पीत स्फोट) પીળો ફોલ્લો.

पीतहरित पु. (पीतश्च हरितश्च इति) પીળો અને લીલો રંગ.

पीतहरित त्रि. પીળા અને લીલા રંગનું.

पीता स्त्री. (पीतो वर्णोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) હળદર, ગોરોચન, ખાખરાંની કાંઈ ધાન્ય અનિશ્ચિતને કહી વિશેષ.

पीताङ्ग पु. (पीतं अङ्गं यस्य) સોનાના રંગ જેવા ખોળાવાળો, મોટા દેડકાનું ઝાડ, નારંગીનું ઝાડ, મજબૂત પાયા પીળા દેડકો.

पीताङ्ग त्रि. (पीतं अङ्गं यस्य) પીળા અંગવાળું, પીળા શરીર વાળું.

पीताब्धि पु. (पीतोऽब्धिर्येन) અગસ્ત્ય મુનિ.

पीताम्बर पु. (पीतमम्बरं यस्य) શ્રીકૃષ્ણ, નટ, નટવો.

पीताम्बर न. (पीतं च तत् अम्बरं च) પીળું વસ્ત્ર.

पीताम्बर त्रि. (पीत अम्बरं यस्य) પીળા વસ્ત્રવાળું "पीताम्बरधर आसी वनमालाविभूषितः" पुराणे

पीतारुण पु. (पीतश्च अरुणश्च इति) પીળો મિશ્રિત રાતો રંગ.

पीतारुण त्रि. ( ) પીળા અને રાતા રંગનું મિશ્રિત રંગવાળું.

पीताश्मन् पु. (पीत अश्मा) પોખરાજ મણિ.

पीताह्व पु. (पीत आह्वा यस्य) ચાળ.

पीताहा स्त्री. (पीताह्व+टाप्) હળદર ગોરોચન, ખરાબ ... નામનું ધાન્ય.

पीति पु. (पा क्तिन्) ઘોડો.

पीति स्त्री. (पा भावे क्तिन्) પીવું, પાન કરવું અને ... ગતિ.

पीति स्त्री. (पीयतेऽनया, पा+करणे क्तिन्) ગતિ, શુંઢ, દારૂની દુકાન.

पीतिका स्त्री. (पीता स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वम्) દારૂ હળદર, પીળી જૂઈ, સોનેરી જૂઈ.

पीतिन् पु. (पीतमनेन इनिस्त्यादित्वात्) ઘોડો.

पीतु पु. (पा पाने कु—रक्षणे वा तुन् कित्) અગ્નિ, સૂર્ય, હાથીના ટોળાનો પતિ, ભ્રમરાનું ઝાડ, ચિત્રનું ઝાડ.

पीतुदारु पु. (पीतुरिव अग्निरिव सूर्य इव वा दारु यस्य) દેવદારનું ઝાડ, દેવદારૂનું ઝાડ.

पीत्वा अव्य. (पा+क्त्वा) પીને, પાન કરીને.

पीत्वास्थिरक त्रि. (पीत्वा स्थिरः मयु कः) પીને સ્થિર થયેલ, પાન કરી સ્થિર થયેલ.

पीथ न. (पा—पाने क्थन् कत्) ઘી, પાણી.

पीथ पु. (पा+क्थन् कत्) અગ્નિ, સૂર્ય ભ્રમરાનું ઝાડ, ચિત્રનું ઝાડ.

पीथि पु. (पीथि+इतो जन्म अ) ઘોડો.

पीन त्रि. (प्याय् वृद्धौ+क्त संप्रसारणे दीर्घः) પુષ્ટ, જાડું, મોટું, સ્થૂલ, વધેલ, દૃઢ પુષ્ટ.

"पीनोरःस्थलपीनोन्नतपीनस्तनोऽपि सपीनोऽपि ....."
हैमच. प.

पीन न. („ „) સ્થૂલતા, જાડાઈ પુષ્ટતા.

पीनता स्त्री. (पीनस्य भावः तल्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पीनत्व न. (पीनस्य भावः) સ્થૂલતા, મોટાપણું, પુષ્ટતા.

पीनर त्रि. (पीनस्य तृप्त्येवादि, पीन+र) પુષ્ટપણું ભરેલું પુષ્ટીની ચાલેલું.

पीनस पु. (पीनं स्त्यायति अत्र ष्ट्यै कश्चादि ... क) સળેખમનો રોગ, નાકનો મોટો રોગ.

पीनसिन् त्रि. (पीनस+मत्वर्थे इनि) સળેખમનો રોગ થયેલો છે તે.

पीनसा स्त्री. (पीनं स्यति षो+क+टाप्) કાકડી.

पीनोघ्नी स्त्री. (पीनं स्थूलमूधोऽस्याः ङीप् समासान्त) મોટા આંચળવાળી ગાય, જેનાં પુષ્ટ આંચળ છે એવી ગાય.

पीतपाणि त्रि (पीत पाणिर्यस्य) પીળા હાથવાળુ
पीतपादप पु (पीत पादप) પીળા લોધ્રનું ઝાડ
पीतपादा स्त्री (पीतौ पादौ यस्या) મેના પક્ષી
पीतपिष्ट न સીસું
पीतपुष्प त्रि (पीतं पुष्पं यस्य) પીળા ફૂલવાળુ
पीतपुष्पा स्त्री (पीतं पुष्पमस्या टाप्) ઇન્દ્ર વારુણી, ઇન્દ્રવારુણી, વનસ્પતિ આવળી, તુરઈનો ભેદ
पीतपुष्प पु (पीतानि पाण्डराणि पुष्पाणि यस्य) પીળા રંગના ફૂલવાળી કણેરનું ઝાડ, ચંપાનું ઝાડ, પીળી કાંટાળી, ત્રિપુરાન્તક ભેદ
पीतपुष्पी स्त्री (पीत पुष्प यस्या जाति. ङीप्) વનસ્પતિ શંખપુષ્પી-શંખાવળી, વનસ્પતિ સહદેવી, વનસ્પતિ મહા શણપુષ્પી-ઘંટા, ઓષધિ ત્રપુષી
पीतप्रसव पु (पीत प्रसव पुष्पमस्य) પીળી કણેરનું ઝાડ,
पीतफल पु (पीत फलं यस्य) શાખોટક વૃક્ષ, કમરખ વૃક્ષ
पीतफलक पु (पीतानि फलानि यस्य कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पीतबालुका स्त्री (पीता बालुका) પીળી રેતી
पीतवल्लुका स्त्री. (पीता बालुकेव वर्णसाम्यात्) હળદર
पीतबीजा स्त्री (पीतं बीजं यस्या) મેથી
पीतभृङ्गराज पु (पीतो भृङ्गराज) પીળો ભાંગરો
पीतमणि पु (पीतो मणि) પીળો મણિ-પોખરાજ.
पीतमस्तक पु (पीतं मस्तकं यस्य) એક જાતનું પક્ષી
पीतमाक्षिक न (पीतं माक्षिकं) માક્ષિક વિશેષ
पीतमुण्ड पु (पीतं मुण्डमस्य) એક જાતનું પક્ષી
पीतमुद्ग पु (पीत पीतवर्णो मुद्ग) એક જાતના પીળા મગ
पीतमूत्र न (पीतं मूत्रम्) કોઈક રોગથી પીળુ મુત્ર
पीतमूत्र त्रि (पीत मूत्र यस्य) રોગ વિગેરેથી પીળુ મુત્ર કરનાર
पीतमूत्रता स्त्री (पीतमूत्रस्य भाव तल्+टाप्) પીળા મૂત્રનો રોગ
पीतमूत्रत्व न (पीतमूत्रस्य भाव त्व) પીળુ મુત્રનો રોગ
पीतमूलक न (पीतं मूलमस्य कप्) ગાજર
पीतयूथिका स्त्री (पीता यूथिका) પીળી જુઈ
पीतयूथी स्त्री (पीता यूथी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पीतरक्तक न (पीतरक्तवर्णोऽस्त्यस्य क) પોખરાજ મણિ
पीतरक्त पु (पीतश्चासौ रक्तश्च) પીળો અને રાતો રંગ
पीतरक्त त्रि પીળુ અને રાતું
पीतरत्न न (पीतं रत्नं कर्मधा) પોખરાજ મોતી.
पीतरम्भा स्त्री (पीता रम्भा) પીળી કેળ, સોનેરી કેળ
पीतराग न (पीतो रागो वर्णो यस्य) ફુલની અંદરનો કેસરો-કમળનું, મીણ
पीतराग त्रि (,, ,,) પીળા રંગવાળુ, પીળુ
पीतराग पु (पीतश्चासौ रागश्च) પીળો રંગ
पीतरोहिणी स्त्री (पीता सती रोहति, रुह्+णिनि+ङीप्) આભારી વનસ્પતિ
पीतल पु (पीत वर्णान्तरं लाति, ला+क) પીળો રંગ
पीतल त्रि (,, ,,) પીળુ, પીળા રંગનુ
पीतल न (पीत+अस्त्यर्थे लच्) પીતળ
पीतलक न (पीतलेन वर्णेन कायति, कै+क) પીતળ
पीतलोह न (पीतं लोहम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पीतवासस् पु (पीतं वासो यस्य) શ્રીકૃષ્ણ
पीतवासस् न (पीत वास) પીળુ વસ્ત્ર
पीतवृक्ष पु (पीतो वृक्ष) આગરુવાનું ઝાડ, દેવદાર વૃક્ષ, લોધ્રનું ઝાડ
पीतशाल पु (पीतं फलं शालति याति, शाल्+अण्) બિયાસણ અસન વૃક્ષ
पीतशालि पु (पीत शालि) પીળી ડાંગર
पीतसार न (पीतं सारं यस्य) પીળા રંગનું ચન્દન કાષ્ટ-જે મલયગિરિમાં થાય છે, હરિચન્દન
पीतसार पु (,, ,,) ગોમેદ મણિ, અંકોટ-અંકોલ વૃક્ષ, તુરુષ્કનાની ઓળખ-શેલારસ
पीतसारक पु (पीत सारो यस्य कप्) લીમડાનું ઝાડ
पीतसारि न (पीत सारयति, सृ+णिच्+इन्) સુરમો, અંજન

वर्षा प्रसव थेने थवानो होय तेवी स्त्री
पीवरस्तनी स्त्री. (पीवरौ स्तनौ यस्या ङीप्) मोटा स्तनवाळी स्त्री मोटा आंचळवाळी गाय.
पीवरा स्त्री (पीवर+टाप्) आसंध वनस्पति, शता- वरी वनस्पति, स्थूल स्त्री.
पीवरी स्त्री. (पीवर+स्त्रियां ङीप्) पुष्ट स्त्री तरुण स्त्री, जुवान गाय.
पीवरोधस्का स्त्री. (पीवरं ऊधो यस्याः कप्+टाप्) पुष्ट आंचळवाळी–बावलाळी गाय.
पीवस् त्रि (पीव् स्थौल्ये+असुन्) पुष्ट, स्थूल जाडुं
पीवा स्त्री (पा पाने+वा बा+टाप्) जळ, पाणी
पीवोपवसन त्रि (पीवसः उपवसन समीपस्थितिरस्य यो यस्मात् तिरोपयुक्तः) पुष्ट जुवान (?)

पीवोपवसन त्रि (पीवसः उपवसन समीपस्थितिरस्य यो यस्य) स्थूल, पीछुं.
पुंयोग पु (पुंसो योग) पुरुषनो योग–संबन्ध.
पुंराशि पु. (पुमान् राशि) विषमराशि मेष, मिथुन, सिंह वगेरे
पुंलिङ्ग न (पुंसो लिङ्गम्) पुरुषनुं लिंग पुरुषनुं चिह्न.
पुंलिङ्ग पु. (पुंस इव लिङ्गमस्य) व्याकरणप्रसिद्ध पुरुषजाति वाचक शब्द.
पुंवत् अव्य. (पुंसा इव तुल्यार्थे वत्) पुरुषनी पेठे पुरुषनी समान.
पुंवत्स पु (पुमान् वत्सो यस्य) पुरुषाय वाछ- डावाळो.
पुंवत्सा स्त्री (पुमान् वत्सो यस्याः) पुरुष वाछरडा वाळी गाय विगेरे.
पुंवृषम पु. (पुंसः ऋषभ) पुरुषमां तुं श्रेष्ठ पुंलिंग पु श्रेष्ठ
पुंवृष पु. (पुमानिव वर्षति वृष्+क) छछुंदर
पुंश्चल पु. (पुंस्वरूपेण चलति चलति पुरुषम्) व्यभिचारी पुरुष.
पुंश्चली स्त्री (पुंसो भर्तुः सकाशात् चलति पुरुषान्तरं गच्छति अच्+गौरा ङीप्) व्यभिचारी स्त्री, कुलटा स्त्री.

"भर्तुः श्च वैर पुंसर्वे पुंसि पुंश्चलिका ।
पुंश्चली वा हि निष्कासिता त्रिविधा निर्दिष्टा कवेषु
पुंश्चलू स्त्री. (पुंस्+चल्, बाहु+क) व्यभिचारी स्त्री.

"कामस्य पुंश्चलूः" यजु ॥ १ ॥
पुंश्चिह्न न (पुंस चिह्नम्) पुरुषनुं चिह्न–लिंग.
पुंस् (पु. सम. क्ष. इ. पुमांसि–से) मर्दन करवुं. दुःख देवुं, पीडवुं, हिंसा करवी.
पुंसवन न (पुमान् सूयतेऽनेन सू+करणे ल्युट्) स्त्रीने गर्भ रह्या पछी अमुक समये करवामां आवतो एक संस्कार.
नवमासे पुंसवनादिकाः क्रियाः
होमं चैव हत्यात् तत्र च एतंवे
पुंसानुज पु (पुंसोऽनुज अनुजाः यस्याः) जेनो जन्म कोई पुरुष होय ते.
पुंस्कामा स्त्री. (पुमांसं कामयते, कमि+अण् पुंसो- ऽपि अप्र नभ ते च अप्) पुरुषने चाहती स्त्री
पुंस्कोकिल पु (पुमान् कोकिलः पुंसोऽकोकिले र- रो नत्वम्) नर कोयल.
पुंस्कोकिलोऽयं मधुरं कुहूजन्"
पुंस्त्वा स्त्री. (पुंसो भाव तल्+टाप्) पुरुषनुं वीर्य पराक्रम.
पुंस्त्व न (पुंसो भाव त्व) पुरुषनो भाव
पुंस्त्वविग्रह पु. (पुंस्त्वस्य प्रसवेन विग्रहो यस्य) मूलक–एक जातनुं घास.
पुक्क त्रि. (पुं+का कन्) पवित्र.
पुक्कश त्रि (पुक्कसा(देवताः)दि धातोः इति) पवित्रनी समीपनो श्रेष्ठ विगेरे.
पुक्कश पु (पुर् इक्षितं श्वाति, चर् कीं+अप् इतो वा च) चंडाळ, वर्णसंकर एक जाति
पुक्कश त्रि (") अधम हलकुं
पुक्कशी स्त्री (पुक्कश+स्त्रियां जाति ङीप्) चंडाळणी, एक जातनी वर्णसंकर स्त्री कुंभनी कली, काळी औषधि.
पुक्कस पु (पुर् कुत्सितं कसति कस्+अच) चंडाल, वर्णसंकर.
पुक्कस त्रि. (") अधम, नीच.
पुक्कसी स्त्री. (पुक्कस+स्त्रियां जाति. ङीप्) चंडाळणी वर्णसंकर स्त्री
पुक्कस पु. (पुर् कुत्सितं कसति कसति कस् अच्+ अप्) चंडाल.

पीपर् (भ्वा प द्वि सेट् पीपरति) યાચના કરવી, માગવું

पीपरि पु, (अपि पिपर्त्ति, पृ+इन् अपेरल्लोपः दीर्घश्च) નાનો ખાખરો કે નાનો વડ

पीय् (प्रीणने सौत्र भ्वा प स सेट् पीयति) પ્રસન્ન કરવું, પ્રેમ ઉપજાવવો, ખુશ કરવું

पीयत्नु त्रि (पीय् हिंसायां या क्त्नु) હિંસાશીલ, હિંસક શત્રુ

पीयु पु (पा-पाने+कु नि) કાગડો, ઘુવડ, સૂર્ય, કાળ, વખત, આકડાનું ઝાડ

पीयूक्षा स्त्री એક જાતનો ખાખરો

पीयूक्षावण न (पीयूक्षाया वनम्) એક જાતના ખાખરાનું વન

पीयूक्षिल त्रि (पीयूक्षा+चतुरर्थ्यां काशा इल) પીયૂક્ષા જાતિના ખાખરાની સમીપનો પ્રદેશ વિગેરે

पीयूष न (पीय सौत्रधातु+ऊषन्) અમૃત-દેવોનું એક જાતનું પીણું, તાજી વિયાએલી ગાયનું સાત દિવસનું દૂધ

पीयूषमहस् पु (पीयूषमिव आह्लादक महो यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર, "ચન્દ્રાલોક" ગ્રન્થ કરનાર તે નામનો એક પંડિત

पीयूषरुचि पु (पीयूष पीयूषमयी रुचिस्त्विड् यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

पीयूषवर्ष पु (पीयूष वर्षति करद्वारा, वृष्+अण्) ચન્દ્ર, કપૂર, ચન્દ્રાલોક ગ્રન્થ કરનાર પંડિત

पील् (रोधे भ्वा पर. स सेट् पीलति) અટકાવવું, રોકવું, થંભાવવું, રોધ કરવો

पीलक त्रि (पील्+ण्वुल्) અટકાવનાર, રોકનાર, થંભાવનાર

पीलक पु (पीलति स्तम्नाति, पील्+ण्वुल्) કીડો, મંકોડો

पीला स्त्री (पील्+अच्+टाप्) તે નામની એક સ્ત્રી

पीलु पु (पील्+उ) પીલુડીનું ઝાડ, હાથી, બાણ, ફૂલ, એક જાતના તૃણનો મહોર, પરમાણુ, હાડકાનો ટુકડો, તાલકાડ, કીડો

पीलु न (पीलो फलं अण् तस्य लुक्) પીલુડીના ઝાડનું ફળ

पीलुक पु (पीलुरिव कायति कै+क) એક જાતનો કીડો

पीलुक पु (पीलुअ जै प्रा) બાળક, બચ્ચું

पीलुकुण न (पीलुना पाक कुणच्) પીલુડાંનો પાક

पीलुनी स्त्री (पील्+उनन गौरा ङीप्) વનસ્પતિ મોરવેલ, મૂર્વા

पीलुपत्र पु (पीलुयुक्त कृमिकलित पत्र यस्य) मोरटालता તે નામની એક વેલ.

पीलुपर्णी स्त्री. (पीलुकलितानि पर्णान्यस्या ङीप्) મૂર્વા વનસ્પતિ-મોરવેલ, મિમ્મિકા વનસ્પતિ, એક જાતની ઔષધિ

पीलुपाकवादी पु પરમાણુ જ સ્વતન્ત્ર કારણ-કમનથી જ રૂપાદિ થાય છે એમ માનનાર વૈશેષિક

पीलुमूल न (पीलोर्मूलम्) પીલુડીનું મૂળીયું

पीलुमूलतस् अव्य (पीलुमूल+अधिकारे तस्) પીલુના મૂળ તરફની એક દિશા,

पीलुमूला स्त्री (पीलुमूल+टाप्) વનસ્પતિ આસંધ, અશ્વગન્ધા, શતાવરી

पीलुमूली स्त्री (पीलुमूल+ङीप्) શતમૂલી વનસ્પતિ, શાલપર્ણી-સમેરવો વનસ્પતિ, જુવાન ગાય

पीलुवह त्रि (पीलु वहति, वह्+अच्) પીલુને વહી જનાર પાણી વિગેરે

पीलुवाद पु (पीलु+वद्+घञ्) પરમાણુવાદ

पीलुवादिन् त्रि (पीलु+वद्+णिनि) પરમાણુવાદી

पील्वादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ શબ્દગણ, स-च, पीलु, कर्कन्धु, शमी, करीर, कुवल, वदर, अश्वत्थ, खदिर इति

पीव् (स्थौल्ये भ्वा प अक से पीवति) સ્થુલ થવું, પુષ્ટ થવું, જાડા થવું

पीवन् त्रि (प्यै+क्वनिप् सम्प्र दीर्घ) સ્થૂલ, જાડું પુષ્ટ, મોટું, બળવાન

पीवन् पु (,, ,,) વાયુ, પવન

पीवर त्रि (प्यै+ष्वरच् सम्प्र दीर्घ) પુષ્ટ, સ્થૂલ, મોટું

पीवर पु (,, ,,) તામસ મન્વન્તરનો સપ્તર્ષિ ભેદ

पीवरगर्भा स्त्री (पीवरगब्भा जै प्रा) થોડા વખ

પુટપાક પુ. (पुटेन पाकः) પુટપાક કરી ઔષધિ પાકવી તે.

પુટભેદ પુ. (पुट इवाग्रे भिनत्ति भिद्+अण्) નદી વિગેરેમાં જે ભમરીઓ છે તે, નગર–શહેર, નદીનું વાંકુ વળવુ તે, એક જાતનું વાદ્ય.

પુટભેદન ન. (पुटानि भेद्यन्ते यत्र भिद्+ल्युट्) શહેર, નગર.

"स हस्तिनापुरे रम्ये कुरूणां पुटभेदने" महाभारत.

પુટાપુટિકા સ્ત્રી. (पुटं पुटं इवैषा पत्राणि यस्याः) ખજૂરી જેવી અને પાંદડાંની ભૂરી વનેલી.

પુટાલુ પુ. (पुटः अस्ति अस्य) એક જાતનું કન્દ–ગોળમૂળ સૂરણ.

પુટિકા સ્ત્રી. (पुट अस्त्यस्याः पुट+ठन्+टाप्) એલાયચી.

પુટિત ત્રિ. (पुटो जातोऽस्य पुट+इतच्) સીવેલ, ઢાંકેલ, મૂઠી કરેલ, પરોવાયેલ.

પુટિત ન. (पुटो जातोऽस्य पुट+इतच्) હાથમાં કોઇ પદાર્થ લેવા કરેલો પડીયાના આકારનો હસ્તપુટ, હાથનો ખોબો.

પુટિત પુ. (पुट+इतच्) અમુક દેશ સ ભવતી આદી તથા અન્તમાં સંપુટિત કરેલ કોઈ મન્ત્ર.

પુટી સ્ત્રી. (पुट्+अच्+गौरा ङीष्) પડીઆ વગેરે પાંદડાનું પાત્ર, લંગોટી, એલાયચી.

પુટોદક ન. (पुटं उदकमस्य) પાણી જળ.

પુટોદક પુ. (पुटं उदकमस्य यस्य) નાળીએર.

પુટ્ટ् (चुरा. उभ. सक. सेट्. पुट्टयति–ते) અનાદર કરવો.

પુડ્ (तुदा. प. सक. सेट्. इदित पुण्डति) દળવું, મર્દન કરવું.

પુણ્ (तुदा. प. स. सेट्. पुणति) ધર્મારાધના કરવું.

પુણ્ડ પુ. (पुडि+अच्) તિલક.

પુણ્ડર્ય પુ. (पुण्ड स्थिरत्वदन्ति, ऋ+इति ...) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ જેના પાદડાં શાલપર્ણી જેવાં થાય છે.

પુણ્ડરીક ન. (पुण्डति खण्डयति ... पुण्डि+ईक) સફેદ કમળ, સફેદ છત્ર, ઔષધ, રેશમ. "पुण्डरीकातपत्रस्तं विकसत्काशचामरः ऋतुः".

પુણ્ડરીક પુ. (पुण्डरीकस्वर्णोऽस्त्यस्य अच्) અગ્નિ–કોણનો તે નામનો એક દિગ્ગજ, વાઘ, અગ્નિ, રાક્ષસ સર્પ, હાથીનો તાવ, ઈખવા–ઇક્ષરે સંધ, કમંડલ, પીળો વર્ણ, એક જાતનો ફેંક, રેશમનો કીડો, અગ્નિ તે નામનો એક કોષધર, એક આનનો ભોગ.

પુણ્ડરીક ત્રિ. („ „) વિષ્ણુ, પીળા રંગવાળુ.

પુણ્ડરીકપ્લવ પુ. (पुण्डरीकमिव प्लवते यते प्लु+ अच्) એક જાતનું પક્ષી–જેનું વર્ણન સુશ્રુતમાં છે તે.

પુણ્ડરીકપર્ણી સ્ત્રી. (पुण्डरीकस्य+पर्णं यस्याः, ङीष्) એક જાતની પદ્મિણી.

પુણ્ડરીકમુખા સ્ત્રી. (पुण्डरीकमिव मुखं यस्याः) એ નામની એક જાતની જળો.

પુણ્ડરીકાક્ષ ત્રિ. (पुण्डरीकमिवाक्षि यस्य षच् समा.) પીળા કમળ સરખાં નેત્રવાળું.

પુણ્ડરીકાક્ષ પુ. (इदवपुण्डरीकं जानाति ...) વિષ્ણુ, એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ.

"अमोघः पुण्डरीकाक्षः" विष्णु. स

પુણ્ડરીકિણી સ્ત્રી. (पुण्डरीक+इनि स्त्रियां ङीप्) વાવ.

પુણ્ડરીયક ન. (पुण्डरीकमिवाचरति पुण्डरीक+आचारे क्यङ्+ ण्वुल्) સ્થલ કમળ, એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, પુંડરી.

પુણ્ડર્ય (पुण्डति पुंडि खण्डने अच् तादृशं कृत्वा स्वं यस्य) તે નામે એક ક્ષુપ વનસ્પતિ–જેનાં પાન શાલિપર્ણીનાં જેવાં થાય છે.

પુણ્ડ્ર પુ. (पुडि–खेदने रक्) એક જાતની શેરડી, તે નામનો એક દૈત્ય, તે નામનો એક દેશ, અતિમુક્ત નો વેલો, તિલક ... કમળ–કરમ, વિષ્ણુ કમળ તિલક ... નાગ ... ભ્રમ, ચંદન વિગેરેનું તિલક.

પુણ્ડ્ર ન. („) શિવના શરીર ઉપર કરેલું એક પ્રકારનું તિલક.

પુણ્ડ્રક પુ. (पुण्ड्र+स्वार्थे क) અધુરી, માધવની વેલ, તિલક–તીલ, એક જાતની સેલડી.

પુણ્ડ્રકા સ્ત્રી. (पुण्ड्र इव प्रतिकृतिः कन् टाप्) પીળી ચૂંઈ માખણી વાવ.

પુણ્ડ્રકેલિ પુ. (पुण्ड्रा इक्षव इव केलिः ...) હાથી.

પુણ્ય ન. (पुण्+यत्) ... સારુ કાર્ય, ધર્મ સુકૃત,

पुक्कस त्रि (,, ,,) અધમ, હલકુ, નીચ

पुक्कसी स्त्री (पुक्कस+स्त्रियां जाति ङीप्) ચડાલણી ગળી, પુલની કળી

पुंक्षीर न (पु प्रिय क्षीरम्) પુરૂષને પ્રિય દૂધ.

पुङ्ख पु (पुमांस खनति, खन्+ड) બાણનુ મૂલ "सक्तागुलि सायकपुङ्ख एव चित्रार्पितारम्भ इवावतस्थे" रघुवंशे

पुङ्ख न (,, खन्+ड) બાણનુ મૂળ

पुङ्ख त्रि (,, ,,) પુષ્કળ-ઘણુ

पुङ्खतीर्थ न રામે શરૂ કરેલું એક તીર્થ

पुङ्खित त्रि (पुङ्ख+इतच्) પુખયુક્ત, બાણના મૂળવાળુ

पुङ्ग पु (पूञ्ज+पृपो) સમૂહ

पुङ्गल पु (पुङ्ग देहसमूह लाति आदत्ते, पुङ्ग+ला+क) આત્મા, જીવ

पुङ्गव पु (पुमान् गौ, पच् समा) બળદ, વૃષભ નામે ઔષધિ

पुङ्गव त्रि (पुमान् गौरिव मदबलाद्यतिशयात् इत्युप०) ઉત્તરપદ તરાકે શ્રેષ્ઠ અર્થ વાચક શબ્દ

पुङ्गवकेतु पु (पुङ्गवो वृष केतुरस्य) મહાદેવ, શિવ

पुच्छ् (भ्वा पर अ सेट् पुच्छति) પ્રમાદ કરવો, ભૂલવુ, ચુકવુ

पुच्छ पु न (पुच्छति, पुच्छ् प्रसादे+अच्) પુછડુ "अङ्गानि लोमरहितानि हितानि न्तु तुच्छ न पुच्छमपि कुत्र समस्तवस्तु" सुभाषितम्

पुच्छ न (,, ,,) પાછળનો ભાગ

पुच्छ पु (पुच्छ्+अच्) પુછડુ, વાળવાળુ પુછડુ, જથો, સમૂહ

पुच्छकंटक पु (पुच्छे कण्टको यस्य) વીછી

पुच्छटि स्त्री (पुच्छ्+अटि+वा ङीप्) આંગળીઓની ચપટી વગાડવી તે

पुच्छटी स्त्री (पुच्छ्+अटि+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

पुच्छदा स्त्री (पुच्छमिव ददाति, दा+क+टाप्) "लक्ष्मणाकन्द" નામે વનસ્પતિ

पुच्छण्टक पु તક્ષકના વશનો એક નાગ

पुच्छिन् पु (पुच्छ+अस्त्यर्थे इनि) કુકડો, આકડાનું ઝાડ

पुच्छिन् त्रि (,, ,) પુછડાવાળું

पुञ्ज पु (पिञ्ज्यते, पिजि+अच् पृपो उम्नत्या पुमांसं जयति, जि+ड वा) ઢગલો, જથો

पुञ्जातुक पु એક જાતનુ ઝાડ

पुञ्जि पु (पिञ्जयति, पिजि+इन् पृपो) સમૂહ, ઢગલો

पुञ्जिकास्तना स्त्री તે નામની એક અપ્સરાવિશેષ

पुञ्जिकास्थला स्त्री તે નામે એક અપ્સરા

पुञ्जिल पु (पिजि+वा इल पृपो) पिञ्जल શબ્દ જુઓ

पुञ्जिष्ट त्रि (पिजि-इन् पृपो तत्र तिष्ठति स्था+क पत्वम) પક્ષીઓના સમૂહનો ઘાત કરનાર

पुट् (चुरा उ अ से पोटयति-ते) દીપવુ, પ્રકાશવુ, સ ચૂર્ણ કરવુ

पुट् (श्लेषे तुदा कुटा प सक से पुटति) ભેટવુ, આલિંગન કરવુ, સ્પર્શ કરવુ

पुट् (ससग चु उम सक से पुटयति-ते) સમર્ગ કરવો, સબન્ધ કરવો

पुट न (पुटति, पुट् सम्श्लेषे+क) જાયફળ, ઘોડાની ખરી, પરસ્પર સમ્બન્ધ, આચ્છાદન, ઢાકણુ, સપુટ

पुट पु (पुट्+क) ઘોડાની ખરી, ઔષધ પકાવવા માટે માટી વિગેરેના બે કોડીઆ અથવા પાત્ર વગેરે ઉપર નીચે મુકી તેને કપડમાટી કરી બનાવેલું પાત્ર સપુટ, બાર અક્ષરનો એક છન્દ

पुट त्रि (,, ,,) પાદડા વિગેરેથી બનાવેલ દૂધ વિગેરે પીવાનું પાત્ર-પડીઓ વિગેરે

पुटक न (पुटवत् कायति कै+क) કમળ

पुटक पु न (पुट+स्वार्थे क) पुट पु न શબ્દ જુઓ

"इन्द्रो येन कपालपाणिपुटके भिक्षाटन कारित" भर्तृ०

पुटक न पु (पुडग जं प्रा) નાકનાં નસ્કોરા

पुट न (पुड जै प्रा) પરસ્પર જોડવુ, મિલન

पुटकन्द पु (पुटमिव कन्दोऽस्य) એક જાતનો મહાકદ

पुटकिनी स्त्री (पुटकानि सन्त्यत्र, पुटक+इनि+ङीप्) કમળનો વેલો, કમળનો સમૂહ

पुटग्रीव पु (पुटमिव ग्रीवाऽस्य) બરણી વગેરે પાત્ર, ગાગર, તાબાનુ પાત્ર શિરોઈ ઘડો વિગેરે

રત્ન, સર્વ રત્ન.

पुण्यप्रभ पु (पुण्यस्य प्रभा यत्र ब.) ઉત્તર દિશાનો અધિપતિ દેવ.

पुण्यभर्जित त्रि (पुण्येन भर्जितम्) પુણ્યથી ભરેલું.

पुण्यभाज् त्रि. (पुण्यं भजते, भज्+ण्वि) પુણ્યશાળી, પુણ્યશાલી.

पुण्यभद्र पु. (पुण्यभद्र जै. प्रा.) તે નામનો એક શ્રેષ્ઠપતિ જેણે મહાવીરસ્વામી પાસે દીક્ષા લીધી હતી.

पुण्यभू स्त्री (पुण्यस्य पुण्योत्पादिका वा भूः) પવિત્ર ભૂમિ—આર્યાવર્ત દેશ.

पुण्यभूमि स्त्री (पुण्योत्पादिका भूमि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पुण्यरात्र पु. (पुण्या रात्रि अच् सम. रात्राह्नाहाः पुंस्त्वम्) પવિત્ર રાત્રિ, પુણ્યજનક રાત્રિ.

पुण्यलोक पु (पुण्येन प्राप्यः लोकः) પુણ્ય વડે પામવા યોગ્ય દેવલોક વિગેરે.

पुण्यलोक पु (पुण्यो लोकः) પુણ્યશાળી લોક, પવિત્ર માણસ.

पुण्यवत् त्रि. (पुण्य+भूम्नि मतुप् मस्य वः) ઘણા પુણ્યવાળું, ઘણા પુણ્યશાળી.

पुण्यविजित त्रि (पुण्येन विजितः) પુણ્યથી જીતેલું, પુણ્યનો જીતેલું.

पुण्यशकुन न (पुण्यसूचकं शकुनम्) પુણ્ય સૂચવનાર શુભ શકુન.

पुण्यशकुन त्रि (पुण्यशकुनः सच्छकुनः अच्) શુભ સૂચક શુકનનું સાધન.

'मधुरा पुण्यशकुना ......' भा. व.

पुण्यशील त्रि (पुण्यं शीलयति शील+अच्) પુણ્ય કરવાવાળું, પુણ્ય કરનાર, પવિત્રશીલ.

पुण्यश्लोक पु (पुण्यः पुण्यजनकः श्लोको यशः कीर्तिर्वा यस्य) વિષ્ણુ, નળરાજા, યુધિષ્ઠિર, જનક રાજા, એવા રાજા વિગેરે પવિત્ર પુરુષો.

पुण्यश्लोका स्त्री (पुण्यः पुण्यजनकः श्लोको यशश्चरितं वा यस्याः) દ્રૌપદી, સીતા, અહલ્યા, તારા, મંદોદરી, વિગેરે સતી સ્ત્રીઓ.

पुण्यश्लोक त्रि. (पुण्यः पुण्यजनकः श्लोकः चरितं यस्य) જેના નામસ્મરણથી પાપ નાશ પામે તે, પવિત્ર કીર્તિવાળું પવિત્ર ચારિત્ર્યવાળું.

पुण्यसम अव्य. (पुण्यं समं यत्र अव) જ્યાં સરખું પુણ્ય હોય છે તે.

पुण्यसद्मन् न. જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક સદ્મ.

पुण्यस्थान न (पुण्यनिमित्तं स्थानम्) જ્યાં પુણ્ય ઉત્પન્ન થાય છે તે સ્થાન, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્નથી નવમું સ્થાન.

पुण्यसेन पु (पुण्यसेन जै. प्रा.) રાજા શ્રેણિકનો પુત્ર.

पुण्या स्त्री. (पुण्+इन्या) તુલસી, પુણ્ય કરનારી સ્ત્રી, પવિત્ર સ્ત્રી.

पुण्यात्मन् त्रि (पुण्यः आत्मा स्वभावो यस्य) પવિત્ર આત્માવાળું, પુણ્ય કરવાના સ્વભાવવાળું, પવિત્ર સ્વભાવવાળું.

पुण्याह न (पुण्यं तदहश्च टच् समा.) પુણ્ય દિવસ, મંગલ કરવાનું હોય તે દિવસ, પવિત્ર દિવસ.

पुण्याहवाचन न (पुण्याहस्य वाचनम्) પુણ્યાહ દિવસનું વાચન વા વાચન એક કર્મ પવિત્ર કર્મના પ્રારંભ પહેલાં મંત્ર બોલી પુણ્યાહ એમ કહેવું.

पुण्योदका स्त्री. (पुण्यजनकं स्नानपानादिकं उदकं यस्याः) તે નામની એક નદી.

पुण्योदय पु. (पुण्यस्य उदयः) પુણ્યનો ઉદય.

पुत् न (पु+क्विप् तुक् च) તે નામે એક નરક.

पुत् (चौरादि० पर. स. सेट् पुतयति) અલ્પ ગમન કરવું.

पुत्तक पु (पुत् अल्पार्थे कन् पुत्रं पुमांसं करोति पुत्र+कृ+ड) પુતળું.

पुत्तलक पु. (पुत्तल+स्वार्थे कन्) પવિત્ર ઘાસ વિગેરેથી બનાવેલું શબના પ્રતિનિધિરૂપ પુતળું.

पुत्तलिका स्त्री (पुत्तली+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्वश्च) પુતળી.

पुत्तली स्त्री. (पुत्त अल्पं लाति, पुत्त+ला+क+ङीप्) પુતળી.

पुत्तिका स्त्री. (पुत् इति शब्दं तनोति, तन्+ड स्वार्थे क+टाप् अत इत्वम्) નાની મધમાખી.

पुत्र पु (पुनाति त्रायते पुन्नो नरकस्तस्मात् त्रायते इति

सुकृत, શ્રેય, પવિત્રતા, શુદ્ધપણુ, જ્યોતિષ મત પ્રમાણે લગ્નસ્થાનથી નવમુ સ્થાન, સુગન્ધ, સૌન્દર્ય

पुण्य त्रि (पुण्य+अस्त्यर्थे अच्) પુણ્યશાલી, શુભ અદષ્ટ ધર્મવાળુ, પવિત્ર કર્મવાળુ, શુદ્ધ, પવિત્ર, પાવન, સુન્દર, સુગન્ધદાર

पुण्य पु (पुण्य+अच्) મેષ, કર્ક, તુળા, મકર એ રાશિ

पुण्यक न (पुण्याय कायति, कै+क) પુણ્યના માટે ઉપવાસ વિગેરે વ્રત, હરિવંશના ૭૬મા અધ્યાયમા કહેલ વ્રત

पुण्यक पु विष्णु

पुण्यकर्मन् न (पुण्यजनक कर्म) પવિત્ર કામ, ધાર્મિક કાર્ય

पुण्यकर्मन् त्रि (पुण्य कर्म यस्य) પવિત્ર કામ કરનાર, ધર્મના કામ કરનાર

पुण्यकव्रत न (पुण्यक व्रतम्) સ્ત્રીએ કરવાનું એક વ્રત-જેનું વર્ણન હરિવંશના ૭૬મા અધ્યાયમા છે

पुण्यकाल पु (पुण्यनिमित्त काल) પુણ્યકારક કાળ-સૂર્ય સંક્રાતિ સમયે કરેલ સ્નાન-દાન વિગેરેનો ફળ આપનાર કાળ

पुण्यकीर्त्तन पु (पुण्य पुण्यजनक कीर्त्तन यस्य) મહાવીર પ્રભુ, વિષ્ણુ

"पुण्यश्रवणकीर्त्तन" विष्णु० पु०

पुण्यकीर्त्तन न (पुण्यं कीर्त्तनम्) પુણ્યનુ વર્ણન, પુણ્ય કથન

पुण्यकीर्त्तन त्रि (पुण्यजनक कीर्त्तन यस्य) જેનું કીર્તન-કથન-વર્ણન પુણ્યકારક હોય તે

पुण्यकीर्ति स्त्री (पुण्यजनिता कीर्ति) પવિત્ર યશ, પુણ્યથી પેદા થયેલી આબરૂ

पुण्यकीर्ति पु (पुण्या कीर्तिर्यस्य) વિષ્ણુ, નળરાજા, યુધિષ્ઠિર રાજા, જનક રાજા, શ્રેણીક રાજા

पुण्यकीर्ति त्रि (,, ,,) પવિત્ર કીર્તિવાળુ

पुण्यकृत् त्रि (पुण्य कृतवान्, कृ+भूते क्विप्) જેણે પુણ્ય કર્યું હોય તે, પુણ્ય કરનાર

पुण्यक्षेत्र न (पुण्यस्य क्षेत्रम्) પુણ્યનું ક્ષેત્ર પવિત્ર-ભૂમિ-આર્યાવર્ત દેશ

पुण्यगन्ध पु (पुण्य सुन्दरो गन्धो यस्य) ચપો, પીળો જુઇનુ ઝાડ

पुण्यगन्धि त्रि (पुण्य शुभावहो गन्धोऽस्य इत् समा) પવિત્ર ગન્ધવાળુ, સુદર

पुण्यघोष पु (पुन्नघोस जै प्रा) ઐરવત ક્ષેત્રમા ભાવિ બીજા તીર્થંકર

पुण्यजन पु (पुण्य विरुद्धलक्षणया पापी जन) રાક્ષસ, પક્ષી

पुण्यजन पु (पुण्याश्रितो जन) સજ્જન, ડાહ્યો માણસ, યક્ષ જાતિનો પુરુષ

पुण्यजनी स्त्री (पुण्यजन+स्त्रियां जाति ङीप्) રાક્ષસ જાતિની સ્ત્રી, યક્ષ જાતિની સ્ત્રી

पुण्यजनेश्वर पु (पुण्यजनानां यक्षाणामीश्वर॰) કુબેર

पुण्यजित त्रि (पुण्येन जित) પુણ્ય વડે જીતેલુ

पुण्यजित पु (पुण्येन जित आयत्तीकृत) પુણ્ય વડે મેળવેલ દેવલોક વિગેરે

पुण्यता स्त्री (पुण्यस्य भाव तल्+टाप्) પુણ્યપણુ, પવિત્રતા.

पुण्यतीर्थ न (पुण्यजनक तीर्थम्) પુણ્યતીર્થ, પવિત્ર તીર્થ

पुण्यतृण न (पुण्य पवित्र तृणम्) ધોળો દર્ભ

पुण्यत्व न (पुण्यस्य भाव त्व) પુણ્યપણુ, પવિત્રપણુ

पुण्यदर्शन पु (पुण्य शुभजनक दर्शनमस्य) ચાસ પખી

पुण्यदर्शन त्रि (पुण्य दर्शन यस्य) જેનુ દર્શન કર્યાથી પુણ્ય થાય છે તેવી દેવની પ્રતિમા વિગેરે, પવિત્ર દર્શનવાળુ

पुण्यदर्शनी स्त्री (पुण्यदर्शन+स्त्रिया जाति ङीप्) ચાસ પક્ષિણી

पुण्यनामन् पु કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર

पुण्यनामन् त्रि (पुण्यसाधनं नाम यस्य) જેનુ નામ પુણ્યજનક હોય-પવિત્ર હોય તે.

पुण्यप्रत्यया स्त्री (पुनपत्तिया जै प्रा) જૈન મુનિઓની એક શાખા

पुण्यप्रकृति स्त्री (पुन्नपयडि जै प्रा) પુણ્ય-શુભ કર્મની ૪૨ પ્રકૃતિ

पुण्यफल पु (पुण्यानि शुभानि फलान्यस्य) જ્યા લક્ષ્મી વસે છે તે એક વન

पुण्यफल न (पुण्यस्य फलम्) પુણ્યનું ફલ, પુણ્યરૂપ

જેની પુત્રને આઠ જન્મથી નિંદા થતી હોય તે.

पुत्रादिनी સ્ત્રી. (पुत्रमत्ति अद्+णिनि+ङीप्) પુત્રને આઠ જન્મની જેની નિંદા થતી હોય તેવી સ્ત્રી.

पुत्रान्नाद પું. (पुत्रस्य पुत्रोपार्जितमन्नमत्ति, अद्+अण्) પુત્રનું અન્ન ખાનાર પિતા એક જાતનો કુટીચક સન્યાસી.

पुत्रिक ત્રિ. (पुत्रोऽस्त्यस्य ठन्) પુત્રવાળું, પુત્રયુક્ત.

पुत्रिका સ્ત્રી. (पुत्री+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्वश्च) દીકરી કન્યા, પુતળી, દીકરો ન હોય તેવા પુરુષે જોવે લીધેલી છોકરી.

पुत्रिकापुत्र પું. (पुत्रिकैव पुत्रः) છોકરી પોતે જ દીક, પુત્ર રૂપે માનેલી છોકરીનો પુત્ર.

पुत्रिकापुत्र પું. (पुत्रिकायाः पुत्रः) દીકરીનો દીકરો. "अभ्रातृकां प्रदास्यामि तुभ्यं कन्यामलङ्कृताम् अस्यां यो जायते पुत्रः स मे पुत्रो भवेदिति वशिष्ठः"

पुत्रिकाप्रसू સ્ત્રી. (पुत्रिकाम् कन्याम् प्रसूते) છોકરી જણનારી સ્ત્રી.

पुत्रिकाभर्तृ પું. (पुत्रिकायाः भर्ता) જમાઈ

पुत्रिकासुत પું. (पुत्रिकायाः सुतः) પુત્રીનો છોકરો

पुत्रिणी સ્ત્રી. (पुत्रिन्+स्त्रियां ङीप्) છોકરાવાળી સ્ત્રી.

पुत्रिन् ત્રિ. (पुत्र+अस्त्यर्थे इनि) પુત્રવાળું, પુત્રયુક્ત.

पुत्री સ્ત્રી. (पुत्र+गौरा. ङीष्) છોકરી, દીકરી, તે નામે છંદ.

पुत्रीय ત્રિ. (पुत्रस्य निमित्तं संयोग उत्पातो वा पुत्र+छ) છોકરા સમ્બન્ધી સંયોગ-ઉત્પાત વિગેરે

पुत्रीय ત્રિ. (पुत्राय हितः, पुत्र+छ) પુત્રનું, છોકરા સંબંધિ. "कर्म वत्सस पुत्रीयमपुत्र निरवाप च"

पुत्रीया સ્ત્રી. (पुत्रीय+टाप्) પુત્રેષ્ટિ પુત્ર નિમિત્તે કરવામાં આવતી એક ઇષ્ટિ, યજ્ઞ વિશેષ.

पुत्रेष्टि સ્ત્રી. (पुत्रप्राप्त्यर्थमिष्टिः) પુત્રની ઇચ્છા માટે કરવા યોગ્ય એક ઇષ્ટિ. "पुत्रेष्टिं यजमानस्य पुत्रार्थं प्रथमं चरेत्"

पुत्रेष्टिका સ્ત્રી. (पुत्रेष्टि+स्वार्थे कन्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुत्रैषणा સ્ત્રી. (पुत्रस्य एषणा) પુત્રની ઇચ્છા.

पुथ् (दि. प. सक. सेट् पुथ्यति) મારી નાખવું હિંસા કરવી.

पुथ् (चु. उभ. अक. सेट् पोथयति-ते) પ્રકાશવું, દીપવું

पुथ् (भ्वा. पर. अ. स. सेट् इदित् पुन्थति) દુઃખ ભોગવવું એક ધાતુ, મારી નાંખવું, દુઃખ થવું

पुद्गल પું. (पूरणात् पुत्, गलतीति गल्, पुत्चासौ गलश्च) મળવું અને વિખરવું એવા સ્વભાવવાળો ભાગ, પરમાણુ જીવાત્મા પ્રકૃતિ દેહ વગેરે પદાર્થ

पुद्गल ત્રિ. (पुत् इत्सितो गलो यस्मात्) સુંદર આકાર સ્વરૂપ રૂપવાન વગેરે વાળું

पुनःपुनर् અવ્ય. (पुनर् वीप्सायां द्वित्वम्) વારંવાર, ફરી ફરીને ભીડ ભીડવાર.

पुनःपुना સ્ત્રી. (पुनः पुनाति, पू+क्विप् पृषो.) મગધ પ્રાન્તમાં તે નામની એક નદી. "कीकटेषु गया रम्या नदी पुण्या पुनःपुना" વાયુ પુ.

पुनःसंस्कार પું. (पुनर्वार संस्कारः) મદ્ય-ઔષધ વગેરેનું ભક્ષણ કરનારને ફરી શુદ્ધ કરવાની સંસ્કાર કરવો તે

पुनःस्तोम પું. (पुनः स्तोमो यस्मिन्) તે નામનો એક યજ્ઞ.

पुनर् અવ્ય. (पनायते स्तूयते, पन्+अर् अत उत्वं च) ફરીથી, બીજીવાર, ભેદ, અધિકાર, પક્ષાંતર અને વિશેષણ બતાવનાર અવ્યય.

पुनरपिता સ્ત્રી. (पुनरपिता भाव तल्+टाप्) ફરી થાપણ.

पुनरपित्व ન. (पुनरपिता भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुनरसु ત્રિ. (पुनः असुर्यस्य वत्सरी वत्स) ફરીથી જ મેળ, જીવેલ.

पुनरागत ત્રિ. (पुनर् आगत) ફરીથી આવેલું.

पुनरागमन ન. (पुनर् आगमनम्) ફરી આવવું તે. "जन्मभूम्यस्य देहस्य पुनरागमनं कुतः चार्वाकदर्शने

पुनराधान ન. (पुनः आधानम्) એક જાતના સ્થાપિત અગ્નિ નષ્ટ થવાથી ફરીથી તેનું આધાન કરવું સ્થાપન કરવું

पुनराधेय ન. (पुनरग्निस्थापनेऽवश्यकर्म) ફરીવાર સ્થાપન-એક સ્થાન અગ્નિ નષ્ટ થઇ જવાથી બીજી

वा) દીકરો, છોકરો, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્નથી પાંચમુ સ્થાન, તે નામનો સહમ

पुत्रक पु (पुत्र+स्वार्थे क) છોકરો, દિકરો

पुत्रक पु (पुत्र+अनुकम्पायां सञ्ज्ञायां वा कन्) અનુકમ્પા-દયાથી બોલાવા યોગ્ય પુરૂષ, સિંહનું શત્રુ શરભ પશુ, પતંગ, એક પર્વત, તે નામે એક જાતનુ ઝાડ, ધૂતારો

"हा हा पुत्रक नाधीतं सुगतैतासु रात्रिषु" हितोपदेशे

पुत्रकन्दा स्त्री (पुत्र इव स्निग्धत्वात् कन्दोऽस्या) એક જાતનું કન્દ, लक्ष्मणाकन्द

पुत्रका स्त्री (पुत्र इव कायति, कै+क+टाप्) ઔરસ-સગી છોકરીની સમાન છોકરી

पुत्रकाम त्रि (पुत्रं कामयते, कमि+अण्) છોકરાની ઇચ્છા રાખનાર, છોકરાની ઇચ્છાવાળુ

पुत्रकाम्या स्त्री (आत्मन पुत्रमिच्छति, पुत्र+काम्यच्+भावे अ+टाप्) પોતાને પુત્રની ઇચ્છા

पुत्रकृथ पु (कृ+था भावे थक्, पुत्रस्य कृथ) પુત્રને ઉત્પન્ન કરવો તે

पुत्रघ्नी स्त्री (पुत्रं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) એક જાતનો યોનિ રોગ-જે વૈદકના સુશ્રુત ગ્રન્થમા પ્રસિદ્ધ છે

पुत्रजग्धी स्त्री (पुत्र जग्धो यया ङीप्) પુત્રને ખાઈ જનારી સ્ત્રી

पुत्रजीव पु (पुत्रं गर्भे जीवयति जीव+अण्) છયા પોતો નામે એક ઝાડ पुत्रजीवकवृक्ष,

पुत्रजीवक पु (पुत्रं गर्भे जीवयति, जीव्+ण्वुल् विभक्तेरलुक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुत्रता स्त्री (पुत्रस्य भाव तल्+टाप्) પુત્રપણુ, છોકરાપણુ

पुत्रत्व न (,, ,, त्व) પુત્રપણુ

पुत्रद त्रि (पुत्रं गर्भं ददाति, दा+क) પુત્રને આપનાર, છોકરો આપનાર

पुत्रदा स्त्री (पुत्रं गर्भं ददाति सेवनात्, दा+क+टाप्) વાંઝણી કંકોડી, એક જાતનુ કન્દ लक्ष्मणाकन्द

पुत्रदात्री स्त्री (पुत्रं ददाति, दा+तृच्+ङीप्) એક જાતની વેલ, જે માળવામા પ્રસિદ્ધ છે

पुत्रपौत्र न (पुत्रपौत्राणां समाहार) છોકરો, અને છોકરાના છોકરા

पुत्रपौत्रीण त्रि (पुत्रपौत्रमनुभवति, पुत्रपौत्र+ख) છોકરાનો અને છોકરાનાં છોકરાનો અનુભવ કરનાર

पुत्रप्रतिनिधि पु (पुत्रस्य प्रतिनिधि) દત્તક પુત્ર, પોપલ છોકરો

पुत्रप्रद त्रि (पुत्रं प्रददाति, प्र+दा+क) છોકરો આપનાર

पुत्रप्रदा स्त्री (पुत्रं प्रददाति सेवनेन, प्र+दा+क+टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ.

पुत्रप्रिय पु (पुत्र प्रियो यस्य) એક જાતનું પક્ષી

पुत्रप्रिय त्रि (,, ,,) જેને પુત્ર વહાલો હોય છે તે

पुत्रभद्रा स्त्री (पुत्रस्य भद्रं यस्या) એક જાતની વેલ 'बृहज्जीवन्तिका'

पुत्रभाव पु (पुत्रस्य भाव) પુત્રપણુ, છોકરાપણુ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્નથી પાચમુ સ્થાન

पुत्रवत् त्रि (पुत्र+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) પુત્રવાળુ, છોકરાવાળુ

पुत्रवत् अव्य (पुत्र+तुल्यार्थे वत्) પુત્ર સમાન, છોકરાની પેઠે

पुत्रवती स्त्री (पुत्रवत्+स्त्रियां ङीप्) છોકરાવાળી સ્ત્રી

पुत्रवल त्रि (पुत्रोऽस्त्यस्य वलच्) પુત્રવાળુ, પુત્ર યુક્ત

पुत्रशृङ्गी स्त्री (पुत्र पवित्रं शृङ्गमिव पुष्पमस्या ङीप्) મરડાશીંગી

पुत्रश्रेणी स्त्री (पुत्राणां तत्सन्तानानां श्रेणिरत्र ङीप्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ मूषकपर्णी

पुत्रसङ्करिन् पु (पुत्रे पुत्रोत्पादने सङ्करी) પોતાથી જુદા વર્ણની સ્ત્રીમાં પુત્ર ઉત્પન્ન કરી વર્ણસંકર કરનાર

पुत्रसहम न જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક સહમ

पुत्रसू स्त्री (पुत्रं सूते, सू+क्विप्) છોકરો જણનારી સ્ત્રી.

पुत्रहती स्त्री (पुत्र हतो यया ङीप्) પુત્રને જેણે મારી નાખેલો છે તે સ્ત્રી

पुत्राचार्य पु (पुत्र आचार्यो यस्य) દીકરા પાસેથી શાસ્ત્ર કે ગુપ્ત મન્ત્ર શીખનાર બાપ, પુત્ર જેનો વિદ્યાગુરૂ હોય તેવો બાપ

पुत्रादिन् पु (पुत्रमत्ति, अद्+णिनि आक्रोशे गम्ये)

पुमासम् पु. (पुमान् पुंलिङ्गं नाम यस्य) पुल्लिंगवाचक जेनुं नाम होय ते, पुष्य हस्त, पुनर्वसु, अभिजित्, पूर्वाभाद्रपद, अनुराधा अने अश्विनि आ नक्षत्रोनो समूह.

पुमासमनरक पु. (पुमस्य नाम्नो नरकम्) ते नामनुं एक नरक.

पुपूयत् त्रि. (पू+सन्+शतृ) पवित्र करवा इच्छनुं.

पुपूषा स्त्री. (पू+सन्+अ+टाप्) पवित्र करवानी इच्छा.

पुप्पुट पु. तालवामां थतो एक जातनो रोग, दांत नो रोग.

पुप्पुस पु. श्री रोग—जेमां कमळ आकृति थाय छे ते मोटुं हृदयना नीचेना भागमां पेटनी अंदर मांसपिण्डना आकारनो पदार्थ.

पुप्फुस पु. (पुपुम इत्यो शब्द करणम्) पेटनो एक रोग.

पुप्फुस पु. (पुप्फुसम् आकृतिरस्यास्ति अच्) फीणनो नो प्रेष-कमळाकार थाय छे ते मोटुं, छाती भागमां रहेल मस्तिष्क स्थान.

पुमनुज त्रि. (पुमांसमनुजाय जायते, अनु+जन्+ड) पुरुषनी पाछळ पेदा थनार.

पुमपत्य न. (पुंसोऽपत्यम्) पुरुषरूप प्रजा—संतति.

पुमाख्य पु. (पुमाख्यमाख्याति, आ+ख्या+क) पुरुषना जेवा लक्षण.

पुमाख्या स्त्री. (पुंस आख्या) पुरुषस्य पुरुषनुं नाम.

पुम्भूमन् पु. (पुंसो भूमा) पुरुषनुं बहुपणुं पुल्लिंगनुं बहुपणुं.

पुम्स् पु. (पाति पा+डुम्सुन्) पुरुष, हरकोई मनुष्य जाति.

पुर (पुरा पर, एक वे पुरति) आगळ जवुं, मोखरे जवुं.

पुरः सर अव्य. पुरा अग्नि.

पुरःसर त्रि. (पुरोऽग्रे सरति, सृ+ट) आगळजनार अग्रेसर—मोखरे चालनार.

पुर न. (पुर् अग्रगमने+क) घर, शरीर, पाटलीपुत्र नगर, गुगळनो अवयव, नागरमोथ, चामडुं, घरनो उपरनो भाग, गढ, मेघरवाळुं अने ज्ञानवाळुं शहेर, एक जातनुं नगर.

पुर पु. (पिपर्त्ति पृ+क बाहुल्यात् पुरति अग्रे गच्छति पुर्+क) गुगळ, धान्य भरवानो कोठार, ते नामनो एक असुर.

पुर त्रि. (पिपर्त्ति पृ+क) पूर्ण, पुष्कल, घणुं.

पुरग त्रि. (पुरं गच्छति, गम्+ड) नगर तरफ जनार, शहेर तरफ जनार.

पुरजित् पु. (पुरं त्रिपुरासुरं जितवान्, जि+क्विप् तुक् च) शिव महादेव एक राजा.

पुरज्योतिस् पु. (पुरं बहुरं ज्योतिरस्य) अग्नि, आगनो, अग्निनुं जगत.

पुरञ्जय पु. (पुर देहस्तस्मिन् जयति शेते+पा+क) हेमंत—आत्मा.

पुरञ्जनी स्त्री. (पुरञ्जन+गौरादित्वात् ङीष्) बुद्धि, समजण.

पुरंदर पु. ... काम, मदन.

पुरञ्जय पु. (पुरं शत्रुपुरं जयति, जि+खच्) सोळ नक्षत्रमां पेदा थयेल ते नामनो एक राजा, भरणी नक्षत्रमां पेदा थयेल ते नामनो एक राजा.

पुरट न. (पुरति अग्रे गच्छति, पुर्+अटन्) सोनुं, हेम.

पुरट्टकला स्त्री. (पुरट्टस्य कला) सोनानो रेख.

पुरण पु. (पिपर्त्ति पृ+क्यु) समुद्र.

पुरतटी स्त्री. (पुरस्य तटीव) नानी दुकान, नानी बजार—गामनी पासे हाट भरावा देवुं स्थान.

पुरतस् अव्य. (पुर+तसु आगळ) आगळ, मोखरे.

पुरदेवता स्त्री. (पुरस्य देवता) नगरनी अधिष्ठात्री देवी के अधिपति देव.

पुरद्वार न. (पुरस्य द्वारम्) शहेरमां प्रवेश करवानो दरवाजो.

"कोशस्य कार्यस्य पुरद्वारमेवैकं स्थाने नियोगाम्" इति

पुरद्विष् पु. (पुराणां त्रिपुरासुराणां द्वेष्टा द्विष्+क्विप्) शिव, महादेव.

पुरन्ध्र पु. (पुर धारि, धृ+क) इन्द्र.

पुरन्दर पु. (पुरं शत्रूणां दारयति, दृ+णिच्+खच् मि.) इन्द्र, विष्णु, अग्नि, चोर.

पुरन्दर न. अष्टक नामनी वनस्पति.

વાર તેનુ સ્થાપન

पुनरावर्त्त पु. (पुन आवर्त्त) વારવાર પાછા ફરવુ, ફરી ફરી જન્મ લઇ આવવુ તે

पुनरावर्तिन् त्रि (पुन पुनर्वारमावर्त्तते, आ+वृत्+णिनि) વારવાર પાછા આવનાર, ફરી ફરી જન્મ લેનાર "आब्रह्मभुवनाल्लोका पुनरावर्तिनोऽर्जुन" भगवद्गीतायां

पुनराहार पु (पुनर्वारमाहारो भोजन) બીજી વાર જમવુ, ફરીથી ભોજન

पुनरुक्त त्रि (पुनर्वारमुक्तं, वच्+कर्मणि क्त) ફરીથી કહેલુ, બીજીવાર બોલેલ અર્થ કે શબ્દ વિગેરે

पुनरुक्त न (पुन उक्तम्) બીજીવાર બોલવુ તે, ફરીથી કહેવુ તે

पुनरुक्तजन्मन् पु (पुनरुक्त द्वितीयवार जन्म यस्य) બ્રાહ્મણ-ક્ષત્રિય-વૈશ્ય એ દ્વિજાતિ, બ્રાહ્મણ

पुनरुक्तवदाभास पु (पुनरुक्तवान् आभासो यत्र) તે નામનો અર્થાલકાર

पुनरुक्ति स्त्री (पुन पुनर्वारमुक्ति) ફરીથી કહેવુ, બીજીવાર બોલવુ

पुनरुत्पत्ति स्त्री (उत्पन्नस्य पुनरुत्पत्ति) ઉત્પન્ન થયેલાનો ફરી ઉત્પત્તિ

पुनरुत्सृष्ट पु એક પ્રકારનો પશુ-જેને ગાડા વિગેરેમાં જોડી દુર્બળતાને લીધે છોડી દેવામા આવેલ હોય અને ફરી જોડીને છોડી દીધેલ હોય છે તે

पुनर्जन्मजय पु (पुनर्जन्मन जय) બીજી વાર જન્મ-મરણમાંથી મુક્ત થવુ, પુનર્જન્મના ફેરાને જીતવો તે

पुनर्जन्मन् न (पुनर्भूयो जन्म) ફરી જન્મ, વારવાર જન્મ.

पुनर्जन्मन् त्रि (पुन भूयो जन्म यस्य) ફરીવાર જન્મવાળુ, બીજીવાર ઉત્પત્તિવાળુ

पुनर्णव पु (पुनरपि छिन्ने भूयो नव) નખ

पुनर्णव त्रि (पुनरपि नव) ફરીથી નવુ, બીજીવાર નવીન

पुनर्नव पु („ „) નખ

पुनर्नवा स्त्री (पुनर्नवा, पुनर्नूयते नू+अप्+टाप् वा) વનસ્પતિ સાટોડી

पुनर्नवामण्डूर न વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક ઔષધ

पुनर्भव पु (छिन्नोऽपि पुनर्भवति, भू+अप्) નખ

पुनर्भव पु (पुनर्भूयते, भू+भावे अप्) બીજીવાર પેદા થવુ તે, ફરીથી હોવુ તે

पुनर्भव त्रि (पुनर्भवति, भू+अच्) વારવાર હોનાર, બીજીવાર પેદા થનાર

पुनर्भविन् त्रि (पुनर्भवति, भू+इनि) ફરી જન્મેલ, વારવાર જન્મેલ

पुनर्भू स्त्री (पुनर्भवति जायात्वेन, भू+क्विप्) જેણે પુનર્લગ્ન કર્યું હોય તેવી સ્ત્રી.

पुनर्मृत्यु पु (पुन भूयो मृत्यु) ફરી મરણ, વારવાર મરણ

पुनर्यज्ञ पु (पुन कार्यो यज्ञ) ફરીથી કરવા યોગ્ય યજ્ઞ

पुनर्यात्रा स्त्री (पुनर्वार यात्रा) ફરીથી આવવુ કે જવુ, તીર્થસ્થાનોની બીજીવાર રથયાત્રા

पुनर्वत् त्रि (पुन शब्दोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) "पुनर्" એ શબ્દવાળુ

पुनर्वचन न (पुन वचनम्) ફરીથી કહેવુ, બીજીવાર બોલવુ

पुनर्वसु पु (पुन पुन शरीरेषु वसति, पुनर्+वस्+उ) વિષ્ણુ, શિવ, કાત્યાયન મુનિ, લોકભેદ, દ્રવ્ય પ્રાપ્તિનો પ્રારભ, તે નામનુ એક નક્ષત્ર, તૈત્તિરીયનો પુત્ર

पुनर्वसु पु द्वि (पुनर्+वस्+उ) તે નામનુ સાતમુ નક્ષત્ર

पुनर्वह पु નદ

पुन्थ् (भ्वा पर सेट् पुन्थति) વધ કરવો સ કલેશ પામવો અ

पुन्नाग पु (पुमान् नाग इव श्रेष्ठत्वात्) તે નામે એક ફૂલઝાડ, ધોળુ કમળ, જાયફળ, શ્રેષ્ઠ પુરૂષ, ધોળો હાથી

पुन्नाट पु (पुमान् इव नाटयति, नाटि+अच्) "चक्रमर्द" પુનાડીયા નામે એક વૃક્ષ

पुन्नाड पु (पुमानिव नाडयति, नाडि+अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुन्नामन् पु (पुदिति नामास्य) "पुत्" નામનુ એક નરક

"पुन्नाम्नो नरकायस्मात् त्रायते पितरं पुन
तस्मात् पुत्र इति प्रोक्त' मनु

पुरहन् पु. (पुरं त्रिपुरं हन्ति हन्, हन्+क्विप्) महादेव, शिव.

पुरा अव्य. (पुरति अग्रे गच्छति, पुर्+का बा.) અગાઉ પૂર્વે, જૂનાકાળમાં, આગામી, ભવિષ્યમાં, અતીતકાળમાં, નજીક સમયે, નિકટ પાસે, ત્યારસુ.
"इदं वर्षे पुरा सर्पोऽसमेयच्छ्रीनिकम्
तरसातीतामन्य वास्त्वामिवमत्र." पञ्चरात्रम्

पुरा स्त्री. (पुरति पुर्+क+टाप्) પૂર્વ દિશા, એક જાતનું સુગન્ધિદ્રવ્ય.

पुराकथा स्त्री. (पुरा प्राचीना कथा) ઇતિહાસ, જૂની વાત.

पुराकल्प त्रि. (पुरा पुराणः कल्पः) પ્રાચીન કલ્પ, જૂની વૃત્તિ, જૂનો આચાર, એક અર્થવાદ.

पुराकृत त्रि. (पुरा पूर्वं पूर्वस्मिन् काले वा कृतम्) પૂર્વે કરેલ, અગાઉ કરેલ, આજન્મમાં કે પૂર્વ જન્મમાં કરેલ પાપ પુણ્ય વિગેરે.

पुराग त्रि. (पुरा अग्रतो गच्छति गम्+ड) પૂર્વે જનાર, પ્રથમ જનાર.

पुराण् (भाष्यमें अनूक्त पर शब्द. देव पुराणति) વેદનું આખ્યાન કહેવું.

पुराण त्रि. (पुरा भवं ट्यु नि तुट् च. पुरा नीयते नी+ड वा णत्वम्) પૂર્વે–પ્રથમ હોનાર–થનાર, અગાઉનું, પ્રાચીન, જૂનું.
"माता पिता सत्येोऽयं पुराणा
न हन्यते हन्यमाने शरीरे" गीतायाम्

पुराण न. (पुरा भवं पुरा+ट्यु) સર્ગ પ્રતિસર્ગ વંશ–મન્વન્તર અને વંશાનુચરિતનું વર્ણન કરવા વાળું વ્યાસ વિગેરેએ રચેલું શાસ્ત્ર મહાપુરાણ તથા ઉપપુરાણ.

पुराण पु. न. („) એંશી કોડી બરાબર એક જાતની નાણું–પણ, કાર્ષાપણ.

पुराणग पु. (पुराणं वेदम्, अनुगच्छति) બ્રહ્મ–પરમાત્મા, ઈશ્વર.

पुराणग त्रि. (पुराणं गायति गै+क) પુરાણ વાંચનાર, પુરાણની કથા કરનાર વાચક વિગેરે.

पुराणपुरुष पु. (पुराणैरस्तुतः पुरुषः) વિષ્ણુ, પરમાત્મા એક પુરુષ.

पुराध्यक्ष पु. (पुराध्यक्ष, पुरमध्यक्ष अध्यक्षति अधि+अक्ष्) નગરનો રક્ષણ કરનાર અમલદાર.

पुराध्यक्ष पु. (पुरस्य अध्यक्षः) પુરાણનો અન્ત, પુરાણનો છેલ્લો ભાગ.

पुरातन त्रि. (पुरा भवं पुरा+ट्यु+तुट् च) જૂના કાળનું પૂર્વે હોનાર–થનાર, અગાઉનું.
"ऋषिर्विप्रं महदे पर्ने पिड पुरातनं सर्वं पुरं पुरा- चिद् याव"

पुरातन पु. ( ) લંગોર સ્વામી, વિષ્ણુ.

पुरातल ... સાત પાતાળમાંનું એક પાતાળ.

पुराधिप पु. (पुरस्य अधिपः) નગરનો સ્વામી, શહેરના અધિકારી વગેરે ઉપયોગ.

पुराध्यक्ष पु. (पुरस्य अध्यक्षः) કોટવાલ, નગર રક્ષક જન.

पुरायोनि पु. (पुरा प्राचीना योनिरस्य) મહાદેવ, શિવ.

पुराराति पु. (पुरस्य त्रिपुरस्य अरातिः) મહાદેવ, શિવ.
"पुरारातिर्भ्रान्त्या कुसुमशर किं मां प्रहरसि"

पुरारि पु. (पुरस्य त्रिपुरस्य अरिः) મહાદેવ, શિવ.

पुरार्धविस्तर पु. (पुरार्धे पूर्वार्धे विस्तरो विस्तृतिरस्य) ... નગર, અને નગરનું ...

पुरार्धविस्तार पु. (पुरा प्रथमतो अर्धविस्तारोऽस्य) ... નગર, એક જાતનું ....

पुरावती स्त्री. તે નામની એક નદી.

पुरावसु पु. (पुरा पूर्वस्मिन् जन्मनि प्राक् वसु) ભીષ્મ પિતામહ.

पुराविद् त्रि. (पुरा पुरातनं वेत्ति, विद्+क्विप्) પુરાણ ઇતિહાસ વિગેરે વૃત્તાન્ત જાણનાર.

पुरावृत्त न. (पुरा पूर्वस्मिन् वृत्तं यत्र) પૂર્વનું વૃત્તાન્ત જણાવનાર ઇતિહાસ કે આખ્યાન વિગેરે.

पुरावृत्त न. (पुरा पूर्वस्मिन् वृत्तं चरितम्) જૂનું વૃત્તાન્ત, પ્રાચીન વાત ચરિત્ર વિગેરે.

पुरासाद् पु. (पुराणि शत्रुपुराणि सहते अभिभवति, सह्+णि पूर्वपदस्य दीर्घः) ઇન્દ્ર.

पुरासाद् त्रि. („ सह्+णि दीर्घश्च) શત્રુઓનાં નગરો છતનાર.

पुरासिनी स्त्री. (पु. पुरमस्यति, अस्+णिनि+ङीप्)

पुरन्दरा स्त्री (पुरं दारयति प्रवाहैः, दारि+खच् निपा टाप् च) गंगा नदी

पुरन्दर पु (पुरं गेहं दारयति, दारि+खच् नि) ચોર

पुरन्धि स्त्री द्वि (पुर+धा+कि) આકાશ અને પૃથ્વી

पुरन्धि स्त्री (पुरं बहु कुटुम्बजातं दधाति, पुरुधा बहुधा धीयते स्थाप्यते वा पुर+धा+कि पृषो) એક જાતનો વેદકર્મ પ્રસિદ્ધ યજ્ઞ, બહુ બુદ્ધિ

पुरन्धिवत् त्रि (पुरन्धि अस्त्यस्य मतुप् मस्य व) બહુ બુદ્ધિવાળું

पुरंध्रि स्त्री (पुरं गेहस्थजनं धारयति धृ+खच्+ङीप् पृषो वा ह्रस्व) બહુ કુટુંબવાળી પતિપુત્રવાળી સ્ત્રી

"गृहे गृहे व्यग्रपुरंध्रिवर्गम्" कुमा०

पुरंध्री स्त्री („ धृ+खच्+ङीप् मुम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

"पुरंध्रीणां चेतः कुसुमसुकुमारं हि भवति" उत्तररामचरिते

पुरपाल पु (पुरं नगरं देहं वा पालयति, पालि+अण्) શહેરની રક્ષા કરનાર કોટવાળ વગેરે, દેહનું પાલન કરનારો-જીવાત્મા

पुरभिद् पु (पुराणि भिनत्ति, भिद्+क्विप्) શિવ, મહાદેવ

पुरभेदन पु („ „ भिद्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरमथन पु (पुरं मथ्नाति, मथ्+ल्यु) મહાદેવ, શિવ

पुरमार्ग पु (पुरस्य मार्गः) શહેરનો રસ્તો, નગરનો માર્ગ

पुरमानिनी स्त्री　ते નામની એક નદી

पुरय पु　તે નામનો એક રાજા

पुररक्ष पु (पुरं रक्षति, रक्ष्+अच्) શહેરની રક્ષા કરનાર કોટવાળ વિગેરે, દેહપાલક-જીવાત્મા

पुररक्षक पु (पुरं „ रक्ष्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

पुररक्षिन् पु (पुरं रक्षति, रक्ष्+णिनि) पुरपाल શબ્દ જુઓ

पुरला स्त्री (पुर्+कल्च्+टाप्) દુર્ગા દેવી

पुरवासिन् त्रि (पुरे वसति,वस्+णिनि) નગરવાસી, શહેરમાં રહેનાર

पुरशासन पु (पुरं शास्ति, शास्+ल्यु) મહાદેવ, શિવ

पुरश्चरण न (पुरस्+चर्+भावे ल्युट्) આગળથી આચરણ કરવું, ગ્રહણ કરેલા મંત્રની સિદ્ધિ માટેનો તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક પ્રયોગ

"जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न क्षमः पुरश्चरणहीनोऽपि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः" तन्त्रसारे

पुरश्चर्या स्त्री (पुरस्+चर्+क्यप्+टाप्) ઉપરનો અર્થ

पुरश्छद पु (पुरश्छादयति, छदि+खच् ह्रस्वश्च) એક જાતનું તૃણ-ઘાસ

पुरश्छद पु द्वि　સ્તનની દીંટડી

पुरस् अव्य (पूर्वशब्दात् दिग्देशकालवाचकात् असि पुर् आदेश) પૂર્વ દિશામાં, પૂર્વ કાળમાં પૂર્વ દેશમાં, આગળ, આગળથી

पुरसंस्कार पु (पुरस्य संस्कारः) નાશ પામેલા શહેરનું ફરી સુધારવું તે

पुरस्करण न (पुरस्+कृ+ल्युट्) પૂજા કરવું, તૈયાર કરવું, આગળ કરવું, સિદ્ધ કરવું, પૂર્ણ કરવી, સત્કાર કરવો, રચવું, વચન આપવું, આરોપ, ઠપકો, શત્રુને પકડવો, હલ્લો, ધાડ પાડવી, ધ્યાનમાં લેવું, સ્વીકારવું, પ્રોક્ષણ-પાણી છાંટવું તે

पुरस्करणीय त्रि (पुरस्+कृ+अनीयर्) પૂજા કરવા યોગ્ય, આગળ કરવા યોગ્ય

पुरस्कर्त्तव्य त्रि (पुरस्+कृ+तव्यच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरस्कार पु (पुरस्+कृ+भावे+घञ्) પૂજન, શત્રુને પકડવો, સ્વીકારવું, છાંટવું,-પ્રોક્ષણ કરવું, સત્કાર, અભિશાપ

पुरस्क्रिया स्त्री (पुरस्+कृ+भावे श+टाप्) ઉપરનો અર્થ

पुरस्कृत त्रि (पुरः क्रियते स्म, पुरस्+कृ+क्त) પૂજેલું, પૂરું કરેલું, સિદ્ધ કરેલું, અટકાવ કરેલું, આગળ કરેલું, વચન આપેલું, બનાવેલું, આરોપ મૂકેલું, ઠપકો દીધેલું, હલ્લો કરેલું, ધ્યાનમાં આણેલું, સ્વીકાર કરેલું, પ્રોક્ષણ કરેલું-છાંટેલું

पुरस्तात् अव्य (पूर्व+प्रथमापञ्चम्यार्थे अस्ताति पुर् आदेश) पुरस् શબ્દ જુઓ

"गुरोरपीदं धनमाहिताग्नेर्नश्यत् पुरस्तादनुपेक्षणीयम्" रघु

पुरुद्रुह् त्रि (पुरून् बहून् द्रुह्यति वा द्रुह्यति, पुरु+द्रुह्) ઘણાનો દ્રોહ કરનાર.

पुरुद्वत् पु. કેકયવંશી મધુપુત્ર એક રાજા.

पुरुधा अव्य (पुरु+प्रकारे धाच्) અનેક પ્રકારે, ઘણા પ્રકારે.

पुरुनाम पु (पुरूणि नामानि यस्य) તે નામનો એક રાજા.

पुरुनाथ त्रि   અનેકોને હણનાર.

पुरुभूत् (पुरुभूत गुणा) ઇન્દ્ર.

पुरुभोजस् पु. (पुरुणि भुञ्जते, भुज्+असुन्) મેઘ

पुरुभोजस् त्रि („) ઘણું ખાનાર ઘણું ભોજન કરનાર.

पुरुमित्र पु (पुरु मित्रमस्य) તે નામે એક મહારથિ રાજા, તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

पुरुमीढ पु.   તે નામનો એક કૌરવ રાજા.

पुरुरथ पु (रथान् रायते पुरु रथो रथः यस्य) ઘણા આકાશનું ગ્રહ

पुरुरवस् पु. (पुरु बहु यथा स्यात्तथा रौति रु+असुन् पृषो.) સોમ વંશમાં પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા.

पुरुरवस पु ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरुराजन् त्रि (पुरु बहु रूपि राजति राज्+कनिन्) અનેક પ્રકારના રૂપ ધારનાર જુદી જુદી જાતના રૂપ ધારનાર

पुरुवयस् त्रि. (पुरुर्वयोऽस्य) ઘણા આયુષ્યવાળું

पुरुश्चन्द्र त्रि. (पुरु चन्द्र आह्लादकत्वात् दीप्तिरस्य वा सु) ઘણી કાન્તિવાળું અતિશય તેજવાળું

पुरुष पु (पुर्-अग्रगमने+कुषन् पुरि देहे शेते शी+ड पृषो. वा) મનુષ્ય, આત્મા, સાંખ્યમત પ્રસિદ્ધ પચીસમું તત્ત્વ, પુન્નાગ વૃક્ષ, વિષ્ણુ, મેષ-મિથુન વગેરે વિષમ રાશિ, મગજ, વિમર્શ પુરાતન, નિશ્ચય, એક મિત્ર.

"पुरुषस्त्वावयस्य यत्नोऽस्ति पुरुषो यस्य बाह्यमानम्

पुरुषक   (पुरुष इव आचरति कै+क) ઘોડાઓની બે પગે ઉભા રહે તેવી એક જાતની ગતિ.

पुरुषकार पु (कृ+भावे घञ् पुरुषस्य कार करणम्) પુરુષનું કામ, પુરુષોચિત-પુરુષાર્થ

पुरुषकुञ्जर पु. (पुरुषेषु कुञ्जर श्रेष्ठः, पुरुषः कुञ्जर इव वा) શ્રેષ્ઠ પુરુષ, ઉત્તમ પુરુષ.

पुरुषच्छन्दस् स्त्री. (पुरुष इव द्विपादयुक्तं छन्दो यस्य) બે ચરણવાળો છંદ.

पुरुषत्रा अव्य. (पुरुष+द्वितीयादिसप्तम्यर्थे त्रा) પુરુષને પુરુષમાં પુરુષમધ્યે

पुरुषता स्त्री (पुरुषस्य भावः तल्+टाप्) પુરુષપણું, મર્દાઈ

पुरुषत्व न (पुरुषस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरुषदघ्न त्रि (पुरुष परिमाणमस्य पुरुष+परिमाणार्थे दघ्नच्) ઉંચા કરેલા હાથવાળા પુરુષના માપનું, માપેલું પુરુષની ઉંચાઈનું

पुरुषदन्तिका स्त्री. (पुरुषस्येव दन्तो दन्ताकारोऽस्त्यस्य कप् टापि अत इत्वम्) એ નામની વનસ્પતિ.

पुरुषद्वयस त्रि. (पुरुष+परिमाणार्थे द्वयसच्) ઉંચા કરેલા હાથવાળા પુરુષના માપનું માપેલું

पुरुषद्वेषिन् त्रि (पुरुषं द्वेष्टि, द्विष्+णिनि) પુરુષનો દ્વેષ કરનાર.

पुरुषधर्म पु (पुरुषस्येव धर्म) પુરુષાતનરૂપ ધર્મ

पुरुषनाथ पु. (पुरुषान् नयति नी+अच्) મનુષ્યોનું રક્ષણ કરનાર, સેનાપતિ

पुरुषपशु पु (पुरुष इव पशुः) પુરુષરૂપે પશુ

पुरुषपुङ्गव पु (पुरुषः पुङ्गव इव) પુરુષમાં શ્રેષ્ઠ, શ્રેષ્ઠ પુરુષ, ઉત્તમ માણસ.

पुरुषपुण्डरीक पु. (पुरुषः पुण्डरीकः व्याघ्र इव) શ્રેષ્ઠ માણસ, વાઘ જેવો પુરુષ, તે નામે એક જૈનેશ્વર.

पुरुषमात्र त्रि. (पुरुष+परिमाणार्थे मात्रच्) ઉંચા કરેલા હાથવાળા પુરુષના માપનું.

पुरुषमेध पु (पुरुषः बध्यतेऽस्मिन् मिध्यते हिंस्यतेऽत्र मिध्-आधारे+घञ्) એક જાતનો યજ્ઞ જેમાં પુરુષનો હોમ થાય છે તે.

पुरुषर्षभ पु (पुरुषेषु ऋषभ) શ્રેષ્ઠ માણસ, ઉત્તમ પુરુષ, પુરુષોમાં શ્રેષ્ઠ.

पुरुषवर्जित त्रि (पुरुषेण वर्जित) પુરુષરહિત પુરુષ વિનાનું

पुरुषवाच् स्त्री. (पुरुषस्येव वाग् यस्याः) મેના પક્ષી.

સહદેવીનો વેશ

पुरासुहृद् पु (पुरस्य त्रिपुरस्यासुहृत् शत्रु) મહાદેવ, શિવ

पुरि स्त्री (पूर्यते, पॄ+इ किच्च) નગર, શહેર, નદી, સન્યાસીઓની એક ઉપાધિ વિશેષણ, દેહ, શરીર

पुरि पु (पूर्यते यश आदिभिः, पॄ+इ किच्च) રાજા

पुरितत् स्त्री (पुरिं देहं तनोति, तन्+क्विप् तुगागमश्च) આતરડુ, નાડી.

पुरितत् स्त्री (पुरि देहे तनोति आच्छादयति हृदयादि पुरि+तन्+क्विप् अलुक् स) શરીરમા હૃદય ભાગને ઢાકનાર માંસદેહ

पुरिश पु (पुरि देहे शेते, शी+अच् अलुक् समा) જીવ

पुरी स्त्री (पूर्यते, पॄ+ट+ङीप्) શહેર નગર, નદી, શરીર.

पुरीतत स्त्री (पुरी+तन्+क्विप तुगागमश्च) पुरितत શબ્દ જુઓ

पुरीमोह पु (पुरीं देहं मोहयति, मुह्+णिच्+अण्) ધતૂરો

पुरीष न (पॄ+ईषन् किच्च) વિષ્ટા, પાણી, વિષ્ટા જેવી માટી, यवस જુઓ

पुरीषण पु (पुरीतो देहात् ईष्यते, ईष्-दाने+ल्युट्) વિષ્ટા

पुरीषधान न (पुरीष+धा+ल्युट्) જ્યા વિષ્ટા રહે છે તે સ્થાન—મલાશય

पुरीषम पु (पुरीष मिमीते, मा+क) અડદ

पुरीषाधान न (पुरीषमाधीयतेऽत्र, आ+धा+आधारे ल्युट्) વિષ્ટા રહેવાનું આતરડુ, મલાશય

पुरीषिन् त्रि (पृणाति प्रीणातीति पुरीषमुदकं मत्वर्थे इनि) મળયુક્ત, પાણીવાળુ

पुरीष्य त्रि (पुरीषाय हितम् , पुरीष+यत्) વિષ્ટાના હિતનું, ઝાડાને ફાયદાકારક

पुरु त्रि (पॄ पालनपोषणयो +कु) પુષ્કળ, ઘણુ

पुरु पु (पॄ+कु) દેવલોક-સ્વર્ગલોક, તે નામનો એક દૈત્ય સોમવંશમા પેદા થયેલ તે નામનો એક રાજા, યુધિષ્ઠિરનો સભાસદ રાજા, ફુલનું રજ—પરાગ

पुरु स्त्री („ „) તે નામની એક નદી

पुरुकुत्स पु   સૂર્યવંશમા પેદા થયેલો માંધાતા રાજાનો પુત્ર.

पुरुकुत्सव पु   ઇન્દ્રનો એક શત્રુ

पुरुकुत्सानी स्त्री (पुरुकुत्सस्य पत्नी वा आनङ्+ङीप्) માન્ધાતા રાજાના પુત્ર પુરૂ કુત્સની પત્ની

पुरुक्षु त्रि (पुरव क्षुणोऽन्नान्यस्य छान्दस अन्त्यलोप) ઘણા અન્નનું સ્વામી, બહુ અન્નનું માલીક

पुरुक्षु त्रि (पुरुषु क्षीयते, क्षि–निवासे+डु) ઘણા ઘરવાળુ, બહુનિવાસવાળુ

पुरुचन्द्र त्रि (पुरु चन्द्र आल्हादकत्वात् दीप्तिरस्य पृषो) ઘણી કાન્તિવાળુ, અતિશય તેજસ્વી

पुरुज पु (पुरु+जन्+ड) ભરતવંશમા પેદા થયેલો સુશાન્તિ રાજાનો પુત્ર

पुरुजाति पु (पुरो जातिर्जन्म यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरुजित त्रि (पुरु तन्नामनृप जयति, जि+क्विप् तुक् च) કુન્તિભોજ એક રાજા, રૂચક રાજાનો તે નામ નો પુત્ર, વિષ્ણુ

"पुरुजित् पुरुषोत्तम" विष्णु०

पुरुणाय पु (पुरूणा नायो नेता सज्ञायां णत्वम्) તે નામનો એક રાજા

पुरुत्मन् पु (पुरुरात्मा यस्य पृषो)વિશાળ આત્મા-વાળુ, મોટા આત્માવાળુ

पुरुत्रा अव्य (द्वितीयासप्तम्यर्थकृते पुरु+त्रा) ઘણાઓને, ઘણાવિષે

पुरुद न (पुरु प्रचुर दायति दै+क) સોનુ, સુવર્ણ

पुरुदशक पु (पुरु बहुल यथास्यात्तथा दशति, दश्+ण्वुल्) હસ.

पुरुदशस् पु (पुरु तन्नामानमसुर दष्टवान् , दश्+असुन्) ઇન્દ્ર

पुरुदसस् त्रि (पुरूणि दसांसि कर्माण्यस्य) ઘણા કર્મ વાળુ, પુષ્કળ કામવાળુ

पुरुदंसस् पु (पुरु तन्नामान दैत्यभेद दसयते, दसि–दर्शने +भूते असुन्) ઇન્દ્ર

पुरुदत्र पु (दीयते दा+क्त्र दत्र धनम् , पुरु दत्रमस्य) ઇન્દ્ર

पुरुदस्म त्रि (पुरु दसति, दस्+वा० मनिन्) ઘણાનો નાશ કરનાર, ઘણા કામવાળુ

જનાર, મોખરે ચાલનાર, પ્રધાન-મુખ્ય.

પુરોગત त्रि (पुरोऽग्रे गत) આગળ ગયેલું, મોખરે ગયેલું.

પુરોગતિ स्त्री (पुरोऽग्रे गतिः) આગળ ચાલવું, મોખરે જવું તે.

પુરોગતિ त्रि (पुरोऽग्रे गतिर्गमनं यस्य) આગળ જનાર મોખરે ચાલનાર કૂતરો વિગેરે.

પુરોગમ त्रि. (पुरोऽग्रे गच्छति गम्+अच्) આગળ જનાર મોખરે ચાલનાર.

પુરોગમન न (पुरस्+गम्+ल्युट्) આગળ જવું તે.

પુરોગામિન્ त्रि (पुरोऽग्रे गच्छति, गम्+णिनि) આગળ જનાર, મોખરે ચાલનાર પ્રધાન-મુખ્ય.

પુરોચન पु લાખના ઘરમાં પાંડવોને બાળી નાંખવા તૈયાર થયેલો દુર્યોધનનો એક મિત્ર.

પુરોજન્મન् त्रि (पुरोऽग्रे जन्म यस्य) પહેલાં જન્મનાર આગળ જન્મનાર મોટો ભાઈ વિગેરે.

પુરોજન્મા स्त्री (पुरोऽग्रे जन्मो जन्म यस्याः टाप्) મોટી બહેન આગળ જન્મેલી.

પુરોટિ पु. (पुरोऽग्रते अट्+इन्) પુરોટિ નામે વૃક્ષ.

પુરોડાશ્ पु. (पुरो दास्यते दाश-दाने+क्विप् दस्य ड) યજ્ઞ સંબંધી એક પ્રકારનું હોમવાનું અન્ન, હોમવામાં આવી રહેલો પદાર્થ સોમલતાનો રસ જવના લોટથી મિશ્ર એક જાતનો રોટલો, યજ્ઞના અગ્નિ ઉપર રોટ વિગેરે રચી તેનો હવન કરાય છે તે.

પુરોડાશ पु (पुरो दास्यते दाश्+दाने+घञ् दस्य ड) ઉપર પ્રમાણે અન્ન.

પુરોડાશિક पु. (पुरोडाशस्य व्याख्यानो ग्रन्थः ठञ्) પુરોડાશનું વ્યાખ્યાન કરનારો ગ્રન્થ.

પુરોડાશીય त्रि (पुरोडाशाय हित, छ) પુરોડાશને માટે ઉપયોગી અન્ન ચોખા વિગેરે.

પુરોડાશ્ય त्रि (पुरोडाशाय हितम् पुरोडाश+यत्) હવિષ્યાન્નના માટે ઉપયોગી અન્ન ચોખા વિગેરે

પુરોદ્ભવ त्रि (पुरे नगरेऽपि उद्+भू अच्)નગરમાં પેદા થનાર, નગરમાં હોનાર.

પુરોદ્ભવા स्त्री. („ „ पुरोद्भव+टाप्) મહામેદ નામની વનસ્પતિ.

પુરોધસ पु (पुरोऽग्रे धीयते, धा+असुन् अभिधेयत्व) પુરોહિત, ગોર
"स यावज्जीवमविकलं तद्वैषम्य तपोमयवैभव पुरोधसा हृतं" रघुः

પુરોધા स्त्री. (पुरस्+धा+असुन् भावे क्विप्) પુરોહિતપણું, ગોરપણું

પુરોનુવાક્યા स्त्री (पुरोऽग्रेऽनुवाक्या) વેદ નામની એક ઋચા-રૂ.

પુરોપનીત त्रि (पुर पूर्+उप+नी+क्त) પૂર્વે પ્રાપ્ત થયેલ પ્રથમ મેળવેલ.

પુરોપવન न (पुरस्य उपवनम्) શહેરનો બગીચો, નગરની વાડી.

પુરોભાગ पु (पुरोऽग्र भाग) અગ્રભાગ, આગળનો ભાગ.

પુરોભાગ त्रि (पुरः पुर भजते, भज्+अण् भाग) ગુણનો ત્યાગ કરી માત્ર દોષ ગ્રહણ કરનાર.

પુરોભાગિતા स्त्री (पुरो भागिनो भावः तल्+टाप्) ગુણનો ત્યાગ કરી દોષ લેવાપણું, અદેખાઈપણું.

પુરોભાગિત્વ न (पुरोभागिनो भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

પુરોભાગિન् त्रि (पुरः पूर्वं भजते भज्+णिनि) ગુણનો ત્યાગ કરી કેવળ દોષ લેનાર, અદેખાઈવાળું.

પુરોમારુત पु (पुरो मरुत पूर्वस्यामपि पुर मारुत) પૂર્વ દિશામાં ઉત્પન્ન થયેલો વાયુ, પૂર્વનો પવન.

પુરોયાવન્ त्रि (या+वनिप् पुरोऽग्रे यातम्) આગળ ગયેલ.

પુરોરવસ્ पु (पुरस्तात् रवो) પુરૂરવસ् શબ્દ જુઓ.

પુરોવાત पु (पुर पूर्वस्याः वातः) પૂર્વનો વાયુ, પૂર્વ તરફથી વાયુ.

પુરોહિત पु (पुरो धीयतेऽसौ, धा+क्त) કુલગુરુ પુરોહિત, ગોર.

પુરોહિત त्रि. (पुरः हितम्) આગળ મૂકેલું, આગળ ધરેલું.

પુરોહિતાદિ पु. પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

स च-पुरोहित राजसिंह, ग्रामिक, सूचिक, राजपुत्र, परिवार, बलिक, सूचिक, मतिक, शिविक, सूचिक, सूचिक, शिक्षक, अध्यापिक, बर्हिक, पुत्रिक, अंजलिक, अंकिक,

पुरुषवाह पु (पुरुषेण नरेण उह्यते, वह्+कर्मणि घञ्) કુબેર

पुरुषवाह पु (पुरुषमादिपुरुषं वहति, वह्+अण्) ગરૂડ પક્ષી

पुरुषवाहम् अव्य (पुरुष+वह्+णमुल्) પુરૂષને ઉપાડવું તે–વહેવું તે

पुरुषविध त्रि (पुरुषस्येव विधा यस्य) પુરૂષના જેવા પ્રકારનું

पुरुषव्याघ्र पु (पुरुषो व्याघ्र इव) શ્રેષ્ઠ પુરૂષ, વાઘ સમાન પુરૂષ, ઉત્તમ માણસ

पुरुषशार्दूल पु (पुरुष शार्दूल इव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुरुषशीर्षक पु (पुरुषशीर्ष इव कायति, कै+क) ચોરનું ચોરી કરવાનું હથિયાર

पुरुषसमवाय पु (पुरुषाणां समवाय) પુરૂષનો સમૂહ, પુરૂષનો જમાવ

पुरुषसिंह पु (पुरुष सिंह इव पुरुषेषु सिंह श्रेष्ठो वा) શ્રેષ્ઠ પુરૂષ, તે નામના એક જીનેશ્વર

"उद्योगिनं पुरुषसिंहमुपैति लक्ष्मी" हितोपदेशे

पुरुषसूक्त न (परमपुरुषप्रतिपादकं सूक्तम्) પરમ પુરૂષનું પ્રતિપાદન કરનાર "सहस्रशीर्षा" વગેરે ૧૬ રૂચાઓનું રૂગ્વેદ સૂક્ત

"सहस्रशीर्षं पुरुष सहस्राक्ष सहस्रपात्"

पुरुषांशक पु (पुरुषस्य अंश, स्वार्थे कप्) એક પ્રકારનો પુરૂષાંશ, પુરૂષાંશનો પ્રતિપાદક ગ્રંથ

पुरुषांशकिन् त्रि (पुरुषांशकमधीते वेत्ति वा णिनि) પુરૂષાંશક ગ્રંથને જાણનાર કે ભણનાર

पुरुषाद् पु (पुरुषमत्ति अद्+क्विप्) રાક્ષસ

पुरुषाद पु (पुरुषमत्ति अद्+अण्) રાક્ષસ, તે નામનો મધ્ય પ્રદેશ

पुरुषादी स्त्री (पुरुषाद+स्त्रियां जाति ङीप्) રાક્ષસી

पुरुषाद्य पु (पुरुषेषु पुरुषाणां वा आद्य) આદિનાથ નામના જૈન તીર્થંકર, વિષ્ણુ

पुरुषाद्य पु (पुरुष नर आद्यो यस्य) રાક્ષસ

पुरुषाधम पु (पुरुषेषु अधम) નીચ પુરૂષ, પુરૂષોમાં અધમ–નીચ

पुरुषाधिकार पु (पुरुषस्य अधिकार) પુરૂષનો અધિકાર

पुरुषायण त्रि (पुरुष आत्मा अयनं प्रतिष्ठा यस्य पूर्वे प० णत्वम्) આત્માનો આશ્રય કરી રહેલ પ્રાણ વિગેરે

पुरुषायुष न (पुरुषस्य आयु अच् समा) પુરૂષનો આયુષકાળ

पुरुषार्थ न (पुरुषस्य अर्थ) ધર્મ–અર્થ–કામ અને મોક્ષ એ ચાર પુરૂષાર્થમાંથી પ્રત્યેક, સાંખ્ય મત પ્રમાણે બુદ્ધિનો ઇષ્ટભોગ તથા મોક્ષ

पुरुषाशिन् पु (पुरुषमश्नाति अश्+णिनि) મનુષ્ય ભક્ષણ કરનાર રાક્ષસ

पुरुषाशिनी स्त्री (पुरुषाशिन्+ङीप्) રાક્ષસી

पुरुषास्थिमालिन् पु (पुरुषस्यास्थिमाला साऽस्त्यस्य इनि) મહાદેવ, શિવ

पुरुषोत्तम पु (पुरुषेषु उत्तम) જીનેશ્વર, નારાયણ, વિષ્ણુ ઉત્તમ પુરૂષ

पुरुष्य त्रि (पुरुषाय हितं यत्) પુરૂષના હિતનું, પુરૂષના ફાયદાનું

पुरुह त्रि (पुरं प्रचुरं हन्ति गच्छति, पुरु+हन्+ड) પુષ્કળ, ઘણું

पुरुहु त्रि (पुरु प्रचुरं हन्ति, हन्–गतौ+बाहु ड्‌ु) ઉપરનો અર્થ

पुरुहूत पु (पुरूणि बहूनि हूतानि नामानि यस्य यद्वा पुरुर्दैत्यभेदो हूतो युद्धार्थं येन) ઇન્દ્ર

पुरुहूत त्रि (पुरूणि बहूनि हूतानि नामानि यस्य) ઘણાં નામવાળું, પુષ્કળ નામવાળા દેવ વિગેરે

पुरुहूति पु (पुरवो हूतयो नामान्यस्य) વિષ્ણુ

पुरुहूति स्त्री दाक्षायणी

पुरुहोत्र पु અંગુ રાજાનો એક પુત્ર.

पुरुद्वह पु (पुरून् पौरवनृपान् तद्भारमुद्वहति, उद्+वह्+अच्) પૌરવ વંશમાં શ્રેષ્ઠ રાજા, રૂદ્ર સાવર્ણિ મનુનો પુત્ર–બારમો મન્વન્તર.

पुरूरवस् पु (पुरु प्रचुरं यथास्यात्तथा रौति, रु+असि दीर्घश्च) ચન્દ્રવંશી બુધનો પુત્ર રાજા

पुरूरवस ઉપરનો અર્થ

पुरूवसु त्रि (पुरु प्रचुरं वसु धनं यस्य वेदे दीर्घ) પુષ્કળ ધનવાળું, જેની પાસે ઘણું દ્રવ્ય હોય તે

पुरोग त्रि (पुरोऽग्रे गच्छति गम्+ड) આગળ

पुलोमारि पु. (पुलोम्नोऽरिः ष. त.) इन्द्र.

पुल्क त्रि. (पुल्+क्वो) उंचुं, विशाल पामेलुं, फेलेलुं.

पुल्कस पु. ( ) ब्राह्मणथी क्षत्रिय जातिमां उत्पन्न थयेल वर्णसंकर पुरुष.

पुल्कसी स्त्री. (पुल्कस+स्त्रियां जाति ङीप्) ब्राह्मणथी क्षत्रिय स्त्रीमां उत्पन्न थयेल वर्णसंकर स्त्री.

पुल्य त्रि. (पुल्+महत्त्वे बाहु. य) रोमांच वडे व्याप्त-थयेल.

पुल्ल त्रि. (पुल्ल+क्तो) प्रफुल, खीलेलुं.

पुष् (पुषे दि. पर. अक. अनिट् पुष्यति) पोषण करवुं, पालन करवुं, पोषवुं.

पुष् (क्र्या. पर. सक. सेट् पुष्णाति) उपर प्रमाणे अर्थ.

पुष् (भ्वा. पर. अक. सेट् पोषति) पोषण करवुं, पोषवुं.

पुष् (चुरा. उभ. सक. सेट् पोषयति-ते) धारण करवुं, धरवुं.

पुषा स्त्री. (पुष्यति पुष्+क+टाप्) पोषवुं, पोषण करवुं, ब्राह्मी रस.

पुष्पित त्रि. (पुष्प इव पुष्+क्त स्वार्थिकतारकादि) पोषण, पोषण करेल.

पुष्क न. (पुष्+क भावे क स्त्रियां कस स्त्रियाम्) पोषण करवुं, पुष्टि.

पुष्कर न. (पुष्कं पुष्टिं राति रा+क) हाथीनी सुंढनो अग्रभाग, वादित्रनुं मोढुं, मुख, जल, पाणी, आकाश, तलवारनुं पानुं, कमल, ते नामे एक तीर्थ-पुष्करतीर्थ, एक औषधि, बाणने करेलुं एक सरोवर, भाग, अंश, ते नामे एक द्वीप, तलवारनुं म्यान.

"पुष्करं पुष्करं वारि सरसिजं पद्मम्" ज्योतिस्तत्त्वे

पुष्कर पु. (पुष्कं पुष्टिं राति रा+क) सात द्वीपमांनो एक द्वीप, वरुणनो पुत्र, ते नामे एक पुत्र, ते नामे एक रोग, ते नामनो एक नाग, सारसपक्षी, पुष्कर दिग्गजो, ते नामनो एक राजा, मेघनो अधिपति, एक जातनो ढोल, शिव, सूर्य, बाणनुं मुख, एक जातनुं वाद्य, पुष्कर द्वीपनो स्वामी.

पुष्करकर्णिका स्त्री. (पुष्करं कर्णिका इव पुष्करस्य कर्णि वत् ...) स्थल पद्मिनी, जमीन उपर थनार कमळनो वेलो.

पुष्करचूड पु. (पुष्करचूड पुष्कर वस्य) लोकालोक पर्वत उपरनो ते नामनो एक दिग्गज.

पुष्करजटा स्त्री. (पुष्करस्य जटा वस्य) पुष्कर मूल वनस्पति.

पुष्करनाडी स्त्री. (पुष्करं नाडीं ...) "स्थलपद्मिनी" शब्द जुओ.

पुष्करनाभ पु. (,, ,, नाभौ यस्य अच् समा०) विष्णु.

पुष्करप्रादुर्भाव पु. (पुष्करस्य प्रादुर्भाव) कमळ रूपे भगवाननुं प्रकट थवुं.

पुष्करबीज न. (पुष्करस्य बीजम्) कमळनुं बीज-कमळ काकडी.

पुष्करमालिन् त्रि. (पुष्करस्य मालाऽस्त्यस्य इनि) कमळनी माळावाळुं.

पुष्करमालिन् पु. (,, +इनि) ते नामनो एक राजा, पति.

पुष्करमूल न. (पुष्करस्य मूलमिव मूलं यस्य) एक औषधि.

पुष्करमूल न. (पुष्करस्य मूलम्) कमळनुं मूळ.

पुष्करमूलक न. (पुष्करमूल+स्वार्थे क) एक औषधि, कमळनुं मूळ.

पुष्करबीज न. (पुष्करस्य बीजम्) पुष्करबीज शब्द जुओ.

पुष्करशायिका स्त्री. (पुष्करे शेते) एक जातनुं जलचर पक्षी.

पुष्करशिफा स्त्री. (पुष्करस्य शिफा मूलम्) वनस्पति पुष्करमूळ.

पुष्करसद् त्रि. (पुष्करे सीदति सद्+क्विप्) कमळमां बेसनार-रहेनार.

पुष्करसद् पु. (,, ,,) ते नामनो एक ऋषि.

पुष्करसागर पु. (पुष्करं सागर इव) एक औषधि.

पुष्करसार पु. (...) कमळनो सार, ते नामनो एक ...

पुष्करस्थपति पु. ( ) महादेव, शिव.

पुष्करस्रज् स्त्री. (पुष्कराणां स्रक्) कमळनी माळा.

पर्पिक, पथिक, चर्मिक, प्रतिक, सारथि, आस्तिक, सूचिक, सरक्ष, सूचक, नास्तिक, अजानिक, शाक्कर, नागर, चूडिक इत्यादि

पुरोहितिका स्त्री (पुरोहितस्य पत्नी ङीप् पुरोहिती+स्वार्थे क वा टाप् ह्रस्व) દયાપાત્ર પુરોહિતની પત્ની

पुरोहिती स्त्री (पुरोहित+स्त्रिया जाति ङीप्) પુરોહિતની પત્ની–ગોરાણી

पुर्व् (भ्वा प स सेट् पूर्वति) નિવાસ કરવો, રહેવું

पुर्व् (भ्वा प सक सेट् पूर्वति) પૂર્ણ કરવું, ભરવું, પૂરવું

पुल् (भ्वा प सक सेट् पोलति) મોટું થવું, ઉંચું થવું, મોટાઈ પ્રાપ્ત કરવી तुदा० पुलति

पुल् (चुरा उभ सक सेट् पोलयति–ते) ઉદ્ધાર કરવો

पुल पु (पुल्+क) આનંદ અથવા ભયથી શરીર ઉપર રૂંવાટા ઉભાં થાય છે તે

पुल त्रि (पोलति उच्छ्रितो भवति, पुल्+क) મોટું, વિશાળ

पुलक न (पुल+सञ्ज्ञायां कन्) એક જાતની પહાડી માટી

पुलक पु (पुल्+क+स्वार्थे क) રોમાંચ, શરીરમાંથી બહાર નીકળેલ એક કાંડો, એક જાતનો પત્થર, મણિનો એક દોષ, હરતાલ, તે નામે ગન્ધર્વ, હાથીને ખવરાવવાનો અન્નનો ગોળો, મદ્ય પીવાનું પાત્ર

पुलक्क पु (पुलय जै प्रा) પુનક મણિ, અચિત્ત કઠીન પૃથ્વીનો એક પ્રકાર, જલચર જન્તુ વિશેષ

पुलक्ककाण्ड पु न (पुलअकंड जै प्रा) રત્નપ્રભા નરક પૃથ્વીનો એક કાણ્ડ

पुलकाङ्ग पु (पुलकयुक्त अङ्गम् यस्मात्) વરુણ પાશ

पुलकित त्रि (पुलकानि सजातानि यस्य, तारका इतच्) જેને રોમાંચ થયેલ હોય તે, જેના દેહ પર રૂંવાટા ઉભા થયાં હોય તે

पुलकिन् त्रि (पुलक+अस्त्यर्थे इनि) રોમાંચવાળુ

पुलकिन् पु (पुलकोऽस्त्यस्य, पुलक+इनि) એક જાતનું કદંબનું વૃક્ષ

पुलकोद्गम पु (पुलकस्य उद्गम) શરીરનાં રૂંવાટા ઉભા થવા તે, રોમાંચ થવું તે.

पुलस्ति पु (पुल महत्त्वमसते गच्छति, अस्+ति शक) પુલસ્ત્ય મુનિ જે સપ્તર્ષિમાંનો એક છે, રાવણનો બાપ

पुलस्त्य पु (पुल महत्वमसते अस्+त्यप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पुलह पु સપ્તર્ષિમાંનો એક

पुलाक पु (पोलति उच्छ्रितो भवति पुल्+आक नि) સંક્ષેપ, તુચ્છ ધાન્ય, અનાજનાં ફોતરાં, રાંધેલા ચોખાનું ઢેફું, ચોખાનું ઓસામણ, ઉતાવળ, અલ્પત્વ

पुलाकिन् पु (पुल्+वा काकिन्) વૃક્ષ, ઝાડ

पुलायित न (पुल्+वयच्+क्त) એક જાતની ઘોડાની ગતિ–ચાલ

पुलालिका स्त्री એક જાતનો ઝેરનો ઉપદ્રવ

पुलिन न (पोलति, पुल्+इनन् किच्च) દ્વિપ, બેટ, સમુદ્ર વગેરેનું પાણી આવી ગયા પછી કોરી પડેલી જમીન, નદી વિગેરેની મધ્યનો તટ

'शरदि सरित श्यानपुलिना" भर्तृहरि

पुलिनवती स्त्री (पुलिन+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व ङीप् च) નદી

पुलिन्द पु (पुल्+किन्दच्) એક જાતનો ચાડાલ–ભીલ

पुलिन्द पु (पुल्+किन्दच्) પુલિન્દ નામની ચાડાલ જાતિનો વસેલો એક દેશ

पुलिन्दी स्त्री (पुलिन्द+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) એક જાતની ભીલડી

पुलिरिक पु સર્પ, સાપ

पुलिश पु જ્યોતિષ શાસ્ત્રનો એક સિદ્ધાન્ત કર્ત્તા તે નામનો ઋષિ

पुलुकाम पु (पुरु कामयते, कामि+अण् रस्य ल) ઘણી કામનાવાળુ

पुलोमजा स्त्री (पुलोम्नो दैत्याज्जायते, जन्+ड+टाप्) ઇન્દ્રની પત્ની–ઇન્દ્રાણી

पुलोमजित् पु (पुलोमानं जितवान्, जि+क्विप तुक्) ઇન્દ્ર

पुलोमद्विष् पु (पुलोमान द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ઇન્દ્ર

पुलोमन् पु ઇન્દ્રનો સસરો એક રાક્ષસ

"पुलोमान जघानाजौ जामाता सन् शतक्रतु" हरिवंशे

पुलोमभिद् पु (पुलोमान भिनत्ति, भिद्+क्विप्) ઇન્દ્ર

पुलोमा स्त्री ભૃગુ ઋષિની પત્ની–ચ્યવન ઋષિની માતા

पुष्टिपति पुं (पुष्टेः पतिः) એક પ્રકારનો અગ્નિ.
पुष्प् (विकासे दि० पर० अक० सेट् पुष्प्यति) વિકસવું, ખીલવું, પ્રફુલ્લ થવું
"फलति पुष्पति पद्मप्रभा"
पुष्प न. (पुष्पति, पुष् विकासे+अच्) ફૂલ, સ્ત્રીનું રજ, કુબેરનું વિમાન, એક જાતનો નેત્રરોગ, આંખમાં ફૂલું પડે છે તે.
पुष्प पुं (पुष्प+भावे घञ्) વિકાસ પામવું, ખીલવું પ્રફુલ્લ થવું
पुष्पक न (पुष्प+स्वार्थे क) पुष्प શબ્દ જુઓ.
पुष्पक न (पुष्पमिव पुष्पैर्वा भाति प्रकाशते पुष्प+कै+क) રત્નનું કંકણ, પીત્તળનું ફૂલ, રસાંજન ધોળો કસો, આ નામનું રાવણનું સમૃદ્ધિ લોહકાંસ્ય જુઓ.
पुष्पकरण्ड न. (पुष्पाणां करण्डम्) ફૂલ રાખવાનો કરંડીઓ.
पुष्पकर्णा स्त्री. વિદારીકંદ નામની વનસ્પતિ
पुष्पकरण्डक न. (पुष्पकरण्ड इव भाति कै+क) ઉજ્જયિની નગરીની પાસે આવેલ શિવનો એક બગીચો.
पुष्पकरण्डक न. (पुष्पकरण्ड+स्वार्थे कन्) ફૂલ રાખવાનો કરંડીઓ
पुष्पकरण्डिनी स्त्री (पुष्पकरण्डं शिवोद्यानमस्त्यस्याः, इनि+ङीप्) ઉજ્જયિની નગરી.
पुष्पकाण्ड पुं (पुष्पमयं काण्डं यस्य) કામદેવ.
पुष्पकाल पुं. (पुष्पस्य कालः) સ્ત્રીનો રજોદર્શનનો સમય.
पुष्पकाल पुं (पुष्पप्रधानः कालः) વસન્તકાળ, ? સમયમાં ફૂલનું આવવું તે હોય છે તે સમય.
पुष्पकासीस न (पुष्पमिव कासीसम्) એક જાતની હીરાકશી ધાતુ
पुष्पकीट पुं. (पुष्पस्य कीटः) ભમરો ફૂલમાં રહેલ કીડો.
पुष्पकेतन पुं. (पुष्पं केतनं यस्य यस्य) કામદેવ.
पुष्पकेतु पुं (पुष्पं केतुरस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
पुष्पकेतु न (पुष्पस्य केतौ प्रज्ञापकत्वात् केतुरिव) કુસુમાંજન, ફૂલોથી બનાવેલ એક અંજન સુરમો
पुष्पगण्डिका स्त्री. ग्राम्यभिनय सृष्टि विशेष मैथुन.

पुष्पगिरि पुं (पुष्पवान् गिरिः) ફૂલનો પર્વત, ફૂલનો ઢગલો.
पुष्पघातक पुं. (पुष्पं हन्ति, हन्+ण्वुल्) વાંસ.
पुष्पघातक त्रि. (हन्+ण्वुल् घातकः पुष्पाणां घातकः) ફૂલનો નાશ કરનાર.
पुष्पचय पुं. (पुष्पाणां चयः) ફૂલનો ઢગલો, ફૂલ એકઠાં કરવાં તે.
पुष्पचाप पुं (पुष्पमयं चापमस्य) કામદેવ.
पुष्पचामर पुं. (पुष्पं चामरं इव यस्य) ખીલેલું કાશ નેતરનું ઝાડ
पुष्पज न (पुष्पाज्जायते, जन्+ड) ફૂલનો રસ-મધ.
पुष्पज त्रि (,,) ફૂલમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ.
पुष्पद पुं. (पुष्पं ददाति दा+क) ઝાડ, વૃક્ષ.
पुष्पद त्रि (,,) ફૂલ આપનાર ધાવી વિગેરે.
पुष्पदंष्ट्र पुं. (पुष्पमिव दंष्ट्रास्य) એક સર્પનો નાગ.
पुष्पदन्त पुं. (पुष्पमिव दन्तो यस्य) વાયવ્યખૂણામાં રહેલ તે નામનો દિગ્ગજ તે નામે એક વિદ્યાધર, તે નામે એક જૈન તીર્થંકર, તે નામનો એક શિવનો ગણ, તે નામનો નાગ, તે નામનો શિવનો અનુચર, ચંદ્રસૂર્ય દિશાનો અધિપતિ.
पुष्पदन्तक पुं. (पुष्पदन्त+स्वार्थे कन्) મહિમ્નસ્તોત્ર બનાવનાર ગન્ધર્વ વિશેષ, મહાદેવની સ્તુતિ કરનાર ગન્ધર્વ
पुष्पदामन् न (पुष्पैर्ग्रथितं दाम) ફૂલની માળા, તે નામનો એક છન્દ.
पुष्पद्रव पुं. (पुष्पाणां द्रव इव) ફૂલનો રસ, મધ.
पुष्पध पुं એક જાતના વ્રાત્ય અભિભૂત બ્રાહ્મણનો પુત્ર.
पुष्पधी स्त्री. (पुष्पध+ङीप्) વ્રાત્યથી અભિભૂત થયેલ બ્રાહ્મણની પુત્રી.
पुष्पधनुस् पुं (पुष्पं धनुरस्य) કામદેવ.
पुष्पधन्वन् पुं (पुष्पं धनुरस्य अनङ्) કામદેવ.
"मन्मथमुपगम्य प्रत्यवदत् पुष्पधन्वा" कुमारसम्भवे
पुष्पधारण पुं. (पुष्पं धारयति धारि+ल्यु) ઈશ્વર ભગવાન, વિષ્ણુ.
पुष्पधारिन् पुं. (पुष्पं धारयति, धृ+णिनि) ફૂલ ધારણ કરનાર.

पुष्करस्रज् पु द्वि (पुष्करस्य पद्मस्य स्रक् ययोस्तौ) બે અશ્વિની કુમાર

पुष्करस्रज् त्रि (पुष्करमयी स्रग् यस्य) કમળની માળા ધારણ કરનાર

पुष्कराक्ष पु (पुष्करमिवाक्षि यस्य पच् समा०) વિષ્ણુ

पुष्कराक्ष त्रि (पुष्करमिवाक्षि यस्य पच् समा०) કમળ સમાન નેત્રવાળુ

पुष्कराख्य पु (पुष्करस्य पद्मस्याख्या आख्या यस्य) સારસ પક્ષી, કુષ્ઠ ઔષધિ

पुष्कराङ्घ्रिज न (पुष्कराङ्घ्रिरिव जायते जन्+ड) પુષ્કરમૂળ–કુષ્ઠઔષધિ

पुष्करादि पु ( ) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ,

पुष्कर, पद्म, उत्पल, तमाल, कुमुद नड, कपित्थ, विस, मृणाल, कर्दम, शालूक, विगर्ह, करीष, शिरीष, यवास, प्रवाह, हिरण्य, कैरव, कल्लाल, तट, तरङ्ग, पङ्कज, सरोज, राजीव, नालीक, सरोरुह पुटक, अरविन्द, अम्भोज, अब्ज, कमल, पयस इत्यादि

पुष्करारुणि पु गर्गनो पौत्र, પુરુવંશી રાજા

पुष्करावती स्त्री (पुष्कराणि सन्त्यत्र मतुप् मस्य व ङीप् दीर्घ) તે નામની એક નદી

पुष्करावर्त्त पु (पुष्कर जलमावर्त्तयति, आ+वृत्+णिच्+अण्) તે નામે મેઘનો અધિપતિ, તે નામે એક મેઘ

पुष्करावर्त्तक पु (,, ,, पुष्करावर्त्त+कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

"जात वशे भुवनविदिते पुष्करावर्त्तकानाम्" मेघदूते

पुष्कराह्व पु (पुष्करस्याह्वा आह्वा यस्य) સારસ પક્ષી,

पुष्कराह्वय पु (पुष्कर आह्वयो यस्य) કુષ્ઠ ઔષધિ

पुष्करिका स्त्री (,, तदाकारोऽस्त्यस्य ठन्+टाप्) તે નામે એક રોગ–જેનુ નિમિત્ત શૂકદોષ હોય છે

पुष्करिणी स्त्री (पुष्करवत् आकृतिरस्त्यस्या, पुष्कर+इनि+ङीप्) સ્થલ કમળ, પુષ્કરમૂળ વનસ્પતિ

पुष्करिणी स्त्री (पुष्कर शुण्डाग्रमस्त्यस्य, इनि+ङीप्) હાથણી, કમલિની, નાનું જલાશય, ચાક્ષુસ મનુની એક પત્ની, રૂચીકની માતા

पुष्करिणी स्त्री (पुष्कराणां समूह इनि+ङीप्) કમળનો સમૂહ.

पुष्करिन् पु (पुष्करमस्यास्ति, पुष्कर+इनि) હાથી

पुष्करिन् त्रि (पुष्कर+इनि) કમળવાળો પ્રદેશ વિગેરે

पुष्कल न (पुष्यति पुष्टिं गच्छति, पुष्+कलन् किच्च कस्य नेत्वम्) ભિક્ષા માટે આપવા યોગ્ય અન્નનુ એક પ્રમાણ, ૬૪ મુઠિ બરાબર માપ

पुष्कल त्रि (पुष्+कलच् किच्च आयकस्य नेत्व पुष्क+सिध्मा लच् वा) શ્રેષ્ઠ, ઘણુ, પુષ્કળ, બહુ.

पुष्कल पु (पुष्+कलच्) ભરતનો તે નામનો પુત્ર, તે નામનો અસુર

पुष्कलक पु (पुष्कल+सञ्ज्ञाया कन्) કસ્તૂરી મૃગ "केशेषु चमरीं हन्ति सीम्नि पुष्कलको हत"

पुष्कलावत पु ( ) ઉત્તરમા આવેલ એક દેશ

पुष्कलावती स्त्री (पुष्कलावत+ङीप्) પુષ્કલાવત દેશની રાજધાનીનું શહેર

पुष्ट त्रि (पुष्+क्त) જેણે પોષણ કર્યું હોય તે, પુષ્ટ–હષ્ઠ

पुष्ट न (,, ,,) પોષણ, પુષ્ટિ

पुष्ट पु (,, ,,) વિષ્ણુ

पुष्टाङ्ग न (पुष्ट च तत् अङ्ग च) પુષ્ટ શરીર, હૃષ્ટ પુષ્ટ અંગ

पुष्टाङ्ग त्रि (पुष्टमङ्गमस्य) હૃષ્ટ–પુષ્ટ શરીરવાળુ

पुष्टावत् त्रि (पुष्ट पोषण कार्य्यत्वेनाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व वेदे दीर्घ) પોષણ કરનાર, પોષનાર

पुष्टि स्त्री (पुष्+भावे क्तिन्) પોષણ, પોષવુ તે, વૃદ્ધિ

पुष्टि स्त्री (पुष्+कर्त्तरि क्तिन्) વનસ્પતિ આસધ, તે નામે એક માતૃકા, તે નામની એક યોગિની, તે નામની ધર્મ પત્ની

पुष्टिका स्त्री (पुष्टिं क जलमस्या) પાણીમાં થનારી છીપ

पुष्टिकान्त पु (पुष्टे कान्त) ગણપતિ, ગણેશ

पुष्टिद त्रि (पुष्टिं ददाति, दा+क) પોષણ કારક, પુષ્ટી કરનાર

पुष्टिदा स्त्री (पुष्टिं ददाति, दा+क+टाप्) આમ ન વનસ્પતિ, પુષ્ટિ આપનારી સ્ત્રી

पुष्पवत् त्रि (पुष्पमस्त्यस्य मतुप् मस्य व.) पुष्पवाळु पु फूलवाळु.

पुष्पवन्त् पु. द्वि. व (पुष् विकासे+भाव पुष्पो विकासो ऽस्त्यस्य पुष्प+मतुप् मस्य व) सूर्य अने चन्द्रमा. "एकियकायत्यां कथितेय निगतदिवसमन्दम्"

पुष्पवती स्त्री (पुष्पमस्त्यस्याः पुष्प+मतुप् मस्य वः ङीप्) ऋतुमती स्त्री–अटकावळी स्त्री.

पुष्पवन्त पु द्वि. व (पुष्पो विकासोऽस्त्यनयोः मतुप् मस्य व पृषो) सूर्य अने चन्द्र.

पुष्पवर्ग पु (पुष्पाणां वर्ग) समूह प्रकारमां रहेल फूलना समुदाय

पुष्पवर्ष पु (पुष्पाणां वर्ष वृष्टि.) फूलनो वरसाद. 'पुष्पवर्षोमहाअमृत' रामायणम्

पुष्पवर्षण न (पुष्पाणां वर्षणं वृष्टिः) उपरनो अर्थ

पुष्पवाटिका स्त्री (पुष्पप्रधाना वाटिका) फूलनी वाडी

पुष्पवाटी स्त्री. (पुष्पाणां वाटी) फूलनी वाडी, फूलनो बगीचो.

पुष्पवाण पु (पुष्प बाणोऽस्य) कामदेव. ते नामे एक दैत्य. कुश द्वीपमा रहेल राजा, साहित्य प्रसिद्ध नायकभेद.

पुष्पवाहन पु (पुष्प पुष्पक वाहनमिव यस्य) ते नाम नो एक राजा.

पुष्पवाहिनी स्त्री. (पुष्प+वह+णिनि+ङीप्) ते नामनी एक नदी

पुष्पवृष्टि स्त्री. (पुष्पाणां वृष्टि) फूलनो वरसाद

पुष्पवृन्तक पु. (पुष्पवृन्तमिव स्व. प्र.) मत्स्य इन्द्रिय नामक एक प्रकारनी जात.

पुष्पशाखटी स्त्री. फूलवाळी शाखा.

पुष्पशाकिन् पु (पुष्पशाक+इनि) एक जातनो ऊंट विनानो साप

पुष्पशर पु. (पुष्पं शरोऽस्य) कामदेव.

पुष्पशरासन पु (पुष्पमय शरासन धनुर्यस्य) कामदेव.

पुष्पशालिन् त्रि. (पुष्प+शाल+णिनि) फूलवाळु

पुष्पशून्य पु (पुष्पैः शून्य) उंबरानु झाड

पुष्पशून्य त्रि (,,) फूल वगरनुं.

पुष्पशून्या स्त्री. (पुष्पेण स्त्रीरजसा शून्या) जेने ऋतुधर्म नथी आवेल अथवा जेने नहीं आवतो तेवी स्त्री.

पुष्पशोभा स्त्री (पुष्पाणां शोभा) फूलनी शोभा

पुष्पश्री स्त्री (पुष्पाणां श्री) पुष्पोनी शोभा

पुष्पसद्म पु. (पुष्पसिद्ध च प्र.) दक्षमा मेरोगनुं एक विमान

पुष्पस पु. वर्षना अमुक भागमां होनार रोग

पुष्पसमय पु. (पुष्पप्रधानः समयः) वसन्त ऋतु

पुष्पसार पु (पुष्पाणां सारः) फूलनो रस–मध.

पुष्पसार त्रि (पुष्पेषु सार भेदः) फूलमां श्रेष्ठ तुलसी विगेरे.

पुष्पसिंह पु. (पुष्पसिंह वै प्र) दक्षमा रुद्रोनुं विमान.

पुष्पसौरभा स्त्री. (पुष्पे सौरभं यस्याः) जेना फूलमां सुगन्धि होय छे ते कलिकारी नामे वृक्ष.

पुष्पस्वेद पु. (पुष्पाणां स्वेद इव) पुष्पनो रस–मकरन्द.

पुष्पहास पु (पुष्पाणां हासः) फूलनुं उघडवुं ते– खीलवुं

पुष्पहास पु (पुष्पाणां हास इव हासरूपेण प्रकाशो ऽस्य) विष्णु.

पुष्पहासा स्त्री. (पुष्पं स्त्रीरजः हास इव यस्याः) रजस्वला स्त्री अटकावाळी स्त्री.

पुष्पहीन पु (पुष्पैः हीनः) फूल वगरनुं झाड, उंबरानुं झाड.

पुष्पहीना स्त्री. (पुष्पेण हीना) रजोदर्शन विनानी स्त्री.

पुष्पा स्त्री. (पुष्प वै प्र) शिखा सुधी चोटी पुष्पनी कळीओ के जेने आधारे नक्षीकामवाळो देवोनु अवधिज्ञान छे

पुष्पा स्त्री. चंपापुरी–चंपानुं बासवाड

पुष्पाकर पु. (पुष्पाणां आकरः) वसन्त ऋतु.

पुष्पागम पु (पुष्पाणामागमनमत्र, आ+गम+आधारे अप्) वसन्त ऋतु

पुष्पाजीव पु (पुष्पमाजीवति आ+जीव्+अच्) माळी.

पुष्पाजीविन् पु. (पुष्पमाजीवति आ+जीव्+णिनि) उपरनो अर्थ

पुष्पाजीविनी स्त्री (पुष्पाजीविन्+स्त्रियां ङीप्) मालण.

पुष्पाजीवी स्त्री. (पुष्पाजीव+स्त्रियां जाति ङीष्) उपरनो अर्थ

पुष्पनिक्ष पु (पुष्प निक्षति, निक्ष् चुम्बने+अण्) ભમરો
पुष्पनिक्षी स्त्री (पुष्पनिक्ष+स्त्रिया जाति ङीप्) ભમરી
पुष्पनिकर पु (पुष्पाणां निकर) ફૂલનો સમૂહ
पुष्पनिचय पु (पुष्पाणां निचय) ફૂલનો સમુદાય
पुष्पनिर्यास पु (पुष्पाणां निर्यास) ફૂલનો રસ, મકરન્દ
पुष्पनेत्र न (पुष्पनिर्मित नेत्रम्) ફૂલનું બનાવેલ નેત્ર
पुष्पन्धय पु (पुष्प धयति, धेट् पाने+खश् मुम्) ફૂલનો રસ પીનાર ભમરો
पुष्पन्धय त्रि (,, ,,) ફૂલનો રસ પીનાર મધમાખ વિગેરે
पुष्पन्धयी स्त्री (पुष्पन्धय+स्त्रियां जाति ङीप्) ભમરી
पुष्पपत्र न (पुष्पस्य पत्रम्) ફુલની પાસેનું નવું પાંદડું
पुष्पपत्रिका स्त्री (पुष्पपत्र+कन्+टाप् कापि अत इत्वम्) એક જાતનું શાક
पुष्पपत्रिन् पु (पुष्प तन्मय पत्री वाणोऽस्य) કામદેવ
पुष्पपथ पु (पुष्पस्य स्त्रीरजस पन्था सरणि) સ્ત્રીનું અટકાવ આવવાનું દ્વાર, સ્ત્રી યોનિ
पुष्पपाण्डु पु (पुष्पवत् पाण्डु) એક જાતનો સર્પ
पुष्पपिण्ड पु (पुष्पाणां पिण्ड इव) આસોપાલવનું ઝાડ
पुष्पपुर न (पुष्पवत् पाटलिपुष्पयुक्त तद्वत् शोभाजनकं वा पुरम्) પાટલિપુત્ર નગર, કુસમપુર, હાલનું પટના શહેર
पुष्पप्रचय पु (पुष्प+प्र+चि+अच्) હાથ વગર લાકડી વિગેરે સાધનથી ફુલ લેવાં તે
पुष्पप्रचय पु (,, ,,) ચોરીને ફુલ લેવા તે
पुष्पप्रचाय पु (पुष्प+प्र+चि+घञ्) હાથવતી ફુલ લેવા તે
पुष्पप्रचायिका स्त्री (पुष्प+प्र+चि+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) અનુક્રમે ફુલ વીણવા–ચુંટવાં
पुष्पफल पु (पुष्पयुक्त फलमस्य) કોઠનું ઝાડ, કોળાનો વેલો
पुष्पवाण पु (पुष्पमेव वाणोऽस्य) કામદેવ
पुष्पभद्रक न (पुष्पभद्र+संज्ञायां कन्) તે નામે સ્વર્ગનો એક બગીચો
पुष्पभव न (पुष्पाद्भवति, भू+अच्) પુષ્પનો રસ
पुष्पभूषित त्रि (पुष्पैर्भूषित) ફુલવડે શણગારેલ
पुष्पभूषित न. (,, भूषितम्) સાહિત્ય દર્પણ પ્રસિદ્ધ એક રુપક પ્રકરણ
पुष्पमञ्जरिका स्त्री કાળું કમળ
पुष्पमय त्रि (पुष्प+अस्त्यर्थे मयट्) ઘણાં ફુલવાળું, ફુલમય
पुष्पमाला स्त्री (पुष्फमाला जै प्रा) ઊર્ધ્વલોકમાં રહેનારી એક દિશાકુમારી
पुष्पमास पु (पुष्पप्रधानो मास) ચૈત્ર મહિનો, વસંત કાળ
पुष्परक्त पु (पुष्प रक्त यस्य) સૂર્યમણિ નામે એક વૃક્ષ
पुष्परजस् न (पुष्पाणां रज) ફુલની રજ, પરાગ
पुष्परथ पु (पुष्पनिर्मितो रथ) ફુલનો બનાવેલ રથ
पुष्परस पु (पुष्पाणां रस) ફુલનો રસ–મકરન્દ
पुष्परसाह्वय न (पुष्परस आह्वय आह्वा यस्य) મધ
पुष्पराग पु (पुष्पस्येव रागो वर्णो यस्य) પોખરાજ મણિ, હીરો
पुष्पराग पु (पुष्पस्य राग) ફુલનો રંગ
पुष्पराज पु (पुष्पमिव राजते, राज्+अच्) પોખરાજ, હીરો
पुष्परेणु पु (पुष्पाणां रेणु) ફુલની રજ–પરાગ.
पुष्परोचन पु (पुष्पेषु रोचन रुचिप्रद) નાગકેશરનું ઝાડ.
पुष्पलक पु ખીલો, ખૂંટો
पुष्पलाव पु (पुष्प लुनाति अविचिनोति मालाद्यर्थं पुष्प+लू+अण्) ફુલ ચુંટનાર માળી
पुष्पलाव त्रि (पुष्प लुनाति, लू+अण्) ફુલ ચુંટનાર
पुष्पलाविन् पु (पुष्प लुनाति मालारचनायै, पुष्प+लू+णिनि) માળી
पुष्पलाविनी स्त्री (पुष्पलाविन्+ङीप्) માલણ
पुष्पलावी स्त्री (पुष्पलाव+स्त्रिया जाति० ङीप्) માલણ
पुष्पलिह् पु (पुष्प लेढि, लिह्+क्विप्) ભમરો
पुष्पलिह पु (,, ,, लिह्+क) ભમરો
पुष्पलेश्य पु (पुप्फलेस जै प्रा) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન.

पुस् (चुरा. उभ. सक. सेट् पोसयति-ते) मर्दन करवुं नुकसान करवुं

पुस्त् (चु. उभ. स. सेट् पुस्तयति-ते) मानवुं, अनादर करवो।

पुस्त न (पुस्त्+अच्) लिंपवुं रंग दैवो के बनाववुं, कोईक चित्र बनावेली कारीगरी, बनाववानुं काम

पुस्तक न. (पुस्त+स्वार्थे क) पोथी, पुस्तक चोपडी
"परर का शब्दना मदश्रि श्लोकमानवस्येव
बाहवी हृतेऽपि पुस्तकमिव"

पुस्तकर्मन् त्रि (पुस्त कर्मन् कर्मास्य) बनाववानुं काम करनार.

पुस्तकर्मन् न. (पुस्त कर्म) रंग देवानुं काम.

पुस्तकी स्त्री. (पुस्तक+स्त्रियां गौरा ङीष्) पोथी चोपडी-पुस्तक

पू (दिवा. आत्म. अक. सेट् पूयते) शुद्ध करवुं, पवित्र करवुं साफ करवुं

पू (भ्वा. आ. स. सेट् पवते) उपर प्रमाणे अर्थ

पू (क्र्या. उभ. स. सेट् पुनाति-ते) पवित्र करवुं, साफ करवुं शुद्ध करवुं

पूग पु. (पू+गन् किच्च) समूह, सोपारीनुं झाड, फणसनुं झाड, भाव, छंद.

पूग न (पूगस्य फलं अण्) सोपारीनुं फळ-सोपारी.

पूगपात्र न (पूगस्य ताम्बूलविन्यासस्य आधारभूतं पात्रम्) पीकदानी, थुंकवानुं पात्र.

पूगपीठ न (पूगस्य , पीठम्) पीकदानी थुंकवानुं पात्र.

पूगपुष्पिका स्त्री (पूगादीनि पुष्पाणि यत्र अर्प्यन्ते तत्र दानम्) विवाहोत्सवमां कन्याना पक्षवाळा वरने पान वगेरेनुं दान अपाय ते.

पूगरोट पु. (पूग इव रोटतीति रोट्, अच्) "हिताल" नामे झाड.

पूगपोटक पु. (पूगपोट+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ

पूगीकृत त्रि (पूग+च्वि+कृ+क्त) एकठो करेल भेगुं करेल

पूगीभूत त्रि (पूग+च्वि+भू+क्त) एकठो थयेल, भेगुं थयेल.

पूज्य त्रि. (पूजां अर्हः यत्) समूहमां रहेनार, श्रेष्ठ दीर्घ होनार-थनार.

पूज् (चु. उभ. स. सेट् पूजयति-ते) पूजवुं.

पूजक त्रि (पूजयति, पूज्+ण्वुल्) पूजा करनार, पूजारी, पूजनार.

पूजन न (पूज्+भावे ल्युट्) पूजवुं, पूजा करवी

पूजनी स्त्री. (पूज्+कर्मणि ल्युट्+ङीप्) ते नामे मेना पक्षी जेनी कथा महाभारतना शान्ति पर्वमां आवे छे

पूजनीय त्रि. (पूजयितुं योग्यः पूज्+अनीयर्) पूजवा लायक पूजवा योग्य.

पूजयितव्य त्रि. (पूज्+कर्मणि तव्यत्) पूजवा योग्य, पूजन करवा लायक

पूजनीया स्त्री. (पूज्+अनीयर्+टाप्) शकुनि पक्षिणी मादा.

पूजयितृ त्रि (पूज+तृच) पूजा करनार पूजनार.

पूजा स्त्री (पूज्+भावे अ+टाप्) पूजवुं, पूजा करवी.

पूजाधार पु. (पूजायाः आधारः) देवोनी पूजानो आधार मूर्ति विगेरे

पूजार्ह त्रि. (पूजामर्हति, अर्ह्+अच्) पूजवा योग्य, मान्य.

पूजित त्रि (पूज्+कर्मणि क्त) पूजेल, पूजा करेल

पूजिल पु. (पुज+कर्मणि इलच् किच्च) देव, देवता

पूजिल त्रि. („ „) पूज्य, मान्य, पूजवा योग्य.

पूज्य त्रि. (पूज्+यत्) पूजवा लायक, पूजा करवा योग्य.

पूज्य पु. („ „) ससरो.

पूज्यता स्त्री (पूज्यस्य भावः तल्+टाप्) पूजवा योग्यपणुं, मानपणुं पूजा करवा लायकपणुं.

पूज्यत्व न (पूज्यस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

पूज्यमान त्रि. (पूज्+यक्+शानच्) पूजातुं, पूजवा योग्य.

पूड् (चुरा. उभ. स. सेट् पूडयति-ते) एकठो करवुं जमा करवुं भेगुं करवुं.

पूत न. (पूतं सत्, पू+कर्मणि क्त) फोतरां वगरनुं एकठो करेल धान्य, सत्य, सत्.

पूत पु (पूयते स्म सेव पू+कर्मणि क्त) शंख, सफेद

पुष्पाञ्जन न (पुष्पस्य नेत्ररोगविशेषस्य अञ्जनम्) એક જાતનુ અંજન–કુસુમાંજન

पुष्पाञ्जलि पु (पुष्पाणामञ्जलि) પૂજા કરતી વખતે બે હાથમા ફુલ લઈ–ખોબો ભરી દેવપર ચઢાવે છે તે

पुष्पाञ्जली स्त्री (पुष्पाणामञ्जली) ફુલનો ભરેલો ખોબો

पुष्पानन पु (पुष्पमिव विकसितमाननमस्मात्) એક જાતનો દારૂ

पुष्पाम्बुज न (पुष्पस्याम्बुनो जायते, जन्+ड) ફુલનો મકરન્દ–મધ

पुष्पायुध पु (पुष्पमायुधमस्य) કામદેવ

पुष्पार्ण पु ते नामनो એક રાજા

पुष्पावचय पु (पुष्पाणामवचय) ફુલ એકઠા કરવા તે

पुष्पावचायिन् पु (पुष्पमवचिनोति मालार्थं, अव+चि+णिनि) માલી

पुष्पासव न (पुष्पाणामासवम्) મધ

पुष्पावर्त पु (पुप्फावर्त जै प्रा) દશમા દેવલોકનું એક વિમાન

पुष्पास्त्र पु (पुष्पमस्त्रमस्य) કામદેવ.

पुष्पाह्वा स्त्री (पुष्पमित्याह्वा यस्या) शतपुष्पा નામે વનસ્પતિ

पुष्पिका स्त्री (पुष्प्+ण्वुल् टापि अत इत्वम्) દાતની બેગ, મોઢાનો મેલ, લીંગનો મેલ

पुष्पिका स्त्री (पुप्फिआ जै प्रा) ते नामनु એક કાલિકસૂત્ર, દશમુ ઉપાંગસૂત્ર, અધ્યાયના અન્તે તેને પ્રતિપાદન કરનારી ઉક્તિ

पुष्पित त्रि (पुष्प जातमस्य, पुष्प+तार० इतच्) પુષ્પ વાળુ થયેલ, પુષ્પથી ફુલેલ.

पुष्पित त्रि (पुष्प्+कर्त्तरि क्त) વિકાસ પામેલુ, ખીલેલ, ફુલેલ

पुष्पिताग्रा स्त्री (पुष्पित विकसितमिवाग्र यस्या) ते નામનો એક છન્દ

"अयुजि नयुगरेफतो यकारो युजि च नजौ जरगाश्च पुष्पिताग्रा" वृत्तरत्नाकरे

पुष्पिणी स्त्री (पुष्प+मत्वर्थे इनि+ङीप्) અટકાવવાળી સ્ત્રી.

पुष्पिन् त्रि (पुष्प+अस्त्यर्थे इनि) ફુલવાળુ ઝાડ વિગેરે

पुष्पेषु पु (पुष्पमिषुर्यस्य) કામદેવ

पुष्पोत्कटा स्त्री (पुष्पेण उत्कटा) કુંભકર્ણ અને રાવણની માતા

पुष्पोत्तर न (पुप्फुत्तर जै प्रा) કલ્પવિશેષ, એક જાતની સાકર, દશમા દેવલોકનું એક વિમાન

पुष्पोत्तरा स्त्री (पुप्फुत्तरा जै प्रा) એક જાતની મિઠાઈ

पुष्पोत्तरावतंसक पु न (पुप्फुत्तरावडिंसग जै. प्रा) દશમા દેવલોકનુ એક વિમાન

पुष्पोदक न (पुप्फोदय जै प्रा) પુષ્પરસથી મિશ્રિત જળ

पुष्पोपग त्रि (पुप्फोवय जै प्रा) ફળનાર, પુષ્પ આવે તેવુ

पुष्य् (विकशने कण्डूवा प स सेट् पुष्यति) વિકસવુ, ખીલવુ

पुष्य पु (पुष्यन्त्यस्मिन्नर्था, पुष्+कर्त्तरि यत नि) સત્યાવીસ નક્ષત્રો પૈકી ૮મુ નક્ષત્ર, પોષ મહિનો, કલિયુગ.

पुष्यनेत्रा स्त्री (पुष्य नक्षत्र नेता प्रथमावधिशेषपर्यन्तसमापको यस्या अच् समा०) જે રાત્રિમા પ્રથમથી તે શેષપર્યન્ત પુષ્ય નક્ષત્ર દેખાય છે તે રાત્રિ

पुष्यरथ पु (पुष्परथ पृषो०) યાત્રાને માટેનો રથ

पुष्यलक पु (पुष्+कि पुषि पुष्टिस्तस्यै अलति पर्याप्नोति अल्+अच् स्वार्थे क) કસ્તુરીમૃગ, ખુંટી–ખીલા, ક્ષપણક, જૈન સાધુ

पुष्यलकी स्त्री (पुष्यलक+स्त्रियां जाति ङीप्) કસ્તુરી મૃગલી

पुष्यस्नान न (पुष्यनक्षत्रकाले स्नानम्) જે વખતે પુષ્ય નક્ષત્ર હોય તે દિવસે સ્નાન

पुष्या स्त्री (पुष्णाति कार्याणि, पुष्+क्यप्+टाप्) પુષ્ય નક્ષત્ર.

पुष्यानुग न વૈદ્યકશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ચૂર્ણ

पुष्याभिषेक पु (पुष्यनक्षत्रकाले अभिषेक) પુષ્ય નક્ષત્રમા સ્નાન કરવુ તે

पुष्यार्क (पुष्ययुक्त अर्क) રવિવારે પુષ્ય નક્ષત્ર હોય તેવો યોગ

मन्) એક જાતનું શાક.

पूतिभास पु. सुश्रुत प्रन्थमां वर्णवेल એક માછલી.

पूतिवीका स्त्री. (पूति दुर्गन्धं वीकं यस्याः) ખાખરાફ-લીની વેલી.

पूतिनस्य पु. (नसि नासा यत पूतिर्दुर्गन्धो यस्य यत्कि-भावको रोगः) ખરાબ વાસ નાકમાંથી આવે એવો એક રોગ.

"वातेर्निरवैः वातावृतमूले सन्धिस्थितो यस्य समीरणस्तु निरेति पूतिर्मुखनासिकाभ्यां त पूतिनस्यं प्रवदन्ति रोगम्" सुश्रुत

पूतिनासिक त्रि. (पूतिर्नासिका यस्य) दुर्गन्धियाणा नाकवाळुं.

पूतिपत्र पु. (पूतीनि पत्राणि यस्य) श्योनाक भेद.

पूतिपुष्पिका स्त्री. (पूतीनि पुष्पाण्यस्य अनू चापि अत इत्वम्) બીજોરાનું ઝાડ.

पूतिफला स्त्री. (पूतीनि फलान्यस्या अप्) वनस्पति બાવચી. સોમરાજી.

पूतिफली स्त्री. (पूतीनि फलान्यस्य वा ङीप्) सोम राजी वनस्पति બાવચી.

पूतिबर्बरी स्त्री. (पूतिबर्बर+ङीप्) એક જાતની તુલસી.

पूतिमज्ज पु. (पूतिर्मज्जा यस्य) એક જાતનો દુર્ગંધી ખેરો.

पूतिमयूरिका स्त्री. (पूतिर्मयूरेव स्वार्थे क+टाप् इत्वं) અજમોદા વન યતિ.

पूतिमारुत पु. (पूती पवित्रतामे मारुता यस्य) બીલીનું ઝાડ.

पूतिमारुत पु. (पूतिर्दुर्गो मारुतः) દુર્ગન્ધવાળો વાયુ.

पूतिमांस न. (पूति मांसम्) સડેલું ગંધાતું માંસ દુર્ગન્ધવાળું માંસ.

पूतिमाष पु. ઓગણાશ એક કૃમિ.

पूतिमृत्तिक (पूति मृत्तिका यस्मिन्) તે નામનું એક નરક.

पूतिमेद पु. (पूतिर्मेदोऽस्य) એક જાતના ખેરનું ઝાડ.

पूतियवक त्रि. (पूति यवकम्) ખરાબ અન્નવાળા મુખવાળું દુર્ગંધ યુક્ત મુખવાળું.

पूतिवात पु. (पूती पवित्रतामे वातःयस्य) બીલીનું ઝાડ.

पूतिवात पु. (पूतिर्दुर्गो वातः) દુર્ગન્ધયુક્ત વાયુ.

पूतिवृक्ष पु. (पूतिगन्धो वृक्षः) શ્યોનાક વૃક્ષ.

पूतिशारिजा स्त्री. (पूति. शारिव जायते, जन्+ड+टाप्) તે નામનું એક જંગલી જન્તુ.

पूतीक पु. (पूतिक पृषो) પૂતિકરંજનું ઝાડ.

पूतीकरज पु. (पूतिकरज पृषो) ઉપરેશો અર્થ.

पूतीकरञ्ज पु. (पूतिकरञ्ज पृषो) પૂતિકરંજનું ઝાડ.

पूतीका स्त्री (पूतिका पृषो) એક જાતનું શાક.

पूत्कार पु. પોકાર, બૂમ.

पूत्कारिन् त्रि. (पूत्कार+अस्त्यर्थे इनि) પોકાર કરનાર, બૂમ પાડનાર.

पूत्कारी स्त्री. નાગલોકની રાજધાની સરસ્વતી.

पूत्कृति स्त्री. પોકાર, બૂમ.

पूत्यण्ड पु. (पूति दुर्गन्धयुक्तमण्डं यस्य) કસ્તૂરીયા, એક જાતનો કીડો.

पूत्यरिमेद पु. (पूतिर्दुर्गन्ध अरिमेद) દુર્ગન્ધવાળો ખેર.

पूपिका स्त्री. (पूपिक पृषो.) એક જાતનું ઝાડ.

पून त्रि. (पू+क्त तस्य न) નાશ પામેલું, પોચું થયેલું.

पूप पु. (पू+पक्) માલપુઆ, પુડા.

"पूपोऽपूपो पिष्टक स्यात्"

पूपला स्त्री. (पूपं तदाकारं लाति, ला+क+टाप्) પુડી, પોળી.

पूपशकिका स्त्री. (पूप+स्वार्थे क+टाप अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ.

पूपशाला स्त्री. (पूपाय शाला) પુડા કે માલપુઆ બનાવવાનું સ્થાન.

पूपली स्त्री. (पूपं तदाकारं लाति, ला+क+ङीप्) પુડી, પોળી.

पूपाली स्त्री. (पूपान् अलति अल+अण्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पूगरक्ता स्त्री. (पूगवत्रक्तमस्या अस्या यस्याः) બાજરી વાવેલા ખેતરમાં પેદા થયેલી ભીંડી જેવી બીજી વનસ્પતિ એવું એક ઝાડ.

દર્ભ, विकङ्कत-વિકલો નામે વનસ્પતિ
पूत त्रि (पू+क्त) પવિત્ર, પાવન, સાચુ, પ્રામાણીક, શુદ્ધ
पूतक्रतायी स्त्री (पूतक्रतो पत्नी ङीप् एट्) ઇન્દ્રાણી
पुतक्रतु पु (पूत शुद्ध क्रतुरस्य) ઇન્દ્ર
पूतगन्ध पु (पूत पविम्र गन्धो यस्य) वर्वर-એક જાતની તુલસી
पूततृण न (पूत पवित्र तृणम्) ધોળો દર્ભ
पूतद्रु पु (पूत पविम्रो द्रु) ખાખગનું ઝાડ, કણુસનુ ઝાડ
पूतधान्य न (पूत धान्यम्) તલ, જવ
पूतना स्त्री (पूतयति, पूत+णिच्+ल्यु+टाप) હરડેનુ ઝાડ, ગન્ધમાસી વનસ્પતિ, કંસને મદદ કરનાર રાક્ષસી જે સ્તન ઉપર ઝેર ચોપડી કૃષ્ણનો પ્રાણ લેવા આવી હતી, તે નામે એક બાળગ્રહ
पूतनानिपूदन पु (पूतनां निपूदयति, नि+पूद्+ल्युट्) શ્રીકૃષ્ણ
पूरनाराति पु (पूतनाया अराति शत्रु) વાસુદેવ, શ્રીકૃષ્ણ
पूतनारि पु (पूतनाया अरि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पूतनारिपु पु (पूतनाया रिपु) શ્રીકૃષ્ણ
पूतनाशत्रु पु (पूतनाया शत्रु) વાસુદેવ, શ્રીકૃષ્ણ
पूतनासूदन पु (पूतनां सूदयति, सूद्+ल्युट्) શ્રીકૃષ્ણ
पूतनाहन् पु (पूतनां हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ
पूतफल पु (पूतानि फलानि यस्य) ફણસનું વૃક્ષ
पूतभृत् पु (पूत शुद्ध सोमरस बिभर्ति, भृ+क्विप्) સોમરસ ભરવાનું એક જાતનુ પાત્ર
पूतयव अव्य (पूता निस्तूपीकृता यवा अत्र अव्ययी०) ફોતરાં કાઢી નાખેલા છે જવનાં જેમા એવું ખળુ વિગેરે
पूता स्त्री (पूत+टाप्) દુર્વા-ધ્રોખડ
पूतात्मन् त्रि (पुत पवित्र आत्मा यस्य) શુદ્ધ અન્તઃકરણવાળુ, શુદ્ધ દેહવાળુ
पूतात्मन् पु (पूत आत्मा स्वरुपमस्य) જીન દેવ, વિષ્ણુ
पूति न (पू+कर्त्तरि क्तिच्) रोहिषतृण નામનું વાસ
पूति स्त्री (पू+भावे क्तिन्) શુદ્ધપણું, પવિત્રપણુ, પાવનપણુ.
पूति स्त्री (पूय्+भावे क्तिच्) દુર્ગન્ધ, બદબો
पूति त्रि (पूय्+क्तिच्) દુર્ગન્ધવાળુ, બદબોવાળુ
पूतिक न (पूत्या दुर्गन्धेन कायति, कै+क) વિષ્ટા, ગુ
पूतिक पु, (पूत्या दुर्गन्धेन कायति, कै+क) દુર્ગન્ધવાળુ કરંજ વૃક્ષ
पूतिकरज पु (पूतियुक्त करज) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पूतिकरञ्ज पु (पूतियुक्त करञ्ज) દુર્ગન્ધી એક કરંજ વૃક્ષ
पूतिकर्ण पु (पूतिर्दुर्गन्ध कर्णो यस्मात्) એક જાતનો કાનનો રોગ
पूतिकर्णक पु (पूतिकर्ण+स्वार्थ कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पूतिका स्त्री (पूत्या कायति, कै+क+टाप्) એક જાતનુ શાક मार्जाली જુઓ
पूतिकामुख पु (पूतिका तत्फलमिव मुखमस्य) એક જાતની પાણીની છીપ
पूतिकाष्ट न (पूत पावनार्थं काष्ठम्) દેવદારનુ ઝાડ
पूतिकाष्टक पु (पूतिकाष्ठ+सञ्ज्ञाया कन्) સરલ વૃક્ષ-દેવદારનુ ઝાડ,
पूतिकीट पु (पूत पावनार्थं कीट) એક જાતનો કીડો
पूतिकेश्वरतीर्थ न (पूतिकेश्वरस्य तीर्थम्) તે નામે એક તીર્થ
पूतिगन्ध पु (पूतिर्दुष्टो गन्धो यस्य) ગન્ધક, ઇગુદી વૃક્ષ-ગેગટાનુ ઝાડ
पूतिगन्ध न (,, ,,) કલાઇ
पूतिगन्ध त्रि (,, ,,) ખરાબ ગન્ધવાળુ, બદબોવાળુ
पूतिगन्ध पु (पूतिर्दुष्टो गन्ध) ખરાબ ગંધ, બદબો
पूतिगन्धा स्त्री (पुतिगन्ध+स्त्रियां टाप्) એક જાતની વનસ્પતિ
पूतिगन्धि त्रि (पुतिर्दुष्टो गन्धो यस्य वा इत् समा) ખરાબ ગન્ધવાળુ, દુર્ગન્ધવાળુ
पूतिगन्धिक त्रि (पूतिगन्धि+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पूतिगन्धिका स्त्री (पूतिगन्धोऽस्त्यस्या पूतिगन्ध+ठन्+

पूरु पु. („ „) वैवस्वत मनुनो नड्वलाना पेटे पेदा थयेलो एक पुत्र, जन्हु राजानो पुत्र, ययाति राजानो पुत्र.

पूरुष पु. (पुर्+कुषन्) पुरुष, नर मर्द.

पूर्ण त्रि. (पूर्यते स्म, पृ पूरि पालन पूरणयोः निपातनात्) पूरु, पूर्ण—सम्पूर्ण समग्र.

पूर्ण पु. (पूर्+क्त) जलपक्षाय—सर्व प्रकारे इच्छा सम्पूर्ण करता । पक्षीओनो एक प्रकारनो स्वर, ते नामनो एक नाग, ते नामे देवता खास.

पूर्ण न (पूर्+क्त) पाणी जल.

पूर्णक त्रि (पूर्ण+संज्ञायां कन्) सोनेरी कलगीवाळु एक पक्षी.

पूर्णक त्रि (पूर्ण+स्वार्थे क) सम्पूर्ण समग्र पूर्ण पूरु.

पूर्णककुद् पु (पूर्णः ककुदस्य अवस्थायां अलक्षोपः) तरुण अवस्थामां आवेलो बळद.

पूर्णककुद पु. (पूर्णः ककुदस्य अवस्थायां अलक्षोप) भरावदार खांधवाळो बळद, ते बाकरो.

पूर्णकाकुद त्रि. (पूर्णं ककुदं यस्य न अलक्षोप समा) पूरा ताकातवाळु.

पूर्णकाम पु (पूर्णः कामोऽस्य) परमेश्वर.

पूर्णकाम त्रि ( ) जेनी कामना पूर्ण थयेली होय ते.

पूर्णकूट पु. (पूर्णे कूटो यस्य) एक जातनुं पक्षी.

पूर्णकूटी स्त्री. (पूर्णकूट+स्त्रियां जाति ङीष) एक जातनी पक्षिणी.

पूर्णकूट पु. (पूर्णकूट+इतो) एक पक्षि विशेष.

पूर्णकूटी स्त्री. (पूर्णकूट+जातित्वात् ङीष) पूर्णकूटी शब्द जुओ.

पूर्णकुम्भ पु (जलादिभिः पूर्णः कुम्भः) जळ वगेरेथी भरेल घडो, ते नाम एक छन्द.

पूर्णकोषा स्त्री. (पूर्णः कोषो यस्या) ते नामे एक औषधि.

पूर्णकोष्ठा स्त्री. (पूर्णः कोष्ठमस्या) वनस्पति नागर मोथ.

पूर्णचन्द्र पु (पूर्णश्चासौ चन्द्रश्च) स पूर्ण चन्द्रमा, पुनमनो चन्द्र.

पूर्णता स्त्री. (पूर्णस्य भाव तल्+टाप्) पूर्णपणुं, सम्पूर्णपणुं.

पूर्णत्व न. (पूर्णस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

पूर्णपर्वेन्दु स्त्री (पूर्णः पर्वणि इन्दुः यस्या पर्व वा) पूर्णिमा, पूनम.

पूर्णपात्र न (पूर्णस्य तद् पात्रम्) वस्त्रभूषणादि उत्सव—हर्षने लीधे अलंकार वस्त्र विगेरेथी भरपूर करी आपवामां आवतुं पात्र वर्णार्थ "कि पूर्णपात्रस्य च पात्रमसि" इत्यमरकल्पम्.

पूर्णप्रज्ञ त्रि (पूर्णा प्रज्ञा यस्य) स पूर्ण बुद्धिवाळु.

पूर्णप्रज्ञ पु. (पूर्णा प्रज्ञाऽस्य) मध्वनो बीजो अवतार, एक वैष्णवसम्प्रदाय स्थापनार आचार्य.

पूर्णबीज पु. (पूर्णं बीजं यस्य) बीजोरानुं झाड.

पूर्णभद्र पु. (पूर्णः भद्रं यस्मात्) ते नामनो एक नाग, ते नामनो एक यक्ष.

पूर्णमा स्त्री. (पूर्णः चन्द्रः पूर्णकला मीयतेऽस्यां मा+अङ् स+टाप्) पूनम पूर्णिमा.

पूर्णमास् स्त्री (पूर्णः चन्द्रमाः पूर्णो भवत्यस्यां वा) पूनम.

पूर्णमास् स्त्री. (पूर्णः मासो मिमीते, मा+असुन्) चन्द्र, आकाशनुं झाड, कपूर.

पूर्णमास पु (पूर्णमासी विद्यतेऽस्यामिति अण्) पूनमना रोज करवानो एक याग, धाता नामना आदित्यनो पुत्र.

पूर्णमासी स्त्री. (पूर्णो मासः पूर्णमासो यत्र वर्तते इति) पूनम तिथि, पूर्णिमा.

पूर्णमुख पु. (पूर्णं मुखमस्य) जनमेजयना सर्पयज्ञमां बळी मरेलो एक नाग.

पूर्णयोग पु (पूर्णः योगो यस्मात्) एक प्रकारनुं युद्ध.

पूर्णवैनाशिक पु सर्व शून्यतावादी बौद्ध.

पूर्णहोम पु. (पूर्णस्य होमः) पूर्ण आहुति, पूरी थयेलो हवन.

पूर्णा स्त्री. (पूर्ण+टाप्) पांचम—दशम अने पूनम ए त्रण तिथिओ.

पूर्णाङ्ग पु (पूर्णः अङ्गोऽस्य) ते नामनो एक नाग.

पूर्णानक न. (पूर्णं आनको यस्मिन्) उत्सवना निमित्त वस्त्र अलंकार वगेरेथी भरपूर दान करवुं ते, वर्णार्थ.

पूपिका स्त्री (पूप पूपाकारोऽस्त्यस्या ठन् टाप्) पुरी, पोळी

पूपीय त्रि (पूपाय हितं, पूप+छ) पुडाने माटेनो लोट विगेरे, पुडाने उपयोगी

पूप्य त्रि (पूपाय हित, पूप+यत्) उपरनो अर्थ

पूय् (भ्वा आ अ स सेट् पूयते) दुर्गन्ध होवी, दुर्गन्ध आववी, भेदवु, तोडवु

पूय न (पूयत दुर्गन्धो भवति, पय+अच्) गुमडा विगेरे मथी नीकळेल लोही विकार-परु-पाच

पूयन न (पूयतेऽनेन, पूय्+ल्युट्) उपरनो अर्थ

पूयनाशक पु (पूय नाशयति, नश्+णिच्+ण्वुल्) लीमडो

पूयमानयव अव्य (पूयमाना निस्तुषीक्रियमाणा यवा यत्र) कोतरी वगरना करता जववाळु खळु विगेरे

पूयरक्त पु (पूयविशिष्टं रक्तमस्मिन्) एक जातनो नाकनो रोग-जेमा नाकमांथी लोही अने परु वहे छे

पूयरक्त न (पूययुक्त रक्तम्) परु साथे लोही

पूयवर्द्धन पु, (पूय वर्द्धयति, वृध्+णिच्+ल्यु) आयुर्वेदना सुश्रुत ग्रन्थमा कहेल नवधान्य वगेरे एक द्रव्यवर्ग

पूयशोणित पु (पूययुक्त शोणितमत्र) एक जातनो नाकनो रोग

पूयशोणित न (पूययुक्त शोणितम) परु साथे लोही

पूयारि पु (पूयानामरि तन्नाशकत्वात्) लीमडानु झाड

पूयालस पु (पूय अलस इव यत्र) सांधामा थनारो एक जातनो रोग

पूयोद न (पूयमेवोदकमत्र उदादन) ते नामे एक नरक

पूर् स्त्री (पूर्+क्विप्) शहेर, नगर

पूर् (दिवा आ स सेट पूर्यते) पूरवु, भरवु, पूर्ण करवु, प्रसन्न करवु, आनन्द पमाडवु

पूर् (चुरा उभ स सेट् पूरयति-ते) उपरनो अर्थ

पूर पु (पूरयति, पूर्+क) नदी विगेरेमा पाणीनु पूर, व्रणशुद्धि-गुमडु वगेरे साफ करवु ते, मालपूडो, पुडो, पूर्ण

पूर न (पूरयति सौगन्धेन, पूरि+क) दाहागुरु

पूरक त्रि (पूरयति, पूरि+ण्वुल्) भरनार, पूरनार, पूर्ण करनार, तृप्त करनार, आनन्द पमाडनार, खुशी करनार

पूरक पु (पूर्+णिच्+ण्वुल्) बीजोरानु झाड, गणित नो गुणक अंक, प्राणायामनी क्रियामा नसकोरा थी श्वास भरवो ते, पोताना सूतक समयमा आपवानो प्रेतनो देह पूरक पिंड

पूरकाद्य पु (पूरक आद्य यस्य) बीजोरानु झाड

पूरकृत त्रि (पूर+कृ+कर्मणि क्त) पूर्ण करेलु, पूर करेलु

पूरण न (पूर्+भावे ल्युट्) पूर्ण करवु, भरवु ते

पूरण न (पूर्यतेऽनेन, पूर्+करणे ल्युट्) श्राद्धनी सपूर्णतामा छेवटे आपवा योग्य पिंड, गुणाकार-गुणवु, वृष्टि-वरसाद, सख्यापूरण, नारायण तैल

पूरण त्रि (पूर्+कर्त्तरि ल्यु) पूरण करनार, भरनार, सपूर्ण करनार

पूरण पु (पूर्+करण ल्यु) समुद्र, सेतु, पुल, वापतन्तु जुओ शीमळानु झाड

पूरणी स्त्री (पूर्+करण ल्युट्+ङीप्) जे वडे सख्या सम्पूर्ण थाय तेवी सख्या

पूरयत् त्रि (पूर्+णिच्+शतृ) पूर्ण करतु, भरतु, प्रसन्न करतु

पूरयितृ पु (पूरयति, पूर्+णिच्+तृन्) विष्णु

पूरयितृ त्रि (पूर्+णिच्+तृच्) पूर्ण करनार, भरनार, प्रसन्न करनार, खुश करनार

पूरयित्वा अव्य (पूर्+णिच्+क्त्वा) पूर्ण करीने, भरीने

पूराम्ल पु (पूर पूरकमम्ल यत्र) वृक्षाम्ल-कोकम

पूरिक पु पूडो, पोरण पोळी

पूरिका स्त्री (पूर्यते, पूर्+क+स्त्रियां ङीप्+स्वार्थे क कापि ह्रस्व) पुरी, पोरणपोळी

पूरित त्रि (पूर्यते स्म, पृ पुर् वा+क्त इट् च) पूर्ण करेल, भरेल, सम्पूर्ण करेल, गुणेल.

"को न याति वश लोके मुखे पिण्डेन पुरित" भर्तृहरि

पूरिन् त्रि (पूर्+णिनि) सम्पूर्ण करनार, पुरु करनार, पाणी विगेरेना पूरवाळु

पूरी स्त्री (पूर्यत, पूर्+क+ङीप्) नगर, शहेर

पूरु पु व व (पृ पूर् वा+बा० कु) मनुष्य

દિશાને સૂચવનાર સૂર્ય. પૂર્વ દિશાનો અધિપતિ ઇન્દ્ર.

पूर्वकोटि स्त्री. (पूर्वा कोटिः) વિવાદના વિષયમાં પ્રથમ મહણ કરેલ વિષય–પૂર્વપક્ષ.

पूर्वग त्रि. (पूर्वं गच्छति, गम्+ड) પૂર્વ–પહેલાં જનાર, પૂર્વે હોનાર.

पूर्वगङ्गा स्त्री. (पूर्वा प्राची गङ्गा च) નર્મદા નદી.

पूर्वगत त्रि. (ગુણકર્મ બ. સ.) ઉત્પાદાદિ ૧૪ પૂર્વ ... ભેદ જૈન પ્રસિદ્ધ ચૌદ પૂર્વ દૃષ્ટિવાદ સૂત્રનો એક વિભાગ.

पूर्वगा स्त्री. (पूर्वं गच्छति गम्+ड+टाप्) જેતાવરી નદી.

पूर्वचिति त्रि. (चित्+कर्मणि क्तिन्. पूर्वं चितिः स्मरणं यस्य) પ્રથમના અનુભવના વિષયરૂપ, પૂર્વના સ્મરણના વિષયરૂપ.

पूर्वचिति स्त्री. (पूर्व+चित्+क्तिन्) તે નામની એક અપ્સરા.

पूर्वज त्रि. (पूर्वस्मिन् काले जायते, जन्+ड) પૂર્વે ઉત્પન્ન થયેલ, પૂર્વના સમયમાં પેદા થયેલ.

पूर्वज पुं. (पूर्वं जायते, पूर्व+जन्+ड) મોટો ભાઈ, અન્ય લોકમાં રહેલ પિતૃ વિગેરે.

पूर्वज पुं. બહુ વ. („) બાપદાદા વિગેરે પૂર્વજ.

पूर्वजा स्त्री. (पूर्वस्मिन् काले जायते, जन्+ड+टाप्) મોટી બહેન.

पूर्वजिन पुं. (पूर्वस्मिन् जिनः) મંજુઘોષ વિગેરે પહેલાંના જૈન તીર્થંકરો.

पूर्वतन त्रि. (पूर्वस्मिन् काले, पूर्व+तनप्) પૂર્વે હોનાર–થનાર, પૂર્વનું, જૂનું.

पूर्वतपस् पुं. (पूर्वतप कै. प्र.) પૂર્વભવિક–જન્માન્તરનું તપ, વીતરાગ અવસ્થા પહેલાંનું તપ.

पूर्वतस् अव्य. (पूर्व+विभक्त्यर्थे तसिल्) પૂર્વ બાજુ, પૂર્વ દિશામાં, પૂર્વમાં, પહેલાંથી.

पूर्वथा अव्य. (पूर्व+थाल्) પૂર્વે આગળ, પહેલાં, પૂર્વવત્.

पूर्वदक्षिण पुं. (पूर्वस्य दक्षिणायाश्चान्तरालस्थ देश) અગ્નિખૂણામાં આવેલ દેશ.

पूर्वदक्षिणा स्त्री. („ दक्षिणायाश्चान्तराला दिक्) પૂર્વ અને દક્ષિણ દિશાની વચ્ચેની દિશા અગ્નિ ખૂણો.

पूर्वदिक्पति पुं. (पूर्वस्याः दिशः पतिः) ઇન્દ્ર, મેષ–સિંહ વગેરે રાશિઓ.

पूर्वदिगीश पुं. (पूर्वस्याः दिशः ईशः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पूर्वदिगाश्रय न. (पूर्वस्यां दिशि अर्थं श्रयम्) મઘા વગેરે પૂર્વ દિશામાં હોનાર નક્ષત્રો.

पूर्वदिग्वदन न. (पूर्वदिशि वदनमस्य) મેષ–સિંહ–ધન એ ત્રણ રાશિ.

पूर्वदिश् स्त्री. (पूर्वा चासौ दिक् च) પૂર્વ દિશા, ઉગમણી દિશા.

पूर्वदिष्ट त्रि. (पूर्वं दिष्टम् भाग्यं कर्मफलजनकस्य यत्र) પૂર્વના ભાગ્યાનુસાર પેદા થયેલું દુઃખ વિગેરે.

पूर्वदिष्ट त्रि. (पूर्वं दिष्टम्) પૂર્વનિર્દિષ્ટ, પૂર્વે કહેલ.

पूर्वदेव पुं. (पूर्वमासी देवश्च, पूर्वं देव इति) અસુર.

पूर्वदेव पुं. द्वि. (पूर्वौ च तौ देवौ च) નર અને નારાયણ.

पूर्वदेवता स्त्री. (पूर्वा चासौ देवता च) અત્યન્ત જૂની દેવ્યાવસ્થા, પિતૃઓ.

पूर्वदेश पुं. (पूर्ववर्ती देशः) પૂર્વમાં રહેલ દેશ, જમ્બુદ્વીપમાં રહેલ અમુક દેશ.

पूर्वधर पुं. (पूर्वधर कै. प्र.) ચૌદ પૂર્વને ધારણ કરનાર, પૂર્વના જાણકાર.

पूर्वनदी स्त्री. (पूर्वा चासौ नदी च) પૂર્વ દિશામાં આવેલી એક નદી.

पूर्वनादेय त्रि. (पूर्वस्मिन् नद्यां भवं तत्र ...) પૂર્વ દિશામાં આવેલી નદીમાં હોનાર–થનાર.

पूर्वपक्ष पुं. (पूर्वस्यां पक्षः) શુક્લપક્ષ–અજવાળિયું, શાસ્ત્રીય સિદ્ધાન્ત દૂર કરવા માટે પ્રશ્નરૂપિત કરેલું, સિદ્ધાન્તને ઉત્તર આપવાની અગાઉ જે તેના વિરોધીએ કરેલા પ્રશ્ન, સિદ્ધાન્તથી વિરુદ્ધ કોટી. "सिद्धो सिद्धान्त पूर्वपक्षानोत्तरम्"

पूर्वपक्षपाद पुं. (पूर्वपक्ष एव पादः) ... વ્યવહારોમાંનો પ્રથમ પાદ.

पूर्वपद (पूर्वमादि पदम्) સમાસમાંનું પૂર્વનું પદ.

पूर्णालक न (पूर्ण+अल्+ण्वुल्) ઉત્સવને દિવસે વસ્ત્ર અલંકાર વિગેરે લુંટાવી દેવા તે

पूर्णानन्द पु (पूर्ण आनन्दो यत्र) પરમેશ્વર, તન્ત્ર પ્રકરણ કરનાર તે નામનો વિદ્વાન.

पूर्णाभिषेक पु (पूर्णश्चासौ अभिषेकश्च) તંત્ર શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ કૌલમાર્ગીનો એક અભિષેક

पूर्णायुस् पु (पूर्णमायुर्यस्य) તે નામે એક ગન્ધર્વ-પ્રાધેય ગન્ધર્વ ભેદ

पूर्णायुस् त्रि (पूर्णमायुर्यस्य) સો વર્ષના પૂર્ણ આયુષ્યવાળુ

पूर्णायुस् न (पूर्ण आयु) સો વર્ષનો પૂર્ણ જીવન કાળ

पूर्णावतार पु (पूर्ण अवतारो यस्य) રામ, શ્રીકૃષ્ણ, નૃસિંહ

पूर्णाशा स्त्री (पूर्णा चासौ आशा च) સપૂર્ણ આશા, તે નામની એક નદી

पूर्णाहुति स्त्री (पूर्णा आहुतिः) પૂર્ણ આહુતિ, હોમની સમાપ્તિ

पूर्णि स्त्री (पृ+णिङ्) પુરવુ, ભરવુ, પૂર્ણ કરવુ, પૂનેમ

पूर्णिका स्त्री (पूर्णी+सञ्ज्ञायां कन् कापि ह्रस्व) એક જાતનુ પક્ષી

पूर्णिमा स्त्री (पूर्णि पूर्ति मिमीते, मा+क+टाप्) પુનેમ, મરીચીની એક કન્યા

पूर्णिमारात्रि स्त्री (पूर्णिमाया रात्रि) પુનમની રાત

पूर्णेन्दु पु (पूर्णश्चासौ इन्दुश्च) પંદર કલાનો સમ્પૂર્ણ ચન્દ્ર

पूर्णोत्कट पु (पूर्णश्चासौ उत्कटश्च) પૂર્વમા આવેલો તે નામનો એક દેશ

पूर्णोपमा स्त्री (पूर्णा चासौ उपमा च) તે નામનો એક ઉપમાલંકાર

पूर्त त्रि (पृ+कर्मणि क्त) પૂર્ણ કરેલું, સમાપ્ત કરેલું, ઢાંકેલું

पूर्त न (पृ पालने+भावे क्त) પાળવુ

पूर्त त्रि (,, पालने+कर्मणि क्त) પાળેલું

पूर्त न (पिपर्त्ति पाल्यत्यनेन जीवान् पृ+करणे क्त) વાવ કુવા તળાવ કે ધર્મશાળા વગેરે બંધાવાનું અને સદાવ્રત આપવાનુ પુણ્યકામ

'पुष्करिण्य सभा वापी देवतायतनानि च
आरामश्च विशेषेण पूर्त्त कर्म विनिर्द्दिशेत्'' भरत

पूर्त्ति स्त्री (पृ+भावे क्तिन्) પૂરવું, પૂર્ણ કરવુ, ભરવુ, ગુણવુ

पूर्त्तिन् त्रि (पूर्त्तमनेन इष्टा इनि) પુરૂ કરનાર, સપૂર્ણ કરનાર, ભરનાર, જેણે વાવ કુવા વગેરે બંધાવ્યા હોય તે

पूर्द्वार न (पुर द्वारम्) શહેરનો દરવાજો

पूर्धि (भ्वा पर स सेट् पूर्धयति) યાચના કરવી, માગવુ

पूर्भिद्य न (पूर्+भिद्+क्यप्) નગરનો નાશ, શહેરનો નાશ

पूर्य त्रि (पृ+क्यप् पूर्+ण्यत् वा) પૂર્ણ કરવા યોગ્ય, પાળવા યોગ્ય

पूर्व् (चु उभ सेट् पूर्वयति-ते) નિમન્ત્રણ કરવુ, તેડુ કરવુ, બોલાવવુ સ નિવાસ કરવો, રહેવુ અ

पूर्व् (भ्वा प सेट् पूर्वति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पूर्व त्रि (पूर्व्-निमन्त्रणे निवासे वा+अच्) પ્રથમ, આદ્ય, અગાઉનું, આગળનુ, પૂર્વ દિશાનું, પૂર્વ તરફનુ

पूर्व पु ब व (पूर्व+अच्) બાપ દાદા વિગેરે પૂર્વજ

पूर्वक त्रि (पूर्व+स्वार्थ क) पूर्व શબ્દ ત્રિ જુઓ

पूर्वकर्मन् न (पूर्व च तत् कर्म च) પ્રથમ કર્મ અગાઉનું કામ, આગળનું કામ

पूर्वकाय पु (पूर्व कायस्य एकदेशि त०) શરીરનો આગળનો ભાગ

पूर्वकाल पु (पूर्वश्चासौ कालश्च) પ્રથમનો કાળ, પૂર્વનો કાળ

पूर्वकालिक त्रि (पूर्वकाल साधनतयाऽस्त्यस्य ठन्) અગાઉના સમયમા સાધવા યોગ્ય, પૂર્વના કાળમા સાધ્ય.

पूर्वकालीन त्रि (पूर्वस्मिन् काले भव , पूर्वकाल+छ) પૂર્વ કાળમા હોનાર થનાર

पूर्वकाष्ठा स्त्री (पूर्वा चासौ काष्ठा च) પૂર્વ દિશા

पूर्वकृत् त्रि (पूर्वस्मिन् काले करोति, कृ+क्विप् तुक् च) પૂર્વકાલે કરનાર

पूर्वकृत् पु (पूर्वां करोति, कृ+क्विप् तुक् च) પૂર્વ

थनार.

पूर्वपक्षिन् न („) अन्यथा सिद्धि विनानुं कारण.

पूर्वपक्ष पु. (पूर्वो पक्षः) वादीनुं आक्षेप पूर्वक प्रतिज्ञापूर्वक बोलवुं ते, व्यवहारमां दावा विगेरेनी पासे प्रथम लखावबुं

'पूर्वपक्षपरिज्ञान योऽभ्यासात्कमतः पुनः
कर्तव्यमनुयोक्ता दीयतां स वै नरः"

पूर्वपक्षिन् त्रि (पूर्वं पक्षति पक्ष+णिनि) पूर्वपक्षकारी, पहेलो आक्षेप के प्रतिज्ञा करनार वादी.

पूर्ववार्षिक त्रि (पूर्वं वर्षासु भवोऽपि स ठन् वत्सरपर्यायादि) चोमासाना पूर्व भागमां होनार-थनार

पूर्ववाद् पु. (पूर्वं वदति वदति वद+णिन्) पूर्व पक्षमां बोलनार-कहेनार.

पूर्वविद् त्रि (पूर्व वेत्ति विद्+क्विप्) पूर्वनो जाणनार, पूर्व प्रथमनुं जाणनार.

पूर्वविदेह न (पुव्वविदेह दे. प्रा) जंबूद्वीपना मध्य क्षेत्र महाविदेहनो पूर्वार्ध मेरुथी पूर्व तरफनो भाग.

पूर्ववृत्त न. (पूर्वं वृत्तम्) पूर्वनुं वृत्तान्त इतिहास वगेरे

पूर्वशारद त्रि (पूर्वं शरद पूर्वशरदि भवं अण्) शरदऋतुनी पूर्वे होनार-थनार.

पूर्वशैल पु (पूर्वः पूर्वदिक्स्थितो वा शैलः) उदयाचल पर्वत.

पूर्वसक्थ न. (पूर्वं सक्थ्नः एकदेशि स. अच् समा) साथळना पूर्व भाग.

पूर्वसमुद्र पु (पूर्वस्यां समुद्रः) पूर्वमां आवेलो समुद्र.

पूर्वसर त्रि. (पूर्वः सन् सरति, पूर्व+सृ+ट कर्प स) पूर्वे सन्मुख चालनार-जनार

पूर्वसागर पु (पूर्वस्यां सागरः) पूर्वमां आवेलो समुद्र.

पूर्वसमास पु. (पुव्वसमास दे. प्रा.) जैननी गणतरी पूर्वनुं ज्ञान, श्रुतज्ञाननो एक प्रकार.

पूर्वसंगतिक त्रि (पुव्वसंगइय दे. प्रा) पहेलानो सगो, आगलानो मित्र.

पूर्वसंयम पु (पुव्वसंयम दे. प्रा.) सराग संयम,

वीतराग सम्बन्धी पूर्वावस्था

पूर्वसार त्रि (पूर्वं यथा सरति पूर्व+सृ+अण् समसे) पूर्व देश तरफ जनार, पूर्वे तरफ जनार

पूर्वसूरि पु. (पुव्वसूरि दे. प्रा.) पूर्वोक्त प्राचीन आचार्य

पूर्वा स्त्री (पूर्व+टाप्) पूर्व दिशा.

पूर्वाचरित त्रि (पूर्वं आचरितम्) पूर्वे आचरेलुं, प्रथम करेलुं.

पूर्वाचिति पु ते नामे अेक अप्सरा इति

पूर्वादि पु. (पूर्व आदिर्यस्य) पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध सर्वनाम गणगण—

स च—पूर्व पर, अवर, दक्षिण उत्तर, अपर अधर, स्व अन्तर इति

पूर्वाद्रि पु (पूर्वः पूर्वदिक्स्थितो वा अद्रिः) उदयाचल पर्वत.

पूर्वानिल पु. (पूर्वः पूर्वदिग्भवः अनिलः) पूर्व दिशानो वायु.

पूर्वानुपूर्व पु. (पूर्व+अनु+पूर्व+अच्) अनुक्रमना भेद प्रकार पैकी अेक प्रकार.

पूर्वापर त्रि (पूर्वं च अपरं च इति) पूर्वनुं अने पछीनुं पूर्व दिशानुं अने पश्चिम दिशानुं.

'पूर्वापरौ तोयनिधी वगाह्य स्थितः पृथिव्या इव मान-दण्ड.' कुमारे.

पूर्वापर्य न (पूर्वापरयोर्भावः ष्यञ् न वृद्धि) पूर्व पश्चिमपणुं, आगळ पाछळपणुं.

पूर्वाभाषा स्त्री (पूर्वं आभाषते, आङ्+भाष+णिनि स्त्रुट्+टाप्) पूर्वे बोलनार.

पूर्वार्ध न (पूर्वं च तदर्धं च) पहेलो अर्धभाग.

पूर्वाहर्ष न (पूर्वाणि अह्नः, पूर्व+अहन्) पहेला भागमां होनार-थनार.

पूर्वावतार पु (पूर्वस्यो अवतारः, अव+तृ+घञ्) रोग संताप विगेरेनो प्रथम प्रवेश, अवतरण-आवतार.

पूर्वावेदक त्रि (पूर्वस्यो आवेदकः) प्रथम जणावनार वादी के फरियादी विगेरे.

पूर्वाविदिन् त्रि (पूर्वं आवेदयति आङ्+विद्+णिनि) उपर प्रमाणे अर्थ

પૂર્વમા રહેલું સ્થાન, પ્રથમનું સ્થાન
पूर्वपदिक त्रि (पूर्वपदमधीते वेत्ति वा ठक्) પૂર્વપદનો અભ્યાસ કરનાર, પૂર્વપદ જાણનાર
पूर्वपर्वत पु (पूर्वश्चासौ पर्वतश्च) ઉદયાચલ પર્વત
पूर्वपाञ्चालक त्रि (पूर्वस्मिन् पञ्चाले भव वुञ् उत्तर पदवृद्धि) પૂર્વ પંચાલ દેશમા હોનાર-થનાર
पूर्वपाटलिपुत्रक त्रि (पूर्वपाटलिपुत्रे भव वुञ् न वृद्धि) પૂર્વ પાટલિપુત્ર નગરમા હોનાર-થનાર
पूर्वपाद पु (पूर्व पादस्य तत्पु० स०) શ્લોક વિગેરેનુ પહેલુ ચરણ
पूर्वपालिन् पु (पूर्व दश पूर्वां दिश वा पालयति पालि+णिनि) પૂર્વના દેશનો એક રાજા, પૂર્વદિશાનો અધિપતિ ઇન્દ્ર
पूर्वपितामह पु (पूर्व पितामहात्) પ્રપિતામહ-પિતાના પિતાનો પિતા
पूर्वपीठिका स्त्री (पूर्वा चासौ पीठिका च) કથાગ્રન્થની અમુક અવતરણિકા
पूर्वपुरुष पु (पूर्वश्चासौ पुरुषश्च) પિતા-પિતામહ, પ્રપિતામહ એ ત્રણ પુરુષ
पूर्वपुरुष पु (पूर्व पुरुष) ઉપરનો અર્થ
पूर्वपूर्व त्रि (पूर्व+वीप्सायां द्वित्वम्) પૂર્વ પૂર્વનું
पूर्वप्रवृत्त त्रि (पूर्वस्मिन् काले प्रवृत्त) પૂર્વકાળે ચાલુ થયેલ, પ્રથમકાળે પ્રવર્તેલું
पूर्वप्रयोग पु (पुव्वप्पयोग जै प्रा) પૂર્વકાળનો પ્રયત્ન
पूर्वफल्गुनी स्त्री (पूर्वा चासौ फल्गुनी च) સત્યાવીસ નક્ષત્રો પૈકી અગીયારમુ નક્ષત્ર
पूर्वफल्गुनीभव पु (पूर्वफल्गुन्यां भवति, भू+अच्) બૃહસ્પતિ, પૂર્વફાલ્ગુની નક્ષત્રમા હોનાર-થનાર
पूर्वभद्रपदा स्त्री (भद्रस्य वृषस्येव पद चरणमस्य पूर्वदिकस्था भद्रपदा) સત્યાવીશ નક્ષત્રો પૈકી પચીસમુ નક્ષત્ર
पूर्वभव पु (पूर्व पूर्ववर्ती भव) પૂર્વનો જન્મ
पूर्वभाद्रपदा स्त्री (पूर्वदिक्स्था भाद्रपदा भद्रपदस्येद अण्+टाप्) સત્યાવીશ નક્ષત્રોમાંનું પચીસમુ નક્ષત્ર.
पूर्वभाव पु (पूर्वो भाव) ન્યાયમત પ્રમાણે પૂર્વવૃત્તિત્વ કારણત્વ, પૂર્વનો ભાવ-અસ્તિત્વ
पूर्वभाविन् त्रि (पूर्व भवति, भू+णिनि) પ્રથમનો પદાર્થ માત્ર, પૂર્વે હોનાર પદાર્થમાત્ર
पूर्वभाविन् न (,, ,,) કારણ
पूर्वभुक्ति स्त्री (पूर्वा चासौ भुक्ति च) પૂર્વનો ભોગવટો, પહેલાનો ઉપભોગ, પ્રથમ ભોજન
पूर्वयक्ष पु (पूर्वश्चासौ यक्षश्च) જૈન મતમા મણિભદ્ર વગેરે ઉત્તમ પ્રથમના યક્ષ
पूर्वरङ्ग पु (पूर्व रज्यतेऽस्मिन्, रज+आधारे घञ्) નાટકના આરંભમાં સૂત્રધાર વગેરેથી ભણવામા આવતો મંગલ નિમિત્તે નાંદીપાઠ
"यन्नाट्यवस्तुन पूर्व रङ्गविघ्नोपशान्तये
कुशीलवा प्रकुर्वन्ति पूर्वरग स उच्यते"
पूर्वराग पु (पूर्व पूर्वजातो रागोऽनुराग) નાયક નાયિકા વિગેરેના મેળાપ પછી પરસ્પર તેઓના હૃદયમા પ્રીતિયુક્ત ભાવ થાય છે તે
"श्रवणात् दर्शनाद्वाऽपि मिथ संरूढरागयो
दशाविशेषो योऽप्राप्तौ पूर्वराग स उच्यते"
पूर्वरात्र पु (पूर्व रात्रे तत्पुरुष अच् समा) રાત્રિનો પહેલો ભાગ, આગલી રાત
पूर्वरूप न (पूर्व रूपम्) તે નામનો એક અર્થાલંકાર, ઉત્પન્ન થતા વ્યાધિને જણાવનાર પ્રથમ ચિન્હ.
प्राग्रूप येन लक्ष्यते
उत्पित्सुरामयो दोषविशेषेणानधिष्ठित
लिङ्गमव्यक्तमल्पत्वाद्व्याधीनां तद्यथातथम्"
पूर्वरात्रापररात्र न (पुव्वरत्तावरत्त जै प्रा) મધ્યરાત્રિ, અડધીરાત
पूर्वलक्षण न (पूर्व लक्षणम्) પ્રથમનું લક્ષણ, પહેલુ ચિન્હ
पूर्ववत् अव्य (पूर्वस्येव पूर्वेण तुल्य वा, पूर्व+वत्) પૂર્વની પેઠે, અગાઉ પ્રમાણે, પ્રથમ મુજબ
पूर्ववत् न (पूर्व कारण विषयतयाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य व) અનુમાનનો એક પ્રકાર જેમા કારણથી કાર્યનું અનુમાન થાય છે તે
पूर्ववयस् न (पूर्व वय) પ્રથમની વય-બાલ્યાવસ્થા
पूर्ववयस् त्रि (पूर्व वय कालावस्थाभेदोऽस्य) બાલક અવસ્થાવાળુ, પ્રથમની વયવાળુ
पूर्ववर्तिन् त्रि (पूर्व वर्त्तते, वृत्+णिनि) પૂર્વે હોનાર-

पृ (तुदा. आ. अक. अनिट् प्रियते—ते) धंधो करवो, मच्युं

पृ (जुहो. पर. सक. अनिट् वा दीर्घ इट् पिपर्ति) भरवुं, पूर्ण करवुं, पालन करवुं, रक्षण करवुं.

पृका स्त्री. (पृच्—कन् आपच्चा. इत्वम्) એક જાતની —કપૂરીમધુરી વનસ્પતિ.

पृक्त त्रि. (पृच्यते स्म, पृच् सम्पर्के+क्त) સંબન્ધ પામેલ, સ્પર્શ પામેલ, સંમિશ્ર, જોડાયેલ.

"पृक्तसुरा सिरिणिर्वर्त्यमानोन्मादज्ञाननिमिन्नगुप्तमात्मा" रघु.

पृक्थ न. (पृच्+थक्) ધન.

पृक्ति स्त्री. (पृच्+भावे क्तिन्) સ્પર્શ, સંબન્ધ, સંમિશ્ર.

पृक्षस् पुं. (पृच्+बा. असि गुर च) અન્ન, અનાજ.

पृक्ष अव्य. (पृच्+अ पृच्छे) સંગ્રામ, યુદ્ધ.

पृक्षुध् स्त्री. (प्र+क्षुध्+क्विप् वेदे वा. प्रस्य सम्प्रसारणम्) ભયંકર ભૂખ.

पृच् (अदा. आ. स. सेट् पृक्ते) જોડવું, ભરવું, સ્પર્શ કરવો.

पृच् (रुधा. पर. स. सेट् पृणक्ति—ते) સંપર્ક કરવું, મેળ કરવું, મેળ કરવો. મળવું.

पृच् (भ्वा. प. स. सेट् पर्चति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ સંબંધ પામવો. ભેટ.

पृच्छक त्रि. (प्रच्छ्+ण्वुल् सम्प्र.) પૂછનાર, પ્રશ્ન કરનાર, ચોકશી કરનાર.

पृच्छन न. (प्रच्छ्+ल्युट् सम्प्र.) પૂછવું, પ્રશ્ન કરવો તે.

पृच्छा स्त्री. (प्रच्छ्—अङ् सम्प्रसा. टाप्) પ્રશ્ન, પુરાણ ૭૬ વગેરે જાણવા માટે કોઈને કહેવાની પ્રેરણા.

पृच्छ्य त्रि. (प्रच्छ्+बा. कर्मणि क्यप् सम्प्र.) પ્રશ્ન કરવા યોગ્ય, પૂછવા યોગ્ય.

पृज् (अदा. आ. सक. सेट् पृक्ते) સંબન્ધ પામવો, સ્પર્શ પામવો.

पृड् (तुदा. प. अक. सेट् पृडति) હર્ષ પામવો, ખુશ થવું.

पृण् (तुदा. प. सक. सेट् पृणति) તૃપ્ત કરવું, ખુશ કરવું.

पृत् स्त्री. (पृ—बाहुलके+क्विप् तुक्) સેના, લશ્કર.

पृतना स्त्री. (पृ+तनन्—किच्च टाप्) સેના, ૨૪૩ રથ, ૨૪૩ હાથી ७२९ ઘોડા, १२१५ પાળા એ સંખ્યાવાળું લશ્કર, સંગ્રામ—યુદ્ધ, મનુષ્ય.

पृतनाज्य न. સંગ્રામ, યુદ્ધ.

पृतनाषाह् पुं. (पृतना सहते, सह्+ण्वि) ઇન્દ્ર.

पृत्सुष पुं. (पृत्सु सीदति, बा.+सप्तम्याः अलुक् च) યુદ્ધ, લડાઈ.

पृथ् (चु. उभ. स. सेट् पर्थयति—ते) ફેંકવું, દૂર કરવું, ઉછાળવું.

पृथक् अव्य. (पृथ्+बा. अजि) જુદું, ભિન્ન, સિવાય, વિના, તરેહ તરેહનું અલગઅલગ.

पृथक्करण न. (पृथक्+कृ+ल्युट्) જુદું કરવું, નિરાળું કરવું, ભિન્ન કરવું.

पृथक्कृत त्रि. (पृथक्+कृ+कर्मणि क्त) જુદું કરેલું, નિરાળું કરેલું, ભિન્ન કરેલું.

पृथक्क्षेत्र त्रि. (पृथक् भिन्नं क्षेत्रं उत्पत्तिस्थानं येषाम्) એક પુરુષથી અનેક જાતની સ્ત્રીઓમાં ઉત્પન્ન થયેલ દીકરા.

पृथक्ता स्त्री. (पृथक् भावे तल्+टाप्) જુદાઈ, ભિન્નતા.

पृथक्त्व न. (　　　　त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पृथक्त्वचा स्त्री. (पृथक् त्वचा यस्याः) મૂર્વા નામે વનસ્પતિ—મોરવેલ.

पृथक्पर्णी स्त्री. (पृथक् पर्णान्यस्याः ङीप्) પીઠવણ વનસ્પતિ, ઉંદરકાની વનસ્પતિ.

पृथक्पिण्ड पुं. न. (पृथक् भिन्नः पिण्डः) ભાગ અને દાનનો અધિકારી વિશેષ.

पृथगात्मता स्त्री. (पृथक् आत्मा स्वरूपं यस्य तस्य भावः तल्+टाप्) ભેદ, તફાવત, વિવેક, જુદાપણું.

पृथगात्मत्व न. (पृथगात्मनः भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पृथगात्मिका स्त्री. (पृथक् आत्मा स्वरूपं यस्याः कप् अत इत्वम्) જુદી જુદી વસ્તુ, અર્થ—વ્યક્તિ, પૃથક્ભાવ એક એક વિશેષ.

पृथग्गुण पुं. (पृथक् गुण) જુદો ગુણ.

पूर्वाश्रम पु (पूर्वश्चासौ आश्रमश्च) પહેલો આશ્રમ, આગલો આશ્રમ

पूर्वाषाढा स्त्री (पूर्वा चासौ आषाढा च) સત્યાવીસ નક્ષત્રોમાંનું વીસમું નક્ષત્ર

पूर्वाह्ण पु (अह्न पूर्वं, एकदेशि स टच् समा० अह्ना-देश पुस्त्वम्) દિવસનો પહેલો ભાગ, બપોરની આગળનો ભાગ

"श्व कार्यमद्य कुर्वीत पूर्वाह्णे चापराह्णिकम्"

पूर्वाह्णतन त्रि (पूर्वाह्णे काले भव, पूर्वाह्ण+ट्यु+तुट् च) દિવસના પૂર્વભાગમા હોનાર-થનાર

पूर्वाह्णतन त्रि (पूर्वाह्ण सोढोऽस्य, ट्यु तुट् च) દિવસનો પહેલો ભાગ સહન કરનાર

पूर्वाह्णिक त्रि (पूर्वाह्ण साधनतयाऽस्त्यस्य ठन्) દિવસના પહેલા ભાગમા સાધવા યોગ્ય કર્મ વિગેરે

पूर्वाह्णेतन त्रि (पूर्वाह्णे काले भव ट्यु+तुट् च सप्तम्या अलुक्) દિવસના પૂર્વભાગમા હોનાર-થનાર

पूर्विक त्रि (पूर्व+इक) પૂર્વનું, પહેલાનું, અગાઉનું

पूर्विन् त्रि (पूर्वं कृतमनेन इनि) પૂર્વે ક્રિયા કરનાર, અગાઉ ક્રિયા કરનાર

पूर्वेण अव्य पूर्व દિશામાં, પૂર્વ કાળમા, પૂર્વ દેશમા

पूर्वेद्युस् अव्य (पूर्वस्मिन् अहनि, पूर्व+एद्युस् निपा) ગઈકાલ, ગયો દિવસ, આગલો દિવસ, પ્રભાત સમય

पूर्वेषुकामशमी स्त्री (पूर्वा पूर्वदिक्वर्तिनी इषुकामशमी) પૂર્વ દિશામા આવેલું એક શહેર

पूर्वोक्त त्रि (पूर्वं च तदुक्त च) પૂર્વે કહેલું, આગળ બોલેલું

पूर्वोत्तरा स्त्री (पूर्वस्या उत्तरस्याश्चान्तराला दिक्) પૂર્વ અને ઉત્તર દિશાની વચ્ચેની દિશા-ઈશાન કોણ

पूर्वोदित त्रि (पूर्वं च तद् उदित च) પ્રથમ કહેલ, પૂર્વે ઉદય પામેલ

पूर्व्य त्रि (पूर्वैं कृतम् य) પૂર્વજોએ કરેલ, પૂર્વના વિદ્વાનોએ કરેલ પુરાણ વિગેરે

पूल् (चु उभ सक सेट् पूलयति-ते) ઢગલો કરવુ, એકઠું કરવુ

पूल् (भ्वा पर स सेट् पूलति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पूलक पु (पूल+ण्वुल्) ઘાસ વિગેરેનો પૂળો, ઘાસ વિગેરેની ગઠ્ઠ

पूलाक पु (पुलाक पृषो) તુચ્છ ધાન્ય

पूलास त्रि (पूर्-राशीकरणे+घञ् तमस्यति क्षिपति अस्+अण्) ઘાસ વિગેરેની ગઠ્ઠને જૂદી પાડનાર-દૂરકરનાર

पूलासककुण्ड न (कुण्डस्य पूलासक पर नि०) કુંડા-માથી કે કુંડાથી ઘાસ વિગેરે દૂર કરનાર

पूलिका स्त्री (पूरिका रस्य ल) પુરી, પોળી

पूष् (वृद्धौ भ्वा अक प सेट् पूषति) વૃદ્ધિ પામવી, વધવુ

पूष पु (पूष् वृद्धौ+क) બ્રહ્મદાર વૃક્ષ

पूषक पु (पूष+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पूषण त्रि (पूष्ण पृथिव्या इदम् अण् वेदे न वृद्धि) પૃથ્વીનું, પૃથ્વી સમ્બન્ધી

पूषणा स्त्री (पूष+ल्यु+टाप्) કાર્તિકસ્વામીની અનુ-ચર એક માતૃકા

पूषण्वत् त्रि (पूषण्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) સૂર્ય વાળુ, પૃથ્વી વાળુ.

पूषदन्तहर पु (पुष्ण सूर्यभेदस्य दन्त हरति, हृ+अच्) દક્ષ પ્રજાપતિના યજ્ઞ સમયે પૂષા દેવના દાંત ઉખાડી પાડનાર શિવાનુચર વીરભદ્ર

पूषध्र पु वैवस्वत મનુનો તે નામનો પુત્ર.

पूषन् पु (पूषति पूष+कनिन्) સૂર્ય, તે નામે આદિત્ય દેવ, આકડાનું ઝાડ

पूषन् स्त्री (,, ,,) પૃથ્વી

पूषभासा स्त्री (पूषेव भासते, भास्+अच्+टाप्) ઇન્દ્રની નગરી

पूषराति पु (पूषा तदाख्यो देवो रातिर्दाता यस्य) સૂર્ય જે આપી શકે છે તે એક વસ્તુ

पूषात्मज पु (पूष्ण आत्मज) ઇન્દ્રદેવ, મેઘ,

पूषासुहृत् पु (पूष्ण असुहृद् शत्रु) શિવ, મહાદેવ

पृ (व्यापारे तु० आत्म अ अनिट् प्रायेणाय व्याङ्-पूर्व) વ્યાપાર કરવો, કામ વિગેરેમા ગુંથાવુ

पृ (स्वा पर सक अनिट् पृणाति) પ્રસન્ન કરવુ, પ્રસન્ન થવુ, ખુશ થવુ અક.

पृथुग्रीव त्रि. (पृथु विस्तीर्णा ग्रीवाऽस्य) મોટી ડોકવાળું
पृथुच्छद पु. (पृथु छदोऽस्य) એક જાતનો દર્ભ.
पृथुच्छद त्रि. (पृथून्छदाः पर्णानि यस्य) મોટા પાંદડાવાળું.
पृथुता स्त्री. (पृथोर्भावः तल्+टाप्) વિશાળતા, મોટાપણું.
पृथुत्व न. (पृथोर्भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
पृथुपत्र पु. (पृथूनि पत्राण्यस्य) રાતું લસણ.
पृथुपत्र त्रि. (पृथूनि पत्राणि यस्य) મોટાં પાંદડાંવાળું.
पृथुपत्रक पु. (पृथुपत्र+स्वार्थे क) રાતું લસણ.
पृथुपत्रक त्रि. ( ) મોટાં પાંદડાંવાળું.
पृथुपलाशिका स्त्री. (पृथूनि पलाशानि यस्याः कप् टापि अत इत्वम्) કચૂરો વનસ્પતિ–કપૂરકાચલી.
पृथुरश्मि पु. ... ના વંશના ... એક પુત્ર.
पृथुरोमन् पु. (पृथूनि रोमाणि शल्कादिरूपाणि यस्य) મત્સ્ય.
पृथुरोमन् त्रि. (पृथूनि रोमाणि यस्य) મોટાં ... વાળું.
पृथुल त्रि. (पृथु पृथुत्वमस्यास्ति लच्, पृथु+लाति ला क वा) પૃથુ, મોટું, વિશાળ.
पृथुला स्त्री. (पृथुल+टाप्) હિંગપત્રી નામે વનસ્પતિ.
पृथुलाक्ष त्रि. (पृथुले अक्षिणी यस्य षच् समा.) મોટાં નેત્રવાળું.
पृथुलाक्ष पु. ... ના વંશના ચતુરંગના એક પુત્ર.
पृथुवक्ष त्रि. (पृथु वक्षोऽस्य) મોટી છાતીવાળું.
पृथुवक्षा स्त्री. (पृथु वक्षोऽस्याः) ... અનુચર ... મોટા ... વાળા ...
पृथुशिरस् पु. (पृथौ शिरस यस्य) ... નામનું ...
पृथुशेखर पु. (पृथुः शेखरः शिखरं यस्य) પર્વત.
पृथुश्रवस् त्रि. (पृथु श्रवो यस्य) મોટા કાનવાળું.
पृथुश्रवस् पु. (पृथु श्रवो यस्य) શશબિન્દુ રાજાના એક પુત્ર, અગ્નિ ... અનુચર.
पृथुषेण पु. ... ના એક પુત્ર.
पृथुस्कन्ध पु. (पृथुः स्कन्धोऽस्य) ભૂંડ.
पृथुस्कन्धी स्त्री. (पृथुस्कन्ध+स्त्रियां जाति. ङीप्) ભૂંડણ, ડુક્કરી.
पृथूदक न. (पृथु पुष्कलमुदकं यस्य) તે નામે એક તીર્થ.
पृथूदर त्रि. (पृथु उदरं यस्य) મોટા પેટવાળું.
पृथूदर पु. (पृथु महदुदरं यस्य) ઘેટો, નારો.
पृथूदरी स्त्री. (पृथूदर+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) નારી ઘેટી.
पृथूदरा स्त्री. (पृथूदर+स्वाङ्गत्वात् पक्षे टाप्) ... મોટી.
पृथ्वादि पु. (पृथु आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ.
स–च पृथु मृदु, महत्, पटु, तनु, लघु, बहु, साधु, आशु, उरु, गुरु, बहुल, खण्ड दण्ड, चण्ड अकिञ्चन, बाल, पाक, वत्स मन्द स्वादु ह्रस्व दीर्घ प्रिय, वृष, ऋजु, क्षिप्र क्षुद्र अणु इत्यादि.
पृथ्वी स्त्री. (प्रथ् सम्प्रसारणम्, पृथु+ङीप्) પૃથ્વી, ભોંય, મુંઈ ..., મોટી એલચી, મોટી વનસ્પતિ, હિંગુપત્રી–... વનસ્પતિ, કાળીજીરી, તે નામે એક છંદ.
पृथ्वीका स्त्री. (पृथ्वी+स्वार्थे क+टाप्) મોટી એલચી, કાળીજીરી, હિંગુપત્રી–હિંગુરાની વનસ્પતિ, ... નામનું ઝાડ, સાટોડી વનસ્પતિ.
पृथ्वीकुरबक पु. (पृथ्व्यां भूमौ कुरबक इव कुत्सितम्) ... ના ... ઝાડ.
पृथ्वीपम पु. (पृथ्वीव ...) ... વનસ્પતિ.
पृथ्वीश त्रि. (पृथ्व्या ...) પૃથ્વીના ... મનાર, ... પૃથ્વીનો ...
पृथ्वीश न. ( ) ...
पृथ्वीपति पु. (पृथ्व्याः पतिः, ६ त.) રાજા, ભૂપ.
पृथ्वीश पु. (पृथ्व्या ईशः) રાજા, ભૂપ.
पृथ्वीधर पु. (पृथ्वीं बिभर्ति धृ+अच्) તે નામે એક છંદ.
पृदाकु पु. (स्वर्द्+आकु ...) ... વાઘ, ચિત્તો, વીંછી, ...

पृथग्जन पु (पृथक् भिन्नो जनो महाजनो यस्मात्) नीच, मूर्ख, પામર
पृथग्जन पु એક બાપ અને જુદી જુદી માથી પેદા થયેલ સતતિ
पृथग्बीज पु (पृथक् बीजानि यस्य) ભીલામાનુ ઝાડ
पृथग्विध त्रि (पृथक भिन्ना विधा प्रकारो यस्य) જુદીજુદી જાતનુ, તરેહવારનુ
पृथवी स्त्री (प्रथते विस्तारमेति, प्रथ्+षवन् सम्प्रसारणञ्च षित्वात् ङीप्) પૃથ્વી
पृथा स्त्री પાણ્ડુરાજાની પત્ની કુતી, કુતિભોજ રાજાની કન્યા
पृथाज पु (पृथाया जायते, जन्+ड) પાણ્ડુપત્ની કુતીના પુત્રો યુધિષ્ઠિર વિગેરે, માદડાનું ઝાડ
पृथापति पु (पृथाया पति) પાડુ રાજા
पृथिका स्त्री (प्रथ्-घञथ क+स्वार्थे क कापि अत इत्वम्) શતમૂલી નામે વનસ્પતિ.
पृथिन् पु (प्रथ्+वा क्विनि सप्रसा०) વેન રાજાનો પુત્ર-પૃથુ રાજા
पृथिवि स्त्री (प्रथते विस्तारमेति, प्रथ्+षिवन् नि सप्र षित्वात् ङीप् पृषो वा ह्रस्व) પૃથ્વી
पृथिवी स्त्री (प्रथ्+षिवन् सम्प्र षित्वात् ङीप्) પૃથ્વી
पृथिवीक्षित् पु (क्षि-ऐश्वर्ये+क्विप् तुक्, पृथिव्या क्षित्) રાજા, નૃપ
पृथिवीगीता स्त्री (पृथिव्या गीता) વિષ્ણુ પુરાણમા ચોથા અશના ૨૪ અધ્યાયમા વર્ણવેલી પૃથ્વીની કથા
पृथिवीञ्जय पु (पृथिवीं जयति, जि+खच् सञ् मुम् च) તે નામે એક દાનવ
पृथिवीतल न (पृथिव्या तलम्) પૃથ્વીની સપાટી, પૃથ્વીનું તળીયુ
पृथिवीतीर्थ न તે નામનુ તીર્થ
पृथिवीनाथ पु (पृथिव्या नाथ) રાજા, ભૂતળનો માલીક
पृथिवीन्द्र पु (पृथिव्या इन्द्र) રાજા, નૃપ
पृथिवीपति पु (पृथिव्या पति) રાજા, ઋષભ નામે એક ઔષધિ
पृथिवीपाल पु (पृथिवीं पालयति, पालि+अण्) રાજા, નૃપ
पृथिवीपालक पु (पृथिवीपाल+स्वार्थे क) રાજા નૃપ
पृथिवीभव पु (पृथिव्या भवति, भू+अच्) મુરેખાર
पृथिवीभव त्रि (पृथिव्यां भवति ,,) પૃથ્વી ઉપર હોનાર-થનાર
पृथिवीभुज् पु (पृथिवीं भुनक्ति अवति, भुज्+क्विप्) રાજા, નૃપ
पृथिवीभुज पु (पृथिवीं भुनक्ति, भुज्+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
पृथिवीरुह पु (पृथिव्यां रोहति, रुह्+क) વૃક્ષ, ઝાડ
पृथिवीश पु (पृथिव्या ईश) રાજા, નૃપ
पृथिवीशक्र पु (पृथिव्या शक्र इव) રાજા
पृथु त्रि (प्रथ्+कु सम्प्रस०) વિસ્તીર્ણ, વિશાળ, મોટુ
पृथु पु (प्रथते विख्यातो भवति, प्रथ्+कु सम्प्र) વેનનો પુત્ર સૂર્યવશી એક રાજા, મહાદેવ, ચોથા મન્વન્તરનો તે નામનો એક સપ્તર્ષિ, કાકુત્સ્થવશમા ઉત્પન્ન થયેલ અનેનસ્ રાજાનો પુત્ર, અજમીઢવશમા પેદા થયેના પારપુત્રનો પુત્ર, ક્રોષ્ટુવશી ચિત્રનો પુત્રરાજા, તે નામનો એક દાનવ, અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, કાળી જીરી, ત્વક્પત્રી વનસ્પતિ, હિંગુપત્રી-બહુફળી નામે વનસ્પતિ, અફીણ, વિષ્ણુ
पृथु स्त्री કાળીજીરી
पृथुक पु (पृथु क जल पेयत्वेनास्त्यस्य अच्) પૌંઆ,
पृथुक पु (पृथु क शिरोऽस्य) નાનું બાળક, બચ્ચું
पृथुका स्त्री (पृथुक+टाप्) બાળકી, હિંગુપુત્રી વનસ્પતિ
पृथुकीय त्रि (पृथुकाय हित, पृथुक+छ) બાલકના હિતનું, બચ્ચાને ઉપયોગી
पृथुकीर्त्ति स्त्री કુન્તિની નાની બહેન-વસુદેવની એક બહેન
पृथुकीर्त्ति त्रि (पृथु कीर्त्तिरस्य) વિસ્તારવાળી કીર્તિ યુક્ત, મોટી કીર્તિવાળુ
पृथुकोल पु (पृथुश्चासौ कोलश्च) મોટુ બોર
पृथुक्य त्रि (पृथुकाय हित, पृथुक+यत्) બાલકના હિતનું, બચ્ચાને ઉપયોગી
पृथुगन्धा स्त्री (पृथु गन्धो यस्या) કપૂર કાચલી
पृथुग्रीव पु એક રાક્ષસનુ નામ

વર્ણોના લોપ આગમ, આદેશ વિગેરે કરેલ છે

पृषोद्यान न. (पृषत् उद्यानं पृषोदरादित्वात् तलोप) નાનો બાગ, નાનો બગીચો.

पृष्ट त्रि (प्रच्छ्–ईप्से प्रच्छ्+क्त च) જોયેલું, પ્રેક્ષણ કરેલું, પૂછેલું, પ્રશ્ન કરેલું.

पृष्टहायन पु (पृष्टं हायनमस्य) એક જાતનું ધાન્ય, હાથી.

पृष्टहायनी स्त्री (पृष्टहायन+स्त्रियां जाति ङीष्) હાથણી.

पृष्टि स्त्री (पृष्–सेचने+भावे क्तिन्) છાંટવું તે, સિંચન કરવું તે.

पृष्टि स्त्री. (प्रच्छ+क्तिन्) પૂછવું તે, પ્રશ્ન, પૃષ્ઠભાગ—પીઠ.

पृष्टी स्त्री (पृष्+कर्तरि क्तिन् दीर्घ) પાસે રહેલ, પડખે રહેલ.

पृष्ट्वा अव्य (प्रच्छ+क्त्वा) પૂછીને, પ્રશ્ન કરીને.

पृष्ठ न (स्पृश्–स्पृश्यते वा थक् नि) શરીરનો પાછલો ભાગ, પીઠ વાંસો. એક જાતનું સામ.

पृष्ठगोप पु (पृष्ठं गोपायति, गुप्–आयाम+अण्) પાછળના ભાગનું રક્ષણ કરનાર યોદ્ધો. પીઠનું રક્ષણ કરનાર પુરુષ.

पृष्ठग्रन्थि त्रि (पृष्ठे ग्रन्थिर्यस्य) કુબડું, ખુંધું.

पृष्ठचक्षुस् पु (पृष्ठे चक्षुरस्य) પાછળ દૃષ્ટિવાળું જીવ.

पृष्ठचम्पा स्त्री (पिट्ठचम्पा वै प्रा.) તે નામની એક નગરી.

पृष्ठज त्रि (पृष्ठे जायते, जन्+ड) પાછળ થયેલ, વાંસે થયેલ.

पृष्ठजात त्रि (पृष्ठे पश्चात् जात) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पृष्ठताप न. (पृष्ठस्य मूलं तापः) પીઠનું મૂળ.

पृष्ठतल्पन न (तल्पमिवाचरति तल्प+क्विप् ...) પીઠ ઉપર ...

पृष्ठतस् अव्य (पृष्ठ+तसिल्) વાંસે, પાછળથી, પાછળ.

पृष्ठदृष्टि पु (पृष्ठे पश्चाद्भागे दृष्टिरस्य) રીંછ.

पृष्ठफल न. (पृष्ठस्य फलम्) સપાટીનું ક્ષેત્રફળ.

पृष्ठमर्मन् न. (पृष्ठस्य मर्म) પીઠનું મર્મસ્થાન, પીઠનું હાડકું.

पृष्ठमातृका स्त्री. (पिट्ठिमाउया च प्रा.) એક અનુત્તર વિમાન વાસિની સ્ત્રી.

पृष्ठमांस न (पृष्ठस्य मांसम्) પશુ વિગેરેની પીઠનું માંસ.

“मधु पश्यति पतति पृष्ठमांसं” हितोपदेशे

पृष्ठमांसाद् त्रि (पृष्ठे परोक्षे मांसम् इव) કરોડના પરોક્ષમાં તેના દોષને કહી બતાવનાર ચાડીયો.

पृष्ठमांसाद् त्रि (पृष्ठमांसमत्ति अद्+अण्) પશુ વિગેરેની પીઠનું માંસ ખાનાર.

पृष्ठमांसादन त्रि. (पृष्ठे परोक्षे मांसमत्ति अद्+कर्तरि ल्यु) ચાડી કરનાર, કરોડના તેના પરોક્ષમાં દોષ ખાનાર.

पृष्ठमांसादन न (पृष्ठे परोक्षे मांसादनम्) પશુ વિગેરેની પીઠનું માંસ ખાવા જેવું, પરોક્ષમાં કોઈના દોષ કહેવા.

पृष्ठमांसिन् त्रि (पिट्ठिमंसि वै प्रा) ચાડી કરી બીજાની ગુણવાત ઉપાડી ખાનાર.

पृष्ठमांसिक त्रि (पिट्ठिमंसिअ वै प्रा) અસભ્યપણું સ્થાનક સેવ ... નિન્દા કરનાર.

पृष्ठयज्वन् पु (पृष्ठैः स्तोत्रविशेषैरिज्यते यज+वनिप्) રથન્તર વગેરે સ્તોત્ર મંત્રોથી યજ્ઞ કરનાર.

पृष्ठयान न (पृष्ठेन यानं यानम्) પીઠ ઉપર ચઢી બેસવું, પીઠ ઉપર સ્વાર થવું, પીઠથી ચાલવું.

पृष्ठवंश पु. (पृष्ठे वंश इव) પીઠનું હાડ.

पृष्ठवास्तु न (पृष्ठे वास्तु) મકાનના ઉપરના ભાગનું વાસ્તુ.

पृष्ठवाह् त्रि (पृष्ठ भारवहनाय युज्यते वा पृष्ठे वह्+ण्वि) પીઠના ભારને વહેનાર, પીઠ ઉપર ભારી વહી જનાર બળદ વિગેરે.

पृष्ठवाह्य पु (पृष्ठेन वाह्यं वहनं यस्य) પીઠ ઉપર ભાર વહેનાર બળદ વિગેરે.

पृष्ठव्याकरणिक पु (पुट्ठवागरणि वै प्रा) પ્રશ્નોના ઉત્તર દેનાર.

पृष्ठसद त्रि (पृष्ठे सीदति सद्+क्विप्) પીઠ ઉપર સવાર, ઘોડે સવાર.

पृष्ठशृङ्ग पु (पृष्ठे शृङ्गमस्य) જંગલી બકરો.

पृदाकुसानु पु (पृदाकु गज इव सानु समुन्नत) ઇન્દ્ર.

पृशन्य पु (स्पृश्+भावे क्यु पृषो सलोप पृशन स्पर्श तत्र साधु यत्) સ્પર્શથી સાધ્ય

पृशन्यु पु (आत्मन पृशनमिच्छति, क्यच्+उ) પોતાને સ્પર્શ સાધ્ય કરવા ચાહતુ

पृश्नि त्रि (स्पृश्–प्रच्छ् वा नि किच्च पृषो सलोप) અતિ, અલ્પ, થોડુ, દુબળુ–કેવળ હાડકાવાળુ, વામન, ઠીંગણુ, નીચુ

पृश्नि पु (,, ,,) કિરણ, તે નામનો એક ઋષિ, યુધાજિત રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર

पृश्नि स्त्री (स्पृश्+नि किच्च पृषो सलोप) શ્રીકૃષ્ણની જન્માન્તરની માતા અને દ્વાપરયુગમા દેવકી રૂપે પેદા થયેલી વસુદેવની સ્ત્રી, સૂર્યની તે નામની એક પત્ની, પીઠવણ વનસ્પતિ, રગબેરગી જમીન, પાણી

पृश्निका स्त्री (पृश्नौ जले कायति शोभते, कै+क+टाप् यद्वा पृश्नि स्वल्प क जलमत्र) જળકુભી વનસ્પતિ, कुम्भिका

पृश्निगर्भ पु (पृश्नि जन्मान्तरजातदेवक्या गर्भ साध नत्वेनास्त्यस्य अच्) નારાયણ

पृश्निगु त्रि (पृश्नयो नानावर्णत्वात् साधारणा गावो रश्मयो यस्य) અનેક રગની કાન્તિવાળુ, જુદી જુદી જાતની કાન્તિવાળુ

पृश्निपर्णिका स्त्री (पृश्निपर्णी+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) તે નામનો વેલો–પીઠવણ વનસ્પતિ

पृश्निपर्णी स्त्री (पृश्नि स्वल्प पर्णमस्या ङीप) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पृश्निभद्र पु (पृश्नौ भद्र यस्य) નારાયણનો એક અશ–શ્રીકૃષ્ણ

पृश्निमातृ पु (पृश्नि नानावर्णा भूमिमतिव यस्य) રગબેરગી જમીનમા ઉત્પન્ન થનાર,

पृश्निशृग पु (पृश्नि स्वल्प शृङ्गमिव शुण्डाग्र यस्य) ગણેશ, ગણપતિ

पृश्निशृग पु (पृश्नि शृङ्गमिवास्य उत्पत्तिस्थानत्वेन) પૃશ્નિના ગર્ભથી પેદા થનાર વિષ્ણુ

पृश्नी स्त्री (पृश्नि+कृदिकारान्तत्वात् वा ङीप्) જળકુભી નામની વનસ્પતિ, कुम्भिका

पृष् (सेके भ्वा आ सक सेट् पर्षते) ભીંજવુ, છાટવુ

पृषत् न (पृष्+अति कित्) ટીપુ, ટપકુ, બિન્દુ

पृषत् त्रि (पृष् सेचने+अति कित् शतृवच्च कार्यम्) છાટનાર, પ્રોક્ષણ કરનાર, સિંચન કરનાર

पृषत पु (पृष्+अतच् किच्च) ધોળા ટપકાવાળો વાયુવાહન મૃગ, બિન્દુ, ટીપુ, ભરદ્વાજનો તે નામનો એક પુત્ર

"करीव सिक्त पृषतै पयोमुचां शुचिव्यपाय वनराजिपल्वलम्" रघौ

पृषती स्त्री (पृषत+स्त्रिया जाति ङीप्) ધોળા ટપકાવાળી એક જાતની મૃગલી

पृषतापति पु (पृषता बिन्दूनां पतिर्नेता अलुक् स) વાયુ

पृषताश्व पु (पृषतो मृगभेदोऽश्व इव गतिसाधम यस्य) વાયુ

पृषत्क पु (पृषन्ति बिन्दव इव को वायुरत्र) બાણ

पृषदश पु (पृषति बिन्दौ अशोऽस्य) વાયુ, પવન

पृषदश्व पु (पृषन् मृगविशेषोऽश्व इव गाहको यस्य) વાયુ

पृषदाज्य न (पृषद्भिः दधिबिन्दुभि सहित आज्यम्) દહીના ટીપાંવાળુ ઘી, દહી છાટેલુ ઘી

पृषद्वल पु (पृषन्नेव बलमस्य) વાયુનો ઘોડો

पृषद्‍घ्र पु વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર

पृषद्ध्र पु દ્વાપરયુગમા યુધિષ્ઠિરના પક્ષનો રાજા

पृषन्ति पु (पृष्+वा झि) બિન્દુ, ટીપુ, ટપકુ

पृषभाषा स्त्री (पृष्–सेके+क+टाप्, पृषाऽमृतवर्षिणी भाषा यत्र) ઇન્દ્રની રાજધાની અમરાવતી

पृषाकरा स्त्री (पृषदिवाक्रुश्यते, आक्रु+कर्मणि अच् पृषो) નાની શિલાનો પત્થર

पृषातक न (पृषन्त पृषदाज्य तकते हसति, तक्+अच् पृषो) દહિં છાટેલુ ઘી

पृषोदर त्रि (पृषदिवोदर यस्य पृषो तलोप) અતિશય નાના પેટવાળુ, જેના પેટ ઉપર કુડાળુ કે ટપકુ હોય છે તે

पृषोदर पु (पृषन्ति उदरे यस्य पृषो॰ तलोप) વાયુ, પવન

पृषोदरादि पु વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ શબ્દગણ–કે જેમા

पेय न. (पा+यत्) पाणी, दूध, आ प्रकारना अन्न पीवा योग्य अन्न-सामग्री.

पेया स्त्री. (पीयते, पा+यत्+टाप्) रांधेला-पकवेला चार भाग पाणीवाळा पीवाना आहारनी पेज.

पेयूष पु. न. (पीयते पीयूषम् उणादि) अमृत, तातुं घी, वीयायेली गायनुं प्रथम सात दिवसनी अंदरनुं दूध.

पेरोज न. एक जातनो मणि-फीरोजा.

पेरा स्त्री. (पि+रा) एक जातनुं वादित्र.

पेरु पु. (पीवते रसान् पीत्वा) सूर्य, अग्नि, आकाशनुं गाढ विमान वृक्ष.

पेरु पु. (पुरु+उ नानाविधरत्नानि) समुद्र.

पेरोज न. (फिरोज शब्द) एक जातनो हीरो फीरोजा.

पेल (भ्वा. प. सेट् पेलति) कंपवुं, जवुं, चालवुं.

पेल (चु. उभ. सेट् पेलयति-ते) गमन करवुं.

पेल न. (पेलति गच्छति पल्+अच्) पनिषेध, वृषण, पुरुषचिह्न-अंडकोश.

पेव पु. (पव्+घञ्) अनु गमन करवुं वावणुं ते, आपवुं ते.

पेशल त्रि. (पश बन्धने वाति पश+अल) कोमल, कुशल, दुर्बल, चतुर.

"पय लहेल बलगतम पद्य पिसिदिपुत न पुण वातिका." कुमारे.

पेशि त्रि. (पश्+इन्) गमन करनार, अनार.

पेशिर पु. (पश+बन्धने इन्) वैरी, धुरन्धर.

पेसिनी स्त्री. एक जातनुं झाड.

पेषू (भ्वा. आ. स. सेट् पेषते) अंबवुं, जेवा करवी, भारी करवी.

पेष्ट्र पु. (पिष्+तृच्) रच.

पेशस त्रि. (पिश्+असुन् वपुः पेशोऽस्त्यस्य पिस्य अण्) सुंदर, दक्ष, चतुर, कोमल, धूर्त.

पेशाच पु. (पेशो रूपमस्तस्य पिश्या अच्) पिशाच.

पेशस् न. (पिश अवयवे+असुन्) रूप, रूपान्तर, सोनुं रूप.

पेशस्कार पु. (पेशो रूपान्तरं करोति स्वरूपोत्पादकत्व कृ+अण्) पक्षीओने पोताना रस्ताने अनुसार भेद करी.

पेशस्करम् पु. (पेशो रूपान्तरं वान्छितकार्ये साधि कृ+विच् उन् न) भमरनो भव.

पेशि स्त्री. (पिश्+इन्) माणसनुं बच्चुं आंबानी पांच, भारी मांसपेशी के जे, गर्भमां कललपनि, बाळकनुं मन, मज्जा इ. स्नायुओथी विगेरे, ते नामे ओक नदी ते नामे एक राक्षसी, बच्चुं ऊपर बीडालेली ओख, एक जातनुं वाद्य, ई.

पेशिका स्त्री. (पेशी+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व:) उपर प्रमाणे अर्थ.

पेशी स्त्री. (पिश्+इन्+ङीप्) पेशि शब्द जुओ.

पेशीकोष पु. (पेश्या कोश इव) अंडकोश, इंडा-पक्षि विगे.

पेशल त्रि. (पिश+आलु) कोमळ, सुंदर, चतुर करनार.

पेष् (भ्वा. आ. स. सेट् पेषते) प्रयत्न करवो, यत्न करे छे, मेळवुं.

पेषण न. (पिष्+भावे ल्युट्) पिसवुं, चूर्ण करवुं, अनाज आदि विगेरेनुं मान करवुं.

पेषण न. (पिष्यतेऽत्र पिष्+आधारे ल्युट्) चूर्ण करवानुं के दळवानुं साधन, घंटी, खांडणी, सूपडा विगेरे.

पेषण पु. एक जातनुं अस्त्र.

पेषणि स्त्री. (पिष्यतेऽनया पिष्+करणे अनि) घंटी, ऊ खा, दळवानुं कोई साधन.

पेषणी स्त्री. (पेषणि+वा ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ.

पेषल त्रि. (पेषोऽस्त्यस्मिन् पेष+सिध्मा० लच्) सुंदर, मधुर, साफ, कुशल, धूर्त.

पेषाक पु. (पिष्+आकन्)पत्थरे वगेरे वाटवाने नाना भाग विगेरे.

पेषि पु. (पिष्+इन्) वज्रनुं नाम.

पेस (भ्वा. प. स. सेट् पेसति) गमन करवुं, जवुं.

पेसल त्रि. (पेसल+पृषो० पक्षे लत्वम्) पेशल त्रि. जुओ.

पेसुक त्रि. (पिस्+आ उक) फेलाता स्वभाववाळुं, वधनार.

पेस्वर त्रि. (पिस्+गतिकर्मे वरच्) जनारा गमन करनारुं, जनार.

पृष्ठशृङ्गिन् पु (पृष्ठे शृङ्गमिव अस्यास्ति, शृङ्ग+इनि) પાડો, નપુંસક, ભીમસેન

पृष्ठशृङ्गी स्त्री (पृष्ठशृङ्ग+स्त्रिया जाति० ङीप्) જંગલી બકરી

पृष्ठश्रेणिका स्त्री (पुट्ठसेणिआ जै प्रा) પૃષ્ઠશ્રેણીની ગણના, દૃષ્ટિવાદાન્તર્ગત પરિકર્મનો એક ભાગ

पृष्ठानुग त्रि (पृष्ठे अनुगच्छति, गम्+ड) પાછળ જનાર, વાસે જનાર

पृष्ठावतसिका स्त्री (पिट्ठिवडिंसिया जै प्रा) કાવડ

पृष्ठावर्त्त न (पुट्ठावत्त जै प्रा) पु पुट्ठसेणिआ પરિકર્મનો ૧૪ મો ભેદ

पृष्ठिपर्णी स्त्री વનસ્પતિ પીઠવણ

पृष्ठेमुख पु (पृष्ठे मुखमस्य अलुक् स०) તે નામે કાર્તિક સ્વામીનો એક નોકર

पृष्ठोदय पु (पृष्ठेन उदयो यस्य) પૃષ્ઠભાગમાં ઉદયવાળી જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ રાશીઓ-મેષ-વૃષભ-કર્ક-ધન-મકર અને મીન

पृष्ठ्य त्रि (पृष्ठे भव, पृष्ठ+यत्) પાછળ હોનાર, પીઠે હોનાર, વાસે હોનાર, પીઠે ભાગ વહેનાર

पृष्ठ्य न (पृष्ठाना स्तोत्रभेदाना समूह यत्) સ્તોત્ર સમુદાય

पृष्ठ्य पु (पृष्ठेन वहति यत्) સવારીનો ઘોડો, પૃષ્ઠવાહક

पृष्ठ्यस्तोम पु (पृष्ठ्यस्तोम साधनतयाऽस्त्यस्य अच्) સામવેદ પ્રસિદ્ધ અમુક ૭ યજ્ઞો

पृष्णि त्रि (पृश्नि+पृषो) જૂદા જૂદા રંગવાળુ, રંગબેરંગી

पृष्णि स्त्री (,, ,,) પગની એડી, પીઠ

पॄ (क्र्या प सक सेट् श्नाप्रत्यये परे ह्रस्व पृणाति) પાળવુ, પૂર્ણ કરવુ

पॄ (जुहो प सक सेट् पिपर्त्ति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पॄ (चुरा उभ सक. सेट् पारयति-ते) પૂર્ણ કરવુ, ભરવુ

पेचक पु (पचति पच्यते वा, पच्+वुन् उपधाया अत एत्त्व) ઘુવડ, ગુદા ઢાકનાર માસ પિડ, પલગ, ખાટલો, મેઘ, હાથીના પૂછડાનો અગ્રભાગ

पेचकिन् पु (पेचक पुच्छमूलोपान्तोऽस्त्यस्य इनि) હાથી

पेचकिनी स्त्री (पेचकिन्+स्त्रियां ङीप्) હાથણી

पेचकी स्त्री (पेचक+स्त्रिया जाति ङीप्) ઘુવડ સ્ત્રી જાતિ

पेचिल पु (पच्+वा० इलच् अत एत्त्व) હાથી

पेचिली स्त्री (पेचिल+स्त्रियां जाति० ङीप्) હાથણી

पेचु न (पचि+उन् अत एत्वम्) એક જાતનુ શાક

पेचुली स्त्री (पच्+उलच् अत एत्त्व गौरा ङीप्) ઉપરનો અર્થ

पेट पु (पेटति, पिट्+अच्) વિસ્તાર કરેલો હાથ

पेट त्रि (पिट्+अच्) એકઠુ કરનાર

पेटक पु न (पेटति, पिट्+ण्वुल्) નેતર વગેરેથી પુસ્તક મુકવા માટે કરેલ સાધન, ટોળુ, સમુદાય

पेटक पु (पिट+ण्वुल्) વાસ વગેરેથી બનાવેલી પેટી–પટારો

पेटा स्त्री મોટી પેટી

पेटाक पु (पेटक पृषो) વાસ કે કાટ વિગેરેની બનાવેલી પેટી–પટારો

पेटिका स्त्री (पिट्+ण्वुल् कापि अत इत्वम्) પેટી–પટારો, એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

पेटी स्त्री (पिट्+अच् स्वल्पार्थे ङीप्) નાની પેટી

पेडा स्त्री (पेटा+पृषो) મોટો પટારો, મોટી પેટી

पेढाल पु ભવિષ્યમાં ભરતક્ષેત્રમા થનાર પેઢાલ નામે આઠમા જૈન તીર્થંકર

पेढालपुत्र पु (पेढालपुत्त जै प्रा) ઉપરનો અર્થ, પેઢાળ નામના વિદ્યાધરનો પુત્ર, અણુત્તરોવવાઇ સૂત્રના ત્રીજા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનુ નામ, કાકદીનગરી નિવાસી ભદ્રાસાર્થવાહીના પુત્ર, ભગવાન્ પાર્શ્વનાથના સતાનમા ઉત્પન્ન થયેલ એક જૈનમુનિ

पेण् (भ्वा प सेट् पेणति) જવુ, પીસવુ, ભેટવુ, સંબન્ધ પામવો અ

पेत्व न (पा-पाने+कर्मणि इत्वन्) અમૃત, ઘી

पेदु पु એક રાજાનુ નામ

पेपीयमान त्रि (पा-यङ्+यक्+शानच्) વારવાર પીવા યોગ્ય, અત્યન્ત પાન કરવા યોગ્ય

पेय त्रि (पा-पाने+कर्मणि यत्) પીવા યોગ્ય, પાન કરવા લાયક

अण्) પિપ્પલાદ ઋષિએ બનાવેલ શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનારો.

पैप्पलादि पु. (पिप्पलादस्यापत्यम् इञ्) પિપ્પલાદ ઋષિનો પુત્ર.

पैल पु. (पीलायाः अपत्यं पुमान् अण्) ઋગ્વેદને પ્રસિદ્ધિમાં લાવનાર તે નામનો એક ઋષિ, પીલાનો પુત્ર.

पैलगर्ग पु. (पैलसगर्गौ गर्गश्च) તે નામનો એક ઋષિ.

पैलव त्रि. (पीलोरिदम्, पीलु+अण्) પીલુના ઝાડનું, પીલુના ફળ સંબંધી.

पैलव त्रि. (पीलौ पीलोः काले वा भवम्, अण्) પીલુ પાકે ત્યારે થનારું, પીલુના સમયનું કામ વિગેરે.

पैलवदक त्रि. (पीलवहे भवः, अरीहणादित्वात् वुञ्) પીલુની ખાણ વહેતા પાણીમાં રહેનાર-થનાર.

पैलादि पु. (पैल आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ.

स च—पैल शालङ्कि, सात्यकि, सात्यकामि, राहवि रावणि औदञ्चि औदवाहि, औदमेघि औदमज्जि औदबुद्धि, दैवस्थानि पैङ्गलोदायनि राहक्षति भौलिङ्गि राणि औदन्यि औद्गाहमानि औज्जिहानि औदशुद्धि इति.

पैलेय पु. (पीलायाः अपत्यं पुमान् ढक्) पैल शब्द જુઓ.

पैशाच पु. (पिशाच एव स्वार्थे अण्) એક જાતના વિવાહમાંનો એક વિવાહ.

पैशाच त्रि. (पिशाचस्येदम् पिशाचसम्बन्धि वा अण्) પિશાચે કરેલ, પિશાચનું, પિશાચ સંબંધી.

पैशाच पु. (पिशाच+स्वार्थे स्वार्थे अण्) પિશાચ.

पैशाच न. (पिशाचस्य इदम् अण्) દાસિત પૂનિત્ય કરેલ નૈવેદ્ય દાન.

पैशाच पु. न. व. ઇતિહાસ ઉપર રચનાર એક જાતનું સમૂહ.

पैशुन न. (पिशुनस्य भावः कर्म वा अण्) ચાડીચુગલીપણું, ચાડી ચુગલી.

पैशुन्य न. (पिशुनस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पैष्ट त्रि. (पिष्टस्येदं पिष्ट+अण्) પિષ્ટ લોટનું બનેલ ખાદ્ય સંબંધી.

पैष्टिक न. (पिष्ट+ठक्) લોટનો સમૂહ, ભરડ.

पैष्टी स्त्री. (पिष्टस्य विकारः पिष्ट+अण्+स्त्रियां ङीप्) લોટમાંથી બનાવેલો એક જાતનો દારૂ.

पैष्टुमायन पु. તે નામનો એક ઋષિ.

पो त्रि. (पवते पुनाति वा पु-ड् वा क्विप्) પવિત્ર, શોધક, પવિત્ર કરનાર.

पोगण्ड पु. (पो शुद्धो गण्ड एकदेशो यस्य) પાંચથી તે દશ વર્ષ સુધીનો બાળક.

पोगण्ड त्रि. વિકલ અંગવાળું, ઓછાવત્તા અંગવાળું, ખોડખાંપણવાળું.

"पोगण्डो विकलाङ्गः स्यात्" हलायुधः

पोट पु. (पुट् संश्लेषे+भावे घञ्) ભેળવું, મળવું, મેળાપ.

पोट पु. (पुटत्र पुट संश्लेषे+आधारे घञ्) ઘરનો પાયો, ઘરની ભૂમિ.

पोटगल पु. (पोटेन संश्लेषमात्रेण गलति गल+अच्) એક જાતનું માછલું, એક જાતનો બરૂ, કાસડો.

पोटगली स्त्री (पोटगल+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની માછલી.

पोटलक न. (पोटं करोति, पोट+ला+स्वार्थे क) કપડાંનું પોટકું, પોટલું.

पोटलिका स्त्री. (पोटेन संश्लेषेण लाति ला+क स्वार्थे क+टाप् अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ.

पोटा स्त्री. (पुंसि स्त्री पुरुषलक्षणं लक्ष्यते पुट+अच्+टाप्) મૂછ વિગેરે પુરુષનાં લક્ષણ જેમાં છે તેવી સ્ત્રી.

पोटिक पु. (पोटः संश्लेषोऽस्त्यस्य ठन्) ગુમડું.

पोटी स्त्री. એક જાતની મોટી માછલી.

पोट्टलिका स्त्री. (पोटलिका पृषो.) નાનું પોટકું, પોટકું.

पोट्टली स्त्री. (पोटली पृषो.) ઉપરનો અર્થ.

पोडुवास पु. (पोडुवास पृ. सं.) ચારવાક નામનો એક પરિવ્રાજક.

पोण्ड्रमार्त्री (पौण्ड्रमात्री पृ. सं.) અતિમુક્તનો વેલો.

पोद्दिय पु. તે નામે એક જૈન તીર્થંકર.

पोद्दिलसंधिय पु. (पोद्दिलसंधिय पृ. सं.) પોદિલ નામે જૈન કે જે ભરતક્ષેત્રની આવતી ઉત્સર્પિણીમાં પોદિલ નામે થશે

पै (भ्वा प स अनिट् पायति) શોષવુ, સુકવવુ

पैङ्ग पु (पिङ्ग+अण्) તે નામે એક ઋષિ

पैङ्गराज पु એક જાતનુ પક્ષિ

पैङ्गरायन पु (पिङ्गरस्यर्षे गोत्रापत्य फक्) પિંગલ ઋષિનું ગોત્ર સતાન

पैङ्गल पु व व (पैङ्गल्यस्य छात्रा कण्वा अण् यलोप) પિંગલના પુત્રના વિદ્યાર્થીઓ

पैङ्गलायन पु (पिङ्गलस्यर्षे गोत्रापत्य फक्) પિંગલ ઋષિનુ ગોત્ર સતાન

पैङ्गल्य पु (पिङ्गलस्य गोत्रापत्य गर्गा यञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पैङ्गि पु (पिङ्गस्यापत्य इञ्) પિંગ ઋષિનો પુત્ર

पैङ्गिन् पु. (पिङ्गिनर्षिणा प्रोक्त कल्प इनि) પિંગઋષિ કૃત કલ્પશાસ્ત્ર–આચાર ગ્રન્થ

पैङ्ग्य पु (पिङ्ग वा अपत्य यञ) પૈગ ઋષિનો પુત્ર એક ઋષિ

पैयवन न (पीयवनस्यापत्य अण्) તે નામનો પુત્ર એક રાજા

पैञ्जूष पु (पिञ्ज्+ऊष+स्वार्थे अण्) કાન, કર્ણ

पैठर त्रि (पिठर सस्कृत पक्व, पिठर+अण्) તપેલી વગેરે વાસણમા પકાવેલુ

पैठिक पु તે નામે એક અસુર

पैठिनसि पु ઉપસ્મૃતિ કરનાર તે નામનો એક ઋષિ, તે નામનો ગોત્રપ્રવર્તક મુનિ

पैण्डायन पु (पिण्डप गोत्रापत्य नडा फक) પિંડ ઋષિનો ગોત્રજ પુરૂષ

पैण्डिक्य त्रि (पिण्ड परपिण्ड भक्ष्यतयाऽस्त्यस्य, ठन् तस्य भाव यक् ष्यञ् वा) ભીખમાગી જીવનાર

पैण्डिन्य त्रि (पिण्ड परपिण्ड भक्ष्यतयाऽस्त्यस्य इनि तस्य भाव, ष्यञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पैण्ड्य त्रि (पिण्डयां भव कुर्वा ण्य) પિંડીમા હોનાર–થનાર

पैतरावण पु ગોત્રપ્રવર્તક ઋષિ વિશેષ

पैतामह त्रि (पितामहस्येद पितामह+अण्) દાદાનુ દાદા સમ્બન્ધી

पैतृक त्रि (पितुरागत पितुरिद वा पितृ+ठञ्) બાપથકી આવેલ મિલ્કત વિગેરે, પિતા સ બન્ધિ, બાપનું

पैतृकभूमि स्त्री (पैतृकी पितृसम्बन्धिनी भूमि) બાપ દાદાઓનું સ્થાન

पैतृकस्थान न (पैतृक स्थानम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पैतृमत्य त्रि (पितृमत्या अनूढाया कन्यायां भव कुर्वा ण्य) કોઈને નહિ પરણેલી કુવારી કન્યાના પેટે પેદા થયેલ પુત્ર વિગેરે

पैतृयज्ञिय त्रि (पितृयज्ञस्येद) પિતૃઓના યજ્ઞનું, પિતૃ યજ્ઞ સમ્બન્ધી

पैतृष्वसेय पु (पितृस्वसुरपत्य ढक् अन्त्यलोप षत्वम्) પિતાની બહેનનો દિકરો ફોઈનો પુત્ર

पैतृष्वसेयी स्त्री (पैतृष्वसेय+स्त्रिया जाति ङीष्) ફોઈની છોકરી

पैतृष्वस्रीय पु (पितृस्वसुरपत्य पुमान् छण्) ફોઈનો છોકરો

पैतृष्वस्रीया स्त्री (पैतृष्वस्रीय+टाप्) ફોઈની છોકરી

पैत्त त्रि (पित्तादागत, पित्त+अण्) શરીરમાની પિત્ત ધાતુથી આવેલ તાવ વિગેરે

पैत्त त्रि (पित्तस्येद अण्) પિત્ત ધાતુનુ, પિત્ત સમ્બન્ધી

पैत्तिक त्रि (पित्तेन निर्वृत्त, पित्त+ठञ्) શરીરની પિત્ત ધાતુએ કરેલ વ્યાધિ વિગેરે

पैत्र त्रि (पितुरिद, पितृ+अण्) પિતૃ સમ્બન્ધિ શ્રાદ્ધ વિગેરે

पैत्र न (पितुरिद, ,, ,,) અગુઠો અને તર્જની આગળીની વચ્ચેનુ સ્થાન–પિતૃ તીર્થ, પિતૃ સબન્ધી દિવસ.

पैत्राहोरात्र पु (पैत्रश्चासौ अहोरात्रश्च) પિતૃદેવોનો એક રાત્રિ દિવસ–મનુષ્યનો એક મહિનો

पैद्व पु ઘોડો

पैद्वी स्त्री (पैद्व+स्त्रिया जाति ङीष्) ઘોડી

पैनद्धक त्रि (पिनद्ध+चतुरर्थ्यां वराहा० कक्) ઢાંકેલાની પાસેનું

पैनाक त्रि (पिनाकस्येद अण्) મહાદેવના પિનાક ધનુષ્ય સમ્બન્ધી

पैप्पल त्रि (पिप्पलस्येद अण्) પીપળાનુ, પીપળા સમ્બન્ધિ

पैप्पलाद पु व व (पिप्पलादेन ऋषिणा प्रोक्तमधीयते

पोषितृ त्रि. (पोष+तृच्) पोषण करनार, पोषनार.

पोषुक त्रि. (पुष्+उक) पोषवाना स्वभाववाळुं, पालन करवाना स्वभाववाळुं.

पोष्टृ पुं. (पुष्+तृच्) करंजवृक्ष विशेष.

पोष्टृ त्रि. (पुष्यति पुष्+तृच्) पोषनार, पोषण करनार.

पोष्य त्रि. (पुष्+कर्मणि ण्यत्) पोषवा लायक, अवश्य पोषवा योग्य.

पोष्यता स्त्री. (पोष्यस्य भावः तल्+टाप्) पोषवा योग्यपणुं.

पोष्यत्व न. (पोष्यस्य भावः त्व) ऊपरनो अर्थ.

पोष्यपुत्र पुं. (पोषणीयो पुत्रः) पोतानो मोटो करेल बीजानो पुत्र-दत्तकपुत्र, पालन वगेरेथी पुत्रपणाने पामेल.

पोष्यवर्ग पुं. (पोष्याणां प्रतिपालनीयानां वर्गः) जेनुं पोषण अवश्य करवुं जोइये ते-माता-पिता-स्त्री अने पुत्र वगेरे समूह.

पौंश्चलेय पुं. (पुंश्चल्याः अपत्यं पुमान्, पुंश्चली+ढक्) व्यभिचारिणीनो छोकरो, पुंश्चलीनो पुत्र.

पौंश्चल्य न. (पुंश्चल्याः भावः, पुंश्चली+ष्यञ्) व्यभिचारीपणुं व्यभिचारीपणुं स्त्रीपुरुषनो परस्पर व्यभिचार.

पौंसवन न. (पुंसवनमेव पुंसवन+स्वार्थे अण्) पुंसवन संस्कार.

पौंसायन पुं. ते नामे एक राजा.

पौंस्न न. (पुंसो भाव स्नञ्) पुरुषपणुं, मरदाई.

पौंस्य न. (पुंसि साधु पा० ष्य पुंस् अभिमर्दने+ष्यञ् वा) बल, जोर, सामर्थ्य.

पौगण्ड न. (पोगण्डस्य भाव पोगण्ड+अण्) पांचथी ते दश वर्ष सुधीनी बाळकनी अवस्था.

पौगण्ड त्रि. (पोगण्ड+स्वार्थे अण्) पांचथी ते दश वर्ष सुधीनी अवस्थावाळुं.

पौगण्डक न. (पौगण्ड+स्वार्थे क) बाळकनी पांचथी ते दश वर्ष सुधीनी अवस्था.

पौञ्जिष्ठ पुं. एक अन्त्यज जाति.

पौञ्जिष्ठी स्त्री. (पौञ्जिष्ठ+स्त्रियां जाति ङीष्) एक अन्त्यज जातिनी स्त्री.

पौण्डायन पुं. (पुण्डस्यापत्यं फक्) पुंडायन ऋषिनो गोत्रज.

पौण्डिवत्सा स्त्री. (पुण्डो वत्सः यस्याः स्त्री अण्+स्त्रियां ङीप्+टाप्) पुष्ट गायनी स्त्री.

पौण्डरीक न. (पुण्डरीकमिव पर्णं यस्य अच्) पुंडेरी नामनी वनस्पति, जेनां पांदडां भालुस तथा हाथीनी आंखने आकारनां छे.

पौण्डर्य न. (पुण्डर्यमेव स्वार्थे अण्) पुंडेरी नामनी वनस्पति प्रपौण्डरीक, स्थलकमल.

पौण्ड्र पुं. (पुण्ड्र+अण्) ते नामनो एक देश.

पौण्ड्र पुं. (पुण्ड्रस्य राजा पुण्ड्र+अण्) पुंड्र देशनो राजा.

पौण्ड्र पुं. (पौण्ड्रोऽभिजनो यस्य अण्) पांच पेढीथी पौंड्र देशमां रहेनार पुरुष.

पौण्ड्र पुं. (पुण्ड्+अण्) भीमसेननो शंख, एक जातनी शेरडी, क्रियालोप वडे शूद्रपणाने पामेल एक क्षत्रिय.

पौण्ड्रक पुं. (पौण्ड्र+स्वार्थे क) एक जातनी शेरडी, क्रियालोप थवाथी शूद्रपणाने पामेलो क्षत्रिय.

पौण्ड्रनगर न. ते नामनुं एक शहेर.

पौण्ड्रनागर त्रि. (पौण्ड्रनगरे भव पौण्ड्रनगर+अण्) पौंड्र नगरमां थनार-रहेनार.

पौण्ड्रमात्स्यक पुं. ते नामनो एक राजा.

पौण्ड्रवर्धन पुं. (पौण्ड्र इक्षुविशेष वर्धयति वर्धि+ल्यु) एक देश-बंगाळाने बिहार प्रान्त.

पौण्ड्रवासुदेव पुं. (पौण्ड्रो वासुदेवः) श्रीकृष्णने प्रति पक्षी एक राजा.

पौण्ड्रिक पुं. (पुण्ड्र+स्वार्थे ठञ्) एक जातनी शेरडी, ते नामे एक ऋषि.

पौत त्रि. (पुतेन पोतस्यार्थस्य ताद् अण्) शास्त्र प्रमाणे पुत्रनुं कर्म करनार.

पौतव न. (पोतव-पूतो) माप, वजन.

पौतिक त्रि. (पूतिरेव पुतिकस्य विकारं ठक्न अण्) दुर्गन्धी मधमाखीथी बनेलुं.

पौतिनासिक्य न. (पौतिवृत्त नासिका) दुर्गन्धी वाळुं नाक होवापणुं.

पौतिमाष पुं. न. द. (पूतिमषस्यापत्यं पौतमायनं अण्

पोड्डु पु (पुड्+उन्) ખોપરીના હાડકાનું તળીયુ

पोत पु (पुनाति, पू+तन्) મનુષ્ય–પશુ–પક્ષીનુ બાળક, વહાણુ, ઘરનુ અમુક સ્થાન, દશ વર્ષનો હાથી, નૌકા–જહાજ, વસ્ત્ર, કાપડ, બીજાકુર

पोतक पु (पोत इव कायति, कै+क, स्वार्थे क वा) ઉપરનો અર્થ, એક જાતનો નાગ

पोतकी स्त्री (पोतक+गौरा० ङीष्) એકજાતનું શાક (પોઇ), વનસ્પતિ સ્યોનાક, એક જાતનુ પક્ષિ

पोतज पु (पोत सन् जायते, जन्+ड) ઓર વિના જન્મતા હાથી–ઘોડા વિગેરે, મૈથુનવિના ગર્ભ ધારણુ કરનાર મનુષ્યભક્ષક એક પ્રાણી

पोतन त्रि (पू+तन) પવિત્ર, પવિત્રતા કરનાર

पोतनपुर न તે નામે એક શહેર

पोतप्लव त्रि (पोतेन प्लवते प्लु+अच्) વહાણુ–નૌકા વડે તરનાર

पोतवणिज् पु (पोते वणिक्) વહાણુથી વ્યાપાર કરનાર વ્યાપારી

पोतरक्ष पु (पोत रक्षति, रक्ष्+अण्) વહાણુની રક્ષા કરનાર–સુકાની

पोतलकप्रिय पु (पोतलक पर्वतविशेष प्रियोऽस्य) તે નામે એક બુદ્ધ

पोतवणिज् पु (पोते वणिज्) વહાણુથી વેપાર કરનાર વેપારી

पोतवाह पु (पोत नावं वहति, वह्+अण्) વહાણુ ચલાવનાર–ખલાસી

पोताच्छादन न (पोतमिवाच्छादयति, आ+छादि+ल्यु) તબુ, રાવટી.

पोताधान न (आधीयतेऽत्र ल्युट्, पोतानां आधानम्) ક્ષુદ્ર માછલાઓનો સમૂહ

पोतास पु (पोत इव असति अस् दीप्तौ+अच्) એક જાતનુ કપૂર–ભીમસેની કપૂર

पोतिका स्त्री (पोतोऽस्त्यस्या, पोत+ठन् यद्वा पूत्तिका+पृषो) પોથી–પોઇ નામનુ શાક, શતપુષ્પી વનસ્પતિ,

पोतिमत्स्यक पु એક રાજાનું નામ

पोतो स्त्री (पुनाति, पू+तन्+ङीप्) મનુષ્ય–પશુ–પક્ષિ વિગેરેનું નાનું બચ્ચુ, બાળક

पोतु पु (पू+तुन्) માન–આદર, ભાડ, શોધક

पोतृ पु (पुनाति, पू+तृन् प्रत्ययो निपात्यते) એક ૠત્વિજ, વિષ્ણુ

पोत्या स्त्री (पोताना समूह य+टाप्) વહાણુનો સમૂહ.

पोत्र न (पूयतेऽनेन, पू+त्र) ભુંડના મુખનો અગ્રભાગ, હળના મુખનો અગ્રભાગ, વજ્ર, વહાણુ–નૌકા.

पोत्रायुध पु (पोत्र तन्मुखाग्रमेव आयुध यस्य) ભુંડ, ડુક્કર

पोत्रायुधी स्त्री (पोत्रायुध+स्त्रिया जाति० ङीष्) ભુંડણી, ડુક્કરી

पोत्रिदंष्ट्राज न (पोत्रिणो दंष्ट्रायां जायते जन्+ड) ભુંડની દાઢમા થતું એક રત્ન

पोत्रिन् पु (पोत्रमस्त्यस्य, पोत्र+इन्) ડુક્કર, ભુંડ

पोत्रिन् त्रि (पोत्र+अस्त्यर्थे इनि) વહાણુવાળુ, વજ્રવાળુ.

पोत्रिरथा स्त्री (पोत्री शूकर रथ इव गतिसाधनमस्या) તે નામની એક જિનશક્તિ

पोत्रीय न (पोतु कर्म छ) પોતા–ૠત્વિજનું કામ, ૠત્વિજનુ કર્ત્તવ્ય

पोथकी स्त्री આંખ ઉપર થતી આંજણી

पोपुच त्रि (पुन पुन पुनाति) વારવાર પવિત્ર કરનાર, ઘણુ શુદ્ધ કરનાર, અત્યન્ત પવિત્ર કરનાર

पोल त्रि (पुल्+ज्वाला ण) મહત્વવાળું

पोलिका स्त्री (पोली+स्वार्थे क+टाप् पूर्वह्रस्वश्च) પુરી, પોળી

पोलिन्द पु (पोतस्यालिन्द इव पृषो) વહાણુનો એક ભાગ, નૌકાનો એક ભાગ

पोली स्त्री (पोल+स्त्रियां जाति० ङीप्) પુરી, પોળી

पोष पु (पुष्+भावे घञ्) ઉછેરવુ, પાલવુ, પોસવુ

पोषक त्रि (पुष्+ण्वुल्) પોષનાર, પોષણુ કરનાર

पोषण न (पुष्+भावे ल्युट्) પોષવુ, પોષણુ કરવુ

पोषणीय त्रि (पुष्+अनीयर्) પોષવા યોગ્ય, પાલવા લાયક

पोषयितव्य त्रि (पुष्+णिच्+तव्यच्) પોષણુ કરવા યોગ્ય, પાલન કરવા લાયક

पोषयित्नु पु (पोषयति, पुष्+णिच्+इत्नुच्) કાગડાથી પોષણુ પામનાર પુરુષ કોયલ, સ્વામી–ધણી

पोषयित्नु त्रि (पुष्+णिच्+इत्नु) પોષણુ કરનાર, પોષનાર

पुराणोक्त.
पौराण त्रि. (पुराणस्येदं अण्) पुराणनुं, पुराण सम्बन्धी.
पौराणिक त्रि. (पुराणं वेत्त्यधीते वा ठक्) पुराणने जाणनार, पुराणने भणनार विगेरे.
पौराणिक त्रि. (पुराणे पठितः ठक्) पुराणमां कहेलुं, पुराणमां जोवेलुं.
पौरिक पु. (पौर+ठक्) दक्षिणमां आवेल एक देश.
पौरकुत्स पु. ते नामनो एक ऋषि.
पौरुष न. (पुरुषस्य भावः कर्म वा युवा. अण्) पुरुषपणुं, पुरुषनुं काम, मरदाई पराक्रम, बल, उद्यम. "दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या"
पौरुष त्रि. (पुरुषस्येदं अण्) ऊंचे हाथ करेला माणसनी ऊंचाईनुं माप, पुरुषनुं, पुरुष सम्बन्धी. "नाईऽपि मनोऽपि न पौरुषिकम्" नैषधीयम्.
पौरुष पु. (पुरुष+स्वार्थे अण्) पुरुष, नर.
पौरुषता स्त्री. (पौरुषस्य भावः पौरुष+तल्+टाप्) मर्दाई, पुरुषपणुं.
पौरुषत्व न. (पौरुषस्य भावः, त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.
पौरुषप्रातिभिन् पु. (पुरुषप्राप्तेन वर्त्मना प्रोच्यमानमिति) पुरुषार्थ नामना ऋषिने कहेलुं अध्ययन करनार.
पौरुषेय पु. (पुरुषस्य समूहः वा वध्य) पुरुषनो वध, पुरुषनो विकार, पुरुषनो समूह.
पौरुषेय त्रि. (पुरुषेण कृत पुरुष+ढञ्) पुरुष करेलुं.
पौरुष्य न. (पुरुषस्य भावः ष्यञ्) पुरुषपणुं, मरदाई.
पौरुष्य त्रि. (पुरस्यादूरदेशत्वात् तत्परस्या [illegible]) नगरनी पासेनो देश विगेरे.
पौरोगव पु. (पुरोऽग्रे गच्छत्सु पौरोगव पुरोगु+स्वार्थे प्रज्ञा. अण्) रसोयानो अध्यक्ष, पाकशाला उपर देखरेख राखनार अधिकारी, अध्यारी.
पौरोडाश पु. (पुरोडाश एव प्रज्ञा. अण्) पुरोडाश–यज्ञमां होमवानो एक प्रकारनो रोटलो, हविष्यान्न–होमवानी खीर, पुरोडाश होमती वखते बोलवानो मंत्र.
पौरोडाशिक पु. (पुरोडाशसम्बन्धिनो मन्त्रा पुरोडाशा स एव पौरोडाशः तस्य व्याख्यानः, पौरोडाश+ठक्) पुरोडाशनो होम करतां मंत्र बोलनारो ऋत्विज के अध्वर्यु.
पौरोडाश्य न. (पुरोडाशस्य भावः ष्यञ्) पुरोडाशपणुं.
पौरोभाग्य न. (पुरोभागिनो भावः कर्म वा ष्यञ्) पुरोभागीपणुं, दोषदृष्टि दोषनुं काम.
पौरोभाग्य न. (पुरोभागस्य भावः ष्यञ्) पुरोभागपणुं, मत्सर, अदेखाई.
पौरोहित त्रि. (पुरोहितस्य धर्मम् पठितम्० अण्) पुरोहित–गोरना धर्मनुं.
पौरोहित्य न. (पुरोहितस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) गोरपणुं, पुरोहितपणुं, गोरनुं काम–गोरपणुं.
पौर्णदर्व न. (पूर्णस्य दर्व्या निष्पन्नं कर्म अण्) एक जातनुं वैदिक कर्म.
पौर्णमास पु. (पौर्णमास्यां भवः पौर्णमासी+अण्) पुनमना दिवसे करवानो याग. "दर्शेन चार्धमासान्ते पौर्णमासेन चैव हि" मनु.
पौर्णमास त्रि. (पूर्णो माशो चन्द्रो यस्यां तत्र, पूर्णमास+अण्) ज्यां मास पूर्ण थाय छे तेवी पुनम विगेरे तिथि.
पौर्णमासी स्त्री. (पूर्णो माशोऽस्यां यस्यां पूर्णमास+अण्+ङीप्) पुनम तिथि.
पौर्णमासिक त्रि. (पूर्णमास्यां भवः ठञ्) पुनमना दिवसे होनार याग विगेरे.
पौर्णमास्य त्रि. (पौर्णमास्यां भवः वा ण्य) उपर प्रमाणे अर्थ.
पौर्णिमा स्त्री. (पूर्णिमा एव स्वार्थे अण्+ङीप्) पुनम.
पौर्तिक त्रि. (पूर्तानि साधु ठञ्) पूर्त साधन कर्म – पूजना माटे योग्य कर्म.
पौर्य पु. (पुरस्यापत्यं पुमान्. ण्य) पुर नामना राजानो पुत्र.
पौर्व त्रि. (पूर्वस्येदं अण्) पूर्वनुं, पूर्व सम्बन्धि.
पौर्वनगरेय त्रि. (पूर्वनगर्यां भवः ढक्) पूर्व नगरीमां होनार–थनार.
पौर्वपदिक त्रि. (पूर्वपद प्राधान्य ठञ्) समासना पूर्व

तस्य छात्रा अण्) પૂતિમાષ ઋષિના વિદ્યાર્થીઓ
पौतृक न (पोतुरिदं ठञ्) પોતા નામના ઋત્વિજ સંબન્ધી, યજ્ઞના ઋત્વિજ–પોતૃનું
पौत्तिक न (पुत्तिकाभिर्मधुमक्षिकाविशेषैर्निर्वृत्तं ठञ्) મધ
पौत्र पु (पुत्रस्यापत्यं शिवा अण्) પુત્રનો પુત્ર, દીકરાનો દીકરો
पौत्रिक त्रि (पुत्रस्येदं ठञ्) પુત્રનું, પુત્ર સંબન્ધી
पौत्रिकेय पु (पुत्रिकाया अपत्यं पुमान् ढक्) પુત્રીનો પુત્ર, દૌહિત્ર
पौत्रिकेया स्त्री (पुत्रिकाया अपत्यं स्त्री, ढक्+टाप्) પુત્રીની પુત્રી, દૌહિત્રા
पौत्रिन् त्रि (पौत्र+अस्त्यर्थे णिनि) પુત્રને ત્યાં પુત્ર-વાળું, છોકરાને ત્યાં છોકરાવાળું
पौत्री स्त्री (पुत्रस्यापत्यं स्त्री, पुत्र+अञ्+ङीप्) પુત્રની પુત્રી, છોકરાની છોકરી
पौदन्य पु અશ્મક નામના રાજાનું નગર
पौनःपुनिक त्रि (पुनःपुनर्भवं ठञ् टिलोपः) વારંવાર થનાર, ફરી ફરી હોનાર–થનાર
पौनःपुन्य न (पुनःपुनरेव स्वार्थे ष्यञ् टिलोपश्च) વારં-વાર, ફરીફરી
पौनरुक्त न (पुनरुक्तस्य भावः ऋगयना अण्) ફરી વાર કહેવું, વારંવાર કહેવું
पौनरुक्तिक त्रि (पुनरुक्तमर्थं वेत्ति तत्पदं वाऽधीते उक्था ठक्) વારંવાર કે ફરી કરીને કહેલા અર્થને જાણનાર કે ભણનાર
पौनर्भव पु (पुनर्भू+विदा अपत्ये अञ्) ધર્મશાસ્ત્રોક્ત બાર પુત્રો પૈકી એક, પુનર્લગ્ન કરનારનો છોકરો
पौनर्भवा स्त्री (पुनर्भू+स्वार्थे अण्+टाप् आर्षत्वात् ङी वभावः) પુનર્લગ્ન કરનાર સ્ત્રીની છોકરી
पौनर्भव पु (पुनर्भुवं विन्दति, पुनर्भू+अण्) વિધવા સ્ત્રીને પરણનારો પુરુષ
"पौनर्भवेन भर्त्रा सा पुनः संस्कारमर्हति" मनु
पौर त्रि (पुरे वसति शैषिकोऽण्) નગરમાં રહેનાર, શહેરી, નાગરિક, નગરવાસી
पौर न (पुरे भवं, पुर+अण्) એક જાતનું ઘાસ "रोहिषतृण"
पौर त्रि (पुरः पुरक एव स्वार्थे अण्) પેટ ભરનાર, ઉદર પોષણ કરનાર
पौर त्रि (पुरोभवं पुरस्+अण् टिलोपः) પૂર્વદિશા–દેશ–કાળમાં હોનાર, અગાઉના સમયમાં થનાર
पौरक न (पौरं इव कायति, कै+क) ઘરની પાસેનો બાગ, બગીચો
पौरकुत्सी स्त्री (पुरुकुत्सस्याऽपत्यं स्त्री, इञ्+ङीप्) ગાધિ રાજાની માતા
पौरगीय त्रि (पुरग+कृशाश्वा चतुरर्थ्यां छण्) નગરમાં ગયેલાની પાસેનું વિગેરે
पौरजन पु (पौरश्चासौ जनश्च) નગરવાસી, નાગરિક
पौरण पु (पुरण+स्वार्थे अण्) તે નામનો ગોત્રપ્રવર્તક એક ઋષિ.
पौरण त्रि (,, ,,) પૂરણ કરનાર, પૂરનાર
पौरन्दर त्रि (पुरन्दरस्येदं, पुरन्दर+अण्) ઇન્દ્રનું, ઇન્દ્ર સંબન્ધી
पौरन्दर न (पुरन्दरो देवताऽस्य वा अण्) જ્યેષ્ઠા નક્ષત્ર
पौरव पु (पुरोर्गोत्रापत्यं अण्) યયાતિ રાજાના પુત્ર, પુરુ રાજાનો પુત્ર, ઉત્તરમાં આવેલ એક દેશ
पौरव त्रि (पौरवोऽभिजनोऽस्य अण्) પૌરવ દેશમાં રહેનાર, તે દેશનો રાજા વિગેરે
पौरव त्रि (पुरोरिदं अण्) પુરુરાજનું, પુરુરાજ સંબંધી
पौरवीय त्रि (पौरवो राजा भक्तिरस्य छ) પૌરવ રાજા ઉપર ભક્તિવાળું
पौरश्चरणिक त्रि (पुरश्चरणस्य व्याख्यानं पुरश्चरणे भवो वा ठञ्) પુરશ્ચરણનું પ્રતિપાદન કરનાર ગ્રન્થનું વ્યાખ્યાનરૂપ ગ્રંથ વિગેરે, પુરશ્ચરણમાં થનાર–હોનાર
पौरसख्य न (पौरेण सह सख्यम्) શહેરી માણસની મિત્રતા, નાગરિકની દોસ્તી
पौरस्त्य त्रि (पुरस्+भवार्थे त्यक्) આગળ થનાર–હોનાર, પ્રથમનું, પુરાતન
पौरस्त्री स्त्री (पौरी स्त्री) શહેરી સ્ત્રી, નગરવાસીની સ્ત્રી
पौरागीय त्रि (पुराग+कृशाश्वा चतुरर्थ्यां छण्) પ્રથમના સમયે–પહેલા ગયેલાની સમીપનું વિગેરે
पौराण त्रि (पुराणे पठितं अण्) પુરાણમાં કહેલ,

પુરશ્ચરણ.

पौराण त्रि. (पुराणस्येदं अण्) પુરાણનું, પુરાણ સમ્બન્ધી.

पौराणिक त्रि. (पुराणं वेत्त्यधीते वा ठक्) પુરાણને જાણનાર, પુરાણને ભણનાર વિગેરે.

पौराणिक त्रि. (पुराणे प्रसिद्धः ठक्) પુરાણમાં કહેલું, પુરાણમાં બોલેલું.

पौरिक पुं. (पौर+ठक्) કશ્મીરમાં આવેલ એક દેશ.

पौरुकुत्स पुं. તે નામનો એક ઋષિ.

पौरुष न. (पुरुषस्य भावः कर्म वा पुंसः अण्) પુરુષપણું, પુરુષનું કામ, મરદાઈ, પરાક્રમ, બલ, ઉદ્યમ. "दैवं निहत्य कुरु पौरुषमात्मशक्त्या"

पौरुष त्रि. (पुरुषस्येदं अण्) ઊંચે હાથ કરેલ હાથવાળા માણસની બરોબરનું માપ, પુરુષનું, પુરુષ સમ્બન્ધી.
"स्वार्थेऽपि समीहेऽपि न पौरुषिकम्" नैषधीयम्

पौरुष पुं. (पुरुष+स्वार्थे अण्) પુરુષ, નર.

पौरुषता स्त्री. (पौरुषस्य भावः पौरुष+तल्+टाप्) મરદાઈ, પુરુષપણું.

पौरुषत्व न. (पौरुषस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पौरुषादिकिन् पुं. (पुरुषादेन ऋषिणा प्रोक्तमधीयते णिनि) પુરુષાદક નામના ઋષિએ કહેલાનું અધ્યયન કરનાર.

पौरुषेय पुं. (पुरुषस्य वधादि वा. ढञ्) પુરુષનો વધ, પુરુષનો વિકાર, પુરુષનો સમૂહ.

पौरुषेय त्रि. (पुरुषेण कृत, पुरुष+ढञ्) પુરુષે કરેલું.

पौरुष्य न. (पुरुषस्य भावः ष्यञ्) પુરુષપણું, મરદાઈ.

पौरेय त्रि. (पुरस्यादूरभवादि चतुरर्थ्यां ढञ्) નગરની પાસેનો દેશ વિગેરે.

पौरोगव पुं. (पुरोऽग्रे गावश्चरन्त्यस्य पौरोग तत्र पुरोगु+स्वार्थे प्रज्ञा. अण्) રસોડાનો અધ્યક્ષ, પાકશાળા ઉપર દેખરેખ રાખનાર અધિકારી, ભંડારી.

पौरोडाश पुं. (पुरोडाश एव प्रज्ञा. अण्) પુરોડાશ-મંત્રમાં હોમવાનો એક પ્રકારનો રોટલો, હવિષ્યાન્ન-જોવાની ખીર, પુરોડાશ હોમતી વખતે ભણવાનો મન્ત્ર.

पौरोडाशिक पुं. (पुरोडाशसंस्कारादिर्विधिर्मन्त्रः पुरोडाशः स एव पौरोडाशः तस्य व्याख्यानः, पौरोडाश+ठञ्) પુરોડાશનો હોમ કરતી વખત ભણનારો મન્ત્રિજ કે આચાર્ય.

पौरोगव्य न. (पुरोगवस्य भावः ष्यञ्) પુરોગવપણું.

पौरोधस न. (पुरोधसो भावः कर्म वा अण्) પુરોહિતપણું, ગોરપણું, ગોરનું કામ.

पौरोभाग्य न. (पुरोभागस्य भावः ष्यञ्) પુરોભાગ્યપણું, મત્સર, અહંકાર.

पौरोहित त्रि. (पुरोहितस्य कर्मेदम् परिभाषा॰ अण्) પુરોહિત-ગોરના ધર્મનું.

पौरोहित्य न. (पुरोहितस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) ગોરપણું, પુરોહિતપણું, ગોરનું કામ-ગોરપણું.

पौर्णदर्व न. (पूर्णदर्व्या निर्वृत्तं कर्म अण्) એક જાતનું વૈદિક કર્મ.

पौर्णमास पुं. (पौर्णमास्यां भवः पौर्णमासी+अण्) પુનમના દિવસે કરવાનો યાગ.
"दर्शेन यक्ष्यमाणानां पौर्णमासेन चैव हि" मनु

पौर्णमास त्रि. (पूर्णो मासो यस्यां वर्तते, पूर्णमास+अण्) જ્યાં માસ પૂરો થાય છે તેવી પુનમ વિગેરે તિથિ.

पौर्णमासी स्त्री. (पूर्णो मासोऽस्यां वर्तते पूर्णमास+अण्+ङीप्) પૂનમ તિથિ.

पौर्णमासिक त्रि. (पूर्णमास्यां भवः ठञ्) પુનમના દિવસે હોનાર યાગ વિગેરે.

पौर्णमास्य त्रि. (पौर्णमास्यां भवः वा ष्यञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

पौर्णिमी स्त्री. (पूर्णिमाया अयमी मास॰ स्वार्थे अण्+ङीप्) પુનમ.

पौर्तिक त्रि. (पूर्तानि वाप्यादीनि ठञ्) પૂર્ત સાધન કર્મ, પૂરવાના માટે યોગ્ય કર્મ.

पौर्व पुं. (पुरुरवसः अपत्यं अण्) પુરુ નામના રાજાનો પુત્ર.

पौर्व त्रि. (पूर्वस्य अण्) પૂર્વનું, પૂર્વ સમ્બન્ધી.

पौर्वनगरेय त्रि. (पूर्वनगर्यां भवः ढक्) પૂર્વ નગરીમાં હોનાર-થનાર.

पौर्वपदिक त्रि. (पूर्वपदं ... ठक्) પૂર્વપદમાં પુર

પદને ગ્રહણ કરનાર

पौर्वातिथ पु તે નામે એક ૠષિ

पौर्वापर्य न (पूर्वापरयोर्भाव तस्येद वा ष्यञ्) આગળ પાછળનું, આગળ પાછળપણુ

पौर्वार्द्ध त्रि (पूर्वार्द्धे भव, पूर्वार्द्ध+अञ्) પૂર્વાર્દ્ધમા હોનાર-થનાર

पौर्वार्द्धिक त्रि (पूर्वार्द्धे भव ठञ्) શહેર કે ગામ વિગેરેના પૂર્વ ભાગમા થનાર

पौर्वार्द्धर्य त्रि (पूर्वार्द्धे भव, पूर्वार्द्ध+यत्) પૂર્વાર્દ્ધમા હોનાર-થનાર

पौर्वाह्णिक त्रि (पूर्वाह्णे भवः, पूर्वाह्ण+ठञ्) દિવસના પૂર્વભાગમા હોનાર-થનાર

पौर्विक त्रि (पूर्वस्मिन् काले भव ठञ्) પૂર્વકાળે હોનાર-થનાર, અગાઉનું

पौर्विकी स्त्री („ „ पूर्व+ठञ्+ङीप्) અગાઉના સમયે હોનારી-થનારી, પૂર્વકાળે હોનારી-થનારી

पौलस्ती स्त्री (पुलस्तस्याऽपत्य स्त्री, पुलस्त+यञ्+ङीप् यलोप) રાવણની બ્હેન શૂર્પણખા

पौलस्त्य पु (पुलस्तस्याऽपत्य गर्गा यञ्) રાવણ, કુંભકર્ણ, વિભીષણ, કુબેર

पौलाक त्रि (पुलाकस्य विकार अञ्) પુલાકનો વિકાર-ચોખાની બનેલી વસ્તુ

पौलि पु (पुल्+इन् वा वृद्धिश्च) થોડુ બળેલું અને પાકવાની દશામા આવેલું

पौलिक पु (पौलि+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

पौलुपि पु તે નામે એક ૠષિ

पौलोमी स्त्री (पुलोम्नोऽपत्य अण् अनो लोप ङीप्) ઇન્દ્રાણી

पौष पु (पुष्येण युक्ता, पुष्य+अण्+ङीप पौषी पौर्णमासी यत्र मासे पक्षे वर्षे वा पौषी+अण्) પોષ મહીનો, પુષ્ય નક્ષત્ર યુક્ત પુનમવાળુ પખવાડિયુ, પુષ્ય નક્ષત્રથી ગણાતુ એક જાતનું વર્ષ

पौषी स्त्री (पुष्येण युक्ता पौर्णमासी, पुष्य+अण् यलोप ङीप्) પોષમહિનાની પુનમ

पौष्कर न (पुष्करस्याकारोऽस्त्यस्य मूले प्रज्ञा अण्) પુષ્કર મૂલ.

पौष्कर त्रि (पुष्करस्येद अण्) શ્યામ કમળનુ, શ્યામ કમળ સબન્ધી, પુષ્કર નામના તીર્થનું, પુષ્કર તીર્થ તીર્થ સબન્ધી, પુષ્કર દ્વીપનું

पौष्कर पु („ „) જેમા વિષ્ણુનો કમળરૂપે પ્રાદુર્ભાવ થયો હતો તે પાદ્મ કલ્પ

पौष्करमूल न (पौष्कर मूलम्) પુષ્કર મૂળનામે સુગન્ધી દ્રવ્ય

पौष्करिणी स्त्री (पुष्कराणां समूह अण् स्वार्थे अण् वा पौष्कर+अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) કમલિની, નાનુ જલાશય, હાથણી, સ્થલ કમળ, ચાક્ષુસ મનુની પત્ની, ચારે બાજુ બાધેલુ મોટુ તલાવ

पौष्करेयक त्रि (पुष्करे जातादि, पुष्कर+ढकञ्) પુષ્કર તીર્થમા ઉત્પન્ન થયેલ, પુષ્કર ખેટમા ઉત્પન્ન થયેલ વિગેરે

पौष्कल त्रि (पुष्कलेन निर्वृत्त सकला अण्) પુષ્કલ નામે અનાજથી થયેલું, પુષ્કળ નિવડેલું

पौष्कल न (पुष्कल+अण्) એક જાતનુ અનાજ, તે નામે એક ગામ, પુષ્કળ

पौष्कलावत पु દિવોદાસ ધન્વતરિ પ્રત્યે આયુર્વેદના જ્ઞાન માટે પ્રશ્ન પૂછનાર સુશ્રુતનો સહાધ્યાયી મિત્ર

पौष्कलेयक त्रि (पुष्कले जातादि ढकञ्) પુષ્કરમા થયેલ પુષ્કર ખેટમા ઉત્પન્ન થયેલ

पौष्कल्य न (पुष्कलस्य भाव ष्यञ्) પુષ્કળ પણુ

पौष्टिक त्रि (पुष्टयै हितम् ठक्) પુષ્ટિકારક, પુષ્ટિના હિતનું, પુષ્ટિનુ સાધન

पौष्टिक न („ „ ठक्) પુષ્ટિ સાધન કોઇ કર્મ

पौष्टी स्त्री (पुष्ट+अण्+ङीप्) પુરુ રાજાની તે નામની સ્ત્રી

पौष्ण त्रि (पूषा देवताऽस्य तस्येद वा अण् अणन्तत्वात् उपधालोप) પૂષાદેવનુ, પૂષાદેવ સબન્ધી, પૂષા જેનો દેવ હોય તેવુ હવિષ વિગેરે

पौष्ण न (पूषा देवताऽस्य अण् उपधालोप) રેવતી નક્ષત્ર.

पौष्णभ न (पौष्ण च तत् भ च) રેવતી નક્ષત્ર.

पौष्प त्रि (पुष्पेण निर्वृत्त पुष्पस्येद वा अण्) ફૂલથી બનેલું, ફૂલનુ, ફૂલ સબન્ધી, ફુલથી સાધ્ય

पौष्पक न (पुष्पेण कायति कै+क पुष्पक+स्वार्थे अण्)

पुष्पनी माळाथी भरेलु ओक जातनुं आसन.
पौष्पी स्त्री (पुष्प मिव पुष्प+अण्+ङीप्) पुष्पोथी बनेल दारू–मदिरा.
पौष्पी स्त्री (पुष्पस्येव पुष्प+अण्+गौरा. ङीप्) पाटली पुत्र शहेर–पटना.
पौष्य पु. (पुष्योऽपत्य पुष्य+ष्यञ्) पुष्य राजानो ते नामनो पुत्र, ते नामे ओक राजा.
पौष्य त्रि (पुष्यस्येदं, पुष्य अण्) पुष्य नक्षत्र सम्बन्धी पुष्य नक्षत्रनु
पौष्य न. (पुष्यसम्बन्धि अहो मासः अण्) महाभारतना आनुशासनिक पर्वनु ओक पेटापर्व.
प्ता स्त्री. जटा.
प्यास् अव्य (प्यास्+धा. ङमि) संबोधनार्थे अव्यय.
प्याय् (भ्वा. आ. स. सेट् प्यायते) वृद्धि पामवुं, वधवु, मेटुं थवु.
प्यायस्यूप पु. ते नामे ओक ऋषि.
प्युष् (दि उभ. स. सेट् प्योष्यति–ते) बाळवुं, त्याग करवो.
प्युष् (दि पर. स. सेट् प्युष्यति) विभाग करवो, बाळवुं, नाशवु.
प्युस् (दि पर. स. सेट् प्युस्यति) विभाग करवो.
प्यै (भ्वा. आ अ. अनिट् प्यायते) वधवुं, वृद्धि पामवु.
प्र अव्य (प्रथ्+ड) आरंभ, गति उत्कर्ष, ओकठा समावेश, सत तरफथी होवु, उत्पत्ति, ख्याति, व्यवहार अने अधिकता ओ अर्थोमां वपराय छे.
प्रकटुक पु. ओक जातनो, अत्यन्त हिंसाने करनार सर्प.
प्रकट त्रि (प्र+कट्+अच्) स्पष्ट, खुल्लुं.
प्रकटन न. (प्र+कट+णिच् ल्युट्) स्पष्ट करवु, खुल्लुं करवुं.
प्रकटित त्रि (प्र+कट+क्त) स्पष्ट करेलु, खुल्लुं करेलु.
प्रकटीकरण न. (प्रकट+च्वि+कृ+ल्युट्) खुल्लुं करवुं ते, उघाडुं करवु ते, स्पष्ट करवु ते, प्रसिद्ध करवु ते.
प्रकटीकृत त्रि (प्रकट+च्वि+कृ+क्त) स्पष्ट करेलु, खुल्लुं करेलु.
प्रकटीभवन न. (प्रकट+च्वि+भू ल्युट्) स्पष्ट थवुं, खुल्लुं थवुं.
प्रकटीभूत त्रि. (प्रकट+च्वि+भू+क्त) स्पष्ट थयेलु, खुल्लुं थयेलुं.
प्रकण्व पु. (प्रकृष्टः कण्वः अत्र) ते नामनो ओक देश.
प्रकम्प पु. (प्र+कम्प्+घञ्) घणुं कंपवुं, धूजवुं.
प्रकम्पन पु (प्र+कम्पि+णिच्+ल्युट्) वायु, पवन, ते नामनो ओक नरक.
"प्रकम्पनेनानुनभस्विनो द्रुतः" माघ.
प्रकम्पन न. (प्र+कम्प+ल्युट्) कंपवुं, हालवुं, धूजवुं.
प्रकम्पन त्रि (प्रकर्षेण कम्पयति, प्र+कम्प्+णिच्+ल्यु) कंपावनार, हलावनार, धूजावनार.
प्रकम्पमान त्रि. (प्र+कम्प्+शानच्) अत्यन्त कंपतुं अतिवेगथी कंपतु.
प्रकम्पयत् त्रि (प्र+कम्प्+णिच्+शतृ) अत्यन्त कंपावतु अति वेगथी हलावतु, धूजावतु.
प्रकम्पित त्रि (प्र+कम्प्+क्त) कंपेलु, हालेलु, धूजेलु.
प्रकर पु. (प्र+कृ+कर्मणि अप्) समूह, जथ्थो, फूल, सहाय, विखरायेलु पडेलु.
प्रकर त्रि (प्रकर्षेण करोति, प्र+कृ+अच्) अधिक करनार, घणु करनार.
प्रकर त्रि. (प्रकीर्यते, प्र+कृ+कर्मणि अप्) वेरायेलु विगेरे.
प्रकर न. („) अगुरु चन्दन.
प्रकरण न (प्र+कृ+ल्युट्) प्रस्ताव, उपोद्घात, प्रसंग, नाटकना भेदमां नाटक विगेरे दश रूपक–दृश्य काव्यमांहेनो ओक रूपक विशेष, प्रकरणविषयक ओक भागनु प्रतिपादन करनार ग्रन्थनो भाग, शास्त्रना ओक भाग साथे सम्बन्ध वाळा सिद्धान्तनुं प्रतिपादन करनार ओक ग्रंथ.
"प्रकरणार्थं इव कौशिकं कविभिरिव ..."
प्रकरणसम पु. पोतपोते ओक हेत्वाभास.
प्रकरणी स्त्री. (प्रकरण+ङीप्) नाटिका प्रसिद्ध ओक नाटिका.
प्रकरी स्त्री. (प्रकीर्यते अत्र प्र+कृ+अप्+ङीप्) नाटकनु ओक अंग, चौटानी भूमि–जमीन.
प्रकर्तृ त्रि. (प्र+कृ+तृच्) अत्यन्त करनार, घणु करनार.
प्रकाय पु. वध, हिंसा, खून.

प्रकर्ष पु (प्र+कृष्+भावे घञ्) ઉત્કર્ષ–ઉત્કૃષ્ટપણુ, ગુણાતિરેક, અસાધારણપણુ, અત્યન્ત ખેચવુ, ઉત્તમ રીતે ખેડવુ

प्रकर्षण न (प्र+कृष्+भावे ल्युट्) ઉત્કર્ષ, અત્યન્ત ખેચવુ, આકર્ષણ, ગુણાતિરેક, વ્યાજબી પેદા કરવુ

प्रकर्षतन्त्र त्रि ઉત્કર્ષને આધીન

प्रकर्षित त्रि (प्र+कृष्+क्त) ખેચેલુ, અત્યન્ત ખેડેલુ

प्रकर्षिन् त्रि (प्र+कृष्+णिनि) ઉત્કર્ષવાળુ, અત્યન્ત ખેચાણવાળુ

प्रकलविद् पु (प्रकृष्टा कला वेत्ति, विद्+क्विप् पृषो ह्रस्व) વ્યાપારી, વાણીઓ

प्रकल्पित त्रि (प्र+क्लृप्+क्त) તૈયાર કરેલ, રચેલ, કલ્પેલ

प्रकाण्ड पु (प्रकृष्ट काण्ड) વૃક્ષના મૂળથી આરભી શાખા સુધીનો ભાગ, ડાળ–મોટી શાખા

प्रकाण्ड न (प्रकृष्ट काण्ड इति) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ, વખણાયેલ

प्रकाण्ड पु (प्रकृष्ट काण्डो यस्य) ઝાડ, વૃક્ષ

प्रकाण्डर पु (प्रकाण्ड राति गृह्णाति, रा+क) ઉપર નો અર્થ

प्रकाम त्रि (प्रगत कामम् पा० समा०) મરજી મુજબ, યથેષ્ટ

प्रकाम त्रि (प्रकृष्ट कामो यस्य) અત્યન્ત કામી, અત્યન્ત કામનાવાળુ

प्रकामम् अ (प्र+कम्+णमुल्) અત્યન્ત, બહુ, ઘણુ, અનુમતિના અર્થમા પણ વપરાય છે "प्रकाममभ्यस्यतु नाम विद्याम्"

प्रकामोद्य पु દેવવિશેષ

प्रकार पु (प्र+कृ+घञ्) ભેદ, સમાનતા, વિશિષ્ટ જ્ઞાનમા વિશેષણરૂપે ભાસતો પદાર્થ, વિશેષણ.
"स्वन्यधिकरण प्रकारावच्छिन्ना या या विषयता तदनिरूपकत्व सर्वांशे भ्रमभिन्नत्व" ગદાધર

प्रकारता स्त्री (प्रकारस्य भाव तल्+टाप्) ભેદપણુ, સાદૃશ્યતા, વિશેષણતા
"विषयताभेदे ज्ञायमानविशेषणप्रतियोगिकससर्गावछिन्न-विषयत्वे"

प्रकारत्व न (प्रकारस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रकालन न (प्रकालयति, प्र+कालि+भावे ल्युट्) મારવુ, હિંસા કરવી

प्रकालन त्रि (,, प्र+कालि+ल्यु) હિંસા કરનાર, હિંસક, હાર માગનાર

प्रकालन पु (,, ,,) એક જાતનો સર્પ

प्रकाश पु (प्र+काश्+घञ्) તડકો, તાપ, ઉજાસ–અજવાળુ, વિકાસ–ખીલવણી, કીર્તિ વિગેરેનો ફેલાવ

प्रकाश त्रि (प्र+काश्+कर्त्तरि अच्) વિકાશવાળુ, ખીલવણીવાળુ, તુલ્ય–સરખુ, પ્રસિદ્ધ, પ્રકાશિત, સ્વચ્છ

प्रकाश न (प्रकाशते, प्र+काश्+अच्) કાસુ

प्रकाश पु વૈવસ્વત મનુનો એક પુત્ર

प्रकाशक त्रि (प्रकाशयति, प्र+काश्+णिच्+ण्वुल्) પ્રકાશ કરનાર સૂર્ય વિગેરે, પ્રસિદ્ધ કરનાર, ઉઘાડુ કરનાર, વ્યાખ્યા વિગેરેથી સ્પષ્ટ કરનાર, કીર્તિ વગેરેનો ફેલાવ કરનાર

प्रकाशक न (प्र+काश्+णक) સાખ્યમતે સત્વગુણ "तत्र सत्त्व निर्मलत्वात् प्रकाशकमनामय" गीतायां

प्रकाशकज्ञातृ पु (प्रकाशकस्य पूर्वं ज्ञाता) કુકડો

प्रकाशता स्त्री (प्रकाशस्य भाव तल्+टाप्) પ્રકાશ-પણુ, ખુલ્લાપણુ, પ્રસિદ્ધપણુ

प्रकाशत्व न (प्रकाशस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रकाशन न (प्र+काश्+ल्युट्) પ્રકટ કરવુ, ખુલ્લુ કરવુ, પ્રસિદ્ધ કરવુ

प्रकाशनीय त्रि (प्र+काश्+अनीयर्) પ્રકટ કરવા લાયક, જાહેર કરવા લાયક

प्रकाशन त्रि (प्रकाशयति, प्र+काश्+णिच्+ल्यु) પ્રકાશ કરનાર, ખુલ્લુ કરનાર

प्रकाशन पु (,, ,,) વિષ્ણુ

प्रकाशमान त्रि (प्र+काश्+शानच्) પ્રકાશતુ, દીપતુ, શોભતુ

प्रकाशात्मता स्त्री (प्रकाशात्मनो भाव तल्+टाप्) સ્પષ્ટ સ્વભાવપણુ, પ્રકટ સ્વરૂપપણુ

प्रकाशात्मत्व न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रकाशात्मन् पु (प्रकाश आत्मा स्वरूपमस्य) વિષ્ણુ, જીનેન્દ્ર, સૂર્ય

प्रकाशात्मन् त्रि. (प्रकाश आत्मा स्वरूपं यस्य) प्रकाश स्वभाववाळुं.

प्रकाशित त्रि. (प्र+काश्+णिच्+कर्मणि क्त) प्रकट करेल, प्रसिद्ध करेल, स्पष्ट करेल, प्रकाश करेल, उघाडुं करेल.

प्रकाशित त्रि. (प्र+काश+कर्तरि+क्त) प्रकाशवाळुं, प्रसिद्धियुक्त.

प्रकाशित न. (प्र+काश+भावे क्त) प्रकाश–तेज.

प्रकाशिता स्त्री. (प्रकाशिनो भावः तल्+टाप्) प्रकाश वाळापणुं, प्रसिद्धिवाळापणुं.

प्रकाशित्व न. (प्रकाशिनो भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

प्रकाश्य त्रि. (प्र+काशि+कर्मणि यत्) प्रकट करवा योग्य, खुल्लुं करवा लायक, जाहेर करवा लायक.

प्रकाशिन् त्रि. (प्र+काश्+णिनि) प्रकाश करनार, खुल्लुं करनार, प्रकाशनार.

प्रकाश्यता स्त्री. (प्रकाश्यस्य भावः तल्+टाप्) प्रकट करवा लायकपणुं, खुल्लुं करवा योग्यपणुं, जाहेर करवा योग्यपणुं.

प्रकाश्यत्व न. (प्रकाश्यस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

प्रकीर्ण न. (प्र+कृ+कर्मणि क्त) चामर–चमर, ग्रन्थ विच्छेद.

प्रकीर्ण त्रि. (प्रकीर्यते स्म प्र+कृ विक्षेपे+क्त) वेरेलुं, विखेरेलुं, फेलावेलुं, मिश्र करेलुं, जुदी जुदी जातनुं "प्रकीर्ण पुष्पाणां हरिचरणयोरञ्जलिरयम्" वेणीसंहारे.

प्रकीर्ण पु. (प्रकीर्यते दुर्गन्धत्वेन प्र+कृ+क्त) एक जातनुं वृक्ष–पूतिकरञ्ज.

प्रकीर्ण न. (प्र+कृ+भावे क्त) वेरवुं, विखेरवुं, मिश्र करवुं, विस्तार.

प्रकीर्णक न. (प्रकीर्ण+स्वार्थे स्वल्पार्थे वा क) चमर–चमरी ग्रंथ विच्छेद, जुदाजुदा विषयोनो संग्रह विस्तार, शास्त्रना आधार विना राजा जे न्यायपूर्वक पोतानी मरजी मुजब करीला दण्ड विगेरेनो मुकदमो करे छे ते, मिश्र–सेळभेळ.

प्रकीर्णक पु. (प्रकीर्ण+स्वार्थे कन्) घोडो.

प्रकीर्णकेशी स्त्री. (प्रकीर्णाः+केशा यस्याः. ङीप्) देवी.

प्रकीर्य पु. (प्रकीर्यतेऽसौ प्र+कृ+क्यप्) करंज, पूतिकरंजनुं झाड, पूत करंजनुं झाड.

प्रकीर्य्य त्रि. (प्र+कृ+क्यप्) विखेरवा योग्य, वेरवा योग्य, फेलाववा योग्य.

प्रकुञ्च पु. (प्र+कुञ्च्+घञ्) चार तोलाभार वजननुं एक वजन, पळ "प्रकुञ्च बोडषी बिल्वं कुडवोऽञ्जलिः" भावप्रकाश.

प्रकुपित त्रि. (प्र+कुप्+कर्मणि क्त) क्रोधे भराएलुं, कोप पामेलुं.

प्रकुर्वत् त्रि. (प्र+कृ+शतृ) अतिशय करतुं, सारी रीते करतुं, हुकम विगेरे करतुं.

प्रकुर्वाण त्रि. (प्र+कृ+शानच्) उपरनो अर्थ.

प्रकुल न. (प्रकर्षेण कोलति संस्त्यायति सौन्दर्याणि वा प्र+कुल+क) सुन्दर शरीर, श्रेष्ठ शरीर.

प्रकूष्माण्डी स्त्री. दुर्गा देवी.

प्रकृत त्रि. (प्रक्रियते स्म प्र+कृ+क्त) अधिकार नीमेल, आरंभेलुं, प्रारम्भथी प्राप्त थएल, शरू करेल, सिद्ध करेल.

प्रकृत पु. ते नामे एक ऋषि.

प्रकृति स्त्री. (प्र+कृ+कर्तरि क्तिन् प्रकरोति वा क्तिन् वा) स्वभाव, उत्पत्तिस्थान, योनि, स्वाभाविक गुण, लिङ्ग–पुरुष चिह्न, धातु–प्रत्यय विगेरे सात राज्यनां अङ्ग, शरीरनो स्थिति, शक्ति, स्त्री, परमात्मा–परमब्रह्मभूत–मन अहङ्कार ए सात तथा बुद्धि ए आठ प्रकृति, एक महत्तत्त्वनी तन्मात्रा–इन्द्रिय विगेरे समूह, जीव जन्तु, अठ्ठावीश अक्षरना चरणवाळो छन्द, मात्र प्रत्यय जेनुं निमित्त होय एवो कोई शब्द, उत्पत्तिनुं कारण सत्त्व रज अने तम ए त्रण गुणोनी साम्यावस्था, जगतने उत्पन्न करनारी माया कारण माया मूळ कारण, राज्यमांनी विचारवा योग्य मूळ हेतु, दैवत–मन्त्र, प्रकृतिय जाणनार, प्रजा लोकोमां एक शक्ति, शब्दनो मुख्य विभाग.

प्रकृतिज त्रि. (प्रकृत्या स्वभावे जन्+ड) स्वभावथी उत्पन्न थनार, उपर जणावेल प्रकृतिथी थनार.

प्रकृतित्व त्रि. (प्रकृतिस्थ स्वभावे, यत्+ड) स्वभाव मुजब प्रमाणे मूळ प्रकृतिना स्वभाव एव सत्त्वादि गुण विगेरे.

"गुणा प्रकृतिजा मता" गीतायाँ

प्रकृतितरल त्रि (प्रकृत्या तरल) સ્વભાવથી જ ચચળ

प्रकृतिधर्म पु (प्रकृते धर्म) સાખ્ય મત પ્રસિદ્ધ પ્રકૃતિનો એક ધર્મ, સ્વભાવ ધર્મ

प्रकृतिमण्डल न (प्रकृते मण्डलम्) રાજા-પ્રધાન-પ્રજા ઇત્યાદિ રાજ્યના અગ, પ્રજાનો સમુદાય

प्रकृतिमत् त्रि (प्रकृति+अस्त्यर्थे मतुप्) પ્રકૃતિ વાળુ

प्रकृतिवत् अव्य (प्रकृत्या तुल्यम्, प्रकृति+वति) વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ આદેશનું સ્થાનીના તુલ્ય કાર્ય, મૂળના જેવુ

प्रकृतिवद्भाव पु (प्रकृतिवच्चासौ भावश्च) મૂળના જેવુ હોવુ-થવુ તે

प्रकृतिस्थ त्रि (प्रकृत्या प्रकृत्या वा तिष्ठति, स्था+क) સ્વભાવમા રહેલ, મૂળસ્થિતિમાં રહેલ, સ્વભાવ સિદ્ધ

प्रकृतिस्थित त्रि (प्रकृतौ प्रकृत्या वा स्थित) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रकृत्यादि पु (प्रकृतिशब्द आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ સમૂહ स-च-"प्रकृति, प्राय, गोत्र, सम, विषम, द्विद्रोण, पञ्चक, साहस्र, इत्यादि

प्रकृशित त्रि (प्रकृष्ट कृशितम्) અત્યન્ત કૃશ-દુબળુ, પાતળુ થયેલુ

प्रकृष्ट त्रि (प्र+कृष्+क्त) ઉત્કર્ષવાળુ, ઉત્તમ, પ્રધાન, શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય

प्रकृष्टता स्त्री (प्रकृष्टस्य भाव तल्+टाप्) ઉત્તમપણુ, ઉમદાપણુ, ઉત્કર્ષયુક્ત પણુ

प्रकृष्टत्व न (प्रकृष्टस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रकृष्य अव्य (प्र+कृष्-कर्मणि क्यप्) ખેચવા યોગ્ય, ખેડવા યોગ્ય

प्रकृष्य अव्य (प्र+कृष्+ल्यप्) ખેડીને, ખેચીને

प्रक्लृप्ति स्त्री (प्र+क्लृप्+भावे क्तिन्) રચના, હયાતી-હાજરી, વિદ્યમાન-હોવાપણું, તૈયારી

प्रकेत त्रि (प्र+कित्+णिच्+अच) અત્યન્ત જણાવનાર

प्रकेत त्रि (प्रकर्षेण क सुख ईयतेऽनेन प्र+ई+घा० करणे क्त) અત્યન્ત સુખનું સાધન

प्रकोथ पु (प्र+कुथ्+घञ्) અત્યન્ત પડવુ, સારીરીતે પડવુ, સુકાવવુ

प्रकोप पु (प्र+कुप्+घञ्) અત્યન્ત ક્રોધ, બહુજ ક્ષોભ પામવુ, વાત પિત્ત અને કફનું વિરૂદ્ધ થવુ

प्रकोपनीय त्रि (प्र+कुप्+अनीयर्) ઘણુ જ કોપાવવા યોગ્ય, ક્રોધ પમાડવા લાયક, કોપાવિષ્ટ કરવા લાયક

प्रकोपित त्रि (प्र+कुप्+णिच्+क्त) કોપ પમાડેલું, ખીજવેલુ, ગુસ્સે કરેલુ

प्रकोपितव्य त्रि (प्र+कुप्+तव्यच्) ઘણુજ કોપાવવા યોગ્ય,

प्रकोष्ठ पु (प्रगत कोष्ठ प्रा स) દરવાજાના ચોકઠાનો એક ભાગ, કોણી નીચેનો કાંડા સુધી ભાગ, ઘરના દરવાજાની પાસેનો ભાગ

प्रक्खर पु (प्रक्षर+पृषो) ઘોડાને પહેરવાનુ બખ્તર, કુતરો ખચ્ચર

प्रक्खर त्रि (प्रखर पृषो) અત્યન્ત તીવ્ર

प्रक्रम पु (प्र+क्रम्+भावे घञ्) શરૂઆત, આરભ, અવસર, ફુરસદ, જવુ-ગમન, કાવ્યનો ભગ્નપ્રક્રમ નામનો દોષ

प्रक्रमण न (प्र+क्रम्+भावे ल्युट्) જવુ તે, ગમન, આરભ કરવુ

प्रक्रमणीय त्रि (प्र+क्रम्+अनीयर्) આરભ કરવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય

प्रक्रममाण त्रि (प्र+क्रम्+शानच्) આરભતું-શરૂ કરતુ, જતુ, ઉપર ચઢતુ, હરાવતુ

प्रक्रमितव्य त्रि (प्र+क्रम्+तव्यच्) આરભ કરવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય, ઉપર ચઢવા યોગ્ય.

प्रक्रम्य अव्य (प्र+क्रम्+ल्यप्) આરભીને, શરૂઆત કરીને, જઇને, ઉપર ચઢીને, હરાવીને.

प्रक्रान्त त्रि (प्र+क्रम्+क्त) શરૂ કરેલ, આરભેલ, ગયેલુ, ટગવેલું, પ્રકરણથી પ્રાપ્ત થયેલ

प्रक्रिया स्त्री (प्र+कृ+भावे श+टाप्) પ્રકરણ, અધિકાર રાજાઓ વિગેરેની ચામર-છત્ર ધારણ કરવાની ક્રિયા, શબ્દ-પ્રયોગની સાધન અવસ્થા, રીતિ, ચાલ, કર્મ, ક્રિયા, પૂર્વ પક્ષની અને ઉત્તર પક્ષની પ્રવૃત્તિ,

ક્રીડા કરવું, રમવું, રાસ વગેરે ખાસેથી મચેલો ધમાલ, ખેલાવવું.

प्रक्रीडमान त्रि (प्र+क्रीड्+शानच्) રમતું, ખેલતું.

प्रक्रीडित त्रि (प्र+क्रीड्+क्त) રમેલ, ખેલેલ.

प्रक्लिन्न त्रि. (प्र+क्लिद्+कर्तरि क्त) ગૂમ, ખૂબ જ ભીનું.

प्रक्वाण पु (प्र+क्वण्+भावे घञ्) વીણા વિગેરેનો શબ્દ.

प्रक्वाथ पु. (प्र+क्वथ्+भावे घञ्) ભારેથી કે ધીમાનો ક્વાથ.

प्रक्षर पु. (प्रगतः क्षरो प्र+क्षर्+अच् वा) ઘોડાને પ'રવાનું બખ્તર, ઝૂલો, બખ્તર.

प्रक्षर त्रि. („) અત્યન્ત તીક્ષ્ણ.

प्रक्षालक त्रि (प्रक्षालयति, क्षलि+ण्वुल्) ધોનાર, શુદ્ધ કરનાર, સાફ કરનાર, ધોબી.

प्रक्षालन न („) ધોવું–પવિત્ર કરનાર પ્રાયશ્ચિત્ત.

प्रक्षालक त्रि (प्र+क्षाल्+ण्वुल्) સાફ કરનાર, ધોનાર, શુદ્ધ કરનાર.

प्रक्षालन न. (प्र+क्षालि+ल्युट्) ધોવું, સાફ કરવું, પવિત્ર કરવું.

प्रक्षालित त्रि (प्र+क्षाल्+क्त) ધોયેલ, સાફ કરેલ, ઉજળેલ, પવિત્ર કરેલ.

प्रक्षिप्त त्रि (प्र+क्षिप् कर्मणि+क्त) ફેંકેલ, નાંખેલું, મિશ્ર કરેલ, પાછળથી પેસી ગયેલ.

प्रक्षिप्तवत् त्रि (प्र+क्षिप्+क्तवतु) અત્યન્ત નાંખનું, ફેંકનું.

प्रक्षीण त्रि (प्र+क्षि+क्त) નાશ પામેલું, ક્ષય પામેલું, અત્યન્ત પાતળું, બહુ જ ક્ષય પામેલ.

प्रक्षीबित त्रि (प्रकृष्ट क्षीबित) ગાંડું, ઉન્મત્ત, બાવરું.

प्रक्षेप पु (प्र+क्षिप्+भावे घञ्) નાંખવું, ફેંકવું, ઉમેરવું, મૂળ ગ્રન્થમાં ન હોય છતાં પાછળથી પેસી જાય તે.

प्रक्षेपण न. (प्र+क्षिप्+ल्युट्) નાંખવું, ફેંકવું, પાછળથી પેસી જવું.

प्रक्ष्वेडन पु. (प्र क्ष्विड्+कर्मण्यधिकरणे वा ल्युट्) નારાચ બાણ, લોખંડી બાણ.

प्रक्ष्वेडन न. (प्र+क्ष्विड्+ल्युट्) ગર્જના, ચીત્કાર.

प्रक्ष्वेडना स्त्री. (प्रक्ष्वेडन+टाप् यद्वा प्रक्ष्वेड्यते अनया ताडोऽस्यत्वात् अच्+टाप्) લોખંડી બાણ, ગર્જના, ચીત્કાર.

प्रक्ष्वेडित त्रि (प्र+क्ष्विड्+क्त) ગર્જના કરેલું, ચીત્કાર કરેલું.

प्रक्ष्वेडितवत् त्रि. (प्रक्ष्वेडित+मत्वर्थे मतुप् मस्य वः) ગર્જનાવાળું, ચીત્કારવાળું.

प्रक्ष्वेडित त्रि (प्र+क्ष्विड्+क्त) ચીત્કાર કરેલું, ગર્જના કરેલું.

प्रक्ष्वेडितवत् त्रि (प्रक्ष्वेडित+मत्वर्थे मतुप्) ચીત્કારવાળું, ગર્જના યુક્ત.

प्रखर त्रि (प्रकृष्टः खरः) અત્યન્ત તીક્ષ્ણ.

प्रखर पु (प्रखर+स्वार्थे) ઝૂલો, બખ્તર, ઘોડાને પહેરવાનું બખ્તર.

प्रख्य त्रि (प्रख्याति, प्र+ख्या+बाहुलकात् क) આ શબ્દ બહુવ્રીહિ સમાસથી ઉપમેય શબ્દની પછી આવી "સદૃશ"–સમાન એ અર્થને સૂચવે છે. જેમકે ગજપ્રખ્ય.

सुरगजवरे प्रख्यः प्रमदः प्रतिमां मिव. हेम

प्रख्या स्त्री. (प्र+ख्या+भावे अङ्) ઉપમા, ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ.

प्रख्यात त्रि (प्र+ख्या+क्त) પ્રસિદ્ધ, જાહેર, ખ્યાતિ–પ્રખ્યાત થયેલ, જાહેર કરેલ.

प्रख्यातभाण्ड न (प्रख्यातं भाण्डं वणिजः) વેપારી વસ્તુના વેચાણ સિવાય ધન વિગેરેને જાણે તે.

प्रख्यातवप्तृक पु. (प्रख्यातो वप्ता यस्य कप्) જેનો બાપ પ્રસિદ્ધિ પામેલ છે તે.

प्रख्याति स्त्री. (प्र+ख्या+भावे क्तिन्) પ્રસિદ્ધિ, ખ્યાતિ.

प्रख्यानीय त्रि (प्र+ख्या+कर्मणि अनीयर्) પ્રસિદ્ધ કરવા લાયક, પ્રખ્યાત કરવા યોગ્ય.

प्रख्यापन न. (प्र+ख्या+णिच्+ल्युट्) પ્રસિદ્ધ કરવું, જાહેર કરવું.

प्रख्यापनीय त्रि (प्र+ख्या+णि+अनीयर्) પ્રસિદ્ધ

કરવા યોગ્ય, જાહેર કરવા લાયક

प्रख्यास् पु (प्र+चक्ष्-असि ख्यादेशश्च) પ્રજાપતિ

प्रगण्ड पु (गडि-वदनैकदेशे अच्, प्रकृष्टो गण्ड) કોણીથી ખભા સુધીનો હાથનો અવયવ

प्रगण्डी स्त्री (प्रगण्ड+गौरा ङीप्) શૂરવીરોનું પડાવ સ્થાન-છાવણી, કિલ્લો, ગામ વગેરેની ચારે બાજુનો કોટ, કોટની ભીંત

"संचारो यत्र लोकानां दूरादेवावबुध्यते
प्रगण्डी सा च विज्ञेया वहि प्राकारसंज्ञिता"

प्रगत त्रि (प्र+गम्+क्त) મુશ્કેલાઇથી ગયેલું, જૂદું થયેલું

प्रगतजानु त्रि (प्रगते परस्परमसंश्लिष्टे जानुनी यस्य) જેના ઢીંચણ પરસ્પર જોડાયેલા-ભેગા ન રહેતા હોય તે

प्रगतजानुक त्रि (प्रगते जानुनी यस्य कप् वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रगदित त्रि (प्र+गद्+क्त) સ્પષ્ટ બોલેલું, કહેલું

प्रगदिन् त्रि (प्रगद+अस्त्यर्थे इनि) અત્યન્ત સ્પષ્ટ કહેવાના સ્વભાવવાળું, કહેવાવાળું

प्रगद्यादि पु (प्रगदी आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ

प्रगन्ध पु (प्रकृष्टो गन्धो यस्य) પીતપાપડો

प्रगन्ध त्रि (प्रकृष्टो गन्धो यस्य) ઉત્તમ ગન્ધવાળું, વધુ ગન્ધ વાળું

प्रगल्भ त्रि (प्रगल्भते, प्र+गल्भ्-धार्ष्ट्ये+अच्) શૂરવીર, પ્રતિભાશાલી, પ્રૌઢ, ઉદ્ધત, લાજ વગરનું-બેશરમ, મજબુત નિશ્ચયવાળું, આગ્રહવાળું, હાજર જવાબવાળું

प्रगल्भ पु (प्र+गल्भ्+अच्) જાત કર્મના હવનનો અગ્નિ

प्रगल्भता स्त्री (प्रगल्भस्य भाव तल्+टाप्) ઉદ્ધતપણું, શૂરપણું, છાતીવાળાપણું, નિ શકપણું, હાજર જવાબીપણું, બે શરમીપણું, ઉત્સાહ

प्रगल्भत्व न (प्रगल्भस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रगल्भा स्त्री (प्रगल्भते धृष्टा भवति, प्र+गल्भ्+अच्+टाप्) તે નામની સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા

"स्मरान्धा गाढतारुण्या समस्तरतकोविदा
भावोन्नता दरव्रीडा प्रगल्भाऽऽक्रान्तनायिका"

प्रगाढ त्रि (प्रकर्षेण गाढ, गाह्+क्त) અતિશય, ઘણુંજ, ક્લિષ્ટ, દૃઢ

प्रगातृ त्रि (प्र+गै+तृच्) ઉત્તમ ગાન કરનાર, ઉસ્તાદ-ગવૈયો વિગેરે

प्रगाथ पु (प्र+ग्रन्थ्-वा आधारे घञ्) વેદમા જ્યા બે ઋચાઓને ત્રણ કરવામા આવે છે તે

प्रगामिन् त्रि (प्रकर्षेण गच्छति, गम्+णिनि) સારી રીતે જનાર

प्रगायिन् त्रि (प्रकर्षेण गायति, गै+णिनि) સારી રીતે ગાનાર, ઉત્તમ રીતે ગાનાર

प्रगुण त्रि (प्रस्तुतो गुणो यत्र प्रकृष्टो गुणो यस्य वा) સજ્જ, તૈયાર, પ્રામાણિક, સરળ-સીધું, ચતુર, હોંશિ-આર, અત્યન્ત ગુણવાન, દક્ષ

"वहि सर्वाकारप्रगुणरमणीयं व्यवहरन्" मालतीमाधवे

प्रगुणित त्रि (प्रकृष्ट गुणितम्) સીધું કરેલું, તૈયાર કરેલું, એકઠું કરેલું

प्रगुणिन् त्रि (प्रकृष्ट गुणो यस्य) સરળ મનવાળું, પ્રમાણિક, અત્યન્ત ગુણવાન

प्रगुण्य त्रि (प्रकृष्ट गुण्य) અત્યન્ત, ઘણું, ઉત્તમ, અત્યન્ત ગુણવા યોગ્ય

प्रगृहीत त्रि (प्र+ग्रह्+क्त) કબુલકરેલું, માન્યકરેલું, સ્વીકારેલું, મજુર કરેલું, ગ્રહણ કરેલું

प्रगृह्य न (प्र+ग्रह्+क्यप्) પાણિનીય વ્યાકરણ સિદ્ધ સધિરહિત પદ, સ્મૃતિ, વાક્ય

प्रगृह्य त्रि (प्र+ग्रह्+क्यप्) કબુલ કરવાલાયક, માન્ય કરવા યોગ્ય

प्रगे अव्य (प्रकर्षेण गीयतेऽत्र, प्र+गै+के) અત્યન્ત પ્રાત કાળ, પરોઢ

प्रगेतन त्रि (प्रगे भव, प्रगे+ट्यु तुट् च) પરોઢમા હોનાર-થનાર, પ્રાત કાળે હોનાર-થનાર

प्रगेनिश त्रि (प्रगे प्रात कालो निशेव स्वापहेतुर्यस्य) પ્રાત કાળે સુનાર

प्रगोपन न (प्र+गुप्+ल्युट्) રક્ષણ કરવું, રાખવું છુપાવવું

प्रग्रथन न (प्रकर्षेण ग्रथनम्) સારી રીતે ગુથવું,

अत्यन्त ગુસ્સુ

प्रग्रह पु. (प्र+ग्रह्+कर्मकरणयो घञ् अप्) घोडेर्नु ચાંક, ઘા ત્યાની દોરી–લગામ ઘોડા વિગેરેની લગામ, હાથ નિયમમાં રાખવું તે, એકાગ્રતનુ ભાષ ઝંપ, કૃપા અરીબાન કેદી.

प्रग्रह पु. (प्र+ग्रह+कर्तरि अच्) વિષ્ણુ

प्रग्रहण न. (प्र+ग्रह+ल्युट्) સ્વીકારવુ, લેવું ગ્રહણ કરવુ, માન કરવું, જબરીથી હરણ કરવુ પકડવું તે.

प्रग्रहवत् त्रि (प्रग्रह+प्रशस्तार्थे मतुप् मस्य व) ઘોડા વિગેરેની લગામવાળુ કાબુ આવનારુ વિગરે.

प्रग्राह पु. (प्र+ग्रह्+कर्मकरणयो वा घञ्) ઘોડા વિગેરેની લગામ, બળદ્યાની દોરી–રાસ

प्रग्रीव पु. न (प्रकृष्टा ग्रीवा ग्रीवाकृतिरस्य) ઝરૂખો ગોખ બારી, ઘરની દોરા, ઘર વિગેરેના ઉપલા ભાગનુ લાકડુ

प्रग्रीव त्रि (प्रकृष्टा ग्रीवा यस्य) મોટી ડોકવાળુ મજબૂત ડોકવાળુ

प्रघट त्रि થોડુ કરવાયેલુ આળી બાંધેલુ, કરાવેલુ.

प्रघटाविद् पु. (प्रकृष्टा घटा आडम्बरो या वेत्ति, विद्+क्विप्) શાસ્ત્રો ભણવાનો આડંબર કરનાર, શાસ્ત્રનો અર્થ સમજ્યા સિવાય કેવળ વાંચનાર પુરુષ.

प्रघण्ट पु. (प्र+घट्+ल्युट्) ડેરા એક અધ્યયનુ પ્રતિપાદન કરવા માટેના ગ્રન્થનો અમુક ભાગ.

प्रघण पु. (प्रविशद्भिर्जनैः पादैः प्रकर्षेण हन्यते, हन्+कर्मणि अप् घनादेशः) ઓટલો, ઉંબરો બારણાનો ફળ, ઓસરી ઘરનો મંડપ

प्रघन पु. (प्रकर्षेण हन्यते, प्र+हन्+अप् घ नत्वम्) ઉંબરાનો અર્થ

प्रघस पु. (प्र+अद्+अप् घसादेश) તે નામે એક રાક્ષસ અત્યન્ત ખાઉ હતા, અસુર.

प्रघसा स्त्री (प्रघस+टाप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

प्रघाण पु. (प्रविशद्भिर्जनैः पादै प्रहन्यते, हन्-कर्मणि घञ् णत्वम्) ઓટલો, ઘરનો ઉંબરો, તાંબાનો ઘડો, ઘોડાઓનો ઘાણ. प्रघोण शब्द જુઓ.

प्रघात न. (प्रहन्यतेऽत्र, हन्+आधारे घञ्) યુદ્ધ, લડાઈ.

प्रघात पु (प्रकर्षेण घातः हन्+भावे घञ्) ઘણુ મારી નાંખવુ

प्रघाण पु (प्रविशद्भिर्जनैः पादैः प्रकर्षेण हन्यते, हन्+कर्मणि घञ् ण णत्वम्) प्रघण शब्द જુઓ.

प्रघास पु. (प्र+अद्+कर्मणि घञ्) સારી રીતે ખાવા યોગ્ય હવિષ્યાન્ન–હવિશ્યન વિગેરે.

प्रघासिन् त्रि (प्रघासोऽस्त्यस्य भूम्ना इनि) સારી રીતે ખાવા યોગ્ય હવિષ્યાન્નવાળુ ઘણા પ્રઘાસવાળુ

प्रघुण पु (प्र+घुण+क) અતિથિ, પરોણો.

प्रघूर्ण पु (प्र+घूर्ण्+अच्) ઉપરનો અર્થ

प्रघूर्ण पु. (प्रकर्षेण घूर्णति भ्रमति प्र+घूर्ण्+अच्) ભોળડાઈ કરનાર, આમતેમ ફરનાર–ફેરનાર

प्रघोष पु. (प्र+घुष्+भावे घञ्) ઘણુ મોટેથી ગર્જના કરવુ, અસ્પષ્ટ–ન સમજાય તેવુ બોલવુ

प्रघोषक पु (प्र+घुष्+स्वार्थे कन्) અસ્પષ્ટ ઉચ્ચ અવાજ ઉચ્ચો શબ્દ, ન સમજાય તેવો અવાજ

प्रचक्र न. (प्रचलच्चक्रम्) પોતાના સૈન્યમાંથી બીજાના સૈન્ય તરફ ચાલેલુ સૈન્ય.

प्रचक्षस् पु (प्र+चक्ष्+असि न ख्यादेश) બૃહસ્પતિ–ગુરુ

प्रचण्ड त्रि (प्रकर्षेण चण्डः) અતિતીક્ષ્ણ, ઘણુ ભારી, ભયંકર અત્યન્ત ઉગ્ર દુઃસહ દુઃખદ

"प्रचण्डसूर्यः स्पृहणीयचन्द्रमा" इत्यादौ

प्रचण्ड पु. (प्रकर्षेण चण्डः अप्रतिहतत्वात्) પીળી કરેણ અને તે નામનો એક દાનવ.

प्रचण्डता स्त्री. (प्रचण्डस्य भावः तल्+टाप्) અતિશય ઉગ્રપણુ

प्रचण्डत्व न. (प्रचण्डस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रचण्डमूर्त्ति पु (प्रचण्डा मूर्त्तिरस्य) વરુણવૃક્ષ

प्रचण्डमूर्त्ति स्त्री. (प्रचण्डा चासौ मूर्त्तिश्च) ઉગ્રમૂર્તિ, ભયંકર સ્વરૂપ.

प्रचण्डमूर्त्ति त्रि. (प्रचण्डा मूर्त्तिर्यस्य) ભયંકર શરીરવાળુ ઉગ્રસ્વરૂપવાળુ

प्रचय पु (प्रचीयते, प्र+चिञ् कर्मणि+अच्) લાકડી વિગેરે વાપરવાથી એક ઉપરથી (૧) ૧૫ વાર ચૂંટવું તે, સમૂહ, વૃદ્ધિ, શિથિલ એવો એક સંયોગ

प्रचर पु (प्रचरत्यस्मिन्, प्र+चर्+आधार घप्) માર્ગ, રસ્તો, રીતભાત, ચાલચલણ

प्रचरण न (प्र+चर्+ल्युट्) ચાલવું, ચલણ

प्रचरत् त्रि (प्र+चर्+शतृ) સારીતે ચાલતુ, જતુ, રૂડી રીતે જતુ, લાખુ જનાર

प्रचरित त्रि (प्र+चर्+क्त) ચાલેલુ, ગયેલું, આચરણ કરેલું

प्रचल त्रि (प्र+चल्+अच्) ઉત્તમ રીતે ચાલનાર, ચંચળ, ચપળ

प्रचलत् त्रि (प्र+चल्+शतृ) ચાલતુ, જતુ, ઉત્તમ રીતે જતું, સારી રીતે ચાલતું

प्रचलन न (प्र+चल्+ल्युट्) ચાલવુ, જવુ, સારી રીતે ચાલવુ

प्रचलाक पु (प्र+चल्+वा आकन्) બાણનો પ્રહાર-આઘાત, મોરનું પીછું, સર્પ

प्रचलाकिन् पु (प्रचलाक+मत्वर्थे इनि) મોર પક્ષી

प्रचलाकिनी स्त्री (प्रचलाकिन्+ङीप्) મોર પક્ષિણી-ઢેલ

प्रचलाकी स्त्री (प्रचलाक+स्त्रिया जाति० ङीप्) સાપેણ, સર્પણ

प्रचलाय् (नामधातु आ अ सेट् प्रचलायते) ચલન હોય નહિ પણ ચલનરૂપ થવુ

प्रचलायित त्रि (प्रचलाय-नामधातु+कर्त्तरि क्त) નિદ્રાથી ઝોકા ખાધેલુ, ઊંઘથી ડોલેલુ

प्रचलायित न निद्रा વિગેરેથી ઝોકાં ખાવા તે

प्रचलित त्रि (प्र+चल्+क्त) ચાલેલ, ગયેલ, લાબુ ગયેલ, ઉત્તમ રીતે ગયેલું, કબૂલ કરેલું, પ્રસિદ્ધ

प्रचाय पु (प्र+चिञ्-चयने+ घञ्) હાથવડે પુષ્પ વિગેરે વીણવા-લેવાં, સમૂહ, ઉપચય-વૃદ્ધિ, શિથિલ એક સંયોગ

प्रचायिका स्त्री (प्र+चि+भावे ण्वुल्+टाप् अत इत्व) અનુક્રમે ફુલ વગેરે વીણવા-એકઠા કરવા તે

प्रचार पु (प्र+चर्+भावे घञ्) પ્રસરવુ; ફેલાવુ, ગતિ-ગમન, પ્રકાશ, ખુલ્લુ

प्रचारित त्रि (प्रचारो जातो यस्य, प्रचार+इतच्) પ્રસરેલ, ફેલાયેલ, ગયેલ, પ્રકાશેલ, ખુલ્લુ થયેલ

प्रचाल पु (प्रकृष्ट चाल) વિણા, તંબુરો, સતાર, યંત્રસ્તંભનું ઠડું

प्रचालन न (प्र+चल्+णिच्+ल्युट्) ચલાવવુ, હલાવવુ

प्रचिकीर्षत् त्रि (प्र+कृ+सन्+शतृ) ઉપાય લેવા ઇચ્છતુ, કરવાની ઉમેદ રાખતું

प्रचिकीर्षु त्रि (प्र+कृ+सन्+उ) કરવા ઇચ્છનાર, ઉપાય લેવા ઇચ્છનાર

प्रचित त्रि (प्र+चि+कर्मणि क्त) વીણેલા-એકઠા કરેલા, ફૂલ વિગેરે જમા કરેલું

प्रचितक त्रि (प्रचित+स्वार्थे क) ઉપલો અર્થ, પ્રચય સ્વરવાળુ

प्रचितक न (प्रचित+सञ्ज्ञायां कन्) તે નામે એક દંડક છન્દ

प्रचीवल न (प्रचेय वल यत्र पृषो) સુગન્ધીવાળો-ખસ

प्रचीर पु (प्रकृष्ट चीरमस्य) તે નામનો એક રાજા

प्रचुर त्रि (प्रचोरति, प्र+चुर्+क यद्वा प्रगताश्चुराया इति) ઘણુ, પુષ્કળ, બહુ
"नित्यव्यया प्रचुरनित्यधनागमा च" भर्तृहरि.

प्रचुर पु (प्रचोरति, प्र+चुर्+क) ચોર

प्रचुरपुरुष पु (प्रचुरश्चासौ पुरुषश्च) ચોર

प्रचुरपुरुष त्रि (प्रचुरा पुरुषा यत्र) ઘણા પુરૂષોવાળુ સ્થાન વિગેરે

प्रचुरता स्त्री (प्रचुरस्य भाव तल्+टाप्) પુષ્કળપણુ, ઘણાપણુ

प्रचुरत्व न (प्रचुरस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रचुरीकरण न (प्रचुर+च्वि+कृ+ल्युट्) પુષ્કળ કરવુ, બહુ રૂપ કરવુ

प्रचुरीकृत त्रि (प्रचुर+च्वि+कृ+क्त) બહુ કરેલુ, પુષ્કળ કરેલું

प्रचुरीभवन न (प्रचुर+च्वि+भू+ल्युट्) પુષ્કળરૂપ થવુ, ઘણા રૂપ થવુ

प्रचुरीभूत त्रि (प्रचुर+च्वि+भू+क्त) પુષ્કળ રૂપ થયેલું, ઘણારૂપ થયેલું

प्रचेतस् पु (प्र+चित्+असुन्) વરૂણ, તે નામનો મુનિ, અનુવંશી એક રાજા

प्रचेतस् त्रि (प्रकृष्ट चेतो यस्य) ઉત્તમ હૃદયવાળુ, ઉદાર મનવાળુ, ઉત્કૃષ્ટ જ્ઞાનવાળું

प्रचेतसुत पु ब. (प्र+चित्+असुन्) પ્રાચીન બર્હિષ્ ના પુત્રો.

प्रचेतसी स्त्री (प्रचेतसि मूर्छितं, प्र+चित्+विच्+मतुप्+ङीप्) મારિષા, પ્રચેતસની કન્યા.

प्रचेतृ त्रि (प्र+चि+तृच्) એકઠું કરનાર, વીણનાર.

प्रचेतृ पु (,, ,,) સારથિ.

प्रचेतुन त्रि. (प्र+चित्+उनन्) ઉત્તમ જ્ઞાનવાળો, શ્રેષ્ઠ જ્ઞાનવાળો.

प्रचेल न (प्र+चिल वस्त्रे+अच्) પીળું ચન્દન, પીળું કાષ્ટ.

प्रचेलक पु (प्र+चेल्–गतौ+ण्वुल्) ઘોડો.

प्रचेलक त्रि (,, ,,) ઉત્તમ રીતે ચાલનાર, ઉત્કૃષ્ટ ગતિવાળું.

प्रचेलका स्त्री (प्र+चेल्+ण्वुल्+टाप्) ઉત્તમ ગતિવાળી સ્ત્રી, શ્રેષ્ઠ રીતે ચાલનારી સ્ત્રી.

प्रचेलकी स्त्री. (प्रचेलक+स्त्रियां ङीप्) ઘોડી.

प्रचोदक त्रि (प्र+चुद्–प्रेरणे+ण्वुल्) પ્રેરક પ્રેરણા કરનાર, હાંકનાર, મોકલનાર.

प्रचोदन न (प्र+चुद् भावकरणादौ ल्युट्) પ્રેરણા કરવી, મોકલવું, હાંકવું મોકલો.

प्रचोदनी स्त्री (प्रचोदयति कफादीन् रोगोऽपचम्, प्र+चुद्+ल्युट्+ङीप्) કણ્ટકારિકા–ભોંયરીંગણી, વનસ્પતિ ધમાસા.

प्रचोदिका स्त्री. (प्र+चुद्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) દુસ્સહ ની નિર્માલ્યા નામની કન્યામાં ઉત્પન્ન થયેલ કન્યા.

प्रचोदित त्रि (प्रचोदन कै. प्रा.) પ્રેરેલું, મોકલેલું, હાંકેલું.

प्रच्युत त्रि (प्र+च्यु+क्त) પડેલું.

प्रच्छ (तुदा. पर. द्वि. सनिट् ज्ञीप्सायाम्) પુછવું પ્રશ્ન કરવો, જાણવાને ઇચ્છવું.

"[illegible]" [illegible]

प्रच्छना स्त्री (प्रच्छ्+युच्+टाप्) પુછવું, પુછપરછ કરવી, તપાસવું.

प्रच्छद न (प्रच्छादयति, प्र+छदि+णिच् हस्वः) ભરણ, ભરણ.

प्रच्छद पु (प्रच्छाद्यतेऽनेन प्र+छद्+णिच्+करणे घ हस्व) ઓછાડ, ઢાંકવું, આચ્છાદન વસ્ત્ર વિગેરે.

प्रच्छदपट पु. (प्रच्छदश्चासौ पटश्च) ઓઢવાનું વસ્ત્ર શરીર ઢાંકવાનું કપડું ઓઢવાનું વસ્ત્ર.

प्रच्छना स्त्री. (प्रच्छ्+भा. युच्+टाप्) પ્રશ્ન.

प्रच्छन्न न. (प्र+छद्+क्त) ગુપ્તદ્વાર, બારીનું બારણું.

प्रच्छन्न त्रि. (प्र+छद्+क्त) ઢાંકેલું, છુપાવેલું ગુપ્ત, છાનું.

प्रच्छन्नपति पु (प्रच्छन्नश्चासौ पतिश्च) જાર, ઉપપતિ.

प्रच्छर्दन न. (प्र+छर्द+णिच्+भावे ल्युट्) વમન કરવું ઓકવું–ઉલટી, પ્રાણના વાયુને નાક દ્વારા બહાર કાઢવાનો એક પ્રયત્ન–રેચન.

प्रच्छर्दक त्रि (प्र+छर्द् वमने णिच्+ण्वुल्) ઉલટી કરાવનાર ઔષધ વિગેરે.

प्रच्छर्दिका स्त्री. (प्र+छर्द् वमने+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) ઓકવું–વમવું ઉલટી કરવાનો રોગ.

प्रच्छादक त्रि. (प्र+छद्+णिच्+ण्वुल्) ઢાંકનાર, આચ્છાદન કરનાર, છાપ દેનાર.

प्रच्छादन न (प्रच्छाद्यतेऽनेन प्र+छद्+णिच्+ल्युट्) શરીર ઉપર ઓઢેલું વસ્ત્ર, ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

प्रच्छादन न. (प्रच्छादने, प्र+छद्+णिच्+भावे ल्युट्) ઢાંકવું, આચ્છાદન કરવું છાઈ દેવું.

प्रच्छादित त्रि (प्र+छद्+णिच्+क्त) ઢાંકેલું, છાઈ દીધેલું, આચ્છાદન કરેલું.

प्रच्छान न. (प्र+छो+भावे ल्युट्) ભાલાની ધાર, ધારીરીતે કાપવું.

प्रच्छान न. (प्र–छो+करणे ,,) વેધકર્મ વિ–ઓપરેશન.

प्रच्छाय पु (प्रकृष्टा छाया यत्र) ઘાટ છાંયડો વૃક્ષ વિગેરે, ઘીચ છાયાવાળું સ્થળ.

प्रच्छिन्न त्रि (प्रच्छ्+क्त इट्) નિર્ગત–નીકળેલું.

प्रच्यव त्रि (प्र+च्यु+अच्) ખસવાવાળું ખસનાર.

प्रच्यव पु. (प्र+च्यु+भावे अप्) ખસવું, ઘટવું ઘટવું, સ્વાભાવિક ઘટવું–ટળવું.

प्रच्यवन न. (प्र+च्यु+भावे ल्युट्) ખસવું, ઘટવું ટળવું ખસવું.

प्रच्युत त्रि (प्र+ च्यु+कर्तरि क्त) ખસેલું, ટળેલું.

ટપકેલું, ચ્યવેલું
प्रच्युति स्त्री (प्र+च्यु+भावे क्तिन्) પડવું, નીચે પડવું, ક્ષરણ-ખરવું, નાશ પામવું
प्रज पु (प्रविष्ट जायायां जायते, जन्+ड) પતિ, સ્વામી, ધણી
प्रजङ्घ पु (प्रकृष्टा जङ्घाऽस्य) તે નામનો એક રાક્ષસ
प्रजग्मि त्रि (प्र+गम्-ज्ञाने+कि द्वित्व उपधालोप) બુદ્ધિશાળી, પ્રજ્ઞાશીલ
प्रजन पु (प्र+जन्+घञ् न वृद्धि) ઉત્પન્ન થવું, જન્મ આપવો, જન્મવું
प्रजन पु (प्रजायतेऽनेन, प्र+जन्+करणे घञ् न वृद्धि) ગર્ભ ગ્રહણ માટે ગાય વિગેરેમાં આખલા વિગેરેનું મૈથુન
प्रजन त्रि (प्र+जन्+कर्त्तरि अच्) ઉત્પન્ન કરનાર, પેદા કરનાર
प्रजनक त्रि (प्रजन+स्वार्थे क) ઉત્પન્ન કરનાર
प्रजनन न (प्रजायतेऽत्र, प्र+जन्+आधार ल्युट्) યોનિ, ઉત્પત્તિ સ્થાન
प्रजनन न (प्र+जन्+ भावे ल्युट्) ઉત્પત્તિ, જન્મ, પેદા થવું
प्रजनन त्रि (प्रजनयति ,, प्र+जन्+णिच्+ल्यु) ઉત્પન્ન કરનાર, પેદા કરનાર.
प्रजनिका स्त्री (प्रजनयति, प्र+जनि+ण्वुल्+टापि अत इत्वम्) મા, માતા, માડી
प्रजनिष्णु त्रि (प्र+जन्+इष्णुच्) ઉત્પન્ન થતું, પેદા થતું
प्रजनुक त्रि (प्र+जन्+बा० उक) ઉત્પન્ન થવાના સ્વભાવવાળું
प्रजनू स्त्री (प्र+जन्+बा० ऊ) જન્મવું, ઉત્પન્ન થવું
प्रजय पु (प्र+जि+अच्) અત્યન્ત જય, મોટી જીત
प्रजल्प पु (प्र+जल्प्+भावे घञ्) બકવું, બોલવું, વાતચીત કરવી, ભાષણ, ગપ, હરકોઈ વિષયની ઉત્તમ કથા કહેવી
प्रजल्पन न (प्र+जल्प्+ल्युट्) બકવું, બોલવું, વાતચીત
प्रजव पु (प्रकृष्टो जव) ઉત્તમ વેગ, ઘણો વેગ
प्रजविन् त्रि (प्रजवति, प्र+जु वेगगतौ+इनि) અત્યન્ત વેગવાળું, ઘણા વેગવાળું
प्रजहित पु પુરાણું, ગાર્હપત્ય નામનો વૈદિક અગ્નિ
प्रजा स्त्री (प्रजायते, प्र+जन्+ड+टाप्) સંતતિ, સંતાન, લોક, જનસમૂહ, પ્રાણીમાત્ર
प्रजाकाम त्रि (प्रजां कामयते, कम्+णिच्+अच्) સંતતિ-સંતાનની ચાહનાવાળું, પુત્રાદિની ઇચ્છાવાળું
प्रजागर पु. (प्र+जागृ+अप्) જાગરણ, ઉજાગરો, જાગવું તે
प्रजागरण न (प्र+जागृ+ल्युट्) જાગરણ, ઉજાગરો, જાગવું તે
प्रजागरा स्त्री (प्रजागरयति, प्र+जागृ+णिच्+अच्+टाप्) તે નામની એક અપ્સરા
प्रजात त्रि (प्रकर्षेण जात, जन्+क्त) ઉત્પન્ન થયેલ, જન્મેલ, ઉત્તમ રીતે પેદા થયેલ
प्रजात पु (प्र+जन्+क्त) એક જાતનો ઘોડો
प्रजाता स्त्री (प्रजात प्रजनन गर्भमोचनमस्त्यस्या अच्+टाप्) સુવાવડી સ્ત્રી
प्रजातन्तु पु (प्रजाथ प्रजननस्य तन्तुरिव) સંતાન, છોકરું
प्रजाति स्त्री (प्र+जन्+क्तिन्) પ્રજા, જન્મવું, જન્મ-ઉત્પત્તિ, પૌત્રોત્પત્તિ, પુત્ર વિગેરેની વૃદ્ધિ
प्रजानी स्त्री (प्रजात+स्त्रियां जाति० ङीप्) એકજાતની ઘોડી
प्रजाद त्रि (प्रजां ददाति, दा+क) સંતતિ આપનાર, છોકરાં દેનાર
प्रजादा स्त्री (प्रजां तद्धेतुधर्मं ददाति सेवनात्, प्रजा+दा+क+टाप्) गर्भदात्री-छूया-पोतो નામની વનસ્પતિ
प्रजादान न (प्रजाया दानम् आदानम् वा) પ્રજાનું દાન, રૈયતનું લેવું, પ્રજાનું લેવું
प्रजादान न (प्रजातो जन्मतो दान शुद्धिरस्य) રૂપું, ચાંદી
प्रजाधर्म पु (प्रजाया धर्म) રૈયતનો ધર્મ, છોકરાઓની ફરજ
प्रजानत् त्रि (प्र+ज्ञा+शतृ) જાણતું, વિદ્વાન, સમજું, શાણું, ચતુર

प्रजानन्ती स्त्री. (प्र+ज्ञा+शतृ+ङीप्) જાણતી સ્ત્રી ચતુર સ્ત્રી.

प्रजानाथ पु. (प्रजानां नाथः) રાજા, નૃપ.

प्रजाप पु. (प्रजा पाति पा+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्रजापति पु. (प्रजानां पतिः) બ્રહ્મા રાજા, નૃપ, દક્ષ વિગેરે પ્રજાપતિ જમાઈ, સૂર્ય આકાશનું ઝાડ, અગ્નિ પિતાનું ઝાડ દેવોનો સુથાર, સાઠ સંવત્સર પૈકી તે નામનો એક સંવત્સર, કીડો, એક પક્ષી.

प्रजापतिहृदय न. (प्रजापतेः हृदयम्) તે નામનું સામ ગાયન.

प्रजापाल पु. (प्रजां पालयति पालि+अण्) રાજા નૃપ.

प्रजापाल्य न. (प्रजापालस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) પ્રજાનું સંરક્ષણ કરવું વગેરે રાજાનું કામ, રાજાપણું.

प्रजायिनी स्त्री. (प्र+जन्+णिनि) પહેલી જ વાર જણેલી મા, જણનારી સ્ત્રી, મોટા કુટુંબવાળી સ્ત્રી.

प्रजावत् त्रि. (प्रजाऽस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) ઓલાદવાળું સંતાનવાળું પ્રજાપાલક રાજા વિગેરે.

प्रजावती स्त्री. (प्रजाऽस्त्यस्याः मतुप् मस्य वः ङीप्) ઓલાદવાળી ગર્ભિણી સ્ત્રી ભાઈની સ્ત્રી–ભાભી.

प्रजाविद् त्रि. (प्रजा वेत्ति, विद्+क्विप्) પ્રજાનું પાલન કરનાર, પ્રજા રક્ષક.

प्रजावृद्धि स्त्री. (प्रजायाः वृद्धिः) સંતાનનો વધારો વૈભવની વૃદ્ધિ, સંતતિનો વધારો.

प्रजासनि त्रि. (प्रजां सनोति ददाति, सन्+इन्) સંતતિને આપનાર ઓલાદ આપનાર.

प्रजाहित त्रि. (प्रजाभ्यो हितम्) સંતાનના હિતનું, વસ્તીના કામનું.

प्रजाहित न. (प्रजाभ्यो सस्येभ्यो हितम्) પાણી જળ.

प्रजिन पु. (प्र+अज्–वा अच् क्तम्.) વાયુ.

प्रजेश पु. (प्रजानाम् ईशः) રાજા, નૃપ.

प्रजेश्वर पु. (प्रजानामीश्वरः) ઉપરનો અર્થ.

प्रज्ञ त्रि. (प्रजानाति प्र+ज्ञा+क) બુદ્ધિમાન, ડાહ્યું, ચતુર.

प्रज्ञप्ति स्त्री. (प्र+ज्ञा+णिच्+पुक्+भावे क्तिन्) સંકેત, બુદ્ધિ, તે નામની એક દેવી.

प्रज्ञप्ती स्त्री. (प्रज्ञप्ति+कृदिकारात् वा ङीष्) એક જૈન વિદ્યા દેવી.

प्रज्ञा स्त्री. (प्र+ज्ञा+अङ्+टाप्) બુદ્ધિ, સમજ.
'नाभिनन्दति न द्वेष्टि तस्य प्रज्ञा प्रतिष्ठिता'

प्रज्ञाकाय पु. (प्रज्ञा कायः इव यस्य) મંજુઘોષ.

प्रज्ञाचक्षुस् त्रि. (प्रज्ञैव चक्षुरिन्द्रियं यस्य) ધૃતરાષ્ટ્ર રાજા.

प्रज्ञाचक्षुस् त्रि. (प्रज्ञैव चक्षुरिन्द्रियम्) આંધળું, અંધ, ડાહ્યું બુદ્ધિવાળી.

प्रज्ञात त्रि. (प्र+ज्ञा+कर्मणि क्त) જાણેલ, ઓળખેલ, પ્રખ્યાત, જાહેર.

प्रज्ञादि पु. (प्रज्ञ आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ સમૂહ
प्रज्ञ, प्राज्ञ वणिज्, उशिज्, उष्णिज्, प्रत्यक्ष विद्वस् विदन् षोडन् विद्या, मनस् श्रोत्र शरीर जुहृत् कृष्णमृग चिकीर्षत् चोर, शत्रु योध चक्षुस् वसु, एनस् मरुत् क्रुञ्च् सत्वत् दशार्ह, वयस् व्याकृत असुर रक्षस् पिशाच, अशनि, कर्षापण देवता बन्धु, इत्यादि.

प्रज्ञान न. (प्र+ज्ञा+भावे ल्युट्) બુદ્ધિ, સમજ પડવાપણું.

प्रज्ञान न. (प्र+ज्ञा+करणे ल्युट्) ચિહ્ન, લક્ષણ.

प्रज्ञान त्रि. (प्रज्ञानमस्त्यस्य अच्) વિદ્વાન, પંડિત, ડાહ્યું ચતુર.

प्रज्ञाल त्रि. (प्रज्ञाऽस्त्यस्य सिध्मा लच्) બુદ્ધિશાળી, ડાહ્યું, સમજુ, શાણું.

प्रज्ञावत् त्रि. (प्रज्ञा+मत्वर्थे मतुप् मस्य वः) બુદ્ધિવાળું, અક્કલવાન, શાણું.

प्रज्ञाहीन त्रि. (प्रज्ञया हीन) બુદ્ધિ વગરનું, મૂર્ખ અક્કલવિનાનું.

प्रज्ञिन् त्रि. (प्रज्ञाऽस्त्यस्य इनि) પંડિત, શાણું, ડાહ્યું.

प्रज्ञिल त्रि. (प्रज्ञा+मत्वर्थे इलच्) બુદ્ધિમાન, શાણું, પંડિત.

प्रज्ञु त्रि. (प्रगते विरले जानुनी यस्य ज्ञु आदेश) ઢીંચણ આગળ માળખું, જેના બે ઢીંચણ એક બીજાથી જુદા છેટા હોય તેવું, મળેલ ઢીંચણવાળું.

प्रज्वालक पु. (प्र+ज्वल्+णिच्+ण्वुल्) સળગાવનાર ઇન્ધન વગેરેનું ઢગ.

प्रज्वलित त्रि. (प्र+ज्वल्+क्त) બળતું, સળગેલ, દીપ્યમાન, ચમકેલ.

ટપકેલું, ચ્યવેલું

प्रच्युति स्त्री (प्र+च्यु+भावे क्तिन्) પડવું, નીચે પડવું, ક્ષરણ-ખરવું, નાશ પામવું

प्रज पु (प्रविश्य जायाया जायते, जन्+ड) પતિ, સ્વામી, ધણી

प्रजङ्घ पु (प्रकृष्टा जङ्घाऽस्य) તે નામનો એક રાક્ષસ

प्रजग्मि त्रि (प्र+गम्-ज्ञाने+कि द्वित्व उपधालोप) બુદ્ધિશાળી, પ્રજ્ઞાશીલ

प्रजन पु (प्र+जन्+घञ् न वृद्धि) ઉત્પન્ન થવું, જન્મ આપવો, જન્મવું

प्रजन पु (प्रजायतेऽनेन, प्र+जन्+करणे घञ् न वृद्धि) ગર્ભ ગ્રહણ માટે ગાય વિગેરેમા આખલા વિગેરેનું મૈથુન

प्रजन त्रि (प्र+जन्+कर्त्तरि अच्) ઉત્પન્ન કરનાર, પેદા કરનાર

प्रजनक त्रि (प्रजन+स्वार्थे क) ઉત્પન્ન કરનાર

प्रजनन न (प्रजायतेऽत्र, प्र+जन्+आधारे ल्युट्) યોનિ, ઉત્પત્તિ સ્થાન

प्रजनन न (प्र+जन्+ भावे ल्युट्) ઉત્પત્તિ, જન્મ, પેદા થવું

प्रजनन त्रि (प्रजनयति ,, प्र+जन्+णिच्+ल्यु) ઉત્પન્ન કરનાર, પેદા કરનાર.

प्रजनिका स्त्री (प्रजनयति, प्र+जनि+ण्वुल्+टापि अत इत्वम्) મા, માતા, માડી.

प्रजनिष्णु त्रि (प्र+जन्+इष्णुच्) ઉત્પન્ન થતું, પેદા થતું

प्रजनुक त्रि (प्र+जन्+बा० उक) ઉત્પન્ન થવાના સ્વભાવવાળું

प्रजनू स्त्री (प्र+जन्+बा० क) જન્મવું, ઉત્પન્ન થવું

प्रजय पु (प्र+जि+अच्) અત્યન્ત જય, મોટી જીત

प्रजल्प पु (प्र+जल्प्+भावे घञ्) બકવું, બોલવું, વાતચીત કરવી, ભાષણ, ગપ, કોઈ વિષયની ઉત્તમ કથા કહેવી

प्रजल्पन न (प्र+जल्प्+ल्युट्) બકવું, બોલવું, વાતચીત

प्रजव पु (प्रकृष्टो जव) ઉત્તમ વેગ, ઘણો વેગ

प्रजविन् त्रि (प्रजवति, प्र+जु वेगगतौ+इनि) અત્યન્ત વેગવાળું, ઘણા વેગવાળું

प्रजहित पु પુરાણ, ગાર્હપત્ય નામનો વૈદિક અગ્નિ

प्रजा स्त्री (प्रजायते, प्र+जन्+ड+टाप्) સંતતિ, સંતાન, લોક, જનસમૂહ, પ્રાણીમાત્ર

प्रजाकाम त्रि (प्रजां कामयते, कम्+णिच्+अण्) સંતતિ-સંતાનની ચાહનાવાળું, પુત્રાદિની ઇચ્છાવાળું

प्रजागर पु. (प्र+जागृ+अप्) જાગરણ, ઉજાગરો, જાગવું તે

प्रजागरण न (प्र+जागृ+ल्युट्) જાગરણ, ઉજાગરો, જાગવું તે

प्रजागरा स्त्री (प्रजागरयति, प्र+जागृ+णिच्+अच्+टाप्) તે નામની એક અપ્સરા

प्रजात त्रि (प्रकर्षेण जात, जन्+क्त) ઉત્પન્ન થયેલ, જન્મેલ, ઉત્તમ રીતે પેદા થયેલ.

प्रजात पु (प्र+जन्+क्त) એક જાતનો ઘોડો

प्रजाता स्त्री (प्रजात प्रजनन गर्भमोचनमस्त्यस्या अच्+टाप्) સુવાવડી સ્ત્રી

प्रजातन्तु पु (प्रजाया प्रजननस्य तन्तुरिव) સંતાન, છોકરું

प्रजाति स्त्री (प्र+जन्+क्तिन्) પ્રજા, જન્મવું, જન્મ-ઉત્પત્તિ, પૌત્રોત્પત્તિ, પુત્ર વિગેરેની વૃદ્ધિ

प्रजाती स्त्री (प्रजात+स्त्रियां जाति० ङीप्) એકજાતની ઘોડી

प्रजाद त्रि (प्रजां ददाति, दा+क) સંતતિ આપનાર, છોકરા દેનાર

प्रजादा स्त्री (प्रजां तद्धेतुधर्मं ददाति सेवनात्, प्रजा+दा+क+टाप्) गर्भदात्री-જીયા-પોતા નામની વનસ્પતિ

प्रजादान न (प्रजाया दानम् आदानम् वा) પ્રજાનું દાન, રૈયતનું લેવું, પ્રજાનું લેવું

प्रजादान न (प्रजातो जन्मतो दान शुद्धिरस्य) રૂપું, ચાંદી

प्रजाधर्म पु (प्रजाया धर्म) રૈયતનો ધર્મ, છોકરાઓની ફરજ

प्रजानत् त्रि (प्र+ज्ञा+शतृ) જાણતું, વિદ્વાન, સમજુ, શાણું, ચતુર

नम्) પાણી વિગેરે નીકળવાનો માર્ગ નળ કે નાળું વિગેરે, પરનાળ, પરનાળું, નાળચું.

प्रणाली स्त्री. (प्र+नल्+णिच् गौरा. ङीष् वा) પાણી વહેવાનો માર્ગ નાળચું પરનાળું, પરનાળ.

प्रणालिका स्त्री. (प्रणाली+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) ઉપર નો અર્થ.

प्रणाश पुं. (प्र+नश्+घञ् णत्वम्) મહાન વિનાશ, અતિશય નાશ.

प्रणाशन न. (प्र+नश्+णिच्+ल्युट्) નાશ પમાડવો, હાની, નુકસાન.

प्रणाशन त्रि. (प्र+नश्+णिच्+ल्यु) નાશ પમાડનાર, નુકસાન કરનાર.

प्रणाशित त्रि. (प्रणाशित वै. प्रा.) નાશ કરેલું.

प्रणाशिन् त्रि. (प्र+नश्+णिच्+णिनि) નુકસાન કર નાર, નાશ પમાડનાર.

प्रणिघात पुं. (प्र+नि+हन्+घञ्) વધ, હીંસા, નાશ, માર મારવો તે.

प्रणिघातन न. (प्र+नि+हन्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.

प्रणित न. સુંદર મસાલો વિગેરે નાખી બનાવેલી કઢી, સંભાર, ધાણા–કોથમીર.

प्रणिधान न. (प्रणिधीयते, प्र+नि+धा+ल्युट्) પ્રયત્ન–મહેનત. અભિનિવેશ–આગ્રહ, યોગશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સમાધિ, અભિનિવેશ, ધ્યાન, કર્મના ફળનો ત્યાગ, મનને બીજા વિષયોથી દૂર કરી એક વિષયમાં યોજિત કરવું તે.

प्रणिधान न. (प्रणिहान वै. प्रा.) મન વિગેરે યોજેલની એકાગ્રતા, અવધાન પ્રવેશ, વ્યાપાર, અભિલાષ કામના.

प्रणिधि पुं. (प्रणिधीयते, प्र+नि+धा+कि) ગુપ્ત દૂત–જાસૂસ, છૂપી પોલીસ, અનુચર–નોકર બૃહદ્રથ નો તે નામનો એક પુત્ર.

प्रणिधि पुं. (प्र+नि+धा+भावे कि) યાચના કરવી, માગણી કરવી.

प्रणिधिषत् त्रि. (प्रणिहित वै. प्रा.) મેળ આપવાની ઈચ્છા કરનાર–આશા કરનાર.

प्रणिनदत् त्रि. (प्र+नि+नद्+शतृ) ગર્જના કરતું ગંભીર નાદ કરતું મેઘ જેવો શબ્દ કરતું.

प्रणिनाद पुं. (प्र+नि+नद्+घञ्) ગર્જના, મેઘ શબ્દ, ગંભીર અવાજ મેઘ જેવો શબ્દ.

प्रणिपतन न. (प्र+नि+पत्+ल्युट्) પ્રણામ, નમસ્કાર, નમન.

प्रणिपतित त्रि. (प्र+नि+पत्+क्त) પ્રણામ કરેલ, નમેલ, નમસ્કાર કરેલ.

प्रणिपत्य अव्य. (प्र+नि+पत्+ल्यप्) ભાવ કે ભાવથી નમસ્કાર કરીને.

प्रणिपात पुं. (प्र+नि+पत्+घञ्) પ્રણામ, નમસ્કાર, નમન.

प्रणिपातिन् त्रि. (प्रणिपात+अस्त्यर्थे इनि) પ્રણામ કરનાર, નમસ્કાર કરનાર.

प्रणिंसित त्रि. (प्र+निंस्+क्त इडागम) ચુંબન કરેલું, ચુમ્બન કરેલ.

प्रणिंसितव्य त्रि. (प्र+निंस्+तव्यत्) ચુમ્બન કરવા યોગ્ય.

प्रणिहित त्रि. (प्र+नि+धा+क्त) સ્થાપેલ, પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, ધ્યાન કરેલું, ગ્રહણ કરેલું, સમાધાન કરેલ.

प्रणिहित त्रि. (प्रणिहित वै. प्रा.) અત્યન્તપણે હોઈને મન્ત્રાર્થમાં આશ્રિત થયેલ.

प्रणी त्रि. (प्रणयति प्र+णी+क्विप्) રચનાર, બનાવનાર, કરનાર.

प्रणी पुं. („) ઈશ્વર.

प्रणीत त्रि. (प्र+णी+कर्मणि क्त) રચેલું, બનાવેલું, મંત્રોને સ્થાનમાં તથા ગ્રહમાં સંસ્કાર કરેલ [illegible] પ્રાપ્ત કરેલું, નાખેલું, ફેંકી આપેલું, ઘડેલું, સ્થાપેલું, પ્રવેશ કરેલું, મન્ત્રથી સંસ્કારિત કરેલ, આચરણ કરેલ સિદ્ધ કરેલું, અભિનિર્વર્તિત.

प्रणीत पुं. (प्र+णी+क्त) યજ્ઞમાં સંસ્કારિત કરેલ અગ્નિ.

प्रणीततम त्रि. (प्रणीतत्तम वै. प्रा.) ઘણું સારું.

प्रणीता स्त्री. ब. व. (प्र+णी+क्त+टाप्) યજ્ઞની સંસ્કાર યુક્ત કરેલ પાણી.

प्रणीय त्रि. (प्र+णी+कर्मणि वेदे यत्) યજ્ઞની જેનો સંસ્કાર કરેલ હોય તે.

प्रणुत त्रि. (प्र+णु–स्तुतौ+कर्मणि क्त) વખાણેલું સ્તુતિ કરેલું, તારીફ કરેલું.

प्रज्वार पु (प्रकृष्ट ज्वारो यस्मात् रस्य र) तावथी थतो दाह

प्रज्वालित त्रि (प्र+ज्वल्+णिच्+क्त) બળગાવેલ, બાળેલ

प्रडीन न (प्र+डी नभोगतौ+क्त) એક પ્રકારની પક્ષિઓની ગતિ, પક્ષીનું આકાશમા એક જાતનું ઉડવું

प्रण त्रि (पुराभव, प्र+न) પૂર્વે હોનાર, પ્રાચીન, પુરાણ, જૂનું

प्रणख पु (प्रकृष्ट नख पूर्वपदात् णत्वम्) નખનો અગ્રભાગ

प्रणत त्रि (प्र+नम्+कर्त्तरि क्त) નમેલું, વાંકુ વળેલું, વિનયવાળુ, પ્રણામ કરેલું

प्रणतवत् त्रि (प्रणत+अस्त्यर्थ मतुप् मस्य व) નમન કરતું, નમ્ર

प्रणतशिरस् त्रि (प्रणत शिरो येन) નમાવેલા મસ્તક વાળુ, નમસ્કાર કરનાર

प्रणतशिरस्क त्रि (प्रणत शिरो यस्य, स्वार्थ क) ઉપરનો અર્થ

प्रणति स्त्री (प्र+नम्+भावे क्तिन्) નમસ્કાર, નમન, પ્રણામ

प्रणदन पु (प्र+नद्+भावे ल्युट्) અનુરાગ-સ્નેહથી કરેલો સીત્કાર શબ્દ, વાગવું, ગર્જના-મોટેથી કરેલ શબ્દ, કાનનો એક રોગ

प्रणदित त्रि (प्र+नद्+क्त) મોટેથી શબ્દ કરેલું, ગાજેલું, વાગેલું

प्रणपात् त्रि (प्रकर्षेण नपात् न पातयिता) અત્યન્ત રક્ષણ નહિ કરનાર

प्रणय पु (प्र+नी+अच्) પ્રેમ, પ્રીતિ, ઓળખાણ, પ્રાર્થના, વિશ્વાસ, નિર્વાણ-મોક્ષ, વિનયથી માગવું "तद्भूतनाथानुग नार्हसि त्वं, सम्बन्धिनो मे प्रणय विहन्तुम्" रघौ

प्रणयखेदित न (प्रणयसिज्जिय जै प्रा) સ્નેહના ખેદ-રોષ દર્શાવવો તે

प्रणयत् त्रि (प्र+नी+शतृ) સારીરીતે લઈ જતું, દોરતું, મોખરે ચાલતું, માર્ગ બતાવતું, હુકમ કરતું

प्रणयन न (प्र+नी+भावे ल्युट्) સારીરીતે લઈજવું, સારી રીતે દોરવું, માર્ગ બતાવવો, બનાવવું

प्रणयन न (प्र+नी+करणे ल्युट्) તે નામે અગ્નિનો એક સંસ્કાર.

प्रणयनीय त्रि. (प्र+नी+कर्मणि अनीयर्) સારીરીતે લઈ જવા યોગ્ય, દોરવા યોગ્ય સંસ્કાર કરવા લાયક અગ્નિ વિગેરે

प्रणयनीय त्रि (प्रणयनस्य वह्निसंस्कारस्येद छ) અગ્નિના સંસ્કાર સંબન્ધિ, અગ્નિ સંસ્કારની સમિધા-કાષ્ટ વિગેરે

प्रणयिन् त्रि (प्रणयोऽस्त्यस्य इनि) પ્રેમવાળુ, સ્નેહ વાળુ.

प्रणयिन् पु („ „ „) પતિ, સ્વામી.

प्रणयिनी स्त्री (प्रणयिन्+ङीप्) ભાર્યા, પત્ની

प्रणव पु (प्रकर्षेण नूयते स्तूयते आत्माऽनेन, प्र+नु+अप्) ૐકાર શબ્દ, ૐએમ કહી ગાવા યોગ્ય સામ, પરમેશ્વર

प्रणवक पु (प्रणव+स्वार्थे क) ૐકાર શબ્દ, પરમેશ્વર

प्रणश्यत् त्रि (प्र+नश्+शतृ) વિનાશ પામતું, નાશ પામતું

प्रणस त्रि (प्रगता नासिका अस्य नसादेश अच् समा) ગયેલા નાકવાળુ-નકટું

प्रणाडी स्त्री (प्रणाली लस्य ड) જલ નીકળવાનો માર્ગ, નાળચું, પરનાળ, પરંપરા, દ્વાર, બારણુ

प्रणाद पु (प्र+नद्+घञ्) પ્રીતિથી ઉત્પન્ન થયેલો સીત્કાર શબ્દ, જયકારનો અવાજ, ઉંચો સ્વર, એકજાતનો કર્ણ રોગ.

प्रणाम पु (प्र+नम्+भावे घञ्) નમસ્કાર, નમન, અષ્ટાંગપ્રણામ કે પંચાંગ પ્રણામ વિગેરે

प्रणामक त्रि (पणामय जै प्रा) દુર્ગતિ તરફ નમાડનાર શબ્દાદિ પાંચવિષય

प्रणामिन् त्रि (प्र+नम्+णिनि) પ્રણામ કરનાર, નમન કરનાર

प्रणायक पु (प्रकृष्टो नायक) ઉત્તમ નાયક, સેનાપતિ, નેતા

प्रणाय्य त्रि (प्र+नी+ण्यत्) ચોર, પ્રીતિને લાયક, વિરક્ત-વિરાગ પામેલું, ઇચ્છાવિનાનું, સાધુ, પ્રિય

प्रणाल पु. (प्रणल्यते जलादिर्नि सार्य्यतेऽनेन, प्र+नल्

प्रतापन पु. (प्र+तप्+णिच्+ल्यु) ते नामनुं એક નરક સ્થાનકનું નામ

प्रतापन न. (प्र+तप्+ल्युट्) પીડન, પીડા કરવી દુઃખ આપવું

प्रतापन त्रि. (प्रतापयति प्र+तप्+णिच्+ल्यु) પીડા કરનાર, દુઃખ દેનાર તાપ—તપાવનાર

प्रतापवत् त्रि. (प्रताप+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પ્રતાપી, પ્રતાપવાળું

प्रतापवन पु. તે નામે કોઈક સ્થાનનો અનુચર.

प्रतापस पु. (तपसि धातु अच् प्राज्ञस्यस्य) મોટો તાપસ—તપસ્વી.

प्रतापन पु. (प्रताप पाठुल्य शति, मन्मति, शोभन) પીળા આકડાનું ઝાડ.

प्रताम् अव्य. (प्र+तम् वा. णि) અતિશય વખાણ અમ્મ.

प्रताम् त्रि. (प्र+तम्+क्विप्) દુઃખ પામનાર, દુઃખી.

प्रताम्र त्रि. (प्रकर्षेण ताम्रः) અતિશય લાલ, ઘણું લાલ.

प्रतारक त्रि. (प्र+तृ+णिच्+ण्वुल्) ઠગાર—ઠગ, ધૂતારો —છેતરનાર.

प्रतारण न. (प्र+तृ+णिच्+भावे ल्युट्) ઠગવું, છેતરવું

प्रतारणा स्त्री. (प्र+तृ+णिच्+युच्+टाप्) ઠગવું, છેતરવું, ઠગાઈ

प्रतारित त्रि. (प्र+तृ+णिच्+क्त) ઠગેલ, છેતરેલ.

प्रति अव्य. (प्रथ्, प्रथ्—निपातनात्+डति, रूपि) વ્યાપ્તિ, લક્ષણ—ચિહ્ન, પ્રતિનિધિકરણ, ઉલટું સામે, પ્રતિદાન—બદલો, થોડું નિશ્ચય, નિશ્ચય, વ્યાપ્તિ, અભિમુખપણું કેટલા પ્રકાર ભાગેવાનું ઇત્યાદિ—લક્ષણ, સ્વભાવ વગેરેમાં વપરાતો અવ્યય.

प्रतिक त्रि. (कार्षापणेन क्रीतः किम्, प्रतिमादेश) કાર્ષાપણ નામના સોનાના સિક્કાથી ખરીદેલ, પા રૂપિયાથી ખરીદેલ.

प्रतिकण्ठ अव्य. (कण्ठे कण्ठे इति वीप्सायां समासेन वा प्रति पूर्वम्) કંઠમાં, કંઠ કંઠનું સમીપપણું, કંઠે કંઠે.

प्रतिकथा स्त्री. ( ) ઉત્તર વિશે કથા.

प्रतिकण्टक त्रि. (प्रतिकण्ठ वै. प्रा.) પ્રતિસ્પર્ધી

प्रतिकर पु. (प्रति+कृ भिन्न+भावे अप्) विनिमय પણ વિશેષ—વિશે છું કે નામનું

प्रतिकर्तृ त्रि. (प्रति+कृ+तृच्) વિઘ્ન કરનાર નકાર કરનાર ભૂમિ અપકાર કરનાર, રોગ વિગેરેનો ઉપાય કરના ગુમાન કરવા માટે ઉપાય કરનાર.

प्रतिकर्मन् न. (प्रति+कृ+मनिन्) કેશ વગ ધાન્ય વસ્તુમ અન્ય ગુણનું સ્થાપન, શરીર ઉપર કેસર કસ્તુરી વગેરે સુગંધી પદાર્થ લગાડવા તે, ઉપાય ઉપાય આભાર વગેરેથી શરીર શણગારવું તે.

प्रतिकर्मन् अव्य. (कर्मणि कर्मणि वीप्सायां प्रति पूर्वम्) દરેક કામમાં, પ્રત્યેક કામમાં, કર્મે કર્મે

प्रतिकर पु. (प्रति+कृ+भावे अप्) બેગાર વગેરે પણ સામું તાપવું તે, મનન્ય માટે ધૂમા ઘણું કરવું.

प्रतिकल्पित त्रि. (परिकल्पित वै. प्रा.) કલ્પ કરેલ, તૈયાર કરેલ.

प्रतिकष पु. (प्रतिकषण काषम् प्रा. व.) એને અન્યના અનુકૂળ પ્રકાર પાપ દેખ તેનો પીડે.

प्रतिकश त्रि. (प्रति+कश्—प्रतिकशनमस्य. अप् इ. नि. सि औ.) સહાયક, વાર્તા લઈ જનાર, ખાસ કનાર—પ્રધાન—મુખ્ય વિગેરે.

प्रतिकाय न. (प्रतिरूप कायम्) કર્મના પ્રમાણે દુઃખ કર્મને અનુરૂપ કરવું કરવું.

प्रतिकाम अव्य. (कामं कामं प्रति अव्ययी.) દરેક ઇચ્છાએ, પ્રત્યેક અભિલાષામાં

प्रतिकाय (पु. (प्रतिरूप कायं यस्य) નાગનું શત્રુ—નિશાન, પ્રતિરૂપ—પ્રતિમા—મૂર્તિ વિગેરે.

प्रतिकार पु. (प्रति+कृ+घञ् वा अ दीर्घः) વેરનો બદલો લેવો, રોગ વિગેરેની ચિકિત્સા, સામે ઉપાય, કરેલા નુકસાનનો બદલો વાળવો તે.

प्रतिकारिन् त्रि. (प्रति+कृ+णिनि) સામે ઉપાય કરનાર, વસ્તુ બદલો લેનાર, રોગની ચિકિત્સા કરનાર.

प्रतिकाश पु. (प्रतिरूप काशः प्रकाशःयस्य) તુલ્ય જેવું સરખાપણું, સમાનતા.

प्रतिकिरण पु. (प्रतिकृतं किरणं) તુલસી સામે બેસેલો સુમારી.

प्रणेतृ त्रि (प्र+नी+तृच्) લઇ જનાર, દોરનાર, નેતા, નાયક વિગેરે

प्रणेय त्रि (प्रकर्षेण नेतु शक्य, प्र+नी+यत्) વશ થયેલુ, સ્વાધીન બનેલુ, લૌકિક સરકાર કરેલ, પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, દોરવા યોગ્ય, મેળવવા લાયક, લઈ જવા યોગ્ય, પહોંચાડવા યોગ્ય

प्रणोद पु (प्र+नुद्+घञ्) પ્રેરણા, આજ્ઞા, હુકમ, હાકવુ, પ્રેરવુ

प्रणोदन न (प्र+नुद्+ल्युट्) હુકમ, આજ્ઞા, પ્રેરણા

प्रणोदित त्रि (प्र+नुद्+क्त) હાકેલુ, પ્રેરેલું, આજ્ઞા કરેલુ

प्रतक्वन त्रि (प्र+तक्–गतौ+वनिप्) અતિશય ગતિવાળુ, સારી રીતે જનાર

प्रतति स्त्री (प्र+तन्+भावे क्तिन्) વિસ્તાર, ફેલાવુ તે

प्रतति स्त्री (प्र+तन्+कर्त्तरि क्तिच्) વેલો, લતા

प्रतती स्त्री (प्रतति+ङीप् वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रतद्वसु त्रि (प्रतत् प्राप्त वसु धनं येन) પ્રાપ્ત કરેલ ધનવાળુ, ફેલાયેલ ધનવાળુ–ધનવાન

प्रतन त्रि (प्र+टयु तुट् च) અત્યન્ત જુનુ, પ્રાચીન પુરાતની, પુરાણુ–અસલના વાસનુ

प्रतनु त्रि (प्रकृष्टस्तनु) અતિ અલ્પ, ઘણુ સૂક્ષ્મ, ઝીણુ, પાતળુ, નાજુક, અતિશય ઓછુ

प्रतनुक त्रि (प्रतनु+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रतमाम् अव्य (प्र+आमु तमप्) અત્યન્ત પ્રકર્ષ–અતિશય વિશેષ, ઘણુ જ ઉત્તમ વિગેરે

प्रतर पु (प्र+तॄ+भावे अप्) સારી રીતે તરીજવુ, ઉત્તમ તરવુ

प्रतर पु (प्र+तॄ+आधारे अप्) સારીરીતે તરવાનુ સાધન, જૈનમત પ્રમાણે દેવતાઈ વિમાનોના સમૂહ, થર–પડ

प्रतरक पु (पतरग जै प्रा) સોનારૂપાને જતરડામાં ખેચી બનાવેલ ઝીણા તાર

प्रतरग पु (पयरग जै प्रा) એક જાતનો સોનાનો દાગીનો, ઘોડાનો શણગાર, પત્ર, પાખડી

प्रतरपरिमण्डल न (पयरपरिमण्डल जै प्रा) પ્રતરરૂપે પરિમડલ સસ્થાન

प्रतरभेद पु (पयरभेद जै प्रा) પ્રતરરૂપે ભેદ, કોઈ વસ્તુને ભેદતા તેના પડ ઉખડે તે

प्रतरण न (प्र+तॄ+ल्युट्) તરવુ, સારીરીતે તરીજવુ.

प्रतराम् अव्य (प्र+आमु तरप् वा) प्रतमाम् શબ્દ જુઓ

प्रतर्क पु (प्रकृष्ट तर्क, प्र+तर्क+घञ्) મોટો તર્ક, મહાન્ વિચાર, મોટી કલ્પના, મોટો વિતર્ક

प्रतर्कण न (प्र+तर्क्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

प्रतर्द्दन न (प्र+ तृद्+भावे ल्युट्) મારવુ, માર મારવો

प्रतररज्जु पु (पयररज्जु जै प्रा) જેની લબાઇ તથા પહોળાઈ એક રાજ હોય અને જાડાઈ એક આકાશપ્રદેશ હોય તે

प्रतर्द्दन पु (प्र+तृद्+ल्यु) દિવોદાસનો તે નામનો એક પુત્ર, જેને ઇન્દ્રે ઉપદેશ આપ્યો હતો તે કોઈ

प्रतरवृत्त न (पयरवट्ट जै प्रा) પ્રતરરૂપ વૃત્ત–વાટલો સ સ્થાન

प्रतर्द्दन त्रि (प्र+तृद्+ल्यु) મારનાર, માર મારનાર

प्रतल न (प्रकृष्ट तलम्) તે નામનુ એક પાતાલ

प्रतल पु (प्रकृष्ट तलमस्य) પહોળી કરેલ આગળીઓવાળો હાથ, થપડ, તમાચો

प्रतवस् त्रि ઘણુ જોરાવર, ઘણુ જ બળવાન

प्रतान पु (प्र+तन्+घञ्) વિસ્તાર, ફેલાવ, વેલા વિગેરેનો તતુ, તે નામે એક રૂષિ

प्रतान त्रि (प्रकृष्ट. तानो यस्मिन्) તતુવાળુ, તાતણાયુક્ત

प्रतानवत् त्रि (प्रतान+मतुप् मस्य व) તતુવાળુ, ફેલાવવાળુ, વિસ્તારવાળુ

प्रतान न (पयाण जै प्रा) વિસ્તારપૂર્વક સ્વપ્ન દર્શન, સ્વપ્નના પાચ પ્રકારમાનો બીજો પ્રકાર

प्रतानिका स्त्री (प्र+तन्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) તે નામની એક વનસ્પતિ–ઉપલસરી

प्रतानिन् त्रि (प्र+तन्+णिनि) વિસ્તારવાળુ ફેલાવવાળુ, વિસ્તીર્ણ

प्रतानिनी स्त्री (प्रतान+अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) ફેલાયેલી વેલ, વિસ્તીર્ણ લતા

प्रताप पु (प्र+तप्+घञ्) ભડાર અને દડથી ઉત્પન્ન થયેલું રાજાનુ તેજ, તાપ–તેજ, આકડાનું ઝાડ, કાન્તિ

प्रतिग्रहणीय त्रि. (प्रति+ग्रह्+अनीयर्) सामेथी ग्रहण करवा योग्य, स्वीकारवा योग्य.

प्रतिग्रहिन् त्रि (प्रति+ग्रह्+णिनि) दान लेनार, स्वीकार करनार सामेथी ग्रहण करनार.

प्रतिग्रहीतृ त्रि. (प्रति+ग्रह्+तृच्) प्रतिग्रह करनार, उपरनो अर्थ.

प्रतिग्रहीतव्य त्रि (प्रति+ग्रह्+तव्यत्) स्वीकारवा योग्य, सामेथी ग्रहण करवा योग्य.

प्रतिग्राह त्रि. (प्रति+ग्रह्+अच्) उपरनो अर्थ.

प्रतिग्राह त्रि (प्रति+ग्रह्+कर्तरि ण) दान लेनार, प्रतिग्रह करनार.

प्रतिग्राह पु („) थुंकवानुं वास-पीकदानी

प्रतिग्राहक त्रि (प्रति+ग्रह्+ण्वुल्) दान लेनार, प्रतिग्रह करनार.

प्रतिग्राह्य त्रि. (प्रति+ग्रह्+ण्यत्) दान लेवा योग्य प्रतिग्रह करवा योग्य.

प्रतिघ पु. (प्रति+हन्+ड बाहुल. कुत्वम्) क्रोध-रीस, सामेथी प्रहार, मारवुं ठोकवुं, मूर्छा.

प्रतिघात पु. (प्रति+हन्+णिच्+भावे अच्) मारवुं, मारी नाखवुं, ठोकवुं, सामेथी प्रहार, निषेध, अटकाव, अटकवुं अटकाववुं.

प्रतिघातन न (प्रति+हन्+णिच्+ल्युट्) मारवुं मारी नाखवुं उपर प्रमाणे अर्थ.

प्रतिघातिन् त्रि (प्रति+हन्+णिच्+णिनि) मारनार ठोकनार, अटकावनार.

प्रतिघ्न न. (प्रति+हन्-कर्मणि क) अंग, शरीर.

प्रतिघ्नत् त्रि (प्रति+हन्+शतृ) सामेथी मारतुं, अटकावतुं, अथडातुं.

प्रतिचक्ष्य त्रि (प्रति+चक्ष्+यत् वा ख्याञादेशाभाव) अत्यन्त स्पष्ट जोवा योग्य, सारीरीते जोवा लायक.

प्रतिचार पु. (परिचार दे. श.) शोभवुं, व्यवस्था, रूप विशेष, नट आदिनी बनेलुं परिधान, राजानी सेवाचाकरीनुं ज्ञान.

प्रतिचिन्तन न. (प्रति+चिन्त्+ल्युट्) वारंवार चिंतववुं, ऊंडो विचार करवो, सामे चिन्तववुं.

प्रतिच्छन्द पु. (प्रति+छन्द्+घञ्) प्रतिबिंब, प्रति-कृति-छबी.

प्रतिच्छन्दक त्रि (प्रति+छन्द्+ण्वुल्) नायकुं, प्रतिनिधि.

प्रतिच्छन्दस त्रि (छन्दोऽभिप्राय प्रतिच्छन्दम्) अभिप्रायने योग्य, अभिप्रायने अनुसरतुं, योग्य, सदृश, समान अनुसरतुं

प्रतिच्छन्दस् अव्य. (छन्दसि छन्दसि वीप्सार्थे अव्ययी.) प्रत्येक वेदमां, दरेक वेदने विषे.

प्रतिच्छन्न त्रि (परिच्छन्न दे श) ढंकायेलुं

प्रतिच्छादन न. (परिच्छादन दे श.) आच्छादन, ढांकवुं.

प्रतिच्छाया स्त्री (प्रतिकृता छायया) प्रतिबिंब, प्रतिमा.

प्रतिजया स्त्री. (प्रतिकृता जयाम्) आम जय था, आवो जय थाय.

प्रतिजन अव्य. (जने जने प्रति वीप्सार्थे अव्य.) माणसे माणसे, प्रत्येक मनुष्ये.

प्रतिजन पु. (प्रतिरूपो जनः) शत्रु

प्रतिजनादि पु. पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध एक शब्द गण.

स च -प्रतिजन, इदंयुग संयुग, समयुग, परयुग, परकुल, परस्यकुल अमुष्यकुल सर्वजन विश्वजन महाजन, पञ्चजन.

प्रतिजन्य न. (प्रतिरूपं जन्यं युद्धं यत्र) शत्रु सैन्य, शत्रुजन्य

प्रतिजन्य त्रि. (प्रतिजने विपक्षजने भवः यत्) शत्रुना देशमां थनार-बनार.

प्रतिजागर पु. (प्रतिपन्नो जागरम्) जो। ध्यानथी रक्षा काम.

प्रतिजागरक पु. (प्रति+जागृ+ण्वुल्) उपर जाग जो, जो। प्रकारनुं ध्यान.

प्रतिजागर पु. (जागरस्य प्रतिनिधिः) अत्यन्त सेवा, मानपूर्वक सेवा, भलाई करनारी, सामे बचाव करवो नियोग-फरमान.

प्रतिजागरण न. (प्रति+जागृ+ल्युट्) उपरनो अर्थ

प्रतिजिह्वा स्त्री. (प्रतिरूपा जिह्वा) मुखमां तालुना मूळभागमां रहेल एक नानी जीभ-पडजीभ.

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible] सिद्ध

प्रतिकूल [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible] प्रमाणे [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible] सामे [illegible], [illegible] करेल

प्रतिकृति स्त्री ([illegible]) प्रतिमा, [illegible], प्रतिछाया

प्रतिकृष्ट त्रि ([illegible]) निंदवा लायक, [illegible] वगेरे

प्रतिकोप पु ([illegible]) सामे करेलो कोप, [illegible] कोप

प्रतिक्रमणा स्त्री ([illegible] जै. प्रा) प्रतिक्रमण करवु, पापनी आलोचना, [illegible] करवु, निवृत्ति–[illegible], प्रमादने वश थवाथी [illegible] योगमां आव्या पछी पाछा [illegible] पर आववु

प्रतिक्रिया स्त्री (प्रति+कृ+भावे [illegible]) निवारण, [illegible] बदलो लेवो, करेला नुकसाननो बदलो वाळवो ते, रोग वगेरेनो इलाज करवो ते

प्रतिक्षण अव्य (क्षणं क्षणं व्याप्य व्याप्तौ अव्य) दरेक क्षणे, क्षणे क्षणे

प्रतिक्षय त्रि. (प्रति+क्षि–ऐश्वर्ये [illegible]) रक्षक, रक्षा करनार

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रति[illegible] [illegible]

प्रतिगत [illegible]

प्रतिगर्ज [illegible] सामे [illegible] पडघो [illegible]

प्रतिगर्जना स्त्री ([illegible]) पडघो, [illegible]

प्रतिगिरि [illegible] (गिरौ गिरौ [illegible]) दरेक पर्वतमा, पर्वत पर्वते

प्रतिगिरि पु ([illegible] गिरि) पर्वतसमान [illegible]

प्रतिगृहीत त्रि ([illegible]) स्वीकारेलु, ग्रहण करेलु, [illegible] ग्रहण करेल

प्रतिगृह्य [illegible] (प्रति+ग्रह+ल्यप्) [illegible] ग्रहण करीने, [illegible]

प्रतिग्रह पु (प्रति+ग्रह्+अप्) [illegible] आपेलु दान लेवु ते, स्वीकार, [illegible] ग्रहण करवु ते, [illegible] पात्र–[illegible], सैन्यनो पृष्ठभाग

प्रतिग्रहण न (प्रति+ग्रह+ल्युट्) दान लेवु, स्वीकार करवो, [illegible] ग्रहण करवु

प्रतिग्रह न (पडिग्गह जै. प्रा) उपरथी पडती वस्तुने ग्रहण करनार, साधुना पात्र–पातरां, सिद्ध श्रेणिआ अने मनुष्य श्रेणिया परिकर्मनो ११मो भेद अने पुष्टश्रेणिआदि पांच परिकर्मनो आठमो भेद

प्रतिद्रुह् त्रि (प्रतिद्रुह्यति, प्रति+द्रुह्+क्विप्) सामेथी द्रोह करनार-शत्रु विगेरे.

प्रतिद्वन्द्वसम पु. गौतम सूत्रोक्त जातिभेद.

प्रतिद्वन्द्व न. (प्रतिगतं द्वन्द्वम्) सरखासरखीनुं युद्ध, तुल्यनुं युद्ध.

प्रतिद्वन्द्विन् त्रि. (प्रतिद्वन्द्वमस्यास्ति इनि) जेनी साथे द्वन्द्वयुद्ध थाय छे ते, तुल्य युद्धवाळुं.

प्रतिद्वार अव्य (द्वारं द्वारं प्रति अव्ययी.) बारणे बारणे, दरेक दरवाजे.

प्रतिधर्ष त्रि (प्रति+धृष्+अच्) तिरस्कार करनार, द्रोह करनार.

प्रतिधा स्त्री. (प्रति+धा+भावे क्विप्+टाप्) प्रतिविधान, सामे उपयोग विगेरे करवो ते, सामे करवुं ते.

प्रतिधान न. (प्रति+धा+भावे ल्युट्) उपयोग भाव.

प्रतिधावन न (प्रति+धाव्+ल्युट्) हल्लो करवो ते, हुमलो करवो ते, धसारो करवो, सामे दोडवुं.

प्रतिध्वनि पु. (प्रतिगतो ध्वनिः) पडघो, सामे शब्द, सामो अवाज.

प्रतिध्वान पु. (प्रति+ध्वन्+घञ्) पडघो, सामो शब्द.

प्रतिनन्दन न. (प्रति+नन्द्+भावे ल्युट्) आशीर्वाद विगेरेथी सामे संभाषण करवो, सामेथी हर्ष जणाववो.

प्रतिनप्तृ पु. (प्रतिनिधिर्नप्ता नौर्वः) दीकरानां दीकरानो दीकरो.

प्रतिनव त्रि. (प्रतिगता नव भूतत्वम्) नवुं ताजुं, नवीन.

"बालप्रत्रः प्रतिनवप्रथुपादपस्य दृष्टान्त" माघः

प्रतिनाद पु. (प्रतिगतो नादः) पडघो, सामो अवाज.

प्रतिनादविदायिता स्त्री. वाणीना पांत्रीस गुणमांनो एक गुण.

प्रतिनादित त्रि (प्रतिनादः संजातोऽस्य इतच्) जेनो सामो अवाज थयो होय ते.

प्रतिनायक पु. (प्रतिकूलो नायकः) धीरस्य विगेरे मां जेने अनुकूल नहि तेवो नायक-जेम रामनी सामे रावण.

प्रतिनिकाश त्रि. (प्रतिनिकाश वै. प्र.) सरखुं-समान.

प्रतिनिधि पु. (प्रतिगतो निधीयते मुख्यसदृशतया स्थाप्यते प्रति+नि+धा+कि) मूळ वस्तुना अभावे तेना जेवी ते वस्तु स्थापवी ते, जेवी, प्रतिमा, सदृश, मुख्याय, मूळने स्थाने ते जाततुं बीजुं स्थापन करवामां आवे ते, मुख्यनी समान.

"मुख्यं नराणां तुल्यो इत्थं प्रतिनिधिर्दुष्टिः" स्मृ.

प्रतिनिनद पु (प्रतिगतो निनदः) पडघो, सामे शब्द.

प्रतिनिपात पु. (प्रति+नि+पत्+घञ्) सामे पडवुं ते.

प्रतिनियम पु (प्रत्येकं नियमः) एक एक प्रत्ये नियमनी व्यवस्था.

प्रतिनिभ त्रि (प्रतिनिभ वै. प्र.) तेना जेवुं, सरखुं.

प्रतिनिविष्ट त्रि. ... उपन्यास तुल्य उपन्यास करी प्रतिवादी उत्तर आपे ते, सदृश-तुल्य.

प्रतिनिर्देश्य त्रि. (प्रति+निर्+दिश्+कर्मणि ण्यत्) प्रथम कहेला शब्दनो फरी अन्यरूपे स्पष्ट निर्देश करवो.

प्रतिनिवर्तन न. (प्रति+नि+वृत्+ल्युट्) पाछा फरवुं, ६८ वस्तुथी निवृत्ति.

प्रतिनिवर्तन न (प्रति+नि+वृत्+णिच्+ल्युट्) निवारण, पाछुं वाळवुं ते.

प्रतिनिवृत्त त्रि (प्रति+नि+वृत्+क्त) पाछु फरेल, पाछो वळेल, निवारेल.

प्रतिनिविष्ट त्रि. (प्रतिनिविष्ट वै. प्र.) हेरानगत.

प्रतिनिवेश पु. (प्रतिनिवेश वै. प्र.) अत्यन्त हठ.

प्रतिनिशम् अव्य (निशां निशां प्रति अव्ययी.) रात्रिए रात्रिए, दरेक रात्रिमां.

प्रतिनिष्णात त्रि (प्रतिनिष्णात वै. प्र.) सारी रीते विश्राम पामेलुं, सारी रीते लीन.

प्रतिनिष्पन्न त्रि (प्रतिनिष्पन्न वै. प्र.) बहार निकळेल.

प्रतिन्यास अव्य. (प्रति+नि+अस् इ स वत् अव्ययी.) जेम जणायुं होय तेम करी पाछुं आपवुं ते, बुद्धिने उत्तेजन करो विचार.

प्रतिप पु. (प्रतिपाति रक्षति प्रति+पा+क) सार्वभौम राजाने पिता.

प्रतिपक्ष पु. (प्रतिकूलः पक्षः) विरुद्ध पक्ष, न्याय शास्त्र प्रमाणे विरोधी अनुमान.

प्रतिपक्ष त्रि (प्रतिकूलः पक्षो यस्य) शत्रु, दुश्मन, साथे व्यवहारमां प्रतिवादी.

प्रतिजिह्विका स्त्री (प्रतिजिह्वा+स्वार्थे क कापि अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ

प्रतिजीवन न (प्रति+जीव्+ल्युट्) ફરીથી જીવ આવવો તે, સજીવન થવું

प्रतिज्ञा स्त्री (प्रतिज्ञायते, प्रति+ज्ञा+अङ्+टाप्) પ્રતિજ્ઞા, સંકલ્પ, અંગીકાર, સ્વીકાર, ન્યાયશાસ્ત્રના મત પ્રમાણે પંચાંગ અવયવ, પૂર્વપક્ષ
"साध्यनिर्देश प्रतिज्ञा, यथा पर्वतो वह्निमान्" गौतम सूत्रम्

प्रतिज्ञात त्रि (प्रतिज्ञायते स्म, प्रति+ज्ञा+क्त) પ્રતિજ્ઞા કરેલ, અંગીકારેલ

प्रतिज्ञातव्य त्रि (प्रति+ज्ञा+तव्यच्) પ્રતિજ્ઞા કરવા યોગ્ય, માન્ય કરવા લાયક

प्रतिज्ञात्याग पु (प्रतिज्ञाया त्याग) પ્રતિજ્ઞા–પણુથી પદાર્થ માત્રનો ત્યાગ, પ્રતિજ્ઞાનો ત્યાગ

प्रतिज्ञान्तर न (अन्या प्रतिज्ञा इति मयू० स०) બીજી પ્રતિજ્ઞા, ગૌતમ સૂત્રોક્ત એક નિગ્રહ સ્થાન

प्रतिज्ञापत्र न (प्रतिज्ञासूचक पत्रम्) કરારનામું, દસ્તાવેજ

प्रतिज्ञापत्रक न (प्रतिज्ञापत्र+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

प्रतिज्ञाभग पु (प्रतिज्ञाया भग) પ્રતિજ્ઞાનો ત્યાગ

प्रतिज्ञाविरोध पु (प्रतिज्ञाहेत्वो विरोध.) પ્રતિજ્ઞા અને હેતુનો વિરોધ, ગૌતમ સૂત્રોમાં કહેલ એક નિગ્રહ સ્થાન

प्रतिज्ञासन्यास पु (प्रतिज्ञाया सन्यास) પ્રતિજ્ઞાને છોડવી તે, ગૌતમ સુત્રમાં કહેલ એક નિગ્રહ સ્થાન

प्रतिज्ञाहानि पु (प्रतिज्ञाया हानि) પ્રતિજ્ઞા કે કરારનો ભંગ, ગૌતમ સૂત્રોક્ત નિગ્રહ સ્થાન

प्रतिज्ञेय पु (प्रतिजानात्यनेन, प्रति+ज्ञा+यत्) ભાટ, ચારણ, બન્દીજન

प्रतितत्त्वसिद्धान्त पु (तत्त्वे तत्त्वे सिद्धान्त) દરેકના વાદવિવાદ ઉપરથી સિદ્ધાન્ત કરવો તે

प्रतितन्त्र न (प्रति प्रतिकूल तन्त्र शास्त्रम्) પોતાના મતથી વિરુદ્ધ શાસ્ત્ર, પ્રતિકૂળ શાસ્ત્ર

प्रतितन्त्र अव्य (तंत्रे तंत्रे इति वीप्सायां प्रते पूर्व नि श) દરેક શાસ્ત્રને વિશે, પ્રત્યેક શાસ્ત્રમાં, શાસ્ત્રે શાસ્ત્રે

प्रतितन्त्रसिद्धान्त पु (प्रतितन्त्रस्य सिद्धान्त) ગૌતમ સૂત્રમાં કહેલ સ્વતંત્ર સિદ્ધ અને પરતંત્ર સિદ્ધ એવો સિદ્ધાન્ત, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ સમાનતંત્ર સિદ્ધાન્ત

प्रतितर पु (प्रतितीर्य्यतेऽनेन, प्रति+तॄ+करणे अप) તરવાનું સાધન, નૌકા ચાલન દંડ વિગેરે

प्रतिताल पु (प्रतिगत तालम्) સંગીત મત પ્રસિદ્ધ તાલવિશેષ

प्रतिताली स्त्री (प्रतिगता ताल गौरा ङीप्) તાળું ઉઘાડવાની કુંચી–ચાવી

प्रतितूणी स्त्री वैद्यक પ્રસિદ્ધ એક વાયુનો રોગ

प्रतिदर्शन न (प्रति+दृश्+ल्युट्) સામેથી જોવું, સામે જોવું, દર્શન

प्रतिदान न (प्रतिरूप तुल्यरूप दानम् प्रा०स०) એક ચીજ લઈ તેના બદલામાં બીજી ચીજ આપવી તે, પ્રત્યર્પણુ–કોઇએ મૂકેલું દ્રવ્ય પાછું સોંપવું તે, થાપણ આપવી

प्रतिदारण न (प्रति+दॄ+णिच्–आधारे+ल्युट्) યુદ્ધ, લઢાઈ

प्रतिदारण न (प्रति+दॄ+णिच्+भावे ल्युट्) ચીરવું, ફાડવું, ભેદન

प्रतिदिन अव्य (दिन दिनं प्रति वीप्सायां अव्ययी) દરરોજ, હમેશા

प्रतिदिवन् पु (प्रतिदीव्यति, दिव्+कनिन्) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

प्रतिदिवस अव्य (दिवसं दिवस प्रति अव्ययी) દિવસે દિવસે, દરરોજ, હમેશ

प्रतिदिश अव्य (दिशं दिश प्रति अव्य) દિશાએ દિશાએ, દરેક દિશામાં

प्रतिदीवन् पु (प्रतिदिवन्+पृषो)સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

प्रतिदेय त्रि (प्रति+दा+यत्) સામે આપવા યોગ્ય, અદલો બદલો કરવા લાયક

प्रतिदेय न (,, ,,) ધરેણે મુકવું તે, સાનમાં મુકવું તે

प्रतिदेश अव्य (देश देश प्रति अव्ययी) દેશ દેશમાં, પ્રત્યેક દેશમાં, દરેક દેશમાં.

प्रतिपूजक त्रि. (प्रति+पूज्+ण्वुल्) પૂજનાર, પૂજા કરનાર.

प्रतिपूजन न. (प्रति+पूज्+ल्युट्) સામે પૂજા કરવી, કોઈએ પૂજા કરી હોય ત્યારે સામી તેની પૂજા કરવી.

प्रतिपूजनीय त्रि. (प्रति+पूज्+अनीयर्) સામે પૂજવા યોગ્ય, સામે પૂજવા લાયક.

प्रतिपूजा स्त्री. (प्रति+पूज्+अङ्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रतिपूजित त्रि. (प्रति+पूज्+क्त) જેનું સામું પૂજન કરેલું હોય છે તે, સામું પૂજેલું.

प्रतिपूजितव्य त्रि. (प्रति+पूज्+तव्यत्) સામે પૂજવા યોગ્ય, સામે પૂજવાને લાયક.

प्रतिपूज्य त्रि. (प्रति+पूज्+कर्मणि यत्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्रतिपूज्य अव्य. (प्रति+पूज्+ल्यप्) સામે પૂજીને, સામું પૂજન કરીને.

प्रतिपूरुष पुं. (प्रतिरूपः पुरुषः) प्रतिपुरुष શબ્દ જુઓ.

प्रतिपूर्ण पुं. શમીનો પુત્ર.

प्रतिप्रणयना स्त्री (परिप्रश्नाद्या वै. ग.) પૂછ્યું તે, યજ્ઞની અનુજ્ઞાથી એક કામ કર્યા બાદ પોતાને માટે કે બીજા ઋત્વિજોને માટે કંઈ બીજું કામ બીજાને તે વખતે પણ પુનઃ સામે પૂછી સંમતિ મેળવ્યું તે, યજ્ઞકર્તાઓનો મોટો પ્રકાર, પ્રતિ–વિધિ પાસેથી પુનઃ મેળવવા પ્રશ્ન કરવો તે, ઉત્તર, પ્રશ્નનો જવાબ.

प्रतिप्रयाण पुं. (प्रति+प्र+या+ल्युट्) પાછો ગમન, સન્મુખ પ્રયાણ–ગમન.

प्रतिप्रदान न. (प्रति+प्र+दा+भावे ल्युट्) પાછું આપવું તે, સામું દાન.

प्रतिप्रयाण न. (प्रति+प्र+या+ल्युट्) સામે પ્રયાણ કરવું, સામે જવું.

प्रतिप्रसव अव्य. (प्रसव प्रसव प्रति वीप्सायां अव्ययी) જન્મે જન્મે, દરેક ઉત્પત્તિ વખતે.

प्रतिप्रसव पुं. (प्रति प्रतिषिद्ध प्रसूः, प्रति+प्र+सू+अप्) એક પ્રમાણે નિષેધ કરેલો હોય તેજ પ્રમાણે વિશેષ કરી વિધિ કરવો તે.

प्रतिप्रसूत त्रि. (प्रतिप्रसूतो यः, प्रति+प्र+सू+क्त) સામાન્ય નિષેધનો ફરી વિધિ.

प्रतिप्रस्थातृ पुं. (प्रति+प्र+स्था+तृच्) સોમ યજ્ઞમાં એક ઋત્વિજ.

प्रतिप्रस्थान न. (प्रतिगतं प्रस्थानम्) ઊલટું જવું, વિરુદ્ધ પક્ષનો આશ્રય.

प्रतिप्रस्थान त्रि. (प्रतिकूलं प्रस्थानं यस्य) પ્રતિકૂળ પ્રસ્થાનવાળું, વિરુદ્ધ પક્ષનો આશ્રયવાળું.

प्रतिप्रहार पुं. (प्रतिरूपः प्रहारः) સામે પ્રહાર, પ્રતિઘાત–મારના બદલે માર મારવો તે.

प्रतिफल न. (प्रतिफलति, प्रति+फल्+अच्) પ્રતિબિંબ, જેવું કર્મ કર્યું હોય તે પ્રમાણે તેને થતું યોગ્ય ફળ–યોગ્ય બદલો.

प्रतिफल अव्य. (फलं फलं प्रति वीप्सायां अव्ययी.) દરેક ફળે, દરેક ફળમાં, ફળને વિષે.

प्रतिफलन न. (प्रति+फल्+भावे ल्युट्) પ્રતિબિંબ, પ્રતિભા.

प्रतिफला स्त्री. (प्रतिफल+स्त्रियां टाप्) ભાગવી.

प्रतिफलित त्रि. (प्रति+फल्+क्त) પ્રતિબિંબ પડેલ, પ્રતિબિંબિત થયેલ, પ્રતિફળ કરેલ.

प्रतिफुल्लक त्रि. (प्रतिफुल्लति विकसति, प्रति+फुल्ल+ण्वुल्) પ્રફુલ્લ, ખીલેલું, વિકસેલું.

प्रतिबद्ध त्रि. (प्रति+बन्ध्+कर्मणि क्त) બંધાયેલ, અટકેલ, જેને અટકાવ કરેલ છે તે, સંબંધ સંબંધવાળું.

प्रतिबद्ध त्रि. (परिबद्ध वै. ग.) જોડેલું, યોગ્ય કરી મળેલું, દઢ, મજબૂત, સમીપમાં રહેલું.

प्रतिबध्य त्रि. (प्रति+बन्ध्+यत्) પ્રતિબંધને યોગ્ય, રોકવાને લાયક.

प्रतिबन्ध पुं. (प्रति+बन्ध्+भावे घञ्) પ્રતિરોધ, અટકાવ, નડતર, સંપૂર્ણ સંબંધ, વ્યાપ્તિ.

प्रतिबन्धक त्रि. (प्रति+बन्ध्+ण्वुल्) અટકાવનાર, રોકનાર, પ્રતિબંધ કરનાર, પ્રતિરોધ કરનાર.

प्रतिबन्धक पुं. („ „) ઝાડની નવી ડાળી.

प्रतिबन्धकारिन् त्रि. (प्रतिबन्धं करोति, कृ+णिनि) અટકાવનાર, રોકનાર, નડતર કરનાર, પ્રતિરોધ કરનાર.

प्रतिबन्धन न. (प्रति+बन्ध्+ल्युट्) પ્રતિરોધ, નડતર, અટકાવ, સંપૂર્ણ સંબંધ, વ્યાપ્તિ.

प्रतिपक्ष अव्य (पक्ष पक्ष प्रति अव्ययी) પખવાડીએ પખવાડીએ, દરેક પખવાડીએ, દરેક પક્ષમા

प्रतिपक्षित पु (प्रतिपक्षो जातोऽस्य तारका० इतच्) જેનો પ્રતિપક્ષ ઉત્પન્ન થયેલો હોય એવો હેત્વાભાસ

प्रतिपण पु (प्रतिरूप पण) સમાન કિંમત, સરખુ મૂલ્ય

प्रतिपत्ति स्त्री (प्रतिपदन, प्रति+पद्+क्तिन्) પ્રાગલ્ભ્ય –ગૌરવ, કીર્તિ–આબરૂ, સત્કાર, પ્રાપ્તિ–મેળવવુ, પ્રવૃત્તિ–ક્રિયા–કામ વિગેરે, મોટી પદવી, મોટો હોદ્દો, કર્તવ્યપણાનું જ્ઞાન, મીમાંસક મત પ્રસિદ્ધ ફળજન્ય કર્મનુ એક અગ, યોજના, પ્રયોગ, કબુલાત, સ્થાપન, તૃપ્તિ, ખાતરી, સ્વીકાર

प्रतिपत्तिपटह पु (प्रतिपत्तये पटह) મોટુ નગારૂ

प्रतिपत्तिपराङ्मुख त्रि (प्रतिपत्त्या पराङ्मुख) હઠીલું, દુરાગ્રહી, ન તાબે થાય તેવુ, ગૌરવ રહિત

प्रतिपत्तिमत् त्रि (प्रतिपत्ति+अस्त्यर्थे मतुप्) સત્કારવાળુ, મોટી પદવીવાળુ, કીર્તિવાળુ, ગૌરવવાળુ

प्रतिपत्तूर्य न (प्रतिपदे सविदे तूर्यम्) નોબત–નગારૂ

प्रतिपत्रफला स्त्री (प्रतिपत्र फल यस्या) નાના કારેલાનો વેલો

प्रतिपद् स्त्री (प्रतिपद्यते उपक्रम्यते पक्षो मासो वाऽनया प्रति+पद्+क्विप्) પડવે તિથિ

प्रतिपद् स्त्री (प्रति+पद्+क्विप्) નોબત, જ્ઞાન, ઉપક્રમ, આરભ

प्रतिपद अव्य (पद पद प्रति अव्य) પદે પદે, પગલે, પગલે

प्रतिपदा स्त्री (प्रतिपद्+टाप्) પડવે તિથિ

प्रतिपन्न त्रि (प्रति+पद्+क्त) જાણેલ, સ્વીકારેલું, કબુલ કરેલુ, મેળવેલું, વિક્રાન્ત

प्रतिपर्णशिफा स्त्री (प्रतिपर्ण शिफाऽस्या) "द्रवन्ती" નામે વૃક્ષ, ઉદરકાની

प्रतिपथ अव्य (पन्थान पन्थान प्रति अव्य) રસ્તે રસ્તે, પ્રત્યેક માર્ગને વિષે

प्रतिपथ पु (पडिपन्थ जै प्रा) ઉલટો માર્ગ, વિપરીત રસ્તો, પ્રતિકુળતા

प्रतिपन्थिन् त्रि (पडिपथि जै प्रा) પ્રતિકુળ, વિરોધી

प्रतिपाण पु (प्रति+पण्+घञ्) સામે જુગાર ખેલાવે તે

प्रतिपात्र अव्य (पात्र पात्र प्रति अव्य) પ્રત્યેક પાત્રે, દરેક પાત્રમા, પાત્રે પાત્રે

प्रतिपादक त्रि (प्रति+पद्+णिच्+ण्वुल्) બોધક, બોધ આપનાર, સમજાવનાર, પ્રતિપાદન કરનાર

प्रतिपादन न (प्रति+पद्+णिच्+भावे ल्युट्) દાન, દેવુ, આપવુ, હરકોઇ વિષયના પક્ષના દોષનુ નિરાકરણ કરી સ્થાપન કરવુ, સમજાવવુ, બોધ આપવો, સિદ્ધ કરવુ, પ્રતિપત્તિ શબ્દ જુઓ

प्रतिपादप अव्य (पादप पादप प्रति अव्ययी) દરેક ઝાડે, વૃક્ષે, વૃક્ષે

प्रतिपादित त्रि (प्रति+पद्+णिच्+क्त) પ્રતિપાદન કરેલ, સિદ્ધ કરેલ, આપેલ, દીધેલ

प्रतिपादुक त्रि (प्रति+पद्+णिच्+उकञ्) પ્રતિપાદન કરનાર, સમજાવનાર, બોધ આપનાર

प्रतिपाद्य त्रि (प्रति+पद्+णिच्+कर्मणि यत्) સિદ્ધ કરવા લાયક, પ્રતિપાદન કરવા યોગ્ય, સમજાવવા લાયક

प्रतिपाद्यमान त्रि (प्रति+पद्+णिच्+यक्+शानच्) અપાયેલુ, દેવાયેલુ, પ્રતિપાદન કરાયેલું, સિદ્ધ કરાયેલુ

प्रतिपालक त्रि (प्रति+पाल्+ण्वुल्) પાલન કરનાર, રક્ષણ કરનાર

प्रतिपालक पु (,, ,,) રાજા

प्रतिपालन न (प्रति+पाल्+ल्युट्) રક્ષણ, પાલન, રાહ જોવી તે

प्रतिपालनीय त्रि (प्रति+पाल्+अनीयर्) રક્ષણ કરવા યોગ્ય, પાળવા લાયક, રાહ જોવા યોગ્ય

प्रतिपालित त्रि (प्रति+पाल्+क्त) પાળેલુ, રક્ષણ કરેલુ, રાહ જોયેલ

प्रतिपालितव्य त्रि (प्रति+पाल्+तव्यच्) પાળવા લાયક, રક્ષણ કરવા યોગ્ય, રાહ જોવા લાયક

प्रतिपाल्य त्रि (प्रति+पाल्+कर्मणि यत्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रतिपुरुप पु (प्रतिरूप पुरुप) યોગ્ય પુરૂષ, બદલે રહેલ માણસ, પ્રતિનિધિ પુરૂષ

प्रतिपुरुप अव्य (पुरुप पुरुप प्रति वीप्साया अव्ययी) દરેક પુરૂષે, પુરૂષે પુરૂષે, પ્રત્યેક પુરૂષમા

प्रतिभाशाली, प्रत्युत्पन्न बुद्धिवाळु, प्रतिभावाळु.

प्रतिभावत् पु. (प्रतिभा विद्यतेऽस्य मतुप् मस्य वः) सूर्य, अग्नि, चन्द्र, कपूर, चितानुं काष्ठ, आकाशनुं काष्ठ.

प्रतिभास पु. (प्रति+भास्+भावे घञ्) प्रकाश, जणावुं.

प्रतिभास त्रि. (प्रति+भास्+कर्तरि अच्) प्रकाशमान, तेजस्वी.

प्रतिभाहानि स्त्री. (प्रतिभाया हानिः) बुद्धिनो नाश, ज्ञाननो नाश, प्रतिभानी हानि.

प्रतिभिन्न त्रि. (प्रति+भिद्+क्त) भेदेल, कापेल, छेदेल, जुदुं करेल, चीरेल, फाडेल, बे विभाग करेल.

प्रतिभू पु. (प्रतिरूपं प्रतिनिधिर्भवति प्रति+भू+क्विप्) साक्षी, जामीन.

प्रतिभेदन न. (प्रति+भिद्+भावे ल्युट्) भेदवुं, चीरवुं, फाडवुं, चीरवुं, नीकळवुं करवुं, नेत्र विगेरेनुं उघाडवुं.

प्रतिभोगिन् त्रि (प्रतिभोग चे अ) प्रतिभोग करनार.

प्रतिम त्रि. (प्रतिमाति माःक) समान, सदृश, तुल्य.

प्रतिमण्डल न (प्रतिरूपं मण्डलम्) परिवेष–परिधि, सूर्य वगेरेना आसपास थतुं कुंडाळुं.

प्रतिमण्डलम् अव्य. (मण्डलं मण्डलं प्रति वीप्सायां अव्ययी.) प्रत्येक मंडळमां, मंडळे मंडळे.

प्रतिमल्ल पु. (प्रतिद्वन्द्वी मल्लः) सामो योद्धो, शत्रु योद्धो.

प्रतिमा स्त्री. (प्रति+मा+भावे अङ्+टाप्) सरखापणुं, सादृश्य, अनुकरण–नकल–छबी, हाथीना दांतनुं बन्धन.

प्रतिमा स्त्री (प्रतिमीयतेऽनया, प्रति+मा+करणे अङ्+टाप्) माटी विगेरेथी बनावेली देवनी मूर्ति.

प्रतिमान न (प्रतिमीयतेऽनेन प्रति+मि–मा+मा ल्युट्) प्रतिबिम्ब, देव विगेरेनी मूर्ति, हाथीना कुंभस्थळनो नीचेनो भाग, हाथीना दांत वच्चेनो भाग.

प्रतिमार्गक पु. (प्रतिरूपं मार्गो गमनस्थानं यस्य कप्) आवागमन करनार घोडो, नगर.

"सोमसारिपुरं सोमदृतम् प्रतिमार्गकम्" शब्दरत्ना.

प्रतिमास्थापितक पु. (प्रतिमास्थापन चे अ.) प्रतिमा–धारी साधु.

प्रतिमास्थापिन् पु. (प्रतिमार्थ चे अ.) प्रतिमाना आरंभी विष्णुनी प्रतिमा आगिआर करी रहेनार (साधु).

प्रतिमित्र पु. (प्रतिपक्षः मित्रम्) ते नामनो एक राजा.

प्रतिमित्र अव्य. (मित्रं मित्रं प्रति वीप्सायां अव्ययी.) प्रत्येक मित्रने विषे, मित्रे मित्रे.

प्रतिमुक्त त्रि (प्रतिमुच्यते स्म, प्रति+मुच्+क्त) मुकेल, छोडेल, पहेरेल, धारण करेल.

प्रतिमुख न सांख्यिल प्रसिद्ध नाटकनी संधि.

प्रतिमुख अव्य. (मुखं मुखं प्रति वीप्सायां अव्य.) दरेक मुखने विषे, मुखे मुखे.

प्रतिमुखागत त्रि (प्रतिमुखमागतः) मुख पासे आवेलुं, सन्मुख आवेल, सामे आवेलुं.

प्रतिमुच्यता स्त्री. (प्रतिमुच्य चे. अ.) निषेध, निवारण.

प्रतिमूर्त्ति स्त्री. (प्रतिरूपा मूर्त्तिः) छबी, देवनी मूर्ति समान मूर्ति सदृश प्रतिमा.

प्रतिमोचक त्रि. (प्रतिमोचन चे. अ.) मुक्त करनार, छोडावनार.

प्रतियत्न पु. (प्रति+यत्+नङ्) ग्रहण, लोभ, मुक्त थवुं, अर्जीदान करवुं, कैद थवुं, कोई वस्तुमां बीजा कोई गुणनुं स्थापनाय करेल, प्रतिग्रह, सिद्ध करवुं, सामेथी ग्रहण करवुं, शत्रुना सामो प्रयत्न.

प्रतियत्न त्रि. (प्रतिरूपो यत्नो यस्य) जेनो प्रयत्नवाळुं, सामेथी प्रयत्न करनार.

प्रतियातना स्त्री. (प्रतियात्यतेऽनया, प्रति+यत्+णिच् +युच्+टाप्) प्रतिमा, अथवा प्रतिमा–छबी तुल्य यातना–पीडा.

प्रतियायिन् त्रि (प्रति+या+णिनि सामे जनार) प्रतिस्पर्धी जनार.

प्रतियोग पु. (प्रति+युज्+भावे घञ्) विरोध, सिद्ध संबन्ध.

प्रतियोगिता स्त्री. (प्रतियोगिन भावः तल्+टाप्) विरोधीपणुं, सिद्ध संबन्धपणुं, प्रतिद्वन्द्वी.

प्रतियोगितावच्छेदक त्रि. (प्रतियोगिताया अवच्छेदक) न्यायमत प्रमाणे प्रतियोगितानो धर्म–धर्मथी जेमा

प्रतिबन्धवत् त्रि. (प्रतिबन्ध+मतुप् मस्य व) જેને પ્રતિબંધ હોય છે તે, રોકાણવાળું

प्रतिबन्धिका स्त्री (प्रति+बन्ध्+ण्वुल्+टाप् टापि अत इत्वम्) અટકાવનારી, મનાઈ કરનારી, રોકનારી

प्रतिबन्धिता स्त्री (प्रतिबन्धिनो भाव तल्+टाप्) પ્રતિબંધવાળાપણું

प्रतिबन्धित्व न (प्रतिबन्धिनो भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रतिबन्धिन् त्रि (प्रति+बन्ध्+इनि) મનાઈ કરનાર, પ્રતિરોધ કરનાર, અટકાવનાર. રોકનાર

प्रतिबन्धु पु (प्रतिरूपो बन्धु) બન્ધુ સમાન–દૌહિત્ર વિગેરે

प्रतिबल पु (प्रतिकूल बल यस्य) શત્રુ, દુશ્મન

प्रतिबल त्रि (प्रतिरूप बल यस्य) સમાન બળવાળું, સરખા જોરવાળું

प्रतिबल न (प्रतिगतं बलम्) સામર્થ્ય, સમર્થપણું, શક્તિ

प्रतिबला स्त्री (प्रतिबल स्त्रिया टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ.

प्रतिबाहु पु (प्रतिगतो बाहुम्) બાહુનો અગ્રભાગ, અક્રૂરનો મોટો ભાઈ યાદવ,

प्रतिबाह्य त्रि (पडिबाहिर जै प्रा) અધિકારથી બહાર, અયોગ્ય, અનધિકારી

प्रतिबिम्ब न. (प्रतिगत बिम्बं) પ્રતિબિંબ.

प्रतिबिम्बित त्रि. (प्रतिबिम्बं सञ्जातमस्य तार० इतच्) જેનુ પ્રતિબિંબ પડેલ હોય તે

प्रतिबुद्ध त्रि (प्रति+बुध्+कर्त्तरि क्त) જાગેલું, જાગ્રત થયેલું

प्रतिबुद्ध त्रि (प्रति+बुद्ध+कर्मणि क्त) જાણેલ, સમજેલ

प्रतिबोध पु (प्रति+बुध्+भावे घञ्) જાગવુ, જાગરણ જ્ઞાન, સમજણ

प्रतिबोध त्रि (प्रति+बुध्+कर्त्तरि अच्) જાગેલું, જ્ઞાની

प्रतिबोधन न (प्रति+बुध्+ल्युट्) જાગવુ, જાણવું, જ્ઞાન–સમજ

प्रतिबोधन त्रि (प्रति+बुध्+ल्यु) જાગૃત કરનાર, ઉપદેશ કરનાર

प्रतिबोधवत् त्रि. (प्रतिबोध+मतुप् मस्य व) જાગતું, જ્ઞાનવાળું, બોધવાળું, સમજણવાળું

प्रतिबोधना स्त्री (पडिबुज्झणया जै प्रा) બોધ, સમજ, જાગૃતિ

प्रतिबोधित त्रि (प्रति+बुध्+क्त) જગાડેલું, બોધ કરેલું, ઉપદેશ કરેલું

प्रतिबोधिन् त्रि (प्रतिबोध+अस्त्यर्थे इनि) જ્ઞાનવાળું, બોધવાળું, સમજવાળું, ઉપદેશવાળું

प्रतिभट पु (प्रतिकूलो भट) શત્રુ, યોદ્ધો, સામો લડવૈયો

प्रतिभणना स्त्री (पडिभणणा जै प्रा) સામો જવાબ આપવો તે

प्रतिभणित त्रि (प्रति+भण्+क्त) પ્રત્યુત્તર આપેલું, સામે કહેલું

प्रतिभणितव्य त्रि (प्रति+भण्+तव्यच्) સામે કહેવા યોગ્ય, ઉત્તર આપવા લાયક

प्रतिभय त्रि (प्रतिगत भयमस्मात्) ભયહેતુ, ભયકર, બિહામણું.

प्रतिभय न (प्रतिगत भयम्) ભય, બીક

प्रतिभा स्त्री (प्रति+भा+अङ्+टाप्) પ્રત્યુત્પન્ન બુદ્ધિ, સમયે સમયે નવીન નવીન વસ્તુ પ્રગટ કરતી બુદ્ધિ, કાન્તિ, પ્રતિભા, હાજર જવાબી
"प्रज्ञा नवनवोन्मेषशालिनी प्रतिभा मता" रुद्र

प्रतिभाग पु (प्रतिरूपो भाग) યોગ્ય ભાગ, રાજાને ફળફુલમા અપાતો ભાગ

प्रतिभात त्रि (प्रति+भा+कर्त्तरि क्त) જ્ઞાન થતા દેખાતો કોઈપણ પદાર્થ, કાન્તિવાળું, તેજસ્વી

प्रतिभान न (प्रति+भा+ल्युट्) હાજરજવાબીપણું, માહસ બુદ્ધિ, કાન્તિ–તેજ

प्रतिभान्वित त्रि (प्रतिभया अन्वित) બુદ્ધિશાળી, પ્રત્યુત્પન્ન બુદ્ધિવાળું, કાન્તિવાળું, પ્રતિભાશાળી

प्रतिभामुख त्रि (प्रतिभान्वित मुख मुख्यव्यापारोऽस्य) ઉપરનો અર્થ

प्रतिभाव पु (प्रतिरूप भाव) સમ ભાવ, તુલ્ય ભાવ

प्रतिभाव पु (प्रतिकूलो भाव) ઉલટો ભાવ, વિરૂદ્ધ ભાવ

प्रतिभावत् त्रि (प्रतिभा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व)

प्रतिवस्तूपमा स्त्री. (प्रतिवस्तुना उपमा यस्याम्) ते नामनो એક અર્થાલંકાર.

प्रतिवाक्य न. (प्रतिरूपं वाक्यम्) જવાબ, ઉત્તર સામું વચન.

प्रतिवाक्य न (प्रतिकूलं वाक्यम्) વિરુદ્ધ વાક્ય, ઊલટું વાક્ય.

प्रतिवाच् स्त्री. (प्रतिरूपा वाक्) प्रतिवचन शब्द જુઓ.

प्रतिवाणी स्त्री. (प्रतिरूपा वाणी) ઉત્તર—જવાબ.

प्रतिवाणी स्त्री. (प्रतिकूला वाणी) વિરુદ્ધ ભાષણ, ઊલટું વચન.

प्रतिवात पु. (प्रतिरूपो वातो वातः) જે તરફથી વાયુ આવતો હોય તે તરફ.

प्रतिवात पु. (प्रतिकूलो वातः) અનુકૂળ નહિ એવો પવન, સામો પવન.

प्रतिवाद पु (प्रति+वद्+भावे घञ्) વાદીએ પ્રયોજેલા ન્યાયના વિરુદ્ધ વાક્યનો એક પ્રયોગ, સામું બોલવું તે, વિરુદ્ધ વાદ.

प्रतिवादिन् त्रि (प्रतिकूलं वदति वद्+णिनि) વિરુદ્ધ વાદ કરનાર, સામો વાદ કરનાર, સામે બોલનાર.

प्रतिवारक त्रि (प्रति+वारि—कर्तरि ण्वुल्) નિવારણ કરનાર, અટકાવનાર, રોકનાર.

प्रतिवारण न (प्रति+वारि+ल्युट्) નિવારણ કરવું, અટકાવવું, રોકવું.

प्रतिवारण पु. (प्रति+वारि+ल्यु) તે નામે એક દૈત્ય.

प्रतिवार्ता स्त्री (प्रतिरूपा वार्ता) પ્રત્યુત્તર જેમાં રહેલો છે એવું એક વૃત્તાન્ત.

प्रतिवास पु. (प्रति+वस्+घञ्) પાસે રહેવું, સમીપ રહેવું, નજીક રહેવું.

प्रतिवासर अव्य. (वासरं वासरं प्रति वीप्सायां अव्य.) દિવસે દિવસે, દરરોજ.

प्रतिवासिन् त्रि. (प्रत्यासन्नं वसति, प्रति+वस्+णिनि) પાડોશી સમીપ રહેનાર, પાસે રહેનાર.

प्रतिवासिनी स्त्री. (प्रतिवासिन्+ङीप्) પાડોશણ.

प्रतिवाह पु. (प्रतिरूपो वाहः अस्य) અક્રૂરનો નાનો ભાઈ.

प्रतिविधान न (प्रति+वि+धा+ल्युट्) ઉપાય કરવો, ઉપાય કરવો રચના, પ્રતિકાર—ઔષધ યોજનો તે, જેમને આવી પીડા પ્રાપ્ત કર્યું તે.

प्रतिविन्ध्य पु. યુધિષ્ઠિરનો પુત્ર, તે નામે એક રાજા.

प्रतिविम्ब् (नामधा. पर अक. सेट् प्रतिबिम्बति) પ્રતિબિંબનું આચરણ કરવું.

प्रतिबिम्ब न. पु (बी+वन् बाहु. मि हृस्व युग् च प्रतिरूपं बिम्बम्) પ્રતિબિંબ, નકલ, છાયા.

प्रतिबिम्बन न (प्रतिबिम्ब्—नामधातु+भावे ल्युट्) અનુકરણ કરવું નકલ કરવી, છબી પાડવી.

प्रतिबिम्बवाद पु. (प्रतिबिम्बस्य वादः) બ્રહ્મને ઉપાધિના પ્રતિબિંબ રૂપે સિદ્ધ કરવાનો વાદ.

प्रतिबिम्बित त्रि (प्रतिबिम्ब+कर्तरि क्त) પ્રતિબિંબ પડેલ, જેમાં પ્રતિબિંબ પડ્યું હોય તે દર્પણ વિગેરે.

प्रतिविरत त्रि. (प्रतिविरत है. प्रा.) સારી રીતે નિવૃત્ત થયેલ.

प्रतिविरति स्त्री. (प्रतिविरति है. प्रा.) નિવૃત્તિ.

प्रतिविषा स्त्री. (प्रतिरूपं विषं यस्या) અતિ વિષની કળી.

प्रतिविष्णु पु (प्रतिकूलो विष्णुर्यस्य) જૈનાગમ પ્રસિદ્ધ પ્રતિ વાસુદેવ.

प्रतिविष्णु अव्य (विष्णुं विष्णुं प्रति वीप्सायां अव्य.) વિષ્ણુ વિષ્ણુ પ્રત્યે, દરેક વિષ્ણુ.

प्रतिविष्णुक पु. (प्रतिकूलो विष्णुर्यस्य, प्रतिविष्णुना विपक्षेण कायति कायति कै+क) મુચકુન્દ રાજા, મુચકુન્દ વૃક્ષ.

प्रतिवेश पु. (प्रत्यासन्नो वेशो निवेशः प्रति+विश्+आधारे घञ् वा) પાડોશીનું ઘર, પાડોશનું ઘર.

प्रतिवेश त्रि (प्रत्यासन्नो वेशः) પાસેનું પાડોશી વિગેરે.

प्रतिवेशवासिन् त्रि. (प्रतिवेशे वसति वस्+णिनि) પાસે રહેનાર, પાડોશી.

प्रतिवेशिन् त्रि. (प्रतिवेश अस्त्यर्थे इनि) પાડોશી.

"दप्ता प्रमादस्खलनं प्रतिवेशिनी
वाचाथ मे स्पृशति कर्माणि कौशलं न"

प्रतिवेशिनी स्त्री (प्रतिवेशिन्+ङीप्) પાડોશણ, પાડોશીની સ્ત્રી.

અભાવ વિગેરેમાં પ્રતિયોગિતા જણાતી હોય તે ધર્મ, જેમકે ઘટાભાવમાં ઘટની ઘટત્વરૂપે પ્રતિયોગિતા છે માટે ત્યાં ઘટત્વ પ્રતિયોગિતાવચ્છેદક છે

प्रतियोगित्व न (प्रतियोगिनो भावः त्व) વિરોધીપણું, વિરૂદ્ધ સમ્બન્ધવાળાપણું

प्रतियोगिन् त्रि (प्रतिरूप युज्यते, प्रति+युज्+घिनुण्) વિરૂદ્ધ પક્ષવાળું, પ્રતિકુલ સબંધવાળું, ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક સબંધી

प्रतियोद्धृ त्रि (प्रति+युध्+तृच्) સામે યુદ્ધ કરનાર, શત્રુયોદ્ધો વિગેરે

प्रतिर त्रि વૃદ્ધ, લાંબાકાળ સુધી સ્થિતિવાળું

प्रतिरथ पु (प्रतिकूल रथो यस्य) વિરૂદ્ધરથવાળો શત્રુ યોદ્ધો

प्रतिरथ अव्य (रथ रथ प्रति साकल्ये अव्य) રથે રથે, પ્રત્યેક રથને વિષે.

प्रतिरथ्य अव्य (रथ्यां रथ्यां प्रति साकल्ये अव्य) શેરીએ શેરીએ, દરેક પોળમાં

प्रतिरम्भ पु (प्रतिलम्भ, लस्य र) લાભ, મેળવવું, પ્રાપ્તિ

प्रतिरव पु (प्रतिरुवन्ति, प्रति+रु+कर्त्तरि अच्) પ્રાણ "प्राणा वै प्रतिरवा" शत० ब्रा०

प्रतिरव पु (रु+भावे अप्, प्रतिकुलो रव) પ્રતિકુલ શબ્દ, સામો અવાજ, પ્રતિધ્વનિ

प्रतिरूप न (प्रतिगत प्रतिकृत वा रूपम्) પ્રતિમા, તુલ્યરૂપ

प्रतिरूप पु (प्रतिकृतं रूप येन) તે નામનો એક દાનવ

प्रतिरूप त्रि (,, ,,) તુલ્યરૂપવાળું, સમાન રૂપવાળું

प्रतिरूपक न (प्रतिकृतं रूप विम्बस्य येन कप्) પ્રતિબિંબ, પ્રતિમા

प्रतिरूपा स्त्री (प्रतिकृत रूप यया) મેરૂ સાવર્ણિની પુત્રી

प्रतिरोध पु (प्रति+रुध्-भावे घञ्) નિરોધ, અટકાવવું તે, હઠથી ચોરવું

प्रतिरोध पु (प्रति+रुध्+करणे घञ्) પ્રતિબંધ, સૈન્યનો ઘેરો, તિરસ્કાર

प्रतिरोध पु (प्रति+रुध्+कर्त्तरि अच्) ન્યાયમત પ્રમાણે સત્પક્ષ દોષ દુષ્ટ હેતુ

प्रतिरोधक पु (प्रतिरोध+स्वार्थे क) પ્રતિબન્ધ, તિરસ્કાર.

प्रतिरोधक त्रि (प्रति+रुध्+ण्वुल्) અટકાવનાર, રોકનાર, તિરસ્કાર કરનાર, બલાત્કારે ચોરી કરનાર, સૈન્યથી ઘેરો ઘાલનાર

प्रतिरोधन न (प्रति+रुध्+ल्युट्) અટકાવવું, રોકવું, રોકાણ, અટકાયત

प्रतिरोधिन् त्रि (प्रति+रुध्+णिनि) પ્રતિરોધ કરનાર, હઠથી ચોરી કરનાર

प्रतिलम्भ पु (प्रति+लभ्+अप् मुम्) પ્રાપ્તિ, લાભ, મેળવવું

प्रतिलम्भिन् त्रि (प्रतिलम्भ+अस्त्यर्थे इनि) મેળવનાર, પ્રાપ્ત કરનાર, સપાદન કરનાર

प्रतिलब्ध त्रि (प्रति+लभ+क्त) મેળવેલ, પ્રાપ્ત કરેલ

प्रतिलाभित त्रि (पडिलाभिय जै प्रा) આહાર, પાણી વહોરાવેલ, શુદ્ધ આહારાદિ આપેલ

प्रतिलोम त्रि (प्रतिगत लोम आनुकूल्यमस्मात् अच् समा) વિપરીત, અવળું, વિરૂદ્ધ, ડાબું, પાપી-અધમ

प्रतिलोमज पु (प्रतिलोमात् जात जन्+ड) ઉત્તમ વર્ણની સ્ત્રીમાં અધમ વર્ણથી ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણ સંકર પુરૂષ

प्रतिलोमजा स्त्री (प्रतिलोमज+स्त्रियां टाप्) ઉત્તમવર્ણની સ્ત્રીમાં અધમવર્ણથી ઉત્પન્ન થયેલી વર્ણસંકર કન્યા

प्रतिलोमजात पु (प्रतिलोमात् जायते जन्+कर्त्तरि क्त) प्रतिलोमज पु શબ્દ જુઓ.

प्रतिवचन न (प्रतिरूप वचनम्) વચન, પ્રત્યુત્તર

प्रतिवचन न (प्रतिकूल वचनम्) વિરૂદ્ધ વાક્ય, સામું વચન, ઉલટું વચન.

प्रतिवचस् न (प्रतिरूप प्रतिकूल वा वच) ઉત્તર, જવાબ, વિરૂદ્ધ વચન, ઉલટું વાક્ય

प्रतिवसथ पु (प्रतिवसत्यस्मिन्, प्रति+वस्+आधारे अथ) ગામડું, ગામ

प्रतिवस्तु न (प्रतिरूप वस्तु) તુલ્યરૂપ વસ્તુ, સમાન રૂપ વસ્તુ

"पादुप्रतिष्टम्भविदारणम्
मन्वर्थसार्थं कलमप्रकामि" इत्यौ

प्रतिष्टुति स्त्री. (प्रति+स्तु+क्तिन्) સામે સ્તુતિ, પ્રતિપક્ષીને–વૈરીની સ્તુતિ.

प्रतिष्क पु. (प्रति+स्कन्द+क) એક જન વિશેષ.

प्रतिष्ठ त्रि. (प्रतिष्ठा अस्त्यस्य अच् प्रति+स्था+क वा) પ્રતિષ્ઠાવાળું, આબરૂદાર, પ્રસિદ્ધ.

प्रतिष्ठा स्त्री. (प्रति+स्था+भावादौ अङ्+टाप्) પૃથ્વી, ગૌરવ, સ્થાન, માન, આબરૂ, પ્રખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ, યાગાદિની સમાપ્તિ સમયે કરવાનું એક કર્મ, દેવાલયમાં દેવ વિગેરેનું સ્થાપન, સ્થિરતા સ્થિતિ, શરણ.

प्रतिष्ठान न. (प्रति+स्था+भावे ल्युट्) વ્રત વિગેરેની સમાપ્તિ સમયે કરવાનું એક કર્મ દેવ વગેરેની પૂજ્યતા કરનાર પ્રતિષ્ઠા નામે સંસ્કાર, પ્રખ્યાતિ–પ્રસિદ્ધિ.

प्रतिष्ठान न. (प्रति+स्था+आधारे ल्युट्) પ્રયાગ પાસેનું એક નગર, સ્થાન–ઠેકાણું સ્થાન–સ્થિતિ.

प्रतिष्ठापन न. (प्रति+स्था+णिच्+ल्युट्) સ્થાપન કરવું તે, પ્રતિષ્ઠા કરવી તે.

प्रतिष्ठापित त्रि. (प्रति+स्था+णिच्+क्त) સ્થાપન કરેલ, પ્રતિષ્ઠા કરેલ.

प्रतिष्ठासत् त्रि. (प्रतिस्थातुमिच्छति प्रति+स्था+सन्+शतृ) રહેવા ઇચ્છતું સ્થિતિ કરવા ચાહતું.

प्रतिष्ठासु त्रि. (प्रतिस्थातुमिच्छुः प्रति+स्था+सन्+उ) રહેવાને ઇચ્છનાર, સ્થિતિ કરવાને ઇચ્છનાર, પ્રતિષ્ઠાને ઇચ્છનાર.

प्रतिष्ठित त्रि. (प्रतिष्ठा जाताऽस्य तारका. इतच्) પ્રતિષ્ઠા પામેલ દેવ વિગેરે, પ્રસિદ્ધ પ્રખ્યાત, સ્થિતિ પામેલ, આબરૂવાળું.

प्रतिष्ठित पु. (   ) વિષ્ણુ.

प्रतिष्णात त्रि. (प्रति+स्ना+क्त) નહાયેલ, સ્નાન કરેલ, સ્વચ્છ કરેલ.

प्रतिष्णिका स्त्री. (प्रति+स्ना+क स्वार्थे क टापि अत इत्वम्) પ્રતિસ્નાન કરેલી સ્ત્રી.

प्रतिसङ्क्रम पु. (प्रतिरूपः संक्रमः) પ્રતિબિંબ, પ્રતિચ્છાયા, પડછાયો, સંચાર.

प्रतिसङ्क्रान्त त्रि. (प्रतिरूपः संक्रान्तः) પ્રતિબિંબ પામેલ, પ્રતિબિંબ પામેલ, સંચાર પામેલ.

प्रतिसङ्ख्या स्त्री. (प्रति+सम्+ख्या+भावे अङ्+टाप्) ગણત્રી કરવી, ગણવું તે, સંખ્યા કરવી, સાંખ્ય સિદ્ધાંતથી સિદ્ધ થયેલું જ્ઞાન.

प्रतिसङ्ख्यानिरोध पु. (प्रतिसंख्यापूर्वको निरोधः) બુદ્ધિપૂર્વક અવેગોનાશ–બૌદ્ધમત સિદ્ધ એક પદાર્થ.

प्रतिसञ्चर पु. (प्रतिसञ्चरन्ति विकाराः स्वकारणे लीयन्ते यत्र प्रति+सम्+चर्+आधारे अप्) એક જાતનો પ્રલય સંહાર.

प्रतिसन्देश पु. (प्रतिरूपः सन्देशः) સામો સંદેશો.

प्रतिसन्धान न. (प्रति+सम्+धा+भावे ल्युट्) અનુસંધાન, ગોઠવવું, જોડવું, અનુચિંતન.

प्रतिसन्धि पु. (प्रतीपः सन्धिः) વિરોધ, નિષેધ, નિષ્ફળ થયેલું વૈરાગ્ય.

प्रतिसन्धि पु. (प्रति+सम्+धा+कि) ગોઠવવું, જોડવું, અનુસંધાન, અનુચિંતન.

प्रतिसन्धि अव्य. (सन्धिं सन्धिं प्रति वीप्सायां अव्य.) સંધિ સંધિ, દરેક સાંધા વિષે.

प्रतिसन्धेय त्रि. (प्रति+सम्+धा+कर्मणि यत्) સાંધવા યોગ્ય, ઉપાય કરવા યોગ્ય, સંધિ કરવા લાયક.

प्रतिसम त्रि. (प्रतिकूलः समः) સરખું–બરાબર નહિ તે સમાન નહિ તે.

प्रतिसमन्त त्रि. (प्रतिगत समन्तात् बाहुल्ये) બધી બાજુથી પ્રાપ્ત થએલું હોય તે.

प्रतिसमाधान न. (प्रति+सम्+आ+धा+ल्युट्) ઉપાય, પ્રયોગ જેનાથી આરામ કરાય તે.

प्रतिसमासन न. (प्रति+सम्+आ+अस् बाहुल्ये ल्युट्) નિવારવું, અટકાવવું, રોકવું, વિરુદ્ધ દળ સાથે.

प्रतिसर पु. (प्रति+सृ+अप्) કોઈનો પાછો ભાગ, હાથે બાંધવાનું સૂત્ર–કંકણ, એક જાતનો મંત્ર, માળા, યુદ્ધભૂમિ–મધ્યભાગ સાર કરવું તે.

प्रतिसर पु. न. (प्रतिसरति, प्रति+सृ+अप्) યુદ્ધ વ્યવહાર, હાથે બાંધવાની રાખડી–રક્ષાબંધન.

प्रतिसर त्रि. (प्रति+सृ+अप्) નોકર, ચાકર, સેવક.

प्रतिसरा स्त्री. (प्रतिसर+स्त्रियां टाप्) રક્ષાબંધન–રાખડી.

प्रतिवेश्म अव्य (वेश्मनि वेश्मनि वीप्सायां अव्ययी) घेरे घेरे, दरेक घरमा

प्रतिवेश्मन् न (प्रत्यासन्नं वेश्म) पडोशनु घर.

प्रतिव्यूह पु (प्रतिरूपं व्यूह) सैन्यने गोठववानो एक प्रकार–लश्करनी योग्य गोठवणी, सामे गोठवणु, विरुद्ध रचना

प्रतिशङ्कनीय त्रि (प्रति+शङ्क्+अनीयर्) शंका करवा योग्य, संशय करवा लायक

प्रतिशङ्का स्त्री (प्रति+शङ्क्+अङ्+टाप्) शंका, वहेम.

प्रतिशङ्क्य त्रि (प्रति+शङ्क्+यत्) शंका करवा योग्य.

प्रतिशब्द पु (प्रतिरूपं शब्द) प्रतिध्वनि शब्द जुओ।

प्रतिशम पु (प्रति+शम्+घञ्) शांति.

प्रतिशयन न (प्रति+शी+भावे ल्युट्) मरजी मुजब मेळववा माटे देवविगेरे पासे स्नान–भोजन वगेरेनो त्याग करी सूइ रहेवु

प्रतिशयित त्रि (प्रति+शी+क्त) सूई रहेल

प्रतिशासन न (प्रति+शास्+ल्युट्) नोकर चाकरने हुकम करवो ते

प्रतिशिष्ट त्रि (प्रति+शास्+कर्मणि क्त) मोकलेलुं-तिरस्कार करेलुं, खंडन करेलुं

प्रतिश्या स्त्री (प्रति+श्यै+करणे वा अङ्+टाप्) सळेखम–एक जातनो रोग

प्रतिश्याय पु (प्रतिक्षण श्यायते, प्रति+श्यै+ण) सळेखमनो रोग, हीम–ठाकळ

प्रतिश्रय पु (प्रतिश्रीयते, प्रति+श्रि+आधारे अच्) यज्ञगृह, सभा, स्थान, घर, आश्रय

प्रतिश्रव पु (प्रति+श्रु+भावे अप्) स्वीकार, मान्य

प्रतिश्रवण न (प्रति+श्रु+भावे ल्युट्) सांभळवु ते, स्वीकारवु, मान्य करवु

प्रतिश्रवण त्रि (प्रतिगत श्रवणं कर्णम्) कानने अनुसरेल, काने पहोचेल

प्रतिश्रवस् पु गोत्र प्रवर एक ऋषि, परिक्षितना पुत्र भीमसेननो पुत्र एक राजा

प्रतिश्रुत् स्त्री (प्रतिरूप श्रूयते, श्रु+सम्प वा कर्मणि क्विप् तुक् च) सामो अवाज, पडघो

प्रतिश्रुत्का स्त्री ते नामे एक देवता

प्रतिश्रुत त्रि (प्रतिश्रुयते स्म, प्रति+श्रु+क्त) स्वीकारेल, मान्य करेल, सांभळेल

प्रतिश्रुत न स्वीकार, मान्य

प्रतिश्रुति स्त्री (प्रति+श्रु+भावे क्तिन्) सांभळवु, स्वीकार, पडघो, सामो अवाज

प्रतिश्रुति पु (पडिसुइ जैं प्रा) जंबुद्विपना ऐरवत क्षेत्रमा आगामि उत्सर्पिणीमा थनार ९ मा कुलकर

प्रतिषिद्ध त्रि (प्रति+सिध्+कर्मणि क्त) मनाई करेल, अटकावेल, रोकेल, निषेवेल

प्रतिषिद्धसेवन न (प्रतिषिद्धस्य सेवनम्) निषेधेलानु सेवन

प्रतिषिद्धसेविन् त्रि (प्रतिषिद्धं सेवते सेव्+णिनि) मनाइ करेली वस्तु वगेरेनु सेवन करनार.

प्रतिषेद्धृ त्रि (प्रति+सिध्+तृच्) निषेध करनार, मनाई करनार

प्रतिषेध पु (प्रति+सिध्+भावे घञ्) निषेध, मनाई, रोकवु, अटकाववु, दूषण कहेवु, ते नामनो एक अर्थालंकार

प्रतिषेधक त्रि (प्रतिषेधति, प्रति+सिध्+ण्वुल्) मनाइ करनार, निषेध करनार, वारनार

प्रतिषेधन न (प्रति+सिध्+ल्युट्) रोकवु, निषेध मनाई, अटकाववु, दूषण कहेवु

प्रतिषेधित त्रि (पडिसेहिय जैं प्रा) प्रतिषेध करेल, मनाई करेल

प्रतिषेधोपमा स्त्री ते नामनो एक अर्थालंकार

प्रतिष्क पु (प्रतिष्कन्दति प्रतिगच्छति प्रति+स्कन्द्+बाहु ड) दूत, जासुस

प्रतिष्कप पु (प्रतिकष्यतेऽनेन, प्रति+कष्–हिंसाया+अच् वा सुट् षत्वम्) चामडानी दोरी, सहायक, सहचर

प्रतिष्कस पु (प्रतिकसति, प्रति+कस्+अच् वा सुट् षत्वम्) दूत, गुप्त नोकर

प्रतिष्टब्ध पु (प्रति+स्तम्भ्+क्त) अटकावेल, रोकेल, स्तब्ध करेल, थंभावेल.

प्रतिष्टम्भ पु (प्रति+स्तम्भ्+भावे घञ् षत्वम्) प्रतिबंध, थंभाई रहेवु–थोभाई रहेवु, हरकत

कर्) પ્રતિનિધિ.

प्रतिहसित त्रि. (प्रतिहस्+क्त) મશ્કરી કરેલું.

प्रतिहार पुं. (प्रतिहरति द्वारि स्थितिं कर्मण्यण् प्रति+हृ+अण्) દરવાન, બારણા આગળ પહેરો ભરનાર.

प्रतिहार पुं. (प्रति+हृ+भावे घञ्) દ્વાર, દરવાજો, બારણું.

प्रतिहार न. ઉપરાઉપરી સામા રોગ આવવાનો એક વિકાર.

प्रतिहार त्रि. (प्रतिहरति हृ+अण्) ચોપદાર— છડીદાર વિગેરે.

प्रतिहारक त्रि. (प्रति+हृ+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ જો. સ્થાનેથી બીજા સ્થાને પહોંચાડનાર.

प्रतिहारक पुं. (प्रतिहार+स्वार्थे क) પ્રતિહાર નામના જાત વિશેષનું કામ કરનાર.

प्रतिहास त्रि. (प्रतिरूप प्रतिकूली वा हसो यस्य) ખરું હસનાર, ઊલટું હસનાર.

प्रतिहास पुं. (प्रति+हस्+घञ्) પીળો કરેણનું ઝાડ.

प्रतिहास पुं. („ „) ઊલટું હસવું, સામું હસવું.

प्रतिहिंसा स्त्री. (प्रति+हिंस्+भावे अङ्+टाप्) સામી હિંસા, ખૂન સામે ખૂન.

प्रतिह्वर पुं. (प्रति+ह्वृ+भावे अप्) ચઢાવ, ઢાળ.

प्रतीक पुं. (प्रति+कन् नि. दीर्घ) અવયવ, વિભાગ.

प्रतीक त्रि. („ „) ઉલટું, ઊંધું, વિરુદ્ધ.

प्रतीकार पुं. (प्रति+कृ+घञ् दीर्घः) સામે ઉપાય, વેર વિગેરેનો બદલો, રોગ વિગેરેની ચિકિત્સા.

प्रतीकाश पुं. (प्रति+काश्+अच् वा दीर्घः) ઉપમા.

प्रतीकाश्य पुं. અનુમાન રાજાનો એક પુત્ર.

प्रतीक्षक त्रि. (प्रति+ईक्ष्+ण्वुल्) રાહ જોનાર, વાટ જોનાર, વિચારનાર.

प्रतीक्षण न. (प्रति+ईक्ष्+भावे ल्युट्) રાહ જોવી, વિચારવું, વાટ જોવું.

प्रतीक्षणीय त्रि. (प्रति+ईक्ष्+अनीयर्) રાહ જોવા યોગ્ય, વિચારવા યોગ્ય, વાટ જોવા લાયક.

प्रतीक्षा स्त्री. (प्रति+ईक्ष्+भावे अङ्+टाप्) વિચારવું, રાહ જોવી, વાટ જોવું.

प्रतीक्षित त्रि. (प्रति+ईक्ष्+क्त) વાટ જોયેલું, રાહ જોયેલું, ખ્યાલમાં લીધેલું.

प्रतीक्षिन् त्रि. (प्रति+ईक्ष्+णिनि) રાહ જોનાર, વાટ જોનાર, વિચારનાર.

प्रतीक्ष्य अव्य. (प्रति+ईक्ष्+ल्यप्) રાહ જોઈને, વાટ જોઈને, વિચારીને.

प्रतीक्ष्य त्रि. (प्रति+ईक्ष्+कर्मणि ण्यत्) વિચારવા યોગ્ય, વાટ જોવા યોગ્ય, વાટ જોવા લાયક, પૂજ્ય.

प्रतीचार पुं. (प्रति+चर्+भावे घञ् वा दीर्घः) સેવા, ચાકરી, આચરણ, ચિકિત્સા, ઉપચાર કરવું તે.

प्रतीची स्त्री. (प्रत्यञ्च्+स्त्रियां ङीप् अलोपे दीर्घः) પશ્ચિમ દિશા.

प्रतीचीन त्रि. (प्रतीची भवः, प्रत्यञ्च्+ख स्वार्थे दीर्घः) પશ્ચિમ દિશામાં થનાર-રહેનાર.

प्रतीच्य त्रि. (प्रतीची भवः प्रत्यञ्च्+यत्) પશ્ચિમ દિશામાં થનાર, અંતર્મુખ થયેલ, અંતર્મુખ પામેલ.

प्रतीच्या स्त्री. (प्रतीच्य+टाप्) પુલસ્ત્યની પત્ની.

प्रतीच्छक त्रि. (प्रतीच्छा इच्छा अस्य कन्) લેનાર, ગ્રહણ કરનાર.

प्रतीत त्रि. (प्रति+इ+क्त) પ્રખ્યાત, પ્રસિદ્ધ, જાણીતું, નિશ્ચિત, હર્ષ પામેલ, આદરવાળું, વિદ્વાન, પંડિત.

प्रतीत पुं. તે નામે એક વિશ્વેદેવ.

प्रतीति स्त्री. (प्रति+इ+भावे क्तिन्) ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ, જ્ઞાન, આદર, હર્ષ આનંદ તે.

प्रतीत्याश्व पुं. વિશેષ નામનો દેવ.

प्रतीप त्रि. (प्रतिगता आपोऽत्र अच् समा. ईत्व) પ્રતિકૂળ, વિરુદ્ધ, ઊલટું, જ્યાં અનુકૂળ નહિ તે.

प्रतीप पुं. (प्रति+आप्+अच् दीर्घः) તે નામનો ભરતવંશી એક રાજા, તે નામે એક અર્થાલંકાર.

प्रतीपक पुं. (प्रतीप+स्वार्थे कन्) કર્ણ રાજાના પુત્ર વસુનો પુત્ર.

प्रतीपग त्रि. (प्रतीप+गम्+ड) ઊલટું જનાર.

प्रतीपदर्शिन् त्रि. (प्रतीप+दृश्+णिनि) વિરુદ્ધ

प्रतिसर्ग पु. (प्रतिरूप प्रतिकूलो वा सर्ग) બ્રહ્માની સૃષ્ટિ સંબંધી મરીચિ વગેરે પ્રજાપતિઓની સૃષ્ટિ, પ્રલય

प्रतिसर्ग अव्य (सर्गं सर्गं प्रति वीप्सायां अव्ययी) પ્રત્યેક સૃષ્ટિએ, પ્રલયે પ્રલયે, દરેક સૃષ્ટિમાં

प्रतिसर्य्य पु (प्रतिसरे भव यत्) રૂદ્રભેદ

प्रतिसव्य न (प्रतिगत सव्य वाम येन) પ્રતિકૂલ, વિરૂદ્ધ આચરણ કરવાવાળુ, વિરોધી,

प्रतिसान्धानिक पु (संधान प्रयोजनमस्य ठक्, प्रतिरूप· साधानिक) માગધ, સ્તુતિપાઠક-ભાટચારણ વગેરે

प्रतिसारण त्रि (प्रतिसारयति, प्रति+सृ+णिच+ल्यु) દુર કરનાર, ખસેડનાર.

प्रतिसारण न (प्रति+सृ+णिच्+ल्युट) દૂર કરવુ, ખસેડવુ, સુશ્રુતમાં પ્રસિદ્ધ એક અગ્નિકાર્ય કે જે વણ ચિકિત્સાનું અંગ છે

प्रतिसारणीय पु (प्रति+सृ+णिच्+अनीयर्) દૂર કરવા યોગ્ય, ખસેડવા યોગ્ય.

प्रतिसारणीय पु સુશ્રુતમાં કહેલ એક ક્ષારપાકવિધિ

प्रतिसारित त्रि (प्रति+सृ+णिच्+क्त) દૂર કરેલ, ખસેડેલુ

प्रतिसारिन् त्रि (प्रतीप सरति, सृ+णिच्+णिनि) વિરૂદ્ધ જનાર, અવળુ ચાલનાર, નીચે જનાર, નીચમાં જનાર

प्रतिसीरा स्त्री (प्रतिसिनोति सीयते वा, प्रति+सि+रक् दीर्घश्च) દેરા-તંબુ વિગેરે, પડદો-ચક

प्रतिसूर्य पु (प्रतिरूप सूर्य)કાકીડો-કાચડો પ્રાણી, બીજો સૂર્ય પ્રકટયો હોય તેવો આકાશમાં થતો એક ઉત્પાત.

प्रतिसूर्यक पु (प्रतिसूर्य+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

प्रतिसृष्ट त्रि (प्रति+सृज्+कर्मणि क्त) પ્રેરેલ, મોકલેલ, તિરસ્કાર કરેલ, ખંડન કરેલ, આપેલુ

प्रतिसोमा स्त्री (प्रतिरूप सोमः सोमवल्ली यस्या) महिषवल्ली નામનો વેલો

प्रतिस्कन्ध पु કુમારનો એક અનુચર, નિયમબંધિનું એક અંગ

प्रतिस्कन्ध अव्य (स्कन्धं स्कन्धं प्रति वीप्सायां अव्य.) ખાંધે ખાંધે, દરેક ખંભે

प्रतिस्त्रि अव्य (स्त्रिया आभिमुख्य अव्ययी.) સ્ત્રીની સન્મુખ.

प्रतिस्त्री स्त्री (प्रतिरूपा स्त्री) પરનારી, પરસ્ત્રી

प्रतिस्पर्धा स्त्री (प्रति+स्पर्ध+भावे अङ्+टाप्) સામે સ્પર્ધા, યોગ્ય સ્પર્ધા, प्रतिकक्षा શબ્દ જુઓ

प्रतिस्पर्धिन् त्रि. (प्रति+स्पर्ध्+णिनि) સ્પર્ધા કરનાર, શત્રુ સામે સ્પર્ધા કરનાર

प्रतिस्पश पु (प्रतिरूप स्पश) પ્રતિદૂત, યોગ્યદૂત, સામો દૂત

प्रतिस्पश अव्य (स्पश स्पश प्रति अव्ययी) પ્રત્યેક દૂતમાં, દૂતે દૂતે

प्रतिस्रोतस् न (प्रतीप स्रोत) સામો પ્રવાહ, સામુ પૂર, અવળો પ્રવાહ

प्रतिस्वर पु (प्रति+स्वृ=शब्दोपतापयो+आधारे भावे वा अप्) પ્રતિશબ્દ-પડઘો, સૂર્યદ્વારા અગ્નિસંપાદનનું સાધન ગુરૂ કાચ-અંડાકૃ કાચ વિગેરે.

प्रतिहत त्रि (प्रतिहन्यते स्म, प्रति+हन्+क्त) દ્વેષ પામેલુ, રોકેલું, દૂર કરેલુ, બાતલ કરેલું, ખસેડેલ, સામે અથડાયેલ, નાશ પામેલ

प्रतिहत न (प्रति+हन्+भावे क्त) નિગકરણુ, રદ કરવુ તે, અટકાવવુ તે, निरास શબ્દ જુઓ.

प्रतिहतमति त्रि (प्रतिहता मतिर्यस्य) જેની અક્કલ મારી ગઇ છે તે, નાશ પામેલ બુદ્ધિવાળુ

प्रतिहति स्त्री (प्रति+हन्+भावे क्तिन्) પ્રતિઘાત, સામો પ્રહાર, રોધ-રોકાણુ, ક્રોધ

प्रतिहनन न (प्रति+हन्+ल्युट्) સામો માર મારવો, સામે પ્રહાર કરવો

प्रतिहरण न (प्रति+हृ+ल्युट्) સામેથી હરવું,સામેથી લઈ લેવું, ફરી લેવુ

प्रतिहर्तृ त्रि (प्रति+हृ+तृन्) સામેથી હરનાર,લેનાર, ફરી લેનાર

प्रतिहर्तृ पु („ „) એક પ્રકારનો ઋત્વિજ

प्रतिहर्षण पु (प्रतिरूप हर्षणम्) યોગ્ય સંતોષ ઉપજાવવો, સરખો હર્ષ

प्रतिहस्त पु (प्रतिरूपो हस्तो यस्य) પ્રતિનિધિ

प्रतिहस्तक पु (प्रतिरूपो हस्तोऽवलम्बनरूपो यस्य

प्रत्यक्पुष्पी स्त्री. (प्रत्यक् पुष्पमस्याः ङीप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रत्यक्श्रेणी स्त्री (प्रतीची श्रेणीर्यस्याः) વનસ્પતિ ઉંદરકાનિ, દંતીવૃક્ષ.

प्रत्यक्ष अव्य. (अक्ष्णः समीपम् अव्ययी० प्रतिसमासान्ती टच् प्रत्य०) ઇન્દ્રિયનું સમ્મુખ–નિકટ.

प्रत्यक्ष न. (प्रत्यक्षप्रमाणस्य बाधु) ઇન્દ્રિયના સંબંધથી થનારું જ્ઞાન, ઇન્દ્રિય સન્નિકર્ષથી પેદા થયેલું જ્ઞાન.

प्रत्यक्ष त्रि (प्रतिगत अक्षि इन्द्रियं यत्र समा० टच्) ઇન્દ્રિયના સંબંધથી થનાર પ્રત્યક્ષનો વિષય જોયા ચાર્ય.

प्रत्यक्षतस् अव्य. (प्रत्यक्ष+तसिल्) સમક્ષ સાક્ષાત્–પ્રત્યક્ષ.

प्रत्यक्षता स्त्री (प्रत्यक्षस्य भावः तल्+टाप्) પ્રત્યક્ષ પણું સમક્ષપણું.

प्रत्यक्षत्व न. (प्रत्यक्षस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्रत्यक्षदर्शिन् त्रि (प्रत्यक्षेण पश्यति दृश्+णिनि) સાક્ષી, સાક્ષાત્ જોનાર, પ્રત્યક્ષ દ્રષ્ટા.

प्रत्यक्षदर्शिन् त्रि. (प्रत्यक्षेण पश्यति दृश्+णिनि) ઉપરનો અર્થ.

प्रत्यक्षप्रमाण न. (प्रत्यक्षं प्रमाणम्) ઇન્દ્રિયના સંબંધથી પ્રાપ્ત થનાર પ્રમાણ, ચક્ષુપ્રમાણ.

प्रत्यक्षभूत त्रि (प्रत्यक्ष+भू+क्त) દેખાતું થયેલું, પ્રત્યક્ષ થયેલું, પ્રકટ થયેલું.

प्रत्यक्षभोग पु. (प्रत्यक्ष+भुज्+घञ्) માલીકની સંમતિથી તેની વસ્તુનો ઉપભોગ કરવો તે.

प्रत्यक्षलवण न. (प्रत्यक्षं सूपादौ लक्ष्यमाणं लवणं) રસોઈ બની રહ્યા પછી ઉપર તથા જુદો વિશેષ નખાતું મીઠું.

प्रत्यक्षवादिन् पु. (प्रत्यक्षमेव प्रमाणत्वेन वदति, वद+णिनि) ચાર્વાક બૌદ્ધ.

प्रत्यक्षित त्रि. (प्रत्यक्षमस्यास्ति इनि) સાક્ષાત્ જોનાર, પ્રત્યક્ષ કરનાર.

प्रत्यक्षीकरण न (प्रत्यक्ष+च्वि+कृ+ल्युट्) દેખાડું કરવું તે, પ્રત્યક્ષ કરવું તે.

प्रत्यक्षीकृत त्रि (प्रत्यक्ष+च्वि+कृ+क्त) પ્રત્યક્ષ કરેલ, દેખાડું કરેલ.

प्रत्यक्षीभवन न. (प्रत्यक्ष+च्वि+भू+ल्युट्) પ્રત્યક્ષ દેખાતું થવું, જાહેર પડવું.

प्रत्यक्षीभूत त्रि. (प्रत्यक्ष+च्वि+भू+क्त) પ્રત્યક્ષ થયેલ, દેખાતું થયેલ.

प्रत्यक्स्रोतस् पु. (प्रत्यक् प्रतीचीमभि स्रोतो यस्य) પશ્ચિમ દિશા તરફ જેનો પ્રવાહ જાય છે એવી નદી વિગેરે.

प्रत्यक्स्रोतस् पु (प्रतीचि प्रत्यगात्मनि स्रोतश्चिन्ताप्रवाहोऽस्य) પરમાત્મામાં મનોવૃત્તિવાળો યોગી.

प्रत्यक्स्रोतस् स्त्री. (प्रत्यक् प्रतीचीमभि स्रोतो यस्याः) નર્મદા નદી.

प्रत्यगात्मन् पु. (प्रतीचो प्रतिलोमस्यात्मा स्वरूपं) પરમેશ્વર, પરમાત્મા, બ્રહ્મચૈતન્ય.

प्रत्यग्दिशा स्त्री. (प्रत्यक् प्रतीची दिशा) પશ્ચિમ દિશા.

प्रत्यग्दिशापति पु (प्रत्यग्दिशायाः पतिः) પશ્ચિમદિશાનો અધિપતિ–વરુણદેવ.

प्रत्यगुदक् स्त्री. (प्रतीच्या उदीच्याश्च अन्तराला दिक्) વાયવ્યકોણ–પશ્ચિમ અને ઉત્તર દિશાની વચ્ચેની દિશા.

प्रत्यग्र त्रि. (प्रतिगतमग्रं श्रेष्ठं प्रथमक्षणं यस्य) નવીન નૂતન, શોધિત–શોધેલું, સ્વચ્છ.

प्रत्यग्र पु („ „) અરડૂસાનો ગુલ્મ કે છોડ.

प्रत्यग्रता स्त्री (प्रत्यग्रस्य भावः तल्+टाप्) નવીનપણું તાજાપણું.

प्रत्यग्रत्व न. (प्रत्यग्रस्य भावः त्व) તાજાપણું નવીનપણું.

प्रत्यग्रथ पु. (प्रतीच्यां रथ इव) અહિ છત્ર નામે એક દેશ.

प्रत्यग्रवयस् त्रि. (प्रत्यग्रं वयो यस्य) જુવાન નાનું સ્વાભાવિક નવી વયનું જુવાન–તરુણ.

प्रत्यग्रयौवन न. (प्रत्यग्रं यौवनं) કુમારાવસ્થા, જુવાની, યૌવન.

प्रत्यङ्मुख पु. મેરુ દેવનો તે નામનો એક.

प्रत्यङ्ग न. (प्रत्यङ्गमाश्रित्य) મસ્તક–શરીરનો અવયવ કાન વિગેરે.

શત્રુવાળુ વિગેરે

प्रतीपदर्शिन् त्रि (प्रतीप वाम पश्यति, दृश्+णिनि) અવળુ જોનાર, વિરૂદ્ધ જોનાર

प्रतीपदर्शिनी स्त्री (प्रतीपदर्शिन्+ङीप्) સ્ત્રી માત્ર.

प्रतीपवचन न (प्रतीप वचनम्) વિરૂદ્ધ વચન, પ્રતિકૂલ વચન, આડુ બોલવુ તે, યોગ્ય ઉત્તર ન આપતા બીજુ બોલવુ તે

प्रतीपवचन त्रि (प्रतीप वचनं यस्य) વિરૂદ્ધ બોલનાર, આડુ બોલનાર, પ્રતિકૂલ બોલનાર.

प्रतीपाश्व पु (प्रतीप अश्वो यस्य) તે નામે એક રાજા.

प्रतीयमान त्रि, (प्रति+इ+यक्+शानच्) જણાતું, અનુભવાતું, ભરોંસો મુકવા યોગ્ય, ખાત્રીવાળુ.

प्रतीर न (प्रतीर्य्यते, प्र+तीर्+क) તટ, તીર–કાંઠો.

प्रतीर पु ભૌત્યમનુનો એક પુત્ર,

प्रतीवाप पु (प्रति+वप्+घञ् दीर्घ) ગાળેલા સોના વિગેરેનો ભુક્કો કરવો તે, પીવાની કોઇ ઔષધિમાં બીજુ કોઇ ઔષધ નાખવુ તે.

प्रतीवेश पु (प्रति+विश्+घञ् दीर्घ.) પાડોશીનું ઘર, પાડોશી,

प्रतीवेशिन् त्रि (प्रतिवेश+अस्त्यर्थे इनि दीर्घ) પાડોશી, સમીપના ઘરવાળુ

प्रतीह पु (प्रतिकूला ईहा अस्य) ભરતવંશી એક ક્ષત્રીય.

प्रतीहार पु (प्रतिह्रियते, प्रति+हृ+करणे घञ्) દ્વારપાળ, દ્વાર રક્ષક

प्रतीहार पु (प्रतिह्रियतेऽत्र, प्रति+हृ+आधारे घञ्) બારણુ, દરવાજો, દ્વાર

प्रतीहार त्रि (प्रतिरूप हरति, हृ+अण् उप दीर्घ) માયાકાર–જાદુગર વિગેરે

प्रतीहारिणी स्त्री (प्रतिहार+मत्त्यर्थे इनि+ङीप् दीर्घ) દ્વારપાળ સ્ત્રી, બારણા આગળ ઊભેલી રક્ષક સ્ત્રી

प्रतीहारिन् पु (प्रतिहारोऽस्त्यस्य इनि दीर्घ) દ્વારપાળ, બારણાનો રક્ષક

प्रतीहास पु (प्रति+हस्+घञ् उप दीर्घ) ધોળી કણેરનું ઝાડ

प्रतुद पु (प्रतुदति, प्र+तुद्+क) ચાચ વતી ઠોલીને ખાનાર કોઇપણ પક્ષી, સીચાણો પક્ષી

प्रतुष्टिद त्रि. (प्रतुष्टिं ददाति दा+क) સંતોષ આપનાર.

प्रतुष्टूषत् त्रि (प्रस्तोतुमिच्छति, प्र+स्तु+सन्+शतृ) સ્તુતિ કરવા ઇચ્છતું

प्रतुष्टूषा स्त्री (प्र+स्तु+सन्+अङ्+टाप्) સ્તુતિ કરવાની ઇચ્છા

प्रतुष्टूषु त्रि (प्र+स्तु+सन्+उ) સ્તુતિ કરવાને ઇચ્છનાર

प्रतूर्त्त त्रि (प्र+तूर्+वेगे क्त) અત્યન્ત વેગવાળું, ઘણા વેગવાળુ

प्रतूर्त न (प्र+तूर्+भावे क्त) અત્યન્ત વેગ, ઘણો વેગ

प्रतूर्त्तक त्रि (प्रतूर्त+मत्वर्थे वुन्) ઘણા વેગવાળુ. અત્યન્ત વેગવાળું.

प्रतुलिका स्त्री (प्रकृष्ट तूलमत्र कप् कापि अत इत्वम्) અતિશય રૂ વળી એક પ્રકારની શય્યા

प्रतोद पु (प्रतुद्यतेऽनेन, प्र+तुद्+करणेघञ्) ઘોડા વિગેરેને મારવાનો ચાબુક–પરોણો

प्रतोली स्त्री. (प्रतुल्यते परिमीयते, प्र+तुल्+परिमाणे घञ्+ङीप्) શેરી, પોળ, શહેરની અંદરનો ભાગ, બજારનો માર્ગ, મોટો રસ્તો–રાજ માર્ગ

प्रतोलीक त्रि शेरीઓવાળુ–પોળવાળુ શહેર

प्रतोष पु (प्रतुष्+भावे घञ्) સંતોષ, સ્વાયંભુવ મનુનો પુત્ર.

प्रतोष त्रि. (प्रकृष्ट तोषोऽस्य) સંતોષવાળું સંતોષી

प्रत्त त्रि (प्रदीयते स्म प्र+दा+क्त) આપેલુ, દીધેલુ, અર્પણ કરેલુ, લગ્નમાં આપેલુ ધન વિગેરે.

प्रत्तवत् त्रि (प्र+दा+क्तवतु) આપતું, દેતુ, આપનાર.

प्रत्न त्रि (प्र+भवार्थे त्न) અસલનુ, જુનું, પુરાણુ, પ્રાચીન

प्रत्यंशु त्रि (प्रतिगतोंऽशुम्) કિરણને પ્રાપ્ત થયેલ.

प्रत्यक्चेतन पु. (प्रतीप विपरीतमञ्चति जानाति प्रति+अञ्च्+क्विप् प्रत्यक् चासौ चेतनश्च) જીવ, સાંખ્યમત સિદ્ધ પુરૂષ, સર્વજ્ઞ–અંતરાત્મા, પરમાત્મા, પરમેશ્વર.

प्रत्यक्पर्णी स्त्री. (प्रत्युञ्चि पर्णानि यस्याः ङीप्) અઘેડા નામની વનસ્પતિ.

અન્ન્યૂન શબ્દના ભાવનો ભાગ.

प्रत्यरि पु. (प्रति+ऋ+इन्) શત્રુ, દુશ્મન, વૈરી.

प्रत्यर्थ पु. (प्रतिगत अर्थम्) ઉત્તર–જવાબ, વરહેતુતા, અમીકાર નહિ કરવો તે.

प्रत्यर्थिन् त्रि. (प्रत्यर्थक, प्रति+अर्थ्–बीजे+णिनि) શત્રુ, દુશ્મન.

प्रत्यर्थिन् त्रि. (प्रतिकूलमर्थयते, अर्थ्+णिनि) પ્રતિપક્ષી સામો અજાણ ભાગનાર.

प्रत्यर्पण न. (प्रति+ऋ+णिच्+पुक्+ल्युट्) લીધેલું ધન વિગેરે પાછું આપવું પાછું સોંપવું.

प्रत्यर्पित त्रि. (प्रति+ऋ+णिच्+पुक्+क्त) પાછું સોંપેલું.

प्रत्यवगमन न. (प्रतिकूलमवगमनम्) ભાગનું એક કર્મ ભાગની એક જાતની ક્રિયા.

प्रत्यवतार न. (पञ्चोत्तर है. प्र.) નદીના કાંઠા પાણીની એવા–આવીની ઘાટ.

प्रत्यवमर्श पु. (प्रति+अव+मृश्+भावे घञ्) અંતઃકરણ, ચરેલું તે, વિચાર, અનુસંધાન શબ્દ સુમેળ.

प्रत्यवर त्रि. (प्रतिकूलोऽवरः) અતિ અધમ, અત્યન્ત નીચ, હલકું જે શ્રેષ્ઠ ન હોય તે.

प्रत्यवरोह पु. (प्रति+अव+रुह्+घञ्) ઉતરવું તે.

प्रत्यवरोहण न. (प्रति+अव+रुह्+ल्युट्) ઉતરવાનો અર્થ

प्रत्यवसान न. (प्रति+अव+सो+ल्युट्) ભોજન,ખાવું તે, ભક્ષણ કરવું ખાવું તે

प्रत्यवसित त्रि. (प्रति+अव+सो+कर्मणि क्त) ભોજન કરેલ, ખાધેલ.

प्रत्यवस्कन्द पु. (प्रति+अव+स्कन्द्+भावे घञ्) વ્યવહારમાં એક પ્રકારનો ઉત્તર, કરેલી ફરીયાદ સાચી છે પણ કોઈ કારણના વિધિ તે એ છે–એવો ઉત્તર

प्रत्यवस्कन्दन न. (प्रति+अव+स्कन्द्+भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ

प्रत्यवस्था स्त्री. (प्रति+अव+स्था+भावे अङ्+टाप्) પ્રતિપક્ષ રૂપે ઉભા રહેવું તે.

प्रत्यवस्थान न. (प्रति+अव+स्था+भावे ल्युट् प्रत्यवस्थान है. प्र.) એ ઢંગ્નું સમાધાન કરવું તે ખંડનનું પ્રતિ-વચન.

प्रत्यवस्थापन न. (प्रति+अव+स्था+णिच्+ल्युट्) પ્રતિ-પક્ષમાંથી રહેવું તે.

प्रत्यवस्थातृ त्रि. (प्रति+अव+स्था+तृच्) પ્રતિપક્ષી સામો રહેનાર, શત્રુ, વૈરી.

प्रत्यवहार पु. (प्रति+अव+हृ+भावे घञ्) પ્રલય, નાશ માટે તૈયાર થયેલા દેવોને ઉપદેશથી અટકાવવું તે.

प्रत्यवाय पु. (प्रति+अव+इ+कर्तरि भावे च अच्) પાપ, વિરુદ્ધ આચરણ, આચરેલું–વિરોધ.

प्रत्यवाय पु. (प्रत्यवाय है. प्र.) દેવ, વિઘ્ન, અન્તરાય.

प्रत्यवेक्षण न. (प्रति+अव+ईक्ष्+भावे ल्युट्) આગળ પાછળનો વિચાર કરવો તે, ભવિષ્યનું શું થાય નથી શું એમ વિચાર રહેવું તે.

प्रत्यवेक्षा स्त्री. (प्रति+अव+ईक्ष्+भावे अङ्) ઉપર નો અર્થ

प्रत्यश्मन् पु. (प्रतिगत अश्मानम्) [illegible]

प्रत्यष्ठीला स्त्री. એક પ્રકારનો રોગ.

प्रत्यस्त त्रि. (प्रति+अस्+क्त) સામે ફેંકેલ નાખેલ, છોડેલ.

प्रत्यहम् अव्य. (अहि अहि वीप्सायां अव्य.) દરેક, રોજ

प्रत्याकार पु. (प्रतिगत आकृति वस्त्रादि आवृणोति यत्) તરવારનું મ્યાન.

प्रत्याख्यात त्रि. (प्रति+आ+ख्या+कर्मणि क्त) નિરાકરેલ, ખંડન કરેલ, દૂર કરેલ, રદ કરેલ,નકારેલ

प्रत्याख्यान न. (प्रति+आ+ख्या+भावे ल्युट्) નિરાકરણ કરવું, દૂર કરવું, ખંડન કરવું, રદ કરવું, ત્યાગ કરવું. જૈનમતમાં એક પૂર્વ પૈકી નવમું તે નામનું છે.

प्रत्याख्यान न. (पच्चक्खाण है. प्र.) ત્યાગનું કરવું મન, વચન, કાયાની પ્રતિજ્ઞા ત્યાગ કરેલ નિવૃત્તિ, આરંભમાં [illegible] ત્યાગ કરવું તે, પ્રત્યા-ખ્યાન સંબંધી હકીકતવાળું નવમું પૂર્વ

प्रत्याख्यानक्रिया स्त्री. (पच्चक्खाणकिरिया है. प्र.) પ્રત્યાખ્યાનના ભંગ સુધી [illegible] ક્રિયા [illegible] નામ.

प्रत्याख्यानप्रवाद पु. (पच्चक्खाणप्पवाय है. प्र.) પ્રત્યાખ્યાનના અધિકારવાળું ૧૪ પૂર્વમાંનું નવમું પૂર્વ

प्रत्याख्यानावरण न. (पच्चक्खाणावरण है. प्र.)

प्रत्यङ्ग अव्य (अङ्गं अङ्गं प्रति साकल्ये अव्ययी) અગે અગે, પ્રત્યેક અવયવે

प्रत्यङ्गिरस् पु (प्रतिगत अङ्गिरसम्) ચાક્ષુસ મન્વન્તરમાંનો તે નામનો એક ઋષિ.

प्रत्यङ्गिरा स्त्री મત્ર મહોદધિ નામના ગ્રથમસિદ્ધ તે નામની એક દેવી

प्रत्यङ्मुख त्रि (प्रत्यङ् मुखं यस्य) પશ્ચિમ તરફ મુખવાળું, પશ્ચિમ તરફ જેનું મુખ હોય તે

प्रत्यङ्मुखता स्त्री (प्रत्यङ्मुखस्य भाव तल्+टाप्) પશ્ચિમ તરફ મુખ રાખવાપણું, પશ્ચિમમાં મુખ રાખવુ તે

प्रत्यङ्मुखत्व न (प्रत्यङ्मुखस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रत्यच् पु (प्रत्यञ्चति, अञ्च्+क्विप् विच् वा) સ્વાત્મા, પશ્ચિમદેશ–કાળ

प्रत्यच् अव्य (प्रतीच्या, सप्तम्यर्थे असि तस्य लोप) પશ્ચિમ કાળમા, પશ્ચિમ દેશમાં, પશ્ચિમ દિશામા

प्रत्यच् त्रि (प्रति+अञ्च्+कर्त्तरि विच्) દેશ અથવા કાળની પાછળનું–પશ્ચિમનું

प्रत्यञ्च् पु (प्रत्यञ्चति, अञ्च्+क्विप् विच् वा) પરમેશ્વર, પશ્ચિમદેશ–કાળ

प्रत्यञ्जन न (प्रतिरूपमनुरूपमञ्जनम्) યોગ્ય અજન, સારૂં આંજણુ

प्रत्यनन्तर त्रि (प्रति प्राप्तमनन्तरम्) પાસેનું,નજદીકનું, પછીનું

प्रत्यनीक पु (प्रतिकूलमनीकं यस्य) શત્રુ, વિઘ્ન, પ્રતિવાદી

प्रत्यनीक न. (,, ,,) તે નામનો એક અલકાર

प्रत्यनुमान न (प्रतिरूपमनुमान) ઉલટુ અનુમાન, વિરૂદ્ધ અનુમાન, જેમકે પર્વત વહ્નિવાળો છે ધુમાડાથી આવુ વાદિએ કહ્યું તેનાથી ઉલટુ પર્વત અગ્નિવાળો નથી, કેમ ? પાષાણાદિવાળો છે માટે તેવુ અનુમાન

प्रत्यन्त पु (प्रतिगतोऽन्तम्) તે નામનો મ્લેચ્છદેશ

प्रत्यन्त त्रि (,, ,,) નજીકનું, સમીપનું, પાસેનું, સનિકૃષ્ટ.

प्रत्यन्तगिरि पु (प्रत्यन्त सन्निकृष्टो गिरि) મોટા પર્વતની પાસેનો નાનો પર્વત

प्रत्यन्तपर्वत पु (प्रत्यन्त सन्निकृष्ट पर्वत) ઉપરનો અર્થ

प्रत्यन्तर त्रि (प्रतिगतमन्तरम्) સમીપનુ, પાસેનુ, પછીનુ

प्रत्यभिज्ञा स्त्री (प्रतिगता अभिज्ञा) પહેલાં કોઇ પદાર્થને જોયા પછી તેને તેજરૂપે ફરી ઓળખવો તે, એક પ્રકારનુ પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન

प्रत्यभिज्ञादर्शन न (प्रत्यभिज्ञाया दर्शनम् शास्त्रम्) તે નામે એક દર્શન–માહેશ્વર શાસ્ત્ર

प्रत्यभिज्ञान न (प्रतिगतं अभिज्ञानम्) અમુક વસ્તુને પ્રથમ જોયા પછી તેને તેજ રૂપે ફરી ઓળખવી તે.

प्रत्यभियोग पु (प्रतिरूपोऽभियोग) વાદી ઉપર પ્રતિવાદીની સામી ફરીયાદ, પ્રતિવાદીની વિરૂદ્ધ ફરીયાદ

प्रत्यभिवाद पु (प्रति+अभि+वद्+णिच+घञ्) વંદન કરનારને સામે આશીર્વાદ વગેરે કહેવો તે

प्रत्यभिवादन न (प्रति+अभि+वद्+णिच्+ल्युट्) પ્રણામ કરનારને ગુરૂ વિગેરેએ આશીર્વાદ વગેરે કહેવો તે

प्रत्यभिस्कन्दन न (प्रति+अभि+स्कन्द्+भावे ल्युट्) પ્રતિવાદીની વિરૂદ્ધ ફરીયાદ

प्रत्यय पु (प्रति+इण्+भावकरणादौ अच्) ભરોસો–વિશ્વાસ, ખાતરી, પ્રમાણપૂર્વક નિશ્ચય, સોગન્દ, જ્ઞાન, બુદ્ધિ, સ્વાધીન, હેતુ, નર્તણુક, ચાલચલગત, કીર્તિ, પ્રસિદ્ધપણુ, વ્યાકરણ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ પ્રત્યય, આચાર, સહકારીકરણ, છેદ–કાણુ, સ્વાદ, ધ્યાન ધરવુ તે, અમુક એક શબ્દ

प्रत्ययकारिणी स्त्री (प्रत्यय करोति, कृ+णिनि+ङीप्) ખાતરી કરાવનારી મહોર–સિક્કો, મુદ્રા

प्रत्ययकारिन् त्रि (प्रत्यय करोति, कृ+णिनि) ખાતરી કરાવનાર, નિશ્ચયકારક, વિશ્વાસકારક

प्रत्ययित त्रि (प्रत्ययो विश्वास• सजातोऽस्य, प्रत्यय+इतच्) વિશ્વાસ પામેલો, આપ્ત, હિતેચ્છુ, પ્રામાણિક.

प्रत्ययित त्रि (प्रति+अय् गतौ+क्त) સામે ગયેલ.

प्रत्ययिन् त्रि (प्रत्यय+अस्त्यर्थे इनि) વિશ્વાસુ,ખાત્રી વાળુ, નિશ્ચયવાળુ

प्रत्यरा स्त्री (प्रतिनिहिता अरा) પૈડાંના આગાઓને

सामे आवा-जमा राखनार, सामी वाटाघाट करनार.
प्रत्यावाय पुं. (प्रति+आ+वु+णिच्+अच्) कोइने कोइवी सजाणावुं वस्तु मोकल विगेरे करवो.
प्रत्यायायन न. (प्रति+आ+यु+णिच्+भावे ल्युट्) आश्रुंने आवुं केई न थवुं आजीके सब लावुं.
प्रत्याश्वासन न. (प्रति+आ+श्वस्+णिच्+भावे ल्युट्) शातन करी आश्वासन आपवुं दिलासो आपवो.
प्रत्यासंकलित त्रि. (प्रति+आ+सम्+कल+क्त) अमुक जिसनो निश्चय करेल होय ते, संकलना करेल.
प्रत्यासत्ति स्त्री. (प्रति+आ+सद्+भावे क्तिन्) निकटपणुं, संबन्ध मात्र, न्यायप्रसिद्ध अलौकिक प्रत्यक्ष हेतु संबन्ध.
प्रत्यासन्न त्रि. (प्रति+आ+सद्+क्त) पासेनुं, निकटनुं समीप, आसन्न समीप रहेल.
"प्रत्यासन्न नमसि दयिताजीवितालम्बनार्थी" मेघदूत.
प्रत्यासार पुं. (प्रत्यासिच्यते, प्रति+आ+सृ+घञ्) सैन्यनी पाछलनो भाग, व्यूहनी पाछल सैन्यनो बीजो व्यूह करवो ते.
प्रत्यासार पुं. (प्रति+आ+सृ+भावे घञ्) सैन्यनो बीजो व्यूह, सैन्यनो पाछलो भाग.
प्रत्यास्वर पुं. (प्रत्यास्वरति, प्रति+आ+स्वृ+अच्) आगल आवीने फरी आवेल–पाछो फरेल स्वर.
प्रत्यास्वर त्रि.(,, ,, ,,) पाछुं आवेल, फरी आवेल.
प्रत्याहत त्रि. (प्रति+आ+हन्+क्त) हणेलुं हरावेलुं सामे मारेलुं.
प्रत्याहरण न. (प्रति+आ+हृ+भावे ल्युट्) चित्त अने इन्द्रियो विगेरेने विषयथी पाछां वाळवां जे समाधिमां राखवां ते, फरीथी हरण करवुं ते, फरीथी लेवुं ते, पाछुं लेवुं ते.
प्रत्याहरणीय त्रि. (प्रति+आ+हृ+कर्मणि अनीयर्) पाछा लेवा योग्य, सामेथी लेवा योग्य, रोकवा लायक.
प्रत्याहर्तव्य त्रि. (प्रति+आ+हृ+तव्यत्) उपर प्रमाणे अर्थ.
प्रत्याहार पुं. (प्रति+आ+हृ+भावे घञ्) चित्त तथा इन्द्रियो वगेरेने विषयोथी रोकवां ते–योगनुं एक अंग, पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध १४ सूत्रोनी अंदर बताव्या अण् हल् विगेरे.
"स्वरितेनाधिकारोऽपि प्रत्याहार" पाणिनिसूत्र.
प्रत्याहार्य त्रि. (प्रति+आ+हृ+ण्यत्) पाछुं लेवा योग्य, सामेथी लेवा योग्य, रोकवा लायक.
प्रत्याहृत त्रि. (प्रति+आ+हृ+कर्मणि क्त) पाछुं लेवेल, फरी लीधेल, रोकेल.
प्रत्युक्त त्रि. (प्रति+वच्+क्त) उत्तर आपेलुं जेने कहेल, निराकरण करेल, खंडन करेल.
प्रत्युक्ति स्त्री. (प्रति+वच्+भावे क्तिन्) जवाब, उत्तर आपवुं बोलवुं ते.
प्रत्युज्जीवन न. (प्रति+उद्+जीव्+भावे ल्युट्) फरी जीवतुं थवुं उत्पन्न थवुं पुनर्जन्मयुक्त थवुं ते.
प्रत्युज्जीवित त्रि. (प्रति+उद्+जीव्+क्त) पुनर्जन्म युक्त थयेल.
प्रत्युत अव्य. (प्रति+उत+इति हेतु) नीचे प्रमाणे उलटी रीते, नहितो, किंवा.
प्रत्युत्क्रम पुं. (प्रति+उद्+क्रम्+घञ् न वृद्धि) युद्ध माटे उद्योग करवो ते युद्ध माटे जवुं ते, मुख्य प्रयोजन माटे अमुख्य प्रयोजनने आरंभ करवो ते.
प्रत्युत्क्रमण न. (प्रति+उद्+क्रम्+ल्युट्) उपलो अर्थ.
प्रत्युत्क्रान्ति स्त्री. (प्रति+उद्+क्रम्+क्तिन्) युद्ध माटे उद्योग, मुख्य प्रयोजन माटे अमुख्य प्रयोजननो आरंभ.
प्रत्युत्तर न. (प्रतिरूपमुत्तरम् प्रा. स.) सामो उत्तर, जवाब, सामो जवाब, प्रश्न, उत्तरनुं उत्तर वाक्य.
प्रत्युत्थान न. (प्रति+उद्+स्था+ल्युट्) आवेल पुरुषने आदर आपवा माटे आसन उपरथी उभा थवुं ते, कोइ उभो थयो होय तेना सामो स्हेजे उभो थाय ते.
प्रत्युत्थित त्रि. (प्रति+उद्+स्था+क्त) कोइ आवे त्यारे तेना मानमां आसन उपरथी उभुं थयुं होय.
प्रत्युत्पन्न त्रि. (प्रति+उद्+पद्+क्त) फरीथी उत्पन्न थयेल फरी उपजेलुं उत्पादक करेल

જેની અસર ચાર મહીના રહે છે અને જે સર્વ વિરતિપણું પ્રાપ્ત થવા દે નહિ તે કષાય, કષાયના ચાર પ્રકારમાંનો ત્રીજો પ્રકાર

प्रत्याख्यानी स्त्री (पच्चक्खाणी जे प्रा) નિષેધ-કરનારી ભાષા

प्रत्याख्येय त्रि. (प्रति+आ+ख्या+यत्) ખંડન કરવા લાયક, રદ કરવા યોગ્ય, ના પાડવા લાયક, નાપસંદ કરવા યોગ્ય, તિરસ્કારવા લાયક

प्रत्यागत त्रि (प्रति+आ+गम्+क्त) સામે આવેલ, પાછું આવેલ, ફરી આવેલ

प्रत्यागति स्त्री (प्रति+आ+गम्+भावे क्तिन्) ફરીથી આવવું તે, પુનરાગમન, આવવું, સામે આવવું તે.

प्रत्यागम पु (प्रति+आ+गम्+भावे अप्) ઉપરનો અર્થ

प्रत्यागमन न (प्रति+आ+गम्+भावे ल्युट्) સામે આવવું, પાછા આવવું, ફરી આવવું

प्रत्यागार न પ્રથમનું નિવાસ સ્થલ

प्रत्यागारं अव्ययी (आगारं आगारं प्रति साकल्ये अव्य) ઘેરે ઘેરે, દરેક ઘેર

प्रत्यादर्श पु (प्रति+आ+दृश्+अच्) ફોટો, છબી, પ્રતિમા.

प्रत्यादिष्ट त्रि (प्रति+आ+दिश्+कर्मणि क्त) જણાવેલુ, સૂચવેલુ, ખંડન કરેલુ, નિરાકરણ કરેલુ, પૂર્વે સાવધ કરેલું, આકાશવાણી વગેરેથી સૂચવેલુ, આજ્ઞા કરેલ

प्रत्यादेश पु (प्रति+आ+दिश्+भावे घञ्) નિરાકરણ, તિરસ્કાર, ખંડન, દૂર કરવુ, સૂચવવું, જણાવવુ, આજ્ઞા

प्रत्याधान न (प्रतिपत्त्या धीयते, प्रति+आ+धा+कर्मणि ल्युट्) માથુ, મસ્તક

प्रत्याधान न (प्रति+आ+धा+भावे ल्युट्) દ્વિતીયાધાન

प्रत्याध्मान पु (प्रति+आ+ध्मा+ल्युट्) એક જાતનો વાયુનો રોગ

प्रत्यानयन न (प्रति+आ+नी+ल्युट्) ફરીથી આણવુ તે, પાછુ આણવુ, સામેથી લાવવુ

प्रत्यानिनीषत् त्रि (प्रति+आ+नी+सन्+शतृ) પાછુ આણવા ઇચ્છતુ, સામે આણવા-ફરી લાવવા ચાહતુ.

प्रत्यानिनीषा स्त्री (प्रत्यानेतुं इच्छा, प्रति+आ+नी+सन्+अङ्+टाप्) પાછુ આણવાની ઇચ્છા, સામે આણવા-ફરી લાવવાની ઉમેદ.

प्रत्यानिनीषु पु (प्रत्यानेतु इच्छुः, प्रति+आ+नी+सन्+उ) સામે લાવવા ચાહનાર, પાછુ લાવવા ઇચ્છનાર, આણવા ઇચ્છનાર

प्रत्यानीत त्रि (प्रति+आ+नी+क्त) ફરીથી લાવેલ, પાછું આણેલ, સામે આણેલ, ફરી આણેલ.

प्रत्यापत्ति स्त्री (प्रति+आ+पद्+क्तिन्) વૈરાગ્ય, ફરીથી આવવુ તે, પાછા આવવુ.

प्रत्याम्नान पु (प्रतिरूपतया आम्नायते, प्रति+आ+म्ना+कर्मणि ल्यु) પ્રતિનિધિ.

प्रत्याम्नाय त्रि (प्रतिरूपतया आम्नायते, प्रति+आ+म्ना+कर्मणि घञ्) પ્રતિનિધિ પણાએ કરવા યોગ્ય પ્રાયશ્ચિત વિગેરે કર્મ

प्रत्यायक त्रि. (प्रति+आ+इ+ण्वुल्) વિશ્વાસ કારક, બોધક, સમજાવનાર, જણાવનાર.

प्रत्यायन न (प्रति+आ+इ+णिच्+भावे ल्युट्) વિશ્વાસ પેદા કરવો તે, જણાવવુ તે, ખાત્રી કરી આપવી તે, બોધ આપવો

प्रत्यारम्भ पु (प्रतिरूप आरम्भ) આરંભની પાછળ આરંભ

प्रत्यालीढ न (प्रति+आ+लीह्+क्त) ડાબો પગ પાછળ અને જમણો પગ આગળ રાખી ધનુષ્ ધરવાવાળા માણસનુ એક જાતનુ ઉભુ રહેવુ-વીરાસન

प्रत्यालीढ त्रि (प्रति+आ+लीह्+क्त) ચોટેલું, ખાધેલુ. સ્વાદ લીધેલુ.

प्रत्यावर्तन न (प्रति+आ+वृत्+णिच् वा+भावे ल्युट्) પાછા ફરવુ, ફરી આવવું, સામેથી અટકાવવુ.

प्रत्यावृत्त त्रि (प्रति+आ+वृत्+क्त) ફરી આવેલ, પાછું ફરેલ, સામે અટકાવેલ.

प्रत्याशा स्त्री (प्रति किञ्चित् वस्तु लक्षीकृत्य आ समन्तात् अश्नुते व्याप्नोति, प्रति+आ+अश्+अच्+टाप्) કર-કોઈ વસ્તુ વગેરે ઉપર ફરીથી આશા રાખવી તે, સામી આશા-ઇચ્છા

प्रत्याशिन् त्रि. (प्रत्याशा+अस्त्यर्थे इनि) આશાવાળું,

प्रथन न (प्रथ+भावे ल्युट्) प्रसिद्ध करवुं, ફેલાવવું, વિસ્તારવું.

प्रथम त्रि (प्रथ+अमच्, प्रथते अमच्) મુખ્ય, પહેલું, આદિનું, પ્રધાન.

प्रथमकारण न (कर्मधा. स.) મૂળ કારણ, પહેલું કારણ.

प्रथमज त्रि. (प्रथमं जायते जन्+ड) પહેલો ઉત્પન્ન થયેલ, પ્રથમ જન્મેલ.

प्रथमजात त्रि (प्रथमं जातः कर्म, जन्+क्त) પૂર્વે જન્મેલ, પહેલાં ઉત્પન્ન થયેલ.

प्रथमतस् अव्य. (प्रथम+तसिल्) પહેલેથી, આરંભથી.

प्रथमता स्त्री (प्रथमस्य भावः तल्+टाप्) પહેલાપણું, મુખ્યપણું.

प्रथमत्व न. (प्रथमस्य भावः त्व) પહેલાપણું.

प्रथमवयस न. (प्रथमं च तत् वयश्च) પહેલી વય, બાલ્યાવસ્થા.

प्रथमवयस्विन् त्रि (प्रथमवयस्+विनि) પહેલી વયવાળું, પ્રથમ વયવાળું.

प्रथमवयस्विनी स्त्री. (प्रथमवयस्विन्+ङीप्) પ્રથમ અવસ્થાવાળી, પહેલી વયવાળી.

प्रथमविला स्त्री. (प्रथम विलं पिबति) પ્રથમ જન્મેલી સ્ત્રી.

प्रथमसाहस पु. (प्रथमश्चासौ साहस) પહેલું સાહસ, દંડ.

"साहसं तु ... प्रथमः ..."

प्रथमाश्रमिन् पु. स्त्री (प्रथमाश्रमे आश्रमिन्) બ્રહ્મચારી.

प्रथमाश्रम पु. न (प्रथमश्चासौ आश्रमश्च) ચાર આશ્રમ પૈકી પહેલો આશ્રમ.

प्रथा स्त्री. (प्रथ+भावे अङ्+टाप्) ખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ.

प्रथित त्रि (प्रथ्+क्त) પ્રસિદ્ધ, ખ્યાત, ફેલાયેલ, વિસ્તરેલ, મશહૂર.

प्रथिन पु. („ „) વિસ્તાર, ... તે નામનો એક ઋષિ.

प्रथिति स्त्री. (प्रथ+क्तिन्) ... પ્રસિદ્ધિ, વિખ્યાતિ.

प्रथिमन् पु. (पृथोर्भावः पृथु+इमनिच् पृथ्वादेः) વિસ્તારનું વિશાળપણું, સ્થૂલપણું-મોટાપણું.

प्रथिमन् त्रि. (...) અતિશય સ્થૂલ, અત્યન્ત મોટું, બહુ મોટું.

प्रथिमवत् त्रि (प्रथिमन्+मतुप्) વિસ્તારવાળું, વિશાળતાવાળું, સ્થૂલતાવાળું.

प्रथिमिनी स्त्री (प्रथिमन्+ङीप्) તે નામની સ્થૂલ સ્ત્રી, સ્થૂલ શરીરવાળી સ્ત્રી.

प्रथिवी स्त्री. (पृथिवी+पृषो.) પૃથ્વી, ભૂમિ.

प्रथिष्ठ त्रि (अतिशयेन पृथुः इष्ठन् प्रथादेशः) અત્યન્ત વિશાળ, ઘણું મોટું, અત્યન્ત સ્થૂલ-જાડું.

प्रथीयस् त्रि (अतिशयेन पृथुः, ईयसुन् प्रथादेशः) અધિક વિશાળ, મોટું, સ્થૂલ.

प्रथीयसी स्त्री. (प्रथीयस्+ङीप्) વધારે વિશાળ ... મોટી સ્થૂલ-જાડી સ્ત્રી.

प्रथु पु. (प्रथ, प्रथ+उ) વિષ્ણુ.

प्रथुक पु. (पृथु+क, उक) પૌંઆ, ... શબ્દ જુઓ.

प्रदक्षि (प्रदक्षिण, प्रदक्षिण) ... ...

प्रदक्षिण न. (प्रगतो दक्षिणम्) દેવ, મંદિર, ... વિગેરેની પ્રદક્ષિણા કરવી તે, આસન ... ફરવું તે.

प्रदक्षिणीकरण न. (प्रदक्षिण+च्वि+कृ+ल्युट्) ... પ્રદક્ષિણા કરવી તે.

प्रदक्षिणीकृत त्रि. (प्रदक्षिण+च्वि+कृ+क्त) પ્રદક્ષિણા કરેલ, આનુકૂળ્ય યોગ્ય કરેલ.

प्रदक्षिणीकृत्य अव्य (प्रदक्षिण+च्वि+कृ+ल्यप्) પ્રદક્ષિણા કરીને, યોગ્ય કરીને.

प्रदक्षिणित न. (प्रदक्षिण+इतच्) પ્રદક્ષિણા કરી, યોગ્ય કર્યું તે.

प्रदत्त त्रि (प्र+दा+कर्मणि क्त) આપેલું આપેલ, અર્પણ કરેલું.

प्रदर पु. (प्र+दृ-विदारणे+भावे अप् अथवा कर्तरि अच्) ભંગ, ચીરવું, ફાડવું, ભાગવું, સ્ત્રીઓને એક ધાતુજનો રોગ.

ગુણાકાર કરેલું

प्रत्युत्पन्न न (प्रति+उत+पद्+क्त) ગુણવું, ગુણાકાર

प्रत्युत्पन्नजाति स्त्री (प्रत्युत्पन्ना जाति) એક જાતનું ગણિત

प्रत्युत्पन्नमति स्त्री (प्रत्युत्पन्ना तत्कालोचिता मतिः) તત્કાળને યોગ્ય બુદ્ધિ, જે સમયે જે ઘટે તે સૂઝાડનારી બુદ્ધિ, હાજરજવાબી બુદ્ધિ

प्रत्युत्पन्नमति त्रि (प्रत्युत्पन्ना तत्कालोचिता मतिर्यस्य) તત્કાળને યોગ્ય બુદ્ધિવાળુ, હાજરજવાબી બુદ્ધિવાળુ, પ્રતિભાશાળી

प्रत्युदाहरण न (प्रतिकूलमुदाहरणम्) પ્રતિકૂલ ઉદાહરણ, વિરૂદ્ધ દાખલો, ઉલટું દ્રષ્ટાન્ત.

प्रत्युदाहृत त्रि (प्रति+उद्+आ+हृ+क्त) પ્રતિકૂલ દાખલો આપેલ, વિરૂદ્ધ દ્રષ્ટાન્ત કહેલ

प्रत्युद्गम पु (प्रति+उद्+गम्+घञ् न वृद्धि) સામે જવુ, प्रत्युत्थान શબ્દ જુઓ

प्रत्युद्गमन न (प्रति+उद्+गम्+भावे ल्युट्) સામે જવુ, આવેલા માણસને સત્કાર આપવા માટે આસન ઉપરથી ઉભા થવુ તે

प्रत्युद्गमनीय न (प्रति+उद्+गम्+कर्मणि अनीयर्) ધોયેલા વસ્ત્રની જોડ

"गृहीतप्रत्युद्गमनीयवस्त्रा" कुमारस

प्रत्युद्गमनीय त्रि (प्रति+उद+गम्+अनीयर्) સામે જવા યોગ્ય, સામે જઈ માન આપવા યોગ્ય, પૂજ્ય.

प्रत्युद्धरण न (प्रति+उद्+धृ+ल्युट्) ગયેલી વસ્તુ પાછી મેળવવી તે, સામે ઉદ્ધાર કરવો, ફરીથી હાસીલ કરવુ

प्रत्युन्नमन न (प्रतिकूलमुन्नमन) નીચે નમવુ

प्रत्युपकार पु (प्रतिरूप उपकार) સામો ઉપકાર કરવો તે, ઉપકારનો બદલો વાળવો તે.

प्रत्युपकारिन् त्रि (प्रति+उप+कृ+णिनि) સામે ઉપકાર કરનાર

प्रत्युपकृत त्रि (प्रति+उप+कृ+क्त) સામે ઉપકાર કરેલ

प्रत्युपक्रिया स्त्री (प्रति+उप+कृ+अङ्+टाप्) સામે ઉપકાર કરવો

प्रत्युपदेश पु (प्रतिरूप उपदेश) સામે ઉપદેશ, સામુ શીખવવુ તે, પ્રતિશિક્ષણ

प्रत्युपवादित त्रि (पडुप्पवाइय जै प्रा) વાજીંત્ર વગાડેલ

प्रत्युपचार पु (पडोआर जै प्रा) પ્રતિકૂલ ઉપચાર

प्रत्युपहार पु (प्रतिरूप उपहार) સામી ભેટ કરવી તે, યોગ્ય ઉપહાર-ભેટ

प्रत्युप्त त्रि (प्रति+वप्+क्त) વાવેલું, જડેલુ, જડી દીધેલ

प्रत्युरस् अव्य (उरसि विभक्त्यर्थेऽव्ययी) છાતીમા, છાતી વિષે

प्रत्युरस अव्य (उरसि विभक्त्यर्थेऽव्ययी अच् समा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रत्युलूक पु (प्रतिकूल उलूकस्य) કાગડો

प्रत्युलूकक पु (प्रतिरूप उलूको यस्य कप्) ઘુવડના જેવુ કોઈ પક્ષી

प्रत्युष पु (प्रति+उष्-दाहे आधारस्य कर्तृत्व क) પ્રાત કાળ, પરોઢ-સવારનુ પહોર

प्रत्युषस् न (प्रति+उष्-आधारे कसुन्) ઉપરનો અર્થ

प्रत्यूष पु (प्रत्यूषति रुजति कामुकान् प्रति+ऊष-रुजायां +क) પ્રભાતકાલ-સવાર, સૂર્ય, આઠ વસુમાનો એક, આકડાનુ ઝાડ

प्रत्यूषस् न (प्रति+ऊष्-रुजाया असुन् असि वा) પ્રભાત, સવાર, પ્રાત કાળ

प्रत्यूह पु (प्रति+ऊह्+घञ्) વિઘ્ન, નડતર, અડચણ, પ્રતિબધ

प्रत्यृच अव्य (ऋचमृच प्रति वीप्सायां अव्ययी अच् समा) પ્રત્યેક ઋચાએ, દરેક ઋચાએ-વેદની કડીએ

प्रत्येक अव्यय (एकमेक प्रति वीप्सायां अव्ययी) એક એક પ્રત્યે, દરેક

प्रत्येकबुद्ध पु પોતે પોતાની મેળે બોધ પામી જે મોક્ષે જાય તે

प्रत्वक्षस् त्रि (प्र+त्वक्ष्-तनूकरणे+असुन्) અત્યન્ત શત્રુ-ઘાતક

प्रथ् (भ्वा आ अ क सेट् प्रथते) પ્રસિદ્ધ થવુ, પ્રખ્યાત થવુ

प्रथ् (चुरा उभ सेट् प्रथयति-ते) પ્રસિદ્ધ થવુ, અપ્રસિદ્ધ કરવુ, ફેલાવવુ स

प्रयो त्रि (प्रकृष्टा यौर्दिनं यत्र) मोटा दिवसवाळुं, श्रेष्ठ दिवसवाळुं.

प्रयोत पु (प्र+द्युत्+अच्) किरण. ते नामे ओक यक्ष, प्रकाश.

प्रयोतन पु (प्र+द्युत्+ल्युट्) सूर्य, आकडानुं झाड.

प्रयोतन न (प्र+द्युत्+भावे ल्युट्) प्रकाशवुं, दीप्ति. तेज, कान्ति.

प्रयोतन त्रि (प्र+द्युत्+युच्) प्रकाशमान, प्रकाशवुं.

प्रद्राव पु. (प्रकृष्टो द्रवः) पलायन, नासी जवुं ते.

प्रद्राविन् त्रि. (प्रद्राव+मत्वर्थे इनि) नासी जवाना स्वभाववाळुं.

प्रद्रावक त्रि. (प्र+द्रा–इत्यिन्नाया गतौ स्वार्थे क) भराण गतिने पामेल, भय भरेला पामेल.

प्रद्रुत पु. (प्र+द्रु+भावे यविता क्त) पलायन, नासी जवुं, भागी जवुं.

प्रद्राविन् त्रि (प्र+द्रु+ताच्छील्ये णिनि) पलायन क-रवाना स्वभाववाळुं. नासी जवाना स्वभाववाळुं.

प्रद्वार न (प्रगत द्वारम्) बारणाना भागनो भाग.

प्रद्विष् त्रि (प्र+द्विष्+क्विप्) द्वेष करनार, अत्यन्त द्वेष करनार.

प्रद्विषत् त्रि. (प्र+द्विष्+शतृ) अत्यन्त द्वेष करतुं, वैरी–शत्रु.

प्रद्वेष्टृ त्रि (प्र+द्विष्+तृच्) द्वेष करनार, शत्रुता करनार.

प्रध त्रि. (प्रधयति प्र+धा+क) धारण करनार अत्यंत धारण करनार, सारूं पोषण करनार.

प्रधन न (प्र+धा+क्यु) युद्ध–लडाई.

प्रधन त्रि (प्रकृष्ट धनमस्य) पुष्कळ धनवाळुं. अत्यंत समृद्धिवाळुं.

प्रधमन न (प्र+ध्मा–धौ भावे+भावे ल्युट्) धमवुं, फूंकवुं ते.

प्रधर्षित त्रि (प्र+धृष्+कर्मणि क्त) पराभव पमाडेल, हरावेल, अभिमानी गर्विष्ठ निर्लज्ज.

प्रधा स्त्री. (प्र+धा+भावे अङ्+टाप्) निधान, मूकवुं, स्थापवुं. दक्षनी पुत्री कश्यपनी ओक पत्नी.

प्रधान न. (प्रधीयते सर्वकार्यमपि प्र+धा+ल्युट्) सांख्य मत सिद्ध सत्व रज तमोगुणवाळी प्रकृति.

प्रधान न. (प्रधनेऽनेनास्मिन् वा, प्र+धा+ल्युट्) परमात्मा बुद्धितत्व.

प्रधान त्रि (प्र+धा+ल्यु) मुख्य, श्रेष्ठ.

प्रधान पु (प्रधते प्र+धा+ल्यु) राजानो प्रधान–मंत्री सेनापतिनो अध्यक्ष.

प्रधानता स्त्री. (प्रधानस्य भावः तल्+टाप्) प्रधान-पणुं, मुख्यपणुं, श्रेष्ठपणुं.

प्रधानत्व न (प्रधानस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.

प्रधानधातु पु (प्रधानश्चासौ धातुश्च) प्रधान धातु–मुख्य धातु वीर्य.

प्रधि पु (प्रधीयते पश्चात् प्र+धा+आधारे कि) रथनाभि–रथना पैडांनो बाह्य भाग जेनी आधार उपर रहे छे ते.

प्रधिमण्डल न (प्रधेर्मण्डलम्) उपरनो अर्थ.

प्रधी त्रि (प्रकृष्टा धीर्यस्य) श्रेष्ठ बुद्धिवाळुं, सारा बुद्धिमान, उत्कृष्ट बुद्धिवाळुं.

प्रधी त्रि (प्रकृष्ट ध्यायति, धी+कर्तरि क्विप्) अत्यंत ध्यान करनार.

प्रधी स्त्री (प्रकृष्टा धीः) श्रेष्ठ बुद्धि, उत्तम बुद्धि.

प्रधूपित त्रि (प्र+धूप्+क्त) तपावेल, संतापित करेल, धूप करेल, संतापित.

प्रधूपिता स्त्री. (प्रकर्षेण धूपिता) संताप पामेली स्त्री, सूर्यने जवानी दिशा.

प्रधृष्ट त्रि (प्र+धृष्+क्त) हरावेल, पराभव पमाडेल, अभिमानी, गर्विष्ठ, निर्लज्ज.

प्रध्यान न. (प्रकृष्टं च तत् ध्यानं च) अत्यन्त विचारवुं ते, ध्यान धरवुं, उत्कृष्ट ध्यान.

प्रध्वंस पु. (प्र+ध्वंस्+भावे घञ्) विनाश–नाश, सांख्य मत प्रसिद्ध अतीतावस्था.

प्रध्वंसिन् त्रि. (प्र+ध्वंस्+णिनि) नाशवाळुं, नाशवंत.

प्रध्वनयत् त्रि. (प्र+ध्वन्+शतृ) अवाज करतुं, अवाज करतुं.

प्रध्वस्त त्रि (प्र+ध्वंस्+कर्मणि क्त) नाश पामेल, मरेलुं, वीतेलुं, खोवाई गयेलुं.

प्रध्वस्त पु. (प्र+ध्वंस्+क्त) ओक प्रकारनो मन्त्र.

प्रनप्तृ पु (प्रगतो नप्तारं प्रपौत्रम्) पौत्रना पौत्रोनो पौत्र.

प्रदर्शक त्रि (प्र+दृश्+ण्वुल्) સમજાવનાર, વ્યાખ્યાન કરનાર, બતાવનાર

प्रदर्शन न (प्र+दृश्+ल्युट्) સમજાવવુ, દેખાડવુ, બતાવવુ

प्रदर्शित त्रि (प्र+दृश्+णिच्+क्त) દર્શાવેલ, બતાવેલ, સમજાવેલ, સ્પષ્ટકરેલ

प्रदल पु (प्रकर्षेण दलति, प्र+दल्+अच्) બાણ

प्रदव पु (प्रकर्षेण दूयते, दु+भावे अच्) અત્યન્ત તાપ

प्रदव त्रि (प्रकर्षेण दुनोति, दु+कर्त्तरि अच्) ઘણુજ તપાવનાર, ઘણુજ દુ:ખ દેનાર

प्रदव्य पु (प्रदवाय हित वा यत) દાવાગ્નિ-દાવાનળ

प्रदा स्त्री (प्र+दा+भावे अङ्+टाप्) ઘણુજ દાન, મોટુ દાન

प्रदान न (प्र+दा+भावे ल्युट्) મોટુ દાન, આપવુ, દેવુ, અત્યત આપવુ

प्रदायिन् त्रि (प्र+दा+णिनि) આપનાર, દેનાર, પુષ્કળ આપનાર

प्रदि त्रि (प्र+दा+कि) આપનાર, પુષ્કળ દાન દેનાર, મોટુ દાન આપનાર

प्रदिग्ध त्रि (प्र+दिह्+कर्मणि क्त) ચોપડેલ, ખરડેલ, લીપેલ

प्रदिग्ध न (,, ,,) ઘીમા તળેલ, મસાલો નાખેલ માંસ

प्रदिव् त्रि (प्रकर्षेण दीव्यति, प्र+दिव्+क्विप्) અત્યન્ત પ્રકાશતુ, પૂરાણુ, જૂનું

प्रदिव् स्त्री મોટો દિવસ, આગલો દિવસ, શ્રેષ્ટ દિવસ

प्रदिश् स्त्री (दिशोन्तराल प्रगता दिक्) બે દિશા વચ્ચેનો ખુણો, વિદિશા, બે દિશા વચ્ચેની દિશા

प्रदीप पु (प्र+दीप्+अच्) દીવો
"प्रवर्तितो दीप इव प्रदीपात्" रघौ

प्रदीपन न (प्र+दीप्+ल्युट्) દીપાવવુ, પ્રકટ કરવુ, પ્રકાશ કરવો

प्रदीपन पु (प्रदीप्यते प्र+दीप्+ल्यु) એક જાતનુ સ્થાવર ઝેર

प्रदीपन त्रि (प्र+दीप्+णिच्+ल्यु) પ્રકાશ કરનાર, પ્રદીપ્ત કરનાર, દીપાવનાર, પ્રકાશક

प्रदीपीय त्रि (प्रदीपाय हित छ) દીવાને ઉપયોગી, દીવાના હિતનું, દીવાના ઉપયોગનુ

प्रदीप्त त्रि (प्र+दीप्+क्त) દીપેલ, પ્રકટ કરેલ, પ્રકાશેલ, સળગાવેલ

प्रदीप्ति स्त्री (प्र+दीप्+भावे क्तिन्) દીપ્તિ-પ્રકાશ, તેજ, કાન્તિ

प्रदीप्तिमत् त्रि (प्रदीप्तिरस्त्यस्य मतुप्) કાંતિવાળુ, તેજવાળુ, પ્રકાશવાળુ

प्रदीप्य त्रि (प्रदीपाय हित पक्षे यत्) દીવાને હિતનુ, દીવાને ઉપયોગી

प्रदुह् त्रि (प्र+दुह्+क्विप्) દોહનાર, અત્યન્ત દોહનાર

प्रदेय त्रि (प्र+दा+अर्हार्थे यत्) આપવા યોગ્ય, દેવા લાયક

प्रदेश पु (प्रदिश्यते, प्र+दिश्+घञ्) કોઇ એક વિભાગ, સ્થાન, ભીંત, તર્જની અને અંગુઠાની પહોળાઇનુ માપ

प्रदेशन न (प्र+दिश्+भावादौ ल्युट्) ઉપદેશ-શિખામણ

प्रदेशन न (प्र+दिश्+कर्मणि ल्युट्) દેવ ગુરૂ રાજા વગેરેને અપાતી ભેટ

प्रदेशनी स्त्री (प्रदिश्यतेऽनया, प्र+दिश्+करणे ल्युट् ङीप्) તર્જની આગળી

प्रदेशस्थ त्रि (प्रदेशे तिष्ठति, स्था+क) પ્રદેશમા રહેનાર

प्रदेशिनी स्त्री (प्रदेश अङ्गुष्ठादिमध्यस्थानमस्त्यस्य इनि+ङीप्) તર્જની આગળી

प्रदेह पु (प्र+दिह्+भावे घञ्) લેપ, ગુમડા વિગેરે ઉપર લેપ લગાડવામા આવે છે તે, લીંપવુ

प्रदोप पु (दोषा रात्रि, प्रकान्ता दोषा रात्रिरत्र) રાત્રિના આરભનો પ્રથમ ભાગ

प्रदोप पु (प्रकृष्टो दोष) મોટો દોષ

प्रदोप त्रि (प्रकृष्ट दोषो यस्य) દુષ્ટ, દુરાત્મા-દુરાચારી

प्रदोषक त्रि (प्रदोषे भव, प्रदोष+वुन्) રાત્રિના આરભના પ્રથમ ભાગમા થનાર-હોનાર

प्रद्यु अव्य (प्र+द्युस्) આકાશનુ, આકાશ સબન્ધી, પરલોક સબન્ધી

प्रद्युम्न पु (प्रकृष्ट द्युम्न बल यस्य) કામદેવ, શ્રીકૃષ્ણનો રૂકિમણીમા ઉત્પન્ન થયેલો પુત્ર, મનુનો પુત્ર, વૈષ્ણવ આગમમા કહેલ ચતુર્વ્યૂહાત્મક વિષ્ણુનો એક અશ,

प्रपानीय त्रि (प्रकृष्ट पानीय) पीवा योग्य, पान करवा लायक.

प्रपापूरणीय त्रि (प्रपापूर्वं प्रयोजनमस्य छ) जेनुं प्रयोजन प्रथम परब पूरवुं करवानुं -भरवानुं होयते.

प्रपायिन् त्रि (प्रपिबति प्र+पा+णिनि) पीनार, पान करनार, रक्षण करना.

प्रपावन न (प्रपेव पानस्थानं वनम्) ठीक करवानो ज्याय-समागत्य.

प्रपितामह पु (प्रगत पितामहं) पितामा पितानो पिता, दादाना बाप.

प्रपितामही स्त्री (प्रपितामहस्य पत्नी प्रपितामह+ङीप्) दादीनी मा, बापना बापनी वहु.

प्रपित्वी अव्य. ईश्वरार्थक.

प्रपित्सत् त्रि (प्रपतितुमिच्छति प्र+पत्+सन्+शतृ) पडवा इच्छतुं, पतन थवा चाहतुं.

प्रपित्सु त्रि (प्रपतितुमिच्छु प्र+पत्+सन्+उ) पडवाने इच्छनार, पडवाने चाहनार.

प्रपुन्नाड पु. (पुन्नाडं करवति चट् प्रेर+अण् प्रकृष्ट पुन्नाड) चक्रमर्द-पुवाडीआ नामे वनस्पतिक औषधि.

प्रपुन्नाट पु (पुन्नाट पलायति ...+अण् प्रकृष्ट पुन्नाट) उपरनो शब्द जुओ.

प्रपूरक त्रि (प्रकर्षेण पूरयति, पूरि+ण्वुल्) अत्यन्त पूर्ण करनार-भरनार सारी रीते भरनार.

प्रपूरण न (प्रकर्षेण पूर्यते, प्र+पूर्+ल्युट्) पूरवुंकरवुं, भरवुं, भाथुं भरवा माटे धनुषनी दोरी खेंचवी ते.

प्रपूरिका स्त्री. (प्रकर्षेण पूर्यते कण्ठो पूर्+वर्णनि कप्+टाप् अत इत्वम्) गोरीयासणी वनस्पति.

प्रपूर्वग पु. (प्रकृष्ट पूर्वमः पूर्वगती) सर्वेथी अगाउ होनार परमेश्वर, वडु पहेलानो.

प्रपूर्वगा पु स्त्री. (प्रकर्षे पूर्वगे) परमेश्वररूप ध्यान करवा योग्य ने अग्निनी कुमार.

प्रपौण्डरीक पु (पुण्डरीक+स्वार्थेऽण् प्रकृष्ट हरित पुष्पं यस्य) एक जातनी झाड वनस्पति पुंडरीकी.

प्रपौण्डरीकाद्य न. नकल प्रसिद्ध एक औषधिरूप तेल.

प्रपौत्र पु (प्रकृष्ट सपत्नस्य पौत्रम्) पुत्रना पुत्रनो पुत्र.

प्रपौत्री स्त्री. (पौत्रस्य कन्या, प्रपौत्र+ङीप्) दीकराना दीकरानी दीकरी.

प्रप्यास त्रि (प्रकर्ष प्यायम्) जाडुं, वड, स्थूल-रचूल.

प्रफर्वी त्रि श्रेष्ठ मतिवाळु.

प्रफर्वी स्त्री (प्रकृष्टं फर्वं विलासक्तार्थ यस्याः, स्त्रियां ङीप्) श्रेष्ठ मिन नचाणी स्त्री.

प्रफुल्ल त्रि (प्र+फुल्+क्त) प्रफुल्ल-विकस्वर, खीलेल, विकसेल.

प्रफुल्ल त्रि (प्र+फुल्ल-विकासे अच्) खीलेल, विकसेल, फुलेलुं.

प्रफुल्लनेत्र त्रि (प्रफुल्ले नेत्रे यस्य) विकसेल आंखवाळु, प्रफुल्ल नेत्रवाळु.

प्रबन्ध पु. (प्र+बन्ध्+घञ् भावे घञ्) सम्बन्ध ग्रन्थ विशेरेनी रचना अनुक्रम, निबंध.

प्रबन्धकल्पना स्त्री. (प्रबन्धस्य कल्पना रचना) थोडी साची अने घणी जेवी ज्यां कथा-वार्ता, प्रबन्धनी कोरे कल्पित वाती.

प्रबन्धन न (प्र+बन्ध+ल्युट्) बांधवुं, रचवुं, ग्रंथवुं, कडी रीते बांधवुं.

प्रबर्ह त्रि (प्र+बर्ह्-मुख्ये दाने वा अच्) प्रधान, मुख्य श्रेष्ठ.

प्रबल त्रि. (प्रकृष्ट बलमस्य) अत्यन्त बलवान, भारे सामर्थ्यवाळु, जोरावर.

प्रबल न (प्रबल बलति, बल्-प्राणनाशेषे+अच्) पांन, कुंपल.

प्रबलता स्त्री (प्रबलस्य भावः तल्+टाप्) अत्यन्त बलवानपणुं, अतिशय जोरावरपणुं.

प्रबलत्व न. (प्रबलस्य भावः त्व) ऊपरनो अर्थ.

प्रबला स्त्री (प्रकृष्ट बलमस्याः) एक जातनी वेल.

प्रबलाहि स्त्री. जेनो अवयव न ज्याय ते सर्प जेवो प्रभ.

प्रबलाहिका स्त्री (प्रबल्-प्रकाशने+ण्वुल्+टाप्) ओडिका शब्द जुओ.

प्रबलुती स्त्री (प्रबल्ल+ङीप्) ओपरनो अर्थ.

प्रबाल न (प्र+बल-प्राणनरोधे+अण्) नवपल्लव, कुंपल, विद्यानो शिष्य.

प्रबाल पु (प्र+बल्+अच्) एक जातनुं रत्न, परवाळु.

प्रबालक पु. (प्रबाल+स्वार्थे कन्) ते नामनो एक यक्ष.

प्रनर्तन न (प्र+नृत्+ल्युट्) નાચવું, નાચ.

प्रनर्द्दक त्रि (प्र+नर्द्+ण्वुल्) અત્યન્ત શબ્દ કરનાર, મોટી ગર્જના કરનાર

प्रनष्ट त्रि (प्र+नश्+क्त) નાશ પામેલ, નાસી ગયેલ, ખોવાઈ ગયેલ

प्रनष्टविनय त्रि (प्रनष्टो विनयो यस्य) વિનયવગરનું, અવિનવી, અદબ વગરનું

प्रनायक त्रि (प्रकृष्टो नायको यस्य) મોટા નાયકવાળુ શ્રેષ્ઠ નેતાવાળુ, ઉત્તમ ઉપરીવાળુ

प्रनिघातन न (प्र+नि+हन्+णिच् भावे ल्युट्) વધ, હિંસા, મારવું તે.

प्रपक्ष पु (प्रगत पक्षम्) પક્ષનો અગ્રભાગ

प्रपञ्च पु (प्रपञ्च्यते, प्र+पचि-व्यक्तीकरणे+आधारे घञ्) વિસ્તાર, ફેલાવ, વિપરીતપણું, ઠગાઈ, છેતરવું,

प्रपञ्च पु (प्र+पचि+कर्त्तरि अच्) સંસાર, માયા, કપટ

प्रपञ्चित त्रि (प्र+पञ्च्+णिच्+कर्मणि क्त) વિસ્તારેલ, ફેલાવેલ, ઠગેલ, છેતરેલ, સંપાદન કરેલ

प्रपतन न (प्रपतत्यस्मात्, प्र+पत्+अपादाने ल्युट्) પડવાનું કારણ વૃક્ષ વિગેરે, મૃત્યુ, નાશ

प्रपतन न (प्र+पत्+भावे+ल्युट्) પડવું, અત્યન્ત પડવું

प्रपतनीय त्रि (प्रपतप्रन योजनमस्य छ) પ્રપાતનું સાધન

प्रपतित त्रि (प्र+पत्+कर्मणि क्त) પડેલું

प्रपथ पु (प्रकृष्ट पन्था अच् समा) મોટો માર્ગ, શ્રેષ્ઠ માર્ગ, ધોરી રસ્તો

प्रपथ त्रि (प्रकृष्ट पन्था यत्र अच् समा) શ્રેષ્ઠમાર્ગવાળુ, મોટા માર્ગવાળુ, ધોરી રસ્તાવાળુ

प्रपथ्य त्रि (प्रकृष्ट पथ्यम्) અત્યન્ત હિતનું, બહુ હિતકર

प्रपथ्या स्त्री (प्रकृष्टा पथ्या) હરડે

प्रपद न (प्रारब्ध प्रगत वा पदम्) પગનો આગળો ભાગ-પંજો

प्रपदीन त्रि (प्रपद व्याप्नोति ख) પગના આગલા ભાગ સુધી પહોચનાર, પગના આગળના ભાગસુધી વ્યાપક

प्रपन्न त्रि (प्रपद्यते स्म, प्र+पद्+क्त) શરણે આવેલ, જઈ પહોચેલ, દાખલ થયેલ, પામેલું, વળગેલુ

प्रपन्नाड पु (प्रपन्नान् अलति भूषयति, अल्+अण् लस्य ड) चक्रमर्द्द-પુવાડીયાનો છોડ જે દાદરના રોગને નાશ કરે છે

प्रपर्ण त्रि (प्रगतानि पर्णानि यस्य) જેના પાદડા પડેલા છે એવુ ઝાડ વિગેરે

पपर्ण न (प्रगत पर्णम्) પડેલું પાંદડું

प्रपलायन न (प्र+परा+अय्+ल्युट्) પલાયનકરવુ, નાશી જવુ, જલદી ભાગી જવુ

प्रपलायित त्रि (प्र+परा+अय्+क्त) નાશી ગયેલ, જલદી પલાયન કરેલ

प्रपलायिन् त्रि (प्र+परा+अय्+णिनि) જલદી નાશી જનાર, ભાગી જનાર

प्रपवण न (प्र+पू+ल्युट्) શુદ્ધ કરવુ તે, નિર્મલ કરવુ તે, પવિત્ર કરવુ, સારૂ કરવુ

प्रपवणीय त्रि (प्र+पू+अनीयर्) શુદ્ધ કરવા યોગ્ય, પવિત્ર કરવા લાયક, સાફ કરવા લાયક

प्रपवनीय त्रि (,, ,, न णत्वम्) ઉપરનો અર્થ

प्रपा स्त्री (प्रपीयतेऽस्यां, प्र+पा+घञर्थे क+टाप्) પાનીયશાલા-પાણી રાખવાનુ સ્થળ, પરબ, યજ્ઞશાલા

प्रपाठक पु (प्रकृष्ट. पाठोऽत्र कप्) વેદના અધ્યાયનો અમુક ભાગ, શ્રૌત ગ્રંથનો એક અંશ

प्रपाठक पु (प्रकृष्ट पाठक) શ્રેષ્ઠ ભણનાર, ઉત્કૃષ્ટ પઢનાર

प्रपाणि पु (प्रकृष्ट पाणि) હથેલી, હાથનો નીચેનો ભાગ

प्रपात पु (प्रपतत्यस्मात्, प्र+पत्+कर्त्तरि घञ्) કાંઠા વગરનુ, નિરાધાર, પર્વતનો નિરાધાર ટેકરો, ઝરણુ, નદી વિગેરેનો કાંઠો

प्रपात पु (प्र+पत्+कर्त्तरि घञ्) પડવુ તે

प्रपाय पु (प्र+पय्+घञ्) માર્ગ, રસ્તો

प्रपादिक पु મોર પક્ષી.

प्रपानक न (प्रकृष्ट पानमस्य कप्) દાડમ વિગેરેનુ શરબત, સાકર બદામ મરી વગેરેના મિશ્રણથી કરેલુ પ્રવાહી દ્રવ્ય-શરબત

"प्रपानकरसन्यायाच्चर्व्यमाणो रसो भवेत्"

साहित्यदर्पणे

देवी सूर्यनी एक पत्नी स्वर्भानुनी कन्या नहुष राजानी मा, ते नामनी एक अप्सरा ते नामे एक ओषधी.

प्रभाकर पु. (प्रभां करोति कृ+ट) सूर्य, अग्नि, चंद्र, समुद्र, आकडानुं झाड, ते नामे एक मीमांसक, अत्रि वंशनो एक मुनि, कुशद्वीपमां आवेलो एक खंड, आठमा मन्वन्तरनो एक देवगण, शिवानुं झाड, कपूर.

प्रभाकीट पु. (प्रभान्वितः कीटः) पतंगीयुं.

प्रभाक्षु त्रि. (प्र+भक्ष+णिच्) भाग पाडनार, भांग-नार, तोडनार, हेडनार.

प्रभाज्ञन पु. (प्रभया अञ्जनं यस्य) परमेश्वरनुं एक संबोधन.

प्रभात न. (प्र+भा+भावे क्त प्रारब्धं भातमन्त्र वा) परोढ, सवार, प्रातःकाळ.

प्रभात त्रि. (प्र+भा+कर्तरि क्त) प्रकाशवाळुं, कान्तिवाळुं.

प्रभात पु. (प्र+भा+क्त) ते नामना एक वसु.

प्रभातक न. (प्रभात+स्वार्थे क) सवार, परोढ, प्रातःकाळ.

प्रभातीर्थ न. (प्रभायुक्तं तीर्थम्) ते नामे एक तीर्थ.

प्रभातीर पु. (प्रभायुक्तं तीरमस्य) ते नामनो एक नाग.

प्रभान न. (प्र+भा+ल्युट्) कान्ति, तेज, दीप्ति.

प्रभाव पु. (प्र+भू+घञ्) राजाओनुं प्रभु-भावनो तथा दंडनुं तेज सामर्थ्य, पराक्रम, तेज, शक्ति, कांति, उत्पत्ति, उत्पत्ति, ते नामनो एक वसु, सूर्यनो एक पुत्र.

प्रभावज त्रि. (प्रभावाज्जायते, जन्+ड) प्रभावथी उत्पन्न थनार, तेजथी थनार.

प्रभावज न. ( ) प्रभावनो तथा सैन्य बळथी उत्पन्न थनार राजाओनुं तेज.

प्रभावत् त्रि. (प्रभा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) कान्ति-वाळुं, तेजवाळुं, तेजस्वी.

प्रभावती स्त्री. (प्रभावत्+स्त्रियां ङीप्) वज्रनाभ असुरनी एक कन्या, ते नामे एक तापसी, कार्तिक स्वामीनी अनुचर एक मातृका, ओगणीसमा जैन तीर्थंकर मल्लीनी माता, भगीरथ त्रिशंकुनी माता, सूर्यनी पत्नी, विदर्भ देशनी एक पुत्री, वसु देवोनी वीणा, तेर अक्षरना चरणवाळो एक छंद.

प्रभाव पु. (प्र+भास+अच्) आठ वसु पैकी ते नामनो एक वसु.

प्रभाष त्रि. ( ) बहु बोलनार, स्पष्ट कहेनार, खूब बोलनार.

प्रभास त्रि. (प्रभासते, प्र+भास्+अच्) अत्यन्त तेजस्वी, अतिशय कांतिवाळुं.

प्रभास पु. ( ) आठ वसुमांनो एक वसु, ते नामनुं एक क्षेत्र-प्रभास तीर्थ, ते नामना एक जैन गणाधिप, ते नामनो कवि कल्याणनो एक अनुचर, ते नामनो एक ऋषि.

प्रभासन्त पु. (प्र+भास्+शत्रृ) परमेश्वर, ईश.

प्रभिन्न त्रि. (प्र+भिद्+क्त) अत्यन्त भेदेल, चीरी नाखेल, वेरण, विदारण.

प्रभिन्न पु. ( ) जेने मदस्रवणनी शरुआत थई होय एवो हाथी.

प्रभु पु. त्रि. (प्र+भू+डु) स्वामी, मालिक, बीजाने जीतवानी शक्तिवाळुं, समर्थ, दया तथा शिक्षा करवामां शक्तिमान.

"विभवानुमते वचः प्रभुरित्यभिधीयते"

प्रभु पु. („) विष्णु, आठमा मन्वन्तरनो एक देवगण.

प्रभुता स्त्री. (प्रभोर्भावः तल्+टाप्) प्रभुपणुं, ऐश्वर्य, मोटाई, सामर्थ्य.

प्रभुत्व न. (प्रभोर्भावः त्व) उपरनो अर्थ.

प्रभुत्वाक्षेप पु. (प्रभुत्वस्य आक्षेप) ते नामे एक अलंकार.

प्रभुभक्त त्रि. (प्रभौ प्रभोर्भक्त) स्वामीभक्त, धणी उपर प्रेम राखनार नोकर-सेवक विगेरे.

प्रभुभक्त पु. („ „) कुळवान उत्तम घोडो.

प्रभूत त्रि. (प्र+भू+क्त) पुष्कळ, घणुं, उत्पन्न थयेल, उत्पन्न-उगेलुं.

प्रभूतक त्रि. (प्रभूत+स्वार्थे कन्) पुष्कळ जळ वगेरे थी युक्त.

प्रभूतता स्त्री. (प्रभूतस्य भावः तल्+टाप्) पुष्कळपणुं, भरपूरपणुं, उत्पन्नपणुं-उत्पत्ति.

प्रभूतत्व न. (प्रभूतस्य भाव त्व) उपरनो अर्थ.

प्रवालफल न (प्रवाल इव रक्त फलमस्य) રાતા ચંદનનું ઝાડ

प्रवालवत् त्रि (प्रवाल+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) નવા અંકુરવાળું, નવા પલ્લવવાળું, કુંપળવાળું

प्रवालाश्मन्तक पु (प्रवाल इवाश्मन्तक रक्तत्वात्) રાતું અશ્મન્તક–આસોદરો–છીંજવો નામે વૃક્ષ

प्रवालिक पु (प्रवालो नवपल्लवोऽस्त्यस्य भूम्ना ठन्) એક જાતનું શાક जीवशाक

प्रवाहु पु (प्रगतो वाहुम्) બાહુનું મૂળ–હાથનો મૂળ પ્રદેશ

प्रवाहुक अव्य (प्रकृष्टो वाहुरत्र कप्) સમકાળ, સરખા કાળે, ઉંચું, ઉંચે

प्रवाहुक् अव्य (प्रकृष्टो वाहुरत्र कप् पृषो) ઉપરનો અર્થ

प्रवुद्ध त्रि (प्र+वुध्+कर्त्तरि क्त) જાગેલ, બોધ પામેલ, વિદ્વાન, પંડિત, જ્ઞાની, ખીલેલું ફૂલ વિગેરે

प्रवुद्ध पु (प्र+वुध्+क्त) તે નામના ઋષભદેવના પુત્ર.

प्रवोध पु (प्र+वुध्+भावाऽधारादौ घञ्) જાગવું, યથાર્થ જ્ઞાન, વિકાસ, ખીલવું તે

प्रवोधन न (प्र+वुध्+भावे ल्युट्) જાગવું, ખીલવું તે, વિકાસ, યથાર્થજ્ઞાન

प्रवोधन न (प्र+वुध्+णिच्+भावे ल्युट्) સારી રીતે જગાડવું, દીપવવું, પ્રથમની સુગંધી ઓછી થતાં ફરી સુગંધ લાવવા માટે કોઈ ઉદ્યમ કરવો તે

प्रवोधनी स्त्री (प्रवोध्यते हरिरत्र, प्र+वुध्+णिच्+आधारे ल्युट्+ङीप्) કાર્તિક સુદ અગીયારશ

प्रवोधित त्रि (प्रवोध संजातोऽस्य इतच्) બોધ પમાડેલ, જગાડેલ, જ્ઞાન થયેલ, ઉપદેશ કરેલ, ખીલવેલ, સમજાવેલ

प्रवोधिता स्त्री (प्र+वुध्+णिच्+क्त+टाप्) અતિજાતિનો એક ભેદ

प्रवोधिनी स्त्री (प्रवोधयति हरिम्, प्र+वुध्+णिच्+णिनि+ङीप्) કાર્તિક સુદ અગીયારશ

प्रभ त्रि (प्रभाऽस्त्यस्य अच्) કાન્તિવાળું, તેજસ્વી

प्रभङ्ग पु (प्र+भञ्ज्+घञ्) ભંગ, નાશ, વિનાશ, ભાગી પડવું તે

प्रभञ्जन पु (प्रभञ्जति तृणादीन्, प्र+भञ्ज्+युच्) વાયુ, મોટો વાયરો

प्रभद्र पु (प्रकृष्टं भद्रमस्मात्) લીંબડાનું ઝાડ

प्रभद्रक पु (प्रभद्र सञ्ज्ञायां कन्) તે નામનો એક છન્દ–પંદર અક્ષરના ચરણવાળો છન્દ

प्रभद्रा स्त्री (प्रकृष्ट भद्र यस्मात् टाप्) એક જાતની વેલ

प्रभर्मन् पु (भृ–भावे कर्त्तरि वा मनिन् प्रकृष्ट भर्म भरण यस्मिन्) યજ્ઞ

प्रभर्मन् न (प्र+भृ+भावे मनिन्) અત્યન્ત સંપાદન કરવું

प्रभव पु (प्रभवत्यस्मात्, प्र+भू+अपादानार्थे अप्) પ્રથમનું પ્રકાશસ્થાન, પહેલાંનું ઉત્પત્તિસ્થાન, બીજા પ્રકારે અથવા બીજેથી સિદ્ધ થયેલી વસ્તુનું પ્રથમ પ્રાપ્તિસ્થાન, મૂળ, મુનિ વિશેષ, સાઠ સંવત્સર પૈકી એક સંવત્સર, વિષ્ણુ જન્મનું કારણ

प्रभव पु (प्र+भू+भावे करणे वा अप्) જન્મ–ઉત્પત્તિ, પરાક્રમ

प्रभवन न (प्र+भू+ल्युट्) હોવું, થવું, પેદા થવું, જન્મવું, સમર્થ થવું

प्रभवनीय त्रि (प्र+भू+अनीयर्) હોવા લાયક, થવા લાયક, ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય, જન્મવા યોગ્ય

प्रभवादि पु (प्रभव आदिर्येषाम्) પ્રભવ જેની શરૂઆતમાં છે તેવા સાઠ સંવત્સર

प्रभवितव्य त्रि (प्र+भू+तव्यच्) હોવા લાયક, થવા લાયક, ઉત્પન્ન થવા યોગ્ય, જન્મવા યોગ્ય.

प्रभवितृ त्रि (प्र–भू+तृच्) હોનાર, થનાર, ઉત્પન્ન થનાર, પરાક્રમવાળું

प्रभविष्णु त्रि (प्र+भू+शीलार्थे इष्णुच्) પ્રભાવશીલ, સમર્થ, ઉત્પન્ન થનાર, હોનાર

प्रभविष्णु पु (प्र+भू+इष्णुच्) વિષ્ણુ

प्रभविष्णुता स्त्री (प्रभविष्णोर्भाव तल्+टाप्) પ્રભાવશીલપણું, હોનારપણું, ઉત્પન્ન થનારપણું

प्रभविष्णुत्व न (प्रभविष्णोर्भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रभव्य त्रि (प्र+भू+यत्) હોવા લાયક, થવા યોગ્ય, ઉત્પન્ન થવા લાયક

प्रभा स्त्री (प्र+भा+अङ्+टाप्) દીપ્તિ, તેજ, કાન્તિ

प्रभा स्त्री (प्र+भा+क+टाप्) કુબેરની નગરી, દુર્ગા

प्रमद्वरा स्त्री. शुनक ऋषिनी माता-रुरुनी भार्या.

प्रमनस् त्रि. (प्रकृष्टं मनोऽस्य) उदार मनवाळुं, प्रेम भरेलुं, खुश थयेलुं, सारा चित्तवाळुं.

प्रमन्यु पुं. चित्ररथ वंशना वीरमन्युनो पुत्र एक राजा.

प्रमय पुं. (प्र+मी—वधे+भावे अच्) वध, घात, मारी नाखवुं ते.

प्रमयु त्रि. (प्र+मी—वधे+कर्तरि उण्) मारी नाखनार, वध करनार.

प्रमर्दन त्रि. (प्रमर्दयति प्र+मृद्+ल्यु) अत्यन्त मर्दन करनार.

प्रमर्दन पुं. (प्रकर्षेण मर्दयति) ते नामनो एक दैत्य, विष्णु.

प्रमा स्त्री. (प्र+मा+भावे अङ्+टाप्) यथार्थ ज्ञान, भ्रान्तिरहित ज्ञान, सत्य वस्तुनुं ज्ञान.

"दोषोऽप्रमाया जनकः प्रमायास्तु गुणो भवेत् ।
प्रत्यक्षे तु विशेष्येण विशेषणवता समम्" भाषा.

प्रमाण पुं. (प्रमीयते विष्णुरनेन, प्र+मा+ल्युट्) ईश्वर, विष्णु.

प्रमाण न. (प्र+मा—करणे वा ल्युट्) यथार्थ ज्ञान, अनुभव ज्ञान, साक्षी, पुरावो, प्रमाणनो हेतु, अनुमान, माप, प्रतीतिकारक शब्द विगेरे, परिमाण विशेष.

प्रमाण त्रि. (प्र+मा+कर्तरि ल्यु) मापनार, प्रमाण करनार.

प्रमाणतस् अव्य. (प्रमाण+पञ्चम्यर्थे तसिल्) प्रमाणथी.

प्रमाणपुरुष पुं. (प्रमाणे नियुक्तः पुरुषः) प्रामाणिक पुरुष, तटस्थ माणस, पंच विगेरे.

प्रमाणबाधितार्थक पुं. (प्रमाणेन बाधितोऽर्थो यस्य कप्) न्यायशास्त्र प्रसिद्ध एक जातनो तर्क.

प्रमाणभूत त्रि. (प्रमाण+भू+क्त) प्रमाणभूत.

प्रमाणयत् त्रि. (प्रमाण+शतृ) प्रमाण करतुं, प्रमाणने मानतुं-कबूल करतुं.

प्रमाणाभाव पुं. (प्रमाणस्य अभावः) प्रमाणनो अभाव, साबीतीनुं न होवापणुं.

प्रमाणित त्रि. (प्रमाणं सिद्धिहेतुत्वेनास्त्यस्य इतच्) प्रमाणथी सिद्ध थयेल तर्क के आगम, परिमाणवाळुं, मेळवेलुं, प्रामाणिक विगेरे.

प्रमाणिका स्त्री. (प्रमाण+अस्+स्त्रियां टाप् ...) आठ अक्षरना पादवाळो छन्द.

प्रमातामह पुं. (प्रकृष्टो मातामहः कर्मधारय स.) मातना पितानो पिता.

प्रमातामही स्त्री. (प्रमातामहस्य पत्नी ङीप्) मातना पितानी माता, मातना पिताना पितानी पत्नी.

प्रमातृ त्रि. (प्रमिमीते, प्र+मा+तृच्) प्रमाण करनार, अनुभव ज्ञान करनार.

प्रमात्व न. (प्रमाया भावः त्व) यथार्थपणुं.

प्रमाथ पुं. (प्र+मथ्+भावे घञ्) हरण करवुं ते, मारी नाखवुं, वध करवो, मारी नाखवुं, बलात्कारे करी लेवुं-हरी लेवुं, पीडवुं, दुःखवुं.

प्रमाथ पुं. (प्र+मथ्+कर्तरि ण वा अच्) कार्तिकस्वामीनो अनुचर.

प्रमाथ पुं. (प्रमथ+अपत्ये अण्) [illegible] धृतराष्ट्रनो ते नामनो एक पुत्र.

प्रमाथिन् त्रि. (प्रमथ्नाति, प्र+मथ्+णिनि) दुःख देनार, पीडनार, मथन करनार, वध करनार, मारी नाखनार, हरी लेनार.

प्रमाथिन् पुं. ते नामनो एक राक्षस.

प्रमाथिनी स्त्री. (प्रमाथिन्+स्त्रियां ङीप्) ते नामे एक अप्सरा.

प्रमाद पुं. (प्र+मद्+घञ्) भूल, चूक, गफलत, अविवेक, आत्मस्वरूपनुं भान नहि ते, असावधानपणुं.

प्रमादतस् अव्य. (प्रमाद+पञ्चम्यर्थे तसिल्) भूलथी, चूकथी, गफलतथी, अज्ञान अविवेकना कारणथी.

प्रमादवत् त्रि. (प्रमादोऽस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) प्रमादी, नित्य प्रमादवाळुं, गफलतवाळुं.

प्रमादिका स्त्री. (प्रमादोऽस्त्यस्याः कन्यात्वनाशः, प्रमाद+ठन्+टाप्) प्रमादी स्त्री, जेनुं कन्यापणुं नाश थयुं होय तेवी छोकरी, [illegible] स्त्री.

प्रमादिन् त्रि. (प्रमाद+अस्त्यर्थे इनि न तु शब्दे) नित्य प्रमादवाळुं.

"एकः प्रमादी स नरो न शक्तो उद्यमः."

प्रमार्जक पुं. (प्र+मृज्+ण्वुल्) धोनार, साफ करनार.

प्रमाय न. (प्र+मी+अच्) मरण, प्रयत्नपूर्वक मारवुं.

प्रभूति स्त्री (प्र+भू+भावे क्तिन्) સારી રીતે થવુ, અત્યન્ત હોવુ

प्रभूवन् त्रि (प्र+भू+क्वनिप्) સામર્થ્યવાળુ, શક્તિવાળુ

प्रभूवरी स्त्री (प्र+भू+क्वनिप+स्त्रिया ङीप् नस्य र) સામર્થ્યવાળી સ્ત્રી, શક્તિવાળી સ્ત્રી

प्रभूष्णु त्रि (प्रभवति, प्र+भू+स्नु) પ્રભાવવાળુ, સામર્થ્યવાળુ, શક્તિવાળુ, જોરાવર, મજબુત

प्रभृति अव्य (प्र+भृ+क्तिच्) સમય-દેશ-કાળથી આગળીને-આદિમા રાખીને એવા અર્થમા વપરાતો અવ્યય

प्रभृत्य त्रि (प्र+भृ+वा थक्) સારી રીતે ભરણ પોષણ કરનાર

प्रभेद पु (प्रभिद्यतेऽनेन, प्र+भिद्+घञ्) પ્રકાર, વિશેષ

प्रभेद पु (प्र+भिद्+भावे घञ्) ભેદ, તફાવત

प्रभेश्वर पु તે નામનુ એક તીર્થ

प्रभ्रंशथु पु (प्रभ्रस्यते, प्रभ्रश्+अथुच्) એક જાતનો નાસિકાનો રોગ

प्रभ्रष्ट त्रि (प्र+भ्रश्+क्त) ભ્રષ્ટ, ભ્રંશવાળુ, પડી ગયેલ

प्रभ्रष्टक न (प्रभ्रष्ट+सञ्ज्ञाया कन्) શિખામાથી લટકતી પુષ્પની માળા, ચોટલામા ઘાલેલો લટકતો ફૂલનો હાર

प्रमगन्द पु (द्वैगुण्यादिलक्षणवृद्धियुतोऽर्थो मामेव गमिष्यति इति बुध्या परेषां अर्थं ददाति इति मगन्द, प्रगतो मगन्द कारणतया) વ્યાજવટાનો ધધો કરનારનો પુત્ર.

प्रमङ्गन न (प्र+मगि+ल्युट्) ગમન કરવુ, જવુ

प्रमङ्कित त्रि (प्र+मगि+क्त) ગયેલું, ગમન કરેલું

प्रमणस् त्रि (प्रकृष्ट मनोऽस्य सञ्ज्ञात्वे णत्वम्) ઉદાર મનવાળુ, શ્રેષ્ઠ મનવાળુ, હર્ષવાળુ

प्रमति त्रि (प्रकृष्टा मतिर्यस्य) સારી બુદ્ધિવાળુ, ઉત્તમ બુદ્ધિવાળુ

प्रमति पु (,, ,,) પશ્ચિમ દિશાના રાજા સુનયનો પુરોહિત કશ્યપ વંશનો એક ઋષિ, ચ્યવન ઋષિનો પુત્ર, ગૃત્સમદ ઋષિના વંશમા પેદા થયેલા વાગિન્દ્ર ઋષિનો તે નામનો પુત્ર, નૃગરાજાનો તે નામનો એક પુત્ર, વત્સપ્રીતિનો તે નામનો એક પુત્ર

प्रमत्त त्रि (प्रमाद्यति स्म, प्र+मद्+क्त) પ્રમાદી, કર્ત્તવ્યમા અકર્ત્તવ્યની બુદ્ધિથી તથા અકર્ત્તવ્યમા કર્ત્તવ્યની બુદ્ધિથી કર્મમા સાવધ નહિ તે, કાળજી વિનાનુ, ચુકનાર, ગાફલ, પાગલ, ગાડુ, પોતાના નિત્ય કર્મને ન કરનાર

प्रमत्तगीत न (प्रमत्तेन गीतम्) ઉન્મત્તે ગાયેલુ ગાયન

प्रमथ पु (प्रमथ्नाति, प्र+मथ्+अच्) ધૃતરાષ્ટ્રનો તે નામનો પુત્ર, ઘોડો, શિવનો એક પાર્ષદ

प्रमथन न (प्र+मथ्+भावे ल्युट्) મથવુ, મથી નાખવુ, વલોવવુ, વધ, નાશ, ક્લેશ પમાડવો

प्रमथपति पु (प्रमथस्य पतिः) શિવ, મહાદેવ

प्रमथा स्त्री (प्र+मथ्+अच्+टाप्) હરડે

प्रमथाधिप पु (प्रमथस्य अधिप) શિવ, મહાદેવ

प्रमथालय पु (प्रमथानामालय) તે નામનુ એક નરક

प्रमथित त्रि (प्र+मथ्+कर्मणि क्त) મથેલ, મથી નાખેલ, વલોવેલ, દુઃખ દીધેલ, વધ કરેલું

प्रमथित न (प्रकर्षेण मथितम्) પાણી નહિ નાખેલી છાસ-દહીનુ વલોવવુ

प्रमद पु (प्र+मद्+अप्) હર્ષ, તે નામનો એક દૈત્ય, ત્રીજા મન્વન્તરનો એક સપ્તર્ષિ

प्रमद न (,, ,,) ધતુરાનુ ફળ

प्रमद त्रि (प्र+मद्+अच्) प्रमत्त શબ્દ ત્રિ જુઓ.

प्रमदक पु (प्रमद+सञ्ज्ञाया कन्) પરલોકને નહિ માનનારો એક જાતનો નાસ્તિક

प्रमदकानन न (प्रमद्यतेऽनेन प्र+मद्+घञ्, प्रमदाना काननम् ह्रस्वो वा) રાજાઓના જનાનખાનાનો બગીચો

प्रमदवन न (प्रमद्यतेऽनेन, प्र+मद्+करणे घञ्+टाप्प्रमदानां वनम् ह्रस्वो वा) રાજાના સ્ત્રીવર્ગને રમવાનો કે ક્રીડા કરવાનો બગીચો

प्रमदा स्त्री (प्रमादयत्यनया, प्र+मद्-करणे+अप्+टाप्) શ્રેષ્ટ સ્ત્રી, મદમાતી સ્ત્રી, અગીયાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ, કન્યા રાશિ

प्रमदाकानन न (प्रमदोचित काननम्) રાજાઓની સ્ત્રીઓને રમવા માટે બનાવેલો બગીચો

प्रमदावन न (प्रमदाना वनम्) ઉપરનો અર્થ

प्रमदिनी स्त्री (प्र+मद्+णिनि+ङीप्) એક જાતની ઔષધિ

प्रमोद पु („) તે નામનો એક નાદ, તે નામનો કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર, તે નામની એક મુખ્ય સિદ્ધિ.

प्रमोदन त्रि (प्र+मुद्+णिच्+ल्यु) હર્ષકારક, આનંદકારક.

प्रमोदन न (प्र+मुद्+णिच्+भावे ल्युट्) હર્ષ પમાડવો, આનંદ પમાડવું.

प्रमोदन पु. विष्णु.

प्रमोदित त्रि (प्रमोदो जातोऽस्य तार. इतच्) હર્ષ પામેલ, આનંદ પામેલ.

प्रमोदिन् त्रि (प्रमोदयति प्र+मुद्+णिच्+णिनि) હર્ષ વાળું આનંદી ઉત્પન્ન આનંદ પેદા કરના[ર]

प्रमोदिनी स्त्री (प्रमोदिन्+स्त्रियां ङीप्) જિંગીની વૃક્ષ.

प्रमोह पु (प्र+मुह्+घञ्) અતિશય મોહ, મૂર્ચ્છા, અત્યન્ત મુંઝાવું.

प्रमोहन न (प्रमुह्यतेऽनेन प्र+मुह्+करणे ल्युट्) મોહક મોહ ઉપજાવવો, મોહ પમાડવાનું સાધન, એક અસ્ત્રનું નામ.

प्रमोहिन् त्रि. (प्रमोहयति प्र+मुह्+णिच्+णिनि) મૂર્ચ્છા પમાડનાર, મોહ ઉપજાવનાર, મૂર્ચ્છાકારક.

प्रम्लोचन्ती स्त्री (प्रम्लोचति नरं प्रति आत्मानं दर्शयति प्र+म्लुच+शतृ+ङीप्) એક જાતની અપ્સરા.

प्रम्लोचा स्त्री (प्रम्लोचति नरं प्रति आत्मानं दर्शयति प्र+म्लुच्+अच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रयच्छत् त्रि (प्र+दाण्+शतृ यच्छादेशः) દેતું, આપતું.

प्रयज्यु त्रि (प्र+यज+युच् निरनुनासिकत्वात् नानादेशो न) યજવુ.

प्रयत त्रि (प्र+यम्+कर्तरि क्त) પવિત્ર થયેલ, શુદ્ધ, સજ્જન, નિયમશીલ.

प्रयत त्रि (प्र+यत्+अच्) પ્રયત્નવાળું.

प्रयत त्रि (प्र+यम-दानार्थे+क्त) આપેલું, દીધેલું.

प्रयत्न पु. (प्र+यत्+भावे नङ्) પ્રયાસ, મહેનત, ઉદ્યોગ, યત્ન, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ આભ્યન્તર અને બાહ્ય પ્રયત્ન, પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ અને જીવનકારણ એ ત્રણ પ્રકારનો પ્રયત્ન.

प्रयत्नतस् अव्य (प्रयत्न+पञ्चम्यर्थे तसिल्) પ્રયત્ન થી, ઉદ્યોગથી.

प्रयत्नवत् त्रि (प्रयत्न+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પ્રયત્નવાળું પ્રયાસવાળું ઉદ્યોગવાળું.

प्रयत्नदीक्षित्व न. (प्रयत्नस्य दीक्षित्वम्) પ્રયત્ન સાધ્યા દીક્ષિતપણું, મહેનતથી દીક્ષિતતા.

प्रयन्तृ त्रि. (प्र+यम्+तृच्) અત્યન્ત નિયમમાં રાખનાર, દાન કરનાર, આપનાર.

प्रयस् न (प्रयस्यतेऽत्र प्र+यस्+आधारे विच्) અન્ન, અનાજ.

प्रयस्त त्रि (प्र+यस्+क्त) પ્રયાસથી કરેલ, પ્રયત્નથી કરેલ.

प्रयस्त न („ आधारे) મસાલો વિગેરે નાખી તૈયાર કરેલ શાક.

प्रयाग पु. न (प्रकृष्टो यागो यागफलं यत्र प्रयाग वा) ગંગા અને યમુનાના સમાગમ સ્થાનરૂપ તીર્થ પ્રયાગ—અલ્હાબાદ, ઇન્દ્ર, ઘોડો.

प्रयाग पु (प्रकृष्टो यागः) ઉત્તમ યજ્ઞ કે યાગ.

प्रयाग त्रि. (प्रकृष्टः यागः यस्य अस्मिन् वा) જ્યાં યજાયું ઉત્તમ યજ્ઞવાળું.

प्रयागभव पु. (प्रयागम् यागमर्यादाम् भिनत्ति लक्षयतीम ... भी+अच्) ઇન્દ્ર, દેવોનો રાજા.

प्रयागसेतु पु. (प्रयागमाहात्म्यप्रतिपादके ग्रन्थे) પ્રયાગ માહાત્મ્ય પ્રતિપાદન કરનારો એક ગ્રન્થ.

प्रयाज पु (प्र+यज्+घञ् ... न कुत्वम्) દર્શ પૌર્ણમાસ વગેરેના અંગભૂત એક યાગ.

प्रयाजवत् पु. (प्रयाज+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) જેમાં પાંચ પ્રયાજો હોય એવો યજ્ઞ વિશેષ.

प्रयाण न. (प्र+या+भावे ल्युट्) ગમન, પ્રસ્થાન, ગામ વગેરેથી બહાર જવું તે, કૂચ ગમન, શત્રુ ઉપર કૂચ.

प्रयाण न (प्र+या+करणे ल्युट्) પીઠ, મરણ.

प्रयाणक न (प्रयाण+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

प्रयाणभङ्ग पु (प्रयाणस्य भङ्गः) જવાનો ભંગ, જૈનની ક્રિયાર્થને વચન, મરણભય, પ્રયાણ ની મનેવ.

प्रयात त्रि (प्र+या+कर्तरि क्त) અત્યન્ત જનાર, સારી રીતે જનાર.

प्रयात त्रि (प्र+या+भावे क्त) ગયેલું, ગત, મરેલું, દૂર ગયેલું, પ્રસ્થાન કરેલું, પ્રયાસથી પામેલું

प्रमाद्यतस् अव्य (प्रमाद+पञ्चम्यर्थे तसिल्) પ્રમાદપણાથી, ગફલતથી

प्रमापण न (प्र+मीञ्–हिंसायां+स्वार्थे णिच्+आत्वे पुक् ल्युट्) ઠાર મારવુ, મારી નાખવુ, મારવુ

प्रमापन न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

प्रमायुक त्रि (प्र+मी+ताच्छील्ये उकञ्) મરણ પામવાના સ્વભાવવાળુ, મરણશીલ

प्रमित त्रि (प्र+मि मी वा+क्त) જાણેલ, માપેલ, પ્રથમ નક્કી કરેલ, પ્રથમ ધારેલ.

प्रमिताक्षरा स्त्री (प्रमितानि परिमितानि अक्षराणि यस्या) તે નામની મુહૂર્ત ચિંતામણિ નામના ગ્રંથની ટીકા, સિદ્ધાન્ત શિરોમણિની વ્યાખ્યારૂપ ટીકા, બાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ

प्रमिति स्त्री (प्र+मि–मा वा+क्तिन्) યથાર્થ જ્ઞાન, ભ્રમરહિત જ્ઞાન–સંશયરહિત જ્ઞાન, માપ, માપવુ–આપેલી વસ્તુનુ માપ આટલુ છે એ જ્ઞાન

प्रमीढ त्रि (प्र+मिह्+क्त) મૂતરેલ, પેશાબ કરેલ, ઘટ્ટ, ઘાટુ

प्रमीढ पु (,, ,,) મેઘ

प्रमीत त्रि (प्र+मीञ्+हिंसायां क्त) મરેલ, મરણ પામેલ, મુએલું

प्रमीत पु યજ્ઞ માટે હણેલ પશુ

प्रमीला स्त्री (प्रमीलनम्, प्र+मील्+भावे अ+टाप्) તન્દ્રા, ઘેન

प्रमुख न (प्रकृष्ट मुखमारम्भ) શ્રેષ્ઠ આરંભ, સારો પ્રારંભ વિગેરે

प्रमुख त्रि (प्रकृष्ट मुख यस्य) પ્રધાન, પહેલું, પ્રથમ, ઉપરી, શ્રેષ્ઠ–અત્યન્ત ઉત્તમ, માન્ય

प्रमुख पु (प्रकृष्टं मुखमस्य) સમૂહ, પુન્નાગ વૃક્ષ

प्रमुखता स्त्री (प्रमुखस्य भाव तल्+टाप्) પ્રમુખપણુ, મુખ્યપણુ, શ્રેષ્ઠપણુ વિગેરે

प्रमुखत्व न (प्रमुखस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रमुच त्रि (प्रमुञ्चति, प्र+मुच्+क) સારી રીતે મૂકનાર, છોડનાર, અત્યન્ત મૂકનાર

प्रमुच पु (प्र+मुच्+क) તે નામનો એક ઋષિ.

प्रमुचु पु એક ઋષિ વિશેષ.

प्रमुद् त्रि (प्रकृष्टा मुद् यस्य) હર્ષ પામેલુ, હર્ષવાળું, આનન્દી

प्रमुद् पु (,, ,) તે નામે એક દેવ

प्रमुद् स्त्री (प्रकृष्टा मुद्) અત્યન્ત આનન્દ, ઘણો હર્ષ.

प्रमुदित त्रि (प्र+मुद्+कर्त्तरि क्त) હર્ષ પામેલ, અત્યન્ત આનન્દ પામેલ, ખુશ થયેલ

प्रमुदितवदना स्त्री (प्रमुदित वदन यस्या) હર્ષ પામેલા મુખવાળી સ્ત્રી, તે નામનો એક છન્દ

प्रमूढ त्रि (प्र+मुह्+क्त) મૂર્ખ, મોહ પામેલ, મુઝાયેલ, અજ્ઞાની, બાવરૂં.

प्रमूढसंज्ञ त्रि (प्रमूढा सज्ञा यस्य) ઉપરનો અર્થ

प्रमृग अव्य (प्रकृष्टा मृगा यत्र अव्ययी) ઘણાં મૃગાવાળુ

प्रमृत न (प्रकृष्ट मृत प्राणिहिंसित यत्र) ખેતીરૂપ આજીવિકાનો ઉપાય–કૃષિકર્મ

प्रमृष्ट त्रि (प्र+मृज्+क्त) સાફ કરેલુ, સ્વચ્છ કરેલુ, શુદ્ધ કરેલું

प्रमेदित त्रि (प्र+मिद्+क्त) ઘી કે તેલ વિગેરેથી ચીકણું

प्रमेय त्रि (प्र+मा+कर्मणि यत्) માપવા યોગ્ય, પ્રમાજ્ઞાન વિષય પદાર્થ, અનુમાન કરવા યોગ્ય, અવધારણ–નિશ્ચય કરવા યોગ્ય, સિદ્ધ કરવા લાયક, પ્રતિપાદન કરવા યોગ્ય

प्रमेह पु (प्रकर्षेण मेहति, प्र+मिह्–आधारे करणे वा घञ्) તે નામનો એક રોગ–પરમીયો

प्रमेहिन् त्रि (प्र+मिह्+णिनि) પરમીયો રોગ જેને થયેલો છે તે, પ્રમેહ રોગવાળુ

प्रमोचन न (प्रकर्षेण मुच्यते, प्र+मुच्+भावे ल्युट्) સારી રીતે મુકવુ, છોડવુ, અત્યન્ત મુકવુ–છોડવુ

प्रमोचन त्रि (प्र+मुच्+कर्त्तरि ल्यु) મુકનાર, છોડનાર

प्रमोचनी स्त्री (प्रकर्षेण मुच्यते, प्र+मुच्+कर्मणि ल्युट् +ङीप्) એકજાતની વનસ્પતિ–गोडुम्वा

प्रमोद पु (प्र+मुद्–हर्षे+भावे घञ्) હર્ષ, આનન્દ, ઉમંગ

प्रमोद त्रि (प्रकृष्टो मोदो यस्य) ઘણા હર્ષવાળુ, આનંદવાળુ, ઉમંગવાળુ

प्रमोद पुं („ „) ते नामनो એક नाग, ते नामनो કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર, ते नामनी એક मुख्य सिद्धि.

प्रमोदक त्रि (प्र+मुद्+णिच्+ण्वुल्) હર્ષ કરનાર, આનંદકારક.

प्रमोदन न (प्र+मुद्+णिच्+भावे ल्युट्) હર્ષ પમાડવો, આનંદ પમાડવું.

प्रमोदन पुं विष्णु.

प्रमोदित त्रि (प्रमोदो जातोऽस्य तार० इतच्) હર્ષ પામેલ, આનંદ પામેલ.

प्रमोदिन् त्रि (प्रमोदयति प्र+मुद्+णिच्+णिनि) હર્ષ વાળું, આનંદી, હર્ષજનક, આનંદ દેવા કરતું.

प्रमोदिनी स्त्री (प्रमोदिन्+स्त्रियां ङीप्) જિંગિની વૃક્ષ.

प्रमोह पुं (प्र+मुह्+घञ्) અતિશય મોહ, મૂર્છા, અત્યન્ત મુંઝવણ.

प्रमोहन न (प्रमुह्यतेऽनेन प्र+मुह्+करणे ल्युट्) મોહક મોહ ઉપજાવવો, મોહ પમાડવાનું સાધન એક જાતનું અસ્ત્ર.

प्रमोहन त्रि. (प्रमोहयति प्र+मुह्+णिच्+ल्यु) મૂર્છા પમાડનાર, મોહ ઉપજાવનાર, મૂર્છોત્પાદક.

प्रम्लोचन्ती स्त्री (प्रम्लोचति नरं प्रति आत्मानं दर्शयति प्र+म्लुच्+शतृ+ङीप्) એક સ્વર્ગની અપ્સરા.

प्रम्लोचा स्त्री (प्रम्लोचति न प्रति आत्मानं दर्शयति प्र+म्लुच्+अच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रयच्छत् त्रि (प्र+दा+शतृ यच्छादेश) દેતું, આપતું.

प्रयज्यु त्रि (प्र+यज्+युच् [illegible]) આપવું.

प्रयत त्रि (प्र+यम्+कर्मणि क्त) પવિત્ર થયેલું, શુદ્ધ થયેલ, નિયમશીલ.

प्रयत त्रि (प्र+यत्+क्त) પ્રયત્નવાળું.

प्रयत त्रि (प्र+यम्-दानार्थे+क्त) આપેલું, દીધેલું.

प्रयत्न पुं (प्र+यत्+भावे नङ्) પ્રયાસ, મહેનત, ઉદ્યોગ, યત્ન, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ આભ્યન્તર અને બાહ્ય પ્રયત્ન, પ્રવૃત્તિ નિવૃત્તિ અને જીવનકારણ એ ત્રણ પ્રકાર ના પ્રયત્ન.

प्रयत्नतस् अव्य (प्रयत्न+पञ्चम्यर्थे तसिल्) પ્રયત્ન થી ઉદ્યોગથી.

प्रयत्नवत् त्रि (प्रयत्न+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પ્રયત્ન વાળું પ્રયાસવાળું ઉદ્યોગવાળું.

प्रयत्नप्रेरित न. (प्रयत्नस्य प्रेरितम्) પ્રયત્ન કરવાથી ઉત્પન્ન થયેલું, મહેનતથી પ્રેરિત.

प्रयन्तृ त्रि (प्र+यम्+तृच्) અત્યન્ત નિયમમાં રાખનાર, દાન કરનાર આપનાર.

प्रयस् न. (प्रयस्यतेऽनेन प्र+यस्+आधारे क्विप्) અન્ન, આહાર.

प्रयस्त त्रि (प्र+यस्+क्त) પ્રયાસથી કરેલ, પ્રયત્નથી કરેલ.

प्रयस्त न („ „ आधारे) પ્રયાસે કરીને કરેલી તૈયાર કરેલ શાક.

प्रयाग पुं. न. (प्रकृष्टो यागो यज्ञो यत्र यस्मात् [illegible] वा) ગંગા અને યમુનાના સમાગમ સ્થાનનું તીર્થ પ્રયાગ-શહેરનું અલ્હાબાદ. એક તીર્થ.

प्रयाग पुं (प्रकृष्टो यागः) ઉત્તમ યજ્ઞ, શ્રેષ્ઠ યજ્ઞ.

प्रयाग त्रि (प्रकृष्टः यागः यत्र बहिरङ्ग वा) શ્રેષ્ઠ યજ્ઞવાળું ઉત્તમ યજ્ઞવાળું.

प्रयागभव पुं. (प्रयाग भवति प्रकृष्टयागानुष्ठानं [illegible] तपस्विनां [illegible] भू+अच्) ઇન્દ્ર, દેવોનો રાજા.

प्रयागसेतु पुं. (प्रयागमाहात्म्यप्रतिपादनार्थ सेतुः) પ્રયાગ માહાત્મ્ય પ્રતિપાદન કરનારો એક ગ્રન્થ.

प्रयाज पुं (प्र+यज्+घञ् प्रयाजस्य न कुत्वम्) દર્શ પૌર્ણમાસ વગેરેના અંગભૂત એક યાગ.

प्रयाजवत् पुं. (प्रयाज+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પ્રયાજ યાગ કર્મવાળો પ્રયાજયાગ-વાળું કર્મ.

प्रयाण न. (प्र+या+भावे ल्युट्) ગમન, પ્રસ્થાન, પ્રસ્થાન વગેરેથી બહાર જવું તે, દૂર ગમન, લડાઈ કૂચ.

प्रयाण न (प्र+या+भावे ल्युट्) મૃત્યુ, મરણ.

प्रयाणक न (प्रयाण+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

प्रयाणकाल पुं. (प्रयाणस्य कालः) પ્રયાણનો સમય, સૈન્યની કૂચનો વખત, મરણકાળ, પ્રયાણ કરી જવું.

प्रयात त्रि (प्र+या+कर्तरि क्त) અત્યન્ત જનાર, સારી રીતે જનાર.

प्रयात त्रि (प्र+या+कर्मणि क्त) ગયેલું, મરેલું, કોઈ મુકેલું દૂર ગયેલું, પ્રસ્થાન કરેલું, પ્રયાણથી પામેલું.

प्रयात पु (प्र+या+क्त) ઉંચો દેશ, ઉચુ સ્થાન, મૌસિક
प्रयापण न (प्र+या+णिच्+पुक्+ल्युट्) રવાના કરવુ તે, મોકલવુ તે, ગમન કરાવવુ
प्रयापणीय त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+अनीयर्) મોકલવા યોગ્ય, મોકલી દેવા લાયક ગમન કરવા યોગ્ય
प्रयापनीय त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+अनीयर्) ઉપરનો અર્થ
प्रयापित त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+क्त) મોકલેલ, ગમન કરાવેલ, મોકલી દીધેલુ
प्रयापिन् त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+णिनि) મોકલનાર, ગમન કરાવનાર
प्रयाप्यमाण त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+शानच्) મોકલાતુ, ગમન કરાવાતું
प्रयाप्समान त्रि (प्र+या+णिच्+पुक्+शानच्) ઉપરનો અર્થ
प्रयाम पु (प्र+यम्+घञ्) મોંઘવાઇને લીધે ધાન્ય વિગેરે ઉપર માણસોનો અત્યન્ત આદર થાય છે તે, કિંમતની અધિકતા આકવી તે, વેચાણમા આપવા યોગ્ય, દબાણુ, નિગ્રહ
प्रयास पु (प्र+यस्+भावे घञ्) પ્રયત્ન, પરિશ્રમ, ક્લેશ
प्रयास पु (प्रयस्यतेऽनेन प्र+यस्+करणे घञ्) વેદાન્તમતે અવિદ્યા વિગેરે પાચ ક્લેશદાયક
प्रयासभाज् त्रि (प्रयास भजते,भज्+क्विप्) મહેનત કરનાર, પ્રયત્ન કરનાર
प्रयास्यत् त्रि (प्र+यस्+णिच्+शतृ) જનાર, ગમન કરનાર
प्रयियु त्रि (प्र+या+वा कु द्वित्वे अभ्यासस्य इत्वम्) પ્રયાણ કરનાર, જનાર, કૃચ કરનાર
प्रयुक्त त्रि (प्र+युज्+क्त) યોજેલ, પ્રયોગ કરેલ, પરપરાથી કરવા યોગ્ય, અત્યન્ત સયોગવાળુ, મોકલેલ, વાપરેલ, પ્રેરણા કરેલ
प्रयुक्त न (प्र+युज्+क्त) પ્રયોગ, પ્રયોજન, હેતુ, કારણ
प्रयुक्तता स्त्री (प्रयुक्तस्य भाव तल्+टाप्) ઉપરનો અર્થ
प्रयुक्ति स्त्री (प्र+युज्+भावे क्तिन्) પ્રયોગ, શબ્દનુ અમુક ઉચ્ચારણ, યોજના, પ્રેરણા, મોકલવુ, પ્રેરવુ, મોટી યુક્તિ
प्रयुक्ति स्त्री (प्रकृष्टा युक्ति) સારી યુક્તિ
प्रयुज् त्रि (प्र+युज्+क्विप्) જોડાઈ જનાર, યોજના પામનાર
प्रयुज्य अव्य (प्र+युज्+ल्यप्) યોજના કરીને, સબદ્ધ કરીને, યોજીને, પ્રયોગ કરીને, પ્રેરણા કરીને, વાપરીને, મોકલીને
प्रयुज्यमान त्रि (प्र+युज्+कर्मणि य+शानच्) પ્રયોગ કરાતું, યોજાતું, મોકલાતુ
प्रयुञ्जान त्रि (प्र+युज्+कर्मणि शानच्) જોડતુ, યોજતુ, પ્રેરણા કરતું, મોકલતું
प्रयुत न (प्रकृष्ट युतम्) દશ લાખની સખ્યા, (१०,०००००)
प्रयुत त्रि (प्रकर्षेण युत) સારી રીતે મિશ્ર કરેલ, યોજેલ, મેલાપ કરેલ, સબધ કરેલુ
प्रयुति स्त्री (प्र+यु+भावे क्तिन्) અત્યન્ત યોગ, સારો સબધ, સારી યોજના, પ્રયોગ
प्रयुतेश्वर पु તે નામનુ એક તીર્થ
प्रयुयुत्सु त्रि (प्र+युध्+सन्+उ) યુદ્ધ કરવા ઇચ્છનાર, લઢવાની ઉમેદ રાખનાર
प्रयुयुत्सु पु (प्र+युध्+सन्+उ) ઇન્દ્ર, વાયુ, મેઢો, તપસ્વી
प्रयुद्धार्थ पु (प्रयुद्ध अर्थो यस्य) યુદ્ધ માટે ઉદ્યોગ, મુખ્ય પ્રયોજન માટે ગૌણ પ્રયોજનનો આરભ
प्रयोक्तव्य त्रि (प्र+युज्+तव्यच्) વાપરવા લાયક, યોજવા લાયક, જોડવા યોગ્ય, પ્રયોગ કરવા લાયક, પ્રેરણા કરવા યોગ્ય, મોકલવા યોગ્ય
प्रयोक्तृ त्रि (प्र+युज्+तृच्) યોજનાર, જોડનાર, પ્રેરણા કરનાર, લેણદેણમા ધન વિગેરેની વ્યવસ્થા કરનાર, મોકલનાર, પ્રયોગ કરનાર
प्रयोग पु (प्र+युज्–भावकर्मकरणेषु यथायथ घञ् कुत्वम्) યોજવુ તે, પ્રયોગ, અનુષ્ઠાન, શબ્દ વિગેરેનુ અમુક રીતે ઉચ્ચારણ, મારણ મોહન વશીકરણ વિગેરે ઉપાય, શસ્ત્ર વિગેરેનું મૂકવુ–છોડવુ કે વાપરવુ, નાટક ભજવવુ તે, વ્યાજે આપેલુ નાણું, યોજના, યુક્તિ,

नायक नायिकानो मेळाप, स्थानथी अथवा समयथी पसानो मेळवेलो नहो योग.
"आ परितोषाद्विदुषां न साधु मन्ये प्रयोगविज्ञानम्" शाकुन्तलम्.

प्रयोगविधि पु. (प्रयोगस्य विधिः) प्रयोगने अनुसार विधि.

प्रयोगातिशय पु. नाटकना अंग मनी एक प्रस्तावना.

प्रयोगार्थ पु. (प्रयोगस्य अर्थः प्रयोगोऽर्थः प्रयोजनं यस्य वा) मुख्य प्रयोगना अनुष्ठानमां एक अनुकूळ व्यापार, काम करवानो मुख्य हेतु.

प्रयोगार्थ त्रि. (प्रयोगाय इति) प्रयोगमाटेनु

प्रयोगिन् त्रि (प्रयोगोऽस्त्यस्य प्रयोग+इन्) प्रयोग करनार, प्रयोगवाळु

प्रयोग्य त्रि (प्र+युज्+ण्यत् कुत्वम्) प्रयोग करवा योग्य, हिसाबना काम उपर मोकलवा योग्य चाकर विगेरे.

प्रयोग्य पु. (   ) घोडो.

प्रयोजक त्रि (प्रयुनक्ति प्रेरयति कर्मणि स्वतन्त्रं प्र+युज्+ण्वुल्) प्रेरणा करनार, योजना करनार, जोडनार, प्रयोग करनार.

प्रयोजक पु. (प्र+युज्+ण्वुल्) व्याकरणमां प्रसिद्ध हेतुसंज्ञक कर्ता.

प्रयोजकता स्त्री (प्रयोजकस्य भावः तल्+टाप्) प्रयोजकपणुं, एक प्रकारनो स्वाप सम्बन्ध, न्यायमत प्रमाणे परंपराथी कार्य जनकपणुं

प्रयोजकत्व न. (प्रयोजकस्य भाव. त्व) उपर प्रमाणे अर्थ

प्रयोजन न. (प्रयुज्यते, प्र+युज्+ल्युट्) हेतु कारण, कर्तव्य कामनी सिद्धि माटे ते साधनमां करेलो पदार्थोने क्रियानु अवलम्बपणुं काम

प्रयोजनवत् त्रि (प्रयोजन+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) प्रयोजनवाळु हेतुवाळु अर्थवाळु.

प्रयोज्य त्रि. (प्र+युज्+ण्यत्) योजवाने लायक, प्रेरणा करवाने लायक, करेला काममां योजवा लायक नोकर विगेरे

प्रयोज्य न („) मूळ धन, मूडी.

प्रयोज्य पु. (प्र+युज्+ण्यत्) व्याकरण प्रसिद्ध प्रयोज्य कर्ता.

प्रयोज्यत्व न (प्रयोज्यस्य भावः त्व) एक प्रकारनो स्वाप सम्बन्ध.

प्ररक्षण न. (प्र+रक्ष+ल्युट्) सारी रीते रक्षण करवुं ते, अत्यन्त रक्षा करवी ते.

प्ररुच अव्य (प्रकृतो रुचो यत्र अव्ययी.) ज्यां रुच्यो होय ते प्रदेश.

प्ररिप्सन् त्रि. (प्र+रिष्+सन्+शतृ) अतिशय रेष, सारी रीते रेष बनावनार.

प्ररुग्ण त्रि. (प्र+रुज्+क्त) अत्यन्त रोगवाळु, अतिशय रोगी.

प्ररुज पु. („ „) देवना वाहनो ते नामनो सेनाधिपति, ते नामनो एक राक्षस.

प्ररुदित त्रि. (प्र+रुद्+क्त) अतिशय रोयेल, घणुं रोयेलु.

प्ररूढ त्रि (प्र+रुह्+क्त) उगनार, अंकुर विगेरे

प्ररूढ त्रि. („ „ क्त) उगेल, नवीन, मोटु, उत्पन्न थयेल, अभिपरेल मूळवाळु सारी रीते मोघ पामेल-उगेल.

प्ररूढ न. (प्ररोहणम्, प्र+रुह्+क्त) येल, डार.

प्ररोचन न. (प्ररोचयते प्र+रुच्+णिच्+भावे ल्युट्) रुचि, उत्पन्न करवी, रुचि संपादन करवी ते.

प्ररोचना स्त्री (प्र+रुच्+णिच्+युच्+टाप्) प्रस्तावनानुं एक अंग, नाटकना अंग विभागनुं एक अंग, उपरना शब्द प्रमाणे अर्थ

प्ररोह पु (प्ररोहति, प्र+रुह्+अच्) उगवुं, वधवुं थवुं

प्ररोह पु (प्र+रुह्+भावे घञ्) उत्पत्ति, अंकुर.

प्ररोहण न („ ल्युट्) उगवुं, उत्पत्ति, थवुं वधवुं.

प्रलपत् त्रि (प्र+लप्+शतृ) बोलतुं, बकवुं, बकवात करतुं, अतिशय बोलतुं

प्रलपन न (प्र+लप्+ल्युट्) बकवाद, अनर्थक वाद, बोलवुं, बबडाट.

प्रलपित त्रि (प्र+लप+कर्मणि क्त) प्रलाप करेल, बोलेल, बकी गयेल.

प्रलपित न (प्र+लप्+भावे क्त) અનર્થક વાક્ય, બકવાદ, પ્રલાપ

प्रलम्ब त्रि (प्रलम्बते, प्र+लम्ब+अच्) લટકતું, ઝુલતું, વિલંબ કરતું, ધીમુ

प्रलम्ब पु (,, ,,) દનુ પુત્ર એક અસુર, વેલાનો અંકુર, સ્તન, સીસુ, ગાથા, એક જાતનો હાર

प्रलम्ब पु (प्र+लम्ब्+घञ्) લટકવુ, વિલંબ કરવો

प्रलम्ब पु (पलंब जै प्रा) લટકતા ફળોનો ઝુમખો, કણુસલો, પ્રલંબ નામનો ગ્રહ, રૂચક પર્વતનુ એક શિખર, પડિલેહવાના વસ્ત્રોના ખુણા લંબાવવાથી–ખેંચવાથી લાગતો દોષ, પડીલેહણુના દોષનો એક પ્રકાર

प्रलम्बक न (प्र+लम्ब्+ण्वुल्) એક જાતનુ ઘાસ

प्रलम्बघ्न पु (प्रलम्बमसुर हन्ति, हन्+क) બળરામ, બળદેવ

प्रलम्बभिद् पु (प्रलम्ब भिनत्ति, भिद्+क्विप्) ઉપરનો અર્થ

प्रलम्बाण्ड पु (प्रलम्बो लम्बमान अण्डो यस्य) લાંબા વૃષણુવાળો

प्रलब्ध त्रि (प्र+लभ्+क्त) ઠગેલું, છેતરેલું, અત્યન્ત મેળવેલ, સારી રીતે પામેલ

प्रलम्भ पु (प्र+लभ्+घञ्+मुम्) ઠગાઈ, છેતરવુ તે, છેતરામણુ, દગો, સંપાદન, મેળવવુ, લાભ, સારો લાભ

प्रलम्भन न (प्र+लभ्+भावे ल्युट् मुम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रलय पु (प्रलीयते क्षीयते जगदस्मिन्–प्र+ली+अच्) પ્રલય, સૃષ્ટિનો અન્ત, નિત્ય નૈમિત્તક પ્રાકૃત અને આત્યંતિક વિનાશ, સાહિત્ય શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ તે નામે સાત્વિક એક ભાવ

"प्रलय सुखदुःखाभ्यां चेष्टाज्ञाननिराकृति" साहित्यद०

प्रलव पु (प्र+लू+भावे कर्मणि च अप्) રૂડી રીતે છેદવુ તે, અત્યન્ત છેદવુ, ખંડ, ટુકડો, લેશ

प्रलवित्र न (प्रलूयतेऽनेन, प्र+लू+करणे इत्र) ઘાસ વિગેરે કાપવાનુ દાતરડુ

प्रलाप पु (प्र+लप्+भावे घञ्) અનર્થક વાક્ય, પ્રયોજન વગરનું, બડબડાટ, ઉન્મત્ત વિગેરેનુ બોલવુ, ભીષણુ, નિરર્થક, બકવાદ, રોગનો એક ઉપસર્ગ–ઉપદ્રવ

प्रलापिन् त्रि (प्र+लप्+ताच्छील्ये घिनुण्) પ્રલાપ કરનાર, નિરર્થક ભાષણુ કરનાર, નિષ્પ્રયોજન ઉન્મત્ત વગેરેના જેવુ બોલનાર

प्रलीन त्रि (प्र+ली+कर्त्तरि क्त) પ્રલય પામેલ, ચેષ્ટા શૂન્ય, નષ્ટ, સારી રીતે લીન

प्रलीनता स्त्री (प्रलीनस्य भावः तल्+टाप्) ચેષ્ટા નાશ, ઇન્દ્રિયસ્વાપ–ઇન્દ્રિયોનો વ્યાપારાભાવ, સુષુપ્તિ

प्रलीनत्व न (प्रलीनस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रलेप पु (प्र+लिप्+भावे घञ्) લીંપવુ, લેપવુ, ખરડવુ, લેપ લગાડવો

प्रलेपक त्रि (प्र+लिप्+ण्वुल्) લેપ કરનાર, લીંપનાર, લેપનાર, ખરડનાર

प्रलेपक पु સુશ્રુત નામના વૈદ્યક ગ્રંથમા કહેલ એક જાતનો તાવ

प्रलेह पु (प्रलिह्यतेऽसौ, प्र+लिह्–कर्मणि घञ्) ચાટણુ, ચાટવુ

प्रलोडन न (प्र+लुड्+ल्युट्) ગોળાકાર કરવુ, સમુદ્રની પેઠે હાલક લોલક થવુ

प्रलोभ पु (प्र+लुभ्+घञ्) અત્યન્ત લોભ, ઘણોલોભ

प्रलोभन न (प्र+लुभ्+ल्युट्) લોભાવવુ તે, લાલચ, લાચ

प्रलोप पु (प्रकृष्ट लोप) અત્યન્ત લોભ, છેકનાશ

प्रलोपन न (प्र+लुप्+ल्युट्) લોપ કરવો, છેક નાશ પમાડવુ

प्रलोलुप त्रि (प्रकर्षेण लोलुप) અત્યન્ત લોલુપ, અતિશય લાલચુ

प्रलोलुप पु ગરૂડના વંશનો કુતિપુત્ર–પક્ષીવિશેષ

प्रवक त्रि (प्रु–गतौ+साधुकारित्वे द्योते वुन्) સારી ગતિવાળુ, ઘણુ ગતિમાન

प्रवक्तृ त्रि (प्रवक्ति, प्र+वच्+तृच्) અત્યન્ત બોલનાર, વર્ણાનુસંધાનપૂર્વક શાસ્ત્ર વિગેરે વાંચનાર, મહાનવક્તા, શાસ્ત્ર વિગેરેના અર્થનો ઉપદેશ કરનાર

प्रवग पु (प्लवग लस्य र) પક્ષી–પંખેરૂ

प्रवगी स्त्री (प्रवग+जाति स्त्रियां ङीप्) પક્ષીણી

प्रवचन न (प्रोच्यते, प्र+वच्+कर्मणि भावे च ल्युट्) सारी रीते बोलवुं, बोलवुं, अथवा अनुसंधानपूर्वक कहेवुं
"नायमात्मा प्रवचनेन लभ्यो न मेधया न बहुना श्रुतेन"

प्रवचनीय त्रि (प्रवक्ति, प्र+वच्+कर्मणि अनीयर्) अर्थानुसंधानपूर्वक कहेवा योग्य, अथवा ओळखाई पूर्वक बोलवा लायक

प्रवञ्चन न (प्र+वञ्च्+ल्युट्) ठगवुं छेतरवुं ते.

प्रवञ्चक त्रि (प्र+वञ्च्+ण्वुल्) ठगारो, ठगनार धुतारो, छेतरनार

प्रवञ्चित त्रि (प्र+वञ्च्+कर्मणि क्त) ठगेलु, छेतरेलु.

प्रवट पु (प्रु+वा अट् स्वार्थे अण् वा) जव, यव.

प्रवण पु (प्रवन्ते गच्छन्ति अनेन प्रु–गतौ+करणे ल्युट्) चौटुं नगर, चार रस्तावाळो मार्ग–चोक

प्रवण त्रि (प्रवते॰ प्र+वण्+कर्तरि ल्युट्) नम्र, नीचाणवाळो प्रदेश विगेरे, आसक्त, ढोळेलु, थोडुं, नेस्तनाबुद, लांबुं, प्रभुप्रणिधान, तत्पर, क्षण, लुप्त–ढूंकुं, आकार विनानुं क्षीण.

प्रवत् त्रि (प्रवते गति वा वा क्विप्)नीचाणवाळा स्थानमां जनार.

प्रवत्वत् त्रि (प्रवत्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) नीचा ढाळवाळा प्रदेशमां आवेलुं

प्रवत्स्यत्पतिका स्त्री (प्रवत्स्यन् पतिर्यस्याः कप्+टाप्) जेनो पति परदेश जनारो होय ते स्त्री.

प्रवद् त्रि (प्र+वद्+अच्) घणुं बोलनुं, अत्यन्त बोलवुं

प्रवयसम् त्रि (वा–भावे वा [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]) सारी रीते गमन करीने पाछळथी जनार

प्रवपन न (प्र+वप्+ल्युट्) वाववुं ते, वावणी करवी ते.

प्रवयण न. (प्र+वय–गतौ+भावे ल्युट्) सारी रीते जवुं, अत्यन्त जवुं.

प्रवयण न (प्र+वय–गतौ करणे ल्युट्) आर, परोणी

प्रवयन न (प्र+वय् गतौ+भावे ल्युट् [illegible]) सारी रीते जवुं, अत्यन्त जवुं

प्रवयन न (प्र+वय–गतौ करणे ल्युट् ,,) आर परोणी.

प्रवयस् त्रि. (प्रकृष्टं वयो यस्य) घरडुं थयेलुं, वृद्ध, घरडुं वृद्ध

प्रवय्या स्त्री. (प्र+वी+यत् नि [illegible] टाप्) अत्यन्त गतिवाळी स्त्री, सारी रीते जनारी स्त्री.

प्रवर पु. (प्रवियते प्र+वृ+अप्) संतति, कुळ, ते नामनो एक मुनि.

प्रवर पु (प्रवियतेऽनेन प्र+वृ+अप्) आच्छादन वस्त्र, ओछाड.

प्रवर त्रि (प्रकर्षेण वरः) अत्यन्त श्रेष्ठ, अधिक, उत्तम.

प्रवर न (प्र+वृ+अप्) अगरचंदन.

प्रवरललित न सात अक्षरना चरणवाळो एक छन्द.

प्रवरवाहन पु द्वि. (प्रवरं वाहनं ययोः) बे अश्विनीकुमार

प्रवर्ग पु. ([illegible] प्र+वृज्+घञ्) विष्णु

प्रवर्ग्य पु (प्र+वृज्–कर्मणि ण्यत् कुत्वम्) आगळ एक जातनो यज्ञ.

प्रवर्त पु (प्र+वृत्+णिच्+अच्) वर्तन, वर्तवुं, प्रारम्भ, [illegible] बांधवुं [illegible], पेसवुं, उद्यम.

प्रवर्तक त्रि (प्र+वृत्+णिच्+ण्वुल्) प्रवृत्ति करावनार, प्रेरणा करनार, उत्तेजन आपनार, प्रवर्तावनार.
"[illegible] इति [illegible] [illegible] च [illegible]" इति भरतेनाभिहिता

प्रवर्तक न (प्र+वृत्+णिच्+ण्वुल्) नाटकमां प्रसंग आवी पहोंचे त्यारे पात्रोनुं आववुं ते

प्रवर्तक पु ( ) पंथ प्रचारक पुरुष, उत्तेजन आपनारो माणस.

प्रवर्तन न (प्र+वृत्+णिच्+ल्युट्) आरंभ, उत्पादन, प्रेरणा करवी, पोतानुं स्थान विसरी [illegible] [illegible] थवुं, समजवुं ते, [illegible] कर्मवि [illegible] व्यवस्था.

प्रवर्तना स्त्री. (प्र+वृत्+णिच्+युच्+टाप्) प्रेरणा आपवी, प्रवृत्तिजनक व्यापार-विधि विगेरे.

प्रवर्तमान त्रि (प्र+वृत्+शानच्) प्रवर्ततुं, करवामां योजेलुं.

प्रवर्तित त्रि (प्र+वृत्+णिच्+क्त) પ્રવર્તેલું, ઉત્તેજન આપેલું, સમજાવેલું, કામે લાગેલું,

प्रवर्तिन् त्रि (प्र+वृत्+णिन्) પ્રવર્ત્તનાર, કામે લાગનાર

प्रवर्द्धन न (प्र+वृधु+ल्युट्) વધવુ તે, મોટા થવુ, વૃદ્ધિ પામવી

प्रवर्द्धन त्रि (प्र+वृधु+ल्यु) અત્યન્ત વધારનાર, વૃદ્ધિ પમાડનાર

प्रवर्ह त्रि (प्रवर्हति प्र+वृह्–स्तुतौ वृद्धौ वा+अच्) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ, મુખ્ય.

प्रवलाकिन् पु (प्रकृष्ट वलाकी) સર્પ, ચિત્રવિચિત્ર મેખલાવાળો પુરૂષ વિગેરે.

प्रवसत् त्रि (प्र+वस्+शतृ) વસતું, રહેતુ, પ્રવાસ કરતુ, બીજા દેશમાં રહેતુ

प्रवसन न (प्र+वस्+ल्युट्) પ્રવાસ કરવો તે, સારી રીતે વસવુ, પરદેશ જવુ

प्रवसु पु ઇલી રાજાનો પુત્ર એક રાજા

प्रवह पु (प्र+वह्+अच्) તે નામનો એક વાયુ જેનાથી જ્યોતિષ ચક્ર ફરે છે તે
"यस्माज्ज्योतींपि वहति प्रवहस्तेन कीर्त्तित"

प्रवह पु (प्र+वह्+अप्) નગરથી બહાર જવુ તે

प्रवहण न (प्र+वह्+करणे ल्युट्) પાલખી, આસપાસ વસ્ત્રથી ઢાંકેલું સ્ત્રીને બેસવાનુ વાહન

प्रवहत् त्रि (प्र+वह्+शतृ) વહેતું, લઈજતુ

प्रवह्लि स्त्री (प्रवह्लते आच्छादयति, प्र+वल्ह्+इन्) પ્રહેલિકા શબ્દ જુઓ

प्रवह्लिका स्त्री (प्रवह्लि+स्वार्थे क+टाप्) જેનો અર્થ ન જાણી શકાય તેમ હોય તેવો એક પ્રશ્ન

प्रवह्ली स्त्री (प्रवह्लि+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

प्रवा पु (प्रकर्षेण वाति गच्छति, वा+क्विप्) અન્ન, અનાજ

प्रवाच् त्रि (प्रकृष्टा वाक् यस्य) યુક્તિ યુક્તવાક્ય બોલનાર, ચતુરતાથી બોલનાર

प्रवाचक त्रि (प्रकृष्टं वक्ति, प्र+वच्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

प्रवाणि स्त्री (प्रकर्षेण ऊयतेऽनया, प्र+वे+करणे ल्युट्+ङीप् गौणत्वात् ङीपो ह्रस्व) સાળવીની સુતર વીંટવાની ભોઈ–(બૉબીન)

प्रवाणी स्त्री (प्र+वे+ल्युट+ङीप्) વણકરને વણવાનુ એક સાધન, સુતર વીટવાનુ બૉબીન

प्रवात त्रि (प्रकृष्टो वातो यत्र) ઉત્તમ વાયુવાળુ, અતિશય પવનવાળુ

प्रवात पु (प्रकृष्टश्चासौ वातश्च) ઘણો પવન, ઉત્તમ વાયુ

प्रवातृ त्रि (प्रकर्षेण वाति, प्र+वा+शतृ) સારી રીતે વાનાર, શ્રેષ્ઠ ગતિવાળુ

प्रवातृ पु, (,, ,,) પ્રાણ

प्रवाततेजस् त्रि (प्रवातं प्रवण तेज ओजो यस्य) ચારે બાજુ પ્રસરતા તેજવાળુ, ઉત્કૃષ્ટ તેજવાળુ

प्रवाद पु (प्र+वद्+घञ्) પર પરાથી આવેલું વાક્ય, કહેવત, લોકોમા પ્રસિદ્ધ લોકવાદ, પરસ્પર કથા કહેવી તે, મોટોવાદ

प्रवादिन् त्रि (प्र+वद्+ताच्छील्ये णिनि) પરસ્પર કથા કહેનાર, મોટો વાદ કરનાર

प्रवापिन् त्रि (प्र+वप्+घिनुण्) વાવનાર, રોપનાર.

प्रवार पु (प्रवृणोत्यनेन, प्र+वृ–आच्छादने+करणे घञ्) ઓઢવાનું વસ્ત્ર, ઓછાડનુ વસ્ત્ર, ઓછાડ

प्रवारण न (प्र+वृ+णिच्+ल्युट्) કામ્યદાન, ફલ મેળવવાની ઇચ્છાથી આપેલું દાન, ઉત્તમ પ્રિયવસ્તુનું દાન, મોટુ દાન–મહાદાન

प्रवारण न (प्रकर्षेण वारणम्) વારવુ, અટકાવવુ

प्रवाल न पु (प्र+वल्+अच्) પરવાળુ, વીણાનો દાંડો, નવો અ કુર

प्रवाल त्रि (,, ,,) ઉતરતો પ્રદેશ વગેરે, નીચાણવાળો પ્રદેશ વિગેરે

प्रवास पु (प्रस्थितो वास प्र+वस्+आधारे घञ् वा) પરદેશ જવુ, પ્રવાસે જવુ તે, મુસાફરી

प्रवासत् त्रि (प्र+वस्+णिच्+शतृ) મુસાફરી કરાવતું, પ્રવાસ કરાવતુ

प्रवासन न (प्र+वस्+णिच्+ल्युट्) પ્રવાસ કરાવવો, દેશનિકાલ કરવો, શહેરમાથી બહાર કાઢવુ
"सीताप्रवासनपटो करुणा कुतस्ते" उत्त च

प्रवासन न (प्र+वास् च्छेदे+ल्युट्) વધ, નાશ, મારી નખાવવુ

प्रवासित त्रि (प्र+वस्+णिच्+क्त) પરદેશ વસાવેલું,

देशनिकाल करेल, शहेरमांथी बहार करेल, काढेल.
प्रवासिन् त्रि (प्र+वस्+णिनि) परदेशमां वसनार, मुसाफरी करनार.
प्रवास्य त्रि (प्र+वस्+णिच्+यत्) देशनिकाल करवा लायक, शहेरमांथी बहार काढवा योग्य.
प्रवाह पु. (प्र+वह्+भावे घञ्) प्रवृत्ति, जल विगेरेनो प्रवाह, उत्तम कोटि संतति, व्यापार विगेरेनी एक रीतनी गति, सैन्य विगेरेनी क्रमवार गति, काल अने देशथी विच्छेदनो अभाव परंपरा तुटता न थवुं ते.
प्रवाहक पु. (प्रवाहति प्र+वह्+ण्वुल्) अत्यन्त वहेनार, सारी रीते वहेनार.
प्रवाहक पु („ „) राक्षस.
प्रवाहण पु (प्र+वह्+णिच्+ल्यु) जैमन नामना एक ऋषि.
प्रवाहण त्रि („ „) वहेवरावनार.
प्रवाहपतित त्रि (प्रवाहे पतितः) प्रवाहमां पडेल, चालुक्रम पडेल.
प्रवाहिका स्त्री (प्र+वह्+णिच्+ण्वुल् अत इत्वम्) संग्रहणीनो रोग, वारंवार झाडे जवानो रोग.
प्रवाहिकाशरण अव्य (प्रवाहिका+शरणमात्रे ठक्)? संग्रहणी रोगथी, संग्रहणी रोग थवाथी.
प्रवाहिणी स्त्री (प्रवाह+पुल्लि० इनि+ङीप्) प्रवाहवाळी नदी.
प्रवाहिन् त्रि. (प्र+वह्+णिनि) प्रवाहवाळुं, प्रवाही.
प्रवाही स्त्री. (प्र+वह्+णिच्+अच्+गौरा. ङीष्) रेतू, रेती, धूळ, वालुका.
प्रवाहोत्था स्त्री. (प्रवाहसुखिता प्रवाह+उत्+स्था+क+टाप्) रेती, धूळ, वालुका.
प्रवाह्य पु. (प्रवाहे भवः यत्) ते नामे एक ऋषि.
प्रवाह्य त्रि. (प्र+वह्+ण्यत्) सारी रीते वहेवा योग्य, वहन करवा लायक.
प्रविकचत् त्रि. (प्र+वि+कच्+शतृ) सारी रीते विकास पामतुं, खीलतुं, ऊघडतुं.
प्रविकसत् त्रि. (प्र+वि+कस्+शतृ) उपरनो अर्थ.
प्रविख्याति स्त्री. (प्र+वि+ख्या+भावे क्तिन्) अत्यन्त विख्याति, अतिशय प्रसिद्ध थवुं, घणी प्रसिद्धि.
प्रवितत त्रि. (प्र+वि+तन्+क्त) अति विस्तारेलुं, पथरायेल फेलायेल, अति दूर विस्तीर्ण.
प्रविदारण न (प्रविदार्यतेऽत्र प्र+वि+दृ+णिच्+आधारे करणे वा ल्युट्) युद्ध, चीरवुं, फाडी नाखवुं.
प्रविदारक त्रि. (प्र+वि+दृ+णिच्+कर्तरि ण्वुल्) फाडनार, चीरनार.
प्रविदारण त्रि. (प्र+वि+दृ+णिच्+कर्मणि ल्युट्) फाडवुं.
प्रविभक्त त्रि. (प्र+वि+भज्+क्त) विभाग करेल, वहेंचेल, जुदु थयेल अलग करेल.
प्रविभाग पु. (प्र+वि+भज्+घञ्) भाग, अंश, हिस्सो, वहेंचणी, जुदु करवुं.
प्रविवर न (प्रकर्षे विवरं छिद्रमस्य) मोटुं काणुं.
प्रविवर त्रि (प्रकर्षेण विवरमस्य) मोटा काणा वाळुं, घणा छिद्रवाळुं.
प्रविलुप्त त्रि (प्र+वि+लुप्+क्त) अत्यन्त लोप पामेल, तद्दन नाश पामेल.
प्रविवाद पु (प्र+वि+वद्+घञ्) अत्यन्त वाद, मोटो विवाद.
प्रविव्राजयिषत् त्रि. (प्र+वि+व्रज्+णिच्+सन्+शतृ) देशनिकाल करवा इच्छतुं, बहार करवा चाहनार.
प्रविव्राजयिषु त्रि. (प्र+वि+व्रज्+णिच्+सन्+उ) देशपार करवाने इच्छतुं, बहार करवा चाहनार.
प्रविश्लेष त्रि. (प्रकृष्टो विश्लेषो यस्य) वियोगवाळुं विधुर.
प्रविश्लेष पु. (प्र+वि+श्लिष्+घञ्) वियोग, जुदाई.
प्रविषा स्त्री. (प्रकृष्टं विषमस्याः) अतिविषनी कळी.
प्रविष्ट त्रि. (प्र+विश्+कर्तरि क्त) प्रवेश करेलुं, पेठेलुं, दाखल थयेलुं.
प्रविष्टा स्त्री. („ क्त+टाप्) पेसवाडी अने नीकळवानी भात.
प्रवीण त्रि. (प्रकृष्टा वीणाया वीणावादनं यत्र प्रकृष्टं वीणाया वादनं यस्मात्, प्र+वीण्+वीण्+अच्) होशियार, कुशळ, निपुण, चतुर, चालाक.
प्रवीणता स्त्री. (प्रवीणस्य भाव तल्+टाप्) होशियार पणुं, चतुराई, कुशळता.
प्रवीणत्व न. (प्रवीणस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.
प्रवीर पु. (प्रकृष्टो वीरः) अत्यन्त बहादुर, शूरो

प्रवर्तित त्रि (प्र+वृत्+णिच्+क्त) પ્રવર્તેલું, ઉત્તેજન આપેલું, સમજાવેલું, કામે લાગેલું,

प्रवर्तिन् त्रि (प्र+वृत्+णिन्) પ્રવર્ત્તનાર, કામે લાગનાર

प्रवर्द्धन न (प्र+वृध्+ल्युट्) વધવુ તે, મોટા થવુ, વૃદ્ધિ પામવી

प्रवर्द्धन त्रि (प्र+वृध्+ल्यु) અત્યન્ત વધારનાર, વૃદ્ધિ પમાડનાર

प्रवर्ह त्रि (प्रवर्हति प्र+वृह्–स्तुतौ वृद्धौ वा+अच्) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ, મુખ્ય

प्रवलाकिन् पु (प्रकृष्ट वलाकी) સર્પ, ચિત્રવિચિત્ર મેખલાવાળો પુરૂષ વિગેરે

प्रवसत् त्रि (प्र+वस्+शतृ) વસતું, રહેતુ, પ્રવાસ કરતુ, બીજા દેશમાં રહેતુ

प्रवसन न (प्र+वस्+ल्युट्) પ્રવાસ કરવો તે, સારી રીતે વસવુ, પરદેશ જવુ

प्रवसु पु ઇલી રાજાનો પુત્ર એક રાજા

प्रवह पु (प्र+वह्+अच्) તે નામનો એક વાયુ જેનાથી જ્યોતિષ ચક્ર ફરે છે તે
"यस्माज्ज्योतींषि वहति प्रवहस्तेन कीर्तित"

प्रवह पु (प्र+वह्+अप्) નગરથી બહાર જવુ તે

प्रवहण न (प्र+वह्+करणे ल्युट्) પાલખી, આસપાસ વસ્ત્રથી ઢાકેલું સ્ત્રીને બેસવાનુ વાહન

प्रवहत् त्रि (प्र+वह्+शतृ) વહેતું, લઈજતુ

प्रवह्लि स्त्री (प्रवहते आच्छादयति, प्र+वल्ह्+इन्) प्रहेलिका શબ્દ જુઓ

प्रवह्लिका स्त्री (प्रवह्लि+स्वार्थे क+टाप्) જેનો અર્થ ન જાણી શકાય તેમ હોય તેવો એક પ્રશ્ન

प्रवह्ली स्त्री (प्रवह्लि+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

प्रवा पु (प्रकर्षेण वाति गच्छति, वा+क्विप्) અન્ન, અનાજ

प्रवाच् त्रि (प्रकृष्टा वाक् यस्य) યુક્તિ યુક્તવાક્ય બોલનાર, ચતુરતાથી બોલનાર

प्रवाचक त्रि (प्रकृष्ट वक्ति, प्र+वच्+ण्वुल्) ઉપરનો અર્થ

प्रवाणि स्त्री (प्रकर्षेण ऊयतेऽनया, प्र+वे+करणे ल्युट्+ङीप् गौणत्वात् ङीपो ह्रस्व) સાળવીની સુતર વીંટવાની ભોઈ–(બૉબીન)

प्रवाणी स्त्री (प्र+वे+ल्युट+ङीप्) વણકરને વણવાનું એક સાધન, સુતર વીટવાનુ બૉબીન

प्रवात त्रि (प्रकृष्टो वातो यत्र) ઉત્તમ વાયુવાળુ, અતિશય પવનવાળુ

प्रवात पु (प्रकृष्टश्चासौ वातश्च) ઘણો પવન, ઉત્તમ વાયુ

प्रवातृ त्रि (प्रकर्षेण वाति, प्र+वा+शतृ) સારી રીતે વાનાર, શ્રેષ્ઠ ગતિવાળુ

प्रवातृ पु, (,, ,,) પ્રાણુ

प्रवाततेजस् त्रि (प्रवातं प्रवण तेज ओजो यस्य) ચારે બાજુ પ્રસરતા તેજવાળુ, ઉત્કૃષ્ટ તેજવાળુ

प्रवाद पु (प्र+वद्+घञ्) પર પરાથી આવેલું વાક્ય, કહેવત, લોકોમા પ્રસિદ્ધ લોકવાદ, પરસ્પર કથા કહેવી તે, મોટોવાદ

प्रवादिन् त्रि (प्र+वद्+ताच्छील्ये णिनि) પરસ્પર કથા કહેનાર, મોટો વાદ કરનાર

प्रवापिन् त्रि (प्र+वप्+घिनुण्) વાવનાર, રોપનાર

प्रवार पु (प्रवृणोत्यनेन, प्र+वृ–आच्छादने+करणे घञ्) ઓઢવાનુ વસ્ત્ર, ઓછાડનુ વસ્ત્ર, ઓછાડ

प्रवारण न (प्र+वृ+णिच्+ल्युट्) કામ્યદાન, ફલ મેળવવાની ઇચ્છાથી આપેલું દાન, ઉત્તમ પ્રિયવસ્તુનું દાન, મોટુ દાન–મહાદાન

प्रवारण न (प्रकर्षेण वारणम्) વારવુ, અટકાવવુ

प्रवाल न पु (प्र+वल्+अच्) પરવાળુ, વીણાનો દાંડો, નવો અ કુર

प्रवाल त्रि (,, ,,) ઉતરતો પ્રદેશ વગેરે, નીચાણવાળો પ્રદેશ વિગેરે

प्रवास पु (प्रस्थितो वास प्र+वस्+आधारे घञ् वा) પરદેશ જવુ, પ્રવાસે જવુ તે, મુસાફરી

प्रवासत् त्रि (प्र+वस्+णिच्+शतृ) મુસાફરી કરાવતુ, પ્રવાસ કરાવતુ

प्रवासन न (प्र+वस्+णिच्+ल्युट्) પ્રવાસ કરાવવો, દેશનિકાલ કરવો, શહેરમાથી બહાર કાઢવુ
"सीताप्रवासनपटो करुणा कुतस्ते" उत्त च

प्रवासन न (प्र+वास् च्छेदे+ल्युट्) વધ, નાશ, મારી નખાવવુ

प्रवासित त्रि (प्र+वस्+णिच्+क्त) પરદેશ વસાવેલું,

प्रवेशन न. (प्रविश्यतेऽनेन, प्र+विश्+करणे ल्युट्) પ્રધાનદ્વાર, મુખ્યદ્વાર, સિંહદ્વાર.

प्रवेशन न (प्र+विश्+भावे ल्युट्) પ્રવેશ કરવો, પેસવું તે.

प्रवेशनीय त्रि (प्र+विश्+कर्मणि अनीयर्) પ્રવેશ કરવા યોગ્ય, પેસવા લાયક, અંદર જવા લાયક.

प्रवेशनीय त्रि (प्रवेशन प्रयोजनमस्य छ) પ્રવેશ કરવાનું સાધન.

प्रवेशित त्रि (प्र+विश्+णिच्+क्त) પ્રવેશ કરાવેલ, પેસારેલ, અંદર દાખલ કરેલ.

प्रवेश्य त्रि. (प्र+विश्+णिच्+यत्) પેસારવા યોગ્ય, અંદર દાખલ કરાવા લાયક.

प्रवेष्ट पु (प्र+वेष्ट्+अच्) હાથ, બાહુ-ભુજા, હાથનો નીચેનો ભાગ, હાથીના દાંતનું માંસ, હાથીના પીઠનું સ્થાન.

प्रवेष्टक पु (प्रवेष्ट+स्वार्थे प्रकृत्यर्थ क) જમણો હાથ, ભુજા.

प्रवेष्टव्य त्रि. (प्र+विश्+तव्यत्) પેસવા યોગ્ય, અંદર દાખલ થવા લાયક.

प्रव्यक्त त्रि (प्रकर्षेण व्यक्तः) સ્પષ્ટ, સ્ફુટ, ખુલ્લું-ઉઘાડું.

प्रव्याध पु. (प्रकृष्टो व्याधो यत्र) જોરથી ફેંકેલું બાણ જ્યાં પડતું હોય તે સ્થાન.

प्रव्रजन न. (प्र+व्रज्+ल्युट्) સંન્યાસ.

प्रव्रजित त्रि. (प्र+व्रज+क्त) સ્ત્રીપુત્રાદિ ગૃહસ્થાશ્રમ છોડી દઈ સંન્યાસ લેનાર, સંન્યાસી, ત્યાગી, ગયેલ.

प्रव्रजिता स्त्री (प्र+व्रज्+क्त+टाप्) જટામાંસી, મુંડેરી, ગોરખમુંડી, તાપસી, તે નામે એક બુદ્ધ ભિક્ષુકી.

प्रव्रज्या स्त्री. (प्रव्रजनं पुनर्गृहात् गमनम् व्रज्+भावे क्यप्+टाप्) દીક્ષા, સંન્યાસ, સંન્યાસાશ્રમ.

प्रव्रज्यावसित पु. (प्रव्रज्यातोऽवसितः) સંન્યાસથી ભ્રષ્ટ થયેલ, સંન્યાસના કર્મથી મુક્ત થયેલ.

प्रव्राज पु (प्र+व्रज+आधारे घञ्) અત્યન્ત નિચાણવાળો માર્ગ.

प्रव्राज पु (प्र+व्रज्+भावे घञ्) સંન્યાસ.

प्रव्राजन न. (प्र+व्रज्+णिच्+ल्युट्) દેશપાર કરવું તે, સંન્યાસ અપાવવો.

प्रशंसन न (प्र+शंस्+भावे ल्युट्) સ્તુતિ, વખાણ, પ્રશંસા કરવી તે.

प्रशंसना स्त्री. (प्र+शंस्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रशंसा स्त्री. (प्र+शंस+भावे अ+टाप्) ગુણ પ્રકટ કરી સ્તુતિ કરવી તે, તારીફ, વખાણ.

प्रशंसित त्रि (प्र+शंस्+क्त) વખાણેલ, તારીફ કરેલ, પ્રશંસા કરેલ.

प्रशंसितव्य त्रि. (प्र+शंस्+तव्यत्) વખાણવા યોગ્ય, તારીફ કરવા લાયક.

प्रशंसोपमा स्त्री. તે નામે એક અર્થાલંકાર.

प्रशक्वन् पु. (प्र+शक्+क्वनिप् ...) [illegible]

प्रशस्वरी स्त्री (प्रशस्तम्+ङीप् ...) નદી.

प्रशम पु (प्र+शम्+घञ् न वृद्धिः) શાંતિ, નિવૃત્તિ, રન્તિનારનો પુત્ર.

प्रशमन न. (प्र+शम्+णिच्+ल्युट्) વધ, મારી નાંખવું તે, શાન્ત પાડવું, શમાવવું.

प्रशमन न (प्र+शम्+भावे ल्युट्) શાંતિ.

प्रशमित त्रि (प्रशम+इतच्) શાન્ત થયેલ.

प्रशमी स्त्री (प्र+शम्+अच्+ङीप्) તે નામની એક અપ્સરા.

प्रशम्यमान त्रि (प्र+शम्+णिच्+शानच्) શાંત કરાતું, શમાવાતું, જેનું શમન થતું હોય તે.

प्रशस्त त्रि (प्र+शंस्+क्त) વખાણેલ, તારીફ કરેલ, શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

प्रशस्तादि पु. (गणपाठ ...) તે નામે ગણપાઠમાં આવેલો એક ગણ.

प्रशस्ति स्त्री (प्र+शंस्+भावे क्तिन्) પ્રશંસા, સ્તુતિ, વખાણ.

प्रशस्य त्रि. (प्र+शंस्+कर्मणि क्यप्) પ્રશંસા કરવા યોગ્ય, વખાણ કરવા લાયક, સ્તુતિ કરવા યોગ્ય.

प्रशस्य न. (प्र+शंस्+भावे क्यप्) પ્રશંસા, સ્તુતિ, વખાણ.

प्रशस्यता स्त्री. વાણીના ૪૨ ગુણો પૈકી એક ગુણ.

प्रशाखा स्त्री. (प्रगता शाखाम्) નાની શાખા.

प्रशाखिक पु. (प्रशाखा+ठन्) નાની શાખા, ડાળની નાની ડાળખી.

प्रशाम् अव्य. (प्र+शो+णा० डामि) આશ્ચર્ય.

અથવા વિદ્યા વિગેરેથી ઉત્તમ મનુષ્ય, મહાન્ પરાક્રમી, હર્યશ્વ રાજાનો એક પુત્ર, પૂરૂ રાજાનો એક પુત્ર, ઐલ રાજાનો એક પુત્ર, પુરૂવંશી પ્રચિન્વતનો પુત્ર રાજા, મોટો લડવૈયો

प्रवीर त्रि (,, ,,) નિપુણ, હોશીયાર, કુશળ, ડાહ્યુ, ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ

प्रवीरता स्त्री (प्रवीरस्य भाव तल्+टाप्) પરાક્રમ, ડહાપણ, હોશીયારપણું, ચતુરાઇ

प्रवीरत्व न (प्रवीरस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

प्रवीरवाहु पु (प्रवीरौ वाहू यस्य) તે નામે એક રાક્ષસ

प्रवृजनीय पु (प्र+वृन्ज्+कर्मणि अनीयर्) મહાવીર, એક પ્રકારનો યજ્ઞ

प्रवृत् न (प्रवृणोति भूतानि, प्र+वृ+क्विप्+तुक्) અન્ન, અનાજ

प्रवृतहोम पु (प्रवृतश्चासौ होमश्च) એક જાતનો હોમ

प्रवृत्त त्रि (प्र+वृत्+कर्त्तरि क्त) કરેલ પ્રવૃત્તિવાળુ, આરંભાયેલુ, પ્રવૃત્તિવાળુ, કામ વિગેરેમા ગુથાયેલું

प्रवृत्त न (प्र+वृत्+भावे क्त) પ્રવૃત્તિ લક્ષણ ધર્મ, પ્રવૃત્તિ

प्रवृत्तक न (प्रवृत्त+सञ्ज्ञायां कन्) તે નામે માત્રાવૃત્ત એક છન્દ

"यदा समावोजयुग्मकौ पूर्व्ययोर्भवति तत्प्रवर्त्तकम्"
वृत्तरत्ना०

प्रवृत्तकर्मन् न (प्रवृत्त कर्म) આરંભેલુ કામ, ફરી શરૂ કરેલું કાર્ય

प्रवृत्तचक्र पु (प्रवृत्त स्वाज्ञानुसारेण चक्र राष्ट्रादिर्यस्य) રાષ્ટ્ર વગેરેમા અસ્ખલિત આજ્ઞાવાળો રાજા

प्रवृत्तचक्रता स्त्री (प्रवृत्तचक्रस्य भाव तल्+टाप्) પ્રવૃત્તચક્રપણું, સ્વતંત્ર ગમ્ય

प्रवृत्ति स्त्री (प्रवर्त्तते प्र+वृत्+क्तिन्) પ્રવાહ, વાર્તા, વૃત્તાન્ત, ખબર, હાથીના ગંડસ્થલ માથી જે પાણી ઝરે છે તે, અવન્તિ વગેરે દેશ, ન્યાયપ્રસિદ્ધ એક પ્રયત્ન, શબ્દોની અર્થબોધક એક શક્તિ, પોતપોતાના વિષયમા ઇન્દ્રિયો વગેરેનો સંચાર, હરકોઈ ઉદ્યમ

"चिकीर्षाकृतिसाध्येष्टसाधनत्त्वमतिस्तथा
उपादानस्य चाध्यक्षं प्रवृत्तौ जनकं मतम्" भाषा०

प्रवृत्तिज्ञ त्रि (प्रवृत्तिं वृत्तान्त जानाति, ज्ञा+क) વૃતાન્તને જાણનાર, પ્રવૃત્તિને જાણનાર

प्रवृत्तिज्ञ पु (,, ,,) એક પ્રકારનો દૂત–ગુપ્તદૂત, બાતમીદાર

प्रवृत्तिनिमित्त न (प्रवृत्ते निमित्तम्) શબ્દોની બોધના શક્તિનુ નિમિત્ત, શક્યતાવચ્છેદક

प्रवृद्ध त्रि (प्र+वृध्+क्त) અત્યન્ત વધેલુ, પ્રૌઢ, વૃદ્ધિ પામેલું, અત્યન્ત વૃદ્ધ

प्रवृद्धादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ

स च—प्रवृद्ध, प्रयुत, अवहित, अनवहित, खट्वारूढ, कविशस्त, आकृतिगण

प्रवृद्धि स्त्री (प्र+वृध्+भावे क्तिन्) અત્યન્ત વધવુ, ઘણીજ વૃદ્ધિ

प्रवेक त्रि (प्र+विच्+कर्मणि घञ्) પ્રધાન, મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ

प्रवेट पु (प्रवीयते खाद्यते, प्र+वी+ट) જવ

प्रवेणि स्त्री (प्र+वेण्+इन्) હાથીની ખાધ ઉપર નાંખવાની ઝૂલ, વેણી, પાણી વિગેરેનો પ્રવાહ

प्रवेणी स्त्री (,, ,, वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ

प्रवेत् पु સારથિ

प्रवेदिन् त्रि (प्रकर्षेण वेत्ति, विद्+णिनि) સારીરીતે જાણનાર, રૂડી રીતે જાણનાર

प्रवेपण न (प्र+वेप्+ल्युट् णत्वम्) અત્યન્ત ધ્રુજવુ, હાલવુ, કંપવુ

प्रवेपन न (,, ,,) ઉપરનો અર્થ

प्रवेल पु (प्र+वेल्+अच्) પીળા મગ

प्रवेश पु (प्र+विश्+घञ्) અંદર જવુ, પેસવુ તે, પેસારો

प्रवेशक त्रि (प्रविशति प्र+विश्+ण्वुल्) મધ્યે જનાર, વચ્ચે જનાર, અંદર પ્રવેશ કરનાર

प्रवेशक पु (,, ,,) નાટકપ્રસિદ્ધ અધિક્ષેપક, એક મુખાંક

प्रवेशन न (प्र+विश्+णिच्+ल्युट्) પેસારવુ તે, પ્રવેશ કરાવવો તે

ફરવાના સ્વભાવવાળું
प्रसंख्यान न (प्र+सम्+ख्या+भावे ल्युट्) સમ્યગ્જ્ઞાન, સારી રીતનું જ્ઞાન, ઉત્તમ જ્ઞાન, મનન, ચિંતન
प्रसंख्यान त्रि (प्रकृष्टं संख्यानं यस्य) સારી સંખ્યા વાળું, અત્યન્ત સંખ્યાવાળું, સારી રીતે ગણેલ.
प्रसङ्ग पु. (प्र+सञ्ज्+भावे घञ्) અત્યન્ત સંગ, સારીરીતે સંગ, વ્યાપ્તિરૂપ સમ્બન્ધ, એક વાતની સંગતિ, અનુસંગીપણું, પ્રસ્તાવ, પ્રસંગ, મૈથુનમાં આસક્તિ, લિપ્તિ, પ્રાપ્તિ.
प्रसङ्गसम पु. ગૌતમસૂત્ર પ્રસિદ્ધ એક જાતિ.
प्रसज्य अव्य. (प्र+सञ्ज्+ल्यप्) લાગીને પ્રાપ્ત થઈને.
प्रसज्य पु. નીચેનો અર્થ.
प्रसज्यप्रतिषेध पु. (प्रसज्य प्राप्तिमवलम्ब्य प्रतिषेधः) પ્રાપ્તિ આરોપીને પછી કરેલો પ્રતિબંધ, નિષેધ.
प्रसञ्जन न (प्र+सञ्ज्+ल्युट्) કામે લગાડવું તે, ઉપયોગમાં લેવું તે પ્રાપ્તિ.
प्रसत्ति स्त्री. (प्र+सद्+क्तिन्) નિર્મળતા, પ્રસન્નતા, પ્રસન્નપણું.
प्रसद्मन् पु. (प्र+सद्+मनिन्) ધર્મ, પ્રજાપતિ, બ્રહ્મા વિગેરે.
प्रसद्मरी स्त्री. (प्रसद्मन्+ङीप् नलो रश्च) મેળવવું તે, ઉત્પાદન, પ્રતિપત્તિ.
प्रसन्धि पु. (प्रकृष्टः सन्धिर्यस्य) તે નામે એક મનુનો પુત્ર.
प्रसन्धि पु. (प्रकृष्टः सन्धिः) રૂડો સંધિ, સારો સંધિ.
प्रसन्न त्रि. (प्र+सद्+कर्मणि क्त) નિર્મળ, સ્વચ્છ, સંતુષ્ટ, સંતોષ પામેલું, કૃપાળુ, દયાળુ.
प्रसन्नता स्त्री. (प्रसन्नस्य भावः तल्+टाप्) નિર્મળતા, સ્વચ્છતા, સંતુષ્ટપણું, કૃપાળુપણું.
प्रसन्नत्व न. (प्रसन्नस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
प्रसन्नमुख त्रि. (प्रसन्नं मुखं यस्य) જેનું મુખ આનંદમય હોય તે, ખુશ ચહેરાવાળું.
प्रसन्ना स्त्री. (प्रसादयत्यनया प्र+सद्+णिच्+अच्) દારૂ, મદિરા.
प्रसन्नात्मन् त्रि. (प्रसन्नो निर्मलो आत्मा यस्य) પ્રસન્ન અન્તઃકરણવાળું, જેનો આત્મા સંતુષ્ટ હોય તે.
प्रसन्नात्मन् पु. (प्रसन्नश्चासौ आत्मा च) વિષ્ણુ.
प्रसन्नेरा स्त्री. (प्रसन्ना चासौ इरा च) એક જાતની મદિરા.
प्रसभ न (प्रकृष्टा सभा बलमिवास्ति यस्य) બલાત્કાર, જોરજુલમ.
प्रसभ अव्य. („ „) જુલમથી બલાત્કારે.
प्रसमीक्षण न. (प्र+सम्+ईक्ष्+ल्युट्) સારીરીતે જોવું, વિચારવું.
प्रसमीक्ष्य अव्य. (प्र+सम्+ईक्ष्+ल्यप्) સારીરીતે જોઈને, વિચારીને.
प्रसयन न. (प्र+षि–बन्धने+करणे ल्युट्) બાંધવાનું સાધન, વાગુરા–જાળ.
प्रसर पु. (प्र+सृ+भावकरणयोः+अप् कर्तरि अच् वा) વેગ, પ્રવાહ, સમૂહ, યુદ્ધ, નારાચ અસ્ત્ર, સારીરીતે ફેલાવું, સારીરીતે પ્રસરવું, ખસવું, જવું.
प्रसर त्रि (प्र+सृ+अच्) સારીરીતે ફેલાનાર, પ્રસરનાર, ખસનાર–જનાર.
प्रसरण न (प्र+सृ+ल्युट्) સૈન્ય વિગેરેનું ચોતરફ ગમન, ઘાસ વિગેરેના લેવા માટે સૈન્યનું આમતેમ જવું.
प्रसरणि स्त्री. (प्र+सृ+अनि) ઉપરનો અર્થ.
प्रसरणी स्त्री. (प्र+सृ+भावे अनि+ङीप् च) શત્રુને માટે સૈન્યનું ચારે તરફ જવું, ફેલાવ, ફેલાવું.
प्रसरत् त्रि. (प्र+सृ+शतृ) ફેલાતા હોવું, જતું, ખસતું.
प्रसर्पक त्रि. (प्र+सृप्+ण्वुल्) બોલાવ્યા વિના આવનાર, આવીને જનારાના સ્વભાવવાળું.
प्रसर्पण न. (प्र+सृप्+ल्युट्) શરણ માટે સર્વેનું ભેગાં થવું, જવું, ગમન કરવું, પ્રસરવું તે, ફેલાવું તે.
प्रसल पु (प्र+सल्–गतौ इत्यादि अच् वा) હેમન્ત ઋતુ.
प्रसलवत् पु. (प्रसल+मतुप् मस्य वः) હેમન્તકાળ.
प्रसलवि अव्य. પ્રસવિન શબ્દ જુઓ.
प्रसव पु. (प्र+सू+भावे अप्) જનવું, પ્રસૂતિ, ઉત્પત્તિ, ફળ, ફૂલ, છોકરું, છોકરાં.

प्रशान्त त्रि (प्र+शम्+क्त) શાન્તિ પામેલુ, અત્યન્ત શાન્તિ પામેલ, ઘણુજ શાન્ત

प्रशान्तचेष्ट त्रि (प्रशान्ता चेष्टा यस्य) અત્યન્ત શાન્ત ચેષ્ટાવાળુ, છેક બધ થયેલી ચેષ્ટાવાળું

प्रशान्तात्मन् त्रि (प्रशान्त आत्मा यस्य) અત્યન્ત શાત આત્માવાળુ, જેનો આત્મા શાત પામેલો છે તે

प्रशान्ति स्त्री (प्र+शम्+क्तिन्) અત્યન્ત શાતિ, ઘણી જ શાતિ

प्रशासन न (प्र+शास्+भावे ल्युट्) શાસન કરવુ, રાજ્ય કરવુ, નિયમન કરવુ

प्रशासितृ त्रि (प्र+शास्+असंज्ञायां तृच्–इट्) શાસન કરનાર, નિયમન કરનાર, રાજ્ય કરનાર

प्रशास्तृ पु (प्र+शास्+उणा सू० तृन् सज्ञायामनिट् च) શસ્ત્ર સમાન શમન કરનાર એક ૠત્વિજ

प्रशास्त्र त्रि (प्रशास्तुरिदं अण् सज्ञापूर्वविधेरनित्यत्वात् न वृद्धि) ૠત્વિજ સમ્બધિ

प्रशिष्य पु (प्रगत शिष्यमध्यापकत्वेन अत्या स) શિષ્યનો શિષ્ય

प्रश्न पु (प्रच्छ्+भावे नङ् "च्छ्वो शूडिति" श) પૂછવુ તે, જાણવાની ઇચ્છા, જિજ્ઞાસા, કહેવા માટે પ્રેરણા, તે નામનુ ઉપનિષદ્

प्रश्नदूती स्त्री (प्रश्नस्य दूतीव) प्रहेलिका શબ્દ જુઓ

प्रश्नविवाक पु (कृतान् प्रश्नान् विवक्ति उत्तरयति, वि+वच्+कर्त्तरि संज्ञा घञ्) કરેલા પ્રશ્નનો ઉત્તર આપનાર જોશી વિગેરે

प्रश्नव्याकरण पु (प्रश्नान् शिष्यकृतप्रश्नान् व्याकरोति, वि+आ+कृ+ल्यु) જૈનોએ માનેલા પ્રવચન પુરૂષના અગીયાર અગોમાનું એક અગ–એક જૈન શાસન પ્રસિદ્ધ ગ્રથ

प्रश्नव्याकरण न (प्रश्नान् व्याकरोति, वि+आ+कृ+भावे ल्युट्) પ્રશ્નનો ઉત્તર કહેવો તે

प्रश्नि पु તે નામના એક ૠષિ.

प्रश्नी स्त्री (प्रच्छ्+वा नि वा ङीप्) કુભીપાકા નામની એક વનસ્પતિ

प्रश्नोपनिषद् स्त्री (प्रश्नाधिकारेण प्रवृत्ता उपनिषद्) તે નામનુ એક ઉપનિષદ્, અથર્વવેદનું એક ઉપનિષદ્.

प्रश्रय पु (प्र+श्रि+करणे अच्) પ્રણય, વિનય, સ્નેહ

प्रश्रयोपेत त्रि (प्रश्रयेणोपेत) વિનયવાળુ, વિનયી, પ્રણયવાળુ

प्रश्रित त्रि (प्र+श्रि+क्त) ઉપરનો અર્થ

प्रश्रित पु શાન્તિદેવનો એક પુત્ર

प्रश्रुत त्रि (प्रकर्षेण श्रुतः) ઘણુજ સાભળેલુ, અત્યત સાભળેલું

प्रश्लथ त्रि (प्रकृष्ट श्लथ) ઘણુજ ઢીલું, પોચુ, અતિશય શિથિલ

प्रश्लिष्ट त्रि (प्र+श्लिष्+क्त) સારા સમ્બન્ધવાળુ, યુક્તિયુક્ત

प्रश्वास पु (प्र+श्वस्+भावे घञ्) શ્વાસ લેવો, કોઠામાથી વાયુને બહાર કાઢવો.

प्रश्वासरोधन न (प्रश्वासस्य रोधनम्) પ્રાણાયામ

प्रष्टव्य त्रि (प्रच्छ्+तव्यच्) પૂછવા લાયક, પ્રશ્ન કરવા યોગ્ય

प्रष्टृ त्रि (प्रच्छ्+कर्तरि तृच्) પૂછનાર, પ્રશ્ન કરનાર

प्रष्टि पु (प्रच्छ्+कर्त्तरि वा ति) વાહનત્રયમાંના ત્રગનું નામ.

प्रष्ठ त्रि (प्र+स्था+क) આગળ જનાર, શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ.

प्रष्ठवाह् त्रि (प्रष्ठ. अग्रगामी सन् वहति, वह्+ण्वि) ધૂસરે પહેલવહેલો જોડેલ જુવાન બળદ વિગેરે, અગ્રેસર.

प्रष्ठी स्त्री (प्रष्ठ+गौरा ङीप्) ચડક ઔષધિ, અગ્રેસરની સ્ત્રી, શ્રેષ્ઠની પત્ની

प्रष्ठौही स्त्री (प्रष्ठवाह्+स्त्रिया ङीप् सम्प्रसारण) પહેલી વાર ગાભણી થયેલી ગાય, પ્રથમજ ગર્ભવાળી બનેલી ગાય

प्रस् ((दिवा आ स सेट् प्रस्यते) જવુ, ફેલાવવુ, વિસ્તારવુ

प्रसक्त त्रि (प्र+सञ्ज्+क्त) પ્રસગના વિષયનું, કાયમ રહેનારૂ, અવિનાશી, નિત્ય, નિત્યતાવાળુ, વ્યાપેલું, વિષયવાળુ, લાગેલ, વળગેલ, પ્રાપ્ત થયેલ

प्रसक्त न (,, ,,) હમેશ, નિત્ય.

प्रसक्ति स्त्री (प्र+सञ्ज्+भावे क्ति) પ્રસગ, આપત્તિ, અનુમિતિ, પ્રાપ્તિ, વ્યાપ્તિ

प्रसक्षिन् त्रि (प्र+सह्+वा० सिनि) અત્યન્ત સહન

प्रसाध्य त्रि (प्र+साध्+ण्यत्) साधवा योग्य, संपादन करवा लायक पण करवा लायक सिद्ध करवा योग्य.

प्रसाध्य अव्य. (प्र+साध्+ल्यप्) साधीने, सिद्ध करीने, वश करीने.

प्रसार पु (प्र+सृ+घञ्) फेलाव, घूंट वगेरे माटे सैन्योनुं चोतरफ गमन.

प्रसारण न. (प्र+सृ+णिच्+ल्युट्) फेलावधुं, विस्तारवुं, एक प्रसारणी क्रिया.

प्रसारणी स्त्री. (प्र+सृ+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) एक जातनी वेल.

प्रसारिणी स्त्री (प्र+सृ+णिनि+स्त्रियां ङीप्) बलनामनी वनस्पति.

प्रसारित त्रि (प्र+सृ+णिच्+क्त) फेलावेल, विस्तारेल.

प्रसारिन् त्रि. (प्र+सृ+णिनि) फेलावेल, विस्तारवाळु फेलावनार.

प्रसित त्रि (प्र+सो+क्त) आसक्त, अतिशय चीकणु

प्रसित न. (प्र+सो+क्त) परु.

प्रसिति स्त्री. (प्र+षि-बन्धने+करणे क्तिन्) बांधवानुं साधन दोरी विगेरे, वडु, जाळ.

प्रसिद्ध त्रि. (प्र+सिध्+क्त) प्रसिद्ध, विख्यात, भूषित, शणगारेल.

प्रसिद्धि स्त्री. (प्र+सिध्+भावे क्तिन्) ख्याति, प्रसिद्धपणुं, भूषण-शोभा, शणगार.

प्रसीदिका स्त्री. नानो बगीचो.

प्रसुप्त त्रि (प्र+स्वप्+क्त) गाढ निद्रामां आवेलुं, सूतेलुं

प्रसुप्ति स्त्री. (प्र+स्वप्+भावे क्तिन्) गाढ निद्रा, वायुनो रोग

प्रसुह्म पु. ते नामनो एक देश.

प्रसुह्म पु. (प्रसुह्मस्य राजा अण्) ते देशनो राजा, प्रसुह्म देशाधिप.

प्रसू स्त्री. (प्रसूते, प्र+सू+क्विप्) मा माता घोडी प्रसरनारी वेल, केळ.

प्रसूका स्त्री (प्रसूते प्र+सू+स्वार्थे क+टाप्) घोडी.

प्रसूत त्रि (प्र+सू+कर्मणि क्त) ज्णेल, प्रसव करेल, उत्पन्न थयेल, पेदा थयेलु.

प्रसूत न (प्रसूते, प्र+सू+क्त) फूल.

प्रसूता स्त्री. (प्र+सू+कर्मणि क्त+टाप्) सुवावडी स्त्री जेणे जन्म आप्यो छे तेवी स्त्री

प्रसूति स्त्री. (प्रसूते प्र+सू+क्तिन्) जणवुं, पेदा, सुवावड, उत्पत्ति, छोकरो के छोकरी, माता, संतति "आर्ये या कृपुत्रप्रसूतिममं प्रसवत्र लक्षुतम्।
देवं यानि प्रकुलात प्रतिदृश् प्रवृर्पल्लवान्
प्रकृत्ये।

प्रसूतिका स्त्री. (प्रसूता सुखोप्तवत्सात् क+टाप्) सुवावडी स्त्री.

प्रसूतिज न (प्रसूतिप्रसवकाले जायते, जन्+ड) दुःख.

प्रसूतिज त्रि (प्रसूतेर्जायते, जन्+ड) प्रसवथी उत्पन्न थनार, सुवावडथी थनार.

प्रसून न. (प्र+सू+क्त, ओदितत्वात् तस्य न) फूल, फळ.

प्रसून त्रि. (प्र+सू+क्त, तस्य न) उत्पन्न थयेल, पेदा थयेल.

प्रसूनवन्धि स्त्री. (प्रसूनानां पङ्क्ति) फूल अने फळनी संपत्ति.

प्रसूनबाण पु (प्रसूनं बाणो यस्य) कामदेव.

प्रसूनशर पु. (प्रसूनानि शराः यस्य) कामदेव.

प्रसूनेषु पु. (प्रसूनं पुनः इषवो यस्य) कामदेव.

प्रसृत न. (प्र+सृ+क्त) बे पसा प्रमाण एक माप, आधी अंजलि.

प्रसृत त्रि (प्र+सृ+कर्तरि क्त) प्रसरेल, जेनो फेलाव थयेलो छे ते, वांकु करेलुं, लांबावेलुं, विनयवाळु वेगवाळु आसक्त, विहित, फेलायेलुं

प्रसृतज पु (प्र+सृ+क्त, जन्+ड) पर स्त्रीमां वीर्य सिंचन करी उत्पन्न करेल पुत्र, कुंड अने गोलक नामे पुत्र.

प्रसृता स्त्री (प्र+सृ+क्त+टाप्) जंघा-जांघ

प्रसृति स्त्री. (प्र+सृ+क्तिन्) आधी अंजलि

प्रसृष्ट त्रि (प्र+सृज्+क्त) अत्यन्तपणे छोडेल, सारी रीते छोडेलुं-पेदा करेल.

प्रसृष्टा स्त्री. (प्र+सृज्+क्त+टाप्) फेलावेली आंगळी.

प्रसेक पु (प्र+सिच्+भावे घञ्) सींचवुं, छांटवुं, झरवुं, भरवुं, कफनो रोग.

प्रसवक पु (प्रसवेन पुष्पादिना कायति कै+क) ચારોળીનું ઝાડ

प्रसवकाल पु (प्रसवस्य काल) જણવાનો વખત, ઉત્પત્તિકાલ, ફૂલ–ફળનો સમય

प्रसवती स्त्री (प्र+सू+शतृ+ङीप्) જણવાનો વખત જેનો આવ્યો હોય તેવી સ્ત્રી

प्रसवबन्धन न (बन्धू+करणे ल्युट्, प्रसवस्य बन्धनम्) ફૂલ–ફળ વિગેરેનું દીટું

प्रसववेदना स्त्री (प्रसवस्य वेदना) જણવાની પીડા, જણતી વેળાનું દુઃખ

प्रसवस्थली स्त्री (प्रसवस्य स्थलीव) ઉત્પત્તિસ્થાન, માતા

प्रसवितृ त्रि (प्रसूते जनयति, प्र+सू+तृच्) પિતા

प्रसवित्री स्त्री (प्रसवितृ+स्त्रियां ङीप्) માતા, જનની

प्रसविन् त्रि (प्र+सू–शीलार्थे इनि) જણવાના સ્વભાવવાળું, ફુલ ફલ વગેરે ઉત્પન્ન કરવાના સ્વભાવવાળું

प्रसव्य त्रि (प्रगत सव्यात्) પ્રતિકૂલ, ઉલટું, ડાબું

प्रसह त्रि (प्रसहते, प्र+सह्+अच्) સારીરીતે સહન કરનાર, બલાત્કારે ખાઇ જનાર

प्रसह पु (प्रसहते इति, प्र+सह्+अच्) બળાત્કારે ઝુટવીને ખાઈ જનાર કાગડો–સમળી વિગેરે પક્ષી

प्रसहन त्रि (प्रगत सहन यस्य) ક્ષમા વગરનું, સહનશીલતા રહિત

प्रसहन पु (प्रगतं सहन सह्यगुणो यस्मात्) એકજાતનું હિંસક પશુ

प्रसहन न (प्र+सह्+भावे ल्युट्) સારી રીતે સહન કરવું, અત્યન્ત ક્ષમા, આલિંગન

प्रसहा स्त्री (प्र+सह्+अच्+टाप्) બૃહત્તિકા–પાઠા નામે વનસ્પતિ

प्रसह्य त्रि (प्रसोढुं शक्य, प्र+सह्+यत्) સહી શકાય તેવું, સારી રીતે સહન કરવાને શક્ય

प्रसह्य अव्य (प्र+सह्+ल्यप्) બલાત્કારથી, જોર જુલમથી, હઠથી

प्रसह्यचौर पु (प्रसह्य बलात्कारेण चौर) બલાત્કારે ચોરી કરનાર

प्रसह्यहरण न (प्रसह्य बलात्कारेण हरणम्) બલાત્કારે હરવું, હરી લેવું, જબરીથી હરણ કરવું તે

प्रसह्वन् त्रि. (प्र+सह्+वनिप्) સારી રીતે સહન કરનાર, ક્ષમાવાળું

प्रसातिका स्त्री (सो–नाशे+भावे क्तिन्, प्रगता सातिर्नाशो यस्याः कप्) સૂક્ષ્મ ધાન્ય

प्रसाद पु (प्र+सद्+भावे घञ्) નિર્મળતા, સ્વચ્છતા, મહેરબાની, કૃપા, પ્રસન્નતા, અનુગ્રહ, સ્વસ્થપણું, કાવ્યનો એક ગુણ, દેવ ગુરૂ ધણી વિગેરેએ ખુશી થઇ આપેલા ફલ ફૂલ અલંકાર વિગેરે, દેવ–ગુરૂ વગેરેના ઉપભોગ પછી બાકી રહેલ પદાર્થ–દેવનૈવેદ્ય, ધર્મનો એક પુત્ર

प्रसादक त्रि (प्र+सद्+ण्वुल्) કૃપા–મહેરબાની કરનાર, પ્રસન્ન થનાર, નિર્મળ કરનાર

प्रसादक पु (,, ,,) એક જાતનું શાક

प्रसादन न (प्रसादयति, प्र+सद्+णिच्+ल्यु) પ્રસન્ન કરવું, ખુશી કરવું, સેવવું

प्रसादना स्त्री (प्र+सद्+णिच्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ

प्रसादपट्ट पु (प्रसादसूचक पट्ट) કૃપા સૂચકપટ્ટ, અનુગ્રહ સૂચકપટ્ટ

प्रसादयत् त्रि (प्र+सद्+णिच् शतृ) મહેરબાની કરતું, પ્રસન્ન કરતું

प्रसादित त्रि (प्र+सद्+णिच्+क्त) નિર્મલ કરેલું, સ્વચ્છ કરેલું, પૂજા કરેલું, સમાધાન કરેલું

प्रसाधक त्रि (प्रसाधयति, प्र+साधि+ण्वुल्) શણગારનાર, શોભાવનાર

प्रसाधक पु (,, ,,) રાજા વગેરેને અલંકાર પહેરાવનાર સેવક

प्रसाधन न (प्र+सिध्+णिच्–साधादेश ल्युट्) કૃત્રિમ ભૂષણ–વેશ, શણગારવું, સિદ્ધ કરવું, સાધવું

प्रसाधनी स्त्री (प्र+सिध्+णिच्–साधादेश ल्युट्+ङीप्) માથુ ઓળવાની હાથીદાંત વગેરેની કાંસકી

प्रसाधिका स्त्री (प्र+सध्+णिच्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) માથુ ગૂંથનારી સ્ત્રી, અલંકાર પહેરાવનારી સ્ત્રી, નીવાર ધાન્ય–સામો

प्रसाधित त्रि (प्र+साध्+क्त) શણગારેલ, સિદ્ધ કરેલ, સાધેલ

કરેલી વસ્તુ

प्रस्थ पु. न. (प्र+स्था+आधारे अर्थे क) પર્વત ઉપરનો જમીનનો સપાટ ભાગ, પર્વતની સરખો ભૂભાગ.

प्रस्थकुसुम पु. (प्रस्थमिव कुसुममस्य) મરવો, મીઠી પાંદડાવાળી તુળસી, એક જાતનું બીજોરું.

प्रस्थपुष्प पु. (प्रस्थमिव पुष्पमस्य) ઉપરનો અર્થ.

प्रस्थम्पच त्रि. (प्रस्थं पचति पच+खश्+मुम्) એક પ્રસ્થ વજન બરોબર અનાજ રાંધનાર.

प्रस्थल पु. (प्रस्थं लाति, ला+क) તે નામનો એક દેશ.

प्रस्थवत् त्रि. (प्रस्थ+मतुप् मस्य वः) પર્વત.

प्रस्थान न. (प्र+स्था+भावे ल्युट्) જવું તે, ગમન કરવું છતવાની ઇચ્છાવાળાએ યુદ્ધ માટે પ્રયાણ કરવું તે કૂચ.

प्रस्थान न. (प्र+स्था+करणे ल्युट्) માર્ગ ઉપદેશનો ઉપાય.

प्रस्थानत्रय न. (प्रस्थानानाम् त्रयम्) શ્રુતિ-સ્મૃતિના ન્યાયને કહેનાર ઉપનિષદ્-ગીતા-શારીરિક સૂત્ર.

प्रस्थानविघ्न पु. (प्रस्थाने विघ्नः) જવામાં વિઘ્ન, પ્રયાણ કરવામાં વિઘ્ન.

प्रस्थापन न. (प्र+स्था+णिच्+पुक्+ल्युट्) સ્થાપવું, સારી રીતે સ્થાપવું, પ્રેરણા કરી, મોકલવું, જણાવવું, જાહેરાત કરાવવી.

प्रस्थापनीय त्रि. (प्र+स्था+णिच्+पुक्+अनीयर्) મોકલવા યોગ્ય, પ્રેરણા લાયક, પ્રસ્થાપન કરવા લાયક, જણાવવા યોગ્ય, જાહેરાત કરવા યોગ્ય.

प्रस्थापित त्रि. (प्र+स्था+णिच्+पुक्+क्त) મોકલેલું, સારી રીતે સ્થાપેલું, પ્રેરણા કરેલ, જણાવેલું, જાહેરાત કરાવેલ.

प्रस्थायिन् त्रि. (प्र+स्था+णिनि. गमिष्यति णिनि) અભિમુખમાં જનાર.

प्रस्थापिन् त्रि. (प्र+स्था+णिच्. इनि णिच्) જવાના પ્રસ્થાન કરનાર.

प्रस्थिका स्त्री. (प्रस्थकस्तत्प्रमाणोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) અંબષ્ઠા નામની એક વેલ.

प्रस्नुषा स्त्री. (स्नुषायाः स्नुषा स्त्री.) પોતાના દીકરાના દીકરાની વહુ.

प्रस्नेय त्रि. (प्रस्नातुमर्हति, प्र+स्ना+अर्हार्थे यत्) સ્નાન કરવા યોગ્ય નહાવા યોગ્ય.

प्रस्पन्दन न. (प्र+स्पन्द्+भावे ल्युट्) સારી રીતે ઝરવું-ભરવું-ટપકવું, કંપવું, ધ્રૂજવું.

प्रस्फुट त्रि. (प्र+स्फुट्+क) ખિલેલ, પ્રફુલ્લ, ખીલેલ, સારી રીતે સ્પષ્ટ, ઉઘાડું.

प्रस्फोटक न. (प्रस्फुटत्यनेन प्र+स्फुट्+करणे ल्युट्) સૂપડું.

प्रस्फोटन न. (प्र+स्फुट्+भावे ल्युट्) મારવું, ઝૂડવું, પ્રકાશ, વિકાસ.

प्रस्यन्द पु. (प्र+स्यन्द्+भावे घञ्) સારી રીતે ઝરવું, ભરવું, ટપકવું.

प्रस्यन्दिन् त्रि. (प्र+स्यन्द्+ताच्छील्ये कर्तरि णिनि) સારી રીતે ઝરનાર, ભરનાર, ટપકનાર, સારી રીતે ઝરવાની ક્રિયા કરનાર.

प्रस्रव पु. (प्र+स्रु+अप्) પાણી વિગેરેનું અવિચ્છિન્ન ઝરવું, પરસેવો, જ્યાં ઝરતું પાણી પડીને વહેતું જાય છે તે સ્થાન.

प्रस्रवण न. (प्र+स्रु+भावे ल्युट्) પરસેવો, પાણી વિગેરેનું અવિચ્છિન્ન ઝરવું.

प्रस्रवण न. (प्रस्रवति जलमस्मादिति वा प्र+स्रु+ल्युट्) જ્યાં ઝરતું પાણી પડીને વહે છે તે સ્થાન.

प्रस्रवण पु. (प्रस्रवति जलमस्मात्, प्र+स्रु+आधारे ल्युट्) માલ્યવાન પર્વત.

प्रस्राव पु. (प्रस्रवे, प्र+स्रु+भावे घञ्) સારી રીતે ઝરવું-ભરવું ટપકવું, મૂત્ર-પેશાબ.

प्रस्रुत त्रि. (प्र+स्रु+कर्मणि क्त) સારી રીતે ઝરેલ, ભરેલ ટપકેલ, પેશાબ કરેલ.

प्रस्वन पु. (प्र+स्वन्+भावे अप्) મોટેથી શબ્દ-અવાજ.

प्रस्वार पु. (प्रकृष्टः स्वरः) મોટો સ્વર.

प्रस्वापक त्रि. (प्र+स्वप्+णिच्+ण्वुल्) અત્યન્ત ઊંઘાડનાર.

प्रस्वान पु. (प्र+स्वन्+भावे घञ्) મોટો શબ્દ-અવાજ.

प्रस्वाप पु. (स्वापयति शत्रुसैन्यं, प्र+स्वप्+णिच्+भावे घञ्) શત્રુઓને ઊંઘાડી દેનારું સાધન એક અસ્ત્ર.

प्रस्वापन न. (प्र+स्वप्+णिच्+भावे ल्युट्) શત્રુને ઊંઘાડી

प्रसेकिन् त्रि (प्र+सिच्-घा घिनुण्) સીંચનાર, છાટનાર, ઝરનાર, ખરનાર, કફના રોગવાળુ

प्रसेकिन् पु (,, ,,) તે નામનો એક અનાધ્ય નયનો રોગ

प्रसेदिका स्त्री નાનો બગીચો

प्रसेदिवस् त्रि (प्र+सद्+कर्त्तरि क्वसु) પ્રસન્ન, ખુશ થયેલ

प्रसेदुषी स्त्री (प्रसेदिवस्+स्त्रियां ङीप् सम्प्रसारणम्) પ્રસન્ન થયેલી સ્ત્રી

प्रसेन पु (प्रकृष्टा सेना यस्य) તે નામનો એક યાદવ, ચક્રવંશમા પેદા થયેલો એક રાજા

प्रसेनजित् पु તે નામે એક રાજા

प्रसेव पु (प्रसीव्यते स्म, प्र+सिव्+कर्मणि घञ्) વીણાનું એક અંગ

प्रसेव पु (प्र+सिव्+घञ्) સારી રીતે સેવવુ

प्रसेवक पु (प्र+सिव्+ण्वुल् यद्वा प्रसेव एव स्वार्थे कन्) વીણાને છેડે બાધેલ તુંબડું, સુતરનું ધોકડું, સુતરાઉ કોથળી-થેલી વિગેરે

प्रसेवक त्रि (प्र+सिव्+ण्वुल्) સારી રીતે સેવા કરનાર, સારી રીતે પરોવનાર, સારી રીતે ગુંથનાર

प्रस्कण्व पु (प्रगत कण्व कारणत्वेन नि रूपौ सुट्) તે નામે કણ્વનો પુત્ર રૂપિ

प्रस्कन्दन पु (प्र+स्कन्द्+कर्त्तरि ल्यु) મહાદેવ, શિવ

प्रस्कन्दन न (प्र+स्कन्द्+भावे ल्युट्) વિરેચન, જુલાબ, રેચ

प्रस्कन्न त्रि (प्रकर्षेण स्कन्न) પડેલ.

प्रस्कुन्द पु (प्रगत कुन्दम् चक्रम् सुट् च) એક જાતની ચક્રાકાર વેદિકા

प्रस्तर पु (प्र+स्तृ+अच्) પત્થર, પાદડા વિગેરેની બનાવેલી શય્યા, મણિ, દર્ભની એક મુઠી.

प्रस्तरिणी स्त्री (प्रस्तरस्तदाकारोऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) ગોલોમિકા નામની વનસ્પતિ

प्रस्तरेष्ठा पु (प्रस्तरे तिष्ठन्ति, स्था+क्विप् षत्वम् अलुस) તે નામે એક વિશ્વદેવ

प्रस्तार पु (प्र+स्तृ+घञ्) પુષ્કળ ઘાસવાળુ વન, પાદડા વિગેરેની બનાવેલી શય્યા, શય્યા, બીછાનું

प्रस्तार पु (प्रस्तार्यन्ते विस्तार्य्यन्ते गुरुलघुरुपतया वर्णा मात्रा वाऽनेन, प्र+स्तृ+णिच्+करणे अच्) છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ લઘુ-ગુરૂવર્ણને જણાવનારી ક્રિયા

प्रस्तारपंक्ति स्त्री તે નામે એક છન્દ

प्रस्तार्य्यर्म्म न એક જાતનો નેત્રરોગ

प्रस्ताव पु (प्र+स्तु+भावकरणादौ घञ्) પ્રસંગ, અવસર, અત્યન્ત સ્તુતિ, પ્રકરણ, સામવેદનો એક અવયવ

प्रस्तावना स्त्री (प्र+स्तु+णिच्+युच+टाप्) આરંભ, શરૂઆત

प्रस्तावौचित्य न વાણીના ૩૫ ગુણો પૈકી એક ગુણ

प्रस्तिर न (प्र+स्तृ+या क ऋत इत्वम् रपरत्व च) પાદડા વગેરેની બનાવેલી શય્યા

प्रस्तीत त्रि, (प्र+स्त्यै+क्त सम्प्रसारण च) ધટ્ટ, ધાટુ, અવાજ કરેલ

प्रस्तीम त्रि (प्र+स्त्यै+क्त तस्य मो वा सम्प्र) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रस्तुत त्रि (प्र+स्तु+कर्मणि क्त) પ્રકરણથી પ્રાપ્ત, પ્રાપ્ત ઠીક, ઉપસ્થિત, તૈયાર, સ્વીકારેલ, પ્રાપ્ત થયેલ, સારી રીતે સ્તુતિ કરેલ, પ્રયત્નથી થએલું, પાસે આવેલું

प्रस्तुतम् अव्य વિદ્યમાનકાળે, ચાલુ સમયે

प्रस्तृत त्रि (प्र+स्तृ+क्त) ઢાંકેલ, છાયેલ, સારી રીતે વિસ્તારેલ

प्रस्तोतृ त्रि (प्रकृष्ट स्तौति, प्र+स्तु+तृच्) સારી રીતે સ્તુતિ કરનાર

प्रस्तोतृ पु (,, ,,) સામવેદના પ્રથમ ભાગનુ ગાયન કરનાર એક ઋત્વિક

प्रस्तोत्रिय त्रि (प्रस्तोतुर्हित तस्येद वा घ) પ્રસ્તોતા રૂત્વિજ સંબન્ધિ

प्रस्थ त्रि (प्रकर्षेण तिष्ठति, प्र+स्था+क) અત્યન્ત સ્થિતિવાળુ, સારી રીતે રહેતુ, જનાર, મજબુત, નક્કી

प्रस्थ पु (प्रतिष्ठतेऽस्मिन्ननेन वा, प्र+स्था+घनर्थे क) એક જાતનું માપ-ચાર કુડવ બરાબર એક પરિમાણ, આઢકનો ચતુર્થાંશ, બે સરાવડા બરાબર વજન, વિસ્તાર, માપેલી વસ્તુ, જોખેલી કે કિંમત નક્કી

એક નાચ.

प्रहास पु. (प्र+हस्+घञ्) અત્યન્ત હસવું, ખડખડાટ હસવું

प्रहासिन् पु. (प्रकर्षेण हसति हसति वा हसि–हस्+णिनि) બોલીને અત્યન્ત હસાવનાર, પોતે અત્યન્ત હસનાર

प्रहासिक पु. ( ) વિદૂષક મશ્કરો.

प्रहि पु. (प्रहियते जलं प्र+हि+आधारे इन् किच्च) કુવો.

प्रहित त्रि (प्र+हि+क्त) પ્રેરણા કરેલ, મોકલેલ ફેંકેલ, મુકેલ, સ્થાપેલ યોજેલ.

प्रहित न („) સૂપ શબ્દ જુઓ.

प्रहिता स्त्री. (प्रहित+टाप्) એક નતની વેલ.

प्रहीण त्रि (प्रकर्षेण हीनं प्र+हा+क्त) અત્યન્ત હીન થયું, મેલું તજેલ, છોડેલ, નાશ પામેલ.

प्रहीण न ( ) प्रहाण શબ્દ જુઓ.

प्रहीणजीवित त्रि (प्रहीणं जीवितं यस्य) નાશ પામેલ છંદગીવાળું, મરણ પામેલ.

प्रहुत न. (प्र+हु+भावे क्त) બલિયજ્ઞ, અત્યન્ત હોમ, ભૂતયજ્ઞ હોમ.

प्रहृत त्रि (प्र+हृ+कर्मणि क्त) પ્રહાર કરેલ, મારેલ.

प्रहृत न (प्र+हृ+भावे क्त) માર પ્રહાર.

प्रहृत पु તે નામે એક ઋષિ.

प्रहृष्ट त्रि (प्र+हृष+क्त) હર્ષ પામેલ, આનંદ પામેલ, ખુશી.

प्रहृष्ट न (प्र+हृष+भावे क्त) હર્ષ આનંદ.

प्रहृष्टक पु (प्रहृष्ट+संज्ञायां कन्) કાગડો.

प्रहेलक न એક જાતનું પકવાન, મિષ્ટાન્ન.

प्रहेलिका स्त्री. (प्र+हेल्+ण्वुल् वा प्रहेला+कन्+टाप्) જેનો અર્થ તત્કાલ સમજ ન પડે એવો એક પ્રશ્ન.

प्रह्लादिन् त्रि (प्र+ह्लाद्+णिनि) અતિશય આનંદ કરનાર, સારીરીતે હોમ કરનાર.

प्रह्लाद पु (प्रह्लादते, प्र+ह्लाद्–कर्त्तरि+अच्) હિરણ્ય કશિપુનો એક પુત્ર, તે નામે એક નાગ.

प्रह्लाद पु (ह्लाद्+भावे घञ् ह्लाद्+घञ्, वा प्रकृष्टः ह्लादः) અત્યન્ત હર્ષ—આનંદ મોટો અવાજ અગર શબ્દ

प्रह्लन्न त्रि. (प्र+ह्लाद्+कर्त्तरि क्त) આનંદકારક, સુખકારક.

प्रह्लादित त्रि. (प्र+ह्लाद्+कर्मणि क्त इत्येकेऽत्त्वम्) આનંદ પામેલ, હર્ષ પામેલ

प्रह्लत्ति स्त्री. (प्र+ह्लाद्+क्तिन् इत्व) આનંદ, હર્ષ

प्रह्लन्न त्रि. (प्र+ह्लाद्+क्त „) આનંદ પામેલું, હર્ષ પામેલું

प्रह्लत्ति स्त्री. (प्र+ह्लाद्+क्तिन्) આનંદ, હર્ષ

प्रह्लाद पु (प्रह्लादयति, प्र+ह्लाद्+णिच्+अच्) હિરણ્ય કશિપુનો એક પુત્ર.

प्रह्लादन त्रि (प्र+ह्लाद्+कर्त्तरि ल्यु) હર્ષકારક, આનંદકારક

प्रह्लादित त्रि. (प्र+ह्लाद्+णिच्+क्त) હર્ષ પામેલ, આનંદ પામેલ.

प्रह्व त्रि (प्र+ह्वे–डो वा. कि. बाहुल.) નમ્ર, આસક્ત.

प्रह्वीभवन न. (प्रह्व+च्वि+भू+ल्युट्) નમવું, આસક્ત થવું

प्रह्वीभाव पु. („ भू+घञ्) પ્રભાવ, નમ્રું તે.

प्रह्वीभूत त्रि (प्रह्व+च्वि+भू+कर्मणि क्त) નમ્ર થયેલ, આસક્ત થયેલ.

प्रह्वलिका स्त्री. (प्रहेलिका पृषो) प्रहेलिका શબ્દ જુઓ.

प्रह्वांजलि त्रि. (प्रह्व. अञ्जलिर्यस्य) નમ્ર અને અંજલિબદ્ધ નમ્રતાથી હાથ જોડી ઊભેલા હોય તે.

प्रह्वाय पु. (प्र+ह्वे+अच्) બોલાવવું, આહ્વાન

प्रा (अदा पर. सक. अनिट् प्राति) ભરવું, પૂર્ણ કરવું પુરવું

प्रांशु त्रि (प्रकृष्टः अंशुर्यस्य) ઉંચું ઊંચાઈ "प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्बाहुरिव वामनः" ઇ

प्रांशु पु. („ „) વૈવસ્વત મનુનો તે નામનો એક પુત્ર, વત્સપ્રી રાજાનો તે નામનો એક પુત્ર.

प्राक् अव्य आગળ પૂર્વે પહેલાં, પ્રથમ.

प्राक्करणी स्त्री. (प्राक् पार्श्वे करणम्) એક જાતને યોનિરોગ.

प्राक्कल्प न. (प्रथमः प्राक् कल्पः) પ્રાક્કલ્પ, પ્રસિદ્ધ કલ્પ, અગ્નિકલ્પ.

દે તેવુ અસ્ત્ર

प्रस्वापिनी स्त्री (प्र+स्वप्+णिनि+ङीप्) સત્યભામાની બ્હેન–કૃષ્ણુની એક સ્ત્રી

प्रस्वापिनी स्त्री (,, ,,) શત્રુઓ વિગેરેને ઉંઘાડી દેનારી એક વિદ્યા

प्रस्विन्न त्रि (प्र+स्विद्+क्त) જેને પરસેવો આવેલ હોય તે

प्रस्वेद पु (प्र+स्विद्+भावे घञ्) ઘણોજ પરસેવો

प्रस्वेदित त्रि (प्रस्वेद+अस्त्यर्थे इतच्) અતિશય પરસેવાવાળુ, ઘણા ઘામવાળુ

प्रस्वेदितवत् त्रि (प्र+स्विद्+क्तवतु) ઉપરનો અર્થ

प्रहत त्रि (प्रहन्यते स्म, प्र+हन्+क्त) હણેલ, મારી નાખેલ

प्रहनेमि पु (प्रहन्ति, प्र+हन्+ड तादृशो नेमिरिवाग्र शृङ्गमस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

प्रहर पु (प्रह्रियते यामिकडक्कादिरस्मिन्, प्र+हृ+घ अप् वा) રાત–દિવસનો આઠમો ભાગ, સાડીસાત ઘડી, પહોર

प्रहरक पु (प्रहर+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

प्रहरकुटुम्बी स्त्री એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

प्रहरण न (प्रह्रियतेऽनेन, हृ+करणे ल्युट्) અસ્ત્ર, એક જાતનો રથ, યુદ્ધ

प्रहरण न (प्र+हृ+भावे ल्युट्) પ્રહાર કરવો, મારવુ,

प्रहरणकलिका स्त्री ચૌદ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.

प्रहरिन् त्रि (प्रहरोऽधिकारकालत्वेनास्त्यस्य इनि) એક પ્રહર સુધી કામમા યોજેલ સૈન્યવિશેષ, પહેરો ભરનાર, પહેરેગીર

प्रहरिष्यत् त्रि (प्र+हृ+भविष्यति लट शतृ) પ્રહાર કરનાર–કરશે એવુ

प्रहर्तृ त्रि (प्र+हृ+तृच्) પ્રહાર કરનાર, હલ્લો કરનાર, મારનાર

प्रहर्ष पु (प्र+हृष्+घञ्) ઘણો હર્ષ, અતિશય આનંદ, મોગો ઉમગ

प्रहर्षण न (प्र+हृष्+करणे ल्युट्) અત્યન્ત આનદ થવાનુ સાધન, અત્યન્ત હર્ષકારક વસ્તુ

प्रहर्षण पु (प्र+हृष्+णिच्+ल्यु) બુધગ્રહ

प्रहर्षण त्रि (प्रहर्षयति, प्रहृष्+णिच्+ल्यु) આનદ કરાવનાર, હર્ષ કરાવનાર

प्रहर्षणी स्त्री (प्र+हृष्+ल्युट्+ङीप्) હળદર, તેર અક્ષરના ચરણવાળો તે નામનો એક છન્દ

प्रहर्षित त्रि (प्र+हृष्+क्त) હર્ષ પામેલ, આનદ પામેલ

प्रहर्षुल पु બુધગ્રહ.

प्रहस पु (प्र+हस्+अच्) તે નામનો એક રાક્ષસ

प्रहसत् त्रि (प्र+हस्+शतृ) અત્યન્ત હસતું, ખડખડાટ હસતુ

प्रहसन न (प्र+हस्+भावे आधारे वा ल्युट्) અતિશય હસવુ, ખડખડાટ હસવુ, હાસી, મશ્કરી, એક પ્રકારનુ દૃશ્યકાવ્ય, આક્ષેપ, તિરસ્કાર

प्रहसन्तिका स्त्री (प्र+हस्+शतृ+ङीप्+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वम्) એકજાતનો મોગરો, જાઇનો વેલો, સગડી

प्रहसन्ती स्त्री (प्रहसति प्रकर्षेण विकशति, प्र+हस्+शतृ+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

प्रहसित त्रि (प्र+हस्+क्त) ખૂબ હસેલ, ખડખડાટ હસેલ

प्रहस्त पु (प्रतत प्रसृतो वा हस्तो यत्र) રાવણનો સેનાપતિ એક રાક્ષસ, પહોળી કરેલી છે પાચે આગળીઓ જેમા એવો હાથનો પજો

प्रहाण न (प्र+हा+ल्युट्) નાશ, ત્યાગ, લય, હાનિ.

प्रहाणि स्त्री (प्र+हा+नि णत्वम्) હાનિ, નાશ, અતિશય નાશ, अपचय શબ્દ જુઓ

प्रहार पु (प्र+हृ+भावे घञ्) માર, મારો, પ્રહાર, આઘાત

प्रहारण न (प्र+हृ+णिच्+ल्युट्) ઇચ્છાથી કરેલું દાન.

प्रहारवल्ली स्त्री (प्रहारस्य वेदनोपशमनार्था वल्ली) मासरोहिणी નામની વેલ

प्रहारार्त्त त्रि (प्रहारेणार्त्त) પ્રહારવડે પીડા પામેલું, મારથી દુખી થયેલ

प्रहारिन् त्रि (प्र+हृ+णिनि) અતિશય પ્રહાર કરનાર, માર મારનાર.

प्रहास पु (प्रकृष्टो हासोऽस्य) શિવ, મહાદેવ, નટ, નાચનારો, સોમતીર્થ નામનુ પુણ્યક્ષેત્ર, તે નામે

प्राक्फाल्गुन पु. (प्राक्फाल्गुन्यां भवः अण्) ઉપરનો અર્થ.

प्राक्फाल्गुनेय पु (प्राक्फाल्गुन्यां भवः ढक्) બૃહસ્પતિ.

प्राक्सन्ध्या स्त्री (प्राची सन्ध्या) પૂર્વકાળની સંધ્યા, પ્રાતઃસંધ્યા સૂર્યોદયની અગાઉ થાનેવી સંધ્યા.

प्राक्सवन न. (प्रागवस्थितं सवनम्) યજ્ઞસ્નાની પ્રથમ સ્થાન.

प्राक्सौमिक त्रि (सोमात् सोमयागात् प्राक् अव्ययी. प्राक्सोमं तत्र भवः ठञ् उत्तरपदवृद्धिः) સોમયાગ કરતાં પહેલાં અગ્નિહોત્ર-દર્શ-પૌર્ણમાસ-ચાતુર્માસ્ય વગેરે ક્રિયાનો સમૂહ.

प्राक्सौमिकी स्त्री. (प्राक्सौमिक+स्त्रियां ङीप्) સોમયાગની પહેલાં કરવાની ક્રિયા.

प्राक्स्रोतस् स्त्री. (प्रागभिमुखं स्रोतोऽस्याः) નદી.

प्राखर्य न (प्रखरस्य भावः, प्रखर+ष्यञ्) પ્રખરપણું.

प्रागग्र त्रि. (प्राक् अग्रं यस्य) પૂર્વાભિમુખ-પૂર્વ તરફ મુખવાળું.

प्रागाय त्रि (प्रकर्षेणाऽऽगच्छति प्र+आ+गम्+ड) સારી રીતે આવનારી સભાનો પ્રવેશ વગેરે.

प्रागभाव पु. (प्रागवर्ती अभावः) ન્યાયમત પ્રસિદ્ધ સંસર્ગાભાવનો એક પ્રકાર, પ્રથમ અભાવ.

प्रागल्भ्य न. (प्रगल्भस्य भावः ष्यञ्) પ્રગલ્ભતા ધૃષ્ટપણું, અભયદિન સ્ત્રીઓનો એક સાત્વિક ભાવ.

प्रागुदीची स्त्री (प्राच्या उदीच्या अन्तरालम् दिक्) પૂર્વ અને ઉત્તર દિશાની વચ્ચેની દિશા-ઈશાનકોણ.

प्राग्गामिन् त्रि (प्राक् गच्छति गम्+णिनि) પૂર્વ તરફ જનાર, પૂર્વે જનાર, પ્રથમ જનાર.

प्राग्ज्योतिष पु (प्राक् ज्योतिषं यत्र) કામરૂપ દેશ, આસામ.

प्राग्भक्त न. વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ભોજન પહેલાં ઔષધ સેવવાનો એક કાળ.

प्राग्भार पु. (प्रकृष्टः भारः) ઉત્તમ પૈસ્તા પર્વતનો આગળનો ભાગ.

प्राग्भाव पु. (प्राक् भावो भावः) પૂર્વે હોવાપણું. પર્વતનો આગળનો ભાગ.

प्राग्वट त्रि. (प्राग्वे भवो वैश्येभ्योऽन्यत्, ठञ्+अण्) શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય.

प्राघाट न. (प्राघे भवति, घट्+अच्) घाट्ट स्त्री. घट्टी स्त्री.

प्राघ्य त्रि. (प्रघेण कृते यत् वत्) શ્રેષ્ઠ, મુખ્ય.

प्राघुण पु (प्राक् घ्नतः उपतीकृतमनात्मभिरुपग्रहेण) અતિથિથી પૂર્વકાળમાં રહેલ વર્તમાન થઈને રહેનારું ઘર.

प्राङ्वचन न. (प्राक्कृतं वचनम्) પ્રથમ વગેરેએ આગળ કહેલું વચન, પહેલાં કહેલું વચન.

प्राङ्मन् अव्य. (प्रागित पूर्वार्थे कृति) અત્યંત તરત પૂર્વનો દેશ અને કાળ.

प्राचाय त्रि અત્યન્ત સારા એવાસની સમીપે પ્રવેશ વિગેરે.

प्राचार पु (प्रकर्षेणाऽऽ प्र+आ+चर्+कर्मणि घञ्) પુષ્ટ, જાડું.

प्राचार पु. (प्र+आ+चर्+घञ्) ધર્મ અગ્નિ ઉપર ઘી વિગેરેની ધાર કરવી તે.

प्राघुण पु. (प्र+आ+घुण्+क) અતિથિ, પરોણો.

प्राघुणिक पु. (प्राघुण+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

प्राघूर्णिक पु. (प्र+आ+घूर्ण्+स्वार्थे कन् वा ठञ्) ઉપરનો અર્થ.

प्राङ्ग न. (प्रकृष्टं अङ्गमस्य) પ્રણવ, એક જાતનું વાજિંત્ર.

प्राच त्रि. (प्राक् अव्ययम्) મુખ્ય ભોગવી ભોગ કરીસાણું.

प्राचण न. (प्राचं चार्य एवं जनम्) ધરતી ઉપર ખોદાવું પ્રજ્વલન.

प्राचयस् अव्य. (प्राचय+स्वार्थे ठक्) પ્રાંજલી આંગળાંઓ.

प्राची स्त्री. (प्राचं गतं कन्) મોટા સ્ત્રી પાણી ભરી, મોટા કરીસાણી સ્ત્રી.

प्राङ्न्याय पु. વ્યવહારમાં એક પ્રકારનો ઉત્તર.

प्राङ्मुख त्रि (प्राक् पूर्वस्थितं मुखमस्य) પૂર્વાભિમુખ તરફ જેનું મુખ હોય તે, પૂર્વ તરફ મુખવાળું.

प्राच् अव्य. (प्राक् शब्दस्य पूर्वे) પૂર્વે, પૂર્વે અગાઉ.

"प्राग्वदतो जगति स्थापितमपि" ઇત્યાદિ

प्राच् त्रि. (प्र+अञ्च्+क्विन्) પૂર્વપ્રાદેશ પૂર્વનું પહેલાનું અગાઉનું, આગળનું.

प्राकर पु द्युतिमत राजानो पुत्र

प्राकरणिक त्रि (प्रकरणेन प्राप्त ठक्) प्रકરણથી પ્રાપ્ત થયેલ

प्राकर्षिक त्रि (प्रकर्षे नित्यमर्हति छेदा ठञ्) હમેશ ચઢતીને યોગ્ય, નિત્ય ખેચવા યોગ્ય

प्राकर्षिक पु (प्र+आ+कृप्+क्विकन्) સ્ત્રીઓને નચાવનાર, પારકી સ્ત્રીઓ ઉપર જીવનાર, ગુદામૈથુન કરાવનાર

प्राकाम्य न (प्रकामस्य भाव ष्यञ्) આઠ પ્રકારના ઐશ્વર્યમાનુ એક ઐશ્વર્ય, સ્વચ્છન્દીપણુ, ઇચ્છાનુસાર પણુ, પ્રકામપણુ
"प्राकाम्य ते विभूतिषु" कुमार

प्राकार पु (प्रकीर्य्यते, प्र+कृ+आधारे घञ् दीर्घः) ઈંટો વગેરેથી બનાવેલ કિલ્લો, કોટ, વાડ

प्राकार पु (प्र+कृ+भावे घञ्) ચોતરફ વિસ્તાર

प्राकारमर्दिन् त्रि (प्राकार मृद्नाति, मृद्+णिनि) કિલ્લો તોડી ભાગી નાખનાર.

प्राकाराग्र न (प्राकारस्य अग्रम्) કિલ્લાનો અગ્રભાગ, કાંગરો

प्राकारीय त्रि (प्राकारस्यायम् छ) કિલ્લા માટેની ઇંટ વગેરે, જ્યા કિલ્લો થઈ શકે તેવો પ્રદેશ વિગેરે

प्राकाश्य न (प्रकाशस्य भाव ष्यञ्) પ્રકાશપણુ, પ્રકટપણું, આવિર્ભાવ, સ્વચ્છતા

प्राकृत त्रि (प्रकृष्टमकृत-अपकार्य्यं यस्य) નીચ, હલકુ, પામર

प्राकृत त्रि (प्रकृतेरय, प्रकृति+अण) પ્રકૃતિનુ, પ્રકૃતિસબન્ધિ

प्राकृत त्रि (प्रकृत्या सिद्ध, प्रकृति+अण्) સ્વભાવસિદ્ધ, સ્વાભાવિક, પ્રકૃતિપ્રસિદ્ધ મિત્ર કે અમિત્ર વિગેરે
"स्यातामामित्रौ मित्रे च सहजप्राकृतावपि" माघ.

प्राकृत न (प्रकृते सस्कृतशब्दात् आगत अण्) સસ્કૃત ભાષામાથી આવેલ-મૂળ સસ્કૃત પ્રકૃતિમાથી ઉત્પન્ન થયેલ તે નામે ભાષા, નાટક પ્રસિદ્ધ નીચ પાત્ર વિગેરેની માગધી સુરસેની વગેરે ભાષા

प्राकृतज्वर पु (प्राकृतश्चासौ ज्वरश्च) એક પ્રકારનો તાવ.

प्राकृतदोष पु (प्राकृतश्चासौ दोषश्च) વર્ષા-શરદ્-વસન્ત-એ ત્રણ ૠતુઓમા અનુક્રમે કોપેલ-વાત પિત્ત કફ

प्राकृतप्रलय पु (प्राकृतश्चासौ प्रलयश्च) એક જાતનો પ્રલય

प्राकृतमनुष्य पु (प्राकृत मनुष्य) નીચ માણસ, હલકો મનુષ્ય

प्राकृतमानुष पु (प्राकृतो मानुष) ઉપરનો અર્થ

प्राकृतमित्र न (प्राकृत मित्रम्) સ્વાભાવિક દોસ્તદાર, કુદરતી મિત્ર, સ્વભાવસિદ્ધ મિત્ર

प्राकृतशत्रु पु (प्राकृत शत्रु) મૂળનો દુશ્મન, સ્વભાવસિદ્ધ શત્રુ

प्राकृतिक त्रि (प्रकृत्या निर्वृत्त. प्रकृतेरय वा ठञ्) સ્વભાવસિદ્ધ, પ્રકૃતિસાધ્ય, સ્વાભાવિક, પ્રકૃતિનુ, પ્રકૃતિસમ્બન્ધી

प्राक्काल पु (प्राक् पूर्ववर्त्ति काल) પૂર્વનો સમય, અગાઉનો વખત, પૂર્વકાળે

प्राक्कूल पु પૂર્વદિશામા મૂકેલો દર્ભ

प्राक्छाय त्रि (प्राक् पूर्ववर्तिनी छाया यत्र) હસ્ત નક્ષત્રની પૂર્વવર્તિ છાયાવાળો દિવસ વગેરે

प्राक्तन त्रि (प्राचि काले देशे प्राच्या दिशि वा भव ट्यु तुट् च) પૂર્વનુ, પૂર્વે હોનાર-થનાર, અગાઉનુ

प्राक्तनकर्मन् न (प्राक्तन कारण कर्म यस्य) કર્મરૂપ કારણ હેતુવાળુ અદષ્ટ પાપ અથવા પુણ્ય, ભાગ્ય

प्राक्तनकर्मन् न (प्राक्तन कर्म) પૂર્વે કરેલ કર્મ, જુનાકાળનુ કર્મ

प्राक्पद न (प्राक् पूर्ववर्ति पदम्) પૂર્વનુ પદ, પૂર્વનુ સ્થાન

प्राक्पुष्पा स्त्री (प्राक्पुष्प यस्या अजा० टाप्) પ્રથમ ફૂલ આવનારી લતા

प्राक्फल पु (प्राक् फलमस्य) ફણુમનુ ઝાડ

प्राक्फल्गुनिक पु (प्राक्फल्गुन्यां भव ठञ्) બૃહસ્પતિ

प्राक्फल्गुनी स्त्री (प्राची फल्गुनी) પૂર્વા ફાલ્ગુનિ નક્ષત્ર.

प्राक्फल्गुनीभव पु (प्राक्फल्गुन्यां भवति, भू+अच्) બૃહસ્પતિ

प्राजापत्य न. („) રોહિણી નક્ષત્ર. તે નામે એક વ્રત. પ્રયાગ તીર્થ.

प्राजापत्य त्रि. (प्रजापतिर्देवताऽस्य अण्) પ્રજાપતિ જેનો દેવ હોય તેવું હવિ વગેરે.

प्राजापत्य पु. (प्रजापतेरयं, प्रजापति+अण्) તે નામે એક હોમ.

प्राजापत्या स्त्री. (प्राजापत्य+टाप्) સંન્યાસી થયા અગાઉ પોતાની માલમિલકત બીજાને આપી દેવી તે, જેમાં સર્વસ્વ દાન કરવાનું હોય છે તેવો એક યજ્ઞ.

प्राजापत्त त्रि. (प्रजापत्याः धर्म्यं अण्) સાર્ગિણી પત્નીના ધર્મનું ભાગીદાર, ધર્મસંબંધી.

प्राजिन पु. (प्र+अज+तृच् वीभावाभावः) ગાડી વગેરે હાંકનાર સારથિ.

प्राजिन् पु. (प्र+अज्+णिनि अभावः) એક જાતનું પક્ષી.

प्राजेश न. (प्रजेशो देवताऽस्य अण्) રોહિણી નક્ષત્ર.

प्राजेश त्रि. ( ) પ્રજાપતિ જેનો દેવ હોય તેનું હવિ વગેરે.

प्राजेश्वर त्रि. (प्रजेश्वरो देवता अस्य अण्) ઈશ્વર પ્રભાવે જાય.

प्राजेश्वर न. („ „) રોહિણી નક્ષત્ર.

प्राज्ञ पु. (प्रज्ञैव स्वार्थे, प्र+ज्ञा+क स्वार्थे अण्) પંડિત, વિદ્વાન, એક જાતનો પોપટ, વ્યષ્ટિનો જોડેલ અજ્ઞાનોપહિત ચૈતન્ય–જીવ ચૈતન્ય.

प्राज्ञ त्रि. (प्रज्ञाऽस्त्यस्य अण्) ડાહ્યું, ચતુર, હોશિયાર, જાણનારું.

प्राज्ञता स्त्री. (प्राज्ञस्य भाव तल्+टाप्) બુદ્ધિમાનપણું, ચતુરાઈ ડહાપણ, કુશળપણું, વિદ્વત્તા.

प्राज्ञत्व न. (प्राज्ञस्य भाव. त्व) ઉપરનો અર્થ.

प्राज्ञमानिन् त्रि. (आत्मानं प्राज्ञं मन्यते, प्राज्ञ+मन+णिनि) પોતાને પંડિત–વિદ્વાન–શાણો માનનાર.

प्राज्ञा स्त्री. (प्राज्ञ+स्वार्थे अ+टाप्) બુદ્ધિ.

प्राज्ञी स्त्री. (प्राज्ञस्य पत्नी ङीप्) પંડિતની સ્ત્રી, વિદ્વાનની પત્ની, ચતુરની સ્ત્રી, સૂર્યની પત્ની.

प्राज्य न. (प्रार्थ्यं आज्यं) પુષ્કળ ઘી, ઘેટું ઘી.

प्राज्य त्रि. (प्र+अज्+ण्यत्) અત્યન્ત, ઘણું, અતિ ઘણું.

प्राञ्च् त्रि. (प्र+अञ्च्+क्विन्) પૂર્વ–દેશ–માર્ગમાં જનાર, પૂર્વમાર્ગમાં ફેલાનાર–જનાર.

प्राञ्जल त्रि. (प्र+अञ्ज+अलच्) જેમાં કપટ–છેતરામણ નથી એવું માણસ વગેરે, સરલ, સીધું, પ્રામાણિક.

प्राञ्जलता स्त्री. (प्राञ्जलस्य भाव. तल्+टाप्) નિષ્કપટપણું, સરલપણું, સીધાપણું, પ્રામાણિકપણું, સીધાપણું.

प्राञ्जलत्व न. (प्राञ्जलस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्राञ्जलि त्रि. (प्रबद्धोऽञ्जलिर्येन) જોડેલા બે હાથ વાળું, સન્માન માટે જેણે અંજલિ કરેલી છે તે.

प्राञ्जलि पु. (प्रबद्धः अञ्जलिः) જોડેલા બે હાથ.

प्राञ्जलिन् त्रि. (प्राञ्जलिरस्त्यस्य इनि) સન્માન કરવા માટે જેણે બે હાથ જોડ્યા છે તે, જોડેલા બે હાથવાળું.

प्राञ्जलित त्रि. (प्रबद्ध अञ्जलः) પ્રથમ કરેલાથી વધેલ.

प्राड्विवाक पु. (पृच्छतीति प्राट्, विविध वदति वि+वच्+घञ् प्राट् चासौ विवाकश्च) ન્યાયાધીશ, ન્યાયાધિકરણમાં સંબંધિત વાદી પ્રતિવાદીઓ વચ્ચે નિર્ણય કરનાર સભ્યોનો અધ્યક્ષ.

प्राड्विवेक पु. (अर्थिप्रत्यर्थिनौ पृच्छति, पृच्छ्+क्विप्, प्राट् तयोर्वचनं विवेचयति विविनक्ति, वि+विच्+घञ् प्राट् चासौ विवेकश्च) ઉપરનો અર્થ.

प्राण् पु. (प्राणिति प्र+अन्+क्विप् णत्वम्) પ્રાણવાયુ.

प्राण पु. (प्राणिति जीवति अनेनात्, प्र+अन्+घञ् अच् वा) બ્રહ્મ, એક નામે ઋષિ, કાળ, કાવ્યનું જીવન–રસ, વાયુ, બળ, સામ વેદ, સમષ્ટિમાં વ્યાપ્ત ચૈતન્ય, પ્રાણોપાધિક જીવ, જીવ, ઇન્દ્રિયસ્થાન, પ્રાણેન્દ્રિય, શરીરમાં રહેલ લિંગ, ધાતાને એક પુત્ર, કવિતા શક્તિ, તે નામે એક પ્રાણ, બ્રહ્મા, મૂલાધારમાં રહેલ વાયુ, ઘાસ, પ્રાણ.

प्राण पु. न. (प्र+अन्+भावे घञ्) પંચ ઇન્દ્રિયો, પ્રાણવાયુ, દશ ઇન્દ્રિયો શરીરમાં રહેલ વાયુ.

प्राण त्रि. (प्र+अन्+अच्) પૂર્ણ કરેલ, પૂર્ણ ભરેલ.

प्राणक पु. (प्राणेन चालयति, जीव) જીવ, જીવાત્મા.

प्राच पु (प्र+आ+चल्-मृतौ वा० ड) સારીરીતે રક્ષણ કરનાર

प्राच पु (प्र+अञ्च्+घञर्थे भावे घञ्) સારીરીતે જવુ

प्राचार त्रि (प्रगत आचारात्) આચારભ્રષ્ટ, દુરાચારી

प्राचार्य्य पु (प्रकृष्ट. आचार्य) શ્રેષ્ટ આચાર્ય, ઉત્તમ આચાર્ય

प्राचिका स्त्री (प्राचिनोति मधु, प्र+आ+चि+ड स्वार्थे कापि अत इत्वम्) જંગલી માખી, એકજાતની માખી-ડાસ.

प्राचिन्वत् पु તે નામે એક રાજા

प्राची स्त्री (प्राच्+स्त्रियां ङीप्) પૂર્વદિશા

प्राचीन त्रि (प्राक्+भवार्थे ख तस्येनादेश) પૂર્વદિશા-દેશ-કાળમા હોનાર-થનાર, પૂર્વનુ, અગાઉનું, પ્રથમનુ, જુનુ

प्राचीन न (,, ,,) શહેર, ઘર વગેરેને ફરતો કોટ વાડ વિગેરે

प्राचीनगर्भ पु (प्राचीन गर्भो यस्य) તે નામનો એક રૂષિ

प्राचीनतिलक पु (प्राचीन तिलक यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

प्राचीनपनस पु (प्राचीनश्चासौ पनसश्च) બીલીનુ ઝાડ

प्राचीनवर्हिस् पु (प्राचीन वर्हिरस्य) ઇન્દ્ર, તે નામનો એક રાજા

प्राचीनयोग पु (प्राचीनो योगो यस्य) તે નામનો એક રૂષિ

प्राचीनयोग्य पु (प्राचीनयोगस्य गोत्रापत्य यञ्) પ્રાચીનયોગ રૂષિનુ ગોત્ર સતાન

प्राचीना स्त्री (प्राचीन+टाप्) વનસ્પતિ આહન-આસધ, રાસ્ના વનસ્પતિ

प्राचीनामलक न (प्राचीन आमलकम्) પાણીમા થતું આબળુ

प्राचीनावीत न (प्राचीन प्रदक्षिण आवीयते स्म, आ+वी+क्त) શ્રાદ્ધ વિગેરેમાં ડાબો હાથ બહાર કાઢી જમણી ખાધ ઉપર નાખેલ જનોઈ-અપસવ્ય કરેલ જનોઈ

प्राचीनावीतिन् पु (प्राचीनावीतमस्त्यस्य इनि) શ્રાદ્ધ વિગેરેમા અપસવ્ય કરેલ જનોઇવાળો પુરુષ.

प्राचीपति पु (प्राच्या पति) ઇન્દ્ર

प्राचीर न (प्राचीयते, प्र+आ+चि+क्रन् दीर्घश्च) વાડ, ચોતરફ વેષ્ટન, કોટ, ઇંટો વિગેરેથી બનાવેલો કિલ્લો

प्राचुर्य न (प्रचुरस्य भाव ष्यञ्) પુષ્કળપણુ, અતિશયપણુ

प्राचेतस पु (प्रचेतस्+अपत्यादौ अण्) વાલ્મિકી મુનિ, પ્રાચીન બર્હિષ રાજાનો પુત્ર, વરૂણનો પુત્ર.

प्रचैस् न (प्र+आ+चि+वा० डैसि) પ્રાચીન, જુનુ પુરાણુ, પૂર્વ દિશામા હોનાર, પૂર્વે હોનાર

प्राच्य पु (प्राचि भव यत्) શરાવતી નદીનો પૂર્વ-દક્ષિણનો દેશ

प्राच्य त्रि (प्राचि देशे काले प्राच्या वा भव यत्) પ્રાચીન, જુનુ, પુરાણુ, પૂર્વ દિશામા હોનાર, પૂર્વ કાળે હોનાર

प्राच्यवाट न (प्राच्यो वाटो यस्य) પૂર્વ દેશમા રહેલ

प्राच्यवृत्ति स्त्री (प्राच्या वृत्ति) પ્રાચીન વૃત્તિ, તે નામે છદ,

प्राच्यवृत्ति स्त्री (प्राच्या प्राचीना वृत्तिर्यस्य) પ્રાચીન વૃત્તિવાળુ

प्राच्यसप्तसम त्रि (सप्त समा प्रमाणमस्य मात्रच् तस्य द्विगुत्वात् लुक, प्राच्यश्चासौ सप्तसमश्च) પ્રાચીન મધ્યમ-મૂળ સ્વર

प्राच्छ् त्रि (पृच्छति, प्रच्छ्+क्विप् निपा दीर्घ) પ્રશ્ન કરનાર, પૂછનાર, ન્યાયાધીશ વિગેરે, ચોકસી કરનાર

प्राजक पु (प्र+अज्+ण्वुल् वीभावाभाव) ગાડી વિગેરે હાકનાર સારથિ (કોચમેન)

प्राजन न (प्र+अज्+करणे ल्युट् व्यभाव) બળદ વિગેરે પશુને હાકવાનો દંડો-લાકડી

प्राजया अव्य પ્રાજન ક્રિયા-પ્રકૃષ્ટ ગમન-ફેરવાની ક્રિયા

प्राजरुहा अव्य ઉગવુ

प्राजरुहाकृत्य अव्य (प्राजरुहा+कृ+ल्यप् तुक्) ઉગીને

प्राजापत त्रि (प्रजापते धर्म्य, प्रजापति+अण्) પ્રજાપતિના ધર્મનું, પ્રજાપતિના ધર્મ સબન્ધી

प्राजापत्य पु (प्रजापतिर्देवताऽस्य यक्) આઠ પ્રકારના વિવાહોમાંનો એક વિવાહ.

प्राणयोनि पु. (प्राणानां योनिः) परमेश्वर, वायु.
प्राणवत् त्रि (प्राण+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) प्राणवाळुं प्राणी–જન્તુ, બળવાન.
प्राणवायु पु. (प्राण वायु) શરીરમાં રહેલ પ્રાણવાયુ.
प्राणव्यय पु. (प्राणस्य व्ययः) પ્રાણનો નાશ.
प्राणशरीर पु. (प्राण शरीरं स्वरूपं यस्य) પ્રાણરૂપ સ્વરૂપે ધ્યાન કરવા લાયક પરમેશ્વર.
प्राणसंयम पु. (प्राणः संयम्यतेऽत्र) પ્રાણાયામ, પ્રાણવાયુની ગતિને રોકનાર ક્રિયા.
प्राणसंवाद पु. (प्राणानां संवादः) મુખ્ય પ્રાણનો ઇન્દ્રિયોની સાથે પોતાની શ્રેષ્ઠતા સમ્બન્ધિ વાદવિવાદ.
प्राणसंशय पु. (प्राणस्य संशयः) પ્રાણ રહેશે કે ન રહેવાનો સંશય, પ્રાણની સ્થિતિનો સંશય.
प्राणसद्मन् न. (प्राणस्य सद्म इव) દેહ, શરીર.
प्राणसम पु. (प्राणेन समः) પ્રાણ સરખો વહાલો પતિ વિગેરે.
प्राणसम त्रि. („) પ્રાણ બરાબર કામની ચીજ.
प्राणसमा स्त्री (प्राणेन समा) પ્રાણ સમાન પ્રિય પત્ની, વહાલી સ્ત્રી.
प्राणहर त्रि (प्राणं हरति पचाद्यच् वैकल्पिक प्राणान् हरति वा हरति ह+अच्) પ્રાણ હરનાર, પ્રાણ લેનાર ઝેર વિગેરે.
प्राणहारक न. (प्राणान् हरति ह+ण्वुल्) વચ્છનાગ.
प्राणहारक त्रि („ „) પ્રાણ હરનાર, પ્રાણ લેનાર.
प्राणहारिन् त्रि. (प्राण हरति, ह+णिनि) પ્રાણ લેનાર, પ્રાણ હરણ કરનાર.
प्राणहिता स्त्री. (प्राणेभ्यो हिता) મોજડી, પાદુકા, જોડા.
प्राणा स्त्री. (प्र+अन्+अच्+टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ, જે આસ્ક અને ગાભની સાથ હતી.
प्राणाग्निहोत्र न. (प्राणरूपेऽग्नौ होत्रम्) પ્રાણરૂપ અગ્નિમાં હોમ–પ્રાણોનું નામ આહુતિરૂપ અગ્નિહોત્ર ભોજન, પ્રાણ વગેરેને એક ઉપનિષદ્.
प्राणाचार्य पु (प्राणरक्षे आचार्य इव) વૈદ્ય.
प्राणात्यय पु. (प्राणानामत्ययः) પ્રાણનો નાશ, પ્રાણ જવાનો સમય.
प्राणाधिनाथ पु. (प्राणानामधिनाथः) પતિ, સ્વામી, ધણી.
प्राणान्त पु. (प्राणानामन्तो यत्र) મૃત્યુ, મરણ.
प्राणान्तिक त्रि (प्राणान्त प्राणोऽन्तमस्य ठन्) મરણ જેનું ફળ હોય તેવું પ્રાયશ્ચિત વિગેરે.
प्राणापहार त्रि. (प्राणान् अपहरति, अप+हृ+अण्) પ્રાણ હરણ કરનાર, પ્રાણ લેનાર.
प्राणापहारक त्रि. (प्राणान् अपहरति अप+हृ+ण्वुल्) પ્રાણ લેનાર, પ્રાણ હરણ કરનાર ઝેર વિગેરે.
प्राणापहारिन् त्रि (प्राणानपहरति, अप+हृ+णिनि) ઉપલો શબ્દ જુઓ.
प्राणापान पु. द्वि. व. (प्राणश्च अपानश्च) પ્રાણ અને અપાન વાયુ, બે અશ્વિની કુમાર.
प्राणाबाध पु. (प्राणस्य आबाधः) પ્રાણને કષ્ટ–દુઃખ–પીડા.
प्राणायतन न. (प्राणस्य आयतनम्) શરીરમાં રહેલ નવ છિદ્રરૂપ પ્રાણને રહેવાનાં મુખ્ય સ્થાન.
प्राणायन पु. (प्राणस्यायनम्, प्राण+अय्) પ્રાણનું સ્થાન.
प्राणायाम पु. (प्राण आयम्यतेऽनेन आ+यम्+करणे घञ्) પ્રાણવાયુની ગતિને રોકનાર વ્યાપાર, પ્રાણનો સંયમ.
प्राणावाप न. (प्राणोऽवाप्यते, अव+आप्+घञ्) ક્રિયા વિશેષ. ધૂપ.
प्राणासन न (प्राण+आस्+ल्युट्) કામશાસ્ત્રમાં એક આસન.
प्राणाहुति स्त्री (प्राणायेभ्योऽर्पिता आहुतिः) પ્રાણ રૂપ અગ્નિમાં આહુતિ–જમતી વખતે પાંચ પ્રાણરૂપ અગ્નિમાં હોમ.
प्राणिजिघांसत् त्रि (प्राणिहिंसेच्छुः प्र+हन्+सन्+शतृ) હણવા ઈચ્છતું, હણવા ચાહતું.
प्राणिजिघांसु त्रि. (प्राणिहिंसेच्छुः, प्र+हन्+सन्+उ) હણવા ઈચ્છનાર, હણવાની ઈચ્છા રાખનાર.
प्राणिद्यूत न. (प्राणिभिः द्युतं द्यूतम्) ધર્મશાસ્ત્રનું એક વિવાદ સ્થાન, ઘેટા કૂકડા આદિ પ્રાણીઓથી રમાતું જુગાર વગેરે.
प्राणिन् त्रि (प्राणोऽस्त्यस्य इनि) પ્રાણવાળું પ્રાણી

प्राणक पु (प्राण+स्वार्थे क) બોલ નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય

प्राणकर त्रि (प्राण करोति, कृ+ट) બળકારક, બળ આપવાવાળુ

प्राणकर्मन् न (प्राणानां कर्म) પ્રાણવાયુનુ કર્મ–કામ

प्राणग्रह पु ઘ્રાણેન્દ્રિય

प्राणजीवन त्रि (प्राण जीवयति, जीवि+ल्यु) પ્રાણને જીવાડનાર, પ્રાણને પોષનાર

प्राणजीवन पु (,, ,,) વિષ્ણુ

प्राणत् त्रि (प्र+अन्+शतृ णत्वम्) શ્વાસ લેતું, જીવતું, શ્વાસોચ્છ્વાસ લેતું

प्राणतज पु કલ્પમા થનાર વૈમાનિક દેવ

प्राणत्याग पु (प्राणस्य त्याग) પ્રાણનો ત્યાગ

प्राणथ पु (प्राणित्यनेन, प्र+अन्+अथ) મનુષ્યનો કુલ પુરૂષ, પ્રાણવાયુ, વાયુ

प्राणथ त्रि (,, ,,) બળવાન, જોરાવર

प्राणद न (प्राण प्राणन बल वा ददाति पुष्णाति द्यति वा, दा–दो वा+क) પાણી, લોહી

प्राणद पु (,, ,,) વિષ્ણુ, જીવકવૃક્ષ

प्राणद त्रि (प्राण ददाति, दा+क) પ્રાણ આપનાર, બળ આપનાર

प्राणदा स्त्री (प्राणं जीवन बल वा ददाति, दा+क+टाप्) હરડે, ઋદ્ધિ વૃક્ષ

प्राणदातृ त्रि (प्राण ददाति, दा+तृच्) પ્રાણ આપ-નાર, જીવાડનાર

प्राणदान न (प्राणस्य दानम्) પ્રાણ આપવો તે

प्राणधारण न (प्राणानां धारणम्) પ્રાણ ધારણ કરવો તે

प्राणन न (प्र+अन्+भावे ल्युट्) જીવન, જીવવુ તે

प्राणन पु (प्र+अन्+करणे ल्युट्) પાણી, જળ

प्राणनाथ पु (प्राणानां नाथ) સ્વામી, ધણી, પતિ

प्राणनिग्रह पु (प्राणो निगृह्यतेऽनेन, नि+ग्रह्+करणे अप्) પ્રાણાયામ

प्राणनियम पु (प्राणो नियम्यतेऽनेन, नि+यम्+अप्) પ્રાણાયામ

प्राणनिरोध पु (प्राणस्य निरोध) પ્રાણાયામ

प्राणन्त पु (प्र+अन्+करणे झ) વાયુ, રસાજન નામનું અજન

प्राणन्ती स्त्री (प्र+अन्+झ स च षित् षित्वात् ङीष्) ક્ષુધા, ભુખ, હેડકી

प्राणपति पु (प्राणाना पति) પતિ, સ્વામી, ધણી

प्राणपरीप्सत् त्रि (प्राण+परि+ईप्स्+शतृ) પ્રાણને બચાવવા ઇચ્છતું

प्राणपरीप्सु त्रि (प्राणस्य परीप्सु) પ્રાણને બચાવવા ઇચ્છનાર

प्राणपिण्ड पु (प्राणस्य पिण्ड इव) રક્તા બોળ નામે ગન્ધ દ્રવ્ય.

प्राणप्रद त्रि (प्राण बल प्रददाति, प्र+दा+क) પ્રાણ આપનાર, બળ આપનાર

प्राणप्रदा स्त्री (प्राणं बल प्रददाति, प्र+दा+क+टाप्) ઋદ્ધિ નામની ઔષધિ, હરડે

प्राणभक्ष पु (प्राणेन प्राणेन भक्ष्यते, भक्ष्+घञ्) ઘ્રાણેન્દ્રિયથી સુંઘવુ તે

प्राणभक्ष त्रि (प्राणेन भक्ष) ઘ્રાણેન્દ્રિયથી સુંઘનાર

प्राणभास्वत् पु (प्राणेन वायुना भास्वान् उद्दीप्त) સમુદ્ર, સાગર

प्राणभृत् त्रि (प्राण बिभर्त्ति, भृ+क्विप् तुक्) પ્રાણી, હરકોઈ જીવજતુ, પ્રાણનું પોષણ કરનાર

प्राणमय पु (प्राण+प्राचुर्य्ये मयट्) જીવના સ્વરૂપને ઢાકનાર વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ એક કોષ–પ્રાણમય કોષ, જ્યા પ્રાણ હોય છે તે.

"कर्मेन्द्रियै पञ्चभिरञ्चितोऽसौ
प्राणी भवेत् प्राणमयस्तु कोष" विवेकचूडामणौ

प्राणमयकोष पु (प्राणमय कोष) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्राणयम पु (प्राणो यम्यतेऽनेन, यम्+करणे घञ् न-वृद्धि) પ્રાણાયામ

प्राणयात्रा स्त्री (प्राणस्य यात्रा) પ્રાણનો શ્વાસપ્રશ્વાસ વગેરેનો વ્યાપાર, ભોજન, પ્રાણ ધારણ કરવાનું સાધન.

प्राणयात्रिक त्रि (प्राणयात्राऽस्त्यस्य प्रयोजनत्वेन, ठन्) પ્રાણ ધારણ કરવાનું સાધન ભોજન વગેરે કરનાર.

प्राप्ति स्त्री. (प्र+आप्+क्तिन्) प्राप्ति, पहोंच, प्र प्रहण करवुं ते, लाभ.

प्रातिकण्ठिक त्रि. (प्रतिकण्ठं पठति, प्रतिकण्ठ+ठक्) प्रत्येक कंठे भणवुं करनार.

प्रातिका स्त्री. (प्र+अत्+ण्वुल्+टाप् इत्वं) ओक जातनुं फूल 'जपापुष्प'

प्रातिकामिन् पु. दुर्योधननो ओक दूत.

प्रातिकूलिक त्रि. (प्रतिकूलं वर्तते, प्रतिकूल+ठक्) प्रतिकूल वर्तवुं, विरुद्ध वर्तवुं

प्रातिकूलिकी स्त्री. (प्रातिकूलिक+स्त्रियां ङीप्) विरुद्ध वर्तवी स्त्री.

प्रातिकूल्य न. (प्रतिकूलस्य भावः ष्यञ्) प्रतिकूलपणुं, विरोधपणुं, विरोध.

प्रातिजन्य न. (प्रतिजनस्य भावः ष्यञ्) शत्रुपक्षनी सामे टक्कर झीलवापणुं, या शत्रुपक्षनी सामे थवुं.

प्रातिजनीन त्रि. (प्रतिजनं साधु खञ्) प्रत्येक मनुष्यने सारु, दरेक मनुष्यने हितकर.

प्रातिबिम्बिक पु. (प्रतिबिम्ब+स्वार्थे ठक्) प्रतिबिम्ब शब्द जुओ.

प्रातिपथिक त्रि. (प्रतिपथमेति ठञ्) दरेक मार्गे जनार.

प्रातिपथिकी स्त्री. (प्रातिपथिक स्त्रियां ङीप्) दरेक मार्गे जनारी.

प्रातिपद त्रि. (प्रतिपदि भवः अण्) पडवे तिथिओ होनार–थनार.

प्रातिपदिक पु. (प्रतिपदि भवः ठञ्) पडवे तिथिओ प्रकट थयेल अग्नि.

प्रातिपदिक त्रि. ( ) पडवे तिथिओ होनार–थनार.

प्रातिपीय पु. ते नामनो ओक राजा, ते नामनो गोत्रप्रवर ओक ऋषि

प्रातिपेय पु. ते नामे ओक राजविशेष.

प्रातिभ त्रि. (प्रतिभाऽस्त्यस्य प्रज्ञा. अण्) प्रतिभा–शाली.

प्रातिभ पु. योगीओना योगथी सिद्ध थनार ओक ऐश्वर्य–अष्टसिद्धि.

प्रातिभाव्य न. (प्रतिभुवो भावः ष्यञ् पृषोदरादि) जामीनगीरी, जामीनगीरीमां आपवानुं धन.

प्रातिभासिक त्रि. (प्रतिभासमात्रेण भवः ठञ्) वास्तविक नहि परन्तु भ्रमथी वास्तु–जेम छीपमां रूपाना जेवी दृश्यनी भ्रान्ति थती ते.

प्रातिलोम्य न. (प्रतिलोम+ष्यञ्) विपरीतपणुं, उलटापणुं.

प्रातिवेशिक त्रि. (प्रतिवेश+ठञ्) पाडोशी.

प्रातिवेश्य न. (प्रतिवेश+ष्यञ्) पाडोश, पाडोशी.

प्रातिवेश्यक न. (प्रातिवेश्य+स्वार्थे क) पडोसनुं घर.

प्रातिशाख्य न. (प्रतिशाखं भवः ञ्य) दरेक शाखा मां होनार–थनार.

प्रातिशाख्य न. (") ते नामे ओक व्याकरण.

प्रातिश्रुत्क पु. (प्रतिश्रुति शब्दमने भव अण्) ओक जातनुं वेदमां होनार पुरुष.

प्रातिस्विक त्रि. (प्रतिस्वं भव ठञ्) असाधारण धर्म विगेरे, दरेक व्यक्तिमां होनार–थनार, खास.

प्रातिहर्त्र न. (प्रतिहर्तुर्यज्ञे कर्म वा भावः) प्रतिहर्ता नामना ऋत्विजनुं कर्म, प्रतिहरणपणुं, पाछुं लेवापणुं.

प्रातिहार पु. (प्रतिहार+अण्) जादुगर, मायावी.

प्रातिहार्य पु. (प्रतिहार एव स्वार्थे ष्यञ्) प्रतिहार, द्वारपाल.

प्रातिहारक पु. (प्रतिहारक+स्वार्थे अण्) इन्द्रजालनुं कर्म.

प्रातिहारिक त्रि. (प्रतिहार प्रयोजनमस्य ठञ्) प्रतिहार शब्द जुओ.

प्रातीतिक त्रि. (प्रतीत्या निर्वृत्तः ठञ्) वास्तविक नहि परन्तु भ्रमथी वास्तु–छीपमां जेम रूपानी भ्रान्ति.

प्रातीप पु. (प्रतीपस्यापत्यं अण्) प्रतीप राजानो पुत्र शान्तनु राजा.

प्रातीपिक त्रि. (प्रतीपं वर्तते ठञ्) विरुद्ध चालनार, उलटुं चालनार.

प्रात्रेय पु. ते नामनो ओक ऋषि

प्रात्ययिक त्रि. (प्रत्ययाय विश्वासाय हितः ठञ्) ओक प्रकारनो जामीन–साक्षी, खातरी आपनार जामीन.

प्रायमभ्रसिक त्रि. (प्रथमभ्रसे भवः ठञ्) प्रथम ज्यार खाने मेळ वेदाभ्यास विगेरे

જન્તુ

प्राणिन् पु (,, ,,) જીવ, ચેતન, જીવાત્મા

प्राणिपीडन न (प्राणिनां पीडनम्) પ્રાણીને પીડા-દુ:ખ દેવુ તે

प्राणिपीडा स्त्री (प्राणिन पीडा) પ્રાણીની પીડવુ, દુ:ખ, પ્રાણીને પીડા-સંકટ

प्राणिमातृ स्त्री (प्राणिना मातेव गर्भदातृत्वात्) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

प्राणिहित त्रि (प्राणिना हितम्) પ્રાણિના હિતનુ, પ્રાણીના હિતનુ સાધન

प्राणिहिता स्त्री (प्राणिनां हिता) પાદુકા, પાવડી, જોડા

प्राणीत्य न (प्रणीतस्य प्रयुक्तस्य भाव ष्यञ्) ઋણ, કરજ, દેવુ કરવુ,

प्राणेश पु (प्राणानामीश) પતિ, સ્વામી, વાયુ.

प्राणेशा स्त्री (प्राणानामीशा) પત્ની, ભાર્યા

प्राणेश्वर पु (प्राणानामीश्वर) પતિ, સ્વામી, વાયુ

प्राणेश्वरी स्त्री (प्राणानामीश्वरी) પત્ની, ભાર્યા

प्राण्यङ्ग न (प्राणिन अङ्गम्) પ્રાણીનુ અંગ-હાથ-પગ વિગેરે

प्रात'काल पु. (प्रात काल) પ્રભાતનો સમય, સવારનો પહોર, સૂર્યોદય સુધી મુહૂર્તનો કાળ

प्रात'कृत्य न (प्रात प्रभातकालस्य कृत्य कर्त्तव्या क्रिया) શાસ્ત્રોક્ત પ્રાત કાળનું ધર્મધ્યાન, સન્ધ્યા વંદનાદિ કર્મ, સવારમા કરવા યોગ્ય વિહિત કર્મ

प्रात'सन्ध्या स्त्री (सन्धौ भवा, यत्+टाप् प्रात प्रथमार्द्धीया सन्ध्या) પ્રાત કાળે કરવાનું સન્ધ્યા કર્મ, ગઇ રાત્રિ પછી સૂર્યોદય થતા સુધીમા વચ્ચેનો એક મુહૂર્તનો કાળ

प्रात'समय पु (प्रात समय) પ્રભાત, સવારનો સમય, સૂર્યોદય સુધીનો મુહૂર્તનો કાળ

प्रात सव पु (प्रात कर्त्तव्य. सव) પ્રાત કાળે કરવાનુ યજ્ઞના અંગરૂપ એક કર્મ

प्रात'सवन न (प्रात कर्त्तव्य सवनम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रात'स्नान न (प्रातः कर्त्तव्य स्नानम्) પ્રાત'કાળે કરવાનુ સ્નાન "प्रात स्नानेन पापानि धूयन्ते नात्र सशय " गरुड पु

प्रातःस्मरण न (प्रात स्मरणम्) પ્રાતઃકાળે અમુક દેવ-ગુરૂ વિગેરેનુ સ્મરણ

प्रात स्मरणीय त्रि (प्रात +स्मृ+अनीयर्) પ્રાતઃકાળમા સંભારવા યોગ્ય દેવ ગુરૂ વિગેરે, પૂજ્ય

प्रातर् अव्य (प्राततीति, प्र+अत्+अरु) પ્રભાત,પ્રાત -કાળ, સવારનો સમય, સૂર્યોદય સુધી ત્રણ મુહૂર્તનો કાળ

प्रातर त्रि (प्रकृष्ट. आतरो यत्र) નદી વિગેરે તરી જવાના પુષ્કળ દાણવાળો કોઈ દેશ વિગેરે

प्रातरीय त्रि (प्रातर+चतुरर्थ्यां छण्) નદી વિગેરે તરી જવામા પુષ્કળ દાણ લેનાર કોઈ દેશની પાસેનો દેશ વિગેરે

प्रातरह्वक पु એક જાતનો સર્પ

प्रातरनुवाक पु (प्रातः पाठ्योऽनुवाक) સવારમાં પાઠ કરવા યોગ્ય વેદનો અમુક અનુવાક-વિભાગ

प्रातरशन न (प्रातर्+अश्+ल्युट्) પ્રાત'કાળનુ ભોજન.

प्रातराश पु (अश्+भावे घञ्, प्रात प्रात काले आश) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रातर्गान न (प्रात प्रात काले गानम्) પ્રાત કાળે ગાવાનુ ગાયન કે સામ વિગેરે

प्रातर्गेय पु (प्रात गेयमस्य) સવારમા ગાયન કરી રાજા વિગેરેને ઉઠાડનાર બન્દિજન વગેરે

प्रातर्गेय त्रि (प्रात गेय यस्य) સવારમા ગાન કરવા યોગ્ય સામ વિગેરે

प्रातर्दिन न (प्रात दिनम्) આગલો દિવસ

प्रातर्भोक्तृ त्रि, (प्रात भुङ्क्ते, भुज्+तृच्) પ્રાત કાળે ભોજન કરનાર, નાસ્તો કરનાર, સવારના પહોરમા ખાનાર

प्रातर्भोक्तृ पु (,, ,,) કાગડો

प्रातर्भोजन न (प्रात काले भोजनम्) પ્રાત કાળે ભોજન કરનાર, સવારમા ખાનાર

प्रातस्तमाम् अव्य (प्रातर्+तमप् वा आम्) અત્યન્ત પ્રાત.કાળ, અત્યન્ત પરોઢિયુ, ઘણુંજ વહેલુ

प्रातस्तराम् अव्य (,, +तरप्) ઉપરનો અર્થ.

प्रातस्त्रिवर्गा स्त्री (प्रात प्रात'स्नानेन त्रिवर्गो यस्या) ગંગાનદી

વેચાતી લેનાર, ખરીદનારું વેચનાર.

प्रापणीय त्रि. (प्र+आप्+अनीयर्) પ્રાપ્ત કરવાલાયક પહોંચાડવા યોગ્ય.

प्रापित त्रि. (प्र+आप्+णिच्+कर्मणि क्त) પહોંચાડેલ, મેળવેલ, પ્રાપ્ત કરેલ.

प्रापय पु. તે નામે એક મન્વન્તર ગણ.

प्राप्त त्रि. (प्र+आप्+कर्मणि कर्तरि वा क्त) પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, પાસે આવેલ, લબ્ધ થયેલ.

प्राप्तकाल पु. (प्राप्तः कालोऽस्य) કરવા યોગ્ય સમય, યોગ્યકાળ, જેનો સમય આવી પહોંચ્યો હોય તે.

प्राप्तपञ्चत्व त्रि. (प्राप्तं पञ्चत्वं मरणं येन) મરણ પામેલ, મરેલ.

प्राप्तबुद्धि त्रि. (प्राप्ता बुद्धिर्येन) જેને જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયેલું છે તે, ભાનમાં આવેલું, બુદ્ધિને પામેલું.

प्राप्तभार त्रि. (प्राप्तः भारः तदवहनकालो यस्य) ભાર ઉપાડવાનો સમય જેને પ્રાપ્ત થયેલ હોય તેવો બળદ-વાછડો બળદ વિગેરે.

प्राप्तरूप त्रि. (प्राप्तं रूपं येन) મનોહર, સુંદર, રૂપવાળું, પંડિત વિદ્વાન.

प्राप्तव्य त्रि. (प्र+आप्+तव्यच्) પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, પહોંચાડવા લાયક.

प्राप्तापराध त्रि. (प्राप्तः अपराधो येन) અપરાધમાં આવેલ, અપરાધી.

प्राप्तावसर त्रि. (प्राप्तः अवसरो येन) કરવા યોગ્ય સમય યોગ્યકાળ જેનો સમય આવી પહોંચ્યો હોય તે.

प्राप्ति स्त्री. (प्र+आप्+भावे क्तिन्) લાભ, ધનવિગેરેની વૃદ્ધિ લાભ, પહોંચવું, પહોંચાડવું, શક્તિ-ઐશ્વર્ય, નરક, અણિમા વિગેરે આઠ સિદ્ધિઓમાંની એક, જરાસંધ રાજાની એક પુત્રી, કંસની સ્ત્રી, સંભોગસ્થાન એક જન્મ, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક ગુણાંગ, તે નામની જ્યોતિષનો એક યોગ, મેળવવું, જવું, ગમન, કામની એક સ્ત્રી.

प्राप्तिसम न. ગૌતમશાસ્ત્રમાં કહેલ એક જાતિ ઉત્તર.

प्राप्त्याशा स्त्री. (प्राप्तेः आशा) લાભની ઇચ્છા, પ્રારંભ સમયની એક અવસ્થા, મેળવવાની ઇચ્છા.

प्राप्य त्रि. (प्र+आप्+ण्यत्) ગમન કરવા યોગ્ય, મેળવવા યોગ્ય, જવા યોગ્ય.

प्राप्य न. આકાશ પ્રસિદ્ધ એક રૂપ.

प्राप्य अव्य. (प्र+आप्+ल्यप्) ગમન કરીને, જઈને, મેળવીને, પ્રાપ્ત કરીને.

प्राप्यकारिन् त्रि. (प्राप्य विषयेण सह कार्यं करोति प्राप्य+कृ+णिनि) વિષયને પ્રાપ્ત કરીને જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરનાર ઇન્દ્રિય વિગેરે ઇન્દ્રિયો.

प्राबल्य न. (प्रबलस्य भावः ष्यञ्) પ્રબળપણું.

प्राबोधिक पु. (प्रबोधम् इच्छति, प्रबोध+ठक्) સવાર, પરોઢ, સવાર, પરોઢિયું.

प्राबोधिक त्रि. (प्रबोधः प्रयोजनं तत्र नियुक्तः ठञ्) પ્રાતઃકાળે સ્તુતિ પાઠ કરનાર ભાટ-ચારણ વિગેરે.

प्राभञ्जन न. (प्रभञ्जनो देवताऽस्य अण्) સ્વાતિ નક્ષત્ર.

प्राभव त्रि. (प्रभवस्येदं, प्रभव+अण्) પ્રભુ સંબન્ધી, ચાલુનું.

प्राभवि पु. (प्रभवस्यापत्यं इञ्) ઇન્દ્રના, પ્રભુ સંબન્ધી.

प्राभव न. (प्रभोर्भावः अण्) મોટાઈ, પ્રભુતા, શ્રેષ્ઠતા.

प्राभवत्य न. (प्रभवतो भावः ष्यञ्) પ્રભુપણું, સ્વામીપણું.

प्राभाकर त्रि. (प्रभाकरस्येदं तत्कृतं वेत्ति वा प्रभाकर+अण्) પ્રભાકર નામના એક મીમાંસક સંબંધી, પ્રભાકર-મીમાંસાના મતને અનુસાર.

प्राभातिक त्रि. (प्रभातस्येदं ठञ्) પ્રભાતનું, પ્રભાત સંબંધી પ્રાતઃકાળ સંબંધી.

प्राभृत न. (प्र+आ+भृ+कर्मणि क्त) રાજા કે ગુરુ વિગેરેની પાસે લઈ જવા યોગ્ય ભેટ, નજરાણું વિગેરે, ભેટમાં મૂકવાનું દ્રવ્ય.

प्राभृतक न. (प्राभृत+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

प्रामथि पु. તે નામે ઋષિ-સંપ્રદાયપ્રવર્તક એક.

प्रामाणिक त्रि. (प्रमाणेन निर्वृत्तः वेत्ति ठञ्) પ્રત્યક્ષ વિગેરે પ્રમાણથી સિદ્ધ, શાસ્ત્રસિદ્ધ, પ્રમાણથી સિદ્ધ, પ્રમાણ સંબન્ધી, શાસ્ત્ર અનુસાર, ન્યાય અનુસાર, પ્રમાણ કરનાર, પરિચ્છેદક.

प्रामाण्य न. (प्रमाणस्य भावः ष्यञ्) પ્રમાણપણું.

प्रामाण्यवाद पु. (प्रमाण्यस्य वादः) પ્રમાણપણાનો વાદ-પ્રમાણપણાનું કહેવું.

प्राथमकल्पिक त्रि (प्रथमकल्पमधीते ठक्) प्रथम કલ્પરૂપ શિક્ષાગ્રંથને ભણનાર

प्राथमिक त्रि (प्रथमे भव ठञ्) પ્રથમમા હોનાર, થનાર

प्राथमिक त्रि (प्रथममधीते, प्रथम+ठक्) વેદ વિગેરેનું પ્રથમ અધ્યયન કરનાર

प्राथम्य न (प्रथमस्य भाव ष्यञ्) પ્રથમપણુ

प्रादि पु (प्र आदिर्यस्य) "प्र" વિગેરે વ્યાકરણ શાસ્ત્રના ઉપસર્ગો प्र, परा, अप, सम्, अनु, अव, निस्, निर्, दुस्, दुर्, वि, आङ्, नि, अधि, अपि, अति, सु, उत्, अभि, प्रति, परि, उप

प्रादुराक्षि पु તે નામનો ગોત્ર પ્રવર એક રૂષિ

प्रादुर्भवन न (प्रादुस्+भू+ल्युट्) પ્રકટ થવુ, પ્રથમ પ્રકાશવુ

प्रादुर्भाव पु („ „ भावे घञ्) હરકોઈ પદાર્થનો ઇન્દ્રિયજ્ઞાનમા આવવા યોગ્ય પ્રકાશ, પેદાથવુ તે–પ્રગટ થવુ તે

प्रादुर्भूत त्रि (प्रादुस्+भू+क्त) જેનો પ્રાદુર્ભાવ થયેલ છે તે, પ્રથમ પ્રકટ થયેલ, પ્રથમ પ્રકાશેલ

प्रादुष्य न (प्रादुस्+स्वार्थे यत्) પ્રાદુર્ભાવ, પ્રકટપણું.

प्रादुस् अव्य (प्र+अद्+उसि) પ્રકટપણું, પ્રકટ, ખુલ્લું.

प्रादेश पु (प्र+दिश्+घञ् दीर्घ) તર્જની આગળી સાથે પહોળો કરેલ અંગુઠો, દેશમાત્ર, એકજાતનું માપ, સ્થાન–જગા

प्रादेशन न (प्र+आ+दिश्+ल्युट्) દાન આપવુ, દેવુ તે

प्रादेशिक त्रि (प्रदेशे भव ठक्) પ્રદેશમા હોનાર–થનાર, મર્યાદામા હોનાર

प्रादोष त्रि (प्रदोषे भव, प्रदोष+अण्) પ્રદોષકાળે–રાત્રિના આરંભ સમયે હોનાર–થનાર

प्रादोषिक त्रि (प्रदोषे भव ठञ्) ઉપરનો અર્થ

प्रादोहनि पु (प्रदोहनस्यापत्य इञ्) પ્રદોહનનો પુત્ર

प्रादोहनायनि (प्रदोहनस्य युवाऽपत्यं फञ्) પ્રદોહનનો પુત્ર

प्राधनिक त्रि (प्रधन संग्राम प्रयोजनमस्य ठक्) યુદ્ધનુ ઉપકરણ, યુદ્ધનુ સાધન–સામાન વિગેરે.

प्राधा स्त्री (प्रधैव स्वार्थे ण) કશ્યપની સ્ત્રી–દક્ષની કન્યા

प्राधानिक त्रि (प्रधान+स्वार्थे ठक् तस्येद ठक् वा) प्रधान શબ્દ જુઓ. પ્રધાન સંબંધી, મુખ્ય સંબંધી,

प्राधान्य न (प्रधानस्य भाव ष्यञ्) પ્રધાનપણુ, મુખ્યપણુ, શ્રેષ્ટપણુ

प्राधीत पु (प्र+अधि+इ+क्त) સારીરીતે ભણેલ, અભ્યાસ જેણે કરેલ છે તે

प्राधेय पु દક્ષ કન્યાના પ્રધાન પુત્ર દેવ–ગન્ધર્વ વિગેરે

प्राध्ययन न (प्र+अधि+इ+ल्युट्) અભ્યાસ, સારીરીતે ભણવુ તે, શીખવુ તે

प्राध्व त्रि (प्रगतो अध्वान अच् समा०) બહુ દૂર જનાર રથ વિગેરે, નમ્ર, બંધાયેલ.

प्राध्व पु (प्रकृष्ट अध्वा अच् समा०) દૂરમાર્ગ, દૂરનો રસ્તો, લાબો રસ્તો

प्राध्वम् अव्य (प्र+आ+ध्वन्+डमि) અનુકૂલપણુ, બંધન અને નમ્રતા એ અર્થમા વપરાય છે

प्रान्त पु (प्रकृष्टोऽन्त) છેવટની સીમા, બાકીની હદ, તે નામે એક મુનિ

प्रान्ततस् अव्य (प्रान्त+तसिल्) બાકીની હદથી, છેડેથી, છેવટથી

प्रान्तदुर्ग न (प्रान्ते दुर्गं नृपाश्रयस्थानभेद) રાજાને રહેવાનુ એક સ્થાન, નગરની બહારનુ પરૂ, નગરનો કિલ્લો

प्रान्तर न (प्रकृष्टमन्तर व्यवधान यत्र) દૂરનો માર્ગ, વૃક્ષ વિગેરેની છાયા વગરનો જલ વિનાનો રસ્તો, અરણ્ય, વન, કોટર.

प्रान्तशून्य पु (प्रान्ते शून्यमस्य) વૃક્ષ વિગેરેની છાયા અને જળ વગરનો રસ્તો

प्राप त्रि (प्रकृष्टा आपो यत्र) પુષ્કળ જલવાળું, જલમય સ્થાન વિગેરે

प्रापक त्रि (प्र+आप्+ण्वुल्) પહોચાડનાર, પ્રાપ્ત કરનાર, મેળવનાર

प्रापण न („ „ भावे ल्युट्) પ્રાપ્ત કરવુ, પહોચાડવુ, મેળવવુ

प्रापणिक पु (प्र+आ+पण्+उणा० क्किन्) મોટા

પ્રયોજનવાળું.

प्रारिप्सित त्रि (प्र+आ+रभ्+सन्+क्त) જેનો આરંભ કરવાની ઇચ્છા થયેલી છે તે, (મન વગેરે) સારી રીતે આરંભ કરવા ઇચ્છિત.

प्रारोह त्रि (प्ररोह शीलमस्य अण् च) ઉગવાના સ્વભાવવાળું.

प्रार्थ न. (प्रार्थ्यमर्थ इति) માગી લેવું, અત્યન્ત કરજ.

प्रार्थ त्रि (प्रार्थ अर्थ यस्य) અત્યન્ત કરજદાર, ઋણ લેનાર.

प्रार्थन न (प्र+अर्थ+ल्युट्) અભિલાષ માગવું તે, પ્રાર્થના, યાચના, હિંસા કરવી તે.

प्रार्थना स्त्री (प्र+अर्थ+णिच्+युच्+टाप्) હિંસા યાચના, પ્રાર્થના કરવું એક જાત એક જાતની મુદ્રા.

प्रार्थनीय त्रि. (प्र+अर्थ्+कर्मणि अनीयर्) પ્રાર્થના કરવા યોગ્ય, યાચના કરવા લાયક.

प्रार्थनीय पु. (प्र+अर्थ्+अनीयर्) દ્વાપરયુગ.

प्रार्थित त्रि (प्रार्थितं स्म प्र+अर्थ+क्त) પ્રાર્થના કરેલ, યાચના કરેલ માગેલ, શત્રુએ ઘેરી લીધેલ, ઘાયલ કરેલ, હિંસા કરેલ.

प्रार्थितवत् त्रि. (प्र+अर्थ+क्तवतु) પ્રાર્થના કરતું, યાચના કરતું.

प्रालम्ब न (प्रकर्षेण आलम्बते, प्र+आ+लम्ब्+अच्) કંઠ સુધી લટકતી અને હાર્મ પહેરેલી માળા.

प्रालम्ब त्रि (,,) અત્યન્ત લટકતું, ખૂબ લટકતું.

प्रालम्बिका स्त्री. (प्रालम्ब+संज्ञायां कन्+टापि अत इत्वम्) કંઠી સુધી લટકતી સોનાની કંઠી અથવા સોનાનો હાર.

प्रालेय न (प्रलयेन दीयते, प्र+ला+दी+यत् स्वार्थे अण्; प्रलयात् हिमे अण् त्रि पूर्ववत्) હિમ, ઝાકળ.

प्रालेयकर पु. (प्रालेयं करोति कृ+अण्) ચન્દ્ર, કપૂર.

प्रालेयकिरण पु (प्रालेयानि किरणानि यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

प्रालेयांशु पु. (प्रालेयं अंशौ यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्रालेयाद्रि पु (प्रालेयस्य हिमस्य अद्रिः) હિમાલય પર્વત.

प्रावट पु. (प्र+अव+अट्+अच् वा) જવ ધાન્ય.

प्रावण न (प्र+आ+वन्–संभक्तौ+करणे च) કોદાળી.

प्रावणि स्त्री (प्र+अव+अणि वलच्) સારી રીતે રક્ષણ.

प्रावर पु (प्र+आ+वृ+करणे अप्) વાડ, ચારે તરફનું વેષ્ટન, કોટ કિલ્લો વગેરેથી બનાવેલો કિલ્લો, તે નામનો એક દેશ.

प्रावरण न. (प्र+आ+वृ+करणे ल्युट्) ઓઢવાનું વસ્ત્ર—ઓઢણ, ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

प्रावार पु. (प्र+आ+वृ+करणे घञ्) ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

प्रावार पु. (प्र+आ+वृ+स्वार्थे घञ्) અત્યન્ત ઢાંકવું, સારી રીતે ઢાંકવું.

प्रावारकर्ण पु. (प्रावारतुल्यौ कर्णौ यस्य) એક જાતનો ઘુવડ.

प्रावारकीट पु. (प्रावारस्य कीटः) એક જાતનો કીડો.

प्रावास त्रि (प्रवासे दीयते कार्यं वा ठञ् अण्) પ્રવાસમાં અપાતું, પ્રવાસમાં કરવા યોગ્ય કાર્ય વગેરે.

प्रावासिक त्रि (प्रवासस्य प्रवासे वा ठञ्) પ્રવાસ સાધન.

प्रावासिक त्रि (प्रवासे साधु ठञ्) પ્રવાસમાં સારું.

प्राविष्य त्रि. (प्र+अव्+इष्णुच्) પાલન કરનાર, સારી રીતે રક્ષણ કરનાર.

प्रावीण्य न. (प्रवीणस्य भावः ष्यञ्) કુશળતા, હોંશિયારી, નિપુણતા.

प्रावृट्काल पु (प्रावृषः कालः) વર્ષાકાળ, વર્ષાઋતુનો સમય.

प्रावृट्कालवाहा स्त्री. (प्रावृषि काले वहति, वह्+अण्+टाप्) તે નામે એક નદી.

प्रावृडत्यय पु (प्रावृषः अत्ययः) વર્ષાઋતુ વીતી જવી તે, શરદઋતુ.

प्रावृट्समय पु. (प्रावृषः समयः) વર્ષાઋતુનો સમય, વર્ષા સમય.

प्रावृष पु. (प्रावृषि जायते, अच्) વરસાદમાં થનાર, ચોમાસાની જમીન–જીવજંતુ.

प्रावृष त्रि. (,,) વર્ષાઋતુમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

प्रावृत न (प्र+आ+वृ+कर्मणि क्त) સારી રીતે ઢાંક-

प्रामादिक त्रि (प्रमाद प्रयोजनमस्य ठक्) પ્રમાદના કારણનું, અસત્ય ભાષણ વગેરે વ્યવહાર

प्रामाद्य न (प्रमाद्यत्यनेन, प्र+मद् भावे ष्य) પ્રમાદ

प्रामाद्य पु („ „ घा करणे ण्यत्) અરડુસાનું ઝાડ, અરડુસો

प्रामीत्य न (प्र+मी+भावे क्तिन् तत्र साधु ष्यञ्) કરજ, દેવું

प्रामीत्य न (प्रमीतस्य भाव ष्यञ्) મરણ

प्रामोदिक त्रि (प्रमोद प्रयोजनमस्य ठक्) હર્ષકારક, આનંદનું કારણ

प्राय पु (प्र+अय्-इण् वा+घञ्-अच् वा) મૃત્યુ, મરણ, અનશન કરીને મરવુ તે, ઘણું, ઘણું કરીને.

प्राय न (प्र+अय्+अच्) પાપ, પાતક

प्राय त्रि („ „) સરખુ, સદૃશ, પુષ્કળ, ઘણુ

प्रायण न (प्र+अय्+भावे ल्युट्) શરીરનો ત્યાગ કરી બીજે સ્થાને ગમન, પ્રારભ, પ્રારભદિવસ

प्रायणीय पु (प्रायण आरम्भदिनं तत्र विहित छ) અતિરાત્ર યાગ.

प्रायश्चित न (प्रायस्य पापस्य चित्त विशोधन यस्मात्) પાપ માત્રના નાશનું સાધન શાસ્ત્રોક્ત એક કર્મ "प्राय. पापं समुद्दिष्टं चित्तं तस्य विशोधनम्"

प्रायश्चित्त न (प्रायस् तपस चित्तम् निश्चय) નિશ્ચય યુક્ત કર્મ, નિશ્ચયયુક્ત તપ.

प्रायोनाम तप प्रोक्तं चित्त निश्चय उच्यते
तपोनिश्चयसंयुक्त प्रायश्चित्तमिति स्मृतम् ॥

प्रायश्चित्तविधि स्त्री (प्रायश्चित्तेर्विधि·) અમુક પાપકર્મ ઉપર અમુક પ્રાયશ્ચિત કરવાનો પ્રકાર

प्रायश्चित्ति स्त्री (प्रायस् तपस· चित्ति, चित्+भावे क्तिन्) प्रायश्चित्त શબ્દ જુઓ।

प्रायश्चित्तिक त्रि (प्रायश्चित्त कर्त्तव्यत्वेनाऽस्त्यस्य ठक्) જેને પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાનુ હોય તે

प्रायश्चित्तिन् त्रि (प्रायश्चित्त कर्त्तव्यत्वेनाऽस्त्यस्य इनि) ઉપરનો અર્થ

प्रायश्चित्तीय त्रि (प्रायश्चित्तस्येद छ) પ્રાયશ્ચિત્તનુ, પ્રાયશ્ચિત્ત સબધી

प्रायश्चित्तीयता स्त्री (प्रायश्चित्तीयस्य भाव तल्+टाप्) પ્રાયશ્ચિત્ત કરવાપણુ

प्रायस् अव्य (प्र+अय्+असि) ઘણુ કરીને, તપ વ્રત વિગેરે, પુષ્કળપણુ

प्रायाणिक त्रि (प्रयाणाय हित ठक्) પ્રયાણના હિતનુ, પ્રયાણનું સાધન, પ્રયાણને ઉપયોગી શખ-ચામર વિગેરે

प्रायिक त्रि (प्रायेण भव ठक्) ઘણુ કરીને હોનાર-થનાર

प्रायुद्धेषिन् पु (प्रायुधि प्रकृष्टयुद्धार्थं हेषते, हेष्+णिनि) અશ્વ, ઘોડો

प्रायोग पु (प्रयुज्यते शकटादौ, प्र+युज्+कर्मणि घञ् कुत्वम् दीर्घ) ગાડા વિગેરેમા જોડવા યોગ્ય બળદ વિગેરે

प्रायोगिक त्रि (प्रयोग नित्यमर्हति ठञ्) નિત્ય પ્રયોગને યોગ્ય, હમેશા વાપરવા લાયક

प्रायोज्य त्रि (प्र+आ+युज्+णिच्-कर्मणि यत) સારી રીતે યોજવા-જોડવા યોગ્ય

प्रायोपविष्ट त्रि (प्रायाय अनशनमृत्यवे उपविष्टः उप+विश्+क्त) અનશન કરીને મરવા તૈયાર થયેલ

प्रायोपवेश पु (प्रायाय अनशनमृत्यवे उपवेश) અનશન કરીને મરવા તૈયાર થવુ તે

प्रायोपवेशन व („ „ उपवेशनम्) ઉપરનો અર્થ

प्रायोपेत त्रि (प्राय प्रायोपवेश तेन उपेत) અનશન મરણવાળું.

प्रारब्ध त्रि (प्र+आ+रभ्+क्त) શરૂ કરેલું, આરભેલું સારીરીતે શરૂ કરેલ

प्रारब्ध न (प्रकृष्ट आरब्ध स्वकार्यजननाय येन) દેહાદિકનું આરભ અદૃષ્ટ, નસીબ-ભાગ્ય, પૂર્વજન્મનું કરેલું કર્મ

प्रारब्धि स्त्री (प्र+आ+रभ्+करणे क्तिच्) હાથીને બાધવાની દોરી, આરભ-શરૂઆત

प्रारम्भ पु (प्र+आ+रभ्+भावे घञ् मुम् च) શરૂઆત, આરભ

प्रारम्भ त्रि (प्रकृष्ट आरम्भो यस्य) સારી રીતે આરભવાળુ, યોગી

प्रारम्भण न (प्र+आ+रभ्+ल्युट्) આરભ, શરૂઆત

प्रारम्भणीय त्रि („ अनीयर् मुम्) આરંભના

પ્રયોજનવાળુ.

प्रारिप्सित त्रि. (प्र+आ+रभ्+सन्+क्त) જેનો આરંભ કરવાની ઇચ્છા કરેલી છે તે, (કામ વિગેરે) સારી રીતે આરંભ કરવા ઇચ્છેલ.

प्रारोह त्रि. (प्ररोह एव स्वार्थे अण्) ઉગવાના સ્વભાવવાળુ.

प्रार्ण न. (प्रकृष्टमृणं वृद्धि:) મોટું દેવું, અત્યન્ત કરજ.

प्रार्ण त्रि. (प्रकृष्टं ऋणं यस्य) અત્યન્ત કરજદાર, ઘણું દેવાદાર.

प्रार्थन न. (प्र+अर्थ्+ल्युट्) અતિશય માગવું તે, પ્રાર્થના યાચના, હિંસા કરવી તે.

प्रार्थना स्त्री. (प्र+अर्थ्+णिच्+युच्+टाप्) હિંસા યાચના, પ્રાર્થના સમયનું એક મન એક જાતની મુદ્રા.

प्रार्थनीय त्रि. (प्र+अर्थ्+कर्मणि अनीयर्) પ્રાર્થના કરવા યોગ્ય, યાચના કરવા લાયક.

प्रार्थनीय पुं. (प्र+अर्थ्+अनीयर्) દ્વાપરયુગ.

प्रार्थित त्रि. (प्रार्थ्यते स्म, प्र+अर्थ्+क्त) પ્રાર્થના કરેલ, યાચના કરેલ, માગેલ, શત્રુએ ઘેરેલ, આરોપેલ, હિંસા કરેલ.

प्रार्थितवत् त्रि. (प्र+अर्थ्+क्तवतु) પ્રાર્થના કરેલ, યાચના કરેલ.

प्रालम्ब न. (प्रकर्षेण लम्बते, प्र+आ+लम्ब्+अच्) કંઠ સુધી લટકતી ગળામાં પહેરેલી માળા.

प्रालम्ब त्रि. (,, ,,) અત્યન્ત લટકતું, ઘણું લટકતું.

प्रालम्बिका स्त्री. (प्रालम्ब+स्वार्थे कन्+टापि अत इत्वम्) છાતી સુધી લટકતી સોનાની કંઠી અથવા સોનાનો હાર.

प्रालेय न. (प्रलयेन लीयते, प्र+आ+ली+यत् वाली एत्वम् प्रलयात् दीर्घं अत् नि. दृशां च) ઝાકળ, હિમ.

प्रालेयकर पुं. (प्रालेयं करोति, कृ+अच्) ચન્દ્ર, કપૂર.

प्रालेयकिरण पुं. (प्रालेयानि किरणानि यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર.

प्रालेयांशु पुं. (प्रालेयं अंशौ यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

प्रालेयाद्रि पुं. (प्रालेयस्य हिमस्य अद्रिः) હિમાલય પર્વત.

प्रावट पुं. (प्र+अव+अट्+अच् पृषो.) જવ ધાન્ય.

प्रावण न. (प्र+आ+वन्-संभक्तौ+करणे घ) કોદાળી.

प्रावणि स्त्री. (प्र+अव+अनि बाहु.) સારી રીતે સાવ.

प्रावर पुं. (प्र+आ+वृ+करणे अप्) વાડ, ચારે તરફનું ઘેરણ, ઘાસ વિગેરેથી બનાવેલો કિલ્લો, કોટ, તે નામનો એક દેશ.

प्रावरण न. (प्र+आ+वृ+करणे ल्युट्) આચ્છાદન વસ્ત્ર, ઓઢણ, ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

प्रावार पुं. (प्र+आ+वृ+करणे घञ्) ઉત્તરીય વસ્ત્ર.

प्रावार पुं. (प्र+आ+वृ+भावे घञ्) આવરણ, સારી રીતે ઢાંકવું.

प्रावारकर्ण पुं. (प्रावारतुल्यौ कर्णौ यस्य) એક જાતનું ઘુવડ.

प्रावारकीट पुं. (प्रावारस्य कीटः) એક જાતનો કીડો.

प्रावास त्रि. (प्रवासे दीयते कार्यं वा गुण अण्) પ્રવાસમાં આપવું, પ્રવાસમાં કરવા યોગ્ય કાર્ય વિગેરે.

प्रावासिक त्रि. (प्रवासम् प्रयोजनं ठञ्) પ્રવાસનું સાધન.

प्रावासिक त्रि. (प्रवासे साधु ठञ्) પ્રવાસમાં સારું.

प्रावित् त्रि. (प्र+अव+इट्) રક્ષણ કરનાર, સારી રીતે રક્ષણ કરનાર.

प्रावीण्य न. (प्रवीणस्य भावः ष्यञ्) કુશળતા, હોંશિયારી, નિપુણતા.

प्रावृट्काल पुं. (प्रावृट् कालः) વર્ષાકાળ, વર્ષાઋતુનો સમય.

प्रावृट्कालवश्या स्त्री. ([illegible]) તે નામે એક નદી.

प्रावृडत्यय पुं. (प्रावृट: अत्ययः) વર્ષાઋતુ ચાલી જવી તે, શરદઋતુ.

प्रावृट्समय पुं. (प्रावृट् समयः) વર્ષાઋતુનો સમય, વર્ષા સમય.

प्रावृषज पुं. (प्रावृषि जायते, जन्+ड) વરસાદમાં થતો ચોમાસાનો પવન–ઝંઝાવાત.

प्रावृषज त्रि. (,,) વર્ષાઋતુમાં ઉત્પન્ન થયેલ.

प्रावृत न. (प्र+आ+वृ+कर्मणि क्त) સારી રીતે ઢાંક-

ઓઢેલ વસ્ત્ર

प्रावृत त्रि (प्र+आ+वृ+क्त) વીંટેલ, ઢાંકેલ, ઓઢેલ

प्रावृति स्त्री (प्र+आ+वृ+करणे क्तिन्) વાડ કિલ્લો, ચોતરફ વેષ્ટન

प्रावृत्तिक पु (प्रवृत्तौ तद्धरणे हित ठक्) પ્રવૃત્તિ-ખબર અતર લઈ જનાર-લાવનાર દૂત

प्रावृष् स्त्री (प्रवृष्यतेऽत्र, प्र+वृष्-आधारे क्विप् दीर्घ) વર્ષાકાળ-શ્રાવણ અને ભાદરવો

प्रावृषा स्त्री (प्रवृष्यतेऽत्र, प्र+वृष्+आधारे क्विप् दीर्घ हलन्तत्वात् टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रावृषायणी स्त्री (प्रावृषा अयन यस्या गौरा ङीप्) कपिकच्छू વનસ્પતિ-કવચ બીજ-કૌચા

प्रावृषिक पु (प्रावृषि कायति शब्दायते कै+क) મોર પક્ષી

प्रावृषिक त्रि (प्रावृषि भव, ठक्) વર્ષાઋતુમાં હોનાર-થનાર

प्रावृषिकी स्त्री (प्रावृषिक+स्त्रियां ङीप्) મોર પક્ષિણી-ઢેલ

प्रावृषिकी स्त्री (प्रावृषि भवा, ठक्+ङीप्) વર્ષાઋતુમા હોનારી વનસ્પતિ વિગેરે

प्रावृषिज पु (प्रावृषि जायते, जन्+ड अलुक् समा) વરસાદ સાથે તોફાની પવન-ઝઝાવાત

प्रावृषिज त्रि (प्रावृषि जायते जन्+ड) વર્ષાઋતુમા ઉત્પન્ન થયેલ, ચોમાસામાં થયેલું

प्रावृषीण त्रि (प्रावृषि भव वा ख) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृषेण्य त्रि (प्रावृषि भव, प्रावृष्+एण्य) વર્ષાકાળમા હોનાર

प्रावृषेण्य त्रि (प्रावृषि दीयते कार्य वा एण्य) વર્ષાકાળમા આપવા યોગ્ય કર વિગેરે, વર્ષાકાળમા કરવા યોગ્ય કામ વિગેરે

प्रावृषेण्य पु (प्रावृषि भव एण्य) કદબનુ ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ, ધારા કદબ

प्रावृषेण्य न પુષ્કળપણું, બહુપણું.

प्रावृषेण्या स्त्री (प्रावृषि भवा, एन्य+टाप्) રાતી આટોડી, कपिकच्छू વનસ્પતિ-કવચબીજ.

प्रावृषेय पु એક દેશનું નામ.

प्रावृषेय त्रि (प्रावृषाया भव, प्रावृषा+ढक्) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृष्य त्रि (प्रावृषि भव यत्) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृष्य पु (प्रावृषि भव वा यत्) ધારા કદબનુ ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ, વિકકત-વિકસો વૃક્ષ

प्रावेशन त्रि (प्रवेशने दीयते कार्य वा व्युष्टा० अण्) પ્રવેશમા અપાતુ, પ્રવેશમા કરાતુ

प्रावेशन न (प्र+आ+विश्+ल्युट्) શિલ્પશાળા.

प्रावेशिक त्रि (प्रवेशाय साधु ठञ्) પેસવાના હિતનું સાધન

प्राव्राज्य न (प्रव्राज्+ष्यञ्) સન્યાસ, દીક્ષા, સન્યાસપણુ

प्राश पु (प्र+अश्+घञ्) અન્ન વગેરેનુ અત્યન્ત ભોજન, સારી રીતે જમવુ તે

प्राशक त्रि (प्र+अश्+ण्वुल्) સારી રીતે જમનાર ભોજન કરનાર

प्राशन न (प्र+अश्+भावे ल्युट्) ઉત્તમ રીતે જમવુ, અન્ન વિગેરેનુ ઘણુ ભોજન-ખાવુ તે

प्राशव्य त्रि (प्राशवे हित यत्) સારી રીતે ભક્ષણ કરવામા ઉપયોગી, અત્યન્ત ભક્ષણને લાયક

प्राशित त्रि (प्र+अश्-भोजने+कर्मणि क्त) સારી રીતે જમેલ, ભોજન કરેલ

प्राशित न (प्र+अश्-भोजने+भावे क्त) ખાવુ, ભક્ષણ, પિતૃયજ્ઞમા તર્પણ

प्राशित्र न યજ્ઞમા બ્રહ્માને ઉદ્દેશી આપવાનો એક ભાગ

प्राशु पु (प्र+अश्-भोजने+उण्) સારી રીતે ભક્ષણ કરનાર-ભોજન કરનાર

प्राशु अव्य અત્યન્ત શીઘ્ર, ઘણીજ ઉતાવળ.

प्राशृङ्ग त्रि (प्रकृष्ट शृङ्गमस्य वेदे दीर्घ) મોટા શિંગડાવાળુ, મોટા શિખરવાળું

प्राश्निक पु (प्रश्नाय तदुत्तरदानाय साधु ठक्) સભ્ય, સભાસદ

प्राश्निक त्रि (,, ,,) પ્રશ્નોત્તર આપવામા ઠીક-સારૂ

प्राश्नीपुत्र पु યજુર્વેદના વંશનો તે નામે એક ઋષિ

प्रास्य अव्य. (प्र+अस्+ल्यप्) फेंकीने, नाखीने.

प्रास्यकर्म त्रि. (प्रक्षेप कर्म प्रासो यस्य) अनेक प्रास रूप रमवानुं रमकडुं.

प्रास पु. (प्रास्यते क्षिप्यते, प्र+अस्+घञ्) भालो, भालानो आकार.

प्रासक पु. (प्रास+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) उपरनो अर्थ प्रास शब्द जुओ.

प्रासङ्ग पु. (प्रसज्यते, प्र+सञ्ज्+घञ् दीर्घ) नवा बळदना वाछरडानी कांध उपर नाखवानी एक प्रकारनी धूसरी.

प्रासङ्गिक त्रि. (प्रसङ्गात्प्राप्तः ठञ्) प्रसंगथी प्राप्त थयेल, प्रसंगथी आवेल.

प्रासङ्ग्य पु. (प्रासङ्ग वहति प्रासङ्ग+यत्) धूसरीने वहेनार बळद.

प्रासाद पु. (प्रसीदन्त्यस्मिन्, प्र+सद्+आधारे घञ् दीर्घ) देवमंदिर, राजमहेल, हवेली.

प्रासादकुक्कुट पु. (प्रासादे कुक्कुट इव) पारेवुं कबूतर.

प्रासादपृष्ठ न. (प्रासादस्य पृष्ठम्) हवेली उपरनी अगासी अथवा देवमंदिर अथवा राजमहेलनी अगासी.

प्रासादशृङ्ग न. (प्रासादस्य शृङ्गम्) हवेलीनी टोच, देवमंदिर विगेरेनुं शिखर.

प्रासिक पु. (प्रासः प्रहरणमस्य ठक्) भाला वडे युद्ध करनार.

प्रास्त त्रि. (प्र+अस्+क्त) फेंकेलुं, नाखेलुं.

प्रास्तारिक त्रि. (प्रस्तारे व्यवहरति ठक्) प्रस्तारमां व्यवहार करनार.

प्रास्थानिक त्रि. (प्रस्थाने साधु ठञ्) प्रयाण समयनुं, प्रयाण समयनुं मंगल द्रव्य–ह थ–ळी विगेरे.

प्रास्थिक त्रि. (प्रस्थम् अर्हति ठञ्) जेमां एक प्रस्थ अनाज वपराय तेवुं भोजन विगेरे.

प्रास्थिक त्रि. (प्रस्थं सम्भवति (तस्मिन् सम्भवत्यवहरति) पचति वा ठञ्) पोतानामां एक प्रस्थ जेटलुं समावनार अथवा एक प्रस्थ धान्य रांधनार.

प्रास्थिक त्रि. (प्रस्थेन क्रीतं ठञ्) एक प्रस्थथी खरीदेल.

प्रास्थिक त्रि. (प्रस्थपरिमाणमस्य ठञ्) एक प्रस्थ मापनुं, एक प्रस्थना जेटलो धान्यनो ढगलो.

प्रास्थिक पु. (प्रस्थस्य निमित्तं संयोग उत्पातो वा ठञ्) एक प्रस्थ निमित्ते संयोग अथवा उत्पात.

प्रास्थिकी स्त्री. (प्रास्थिक+स्त्रियां ङीप्) जेमां एक प्रस्थ जेटलुं धान्य वपराय तेवी भूमि.

प्राह पु. (प्रकर्षेण आहेति यत्नोऽत्र) वक्तृत्व.

प्राहुण पु. (प्राहुण इति) अतिथि, परोणो.

प्राहुणक पु. (प्राहुण+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ.

प्राह्ण अव्य. (प्रकृष्टमहर्यत्र तिष्ठ. समासान्तः) बपोर पहेलांनो वखत, मोटा दिवसनो.

प्राह्ण पु. (प्रकृष्ट तदहर् अनु समा. समासान्त अच्) दिवसनो पहेलो भाग–पूर्वाह्ण.

प्राह्णे अव्य. (" " वि. एदन्तम्) दिवसने पूर्व भागे.

प्राह्णेतन त्रि. (प्राह्णे भव. ट्यु तुट् च) दिवसना प्रथम प्रहरमां होनार–थनार, दिवसना पूर्व भागमां थनार.

प्राह्णेतनी स्त्री. (प्राह्णेतन+स्त्रियां ङीप्) दिवसना पूर्व भागमां होनारी–थनारी.

प्राह्णेतमाम् अव्य. (अतिशयेन प्राह्णे तमप् आमु) घणा प्रातःकाळे, परोढियुं.

प्राह्णेतराम् अव्य. (अतिशयेन प्राह्णे तरप् आमु) उपर प्रमाणे अर्थ.

प्रिय त्रि. (प्रीणाति, प्री–कर्तरि+क) प्रिय, वहालुं, सुंदर, मनोहर.

प्रिय पु. (" ") पति, स्वामी, भरतार, प्रिय पुत्र, इष्ट औषध.

प्रियंवद त्रि. (प्रिय वदति, वद्+खच्+मुम्) मीठुं बोलनार, मधुर बोलनार.

प्रियंवद पु. (") खेचर, ते नामे एक गन्धर्व.

प्रियंवदा स्त्री. (प्रियंवद+स्त्रियां टाप्) ते नामे एक छंद, शकुन्तलानी एक सखी.

प्रियक पु. (प्रिय+स्वार्थे क संज्ञायां कन् वा) एक जातनो मृग, एक जातनुं झाड, कांचनुं झाड, कदंबनुं झाड, धाराकदंब वृक्ष, असनो, केसर, कांगनी

ઓઢેલ વસ્ત્ર

प्रावृत त्रि (प्र+आ+वृ+क्त) વીંટેલ, ઢાંકેલ, ઓઢેલ

प्रावृति स्त्री (प्र+आ+वृ+करणे क्तिन्) વાડ કિલ્લો, ચોતરફ વેષ્ટન

प्रावृत्तिक पु (प्रवृत्तौ तद्धरणे हित ठक्) પ્રવૃત્તિ-ખબર અંતર લઈ જનાર-લાવનાર દૂત

प्रावृष् स्त्री (प्रवृष्यतेऽत्र, प्र+वृष्-आधारे क्विप् दीर्घ) વર્ષાકાળ-શ્રાવણ અને ભાદરવો

प्रावृषा स्त्री (प्रवृष्यतेऽत्र, प्र+वृष्+आधारे क्विप् दीर्घ हलन्तत्वात् टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

प्रावृषायणी स्त्री (प्रावृषा अयन यस्या गौरा ङीप्) कपिकच्छू વનસ્પતિ-કવચ બીજ-કૌચા

प्रावृषिक पु (प्रावृषि कायति शब्दायते कै+क) મોર પક્ષી

प्रावृषिक त्रि (प्रावृषि भवः ठक्) વર્ષાઋતુમાં હોનાર-થનાર

प्रावृषिकी स्त्री (प्रावृषिक+स्त्रियां ङीप्) મોર પક્ષિણી-ઢેલ

प्रावृषिकी स्त्री (प्रावृषि भवा, ठक्+ङीप्) વર્ષાઋતુમા હોનારી વનસ્પતિ વિગેરે

प्रावृषिज पु (प्रावृषि जायते, जन्+ड अलुक् समा) વરસાદ સાથે તોફાની પવન-ઝંઝાવાત

प्रावृषिज त्रि (प्रावृषि जायते जन्+ड) વર્ષાઋતુમા ઉત્પન્ન થયેલ, ચોમાસામાં થયેલુ

प्रावृषीण त्रि (प्रावृषि भव वा ख) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृषेण्य त्रि (प्रावृषि भव, प्रावृष्+एण्य) વર્ષાકાળમા હોનાર

प्रावृषेण्य त्रि (प्रावृषि दीयते कार्य वा एण्य) વર્ષાકાળમા આપવા યોગ્ય કર વિગેરે, વર્ષાકાળમા કરવા યોગ્ય કામ વિગેરે

प्रावृषेण्य पु (प्रावृषि भव एण्य) કદંબનુ ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ, ધારા કદંબ

प्रावृषेण्य न पુષ્કળપણું, બહુપણું

प्रावृषेण्या स्त्री (प्रावृषि भवा, एन्य+टाप्) રાતી આટોડી, कपिकच्छू વનસ્પતિ-કવચબીજ

प्रावृषेय पु એક દેશનુ નામ

प्रावृषेय त्रि (प्रावृषायां भव, प्रावृषा+ढक्) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृष्य त्रि (प्रावृषि भव यत्) વર્ષાકાળમા હોનાર-થનાર

प्रावृष्य पु (प्रावृषि भव वा यत्) ધારા કદંબનુ ઝાડ, કુટજ વૃક્ષ, વિકંકત-વિકરો વૃક્ષ

प्रावेशन त्रि (प्रवेशने दीयते कार्य वा व्युष्टा० अण्) પ્રવેશમા અપાતુ, પ્રવેશમા કરાતુ

प्रावेशन न (प्र+आ+विश्+ल्युट्) શિલ્પશાળા

प्रावेशिक त्रि (प्रवेशाय साधु ठक्) પેસવાના હિતનું સાધન

प्राव्राज्य न (प्रव्राज्+ष्यञ्) સન્યાસ, દીક્ષા, સંન્યાસપણુ

प्राश पु (प्र+अश्+घञ्) અન્ન વગેરેનું અત્યન્ત ભોજન, સારી રીતે જમવુ તે

प्राशक त्रि (प्र+अश्+ण्वुल्) સારી રીતે જમનાર ભોજન કરનાર

प्राशन न (प्र+अश्+भावे ल्युट्) ઉત્તમ રીતે જમવુ, અન્ન વિગેરેનુ ઘણુ ભોજન-ખાવુ તે

प्राशव्य त्रि (प्राशवे हित यत्) સારી રીતે ભક્ષણ કરવામા ઉપયોગી, અત્યન્ત ભક્ષણને લાયક

प्राशित त्रि (प्र+अश्-भोजने+कर्मणि क्त) સારી રીતે જમેલ, ભોજન કરેલ

प्राशित न (प्र+अश्-भोजने+भावे क्त) ખાવુ, ભક્ષણ, પિતૃયજ્ઞમા તર્પણુ

प्राशित्र न યજ્ઞમા બ્રહ્માને ઉદ્દેશી આપવાનો એક ભાગ

प्राशु पु (प्र+अश्-भोजने+उण्) સારી રીતે ભક્ષણ કરનાર-ભોજન કરનાર

प्राशु अव्य અત્યન્ત શીઘ્ર, ઘણીજ ઉતાવળ

प्राशृङ्ग त्रि (प्रकृष्टं शृङ्गमस्य वेदे दीर्घ) મોટા શિંગડાવાળુ, મોટા શિખરવાળુ

प्राश्निक पु (प्रश्नाय तदुत्तरदानाय साधु ठक्) સભ્ય, સભાસદ

प्राश्निक त्रि (,, ,,) પ્રશ્નોત્તર આપવામા ઠીક-સારૂ

प्राश्नीपुत्र पु યજુર્વેદના વંશનો તે નામે એક ઋષિ

प्रियवादी, प्रिय बोलनार, ज्ञातुरोक ऊपर प्रेम धरावनार योगी.

प्रियवचन न. (प्रियं च तद् वचनं च) प्रिय वचन, सुंदर वचन.

प्रियवर्णी स्त्री. (प्रियो वर्णो यस्याः गौरा. ङीष्) प्रियंगु लता.

प्रियवल्ली स्त्री. (प्रिया मनोज्ञा वल्ली) प्रियंगु लता. सुंदर वेल.

प्रियवादिन् त्रि. (प्रियं वदति, वद्+णिनि) प्रिय बोलनार, सारुं बोलनार.

"दुर्लभः प्रियवादी च वैरं मित्रसमागमम्."

प्रियवादिनी स्त्री. (प्रियवादिन्+स्त्रियां ङीप्) प्रिय बोलनारी स्त्री.

प्रियव्रत पु. (प्रियं व्रतमस्य) स्वायंभुव मनुनो एक पुत्र.

प्रियव्रत त्रि. (प्रियाणि व्रतानि यस्य) व्रत जेने प्रिय होय ते.

प्रियश्रवस् पु. (प्रियं श्रवः यस्य) परमेश्वर.

प्रियसख पु. (प्रियः सखा प्रियस्य सखा वा टच् समा.) प्रिय मित्र, वहालो अने प्रियनो मित्र.

प्रियसखी स्त्री. (प्रिया चासौ सखी च) वहाली सखी.

प्रियसंगम पु. (प्रियस्य संगमः) वहालानो समागम.

प्रियसमागम त्रि. (प्रियस्य समागमो यत्र) प्रिय अने प्रियनो ज्यां समागम अथवा मेळाप थाय छे एवुं स्थान-देश विगेरे.

प्रियसत्य न. (प्रियं च तद् सत्यं च) प्रिय एवुं सत्य वाक्य.

प्रियसाध्य त्रि. (प्रियं साध्यं यस्य) जेने प्रिय होय अथवा जेने सारुं साधवुं वहालुं होय ते.

प्रियसन्देश पु. (प्रियं सन्दिशति, सम्+दिश्+अण्) चंपानुं झाड.

प्रियसम्बन्ध पु. (प्रियः सम्बन्धः, प्रियस्य सम्बन्धो वा) प्रिय अथवा सम्बन्ध, प्रियनो संबंध.

प्रियसाल पु. (प्रियकारी सालः) चारोळीनुं झाड.

प्रियसाहस पु. (प्रियसाहस+स्वार्थे क) ऊंटनो भय.

प्रिया स्त्री. (प्रिय+स्त्रियां टाप्) भार्या, पत्नी.

प्रियाख्य त्रि. (प्रियं आख्याति आ+ख्या+क) प्रिय कहेनार, सारा समाचार कहेनार.

प्रियादि पु. पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध एक गण.

जेम "प्रिया, मनोज्ञा कल्याणी, सुभगा, दुर्भगा, भक्ति, सचिवा स्वा कान्ता, क्षान्ता, समा, चपला, दुहिता वामना तनया सुन्दरीप्रिया" इत्यादि.

प्रियाम्बु पु. (प्रियं पितुर्वा प्रियमम्बु मूले सिच्यं यस्य) आंबानुं झाड.

प्रियाम्बु त्रि. (प्रियं अम्बु यस्य) पाणी जेने प्रिय होय ते.

प्रियार्ह त्रि. (प्रियमर्हति. अर्ह्+अण्) प्रिय वाणी वगेरेने योग्य, प्रिय वचनने लायक.

प्रियार्ह पु. (,,) विष्णु.

प्रियाल पु. (प्रियान् प्रियं अलति, अल्+अच्) चारोळीनुं झाड.

प्रियाला स्त्री. (प्रियाल लाति आ+ला+क) द्राक्ष, दाख.

प्रियासित त्रि. (प्रियाय प्रियस्य वा ईरितम्) प्रिय माटे कहेलुं, वहाला माटे बोलेलुं, प्यारामां कहेलुं.

प्रियोदित न. (प्रियं च तत् उदितम्) प्रियवचन, सुंदर भाषण.

प्री (तर्पणे क्र्या. उभ. सक. अनिट् प्रीणाति-ते) खुश करवुं, तृप्त करवुं, प्रेम उपजाववो, खुश करवुं.

प्री (प्रीङ् प्रीतौ दिवा. आत्म. अक. अनिट् प्रीयते) खुश थवुं, प्रीति करवी.

प्री (चुरा. उभ. अनिट् प्रीणयति-प्रीणयते) तृप्त करवुं, खुश करवुं अ. तृप्त थवुं, खुश थवुं, प्रसन्न थवुं, खावुं स.

प्री (तुदा. उभ. स. अनिट् प्रीणाति-ते) प्रेम उपजाववो, खुश करवुं.

प्री स्त्री (प्री+क्विप्) प्रीति, प्रेम.

प्रीण त्रि (प्री+णिच्+पुक्+कर्तरि अच्) प्रीतिकारक, खुश करनार, आनंददायक.

प्रीण न. (प्री+णिच्+पुक्+भावे अच्) तृप्ति, खुशी.

प्रीणन न. (प्री+णिच्+पुक्+ल्युट्) प्रेम उपजाववो, खुश करवुं, तृप्त करवुं.

प्रीणस पु. (प्रीण्+अस् कर्तरि) गेंडो.

प्रीत त्रि (प्री+कर्तरि क्त) प्रसन्न थयेल, खुश थयेल,

વૃક્ષ, કાર્તિકસ્વામીનો એક અનુચર
प्रियकार त्रि (प्रियं करोति, कृ+अण्) પ્રિય કરનાર, વહાલ કરનાર
प्रियकी स्त्री (प्रियक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની મૃગલી
प्रियकृत् त्रि (प्रियं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) પ્રિય કરનાર, વહાલું કરનાર, ચાહેલું કરનાર મિત્ર વિગેરે
प्रियङ्कर त्रि (प्रियं करोति, कृ+खच्+मुम्) પ્રિય કરનાર, વહાલું કરનાર
प्रियङ्करण त्रि (अप्रियं प्रियं करोत्यनेन, कृ+करणे भावे वा ल्युट्) અપ્રિયને પ્રિય કરવાનું સાધન, ખુશી કરવું તે
प्रियङ्करी स्त्री (प्रियङ्कर+गौरादि ङीप्) વનસ્પતિ આર્દ્રક, ધોળી ભોરીંગણી, બૃહજ્જિવન્તી વનસ્પતિ, આસધ વનસ્પતિ
प्रियङ्गु स्त्री (प्रियं+गम्+डु नि मुम् च) કાગ, રાઈ, પીપર, પ્રિયંગુ વૃક્ષ, કડુ
प्रियजन पु (प्रियश्चासौ जनश्च) વહાલો માણસ, ચાહેલો પુરુષ, પ્રૌઢભાવને જાણનાર
प्रियजीव पु (प्रियो जीवो यस्मिन्) શ્યોનાક વૃક્ષ
प्रियजीवक पु (प्रियजीव+स्वार्थे क) લોધરનું ઝાડ
प्रियतम त्रि (अतिशयेन प्रियं तमप्) અત્યન્ત પ્રિય
प्रियतम पु (,, ,,) પતિ, ભરથાર, મયૂરશિખા વૃક્ષ
प्रियतमा स्त्री (प्रियतम+स्त्रियां टाप्) વહાલી, પ્રિય પત્ની
प्रियतर त्रि (अतिशयेन प्रियं तरप्) અત્યન્ત પ્રિય, ઘણું વહાલું, અતિશય ચાહેલું
प्रियता स्त्री (प्रियस्य भाव तल्+टाप्) પ્રિયપણું, સ્નેહપણું
प्रियतोष पु (प्रियस्य तोष) પ્રિય-વહાલાને સંતોષ.
प्रियतोषण त्रि (प्रियं तोषयति, तुष्+णिच्+ल्यु) વહાલાને સંતોષ ઉપજાવનાર
प्रियतोषण पु (,, ,,) રતિમંજરીમાં કહેલ એક રતિબંધ
प्रियत्व न (प्रियस्य भाव त्व) પ્રિયપણું, વહાલાપણું
प्रियदत्ता स्त्री દાનમાં અપાતી પૃથ્વી
प्रियदर्शन त्रि (प्रियं दर्शनं यस्य) પ્રીતિકર દેખાવવું, સુંદર દેખાવવું
प्रियदर्शन पु (प्रियं दर्शनमस्य) પોપટ પક્ષી, ક્ષીરિકા વૃક્ષ
प्रियप्रायस् न (प्रियस्य प्रायो बाहुल्यं यत्र) પ્રિય વાક્ય
प्रियप्रेप्सत् त्रि (प्रियं प्रेप्सतीति, प्र+आप्+सन्+शतृ) પોતાને પ્રિય હોય તેને પ્રાપ્ત કરવા ઈચ્છતું
प्रियप्रेप्सु त्रि (प्रियं प्राप्तुमिच्छति, प्रिय+प्र+आप्+सन्+उ) પોતાને પ્રિય હોય તેને પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છનાર, પ્રિયને મેળવવા ચાહનાર
प्रियभाषण न (प्रियं च तत् भाषणं च) પ્રિય બોલવું તે, મધુર વાક્ય
प्रियभाषण त्रि (प्रियं भाषणं यस्य) પ્રિય બોલનાર, મીઠું બોલનાર
प्रियभाषिणी स्त्री (प्रियं भाषते, भाष्+इन्+ङीप्) પ્રિય બોલનારી, મેના પક્ષી
प्रियभाषिन् त्रि (प्रियं भाषते, भाष्+इन्) પ્રિય બોલનાર, મીઠું બોલનાર
प्रियमधु पु (प्रियं मधु मद्यं यस्य) બળરામ, બળદેવ
प्रियमधु त्रि (प्रियं मधु यस्य) જેને દારૂ પ્રિય હોય તે
प्रियमाण त्रि (प्री+शानच्) પ્રસન્ન થતું, પ્રેમાળ, પ્રેમી
प्रियमाल्यानुलेपन त्रि (प्रियं माल्यमनुलेपनं च यस्य) પુષ્પની માળા તથા ચંદનલેપન જેને પ્રિય હોય તે.
प्रियमेघ पु અજમીઢ રાજાનો એક પુત્ર, તે નામે એક ઋષિ
प्रियम्भविष्णु त्रि (अप्रियं प्रियो भवति, भू-कर्त्तरि खिष्णुच्) અપ્રિય પ્રિય થાય તે
प्रियम्भावुक त्रि (अप्रियं प्रियो भवति, भू+खुकञ्) ઉપરનો અર્થ
प्रियरूप त्रि (प्रियं रूपमस्य) પ્રિય રૂપવાળું, સુંદર સ્વરૂપવાળું
प्रियरूप न (प्रियं च तत् रूपं च) પ્રિયરૂપ, સુંદર સ્વરૂપ
प्रियवचन त्रि (प्रियं वचनं वैषयकवचनं वा यस्य)

प्रेक्षागार न. (प्रेक्षार्थम् आगारम्) જોવાની મસલત કરવાનું રાજાનું ઘર.

प्रेक्षागृह न. (प्रेक्षार्थं गृहम्) ઉપરનો અર્થ.

प्रेक्षादि पु. પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણ.
यथा-प्रेक्षा, हलका, बन्धुका, ध्रुवका, क्षिपका, न्यग्रोध, इक्कट, कङ्कट, सङ्कट, कूप, बुक, पुक, पुट, मह, परिवाप, यवाष, ध्रुवका, गर्त, कूपक, हिरण्य इति.

प्रेक्षावत् त्रि. ((प्रेक्षा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) વિચારીને કરનાર, બુદ્ધિમાન.

प्रेक्षित त्रि. (प्र+ईक्ष्+क्त) જોયેલ, વિચારેલ, તપાસેલ.

प्रेक्ष्यमाण त्रि. (प्र+ईक्ष्+यक्+शानच्) જોવાતું તપાસાતું, તજવીજ કરાતું.

प्रेङ्खण न. (प्र+इङ्ख्+ल्युट् करणम्) અત્યન્ત હાલવું, ચાલવું, હીંચવું, ડોલવું, નાટકનું અન્તર્ગત મિશ્ર રૂપક.

प्रेङ्खत् त्रि. (प्र+इङ्ख्+शतृ) અત્યન્ત હાલતું, ચાલતું, હિંચાતું.

प्रेङ्खा स्त्री. (प्र+इङ्ख्+अ भावे अङ्+टाप्) હીંચકો, હીંચકો પરિભ્રમણ, સ્વાભાવિક ગતિ, ઘોડાની ગતિ, નાચ, એક જાતનું ઘર.

प्रेङ्खित त्रि. (प्र+इङ्ख्+क्त) અત્યન્ત હાલેલ-ચાલેલ, કંપેલ હીંચકેલ, ડોલેલ.

प्रेङ्खोल (चु. उभ. सक. सेट् प्रेङ्खोलयति-ते) હીંચવું, ડોલવું.

प्रेङ्खोलन न. (प्रेङ्खोल्यते अनयेति प्रेङ्खोल्+करणे ल्युट्) હીંચકો, હીંડોળો.

प्रेङ्खोलन न. (प्रेङ्खोल्+भावे ल्युट्) હીંચવું, ડોલવું, કંપવું.

प्रेङ्खोलित त्रि. (प्रेङ्खोल्+कर्मणि क्त) હીંચકેલ, ડોલાવેલ, કંપાવેલ.

प्रेण (भ्वा. पर. स. सेट् प्रेणति) જવું, પ્રેરણા કરવી, ભેટવું.

प्रेणि त्रि. (प्रेण्+इन्) પ્રેરણા કરનાર, જનાર, ભેટનાર.

प्रेत त्रि. (प्र+इ+क्त) મરણ પામેલ.

प्रेत पु. („ „) નરકમાં રહેલ જીવ, પિશાચ, શબ, મુડદું, ભૂત-પ્રેત.

प्रेतकर्मन् न. (प्रेतस्य कर्म) મરેલાને ઉદ્દેશી કરવામાં આવતી શ્રાદ્ધાદિ ક્રિયા.

प्रेतकानन न. (प्रेतस्य काननम्) સ્મશાન, મસાણ.

प्रेतकार्य न. (प्रेतस्य कार्यम्) મરેલાને ઉદ્દેશી કરવામાં આવતી શ્રાદ્ધાદિ ક્રિયા.

प्रेतकृत्य न. (प्रेतस्य कृत्यम्) ઉપરનો અર્થ.

प्रेतगृह न. (प्रेतस्य गृहम् मन्दिरम्) સ્મશાન, મસાણ.

प्रेतगेह न. (प्रेतस्य गेहम्) મસાણ, સ્મશાન.

प्रेततर्पण न. (प्रेतस्य तर्पणम्) મરેલાને ઉદ્દેશી એક વર્ષ સુધી કરવામાં આવતું તર્પણ.

प्रेतता स्त्री. (प्रेतस्य भावः तल्+टाप्) પ્રેતપણું.

प्रेतत्व न. (प्रेतस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

प्रेतदेह पु. (प्रेतस्य देहः) પ્રેત શરીર, મુર્દું.

प्रेतधूम पु. (प्रेतस्य धूमः) ચિતાનો ધુમાડો.

प्रेतनगर न. (प्रेतस्य नगरम्) પ્રેતનું સ્થાન, યમ-ધામ.

प्रेतनदी स्त्री. (प्रेतस्य नदी) યમદ્વારમાં આવેલી વૈતરણી નદી.

प्रेतनिर्हरण न. (प्रेत+निर्+हृ+ल्युट्) શબને બાળવા અથવા દાટવા માટે ઉપાડી લઈ જવું તે.

प्रेतनिर्हारक पु. (प्रेत निर्हरति वहति स्कन्धादिना निर्+हृ+ण्वुल्) શબને બાળવા અથવા દાટવા માટે ઉપાડી લઈ જનાર.

प्रेतपक्ष पु. (प्रेतार्थं पितॄणां प्रियः पक्षः) ભાદરવા મહિનાનું અંધારિયું પખવાડિયું.

प्रेतपटह पु. (प्रेतस्य प्रेतसूचकः पटहः) મરણની જાહેરાતનું વાજિંત્ર.

प्रेतपति पु. (प्रेतानां पतिः) યમરાજ, પ્રેતોનો સ્વામી.

प्रेतपर्वत पु. (प्रेतोद्धारणार्थं पर्वतः) ગયા તીર્થમાં આવેલો પર્વત.

प्रेतपात्र न. (प्रेतमुद्दिश्य दत्तं पात्रम्) પ્રેતાર્થે વપરાતું એક પાત્ર.

प्रेतपिण्ड पु. (प्रेताय देयः पिण्डः) પ્રેતને આપવાનો પિંડ.

प्रेतपुर न. (प्रेतस्य पुरम्) યમરાજનું નિવાસસ્થાન.

प्रेतभूमि स्त्री. (प्रेतानामर्थं भूमिः) સ્મશાન, મસાણ.

તૃપ્ત થયેલ
प्रीत न (प्री+क्त) પ્રેમ, આનંદ, સંતોષ, ખુશી
प्रीतमनस् त्रि (प्रीतं मनो यस्य) પ્રસન્ન થયેલા મનવાળુ
प्रीति स्त्री (प्रीञ्–तर्पणे+भावे क्तिन्) દયા, આનંદ, તૃપ્તિ, ખુશી, તે નામે એક યોગ, કામદેવના સ્ત્રીનુ નામ
प्रीतिजुष त्रि (प्रीतिं जुषते, जुष्+क) પ્રીતિવાળુ, પ્રેમાળ, પ્રેમ રાખનાર
प्रीतिजुषा स्त्री (प्रीतिं जुषते, जुष+क+टाप्) અનિરુદ્ધ ની પત્ની ઉષા–ઓખા
प्रीतिद त्रि (प्रीतिं ददाति, दा+क) પ્રેમ આપનાર, પ્રીતિદાયક
प्रीतिद पु (,, ,,) ભાંડ, વિદુષક, મશ્કરો
प्रीतिदत्त त्रि (प्रीत्या दत्त) પ્રેમથી આપેલ, વહાલ થી આપેલુ
प्रीतिदत्त न (प्रीत्या दत्तम्) એક પ્રકારનુ ધન
प्रीतिदान न (प्रीत्या दानम्) પ્રીતિથી આપેલું તે, પ્રેમથી આપેલુ દાન
प्रीतिदाय पु (प्रीत्या दीयते, दा+कर्मणि घञ्) પ્રેમ થી આપેલુ
प्रीतिपूर्वक अव्य (प्रीतिः पूर्वा यस्मिन् कर्मणि) સ્નેહ પૂર્વક, પ્રેમથી, ખુશીથી
प्रीतिभोजन न (प्रिति प्रीत्या वा भोजनम्) વહાલનુ ભોજન, પ્રેમથી ભોજન
प्रीतिभोज्य त्रि (प्रीत्या भोज्य) પ્રેમથી ભોજન કરવા યોગ્ય અન્ન વિગેરે.
प्रीतिमत् त्रि (प्रीति+अस्त्यर्थे मतुप्) પ્રેમવાળુ, પ્રેમાળ, સ્નેહવાળુ
प्रीतिमनस् त्रि (प्रीति मनसि यस्य) જેના મનમા પ્રેમ હોય તે
प्रीतिवचस् न (प्रीतियुक्तं वच) સ્નેહનુ વચન, પ્રેમાળ વચન, પ્રિય વચન
प्रीतिवचस् त्रि (प्रीतियुक्त वचो यस्य) પ્રેમવચન વાળુ, પ્રેમાળ વચનયુક્ત
प्रीतिवर्द्धन त्रि (प्रीतिं वर्द्धयति, वृध्+णिच्+ल्यु) સ્નેહ વધારનાર, પ્રેમ વધારનાર
प्रीतिवर्द्धन पु (,, ,,) વિષ્ણુ, જીનદેવ.
प्रीतु पु એક જાતનુ પક્ષી
प्रीयमाण त्रि (प्रीयतेऽसौ, प्रीञ्+कर्म+शानच्) ખુશ થતુ, તૃપ્ત થતુ, પ્રસન્ન થતુ
प्रु (गतौ भ्वा आत्म स अनिट् प्रवते) સરકવુ, ખસવુ, જવુ
प्रुड (मर्दने भ्वा प सक सेट् प्रोडति) મર્દન કરવુ, ચોળવુ
प्रुष् (भ्वा प स सेट् प्रोषति) બાળી નાખવુ, બાળવુ
प्रुष् (क्र्या प सेट् प्रुष्णाति) સીંચવુ, છાંટવુ, પૂર્ણ કરવુ, બાળવુ સ०, સ્નેહ કરવો અ०
प्रुष्ट त्रि (प्रुष्–दाहे+क्त) બાળી દીધેલ, બાળી નાખેલ, બાળેલ
प्रुष्व पु (प्रुष्णाति सिञ्चति पिपर्ति वा, प्रुष्+क्वन्) વર્ષની એક ઋતુ, આકડાનુ ઝાડ, પાણીનુ ટીપુ
प्रुष्व पु (प्रोषति ददाति, प्रुष्+क्वन्) સૂર્ય
प्रुष्वा स्त्री (प्रुष्णाति सिञ्चतीति, प्रुष्+क्वन्+टाप्) પાણીનુ ટીપુ
प्रेक्षक त्रि (प्र+ईक्ष्+ण्वुल्) દેખનાર, તપાસ કરનાર
प्रेक्षण न (प्रेक्षते पश्यत्यनेन, प्र+ईक्ष्+करणे ल्युट्) દૃષ્ટિ, નેત્ર.
प्रेक्षण न (प्र+ईक्ष्+भावे ल्युट्) જોવુ, તપાસ કરવી, નાટક વિગેરે
प्रेक्षणकूट पु (प्रेक्षणस्य कूट) નેત્રનો ગોળો
प्रेक्षणा स्त्री, (प्र+ईक्ष्+युच्+टाप्) જોવુ, તજવીજ કરવી તે
प्रेक्षणिक त्रि (प्रेक्षणमस्त्यस्य ठन्) જોનાર, તપાસનાર
प्रेक्षणिका स्त्री (प्रेक्षणिक+टाप्) જે તે જો જો કર-નારી સ્ત્રી
प्रेक्षणीय त्रि (प्र+ईक्ष्+कर्मणि अनीयर्) જોવા યોગ્ય, તપાસવા લાયક, દેખાવડુ
"आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानु–
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श" मेघदूते
प्रेक्षा स्त्री (प्रकर्षेण ईक्षते यया, प्र+ईक्ष्+अ+टाप्) વિષય ના શુભ અશુભ સબન્ધે પર્યાલોચના, બુદ્ધિપૂર્વક કામ કરવુ તે, જોવુ, તપાસવુ, સમજણ, સમજ

प्रेषित त्रि. (प्र+इष्+कर्मणि क्त) मोकलेलुं, प्रेरणा करेलुं

प्रेषितवत् त्रि (प्रेषित+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) मोकलनार, प्रेरणा करनार.

प्रेषितव्य त्रि (प्र+इष्+तव्यत्) मोकलवा योग्य, प्रेरणा करवा लायक

प्रेषितृ त्रि (प्र+इष्+तृच्) मोकलनार, प्रेरणा करनार.

प्रेष्ठ त्रि (अतिशयेन प्रिय इष्ठन्) अतिशय प्रिय, वहालामां वहालुं.

प्रेष्ठ पु ( ) पति, भरथार

प्रेष्ठा स्त्री (प्रेष्ठ+स्त्रियां टाप्) पत्नी भार्या, वंध

प्रेष्य त्रि (प्र+इष्+कर्मणि ण्यत् कुत्व) मोकलवा योग्य प्रेरणा करवा योग्य.

प्रेष्य अव्य. (प्र+इष्+ल्यप्) मोकलीने प्रेरणा करीने.

प्रेष्य पु (प्र+इष्+ण्यत्) दास, चाकर नोकर.

प्रेष्य न. (प्र+इष्+भावे ण्यत्) प्रेरवुं मोकलवुं.

प्रेहिकटा स्त्री. (प्रेहि कट इत्युच्यते यस्यां क्रियायां मयू. व्यसा.) "प्रेहि कट जा" एम जेमां कहेवाय ते क्रिया.

प्रेहिकर्दमा स्त्री. (प्रेहि कर्दम इत्युच्यते यस्यां क्रियायां मयू व) "प्रे कर्दम जा" एवी रीते जेमां कहेवाय ते क्रिया.

प्रैय न. (प्रियस्य भाव प्रेमा इगन्तिप्रोऽयमणि अण्) स्नेह, प्रेम, प्रियपणुं.

प्रैयव्रत त्रि. (प्रियव्रतस्येदं अण्) प्रिय व्रतनुं, प्रिय व्रत संबन्धी.

प्रैष पु. (प्र+इष+घञ् वा वृद्धि) खेद, मर्दन करवुं पीडा उन्माद, मोकलवुं प्रेरणा करवी.

प्रैष्य त्रि (प्र+इष+कर्मणि ण्यत् वृद्धि) मोकलवा योग्य, प्रेरणा करवा योग्य.

प्रैष्य न. (प्रैष्यस्य भावः ष्यञ्) दासपणुं, नोकरपणुं, चाकरी.

प्रैष्य पु (प्र+इष+ण्यत् वृद्धि) चाकर, नोकर, दास.

प्रोक्त त्रि. (प्रकर्षेण उच्यते स्म, प्र+वच्+कर्मणि क्त) कहेल, बोलेल.

प्रोक्त न (प्र+वच्+क्त) कहेल वाक्य.

प्रोक्तवत् त्रि (प्र+वच्+क्तवत्) कहेतुं, बोलतुं.

प्रोक्षण न (प्र+उक्ष्+भावे ल्युट्) यज्ञमां पशुने वधार्थे छांटवुं ते, नाश, सींचवुं छांटवुं, मंत्र साथे पाणी छिडकवुं

प्रोक्षणी स्त्री. (प्रोक्ष्यतेऽनया करणे ल्युट् ङीप्) छांटवानुं साधन पाणी, छांटवानुं पाणी राखवानुं पात्र

प्रोक्षणीय त्रि. (प्र+उक्ष्+अनीयर्) प्रोक्षण-सींचन करवा योग्य.

प्रोक्षित त्रि (प्र+उक्ष्+कर्मणि क्त) यज्ञ माटे संस्कार करेल पशु विगेरे, प्रोक्षण-सींचन करेल, छांटेल, वध करेल, मारी नांखेल.

प्रोज्जासन न (प्र+उद्+जस्+णिच्+ल्युट्) मारवुं, मारी नांखवुं

प्रोज्झन न. (प्र+उज्झ्+ल्युट्) छोडवुं त्याग करवो.

प्रोज्झित त्रि (प्र+उज्झ+कर्मणि क्त) छोडेल, तजेल.

प्रोञ्छन न. (प्र+उञ्छ्+ल्युट्) मार्जन, लुछवुं, साफ करवुं

प्रोढ त्रि (प्र+वह्+क्त वा वृद्धि) ऊंचाईवाळा यौवनना उमरनुं, वृद्ध, प्रगल्भ, चतुर, सारी रीते वहेल.

प्रोढ पु. स्कन्दना अनुचरनो भेद

प्रोढपाद त्रि (प्रोढः पादो यस्य) पग उपर पग चडावीने बेठेल होय ते आसन उपर जेणे पग राख्यो होय ते.

प्रोढा स्त्री. (प्रोढ+स्त्रियां टाप्) साहित्य प्रसिद्ध नायिका, त्रीसथी पंचावन वर्षनी उमरनी स्त्री.

प्रोढि स्त्री. (प्र+वह्+क्तिन् वा वृद्धि) सामर्थ्य शक्ति, मर्यादा ओळंगवी, प्रौढता.

प्रोढिवाद पु. (प्रोढः वादः) प्रौढता-मर्यादा ओळंगी कहेवुं ते.

प्रोथ पु. (प्र+अति-प्लो+अच् शको.) घोडानी.

प्रोत त्रि (प्र+वे-स्यूतौ+क्त सम्प्रसारणम्) सारी रीते परोवेल, सीवेल, गुंथेल, सुनी उपर चढावेल.

प्रोत न. (प्र+वे+क्त भावेऽपि क्त) सीवेल वस्त्र सीवेलुं, कपडुं.

प्रोतोत्सादन न. (प्रोतं वस्त्र उत्साद्यतेऽनेन, उद्+सद+णिच्+ल्युट्) वस्त्र जेवी वस्तु, छत्र, तंबू.

प्रोत्फुल्ल त्रि. (प्रकर्षेण उत्फुल्ल) अत्यन्त खीलेल प्रफुल्लित, प्रफुल्ल

प्रोत्साहक पु. (प्रकर्षेण उत्साहयति प्र+उद्+सह+णिच्+ण्वुल्)

प्रेतमेध पु (प्रेतानां पितॄणां मेघ) પિતૃઓનો શ્રાદ્ધ રૂપ યજ્ઞ

प्रेतराक्षसी स्त्री (प्रेतस्य पिशाचभेदस्य राक्षसीव) તુલસી

प्रेतराज पु (प्रेतानां राजा इति टच् समा) યમરાજ

प्रेतलोक पु (प्रेतानां लोक) યમલોક, યમનિવાસ

प्रेतवन न (प्रेताना मृतानां वनमिव) મસાણ, શ્મશાન.

प्रेतवाहित त्रि (प्रेतेन वाहित) જેના શરીરમા ભૂતનો આવેશ થયેલો છે તે

प्रेतशिला स्त्री ગયાતીર્થમા આવેલ ગુજ પર્વત વગેરે સ્થળની એક શિલા.

प्रेतशुद्धि स्त्री (प्रेते सति कालविशेषे शुद्धि) મરણ થતા તે નિમિત્તે જે સૂતક લાગે છે તેના દૂર થયા પછી શુદ્ધિ કરવી તે

प्रेतशौच न (प्रेते सति शौचम्) ઉપરનો અર્થ, તે નામે એક પ્રેત સંસ્કાર

प्रेतश्राद्ध न (प्रेतोद्देश्यकं श्राद्धम्) પ્રેતને ઉદ્દેશી કરવામા આવતું શ્રાદ્ધ

प्रेतहार त्रि (प्रेतं हरति, हृ+अण्) શબને શ્મશાનમા લઈ જનાર

प्रेता स्त्री (प्रेत+स्त्रियां टाप्) પ્રેતભાવને પામેલી સ્ત્રી

प्रेतान्न न (प्रेतप्रीत्यर्थं अन्नम्) શ્રાદ્ધનુ અન્ન, પ્રેત પ્રીત્યર્થ અપાતું અનાજ

प्रेति पु (प्रकर्षेण इतिर्गमन यस्य) અન્ન, અનાજ

प्रेति स्त्री (प्र+इ+भावे क्तिन्) મરણ

प्रेतीपणि त्रि પ્રાપ્ત ગમનવાળુ.

प्रेत्य अव्य (प्र+इ+ल्यप्) લોકાન્તર, પરલોક, મરણ પામીને

प्रेत्यजाति स्त्री (प्रेत्य मृत्वा जातिर्जन्म) મરણ પછીનો જન્મ

प्रेत्यभवन न (प्रेत्य+भू+ल्युट्) મરણ પછી પુનર્જન્મ.

प्रेत्यभाव पु (प्रेत्य मृत्वा भाव) ઉપરનો અર્થ

प्रेत्वन् पु (प्र+इ+क्वनिप्) ઇન્દ્ર, વાયુ

प्रेप्सत् त्रि (प्र+आप्+सन्+शतृ) પ્રાપ્ત કરવા અથવા મેળવવા ઇચ્છતું

प्रेप्सु त्रि (प्र+आप्+सन्+उ) પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છનાર, મેળવવા ચાહનાર

प्रेमन् पु न (प्रियस्य भाव इमनिच् प्रादेश एकाच्त्वात् न टिलोप) સ્નેહ, સૌહાર્દ, પ્રેમ, હર્ષ, આનંદ, તે નામે એક ભાવ બંધન.

प्रेमपर त्रि (प्रेम्णि पर) પ્રેમાળ, પ્રેમવાળુ

प्रेमपातन न (प्रेम्णा स्नेहेन पातन यस्य) આખનું પાણિ, આસુ, નેત્રજળ, આસુ ભરેલી આંખ

प्रेमबन्ध पु (प्रेम्ण स्नेहस्य बन्ध) ગાઢ અનુરાગ, ગાઢ સ્નેહ

प्रेमबन्धन न (प्रेम्ण बन्धनम्) ઉપરનો અર્થ

प्रेमभक्ति स्त्री (प्रेम्णा भक्ति) પ્રેમપૂર્વક ભક્તિ.

प्रेमालिङ्गन न (प्रेम्णा आलिङ्गनम्) સ્નેહપૂર્વક ભેટવુ

प्रेमाश्रु न (प्रेम्ण अश्रु) સ્નેહના આસુ, પ્રેમનું આસુ

प्रेमिन् त्रि (प्रेमास्त्यस्य इनि) પ્રેમવાળુ, સ્નેહવાળુ

प्रेयस् त्रि (अतिशयेन प्रिय, प्रिय+ईयसुन् प्रादेश) અતિશય પ્રિય, ઘણુજ વહાલુ, અતિશય સ્નેહી

प्रेयस् पु (अतिशयेन प्रिय, प्रिय+ईयसुन् प्रादेश न टिलोप) પતિ, ભરથાર.

प्रेयस् न (अतिशयेन प्रिय, ईयसुन् प्रादेश) મોક્ષનું સાધન નહિ તે સ્વર્ગ વિગેરે ઇષ્ટ ફળ

प्रेयसी स्त्री (प्रेयस्+स्त्रियां ङीप्) ભાર્યા, વહાલી સ્ત્રી

प्रेयोऽपत्य पु (प्रेय अपत्य यस्य) ક્રૌંચ પક્ષી

प्रेरक त्रि (प्र+ईर्+ण्वुल्) પ્રેરણા કરનાર, પ્રયોજક

प्रेरण न (प्र+ईर्+णिच्+ल्युट्) પ્રેરણા કરવી.

प्रेरणा स्त्री (प्र+ईर्+णिच्+युच्+टाप्) યોજવુ, પ્રેરણા કરવી

प्रेरित त्रि (प्र+ईर्+क्त) પ્રેરણા કરેલ

प्रेर्वन् पु (प्र-ईर्+वनिप् तुट् च) સમુદ્ર.

प्रेर्वरी स्त्री (प्रेर्वन्+ङीप् वनो र च) નદી

प्रेष् (भ्वा प स सेट् प्रेषति) ગમન કરવુ, જવુ, મોકલવુ

प्रेष पु (प्र+इष्+घञ्) મોકલવુ, પીડવુ, રવાના કરવુ

प्रेषक त्रि (प्र+इष्+ण्वुल्) મોકલનાર, પ્રેરણા કરનાર

प्रेषण न (प्र+इष्+ल्युट्) મોકલવુ, પ્રેરણા કરવી.

प्रेषणीय त्रि (प्र+इष्+कर्मणि अनीयर्) મોકલવા યોગ્ય, પ્રેરણા કરવા યોગ્ય.

प्रौढि स्त्री (प्र+वह्+क्तिन्) सामर्थ्य, शक्ति, मनाई करनारी युक्ति, प्रौढपणुं, उत्साह.

प्रौढिवाद पु. (प्रौढेः वाद) युक्ति–प्रमाणनो वाद.

प्रौण त्रि (प्र+ओण–अपनयने+अच्) अत्यन्त सारी रीते दूर करनार, चतुर, निपुण–होंशीयार.

प्रौष्ठपद पु (प्रोष्ठी गौस्तस्येव पद यस्या प्रोष्ठपदयुक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप् प्रौष्ठपदी पौर्णमासी अस्य अण् इति) भाद्र भादरवो महिनो.

प्रौष्ठपदा स्त्री. (प्रोष्ठी गौस्तस्येव पादौ यस्याः अच् स्त्रियां टाप्) पूर्वा भाद्रपदा नक्षत्र, उत्तरा भाद्रपदा नक्षत्र.

प्रौष्ठपदी स्त्री. (प्रौष्ठपद+स्त्रियां ङीप्) भादरवा महिनानी पुनम.

प्रौहिक त्रि (प्रोहोऽस्त्यस्य ठन्) मोटा–जाडा पेटवाळुं, पेट मोटावाळुं.

प्रौह पु. (प्रवहेण वह प्र+वह्+क इति) सारी रीते तर्क.

प्लक्ष पु. (प्र+क्षि–क रस्य लः) ओभोनुं नीचेनुं झाड, पीपर.

प्लक्ष् (भ्वा. उभ. स. सेट् प्लक्षते–ति) भक्षण करवुं, खावुं.

प्लक्ष पु (प्लक्षते भक्ष्यते कीटैः, प्लक्ष्+कर्मणि घञ्) पीपळानुं झाड, ते नामे एक मेद, ग्रक्ष हार, पीपळीनुं झाड, वाव्यो पीपळानुं झाड.

प्लक्षजाता स्त्री. (प्लक्षात् तत्समीपस्थात्सकाशात् जाता) सरस्वती नदी.

प्लक्षतीर्थ न. (प्लक्षसमीपस्थं तीर्थं) ते नामे एक तीर्थ.

प्लक्षद्वीप पु. (प्लक्षप्रधानविशिष्टो द्वीपः) ते नामे एक द्वीप.

प्लक्षप्रस्रवण न. (प्लक्षस्य समीपस्थं प्रस्रवणम्) सरस्वती नदीनुं उत्पत्ति स्थान.

प्लक्षराज पु. (प्लक्षस्य राजा समा. टच्) सोमतीर्थमां आवेलुं एक मोटुं पीपळानुं झाड.

प्लक्षादि पु. पाणिनीय व्याकरणप्रसिद्ध एक शब्दगण.

प्लक्षावतरण न (अवतरत्यस्मात् अव+तॄ+ल्युट् प्लक्षस्य विशिष्टप्लक्षसमीपस्थमवतरणम्) सरस्वती नदी उतरवानुं स्थान.

प्लति पु. (प्लु+बा. डति) ते नामे एक ऋषि.

प्लव् (भ्वा. आ. अ. सेट् प्लवते) कूदवुं, तरवुं.

प्लव त्रि (प्लु+अच्) कूदनार, तरनार, उछळनार.

प्लव न. (प्लवते, प्लु+अच्) एक जातनी मोथ, एक जातनुं सुगन्धी घास–नागरमोथ.

प्लव पु. (प्लु+भावे अप्) कूदवुं, तरवुं, कूदवुं.

प्लव पु. (प्लु+कर्तरि करणे वा अप्) देडको, वानर, वांदरो, चंडाल, जलकाग, बगलो, एक पक्षी, तरवानुं साधन नाव–होडी विगेरे, साठे वर्षे, घेटुं, शत्रु, एक जातनी नाव, पाणी पाडवानुं यन्त्र, ढळाव, बगलुं, एक पक्षी, जलनी नाव, ज्योतिषप्रसिद्ध ते नामनो संवत्सर.

प्लवक त्रि. (प्लु+बा. वुन्) कूदनार, दोरडा उपर नाचनार, तरवारनी धार उपर नाचनार.

प्लवग पु (प्लवेन गच्छति प्लव+गम्+ड) वानर, देडको, पीपळानुं झाड.

प्लवङ्ग पु. (प्लवन् सन् गच्छति, गम्+ख डित्) वांदरो, देडको, हरणनो सारथि, जलकाग पक्षी, एक जातनो हरण.

प्लवगपति पु. (प्लवगानां पतिः) देडको.

प्लवगमति त्रि (प्लवेन गतिर्यस्य) कूदी कूदीने चालनार.

प्लवगति स्त्री. (प्लवस्य गतिः) देडकानी गति–चाल.

प्लवङ्ग पु (प्लवन् सन् गच्छति, गम्+खच्+मुम् डित्) वानर मृग, हरण, पीपळानुं झाड, एक जातनुं झाड.

प्लवङ्गम पु (प्लवन् सन् गच्छति गम्+खच्+मुम् डित्) देडको, वांदरो.

प्लवन त्रि. (प्लवते, प्लु+ल्यु) अनुक्रमे नीचाणवाळुं, नमनार.

प्लवन न. (प्लु+भावे ल्युट्) कूदवुं, तरवुं, पाणी उपर तरवुं, तरवुं, होडी हलावनार.

प्लवमान त्रि. (प्लु+कर्तरि शानच्) कूदनार, तरनार.

એક જાતનુ ઝાડ–જેના ફળ સિંહના પૂછડાના આકારના થાય છે

प्रोत्कर्ष પુ (प्र+उत्+कृष्+घञ्) અત્યન્ત ઉત્કર્ષ, ઘણીજ ચઢતી

प्रोत्फुल्ल ત્રિ (प्र+उत्+फुल्ल्–विकाशे+अच्) વિકસેલ, ખીલેલ, ફૂલેલ

प्रोत्साह પુ (प्र+उत्+सह्+घञ्) અત્યન્ત ઉત્સાહ

प्रोत्साहन ન (प्रकर्षेण उत्साहनम्) સારી રીતે ઉત્સાહ આપવો, તે નામે એક નાટ્યાલંકાર

प्रोत्साहित ત્રિ (प्रकर्षेण उत्साहितम्) સારી રીતે ઉત્સાહ આપેલ

प्रोथ् (भ्वा उभ अक सेट् प्रोथति–ते) પરિપૂર્ણ થવું, સમર્થ થવું

प्रोथ પુ ન (प्रु+थक्) પ્રયાણ કરેલ, ચાલેલ, ઘોડાનું નાક, ઘોડાનું મુખ

प्रोथ પુ („ „) કેડ, જુનુ વસ્ત્ર, સાડલો, સ્ત્રીનો ગર્ભ, ખાડો, કટિપશ્ચાદ્ભાગ–કુલો અથવા ઢગરો

प्रोथ ત્રિ (प्रु+थक) ભીષણ, ભયંકર, મુસાફર, ચ્યાપેલ

प्रोथथ પુ (प्रोथ+था अथ) ભૂખનો શબ્દ, મોઢેથી શબ્દ કરવો તે

प्रोप પુ (प्रुष्–दाहे+भावे घञ्) સંતાપ, દાહ

प्रोपक પુ તે નામનો એક દેશ

प्रोषित ત્રિ (प्र+वस्+क्त इट् सम्प्रसारणं) પ્રવાસે ગયેલ, પરદેશ ગયેલ

प्रोषितभर्तृका સ્ત્રી (प्रोषित भर्ता यस्या कप्) જેનો ધણી પ્રવાસે ગયેલ–પરદેશ ગયો હોય તે સ્ત્રી

प्रोषितमरण ન (प्रोषिते प्रवासे मरण) પરદેશમાં મરણ, પ્રવાસમા મૃત્યુ

प्रोषितवत् ત્રિ (प्र+वस्+क्तवत्) વિદેશ જનાર, પ્રવાસે જનાર, પરદેશે જનાર.

प्रोष्ठ પુ (प्रकृष्ट ओष्ठो यस्य) એક જાતનુ માછલું, તે નામે એક દેશ, બળદ

प्रोष्ठपद પુ (प्रोष्ठो गौस्तस्येव पादौ यस्य अच् प्रोष्ठपदो नक्षत्रविशेषस्तद् युक्ता पौर्णमासी यत्र मासे अण् पक्षे न वृद्धि) ચાદ્ર ભાદરવો મહિનો

प्रोष्ठपदा સ્ત્રી (प्रोष्ठो गौस्तस्येवपादा यासां अच् पद्भाव टाप्) પૂર્વા ભાદ્રપદ નક્ષત્ર, ઉત્તરા ભાદ્રપદ નક્ષત્ર

प्रोष्ठपदी સ્ત્રી (प्रोष्ठपद+स्त्रियां ङीप्) ચાન્દ્ર ભાદરવા મહિનાની પુનમ.

प्रोष्ठपाद પુ (प्रोष्ठपदासु जात अण् उत्तरपदवृद्धि) પૂર્વા ભાદ્રપદા કે ઉત્તરા ભાદ્રપદા નક્ષત્રમા જન્મેલ

प्रोष्ठी સ્ત્રી (प्रोष्ठ+स्त्रिया ङीप्) ગાય, એક જાતની માછલી

प्रोष्ण ત્રિ (प्रकृष्ट. उष्ण) અત્યન્ત ગરમ, બહુ ઉનું

प्रोष्य અવ્ય (प्र+वस्+ल्यप्) વિદેશ જઈને, પ્રવાસે જઈને

प्रोष्यपापीयस् ત્રિ (प्रोष्य पापीयान्) પરદેશ જઈને અત્યન્ત પાપી થયેલ

प्रोह ત્રિ (प्र+वह् उह्+क वा वृद्धि) અત્યન્ત વહેનાર, સારી રીતે વહેનાર, ડાહ્યુ, વિચાર કરનાર

प्रोह પુ („ „) હાથીનો પગ, તર્ક, સંધિ, સાંધો, હાથીના પગની ઘુંટી

प्रोहकरटा સ્ત્રી (प्रोह करट इत्युच्यते यस्यां क्रियायां मयू. स) હે કરટ સારી રીતે વિચાર કર એમ જેમાં કહેવાય તેવી ક્રિયા

प्रोहणीय ત્રિ (प्र+उह्+अनीयर्) સારી રીતે તર્ક કરવા લાયક

प्रोह्यपदि અવ્ય (प्रोह्यौ पादौ यत्र इच् समा पद्भाव) બે પગથી અત્યન્ત પ્રહાર કરવો તે

प्रौढ ત્રિ (प्र+वह्+क्त वृद्धि) પૂર્ણ દશામા આવેલું, વધેલું, વૃદ્ધ, શંકા વિનાનુ, પરિપૂર્ણ, પાકટ, ઉદ્ધત, ધૃષ્ટ, ઉંચે કરેલ, વહેલ, વિવાહ કરેલ, બુદ્ધિશાળી, ત્રીશથી પંચાવન વર્ષની વયનુ

प्रौढपाद ત્રિ (प्रौढ पादो यस्य) પ્રોઢપાદ શબ્દ જુઓ

प्रौढमनोरमा સ્ત્રી (प्रौढाना प्रगल्भानां मनो रमयति रम्+णिच्+अच्+टाप्) ભટ્ટોજીદીક્ષિતકૃત સિદ્ધાન્ત કૌમુદીની એક વ્યાખ્યા

प्रौढा સ્ત્રી (प्रौढ+स्त्रियां टाप्) ત્રીસ વર્ષથી તે પચાસ વર્ષમાના હરકોઈ વર્ષની ઉંમરવાળી સ્ત્રી, મદની અવસ્થાથી જેની લાજ ગયેલી છે એવી એક તે નામની નાયિકા,

प्सोपम न. (प्सा+भावे ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.
प्सा (अद. पर. स. अनिट् प्साति) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.
प्सा स्त्री. (प्सा+भावे अङ्+टाप्) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.
प्सात त्रि. (प्सा+कर्मणि क्त) ભક્ષણ કરેલ, ખાધેલ.
प्सान न. (प्सा+भावे ल्युट्) ભક્ષણ, ભોજન.
प्सु पु. (प्सा+कु) રૂપ.
प्सुर त्रि. (प्सु+रा. बाहुल्ये र) રૂપાળું, રમ્ય.

फ

फ વ્યંજનોમાંનો બાવીસમો વ્યંજન.
फ न. (फल्+ड) નિષ્ફળ બોલવું–નકામું બોલવું તે, રૂખું બોલવું તે, ફુત્કાર–ફૂંકાઈ મારવો તે, ક્રોધ યુક્ત ભાષણ, પાતળા પદાર્થ વિગેરેનું આગળવું તે.
फ पु. („) વરસાદ સાથે કોઈની વા–યવન, ઝંઝાવાત, ભયાનું ખાવું, રત્નભાગ, કુબેરના દૂતને વશ કરવાનો એક બીજ પ્રયોગ, ઉન્નતિ.
फ त्रि. (फल्+ड) વધનાર.
फकार पु. (फ+कार वर्णे) એક "फ" અક્ષર "करपल्लव......" इत्यादि.
फक्क् (भ्वा. पर. अक. सेट् फक्कति) ધીરે ચાલવું, ખરાબ વર્તન કરવું, ખોટા બનવું.
फक्क त्रि. ....
फक्किका स्त्री. (फक्क्+ण्वुल्+टाप्+अत इत्वम्) પૂર્વ પક્ષ, ખરાબ વ્યવહાર, તેનો નિર્ણય માટે પૂર્વ પક્ષ.
"फक्किकाभिरितिन्यायलक्षितम्" જૈન.
फग्गुन पु. તે નામે એક પ્રસિદ્ધ એક ઋષિ.
फञ्जि स्त्री. (फलति रोपणम्, फल्+अच्+इञ् इनो यस्य फः) ભારંગ વનસ્પતિ.
फञ्जिका स्त्री. (फलति रोपणम्, फल्+अच्+ञ्जक् इनो यस्य फः स्त्रि अत इत्वम्) વનસ્પતિ ખરખોડી, બ્રહ્મયષ્ટિ વનસ્પતિ, ભારંગી વનસ્પતિ.
फञ्जिपत्रिका स्त्री. (फलति रोपणमिति फञ्जिः इनो यस्य फः फञ्जि रोपणार्थे पत्र यस्या अप् टाप् अत इत्वम्) "मञ्जुवर्णी" નામની વનસ્પતિ, ઊંદરકાની વનસ્पતિ.
फञ्जी स्त्री. (फलति रोपणम्, फल्+अच् ङीप्. फल्य च वा ङीप्) ભારંગી નામની વનસ્પતિ.
फट् अव्य. (स्फुट+क्विप् पृषो.) તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર, તંત્ર શાસ્ત્રોક્ત યોગ, અમંગલ પદસમૂહ શબ્દ, અનુકરણ શબ્દ, મન્ત્રમાં વપરાતો "फट्" શબ્દ.
फट् त्रि. (फलतीति फल् बाहुलकादिट् निपात–निपातनेभ्यः) સર્પ, કપટી, ખરાબ.
फट पु. (स्फुट–विकसने पचाद्यच् पृषो.) નાગની ફેણ, દાંત, કપટ–દંભ.
फटा स्त्री. (फट स्त्रियां टाप्) નાગની ફેણ.
फटाटोप पु. (फटस्य फटायाः वा आटोपः) ફેણ વિસ્તારવી તે, ફેણ ચડાવવી તે.
फटाफटि अव्य. (दे. प्रा. फडफडि) ઝુંપડીઓ એક ભાગ પાડી એક બહુવચનમાંથી સાધુની પેઠે રહેવા સાધુઓ જેમ બાંધે પલ્લીઓમાં એકલ્ય રહે તે.
फटिका स्त्री. (फटति वर्धते इति फट्+ण्वुल् टाप् अत इत्वम्) એક જાતનો દારૂ.
फड्डक न. (दे. प्रा. फड्ड) ભાવની સ્વચ્છતા અથવા નિશાનાનું સ્થાન, ગામનો વિભાગ.
फण् (भ्वा. पर. सक. सेट् फणति) અનાયાસે ઉત્પન્ન થવું.
फण् (भ्वा. पर. सक. सेट् फणति) ગમન કરવું, જવું.
फण पु. (फणति विस्तृतिं गच्छति फण्+अच्) સાપની ફેણ, નાક કે ગળાનું હીંચક.
फणक पु. (दे. प्रा. फणग) વાળ ઓળવાની કાંસકી, કાંસકો.
फणाकर पु. (फणा कर इव यस्य) સાપ, નાગ.
फणधर पु. (फणं धरति, धृ+अच्) ઉપરનો અર્થ.

પાણી ઉપર જવુ, તરવુ
प्लविक त्रि (प्लवेन तरति ठन्) હોડી વડે તરનાર, ત્રાપા વડે તરનાર, તરીને જનાર
प्लाक्ष न (प्लक्षस्य समूह तस्य फल वा अण् न लुप्) પીપળી, વૃક્ષોનો જથો, પીપળીનુ ફળ
प्लाक्ष त्रि (प्लक्षस्य विकार अण्) પીપળી વૃક્ષનો વિકાર
प्लायोगि पु (प्रयोगनाम्न राज्ञ पुत्र इञ् वेदे रस्य ल) પ્રયોગ નામના રાજાનો પુત્ર
प्लावन न (प्लु+णिच्+ल्युट्) પ્રવાહી પદાર્થનુ ચોતરફ જવુ, ફેલાવુ, ડુબાવવુ, ભરાઇને ઉભરાઈ જાય તેમ વાસણમા પાણી વિગેરે ભરવુ
प्लावनी स्त्री (प्लु+णिच्+करणे ल्युट्+ङीप्) એક જાતની પચમહાભૂતોની ધારણા
प्लावित त्रि (प्लु+णिच्+क्त) જળ વિગેરેથી ચોતરફ વ્યાપ્ત, ડુબાડેલ
प्लाशि स्त्री (प्रकर्षेणाश्नाति भुङ्क्तेऽनया, प्र+अश्+करणे इ वेदे रस्य ल) શિશ્ન-લિંગના મૂળમા આવેલી નાડી
प्लाशुक पु (प्रकर्षेण आशु कायति भवति, कै+क वेदे रस्य ल) એકદમ જલ્દી રધાતી ડાંગેર
प्लाशुचित् अव्य શીઘ્ર, સત્વર, જલ્દી
प्लिह् (भ्वा पर सक सेट् प्लेहति) જવુ, ગમન કરવુ
प्लिहन् पु (प्लिह्+कनिन्) પેટમા ડાબે પડખે રહેલ એક માસપિંડ, બરોળ જેમા વધે છે તે રોગ, બરોળ
प्ली (गतौ क्रया पर स अनिट् प्लीनाति) ગમન કરવુ, જવુ
प्लीहघ्न पु (प्लीहान हन्ति, हन्+टक्) દાડમના જેવા ફૂલવાળુ એક ઝાડ-રગતરોહિડો
प्लीहन् पु (प्लीह्+कनिन्) પેટમા ડાબે પડખે રહેલ એક માસપિંડ, બરોળ, બરોળ જેમા વધે તે બરોળનો રોગ
प्लीहशत्रु पु (प्लीह शत्रु) રગતરોહિડો, એક જાતનુ વૃક્ષ
प्लीहा स्त्री (प्लिह्+क पृषो दीर्घ) બરોળનો રોગ
प्लीहारि पु (प्लीहाया अरि शत्रुस्तन्नाशकत्वात्) પીપળાનુ ઝાડ
प्लीहाशत्रु पु (प्लीहाया शत्रु) રગતરોહિડો, દાડમના જેવા ફૂલવાળુ એક ઝાડ
प्लीहोदर न બરોળ જેમા વધેલ હોય તેવો એક જાતનો ઉદરરોગ
प्लु (सर्पणे उत्प्लुत्य गतौ च, भ्वा आ स अनिट् प्लवते) કૂદીને જવુ, તરવુ, જવુ
प्लुक्षि पु (प्लुष्यति दहति, प्लुष्+क्सि) અગ્નિ, સ્નેહ, ઘરનુ બળવુ, ઘરમાં લાહ્ય લાગવી
प्लुत न (प्लु+भावे क्त) ઘોડાની એક પ્રકારની ચાલ, તીરછુ જવુ, કૂદીને જવુ
प्लुत पु (प्लु+क्त) ત્રણ માત્રાના કાળથી ઉચ્ચારણ કરાતો અક્ષર
"अशूद्रविषये प्रत्यभिवादे यद्वाक्य
तस्य टे प्लुत स्यात्" सि० कौ०
प्लुत त्रि (प्लु+कर्मणि क्त) ઠેકડો મારી ગયેલ, કુદીને ગયેલુ, તરી ગયેલ
प्लुति स्त्री (प्लु+भावे क्तिन्) ત્રણ માત્રાનુ ઉચ્ચારણ, કૂદીને જવુ, તરવુ, જળ વિગેરેની ચોતરફ ગતિ-ફેલાવુ
प्लुष् (दाहे भ्वा पर सक. सेट् प्लोषति) બળવુ, બાળવુ
प्लुष् (दिवा प स सेट् प्लुष्यति) ઉપરનો અર્થ
प्लुष् (क्रया प सेट् प्लुष्णाति) સીંચવુ, છાટવુ, પુરવુ, ભરવુ સ સ્નેહ કરવો, ચાહવુ ભ
प्लुष पु (प्लुष्+क) બળવુ, બાળવુ, દાહ
प्लुषि पु બગલા જેવી ચાચવાળુ એક પક્ષી, દાહક એક સર્પ
प्लुष्ट त्रि (प्लुष्+क्त) બળેલ, બાળેલ
प्लुस् (दिवा प स सेट् प्लुस्यति) બાળવુ, બળવુ, વિભાગ કરવો, વહેચવુ
प्लेङ्ख पु (प्र+इङ्ख+घञ् वेदे रस्य ल) અત્યન્ત હાલવુ, ડોલવુ, કપવુ
प्लेव् (भ्वा आ, स सेट् प्लेवते) સેવવુ, સેવા કરવી.
प्लोत न (प्र+वे+क्त सम्प्र रस्य ल) સુશ્રુતમા કહેલ શસ્ત્રકર્મનુ ઉપકરણ
प्लोष पु (प्लुष्+भावे घञ्) દાહ, બળવુ, બાળવુ.

भार्ङी, ગન્ધનાકુલી નામની ઔષધિ.

फणिहृत् स्त्री. (फणिनं हरति लक्षणेन अनुकरोति, हृ+क्विप् तुक्) ક્ષુદ્ર દુરાલભા વનસ્પતિ, ધમાસો.

फणीन्द्र पुं. (फणिनामिन्द्र) શેષનાગ વાસુકિનાગ, અનન્ત નામનો સાપ.

फणीश पुं (फणिनामीश) ઉપરનો અર્થ

फणीश्वर पुं. (फणिनामीश्वर) "फणीन्द्र" શબ્દ જુઓ.

फणीश्वरचक्र न. નક્ષત્રો–રાશિની સ્થિતિથી સાત દીર્ઘ શુભ અને અશુભને ચૂચવનાર એક ચક્ર.

फणोपम पुं. (फ प्रा. फणुपम) એ નામની એક ક્ષુપ જાતિ વનસ્પતિ.

फण्ड पुं. (फण्–फलोन्+ड तस्य नेत्वं) પેટ, ઉદર, જઠર

फत्कारिन् पुं. (फदित्यव्यक्तं करोति, कृ+णिनि) પક્ષી, પંખી

फर न. (फलतीति फल+अच् लस्य रत्वम्) ઢાલ પાટીયું

फरक पुं. (फर+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

फरुवक न सोपारी खावानुं पान.

फर्फर त्रि. (स्फुरतीति स्फुर्+अच् पर्फरादेशः) અત્યન્ત ચપળ, અતિશય ચપળ.

"अनूरुकाम्बुधेर वारी फर्फराक्षे" बल्ल

फर्फरीक पुं. („ +ईकन् फर्फरादेशश्च) હાથનો પંજો, તમાચો, થપાટ.

फर्फरीक न. („) કોમળપણું, પાંદડું, અંકુર નવપલ્લવ, કૂંપળ,

"फर्फरीकमस्त्रे स्यात् फर्फरिके तु फर्फरी" त्रिकाण्डशेषे

फर्फरीका स्त्री. (फर्फरीक+टाप्) જોડા, મોજડી, પગરખું, પગરખાં.

फर्व (भ्वा. पर. स. सेट् फर्वति) ગમન કરવું, જવું, પૂર્ણ કરવું, ભરવું.

फर्वर त्रि. (फर्व्–पूरण+वरच्) પૂરક પૂર્ણ કરનાર, ભરનાર.

फल् (भ्वा. पर. अ सेट् फलति) તૂટવું, ભેદવું, ચીરવું, ફાડવું

फल् (भ्वा. पर. अ. सेट् फलति) ઉત્પન્ન થવું, ફળવું.

फल् पुं. (भ्वा पर. अ. सेट् फलति) ગમન કરવું, જવું

फल पुं. (फल्+अच्) કુટજ વૃક્ષ, ખીજડાનું ઝાડ.

फल न (फलति, फल–निष्पत्तौ निष्पन्न भिद्यते वा +अच्) વૃક્ષ વિગેરેનું ફળ શુભાશુભ કર્મનું પરિણામ, આબાદી, પ્રાપ્તિ પેદાશ, નિષ્પત્તિ, લાભ, ધન, ધર્મ ઉદ્દેશ, પ્રયોજન, સત્ય, ત્રણ, કરાંનો ભેદ, ફાલ, બાણ, તરવારની ધાર, ઢાલ, બાણની અણી, [illegible]–એક જાતનું નીચલું વાક્યનું ફળ, જાયફળ, વિગેરેનું પ્રાપ્તિ, ત્રિફળા વગેરે વિગેરેનું ફળ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લીલ ફળ વગેરે વિગેરે ચક્રનું સ્પષ્ટ ફળ કપાસ, ઉત્પન્ન, લેખણી, ખેતરનું ઊપજેલું ફળ, પ્રત્યક્ષ સિવાય પ્રયોજનશિવ પ્રયોજન, પ્રયત્ન સફળ સંયોગ વિગેરે, ગૌતમ કહેલ એક પ્રમેય તરવારની ધાર, અથવા, ધીમાદ, ગુણાંક, સન્તતિ, સન્તાન, અંકગણિતની ક્રિયાનું અન્તિમ પરિણામ, ઉપયોગ, પુરસ્કાર, ફળ ધનનું વ્યાજ

फल त्रि. (फल्+अच्) નિર્ગુણ, ઉત્પન્ન કરેલ

फलक न (फल+स्वार्थे कन्) ઢાલ, હથેલી, નાગકેસર, ઢાંક વિગેરેનો ત્રાજવો, અસ્થિભંગ, અસ્થિનો ભાગ, ઢ. ચલ. ઢ.

फलकक्ष पुं. (फले कक्ष यस्य) તે નામે એક વૃક્ષ.

फलकपादक पुं (फले कपादक यस्य) જેના ફળમાં કાંટા હોય છે તે વૃક્ષ પીતઘોષ.

फलकपाणि पुं. (फलके पाणी यस्य) જેના હાથમાં ઢાલ હોય છે તે યોદ્ધો.

फलकपाण्डव न. [illegible] સિદ્ધાન્ત શિરોમણિ ગ્રન્થમાં કહેલ એક યન્ત્ર

फलकर्कशा स्त्री. (फलेन कर्कशा कठोरा) બોરડી વનસ્પતિ.

फलकसदृश त्रि (फलकमिव दृश्यते दृश् क्स) ઢાલ જેવો કે પાટીયા જેવો સાફ.

फलकसदृश न. (फलकमिव सक्थि) ઢાલ જેવી કે પાટીયા જેવી સાથળ.

फलकाङ्क्षा स्त्री. (फलस्य काङ्क्षा) ફળની ઇચ્છા.

फलकाम त्रि. (फलं कामयते, कम्+णिच्+अण्) ફળની ઇચ્છા કરનારું ફળ ઇચ્છનાર કાર્ય કરનાર ફળની ઇચ્છાવાળું

फलकाम पुं. (फलस्य कामः) ફળની ઇચ્છા.

फणधरधर पु (फणधर भरति, भृ+अच्) शिव, મહાદેવ.

फणभर पु (फण बिभर्ति, भृ+अच्) સર્પ, સાપ

फणभृत् पु („ „ भृ क्विप् तुक्) ઉપરનો અર્થ

फणमणि पु (फणे मणि फणस्य वा मणि) સર્પની ફેણ ઉપરનો મણિ, સાપના માથે રહેલો મણિ

फणवत् पु (फणोऽस्यास्ति अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) સાપ, સર્પ

फणवत् अव्य (फण+तुल्यार्थे वति) ફેણ જેવું, ફણા તુલ્ય, ફણાની પેઠે

फणा स्त्री (फणति प्रसारसंकोच गच्छति, फण्–गतौ+अच् टाप्) સર્પની ફેણ

फणाकर पु (फणा कर इव यस्य) સાપ, સર્પ

फणादि पु व्याकरण प्रसिद्ध એક ધાતુ ગણ

फणाधर पु (फणा धरति, धृ+अच्) સાપ, સર્પ

फणाभर पु (फणां बिभर्ति, भृ+अच्) ઉપરનો અર્થ

फणाभृत् पु („ „ भृ+क्विप् तुक्) સાપ, સર્પ

फणामणि पु (फणायां मणि) સર્પની ફેણ ઉપરનો મણિ, સાપના માથે રહેલ મણિ

फणावत् पु (फणाऽस्त्यस्या मतुप् मस्य व) સાપ સર્પ

फणावत् अव्य (फणा+तुल्यार्थे वत्) ફણાની પેઠે

फणिका स्त्री (फणा+कन्+टाप् कापि अत इत्वम्) એક જાતનું ઝાડ, કાળો ઉબરો

फणिकार पु ते નામે એક દેશ

फणिकेशर पु (फणिनामक केशर) નાગકેસર

फणिकेसर पु („ केसर) નાગકેસર

फणिखेल पु (फणिना खेलति, खेल्+अच्) સર્પની માથે ખેલનાર એક પક્ષી, લાવો પક્ષી "भारतीपक्षी"

फणिखेली स्त्री (फणिखेल+स्त्रियां ङीप्) સર્પની માથે ખેલનારી એક પક્ષિણી

फणिचक्र न (फण्याकार चक्रम्) વિવાહ વિગેરેમા શુભાશુભ સૂચક જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક ચક્ર

फणिचम्पक पु (फणिनामक चम्पक) નાગચંપો

फणिजा स्त्री (फणीव जायते, जन्+ड टाप्) તે નામે એક વૃક્ષ

फणिजिह्वा स्त्री (फणिजिह्वेव आकृतिरस्त्यस्या अच्+टाप्) મોટી ઉપલસરી, મહાસતાવરી વનસ્પતિ

फणिजिह्विका स्त्री (फणिजिह्वेव आकृतिरस्या कप्+टाप् अत इत्व) ઉપરનો અર્થ

फणिज्झक पु (फणिनामुज्झक बहिष्कारक उत्पादक उज्झ्+ण्वुल् पृषो) એક જાતની તુલસી, બીજોરાનું વૃક્ષ, બીજોરાનું ફળ, મરવો, મરવક ઔષધિ

फणित त्रि (फण्–गतौ+क्त+इट) ગયેલ, ગયેલું

फणितल्पग पु (फणी एव तल्प तत्र गच्छति गम्+ड) વિષ્ણુનારાયણ

फणिन् पु (फणा अस्त्यस्य इनि) સર્પ, સાપ, શેષનાગનો અવતાર પતંજલિ મુનિ, ત્રેવીસમા તીર્થંકર પાર્શ્વનાથનું ચિન્હ, કેતુગ્રહ, સીસું, મરવક નામનું ઔષધ

फणिनी स्त्री (फणिन्+ङीप्) સાપણ, એક જાતની ઔષધિ

फणिद्विष् पु (फणिन द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ગરુડ, નોળીયું

फणिद्विपता स्त्री (फणिन द्विपता) વેખડ વનસ્પતિ

फणिपति पु („ पति) શેષનાગ, સર્પનો રાજા

फणिप्रिय पु (फणिना प्राणप्रदातृत्वात् प्रिय) વાયરો, પવન

फणिफेन पु (फणिना फेन इव) અફીણ.

फणिभुज् पु (फणिन भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) ગરુડપક્ષી

फणिभोजन पु (फणी भोजन यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

फणिमुख न (फणिन इव मुखमस्य) ચોરી કરવામાં ઉપયોગી માટી દૂર કરવાનું એક યંત્ર.

फणिल पु મરવો વનસ્પતિ

फणिलता स्त्री (फणिलोकस्या लता फणीव दीर्घा लता वा) નાગરવેલ, નાગવલ્લી, સર્પવલ્લી

फणिवल्ली स्त्री (फणीव दीर्घा वल्ली) ઉપરનો અર્થ

फणिवैरिन् पु (फणिन वैरी) ગરુડ, નોળીયું

फणिसंभारा स्त्री (फणिन संभारो यस्या) એક જાતનું ઝાડ, કાળા ઉંબરાનું ઝાડ

फणिह पु વાળ ઓળવાની કાંસકી–દાંતીયો

फणिहन्तृ पु (फणिन हन्ति, हन्+तृच्) નોળીઓ

फणिहन्त्री स्त्री („ „ हन्+तृच्+ङीप्) નોળીયું

फलपाकावसान त्रि (फलपाकेन अवसानं यस्य) फळ आव्यो अने पाकी जेनो नाश थाय तेवुं धान्य विगेरे.

फलपाकावसान न. (फलपाकेन अवसानम्) फळ पाक्यो नाश.

फलपाकावसानिका स्त्री. (फलपाके सति अवसानं यस्याः कप् अत्) जवखी वेल "फलवल्ली" नामे एक जातनी ओषधि.

फलपादपिन् पु (फलपाकोऽस्त्यस्य इनि) मा(ल)कांगणी वृक्ष.

फलपातन न (फलस्य पातनम्) फळ पाडवुं ते.

फलपुच्छ पु. (फल पुच्छ इवास्य) "शालपाड" नामे एक छोड.

फलपुष्पा स्त्री (फलानि पुष्पाणीव यस्याः) एक जातनी खजूरीनुं झाड. "पिण्डखर्जूरी"

फलपूर पु (फलेन पूरः पूर्ण) बीजोरानुं झाड, बीजपूर.

फलपूरक पु. (फलेन पूरः स्वार्थे कन्) उपलो अर्थ.

फलप्रद त्रि (फलं प्रददाति प्र+दा+क) फळ आपनार.

फलप्रसूत त्रि (फलेन प्रसूत) फळ वडे पेदा थयेलुं.

फलप्राप्ति स्त्री. (फलस्य प्राप्तिः) फळनी प्राप्ति, फळ मळवुं ते.

फलप्रिय त्रि. (फलं प्रियं यस्य) फळ जेने प्रिय होय ते.

फलप्रिय पु (   ) एक जातनो कागडो.

फलप्रिया स्त्री. (फलेन प्रीणाति, प्री+क+टाप्) एक जातनी काळी धान्य "प्रियंगु"

फलबन्ध पु (फले बन्ध) फळ बेसवानुं झाड, फळ सहित झाड.

फलभाज् त्रि (फलं भजते, भज्+ण्वि) फळ भोगवनार फळ प्राप्त करनार, फळ भोगवनार.

फलभारिन् पु. एक जातनो उमरो.

फलभूमि स्त्री. (फलभोगार्थं भूमि.) पाप अथवा पुण्य भोगववानी भूमि. पाप भोगवा क्षेत्र पाप निमित्त क्षेत्र सिवाय कर्मना फळ भोगववानी भूमि-स्वर्गादि. (देवत क्षेत्र, हस्तिक्षेत्र, रम्यक क्षेत्र हैरण्यवत क्षेत्र, उत्तरकुरु अने देवकुरु)

"भरतैरावतक्षेत्र विदेहाश्च पृथक् पृथक्, स्वर्गोऽपि कर्म भूम्य एव पञ्चदश कर्मभूमयः" हेम

"भरतैरावतविदेहाः कर्मभूमयोऽन्यत्र देवकुरूत्तरकुरुभ्यः" तत्त्वार्थ.

फलभोग पु. (फलस्य कर्मफलस्य भोगः) सुख दुःख वगेरे कर्मोनां फळ भोगववां ते.

फलभोगिन् त्रि (फल भुङ्क्ते, भुज्+णिनि) फळ भोगवनार.

फलमत्स्या स्त्री. कुंवारपाठा वन पति.

फलमुख्या स्त्री. (फलेन मुख्या श्रेष्ठा) अजमोद

फलमुद्गरिका स्त्री. (मुद्गं गिरति गृ+अच् गौरादि ङीष् स्वार्थे कन् ह्रस्वः) "पिण्डखर्जूर" नामनुं झाड

फलमुष्मा स्त्री. (फलस्य मुष्मं यस्याः) एक जातनी वनस्पति.

फलमूष् स्त्री एक जातनो उंदरो.

फलयोग पु (फलस्य योगः) नाटकना पांचमानी एक अवस्था, फळनो संयोग.

फलराज पु. (फलानां राजा टच्) तडबूच.

फललक्षणा स्त्री. (फलहेतुक लक्षणा) प्रयोजनवाळी हेतुवाळी लक्षणा.

फलवत् त्रि. (फलमस्त्यस्य मतुप् मस्य व) फळवाळुं, फळनुं साधन योग विगेरे

फलवत् अव्य (फल+तुल्यार्थे वत्) फळनी पेठे, फळ जेवुं

फलवत् पु (फलमस्त्यस्य मतुप् मस्य व) फळ, झाड.

फलवर्तुल पु (फलं वर्तुलं यस्य) तडबूचनो वेलो.

फलवर्तुल न (,,   ,,) तडबूच.

फलविक्रयिणी स्त्री (फलविक्रयोऽस्त्या अस्तीति इनि ङीप्) फळ वेचनारी स्त्री फळ वेचनारी कांछियण.

फलविक्रयिन् पु (फल+वि+क्री+णिनि) फळ वेचनार पुरुष, शाकभाजी वेचनार काछियो.

फलवृक्ष पु. (फलप्रधानो वृक्षः) फळवाळुं झाड.

फलवृक्षक पु. (फल स्वार्थे कन्) फणस नो छोड

फलशाड त्रि (फल+शद्+अच्) फळवाळुं

फलशाड पु (   ) फणसनुं झाड.

फलशाक न. (फलरूपं शाकम्) फळरूप शाक

फलकामना स्त्री (फलस्य कामना) ઉપરનો અર્થ

फलकिन् पु (फलक फलकाकारोऽस्त्यस्य इनि) એક જાતનું માછલું, સુખડ, ધોળું ચન્દન

फलकिन् त्रि (फलकमस्यास्तीति इन्) જેની પાસે ઢાળ હોય છે તે, પાટીયાવાળુ

फलकिन् त्रि (फला क्षञ्जिरिष्टवृक्ष एव स्वार्थे क फलका तत चतुरर्थ्या प्रेक्षा इनि) ફલા નામના ઝાડની પાસેનો પ્રદેશ.

फलकीवन न. તે નામે એક તીર્થ

फलकृष्ण पु (फलेन कृष्ण) પાણી આમળાનું ઝાડ, કરમદાનું ઝાડ

फलकृष्ण त्रि (फल कृष्णमस्य) કાળા ફળવાળુ કોઈ ઝાડ

फलकेशर पु (फले केशरा इवास्य) નાળીએરનું ઝાડ

फलकोश पु (फलस्य मुष्कस्य कोश इव) અડકોપ, વૃષણ-પેળીયો

फलकोष पु (फलस्य मुष्कस्य कोष इव) ઉપરનો અર્થ

फलकोषक पु (फल मुष्क एव कोपोऽत्र कप्) અડકોપ, વૃષણ, પેળીયો

फलखण्डन न (फलस्य खण्डनम्) નીરાશપણુ,આશા વગરતુ

फलगर्भ पु એક જાતનુ પકવાન્ન

फलग्रहि पु (फल गृह्णाति, गृह्+इन्) યોગ્ય સમયે જેમા ફળ આવતા હોય તે ઝાડ, યોગ્યકાળે ફળ ધારણ કરનાર વૃક્ષ

फलग्रहि त्रि (,, ,,) સફળ, ફળ ગ્રહણ કરનાર, વખતે વખતે ફળનાર

फलग्राहक त्रि (फल गृह्णाति, गृह्+ण्वुल्) ફળ ગ્રહણ કરનાર, ફળ લેનાર

फलग्राहिन् पु (फल गृह्णाति, गृह्+णिनि) વૃક્ષ, ઝાડ

फलग्राहिन् त्रि (,, ,,) ફલ ગ્રહણ કરનાર

फलघृत न (फलजनक शुक्रादिवृद्धिकारक घृतम्) વીર્ય વગેરેની વૃદ્ધિ કરનાર ઔષધરૂપ એક ઘી

फलचमस पु દહીંથી મિશ્ર વડની છાલનુ ચૂર્ણ, ફળને ઉદ્દેશી પ્રવર્તેલો એક ન્યાય.

फलचोरक पु (फल चोर इव यस्य कप्) चोरनामक ગન્ધ દ્રવ્ય

फलजृम्भक पु જભક દેવતાની એક જાત.

फलत् त्रि (फल्+शतृ) ફળતું

फलत्रय न (फलाना त्रयम्) હરડા બેડા અને અને આબળા, દ્રાખ પરૂપ અને કાયફળ એ ત્રણ ફળ

फलत्रिक न (फलानां त्रिकम्) સુંઠ મરી પીપર એ ત્રણ ફળ, ત્રિફળા

फलद पु (फल ददाति, दा+क) વૃક્ષ, ઝાડ

फलद त्रि (,, ,,) ફળ આપનાર

फलदातृ पु (फल ददाति, दा+तृच्) વૃક્ષ, ઝાડ

फलदातृ त्रि (,, ,,) ફળ આપનાર

फलदायिन् त्रि (फल ददाति दा+युक्+णिनि) ઉપરનો અર્થ

फलदायिन् पु (,, ,,) વૃક્ષ ઝાડ

फलन न (फलतीति, फल्+ल्युट्) ફળવુ તે, સફળ હોવુ તે

फलनिवृत्ति स्त्री (फलस्य निवृत्ति.) ફલનો અભાવ, ફળની નિવૃત્તિ

फलनिष्पत्ति स्त्री (फलस्य निष्पत्ति निस्+पद्+क्तिन् मूर्धन्यादेश.) ફળની સિદ્ધિ, ફળની ઉત્પત્તિ, ફળ પ્રાપ્તિ

फलपञ्चाम्ल न ખાટા પાચ ફળ

फलपाक पु (फलेषु पाको यस्य, फलस्य पाको वा) કરમદાનુ ઝાડ, પાણી આબળાનુ ઝાડ, ફળનો પાક, પરિણામ

फलपाकान्त त्रि (फलपाकेनान्तो नाशो यस्य) ફળ પાક પછી જેનો નાશ થાય છે તે કેળ-ધાન્ય વિગેરે

फलपाकान्ता स्त्री (फलपाके सति अन्तो नाशो यस्या) એક જાતની જગલી કેળ "वनकदली"

फलपाकापचय त्रि (फलपाकेन अपचयो व्ययो यस्य) ફળપાક પછી જેનો નાશ થાય છે તે કેળ અથવા ધાન્ય વિગેરે

फलपाकापचय पु (फलपाकस्य अपचय हानि) ફળ-પાકની હાનિ

फलपाकापचया स्त्री (फलपाकेन अपचयो यस्या) જગલી કેળ "वनकदली"

फलाशिन् त्रि (फलमश्नाति, अश्+णिनि) ફળ ખાનાર, ફળ ભોગવનાર.

फलाशिन् पु („) પોપટ પક્ષી.

फलासक्त त्रि (फलेषु कर्मफलेषु वा आसक्तः) ફળમાં આસક્ત, ફળને માટે લાલચવાળું.

फलासङ्ग पु (फलेषु आसङ्गः) ફળમાં પ્રેમ.

फलासव पु (फलस्य आसवः) ફળનો રસ.

फलि पु (फल्+इन्) એક જાતનું માછલું.

फलिका स्त्री (फलमस्त्यस्या इति फल+ठन्+टाप्) એક જાતનું શાક "નિષ્પાવી".

फलिन पु ([illegible]) મેઘ.

फलित त्रि (फलमस्य जातं इतच्) ફળેલું, જેને ફળ બેઠેલાં છે એવું (ઝાડ વિગેરે), નિષ્પન્ન, સિદ્ધ, તૈયાર, સફળ.

फलित न („) શિલાજીત એક જાતનું સુગંધી દ્રવ્ય.

फलित पु (फलं जातमस्य इतच्) વૃક્ષ-ઝાડ.

फलिता स्त्री (फलित+टाप्) ઋતુમતી સ્ત્રી, ઋતુવાળી સ્ત્રી.

फलिन् त्रि (फलमस्यास्ति इनि) ફળવાળું, ફળયુક્ત.

फलिन् पु (फल+मत्वर्थे इनि) ફળવાળું ઝાડ.

फलिन पु (फलानि सन्त्यस्य इनच्) ફળવાળું ઝાડ, ફળ આવેલું ઝાડ, ફણસનું ઝાડ, અરીઠાનું ઝાડ.

फलिन त्रि („) ફળવાળું, સફળ, ફળયુક્ત.

फलिनी स्त्री (फलमस्त्यस्या इनि+ङीप्) પ્રિયંગુ-નામે ધાન્ય, ધાવડી, અગ્નિશિખા નામનું ઝાડ.

फली स्त्री (फलमस्त्यस्याः अर्श आदित्वात् अच्+ङीप्) "પ્રિયંગુ" નામે ધાન્ય, ધાવડી, એક જાતનું માછલું.

फलीकरण न (फल+च्वि+कृ+ल्युट् दीर्घश्च) [illegible]

फलीकार पु (फल+च्वि+कृ+घञ्) ધાન્યની [illegible] સાફ કરેલાં ફોતરાં અથવા તે ભાતનાં ફળ કાઢવાં તે.

फलेप त्रि ([illegible]) ફળવાળું, ફળ પાકેલું.

फलूर पु એક જાતના મેવા.

फलेग्रहि पु (फले फलं (कर्मणि षष्ठ्यलुक्) गृह्णाति आत्मनि सम्बन्धे वा इति अच् अलुक् स०) યોગ્ય કાળે ફળ ધારણ કરનાર ઝાડ.

फलेग्रहि त्रि („ „) યોગ્ય કાળે ફળ ગ્રહણ કરનાર, યોગ્ય કાળે ફળ સ્વીકારનાર.

फलेग्राहि पु (फले फलं गृह्णाति ग्रह+णिनि [illegible]) યોગ્ય કાળે ફળ ધારણ કરનાર ઝાડ.

फलेग्राहि त्रि („ „) યોગ્ય કાળે ફળ ગ્રહણ કરનાર, યોગ્ય કાળે ફળ સ્વીકારનાર.

फलेच्छुक पु ([illegible]) તે નામે એક ઋષિ.

फलेच्छुक त्रि (फलस्य इच्छुः क, इष्+उ+कन्) ફળની ઈચ્છા રાખનાર.

फलेन्द्र पु (फलेन इन्द्रः) એક જાતનું જાંબુડાનું ઝાડ "राजजम्बू"

फलेपुष्पा स्त्री (फले फलकाले पुष्पं यस्या अलुक् स०) પીલુડીનું ઝાડ, ફૂલ ઝાડ વિશેષ.

फलेरुहा स्त्री (फले रोहतीति रुह्+क अलुक् स०) "पाटलि वृक्ष" પાડળ વનસ્પતિ.

फलेसक्त त्रि (फले सक्तः आसक्तः) ફળમાં આસક્ત. પોતાને ફળની કામનાવાળો.

फलोच्चय पु (फलानामुच्चयः) ફળ એકઠાં કરવાં, ફળ ભેગાં કરવાં, ફળનો સમૂહ.

फलोत्तमा स्त्री (फलेन उत्तमा) કાળી દ્રાક્ષ, હરડે બહેડાં અને આમળાં.

फलोत्पत्ति स्त्री (फलस्य उत्पत्तिः) ફળની ઉત્પત્તિ.

फलोत्पत्ति पु (फलानाम् उत्पत्तिर्यस्य) આંબાનું ઝાડ.

फलोदय पु (फलस्य उदयः फलम् उदेति यत्र वा) ફળની ઉત્પત્તિ, લાભ, સ્વર્ગ, હર્ષ, આનંદ.

फलयोनि स्त्री બીજનું કારણ, ઉત્પત્તિ સ્થાન.

फलोपगा त्रि (तृ. त. फलेन) ફળ સહિત, ફળ યુક્ત.

फलोपेत त्रि (फलेन उपेतः) ફળવાળું, સફળ.

फल्क पु (फल्+क) વિસ્તારેલું અંગ, વિસ્તાર પામેલું શરીર, [illegible] શરીર, [illegible] અંગ.

फल्गु स्त्री (फल् [illegible]) ગયા તીર્થમાં વહેતી પ્રખ્યાત [illegible] વીજની પાસેની એક નદી.

फलशाडव पु (फलेषु शाडव') દાડમનું ઝાડ

फलशालिन् त्रि (फलेन शालते, शाल्+णिनि) ફલવાળુ ઝાડ વિગેરે

फलशैशिर पु (शिशिर प्राप्तमस्य अण् फल शैशिर यस्य) બોરડીનુ ઝાડ

फलश्रुति स्त्री (फलस्य कर्मफलस्य वा श्रुति श्रवण) કર્મફલનુ શ્રવણ, કર્મનુ ફલ સાંભળવુ તે

फलश्रेष्ठ पु (फलाना फलवृक्षाणां मध्ये श्रेष्ठ) આંબાનું ઝાડ

फलश्रेष्ठ त्रि (फलेन श्रेष्ठ) ફલવડે ઉત્તમ

फलस पु ફણસનુ ઝાડ

फलसंपत् स्त्री (फलरूपा सपत्) ફલની સપત્તિ

फलसंपद्वत् पु (फलरूपा संपत् अस्त्यस्य मतुप् मस्य व) ફલસ્વરૂપ સપત્તિવાળુ ઝાડ

फलसपत्ति स्त्री (फलरूपा संपत्ति) ફલરૂપ સપતિ

फलसपत्तिमत् पु (फलरूपा सपत्ति अस्त्यस्य मतुप्) ફલરૂપ સપતિવાળુ ઝાડ વિગેરે.

फलसभव त्रि (फलात् सभवो यस्य) ફળમાથી ઉત્પન્ન થનાર

फलसभू त्रि ફળમાથી ઉત્પન્ન થનાર

फलसाधन न (फलस्य साधनम्) ફળનું સાધન

फलसिद्धि स्त्री (फलस्य सिद्धि) ફલની સિદ્ધિ, ફળપ્રાપ્તિ

फलस्थापन न (फलयोरौडम्बरफलयो स्थापनमत्र) સીમન્તોન્નયન સસ્કાર

फलस्नेह पु (फले स्नेहो यस्य) આખોટકનુ ઝાડ "अक्षोटवृक्ष"

फलहारिन् त्रि (फल हरतीति हृ+णिनि) ફળનું હરણ કરનાર, ફલ લઈ જનાર

फलहारी स्त्री (फलानां हारो हरण यस्यै ङीप्) તે નામે એક કાલી દેવી, દુર્ગા દેવી

फला स्त्री (फल+स्त्रियां टाप्) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, ખીજડી

फलाकाङ्क्षा स्त्री. (फलस्याकांक्षा) ફળની ઇચ્છા

फलाकाङ्क्षी त्रि (फल आकाङ्क्षते, आकाङ्क्ष्+णिनि) ફળની ઇચ્છા કરનાર

फलाक्षी स्त्री રાયણનું ઝાડ.

फलाढ्य त्रि (फलेन आढ्य) ફળયુક્ત, ફળાસ પન્ન—જેના ઉપર ફળ આવેલા હોય એવુ વૃક્ષ વિગેરે

फलाढ्या स्त्री (फलेन आढ्या) એક જાતની કેળ.

फलात्मक त्रि (फलमेव आत्मा यस्य कप्) ફલરૂપ.

फलात्मिका स्त्री (फलमेव आत्मा यस्या. कप् कापि अत इत्वम्) કારેલીનો વેલો

फलादन पु (फलमदनमस्य) પોપટ પક્ષી.

फलादन त्रि (फलस्य अदनं यस्य) ફળ ખાનાર

फलादन न (फलस्य अदनम्) ફળનુ ભક્ષણ

फलादनी स्त्री (फलादन+स्त्रियां ङीप्) પોપટ પક્ષિણી, મેના પક્ષિણી

फलाध्यक्ष पु (फलमध्यक्षमिव यस्य) રાયણનુ ઝાડ

फलाध्यक्ष पु (फले शुभाशुभफलप्रदाने अध्यक्ष) શુભ અને અશુભ કર્મનું ફળ આપનાર ઈશ્વર વિગેરે.

फलानुसरण न (फलस्य अनुसरणम्, अनु+सृ+ल्युट्) ફળને અનુસરવુ તે, ફળની પાછલ પડવુ તે

फलान्त पु (फलेन अन्तो यस्य फलस्य अन्तो वा) વાસ, ફલનો અન્ત

फलापेक्षा स्त्री (फलस्य अपेक्षा) ફળની અપેક્ષા, ફળની આશા

फलापेत त्रि (फलेन अपेतम्) જેથી ફળ દૂર થયુ હોય તે, નિષ્ફળ.

फलाफलिका स्त्री (फलसहितं अफल तदस्त्यस्य ठन् टाप् कापि अत इत्वम्) ફળસહિત ફળવિનાની સ્ત્રી

फलावन्ध्य पु (फलेन अवन्ध्य) ફળયોગ્ય વૃક્ષ

फलाम्ल न (फलमम्ल यस्य) વૃક્ષામ્લ

फलाम्ल पु (,, ,,) અમ્લવેતસ, આંબલીનું ઝાડ.

फलाम्लपंचक न પાચ ખાટાં ફળ

फलार्थिन् त्रि (फलस्य अर्थी अर्थ्+णिनि) ફળની ઇચ્છાવાળુ, ફળને ચાહનાર

फलाराजिन् पु એક જાતનો ઉમ્બરો.

फलाशन पु (फलानि अश्नाति, अश+ल्यु) પોપટ પક્ષી

फलाशन त्रि (,, ,,) ફળ ખાનાર

फलाशनी स्त्री (फलाशन+स्त्रियां ङीप्) પોપટી, મેના પક્ષિણી

इमि धातु) फिरंगी भाषा.

फिरङ्गिन् पु. (फिरङ्ग+इनि) फिरंग देशमां रहेनार, फिरंगी, फिरंग नामना रोगवाळु

फु पु (फम्+डु) मंत्रने उच्चार करवो, फुत्कार-तुच्छ वाक्य.

फुक्क पु (फुल्लत्वस्थानत्वेन भवति, डैन्य) पक्षी

फुट त्रि. (स्फुटतीति, स्फुट्+क पृषो. साधु) चीरायेल, फाटी गयेल.

फुट पु. („) सापनी फेण.

फुत् अव्य. (फुत्+क्विप्) अपमान करवामां अनादर करवामां अनुकरण करवामां तिरस्कारमां वपराते अव्यय.

फुत्कर पु (फुदित्यव्यक्तं शब्दं करोति कृ+अच्) अग्नि आग

फुत्कर्तुकाम त्रि (फुत्कर्तुं कामो यस्य) फूंक करवानी इच्छावाळो.

फुत्कर्तुमनस् त्रि (फुत्कर्तुं मनो यस्य) उपरनो अर्थ

फुत्कार पु. (कृ+भावे घञ् फुदित्यव्यक्तशब्दस्य करणम्) सर्प विगेरेना फुंफाडा, फूंक ए शब्द.

फुत्कृत त्रि. (फुत्+कृ+क्त) फूंकी मारेल.

फुत्कृत न. फूंफाडो

फुत्कृत्य अ (फुत्+कृ+ल्यप्+तुक्) फूंको मारीने

फुत्कृति स्त्री. (फुत्+कृ+भावे क्तिन्) फूंफाडो.

फुप्फुस पु. फेफसुं.

फुल्ल त्रि (फल्+क्त अत उत्वम्) प्रफुल्ल विकसेल, फूलेल.

फुल्लि स्त्री. (फल्+भावे क्तिन् अत उत्वम्) प्रफुल्ल थवुं विकसवुं, फूलवुं

फुल्ल् (भ्वा प. स सेट् फुल्लति) प्रफुल्ल थवुं, विकसवुं, खीलवुं, फूलवुं

फुल्लक त्रि (फुल्ल-विकासे+अच्) त्रि. फुल्ल शब्द जुओ.

फुल्लक पु. फुल्लक वृक्ष.

फुल्लक न. फुल फूल

"फुल्लं च कुसुमः फुल्लम्" शब्दमाला"

फुल्लदाम न छंदविशेष. छंद.

फुल्लनुपरी स्त्री. (फुल्ले नुपरी) देवता.

फुल्लदामन् न फूलनी माळा, ओगणीस अक्षरना चरणवाळो एक छन्द.

फुल्लनयन त्रि (फुल्ले नयने यस्य) प्रफुल्ल नेत्रवाळु

फुल्लनयन न (फुल्ले च ते नयने च) प्रफुल्ल नेत्र.

फुल्लफलक पु. (फुल्लं फलति फल्+अच्) सुगंधी वाळो

फुल्लरीक पु. साप, ते नामे एक देश.

फुल्ललोचन त्रि (फुल्ले लोचने यस्य) प्रफुल्ल नेत्रवाळु

फुल्ललोचन पु. (फुल्ले) एक मृगनो प्रकार

फुल्ललोचन न (फुल्ले च ते लोचने च) प्रफुल्ल नेत्र.

फुल्लवत् त्रि. (फुल्ल+मतुप्) फूलेलुं, प्रफुल्लित, विकसेलुं.

फुल्लवत् त्रि (फुल्लानि सन्त्यस्य मतुप् मस्य वः) पुष्पवाळु फूलवाळुं

फुल्लवत् न (फुल्ल+फुल्लानि वत्) पुष्पनी पेटी.

फुल्ला स्त्री (फुल्ल+स्त्रियां टाप्) ते नामनी एक लता.

फुल्लि स्त्री (फुल्ल्+भावे क्तिन्) प्रफुल्लवुं विकसवुं, फूलवुं ते विकस्वर थवुं, खीलवुं, उघडवुं

फुल्लिकाति स्त्री. विकसवुं प्रफुल्ल थवुं, फूलवुं विकास पामवुं, खीलवुं.

फूत् अव्य. (फल्+क्विप् पृषो. वा दीर्घः) फुत् शब्द जुओ

फूत्कर्तुकाम त्रि (फूत्कर्तुं कामो यस्य) फूत्कार करवानी इच्छावाळु.

फूत्कर्तुमनस् त्रि. (फूत्कर्तुं मनो यस्य) फूत्कार करवाने इच्छतुं.

फूत्कर पु (फूदिति अव्यक्तं शब्दं करोति, कृ+अच्) अग्नि आग.

फूत्कार पु. (कृ+घञ्+फूदित्यव्यक्तशब्दस्य करणम्) सर्प विगेरेनो फुंफाडो.

फूत्कृत त्रि. (फूत्+भावे क्त) फूंकेल.

फूत्कृत त्रि. (फूत्+कृ+क्त) फूंको मारेल.

फूत्कृत न. („ „) फूंफाडो.

फूत्कृत्य अ. (फूत्+कृ+ल्यप् तुक्) फूंको मारीने.

फल्गु त्रि (,, ,,) સુન્દર, અસાર, નિરર્થક, મિથ્યાવાક્ય, ગુલાલ, વસંત ઋતુ
फल्गुत्व न (फल्गो भाव त्व) फल्गुता શબ્દજુઓ
फल्गुता स्त्री (फल्गोर्भाव तल् टाप्) સુન્દરતા, અસારતા, નિરર્થકપણુ, દુર્બલપણુ, નિર્બલપણુ
फल्गुतीर्थ न તે નામે એક તીર્થ,
फल्गुदा स्त्री (फल्गुरितिनाम ददाति धारयति, दा+क+टाप्) ગયા તીર્થ પાસેની નદી
फल्गुन पु (फल्गुश्चूर्णभेदो नीयतेऽस्मिन्, नी+ड) ફાગણમાસ, મધ્યમ પાંડવ અર્જુન
फल्गुन त्रि (फल्गुन्यां जात, फल्+उनन् गुगागम) ફલ્ગુની નક્ષત્રમા પેદા થયેલુ
फल्गुनाल पु (फल्गुनेन अलति, अल्+अच्) ફાલ્ગુન માસ
फल्गुनी स्त्री (फल्+उनन् गुक् च ङीप्) પૂર્વા ફાલ્ગુની તથા ઉત્તરા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર, કાળા ઉમ્બરાનું ઝાડ
फल्गुमित्र पु (जै प्रा फग्गुमित्त) નીચેનો અર્થ
फल्गुरक्षित पु (जै प्रा फग्गुरक्खिय) એ નામના એક જૈન મુનિ
फल्गुलुका स्त्री તે નામે એક દેશ
फल्गुवाटिका स्त्री (फल्गुना वाटीव इवार्थे कन्+टाप्) એક જાતનું ઉમ્બરાનું ઝાડ 'काकोदुम्बरिका"
फल्गुवाटी स्त्री (फल्गुना वाटीव) ઉપરનો અર્થ
फल्गुवृन्त पु તે નામે એક ઔષધ
फल्गुवृन्तक पु (फल्गुवृन्त+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
फल्गुवृन्ताक पु (फल्गुना रम्येण वृन्तेन आकायति आ+कै+क) શ્યોનાક વૃક્ષ–અરડુસાનુ ઝાડ
फल्गूत्सव पु (फल्गूतामुत्सव) ફાગણ મહિનાની પૂનેમને દિવસે કરવાનો એક ઉત્સવ, હોલિકા–હોલી
फल्य न (फलाय हितम् फल+यत्) પુષ્પ
फल्लकिन् पु (फल्लक फलक तदाकारोऽस्त्यस्य इनि) એક જાતનું માછલું.
फल्लफल पु સૂપડાનો પવન
फा त्रि (फल्+डा) વધારનાર, વૃદ્ધિ કરનાર
फा पु (,, ,,) નિષ્ફળ ભાષણ, સતાપ, વૃદ્ધિ, આબાદી, ચઢતી.
फाटकी स्त्री (स्फुट्+ण्वुल् ङीप् पृषो साधु) ફટકડી.

फाणि स्त्री (फाणयतीति, फण्–गतौ+णिच्+इन्) ફેણી, ગોળનો વિકાર, ગોળ, દહીંથી મિશ્ર સાથવો.
फाणित न (फण् गतौ+णिच्+क्त) ગોળનો વિકાર, ઢીલો ગોળ, ઉકાળેલો શેલડીનો રસ.
फाण्ट न (फण्+क्त निपातनात् साधु) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક જાતનો ઉકાળો
फाण्ट त्रि (,, ,,) અનાયાસે કરેલ
फाण्ड न ઉદર, પેટ, ફાંદ
फाल न (फलाय शस्याय हित अण् फल्यते विदार्य्यते भूमिरनेन घञ्, फलस्य विकार वा अण्) હલના અગ્રભાગમા રહેલ લોઢુ–ફળુ, કપાસનું વસ્ત્ર, તપાવેલું ફળુ કરવાની એક પરીક્ષા
फाल पु (फालमस्त्यस्य अच् फलेषु भवः अण् वा) મહાદેવ, બલદેવ, બીજોરાનું બીજ
फालकृष्ट त्रि (फालेन कृष्टम्) હળના ફળાથી ખેડેલ ખેતર વિગેરે
फाल्गुन पु (फलति निष्पादयतीति, फल्+उनन् ततो गुगागम प्रज्ञा अण्) ફાલ્ગુન મહિનો, જૈવ વર્ષ, પાંડવ અર્જુન, સાદડાનું ઝાડ
फाल्गुनप्रिय पु (फाल्गुनस्य प्रिय) શખ, કેણુ.
फाल्गुनानुज पु (फाल्गुनादनुजायते, अनु+जन् ड) વસન્ત કાળ, ચૈત્ર મહિનો,
फाल्गुनानुज पु द्वि व (,, ,,) પાણ્ડવ–નકુલ અને સહદેવ
फाल्गुनिक पु (फाल्गुनीनक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अस्मिन् मासे ठक्) ફાગણ મહિનો
फाल्गुनी स्त्री (फल्गुनीभिर्युक्ता पौर्णमासी अण् ङीप्) ફાગણ મહિનાની પૂનમ
फि पु નિષ્ફળ વાક્ય, પાપ, ક્રોધ–કોપ.
फिङ्गक पु (फिङ्ग इति शब्देन कायति शब्दायते, कै+क) એક જાતનું પક્ષી.
फिरङ्ग पु (फौ पापे क्रोधे वा रङ्ग अनुरागो यस्य) એક જાતનો રોગ, તે નામે એક મ્લેચ્છ દેશ
फिरङ्गरोटिका स्त्री (फिरङ्गस्य रोटिका) પાઉ, બીસ્કીટ
फिरङ्गरोटी स्त्री (फिरङ्गस्य रोटी) ઉપરનો અર્થ.
फिरङ्गिणी स्त्री (फिरङ्गदेशो जन्मस्थानत्वेनास्त्यस्याः

એક જાતનું પકવાન-ફેણી નામનું.
फेनिल त्रि. (फेन+अस्त्यर्थे इलच्) ફીણવાળું, ફેણવાળું
फेनिल त्रि. (फेनोऽस्त्यस्य इलच्) ઉપરનો અર્થ
फेनिल पु. (फेन+इलच्) पु. फेनिल શબ્દ જુઓ.
फेनिल न. (" ") न. फेनिल શબ્દ જુઓ.
फेनिलच्छदा स्त्री (फेनिलः छदः यस्याः) એરંડીનું ઝાડ.
फेनी स्त्री (स्फायते वर्धते, स्फाय्+नक्+फेनादेशश्च गौरा० ङीष्) એક જાતનું પકવાન-ફેણી નામનું
फेर पु. (फे इति शब्दं रौति रु+क) શિયાળ.
फेरण्ड पु. (फे इत्यव्यक्तशब्देन रण्डति रन्ड्+अच्) શિયાળ.
फेरवी स्त्री. (फेरव+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) શિયાળ, ચાલ.
फेरव त्रि. (फे इति रवो यस्य) ધુતારું, કપટી, ધૂર્ત
फेरव पु. (" ") શિયાળ, રાક્ષસ.
फेरवी स्त्री. (फेरव+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) શિયાળણી, રાક્ષસણી.

फेरु पु. (फे इति शब्देन रौति रु+डु) શિયાળ.
फेरू स्त्री. (फे इति शब्देन रौति रु+कु बाहु० कू) શિયાળણી.
फेल् (भ्वा० पर० सक० सेट् फेलति) જવું, ગમન કરવું.
फेल न. (फेलते दूरे क्षिप्यते फेल्+अच्) ઉચ્છિષ્ટ-ખાતાં બાકી રહેલું અન્ન વિગેરે.
फेलक पु. (फेल+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) ઉપરનો અર્થ.
फेला स्त्री. (फेलते इति फेल+अच्+टाप्) ખાતાં બાકી રહેલું ઉચ્છિષ્ટ અન્ન વિગેરે.
फेलि स्त्री. (फेल+इनि) ઉપરનો અર્થ.
फेलिका स्त्री. (फेलिरेव स्वार्थे कन्+टाप्) ખાતાં બાકી રહેલું ઉચ્છિષ્ટ અન્ન વિગેરે.
फेली स्त्री. (फेलि+ङीष्) ઉપરનો અર્થ.
फोफस न. (दे. प्रा. फोप्फस) શરીરનો એક અવયવ.
फोफसी स्त्री. (दे. प्र. फोप्फसं) એ નામની એક વેલ.
फक्कस् (भ्वा. पर. अक. सेट फक्कति) છળવું.

ब

ब् વ્યંજનોમાં ૨૩મો વ્યંજનાક્ષર બ અક્ષર.
ब पु. (बल्+ड) વરુણદેવ, સિન્ધુ, ભગ-યોનિ, ગમન, વણવું તે, ગંધન, વધ કરવો તે, તંતુ સંતાન-વંશ, સંપત્તિ, વપન-મુંડન, ઘડો-કળશ.
बंह् (भ्वा. आ. अक. सेट् बंहते) વધવું, વાંકું કરવું
बंहिमन् पु. અતિ વિપુલતા.
बंहिष्ठ त्रि. (अतिशयेन बहुः इष्ठन् बंहादेशः) અતિશય ઘણું, બહુ
बंहीयस् त्रि (अतिशयेन बहु ईयसुन्, बंहादेशः) ઉપરનો અર્થ
बक पु. (वङ्कते कुटिलं गच्छति, वकि+अच् पृषो. नलोपः) બગલો પક્ષી, બકાસુર દૈત્ય, તે નામનો એક રાજા, કુબેરનો ભંડાર, વૈદ્યકમાં ઔષધ પકાવવાનું તે નામનું યંત્ર.
बकचर त्रि. (बक इव चरति, चर्+ट) બગલાની પેઠે આચરણ કરનાર, બગલાના જેવા આચરણવાળું, ભગતભગત.
बकचिञ्चिका स्त्री. (बकस्य चिञ्चिका) એક જાતનું માછલું
बकजित् पु. (बकं जितवान्, जि+क्विप् तुक्) ભીમ ભીમસેન, શ્રીકૃષ્ણ
बकव्रतिन् त्रि (बकव्रतमस्त्यस्य, इनि) બગલાની પેઠે ઢોંગ કરનાર, ઢોંગી

फेट्कार पु (फेट्+कृ+घञ्) ચીસ, બૂમ.

फेण पु (स्फाय्+नक् पृषो) ફેણ, ફીણ, સમુદ્રફેણ.

फेणक पु (फेण+स्वार्थे सञ्ज्ञायां वा कन्) ફેણ, ફીણ, એક જાતનો લોટ

फेणका स्त्री (फेण इव कायति, कै+क+टाप्) પાણીમાં રાંધેલ ચોખાનો લોટ, અરીઠાનું ઝાડ, સુતરફેણી

फेणता स्त्री (फेणस्य भाव तल्+टाप्) ફેણપણું, ફીણપણું.

फेणत्व न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ

फेणदुग्धा स्त्री (फेण इव दुग्ध निर्यासो यस्या) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, એક જાતનો વેલો, મોટી દુધી

फेणप पु, મુનિ, સાધુ, પડેલા ફલ ખાઇને ગુજારો કરનાર સાધુ

फेणप त्रि (फेण पिवति, पा+क) ફીણને ખાનાર જળજન્તુ વિગેરે

फेणवत् त्रि (फेण+मतुप् मस्य व) ફીણવાળુ, ફેણ વાળુ

फेणवत् अ (फेण+तुल्यार्थे वत्) ફીણના જેવુ, ફેણની પેઠે

फेणवाहिन् पु (फेणमिव वहति श्वेतताम्, वह्+णिनि) વજ્ર, ૬૫૬

फेणा स्त्री (फेणोऽस्ति बाहुल्येनास्या, फेण+अच्+टाप्) શીકાકાઈ વનસ્પતિ

फेणाग्र न (फेणस्याग्रम्) પરપોટો

फेणायमान त्रि (फेण इव आचरति फेणमुद्वमतीति वा फेन+क्यङ्+शानच् मुक्) ફીણવાળુ દૂધ વિગેરે

फेणाशनि पु (फेण एव अशनि वज्रं यस्य) ઇન્દ્ર.

फेणिका स्त्री (फेणी+स्वार्थे कन्+टाप्, पूर्वह्रस्वश्च) એક જાતનું પકવાન્ન ફેણી, ખાજા

फेणिन् त्रि (फेण+अस्त्यर्थे इन्) ફીણવાળુ, ફેણવાળુ

फेणिल त्रि (फेण+इलच्) ઉપરનો અર્થ

फेणिल पु (,, ,,) અરીઠાનુ ઝાડ, બોરડીનું ઝાડ

फेणिल न (फेणोऽस्ति यस्य) બોરડીનું ફલ–બોર, અરીઠું

फेणी स्त्री (स्फायते वर्द्धते इति स्फाय्+नक्+फेशब्दादेशश्च) ફેણી, ખાજુ

फेत्कार पु वेगथी ચાલતા જે શબ્દ થાય છે તે

फेत्कारिन् त्रि (फेत्कार+अस्त्यर्थे इन्) વેગથી ચાલતા જે શબ્દ થાય છે તે કરનાર

फेत्कारिणी स्त्री (फेत्करोतीति, कृ+णिनि+ङीप्) એક જાતનું તંત્ર

फेत्कारीय पु ઉપરનો અર્થ

फेन पु (स्फायते वर्द्धते, स्फाय्+नक्+फेशब्दादेशश्च) पु फेण શબ્દ જુઓ

फेनक पु (फेन+स्वार्थे सञ्ज्ञाया वा कन्) पु फेणक શબ્દ જુઓ.

फेनका स्त्री (फेनेन कायति कै+क) स्त्री फेणका શબ્દ જુઓ

फेनता स्त्री (फेनस्य भाव तल्+टाप्) ફેણપણું, ફીણ પણું

फेनत्व न (,, ,, त्व) ઉપરનો અર્થ

फेनदुग्धा स्त्री (फेन इव दुग्ध निर्यासो यस्या) એક જાતનો વેલો, મોટી દૂધી

फेनप पु એક જાતનો સાધુ

फेनमालिनी स्त्री (जै प्रा फेणमालिणी) મહાવિદેહના વપ્રાવતી વિજયની પૂર્વ સરહદ ઉપરની મહાનદી.

फेनल त्रि (फेनोऽस्यास्तीति लच्) ફેણવાળુ, ફીણવાળુ

फेनवत् त्रि (फेनोऽस्यास्तीति मतुप् मस्य व) ઉપરનો અર્થ

फेनवत् अव्य (फेन+तुल्यार्थे वत्) ફેણના જેવુ, ફીણની પેઠે, ફીણના જેવુ

फेनवाहिन् पु (फेनवत् वहति श्वेतताम् वह्+णिनि) વજ્ર, ૬૫૬

फेना स्त्री (फेनोऽस्ति बाहुल्येनास्या फेन+अच्+टाप्) શીકાકાઈ વનસ્પતિ

फेनाग्र न (फेनस्य अग्रम्) બુડબુડીયુ, પરપોટો

फेनायमान त्रि (फेनमुद्वमतीति, फेन+क्यङ्+शानच्) ફેણવાળુ, ફીણવાળુ દૂધ વિગેરે

फेनाशनि पु (फेनवर्णं अशनिर्यस्य) ઇન્દ્ર.

फेनिका स्त्री (फेन इव आकृतिरस्या फेन+कन्+टाप्)

बधिरभाव पुं. (बधिरस्य भावः) બેહેરાશ, બાહેરાપણું.
बधिरग्रह पुं. (बधिरं गृह्णाति, ग्रह्+अच्) ઘેટ.
बधिर पुं. (बध्नाति श्रवणशक्तिं बन्ध+किरच् पृषो० नलोपः) આકાશવિદ્યા માટે વૈજ્ઞાનુ બનીને અંધકાર બેરારી-બાંહુરે જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક ગ્રહ.
बधिरा स्त्री. (बध्नाति श्रवणशक्तिं, बन्ध+किरच् टाप्) બેહેરી.
बधिरक पुं. (बधिरक+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
बधिरत्व न. (बधिरस्य भावः त्व) બેહેરાશ, બહેરાપણું ભાવ.
बधिरिमा स्त्री. (बधिरस्य भावः बधिर+इमनिच्) ઉપરનો અર્થ.
बत अव्य. આશ્ચર્ય ખેદ, શોક સંતોષ ને આમંત્રણ અર્થમાં વપરાય છે.
बद् (भ्वा. प. अ. सेट् बदोस्थैर्ये बदति) નિશ્ચય કરવો, સ્થિર થવું-રહેવું.
बद् (चु. उभ. स. सेट् बादयति-ते संवरणे) બોલવું, કહેવું.
बद् (भ्वा. प. स. सेट् बदति ") બોલવું કહેવું.
बदर पुं. (बदति स्थिरीभवति कालमपि गुणः अनेकेन बद्-सर्वे+अरच्) બોરડીનું ઝાડ, દેવસરનું ઝાડ, કપાસીયો, કપાસનું ઝાડ.
बदर न. (बदरस्य फलं अण् तस्य लुक्) બોર, કપાસનું બીજ.
बदरपाचन न. તે નામનું એક તીર્થ.
बदरफली स्त्री. (बदरमेव फलमस्याः ङीप्) ભૂમિબદરી ઝીણી બોરડી, તે નામે એક વેલો.
बदरवल्ली स्त्री. (बदरस्येव वल्ली) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
बदरा स्त्री. (बदति स्थिरीभवति कालमपि गुणःप्रयोजनात् स्थिरीभवति बदरा+टाप्) વરાહક્રાન્તા વેલ, કપાસનું ઝાડ.
बदरामलक न. (बदरमिव आमलकम्) બોરના જેવું આમળું.
बदरामलक न. (बदरामलकयोः समाहारः) બોર અને આમળું.

बदरि स्त्री. બોરડી.
बदरिक पुं. (बदरी+स्वार्थे क) બોરડી.
बदरिका स्त्री. (बदरी+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्वः) બોરડી, બોરનું ઝાડ, કપિલાનું ઝાડ, કપાસનું ઝાડ.
बदरिकाश्रम न. (बदरिकाभिर्युक्तं आश्रमम्) બદરિકાશ્રમ નામે તીર્થ.
बदरिकाश्रम पुं. (बदरिकाभिर्युक्तः आश्रमः ... आश्रमः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
बदरी स्त्री. (बदर+गौरा० ङीष्) બોરડી, કપાસનું ઝાડ, વરાહક્રાન્તા વનસ્પતિ.
बदरीच्छदा स्त्री. (बदर्या इव छदो यस्याः) હિંગોટીનું ઝાડ, હિંગણબી.
बदरीपत्र पुं. (बदर्या इव पत्रमस्य) નખલો નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય.
बदरीपत्रक पुं. (बदरीपत्र+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
बदरोपमा स्त्री. (बदर्या इव उपमा यस्याः) ચીભડેલ ફિણ નામે વનસ્પતિ.
बदरीशैल पुं. હિમાલય પર્વતનો એક ભાગ.
बद्ध त्रि. (बध्यते स्म, बन्ध+कर्मणि क्त) બંધાએલ, નિયમિત, કેદ પકડેલ, રોકેલ.
बद्धगुद न. (बद्ध गुदम्) પ્રથમને બંધ કરી દેનારો એક રોગ, આંતને રોકી દેનાર એક રોગ.
बद्धपिण्ड न. મુઠી.
बद्धफल पुं. (बद्धानि फलानि यस्य) કરંજ વૃક્ષ.
बद्धमुष्टि त्रि. (बद्धः मुष्टिर्यस्य कृपणत्वात्) કંજૂસ, મુઠીવાળી, મુઠીથી પકડેલું.
बद्धमूल त्रि. (बद्धं मूलं यस्य) જેનું મૂળ દૃઢ થયું હોય તે, મૂળવાળું.
बद्धरसाल पुं. (बद्धरसो रसालः) એક જાતનો આંબો.
बद्धशिख त्रि. (बद्धा शिखा येन) જેણે શિખા બાંધી હોય તે, બાળક વગેરે.
बद्धशिखा स्त्री. (बद्धा शिखा यस्याः) ઉચ્ચટા નામે વનસ્પતિ.
बद्धाञ्जलि त्रि. (बद्धः अञ्जलिर्येन) જેણે પ્રણામ માટે બે હાથ જોડેલા હોય તે.

वकदर्शिन् पु (वक+दृश्+णिनि) કબૂતર પક્ષી
वकदर्शिनी स्त्री (वकदर्शिन्+स्त्रिया ङीप्) કબૂતરી
वकधूप पु (वक इव शुभ्रवर्णो धूप) એક જાતનો ધૂપ
वकनिषूदन पु (निषूदयति हन्ति, सूदि+ल्यु, वकस्य निषूदन) પાંડવ ભીમસેન, શ્રીકૃષ્ણ
वकपञ्चक न (वकोपलक्षिता पञ्च तिथयो यत्र कप्) કાર્તિક સુદ અગીયારસથી પાંચ તિથિ
"तत्रैकादश्यादितिथिपञ्चके वकपञ्चकम्
वकोऽपि तत्र नाश्नीयान्मत्स्यञ्चैव कदाचन"
वकपुष्प पु (वक इवाऽभ पुष्प यस्य) અગથિઆનું ઝાડ
वकवृत्ति त्रि (वकस्येव स्वार्थसाधिका वृत्तिर्यस्य) બગલાના જેવું વર્તનવાળુ, બગભગત
वकवृत्ति स्त्री (वकस्य इव वृत्ति) બગલાના જેવી વૃત્તિ-વર્તન
वकवृत्तिन् त्रि (वक+वृत्+अस्त्यर्थे णिनि) બગલાના જેવા વર્તનવાળુ, દભી
वकवैरिन् पु (वकस्य तन्नामासुरस्य वैरी) પાંડવ ભીમસેન, કૃષ્ણ
वकशत्रु पु (वकस्य शत्रु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वकाची स्त्री એક જાતનું માછલું
वकारि पु (वलस्य तदाख्यसुरस्य अरि) ભીમસેન, શ્રીકૃષ્ણ
वकी स्त्री (वक+स्त्रियां जाति ङीप्) બગલી
वकुर त्रि (भयङ्कर पृषो) ભયકર
वकुर पु (भास्कर पृषो) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ
वकुल पु (वङ्कते, वकि-कौटिल्ये+उरच् प्रत्ययरेफस्य ल नलोप) બોરસલીનું ઝાડ, કપાલનું તિલક
वकुला स्त्री (वकुल+स्त्रियां टाप्) કટુ વનસ્પતિ, બકુલાદેવી
वकुली स्त्री (वकुल+गौरा ङीप्) વનસ્પતિ કાકોલી
वकुश पु (वउस जै प्रा) શરીર તથા ઉપકરણની શોભા કરવાવડે મૂળ ગુણમા દોષ લગાડી ચારિત્રને મલીન કરનાર સાધુ, એ નામનો એક દેશ
वकूल पु (वङ्कते, वकि-कौटिल्ये ऊरच् रेफस्य ल पृषो) બોલસરીનું ઝાડ

वकेरुका स्त्री (वकाना वकसमूहानां ईरक गतिर्यत्र) બગલાની પક્તિ, નાનુ બગલું, પવનથી વાંકી વળેલી ઝાડની ડાળી.
वकोट पु બગલો
वकोटी स्त्री (वकोट+स्त्रियां जाति ङीप्) બગલી
वठ (भ्वा प अ सेट् वठति) વધવુ, સમર્થ હોવુ-થવુ
वड् (भ्वा प अ सेट् वडति) બલવાળુ થવુ, સમર્થ થવુ, વૃદ્ધિ પામવુ
वडवा स्त्री (वल वाति, वा+क+टाप् लस्य ड) ઘોડી, દાસી, અશ્વિની નક્ષત્ર.
वडवाकृत पु (वडवया दास्या कृत) એક જાતનો દાસ-ચાકર
वडवाग्नि पु (वडवाया समुद्रस्थिताया घोटक्या अग्नि) સમુદ્રમા ઘોડીના મુખમાથી નીકળતો કાલાગ્નિ -વડવાનલ
वडवानल पु (वडवाया अनल) સમુદ્રમાહેલો એક જાતનો અગ્નિ-કાલાગ્નિ
वडवामुख पु (वडवाया मुखं स्थानत्वेनास्त्यस्य अच्) સમુદ્રમા ઘોડીના મુખમાંથી નીકળતો કાલાગ્નિ-વડવાનળ, તે નામના મહાદેવ, તે નામે એક દેશ
वडवामुख न (वडवाया मुखम्) ઘોડીનુ મો
वडवासुत पु द्वि (वडवाया घोटकीरूपाया त्वष्टृसुताया सुतौ) બે અશ્વિનીકુમારો
वडवाहृत पु (वडवया दास्या हृतः) એક જાતનો દાસ-નોકર
वडिश न (वलिनो मत्स्यान् श्यति नाशयति, शो+क, लस्य डत्वम्) નાના માછલાં પકડવાનુ એક યત્ર.
वडिशी स्त्री (वडिश+गौरादि ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वण् (भ्वा पर स सेट् वणति) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો
वण पु (वण्+अच्) શબ્દ, અવાજ
वणिक्पथ पु (वणिजां पन्था यस्मिन् अच् समा) બજાર, હાટ
वणिग्बन्धु पु (वणिजां बन्धुरिव पोषकत्वात्) ગળીનું ઝાડ

प्रति+बन्ध् प्रतिबध्नाति रोकवुं, अटकाववुं.
सम्+बन्ध्-संबध्नाति सारी रीते बांधवुं संसर्ग करवो जोडवुं.

बन्ध् (चु पर. स सेट् बन्धयति) बांधवुं

बन्ध पु (बध्नाति पञ्चभिर्भूतैः बन्ध्+अच्) शरीर

बन्ध पु (बन्धने, बन्ध+घञ्) बांधवुं, रोकवुं के कबजे करवुं.

बन्ध पु (बन्ध्+करणे घञ्) घर विगेरेने बांधवानुं सुतर आदि भरी कलशा-जरीवी सुतेल डोरी वस्तु संसार, अविद्यानुं साधन

बन्धक पु (बध्नाति बन्ध+ण्वुल्) करजना विश्वास माटे ते माटे घरेणुं के दागीनो गुरवी मूकाय

बन्धक पु (बन्ध+स्वार्थे कन्) बांधवो बांधवो-निमित्त, बांधवुं ते, छद व्यभिचारी पुरुष

बन्धकी स्त्री. (बध्नाति मानस बन्ध+वुन्+स्त्रियां ङीप्) व्यभिचारिणी स्त्री पांच पुरुष पासे जनारी स्त्री, वेश्या स्त्री छिनाळी.

बन्धतन्त्र न. (न बध्यते तन्त्रमस्मिन्) संपूर्ण सेना

बन्धन न. (बन्ध्+भावे ल्युट्) बांधवुं बांधवुं के करवुं ते, मारवुं मारी नांखवुं

बन्धन न. (बन्ध+करणे ल्युट्) मारी नांखवानुं साधन दोरी रस्सी

"बहिरिव प्रवासोत्पदीडन परमुखबन्धनानि करणम्
हितोपदेश

बन्धन न (बध्यतेऽस्मिन् अधिकरणे ल्युट्) केदखानुं जेल.

बन्धनग्रन्थि स्त्री. (बन्धनस्य ग्रन्थि) बांधवानी गांठ

बन्धनरज्जु स्त्री. (बन्धनार्थं रज्जुः) बांधवानी दोरी.

बन्धनवेश्मन् न (बन्धनाय बन्धनस्य वा वेश्म) केदखानुं जेल.

बन्धनस्तम्भ पु. (बन्धनाय स्तम्भः) हाथीने बांधवानो थांभलो, कोईपण बांधवानो थांभलो.

बन्धनागार न (बन्धनस्य आगारम्) केदखानुं जेल.

बन्धनालय पु (बन्धनस्य आलयः) उपरनो अर्थ

बन्धस्तम्भ पु (बन्धार्थं स्तम्भः) हाथीने बांधवानो थांभलो, बांधवानो थांभलो

बन्धित्र पु (बन्ध+इत्र) कामदेव, चामडानो पंखो, बीजणो।

बन्धु पु. (बध्नाति मनः स्नेहादिना, बन्ध्+उ) ज्ञाति भाई बान्धव, सगोत्र जे एक वंशमां उत्पन्न थयेलो, मित्र, पिता माता भाई विगेरे बंधुजीव वृक्ष-बपोरीयानुं झाड

बन्धुक पु. (बन्ध+उक) बन्धुजीवक-बपोरीयानुं झाड.

बन्धुजन पु (बन्धु जन) बंधु भाइबंध कुटुंबी मा बाप सगा वहालां विगेरे.

बन्धुजीव पु (बन्धुरिव जीवति जीव+अच्) बपोरीआनुं झाड.

बन्धुजीवक पु. (बन्धुरिव जीवयति जीवि+ण्वुल्) उपरनो अर्थ

बन्धुता स्त्री. (बन्धूनां समूहः तल्+टाप्) बंधुओनो समूह, बंधुपणुं

बन्धुत्व न (बन्धोर्भावः त्व) बन्धुपणुं

बन्धुदत्त न (बन्धुना दत्तम्) स्त्रीना बांधवोए आपेल स्त्रीधन.

बन्धुदत्त त्रि (बन्धुना दत्त) बंधुओए आपेल.

बन्धुर पु न सारथी

बन्धुर न. (बन्धु+उरच्) मुकुट, ओतुं सिंह, एक जातनो भोग.

बन्धुर पु („) बपोरीयानुं झाड, हंस, बगलो, वालंदी नामना औषधि.

बन्धुर त्रि („ „) मनोहर सुंदर, उंच नीच, नम्र, नीचुं उंचुं स्तन विगेरे

बन्धुरा स्त्री. (बन्धुर+स्त्रियां टाप्) वेश्या स्त्री.

बन्धुल त्रि. (बन्धून् लाति स्नेहेन गृह्णाति बन्धु+ला+क) मनोहर, सुंदर, नम्र.

बन्धुल पु (बन्धुं लाति, ला+क) छीनाळनो छोकरो, असतीपुत्र, बपोरीयानुं झाड.

बन्धूरहित त्रि. (बन्धुना रहित) बंधुरहित्त अंशहीन

बन्धूक पु. (बध्नाति स्नेहार्द्रेण चित्त बन्धु+ऊक) बपोरीयानुं झाड.

बन्धूक न („ „) बंधूक-बन्धुक नामनो वृक्षविशेष.

बन्धूकपुष्प पु (बन्धूकस्य बन्धुजीवस्य पुष्पमिव पुष्पं यस्य) पीतसाल वृक्ष

वध पु (हन्+घञ् वधादेश वध्योरित्यात्) મારી નાખવુ, ઠાર મારવુ, વધ, નાશ.
वध् (चु उभ स सेट् वाधयति+ते) બાધવુ, કેદ પકડવુ, નિયમમા લેવુ
वध् (भ्वा आ सक सेट् बीभत्सते) નિંદવુ, બાધવુ
वधक त्रि (वध्+क्वुन्) વધકરનાર, મારી નાખનાર, ઠાર મારનાર
वधक पु (,, ,,) વ્યાધિ, રોગ, મૃત્યુ.
वधकाम्या स्त्री (वधस्य काम्या) ઠાર મારવાની ઇચ્છા, વધ કરવાની ઉમેદ
वधजीविन् त्रि (वधेन जीवति, वध+जीव्+णिनि) કોઇને મારી નાખવાના કામ ઉપર જીવનાર પારધી કસાઇ વિગેરે
वधत्र न (वध्+करणे कत्रन्) અસ્ત્ર, હથિઆર
वधदण्ड पु (वधस्य दण्ड) મારી નાખવાની સજા, વધની શિક્ષા
वधस्थली स्त्री (वधाय स्थली) ગુન્હેગારને ફાસી દેવાનુ અથવા શૂલિએ દેવાનુ ઠેકાણુ, સ્મશાન
वधस्थान न (वधार्थं स्थानम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वधाङ्कक न (वध अङ्कमत्र कप्) કેદખાનું, જેલ
वधार्ह त्रि (वधमर्हति अर्ह्+अण्) મારી નાખવા યોગ્ય, ઠાર મારવા યોગ્ય
वधिर त्रि (वध्नाति कर्णे, वन्ध्+किरच्) બહેરૂ, શ્રવણેન્દ્રીય રહિત
वधिरता स्त्री (वधिरस्य भाव तल्+टाप्) બહેરાપણુ બહેરાશ
वधिरत्व न (वधिरस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
वधिरिमन् पु (वधिरस्य भाव दृढा० इमनिच्) બહેરાશ, બહેરાપણુ
वधू स्त्री (वध्नाति ममतया वन्ध्+उ न लोप उह्यते वह्+ऊ धश्चान्तादेशो वा) ભાર્યા, વહુ, નારી, પૃક્કા-કપૂરીમધૂરી વનસ્પતિ, નવી પરણેલી સ્ત્રી, પુત્રની સ્ત્રી, શારિવા ઔષધિ, શઠી-કચૂરો
वधूजन पु (वधूरेव जन) વહુ, સ્ત્રી
वधूटशयन न (वधूटीनां शयनमिव पृषो ईकारस्याकार) ગોખ-નાનું જાલીયુ
वधूटि स्त्री (अल्पवयस्का वधू, वधू+अल्पार्थे टि) જુવાન સ્ત્રી
वधूटी स्त्री. (वधू+अल्पार्थे टि+ङीप्) જુવાન સ્ત્રી, સૌભાગ્યવતી સ્ત્રી
"नूतनजलधररुचये गोपवधूटीदुकूलचौराय" भाषा
वधूत्सवप्रसव पु (वध्वा उत्सव आर्त्तव स इव प्रसव पुष्पादिर्यस्य) "रक्ताम्लान" નામનું વૃક્ષ
वधूत्सव पु ઉપરનો અર્થ
वधोद्यत त्रि (वधाय उद्यत) મારી નાંખવા તૈયાર થયેલ
वधोपाय पु (वधाय उपाय) મારી નાંખવા માટેનો ઉપાય
वध्य त्रि (वधमर्हति, हन्+यत् वधादेश) વધ કરવા લાયક, મારી નાખવા યોગ્ય
वध्य त्रि (वन्धमर्हति, वन्ध्+यत् न लोप) જેલમાં પુરી રાખવા લાયક
वध्यता स्त्री (वध्यस्य भाव तल्+टाप्) મારી નાખવા યોગ્યપણું, વધ કરવા લાયકપણુ
वध्यत्व न (वध्यस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
वध्यपाल पु (वध्य पालयति पाल्+अण्) કેદખાનાનો રક્ષક, જેલર
वध्यपालक पु (वध्यपाल+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.
वध्यभूमि स्त्री (वध्यस्य भूमि) ગુનેહગારને ફાસી કે શૂળી દેવાનુ સ્થાન, સ્મશાન
वध्यस्थान न (वध्यस्य स्थानम्) ઉપરનો અર્થ
वध्योग पु તે નામે એક ૠષિ
वध्र न (वध्यतेऽनेन, वन्ध्+ष्ट्रन्) સીસુ
वध्री स्त्री (वध्यतेऽनया, ,, ,, +ङीप्) ચામડાની દોરી, વાધરી
वध्रय न જોડો, મોજડી, પગરખુ
वध्वा स्त्री (वंध्+क्त्वा) બાધીને
वन् (तना आ द्विक सेट् वनुते) યાચવુ, માગવું.
वन्ध् (क्रया प स अनिट् वध्नाति) બાંધવુ
उद्+वन्ध्-उद्वध्नाति ઉંચુ કરીને બાધવુ
अनु+वन्ध्-अनुवध्नाति અનસરવુ, પાછળ જવુ
नि+वन्ध्-निवध्नाति નિયમપૂર્વક બાધવુ
निर्+वन्ध्-निर्वध्नाति આગ્રહ કરવો
प्र+वन्ध्-प्रवध्नाति ગુથવુ, કાલ્પનીક કહેવુ.

સ્વામી.

बर्हिःशुष्मन् पु. (बर्हिः कुशः शुष्म बलमस्य) અગ્નિ.

बर्हिषद् पु. ब. व. (बर्हिषि सीदति सद्+क्विप्) તે નામે એક પિતૃગણ.

बर्हिष्केश पु. (बर्हिः कुश इव केश) અગ્નિ.

बर्हिष्ठ त्रि. (बर्हिषि कुशे तिष्ठति स्था+क वा षित्वं षत्वं च. पृषो. साधुः) દર્ભ ઉપર રહેનાર.

बर्हिष्ठ न. (" ") સુગન્ધીવાળો, રેશારનો આમળ.

बर्हिष्मत् त्रि. (बर्हिरस्त्यस्य मतुप्) દર્ભવાળુ.

बर्हिष्य त्रि. (बर्हिषि दत्त यत्) દર્ભ ઉપર રાખેલ પીંડ વિગેરે.

बर्हिस् न. (बृंह्+बृंहेर्नलोपश्च इसि) દર્ભ, દાભ ઘાસનો ભેદ, દીપ્તિ, કાન્તિ, અગ્નિ.

बल् (भ्वा. प. अ. सेट् बलति) જીવવું, ધાન્ય અટકાવવું.

बल् (भ्वा. उभ. स. सेट् बलति-ते) દેવું, આપવું, વધ કરવો, નિરૂપણ કરવું, સમજાવવું, ઉચ્ચારવું.

बल् (चु. उभ. स. सेट् बालयति) નિરૂપણ કરવું, સમજાવવું.

बल न. (बलति जीवयति इति बल्+अच्) અન્ન.

बल न. (बल्+अच्) દેહનું સામર્થ્ય તાકાત-જોર, સ્થૂળપણું, સાત ધાતુ રૂપ વીર્ય દેહ, હરી પાણ રૂપ, બોળ.

बल पु. (बलते निरूपयति लोकमिति, बल्+अच्) કાગડો, બળદેવ, વરણ વૃક્ષ, તે નામે એક દૈત્ય, મેઘ.

बल त्रि. (बल+अस्त्यर्थे अच्) બળવાન્, જોરાવર, મજબૂત.

बलक्ष पु. (बलं बाल्यमवलम्ब्य क्षीव+क) ધોળો રંગ.

बलक्ष त्रि. (बलक्ष+अस्त्यर्थे अच्) ધોળા રંગનું, ધોળું.

बलज न. (बलम् जायते, बल+जन्+ड) ખેતર, દરવાજો, યુદ્ધ, ધાન્ય.

बलज त्रि. (बलाज्जायते, बल+जन्+ड) બળથી ઉત્પન્ન થનાર, જોરથી પેદા થનાર.

बलजमनी स्त्री. (बलस्य जननी) બળદેવની માતા-

રોહિણી.

बलजा स्त्री (बलम् बलजनकवस्तुजातिमत् जायते, बल+जन्+डा) ખેર ને પૃથ્વી.

बलज्ञ त्रि. (बलज्ञ वै. प्रा.) પોતાની શક્તિ અનુસાર.

बलदी स्त्री. भद्रेक उपरनी मजबिका—नानी मजली.

बलद पु. (बलं ददाति दा+क) ખળો વૃક્ષ, પૌષ્ટિક ક્રિયાના સાધન રૂપ એક અગ્નિ.

बलद त्रि. (" ") બળ આપનાર, પૌષ્ટિક.

बलदा स्त्री. (बलद+स्त्रियां टाप्) અશ્વગંધા નામની વનસ્પતિ.

बलदामिला स्त्री (बलेन दीव्यति) अग्नि

बलदेव पु. (बलेन दीव्यति, दिव्+अच्) બળરામ, વાયુ.

बलदेवा स्त्री (बलदेव+स्त्रियां टाप्) ત્રાયમાણ ઔષધિ.

बलद्विष् पु (बलं बलासुरं द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ઇન્દ્ર.

बलनिग्रह पु. (बलस्य निग्रहः) બળનું રોકાણપણું, જોરનું રુંધવું.

बलनिषूदन पु. (बलं निषूदयति बल+नि+सूद+ल्यु) ઇન્દ્ર.

बलप्रसू स्त्री. (प्रसूते इति प्रसू: बलस्य प्रसू:) બળદેવની માતા રોહિણી.

बलमद पु. (बलमत्त वै. प्रा.) દેહને માટે જોરનું અભિમાન.

बलभद्र पु. (बलं भद्रं श्रेयस्कर यस्य बल+अस्त्यर्थे अच् यद्वा बलमपि भद्र सौम्य) બળરામ, લોધ્ર વૃક્ષ, હેમન્ત, વૈષ્ણવ જાત.

बलभद्रा स्त्री. (बलेषु भद्रा) ત્રાયમાણા ઔષધિ, એક જાતની કુમાર.

बलभद्रिका स्त्री. (बलभद्रा+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वम्) ઉપરનો અર્થ.

बलभिद् त्रि. (बलं भिनत्ति, भिद्+क्विप्) સૈન્યને ફાડી નાખનાર, સૈન્યમાં ભંગાણ પાડનાર.

बलभिद् पु. (" ") ઇન્દ્ર.

बलराम पु. (बलेन रमते, रम्+बाहुलकात् कर्तरि घञ्) બળદેવ.

बलरिपु पु. (बलस्य तन्नामासुरस्य रिपुः) ઇન્દ્ર.

वन्धूर त्रि (वन्ध्+ऊरच्) સુન્દર, મનોહર, નમ્ર, ઉંચી નીચી જમીન વિગેરે
वन्धूर न (वन्ध्-बन्धने+ऊर) છિદ્ર, બાકું
वन्धूलि पु („ „ +ऊलि) બપોરીયાનુ ઝાડ
वन्ध्य त्रि (वन्ध्+यक्) વાઝીયુ, નિષ્ફળ.
वन्ध्य त्रि (वन्ध्+कर्मणि य) બાધવા લાયક
वन्ध्यफल पु (फले वन्ध्य पूर्वनि) ફલહીન વૃક્ષ
वन्ध्या स्त्री (वन्ध्+यक्+स्त्रियां टाप्) વાઝણી સ્ત્રી, બાલા નામનો સુગન્ધિ પદાર્થ, એક જાતનો યોનિરોગ
वन्ध्याकर्कटी स्त्री (वन्ध्याया उपकारिणी कर्कटी) એક જાતની કડવી કાકડી
वन्ध्याकर्कोटकी स्त्री (वन्ध्याया उपकारिणी कर्कोटकी पुत्रप्रदत्वात्) વાઝણી કકોડી, ફક્ત ફૂલવાળી કકોડી
वन्ध्यातनय पु (वन्ध्यायास्तनय इव) મિથ્યાપદાર્થ, વાઝણીના છોકરા જેવો મિથ્યા પદાર્થ
वन्ध्यासुत पु (वन्ध्याया सुत इव) ઉપરનો અર્થ
वभूवस् त्रि (भू+वस्) હોતુ, થતું
वभ्र् (भ्वा पर सक सेट् वभ्रति) ગમન કરવુ, જવુ
वभ्रवी स्त्री (वभ्रो शिवस्यय पत्नी, वभ्रु+अण्+ङीप्) દુર્ગા દેવી
वभ्रि पु (वभ्र्+इन्) વત્ર
वभ्रि त्रि (भृ+क्विन् द्वित्वम्) ધારણ કરતું, પોષણ કરનાર
वभ्रु पु (बिभर्त्ति भरति वा, भृ+कु द्वित्वम्) શિવ, વિષ્ણુ, અગ્નિ, નોળીયુ, તે નામે એક દેશ, તે નામનો એક મુનિ, પીગળો રગ, ઉદર, તે નામે એક યાદવ
वभ्रु त्रि (भृ+उणा कु द्वित्व वभ्र्+उ वा) પીગળા રગનુ, પીગળુ, વિશાલ
वभ्रु पु व બભ્રુ દેશમા રહેનાર
वभ्रुधातु पु (वभ्रु पिङ्गलो धातु) સોનુ, ગેરૂ
वभ्रुवाहन पु મણિપુરનો એક રાજા
वम्र् (भ्वा पर स सेट् वम्रति) ગમન કરવુ, જવુ
वम्भर पु. (वम्म्+अच् रा+क) ભમરો
वम्भरालि स्त्री (वम्भराणां आलि) ભમરાની પક્તિ ભમરાઓની હાર
वम्भारि त्रि (भृ+इन् द्वित्व अभ्यासे मुम्) સર્વનું ભરણુ પોષણુ કરનાર.
वर न (वृ+अच्) આદુ, તજ, કેસર, તે નામે એક સુગન્ધી દ્રવ્ય
वर पु (वृ+कर्मणि अच्) વર, જમાઇ, વરદાન, છીનાળવો, વ્યભિચારી
वर न (वृ+भावे अप्) વરવુ, સ્વીકારવુ
वरम् अव्य (वृ+वा असु) સારૂ, ઠીક, થોડુ-ઇષ્ટ.
वरा स्त्री (वृ+अच्+टाप्) હરડા બેડાં અને આમળા, ગળો, હળદર, વનસ્પતિ બ્રાહ્મી, વનસ્પતિ પાઠા, તાવડિગ, મેદા વનસ્પતિ
वरी स्त्री (वर+गौरा ङीप्) શતાવરી વનસ્પતિ
वर्जह न ગાયો વિગેરેના દૂધની ઉત્પત્તિનુ સ્થાન.
वर्ब् (भ्वा प सक सेट् वर्बति) જવુ, ગમન કરવુ
वर्वट पु (वर्व+अटन्) એક જાતના અડદ
वर्वटी स्त्री (वर्वट+गौरा ङीप्) ડાગેર, વેશ્યા સ્ત્રી
वर्वणा स्त्री (वर्व्+ल्यु+टाप्) આમમાની રગની માખી.
वर्वर त्रि મૂર્ખ, જગલી
वर्वुर न (वर्व्+उरच्) પાણી
वर्ह् (भ्वा आ म सेट् वर्हते) આપવુ, દેવુ, વિસ્તારવુ, બોલવુ, મારી નાખવુ, ઠાર મારવુ, ઢાકવુ, કહેવુ
वर्ह न (वर्ह्+अच्) મોરનુ પીછુ, પાદડુ, પરિવાર.
वर्ह पु („ „) મોરનુ પીછુ, પરિવાર.
वर्हकेतु पु (वर्ह केतुश्चिन्ह यस्य) નવમા મનુનો પુત્ર.
वर्हवत् पु (वर्ह+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व.) મોર પક્ષી
वर्हवत् त्रि („ „) મોર પીછાવાળુ
वर्हस् न (वर्ह्–स्तुतौ+असुन्) આસ્તરણ, પાથરણુ.
वर्हि न (वर्ह्+इन्) દાભ, દર્ભ
वर्हिकुसुम पु (वर्हि वर्हयुक्तमिव कुसुममस्य) મોરપીચ્છ વૃક્ષ
वर्हिण पु (वर्ह्+इन णत्वम्) મોર પક્ષી
वर्हिन् पु (वर्ह्+अस्त्यर्थ इन्) મોર પક્ષી
वर्हिपुष्प पु (वर्हि वर्हयुक्तमिव पुष्पमस्य) मयूरपिच्छ નામનુ વૃક્ષ
वर्हिर्मुख पु (वर्हि वह्निर्मुखमस्य) દેવ
वर्हिवाहन पु (वर्ही मयूरो वाहनमस्य) કાર્તિક

मूल, जल द्रुत रस युक्त इति
(१) बल उत्ताप बल्लाल गढ़त, बल्लाभ बिम्ब, पुष्प पुष्प द्रुत दम आयम आयाम, उत्तम आरोह, आरोह परिणाह युक्त इति
बलाया स्त्री. (बलाय आया येषा) ते नामे क्षुप वनस्पति.
बलाध्यक्ष पु (बलस्य अध्यक्षः) सेनाधिपति.
बलानुज पु (बलस्य बलरामस्य अनुजः) श्रीकृष्ण.
बलान्वित त्रि (बलेन अन्वित) बलवान, सेना सहित सैन्य युक्त.
बलात्कारेण अव्य बलात्कारथी हठथी.
बलापञ्चक न. (बलाया पञ्चकम्) बला महाबला नागबला—अतिबला—राजबला—ए पांच औषधि
बलाबलाधिकरण न (बलं अबलं च ते अधिक्रियेते अधि+कृ+आधारे ल्युट्) व्याकरण—अनेक शास्त्रना बलाबलनो निर्णय करावनार व्यक्तिओ करेल एक न्याय.
बलामोटा स्त्री. (बलमामोटयति, आ+मुट्+अण्+टाप्) जेथी बल भांगे ते नामनी वनस्पति
बलाय पु (बलस्य अय लाभम्) वरण वृक्ष.
बलाराति पु (बलस्य दानवस्य अरातिः) इन्द्र.
बलावलक पु (बलाय समर्थाय अलति पर्याप्नोति अल+ण्वुल्) पाणीआमळानुं झाड.
बलावलेप पु (बलस्य अवलेप) बळनो मद
बलाश पु. (बलमश्नाति अश्+अण्) शरीरमांनी कफ धातु
बलाशक पु. (बलाश+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ
बलास पु (बलमस्यति क्षिपति, बल+अस) बलाश शब्द जुओ.
बलासक पु (बलास+स्वार्थे क) शरीरमांनी कफधातु
बलासघ्नी स्त्री (बलासं हन्ति हन्+टक्+ङीप्) तेज नाम.
बलासवस्त पु. ते नामे एक रोग, फुल.
बलाह न (बलं आहन्ति आ+हन्+क्विप्) पाणी—जळ.
बलाहक पु. (बलेन हीयते, बल+हा+क्वुन्, पृषो दराव्यादि दूषो.) मेघ, नागभेद, पर्वत, दिक्पालनो घोडो ते नामे एक सर्पराज ते नामे एक दैत्य.
बलाहकाम्बु पु. (बल जलमर्पयति, बल+ऋ+क) एक जातनुं झाड.
बलि पु (बल्यते दीयते, बल—दाने+इन्) पूजा, भेट राजाओ वगेरेथी लेवातो कर, अथवा चोथ अंशादिकथी करातां यज्ञ वगेरे पैकी कृत्य, विरोचननो पुत्र एक दैत्य बलिराजा पेटनो अमुक भाग, सुताने स्थंभ अनुसार ऋषि विन्दु सुतदि राजना वखतना सुतप राजानो पुत्र, वैश्वदेव निमित्ते काढेल पिंडरूपे आपवानुं अन्न.
बलि स्त्री. (बलति बल—प्राणने+इन् बलयोरभेदात्) वृद्धावस्थाथी शरीरे पडती करचली
बलिक पु. (बलि+स्वार्थे क) बलि शब्द पु जुओ.
बलिकरम्भ पु देवता माटेनुं एक जातनुं पायस.
बलिकर्मन न. (बलेः कर्म) बलिदाननुं कर्म वगेरे विधि.
बलिका स्त्री (बलेव बला+स्वार्थे कन् अत इत्त्वं च) अतिबला नामे वनस्पति, घरना छापरानो छेडानो भाग
बलिच्छद्म न (बलये छद्म) बाण पुष्प.
बलिदान न (बलये दानम्) बलिदान.
बलिध्वंसिन् पु (बलिं बलवन्तं ध्वंसयति, ध्वंस्+णिच्+णिनि) विष्णु.
बलिन् त्रि (बल+मत्वर्थे इनि) बलवान जोरावर.
बलिन् पु. (,,) ऊंट, पाडो, बळद, सूअर, मोगरानुं झाड, कफ, अडद, नागोद.
बलिभ त्रि (बलिः वलिर्वा अस्यास्ति बलि+भाक्—दिलाभ) वृद्धावस्थाथी शरीरे करचलीओवाळु
बलिभुज पु (बलेत्वाराजस्य प्रतिबन्ध दैत्यस्य मार्ग) बलीराजनो पुत्र—बाणासुर.
बलिनी स्त्री. (बलं देवैर्बलात्कारेण इनि+ङीप्) ते नामे एक क्षुप वनस्पति.
बलिपुष्ट पु. (बलिना वैश्वदेवबलिदानेन पुष्ट) कागडो.
बलिपोदकी स्त्री. (बले पोदकी उपोदकी) एक जातनुं शाक पोईनी जुओ.
बलिप्रिय पु. (बलिना प्रीणाति प्री+क) लोध्रक झाडनुं झाड.)

चलल पु (चल लाति ला-क, चल्+क्लच् वा) બળદેવ, બળરામ

चलवत् त्रि (चल+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) બળવાન, મજબુત, પુષ્ટ, સૈન્યવાળુ

चलवत् अव्य (चल+अतिशये मतुप् मस्य व) ઘણુ, અત્યન્ત, અતિશય

चलवत्ता स्त्री (चलवतो भावः तल्+टाप्) બળવાનપણુ

चलवत्त्व न (चलवतो भाव त्व) બળવાનપણુ,જોરાવરપણુ

चलवर्द्धन त्रि (चल वर्द्धयति, वर्धू+णिच्+ल्यु) બળને વધારનાર, જોર વધારનાર

चलवर्द्धन पु (,, ,,) ઉત્સર્જન અથવા ઉપાકર્મનો ગ્થ ડિલાગ્નિ

चलवर्द्धिन् त्रि (चल वर्द्धयति, चल+वृध्+णिनि) બળને વધારનાર, સામર્થ્ય વધારનાર.

चलवर्द्धिनी स्त्री (चल वर्धयति, वृध्+णिनि+ङीप्) જીવક ઔષધિ

चलवल्लभा स्त्री (चलस्य वल्लभा) દારૂ, મદિરા,બળરામની વહાલી સ્ત્રી વિગેરે

चलवसा स्त्री ગધક

चलविन्यास पु (चलानां सैन्यानां विशेषेण दुर्भेद्यत्वेन न्यास स्थापनम्) સૈન્યની વ્યૂહરચના, લશ્કરની ગોઠવણી

चलवृत्रनिषूदन पु (चल+वृत्र+नि+षूद्+ल्यु) ઇન્દ્ર

चलवृत्रहन् पु (चल+वृत्र+हन्+क्विप्) ઇન્દ્ર

चलव्यापृत त्रि (चल्वाटच जै प्रा) સૈન્યમા લાગી ગયેલ, લશ્કરમા પરોવાઈ ગયેલ

चलशत्रु पु (चलस्य शत्रु) ઇન્દ્ર

चलशालिता स्त्री (चलशालिनो भाव तल्+टाप्) જોરાવરપણુ, બળવાનપણુ

चलशालित्व न (चलशालिनो भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

चलशालिन् त्रि (चलेन शालते, शाल्+णिनि) બળવાન, જોરાવર

चलसूदन पु (चलं तन्नामकमसुर सूदयति, सूद्+ल्यु) ઇન્દ્ર

चलस्थिति स्त्री (चलस्य स्थिति) લશ્કરની છાવણી, સૈન્યનો પડાવ

चलहन् पु (चलनामानमसुर चल वा हन्ति, हन्+टक्) ઇન્દ્ર, શરીરમા રહેલ કફ ધાતુ, બળરામ

चलहीन त्रि (चलेन हीनः) કમજોર, બળ વગરનું, નિર્બળ

चलहीनता स्त्री (चलहीनस्य भाव तल्+टाप्) નિર્બળતા, કમજોરી

चलहीनत्त्व न (चलहीनस्य भाव त्व) કમજોરપણુ, નિર્બળપણુ

चला स्त्री (चल कार्य्यत्वेनास्त्यस्य अच्+टाप्) તે નામની ક્ષુપ વનસ્પતિ, વિશ્વામિત્રે રામને આપેલી એક અસ્ત્રવિદ્યા

चला स्त्री (,, ,,) નાગરવેલ, બલદાણા, વાવડિંગ, જયંતી વનસ્પતિ, પૃથ્વી, લક્ષ્મી

चलाक पु (चलेन अकति, चल+अक्+अच्) બગલો

चलाका स्त्री (चलाक+स्त्रियां टाप्) બગલી, બગલાની હાર, કામુકી-મૈથુનની ઇચ્છાવાળી સ્ત્રી
"सेविष्यन्ते नयनसुभग खे भवन्त चलाका" मेघदूते।

चलाकाश्व पु તે નામનો એક રાજા

चलाकिन् त्रि (चलाका+क्रीडा इनि) બગલાની હારવાળુ, બગલીવાળુ, કામુકી સ્ત્રીવાળુ

चलाकिन् पु (,, ,,) તે નામે એક ધૃતરાષ્ટ્રનો પુત્ર.

चलाङ्कक पु (चल्युक्तामङ्कमत्र कप्) વસન્ત કાળ

चलाञ्चिता स्त्री (चलेन अञ्चिता) બળરામની વીણા

चलाट पु (चलाय तत्रानाय अटति गच्छति उदर, अट्+अच्) મગ

चलाढ्य त्रि (चलेन आढ्य) બળવાન, જોરાવર

चलात् अव्य (चल सामर्थ्य कारणत्वेनानति, अन्+क्विप् निपा) બળથી, જોરજુલમથી, હઠથી

चलात्कार पु (चलात्+कृ+भावे घञ्) બળપૂર્વક કરવુ, હઠથી કરવુ

चलात्मिका स्त्री (चल्मेवात्मा स्वरूप कारणत्वात् यस्या कप्) તે નામે એક વૃક્ષ

चलादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ

(१) "चल, कुल, तल, दल, वट, लकुल, उरल, पुल,

રમાવાની મોર.

बर्हिषिनी स्त्री. (बर्हिण+बहुत्वे इनि+ङीप्) સુંદર પીછાંવાળી મોર.

बल्ह् (भ्वा आ सेट् अकर्मक) વધ કરવો, મારવું, દાન કરવું, દુઃખ દેવું. પર અર્થનું ક્રિયા.

बस्त पु. (बस्त+अच्) બોકડો, બકરો.

बस्तक पु. (बस्त+स्वार्थे क) બકરાનો બચ્ચ.

बस्तकर्ण पु. (बस्तकर्ण इव पर्णान्यस्य बस्य) સાગનું ઝાડ.

बस्तकर्ण पु. (बस्तस्य कर्णः) બકરાનો કાન.

बस्तगन्धा स्त्री. (बस्तस्य गन्ध इव गन्धो यस्याः) અજમી તુલસી, અજગંધા.

बस्तमोदा स्त्री. (बस्तस्य मोदो यस्याः) અજ મોદ.

बस्तशृङ्गी स्त्री. (बस्तस्य शृङ्ग इव पर्णान्यस्याः) વનસ્પતિ મેઢાશીંગ.

बंह् (बहि-वृद्धौ भ्वा. आ. सक. सेट् इदित् बंहते) વૃદ્ધિ પામવી, વધવું.

बहल त्रि. (बहि+कलच् इदितान्नुम् न लोपश्च) પુષ્કળ, ઘણું, જાડું.

बहल पु. (बंहि+कलच् इदितान्नुम् नलोपश्च) આંખની પાંપણનો એક રોગ.

बहलाक्ष पु. (बहलानि अक्षीणि यस्य) મેઢાશીંગ.

बहु त्रि. (बंहि+कु नलोपः) ઘણું, બહુ પુષ્કળ, સંખ્યા વાચક અનેક સંખ્યાવાળું.

बहुक पु. (बहु+स्वार्थे कन्) કરચલો, સૂર્ય, આક ઝાડ, ચાતક પક્ષી.

बहुक त्रि. (,,) પાણી માટે ખોદનાર.

बहुकण्टक पु. (बहूनि कण्टकानि यस्य) ઘણા કાંટા, હેંગી ખાખ, ધમાસો.

बहुकण्टक त्रि. (बहूनि कण्टकानि यस्य) ઘણા કાંટાવાળું, અતિશય કાંટાવાળું.

बहुकण्टका स्त्री. (बहूनि कण्टकानि यस्याः) અગ્નિદમની નામની ઔષધિ.

बहुकन्दा स्त्री. (बहवः कन्दाः कन्दकाः यस्याः) એક વેલી.

बहुकन्द पु. (बहुः कन्दो यस्य) સૂરણ.

बहुकन्दा स्त्री. (बहवः कन्दाः यस्याः) કાકડી.

बहुकर त्रि. (बहु करोति इति कर्तरि, बहु+कृ+ट) સમાજ-સભારી વિશે સાર કરનાર.

बहुकर त्रि. (बहूनि कर्माणि करोति, कृ+अच्) ઘણાં કામ કરનાર, અતિશય કામ કરનાર.

बहुकर पु. (बहु करोति कृ+अच्) ઊંટ.

बहुकरी स्त्री. (बहुकर+स्त्रियां जाति ङीष्) ઊંટડી, સાંઢણી.

बहुकरी स्त्री. (बहु+कृ+करणे अच्+ङीप्) સાવરણી.

बहुकर्णिका स्त्री. (बहवः कर्णा इव पर्णान्यस्याः कप्+ टाप् अत इत्वम्) વનસ્પતિ ઉંદરકાની.

बहुकुसुमित त्रि. (बहूनि कुसुमानि संजातानि यस्य इतच्) ઘણું ફૂલવાળું વૃક્ષ વિગેરે.

बहुकूर्च पु. (बहूनि कूर्चान्यस्य) નાળીએર.

बहुगन्ध पु. (बहुर्गन्धो यस्मिन्) કુંદરુ.

बहुगन्ध न. (,,) એક જાતનો તજ.

बहुगन्धदा स्त्री. (बहुगन्धं ददाति, दा+क+टाप्) કસ્તુરી.

बहुगन्धा स्त्री. (बहुर्गन्धो यस्याः) જૂઈની કળી, પીળી જૂઈ, સફેદ જીરું.

बहुगर्हावाच् त्रि. (बहुगर्ह्या बहु निन्दिता वाक् यस्य) ઘણી નિંદા યોગ્ય વચનવાળું, ઘણું અસભ્ય બોલનાર.

बहुगुहा स्त्री. (बहुः गुहा यस्याः) એક જાતની વનસ્પતિ.

बहुगुण त्रि. (बहवः गुणा यस्मिन्) ઘણા ગુણવાળું, અનેકધારું.

बहुग्रन्थि पु. (बहवो ग्रन्थयो यस्मिन्) ઝાંખ, હેકડી.

बहुच्छिद्र त्रि. (बहु यथास्यात्तथा छिद्यते स्म, छिद्+क्त तस्य दस्य न डः) અનેક પ્રકારે કાપેલું, ઘણું કાપેલ.

बहुच्छिन्ना स्त्री. (बहुच्छिन्न+स्त्रियां टाप्) એક જાતની લતા.

बहुतन्त्रि त्रि. (बहवस्तन्त्रयो यस्य) ઘણી નાડીવાળું, ઘણા તારવાળું.

बहुतन्त्री त्रि. (बह्व्यः तन्त्र्यो यस्मिन्) ઘણા તાર વાળું, એક વાદ્ય.

बहुतन्त्रीक त्रि. (बहुतन्त्री+स्वार्थे कप्) જેને ઘણા તાર હોય તેવું વાદ્ય વિગેરે.

बलिप्रिय पु (बलिर्भक्ष्यद्रव्यबलिः प्रियो यस्य) કાગડો
बलिविन्ध्य पु रैवतक मनुनो ते नामनो એક પુત્ર
बलिभ त्रि (बलिश्चर्मसङ्कोचोऽस्त्यस्य, बलि+भ) વૃદ્ધાવસ્થાથી શરીરે કરચલીઓવાળું
बलिभुज् पु (बलिं वैश्वदेवद्रव्यं गृहस्थदत्तबलिं वा भुङ्क्ते भुज्+क्विप्) કાગડો
बलिमत् त्रि (बलिश्चर्मसङ्कोचोऽस्त्यस्य, मतुप्) વૃદ્ધાવસ્થાથી શરીરે કરચલીવાળું
बलिमन्दिर न (बलेः तन्नामकस्य दानवस्य राज्ञः मन्दिरम्) પાતાળ
बलिमुख पु (बलियुक्तं मुखं यस्य यद्वा बलिश्चर्मसङ्कोच-युक्तं मुखं यस्य) વાંદરો, વૃદ્ધતાની કરચલીઓવાળા મુખયુક્ત
बलिवत्स पु (बले वत्स इव) ગંધક
बलिवत्सा स्त्री ઉપર પ્રમાણે અર્થ
बलिष्ठ त्रि (अतिशयेन बली, बलिन्+इष्ठन्) અત્યન્ત બળવાન, ઘણું જોરાવર
बलिष्ठ पु (,, ,,) ઉંટ
बलिष्णु त्रि (बल्-सम्मान+इष्णु) અપમાન પામેલ
बलिसद्मन् न (बलेस्तदाख्यदैत्यस्य सद्म) પાતાળ
बलिहन् पु (बलिं हन्ति, हन्+क्विप्) વામનાવતાર વિષ્ણુ
बली स्त्री (बलि+पक्षे ङीप्) વૃદ્ધાવસ્થાથી પડેલી કરચલીઓ
बलीक पु (बालयति आवृणोति, बल्+ईकन् नि) ઘરના છાપરાનો છેવટનો ભાગ
बलीन पु વીંછી
बलीमुख पु (बली चर्मसङ्कोचस्तद्युक्तं मुखं यस्य) વૃદ્ધાવસ્થાની કરચલીઓ યુક્ત મુખવાળો
बलीयस् त्रि (अतिशयेन बली, बलिन्+ईयसुन्) ઘણું જોરાવર, અત્યન્ત બળવાન
बलीवर्द पु (ई लक्ष्मी वृ+विच् वर, तौ ईवरौ ददाति दा+क ईवर्द, बली चासौ ईवर्दश्च) બળદ
बलीशाक पु એક જાતનું ઝાડ
बलूल त्रि (बल्+सिध्मा वा लच् ऊङ्) બળવાન, જોરાવર
बलोत्कट त्रि (बलेन उत्कट) બળ વડે ઉત્કટ-ઉદ્ધત
बलोत्कटा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.
बलोत्तम त्रि (बलेन उत्तम) બળ વડે ઉત્તમ
बलोत्तमा स्त्री (बलेन उत्तमा) એક જાતની વનસ્પતિ
बलोपपन्न त्रि (बलेन उपपन्न) બળવાન, જોરાવર
बलोपेत त्रि (बलेन उपेत) બળવાન, જોરાવર
बल्य न (बलाय हित बल+यत्) પ્રધાન ધાતુ-શુક્ર-વીર્ય
बल्य त्रि (बलाय हितं बल+यत्) બળનું સાધન, બળને હિતકર
बल्य त्रि (बलेन निर्वृत्त यत्) બળથી બનેલ, થયેલ
बल्य पु તે નામે એક બૌદ્ધ ભિક્ષુક.
बल्या स्त्री (बलाय हिता यत्+टाप्) આસંધ વનસ્પતિ, અતિબળા વનસ્પતિ, એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, પ્રસારણી લતા
बल्याख्यपञ्चमूल न (बल्याख्य पञ्चमूल) બળા-ઉપલસરી-બો કોદળી-હળદર-ગોરક્ષાંગી એ પાંચ
बल्लव पु ગોવાળીયો, રસોઇઓ, પાંડવ ભીમસેન
बल्लवी स्त्री (बल्लव+स्त्रियां ङीप्) ગોપી-ગોવાલણ
बल्वजा स्त्री (बल्+क्विप् तं वजति, वज्+अच्+टाप्) એક જાતનું ઘાસ-ઉલપ
बल्ह (भ्वा आ सेट् बल्हते) વિસ્તારવું, ફેલાવવું, દેવું, આપવું, વધ કરવો, સ યાચના કરવી, માગવું દ્વિ०
बल्हि पु (बल्ह्+इन्) તે નામે એક ક્ષત્રિય, તે નામે એક દેશ
बव पु (ब वाति, वा+क) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ તે નામનું એક કરણ
बाष्कयणी स्त्री (बष्कयस्तरुणवत्सः सोऽस्त्यस्या, बष्कय+पामादि न+ङीप्) જુવાન વાછરડાવાળી ગાય
बस्कयनी स्त्री (बस्कयोऽस्याप्ति, बस्कय+पामा न+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
बष्कयिणी स्त्री (मस्क-गतौ+अयन् पृषो मस्य ब सस्य षत्वम् बष्कयोऽस्यास्ति इनि+ङीप्) જુવાન વાછ-

बहुपाद पु. (बहवः पादाः यस्य) वडनुं झाड.

बहुपाद् त्रि. („ „) घणा पगवाळुं, घणा मूळवाळुं.

बहुपुत्र पु. (बहवः पुत्रा इव पर्णान्यस्य) सातपुडानुं झाड.

बहुपुत्र त्रि. (बहवः पुत्रा यस्य) घणा छोकरांवाळुं.

बहुपुत्री स्त्री. (बहवः पुत्रा इव मूलान्यस्य ङीप्) शतमूली नामनी वनस्पति.

बहुपुत्रिका स्त्री. (बहुपुत्रा+के. प्र.) पूर्वकाळमां थयेली एक मातृका, स्कंदना देवोमांनी एक देवी.

बहुपुष्प पु. (बहूनि पुष्पाण्यस्य) लींबडानुं झाड.

बहुपुष्प त्रि. (बहूनि पुष्पाणि यस्य) घणां फूलवाळुं.

बहुपुष्पिका स्त्री. (बहुपुष्प+संज्ञायां कन्+टाप् अत इत्वम्) धावडीनुं झाड-वनस्पति.

बहुप्रज पु. (बह्व्यः प्रजाः यस्य) भूंड, सूअर. मुंज घास.

बहुप्रज त्रि. („) घणी प्रजावाळुं, घणां छोकरांवाळुं.

बहुप्रतिज्ञ त्रि. (बह्व्यः प्रतिज्ञा यस्मिन्) घणी प्रतिज्ञाओवाळुं.

बहुप्रद त्रि. (बहूनि प्रददाति प्र+दा+क) घणुं आपनार, उदार, सखावतवाळुं.

बहुप्रवाह त्रि. (बहवः प्रवाहा यस्य) घणा प्रवाहोवाळुं.

बहुप्रसू स्त्री. (बहून् प्रसूते, प्र+सू+क्विप्) घणां छोकरांवाळी स्त्री, घणां संततिवाळी स्त्री.

बहुफल पु. (बहूनि फलानि यस्य) कदंबनुं झाड, टेंटूनुं झाड, विकंकत-विकळो.

बहुफल त्रि. („ „) घणां फळवाळुं.

बहुफला स्त्री. (बहूनि फलानि यस्याः) भोंयरिंगणी-कटाई, काकमाची-कागडोळी नामे वनस्पति, क्षुद्रकारवेल्ली, तोदी, मासपर्णी, शशाण्डुली, इत्यादि वनस्पति.

बहुफलिका स्त्री. (बहुफला+संज्ञायां कन्+टाप् इत्वम्) एक जातनी बोरडी.

बहुफेली स्त्री. (बहुफेन+स्त्रियां ङीप्) धन्वन नामे वृक्ष.

बहुफेन त्रि. (बहु फेनं यस्मिन्) घणां फीणवाळुं.

बहुफेना स्त्री. (बहु फेनं यस्याम्) एक जातनुं झाड, सातला.

बहुबल पु. (बहु बलं यस्य) सिंह.

बहुबल त्रि. (बहु बलं यस्य) घणा बळवाळुं, अतिशय जोरावर.

बहुबली स्त्री. (बहुबल+स्त्रियां जातौ ङीप्) सिंहण.

बहुबल्ली स्त्री. केळीनुं झाड.

बहुबीज पु. (बहूनि बीजानि यस्य) एक जातनुं सीताफळनुं झाड.

बहुबीज त्रि. („ „) घणा बीवाळुं, पुष्कळ बीजवाळुं.

बहुबीज न. („ „) सीताफळ.

बहुभाष्य त्रि. (बहु भाष्यं यस्य) खूब बोलनारुं.

बहुभुज त्रि. (बहु भुनक्ति भुज्+क्विप्) घणुं खानार, बहु खानार.

बहुमञ्जरी स्त्री. (बह्व्यः मञ्जर्यः यस्याः) तुलसी.

बहुमत त्रि. (बहुभिर्मतम्) घणाए माने्लुं, अतिशय मान्य.

बहुमति त्रि. (बह्वी मतिर्बुद्धिर्यस्य) उदार प्रकृतिवाळुं.

बहुमल न. (बहु मलो यस्य) सीसुं-ए नामनी एक धातु.

बहुमल त्रि. (बहु मलो यस्मिन्) घणा मेलवाळुं, अतिशय मेलुं.

बहुमार्ग न. (बहवः मार्गाः यस्मिन्) चौटुं, चोक.

बहुमार्ग त्रि. (बहवः मार्गाः यस्य) अनेक मार्गवाळुं, घणा रस्तावाळुं.

बहुमूर्त्ति स्त्री. (बह्वी मूर्त्तिर्यस्याः) जंगली कपास.

बहुमूर्त्ति त्रि. (बहवः मूर्त्तयः यस्य) अनेक मूर्तिवाळुं, घणा रूप-स्वरूपवाळुं.

बहुमूत्रता स्त्री. (बहुमूत्रस्य भावः तल्+टाप्) एक जातनो पेशाबनो रोग के जेमां घणो पेशाब थाय.

बहुमूत्रत्व न. (बहुमूत्रस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

बहुमूर्धन् पु. (बहवः मूर्धानो यस्य) विष्णु, विराट् पुरुष.

बहुमूर्धन् त्रि. („ „) अनेक मस्तकोवाळुं.

वहुतम त्रि (वहु+अतिशये तमप्) અતિશય-ઘણુ.
वहुतर त्रि (वहु+अतिशये तरप्) અત્યન્ત ઘણુ, બહુ
वहुतरकणिश पु (वहुतराणि कणिशानि धान्यशीर्षाणि यस्य) એક જાતનું ધાન્ય
वहुतस् अव्य (वहुभ्य इत्यर्थे, वहु+तसिल्) ઘણુાથી, બહુથી
वहुता स्त्री (वहूनां भाव' तल्+टाप्) બહુપણું,ઘણા-પણુ
वहुतिक्त त्रि (वहुश्चासौ तिक्तश्च) અત્યન્ત કડવુ, ઘણુંજ કડવુ
वहुतिक्ता स्त्री (वहु तिक्तो रसो यस्याः) કાકમાચી વનસ્પતિ, કાગડીયુ
वहुतिथ त्रि (वहूनां पूरण, वहु+डट् तिथुक् च) અનેકની સખ્યાવાળુ, પુષ્કળ, ઘણું
वहुत्र अव्य (वहु+सप्तम्यर्थे त्रल्) અનેક દિશા-દેશ-કાળમા, ઘણામા
वहुत्व न (वहूनां भाव त्व) બહુપણુ, ઘણાપણુ
वहुत्वचक पु (वहुत्वगेव, वहुत्वच्+स्वार्थे कन्) ભોજ-પત્રનું ઝાડ
वहुत्वच् पु (वहव त्वचो यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वहुद त्रि (वहून् ददाति, दा+क) બહુ આપનાર, વણુ દેનાર
वहुदक्षिण त्रि (वहव दक्षिणा यस्य) ઘણી દક્ષિ-ણાવાળુ, અતિશય દક્ષિણાવાળુ
वहुदण्डिक त्रि (वहवो दण्डा सन्त्यस्य, वहुदण्ड+ठन्) ઘણા દડધારીઓવાળુ
वहुदण्डिन् त्रि (वहुदण्ड+अस्त्यर्थे इनि) ઘણા દડ-ધારીઓવાળુ
वहुदल पु (वहूनि दलान्यस्य) એક જાતનું અનાજ
वहुदल त्रि (वहूनि दलानि यस्य) ઘણા પાદડાવાળુ.
वहुदला स्त्री (वहूनि दलानि यस्याम्) એક જાતનુ પકવાન્ન
वहुदुग्ध पु (वहूनि दुग्धानीव चूर्णानि शुभ्रवर्णत्वात् यस्य) ઘઉ
वहुदुग्धा स्त्री (वहु दुग्ध यस्याम्) પુષ્કળ દુધવાળી ગાય
वहुदुग्धिका स्त्री (वहुदुग्धा+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वम्) થોરનુ ઝાડ
वहुदृष्ट त्रि (वहु दृष्ट येन) જેણે ઘણુ જોયેલ હોય તે, અતિશય જોયેલ, ઘણીવાર જોયેલ
वहुदेश्य त्रि (वहुदेसिय जै प्रा) થોડુ વધારે
वहुदोष त्रि (वहवो दोषा. यस्मिन्) ઘણા દોષવાળુ, અત્યન્ત દોષયુક્ત
वहुधन त्रि (वहु धनं यस्य) ઘણા ધનવાળુ
वहुधा अव्य (वहु+प्रकारे धाच्) બહુ પ્રકારે, ઘણા પ્રકારે, ઘણુ કરીને
"एकत्वेन प्रथक्त्वेन वहुधा विश्वतोमुखम्"
वहुधार न (वह्वय धारा यस्य) વજ્ર
वहुधार त्रि (,, ,,) ઘણી ધારવાળુ
वहुनाडीक पु (वह्वय नाड्य यस्मिन् वहुनाडी+कप्) દિવસ, થાભલો
वहुनट पु (वहुनड जै प्रा) નટની માફક અનેક વેશ ધારણ કરનાર
वहुनाद पु (वहुर्महान् नाद शब्दो यस्य) શખ
वहुपटु त्रि (ईषदून पटु) લગાર ઓછુ હોંશીયાર.
वहुपटु त्रि (वहु यथास्यात्तथा पटु) ઘણોજ હોશી-યાર, બહુ ડાહ્યું
वहुपत्र पु (वहूनि पत्राणि दलान्यस्य) ડુગળી
वहुपत्र त्रि (वहूनि पत्राणि यस्य) ઘણા પાદડાવાળુ.
वहुपत्र न (,, ,,) અભ્રક ધાતુ
वहुपत्रा स्त्री (वहुपत्र+स्त्रियां टाप्) વરૂણી પુષ્પ
वहुपत्रिका स्त्री (वहुपत्री+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्वः) ભોયઆબલી, મેથી, મહાશતાવરી
वहुपत्री स्त्री (वहुपत्र+गौरा ङीप्) તુળસી, લાખ, ગિંગિની વનસ્પતિ, બૃહતી-ભારિંગણી, એક જાતની કુવાર-ઘીકુવાર, ગોરક્ષ દુગ્ધા વનસ્પતિ
वहुपर्ण पु (वहूनि पर्णान्यस्य) સાતપુડાનું ઝાડ
वहुपर्ण त्रि (वहूनि पर्णानि यस्य) ઘણાં પાદડાવાળુ, અત્યન્ત પાદડાવાળુ
वहुपर्णिका स्त्री (वहूनि पर्णानि यस्या कप् टाप् अत इत्वम्) ઉદરકાની વનસ્પતિ
वहुपर्णी स्त्री (वहुपर्ण+गौरा ङीप्) મેથી
वहुपाद् पु (वहव पादा यस्य वा अन्त्यलोप) વડનું ઝાડ

એકજાતનું વૃક્ષ.

बहुवारक पु. (बहूनि स्थानानि वारयति बहु+वृ+णिच्+ण्वुल्) ગુંદાનું ઝાડ.

बहुवारम् अव्य. (बहु वार यस्मिन् कर्मणि) ઘણી વાર, વારંવાર.

बहुविध त्रि. (बहवः विधाः यस्य) ઘણું પ્રકારનું, અનેક પ્રકારનું.

बहुविस्तीर्ण त्रि. (बहु विस्तीर्णं यस्मिन्) ઘણું વિસ્તારવાળું, અત્યન્ત વિશાળ.

बहुविस्तीर्णा स्त्री. (बहु यथा स्यात्तथा विस्तीर्णा) કુંભિકા વૃક્ષ.

बहुवीज पु. (बहूनि बीजानि यस्मिन्) એક જાતના બીજનું ઝાડ.

बहुवीज त्रि. („) ઘણાં બીજવાળું.

बहुवीज न. ( ) સીતાફળ.

बहुवीर्य पु. (बहु वीर्यं तेजो यस्य) બહેડાનું ઝાડ, મરવો, તાંદળજાનું શાક, શીમળાનું ઝાડ.

बहुवीर्य्या स्त्री. (स्त्रीत्वात्) ભોંયઆમલી.

बहुवीर्य्य त्रि. (बहु वीर्यं तेजो यस्य) ઘણા વીર્યવાળું, ઘણું પરાક્રમી.

बहुव्रीहि पु. ( ) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ છ સમાસ પૈકી તે નામનો એક સમાસ.

बहुव्रीहि त्रि. (बहवो व्रीहयो यस्य) પુષ્કળ ધાન્યવાળું, ઘણી ડાંગરવાળું.

'तत्पुरुष ? कर्म धारय येनाहं स्यां बहुव्रीहि' – उद्भट।

बहुशत्रु पु. (बहवः शत्रवो यस्य) ચકલો.

बहुशत्रु त्रि. ( ) ઘણા શત્રુઓવાળું, અત્યન્ત શત્રુવાળું.

बहुशल्य पु. (बहु शल्यं यस्य) રાતા ખેરનું ઝાડ.

बहुशल्य त्रि. (बहूनि शल्यानि यस्य) અનેક ભાલાવાળું, ઘણા ભાલાવાળું.

बहुशस् अव्य. (बहु+शस्) બહુધા, અનેક વાર. "गुणत्वे बहुशो मिलोपितम्" कुमारे.

बहुशाख त्रि. (बहवः शाखा यस्य) ઘણી શાખાઓવાળું.

बहुशाख पु. („ „) થોરિયો.

बहुशाल पु. (बहुभिः शाखैः शल्+अच्) થોરનું ઝાડ.

बहुशिख त्रि. (बहवः शिखा यस्य) ઘણી શિખાઓવાળું.

बहुशिखा स्त्री. (बह्वी शिखा यस्याः) ગજપીંપર.

बहुशिरस् पु. (बहूनि शिरांसि यस्य) વિષ્ણુ.

बहुशिरस् त्रि. („) ઘણા માથાવાળું, અત્યન્ત મસ્તકવાળું.

बहुशृङ्ग पु. (बहूनि शृङ्गाणि यस्य) વિષ્ણુ. "चत्वारि शृङ्गाः त्रयो अस्य पादाः" श्रुतिः

बहुशृङ्ग त्रि. (बहूनि शृङ्गाणि यस्य) ઘણા શીંગડાંવાળું, ઘણાં શિખરોવાળું.

बहुश्रुत त्रि. (श्रु+भावे क्त, बहु श्रुतं येन) અનેક વાર શાસ્ત્ર સાંભળ્યું હોય એવું, ઘણું સાંભળેલ હોય તે, વિદ્વાન.

बहुश्रेयस् त्रि. (बहु श्रेयो यस्य) અનેક કલ્યાણવાળું, ઘણા કલ્યાણવાળું.

बहुश्रेयसी त्रि. (बहवः श्रेयांसः यस्य) અનેક કલ્યાણવાળું, ઘણી કલ્યાણકારી લક્ષ્મીવાળું.

बहुसन्तति त्रि. (बह्वी सन्ततिर्विस्तारोऽस्य) ઘણા મહોળા વિસ્તારવાળું.

बहुसंतति त्रि. (बह्वी सन्ततिर्यस्य) ઘણા સંતાનવાળું, અનેક સંતતિવાળું.

बहुसन्तति पु. („ „) એક જાતનો વાંસ.

बहुसम्पुट पु. (बहुः सम्पुटो यस्य) વિષ્ણુકન્દ કંદમૂળ.

बहुसार पु. (बह्वाः सारो यस्य) ખેરનું ઝાડ.

बहुसार त्रि. („) ઘણા સારવાળું, અનેક સારવાળું.

बहुसुत त्रि. (बहवः सुता यस्य) બહુ પુત્ર પુત્રીવાળું.

बहुसुता स्त्री. (बहवः सुता इव मूलान्यस्याः) શતમૂળી નામની વનસ્પતિ.

बहुसू स्त्री. (बहून् सूते, सू+क्विप्) બહુ જણનારી સ્ત્રી, ભૂંડણી, ડુક્કરી.

बहुसूति स्त्री. (बहु सूतिः प्रसवो यस्याः) ઘણીવાર વીયાયેલી ગાય, ઘણીવાર જણનારી સ્ત્રી.

बहुस्रव त्रि. (बहु यथा स्यात्तथा स्रवति स्रु+अच्) અનેક પ્રકારે-જ્ઞરનાર, અત્યન્ત ઝરનાર.

बहुमधा स्त्री. (बहु यथा स्यात्तथा स्रवति, स्रु+बहु+मधु) સલ્લકી નામનું વૃક્ષ.

ઘણા માથાવાળુ
वहुमूल त्रि (वहूनि मूलानि यस्य) અનેક મૂળીયાવાળુ, ઘણા મૂળવાળુ
वहुमूल पु (,, ,,) સરગવો, સ્થૂલસર–જુઓ. જગલી બકરો, તે નામનો એક નાગ.
वहुमूलक न (वहुमूल+सज्ञाया कन्) સુગન્ધીવાળો–ખસ,
वहुमूला स्त्री (वहुमूल+स्त्रियां टाप्) ભાકદી વનવનસ્પતિ, શતાવરી વનસ્પતિ
वहुमूली स्त्री (वहुमूल+स्त्रिया जाति ङीप्) જગલી બકરી
वहुमूल्य त्रि (वहु मूल्य यस्य) અત્યત કિમતનુ, બહુમૂલ્યનુ, મોઘુ
वहुमूल्य न (वहु च तत् मूल्य च) ઘણી કિંમત.
वहुरन्ध्रिका स्त्री (वहूनि रन्ध्राणि यस्या, सज्ञायां कन्+टाप् अत इत्वम्) મેદા નામની વનસ્પતિ
वहुरस त्रि (वहू रसो यस्मिन्) ઘણા રસવાળુ
वहुरस पु (वहू रसोऽस्मिन् यद्वा वहू रस) શેલડી, ઘણો રમ
वहुरसा स्त्री (वहू रसो यस्यां) માલ કાકણી
वहुरी स्त्री એક જાતનુ રધેલું ધાન્ય.
वहुरुहा स्त्री (वहु रोहति, रुह्+क+टाप्) એક જાતની ગળો, "कन्दगडुची"
वहुरूप पु (वहूनि रूपाणि यस्य) શિવ, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, કાકીડો કામદેવ, સર્જરસ, કેશ, તે નામે બુદ્ધ
वहुरूप न પરબ્રહ્મ
वहुरुप त्रि (वहूनि रूपाणि यस्य) અનેક રૂપવાળુ, ઘણા રૂપવાળુ
वहुरूपक पु (वहुरूप+स्वार्थे क) वहुरूप पु શબ્દ જુઓ
वहुरूपा स्त्री (वहुरूपस्य शिवस्य स्त्री, वहुरूप+टाप्) દુર્ગા દેવી
वहुरेख त्रि (वहुप रेखा यस्य) ઘણી રેખાવાળુ
वहुरेखा स्त्री (वह्वी वहुला रेखा) ઘણી રેખા
वहुरेतस् पु (वहु रेतो यस्य) બ્રહ્મા
वहुरोमन् पु (वहूनि रोमाणि यस्य) બકરો, ઘેટો
वहुरोमन् त्रि (,, ,,) ઘણા રૂવાટાવાળુ
वहुल त्रि (वहि+कुलच् नि नलोप) અનેક સખ્યાવાળુ, પુષ્કળ, ઘણું, કાળા રગનુ
वहुल पु (वहूनि लाति, ला+क) અગ્નિ, કૃષ્ણપક્ષ–અધારીયુ, કાર્તિક માસ, ચિત્રક વૃક્ષ, કાળો રગ
वहुल न (,, ,,) આકાશ, કાળા મરી
वहुलगन्ध त्रि (वहुल गन्धो यस्य) પુષ્કળ ગન્ધવાળુ
वहुलगन्धा स्त्री (वहुल गन्धो यस्याम्) એલચી
वहुलच्छद पु (वहुलानि च्छदानि यस्य) લાલ સરગવો.
वहुलच्छद त्रि (वहुलानि च्छदानि यस्य) ઘણા પાદડાવાળુ
वहुलता स्त्री (वहुलस्य भाव तल्+टाप्) પુષ્કળપણું, બહુપણુ
वहुलत्व न (वहुलस्य भाव त्व) પુષ્કળપણુ, બહુપણું
वहुलवल्कल पु (वहूनि वल्कलानि यस्य) ભોજપત્રનુ ઝાડ
वहुलवण न (वहूनि लवणानि यस्मिन् यद्वा वहु च तत् लवणं च) ખારી જમીનમા પેદા થયેલ એક જાતનું મીઠુ, ઘણખારૂ
वहुला स्त्री (वहूनर्थान् लाति, ला+क+टाप्) ગાય, એલાયચી, ગળો, માસપર્ણી, તે નામે એક દેવી
वहुला स्त्री व व (वहुल+टाप्) કૃત્તિકા નક્ષત્ર
वहुलाश्व पु (वहुला अश्वा यस्य) મૈથિલ વશનો એક રાજા
वहुलीकरण न (वहुल+च्वि+कृ+ल्युट्) ઘણું કરવુ, પુષ્કળ કરવુ
वहुलीकृत त्रि (वहुल+च्वि+कृ+क्त) પુષ્કળ કરેલ, ઘણુ કરેલ, એકઠુ કરેલ, ઢગ કરેલું
वहुलीकृत न (,, ,,) ભુસુ કાઢી ખળામા ઢગલો કરેલ ધાન્ય.
वहुवचन न (वहुत्व वक्ति, वच्+ल्यु) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ બહુવચન
वहुवल्क पु (वहूनि वल्कानि यस्य) ચારોળીનું ઝાડ, પ્રિયાલ જુઓ
वहुवल्ली स्त्री ડોડી નામે ક્ષુપ વનસ્પતિ
वहुवार पु (वहूनि वारयति, वहु+वृ+णिच्+अण्)

बाणपुङ्खा स्त्री. (बाणस्य पुङ्ख इव पत्रमस्याः) शरपुंખા નામની વનસ્પતિ.

बाणपुर न. (बाणस्य तदाख्यासुरस्य पुरम्) બાણાસુરનું શહેર–શોણિતપુર.

बाणभट्ट पु. કાદંબરી ગ્રન્થ બનાવનાર એક મહાકવિ.

बाणमुद्रा स्त्री. (बाणस्येव मुद्रा) તે નામે એક મુદ્રા

बाणमोक्षण न. (बाणस्य मोक्षणम्) બાણ મૂકવું બાણ ફેંકવું

बाणयुद्ध न. (बाणैर्युद्धम् अथवा तदसुरेण सह युद्धम् वा) બાણવડે યુદ્ધ બાણાસુરની સાથે યુદ્ધ

बाणलिङ्ग न. (बाणार्चनार्थं दत्तं लिङ्गम्) બાણાસુરે પૂજને નર્મદામાં નાખેલું એક શિવલિંગ.

बाणवार पु. (बाणं वारयति वारि+अण्) કવચ, બખ્તર.

बाणसुता स्त्री. (बाणस्य सुता) અનિરુદ્ધની સ્ત્રી–ઓખા (ઉષા).

बाणहन् पु. (बाणं बाणासुरं हन्ति हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ.

बाणा स्त्री. (बाण+टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ.

बाणारि पु. (बाणस्य बाणासुरस्य अरिः) શ્રીકૃષ્ણ.

बाणाश्रय पु. (बाणस्य आश्रयः) ભાથું.

बाणासन न. (बाणस्य आसनम्) ધનુષ કામઠું

बाणिज पु. (वणिगेव वणिज्+अण्) વેપારી વાણિયો.

बाणिजक पु. (बाणिज+स्वार्थे क) વેપારી વાણિયો.

बाणिजिक पु. (वणिगेव, वणिज्+स्वार्थे ठञ्) ઉપરનો અર્થ

बाणिज्य न. (वणिजो भावः कर्म वा ष्यञ्) વેપાર વેપારીપણું.

बाणिज्या स्त्री. (बाणिज्य+टाप्) ઉપરનો અર્થ

बाणिन् त्रि. (बाण+अस्त्यर्थे इनि) બાણધારી જેની પાસે બાણ હોય તે.

बाणिनी स्त्री. (बाण+इनि+ङीप्) ચતુર સ્ત્રી ઉન્મત્ત સ્ત્રી નાચનારી સ્ત્રી.

बादर पु. (बदर+स्वार्थेऽण्) કપાસનું ઝાડ.

बादर न. (बदरस्येदं अण्) જમણી તરફનો

बादर त्रि (बदरस्य विकार बदर+अण्) સુતરાઉ વસ્ત્ર વિગેરે.

बादरङ्ग पु. પીપળાનું ઝાડ.

बादरा स्त्री (बदर+अस्यारोपात् ठिपलक्षणम् अण्) કપાસનું ઝાડ.

बादरायण पु. (बदरा अयनं यस्य) વેદવ્યાસ.

बादरि पु. (बदरस्यापत्यं पुमान् इञ्) શુકદેવના પિતા વેદવ્યાસ.

बादरिक त्रि (बदराण्युञ्छति, बदर+ठक्) જમીન ઉપર પડેલ બોરને એક એક કરી વીણનાર.

बाध् (भ्वा. आ. सक. सेट् बाधते) પીડવું દુઃખ દેવું અટકાવવું બાધ કરવો.

बाध पु. (बाधनम् बाध्+भावे घञ्) પીડવું, રોકવું અટકાવવું ઉપદ્રવ, ન્યાયમત પ્રમાણે સાધ્યાભાવનો ખાત્રી તે નામે હેતુ દોષ.

बाध त्रि (बाध्+कर्तरि अच्) પીડા કરનાર રોકનાર, અટકાવનાર, ઉચ્છેદ કરનાર, વિઘ્ન કરનાર.

बाधक त्रि. (बाध+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

बाधक पु (बाधते, बाध+ण्वुल्) સ્ત્રીઓના ગર્ભાશયમાં ગર્ભ ઉત્પત્તિની શક્તિને અટકાવનાર એક રોગ.

बाधन न (बाध+भावे ल्युट्) પીડા, પીડવું રોકવું અટકાવવું ઉપદ્રવ કરવો, વિઘ્ન કરવું

बाधनीय त्रि (बाध+कर्मणि अनीयर्) પીડવાયોગ્ય, અટકાવવા યોગ્ય, રોકવાયોગ્ય.

बाधा स्त्री. (बाध+स्त्रियां अप्) પીડા નિષેધ પ્રતિબંધ.

बाधित त्रि (बाध्+कर्मणि क्त) રોકેલ, અટકાવેલ, પીડેલ, ઉચ્છેદ કરેલ, વિઘ્ન કરેલ.

बाधितव्य त्रि (बाध+कर्मणि तव्य) પીડા યોગ્ય, અટકાવવા યોગ્ય, રોકવા યોગ્ય.

बाधिर्य न. (बधिरस्य भावः बधिर+ष्यञ्) બહેરાશ, બહેરાપણું

बाध्य त्रि (बाध्+ण्यत्) રોકવાયોગ્ય, અટકાવવા યોગ્ય પીડવા યોગ્ય.

बाध्यता स्त्री (बाध्यस्य भावः बाध्य+तल्) બાધ્યપણું, અટકાવવા લાયકપણું પીડવા યોગ્યપણું

बाध्यत्व न. (बाध्यस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वहुस्वन त्रि (वहु प्रचण्ड स्वनः शब्दो यस्य) ઘણા શબ્દવાળુ, મોટા અવાજવાળુ
वहुस्वन पु (वहु स्वनो यस्य) ઘુવડ
वहुस्वनी स्त्री (वहुस्वन+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘુવડી
वहूदक पु (वहूनि उदकानि शौचाङ्गतया यस्य) એક જાતનો સંન્યાસી
वहूदक न (वहु च तदुदकं च) ઘણું પાણી, અત્યંત જળ
वहेडक पु બહેડાનું ઝાડ
वल्ह् (भ्वा आ स सेट् वल्हते) મુખ્ય થવું. ઠાર મારવું, વધ કરવો, દેવું, આપવું, બોલવું, કહેવું
वह्वपत्य पु (वह्वनि अपत्यानि यस्य) ભુંડ, ઉંદર
वह्वपत्य त्रि („ „) ઘણા છોકરાવાળુ
वह्वर्थ त्रि (वहव अर्था यस्य यस्मिन् वा) ઘણા અર્થવાળુ, બહુ પૈસાદાર, ઘણા પ્રયોજનવાળુ
वह्वादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ તે નામનો એક શબ્દગણ

स—च, वहु, पद्धति, अञ्चति, अङ्कति, अहति, शकटि, शक्ति, शारि, वारि, राति, राधि, अहि कपि, यष्टि, मुनि, चण्ड, अराल, कृपण, कमल, विकट, विशाल, विसङ्कट, भरुज, ध्वज, चन्द्रभाग, कल्याण, उदार, पुराण, अहन्, क्रोड, नख, खुर, शिखा, वाल, शफ, गुद, "आकृतिगणोयम्" तेन भग, गल, राग, इतिग्रहणम्

वह्वाशिन् त्रि (वहु अश्नाति, अश्+णिनि) બહુ ખાનાર, અત્યન્ત ખાનાર
वह्वाशिन् पु તે નામે ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર
वह्वृच् न पु (वह्वय ऋचो यस्मिन् यस्य वा) ઋગ્વેદ સૂક્ત ઋગ્વેદ
वह्वृच् पु (वह्वय ऋचोऽध्येतव्या येन) ઋગ્વેદ ભણનાર હરકોઈ પુરૂષ.
वह्वृच पु (वह्वय ऋचोऽध्येतव्या+अच् समा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वह्वृची स्त्री (वह्वृचस्य ऋग्वेदज्ञस्य पत्नी, वह्वृच+ङीप्) ઋગ્વેદ ભણનારની સ્ત્રી.
वाक त्रि (वकस्येदं अण्) બગલાસંબંધી, બગલાનું.
वाक न (वकानां समूह अण्) બગલાઓનો સમૂહ
वाड् (भ्वा आ सेट् वाडते) ડુબવું, સ્નાન કરવું. અ ડુબાવવુ સ.
वाडव पु (वाड्–घञ्, वल्+घञ् लस्य डो वा वाडो वृद्धि त वाति, वा+क वा) બ્રાહ્મણ
वाडव पु (वडवायां जात अण्) વાડવાનલ–સમુદ્રનો અગ્નિ
वाडव न (वडवानां समूह अण्) વડવા–ઘોડીઓનો સમુદાય
वाडवाग्नि पु (वडवा समुद्रस्था घोटकी तत्सम्वन्धी अग्नि) વડવાનળ, સમુદ્રનો અગ્નિ.
वाडवाग्रय पु (वाडवेषु ब्राह्मणेषु अग्रय श्रेष्ठ) શ્રેષ્ઠ બ્રાહ્મણ
वाडवेय पु द्वि व (वडवाया अपत्ये पुमांसौ, ढक्) બે અશ્વિની કુમારો
वाडव्य न (वाडवानां समूह, सघे यत्) બ્રાહ્મણોનો સમુદાય
वाडस पु માછલુ
वाडिङ्गन पु (वाडे वृध्यै इङ्गते, इङ्ग+ल्यु) રીંગણીનો વેલો
वाडीर पु પગાર આપી રાખવામા આવતો ચાકર
वाढ न (वाह् प्रयत्ने+क्त निपा) અતિશય, અત્યંત, પ્રતિજ્ઞા
वाण पु (वण्–शब्दे वण्–गतौ वा सञ्ज्ञाया कर्त्तरि घञ्) બાણ, ગાયનો આંચળ, વિરોચનનો પુત્ર, એક દૈત્ય કેવળ, શરપુંખ, કાળી ઝીંઝોટી, શબ્દ, ચાર સેરનો મોતીનો હાર, બાણ કવિ
वाणगङ्गा स्त्री (वाणेन प्रस्फटिता गङ्गा) રાવણના બાણ પ્રહારથી નીકળેલી એક નદી
वाणगोचर पु (वाणस्य गोचरो विषय) બાણનો માર્ગ–વિષય
वाणदण्ड पु (वाणस्य दण्ड) વાપદંડ–વેમા
वाणधि पु (वाणा धीयन्तेऽस्मिन्, धा+आधारे कि) બાણ રાખવાનો ભાથો
वाणनिकृत त्रि (वाणेन निकृत) બાણવડે કપાયેલ
वाणपत्र पु (वाण इव पत्रमस्य) કંક પક્ષી
वाणपक्ष पु (वाण इव पक्षो यस्य) કંક પક્ષી
वाणपाणि त्रि (वाण पाणौ यस्य) જેના હાથમા બાણ હોય તે

बालचर्या स्त्री. (बालस्य चर्या) બાળકનું આચ-રણ-વર્તન.

बालकुमारक पुं. (बालः कुमारो यस्य) એક જાતનું ભાખ્ખું.

बालतनय पुं. (बालस्तनया इव पत्राण्यस्य) ખેરનું ઝાડ.

बालतनय पुं. (बालस्य तनयः) બાળક છોકરો.

बालतनय त्रि. (बालः तनयो यस्य) નાના છોકરાવાળું.

बालतनया स्त्री. (बालः तनयो यस्याः) નાના બાળકવાળી સ્ત્રી.

बालतन्त्र न. (बालानां लालनपालनं तन्त्रमुपायः) બાળકોને રક્ષણ કરવાનો ઉપાય, બાલચિકિત્સા.

बालतृण न. (बालं च तत् तृणं च) નવું તાજું ઘાસ, કોમળ ઘાસ.

बालपत्रक पुं. (बालः इव तालं स्वार्थे कन्) ખેરનું ઝાડ.

बालधन त्रि. (बाल एव धनं यस्य) બાળકરૂપી ધનવાળું.

बालधन न. (बालस्य बाल इव वा धनम्) બાળકનું ધન, બાળકરૂપી ધન.

बालधि पुं. (बालाः केशाः धीयन्तेऽत्र बाल+धा+कि) વાળવાળું પૂછડું.

बालपाश पुं. न. (बालानां पाश इव) ચોટલો.

बालपत्र पुं. (बालं इव क्षुद्रं पत्रं यस्य) ખેરનું ઝાડ.

बालपत्र त्रि. (बालानि पत्राणि यस्य) નવા પાંદડાવાળું.

बालपत्रक पुं. (बाल इव क्षुद्रं पत्रं यस्य स्वार्थे कन्) ખેરનું ઝાડ.

बालपत्रा स्त्री. (बालानि सूक्ष्माणि पत्राणि यस्याः) કાકડીનો વેલો.

बालपर्णी स्त्री. (बालानि ,, पर्णान्यस्याः ङीप्) મેથી.

बालपाश्या स्त्री. (बालस्य केशस्य पाशीयत्र पाश्या) સીમન્ત–સેંથાની પાસે રહેલો એક અલંકાર.

बालपुष्पिका स्त्री. (बालानि क्षुद्राणि पुष्पाणि यस्याः स्वार्थे कन् टाप् कापि अत इत्वम्) જૂઈ.

बालपुष्पी स्त्री. (बालानि पुष्पाणि यस्याः ङीप्) જૂઈ.

बालमद्रक पुं. (बालोऽपि मद इव यस्मात् कप्) એક જાતનું ઝેર.

बालभाव पुं. (बालस्य भावः) બાળપણું, બાલ્યાવસ્થા.

बालभैषज्य न. (बालस्य प्रियो. भैषज्यम्) રસોત, બાળકોનું ઔષધ.

बालभोज्य पुं. (बालानां भोज्यः) ચણો.

बालभोज्य त्रि. (बालैर्भोज्यः) બાળકો ખાય એવું, નાનાં છોકરાંથી ખાઈ શકાય.

बालमूषिका स्त्री. (बाला क्षुद्रा मूषिका) નાની ઉંદરડી.

बालयज्ञोपवीतक न. (बालस्य यज्ञोपवीतमिव छदति, कैयट) બાળકનું નાનું જનોઈ, નાનું જનોઈ.

बालराज पुं. (बालः सन्नपि राजते, राज्+अच्) વૈડૂર્ય મણિ.

बालरोग पुं. (बालस्य रोगः) બાળકનો રોગ.

बालव पुं. તે નામનું જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક કરણ.

बालवायज न. એક જાતનો મણિ—વૈડૂર્ય મણિ.

बालवासस् न. (बालस्य वासः बालैर्निर्मितं वासो वा) બાળકનું વસ્ત્ર, વાળનું બનાવેલું વસ્ત્ર.

बालवाह्य पुं. (बालः शिशुरो वाह्यो यस्य) જંગલી બકરો.

बालव्यजन न. (बालस्य चमरीपुच्छस्य बालेन निर्मितं वा व्यजनम्) ચામર.

बालव्रत पुं. મંજુઘોષ નામે એક બૌદ્ધ સાધુ.

बालसन्ध्याभ पुं. (बालसन्ध्याया इवाभा यस्य) રાતો રંગ, આછો લાલ.

बालसूर्य पुं. (बाल. सूर्यस्येवाभोऽस्यस्य) વૈડૂર્ય મણિ.

बालसूर्य पुं. (बालश्चासौ सूर्यश्च) પ્રાતઃકાલે ઉગતો સૂર્ય.

बालसूर्यक पुं. (बालसूर्य इव प्रभाति, कैयट) વૈડૂર્ય મણિ.

बालहस्त पुं. (बालाः केशा हस्त इव यत्र) પૂંછડું.

बालहस्त पुं. (बालस्य हस्तः तत्पुरुष संज्ञायां मि.) બાળકનો હાથ.

बाला स्त्री. (बाला केशानादाय ... टाप्) નાળિયેર, હળદર, ... એલચી, એક ...

वाध्यमान त्रि (वाधृ+यक्+कर्मणि शानच्) પીડાતું, વિઘ્ન કરાતું, રોકાતું, અટકાવાતું, વિઘ્ન કરાતું.

वान्धकिनेय पु (बन्धक्या अपत्य ढक् इनङ् च) વ્યભિચારિણીનો પુત્ર

वान्धव पु (बन्धुरेव, बन्धु+स्वार्थे अण्) बन्धु શબ્દ જુઓ, પિતા અને માતાનો સમ્બન્ધી, ભાઈ, મામો કે કાકો વિગેરે

वान्धव त्रि (बन्धोरिदं बन्धु+अण्) બંધુનું, બન્ધુ સમ્બન્ધી

वाभ्रवी स्त्री (बभ्रोर्महादेवस्य पत्नी, बभ्रु+अण्+ङीप्) દુર્ગાદેવી

वाभ्रव्य पु ते નામનો એક ઋષિ

वारकीर पु દ્વારગ્રાહી, બ્રાહ્મણ, જૂ, આરતિ ઉતારેલો ઘોડો

वार्वटीर पु (वार्वटी–रा+क) કલાઈ ધાતુ, આંબાની ગોટલી, અંકુર, વેશ્યાનો પુત્ર.

वार्हत न (बृहत्या फलम्, प्लक्षा० अण्) બૃહતી–ભોરીંગણીનું ફળ

वार्हत त्रि (बृहत्यां भव, बृहती+अञ्) બૃહતીમાં હોનાર–થનાર

वार्हदग्न पु (बृहदग्नेरपत्य कण्वा अण्) બૃહદગ્નિ નામના ઋષિનો પુત્ર

वार्हद्रथ पु (बृहद्रथस्यापत्य शैविकोऽण्) બૃહદ્રથ રાજાનો પુત્ર

वार्हद्रथ त्रि (बृहद्रथस्येद, बृहद्रथ+अण्) બૃહદ્રથનું, બૃહદ્રથ રાજા સમ્બન્ધી

वार्हस्पत पु (बृहस्पतेरिदम्, बृहस्पति+अण्) બૃહસ્પતિનું, બૃહસ્પતિ સમ્બન્ધી સંવત્સર વિગેરે

वार्हस्पत त्रि (बृहस्पतिर्देवताऽस्य, अण्) બૃહસ્પતિ જેનો દેવ છે તેવું હવિષ વિગેરે

वार्हस्पत्य त्रि (बृहस्पतेरिद स देवताऽस्य वा पत्यन्तत्वात् यक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, બૃહસ્પતિનું, બૃહસ્પતિ સમ્બન્ધી

वार्हिण त्रि (बर्हिणो विकार ताला अण्) મોરનો વિકાર

वाल पु न (बलति, बल्+ण) તે નામે એક સુગન્ધ દ્રવ્ય, સુગન્ધિવાળો–ખસ.

वाल पु (,, ,,) છોકરો–બાળક, મસ્તકના વાળ–કેશ, ઘોડાનું બચ્ચું, ઘોડાનું પુછડું, હાથીનું પુછડું નાળીયેર, હરકોઈ પશુનું પુછડું

वाल त्रि (वालति, वाल्+अच्) મૂર્ખ–અજ્ઞાનિ, છોકરું, સોળ વર્ષની વય સુધીનું.

वालक पु (वाल+स्वार्थे क) છોકરો, વીંટી કે આંગળીનું આભૂષણ, કેશ, હાથીનું પુછડું, ઘોડાનું પૂછડું, સુગન્ધીવાળો–ખસ

वालक न (वाल+सज्ञाया कन्) સુગન્ધીવાળો–ખસ, પારિહાર્ય–હસ્તભૂષણ કડું કંકણ વિગેરે

वालकता स्त्री (वालकस्य भाव तल्+टाप्) બાલકપણું

वालकत्व न (वालकस्य भाव त्व) બાલકપણું, છોકરાપણું

वालकप्रिय त्रि (वालक प्रियो यस्य) બાળક જેને પ્રિય હોય તે

वालकप्रिया स्त्री (वालक प्रीणाति, प्री+क+टाप्) ઈન્દ્રવરણું, કેળ

वालकेशी स्त्री (वालकेश+स्त्रिया ङीप्) એક જાતનું ઘાસ.

वालकृमि पु (वालानां कृमि.) કેશનો કીડો–જૂ

वालक्रीडन न (वाल क्रीडत्यनेन, क्रीड्+करणे ल्युट्) કોડી, રમકડું

वालक्रीडन त्रि (वाल क्रीडत्यनेन, क्रीड्+ल्यु) બાલકને રમવાનું સાધન

वालक्रीडनक न (वाल कीडत्यनेन, क्रीड्+ल्युट्+स्वार्थे कप्) કોડી, રમકડું

वालखिल्य पु बहु માર્કંડેય પુરાણમાં વર્ણન કરેલા અંગુઠાના પર્વ જેવડા સાઠ હજાર મુનિઓ, પ્રાણ

वालगर्भिणी स्त्री (वालैव गर्भिणी) પ્રથમ ગર્ભિણી થયેલી ગાય

वालगोपाल पु (वाल शिशुमूर्तिधरो गोपालः) શ્રીકૃષ્ણની બાલકમૂર્તિ

वालग्रह पु (वालानां पीडक ग्रह) બાલકોને પીડનાર ઉપગ્રહ

वालचर्य्य पु (वालस्य वालकस्येव चर्य्या यस्य) કાર્તિકસ્વામી.

"बालोऽवस्थ, मसीर, [illegible]"

बाल्यावस्था स्त्री. (बालस्य अवस्था) બાળપણાની અવસ્થા.

बाल्वजभारिक त्रि. (बल्वजभारं वहति ठक्) બલ્વજ નામના ઘાસના ભારાને ઉપાડનાર.

बाल्हक न (बल्हिदेशे भवं [illegible]) કેસર

बाल्हायन त्रि (बल्हे भवं फक्) બાલ્હિ દેશમાં હોનાર–થનાર.

बाल्हापन न (बल्हिदेशे भवं [illegible]) હીંગ.

बाल्हिक पु (बल्हि+स्वार्थे ठञ्) તે નામે એક દેશ, બાલ્હિક દેશનો રાજા.

बाल्हिक त्रि. (बल्हि [illegible]) બાલ્હિક દેશનો રહેનારો.

बाल्हिक न. (बल्हि+ठञ्) કેસર, હીંગ.

बाल्हीक पु. તે નામનો એક ગન્ધર્વ

बाष्कल पु. તે નામે એક ઋષિ, તે નામે એક દૈત્ય.

बाष्कल त्रि મોટું મહાન.

बाष्प पु. (बाधते [illegible] बाध्+प [illegible]) આંસુ–નેત્રજળ, ગરમી, બાફ.

बाष्प न (बाष्+[illegible]) લોખંડ, લોઢું.

बाष्पविक्लव त्रि (बाष्पेण विक्लवः) આંસુથી ગભરાયું

बाष्पसंज्ञिता स्त्री. (बाष्प इति संज्ञा [illegible]) વનસ્પતિ–[illegible].

बाष्पाकुल त्रि. (बाष्पेणाकुलः) આંસુથી વ્યાકુળ.

बाष्पिका स्त्री. (बाष्पी+स्वार्थे क ह्रस्व [illegible]) હિંગુપત્રી વનસ્પતિ, [illegible].

बाष्पी स्त्री. (बाष्प+स्त्रियां ङीप्) હિંગુપત્રી, [illegible]

बाष्पोद्गम पु. (बाष्पस्य उद्गमः) આંસુ આવવાં તે.

बास्कल पु. તે નામનો એક દૈત્ય.

बास्त त्रि (बस्तस्येदं अण्) બકરાનું બકરા સંબંધી.

बास्तिक न. (बस्ति+ठञ्) બસ્તિ કર્મ–ભગ [illegible] કરવાની એક ક્રિયા.

बास्तेय त्रि. (बस्तेरिदं, बस्ति+ढञ्) બસ્તિ સંબંધી બસ્તિનું

बाह पु. (बाह+घञ्) [illegible] પુ. [illegible].

बाह् (भ्वा. आ. सेट्. बाहते) પ્રયત્ન કરવો.

बाह पु. (बाहु इतो) હાથ, બાહુ–ભુજ

बाहाबाहवि अव्य (बाहुभ्यां बाहुभ्यां प्रहृत्य इदं युद्धं [illegible]) હાથોહાથ મારામારી કરેલું યુદ્ધ.

बाहु पु (बाधते शत्रून्, बाध्+उ [illegible]) હાથ, ભુજ.

बाहुक पु. (बाहु+स्वार्थे कन्) ઋતુપર્ણ રાજાને ત્યાં રહેલો નળરાજા, તે નામે એક નાગ.

बाहुक पु. (बाहु+कैन) આશ્રિત, નોકર, ચાકર.

बाहुकुन्थ त्रि (बाहुः कुन्थः, यस्य वा) ઠુંઠું, હાથેથી ઠુંઠું.

बाहुकुब्ज पु (बाहुरिव कुब्जति कुब्ज+अच्) પક્ષીઓની પાંખ.

बाहुकुब्ज त्रि (बाहुना कुब्जः) હાથે ઠુંઠું, [illegible]

बाहुकुंठेपक त्रि (बाहुके [illegible]) [illegible].

बाहुगुण्य न. (बहुगुणस्य भावः ष्यञ्) બહુગુણપણું.

बाहुज पु. (बाहुभ्यां जायते, जन्+ड) ક્ષત્રિય, પોતાની મેળે ઉગેલ તલ.

बाहुज त्रि (") હાથથી ઉત્પન્ન થનાર.

बाहुत्र पु. न. (बाहुं त्रायते त्रै+क) હાથે પહેરવાનું બખ્તર.

बाहुत्राण न. (बाहू त्रायतेऽनेन, त्रै+करणे ल्युट्) હાથનું રક્ષણ બખ્તર.

बाहुदन्त पु (बाहवः दन्ता इव यस्य) [illegible] હાથી.

बाहुदन्तक पु. (बाहुदन्ताः इव दन्ता यस्य स्वार्थे कन्) ઐરાવત હાથી.

बाहुदन्तक पु (बाहुदन्तकस्यापत्यम्, इञ् [illegible]) ઇન્દ્રે કરેલું એક નીતિશાસ્ત્ર.

बाहुदन्तिन् पु. (बाहुदन्तोऽस्त्यस्य इनि) ઇન્દ્ર.

बाहुदन्तेय पु. (बाहुदन्तकस्यापत्यं [illegible] ढक्) ઇન્દ્ર.

बाहुदा स्त्री. (बाहु ददाति दा, बाहु+दा+क+टाप्) પરિક્ષિતની એક સ્ત્રી, તે નામે એક નદી.

बाहुमारण न (बाहुभ्यां मारणम्) હાથથી માર મારી કરવી તે.

यची, सुगन्धीवाळो, घीकुवार, वनस्पति अ બંઠા, કાળી ઝીંઝોટી

वाला स्त्री (वाल+स्त्रियां टाप्) સોળ વર્ષની સ્ત્રી, બાળકી, કન્યા, એક વર્ષની ગાય, દેવીની એક મૂર્તિ

वालाकि पु (बलाकाया अपत्य या इञ्) તે નામે એક રૂષિ

वालाक्षी स्त्री (वाला केशा इवाक्षितुल्य पुष्पमस्याः पच् समा स्त्रियां ङीप्) કેશ પુષ્પીનું ઝાડ

वालातप पु (वालश्चासौ आतपश्च) ઉગતા સૂર્યનો તાપ–તડકો

वालापत्य न (बाल च तत् अपत्य च) નાનું છોકરૂ

वालायनि पु (वालाया अपत्य तिका फिञ्) બાળા–સોળ વર્ષની સ્ત્રીનો પુત્ર

वालार्क पु (वालश्चासौ अर्कश्च) નવો ઉગેલો સૂર્ય

वालि पु (वाले केशे जात इञ्) તે નામે એક વાનર–વાલી

वालिका स्त्री (वाला एव, स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्व) वाला શબ્દ જુઓ, વેણુ, રેતી

वालिखिल्य पु व ક્રતુની સંતતિ નામે સ્ત્રીથી ઉત્પન્ન થયેલ ૬૦ હજાર મુનિઓ

वालिन् पु (वाल उत्पत्तिस्थानत्वेन विद्यतेऽस्य+इनि) વાલી વાનર

वालिनी स्त्री અશ્વિની નક્ષત્ર

वालिमन् पु (वाल+अस्त्यर्थे इमनिच्) બાળપણુ, બાળકપણુ

वालिश त्रि (वाड्–इन् वाडिं वृद्धिं श्यति, शो+क डस्य ल) મુર્ખ, બાળક, બચ્ચુ

वालिश न (वाला सन्त्यस्य, इनि वाली मूर्द्धा शेतेऽत्र शी+त्या आधारे ड) ઓશીકુ

वालिशता स्त्री (वालिशस्य भाव तल्+टाप्) મૂર્ખપણુ, બાળકપણુ

वालिशत्व न (वालिशस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वालिहन् पु (वालिं वालिन्म् हन्ति हन्+टक्) રામચન્દ્ર

वालिहन्तृ पु (वालिं हन्ति, हन्+तृच्) રામચન્દ્ર

वालीश पु મૂત્ર કૃચ્છ્રનો રોગ

वालु पु (वल्+उण्) એક જાતનુ સુગન્ધી દ્રવ્ય

वालुक न (वाल्+उक) પાણી આબળુ

वालुक पु (वालु+स्वार्थे क) તે નામે એક સુગન્ધી દ્રવ્ય

वालुका स्त्री (वालु+सञ्ज्ञायां क+स्त्रियां टाप्) રેતી, કાકડી, કપૂર, એક જાતનુ યન્ત્ર

वालुकागड पु (वालुकाया गडति क्षरति गड्+अच्) એક જાતનું માછલું

वालुकात्मिका स्त्री (वालुकावदात्मा स्वरूपो यस्या कन्+टाप् इत्व) સાકર

वालुकाप्रभा स्त्री (वालुकानां प्रभा वाहुल्य यस्याम्) જૈનમત પ્રમાણે એક ત્રીજી નરક વિશેષ

वालुकायन्त्र न (वालुकाया यन्त्रम्) ઔષધના પાક માટેનું એક યન્ત્ર

वालुकास्वेद पु (वालुकाभिर्विहित स्वेद) તપાવેલી રેતીથી પરસેવો લાવવો તે

वालुकी स्त्री (वलति वालयति वा, वल्+उक+ङीप्) એક જાતની કાકડી

वालुङ्की स्त्री (वल्–प्राणने+उक+गौरा ङीप् मुम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वालुङ्किका स्त्री એક જાતની કાકડી

वालूक पु (वल्+णिच्+ऊक) એક જાતનું ઝેર

वालेय पु (वलेरपत्य वलये हित वा ढक्) ગધેડો, તે નામે એક દૈત્ય, એક જાતનો મૂળો, અગાગ્વલી નામે વનસ્પતિ

वालेय त्रि (वालाय हित ढक्) બાલકના કાયદાનું, બાલકને ઉપયોગી

वालेयशाक पु (वालेयश्चासौ शाकश्च) એક જાતનું શાક

वालेष्ट न (वालानामिष्टम्) બોર

वालेष्ट त्रि (वालैरिष्ट) બાળકને પ્રિય, બાળકે ચાહેલું

वालेष्टफल न (वालेष्टस्य फलम्) બોરડીનુ ફળ–બોર

वालैला स्त्री (वाला चासौ एला च) નાની એલાયચી

वालोपवीत न (वालानां उपवीतम्) જનોઇના બદલે બાળકના ગળામા જે દોરો પહેરાવે છે તે उरस्कट

वाल्य न (वालस्य भाव कर्म वा ष्यञ्) બાલપણુ, બાલકપણુ, બાલકનુ કામ, સોળ વર્ષ સુધીની અવસ્થા.

बिडारक पुं. (बिडार+स्वार्थे क) બિલાડો.
बिडाल पुं. (बिड्+कालन् बाहुलकात्) બિલાડો.
बिडालक पुं. (बिडाल+स्वार्थे क) બિલાડો.
बिडौजस् पुं. ઇન્દ્ર.
बिद् (भ्वा. प. स. सेट् बिदति) ભાગ કરવા, વિભાગ કરવા.
बिन्दव न. (बिदि+अच् नि. साधु) [illegible], [illegible], [illegible].
बिन्दवि पुं. (बिदि-अवयवे+वा अवि) બિંદુ, ટીપું, [illegible].
बिन्दवीय त्रि (बिदि-अवयवे+अवि+छ) બિન્દુ સંબંધી.
बिन्दु पुं. (बिदि+उ इनिन्मत्वम्) જળ વગેરે ટીપું, તે નામે એક રાજા, દેવાયનિન પ્રસિદ્ધ એક [illegible] માહિત [illegible] એક [illegible], અનુસ્વાર [illegible] એક રેખા, [illegible] [illegible] એક અવસ્થા, એક [illegible]
बिन्दुचित्रक पु. (बिन्दुभिः चित्रकम्) એક જાતનો મૃગ
बिन्दुजालक न. (बिन्दूनाम् जालम्) બિન્દુઓનો સમૂહ, હાથીની સૂંઢ ઉપર ટપકાંનો સમૂહ.
बिन्दुजालक न. (बिन्दुजाल+स्वार्थे कन्) હાથીની સૂંઢ ઉપર ટપકાંનો સમૂહ.
बिन्दुतन्त्र पु. [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] પાઠીનું–ચોપાટ, પાસો.
बिन्दुदेव पु. (बिन्दुरर्धस्य देवः) શિવ.
बिन्दुपत्र पु. (बिन्दुचिह्नितं पत्रं यस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ.
बिन्दुपत्रक पु. (बिन्दुपत्र+स्वार्थे कन्) એક જાતની ઝાડ.
बिन्दुपत्रा स्त्री. (बिन्दुचिह्नितं पत्रं यस्याः) [illegible] [illegible].
बिन्दुफल न (बिन्दुरूपं फलम्) મોતી, મૌક્તિક.
बिन्दुमाधव पु કાશીમાં આવેલ વેણીમાધવ.
बिन्दुर त्रि. (बिन्दु+रा+क) બુદ્ધિમાન, [illegible]
बिन्दुरेखक पु. (बिन्दुरूपा रेखा सूचिता यत्र कन्) અનુસ્વાર આકાર, એકજાતનું પક્ષી.
बिन्दुसरस् न. (बिन्दुयुक्तं सरः) [illegible] [illegible] આવેલું એક સરોવર.
बिन्दुहर पु. (बिन्दुजालं हरः) [illegible] [illegible]
बिम्बितक पु. (बिम्बित+स्वार्थे कन्) નરેતું [illegible], નરેતું [illegible].
बिभ्रसत् त्रि (भ्रस्+सन्+शतृ) [illegible] ઇચ્છતું, નાશ કરવા ઇચ્છતું.
बिभ्रक्षु त्रि. (भ्रस्+सन्+उ) [illegible] ઇચ્છ-નાર, નાશ કરવા ઇચ્છનાર.
बिभ्रजिषत् त्रि (भ्रस्ज्+सन्+शतृ) [illegible] [illegible] ઇચ્છતું, નાશ કરવાની ઇચ્છા રાખતું.
बिभ्रजिषु त्रि. (भ्रस्ज्+सन्+उ) [illegible] [illegible] ઇચ્છા રાખનાર, નાશ કરવા ઇચ્છનાર.
बिभ्रजिषु पु. („ „) અગ્નિ, [illegible].
बिस् (तु दिवा. प. सेट् बिस्यति-ते) [illegible] [illegible] [illegible]
बिल् (तु. प. स. सेट् बिलति) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
बिल न. (बिल+क) છિદ્ર, [illegible], [illegible], ગુફા નેતર, [illegible].
बिल पु. („ „) [illegible] [illegible] [illegible] ઘોડો.
बिलकारिन् त्रि. (बिलं करोति, कृ+णिनि) [illegible] કરનાર, [illegible] કરનાર, ગુફા કરનાર, [illegible] [illegible]
बिलकारिन् पु. („ „) ઉંદર.
बिलयास पु. (बिले वासोऽस्य) એક [illegible] [illegible].
बिलवासिन् पु. (बिले वसति वस्+णिनि) ઉંદર, સર્પ, સસલો.
बिलवासिन् त्रि. (बिले वसे वसति, वस्+णिनि) છિદ્રમાં રહેનાર, [illegible] રહેનાર, ગુફામાં રહેનાર, [illegible] રહેનાર.
बिलवासिनी स्त्री. (बिलवासिन्+स्त्रियां ङीप्) [illegible] [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].
बिलेवासिन् पु. (बिले वसे वसति, वस्+णिनि [illegible] च) સર્પ ઉંદર, સસલો.
बिलेवासिन् त्रि („ „) [illegible] રહેનાર, [illegible] રહેનાર, ગુફામાં રહેનાર

वाहुप्रहरण त्रि (वाहु प्रहरण यस्य) બાહુથી મારામારી કરનાર યોદ્ધો વિગેરે

वाहुवल न (वाह्वो वलम्) હાથનુ જોર

वाहुभूषण न (वाह्वो भूषणम्) હાથનો દાગીનો બાજુબંધ

वाहुभूषा स्त्री (वाह्वो भुजयोर्भूषा) બાજુબન્ધ

वाहुभेदिन् पु (वाहुं भिनत्ति, वाहु+भिद्+णिनि) વિષ્ણુ

वाहुभेदिन् त्रि (,, ,,) બાહુને ભેદનાર, હાથને તોડનાર

वाहुमात्र त्रि (वाहु. प्रमाणमस्य, वाहु+मात्रच्) એક હાથના માપનુ

वाहुमूल न (वाह्वो मूलम्) ભુજાનુ મૂળ–બગલ

वाहुयुद्ध न (वाहुभ्यां युद्धम्) ભુજાવડે યુદ્ધ કરવુ તે

वाहुल पु (वहुलानां कृत्तिकानामय स्वामी अण्) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ

वाहुल पु (वाहुली पौर्णमासी यत्र मासे वाहुली+अण्) ચાન્દ્ર કાર્તિકમાસ

वाहुल त्रि (वहुलेन निर्वृत्तम् सक अण्) ઘણાવડે સિદ્ધ થનાર, બહુ વડે સાધ્ય

वाहुल न (वहुलस्य भाव अण्) બહુપણું, ઘણાપણુ

वाहुल न (वाहुं लाति, ला+क) હાથનુ બખ્તર

वाहुलक न (वहुलेन वहुलग्रहणेन निर्वृत्त अण् वाहुल+ सञ्ज्ञायां कन्) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ દોષ વિનાનુ વિધાન વિગેરે

वाहुलक पु (वाहुल+स्वार्थे क) અગ્નિ, ચિત્રાનુ ઝાડ, ચાન્દ્ર કાર્તિકમાસ.

वाहुलिका स्त्री (वहुल+भावे वुण्+टाप्) બહુલપણુ, બહુતભાવ

वाहुली स्त्री (वहुलनक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) કાર્તિક માસની પુનમ

वाहुलेय पु (वहुलानामपत्य पुमान् ढक्) કાર્તિકસ્વામી

वाहुलोह न કાંસુ

वाहुल्य न (वहुलस्य भाव ष्यञ) બહુપણુ, ઘણાપપ

वाहुवीर्य न (वाह्वो वीर्यम्) ભુજાનુ પરાક્રમ, બાહુનુ બળ

वाहुशालिन् त्रि (वाहुभ्या शालते तद्विक्रमाधिक्येन श्लाघते शाल्+णिनि) બાહુના અધિક જોરવાળુ, અત્યન્ત બાહુબળ યુક્ત

वाहुसम्भव पु (वाहू ब्रह्मवाहू सम्भवोऽस्य) क्षत्रिय.

वाहुसम्भव त्रि (वाहुना सम्भवति, सम्+भू+अच्) બાહુથી ઉત્પન્ન થનાર

वाहुसहस्रभृत् पु (वाहुसहस्र विभर्ति, भृ+क्विप् तुक्) કાર્ત્તવીર્ય–સહસ્રાર્જુન

वाहुवाहवि अव्य (वाहुभिर्वाहुभि यद् युद्ध वृत्तं इच् समा) બાહુએ બાહુએ પ્રહારકરીને થયેલું યુદ્ધ

वाह्य त्रि (वहिर्भव , ष्यञ्) બહાર હોનાર–થનાર "वाह्योद्यानस्थितहरशिरश्चन्द्रिकाधौतहर्म्या" मेघदूते

वाह्यकर्ण पु તે નામનો એક નાગ

वाह्यका स्त्री (वाह्य+कै+क+टाप्) ચન્દ્રવંશના ભજમાન રાજાની કન્યા

वाह्यकुण्ड पु એક નાગનુ નામ

वाह्याश्व पु (वाह्य अश्वो यस्य) તે નામનો એક ચન્દ્રવંશનો રાજા

वाह्यादि पु (वाह्य आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ

स–च वाहु, उपवाहु, उपचाकु, निवाकु, शिवाकु, वटाकु, उपविन्दु, वृपली, वृकला, चूडा, वलाका, मूपिका, कुशला, छगला, ध्रुवका, ध्रुवका, सुमित्रा, दुर्मित्रा, पुष्करसद्, अनुहरत्, देवशर्मन्, अग्निशर्मन्, भद्रवर्मन्, सुशर्मन्, कुनामन्, सुनामन्, पञ्चन्, सप्तन्, अष्टन्, अमितौजस्, सुधावत्, उदञ्चु, शिरस्, माप, शराविन्, मरीची, क्षेमवृद्धिन्, शृङ्खलतोदिन्, खरनादिन्, नगरमर्दिन्, प्राकारमर्दिन्, लोमन्, अजीगर्त्त, कृष्ण, युधिष्ठिर, अर्जुन, साम्व, गद, प्रद्युम्न, राम, उदङ्क, उदक इति

विट् (भ्वा प स सेट् वेटति) શાપ દેવો, ગાળો ભાડવી, નિંદવુ

विटक पु (पिटक पृषो) કરંડીઆ, ફોલ્લો, નેતર વગેરેના દાભડાનો સમૂહ.

विठ न (विट्+क पृषो) અન્તરીક્ષ, આકાશ.

विड न (विट पृषो) એક જાતનું લવણ

विडार पु (विलाड पृषो) બિલાડો

ते रथनो मित्र, अर्जुन, सारथि कृष्ण.
"बलुणा स्यामित्रस्तु बीभत्सा कष्टते रण"
बीभत्सु पु. (बध्–बिभत्से+स्वार्थे सन्+उ) अर्जुन, पांडवनुं नाम.
बुक त्रि. (बुक्क्+अच् पृषो. वर्णलोपः) भसनार.
बुकिन् त्रि (बुक+अस्त्यर्थे इनि) भसनारनी समीपनो प्रदेश विगेरे.
बुक्क् (भ्वा. प. स. सेट् बुक्कति) भसवुं, बोलवुं.
बुक्क् (चु. उभ. स. सेट् बुक्कयति–ते) भसवुं, बोलवुं.
बुक्क त्रि (बुक्कति बुक्कम् इति अव्यक्तशब्दं करोति बुक्क्+अच्) भसनार, अव्यक्त शब्द करनार.
बुक्क पु (बुक्कति बुक्क्+अच्) बकरो, हृदय, समय–वखत.
बुक्क न. ( ) हृदय, सेवो हृदयनो मांस पीण्ड.
बुक्कन् पु. (बुक्क+कनिन्) कुतरो, बकरो, समय.
बुक्कन न. (बुक्क्+भावे ल्युट्) भसवुं, अस्पष्ट बोलवुं.
बुक्कस पु. (बुक्क+सोच्) चंडाळ.
बुक्कसी स्त्री. (बुक्कस+स्त्रियां ङीष्) चंडाळणी.
बुक्का स्त्री (बुक्क्+अच्+टाप्) हृदय, लोही.
बुक्काग्रमांस न. (बुक्कायाः अग्रमांसम्) हृदयमां रहेल मांसपिंडाकार अग्रमांस.
बुक्कार पु. (बुक्कं शब्दविशेषमृच्छति, ऋ+अण्) सिंहनी गर्जना.
बुक्की स्त्री. (बुक्क्+अच्+गौरा. ङीष्) हृदय, हृदय.
बुट् (चु. उभ. स. सेट् बोटयति–ते) हिंसा करवी, मारवुं.
बुट् (भ्वा. पर. स. सेट् बोटति–ते) हिंसा करवी मारी नांखवुं.
बुड् (त्यागे संवरणे च तु. कुटा. प. स. सेट् बुडति) त्याग करवो, ढांकवुं.
बुडिल पु. (उणा. बुड्+इलच्) ते नामनो मुनि–ऋषि.
बुद् (भ्वा. उभ. स. सेट् बोदति–ते) जाणवुं, आलोचन करवुं, देखवुं.
बुद्ध पु. (बुध्+क्त) भगवाननो एक अवतार, पंडित विद्वान.
बुद्ध त्रि („ „) बोध पामेल जाणेल, जाणी.
बुद्धगया स्त्री. बौद्ध देवनुं आवेल बुद्धगया तीर्थ.
बुद्धद्रव्य न. (बुद्ध संप्रदायेषु द्रव्य द्रव्यम्) स्तूप–स्मारक रूपे रहेल द्रव्य.
बुद्धपुराण न (बुद्धचरितबोधकम् पुराणं) बुद्ध भगवानने जणावनारुं पुराण.
बुद्धान्त पु. (बुध+भावे क्त बुद्धस्य अन्तः परिच्छेद) ज्ञाननी एक अवस्था–जाग्रदवस्था.
बुद्धि स्त्री. (बुध्यतेऽनया, बुध+क्तिन्) ज्ञान, बुद्धि, सांख्यमां कहेल सुख–आदि अनित्य धर्मवाळु प्रकृतिपरिणाम, वेदान्तवादीओना मतथी निश्चयात्मक वृत्तिवाळुं अन्तःकरण, ते नामे धर्मनी एक पत्नी, आत्मधर्मादि, आत्मपणुं, ज्ञान.
बुद्धिकाम त्रि (बुद्धिं कामयते, कमि+अण्) बुद्धि इच्छनार.
बुद्धिकामा स्त्री. (बुद्धिकाम+स्त्रियां टाप्) कार्तिक स्वामीनी अनुचर एक मातृका.
बुद्धिजीविन् त्रि. (बुद्ध्या जीवति जीव्+णिनि) बुद्धि रूप उपायथी जीवनार बुद्धिथी आजीविका चलावनार.
बुद्धितस् अव्य. (बुद्धि+पञ्चम्यर्थे तसिल्) बुद्धिथी, ज्ञानथी होशियारीथी.
बुद्धिद त्रि (बुद्धिं ददाति दा+क) बुद्धि आपनार, ज्ञानदाता.
बुद्धिमत् त्रि (बुद्धिरस्त्यस्य मतुप्) बुद्धिमान्, डाह्यो.
बुद्धिरहित त्रि (बुद्ध्या रहितः) अज्ञानी, बुद्धि विनानुं.
बुद्धिरहितता स्त्री. (बुद्धिरहितस्य भावः तल्+टाप्) अज्ञानीपणुं, बुद्धि विनापणुं.
बुद्धिरहितत्व न. (बुद्धिरहितस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.
बुद्धिसहाय पु. (बुद्धौ सहायः) बुद्धि आपवामां सहायक अमात्य–मंत्री–प्रधान.
बुद्धिहीन त्रि (बुद्ध्या हीनः) बुद्धिवगरनुं, ज्ञान विनानुं, मूर्ख.
बुद्धिहीनता स्त्री. (बुद्धिहीनस्य भावः तल्+टाप्) बुद्धिहीनपणुं, मूर्खपणुं.

विलेवासिनी स्त्री (विलेवासिन्+ङीप्) ઉંદરડી, સસલી, સાપેણ

विलेशय पु (विले शेते, शी+अच्) સર્પ, ઉંદર, સસલો

विलेशय त्रि (विले शेते, शी+अच्) ગુફામાં રહેનાર, ખાડામાં રહેનાર, છિદ્રમાં રહેનાર

विलेशया स्त्री (विलेशय+स्त्रियां टाप्) સાપેણ, ઉંદરડી, સસલી, ઘો, સેઢાઈ

विलम न (विल्+वा मन्) ભાસવું, દીપવું, માથા ઉપરનો ટોપ-શિરસ્ત્રાણ, લઢાઇની ટોપી

विल्मिन् पु (विल्म अस्यास्ति इनि) રૂદ્રદેવ, શિવનો અંશ

विल्मिन् त्रि (विल्म+अस्त्यर्थे इनि) પ્રકાશમાન, શિરસ્ત્રાણવાળું, ટોપવાળું.

विल्ल न (विल्+क्विप् त लाति, ला+क) હિંગ, ક્યારો

विल्लमूला स्त्री (विल्लमिव मूलमस्या) વારાહી કંદ

विल्लसू स्त्री (विल्ल+सू+क्विप्) દશપુત્રને જણનારી સ્ત્રી

विल्व पु (विल्+उल्व नि) બીલીનું ઝાડ

विल्व न (विल्वस्य फल अण्) બીલીનું ફળ, બીલું

विल्वक न पु તે નામે એક તીર્થ, તે નામે એક નાગ

विल्वका स्त्री (विल्वक+स्त्रिया टाप्) હિંગુપત્રી નામની વનસ્પતિ

विल्वकादि पु (विल्वक आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ

स च-विल्व, वेणु, वेत्र, वेतस, इक्षु, काष्ठ, कपोत, तृण, कुब्बा, तक्षन्, इति.

विल्वकीय त्रि (विल्वा सन्ति यस्यां नद्या छ कुक् च) બીલીવાળો પ્રદેશ

विल्वगन्ध पु (विल्व इव गन्धो यस्य) કુટેરક વૃક્ષ, બલા વનસ્પતિ

विल्वज त्रि (विल्वात् जायते जन्+ड) બીલીમાથી પેદા થયેલ, બીલીમાથી ઉત્પન્ન થયેલ

विल्वतेजस पु તે નામે નાગ વિશેષ

विल्वपत्र न (विल्वस्य पत्रम्) બીલીનું પાદડું

विल्वपाण्डर पु તે નામે એક નાગ

विल्वपेपिका स्त्री (विल्वस्य पेप॰ साधनत्वेन अस्त्यस्या ठन्) સુકાયેલા બીલાનો ટુકડો

विल्ववन न (विल्वस्य वनम्) બીલીના વૃક્ષોનું વન-જંગલ

विल्वा स्त्री (विल्-भेदने+उल्वा नि) હિંગુપત્રિ વનસ્પતિ

विल्वोदकेश्वर पु તે નામે એક શિવમૂર્તિ

विस् (दिवा पर सक सेट् विस्यति) ફેંકવું

विस न (विस्+क) મૃણાલ-કમળનો દાડલો

विसकण्ठिका स्त्री (विसमिव कण्ठोऽस्या कप्+टाप् इत्व च) બગલી

विसकण्ठिन् पु (विसमिव कण्ठोऽस्त्यस्य इनि) બગલો

विसकुसुम न (विसस्थित कुसुमम्) કમળનું ફૂલ

विसखा त्रि (विस मृणाल खनति, खन्+विट्+डा) મૃણાલ-કમળના દાડલાને ખોદનાર

विसग्रन्थि पु (विसस्य ग्रन्थि.) મૃણાલ-કમળના દાડલાની ગાંઠ

विसनाभि स्त्री (विस नाभिरिवास्या) કમલિની, કમળનો વેલો

विसच्छेद पु (विसस्य च्छेद) કમળના દાડલાનો ટુકડો

विसनालिका स्त्री (विसस्य नालिकेव) કમળનો દાડલો-મૃણાલ

विसल न (विस्+कलच्) ફણગો, અંકુર, કુંપળ

विसवत् त्रि (विस्+चतुरर्थ्यां मतुप् मस्य व) કમળના દાડલાવાળું, મૃણાલવાળું

विसवर्त्मन् पु न નેત્રનો એક રોગ

विसिनी स्त्री (विस्+पुष्करा इनि+ङीप्) કમલિની, કમળનો સમૂહ, કમળવાળો દેશ

विसिल त्रि (विस्+चतुरर्थ्यां काश्या इल) મૃણાલ, કમળના દાડલાની સમીપ વગેરે.

वीभत्स त्रि (वध्-निन्दायां+स्वार्थे सन्+घञ् वा वीभत्सा घृणास्त्यत्र, अच्) પાપી, નિંદ્ય, ઘૃણાના વિષયરૂપ, ઘૃણાજનક, વિકૃત માંસ વિગેરે, શરમ ભરેલું, ધિક્કારપાત્ર

वीभत्स पु (वीभत्स्यतेऽनेन वध्+सन्+करणे घञ्) નાટ્યશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ જુગુપ્સા સ્થાયીભાવ રસ,

बृहक पु. (बृह्+अक्) ते नामे એક દેવ-ગન્ધર્વ.
बृहच्चञ्चु पु. (बृहत् चञ्चुर्यस्य) એક જાતનું શાક-ચુંચની ભાજી.
बृहच्चित्त पु. (बृहत् चित्तं यस्मिन्) બીજોરાનું ઝાડ.
बृहच्छल्क पु. (बृहन्ति शल्कानि यस्य) એક જાતનું માછલું.
बृहच्छ्रवस् त्रि (बृहत् श्रवो यस्य) મોટી આબરૂવાળું, મહાન્ યશસ્વી.
बृहज्जन पु (बृहन्नासौ जनश्च) મહાજન, મોટો માણસ.
बृहज्जातक न (बृहच्च तत् जातकं च) વરાહ મિહિરકૃત એક જાતક ગ્રન્થ.
बृहज्जाबाल पु (बृहन्नासौ जाबालश्च) તે નામે એક ઉપનિષદ્.
बृहज्जीवन्ती स्त्री (बृहती चासौ जीवन्ती च) મહાજીવન્તી વનસ્પતિ.
बृहज्ज्योत्स्ना स्त्री. (बृहती ज्योत्स्ना) મોટું ચાંદરું, મોટી ચાંદની.
बृहत् त्रि (बृह्+अति सद्वत् वर्णे) મોટું, મહાન્, પુષ્ટ વધારે, પુષ્કળ.
बृहत् पु. ( ) બ્રાહ્મણ, વિષ્ણુ.
बृहतिका स्त्री. (बृहत्–आच्छादने+अच्+टाप् अत इत्वं) ઉપરીય વસ્ત્ર.
बृहतिका स्त्री. (बृहती+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्वः) बृहती શબ્દ જુઓ.
बृहती स्त्री. (बृह्+अति+स्त्रियां ङीप्) ઉપરીય વસ્ત્ર, નવ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ, નાની ભટ્ટી ભોરીંગણી, બેઠી ભોરીંગણી વાણી, એક વાદ્ય.
बृहतीपति पु. (बृहत्या वाचः पतिः) બૃહસ્પતિ–ગુરુ.
बृहत्क त्रि (बृहत्+स्वार्थे कन्) મોટા પ્રકારનું.
बृहत्कथा स्त्री. (बृहती चासौ कथा च) પિશાચી ભાષામાં ગુણાઢ્યે બનાવેલી એક કથા.
बृहत्कन्द पु. (बृहत् कन्दो यस्य) ગાજર, ધોળી ડુંગળી.
बृहत्कर्मन् न. (बृहच्च तत् कर्म च) મોટું કામ.
बृहत्कर्मन् त्रि. (बृहत् कर्म यस्य) મોટા કામવાળું.
बृहत्काय त्रि (बृहत् कायो यस्य) મોટા શરીરવાળું.
बृहत्काय पु. (,,) અગ્નીધ્ર રાજાના પૌત્ર थयेलो ते नामनो એક રાજા.
बृहत्कालशाक पु. (बृहत् कालशाकः) એક જાતનું શાક–કાશમીરી શાક.
बृहत्कास पु (बृहन्नासौ कासश्च) એક જાતનો રોગ.
बृहत्कीर्ति त्रि (बृहती कीर्तिर्यस्य) મોટી આબરૂવાળું, મોટા યશવાળું.
बृहत्कीर्ति पु. (बृहती कीर्तिर्यस्य) અંગીરસ ઋષિનો પુત્ર, તે નામે એક અસુર.
बृहत्कुक्षि त्रि. (बृहती कुक्षिर्यस्य) મોટા પેટવાળું.
बृहत्केतु त्रि (बृहत् केतुर्यस्य) મોટી ધ્વજવાળું.
बृहत्केतु पु. (बृहत् केतुरस्य) તે નામે એક રાજા.
बृहत्क्षत्र पु. તે નામનો એક રાજા.
बृहत्ताल पु. (बृहत् तालः) હિંતાલ વૃક્ષ.
बृहत्तिक्ता स्त्री (बृहत् तिक्तो रसोऽस्याः) પાઠા નામની વનસ્પતિ.
बृहत्तृण पु. (बृहत् तृणान्यस्मिन् पर्वाणि यस्य) વાંસ, બરુ.
बृहत्त्वच् त्रि (बृहती त्वच् यस्य) એક જાતનું વૃક્ષ.
बृहत्पत्र पु. (बृहन्ति पत्राणि यस्य) પીળા લોધરનું ઝાડ, હસ્તિકન્દ વૃક્ષ.
बृहत्पर्ण त्रि (बृहन्ति पर्णानि यस्य) મોટાં પાંદડાંવાળું.
बृहत्पर्ण पु. (,,) લોધરનું ઝાડ, હસ્તિકન્દ વૃક્ષ.
बृहत्पर्ण न. (बृहत् पर्णम्) મોટું પાંદડું.
बृहत्पाटलि पु. ધતૂરાનું ઝાડ.
बृहत्पाद त्रि. (बृहन्तः पादाः यस्य) મોટા પગવાળું, મોટાં મૂળીયાંવાળું.
बृहत्पाद पु. (बृहन्तः पादाः यस्य) વડનું ઝાડ.
बृहत्पारेवत पु. (बृहत् पारेवतः) મોટું પારેવું, મોટું કબૂતર.
बृहत्पालिन् पु (बृहन्तं पालयति पालि+णिनि) જંગલી જીરું, કાળું જીરું.
बृहत्पीलु पु. (बृहत् पीलुः) મોટું પીલુનું ઝાડ.
बृहत्पुष्प त्रि (बृहन्ति पुष्पाणि यस्य) મોટાં ફૂલવાળું.
बृहत्पुष्पा स्त्री. (बृहन्ति पुष्पाणि यस्याः टाप्) કેળ.
बृहत्पुष्पी स्त्री (बृहन्ति पुष्पाणि यस्य, ङीप्) તે નામે એક વૃક્ષ, શણનું ઝાડ.

वुद्धिहीनत्व न (वुद्धिहीनस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वुद्धीन्द्रिय न (वुद्धे ज्ञानस्येन्द्रियम्) જ્ઞાનેન્દ્રિય–મન બે કાન, બે નેત્ર, જીભ, ત્વચા, નાસિકા

वुद्वुद् न (वुद्+क पृषो द्वित्वम्) પાણીનો વિકાર, પરપોટો, ગર્ભની એક અવસ્થા.

वुध् (भ्वा प स अनिट् वोधति) બોધથવો, જાણવુ

वुध् (भ्वा उभ स सेट् वोधति–ते) ઉપરનો અર્થ

वुध् (दिवा आ स अनिट् वुध्यते) જાણવુ, બોધથવો

वुध पु (वुध्यते य, वुध्+क) પંડિત, વિદ્વાન, બુધ ગ્રહ, કુતરો, બુધવાર

वुध त्रि (वुध्+क) ડાહ્યું, સમજુ

वुधचक्र न (वुधस्य ग्रहविशेषस्य चक्रम्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ શુભાશુભ સૂચક એક ચક્ર.

वुधचार पु (वुधस्य चार) બુધગ્રહનો શુભાશુભ સૂચક સંચાર

वुधतनय पु, (वुधस्य ग्रहविशेषस्य तनय) પુરૂરવા રાજા

वुधतात पु (वुधस्य „ तात) ચન્દ્ર.

वुधपुत्र पु (वुधस्य पुत्र) પુરૂરવા રાજા

वुधरत्न न (वुधप्रिय रत्नम्) મરકત મણિ

वुधवार पु (वुधस्य ग्रहविशेषस्य वार) બુધવાર.

वुधवासर पु (वुधपतिको वासर) બુધવાર

वुधसानु पु (वुध+आनुक् सुक् च) યજ્ઞપુરૂષ, પાંદડુ

वुधसुत पु (वुधस्य सुत पुत्र) પુરૂરવા રાજા

वुधा स्त्री (वोधयति ज्ञापयति रागिण सेवनात् वुध्+क+टाप्) જટામાસી નામની વનસ્પતિ

वुधादित्य पु (वुधसहित आदित्य) જન્મકાળે એક જ રાશિમા બુધ અને રવિનો યોગ

वुधान पु (वुध्+आनच् किच्च) આચાર્ય, ગુરૂ, વિદ્વાન, પંડિત, કવિ, બ્રહ્મવાદી

वुधान त्रि („ „) પ્રિય બોલનાર, મીઠું બોલનાર

वुधाष्टमी स्त्री (वुधवारयुता अष्टमी) બુધવારયુક્ત અજવાળી આઠમ, તે દિવસે કરવાનુ એક વ્રત.

वुधित त्रि (वुध्यते स्म, वुध्+क्त+इट्) જાણેલ, જ્ઞાત

वुधिल त्रि (वुध्+किलच्) વિદ્વાન, પંડિત, સમજુ, ડાહ્યુ

वुध्न पु (वध्नाति, वन्ध्+नक् वुधादेश) મૂળ, તળીયુ, શિવ, અન્તરીક્ષ, ગુદા

वुध्न्य पु (वुध्ने भव यत्) ગાર્હપત્ય અગ્નિ, તે નામે રૂદ્ર

वुन्द् (भ्वा उभ सक सेट् वुन्दति) આલોચન કરવુ, દેખવુ

वुन्ध् (भ्वा उभ सक सेट् वुन्धति–ते) આલોચન કરવુ, જોવુ

वुन्ध् (चु उभ सक से वुन्धयति) બાંધવુ.

वुभुक्षत् त्रि (भोक्तुमिच्छति, भुज्+सन्+शतृ) ભોજન કરવા–ખાવા ઇચ્છતું

वुभुक्षा स्त्री (भोक्तुमिच्छा, भुज्+सन्+अ+टाप्) ભોજન કરવાની ઇચ્છા

वुभुक्षित त्रि (वुभुक्षा सजाताऽस्य इतच्) ભુખ્યુ, ભુખવાળુ

वुभुक्षु त्रि (भोक्तुमिच्छु, भुज्+सन्+उ) ખાવાને ઇચ્છનાર, ભુખ્યું.

वुल् (चु उभ अ सेट् वोलयति–ते) ડુબવુ

वुलि स्त्री (वुड्+इन् किच्च डस्य ल) ભય, બીક

वुल्व त्रि (वुल्+व उल्वा नि) તીરછું, આડુ, વાંકુ.

वुष न (वुस्यते उत्सृज्यते, वुस्+क पृषो वा षत्वम्) તુચ્છ ધાન્ય, ફળરહિત ધાન્ય–ભુસુ

वुस न („ „) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वुस्त् (चु उभ सक सेट् वुस्तयति–ते) આદર કરવો, અનાદર કરવો.

वुस्त न (वुस्त्यते नाद्रियते आद्रियते वा, वुस्त्+घञ्) ફણસ વિગેરે ફળનો ત્યાગ કરવા લાયક ભાગ,એક જાતનું માસ પિષ્ટક

वूक्क न (वुक्कयति, शब्दायते, वुक्क्+अच् पृषो दीर्घ) હૃદય, કાળજુ, લોહી.

वृवदुक्थ न पદ, ચરણ

वृषी स्त्री (वृवन्तोऽस्यां सीदन्ति, पृषो वृवो वृ+सद्+ड गौरा ङीप्) ઋષિઓનું આસન

वृसी स्त्री (वृ+सद्+ड गौरा ङीप् न षत्वम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वृंह् (वृद्धौ भ्वा प स सेट् वर्हति) વધવુ

बृहद्रथ पु. (बृहन् रथोऽस्य) इन्द्र, यौवनाश्वनी पेढी थयेलो ते नामनो એક રાજા, અંગિરસ અગ્નિ નો એક પુત્ર, મગધ દેશનો એક રાજા જરાસંધ નો પિતા ચેદિરાજ વસુનો એક પુત્ર.

बृहद्रथन्तर न. ते नामनो એક સામવેદનો વિભાગ.

बृहद्राज पु. ઈક્ષ્વાકુવંશી આવી એક રાજા.

बृहद्राविन् पु. (बृहद् यथास्यात्तथा रौति रु+णिनि) એક જાતનું મુખ્ય પક્ષી.

बृहद्रूप पु. (बृहन्ति रूपाणि यस्य) ते नामे એક મહર્ષિ.

बृहद्वत् पु. (बृहत् बृहत्साम तदस्त्यस्य स्तोत्रतया मतुप् मस्य व.) બૃહત્સામ સ્તોત્રથી સ્તુતિ કરવા લાયક ઇન્દ્ર, એક પ્રકારનો યજ્ઞ.

बृहद्वती स्त्री. (बृहत्+मतुप्+ङीप्) ते नामे એક નદી.

बृहद्वल्क पु. (बृहद् वल्कोऽस्य) એક જાતનું લોધ્રનું ઝાડ, પઠાણીલોધ્રનું ઝાડ.

बृहद्वल्कल पु. (बृहत् वल्कलमस्य) ઉપરનો અર્થ.

बृहद्वात पु. (बृहत् वातो यस्मात्) જવરીને કહેનાર એક જાતનું ધાન્ય.

बृहद्वारुणी स्त्री. (बृहती वारुणी वारुणी च) મોટી વારુણી વનસ્પતિ ઈન્દ્રવારુણી વેલ.

बृहद्वीज पु. (बृहन्ति बीजानि यस्य) આમ્રાતક-આંબાડી જાતની.

बृहद्वृक्ष पु. (बृहदेव वृक्षः ...) ... वृक्ष, साग्नुं झाड.

बृहन्नारदीय न. (बृहच्च तद् नारदीयं च) ते नामनुं એક ઉપપુરાણ.

बृहन्नारायणोपनिषद् स्त्री ते नामे એક ઉપનિષદ.

बृहन्नौका स्त्री. ... એક જાતની મોટી નાવ.

बृहन्मनस् पु. (बृहत् मनो यस्य) અનંત શર્મા પેઢી થયેલો ते नामनो એક રાજા.

बृहस्पति पु. (बृहतां महतां पतिः, पारस्कर देवता-शत्वेन सुट् तलोपश्च) દેવગુરુ બૃહસ્પતિ ते नामनो ગ્રહ, અંગિરસ મુનિ.

बृहस्पतिचक्र न. શુભાશુભ થવા ते नामे એક ચક્ર, સાઠ સંવત્સર સમુદાય.

बृहस्पतिपुरोहित पु. (बृहस्पतिः पुरोहितो यस्य) ઇન્દ્ર, ઇન્દ્રદેવ.

बृहस्पतिवार पु. (बृहस्पतिरधिपतिर्यस्य वारः) ગુરુવાર.

बृहस्पतिवासर पु. (बृहस्पतिरधिपतिर्यस्य वासरः) ગુરુવાર.

बृहस्पतिसव पु. (बृहस्पतिरधिकृतः सवः) બૃહસ્પતિ ની પ્રસન્નતાને માટે એક યજ્ઞ.

बृहस्पतिस्तोम पु. (बृहस्पतिरधिकृतः स्तोमः) ते नाम नो એક યજ્ઞ.

बृंहित न. (बृंह्+क्त हस्तिनामनम्) હાથીની ગર્જના, હાથીની ચીસ.

बृंहित त्रि. (बृंह्+कर्मणि क्त) વધેલું, વૃદ્ધિ પામેલું.

बॄ (क्रया. पर. स. सेट् बृणाति बृणाति च) ભરવું, પસંદ કરવું, સ્વીકારવું, ભરણ પોષણ કરવું.

बेकनाट पु. (बे इत्यव्ययं हिंसार्थकम्, एवं कुत्सं ... मुक्तिर्यत् तत्र हितमं यत्र ... समवेत मात्रादि ... नटति, नट्+अच् वि ...) વ્યાજખાઉનો ધંધો કરનાર.

बेकुरा स्त्री. વાણી, વાચા.

बेट् (भ्वादि आ. अ. सेट् वेटते) પ્રમાદ કરવો.

बैजिक त्रि. (बीजस्येदम्,ठञ्) બીજનું, બીજ સંબંધી.

बैजिक न. (बीजमेवोपचारात्, बीज+ठञ्) એક જાતનું તેલ, મૂળ કારણ.

बैजिक पु. (बीजेन सम्भृतः ठञ्) નવો અંકુર ફણગો.

बैडालवृत्ति स्त्री. (बिडालस्येव वैडाली वर्तते वृत्तिः) બિલાડાની વૃત્તિ.

बैडालवृत्ति त्रि. (वैडाली वृत्तिरस्य) બિલાડાના જેવી વૃત્તિવાળું, દંભિ, ઢોંગી, પાખંડી.

बैल्व त्रि (बिल्वस्येदं बिल्व+अण्) બીલીનું બીલીસંબંધિ.

बैल्व न. (बिल्वस्येदं फलम्) બીલીનું પાકું - બીલીફળ.

बोकडी स्त्री. એક જાતનું આંતરડું.

बोध पु. (बुध्+भावे घञ्) જ્ઞાન, જાણવું, ते नामनो એક દેશ.

बोध पु. (बुध्+करणे घञ्) ઉપદેશ.

बृहत्फल त्रि (बृहन्ति फलानि यस्य) મોટા ફળવાળુ
बृहत्फल पु (बृहन्ति फलानि अस्य) ફણસનુ ઝાડ
बृहत्फला स्त्री (बृहत्फल+स्त्रियां टाप्) કડવી તુંબડીનો વેલો, ઇન્દરવરણાનો વેલ, કોહળાનો વેલો, મહાજમ્બૂ વૃક્ષ, મહાબલા વનસ્પતિ, મોટી રેટીનો વેલો
बृहत्संहिता स्त्री વરાહમિહિર પ્રણીત એક જ્યોતિષ ગ્રન્થ.
बृहत्सामन् न (बृहच्च तत् साम च) તે નામનો સામવેદનો વિભાગ
बृहत्सेन त्रि (बृहती सेना यस्य) મોટી સેનાવાળુ
बृहत्सेन पु (,, ,,) મગધદેશનો એક રાજા, બૃહદ્રથના વશનો એક ભાવી રાજા
बृहत्सेना स्त्री (बृहती चासौ सेना च) મોટી સેના, મહાન્ લશ્કર
बृहदग्नि त्रि (बृहन् अग्निः यस्य) અનેક પ્રકારના અગ્નિવાળુ
बृहदङ्ग त्रि (बृहदङ्ग यस्य) મોટા શરીરવાળુ, મોટા અવયવવાળુ
बृहदङ्ग पु (बृहद् अङ्गमस्य) હાથી
बृहदङ्गी स्त्री (बृहद् अङ्गं यस्या ङीप्) મોટા શરીરવાળી સ્ત્રી, હાથણી
बृहदम्बालिका स्त्री કાર્તિકસ્વામીની અનુચર એક માતૃકા
बृहदम्ल पु (बृहन् अम्लो रसो यस्य) એક જાતનુ ઝાડ–કરમદાનુ ઝાડ
बृहदश्व पु (बृहन् अश्वो यस्य) શ્રાવસ્ત્ય રાજાનો એક પુત્ર, તે નામનો એક ૠષિ
बृहदसृङ्मति पु (बृहती असृजि मतिर्यस्य) ભૂત, પિશાચ
बृहदारण्यक न તે નામનુ એક ઉપનિષદ્
बृहदिषु पु (बृहन् इषुर्यस्य) આજમીઢનો પુત્ર રાજા, હર્યશ્વ વશનો એક રાજા
बृहदुक्थ पु અશ્વમેધ યજ્ઞ, અગ્નિવશી તપ નામના રાજાનો પુત્ર, તે નામનો અગ્નિ
बृहदुक्थ न (बृहच्च तत् उक्थ च) મહાન સ્તોત્ર
बृहदुक्ष पु જગત્સૃષ્ટિ બનાવનાર પ્રજાપતિ
बृहदुत्तरतापनी स्त्री (बृहती चासौ उत्तरतापनी च) તે નામનું ઉપનિષદ્
बृहदेला स्त्री (बृहती चासौ एला च) મોટી એલચી
बृहद्गर्भ पु (बृहन् गर्भो यस्य) શિબિ રાજાનો પુત્ર
बृहद्गु पु તે નામનો એક રાજા
बृहद्गुह पु (बृहती गुहा यस्मिन्) કારૂપ નામે દેશ–ગુદેલખડ
बृहद्गृह पु (बृहन्ति गृहाणि यस्मिन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
बृहद्गोल न. (बृहत् गोलमस्य) તરબુચ
बृहद्दर्भ पु કક્ષેયુ૨શી તે નામનો એક રાજા
बृहद्दल पु (बृहन्ति दलानि अस्मिन्) હિંતાલ વૃક્ષ, લોધ્ર વૃક્ષ, લાલ લસણુ
बृहद्द्युति त्रि (बृहती द्युतिर्यस्य) ઘણા તેજવાળુ, ઘણા પ્રકાશવાળુ
बृहद्द्युति स्त्री (बृहती चासौ द्युतिश्च) ઘણુ તેજ, ગાઢુ પ્રકાશ
बृहद्द्युमन् पु (बृहद् द्युम अस्य) તે નામનો એક રાજા,
बृहद्धनुष त्रि (बृहद् धनुर्यस्य) મોટા ધનુષ્યવાળુ.
बृहद्धनुस् पु (,, ,) અજમીઢવશી એક રાજા
बृहद्धन पु (बृहद् धनमस्य) ઇક્ષ્વાકુ વશીએક રાજા.
बृहद्धन त्रि (बृहद् धन यस्य) ઘણા ધનવાળુ, પુષ્કળ ધનવાળુ
बृहद्बल न (बृहद् बल) મોટુ બળ
बृहद्बल त्रि (बृहद् बल यस्य) અત્યન્ત બળવાન, ઘણા બળવાળુ
बृहद्ब्रह्मन् पु (बृहन् चासौ ब्रह्मा च) અગિરા ગોત્રનો એક ૠષિ
बृहद्भट्टारिका स्त्री (बृहती चासौ भट्टारिका च) દુર્ગાદેવી, પાર્વતી
बृहद्भय पु (बृहन् भयो यस्मात्) સાવર્ણિ મનુનો એક પુત્ર
बृहद्भानु पु (बृहन्तो भानव किरणा अस्य) અગ્નિ, ચિત્રકવૃક્ષ, ઇન્દ્રસાવર્ણી મન્વન્તરમા હરિનો અવતાર.
बृहद्भाव पु (बृहन् भावो यस्य) એક જાતનુ પક્ષી.
बृहद्रण पु ઇક્ષ્વાકુવશી એક ભાવી રાજા

ब्रह्मकर्मिन् त्रि. (ब्रह्मणि कर्म कर्मफलं यस्य) કર્મનાં ફળ ઈશ્વરને અર્પણ કરી દેનાર.

ब्रह्मकर्मसमाधि पु. (ब्रह्मणि कर्मणां समाधिः) સર્વ કર્મ કરી વગેરેનું બ્રહ્મસ્વરૂપે ચિન્તન.

ब्रह्मकाष्ठ न. (ब्रह्मणः काष्ठम्) પારસ પીંપળો.

ब्रह्मकुण्ड न. (ब्रह्मणा निर्मितं कुण्डम्) તે નામે એક સરોવર.

ब्रह्मकुशा स्त्री. (ब्रह्मकुश+अच्+टाप्) અજમોદા વનસ્પતિ.

ब्रह्मकूट पु. (ब्रह्म कूटे शिखरे यस्य) તે નામે એક પર્વત.

ब्रह्मकूर्च न. (ब्रह्मणो ब्राह्मणस्य कूर्चमिव) પંચગવ્યના પીવારૂપ એક વ્રત, કુશોદક સહિત પંચગવ્ય.

ब्रह्मकृत् त्रि. (ब्रह्म तपः करोति, कृ+क्विप्+तुक्) તપ કરનાર.

ब्रह्मकृत् पु. (,, ,,) વિષ્ણુ.

ब्रह्मकृत त्रि. (ब्रह्मणा कृतः) બ્રહ્માએ કરેલ, બ્રાહ્મણે કરેલ, બ્રહ્મે કરેલ.

ब्रह्मकोशी स्त्री. (ब्रह्मणः कोशीव) અજમોદા વનસ્પતિ.

ब्रह्मगर्भा स्त्री. (ब्रह्म गर्भोऽस्याः) [illegible] વનસ્પતિ.

ब्रह्मगार्ग्य पु. તે નામનો એક ઋષિ.

ब्रह्मगिरि पु. (ब्रह्मणो गिरिः पर्वतः) તે નામે એક પર્વત.

ब्रह्मगीता स्त्री. (ब्रह्मणा कथिता गीता) મહાભારતના અનુશાસનપર્વના ૩૫મા અધ્યાયમાં બ્રહ્માએ કહેલી ગીતા.

ब्रह्मग्रन्थि पु. જનોઈની ગાંઠ.

ब्रह्मघात पु. (ब्रह्मणः घातः) બ્રહ્મહત્યા, બ્રાહ્મણનો વધ, બ્રહ્મજ્ઞાનનો નાશ.

ब्रह्मघातक त्रि. (ब्रह्माणं विप्रं हन्ति हन्+ण्वुल्) બ્રાહ્મણને મારી નાંખનાર, બ્રહ્મહત્યા કરનાર.

ब्रह्मघातिन् त्रि. (ब्रह्माणं विप्रं हन्ति हन्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

ब्रह्मघोष पु. (ब्रह्मणो वेदस्य घोषः) વેદ ધ્વનિ, વેદનો શબ્દ.

ब्रह्मघ्न त्रि. (ब्रह्माणं विप्रं हन्ति, हन्+टक्) બ્રહ્મહત્યા કરનાર.

ब्रह्मघ्नी स्त्री. (ब्रह्मघ्न+स्त्रियां ङीप्) કુમાર વનસ્પતિ.

ब्रह्मचक्र न. (ब्रह्मनिर्मितं चक्रम्) સર્વ કારણભૂત સંસારરૂપ ચક્ર-દુનિયા, [illegible] કહેલ ઈશ્વરને [illegible] એક ચક્ર.

ब्रह्मचर्य न. (ब्रह्मणे वेदाध्ययनार्थं तपसे वा चर्य्यम् आचरणीयम्) બ્રહ્મચર્ય વ્રત, જનોઈ આપ્યા પછી ગુરુકુલમાંથી વર્ષ સુધીમાં આચરવા કરવાના નિયમ, યોગના આઠ અંગ યમ-સંયમ વિશેષ.
"ब्रह्मचर्यं गुरोर्विद्यार्थोऽनवस्य संयमः" भा.

ब्रह्मचर्य पु. (ब्रह्मणे वेदाध्ययनार्थं तपसे वा चर्य्यं यस्य) બ્રહ્મચારી તપ વિગેરે માટે સંયમ ધારી પુરુષ.

ब्रह्मचर्या स्त्री. (ब्रह्मन्+चर्+भावे क्यप् टाप्) બ્રહ્મચર્ય વ્રત, યોગના આઠ અંગ યમ-સંયમ.

ब्रह्मचारिणी स्त्री. (ब्रह्मचारिन्+स्त्रियां ङीप्) બ્રહ્મચર્ય પાળતી સ્ત્રી, દુર્ગા-દેવી પાર્વતી સતી.

ब्रह्मचारिन् पु. (ब्रह्म वेदं तपो वा आचरति अर्जयति अवश्यम्, ब्रह्मन्+चर्-आवश्यके+णिनि) બ્રહ્મચારી, બ્રહ્મચર્યનું પાલન કરનાર પુરુષ.

ब्रह्मज पु. (ब्रह्मणो जायते जन्+ड) હિરણ્યગર્ભ-બ્રહ્મા.

ब्रह्मज त्रि. (ब्रह्मणः जायते जन्+ड) બ્રહ્મથી પેદા થયેલ, બ્રહ્મથી ઉત્પન્ન થનાર.

ब्रह्मजटा स्त्री. (ब्रह्मणो जटेव जटा) દમનક ઝાડ.

ब्रह्मजामल न. એક યામલ તંત્ર.

ब्रह्मजिज्ञासा स्त्री. (ब्रह्मणः जिज्ञासा) બ્રહ્મને જાણવાની ઇચ્છા.

ब्रह्मजिज्ञासु त्रि. (ब्रह्म ज्ञातुमिच्छुः ज्ञा+सन्+उ) બ્રહ્મના સ્વરૂપને જાણવા ઇચ્છનાર.

ब्रह्मजीविन् पु. (ब्रह्म वेदस्तदुक्तेन कर्मणा जीवति जीव्+णिनि) વેદ સ્માર્ત કર્મની ક્રિયાથી પોતાની આજીવિકા મેળવનાર બ્રાહ્મણ, વેદ ઉપર જીવનાર.

ब्रह्मज्ञ त्रि. (ब्रह्म जानाति ब्रह्मन्+ज्ञा+क) બ્રહ્મને જાણનાર-બ્રહ્મવેત્તા, શાસ્ત્ર વિગેરે જાણનાર.

ब्रह्मज्ञ पु. (,,) વિષ્ણુ.

ब्रह्मदान न. (ब्रह्मणि ब्रह्मविषये दानम्, ब्रह्मणः दानम्) બ્રહ્મ વિષયક દાન "હું બ્રહ્મ છું" એવું દાન, વેદનું દાન.

बोधक त्रि (बुध्+णिच्+ण्वुल्) જ્ઞાન ઉત્પન્ન કરનાર, સમજાવનાર, બોધ આપનાર, વૈતાલિક-રાજાઓને પ્રાતઃકાળમા સ્તુતિ કરી જગાડનાર, ચાડીયુ

बोधकर त्रि (बोधं ज्ञानं जागरणं वा करोति, कृ+ट) ઉપરનો અર્થ

बोधन न (बुध्+णिच्+ल्युट्) જણાવવુ, સમજાવવુ, બોધ આપવો, સમયને લીધે કોઈ પદાર્થની ઓછી થયેલી ગંધમા વધારો કરવો, જાગવુ, ઉપદેશ આપવો, જગાડવુ

बोधना स्त्री (बोधन+स्त्रियां टाप्) ક કોડાનો વેલો

बोधनी स्त्री (बोध्यतेऽनया अत्र वा, बुध्+णिच्+करणे आधारे वा ल्युट्+ङीप्) કાર્તિકશુદ અગીયારશ

बोधनीय त्रि (बुध्+कर्मणि अनीयर्) ઉપદેશ આપવા યોગ્ય, સમજાવવા યોગ્ય, જગાડવા લાયક

बोधयत् त्रि (बुध्+णिच्+शतृ) સમજાવતુ, બોધ કરતું, ઉપદેશ કરતું, જણાવતું, જગાડતું

बोधयितृ पु (बुध्+णिच्+कर्त्रर्थे तृच्) ઉપદેશ આપનાર કે શીખાવનાર-ગુરૂ વિગેરે

बोधवासर पु (बोधस्य भगवतो मायानिद्राया प्रबोधस्य वासर) કાર્તિકસુદ અગીયારશ, તે દિવસે કરવાનુ વ્રત

बोधान त्रि (बुध्+कर्मणि आनच्) હોશીયાર, ડાહ્યું, વિદ્વાન્, સમજુ

बोधान पु (बुध्यते, बुध्+आनच्) બૃહસ્પતિ-દેવોનો ગુરૂ

बोधि पु (बुध्+इन्) એકજાતની સમાધિ, પીપળાનુ ઝાડ, તે નામે એક બુદ્ધ, જૈનમતે સમ્યક્ત્વ, બોધ-ઉપદેશ, જ્ઞાન

बोधि त्रि (,, ,,) જાણનાર, જ્ઞાની

बोधित त्रि (बुध्+णिच्+क्त) જણાવાયેલ, સમજાવેલ

बोधितरु पु (बोधिरेव तरु) પીપળાનુ ઝાડ

बोधिदुर्लभा स्त्री (बोहिदुल्लहा जे प्रा) બોધિબીજના દુર્લભપણાની ભાવના

बोधिद्रु पु (बोधिरेव द्रु) પીપળાનું ઝાડ

बोधिद्रुम पु (बोधिरेव द्रुम) પીપળાનુ ઝાડ

बोधिबीज न (बोधे बीजम्) જ્ઞાનનુ મૂળ, સમ્યક્ત્વનુ મૂળ

बोधिवृक्ष पु (बोधिरेव वृक्ष) પીપળાનું ઝાડ

बोधिसत्व न (बोधि बोधवत् सत्वम्) જ્ઞાનયુક્ત સત્વ, સમ્યક્ત્વ સાથે સત્વ

बोधिसत्व पु (बोधियुतं सत्व यस्य) તે નામે એક બુદ્ધદેવ

बोद्धव्य त्रि (बुध्+कर्मणि तव्यच्) જાણવા લાયક, સમજાવવા યોગ્ય

बौद्ध न. (बुद्धेन प्रोक्तमण्) બુદ્ધે કહેલ શાસ્ત્ર, બૌદ્ધ-શાસ્ત્ર

बौद्ध त्रि (बौद्धमधीते वेत्ति वा पुन अण्) બૌદ્ધ-શાસ્ત્રનો અભ્યાસ કરનાર, બૌદ્ધશાસ્ત્ર જાણનાર

बौद्ध त्रि (बुद्धस्याय, बुद्ध+अण्) બુદ્ધનું, બુદ્ધસંબંધી, બુદ્ધના અનુયાયી વિગેરે

बौध पु (बुधस्यापत्य पुमान्, बुध्+अण्) બુધનો પુત્ર પુરૂરવા

बौधि पु (बोधस्य गोत्रापत्यमाङ्गिरसभिन्नं इञ्) આગિરસભિન્ન બોધનુ ગોત્ર સંતાન

बौध्य त्रि (बोधस्य गोत्रापत्य यञ्) બોધનુ આગીરસ ગોત્ર સંતાન.

बौध्य त्रि (बोधो देशभेदोऽभिजनोऽस्य ञ्य) બાપ દાદાઓથી બોધ નામના દેશમા રહેનાર

व्यध् (दिवा पर सक अनिट् बवयोरभेद विध्यति) તાડન કરવુ, મારવુ

व्युप् (चु उभ सक सेट् बवयोरभेद व्योपयति+ते) છોડવુ, ત્યાગ કરવો, વિભાગ કરવા

ब्रण् (भ्वा पर अ सेट् ब्रणति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો

ब्रध्न पु (बन्ध्+नक् ब्रधादेश) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, શિવ, દિવસ, ઘોડો, તે નામે એક ઋષિ, એકજાતનો રોગ.

ब्रध्नश्व पु તે નામનો એક રાજા

ब्रह्मकन्यका स्त्री (ब्रह्मण कन्यका) સરસ્વતી, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, બ્રાહ્મી, બ્રહ્મવાણી

ब्रह्मकन्या स्त्री (ब्रह्मण कन्या) ઉપરનો અર્થ

ब्रह्मकर्मन् न (ब्रह्मविहितं कर्म) બ્રાહ્મણનુ કર્મ, વેદોક્તકર્મ

ब्रह्मपुर न (ब्रह्मणः पुरम्) ब्रह्मनी उपासना करवा माटे हृदय स्थान, ब्रह्मानुं शहेर, प्रधान विभागमां आवेल एक देश.

ब्रह्मपुराण न. व्यासे रचेल अढारमांनुं एक महापुराण.

ब्रह्मपुरी स्त्री. (ब्रह्मणः पुरी) काशीनगरी, ब्रह्मानी नगरी.

ब्रह्मपुरुष पु. न. (ब्रह्मणः पुरुषः इव) ब्रह्मोपासनाधारणरूप मनु–वाणी–मन–प्राण विगेरे.

ब्रह्मपुरोहित पु (ब्रह्म महत्सर्वं पुरोहितो यस्य) देव.

ब्रह्मप्रसूत त्रि (ब्रह्मणा प्रसूतः) ब्रह्माथी उत्पन्न थयेल जगत् विगेरे, ब्राह्मणथी उत्पन्न थयेल ब्रह्माथी थयेल.

ब्रह्मप्रसूत न. (ब्रह्मणः प्रसूतम्) ब्राह्मणे दान करेलुं कर्म

ब्रह्मबन्धा स्त्री (ब्रह्मणो बन्धा बधुःभावे बन्धु+अप्) ब्रह्महत्या.

ब्रह्मबन्धु पु (ब्रह्म विप्रो बन्धुरस्त्येव स्वल्पः ब्रह्मणो विप्रस्य बन्धुरिव वा) ब्राह्मणना आचारथी भ्रष्ट–नीच ब्राह्मण.

ब्रह्मबिन्दु पु (ब्रह्मणि वाक्यात्मकत्वाद्वेदाभ्यासकाले बिन्दुः) वेद विगेरे अभ्यास करती वखते मोंमांथी जे थूकना बिन्दुओ छे ते.

ब्रह्मब्रुवाण पु. (ब्राह्मणं आत्मानं ब्रूते, ब्रू+शानच्) ब्राह्मण तरीके पोताने कहेनार, नीच ब्राह्मण.

ब्रह्मभद्रा स्त्री. वनस्पति ब्राह्मणी.

ब्रह्मभाव पु. (ब्रह्मणः भावः) ब्रह्मरूप मुक्तिमां आत्मानो ब्रह्मरूपनो भाव.

ब्रह्मभू त्रि (ब्रह्मणा जायते, भू+क्विप्) ब्राह्मण–ब्रह्माथी उत्पन्न थनार

ब्रह्मभूत त्रि (ब्रह्मणा भूयते स्म, भू+क्त) ब्रह्माथी थयेल ब्राह्मणथी उत्पन्न थयेल. ब्रह्मथी थयेल.

ब्रह्ममूर्ति स्त्री. (ब्रह्मणो मूर्तिरिवाकृतिरस्य) शंकर.

ब्रह्ममूर्तिका स्त्री. (ब्रह्ममूर्तिरिव आकृतिः अस्य+कप्) शिवली नामनी वनस्पति.

ब्रह्ममूल न. (मू+भावे क्तप्, ब्रह्मणो मूलः) ब्रह्मरूप, ब्रह्मभाव–शुद्ध चैतन्य स्वरूपनी प्राप्ति.

ब्रह्ममण्डूकी स्त्री. एक जातनी शुभ वनस्पति.

ब्रह्ममय त्रि (ब्रह्मात्मकं ब्रह्मन्+मयट्) ब्रह्मरूप, ब्रह्मात्मक–ब्रह्मरूप.

ब्रह्ममय न. („ „)ब्रह्मास्त्र–ब्रह्म जेनो देव छे एवुं अस्त्र.

ब्रह्ममयी स्त्री. (ब्रह्ममय+स्त्रियां ङीप्) ब्रह्ममयी देवी.

ब्रह्ममह पु. (ब्रह्मणः विप्रस्येव महः) ब्राह्मणोना मानमनो उत्सव, ब्राह्मणोने लीधी उत्सव.

ब्रह्ममित्र पु. (ब्रह्म मित्रमस्य) ते नामनो एक मुनि.

ब्रह्ममीमांसा स्त्री (ब्रह्मविचारिका मीमांसा) व्यासे रचेलो एक वेदान्त ग्रन्थ.

ब्रह्ममेखला स्त्री. (ब्रह्मणः ब्राह्मणस्य मेखला यस्य) मुंज घास

ब्रह्मयज्ञ पु. (ब्रह्मणे निमित्तं यज्ञः अध्ययनाध्यापनात्मकः वेदाध्ययनरूपो वा) पंच महायज्ञ पैकी ते नामनो एक यज्ञ, वेदतथा शास्त्रनुं भणवुं तथा भणाववारूप यज्ञ.

ब्रह्मयष्टि स्त्री. (ब्रह्मणो यष्टिरिवाकारत्वात्) एक जातनुं वृक्ष–वामनवाटी वृक्ष.

ब्रह्मयष्टिका स्त्री. (ब्रह्मयष्टि+स्वार्थे कन्+टाप्) उपरनो अर्थ

ब्रह्मयुग न. (ब्रह्म विप्रस्तदुपलक्षितं युगम्) ब्राह्मणप्रकृति जेमां मुख्य छे तेवो एक युग–काल.

ब्रह्मयोग पु. (ब्रह्मणः तत्साक्षात्कारस्य योगः उपायः) ब्रह्मनुं साक्षात् ज्ञान करावनार एक समाधि.

ब्रह्मयोनि पु. (ब्रह्मणो योनिः कारणभूतः) ब्रह्म विगेरे जगत, प्रकृति प्राणिना उपाय रूप ज्ञाननिष्ठ.

ब्रह्मयोनि त्रि. (ब्रह्मणः योनिर्यस्य) ब्रह्माथी उत्पन्न थयेलभृगु विगेरे.

ब्रह्मयोनि स्त्री. (ब्रह्मणः योनि ब्रह्म योनिरुत्पत्तिस्थानं यस्याः वा) ब्राह्मणनी योनि–जात, सरस्वती, ते नामे एक तीर्थ

ब्रह्मयोनी स्त्री. (ब्रह्मयोनि+वा ङीप्) सरस्वती, ते नामे एक तीर्थ. ब्राह्मणनी योनि.

ब्रह्मरन्ध्र न. (ब्रह्मणः परमात्मनः अभिव्यक्तस्य रन्ध्रम् आत्मनो वा ब्रह्मणे ब्रह्मगतये रन्ध्रम्) माथाना मध्य उपरनुं छिद्र (ताळवुं) के ज्यां योगी प्र

ब्रह्मणस्पति पु (ब्रह्मण पति अलु स निघण्टौ एक॰ पदत्वम्) બ્રાહ્મણ જાતિનો સ્વામી, મંત્રનો સ્વામી.

ब्रह्मण्य पु (ब्रह्मणे हित, यत्) વિષ્ણુ

ब्रह्मण्य पु (ब्रह्मन्+यत) બ્રહ્મદાર વૃક્ષ, મુંજ ઘાસ, તાડનું ઝાડ, શનૈશ્ચર, બ્રહ્મ, વેદ, તપ

ब्रह्मण्य त्रि (ब्रह्मणे हित, यत्) બ્રાહ્મણના હિતનું, બ્રાહ્મણને ઉપયોગી

ब्रह्मण्य त्रि (ब्रह्मणि तपसि साधु यत्) તપસ્વી, તપોનિષ્ઠ, વેદકે શાસ્ત્રમા સ્થિત

ब्रह्मतत्व न (ब्रह्मण तत्वम्) બ્રહ્મનું તત્વ, પરમાત્મ તત્વ, વેદનું તત્વ

ब्रह्मता स्त्री (ब्रह्मणो भाव, तल्+टाप्) બ્રાહ્મણનો ધર્મ, બ્રહ્મા બનેલ ઋત્વિજનો ધર્મ, બ્રહ્મપણું, બ્રાહ્મણપણું

ब्रह्मतीर्थ न (ब्रह्मणस्तीर्थम्) પુષ્કર તીર્થ, પુષ્કરમૂલ

ब्रह्मतुङ्ग पु તે નામનો એક પર્વત

ब्रह्मत्व न (ब्रह्मणो भाव त्व) બ્રહ્મપણું, બ્રાહ્મણ પણું, ઋત્વિકનો ધર્મ, શુદ્ધ બ્રહ્મનો ભાવ.

ब्रह्मद पु (ब्रह्म शास्त्र ददाति, दा+क) ઉપનયન જનોઈ સંસ્કાર કરી વેદશાસ્ત્ર ભણાવનાર આચાર્ય

ब्रह्मदण्ड पु (ब्रह्मणो ब्राह्मणस्य दण्ड) બ્રાહ્મણનો દંડ, બ્રાહ્મણનો શાપરૂપ દંડ, બ્રહ્મદંડ બ્રાહ્મણની લાકડી, બ્રાહ્મણયષ્ટિ વૃક્ષ, કેતુભેદ, વસિષ્ઠની સિદ્ધ એવી એક લાકડી,

ब्रह्मदण्डी स्त्री (क्षुद्रो दण्ड॰ ङीप्, ब्रह्मोपासनार्थे दण्डी) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

ब्रह्मदत्त पु (ब्रह्मणा दत्त) ઇક્ષ્વાકુ વંશમા પેદા થયેલો એક રાજા, અણુહનો પુત્ર.

ब्रह्मदत्त त्रि (ब्रह्मणे विप्राय दत्त, ब्रह्मणा दत्त वा) બ્રાહ્મણને આપેલું, બ્રહ્માએ આપેલું

ब्रह्मदत्ता स्त्री (ब्रह्मणा दत्ता) શુકદેવની એક કન્યા

ब्रह्मदर्भा स्त्री (ब्रह्मणे हितो दर्भो यस्या) વનસ્પતિ યમાનિકા

ब्रह्मदातृ पु (ब्रह्म शास्त्र ददाति, दा+तृच्) વેદ કે હરકોઈ શાસ્ત્ર વિગેરે ભણાવનાર આચાર્ય

ब्रह्मदान न (ब्रह्मणो वेदस्य दानम्) વેદપાઠન, વેદ ભણાવવો તે

ब्रह्मदाय पु (ब्रह्मणे अध्ययनसमाप्तौ आचार्याय विप्राय दीयते, दा+कर्मणि घञ्) વેદાધ્યયનની સમાપ્તિ સમયે ભણાવનાર બ્રાહ્મણ ગુરૂને અપાતું ધન

ब्रह्मदारु पु (ब्रह्मणो विप्रस्य हितकरो दारु) એક જાતનું પીપળા જેવું ઝાડ, પારસ પીંપળાનું ઝાડ

ब्रह्मद्विष् त्रि (ब्रह्मणे विप्राय शास्त्रायतपसे च द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) બ્રાહ્મણનો દ્વેષ કરનાર, શાસ્ત્રની નિંદા કરનાર, તપશ્ચર્યાની નિન્દા કરનાર

ब्रह्मन् न (बृंहति वर्द्धते, बृह्+मनिन्, नकारस्याकारे ऋतो रत्वम्) વેદ, તપ, સત્ય, યથાર્થતત્વ, પરબ્રહ્મ "यतो वा इमानि भूतानि जायन्ते येन जातानि जीवन्ती यत्प्रयन्त्यभिसंविशन्ति तज्जिज्ञासस्व ब्रह्मेति"

ब्रह्मन् पु (बृंह्+मनिन् नकारस्याकार ऋतोरत्वम्) બ્રહ્મ, બ્રાહ્મણ, બ્રહ્મા થયેલો રૂત્વિજ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ ૨૫મો યોગ, બૃહસ્પતિ, ખાખરાનું ઝાડ

ब्रह्मनाभ पु વિષ્ણુ, આદિ નારાયણ

ब्रह्मनिर्वाण न (ब्रह्मणि ईश्वरे निर्वाणं लय) ઇશ્વરરૂપની પ્રાપ્તી–મોક્ષ–પરમાનન્દ

ब्रह्मनिष्ठ पु (ब्रह्मणि निष्ठा यस्य) એક જાતનું વૃક્ષ

ब्रह्मनिष्ठ त्रि (,, ,,) બ્રહ્મમા સ્થિતિ કરનાર, વેદ ઉપર શ્રદ્ધા રાખનાર, તપશ્ચર્યામા નિષ્ઠા રાખનાર–તપસ્વી

ब्रह्मनिष्ठा स्त्री (ब्रह्मणि निष्ठा) બ્રહ્મમા નિષ્ઠા, વેદમાં સ્થિતિ, તપમા નિષ્ઠા–શ્રદ્ધા–સ્થિતિ

ब्रह्मपत्र न (ब्रह्मणस्तदाख्यया प्रसिद्धस्य वृक्षस्य पत्रम्) ખાખરાના ઝાડનું પાંદડુ

ब्रह्मपर्ण न (ब्रह्म तन्नामकवृक्षस्य पर्णम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

ब्रह्मपर्णी स्त्री (ब्रह्मेव विस्तीर्णानि मूलादारभ्य स्थितानि पर्णान्यस्या ङीप्) पृश्निपर्णी વનસ્પતિ

ब्रह्मपवित्र पु (ब्रह्मणि वेदोक्तकर्मणि वा पवित्रः) દર્ભ, કુશ–દાભ

ब्रह्मपादप पु (ब्रह्मण प्रिय पादप) ખાખરાનું ઝાડ

ब्रह्मपुत्र पु (ब्रह्मण पुत्र इव कपिलवर्णत्वात्) એક જાતનું ઝેર, ઉત્તર દેશમા આવેલો એક નદ, એક ક્ષેત્ર

ब्रह्मपुत्र पु (ब्रह्मण पुत्र) નારદ વગેરે બ્રહ્માના પુત્ર

ब्रह्मपुत्री स्त्री (ब्रह्मण पुत्री) સરસ્વતી નદી, વારાહ વનસ્પતિ.

महाशासन न. (महच्च शासनम्) शासननी आज्ञा.

महाश्मशान न. (महच्च श्मशानं निर्वाणो वस्थितो वा वर्त्तते) महा श्मशान जिवाय ज्यां थाय ते स्थान, मणिकर्णिका स्थान.

महाशिरस् न. ते नामनुं एक अस्त्र.

महासंचित त्रि. (महत्या कार्येण संचितः) मोटी रीते एकठुं करेल.

महासंहिता स्त्री. (महत्त्वा संहिता) वैष्णवोना आचार सिद्धान्तनो एक ग्रन्थ.

महासती स्त्री (महत्त्वा सती) सरस्वती

महासत्ता स्त्री (महती सत्ता) महानी जगदव्यापिनी सत्ता, वेद विगेरे शास्त्रनी सत्ता तथा सत्ता.

महासत्र न. (महा वैदस्त्यस्मात् सत्रम्) वेदनुं अध्ययन तथा वेदनुं अध्यापन. महायज्ञ शब्द जुओ.

महासदन न. (कीर्त्तनस्थिति, तद्—आधारे महद् महत्त्वा सदनम्) कीर्तिमंतुं नाटांगण, मदालय. महानुं रहेठाण

महासम्भव पु (महतो सं संभवति, सम्+भू+अच्) रिकूट नामना जैन विशेष.

महासम्भव त्रि (महतः सम्भवति, सम्+भू+अच्) पृथिवीथी उत्पन्न थनार, महत्तत्वथी उत्पन्न थनार वस्तिक विगेरे.

महासरस् न. ते नामनुं एक तीर्थ

महासर्प पु. (महान् सर्पः सर्पः) एक जातनो मोटो साप.

महासात् अव्य. (महा धीनं करोति कार्यं) महाने-महापुरुषने आधीन, महापणुं.

महासामन् न. सामवेदनो अमुक विभाग.

महासायुज्य न. (सह युनक्ति युज्+क्विप् तस्य भाव सायुज्यं, महत्त्वा सायुज्यम्) महत्स्थान—ब्रह्मपदने पामवुं ते.

महासार्थिका स्त्री. (महत्त्वा सार्थिका) महानी मुख्य गति.

महासार्थि पु. (महत्ता सार्थिः) ते नामनो एक ऋषि.

महासिद्धान्त पु. (महत्त्वा सिद्धान्तः) महात्मानो स्थिर एक ज्योतिषनो सिद्धान्त.

महासुत पु. (महान् सुतः) महाना पुत्र ऋषि विगेरे, तेनु विशेष.

महासुवर्णाका स्त्री. सोनाना रंग जेवी जात के जेना रसथी धातुओने वेध थनार एक औषधि महासुवर्णका नामथी ओळखेल धातु.

महासू पु. (महान्तं सूतमम् सु+क्विप्) महत्तत्व, विश्वनी एक मूर्ति, अनिरुद्ध.

महासृष्टि पु (महति सर्वं सुरति प्रेरयति, सृ प्रेरणे क्विप्) कामदेव.

महासूत्र न. (महति वैराग्यप्रकाशे यथितं सूत्रम् वा प्रतिपादकं सूत्रम् वा) अनेक अर्थ करेल महत्त्व-विषयक ग्रंथीक सूत्र.

महासुभु पु. (महच्च सुभ्र) भगवानथी एक उत्तम पक्षी विगेरे.

महासोमा स्त्री. वनस्पति खाबी.

महास्तोप न. (महच्च स्तोप) शास्त्र के वेदनी मांडी छणी लिपि वेद के शास्त्रनुं अध्ययन.

महास्थान न. (महच्च स्थानम्) ते नामनुं एक तीर्थ

महास्व न. (महच्च स्वम्) महानुं धन.

महास्वरूप न (महच्च स्वरूपम्) महा—महा—महा-नुं स्वरूप, वैद्य स्वरूप.

महाहत्या स्त्री. (हन+क्यप्+टाप् वा महाहत्या) महात्मानो वध.

महाहत्यानमन न. महात्मा प्रधान आसन विशेष विगेरे.

महाहन् त्रि (महान्तं हन्ति, हन्+क्विप्) महात्मानो वध करनार.

महाह्रस्व पु (महत्त्वोऽह्रस्व भवति, ह्रस्+क्विप्) प्रेष, महानो पुत्र.

महाक्षति पु (महत्ते महाज्ञान अनुत्तम पुरो वृत्तो निरवधिज्ञानस्थित सर्वविशेषज्ञानार्थं वा वृत्तोऽनुस्पृति) वेदाध्ययन माटे के शास्त्रना अभ्यास माटे प्रारंभे जोइए जे हस्त—मुद्रा रचवी विनयांजलि, वेदास्तर पठन प्रज्ञापना माटे करेली विनयने प्रणाम.

महाशी स्त्री. (महत्ते क्षमवति कीर्त्तयति, महा+क्विप्+अण् डी° क्षम कीप्) महा शक्ति, वेदमां माने वन्य छन्द, शास्त्रीय, महानां नामी वगेरेथी उत्तम

ચક્રને વેધ કરી વૃત્તિને સ્થાપે છે અને વિદ્યા તથા અવિદ્યાસમેત બ્રહ્મનું દર્શન કરે છે

ब्रह्मराक्षस पु (आदौ ब्रह्मा ब्राह्मण पश्चात् राक्षस कुकर्मभि) બ્રહ્મરાક્ષસ (પ્રેતયોનિ વિશેષ)

ब्रह्मरात पु (ब्रह्म तज्ज्ञान रात यस्मै) શુકદેવ, યાજ્ઞવલ્ક્ય મુનિ

ब्रह्मराति पु યાજ્ઞવલ્ક્યમુનિ, શુકદેવ

ब्रह्मरात्र पु (रात्रेरय अण्, ब्रह्मण रात्रम्) રાત્રિના શેષભાગનું એક મુહૂર્ત.

ब्रह्मरीति स्त्री (ब्रह्मवर्णा रीति) એક જાતનું પીત્તળ

ब्रह्मर्षि पु (ब्रह्मा ब्राह्मण चतुर्मुखतुल्यो वा ऋषि यद्वा ब्रह्म शास्त्र ऋषति स्मरति ऋष्+इ) બ્રહ્મા ઋષિ, બ્રહ્મા સરખો રૂષિ, શાસ્ત્રનું સ્મરણ કરનાર

ब्रह्मर्षि पु (ब्रह्मण वेदस्य ऋषि) વેદ દ્રષ્ટા ઋષિ સમુદાય

ब्रह्मर्षिदेश पु (ब्रह्मर्षीणां देश वासयोग्यस्थानम्) કુરુક્ષેત્ર–મત્સ્ય–પંચાલ–શૂરસેન એ દેશો

ब्रह्मलक्षण न (ब्रह्मण लक्षणम्) બ્રહ્મનું લક્ષણ, બ્રાહ્મણનું લક્ષણ

ब्रह्मलोक पु (ब्रह्माधिष्ठितो लोक) સત્ય લોક, બ્રહ્માનો લોક

ब्रह्मलोक पु (ब्रह्मैव लोक) તુરીય બ્રહ્મ સ્વરૂપ

ब्रह्मवर्चस न (ब्रह्मणा वेदाध्ययनेन वर्चः अच् समा) વેદાધ્યયનથી ઉત્પન્ન થયેલું તેજ, બ્રહ્મતેજ

ब्रह्मवर्चस्विन् त्रि (ब्रह्मणो वर्चे समासान्तविधेरनित्यत्वात् न अच्, अस्त्यर्थे विनि) શાસ્ત્રાધ્યયનથી ઉત્પન્ન થયેલા તેજવાળુ, બ્રહ્મતેજવાળુ.

ब्रह्मवर्त्त पु (ब्रह्मणो वर्त्तो वर्त्तन यत्र) બ્રહ્માવર્ત દેશ

ब्रह्मवर्द्धन न (ब्रह्मा वेधो रूपमिव वर्द्धते वृध्+ल्यु) તાંબુ

ब्रह्मवाटीय पु તે નામનો એક મુનિ

ब्रह्मवाद पु (ब्रह्मण शास्त्रस्य वाद) વેદપાઠ, શાસ્ત્રાધ્યયન

ब्रह्मवाद पु (ब्रह्मण निर्णयार्थो वाद) બ્રહ્મના તત્વના નિર્ણય માટે વાદ–બોલવુ તે

ब्रह्मवादिन् पु (ब्रह्म शास्त्र वदति, वद्+णिनि) હરકોઈ શાસ્ત્રનો પાઠ કરનાર, વેદ પાઠક

ब्रह्मवादिन् पु (ब्रह्म शुद्ध चैतन्यं सर्वात्मकतया वदति, वद्+णिनि) ઇશ્વરવાદી, સર્વ બ્રહ્મ છે તેવા નિર્ણયના વાદવાળો

ब्रह्मवादिन् न (ब्रह्म शुद्ध चैतन्य वदति बोधयति वद्+णिनि) શુદ્ધ ચૈતન્ય ઇશ્વરબોધક શાસ્ત્ર

ब्रह्मवादिनी स्त्री ગાયત્રી

ब्रह्मवालुक न તે નામે એક તીર્થ

ब्रह्मवास पु (ब्रह्मणो वास.) બ્રહ્મલોક

ब्रह्मवाहस् त्रि (ब्रह्मणा मन्त्ररूपवेदेन कह्यते वह्+कर्मणि वा असिच् णिच्) મંત્રથી પ્રાપ્ત કરાતું

ब्रह्मविद् त्रि (ब्रह्म शास्त्र वेत्ति वद्–वा ब्रह्मस्वरूपतया वेत्ति आत्मान, विद्+क्विप्) બ્રહ્મ અને આત્માની એકતા જાણનાર, શાસ્ત્ર જાણનાર

ब्रह्मविद् पु (,, ,,) વિષ્ણુ

ब्रह्मविद्या स्त्री (ब्रह्मण ब्रह्मविषयिणी या विद्या) બ્રહ્મજ્ઞાન, ઇશ્વર વિષયક વિજ્ઞાન

ब्रह्मविवर्द्धन न (ब्रह्मणाम् तप आदीनां विवर्द्धनम् , वृध्+णिच्+भावे ल्युट्) બ્રહ્મ–તપ વિગેરેની અતિશય વૃદ્ધિ

ब्रह्मविवर्द्धन पु (ब्रह्मणा तपसा विवर्द्धन) વિષ્ણુ

ब्रह्मवृक्ष पु (ब्रह्माख्यया प्रसिद्धो वृक्षः) ખાખરાનુ ઝાડ, ઉંબરાનું ઝાડ

ब्रह्मवृत्ति स्त्री (ब्रह्मण विप्रस्य वृत्ति जीवनोपाय यद्वा ब्रह्मणि ईश्वरे वृत्ति) બ્રાહ્મણની આજીવિકા, ચૈતન્ય ઇશ્વરરૂપ અંતકરણની વૃત્તિ

ब्रह्मवेद पु (ब्रह्मणो वेद ज्ञानम् ब्रह्मप्रतिपादको वेद वा) બ્રહ્મજ્ઞાન, વેદાન્ત

ब्रह्मवेदि पु (ब्रह्मणो वेदिरिव) તે નામનો એક દેશ–જે કુરુક્ષેત્રમાં છે

ब्रह्मवेदिन् त्रि (ब्रह्म वेत्ति, आत्माऽभेदेन विद्+णिनि) બ્રહ્મ અને આત્માની એકતા જાણનાર, શાસ્ત્ર જાણનાર

ब्रह्मवैवर्त्त न (विवृत्तिरेवविवृत्ति+अण् , ब्रह्मणो वैवर्त्त) તે નામનુ એક મહાપુરાણ

ब्रह्मव्रत न હજાર વર્ષનુ એક વ્રત

ब्रह्मशल्य पु (ब्रह्मेव सूक्ष्म शल्य कण्टकाग्र यस्य) તે તે નામનુ એક વૃક્ષ

ब्रह्मशाला स्त्री. તે નામે એક તીર્થ, શાસ્ત્ર ભણવાની શાળા

ब्राह्म न. (ब्रह्म इदं, ब्रह्मन्+अण् टिलोपः) એક મુહૂર્ત એક નક્ષત્ર, અંગુઠાના મૂળ રૂપ તીર્થ.

ब्राह्मकृत त्रि. (ब्रह्मणा कृतं कृञ्+क्त) બ્રહ્માએ કરેલ, બ્રહ્માએ કરેલ.

ब्राह्मगुप्त पुं. તે નામનો એક બ્રાહ્મણવિ વંશ.

ब्राह्मगुप्तीय त्रि. (ब्राह्मगुप्त+स्वार्थे छ) ઉપરનો અર્થ.

ब्राह्मण न. (ब्रह्मन्+अण् न टिलोपः) મંત્ર સિવાયનો એક વેદ વિભાગ.

ब्राह्मण पुं. (ब्रह्मणो विकार ब्रह्मस्येवोत्पन्नत्वे अण्) વિપ્ર, બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मण त्रि. (ब्रह्म वेदो ब्रह्म चैतन्यं वा वेत्त्यधीते वा अण् न टिलोपः) વેદ ભણનાર, બ્રહ્મને જાણનાર બ્રહ્મજ્ઞાની.

ब्राह्मणक पुं. (कुत्सितो ब्राह्मणः ब्राह्मण+कुत्सितार्थे+कन्) નીચ બ્રાહ્મણ, ખરાબ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणक पुं. (ब्राह्मणेन जातिमात्रेण जीवति ठक्) બ્રાહ્મણના કર્મ રહિત કેવળ જાતિ માત્રથી બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणक पुं. (ब्राह्मण+बाहुल्ये कन्) જ્યાં બ્રાહ્મણો હથિયાર ઉપર જીવતા હોય તે દેશ.

ब्राह्मणकाम्या स्त्री. (ब्राह्मणस्य कामना) બ્રાહ્મણની ઇચ્છા, બ્રાહ્મણનો વિષય.

ब्राह्मणकीय त्रि. (ब्राह्मणस्य इयम् ब्राह्मणक+छ) જ્યાં બ્રાહ્મણો હથિયાર ઉપર જીવતા હોય તે દેશ સંબંધિ.

ब्राह्मणचक्षुस् न. (ब्राह्मणस्य दर्शनादिसाधनत्वात् चक्षुरिव) બ્રાહ્મણનું નેત્ર, બ્રાહ્મણના નેત્રરૂપ વેદ કે ધર્મશાસ્ત્ર, વેદ-સ્મૃતિ.

ब्राह्मणचाण्डाल पुं. (ब्राह्मणश्चाण्डाल इव) શાસ્ત્રમાં વર્ણવેલા નિષિદ્ધ કર્મ કરનારો અધમ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणजातीय पुं. (ब्राह्मणजाति+स्वार्थे छ) બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણની જાતિ.

ब्राह्मणजीविका स्त्री. (ब्राह्मणस्य जीविका) બ્રાહ્મણની વૃત્તિ-યાજન-અધ્યાપન પ્રતિગ્રહ વિગેરે.

ब्राह्मणता स्त्री. (ब्राह्मणस्य भाव तल्+टाप्) બ્રાહ્મણપણું.

ब्राह्मणत्रा स्त्री. (ब्राह्मण देवे आनुः+आप्) બ્રાહ્મણને આપવા યોગ્ય, બ્રાહ્મણને સમર્પવું.

ब्राह्मणत्व न. (ब्राह्मणस्य भावः त्व) બ્રાહ્મણપણું.

ब्राह्मणप्रिय पुं. (ब्राह्मणस्य प्रियः) વિષ્ણુ.

ब्राह्मणप्रिय त्रि. (,, ,,) બ્રાહ્મણના પ્રિય, બ્રાહ્મણને વહાલું.

ब्राह्मणब्रुव पुं. (ब्राह्मणं त्रिविधसंस्कारराहित्येऽपि आत्मानं ब्रवीति ब्रू+क वा. न वस्यादेशः) બ્રાહ્મણના કર્મથી ભ્રષ્ટ થયેલ નામનો બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणयज्ञ पुं. (ब्राह्मणस्यानुष्ठेयो यज्ञः) યાગ બ્રાહ્મણે કરવા લાયક હોમાત્મક યજ્ઞ.

ब्राह्मणयष्टि स्त्री. (ब्राह्मणीव यष्टिः) વનસ્પતિ ભારંગી.

ब्राह्मणयष्टि स्त्री. (ब्राह्मणस्य यष्टिः) બ્રાહ્મણની લાકડી.

ब्राह्मणयष्टिका स्त्री. (ब्राह्मणस्य यष्टिरिव, स्वार्थे क+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

ब्राह्मणसर्वस्व न. (ब्राह्मणस्य सर्वस्वम्) ધન-ધર્મ-દાન-યશ-પવિત્રતા-તપ-બ્રહ્મજ્ઞાન-વિદ્યા-આસ્તિકપણું વિગેરે જે દ્રવ્ય બ્રાહ્મણનું ધન.

ब्राह्मणसात् अ. (ब्राह्मणस्य अधीनं तदधीनवचने साति) બ્રાહ્મણાદિ મનોવ્યાપાર રૂપ બ્રાહ્મણ પાસે.

ब्राह्मणसम पुं. (ब्राह्मणस्य समः) બ્રાહ્મણ સિવાય ભ્રષ્ટ બ્રાહ્મણ, જાતિથી બ્રાહ્મણ તુલ્ય.

ब्राह्मणाच्छंसिन् पुं. (ब्राह्मणे मन्त्रेतरवेदभागे विहितानि शस्त्राणि उपचारात् ब्राह्मणानि तानि द्वितीयार्थे षष्ठ्यु-पर्यासनात् शंसति) તે નામે ઋત્વિજ ઋત્વિજ.

ब्राह्मणादि पुं. (ब्राह्मण आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણ યથા-

स च-ब्राह्मण, बाडव, माणव, चौर, धूर्त, आराधय, विराधय, अपराधय, उपराधय, एकभाव, द्विभाव, त्रिभाव, अन्यभाव, अक्षेत्रज्ञ, संवादिन्, संवेशिन्, संभाषिन्, बहुभाषिन्, शीर्षघातिन्, विघातिन्, समस्थ, विषमस्थ, परमस्थ, मध्यमस्थ, अनीश्वर, कुशल, चपल, निपुण, पिशुन, कुतूहल, क्षेत्रज्ञ, निश्न, बालिश, अलस, दुःपुरुष, कापुरुष, राजन्, गणपति, अधिपति, गडुल, दायाद, विशसित, विषम, विपात, निपात, सर्ववेदादिभ्यः।

ब्राह्मणायन पुं. (ब्राह्मणस्यापत्यं युवा फक्) શુદ્ધ બ્રાહ્મણથી ઉત્પન્ન થયેલ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणिक पुं. (ब्राह्मणस्य मन्त्रेतरवेदभागस्य व्याख्याता

थयेली शतरूपा, બ્રહ્માની પત્ની સાવિત્રી, ગાયત્રી, સરસ્વતી
ब्रह्माण्ड न (ब्रह्मण अण्डम्) અડાકાર ભુવન કોષ
ब्रह्मात्मभू पु (ब्रह्मण आत्मनः देहात् भवति, भू+क्विप्) બ્રહ્માનો પુત્ર, ઘોડો
ब्रह्मोदनी स्त्री (ब्रह्मा ब्रह्मवाहन हस तस्येवादन पादरूप यस्या' गौरा ङीप्) હસપદી જુઓ.
ब्रह्मधिगम पु (ब्रह्मण वेदस्य अधिगम) વેદાધ્યયન, વેદાભ્યાસ
ब्रह्मधिगमन न (ब्रह्मण अधिगमनम्) વેદાભ્યાસ કરવો તે
ब्रह्मानन्द पु (ब्रह्मण आनन्द) બ્રહ્મનો આનંદ, ઇશ્વરાનન્દ–મોક્ષ
ब्रह्मापेत पु (ब्रह्माण ब्रह्मतेज स्वरूप सूर्य्यमुपेत उपगतः पृपो) સૂર્યમંડળમા રહેન રાક્ષસ
ब्रह्माभ्यास पु (ब्रह्मण वेदस्य अभ्यास) વેદનો અભ્યાસ, શાસ્ત્રનો અભ્યાસ
ब्रह्मारण्य न (ब्रह्मो वेदस्य अरण्यमिव) વેદપાઠની ભૂમિ
ब्रह्मार्पण न (ब्रह्मैवार्पणम् ब्रह्मण अर्पणम् वा) સર્વ કર્મ–કર્તા વગેરેનુ બ્રહ્મસ્વરૂપે ચિંતન, બ્રહ્મ–પરમાત્મામા સર્વકર્મ ફળનો સન્યાસ–ત્યાગ, બ્રહ્મને અર્પણ
ब्रह्मावर्त्त पु (ब्रह्मणा ब्रह्मनिष्ठब्राह्मणानामावर्त्त इव) તે નામે એક દેશ
ब्रह्मावर्त्त न (ब्रह्मणां आवर्त आवर्त्तनं यत्र) બ્રહ્માવર્ત્ત દેશમાં આવેલ તીર્થ
ब्रह्मासन न (ब्रह्मण' आसनम् ब्रह्मणे ब्रह्मप्राप्त्यै आसनम् वा) બ્રહ્મા–રૂત્વિજનું આસન, યોગક્રિયાનાં પદ્મ કે સ્વસ્તિક વિગેરે આસન, દેવપૂજાના અગરૂપ એક આસન, બ્રાહ્મણનું આસન
ब्रह्मास्त्र न (ब्रह्मणो ब्रह्मस्वरूप वा अस्त्रम्) બ્રહ્માનું અસ્ત્ર, બ્રહ્મોપાસક અસ્ત્ર
ब्रह्माहुति स्त्री (ब्रह्मैव आहुति) વેદાધ્યયન
ब्रह्मिन् पु (ब्रह्म वेदस्तपो वाऽस्त्यस्य शेषतया ब्रह्मन्+इनि टिलोप) પરમેશ્વર, વેદ જાણનાર, તપસ્વી
ब्रह्मिष्ठ त्रि (अतिशयेन ब्रह्मी इष्ठन् टिलोप) અતિશય બ્રહ્મવેત્તા, અતિશય ઇશ્વર તત્વ જાણનાર
ब्रह्मिष्ठा स्त्री (अतिशयेन ब्रह्म, इष्ठन्+टाप्) દુર્ગાદેવી
ब्रह्मी स्त्री (ब्रह्मणे हिता मेधाजनकतया अण् टिलोपः ङीप् न वृद्धि) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ
ब्रह्मीघृत न (ब्रह्मीजातं घृतम्) બ્રાહ્મીનું ઘી,બ્રાહ્મીથી તૈયાર કરેલું ઘી
ब्रह्मेशय पु (ब्रह्मणि तपसि शेते, शी+अच् पृपो) વિષ્ણુ, કાર્તિકસ્વામી
ब्रह्मोज्झ पु (ब्रह्म वेदमुज्झति, उज्झ्–त्यागे+अण्) વેદનો ત્યાગ કરનાર
ब्रह्मोज्झता स्त्री (ब्रह्मोज्झस्य भाव तल्+टाप्) વેદનો ત્યાગ કરવાપણું, શાસ્ત્રનો ત્યાગ કરવાપણું
ब्रह्मोज्झत्व न (ब्रह्मोज्झस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
ब्रह्मोत त्रि (ब्रह्मणि आ सम्यक् प्रकारेण ऊतम्) ઇશ્વરમા પરોવેલું–ગુંથેલું
ब्रह्मोत्तर त्रि (ब्रह्मा ब्राह्मण उत्तरोऽधिकारी यस्य) જેનો માલીક બ્રાહ્મણ હોય તેવી જમીન વિગેરે, બ્રહ્મપ્રધાન
ब्रह्मोदुम्बर न ते नामे એક તીર્થ
ब्रह्मोद्य न (वद्+भावे क्यप्, ब्रह्मण वेदस्य उद्यम्) બ્રહ્મ પ્રતિપાદક વાક્ય, બ્રહ્મકથન, વેદપાઠ
ब्रह्मोपनेतृ पु (ब्रह्माणं विप्रमुपनयते तद्धेतुदण्डहेतुत्वात् उप+नी+तृच्) ખાખરાનું ઝાડ
ब्रह्मोपनिषद् स्त्री ते नामनुं એક ઉપનિષદ
ब्रह्मौदन न पु (ब्रह्मार्थमोदनम्) યજ્ઞમા બ્રહ્મા–ઋત્વિજ માટેનું અન્ન
ब्राह्म त्रि (ब्रह्मण इद, ब्रह्मन्+अण् टिलोप) વેદનું, વેદ સમ્બન્ધિ, બ્રહ્માનું, બ્રહ્મ સબન્ધિ, બ્રાહ્મણનું બ્રાહ્મણ સબન્ધિ
ब्राह्म पु (ब्रह्मणोऽपत्य पुमान ब्रह्मन्+अण् ब्रह्मण इवाय अण् वा) બ્રહ્માના પુત્ર વસિષ્ઠ–નારદ વિગેરે, તે નામનો વિવાહ, પારો, બ્રાહ્મકાળ, મનુએ કહેલો રાજાઓનો ધર્મ
ब्राह्म न (ब्रह्मणा प्रोक्त, ब्रह्मन्+अण् टिलोप) બ્રહ્માએ કહેલું, વેદે કહેલું, અઢાર મહાપુરાણ પૈકી એક મહાપુરાણ

ब्राह्म न. (ब्रह्मण इदं, ब्रह्मन्+अण् टिलोपः) એક મુહૂર્ત, એક નક્ષત્ર, અંગુઠાના મૂળ રૂપ તીર્થ.

ब्राह्मक त्रि. (ब्रह्मणा कृतं कुत्सितं इव) બ્રાહ્મણે કરેલ, બ્રહ્માએ કરેલ.

ब्राह्मगुप्त पुं. તે નામનો એક આયુધજીવિ વર્ગ.

ब्राह्मगुप्तीय त्रि. (ब्राह्मगुप्त+स्वार्थे छ) ઉપરનો અર્થ.

ब्राह्मण न. (ब्रह्मन्+अण् न टिलोपः) મન્ત્ર શિવાયનો એક વેદ વિભાગ.

ब्राह्मण पुं. (ब्रह्मणो विप्रस्य प्रजापतेर्वाऽपत्यं अण्) વિપ્ર, બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मण त्रि. (ब्रह्म वेदं शुद्धं चैतन्यं वा वेत्त्यधीते वा अण् न टिलोपः) બ્રહ્મ જાણનાર, વેદને જાણનાર, આત્મજ્ઞાની.

ब्राह्मणक पुं. (कुत्सितो ब्राह्मणः, ब्राह्मण+कुत्सितार्थे+कन्) નીચ બ્રાહ્મણ, અધમ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणक पुं. (ब्राह्मणेन जातिमात्रेण कायति कै+क) બ્રાહ્મણનું કર્મ રહિત કેવળ જાતિ માત્રથી બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणक पुं. (ब्राह्मण+संज्ञायां कन्) જ્યાં બ્રાહ્મણો હથિયાર ઉપર જીવતા હોય તે દેશ.

ब्राह्मणकन्या स्त्री. (ब्राह्मणस्य कन्या) બ્રાહ્મણની કન્યા, બ્રાહ્મણની દીકરી.

ब्राह्मणकीय त्रि. (ब्राह्मणकस्य देशस्य, ब्राह्मणक+छ) જ્યાં બ્રાહ્મણો હથિયાર ઉપર જીવતા હોય તે દેશ સંબંધિ.

ब्राह्मणचक्षुस् न. (ब्राह्मणस्य सर्वविषयप्रकाशकत्वात् चक्षुरिव) બ્રાહ્મણનું નેત્ર, બ્રાહ્મણના નેત્રરૂપ વેદ કે ધર્મશાસ્ત્ર, વેદ-સ્મૃતિ.

ब्राह्मणचाण्डाल पुं. (ब्राह्मणचण्डाल इव) શાસ્ત્રમાં વર્જેલ નિષિદ્ધ કર્મ કરનારો અધમ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणजातीय पुं. (ब्राह्मणजाति+स्वार्थे छ) બ્રાહ્મણ, બ્રાહ્મણની જાતનો.

ब्राह्मणजीविका स्त्री. (ब्राह्मणस्य जीविका) બ્રાહ્મણની વૃત્તિ-યાજન-અધ્યાપન પ્રતિગ્રહ વિગેરે.

ब्राह्मणता स्त्री. (ब्राह्मणस्य भावः तल्+टाप्) બ્રાહ્મ-ણપણું.

ब्राह्मणत्रा स्त्री. (ब्राह्मणाय देयं त्रा+टाप्) બ્રાહ્મણને આપવા યોગ્ય, બ્રાહ્મણને સ્વાધીન.

ब्राह्मणत्व न. (ब्राह्मणस्य भावः त्व) બ્રાહ્મણપણું.

ब्राह्मणप्रिय पुं. (ब्राह्मणस्य प्रियः) વિષ્ણુ.

ब्राह्मणप्रिय त्रि. (,, ,,) બ્રાહ્મણના પ્રિય, બ્રાહ્મણને વહાલું.

ब्राह्मणब्रुव पुं. (ब्राह्मणं विप्रजातिमात्रत्वेन आत्मानं ब्रवीति, ब्रू+क वा. न वच्यादेशः) બ્રાહ્મણના કર્મથી ભ્રષ્ટ માત્ર નામનો બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणयज्ञ पुं. (ब्राह्मणस्यामन्त्रणे यज्ञः) ભાગ બ્રાહ્મણ કરવા વાસ્તે સોમયજ્ઞનો યજ્ઞ.

ब्राह्मणयष्टि स्त्री. (ब्राह्मणयष्टिका यष्टिः) વનસ્પતિ ભારંગી.

ब्राह्मणयष्टि स्त्री. (ब्राह्मणस्य यष्टिः) બ્રાહ્મણની લાકડી.

ब्राह्मणयष्टिका स्त्री. (ब्राह्मणस्य यष्टिरिव, स्वार्थे क+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

ब्राह्मणसर्वस्व न. (ब्राह्मणस्य सर्वस्वम्) ધૈર્ય-વીર્ય-દમ-ધ્યાન-સત્ય-પવિત્રતા-દયા-બ્રહ્મજ્ઞાન-વિદ્યા-આસ્તિકપણું વિગેરે એ ગુણ બ્રાહ્મણનું ધન.

ब्राह्मणाश्रम न. (ब्राह्मणस्य आश्रमः ब्रह्मचर्यादिः) બ્રહ્મચર્યાદિ ચતુરાશ્રમ, ૧૪ બ્રાહ્મણ ધર્મ.

ब्राह्मणसम पुं. (ब्राह्मणस्य समः) બ્રાહ્મણ ક્રિયાથી ભ્રષ્ટ બ્રાહ્મણ, જાતિથી બ્રાહ્મણ તુલ્ય.

ब्राह्मणाच्छंसिन् पुं. (ब्राह्मणे मन्त्रेतरवेदभागे विहितानि शस्त्राणि उपचारात् ब्राह्मणानि तानि अनुशंसति शंस्+णिनि) તે નામે ઋત્વિજ વિશેષ.

ब्राह्मणादि पुं. (ब्राह्मण आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણ પાઠ.

स च—ब्राह्मण, बाडव, माणव, चोर, धूर्त, आराधय, विराधय, अपराधय, उपराधय, एकभाव, द्विभाव, त्रिभाव, अन्यभाव, अक्षेत्रज्ञ, संवादिन्, संवेशिन्, संभाषिन्, बहुभाषिन्, शीर्षघातिन्, विघातिन्, समस्थ, विषमस्थ, परमस्थ, मध्यमस्थ, अनीश्वर, कुशल, चपल, निपुण, पिशुन, कुतूहल, क्षेत्रज्ञ, निश, बालिश, अलस, दुःपुरुष, कापुरुष, राजन्, गणपति, अधिपति, गडुल, दायाद, विशस्ति, विषम, विपात, निपात, सर्ववेदादिभ्यः ।

ब्राह्मणायन पुं. (ब्राह्मणस्य अपत्यं फक्) ગુણ વગર ફક્ત ઉત્પન્ન થયેલ બ્રાહ્મણ.

ब्राह्मणिक पुं. (ब्राह्मणस्य मन्त्रेतरवेदभागस्य व्याख्याने

ग्रन्थ ठक्) મન્ત્રેતર વેદ વિભાગના વ્યાખ્યાનરૂપ એક ગ્રન્થ

ब्राह्मणी स्त्री (ब्राह्मणस्य पत्नी ङीप्) બ્રાહ્મણની સ્ત્રી, બ્રાહ્મણ જાતિની સ્ત્રી, વનસ્પતિ પૃક્કા-કપૂરીમધુરી, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, ભારંગ વનસ્પતિ, બુદ્ધિ, નાની કીડી

ब्राह्मण्य न (ब्राह्मणानां समूह भावो वा ष्यञ्) બ્રાહ્મણોનો સમૂહ, બ્રાહ્મણ ધર્મ, બ્રાહ્મણ કર્મ, બ્રાહ્મણપણું

ब्राह्मण्य पु शनि ग्रह

ब्राह्मी स्त्री (ब्रह्मण इयम्, ब्रह्मन्+अण् टिलोप +ङीप्) સરસ્વતી, વાણી, સોમલતા, એક જાતનું શાક, તે નામે એક માતૃકા, તે નામે એક દેવી, વારાહી કન્દ, હિલમોચિકા વનસ્પતિ, રોહિણી,

ब्राह्मीकन्द पु (ब्राह्मया इव कन्दोऽस्य) વારાહીકન્દ, ભારંગ વનસ્પતિ

ब्राह्म्य त्रि (ब्रह्मण इद ष्यञ्) બ્રહ્મ સબંધી, બ્રહ્મનું.

ब्राह्म्य न (ब्रह्मन्+ष्यञ्) વિસ્મય, આશ્ચર્ય, દરૂપ-દેખાવ

ब्राह्म्यमुहूर्त पु (ब्रह्मा देवतास्य ष्यञ् टिलोप, ब्राह्म्य' मूहूर्त) રાત્રિના છેલ્લા પ્રહરનું મૂહૂર્ત

ब्रुवत् त्रि (ब्रवीति, ब्रू+शतृ) બોલતું, કહેતું

ब्रुवाण त्रि (ब्रूते, ब्रू+शानच्) કહેતું, બોલતું

ब्रू (अदा उभ द्विक सेट् ब्रवीति, आह, ब्रूते) બોલવું, કહેવું

(अनु+ब्रू=अनुब्रवीति-ब्रूते) પાછળ બોલવું, અનુવાદ કરવો

वि+ब्रू=विब्रवीति-ते વિરૂદ્ધ બોલવું, વિવાદ કરવો.

ब्रूस् (चु उभ सक सेट् ब्रूसयति) દુઃખ દેવું, કનડવું, પીડવું

भ

भ વ્યંજનોમાં ચોવીસમો 'પ'વર્ગીય વ્યંજન

भ न (भाति, भा+क) નક્ષત્ર, ગ્રહ, રાશિ

भ पु (भाति भा+बाहु ड) શુક્રાચાર્ય, પર્વત, છન્દ શાસ્ત્ર પ્રમાણે ભગણ, ભ્રાન્તિ

भंसस् पु (भसत् कटिदेश पृषो) ગુદા, ગાંડ

भकार पु (भ+स्वरूपे कार) ભ સ્વરૂપ અક્ષર-ભકાર

भकक्षा स्त्री (भस्य नक्षत्रस्य कक्षा) નક્ષત્રની કક્ષા.

भकूट न. (भस्य राशिविशेषस्य कूटम्) વિવાહમાં વરવધૂનું શુભાશુભ સૂચવનાર રાશિ સમૂહ.

भक्लिका स्त्री (फड्डिका पृषो) એક જાતનો કીડો

भक्त पु न (भज्यते स्म, भज्-सेवायां+कर्मणि क्त) અન્ન, ભાત

भक्त त्रि (भज्यते स्म, भज्+क्त) ભક્તિવાળું, ભક્તિમાં તત્પર, વિભાગ કરેલું, ભાગેલું

भक्त न (भज्+भावे क्त) ભાગ કરવા, વિભાગ કરવા, ભજવું, સેવવું, ભજન

भक्तकंस पु न (भक्तार्थं कंसः) અન્ન-ભાત લાવવાનું પાત્ર

भक्तकर पु (भक्तं भजनं करोति, कृ+ट) અનેક સુગન્ધિ પદાર્થ એકઠા કરી બનાવેલો ધૂપ

भक्तकार त्रि (भक्तमन्नं करोति, कृ+अण्) અન્ન રાંધનાર, રસોઈ કરનાર-રસોઈઓ વિગેરે

भक्तच्छन्द न ભૂખ-ક્ષુધા

भक्तजा स्त्री (भक्त+जन्+ड+टाप्) અમૃત, તૃપ્તિ

भक्तता स्त्री (भक्तस्य भाव' तल्+टाप्) ભક્તપણું.

भक्ततूर्य्य न (भक्ते तद्भोजनकाले वादनीय तूर्य्यम्) રાજાના દરબાર વગેરેમાં ભોજનકાળે જે નગારા વાગે છે તે

भक्तत्व न (भक्तस्य भाव त्व) ભક્તપણું

भक्तद् त्रि (भक्त ददाति, दा+क) અન્ન આપનાર

भक्तदातृ त्रि (भक्त ददाति, दा+तृच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भक्तपाक न. (भक्तस्य अन्नस्य पाकम्) અન્ન રાં- ધવું તે.

भक्तपाचक त्रि. (भक्तं पचति, पच्+ण्वुल् वा) અન્ન રાંધનાર.

भक्तपाचिन् त्रि. (भक्तं पचति, पच्+णिनि) અન્ન રાંધનાર.

भक्तदास पुं. (भक्तेन अन्नमात्रेणैव दासः भक्तस्य दासो वा) કેવળ અન્નના લાભ માટે બનેલો દાસ, અન્નનો દાસ.

भक्तपानावमोदरिका स्त्री. (भत्तपाणोमोयरिया प्रा.) આહાર ઓછો કરવો તે, કોળિયાના પ્રમાણથી થોડું ખાવું તે, ઊણોદરી તપનો પ્રકાર.

भक्तपुलाक पुं. (भक्तस्य पुलाक इव) અન્નનો કોળિયો, ભાતનો કોળિયો, ઉકાળેલા ચોખાનું ઓસામણ.

भक्तपरिज्ञा स्त्री. (भत्तपरिण्णा प्रा.) ભોજનના પચ્ચખાણ, સંથારાનો એક પ્રકાર, જેમાં આરાધ- નાનો અધિકાર છે એવા એક પયન્ના-ગ્રન્થનું નામ.

भक्तप्रत्याख्यान न. (भत्तपच्चक्खाण प्रा.) અન્ન ખાવા ચિંતાને ન તજવી કેવળ ભોજનાદિનો ત્યાગ કરવો તે, સંથારાનો એક પ્રકાર.

भक्तमण्ड पुं. (भक्तस्यान्नस्य मण्डः) ભાતનું ઓસામણ.

भक्तवत्सल त्रि. (भक्तेषु भक्तस्य वा वत्सलः) ભક્ત ઉપર પ્રેમ રાખનાર, ભક્તનો પ્રેમી.

भक्तवत्सल पुं. (भक्तेषु वत्सलः) વિષ્ણુ.

भक्तसिक्थ पुं. (भक्तस्य सिक्थ) ઉકાળેલા ચોખાનું ઓસામણ.

भक्ति स्त्री. (भज्यते, भज्+क्तिन्) આરાધના, સેવા, સેવામાં એકાગ્ર ચિત્તવૃત્તિ, વિભાગ, ભજન, ગૌણી વૃત્તિ, ઉપચાર ભજન, ભાગ રચના, શ્રદ્ધા,ન્યાય મત પ્રમાણે પ્રમાણભાવનો અભાવ.

भक्तिलता स्त्री. (भक्ति+लतेव अम्+अण्) એક જાતની વનસ્પતિ.

भक्तिमान् त्रि. (भक्तिः अस्त्यस्य, भक्ति+मतुप्) ભક્તિ- વાળું ભક્ત-સેવક વિગેરે.

भक्तिमत् त्रि. (भक्तिशब्दस्य मतुप्) ઉપરનો અર્થ.

भक्तियोग पुं. (भक्तिरूपो योगः) ભક્તિરૂપી એકાગ્ર- તાનું સાધન એક ઉપાય ભક્તિ રૂપ યોગ.

भक्तिरस पुं. (भक्तिः ईश्वरविषया रतिरेव रसः) ઈશ્વર ભક્તિ રૂપી રસ.

भक्तिल पुं. (भक्तिं लाति ला+क) સ્વામિભક્ત ઉત્તમ ઘોડો.

भक्तिसूत्र न. (भक्त्याः सूत्रम्) શાંડિલ્ય ઋષિએ બનાવેલું ભક્તિ પ્રતિપાદક સૂત્ર.

भक्ष् (चु. उभ. स. सेट् भक्षयति-ते) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

भक्ष् (भ्वा. उभ. स. सेट् भक्षति-ते) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

भक्ष पुं. (भक्ष्+भावे कर्मणि वा अच्) ખાવું, ભોજન, ખોરાક–ખાવા યોગ્ય પદાર્થ.

भक्षक त्रि. (भक्षयति, भक्ष्+ण्वुल्) ભક્ષણ કરનાર, ખાનાર, ખાઉધરું.

भक्षकार पुं. (भक्षं करोति, भक्ष+कृ+अण्) ખોરાક બનાવનાર, કંદોઈ.

भक्षटक पुं. (भक्ष्+अटन् स्वार्थे कन्) ગોખરુ.

भक्षण न. (भक्ष्+भावे ल्युट्) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

भक्षणीय त्रि. (भक्ष्+कर्मणि अनीयर्) ભક્ષણ કરવા યોગ્ય, ખાવા યોગ્ય.

भक्षपत्रा स्त्री. (भक्षं भक्षणीयं पत्रमस्याः) નાગરવેલ.

भक्षयत् त्रि. (भक्ष्+णिच्+शतृ) ભક્ષણ કરતું, ખાતું.

भक्षयमाण त्रि. (भक्ष्+णिच्+शानच्) ખાતું, ભક્ષણ કરતું.

भक्षालि पुं. (भक्षणमात्रनिर्वर्त्य) તે નામે એક દેશ.

भक्षिका स्त्री. (भक्ष् क्वचिदपि भक्ष्यते) ખાવા યોગ્ય પદાર્થ, ખાજું.

भक्षित त्रि. (भक्ष्+कर्मणि क्त) ભક્ષણ કરેલ,ખાધેલ.

भक्षितव्य त्रि. (भक्ष्+तव्यत्) ભક્ષણ કરવા યોગ્ય, ખાવા યોગ્ય.

भक्षिवस् त्रि. (भक्ष्+क्वसु वेदे न द्वित्वं) ભક્ષણ કર- નાર, ખાનાર.

भक्ष्य त्रि. (भक्ष्+कर्मणि ण्यत्) ભક્ષણ કરવા લાયક, ખાવા યોગ્ય.

भक्ष्य न. (भक्ष्+ण्यत्) ખોરાક, ખાજું.

भक्ष्यकार पु (भक्ष्य करोति, कृ+अण्) મીઠાઈ બનાવનાર, હલવાઇ, કંદોઈ
भक्ष्यपत्रा स्त्री (भक्ष्यं भक्षणीय पत्रमस्या) નાગરવેલ
भक्ष्यालाबू स्त्री (भक्ष्या भक्ष्यार्हा अलाबू) એક જાતનો તુંબડીનો વેલો
भग पु न (भज्+घ) સૂર્ય, ચન્દ્ર, આકડાનુ ઝાડ, અણિમા વગેરે આઠ પ્રકારનું ઐશ્વર્ય, વીર્ય, પરાક્રમ, યશ, લક્ષ્મી, શોભા, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, યોનિ, ઇચ્છા, માહાત્મ્ય, યત્ન, ધર્મ, મોક્ષ, સૌભાગ્ય, કાન્તિ, ચન્દ્ર, કપૂર, સારૂ નસીબ, પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર.
भग पु (भज्+घ) વૃષણ અને ગાડ વચ્ચેનો ભાગ યોનિ
भग न („ „) પદ, સ્થાન, ધન.
भगघ्न पु (भग तदाख्यासुरस्यनेत्र हन्ति, हन्+टक्) મહાદેવ, શિવ
भगण पु (भानां नक्षत्राणां गण समूह भसहितो गण वा) બાર રાશિઓનો સમૂહ, બાર રાશિઓનો ભોગ્યકાળ, છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભગણ
भगदत्त पु (भगमैश्वर्य्यं दत्तमस्मै इति) નરકાસુરનો એક પુત્ર
भगदा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા
भगदेव पु (भगेन दीव्यति, दिव्+अच्) કામી પુરૂષ
भगदैवत न (भगो योनिर्दैवत देवता यस्य) પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર
भगनन्दन पु (भगेन ऐश्वर्येण नन्दन) ઐશ્વર્યથી આનંદવાળા વિષ્ણુ
भगनन्दा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા
भगनेत्र पु ( ) તે નામનો એક દૈત્ય
भगनेत्रघ्न पु (भगनेत्र दक्षयज्ञकाले हन्ति, हन्+टक्) મહાદેવ
भगनेत्रापह पु (भगनेत्रं अपहन्ति, अप+हन्+ट) ઉપરનો અર્થ.
भगन्दर पु (भग गुह्यमुष्कमध्यस्थानं दारयति दृ+णिच्+खश् मुम् खचि ह्रस्व) તે નામનો એક રોગ–ગુદા અને વૃષણની વચ્ચે થતું ગુમડું
भगभक्त त्रि (भगे धने भगस्य वा भक्त) ધનમા આસક્ત, ધનનો ભક્ત.
भगभक्षक त्रि (भगेन तद्व्यापारोपपादनेन भक्षति, भक्ष्+ण्वुल्) આશક માશુક સ્ત્રી–પુરૂષને પરસ્પર મેળાવી આપનાર દલાલ, કુટણનો ધધો કરનાર
भगवत् पु (भगं अस्त्यस्य मतुप् मस्य व) સમગ્ર ઐશ્વર્ય વીર્ય યશ લક્ષ્મી જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય–એવા ૭ પ્રકારની વિભૂતિ ભોગવનાર પરમેશ્વર, બુદ્ધદેવ
भगवत् त्रि (भग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) ઐશ્વર્યવાન, ધનવાન, સારા નસીબવાળુ
भगवती स्त्री (भगवत्+स्त्रियां ङीप्) દુર્ગા દેવી, શ્રીમતી, સારા નસીબવાળી સ્ત્રી
भगवद्गीता स्त्री (भगवता गीता) મહાભારતના ભીષ્મ પર્વમા આવતો અઢાર અધ્યાયનો એક ગ્રન્થ
भगवद्दृश्य त्रि (भगवानिव दृश्यते, दृश्+कर्मणि क्यप्) ભગવાન તુલ્ય
भगशास्त्र न (भगव्यापरबोधक शास्त्रम्) કામશાસ્ત્ર
भगहन् पु (भगमैश्वर्यं सहारकाले हन्ति, हन्+क्विप्) વિષ્ણુ
भगाङ्कुर पु (भगे गुह्यस्थानेऽङ्कुर इव) હરસનો રોગ
भगाधान न (भगस्य आधानम्, आ+धा+ल्युट्) માહાત્મ્યનુ સ્થાપન, સૌભાગ્ય
भगाल न (भज्+कालन् न्यङ्का कुत्वम्) માણુસનું માથુ, માણુસની ખોપરી,
भगालिन् पु (भगाल नृकपालं भूषणत्वेनास्त्यस्य इनि) શિવ
भगिनी स्त्री (भग यत्न पित्रादितो द्रव्यादानेऽस्त्यस्या इनि ङीप्) બહેન
भगिनीपत्ति पु (भगिन्या पति) બનેવી, બહેનનો પતિ
भगीरथ पु સૂર્યવંશમા પેદા થયેલ એક રાજા
भगेश पु (भगस्य ईश) ઐશ્વર્ય વિગેરેનો સ્વામી–અધિપતિ
भगोल पु (भानां नक्षत्राणां गोल गोलाकार पदार्थः) રાશિચક્ર, નક્ષત્રમંડલ
भगोस् अव्य સંબોધનાર્થે સત્કારપૂર્વક બોલાવવામા વપરાય છે
भग्न त्रि (भञ्ज्+क्त) ભાંગેલું, તુટેલ, હારેલ, અપમાન પામેલ

मम्म पु (मम्मते व्याप्नोति, मम्म्+अच) ते नामनो એક રોગ.

मम्मपाद न એનો તૃતીયાંશ અન્ય રાશિમાં આવેલો હોય છે તેવું નક્ષત્ર.

मम्मपूर्ण त्रि. (मर्म पूर्णं यस्य) અભિલી પીડાવાળું સ ગુણ.

मम्ममाक्रम पु. (मम्म आक्रमो यस्य) ક્રમનો એક વાતરોગ, અણુક્રમનો રોગ.

मम्मसन्धि पु. (मम्म सन्धिर्यत्र) જેમાં સંધા આવે છે તે એક રોગ.

मम्मसन्धिक न. (मम्मः सन्धिः सम्बन्धमस्यासोचक-मम) ભય.

मम्मसन्धिक त्रि. (मम्मः सन्धिर्यस्य भू) અભિલા સાંધાવાળું

मम्मात्मन् पु (मम्मः क्लेश इति आत्मा यस्य यस्य) मन्त्र ४५१.

मम्माल त्रि (मम्मा बला यस्य) ઉતાવળ, અભિલી આવવાવાળું નિરાશ.

मम्मी स्त्री. (मम्मी पुस्ते) બહેન, સૌભાગ્યવાળી સ્ત્રી.

मम्मोपम त्रि. (मम्मः उपमी यस्य) નિષ્કલ ઉત્તમ વાળું હોવાર ઉદ્યોગવાળું

"मम्मे दुर्लभमित्यादि हृदये बचासि मम्मोपम
　　　　　　　　　　　　　　　　　　　इत्यभिधे

मम्मरी स्त्री (मम्मिरमरपटलं करोति, मम्म+अच+ ङीप्. ङीष्) भमरी.

मम्र पु. (मम्मते मम्म+कर्मणि अवतो न भू) તરત, મોક્ષ પરાક્રમ, હાથનું તે ભાગ, કૃપ્તે એકાન્તતો રોગ, કુટિલતા ભય, મમસ્થાન-સ્થાન વિશેષમાં અને પ્રકાશમાં આવે છે તે, મનન, મતિ, ચાલીને નીકળવું તે, શક્ય પાસ, પાન્ય, ક્રોધઈ પ્રેમ, અપમાન.

मम्रकर पु. (मम्र+कृ+अच्) અનિશ્ચિત શબ્દનો એક ગુણ, શબ્દાર્થ શબ્દનો એક ગુણ.

मम्रकर त्रि (,,) ઉર્ધનાર, હસાવનાર, અપમાન કરનાર, ભય કરનાર.

मम्रवासा स्त्री. (भरे इति भाषा शोभते यस्या) ઉધાર.

मम्रसार्थे त्रि (मम्रसधुवर्णं मलानुसारात् क-योजन) કુટિલ, ચક્ર, અપ્રામાણિક મુખ્ય-અમાર.

मम्रा स्त्री. (मम्मते, मम्म+अच्, मम्र+अप्) ધીમ, નસીતર

मम्रावक न. (मम्रावः रक्षा भवा+रक्षति यत्र) એક અતનું ઓષધ, આંબલી સ્ત્ર ઘીમ.

मम्राय पु. (मोहेन हरोगेन कमिति, मर+अच्) એક અતનું માછલું.

मम्राली स्त्री. (मम्राल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક અતની માછલી.

मम्रारी स्त्री. (मम्रिरमरपटलं विरति मम्र्, गौरा. ङीष्) ભમરી, ચામાચડ.

मम्रासन पु. તે નામે એક રાજા.

मम्रि स्त्री. (मम्र्+इन् नाट्यमदि. इलन्) ચોકનું ઉકળું, કુટિલતા અપ્રામાણિકપણું, ચિન્તાય-પહું સ્થાપવું તરત મેલવું મેલ, ભાલ્ય એન, પ્રકાશ, રચના

मम्रिद त्रि (मम्र+मत्वर्थे इनि) ઉંદવાન સ્વભાવ વાળું નાશક ત.

मम्रिनी स्त्री. (मम्रिन्+स्त्रियां ङीप्) એક અતની વનસ્પતિ.

मम्रिमन् पु. (मम्र+मा. त्वर्थे इमनिच्) ચક્ર હવે ગુણો.

मम्री स्त्री. (मम्र्+अच् भवानता. इत्वं ङीप्) બીજ વાન ગુણો

मम्रीक न (मम्री करोति, मम्र+क) વનોતિશ્મોનું નવાણ

मम्रुर त्रि. (मम्र+उरच्) ચોકી અવાના સ્વભાવ વાળું, નાશવન્ત કુટિલ, ચક્ર.

मंगुर पु (,,) નદીઓનો એક પ્રવાહ.

मम्रुरा स्त्री. (मम्रुर+स्त्रियां टाप्) ઉપલું (ચામ પાન) અતિવિખની હતી ઘીમ.

मम्रुप न. (मम्राणां समूहो येन यत्) ઘીમ જેવો ઉત્પન્ન થઈ તો તેવુ એક.

मम्रुप त्रि. (मम्रमर्ति मर+अच्) ઘીમને વાપર.

मम्राक न. (मम्रां मम्रानां रक्षति। क यत्र) ભાજ ભાજ, પાલિનક

मरु (मरी इच्छन्ति, दैवादि. भ्वा. पर. सक.

भक्ष्यकार पु (भक्ष्य करोति, कृ+अण्) मीઠાઈ બનાવનાર, હલવાઈ, કંદોઈ
भक्ष्यपत्रा स्त्री (भक्ष्यं भक्षणीय पत्रमस्या) નાગરવેલ
भक्ष्यालाबू स्त्री (भक्ष्या भक्ष्यार्हा अलाबू) એક જાતનો તુંબડીનો વેલો
भग पु न (भज्+घ) સૂર્ય, ચંદ્ર, આકડાનું ઝાડ, અણિમા વગેરે આઠ પ્રકારનું ઐશ્વર્ય, વીર્ય, પરાક્રમ, યશ, લક્ષ્મી, શોભા, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય, યોનિ, ઇચ્છા, માહાત્મ્ય, યત્ન, ધર્મ, મોક્ષ, સૌભાગ્ય, કાન્તિ, ચન્દ્ર, કપૂર, સારૂ નસીબ, પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર.
भग पु (भज्+घ) વૃષણ અને ગાડ વચ્ચેનો ભાગ યોનિ
भग न (,, ,,) પદ, સ્થાન, ધન
भगघ्न पु (भग तदाख्यासुरस्यनेत्र हन्ति, हन्+टक्) મહાદેવ, શિવ
भगण पु (भानां नक्षत्राणां गण समूह भसक्षितो गण वा) બાર રાશિઓનો સમૂહ, બાર રાશિઓનો ભોગ્યકાળ, છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભગણ
भगदत्त पु (भगमैश्वर्य्यं दत्तमस्मै इति) નરકાસુરનો એક પુત્ર
भगदा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.
भगदेव पु (भगेन दीव्यति, दिव्+अच्) કામી પુરૂષ
भगदैवत न (भगो योनिर्दैवतं देवता यस्य) પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર
भगनन्दन पु (भगेन ऐश्वर्येण नन्दन) ઐશ્વર્યથી આનંદવાળા વિષ્ણુ
भगनन्दा स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા
भगनेत्र पु ( ) તે નામનો એક દૈત્ય
भगनेत्रघ्न पु (भगनेत्र दक्षयज्ञकाले हन्ति, हन्+टक्) મહાદેવ
भगनेत्रापह पु (भगनेत्र अपहन्ति, अप+हन्+ट) ઉપરનો અર્થ
भगन्दर पु (भग गुह्यमुष्कमध्यस्थानं दारयति दृ+णिच्+खश् मुम् खचि ह्रस्व) તે નામનો એક રોગ–ગુદા અને વૃષણની વચ્ચે થતું ગુમડું
भगभक्त त्रि (भगे धने भगस्य वा भक्त) ધનમાં આસક્ત, ધનનો ભક્ત.
भगभक्षक त्रि. (भगेन तद्व्यापारोपपादनेन भक्षति, भक्ष्+ण्वुल्) આશક માશુક સ્ત્રી–પુરૂષને પરસ્પર મેળાવી આપનાર દલાલ, કુટણનો ધંધો કરનાર
भगवत् पु (भगं अस्त्यस्य मतुप् मस्य व) સમગ્ર ઐશ્વર્ય વીર્ય યશ લક્ષ્મી જ્ઞાન અને વૈરાગ્ય–એવા ૭ પ્રકારની વિભૂતિ ભોગવનાર પરમેશ્વર, બુદ્ધદેવ
भगवत् त्रि (भग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ઐશ્વર્યવાન, ધનવાન, સારા નસીબવાળુ
भगवती स्त्री (भगवत्+स्त्रियां ङीप्) દુર્ગા દેવી, શ્રીમતી, સારા નસીબવાળી સ્ત્રી
भगवद्गीता स्त्री. (भगवता गीता) મહાભારતના ભીષ્મ પર્વમાં આવતો અઢાર અધ્યાયનો એક ગ્રન્થ.
भगवद्दृश्य त्रि (भगवानिव दृश्यते, दृश्+कर्मणि क्यप्) ભગવાન તુલ્ય.
भगशास्त्र न (भगव्यापरबोधक शास्त्रम्) કામશાસ્ત્ર
भगहन् पु (भगमैश्वर्यं संहारकाले हन्ति, हन्+क्विप्) વિષ્ણુ
भगाङ्कुर पु (भगे गुह्यस्थानेऽङ्कुर इव) હરસનો રોગ
भगाधान न (भगस्य आधानम्, आ+धा+ल्युट्) માહાત્મ્યનુ સ્થાપન, સૌભાગ્ય
भगाल न (भज्+कालन् न्यङ्क्वा कुत्वम्) માણસનું માથુ, માણસની ખોપરી,
भगालिन् पु (भगाल नृकपालं भूषणत्वेनास्त्यस्य इनि) શિવ.
भगिनी स्त्री (भग यत्न पित्रादितो द्रव्यादानेऽस्त्यस्या इनि ङीप्) બહેન
भगिनीपति पु (भगिन्या पति) બનેવી, બહેનનો પતિ
भगीरथ पु સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલ એક રાજા
भगेश पु (भगस्य ईश) ઐશ્વર્ય વિગેરેનો સ્વામી–અધિપતિ
भगोल पु (भानां नक्षत्राणां गोल गोलाकार पदार्थः) રાશિચક્ર, નક્ષત્રમંડલ
भगोस् अव्य સંબોધનાર્થે સત્કારપૂર્વક બોલાવવામાં વપરાય છે
भग्न त्रि (भञ्ज्+क्त) ભાગેલું, તુટેલ, હારેલ, અપમાન પામેલ

मण् (भ्वा. पर. द्विक सेट् मणति) અવ્યક્ત શબ્દ કરવો.
मण्ठित त्रि. (मण्ठ्+क्त) कसेल, શેકેલ.
मण्ठिति स्त्री. (मण्यते, मण्+क्तिन्) શબ્દ, બોલવું કહેવું, વાણી.
मण्डाकी स्त्री. (मण्डते अच्+अक गौरा. ङीप्) ધીંગણી, ભાંગની વનસ્પતિ.
मण्डुक पु. (मण्ड+उक इत्यादयम्) સોનાક– ભારૂસો વૃક્ષ.
मण्डूक पु. (मण्ड+ऊक इत्यादयम्) દેડકો ભાવ
मण्ड पु. (मण्यते, मण्+अच्) ભાંડ, ભારકો.
मण्डक पु (मण्ड+संज्ञायां कन्) ખંજન પક્ષી.
मण्डकी स्त्री. (मण्डक+स्त्रियां जाति. ङीप्) ખંજન પક્ષિણી.
मण्डन न. (मण्ड+भावादाकारी ल्युट्) શણગાર, શેતરંજ રમવું–બખ્તર.
मण्डतसिनी स्त्री. (मण्डन इव इव्यते, इस्+णिनि+ ङीप्) વેશ્યા.
मण्डि स्त्री. (मण्ड+इन्) ચીમન–તરણ, શિરીષ– સરસડો વૃક્ષ.
मण्डिका स्त्री. (मण्ड्+ण्वुल् अपि अत इत्वम्) મણકો.
मण्डित पु. (मण्ड+क्त इत्यादयम्) તે નામે એક જાતિ.
मण्डिर पु. (मण्ड्+इरन् इरो. अस्य च ष:) શિરીષ વૃક્ષ, સરસવનું ઝાડ.
मण्डिल पु. (मण्ड्+इलच्) શિરીષ વૃક્ષ.
मण्डिल त्रि („ „) સુશોભિત.
मण्डी स्त्री. (मण्ड+ङीप्) શિરીષ વૃક્ષ, સરસવનું ઝાડ.
मण्डीतकी स्त्री. (मण्डी इवी तकी तक्–हसने+ अच्+ङीप्) મણકા.
मण्डीर पु (मण्डि पा. इर) એક જાતની ઘાસ વનસ્પતિ, ઊગનાર્યું ઝાડ શિરીષ વૃક્ષ.
मण्डीरकालिका स्त्री. (मण्डीर इव कलते, कल्+अच् स्वार्थे क अपि अत इत्वं) મણકો
मण्डीरी स्त्री. (मण्डि+अ. इर गौरा. ङीप्) મણકો.
मण्डील पु (मण्डि इर इत्यादयम्) મણકો
मण्ड पु. (मण्ड+उन्) તે નામે એક દેવ.
मण्डुक पु (मण्ड+उक इत्यादयम्) એક જાતનું ભાજ્ય
मण्डूक पु. (मण्ड+ऊक) સોનાક–ભારૂસો વૃક્ષ.
मण्ड् (भ्वा. आ. अक. सेट् इत्यादयम् मण्डते) ખુશ કરવું પ્રસન્ન થવું
मण्ड् (चु. उभ. अक. सेट् इदि. मण्डयति–ते) કમાણ કરવું.
मतङ्ग (पु (मन्यते, मन्+अङ्गच् कल्पत) તે નામે એક ઋષિ.
मतङ्ग त्रि („ „) ઘમંડ, સાધુ–સ ત્યાગી.
मताक न (मत–मताकोः+अतच् कल्पेत) કમાણ
मत्र न. (मन्+त्रन् नि. कल्पेत) મંડપ, કોઈ પિશાચ, નાગરબોલ, મહુ ઝમન, કમાણ, મગન, મસ્તક સોનું, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ ચાવલું કરણ
मद्र पु. (मन्यते, मन्+रक् निप. कल्पेत) હાથી, ભાગ્ય, ખંજન પક્ષી, કાળડ ઝાડ, હાથીની એક જાત, નાગોર, રાજ્યની એક રુદ્ર, સોનેરી સ્વર્ણ કેસરનું ઝાડ, દેવદારનું ઝાડ, તે નામે એક મગધ દેશ, વસુદેવનો એક પુત્ર તે નામે એક દેશમાં, તે નામે એક નદ.
मद्र त्रि. (मन्+रक् नि. कल्पेत) ઉત્તમ, શ્રેષ્ઠ, સુંદર, કલ્યાણકારક, માંગલિક.
मद्रक त्रि (मद्र+स्वार्थे कन्) મનોહર, સુંદર.
मद्रक पु. (मद्र+संज्ञायां कन्) દેવદારનું ઝાડ, ભદ્ર ઘાસ.
मद्रक न („ „) એકબ્બનની ભેદ, નાગરમોથ ગાયકાણો એક છંદ.
मद्रकाष्ठ पु. (मद्रं काष्ठं यस्य) દેવદારનું ઝાડ.
मद्रकर्णी पु. (कर्णस्य इव मद्रौ कर्णौ यस्य) તે નામનું એક તીર્થ
मद्रकर्णेश्वर पु (मद्रकर्णस्य ईश्वर:) બોરનું તીર્થ સ્થિત એક શિવલિંગ.
मद्रकार त्रि (मद्रं करोति, कृ+अण्) માંગલિક, કલ્યાણકારક.
मद्रकार पु. („) તે નામે એક દેશ.
मद्रकाप पु (मद्रं काय यस्य) શ્રીકૃષ્ણનો તે નામે એક પુત્ર.
मद्रकाय त्रि. („ „) માંગલિક શરીરવાળું

अनिट् भजति+ते) ભાગ કરવા, જુદુ કરવુ, સેવા કરવી, ભોગવવુ.

भज् (चुरा उभ स सेट् भाजयति-ते) રાધવુ, દેવુ, આપવુ

भजक त्रि (भज्+कर्त्तर्थे ण्वुल्) ભાગ કરનાર, જુદુ કરનાર, ભજનાર, સેવનાર, ભોગવનાર

भजत् त्रि (भजति, भज्+शतृ) ભાગ કરતુ, જુદુ કરતુ ભજતું, સેવતું, ભોગવતું સેવક વિગેરે.

भजमान त्रि (भज्+शानच्) ઉપરનો અર્થ, ન્યાય થી આવેલ દ્રવ્ય વિગેરે

भजमान पु सात्वत રાજાનો એક પુત્ર

भजि पु (भज-धातुनिर्देशो+इन्) भज् ધાતુ, સાત્વત રાજાનો પુત્ર

भजिन् पु (भज्+इन्) સાત્વત રાજાનો એક પુત્ર

भजेन्य त्रि (भज्+वा कर्मणि एन्य) ભજન કરવા યોગ્ય, ભાગ કરવા યોગ્ય, સેવવા યોગ્ય

भजेरथ पु તે નામે એક રાજા

भञ्ज् (दीप्तौ चु उभ सक सेट् इदित् भञ्जयति-ते) દીપવુ, પ્રકાશવુ

भञ्जक त्रि (भञ्ज्+ण्वुल्) ભાગનાર, તોડનાર, નાશ કરનાર

भञ्जन न (भञ्ज्+भावे ल्युट्) ભાગવુ, તોડવુ, નાશ કરવો

भञ्जनक पु (भनक्ति आमर्दयति, भञ्ज्+ल्यु सञ्ज्ञायां कन्) એક જાતનો મોઢાનો રોગ

भञ्जनागिरि पु (भञ्जनस्य गिरिः, किंशुलु दीर्घ) તે નામે એક પર્વત

भञ्जरु पु (भनक्ति, भञ्ज्+वा अरु प्रत्यय) દેવમદિર મા ઉગેલ વૃક્ષ

भञ्जा स्त्री (भनक्ति भयादिकं, भञ्ज्+अच्+टाप्) અન્નપૂર્ણા દેવી

भट् (भृतौ कर्ममूल्यग्रहणे च भ्वा पर सक सेट् भटति) ભાડુ લેવુ, કામ કરવાનુ મૂલ્ય લેવુ, પગાર લેવો

भट् (भाषणे भ्वा पर सक सेट् भटति) બોલવુ, ભાષણ કરવુ

भट् (चु प स सेट् भंटयति) છેતરવુ, ઠગવુ

भट पु (भटयते भ्रियते यद्वा भटति, भट्+अच्) યોદ્ધો, વીર, એક જાતનો મ્લેચ્છ, એક જાતનો નીચ રાક્ષસ, નિશાચર

भटा स्त्री (भट+स्त्रियां टाप्) ઇદરવરણાનો વેલો

भटित्र न (भट्+इत्र) સોયા ઉપર રાધેલુ માસ.

भट्ट पु (भटति, भट्-बाहु तन्) ભાટ-સ્તુતિપાઠક, વેદ જાણનાર, પડિત, સ્વામીપણુ, માલીકી, તે નામે એક મીમાસક-

भट्टाचार्य पु. (भट्टस्तुतातभट्ट आचार्य उदयनाचार्य्यश्च तौ तुल्यतया तन्मताभिज्ञतया वाऽस्त्यस्य अण्) તુતાત ભટ્ટ અને ઉદયનાચાર્ય સમાન, તે બન્નેના મતને જાણનાર

भट्टाचार्य पु द्वि તુતાતભટ્ટ અને ઉદયનાચાર્ય

भट्टार त्रि (भट्ट स्वामित्वमृच्छति, ऋ+अण्) પૂજ્ય, પૂજવા લાયક

भट्टारक त्रि (भट्टार+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

भट्टारक पु (भट्टार+संज्ञायां कन्) રાજા (નાટકની ભાષામા)

भट्टारक पु (भट्टार+सञ्ज्ञायां कन्) દેવ, તપોધન, સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

भट्टारकवार पु (भट्टारकस्य सूर्यस्य वार) રવિવાર.

भट्टारकवासर पु (भट्टारकपतिको वासर) રવિવાર

भट्टारिका स्त्री (भट्टारी+कन्+टाप् ह्रस्व) એક દેવતા

भट्टारी स्त्री (भट्टार+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

भट्टि पु તે નામે એક મહાકવિ

भट्टिकाव्य न (भट्टिकविना प्रोक्तं काव्यम्) ભટ્ટિ કવિએ કરેલુ મહાકાવ્ય

भट्टिनी स्त्री (भट्टं स्वामित्वमस्या अस्ति, भट्ट+इनि+ङीप्) નાટક વિગેરેમા જેના ઉપર પટરાણી તરીકે અભિષેક નથી થયેલ તેવી રાજાની રાણી, બ્રાહ્મણ ના સ્ત્રી, ભટાણી

भट्टोजि पु સિદ્ધાન્તકૌમુદીના કર્તા એક વ્યાકરણના પડિત

भण्ड् (भ्वा आ सक सेट् इदित् भण्डते) બોલવુ, ઉપહાસ કરવો, મશ્કરી કરવી, ધિક્કારથી ગણવુ.

भण्ड् (चु उभ स सेट् भण्डयति-ते) કલ્યાણ બોલવુ.

भड पु (भडि+अच्) એક જાતનો વર્ણસંકર

भडिल पु (भड्+इलच्) વીર, સેવક, તે નામે એક ઋષિ.

रेशो, नरमोगरो.

भद्रवल्लिका स्त्री. (भद्रा वल्ली वल्लिका) अनंतमूळनो वेलो, गोपवल्ली.

भद्रवल्ली स्त्री. (भद्रा वल्ली वल्ली च) उपर प्रमाणे अर्थ.

भद्रविराज् पुं. ते नामे एक अर्धसमवृत्त छंद. "ओजे तपरौ जरौ गुरुश्चेद् म्सौ ज्गौ भद्रविराड्" वृत्तरत्नाकरे.

भद्रशर्मन् त्रि. (भद्रं शर्म सुखं यस्य) पुत्र विगेरेना आनंदवाळु सुखी.

भद्रशाख पुं. (भद्रा शाखा पक्षादि यस्य) कार्तिक स्वामी.

भद्रशिखा स्त्री. (भद्रा शिखा यस्याः) वगार.

भद्रश्रय न. (भद्रान् श्रियति, श्रि+कर्मणि अच्) चंदन वृक्ष.

भद्रश्रवस् पुं. धर्मनो एक पुत्र.

भद्रश्री पुं. (भद्रा श्रीरस्य) चंदन वृक्ष, पीळुं चंदन.

भद्रश्रेण्य पुं. दिवोदासनी अगाउ थयेलो ते नामनो क्षत्रीनो राजा.

भद्रसरस् न. (भद्रं च तत् सरश्च) सुपार्श्व पर्वत उपर आवेलुं एक सरोवर.

भद्रसालवन न. (भद्रसालस्य वनम्) मेरु पर्वतनी तळेटीमां आवेलुं एक वन.

भद्रसेन पुं. (भद्रा सेना यस्य) देवकीमां वसुदेवनो एक पुत्र, कुन्ति देशना राजानो एक पुत्र.

भद्रसोमा स्त्री. (भद्रः सोम इव सौम्यत्वात्) गंगा नामे एक नदी.

भद्रांश पुं. नागरमोथ.

भद्रा स्त्री. (भद्र+अजादि टाप्) ते नामनी एक नदी, तिथि-बीज-सातम-बारस, ज्योतिष प्रसिद्ध सातमुं करण, वैश्रवणनी पत्नी, सूर्यनी पुत्री—उतथ्यनी पत्नी, रौहिणीनी एक कन्या, श्रवणा मेन देवी, बेंडक वनस्पति, धोळी धो, बला वनस्पति, नागरवेल, अमुक उपाय, काळी उपलसरी, आंबेल, श्रीकृष्णनी बहेन.

भद्राकरण न. (भद्र+डाच्+कृ+ल्युट्) मुंडन.

भद्रात्मज पुं. (भद्रात्मज) तलवार.

भद्रात्मज पुं. (भद्र इव आत्मजः इव तदाकारत्वात्) तलवार.

भद्रारक पुं. ते नामे एक देश विशेष.

भद्रावपत्रिका स्त्री. (भद्राय अलति पर्याप्नोति, अल+अच् भद्राल वर्ण पत्रं यस्याः अच्+अच् टाप्) गंधारी वनस्पति.

भद्राली स्त्री. (भद्रमलति पर्याप्नोति अच् गौरा. ङीष्) उपरनो अर्थ.

भद्राली स्त्री. (भद्रमलः अस्ति) ध बनी मेरुं, भ्रमरनी परपड.

भद्रावती स्त्री. (भद्र+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः ङीप् पूर्व दीर्घः) कायफळनुं झाड.

भद्राश्रय पुं. (भद्रस्य आश्रयः) चंदनवृक्ष.

भद्राश्व पुं. (भद्रा अश्वा यस्य) ते नामे एक खंड, जंबुद्वीपनो एक खंड.

भद्राश्व न. (भद्रा अश्वा अत्र) ते नामे एक देश विशेष.

भद्रासन न. (भद्राय शोभायै आसनम् भद्र+आसन् ल्युट्) राजानुं आसन, देवनुं आसन.

भद्रिका स्त्री. (भद्रा+स्वार्थे क ह्रस्वः अत इत्वम्) बीज-सातम-बारस ए तिथि, ज्योतिष प्रसिद्ध ते नामे एक छंद—नव अक्षरना चरणवाळो एक छंद, अगीयार अक्षरना चरणवाळो एक छंद.

भद्रेश्वर पुं. (भद्राणाम् ईश्वरः) ते नामे एक महादेव.

भद्रैला स्त्री. (भद्रा चासौ एला च) मोटी एलची.

भद्रोदनी स्त्री. (भद्रमुदनमस्याः, भद्र+उदन्+अच् गौरा. ङीप्) बला नामे वनस्पति.

भन् (भ्वा. प. स. सेट् भनति) बोलवुं, शब्द करवो.

भन्द् (भ्वा. आ. अ. सेट् भन्दते) कल्याण करवुं, दीपवुं.

भन्दिल त्रि. (भदि+इलच् इत्युज्ज्वलः) कल्याणकारी, शुभ.

भन्दिल पुं. (भदि+इलच् कम्प) कंप, दूत.

भमल्लक पुं. ते नामे एक देश विशेष.

भपञ्जर न. (भानां पञ्जरम्) नक्षत्र मंडळ.

भपति पुं. (भानां पतिः) नक्षत्रोनो स्वामी चंद्र.

મંગળ દેહવાળુ

भद्रकाली स्त्री (भद्रा मंगलमयी चासौ काली च यद्वा भद्रं कल्याणं कालयति, कल्+अण्+ङीप्) दुर्गा देवीनी એક શક્તિ

भद्रकाशी स्त्री (भद्राय काशते, काश्+अच् गौरा ङीप्) એક જાતની મોથ

भद्रकाष्ठ न (भद्रं काष्ठं यस्य) દેવદારનુ ઝાડ

भद्रकुम्भ पु (भद्रकारकः कुम्भः) જલપૂર્ણ કળશ–ઘડો

भद्रगन्ध पु (भद्रं कल्याणकारकं गन्धः) કલ્યાણ-કારક ગંધ

भद्रगन्धिका स्त्री (भद्रो गन्धोऽस्त्यस्या बाहुल्येन ठन्+टाप्) નાગરમોથ

भद्रगौर पु तेनामे એક દેશ

भद्रङ्कर त्रि (भद्रं करोति, कृ+खच्+मुम्) મંગળ-કારક, કલ્યાણકારક

भद्रङ्करण न (भद्रं क्रियतेऽनेन, कृ+ल्युन्+मुम्) મંગળનુ સાધન, કલ્યાણનું કારણ

भद्रचन्दनसारिका स्त्री કાળી ઉપલસરી વનસ્પતિ

भद्रचारु पु (भद्रेण चारु) રુક્મિણીમાં શ્રીકૃષ્ણથી પેદા થયેલ એક પુત્ર

भद्रचूड पु (भद्रा चूडा यस्य) એક જાતનુ ઝાડ.

भद्रज पु (भद्राय जायते, जन्+ड) ઇંદ્રજવ

भद्रतरुणी स्त्री (भद्रा तरुणीव) કુબ્જક વૃક્ષ

भद्रतुङ्ग पु તે નામનુ એક તીર્થ

भद्रतुरग स्त्री (भद्रास्तुरगा यत्र) તે નામે એક દેશ વિશેષ.

भद्रदन्तिका स्त्री (भद्रा चासौ दन्तिका च) દંતીવૃક્ષ–નેપાળો

भद्रदारु पु न (भद्रं च तत् दारु च) દેવદારનું વૃક્ષ, તેલીયા દેવદારનુ ઝાડ

भद्रद्वीप पु તે નામે એક દેશ વિશેષ

भद्रदार्व्यादिक पु (भद्रदारु आदौ यस्य, कप्) ભદ્ર-દારુ જેમા મુખ્ય છે એવો ઔષધિગણ

भद्रनामन् पु (भद्रं नाम यस्य) એક જાતનુ પક્ષી

भद्रनामिका स्त्री (भद्रं नामास्या कप् टाप् अत इत्वं) ત્રાયતીનો વેલો

भद्रनिधि पु (भद्रा. निधयोऽत्र) દાન માટે તૈયાર કરેલ તાંબા વિગેરેનો ઘડો

भद्रपदा स्त्री (भद्रस्य वृषस्येव पदं यस्याः) પૂર્વા ભાદ્રપદા તથા ઉત્તર ભાદ્રપદા નક્ષત્ર

भद्रपर्णा स्त्री (भद्रं पर्णमस्याः टाप्) પ્રસારિણી વન-સ્પતિ, કટભી વૃક્ષ–અરડુસાનુ ઝાડ

भद्रपर्णी स्त्री (भद्राणि पर्णानि अस्याः गौरा. ङीप्) વનસ્પતિ ગાભારી, પ્રસારિણી લતા

भद्रपाद त्रि. (भद्रपदायां जातः, भद्रपदा+अण् उत्तरप-दवृद्धि) પૂર્વા ભાદ્રપદ તથા ઉત્તરા ભાદ્રપદમાં જન્મેલ

भद्रपीठ पु न (भद्रार्थं पीठः पीठम् वा) રાજા કે દેવ વિગેરેના અભિષેક માટેનો પાટલો–આસન

भद्रबलन पु (भद्रं बलनं बलमस्य) બળરામ

भद्रबला स्त्री (भद्राय बलति चलति, बल्+अच्+टाप्) ગંધિકા વનસ્પતિ, માધવી લતા, બલા વનસ્પતિ

भद्रभीमा स्त्री કશ્યપની પત્ની–એક દક્ષની કન્યા

भद्रमल्लिका स्त्री (भद्रा चासौ मल्लिका च) નવમ-લ્લિકા લતા–બટમોગરો

भद्रमुख त्रि (भद्रं मुखं तद्व्यापारोऽस्य) સારુ બોલ-નાર, માંગલિક બોલનાર, સારા મુખવાળુ

भद्रमुञ्ज पु (भद्रो मुञ्ज इति) એક જાતનુ મુંજ ઘાસ

भद्रमुस्तक पु (भद्रश्चासौ मुस्तकश्च) નાગરમોથ

भद्रमुस्ता स्त्री (भद्रा चासौ मुस्ता च) નાગરમોથ

भद्रयव पु (भद्रं शुभदो यव इव) ઇંદરજવ

भद्ररथ पु (भद्रो रथो यस्य) કક્ષેયુ વંશમાં પેદા થયેલો હર્યંગ રાજાનો પુત્ર

भद्ररेणु पु (भद्रा रेणवोऽस्य) ઇન્દ્રનો ઐરાવત હાથી.

भद्ररोहिणी स्त्री (भद्रार्थं रोहति, रुह्+णिनि+ङीप्) કડુ

भद्रलता स्त्री (भद्रा चासौ लता च) હળદર, એક જાતનો મોગરો

भद्रवत् न (भद्र+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) દેવદારનુ ઝાડ

भद्रवती स्त्री. (भद्राणि पर्णानि सन्त्यस्याः मतुप् मस्य व ङीप्) ગાભારી વનસ્પતિ, ભરતની એક કન્યા.

भद्रवर्मन् पु (भद्रं वृणाति, वृ+मनिन्) નવમલ્લિકાનો

निर्भयता, निडरपणुं.

भय्य न. (भी+यत् बाहु. भये नि.) भय, बीक.

भर पु. (भृ+अप्) ભાર, સમૂહ.

भर त्रि. (भृ+कर्तरि अच्) ભરણ પોષણ કરનાર.

भरण त्रि. (भरणमितार्थं गच्छति, गम्+ड) અવિછિન્ન જનાર.

भरण पु. (भर्ति+कन्या ... भृ+अन्...) પરમેશ્વર, પરમાત્મા.
"भेति मालवे वस्मात् ईति रुचयति प्रजा।
भेति च भस्मोऽस्मा भरणात् कर्म रुध्यते"
योगिसारसमुच्चय.

भरट पु. (बिभर्ति भृ+अटन्) કુંભાર.

भरटक त्रि. (भरटेन हरति, भस्त्रा. ष्ठन्) કુંભાર વડે લઈ જનાર.

भरण न. (भृ+भावकरणादौ ल्युट्) પોષણ, પગાર, ધારણ પોષણ.

भरणि पु. (बिभर्ति भृ+अनि) ભરણી નક્ષત્ર.

भरणिक त्रि. (भरणेन हरति भस्त्रादि. ष्ठन्) પગાર લઈ જનાર.

भरणी स्त्री. (भरण+गौरादित्वात् ङीष्) ભરણી નક્ષત્ર, એક જાતની વેલ.

भरणीभू पु. (भरण्यां भवति, भू+क्विप्) રાહુગ્રહ.

भरणीय त्रि. (भृ+कर्मणि अनीयर्) ભરણ પોષણ કરવા યોગ્ય, ધારણ કરવા યોગ્ય.

भरण्य पु. (बिभर्ति, भृ+अन्यन्) સ્વામી, રાજા, તે નામે પક્ષી.

भरण्य (भरण्य नाम धातु प. ... सेट् भरण्यति) ધારણ કરવું, પોષણ કરવું.

भरण्य त्रि. (भरण्य+यत्) ભરણપોષણ કરવા યોગ્ય, ધારણ કરવા યોગ્ય.

भरण्य न. (भर्त्रे ... यत्) ભરણ, પોષણ, પગાર.

भरण्यभुज् त्रि. (भरण्यं वेतनं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) પગારદાર નોકર ચાકર.

भरण्या स्त्री. (भरण्य+अजादित्वात् टाप्) સ્ત્રી.

भरण्याह्वा स्त्री. (भरण्या आह्वा आख्या यस्याः) એક જાતનું ઘાસ.

भरण्यु त्रि. (भरण्य. भरण्य+उ प्र.) રક્ષક, મિત્ર, સ્વામી.

भरण्यु पु. (भरण्य+उ) અગ્નિ, ચન્દ્ર, મિત્ર, સૂર્ય, રક્ષક.

भरत पु. (भरं तनोति तन्+ड) એક ભરત મુનિ, નાટકકાર શાસ્ત્રનો કર્તા એક મુનિ, રામ, ઋષભ, દેવ, કૈકેયીનો પુત્ર ભરત, શકુન્તલાથી ઉત્પન્ન થયેલો દુષ્યન્તનો પુત્ર, અગ્નિનો એક પુત્ર, ઋષભદેવનો એક પુત્ર, તે નામે આયુધજીવી એક સંઘ, નટ, ભાડૂત, ક્ષેત્રનો ભાગ કરનાર, ભરણ કરનાર પુરુષ.

भरत पु. ब. ભરતના વંશજો, ભરતશાસ્ત્ર નાટ્યશાસ્ત્ર જાણનાર.

भरतखण्ड पु. કુમારિકા ખંડ-હિન્દુસ્તાન.

भरतप्रासादाग्र पु. ભરતે કરેલ એક વ્રત.

भरतपुत्रक पु. (भरतस्य पुत्र इव कायति, कै+क) નટ, નાટકિયો.

भरतप्रसू स्त्री. (प्रसूते, प्र+सू+क्विप् प्रसू, भरतस्य प्रसूः) કૈકેયી, શકુન્તલા, ઋષભદેવની પત્ની.

भरतवर्ष पु. (भरतस्य वर्षं) ભરતખંડ-હિન્દુસ્તાન.

भरताग्रज पु. (भरतस्य अग्रजः) રામચન્દ્ર.

भरथ पु. (बिभर्ति भृ+अथच्. बा. कित्) રાજા, તે નામનો એક દેવ.

भरद्वाज पु. (द्वाभ्यां जायते, द्वि+जन्+ड. पृषो. द्वाजः ... भृ+अच्‌-भर. भरद्वाजौ द्वाजम्) તે નામે એક મુનિ, બૃહસ્પતિનો એક પુત્ર, એક જાતનું પક્ષી તે નામે એક દેવ.

भरद्वाजक पु. (भरद्वाज+स्वार्थे क) એક જાતનું પક્ષી.

भरद्वाजी स्त्री. (भरद्वाज+स्त्रियां जाति. ङीष्) એક જાતની પક્ષિણી.

भरम त्रि. (भृ+बा. अमच्) ભરણપોષણ કરનાર, ધારણ કરનાર.

भरस् पु. (भृ+असुन्) ભરણપોષણ, ધારણ.

भरिणी स्त्री. (भरो विद्यते इति भर+इनि+ङीप् स्त्रियां) ચીડો રંગ.

भरित त्रि. (भरो जातोऽस्य तारका. इतच्) જેનું ભરણપોષણ થયું હોય તે, પોષણ પામેલ.

भरित त्रि. (हरित+पृषो. हस्य भः) લીલા રંગવાળું, લીલું.

રાશિઓના માલીક મગળ વિગેરે, કપૂર
भमण्डल न (भस्य राशे मण्डलम्) રાશિચક્ર.
भम्भ पु (भमित्यव्यक्तशब्देन भाति, भा+क) એક જાતની માખી, ડાંસ, ધુમાડો.
भम्भरालिका स्त्री (भम्भराली+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) ભમરી, ડાંસ
भम्भराली स्त्री (भमित्यव्यक्तशब्दस्य भरमालाति गृह्णाति, आ+ला+क गौरा ङीप्) ભમરી, ડાંસ
भम्भासार पु તે નામનો મગધ દેશનો રાજા.
भय न (बिभेत्यस्मात्, भी+अपादाने अच्) ભયનુ કારણ, ભય, બીક, નાટક શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભયસ્થાયી ભાવવાળો એક રસ
भय पु (,, ,,) નિર્ઋતિનો તે નામનો એક પુત્ર
भय न (भी+भावे अच्) એક જાતની ચિત્તની વૃત્તિ
भयकर त्रि (भय करोति, कृ+अच्) ભયકારક, ભય કરનાર
भयकृत् त्रि (भयं करोति, कृ+क्विप्+तुक् च) ભય કરનાર, ભયકારક
भयकारक त्रि (भय करोति, कृ+कर्त्तरि ण्वुल्) ભય કરનાર, ભય ઉત્પન્ન કરનાર
भयकृत् पु (भय कृन्तति, कृत्–छेदने+क्विप्) ભયનો નાશ કરનાર પરમેશ્વર
भयङ्कर त्रि (भयं करोति, कृ+खच्+मुम्) બીહામણું, ભયજનક, વિકરાળ
भयङ्कर पु (,, ,,) નાટક પ્રસિદ્ધ એક રસ, એક જાતનું પક્ષી, વિશ્વદેવ–ગણ.
भयङ्करी स्त्री (भयङ्कर+स्त्रिया जाति ङीप्) કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા, એક જાતની પક્ષિણી
भयडिण्डिम पु (भयाय शत्रुभयजननाय डिण्डिमः) રણવાદ્ય
भयद त्रि (भय ददाति, दा+क) ભય આપનાર, ભયકર
भयदातृ त्रि (भय ददाति, दा+तृ) બીક દેનાર, ભય દેનાર
भयदाय पु (भय दियते, दा+घञ्) ભય આપનાર, ભયકર

भयदायक त्रि (भय ददाति, दा+ण्वुल् युक् च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
भयद्रुत त्रि (भयेन द्रुत) ભયથી નાશી ગયેલ
भयनाशन त्रि (भय नाशयति, नाशि+ल्यु) ભયનો નાશ કરનાર
भयनाशन पु (,, ,,) વિષ્ણુ, જીનદેવ
भयनाशिनी स्त्री (भय रोगभय नाशयति, नश्+णिच्+णिनि) ત્રાયમાણાનો વેલો
भयप्रस्ताव पु (भयस्य प्रस्ताव) ભયનું કારણ
भयब्राह्मण पु (भयेन ब्राह्मण सम्पद्यते) ભયથી પોતે બ્રાહ્મણ ન હોવા છતા બ્રાહ્મણ છે એવું કહેનાર
भयभीत त्रि (भयेन भीत) ભયથી ત્રાસ પામેલ.
भयभ्रष्ट त्रि (भयेन भ्रष्ट) બીકથી નાસી ગયેલ
भयविधायिन् त्रि (भयं विधत्ते, वि+धा+णिनि) ભય કરનાર, ત્રાસ ઉપજાવનાર.
भयविप्लुत त्रि (भये विप्लुत) ભયમા ડુબેલ.
भयव्यूह पु (भये सति व्यूह) એક જાતની સેનાની રચના, પડખેના રાજાના ભયથી કરવામા આવતી સૈન્ય રચના
भयसंहृष्टरोमन् त्रि. (भयेन संहृष्टानि रोमाणि यस्य) ભયથી જેના રૂવાટા ખડા થઇ ગયેલ હોય તે.
भयस्थान न (भयस्य स्थानम्) ભયનું સ્થાન
भयहेतु पु (भयस्य हेतुः) ભયનુ કારણ
भयातुर त्रि (भयेन आतुरः) ભયથી આતુર
भयानक पु (बिभेत्यस्मात्, भी+आनक) વાઘ, રાહુ–ગ્રહ, ભયરૂપ સ્થાયિ ભાવવાળો તે નામનો એક રસ
भयानक त्रि (भी+आनक) બીહામણું, ભયજનક, ભય કર
भयापह त्रि (भयमपहन्ति, अप+हन्+ड) ભયનો નાશ કરનાર, બીકને દૂર કરનાર.
भयापह पु (,, ,,) વિષ્ણુ, તે નામે એક રાજા
भयावह त्रि (आवहति, आ+वह्+अच् भयस्य आवह) ભય કર, ભયને પ્રાપ્ત કરાવનાર, બીક પમાડનાર.
भयैकप्रवण त्रि (भये एकप्रवण) ભયમા તત્પર, ભયભીત
भयोपशम पु (भयस्य उपशम) ભયની શાન્તિ,

આપવું, કંઈ સમજવું, જણાવવું, ધાર મારવું, મારી નાંખવું, નિરૂપણ કરવું.

भल् (चुरा. आ. स. सेट् भालयते) નિરૂપણ કરવું, જોવું.

भल्लता स्त्री. (भलि, भा+अच्. अन्यत् च लता च) રાજગરા નામની લતા, ભોંયરેલ.

भलन्दन पुं. કન્યકુબ્જ દેશનો રાજા.

भलानस् त्रि. ભાગ્યશાળી, પુણ્યશાળી.

भल्ल् (भ्वा. आ. स. सेट् भल्लते) દેવું, આપવું, વધ કરવો, જણાવવું, સમજવું.

भल्ल पुं. (भल्ल्+अच्) રીંછ, પીળું નસોતર, એક જાતનો રોગ, સન્નિપાત, તે નામે એક દેશ.

भल्ल पुं. न. (भल्ल्+अच्) ભાલો.

भल्ल पुं. न. („ „) ભલું કાર્ય કરનાર–થનાર.

भल्लक पुं. (भल्ल+स्वार्थे क) भल्ल पुं. શબ્દ જુઓ.

भल्लपाल पुं. (भल्ल पालयति पालि+अण्) રીંછને પાળનાર.

भल्लपालक पुं. (भल्ल पालयति, पाल्+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भल्लपुच्छी स्त्री. (भल्लस्य पुच्छमिव पुच्छं यस्याः) વનસ્પતિ ઔષધ વડુલા.

भल्लवि पुं. તે નામે એક ઋષિ.

भल्ला स्त्री. (भल्ल्+अच् स्त्रियां टाप्) રીંછણ.

भल्लाक्ष पुं. (भल्लस्येवाक्षि यस्य अच् समा.) એક જાતનો હંસ.

भल्लाट पुं. (भल्ल इवाटति, अट्+अच्) ક્ષત્રિય રાજાનો પુત્ર, ચન્દ્રવંશનો એક રાજા.

भल्लात पुं. न. (भल्लं भल्लकमिवातति व्याप्नोति अत्+अच्) ભીલામા નામનું ઝાડ.

भल्लातक पुं. न. (भल्लात+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

भल्लातकतैल न. (भल्लातकस्य तैलम्) વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ ભીલામાનું તેલ.

भल्लातकगौड न. (भल्लातकेन कृतं गौडम्) ભીલામા નાંખીને રાંધેલ ગોળ.

भल्लातकविधान ન. એક જાતનો ભીલામાંના રસને સેવવાનો પ્રકાર.

भल्लातकी स्त्री. (भल्लातक+गौरा. ङीष्) ભીલામાનું ઝાડ.

भल्लिका स्त्री. (भल्ली+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भल्ली स्त्री. (भल्ल्+अच् गौरा. ङीष्) ભીલામાનું ઝાડ.

भल्लुक पुं. (भल्ल+उक) રીંછ, શ્યોનાક વૃક્ષવિશેષ, એક જાતનું વાંદરું.

भल्लूक पुं. (भल्ल्+ऊक) ઉપરનો અર્થ.

भव पुं. (भवति अस्मात्, भू+अपादाने अप्) મહાદેવ, શિવ.

भव पुं. (भूयते, भू+भावे अप्) જન્મ, ઉત્પત્તિ, પ્રાપ્તિ.

भव पुं. (भवति यस्मादेषोऽस्मिन् भू+आधारे अप्) સંસાર.

भव न. (भवति भूयते वा, भू+अच् भावे वा) સત્તા.

भवक त्रि. (भू+वुन्) ઉત્પન્ન થયેલ, જન્મેલ.

भवक पुं. (भवतात् इति, भू+वुन्) આશીર્વાદ આપનાર પુરુષ.

भवकेतु पुं. એક કેતુવિશેષ.

भवघस्मर पुं. (भवस्य भवस्य घस्मरः) દવાનળ.

भवत् त्रि. (भाति दीप्यते, भा+डवतु) આપ, તમે (માનાર્થમાં).

भवत् त्रि. (भवति भू+शतृ) હોતું, થતું, વર્તમાન કાલ.

भवता स्त्री. કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

भवद्गिरि पुं. (भवद् आगिरिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણપાઠ.

भवदारु पुं. न. (भवप्रियं दारु) દેવદારનું ઝાડ.

भवदीय त्रि. (भवतोऽयम् छ विभाषा वत्वे छस्य च) આપનું, તમારું, આપના સંબંધી, તમારા સંબંધી.

भवन न. (भू+आधारे ल्युट्) ઘર, નિવાસસ્થાન–રહેઠાણ.

भवन न. (भू+भावे ल्युट्) થવું, જન્મ, સત્તા–હોવાપણું.

भवनाथ पुं. (भवनस्य नाथः) ઘરનો માલિક, પતિ, સ્વામી, જૈનમતે એક દેવજાતિ.

भवनपति पुं. (भवनस्य पतिः) ઉપરનો અર્થ.

भवनाशन त्रि. (भवं संसारं नाशयति वा नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) જન્મ કે સંસારનો નાશ કરનાર.

भरित्र न द्वि व (भृ+इत्र) બે બાહુ
भरिमन् पु (भृ+कर्मणि इमनिच्) કુટુમ્બ
भरिमन् पु (भृ+भावे कर्त्तरि च इमनिच्) ભરણ-પોષણ, વિષ્ણુ
भरु पु (भरति बिभर्त्ति जगदिति, भृञ्–भरणे+उणा उ) ઈશ્વર–પરબ્રહ્મ, સોનુ, માલીક, સમુદ્ર
भरुक पु (भरु+संज्ञायां कन्) દક્ષિણમા આવેલો એક દેશ
भरुज पु स्त्री (भेतिशब्देन रुजति, रुज्+क) શિયાળ
भरुजा स्त्री (भरुज+स्त्रियां जाति पक्षे टाप्) શિયાળ-માદા
भरुजी स्त्री (भरुज+जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
भरुटक न (भृ+बाहु उट सज्ञायां कन्) શેકેલુ માસ
भरे अव्य (भृ+बा ए) સગ્રામ, યુદ્ધ
भर्ग पु (भ्रस्ज्+घञ् भर्जादेशे कुत्व) શિવ, જ્યોતિ. –તેજ પદાર્થ, સૂર્યમા રહેલ ઈશ્વરી તેજ, ધૃષ્ટકેતુના વશનો એક રાજા, તે નામે એક દેશ
"आदित्यान्तर्गत वर्चो भर्गाख्य तन्मुमुक्षुभि" योगियाज्ञवल्क्य
भर्ग पु (भ्रस्ज्+भावे घञ्) સેકવુ
भर्गस् पु (भर्जते, भृज्+असुन् न्यङ्क्वा कुत्व) તેજ
भर्गादि पु (भर्ग आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ
स–च भर्ग, करुष, केकय, कश्मीर, साल्वसुस्थल, उरस्, कौरव्य इति
भर्गायण पु ते नामे એક ઋષિ
भर्ग्य पु (भ्रस्ज्+ण्यत् भर्जादेश कुत्वम्) શિવ
भर्जन न (भ्रस्ज्+भावे ल्युट् भर्जादेश) ભુજવુ તે, સેકવુ
भर्णस् त्रि (भृ+असुन् नुगागमश्च) ભરણપોષણ કરનાર, ધારણ કરનાર
भर्त्तव्य त्रि (भृ+तव्य) ભરણપોષણ કરવા યોગ્ય, ધારણ કરવા યોગ્ય
भर्त्तव्या स्त्री (भर्तव्य+स्त्रियां टाप्) સ્ત્રી
भर्त्तृ पु (भृ+तृच्) સ્વામી, પતિ, અધિપતિ શેઠ, રાજા, વિષ્ણુ
भर्त्तृ त्रि (बिभर्त्ति पुष्णाति पालयति धारयति वा भृञ्–धारणपोषणयोः+तृच्) ભરણપોષણ કરનાર, ધારણ કરનાર
भर्तृघ्न त्रि (भर्तार हन्ति, हन्+टक्) સ્વામી–ધણી–શેઠ–રાજાનો નાશ કરનાર
भर्त्तृघ्नी स्त्री (भर्त्तार हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) પતિ–ધણી–શેઠ–રાજાનો નાશ કરનારી હાથની રેખા, પોતાના ધણીનો નાશ કરનારી સ્ત્રી
भर्तृता स्त्री (भर्तु भाव तल्+टाप्) સ્વામીપણું, શેઠાઈ, પોષકપણુ
भर्तृत्व न (भर्तुः भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
भर्तृदारक पु (भर्तु अधिपस्य राज्ञ दारक पुत्रः) રાજકુમાર (નાટકની વાણીમા)
भर्त्तृदारिका स्त्री (भर्तृदारक+स्त्रियां टाप् अत इत्व) રાજકુમારી (નાટ્ય ભાષામા)
भर्तृस्थान न ते नामे એક તીર્થ.
भर्तृहरि पु (भर्ता हरिरिव) વિક્રમાદિત્યનો મોટો ભાઈ કે જેણે નીતિ શૃગાર તથા વૈરાગ્ય–એ ત્રણ શતક તથા વાક્યપદીય વિગેરે ગ્રથો રચ્યા.
भर्त्रिम त्रि ભરણ પોષણ કરેલ
भर्त्स् (चु उभ सक सेट् भर्त्सयति–ते) તર્જના કરવી, તિરસ્કારવુ, નિદવુ
भर्त्सन न (भर्त्स्+ल्युट्) તર્જના, તિરસ્કાર, નિદા
भर्त्सना स्त्री (भर्त्सन+टाप्) ઉપરનો અર્થ
भर्त्स्यपत्रिका स्त्री (भर्त्स्य भर्त्सनीय पत्रमस्या कप् कापि अत इत्व) મહાનીલી વૃક્ષ
भर्म् (भ्वा प स सेट् भर्मति) હિંસા કરવી
भर्म न (भ्रियतेऽनेन, भृ+बाहु मन्) સોનું, પગાર, નાભિ, ધતુરો
भर्मन् न (भरति भ्रियते वा भृ+मनिन्) પગાર
भर्मण्या स्त्री (भर्म्मणि भरणे साधु, भर्म्मन्+यत्+टाप्) પગાર
भर्मयूथी स्त्री પીળી જુઈ.
भर्माश्व पु ते नामे ભરત વશનો એક રાજા
भर्व् (हिंसायाम् भ्वा पर सक सेट् भर्वति) હિંસા કરવી, ભોજન કરવુ
भल् (वधे दाने निरूपणे च भ्वा आ सक.सेट् भलते)

मविष्यत् पु. (मृ+स्यत्+स्वप् च) भविष्यकाल.

मविष्यत् त्रि. („) भविष्यकालमां थनार पदार्थ विशेष.

मविष्यत् न. (मृ+स्यत्+क्त) पाणी वगेरे धातु एक प्र.

मवीयस् त्रि (अतिशयेन मधुः, मधु+ईयसुन् मधुरेवा वैरे न क्षेप) मधु, अतिशय, मधु

मव्य त्रि (मू+कर्तरि त्रि. यत्) बांधो, बंधा-होवा बांधवा योग्य, सारुं, योग्य, शुभ सारुं.

मव्य न (मवति मूलते इति वा, मू+यत् त्रि.) एक जातनुं फल, बांधवुं सत्त शुभपणुं, योग्यपणुं.

मव्य पु. (मवति करणे मू+त्रि. कर्तरि वा यत्) एक जातनो रस, कर्मरंग नामनुं वृक्ष.

मव्या स्त्री. (मव्य+स्त्रियां टाप्) गजपीपर, जंगली जातनी.

मष् (भ्वा प प. सेट् मषति) कुतरानुं भसवुं.

मष पु. (मषति मष्–कर्मणि+अच्) कुतरो.

मषक पु (मष्+क्वुन्) कुतरो

मषकी स्त्री (मषक+स्त्रियां ङीप्) कुतरी.

मषण न (मष्+भावे ल्युट्) कुतरानुं भसवुं.

मषा स्त्री. (मष्+अच्+स्त्रियां टाप्) स्वर्णक्षीरी वृक्ष-सोनामुखी.

मषी स्त्री. (मष+स्त्रियां जाति ङीप्) कुतरी.

मस् (भ्वा प. सेट मसति) दीपवुं बळ. विस्तार करवो बळ.

मस् (भ्वा. प. स. सेट मसति) अवाज करवुं, भाळुं.

मसत् त्रि (मसति मस्+शतृ) अवाज करवुं,भाळुं.

मसद् न (मस्+अदि) अन्न मांस.

मसद् पु („) अग्नि, अलप, मच्छ, कार कण पक्षी, सूर्य स्थानमनुं अन्न.

मसद् स्त्री (मस्+अदि) अन्न.

मसन्त पु. (मसति मस्+झच्, झन्) अग्नि, अलप.

मसन्धि पु (मस्य सन्धिः) अमुक नामोनो सन्धि-रूप अन्न.

मसित न. (मस्+क्त) भस्म, राख.

मसूक पु (भाति मसमानि सूचयति सूचि+ष्वुद्) लोढी, नाश्रकाम मसूदार.

मसृणा स्त्री (मसृणेऽस्य मसृ+मूलु+टाप्) भमरी.

मसरकार स्त्री. (मसा शब्दे कन्+अप् च हर्ते) भमरो.

मसराकुला स्त्री. (मसेव मसमसता टाप्) एक जातनी वनस्पति.

मसरिका स्त्री (मसी+स्वार्थे क+टाप् इत्वा) भमरी, भाषाशावनो एक प्रकार.

मसरी स्त्री. (मसरोऽन्यथा, मसृ+मूलु+गौरा ङीप्) भमरी.

मसलीय त्रि (मसा+उत्कटा. चतुरर्थ्यां छ) भमरीनी पासेनो प्रदेश विशेष.

मसमक न (मसम करोति, कृ+क) धर्म मनमानकार एक रोग, ते नामे एक रोग.

मसमक न. (मसेव, इवार्थे कन्) रुं, नाकघेट.

मसमकुन्द पु करवत पर्वत विशेष.

मसमपाल्या स्त्री. (मसम इव अल्पोऽस्याः) ते नामे एक गन्धद्रव्य रेणुका.

मसमगन्धिका स्त्री. (मसमगन्धा+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वं) उपर प्रमाणे अर्थ

मसमगन्धिनी स्त्री. (मसम इव गन्धोऽस्याः ष्णि-इति इनि ङीप्) ते नामे एक गन्ध द्रव्य

मसमगर्भ पु (मसम गर्भे यस्य) चीरानुं झाड, विदिश वृक्ष.

मसमगर्मा स्त्री. (मसमगर्भ+स्त्रियां टाप्) ते नामे एक गन्धद्रव्य, रेणुका

मसमजाबाल पु. ते नामे एक उपनिषद्

मसमतूल न. (मसम तुलयति तुल् उपमेयेन+क) भस्मनो समुदाय, धूळनो पथरो, हिम.

मसमत् न (मस्+मतिन्) राख.

मसमरोहा स्त्री. (मसमनि रोहति रुह्+अच्+टाप्) वृक्ष नामे वृक्ष

मसमवर्ण पु. (मसमन वर्ण इव वर्णो यस्य) एक जातनो कागडो.

मसमवेधक पु. (मसम इव वेधो वेधकं यस्य मन्) कपूर.

मसमसा अव्य वर्णसूचक शब्दनुं अनुकरण.

मसमसात् अव्य (मसमैव कृत्स्न सम्पद्यते कोटि मसम+साद्) नवुं राख्रप करवुं-थवुं

भवनाशिनी स्त्री (भव ससार जन्मादिकं वा नाशयति नश्+णिच्+णिनि) સરયૂ નદી, ગંગા

भवनीय त्रि (भू+कर्मणि अनीयर्) હોવા યોગ્ય, થવા યોગ્ય.

भवनोदर न (भवनस्य उदरमिव) ઘરનો મધ્યપ્રદેશ, ઘરનો અંદરનો ભાગ

भवन्त पु (भवत्यत्र, भू+झच्) કાળ, સમય

भवन्ति पु (भू+झिच्) વર્તમાનકાળે જન્મ વિગેરે

भवन्ती स्त्री (भू+शतृ+स्त्रियां ङीप्) હોતી, થતી, ઝેર ચોપડેલ બાણ.

भवभाज् त्रि (भव भजते, भज्+ण्वि) સંસારી જીવ, પ્રાણી

भवभावन पु (भवस्य भावन) જન્મનું કારણ, ઉત્પત્તિનું કારણ

भवभूत न परमेश्वर

भवभूति पु (भवेन शिवेन भूतिरैश्वर्यादिक यस्य, भव एव भूतिर्यस्य वा) મહાવીર ચરિત, માલતીમાધવ, ઉત્તર રામચરિત વિગેરે નાટકના ગ્રંથો કરનારો તે નામનો કવિ

भवभूति पु (भवस्य भूति) મહાદેવની વિભૂતિ.

भवरुत् पु (भवे जन्मान्ते रोदित्यनेन, रुद्+क्विप्) પ્રેતપટહ-મડદાંને ઘરમાથી કાઢતી વખતે વગાડાતું નગારું

भवाचल पु (भवस्य अचल) મંદરાચલની પૂર્વમાં આવેલ એક પર્વત-કૈલાસ.

भवात्मज पु (भवस्य आत्मज) કાર્તિક સ્વામી, ગણપતિ

भवात्मजा स्त्री (भवस्य आत्मजा) મનસા દેવી

भवादृक्ष त्रि (भवतस्तवेव दर्शनमस्य, भवत्+दृश्+क्स) આપજેવું, આપ સમાન

भवादृश् त्रि (भवत इव दर्शममस्य भवत्+दृश्+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भवादृश त्रि (,, ,, दृश्+टक्) આપ જેવું, આપ સમાન

भवानी स्त्री (भवस्य पत्नी, भव+ङीप् आनक् च) શિવની પત્ની, દુર્ગા દેવી, પાર્વતી

भवानीगुरु पु (भवान्या गुरु) હિમાલય, પાર્વતીનો પિતા.

भवानीपति पु (भवान्या पति) મહાદેવ, શિવ

भवान्तकृत् पु (भवस्य अन्तं करोति. कृ+क्विप्) તીર્થંકર, બ્રહ્મા.

भवान्तकृत् न (भवस्य अन्तं करोति, ,, ,,) સંસારનો નાશ કરનાર જ્ઞાન

भवाभाव पु (भवस्याभाव) સંસારનો અભાવ, ઉત્પત્તિનો અભાવ.

भवाभीष्ठ पु (भवस्य अभीष्ट) ગુગળ.

भवाभीष्ट त्रि (भवे अभीष्ट) સંસારમાં ચાહેલું, સંસારમા પ્રિય.

भवायन त्रि (भवे अयन यस्य) શિવમા તત્પર, શૈવ.

भवायनी स्त्री (भवे महादेवशिरसि अयन स्थानमस्या गौरा ङीप्) ગંગા નદી

भविक न (भव ऐश्वर्यादिरुत्पाद्यत्वेनास्त्यस्य ठन्) કુશળ, ક્ષેમ, મંગળ.

भविक त्रि (भविक+अच्) કુશલ યુક્ત, ક્ષેમ યુક્ત, માંગળીક, કલ્યાણકારક

भवित त्रि (भवो मंगलं वा जातोऽस्य तार इतच्) થયેલ, ઉત્પન્ન થયેલ, ઉત્પત્તિ વિનાનું

भवितव्य त्रि (भू+कर्मणि तव्यच्) થવા લાયક, હોવા લાયક.

भवितव्यता स्त्री (भवितव्यस्य भाव तल्+टाप्) અવશ્ય ભાવ, નસીબ-ભાગ્ય, થવાનું હોય તે અવશ્ય થવાપણું.

भवितृ त्रि (भू+तृच्) થનાર, હોનાર, ઉત્પન્ન થનાર

भविन त्रि (भू-चिन्तायाम् बा इन) કાવ્ય કર્તા કવિ.

भविल त्रि (भू+भविष्यत्यर्थे इलच्) હોનાર, થનાર, ભવ્ય

भविल पु. (भू+इलच्) વ્યભિચારી, જાર-છીનાળવું

भविष्णु त्रि (भू+तच्छीलाद्यर्थे इष्णुच्) થવા-હોવાના સ્વભાવવાળુ

भविष्य पु (भू+शतृ+स्यट् च पृषो वा तलोप) ભાવિકાળ, ભવિષ્યકાળ.

भविष्य त्रि (,, ,,) ભવિષ્યકાળમાં હોનાર પદાર્થ વિગેરે,

मागवत् अव्य. (मार्ग+वत्) માર્ગ પ્રમાણે, રિવાજ મુજબ.

मार्गहर त्रि. (मार्गं हरति हृ+अच्) માર્ગ લેનાર, ચોર.

मार्गहार पु. (मार्गं हरति हृ+अण्) મુસાફર.

मार्गाहार पु. (मार्गस्य हारो हरणम्) માર્ગનું હરણ.

मार्गानुबन्धख्याति स्त्री (मार्गस्य अनुबन्धख्यातिः) ૪, ગણ પૂર્વક એક અનુષ્ઠાન એવી ભક્તિ પ્રસિદ્ધ ખ્યાતિ.

मार्गापवादख्याति स्त्री (मार्गस्य अपवादख्यातिः) ભાગખ્યાતિ, પ્રભાગખ્યાતિ, ભાગાનુબંધ અને ભાગાપવાદ—એવી ભક્તિની ચાર જાત પૈકી તે નામની એક.

मार्गासिद्धि स्त्री તે નામે એક હેત્વાભાસ.

मार्गिक त्रि (मार्गो दृश्यतीर्थस्मिन् दीव्यते, मार्ग+ठक्) ચારુ, ભાગનાણું જેના ઉપર ખાજ જડ્યું હોય તેવી ઘરેણું મૂકેલી વસ્તુ.

मार्गिन् त्रि (मार्ग+इनि) ભાગનાણું વારસ, અનુનિષ્ઠિ, ભાગીદાર.

मार्गिनेय पु (मार्गिण्या अपत्यं, ढक्) ભાણેજ ભાણો.

मार्गिनेयी स्त्री (मार्गिण्या अपत्यं स्त्री, ढक्+ङीप्) ભાણી ભાણેજ.

मार्गीयस् त्रि (अतिशयेन मार्गी मार्गिन्+ईयसुन् इलो लोप) અતિશય ભાગનાણું અનુ વિભાગવાળું.

मार्गीरथी स्त्री. (मगीरथेन आनीता मगीरथ+अण्+ङीप्) ગંગાનદી.

मागुरि पु સ્મૃતિ—વ્યાકરણ વગેરેના ગ્રંથ કરનાર એક વિદ્વાન.

"वष्टि भागुरिरल्लोपमवाप्योरुपसर्गयोः" सिद्धान्तकौमुदी.

माग्य न. (मज्यतेऽनेन मज्+ण्यत्) ભાગ્ય, નસીબ પ્રારબ્ધ.

माग्य त्रि (मागमर्हति मार्ग+य) ભાગને યોગ્ય, ભાગને લાયક.

मागप त्रि (मागो वृद्धिरस्मिन् दीयते, माग+यत्) જેના ઉપર ખાજ ચઢતું હોય તેવી ઘરેણે મૂકેલી વસ્તુ.

मागीन (मागाय विभक्तव्य भागं हेतिं चम) જેમાં ચઢ હોય તેવું બેનાર વિગેરે.

मार्ग्य त्रि (मार्गाभिधेरे मार्ग+यत् न) ભાર પ્રમાણે ભાગ.

माज् (चुरा. उभ. सक. सेट् माजयति-ते) ભાગ કરવો વહેંચવું અલગ કરવું ભાગવું.

माजू त्रि (माज+णिनि णिच्) જુદું કરનાર, અલગ કરનાર, ભાગનાર.

माजक त्रि (माज्+ण्वुल्) ભાગનાર ભાગો વિગેરે, ભાગનાર.

माजन न. (माज्यतेऽस्मिन्नेव माज+आधारे ल्युट्) પાત્ર—વાસણ, આધાર યોગ્ય.

माजन न (माज्यतेऽनेन, माज्+ल्युट्) ભાગાકાર કરવો, ભાજક ગુણો.

माजनता स्त्री. (माजनस्य भावः तल्+टाप्) પાત્રપણું, આધારપણું, યોગ્યપણું.

माजनत्व न (माजनस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

माजा स्त्री. (माज्यते, माज्+णिच्+अङ्) ભાગ જનન—સ્થાન.

माजित न. (माज+भावे क्त) ભાગ, ભાગ.

माजित त्रि (माजकरा मागे माज+क्त) વહેંચાયેલ, ભાગ કરેલ.

माजिन् त्रि (मजति मज्+णिनि) સેવક, ભજનાર સેવનાર.

माजी स्त्री. (माज्यते, माज्+णिच्+ङीप्) શાક, તરેહ તરેહની વાની.

माज्य त्रि (माज्+कर्मणि ण्यत्) વિભાગ કરવા લાયક, ભાગ કરવા યોગ્ય, ભાગના લાયક.

माटरू पु न. (मटति मट्—गोपने+उरच्) ભાડું.

माटि स्त्री. ભાડું.

माड त्रि. (मड+अण्) કુમારિલભટ્ટના અનુયાયી.

माण्ड पु. (मज्यतेऽत्र मज्+अधिकरणे घञ्) કાશ્યપ ની અનારસ્તુ એક રાજ—એક રાજ અમ નામક.

"अस्माः स्याद् पूर्वस्तस्तो बानानामानस्थापवकः लघलादूप एव एतान् नियुञ्जक पवितो सिद्ध. गमि ग्रे

माण्डू न. (मन्दते मदति वा मद-ण्यर्थे+ड+अण्) पात्र—वासण, तेम विगेरे सामाननुं पात्र, वेपारि-

भस्माङ्ग पु (भस्मवर्णं अङ्गं यस्य) હોલો પક્ષિ, એક જાતનો મણિ

भस्माचल पु કામરૂદેશમા આવેલ પર્વત

भस्मासुर पु (भस्माख्येयोऽसुर) તે નામે એક અસુર

भस्माह्वय पु (भस्म आह्वयते स्पर्द्धते, आ+ह्वे+बाहु श) કપૂર

भस्मीकरण न (भस्मन्+च्वि+कृ+ल्युट्) ભસ્મ કરવી, રાખ કરવી

भस्मीकृत त्रि (भस्मन्+च्वि+कृ+कर्मणि क्त) ભસ્મ કરેલ, રાખ કરેલ

भस्मीभवन न (भस्मन्+च्वि+भू+ल्युट्) ભસ્મ થવુ, રાખ થવુ

भस्मीभूत त्रि (भस्मन्+च्वि+भू+क्त) બળીને રાખ થયેલ, ભસ્મ થયેલ

"भस्मीभूतस्य देहस्य पुनरागमनं कुत" चार्वाकदर्शनम्

भा (अदा पर अक अनिट भाति) દીપવુ, પ્રકાશવુ, જણાવુ, દેખાવુ

प्रति+भा=प्रतिभाति બુદ્ધિની પ્રગલ્ભતા થવી

वि+अति+भा=व्यतिभाति પરસ્પર દીપવુ

भा स्त्री (भा–दीप्तौ+अङ्+टाप्) દીપ્તિ, કાન્તિ, શકુની છાયા

भाऋजीक (भास ऋजीक) કાન્તિ મેળવનાર

भाकुट पु (भया दीप्त्या कुटति, कुट्+क) એક જાતનુ માછલું

भाकुरि पु (भां कुर्चति, कुर्च्+कि पृषो) કાન્તિકારક

भाकूट पु (भायुक्ता. कूटा शिखराणि यस्य) તે નામે એક પર્વત, એક જાતનુ માછલું,

भाकोष पु (भानां दीप्तीनां कोष इव) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

भाक्त त्रि (भवते गौण्यावृत्तेरागत अण्) ઔપચારિક–ગૌણીવૃત્તિથી જણાયેલ અર્થ

भाक्त त्रि (भक्तस्येद, भक्त+अण्) અન્ન સબધી

भाक्त त्रि (भक्तमन्नमस्मै नियत दीयते वा अण्) જેને કાયમ નિયત અન્ન અપાતુ હોય તેવો આશ્રિત

भाक्त त्रि (भक्ताय हित, भक्त+अण्) અન્ન સપાદનનું સાધન ચોખા ચણા વિગેરે

भाक्तिक त्रि (भक्तमस्मै नियत दीयते ठक्) જેને કાયમ અન્ન અપાય છે એવો આશ્રિત

भाक्ष त्रि (भक्षा शीलमस्य छत्रा अण्) ભક્ષણ કરવાના સ્વભાવવાળુ

भाग पु (भज्+भावे घञ्) ભજન, ભજવુ, ભાગવુ

भाग पु (भज्+कर्मणि घञ) ભાગ, અશ, ઇષ્ટ વસ્તુનો અર્ધો ભાગ, જ્યોતિષમા કહેલ રાશિનો ત્રીસમો ભાગ, તૃતીયાશ–ચતુર્થાશ વગેરે

भाग न (भगो देवताऽस्य अण्) પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્ર, અગીયારની સખ્યા

भागजाति स्त्री (भागस्य विभजनस्य जातिः प्रकार) ભાગવાનો પ્રકાર, અશનો સમચ્છેદ કરવો તે

भागधेय न (भाग एव, भाग+स्वार्थे धेय अभिधानात् नपुंसकत्वम्) ભાગ્ય, નસીબ

भागधेय पु (भागेन धीयतेऽसौ, धा+कर्मणि यत्) રાજાને આપવામા આવતો કર

भागधेय पु (भागो धीयतेऽस्मै, धा+सम्प्रदाने यत्) દાયાદ–સપિણ્ડ–વારસ

भागन न ભગણ–નક્ષત્રમડળ, રાશિચક્ર, વર્તુલનો પરિધ

भागलक्षणा स्त्री (भागे लक्षणा) જહદજહત્ સ્વાર્થા લક્ષણા

भागवत त्रि (भगवत भगवत्या वा इद अण्) ભગવાનનુ, ભગવાન સબધી, ભગવતીનુ, ભગવતી સબન્ધી

भागवत त्रि (भगवान् हरि भगवती दुर्गा वाऽस्य देवता अण्) વિષ્ણુનો કે દેવીનો ભક્ત

भागवत न (भगवत भगवत्या वा इद अण्) શ્રીમદ્ ભાગવત મહાપુરાણ–વિષ્ણુ કે દેવીના ગુણ વર્ણન કરનાર ગ્રથ

भागवित्ति पु તે નામે એક ઋષિ

भागवित्तिक पु (भागवित्ति+कुत्सायां यून्यपत्ये वा ठक्) ભાગવિત્તિ ઋષિનું નિંદ્ય યુવાન બાલક

भागवित्तेय त्रि (भागवित्ति+ ,, पक्षे फक्) ઉપરનો અર્થ

भागवृत्ति स्त्री ઉણાદિસૂત્રની એક વૃત્તિવિવરણ

पेदा थयेली भानु राजानी कन्या.
मानुमत् पु. (भानव सन्त्यस्य, भानु+मतुप्) सूर्य, आकडानुं झाड. ते नामे एक राजा, भानुनी संज्ञा/ज्ञानीपुत्र.
मानुमालिन् पु. (भानूनां मालाः सन्त्यस्य, इनि) सूर्य, आकडानुं झाड.
मानुवार पु. (भानो वारः) रवीवार.
मानुवासर पु. (भानो वासरः) रवीवार.
मानुसेन पु. कर्णनो एक पुत्र.
मानेमि पु. (भानां प्रभाणामस्य नेमिरिव) सूर्य, आकडानुं झाड.
मान्त पु. (मामन्त, मामामन्तो यस्मात् सः) नक्षत्रनो अन्त, राशिनो छेडो.
मास् (क्रोधे भ्वा. आत्म. सक. सेट् मासते) क्रोधकरवो.
माम पु. (मासमानमिति मम्-क्रोधे+घञ्) क्रोध, भय, कारमो.
माम पु. (भाति, मा+रभा मन्) सूर्य, आकडानुं झाड, ज्योति.
माम पु. (मा+जाने मन्) दीप्ति, प्रकाश.
मामक पु. (भाम एव भाम+स्वार्थे कन्) ज्योति.
मामनी पु. (भामं नयति नी+क्विप्) परमेश्वर.
मामा स्त्री. (भाम्यति, भाम्+अच्+टाप्) क्रोधवाळी स्त्री.
मामिन् त्रि. (भाम+अस्त्यर्थे इनि) क्रोधी, तेजस्वी.
मामिनी स्त्री. (भामते, भाम्+णिनि+ङीप्) क्रोधी स्त्री.
मामिनीविलास पु. (भामिन्या विलासा यत्र) श्रीजगन्नाथराय पण्डितनो बनावेल एक काव्यग्रन्थ.
मार पु. (भ्रियते, भृ–कर्मणि+घञ्) वजन, परिमाण, बोजो, विष्णु.
मार पु. (भ्रियतेऽनेन भृ+करणे घञ्) वीस तोळानुं माप अथवा बसो तोळानुं माप.
मारक पु. (भार+स्वार्थे क) भार, बोजो.
मारयिक त्रि. (भृ+णिच्+ण्वुल्) पोषण करनार.
मारयिकी स्त्री. (" " ङीप्) पोषण करनारी स्त्री.
मारटी स्त्री. एक जातनी वनस्पति.
मारण्ड पु. ते नामनुं एक जातनुं पक्षी.
मारत न. (भारताः भरतवंश्याः अधिकृताः यत्र कार्ये तत् सह भार्ये वैशम्पायनोऽपि कथयते भवति यत्+अण्) व्यासकृत महाभारत इतिहास ग्रन्थ.
मारत न. (भरतेन निर्मितं वर्षम्) भरतखंड हिन्दुस्तान.
मारत त्रि. (भरतस्येदं भरत+अण्) भरतनुं, भरत संबंधी, भरतवंशनुं.
मारत त्रि. (भरतेन मुनिना प्रोक्तं अण्) भरतमुनिये रचेलुं नाट्यशास्त्र विगेरे.
मारतवर्ष पु. न. (भारतं भरतसम्बन्धि वर्षम् कर्म. स.) हिन्दुस्तान.
मारती स्त्री. (भृ+अतच् स्वार्थे अण्+ङीप्) वाणी, सरस्वती, एक जातनुं पक्षी, नाटकमां वृत्तिविशेष. एक वृत्ति, संन्यासीनी उपाधि.
मारद्वाज पु. (भरद्वाजस्य गोत्रापत्यं अण्) द्रोणाचार्य एक मुनि, द्रोणाचार्य, अगस्त्य मुनि, बृहस्पतिनो पुत्र, एक जातनुं पक्षी.
मारद्वाज न. (भरद्वाज+अण्) हाडकुं.
मारद्वाजी स्त्री. (भारद्वाज+स्त्रियां ङीप्) एक जातनो जंगली कपास, भाखी/भारद्वाजी वनस्पति.
मारभृत् त्रि. (भारं बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक्) भार धारण करनार.
मारभृत् पु. (" ") विष्णु.
मारमिय त्रि. (भारमस्येदं, छ्य) भरण पोषण करनार सम्बन्धि.
मारय पु. (भारा रवो येषां तस्य) एक जातनुं पक्षी.
मारयष्टि स्त्री. (भारस्य वहनार्थं यष्टि) भार उचकवा माटेनी लाकडी, कावड, धुरी.
मारव न. (भारं वाति, वा+क) धनुषनी दोरी.
मारवाह त्रि. (भारं वहति, वह्+अण्) भार वही जनार, भार उपाडनार.
मारवाह् त्रि. (भारं वहति वह्+ण्वि) उपरनो अर्थ.
मारवाहक त्रि. (" " ण्वुल्) भार उपाडनार, भार वही जनार.
मारवि पु. किरातार्जुनीय काव्यना कर्ता एक कवि, तेमणे करेल काव्य.
"उदयत् भा भारवेर्यावत् माघस्य नोदयः ।
उदिते च पुनर्माघे भारवेर्भा रविरिव" उपमा
मारशृङ्ग पु. (भारशृङ्गो यस्य) एक जातनुं मृग

ઓનું મૂળધન, વેચવાનુ કરીયાણુ, ભડાર, નદીના બન્ને કાંઠાની વચ્ચેનો પ્રદેશ, ઘોડાનો અલકાર

भाण्ड न (भण्डते भडि+अच्, भण्डस्य भाव अण्) ભાડનુ ચરિત્ર-ભવાઇ, ભાડપણું

भाण्ड पु (भण्ड+अण्) ગર્દભાંડ વૃક્ષ

भाण्डपुट पु (भाण्डे पुटा यस्य) હજામ, ઘાયજો, વાળંદ

भाण्डपुष्प पु એક જાતનો સર્પ

भाण्डप्रतिभाण्ड पु એક વસ્તુ દઇને બીજી તેના બદલામા લેવાનો ગણિત પ્રસિદ્ધ પ્રકાર

भाण्डभरक पु ભાડમા જે વસ્તુ ભરાય છે તે

भाण्डल त्रि (भाण्डं लाति, ला+क) ભાડ ગ્રહણ કરનાર, પાત્રનો લેનાર

भाण्डय त्रि (भण्डो समीपे, चातुरर्थ्यां अण्) ભડુની પાસેનો પ્રદેશ વિગેરે.

भाण्डवादन न (भाण्डस्य वादनम्) પાત્રનુ વાદ્ય-વગાડવુ તે

भाण्डागार न (भाण्डानां पात्राणां आगारम्) ભડાર, કોઠાર, ખજાનો-તિજોરી

भाण्डागारिक त्रि (भाण्डागारे नियुक्त ठञ्) ભડારી, ભડાર ઉપર નીમેલ પુરુષ વિગેરે

भाण्डागारिन् त्रि (भाण्डागारोऽस्त्यस्य इनि) ભડારી

भाण्डारिन् त्रि (भाण्डमृच्छति ऋ+णिनि) ભડારી, અન્ન વિગેરેનો કોઠાર સાચવવા માટે નીમાયેલો ભડારી, ભડાર ઉપર નીમેલ માણસ

भाण्डि स्त्री (भडि+इन् पृषो) હજામની અસ્રો ટપટપી વિગેરે ઓજારો રાખવાની કોથળી

भाण्डिक पु (भाण्डि+सञ्ज्ञायां कन्) ભાડ, ભાટ, સ્તુતિપાઠક-ગાયન વિગેરે કહી રાજાને જગાડનાર

भाण्डिन् त्रि (भाण्ड+अस्त्यर्थे इनि) ભાંડવાળુ-પાત્રવાળુ

भाण्डिल पु (भाण्डिरस्त्यस्य, भाण्डि+लच्) હજામ, ઘાયજો

भाण्डिवाह पु (भाण्डिं क्षुराद्याधारं वहति, वह्+अण्) હજામ, ઘાયજો

भाण्डीर पु (भण्ड+ईरच् पृषो) વડનુ ઝાડ, વૃદા-વનમા આવેલ વડતાઓનું એક વન.

भात् त्रि (भा+शतृ) દીપતું, પ્રકાશતુ, ચળકતુ

भात न (भा-दीप्तौ+क्त) પ્રભાતકાલ-પરોઢીયુ

भात त्रि (भा+कर्मणि क्त) દીપેલ, પ્રકાશેલ

भाति स्त्री (भा+कर्मणि क्तिन्) દીપ્તિ, કાન્તિ,શોભા

भातु पु (भातीति, भा+तु) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

भातु त्रि (भा+तुन्) દીપ્ત, પ્રકાશમાન

भातृ त्रि (भाति, भा+तृच्) દીપમાન, પ્રકાશમાન.

भाद्र पु (भाद्री पौर्णमास्यस्मिन्निति, भाद्री+अण्) ભાદરવો માસ

भाद्र न (भद्रेव स्वार्थे अण्) પૂર્વા ભાદ્રપદા કે ઉત્તરા ભાદ્રપદા નક્ષત્ર

भाद्रपदा पु (भाद्रपदानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी, भाद्रपदी सा यस्मिन् मासे अण्) ભાદરવો માસ

भाद्रपद् स्त्री (भाद्रमिव पदमासां अण्+टाप्) પૂર્વા ભાદ્રપદા કે ઉત્તરાભાદ્રપદા નક્ષત્ર

भाद्रपदी स्त्री (भाद्रपदानक्षत्रयुक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) ભાદરવા માસની પુનમ

भाद्रमातुर पु (भद्रमातुरपत्य, भद्रमातृ+अण्) સતીનો પુત્ર

भाद्री स्त्री (भद्राभिर्युक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) ભાદરવા મહીનાની પુનમ

भान न (भा+भावे ल्युट्) પ્રકાશ, દીપ્તિ

भान न (भा+करणे ,,) જ્ઞાન

भानवत् त्रि (भान+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) પ્રકાશમાન, જ્ઞાની

भानु पु (भाति चतुर्दशभुवनेषु स्वप्रभया दीप्यते भा+नु) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ

भानु पु (भाति, भा+नु) કિરણ, માલીક, રાજા, તે નામે એક ગન્ધર્વ, યદુવશીય એક ક્ષત્રીય-ભાનુમતીનો પિતા, વિષ્ણુ, ભૂતકાળના પદરમા જૈન તીર્થકર, પિતા, સુદરતા, શોભા, બાર સખ્યાનુ નામ (માનવ)

भानु स्त्री (भाति, भा+नु) ધર્મની એક પત્ની, દક્ષ પ્રજાપતિની કન્યા

भानुफला स्त्री (भानुरिव दीप्तिमत् फलमस्याः टाप्) કેળનુ ઝાડ

भानुमती स्त्री (भानु+मतुप्+ङीप्) યાદવ કુળમાં

भालदर्शन पुं (भाले दर्शनं नेत्रं यस्य) शिव, महादेव.

भालदृश् पुं (भाले दृक् यस्य) कपालमां त्रीजा नेत्रवाळा महादेव.

भालनयन पुं (भाले नयनं यस्य) शिव महादेव.

भालनयना स्त्री. (भाले नयनं यस्याः) दुर्गा देवी.

भालनेत्र पुं. (भाले नेत्रमस्य) शिव, महादेव

भालनेत्रा स्त्री (भाले नेत्रमस्याः टाप्) दुर्गा देवी.

भाललोचन पुं. (भाले लोचनमस्य) शिव, महादेव.

भाललोचना स्त्री (भाले लोचनमस्याः टाप्) दुर्गा देवी.

भालाङ्क पुं. (भल्लस्याङ्को यस्य भाले अङ्को यस्य वा) शिव, करवत, कपालमां चिन्हवाळो कोई पुरुष, काचबो, एक जातनुं माछलुं, एक जातनुं शाक.

भालु पुं (भाति रोचते भा–दीप्तौ उण् रुक् च) सूर्य, आकाशनुं छत्र.

भालुक पुं (भल्ते हिनस्ति प्राणिनः भल–हिंसायां+ऊक+उकञ्) रींछ

भालुकी स्त्री. (भालुक+स्त्रियां जाति. ङीष्) रींछण.

भालूक पुं. (भल्–हिंसायां+ऊक+स्वार्थे अण्) रींछ

भालूकी स्त्री (भालूक+स्त्रियां जाति ङीष्) रींछण.

भाल्लवि पुं सामवेदनी एक शाखा, सामवेदनी भाल्लवि शाखानो अभ्यास करनार.

भाल्लुक पुं. (भल्लुक+स्वार्थे अण्) रींछ.

भाल्लुकी स्त्री. (भल्लुक+स्त्रीत्वे अण् ङीप्) रींछण.

भाल्लूक पुं. (भल्लूक+स्वार्थे अण्) रींछ

भाल्लूकी स्त्री. (भाल्लूक+स्त्रियां जाति ङीष्)रींछण.

भाव पुं. (भावयति चिन्तयति रसार्थान् भू+अच्) पंडित (नाटक भाषामां)

भाव पुं. (भावयति ज्ञापयति हृदयस्थं, भू+णिच्+अच्) हृदयनी अवस्था जणावनारो अने मानसिक विकारने जणावी देनार व्यभिचारी भाव, रति विगेरे स्थायी भाव.

भाव पुं. (भू+भावे घञ्) धात्वर्थ–सिद्धरूप–क्रियारूप धातुनो अर्थ पाक–रांधवुं, स्वभाव, सत्ता–होवापणुं, जन्म, चेष्टा, विभूति–ऐश्वर्य.

भाव पुं. (भू+कर्तरि ण) आत्मा, विद्वान् जन्तु.

भाव पुं (भू+करणे घञ्) एक प्रकार अभिनय, योनि, उपदेश, संसार, प्राणी पदार्थमात्र, ज्योतिष प्रसिद्ध लग्नादिथी तनु विगेरे भावस्थान, लग्नोमां योजनाभ्यासमां संज्ञाथी थनार अट्ठावीस नक्षत्र पैकी प्रथमाक्षर, जेनुं शुभाशुभ फळ, ते ते पदार्थनो अभ्यासरूप धर्म, बुद्धि–प्राणी, मन, स्वभाव, अभिप्राय

भाव त्रि. (भवस्येदं, भव+अण्) संसारनुं संसार संबंधी

भाव पुं (भू–चिन्तायाम्+करणे घञ्) अन्तःकरण.

भावक पुं (भाव+स्वार्थे क) भाव शब्द जुओ, मनोविकार.

भावक त्रि. (भू–णिच् वा ण्वुल्) उत्पन्न, उत्पादक उत्पन्न करनार.

भावत त्रि. (भू+क्त भवत् उपसेर, भवत्+अण्) उत्पन्न थनार संबंधी उत्पन्न थनारनुं.

भावत्क त्रि (भवतामयं भवत्+ठक्) आपनुं, आप संबंधी तमारुं, तमारा संबंधी.

भावन न. (भू+णिच्+ल्युट्) एक जातनुं फळ, वासित करवुं, चिन्ता मनन ध्यान, पर्यालोचन, वैद्यक प्रसिद्ध एक औषधनो संस्कार.

भावन पुं (भू+णिच्+ल्यु) शिव, पेदा करनार पुरुष.

भावना स्त्री. (भू+णिच्+युच्+टाप्) अनुभवथी थनार स्मृतिनुं कारण एक संस्कार.

भावना स्त्री (भू चिन्तायां+युच्+टाप्) चिन्ता, मनन, ध्यान, वासित करवुं

भावना स्त्री. (भू–मिश्रणे+स्वार्थे णिच्+युच्+टाप्) निर्देश वगेरे साथे चूर्णादिने मिश्र करवुं अथवा.

द्रवेण यावता सम्यक् चूर्णं सर्वं प्लुतं भवेत्

भावनायाः प्रमाणं तु चूर्णे प्रोक्तं भिषग्वरैः" इति ॥

भावबोधक पुं. (भावस्य रत्यादेर्बोधकः अनुभावः) कोईना भावने जणावनार चेष्टा (कटाक्ष इशारो) विगेरे.

भावयत् त्रि. (भू+णिच्+शतृ) भावना करतुं, चिन्ता–मनन विगेरे करतुं.

भावयु त्रि. (कामयितव्यः, भाव+क्यच् उण् पृषो. ङि.)

द्रव्य-साक्षी

भारभृङ्ग पु (भारभूते शृङ्गे यस्य) गाभर मृग

भारसह त्रि (भार सहते, सह्+अच्) भार महन करनार, बोजो खमनार.

भारहर त्रि (भार हरति, हृ+अनुद्यमने अच्) उद्यम रहित, भार उपाडनार, बोजो उठावनार

भारहार त्रि (भार हरति, हृ+उद्यमने अण्) बोजो उचकनार,भार उठावनार (हेलकारी)

भारहारक त्रि (भार हरति, हृ+ण्वुल्) भारवाह् शब्द जुओ

भारहारिन् त्रि (भार हरति, हृ+णिनि) बोजो उठावनार, भार उपाडनार

भाराक्रान्त त्रि (भारेण आक्रान्त) भारथी दबायेल.

भाराक्रान्ता स्त्री (भारेण आक्रान्ता) सत्तर अक्षर ना चरणवाळो एक छन्द.

"भाराक्रान्ता मभनरसना गुरु श्रुतिरसहयै" छन्दो म

भारि पु (इभस्यारि पृषो) सिंह

भारिक त्रि (भार वहति, भार+ठक्) वजन उपाडनार, बोजो उपाडनार

भारिट पु (भासा रेटति, रिट्+क) काळो चकलो.

भारिन् त्रि (भारोऽस्त्यस्य वाह्यत्वेन इनि) भारवाह् शब्द जुओ

भारुण्ड पु भारंड पक्षी

भारूप न (भा रूपमस्य) चिदात्मक ब्रह्म

भारूप पु (भा रूपमस्य) आत्मा

भारोद्धरण न (भारस्य उद्धरणम्) भार उपाडवो ते, बोजो उचकवो ते

भारोद्वहन न (भारस्य उद्वहनम्) भार उपाडवो

भार्ग पु (भर्गस्य देशभेदस्य राजा अण्) भर्ग देशनो राजा, प्रतर्दननो पुत्र

भार्गभूमि पु आंगिरस भार्गवनो एक पुत्र

भार्गव पु (भृगोरपत्यं तद्गोत्रापत्यं वा अण्) भृगु ऋषिनो वंशज, शुक्राचार्य, धनुर्धर, हाथी, पूर्वमां आवेलो एक देश, महादेव, द्रुपदना नगरनो एक कुंभार

भार्गवन न (भार्गास्य वनम्) द्वारकामां आवेलुं एक वन

भार्गवप्रिय पु (भार्गवस्य प्रिय) हीरो

भार्गवी स्त्री (भृगुणा प्रोक्ता, अधीता ज्ञाता वा, भृगु+अण्+ङीप्) वेद प्रसिद्ध एक विद्या, पार्वती, लक्ष्मी, धोखड

भार्गायण पु (भर्गस्य गोत्रापत्यं भर्ग+फक्) भर्गनो गोत्रज

भार्गी स्त्री (भार्गस्येव, अण्+ङीप्) भारंग वनस्पति

भार्ग्य पु (भर्गस्य गोत्रापत्यं यञ्) ते नामनो एक राजा

भार्ङ्गीजी स्त्री (भारङ्गाजी पृषो) एक जातनो जंगली कपास, अतिबला वनस्पति, गडसी.

भार्य्य त्रि. (भृ+ण्यत्) भरणपोषण करवा लायक

भार्य्या स्त्री (भरणीया, भृ+ण्यत्+टाप्) विधिथी परणावेली स्त्री, पत्नी, हरकोई स्त्री

"सा भार्या या गृहे दक्षा सा भार्या या प्रियंवदा
सा भार्या या पतिप्राणा सा भार्या या पतिव्रता"

भार्य्याट पु (भार्य्या तज्जामटति, अट्+अण् उप. स) जारकर्मना माटे पोतानी स्त्रीने बीजा पुरुष पासे मोकलनार, पोतानी स्त्रीना व्यभिचारथी जीवन चलावनार

भार्य्याटिक पु (भार्य्यया आटो गति प्रयोजनमस्य ठक्) स्त्रीना वश थयेलो, एक जातनुं हरण, एक मुनि

भार्य्यारु पु (भार्य्यां धार्य्यमृच्छति, ऋ+उण्) ते नामे एक पर्वत

भार्य्यारु पु (भार्य्या परभार्य्यामृच्छति, ऋ+उण्) एक जातनो मृग, परस्त्री साथे व्यभिचार करनार

भार्य्यावृक्ष पु (भार्य्येव प्रियत्वात् वृक्षो यस्य) पतंग नुं झाड

भार्य्योढ पु (ऊढा भार्य्या येन आहिता वा परनिपात) स्त्रीने परणेल, जे परणेल होय ते

भाल न (भा+लच्) ललाट, कपाळ, तेज

भालकृत पु गोत्र प्रवर्त्तक एक ऋषि

भालचन्द्र पु (भाले चन्द्रोऽस्य) शिव, महादेव, गणपति

भालचन्द्रा स्त्री (भाले चन्द्रो यस्या) दुर्गा देवी

भालदर्शन न (भाले दृश्यते, दृश्+कर्मणि ल्युट्) सिन्दूर

सूत्रनी व्याख्या करनार ग्रन्थ—जेमां शांकर भाष्य, रामानुज भाष्य, पतंजल भाष्य विगेरे.
"सूत्रार्थो वर्ण्यते यत्र पदैः सूत्रानुसारिभिः
स्वपदानि च वर्ण्यन्ते भाष्यं भाष्यविदो विदुः"
भाष्य त्रि. (भाष्+ण्यत्) कहेवा लायक, बोलवा लायक.
भाष्यकार पुं. (भाष्यं करोति, कृ+अण्) सूत्र उपर व्याख्या करनार पतंजलि विगेरे.
भाष्यकृत् पुं. (भाष्यं करोति कृ+क्विप् तुक्) उपरनो अर्थ.
भास् स्त्री. (भासते, भास्+क्विप्) दीप्ति, कांति, प्रभा, तेज, किरण, इच्छा.
भास पुं. (भास्+भावे घञ्) दीप्ति, कान्ति.
भास पुं. (भासन्ते भान्ति अत्र भास्+आधारे घञ्) गायो विगेरेने राखवानो वाडो.
भास पुं. (भासते, भास्+कर्तरि अच्) कुकडो, गृध्र पक्षी, शीघ्र पक्षी, ते नामे एक ऋषि.
भासक त्रि. (भास्+ण्वुल्) शोभावनार, दीपावनार, प्रगट करनार.
भासद् न. (भास्+अद्. कर्मणि) नितम्ब, कटिपश्चाद् भाग, कूलो.
भासद् न. (भासन् सर्वैरिष्यते, अद्) उपर प्रमाणे अर्थ.
भासन्त पुं. (भास्+झच्) सूर्य, चन्द्र, नक्षत्र, भास पक्षी, व्याघ्रनुं अंग, कूकड.
भासन्त त्रि. (भासते, भास्+झच्) सुंदर, प्रकाशवाळु, मनोहर.
भासन्ती स्त्री. (भासन्त+गौरा. ङीष्) तारा.
भासमान त्रि. (भासते, भास्+शानच्) दीपतुं, प्रकाशतुं, शोभतुं.
भासयत् त्रि. (भास्+णिच्+शतृ) शोभावतुं, दीपावतुं.
भासस् न. (भास्+भावे असुन्) दीप्ति, कान्ति, तेज.
भासा स्त्री. (भास्+अच्+टाप्) कुमारी कन्या.
भासाकेतु पुं. (भासा+भासो भासनम्... केतुर्यस्य) अग्नि.
भासापुर न. ते नामे एक शहेर.

भासु पुं. (भास्+उण्) सूर्य, आकडानुं झाड.
भासुर त्रि. (भासते, भास्+कर्मणि घुरच्) दीपायमान, प्रकाशमान, तेजस्वी.
भासुर पुं. (भास+घुरच्) स्फटिक मणि, वीर, योद्धो.
भासुर न. (" ") कुष्ठ औषधि.
भासुरक पुं. (भासुर+संज्ञायां कन्) एक विशेष नाम.
भासुरता स्त्री. (भासुरस्य भावः तल्+टाप्) कान्ति, तेज, तेजस्वीपणुं.
भासुरत्व न. (भासुरस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.
भास्कर पुं. (भासं करोति भास+कृ+ट) सूर्य, अग्नि, वीर, आकडानुं झाड, चित्रानुं झाड, ते नामे एक पंडित, महादेव.
भास्कर न. (") सोनुं.
भास्करद्युति पुं. (भास्करे द्युतिरस्य) विष्णु.
भास्करद्युति स्त्री. (भास्करस्य द्युतिः) सूर्यनी कान्ति.
भास्करप्रिय पुं. (भास्करस्य प्रियः) पद्मराग मणि.
भास्करलवण न. (भास्करेण निर्मितं लवणम्) भास्करे बनावेलुं मीठुं, वैद्यक प्रसिद्ध ते नामे एक चूर्ण.
भास्कराचार्य पुं. (भास्करनामको आचार्यः) ज्योतिषनो सिद्धान्त शिरोमणि ग्रन्थ बनावनार पंडित.
भास्करावर्त्त पुं. एक जातनो मस्तक रोग.
भास्करि पुं. (भास्करस्यापत्यं पुमान् इञ्) वैवस्वत मनु, कर्ण, यम, शनि, ते नामे एक मुनि.
भास्करेष्ट त्रि. (भास्करस्य इष्टः) सूर्यने प्रिय.
भास्करेष्टा स्त्री. (भास्करस्य इष्टा) एक जातनी वेल, आदित्य भक्ता वल्ली.
भास्मन त्रि. (भस्मनो विकारः अण् भस्मनात् न विकारः) भस्मनो विकार, भस्मनुं करेलुं.
भास्मायन पुं. (भस्मनो गोत्रापत्यं फक्) भस्म ऋषिनो गोत्रज.
भास्मायन्या स्त्री. भस्म ऋषिनी गोत्रज स्त्री.
भास्वत् पुं. (भासः+अस्त्यर्थे मतुप्, मस्य वः) सूर्य, आकडानुं झाड, वीर.
भास्वत् त्रि. (भासः प्रकाशस्य मतुप् मस्य वः) प्रकाशवाळुं, चळकतुं, तेजस्वी.

ભાવની ઇચ્છા કરનાર

भाववत् त्रि (भाव+रसा मतुप् मस्य व) ભાવવાળુ

भावविकार पु (भावस्य विकार) યાસ્કાચાર્યે કહેલા ઉત્પત્તિવાળા પદાર્થના જન્માદિ ૭ ધર્મ

भाववृत्त पु (भावे वृत्त प्रवृत्त यद्वा भावो वृत्तो जातो यस्मात्) સૃષ્ટિ કરનાર બ્રહ્મા

भावशान्ति स्त्री (भावस्य शान्ति) મનોવિકારની શાન્તિ

भावाट पु (भाव भावेन वा अटति, अट्+अण् अच् वा) ભાવક, સાધુ, કામી, નટ

भावाट पु (अट्+घञ्, भावस्य आट) ભાવપ્રાપ્તિ

भावानुग त्रि (भाव पदार्थमाशय वानुगच्छति, गम्+ड) અભિપ્રાયને અનુસરનાર, ભાવને અનુસરનાર

भावानुगा स्त्री (भाव मूर्त्तपदार्थमनुगच्छति, अनु+गम् +ड+टाप्) છાયા, છાયડો

भावाभास पु (भावस्य आभास) હૃદયમા ભાવનો આભાસ

भावार्थ पु (भावस्य अर्थ) તાત્પર્યાર્થ, નીચોલાર્થ

भावालीना स्त्री (भावे पदार्थे आलीना) છાયા, છાયડો

भावाव त्रि સ્નેહવાળુ, દયાવાળુ

भाविक त्रि (भावेन निर्वृत्तम् ठक्) ભાવસાધ્ય પદાર્થ, રસિક, સ્વાભાવિક, શ્રદ્ધાવાળુ

भाविक त्रि (भाव+ठक्) તે નામે એક અર્થાલંકાર

भावित त्रि (णु भू–शुद्धौ चिन्तायां मिश्रणे वा कर्मणि क्त) વાસિત, પ્રાપ્ત, શુદ્ધ, ચિન્તવેલ, મિશ્ર કરેલ, વૈદ્યકમાં કહેલ નિર્યાસ વિગેરેથી મિશ્ર કરેલ ચૂર્ણ વિગેરે, બીજ ગણિતમા કહેલ અવ્યક્ત અનેક વર્ગના સમીકરણથી વ્યક્તીકરણ

भावित न (भू+क्त) શુદ્ધ, ચિન્તા, મનન, મિશ્ર કરવુ

भावितवत् त्रि (भावित+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) શુદ્ધ–ચિન્તા–મનન કરનાર, મિશ્ર કરનાર

भावित्र न (भू–सत्तायां+णित्रन्) સ્વર્ગ, મૃત્યુ અને પાતાળ એ ત્રણ લોક

भाविन् त्रि (भू–गम्या भविष्यति णिनि) ભવિષ્ય પદાર्થ, હોનાર–થનાર

"भाविनि भूतवदुपचार" ન્યાય

भाविनी स्त्री (भावो रत्यादिभाव सात्विकभावो वाऽस्त्यस्य वाहुल्यार्थे इनि+ङीप्) બહુભાવવાળી સ્ત્રી, હરકોઈ સ્ત્રી, તે નામે એક ગન્ધર્વ કન્યા

भावुक न (भू+उकञ्) મગલ, કલ્યાણ

भावुक त्रि (भू+कर्त्तरि उुक्) માગલિક, કલ્યાણવાળુ, ભાવનાવાળુ

भावुक पु (भू+उकञ्) નાટકની ભાષામા–બનેવી

भावोदय पु (भावस्य उदय) મનોવિકારનો ઉદય

भाव्य त्रि (भू–आवश्यके भावे ण्यत) અવશ્ય હોવા લાયક, અવશ્ય થનાર

भाव्य त्रि (भव्य+स्वार्थे अण्) અવશ્ય હોનાર,થનાર

भाष् (भ्वा आत्म द्विक सेट् भाषते, परि+भाष् परिभाषते) બોલવુ, કહેવુ, શાસ્ત્રકારનો સંકેત.

भाषण न (भाष्+भावे ल्युट्) બોલવુ તે, કહેવુ તે, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ નિર્વહણનું એક અગ

भाषमाण त्रि (भाष्+शानच्) બોલતું, કહેતું

भाषा स्त्री (भाष्यते शास्त्रव्यवहारादिना प्रयुज्यते भाष्+अ+टाप्) વાક્ય, સસ્કૃત વિગેરે વાક્ય, બોલી, પ્રતિજ્ઞાસૂચક વાક્ય, તે નામે એક રાગિણી "यदावेदयते राज्ञे तद्भाषेत्यभिधीयते" स्मृति

भाषापाद पु (भाषाया' पाद) ફરિયાદ, દાવો,

भाषासम न શ્લોક વિગેરેની સસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષામા રચના કરવી તે–શબ્દાલકાર

भाषिक त्रि (भाषया निर्वृत्त ठञ्) વેદ વિગેરેની પરિભાષાથી બનેલ

भाषिकस्वर पु (भाषिकश्चासौ स्वरश्च) મંત્રથી ઇતર વેદભાગરૂપ (બ્રાહ્મણમા) કહેલ સ્વર

भाषित न (भाष्यते, भाष्+भावे क्त) કહેવું, બોલવું, વાક્ય

भाषित त्रि (भाष्यते स्म, भाष्+कर्मणि क्त) બોલેલ, કહેલ

भाषितपुंस्क त्रि (भाषित' उक्त पुमान् येन कप्) જેણે પુલિંગ કહ્યુ હોય તેવો શબ્દ–જે નરજાતિમા પણ હોય તેવો શબ્દ.

भाषिन् त्रि (भाष्+णिनि) બોલનાર, કહેનાર

भाष्य न (भाष्यते विवृततया वर्ण्यते भाष्+ण्यत्) હરકોઇ

मतिचोर पु. (मित्वा तुल्यमिवेदयेन चोरयति चुर+ अण्) ब्रीत ધારી ચોરી કરનારો ચોર.

मितिपातन पु. (मिति कुमर्य पातयति मेदनेन पति +णु) મોટો ઉંદર-મુસ.

मितिपातनी स्त्री (मितिपातन+स्त्रियां जाति. ङीप्) મુસ-એક જાતની ઉંદરડી.

मिद् (भ्वा. पर सक सेट् मेदति-मिद्यते) મે ભાગ કરવા, ધારવું, ચોરવું

मिद् स्त्री. (मिद्+सम्प. भावे क्विप्) ભેદવું, ધારવું ચોરવું, ભેદ, [दैन्य करवुं

मिद् त्रि. (मिद्+कर्तरि क्विप्) ધારનાર, ચીરનાર, ભેદનાર.

मिदक न. (मिद्+वरच्) ઈન્દ્રનું વજ્ર તલવાર, હીરો

मिदत् त्रि (मिद्+अत्) ભેદતું, ચીરતું, ધારતું.

मिदा स्त्री. (मिद्+भावे अङ्+टाप्) ભેદ, ભેદવું,ચીરવું, બે વિભાગ કરવા, ફોડવું

मिदादि पु. पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध એક शब्द- गण.

स च—मिदा छिदा, विदा, क्षिप्रा गुहा श्रद्धा मेधा, गोधा आरा, हारा, कारा (बन्धनस्थाने) क्षिपा, तारा, (ज्योतिषि) धारा रे(ले)खा, चूडा, पीडा वपा, वसा, मृजा कृपा जप क्रिया—इतीकरण एतदगण मिदादिः

मिदि पु (मिद्+कि) वज्र

मिदिर न. (मिद्+किरच्) वज्र

मिदु न (मिद्+उ) वज्र

मिदुर न. (मिद्+कुरच्) પોતાની મેળે ભેદાઈ જનાર.

मिदुर पु. („ „) મીંઢળનું ઝાડ.

मिदेलिम त्रि (मिद्-कर्मकर्तरि केलिम) પોતાની મેળે ભેદાતું.

मिद्य पु (मिद्+कर्तरि यत् नि.) નદ.

मिद्र न. (मिद्+रक्) वज्र

मिन्दिपाल पु (मिदि-भिदाया इन् मिन्दि मेदनं पाल- यति पालि+अण्) એકજાતનું હથિયાર એક ભાલો, પરસો

मिश्र त्रि (मिश्+अच्) ભેળેલ, મીશ્ર, ચમત્ક, શુદ્ધ, જમણ, દૂરી ભરેલ.

मिश्र त्रि. (मिश्+णिच्+अच्) ભિન્નભેળ સાથેલ.

मिश्र न (मिद्+क्त) એક નામનો રોગ.

मित्रक पु. (मित्र के वस्त्र) મીઠ.

मित्रकूट न. एक पर्वत भेद.

मित्रक्रम पु. (मित्रा क्रमो यत्र) જેમાં ક્રમ ઉલટો હોય એવો વાક્યગત એક દોષ.

मित्रगर्भ न. ગ્રામ-ही नीतिमां એवो ગર્ભભાવ- નતા એક ભેદ.

मित्रगाविन्दा स्त्री. (मित्रं विदर्भित पाथपतयो यस्य यत् अत् चत हने) ઘોડી.

मित्रगुणन न. (मित्रं गुणनम्) શીલવતી ગ્રંથમાં કહેલ અપશુકનો સુમાસર.

"શીલવતીમિતેષ્યેન भवत्

कर्म मित्रिमे गुणने मत्वं स्यात्" शीलावत्याम्

मित्रघन पु. (मित्रः घनः) અપશુકનો વિધાન.

मित्रदृष्टा स्त्री. (मित्रं दृष्टं यस्याः) ગૈરવેલ વન- સ્પતિ, दूर्वा.

मित्रदेवा पु (मित्रो देवा) બહુ દેવ.

मित्रदेवा त्रि (मित्रो देवो यस्य) બહુ દેવવાળું

मित्रदेवता स्त्री (मित्रदेवस्य भावः तल्+टाप्) ઘણા દેવપણું, ઘણે દેવ હોવો તે.

मित्रदेवत्व न.(मित्रदेवस्य भावः त्व) બહુ દેવપણું.

मित्रनौक त्रि (मित्रा नौका यस्य) ભાંગી ખોળી નૌકાવાળું

मित्रनौका स्त्री. (मित्रा भग्ना नौका) ભાંગી ખોળી નૌકા તૂટેલી નૌકા.

मित्रपरिवर्तन न. શીલવતી ગ્રન્થમાં કહેલ સંસાર.

मित्रमारहार पु. (मित्रमार्ग हरति, हरणम्) અપ- શુકનો વ્યવહાર

मित्रमिश्रमाश पु. (मित्रमार्गः, शस्ते मित्रं तस्य गाला यत्र) મારૂ, મેળા.

मित्रमर्मन् त्रि (मित्रं मर्म यस्य) ભેદાયેલા મર્મ સ્થાનવાળું

मित्रयोग्यावी स्त्री (मित्रं युक्तोच्यम युक्+णिच् सुख+ङीप्) વામાતરે નામનું ઝાડ.

मित्रवर्ण पु. અપશુકનો વિધાન.

मित्रवर्मन् त्रि. (मित्रं वर्म यस्य) ફાટીતૂટ બખ્તર વાળું

भास्वती स्त्री (भास्वत्+स्त्रियां ङीप्) ते नामे એક નદી, પરોઢ, ઉષા, એક જ્યોતિષ-નિબન્ધ

भास्वर पु (भास्+वरच्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, અગ્નિ, દિવસ, ચિત્રાનુ ઝાડ, કાર્તિક સ્વામીનો અનુચર

भास्वर त्रि (,, ,,) દેદીપ્યમાન, ચળકતુ, પ્રકાશવાળુ

भास्वर न (,, ,,) કુષ્ઠ નામની ઓષધિ

भिक्ष (भ्वा आ सेट् भिक्षते) લોભ કરવો, स ભીખવુ, માગવુ द्वि क કલેશ પામવો अ

भिक्षण न (भिक्ष्+ल्युट्) ભિક્ષા માગવી, માગવુ, ભિખવુ

भिक्षमाण त्रि (भिक्ष्+शानच्) ભીખ માગતું,યાચના કરતુ

भिक्षा स्त्री (भिक्ष्–याचनादौ+अ+टाप्) ભીખ,યાચના, માગણી, સેવા, ચાકરી, ભિક્ષા માગી આણેલી વસ્તુ

भिक्षाक त्रि (भिक्षते, भिक्ष्+काकन्) ભીખારી, માગણ

भिक्षाचर त्रि (भिक्षां चरति, चर्+ट) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भिक्षाटन न (भिक्षार्थमटनम्) ભિક્ષા માટે ભટકવુ

भिक्षादि पु (भिक्षा आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ

स–च भिक्षा, गर्भिणी, क्षेत्र, करीष, अङ्गार, चर्मन्, सहस्र, युवति, पदाति, पद्धति, अथर्वन्, दक्षिणा, मत, विषय, श्रोत्र

भिक्षान्न न (भिक्षाया अन्नम्) ભિક્ષાન્ન, ભિખ માગી આણેલું અન્ન

भिक्षापात्र न (भिक्षाहरणार्थं पात्रम्) ભીખ માગી લાવવાનુ પાત્ર.

भिक्षापात्र पु (भिक्षाया पात्रम्) ભિક્ષાને પાત્ર–ભિક્ષા આપવા યોગ્ય બ્રહ્મચારી વિગેરે

भिक्षाश त्रि (भिक्षालब्धमश्नाति, अश्+अच्) ભીખ માગીને ખાનાર.

भिक्षाशता स्त्री (भिक्षाशस्य भाव तल्+टाप्) ભીખારીપણું, ભીખ માગી ખાવાપણું

भिक्षाशत्व न (भिक्षाशस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भिक्षाशन न (भिक्षाया अशनम्) ભીખ માગી ખાવુ તે

"भीक्षाशन तदपि नीरसमेकवार" वैराग्य०श०

भिक्षाशन त्रि (भिक्षालब्धमश्नाति, अश्+ल्यु) ભીખ માગીને ખાનાર

भिक्षाशिन् त्रि (भिक्षालब्धमश्नाति, अश्+णिनि) ભીખ માગી મળેલું અન્ન ખાનાર, માગીને ખાનાર

भिक्षार्ह त्रि (भिक्षामर्हति, अर्ह्+अच्) ભિક્ષા આપવા યોગ્ય બ્રહ્મચારી, સાધુ વિગેરે

भिक्षित त्रि (भिक्ष्+क्त) ભીખેલ, માગેલ

भिक्षु त्रि (भिक्ष्+उन्) માગણ, ભીખારી, ભીખ માગનાર

भिक्षु पु (भिक्ष्+उन्) યતિ, સન્યાસી, સન્યાસ, તે નામે એક બુદ્ધ, એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ, कोकिलाक्ष જુઓ, તે નામે ઉપનિષદ્

भिक्षुक पु (भिक्ष्+उक) ભિખારી, માગણ, સન્યાસી

भिक्षुसंघाटी स्त्री (भिक्षु सघटते प्राप्नोति, सम्+घट्+अण्+ङीप्) ભીખારીનું વસ્ત્ર, સન્યાસીની કફની વગેરે

भिक्षुसूत्र न (भिक्षो तदाश्रमविहितधर्मस्य ज्ञापक सूत्रम्) વ્યાસકૃત બ્રહ્મ સૂત્ર–શારીરીક સૂત્ર

भिक्षोत्कर पु (भिक्षाया उत्कर) ભિક્ષાનો સમૂહ

भिण्ड पु (भण्यते, भण्+ड पृषो) ભીડાનું ઝાડ

भिण्डा(डी) स्त्री (भण्+ड पृषो टाप् ङीप् च) ભીડાનું ઝાડ

भिण्डीतक पु (भिण्डी सती तकते तक्–हासे+अच्) ભીંડાનું ઝાડ

भित्त न (भिद्+क्त नि तस्य न न) ખડ, ટુકડો.

भित्ति स्त्री (भिद्+भावे क्तिन्) ભીંત, દીવાલ, મરડેલી કે તોડેલી વસ્તુ, અવકાશ, ખોડ, એબ, ભાગ.

भित्तिका स्त्री (भित्ति+स्वार्थे क+टाप्) ભીંત, દીવાલ

भित्तिका स्त्री (भित्ति+सञ्ज्ञायां कन्+टाप्) ગરોળી, નાનું ગામડું, ઝુંપડી

भित्तिघातन पु (भित्तिं कुड्यं घातयति भेदनेन, हन्+णिच्+ल्यु) ઘુસ–એક ઉંદરની જાત

भित्तिघातनी स्त्री (भित्तिघातन+गौरा ङीप्) ઘુસ–એક જાતની ઉંદરડી.

"न भीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः"

भीत (भी+क्त) એક જાતનો ભય.

भीतहारक त्रि (भीतं सर्वं करोति, हरणम्) ભયંકર.

भीतभीत त्रि (भी+क्त द्वित्वे हिते) અત્યન્ત ભય પામેલ.

भीतवत् त्रि (भी+क्तवतु) બીધેલું, ભય પામેલું.

भीति स्त्री (भी+भावे क्तिन्) ભય, બીક કંપ, ધ્રુજ

भीम त्रि (बिभेत्यस्मात्, भी+अपादाने मक्) ભયંકર, ભયનું કારણ, વિકરાળ.

भीम पु. (बिभेत्यस्मात् भी+मक्) ભયાનક રસ, મહાદેવ ભીમસેન, અમ્લવેતસ, પરમેશ્વર મહાદેવની આઠમાંની મૂર્તિ તે નામે એક વૈતન્યમ આંગિરસ અગ્નિ તે નામે એક દાનવ, ભામાયુ વંશનો એક રાજા, સાત્વતવંશી એક રાજા વિદર્ભ દેશનો એક રાજા, અઢાર વ્યાસનો એક વ્યાસ.

भीमक पु. (भीम+कन्) પાર્વતીના કુંવારથી ઉત્પન્ન થયેલો એક ગણ, રુક્મિણીનો બાપ, દમયંતીનો પિતા.

भीमकर्मन् न. (भीमं कर्म) ભયંકર કામ, વિકરાળ કામ.

भीमकर्मन् त्रि. (भीमं कर्म यस्य) ભયંકર કામ કરનાર ભયાનક કામ કરનાર.

भीमजानु पु. યમની સભામાં બેસનાર તે નામનો એક રાજા.

भीमतिथि स्त्री. (भीमोपलक्षिता तिथिः) ભીમ અગી-આરસ.

भीमदर्शन त्रि (भीमं दर्शनं यस्य) ભયંકર, ભયાનક, બીહામણું, વિકરાળ દેખાવનું.

भीमदर्शन न. (भीमं च तद् दर्शनं च) ભયંકર દર્શન, ભયાનક દેખાવ.

भीमद्वादशी स्त्री. (भीमोपलक्षिता द्वादशी) માઘ મહીનાની શુક્લ બારસ, ભીમે ઉપાસના કરેલી બારસ.

भीमनगर न. (भीमस्य नगरम्) વિદર્ભ દેશનું કુંડિનપુર.

भीमनाद पु. (भीमो भीतो नादो यस्य) જેનો અવાજ ભયંકર હોય છે તે સિંહ કે વાઘ.

भीमनाद त्रि (भीमो नादो यस्य) ભયંકર શબ્દ વાળું, જેના ભયંકર અવાજ હોય તે.

भीमपराक्रम पु. (भीमः पराक्रमो यस्य) વિષ્ણુ.

भीमपराक्रम त्रि (भीमः पराक्रमो यस्य) ભયંકર પરાક્રમવાળું.

भीमपुर न (भीमस्य पुरम्) વિદર્ભ દેશનું કુંડિનપુર દમયંતીના બાપનું શહેર.

भीमबल त्रि. (भीमं बलं यस्य) ભયંકર બળવાળું.

भीमबल पु (,, ,,) ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, એક જાતનો અગ્નિ.

भीमयु स्त्री (आत्मनो भीमं इच्छति क्यच् वेदे वि कन्) પોતાને ભયંકરની ઇચ્છા કરતી નાર.

भीमर न. (भीम+रा+क) યુદ્ધ.

भीमरथ पु. (भीमः रथो यस्य) તે નામે એક અસુર, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, ધન્વંતરિના વંશનો એક રાજા, કેકય વંશનો એક રાજા, શ્રીકૃષ્ણનો એક પુત્ર.

भीमरथी स्त्री. તે નામની એક નદી, સિત્તોતેર વર્ષના સાતમા માસની સાતમી રાત્રિ જે માણસોને અતિદુસ્તર હોય છે

"सप्तसप्ततिके वर्षे सप्तमे मासि सप्तमी रात्रिर्भीमरथी नाम नराणामतिदुस्तरा"

भीमरथिका स्त्री. શ્રીકૃષ્ણની સત્યભામાથી ઉત્પન્ન થયેલી તે નામની એક પુત્રી.

भीमल त्रि (भियो भयं लमस्तो लाति) ભયંકર.

भीमविक्रम पु. (भीमः विक्रमो यस्य) તે નામનો ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

भीमविक्रम त्रि (भीमः विक्रमो यस्य) ભયંકર પરાક્રમવાળું

भीमविक्रान्त पु (भीमवद् विक्रान्तम्) સિંહ.

भीमविक्रान्त त्रि. (भीमः विक्रान्तो यस्य) ભયંકર પરાક્રમવાળું ભયાનક સામર્થ્યવાળું.

भीमविक्रान्ती स्त्री. (भीमविक्रान्त+स्त्रियां जाति. ङीप्) સિંહણ.

भीमविग्रह पु. (भीमवद् विग्रहम्) ભયંકર શરીર, ભયંકર યુદ્ધ.

भीमविग्रह त्रि. (भीमः विग्रहो यस्य) ભયંકર શરીર

भिन्नवर्चस्क त्रि (भिन्न वर्चो यस्य कप् वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भिन्नविट्क त्रि (भिन्ना विट् यस्य कप्) દ્રવીભૂત થયેલા મલવાળુ

भिन्नविट्का स्त्री (भिन्ना विट् मल यया) તુંબડીનો વેલો

भिन्नवृत्ति स्त्री (भिन्ना चासौ वृत्तिश्च) જુદી વૃત્તિ–આજિવિકા

भिन्नवृत्ति त्रि (भिन्ना वृत्तिर्यस्य) જુદી વૃત્તિવાળુ

भिन्नव्यवकलन न (भिन्न+वि+अव+कल्+ल्युट्) અપૂર્ણાંકની બાદબાકી

भिन्नव्यवकलित न (भिन्न+वि+अव+कल्+क्त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भिन्नसंकलन न (भिन्न+सं+कल्+ल्यु) અપૂર્ણાંકનો સરવાળો

भिन्नसंकलन त्रि (भिन्ना सकलना यस्य) જૂદી સંકલનાવાળુ

भिन्नसंकलना स्त्री (भिना चासौ संकलना च) જૂદી સંકલના, જુદી ગણતરી

भिन्नसंकलित न (भिन्न+सं+कल्+क्त) અપૂર્ણાંકનો સરવાળો

भिन्नार्थ त्रि (भिन्नो अर्थो वाच्यो यस्य) જૂદા અર્થવાળુ

भिन्नार्थ पु (भिन्नश्चासौ अर्थश्च) જુદો અર્થ

भियस् न (भी+त्वा कसुन् इयङ् च) ભય, બીક

भिया स्त्री (भी+अङ्+इयङ् टाप्) બીક, ભય

भिरिण्टिका स्त्री ધોળી ચણોઠી

भिरीटक पु શિયાળ

भिरीटकी स्त्री (भिरीटक+स्त्रियां जाति ङीप्) શિયાળ–સ્ત્રીજાતિ

भिल् (चु उभ स सेट् भेल्यति–ते) ભેદવુ, તોડવુ, વિભાગ કરવો

भिल् (तु प सक सेट् भिलति) ઉપરનો અર્થ

भिल्ल पु (भिल्+लक्) ભીલ

भिल्लगवी स्त्री (भिल्लानां गौरिव पचू समा ङीप्) એક જાતનુ રોઝ–જનાવર

भिल्लतरु पु (भिल्लप्रिय तदुपजीव्यत्वात् तरु) લોધરનુ ઝાડ

भिल्लभूषण न (भिल्ल भूषयति, भूषि+ल्यु) ચણોઠીનુ ઝાડ

भिल्लोट पु (भिल्लप्रिय उट पत्र यस्य) લોધરનું ઝાડ.

भिल्ली स्त्री (भिल्+लक् गौ ङीप्) ભીલડી,લોધરનુ ઝાડ

भिष् (सौत्र प सक सेट् भेषति) રોગનો પ્રતીકાર કરવો

भिषक्प्रिया स्त्री (भिषज प्रिया) ગળો

भिषग्जित न (भिषजा जितम्) ઔષધ, દવા

भिषग्भद्रा स्त्री (भिषजि औषधे वैद्ये वा भद्रा) मद्रदन्तिका નામે વૃક્ષ

भिषग्मातृ स्त्री (भिषजां मातेव) અરડુસાનુ ઝાડ

भिषज् (कण्ड्वा प स सेट् भिषज्यति) રોગની ચિકિત્સા કરવી

भिषज् पु (बिभेत्यस्मात् रोग, भिषज्+क्विप्) વૈદ્ય, હકીમ, ડૉક્ટર, વિષ્ણુ

भिष्णज् (कण्ड्वा प सक सेट् भिष्णज्यति) પાસે રહીને સેવવું, સેવા કરવી

भिष्मटा स्त्री (भिस्सामन्नं टीकते टीक्+ड पृषो) બળેલું અન્ન

भिस्मटा स्त्री (,, ,,) બળેલું અન્ન,અનાજ

भिस्मिटा स्त्री અન્ન

भिस्सटा स्त्री (भिस्सामन्न टीकते, टीक्+ड पृषो) બળેલું અન્ન

भिस्सा स्त्री (भिद्+क्विप् भिदं–स्यति सो+क पृषो. दस्य स) અન્ન

भिस्सिटा स्त्री (भिस्सामन्नं टीकते, टीक्+ड पृषो) બળેલું અન્ન

भी (जुहो प अक. अनिट् बिभेति) ભય પામવો, બીવુ

भी (क्र्या पर अनिट् भीनाति, भिनाति) ભય પામવો, भ ભરણપોષણ કરવું स

भी स्त्री (भी+सम्प्र क्विप्) ભય, બીક

भीणी स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

भीत न (भी+भावे कर्त्तरि वा क्त) ભય, બીક

भीत त्रि (भी+कर्मणि क्त) ભય પામેલ

भीष्म न. (भी+णिच्+षुक् आगमश्च मक्) ભયાનક રસ.

भीष्म त्रि (,, ,,) ભયાનક, ભયંકર, વિકરાળ.

भीष्म पु. (बिभेत्यस्मात् भी+मक् षुक्) શિવ, રાક્ષસ, શાન્તનુ પુત્ર, ભીષ્મ પિતામહ.
"हते भीष्मे हते द्रोणे कर्णे च विनिपातिते" महाभारतम्

भीष्मक पु. (भीष्म+कै+क) શ્રીકૃષ્ણની પત્ની રુક્મિણીનો બાપ.

भीष्मकेशव पु. કાશીમાં પ્રસિદ્ધ કેશવની મૂર્તિ.

भीष्मगर्भक पु (भीष्मः गर्भो यस्य कप्) એક જાતનું ઘુવડ.

भीष्मजननी स्त्री. (भीष्मस्य जननी) ગંગા.

भीष्मपञ्चक न (भीष्मेण प्राप्तं उपदिष्टं वा पञ्चकम्) કાર્તિક સુદ અગીયારસથી પાંચ દિવસે કરવાનું એક વ્રત.

भीष्मरत्न न (भीष्मं भयानकं रत्नं) હિમાલયના ઉત્તર દેશમાં ઉત્પન્ન થતું એક રત્ન.

भीष्मसू स्त्री. (भीष्मं सूते, सू+क्विप्) ગંગા.

भीष्माष्टमी स्त्री. (भीष्मस्य अष्टमी भीष्मनिर्वाण अष्टमी वा) ભીષ્મનો દેહ ત્યાગ દિવસ-માહ સુદ આઠમ.

भुक्त त्रि. (भुज्+कर्मणि क्त) ભોજન કરેલ, ખાધેલ.

भुक्त न (भुज्+भावे क्त) ભોજન, ખાવું, ભોગ.

भुक्तभोग त्रि (भुक्तः कृतो भोगो येन) જેણે ભોગ કર્યો હોય તે.

भुक्तवत् त्रि. (भुज्+क्तवत्) ભોજન કરનાર, ખાનાર, ભોગવનાર.

भुक्तशेष त्रि (भुक्तस्य शेषम्) ભોજનથી બાકી રહેલ ખાધાથી બાકી રહેલ, ઉચ્છિષ્ટ અન્ન.

भुक्तसमुज्झित त्रि (भुक्तो भुक्त्वा पश्चात् समुज्झितं त्यक्तम्) ભોજન કરી છોડેલ, ભોગ કરી તજેલ.

भुक्ति स्त्री. (भुज्+क्तिन्) ભોજન, ભોગ, ગ્રહ વિગેરે ગ્રહોનું રાશિ નક્ષત્રોમાં ગમન, ભોગવટો.

भुक्तिप्रद पु. (भुक्तिं भोगं भोजनं वा प्रददाति प्र+दा+क) મગ.

भुग्न त्रि (भुज्-कौटिल्ये+क्त) વાંકું વળી ગયેલ, નમેલ.

भुज् (रुधा. आ. अ. अनिट् भुङ्क्ते) ભક્ષણ કરવું, ભોગ કરવો.

भुज् (रुधा. प. स. अनिट् भुनक्ति) પાળવું, રક્ષણ કરવું

भुज् (तुदा. प. स. अनिट् भुजति) વક્રી થવું, વાંકું કરવું

भुज पु. (भुज्यतेऽनेन भुज+घञर्थे करणे क) બાહુ, હાથ, લીલાવતી પ્રસિદ્ધ ભુજ ક્ષેત્રક.

भुज त्रि (भुज्+क) ભોગ કરનાર ખાનાર, વાંકું વળેલ.

भुजकंट पु (भुजस्य कंटः) હાથના નખ.

भुजकंटक पु. (भुजकंट+स्वार्थे क) હાથના નખ

भुजकोटर पु. (भुजस्य कोटर इव) કાખ, બગલ.

भुजग पु. (भुज्-कौटिल्ये+क, भुजः कुटिलीभवन् सन् गच्छति गम्+ड) સર્પ-સાપ, આશ્લેષા નક્ષત્ર.

भुजगदारण पु. (भुजगं दारयति दृ+णिच्+ल्यु) મોર પક્ષી, નોળીયું, ગરુડ.
"तस्मिन् स्थिता भुजगदारणमम्बुधा दस्सदा" नैषधे

भुजगदारक पु ગરુડ પક્ષી, મોર, નોળીયું

भुजगभक्षक पु. (भुजगस्य भक्षकः) ગરુડ, મોર.

भुजगभुज् पु. (भुजगं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) ગરુડ, મોર.

भुजगभोजिन् पु. (भुजगं भुङ्क्ते, भुज्+णिनि) મોર પક્ષી ગરુડ, નોળીયું.

भुजगभोजिनी स्त्री (भुजगभोजिन्+स्त्रियां ङीप्) મોર પક્ષિણી.

भुजगखादन पु. (भुजगं खादति, खद्+णिच्+ल्यु) ગરુડ પક્ષી મોર, નોળીયું.

भुजगनिसृता स्त्री. નવ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.

भुजगरिपु पु. (भुजगस्य रिपुः) નોળીયું, મોર, ગરુડ.

भुजगशत्रु पु. (भुजगस्य शत्रुः) નોળીયો મોર, ગરુડ.

भुजगहन् पु. (भुजगं हन्ति हन्+क्विप्) મોર, ગરુડ.

भुजगहन्तृ पु. (भुजगं हन्ति हन्+तृच्) ગરુડ, મોર.

भुजगाख्य न (भुजगस्य आख्या आख्या यस्य) નાગકેસર.

भुजगान्तक पु (भुजगस्य अन्तकः) મોર, નોળીયો, ગરુડ.

भुजगारि पु. (भुजगस्य अरिः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

વાળુ, ભયંકર યુદ્ધવાળુ

भीमवेग पु (भीमश्चासौ वेगश्च) ભયંકર વેગ

भीमवेग त्रि (भीम वेगो यस्य) ભયંકર વેગવાળુ

भीमवेश पु ભયંકર વેશ, ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર, એક દાનવ

भीमवेश त्रि (भीम वेशो यस्य) ભયંકર વેશવાળુ

भीमवेशवत् पु ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

भीमवेशवत् त्रि (भीमवेश+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ભયંકર વેશવાળુ

भीमशर पु (भीमः शरो यस्य) ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર

भीमशर त्रि (,, ,,) ભયંકર બાણવાળુ

भीमशासन पु (भीम शासन यस्य) યમ, ભયંકર શાસન કરનાર રાજા વિગેરે.

भीमसेन पु યુધિષ્ઠિરનો નાનો ભાઇ પાંડવ ભીમસેન, ભીમસેની બરાસ, જનમેજયનો એક ભાઈ, જનમેજયનો એક પુત્ર

भीमहास पु (भीमे ग्रीष्मादौ हासो यस्य) इन्द्रतुल જુઓ

भीमा स्त्री (भी+मक्+स्त्रियां टाप्) દુર્ગા દેવી, રોચના –ગોરોચન, તે નામની એક નદી, ગન્ધદ્રવ્ય, ચાબુક

भीमादि पु પાણિનીય વ્યાકરણપ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ સ–च, भीम, भीष्म, भयानक, वाह, चरु, प्रस्कन्दन, प्रपात, समुद्र, स्त्रुव, स्त्रुक्, दृष्टि, रक्ष, शङ्कु, सुक, मूर्ख, खलति

भीमादेवी स्त्री (भीमाख्या देवी) દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ

भीमैकादशी स्त्री (भीमेन उपास्या एकादशी शाक त) મહા મહીનાની શુદ અગીયારશ, ભીમ અગીયારશ.

भीरु त्रि (बिभेति, भी+क्रु) બીકણ, ભયભીત.
"अय स ते तिष्ठति सङ्गमोत्सुको
विशङ्कसे भीरु यतोऽवधीरणाम्" शाकुन्तले

भीरु पु (बिभेति, भी–भये+क्रु) શિયાળ, વાઘ, એક જાતની શેલડી

भीरु स्त्री (,, ,,) શતાવરી વનસ્પતિ, ભોરીંગણી, શતપાદિકા વનસ્પતિ, છાયા, સ્ત્રી, બકરી

भीरुक पु (भी+क्रुकन्) શિયાળ, વાઘ, એક જાતની શેલડી

भीरुक त्रि (बिभेति, भी–भये+क्रुकन्) ભયવાળુ, બીકણ, ભયશીલ

भीरुक न (भीरु+सञ्ज्ञाया कन्) વન, અરણ્ય.

भीरुकच्छ पु તે નામે એક દેશ

भीरुचेतस् पु (भीरु चेतो यस्य) મૃગ

भीरुचेतस् त्रि (,, ,,) ભયભીત મનવાળુ, બીકણ મનવાળુ

भीरुता स्त्री (भीरो भाव. तल्+टाप्) બીકણપણું, ભયપણુ

भीरुत्व न (भीरोर्भाव' त्व) બીકણપણું, ભયભીતપણુ

भीरुपत्रिका स्त्री (भीरुपत्री+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) શતમૂલી વનસ્પતિ

भीरुपत्री स्त्री (भीरूणीव पत्राण्यस्या ङीप्) ઉપરનો અર્થ

भीरुष्ठान न (भीरो स्थानम्) બીકણનું સ્થાન

भीरुहृदय पु (भीरु हृदय यस्य) મૃગ

भीरुहृदय त्रि (,, ,,) બીકણ હૃદયવાળુ.

भीरुहृदय न (भीरु च तत् हृदय च) ભયભીત હૃદય, બીકણ હૃદય

भीरुसुता स्त्री (भीरु सुतो यस्याः) તાજી વિયાયેલી ગાય

भीरू स्त्री (भीरु+स्त्रियामूङ्) બીકણ સ્ત્રી.

भीलु त्रि (बिभेति, भी+क्लु) બીકણ, ભયભીત.

भीलुक त्रि (भी+क्लुकन्) બીકણ, ભયવાળુ

भीलुक पु (,, ,) રીંછ

भील्लूक पु (भीलुक पृषो दीर्घ) રીંછ.

भीषक त्रि (भीषयते, भी+णिच्+षुक्+ण्वुल्) ભયકારક

भीषण पु (भीषयते, भी+णिच्+षुक्+ल्यु) ભયાનક રસ, कुन्दुरुक વૃક્ષ, हिन्ताल વૃક્ષ, સેઢાઈ પ્રાણી, મહાદેવ, હોલો

भीषण त्रि (भीषयते, भी+णिच्+ल्यु षुगागमश्च) દારુણ, ભયંકર, ગાઢ.

भीषा स्त्री (भी+णिच्+षुक्+भावे अङ्+टाप्) ભય બતાવવો, ભય.

भुजमध्य न (भुजस्य मध्यम्) બે હાથની મધ્યનો ભાગ.

भुजशिखर पु (भुजस्य शिखर इव) ખાંધ.

भुजशिरस् न (भुजस्य शिरः इव) ખાંધ

भुजा स्त्री. (भुज+स्त्रियां+टाप्) બાહુ, હાથ.

भुजाकण्ट पु. (भुजायाः कण्ट इव) હાથના નખ.

भुजाकण्टक पु (भुजाकण्ट+स्वार्थे क) હાથના નખ.

भुजाग्र पु (भुजस्य अग्रम्) હાથ.

भुजाङ्क पु. (भुजाया अङ्क इव) હાથ.

भुजान्तर न (भुजयोरन्तर मध्यम्) બે હાથની વચ્ચેનો ભાગ

भुजापीड पु. (भुजा+पीड्+अच्) ભેટવું આલિંગન કરવું તે.

भुजि पु. (भुज-कर्मणि इन् भुज्+इन् किच्च वा) ભુજ ધાતુ, અગ્નિ, અગ્નિનું નામ.

भुजिङ्ग पु. તે નામે એક દેશ

भुजिष्य त्रि. (भुज+किष्यन्) સ્વતંત્ર.

भुजिष्य पु (भुज्+किष्यन्) દાસ, રોગ, હસ્તસૂત્ર.

भुजिष्या स्त्री (भुजिष्य+स्त्रियां टाप्) દાસી, વેશ્યા

भुज्यु पु. (भुज+युच् न अनादेश) પાત્ર, વાસણ.

भुज्यु पु (भुज्यते यजमान भुज+कर्तरि युच्) અગ્નિ, અગ્નિનું એક પદ

भुण्ड् (भ्वा. आ. स. सेट् भुण्डते) ધારણ પોષણ કરવું, પાલન કરવું

भुण्डिक पु એ નામનું કોઈ મીન.

भुण्डु पु. પુરાણમાં જેવા વર્ણવેલા આત્માનો પુત્ર રાજા.

भुरज् (भ्वा. आ. सक. सेट् भुरजते) પાક કરવું.

भुरण (भ्वा. पर. आ. सक. सेट् भुरण्यति) ધારણ કરવું, પોષણ કરવું

भुरण्यु न. (भुर-कर्तरि+अन्यु) ધારણ, પોષણ.

भुरण्यु पु. (अण्डा भुरण्+अन्यु) શીઘ્ર, અગ્નિ.

भुरण्यु त्रि. (") ધારણ કરનાર, ઉત્પાદક.

भुरिज् स्त्री (भ्वा. भुर+इजि किच्च-बाहुलकमात्रोऽर्थः) પૃથ્વી.

भुरिज् स्त्री. द्वि. व. (भुर+इजि किच्च बाहुलकात्-स्थ) બે બાહુઓ.

भुरुण्ड पु. એક જાતનું પક્ષી ભારંડ પક્ષી.

भुर्व (भ्वा प सक. सेट् भुर्वति) ભક્ષણ કરવું ખાવું

भुर्वणि पु. (भुर्व+अनि न दीर्घः) કર્તા, કરનાર.

भुव पु (भवन्त्यस्मिन् भू+क) અગ્નિ, અગ્નિનું નામ, ભુવર્લોક.

भुवद्वत् पु. (भू-क्विप्, भुवम् भवनम् भावस्य अस्ति मतुप् मस्य व) સૂર્ય આકાશનું નામ.

भुवन न (भवन्ति भूतान्यत्र भू+क्युन्) જગત, ભુવન, લોક દુનિયા, આકાશ પાણી, લોકોનો સમૂહ.

भुवनकोश पु. (भुवनस्य कोश इव) પૃથ્વી, જ્યોતિષનો એક ગ્રંથ.

भुवनमय न. (भुवनानां मयम्) મહા ભય.

भुवनेश्वर पु. (भुवनस्य ईश्वरः) પરમેશ્વર.

भुवनेश्वरी स्त्री (भुवनस्य ईश्वरी) મહાવિદ્યા પૈકી દેવીની એક મૂર્તિ

भुवन्ति पु. (भुवं लोकम्, तन्+डिच् ति. किच्च) તે નામે એક ઋષિ.

भुवन्यु पु. (भुव+अन्युच्) સ્વામી, સૂર્ય, અગ્નિ, ચંદ્ર આકાશનું એક નિવાનું એક, ક્રૂર.

भुवपति पु. (भुवर्लोकस्य पतिः) ભુવર્લોકનો પતિ.

भुवभर्तृ पु (भुवर्लोकस्य भर्ता) ઈશ્વરનો ભાગ

भुवर् अव्य. (भवति, भू+असुन् इ च किच्च) આકાશ ત્રણ લોકમાં બીજો ભુવર્લોક.

भुवर्लोक पु. (भुवः लोकः) ઉપરનો ભાગ

भुवस् अव्य. (भू+असुन्+किच्च) આકાશ ત્રણ લોકમાં બીજો ભુવર્લોક

भुवस्पति पु. (भुवो लोकस्य पतिः) ભુવર્લોકનો સ્વામી, આકાશનો સ્વામી.

भुविष्ठ त्रि (भुवि तिष्ठति, स्था+क अलुक् स. समा) પૃથ્વી ઉપર રહેલ.

भुविस् पु. (भू+किसि, किच्च) સમુદ્ર.

भुशुण्डी स्त्री. પથ્થર ફેંકવાની ગોફણ જેવી શિલા.

भू (चु आ. सक. सेट् भावयते) પ્રાપ્ત કરવું, મેળવવું.

भू (भ्वा. पर. सक. सेट् भवति) મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું

भृ (जु. उभ. सेट् भरति-बिभर्ति) ધારણ કરવું, ભરણ-પોષણ કરવું મિશ્ર કરવું વગ.

भुजगाशन पु (भुजगान् अश्नाति, अश्+ल्यु) નોળીયો ગરૂડ, મોરપક્ષી

भुजगास्त्र न (भुजगाख्य अस्त्रम्) નાગાસ્ત્ર.

भुजगी स्त्री (भुजग+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) સાપેણ, સર્પેણ

भुजङ्ग पु (भुज वक्रः सन् गच्छति, गम्+खच् मुम् डिच्च) સર્પ, વ્યભિચારી પુરૂષ, છાગટો, આશ્લેષા નક્ષત્ર

भुजङ्गघातक पु (भुजङ्गस्य घातक) ગરૂડ, મોર, નોળીયો

भुजङ्गघातन पु (भुजङ्गस्य घातन) નોળીયુ, મોર, ગરૂડ

भुजङ्गघातिनी स्त्री (भुजङ्ग सर्पं तद्विष वा हन्ति, हन् +णिनि ङीप्) સર્પાક્ષી લતા

भुजङ्गजिह्वा स्त्री (भुजङ्गस्य जिह्वा इव आकृतिर्यस्या तस्य जिह्वा वा) એક જાતની વનસ્પતિ,સાપની જીભ

भुजङ्गदमनी स्त्री (भुजङ्गो दम्यतेऽनया, दम्+करणे ल्युट् गौरा ङीप्) નકુલેષ્ટિકા વનસ્પતિ.

भुजङ्गदारण पु (भुजङ्गं दारयति, दृ+णिच्+ल्यु) ગરૂડ પક્ષી, મોર, નોળીયો

भुजङ्गनाशन पु (भुजङ्गं नाशयति, नश्+ल्यु) મોર, નોળીયો, ગરૂડ પક્ષી

भुजङ्गपर्णिका स्त्री (भुजङ्गस्तदाकार इव पर्णानि यस्या. ङीप् कप्+टाप् ह्रस्व) નાગદમની વનસ્પતિ

भुजङ्गपर्णिनी स्त्री (भुजङ्गस्तदाकार इव पर्णानि सन्ति यस्या इनि+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

भुजङ्गपर्णी स्त्री (भुजङ्गस्तदाकार इव पर्णानि यस्या ङीप्) નાગદમની વનસ્પતિ

भुजङ्गपुष्प पु (भुजङ्ग इव पुष्पमस्य) એક જાતની ક્ષુપ વનસ્પતિ

भुजङ्गप्रयात न (भुजङ्गवत् प्रयात गतिरिव भङ्गीमान् शब्दविन्यासो यस्य) બાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.

भुजङ्गभक्षक पु (भुजङ्गस्य भक्षक) ગરૂડ, મોર, નોળીયો

भुजङ्गभोजिन् पु (भुजङ्ग भुंक्ते, भुज्+णिनि) મોર પક્ષી, ગરૂડ, રાજસર્પ

भुजङ्गभोजिनी स्त्री (भुजङ्गभोजिन्+स्त्रियां ङीप्) મોર પક્ષિણી, નોળીયું માદા.

भुजङ्गम पु (भुज कुटिलीभवन् सन् गच्छति, गम्+ खच्+मुम् टिलोपाभाव) સર્પ, આશ્લેષા નક્ષત્ર. "शशिदिवाकरयोर्ग्रहपीडन, गजभुजगमयोरपि बन्धनम्" भर्तृहरि.

भुजङ्गम न सीसु

भुजङ्गमी स्त्री (भुजङ्गम+स्त्रियां जाति ङीप्) સાપેણ

भुजङ्गमेश पु (भुजङ्गमानां ईश) બળદેવ, વાસુકિ નાગ, પતંજલિમુનિ, પિંગલમુનિ, શેષનાગ

भुजङ्गरिपु पु (भुजङ्गस्य रिपु) ગરૂડ, મોર

भुजङ्गलता स्त्री (भुजङ्ग इव कुटिला तल्लोकस्या वा लता) નાગરવેલ.

भुजङ्गविजृम्भित न छवीस અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ

भुजङ्गशत्रु पु (भुजङ्गस्य शत्रु) ગરૂડ, મોર,નોળીયો

भुजङ्गहन् पु (भुजङ्ग हन्ति, हन्+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भुजङ्गहन्तृ पु (भुजङ्गं हन्ति, हन्+कर्त्तरि तृच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भुजङ्गाक्षी स्त्री (भुजङ्गस्येवाक्षि पुष्प यस्याः पच् समा ङीप्) રાસ્ના વનસ્પતિ

भुजङ्गाख्य पु (भुजङ्गतुल्या आख्या यस्य) નાગકેશર

भुजङ्गान्तक पु. (भुजङ्गस्य अन्तक) ગરૂડ, મોર, નોળીયો

भुजङ्गारि पु (भुजङ्गस्य अरि.) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भुजङ्गाशन पु (भुजङ्गान् अश्नाति, अश्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भुजङ्गास्त्र न (भुजङ्गाख्य अस्त्रम्) નાગાસ્ત્ર, સર્પાસ્ત્ર.

भुजङ्गी स्त्री (भुजङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) સાપેણ, સર્પેણ

भुजङ्गेश पु (भुजङ्गानां ईश) વાસુકિનાગ, શેષનાગ, બળદેવ, પિંગળમુનિ, પતંજલિમુનિ

भुजज्या स्त्री (भुजस्य ज्या) ત્રિકોણ ક્ષેત્રની ભુજ જીવા

भुजदल पु (भुजस्य दल इव) હાથ

भुजफल न (भुजेन आनीतं फलम्) ગણિતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ભુજથી આણેલ એક ફલ.

भूतकक्षा स्त्री. (भूतस्य कक्षा) પૃથ્વી વિગેરે પંચ- ભૂતોને ઉત્પન્ન કરનારી એક શક્તિ.

भूतकृत् पुं. (भूतं करोति, कृ+क्विप् तुक्) વિષ્ણુ.

भूतकेश पुं. (भूतानां केश इव) એક જાતનું ઘાસ.

भूतकेशा स्त्री. (भूतकेश+स्त्रियां टाप्) શેફાલિકા વનસ્પતિ.

भूतकेशी स्त्री. (भूतकेश+स्त्रियां जाति ङीष्) કાળી નગોડ.

भूतकेसरा स्त्री (भूतकेसर+स्त्रियां टाप्) મેથી.

भूतक्रान्ति स्त्री. (भूतानां क्रान्तिः) ભૂતનો વળગાડ, મનુષ્ય વિગેરેના શરીરમાં ભૂતનો આવેશ.

भूतगण पुं. (भूतानां गणः) પિશાચ વિગેરેનો સમુદાય, પિશાચોનું ટોળું.

भूतगन्धा स्त्री. (भूत इव गन्धो यस्याः) મુરા નામે એક ગન્ધદ્રવ્ય.

भूतगुण पुं. (भूतानां गुणः) આકાશાદિ ભૂતો ના શબ્દાદિગુણ, ભૂતોનો ગુણ.
"[illegible] भूतगुणा स्मृताः"

भूतग्राम पुं. (भूतानां ग्रामः) પૃથ્વી વિગેરે પંચ મહાભૂતોનો સમુદાય, પ્રાણીવર્ગ.

भूतघ्न पुं. (भूतं हन्ति, हन्+टक्) ભોજપત્ર.

भूतघ्न पुं. (भूतं भूतादिग्रहं हन्ति नाशयति हन्+टक्) લસણ, ઊંટ.

भूतघ्न त्रि. (भूतं हन्ति, हन्+टक्) ભૂતનો નાશ કરનાર.

भूतघ्नी स्त्री. (भूतं हन्ति हन्+टक्+ङीप्) તુલસી.

भूतचतुर्दशी स्त्री. (भूतप्रिया भूतोद्देशे विहिता कर्मणा वा चतुर्दशी) કાળીચૌદશ.

भूतजटा स्त्री. (भूतस्य पिशाचस्य जटेव) જટામાંસી વનસ્પતિ, ગન્ધમાંસી વનસ્પતિ.

भूतदया स्त्री. (भूते प्राणिनि दया) પ્રાણી ઉપર દયા.

भूतद्रावक पुं. (भूतान् द्रावयति द्रु+णिच्+ण्वुल्) નાશ કરેલ, [illegible] થએલ.

भूतद्रुम पुं. (भूतस्य आवासार्थं द्रुमः) શ્લેષ્માતક ઝાડ, [illegible] ઝાડ.

भूतधात्री स्त्री. (भूतानि दधाति धारयति, धा+तृच्+ ङीप्) પૃથ્વી.

भूतनाथ पुं (भूतानाम् नाथः) શિવ, મહાદેવ, બટુક- ભૈરવ.

भूतपत्रिका स्त्री. (भूतानां पत्रिव प्रियपत्रिका) કુંઠેરી.

भूतनाशन पुं. (भूतान् नाशयति नश्+णिच्+ल्यु) ભીલામું, સરસવ.

भूतनाशन न. (भूतानि नाशयति [illegible], नश् +णिच्+ल्युट्) રુદ્રાક્ષ.

भूतपक्ष पुं (भूतप्रियः पक्षः कृष्णपक्षत्वात्) કૃષ્ણ પક્ષ, વદ.

भूतपत्री स्त्री. (भूत इव कृष्णं पत्रं यस्याः ङीष्) કાળી તુલસી.

भूतपुष्प पुं (भूत इव पुष्पं कृष्णत्वात् यस्य) શ્યોનાક ઝાડ, અરડૂસો.

भूतपूर्णिमा स्त्री. (भूतानां पूर्णिमा) આસો સુદ પુનમ.

भूतप्रिया स्त्री. (भूतस्य प्रिया) કાળી તુલસી.

भूतबलि पुं. (भूतार्थं बलिः) ભૂતને માટે નૈવેદ્ય, પ્રાણીમાત્રને નૈવેદ્ય આપવું.

भूतभाषा स्त्री. (भूतस्य भाषा) ભૂતની ભાષા.

भूतब्रह्मन् पुं. (भूतानां ब्रह्मा) દેવમૂર્તિનો પુજારી.

भूतभर्तृ त्रि (भूतानां भर्ता) પ્રાણીનું પોષણ કરનાર.

भूतभावन पुं (भूतानि उत्पादनादिना भावयति वर्धयति भू+णिच्+ल्यु) વિષ્ણુ, [illegible].

भूतभृत् पुं. (भूतानि बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) વિષ્ણુ.

भूतभृत् त्रि („ „) પ્રાણિમાત્રનું પોષણ કરનાર.

भूतमण्डक न (भूतानां मण्डलम्) પૃથ્વી વિગેરે [illegible].

भूतमातृ स्त्री. (भूतानां माता) પૃથ્વી

भूतमारिन् पुं. (भूतान् पिशाचान् मारयति मारयति मृ+णिच्+णिनि) [illegible] નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય.

भूतयज्ञ पुं. (भूतानि प्राणिनो यज्यन्ते उद्दिश्य बलिः दीयते यत्र सः) પ્રાણીમાત્રને ઉદ્દેશી કરેલો યજ્ઞ, પંચમહાયજ્ઞ પૈકી એક નિત્યયજ્ઞ.

भूतयोनि स्त्री. (भूतानां योनिः कारणम्) આકાશ વિગેરે પંચમહાભૂતનું કારણ પરમેશ્વર.

भूतल न. (भुवः तलम्) પૃથ્વી.

भू (भ्वा पर अक सेट् भवति) થવુ, હોવુ, પેદા થવુ
अधि+भू-अधिभवति અધિકારથી થવુ, ઇશ્વર થવુ
अनु+भू-अनुभवति જાણવુ, સમજવુ, અનુભવ કરવો सक
अन्तर्+भू-अन्तर्भवति અન્તર્ધ્યાન થવુ अक
अभि+भू-अभिभवति તિરસ્કારવું, હરાવવું
आविस्+भू-आविर्भवति પ્રકટ થવુ, દેખાવુ
उद्+भू-उद्भवति જન્મવુ, પેદા થવુ
परा+भू-पराभवति પરાભવ કરવો, હરાવવુ
परि+भू-परिभवति તિરસ્કારવું, ઘેરવુ, વીટવુ
प्रति+भू-प्रतिभवति તુલ્યરૂપ થવુ
वि+भू-विभवति વ્યાપ્ત થવુ, જોવુ, આશ્રય આપવો, ખઇ કરી દેખાડવુ, ઠરાવવુ
वि+अति+भू-व्यतिभवति પરસ્પર એક ચિત્ત થવુ, પરસ્પર મિત્ર થવુ
सम्+भू-सम्भवति સભવવુ, યોગ્ય થવુ
भू स्त्री (भवत्यस्मिन्, भू अधिकरणे क्विप्) પૃથ્વી, હરકોઇ સ્થાન, ફટકડી
भू पु (भू+अपादाने क्विप्) યજ્ઞનો અગ્નિ, પરમેશ્વર
भू त्रि (भू+कर्त्तरि क्विप्) ઉત્પન્ન થતું
भू अव्य આકાશરૂપ બીજો લોક
भूक न (भवति, भू+कक्) છિદ્ર, કાળ
भूकदम्ब पु (भुवि कदम्ब इव) એક જાતનુ વૃક્ષ
भूकदम्बक पु (भूकदम्ब+सज्ञायां कन्) અજમોદ
भूकदम्बा स्त्री (भूकदम्ब+अच्+टाप्) ગોરખતુંડી
भूकन्द पु (भुव कन्द इव) એકજાતનું ઝાડ "महाश्रावणिका"
भूकम्प पु (भुव पृथिव्या कम्प) પૃથ્વીનો કપ-ધ્રુજારો
भूकर्बुदारक पु એક વૃક્ષ
भूकल पु (भुव पृथिव्या कल) તોફાની ઘોડો
भूकश्यप पु (भुविजात कश्यप) વસુદેવ-શ્રીકૃષ્ણના પિતા
भूकाक पु (भुवि ख्यात काक) એકજાતનો કાગડો, ક્રૌચ પક્ષી, કાળો હોલો
भूकुम्भी स्त्री (भुवि कुम्भीव) તે નામની એક વનસ્પતિ
भूकुष्माण्डी स्त्री (भुवि कुष्माण्डीव) ભોરડી
भूकेश पु (भुव पृथिव्या केश इव) વડનુ ઝાડ, શેવાળ
भूकेशी स्त्री (भूकेश+स्त्रियां जाति ङीप्) રાક્ષસી
भूक्षित् पु (भुव क्षिणोति, क्षि+क्विप् तुक्) ભુડ, ડુક્કર, ભૂચર
भूखर्जूरी स्त्री (भुवि लग्ना खर्जूरी) એક જાતની ખજૂરી
भूगर न (भुवः पृथिव्या गरम्) ઝેર
भूगर पु ભવભૂતિ કવિ
भूगर्भ पु (भू सर्वभूताश्रयभूता पृथ्वी गर्भे कुक्षौ यस्य) વિષ્ણુ, ભવભૂતિ કવિ
भूगृह न (भूमध्यस्थ गृहम्) જમીનમા રહેલુ ઘર-ભોયરૂ
भूगोल पु (भूर्गोलो मण्डलमिव) પૃથ્વીનુ ગોળાકાર મડલ.
भूघ्नी स्त्री (भू+हन्+टक्+ङीप्) ફટકડી
भूचर त्रि (भुवि चरति, भू+चर्+अच्) પૃથ્વી ઉપર ચાલનાર-ફરનાર પ્રાણી વિગેરે
भूच्छाया स्त्री (भुवश्छाया) સૂર્યના કિરણ નહિ પડવાથી પૃથ્વી ઉપર થતો રાહુ ગ્રહ નામનો અધકાર, અધારૂ
भूजन्तु पु (भूरिव जन्तु) હાથી
भूजम्बू स्त्री (भुवो जम्बूरिव स्वादुत्वात्) ઘઉં, એક જાતનુ ફળ
भूजम्बू स्त्री (भुवि लिना जम्बू) નાના જાબુડાનું ઝાડ
भूत न (भू+क्त) યુક્ત-યોગ્ય, ન્યાય ભરેલુ, પૃથ્વી-પાણી-તેજ-વાયુ અને આકાશ એવા પાચ ભૂત પૈકી પ્રત્યેક, સત્ય, યથાર્થ, તત્વાનુસધાન, વાસ્તવિક, પ્રાણી
भूत पु (भू+कर्त्तरि क्त) પિશાચ વિગેરે, યોગીન્દ્ર કાર્તિક સ્વામી, કૃષ્ણપક્ષ
भूत त्रि (भूयते स्म वा, भू+क्त) થયેલ, થઇ ગયેલ, સદશ, સમાન, પ્રાપ્ત થયેલ, સત્યાર્થ
भूत त्रि (भू+क्त) પ્રાણી વિગેરે

भूतिकाम त्रि. (भूतिं कामयते, कम्+अण्) સંપત્તિ, સમૃદ્ધિની ઈચ્છા રાખનાર, આબાદી ચાહનાર.

भूतिकाम पुं. (भूतिं कामयते, कम्+अण्) રાજમંત્રી, બૃહસ્પતિ.

भूतिकील पुं. (भूतेः कम्पेः कील इव) જમીનમાં ખાડો.

भूतिकृत्य न. (भूत्यर्थं कृत्यम्) કલ્યાણ નિમિત્તે થતો હોમ.

भूतितीर्था स्त्री. કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા.

भूतिनिधान न. (भूतेर्निधानम्) ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર.

भूतियुवक पुं. તે નામે એક દેશ.

भूतिरूप पुं. તે નામનું એક તીર્થ.

भूतीक न. (भूतिरिव इको दीर्घः) કિરાતનું ઝાડ, કડી- યાતું, અજમોદ, ચંદન, ભૂતૃણ.

भूतृण न. (भुवि तृणं गन्धतृणम्) એક જાતનું ઘાસ ભૂમી ઘાસ. એક જાતનું ઘાસ રોહિષતૃણ.

भूतेज्य त्रि. (भूतस्य इज्या यस्य) પિશાચ વગેરેની પૂજા કરનાર.

भूतेश पुं. (भूतानां ईशः) પરમેશ્વર, બ્રહ્મા, શિવ, ભૂત સમૂહનો સ્વામી મહાદેવ.

भूतेश्वर पुं. (भूतानां ईश्वरः) ઈશ્વર પ્રમાણે અર્થ.

भूतेष्टा स्त्री. (भूतानां इष्टा) આશ્વિન કૃષ્ણ ચૌદશ.

भूतोड्डामर न. તે નામે એક તંત્રશાસ્ત્ર.

भूतोन्माद पुं. (भूतकृत उन्मादः) ભૂતે-પિશાચે કરેલ ગાંડપણ.

भूत्तम न. (भुवि उत्तमम्) સોનું સુવર્ણ.

भूदर पुं. (भुवं दारयति दृ+अण्) ડુક્કર, ડુક્કર–ભૂંડ.

भूदर न. (भुवि दरम्) પૃથ્વીમાં દર.

भूदराभवा स्त्री. (भूदरे आभवो यस्याः) ઉંદરકાની વનસ્પતિ.

भूदरी स्त्री. (भूदर+स्त्रियां जाति. ङीप्) ડુક્કરી, ભૂંડણ.

भूदरी स्त्री. (भुवि दरी) પૃથ્વીમાં દર–ખાડો વિશેષ.

भूदरीभवा स्त्री. (भूदर्यां गुफायां भवति भू+अच्+टाप्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ.

भूदरोद्भवा स्त्री. (भूदरे उद्भवति, उद्+भू+अच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ.

भूदर्भा स्त्री. (भूदरे भवः, भू+अच्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ.

भूदार पुं. (भुवं दारयति जातौ मुस्तार्थं, दृ+अण्) ડુક્કર, શૂકર, ભૂંડ.

भूदारी स्त्री. (भूदार+स्त्रियां जाति. ङीष्) ડુક્કરી, ભૂંડણી.

भूदेव पुं. (भुवि देव इव) બ્રાહ્મણ.

भूधन पुं. (भूरेव धनमस्य) રાજા.

भूधन त्रि. (भूरेव धनं यस्य) પૃથ્વીરૂપ ધનવાળું.

भूधन न. (भूरेव धनम्) પૃથ્વીરૂપ ધન.

भूधर पुं. (भुवं धरति धृ+अच्) પર્વત.

भूधात्री स्त्री. (भुवि धात्री धात्री) ભોંય આંબળી.

भूध्र पुं. (भुवं धरति, धृ+क) પર્વત.

भूनाग पुं. (भुवि नाग इव) એક [illegible].

भूनिम्ब पुं. (भुवि जातो निम्बः) કરિયાતું.

भूनिम्बाद्य न. તે નામે એક ઔષધ.

भूनीप पुं. (भुवि जातो नीपः) એક જાતનું કદમ્બનું ઝાડ.

भूनेतृ पुं. (भुवो नेता पालकः) રાજા.

भूप पुं. (भुवं पाति रक्षति, पा+क) રાજા.

भूपति पुं. (भुवः पतिः) રાજા, નૃપ.

भूपद पुं. (भुवि पदानि मूलान्यस्य) ઝાડ.

भूपदी स्त्री. (भुवि पदं यस्याः ङीष्) મોગરો, મલ્લિકા.

भूपरिधि पुं. (भुवः परिधिः) પૃથ્વીનો ઘેરાવો.

भूपलाश पुं. (भुवि पलाश इव) એક જાતનો છોડ.

भूपलाशिका स्त्री. (भुवि जाता पलाशिका) એક પ્રકાર વનસ્પતિ.

भूपाल पुं. (भुवं पालयति, पाल्+अण्) રાજા, નૃપ.

भूपुत्र पुं. (भुवः पुत्रः) મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર.

भूपुत्री स्त्री. (भुवः पुत्री) સીતાદેવી.

भूपुर न. (भूमेः पुरम्) યંત્રની બહાર રહેલ મકાન રેખામાં ચતુષ્કોણ સ્થાન.

भूपुष्पा स्त्री. (भूपुष्प+स्त्रियां टाप्) એક જાતનો છોડ.

भूपेन्द्र पुं. (भूपानां इन्द्रः) સાર્વભૌમ રાજા.

भूपेन्द्र न. (" ") રાજાને પ્રિય, રાજાને માન્ય.

भूतल न (भुवस्तलम्) પાતાળ, પૃથ્વીની સપાટીનો નીચો ભાગ.

भूतलिका स्त्री (भूतल पाताल मूलत्वेनाऽस्त्यस्या ठन् टाप्) पृक्का–કપુરી મધુરી નામની વનસ્પતિ

भूतलिपि स्त्री (भूतानां लिपि) ભૂત–પિશાચોની લિપી

भूतलोन्माथ पु તે નામે એક દાનવ

भूतवर्ण पु (भूताना वर्ण) ભૂત–પિશાચોની લિપી, પિશાચોનો વર્ણ–રંગ

भूतवास पु (भूतानां वासो यस्मिन्) બહેડાનુ ઝાડ

भूतविक्रिया स्त्री (भूतानां तदाविष्टानामिव विक्रिया यतः) વાઇનો રોગ

भूतविद्या स्त्री (भूतादिनिवारणार्था विद्या) ભૂતો વગેરેને અટકાવવાની વિદ્યા.

भूतवृक्षा स्त्री (भूतवृक्ष+स्त्रियां टाप्) ગોરખતુંડી વનસ્પતિ

भूतवेशी स्त्री (भूतानामिव वेशोऽस्या गौरा ङीप्) એક વનસ્પતિ "श्वेतशेफालिका"

भूतब्रह्मन् पु (भूत पिशाच इव ब्रह्मा) દેવપૂજારી

भूतशुद्धि स्त्री (भूतानां देहारम्भकपृथिव्यादीनां शुद्धिर्भावना विशेषात् शोधनम्) પૃથ્વી વિગેરે ભૂતોનુ વિશેષ શોધન

भूतसञ्चार पु (भूतस्य सञ्चार) ભૂત–પિશાચ વિગેરેનો આવેશ

भूतसञ्चारिन् पु (भूत इव संचरति, सम्+चर्+णिनि) દાવાનળ

भूतसपृक्त त्रि (भूतैः सह सम्पृक्त) પૃથ્વી આદિ પંચભૂતો સાથે મળેલ

भूतसंप्लव पु (भूतानां संप्लव) પ્રલય

भूतसर्ग पु (सृज्यते सृज्+भावे घञ्, भूतानां सर्गः) ભૂતસૃષ્ટિ, પ્રાણી માત્રની ઉત્પત્તિ

भूतसाधनी स्त्री (भूतानि प्राणिन साधयत्यत्र, आधारे ल्युट्+ङीप्) પૃથ્વી

भूतसार पु (भूत इव कृष्णत्वात् सारोऽस्य) શ્યોનાક વૃક્ષ

भूतसृष्टि स्त्री (भूतानां सृष्टि) પ્રાણીમાત્રની ઉત્પત્તિ

भूतस्थ त्रि (भूतेषु तिष्ठति, स्था+क) પૃથ્વી આદિ પંચ મહાભૂતોમાં રહેનાર

भूतहन्त्री स्त्री (भूतान् तद्भयं हन्ति, हन्+तृच्+ङीप्) એકજાતની કાકડી, ધોળી ધ્રોખડ

भूतहर पु (भूतान् हरत्यपसारयति, हृ+अच्) ગુગળ

भूतहारिन् पु (भूतान् हरति स्थानान्तर नयति, हृ+णिनि) દેવદારનું ઝાડ

भूता स्त्री (भूत+स्त्रियां टाप्) કાળી ચૌદશ

भूताश पु એક ઋષિવિશેષ, કાશ્યપઋષિ

भूतांश पु (भूतानां भूतस्य वा अंश) પંચ મહાભૂતોનો ભાગ, ભૂતનો અંશ

भूताङ्कुश पु (भूतानामंकुश इव निवारकत्वात्) એક જાતનું ઝાડ

भूतात्मन् पु (भूतानि पृथिव्यादीनि पञ्च द्रव्याणि आत्मा स्वरूपं यस्य) શરીર, પરબ્રહ્મ, હિરણ્યગર્ભ, વિષ્ણુ, બટુકભૈરવ

भूतादि पु (भूतानामादि) પરમેશ્વર, અહંકાર તત્વ.

भूतादिक पु (भूतादि+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

भूतारि पु (भूतस्य अरि) હીંગ

भूतार्त्त त्रि (भूतेन आर्त्त) ભૂત–પિશાચથી પીડાયેલ.

भूतार्थ पु (भूत सत्यभूतोऽर्थो यस्य) યથાર્થ, સત્ય વાત

भूताली स्त्री (भूतानीव अलति पर्याप्नोति, अल्+अच्+ङीप्) તે નામે એક વૃક્ષ

भूताली स्त्री (भूतानाम् आली) ભૂતોની પંક્તિ–હાર

भूतावास पु (भूतानामावासः) બહેડાનુ ઝાડ, વિષ્ણુ.

भूताविष्ट त्रि (भूतेन आविष्ट) જેના શરીરમા ભૂત–પિશાચ પેસેલ હોય તે

भूतावेश पु (भूतस्य आवेश) શરીરમા ભૂત–પિશાચ નો પેસારો

भूति स्त्री (भवत्यनया, भू+क्तिच्) અણિમાદિ અષ્ટ ઐશ્વર્ય, શિવના અંગ ઉપરની ભસ્મ, હરકોઈ રાખ, થવુ, હોવુ, गजवेष्ट જુઓ, એકજાતનુ ઘાસ, સંપત્તિ, સમૃદ્ધિ, જાતિ, વૃદ્ધિ નામની ઔષધિ, રાંધેલુ માસ

भूतिक न (भू+क्तिच् संज्ञायां कन्) કરીયાતું, કાયફળ, અજમોદ, ચંદન, એક જાતનુ ઘાસ

भूतिकर्मन् न (भूत्यर्थं कर्म) વિવાહ વિગેરે મહોત્સવ.

भूमिपतित्व न. (भूमिपतेर्भावः त्व) राजापणुं.
भूमिपाल पु. (भूमिं पालयति, पालि+अण्) राजा, नृप.
भूमिपिशाच पु. (भूमौ पिशाच इव) ताडनुं झाड.
भूमिपुत्र पु. (भूमेः पुत्रः) मंगळग्रह, नरकासुर.
भूमिपुत्री स्त्री. (भूमेः कन्या वा पुत्री) सीता.
भूमिप्रविभाग पु. ... भूमि विभाग.
भूमिभृत् पु. (भूमिं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक्) राजा, पर्वत.
भूमिमण्ड पु. (भूमिं मण्डयति मण्ड्+अण्) एक जातनो वेलो.
भूमिमण्डपभूषण न. (भूमिमण्डपे भूषणमिव) माधवी लता.
भूमिरक्ष पु. (भूमिं रक्षति, रक्ष्+अण्) उत्तम घोडो.
भूमिरक्षक पु. (भूमिरक्ष+स्वार्थे कन्) उत्तम घोडो.
भूमिरुह् पु. (भूमौ रोहति, रुह्+क्विप्) झाड, वृक्ष.
भूमिरुह पु. (भूम्यां भूमौ वा रोहति, रुह्+क) झाड, वृक्ष.
भूमिलता स्त्री. (भूमिलग्ना लता) शंखपुष्पी नामनी वनस्पति.
भूमिलाभ पु. (भूमेर्लाभोऽत्र लभ्+आधारे घञ्) मृत्यु.
भूमिलेपन न. (भूमिर्लिप्यतेऽनेन लिप्+करणे ल्युट्) छाण, गोबर.
भूमिवर्धन पु. (भूमिं वर्धयति, ... भूमि+वृध्+णिच्+ल्यु) मडदुं, शब.
भूमिवर्धन त्रि. (भूमिं वर्धयति, वृध्+णिच्+ल्यु) पृथ्वीने वधारनार.
भूमिशय पु. (भूमौ शेते, शी+अच्) नागकेसर.
भूमिशय त्रि. ( ) पृथ्वी उपर सुनार.
भूमिष्ठ त्रि. (भूमौ तिष्ठति, स्था+क ...) पृथ्वी उपर रहेल-रहेनार.
भूमिसत्र न. (भूमिसाधनं सत्रम्) पृथ्वी जेमां दान करवामां आवे ते एक यज्ञ.
भूमिसम्भव पु. (भूमेः सम्भव उत्पत्तिर्यस्य) मंगळग्रह, नरकासुर.
भूमिसम्भव त्रि. (भूमेः भूमौ सम्भवति, सम्+भू+अच्) जमीनथी पेदा थनार, जमीनमां पेदा थनार.
भूमिसम्भवा स्त्री. (भूमिः सम्भवो यस्याः) सीता.
भूमिसेन पु. दशमा मनुना ते नामनो एक पुत्र.
भूमिस्तोम पु. एक जातनो याग.
भूमिस्पृश् पु. (भूमिं स्पृशति स्पृश्+क्विन्) वैश्य, मनुष्य, एक जातनो चोर.
भूमिस्पृश् त्रि. (,, ,,) लूलुं, लंगडुं.
भूमिसर्पिस् त्रि. (भूमिसर्पि वै. प्र.) पृथ्वी विस्तारनार, पृथ्वीमां फेलानार.
भूमी स्त्री. (भू+मि ङीप्) पृथ्वी-जमीन, करोडे स्थान, ... योगीओना चित्तनी मधुमती अवस्था, एक संख्या, स्थान.
भूमीच्छा स्त्री. (भूमौ शयने इच्छा) पृथ्वी उपर सूवानी इच्छा.
भूमीन्द्र पु. (भूमौ इन्द्र इव) राजा.
भूमीसह पु. (भूमौ सहते, सह्+अच्) एक जातनुं पक्षी, झाड विशेष.
भूम्न त्रि. (भूमिमर्हति यत्) पृथ्वीने योग्य.
भूम्यन्तर पु. (भूमेरन्तरम्) पोताना देशनी पासेना देशनो राजा-शत्रु.
भूम्यामलकी स्त्री. (भूमिजाता आमलकी) भोंय आमली.
भूम्यामलकी स्त्री. (भूम्या सह आमलकीव शब्दयति, आ+मल्+अच्+ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ.
भूम्याहुल्य न. (भूमिमाहोलयति आच्छादयति, आ+हुल्+क तत्र यत्) एक जातनी वनस्पति.
भूम्युदुम्बरमपा स्त्री. (भूमौ उदुम्बरो मायस्यः ...) ... जातनी वनस्पति.
भूयस् त्रि. (अतिशयेन बहु ईयसुन् ईकार लोप ...) अतिशय, घणुं, वधु.
भूयस् अव्य. (पुनः भावः बहुलं भू+असुन्+ईकार) वारंवार, फरीफरी.
"भूयो भूयो सकलनृपतीनां भूमिपाना भविष्यति" मेघदूते
भूयस्ता स्त्री. (भूयसो भावः तल्+टाप्) अतिशय, बहुपणुं.
भूयस्त्व न. (भूयसो भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.
भूयशस् अव्य. (भूयस्+शस्) अतिशे ...

भूवदरी स्त्री (भुवि ख्याता वदरी) નાની બોરડી.
भूवल न રાજાના જયનુ સાધન એક જાતનું સૈન્ય.
भूभर्तृ पु (भुव भर्त्ता) રાજા, જમીનનો માલીક
भूभुज् पु (भुव भुङ्क्ते भुनक्ति पालयति वा भुज्+क्विप्) રાજા
"निवासाय प्रशस्यन्ते भूभुजां भूतिमिच्छताम्"
भूभृत् पु (भुवं विभर्त्ति धारयति पालयति वा भृ+क्विप् तुक् च) રાજા, પર્વત
भूमण्डल त्रि (भुव मण्डलम्) મંડલાકારભૂવિભાગ, પૃથ્વી
भूमण्डिनी स्त्री (भुव मण्डिनीव) મોગરાનો વેલો
भूमन् पु (वहोर्भाव, वहु+इमनिच् इलोपे भ्वादेशः) બહુપણું, પુષ્કળતા
भूमन् त्रि (अतिशयेन वहु, स्वार्थे इमनिच् इलोपे भ्वादेश) બહુ, ઘણુંજ, અતિશય મોટું
भूमय त्रि (भू+मयट्) માટીમય. જમીનરૂપ
भूमहस् पु (भूमह जै प्रा) ભૂમહાન્ નામનું ૨૧ મું મૂહૂર્ત
भूमयी स्त्री (भू+मयट्+ङीप्) છાયા
भूमि पु (भवन्त्यस्मिन् भूतानि, भू+मि किच्च वा ङीप्) પૃથ્વી, જમીન, ભોંય, હરકોઈ સ્થાન, જીભ, યોગીઓના ચિત્તની અમુક અવસ્થા, એકની સંખ્યા,
भूमिकदम्ब पु (भूमिजात कदम्ब) એક જાતનું કદમ્બનું ઝાડ
भूमिकदम्बिका स्त्री (भूमिकदम्ब+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वं) ગોરખ તુંડી વનસ્પતિ
भूमिकन्दली स्त्री (भूमिलग्ना कन्दली) એક જાતની કન્દલી
भूमिकम्प पु (भूमे कम्प) ભૂકમ્પ, ધરતીકંપ
भूमिका स्त्री (भूमिरिव कायति, कै+क+टाप्) રચના, વેશ, ઉપોદ્ઘાત, કક્ષા, નાટય શાસ્રીય ગ્રન્થ.
"नैयायिकादिभिरात्मा प्रथमभूमिकायामवतारित"
सांख्यप्रवचनभाष्यम्
भूमिका स्त्री (भूमिरेव, स्वार्थे कन् टाप्) ભૂમિ, યોગીઓની એક જાતની ચિત્તવૃત્તિ
भूमिकालिका स्त्री (भूमिकाली+कन्+टाप् ह्रस्व) એક જાતની વનસ્પતિ—ગોજીભ

भूमिकुष्माण्ड पु (भूमिजात कुष्माण्ड) ભોંયકોળું.
भूमिखर्जूरिका स्त्री. (भूमिजाता खर्जूरिका) એક જાતની ખજૂરી
भूमिखर्जूरी स्त्री. (भूमिजाता खर्जूरी) એક પ્રકારની ખજૂરી
भूमिगम पु ઉંટ
भूमिगमी स्त्री (भूमिगम+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉંટડી.
भूमिगृह न (भूमिघर जै प्रा) ભોંયરૂં, ગુફા
भूमिचम्पक पु (भूमिलग्न चम्पक) ભોંય ચંપો
भूमिचर पु (भूम्यां चरति, चर्+ट) જમીન ઉપર ચાલનાર પશુ
भूमिज पु (भूम्यां भूमेर्जायते, जन्+ड) મંગળગ્રહ, નરકાસુર, એક જાતનું કદબનું ઝાડ, મનુષ્ય
भूमिज त्रि (भूमे भूमौ वा जायते, जन्+ड) પૃથ્વી ઉપર પેદા થનાર, જમીનથી થનાર
भूमिजगुग्गुलु पु (भूमिजो गुग्गुलु) એક જાતનો ગુગળ
भूमिजम्बु स्त्री (भूमिलग्ना जम्बुः) એક જાતની જાંબુડી
भूमिजम्बुका स्त्री (भूमिजम्बु+स्वार्थे क+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
भूमिजम्बू स्त्री (भूमिजाता जम्बू मध्य० लोप) એક જાતની જાંબુડી
भूमिजा स्त्री (भूमेर्जायते, जन्+ड+टाप्) સીતાદેવી
भूमिजीविन् पु (भूम्या तत्कर्षणादिना जीवति, जीव्+णिनि) વૈશ્ય, ખેડુત
भूमिञ्जय पु (भूमिं जयति, जि+खच् मुम्) વિરાટ રાજાનો એક પુત્ર
भूमिदेव पु (भूमौ देव इव भूम्या देवो वा) બ્રાહ્મણ, વિપ્ર
भूमिधर पु (भूमिं धरति, धृ+अच्) પર્વત
भूमिप पु (भूमिं पाति, पा+क) રાજા, નૃપ
भूमिपक्ष पु (भूमि पक्ष इवास्य) એક જાતનો ઉત્તમ ઘોડો
भूमिपति पु (भूम्या पति) રાજા, નૃપ
भूमिपतिता स्त्री (भूमिपतेर्भाव तल्+टाप्) રાજાપણું, નૃપપણું

"[illegible] वाक्ये मिमत् पात्रता मूर्खकण्टकी" इत्यु

मूर्खकण्टकी स्त्री. (मूर्खकण्टक+शिवादि. ङीप्) હલકી મનુષ્ય જાતિ–સ્ત્રી.

भूर्मि स्त्री. (भू+मि नि. रुक् आग.) પૃથ્વી.

भूर्लोक पु. (भूः लोकः) પૃથ્વી રૂપ લોક.

भूलग्न त्रि. (भुवि लग्न) પૃથ્વી ઉપર લાગેલ.

भूलग्ना स्त्री. (भुवि लग्ना) હંસપુષ્પી–હંસપાદી વનસ્પતિ.

भूलता स्त्री. (भुवि लतेव) એક જાતનો સાપ.

भूलिङ्गशकुनि पु. (भूलिङ्ग शकुनि) દરમાં રહેનારું એક પક્ષી.

भूवलय न. (भूर्वलयमिव) પૃથ્વીમંડળ.

भूवल्ली स्त्री. (भूलग्ना वल्ली) એક જાતની નાની ભીંજડી.

भूशय त्रि. (भुवि शेते शी+अच्) દરમાં રહેનારું નોળીયું વિગેરે પૃથ્વી ઉપર સુનાર.

भूशय पु. (,,) વિષ્ણુ.

भूशर्करा स्त्री. (भुवि जाता शर्करा) એક જાતનો કંદ.

भूशेलु पु. (भुवि जातः शेलुः) એક જાતનું ઝાડ.

भूष् (चु. उभ. स. सेट् भूषयति–ते) આભૂષણ પહેરાવવું, શણગારવું, શોભાવવું.

भूष् (भ्वा. पर. स. सेट् भूषति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भूषण न. (भूष्यतेऽनेन भूष्+करणे ल्युट्) અલંકાર, ઘરેણો.

भूषण न. (भूष्+भावे ल्युट्) શોભાવવું, શોભા.

भूषण पु. (भूषयति जगत्, भूष्+ल्यु) વિષ્ણુ.

भूषणाह्व पु. (भूषणं आह्वा यस्य) વીંટી.

भूषणार्ह त्रि. (भूषणमर्हति अर्ह्+अच्) ઘરેણાને યોગ્ય.

भूषणीय त्रि. (भूष्+कर्मणि अनीयर्) આભૂષણ પહેરાવવા યોગ્ય, શણગારવા યોગ્ય, શોભાવવા લાયક.

भूषयितव्य त्रि. (भूष्+तव्य) ઉપરનો અર્થ.

भूषा स्त्री. (भूष्+णिच् अ+टाप्) શણગારવું, ઘરેણાં પહેરાવવા, શોભાવવું.

भूषित त्रि. (भूष्+क्त) શણગારેલ, શોભાવેલ, ઘરેણાં પહેરાવેલ.

भूष्णु त्रि. (भू+ग्स्नु) થવા–હોવાના સ્વભાવવાળું.

भूसंस्कार पु. (भुवः संस्कारः) યાગવિધિ કરતાં પૃથ્વીનો સંસ્કાર.

भूसुर पु. (भुवः पृथिव्याः सुरः) બ્રાહ્મણ, વિ-પ્રવર.

भूसुता स्त्री. (भुवः पृथिव्याः सुता) સીતા.

भूस्तृण न. (भुवस्तृणम् इवो वृद्) એક જાતનું ઘાસ, (ભીલામાંનો લેપ) એક ઘાસ જેવી એક વનસ્પતિ.

भूस्पृश् पु. (भूमिं स्पृशति स्पृश्+क्विन्) માણસ, મનુષ્ય.

भूस्वर्ग पु. (भुवि स्वर्ग इव) મેરુ પર્વત.

भूस्वामिन् पु. (भुवः स्वामी) રાજા, પૃથ્વીનો ધણી.

भृ (भ्वा. उभ. सक. अनिट् भरति) ભરણ કરવું, પોષણ કરવું, પૂર્ણ કરવું.

भृ (जुहो. उभ. सक. अनिट् बिभर्ति बिभृते) ધારણ કરવું, પોષણ કરવું.

भृकुंश पु. (भ्रुवा कुंशं स्त्रीचेष्टाभासं वदति नि. पृषो. व अदन्तत्वम्) સ્ત્રી વેષધારી નટ–નાટકીઓ.

भृकुंस पु. (,, ,,) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भृकुटि स्त्री. (भ्रुवः कुटिः कुटिलं वा तत्र) ક્રોધ વિગેરેથી ભ્રમરનું ચઢાવવું તેનો ભાગ જે તે, ભવાં ચઢાવવાં તે.

भृकुटी स्त्री. (भ्रुवः कुटिः, भ्रुवः कुटन वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भृगु पु. (भृज्यते भ्रस्ज्+किच्, सम्प्रसारणं तस्य लोपश्च इति कः) બ્રહ્માનો પુત્ર એક ઋષિ, મહાદેવ, શુક્ર ગ્રહ, તટનું શિખર, પર્વતની સપાટી, જમદગ્નિ, પર્વત વિગેરેનું નિરાધાર ઊંચું સ્થાન, ચ્યવન ઋષિ એક ઋષિ.

भृगु पु. व. (भृगोर्गोत्रापत्यानि अण् तस्य लुक्) ભૃગુના ગોત્ર સંતાન.

भृगुक पु. (भृगु+कै+क) તે નામનો એક દેશ.

भृगुकच्छ पु. તે નામનું એક તીર્થ.

भृगुकेतन पु. (भृगुणा स्थापितः केतनः) [illegible] ભૃગુએ સ્થાપેલ દેવની મૂર્તિ.

भृगुज पु. (भृगोर्जातः जन्+ड) શુક્રાચાર્ય.

भृगुजा स्त्री. (भृगु+जन्+ड+टाप्) ભાર્ગવ વનસ્પતિ.

भृगुतनय पु. (भृगोस्तनयः) શુક્રાચાર્ય.

કવાર, ઘણીવાર

भूयिष्ठ त्रि (अतिशयेन बहु इष्ठन् भूरादेश युक्) અત્યન્ત, ઘણું, બહુ

भूयुक्ता स्त्री (भुवा युक्ता सवद्दा) એક જાતની ખજુરી

भूर् अव्य (भू+रुक्) ભૂર્લોક, પૃથ્વી

भूरि त्रि (बहु+रि भूरादेश·) પુષ્કળ, ઘણું

भूरि पु (भवति, भू+क्रिन्) વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, શિવ, સોમદત્તનો પુત્ર

भूरि न (भवति भूयते वा, भू+क्रिन्) સોનું

भूरिगन्ध त्रि (भूरि प्रचुरो गन्धो यस्य) પુષ્કળ ગન્ધવાળું.

भूरिगन्धा स्त्री (भूरि प्रचुरो गन्धो यस्या) મુરા નામે ગન્ધ દ્રવ્ય

भूरिगम पु (भुरि भारयुक्तत्वेऽपि बहु गच्छति, गम्+अच्) ગધેડો

भूरिगमी स्त्री (भूरिगम+स्त्रियां जाति ङीप्) ગધેડી

भूरिज् स्त्री (भू+इजि कश्च रपरः) પૃથ્વી

भूरिदक्षिण पु (भूरिर्दक्षिणा यस्य) વિષ્ણુ

भूरिदक्षिण त्रि (,, ,,) પુષ્કળ દક્ષિણાવાળું

भूरिदुग्धा स्त्री (भूरीणि दुग्धानि निर्यासा यस्या) વૃશ્ચિકાલી નામે વનસ્પતિ

भूरिद्युम्न पु (भूरि द्युम्न यस्य) નવમા મનુનો એક પુત્ર

भूरिधामन् पु (भूरि धाम यस्य) નવમા મનુનો તે નામનો પુત્ર

भूरिधामन् त्रि (भूरि धाम यस्य) પુષ્કળ તેજવાળું, શ્રીમન્ત

भूरिपत्र पु (भूरीणि पत्राण्यस्य) એક જાતનું ઘાસ

भूरिपत्र त्रि (,, ,,) પુષ્કળ પાંદડાવાળું

भूरिपलितदा स्त्री (भूरि पलितमिव दायति, दै+क+टाप्) એક જાતની વેળ

भूरिपुष्पा स्त्री (भूरीणि पुष्पाण्यस्या) શતપુષ્પી નામે વનસ્પતિ

भूरिप्रेमन् पु (भूरि प्रचुर प्रेमास्य) ચક્રવાક પક્ષી

भूरिप्रेमन् त्रि (भूरि प्रचुर· प्रेम यस्य) પુષ્કળ પ્રેમવાળું

भूरिफेन त्रि (भूरीणि फेनानि यस्य) પુષ્કળ ફીણવાળું

भूरिफेना स्त्री (भूरीणि फेनान्यस्या) અરીઠાનું ઝાડ, વનસ્પતિ શિક્કાકાઇ

भूरिबल त्रि. (भूरि बल यस्य) પુષ્કળ બળવાળું.

भूरिबल पु (,, ,,) ધૃતરાષ્ટ્રનો એક પુત્ર.

भूरिबला स्त्री. (भूरीणि बलानि यस्या) અતિબલા વનસ્પતિ.

भूरिमञ्जरी स्त्री (भूर्य मञ्जर्य यस्या) તુલસી

भूरिमल्ली स्त्री (भूरि बहु यथा स्यात्तथा मलति मल्+लच् गौरा ङीप्) અબષ્ઠા–ભીંડી નામે વનસ્પતિ

भूरिमाय पु (भूर्य माया यस्य) શિયાળ

भूरिमाय त्रि. (,, ,,) પુષ્કળ માયાવાળું, ઘણુ કપટી

भूरिमाया स्त्री (भूरिमाय+स्त्रियां टाप्) શિયાળ સ્ત્રી જાતિ, ઘણુ કપટ

भूरिमूल त्रि (भूरीणि मूलानि यस्य) પુષ્કળ મૂળીયાવાળું

भूरिमूलिका स्त्री (भूरीणि मूलानि यस्याः कप् टापि अत इत्व) અબષ્ઠા વનસ્પતિ, ભીંડી નામે છોડ

भूरिशस् अव्य. (भूरि+शस्) ઘણીવાર, અનેકવાર

भूरिश्रवस् त्रि (भूरि श्रवो यश यस्य) ઘણા યશવાળું

भूरिश्रवस् पु (भूरि श्रवो यज्ञादिजनितं यशो यस्य) ચન્દ્રવંશી સોમદત્તનો પુત્ર એક રાજા

भूरिशृङ्ग त्रि (भूरीणि शृङ्गाणि यस्य) ઘણા શીંગડાવાળું, ઘણા શિખરોવાળું

भूरिश्रेष्ठिक पु (भूर्य· श्रेष्ठिनो यत्र कप्) તે નામે એક શહેર

भूरिहन् त्रि (भूरीन् हन्ति, हन्+क्विप्) ઘણાઓનો નાશ કરનાર

भूरिहन् पु (,, ,,) તે નામનો એક અસુર.

भूरुण्डी स्त्री (भुव पृथिवीं रुणद्धि भुवि रोहति वा, भू+रुध् वा रुह्+क पृषो नकारडकारौ गौरा ङीप्) એક જાતનું વૃક્ષ

भूरुह पु (भुवि रोहति, रुह्+क) ઝાડ.

भूर्ज पु (ऊर्ज्+घञ्, भू ऊर्जो बल यस्य भुवि ऊर्ज्यते, भू+ऊर्ज्+अच् वा) ભોજપત્રનુ ઝાડ

भूर्जकण्टक पु એક હલકી મનુષ્ય જાતિ–પુરુષ

ભેળા કીધા, અતિવિભની ક્રવી.

मृक्षिन् पु. (मार्ष्टव्यर्थे इच्छाताच्छील्ये इनि) ચર્ચું ઝાડ, શિવનો અનુચર.

मृक्षी स्त्री (मृक्ष्+अम् मिल गुण च गौरा. ङीप्) અતિ-વિભની ક્રવી.

मृक्षिका पु. (मृक्षा. अभिषिच्य इव अन्यत्र) આભાતક-અબાડો વૃક્ષ.

मृक्षीय पु. (मोरिष) મહાદેવ.

मृक्षेरिटि पु. (मारीरिटि पृषो.) શિવનો એક અનુચર.

मृक्षेप त्रि (स्वात्मविषय) આપણને પ્રિય.

मृक्षंघा स्त्री (मृदस्य इव) એક જાતની કુંવાર, આસમ વનસ્પતિ, વાઘ કોળ.

मृज (भ्वा. आ. स. सेट् मर्जते) શૌવું, શુદ્ધ કરવું.

मृजान पु. (मृज्+शानच् वा नुक् च) શુદ્ધ કરનાર-શૌધવાનું પાત્ર-કપડું વગેરે.

मृणीप् (भ्वा आ. स. सेट् मृणीयते) ભિષ કરવો.

मृणिका स्त्री (मिरिंगिका पृषो.) પિત્રી ભ્રમરી.

मृणि स्त्री. તરસ, મોટું.

मृत त्रि (मृ+कर्मणि क्त) મરણ-પોષણ કરેલ મૃતાર આપી પેષેલ, ધારણ કરેલ.

मृत न. (मृ+भावे क्त) મરણ-પોષણ, ધારણ કરવું.

मृत पु. (मृ+क्त) મૃતાર આપું કે મજૂરી વગેરે આપી રાખેલ નોકર એક જાતનો દાસ.

मृतक त्रि. (भृतं मरणं वेतनमुपजीवति, मृत+कन्) મૃતાર લઈ કામ કરનાર નોકર કે મજૂર વગેરે.

मृतकाध्यापक पु (मृतकमध्यापयति अध्यापक) મૃતાર લઈ ભણાવનાર.

"भृतकाध्यापको यश्च भृतकाध्यापितस्तथा" मनु

मृतकाध्यापित पु (मृतक अध्यापी) મૃતાર આપી ભણનાર, મૃતાર લઈ શીખનાર.

मृति स्त्री. (निर्वेशभृत्यम्, मृ+क्तिन्) મૃતાર, પગાર, મજૂરી.

मृति स्त्री (मृ+भावे क्तिन्) મરણ-પોષણ, ધારણ.

मृतिभुज त्रि. (भृतिं वेतनं भुङ्क्ते, मृति+भुज्) મૃતારદાર નોકર, મજૂરી લઈ કામ કરનાર કુલી વગેરે.

मृत्य पु (भ्रियते, मृ+क्यप् तुक् च) દાસ, નોકર.

मृत्य त्रि. (मृ+क्यप् तुक् च) ભરણ-પોષણ કરવા લાયક, ધારણ કરવા યોગ્ય.

मृत्यता स्त्री. (मृत्यस्य भाव: तल्+टाप्) નોકરી, ચાકરપણું, દાસપણું, દાસત્વ.

मृत्यत्व न (मृत्यस्य भाव: त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मृत्यभरण न. (मृत्यस्य भरणम्) નોકર ચાકરનું પોષણ કરવું, પોષણ કરવા યોગ્યનું પોષણ.

मृत्यभर्तृ त्रि (मृत्यस्य भर्ता) પોષણ કરવા યોગ્યનું પોષણ કરનાર, નોકર ચાકરને પોષનાર.

मृत्यवात्सल्य त्रि. (भृत्ये वत्सलः, वत्स+इनि) નોકર ચાકરના પોષણ-ભરણની યુક્ત.

मृत्रिम त्रि (भरणमात्रम्, मृ+क्त्रि मप् च) ભરણ પોષણથી થયેલ.

मृमि पु. (भ्रम्+इन् पृषो वा सम्प्रसारणम्) એક જાતનો વાયુ, ભમવું ફરવું.

"भ्रमिमु स्वकमिवपरितसुरम्" इत्यादौ

भृमयाश पु. (भ्रमय इवाश्वाः यस्य) તે નામે એક ઋષિ.

मृश (दिवा. प. अक. सेट् मृश्यति) નીચે પડવું.

मृश न. (भ्रंशति प्राचुर्येण गच्छति, भ्रंश्+क) અતિ-શય, અત્યન્ત.

मृश त्रि (भृश+अस्त्यर्थे+अच) અત્યન્ત, અતિશય.

मृशापथिका स्त्री (मृशमपि पन्थानस्य यस्य म् (प्)) મણાનું ઝાડ.

मृशम् अव्य (मृश्+अम् वा) અત્યન્ત, વારંવાર, સારું.

मृशादि पु (मृश आदिर्यस्य) પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દગણ.

स-च यथा शीघ्र, चपल मन्द, पण्डित, उत्सुक, सुमनस् दुर्मनस् अभिमनस्, उन्मनस् रहस्, रोहत् रेहत् ऊर्ध्व तृपत्, शश्वत्, भ्रमत्, वेहत्, शुचिस् शुचिवर्चस् अण्डर, वर्चस् ओजस् सुरजस् अरजस् इति मृशादयः

मृपद् स्त्री. (हन्द पृषो.) એક જાતનો રોગ.

मृष त्रि (मृष्+क) ભુંજેલ, શેકેલ.

भृशयव पु (भ्रष्टा यवाः यस्य) શેકેલ જવ.

भृषान्न न. (भ्रष्ट च तद् अन्नं च) શેકેલું અનાજ.

मृदि स्त्री. (मृद्+भावे क्तिन्) શૌધવું, શુદ્ધ કરવું, ઇચ્છા.

भृगुतुङ्ग न ते नामे એક તીર્થ

भृगुनन्दन पु (भृगु नन्दयति नन्द्+ल्यु) શુક્રાચાર્ય, પરશુરામ

भृगुपति पु (भृगूणा तद्वंशीयानां पतिः) પરશુરામ.

भृगुपात पु (भृगो पात) પર્વતના શિખર ઉપરથી પડવું તે, પર્વત વગેરે ઉંચા સ્થાન ઉપરથી પડવું

भृगुपुत्र पु (भृगो पुत्र) શુક્રાચાર્ય, પરશુરામ

भृगुभव पु (भृगुणा भवति, भू+अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भृगुभवा स्त्री (भृगु+भू+अप्+टाप्) ભારંગ વનસ્પતિ

भृगुभूमि पु કોઈ એક ભાર્ગવ પુત્ર

भृगुवल्ली स्त्री (भृगुणा अधीता वल्ली) તૈત્તિરીય ઉપનિષદ્‌ની ત્રીજી વલ્લી

भृगुसुत पु (भृगो सुत.) શુક્રાચાર્ય, પરશુરામ

भृगूणांपति पु (भृगूणां भार्गववंशीयानां पति अलु० समा) પરશુરામ

भृङ्ग पु (भृ+गन् कित् नुट् च) ભમરો, ભાંગરો વનસ્પતિ, જાર–વ્યભિચારી, સોનાનું જળપાત્ર, એક જાતનો કીડો, કાકો કોવો

भृङ्गक पु (भृङ्ग इव कायति, कै+क) કાકા કોવા પક્ષી

भृङ्गज न (भृङ्ग इव जायते जन्+ड) અભ્રક, તજ, અગર ચન્દન

भृङ्गजा स्त्री (भृङ्ग इव जायते, जन्+ड+टाप्) ભારંગ વનસ્પતિ

भृङ्गपर्णिका स्त्री (भृङ्गपर्णी+स्वार्थे क+टाप् ह्रस्व) ઝીણી એલાયચી.

भृङ्गपर्णी स्त्री (भृङ्ग इव कृष्णत्वात् पर्णं यस्याः ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भृङ्गप्रिया स्त्री (भृङ्गाणां प्रिया) મોગરો–માધવી લતા

भृङ्गबन्धु पु (भृङ्गस्य बन्धु) કદમ્બનું ઝાડ

भृङ्गमूलिका स्त्री (भृङ्गस्य भृङ्गराजस्येव मूलमस्या कप् कापि अत ह्रस्वम्) એક જાતની વનસ્પતિ

भृङ्गरज पु (भृङ्गान् रजयति, रञ्ज्+अन्तर्भूतण्यर्थे अच् पृषो नलोप) ભાંગરો

भृङ्गरजस् पु (भृङ्गान् रजयति, रञ्ज्+अन्तर्भूतण्यर्थे उणा० असुन् नलोप) ભાંગરો

भृङ्गराज पु. (भृङ्ग इव राजते इति भृङ्ग+राज्+अच्) ભાંગરો, કાળો જળભાંગરો

भृङ्गराज पु (भृङ्गाणां राजा, राजन्+टच्) ભમરાનો રાજા, મોટો ભમરો, એક જાતનું પંખી, તે નામનો એક યક્ષ

भृङ्गराजाद्य न વૈદક પ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ એક તેલ

भृङ्गरिट पु (भृङ्ग इव रटति, भृङ्ग+रट्+अच् इत्व पृषो) શિવનો એક પાર્શ્વચર

भृङ्गरिटि पु (भृङ्ग इव रटति, रट्+पक्षे इन् पृषो अत इत्व) ઉપરનો અર્થ

भृङ्गरोल पु (भृङ्ग इव रौति, रु+लच्) એક જાતનો કીડો

भृङ्गवल्लभ पु (भृङ्गाणां वल्लभ प्रिय) એક જાતના કદંબનું ઝાડ, અજમો

भृङ्गवल्लभा स्त्री (भृङ्गाणां वल्लभा प्रिया) એક જાતની જામ્બુડી

भृङ्गसुहृद् पु (भृङ्गाणां सुहृद्) મોગરાનો વેલો

भृङ्गसोदर पु (भृङ्गस्य सोदर इव) ભાંગરો

भृङ्गानन्दा स्त्री (भृङ्गाणामानन्दो यस्या. भृङ्गाणां आनन्दा आनन्दकरी वा) જૂઈ

भृङ्गाभीष्ट पु (अभि+इष्+क भृङ्गाणामभीष्ट) આંબાનું ઝાડ

भृङ्गार पु (भृङ्ग इव ऋच्छति, ऋ+अच्) ભાંગરો

भृङ्गार पु (बिभर्त्ति जल, भृ+आरक् नि) સોનાનું જળપાત્ર, ઝારી

भृङ्गार न (भृङ्ग इव ऋच्छति, ऋ+अच्) લવીંગ, સોનુ

भृङ्गारि स्त्री (भृङ्गवद्वर्णं ऋच्छति, ऋ+इन्) એક વનસ્પતિ

भृङ्गारिका स्त्री (भृङ्ग+ऋ+अण् स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वं) ક્ષુદ્ર જંતુ વિશેષ–તમરું

भृङ्गारी स्त्री (भृङ्गमियर्त्ति रूपेणानुकरोति, ऋ+अण्+गौरा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भृङ्गाह्व पु (भृङ्गमाह्वयते स्पर्द्धते, आ+ह्वे+क) ભાંગરો, જીરૂં, ઝારી

भृङ्गाह्वा स्त्री (भृङ्गमाह्वयते स्पर्द्धते, आ+ह्वे+क+टाप्) એક વનસ્પતિ

भृङ्गि पु (भृ+गिक् नुट् च) શિવનો એક પાર્શ્વચર

भृङ्गिका स्त्री (भृङ्गी+स्वार्थे क+टाप् अत इत्व) ઇન્દ્ર-

मेखल्या स्त्री. (मेखला+ स्त्रियां यत्) ते नामनी એક નદિણી, તે નામની એક દેવતા.
"माहेश्वरीमेखला, मेखल्या इन्दुमती" कालिकापुराणे
मेघ त्रि. (मी+हिंसा. ए रस च) भीरु, मन्दा, मूर्ख, अज्ञानी, बुद्धि वगरनुं
मेघ पुं („ „) ते नामे એક મુનિ, વઘારૂ.
मेघक पुं. (मेघ+स्वार्थे क) बकरा, बोकडो.
मेप (भ्वा उभ. सक. सेट मेपति-ते) भय पामवो, बीवुं
मेषज न. (मेष+जन् मेषं वेपमाणं जयति जित-ड) औषध, दवा.
मेषजाङ्ग न (मेषजस्य अङ्गम्) औषधनी साथे अनुपान करवा योग्य वस्तु मध घी साकर विगेरे.
मैक्ष न. (भिक्षैव भिक्षा+अण्) भिक्षा, भिख
मैक्ष न (भिक्षाणां समूहः अण्) भिक्षानो समूह.
मैक्ष त्रि (भिक्षाया इदं भिक्षा+अण्) भिक्षार्थे फेनार–बनार.
मैक्षचरण न. (मैक्षं चरणं मैक्षस्य चरणं वा) भीख मागवी ते.
मैक्षचर्या स्त्री. (चर्+भावे क्यप्, मैक्षस्य चर्या) भीख माग़वी भीक्षा मागवी ते.
मैक्षजीविक त्रि (मैक्षेण जीविकः) भीख मांगी जीवनार
मैक्षजीविका स्त्री. (मैक्षेण जीविका) भीख मांगी जीववुं
मैक्षभुज् त्रि. (मैक्षं भुंक्ते, भुज+कर्तरि क्विप्) भीख मागी खानार
मैक्षव न. (भिक्षूणां समूहः अभिक्षा. अण्) भीखारीओनो समूह.
मैक्षव न (भिक्षाणां समूह अण्) भिक्षानो समुदाय.
मैक्षव न (भिक्षा स्वार्थे अण्) भिक्षा, भिख.
मैत्रिक त्रि (मैत्रं मित्रमर्हति ठेत्र. ठक्) एकमेक मेळवा लायक.
मैम त्रि. (भीमस्य इदमेव, भीम+अण्) भीमपाल सम्बन्धि, भीमपालनुं, शिवनुं, शिव सम्बन्धी.
मैमगव पुं. ते नामनुं એક ઋષિ.

मैमरथ पुं. (भीमरथमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्) भीमरथना अधिकारे करेल ग्रन्थ
मैमसेनि पुं. (भीमसेनस्याऽपत्यं पुमान् इञ्) भीमसेनना पुत्र.
भमसेन्य पुं. (भीमसेनस्याऽपत्यं ष्यञ्) भीमसेनने पुत्र.
मैमायन पुं (भीमस्यापत्यं युवाऽपत्य फक्) भीमसेनने युवान पुत्र
मैमी स्त्री. (भीमेनोपासिता भीमस्येयं वा, भीम+अण्+ ङीप्) भीमवाळीएकादशी, एकादशी.
मैरव पुं. (भीरोरिदं भीरु+अण्) भय, बीक.
मैरव पुं. (भीर्भयं तद्धेतु रवो यस्य स्वार्थे अण्) नाट्यप्रसिद्ध भयानक रस भैरव राग, शंकर, भैरव देव, એક नद, शिवनो એક गण, ते नामे એક नाग
मैरव त्रि (भैरव+स्वार्थे अण्) भयानक बीवडावनारुं साधन.
मैरवी स्त्री (भीरु+अण्+ङीप्) दुर्गा देवी, चामुंडानी पत्नी.
मरवीचक्र न (मैरव्याः पूजार्थं चक्रम्) भैरवी देवीनी पूजा माटे એક ચક્ર
मैपज न. (भेषजमेव स्वार्थे वा अण्) औषध, पक्षि विशेष
मैपज पुं न. (भिषजो वैद्यस्यापत्यं वा मैषज्य, तस्य छात्रः कथा. अण् वाक्येन) वैद्यना शिष्य पुत्रना विद्यार्थीओ।
मैपज्य न (भिषज कर्म मेषज+स्वार्थे वा ष्यञ्) दवा.
मैपज्य पुं (भिषजोऽपत्यं स्त्री. ण्य) वैद्यनो पुत्र.
मैपजक पुं न. (भिषजो वैद्यस्यापत्यं स्त्री. वा तस्य छात्रः कथा वा वाक्येन) भिषक्ना पुत्रना—शिष्य
मैष्मकी स्त्री. (भीष्मकस्य अपत्यं इञ्+ङीप् भीष्मकनी पुत्री रुक्मिणी
मोक्तव्य त्रि. (मुच्+कर्मणि तव्य) मोकळा करवा लायक.
मोक्तुकाम त्रि. (मोक्तुं कामयते, कम्+णिङ्+अण्) मोक्षपदने इच्छनार, त्यागने इच्छनार.
मोक्षद त्रि. (मुच–मोक्षाय ददाति ने दा) मोक्षदार,

બાગ બગીચો

भृ (क्र्या प सक सेट् भृणाति) ભુંજવુ, ભેટવુ, તિરસ્કારવુ

भेक पु (बिभेति, भी+कन् कस्य नेत्व) દેડકા, મેઘ

भेकट पु (भेक इव टलति, टल्+ट) એક જાતનુ માછલુ

भेकनि पु એક જાતનું માછલુ

भेकपर्णी स्त्री (भेक इव पर्णमस्या ङीप्) મણ્ડૂક-પર્ણી વનસ્પતિ

भेकभुज् पु (भेकं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) સર્પ, જળ-ચર પ્રાણી વિશેષ

भेकासन न તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક આસન

भेकी स्त्री (भेक+स्त्रियां ङीप्) મણ્ડુકપર્ણી વનસ્પતિ, દેડકી

भेकुरि स्त्री અપ્સરા રૂપ એક નક્ષત્ર

भेड पु (भी+ड तस्येत्वं न गुणत्व च) બકરો, ઘેટો, વહાણ, કમળનુ બી, એક ઋષિ

भेडी स्त्री (भेड+स्त्रियां जाति ङीप्) બકરી, ઘેટી

भेड्र पु (भेड+पृषो) બકરો, ઘેટો

भेड्री स्त्री (भेड्र+स्त्रियां जाति ङीप्) બકરી, ઘેટી

भेतव्य त्रि (भी+तव्यच्) બીવાલાયક, ભય પામવા યોગ્ય

"तावद् भयस्य भेतव्य यावद् भयमनागतम्"

भेत्तव्य त्रि (भिद्+तव्यच) ભાગવા યોગ્ય, ફાડવા લાયક, ચીરવા યોગ્ય, બે વિભાગ કરવા લાયક

भेत्तव्य न વિશેષ્ય

भेत्तृ त्रि (भिनत्ति, भिद्+तृच्) ભેદનાર, તોડનાર, જુદુ કરનાર, ભાગનાર, ફોડનાર

भेद पु (भिद्+घञ्) જુદુ કરવુ, ફાડવુ, ફાટફૂટ કરવી, સામ વિગેરે ઉપાયો પૈકી એક, ચીરવુ, બે વિભાગ કરવા, તફાવત, જુલાબ–રેચ, ન્યાયમત પ્રસિદ્ધ અન્યોન્યાભાવ

भेदक त्रि (भिद्+ण्वुल) રેચક, ચીરનાર, ફાડનાર, ભાગનાર, અલગ કરનાર

भेदक न વિશેષણ

भेदक पु (भिद्+ण्वुल्) એક જાતનું શાક

भेदतस् अव्य (भेद+पञ्चम्यर्थे तसिल्) ભેદથી, તફાવતથી

भेदन न. (भिद्+भावे ल्युट्) બે વિભાગ કરવા, જુદુ કરવુ, ફાડવુ, ફાટફૂટ કરવી, ચીરવુ.

भेदन न. (भिद्यतेऽनेन, भिद्+ल्युट्) હીંગ

भेदन त्रि (भेदयति, भिद्+णिच्+ल्यु) રેચક, ચીર-નાર, ફાડનાર, ભાગનાર, અલગ કરનાર

भेदन पु (भिनत्ति भूमिम्, भिद्+ल्यु) પૃથ્વી ખોદ-નાર વરાહ–ભૂંડ

भेदन पु (भिद्+णिच्+ल्यु) અમ્લવેતસ

भेदनक न (भेदन+कै+क) શાહુડે

भेदनिक न શાહુડે

भेदनीय त्रि (भिद्+कर्मणि अनीयर्) ભાગવા યોગ્ય, ફાડવા લાયક, ચીરવા લાયક, બે વિભાગ કરવા યોગ્ય

भेदनीय न વિશેષ્ય

भेदित त्रि (भिद्+णिच्+क्त) ચીરેલ, ફાડેલ, બે વિભાગ કરેલ, ભાગેલ

भेदित पु તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર

भेदिन् त्रि (भिद्+णिनि) રેચક, ચીરનાર, ફાડનાર, જુદુ કરનાર, ભાગનાર.

भेदिन् पु (,, ,,) અમ્લવેતસ

भेदुर न (भिदुर+पृषो) વજ્ર

भेद्य त्रि (भिद्+ण्यत्) ભાગવા યોગ્ય, ફાડવા લાયક, ચીરવા યોગ્ય, બે વિભાગ કરવા લાયક, ભિન્ન થવા યોગ્ય

भेद्य न (,, ,,) વિશેષ્ય.

भेन पु સૂર્ય, ચન્દ્ર, આકડાનુ ઝાડ, કપૂર

भेर पु (भी+उणा रन्) નગારૂં, નોબત ઢોલ

भेरि स्त्री (भी+क्रिन् बाहुल्यात् नि) મોટું નગારુ, ઢોલ

"रव प्रगल्भाहतभेरिसंभव" कुमारे

भेरी स्त्री (भी+क्रिन् बाहुल्यात् नि वा ङीप्) મોટું નગારૂં, નોબત, ઢોલ

भेरीस्वनमहास्वना स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

भेरुण्ड त्रि ભયાનક, ભયકર

भेरुण्ड न ગર્ભ ધારણ કરવો

भेरुण्ड पु મહાદેવ, દેવ વિશેષ

भोगीश पु. (भोगिनामीशः) ઉપરનો અર્થ.
भोगीश्वर पु. (भोगिनामीश्वरः) વાસુકિનામ શેષનાગ.
भोग्य न. (भुज्+ण्यत् कर्म) ધન, ધાન્ય.
भोग्य त्रि (भोग्यमर्हति भोग+यत्) ભોગવવાયોગ્ય વસ્તુ વિગેરે.
भोग्य पु (भुज्+ण्यत्) એક પ્રકારનો વ્યાધિ–પાન ખિલ રોગ.
भोग्या स्त्री. (भुज्+कर्मणि ण्यत्+टाप्) ભોગ કરવા યોગ્ય સ્ત્રી વેશ્યા.
भोज पु (भुज्+अच्) તે નામે એક દેશ. ધારા નગરીનો રાજા ભોજ વસુદેવથી શાન્તિદેવા સ્ત્રીમાં ઉત્પન્ન થયેલ એક પુત્ર, દ્રુહ્યુ રાજાનો એક પુત્ર.
भोजक त्रि. (भोजयति, भुज्+णिच्+ण्वुल्) જમાડનાર, ભોજન પ્રાપ્ત કરાવનાર.
भोजक त्रि. (भुज्+ण्वुल्) જમનાર, ભોજન કરનાર.
भोजकट पु. (भोजाः कटा इव) તે નામે એક દેશ.
भोजकटीय त्रि (भोजकटे भवा छ) ભોજકટ દેશમાં રહેનાર–થનાર.
भोजदेव पु (भोजो देव इव) ધારા નગરીનો રાજા ભોજ.
भोजन न (भुज्+ल्युट्) ભોજન, ખાવું, જમવું.
भोजन न (भुज्+भावे ल्युट्) ધન.
भोजन पु. વિષ્ણુ.
भोजनगर न. (भोजैरधिष्ठितं नगरम्) ભોજ દેશમાંની ધારા નગરી.
भोजनपात्र न. (भोजनस्य पात्रम्) ભોજન કરવાનું પાત્ર.
भोजनत्वर त्रि (भोजनस्य त्वरा) ખાવામાં ઉતાવળું, ભોજન કરવા માટે આતુર.
भोजनीय त्रि (भुज्+कर्मणि अनीयर्) જમવાલાયક, ખાવા લાયક.
भोजपति पु. (भोजदेशस्य पतिः) ભોજ દેશનો રાજા, કંસ રાજા.
भोजपुर न (भोजदेशस्य पुरम्) ભોજ દેશની ધારા નગરી.
भोजिन् त्रि (भुज्+कर्तरि णिनि) ભોજન કરનાર, ખાનાર, જમનાર.
भोज्य त्रि (भुज्+ण्यत् भक्ष्यार्थकत्वात् कुत्वं न) ભોજન કરવા લાયક ખાવા યોગ્ય, શ્રાદ્ધમાં પિતૃઓને તૃપ્તિ માટે આપવાનું અન્ન વગેરે.
भोज्यसम्भव पु. (भोज्यात्सम्भवति सम्+भू+अच्) ખોરાક વિગેરેથી શરીરમાં થનારી રસધાતુ.
भोट पु. ભુતાન દેશ.
भोटाङ्ग पु (भोटस्याङ्गमिवाङ्गमस्य) ભુતાન દેશ.
भोमिरी स्त्री એક જાતનું રત્ન.
भोटी स्त्री. જબરી ચાદરી.
भोरिक पु. (भा+रिक) ઉંટ.
भोस् अव्य. (भाति भा+डोस्) સંબોધન કે પ્રશ્નના અર્થમાં વપરાતો શબ્દ.
भौजीय त्रि. (भोजदेशे भवः छ) ભોજ દેશમાં રહેનાર–થનાર.
भौत पु. (भूतानि भक्तिरोऽधिकृत्य भवः अण्) દેવી પૂજારી બ્રાહ્મણ.
भौत पु (भूतानि समितो देवताऽस्य अण्) ભૂતોને કરવાના પાંચ મહાયજ્ઞો એક યજ્ઞ.
भौत त्रि. (भूतस्येदं, भूत+अण्) ભૂત સંબંધી, પ્રાણીનું પ્રાણી સંબંધી.
भौतिक त्रि (भूतानि पृथिव्यादीनि विकारत्वा वा अधिकृत्य कथानि ठक्) ભૂતના અધિકારે થયેલ, શિ-કાર વગેરેથી થયેલ ઉપદ્રવ–વ્યાધિ વગેરે.
भौतेश पु. (भूत+अण्) મહાદેવ, મોતી.
भौत्य पु. (भूतेरपत्यं वा अण्) ચૌદમો મનુ.
भौम पु (भूमेरपत्यं भूमि+अण्) નરકાસુર, મંગળગ્રહ.
भौम त्रि (भूमेरिदं भूमि+अण्) પૃથ્વીનું પૃથ્વી સંબંધી.
भौम त्रि (भूम्यामिति भूमि+अण्) પૃથ્વીમાં થનાર.
भौम पु. (भूमि+अण्) શુચિ સલિલ વનસ્પતિ, એક જાતનો પ્રકાર, અમ્બર નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય.
भौमन पु. (भूम्नोऽपत्यं अण् नलोपाभावः न टिलोपः) વિશ્વકર્મા દેવ.
भौमरत्न न (भौमं च तत् रत्नं च) પરવાળું.
भौमवार पु. (भौमस्याभिधेयो वारः) મંગળવાર.
भौमवासर पु. (भौमाभिधेयो वासरः) મંગળવાર.

ભોજન કરનાર, રક્ષણ કરનાર

भोक्तृ पु (भुज्+तृच्) વિષ્ણુ

भोक्तृता स्त्री (भोक्तुर्भाव तल्+टाप्) ભોગવનારપણું, ભોજન કરવાપણું, રક્ષકપણું

भोक्तृत्व न (भोक्तुर्भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

भोग पु (भुज्+भावकर्मादौ घञ्) સુખ દુઃખ સુખ દુઃખનો અનુભવ, ભાડું, વેશ્યા વિગેરેના ઉપભોગ બદલ તેને આપવામાં આવતુ ભાડું, સર્પનું શરીર, સર્પની ફેણ, ધન, પાળવુ તે, રક્ષણ, ભોજન, દેહ, સર્પ, માપ, રવિ વિગેરે ગ્રહનો દરેક રાશિમા રહેવાનો કાળ, પૃથ્વી વિગેરેનો ફળભોગ, એક પ્રકારનો વૈભવ, વહીવટ, ભોગવટો, ભોગવવુ તે

"भोगा मेघवितानमध्यविलसत्सौदामिनीचंचला"

वैराग्यशतके

भोगक त्रि (भोग+संज्ञायां कन्) ભોગના કાળનું, ભોગના સમયનું

भोगकर त्रि (भोग करोति, कृ+अच्) ભોગવનાર, વહીવટ કરનાર, ખાનાર

भोगगुच्छ न (भोगाय गुच्छम्) વેશ્યાને ભોગવ્યા બદલ તેને આપવામા આવતુ ભાડું

भोगगृह न (भोगार्थं गृहम्) ભોગનુ ઘર, સ્ત્રી-પુરૂષનું રતિગ્રહ

भोगदेह पु (भुज्यते सुखदुःखादिकमत्र, भुज्+आधारे घञ भोगार्थं देह) સુખદુઃખ વગેરે ભોગવવાનુ સાધન શરીર

भोगपति पु (भोगार्थं पति) રાજાનો પ્રતિનિધિ, ભોગ કરવાવાળો ધણી

भोगपाल पु (भोग भोगसाधनमश्वं पालयति पालि+अण्) ઘોડાનો રખેવાળ, ખાસદાર

भोगपिशाचिका स्त्री (भोगे पिशाचिकेव) ભુખ.

भोगपिशाची स्त्री (भोगे पिशाचीव) ભુખ

भोगप्रस्थ पु ઉત્તર દિશામા આવેલો એક દેશ

भोगभूमि स्त्री (भोगार्थैव भूमि न कर्मार्था) ત્રીસ અકર્મભૂમિના તથા છપ્પન અ તરદ્વીપ ક્ષેત્રો

भोगवत् त्रि (भोगोऽस्त्यस्य, भोग+मतुप् मस्य व) ભોગવાળુ, ભોગવનાર, ભોગી

भोगवत् पु (भोग फण कायो वा भूम्नाऽस्त्यस्य, भोग+मतुप् मस्य व) સર્પ, નાચ, ગાન

भोगवती स्त्री (भोग सर्पशरीर भूम्नाऽस्त्यस्याम्, मतुप् मस्य व ङीप्) એક નદી, પાતાલ ગ ગા, કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

भोगवर्द्धन पु (भोग वर्द्धयति, वृधु+णिच्+ल्युट्) એક દેશ

भोगवर्द्धन त्रि (,, ,,) ભોગ વધારનાર

भोगसद्मन् न (भोगार्थं सद्म) વાસગૃહ-ભોગ કરવાનુ ઘર, સ્ત્રી પુરૂષનુ રતિગ્રહ

भोगस्थान न (भोगस्य स्थानम्) ઉપરનો અર્થ

भोगायतन न (भोगस्य आयतनम्) સ્થૂલ શરીર

भोगार्ह न (भोगमर्हति, अर्ह+अण्) ધાન્ય

भोगार्ह त्रि (,, ,,) ઉપભોગને યોગ્ય, ભોગવવા લાયક વસ્તુ વિગેરે

भोगावली स्त्री (भोगानां आवली श्रेणिर्यस्या) ફણાની પંક્તિ, સ્તુતિ, સ્તુતિ કરનાર-ભાટે કરેલા વખાણ, નાગપુરી

भोगावास पु (भोगार्थं आवास) સ્ત્રી પુરૂષનુ રતિગ્રહ, ભોગ કરવાનું ઘર

भोगिक पु (भोग अश्वभोग अस्त्यस्य कर्मत्वेन ठन्) ઘોડાનો રખેવાળ, ખાસદાર

भोगिकान्त पु (भोगिनां कान्तः प्रिय) વાયુ

भोगिगन्धिका स्त्री (भोगिन सर्पस्येव गन्धो यस्याः कप् कापि अत इत्व) એક જાતનુ વૃક્ષ

भोगिन् पु (भोग फणाऽस्त्यस्य इनि) સર્પ, આશ્લેષા નક્ષત્ર, ગામનો મુખી, રાજા, હજામ.

भोगिन् त्रि (भोग+अस्त्यर्थे इनि) વ્યાવૃત્તિ કરનાર, ભોગવનાર, ભોગવાળુ

भोगिनी स्त्री (भोग+इनि+ङीप्) સાપેણ, નાગપુરી, પટરાણી સિવાયની રાણી.

भोगिभुज् पु (भोगिन सर्प भुङ्क्ते भुज्+क्विप्) મોર, ગરૂડ

भोगिराज पु (भोगिनां राजा टच् समा) શેષનાગ, વાસુકિનાગ

भोगिवल्लभ न (भोगिनां वल्लभम्) ચદન

भोगीन्द्र पु (भोगी इन्द्र इव, भोगिनां इन्द्र वा) વાસુકિનાગ, શેષનાગ

भ्रमरमारी स्त्री. (भ्रमरं मारयति मारि+अण्+उप. ङीप्) એક જાતનો વેલો.

भ्रमरविलसिता स्त्री. અગીઆર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.

भ्रमरा स्त्री. (भ्रमर+अर्शआदित्वात् अच्) એક જાતનો વેલો.

भ्रमरातिथि पु. (भ्रमर अतिथिर्यस्य) ચંપો.

भ्रमरानन्द पु. (भ्रमरान् आनन्दयति आ+नन्द्+णिच्+अण्) બોલસરી, અતિમુક્તકનો વેલો, રક્તમ્લાન વૃક્ષ.

भ्रमरालक पु. (भ्रमर इव अलति पर्याप्नोति अल्+ण्वुल्) કપાળની લટ.

भ्रमरी स्त्री. (भ्रमर+स्त्रियां जाति. ङीप्) ભમરી, જાત, પુત્ર, પત્ની નામે વનસ્પતિ.

भ्रमरेष्ट पु. (भ्रमराणामिष्टः) શ્યોનાક વૃક્ષ–અરડૂસાનું ઝાડ.

भ्रमरेष्टा स्त्री. (भ्रमराणामिष्टा) ભારંગ વનસ્પતિ, એક જાતની જાંબુડી.

भ्रमरोत्सवा स्त्री. (भ्रमराणामुत्सवो यस्यां यत्र अच्) માધવી લતા–મોગરો.

भ्रमासक्त त्रि. (भ्रमे मिथ्याज्ञाने आसक्तः) શસ્ત્રો ચળકાવનાર, તલવાર વગેરે નિમૈર શસ્ત્ર સાફ કરનાર. સરાણીઓ.

भ्रमि स्त्री. (भ्रम्+इन् ४) ભ્રમ શબ્દ જુઓ.

भ्रमित त्रि. (भ्रम+अस्त्यर्थे इनि) ભમનાર, ફરનાર.

भ्रश् (दिवा. पर. अ. सेट् भ्रश्यति) નીચે પડવું, ભ્રષ્ટ થવું.

भ्रशिमन् पु. (भृशस्य भावः अतिशय वा इमनिच्) અત્યન્તપણું, અતિશય, ઘણું.

भ्रशिष्ठ त्रि. (अतिशयेन भृशं इष्ठन्) અતિશય ઘણું, અત્યન્ત, ઘણુંજ.

भ्रशीयस् त्रि. (अतिशयेन भृशः ईयसुन्) અતિશય ઘણું, ઘણુંજ.

भ्रष्ट त्रि. (भ्रश्+क्त) નીચે પડેલ, ભ્રષ્ટ થયેલ, અધિકાર વગેરે ઉંચા સ્થાનથી નીચે પડેલ.

भ्रष्टराज्य त्रि. (भ्रष्टं राज्यं यस्य, राज्यात् भ्रष्टो वा इति वा) રાજ્ય ભ્રષ્ટ થયેલ, રાજ્ય જેનું છીનવી લીધેલું છે તે.

भ्रस्ज् (तु. उभ. स. अनिट् भृज्जति) ભૂંજવું, શેકવું.

भ्राज् (भ्वा. आत्म. अ. सेट् भ्राजते) દીપવું, પ્રકાશવું.

भ्राज न. આમરેકનો બધો ભાગ.

भ्राजक त्रि. (भ्राज्+ण्वुल्) દીપવાના સ્વભાવવાળું, પ્રકાશવાના સ્વભાવવાળું.

भ्राजक न. („ „) પિત્ત.

भ्राजथु स्त्री. (भ्राज्+अथुच्) કાન્તિ, તેજ, પ્રકાશ.

भ्राजथुमत् त्रि. (भ्राजथु+अस्त्यर्थे मतुप्) દીપ્તિવાળું, કાન્તિવાળું.

भ्राजिर पु. બૌદ્ધ ભગવાનનો દેવવિશેષ.

भ्राजिष्णु त्रि. (भ्राज्+इष्णुच्) દીપવાના સ્વભાવવાળું, પ્રકાશવાના સ્વભાવવાળું.

भ्राजिष्णु पु. વિષ્ણુ.

भ्रातुष्पुत्र पु. (भ्रातुः पुत्रः अलुक् षत्व. समा. वा) ભાઈનો દીકરો, ભત્રીજો.

भ्रात्र पु. (भ्राज्+तृन् पृषो.) ભાઈ.

भ्रातृ पु. द्वि (भ्राता च भगिनी च) ભાઈ અને બહેન.

भ्रातृक त्रि. (भ्रातुरिदं, भ्रातृ+अण्) ભાઈ સંબંધી, ભાઈનું.

भ्रातृज पु. (भ्रातुर्जातो जन्+ड) ભાઈનો પુત્ર–ભત્રીજો.

भ्रातृजा स्त्री. („ जन्+ड+टाप्) ભાઈની પુત્રી–ભત્રીજી.

भ्रातृजाया स्त्री. (भ्रातुः जाया) ભાઈની સ્ત્રી–ભોજાઈ.

भ्रातृद्वितीया स्त्री (भ्रातृमोचनार्थं द्वितीया) કાર્તિક શુદિ બીજ ભાઈબીજ.

भ्रातृपत्नी स्त्री. (भ्रातुः पत्नी) ભાઈની સ્ત્રી–ભોજાઈ.

भ्रातृवधू स्त्री. (भ्रातुः वधूः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

भ्रातृभगिनी स्त्री. (भ्राता च भगिनी च) ભાઈ અને બહેન.

भ्रातृमत् त्रि. (भ्रातृ+अस्त्यर्थे मतुप्) ભાઈવાળું.

भ्रातृवत्स त्रि. (भ्रातृवत्सलस्य भावः) ભાઈપણું

भौमिक त्रि (भूमौ तिष्ठति अधिकरोति वा ठक्) પૃથ્વી ઉપર રહેનાર, ભૂમિનો અધિકારી, પૃથ્વી ઉપર રહેલ

भौमी स्त्री (भूम्यां जाता, भूमि+अण्+स्त्रियां ङीप्) સીતા દેવી

भौरिक त्रि (भूरि स्वर्णमधिकरोति, ठक्) સોના ઉપર નો અધિકારી

भौरिकि पु (भूरिकस्यर्षेरपत्यमिञ्) ભૂરિક ઋષિનો પુત્ર

भौरिक्या स्त्री (भूरिकस्यर्षेरपत्य स्त्रियां ष्यङ्+टाप्) ભૂરિક ઋષિની પુત્રી

भौरिक्यादि पु પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક શબ્દ ગણ

स–च, भौरिकि, भौलिकि, चौपयत, चैटयत, काणेय, वाणिजक, वालिकाज्य, सैकयत, वैकयत

भौलिकि पु (भौरिकि+वा रस्य ल) ભૂલિક ઋષિનો પુત્ર

भौलिक्या स्त्री (भूरिकर्षेरपत्य ष्यङ्+टाप् रस्य ल) ભૂલિક ઋષિની પુત્રી

भौलिङ्ग पु (भूलिङ्गस्य खगभेदस्यापत्य अण्) ભૂલિંગ પક્ષીનુ બચ્ચુ–નર

भौलिङ्गी स्त्री (भौलिङ्ग+स्त्रियां ङीप्) ભૂલિંગ પક્ષીનુ બચ્ચુ–માદા

भौवादिक पु (भ्वादौ गणे पठित ठक् वात्पूर्वं ऐच्) ભ્વાદિગણનો ધાતુ

भ्यस् (भ्वा आ अ सेट् भ्यसते) ભય પામવો, બીવુ

भ्यसने अव्य ઉત્તર દિશા

भ्रंश् (दिवा आ अ सेट् भ्रंश्यते) નીચે પડવુ

भ्रंश पु (भ्रंश्+भावे घञ्) નીચે પડવુ, વ્યસન, ઉંચાઈ માથી નીચે આવવુ, અધોપાત

भ्रंशकला स्त्री હિંસા

भ्रंशकलाकृत्य अव्य (भ्रंशकला+कृ+ल्यप् तुक्) હિંસા કરીને

भ्रकुंश पु (भ्रुवा कुंशा इङ्गितज्ञापन यस्य उकारस्यात्व) નાટકમા સ્ત્રીવેશધારી નાટકીયો

भ्रकुटि पु स्त्री (भ्रुवो कुटि कौटिल्यं अत्त्व) ભમર વાંકી કરવી, ભમર ચઢાવવી

भ्रकुटी स्त्री („ „ ङीप्) ઉપરનો અર્થ

भ्रक्ष् (भ्वा उ सक सेट्, भ्रक्षति–ते) ભક્ષણ કરવુ, ખાવુ

भ्रजस् पु (भ्राजते, भ्राज्+असुन् पृषो ह्रस्व) અગ્નિ, આદિત્યરૂપ ક્ષુર

भ्रण् (भ्वा पर सक सेट् भ्रणति) શબ્દ કરવો.

भ्रन्श् (दिवा पर अ सेट् भ्रश्यति) નીચે પડવું

भ्रभङ्ग पु (भ्रुवो भङ्ग उकारस्यात्व) ભમર ભાગવી

भ्रम् (भ्वा पर अ सेट् भ्रमति) ભમવુ, ફરવું

भ्रम् (दिवा पर अ सेट् भ्रम्यति–भ्राम्यति) ઉપરનો અર્થ

भ्रम पु (भ्रम्+घञ्) ભમવુ–ફરવુ તે, મિથ્યા જ્ઞાન–ભ્રાન્તિ, પાણીને નિકળવાનુ સ્થાન, પાણીનુ ગોળાકારે ફરવુ, એક જાતની મૂર્છા

भ्रमण न. (भ्रम्+भावे ल्युट्) ભમવુ, ફરવુ તે, રખડવુ,

भ्रमणी स्त्री (भ्रम्+करणे ल्युट् ङीप्) રમત માટે ભમવુ, રમત વિશેષ

भ्रमत् त्रि (भ्रम्+शतृ) ભમતુ, ફરતુ

भ्रमत्कुटी स्त्री (भ्रमन्ती चलन्ती कुटीव) છત્રી

भ्रमर पु (भ्रम्+करन्) ભમરો, કામી પુરૂષ

भ्रमरक पु (भ्रमर इव कायति, कै+क) લલાટની ભમર

भ्रमरक पु (भ्रमर+स्वार्थे सञ्ज्ञायां वा कन्) દડો, એક પ્રકારનુ વીંધવાનુ અસ્ત્ર, ભમરો, પાણીનુ ગોળાકારે ભમવુ

भ्रमरकी स्त्री (भ्रमर+सञ्ज्ञायां कन्+ङीप्) નાની ઉદરડી

भ्रमरकीट पु (भ्रमर इव कीट) એક જાતનો કીડો.

भ्रमरच्छल्ली स्त्री એક જાતની લતા–વેલ

भ्रमरपदक न બાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ

भ्रमरप्रिय पु (भ्रमरस्य प्रिय) એક જાતના કદબનું ઝાડ, મોગરો

भ्रमरप्रिया स्त्री (भ्रमस्य प्रिया) ભમરી

भ्रमरबाधवा स्त्री (भ्रमरस्य बान्धवा) ધોળી મોટી જુઈ

भ्रूणहन् त्रि. (भ्रूणं गर्भं हन्ति हन्+क्विप्) ગર્ભહત્યા કરનાર, બાળહત્યા કરનાર.

भ्रेज् (भ्वा. आ. अ. सेट् भ्रेजते) દીપવું, પ્રકાશવું.

भ्रेष् (भ्वा. उभ. अ. सेट् भ्रेषति-ते) જવું, ચાલવું, ભય પામવો.

भ्रेष पुं. (भ्रेष्-चलने+भावे घञ्) પોતાના સ્થાનેથી ચલવું, ભ્રષ્ટ થવું.

भ्रौविक त्रि. (भ्रुव हर्, ...) ભમર સમ્બન્ધિ, ભમરનું.

भ्लक्ष् (भ्वा. उभ. अ. सेट् भ्लक्षति-ते) ભક્ષણ કરવું, ખાવું.

भ्लाश् (भ्वा. आ. अ. सेट् भ्लाशते) દીપવું, પ્રકાશવું.

भ्लाश् (दिवा. आ. अ. सेट् भ्लाश्यते) દીપવું, પ્રકાશવું.

भ्लेष् (भ्वा. उभ. अ. सेट् भ्लेषति-ते) જવું, ચાલવું, ભય પામવો.

भ्लेष पुं. (भ्लेष्+घञ्) પોતાના સ્થાનમાંથી ચલવું, ભ્રષ્ટ થવું.

म

म् વ્યંજનોમાં પચીસમો અનુનાસિક ઓષ્ઠસ્થાની વર્ણ.

म पुं. (मा+क) બ્રહ્મા, શિવ, યમ, સમય, ઝેર, વિષ્ણુ, ચન્દ્ર, પ્રસિદ્ધ ભગવાન, કપૂર.

म न. (मा+क) સમૃદ્ધિ, આબાદી.

मंख् (भ्वा. आ. अ. सेट् मंखते) શણગારવું, શોભાવવું, જવું.

मकर पुं. (मं विषं किरति, कॄ+अच्) મગરમચ્છ, મેષ વિગેરેથી દશમી મકર રાશિ.

मकर पुं. (मकिभ्यः ...) કુબેરનો એક ભંડાર.

मकरकुण्डल न. (मकराकृति कुण्डलं कर्णभूषणम्) મગરના આકારનું કુંડલ.

मकरकेतन पुं. (मकरः मत्स्यविशेषः केतने यस्य) કામદેવ.

मकरकेतु पुं. (मकरः केतौ ध्वजायां यस्य) કામદેવ.

मकरध्वज पुं. (मकरः मत्स्यविशेषो ध्वजो यस्य) કામદેવ.

मकरन्द पुं. (मकरमपि ... द्यति ...) પુષ્પનો રસ, ભીમસેન.

मकरन्द न. (... दो+क पृषो. ह्रस्व) કમળનો કેસરો.

मकरन्दवत् त्रि. (मकरन्द+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પુષ્પના રસવાળું.

मकरन्दवती स्त्री. (मकरन्द+मतुप्. मस्य वः ङीप्) પાટલા નામે વનસ્પતિ.

मकरन्दिका स्त्री. ઓગણીસ અક્ષરના પાદવાળો એક છંદ.

मकरव्यूह पुं. (मकर इव व्यूहः) મગરના આકારે સૈન્યની ગોઠવણી.

मकरसंक्रान्ति स्त्री. (मकरे राशौ सूर्यस्य संक्रान्तिः) મકર રાશિમાં સૂર્યનું ગમન, મકર રાશિના સૂર્ય થવાનો દિવસ.

मकराकर पुं. (मकराणामाकरः) સમુદ્ર.

मकराकार पुं. (मकरस्येवाकारः यस्य ...) એક જાતનું કરંજ વૃક્ષ.

मकराक्ष पुं. (मकरस्य अक्षिणी इव अक्षिणी यस्य) રાવણના પક્ષમાં રહેનાર એ નામનો એક રાક્ષસ.

मकराङ्क पुं. (मकरस्तदाकारोऽङ्कश्चिह्नं यस्य) કામદેવ, એ નામનો એક મનુ.

मकराङ्क पुं. (मकरः अङ्के यस्य) સમુદ્ર.

मकरालय पुं. (मकराणामालयः) સમુદ્ર.

मकरावास पुं. (मकराणामावासः) સમુદ્ર.

मकराश्व पुं. વરુણદેવ.

भ्रातृव्य पु (भ्रातु पुत्रः, भ्रातृ+व्यत्) ભાઈનો પુત્ર, શત્રુ
भ्रातृश्वशुर पु (भ्राता पतिभ्राता श्वशुर इव पूज्यत्वात्) પતિનો મોટો ભાઈ–જેઠ
भ्रात्र त्रि (भ्रातुरिदं शिवा अण्) ભાઈનું, ભાઈ સંબન્ધી
भ्रात्रीय पु (भ्रातुरपत्य छ) ભાઈનો પુત્ર, ભત્રીજો
भ्रात्रीया स्त्री (भ्रात्रीय+स्त्रिया टाप्) ભાઈની પુત્રી, ભત્રીજી
भ्रान्त न (भ्रम्+भावे क्त) ભમવું, ભટકવું, ફરવું
भ्रान्त पु (भ्रम्+क्त) ગાંડોહાથી, ધતુરો
भ्रान्त त्रि (भ्रम्+कर्त्तरि क्त) ભમી ગયેલ, મિથ્યા જ્ઞાનવાળુ, ભ્રાન્તિવાળુ, ભમતું, ફરતું
भ्रान्ति स्त्री (भ्रम्+भावे क्तिन्) ભમવું, ફરવું, મિથ્યાજ્ઞાન
भ्रान्तिमत् त्रि (भ्रान्ति+अस्त्यर्थे मतुप्) ભ્રાન્તિવાળુ, મિથ્યાજ્ઞાનવાળુ
भ्रान्तिमत् पु તે નામે એક અર્થાલંકાર
भ्रान्तिहर त्रि (भ्रान्तिं हरति, हृ+ट) ભ્રાન્તિ દૂર કરનાર
भ्रान्तिहर पु (भ्रान्तिं हरति, हृ+ट) મંત્રી, પ્રધાન
भ्राम त्रि (भ्रम्+ज्वला कर्त्तरि ण) ભ્રાન્તિવાળુ, ભમતું, ફરતું
भ्रामक त्रि (भ्रामयति, भ्रम्+णिच्+ण्वुल्) ભ્રમજનક, ભમાવનાર, ધૂતારૂ
भ्रामक पु (भ्रामयति भ्रमं जनयति, भ्रम्+णिच्+ण्वुल्) લોહચુંબક, સૂર્યકાન્તમણિ, સૂર્યફૂલનું ઝાડ, શિયાળ.
भ्रामकी स्त्री (भ्रामक+स्त्रियां जाति ङीष्) શિયાળ–માદા
भ्रामर न (भ्रमरेण संभृत सम्पादित अण्) મધ.
भ्रामर त्रि (भ्रमरस्य इदं, भ्रमर+अण्) ભમરાનું, ભમરા સંબન્ધિ
भ्रामर पु (भ्रमर+अण्) લોહચુમ્બક, વાઈનો રોગ अपस्मार
भ्रामरिन् त्रि (भ्रामर भ्रमरस्येव घूर्णनवत्वात् रूपमस्य इनि) વાઈના રોગવાળું.
भ्रामरी स्त्री (भ्रमरस्याय, भ्रामरो भ्रमरवद्वर्णोऽस्त्या अच्+ङीप्) દેવીની એક મૂર્તિ
भ्राश (भ्वा आ अक सेट् भ्राशते) દીપવું, પ્રકાશવું.
भ्राष्ट्र पु (भ्रस्ज्+करणे ष्ट्रन्) લડાઈ, તવી, કડાયુ
भ्राष्ट्र त्रि (भ्राष्ट्रे संस्कृत अण्) કડાઈ–તવીમાં ભુંજેલ–સેકેલ.
भ्राष्ट्रकि पु ગોત્રપ્રવર્તક એક ઋષિ
भ्राष्ट्रिवतिन् पु ઉપરનો અર્થ
भ्रास् (भ्वा आ अ सेट् भ्रासते) દીપવું, પ્રકાશવું
भ्रास् (दिवा आ अ सेट् भ्रास्यते) દીપવું, પ્રકાશવું
भ्री (क्र्या प अनिट् भ्रीणाति) ભય પામવું અ ભરણપોષણ કરવું સક
भ्रुकुंश पु (भ्रुवा कुंशा इङ्गितज्ञापनं यस्य वा ह्रस्व) નાટકમાં સ્ત્રી વેશધારી નાટકીયો
भ्रुकुटि पु, (भ्रुव कुटि. कौटिल्यम् ह्रस्व) ભમર વાંકી કરવી, ભમર ચઢાવવી
भ्रुकुटी स्त्री (भ्रुकुटि+स्त्रिया ङीप्) भ्रकुटि શબ્દ જુઓ.
भ्रुड् (तुदा प सेट् भ्रुडति) ઢાંકવું, સ એકઠું થવું અ
भ्रू स्त्री (भ्राम्यति नेत्रोपरि, भ्रम्+डू) ભમર
भ्रूकुंश पु (भ्रुवा कुंशा इङ्गितज्ञापनं यस्य) નાટકમાં સ્ત્રી વેશધારી નાટકીયો
भ्रूकुटि पु (भ्रुव कुटि कौटिल्यम्) भ्रकुटि શબ્દ જુઓ
भ्रूकुटी स्त्री (भ्रुव कुटी कौटिल्यम्) भ्रकुटि શબ્દ જુઓ
भ्रूक्षेप पु (भ्रुव क्षेप) ભમર વાંકી કરવી–ચઢાવવી, સંકેત જણાવવા માટે ભમરને ચઢાવવી
भ्रूजाह न (भ्रुवो मूलम् जाहच्) ભમરનું મૂળ
भ्रूण् (चु आ स सेट् भ्रूणयते) આશા રાખવી, વિશેષ શંકા કરવી
भ्रूण पु (भ्रूण्+घञ्) સ્ત્રીઓનો ગર્ભ, બાળક
भ्रूणघ्न त्रि (भ्रूणं गर्भं हन्ति, हन्+टक्) ગર્ભહત્યા કરનાર, બાળહત્યા કરનાર
भ्रूभङ्ग पु (भ्रुवो भङ्ग) ક્રોધ વિગેરે જણાવવા માટે ભમર ચઢાવવી,
भ्रूणहत्या स्त्री (हन्+भावे क्यप्+टाप्, भ्रूणस्य हत्या) ગર્ભહત્યા, બાળહત્યા

मघव देशमां उत्पन्न थनार.
मघापोसूमवा स्त्री. (मघावेशे प्रसूमेन सूयतिति, मघा+सू+अप्+टाप) पीपर.
मघाम्मू (कम्बू च च छेद मघन्ति) थोडाक थीडुं
मघम्मू पु. (मम कर्म वहाति मघम पूर्वो मुम् च) आलस्यपणानो पथ करनार कुसीविद् सुभो.
मगध पु. मोग प्रमतक ओक ऋषि.
मग्न त्रि. (मस्ज्+क्त) डूबेल, मरहुल.
मंघ् (भ्वा. आ. सेट् मंघते) शृंगार धोववो अ निन्दा करवी, आरंभ करवो ए.
मंघ् (भ्वा. प. स. सेट् मघति) शणगारवुं
मघ पु. (मघि+अच् पृषो.) ते नामे ओक भेद, ओक देश.
मघ पु (मघ्+अच्) ओक जातनुं फूल.
मघवत् पु. (मघ्+कनिन् नि वत्व वा वालुक्म्यास "मघवा बहुलम्" पा. वा तृन्) इन्द्र, घुवड.
मघवती स्त्री (मघवत्+ङीप्) इन्द्राणी.
मघवन् पु. (महते पूज्यते, मह्–पूजायाम्+कनिन् हस्व च बहुलकात्) इन्द्र घुवड.
मघा स्त्री. (मघ्+अच् टाप्) ते नामे ओक नक्षत्र, ओक औषध.
मघापोवशी स्त्री (मघावरेण पूज्या पवारीणी) आरस्य वा तेरस.
मघास् पु. (मघाकर्षणमपि याति, मघा+णिनि) शुक्र ग्रह.
मघी स्त्री. (मघासम्बन्धसुरूपेणापरस्य अस् गौरा ङीप्) आकाशमां थतुं धान्य.
मघोनी स्त्री (मघोना पत्नी, मघवन्+ङीप् वकारस्य उत्व.) इन्द्राणी.
मङ्कणक पु. ओक ऋषि, ओक यक्ष.
मङ्कि पु. (मकि+इन्) ते नामे ओक ऋषि.
मङ्किल पु (मकि+इलच्) दावानल.
मङ्कु त्रि. (मकि+कु) चालतुं, चलित.
मङ्कुर पु. (मकि+उरच्) दर्पण, आरसी.
मङ्कुषक न (मङ्क्+उषक) बांसनुं वाजिन्त्र.
मङ्क्षु अव्य (मकि+सुन् पृषो बाहु षत्वम्) शी- घ्रता, उतावळ, जल्दी.
मङ्क्षुण न (मङ्क्षुण–पृषो.) बाणनो नाश करवानुं यन्त्र.
मङ्ग पु. (मगि+अच् इत्यमरटीका) नोकानुं मस्तक.
मङ्गल पु (मगि+अलच्) मंगल ग्रह, अभिलषित अर्थनी सिद्धि, प्रशस्त भयकाम चार थाली ते, विष्णु, अग्नि.
मङ्गल न (मङ्गति हितार्थं सर्पति मङ्गति दूरमनेन स्मात् वा मगि+अलच्) कल्याण, शुभ, ओक आ- भरण.
मङ्गल त्रि (मगि+अलच्) श्रेष्ठ उत्तम, पवित्र, शुभकारक अ मनमानतुं मनकल्पित.
मङ्गलचण्डिका स्त्री. (मङ्गल चण्डी चण्डिका च) ते नामे ओक देवी
मङ्गलचण्डी स्त्री. (मङ्गले चण्डी दक्षा) ते नामे ओक देवी.
मङ्गलच्छाया स्त्री. (मङ्गलं छादयति, छद्+णिच्+टाप्) पीपरनुं झाड.
मङ्गलच्छाय पु (मङ्गल मङ्गलस्य छाया यस्य सः) वडनुं झाड.
मङ्गलपाठ पु. (मङ्गलार्थं पाठः) मांगलिक पाठ.
मङ्गलपाठक त्रि (मङ्गलार्थं स्तुतिं पठति पठ्+ण्वुल्) स्तुतिपाठक भाट, बन्दिजन विगेरे.
मङ्गलप्रद त्रि. (मङ्गलं प्रददाति, प्र+दा+क) मङ्गल- दाता–मङ्गल आपनार, शुभ, मांगलिक.
मङ्गलप्रदा स्त्री. (प्र+दा+क+टाप्) हळदर, भीलडीनुं झाड.
मङ्गलसूत्र न. (मङ्गलसूत्रं सूत्रम्) विवाहना वखते कन्याना कण्ठमां नखातुं सूतर, सौभाग्य सूचक सूत्र.
मङ्गला स्त्री. (मङ्गलमस्त्यस्याः मङ्गल+अच्+टाप्) दुर्गा देवी गौरी, उमा, पतिव्रता, ओक जातनुं करंज झाड, श्रेयांसनी माता, अनन्तजीतनी माता, ज्योतिष प्रसिद्ध ओक योगिनी दशा, शतपुष्पा औषधि, इति नामे लता.
मङ्गलागुरु न. (मङ्गलं च तत् अगुरु च) ओक जातनुं अगर.

मकरासन न पूजाना અગ३૫ આસન.
मकरिन् पु (मकरोऽस्यास्ति मकर+इन्) સમુદ્ર.
मकरी स्त्री (मकर+स्त्रियां जाति ङीप्) મગર-માદા
मकरीप्रस्थ पु (मकर्या उपलक्षित प्रस्थ) મગરીથી સબન્ધ પામેલ શિખર
मकण्डु पु તે નામે એક ૠષિ
मकार पु (म+स्वरूपे कार) મકાર વ્યંજન, મદ્ય-મત્સ્ય-માસ-મૈથુન અને મુદ્રા એ પાચ મકાર પૈકી પ્રત્યેક
मकुट न (मकि-भूषणे+उट पृषो) મુકુટ.
मकुति स्त्री (मकि-उति पृषो) શૂદ્ર ઉપર રાજાનું શાસન
मकुर पु (मकि+उरच् पृषो) દર્પણ, આરસી, બોરસલીનું ઝાડ, કુભારનો ચાક ફેરવવાનો દડો, ફૂલની કળી
मकुल पु (मकि+उलच् पृषो) ફૂલની કળી, બોરસલી વૃક્ષ
मकुष्टक पु (मकि-भूषायां+उ पृषो मकुं भूषां स्तकति प्रतिहन्ति स्तक्+अच् सुपा पत्व) જગલી મધ
मकुष्ठ पु (मीयते, मा+ड, कुत्सित तिष्ठति स्था+क-पत्व, मश्चासौ कुष्ठश्च) એક જાતનું અનાજ
मकुष्ठ त्रि (,, ,,) ધીમે ચાલનાર, આગ્તે જનાર
मकुष्ठक पु (मकुष्ठ+स्वार्थे क) જગલી મગ
मकूलक पु (मकि+कलच् पृषो संज्ञायां कन्) દતીવૃક્ષ मुकुल જુઓ
मकेरुक पु (मकेरु+कन्) એક જાતનો કૃમિરોગ
मक्क् (भ्वा आ स सेट् मक्कते) જવુ
मक्कल्ल पु (मक्कं गमन आत्यन्तिकगतिं मरण लाति आदत्ते योजयति, ला+क पृषो लकारागमे साधु) એક જાતનો શળનો રોગ
मक्कूल न (मक्क्+ऊलच्) શિલાજીત
मक्कोल पु (मक्क्+या ओल) ખડી, ચોક
मक्ष (भ्वा प अ सेट् मक्षति) રોકવુ, એકઠા થવુ, કોપ કરવો, ભરવુ, મિશ્ર કરવુ
मक्ष पु (मक्ष्+अच्) પોતાની ભૂલ ઢાકવી, ઢોગ પાખડ
मक्षवीर्य पु (मक्ष सहत वीर्य्यं यस्मात्) ચારોળીનું ઝાડ

मक्षिका स्त्री (मश्+सिकन्+टाप्) માખી
मक्षिकानिकर पु (मक्षिकाणां निकर) માખીઓનો સમૂહ
मक्षिकामल न (मक्षिकाणां मलम्) મીણ
मक्षीका स्त्री (मक्षिका पृषो दीर्घ) માખી
मक्षु न (मश्+उन्) જલદી, એકદમ
मक्षु त्रि (मश्+उन्) ઉતાવળે જનાર
मख् (भ्वा प स सेट् मखति) જવુ, ખમવુ
मङ्ख् (भ्वा प स सेट् इदित् मङ्खति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मख पु (मख्+संज्ञायां घ) યજ્ઞ
मखत्रातृ पु (मखं त्रायते रक्षति, त्रै+तृच्) રામચન્દ્ર, યજ્ઞનો રક્ષક રાજા
मखद्विष् पु (मखाय द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) રાક્ષસ
मखद्विष् त्रि (मखाय द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) યજ્ઞનો દ્વેષ કરનાર
मखप्रभू स्त्री (मखे प्रभवति, प्र+भू क्विप्) સોમલતા
मखवह्नि पु (मखस्य वह्नि) યજ્ઞનો અગ્નિ
मखाग्नि पु (मखस्य अग्नि) યજ્ઞનો અગ્નિ
मखान्न न (मखे तत्काले भोज्य मखस्य वाऽन्नम्) એક જાતનું ફળ, યજ્ઞનું અન્ન
मखासुहृद् पु (मखस्य असुहृद्) મહાદેવ
मग् (भ्वा प स सेट् मगति) જવુ, ગમન કરવુ.
मगण पु છન્દ શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ મગણ
मगध पु (मङ्गयतेऽधोगम्यतऽनेन, मगि+क पृषो मगं दोष पाप वा दधाति, धा+क) તે નામનો દેશ, ભાટ, ચારણ
मगध पु ब મગધ દેશના લોકો
मगधा स्त्री (मगध उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्या अच्+टाप्) પીપર
मगधीय त्रि (मगधे भव छ) મગધ દેશમા હોનાર -થનાર
मगधीय त्रि (मगधस्येद, मगध+छ) મગધ દેશનું, મગધ દેશ સમ્બન્ધી
मगधेश्वर पु (मगधस्य ईश्वर) જરાસધ, મગધ દેશનો રાજા
मगधोद्भव त्रि (मगधदेशे उद्भवति, उद्+भू+अच्)

मञ्जूषा स्त्री (मस्ज्+ऊषन्+टाप्) पेटी, दागीना-घरेणां मुकवानी पेटी.

मज्मन् न. (मस्ज्+मनिन् सुक्) बल, पराक्रम.

मञ्च् (भ्वा. प. स. सेट् मञ्चति) ऊंचुं, गमन करवुं

मञ्च पु. (मचि–उच्छ्राये+घञ्) मांचो–खाटलो, वांसनुं बनावेलुं ऊंचुं आसन, ऊंचो मंडप.

मञ्चक पु. (मञ्च+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ

मञ्चकस्थायिन् पु. (मञ्चके तिष्ठति, स्था+णिनि) मांकड.

मञ्चकस्थायिन् त्रि. („) मांचा-खाटला उपर रहेनार–बेसनार.

मञ्चकाश्रय पु. (मञ्चके आश्रयो यस्य) मांकड.

मञ्चमण्डप पु. (मञ्च इव मण्डपः) खेतरमां धान्य वगेरेनी रक्षा माटे मचिया–माळो.

मञ्ज् (चु. उभ. स. सेट् मञ्जयति–ते) मांजवुं, साफ करवुं, स्वच्छ करवो.

मञ्जर न. (मञ्ज शब्दे शोभने, मञ्ज्+अरन्) तिलक वृक्ष, मोती, आंबानो मोहोर, नेतर.

मञ्जरि स्त्री (मञ्जु मञ्जुली भवन्ति यत्र, वा. ङीप्) आ ना, आंबानो मोहोर, मोती, नेतर, तिलक वृक्ष, तुलसी.

मञ्जरित त्रि. (मञ्जर+तारका. इतच्) मांजरवाळुं थयेल, मोरवाळुं.

मञ्जरी स्त्री. (मञ्जरि+कृदिकारात् ङीष्) मांजर–आंबानो मोहोर, मोती, नेतर, तिलकवृक्ष, तुलसी

मञ्जरीनम्र पु. (मञ्जर्या नम्रत्वमस्य अस्ति) नेतर.

मञ्जरीपिञ्जरित त्रि. (मञ्जर्या पिञ्जरितः) मांजरथी पींगळुं थयेल, मोतीथी सुशोभित करेल.

मञ्जा स्त्री. (मञ्जि+अच्+टाप्) मांजर, मोहोर, बकरी.

मञ्जि स्त्री. (मञ्जि+इन्) मांजर, मोहोर.

मञ्जिका स्त्री. (मञ्जयति मञ्ज्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) वेश्या.

मञ्जिफला स्त्री (मञ्जिः मञ्जरी फले यस्याः) केळ.

मञ्जिष्ठा स्त्री. (अतिशयेन मञ्जीमती इष्ठन् मञ्जुते शोभ यत्) मजीठ.

मञ्जिष्ठामेह पु. (मञ्जिष्ठावर्णो मेहः) मेह नामनो प्रमेह.

मञ्जिष्ठाराग पु. (मञ्जिष्ठेव अविनाशित्वा रागः) गाढ प्रेम, मजीठनो रंग.

मञ्जी स्त्री (मञ्जयति शोभते, मञ्जि+इन्+ङीप्) मांजर, मोहोर.

मञ्जीर न. (मञ्ज् शब्दे+ईरन्) झांझर, पगमां पहेरवानो दागीनो.

मञ्जीर पु. (मञ्ज्+ईरन्) दही वलोववानी गोळीने जेने बांधे ते थांभलो.

मञ्जीरक पु. (मञ्जीर इव कायति शब्दायते, कै+क) पगना दागीनाना जेवा अवाजवाळुं

मञ्जु त्रि. (मञ्ज+उन्) मनोहर, सुंदर, खुबसुरत.

मञ्जुकेशिन् पु. (मञ्जवो मनोहरा केशा यस्य सन्ति) श्रीकृष्ण.

मञ्जुकेशिन् त्रि. (मञ्जवः मनोहरा केशा यस्य सन्ति) सुंदर केशवाळुं

मञ्जुगमन त्रि. (मञ्जु मनोहरं गमनं यस्य) सुंदर गतिवाळुं

मञ्जुगमना स्त्री (मञ्जु मनोहरं गमनं यस्याः) हंसणी.

मञ्जुघोष पु. (मञ्जु मनोहरो घोषो यस्य) एक प्रकारना बौद्ध संप्रदाय में जैन तीर्थंकर, तन्त्रमां प्रसिद्ध उपासना करवा योग्य एक देव.

मञ्जुघोष त्रि. (मञ्जु मनोहरो घोषो यस्य) सुंदर अवाजवाळुं

मञ्जुनाद पु (मञ्जुर्नादो यस्य) मनोहर अवाज

मञ्जुनाशी स्त्री. पार्वती, दुर्गा, इन्द्राणी, सुंदर स्त्री.

मञ्जुपाठक पु. (मञ्जु पठति, पठ्+ण्वुल्) पोपट पक्षी.

मञ्जुपाठक त्रि („ „) सुंदर बोलनार, मनोहर पाठ करनार.

मञ्जुप्राणनी स्त्री (मञ्जुप्राण+णिनि णत्वं ङीप्) जेनो अविनाशी, मैना.

मञ्जुप्राण पु (मञ्जु प्राणो यस्य) ब्रह्मा.

मञ्जुभद्र पु. (मञ्जु भद्रं यस्मात्) एक जैन तीर्थंकर.

मञ्जुभाषिन् त्रि. (मञ्जु भाषते, भाष्+णिनि) प्रिय बोलनार सुंदर बोलनार.

मञ्जुभाषिणी स्त्री. (मञ्जुभाषिन्+ङीप्) तेर अक्षरना चरणवाळो एक छन्द

मङ्गलागुरु पु. હિમાલય

मङ्गलाचरण न (मङ्गलार्थं आचरणम्) ગ્રન્થ વિગેરે શુભ કાર્યની શરૂઆતમા ઇશ્વર વિગેરેની સ્તુતિ કરાય છે તે, માગલિક શુભ કર્મનું આચરણવિગેરે

मङ्गलापतिन् पु (मगलावइ जै प्रा.) સૌમનસ પર્વતનું એક શિખર

मङ्गलारम्भ पु (मगले आरम्भो यस्य) ગણપતિ, વિનાયક

मङ्गलावतीकूट पु (मंगलावतीकूड जै प्रा) સૌમનસ વખારા પર્વતના સાત શિખરમાનું ત્રીજુ શિખર

मङ्गलावर्त पु (मगलावत्त जै प्रा) નલિન કૂટ પર્વતની પૂર્વે અને પકાવતી નદીની પશ્ચિમે બન્નેની વચ્ચેનો ક્ષેત્ર વિભાગ, મહાવિદેહાન્તર્ગત એક વિજય, એ નામનુ પાચમા દેવલોકનુ એક વિમાન, દેવવિશેષ

मङ्गलावर्त्तकूट पु (मङ्गलावत्तकूड जै प्रा) નલીનકૂટ વખારા પર્વતના ચાર શિખરમાનું ચોથુ શિખર.

मङ्गलाष्टक न (मङ्गलार्थं अष्टकम्) વિવાહ વિગેરેમા ભણવાના માગલિક આઠ શ્લોકસમૂહ

मङ्गल्य न (मङ्गलाय हितं यत्) ચદન, માગલિક, સોનુ, દહી, સિન્દૂર.

मङ्गल्य पु (,, ,) પીપળો, બીલી, જૂઈ, મસૂર, કોઠનું ઝાડ, નાળીએર, અરીઠાનું ઝાડ, ત્રાયમાણા ઔષધિ

मङ्गल्य त्रि (मङ्गलाय हित., मगल+यत्) મગળકારક, માગલિક, સુદર

मङ्गल्यक पु (मङ्गलस्य मङ्गलग्रहस्य प्रिय यत्+स्वार्थे कन्) મસૂર

मङ्गल्यकुसुमा स्त्री (मङ्गल्य कुसुम यस्या) શતપુષ્પી વનસ્પતિ, સુવા અથવા વરિયાળી

मङ्गल्यनामधेया स्त्री (मंगल्य नामधेय यस्या) વનસ્પતિ જીવન્તી

मङ्गल्या स्त्री (मङ्गलाय हिता, यत्+टाप्) એક જાતનું અગર, રોચના, અવાક્પુષ્પી, ખીજડી, ધોળી વજ, કાગ, માષપર્ણી વનસ્પતિ, શતપુષ્પી વનસ્પતિ, જીવન્તી ઔષધિ, રુદ્ધિ નામની ઔષધિ, હળદર, શ્રી, દુર્ગા દેવી

मङ्गिनी स्त्री (मङ्गी नौकाशिरोऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) નૌકા, હોડી

मङ्गी स्त्री (मगी जै प्रा) ષડ્જ ગ્રામની પ્રથમ મૂર્ચ્છના

मङ्गु पु (मगु जै प्रा) બગલો, રણકાગડો, આર્ય મગુ નામના જૈન આચાર્ય

मङ्कुष તે નામનો એક રાજા

मञ्च् (भ्वा आ. सेट् मञ्चते) ઉંચું કરવુ, ધારણ કરવુ, પૂજા કરવી સ, દીપવુ, પ્રકાશવુ અ

मच् (भ्वा आ अक सेट् मचते) દભ કરવો, શઠતા કરવી

मचक्रुक न. કુરુક્ષેત્રમા આવેલું એક તીર્થ

मचाचका स्त्री (चर्च्–धात्वर्थनिर्देशे ण्वुल्, मस्य शम्भोरिव चर्चिका ध्यानम्) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ

मच्छ पु (माद्यति, मद्+क्विप् तथा सन् शेते, शी+ड) માછલું

मच्छी स्त्री (मच्छ+स्त्रियां जाति. ङीष्) માછલી.

मजिर पु તે નામનો એક રૂષિ

मज्जकृत् न (मज्जान करोति, कृ+क्विप् तुक् च) હાડકુ

मज्जत् त्रि (मस्ज्+शतृ) ડૂબતું, બૂડતું

मज्जन् पु (मस्ज्+कनिन्) મજ્જા–ચરબી, વૃક્ષ વિગેરેનો સારાશ

मज्जन न (,, +भावे ल्युट्) સ્નાન–નહાવુ તે, ડુબવું, કાર્તિક સ્વામીનો એક અનુચર ગણ

मज्जना स्त्री (मस्ज्+कर्तरि ल्यु+टाप्) મજ્જા–ચરબી

मज्जसमुद्भव पु, (मज्ज्ञ समुद्भवति, सम्+उद्+भू+अच्) વીર્ય, પારો

मज्जा स्त्री (मस्ज्+अच्+टाप्) મજ્જા–ચરબી, વૃક્ષ વિગેરેનો સારાશ

मज्जाज न (मज्जातो जायते, जन्+ड) એક જાતનો ગુગ્ગળ, વીર્ય, પારો

मज्जारजस् न (मज्जाया रज) વિષ્ટા, ગુગ્ગળ

मज्जारस पु (मज्जाया रस परिपाक) વીર્ય, પારો.

मज्जासार न (मज्जायां सारोऽस्य) જાયફળ

मणिकृत् पु (मणिमयं भूषणं करोति, मणि+कृ क्विप्) मणिओना दागीना बनावनार झवेरी.
मणिकेतु पु. એક પ્રકારનો કેતુ.
मणिखनि पु (मणीनां खनिः) મણિની ખાણ.
मणिगणनिकर पु ૫૨ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.
मणिग्रीव पु (मणयः ग्रीवायामस्य) તે નામનો કુબેરનો એક પુત્ર.
मणिच्छिद्रा स्त्री. (मणेरिव छिद्रमस्याः) મેદા નામે ઔષધિ, ઋષભ ઔષધિ.
मणितटा स्त्री. (मणिप्रचुरं तटमस्याः) તે નામે એક નદી.
मणित न (मण्+क्त) રતિકાલે જેનો નહિ સમજાય તેવો અવ્યક્ત અવાજ "सीत्कृतानि मणितं करुणोक्तिः" माघः
मणितारक पु. (मणिरिव तारकास्य) સારસ પક્ષી.
मणितारकी स्त्री. (मणितारक+स्त्रियां जातौ ङीष्) સારસ પક્ષિણી.
मणितुण्डक पु (मणिरिव तुण्डमस्य) એક જાતનું પક્ષી.
मणिद्वीप पु. (मणिमयः मणिप्रचुरो वा द्वीपः) ક્ષીર સમુદ્રની મધ્યે આવેલો એક બેટ.
मणिधनुष् न. (मणिभिर्धनुः) ઇન્દ્ર ધનુષ.
मणिनाग पु. તે નામે એક નાગ.
मणिपर्वत पु (मणिप्रचुरः पर्वतः) તે નામે એક પર્વત.
मणिपाल त्रि (मणीन् पालयति, मणि+पालि+अण्) મણિનું રક્ષણ કરનારના ધનનું
मणिपालि त्रि. (मणि पालयति पालि+अच्) મણિનું રક્ષણ કરનાર
मणिपीठिका स्त्री. (मणिप्रचुरा पीठिका) મણિજડિત બેસવાનો ઓટલો, મણિમય આસન.
मणिपुच्छी स्त्री. (मणिरिव पुच्छं यस्याः स्त्रियां ङीष्) મણિ જેવાં પુચ્છવાળી.
मणिपुष्पक पु. (मणिपुष्पं पुष्पमिव यस्य, कैप्) પાંડવ સહદેવનો શંખ.
मणिपुर न (मणिप्रचुरं पुरं नगरम्) પૂર્વમાં આવેલો એક દેશ.
मणिपूर न. ૭ ચક્રમાંનું નાભિ સમીપ આવેલું એક ચક્રનું પદ્મ.
मणिबन्ध पु. (मणिर्बध्यतेऽत्र बन्ध्+आधारे घञ्) કાંડું અને હાથની વચ્ચેનો સંધિ એક ભાગ.
मणिबीज पु. (मणिरिव बीजमस्य) દાડમનું ઝાડ.
मणिभद्र पु (मणिभिर्भद्रमस्य) તે નામનો એક યક્ષ, જિનનો પૂર્વ યક્ષ.
मणिभूमि स्त्री (मणिप्रचुरा भूमिः) મણિઓની ખાણ.
मणिमञ्जरी स्त्री ઓગણીસ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.
मणिमण्डप पु. (मणिमयः मणिप्रचुरो वा मण्डपः) મણિજડિત મંડપ, તત્ર પ્રસિદ્ધ એક દેવી પીઠ સ્થાન.
मणिमत् त्रि (मणि+अस्त्यर्थे मतुप्) મણિઓવાળું.
मणिमत् पु. (मणिरस्त्यस्य मतुप्) તે નામનો એક યક્ષ, કાશ્યપનો એક રાજા, તે નામે એક નાગ, એક રાક્ષસ, એક દૈત્ય, પશ્ચિમમાં એક દેશ.
मणिमध्य न ૯ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.
मणिमन्थ न. (मणिरिव मथ्यते, मन्थ्+कर्मणि घञ्) સિન્ધવ—સિન્ધાલૂણ.
मणिमन्दिर न (मणिमयम् मन्दिरम्) મોતીનું ઘર.
मणिमाला स्त्री. (मणीनाम् माला) બાર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ, મણિનો હાર, દંતક્ષત, લક્ષ્મી, દીપ્તિ, કાંતિ.
मणिरत्न न. (मणेरिव रत्नो यत्नोऽस्य) હિરો.
मणिराग पु. (मणेः रागः) મણિનો રંગ.
मणिल त्रि (मणि+सिध्मा० अस्त्यर्थे लच्) મણિઓવાળું મણિ વિશિષ્ટ.
मणिव पु. (मणि+अस्त्यर्थे व) તે નામે એક નાગ.
मणिवालक पु (मणिरिव वालकः, स्वार्थे कन्) એક જાતનું ઝાડ.
मणिवाहन पु. (मणिमयं वाहनमस्य) તે નામનો એક રાજા.
मणिबीज पु. (मणिरिव सर्वाणि बीजानि यस्य) દાડમનું ઝાડ.
मणिशैल पु. (मणिप्रचुरः शैलः) તે નામે એક પર્વત.
मणिसर पु. (मणीन् सरति धारयति सृ+अच्) મણિજડિત હાર.

मञ्जुल त्रि (मञ्जु+सिध्मा लच् मजि+उलच् वा) મનોહર, સુંદર

मञ्जुल न (मञ्जु मञ्जुलमस्त्यस्य सिध्मा लच्) લતા ગૃહ, કુંજ, શેવાળ.

मञ्जुल पु (,, ,,) એક જાતનું જળચર પક્ષી

मञ्जुली स्त्री (मञ्जुल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની જળચર પક્ષિણી

मञ्जुश्री पु (मञ्जुर्मनोहरा श्री शोभाऽस्य) પૂર્વકાળના એક જૈન તીર્થંકર

मञ्जुश्री स्त्री (मञ्जुर्मनोहरा श्री) સુંદર શોભા

मञ्जुश्री त्रि (मञ्जुर्मनोहरा श्रीःशोभा यस्य) સુંદર શોભાવાળુ

मञ्जुषा स्त्री (मञ्जूषा पृषो ह्रस्व) પેટી, પટારો

मञ्जुहासिनी स्त्री तेर अक्षरना चरणवाळो એક છન્દ

मञ्जूषा स्त्री (मञ्ज्+ऊषन्+टाप्) દાગીના વિગેરે મુકવાની પેટી, મજીઠ, પત્થર

मट् (सौत्र भ्वा प सक सेट मटति) નાશ કરવો.

मटची स्त्री (मट्-अवसादे+भावे अप् मट चीयते प्रचीयते एभिः, मट्+चि+बाहु ड्डि+ङीप्) પત્થરનો વરસાદ, એક પક્ષી

मटस्फटि पु (मटं अवसाद स्फटति, निराकरोति, स्फट्+इ) ગર્વનો આરંભ

मंठ् (भ्वा आ स सेट् मठते) સંભારવુ, વિચારવુ, ચિંતવવુ

मठ् (भ्वा प सेट् मठति) નિવાસ કરવો, રહેવુ અ મર્દન કરવું સ

मठ पु (मठन्ति छात्रादयोऽत्र, मठ्+आधारे क) સન્યાસી વિદ્યાર્થી વગેરેનું રહેવાનું ઠેકાણું, મઠ, ગાડી, રથ, દેવાલય

मठर पु (मठ्+अरन्) તે નામે એક મુનિ

मठर त्रि (,, ,,) કુશળ, હોશીયાર

मंड् (चु उभ अ सेट् मण्डयति-ते) હર્ષ પામવો.

मंड् (चु उभ स सेट् मण्डयति-ते) શોભાવવું, શણગારવું

मड् (भ्वा प स सेट् मण्डति) શણગારવું, શોભાવવું

मड् (भ्वा आ स सेट् मण्डते) વિભાગ કરવા.

मडक पु. (मडि+क्वुन् पृषो नलोपः) એક જાતનું ધાન્ય

मडर पु. (मडि+बा अरन् पृषो. नलोप) એક જાતનો કારીગર

मडार त्रि (मडि+बा आरन् पृषो) શણગારનાર, શોભાવનાર

मड्डु पु (मज्जन्ति अन्ये शब्दा अत्र, मस्ज्+उन् पृषो) એક જાતનું વાદિત્ર-ઢોલ

मड्डुक पु (मड्डु+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

मण् (भ्वा प अक सेट् मणति) અસ્પષ્ટ શબ્દ કરવો

मणि पु स्त्री (मण्+इन्) મણિ, મોતી-હીરા વગેરે રત્ન, એક જાતનું માટીનું વાસણ, પુરૂષના લિંગનો અગ્રભાગ, તે નામે એક નાગ, બકરીના ગળાના આંચળ, મણિબંધ, સ્ત્રીની યોનિનો ઉંચો ભાગ.

मणिक न (मणि+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) એક પ્રકારનું માટીનું વાસણ.

मणिकञ्चन पु (मणिकञ्चण जै प्रा) રૂકિમ પર્વત ઉપરનું એક શિખર.

मणिकञ्चनकूट पु (मणिकञ्चनकूड जै प्रा) રૂપી પર્વત ઉપરના આઠ કૂટમાનું આઠમું શિખર.

मणिकंठ पु (मणिवर्ण कण्ठो यस्य) ચાસ પક્ષી

मणिकर्ण पु કામરૂ દેશમાં એક શિવલિંગ

मणिकर्णिका स्त्री (मणिकर्णे मणिमयकर्णभूषणमस्त्यस्याः ठन् टाप्) બનારસમાં તે નામનું એક તીર્થ

मणिकर्णिकेश्वर पु (मणिकर्णिकाया ईश्वर) કાશીમા આવેલું એક શિવલિંગ

मणिकर्णीश्वर पु (मणिकर्ण्यां मणिकर्ण्या वा ईश्वरः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मणिकानन न (मणिकमिवाननं यत्र) કંઠ, ગળુ

मणिकार पु (मणिमय भूषणं करोति, कृ+अण्) કેવળ મણિઓના દાગીના બનાવનાર

मणिकुट्टिका स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

मणिकूट पु (मणिमय कूटोऽस्य) કામરૂ દેશમાં એક પર્વત

मण्डलाधिपति पु. (मण्डलस्य अधिपतिः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मण्डलाधीश पु. (मण्डलस्य अधीशः) સામંતરાજા, માંડલિક રાજા, મંડળનો અધિપતિ.

मण्डलाधीश्वर पु. (मण्डलस्य अधीश्वरः) ચારસો યોજનમાં જેનો અધિકાર હોય તે રાજા.

मण्डलाध्याय पु. (मण्डलस्य अध्यायः) વેદનો અમુક એક ભાગ.

मण्डलिन् पु. (मण्डलं कुण्डलाकारत्वमस्त्यस्य इनि) સાપ, બીલાડો, વડનું ઝાડ, ગોનસ સાપ, માંડલિક રાજા.

मण्डली स्त्री (मण्डल+स्त्रियां ङीप्) ગોળાકાર મંડળ, સૂર્ય કે ચન્દ્રનું બિંબ, પ્રોષ્ઠ, ડુક્કર, ગોળાકાર રહ્યું તે.

मण्डलेश पु. (मण्डलस्य ईशः) ચારસો યોજનમાં જેનો અધિકાર હોય તે રાજા, માંડલિક રાજા.

मण्डलेश्वर पु. (मण्डलस्य ईश्वरः) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

मण्डहारक पु. (मण्डं हरति अपहरति क्वाथात्, हृ+ण्वुल्) દારૂ વેચનાર-કલાલ.

मण्डा स्त्री (मण्ड आरनालमिवाचरति मण्डि+अच्+टाप्) દારૂ, આંબળી.

मण्डित त्रि. (मण्डि+क्त) શોભાવેલ, શણગારેલ.

मण्डित पु. મહાવીર સ્વામીના છઠ્ઠા ગણધર.

मण्डु पु. તે નામે એક ઋષિ.

मण्डूक पु. (मण्डयति वर्षाकालं मण्डि+ऊक) દેડકો, એક ઋષિ, એક મુનિ, એક બંધ.

मण्डूक त्रि. (मण्डि+ऊक) અત્યન્ત શોભનારું.

मण्डूकपर्ण पु. (मण्डूक इव पर्णमस्य) સોનાક વૃક્ષ-અરડૂસો, શ્યોનાક વૃક્ષ.

मण्डूकपर्णी स्त्री (मण्डूकपर्ण+स्त्रियां ङीप्) મજીઠ.

मण्डूकपर्णिका स्त्री. (मण्डूक इव पर्णं यस्याः कप् टाप् अत इत्वं) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, બ્રાહ્મીભાગ્ય વનસ્પતિ.

मण्डूकपर्णी स्त्री. (मण्डूक इव पर्णं यस्या ङीप्) ઉપરનો અર્થ, મજીઠ.

मण्डूकमाता स्त्री. (मण्डूकस्य मातेव शोभमाना) બ્રાહ્મી વનસ્પતિ.

मण्डूकसरस न. (मण्डूकप्रचुरं सरः अच् समा.) તે નામે એક સરોવર.

मण्डूर न. (मण्डि+ऊरच्) લોઢાનો મેલ-એક રસાયન.

मण्डूरभस्मन् न (मण्डूरस्य भस्म) લોઢાના કાટની ભસ્મ.

मण्डूरवज्र पु. એક ઔષધ.

मण्डूरवटक पु. મંડૂર પ્રધાન ગોળીરૂપ એક ઔષધ.

मण्डोदक न. (मण्ड इव उदकमस्य बाहुल्येन गुरुत्वाद्यापेति वा) રંગમહેલની ચિત્રામણ, વરેક વગેરેનો રંગ, વૈદક પ્રસિદ્ધ એક ઉકાળો.

मत त्रि. (मन्+कर्मणि क्त) સંમત, માનેલ, જાણેલ, અભિપ્રાય આપેલ, પૂજેલ, સત્કાર કરેલ, ઇચ્છેલ.

मत न. (मन्+भावे क्त) સંમતિ, અભિપ્રાય, પૂજન, જ્ઞાન.

मतक न. (मत+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मतङ्ग पु. (माद्यत्येव, मद्+अङ्गच् दस्य तः) મેઘ, તે નામનો એક મુનિ, એક દાનવ, એક ઋષિ, બ્રાહ્મણીને હજામથી પેદા થયેલો એક પુત્ર.

मतङ्गज पु. (मतङ्गः मेघ इव जायते, जन्+ड) હાથી.

मतङ्गजी स्त्री. (मतङ्गज+स्त्रियां जाति ङीप्) હાથણી.

मतङ्गवापी स्त्री. તે નામનું એક તીર્થ.

मतल्लिका स्त्री. (मत अतिशयिता प्रशस्ता, मुण्+अच् इत्वे.) પ્રશસ્ત, ઉત્કૃષ્ટ ઉત્તમ.

मतानुज्ञा स्त्री. (मतस्य अनुज्ञा) ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક નિગ્રહસ્થાન.

मताभिमान पु. (मतस्य अभिमानः) મતનું અભિમાન.

मति स्त्री. (मन्+भावे क्तिन्) જ્ઞાન, બુદ્ધિ, માનવું તે, ઇચ્છા, સ્મૃતિ, સત્કાર, પૂજન.

मति स्त्री (मन्+कर्तरि क्तिन्) એક શાક.

मतिद त्रि. (मतिं ददाति, दा+क) બુદ્ધિ આપનાર.

मतिदा स्त्री (मतिं ददाति, दो+क+टाप्) માલકાંકણી.

मतिधीर पु. તે નામનો એક રાજા.

मतिप्रकर्ष पु. (मतेः प्रकर्षः) બુદ્ધિની શ્રેષ્ઠતા-અધિકતા, મોટાઈ.

मतिभ्रम पु. (मतेर्भ्रमः) બુદ્ધિ ફરી જવી તે, બુદ્ધિમાં ભ્રમ થવો તે.

मतिभ्रंश पु. (मतेर्भ्रंशः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मतिभ्रान्ति स्त्री. (भ्रम्+भावे क्तिन्, मतेर्भ्रान्तिः) બુદ્ધિનો ભ્રંશ, બુદ્ધિનો ભ્રમ થવો તે.

मणिसोपान न (मणिमय सोपानम्) મણિજડિત પગથીયું

मणिस्कन्ध पु (मणि स्कन्धे यस्य) તે નામે એક નાગ

मणी स्त्री (मणि+स्त्रियां ङीप्) मणि શબ્દ જુઓ

मणीचक न (मणे ई शोभां चकते प्रतिहन्ति, चक्+अच्) ચન્દ્રકાન્ત મણિ, એક પક્ષી

मणीचकी स्त्री (मणीचक+स्त्रियां जाति ङीप्) એક પક્ષિણી

मणीवक न (मणीव कायति कै+क) ફૂલ

मणीवती स्त्री (मणि+अस्त्यर्थे मतुप् नि मस्य व ङीप् शरा दीर्घ) એક નદી

मण्टपी स्त्री (मण्टं पाति, पा+क गौरा ङीप्) એક વનસ્પતિ

मण्टि पु ગોત્રપ્રવર એક ઋષિ

मण्ठ पु (मण्ठते मठि+अच् पृषो वा) એક જાતનું રાંધેલું અન્ન-માંડવો

मण्ड पु न (मन्+ड तस्य नेत्व) ઓસામણ, સાર, પાછું

मण्ड पु (मण्डयति क्षेत्रं भूषयति, मडि+अच्) એક શાક, એરંડાનું ઝાડ

मण्ड पु न (मडि+अच्) અલંકાર, શણગારવું

मण्ड न (,, ,,) દહીનું ઘોળવું-પાણી નહિ નાખેલું ભાગેલું દહી, દારૂ

मण्डक पु (मण्डेन कृत, मण्ड+सज्ञायां कन्) એક જાતનું રાંધેલું અન્ન-માંડવો

मण्डन पु (मण्डयति, मडि+ल्यु) શંકરાચાર્ય સાથે સંવાદ કરનારો એક પ્રસિદ્ધ મીમાંસક

मण्डन त्रि (,, ,,) અલંકાર કરનાર, શોભાવનાર, શણગારનાર

मण्डन न (मण्डयति, मडि+भावे करणे वा ल्युट्) ભૂષણ-અલંકાર, શોભા, એક મતનું ખંડન કરી બીજા મતનું સ્થાપન

मण्डप पु न (मडि+घञ् मण्डं भूषां पाति रक्षति पा+क मडि-कपन् वा) મનુષ્યોનું વિશ્રામ સ્થાન, માંડવો, દેવમંદિર

मण्डप त्रि (मण्ड पिबति, पा+क) ઓસામણ પીનાર

मण्डपा स्त्री (मण्ड पिबति, पा+क+टाप्) શુકશીંબી નામની વનસ્પતિ

मण्डपान न (मण्डस्य पानम्) ઓસામણ પીવું

मण्डयत् त्रि (मडि+शतृ) શોભાવતું, શણગારતું

मण्डयन्त त्रि (मडि+झच्) શોભાવનાર, શણગારનાર.

मण्डयन्ती स्त्री (मण्डयति, मडि+झच्+ङीप्) હર કોઈ સ્ત્રી

मण्डर त्रि (मडि+अरन्) શોભાવનાર, શણગારનાર.

मण्डरी स्त्री (मडि+अरन्+ङीप्) ધુધરી

मण्डल न (मण्डयति भूषयति, मडि+कलच्) ચક્રાકાર ઘેરાવ, ગોળ ઘેરાવ, ચક્ર-ચાક, વીશ કે ચાળીશ યોજન પ્રમાણનો પૃથ્વીનો પ્રદેશ, બાર રાજાઓનો સમુદાય, એક જાતનો કોઢનો રોગ, શીળસનો રોગ, સમૂહ, ધનુર્ધારીઓનું અમુક સ્થાન, સૈન્યનો એક વ્યૂહ, ગોળાકાર નખક્ષત, કૃત્રિમ રેખાઓથી કરેલ મંડળ, પકવાન-લાડુ, બુદ્ધ, જમીનના તળેનું ગામ, બિંબ, સૂર્ય કે ચન્દ્રનો ઘેરાવ

मण्डल पु (मण्डं लाति, ला+क) કુતરો, એક જાતનો સાપ, વાઘ

मण्डलक पु (मण्डल+स्वार्थे क) દર્પણ-આરસી, બિંબ, એક જાતનો કોઢ, શીળસનો રોગ

मण्डलच्छदा स्त्री (मडलाकार च्छद यस्या) રાતી સાટોડી-

मण्डलनृत्य न (मडलाकारेण नृत्यम्) ગોળાકારે ભમવારૂપ એક નાચ

मण्डलपत्रिका स्त्री (मण्डलाकार पत्रमस्या कप्+टाप् अत इत्त्व) રાતી સાટોડી

मण्डलपुच्छक पु (मण्डलाकार पुच्छं यस्य कप्) એક જાતનો કીડો

मण्डलब्राह्मण न અમુક એક વેદવિભાગ.

मण्डलवर्तिन् त्रि (मडले वर्तते, वृत्+णिनि) મંડળમાં રહેનાર, ગોળાકાર થનાર

मण्डलाकृत त्रि (मण्डल+क्यङ्+कर्तरि क्त) ગોળાકારે કરેલ, ગોળ

मण्डलाग्र पु (मण्डल इवाग्रमस्य) એકજાતની તલવાર

मण्डलाधिप पु (मण्डलस्य अधिप) ચારસો યોજનમાં જેનો અધિકાર હોય તે રાજા, માંડલિક રાજા.

मत्स्यचिल्लिका स्त्री. (मत्स्यची+स्वार्थे कन्+टाप् इत्वम्) એક જાતનો મોટો ગોળ વિસ્તાર–ધાર.

मत्स्यचर्ची स्त्री એક પ્રકારનો ગોળ વિસ્તાર–ભાજી.

एको रसो यः स्तब्धो यत्र विविधृतामिषः
मत्स्यं स्वयते यस्मात् मत्स्यचर्चीति विश्रुतः" भाव

मत्स्यद्वीप पु (मत्स्यप्रधानो द्वीपः) તે નામે એક દ્વીપ.

मत्स्यधानी स्त्री. (मत्स्या धीयन्तेऽत्र धा+ल्युट्+ङीप्) માછલાં રાખવાનું પાત્ર.

मत्स्यनाशक पु (नाशयति नश्+णिच्+ण्वुल् मत्स्यानां नाशकः) ટીટોડી પક્ષી.

मत्स्यनाशक त्रि (मत्स्यान् नाशयति नश्+णिच्+ण्वुल्) માછલાનો નાશ કરનાર.

मत्स्यनाशकी स्त्री. (मत्स्यनाशक+स्त्रियां ङीष्) ટીટોડી

मत्स्यनाशन पु. (मत्स्यान् नाशयति नश्+ल्यु) ટીટોડો.

मत्स्यनाशन त्रि (मत्स्यान् नाशयति, नश्+ल्यु) માછલાનો નાશ કરનાર

मत्स्यनाशनी स्त्री (मत्स्यनाशन+स्त्रियां ङीष्) ટીટોડી.

मत्स्यपित्ता स्त्री. (मत्स्यस्य पित्तमिव रसोऽस्त्यस्याः अच्+टाप्) કડુ વનસ્પતિ.

मत्स्यबन्धक त्रि (मत्स्यान् बध्नाति, बन्ध्+ण्वुल्) માછલા પકડનાર.

मत्स्यबन्धक पु („ „) મચ્છીમાર, એક વર્ણસંકર

मत्स्यबन्धिन् पु. (मत्स्यान् बन्धुं बद्धुं शीलमस्य मत्स्य+बन्ध+णिनि) મચ્છીમાર એક વર્ણસંકર

मत्स्यबन्धिन् त्रि. (मत्स्यान् बध्नाति, बन्ध+णिनि) માછલાં પકડનાર.

मत्स्यबन्धिनी स्त्री. (मत्स्यबन्धिन्+स्त्रियां ङीप्) માછલાં પકડવાની જાળ.

मत्स्यमुद्रा स्त्री. પૂજનના અંગરૂપ એક મુદ્રા.

मत्स्यरङ्क पु. (मत्स्ये रमति रम्+बाहुलकात् संज्ञायां कन्) એક પક્ષી.

मत्स्यरङ्कक पु. (मत्स्यरङ्क+स्वार्थे क) એક પક્ષી વિશેષ.

मत्स्यरङ्गी स्त्री. (मत्स्यरङ्ग+स्त्रियां जाति. ङीष्) એક પક્ષિણી.

मत्स्यराज पु. (मत्स्येषु राजा श्रेष्ठः समासान्तष्टच्) રોહિ મત્સ્ય, વિરાટ રાજા, મત્સ્ય દેશનો રાજા.

मत्स्यविन्ना स्त्री. (विद्–कर्मणि+क्त मत्स्यो मत्स्यतो विन्नो यया) કડુ વનસ્પતિ.

मत्स्यवेधन न. (मत्स्यो विध्यतेऽनेन, विध्+करणे ल्युट्) માછલાં વીંધવાનો આંકડો–ગલ.

मत्स्यवेधन पु (मत्स्यो विध्यतेऽनेन विध्+कर्तरि ल्यु) એક પક્ષી

मत्स्यवेधनी स्त्री. (मत्स्यवेधन+स्त्रियां ङीप्) માછલાં વીંધવાનો કાંટો.

मत्स्यसंघात पु. (मत्स्यानां संघातः) માછલાંનો સમૂહ.

मत्स्यसंतानिक पु (मत्स्यस्य संतानमिवाऽस्य) એક પ્રકારનું માછલાનું શાક.

मत्स्याक्षी स्त्री (मत्स्यस्याक्षिणीवाक्षिण्यस्याः षच् टाप्. ङीष्) એક જાતની સોમલતા, સોમલતા બ્રાહ્મીઔષધિ વનસ્પતિ, ભાજીનું શાક.

मत्स्याङ्गी स्त्री (मत्स्य इवाङ्गमस्याः गौरा. ङीष्) એક પક્ષિણી.

मत्स्याद् त्रि (मत्स्यमत्ति अद्+क्विप्) માછલાં ખાનાર.

मत्स्यादनी स्त्री (मत्स्य इवाद्यतेऽस्याम्, अद्+कर्मणि ल्युट्+ङीप्) જળપીંપર.

मत्स्याशन पु. (मत्स्यमश्नाति अश्+ल्यु) એક પક્ષી.

मत्स्याशन त्रि („ „) માછલાં ખાનાર.

मत्स्याशनी स्त्री. (मत्स्याशन+स्त्रियां ङीप्) એક પક્ષિણી.

मत्स्यासन न. (मत्स्यस्य आसनम्) એક જાતનું આસન.

मत्स्योदरी स्त्री. (मत्स्यस्योदरमिवोदरमस्याः) વ્યાસની માતા સત્યવતી, કાશીમાં એક તીર્થ.

मथ् (भ्वा. प. स. सेट् मथति) વધ કરવો, મારી નાખવું, ક્લેશ આપવો, દુઃખી કરવું.

मथ् (भ्वा. प. स. सेट् मथति) વલોવવું, મથવું

मथन न. (मथ्+भावे ल्युट्) વધ, ક્લેશ, વલોવવું, દુઃખી કરવું, પીલવું.

मथन पु. (मथ्नाति रोगान्, मथ्+कर्तरि ल्यु) અરણીનું ઝાડ.

मतिमत् त्रि (मति+अस्त्यर्थे मतुप्) બુદ્ધિમાન્, જ્ઞાની,

मतिविभ्रम पु (मतेर्विभ्रमोऽत्र) ઉન્માદ રોગ, બુદ્ધિમા ભ્રમ કરનાર રોગ

मतुख त्रि મત ગાનાર, બુદ્ધિમાન્

मत्क पु (मद्+क्विप् स्वार्थे क) માકડ

मत्क त्रि (ममेदम्, कन् मदादेश) મારૂ, મારા સંબન્ધિ

मत्कुण पु (माद्यति मद्+क्विप्, कुणति कुण्+क मच्चासौ कुणश्च) માકડ, દાંત વિનાનો હાથી, મૂછ વિનાનો પુરૂષ, નાળીયેર, જાંઘનું બખ્તર

मत्कुणा स्त्री (मत्कुण+अच्+टाप्) જેની યોનિ ઉપર વાળ ઉગ્યા ન હોય તેવી સ્ત્રી

मत्कुणारि पु (मत्कुणानामरि) ભાગ

मत्कुणिका स्त्री કાર્તિક સ્વામીની અનુચર એક માતૃકા

मत्त पु (माद्यति, मद्+कर्तरि क्त) મદોન્મત્ત હાથી, ધતુરો, કોયલ, પાડો

मत्त त्रि (मद्+क्त) છકેલું, ગાંડુ, મદોન્મત્ત, હર્ષ પામેલું, મદવાળુ

मत्तकाशिनी स्त्री (मत्तेव क्षीवेव काशते गच्छति वा णिनि पृषो ह्रस्व) ઉત્તમ સ્ત્રી

मत्तकासिनी स्त्री (मत्तेव क्षीवेव कसति, कस्+णिनि ङीप्) ઉત્તમ સ્ત્રી

मत्तकोश पु (मत्त सन् कीशो वानर इव) હાથી

मत्तकीशी स्त्री (मत्तकीश+स्त्रिया जाति ङीप्) હાથણી

मत्तदन्तिन् पु (मत्तश्चासौ दन्ती च) ગાંડો હાથી

मत्तदन्तिनी स्त्री (मत्तदन्तिन्+स्त्रिया ङीप्) ગાંડી હાથણી

मत्तमयूर पु (मत्तो मयूरो यस्मात्) મેઘ, ગાંડો મોર

मत्तमयूर न તેર અક્ષરના ચરણુવાળો એક છન્દ.

मत्तवारण पु (मत्तश्चासौ वारणश्च) મદોન્મત્ત હાથી

मत्तवारण न (मत्त वारयति, वृ+णिच्+ल्यु) મહેલની ફરતી વાડ, સોપારીનો ભુક્કો

मत्ता स्त्री (मत्त मदोऽस्त्यस्या अच्+टाप्) દારૂ, દશ અક્ષરના ચરણુવાળો એક છન્દ.

मत्ताक्रीडा स्त्री તેર અક્ષરના ચરણુવાળો એક છન્દ

मत्तालम्ब पु (मत्तैरालम्ब्यते, आ+लबि+कर्मणि घञ्) મહેલની ફરતી વાડ–કોટ

मत्तेभविक्रीडित न (मत्तेभस्य विक्रीडितम्) મદોન્મત્ત હાથીની ક્રીડા–રમત

मत्तेभविक्रीडित न એકવીસ અક્ષરના ચરણુવાળો એક છન્દ

मत्पर त्रि (मयि पर) મારામાં તત્પર, મારામાં આસક્ત

मत्य न (मते समीकरणे साधु यत्) ખેડેલા ખેતરને સપાટ કરવાનું સાધન, દાતા વિગેરેની મુઠી

मंत्र् (चु आ स सेट् मन्त्रयते) ગુપ્ત ભાષણુ કરવુ, વિચારવુ, અમુક માણસોએ મળી ખાનગી વિચાર કરવો

मत्स पु (मद्+स) માછલું, મત્સ્ય

मत्सगण्ड पु (मत्सेन गण्डो लेपोऽत्र) માછલાંનું એક પ્રકારનું શાક

मत्सर पु (मद्+सरन्) બીજાના શુભનો દ્વેષ કરવો, બીજાની સંપત્તિ નહિ સહન કરવી, ક્રોધ, મત્સર, પોતા ઉપર ધિક્કાર–તિરસ્કાર

मत्सर त्रि (मत्सर+अच्) દ્વેષી, ક્રોધી, કૃપણુ, લોભી

मत्सरा स्त्री (मत्सर+टाप्) માખી, મચ્છર

मत्सरिन् त्रि (मत्सर+अस्त्यर्थे इनि) દ્વેષી, ક્રોધી, કૃપણુ, દુષ્ટ

मत्सी स्त्री (मत्स+स्त्रियां ङीप्) માછલી

मत्स्य पु (माद्यन्ति लोका अनेन, मद्+उणा स्यन्) માછલું

मत्स्यक पु (मत्स्य+स्वार्थे क) માછલું

मत्स्यकरण्डिका स्त्री (मत्स्याना करण्डिकेवाधार) માછલા રાખવાનો કરંડીયો

मत्स्यगन्धा स्त्री (मत्स्यस्येव गन्धोऽस्या) વ્યાસની માતા સત્યવતી, જલપીપર

मत्स्यघण्ट पु એક પ્રકારનું માછલાનું શાક

मत्स्यघात पु (मत्स्यानां घात) માછલા મારવા તે

मत्स्यजाल न (मत्स्यधारण जालम्) માછલા પકડવાની જાળ

मत्स्यजीविन् पु (मत्स्येन तद्धारणविक्रयादिना जीवति जीव्+णिनि) મચ્છીમાર, નિષાદ.

मदनबीज न. तंत्र शास्त्रप्रसिद्ध "क्लीं" એ બીજ.
मदनशलाका स्त्री. (मदनोद्दीपिका शलाका शलाकेव वा) કામોદ્દીપક ઔષધ, સારસ પક્ષી, મેના.
मदनसदन न. (मदनस्य सदनम्) સ્ત્રીનું ચિહ્ન-યોનિ જેનાથી થઈ સાતમું સ્થાન.
मदनसारिका स्त्री (मदनोद्दीपिका सारिका) મેનાપક્ષી
मदनागार न (मदनस्य आगारम्) સ્ત્રીનું ચિહ્ન-યોનિ, જેનાથી થાય સાતમું સ્થાન.
मदनायक पु. (मदनं कन्दर्पं नायकं विरोधमस्य) કામનો શત્રુ
मदनांकुश पु. (मदनस्य अंकुश इव) પુરુષ ચિહ્ન-લિંગ, નખના પ્રકાર.
मदनायुध पु. (मदनस्यायुधं) સ્ત્રીચિહ્ન-યોનિ.
मदनायुध पु. (मदनस्यायुधमिव यस्य) કામની વૃદ્ધિ કરનાર એક વનસ્પતિ.
मदनालय पु (मदनस्य आलयः) સ્ત્રી ચિહ્ન-યોનિ, જેનાથી થઈ સાતમું સ્થાન.
मदनावस्था स्त्री. (मदनस्य अवस्था) કામી-સ્ત્રી-પુરુષોને કામદેવે કરેલી ઉન્માદ વગેરે દશા.
मदनी स्त्री. (मदयत्यनया, मद्+करणे ल्युट्+ङीप्) દારૂ, કસ્તૂરી, મલ્લિકા લતા.
मदनीय त्रि. (मद्+कर्मणि अनीयर्) હર્ષ પામવા યોગ્ય, મદ કરવા લાયક.
मदनीया स्त्री. (मदनीय+टाप्) તે નામે એક વેલ.
मदनेच्छा स्त्री (मदनस्य इच्छा) કામની ઇચ્છા
मदनेच्छाफल पु. (मदनेच्छायाः फलति, फल्+अच्) આંબાનું ઝાડ.
मदनोत्सव पु. (मदनोद्दीपको उत्सवः) હોળીનો ઉત્સવ.
मदनोत्सवा स्त्री. (मदनस्य उत्सवो यस्याः) સ્વર્ગની વેશ્યા.
मदप्रयोग पु. (मदस्य प्रयोगः) હાથીઓને મદ ઝરવો તે.
मदमत्तिकी स्त्री. (मदं उत्पादयति, मद्+णिच्+ङीप्) દારૂબી વનસ્પતિ.

मदयन्तिका स्त्री (मदयन्ती+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व) મોગરો.
मदयन्ती स्त्री. (मद्+णिच्+शतृ+ङीप्) મોગરો.
मदयित्नु पु. (मद्+णिच्+इत्नुच्) કામદેવ, મેઘ, દારૂ વેચનાર.
मदयित्नु न. (" ") દારૂ
मदयित्नु त्रि. (" ") મત્ત, મદ ઉત્પન્ન કરનાર
मदरागा पु. (मद+राग+अच्) કામ, કૂકડો.
मदलेखा स्त्री. (मदस्य दानोदकस्य लेखा पंक्ति) હાથીના ગંડસ્થળમાંથી નીકળતા પાણીની રેખા, સાત અક્ષરના ચરણવાળો એક છંદ.
मदविक्षिप्त पु (मदेन विक्षिप्तवत्स्थान:) મદોન્મત્ત હાથી.
मदविक्षिप्त त्रि (मदेन विक्षिप्त) મદથી વિક્ષેપ પામેલ.
मदशाक पु. (मदार्थं शाकमस्य) વનોપની વનસ્પતિ, પીંડની ભેદ.
मदशौण्ड पु. (मदे शौण्डः) બ્યાયાન.
मदसार पु. (मदं सारयति धावति सृ+णिच्+अच्) વૃક્ષ કપાસ.
मदस्थल न. (मदस्थानार्थं स्थलम्) પીવાનું દારૂ ઈત્યાદિ.
मदस्थान न. (मदस्थानार्थं स्थानम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मदहस्तिनी स्त्री. (मदेन हस्तिनीव) મહા કરંજનું ઝાડ.
मदहेतु पु. (मदस्य हेतुः कारणम्) ધાવડીનું ઝાડ, મદનું કારણ.
मदाम पु ते नामे એક ઋષિ.
मदाढ्य त्रि (मदेन मदनरसेन आढ्य) મદવાળું હર્ષવાળું મત્ત થયેલું
मदाढ्य पु (मदेन आढ्य) તાડનું ઝાડ.
मदाम्बु पु. (मदस्य मदजनिका वा अम्बु) હાથીના ગંડસ્થળ વગેરેમાંથી આવેલો રસ.
मदालस पु. (मदेन अलसो मदोन्मत्तत्वात्) મદ નિમિત્ત એક રોગ.
"मदेन अल अलसो मदालसत्वात्" ...

मथित न (मथ्+क्त) पाणी नाखी नाखेल [illegible] छाश

मथिन त्रि (मथ्+ग्रहादि ण) मथेल, वलोवेल, दुःख दीधेल, पीडेल [illegible]

मथिन पु (मथ्+इनि, मथ्+इनि) रवैयो

मथुरा स्त्री (मथ्+उरच्+टाप्) ते नामे ओक शहेर

मथुरानाथ पु (मथुराया नाथ) श्रीकृष्ण

मथुरेश पु (मथुराया ईश) श्रीकृष्ण

मथुरेश्वर पु (मथुराया ईश्वर) श्रीकृष्ण

मथूरा स्त्री (मथ्+ऊरच्+टाप्) ते नामनुं ओक शहेर

मद् (दिवा प अक सेट् माद्यति) हर्ष पामवो, मग्न थवुं, मद पामवो.

मद् (भ्वा प्रा अक [illegible] सेट् [illegible] मदते) मद थवुं, खिलवुं, मद करवो, हर्ष पामवो, स्तुति करवी, दीपवुं, प्रकाशवुं

मद् (भ्वा प [illegible] सेट् मदति) गर्व करवो, दीनता करवी

मद् (चु आ [illegible] सेट् मादयते) तृप्त करवुं, संतोष पमाडवो

मद पु (मद्+अप्) हाथीनो मद, गर्व, हर्ष, नीच कस्तूरी, आळस, मद, हस्तावाळगी पशु

मदकट पु (मदेन कटति, कट्+अच्) नपुंसक, खाजद

मदकर पु (मदं करोति कृ+अच्) धतूरानुं झाड

मदकर त्रि (मदं करोति, कृ+ट) मद करनार, आळस करनार

मदकरी स्त्री (मदकर+स्त्रियां ङीप्) मदिरा, दारू

मदकल पु (मदेन कला अव्यक्तमधुरध्वनिर्यस्य) मदोन्मत्त हाथी

मदकल त्रि (मदेन कलः, कल्+अच्) अस्पष्ट शब्द करनार, मस्तीथी अस्पष्ट बोलनार

मदगन्ध पु (मदस्य हस्तिदानस्येव गन्धोऽस्य) सात पडानुं झाड

मदगन्धा स्त्री (मदगन्ध+टाप्) दारू, अळसी.

मदघ्नी स्त्री (मद मदिरामत्ततां हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) पूतिका नामे वनस्पति-छोड

मदधार पु (मदप्रधाना धारा यत्र) ओक पर्वत

मदन्या स्त्री [illegible] नामनुं झाड

मदन पु. (माद्यत्यनेन, मद्+करणे ल्युट्) कामदेव, वसन्तऋतु, मीण, धंतूरो, भमरो, खेरनुं झाड, ओक जातनुं झाड, चिरमीनुं झाड, [illegible] झाड, ओक जातनुं आलिंगन, ओक जातना [illegible] [illegible]

मदनक पु (मदयति, मद्+णिच्+ल्युट्+स्वार्थे क) दमनक नामनुं झाड (डमरानो छोड)

मदनकण्टक पु (मदनेन जनित कण्टक इव) आनन्दथी रोमांच

मदनकाकुरव पु (मदनेन कृत्रिमा काकुरवोऽस्य) कबूतर, पारेवुं

मदनचतुर्दशी स्त्री (मदनपूजार्थं विहिता तिथिः) चैत्र सुद चौदश

मदनगृह न (मदनस्य गृहम्) स्त्रीनुं चिह्न-योनि, लग्नथी सातमुं स्थान

मदनगोपाल पु (मदन इव गोपाल) श्रीकृष्ण

मदनचतुर्दशी स्त्री (मदनपूजायां चतुर्दशी) चैत्र सुद चौदश

मदनत्रयोदशी स्त्री (मदनपूजायां त्रयोदशी) चैत्र सुद तेरश

मदनद्वादशी स्त्री (मदनपूजायां द्वादशी) चैत्र सुद बारश

मदनपक्षिन पु (माद्यति, मद्+ल्यु मदनश्चासौ पक्षी च) खंजन पक्षी

मदनपाठक पु (मदनोद्दीपनार्थं पठति, पठ्+ण्वुल्) कोयल

मदनभवन न (मदनस्य भवनम्) स्त्रीनुं चिह्न-योनि ज्योतिष प्रसिद्ध लग्न स्थानथी लग्न सातमुं स्थान

मदनमृग पु कस्तूरी मृग

मदनमोहन पु (मदनमपि मोहयति सौन्दर्येण, मुह्+णिच्+ल्यु) श्रीकृष्ण

मदनरिपु पु (मदनस्य रिपु) महादेव

मदनललिता स्त्री गोळ अक्षरना [illegible] ओक छन्द

मदनलेख पु (मदनज्ञापनार्थं लेख) प्रेमी जनोनो प्रेमपत्र

मद्यद्रुम पुं. (मद्यस्योद्रुमः) એક જાતનું ઝાડ, માડ વૃક્ષ, મહુડાનું ઝાડ.
मद्यप पुं. (मद्यं पिबति पा+क) તે નામનો એક દાનવ.
मद्यप त्रि. (,,) દારૂ પીનાર.
मद्यपङ्क पुं. (मद्यस्य पङ्क इव) સુરા કલ્ક.
मद्यपाशन न. (मद्यपीतस्य, अशु+कर्मणि ल्युट्) મદ્ય પીવાની પ્રીતિ ઉત્પન્ન કરનાર-ખાવાના પદાર્થ
मद्यपीत त्रि. (पीतं मद्यं येन) જેણે દારૂ પીધો હોય તે.
मद्यपीती स्त्री. (मद्यपीत+स्त्रियां ङीप्) જેણે દારૂ પીધો હોય તે સ્ત્રી.
मद्यपुष्पा स्त्री. (मद्यस्येव पुष्पमस्याः) ધાવડીનું ઝાડ.
मद्यबीज न. (मद्यस्य बीजम्) દારૂ બનાવવાના પદાર્થો.
मद्यमण्ड पुं. (मद्यस्य मण्डः) મદ્યની તર.
मद्यवासिनी स्त्री. (मद्यस्येव वासो गन्धो विद्यते यस्याः इनि) ધાવડીનું ઝાડ.
मद्यसन्धान न. (मद्यस्य मद्योत्पादनार्थं सन्धानम् अभिषवः) દારૂ બનાવવાનો વ્યાપાર.
मद्यामोद पुं. (मद्यस्येव आमोदो गन्धोऽस्य) બોરસલીનું ઝાડ.
मद्र पुं. (मद्+रक्) એક દેશ, હર્ષ, મંગલ.
मद्रक त्रि. (मद्र+स्वार्थे क) મદ્ર દેશમાં હોનાર-થનાર.
मद्वर्गीण त्रि. (मद्वर्गस्यायं मद्वर्ग+ख) મારા વર્ગનું.
मद्वर्गीय त्रि. (,, छ) મારા વર્ગનું.
मद्वर्ग्य त्रि. (मद्वर्गस्येदं, वर्ग+यत्) ઉપરનો અર્થ.
मधु न. (मन्+उ नस्य धः) દારૂ, મધ, પુષ્પનો રસ, મકરંદ, પાણી, મધુર રસ, સાકરજેવું દૂધ— [illegible] કમ
मधु त्रि. (,, ,,) મધુર, મીઠું.
मधु पुं. (मन्+उ नस्य धः) એક દૈત્ય, વસન્તઋતુ, ચૈત્ર મહિનો, મહુડાનું ઝાડ, અશોકવૃક્ષ, જેઠી મધ, એક જાતનો નદી એક પક્ષી.
मधु स्त्री. (,, ,,) ડોડીની વનસ્પતિ.
मधुक त्रि. (मधु+स्वार्थे क) મધુર, મીઠું.
मधुक पुं. ( ) મહુડાનું ઝાડ, જેઠીમધ જેઠીમધનો છોડ, એક પક્ષી, એક જાતનો નદી.

मधुक न. (मधु+संज्ञायां कन्) મધ, કથીર.
मधुकण्ठ पुं. (मधुः मधुरः कण्ठोऽस्य) કોયલ પક્ષી.
मधुकण्ठी स्त्री. (मधुकण्ठ+स्त्रियां ङीष्) કોયલ-માદા.
मधुकण्टका स्त्री. એક જાતની વનસ્પતિ, મધૂલિકા.
मधुकर पुं. (मधूनि करोति संचिनोति मधुकरोति, कृ+अच्) ભમરો, કામી માણસ, ભાંગરો.
मधुकरी स्त्री. (मधुकर+स्त्रियां ङीष्) ભમરી, [illegible] ભિક્ષા.
मधुकर्कटिका स्त्री. (मधु मधुरा कर्कटिका) એક જાતનું બીજોરું, મીઠી ખજૂરી.
मधुकर्कटी स्त्री. (मधु मधुरा कर्कटी) ઉપરનો અર્થ.
मधुका स्त्री. (मधिव इवार्थे कन्+टाप्) જેઠીમધ, મધુપર્ણી લતા વિશેષ.
मधुकारिन् पुं. (मधूनि करोति संचिनोति कृ+णिनि) ભમરો.
मधुकाष पुं. એક જાતનું વાજું.
मधुखाद न. (मधुतुल्यं खाद्यम्) જેઠીમધનું ઝાડ.
मधुकृत् पुं. (मधूनि करोति कृ+क्विप् तुक्) ભમરો.
मधुकोष पुं. (मधूनां कृतः कोषः) મધપૂડો.
मधुक्रम पुं. (मधु+क्रम+घञ्) મધપૂડો, મદ્યપાનનો ક્રમ.
मधुक्षीर पुं. (मधु मधुरं क्षीरमस्य) ખજૂરીનું ઝાડ.
मधुक्षीरक पुं. (मधुक्षीर+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मधुखर्जूरी स्त्री. (मधुर्मधुरा खर्जूरी) મીઠી ખજૂરી.
मधुगन्ध पुं. (मधु गन्धोऽस्मिन्) બોરસલીનું ઝાડ.
मधुगन्धप्रसव पुं. (मधुगन्धः प्रसवः) સાદડનું ઝાડ.
मधुघातक पुं. (मधु+हन्+ण्वुल्) [illegible] પક્ષી.
मधुघोष पुं. (मधुः घोषोऽस्य) કોયલ પક્ષી.
मधुच्छटा स्त्री. (मधुर्मधुरः छदोऽस्याः) એક જાતની વનસ્પતિ.
मधुच्युत् त्रि. (मधु+च्युत्+क्विप्) મધ ઝરતું.
मधुज न. (मधुनो जायते जन्+ड) મીણ.
मधुजा स्त्री. (मधोः मधुरीत्वमाख्यो जाता जन्+ड+टाप्) પૃથ્વી.
मधुजम्बीर पुं. (मधुर्मधुरो जम्बीरः) મીઠું લીંબુ.
मधुजम्म पुं. (मधु जम्भः) ઉપરનો અર્થ.

मदाम्नात पु (मदस्यातिक्रमे आम्नात) હાથીની પીઠ ઉપરની નોબત
मदाम्बर पु. (मदो दान अम्बरमिवाऽस्य) મદોન્મત્ત હાથી
मदार पु (मद+आरन्) વરાહ, ભુંડ, ડુક્કર, મદોન્મત્ત હાથી, તે નામે એક રાજા
मदार त्रि (माद्यति मत्तो भवति, मद्+आरन्) ધૂતારૂં, કામી, રંડીબાજ
मदार्मद पु (मदार्म्मं मदजन्य अर्म्मं नेत्ररोगविशेषं ददाति, दा+क) એક જાતનું માછલું
मदालस पु (मदेन अलस) મદોન્મત્ત હાથી
मदालस त्रि („ „) મદથી આળસુ.
मदालसा स्त्री અથર્વ રાજાની વિશ્વકેતુની કન્યા.
मदालापिन् पु (मदेनालपति, आ+लप्+णिनि) કોયલ
मदालापिनी स्त्री (मदालापिन्+स्त्रियां ङीप्) કોયલ-માદા
मदाढ्य पु (मदः मृगमद आढ्या यस्य) કસ્તૂરી
मदि स्त्री (मृद्नाति कृष्टक्षेत्रलोष्टम्, मृद्+इनि पृषो) ખેતીનું સાધન એક યંત્ર
मदिन् त्रि (मदयति, मदि+णिनि) તૃપ્ત કરનાર, ખુશ કરનાર
मदिन्तम त्रि (अतिशयेन मदी तमप् वेदे नुमागम) અતિશય તૃપ્ત કરનાર
मदिर पु (मद्+करणे किरच्) રાતા ખેરનું ઝાડ
मदिरा स्त्री (मद्+करणे किरच्+टाप्) દારૂ, મદોન્મત્ત ખંજન પક્ષી, વસુદેવની એક પત્ની, દુર્ગાદેવી, બાવીસ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ
मदिराक्ष त्रि (मदिरा मत्तखञ्जनाक्षीवाऽक्षि यस्य पच् समा) ખંજન પક્ષીના જેવા નેત્રવાળુ.
मदिराक्षी पु વિરાટ રાજાનો ભાઈ
मदिराक्षी स्त्री (मदिरा मत्तखञ्जनाक्षीवाऽक्षि यस्या अच्+ङीप्) ખંજન પક્ષીના જેવા નેત્રવાળી સ્ત્રી
मदिरागृह न (मदिरासधानार्थं गृहम्) દારૂ કાઢવાનું સ્થાન, દારૂનું પીઠુ,
मदिराश्व पु. વિરાટ્ રાજાનો સેનાધિપતિ, હિરણ્યહસ્તનો સસરો, એક પ્રાચીન રાજા
मदिरासख पु (मदिराया सखा टच् समा) આંબાનું ઝાડ
मदिरेक्षण त्रि (मदिरामत्त खञ्जनेक्षणमिवेक्षण यस्य) ખંજન પક્ષીના જેવા નેત્રવાળુ
मदिष्ठा स्त्री (अतिशयेन मदिनी मदयित्री इष्ठन् टिलोपः टाप्) દારૂ
मदीय त्रि (मम इदम्, अस्मद्+ईय मदादेश) મારૂં, મારા સંબન્ધી
मदेमहि पु પ્રાર્થના
मदेव त्रि (मद+वा एव) મત્ત, મદોન્મત્ત
मदोत्कट पु (मदेन दानवारिणा उत्कट.) મદોન્મત્ત હાથી
मदोत्कट त्रि (मदेन दानवारिणा उत्कट) મદથી ઉદ્ધત
मदोदग्र पु (मदेन हर्षेण वा उदग्रः उग्र) મદોન્મત્ત હાથી
मदोदग्र त्रि (मदेन उदग्र) મદથી અત્યન્ત ઉગ્ર
मदोदग्रा स्त्री (मदेन उदग्रा क्रुग्रा) મદથી છકેલી સ્ત્રી
मदोद्धत पु (मदेन उद्धत.) મદોન્મત્ત હાથી
मदोद्धत त्रि („ „) મદથી ઉદ્ધત.
मदोन्मत्त पु તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક મન્ત્ર.
मदोन्मत्त त्रि (मदेन उन्मत्त) મદથી ઉન્મત્ત
मद्गु पु (मस्ज्+उ न्यङ्क्वा) એક જાતનું પક્ષી, એક જાતનું માછલું
मद्गुर पु (माद्यति जल प्राप्य हृष्यति मद्+उरच् निपा) એક જાતનુ માછલું.
मद्गुरक पु (मद्गुर+स्वार्थे क) ઉપગનો અર્થ
मद्गुरकी स्त्री (मद्गुरक+स्त्रिया जाति ङीप्) એક જાતની માછલી
मद्गुरप्रिया स्त्री (मद्गुरस्य प्रियेव) એક જાતની માછલી
मद्गुरसी स्त्री (मद्गो मद्गुरस्येव रस आस्वादोऽस्या गौरा ङीप्) એક જાતની માછલી
मद्गुरी स्त्री (मद्गुर+स्त्रियां ङीप्) એક જાતની માછલી
मद्य न (माद्यत्यनेन करणे यत्) દારૂ, દ્રાક્ષનો રસ.
मद्यकीट पु (मद्यजात कीट) દારૂમાં ઉત્પન્ન થયેલો કીડો

मधुमल्लि स्त्री. (मल्ल्+अच् मधुप्रधाना मल्लिः) મદ મોગરો.

मधुमल्लिका स्त्री. (मधुप्रधाना मल्लिका) મદમોગરો.

मधुमल्ली स्त्री. (मल्ल्+अच् वा ङीप् मधुप्रधाना मल्ली) મદ મોગરો.

मधुमस्तक न. (मधु मस्तकमस्य) એક પક્વાન.

मधुमाध्वीक न. (मधुर्माधुर्ययुक्तं माध्वीकम्) મધુનો દારૂ.

मधुमूल न. (मधु मधुरं मूलम्) એક જાતનું આલુ.

मधुमेह पु. (मधु मेहः मेहने यस्य) પ્રમેહ રોગ.

मधुयष्टि स्त्री (मधुरा यष्टिः) જેઠીમધ, ગૌષધ.

मधुयष्टिका स्त्री. (मधुर्मधुरा यष्टिरिव स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मधुयष्टी स्त्री (मधुरा यष्टिः वा ङीप्) જેઠીમધ, કેળવી.

मधुयोनि स्त्री. (मधोः मद्यस्य योनिः) દારૂની ભઠ્ઠીનો વેલો.

मधुर पु. (मधु माधुर्यं रोति रा+क यद्वा मधु माधुर्यमस्त्यस्मिन् र) મીઠો રસ, મધુર રસ, લાલ શેરડી, રાજઆમ્ર વૃક્ષ, લાલ કેળવી, મીઠા આંબા,બગેરે

मधुर त्रि (मधु माधुर्यमस्त्यस्मिन्, मधु+र) મીઠું સ્વાદિષ્ટ, પ્રિય.

मधुर न. („ „) ઝેર, સીસું, કાકવી

मधुरक पु (मधुर+संज्ञायां कन्) જીવની વૃક્ષ.

मधुरकण्टक पु. (मधुरः कण्टको यस्य) એક જાતનું માછલું

मधुरकर्कटी स्त्री. (मधुरा फला कर्कटी च) મીઠા આમની કાકડી.

मधुरजम्बीर पु (मधुररसो जम्बीरः) મીઠું લીંબુ.

मधुरता स्त्री. (मधुरस्य भावः तल्+टाप्) મધુરપણું, મીઠાશ.

मधुरत्व न. (मधुरस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मधुरत्वच पु. (मधुरा त्वग् यस्य) ધાવડીનું ઝાડ.

मधुरत्वच पु. (त्वचा यस्य) ધવનું વૃક્ષ.

मधुरनिस्वन त्रि. (मधुरः निस्वनो यस्य) મીઠા શબ્દ વાળું

मधुरनिस्वना स्त्री. (मधुरः निस्वनो यस्याः) મીઠા શબ્દવાળી સ્ત્રી.

मधुरप्रिय त्रि. (मधुरं प्रियं यस्य) મીઠું જેને પ્રિય હોય તે.

मधुरप्रिया स्त्री. (मधुरं प्रियं यस्याः) મીઠું જેને પ્રિય હોય તેવી સ્ત્રી, એક વનસ્પતિ–ખજૂરી

मधुरफल पु. (मधुरं फलं यस्य) મોટા બોરનું ઝાડ.

मधुरफला स्त्री. (मधुरं फलं यस्याः) એક જાતની કાકડી.

मधुरबीजपूर पु. (मधुररसो बीजपूरः) મીઠા બીજો- રાનું ઝાડ.

मधुरभूषण पु. (मधुर+भूष्+ल्यु) ગંગેનું ઝાડ.

मधुरमिष्टि स्त्री. (मधुरा फलो मिष्टि च) મીઠી વલિયાળી.

मधुररसा स्त्री. (मधुरा ...) મીઠા ખોખરૂનું ઝાડ.

मधुररस पु (मधुरः रसः रसो यस्य) કેળવી, તાડનું ઝાડ, મીઠો રસ, દાસનો રસ

मधुररस त्रि (मधु रसो यस्य) મીઠા રસવાળું.

मधुररसा स्त्री. (मधुररस+स्त्रियां टाप्) મોરવેલ, દ્રાક્ષ, દુધી, ગંભારી વનસ્પતિ.

मधुरस्वर पु. (मधुरं स्वरति सु+अच्) એક જાતનું ઝાડ.

मधुरा स्त्री. (मधुर+स्त्रियां टाप्) શતપુષ્પા, જેઠીમધ, મોટી કાકડી, મધુરી વનસ્પતિ, મીઠી વનસ્પતિ, શતાવરી વનસ્પતિ, મથુરા નગરી, ... વનસ્પતિ એક જાત વરીયાળી.

"मधुरा मधुयष्टिकायाम्" मते

मधुरालक पु. (मधुररसो ...) ... વૃક્ષ–આમ્રાપ, કોઠનું ઝાડ, દાડમનું ઝાડ, નારંગીનું ઝાડ.

मधुरालाप त्रि (मधुरः आलापो यस्य) મીઠા આલાપ વાળું પ્રિય બોલનાર.

मधुरालापा स्त्री. (मधुरः मुखिनुलमः आलापः यस्याः) પ્રિય શબ્દવાળી સ્ત્રી, મેના, પક્ષી.

मधुरास्वादु पु. (मधुरस्य स्वादुः च) દુધીનો વેલો મીઠી તુંબડીનો વેલો.

मधुरिका स्त्री. (मधुर+क+टाप् अत इत्) વરીયાળી.

मधुरिपु पु. (मधोर्दैत्यविशेषस्य रिपु) વિષ્ણુ.

मधुजित् पु (मधुं मधुनामानं दैत्य जितवान्, जि+क्विप्+तुक्) વિષ્ણુ
मधुतृण न (मधु मधुर तृणम्) શેલડી
मधुतृण पु (मधुश्चासौ तृणश्च) ઉપરનો અર્થ
मधुत्रय न (मधूनाम् मधुराणाम् त्रयम्) મધ–સાકર–ઘી વિગેરે ત્રણનો સમૂહ
मधुत्रिक न (मधूनाम् त्रिकम्) ઉપરનો અર્થ
मधुदूत पु (मधोर्वसन्तस्य दूत इवाग्रसरत्वात्) આંબાનું ઝાડ
मधुदूती स्त्री (मधुदूत+स्त्रियां ङीप्) વનસ્પતિ રાતી પાડળ
मधुद्र पु (मधुने द्राति पुष्पात् पुष्प गच्छति, द्रा+क) ભમરો
मधुद्रव पु (मधुर्मधुरो द्रवो निर्यासोऽस्य) રાતો સરગવો
मधुद्रुम पु (मध्वर्थं मधार्थं द्रुम) મહુડાનું ઝાડ.
मधुधातु पु (मधुना तत्पर्यायनाम्ना प्रसिद्ध धातु) સુવર્ણમાક્ષિક, રૌપ્યમાક્ષિક
मधुधातुक पु (मधुधातु+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
मधुधूलि पु. (मधु मधुरा धूलिरिव) ખાંડ
मधुधेनु स्त्री (मधुरचिता धेनु) દાન માટે બનાવેલી મધ વિગેરે પદાર્થોની ગાય
मधुनारिकेर पु (मधु नारिकेर) મીઠું નાળીયેર
मधुनारिकेरक पु (मधुनारिकेर+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
मधुनेतृ पु (मधुनयति, पुष्पेभ्य, नी+तृच्) ભમરો
मधुनोलेह पु ભમરો
मधुप पु (मधु पिबति, पा+क) ભમરો
मधुप त्रि (,, ,,) મધ પીનાર, દારૂ પીનાર
मधुपर्क पु (पृची+घञ् मधुना पर्क सम्पर्को यस्य) દહી–ઘી–પાણી–મધ–સાકર એ પાચ મિશ્ર કરેલ દ્રવ્ય.
मधुपर्णी स्त्री (मधु इव हितकरं पर्णं यस्या) ગળો, ગાંભારી વનસ્પતિ, ગળીનું ઝાડ, વરાહક્રાન્તા વનસ્પતિ, મીઠું બીજોરૂં
मधुपाका स्त्री. (मधु पाको यस्याः) તરબુચ.
मधुपान न (मधो पानम्) મધ પીવુ, દારૂ પીવો
मधुपायिन् त्रि (मधु पिबति, पा+णिनि) મધપીનાર, દારૂ પીનાર
मधुपायिन् पु (,, ,,) ભમરો.
मधुपालिका स्त्री (मधु पालयति, पालि+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) ગાંભારી વનસ્પતિ
मधुपीलु पु (मधुर्मधुर पीलुः) મીઠાપિલુનુ ઝાડ
मधुपुरी स्त्री (मधोस्तन्नाम्नो दैत्यस्य पुरी) મથુરા
मधुपुष्प पु (मधुप्रचुराणि पुष्पाण्यस्या) મહુડાનુ ઝાડ, સરગવાનુ ઝાડ, આસોપાલવ, બોલસરીનુ ઝાડ
मधुपुष्पा स्त्री (मधुपुष्प+स्त्रियां टाप्) નાગદન્તી વૃક્ષ, દન્તી વૃક્ષ
मधुपूपक पु (मधु मधुरः पूपक) એક જાતનું પકવાન્ન
मधुप्रिय पु (मधु प्रियं यस्य) બળદેવ, ભમરો
मधुप्रिय त्रि (,, ,,) મધ જેને પ્રિય હોય તે, દારૂ જેને પ્રિય હોય તે
मधुप्रिया स्त्री (मधु प्रियं यस्या) એક જાતની જાંબુડી
मधुफल पु (मधु मधुर फलमस्य यद्वा मधु मद्य फले यस्य) મીઠી નાળીયેરનું ઝાડ, મહુડો
मधुफला स्त्री (मधुफल+स्त्रियां टाप्) મીઠી ખજૂરી
मधुबहुला स्त्री (मधु बहुलं यत्र) માધવી લતા–જાઇ
मधुबीज पु (मधु मधुर बीज यस्य) દાડમનું ઝાડ
मधुभिद् पु (मधु तन्नामानं दैत्यं भिनत्ति नाशयति, भिद्+क्विप् तुक्) વિષ્ણુ
मधुमक्षिका स्त्री (मधुसम्पादिका मक्षिका) મધમાખ.
मधुमज्जन् पु (मधुर मज्जा सारोऽस्य) આખોટક વૃક્ષ
मधुमत् त्रि (मधुर्मधुररसोऽस्त्यस्य मतुप्) મીઠાશવાળુ, મીઠું
मधुमत् पु (,, ,,) કાશ્મરી વૃક્ષ
मधुमती स्त्री. (मधुमत्+स्त्रियां ङीप्) એક નદી, વૈદિક મન્ત્ર પ્રસિદ્ધ "मधुवाता" ઇત્યાદિ ત્રણ રૂચાઓ, એક દેવી, નાયિકા
मधुमथन पु (मधु मथ्नाति, मथ्+ल्यु) વિષ્ણુ.
मधुमर्कटी स्त्री (मधुजाता मर्कटी) મધની ખાંડ.

मधुस्वर त्रि. (मधुर्मधुरः स्वरो यस्य) મીઠા કંઠવાળું મીઠા અવાજવાળું.

मधुस्वरी स्त्री. (मधुस्वर+स्त्रियां ङीप्) કોયલ–પક્ષી.

मधुहन् पुं. (मधुं तन्नामकमसुरं हन्ति, हन्+क्विप्) વિષ્ણુ.

मधूक न. (मधु+कन् स्वार्थे क) જેઠીમધ.

मधूक पुं. (मधूनि सन्त्यत्र वा मद् मद् धातुः कि.) મહુડાનું ઝાડ.

मधूच्छिष्ट न. (मधुनः उच्छिष्टमवशिष्टम्) મીણ.

मधूत्थित न. (मधुनः उत्थितम्) મીણ.

मधूत्थ न. (मधुनः उत्थं उत्+स्था+क) મીણ.

मधून्माद पुं. (मधौ उन्मादो यस्य) કુકર પક્ષ.

मधून्मत्ता स्त्री. („ „ स्त्रियाम्) ક્ષેપક–માદા.

मधूपघ्न पुं. (मधुदैत्यस्योपघ्न आश्रयः) મથુરા શહેર.

मधूल पुं. (मधु लाति, ला+क कृतौ) પાણીમાં કે જમીનમાં થનારું મહુડાનું ઝાડ.

मधूलक पुं. (मधूल+स्वार्थे क) મોટું મહુડ.

मधूलक पुं. („ „) મીઠાશ, મીઠો રસ.

मधूलिका स्त्री. (मधूल+स्वार्थे कन् अत इत्वं) મોરવેલ વનસ્પતિ, મૂર્વા.

मधूली स्त्री. (मधूल+स्त्रियां ङीष्) મધુકર્કટી વનસ્પતિ આંબો, જેઠીમધ, મોરવેલ.

मध्य न. पुं. (मन्यते, मन्+यक् नि. नस्य धः) કડી–કેડ.

मध्य न. (मन्+यत् नस्य धः) વચ્ચેનો ભાગ એક સંખ્યા, દશ નિખર્વની સંખ્યા તથા નીચતા સિવાય નો આધાર.

मध्य पुं. (मन्+यक् नस्य ध) મધ્યમ ગતિવાળો મત્સ.

मध्य त्रि. („) વચલું ન્યાયવાળું યોગ્ય, નીચું ઊંચું અંતરાલવાળી, મધ્ય સ્થિતિનું.

मध्यग त्रि. (मध्ये गच्छति, मध्य+गम्+ड) વચ્ચે રહેલ.

मध्यगन्ध पुं. (मध्ये गन्धः यस्य) આંબાનું ઝાડ.

मध्यचारिन् त्रि. (मध्ये चरति चर्+णिनि) વચમાં ચાલનાર, વચ્ચે ફરનાર.

मध्यतस् अव्य. (मध्य+पञ्चम्यर्थे तसिल्) વચમાં, વચલી, વચ્ચે.

मध्यदेश पुं. (मध्यवर्ती देशः) હિમાલય અને વિંધ્યાચળની વચ્ચેનો દેશ–વિનશનની પૂર્વે પ્રયાગની પશ્ચિમનો દેશ, વચલો પ્રદેશ.

मध्यदेश्य त्रि. (मध्यदेशे भवः यत्) મધ્યદેશમાં થનાર.

मध्यदिन न. (दिनस्य मध्ये राजदन्तादित्वात् मध्यस्य पूर्वनिपातः) દિવસનો મધ્ય ભાગ, બપોર.

मध्यन्दिन न. (दिनस्य मध्यं तत्र मध्यन्दिनस्य पूर्व. मुम्. निपातनात्) ઉપરનો અર્થ.

मध्यन्दिन पुं. (मध्यन्दिने पुष्पविकाशोऽस्त्यस्य अण्) બપોરીયાનું ઝાડ.

मध्यपञ्चमूलक न. (मध्यानां पञ्चमूलानां समाहारः) વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ પાંચ ઔષધ.

मध्यपदलोपिन् पुं. (मध्यपदस्य लोपोऽस्त्यस्य इनि) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ સમાસ.

मध्यम त्रि. (मध्ये भवः म) વચલું વચ્ચેનું.

मध्यम पुं. (मध्ये भवः मध्य+म) મધ્યમ સ્વર, કોયલ પક્ષીના સ્વર સમાન–સ્વર, એક ઉપપતિ.

मध्यमपाण्डव पुं. (मध्यमश्चासौ पाण्डवः) અર્જુન, પાંડુપુત્ર.

"मध्यमि मिलतौ वा मध्यमः पाण्डवो मत्" वैजयन्ती

मध्यमपुरुष पुं. (मध्यमश्चासौ पुरुषः) બેઉ વિષે મધ્યમ દાસ.

मध्यमलोक पुं. (मध्यमश्चासौ लोकः) પૃથ્વીલોક.

मध्यमलोकपाल पुं. (मध्यमलोकं पालयति पाल्+अण्) રાજા.

मध्यमवयस्क त्रि. (मध्यमं वयो यस्य कप्) મધ્ય ઉંમરનું, વચલી ઉંમરનું.

मध्यमसंग्रह पुं. (मध्यमश्चासौ संग्रहः) વ્યાસે કહેલ એક મધ્યમ સ્ત્રી સંગ્રહ–પરાઈ સ્ત્રીને વસ્ત્રાલંકાર વગેરે આપીને વશ કરવી તે.

मध्यमसाहस न. (वस्त्र [illegible] [illegible] मध्यमम् तत् साहसम्) પાંચસો પણ સુધી ચોરી વગેરે રૂપ એક સાહસ.

मध्यमसाहस पुं. (मध्यमश्चासौ साहसः) મનુએ કહેલ એક દંડ–દંડ.

मध्यमा स्त्री. (मध्यम+स्त्रियां टाप्) વચલી આંગળી,

मधुरोदक पु (मधुराणि उदकानि यस्य) મીઠા પાણી નો સમુદ્ર

मधुल न (मधु पुष्परसादिक लाति गृह्णाति, ला+क) દ્રાક્ષનો રસ

मधुलता स्त्री (मधुप्रधाना लता) જેઠીમધ

मधुलग्न पु (मधुर्मधुररसो लग्नो यत्र) રાતા સરગવાનું ઝાડ

मधुलिका स्त्री (मधु माधुर्यं लाति, ला+क+सज्ञायां कन् अत इत्व) રાઈ.

मधुलिह् पु (मधु लेढि आस्वादयति, लिह्+क्विप्) ભમરો

"मधुलिहां मधुदानविशारदा" रघौ

मधुलेह पु (मधुन लेहोऽस्य) ભમરો

मधुलेहिन् पु (मधु लेढि, लिह्+णिनि) ભમરો

मधुलोलुप पु (मधुनि लोलुप) ભમરો

मधुवन न (मधुदैत्याधिष्ठित वनम्) મથુરા પાસેનું એક વન, કિષ્કિન્ધા પાસેનું એક જંગલ

मधुवन पु (मधौ वनति शब्दायते, वन्+अच्) કોયલ

मधुवर्ग पु (मधूनाम् वर्ग) જુદા જુદા મીઠા પદાર્થોનો સમૂહ

मधुवल्लिका स्त्री (मधुप्रधाना वल्लिका) મીઠા બીજોરાનું ઝાડ, જેઠીમધ, કાળી દ્રાક્ષ.

मधुवल्ली स्त्री (मधुप्रधाना वल्ली) ઉપરનો અર્થ

मधुवार पु (मधुनो मद्यस्य वार समय पर्य्यायो वा) વારવાર દારૂ પિવાનો ક્રમ, મધ પિવાનો વખત

मधुवीज पु (मधु मधुर वीज यस्य) દાડમનું ઝાડ

मधुवीजपुर पु (मधूनां मधुपूर्णानां वीजानां पुर समूहो यत्र) મીઠા બીજોરાનું ઝાડ

मधुवृक्ष पु (मधुयुक्तो वृक्ष) મહુડાનું ઝાડ

मधुव्रत पु (मधु तत्सञ्चयो व्रतं सततानुशीलन यस्य) ભમરો

मधुव्रती स्त्री (मधुव्रत+स्त्रियां ङीप्) ભમરી

मधुशर्करा स्त्री (मधुजाता शर्करा) મધની સાકર

मधुशाख पु (मधुर्मधुरा शाखा यस्य) મહુડાનું ઝાડ

मधुशिग्रु पु (मधुर्मधुर शिग्रु) રાતો સરગવો

मधुशिला स्त्री (मधु शिला) સુવર્ણમાક્ષીક ધાતુ

मधुशीर्षक न (मधु शीर्षं यस्य कप्) એકજાતનું પકવાન્ન.

मधुशृङ्गक पु રાતો સરગવો

मधुशेष पु (मधुन शेष उच्छिष्टम्) મીણ

मधुश्रेणी स्त्री (मधुन श्रेणीव) મોરવેલ વનસ્પતિ.

मधुश्वास त्रि (मधुर्मधुर श्वासो यस्य) મીઠા શ્વાસ વાળુ

मधुश्वासा स्त्री (मधुन इव श्वसित्यस्मात् श्वस्+अपादाने घञ्+टाप्) જીવન્તી-મીઠી ખરખોડી વનસ્પતિ

मधुष्ठील पु (मधु अष्ठीले गर्भेऽस्य पृषो) મહુડાનું ઝાડ

मधुसख पु (मधोर्वसन्तस्य सखा सहचर टच् समा) કામદેવ

मधुसभव पु (मधुन सम्भवति, सम्+भू+अच्) મીણ

मधुसमवा स्त्री (मधौ सम्भवति, भू+अच्+टाप्) રાતી દ્રાક્ષ

मधुसहाय पु (मधुर्वसन्त सहायोऽस्य) કામદેવ

मधुसारथि पु (मधुर्वसन्त सारथिर्यस्य) કામદેવ

मधुसिक्थक पु (सिचतीति सिच+स्थक् स्वार्थे कन् मधु मधुमय सिक्थकं यस्य) એક જાતનું ઝેર

मधुसुहृद् पु (मधोर्वसन्तस्य सुहृद्) કામદેવ

मधुसूदन पु (मधु तन्नामासुर सूदयति सूद्+ल्यु) શ્રીકૃષ્ણ

मधुसूदन पु (मधु पुष्परस सूदयति भक्षयति, सूद्+णिन+ल्यु) ભમરો, તે નામનો એક પંડિત

मधुसूदनी स्त्री (मधु इव सूद्यते भक्ष्यते ल्युट् ङीप्) પાલકની ભાજી

मधुसूदनी स्त्री (मधुसूदन+स्त्रियां ङीप्) ભમરી

मधुस्नेह पु (मधुन स्नेह) મીણ

मधुस्रव पु (मधूनि मद्यानि स्रवन्त्यस्मात्, स्रु+अप्) મહુડાનુ ઝાડ

मधुस्रवस् पु (मधु स्रवति, स्रु+असुन्) મહુડાનું ઝાડ

मधुस्रवा स्त्री (मधुन स्रवो यस्या) મોરટા લતા, જેઠીમધ, મોરવેલ, જીવન્તી વનસ્પતિ-મીઠી ખરખોડી

मधुस्वर पु (मधु मनोहर स्वरो ध्वनिर्यस्य मधुस्वरो वा) કોયલ પક્ષી, મીઠો અવાજ.

के. प्र.) મનઃપર્યવ જ્ઞાનને ધારણ કરનાર એક કર્મપ્રકૃતિ, જ્ઞાનાવરણીય કર્મની એક પ્રકૃતિ.

मनःपर्यवज्ञानिन् पु. (मनःपर्यवज्ञानि कै. प्र.) મનઃપર્યવ જ્ઞાનને ધારણ કરનાર.

मनःपुद्गलपरिवर्त्त न. (मनःपुद्गलपरिवर्त्त कै. प्र.) એક કાળ—જેટલા મનપુદ્ગલો મનપણે ગ્રહણ કરી પરિણમાવી મૂકે તેટલો કાળ.

मनन न. (मन्+ल्युट्) અનુમાન, વિચાર, બુદ્ધિથી પદાર્થનો નિર્ણય કરવો.

मनस् न. (मन्यतेऽनेन मन्+करणे असुन्) મન, ચિત્ત, અંતઃકરણ, મનુષ્ય.

मनसा स्त्री. (मनः मनसं स्यति, सो+क+टाप्) આસ્તીક મુનિની માતા, જરત્કારુની પત્ની—વાસુકિની બહેન.

मनसादेवी स्त्री. (मनसा दीव्यति, दिव्+अच्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मनसाज्ञायिन् त्रि. (मनसा जानाति) મનથી જાણનાર.

मनसिज पु. (मनसि जायते, जन्+ड सप्तम्या अलुक्) કામદેવ.

"कथमार्तेऽपि मनसिजे रतिमुत्सवप्रार्थना कुरुते" शाकुन्तले

मनसिज त्रि. (मनसि जायते, जन्+ड सप्त. अलुक्) મનમાં ઉત્પન્ન થનાર.

मनसिशय त्रि. (मनसि शेते, शी+अच् अलुक् च) કામદેવ.

मनस्कार पु. (कृ+घञ् सप्त. अलुक् व्याकरणभेदः) મનની સુખ લગની.

मनस्ताप पु. (मनस्तापः) માનસીક દુઃખ, મનની પીડા.

मनस्पापि पु. (... ...) દુર્યોધનનો મિત્ર.

मनस्पिनी न. ... ...

मनस्विनी स्त्री. (मनस्विनो भाव. ...) ધૈર્ય મનસ્વીપણું.

मनस्विता न. (मनस्विनो भाव. त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मनस्विन् त्रि. (प्रशस्तं मनोऽस्त्यस्य विनि) ધૈર્ય મનવાળું, સ્વાધીન ચિત્તવાળું.

मनस्विन् पु. શરભ નામનું પશુ.

मनस्विनी स्त्री. (मनस्विन्+स्त्रियां ङीप्) ઉત્તમ મનવાળી, સ્વાધીન મનવાળી સ્ત્રી.

मनाक् अव्य. (मन्यते मन्–बाहुलकात् आक्) થોડું, જરા, મંદ.

मनाका स्त्री. (मन्यते, मन्+आक+टाप्) હાથણી.

मनाक्कर न. (मनाक् अल्पं स्वल्पं करोति, कृ+अच्) એક જાતનું અગરનું ઝાડ.

मनाक्कर त्रि. (मनाक् करोति कृ+अच्) થોડું—અલ્પ—મંદ—કરનાર.

मनायी स्त्री. (मनोः पत्नी मनु+ङीप् ऐआदेशश्च) મનુની પત્ની.

मनावी स्त्री. (मनोः पत्नी, मनु+ङीप् औङ् च) મનુની પત્ની

"सा मनोरेव भार्या मनावी कीर्तिता" शब्दरत्नावल्याम्

मनित त्रि. (मन्+कर्मणि क्त) વિચારેલ, જાણેલ.

मनाक न. (मन्यते बोधकर्मणीयत्ते, मन्+ईक नित्.) અજ્ઞાન.

मनीषा स्त्री. (ईष+अच्+टाप्, मनस ईषा) બુદ્ધિ.

मनीषिन् पु. (मनीषाऽस्त्यस्य इनि) પંડિત.

मनीषिन् त्रि. („) બુદ્ધિમાન, ડાહ્યું મનુ.

मनु स्त्री. (मन्+उण्. च) પૃક્કા—સ્પૃક્કા નામની વનસ્પતિ.

मनु स्त्री. (मनोः पत्नी, मनु–वा ङीप्.) મનુની પત્ની.

मनु पु. એક પ્રજાપતિ ધર્મશાસ્ત્રના કર્તા ઋષિ—સ્વાયંભુવ વિગેરે મનુ.

मनुज पु. (मनोः स्वायंभुवात् जायते, जन्+ड) મનુષ્ય, માણસ.

मनुजता स्त्री. (मनुजस्य भाव. तल्+टाप्) મનુષ્યપણું, માણસપણું.

मनुजत्व न. (मनुजस्य भाव. त्व) મનુષ્યપણું, માણસપણું.

मनुजा स्त्री. (मनोः स्वायंभुवात् जायते, जन्+ड+टाप्) માણસ જાતની સ્ત્રી.

मनुष्य पु. (मनोरपत्यं मन् उष् च) માણસ.

જેને ઋતુધર્મ દેખાયો હોય તેવી સ્ત્રી, કમળ વિગેરેની કળી, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા, પરા વિગેરે ચાર વાણીમાની એક વાણી

मध्यमाहरण न (मध्यमस्य आहरणमस्मिन्) બીજ ગણિતમાનુ એક જાતનું ગણિત

मध्यमीय त्रि (मध्यमे भव मध्यमस्येव वा, छ) મધ્યમા હોનાર, વચ્ચે થનાર.

मध्यमेश्वर पु કાશીમાં આવેલું એક શિવલિંગ

मध्ययव पु (मध्यो मध्यमो यव) ७ જવ બરાબર એક વજન

मध्यरात्र पु (मध्य रात्रे एकदे० अच् समा) મધ્ય રાત્રિ.

मध्यलोक पु (मध्यश्चासौ लोकश्च) પૃથ્વીલોક, મૃત્યુલોક

मध्यलोकक पु (मध्यलोक+स्वार्थे क) પૃથ્વીલોક

मध्यलोकपाल पु (मध्यलोक पालयति, पाल्+अच्) રાજા

मध्यलोकेश पु (मध्यलोकानां मर्त्यानां ईश) રાજા, નૃપ.

मध्यवर्त्तिन् त्रि (मध्ये वर्त्तते, वृत्+णिनि) વચ્ચે રહેનાર, મધ્યસ્થ, સ્વાર્થ નહિ બગાડી પરાર્થ કરનાર, વચમા પડી સમાધાન કરનાર

मध्यवृत्त न (मध्ये वृत्तम्) ડૂટી, નાભિ

मध्यस्थ त्रि (मध्ये तिष्ठति, स्था+क) ત્રાહિત, मध्यवर्त्तिन् શબ્દ જુઓ

मध्यस्थता स्त्री (मध्यस्थस्य भाव तल्+टाप्) મધ્યસ્થપણુ, વચ્ચે રહેનારપણુ

मध्यस्थत्व न (मध्यस्थस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मध्यस्थल न (मध्य स्थलम्) વચ્ચેનું સ્થાન, મધ્ય સ્થળ

मध्यस्थली स्त्री (मध्यस्थल+स्त्रियां ङीप्) ઉપરનો અર્થ

मध्या स्त्री (मध्य+स्त्रियां टाप्) જેને નવો અટકાવ આવેલો છે તેવી સ્ત્રી, ગ્રહની એક જાતની ગતિ, તે નામની એક નાયિકા, છંદ વિશેષ

मध्याह्न पु (मध्यमह्न एक स टच् समा अह्नादेश) દિવસનો મધ્યભાગ–બપોર

मध्याह्निक पु. (मध्याह्ने भव ठक्) બપોરીઆનું ઝાડ

मध्याम्लकेसर पु (मध्ये आम्लकेसरे अस्य) બીજેરાનુ ઝાડ

मध्वराति पु (मधोर्दैत्यस्याराति.) શ્રીકૃષ્ણ, વિષ્ણુ.

मध्वरि पु (मधो अरि) વિષ્ણુ

मध्वालु पु (मधुः मधुर आलु) એક જાતનું મીઠું આલુ–બટાટા

मध्वालुक पु (मध्वालु+स्वार्थे क) એક જાતનું સ્વાદિષ્ટ આલુ

मध्वावास पु (मधो आवासो यस्मात्) આબાનુ ઝાડ

मध्वासव पु (मधुना पुष्परसेन कृत आसव शा त) મહુડાનો દારૂ

मध्वासवनिक पु (मध्वासवनमुत्पाद्यत्वेनास्त्यस्य, मध्वासवन+ठक्) મહુડાનો દારૂ કાઢનાર

मध्विजा स्त्री (मधु ईजते प्राप्नोति–कारणत्वेनेति, ईज्+क पृषो ह्रस्व टाप्) મદ્ય, દારૂ, મદિરા

मन् (भ्वा प सक. सेट् मनति) પૂજવુ, ભજવુ, अक ગર્વ કરવો, મગરૂર હોવુ

मन् (चु आ अक सेट् मानयते) ગર્વ કરવો, ગર્વિષ્ઠ થવુ

मन् (तना आ सक सेट् मनुते) જાણવુ, માનવું

मन् (चु उ स सेट् मनयति–ते) ધારણ કરવુ

मन् (दिवा आ सक अनिट् मन्यते) જાણવુ, માનવુ

मन पु (मन्+अच्) જટામાસી વનસ્પતિ

मनआप त्रि (मन आप्नोति, आप्+अण् उप स) મનોજ્ઞ, સુદર

मनउ पु વર્ષાકાળમા થનારો એક ગ્રહયોગ

मनःशिल पु (मनःशिला पृषो ह्रस्वत्व) મણસીલ.

मनःशिला स्त्री (मन शब्दवाच्या शिला) મણસીલ

मनःपर्यव पु (मणपज्जव जै प्रा) મનઃપર્યવ નામે ચોથુ જ્ઞાન, બીજાના મનની વાત જાણનાર જ્ઞાન

मनःपर्यवज्ञान न (मणपज्जवणाण जै प्रा) મનના પર્યવનુ જ્ઞાન, મનઃપર્યવ નામનુ ચોથુ જ્ઞાન

मनःपर्यवज्ञानावरण न (मणपज्जवनाणावरण जै प्रा) મનઃપર્યવ જ્ઞાનનેઢાકનાર એક કર્મપ્રકૃતિ

मनःपर्यवज्ञानावरणीय न (मणपज्जवनाणावरणिज्ज

मनोवृत्ति स्त्री. (मनसः वृत्तिः) મનની વૃત્તિ, ચિત્તનું વલણ.

मनोहत त्रि. (मनो हतं यस्य) નાઉમેદ થયેલું, જેના મનના ઉત્સાહનો ભંગ થયો છે તે.

मनोहर त्रि. (मनो हरति स्वसौन्दर्येण हृ+अच्) સુંદર, મનને પ્રિય.

मनोहर न. (मनो हरति, हृ+अच्) સોનું.

मनोहर पु. („ „) કુન્દ વૃક્ષ, મોગરો.

मनोहरा स्त्री. (मनोहर+स्त्रियां टाप्) પીળી જૂઈ, જાઈ.

मनोहर्तृ त्रि. (मनो हरति, हृ+तृच्) મનને હરણ કરનાર, સુંદર.

मनोहारिन् त्रि. (मनो हरति मनो हर्तुं शीलमस्य वा हृ+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मनोह्वा स्त्री. (मनःशिलेवाहूयते ह्वे+अङ्+टाप्) મનશીલ.

"मनःशिला मनोगुप्ता मनोह्वा नागजिह्विका" भाव प्र.

मन्त् (भ्वा. पर. सेट् मन्तति) બોલવું, સાદ કરવું. ચ. ઉભ. સેટ્ અને ચ.

मन्तव्य त्रि. (मन्+कर्मणि तव्यत्) માનવા યોગ્ય, મનન કરવા લાયક.

मन्तव्य न. (मन्+तव्य) મત, અભિપ્રાય, સલાહ.

मन्तु पु. (मन्+तुन् हृद् च) અપરાધ, મનુષ્ય, પ્રજાપતિ.

मन्तृ त्रि. (मन्+तृच्) સલાહ આપનારો, ચિત્ત લગાવનારો, માનનારો.

मन्तृ पु. (मन्+तृच्) વિદ્વાન, પંડિત.

मन्त्र पु. (मन्त्र्यते गुप्तं परिभाष्यते मन्त्रि+घञ्) ગુપ્ત ભાષણ કરવું તે, એકાન્તમાં મસલત કરવી તે, દેવ વિગેરેની સાધનાનો મન્ત્ર.

मन्त्र पु. (मन्यते ज्ञायते अनेन मन्+ष्ट्रन्) વેદનો તે નામનો એક વિભાગ.

"मन्त्रो योग इवाधीतः ... " माघे

मन्त्रकृत् त्रि. (मन्त्रं तत्त्वार्थं वा करोति, कृ+क्विप् तुक् च) મંત્રણા કરનાર, ગુપ્ત વિચાર કરનાર, મન્ત્ર પ્રયોગ કરનાર, દૂતપણું કરનાર.

मन्त्रकृत् पु. (मन्त्रं तत्त्वार्थं वा करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઋષિ, પ્રધાન, મંત્રી, સલાહકાર, વેદ-મંત્ર અભિજ્ઞાતા ઋષિ.

मन्त्रकृत त्रि. (मन्त्रेण कृतं संस्कृतम्) મંત્ર વડે સંસ્કાર પામેલું, મંત્રથી સંસ્કારિત કરેલ.

मन्त्रगण्डक पु. (मन्त्रज्ञानकारी गण्डक) મંત્ર શાસ્ત્ર, મંત્રવિદ્યા.

मन्त्रगुप्ति स्त्री. (मन्त्रस्य गुप्तिः) એકાન્તમાં મસલત.

मन्त्रगूढ पु. (मन्त्राय गूढः) છાનો બાતમીદાર, છાનો જાસૂસ.

मन्त्रगृह न. (मन्त्रस्य गृहम्) મંત્ર જપવાનું ઘર, એકાન્તમાં મસલત કરવાનું ઘર.

मन्त्रजिह्व पु. (मन्त्र एव जिह्वा आस्वादसाधनं यस्य) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

मन्त्रद त्रि. (मन्त्रं ददाति, दा+क) મંત્ર આપનાર, ગુપ્ત વિચાર આપનાર.

मन्त्रद पु. („ „) પ્રધાન, મંત્રી, છાનો બાતમીદાર.

मन्त्रण न. (मन्त्र्यते, मन्त्र+भावे ल्युट्) ગુપ્ત વાત, છાનગી વિચાર કરવો તે.

मन्त्रणा स्त्री. (मन्त्र्+भावे युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मन्त्रतस् अव्य. (मन्त्र, मन्त्र+तसिल्) મંત્રથી, ગુપ્ત વિચારથી, છાનગી સલાહથી.

मन्त्रद पु. (मन्त्रं ददाति, मन्त्र+दा+क) ગુરુ.

मन्त्रद त्रि. (मन्त्रं ददाति, दा+क) મંત્ર આપનાર.

मन्त्रदातृ त्रि. (मन्त्रं ददाति दा+तृच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मन्त्रदातृ पु. (मन्त्रस्य दाता) ગુરુ.

मन्त्रदीधिति पु. (मन्त्रेण दीधितिर्दीप्तिर्यस्य) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.

मन्त्रपूत त्रि. (मन्त्रेण पूतः) મંત્ર વડે પવિત્ર.

मन्त्रपूतात्मन् त्रि. (मन्त्रेण पूत आत्मा यस्य) મંત્રથી પવિત્ર મનવાળું, મંત્રથી પવિત્ર આત્માવાળું.

मन्त्रपूतात्मन् पु. (मन्त्रेण पूत आत्मा यस्य) ગરુડ.

मन्त्रफल न. (मन्त्रस्य फलम्) મંત્રનું ફળ.

मन्त्रविद् पु. (मन्त्रं मन्त्रणाकार्यं वेत्ति विद्+क्विप्) છાનો બાતમીદાર, મંત્રી, પ્રધાન.

मनुष्यता स्त्री. (मनुष्यस्य भाव तल्+टाप्) માણસાઈ, મનુષ્યપણુ
मनुष्यत्व न (मनुष्यस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मनुष्यधर्मन् पु (मनुष्यस्येव धर्मो यस्य अनिच् समा) કુબેર
मनुष्यसभा स्त्री (मनुष्यस्य सभा) મનુષ્યોની સભા
मनुष्ययज्ञ पु (मनुष्येभ्यो मनुष्यार्थं यो यज्ञ) પાંચ યજ્ઞોમાનો એક યજ્ઞ, અતિથિ પૂજા વિગેરે
मनुष्या स्त्री (मनुष्य+स्त्रियां टाप्) માણસ જાતિની સ્ત્રી
मनोगत त्रि (मनसि गच्छति स्म, गम्+क्त) મનમાં હોનાર–રહેનાર
मनोगत न. (मनसि गत) મનનો અભિપ્રાય
मनोगति स्त्री (मनस गति) મનની ગતિ
मनोगति त्रि (मनस गतिरिव गतिर्यस्य) મનના જેવો જેનો વેગ હોય તે
मनोगम्य त्रि (मनसा मनसि वा गम्य) મનથી જવા યોગ્ય, મનથી જાણવા લાયક, મનમાં સમજવા લાયક
मनोगवी स्त्री ઇચ્છા, આશા
मनोगुप्ता स्त्री (मनसा मन शब्देन गुप्तेव) મણસીલ.
मनोज पु (मनसि जायते, जन्+ड) કામદેવ
मनोज त्रि (,, ,,) મનમા ઉત્પન્ન થનાર
मनोजव त्रि (जु+सौत्रधातु अच्, मनो जव वेगवत् नमनाय यस्मिन्) બાપના સરખુ, પિતા તુલ્ય
मनोजव त्रि (मनस इव जवो यस्य) મનના જેવા વેગવાળુ
मनोजव पु. (मनो जवं वेगवत् नमनाय यस्मिन् मनस जव वा) વિષ્ણુ, મનનો વેગ.
मनोजवस त्रि (मनस्+जु+धातु असच्) પિતા તુલ્ય
मनोजवा स्त्री (मनो जवत्यत्र जु+अच्+टाप्) શિગડીયા વછનાગની વેલ
मनोजवा स्त्री (मनसो जव इव जवो यस्याः) અગ્નિની એક જિહ્વા, દુર્ગાદેવીની એક શક્તિ, વેગવાળી સ્ત્રી
मनोजवृद्धि पु (मनोजस्य वृद्धिर्यस्मात्) કામવર્ધક એક વૃક્ષ
मनोजवृद्धि स्त्री (मनोजस्य वृद्धि) કામદેવની વૃદ્ધિ

मनोज्ञ त्रि (मनो जानाति, ज्ञापयति बोधनाय प्रवणीकरोति अन्तर्भूतण्यर्थे ज्ञा+क) મનોહર, સુંદર
"इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनापि तन्वी" शाकुन्तले
मनोज्ञ न (मनस्+ज्ञा+क) સરલ–દેવદારનું ઝાડ
मनोज्ञा स्त्री (मनोज्ञ+स्त्रियां टाप्) મણસીલ, એક જાતની કાકડી, જાઇ, દારૂ, જાઇ, રાજપુત્રી
मनोदण्ड पु (मनस दण्ड) મનનો નિગ્રહ, મનને વશમા રાખવુ તે
मनोनिग्रह पु (मनस निग्रह)મનનો નિગ્રહ,મનનો સંયમ
मनोभङ्ग पु (मनस भङ्ग) મનના ઉત્સાહનો ભંગ
मनोभव पु (मनसि भवति, भू+अच्) કામદેવ
मनोभव त्रि (,, ,,) મનમાં હોનાર–થનાર, મનમા પેદા થનાર
"दृश्यमाना विनार्थेन न दृश्यन्ते मनोभवा" भागवते
मनोभाव पु (मनसो भाव) મનનો ભાવ
मनोभू पु (मनस मनसि वा भवति, भू+क्विप्) કામદેવ
मनोयायिन् त्रि (मन इव याति, या+णिनि) મન વડે જનાર, મનની પેઠે જનાર
मनोयोनि पु (मन एव योनिरस्य) કામદેવ
मनोयोनि त्रि (मनसि योनिर्यस्य) મનમા પેદા થનાર
मनोरञ्जन न (मनस्+रञ्ज्+ल्युट्) મનને રાજી કરવું તે
मनोरथ पु (मन एव रथोऽत्र, मनस रथ इव वा) ઇચ્છા
"उत्पद्यन्ते विलीयन्ते दरिद्राणां मनोरथा" उद्भटे
मनोरम त्रि (मनो रमयति, रम्+णिच्+अण्) મનોહર, સુંદર, ખુશી કરનાર
मनोरम पु (,, ,,) મુચુકુન્દનું ઝાડ, કુન્દ વૃક્ષ, મોગરો
मनोरमा स्त्री (मनोरम+स्त्रियां टाप्) ગોરોચના, રૂચિ મનુની પત્ની, પીળી જુઈ, એક વિદ્યાધરની પુત્રી
मनोलौल्य न (मनसो लौल्यम्) મનનું ચંચળપણુ, ચિત્તની ચંચળતા

मन्दकुमारिका स्त्री (मन्दकुमारिका वै. प्रा.) બાવિકા નામની કન્યા.

मन्दग त्रि (मन्दं गच्छति, गम्+ड) ધીમે જનાર, ધીરું જનાર.

मन्दग पु (,,) શનિગ્રહ.

मन्दगत त्रि. (मन्दं गच्छति स्म गम्+क्त) ધીમે ગયેલ, ધીરું ગયેલ.

मन्दगति त्रि (मन्दा गतिर्यस्य) ધીમી ચાલવાળું.

मन्दगति स्त्री (मन्दा चासौ गतिश्च) ધીમી ચાલ, ધીમી ગતિ.

मन्दगामिन् पु. (मन्दं गच्छति गम्+णिनि) શનિગ્રહ.

मन्दगामिन् त्रि ( ) ધીમું જનાર, ધીરું જનાર.

मन्दजननी स्त्री (मन्दस्य शनेर्जननी) શનિની માતા સૂર્યની પત્ની.

मन्दट पु. (मन्दमटति मन्द+अट्+अच् कर्म. वा) કડવો લીંબડો.

मन्दता स्त्री. (मन्दस्य भावः तल्+टाप्) ધીમાશ, આળસ, જડતા, મૂર્ખાઇ.

मन्दत्व न (मन्दस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

मन्दन न (मन्दते स्तौति अनेन, मन्द्+ल्युट्) સ્તુતિ, વખાણ.

मन्दबुद्धि त्रि (मन्दा बुद्धिर्यस्य) જડ બુદ્ધિવાળું, મૂર્ખ.

मन्दबुद्धि स्त्री. (मन्दा चासौ बुद्धिश्च) જડ એવી બુદ્ધિ.

मन्दभाग्य त्रि (मन्दं भाग्यं यस्य) અભાગીયું, દુઃખી.

मन्दमति त्रि (मन्दा मतिर्यस्य) ઓછી બુદ્ધિવાળું, જડ બુદ્ધિવાળો.

मन्दमति स्त्री. (मन्दा चासौ मतिश्च) જડબુદ્ધિ, ઓછી બુદ્ધિ.

मन्दर पु (मदि+अरन्) મંદરાચલ પર્વત, મંદાર વૃક્ષ, સ્વર્ગ, એક જાતનો હાર, દર્પણ.

मन्दर त्रि (मन्द+अरन्) ઘણું અલ્પ, મન્દ, મૂર્ખ.

मन्दराचल पु. (मन्दराख्यो अचलः) મંદરાચલ પર્વત.

मन्दसान पु (मन्दते स्तूयते [illegible], मन्द+सानच्) અગ્નિ, પ્રાણ, નિદ્રા ઇત્યાદિ.

मन्दसानु पु (मन्दं मन्दतां ज्योतिः ददाति, मन्द+सन्+णु वा) ઊંઘ, સ્વપ્ન.

मन्दर पु. (मन्दर वै. प्रा.) મન્દર મેરુપર્વત, મન્દર નામનો દ્વીપ અને એ નામનો સમુદ્ર, તેરમા વિમલનાથ તીર્થંકરના પ્રથમ ગણધર, મન્દર પર્વતના અધિષ્ઠાયક દેવ.

मन्दरकूट पु. (मन्दरकूट वै. प्रा.) નન્દનવનનાં નવ કૂટમાંનું ત્રીજું કૂટ-શિખર.

मन्दरचूलिका स्त्री. (मन्दरचूलिका वै. प्रा.) મેરુ પર્વતનું શિખર.

मन्दा स्त्री (मन्द+स्त्रियां टाप्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક સૂર્ય સંક્રાંતિ, ગ્રહોની એક ગતિ, [illegible].

मन्दाकिनी स्त्री (मन्दमकति, अक्+णिनि+ङीप्) સ્વર્ગગંગા, એક જાતની સંક્રાન્તિ.

"सर्वे मन्दाकिनी तथा" पुराणम्.

मन्दाक्रान्ता स्त्री. (मन्दं यथा स्यात्तथा आक्रान्ता) સત્તર અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ.

"मन्दाक्रान्ता जलधिषडगैर्म्भौ नतौ ताद्गुरू चेत्"

मन्दाक्ष न (मन्दं संकुचितमक्षि अत्र, षच् समा.) લાજ, શરમ.

मन्दाक्ष त्रि (मन्दं संकुचितं अक्षि यस्य षच् समा.) સંકોચાયેલ નેત્રવાળું, મન્દ નેત્રવાળું.

मन्दाक्षी स्त्री. (मन्दाक्ष+स्त्रियां ङीप्) સંકોચાયેલ નેત્રવાળી સ્ત્રી.

मन्दाग्नि पु. (मन्दः अग्निः [illegible]) ખાધેલું ન પચવાથી [illegible] મન્દ અગ્નિ, એક રોગ.

मन्दाग्निता स्त्री. (मन्दाग्नेर्भावः तल्+टाप्) મન્દાગ્નિપણું.

मन्दाग्नित्व न (,, त्व) ઉપરનો અર્થ.

मन्दात्मन् त्रि (मन्दः आत्मा यस्य) અજાણ, ધીરું.

मन्दादर त्रि (मन्दः आदरो यस्य) ધીમો આદર કરે તેવું, અનાદર કરનારું.

मन्दानल पु. (मन्दश्चासौ अनलश्च) ધીમો અગ્નિ, મન્દ જઠરાગ્નિ.

मन्दानिल पु. (मन्दश्चासौ अनिलश्च) ધીમો પવન, મન્દ વાયુ.

मन्त्रवित् त्रि (मन्त्रं वेत्ति, विद्+क्विप्) મંત્ર જાણનાર, ગુપ્ત વિચાર જાણનાર

मन्त्रित त्रि (मन्त्रेण संस्कृत यद्वा मन्त्रोऽस्य जात, मन्त्रि+क्त वा मन्त्र+इतच्) મંત્રેલું, મંત્ર વડે સંસ્કાર કરેલું, વિચારેલું

मन्त्रिता स्त्री. (मन्त्रिण भाव तल्+टाप्) મન્ત્રીપણું, પ્રધાનપણું, દીવાનગીરી

मन्त्रित्व न (मन्त्रिणो भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

मन्त्रिन् पु (मन्त्रो गुप्तभाषणमस्यास्ति, मन्त्र+इनि यद्वा मन्त्रयते, मन्त्र्+णिनि) મન્ત્રી, અમાત્ય, પ્રધાન

मन्त्रोपष्टम्भ पु सलाह, સૂચના, શિખામણ

मन्थ् (भ्वा पर अक सेट् मन्थति) ક્લેશ પામવો અ વલોવવુ સ

मन्थ् (क्र्या पर द्विक सेट् मथ्नाति) વલોવવુ, મથન કરવુ, મથવુ

मन्थज न (मन्थात् दधिमन्थनात् जायते, जन्+ड) માખણ, નવનીત

मन्थ पु (मन्थ्+करणे घञ्) મથન દંડ–રવૈયો, આંખના ચીપડા, સૂર્યના કિરણ, એક જાતનુ પેય, ક્લેશ, દુઃખ

मन्थ पु (मथ्नाति स्वकरेण त्रिभुवन पीडयति मन्थ्+अच्) સૂર્ય

मन्थ पु (मन्थ्+भावे घञ्) મથવું, વલોવવુ, દુઃખ દેવુ, મારી નાખવુ

मन्थज न (मन्थेन मन्थनेन जायते जन्+ड) માખણ, સારભૂત વસ્તુ, તત્વ.

मन्थदण्ड पु (मन्थार्थ दण्ड) રવૈયો, રવાઈ

मन्थदण्डक पु (मन्थदण्ड+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मन्थन न (मन्थ्+भावे ल्युट्) મથવુ, વલોવવુ, દુઃખ દેવુ, મારણ–મારી નાખવુ

मन्थन पु (मथ्नात्यनेन मन्थ्+करणे ल्युट् यद्वा मन्थ्+ल्यु) મથનદંડ–રવૈયો, ક્લેશ

मन्थनघटी स्त्री (मन्थनार्था मन्थनस्य वा घटी) દહીં વલોવવાની નાની ગોળી

मन्थर न. (मन्थयति क्लेशयति, मन्थ्+बाहु अरन्) કસુંબો

मन्थर पु (मन्थ्+बाहु अरन) કોપ, ખજાનો, ભંડાર, ફળ, બાધ, અટકાવ, રવૈયો, ગુપ્ત, તાજુ માખણ, કિલ્લો, મંદરાચલ, બાતમીદાર.

मन्थर त्रि (मन्थति पादौ, मथि+अरन्) મંદ, ધીમુ, વાંકુ, વિશાળ, હલકુ, નીચ, જડ, ચાડીયુ, વજનદાર, નિશ્ચળ

"दत्ते सालसमन्थर भुवि पद निर्याति नान्त पुरात्" साहित्यदर्पणे.

मन्थरा स्त्री (मन्थ्+अरच्+टाप्) કૈકેયીની એક દાસી

मन्थरु पु (मन्थ्+बा अरु) ચામરનો પવન

मन्थशैल पु (मन्थाय समुद्रमन्थनाय कल्पित शैल) મંદરાચળ પર્વત

मन्था स्त्री (मथ्यते, मन्थ+घञ्+स्त्रियां टाप्) મેથી

मन्थान पु (मथ्यतेऽनेन, मन्थ्+बाहु आनच्) રવૈયો, ગરમાળાનુ ઝાડ, મંદરાચલ પર્વત

"प्रविवेशाथ पाताल मन्थान' पर्वतोपम" रामायणे

मन्थानक पु (मन्थान+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

मन्थानक न (मन्थान+सज्ञायां कन्) એક જાતનું ઘાસ

मन्थिन् त्रि (मन्थ्+णिनि) વલોવનાર, મથનાર, દુઃખ દેનાર

मन्थिनी स्त्री (मन्थो मन्थनमस्त्यस्यां, मन्थ्+इनि+ङीप्) દહી વલોવવાની ગોળી

मन्थु पु (मथु जै प्रा) બોર વિગેરે ફળનો ભુકો, દહીને વસ્ત્રમાં બાધી પાણીનો ભાગ કાઢી નાખતા શેષ સત્વ રહે તે

मन्थोदधि पु (मथ्यतेऽसौ, मन्थ्+कर्मणि घञ् मन्थ-स्वासौ उदधिश्च वा मन्थाय उदधि) ક્ષીરસમુદ્ર

मन्द त्रि (मन्दते, मदि+अच्) મૂર્ખ, કોમળ, અભાગીયુ, રોગી, માદુ, ધીમું ચાલનાર, સ્વલ્પ, થોડુ, સ્વતંત્ર, લુચ્ચુ, દારૂ વિગેરે પીને છાકટુ થયેલુ

मन्द पु (मदि+अच्) શનિગ્રહ, હાથી, યમ, પ્રલય

मन्दक पु (मन्दअ जै प्रा) ગીતાનો એક પ્રકાર–જેમા મધ્યભાગે મૂર્ચ્છાના ગુણ સાથે ઘોળ ન બને તેવી જાતનું ગીત.

मन्दकुमारक पु (मंदकुमारय जै प्रा) નાનો બાલક.

मयुराज पु. (मयूनां किन्नराणां राजा टच् समा.) कुबेर.

मयुरक पु. (मयून् वनान् लुनाति छिनत्ति लुञ्+ डक् कर्त्त.) अजमो वृक्ष.

मयूख पु. (मयन् गमनं अवगमकं बोधयति मकारि प्रयो. मा माङ्–ऊख मयादेश.) किरण, कान्ति, शिखा, शोभा, ज्वाळा.

मयूर पु. (मयुरिव राति शब्दायते, रा+क पृषो. मा मीनाति हन्ति सर्पान् मी+ऊरन्) मोर पक्षी, मयूर शिखा वृक्ष, ते नामे एक ऋषि.

मयूर न (मी+ऊरन्) मोरथुथु.

मयूरक पु. (मयूर+स्वार्थे कन्) अघाडो वनस्पति.

मयूरग्रीवक न. (मयूरग्रीवेव कन्) मोरथुथु.

मयूरचटक पु (मयूर इव चटकः) कूकडो.

मयूरचूडा स्त्री (मयूरस्य चूडेव चूडा शिखा यस्याः) मयूरशिखा वृक्ष.

मयूरजङ्घ पु (मयूरस्य जङ्घा जङ्घा यस्य) अघेडा–अरडूसो वृक्ष.

मयूरतुत्थ न (मयूर इव तुत्थ) मोरथुथु.

मयूरपत्रक न. (मयूरस्येव पत्रं यस्याम्) नामनी कडवा निम्ब.

मयूरविदला स्त्री. (मयूरस्य विशेषेण दलति लघुत्व ऊर्ध्वम् विस्तारीति वि+दल्+अच्+टाप्) अघाडा–अघाडो नामे औषधि.

मयूरशिखा स्त्री (मयूरस्य शिखेव शिखा यस्य यस्याः) मयूरशिखा वृक्ष.

मयूरारि पु (मयूरस्य अरिः) मयूरनो शत्रु.

मयूरिका स्त्री. (मयूरशब्दतो विशेषत्वात् तत्र अघाडा–अघाडो नामे वनस्पति.

मयूरी स्त्री (मयूर+स्त्रियां जाति ङीप्) मोर–पक्षिणी ढेल, अघाडो.

मयूरोपस्थानक पु (मयूर+उप+स्था+णक्) चोमासु.

मर न. (म्रियन्ते यत्र जनाः मृ+अप्) मृत्यु.

मरक पु (म्रियन्ते जना यस्मात् मृ+वुन्) मरकी–मोटा भागे मरवाथी लोकोनी मोतथी–मरकी.

मरकत न (मरकं मारिकं तत्क्षणे हरति हृ+ड) मर-कतमणि–पन्ना.

मरकतपत्री स्त्री. (मरकतमिव पत्रं यस्याः ङीप्) वनस्पति पन्नी.

मरकतमणि पु. (मरकतरूपो मणिः) लीला रंगनो मणि–पन्ना.

मरक न. (मरक पृषो.) मरक शब्द जुओ.

मरचिका स्त्री एक जातनुं वृक्ष.

मरट पु. एक जातनो मेर.

मरण न. (म्रियतेऽनेन, मृ+करणे ल्युट्) वत्सनाग.

मरण न. (म्रियते, मृ+भावे ल्युट्) मरवु, मोत.

मरणान्तक त्रि. (मरणमन्तयति, अन्त्+ण) मरणथी उत्पन्न करनार.

मरत पु. (मृ+अतच्) मोत, मृत्यु, मरवु.

मरन्द पु. (मरं मरणं द्यति मकरन्दस्य पीयमानत्वात् दो+क पृषो. मुम्) पुष्पनो रस, फूलनो रस, मेघनो.

मरन्दक पु (मरन्द+स्वार्थे क) फूलनो गर्भ.

मरन्दौकस् न. (मरन्दस्य ओकस्) पुष्प.

मराटकी स्त्री. (मरो मरणमेव अटकि इव यस्मात् पूर्वत्र मरणस्य अविकारः पर्ण्यातीति पू-र्वाह्ण मृ+अट्+अच्+गौरा. ङीप्) वृश्चिकाली वनस्पति.

मरार पु. (मरं मरणपर्यन्तं निष्ठरति, मृ+आर ऋच् स्तम्भ्) अनाजनो कोठार.

मराल पु (मृ+आलच्) राजहंस, हंसक, बतक पक्षी एक, घोडो मेघ, हाथीनुं वन.

मराल त्रि („) कोमळ.

मरालक पु. (मराल इव मल्लिका मराल+कन्) हंस.

मरालिका स्त्री. वनस्पति विशेष.

मराली स्त्री. (मराल+स्त्रियां ङीप्) हंसली.

मरिच न (म्रियते श्लेष्मादिरनेन मृ+इच गद्द. इच) मरी मरचुं तीखुं.

मरिच पु. (मृ+इच) मरीचनुं झाड, तीखुं, मरची.

मरिचपत्रक पु. (मरिचस्येव पत्रमस्य कप्) देवदारु झाड.

मरिचसम्भव न. तीखुं.

मरिमन् पु. (म्रियते मृ+इमनिच् इमनिच्) मृत्यु, मोत.

मरीच पु. (मृ+ईच पृषो. वा दीर्घ) तीखुं, मरी-

मन्दायमान त्रि (मन्द्+क्यच्+शानच्) ઢીલ કરતુ, ધીમુ, આળસુ

मन्दायुस् त्रि (मन्दमल्पमायुर्यस्य) થોડા આયુષવાળુ

मन्दार पु (मन्यते स्तूयते प्रशस्यते वा मदि+आरन्) કલ્પવૃક્ષ, કડવો લીંબડો, હાથ, ધૂતારો, એક તીર્થ, આકડાનું ઝાડ

मन्दास्य न (मन्द आस्य यस्मात्) લાજ, શરમ

मन्दिरकुकुर पु એક જાતનું માછલું

मन्दिर न (मन्यते सुप्यतेऽत्र मन्यते स्तूयते इति वा मदि+किरच्) ઘર, દેવમંદિર

मन्दिर पु न (मन्दन्ते मोदन्ते लोका यत्र, मदि+ किरच्) નગર, શહેર

मन्दिर पु (,, ,,) સમુદ્ર, ઢીંચણનો પાછળ નો ભાગ

मन्दीभवन न (मन्द+च्वि+भू+ल्युट्) મંદ થવુ, જડ થવુ

मन्दीभाव पु (मन्द+च्वि+भू+घञ्) મૂર્ખપણું, જડપણુ, મંદપણુ

मन्दुरा स्त्री (मन्दन्ते स्वपन्ति जना. यद्वा मोदन्ते अश्वा यत्र मन्द्+उरच्+टाप्) ઘોડાનો તબેલો, સુવાની સાદડી

मन्दोच्च न (मन्दश्च उच्चश्च) ગ્રહની ઉંચ કે નીચ ગતિ

मन्दोदरी स्त्री (मन्द उदर यस्या स्त्रियां ङीप्) મય નામના દાનવની પુત્રી, રાવણની પટરાણી

मन्दोदरीश पु (मन्दोदर्या ईश) રાવણ

मन्दोष्ण न (मन्दं अल्प च तदुष्ण च) લગાર ગરમ

मन्दोष्ण त्रि (ईषदुष्ण मन्दोष्ण तदस्त्यस्य अच) લગાર ગરમ હરકોઈ વસ્તુ

मन्द्र पु (मन्यते सुप्यतेऽनेन, मदि+रक्) ગંભીર અવાજ, એક વાદિત્ર.

"मन्द्रस्निग्धैर्ध्वनिभिरबलावेणिमोक्षोत्सुकानि" मेघदूते

मन्द्र त्रि (मन्द्र+अस्त्यर्थे–अर्शाद्यच्) ગંભીર શબ્દવાળુ

मन्मथ पु (मनन मत् मन्+क्विप् मथति अच् मतः मथ) કામદેવ, કોઠનુ ઝાડ, કામચિંતા

"न मन्मयस्त्व स हि नास्ति मूर्ति" नैषधचरिते

मन्मथानन्द पु (मन्मथ आनन्दयति आ+नन्द्+णिच्+ अच्) આંબાનું ઝાડ

मन्मथालय पु (मन्मयस्य आलय इव) સ્ત્રીઓ ની યોનિ, આંબો

मन्मथिन् त्रि (मन्मथ+अस्त्यर्थे णिनि) કામચિંતા- વાળુ, કામી

मन्मय त्रि (मम+प्रचुरार्थे मयट्) મારા રૂપ- મારા જેવુ

मन्यमान त्रि (मन्+यक्+शानच्) માનતુ, વિચારતું

मन्या स्त्री (मन्यते ज्ञायते स्तम्भदुःखादिकमनया मन्+ करणे क्यप्+टाप्) ડોકની પાછળ આવેલી નસ

मन्याका स्त्री (मन्यैव, मन्या+स्वार्थे कन्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मन्यु पु (मन्यते ज्ञायतेऽसौ, मन्+युच् न अनादेश) શોક, દીનતા, ક્રોધ, યજ્ઞ, અહંકાર, રૂદ્ર

मन्युमत् त्रि (मन्युरस्त्यस्य मतुप्) ક્રોધવાળુ, દી- નતાવાળુ, શોકવાળુ, અહંકારી

मन्वन्तर न (मनूनामन्तरमवकाशस्तदुपलक्षितकालो वा) સ્વાયંભૂ વિગેરે મનુનો અધિકાર, તે તે મનુનો ૩૧૧૪૪૮૦૦ વર્ષનો સ્થિતિકાળ.

मन्वान त्रि (मनु–अवबोधने+शानच्) માનતુ, વિચારતુ.

मपुष्टक पु (मयुष्टक पृषो) જંગલી મગ

मभ्र् (भ्वा प सक सेट् मभ्रति) જવુ

मम अव्य (मा+वा डम) મારો–મારી–મારૂ

ममता स्त्री (मम भाव तल्+टाप्) મારાપણું, ગર્વ, અહંકાર

ममत्व न (मम भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

ममापताल पु (मम्यति बध्नाति जनान्, मम्य्+आल धातोर्यलोप मकारश्चान्तस्य प्रत्ययस्यापतुडागमश्च) વિષય

मय् (भ्वा आत्म सक सेट् मयते) જવુ

मय पु (मयते द्रुतं गच्छति, मय्+अच्) એક દાનવ, ઉંટ, ખચ્ચર

मयट पु (मयते गच्छत्यत्र, मय्+अटन्) ઘાસ પાદડા વિગેરેની બનાવેલી ઝુંપડી.

मयष्टक पु (मि+अच् मय प्रक्षेप स्तकते प्रतिबध्नाति स्तक्+अच् पृषो पत्वम्) જંગલી મગ

मया स्त्री (मय+स्त्रियां टाप्) ઉંટડી, ખચ્ચરી

मयु पु (मिनोति सुशब्द करोति मि+उ) કિન્નર, મૃગ.

मरुवाह पु. (मरुत् वाह इव यस्य) धुमाडो, अग्नि, विष्णु रुद्र.
मरुद्विप पु. (मरौ मरुदेशे द्विपो हस्तीव) ऊंट.
मरुद्वृधा स्री. (मरुद्भिः वृधा) कावेरी नदी.
मरुन्माला स्री. (मरुतो मालेव) वनस्पति स्पृक्का, स्वाद लता.
मरुप्रपतन न. (मरुदेश इव प्र) मारु देशमां थयुं ते, निर्जल प्रदेशमां थयुं मरवुं ते, आत्मघातनो एक प्रकार.
मरुप्रिय पु. (मरुर्निर्जलदेशः प्रियोऽस्य) ऊंट.
मरुभव पु. (मरुभव इव भः) खीजडानुं झाड.
मरुभू पु. (मरुर्निर्जला भूमिः) मारवाड देश.
मरुभू स्री. (मरु निर्जला भू) जल विनानी जमीन, निर्जल भूमि.
मरुभूरुह पु. (मरुभूमि निर्जलभूमौ रोहति, रुह्+क) केरडानुं झाड.
मरुभूरुह त्रि. (मरुभूमि निर्जलभूमौ रोहति रुह्+क) मारु भूमिमां उगनार झाड विगेरे.
मरुल पु. (मियते मर्त्यं मिया मृ+उलच्) कारंडव पक्षी.
मरुव पु (मरुं निर्जलदेशं वाति गच्छति वा+क) मरवो नामे झाड.
मरुवक पु. (मरुव+स्वार्थे इवार्थे वा कन्) खीजडानुं झाड नी वेरानुं झाड वाघ, राहु, अमुक पक्षी.
मरुवक त्रि. बदामाक, भयंकर.
मरुसंभव पु. (मरु तस्मात् उत्पत्तिस्थानमस्य) मारवाडी मूळो, धतूरो, वानर.
मरुसंभवा स्री. (मरौ सम्भवति सम्+भू+अच्+टाप्) धमासो वनस्पति.
मरुस्थल न. (मरोः स्थलम्) निर्जल प्रदेश.
मरुस्थली स्री. (मरुस्थल+स्त्रियां ङीप्) ऊपर प्रमाणे अर्थ.
मरुस्था स्री. (मरौ तिष्ठति स्था+क+टाप्) धमासो वनस्पति.
मरूक पु. (म्रियते इन ऊकन्) एक जातनो मृग, मोर.
मरूद्भव पु. (मरौ उद्भवो यस्य) मारवाडी मूळो.
मरूद्भवा स्री. (मरौ उद्भवति, उद्+भू+अच्+टाप्) कपास, एक जातनो भेद, धमासो, धमासा वनस्पति.
मरोक पु. (मरौ ओकते, ओक+क इति) मनरगच्छ मगर.
मरोलि पु. (मरौ मिलीतरोके मीयते मिलति, मल+इन् इति) मगर, मगरमच्छ.
मर्क् (सौत्र पर. स. सेट् मर्कति) गमन करवुं जवुं.
मर्क पु (मर्कति येताने, मर्क+अच् यद्वा मर्कति व्याप्नोति मर्क+अच्) आत्मा शरीरमां रहनारो प्राण नामनो वायु, देह.
मर्कक पु. (मर्क+स्वार्थे संज्ञायां वा कन्) करोळीयो.
मर्कट पु (मर्कति चलति, मर्क्+अटन्) वानर, करोळीयो, एक स्थावर झेर एक पक्षी.
मर्कटक पु (मर्कट+स्वार्थे क) ऊपरनो अर्थ एक जातनुं माछलुं, एक रैत.
मर्कटतिन्दुक पु. (मर्कटप्रियस्तिन्दुकः) एक जातनी पीलुडी.
मर्कटपिप्पली स्री (मर्कटस्य पिप्पलीव) अघाडो वनस्पति.
मर्कटप्रिय पु. (मर्कटस्य प्रियः) एक जातनुं झाड.
मर्कटबन्ध पु (मर्कटस्य बन्धः) वानरनो बंध.
मर्कटवास पु. (मर्कटस्य मर्कटकस्य वा वासः) करोळीयानी जाळ, करोळानुं रहेठाण.
मर्कटवासक पु (मर्कटवास+स्वार्थे क) ऊपर प्रमाणे अर्थ.
मर्कटवासस् न. (मर्कटस्य वासः) करोळीयानी जाळनो तांतणो.
मर्कटतीर्थ न (मर्कटस्य वानरस्य तीर्थमिव) किष्किंधा.
मर्कटास्य पु. (मर्कटस्य आस्यमिव आस्यमस्य) ताम्र रंग सदो रंग.
मर्कटास्य न. (मर्कटस्य आस्यम् मर्कटस्य आस्यमिव वा स्वरूपम्) वानरनुं मुख, तांबु.
मर्कटास्य त्रि (मर्कटस्य आस्यमिव आस्यं यस्य) वानर जेवा मुखवाळु.
मर्कटास्य त्रि (मर्कटस्य+आस्यमिव अस्) रंगार मजाकु.
मर्कटिका स्री. (मर्कटी+स्वार्थे कन्+टाप् यणि ह्रस्वः) अघाडो वनस्पति, करोळी, मर्कटी शब्द जुओ.

યાનું ઝાડ, મરચી

मरीच न (,, ,,) मरिच न શબ્દ જુઓ

मरीचि पु (म्रियन्ते पापराशिर्यस्मिन्, मृ+ईचि) સપ્તર્ષિ પૈકી એક રૂષિ

मरीचि पु स्त्री (म्रियन्ते नश्यन्ति क्षुद्रजन्तवस्तमासि वानेन मृ+ईचि) કિરણ

"हुताग्निकल्पै सवितुर्मरीचिभि" ऋतुसंहारे

मरीचि त्रि (मृ+ईचि) કૃપણ, લોભી

मरीचिका स्त्री (मरीचौ सूर्यकिरणे कमिव यत्र टाप्) ઝાંઝવાનું જળ, મૃગજળ

मरीचिमालिन् पु સૂર્ય

मरीचिमालिन् त्रि (मरीचिमालाऽस्त्यस्य इनि) કિરણવાળું, તેજોમય

मरीमृज त्रि વારવાર સ્વચ્છ કરનાર

मरु पु (म्रियतेऽस्मिन्, मृ+उ) પર્વત, નિર્જળદેશ, મારવાડ, એક જાતનું ઝાડ

मरुज पु (मरुदेशे जायते जन्+ड) નખલો–નામે સુગન્ધિ દ્રવ્ય.

मरुज त्रि (,, ,,) મારવાડમા થનાર, નિર્જળ દેશમા થનાર

मरुजा स्त्री (मरुज+स्त्रियां टाप्) मृगककोंटी વનસ્પતિ

मरुटा स्त्री (मृ+उटच्+स्त्रिया टाप्) ઉચા કપાળ વાળી સ્ત્રી

मरुण्डा स्त्री ઉપરનો અર્થ

मरुत् पु (मृ+उति) વાયુ, મરવો, દેવ

मरुत् न (मृ+उति) એક વનસ્પતિ

मरुत् स्त्री (,, ,,) પૃક્કા–કપુરીમધુરી વનસ્પતિ

मरुत्कर पु (मरुतमपानवायु करोति, कृ+अच्) એક જાતના અડદ

मरुत्क्रिया स्त्री (मरुत क्रिया) પાદવું તે, અપાનવાયુ છોડવો તે

मरुत्त पु તે નામે એક રાજા

मरुत्तक पु (मरुदिव तकति, तक्–हासे+अच्) મરવો.

मरुत्पथ पु (मरुत पन्था समा टच्) આકાશ

मरुत्पाल पु (मरुतो देवान् पालयति, पालि+अच्) ઇન્દ્ર

मरुत्पुत्र पु (मरुत वायो पुत्रव) ભીમસેન, હનુમાન્

मरुत्पुत्री स्त्री (मरुत पुत्री) જગલી નગોડ.

मरुत्प्रिय पु (मरुत् प्रियो यस्य) ઉંટ

मरुत्प्रिया स्त्री (मरुत्प्रिय+स्त्रियां जाति, टाप्) ઉંટડી

मरुत्प्लव पु (मरुत प्रति प्लवो यस्य) સિંહ

मरुत्प्लवी स्त्री (मरुत्प्लव+स्त्रियां जाति ङीप्) સિંહણ

मरुत्फल न (मरुतां वायूनां फलमिव) વરસાદનો કરા.

मरुत्वत् पु (मरुतो देवा पालनीयत्वेन सन्त्यस्य मरुत्+मतुप् मस्य व) ઇન્દ્ર, હનુમાન્

मरुत्वती स्त्री (मरुत्वत्+स्त्रियां ङीप्) દક્ષ પ્રજાપતિની કન્યા, ધર્મ ઋષિની પત્ની

मरुत्सख पु (मरुता देवाना सखा टच् समा यद्वा मरुतो वायो सखा टच्) ઇન્દ્ર, અગ્નિ, ચિત્રકવૃક્ષ

"तावदाशु विदधे मरुत्सखै
सा सपुष्पजलवर्षिभिर्घनै" रघौ

मरुदान्दोल न (मरुतमान्दोलयत्यनेन करणे घञ्) વીંઝણો, પખો

मरुदिष्ट पु (मरुतां देवानामिष्ट) ગુગળ

मरुदेव पु (मरुदेव जै प्रा) ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના તેરમા કુલકરનું નામ, ભરતક્ષેત્રના ચાલુ અવસર્પિણીના છઠ્ઠા કુલકરનું નામ, જબુદ્વીપના ઐરવત ક્ષેત્રમાં ચાલુ અવસર્પિણીમા થયેલા ૧૮મા તીર્થંકર

मरुदेवा स्त्री (मरुदेवा जै प्रा) ૠષભદેવ સ્વામીની માતા, અતગડ સૂત્રના સાતમા વર્ગના આઠમા અધ્યયનનું નામ, રાજગૃહ નગરના શ્રેણિક રાજાની મરૂદેવા નામે રાણી

मरुद्भवा स्त्री (मरुतो वायोर्भवति वर्द्धते, मू+अच्+टाप्) ધમાસો નામે વનસ્પતિ.

मरुद्रथ पु (मरुद्वायू रथो यानमिवास्य) પૃથ્વીમા થોડુ અને આકાશમા વિશેષ ચાલનાર દેવનો રથ, ઘોડો

मरुद्द्रुम पु (मरोर्निर्जलदेशस्य द्रुम) એક જાતનું ખેરનું ઝાડ

मरुद्वर्त्मन् न (मरुता देवानां वर्त्म) આકાશ

मरुद्गण पु (मरुतां गण) વાયુગણ, ઓગણપચાસમો વાયુ

"पितो मर्या अचेतसे" ऋग्मन्त्रे

मर्यादा स्त्री. (मर्याय सीमायै दीयते, दा+कर्मणि अङ्) ન્યાયમાર્ગમાં સ્થિતિ, સીમા, હદ, અવધિ.

मर्यादिन् त्रि. (मर्यादा+अस्त्यर्थे इनि) મર્યાદામાં રહેનાર, હદમાં રહેનાર.

मर्व् (भ्वा. पर. सक. सेट् मर्वति) પૂર્ણ કરવું, ભરવું.

मर्श पु. (मृश्+घञ्) ઉપદેશ, સલાહ, વિચાર.

मर्शन न. (मृश्+ल्युट्) ઉપદેશ કરવો, વિચાર કરવો.

मर्ष त्रि. (मृष्+कर्तरि अच्) સહનશીલ, સહનકરનારું.

मर्षण न. (मृष्+भावे ल्युट्) સહન કરવું, ક્ષમા કરવી.

मर्षित त्रि. (मृष्+कर्तरि क्त) સહન કરેલ, ક્ષમા કરેલ.

मर्षित न. (मृष्+भावे क्त) સહન કરવું, ક્ષમા કરવી.

मर्षितवत् त्रि. (मृष्+कर्तरि क्तवतु) સહન કરનાર, ખમનાર.

मल् (भ्वा. आ. सक. सेट् मलते) ધારણ કરવું, પકડવું.

मल पु. (मलते धारयति अन्नपानादिनोपचयम्, मल+अच्) ધાર.

मल पु. (मृज्यते शोध्यते, मृज्+कल् निपातनात्) મેલ, વિષ્ઠા, શરીર વગેરેનું મેલું, કપૂર, પાપ, પિત્ત-કફ વગેરે.

मल त्रि. (मल+अस्त्यर्थे अच्) મેલું, પાપી, દુષ્ટ.

मलघ्न पु. (मलं हन्ति, हन्+टक्) શીમળાનું મૂળ.

मलघ्न त्रि. („ „) પાપનો નાશ કરનાર, મેલનો નાશ કરનાર, મળનો નાશ કરનાર.

मलघ्नी स्त्री. (मलं हिनस्ति इति देवनीति हन्+टक्+ङीप्) નાગદમની વનસ્પતિ, રાતો અઘેડો.

मलज त्रि. (मलाज्जायते, जन्+ड) પાપથી પેદા થનાર, મેલથી પેદા થનાર, મળથી ઉત્પન્ન થનાર.

मलज न. („) પરુ.

मलदूषित त्रि. (मलेन दूषितः) મેલું, મલીન થયેલ.

मलद्राविन् पु. (मलं द्रावयति रेचयति, द्रु+णिच्+णिनि) નેપાળાનું ઝાડ.

मलन न. (मल्यते मर्दनं, मल+ल्युट्) મર્દન કરવું, મસળવું.

मलय पु. (मलते धारयति चन्दनादीन् मल्+कयन्) તંબુ, રાવટી.

मलपू स्त्री. (मलं पावयति पुनाति पू+क्विप्) એક જાતના ઉંબરાનું ઝાડ.

मलभुज् पु. (मलं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) કાગડો.

मलभुज् स्त्री. („) કાગડી.

मलभेदिन् त्रि. (मलं भेदयति, भिद्+णिनि) મેલનો નાશ કરનાર, મળનાશક સાબુ વિગેરે.

मलभेदिनी स्त्री. (मलभेदिन्+स्त्रियां ङीप्) કડુ ઔષધિ.

मलमल्लक पु. ગુહ્યાંગ ઢાંકવાનું સાધન લંગોટી વિગેરે.

मलमास पु. (मलो दुष्टो मासः) અધિક માસ, પુરુષોત્તમ માસ.

अमावास्याद्वयं यत्र रविसंक्रान्तिवर्जितम्
मलमासः स विज्ञेयः...

मलय पु. (मल्+कयन्) દક્ષિણમાં આવેલ એક પર્વત, તે પર્વત પાસેનો દેશ, ઉપવન, [illegible], નન્દનવન, [illegible], [illegible].

मलयगन्धिनी स्त्री. (मलयस्य गन्धोऽस्त्यस्याः इनि+ङीप्) પાર્વતીની તે નામની એક સખી.

मलयज पु. (मलये पर्वते जायते जन्+ड) મલય પર્વતનો વાયુ, મલય ઉપર થતો ચંદન.

मलयज न. पु. („) ચંદન.

मलयज त्रि. (मलये जायते, जन्+ड) મલય પર્વતમાં ઉત્પન્ન થનાર.

मलया स्त्री. (मल्+कयन्+टाप्) નસોતર.

मलयाचल पु. (मलयाख्यो अचलः) દક્ષિણમાં આવેલ એક પર્વત.

मलयानिल पु. (मलयस्य अनिलः) મલય પર્વતનો વાયુ.

मलयू स्त्री. (मलयू इति ख्यातं) ભાગવી વનસ્પતિ.

मलविनाशिनी स्त्री. (मलं विनाशयति वि+नश्+णिच्+णिनि) શંખ પુષ્પી વનસ્પતિ.

मला स्त्री. (मल+अच्+स्त्रियां टाप्) ભોંયઆંબલી.

मलापकर्षिन् पु. (मलमपकर्षति अप+कृष्+णिनि) મેલ કાઢનાર, ઝાડુ કાઢનાર ભંગી વિગેરે.

मर्कटी स्त्री (मर्कटोऽस्त्यस्या स्निग्धत्वेन अच्+गौरा ङीप्) અજમોદ, અધાડો, કરજનુ ઝાડ, પિંગલ છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મર્કટીચક્ર, કવચના બીજ
मर्कटी स्त्री (मर्कट+स्त्रियां जाति ङीप्) વાનરી
मर्कटीकण्ठ पु (मर्कटीकण्ठमिव कण्ठमस्य) વનસ્પતિ રાતો અધાડો
मर्कटीजाल न छन्द શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મર્કટી ચક્ર.
मर्कर पु (मर्क्+अरच्) ભાગરો, વાસણ, ભાડ
मर्करा स्त्री (मर्क्+अरच्+स्त्रियां टाप्) વાઝણી સ્ત્રી, સુરગ
मर्च् (चु उभ स. सेट् मर्चयति-ते) ગ્રહણ કરવુ, લેવુ
मर्जु पु (मृज्+उन्) ધોબી, રજક, કોઈ નાયકનો કોઇ એક મહાયક-જેમ રામનો સુગ્રીવ
मर्जु स्त्री (,, ,,) શુદ્ધિ, સ્વચ્છપણુ
मर्त्त पु (म्रियतेऽसौ, मृ+तन्) મનુષ્ય, માણુસ,પ્રાણી, મૃત્યુ લોક
मर्तव्य त्रि (मृ+कर्मणि तव्यच्) મરવા લાયક, મરણને યોગ્ય
मर्तुकाम त्रि (मर्तुं कामो यस्य) મરવાની ઇચ્છાવાળુ, મરવા ચાહનાર
मर्तुमनस् त्रि (मर्त्तुं मनो यस्य) મરવાને મનવાળુ, મરવાની ઉમેદ રાખનાર
मर्त्य पु (म्रियतेऽत्र, मर्त्तो भूलोकस्तत्र भव यत्) મનુષ્ય, પ્રાણી, માણુસ
"क्षीणे पुण्ये मर्त्यलोक विशन्ति" गीताया
मर्त्य त्रि (मर्त्ते भूलोके भव , मर्त्त+यत्) ભૂલોકમા હોનાર-થનાર, પૃથ્વીલોકમા થનાર
मर्त्य न (,, ,,) શરીર, દેહ
मर्त्यमुख पु (मर्त्यमुखमिव मुखमस्य) એક ઉપદેવ, હલકો દેવ
मर्द न (मृद्+अच्) ગ્રહણના ગણિતનુ ઉપયોગી એક ઉપકરણ
मर्दक पु (मर्द+सज्ञायां कन्) એક જાતનુ ઝાડ, એક વનસ્પતિ.
मर्दक त्रि (मृद्+कर्त्तरि ण्वुल्) મર્દન કરનાર, દાબનાર
मर्दन न (मृद्+भावे ल्युट्) મર્દન કરવુ, દાબવુ, ચોળવુ, ચૂર્ણ કરવુ
मर्दनक न (मर्दन+सज्ञायां कन्) તેલ.
मर्दनीय त्रि (मृद्+कर्मणि अनीयर्) મર્દન કરવા યોગ્ય, ચોળવા લાયક
मर्दल पु (मर्द मर्दन लाति, ला+क) એક વાદિત્ર.
मर्दित त्रि (मृद्+कर्मणि क्त) મર્દન કરેલ, દાબેલ, ગુથેલ, ચૂર્ણ કરેલ
मर्व् (भ्वा प स सेट् मर्वति) જવુ, ગમન કરવુ
मर्मज्ञ त्रि (मर्म जानाति ज्ञा+क) તત્ત્વને જાણનાર, મર્મને જાણનાર
मर्मन् न (मृ+मनिन्) જીવનસ્થાન, શરીરની સધિના સ્થાન, તાત્પર્ય, રહસ્ય, તત્વ
मर्मभेद पु (मर्मण भेद) મર્મસ્થાન ઉપર વાગવુ તે, છાની વાત ઉઘાડી કરવી તે.
मर्मर पु. (मर्म तत्त्व मर्मेत्यव्यक्तशब्द वा राति,रा+क) વસ્ત્ર કે પાદડાનો શબ્દ-ધ્વનિ
मर्मरी स्त्री (मर्म्मर+गौरा ङीप्) પીત્તદારૂ વૃક્ષ, દારૂ હળદર
मर्मविद् त्रि (मर्म वेत्ति, विद्+क्विप्) તત્ત્વને જાણનાર, મર્મને જાણનાર
मर्मवेत्तृ त्रि (मर्म वेत्ति मर्म+विद्+तृच्) ઉપરનો અર્થ
मर्मवेदिन् पु (मर्म वेत्ति, विद्+णिनि) તત્ત્વ જાણનાર, મર્મ સ્થાનને જાણનાર
मर्मस्थान न (मर्मण स्थानम्) ભ્રકુટી-બે ભમરોનો વચલો ભાગ, કઠ, ગળુ, ઢીંચણ, હાથની કોણી, હાડકાના સાધાનો ભાગ
मर्मस्पृश् त्रि (मर्म प्राणस्थान स्पृशति, स्पृश्+क्विन्) મર્મસ્થાનને પીડનાર, શરીરના સધિસ્થાનને પીડનાર
मर्माविध् त्रि (मर्म सधिस्थान विध्यति, विध्+क्विप् पूर्वदीर्घश्च) મર્મ સ્થાનને વીંધનાર, શરીરના મધિ સ્થાનને પીડનાર
मर्य पु (मृ+कर्त्तरि यत्) મનુષ્ય, માણુસ
"मर्या मनुष्या इति" भाष्यम्
मर्या स्त्री (म्रियतेऽवशिष्यतेऽत्र मृ+यत्+टाप्) સીમા, હદ, મર્જાદ, મર્યાદા

यप्) स्त्री, नारी

मल्लार पु. (मल्ल इव आच्छति, ऋ+अण्) ते नामनो એક રાગ.

मल्लारी स्त्री. (मल्लार+स्त्रियां ङीप्) वसन्त રાગની એક રાગિણી.

मल्लि स्त्री (मल्लते धारयति सिद्धान् मल्ल+इन्) ઓગણીસમા જૈન તીર્થંકર, ૨ આ તીર્થંકરના પહેલા ગણધર, મોગરાનું ઝાડ.

मल्लि पु (मल्लते धारयति मल्ल+इन्) ધારણ કરેલું, પહેરેલું તે.

मल्लिक पु (मल्लते धार्यतेऽसौ मल्ल्+इन्+स्वार्थे क) એક જાતનો હંસ.

मल्लिका स्त्री. (मल्लिरेव मल्लि+स्वार्थे कन्+टाप्) મોગરો.

मल्लिकाक्ष पु. (मल्लिकापुष्पमिव धवले अक्षिणी यस्य अच् समा.) એક જાતનો હંસ.

मल्लिकाख्य पु. (मल्लिका आख्या यस्य) ધોળા પગ અને ચાંચવાળો એક જાતનો હંસ.

मल्लिकाख्या स्त्री. (मल्लिकेति आख्या यस्याः) એક જાતનું ફૂલ, એક જાતની હંસણી.

मल्लिकागन्ध न. (मल्लिकाया इव गन्धो यस्य) ભમ-બાજ઼ર

मल्लिकापुष्प पु. (मल्लिकाया पुष्पमिव पुष्पं यस्य) કુટજ વૃક્ષ-કડાછાલ, કડવુ વૃક્ષ.

मल्लिकापुष्प न. (मल्लिकायाः पुष्पम्) મોગરાનું ફૂલ.

मल्लिकी स्त्री. (मल्लिक+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની હંસણી

मल्लिगन्धि न. (मल्लेरिव गन्धो यस्य तद् इत्समासान्तः) અગરચંદન.

मल्लिनाथ पु. रघुवंश कुमारसम्भवादि काव्योपर ટીકા કરનાર પંડિત.

मल्लिपत्र न. (मल्लेः पत्रमिव पत्रं यस्य) ભીલાડીનો ટોપ, છત્રાક.

मल्ली स्त्री. (मल्ल+अच्+ङीप्) મોગરો. જૈનોના ૧૯મા તીર્થંકર.

मल्लु पु (मल्लते धार्यते मल्ल्+उन्) રીંછ.

मव (भ्वा. पर. स. सेट् मवति) બાંધવું

मवित त्रि (मव्+कर्मणि क्त) બાંધેલ.

मव्य (भ्वा. प. स. सेट् मव्यति) બાંધવું.

मश् (भ्वा. प. अ. सेट् मशति) અવાજ કરવો, ક્રોધ કરવો.

मशक पु (मशति शब्दायते मश्+अच् संज्ञायां कन्) મચ્છર, ચામડાની મશક, એક રોગ.

मशकिन् पु (मशकाः सन्त्यस्य, मशक+इनि) ઉમરાનું ઝાડ.

मशाक्षक पु. (मश+अक्ष+अण्) એક જાતનું ઘાસ.

मशहरी स्त्री. (मशं मशकं हरति, हृ+अच्+ङीष्) મચ્છરદાની.

मषि स्त्री. (मष्+इन्) શાહી, નીલ શેફાલિકા વૃક્ષ.

मषिकूपी स्त्री (मषेः कूपी) શાહીનો ખડિયો.

मषिधान न (मषिः धीयतेऽत्र धा+अधिकरणे ल्युट्) શાહીનો ખડિયો.

मषिधानी स्त्री. (मषिः धीयतेऽत्र, धा+ल्युट्+ङीप्) શાહીનો ખડિયો.

मषी स्त्री. (मष्+इन्+वा ङीप्) કૃષ્ણાભ-શાહી, નીલ શેફાલિકા વૃક્ષ.

मष् (भ्वा. पर. सक. सेट् मषति) વધ કરવો, મારી નાખવું, ઠાર મારવું.

मसुन पु. (मे अमरे मसति गर्वेण, मिन+उन् निपा.) કુતરો શ્વાન.

मसि स्त्री. (मस्+इन्) શાહી સ્યાહી

मसिका स्त्री. (मसि+संज्ञायां कन्+टाप्) એક વનસ્પતિ

मसिकूपी स्त्री. (मसेः कूप इव आधारे ङीप्) શાહીનો ખડિયો.

मसिधान न. (मसिर्धीयतेऽस्मिन् धा+अधिकरणे ल्युट्) શાહીનો ખડિયો.

मसिधानी स्त्री. (मसेर्धानी) શાહીનો ખડિયો.

मसी स्त्री. (मस्+इन्+ङीप्) શાહી.

मसीलेख्यपत्र पु. (मसीभिर्लेख्यानि पत्राणि यस्य) ભોજપત્ર નામનું ઝાડ.

मस् (दि. पर. सेट् मस्यति) પરિમાણ કરવુંજ઼ ગાર કરવું અ. માપવું સ.

मस पु (मस्यते परिमीयतेऽसौ मस्+कर्मणि घञ्) માપવું, માપણી, પરિમાણ.

मलाका स्त्री (मल्+आक+टाप्) દૂતી, હાથણી, કામિની સ્ત્રી

मलापकर्षण न (अप+कृष्+ल्युट्, मलस्यापकर्षणम्) મેલ કાઢવો તે, સાફ કરવું તે

मलापहा स्त्री (मलमपहन्ति, अप+हन+ड+टाप्) નદી, વાવ

मलारि पु (मलस्य कलङ्ककिट्टादेररि) સર્વ ક્ષારદ્રવ્ય

मलावह त्रि (मलमावहति, आ+वह्+अच्) મલનુ વહન કરનાર, મેલ કરનાર, પાપી, મેલું

मलावह पु (मलस्य आवह) ફરમાવેલ પાપની કબુલત કરવી તે

मलि स्त्री (मल्+इन्) યુક્ત થવું, સહિત થવું

मलिन् त्रि (मल+अस्त्यर्थे इनि) મેલું, દૂષિત, પાપી, કાળું

मलिन त्रि (मल+अस्त्यर्थे इनन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मलिन न (मलते धरति दोषं, मल्+इनच्) મથેલું દહીં—મઠો, દોષ, ટંકણખાર, કથીર

मलिन पु (,, ,,) હંસની એક જાત, કૃષ્ણ પક્ષ—અંધારીયું

मलिनता स्त्री (मलिनस्य भाव तल्+टाप्) મલીન પણું, મેલાપણું ગંદાપણું, દુર્જનપણું

मलिनप्रभ त्रि (मलिना प्रभा यस्य) જેની કાંતિ મલીન થઇ ગઈ હોય તે

मलिनमुख त्रि (मलिनं दूषितं मुखं यस्य) મેલા મુખવાળું, ખળ, દુષ્ટ, ક્રૂર, પ્રેત

मलिनमुख पु (मलिनं मुखमग्रभागो यस्य) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, વાનર

मलिनमुखी स्त्री (मलिनमुख+स्त्रियां ङीप्) મેલા મુખવાળી સ્ત્રી વાદરી

मलिनय् (नामधा प स सेट् मलिनयति) મેલું કરવું, દૂષિત કરવું, કલંકિત કરવું, બગાડવું

मलिनाङ्ग त्रि (मलिनं अङ्गं यस्य) મેલા અંગવાળું, જેનું અંગ મલાન હોય તે

मलिनाङ्गी स्त्री (मलिनाङ्ग+स्त्रियां ङीप्) એક વનસ્પતિ —ડોડી

मलिनाम्बु न (मलिनं च तत् अम्बु च) મેલું પાણી, શાહી

मलिनास्य त्रि (मलिनं दूषितं आस्यं यस्य) મેલા મુખવાળું, ખળ—દુષ્ટ પુરૂષ વિગેરે

मलिनी स्त्री (मलमस्यास्ति, मल्+इनि+स्त्रियां ङीप्) મેલી સ્ત્રી, અટકાવવાળી સ્ત્રી

मलिम्लुच पु (मली वैदिककर्मानर्हत्वेन दुष्टः सन् म्लोचति, म्लुच्+क) રાક્ષસ

मलिम्लुच पु (मली सन् म्लोचति, म्लुच्—गत्या+क) મળમાસ—અધિક મહિનો, વાયુ, અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, ચોર, બરફ

मलिष्ठ त्रि (अतिशयेन मली, मलिन्+इष्ठन्) અત્યંત મેલું, ઘણું પાપી

मलिष्ठा स्त्री (अतिशयेन मलिनी, मलिन्+इष्ठ+टाप्) અટકાવવાળી સ્ત્રી, અત્યન્ત મેલી સ્ત્રી

मलीमस त्रि (मलमस्यास्ति, मल+ईमसच् नि) મેલું

मलीमस पु (,, ,,) લોઢું, હીરાકસી

मल्ल् (भ्वा आ स सेट् मल्लते) ધારણ કરવું

मल्ल पु (मल्लते धरति बलम्, मल्ल्+अच्) મલ્લ, બાહુયુદ્ધ કરનાર, પાત્ર, એક માછલું ગાલ, એક વર્ણસંકર, એક દેશ, કંક પક્ષી

मल्ल त्रि (मल्ल्+अच्) અત્યન્ત બળવાન, બહુ જોરાવર

मल्लक पु (मल्ल इव, मल्ल+कन् यद्वा मल्ल—धारणे+ण्वुल्) દાંત

मल्लक पु (मल्लयते ध्रियतेऽत्र, मल्ल्+वुन्) દીવો કરવાનું કોડીયું, નાળીએરમાંથી કરેલ પાત્ર, મોગરાનું ઝાડ

मल्लज न (मल्ले तदाख्यदेशे जायते, जन्+ड) મરી

मल्लदत्त पु (मल्लदिण्ण जै प्रा) મલ્લદત્તકુમાર, કુંભરાજાનો પુત્ર, મલ્લિનાથજીનો નાનો ભાઇ

मल्लदत्तक पु (मल्लदिण्णय जै प्रा) કુંભરાજાનો પુત્ર

मल्लभू स्त्री (मल्लक्रीडनस्य बाहुयुद्धस्य योग्या भूः स्थानम्) એક દેશ, પહેલવાનનો અખાડો

मल्लभूमि स्त्री (मल्लानां भूमिः स्थानम्) અખાડો.

मल्लयुद्ध न (मल्लस्य युद्धम्) પહેલવાનનું યુદ્ધ, બાહુયુદ્ધ

मल्ला स्त्री (मल्लते धारयति विलासादिकं मल्ल्+अच्+

मस्तकस्नेह पु (मस्तकस्य स्नेहः) માથામાં રહેલી મજ્જા–મગજ

मस्तदारु न (मस्यति परिमाणेन, मस्तमुच्च दारु) દેવદાર.

मस्तमूलक न (मस्तस्य मूलमिव इवार्थे कन्) ડોક, ગરદન.

मस्ति स्त्री. (मस्+भावे क्तिन्) માપવું, વજન કરવું

मस्तिष्क न (मस्+क्विप् मस्ति परिमाणमेव मुष्कमिव, मुष्क्–सौ+ष्ण पृषो.) માથામાં રહેલી મજ્જા–મગજ

मस्तु न (मस्यति परिमाति मस्+तुन्) દહીંની તર

मस्तुलुङ्ग पु. (मस्तु इव लिङ्ग्यते लिङ्ग् इनो पृषो. इत्यस्यो गत्व) મગજ ભાગી તેલ ઘરનો પદાર્થ જે ઉપર નીકળે છે તે–મસ્તક.

मस्तुलुङ्गक पु (मस्तुलुङ्ग+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मह् (भ्वा. पर. सक. सेट् महति) વધવું

मह् (भ्वा न उ. सेट् महति) પૂજવું, સન્માન કરવું

मह् (चुरा. उभ. सक. सेट् महयति–ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मह पु. (मह्+भावे घ) ઉત્સવ, સ્વામી આનન્દ ઉત્પન્ન કરનાર વ્યાપાર તેજ પાડે પશુ.

महक पु. (मह+स्वार्थे कन्) કાચબો વિષ્ણુ, શ્રેષ્ઠ મનુષ્ય

महक पु (महः कायति प्रकाशयति महक+कै+क पृषो ...) આરે બાજુ ફેલાતી સુગન્ધ, સુવાસ.

महच्छद पु. (महत्+छद+अच्) એક વનસ્પતિ.

महत् वि (महत पूज्यतेऽसौ मह्+अति निपा.) મોટું વિશાળ, ગુરુ.

"महाजनस्तेन गतः स पन्थाः"

महत् न (,,) રાજ્ય બ્રાહ્મણ.

महत् पु (महत पूज्यतेऽसौ मह्+अति) સાંખ્યશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મહત્તત્ત્વ, બુદ્ધિ–પરમાત્માનો વિકાર.

"बुद्धेरात्मा महान् परः" ગીતા

महती स्त्री. (महत्+अत्+ङीप्) એક જાતની વીણા, નારદની વીણા, એક જાતની વનસ્પતિ, બૃહતી, મોટી સ્ત્રી.

महत्तत्त्व न (महच्च तत् तत्त्वं च) સાંખ્ય મતનાં તત્ત્વોમાંનું એક તત્ત્વ.

महत्तम त्रि (अतिशयेन महान् तमप्) અત્યન્ત મોટું

महत्तर त्रि (अतिशयेन महान् महत्+तरप्) બહુ મોટું અતિશય મહાન્

महत्तर पु (महत्+तरप्) ગામનો મુખી, પ્રધાન.

महत्तरागार पु (महत्तराकार पै. प्र.) એક જૈન કહેવાથી કર્યું જો તેવો પચ્ચખાણમાં રાખેલ આગાર

महत्तरिका स्त्री. (महत्तरिव पै. प्र.) મુખ્ય–વડી સ્ત્રી મોટી દેવી આઠ દિક્કુમારીઓમાંની એક

महत्ता स्त्री. (महतो भाव तल्+टाप्) મોટાઈ, મોટપ.

महत्त्व न (महतो भाव. त्व) મોટાઈ મહત્તા.

महदाश्रय पु. (महत आश्रयः) મોટાનો આશ્રય.

महद्बिल न. (महच्च तत् बिलं च) આકાશ.

महनीय त्रि. (मह्+अनीयर्) પૂજ્ય.

महर् अव्य. (मह्+असु) ઉપરનો ચોથો લોક મહર્લોક

महर्लोक पु. (महरिति लोक.) ઉપરનો ચોથો લોક.

महर्मी स्त्री. (महती भासी भजनी च) એક વનસ્પતિ.

महर्षि पु. (महांश्चासौ ऋषिश्च) મોટા ઋષિ.

महर्षिका स्त्री. (महर्षेरिव ...) મોટી ગોરીપીડી

महर्लुक पु. (महः शरीरावयवं लुनाति ... क) અતિ ઘણા અવયવવાળો રાક્ષ–નાગ.

महल्लक पु (महान् परिचयेन गच्छति, महत्+ल्लक+क पृषो.) ઘરડો અને વૃદ્ધ સ્ત્રીઓના ઘર સાચવનાર મનુષ્ય, અન્તઃપુરમાંનો રક્ષક–કંચુકી, નાજર.

महस् न (मह्+असुन्) તેજ ઉત્સવ, અગ્નિ.

महस न. (महत पूज्यतेऽनेन मह्+असच्) જ્ઞાન, પ્રકાશ–અંત, મહત્

महा स्त्री. (महते पूज्यते मह्+अच्+टाप् पृषो.) એક જાતની ગાય, ગાય.

महाकच्छ पु. (महाकच्छ पै. प्र.) એક પર્વતની દક્ષિણે સીતા મહા નદીની ઉપર મહાકચ્છ જાતની

मसन न (मस्यते, मस्+ल्यु) મામરાજી વૃક્ષ
मसरा स्त्री (मस्+बाहुलकात् अरच्+टाप्) મસૂર ધાન્ય
मसार पु (मस्+भावे क्विप् मस परिमाण ऋच्छति ऋ+अण्) ઇન્દ્રનીલમણિ
मसारक पु (मसार+स्वार्थे कन्) ઇન્દ્રનીલમણિ
मसि स्त्री (मस्+इन्) શાહી, સેફાલિકા વનસ્પતિ વિશેષ
मसिका स्त्री (मसि+स्वार्थे कन्+टाप्) શાહી, રૂસનાઈ, શેફાલિકા વનસ્પતિ
मसिकूपिका स्त्री (मस्याधारा कूपिका) શાહીનો ખડીયો, રૂસનાઇનુ પાત્ર
मसिकाकूपिका स्त्री (मसिकाया कूपिका) શાહીનો ખડીયો
मसिकाकूपी स्त्री (मसिकाया कूपी) શાહીનો ખડીયો
मसिजल न (मसिमिश्रित जलम्) શાહી
मसिधान न (मसिर्धीयतेऽत्र, धा+आधारे ल्युट्) શાહીનો ખડીયો
मसिधानी स्त्री (मसिर्धीयतेऽत्र,धा+आधारे ल्युट्+ङीप्) રૂસનાઇનો ખડીયો
मसिन न (मस्यते परिमीयते गणनया, मस्+इनच्) પ્રેતને પિંડદાનના અધિકારવાળો સમ્બન્ધ
मसिपण्य पु (मसिस्तदुपलक्षितमक्षरमेव पण्य विक्रेय यस्य) લહીઓ, કારકુન, લખાણ કરી જીવનાર
मसिपथ पु (मसे पन्था समा अच्) કલમ, લેખણ હોલડર
मसिप्रसु स्त्री (मसि प्रसूरिव यस्या.) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मसिप्रसू स्त्री (मस्या प्रसूरिव) રૂસનાઇનો ખડીઓ,
मसिवर्द्धन न (मसिं वर्द्धयति वृध्+णिच्+ल्यु) ગંધ રસ વનસ્પતિ
मसी स्त्री (मस+इन्+वा ङीप्) શાહી
मसीजल न (मसीमिश्रित जलम्) શાહી.
मसीना स्त्री (मस्+उणा इनच्+पृषो दीर्घ टाप्) અળસી, જવાસાનું ઝાડ
मसुर पु (मस्यते परिमीयतेऽसौ, मस्+उरच्) મસૂર ધાન્ય
मसुरक पु (मसुर+स्वार्थे क) મસૂર ધાન્ય
मसुरा स्त्री (मस्+उरन्+टाप्) એકજાતના ચોખા, વેશ્યા
मसुरी स्त्री (मसुर+स्त्रियां ङीप्) મસૂર ધાન્ય
मसूर पु (मस्+ऊरच्) મસૂર ધાન્ય
मसूरक पु (मसूर+स्वार्थे क) મસુરધાન્ય
मसूरविदला स्त्री (मसूरस्येव विशिष्ट दल यस्या) કાળુ નસોતર, કાળી લતા
मसूरा स्त्री (मस्यति परिणमति, मस्+करन्+स्त्रियां टाप्) એક જાતના ચોખા, વેશ્યા
मसुरिका स्त्री (मसूरेव, मसूर+इवार्थे कन्+टाप् अत इत्व) વેશ્યા, કુટ્ટણી, વસન્તરાગ
मसूरी स्त्री (मस्+ऊरच् गौरा ङीप्) ઉપરના અર્થ, કાળુ નસોતર, નસોતર
मसृण त्रि (मस्+ऋण्, समृणोति दीप्यते, सम्+ऋण्+क पृषो वा) ચીકણુ, કોમલ, લીસું

'करुणामसृणै कटाक्षपातै
कुरु मामम्ब कृतार्थं सार्थवाहम्" टीकाया मल्लिनाथः

मसृणा स्त्री (मसृण+स्त्रिया टाप्) અળસી
मस्क् (भ्वा आ सक सेट् मस्कते) જવુ, ગમન કરવુ
मस्कर पु (मस्कते गच्छत्यनेन, मस्क्+अरच्) વાસ છિદ્રવાળો વાસ, જ્ઞાન
मस्कर पु (मस्क्+भावे अरच्) જવુ, ગતિ
मस्करिन् पु (मस्करो ज्ञानं गतिर्वाऽस्त्यस्य इनि, मा कर्तुं कर्म निषेद्धुम् शीलमस्य, मा+कृ+इनि निपा) સન્યાસી, ચન્દ્ર, કપૂર
मस्ज् (तुदा पर अक अनिट् मज्जति) સ્નાન કરવુ, ન્હાવુ
मस्त न (मस्यति परिमात्यनेन, मस्+क्त) માથુ.
मस्त त्रि (,, ,,) ઉંચુ
मस्त पु न (मस्यति परिमात्यनेन मस्+करणे क्त) માથુ
मस्तक न (मस्त+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ
मस्तक त्रि (,, ,,) ઉંચુ

महाक्रतु पु. (महांश्चासौ क्रतुश्च) મોટો યજ્ઞ.
महाकम्पिल पु. (महाकपिल वै. प्र.) એક તરેહના દેવતા નો એક ભેદ.
महाक्रम पु. (महान् क्रमो यस्य) વિષ્ણુ.
महागद पु. (महांश्चासौ गदश्च) મહાન રોગ, તાવ.
महागन्ध न. (महान् गन्धोऽस्य) હરિચન્દન, બોળ.
महागन्ध पु. (महान् गन्धो यस्य) જલવેતસ.
महागन्धा स्त्री. (महान् गन्धो यस्याः स्त्रियां टाप्) મહાગન્ધા નામની વનસ્પતિ, ચંદ્રિકા વનસ્પતિ ચામુંડા દેવી.
महागव पु. (महान् गौरस्य) વિષ્ણુ.
महागर्त्तमत्स्यिका स्त्री. (महागर्त्तमत्स्यीश्च-अप् ह्रस्वश्च) એક જાતની વનસ્પતિ.
महागिरि पु. (महांश्चासौ गिरिश्च) મોટો પર્વત.
महागिरि पु. (महान् गिरिरिवाचार्योऽस्य) એક જૈન સ્થવિર.
महागुरु पु. (महांश्चासौ गुरुश्च) મનુષ્યનાં માતાપિતા વિગેરે સ્ત્રીઓના મહાન ગુરુ પતિ.
महागुल्मा स्त्री. (महान् गुल्मो यस्याः) સોમવલ્લી.
महागुरु त्रि. (महती गुरु यस्य) મોટી શાખાવાળું.
महागुहा स्त्री. (महती गुहेव गुप्तस्थानं यस्याः) પૃશ્નિપર્ણી વનસ્પતિ.
महागुहा स्त्री. (महती चासौ गुहा च) મોટી ગુફા.
महाग्रीव पु. (महती ग्रीवा यस्य) ઊંટ.
महाग्रीव त्रि. (महती ग्रीवा यस्य) મોટી ડોકવાળું.
महाग्रीवा स्त्री. (महती ग्रीवा यस्याः यद्वा महती चासौ ग्रीवा च) મોટી ડોકવાળી સ્ત્રી મોટી ડોક.
महाग्रीवी स्त्री. (महाग्रीव+स्त्रियां ङीप्) ઊંટડી.
महाघूर्णा स्त्री. (महती घूर्णाऽस्याः) મદ્ય દારૂ, સુરાસવ.
महाघृत न. (महच्च तत् घृतं च) ઘણાં ઘણા વર્ષનું ઘી.
महाघोषा (महती घोषा च) વનસ્પતિ ઉચ્ચટમરી.
महाघोष त्रि. (महान् घोषोऽस्य यत्र वा) મોટા શબ્દવાળું.
महाघोष न. (महान् घोषोऽस्य यत्र वा) હાટ, બજાર.
महाघोषा स्त्री. (घुष्यते कर्णैः यस्याः महती घोषा) કાકડા શીંગ, શિંગુડું ઝાડ.
महाङ्ग पु. (महाङ्गमस्य) ઊંટ, વનસ્પતિ વિશે. ભોંયશ.
महाङ्ग त्रि. (महदङ्गं यस्य) મોટા અવયવવાળું મોટા શરીરવાળું.
महाज न. (महच्च तत् अजं च) મોટું અજ.
महाजी स्त्री. (महाज+स्त्रियां जाति ङीप्) ઊંટડી.
महाचण्ड त्रि. (महांश्चासौ चण्डश्च) અત્યંત ઉગ્ર, પ્રચંડ ગરમ.
महाचन्द्र पु. (महाचन्द्र वै. प्र.) જે બુદ્ધોના ભારત ક્ષેત્રમાં આવતી ઉત્સર્પિણીમાં ત્રીજા તીર્થંકર થશે, તે નામનો એક રાજા એક કુમાર.
महाच्छद पु. (महान् छदोऽस्य) દેવતાડ ઝાડ.
महाछाय पु. (महती छाया यस्य) વડનું ઝાડ.
महाछाय त्रि. (,,) મોટી છાયાવાળું.
महाछिद्र त्रि. (महत् छिद्रं यस्य) મોટા છિદ્રવાળું મોટા કાણાંવાળું.
महाच्छिद्रा स्त्री. (,,) મહામેદા વનસ્પતિ.
महाज पु. (महांश्चासौ अजश्च) મોટો બકરો.
महाज त्रि. (महतो जायते, महत्+जन्+ड्वीरि ड) મોટા કુળમાં ઉત્પન્ન થયેલું.
महाजट त्रि. (महती जटा यस्य) મોટી જટાવાળું.
महाजटा स्त्री. (महती जटाऽस्त्यस्याः) રુદ્રજટા ઝાડ.
महाजटा स्त्री (महती चासौ जटा च) મોટી જટા.
महाजन पु. (महांश्चासौ जनश्च) મહાજન, મોટું માણસ, મહાજન, પંચ.
महाजम्बु स्त्री. (महती चासौ जम्बुश्च) મોટા જાંબુનું ઝાડ.
महाजम्बू स्त्री. (महती चासौ जम्बूश्च) ઉપરનો અર્થ.
महाजाति स्त्री. (महती जातिरस्याः यद्वा महती जातिरिव तत्सादृश्यात्) મોટી જાઈ.
महाजाति स्त्री. (महती चासौ जातिश्च) મોટી જાતિ, ઉત્તમ વર્ણ.
महाजाति त्रि. (महती जातिर्यस्य) મોટી જાતનું, ઉત્તમ જાતનું.
महाजातीय त्रि. (महाजाति+छ) ઊંચી જાતનું, ઉત્તમ વર્ણનું.

પશ્ચિમે અને આદવતી નદીની પૂર્વે મહાવિદેહાન્તર્ગત એક વિજય, દેવવિશેષ

महाकच्छ पु (महान् विपुल कच्छो जलप्रायदेशोऽस्य) સમુદ્ર, વરુણ, પર્વત

महाकण्टकिनी स्त्री (महत् कण्टकमस्त्यस्य भूम्ना इति+ङीप्) તે નામનું એક ઝાડ

महाकन्द पु (महांश्चासौ कन्दश्च) લસણ, મોટી ડુંગળી, મૂળો

महाकपित्थ पु (महांश्चासौ कपित्थश्च) બીલીનું ઝાડ, રાતુ લસણ, મોટો મૂળો

महाकर पु (महांश्चासौ करश्च) મોટો હાથ, મોટી ખાણ

महाकर त्रि (महान् करा यस्य) મોટા હાથવાળુ, મોટી ખાણવાળુ

महाकरञ्ज पु (महांश्चासौ करञ्जश्च) કાકચાનું ઝાડ

महाकर्णिकार पु (महांश्चासौ कर्णिकारश्च) ગરમાળો

महाकर्मन् पु (महत् कर्म यस्य) વિષ્ણુ

महाकर्मन् त्रि (,, ,,) મોટા કામવાળુ, જેના કર્મ ઘણા હોય તે

महाकर्मन् न (महच्च तत् कर्म च) મોટુ કામ

महाकाय पु (महान् कायो यस्य) શિવનો અનુચર નન્દી, શિવ, એક ભૈરવ, એક વેલો, હાથી

महाकाय त्रि (,, ,,) મોટા શરીરવાળુ, સ્થૂલ દેહવાળુ

महाकाय पु (महांश्चासौ कायश्च) મોટુ શરીર

महाकार्त्तिकी स्त्री (महती चासौ कार्त्तिकी च) રોહિણી નક્ષત્ર સહિત કાતિકી પુનમ

महाकाल पु (महांश्चासौ कालश्च) ત્રુટક નહિ તેવો કાળ, શિવ, એક ભૈરવ, એક વેલો

महाकाल पु (महाकाल जै प्रा) ઉત્તર તરફના પિશાચ જાતના વ્યંતર દેવતાનો ઇન્દ્ર, સાતમી નરકનો દક્ષિણ દિશામા રહેલ બીજો નરકાવાસો, પરમાધામીની એક જાત, આઠમા દેવલોકનુ એક વિમાન, ચક્રવર્ત્તિના નવ નિધાનમાનું એક નિધાન કે જેમા ધાતુની ખાણુ સબન્ધી હકીકત છે, વેલબ તથા પ્રભજન ઇન્દ્રના લોકપાલનું નામ, વાયુકુમાર જાતિના ઇન્દ્રનું નામ, દ્વારિકાની બહારનું એક સ્મશાન, ૮૮ માંનો ૫૭ મો ગ્રહ, નિરયાવલિકાના ત્રીજા અધ્યયનનુ નામ, રાજા શ્રેણિકના પુત્ર, દક્ષિણ લવણ સમુદ્રના દેવ

महाकाली स्त्री (महाकाल+पत्न्यर्थे ङीप्) દુર્ગાની મૂર્તિ વિશેષ, મેઢાશીંગ વનસ્પતિ

महाकालेन्द्र पु (महाकालिंद जै प्रा) વ્યંતર જાતિનો ઇન્દ્ર, ઉત્તરના પિશાચ દેવોનો ઇન્દ્ર

महाकाव्य न (महच्च तत् काव्य च) સર્ગની બાંધણીનું અઢાર સર્ગથી વધારે સર્ગવાળુ કાવ્ય

महाकुण्डलवर पु (महाकुण्डलवर जै प्रा) મહાકુંડલ સમુદ્રનો અધિપતિ દેવતા

महाकुमारिका स्त्री (महाकुमारी+सज्ञाया कन्+टाप् ह्रस्व) ગુલાબી શેવતી, મોટી શેવતી

महाकुमारी स्त्री (महती कुमारीव) ઉપરનો અર્થ

महाकुम्भी स्त्री (महती चासौ कुम्भी च) કાયફલ

महाकुल न (महच्च तत् कुल च) મોટુ કુળ, ખાનદાન કુળ

"दशपुरुषविख्यात श्रोत्रियाणां महाकुलम्" मनु

महाकुलीन त्रि (महाकुलस्यापत्य, महाकुल+ख) મોટા કુળવાળુ, ખાનદાન કુળનું

महाकुल त्रि (महत् कुल यशोऽस्य) ઉત્તમ કુળમા ઉત્પન્ન થયેલુ, કુળવાન

महाकुष्ट न (महच्च तत् कुष्ट च) એકજાતનો કોઢ

महाकूप पु (महांश्चासौ कूपश्च) મોટો કુવો

महाकृष्णा स्त्री (महाकिण्हा जै प्रा) એ નામની એક નદી કે જે મેરુની ઉત્તરે રક્તા નદીને મળે છે, અંતગડ સૂત્રના આઠમા વર્ગના છઠ્ઠા અધ્યયનનું નામ.

महाकृष्णा स्त्री (महती चासौ कृष्णा च) ગોકર્ણીનો વેલો

महाकोश पु (महान् कोशोऽस्य) વિષ્ણુ, પુરુષોત્તમ, મોટો યજ્ઞ, અશ્વમેધ યજ્ઞ

महाकोशफला स्त्री (महान् कोश फले यस्या) દેવદાલી લતા

महाकोपोतकी स्त्री (महती चासौ कोपातकी च) હસ્તિઘોષા વનસ્પતિ.

महाक्रतु स्त्री (महान् क्रतुरस्य) વિષ્ણુ, અશ્વમેધ નામનો યજ્ઞ.

महातपस त्रि (महत् तपो यस्य) मोटा तपवाळुं, पैयाघार.

महाताबु पु. (महांश्चासौ अलाबुश्च) तुम्बड, तुंबु

महाताल पु (महांश्चासौ तालश्च सलक्षणयो) शिव, महादेव.

महातापी स्री. (महती चासौ नदी च) मोटी नदी, ते नामनी नदी.

महानन्द पु (महान् अतिशयेन आनन्दोऽत्र) मोक्ष

महानन्द पु (महांश्चासौ आनन्दश्च) अतिशय आनंद, मोटो हर्ष परम सुख.

महानन्द त्रि (महान् आनन्दो यस्य) घणा आनंदवाळुं

महानन्दा स्री (महान् आनन्दोऽस्याः) माघ सुद नवमी ते नामनी नदी, दारू

महानन्दि पु. (मा नन्द् इति, महानन्दस्याऽपत्यम्, महान् आनन्दि) कलियुगना मगधना राजानो पिता

महानरक पु (महानतिशयदुःखदायकत्वान्नरकः) ते नामे एक नरक

महानल पु (महांश्चासौ अनल महान् अनलः) देवतु, घोरो.

महानवमी स्री. (महती चासौ नवमी च) आश्विन सुद नवमी

महानस न (महत् अनः शकटं यत्र कृत्स्न) रसोडुं, रसोईखानुं

महानाटक न. (महच्च तद् नाटकं च) दश अंकनुं नाटकनो एक भेद, जेम हनुमान नाटक

महानाद पु (महान् नादोऽस्य) हाथी, शंख, मेघ, सिंह, ऊंट, कान, मोटो नाद वादित्र

महानाभ पु (महांश्चासौ नाभश्च) मोटो अवाज

महानारी स्री. (महानारायणी गौरी) अमुक विवाह, दुर्गा

महानिद्रा स्री (महती चासौ निद्रा च) मरण मोत.

महानिधि पु. (महांश्चासौ निधिश्च) मोटो भंडार.

महानिधि पु (महान् निधिरस्य) शिव

महानिम्ब पु (महांश्चासौ निम्बश्च) एक जातनो लींबडो.

महानिवेश त्रि (महान् निवेशो यस्य) बहु, घणुं फेलायलुं, सुवेष्टित.

महानिशा स्री (महती घोरा निशा) रात्रीना वचला बे पहोर.

महानील त्रि. (महांश्चासौ नीलश्च) घणुं नीलुं, अत्यंत नीलुं

महानील पु. (महानीलरत्नो नीलः) मणि.

महानील पु. (महांश्चासौ नीलश्च) भांगरो, एक जातनो मणि, एक जातनो नाग, मोटा जलचर, एक जातनो गुग्गल.

महानील न. (महच्च तद् नीलं च) एक जातनुं तंत्र.

महानीलसरस्वती स्री. (महानीलवर्णा सरस्वती) तंत्र प्रसिद्ध एक तारिणी

महानीली स्री. (नीलवर्णा, ङीप् महती चासौ नीली च) वनस्पति नीलापराजिता.

महानुभाव त्रि (महाननुभावो माहात्म्यमस्य) महात्मा, मोटा मननु, मोटा प्रतापी, काम क्रोध विगेरेथी जेनुं मन व्याप्त न होय ते.

"महानुभावाद हि नितान्तमर्थिनः" माघ

महान्यासमूलक न (न्यासस्य विन्यस्तमूलत्वात् महांश्च तद् न्यासमूलं च) नदीओ–अभिषेक–ध्यानादि–संसारी–पारायण ए पांचनो समूह.

महान्यासविध न. (न्यासानां विधानां समाहारः महच्च तद् व्यासविधं च) नुमी–नाथादि मुख्य—नन्यास–क्रमादिथी ए पांच अंगनो समूह.

महापक्ष पु (महत् पक्षबल) एक जातनुं बळ, मन्मथार पक्ष

महापक्षक पु (महत् पक्षस्य अण्) सामनु झाड.

महापक्षा स्री. (महान्ति पक्षाण्यस्याः) मोटा अनुचं झाड, नागफणा नामनी औषधि.

महापथ पु (महांश्चासौ पन्थाश्च) राजमार्ग—सरियाम रस्तो, मोटो रस्तो, हिमालयनी उत्तर दिशामां स्वर्गमां जवानो मार्ग

महापद्म न. (महच्च तद् पद्मं) मोटुं कमळ–धोळुं कमळ, अढुतनी संख्यावाळुं

महापद्म पु. (महत् पद्मं शरीरे चिह्नं विद्यते यस्य) आठ नागमांनो एक नाग.

महाजालि स्त्री वनस्पति सोनामुखी
महाजालिनी स्त्री (महती चासौ जालिनी च) उपर प्रमाणे अर्थ
महाजाली स्त्री (जाल्–आच्छादने +अच्+स्त्रियां ङीप् महती चासौ जाली च) पीळा रंगनी घोषा वनस्पति, राजकोषातकी वनस्पति
महाज्यैष्ठी स्त्री (महती चासौ ज्यैष्ठी च) रविवार साथे ज्येष्ठ मासनी पूर्णिमा
"पूर्णिमा रविवारेण महाज्यैष्ठी प्रकीर्त्तिता"
महाज्योतिष्मती स्त्री (महती चासौ ज्योतिष्मती च) मोटी मालकांकणी
महाज्वाल पु (महती ज्वाला शिखाऽस्य) यज्ञनो अग्नि
महाज्वाला स्त्री (महती चासौ ज्वाला च) मोटी ज्वाला
महाढ्य पु (महेन उत्सवेन आढ्य) कदंबनुं झाड
महाढ्य त्रि (महांश्चासौ आढ्यश्च) महान् प्रभु, समर्थ
महातपस् पु (महत् तपोऽस्य) विष्णु
महातपस् न (महच्च तत् तपश्च) मोटुं तप, महान् तपश्चर्या
महातपस् त्रि (महत् तपो यस्य) मोटी तपश्चर्यावाळु
महातरु पु (महांश्चासौ तरुश्च) मोटुं वृक्ष, थोरनुं झाड
महातल न (महच्च तत् तल च) सात नरको पैकी पांचमुं नरक
महातारा स्त्री (महती चासौ तारा च) तंत्र प्रसिद्ध एकतारिणी, जैनोनी एक देवी
महाताली स्त्री (महान् अनेकस्तालो यत्र स्त्रियां ङीप्) मोटुं ताडनुं एक झाड
महातिक्त पु (महानतिशय तिक्तस्तिक्तरसो यत्र) कडवो लींबडो
महातिक्त त्रि (महांश्चासौ तिक्तश्च) अत्यन्त कडवु
महातिक्ता स्त्री (महातिक्त+स्त्रियां टाप्) कुवारपाठा वनस्पति, यवतिक्ता वनस्पति
महातीक्ष्ण त्रि (महांश्चासौ तीक्ष्णश्च) अतिशयतीक्ष्ण, महातीव्र
महातीक्ष्णा स्त्री (महातीक्ष्ण+स्त्रियां टाप्) भीलामानुं झाड
महातुम्बी स्त्री (महती चासौ तुम्बी च) मोटी तुंबडी
महातेजस् पु (महत् तेजो यस्य) पारो, कार्तिक स्वामी, अग्नि, चित्रानुं झाड
महातेजस् त्रि (महान् तेजो यस्य) महान तेजवाळु, मोटी कान्तिवाळु
महात्मन् त्रि (महान् आत्मा स्वभाव आशयो वा यस्य) महाशय, मोटा मननुं, महात्मा
महादन्त त्रि (महान् दन्तो यस्य) मोटा दांतवाळो हाथी विगेरे
महादन्त पु (महांश्चासौ दन्तश्च) हाथीदांत, मोटो दांत
महादन्त पु (महान् दन्तोऽस्य) गणपति
महादान न (महत् दान यस्य) तुलादान विगेरे सोळ महादान
महादारु पु (महत् दारु अस्य) देवदारनुं झाड
महादारु न (महत् दारु) मोटुं लाकडुं.
महादीर्घ पु (महान् दीर्घ) सरल देवदारनुं झाड
महादीर्घ त्रि (महान् दीर्घ. यस्य) अत्यन्त लांबु.
महादूपक पु (महांश्चासौ दूपकश्च) एक जातनो भात
महादेव पु (महांश्चासौ देवश्च) निर्दोष देव, शिव, अगीयारनी संख्या
महादेवी स्त्री (महादेवस्य पत्नी, जाति ङीप्) पार्वती दुर्गा
महादेवी स्त्री (महती चासौ देवी च) मोटी देवी
महादुन्दु पु (महांश्चासौ दुन्दुश्च) एक जातनुं मोटुं रणवाद्य
महादुन्दुभि पु (महांश्चासौ दुन्दुभिश्च) मोटुं नगारु, मोटी नोबत
महाद्रुम पु (महांश्चासौ द्रुमश्च) पीपळानुं झाड, मोटुं झाड
महाद्रोणा स्त्री (महती चासौ द्रोणा च) मोटी द्रोणपुष्पी नामनी वनस्पति
महाधन त्रि (महत् मूल्यरूप धनमस्य) मोटी किंमतनुं, घणा मूल्यनुं
महाधन न (महत् मूल्यरूप धन अस्य) सोनुं, सेला रस, सुंदर वस्त्र
महाधन पु (महत् धनं यस्मात्) खेती, खेड–कृषिकर्म.

महाबाहु पुं (महान्तौ बाहू यस्य) મોટો હાથ, મોટી ભુજા

महाबाहु त्रि. (महान् बाहुर्यस्य) મોટા બાહુવાળું મોટા બળવાળું

महाबीज पुं (महत् बीजमस्य) પારો, પારદ.

महाबीज न (महच्च तत् बीजं च) મોટું બીજ

महाबुद्धि पुं. (महती बुद्धिरस्य) વિષ્ણુ.

महाबुद्धि त्रि. (महती बुद्धिर्यस्य) અત્યન્ત બુદ્ધિશાળી.

महाबोधि पुं. (बुध्यते सर्वं जानाति बुध्+इन्, महान् बोधिर्यस्य) બુદ્ધદેવ

महाब्राह्मण पुं (महान् ब्राह्मणोऽशिवकर्मनिन्दितो वा ब्राह्मण) મોટો બ્રાહ્મણ, નિન્દ્ય બ્રાહ્મણ.

महाभट पुं. (महांश्चासौ भटश्च) મોટો યોદ્ધો.

महाभद्रा स्त्री. (महत् भद्रं यस्याः यस्मात्) ગંગા નદી.

महाभरीवचा स्त्री. એક વનસ્પતિ.

महाभाग त्रि. (महान् भागो यस्य) મોટા ભાગ્યવાળું સારા નસીબવાળું સદાચાર સંપન્ન, ભાગ્યશાળી

महाभाग पुं (" ") વિષ્ણુ.

महाभारत पुं न. (महच्च तत् भारतं च महत्त्वात् भारवत्त्वाच्च, महाभारत+अच्) વ્યાસે બનાવેલો તે નામનો પ્રસિદ્ધ ગ્રન્થ.

"महत्त्वाद्भारवत्त्वाच्च महाभारतमुच्यते"

महाभीत त्रि (महच्च तत् भीतं च) ઘણું ભયભીત.

महाभीता स्त्री. (महती भया भीता च) વનસ્પતિ લજામણી—લજ્જાવન્તી વનસ્પતિ

महाभीम पुं. (महांश्चासौ भीमश्च) તે નામનો એક રાજા.

महाभीष्म त्रि. (महानतिशयो भीष्मः) અત્યન્ત ભયંકર.

महाभीष्म पुं. ભીષ્મ પિતા.

महाभूत न. (महच्च तत् भूतं च) પૃથ્વી—જળ—તેજ—વાયુ—આકાશ એ પાંચ.

महाभूत पुं. (महांश्चासौ भूतश्च) પરમેશ્વર.

"अस्यैतस्य महाभूतस्य निश्वसितमेतद् ऋग्वेदः" श्रुति

महाभूतघट पुं. સોળ મહાદાન પૈકી એક મહાદાન.

महाभृङ्ग पुं. (महांश्चासौ भृङ्गश्च) કાળો ભમરો.

महाभोगा स्त्री. (महान् आभोगः परिपूर्णताऽस्या वा महान् भोगः सुखसम्पत्तिः) દુર્ગા દેવી.

महाभोग त्रि. (महान् भोगो विस्तारोऽस्य) અતિશય વિસ્તારવાળું

महामति त्रि. (महती मतिर्यस्य) ઘણી બુદ્ધિવાળું

महामत्स्य पुं. (महांश्चासौ मत्स्यश्च) મોટું માછલું મગર વિગેરે

महामद पुं (महान् मदो यस्य) ઘણો ગાંડો હાથી, અતિશય મદ.

महामद त्रि (") ઘણા મદવાળું મોટા મદવાળો.

महामनस् त्रि (महदुदारं मनस्स्वभावो यस्य) ઉદાર, મોટા મનવાળું

महामात्र पुं. (महती मात्रा सर्वासम्पत्तिर्यस्य) પ્રધાન, અમાત્ય મુખ્ય મંત્રી.

"मन्त्रे कर्मणि भूषायां वित्ते माने परिच्छदे ।
मात्रा च महती येषां महामात्रास्तु ते स्मृताः" ॥

महामात्री स्त्री (महामात्र+स्त्रियां जाति. ङीष्) મુખ્ય મંત્રીની સ્ત્રી, મુખ્ય શિક્ષકની સ્ત્રી.

महामानसिका स्त्री. (महत् मानसं यस्याः प्रशस्ते कप्, टाप् इत्वं) જૈન મત પ્રમાણે એક શાસનદેવી.

महामानसी स्त्री (महत् मानसं यस्याः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

महामाय पुं (महती माया यस्य) વિષ્ણુ.

महामाया स्त्री. (जगन्निखिलं जगन्मोहयत्यनया, महती चासौ माया च) જગતનું પ્રકૃતિ અવિદ્યા.

महामाया स्त्री. (महती माया विश्वविमोहिका) દુર્ગાદેવી, એક જાતની શક્તિ.

महामायिन् त्रि. (महामाया+अस्त्यर्थे इनि) અત્યન્ત માયાવી, અત્યન્ત કપટી

महामायिनी स्त्री. (महामायिन्+स्त्रियां ङीप्) દુર્ગાદેવી.

महामायी स्त्री. (महती माया यस्याः, स्त्रियां ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

महामारी स्त्री. (महान्तं दुर्भिक्षं मारयति, महत्+मृ+णिच्+अण्+ङीप्) મહામારી.

महापद्म पु आठ नाग मध्ये ते नामनो એક નાગ, કુબેરનો તે નામનો એક નિધિ, લીલાવતીમા કહેલ અયુત કોટી સખ્યા, મહાનેમી રાજાનો એક પુત્ર, શુકલપક્ષ

महापद्म पु (महापउम जै प्रा) મહા હિમવન્ત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ, પુષ્કલાવતી વિજયની પુડરિકિણી નગરીનો એ નામનો એક રાજા, વર્તમાન અવસર્પિણીના નવમા ચક્રવર્તી, ચક્રવર્તિના નવ નિધાનમાનુ પાચમું નિધાન કે જેમા સર્વ જાતના વસ્ત્રોની નિષ્પત્તિ થાય છે, જબુદ્વીપના ભરતખંડમા થનાર પ્રથમ તીર્થંકર, ગોશાળાના ભાવી અવતારનુ નામ, સાતમા દેવલોકનુ એક વિમાન, વૃક્ષ વિશેષ

महापद्मद्रह पु (महापउमद्दह जै प्रा) મહા હિમવન્ત પર્વત ઉપરનો એક દ્રહ

महापरिज्ञा स्त्री (महापरिण्णा जै प्रा) આચારાગ સૂત્રના પ્રથમ શ્રુત સ્કધનુ નવમુ અધ્યયન

महापातक न (महच्च तत् पातकं च) બ્રહ્મહત્યા–મદ્યપાન–ચોરી–ગુરૂપત્ની સાથે વ્યભિચાર–અને પાપ કરનારનો સગ–એ મોટા પાપ, મોટો અપરાધ

महापातकिन् त्रि (महापातकमस्त्यस्य इनि) ઉપરના મહા પાપો કરનાર

महापाप न (महच्च तत् पाप च) મોટુ પાપ

महापाप त्रि (महत् पाप यस्य) મોટા પાપ કરનાર

महापापिन् त्रि. (महापाप+अस्त्यर्थे इनि) મોટાં પાપ કરનાર

महापासक पु (पसति बाधते निराकरोति परकालेश्वरादिकम्, पस्+ण्वुल्, महान् पासक) બુદ્ધભિક્ષુ

महापिण्डीतक पु (पिण्डीं तनाति, तन्+ड+कप् महाश्चासौ पिण्डीतकश्च) એક જાતનુ મીંઢળનુ ઝાડ

महापिण्डीतरु पु (महाश्चासौ पिण्डीतरुश्च) એક જાતનુ વૃક્ષ

महापीलु पु (महाश्चासौ पीलुश्च) મોટા પીલુનુ ઝાડ

महापुराण न (महच्च तत् पुराणं च) વ્યાસે બનાવેલા અઢાર પુરાણમાનુ એક

महापुरुष पु (महांश्चासौ पुरुषश्च) નર અને નારાયણ, મહાન્ પુરૂષ

महापुरुषदन्ता स्त्री (महापुरुषस्य दन्ता इव मूलानि यस्या) શતમૂળી વનસ્પતિ

महापुरुषदन्तिका स्त्री (महापुरुषदन्ता+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वम्) શતમૂળી વનસ્પતિ

महापुष्प पु (महद्वृहत् प्रशस्त वा पुष्प यस्य) મોગરો, લવીંગનુ ઝાડ, કાળા મગનુ ઝાડ

महापुष्पा स्त्री (महत् प्रशस्त पुष्पमस्या टाप्) નીલા પરાજીતા વનસ્પતિ

महापृष्ठ पु (महन् विपुल पृष्ठमस्य) ઉટ

महाप्रभ त्रि (महती प्रभा यस्य) મોટા તેજવાળુ

महाप्रभा स्त्री (महती चासौ प्रभा च) મોટી કાન્તિ, મહાન્ તેજ

महाप्रभु पु (महाश्चासौ प्रभुश्च) શિવ, ઇન્દ્ર, રાજા, તપસ્વી, મોટો પ્રભુ, પરમેશ્વર, મહા સમર્થ

महाप्रलय पु (महाश्चासौ प्रलयश्च) બ્રહ્માના સો વર્ષ પછીનો પ્રાણીમાત્રનો પ્રલય, તે મુક્તકાળ

महाप्रसाद पु (महाश्चासौ प्रसादश्च) દેવ વિગેરેનું નૈવેદ્ય, મોટી પ્રસન્નતા

महाप्रहारवल्ली स्त्री (महती चासौ प्रहारवल्ली च) માસ રોહિણી વનસ્પતિ

महाप्राण पु (महान्तो दीर्घकालस्थायिन· प्राणा यस्य) એક જાતનો કાગડો, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ વર્ણોચ્ચારના બાહ્ય પ્રયત્નનો એક ભેદ

महाप्राण त्रि (महान् प्राणो यस्य) ઘણા બળવાળુ

महाफल पु (महत् पूजादौ प्रशस्त वृहद् वा फलमस्य) બીલીનું ઝાડ, કોહનુ ઝાડ, તાડનું ઝાડ, નારીયેળનું ઝાડ, તેજબળ, મોટા પીલુનું ઝાડ

महाफला स्त्री (महत् फल आरोग्यादिक यस्या) ઇન્દ્ર વારૂણીનું ઝાડ

महाबल पु (महदुत्कृष्ट बल ऐश्वर्य्यं यस्य) વાયુ, તે નામે એક બુદ્ધ

महाबल त्रि (महदतिशय बल सामर्थ्यं यस्य) ઘણુ બળવાન, જોરાવર

महाबल न (महदतिशय बल सामर्थ्यं यस्मात्) સીસું

महाबला स्त्री (महत् बलमस्या) વનસ્પતિ મહાબલા–સહદેવી લતા

महाबलिन् त्रि (महाबल+अस्त्यर्थे इन्) ઘણા બળવાળુ, જોરાવર

महारथ पु. (महांश्चासौ रथश्च) મોટો રથ, શિવ.

महारथिन् पु. (महारथ+अस्त्यर्थे इनि) એક હજાર ધનુર્ધારીઓ સાથે એકલો લડી શકે તેવો યોદ્ધો.

महारम्भ पु. (महान् आरम्भ अनुष्ठानस्य यस्मात् कर्मणि) એક જાતનું વ્રત.

महारम्भ त्रि. (महान् आरम्भो यस्य) મોટા આરંભ વાળુ.

महारस पु (महान्तः अम्लरसा यस्मात् सोऽयम्) ખજૂર મેવો.

महारस पु. (महांश्चासौ रसश्च) પારો. શિરકો. અંતવેલ. શેરડી વગેરે. રોપ્યમાક્ષિક વગેરે.

महारस त्रि. (महान् रसो यस्य) મોટા સ્વાદવાળુ

महारस न. (महान् अधिको रसोऽस्य) કાંજી.

महाराज पु. (महांश्चासौ राजा च समा. टच्) મોટો રાજા, ચક્રવર્તી રાજા.

महाराजक पु. (महान् चन् राजते इन. इसे. वा कन्) જ્યોતિષની પરિભાષાનો એક દેવગણ.

महाराजचूत पु. (महता विस्मितुष्येण राजते चारिवत्त राज्+अच् महाराजश्चासौ चूतश्च) એક જાતનું આંબાનું ઝાડ.

महाराजचूतक पु. (महाराजचूत+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

महाराजद्रुम पु (महाराजोऽतिमहो द्रुमः) ગરમાળા નું ઝાડ.

महाराजिक पु. (महान् चन् राजते इन. इसे. स्वार्थे वा) જ્યોતિષની પરિભાષાનો એક દેવગણ.

महाराजोपचार पु (महाराजस्य उपचार महाराजस्य उपचारो वा) રાજાને લાયક પૂજાની સામગ્રી વગેરે પૂજાનો નિયમ ક્રમ.

महारात्रि स्त्री (महती [illegible] रात्रि [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] रात्रि, महत्+रात्रि+टच्) મહાપ્રલય.

महारात्रि स्त्री. (महती चासौ रात्रिश्च) મોટી રાત, ચૌદશની રાત્રિ, મધરાત, આસો સુદ આઠમ.

महाराष्ट्र पु. (महान् प्रधान राष्ट्रो वा राष्ट्र महत् राष्ट्रं यत्र वा) એ નામે દેશ – નાખ઼ા નદી દક્ષિણે કર્ણાટકાન્ત પૂર્વે તવંગદેશ અને પશ્ચિમે સમુદ્ર

આવેલો છે તે દેશ.

महाराष्ट्री स्त्री. (महाराष्ट्रः [illegible] [illegible]+ङीप्) એક જાતનું ઝાડ. જળપીપર.

महारिष्ट पु. (महारिष्टमस्मात्) એક પ્રકારે લીમડો.

महारिष्ट न (महच्च तत् अरिष्टं च) મહાન્ અશુભ.

महारूपक न. (महत् रूपकं यत्र) નાટક.

महारोग पु. (महांश्चासौ रोगश्च) મોટો રોગ–ક્ષય વગેરે રોગ.

महारोगिन् त्रि (महारोग+अस्त्यर्थे इनि) મોટા રોગ વાળુ

महारोचक पु. (महारोग वै. प्र.) સાતમી નરકનો એક નરકાવાસો.

महारौरव पु. (रुरुनामक सत्त्वविशेष, रुरु+अण् महांश्चासौ रौरवश्च) તે નામનું એક નરક.

महार्घ पु. (महान् अर्घ मूल्यमस्य) એક જાતનું પક્ષી.

महार्घ त्रि (महान् अर्घो मूल्यं यस्य) મહાકિંમતનું, મોઘુ

महार्घता स्त्री. (महार्घस्य भावः तल्+टाप्) મહાકિંમતીપણું, મોંઘાઈ

महार्घत्व न (महार्घस्य भाव. त्व) ઉપરનો અર્થ

महार्णव पु. (महांश्चासौ अर्णवश्च) મોટો સમુદ્ર, મહાસાગર.

महार्णवता स्त्री. પાર્વતીના પાંત્રીસ ગુણોમાંનો એક ગુણ.

महार्द्र पु. (महान् [illegible]) એક જાતનું [illegible].

महार्द्रक न (महच्च तत् आर्द्रकं च) જંગલી આદુ.

महार्बुद न (महच्च तत् अर्बुदं च) સો કરોડની સંખ્યા

महार्ह त्रि. (महान् अर्हः मूल्यं यस्य अर्हता यस्य) અતિયોગ્ય, મહાપૂજ્ય, બહુ મૂલ્યવાળું, મહાકિંમતી.

महार्ह न (महान् अर्हो यस्य) એક જાતનું ઝાડ, ધોળું ચંદન, પીળું ચન્દન.

महालक्ष्मी स्त्री. (महती चासौ लक्ष्मीश्च) મોટી લક્ષ્મી, મોટી શોભા, દુર્ગા દેવીનો એક શક્તિ-દેવી.

महालय पु. (महान् आलयो [illegible] यत्र) પરમાત્મા.

महालय पु. (महतो [illegible] महान् आलयो वा) દેવમંદિર, દેવાલય વગેરે, મંદિર, મોટું મકાન, મઠ, ધર્મશાળા.

महामारी स्त्री (म्रियन्ते प्राणिनो यस्या, मृङ्+घञ्+ ङीप्, महती मारी) મરકી, કોલેરે–કોગળીયુ

महामाष पु (महांश्चासौ माषश्च) એક જાતના અડદ

महामुख त्रि (महत् मुख यस्य) મોટા મુખવાળુ

महामुख पु (महत् मुखमस्य) એક જાતનો મગર

महामुख न (महच्च तत् मुख च) મોટુ મુખ

महामुण्डनिका स्त्री (महती चासौ मुण्डनिका च) ગોરખ મુડી વનસ્પતિ

महामुण्डी स्त्री (महती चासौ मुण्डी च) ઉપરનો અર્થ

महामुनि पु (महांश्चासौ मुनिश्च) મોટો મુનિ, એક બુદ્ધ વિશેષ, કૃપાચાર્ય, કાળ, નર–નારાયણ

महामुनि न (महान् मुनिरिव सर्व्वोपकारित्वात्) કોથમીર, ધાણા

महामूर्त्ति पु (महती मूर्तिर्यस्य) વિષ્ણુ

महामूल पु (महत् वीर्यकारित्वात् श्रेष्ठ मूलमस्य) એક જાતની ડુંગળી

महामूला स्त्री (महन्मूलमस्या टाप्) એક જાતનો વેલો

महामूल्य त्रि (महत् मूल्य यस्य) મોટી કિંમતનું

महामूल्य न (महन्मूल्यमस्य) એક જાતનું રત્ન

महामृग पु (महान मृग पशु) હાથી, અષ્ટાપદ જાનવર

महामृगी स्त्री (महामृग+स्त्रियां जाति ङीप्) હાથણી, અષ્ટાપદ–માદા

महामृत्युञ्जय पु (महामृत्यु यम जयति, जि+खच् मुम् च) અરિષ્ટ–અચાનક દેહપીડાનાશક એક મન્ત્ર

महामेद पु (मेदयति स्निग्धीकरोति, मिद्+णिच्+अच्, महान् मेद) તે નામની એક વનસ્પતિ

महामेदा स्त्री (मेदयति मिद्+णिच्+घञ्+टाप्, महती चासौ मेदा च) તે નામની એક વનસ્પતિ

महामेधा स्त्री (महती चासौ मेधा च) ઘણી બુદ્ધિ, અતિશય બુદ્ધિ

महामैत्र पु (मित्रस्य भाव मित्र+अण्, महद्भि सह महद् वा हृदि मैत्रमस्य) એક બુદ્ધદેવ

महामोह पु (मोह भ्रान्तिज्ञानम् महांश्चासौ मोहश्च) વાસ્તવિક અનિષ્ટ વસ્તુઓ ઉપર પણ ભ્રાન્તિને લીધે રાગ, સસારનું કારણ એક અજ્ઞાન, શાસ્ત્રોક્ત દશ પ્રકારનો વિષય રાગ

महामोहिन् त्रि (महामोह+अस्त्यर्थे इनि) ઉપર બતાવેલા મહામોહવાળુ

महामोहिन् पु (महांश्चासौ मोही च) ધતુરાનુ ઝાડ.

महाम्बुज न (महच्च तत् अम्बुज च) મોટુ કમળ, દશ નિખર્વની સખ્યા

महाम्ल न (महच्च तत् अम्ल च यद्वा महानम्ल॰ अम्लरसो यस्मिन्) ઘણી ખટાશ, બહુ ખાટુ–આંબલી.

महाम्ल पु આમલીનું ઝાડ

महाम्ल त्रि (महान् अम्लोऽम्लरसो यस्मिन्) ઘણું ખાટુ, અત્યન્ત ખાટુ

महायक्ष पु (यक्षयते पूजयति यक्ष्+अच्, महा– चासौ यक्षश्च) બીજા તીર્થંકર અજીતનાથનો સેવક એક યક્ષદેવ

महायज्ञ पु (महांश्चासौ यज्ञश्च) ગૃહસ્થે નિત્ય કરવાના શાસ્ત્રનું અધ્યયન–અગ્નિહોત્ર–પિતૃતર્પણ–ભૂતબલિકર્મ–અતિથિપૂજા એ પાંચ મહાયજ્ઞ

महायशस् त्रि (महत् यशो यस्य) મોટા યશવાળુ, મોટી આબરૂવાળુ, અતિશય કીર્તિવાળુ

महायशस् पु (महद् व्यापकत्वाद्यशोऽस्य) તે નામના ચોથા તીર્થંકર

महायशस्क त्रि (महद् यशो यस्य, समा कप्प्रत्यय) મોટી આબરૂવાળુ, અતિશય કીર્તિવાળુ

महायुग पु (महांश्चासौ युगश्च) મોટો યુગ, ચાર યુગ મળીને થયેલો એક યુગ

महायोगेश्वर पु (महांश्चासौ योगेश्वरश्च) પરમાત્મા, વિષ્ણુ, મોટો યોગેશ્વર

महायोगेश्वरी स्त्री (महायोगेश्वर+स्त्रियां ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ

महारजत न (महच्च तद्रजत च) સોનું, ધતુરો

महारजन न (रजत्यनेन ल्युट्, महच्च तद्रजनं च) કસુબો, સોનું.

महारण्य न (महच्च तदरण्य च) મોટુ જગલ, મોટું વન

महारथ पु (महान् रथोऽस्य) ११००० ધનુર્ધર સાથે યુદ્ધ કરીશકે એવો શસ્ત્રવિદ્યામા કુશળ યોદ્ધો.

महारथ पु. (महांश्चासौ रथश्च) मोटो रथ. शिव.

महारथिन् पु. (महारथ+अस्त्यर्थे इनि) दश हजार धनुर्धारीओ साथे एकलो लडी शके तेवो योद्धो.

महारम्भ पु. (महान् आरम्भः प्रस्तुतकार्ये यस्मिन् वर्णिस्य) ओक जातनुं व्रत.

महारम्भ त्रि. (महान् आरम्भो यस्य) मोटा आरंभ वाळुं.

महारस पु. (महान्तिमिषो रसोऽस्य) खजूर. शेरडी.

महारस पु. (महांश्चासौ रसश्च) पारो. हिंगळो. कंकुष्ठ, सुवर्णमाक्षिक रौप्यमाक्षिक पारो.

महारस त्रि. (महान् रसो यस्य) मोटा रसवाळुं.

महारस न. (महान् अन्यो रसोऽस्य) कांजी.

महाराज पु. (महांश्चासौ राजा च समा. टच्) मोटो राजा, श्रेष्ठ राजा.

महाराजक पु. (महान् अन् राजन् इन् इतो च सत्) मध्यदीपनी संख्याने ओक देवगण.

महाराजचूत पु. (महता मिष्टस्तुत्य राज्ञेऽर्पितो यस्+अच् महाराजस्य चूतः) ओक जातनुं आंबानुं झाड.

महाराजचूतक पु. (महाराजचूत+स्वार्थे कन्) उपर प्रमाणे अर्थ.

महाराजद्रुम पु. (महाराजोऽतिश्रेष्ठो द्रुमः) गरमाळा नुं झाड.

महाराजिक पु. (महान् अन् राजन् इन् इतो इनो वा) अमीरपीसनी संख्याने ओक देवगण.

महाराज्योपचार पु. (महाराजार्थे उपचार: महाराजा-अनुरूपो वा) राजाने लायक पूजानी सामग्री विगेरे पूजानुं उत्तम कर्म.

महारात्रि स्त्री. (महत्यां प्रलयकाले रात्रिः महासयतो रात्रिः तमसि, सर्वात् जीवाद्यतः मोक्षपरस्मादिपरिति सर्वे सर्वप्रत्याहारः प्रलीयन्ते तस्मात्, रात्रि, महत्+रा+चेत्+इ) महाप्रलय.

महारात्रि स्त्री. (महती चासौ रात्रिश्च) मोटी रात, अंधारी रात्रि, मध्यरात्र, आसो सुद आठम.

महाराष्ट्र पु. (महान् राष्ट्रः महतो वा राष्ट्र: महत् राष्ट्रं यत्र वा) जेनी उत्तरे नर्मदा नदी दक्षिणे कृष्णा नदी पूर्वे नागपुर अने पश्चिमे समुद्र आवेलो छे ते देश.

महाराष्ट्री स्त्री. (महाराष्ट्र. सर्वतिस्मरणेभ्यतत्त्व अण्+ङीप्. ङीप्) ओक जातनुं शाक, जलपीपर.

महारिष्ट पु. (महारिष्टमस्तम्) ओक जातनो लींबडो.

महारिष्ट न. (महत्त्व छन् अरिष्टं च) महान् अशुभ.

महारूपक न. (महत् रूपकं यत्र) नाटक.

महारोग पु. (महांश्चासौ रोगश्च) क्षयरोग-क्षय विगेरे रोग.

महारोगिन् त्रि. (महारोग+अस्त्यर्थे इनि) मोटा रोग वाळुं.

महारोदक पु. (महारोदन थी प्रा.) साठथी नवसो मीठा नामनो.

महारौरव पु. (रुरुरयम्, रुरु+अण् महांश्चासौ रौरवश्च) ते नामनुं ओक नरक.

महार्घ पु. (महान् अर्घः मूल्यमस्य) ओक जातनुं पक्षी.

महार्घ त्रि. (महान् अर्घो मूल्यं यस्य) महामूल्यवान्. मोंघुं.

महार्घता स्त्री. (महार्घस्य भावः तल्+टाप्) महामूल्यपणुं मोंघवारी.

महार्घत्व न. (महार्घस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ.

महार्णव पु. (महांश्चासौ अर्णवश्च) मोटो समुद्र महासागर.

महार्पवता स्त्री. वायुना पंचीस शक्तिमानो ओक शक्ति.

महार्ह पु. (महान् त्रिगुणेऽसौऽस्य) ओक जातनुं वृक्ष.

महार्द्रक न. (महत्त्व छन् आर्द्रं च) जंगली आदुं.

महार्बुद न. (महत्त्व छन् अर्बुदं च) सो करोडनी संख्या.

महार्ह त्रि. (महान् अर्हः पूज्यं पर्यन्त यस्य) अतिपूज्य, बहुमूल्य, बहु मूल्यवालुं, महाकिंमती.

महार्ह न (महान् अर्हो यस्य) ओक जातनुं झाड, सुखड-चंदन, पीळु चंदन.

महालक्ष्मी स्त्री. (महती चासौ लक्ष्मीश्च) मोटी लक्ष्मी, मोटी शोभा, दुर्गादेवीनो ओक शक्ति-देवी.

महालय पु (महान् आलयोऽस्य यस्य वा) परमात्मा.

महालय पु. (महतां देवानामालयः महान् आलयो वा) देवमंदिर उपाश्रय विगेरे, मंदिर, मोटुं घर, मठ, धर्मशाळा.

महालय पु (महतां योगिप्रभृतीनामालय) पुष्कर हरिद्वार विगेरे तीर्थ, सत्यलोक

महालय पु (महदादीनां लयो यस्मिन्) परमात्मा

महालय न भादरवामासनु पितृश्राद्ध पखवाडीयु, पितृओनुं एक श्राद्ध

महालिकटभी स्त्री (महान्त अलय तेषा कटभी आश्रयभूतवृक्ष) एक जातनुं वृक्ष

महालोध्र पु (महांश्चासौ लोध्रश्च) एक लोधरनु झाड

महालोभ पु (महान् लोभो यस्य) कागडो

महालोल पु (महदतिशय लोल लौल्यमस्य) कागडो

महालोल त्रि (महद् लोल लौल्य यस्य) अतिशय चचळ, अत्यन्त चपळ

महालोह न (महदतिशयगुणवत् लोहम्) लोहचुबक

महावन न (महत् विपुल वनम्) मोटु वन, मथुरा पासेनुं एक जगल

महावप पु (महती वपा यस्य यद्वा महान्त धातुस्त्रोत्यादिक वपति, वप्+अन्+टाप्) महामेदा नामनी वनस्पति

महावर पु झीझोटीनुं झाड

महावरा स्त्री (महती चासौ वरा च) ध्रो, दुर्वा, दर्भ

महावराह पु (महांश्चासौ वराहश्च) विष्णुनो त्रीजो अवतार, मोटु भुड

महावरोह पु (महान् अवरोह शिफाना अधोऽवतरण यस्य) वडनु झाड

महावर्षाभू पु (महत्यां वर्षायां भवति, भू+क्विप्) साटोडी वनस्पति, श्वेतमना वनस्पति

महावर्षाभू स्त्री (महत्यां वर्षायां भवति, भू+क्विप्) उपरनो अर्थ

महावल्ली स्त्री (महती चासौ वल्ली च) माधवी लता, मोगरो, मोटी वेल

महावस पु (महती वसा वपाऽस्य) एक जातनुं माछलुं

महावाक्य न (महच्च तत् वाक्य च) परस्पर सबन्धवाळा वाक्य समुदायना रूपमा एक वाक्य, वेदान्तप्रसिद्ध "तत्त्वमसि" वगेरे महावाक्य, दान वगेरेमा अभिलाप वाक्य

"वाक्यानामेकवाक्यत्वे पुन संहृत्य जायते" मीमांसका

महावात पु (महांश्चासौ वातश्च) भारे पवन, मोटो वायरो, तोफानी पवन.

महाविदेह पु (महाविदेह जै प्रा) महाविदेह नामे कर्मभूमिनु एक क्षेत्र के ज्या सदा चोथा आरा जेवो अवस्थितकाळ छे

महाविदेहवर्ष पु (महाविदेहवास जै प्रा) महा विदेह क्षेत्र

महाविद्या स्त्री (महती चासौ विद्या च) प्रज्ञप्ति आदि मोटी विद्याओ, काळी-तारा-षोडशी-भुवनेश्वरी वगेरे दश महाविद्या

महाविल न (महच्च तत् विल च) आकाश, मोटोराफडो

महाविष त्रि (महद् विष यस्य) महाझेरी, घणा झेरवाळु

महाविष न (महच्च तत् विष च) मोटु झेर, अत्यन्त झेर

महाविष पु (महदत्युत्कृष्ट विष यस्य) बे मुखवाळो सर्प

महाविषुव न (विषु साम्यमत्रास्ति, विषु+व प्रत्यय, महच्च तत् विषुवच) सूर्यनु मेषराशिमा गमन

महाविषुवचक्र न (महाविषुवस्य चक्रम्) नक्षत्रनुं बनावेलुं पुरुषाकार चक्र

महावीचि पु (नास्ति वीचि सुख यत्र स अवीचि महांश्चासौ अवीचिश्च) ते नामे एक नरक

महावीचि त्रि (नास्ति वीचि सुख यत्र, महांश्चासौ अवीचिश्च) सुख रहित, दुखी

महावीर्य न (वीर्याय साधु यत्, महत् वीर्य) वीर्य, पारो

महावीर पु (वीन् पक्षिण ईरयति, ईर्+क, महांश्चासौ वीरश्च) गरुड पक्षी

महावीर पु (वीरयति वीर्+क, महान् वीर) भगवान् महावीर स्वामी, वर्तमान चोवीसीना चोवीसमा तीर्थंकर, मोटो शूरवीर, मोटो लडवैयो, सिंह, हनुमान, यज्ञनो अग्नि, वज्र, धोळो घोडो, सिंचाणो पक्षी, कोयल, धनुर्धारी, एक वीरवृक्ष, यज्ञसाधन माटीनुं एक पात्र

महावीरा स्त्री (महावीर+स्त्रियां टाप्) क्षीर काकोली वनस्पति.

महावीर्य्य पु. (महत् वीर्यं यस्य) પ્રાકૃતી બ્રહ્મ, પરમાત્મા. (१२

महावीर त्रि (महत् वीर्यं यस्य) મહા વીર્યવાળું પરાક્રમી.

महावीर्या स्त्री. (महावीर्य्य+स्त्रियां टाप्) જે નામની ઔષધ, સૂર્યની પત્ની–સંજ્ઞા.

महावृक्ष पु (महांश्चासौ वृक्षश्च) થોરનું ઝાડ મોટું ઝાડ, મહાકાય નામનું ઝાડ.

महावृषा स्त्री (महती चासौ वृषा च) કાળી મુસળી નામે વનસ્પતિ.

महावृष्या स्त्री (महती चासौ वृष्या च) કાળીમુસળી નામે વનસ્પતિ.

महावृहती स्त्री (महती चासौ वृहती च) મોટી ભોંયરીંગણી, રીંગણી

महावेग पु. (महांश्चासौ वेगश्च महान् वेगो यस्य) મોટો વેગ વાનર, માંકડો.

महावेग त्रि. (महान् वेगो यस्य) મોટા વેગવાળું

महाव्याधि पु. (महांश्चासौ व्याधिश्च) કોઢ ક્ષય વિગેરે મોટા રોગ

महाव्याहृति स्त्री (महती चासौ व्याहृतिश्च) ભૂઃ,ભુવઃ, સ્વઃ એ ત્રણ વૈદિક મંત્ર

महाव्रण न (महच्च तत् व्रणं च) મોટું વ્રણ, મોટું ગૂમડું

महाव्रत न (महच्च तत् व्रतं च) પ્રાણાતિપાતવિરમણાદિ અથવા તાલશાખ મોટા પાંચ વ્રતો, બાર વર્ષનું પ્રાયશ્ચિત્તરૂપ એક વ્રત.

महाव्रतिन् त्रि (महाव्रत+मत्वर्थे इनि) મોટાં વ્રત કરનાર, બાર વર્ષનું પ્રાયશ્ચિત્તરૂપ વ્રત કરનાર.

महाव्याघ्र पु (महांश्चासौ व्याघ्रश्च) મોટો વાઘ.

महाशकुनि स्त्री. (महाशकुनि वै ङी.) એક જાતની પક્ષી સ્ત્રી.

महाशक्ति पु (महती शक्तिर्यस्य) શિવ, કાર્તિક સ્વામી

महाशक्ति स्त्री (महती चासौ शक्तिश्च) મોટી શક્તિ, મોટું સામર્થ્ય

महाशक्ति त्रि (महती शक्तिः सामर्थ्यं यस्य) મહાન સામર્થ્યવાળું, મોટી શક્તિવાળું

महाशङ्ख पु. (महांश्चासौ शङ्खश्च) મોટો શંખ, તે નામની મોટી એક સંખ્યા.

महाशङ्ख पु (महान् शङ्ख इव शुभ्रत्वात्) માણસની ખોપરીના હાડકાંની માળા, કપાળ–લલાટ.

महाशङ्ख पु (महान् महार्घः शङ्खः) નવ નિધિમાંનો એક નિધિ વિશેષ

महाशङ्ख पु. (महांश्चासौ शङ्खश्च) મોટો શંખ

महाशठ पु એક જાતનો ધતૂરો.

महाशण पु (महांश्चासौ शणश्च) અત્યન્ત ઊંચું,મોટું શણ

कपरी–धृत

महाशणपुष्पिका स्त्री (पुष्प+स्वार्थे कन्+टाप् शणस्येव पुष्पिका यस्याः महती शणपुष्पिका) એક જાતનું ઝાડ

महाशणपुष्पी स्त्री. (शणस्येव पुष्पमस्य ङीप् महती चासौ शणपुष्पी च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

महाशता स्त्री. (शत मूलानि सन्त्यस्य अच्+टाप् महती शता) મહાશતાવરી વનસ્પતિ.

महाशतावरी स्त्री. (महती चासौ शतावरी च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

महाशय त्रि (महान् उदार आशयो यस्य) ઉદાર મનવાળું ઉદાર અભિપ્રાયવાળું મહાનુભાવ.

महाशय पु (महांश्चासौ आशयश्च) સમુદ્ર.

महाशल्का स्त्री. (महती चासौ शल्का च) મોટી શલ્ક, ઝીંગા માછલી, શિલાજીત.

महाशार पु (महांश्चासौ शारश्च) મોટું તીર.

महाशालक पु. (महान् शालो यस्य) એક જાતનું ભાજી.

महाशाखा स्त्री. (महती शाखाऽस्याः) નાગ બલા વનસ્પતિ.

महाशाक पु. એક જાતનું મોટું શાક

महाशालि पु (महांश्चासौ शालिश्च) મોટી ડાંગર કમોદ વિગેરે ઉંચા ચોખા, બાસમતી.

महाशिम्बी स्त्री. (महती शिम्बी यस्याः) એક જાતનો વેલો, એક જાતની વનસ્પતિ.

महाशिरःसमुद्भव पु. તે નામે એક રાજા.

महाशीत त्रि. (महच्च तत् शीतं च) અત્યન્ત શીતળ, ઘણું ઠંડું

महाशीत न. (महत् शीतं) ઘણી ઠંડી, ઘણી ટાઢ
महाशीता स्त्री (महती शीता शीतलवीर्या) શતમૂલી વનસ્પતિ
महाशुक्ति स्त्री (महती स्थूला मुक्ताकरत्वेन प्राशस्त्याद्वा शुक्ति) મોતીની છીપ, મોટી છીપ
महाशुक्ला स्त्री (महती चासौ शुक्ला च) સરસ્વતી, શારદા
महाशुक्र त्रि (महांश्चासौ शुक्रश्च) અતિ ઉજ્વલ સૂર્ય ચન્દ્ર વિગેરે
महाशुद्ध त्रि (महान् अतीव शुद्ध) અત્યન્ત શુદ્ધ, ઘણું પવિત્ર
महाशुद्ध न (महच्च तत् शुद्धश्च) રૂપુ, રજત
महाशुभ्र त्रि (महच्च तत् शुभ्र च) ઘણું ધોળું, અત્યન્ત ધોળું
महाशुभ्र न (,, ,,) રૂપુ, ચાંદી
महाशुद्र पु (महांश्चासौ शुद्रश्च) ભરવાડ
महाशुद्री स्त्री (महाशुद्रस्य स्त्री ङीप्) ભરવાડણ, ગોવાળણ
महाशृङ्ग पु (महान् शृङ्गो यस्य) સાબરમૃગ, વિષ્ણુ
महाशृङ्गिन् पु (महाशृङ्ग+अस्त्यर्थे इनि) ઉપરનો અર્થ
महाश्मशान न (महच्च तत् श्मशानं च) કાશી—સમૂલ કર્મ સહિત દેહનો જ્યાં નાશ થાય તે ક્ષેત્ર
महाश्यामा स्त्री (महती चासौ श्यामा च) સીસમનું ઝાડ, કાળી ઉપલસરી
महाश्रमण पु (महांश्चासौ श्रमणश्च) જૈનમતનો સાધુ
महाश्रावक पु (महांश्चासौ श्रावकश्च) ચુસ્ત શ્રાવક—જૈન
महाश्रावणिका स्त्री (महती चासौ श्रावणिका च) ગોરખમુંડી વનસ્પતિ
महाश्रावणी स्त्री (महती चासौ श्रावणी च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
महाश्वेत त्रि (महांश्चासौ श्वेतश्च) ઘણું ધોળું, અત્યન્ત શ્વેત
महाश्वेत पु (महाश्वेय जै प्रा) ઉત્તર તરફના કુષ્માંડ જાતના વ્યન્તર દેવતાનો ઇન્દ્ર
महाश्वेता स्त्री (महत्यतिशया श्वेता, महान् श्वेतो वर्णो यस्या वा) સરસ્વતી, એક જાતનું કહોળું, ઘણી ધોળી, કાદમ્બરીની સખી મહાશ્વેતા, વિદારીકંદ વનસ્પતિ, કાળી અપરાજિતા, તુમ્બડી, ઇન્દ્ર વારુણી વનસ્પતિ
महाष्टमी स्त्री (महती चासौ अष्टमी च) આસો સુદ આઠમ
महासत्त्व त्रि (महान् सत्वगुणो यस्मिन्) ઘણું સાત્વિક, ઘણું બળવાન
महासन्न त्रि (महदतीवासन्न) ઘણું પાસે, અતિશય નિકટ
महासन्न पु (महान् सन्न विपण्ण कुदेहवत्वात्) કુબેર
महासर्ज पु (महांश्चासौ सर्जश्च) અસનવૃક્ષ, પીત સાલ વૃક્ષ, ફણુસનું ઝાડ
महासह त्रि (सहते सह्+अच् , महांश्चासौ सहश्च) ઘણું જ સહનશીલ
महासह पु (महांश्चासौ सहश्च) પુષ્પપ્રધાન કુબ્જક વૃક્ષ
महासहा स्त्री (महासह+स्त्रियां टाप्) માષપર્ણી વનસ્પતિ, અતિબલા વનસ્પતિ, કાંટાશેવન્તી, જંગલી અડદ, સૂર્યપર્ણીનું ઝાડ
महासागर पु (महांश्चासौ सागरश्च) મોટો સમુદ્ર, મોટો દરીયો
महासान्तपन न (महच्च तत् सान्तपन च) ધર્મ શાસ્ત્રોક્ત સાત દિવસનું એક વ્રત
महासार पु (महान् सारोऽस्य) એક જાતના ખેરનું ઝાડ
महासाहस न (महच्च तत् साहस च) મોટું સાહસ
महासाहसिक त्रि (महानतिशय साहसिक) મોટું સાહસ કર્મ કરનાર
महासि पु (महांश्चासौ असिश्च) મોટી તલવાર.
महासिंह पु (महांश्चासौ सिंहश्च) મોટો સિંહ, અષ્ટાપદ જાનવર
महासिंहसेन पु (महासीहसेण जै प्रा) અણુત્તરોવવાઈ સૂત્રના બીજા વર્ગના ૧૨ મા અધ્યયનનું નામ, શ્રેણિક રાજાની ધારણી રાણીનો પુત્ર
महासुख पु (महत् सुखं ईश्वरानन्दोऽस्य, अस्माद् वा) એક બૌદ્ધસાધુ, અતિશય આનંદ, શૃંગાર
महासुख न (महत् सुखमस्मिन्) મૈથુન

महासुख त्रि. (महत् सुखं यस्य) घणुं सुखी, अतिशय सुखयुक्त.

महासुगन्ध त्रि. (महान् सुगन्धो यस्य) अतिशय सुगन्धवाळुं, घणुं सुगन्धीदार.

महासुगन्धपञ्चक न. (महासुगन्धानां पञ्चकम्) कस्तूरी–चन्दन–अगरु–कपूर–केसर–ए पांच.

महासुगन्धा स्त्री. (महासुगन्ध+स्त्रियां टाप्) गन्धनाकुली नामनी वनस्पति.

महासुव्रता स्त्री. (महासुव्रत वे. प्र.) भगवान नेमिनाथनी एक आर्या.

महासूक्ष्म त्रि. (महच्चतत् सूक्ष्मम्) अत्यन्त सूक्ष्म, घणुं बारीक.

महासूक्ष्मा स्त्री. (महत्यपि सूक्ष्मा) रेती धूळ, रज.

महासेन पु. (महती सेनाऽस्य) कार्तिक स्वामी, मोटो सेनाधिपति.

महासेन पु. (महासेन वे. प्र.) गयेली उत्सर्पिणीना सातमा कुलकर, जम्बुद्वीपना ऐरवत क्षेत्रमां आवती उत्सर्पिणीमां थनार पंदरमा तीर्थंकर, ऐरवत क्षेत्रना आवती १ मा तीर्थंकर पहेलांना भगवान वीरेनना नायक महासेन कुमार.

महासेन त्रि. (महती सेना यस्य) मोटी सेनावाळुं मोटा लश्करवाळो.

महासेनसहस्र पु. (महासेनसहस्र वे. प्र.) विश्वाधिप्रथम सुगना हसमा अध्यायनुं नाम.

महास्कन्ध त्रि. (महान् स्कन्धो यस्य) मोटी खांधवाळुं.

महास्कन्धा स्त्री. (महान् स्कन्धः शाखाविभागो यस्याः) जम्बुनुं झाड.

महास्थली स्त्री. (महती चासौ स्थली च) पृथ्वी मोटुं स्थल.

महास्नायु पु. (महांश्चासौ स्नायुश्च) शरीरमां रहेली मोटी नाडी.

महास्वन त्रि. (महान् स्वनो यस्य) मोटा शब्द वाळुं मोटा अवाजवाळुं.

महास्वन पु. („ „) एक जातनुं रणवाद्य, ढोलकुं वाद्य.

महाहनु पु. (महती हनुरस्य) शिव, शंकर, एक जातनो सर्प.

महाहय पु. (महांश्चासौ हयश्च) महान् घोडो, मोटो घोडो.

महाहविस् न. (महत् प्रशस्तं हविः) घीनुं घी.

महाहविस् पु. (महान्ति हवींषि यस्य) मोटो यज्ञाधिप.

महाहविस् पु. (महान् हविर्यस्य) विष्णुपरमात्मा.

महाहास पु. (महांश्चासौ हासश्च) मोटो हसवुं.

महाहिगन्धा स्त्री. (महोरगस्य हिंसा यस्याः सा महाहिगन्धा यस्याः गन्धेन महाहिर्नश्यति ... महती चासौ अहि गन्धा च) गन्धनाकुली नामे एक वेला.

महाहव पु. (महांश्चासौ हवश्च) मोटो यज्ञ.

महाह्रस्व त्रि. (महांश्चासौ ह्रस्वश्च) घणुं नानुं, अतिशय टुंकुं नीचुं.

महाह्रस्वा स्त्री. (महती चासौ ह्रस्वा च) कपिकच्छु–कौंच वनस्पति.

महि स्त्री. (मह्+इन् ह्रीब वा) पृथ्वी, महिमा, मोटापण.

महिका स्त्री. (मह्यते मह्+क्वुन्+टाप् अत इत्वं) हिम, झाकळ, ठार.

महित त्रि. (मह्यते स्म, मह् पूजायां+क्त) पूजेलुं, पूजन, सत्कार करेलुं.

महित न. ( ) शिवनुं त्रिशूळ.

महिन न. (महति मह्यते वा मह्+इनन्) राज्य.

महिन्धक पु. उंदर, चार वेदनानुं शेवुं.

महिमन् पु. (महतो भावः महत्+इमनिच् टिलोपः) मोटाई आठ ऐश्वर्यमांनुं एक, मोटुं–भारे थवुं.

"अमोऽस्य परस्तो नाके महिमा गोपनायते" न्यायकिरणे

महिर पु. (महति पूज्यते, मह्+किरच् तस्य इत्वं) सूर्य आकडानुं झाड.

महिला स्त्री. (मह्यते, मह्+इलच्+टाप्) हर कोई स्त्री, मदोन्मत्त स्त्री, प्रियंगुलता, रेणुका गन्धद्रव्य.

महिलाह्वया स्त्री. (महिला इत्याह्वयो यस्याः) प्रियंगुलता रेणुका गन्धद्रव्य.

महिष पु. (मह्+टिषच्) पाडो महिषासुर.

महिष पु. (महिष वे. प्र.) भीमा देवदोकमां रहेनुं चिह्न, भारमा तीर्थंकरनुं लांछन.

महिषकन्द पु (महिषाख्य कन्द) ते नामे એક કન્દ

महिषध्वज पु (महिषो ध्वजचिह्नं वाहनत्वेनाऽस्य) યમરાજ, તે નામનો એક જૈન સાધુ.

महिषमथनी स्त्री (महिषं महिषासुरं मथ्नाति, मथ+ल्युट्+ङीप्) દુર્ગા દેવી

महिषमर्दिनी स्त्री (महिषं महिषासुरं मृद्नाति, मृद्+णिनि+ङीप्) દુર્ગા દેવી

महिषमस्तक पु એક જાતનો ભાવ

महिषवाहन पु (महिष वाहनं यस्य) યમરાજ

महिषाक्ष पु (महिषस्याक्षीव वर्णः यस्य) એક જાતનો ગુગળ, ભેંસાગુગળ

महिषाक्षक पु (महिषाक्ष+स्वार्थे कन्) એક જાતનો ગુગળ

महिषासुर पु (महिष एव महिषाख्यो वा असुर) તે નામે એક અસુર–કે જે રંભાસુરથકી મહિષીના પેટે પેદા થયેલો છે

महिषासुरसम्भव पु (महिषासुरात् तन्मेदस सम्भवति सम्+भू+अच्) એક જાતનો ગુગળ

महिषी स्त्री (महिषस्य कृताभिषेकस्य नृपस्य पत्नी ङीष्) પટરાણી

महिषी स्त्री (महिष+स्त्रियां ङीष्) એક જાતની ઓષધિ, વ્યભિચારિણી સ્ત્રી, ભેંસ

महिषीप्रिया स्त्री (महिषीणां प्रिया) એક જાતનું ઘાસ.

महिष्ठ त्रि સૌથી મોટું, બધાથી મોટું

मही स्त्री (महत् मह्+अच्+ङीष् यद्वा महि+ङीप्) પૃથ્વી, તે નામે એક નદી, ગાય, એક વનસ્પતિ.

महीक्षित पु (मही क्षयति ईष्टे, क्षि–ऐश्वर्ये+क्विप् तुक् च) રાજા

महीज न (मह्यां जायते, जन्+ड) આદુ

महीज पु (मह्या जायते, जन्+ड) મંગળગ્રહ, નરકાસુર

महीज त्रि (मह्यां जायते, जन्+ड) પૃથ્વી ઉપર ઉત્પન્ન થનાર

महीजा स्त्री („ „ जन्+ड+टाप्) રામપત્ની સીતા

महीतल न (मह्या तलम्) પૃથ્વીની સપાટી

महीधर पु (महीं धारयति, धृ+अच्) પર્વત.

महीध्र पु. (महीं धारयति, धृ+क) પર્વત.

महीध्र त्रि („ „) પૃથ્વીને ધારણ કરનાર.

महीप पु (महीं पाति, पा+क) રાજા, નરેન્દ્ર

महीपति पु (मह्या पतिः) રાજા, નૃપ

महीपाल पु (महीं पालयति, पाल्+अण्) રાજા, નૃપ

महीपुत्र पु (मह्या पुत्र) ભૂમીનો પુત્ર–મંગળગ્રહ, નરકાસુર

महीपुत्री स्त्री (मह्याः पुत्री) રામપત્ની સીતા

महीप्राचीर न (मह्याः प्राचीरमिव सर्वदिक्षु स्थितत्वात्) સમુદ્ર, દરીયો.

महीभव त्रि (मह्यां भवति, भू+अच्) પૃથ્વીમાં ઉત્પન્ન થનાર, પૃથ્વીમાં બનેલ

महीभुज् पु (महीं भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) રાજા, નૃપ

महीभृत् पु (महीं बिभर्ति पालयति वा भृ+क्विप् तुक् च) પર્વત–ડુંગર, રાજા, નૃપ

महीमय त्रि (मह्या विकारोऽवयवो वा, मही+मयट्) પૃથ્વીનો વિકાર, પૃથ્વીનું બનેલું

महीयस् त्रि (अतिशयेन महान्, महत्+ईयसुन्) અતિશય મોટું

महीयमान त्रि (महीयते, मही+क्यङ्‌वा यक्+शानच्) પૂજ્ય, શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ

महीरुह् पु (मह्यां रोहति, रुह्+क्विप्) વૃક્ષ, ઝાડ

महीरुह पु (मह्यां रोहति, रुह्+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

महीलता स्त्री (मह्याः लता) એક જાતનો કીડો

महीसुत पु (मह्याः सुत) મંગળ, નરકાસુર

महीसुता स्त्री (मह्याः सुता) રામપત્ની સીતા

महेच्छ त्रि (महती इच्छा यस्य) ઉદાર મનનું, મોટી ઇચ્છાવાળું, મહાશય

महेज्य पु (महती इज्या यस्य) વિષ્ણુ

महेज्य त्रि (महती इज्या पूजा यस्य) અતિશય પૂજ્ય, મોટી પૂજાવાળો

महेन्द्र पु (महांश्चासौ इन्द्रश्च ऐश्वर्यवान्) પરમેશ્વર, મહૈશ્વર્યવાળો ઇન્દ્ર, તે નામનો જમ્બુદ્વીપનો પર્વત.

महेन्द्रकदली स्त्री (महेन्द्रसम्भवा तद्वर्णा वा कदली) એક જાતની કેળ

महेन्द्रनगरी स्त्री. (महेन्द्रस्य नगरी) ઈંદ્રની નગરી, અમરાવતી.

महेन्द्रपुरी स्त्री. (महेन्द्रस्य पुरी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

महेन्द्रवारुणी स्त्री. (महेन्द्रस्य वारुणीव प्रियत्वात् अण्+ङीप्) એક જાતનો વેલો.

महेन्द्राणी स्त्री. (महेन्द्रस्य भार्या, महेन्द्र+ङीष् आनुक् आगमश्च) ઈંદ્રની સ્ત્રી ઇન્દ્રાણી.

महेरणा स्त्री. (महत् ईर्णं मेरणमस्याः स्वार्थे यतो सर्वमीरयति, ईर्+ल्यु+टाप्) એક જાતનું [illegible] વૃક્ષ.

महेला स्त्री. (महति एनरुं मह्+इलच् टाप्. [illegible] महत्त्वेनास्य [illegible] पूर्तिः) [illegible] સ્ત્રી.

महेलिका स्त्री. (महेला, स्वार्थे कन् [illegible]) [illegible] સ્ત્રી.

महेश पु. (महांश्चासौ ईशश्च) મોટો ઈશ્વર, મહાદેવ.

महेशबन्धु पु. (महेशस्य बन्धुः) બીલીનું ઝાડ.

महेशी स्त्री. (महेश+स्त्रियां जाति. ङीष्) દુર્ગાદેવી, મહા દેવની શક્તિ.

महेश्वर पु. (महांश्चासौ ईश्वरश्च) પરમેશ્વર, મોટો ઈશ્વર, શિવ.

महेश्वरकरप्रसूता स्त्री. (महेश्वरस्य करात् प्रसूता) કરતોયા નામની નદી.

महेश्वरी स्त्री. (महेश्वर+स्त्रियां ङीप्) પાર્વતી, દુર્ગા દેવી, મહાપ્રભવ શક્તિ, પીત્તળી વનસ્પતિ, [illegible] ધાતુ, વિ માળવા પાસેની એક નગરી.

महेषु पु. (महांश्चासौ इषुश्च) મોટું બાણ.

महेष्वास पु. (महान् इष्वासोऽस्य) મોટો ધનુર્ધર, શિવ.

महैला स्त्री. (महती भार्या एला च) મોટી એલચી.

महोक्ष पु. (महान् उक्षा टच्) મોટો બળદ, આખલો.

महोटिका स्त्री. (महान्तः [illegible] सूक्ष्मा यस्य तस्याः [illegible] [illegible]) બૃહતી વનસ્પતિ.

महोटी स्त्री. (महान्त. [illegible] ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

महोत्क त्रि. (महान्ती उत्का [illegible]) અત્યન્ત ઉત્કંઠાવાળું.

महोत्पला स्त्री. (महत् उत्पलं [illegible]) [illegible].

महोत्पल पु. સારસપક્ષી.

महोत्पल न. (महच्च तत् उत्पलं च) કમળ, મોટું કમળ.

महोत्सव पु. (महांश्चासौ उत्सवश्च) મોટો ઉત્સવ, મહાન માંગલિક પ્રસંગ.

महोत्साह त्रि. (महान् उत्साहो यस्य) મોટા ઉત્સાહવાળું, અતિશય ઉદ્યમવાળું.

महोत्साह पु. (महांश्चासौ उत्साहश्च) મોટો ઉત્સાહ, મોટો ઉદ્યમ.

महोदधि पु. (महांश्चासौ उदधिश्च) મોટો સમુદ્ર, મહાસાગર.

महोदय पु. (महानुदयः प्रभुशक्ति यस्मात् वा [illegible]) કાન્યકુબ્જ દેશ, મોક્ષ, સ્વામી.

महोदय पु. (महान् उदयः यस्य यस्मात्) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ, મહાન ઉદય.

महोदय न. (महान् उदयः [illegible]) કાન્યકુબ્જ દેશનું એક શહેર.

महोदय त्रि. (महान् उदयः यस्य [illegible]) મોટા ઉદયવાળું, ભારી ભાગ્યવાળું.

महोदया स्त्री. (महानुदयो यस्याः [illegible]) નાગબલા વનસ્પતિ.

महोदर त्रि. (महत् उदरं यस्य) મોટા પેટવાળું.

महोदर न. (महच्च तत् उदरं च) મોટું પેટ.

महोदरी स्त्री. (महत् उदरं यस्या. ङीष्) [illegible] વનસ્પતિ.

महोदार त्रि. (महांश्चासौ उदारश्च) બહુજ ઉદાર.

महोद्यम त्रि. (महान् उद्यमो यस्य) મોટા ઉદ્યમવાળું.

महोद्यम पु. (महांश्चासौ उद्यमश्च) મોટો ઉદ્યમ.

महोन्नत पु. (महानतिशय उन्नतः) તાડનું ઝાડ.

महोन्नत त्रि. (महांश्चासौ उन्नतश्च) અત્યન્ત ઊંચું, બહુ ઊંચું, મોટી ઉન્નતિવાળું.

महोरग पु. (महांश्चासौ उरगश्च) મોટો સર્પ, મોટો સાપ.

महोरस्क न. (महत् उरो यस्य) તગરનું ઝાડ.

महोरगकण्ठ पु (महोरगकठ जै प्रा) રત્નની એક જાત

महोरगप्रविभक्ति पु (महोरगपविभत्ति जै प्रा) મહાસર્પની વિશેષરચના યુક્ત એકનાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

महोल्का स्त्री (महती चासौ उल्का च) મોટુ ઉબાડીયુ

महौजस् त्रि (महत् ओजो यस्य) અત્યન્ત તેજસ્વી મહા બળવાન, અત્યન્ત પરાક્રમી

महौजस् न. (महच्च तत् ओजश्च) ઘણુ તેજ, મોટુ બળ, મોટુ પરાક્રમ.

महौजस न (महत् ओजो यस्य अच् समा) સુદર્શન ચક્ર

महौषध न (महच्च तत् औषध च) સુઠ, લસણ, વારાહી કન્દ, વચ્છનાગ, પીપર, અતિવિષની કળી, વીર્યવાન્ ઔષધ

महौषधि स्त्री (महती चासौ औषधिश्च) ખ્રોખડ, લાજાલુ–લજ્જામણી વનસ્પતિ, મોટી ઔષધિ

महौषधी स्त्री (महौषधि+ङीष्) ધોળી ભોરીંગણી, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, કડુ, અતિવિખની કળી, મોટી ઔષધિ

मा (जुहो आ अनिट् मिमीते) માપવુ, માપણી કરવી સ અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો અ

मा (अदा पर सक अनिट् माति) માપવુ, માપણી કરવી

मा (दिवा आ सक अनिट् मायते) માપવુ

मा अव्य (मा+क्विप्) વારવુ, અટકાવવુ, નહિ, ના

मा स्त्री (मा+क्विप् यद्वा मा+क+टाप्) લક્ષ્મી, માતા, અસ્મદ્ શબ્દની દ્વિતીયાના એકવચનનનુ પદ

मा स्त्री (मा+सम्प्र भावे क्विप्) માપવુ,માપ, માપણી

मास न (मन्यते, मन् ज्ञाने+स दीर्घश्च) માંસ

मास पु (मन्+स दीर्घश्च) કાળ, સમય, કીડો,એક વર્ણસંકર જાતિ

मासकारि न (मांस करोति कृ+णिनि) લોહી, રક્ત

मासच्छदा स्त्री (मांस छादयति, छद+णिच्+अच् ह्रस्व +टाप्) એક જાતનો વેલો

मासज न (मासाज्जायते, जन्+ड) શરીરમા રહેલ મેદધાતુ–ચરબી

मासज त्रि. (,, ,,) માંસથી ઉત્પન્ન થનાર.

मांसजन्मन् न (मांसाज्जन्म यस्य) ચરબી.

मासजन्मन् त्रि (,, ,,) માંસથી ઉત્પન્ન થનાર.

मासतेजस् न (मांसात् तेजोऽस्य) ચરબી

मासदलन पु (मास प्लीहात्मक मास दलति कृशीकरोति दल्+ल्यु) એક જાતનુ ઝાડ

मासद्राविन् पु (माम द्रावयति, द्रु–शैथिल्ये+णिच्+णिनि) અમ્લવેતસ

मासनिर्यास पु રોમ, વાળ, રૂંવાટુ

मासपचन न (मासस्य पचनम्) માસ રાધવુ,

मासपचन त्रि (मास पचति पच्+कर्त्तरि ल्यु) માસ રાધનાર

मासपित्त न (मासस्य पित्त) ચરબી, મેદધાતુ

मासपेशि स्त्री (मांसस्य पेशि) ગર્ભનો અમુક અવયવ, માસની પેશી

मासपेशी स्त्री (मांसपेशि+पक्षे ङीष्) ગર્ભમાં રહેનાર બાળકનો એકજાતનો અવયવ

मासफला स्त्री (मांसमिव कोमल फले यस्या) વતાકડી, રીંગણી

मासभक्ष त्रि (मांस भक्षयति भक्ष+अच्) માસ ખાનાર

मासभक्षक त्रि (मांसभक्ष+स्वार्थे कप्) માસખાનાર

मासभक्षण न (मासस्य भक्षणम्) માસનુ ખાવુ, માસભોજન

मासमासा स्त्री (मस्–परिणामे+घञ्, मासस्य मांस-परिणामो यस्या) માષપર્ણી વનસ્પતિ

मासरोहिणी स्त्री (मांस रोपयति, रुह्+णिच्+णिनि वा न पुक्) એક સુગન્ધી દ્રવ્ય

मासल त्रि (मांस+बलवत्यर्थं लच्) બળવાન, સ્થૂલ–ધટ્ટ, પુષ્ટ, અત્યન્ત

मांसलफला स्त्री (मांसल पुष्टं फलमस्या) વતાકડી, રીંગણી

मासविक्रयिन् त्रि (मांसविक्रय+अस्त्यर्थे इनि) માસ વેચનાર

माससार पु (मांसस्य सार) ચરબી

मासस्नेह पु (मांसस्य स्नेह) ચરબી, મેદધાતુ

मांसहासा स्त्री. (मांसेन हसते, हस्+कर्मणि अच्+टाप्) शरीर उपरनी चामडी.

मांसारका स्त्री. (मांसेन सम्पाद्य आख्या मांसप्रधाना आख्या या) मांसप्रधानसंबंधी जाणकारी आख्या.

मांसिक त्रि. (मांस पण्यमस्य ठक्) मांस वेचीने जीवनार कसाई.

मांसिनी स्त्री (मांसस्पर्शमात्रेणापि यत्पुष्पं तत्स्यावस्था इनि) जटामांसी वनस्पति.

मांसी स्त्री. (मांसमस्त्यस्य अच् गौरा ङीष्) ऊपर प्रमाणे अर्थ, एक वेलो, काकोली वनस्पति.

मांसेप्सु त्रि (मांसमीप्सुः प्रियमस्य) मांस जेने प्रिय होय ते.

मांसेष्या स्त्री. (मांसमिष्टं प्रियमस्याः) एक जातनुं पक्षी.

माकन्द पु. (मकि मा+कन्द मा परिमितं कन्दितं कन्द इव यस्मात्) आंबानुं झाड.

माकन्द न (माकन्दस्य फलम् अण्) केरी, आंबानुं फल.

माकन्दी स्त्री. (माकन्द+स्त्रियां ङीष्) आंबली, एक शहेर, पीळु चन्दन.

माकर त्रि (मकरस्येदं मकर+अण्) मकर राशिनुं मकर राशि सम्बन्धी, मकरनुं, मगर सम्बन्धि.

माकरी स्त्री. (मकरयुक्ता पौर्णमास्यत्र, मकर+अण्+ङीप्) माघ वदी सातम.

माकलि पु. (मातलि पृषो० तस्य क) इन्द्रनो सारथि.

माकु (मा पृ. प. सेट् माकति) इच्छा करवी, मागवुं.

माक्षिक न (मक्षिकाभिः सम्भृतं कृतं वा पुंसो वा स्त्रीभिः) मध, स्वर्णमाक्षिक के रौप्यमाक्षिक उपधातु.

माक्षिकज न (माक्षिकात् जायते जन्+ड) मीण.

माक्षिकफल पु. (माक्षिकवत् मधुरं फलमस्य) मीठा नाळीयेरनुं झाड.

माक्षिकशर्करा स्त्री. (माक्षिकजाता शर्करा) मधमांथी बनती एक साकर.

माक्षिकाश्रय पु (माक्षिकस्य आश्रयः) मधपुडो.

माक्षीक न. (मक्षिकाभिः कृतमिदम् शिक्षा० दीर्घत्वं) मध, स्वर्णमाक्षिक के रौप्यमाक्षिक.

माक्षीकज न. (माक्षीकजायते, जन्+ड) मीण.

माक्षीकफल पु. (माक्षीकवत् फलमस्य) मीठा नाळी-येरनुं झाड.

माक्षीकाश्रय पु. (माक्षीकस्य आश्रयः) मधपुडो.

मागध पु. (मगधस्य क्षत्रियस्यापत्यं, मगध+अण्) स्तुति पाठक—भाट, वर्णसंकर जाति विशेष, पीळु जीरुं.

मागध त्रि (मगधदेशे भवः मगध+अण्) मगध देशमां उत्पन्न थनार, मगध देशथी.

मागधपुरिका स्त्री. दीपावलीमां एक जातनी माळिका.

मागधी स्त्री. (मगधे जाता, मगध+अण्+ङीप्) धोळुं जीरुं, नानी एलची, साकर, मगध देशनी प्राकृत भाषा.

माघ पु. (मघायुक्ता पौर्णमासी यत्र मासे सः) माघ महिनो, माघ—शिशुपालवध नामना काव्यनो करनार कवि, माघ काव्य.

"तावद्भा भारवेर्भाति यावन्माघस्य नोदयः." इत्युक्ते

माघवती स्त्री. (मघवान् देवताऽस्या यद्वा मघवत इयं मघवत्+अण्+ङीप्) पूर्व दिशा, सातमी नरकनुं नाम.

माघवन त्रि. (मघवत इदं, मघवन्+अण् पक्षे न वाघेन्) इन्द्रनुं, इन्द्र सम्बन्धी.

माघी स्त्री. (मघया युक्ता पौर्णमासी, मघा+अण्+ङीप्) माघमासनी पुनम.

माघ्य न. (माघे भवं यत्) मोगरानुं फूल, कुन्दनुं फूल.

माङ्गलिक त्रि. (मङ्गल+ठक्) मंगलकारक.

माङ्गल्य न (मङ्गलमेव मङ्गलाय हितं वा ष्यञ्) मंगल, मंगलनुं साधन, शुभकार्य.

माङ्गल्य त्रि. (मङ्गलाय हितं ष्यञ्) मंगलमां हितकर, मंगल सम्बन्धी.

माङ्गल्याह्वा स्त्री (मङ्गलमाह्वयति, आ+ह्वे+क+टाप्) मालकांकणीनो वेलो.

माच (मा अव्ययम्, मच्+अच्) मार्ग रस्तो.

माचल पु (मा चलति लोपद्रव्याणि विशेषेण ग्रहणं न कुर्वति मच्+अच्) रोग, मगर.

महोरगकण्ठ पु (महोरगकंठ जै प्रा) રત્નની એક જાત

महोरगप्रविभक्ति पु (महोरगपविभत्ति जै प्रा) મહાસર્પની વિશેષરચના યુક્ત એકનાટક, ૩૨ પ્રકારના નાટકમાનુ એક

महोल्का स्त्री (महती चासौ उल्का च) મોટુ ઉભાડીયુ

महौजस् त्रि (महत् ओजो यस्य) અત્યન્ત તેજસ્વી મહા બળવાન, અત્યન્ત પરાક્રમી

महौजस् न (महच्च तत् ओजश्च) ઘણુ તેજ, મોટુ બળ, મોટુ પરાક્રમ.

महौजस न (महत् ओजो यस्य अच् समा) સુદર્શન ચક્ર

महौषध न (महच्च तत् औषध च) સુઠ, લસણુ, વારાહી કન્દ, વછનાગ, પીપર, અતિવિખની કળી, વીર્યવાન્ ઔષધ

महौषधि स्त्री (महती चासौ औषधिश्च) દ્રોખડ, લાજાલુ–લજ્જામણી વનસ્પતિ, મોટી ઔષધિ

महौषधी स्त्री (महौषधि+ङीष्) ધોળી ભોરીંગણી, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, કડુ, અતિવિખની કળી, મોટી ઔષધિ

मा (जुहो आ अनिट् मिमीते) માપવુ, માપણી કરવી સ અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો અ

मा (अदा पर सक अनिट् माति) માપવુ, માપણી કરવી

मा (दिवा आ सक अनिट् मायते) માપવુ

मा अव्य (मा+क्विप्) વારવુ, અટકાવવુ, નહિ, ના

मा स्त्री (मा+क्विप् यद्वा मा+क+टाप्) લક્ષ્મી, માતા, અસ્મદ્ શબ્દની દ્વિતીયાના એકવચનનનુ પદ

मा स्त्री (मा+सम्प्र भावे क्विप्) માપવુ,માપ, માપણી

मास न (मन्यते, मन् ज्ञाने+स दीर्घश्च) માંસ

मास पु (मन्+स दीर्घश्च) કાળ, સમય, કીડો,એક વર્ણસંકર જાતિ

मासकारि न (मांस करोति कृ+णिनि) લોહી, રક્ત

मासच्छदा स्त्री (मांस छादयति, छद्+णिच्+अच् ह्रस्व +टाप्) એક જાતનો વેલો

मासज न (मांसाज्जायते, जन्+ड) શરીરમા રહેલ મેદધાતુ–ચરબી.

मासज त्रि („ „) માંસથી ઉત્પન્ન થનાર.

मासजन्मन् न (मांसाज्जन्म यस्य) ચરબી.

मासजन्मन् त्रि („ „) માંસથી ઉત્પન્ન થનાર.

मासतेजस् न (मांसात् तेजोऽस्य) ચરબી

मासदलन पु (मास प्लीहात्मक मांस दलति कृशीकरोति दल्+ल्यु) એક જાતનુ ઝાડ

मासद्राविन् पु (मास द्रावयति, द्रु–शैथिल्ये+णिच्+णिनि) અમ્લવેતસ

मांसनिर्यास पु રોમ, વાળ, રૂવાંટુ

मासपचन न (मासस्य पचनम्) મામ રાધવુ,

मासपचन त्रि (मास पचति पच्+कर्त्तरि ल्यु) માસ રાધનાર

मासपित्त न (मासस्य पित्त) ચરબી, મેદધાતુ

मासपेशि स्त्री (मासस्य पेशि) ગર્ભનો અમુક અવયવ, મામની પેશી

मासपेशी स्त्री (मांसपेशि+पक्षे ङीष्) ગર્ભમાં રહેનાર બાળકનો એકજાતનો અવયવ

मासफला स्त्री (मांसमिव कोमल फलं यस्या) વતાકડી, રીંગણી

मासभक्ष त्रि (मास भक्षयति भक्ष+अच्) માસ ખાનાર

मासभक्षक त्रि (मांसभक्ष+स्वार्थे कप्) માસખાનાર

मासभक्षण न (मासस्य भक्षणम्) માસનુ ખાવુ, મામભોજન

मासमासा स्त्री (मस्–परिणामे+घञ्, मासस्य मांसपरिणामो यस्या) માષપર્ણી વનસ્પતિ

मासरोहिणी स्त्री (मांस रोपयति, रुह्+णिच्+णिनि वा न पुक्) એક સુગન્ધી દ્રવ્ય

मासल त्रि (मांस+मत्वर्थे लच्) બળવાન, સ્થૂલ–ધટ્ટ, પુષ્ટ, અત્યન્ત

मासलफला स्त्री (मांसल पुष्ट फलमस्या) વંતાકડી, રીંગણી

मासविक्रयिन् त्रि (मांसविक्रय+अस्त्यर्थे इनि) માસ વેચનાર.

माससार पु (मांसस्य सार) ચરબી

मासस्नेह पु (मांसस्य स्नेह) ચરબી, મેદધાતુ

मातापितृ पु. द्वि. (माता च पिता च द्वन्द्वे मातरा- पितरौ) મા બાપ, માતાપિતા.

मातामह पु. (मातुः पिता, मातृ+डामहच्) માનો બાપ.

मातामही स्त्री. (मातामह+स्त्रियां गौरा० ङीष्) માની મા.

मातुल पु. (मातुर्भ्राता, मातृ+डुलच्) મામો.

मातुल पु. (मद्+णिच्+उरच् पृषो० वृद्ध च) ધતૂરો. એક જાતના ચોખા, મીંઢળનું ઝાડ. એક સર્પ.

मातुलक पु. (मातुल+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

मातुलपुत्र पु. (मातुलस्य पुत्रः) મામાનો છોકરો.

मातुलपुत्रक पु. (मातुलपुत्र+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मातुलपुत्रक न. (मातुलस्य धत्तूरस्य पुत्रक) ધતૂરાનું ફળ.

मातुला स्त्री (मातुलस्य स्त्री मातुल+ङीषभावे टाप्) મામાની સ્ત્રી.

मातुलानी स्त्री. (मातुलस्य पत्नी, मातुल+आनुक्+ङीष्) મામી.

मातुलाहि पु (मातुल इवाहिः) એક જાતનો સર્પ.

मातुलि पु. (मातलि पृषो०) ઇન્દ્રનો સારથિ.

मातुली स्त्री. (मातुलस्य पत्नी, मातुल+ङीष्) મામાની વહુ.

मातुलुङ्ग पु. (मा च तुङ्गं गच्छति, गम्+ड पृषो० अवयवलोपश्च मुम् च) બીજોરાનું ઝાડ.

मातुलुङ्गक पु. (मातुलुङ्ग+स्वार्थे क) બીજોરું.

मातुलुङ्गी स्त्री. (मातुलुङ्ग+टाप्) મીઠું બીજોરું.

मातृ त्रि. (मा+कर्तरि तृच्) માપ કરનાર, પ્રમાણ કરનાર, માપણી કરનાર.

मातृ पु. (,, ,,) જીવ, આકાશ.

मातृ स्त्री. (मान्यते पूज्यते या सा, मान्+तृच्-नलोपः मान्यतृ नित्.) મા, માતા, ગાય—પરમેશ્વરી—લક્ષ્મી—પાર્વતી—દેવકી—દીકરી—આકુળમ શક્તિ. એ આઠ માતાઓ, બ્રાહ્મી, માહેશ્વરી, વિષ્ણવી, લક્ષ્મી, રેવતી, બાપ, ઈશ્વરની વનસ્પતિ, ભરસ્વતી, જટામાંસી, વનસ્પતિ, મોરવલ્લી, કુમાર, ગૌરી વિગેરે દેવીની શક્તિઓ, લક્ષ્મી પ્રમુખ દેવીની શક્તિઓ.

मातृक त्रि. (मातुरागतः मातृ+ठञ्) માતા સમ્બન્ધી, માતાનું માનું.

मातृक पु. (मातृ+स्वार्थे कन्) મામો.

मातृकच्छिद् पु. (मातुः कं शिरश्छिनत्ति, छिद्+क्विप्) પરશુરામ.

मातृका स्त्री. (मातेव मान्यति कै+क+टाप्) મા ધાય. ઉપમાતા, ધાવ, બ્રાહ્મી વિગેરે દેવીની શક્તિઓ, અક્ષર વિગેરે મોહલ્પ્યાસ કર્યો, ધારણી.

मातृकेशट पु. (मातुः केशे कटति प्रसादेन वर्तते अच्+अच्) મામો.

मातृगामिन् पु. (मातरं गच्छति गम्+णिनि) માતા સાથે વ્યભિચાર કરનાર.

मातृगोत्र न (मातुः गोत्रम्) માનું ગોત્ર.

मातृघातक पु. (मातुः घातकः) ઇન્દ્ર, પરશુરામ.

मातृघातक त्रि ( ) માને મારી નાંખનાર.

मातृबन्धु पु. (मातुः सम्बन्धिनो वा बन्धुः) મામો, માના પક્ષનો નિકટ સમ્બન્ધી.

मातृबान्धव पु. (मातृसम्बन्धी बान्धवः) મોસાળ પક્ષનો માનો નિકટ સમ્બન્ધી.

मातृमण्डल न (मातॄणां मण्डलम्) બે ભ્રમરનો મધ્યભાગ.

मातृमातृ स्त्री. (मातॄणां महालक्ष्म्यादीनां माता) દુર્ગાદેવી, મહામાતા કાલિકા.

मातृमुख त्रि. (मातुरिव मुखं यस्य) માવડીયું, મૂર્ખ, બેવકૂફ.

मातृशासित त्रि. (माता शासितः सोऽस्मिन्नपि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मातृष्वसृ स्त्री. (मातुः स्वसा) માની બહેન, માસી.

मातृष्वस्रीय पु. (मातृष्वसुरपत्यं पुमान्, मातृष्वसृ+छण्) માસીનો છોકરો.

मातृष्वस्रीया स्त्री. (मातृष्वसुरपत्यं स्त्री, मातृष्वसृ+छण्+टाप्) માસીની છોકરી.

मातृष्वसेय पु. (मातृष्वसुरपत्यं पुमान् ढक्) માસીનો છોકરો.

मातृष्वसेयी स्त्री. (मातृष्वसेय+ङीप्) માસીની છોકરી.

मातृसिंही स्त्री. (मातुः सिंहि) ભારંગીનું ઝાડ.

मात्र न (मीयते, मा+त्रन्) સમગ્રપણું, નિશ્ચય, અવધારણ.

माचल पु (मा चलति स्वच्छन्द न प्रसरति चल्+अच्) કેદી, ચોર

माचिका स्त्री (मा अचति क्षतादिक स्पर्शत्वा न गच्छति अच्+क्त+कन्+टाप्) માખી, અમ્બષ્ઠા વનસ્પતિ

माची स्त्री (मा+अञ्च्+क+ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ

माञ्जिष्ठ न (मञ्जिष्ठया रक्त अण्) મજીઠીયો રંગ, લાલ રંગ

माञ्जिष्ठ त्रि (मञ्जिष्ठमस्त्यस्य अच्) મજીઠીયા રંગે રંગેલું, લાલ રંગવાળુ

माटाम्रक पु (माटाख्य आम्र तत कन्) એક જાતનુ ઝાડ

माठ पु રસ્તો, માર્ગ

माठर पु (मन्+अरन् ठान्तादेश स्वार्थे अण् सूर्यस्य परिपार्श्वे मठति मठ्+अरण् वा) સૂર્યનો એક અનુચર, વ્યાસ, બ્રાહ્મણ, દારૂ વેચનાર દલાલ

माटर पु (माठर जै प्रा) સમ્ભૂત વિજયના ગોત્રનુ નામ, માઠર શાસ્ત્ર-મોળ તત્ત્વસ્થાપક ન્યાયશાસ્ત્ર, કૈન્દ્રના રથની સેનાનો અધિપતિ

माठि स्त्री બખ્તર

माठ्य पु (माठ्+यत्) રસ્તો, માર્ગ

माड् (भ्वा उभ स सेट् माडति-ते) માપવુ, માપણી કરવી

माड्डुक पु (मड्डुकवादन शिल्पमस्येति, मड्डुक+अण्) એક જાતનુ નગારૂ વગાડનાર, ઢોલ વગાડનાર

माड्डुकिक पु (मड्डुक+ठक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

माढि स्त्री (महति, मह्+क्तिन्) દુખ કહી સભળાવવું, ગરીબાઈ, દરિદ્રપણું, અંકુર, દુખ, પીડા, દાત ઉપર દાત વધે તે, દાતની પાછળનો દાત, ક્રોધ, વસ્ત્રની કિનાર

माढि स्त्री (,, ,,) પાદડાની નસ

माणक न (मा+अकन् णुट् वा) એક જાતનું કન્દ

माणव पु (मनोरपत्य अण् अल्पार्थे णत्वम्) અલ્પ ઉમરનો માણસ, બાળક

माणवक पु (माणव+स्वार्थे क) ઉપરના અર્થ, એક જાતનો હાર

माणवीन त्रि (माणवस्येद खञ्) બાળક સમ્બન્ધી, બાળકનું.

माणव्य न (माणवानां समूह यत्) બાળકોનો સમૂહ

माणिका स्त्री (माणक+टाप् अकारस्यत्व) આઠ પલનુ વજન

माणिक्य न (मणिरिव कायति, कै+क स्वार्थे ष्यञ्) એક રાતું રત્ન-માણેક

"शैले शैले न माणिक्य मौक्तिक न गजे गजे" सुभाषितम्

माणिक्या स्त्री (माणिक्य+स्त्रियां टाप्) ગરોળી

माणिबन्ध न (मणिबन्धे गिरौ भव, मणिबन्ध+अण्) સીધાલૂણ-સૈન્ધવ

माणिभद्र पु (माणिभद्द जै प्रा) કુબેર ભંડારના અધિપતિ દેવતાનુ નામ, પુષ્પિકા સૂત્રનુ છઠ્ઠુ અધ્યયન, મિથિલા નગરીની બહારનું એક ચૈત્ય-ઉદ્યાન, ઉત્તર તરફના યક્ષજાતિના વ્યંતર દેવતાઓનો ઇન્દ્ર

माणिमन्थ न (मणिमन्थगिरौ भव, मणिमन्थ+अण्) સીંધાલુણ, સૈન્ધવ

मातङ्ग पु (मतङ्गस्येद, मतङ्गस्यापत्य पुमान् वा मतङ्ग+अण्) હાથી, ભીલની એક જાત, એક જૈન, એક ચાણ્ડાલ જાતિ, પિપળાનુ ઝાડ

मातङ्गमकर पु (मातङ्गाकारो मकर) હાથીના જેવુ એક માછલુ

मातङ्गी स्त्री (मतङ्गस्य मुनेरपत्य स्त्री, मतङ्ग+अण्+ङीप्) હાથણી, એક જાતની ચાડાલણી, દશ મહા વિદ્યાઓમાની એક

मातरपितृ पु द्वि व (माता च पिता च द्वन्द्वे मातुर्वा मातरादेश) મા બાપ, માતા પિતા

मातरिश्वन् पु (मातरि अन्तरीक्षे श्वयति वर्द्धते यद्वा मातरि जनन्यां श्वयति वर्द्धत, श्वि+कनिन् सप्तम्या अलुक्) વાયુ, પવન

मातलि पु (मत लाति ला+क, मतलस्याऽपत्य पुमान् इञ्) ઇન્દ્રનો સારથિ

माताली स्त्री (मातायाः आलि यद्वा मातु: आलि पृषो) પાર્વતીની તે નામની એક બહેનપણી, માનીગોઠણ, માતાની સખી

माता स्त्री (मा+अतच्+टाप् निपा) મા, જનની

माधुर्य न. (मधुरस्य भावः ष्यञ्) મધુરતા મીઠાશ, કાવ્યનો એક ગુણ, ખુબસુરતી.

माध्य त्रि. (मध्ये भवः अण्) વચલું, વચ્ચેનું

माध्यन्दिन न. (मध्यन्दिनमेव मध्यन्दिन+स्वार्थे अण्) બપોર

माध्यन्दिनी पु. (माध्यन्दिनेन प्रोक्तः अण्) શુક્લ યજુર્વેદની એક શાખા.

माध्यन्दिनी स्त्री. (माध्यन्दिनेन प्रोक्ताऽधीता वा अण्+ङीप्) ઉપરનો અર્થ

माध्यम त्रि. (मध्ये भवः मध्य+मञ्) વચ્ચેનું, વચલું, મધ્યનું

माध्यस्थ्य न. (मध्यस्थस्य भावः मध्यस्थ+ष्यञ्) મધ્યસ્થપણું, વચમાં રહેવાપણું

माध्वक न. (माध्वीक+पृषो. साधुः) દારૂ, મદ, મદિરા

माध्वी स्त्री. (मधुनो विकारः मधु+अण्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

माध्वीक न. (माध्वी+स्वार्थे कन्) મહુડાનો દારૂ, દ્રાક્ષનો દારૂ

माध्वीकफल पु. (माध्वीकं मधुवत् फलमस्य) મીઠું નાળીયેરનું ઝાડ.

माध्वीमधुरा स्त्री. (माध्वीमिव मधुरा द्राक्षा) મીઠી ખજુરી

मान् (भ्वा. उभ. वा सेट् स्वार्थे सन्, सेट् मीमांसते) વિચારવું

मान् (भ्वा. प. सक. सेट् मानति) માન આપવું, પૂજવું.

मान् (चु. उभ. प. सेट् मानयति–ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मान न. (मीयतेऽनेन, मा+करणे ल्युट्) ધાન્ય વિગેરે માપવાનું માપ પાલી વિગેરે તાજવા વિગેરેનો કાંટ આધાર, પ્રમાણ.

मान पु. (मन्यते पूज्यतेऽनेन, मन्+घञ्) ચિત્તની ઉન્નતિ, સન્માન, પરસ્પર પ્રેમાળ દંપતીની એક અવસ્થા.

मान पु. (मन्यते पतिं इति मनः मन्+घञ्) ગર્વ અહંકાર, અભિમાન, પ્રતિષ્ઠા મોટાઈ

मानक पु. न. (मान पुष्पपरिमाणमस्य कन्) કાંદાનો એક જે કંદને મોટાં પાન આવે છે.

मानग्रन्थि पु. (मानस्य ग्रन्थिरिव ...) અપરાધ, ભૂલ, દોષ

मानद त्रि. (मानं ददाति, दा+क) માન આપનાર, સત્કાર કરનાર

मानद त्रि. (मानं द्यति छेदयति दो+क) મદને છેદનાર.

मानधानिका स्त्री. એક જાતની કાકડી.

मानसीय त्रि. (मानयते पूज्यते, मान+अनीयर्) માન આપવા યોગ્ય, સત્કાર કરવા યોગ્ય.

मानरन्ध्रा स्त्री. (मानार्थं रन्ध्रमस्याः ...) કલાકપાલું આપવાની વાંસાની ઘડી.

मानव पु. (मनोरपत्यं मनोर्गोत्रापत्यं वा मनु+अण्) મનુષ્ય, મનુનો છોકરો આદમ

मानवत् त्रि. (मान+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) માનવાળું અભિમાની માનવાળું

मानवर्जित त्रि. (मानेन वर्जितः) માન વગરનું પ્રતિષ્ઠા વિનાનું

मानवी स्त्री. (मानव+स्त्रीत्वात् ङीप्) મનુષ્ય સ્ત્રી જાતિ, સ્વયંભૂની તે નામની એક કન્યા, જૈનોની એક શાસન દેવી.

मानव्य न. (मानवानां समूहः यत्) માણસોનો સમૂહ, જનસમુદાય.

मानस न. (मन एव मनस्+स्वार्थे अण्) મન, ચિત્ત

मानस न. (मनसा कृतं, मनस्+अण्) કૈલાસની પાસેનું એક સરોવર

मानस त्रि. (मनसि भवो जातो वा मनस्+अण्) મનમાં હોનાર–થનાર સંકલ્પ વિગેરે.

मानसव्रत न. (मनसा कृतं मानसं व्रतमेव च ...) માનસિક વ્રત–અહિંસા–સત્ય–અસ્તેય–બ્રહ્મચર્ય અપરિગ્રહતા.

मानसिक त्रि. (मानस+ठञ्) મનમાં હોનાર–થનાર, મન સંબન્ધી.

मानसालय पु. (मानसे आलयो यस्य) હંસ પક્ષી.

मानसून न. (मानस्य परमाणस्य ...) સોના વિગેરેનો કંદોરો.

मात्र अव्य (,, ,,) ફક્ત, માત્ર, કેવળ
मात्रा स्त्री (मीयतेऽनया, मा+त्रन्+टाप्) ઇંદ્રિયવૃત્તિ.
मात्रा स्त्री (मा+त्रन्+टाप्) પરિમાણ, ઉપકરણ, અલ્પ–થોડું, માપ, કાનનું ઘરેણું, ધન, અક્ષરનો અમુક અવયવ, હ્રસ્વવર્ણનો અમુક ઉચ્ચારણકાળ
मात्रापताका स्त्री છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ચક્ર
मात्रामर्कटी स्त्री છન્દ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક ચક્ર
मात्रावृत्त न (मात्रया कृत वृत्तम्) આર્યા વિગેરે માત્રાછન્દ
मात्सर त्रि (मत्सर+अण्) બીજાના ગુણનો દ્વેષ કરનાર
मात्सर्य्य न (मत्सरस्य भाव ष्यञ्) બીજાના ગુણ કે ઉત્કર્ષનો દ્વેષ કરવો
"मात्सर्य्यमुत्सार्य्य विचार्य्य धूर्दा" साहित्यदर्पणे
मात्सिक त्रि (मत्स्योऽस्य पण्य, मत्स्य+ठक्) મચ્છીમાર
माथ् (भ्वा प स सेट् इदित् मान्थति) મારીનાખવું, વધ કરવો, દુઃખ દેવું, દુઃખ ભોગવવું
माथ पु (मान्थ्यते पीड्यते जनोऽस्मिन्, माथ्+घञ् नि नुमभाव) માર્ગ, રસ્તો
माथ पु (माथ् मथ् वा+भावे घञ्) હિંસા, મથવું, વલોવવું
माथुर त्रि (मथुरायां भव मथुराया आगत वा मथुरा+अण्) મથુરામા હોનાર–થનાર, મથુરાથી આવેલ
माथुरी स्त्री (मथुरा+अण्+ङीप्) એક જાતની વૃત્તિ
माद पु (माद्यते, मद्+घञ्) ગર્વ, હર્ષ, મદ પામવો તે
मादक त्रि (मादयति स्वगुणेन भूतानि, मद्+णिच्+ण्वुल्) મદ પમાડનાર દ્રવ્ય વિગેરે, કેફ ચઢાવનાર વસ્તુ વિગેરે
मादक पु (माद्यति, मद्+कर्त्तरि ण्वुल्) દાત્યૂહ પક્ષી
मादकी स्त्री (मादक+स्त्रियां ङीप्) દાત્યૂહ પક્ષિણી
मादन न (मादयति, मद्+णिच्+ल्युट्) લવંગ
मादन पु (मादयति चित्तविकारमुत्पादयति, मद्+णिच्+ल्यु) કામદેવ, મીંઢળનું ઝાડ, ધતુરો
मादन त्रि (मादयति हर्षयति, मद्+णिच्+ल्यु) હર્ષકારક, ખુશકારક
मादनी स्त्री (मादन+स्त्रियां+ङीप्) ભાંગ, માકન્દી વૃક્ષ
मादृक्ष त्रि. (ममेव दर्शनमस्य दृश्+क्स+ट) મારા જેવું, મારા સરખું
मादृश् त्रि (,, ,, दृश्+क्विप्) ઉપરનો અર્થ
मादृश त्रि (ममेव दर्शनमस्य, दृश्+क) મારા સરખું, મારા જેવું.
माद्री स्त्री (मद्रे जाता, मद्र+अण्+ङीप्) પાંડુ રાજાની દ્વિતીય સ્ત્રી, અતિવિષની કળી
माद्रीपति पु (माद्रया पति) પાંડુ રાજા
माधव पु (मायाः लक्ष्म्या धवः) નારાયણ, વિષ્ણુ
माधव पु (मधुरेव, मधु+स्वार्थे अण्) વસન્ત.
माधव पु (मधुने पुष्परसाय मद्याय वा हित अण्) વૈશાખ માસ, મહુડાનું ઝાડ, કાળા મૃગ, તે નામે એક ૠષિ, સાયણાચાર્યનો એક ભાઇ, એક જાતનું કાણ પક્ષી
माधवक पु (माधव+सञ्ज्ञायां कन्) મહુડાનું ઝાડ
माधविका स्त्री (माधवी+कन्+टाप पूर्वह्रस्वश्च) દાસી, ચાકરડી
माधवी स्त्री (मधु बाहुल्येनास्त्यस्या अण्+ङीप्) મોગરાનો વેલો
माधवी स्त्री (मधुनो विकार, मधु+अण्+ङीप्) દારૂ, કુટણી સ્ત્રી, એક જાતની સાકર.
माधवीलता स्त्री (माधव्याख्या लता) મોગરો
माधवेष्ट त्रि (माधवस्य इष्ट) વિષ્ણુને પ્રિય
माधवेष्टा स्त्री (माधवे वैशाखे इष्टा) વારાહીકન્દ વનસ્પતિ
माधवोचित न (माधवे उचित) કક્કોલક વનસ્પતિ
माधवोद्भव पु (माधवे वैशाखे उद्भवति फलवत्वेन उद्+भू+अच्) ચારોળીનું ઝાડ
माधुकरी स्त्री निर्दोष આહારની ભિક્ષા
माधुमत त्रि ब (मधुमत्सु भवा, मधुमत्+अण्) કાશ્મીર દેશના લોકો વિગેરે, કાશ્મીર દેશમા થનારી વસ્તુઓ
माधुर न (मधु राति भ्रमरभ्यो ददाति रा+क+स्वार्थे अण्) મોગરો
माधुर त्रि (मधुरस्येद, मधुर+अण्) મધુર રસ સબંધી
माधुरी स्त्री (मधुरस्य भाव ष्यञ् पित्वात् स्त्रीत्वपक्षे ङीप् यलोप) મીઠાશ, મધુરતા, દારૂ

मायावत् पु. (,, ,,) कंसनो सेनापति.

मायावती स्त्री. (माया+मतुप्+ङीप्) प्रद्युम्ननी पत्नी विद्याधरनी स्त्री

मायावसिक त्रि (मायया वशं अन्यवशं करोति ठक्) मायावी, कपटी, दगाबाज

मायाविन् त्रि (माया+अस्त्यर्थे विनि) माया-कपट करनार कपटी

मायाविन् पु (प्रशस्ता माया अस्यास्तीति विनि) बिलाडो, जादुगर-बाजीगर, मेघ, बिलाडी, फल, परम ब्रह्म

मायाविनी स्त्री (मायाविन्+स्त्रियां ङीप्) बिलाडी

मायिक त्रि (मायाऽस्त्यस्य ठन्) कपट करनार, जादुगर, मायावी, कपटी, दगाखोर.

मायिक पु (,,) जादुगर, मदारी.

मायिन् त्रि (माया+अस्त्यर्थे इनि) मायावी, कपटी, मायावाळु

मायिन् पु (,,) जादुगर, मदारी ब्रह्मा, विष्णु, महेश, संसार, अग्नि, कामदेव, शिव वगेरे

मायु पु (मीनोति प्रक्षिपति पित्तं देहे रसान् मिञ्+उण् आत्वं युक् च) शरीरना पित्त धातु

मायुराज पु कुबेरना पुत्र.

मायूर न (मयूराणां समूहः मयूर+अण्) मोरनो समूह

मायूर त्रि (मयूरस्येदम्, मयूर+अण्) मोर सम्बन्धी मोरनुं

मायूरिक त्रि (मयूरं हन्ति मयूर+ठक्) मोरने मारी नाखनार.

मायूरी स्त्री (मयूरस्येव शिखास्त्यस्याः मयूर+अण्+ङीप्) अजमोद वनस्पति

मार पु. (मृ+भावे घञ्) मरण, मोत, मारवुं

मार पु. (मारयति मृ+णिच्+अच्) कामदेव, विघ्न धतूरो.

मारक पु. (मृ+णिच्+ण्वुल्+स्वार्थे क) मरकी, बाज पक्षी वगेरे.

मारक त्रि. (मृ+णिच्+ण्वुल्) मारी नाखनार, नाश करनार नाशक.

मारकत त्रि (मरकत+अण्) मरकत मणिनुं मरकत मणिना रंगनुं.

"काम कवलनसम्पर्कात्से मारकतीं द्युतिम्

शिशुपालवधे

मारकल्याण न (मारकं च तत् स्यानम्) मरकत मणिनी खाण के खाणनुं स्थान

मारजानक पु बिलाडो

मारजानकी स्त्री. (मारजानक+स्त्रियां ङीष्) बिलाडी

मारजित् पु. (मारं कामं जितवान् जि+भूते क्विप् तुक् च) कामदेव, बुद्धदेव, शंकर

मारण न. (मृ+णिच्+भावे ल्युट्) मारवुं, मारी नाखवुं

मारण न. (मृ+णिच्+करणे ल्युट्) वैरीना वधनुं साधन अभिचार कर्म वगेरे.

मारि स्त्री (मृ+णिच्+इन्) वध, मारी नाखवुं मरकी-मरको, नाश करवुं.

मारित त्रि. (मारितो मारकेण मारयितुमारब्धः, मृ+णिच्+क्त) नाश करेलुं, वध करेलुं, मारेलुं.

मारिष पु (मिष हिंसायां+क, मा मिषा) आर्य नाट्य नी भाषामां "मिष तरीके" तालिस्लने,

मारिषा स्त्री (मारिष+स्त्रियां टाप्) दक्षनी माता

मारी स्त्री. (मारि+वा ङीप्) मारवु मारी नाखवुं मरकी.

मारीच पु (मरीचेरपत्यं पुमान् मरीचि+अण्) ताडका राक्षसीनो पुत्र, रावणनो मित्र, अनुज कश्यप प्रजापति, राजाओनो हाथी.

मारीची स्त्री. (मारीच+स्त्रियां ङीप्) सूर्यने साथ कमळनी बोद्धलोकन प्रसिद्ध देवता

मारीव्यसन न. मरकी-रोगेरानुं दुःख

मारीव्यसनवारक त्रि. (मारीव्यसन+वृ+णिच्+ण्वुल्) मरकी-रोगोनुं दुःख दूर करनार

मारुण्ड पु. मार्गनुं मध्य जागृत थयेली कांचन कलो माग

मारुत पु. (मरुदेव मरुत्+स्वार्थेऽण्) वायु, शरीरनो वायु, ओगणपचास वायु.

मारुत न. (मरुत् इदं, मरुत्+अण्) मरुद्गणनो देव-

मानसौकस् पु (मानस सर ओको वासस्थान यस्य,) હંસ પક્ષી

मानिका स्त्री (मानयति गर्वीकरोति, मन्+णिच+ण्वुल्+टाप् इत्व) દારૂ, મદ્ય

मानिका स्त्री (माने प्रभवति, मान+ठक्+टाप्) એક ગેર વજન

मानिता स्त्री (मानिनो भाव तल्+टाप्) માનીપણુ, અભિમાનીપણું

मानित्व न (,,+त्व) ઉપરનો અર્થ

मानिन् त्रि (मान+अस्त्यर्थे इनि) માનવાળુ, ગર્વવાળુ

मानिन् पु (,, ,,) સિંહ, ફળીવૃક્ષ

मानिनी स्त्री (मानमस्त्यस्या, मान+इन्+ङीप्) માનવાળી સ્ત્રી

मानुष पु (मनोर्जात, मनु+अञ षुगागमश्च) મનુષ્ય, માણસ

मानुष त्रि (मानुषस्येद, मानुष+अण्) મનુષ્યસબન્ધી, મનુષ્યનું

मानुषी स्त्री (मानुषस्य स्त्री, मानुष+जाति ङीप्) મનુષ્ય સ્ત્રી, એક ચિકિત્સા

मानुष्य न (मानुषस्य भाव यत्) મનુષ્યપણુ, માણસાઈ

मानुष्यक न (मनुष्याणां समूहः, मनुष्य+वुञ) માણસોનો સમુદાય, મનુષ્યોનો સમૂહ

मानोज्ञक न (मनोज्ञस्य भाव कर्म वा वुञ्) મનોહર પણું, સુદરતા, સૌન્દર્ય

मान्द्य न (मन्दस्य भाव कर्म वा ष्यञ्) મન્દપણુ, માદગી, રોગ

मान्धातृ पु (मामिन्द्र धयति, धे+तृच् यद्वा मां धास्यति धे+तृच) તે નામે એક રાજા, યુવનાશ્વ રાજાનો પુત્ર

मान्य त्रि (मान्यते, मान्+ण्यत्) પૂજ્ય, માનવા યોગ્ય

मान्या स्त्री (मान्य+स्त्रियां टाप्) મરૂન્માલા

मापत्य पु (मा विद्यतेऽपत्यमस्य) કામદેવ

मापन पु (मापयति स्वर्णादिकमनेन, मा+णिच्+करणे ल्युट्) જોખવાનો કાંટો

मापन न (मा+णिच्+ल्युट्) માપવુ–માપણી, જોખવું

मामक त्रि (ममेदम्, अस्मद्+अण् ममकादेशश्च) મારૂં, મારા સમ્બન્ધી

मामक पु (अस्मद्+अण् मामादेश सज्ञा० कन्) મામો.

मामक त्रि (ममाय ममेदमिति बुद्धिर्यस्य कप्) કૃપણ, લોભી

मामकीन त्रि (ममेदं, अस्मद्+खञ् ममकादेशश्च) મારૂં, મારા સબન્ધી

माय पु (माया अस्यास्ति, माया+अच्) જાદુગર, મદારી

माय पु (मयस्यापत्य पुमान्, मय+अण्) વિષ્ણુ, અસુર

माया स्त्री (मीयते अपरोक्षवत् प्रदर्श्यतेऽनया, मा+य+टाप्) કપટ–દગો, ઇન્દ્રજાળ વિગેરે, મિથ્યાબુદ્ધિનું કારણ એક અજ્ઞાન

माया स्त्री (मीमिते जानाति सर्व्यात्यनया, मा+य+टाप्) કૃપા, લક્ષ્મી, દમ્ભ, બુદ્ધની મા, ઇશ્વરની ઉપાધિ–અઘટન વસ્તુને ઘટન રૂપે સિદ્ધ કરનાર શક્તિ

मायाकार पु (मायां इन्द्रजालव्यापारं करोति, कृ+अण्) જાદુગર, ખેલાડી, મદારી

मायाकृत् पु (मायामिन्द्रजाल करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मायाचण त्रि (माया+चणप्) માયાવી, કપટી, માયાવાળુ

मायाचुञ्चु त्रि (माया+अस्त्यर्थे चुञ्चु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मायाजीविन् त्रि (मायया इन्द्रजालविद्यया जीवति जीव्+णिनि) કપટ કરી જીવનાર, માયાવી, જાદુગર

मायाद पु (मायया छलेन धृत्वा अत्ति अद्+अच्) મગરમચ્છ

मायादेवी स्त्री (मायाख्या देवी) બુદ્ધદેવની માતા

मायादेवीसुत पु (मायादेव्या सुत) બુદ્ધદેવ

मायापटु त्रि (मायायां पटु) કપટ કરવામા કુશળ, જાદુગીરી કરવામા હોંશીયાર

मायामय त्रि (माया+मयट्) માયાવાળુ–કપટવાળુ, જગત્, સસાર.

मायावत् त्रि (माया+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) માયાવી કપટી

मार्जन पु. (मार्ज्यतेऽनेन, मार्ज+ल्युट्) ચોક્ખું કરવાનું સાધન.

मार्जना स्त्री. (मार्ज+णिच् युच्+टाप्) માંજવું, સાફ કરવું, મૃદંગ વાજિંત્રનો શબ્દ.

मार्जनी स्त्री. (मार्ज्यतेऽनया मार्ज्+ल्युट्+स्त्रियां ङीप्) સાવરણી.

मार्जनीय त्रि. (मार्ज्यते मृज्+कर्मणि अनीयर्) સાફ કરવા લાયક, માંજવા લાયક.

मार्जार पु. (मृज्+आरन् वृद्धिश्च) બિલાડો, વનસ્પતિ રાતો ચિત્રો, બિલાડ કન્દ.

मार्जारक पु. (मार्जार+स्वार्थे कन्) મોર પક્ષી.

मार्जारकर्णिका स्त्री. (मार्जारस्य कर्णौ इव कर्णौ यस्याः ङीप् कप् टाप्) દુર્ગા દેવીની એક મૂર્તિ.

मार्जारकर्णी स्त्री. (मार्जारस्य कर्णौ इव कर्णौ यस्याः ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मार्जारकी स्त्री. (मार्जारक+स्त्रियां ङीष्) મોર પક્ષિણી.

मार्जारगन्धा स्त्री. (मार्जारस्येव गन्धो यस्या) મુદ્ગપર્ણી વનસ્પતિ—મગવેલી ભેદ.

मार्जारगन्धिका स्त्री. (मार्जारगन्ध+कन्+टाप् अत इत्वं) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मार्जारी स्त्री (मार्जार+ङीष्) બિલાડી, કસ્તૂરી, બિલાડ કન્દ.

मार्जारीय पु (मार्जारस्यायं मार्जार+छ) શૂદ્ર, બિલાડો, શરીર સાફ કરવું તે

मार्जारीया स्त्री. (मृज्+आरीयच्+स्त्रियां टाप्) બિલાડી શુદ્ર જાતિની સ્ત્રી

मार्जाल पु (मृज्+आलच् वा रस्य लः) બિલાડો વનસ્પતિ રાતો ચિત્રો બિલાડકન્દ

मार्जालक पु. (मार्जार+स्वार्थे कन् रस्य लः) મોર પક્ષી,

मार्जालकी स्त्री. (मार्जालक+स्त्रियां ङीष्) મોર પક્ષિણી.

मार्जाली स्त्री. (मार्जाल+स्त्रियां ङीष्) બિલાડી, કસ્તૂરી, બિલાડકન્દ.

मार्जालीय पु (मृज्+आलीयच्) શૂદ્ર, બિલાડો શરીર સાફ કરવું

मार्जालीया स्त्री. (मार्जालीय+स्त्रियां टाप्) બિલાડી, શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રી.

मार्जित त्रि (मार्ज्+क्त) સાફ કરેલ, લીપેલ, માંજેલ.

मार्जिता स्त्री (मार्ज्यते शुष्यते मर्जिता, मृज्+णिच्+क्त+टाप्) દહીં—સાકર—મધ—ઘી—મરી વગેરેથી બનાવેલ એક જાતની મીઠાઈ—શિખંડ.

मार्तण्ड पु (मृते अण्डे भवः अण् वा) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, ભુંડ—ડુક્કર.

मार्तण्डवल्लभा स्त्री. (मार्तण्डस्य वल्लभा) આદિત્ય ભક્તા વનસ્પતિ, સૂર્યની પત્ની.

मार्तण्डी स्त्री. (मार्तण्ड+स्त्रियां ङीप्) ભુંડણી, ડુક્કરી.

मार्त्तिक न. (मृत्तिकाया विकारः, मृत्तिका+अण्) માટીનું વાસણ, કોડિયું.

मार्त्तिक त्रि (मृत्तिकया निर्मितं मृत्तिका+अण्) માટીનું બનાવેલું, માટી સંબન્ધી, માટીનું.

मार्त्तिकावत पु (तत् स्थानम् मृत्तिका+स्वार्थे अण्) એક નગર.

मार्दङ्ग पु. (मृदङ्गवादनं शिल्पमस्य, मृदङ्ग+अण्) નરઘાં વગાડનાર.

मार्दङ्गिक त्रि (मृदङ्गवादनं शिल्पमस्य ठक्) નરઘાં વગાડનાર, મૃદંગ વગાડનાર ઢોલ વગાડનાર.

मार्दव न. (मृदोर्भावः, मृदु+अण्) કોમળતા, કોમળપણું નરમાશ.

मार्दव पु (मार्दवं मृदुत्वमस्यास्ति मार्दव+अण्) એક જાતનો વર્ણસંકર.

मार्द्वीक न (मृद्वीका+अण्) દ્રાક્ષનો દારૂ મદ્ય.

मार्द्वीक त्रि ( ) દ્રાક્ષનું બનાવેલું, દ્રાક્ષ સમ્બન્ધી દ્રાક્ષનું

मार्य पु (मृज्यते अनेन करणे मृज्+ण्यत् कर्मणि वा) તાલજંગનું સાધન, એ નામે એક નારાજ

मार्ष्टि स्त्री (मृज+क्तिन्) લીંપવું, સાફ કરવું, શરીરને સુગન્ધીથી લેપવું.

माल पु (मल—धारणे+कर्तरि घञ्) એક જાતનો મ્લેચ્છ એક દેશ, કપટ

माल न. (मलते धारयति धारयतीति मल+अण् तत इत्वं रस्य लः) ક્ષેત્ર, વન, હરતાલ.

मालक पु (मा लक्ष्मी लाति, मा+ला+क) લિમડો.

मालक न (मलते धारयति शोभाम्, मल+ण्वुल्) એક જાતનું ફૂલ—સ્થલપદ્મ.

मारुत न. (मरुद् देवता यस्य, अण्) સ્વાતિ નક્ષત્ર.
मारुत त्रि (मरुत इद, मरुत्+अण्) પવનનું, પવન સંબન્ધી
मारुतव्रत न (मारुतस्य व्रतमिव व्रतं नियमोऽस्य) રાજાઓનો એક ધર્મ
मारुता स्त्री वनस्पति સ્પૃક્કા–કપુરીમધુરી
मारुतात्मज पु (मारुतस्य आत्मज) હનુમાન્, ભીમસેન
मारुतापह पु (मारुतमपहन्ति, हन्+ट) વરણ વૃક્ષ
मारुतापह त्रि (मारुतमपहन्ति, अप+हन्+ट) વાયુનો નાશ કરનાર
मारुताशन पु (मारुतोऽशनमस्य, अश्+ल्यु) સર્પ, નાગ
मारुति पु (मारुतस्याऽपत्य पुमान्, मरुत्+इञ्) હનુમાન, ભીમસેન
मार्कटपिपीलिका स्त्री (मार्कटी चासौ पिपीलिका च) એક જાતની નાની કાળીકીડી
मार्कण्ड पु (मृकण्डोरपत्य, मृकण्डु+अण्) તે નામના એક મુનિ.
मार्कण्डिका स्त्री (मार्कण्ड+संज्ञायां कन्+टाप् अत इत्व) એક જાતની વનસ્પતિ
मार्कण्डेय पु (मृकण्डोरपत्यं, मृकण्डु+ढक) એક ૠષિ
मार्कण्डेय न (मार्कण्डेयेन प्रोक्तं, मार्कण्डेय+अण्) માર્કણ્ડેય ૠષિએ બનાવેલું એક મહાપુરાણ
मार्कण्डेयपुराण न (मार्कण्डेयाख्यं पुराणम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मार्कव पु (मारयति क्विप्, मारि केशपक्वे वृयते, वृ+अच) ભાંગરો
मार्ग् (चुरा उभ सक सेट् मार्गयति) સંસ્કાર કરવો, ઘસવું, જવું, તૈયાર કરવું
मार्ग् (चु उभ स सेट मार्गयति) શોધવું, ખોળવું
मार्ग् (भ्वा पर सक सट् मार्गति । ઉપરનો અર્થ
मार्ग पु (मार्ग्यते संस्क्रियते पादेन मृग्यते–गमनायान्विष्यते, मृग् मार्ग् वा+घञ्) રસ્તો, માર્ગ
मार्ग त्रि (मृगस्यद, मृग+अण्) મૃગ સંબન્ધી, મૃગનું
मार्ग पु (मृगा मृगशिरास्तद् युक्ता पौर्णमास्यत्र मृग्+अण्) માગશર માસ, વિષ્ણુ
मार्गक पु (मार्ग+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मार्गण न (मार्ग्यते अन्विष्यते, मार्ग्+भावे ल्युट्) શોધવું તપાસ, માગવું, માગણી, સ્નેહ પ્રણય
मार्गण त्रि (मार्गयति धनार्थं, मार्ग्+ल्यु) ભીખ માગનાર, યાચના કરનાર, શોધનાર.
मार्गण पु (मार्गयति लक्ष्य ज्ञातारं वा, मार्ग+ल्यु) બાણ, ભાખારી
मार्गणक त्रि (मार्गण+स्वार्थे कन्) માગણ, યાચક, શોધ કરનાર
मार्गधेनु पु (मार्गस्य धेनु परिमाणम्) ચાર કોસ, એક યોજન
मार्गधेनुक पु (मार्गधेनु+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
मार्गशिर पु (मृगशिरया युक्ता पौर्णमासी अण् सा यत्र मास पुनरण) માગશર મહીનો
मार्गशिरा स्त्री (मृगशिरया युक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) માગશર મહીનાની પુનમ
मार्गशीर्ष पु (मार्गशीर्षी पौर्णमासी अत्र मासे अण्) માગશર મહીનો
मार्गशीर्षी स्त्री (मृगशीर्षेण युक्ता पौर्णमासी अण्+ङीप्) માગશર મહીનાની પુનમ.
मार्गिक पु (मृगान् हन्ति, मृग+ठक्) હરણને મારનાર, શિકારી
मार्गिक त्रि (मार्गं गम्यत्वेनास्त्यस्य ठन्) મુસાફર, વટેમાર્ગુ
मार्गित त्रि (मार्ग्–अन्वेषण+क्त) માગેલ, શોધેલ, ખોળેલ
मार्ग्य त्रि (मृज्यते मृज्+ण्यत् वृद्धिश्च) શોધવા–ખોળવા યોગ્ય, સાફ કરવા લાયક
मार्ज् (चुरा उभ सेट् मार्जयति–ते) માજવું, સાફ કરવું સ અવાજ કરવો અક
मार्ज पु (मार्जयति पापम प्रक्षाल्य उद्धरति जनान्, यद्वा मार्जयति वस्त्रमल, मार्ज्+णिच्+अच्) જીનદેવ, વિષ્ણુ, ધોબી
मार्ज पु (मृज+घञ्) શરીર વિગેરે સાફ કરવું
मार्जक त्रि (मार्ज्+णिच्+ण्वुल्) ધોનાર, સાફ કરનાર
मार्जन न (मार्ज्यते मार्ज्+भावे ल्युट्) માજવું, સાફ કરવું, લુછીને નિર્મળ કરવું

मासु स्त्री. (मस्+उण्) એક જાતનો વેલો, નાડી.

मासुधाव पु. (मासुरिव धावकोऽस्य पीवरोऽसौ धाव+ कर्मणि अण्) એક જાતનો સર્પ.

मासुधावी स्त्री. એક જાતનો વેલો.

मासूर पु. (मर्दे करमी परोक्षं कुमालि, मस+उरच्) નાળીનું ગાડ કેપનું ઝાડ.

मासूर न. (मसूरस्य फलं, अण्) મીઠું, ગોઠું.

मासेय त्रि (मसूरमां धान्य, मसूर+ढक) મસૂર-દાર ના ખેતરમાં ઉત્પન્ન.

मासेया स्त्री (मासेय+स्त्रियां टाप्) એ.ટી એલચી.

मास्य न (मासाय हितं यत्) પુષ્પ.

मास्य न (मासेन मासम्+यत्) પુષ્પમાળા, મસ્તકની પુષ્પમાળા.

मास्य त्रि (मासाय हितं यत्) માસાસંબન્ધી માસાનું.

मास्यपुष्प पु (मास्याख्यानि पुष्पाणि यस्य) દમનું ઝાડ.

मास्यपुष्पिका स्त्री. (मास्यपुष्प+कन्+टाप् अत इत्वं) દમનું ઝાડ.

मास्यपुष्पी स्त्री. (मास्यं पुष्पं यस्याः) દમનું ઝાડ.

मास्यपत् त्रि (मास्यमस्यास्ति. मतुप् मस्य वः) માસ ૫ પુ ધારણ્ણુ ફળનું.

मास्यवत् पु (मास्य+मतुप् मतुप् मस्य वः) એક પર્વત, રાવણના મામા, એક રાક્ષસ.

मास्यवती स्त्री. (मास्यवत्+स्त्रियां ङीप्) તે નામની એક નદી.

मास्यापिष्ट त्रि (वेदि तस्य पिष्टेरस्य करोति वा मा+ सृज्+इक) ના એનાર [illegible].

मास्र पु (मन्–ज्ञाने+कर्त्तरि ष्टन्) બ્રાહ્મ, ચાર ગ્યારી ભાર એક વજન–માપ, ચારગ્યોરી ભાર વજન.

मास्रमाय पु. (मारस्य उपाय) ભાર.

मास्रमार्जिका स्त्री. (मारस्य मार्जनाय ङीष्+ अण्) [illegible] ઝાડ.

मास्रमार्जी स्त्री („ ङीप्) ઉંદરનો નાશ.

मास्रमध्यस्थि स्त्री ([illegible]) ખાટકની ખાણીનું ખળિહાન.

मास्रवर्धक पु (मासं मासमिम्नि सर्व वर्धयति वा विज्ञापति कलारति, वृध्+ण्वुल्) ચોપડી.

मासीन न (मासानो मयनं क्षेत्रं मास+खञ्) અડદ પાકે તેવું ખેતર.

मास्य न („ „ यत्) ઉપસનો અર્થ.

मास् पु (मासि परिमिनाति सायना मस्म् मा+ असुन्) મહીનો, અર્ક કપૂર.

मास पु (मस्यते परिपीयतेऽनेन मस्+करणे घञ्) શુક્લપક્ષ તથા કૃષ્ણપક્ષ મળી ત્રીસ દિવસનો માસ, મહિનો.

मास पु. (माकालस्तस्मात्, मास्+अच्) અર્ક, ચંદ્ર.

मास पु (मस्यते परिमीयतेऽनेन, मस्+करणे घञ्) પાંચ ચણોઠી ભાર વજન–માપ, મહિનો, ચંદ્ર.

मासक पु. (मास इवार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

मासजात त्रि (मासो जातस्य यस्य) જેને જન્મ થયે એક મહીના થયો હોય તે, એક મહીના થયા ઉત્પન્ન થયેલું.

मासन न (मासं वसति, वस्+क) સોમરાજ વાલ.

मासपर्णिका पु (मासं प्रमाणमस्याः, मास+क) પલ્લેને અર્ક.

मासमान पु. (मासैर्वत्सरनिर्माणमस्य) વર્ષ.

मासर पु (मस् परिणामे+घञ् रस सर्व परिणम तानि रा+क) ઉત્કોચ, ખાદ્યાન્નનું પીચ્છ, ઓસામણ.

मासाप्त पु (मासस्य मध्ये यत्पूर्ण वा अन्त) પર્વનો અર્ક, દિવસના અન્ત.

मासिक त्रि (मासे भवः भवम् ठञ्) મહિનામાં હોનારું–થનાર.

मासिक न (मासे भवं मास+ठञ्) દર મહિને મૃત્યુ તિથિએ કરવાનું શ્રાદ્ધ, માસિયો.

मासीन त्रि (मासी भवं मास+खञ्) એક મહિનાનું.

मासुरा स्त्री (मसु +अण्+ङीप्) દાઢી.

मासुर त्रि (मसूरस्य मसूर+अण्) મસૂરનું બનાવેલ.

मास्म अव्य. (मा च स्म च तयो समाहारः) નિષેધ બાબતમાં વપરાય છે, અવ્યય.

'अद्यैव मास्म भव यावत् कैवल्यसुलभे दीनतम्'

मास्व त्रि (मास्+वन्) મહિનાનું, એક મહિના સુધી રહેનાર–ટકનાર.

मालक पु (मलते धारयति वीर्यं रोगनाशने, मल्+ण्वुल्) लींबडानुं झाड, नाळीयेरनुं एक जातनुं पात्र

मालका स्त्री (मल्+ण्वुल्+स्त्रियां टाप्) पुष्प विगेरेनी माळा-अलंकार

मालकोश पु (मालस्य हरे कोश इव) ते नामनो एक राग

मालती स्त्री (मां लक्ष्मीं शोभां वा लतति वेष्टते, लत्+अच्+ङीप्) जाई, जुवान स्त्री, काकमाची वनस्पति, एक नदी, चांदनी रात्रि, पहाड मृग वनस्पति

मालतीनीरज पु (मालत्या नदीभेदस्य तीरे जायते जन्+ड) टंकणखार

मालतीतीरभव पु (मालत्या तीरे भवति, भू+अच्) उपर प्रमाणे अर्थ

मालतीपत्री स्त्री (मालत्यास्तन्नामकजात्या इव पत्रमस्या) जावत्री

मालतीफल न (मालत्यास्तन्नामकजात्या फलम्) जायफळ

मालभारिक त्रि (मालानां भारोऽस्त्यस्य ठन् पूर्वपद ह्रस्वश्च) माळाओना भारवाळु

मालव पु (माल उन्नतक्षेत्रमस्त्यत्र, माल+वप्रत्यय) माळवो देश, ते नामनो एक राग

मालवक पु (मालव+स्वार्थे क) माळवदेश, माळव नामनो राग

मालवज त्रि (मालवदेशे जायते, जन्+ड) माळवदेशमां उत्पन्न थनार, अवन्ति देशमां पेदा थनार

मालविका स्त्री (मालवे जाता, मालव+ठञ्+टाप्) नसोतर वनस्पति, कालिदास कृत मालविकाग्निमित्र नाटकनी नायिका

मालसी स्त्री (माल मलम् जटादिना दुष्टत्व स्यति सो+क+गौरा ङीप्) केश पुष्टिकारक एक वृक्ष, ते नामनी एक रागिणी

माला स्त्री (मल्-लक्षायां+कर्तरि घञ्+टाप्) पुष्प विगेरेनी माळा, हार, श्रेणी, जपनी संख्या करवा माटे राखवा योग्य बेरखो, माळा विगेरे

मालाकण्ट पु (मालाकार कण्टो यस्य) अघाडो वनस्पति

मालाकन्द पु (माला गण्डमाला नाशक कन्द) एक जातनुं कन्दमूळ.

मालाका स्त्री (माला इव, माला+स्वार्थे क+टाप्) माळा, हार

मालाकार पु (मालां करोति, कृ+अण्) माळी

मालाकार त्रि (,, ,,) माळा करनार, पुष्प विगेरेनी माळा बनावनार.

मालाकारी स्त्री (मालाकार+स्त्रिया ङीप्) माळण

मालाकृत् त्रि (मालां करोति, कृ+क्विप् तुक् च) पुष्प विगेरेनी माळा बनावनार, माळा करनार

मालाग्रन्थि पु (मालाया ग्रन्थिरत्र) एक जातनी घ्रो-दूर्वा

मालातृण न (मालाकार तृणम्) एक जातनुं घास

मालातृणक न (मालातृण+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ

मालादीपक न एक अर्थालंकार

मालादूर्वा स्त्री (मालाकारा दूर्वा) एक जातनी घ्रो-दूर्वा

मालाफल न (मालारूपेण स्थित फलम्) रुद्राक्ष

मालारिष्टा स्त्री (मालाभूतमरिष्टं यस्या) स्पृक्का-कपूरीमधुरी नामनी वनस्पति.

मालालिका स्त्री (मालां अलति, अल्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) पाची, स्पृक्का नामे वनस्पति

मालाली स्त्री, (मालामलति भूषयति, अल्+अण्+ङीप्) वनस्पति स्पृक्का

मालिक पु (माला तन्निर्माण शिल्पमस्य ठन्) माळी, एक जातनुं पक्षी, चितारो, रंगारो

मालिका स्त्री (मालेव, माला+कन्+टाप् ह्रस्व अत इत्व) जंगली मटमोगरो, डोकनो एक अलंकार, एक नदी, माळा, फूलनी माळा, पुत्री, दारु, अळसी

मालिकी स्त्री (मालिक+स्त्रियां जाति ङीप्) माळण, एक जातनी पक्षिणी, रंगरेजनी स्त्री-रंगारी

मालिन् पु (माला शिल्पमस्य इनि) माळी

मालिन् त्रि (माला+अस्त्यर्थ इनि) माळा धारण करनार, माळावाळु

मालिनी स्त्री (मालिन्+स्त्रियां ङीप्) माळण, पंदर अक्षरना चरणवाळो छन्द, गौरी, चंपानगरी, अग्निशिखावृक्ष, धमासो वनस्पति, एक मातृका, गंगा नदी

मित्रता स्त्री. (मित्रस्य भावः तल्+टाप्) भाईबंधी, दोस्ती.

मित्रत्व न. (मित्रस्य भावः त्व) ઉપલો અર્થ.

मित्रध्रुह् त्रि. (मित्राय द्रुह्यति, द्रुह्+क्विप्) મિત્રનો દ્રોહ કરનાર.

मित्रद्रोह पु. (मित्रस्य द्रोहः) મિત્રનો દ્રોહ.

मित्रद्विष् त्रि. (मित्रं द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) મિત્રનો દ્વેષ કરનાર.

मित्रद्वेष पु. (मित्रस्य द्वेषः) મિત્રનો દ્વેષ.

मित्रभेद पु. (मित्रयोर्भेदः) મિત્રોમાં ભેદ પાડવો, ફાટફૂટ.

मित्रयु त्रि. (मित्रं कामयते क्यच्+उ) મિત્ર ઉપર પ્રેમ રાખનાર, જેને દોસ્તદાર ઘણાં હોય તે.

मित्रयुज् न. (मित्रेण सह युज्यते) દોસ્તદારની સાથે વર્તનાર.

मित्रलाभ पु. (मित्रस्य लाभः) દોસ્તદારી સંપાદન કરવી તે, તે નામનો હિતોપદેશનો એક ભાગ.

मित्रवत्सल त्रि. (मित्रेषु वत्सलः) મિત્ર ઉપર પ્રેમ રાખનાર.

मित्रद्रोहिन् त्रि. (मित्र द्रुह्यति द्रुह्+णिनि इत्वं) મિત્રને વિશ્વાસઘાત આપનાર, મિત્રને આઘાત કરનાર.

मित्रा स्त्री. (मित्र+स्त्रियां टाप्) સુમિત્રા.

मित्रीयत् त्रि. (मित्रमिव आचरति क्यच्+शतृ) મિત્ર પ્રમાણે આચરણ કરતું.

मिथ् (भ्वा. उभ. सेट् सक. मेथति-ते) સમજવું, ભાગવું, વધ કરવો, મારી નાખવું.

मिथस् अव्य. (मिथ्+असुन्) એકાન્તમાં, પરસ્પર.

मिथःसाकांक्षता स्त्री. વાક્યનો એક ગુણ.

मिथि पु. (मिथ्+इन्) નિમિ રાજાનો પુત્ર.

मिथिला स्त्री. (मिथि+अस्त्यर्थे लच्+टाप्) જનક રાજાની રાજધાની.

मिथुन न. (मिथ्+उनन् किच्च) સ્ત્રીપુરુષનું જોડું, તે નામની એક રાશિ.

मिथुनीभाव पु. (मिथुन+च्वि+भू+घञ्) કામભોગ.

मिथ्या अव्य. (मथ्नाति-मेथति द्विकर्मि वा अप् सेट्+ क्यप् किच्च) જૂઠું, ફોગટ, વ્યર્થ.

मिथ्याचरण न. (मिथ्या दम्भार्थं आचरणम्) ખોટું આચરણ, દંભ.

मिथ्याचरत् त्रि. (मिथ्या चरति, चर्+शतृ) ખોટું આચરણ કરતું.

मिथ्याचार त्रि. (मिथ्या आचारोऽस्य) દંભી, ખોટા આચરણવાળું.

मिथ्यात्व न. સત્યમાં અસત્ અને અસત્યમાં સત્યની બુદ્ધિ—આત્માના યથાર્થ સ્વરૂપનું જેનાથી જ્ઞાન ન થાય તે, અજ્ઞાન, નાસ્તિકતા.

मिथ्यादृष्टि स्त्री. (मिथ्या च सा दृष्टिः) નાસ્તિકપણું, અસત્ દૃષ્ટિ કે જેનાથી વસ્તુ સ્વરૂપનું યથાર્થ જ્ઞાન ન થાય તે.

मिथ्यादृष्टि त्रि. (मिथ्या असत्या दृष्टिः यस्य) નાસ્તિક, અસત્ય—વિપરીત જ્ઞાનવાળો આત્મા.

मिथ्याध्यवसाय पु. (मिथ्या मृषा अध्यवसायः) ખોટો નિશ્ચય.

मिथ्याध्यवसिति स्त्री. (मिथ्या असत्या अध्यवसितिः) અયુક્તનો નિશ્ચય, અસત્ નિશ્ચય.

मिथ्यानिरसन न. (मिथ्या असत्यं निरस्यतेऽनेन निर्+अस्+करणे ल्युट्) શપથ—સોગન.

मिथ्यापापोद्भावन न. (मिथ्या पापस्य उद्भावनम्) ખોટું આળ, જૂઠો આરોપ.

मिथ्याप्रतिज्ञा स्त्री. (मिथ्या असत्या प्रतिज्ञा) ખોટી પ્રતિજ્ઞા.

मिथ्याप्रतिज्ञ त्रि. (मिथ्या प्रतिज्ञा यस्य) જૂઠી પ્रતિજ્ઞા કરનાર.

मिथ्याभियोग पु. (मिथ्यारूपेण अभियोगः) ખોટી ફરિયાદ.

मिथ्याभियोगिन् त्रि. (मिथ्याभियोग+अस्त्यर्थे इनि) ખોટી ફરિયાદ કરનાર.

मिथ्याभिशंसन न. (मिथ्यारूपेण अभिशंसनम्) ખોટો આરોપ મૂકવો, ખોટું આળ ચઢાવવું.

मिथ्याभिशाप पु. (मिथ्यारूपेण अभिशापः) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

मिथ्याभिशापिन् त्रि. (मिथ्याभिशाप+अस्त्यर्थे इनि) ખોટો આરોપ મૂકનાર, ખોટું આળ ચઢાવનાર.

माह् (भ्वा उभ स सेट् माहति–ते) માપવુ
माहन पु (माह्+ल्यु) બ્રાહ્મણ
माहा स्त्री (मा+हन+ट+स्त्रियां टाप्) ગાય
माहाकुल त्रि (महाकुलस्यापत्यं अञ्) મોટા કુળમા ઉત્પન્ન થનાર, કુલીન
माहाकुलीन त्रि (महाकुले भव, महाकुल+खञ्) ઉપરનો અર્થ
माहात्म्य न (महात्मनो भाव ष्यञ्) મહિમા, મોટાઇ
माहाराजिक त्रि (महाराज इव, महाराजन्+ठञ्) મહારાજાનું, મહારાજા સમ્બન્ધી, બાદશાહી
माहिन न (महत पूज्यतेऽस्मिन्, मह्+इनण्) રાજ્ય
माहिर पु (महिर+अण्) ઇન્દ્ર, શક્ર
माहिष त्रि (महिष्या इद अण्) ભેંસનુ, ભેંસ સમ્બન્ધી
माहिष न (महिष्या इद, महिषी+अण्) ભેંસનુ દૂધ દહીં વિગેરે
माहिषिक पु (महिष्यै रोचतेऽसौ, महिषी+ठक्) વ્યભિચારિણી સ્ત્રીનો પતિ, પોતાની સ્ત્રીના વ્યભિચારથી આજીવિકા ચલાવનાર
माहिष्य पु (महिष्यां भव ष्यञ्) ક્ષત્રિયથી વૈશ્ય સ્ત્રીમા ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર
माहेन्द्र पु (महेन्द्रस्यायं, महेन्द्र+अण्) જ્યોતિષમા કહેલ મહેન્દ્ર સમ્બન્ધી એક દંડ
माहेन्द्र त्रि (,, ,,) મહેન્દ્રનુ, મહેન્દ્ર સમ્બન્ધી
माहेन्द्री स्त्री (महेन्द्रस्येय, महेन्द्र+अण्+ङीप्) પૂર્વ દિશા, ઇન્દ્રાણી, ગાય
माहेय पु (मह्या अपत्य, मही+ढक्) મંગળ ગ્રહ, નરકાસુર
माहेयी स्त्री (मह्या सुरभ्या अपत्य, मही+ढक्+स्त्रियां ङीप्) ગાય.
माहेश्वर त्रि (महेश्वरादधिगतं तत आगत वा अण्) મહેશ્વરથી પ્રાપ્ત થયેલ, મહેશ્વરથી આવેલું, મહેશ્વરનુ, મહેશ્વર સમ્બન્ધિ
माहेश्वरी स्त्री (महेश्वर+अण्+ङीप्) દુર્ગાદેવી, એક માતૃકા, યવતિક્તા વનસ્પતિ
मि (स्वा उभ सक अनिट् मिनोति+मिनुते) ફેંકવુ, અનુ+मि અનુમાન કરવુ, प्र+मि યથાર્થ જ્ઞાન કરવુ
मिच्छ् (तुदा पर सक सेट् मिच्छति) પીડવુ, ગેરવુ
मित (मि–मा वा+क्त) માપેલ, મપાયેલ, શબ્દ કરેલ, ફેંકેલ
मितङ्गम पु (मित परिमित गच्छति, गम्+खच् मुम्) હાથી
मितङ्गम त्रि (,, ,,) માપસર જનાર, ધીમે ચાલનાર, હળવે જનાર.
मितङ्गमा स्त्री (मित मृदु परिमित वा गच्छति, गम्+खच्+मुम् टाप्) માપસર જનારી સ્ત્રી, ધીમે જનારી સ્ત્રી
मितङ्गमी स्त्री (मित गच्छति, गम्+खच्+मुम् स्त्रियां ङीप्) હાથણી
मितद्रु पु (मितं द्रवति, द्रु+कु म च हित्) સમુદ્ર
मितभुज् त्रि (मित भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) માપસર ભોજન કરનાર, મિતાહારી
मितभोजन त्रि (मितं भोजन यस्य) થોડું ખાનાર, અલ્પાહારી
मितम्पच त्रि (मित परिमित पचति, पच्+खश् मुम् च) માપસર રાંધનાર, કંજુસ વિગેરે
मितवाच् त्रि (मिता वाग यस्य) માપસર બોલનાર, ઓછુ બોલનાર, ખપ જેટલુ બોલનાર.
मितवाणि त्रि (मिता परिमिता वाणिर्यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मिताशन त्रि (मितमश्नाति, मित+अश्+ल्यु) માપસર જમનાર, ખપ મુજબ ખાનાર
मिताहार त्रि (मित आहारो यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मिति स्त्री (मीयते, मा–मि वा भावे क्तिन्) જ્ઞાન, માપ, માપવુ, માપણી, અવચ્છેદ, વિક્ષેપ
मित्र न (मेद्यति स्निह्यति, मिद्+त्र) મિત્ર, ભાઈબંધ, દોસ્ત
मित्र पु (मि+त्र) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ
मित्र त्रि (मेद्यति स्निह्यति, मिद्+त्र) સ્નેહવાળુ, પ્રેમાળ

मिश्रपर्णिका स्त्री. (मिश्राणि मिश्रवर्णानि पर्णानि यस्याः) हीमडी वनस्पति.
मिश्रव्यवहार पु. लीलावतीमां कहेल गणित.
मिश्रित त्रि. (मिश्र+इतच्) मिश्र करेल, भेळसेळ करेल, मळेल, मान पामेल.
मिश्रिता स्त्री. (मिश्र+क्त+टाप्) पुष्य अने विशाखा नक्षत्रना क्रमे रचेलुं संकलन-जेम "मिश्रिता चैव विज्ञेया मिश्रितोक्तेषु संख्या"
मिशेया स्त्री. (मिश+अच् मिशा ईषत् ई—स्त्री+कन् इयत् मिशा अस्त्री एया च अत्र) वरीयाळी, सुवा शतपुष्पी
मिष् (भ्वा. पर. स. सेट् मेषति) सींचवुं, छांटवुं
मिष न. (मिष्+क) छळ कपट, बहानुं
मिष पु. ( ) स्पर्धा करवी.
मिषि स्त्री. (मिष्+इन् पृषो.) जटामांसी वनस्पति, वरीयाळी, सुवा.
मिषिका स्त्री. (मिषि+स्वार्थे कन्+टाप्) सुवा, जटामांसी वनस्पति, वरीयाळी.
मिषी स्त्री. (मिषि+विकल्पे ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ
मिष्ट त्रि. (मिष्+क्त) सींचेल, छांटेल, मीठुं-मधुर, स्पर्श करेल.
मिष्ट पु. ( ) मधुररस, मीठाश.
मिष्टकर्तृ पु. (मिष्टं करोति, कृ+तृच्) मीठाई बनाव-नार-कंदोई
मिष्टता स्त्री. (मिष्टस्य भावः तल्+टाप्) मीठाश.
मिष्टत्व न. (मिष्टस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ
मिष्टान्न न. (मिष्टं च तद् अन्नं च) मीठुं अन्न—लाडु दूधपाक विगेरे.
मिसि स्त्री (मस्यति परिणमति, मस्+इन् पृषो.) सुवा, वरीयाळी, शतपुष्पी, जटामांसी.
मिस्सी स्त्री (मस्यति परिणमति, मस्+इन्+ङीप् पृषो.) सुवा, जटामांसी, शतपुष्पी, वरीयाळी.
मिह् (चुरा. उभ. प. सेट् मिहयति—ते) भेळसेळ करवुं मिश्रित करवुं चोक्ष देवुं
मिह् (भ्वा. प. स. अनिट् मेहति) सींचवुं छांटवुं पेशाब करवो—मुतरवुं
मिहिका स्त्री. (मेहति सिञ्चति, मिह्+क्वुन् बाहु+टाप् अत इत्वं) हिम झाकळ.
मिहिर पु. (मेहति सेचयति मेघजलेन भूमिं, मिह्+किरच्) सूर्य, मेघ, वायु, चन्द्र, ते नामे विक्रमी संवतनो पंडित, आकडानुं झाड, बुढ्ढ.
मिहिर त्रि. वृद्ध.
मिहिराण पु. (मिहिर इवाणति शब्दायते अण्+अच्) शिव.
मी (दिवा. आ. स. अनिट् मीयते) वध करवो मारी नांखवुं
मी (क्र्या. उभ. स. सेट् मीनाति—मीनीते) उपर प्रमाणे अर्थ
मी (चुरा. उभ. प. सेट् मायति—ते) जवुं, जाणवुं.
मी (भ्वा. प. प. अनिट् मयति) जाणवुं जवुं
मीढ त्रि. (मिह्+क्त) मूतरेल, पेशाब करेल.
मीढुष्टम पु. (मीढुष्+अतिशये तमप् नि.) अग्नि, शिव.
मीढ्वस् पु. (मिह्+क्वसु नि.) शिव.
मीन पु. (मीयते, मीञ् हिंसायां+नक् नि.) माछलुं, मीन राशि, विष्णुनो मत्स्यावतार.
मीनकेतन पु. (मीनः केतने यस्य) कामदेव.
मीनगोधिका स्त्री. (मीनपोषिकाजलाशयविशेष) तळाव.
मीनघातिन् पु. (मीन+हन्+णिनि) बगलो, माछी-मार.
मीनध्वज पु. (मीनः ध्वजे चिह्नं यस्य) कामदेव
मीनरेखा स्त्री (मीनस्य रेखाकारा अस्त्यस्याः) एक जातनी मोख
मीनर पु (मीनं ...) एक जातनुं माछलुं.
मीनरङ्क पु (मीनरङ्क पृषो.) एक जातनुं पक्षी.
मीनाक्षी स्त्री. (मीनस्याक्षिणी इव अक्षिणी यस्याः) कुबेरनी ते नामनी एक पुत्री, माछलीनी आंख जेवी आंखवाळी स्त्री, एक जातनी ध्रो.
मीनाण्ड न (मीनस्याण्डम्) माछलीनुं ईंडुं
मीनाण्डी स्त्री (मीनाण्डाकारोऽस्त्यस्याः अच्+गौरा. ङीष्) खांड साकर.
मीनालय पु. (मीनानामालयः) समुद्र.
मीनाक्षीव पु. (मीन+आक्ष+व) ... पक्षी, एक जातनुं माछलानुं झाड.

मिथ्यामति स्त्री (मिथ्याभूतस्य मति, मन्+क्तिन्) भ्रान्ति, ખોટું જ્ઞાન, અજ્ઞાન
मिथ्यामति त्रि (मिथ्या असत्या मतिर्यस्य) भ्रान्तिવાળુ, ખોટા જ્ઞાનવાળુ
मिथ्यावदत् त्रि (मिथ्या+वद्+शतृ) જૂઠું બોલતું,
मिथ्यावाद पु (मिथ्या+वद्+घञ) જૂઠું બોલવુ, અયથાર્થ કહેવુ
मिथ्यावादिन् त्रि (मिथ्या वदति, वद्+णिनि) જૂઠું બોલનાર, અયથાર્થ બોલનાર
"मिथ्यावादिनि दूति बान्धवजन" काव्यप्रकाशे
मिथ्योत्तर न (मिथ्या असत्यमुत्तर) જૂઠો જવાબ, અસત્ય ઉત્તર
"मिथ्यैतन्नाभिजानामि तदा तत्र न संनिधि अजातश्चास्मि तत्काले इति मिथ्या चतुर्विधम्"
मिथ्योपचार पु. (मिथ्या असत्य उपचार) ખોટો ઉપાય, જૂઠો ઇલાજ, ખોટું સારૂં મનાવવુ
"मिथ्योपचारैश्च वशीकृतानां किमर्थिनां वञ्चयितव्यमस्ति" हितोपदेशे
मिंद् (चु उ अ सेट् मिन्दयति-ते) સ્નિગ્ધ થવુ
मिंद् (भ्वा प अ सेट् मिन्दति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मिद् (भ्वा उभ स सेट् मेदति-ते) દુ:ખ દેવુ, જાણવુ, સમજવુ
मिद् (दिवा पर स सेट् मेद्यति-ते) ચીકણુ થવુ
मिद् (भ्वा आ अ सेट् मेदते) સ્નેહ-સ્નિગ્ધ કરવુ
मिद् (चुरा उभ स सेट् मेदयति-ते) ચીકણુ કરવુ
मिद्ध न આળસ, સુસ્તી, બુદ્ધિ વગેરેની જડતા
मिन्मिल पु ગુંગળો અવાજ કરાવનાર એક રોગ
मिन्मिल त्रि (मिन्मिल+अस्त्यर्थे अच्) ગુંગળો અવાજ કરાવનાર રોગવાળુ
मिन्व् (भ्वा पर सक सेट् इदित् मिन्वति) સીંચવુ, છાંટવુ
मिमक्षत् त्रि (मस्ज्+सन्+शतृ) સ્નાન કરવા ઇચ્છતું, ડુબવા ચાહતુ
मिमंक्षा स्त्री (मस्ज्+सन्+अ+टाप्) સ્નાન કરવાની ઇચ્છા' ડુબવાની ઇચ્છા
मिमंक्षु त्रि (मस्ज्+सन्+उ) સ્નાન કરવા ઇચ્છનાર, ડુબવા ચાહનાર
मिमन्थिषत् त्रि (मन्थ्+सन्+शतृ) મથવા ચાહતું, નાશ કરવા ઇચ્છતુ
मिमन्थिषा स्त्री (मन्थ्+सन्+अ+टाप्) મથવાની ઇચ્છા, નાશ કરવાની ઇચ્છા.
मिमन्थिषु त्रि (मन्थ्+सन्+उ) મથવા ઇચ્છનાર, નાશ કરવા ઇચ્છનાર
मिल् (तुदा उभ स सेट् मिलति-ते) મળવુ, ભેટવુ મિશ્ર થવુ
मिलन न (मिल्+ल्युट्) સંયોગ, મળવુ તે, ભેટવુ તે, મળી જવુ
मिलित त्रि (मिल्+क्त) સંયોગ પામેલું, મળેલું, ભેટેલું, ભળી ગયેલું,
मिश् (भ्वा प सेट् मेशति) શબ્દ કરવો અવાજ કરવો अ, કોપ કરવો स
मिशि स्त्री (मिश्+इन्) સુવા, વરીયાળી, શતપુષ્પી, જટામાસી
मिशी स्त्री (मिश्+इन्+वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मिश्र् (चु उभ सक सेट् मिश्रयति-ते) યોજવુ, મિશ્ર કરવુ
मिश्र त्रि (मिश्र्+अच्) યોજેલ, મિશ્ર કરેલ, ઉત્તર પદરૂપે આ શબ્દ આવવાથી શ્રેષ્ઠાર્થવાચક થાય છે, જેમકે-आर्यमिश्र
मिश्र पु (,, ,,) હાથીની એક જાત, જ્યોતિષ શાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ કૃતિકા-વિશાખા-નક્ષત્રનો ગણ
मिश्रक न (मिश्र+संज्ञायां कन्) ઇન્દ્રનુ વન, ખારી જમીનનું મીઠું
मिश्रकावण न (मिश्रकनामक वन पूर्वदीर्घो णत्वञ्च) ઇન્દ્રનો બગીચો
मिश्रण न (मिश्र+भावे ल्युट्) મિશ્ર કરવુ, સરવાળો કરવો, ભેળસેળ કરવુ
मिश्रपुष्पा स्त्री (मिश्राणि परस्पर सम्लिष्टानि पुष्पाण्यस्या) મેથી
मिश्रवर्ण न (मिश्र मिलितो वर्णो यस्य) કાળું અગર
मिश्रवर्ण पु (मिश्रश्चित्रो वर्ण) ભેળસેળ રંગ.
मिश्रवर्ण त्रि (मिश्रो मिलितो वर्णो यस्य) મિશ્ર રંગવાળુ

मुक्तहस्त त्रि. (मुक्तः दानाय प्रसारितो हस्तो येन) दान देवामां उदार, दाता, उदार.

मुक्ता स्त्री. (मुच्यते स्म, मोच्यते निःसार्यते वा मुच्+क्त+टाप्) रत्न वनस्पति, मोती.

मुक्ताकलाप पु. (मुक्तानां कलापो यत्र) मोतीनी माळा.

मुक्ताकारता स्त्री. (मुक्ताकारस्य भावः तल्+टाप्) मोतीनो आकार.

मुक्ताकारत्व न. (मुक्ताकारस्य भाव त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

मुक्तागार न. (मुक्तानां आगारमिव) मोतीनी छीप.

मुक्तापुष्प पु. (मुक्ता इव पुष्पाण्यस्य) मोगरानो छोड.

मुक्ताप्रसू स्त्री. (मुक्तां प्रसूते जनयति, प्र+सू+क्विप्) मोतीनी छीप.

मुक्ताप्रालम्ब पु. (मुक्तानां प्रालम्बः यद्वा मुक्ताया मुक्ताविरचितस्य प्रालम्बो, प्र+आ+लम्ब्+घञ्) मोतीनो हार, मोतीनी माळा.

मुक्ताफल न. (मुक्ता फलमिव, यद्वा मुक्तेव फलमिव) मोती, ओक जातनुं फळ, कपूर, ओवीज फळ ओक जात.

मुक्ताभ त्रि. (मुक्तेव आ भाति) मोतीनी समान, मोती जेवुं.

मुक्ताभा स्त्री (मुक्तेव आ भाति) मोगरानो छोड.

मुक्तामाता स्त्री. (मुक्तायाः माता) मोतीनी छीप.

मुक्तामुक्त त्रि. (मुक्तं अमुक्तं च विशेषणयोर्नाम) छोडेल नहि मुकेल.

मुक्तावली स्त्री. (मुक्तानां आवली) मोतीनी माळा, मोतीनो हार.

मुक्तावली स्त्री. (मुक्तानां आवली) उपर प्रमाणे अर्थ मोतीनी पंक्ति.

मुक्तास्फोट पु. (स्फुटयते-विदीर्यते स्फोटः मुक्तायै स्फोटः) मोतीनी छीप.

मुक्तासज् स्त्री. (मुक्तानां स्रज) मोतीनो हार, मोतीनी माळा.

मुक्ताहार पु. (मुक्तानां हारः) उपर प्रमाणे अर्थ.

मुक्ति स्त्री. (मुच्+भावकरणादौ क्तिन्) मुकवुं, छोडवुं, छूटवुं, मोक्ष, अविद्याथी थयेल आत्मानी प्रकाशरूप अनन्तनित्य सुख निवृत्ति, अशरीरी थवुं ते तथा अविद्योथी आत्मानो छूटकारो.

मुक्तिमुक्त पु (मुक्तिर्मोचनं तया मुक्तो रहित.) लोबान.

मुक्त्वा अव्य. (मुच्+क्त्वा प्रत्यये कृता) छोडी, मुकी.

मुख न (खनति विदारयति अन्नादिकमनेन, खन्यते विधाता मुखमेतेनेति वा, खन्+करणे अच् डित् धातो पूर्वं मुट् च) मोढुं, घरमांथी नीकळवानो मार्ग, बारणुं, आरंभ, घर, नाटकनुं संधिनिमित्त विशेष, प्रधान, अग्र, नाटक विशेषनी ओक संधि, नाटक विशेषनो ओक ग्रन्थ, वेद, ग्रन्थ.

मुख पु. वाजुन वृक्ष.

मुख त्रि. (खन्+अच् डित् धातोः पूर्वं मुट् च) मुख्य, पहेलुं, प्रधान मुख्य.

मुखगन्धक पु. (मुखे गन्धोऽस्मात् कप्) डुंगळी.

मुखगोपन न. (मुखस्य गोपनम्) मोढुं ढांकवुं ते ढांकवुं.

"अपवीरितवीमुक्तवस्तुपनयेत्र निमिरी" इत्यादे

मुखघण्टा स्त्री. (मुखे घण्टेव अव्यक्तशब्दत्वात्) हर्ष विशेषनो मोढो ओक जातनो अवाज, मोढी पुष्प.

मुखचपला स्त्री. आर्यानो अवान्तर भेद ओक छंद.

मुखचीरी स्त्री (मुखस्य चीरं वस्त्रमिव इव मुख+चीर+स्वार्थे ङीप्) जीभ-दंत.

मुखज पु (मुखाज्जायते, जन्+ड) विराट पुरुषना मुखमांथी उत्पन्न थनार-ब्राह्मण जाति.

मुखज त्रि (मुखाज्जायते, जन्+ड) मुख थी पेदा थनार.

मुखतस् अव्य. (मुख+सार्वविभक्तिक तसिल्) मुखथी, मोढाथी.

मुखदूषण पु (मुखं दूष्यतेऽनेन दुष्+णिच्+ल्यु) डुंगळी.

मुखधौता स्त्री. (धौतं मुखं यया धाव्+क्त कप् न टि.) ओक वनस्पति ब्राह्मणी.

मुखनिरीक्षक त्रि. (मुखनिरीक्षणं निरीक्षते, निर्+ईक्ष्+ण्वुल्) मोढुं जोनार, आळसु.

मुखनिवासिनी स्त्री. (मुखे निवसति, नि+वस्+णिनि+ङीप्) सरस्वती.

मुखपाक पु (मुखस्य पाक) मोढुं पाकवुं.

मीनी स्त्री (मीन+स्त्रिया जाति ङीप्) માછલી
मीम् (भ्वा प सेट् मीमति) શબ્દ કરવો અવાજ કરવો, અ જવું, ગમન કરવું સ
मीमासक त्रि (मान्-विचारे+स्वार्थे सन्+ण्वुल्) સિદ્ધાન્ત કરનાર, વિચારનાર
मीमासक पु (मीमांसां वेत्त्यधीते वा वुन्) મીમાંસા શાસ્ત્ર જાણનાર કે ભણનાર
मीमासा स्त्री (मान्-विचारे+स्वार्थे सन्+अ+टाप्) વિચારપૂર્વક તત્વનો નિર્ણય કરવો, મીમાંસા શાસ્ત્ર
मीमासाकृत् पु (मीमांसां करोति, कृ+क्विप् तुक् च) વિચારપૂર્વક તત્વનો નિર્ણય કરનાર
मीर पु (मिन्वन्ति प्रक्षिपन्ति नद्यो जलान्यत्र, मिन्+उणा क्रन् दीर्घत्व) સમુદ્ર, પર્વતનો એક ભાગ, સીમાડો
मील् (भ्वा प अ सेट् मीलति) સંકોચાવું, મીંચાવું, મળવું
मीलत् त्रि (मील्+शतृ) સંકોચાતું, મીંચાતું, મળતું
मीलन न (मील्+ल्युट्) સંકોચાવું, મીંચાવું, મળવું
मीलित त्रि (मील्+क्त) અપ્રફુલ્લ, સંકોચાયેલ, મીંચાયેલ, મળેલ
मीव् (भ्वा प अक सेट् मीवति) સ્થૂલ થવું, પુષ્ટ થવું
मीवन् पु (मीनाति हिनस्ति, मी+वन्) વાયુ, જળ કણ, સાર
मीवन् स्त्री (,, ,,) પેટનો કરમિયો, કૃમિ
मीवर त्रि (मीनाति हिनस्ति, मी+ष्वरच् निपा) અપકાર કરનાર, મારી નાંખનાર, ઈજા કરનાર
मीवा स्त्री (मी+वा) એક જાતનો કીડો
मु पु (मोचयति जीवान्. ण्यर्थे मुच्+डु) શિવ, બંધન
मुकन्दक पु (मुद मुदे कन्दो यस्य कप् पृषो मुदो दलोप) ડુંગળી
मुकु पु (मुच्+कु पृषो चस्य क) મોક્ષ-ત્યાગ, મૂકવું, છોડવું
मुकुट पु (मकि+उट पृषो) મુગટ, તાજ
मुकुटी स्त्री (मुकुट+ङीप्) આંગળી મરડવી, ચપટી વગાડવી
मुकुन्द पु (मुकु ददाति, दा+क पृषो मुम्) વિષ્ણુ, લોબાન, પારો, એક જાતનું રત્ન, કુબેરનો એક ભંડાર
मुकुन्दक पु (मुकुन्द+सज्ञायां कन्) ડુંગળી
मुकुम् अव्य (मकि+उमुच् पृषो) નિર્વાણ-મોક્ષ, ભક્તિ, પ્રેમરસ
मुकुर पु (मकि+उरच् पृषो) દર્પણ, બોલસરીનું ઝાડ, કુંભારનો ચાક ફેરવવાનો દાંડો, મોગરો, બોરડી, કળી
मुकुल पु न (मकि+उलच् पृषो) લગાર ખીલેલી કળી, દેહ, આત્મા
मुकुलित त्रि (मुकुल+इतच्) થોડી ઉઘડેલી કળી વિગેરે, અડધી ખુલેલી આંખ વિગેરે
मुकुलीकृत त्रि (मुकुल+च्वि+कृ+क्त) થોડી ખીલેલી કળી રૂપ કરેલ
मुकुष्टक पु (मुकुर्गलोत्सर्गस्त स्तकति, स्तक्+अच् पृषो षत्व) જંગલી મગ
मुकुष्ठक पु (मुकुष्टक+पृषो ठ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मुकूलक पु (मकि+कलच् सज्ञायां कन्) નેપાળો
मुक्त त्रि (मुच्+क्त) મૂકેલ, છોડેલ, ત્યાગ કરેલ, મોક્ષ પામેલ, આનંદિત
मुक्तक न (मुच्यते स्म, मुच्+क्त+सज्ञायां कन्) ફેંકીને મારવાનું શસ્ત્ર, શ્લોકનું ચરણ
मुक्तकञ्चुक पु (कञ्चुक इव कञ्चुक, मुक्त कञ्चुको येन) જેણે કાચળી કાઢી નાખી હોય તેવો સર્પ
मुक्तकण्ठम् अव्य ઉંચા સ્વરે, કંઠ ખુલ્લો મુકીને, મોટા શબ્દે
मुक्तचक्षुस् पु (मुक्त सर्वत क्षिप्त चक्षुर्येन) સિંહ, છુટા નેત્રવાળો પુરૂષ
मुक्तनिर्मोक पु (मुक्त निर्मोको येन) જેણે શરીર ઉપરની કાચળી (ચામડી) કાઢી નાખી હોય તેવો સાપ
मुक्तबन्धन त्रि (मुक्त बन्धनात्) બંધનથી છુટું થયેલ, બંધન વિનાનું
मुक्तरसा स्त्री (मुक्त रसो यस्या) રાસ્ના વનસ્પતિ
मुक्तसङ्ग त्रि (मुक्त सङ्गो येन) સંગ રહિત, જેણે સર્વવિષયાસક્તિ છોડી હોય તે
मुक्तसङ्ग पु (,, ,,) સંન્યાસી, સાધુ, યતિ

मुख्य त्रि (मुखे आदौ भव यत्) प्रथमनुं श्रेष्ठ, प्रधान, मोटुं मुखी.

मुख्यता स्त्री (मुख्यस्य भाव तल्+टाप्) श्रेष्ठपणुं, प्रधानता, मुख्यता.

मुख्यत्व न. (मुख्यस्य भाव त्व) ऊपरनो अर्थ.

मुख्यशस् अव्य. (मुख्य+शस्) मुख्यताथी करीने.

मुग्ह पु. एक जातनुं पक्षी.

मुग्ध त्रि (मुह्+क्त) मूढ, मूर्ख, भोळु.

मुग्ध त्रि (मोहयति आत्मसौन्दर्येण मुह्-कर्तरि क्त) सुन्दर, मनोहर.

"त्वयैवास्मिंस्त्वयि मुग्धविभ्रमसितम्" मेघदूते

मुग्धता स्त्री. (मुग्धस्य भाव तल्+टाप्) सुन्दरपणुं, खूबसूरतपणुं, मनोहरपणुं.

मुग्धबोध न (मुग्धान् मूढान् अल्पबुद्धीन् बालान् बोधयति बुध+अण्) बोपदेवकृत ते नामनुं एक व्याकरण.

मुग्धत्व न (मुग्धस्य भाव त्व) ऊपरनो अर्थ.

मुग्धा स्त्री. (मुग्ध+स्त्रियां टाप्) साहित्य प्रसिद्ध एक नायिका सुंदर स्त्री.

मुग्धानन त्रि (मुग्धमाननं यस्य) सुंदर मुखवाळुं, खूबसूरत मुखवाळुं.

मुग्धानन न (मुग्ध च तत् आननं च) सुंदर मुख.

मुच् (भ्वा. आत्म. सक. सेट् मोचते) दंभ करवो, ठगवुं, कपट करवुं.

मुच (तुदा. उभ. स. सेट् मोचयति-ते) छोडवुं, मूकवुं.

मुचक पु. (मुच+वुन्) लाख, लाक्षा.

मुचिर त्रि (मुञ्चति ददाति दयार्द्रः मुच्+किरच्) उदार, दाता.

मुचिर पु. (मुच्+उणा किरच्) देव, वायु, धर्म.

मुचुकुन्द पु. (मुच्+क्विप् मुचं मुचं करोति कुन्द कृ) मांधाता राजानो पुत्र, एक वृक्ष.

मुचुटी स्त्री. अंगूठानी सहानी आंगळीथी चपटी.

मुज् (भ्वा. प. सेट् मोजति) शब्द करवो, अवाज करवो.

मुज् (भ्वा. प. सेट् मोजति) ऊपरनो अर्थ.

मुञ्च् (भ्वा. आत्म. स. सेट् मुञ्चते) दंभ करवो, कपट करवुं, ठगवुं.

मुञ्ज् (चुरा. उभ. स. सेट् मुञ्जयति-ते) साफ करवुं, चोखुं करवुं.

मुञ्जक पु. (मुञ्ज+कन्) मुञ्ज, घास.

मुञ्ज् (भ्वा. प. सेट् मुञ्जति) अवाज करवो, शब्द करवो, साफ करवुं.

मुञ्ज् (भ्वा. प. सेट् मुञ्जति) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

मुञ्ज पु. (मुच्+अच् नुम्) मुंज घास.

मुञ्जकेशिन् पु. (मुञ्ज इव केशा यस्य इनि) विष्णु.

मुञ्जर न. (मुञ्ज्यते शब्द्यते मुञ्ज्+बाहु. अरन्) कमळनुं मूळ.

मुञ्जातक पु. (मुञ्जं अतति सततभावं प्राप्नोति अत+ण्वुल्+स्वार्थे कन्) मुंज घास.

मुट् (तुदा. उभ. सक. सेट् मोटयति-ते) चूर्ण करवुं, भूको करवो, मर्दन करवुं.

मुट् (भ्वा. प. स. सेट् मोटति) मर्दन करवुं, चूर्ण करवुं.

मुट् (तुदा. प. स. सेट् मुटति) भूको करवो, मारवुं, आक्षेप करवो.

मुड् (भ्वा. प. स. सेट् मुडति) प्रतिज्ञा करवी, मारवुं.

मुण्ड् (भ्वा. प. स. सेट् मुण्डति) मुंडावुं, मीडवुं.

मुण्ड् (भ्वा. आत्म. स. सेट् मुण्डते) स्नान करवुं, नाहवुं, खुश थवुं.

मुण्ड् (भ्वा. प. स. सेट् मुण्डति) मुंडवुं, केशकर्तन करवुं.

मुण्ड् (भ्वा. आ. स. सेट् मुण्डते) मुंडवुं, कर्तन करवुं.

मुण्ड न (मुण्डि+कर्मणि घञ्) माथुं, मस्तक, केशकर्तन करेल, एक उपनिषद.

मुण्ड पु. (मुण्ड केशच्छेदनं तद्विद्यते यस्य अच्) एक दैत्य, राहु ग्रह.

मुण्ड पु. (मुण्डं मुण्डनं अस्त्यस्य अच्) हजाम, वाळंद.

मुखपूरण न (मुख पूरयति, पूर्+ल्यु) કોગળો, મોઢું ભરવું
मुखप्रिय न (मुख प्रीणाति, प्री+क उप स) નારંગી ફળ
मुखप्रिय त्रि (मुखस्य प्रिय) મુખને વહાલું લાગે તે
मुखभूषण न (मुख भूषयति, भूष्+ल्यु) તાંબુલ-પાનબીડું, મોઢાનો દાગીનો
मुखभूषण त्रि (,, ,,) મોઢાને શણગારનાર.
मुखमण्डन न (मुख मण्डयति, मडि+ल्युट्) મોઢાનો દાગીનો, તાંબુલ, પાનનો બીડો
मुखमण्डन त्रि (मडि+ल्यु) મોઢાને શણગારનાર
मुखमण्डनक पु (मुखस्य मण्डनमिव इवार्थे कन्) તિલક વૃક્ષ
मुखमण्डनक न (मुखमण्डन+स्वार्थे कन्) મોઢાનું આભૂષણ, તાંબુલ-પાનનું બીડું
मुखमोद पु (मुख मोदयति, मुद्+णिच्+अण्) સરગવો
मुखम्पच त्रि (मुख पचति, पच्+अच्) અરજદાર, માંગણી કરનાર
मुखयंत्रण न (मुख अश्वादीनां यन्त्र्यते सङ्कोच्यते येन, यन्त्रि-सङ्कोचने+करणे ल्युट्) લગામ
मुखर त्रि (मुख मुखव्यापार कथन राति दत्ते, रा+क) અપ્રિયવાદી, વાચાલ, બહુ બોલકું અગ્રે બોલનાર "यदि कार्यविपत्ति स्यान्मुखरस्तत्र हन्यते" हितोपदेशे
मुखर पु (मुख मुखव्यापार करोति मुख+रा+क) કાગડો, શંખ
मुखरी त्रि (मुखर+स्त्रियां जाति ङीष्) કાગડી
मुखरित त्रि (मुखर इवाचरित, मुखर-क्विप् तत क) શબ્દ કરતું, અવાજ કરતું
मुखरीकरण न (मुखर+च्वि+कृ+ल्युट्) મશ્કરી કરવી, હાંસી કરવી.
मुखरोग पु (मुखस्य रोग) મોઢાનો રોગ, મોઢાના સાતવિભાગ જે કંઠ-તાલુ-દાંત-જીભ-હોઠ વિગેરેનો રોગ
मुखलाङ्गल पु (मुख लाङ्गलमिव भूमिविदारक यस्य) ભુંડ, ડુક્કર
मुखवल्लभ त्रि (मुखस्य वल्लभ प्रीतिकर) મુખને વહાલું, મુખને પ્રિય
मुखवल्लभ पु (,, ,,) દાડમનું ઝાડ
मुखवाचिका स्त्री (मुख वाचयति शोधयति, वच्+णिच्+ण्वुल्+स्त्रियां टाप्) અબષ્ટા વનસ્પતિ
मुखवाद्य न (मुखेन वाद्यम्) મોઢેથી વગાડવાનું વાદિત્ર-શરણાઈ વાંસળી વિગેરે
मुखवास पु (मुखस्य वास सौरभ्यमस्मात्) મોઢાને સુવાસિત કરનાર પદાર્થ-કપૂર એલાયચી વિગેરે
मुखवासन त्रि (मुख वासयति सुरभीकरोति वासि+ल्यु) મોઢાને સુગન્ધીવાળું કરનાર
मुखवासन पु (मुखं वासयति, वासि+ल्यु) મુખને સુગન્ધિયુક્ત કરનાર-કપૂર એલાયચી વિગેરે પદાર્થ
मुखविलुठिका स्त्री (मुखेन विलुण्ठयति, वि+लुण्ठ्+णिच्+ण्वुल्+टाप्) બકરી
मुखविष्ठा स्त्री (मुखे विष्टेव दुर्गन्धं यस्या) એક જાતનો કીડો
मुखव्यादान न (वि+आ+दा-ल्युट्, मुखस्य व्यादानम्) મુખ પહોળું કરવું, બગાસું ખાવું તે.
मुखशफ त्रि (मुख शफ क्षुर इव तीक्ष्णमस्य) અપ્રિય બોલનાર
मुखशुद्धि स्त्री (मुखस्य शुद्धि) મુખ સાફ કરવું, જમ્યા પછી તામ્બુલ વિગેરેથી મોઢું સાફ કરવું
मुखशोधन न (मुख शोधयति, शुध्+णिच्+ल्यु) તજ
मुखशोधन पु (मुख शोधयत्यनेन, शुध्+णिच्+ल्यु) કડવો રસ
मुखशोधिन् पु (मुख शोधयति, शुध्+णिच्+णिनि) બીજોરૂં
मुखसंभव पु (मुखात् सम्भवति, सम्+भू+अच्) બ્રાહ્મણ
मुखसंभव त्रि (,, ,,) મોઢામાંથી ઉત્પન્ન થનાર
मुखस्राव पु (स्रवति स्रु+ण, मुखात् स्राव) મોઢાની લાળ
मुखाग्नि पु (मुखमेवाऽग्नितुल्य शापदानेन दाहकत्वात् यस्य) દાવાનલ, બ્રાહ્મણ
मुखास्त्र पु- (मुखमेवास्त्र यस्य) કરચલો
मुखोल्का स्त्री दावानળ.

मुद्रित त्रि. (मुद्रा जाताऽस्य इतच्) છાપાથી નિશાનીવાળું કરેલ, છાપેલ, મહોર મારેલ.
मुधा अव्य. (मुह्+का पृषो. ह्रस्व च) ફોગટ, મિથ્યા.
मुनि पु. (मन्यते जानाति यः मन्+इन् पृषो. उत्वं) સ્થિર મનવાળો, આસક્તિ રહિત મનુષ્ય, સાતની સંખ્યા, અગરીનું ઝાડ, દમનક વૃક્ષ, ઇન્દ્રજવ, અગથીઓ, પ્યાલ વૃક્ષ.
"वीतरागभयक्रोधः स्थितधीर्मुनिरुच्यते" गीतायाम्
मुनि त्रि. (मन्यते जानाति, मन्+इन् पृषो. उत्वं) મનન કરનાર.
"मननान्मुनिरुच्यते"
मुनिखर्जूरी स्त्री. (मुनिप्रिया खर्जूरी) એક જાતની ખજૂર.
मुनिच्छद पु. (मुनयः सप्तसंख्याः छदाः पत्राण्यस्य) સાતપાનનું ઝાડ.
मुनितरु पु. (मुनेरगस्त्यस्य प्रियो तरुः) અગથિયાનું ઝાડ, ઘીમારીનું ઝાડ.
मुनिद्रुम पु. (मुनेः प्रियो द्रुमः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
मुनिपित्तल न. (मुनीनां पित्तलमिव) તાંબું.
मुनिपुङ्गव पु. (मुनिषु पुङ्गवः) શ્રેષ્ઠ મુનિ.
मुनिपुत्र पु. (मुनेः पुत्रः) મુનિકુમાર, ઋષિપુત્ર.
मुनिपुत्रक पु. (मुनेः पुत्र इव स्वार्थे कन्) દમનકવૃક્ષ, અગથીયાનું ઝાડ, ખંજન પક્ષી, મુનિ બાળક.
मुनिपुष्प न. (मुनिप्रियस्य पुष्पम्) અગથીયાના ઝાડનું ફૂલ.
मुनिधूप पु. (मुनिप्रियः धूपः) એક જાતની સોપારીનું ઝાડ.
मुनिभेषज न. (मुनीनां भेषजमिव) હરડે, આગથળ, લંઘન, ઉપવાસ–ભૂખ્યા રહેવું તે.
मुनिसुव्रत पु. (मुनिषु सुव्रतः) બારમા જૈનતીર્થંકર.
मुनिस्थान न. (मुनीनां स्थानम्) મુનિઓનું નિવાસ સ્થાન, મઠ–ઉપાશ્રય વિગેરે.
मुनीन्द्र पु. (मुनिषु इन्द्रः) બુદ્ધદેવ, શ્રેષ્ઠ મુનિ.
मुनीश पु. (मुनीनां ईशः) મોટો મુનિ, મુનિરાજ.
मुनीश्वर पु. (मुनीनां ईश्वरः) શ્રેષ્ઠ મુનિ, ઉત્તમ મુનિ.
मुन्थ (भ्वा. प. स. सेट् मुन्थति) જવું, ગમન કરવું.
मुन्था स्त्री. તાજિક નીલકંઠી નામના જ્યોતિષગ્રંથમાં પ્રસિદ્ધ વર્ષના લગ્નમાં કરવામાં આવતી મુન્થા-ભાવ.
मुन्यन्न न. (मुनियोग्यमन्नम्) મુનિને યોગ્ય અન્ન–સામો વિગેરે.
मुमुक्षत् त्रि. (मोक्तुमिच्छति मुच्+सन्+शतृ) છોડવા–મૂકવા ઇચ્છતું.
मुमुक्षु त्रि. (मोक्तुमिच्छुः मुच्+सन्+उ) છોડવા–મૂકવા ઇચ્છનાર, મોક્ષની ઇચ્છાવાળું.
मुमुक्षु पु. („) યતિ, મુનિ.
मुमुक्षुता स्त्री. (मुमुक्षोः भावः तल्+टाप्) મોક્ષ મેળવવાની ઇચ્છા, વેદાન્તમતે છ સંપત્તિમાંની એક.
मुमुक्षुत्व न. (मुमुक्षोः भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
मुमुषिषत् त्रि. (मुष्+सन्+शतृ) ચોરવા ઇચ્છતું.
मुमुषिषु त्रि. (मुष्+सन्+उ) ચોરવાને ઇચ્છનાર.
मुमुचान पु. (मुञ्चति जलं, मुच्+कानच् किद् अभ्यासस्य) મેઘ.
मुमुचान त्रि. (मुच्+कानच् पृषो.) મુક્ત થયેલ.
मुमूर्षा स्त्री. (मर्तुमिच्छा मृ+सन्+अच्+टाप्) મરવાની ઇચ્છા.
मुमूर्षु त्रि. (मर्तुमिच्छुः मृ+सन्+उ) મરવા ઇચ્છનાર, નજીક મરણવાળું.
मुर् (तु. प. स. सेट् मुरति) વીંટવું, ઘેરવું.
मुर पु. (मुरति वेष्टयति, मुर्+कर्तरि क) તે નામે એક દૈત્ય, વીંટવું, ઘેરાવું.
मुरज पु. (मुरात् वेष्टनात् जायतेऽसौ मुर+जन्+ड) મૃદંગ વાજિંત્ર.
मुरजफल पु. (मुरजवत् फलमस्य) ફણસનું ઝાડ.
मुरजबन्ध पु. (मुरज इव बन्धो रचना यत्र) એક ચિત્રાલંકાર.
मुरला स्त्री. (मुर+कल्+अच्+टाप्) મુરલી, એક જાતનું મોટું નગારું.
मुरजित् पु. (मुरं जितवान् जि+क्विप्, तुक् च) વિષ્ણુ.
मुरद पु. (मुर+दोमन) વિષ્ણુના શંખ.
मुरन्दला स्त्री. નર્મદા નદી.
मुरमथन पु. (मुरं मथ्नाति मन्थ्+ल्यु) વિષ્ણુ.

मुण्ड पु (मुण्ड मुण्डन स्कन्धावच्छेदेने खण्डनम-स्त्यस्य अच्) ઠુંઠું ઝાડ
मुण्ड त्रि (मुडि–खण्डने+घञ्–अर्श अच्) હજામત કરેલું, મુડેલ.
मुण्डक पु (मुण्डयति, मुण्ड्+ण्वुल्) હજામ, ઘાયજો
मुण्डक न (मुण्ड एव, स्वार्थे कन्) માથું, મસ્તક
मुण्डचणक पु (मुण्डक्षणक इव) વટાણા
मुण्डन न (मुडि+ल्युट्) હજામત, મુડવું.
मुण्डफल पु (मुण्डवत् फलमस्य) નારીયેળનું ઝાડ
मुण्डमण्डली स्त्री (मुण्डानां मण्डली) મુંડેલાનું ટોળું
मुण्डशाली स्त्री (मुण्ड शूकशून्य शाली) ફોતરા વગરના ચોખા
मुण्डा स्त्री (मुण्ड+स्त्रिया टाप्) મહાશ્રાવણિકા વનસ્પતિ, મુડેલી સ્ત્રી, મુંડેરી વનસ્પતિ
मुण्डायस न (मुण्डञ्च तदयश्च) એક જાતનું લોઢું
मुण्डित त्रि (मुण्डयते खण्डयते, मुडि+क्त) મુંડેલ, બોડેલ
मुण्डित न (,, ,,) લોઢું
मुण्डितिका स्त्री (मुण्डित+स्वार्थे कन+टाप् अत इत्व) એક વનસ્પતિ મુડેરી
मुण्डिन् पु (मुण्डयति केशान् वपति मुण्ड्+णिनि) હજામ, ઘાયજો
मुण्डिन् त्रि (मुण्डयति, मुडि+ णिच्+णिनि) મુંડેલા માથાવાળું, બોડકું કરેલું
मुण्डीरी स्त्री (मुडि+ईरच्+गौरा ङीप्) મુડેરી વનસ્પતિ
मुत्य न મોતી
मुथशील पु જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ.
मुद् (चु उभ स सेट् मोदयति–ते) સાફ કરવું, મિશ્ર કરવું
मुद् (भ्वा आ अ सेट् मोदते) હર્ષ પામવો, ખુશી થવું
मुद् स्त्री (मोदतेऽनया, मुद्+क्विप्) વૃદ્ધિ નામની ઔષધિ
मुद् (मुद्+सम्प भावे क्विप्) હર્ષ–આનંદ.
मुदा स्त्री (मुद्+घञर्थे क ततष्टाप्) ઉપરનો અર્થ
मुदान्वित त्रि (मुदया अन्वित) હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ, આનંદિત
मुदित त्रि (मुद्+क्त यद्वा मुदा अस्य जाता मुदा+इतच्) હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ, આનંદિત.
मुदिर पु (मोदन्तेऽनेन प्रजा, मुद्+किरच्) મેઘ, દેડકો
मुदिर त्रि (,, ,,) કામુક, કામી
मुदी स्त्री (मुद्+क+ङीप्) ચન્દ્રનો પ્રકાશ
मुद्ग पु (मुद्+गक् नेट्) મગ, જલકાગડો, એક પક્ષી.
मुद्गपर्णी स्त्री (मुद्गस्येव पर्णमस्या ङीप्) જંગલી મગ
मुद्गभुज् पु (मुद्ग भुङ्क्ते, भुज्+क्विप्) ઘોડો
मुद्गभोजिन् पु (मुद्गं भुङ्क्ते, भुज्+णिनि) ઘોડો
मुद्गर न (मुद आनन्दं गिरति, विकिरति, गॄ+अच) મલ્લિકા નામે ફુલઝાડ, ઢેફા વિગેરે ભાગવાનો મગદલ–લોઢાનું શસ્ત્ર
मुद्गर पु (मुद्+गॄ+अच्) એક જાતનું ફુલઝાડ, વૃક્ષ વિશેષ
मुद्गरक पु (मुद्गरमिव, प्रतिकृतौ कन्) ઉપરનો અર્થ
मुद्गल न (मुद गिरति, गॄ+अच् रस्य ल) રોહિષ ઘાસ
मुद्गल पु (,, ,,) તે નામનો એક રાજા
मुद्गष्ट पु (मुद्ग स्तकति प्रतिवघ्नाति, स्तक्+ड पृषो पत्वम्) જંગલી મગ
मुद्गष्टक पु (मुद्ग स्तकति प्रतिवघ्नाति, स्तक्+अच् पृषो पत्व) જંગલી મગ
मुद्रा स्त्री (मोदतेऽनया, मुद्+रक+टाप्) સીક્કો–મહોર, અક્ષરકોતરેલી વીંટી, અપ્રકાશ, લિપિ વિશેષ, ટાઇપ, સંકોચ, તંત્ર પ્રસિદ્ધ મુદ્રા
मुद्राङ्कित त्रि (मुद्रया अङ्कितम्) મહોરથી છાપેલ, મહોરના ચિન્હવાળું, શીક્કાની નીશાનીવાળું
मुद्राङ्किता स्त्री ટંકશાળ
मुद्रालिपि स्त्री (मुद्रया लिपि) છાપેલા અક્ષરની લિપિ, ટાઇપ
मुद्रिका स्त्री (मुद्रा स्वार्थे कन्+स्त्रिया टाप्–ह्रस्व अत इत्व) સોના કે રૂપાની વીંટી, મહોર, શિક્કો

मुसल न. पु. (मुस्+कलच्) मुसळ–સાંબેલું.
मुसलिन् पु. (मुसलं प्रहरणत्वेनास्त्यस्य इनि) બળદેવ.
मुसल्य त्रि. (मुसलमर्हति, मुसल+यत्) સાંબેલાથી મારી નાખવા યોગ્ય.
मुसल्लह पु. તાજક નીલકંઠી પ્રસિદ્ધ નામક.
मुस्त् (चु. उभ. स. सेट् मुस्तयति-ते) ભેગું કરવું, ઢગલો કરવો.
मुस्त पु. (मुस्त्+अच्) મોથ.
मुस्तक पु. न. (मुस्त+स्वार्थे कन्) મોથ.
मुस्ताक पु. (मुस्त+आकारो कन्) મોથ જાતનું ઘાસ.
मुस्ता स्त्री. (मुस्त+अच्+टाप्) મોથ.
मुस्ताद पु. (मुस्तामत्ति, अद्+अण्) ભૂંડ, ડુક્કર.
मुस्ताभ न. (मुस्तस्येवाभा यस्य) નાગરમોથ.
मुस्तु पु. (मुस्यति खण्डयति, मुस्+तुन्) મુઠી.
मुस्र न. (मुस्+रक्. रक्) મૂતર, આંસુ.
मुह् (दिवा. उभ. अ. सेट् मुह्यति) મોહ પામવો, મુંઝાવું.
मुहिर पु. (मुह्यति कामविरहे मनस्तेन जनः मुह्+किरच्) કામદેવ, અભિલાષા, ઇચ્છા.
मुहिर त्रि. (मुह्यति सततम् मुह्+किरच्) મૂર્ખ, અજ્ઞાની.
मुहुर्भाषा स्त्री. (मुहुः भाषा भाषणम्) વારંવાર બોલવું.
मुहुर्मुहुस् अव्य. (मुहुर् मुहुर्) વારંવાર.
मुहुस् अव्य. (मुह् उसिक्) વારંવાર.
मुहूर्त पु. न. (हूर्च्छ च मनो पूर्व मुह च हस्व च) રાત્રિ અને દિવસનો ત્રીસમો ભાગ, અડતાલીસ મિનિટ, ૪ થી ૧૮ નક્ષત્રનો ભાગ, બાર પળ નક્ષત્રનો ભાગ, દિવસનો પંદરમો ભાગ.
मूढ त्रि. (मुह्यति विचित्तीभवति, मुह्+क्त) મૂર્ખ, અજ્ઞાની.
मू (भ्वा. आ. स. सेट् मवते) બાંધવું.
मू स्त्री. (मू+क्विप्) બાંધવું, બંધન, બાંધણ.
मूक पु. (मू+कन्) માછલું, તે નામે એક દૈત્ય.
मूक त्रि. (") મૂંગું, દીન, ગરીબ.
न धार्णि वाचाम् वदुमनसम् पिरिम्"
मूढ त्रि. (मुह्+क्त) મૂર્ખ, અજ્ઞાની, બાળક, જડ-
વાળું બેભાન, જડ, ઠંડકથી ઝકડાઈ ગયેલું.
मूढचेतस् त्रि. (मूढं चेतो यस्य) બેભાન ચિત્તવાળું, મૂર્ખ મનવાળું, ગભરાયેલા મનવાળું.
मूढता स्त्री. (मूढस्य भावः तल्+टाप्) મૂર્ખાઈ, જડપણું, બેભાન દશા.
मूढत्व न. (मूढस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
मूढात्मन् त्रि. (मूढ आत्मा यस्य) બેહોશ, મૂર્ખ, જડ, બેભાન.
मूत त्रि. (मव्, मू–मूङ् क्त+ट) બાંધેલ, કેદી.
मूत्र् (चु. उभ. स. सेट् मूत्रयति-ते) પેશાબ કરવો, મુતરવું.
मूत्र न. (मूत्र्+अच् घञ् वा मूत्र्यते ... +अच् वित् ...) પેશાબ, મૂતર.
मूत्रकृच्छ्र न. (मूत्रे मूत्रत्यागे वा कृच्छ्रम्) એક જાતનો રોગ.
मूत्रघात पु. (मूत्रस्य घातो यस्मात्, हन्+अच् वा) પ્રમેહનો રોગ, મૂત્રઘાત પેશાબનો રોગ.
मूत्रनिरोध पु. (मूत्रस्य निरोधः) પેશાબ બંધ થઈ જવો, મુતરવું રોકવું.
मूत्रविरोध पु. (मूत्र विरुणद्धि रुध्+अण्) પેશાબ જેમાં અટકી જાય તેવો રોગ.
मूत्रपथ पु. (मूत्रस्य पन्था इति) પેશાબ કરવાનો રસ્તો, યોનિ કે લિંગ વિગેરે.
मूत्रपुट न. (मूत्रस्य पुटम्) પેડું, મૂત્રાશય.
मूत्रफला स्त्री. (मर्दे मूत्रवर्धि फलमस्या ...) કાકડી, સોમ.
मूत्रमार्ग पु. (मूत्रस्य मार्गः) પેશાબ નીકળવાનો માર્ગ–યોનિલિંગ વિગેરે.
मूत्ररोध पु. (मूत्रं रुणद्धि रुध्+अण् मूत्रस्य रोधो वा) જેમાં પેશાબનો અટકાવ થાય છે એવો રોગ, પેશાબનો અટકાવ થવાનું રોગ.
मूत्रल त्रि. (मूत्रं लाति बाहुल्येन, ला+क) પુષ્કળ પેશાબ લાવનાર ઔષધ વગેરે.
मूत्रस न. ( ) ઓળું.
मूत्रशुक्र न. (मूत्रस्य सह शुक्रम् यस्मिन्) પેશાબની સાથે વીર્ય નીકળે એવો એક રોગ.

मुररिपु पु (मुरस्य रिपु) વિષ્ણુ,
मुरला स्त्री (मुर वेष्टन लाति, ला+क+टाप्) નર્મદા નદી
मुरली स्त्री. (मुर अंगुलिवेष्टन लाति प्राप्नोति, ला+क+स्त्रियां ङीप्) બંસી-મોરલી વાદિત્ર
मुरलीधर पु (मुरलीं धरति, धृ+अच्) શ્રીકૃષ્ણ
मुरलीवादन पु (मुरलीं वादयते, वद्+णिच+ल्यु) શ્રીકૃષ્ણ
मुरा स्त्री (मुरति सौरभेण वेष्टयति, मुर्+क+टाप्) તે નામે એક ગન્ધદ્રવ્ય
मुराराति पु (मुरस्य अराति) વિષ્ણુ
मुरारि पु (मुरस्य अरि) વિષ્ણુ
मुरुण्ड पु ब તે નામે એક દેશ
मुर्च्छ् (भ्वा प अ सेट मूर्च्छति) મોહ પામવો, વધવુ
मुर्मिणी स्त्री નાની સગડી, નાની ચૂલ
मुर्मुर पु (मुर्+क पृपो द्वित्वं) ફોતરાનો અગ્નિ, કામદેવ, સૂર્યનો ઘોડો
मुर्व् (भ्वा प स सेट् मुर्वति) બાંધવુ
मुल् (चु उभ स सेट् मोलयति+ते) રોપવુ
मुशटि स्त्री (मुष्+अटन्+गौरा ङीप् पृपो षस्य श) ધોળી કાગ
मुशल पु (मुष्+कलच पृपो षस्य श) મુસલ-સાબેલુ
मुशलिका स्त्री (मुष+कलच्+पृपो श+क्न्+टाप अत इत्व) લતા, વેલ, તાલમૂલી વનસ્પતિ
मुशलिन् पु (मुशलोऽस्त्यस्य इनि) બળદેવ
मुशली स्त्री (मुष+कलच् पृपो षस्य श+गौरा ङीप्) વેલ, લતા, તાલમૂલી વનસ્પતિ, ગરોળી
मुशल्य त्रि (मुशलमर्हति, मुशल+यत्) સાબેલાથી મારી નાખવા યોગ્ય
मुष् (भ्वा प स सेट् मोषति) વધ કરવો, દાગ મારવુ-
मुष् (दिवा प स सेट् मुष्यति) છેદવુ, કાપવુ
मुष (क्या प द्विक सेट मुष्णाति) ચોરવુ, લૂટવુ
मुषल पु (मुष्+कलन्) મુસલ-સાબેલુ
मुषलामुषलि अव्य, (मुषलेन मुषलेन प्रवृत्त युद्ध) મુશલે મુશલે યુદ્ધ
मुषलिन् पु (मुषलोऽस्त्यस्य, मुषल+इनि) બળદેવ.
मुषल्य त्रि (मुषलमर्हति, मुषल+यत्) સાબેલાથી મારી નાખવા યોગ્ય
मुषा स्त्री (मुष्+क+टाप्) ધાતુ ગાળવાની મુસા
मुषित त्रि (मुष्+क्त) ચોરાયેલ, ચોરેલ.
मुष्क पु (मुष्णाति वीर्यं, मुष्+कक्) વૃષણ-પેળીયો, એક ઝાડ, ચોર, ઢગલો-જથો
मुष्क त्रि (मुष्+कक्) હરણ કરેલ, મજબુત, પુષ્ટ
मुष्कक त्रि (मुष्क+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ
मुष्कक पु (मुष्क+सञ्ज्ञायां कन्) વૃષણ-પેળીયો, એક ઝાડ, ચોર, ઢગલો-જથો
मुष्कर पु (प्रशस्त मुष्कोऽस्यातिस्ति, मुष्क+र) લાંબા વૃષણવાળો
मुष्कशून्य पु (मुष्केन शून्य.) જનાનખાનાનો રક્ષક-કંચુકી
मुष्ट न (मुष्+क्त) ચોરી
मुष्ट त्रि (,, ,,) ચોરાયેલ, ચોરેલ
मुष्टि स्त्री (मुष्+क्तिच्) મુઠી, ચોરી, ચોરવુ, તરવારની મુઠ
मुष्टि पु (,, ,,) પલ પરિમાણ, કુચીનો આઠમો ભાગ
मुष्टिक पु (मुष्ट्या कायति, कै+क) કંસ ગજાનો એક મલ્લ, સોની
मुष्टिकान्तक पु (मुष्टिकस्य अन्तक) શ્રીકૃષ્ણ
मुष्टिद्युत न (मुष्ट्या द्युत क्रीडितम्) કોડીઓ મુઠીમા રાખી એકી બેકી રમવી
मुष्टिन्धम त्रि (मुष्टिं धमति, ध्मा+क) મુઠીમા ફૂકનાર
मुष्टिन्धय पु (मुष्टिं धयति, धे+खच्-मुम् च) બાલક
मुष्टिपात पु (मुष्ट्या पातः) મુઠીનુ પડવુ
मुष्टिबन्ध न (मुष्टेर्बन्धो यत्र यद्वा मुष्टिना बन्धो दृढग्रहणम्) મજબુ, મુઠી બાંધવી
मुष्णत् त्रि (मुष्+शतृ) ચોરતુ, ચોરી કરતુ
मुस् (दिवा प स सेट् मुस्यति) કાપવુ, તોડવુ, ખાંડવુ
मुसटी स्त्री (मुस्+अटन्+ङीप्) ધોળી કાગ

मूल् (भ्वा. उभ. सक. सेट् मूलति+ते) प्रतिष्ठा पामवी, ऊभा रहेवुं

मूल् (चु. उभ. सक. सेट् मूलयति+ते) रोपवुं

मूल न (मूलति प्रतिष्ठति वृक्षादिः, मूल्+कन्. अच्) जड-मूळीयुं, आरम्भ, प्रथम, मुख्य, आद्य, मूल नक्षत्र, बतावनार समीपनुं, पासेनुं, पोतानुं, भगवान, मूडी, शरूआत पीपरीमूळ-गंठोडा पुष्करमूळ, सूरण, टीका वगेरेथी-व्याख्यान करवा योग्य ग्रन्थ

"मूलं नास्ति कुतः शाखा"

'दुर्ये दुर्ग विनिर्माते मूलच्छेदे न यत्नवत्' माघ

मूलक न. (मूल+स्वार्थे कन्) मूळो.

मूलक पु. (मूले जाता मूल+कन्) मोळ जातनुं झेर

मूलकपर्ण पु (मूलकस्य पर्णः) मूळानी भाजी.

मूलकपर्णी स्त्री (मूलकस्येव पर्णान्यस्याः डीप्) सरगवानुं झाड

मूलकर्मन् स्त्री (मूलक इव मूलपर्णमस्याः अप्) एक जाति औषधिओनी

मूलकर्मन् न (मूलेन मन्त्रौषध्यादिना कर्म) मन्त्र ओषध वगेरेथी वशीकरण कर्म

मूलकारिका स्त्री (मूलकारक+स्त्रियां अप् अत इत्वम्) चूल्हो. श्लोकबद्ध ग्रन्थ.

मूलकृच्छ्र न (मूलेन व्याधिविशेषमूलेन कृच्छ्रम्) मोळ जातनुं प्रायश्चित, व्रतविशेष.

मूलघातक त्रि. (मूलस्य घातकः कन्) मूळोच्छेद करनार, ते नामनुं प्रायश्चित करनार

मूलखनक त्रि. (मूलं खनति, खन्+ण्वुल्) मूळ खोदनार

मूलखनन न (मूलं खन्यते, खन्+ल्युट्) मूळ खोदवुं.

मूलज न. (मूलादुत्पद्यते जन्+ड) आदुं

मूलज पु. (मूलाज्जायते, जन्+ड) कमळ विगेरे

मूलज त्रि (मूले मूलनक्षत्रे जायते, जन्+ड) मूळ नक्षत्रमां उत्पन्न थनार, मूळथी पेदा थनार

मूलत्रिकोण न. (मूलरूपं त्रिकोणम्) रवि विगेरे ग्रहोनी अनुक्रमे सिंह वृषभ मेष कन्या धन, तुला, कुम्भ विगेरे राशि

मूलदेव पु (मूलस्य देवो राजा न) एक राजा.

मूलद्रव्य न. (मूलञ्च तद् द्रव्यञ्च) मुख्य-मूळ भगवान-मूडी.

मूलधन न (मूलञ्च तद् धनञ्च) व्याज गणवाने अर्थे

मूलधातु पु. (मूलभूतो धातुः) शरीरमां रहेली रसधातु

मूलपर्णी स्त्री (मूलमात्र पर्णमस्याः ङीप्) मंडूकपर्णी वनस्पति

मूलपुष्कर न (मूले पुष्करमस्य पुष्करस्येव मूलमस्य वा) पुष्करमूळ

मूलपोती स्त्री. (पु+तक् गौ. ङीप् मूलप्रधाना पोती) मोळ जातनुं शाक-पोयनुं शाक

मूलप्रकृति स्त्री (मूला चासौ प्रकृतिः) सत्त्व रजस अने तमोगुणनी साम्यावस्थाने पामेली त्रिगुणात्मक प्रधानमाया, प्रकृति.

'मूलप्रकृतिरविकृतिर्महदाद्याः प्रकृतिविकृतयः सप्त षोडशकस्तु विकारः'

मूलफलद पु (मूलेऽपि फलं ददाति, दा+क) फणसनुं झाड.

मूलभद्र पु. (मूलमात्रो भद्रः) एक राक्षस

मूलभृत्य पु (मूल भृत्य) वंशपरम्परानो चाकर.

मूलरस पु (मूले रसो यस्य) मोरवा वेल.

मूलविभुज पु रथ गाडुं

मूलव्यसन न. (मूलानां व्यसनम् मूल+व्यसन) जे मूळ जोईये तेथी तेनुं भेदन.

मूलशाखिन पु (मूलानां शाखी मूल+शाखिन्) झाड प्रथमनुं मूळ

मूलस्थान न (मूलञ्च तत् स्थानञ्च) आधार, ईश्वर.

मूलस्थाली स्त्री. (मूलस्थान+स्त्रियां ङीप्) कुंडी.

मूला स्त्री. (मूलमिव मूलमस्य अस्त्यस्याः मूल+अच्+टाप्) शतावरी वनस्पति, मूळ नक्षत्र

मूलाधार पु (मूलमाधारोऽस्य यस्य आधार ते वा) कुंडी अने लिंगनी वच्चेनो छ दल पद्मवाळुं स्थान छे, ते सर्व नाडीओनुं मूळस्थान छे, ते साथे सर्व सुषुम्णा नाडीमां आवेलुं मोळ चक्र.

मूलिक पु (मूलमस्त्यस्य, मूल+ठन्) तप, झाड

मूत्राघात पु (मूत्रस्याघातो निरोधो येन) પેશાબ અટકાવનાર એક રોગ
"प्रायो मूत्रविघाताद्यैर्वातकुण्डलिकादय
जायन्ते कुपितैर्दोषैर्मूत्राघातास्त्रयोदश" भावप्रकाशे

मूत्रातीत पु ઘણીજ મુસ્કેલાઇથી પેશાબ થવો તે, ઘણી વખતે પેશાબ થવો તે.

मूत्राशय पु (मूत्रस्य आशय) દુંટીના નીચેના ભાગમા મૂત્ર રહેવાનું ઠેકાણુ.

मूत्रित त्रि (मूत्र+कर्मणि क्त) પેશાબ કરેલ,મુતરેલ.

मूत्रोत्सर्ग पु (मूत्रस्य उत्सर्ग) અતિશય ધીમેથી પેસાબ થવો તે, પેશાબની સાથે લોહીનું નીકળવુ, પેસાબ કરવો, મુત્રનુ બહાર નીકળવુ

मूर्ख त्रि (मुह्यति य, मुह्+ख मूरादेश) મૂર્ખ, બાળક, આળસુ, જડ, બેભાન
"मूर्खोऽपि शोभते तावद्यावत्किंचिन्न भाषते" हितोपदेशे

मूर्ख पु (मुह्+उणा ख मूरादश) જ ગથી મગ, ગાયત્રી રહિત

मूर्खता स्त्री (मूर्खस्य भाव तल्+टाप्) મૂર્ખાઈ, મૂર્ખપણુ

मूर्खत्व न (मूर्खस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मूर्खभ्रातृक पु (मूर्खो भ्राताऽस्य नित्य कप्) મૂર્ખનો ભાઈ

मूर्च्छत् त्रि (मूर्च्छ्+शतृ) મૂર્છા પામતું, વધતુ

मूर्च्छन न (मूर्च्छ्+भावे ल्युट्) મૂર્છા પામવી, બેભાન થવુ. મોહ પામવો, વધવુ

मूर्च्छना स्त्री (मूर्च्छ्+युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, ગાયનમાં સ્વરોની ચઢ–ઉતર
"भूयो भूय स्वयमपि कृतां मूर्च्छनां विस्मरन्ती" मेघ०

मूर्च्छा स्त्री (मूर्च्छ्+भावे अङ्+टाप्) મોહ, બેભાન દશા, વૃદ્ધિ.

मूर्च्छाल त्रि (मूर्च्छा+अस्त्यर्थे लच्) મૂર્છાવાળુ, બેભાન

मूर्च्छावत् त्रि (मूर्च्छा+अस्त्यर्थे मतुप मस्य व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मूर्च्छित त्रि (मूर्च्छास्य सजाता, मूर्च्छा+इतच) મૂર્છા પામેલ, વધેલ, મૂઢ વ્યાપ્ત, ઉન્નત

मूर्ण त्रि (मूर्व्+क्त) બાંધેલ

मूर्त त्रि (मूर्च्छ्+क्त च्छलोप तकारस्य नत्वाभाव) મૂર્છા પામેલ, મૂઢ, કઠણુ

मूर्त्त त्रि (मूर्त्तिरस्त्यस्य अच्) પ્રત્યક્ષ, મૂર્તિમાન, ન્યાયમા કહેલ અવિચ્છિન્ન પરિમાણુવાળા પૃથ્વી–જળ–અગ્નિ–પવન અને મન

मूर्ति स्त्री (मूर्च्छ्+क्तिन्) શરીર, કઠિનતા, પ્રતિમા, આકૃતિ

मूर्तिमत् त्रि (मूर्तिरस्यास्ति, मूर्ति+मतुप्) શરીરવાળુ, આકારવાળુ, કઠીનતાવાળુ

मूर्तिमत् न (मूर्ति काठिन्यमस्यास्ति, मूर्ति+मतुप्) દેહ, શરીર

मूर्द्धक पु (मूर्द्धन्यभिषिक्त इति, मूर्द्धन्+संज्ञाया कन्) ક્ષત્રિય

मूर्द्धकर्णी स्त्री છત્રી, છતર.

मूर्द्धखोल न (मूर्ध्न खोल इव) છત્રી

मूर्द्धज पु (मूर्ध्नि जायते, जन्+ड) કેશ, મસ્તકના વાળ

मूर्द्धज त्रि (,, ,,) મસ્તકમા ઉત્પન્ન થયેલ, માથા ઉપર પેદા થનાર

मूर्द्धन् पु (मुर्व्+कनिन् धुट् च) માથુ, મસ્તક

मूर्द्धन्य त्रि (मर्ध्नि भव, मूर्द्धन्+यत्) મસ્તકમા ઉત્પન્ન થનાર

मूर्द्धन्य पु (मूर्ध्नि भव, यत्) ઋ, ટવર્ગ–ટ, ઠ, ડ, ઢ, ણ અને ર ષ એ અક્ષરો

मूर्द्धपुष्प पु (मूर्ध्नि पत्रशिरसि पुष्प यस्य) સરસડાનુ ઝાડ શિરીષ

मूर्द्धरस पु (मूर्द्धस्य रस) ઉકાળેલા ચોખાનુ પાણી–ઓસામણુ

मूर्द्धवेष्टन न (मूर्ध्न वेष्टनम्) માથે બાંધવાનુ–પાઘડી ફેંટો વિગેરે

मूर्द्धाभिषिक्त पु (मूर्ध्नि अभिषिक्त) ક્ષત્રિય રાજા, મુખ્ય દિવાન

मूर्द्धावसिक्त पु બ્રાહ્મણથી ક્ષત્રિય સ્ત્રીમા ઉત્પન્ન થયેલ વર્ણસંકર

मूर्वा स्त्री (मूर्वति, मूर्व्+अच्+टाप्) મોરવેલ, જેની ધનુષની દોરી બને છે તે વેલ

मूर्वी स्त्री (मूर्व्+अच्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

मृगगामिन् त्रि (मृग इव गच्छति, गम्+णिनि) हरण माफक जनार.
मृगगामिनी स्त्री. (मृग इव गच्छति गम्+णिनि+ङीप्) हरण माफक जनारी स्त्री, वावडींग.
मृगचेटक पु. (मृगस्य चटत् चरति प्रसरति चिट्+णिच्+ण्वुल्) जनावरी बिलाडो.
मृगचेटकी स्त्री. (मृगचेटक+स्त्रियां जाति. ङीष्) जनावरी बिलाडी.
मृगचर्विका स्त्री. (मृगस्य चर्विका) हरणनु चाववु घास.
मृगजीवन पु. (मृगैर्व्याधादिभिर्जीवति, जीव+ल्यु) पारधी, शिकारी.
मृगण न. (मृग+ल्युट्) शोधवु-तपासवु, शोध, तपास.
मृगणा स्त्री. (मृग+युच्+टाप्) उपरनो अर्थ
मृगतृष् स्त्री. (मृगस्य तृट् पिपासा यत्र तृष्+क्विप्) मृगजळ, झांझवानु जळ.
मृगतृष्णा स्त्री. (मृगस्य तृष्णेव तृष्णाहेतुत्वात्) झांझवानु जळ.
मृगतृष्णिका स्त्री. (मृगतृष्णा+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्त्वं) उपरनो अर्थ
मृगदंशक पु. (मृगान् दशति, दंश्+ण्वुल्) कूतरो.
मृगदंशकी स्त्री. (मृगदंशक+स्त्रियां जाति ङीष्) कूतरी.
मृगधूर्त पु. (मृग+धूर्+क्विप् टस्य च) शीआळ
मृगधूर् पु. (मृग+धूर्+क्विप्) शीआळ.
मृगधूर्त पु. (मृगेषु धूर्तः) शियाळ.
मृगधूर्तक पु. (मृगधूर्त+स्वार्थे कन्) शियाळ.
मृगधूर्तकी स्त्री. (मृगधूर्तक+स्त्रियां जाति ङीष्) शियाळ-मादा.
मृगनाभि पु. (मृगस्य नाभिः उत्पत्तिस्थानं) कस्तूरी.
मृगनाभिज न. (मृगस्य नाभेर्जायते जन्+ड) कस्तूरी.
मृगनाभिजा स्त्री. (मृगस्य नाभेर्जातं, जन्+ड+टाप्) कस्तूरी.
मृगनेत्रा स्त्री (मृगो नक्षत्रो नेत्रम् नेत्र प्रापको यत्र अण् तत्र) मृग नक्षत्र जेमां प्रधान रात्रि.
मृगपति पु. (मृगाणां पशूनां पतिः) सिंह, सिंह राशि.
मृगपद न. (मृगस्य पदम्) हरिणनु पगलु
मृगपालिका स्त्री. कस्तूरी मृग.
मृगपिप्लु पु. (कपिप्लवते प्लवते इति, कपि+प्लु+अच् स्वार्थे इ अपप्रयोगः) चन्द्र, कपि.
मृगप्रिय न (मृगस्य प्रियम्) पहाडी घास
मृगभक्षाजीव पु. (मृगभक्षेण आजीवति, आ+जीव+अच्) पारधि, शिकारी.
मृगभक्ष्यापी स्त्री. (मृगे भक्ष्यतेऽस्याः कम्प्+अत्वे स्तुम्+ङीप्) हरण खावानी घास.
मृगभक्षिणी स्त्री. (मृगभक्ष+णिनि+ङीप्) उपरनो अर्थ
मृगमद पु. (मृगं मदयति मद्+अच्) मोहनारु कस्तूर.
मृगमन्दा स्त्री. (मृगैर्मन्द्यते, मन्द्+कर्मणि घञ्+टाप्) कडवाउंसी वनस्पति.
मृगमातृका स्त्री (मृगीमातृका भुज्+ण्वुल्+ङीप्) मोर वनस्पति.
मृगमद पु. (मृगस्य मदो मदो यस्मात्) कस्तूरी.
मृगमदवासा स्त्री. (मृगमदस्येव वासः सौरभ्यमस्याः) कस्तूरी, मोगरो.
मृगमातृका स्त्री. (मृगस्य मातृका) हरणनी माता.
मृगया पु. (मृगयते प्राणोऽस्य, मृग+णिच् कर्मणि कि-कोष) शीकार.
मृगयु पु. (मृग+आत्मार्थे यु) ब्रह्मा शियाळ, शीकारी.
मृगरसा स्त्री. (मृगे रम्यमाणे रसस्य रसोऽस्याः) सहदेवीनो वेलो.
मृगराज् पु (राजते दीप्यतेऽसौ राज्+क्विप् मृगाणां राट्) सिंह, सिंह राशि.
मृगराज पु (मृगाणां पशूनां राजा टच् समा.) उपरनो अर्थ
मृगराट् पु (मृग राजते, राज्+क्विप्) चन्द्र एक चक्रवर्ति नरेश.
मृगरोटिका स्त्री. (मृगे रटति अन्तःस्वेद, रट्+ण्वुल्+टाप् इत्वं) हरणनी औषधि
मृगरिपु पु (मृगाणां रिपुः) सिंह, सिंह राशि.

मूलिन् पु (मूलमस्त्यस्य इनि) ઉપરનો અર્થ
मूलेर पु (मूलति, मूल्+रणा एरक्) જટામાંસી વનસ્પતિ
मूल्य न (मूलाय पटादिकारणतन्त्वाद्यादानाय इद यत्) કિંમત, મૂલ, મૂલ્ય
मूल्य त्रि (मूल रोपणमर्हति, मूल+यत्) મૂલને યોગ્ય, વાવવા લાયક
मूष् (भ्वा प स सेट् मषति) લુંટવુ, ચોરવુ
मूष पु (मोषति अपहरति, मूष्+क) ઉંદર, ધાતુ ગાળવાની મુષા
मूषक पु (मूष+स्वार्थे कन् यद्वा मूष्+ण्वुल्) ઉંદર, ચોર
मूषकपर्णी स्त्री (मूषकस्य कर्णइव पर्णान्यस्या ङीप्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ
मूषकरिपु पु (मूषकस्य रिपु) બિલાડો
मूषकरिपु स्त्री („ „) બિલાડી
मूषकशत्रु पु (मूषकस्य शत्रु) બિલાડો, મીંદડો
मूषकशत्रु स्त्री („ „) બિલાડી, મીંદડી
मूषकाराति पु (मूषकस्य अराति) બિલાડો, મીંદડો
मूषकाराति स्त्री („ „) બિલાડી
मूषकारि पु (मूषकाणामरि) બિલાડો, મીંદડો
मूषण न (मूष्+ल्युट्) ચોરવુ, લૂટવુ, ચોરી, લૂટ
मूषत् त्रि (मूष्+शतृ) ચોરતુ, લૂટતુ
मूषत्फि पु જ્યોતિષના તાજિક નીલકંઠી નામના ગ્રન્થમાં કહેલ એક યોગ
मूषा स्त्री (मूषति गृह्णाति, मूष्+क+टाप्) એકજાતનુ ઘાસ, ધાતુ ગાળવાની મુષા, ઉંદરડી
मूषाकर्णी स्त्री (मूषाया कर्णा इव पत्राण्यस्या ङीप्) ઉંદરકાની વનસ્પતિ
मूषातुत्थ न (मूषाजात तुत्थम्) એક જાતનુ મોર થુથુ
मूषिक पु (मुष्णाति द्रव्याणि, मुष्+उणा किकन् दीर्घश्च) ઉંદર, ચોર, એક દેશ
मूषिकपर्णी स्त्री (मूषिककर्ण इव पर्णान्यस्या) ઉંદરકાની વનસ્પતિ
मूषिकरिपु पु (मूषिकस्य रिपु) બિલાડો
मूषिकशत्रु पु (मूषिकस्य शत्रु) મીંદડો, બિલાડો
मूषिका स्त्री (मूषिक+स्त्रियां टाप्) ઉંદરડી, ચોરી, ધાતુ
मूषिका स्त्री (मूषैव, मूषा+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वम्) ગાળવાની મુષા, ઉંદરકાની વનસ્પતિ
मूषिकाङ्क पु (मूषिक उन्दुरुर्वाहनत्वेन अङ्कश्चिन्हमस्य) ગણપતિ
मूषिकाञ्चन पु (मूषिकं अञ्चति स्ववाहनतया प्राप्नोति –अञ्च्+ल्यु) ગણપતિ
मूषिकाराति पु (मूषिकाणामराति) બિલાડો
मूषिकारि पु (मूषिकाणामरि) બિલાડો
मूषिकाह्व पु (मूषिकस्य आह्वा आह्वा यस्य) ઉંદરકાની વનસ્પતિ
मूषिकाह्वय पु (मूषिका आह्वया यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मूषित त्रि (मूष्+क्त) ચોરેલ, લુટેલ
मूषी स्त्री (मूष्+क+स्त्रियां ङीप्) ઉંદરડી, ધાતુ ગાળવાની મૂષા, ઘુશ
मूषीक पु (मोषति, मूष्+बाहु ईकन्) ઉંદર
मूषीका स्त्री (मूषीक+स्त्रियां टाप्) ઉંદરડી, ધાતુ ગાળવાની મૂષા, ઘુશ
मूष्यायण पु (मोषति अपहरति, मूष्+क, तस्यापत्य मुष्+फक् वृद्ध्यभाव) જેના મા બાપની ખબર નથી તેવુ બાલક.
मृ (तुदा आ अ अनिट् म्रियते) મરવુ
मृकण्ड पु (मृगस्य कण्डु पृषो) એક મુનિ
मृकण्डु पु (मृगस्य कण्डु पृषो गलोप) માર્કંડેય ઋષિના પિતા
मृक्ष (भ्वा प स सेट् मृक्षति) એકત્ર કરવુ, મિશ્ર કરવુ
मृग् (चु आ स सेट् मृगयते) શોધવુ, તપાસવુ, ખોળવુ
मृग् (दिवा प स सेट् मृग्यति) શોધવુ, તપાસવુ
मृग पु (मृगयते अन्वेषयति तृणादिकं मृग्यते वा मृग्+क) પરશુરામ, હરણ, એક જાતનો હાથી, મૃગશીર્ષ નક્ષત્ર, શોધવુ, માગવુ, એક યજ્ઞ, માગશર માસ, કસ્તુરી, મકર રાશિ, પુરૂષની એક જાતિ
मृगक्षीर न (मृग्या क्षीरं) હરણીનુ દૂધ

मृग पु. (मृग्यतेऽसौ मृग+कर्मणि क) એક જાતનું વાદિત્ર.

मृगा स्त्री (मृग्यते, मृग्+अच्+टाप्) बुद्धि निश्चयता

मृग्मस्वाप त्रि निर्भय, शान्त, शुद्ध.

मृग्य त्रि (मृग्यते मृग+ण्यत्) शुद्ध करवा योग्य, साफ करवा लायक.

"मम्मुरस्य तथा मार्गो मृग्या बोरण तेन वै मति"

मृड् (क्र्या. प. स. सेट् मृड्णाति) सन्तोष पमाडवुं, प्रसन्न करवुं.

मृड् (तुदा. प. स. सेट् मृडति) सुखनो भाव

मृड पु (मृड+क) शिव.

मृडकूण पु. (मृड्णाति सुखयति, मृड+क्वप. कंकण) ब्राह्मण, क्षत्रिय, धर्म शिव.

मृडानी स्त्री. (मृड+आनुक् ङीष् च) पार्वती दुर्गा देवी.

मृडानीपति पु. (मृडान्या पति) शिव, महादेव.

"वारे सुरपि मम्मुरतस्मृतो मृडानीपति"

मृडीक पु. (मृडति मृड+कीकन्) हरण, मृग.

मृण (तुदा. प. स. सेट् मृणति) हिंसा करवी.

मृणाल पु. न. (मृण+कालन्) कमळनो दांडो-नाल, कमळ वगेरेना नाळमां रहेलो तन्तु

मृणाल न („) सुगन्धीवाळो वीरणमूल

मृणालिन् त्रि (मृणाल विद्यतेऽस्य इनि) कमळ वगेरेना नाळवाळु

मृणालिन् पु. (मृणालमस्त्यस्य मृणाल+इनि) कमळ

मृणालिनी स्त्री. (मृणाल विद्यतेऽस्य तत्र मृणाल पर्य तद् समूहे तदुत्पत्तिस्थाने वा इनि+ङीप्) कमळनो समूह, कमळनो वेलो, कमळवाळो देश

मृणाली स्त्री. (मृणाल+गौरा. ङीष्) नीलतन्तु, कमळनो नाळ-दांडी.

"अनिर्वाणितमृणालीनामममयम्" शकुन्तला

मृत्स्नी स्त्री. (भाले मृणालं, मृणाल+अणर्थे ङीष्) के ही मृणाल जाति.

मृण्मय त्रि (मृत्+अनुराग्ने मयट्) माटीनुं, माटीनुं बनावेलुं

मृत न (मृ+भावे कर्मणि वा क्त) मरण, भिक्षाथी पेट पुरनारनी याचना वृत्ति, भीख.

मृत त्रि. (मृ+कर्तरि क्त) मरेलुं, मरण पामेलुं, भस्मिसी वस्तु विगेरे.

मृतक न (मृतेन मरणेन कायति कै+क) मरणनुं आशौच, सुवानुं सुतक

मृतक न. (मृत+स्वार्थे कन्) शब, मडुं

मृतकल्प त्रि (ईषदूनो मृतः, मृत+कल्पप्) मृतप्राय, मरेला जेवुं

मृतकान्तक पु (मृत कस्य कायतोऽसिमन्ते अन्त कन्) शियाळ.

मृतकान्तकी स्त्री. (मृतकान्तक+स्त्रियां जाति ङीष्) शियाळ-मादा.

मृतकृत्य न (मृतस्य कृत्यम्) मृतकर्म-अग्निसंस्कार विगेरे.

मृतजीव पु (मृतो जीव यस्य, मृतजीवति, जीव्+अच्) तिल्लक वृक्ष.

मृतप पु (मृतः अन्या पालयति यस्य सः वा ण. मि.) प्रेतनो पिता

मृतभार्य पु. (मृता दाराः यस्य) जेनी स्त्री मरी गई होय ते पुरुष, विधुर पुरुष

मृतमत पु. (मृतम बाधमं मत) शियाळ.

मृतमत्तक पु (मृतमत्त+स्वार्थे कन्) शियाळ

मृतवत्सा स्त्री (मृतो वत्सो यस्याः) जेनुं छोकरुं मरी गयुं होय ते स्त्री जेनुं बाळक मरी गयुं होय तेवी गाय विगेरे.

मृतपिण्ड पु. (मृतमुद्दिश्य दत्तो पिण्डः) मरेलाने पाळ्या पछी के नाम लिये दानाचार पिंड आपवामां आवे छे ते.

मृतशय्या स्त्री (मृतस्य शय्या) म नी ठाम.

मृतसञ्जीवनी स्त्री. (मृतान् सञ्जीवयति, सम्+जीव्+णिच्+ल्यु गौरा. ङीष्) मरेलाने जीवाडनार, तन प्रसिद्ध एक विद्या

मृतस्नात त्रि (मृते मरण उद्दिश्य स्नातः) मरण निमित्ते स्नान करेल.

मृतस्नान न (मृते मरण उद्दिश्य स्नानम्) मरण निमित्त स्नान.

मृतस्वमोक्षण पु (अन्तम् मृतस्यापमिव मुञ्चति मुच+ल्यु) ते नामनो एक मुनि

मृगरोमज त्रि (मृगाणां रोमभ्यो जायते जन्+ड) મૃગના રૂંવાટામાથી બનેલ, મૃગના રૂંવાટાના વસ્ત્ર વિગેરે

मृगलाञ्छन पु (मृगो लाञ्छनं यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર, મૃગશિર નક્ષત્ર

"अङ्कारोपितमृगश्चन्द्रमा मृगलाञ्छन" माघे

मृगवधाजीविन् पु (मृगवधेन आजीवति, आ+जीव्+णिनि) શીકારી

मृगवल्लभ न (मृगाणां वल्लभम् प्रिय) એક જાતનુ ઘાસ

मृगवाहन पु (मृगो वाहन यस्य) વાયુ, સ્વાતિ નક્ષત્ર

मृगव्य न (मृगान् व्यधतऽत्र, व्यध्+ड) શિકાર

मृगव्या स्त्री (मृगान् विध्यति, व्यध्+ड+टाप्) શિકાર

मृगशत्रु पु (मृगस्य शत्रु) સિંહ, સિંહ રાશિ

मृगशिरस् न (मृगस्येव शिरोऽस्य) મગશીર નક્ષત્ર

मृगशिरा स्त्री (मृगस्येव शिरोऽस्य टाप्) મગશીર નક્ષત્ર

मृगशीर्ष पु न (मृगस्य शीर्षमिव शीर्षमस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मृगशीर्षन् न (शीर्षस्य शीर्षन् इत्यादेश मृगस्येव शीर्षोऽस्य) મગશીર્ષ નક્ષત્ર

मृगा स्त्री (मृगो मृगमांसतुल्यरसोऽस्त्यस्य अच्+टाप्) સહદેવી લતા

मृगाक्षी स्त्री (मृगस्येव अक्षि तत्तुल्य पुष्प वा यस्या पच् समा ङीप्) વિશાલા વનસ્પતિ, મૃગના જેવા નેત્રવાળી સ્ત્રી

"त्वय्यासन्न नयनमुपरिस्पन्दि शङ्के मृगाक्ष्या" मेघदूते

मृगाङ्क पु (मृग अङ्को यस्य) ચન્દ્ર, કપૂર

मृगाजिन न (मृगस्य अजिनम्) હરણનુ ચામડુ

मृगाण्डजा स्त्री (मृगाण्डात् जायते, जन्+ड+टाप्) કસ્તુરી

मृगाद् पु (मृगान् अत्ति, अद्+क्विप्) વાઘ

मृगादन पु (अत्ति अद्+ल्यु, मृगस्य अदन) વાઘ

मृगादनी स्त्री (मृगैरद्यते भुज्यतेऽसौ, अद्+कर्म्मणि ल्युट्+ङीप्) વાઘણ, સહદેવીનો વેલો, ઇદ્રવરણી, એક જાતની કાકડી

मृगाधिप पु (मृगस्य अधिप) સિંહ, સિંહ રાશિ

मृगाधिपति पु (मृगस्य अधिपति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मृगाधिराज पु (मृगाणा अधिराजा टच् समा) સિંહ, સિંહ રાશિ

"मृगाधिराजस्य वचो निशम्य" रघु

मृगाराति पु (मृगाणामराति) સિંહ, સિંહ રાશિ, કૂતરો, મૃગનો શત્રુ હિંસક પ્રાણી

मृगारि पु (मृगाणामरि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, રાતો સરગવો, વાઘ

मृगाविध् पु (मृग विध्यति, व्यध्+क्विप् पूर्वदीर्घ) પારધિ, શીકારી

मृगित त्रि (मृग+क्त) શોધેલ, ખોળેલ, યાચેલ, માગેલ

मृगेन्द्र पु (मृगाणामिन्द्र श्रेष्ठ) સિંહ, સિંહ રાશિ

मृगेन्द्रचटक पु (मृगेन्द्र इव हिंस्रश्चटक) બાજ પક્ષી

मृगेन्द्रमुख न (मृगेन्द्रस्य मुखम्) સિંહનુ મોઢુ

मृगेन्द्राशी स्त्री (मृगेन्द्रेण अश्यते, अश्+घञ्+ङीप्) અરડુસો

मृगेन्द्रासन न (मृगेन्द्रस्य आसनम्) સિંહાસન

मृगेन्द्री स्त्री (मृगेन्द्र+स्त्रियां जाति ङीप्) સિંહણ, વાઘણ

मृगेर्वारु स्त्री (मृगप्रिया इर्वारु) એક જાતની કાકડી, ધોળી ઇદ્રવરણી

मृगेष्ट पु (मृगाणामिष्ट) મગનું ઝાડ

मृगेक्षण त्रि (मृगस्य ईक्षणमिवेक्षणं यस्य) મૃગના સરખા નેત્રવાળુ

मृगेक्षणा स्त्री (मृगस्य ईक्षणमिवेक्षण पुष्प वा यस्या) એક જાતની કાકડી, ધોળી ઇદ્રવરણી, મૃગના જેવા નેત્રવાળી સ્ત્રી

मृगान्तक पु (मृगाणामन्तक) ચિત્તો, વાઘ, દીપડો

मृग्य त्रि (मृग्+क्यप्) શોધવા લાયક, તપાસવા લાયક

मृज (चु उभ स सेट् मार्जयति-ते) શુદ્ધ કરવુ, સાફ કરવુ, શણગારવુ, શોભાવવુ

मृज् (मृजा प स वेट् मार्ष्टि) ઉપરનો અર્થ

मृदुगण पुं. (मृदुर्गणः) मित्र-अनुराधा-मृगशीर्ष-रेवति ए नक्षत्रोनो समुदाय.

मृदुगमन पुं. (मृदु गमनं यस्य) हंस.

मृदुगमनी स्त्री. (मृदुगमनमस्त्यस्याः इति ङीप्) हंसी.

मृदुचर्मिन् पुं. (मृदु कोमलं चर्म त्वगस्त्यस्य इनि) भोजपत्रनुं झाड.

मृदुच्छद पुं. (मृदुश्छदोऽस्य, मृदुः छदः पत्रं यस्य) ऊपरनो अर्थ. पीलुडीनुं झाड, कुंकर वृक्ष, भीलावरूं.

मृदुता स्त्री. (मृदोः भावः तल्+टाप्) कोमळपणुं, कुमाशपणुं.

मृदुत्व न. (मृदोः भावः त्व) ऊपरनो अर्थ.

मृदुत्वच् पुं. (मृद्वी त्वग् यस्य) भोजपत्रनुं झाड.

मृदुत्वच पुं. (मृद्वी त्वचा यस्य) भोजपत्रनुं झाड.

मृदुपाक न. (मृदु यथा स्यात् तथा परिपाकेन उत्पन्नं, मृदुपाकेन जातम्) सोनुं.

मृदुपत्र पुं. (मृदूनि पत्राण्यस्य) नड-एक जातनुं नाडु घास.

मृदुपत्र न. (मृदु च तत् पत्रञ्च) कोमळ पांदडुं.

मृदुपत्र त्रि. (मृदूनि पत्राणि यस्य) कोमळ पांदडावाळुं.

मृदुपत्री स्त्री. (मृदूनि पत्राण्यस्याः ङीप्) एक छोड.

मृदुपर्वक पुं. (मृदूनि पर्वाण्यस्य कप्) नेतर.

मृदुपर्वक त्रि. (,, ,,) कोमळ सांधावाळुं.

मृदुपर्वन् पुं. (मृदूनि पर्वाण्यस्य) नेतर.

मृदुपुष्प पुं. (मृदूनि पुष्पाण्यस्य) शिरीष वृक्ष, सरसडानुं झाड.

मृदुपुष्प त्रि. (मृदूनि पुष्पाणि यस्य) कोमळ फूलवाळुं.

मृदुफल पुं. (मृदूनि फलान्यस्य) विकंकत-विकंतो वृक्ष, मीठुं नाळीयेर.

मृदुफल न. (मृदु च तत् फलञ्च) कोमळ फळ.

मृदुल न. (मृदु मृदुत्वमस्त्यस्य, मृदु+लच्) जल-पाणी. एक जातनुं लाकडुं.

मृदुल त्रि. (,, ,,) कोमळ, कुमळुं, नरम.

मृदुलता स्त्री. (मृदुलस्य भावः तल्+टाप्) कोमळता, कुमाश, कुमाशपणुं.

मृदुलत्व न. (मृदुलस्य भावः त्व) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

मृदुलोमक पुं. (मृदूनि लोमानि सर्वांगव्यापीनि कोमलानि अस्य कप्) ससलुं.

मृदुलोमक त्रि. (मृदूनि लोमानि यस्य कप्) कोमळ रुंवाडावाळुं.

मृदुलोमवत् त्रि. (मृदुलोम+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) कोमळ रुंवाडावाळुं.

मृदुलोमवत् पुं. (,, ,,) ससलुं.

मृदुवात पुं. (मृदुः वातः) कोमळ पवन, धीमो वायु.

मृदूत्पल न. (मृदु कोमलं उत्पलम्) कोमळ कमळ, कोमळ पोयणुं.

मृद्वङ्ग न. (मृदु कोमलं अङ्गमस्य) कलाई, सीसुं.

मृद्वी स्त्री. (मृदु+ङीप्) द्राक्ष, धोळी द्राक्ष.

मृद्वीका स्त्री. (मृदु+ईकन् किन् अत् टाप्) द्राक्ष.

मृध् (भ्वा. उभ. स. सेट् मर्धति-ते) भीनुं थवुं, भींजवुं.

मृध न. (मृध्यन्तेऽत्र मृध+अधिकरणे घञर्थे कः) युद्ध, लडाई.

मृद्धोप न. (मृदो कोपम्) माटीनुं ढेकुं.

मृश् (तु. प. स. अनिट् मृशति) स्पर्श करवो, अडवुं, विचारवुं, जोवुं.

मृष् (चु. उभ. सक. सेट् मर्षयति-ते) क्षमा करवी, सहन करवुं.

मृष् (भ्वा. उभ. सक. सेट् मर्षति-ते) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

मृषा अव्य. (मृष्+का) फोगट, मिथ्या, जूठुं.

मृषार्थक न. (मृषा असत्यमर्थोऽस्य कप्) अत्यन्त असंभवित वाक्य.

मृषालक पुं. (मृषालक इव अनर्थोस्त्यस्य कन्) आंबानुं झाड.

मृषावाद पुं. (मृषा+वद+घञ्) जूठुं बोलवुं, मिथ्यावाद.

मृषावादिन् त्रि. (मृषा वदति वद+णिनि) जूठुं बोलनार, खोटुं बोलनार, मिथ्यावादी.

मृषोद्य न. (मृषा+वद+क्यप्) खोटुं बोलवुं ते, मिथ्या वाक्य.

मृताण्ड पु. सूर्य, આકડાનુ ઝાડ
मृतामद न (मृत' नट आमदाऽस्मात्) મોરથુથુ
मृतालक न (मृतमालयति भूषयति, अल्+णिच्+ण्वुल्) એક જાતની ખુશબોદાર માટી, મોરડી માટી
मृति स्त्री (मृ+क्तिन्) મરણ, મૃત્યુ, મોત
मृतोद्भव पु समुद्र
मृत्कर पु (मृद करोति, कृ+अच्) કુંભાર
मृत्कांस्य न (मृन्निमित्त कांस्यम्) માટીનુ વાસણ
मृत्किरा स्त्री (मृद किरति, कृ+क+टाप् ऋत इत्) એક જાતનો દેડકો
मृत्तालक न (मृत् मृत्तिका ताल प्रतिष्ठा यस्य—कप्) સોરઠી માટી, તુવેર
मृत्तिका स्त्री (मृद्+तिक्न्+टाप्) માટી, તુવેર
मृत्फली स्त्री (मृदि फलमस्या ङीप्) ક્ષુપ ઔષધિ
मृत्यु पु (म्रियतेऽस्मात्, मृ+त्युक्) યમ, મરણ, કંસ
मृत्यु न (मृ+त्युक्) મોત—પ્રાણનો વિયોગ, મરણ
मृत्युञ्जय पु (मृत्यु जितवान्, जि+खच्+मुम् च) મહાદેવ, શિવ
मृत्युनाशक प (मृत्यु नाशयति, नश्+णिच्+ण्वुल्) પારો
मृत्युनाशक त्रि (,, ,,) મૃત્યુનો નાશકરનાર
मृत्युपुष्प पु (मृत्यवे निजनाशाय पुष्पमस्य) શેલડી
मृत्युफला स्त्री (मृत्यवे स्वनाशाय फल यस्या) કેળ
मृत्युबीज पु (मृत्यवे स्वनाशाय बीजमस्य) વાસ
मृत्युभङ्गुरक पु (मृत्यु+भगुर+क) મૃત્યુ સમયે વગાડવાનું નગારુ
"भवकम्प्रेतपटहो मृत्युभंगुरकश्च स" त्रिकाण्डशेषे
मृत्युभृत्य पु (मृत्योर्भृत्य किङ्कर इव) માંદગી, રોગ
मृत्युवचन पु (मृत्यु वचयति वचि+ल्यु) શિવ, એક જાતનો કાગડો, એક જાતનુ ઝાડ
मृत्युबीज पु (मृत्युस्तच्छेतुर्दाह एव बीज कारणमस्य) વાંસ
मृत्युसूति स्त्री (मृत्यवे सूति प्रसवो यस्या) કરચલી, વીંછણ
"यथा कर्कटकी गर्भमाधत्ते मृत्यवे निजम्"—पुराणे

मृत्सा स्त्री (मृद्+प्रशस्तार्थे स+टाप्) સારી માટી, ખુશબોદાર મોરડી માટી
मृत्स्ना स्त्री (प्रशस्ता मृत्, मृत्+स्न+टाप) સુગન્ધી માટી
मृत्स्नाभाण्ड न (मृत्स्नानिर्मितं भाण्डम्) માટીનુ વાસણ
मृत्स्नाभाण्डक न (मृत्स्नाभाण्ड+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मृद् (क्र्या प सक सेट् मृद्नाति) ચૂર્ણ કરવુ, મર્દન કરવુ, ળવુ, પીસવુ
मृद् स्त्री (मृद्यते, मृद्+कर्मणि क्विप्) માટી, ખુશબોદાર માટી
मृदङ्कुर पु (मृदि अङ्कुरो यस्य) એક જાતનુ કબુતર
मृदङ्ग पु (मृद्यते आहन्यतेऽसौ, मृद्+उणा अङ्गच् कित्) એક વાદ્ય, નગારુ
मृदङ्गक पु (मृदङ्ग+स्वार्थे क) ઉપનો અર્થ
मृदङ्गपुष्कर पु न મૃદંગ ઉપરનો ભાગ, ઢોલકનો ઉપરનો ભાગ
मृदङ्गफल पु (मृदङ्ग इव फलमस्य) ફણસનું ઝાડ.
मृदङ्गफलिन् पु (मृदङ्ग इव फलमस्त्यस्य इन्) ફણસનું ઝાડ
मृदङ्गफलिनी स्त्री (मृदङ्ग इव फलमस्या इनि+ङीप्) કોશાતકી લતા
मृदङ्गी स्त्री (मृदङ्गस्तदाकार फलमस्या—मृदङ्ग+अच्+ङीप्) કોશાતકી લતા
मृदर त्रि (मृ+दर) ખેલતુ, રમતુ, જલદી જનાર
मृदा स्त्री (मृद्+अङ्+टाप्) માટી, સુગન્ધી માટી
मृदाकर पु ઇન્દ્રનુ વજ્ર.
मृदाह्वया स्त्री (मृदिति आह्वयो यस्या) તુવેર.
मृदिनी स्त्री (मृद्+इनि+ङीप्) સારી માટી, સારી જમીન
मृदु त्रि (मृद्+कु) કોમળ
"अथवा मृदु वस्तु हिंसितुं मृदुनैवारभते प्रजान्तक" रघौ
मृदु स्त्री (मृद्+कु) કોમળ સ્ત્રી, ગૃહકન્યા, મૃગશીર્ષ અનુરાધા રેવતિ અને ચિત્રા એ નક્ષત્રોનો એક ગણ
मृदुकृष्णायस न (मृदु च तत् कृष्णायसञ्च) સીસું

मृदुगण पु. (मृदूनां गणः) चित्रा–अनुराधा–मृगशीर्ष –रेवति એ નક્ષત્રોનો સમુદાય.

मृदुगमन पु. (मृदु गमनं यस्य) હંસ.

मृदुगमनी स्त्री. (मृदुगमनमस्त्यस्याः इनि. ङीप्) હંસલી.

मृदुचर्मिन् पु. (मृदु कोमलं चर्म त्वगाऽऽस्त्यस्य ब्रीह्या. इनि) ભોજપત્રનું ઝાડ.

मृदुच्छद पु. (अयस्कान्तेन छदः, मृदुः छदोऽस्य) ઉપરના ભાગ જાડી પીળીનું ઝાડ, ડુંગર વૃક્ષ, પીતાવૃક્ષ.

मृदुता स्त्री (मृदोः भावः तल्+टाप्) કોમળપણું, કુમળાપણું.

मृदुत्व न (मृदोः भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

मृदुत्वच् पु. (मृदुः त्वक् यस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ.

मृदुत्वच पु. (मृदु त्वचा यस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ.

मृदुत्वक न. (मृदु यत् मौनिकमेव तत् चर्म मौक्ते, मृदु+मौन+कन्) સેતુ

मृदुपत्र पु (मृदूनि पत्राण्यस्य) નડ–એક જાતનું ઘાસ.

मृदुपत्र न. (मृदु च तत् पत्रञ्च) કોમળ પાંદડું

मृदुपत्र त्रि (मृदूनि पत्राणि यस्य) કોમળ પાંદડાવાળું

मृदुपत्री स्त्री (मृदूनि पत्राण्यस्याः ङीप्) એક શાક.

मृदुपर्वक पु. (मृदूनि पर्वाण्यस्य कप्) નેતર.

मृदुपर्वक त्रि. („ „) કોમળ ગાંઠવાળું

मृदुपर्वन् पु. (मृदूनि पर्वाण्यस्य) નેતર

मृदुपुष्प पु (मृदूनि पुष्पाण्यस्य) શિરીષ વૃક્ષ, સરસડાનું ઝાડ.

मृदुपुष्प त्रि. (मृदूनि पुष्पाणि यस्य) કોમળ ફૂલવાળું

मृदुफल पु. (मृदूनि फलान्यस्य) વિકંકત–વિકંતો વૃક્ષ, મીંઢું નાળીએર.

मृदुफल न. (मृदु च तत् फलञ्च) કોમળ ફળ.

मृदुल न. (मृदु मृदुत्वमस्त्यस्य, मृदु+लच्) જળ–પાણી. એક જાતનું લાકડું

मृदुल त्रि („ „) કોમળ. કોમળ, કૂણું.

मृदुलता स्त्री. (मृदुलस्य भावः तल्+टाप्) કોમળતા, કુમાશ, કુમળાપણું

मृदुलत्व न. (मृदुलस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मृदुलोमक पु. (मृदूनि सर्वाङ्गव्यापीनि लोमानि अस्य कप्) સસલું

मृदुलोमक त्रि (मृदूनि लोमानि यस्य कप्) કોમળ રૂવાંટાવાળું

मृदुलोमवत् त्रि. (मृदुलोम+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) કોમળ રૂવાંટાવાળું

मृदुलोमवत् पु. („) સસલું.

मृदुवात पु. (मृदुः वातः) કોમળ પવન, ધીમો વાયુ

मृदूत्पल न (मृदु कोमल उत्पलम्) કાળું કમળ, કાળું પોયણું

मृदूदर न. (मृदु कोमल उदरमस्य) કાચું સીસું

मृद्वी स्त्री (मृदु+ङीष्) દ્રાક્ષ, પીળી દ્રાક્ષ.

मृद्वीका स्त्री. (मृदु+क्वुन्. किन् अत् च) દ્રાક્ષ.

मृध (भ्वा. उभ. अ. सेट् अकर्षीकौ–ते) भीनुं थवुं, भीनुं करवुं.

मृध न. (मृध्यन्तेऽत्र शत्रुर्यस्मिन् क्विपि क) युद्ध, लड़ाई.

मृध्रोष न. (मृधो बोधम्) માટીનું ઢેકું

मृश (तु. प. स. अनिट् मृशति) स्पर्श करवो, मनुष्य, विचारवुं, जोवुं.

मृष (चु. उभ. स. सेट् मर्षयति–ते) क्षमा करवी, सहन करवुं

मृष् (भ्वा. उभ. स. सेट् मर्षति–ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मृषा अव्य (मृष्+का) ફોગટ, મિથ્યા, ખોટું

मृषार्थक न. (मृषा असम्भवार्थोऽर्थो यस्य कप्) અત્યન્ત અસંભવિત વાક્ય.

मृषाध्यक्ष पु (मृषालाभ इव अनल्पकालत्वात् मृदु) મીનનું ઝાડ.

मृषावाद पु. (मृषा+वद्+घञ्) ખોટું બોલવું, મિથ્યાવાદ.

मृषावादिन् त्रि (मृषा वदति वद्+णिनि) ખોટું બોલનાર, જૂઠું બોલનાર, મિથ્યાવાદી.

मृषोद्य न. (मृषा+वद्+क्यप्) ખોટું બોલવું તે, મિથ્યા વાક્ય

मृपोद्य त्रि (मृपोद्य विद्यतेऽस्य अच्) જુઠું બોલનાર, ખોટું બોલનાર, મિથ્યાવાદી.

मृष्ट न (मृज्+क्त) मरी, तीखां

मृष्ट त्रि (मृज्-मृष् वा+क्त) घसेल, शोधेल, मर्दन करेल, अडकेल.

मृष्टि स्त्री (मृज्-मृष् वा क्तिन्) घर्षण, शोधन, मर्दन, स्पर्श, सीचवु, छाटवु, खाणा माटे खोराक तैयार करवो ते

मृष्टेरुक त्रि सखावत, उदारदाता, मिष्टान्न खानार, अतिथिनो द्वेष करनार, खराब स्वभाववाळु

मृ (क्रया प स सेट् मृणाति) वध करवो, मारी नाखवु, ईजा करवो, हरकत करवी

मे (भ्वा आ सक. अनिट् मयते) सामे आपवु, बदले आपवु, बदलो करवो.

मेकल पु (मि+कलच् नाल्लम्) एक पर्वत, (विंध्याचल पर्वत)

मेकल पु (मे इति कलो यस्य) बकरो, बोकडो

मेकलकन्यका स्त्री (मेकलस्य विन्ध्यपर्वतस्य कन्यका) नर्मदा नदी

मेकलकन्या स्त्री (मेकलस्य कन्या) नर्मदा नदी

मेकलाद्रिजा स्त्री (मेकलाद्रेर्जायते, जन्+ड+टाप्) नर्मदा नदी.

'रवेन्दुजा पूर्वगगा नर्मदा मेकलाद्रिजा" हेमचन्द्र

मेकली स्त्री (मेकल+स्त्रियां जाति ङीप्) बकरी

मेक्षण न एक जातनुं यज्ञपात्र

मेखल पु (मि+संज्ञायां खलच् गुणश्च) एक पर्वत, (विंध्याचल पर्वत), बकरो

मेखला स्त्री (मीयते प्रक्षिप्यते कायमध्यभागे, मि+खलच्+टाप्) स्त्रीनी केडनो दागीनो-कंदोरो, उपनयन संस्कार वखते ब्रह्मचारीए धारण करवानी मुंजघासनी मेखला, तलवार वगेरेनी मुठ पर चामडानुं बंधन बांधे छे ते, पर्वतनो मध्य प्रदेश, नर्मदा नदी, तलवार बांधवानो पटो, होमकुंडनी उपर रहेल माटीनुं वेष्टन, पृश्निपर्णी वनस्पति

मेखलाद्रि पु (मेखलाख्योऽद्रि) एक पर्वत (विन्ध्याचल पर्वत)

मेखलाद्रिजा स्त्री (मेखलात् नितम्बदेशोपलक्षितात् अद्रे जाता, जन्+ड+टाप्) नर्मदा नदी

मेखलापद न. (मेखलाया पदम्) केड, कम्मर

मेखलिन् त्रि (मेखला+अस्त्यर्थे इनि) कमरपटावाळु, कंदोरावाळु

मेखली स्त्री (मेखल+स्त्रियां जाति ङीप्) बकरी.

मेघ पु (मेहति सिंचति, मिह्+अच् कुत्वं) वादळु, मेघ, ते नामनो राक्षस, नागरमोथ, ते नामनो एक राग, कपूर

"मेघालोके भवति सुखिनोऽप्यन्यथा वृत्तिचेत" मेघदूत.

मेघकफ पु (मेघाना कफ इव) वरसादना करा

मेघकाल पु (मेघानां काल समय) वर्षाऋतु

मेघगर्जन न (मेघस्य गर्जनम्) मेघनुं गाजवु

मेघगर्जना स्त्री (मेघस्य गर्जना) उपरनो अर्थ.

मेघगम्भीरघोषत्व न तीर्थंकरोनी वाणीनो एक गुण

मेघज पु (मेघाज्जायते, जन्+ड) मोटुं मोती

मेघज त्रि (,, ,) मेघथी उत्पन्न थनार, मेघथी पेदा थनार

मेघजाल न (मेघानां जालम्) मेघनो समूह

मेघजीवक पु (मेघेन जीवति, जीव्+ण्वुल्) चातक पक्षी

मेघजीवकी स्त्री (मेघजीवक+स्त्रियां जाति. ङीप्) चातक पक्षिणी.

मेघजीवन पु (मेघो जीवन जीवनोपायो यस्य) चातक पक्षी

मेघजीवनी स्त्री (मेघजीवन+स्त्रियां जाति ङीप्) चातक पक्षिणी

मेघज्योतिस् न (मेघजन्य ज्योति) वज्राग्नि-वीजळी

मेघतिमिर न (मेघेन तिमिर अन्धकारो यत्र) वादळाथी अंधारुं

मेघदीप पु (मेघजनितो दीप इव) वीजळी

मेघद्वार न (मेघस्य द्वारमिव) आकाश

मेघनाद पु (मेघस्य नाद मेघस्येव नादोऽस्य वा) वरुण देव, रावणनो पुत्र इन्द्रजित, मेघनो शब्द.

मेघनादजित् पु. (मेघनादं जितवान् जि+क्विप् तुक्) लक्ष्मण.

मेघनादानुलासक पु. (मेघनादं अनु अनन्तरं उल्लसति कीडति अनु+लस्+ण्वुल्) मोर पक्षी.

मेघनादानुलासकी स्त्री. (मेघनादानुलासक+स्त्रियां जाति. ङीष्) ढेल, मोर पक्षिणी.

मेघनादानुलासिन् पु. (मेघस्य नादेनानुलसति, अनु+लस्+णिनि) मोर पक्षी.

मेघनादानुलासिनी स्त्री. (मेघनादानुलासिन्+ङीप्) मोर पक्षिणी.

मेघनामन् पु. (मेघस्य नामेव नाम यस्य) मोथ.

मेघनिर्घोष पु. (मेघस्य निर्घोष) मेघनो अवाज.

मेघपुष्प पु. (मेघ इव पुष्पाणि यस्यासौ, पुष्प्+अच्) विष्णुनो घोडो, वरसादनो करो, इन्द्रनो घोडो.

मेघपुष्पक न (मेघस्य पुष्पमिव कपु) पाणी, जल.

मेघप्रसव पु. (मेघात् प्रसवो यस्य) इश्वरनो वर्ण.

मेघमूर्ति स्त्री (मेघवत् मूर्तिर्यस्याः) वीजळी

मेघमाला स्त्री (मेघस्य माला) वादळानुं टोळुं मेघनी पंक्ति.

मेघमालिनी स्त्री (मेघमाला+अस्त्यर्थे इनि+ङीप्) स्कन्दना अनुचर मातृकाओमांनी एक मातृका.

मेघमुख पु. (मेघमुख वे. ला) सिन्धु नदीनी आधि-भागी देवीनुं निवासस्थान, कच्छ अन्तर द्वीपमांनो एक आषाढ अवना सिनतना भुरोत, नामक्षार देव विशेष, आजीमना अन्तर्द्वीपमां रहेनार मनुष्य.

मेघयोनि स्त्री (मेघस्य योनिः) धुमाडो.

मेघराग पु (मेघसमये राग) ते नामे एक राग.

मेघवर्ण त्रि (मेघ इव वर्णो यस्य) मेघना जेवा रंगनु.

मेघवर्ण पु. (मेघस्य वर्ण) मेघनो रंग.

मेघवर्णा स्त्री (मेघस्येव वर्णोऽस्त्यस्य) गळीनुं झाड.

मेघवर्त्मन् न (मेघानां वर्त्म) आकाश.

मेघवह्नि पु (मेघजन्यो वह्निः) वज्राग्नि–वीजळी.

मेघवेश पु (मेघरत्व वै अ.) सोमना वीर्थंकरनो पुत्र अथवा नाम.

मेघवाहन पु. (मेघो वाहनमिव यस्य) इन्द्र.

मेघविस्फूर्जित न. (मेघस्य विस्फूर्जितम्) मेघ गर्जना.

मेघवीथि स्त्री. (मेघस्य वीथि) आकाश.

मेघसार पु. (मेघस्य कर्पूरस्य सार) चीनाई कपूर.

मेघसुहृद् पु. (मेघा सुहृदो मित्राणि यस्य) मोर पक्षी

मेघस्तनित न. (मेघस्य स्तनितम्) मेघ गर्जना, मेघनो अवाज

मेघस्तनितोद्भव पु. (मेघस्तनितमनुलक्ष्य, उद्+भू+अच्) मेघना गाजवाथी उगतुं एक झाड.

मेघागम पु (मेघानामागमो यत्र) वर्षाऋतु, चोमासानी मोसम.

"ज्वालामुखता शिखिनो नन्दित मेघागमे कुसुमसमवथि" सदुक्तिकर्णामृते

मेघातप पु. (मेघस्य आतप) शरद ऋतु.

मेघानन्दा स्त्री (मेघेन आनन्दोऽस्त्यस्याः) बगली.

मेघानन्दिन् पु (मेघेन आनन्दितुं शीलमस्य, आ+नन्द्+णिनि) मोर पक्षी.

मेघानन्दिनी स्त्री. (मेघानन्दिन्+स्त्रियां ङीप्) मोर पक्षिणी, बगली.

मेघान्त पु. (मेघानामन्तो यत्र) शरद ऋतु

मेघास्थि न (मेघस्यास्थीव) वरसादनो करो.

मेघाध्वन् न (मेघानां अध्वा) आकाश, वादळुं.

मेघावृक न. (मेघस्य वृक) वृष्टि वरसाद

मेचक न (मचति वर्णान्तरेण मिश्रीभवति मच्+वार्कन् उत्त बाहु. हस) अन्धार, मोरपिच्छ, नीलाञ्जन, मोर पिच्छनो चन्द्र

मेचक त्रि. (मच्+वुन् इत्व) काळा रंगनुं काळुं

मेचक पु. („) काळो रंग धुमाडो, मेघ, वरसाद.

मेचकापगा स्त्री. (मेचका काली आपगा नदी) यमुना नदी

मेट् (भ्वा. प. स. सेट् मेटति) गांडा थवुं.

मेठुम्म स्त्री. (मे +कम्भुक्+टाप्) वासणकी श्वेत तुळसी.

मेड् (भ्वा. पर. स. सेट् मेडति) गांडा थवुं.

मेढ पु. (मेढति उन्मत्तवत् मेड्+अच्) हाथीनो पालक.

मेद् पु (मेदत्वेन भिद्–वैश्यनि+अवते भूयः) वैदेह

બકરો, પુરૂષનુ ચિન્હ–લિંગ

मेढ्रशृङ्गी स्त्री (मेढ्रस्येव शृङ्गं यस्या ङीप्) મેઢાશીંગ

मेढ्री स्त्री (मेढ्र+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘેટી, બકરી

मेण्ढक पु (मेण्ढ+स्वार्थ क) ઘેટો, મેંઢો

मेण्ढकी स्त्री (मेण्ढक+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘેટી, મેંઢી

मेतार्य पु જૈન તીર્થંકર મહાવીરના દશમા ગણધર

मेथ् (भ्वा उभ सेट् मेथति–ते) વધ કરવો, મારી નાખવુ, બોધ પામવો, જાણવુ सक સગો થવુ अक

मेथि पु (मेथ्+इनि) ખળામા ધાન્ય મર્દન વખતે પશુને બાધવાનુ કાષ્ઠ

मेथिका स्त्री (मेथति, मेथ्+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) એક શાક–મેથી

मेथिनी स्त्री (मेथति, मेथ्+णिनि+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मेथी स्त्री (मेथ्+अच्+ङीप्) મેથીનુ શાક

मेद् (भ्वा उभ सक सेट् मेदति–ते) વધ કરવો, મારી નાખવુ, જાણવુ, સમજવુ

मेदःसारा स्त्री (मेदस इव सारोऽस्या) મેદા નામે વનસ્પતિ

मेद पु (मिद्+घञ्) મેદ, ચરબી

मेदक पु (मेद+ण्वुल्) દારૂનો તળેલો ભાગ

मेदज पु (मेदात् महिषासुरमेदसो जायते, जन्+ड) એક જાતનો ગુગળ

मेदज त्रि (मेदाज्जायते जन्+ड) મેદ–ચરબીથી ઉત્પન્ન થનાર

मेदस् न (मेद+असुन्) ચરબી

मेदश्छेदकृशोदर लघु भवत्युत्थानयोग्य वपु" शाकुन्तले

मेदस्कृत् न (मेद करोति स्वपरिपाकेन जनयति, कृ+क्विप् तुक्) માસ

मेदस्तेजस् न (मेदस तेजस्) હાડકુ, અસ્થિ

मेदस्विन् त्रि (मेदस्+अस्त्यर्थे विनि) ચરબીવાળુ, લઠ્ઠ, મજબૂત

मेदा स्त्री (मेद कारणत्वेनास्त्यस्य अच्+टाप्) તે નામે એક વનસ્પતિ, શલ્યપર્ણી વનસ્પતિ

मेदिनी स्त्री (मेद मधुकैटभमेदोऽस्त्यस्या कारणत्वेन इनि+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ, પૃથ્વી

मेदिनीद्रव पु (मेदिन्या द्रव) ધૂળ, રજ

मेदुर त्रि (मिद्+घुरच्) અત્યન્ત સ્નિગ્ધ–ભરપૂર, વ્યાપ્ત

'मेघैर्मेदुरमम्बरं वनभुव श्यामास्तमालद्रुमे" गीतगो

मेदुरा स्त्री (मेदुर+स्त्रियां टाप्) કાકોલી વનસ્પતિ

मेदोग्रन्थि पु (मेदस ग्रन्थि) શરીરમા ચરબીની ગાઠ

मेदोज न (मेदसो वसातो जायते जन्+ड) હાડકુ

मेदोद्भवा स्त्री (मेदादुद्भवति, उद्+भू+अच्+टाप्) મેદા વનસ્પતિ, શલ્યપર્ણી વનસ્પતિ

मेदोवृद्धि स्त्री (मेदसो वृद्धि) ચરબીનો વધારો

मेध् (भ्वा उभ सेट् मेधति–ते) સમજવુ, બોધ પામવો, મારી નાખવુ, હાર મારવુ, स સગ થવુ अ

मेध पु (मेध्यते वध्यते पश्वादिरत्र, मेध्+घञ्) યજ્ઞ

मेधस् पु (मेध्+असुन्) સ્વાયભુવ મનુનો એક પુત્ર

मेधा स्त्री (मेध्+अङ्+टाप्) બુદ્ધિ, ધારણાવાળી બુદ્ધિ.

मेधाजित् पु (मेधया जयति, जि+क्विप् तुक् च) કાત્યાયન મુનિ,

मेधाविन् त्रि (मेधा+अस्त्यर्थे विन्) બુદ્ધિમાન્, બુદ્ધિશાળી

मेधाविन् पु (मेधा+अस्त्यर्थे विनि) શુક, પોપટ

मेधाविनी स्त्री (मेधाविन्+स्त्रियां ङीप्) બુદ્ધિશાળી સ્ત્રી, પોપટ પક્ષિણી, બ્રહ્માની પત્ની

मेधि पु (मेध्यते खले स्थाप्यते मेध्+इन्) ખળામા ધાન્ય મર્દન વખતે પશુને બાધવાનુ લાકડુ

मेधि स्त्री (,, ,,) પશુને બાધવાનો થાભલો

मेधिर त्रि (मेधा+अस्त्यर्थे इरच्) બુદ્ધિમાન્, અકકલમન્દ

मेधिष्ठ त्रि (अतिशयेन मेधावान् इष्ठन् मतोर्लुक्) અતિશય બુદ્ધિમાન્

मेधीयस् त्रि (अतिशयेन मेधावान्, मेधा+ईयस्) અતિશય બુદ્ધિવાળુ.

मेधीयसी स्त्री (मेधीयस्+स्त्रियां ङीप्) અતિશય બુદ્ધિવાળી સ્ત્રી

मेध्य त्रि (मेध्+ण्यत्) પવિત્ર, શુદ્ધ

मेध्य पुं. (मेधाय यज्ञाय हितः यत्) बेर, खेर वृक्ष विशेष—(बोरनो बोरडो).

मेध्या स्त्री. (मधाय हिता, मेधा+यत्+टाप्) केवडानुं झाड, शंखपुष्पी वनस्पति, शमी वृक्ष, रोचना, ब्राह्मी, मंडूकी वनस्पति, बाल हरडी.

मेनका स्त्री. (मन्यते, मन्+वुन् इत्वम् पृषो+टाप्) स्वर्गनी एक वेश्या हिमालयनी पत्नी, अप्सराओमांनी प्रथम अप्सरा.

मेनकात्मज पुं. (मेनकाया आत्मजः) मैनाक पर्वत.

मेनकात्मजा स्त्री. (मेनकायाः आत्मजा) पार्वति, दुर्गा.

मेनकात्मज पुं. (मेनकायाः आत्मजः) मैनाक पर्वत.

मेनकात्मजा स्त्री. (मेनकायाः आत्मजा) पार्वती, दुर्गा.

मेनकाधव पुं. (मेनकायाः धवः) हिमालय पर्वत.

मेनकापति पुं. (मेनकायाः पतिः) उपर प्रमाणे अर्थ.

मेनकापुत्र पुं. (मेनकायाः पुत्रः) मैनाक पर्वत.

मेनकापुत्री स्त्री. (मेनकायाः पुत्री) पार्वती, दुर्गा.

मेनकाप्राणेश पुं. (मेनकायाः प्राणेशः पतिः) हिमालय.

मेनकासुत पुं. (मेनकायाः सुतः) मैनाक पर्वत.

मेनकासुता स्त्री. (मेनकायाः सुता) पार्वती, दुर्गा.

मेनकासुनु पुं. (मेनकायाः सूनुः) मैनाक पर्वत.

मेना स्त्री. (मिन्+न+टाप्) पितृओनी मानसी कन्या—हिमालयनी पत्नी.

मेनाक पुं. (मेनाया अपत्यं, अण्+क) मैनाक पर्वत.

मेनाजा स्त्री. (मेना+जन्+ड+टाप्) दुर्गा, पार्वती.

मेनात्मज पुं. (मेनायाः आत्मजः) मैनाक पर्वत.

मेनात्मजा स्त्री. (मेनायाः आत्मजा) पार्वती, दुर्गा.

मेनाद पुं. (मे इति नादो यस्य) मोरपक्षी, बीलाडो बकरो.

मेनादी स्त्री. (मेनाद+स्त्रियां जाति. ङीप्) बिलाडी, बकरी, मोर पक्षिणी.

मेनाधव पुं. (मेनाया धवः) हिमालय पर्वत.

मेनापति पुं. (मेनाया पतिः) हिमालय पर्वत.

मेनापुत्र पुं. (मेनायाः पुत्रः) मैनाक पर्वत.

मेनासुनु पुं. (मेनायाः सूनुः) उपरनो अर्थ.

मेन्धिका स्त्री. (मां लक्ष्मीमिन्धयति प्रकाशयति, इन्ध्+णिच्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वम्) मेंदीनुं झाड.

मेन्धी स्त्री. (मां लक्ष्मीं इन्धते दीपयति, इन्ध्+अच्+गौरा. ङीष्) मेंदीनुं झाड.

मेप् (भ्वा. आ. सक. सेट् मेपते) जवुं, गमन करवुं.

मेय त्रि. (मा+मि वा यत्) मापवा योग्य, जाणवा योग्य.

मेरक पुं. ते नामनो विष्णुनो शत्रु एक असुर.

मेरु पुं. (मि+रुन् च) ते नामनो एक पर्वत, जंबूद्वीपमां सोनानो एक पर्वत, जपमाळानो मध्यमणि.

मेरुक पुं. (मेरुरिव पीतवर्णमस्य, स्वार्थे कन्) एक जातनो धूप, यज्ञधूप.

मेरुसावर्णि पुं. अगियारमा मनु पैकी अगीआरमो मनु.

मेल पुं. (मिल्+घञ्) मेळ, मेळाप, संग.

मेलक पुं. (मिल्+ण्वुल्+स्वार्थे क) मेळो, मनुष्य विगेरेनो जमाव.

मेलकलवण न. (मिलति मिल+क्वुन् मेलकं लवणम्) एक जातनुं मीठुं.

मेलन न. (मिल्+ल्युट्) मळवुं, मेळो, मनुष्य विगेरेनो जमाव, वधारी दई एकठुं करवुं.

मेला स्त्री. (मिल्+णिच्+अच्+टाप्) लखवानी शाहीनुं झाड, मेंद, शाही, आंजण, गळी वनस्पति.

मेलानन्दा स्त्री. (मेला आनन्दः यस्याः) शाहीनो खडीओ.

मेलाम्बु पुं. (मेलायाः अम्बु इव) शाहीनो खडीओ.

मेलापत्न्या स्त्री. एक प्रकारनी वनस्पति.

मेलाम्बु पुं. (मेलामिश्रितं अम्बु यत्र) शाहीनो खडीओ.

मेव (भ्वा. आ. स. सेट् मेवते) सेववुं, चाकरी करवी.

मेष पुं. (मिष्+अच्) घेटो, मेंढो, कुंभारीआनो छोड, ज्योतिष प्रसिद्ध मेष राशि.

मेषक पुं. (मिषति, मिष्+अच्—स्वार्थे कन्) एक जातनुं शाक.

मेषकम्बल पुं. (मेषस्य लोम्ना निर्मितः कम्बलः) घेटांना वाळनी कामळ.

मेषनेत्र त्रि. (मेषस्य नेत्रमिव नेत्रं यस्य) घेटां जेवी आंखवाळुं.

मेषलोचन पु (मेषस्य लोचनमिव पुष्पं यस्य) कुवाडीयानो छोड

मेषलोचन त्रि (मेषस्य लोचनमिव लोचनं यस्य) बकरा जेवी आंखवाळु

मेषवल्ली स्त्री (मेषस्य शृङ्गाकारफलयुता वल्ली) मेढाशींग वनस्पति

मेषविषाणिका स्त्री (मेषस्य विषाणं शृङ्गमिव प्रतिकृतिरस्याः, विषाण+प्रतिकृतौ कन् टापि अत इत्वं) मेढाशींग वनस्पति

मेषविषाणी स्त्री (मेषस्य विषाणं शृङ्गमिव फलं यस्याः ङीप्) गाडरशींग लता

मेषशृङ्ग न (मेषशृङ्गमिवाकारोऽस्त्यस्य अच्) एक स्थावर झेर

मेषशृङ्गी स्त्री (मेषशृङ्ग+गौरा ङीप्) मेढाशींग वनस्पति

मेषा स्त्री (मिष्-कर्मणि घञ्+टाप्) झीणी ईलायची

मेषाक्षिकुसुम पु (मेषाक्षीव कुसुमं यस्य) कुवाडीयानो छोड

मेषाण्ड पु (मेषस्याण्ड इवाण्डोऽस्य) इन्द्र

मेषालु पु (मेषाणामालुरिव प्रियः) एक जातनु झाड

मेषिका स्त्री (मेषी+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्वः) घेटी, बकरी

मेषी स्त्री (मिष्+ अच्+गौरा ङीप्) घेटी, बकरी, जटामांसी, तिनिश वृक्ष

मेषूरण न लग्नावधि दशमु स्थान

मेह पु (मिह्+घञ्) मूत्र, पेशाब, प्रमेहरोग, मेघ

मेहघ्नी स्त्री (मेहं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) हळदर

मेहत् त्रि (मिह्+शतृ) पेशाब करतु, मूतरतु

मेहन न (मिह्यतेऽनेन, मिह्+करणे ल्युट्) शिश्न, पुरुषलिंग

मेहन न (मिह्यते, मिह्-कर्मणि ल्युट्) पेशाब, मूत्र.

मेहन न (मिह्+भावे ल्युट्) मूतरवु वा पेशाब करवो

मेहना स्त्री (मेह्यते क्षार्यते शुक्रमस्याम्, मिह्+णिच्+अधिकरणे युच्+टाप्) स्त्री, स्त्रीनी योनि

मेहिन् त्रि (मिह्+णिनि) पेशाब करनार, मुतरनार, प्रमेह रोगवाळु

मैत्र न (मित्रो देवतास्य मित्र+अण्, मैत्रं पायुस्तस्येदं वा अण्) अनुराधा नक्षत्र, ढगवु.

मैत्र त्रि (मित्रत आगतं, मित्र+अण्) मित्रथी आवेलु, मित्रथकी मेळवेलु-प्राप्त थयेलु.

मैत्र त्रि (मित्रस्येदं, मित्र+अण्) दोस्तदारनु, दोस्तदार संबन्धि, सूर्यनु, सूर्यसम्बन्धि

मैत्र पु (मित्रमेव स्वार्थे अण्) मित्र, ब्राह्मण.

मैत्रभ न (मैत्रञ्च तत् भञ्च) अनुराधा नक्षत्र

मैत्रावरुण पु (मित्रश्च वरुणश्च देवताद्वन्द्वे आनङ् मित्रावरुणयोरपत्यं अण्) अगस्त्य ऋषि

मैत्रावरुणि पु (मित्रावरुणयोरपत्यं, इञ्) उपर प्रमाणे अर्थ

मैत्री स्त्री (मित्रस्य भावः अण्+ङीप्) भाइबन्धपणु, दोस्तदारी, मित्राई, दोस्ती

'स्फुटितकमलामोदमैत्रीकषाय' मेघदूते

मैत्रीबल पु (मैत्री मित्रता बलमस्य) बुद्धदेव

मैत्रेय पु (मित्रायाः अपत्यं ढक्) बुद्धदेव, एक मुनि

मैत्रेयक पु (मित्राया अपत्यं टक्+कप्) राजा, श्रीमन्त वगेरेने मभय कहेनारो पुरुष

मैत्रेयिका स्त्री (मित्रयुनां भावः कर्म्म वा मित्रयु+वुञ् इयादेशः टाप्) मित्रनी लडाई

मैत्र्य न (मित्रस्य भावः ष्यञ्) मित्रता, दोस्ती.

"प्राहुः साप्तपदं मैत्र्यं जनाः शास्त्रविचक्षणाः" पञ्चतन्त्रे

मैथिल पु (मिथिलाया राजा, मिथिला+अण्) मिथिला नगरीनो राजा

मैथिल त्रि (मिथिलायां भवः, मिथिला+अण्) मिथिलामा होनार-थनार

मैथिल त्रि (मिथिलाया इदं, अण्) मिथिलानुं, मिथिला संबन्धी

मैथिली स्त्री (मिथिलायां भवा अण्+ङीप्) सीता

मैथुन न (मिथुनस्य भावः, मिथुन+अण्) ग्राम्यधर्म

मैथुन त्रि (मिथुनेन स्त्रीपुंसाभ्यां निर्वृत्तं अण्) स्त्रीपुरुषथी करायेलुं अग्न्याधान विगेरे कर्म, स्त्रीपुरुषनो संजोग

"आहारनिद्राभयमैथुनं च सामान्यमेतत्पशुभिर्नराणाम्"

हितोपदेशे

मौग्ध्य न. (मुग्धस्य भावः मुग्ध+ष्यञ्) मुग्धपणुं, भोळापणुं.
मौग्ध्य न. (मुग्धस्य भावः मुग्ध+ष्यञ्) उपर प्रमाणे अर्थ.
मौञ्ज त्रि. (मुञ्जस्येदं मुञ्ज+अण्) मुंज घासनुं, मुंज सम्बन्धी.
मौञ्जी स्त्री. (मुञ्जस्येयं मुञ्ज्+अण्+ङीप्) मुंज घासनी करी मेखला-कंदोरो.
मौञ्जीबन्ध पु. (मौञ्ज्याः मेखलाया बन्धो यत्र) उप-नयन-जनोई देवानो संस्कार.
मौञ्जीबन्धन न. (मौञ्ज्याः बन्धनम्) जनोई देवानो संस्कार, उपनयन संस्कार.
मौढ्य न. (मूढस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) मूढपणुं, मोह, अज्ञपणुं.
मौण्ड्य न. (मुण्डस्य भावः ष्यञ्) मुण्डियापणुं.
मौद्गलि पु. कागडो.
मौद्गल्य पु. (मुद्गलस्यापत्यं मुद्गल+यञ्) ते नामे एक मुनि.
मौद्गीन न. (मुद्गानां भवनं क्षेत्रं खञ्) मग नीपजे तेवुं खेतर.
मौन (मुनेर्भावः मुनि+अण्) चूप रहेवुं, बोलवुं नहि ते.
मौनिन् पु. (मौनमस्त्यस्य इनि) मुनि.
मौनिन् त्रि. (") चूप रहेनार, नहि बोलनार.
मौनेय पु. (मुनेरपत्यं पुमान् मुनि+ढक्) ते नामे एक गन्धर्व.
मौरजिक त्रि. (मुरजवादनमस्य शिल्पम् ठक्) नगारां वगाडनार, तबला वगाडनार.
मौर्ख्य न. (मूर्खस्य भावः मूर्ख+ष्यञ्) मूर्खाई, मूर्खता.
मौर्यपुत्र पु. जैन तीर्थंकर महावीरना सातमा गणधर.
मौर्वी स्त्री. (मूर्वाया विकारः मूर्वा+अण्+ङीप्) धनुषनी दोरी, पणछ.
मौल त्रि. (मूले भवः मूलमस्यास्ति मूल+अण्) मूळ जाणनार, मूळथी आवेल, प्राचीन, मूळनुं.
मौलि पु. स्त्री. (मूलस्यादूरभवः इञ्) शिखा, मस्तक, मुकुट-ताज, चोटी-माथु, केशनो समूह.
मौलिक पु. (मूलस्यादूरभवः मूल+ठञ्) मूळ जाति.
मौली स्त्री. (मूले भवा मूल+ङीष्) चोटी-चूली.
मौल्लिक त्रि. (मूले भवो भावः मूल+ठक्) मूळ सम्बन्धी, मूळधनने धारण करनार, मूळथी उपजनार.
मौष्टी स्त्री. (मुष्टि+अण्+ङीप्) मुठी.
मौषल त्रि. (मुषलस्येदं तस्येदम् अण्) मुशल सम्बन्धी, मुशळनुं, मुशळ समान-जेवा शिला.
मौसल न. (मुषलमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्) महाभारतनुं सोळमुं पर्व.
मौष्टा स्त्री. मुष्टि प्रकारनी रमत.
मौहूर्त पु. (मुहूर्तं तज्ज्ञापकशास्त्रं वेत्त्यधीते वा अण्) ज्योतिष शास्त्रनो अभ्यास करनार, ज्योतिष शास्त्र जाणनार-जोषी.
मौहूर्तिक पु. (मुहूर्तं तज्ज्ञापकशास्त्रं वेत्त्यधीते वा ठक्) ज्योतिषशास्त्र जाणनार-जोषी.
म्ना (भ्वा. प. अ. सेट् मनति) अभ्यास करवो, याद करवुं, मनन करवुं.
म्यक्ष् (तु. उभ. प सेट म्यक्षति-ते) भेळवुं, भेग करवुं.
म्रक्ष् (भ्वा. पर. सेट म्रक्षति) चोपडवुं, चोळवुं, मिश्र करवुं.
म्रक्ष पु. (म्रक्ष्+भावे घञ्) छुपाववुं, पोताना दोष ढांकवा ते.
म्रक्षण न. (म्रक्ष+भावे ल्युट्) चोळवुं, मिश्र करवुं, एकठुं करवुं, ढगलो करवो.
म्रक्षण न. (म्रक्ष्+करणे ल्युट्) तेल.
म्रद् (भ्वा. आ. सक. सेट म्रदते) मर्दन करवुं, चूर्ण करवुं.
म्रदिमन् पु. (मृदोर्भावः मृदु+इमनिच् मृद् आदेशः) कोमळता, कोमळपणुं.
"सुव्यक्तमाहृष्टमहृद्यमिष्टं तत्र ज्ञातुकामो मृदिमानमस्य" माघ
म्रदिष्ठ त्रि. (अतिशयेन मृदुः मृदु+इष्ठन्) अत्यन्त कूणुं, घणुं कोमळ.

मेषलोचन पु (मेषस्य लोचनमिव पुष्पं यस्य) કુવાડીયાનો છોડ

मेषलोचन त्रि (मेषस्य लोचनमिव लोचनं यस्य) બકરા જેવી આંખવાળુ

मेषवल्ली स्त्री (मेषस्य शृङ्गाकारफलयुता वल्ली) મેંઢાશીંગ વનસ્પતિ

मेषविषाणिका स्त्री (मेषस्य विषाणं शृङ्गमिव प्रतिकृतिरस्याः, विषाण+प्रतिकृतौ कन् टापि अत इत्वं) મેંઢાશીંગ વનસ્પતિ

मेषविषाणी स्त्री (मेषस्य विषाणं शृङ्गमिव फलं यस्या ङीप्) ગાડરશીંગ લતા

मेषशृङ्ग न (मेषशृङ्गमिवाकारोऽस्त्यस्य अच्) એક સ્થાવર ઝેર

मेषशृङ्गी स्त्री (मेषशृङ्ग+गौरा ङीप्) મેંઢાશીંગ વનસ્પતિ

मेषा स्त्री (मिष्-कर्मणि घञ्+टाप्) ઝીણી ઈલાયચી

मेषाक्षिकुसुम पु (मेषाक्षीव कुसुमं यस्य) કુવાડીયાનો છોડ

मेषाण्ड पु (मेषस्याण्ड इवाण्डोऽस्य) ઇન્દ્ર

मेषालु पु (मेषाणामालुरिव प्रियः) એક જાતનું ઝાડ

मेषिका स्त्री (मेषी+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्वः) ઘેટી, બકરી

मेषी स्त्री (मिष्+अच्+गौरा ङीप्) ઘેટી, બકરી, જટામાંસી, તિનિશ વૃક્ષ

मेषूरण न लગ્નાવધિ દશમું સ્થાન

मेह पु (मिह्+घञ्) મૂત્ર, પેશાબ, પ્રમેહરોગ, મેઘ

मेहघ्नी स्त्री (मेहं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) હળદર

मेहत् त्रि (मिह्+शतृ) પેશાબ કરતુ, મૂતરતુ

मेहन न (मिह्यतेऽनेन, मिह्+करणे ल्युट्) શિશ્ન, પુરૂષલિંગ

मेहन न (मिह्यते, मिह्-कर्मणि ल्युट्) પેશાબ, મૂત્ર.

मेहन न (मिह्+भावे ल्युट्) મૂતરવુ વા પેશાબ કરવો

मेहना स्त्री (मेह्यते क्षार्य्यते शुक्रमस्याम्, मिह्+णिच्+अधिकरणे युच्+टाप्) સ્ત્રી, સ્ત્રીની યોનિ

मेहिन् त्रि (मिह्+णिनि) પેશાબ કરનાર, મુતરનાર, પ્રમેહ રોગવાળુ

मैत्र न (मित्रो देवतास्य मित्र+अण्, मैत्रं पायुस्तस्येदं वा अण्) અનુરાધા નક્ષત્ર, ઙગવુ-

मैत्र त्रि (मित्रत आगतं, मित्र+अण्) મિત્રથી આવેલું, મિત્રથકી મેળવેલુ-પ્રાપ્ત થયેલું

मैत्र त्रि (मित्रस्येदं, मित्र+अण्) દોસ્તદારનુ, દોસ્તદાર સબન્ધિ, સૂર્યનુ, સૂર્યસમ્બન્ધિ

मैत्र पु (मित्रमेव स्वार्थे अण्) મિત્ર, બ્રાહ્મણ

मैत्रभ न (मैत्रञ्च तत् भञ्च) અનુરાધા નક્ષત્ર

मैत्रावरुण पु (मित्रश्च वरुणश्च देवताद्वन्द्वे आनङ् मित्रावरुणयोरपत्यं अण्) અગસ્ત્ય ઋષિ

मैत्रावरुणि पु (मित्रावरुणयोरपत्यं, इञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

मैत्री स्त्री (मित्रस्य भावः अण्+ङीप्) ભાઇબન્ધપણુ, દોસ્તદારી, મિત્રાઈ, દોસ્તી
"स्फुटितकमलामोदमैत्रिकषाय" मेघदूते

मैत्रीबल पु (मैत्री मित्रता बलमस्य) બુદ્ધદેવ

मैत्रेय पु (मित्रायाः अपत्यं ढक्) બુદ્ધદેવ, એક મુનિ

मैत्रेयक पु (मित्राया अपत्यं ढक्+कप्) રાજા, શ્રીમન્ત વગેરેને સમય કહેનારો પુરૂષ

मैत्रेयिका स्त्री (मित्रयुनां भावः कर्म्म वा मित्रयु+वुञ् इयादेश टाप्) મિત્રની લડાઈ

मैत्र्य न (मित्रस्य भावः ष्यञ्) મિત્રતા, દોસ્તી
"प्राहुः साप्तपदं मैत्र्यं जनाः शास्त्रविचक्षणाः" पञ्चतन्त्रे

मैथिल पु (मिथिलाया राजा, मिथिला+अण्) મિથિલા નગરીનો રાજા

मैथिल त्रि (मिथिलायां भवः, मिथिला+अण्) મિથિલામા હોનાર-થનાર

मैथिल त्रि (मिथिलाया इदं, अण्) મિથિલાનુ, મિથિલા સબન્ધી

मैथिली स्त्री (मिथिलायां भवा अण्+ङीप्) સીતા

मैथुन न (मिथुनस्य भावः, मिथुन+अण्) ગ્રામ્યધર્મ

मैथुन त्रि (मिथुनेन स्त्रीपुंसाभ्यां निर्वृत्तं अण्) સ્ત્રીપુરૂષથી કરાયેલું અગ્ન્યાધાન વિગેરે કર્મ, સ્ત્રીપુરૂષનો સભોગ
"आहारनिद्राभयमैथुनं च सामान्यमेतत्पशुभिर्नराणाम्" हितोपदेशे

मैनाक पु. (मेनकाया मनः मेनका+अण्) ते नामे એક પર્વત

मैनाकस्वसृ स्त्री (मैनाकस्य स्वसा) दुर्गा, पार्वती.

मैनिक पु. (मीनं हन्ति ठक्) માછીમાર.

मैन्द पु. ते नामे એક દૈત્ય

मैन्दहन् पु (मैन्दं हन्ति हन्+क्विप्) विष्णु.

मैरेय न (मिराया देशभेदे मौलाविभेदे वा भव ढक्) મિરા દેશનો આસવ એક જાતનો દારૂ

"मैरेय पातवीपुष्पसुरभामाकर्षकाम्" माघम

मैहत्स्न पु (मिहत्स्न+अण् इयो) अमरेह.

मोक्तव्य त्रि (मुच्+तव्यत्) મૂકવા-છોડવા યોગ્ય.

मोक्तृ त्रि (मुच्+तृच्) મૂકનાર-છોડનાર.

मोक्ष् (चु उभ. स. सेट् मोक्षयति-ते) મૂકવું, છોડવું

मोक्ष् (भ्वा प स. सेट् मोक्षति) મૂકવું છોડવું.

मोक्ष पु. (मोक्ष्+भावे घञ्) મૂકવું, છોડવું.

मोक्ष पु. (मोक्षन्ते दुःखमनेन मोक्ष्+करणे घञ्) મરણ, મુક્તિ, આત્યન્તિક એકની હાનિ અને પરમાનન્દની પ્રાપ્તિ એક પદ.

मोक्षक त्रि (मोक्षति मोक्ष्+ण्वुल्) મૂકનાર છોડનાર.

मोक्षण न (मोक्ष्+ल्युट्) મૂકવું છોડવું

मोक्षणीय त्रि (मोक्ष्+कर्मणि अनीयर्) મૂકવાયોગ્ય, છોડવાયોગ્ય.

मोक्षित त्रि (मोक्ष्+क्त) મૂક્યું, છોડેલું.

मोक्षोपाय पु. (मोक्षस्य मुक्तेरुपायः) મોક્ષનો ઉપાય કરવાનો પ્રયાગ

मोघ त्रि. (मुह्+घ अच् वा कुत्वं) નિરર્થક નિષ્ફળ, હીન

"आज्ञया मोघा वरमधिगुणे नाधमे लब्धकामा" मेघदूते

मोघ पु (मुह्यत्यस्मिन् मुह्+घञ् कुत्वं) વાડ, કોટ.

मोघपुष्पा स्त्री. (मोघं पुष्पं यस्याः) વાંઝણી સ્ત્રી.

मोघा स्त्री. (मुह्यत्यनया, मुह्+घञ् कुत्वं स्त्रियां टाप्) પારલા વૃક્ષ પાનડી મ.

मोघाली स्त्री. વાડ, ખેડ ભીંત.

मोच न. (मुञ्चति रसादिकं, मुच्+अच्) કેળનું ફળ.

मोच पु. (मुच्+अच्) સરગવાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ, શીમળાનું ઝાડ.

मोचक पु. (मोचयति संसारात्, मुच्+णिच्+ण्वुल्) મોક્ષ.

मोचक पु. (मुञ्चति फलं त्वचं वा मुच्+ण्वुल्) કેળ, સરગવો મુષ્કક વૃક્ષ.

मोचक त्रि (मुञ्चति विषयान्, मुच्+ण्वुल्) મૂકનાર, છોડનાર, વૈરાગ્યવાળું

मोचन न (मुच्+ल्युट्) મૂકવું છોડવું મુક્તિ, દાન, ત્યાગવું.

मोचन त्रि. (मोचयति योजित+ल्यु) મૂકાવનાર, છોડાવનાર, ત્યાગ કરનાર.

मोचनी स्त्री (मोचयति रोपकं, मुच्+णिच्+ल्यु+ङीप्) ભોરી ભમ્રા છોડાવનારી સ્ત્રી

मोचनीय त्रि (मुच्+कर्मणि अनीयर्) મૂકવાયોગ્ય, છોડવાયોગ્ય

मोचरस पु (मोचस्य रसः) મોચરસ.

मोचा स्त्री (मुञ्चति त्वचं मुच्+अच्+टाप्) કેળ, શીમળો ભગીનું ઝાડ.

मोचाट पु કાળું જીરું, કેળનો ગર્ભ, ચંદન.

मोची स्त्री (मुच्यते रोगो यया, मुच्+अच्+ङीष्) હાકકિનિ.

मोटक न (मुट्+ण्वुल्) શ્રાદ્ધમાં પિતૃઓને આપવા માટે મૂકેલા બે દર્ભ

मोटकी स्त्री. (मोटक+स्त्रियां जातौ ङीष्) તે નામની એક રાગિણી

मोटा स्त्री (मुट्+अच्+टाप्) બલા નામની વનસ્પતિ.

मोटायित न. (मुट्+भावे घञ् ततः क्यङ् क्यङ्+भावे +क्त) નીમેનો અર્થ

मोट्टायित न (मुट्+घञ् ततः क्यङ् क्यङ् मुट्+भावे +क्त) સ્ત્રીનો એક જાતનો અભિલાષ.

"कान्तस्मरणवार्तादौ हृदि तद्भावभावतः प्राकट्यमभिलाषस्य मोट्टायितमुदीर्यते"

मोड पु. (मुड्+अच्) વૃક્ષ ફળ, એક જાતનું કમળ.

मोद पु (मुद्+घञ्) હર્ષ ખુશી-આનંદ.

मोदक पु. (मोदयति, मुद्+णिच्+ण्वुल्) લાડુ, મિષ્ટ વસ્તુ વગેરે આદિ.

म्रदीयस् त्रि (अतिशयेन मृदु मृदु+ईयस्) ઘણું કોમળ, બહુ કુણું
म्रातन न એક જાતની મોથ
म्रियमाण त्रि (मृ+कर्मणि शानच्) મરતું
म्रुच् (भ्वा प स सेट् म्रोचति) જવું, ગમન કરવું
म्रुञ्च् (भ्वा प स सेट् म्रुञ्चति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
म्रेट् (भ्वा प अ सेट् म्रेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું
म्रेड् (भ्वा प अ सेट् म्रेडति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું
म्लक्ष् (चु उभ स सेट् म्लक्षयति–ते) ચોપડવું, મેળભેળ કરવું
म्लक्त त्रि (म्लक्ष्+क्त) સેળભેળ કરેલ, ચોપડેલ
म्लान त्रि (म्लै–कान्तिक्षये+क्त तस्य न) કરમાયેલ, ચીમળાયેલ, ઓછું થયેલ, થાકેલ
म्लान न (म्लै+भावे ल्युट्) ઓછા થવું, કરમાવું, ચીમળાવું, થાકવું
म्लानि स्त्री (म्लै+नि, स च नित्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
म्लायिन् त्रि (म्लै+णिनि) ચીમળાઈ જનાર, ઘટી જનાર, થાકી જનાર, કરમાનાર
"मान म्लायिनि खण्डिते च
वसुनि व्यर्थ प्रयातेऽर्थिनि" भर्तृहरि
म्लिष्ट त्रि (म्लेच्छ्+क्त नि) અસ્પષ્ટ વાક્ય બોલનાર, મ્લાનિવાળું
म्लिष्ट न (,, ,,) અસ્પષ્ટ વાક્ય
म्लुञ्च् (भ्वा प स सेट् म्लुञ्चति) જવું
म्लुच् (भ्वा प स सेट् म्लुचति) જવું
म्लेच्छ् (चु उभ स सेट् म्लेच्छयति–ते) અસ્પષ્ટ બોલવું, ખરાબ બોલવું, અપશબ્દ બોલવો, બીજા દેશની ભાષા બોલવી
म्लेच्छ् (भ्वा प अ सेट् म्लेच्छति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
म्लेच्छ पु (म्लेच्छयति वा म्लेच्छति असस्फुटं वदति म्लेच्छ्+अच्) ભિલ્લ વિગેરે હલકી જાતિ, નીચ જાતિ
म्लेच्छ त्रि (म्लेच्छति, म्लेच्छ+कर्त्तरि अच्) અભક્ષ્ય–માંસ વિગેરે ખાનાર લોક, પાપનો પ્રેમી–પાપી, આચાર ભ્રષ્ટ
म्लेच्छ पु (म्लेच्छ+घञ्) અપશબ્દ, ખરાબ શબ્દ
म्लेच्छ न (म्लेच्छस्तद्देश उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य म्लेच्छ+अच्) હીંગળો
म्लेच्छकन्द पु (म्लेच्छप्रिय कन्द) લસણ
म्लेच्छजाति स्त्री (म्लेच्छरूपा जाति) હલકી જાત, નીચ જાત, અભક્ષ્ય–ગોમાંસ વિગેરે ખાનાર એક જાત, કોળીની જાત
म्लेच्छदेश पु (म्लेच्छाधारो देश) મ્લેચ્છનો દેશ.
म्लेच्छभोजन न (म्लेच्छैर्भुज्यते, भुज्+कर्मणि ल्युट्) અર્ધા કાચા જવ.
म्लेच्छभोजन पु (म्लेच्छानां भोजन) ઘઉં
म्लेच्छमण्डल न (म्लेच्छानां मण्डलम्) મ્લેચ્છ દેશ.
म्लेच्छमुख न (म्लेच्छानां मुखमिव रक्तत्वात्) તાંબુ
म्लेच्छाश पु (म्लेच्छैरश्यते, अश्+कर्मणि घञ्) અર્ધા કાચા જવ
म्लेच्छास्य न (म्लेच्छे म्लेच्छदेशे आस्यमुत्पत्तिरस्य) તાંબુ
म्लेच्छित न (म्लेच्छ्+क्त) અપશબ્દ, અસંસ્કૃત શબ્દ
म्लेट् (भ्वा प अ सेट् म्लेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું
म्लेड् (भ्वा प अ सेट् म्लेडति) ઉન્મત્ત થવું, ઘેલા થવું
म्लेव् (भ्वा आ सक सेट् म्लेवते) સેવવું, સેવા કરવી
म्लै (भ्वा पर सक अनिट् म्लायति) કાન્તિનો ક્ષય થવો, કરમાવું, ચીમળાઈ જવું

मैनाक पुं. (मेनकायां भवः अण्+अण्) ते नामे એક પર્વત.

मैनाकस्वसृ स्त्री. (मैनाकस्य स्वसा) દુર્ગા, પાર્વતી.

मैनिक पुं. (मीनैः हन्ति ठक्) માછીમાર.

मैन्द पुं. ते नामे એક દૈત્ય.

मैमतक पुं. (मैमं हन्ति, हन्+टक्) વિષ્ણુ.

मैरेय न. (मिरायां सुरायां भवः वा मधु ढक्) મિરા દેશનો આસવ, એક જાતનો દારૂ.

"मैरेयं चासीधुमध्वासवामर्द्धकम्" माघ.

मैसास्य पुं. (मिम्मद्+अण् हृदः) ભમરો.

मोक्तव्य वि. (मुच्+तव्य) મુકવા-છોડવા યોગ્ય.

मोक्तृ वि. (मुच्+तृच्) મુકનાર છોડનાર.

मोक्ष (चु. उभ. स. सेट् मोक्षयति-ते) મુકવું છોડવું.

मोक्ष (भ्वा. प. स. सेट् मोक्षति) મુકવું છોડવું.

मोक्ष पुं. (मोक्ष्+भाव घञ्) મુકવું, છોડવું.

मोक्ष पुं. (मोक्षयति दुःखमनेन मोक्ष्+करणे घञ्) મરણ, મુક્તિ, આત્યન્તિક દુઃખની હાનિ અને પરમાનન્દની પ્રાપ્તિ, એક વૃક્ષ.

मोक्षक त्रि. (मोक्षयति मोक्ष+ण्वुल्) મુકનાર છોડનાર.

मोक्षण न. (मोक्ष्+ल्युट्) મુકવું છોડવું.

मोक्षणीय त्रि. (मोक्ष्+अनीयर् कर्मणि) મુકવા લાયક, છોડવા લાયક.

मोक्षित वि. (मोक्ष+क्त) મુકેલું, છોડેલું.

मोक्षोपाय पुं. (मोक्षस्य उपायः) મોક્ષનો ઉપાય, મુક્તિનો રસ્તો.

मोघ वि. (मुह्+घ अच् वा कुत्वं) નિરર્થક, નિષ્ફળ, હીન.

"कस्य मोघा धरणिकुपे ग्रासे मल्लकम्पा" मेघदूत

मोघ पुं. (मुह्यत्यनेन, मुह्+घञ् कुत्वं) વાડ, કોટ.

मोघपुष्पा स्त्री. (मोघं पुष्पं यस्याः) વાંઝણી સ્ત્રી.

मोघा स्त्री. (मुह्यत्यस्याम्, मुह्+घञ् कुत्वं स्त्रियां टाप्) પાટલા વૃક્ષ, વાવડીંગ.

मोघाली स्त्री. વાડ, કોટ, ઓટ.

मोच न. (मुच्यते त्वचादिकं, मुच्+अच्) કેળનું ફળ.

मोच पुं. (मुच्+अच्) સરગવાનું ઝાડ, કેળનું ઝાડ, શીમળાનું ઝાડ.

मोचक पुं. (मोचयति संसारात् मुच्+णिच्+ण्वुल्) મોક્ષ.

मोचक पुं. (मुच्यते त्वचं त्वक् वा मुच्+ण्वुल्) કેળ, સરગવાનું ઝાડ.

मोचक त्रि. (मुच्यति विरक्तः मुच्+ण्वुल्) મુકનાર છોડનાર, વૈરાગ્યવાન્.

मोचन न. (मुच्+ल्युट्) મુકવું છોડવું, મુક્તિ, છોડાવવું.

मोचयितृ त्रि. (मोचय+णिच्+तृच्) મુકાવનાર, છોડાવનાર, ત્યાગ કરનાર.

मोचनी स्त्री. (मोचयति रोगान् मुच्+णिच्+ल्युट्+ङीप्) ભોરીંગણી, છોડવનારી વેલ.

मोचनीय त्रि. (मुच्+अनीयर् कर्मणि) મુકવા યોગ્ય, છોડવા યોગ્ય.

मोचरस पुं. (मोचस्य रसः) મોચરસ.

मोचा स्त्री. (मुच्यति त्वचं, मुच्+अच्+टाप्) કેળ, શીમળાનું ઝાડ.

मोचाट पुं. મધુ ફળ, કેળનો ગર્ભ, ચંદન.

मोची स्त्री. (मुच्यते रसो यया मुच्+अच्+ङीप्) હલાચિકા.

मोटक न. (मुट्+ण्वुल्) આંગળાં વિગેરેને વાળવા માટે મુઠ્ઠી મેળવવી.

मोटकी स्त्री. (मोटक+स्त्रियां जाति. ङीप्) તે નામની એક રાગિણી.

मोटा स्त्री. (मुट्+अच्+टाप्) બલા નામની વનસ્પતિ.

मोटायित न. (मुट्+आयि+क्त कर्म+ईङ् भावे बहु. भावे क्त) નીંદનો ભાવ.

मोट्टायित न. (मुट्+पाम तत्र+क्त वा मुद्+आयि+क्त) સ્ત્રીનો એક વાતનો અભિલાષ.

"कान्तस्मरणवार्तादौ हृदि तद्भावभावतः प्राकट्यमभिलाषस्य मोट्टायितमुदीर्यते"

मोद पुं. (मुद्+घञ्) હર્ષ, આનંદ, એક જાતનું સુગંધ દ્રવ્ય.

मोदक पुं. (मोदयति, मुद्+णिच्+ण्वुल्) લાડુ, એક વર્ણસંકર જાતિ.

मोदक त्रि (,, ,,) હર્ષ પમાડનાર, ખુશ કરનાર
मोदमोदिनी स्त्री (मोद इव मोदयति, मुद्+णिनि+ ङीप्) જાણુનુ ઝાડ
मोदयत् त्रि (मुद्+णिच्+शतृ) હર્ષ પમાડતુ, ખુશ કરતુ
मोदयन्ती स्त्री (,, ,, +ङीप्) મોગરો, અજમો
मोदा स्त्री (मोदयति अजान् , मुद्+णिच्+अच्+टाप्) અજમોદા
मोदाढ्य त्रि (मोदेन आढय') હર્ષવાળુ, ખુશી
मोदाढ्या स्त्री (मोद अजमोदस्तेन आढया) અજમોદા વનસ્પતિ
मोदित त्रि (मोदो हर्षोऽस्य जात , मोद+इतच्) હર્ષ પામેલ, ખુશી થયેલ
मोदित न (मुद्+क्त) ખુશી, હર્ષ
मोदिनी स्त्री (मोदयति, मुद्+णिच्+णिनि+ङीप्) મોગરો, અજમોદ, જુઇ, કસ્તુરી, મદિરા
मोरट न (मुर्+अटन्) શેલડીનુ મૂળ, અંકોટપુષ્પ, સાતરાત્રિ સુધી રહેલ દુધ
मोरट पु (मुर्+अटन्) ક્ષીરમોરટા વનસ્પતિ
मोरटा स्त्री (मोरट+स्त्रियां टाप्) મોરવેલ
मोष पु (मुष्+घञ्) ચોરી, લુટ, ચોર
मोषक पु (मुष्णाति, मुष+ण्वुल्) ચોર,
मोषण न (मुष्+ल्युट्) ચોરવુ, ચોરી, લુટવુ, લુટ, છેદવુ, વધ.
मोषण त्रि (मुष्णाति, मुष्+ल्यु) ચોરનાર લુટનાર
मोषयित्नु पु બ્રાહ્મણ, કોયલ
मोषा स्त्री (मुष्+अङ्+टाप्) ચોરવુ, ચોરી
मोषितृ त्रि (मुष्+तृच्) ચોરનાર, લુટનાર—ચોર
मोह पु (मोहनम्, मुह्+भावकरणादौ घञ्) મૂર્છા, ભ્રાન્તિ માધન અજ્ઞાન, વેદાન્તમા કહેલ અજ્ઞાન, દુખ, દેહ વિગેરેમા આત્માનુ અભિમાન.
"न मुखाम कामानहह गहनो मोहमहिमा" वैराग्यशत०
मोहन पु (मोहयति, मुह्+णिच्+ल्यु) ધતૂરો, કામદેવનુ એક બાણુ
मोहन त्रि (मुह्+णिच्+ल्यु) મોહ પમાડનાર, મોહકારક
मोहन न (मुह्यतेऽनेन, मुह्+भावकरणादौ ल्युट्) મૈથુન, મોહ પામવો
मोहना स्त्री (मोहयति पुष्पेण, मुह्+ल्यु+टाप्) એક જાતનુ ફુલ.
मोहनी स्त्री (मुह्यत्यनया, मुह्+ल्युट्+ङीप्) પોઈ નામે શાક, વટપત્રી વનસ્પતિ
मोहरात्रि स्त्री (मोहस्य रात्रि') બ્રહ્માના પચાસ વર્ષે થતો પ્રલય, જન્માષ્ટમી
मोहशास्त्र न (मोहोत्पादक शास्त्रम्) મોહક શાસ્ત્ર—મોહ પેદા કરે તેવુ શાસ્ત્ર
मोहिन् त्रि (मुह्+घिनुण्) મોહ પમાડનાર, મોહકારક
मोहिनी स्त्री (मुह्+णिनि+ङीप्) તે નામની એક અપ્સરા
मोहिनी स्त्री (मोहयति सौन्दर्यादिना, मुह्+णिच्+णिनि+ स्त्रियां ङीप्) અમૃતમથન કાળે દૈત્યોને મોહ પમાડવા માટે વિષ્ણુએ સ્ત્રી રૂપે લીધેલો અવતાર, મદિરા, એક જાતનુ ફૂલઝાડ
मौकुलि पु કાગડો
"स्तम्बाडम्बरमूकमौकुलिकुल क्रौंचावतोऽय गिरि"
उत्तररामचरिते
मौक्तिक न (मुक्तैव, मुक्ता+ठक्) મોતી
मौक्तिकप्रसवा स्त्री (मौक्तिकस्य प्रसवा) મોતીની છીપ
मौक्तिकशुक्ति स्त्री (मौक्तिकानां शुक्ति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मौक्तिकशुक्तिका स्त्री (मौक्तिकानां शुक्तिका) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
मौक्य न (मूकस्य भाव , मूक+ष्यञ्) મુગાપણુ
मौख त्रि (मुखस्येद, मुख+अण्) મુખનું, મુખ સબન્ધી
मौखर्य न (मुखरस्य भाव , मुखर+ष्यञ्) વાચાળપણુ, અગ્રેસરપણુ
मौखिक त्रि (मुखस्येद, मुख+ठक्) મુખનુ, મુખ સબન્ધિ
मौख्य न (मुखस्य भाव , मुख+ष्यञ्) મુખ્યપણુ, પ્રધાનપણુ

मौग्ध न. (मुग्धस्य भाव मुग्ध+अण्) मुग्धपणुं, भोळापणुं.
मौग्ध्य न (मुग्धस्य भाव मुग्ध+ष्यञ्) उपर प्रमाणे अर्थ.
मौञ्ज त्रि (मुञ्जस्येदं मुञ्ज+अण्) मुंज घासनुं, मुंज सम्बन्धी.
मौञ्जी स्त्री. (मुञ्जस्येयं मुञ्ज्+अण्+ङीप्) मुंज घासनी करी मेखला–कंदोरो.
मौञ्जीबन्ध पु (मौञ्ज्याः मेखलाया बन्धो यत्र) उप नयन–जनोई देवाना संस्कार.
मौञ्जीबन्धन न (मौञ्ज्याः बन्धनम्) जनोई देवानो संस्कार, उपनयन संस्कार.
मौढ्य न (मूढस्य भावः कर्म वा ष्यञ्) मूर्खपणुं, मोह, अज्ञपणुं.
मौण्ड्य न (मुण्डस्य भाव ष्यञ्) मुंडितपणुं.
मौद्गलि पु. कागडो.
मौद्गल्य पु (मुद्गलस्यापत्यं मुद्गल+ष्यञ्) ते नामे एक मुनि.
मौद्गीन न (मुद्गानां भवनं क्षेत्रं खञ्) मग नीपजे तेवुं खेतर.
मौन (मुनेर्भावः मुनि+अण्) चूप रहेवुं, बोलवुं नहि ते.
मौनिन् पु. (मौनमस्त्यस्य इनि) मुनि.
मौनिन् त्रि („) चूप रहेनार, नहि बोलनार.
मौनेय पु (मुनेरपत्यं पुमान् मुनि+ढक्) ते नामे एक गन्धर्व.
मौरजिक त्रि. (मुरजस्तद्वादनं शिल्पमस्य ठक्) नगारुं वगाडनार, तबलां वगाडनार.
मौर्ख्य न (मूर्खस्य भावः मूर्ख+ष्यञ्) मूर्खाई, मूर्खता.
मौर्यपुत्र पु जैन तीर्थंकर महावीरना सातमा गणधर.
मौर्वी स्त्री (मूर्वाया विकारः, मूर्वा+अण्+ङीप्) धनुषनी दोरी, पणछ.
मौल त्रि. (मूले भवति मूलस्थानात्वा मूलस्य इदम्) मूळस्थानमां, मूळथी आवेल के प्राप्त थयेल, मूळनुं.
मौलि पु स्त्री (मूलस्यादूरभवः इञ्) शिखर, चोटी, मुकुट–ताज मस्तक–माथुं, केशनो समूह.
मौलि पु (मूलस्यादूरभवः मूल+इञ्) अशोकनुं झाड.
मौलि स्त्री. (मूले भवा मूल+इञ्) भूमि–पृथ्वी.
मौलिक त्रि (मूले भवो मूल+ठञ्) मूळ, मूळ सम्बन्धी, मूळ भागने जाणनार, मूळ उपजावनार.
मौली स्त्री (मूल+इञ्+ङीप्) पृथ्वी.
मौषल त्रि (मुषलस्येदं तत्प्रहार ठञ्) मुसळ सम्बन्धी, मुसळनुं, मुसळ समान–लोढानुं बनेलुं.
मौसल न (मुसलमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्) महाभारतनुं सोळमुं पर्व.
मौष्टा स्त्री मुष्टि प्रकारनी रमत.
मौहूर्त पु (मुहूर्तं तत्प्रतिपादकं शास्त्रं वेत्त्यधीते वा अण्) ज्योतिष शास्त्रनो अभ्यास करनार, ज्योतिष शास्त्र जाणनार–जोषी.
मौहूर्तिक पु. (मुहूर्तं तत्प्रतिपादकं शास्त्रं वेत्त्यधीते वा ठक्) ज्योतिषशास्त्र जाणनार–जोषी.
म्ना (भ्वा. प. अ सेट् मनति) अभ्यास करवो, वारंवार करवुं, मनन करवुं.
म्रक्ष् (चु. उभ अ सेट् म्रक्षयति–ते) चोळवुं, भेगुं करवुं, जोडवुं.
म्रक्ष् (भ्वा प. सेट् म्रक्षति) भेगुं थवुं, चोळवुं, मिश्र करवुं वगेरे.
म्रक्ष पु. (म्रक्ष्+भावे घञ्) घृतादिकनुं चोळवुं, पोतानां दोष ढांकवा ते.
म्रक्षण न (म्रक्ष+भावे ल्युट्) चोळवुं, मिश्र करवुं, भेगुं करवुं, एकठुं करवुं.
म्रक्षण न. (म्रक्ष्+करणे ल्युट्) तेल.
म्रद् (भ्वा. आ. सक. सेट् म्रदते) कचरवुं, मर्दन करवुं, चूर्ण करवुं.
म्रदिमन् पु. (मृदोर्भावः मृदु+इमनिच् म्रद् आदेशः) कोमळता, कोमळपणुं.
"मृदुत्वेऽपकृते सर्वैर्दुर्गन्धत्व विशेषतः।
निरस्तमात्र म्रदिमा तत्सम्यक् सृष्टः स्वकाम्" इति
म्रदिष्ठ त्रि (अतिशयेन मृदुः, मृदु+इष्ठन्) अत्यन्त कुमळुं, घणुं कोमळ.

म्रदीयस् त्रि (अतिशयेन मृदु मृदु+ईयस्) घणुं કોમળ, બહુ કુણું

म्रातन न એક જાતની મોથ

म्रियमाण त्रि (मृ+कर्मणि शानच्) મરતું

म्रुच् (भ्वा प स सेट् म्रोचति) જવું, ગમન કરવું

म्रुञ्च् (भ्वा प स सेट् म्रुञ्चति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

म्रेट् (भ्वा प अ सेट् म्रेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું

म्रेड् (भ्वा प अ सेट् म्रेडति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું

म्लक्ष् (चु उभ स सेट् म्लक्षयति–ते) ચોપડવું, સેળભેળ કરવું

म्लक्त त्रि (म्लक्ष्+क्त) સેળભેળ કરેલ, ચોપડેલ

म्लान त्रि (म्लै–कान्तिक्षये+क्त तस्य न) કરમાયેલ, ચીમળાયેલ, ઓછું થયેલ, થાકેલ

म्लान न (म्लै+भावे ल्युट्) ઓછા થવું, કરમાવું, ચીમળાવું, થાકવું

म्लानि स्त्री (म्लै+नि, स च नित्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

म्लायिन् त्रि (म्लै+णिनि) ચીમળાઇ જનાર, ઘટી જનાર, થાકી જનાર, કરમાનાર

"माने म्लायिनि खण्डिते च
वसुनि व्यर्थं प्रयातेऽर्थिनि" भर्तृहरि

म्लिष्ट त्रि (म्लेच्छ्+क्त नि) અસ્પષ્ટ વાક્ય બોલનાર, મ્લાનિવાળું

म्लिष्ट न (,, ,,) અસ્પષ્ટ વાક્ય

म्लुञ्च् (भ्वा प स सेट् म्लुञ्चति) જવું

म्लुच् (भ्वा प स सेट् म्लोचति) જવું

म्लेच्छ् (चु उभ स सेट् म्लेच्छयति–ते) અસ્પષ્ટ બોલવું, ખરાબ બોલવું, અપશબ્દ બોલવો, બીજા દેશની ભાષા બોલવી

म्लेच्छ् (भ्वा प अ सेट् म्लेच्छति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

म्लेच्छ पु (म्लेच्छयति वा म्लेच्छति असंस्कृतं वदति म्लेच्छ्+अच्) ભિલ્લ વિગેરે હલકી જાતિ, નીચ જાતિ

म्लेच्छ त्रि (म्लेच्छति, म्लेच्छ्+कर्तरि अच्) અભક્ષ્ય–માંસ વિગેરે ખાનાર લોક, પાપનો પ્રેમી–પાપી, આચાર ભ્રષ્ટ

म्लेच्छ पु (म्लेच्छ्+घञ्) અપશબ્દ, ખરાબ શબ્દ.

म्लेच्छ न (म्लेच्छस्तद्देशः उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य म्लेच्छ्+अच्) હીંગળો

म्लेच्छकन्द पु (म्लेच्छप्रिय कन्द) લસણ

म्लेच्छजाति स्त्री (म्लेच्छरूपा जाति) હલકી જાત, નીચ જાત, અભક્ષ્ય–ગોમાંસ વિગેરે ખાનાર એક જાત, કોળીની જાત

म्लेच्छदेश पु (म्लेच्छाधारो देश) મ્લેચ્છનો દેશ.

म्लेच्छभोजन न (म्लेच्छैर्भुज्यते, भुज्+कर्मणि ल्युट्) અર્ધા કાચા જવ.

म्लेच्छभोजन पु (म्लेच्छाना भोजन) ઘઉં

म्लेच्छमण्डल न (म्लेच्छानां मण्डलम्) મ્લેચ્છ દેશ.

म्लेच्छमुख न (म्लेच्छानां मुखमिव रक्तत्वात्) તાંબું

म्लेच्छाश पु (म्लेच्छैरश्यते, अश्+कर्मणि घञ्) અર્ધા કાચા જવ

म्लेच्छास्य न (म्लेच्छे म्लेच्छदेशे आस्यमुत्पत्तिरस्य) તાંબું

म्लेच्छित न (म्लेच्छ्+क्त) અપશબ્દ, અસંસ્કૃત શબ્દ

म्लेट् (भ्वा प अ सेट् म्लेटति) ગાંડા થવું, ઉન્મત્ત થવું

म्लेड् (भ्वा प अ सेट् म्लेडति) ઉન્મત્ત થવું, ઘેલા થવું

म्लेव् (भ्वा आ सक सेट् म्लेवते) સેવવું, સેવા કરવી

म्लै (भ्वा पर सक अनिट् म्लायति) કાન્તિનો ક્ષય થવો, કરમાવું, ચીમળાઇ જવું

य

य तालव्यस्था ी २६मो व्यंजन

य पु. (याति वातीति वा-बाहु+ड) वायु, पवन, यश, त्याग, गति, ज्ञातु

य त्रि. (याति. या+ड) जनार, गमन करनार

य पु. (यम्+ड) संयम पिंगल शास्त्र प्रसिद्ध य गण.

यक त्रि. (यद्+अः पूर्व अकच् टेराव) ?

यकार पु. (य+स्वरूपे कार.) य अक्षर

यकृत् न. (य संयम करोति कृ+क्विप् तुक्) कुक्षनी जमणी बाजु रहेल मांसपिंड कलेजुं, ते मांसपिंडने वधारनार रोग.

"यथा यकृद्विवर्धते इत्यादि, भाव. मिश्र." माधवकृत

यकृदात्मिका स्त्री. (यकृत इवात्मा स्वरूप यस्या कप्+टाप् अत इत्व) एक जातनो कीडो, तैलपायिका

यकृद्वैरिन् पु. (यकृता वामभागस्थ मैद्य वैरी) गन रोहितकनुं झाड

यक्ष (चु. आ. सक. सेट् पूजायाम्) पूजवुं, पूजा करवी.

यक्ष पु. (यक्षते यजु+कर्मणि घञ्) कुबेरनो नोकर, कुबेरनो अनुचर कुबेर किंकर.

यक्ष पु. (यक्ष+भावे घञ्) पूजन, पूजवुं "अथवा यक्षनगरवासानामपुनर्याक्तेषु" मेघदूते

यक्षकर्दम पु. (यक्षप्रिय कर्दम इव) कपूर, अगर, कस्तूरी, कपूर-चंदन ए सघळाने मिश्र करेल सुगंध

यक्षतरु पु. (यक्षस्य वासयोग्यतरु) वडनुं झाड.

यक्षधूप पु. (यक्षै धूप्यते धूप्यते धूपः) राळ.

यक्षनायक पु. (यक्षाणां नायकः) चोवीस जैन तीर्थंकरोमांनो एक यक्ष.

यक्षरस पु. (यक्षाणां रसः) मद्यासव, फूलनुं मध.

यक्षराट् पु. (यक्षु राजते राज्+क्विप्) कुबेर.

यक्षराज पु. (यक्षाणां राजा समा. टच्) कुबेर जैनमतने यक्ष

यक्षराजपुरी स्त्री. (यक्षराजस्य पुरी) कुबेरनी नगरी, अलकापुरी.

यक्षरात्रि स्त्री. (यक्षप्रिय रात्र्या रात्रि) कार्तिकी पूनम.

यक्षामलक न. (यक्षाणामामलकमिव) एक जातनुं फळ

यक्षावास पु. (यक्षाणामावासः) वडनुं झाड.

यक्षी स्त्री. (यक्षस्य भार्या, यक्ष+जातित्वात् ङीष्) यक्ष जातिनी स्त्री कुबेरनी स्त्री.

यक्षेश पु. जैनमतमां एक तीर्थंकरनो भक्त एक यक्ष.

यक्षेश्वर पु. (यक्षाणां ईशः) कुबेर.

यक्षेश्वर पु. (यक्षाणां ईश्वर) कुबेर.

यक्षोदुम्बरक न. (यक्षाणामुदुम्बरमिव इवार्थे कन्) पीपरानुं फळ.

यक्ष्मघ्नी स्त्री. (यक्ष्माणं हन्ति हन्+टक्+ङीप्) द्राक्ष.

यक्ष्मन् पु. (यक्ष+मनिन्) क्षय रोग.

यक्ष्यमाण त्रि. (यज+स्य+शानच्) यजतुं, पूजतुं

यज् (भ्वा. उभ. स. अनिट् यजति-ते) यज्ञ करवो, पूजवुं दान करवुं देवुं संगम करवो.

यजत् त्रि. (यज्+शतृ) यज्ञ करतुं, पूजतुं, देतुं, संगम करतुं.

यजत पु. (यजति यज+अतच्, अत्र) ऋत्विज

यजति पु. (यज+अति, वति) एक याग.

यजत्र न. (यजति यज+अत्रन्, अत्रन्) अग्निहोत्र.

यजत्र त्रि. ( ) अग्निहोत्र करनार ब्राह्मण विगेरे.

यजत्र न. (यजती, यज्+अत्र) यज्ञ करवो, पूजवुं ते.

यजमान त्रि (यज+शानच्) यज्ञ करनार, पूजनार.

यजमान त्रि (यज्+शानच्) यज्ञ करतुं, पूजतुं, देतुं, संगम करतुं.

यजमान पु. („ „) यज्ञमां ऋत्विज विगेरेने धन आपनार मुख्य पुरुष, यजमान

यजाक त्रि (यजति, यज-षाके+आकन्) दाता आपनार, यज्ञने अर्थे आपी यज्ञ करनार.

यजि पु (यजति, यज्+इन्) यज्ञ करनार, यज्ञ, यज्ञ भाग.

यजुर्वेद पु. (यजूंषि वेत्ति विद्+क्विप्) यजुर्वेद जाणनार.

यजुर्वेद पु. (यजुषां यज्ञसाधकमंत्राणां प्रतिपादकः वेदः) चार वेदमांनो एक वेद

यजुस् पु (यज्+उसि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
यज्ञ पु (इज्यते हविर्दीयतेऽत्र, यज्+भावे न) યાગ, યજ્ઞ, વિષ્ણુ
यज्ञ पु (इज्यन्ते देवता अत्र, यज्+नङ्) પોતપોતાના ઇષ્ટદેવની પુજાની ક્રિયા
यज्ञकर्मन् न (यज्ञस्य कर्म) યજ્ઞનું કામ, યાગનું કામ
यज्ञकाल पु द्वि पુનમ, અમાવાસ્યા
यज्ञकृत् त्रि (यज्ञ करोति, कृ+क्विप् तुक् च) યજ્ઞ કરનાર
यज्ञक्रिया स्त्री (यज्ञस्य क्रिया) યજ્ઞની ક્રિયા
यज्ञद्रुह् त्रि (यज्ञ द्रुह्यति, द्रुह्+क्विप्) યજ્ઞનો દ્રોહ કરનાર
यज्ञद्रुह् पु (,, ,,) રાક્ષસ
यज्ञपति पु (यज्ञस्य पति) વિષ્ણુ, યજ્ઞ કરનાર યજમાન
यज्ञपशु पु (यज्ञार्थे पशु) યજ્ઞમા હોમવાનો ઘોડો–બકરો વિગેરે
यज्ञपात्र न (यज्ञस्य पात्रम्) યજ્ઞ સાધન પાત્ર
यज्ञपुरुष पु (यज्ञरूपी पुरुष) વિષ્ણુ
यज्ञभाजन न (यज्ञस्य भाजनम्) યજ્ઞ સાધન પાત્ર, યજ્ઞમા ઉપયોગી ચમસ વિગેરે પાત્ર
यज्ञभूमि स्त्री (यज्ञार्थे भूमि) યજ્ઞ કરવાની યોગ્ય જમીન
यज्ञभूषण पु (यज्ञं भूषयति, भूष्+णिच्+ल्यु) ધોળો દર્ભ, દર્ભ વિશેષ
यज्ञयोग्य पु (यज्ञे योग्य उचित) ઉબરાનુ ઝાડ
यज्ञयोग्य त्रि (,, ,,) યજ્ઞને યોગ્ય યજમાન–બ્રાહ્મણ વિગેરે
यज्ञरस पु (यज्ञे पानार्हो रस) સોમવલ્લીનો રસ, સોમરસ
यज्ञवराह पु (यज्ञस्वरूपो वराह) વિષ્ણુ, આદિવરાહ
यज्ञवल्ली स्त्री (यज्ञार्था वल्ली) સોમવલ્લી
यज्ञवाट पु (यज्ञस्य वाटो गृहम्) યજ્ઞનુ સ્થાન
यज्ञवृक्ष पु (यज्ञार्थ वृक्ष) વડલાનુ ઝાડ
यज्ञशाला स्त्री (यज्ञस्य शाला) યજ્ઞમડપ, યજ્ઞસ્થાન
यज्ञशिष्ट त्रि (यज्ञे शिष्टम्) યજ્ઞમાં હોમતા બાકી રહેલ બલિ વિગેરે
यज्ञशेष त्रि (यज्ञस्य शेष) યજ્ઞમા હોમતા બાકી રહેલો પદાર્થ
यज्ञश्रेष्ठा स्त्री (यज्ञेषु तत्साधनेषु श्रेष्ठा) સોમવલ્લી
यज्ञसम्भार पु (यज्ञस्य सम्भार) યજ્ઞની સામગ્રી
यज्ञसार पु (यज्ञे सार, उत्कृष्ट) ઉબરાનુ ઝાડ
यज्ञसूत्र न (यज्ञे धृत सूत्रम्) જનોઇ
यज्ञस्थान न (यज्ञस्य यज्ञाथ वा स्थानम्) યજ્ઞ કરવા માટેની જગા
यज्ञाङ्ग पु (यज्ञस्याङ्ग साधनत्वेनास्त्यस्य अच्) ખેર, ઉબરાનુ ઝાડ, બ્રહ્મયષ્ટિ
यज्ञाङ्ग न (यज्ञस्य अङ्गम्) યજ્ઞનુ અગ
यज्ञाङ्गा स्त्री (यज्ञस्य अङ्ग साधनत्वेनास्त्यस्या) સોમવલ્લી, બ્રહ્મયષ્ટિકા
यज्ञान्त पु (यज्ञस्य अन्त) યજ્ઞનો અન્ત, યજ્ઞની સમાપ્તિ
यज्ञान्त पु (यज्ञस्य अन्तोऽवसान यस्मिन्) યજ્ઞ કરતા બાકી રહેલ
यज्ञायज्ञीय न (यज्ञायज्ञा इत्यनेन शब्देन युक्तायामृचि गेय छ) અગ્નિષ્ટોમ યજ્ઞમા ગાવાનુ એક નામ, જ્યોતિષ્ટોમ યજ્ઞમા ગાવાનુ એક સામ
यज्ञिक पु (यज्ञ यज्ञाङ्ग साध्यत्वेनास्त्यस्य ठन्) ખાખરાનુ ઝાડ
यज्ञिय त्रि (यज्ञाय हित घ) યજ્ઞકર્મને યોગ્ય
यज्ञिय पु (,, ,) દ્વાપરયુગ, ખેર, ખાખરો, ઉબરો
यज्ञियदेश पु (यज्ञियश्चासौ देशश्च) યજ્ઞ કર્મ યોગ્ય દેશ
यज्ञियशाला स्त्री (यज्ञिया चासौ शाला च) યાગ મડપ
यज्ञीय पु (यज्ञाय हित, यज्ञ+छ) ઉબરો, ખાખરો, ખેર, દ્વાપરયુગ
यज्ञीय त्रि (यज्ञस्यद, यज्ञ+छ) યજ્ઞનુ, યજ્ઞ સબધી
यज्ञीयब्रह्मपादप पु (यज्ञीयश्चासौ ब्रह्मपादपश्च) એક જાતનુ વૃક્ષ
यज्ञेश पु (यज्ञस्य ईश) વિષ્ણુ
यज्ञेश्वर पु (यज्ञस्य प्रवर्त्तयिता ईश्वर) વિષ્ણુ

यज्ञेष्ट न (यज्ञे इष्टम्) એક જાતનું ઘાસ, યજ્ઞમાં વપરાતું.
यज्ञोच्छिष्ट त्रि (यज्ञे इष्टो यज्ञ) યજ્ઞ જેને પ્રિય હોય તે.
यज्ञोडुम्बर पु. (यज्ञोचित उडुम्बर) ઉમરાનું ઝાડ.
यज्ञोदुम्बर पु (यज्ञार्थं उडुम्बर) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
यज्ञोपवीत न (यज्ञेन संस्कारमुपवीतम्) જનોઈ
यज्यु पु (यजति यज्+युच् बा. युक्) યજુર્વેદ ભણેલ બ્રાહ્મણ.
यज्वन् पु. (यज्+ङ्वनिप्) વિધિપૂર્વક યજ્ઞ કરનાર, વિષ્ણુ
यज्वानांपति पु चन्द्र, સોમ, વિષ્ણુ, કપૂર.
यत् (चु प प सेट् यातयति) તાડન કરવું, મારવું, અભિપ્રાય પ્રમાણે કહેવું
यत् (भ्वा आ स सेट् यतते) યત્ન કરવો
यत् अव्य (यत्+क्विप् तुक्) જે માટે, જેથી.
"यत्र स्थिता कुम्भकाराः मृडुतो भवन्ति"–शाक० ८.
यत त्रि (यम्+क्त) નિગ્રહ કરેલું (સ્વાધ્યાય) થી
પેઠું સયમ કરેલું
यतचित्त त्रि (यत चित्तं येन) મનને જેણે વશ કર્યું હોય તે
यतचेतस त्रि (यतं चेतो येन) જેણે મનનો નિગ્રહ કર્યો હોય તે
यतत् त्रि (यत्+शतृ) યત્ન કરતું, મહેનત કરતું, પરિશ્રમ કરતું
"यततामपि सिद्धानां कश्चिन्मां वेत्ति तत्त्वतः" गीतायां
यतन न (यत्+ल्युट्) મહેનત, યત્ન.
यतनीय त्रि (यत्+कर्मणि अनीयर्) મહેનત કરવા લાયક. યત્ન કરવા યોગ્ય.
यतम त्रि (यत्+डतमच्) ઘણામાંથી જે
यतमान त्रि (यत्+शानच्) મહેનત કરતું યત્ન કરતું
यतर त्रि (यत्+डतरच्) બેમાંથી કોઈ
यतस् अव्य. (यत्+पञ्चम्याः तसिल्) જેથી જે માટે, જ્યાં.
"यतो यतो यद् यात्योऽभिमन्त्रते" शाकुन्तले
यतात्मन् त्रि. (यत आत्मा येन) જેણે આત્માનો નિગ્રહ કર્યો હોય તે, વશ આત્મવાળું

यताहार त्रि. (यत आहारो यस्य) મિતાહારવાળું
यति पु (यतते मोक्षाय यत्+इन्) સંન્યાસી, જતિ, સાધુ, પરમહંસ, વિષ્ણુ, ચાક્ષુષ મન્વન્તર
यति स्त्री. (यम्यते विरामोऽत्र यम्+क्तिन्) વિરામ સ્થાન પ્રસિદ્ધ પદ્યમાં વિરામ કરવાનું જે વિશ્રામ સ્થાન
"यतिर्जिह्वेष्टविश्रामस्थानं कविभिरुच्यते" छन्दोमञ्जरी
यति स्त्री. (यत्+इन्) વિધવા, રંડીરાંડ, શાંતિ, રાગ.
यति त्रि (यत्+परिमाणे डति) જેટલા પ્રમાણવાળું
यतिचान्द्रायण न (यतिभिः कर्तव्यं चान्द्रायणम्) એક વ્રત
यतिन् पु (यत्+णिनि च, यतमस्य इनि) સંન્યાસી, જતિ, સાધુ
यतिनी स्त्री. („ „ यत्+णिनि+ङीप्) રંડીરાંડ સ્ત્રી, સાધ્વી. જોગણ.
"निकाम...नियतस्य यतिनी यदि" शब्दरत्नावलिः
यतिपात्र न. (यतेः पात्रम्) જતિનું વાસણ, ખપરા, કમણ્ડલુ તુંબડું વિગેરે
यतिमैथुन न (यतीनां गुप्तरीत्याभिसाधितं मैथुनम्) ગુપ્ત યતિઓનું ગુપ્ત મૈથુન.
यतुका स्त्री. (यत्+उक+टाप्) એક જાતનું ઝાડ.
यतूका स्त्री (यत्+ऊक+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
यत्न पु. (यत्+भावे नङ्) ઉદ્યોગ, મહેનત, પ્રયત્ન
यत्नतस् अव्य (यत्न+पञ्चम्यर्थे तसिल्) પ્રયત્નથી, ઉદ્યોગથી.
यत्नवत् त्रि. (यत्न+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) પ્રયત્નવાળું ઉદ્યોગી, યત્નવાળું
यन्त्र् (चु. उभ स सेट् यन्त्रयति-ते) સંકોચવું, દાબમાં રાખવું
यन्त्र् (भ्वा प स. सेट यन्त्रति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
यत्र अव्य (यत्+सप्तम्या त्रल्) જ્યાં, જેઠેકાણે, જેમાં.
यत्रकामावसायित्व न. અણિમા વગેરે આઠ સિદ્ધિ પૈકી એક.
यथा अव्य (यत्+प्रकारे थाल्) જેમકે, જેમ, જેવું, યોગ્યતા, અનુસરણ બતાવનાર અવ્યય.

न तथा बाधते शीत यथा बाधति बाधते"

यथाशतस् अव्य (यथा+अश+तसिल्) સરખા ભાગે

यथाकथम् अ ( ) જેવી વાત હોય તેવી

यथाकाम अव्य (काममनतिक्रम्य अव्ययी) ઇચ્છાનુસાર, મરજીમુજબ, ખુશી પ્રમાણે

यथाकामिन् त्रि (यथा कामयते, कामि+णिनि) મરજી મુજબ ચાલનાર, સ્વેચ્છાચારી

यथाकाल अव्य (कालस्य आनुरूप्य अव्ययी) કાલ પ્રમાણે, સમયપ્રમાણે

यथाक्रम अव्य (क्रममनतिक्रम्य अव्ययी) ક્રમપ્રમાણે, અનુક્રમે, અનુક્રમ મુજબ

यथाजात अव्य (जातमनतिक्रम्य अव्य.) ઉત્પન્ન થયેલા પ્રમાણે, વાસ્તવિક

यथाजात त्रि (जात समयविशेपमनतिक्रम्य यथाजात-तदस्यास्ति अच्) મૂર્ખ, નીચ, વસ્ત્રરહિત

यथाज्ञान अव्य (ज्ञानमनतिक्रम्य अव्य) પોતાની સમજ પ્રમાણે, જાણમુજબ

यथातथ अव्य (यथा वर्त्तते तथानतिक्रम्य अनतिवृत्तौ अव्ययी) યથાથ ખરેખર

यथातथता स्त्री (यथातथ+अच् तस्य भाव. तल्+टाप्) યથાર્થપણુ ખરેખરપણુ

यथातथत्व न (यथातथस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यथातथा अव्य (यथा च तथा च) સૂઝે તે રીતે, ગમેતેમ

यथानिर्दिष्ट अव्य (निर्दिष्टस्य आनुरूप्य अव्य) બતાવ્યા પ્રમાણે, દેખાડવા મુજબ

यथापूर्व अव्य (पूर्वमनतिक्रम्य इति अव्ययी) અગાઉની પેઠે, પૂર્વપ્રમાણે

यथाबद्ध त्रि (बद्धस्य अनतिक्रम अव्ययी अस्त्यर्थे अच्) જોઇએ તેવુ મજબુત બાંધેલુ, દઢ ગોઠવેલુ

यथामुखीन त्रि (यथामुख+ख) સમાન, સરખુ, મળતુ

यथारुचि अव्य (रुचिमनतिक्रम्य अव्ययी) ઇચ્છાનુસાર, મરજીમુજબ

यथाऋजु अव्य (ऋजो आनुरूप्य अव्ययी) સરલતાને અનુસાર

यथारूप अव्य (रूपमनतिक्रम्य ,,) રૂપને યોગ્ય, રૂપ પ્રમાણે, યથાયોગ્ય

यथार्थ अव्य (अर्थमनतिक्रम्य अव्ययी) સત્યતા, સત્ય સ્વરૂપ

यथार्थ त्रि (यथार्थ+अर्शा अच्) સત્ય, માન્યુ

यथार्थता स्त्री (यथार्थस्य भाव तल्+टाप्) સત્યપણુ, સચ્ચાઇ, યોગ્યતા

यथार्थत्व न (यथार्थस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यथार्ह अव्य (अर्ह योग्यतामनतिक्रम्य अव्ययी) યથાયોગ્યતા, યોગ્યરીતે, ઘટતીરીતે, લાયકી મુજબ

यथार्ह त्रि (यथार्ह+अच्) યોગ્ય, વટિત, વાજબી, લાયક

यथार्हता स्त्री (यथार्हस्य भाव तल्+टाप्) યથાયોગ્યપણુ, સત્યતા

यथार्हत्व न (यथार्हस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यथार्हवर्ण पु (यथार्हं यथायोग्यं वर्णयति, वर्ण्+अण्) અનુચર, દૂત, જાસુસ

यथावकाश अव्य (अवकाशमनतिक्रम्य अव्ययी) સમય પ્રમાણે, વખતસર

यथावत् अव्य (यथा+वतुप्) યોગ્યરીતે, વ્યાજબી રીતે, યથા પ્રમાણે.

यथावसर अव्य (अवसरमनतिक्रम्य अव्य) તકપ્રમાણે, અવસર પ્રમાણે

यथाविधि अव्य (विधिमनतिक्रम्य अव्ययी) વિધિમુજબ, ધારા પ્રમાણે, આજ્ઞા મુજબ

यथाशक्ति अव्य (शक्तेरानुरूप्यम् अव्य) શક્ત્યનુસાર, બળ પ્રમાણે, શક્તિપ્રમાણે

यथाशास्त्र अव्य (शास्त्रस्यानुरूप्य अनतिक्रमो वा अव्ययी) શાસ્ત્રપ્રમાણે, શાસ્ત્રમુજબ.

यथाश्रुत अव्य (श्रुतमनतिक्रम्य अव्ययी) જેવુ સાભળ્યુ હોય તેવુ, સાભળ્યા મુજબ,

यथासुख अव्य (यथा सुख अव्य) સુખપ્રમાણે,

यथास्थिति अव्य (यथा यन रूपेण स्थातुं योग्य यथास्थित अव्ययी) જેમ હોય તેમ, યોગ્ય, ખરેખર

यथास्थित त्रि. (यथास्थित+स्वार्थे अण्) यथार्थ योग्य, सत्य.

यथास्थिता स्त्री. (यथास्थितस्य भावः तल्+टाप्) यथार्थ योग्यपणुं, यथार्थपणुं.

यथास्थितम् अ. (यथास्थितस्य भावः त्व) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

यथास्व अव्य. (स्वमनतिक्रम्य अव्य.) यथार्थपणुं, न्याय, व्याजबी.

यथास्व त्रि. (यथास्वमस्त्यस्य अच्) यथार्थ सत्य, योग्य.

यथास्वता स्त्री. (यथास्वस्य भावः तल्+टाप्) यथा योग्यपणुं, प्रमाणपणुं.

यथास्वम् न. (यथास्वस्य भावः त्व) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

यथेप्सित अव्य. (ईप्सितमनतिक्रम्य अव्य.) यथेष्ट इच्छानुसार, मरजीमुजब.

यथेप्सित त्रि. (यथेप्सितमस्त्यस्य अच्) यथेष्ट करनार, मरजीमुजब चालनार, खुशी प्रमाणे वर्तनार.

"यथेष्ट चेष्टतो सुरजुगलस्य यस्य कुम्भा" पद्मपुराणे.

यथेष्ट अव्य. (इष्टस्य आनुरूप्ये अव्य.) इच्छानुसार, मरजीमुजब.

यथोचित त्रि. (यथोचितमस्त्यस्य अच्) योग्य, वाजबी.

यथोचित अव्य. (उचित उचितमनतिक्रम्य अव्य.) जेवुं जोइये तेवुं, योग्यमुजब.

यद् त्रि. (यज्+अदि डित्) जे.

यद् अव्य. जेथी, जेथी निन्दामां तथा अपूर्ण क्रिया पण वपराय छे.

यदा अव्य. (यद्+काले–दाच्) ज्यारे, जे वारे, जे वखते.

"यदा यदा हि धर्मस्य ग्लानिर्भवति भारत" भगवद्गीता.

यदि अव्य. (यद्+णिच्+इन् किच्च) जो, पक्षान्तरमां विकल्प, निश्चय.

यदीय त्रि. (यदीयम् यद्+छ) जेनुं.

यदु पुं. (यजते, यज्–उ डित्वात्) ययाति राजानो देवयानि थी थयेलो ते नामनो मोटो पुत्र.

यदु पुं. ब. व. (यदोर्गोत्रापत्यं अण् तस्य लुक्) यदु राजाना कुळमां पेदा थयेल पुरुषो यादवो, यादव लोक.

यदुनाथ पुं. (यदूनां नाथः) श्रीकृष्ण.

यदुपति पुं. (यदूनां पतिः) श्रीकृष्ण.

यदृच्छा स्त्री. (यद्+ऋच्छ्+अ–टाप्) स्वतन्त्र, स्वेच्छापणुं.

यदृच्छाशब्द पुं. (यदृच्छया लौकिकः शब्दः) व्युत्पत्ति वगेरे नहि करेलो निरर्थक "डित्थ" वगेरे शब्द.

यद्भविष्य त्रि. दैव, भावी ऊपर आधार राखनार.

यद्यपि अव्य. (यदि च अपि च द्वन्द्व) जो, जे, अगर जो.

यद्यपीव अव्य. (यदि+अपि+इव) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

यद्वा अव्य. (यदि च वा च) यदि शब्दना अर्थ.

यद्वत् अव्य. (यत् इव इति) जेवुं, समान.

यद्वद त्रि. जे आव्युं ते बोलनार, जेम तेम बोलनार.

यद्वा अव्य. (यत्+वा च) अथवा, अगर, युक्ति.

यन्तृ पुं. (यम्+तृच्) सारथि, मावत.

"केनापि सम्मुखमप्यागता यन्ता" माघ.

यन्तृ त्रि. (यम्+तृच्) स्वतन्त्र, संयमी, निग्रह करनार.

यन्त्र न. (यन्त्रणम् यन्त्र्+अच्. स) स्वतन्त्र, बांधवुं वश करवुं, वैद्यक शास्त्रप्रसिद्ध शल्य काढवानुं साधन, औषध गाळवानुं साधन, यन्त्र, कल, मशिन.

"ग्रामसर्पिसृपामि यन्त्रवाहि साक्षात्" नैषध.

यन्त्रक न. (यन्त्रयति, यन्त्र+ण्वुल्) सराणवाळो चाक.

यन्त्रक त्रि. (यन्त्र्+ण्वुल्) काम विगेरे नांखनार.

यन्त्रगृह न. (यन्त्रस्य गृहम्) तेल काढवानुं घाणी, घाणीनुं स्थान, कारखानुं.

यन्त्रगोल पुं. (यन्त्रस्य ज्योतिर्ज्ञानार्थं निर्मितः गोलः) भूगोल.

यन्त्रण न (यन्त्रि+ल्युट्) નિયમન, બંધન, રક્ષણ, પીડા

यन्त्रणा स्त्री (यन्त्रि+युच्+टाप्) પીડા, દુઃખ

यन्त्रणी स्त्री (यन्त्रयति कृतकौतुका पीडयति,यन्त्र्+युच् +टीप्) વહુની નાની બહેન–સાળી

यन्त्रपेषणी स्त्री (पिष्+करणे ल्युट्+ङीप् यन्त्रेणेव पेषणी) ઘંટાથી દળવાની ઘંટી

यन्त्रमुक्त न (यन्त्रेण मुक्तम्) યન્ત્રથી ફેંકવાનું હથિયાર

यन्त्रिका स्त्री (यन्त्रयति कृतकौतुका पीडयति, यन्त्रि+ण्वुल् टापि अत इत्व) વહુની નાની બહેન–સાળી "कनिष्ठा श्यालिका हाली यन्त्रिकाकेलिकुञ्चिका" हेम

यन्त्रित त्रि (यन्त्रि+क्त) બાંધેલ, વશ કરેલ, કેદ કરેલ, રક્ષણ કરેલ, પીડેલ

यन्त्रितकथ त्रि (यन्त्रिता कथा येन) જેણે બોલવું બંધ કર્યું હોય તે

यन्त्रिन् त्रि (यन्त्रयति बध्नाति, यन्त्रि+णिनि) બંધન કરનાર, વશ કરનાર, કેદ કરનાર

यभ् (भ्वा प स अनिट् यभति) મૈથુન કરવું, સ્ત્રી સાથે વિષય ભોગ કરવો તે

यम् (भ्वा प अ अनिट् यच्छति) બંધ કરવું, મોકુફ રાખવું, વિરામ પામવો

आ+यम्–आत्म आयच्छते–લાંબુ કરવું,उप+यम्–आत्म उपयच्छते વિવાહ કરવો

यम् (चु उभ स सेट्–घटा० यमयति–यामयति –ते) પીરસવું, જમાડવું

यम पु (यच्छति नियच्छति इन्द्रियग्राममनेन, यम्+घञ्) અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, અશાઠ્ય, અસ્તેય એ પાંચ વ્રતો, ઇન્દ્રિય વિગેરેને વશ રાખવી તે

यम पु (यमयति नियमयति जीवाना फलाफल यम्+अच्) યમદેવ, કાગડો, શનિગ્રહ, બેની સંખ્યા, ભરણી નક્ષત્ર.

यम त्रि (यच्छति एकत्र गर्भाशये निरतो भवति, यम्+अच्) જોડલું, જોડું

यमक न (यम् युग्मभाव कायति यम्+कै+क) એક જાતનો શબ્દાલંકાર

यमक पु (यम्+भावे घञ्+स्वार्थे कन्) વ્રત, નિયમ–પાલન

यमकालिन्दी स्त्री (यम कालिन्दी च सुत सुता च यस्या) સૂર્યની પત્ની સંજ્ઞા

यमकीट पु (यमसूचक कीट) એક જાતનો કીડો

यमकोटि पु लंकाथी पूर्व दिशामा रहेली देव-निर्मित એક नगरी.

यमकोटि स्त्री ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यमघण्ट पु (यम घण्टयति घण्टि+अण्) તે નામનો અશુભ યોગ

यमदग्नि पु (जमन् हुतभक्षणशील प्रज्वलितोऽग्निरिव पृषो जस्य य) જમદગ્નિ મુનિ

यमज त्रि (यमो यमक सन् जायते, जन्+ड) જોડલું, જોડે જન્મેલ.

यमदन्त पु ब નીચેનો શબ્દ જુઓ

यमदंष्ट्रा पु ब કાર્તિક અને માગશર મહીનાના પહેલા આઠ આઠ દિવસો

यमदूत (यमस्य दूत) યમરાજનો દૂત.

यमदूतक पु (यमस्य दूत इव कायति, कै+क) કાગડો

यमदूतक पु (यमस्य दूत स्वार्थे कन्) યમનો દૂત.

यमदूतिका स्त्री (यमस्य दूतीव इवार्थे कन् ह्रस्व· टाप्) આંબલીનું ઝાડ, કાગડી

यमदेव पु (यमाख्यो देव) યમરાજ, યમદેવ

यमदैवत न (यमो देवता अधिष्ठात्री यस्य) ભરણી નક્ષત્ર

यमदेवता स्त्री (यमो देवता अधिष्ठात्री यस्या) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यमद्रुम पु (यमस्य द्रुम इव) શીમળાનું ઝાડ

यमद्वितीया स्त्री (यमप्रिया द्वितीया) ભાઇબીજ, કાર્તિક સુદ બીજ

यमधानि स्त्री (यमस्य धानी) યમનું રહેઠાણ, યમને રહેવાની જગા

यमधार पु (यमसंख्याका धारा यस्य) બન્ને બાજુ ધારવાળું હથિયાર–કટાર વિગેરે

यमन न (यम्+भावे करणादौ ल्युट्) બાંધવું, વશ કરવું, વિરમવું, નિગ્રહ

यमन पु (यमयति, यम्+ल्यु) યમદેવ

यमनिका स्त्री (यच्छति आच्छादयति, यम्+ल्युट्+कन्+टाप्) તંબુની કપડાની દિવાલ, પડદો.
यमपत्नी स्त्री. (यमस्य पत्नी) યમરાજની સ્ત્રી.
यमप्रिय पु. (प्रीणाति प्रीञ्+क यमस्य प्रियः) વડનું ઝાડ.
यमभगिनी स्त्री. (यमस्य भगिनी स्वसा) યમુના નદી.
यमरथ पु. (यमस्य रथ इव) પાડો.
यमराज् पु. (यमः राजेव राजते, राज्+क्विप्) યમદેવ, ધર્મરાજ.
यमराज पु (यमाख्यो वैवस्वतस्य राजा यमनियमानां राजा वा टच् समा.) ઉપર જણાવેલ અર્થ.
यमल न (यमौ लाति ला+क) જોડું, એક ઠેકાણે આવેલું જોડું.
यमलपत्र पु (यमलं यमलं पत्रमस्य) આસપાલવનું ઝાડ, કોવિદારનું ઝાડ.
यमलार्जुन पु. વનવાસમાં આવેલું તે નામનું એક ઝાડ.
यमलार्जुनहन् पु. (यमलार्जुनं हन्ति हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ.
यमली स्त्री (यमल+स्त्रियां ङीप्) બે વસ્તુ ભેગી થયેલું જોડું વિગેરે.
यमलोक पु (यमस्याधिष्ठितो लोकः) પાપી માણસો મરીને જ્યાં જાય છે તે યમરાજનું નગર છે તે.
यमवत् त्रि. (यम+मतुप् मस्य वः) સંયમી જીતેન્દ્રિય, ઇન્દ્રિયો વશ રાખનાર.
यमवाहन पु. (यमस्य वाहनम् वह्+णिच्+ल्युट्) પાડો.
यमव्रत न (यमस्य धर्मराजस्येव व्रतम्) નિષ્પક્ષપાતપણે દંડને શિક્ષા કરવી તે.
यमसभा न. (यमस्य सभा इति) યમરાજની સભા.
यमसादन त्रि (यम+सद्+णिच्+ल्युट्) યમ પાસે મોકલેલું, મરણ પામેલું.
यमस्वसृ स्त्री (यमस्य स्वसा) યમુના નદી, જમના.
यमानिका स्त्री. (यमानी+स्वार्थे कन् ह्रस्वः टाप्) અજમો.
यमानी स्त्री. (यच्छति विरमति मिलनेन भूमिमायाम्यस्याम्, यम्+बाहुलकात् आनुक्+ङीष्) જોડી અજમોદ.
यमानुचर पु (यमस्य अनुचरः) યમદૂત, યમનો દૂત.
यमान्तक पु (यमस्य अन्तकः) શિવ, મહાદેવ.
यमिन् त्रि (यम्+अस्त्यर्थे इनि) યમ પાળનાર, સંયમી.
यमिन् पु (　　　) સંન્યાસી સાધુ યતિ.
यमी स्त्री. (यम्+अच्+ङीप्) યમુના નદી, જમના.
यमुना स्त्री (यच्छति यमि+उनन्+टाप्) દુર્ગાદેવી.
यमुना स्त्री. (यच्छति विरमति यस्याम्, यम्+उनन्+टाप्) યમુના નદી.
यमुनाग्रज पु (यमुनाया अग्रजः) યમરાજ, યમદેવ.
यमुनानुज पु. (यमुनाया अनुजः) કૃષ્ણ નારાયણ.
यमुनाभिद् पु (यमुनां भिनत्ति भिद्+क्विप्) બળદેવ.
यमुनाभ्रातृ पु (यमुनाया भ्राता) યમરાજ યમ.
यमेरुका स्त्री. (यम ईरयति प्रेरयति ईर्+णिच्+ऊक+टाप्) ડંકું નગારું.
ययाति पु. (यस्य यातोऽस्ति यातिः सर्वत्र रथगतिर्यस्य) નહુષનો પુત્ર એક રાજા.
ययी पु. (याति प्राप्नोति स्वर्गमिति यातः) શિવ, મહાદેવ, માર્ગ રસ્તો.
ययी पु. (याति युद्धं यस्मात्, या+उणा. ई) ઘોડો.
ययु पु. (याति, या+उणा. उ द्वित्वं) સામાન્ય ઘોડો.
ययु पु (अश्वमेधीय यज्ञ+उ इत्वे बाहुलकात्) અશ્વમેધનો ઘોડો.
यर्हि अव्य. (यद्+र्हिल्) જ્યારે.
यव पु. (यु+अप्) જવ, આંગળીમાં જવના આકાર જેવી રેખા એક જાતનું વજન, છ સરસવ બરાબર વજન.
यवक पु. (यव+स्वार्थे कन्) જવ.
यवक्य न. (यवानां भवनं क्षेत्रं यत् कृषि) જવ થઈ શકે તેવું ખેતર.
यवक्षार पु (यवजातः क्षारः) જવખાર.
यवक्षोद पु (यवानां क्षोदः) જવનો લોટ.
यवचूर्ण न. (यवानां चूर्णम्) જવનો લોટ.
यवज पु. (यवाग्रजातो यव+जन्+ड) જવખાર, અજમોદ.
यवतिक्ता स्त्री (यवस्यैव तिक्तो रसो यस्याः) શંખિની વનસ્પતિ.
यवद्वीप पु. (यवानां द्वीपः) જાવા બેટ.
यवन पु (यु+उणा. युच्) દેશ વિશેષ, યવન, યવનદેશ.

यन्त्रण न (यन्त्रि+ल्युट्) નિયમન, બંધન, રક્ષણ, પીડા

यन्त्रणा स्त्री (यन्त्रि+युच्+टाप्) પીડા, દુખ

यन्त्रणी स्त्री (यन्त्रयति कृतकौतुका पीडयति,यन्त्र्+युच्+ङीप्) વહુની નાની બહેન–સાળી

यन्त्रपेषणी स्त्री (पिष्+करणे ल्युट्+ङीप् यन्त्रेणेव पेषणी) મચાથી દળવાની ઘંટી

यन्त्रमुक्त न (यन्त्रेण मुक्तम्) યન્ત્રથી ફેંકવાનું હથિયાર

यन्त्रिका स्त्री (यन्त्रयति कृतकौतुका पीडयति, यन्त्रि+ण्वुल् टापि अत इत्व) વહુની નાની બહેન–સાળી "कनिष्ठा श्यालिका हाली यन्त्रिकाकेलिकुञ्चिका" हेम

यन्त्रित त्रि (यन्त्रि+क्त) બાંધેલ, વશ કરેલ, કેદ કરેલ, રક્ષણ કરેલ, પીડેલ

यन्त्रितकथ त्रि (यन्त्रिता कथा येन) જેણે બોલવું બંધ કર્યું હોય તે

यन्त्रिन् त्रि (यन्त्रयति बध्नाति, यन्त्रि+णिनि) બંધન કરનાર, વશ કરનાર, કેદ કરનાર

यभ् (भ्वा प स अनिट् यभति) મૈથુન કરવું, સ્ત્રી સાથે વિષય ભોગ કરવો તે

यम् (भ्वा प अ अनिट् यच्छति) બન્ધ કરવું, મોડુંક રાખવું, વિરામ પામવો

आ+यम्–आत्म आयच्छते–લાંબું કરવું, उप+यम्–आत्म उपयच्छते વિવાહ કરવો

यम् (चु उभ स सेट्–घटा॰ यमयति–यामयति –ते) પીરસવું, જમાડવું

यम पु (यच्छति नियच्छति इन्द्रियग्राममनेन, यम्+घञ) અહિંસા, સત્ય, બ્રહ્મચર્ય, અશાઠ્ય, અસ્તેય એ પાંચ વ્રતો, ઇન્દ્રિય વિગેરેને વશ રાખવી તે

यम पु (यमयति नियमयति जीवाना फलाफल यम्+अच्) યમદેવ, કાગડો, શનિગ્રહ, બેની સંખ્યા, ભરણી નક્ષત્ર.

यम त्रि (यच्छति एकत्र गर्भाशये निरतो भवति, यम्+अच्) જોડલું, જોડું

यमक न (यम् युग्मभाव कायति यम्+कै+क) એક જાતનો શબ્દાલંકાર

यमक पु (यम्+भावे घञ्+स्वार्थे कन्) વ્રત, નિયમપાલન

यमकालिन्दी स्त्री (यम कालिन्दी च सुत सुता च यस्या) સૂર્યની પત્ની સંજ્ઞા

यमकीट पु (यमसूचक कीट) એક જાતનો કીડો

यमकोटि पु લંકાથી પૂર્વ દિશામાં રહેલી દેવનિર્મિત એક નગરી.

यमकोटि स्त्री ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यमघण्ट पु (यम घण्टयति घण्टि+अण्) તે નામનો અશુભ યોગ

यमदग्नि पु (जमन् हुतभक्षणशील प्रज्वलितोऽग्निरिव पुत्रो जस्य च) જમદગ્નિ મુનિ

यमज त्रि (यमो यमक सन् जायते, जन्+ड) જોડલું, જોડે જન્મેલ.

यमदन्त पु ब નીચેનો શબ્દ જુઓ

यमदंष्ट्रा पु ब કાર્તિક અને માગશર મહીનાના પહેલા આઠ આઠ દિવસો

यमदूत (यमस्य दूत) યમરાજનો દૂત.

यमदूतक पु (यमस्य दूत इव कायति, कै+क) કાગડો

यमदूतक पु (यमस्य दूत स्वार्थे कन्) યમનો દૂત.

यमदूतिका स्त्री (यमस्य दूतीव स्वार्थे कन् ह्रस्व. टाप्) આંબલીનું ઝાડ, કાગડી

यमदेव पु (यमाख्यो देव) યમરાજ, યમદેવ

यमदैवत न (यमो देवता अधिष्ठात्री यस्य) ભરણી નક્ષત્ર

यमदेवता स्त्री (यमो देवता अधिष्ठात्री यस्या) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यमद्रुम पु (यमस्य द्रुमः इव) શીમળાનું ઝાડ

यमद्वितीया स्त्री (यमप्रिया द्वितीया) ભાઇબીજ, કાર્તિક સુદ બીજ

यमधानि स्त्री (यमस्य धानी) યમનું રહેઠાણ, યમને રહેવાની જગા

यमधार पु (यमसंख्याका धारा यस्य) બન્ને બાજુ ધારવાળું હથિયાર–કટાર વિગેરે

यमन न (यम्+भाव करणादौ ल्युट्) બાંધવું, વશ કરવું, વિરમવું, નિગ્રહ

यमन पु (यमयति, यम्+ल्यु) યમદેવ

पयस्त्रेपीभूत त्रि. (पयस्+दैन+च्वि+भू+क्त) भरेलु पाणेलु.

पयाद् न (पय शतुम पीयते, पय्+अण्) कपाळ जेवी ओक धातु.

पयम् न. (पय+असुन् पातीः कुश च) पाणि, दीप्ति.

पयस्कर त्रि. (पयः करोति, कृ+अच्) पय करनार, पयस्वी.

पयस्काम त्रि. (पयस्+कम्+अण्) पयनी जेने वासना छे ते.

पयस्काम्यत् त्रि (पयः काम्यति काम्+शतृ) पयने इच्छतुं, पयनी वासना राखतुं.

पयस्काम्या स्त्री. (पयसः काम्या) पयनी इच्छा.

पयस्य त्रि (पयसे हितः यत्) पयनुं साधन विगेरे.

पयस्या स्त्री. (पयसे हिता, यत्+टाप्) दुग्धनी नामनी ओषधि, दुधि नामनी ओषधि.

पयस्वत् त्रि (पयस्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) पाणी वाळुं, गोतिवाळु.

पयस्विन् त्रि. (पयस्+अस्त्यर्थे विनि) पाणीवाळुं.

पयस्विनी स्त्री. (पयस्विन्+स्त्रियां ङीप्) दूधवाळी स्त्री, ओषधि नदीनो भेद–भाषाभाषी, अनदी कपास.

पयोद त्रि. (पयो ददाति दा+क) पयनो नाश करनार.

पयोद त्रि (पयो ददाति, दा+क) पय आपनार, आपनार देनार.

पयोद पु („ „) घास–पेरो.

पयोदा स्त्री (पयो ददाति, दा+क+टाप्) न ओळखनी स्त्री, विशेष नामनी माता.

पयोधर त्रि (पयो धारयति धृ+अच्) पय धारण करनार

पयोधर पु. भावी चोवीसीमां जैन तीर्थंकर, भूतकाळना १२मा ^ न तीर्थंकर.

पयोमद्र पु (पयसा मदः) ओक जुलाबी ओक न कुत्सनी

पर्पि पु. (पर्प+किप् प्र न समासान्तम्) वाडी, भाव विशेषो वधि.

पर्पि पु. स्त्री. (पचते पाचयते, पच्+इन्) तंतोडी, धार आरंभ वनस्पति, ओषध, ओक जातनुं काष्ठ.

पपिख पु. (पचिरिव पची+क) ओक जातनुं पक्षी.

पपिका स्त्री. (पपी+स्वार्थे कन्+टाप्) वाडी, तंतोडी, धार, आरंभ वनस्पति, ओषध.

पपिमद पु. (पपि ग्रसति, पपी+मद्+अच्) वाडी खानार–लेनार

पपिमधु न (पचौ मधु यस्य) ओषध.

पपिमधुका स्त्री. (पपिमधुक् कायति कै+क+टाप्) ओषध.

पपिलियास पु. (पचया उपरि निवासः) पापीओने बेसवानो आ स, सीपर बंधवा उपर जाणेलुं मन. तरभाणुं

पपी स्त्री. (पपी+स्त्रियां वा ङीप्) पपी शब्द जुओ.

पपीक न. (पपया कायति, कै+क) ओषध.

पपीपुष्प पु. (पपीव पुष्पमस्य) ओक जातनुं घास

पपीमधु पु (पप्यां मधु यस्य) ओषध.

पपु पु. (पच्+उण्) पद करनार, पकवनार–पकवान विगेरे.

पपपात न. (पचीरिति पाक पत्र) ओषध.

पस् (दिवा. प. अ. सेट् पस्यति) पत्न करवो, पत्ने– नो करवी.

पस् (भ्वा. प अ. सेट् पसति) उपर प्रमाणे अर्थ.

पसक पु (पस्+क सेनं) ते नामे ओक मुनि

पस्त्य पु. (पसति, पस्+त्यक् पस् मि.) पकवान.

पा (भ्वा. पर. सक अनिट् पिबति) पीवुं, पान करवुं.

पाग पु. (पच+घञ्) पाक,

पाच् (भ्वा. उभ. द्वि. सेट् पाचयति–ते) रांधवुं पाकवा करवी.

पाचक त्रि. (पाचते, पच+ण्वुल) पाकनार पाचक.

पाचन न (पाच्+णिच्+ल्युट्) पाकवुं, पाचवुं

पाचनक त्रि. (पाचन+स्वार्थे कन्) पाकनार औषधि, औषध पाकनार.

आचार्योक्त औषध निर्म पाचनकमुक्तं" चतु

पाचना स्त्री. (पाच्+युच्+टाप्) पाकवुं ते पाचवी. औषध.

पाचमान त्रि (पाचते, पच्+शानच्) पाकतुं पाकतुं.

घोडो, घउं, એક જાતનું ધાન્ય, ગાજર, યવન લોક, તુર્કરેતાની લોક

यवन पु ब व (यवनोऽभिजनोऽस्य तस्य राजा वा अण् बहुषु तस्य लुक्) यवन देशवासी, यवनाधिप-राजा

यवन त्रि (यौति, यु+ल्यु) અતિશય વેગવાળુ "तमश्ववारा यवनाश्वयायिन प्रकाशरूपा मनुजेशमन्वयु" नैषधचरिते

यवनद्विष्ट पु (यवनैर्द्विष्टः) ગુગળ

यवनप्रिय न (यवनानां प्रियम्) મરી, તીખા

यवनाचार्य पु (यवनाख्यो आचार्य) તાજીક વિગેરે જ્યોતિષ્શાસ્ત્ર જાણનાર એક પંડિત

यवनानी स्त्री (यवनानां लिपि ङीप् आनुगागमश्च) યવનદેશના યવનોની લીપી

यवनारि पु, (यवनानां अरि) શ્રીકૃષ્ણ

यवनाल पु (यवस्येव नाला यस्य) એક જાતનુ ધાન્ય, જવનો સાંઠો

यवनालज पु (यवस्य नालात् काण्डाज्जायते, जन्+ड) જવખાર

यवनिका स्त्री (युनात्याघृणोत्यनया, यु+ल्युट्+ङीप्+कन् ह्रस्व टाप्) કનાત, પડદો, ચક વિગેરે

यवनी स्त्री (यूयते पच्यते भुक्तमनया, यु+ल्युट्+ङीप्) અજમોદ

यवनी स्त्री (यवनस्य स्त्री जाति ङीप्) યવનની સ્ત્રી 'यवनीमुखपद्मानां सेहे मधुमद न स" रघु,

यवनेष्ट न (यवनानां इष्टम्) સીસુ, મરી, ગાજર, લસણ, ડુંગળી

यवनेष्ट पु (यवनानां इष्ट) લસણ, ડુંગળી, લીમડાનુ ઝાડ

यवनेष्टा स्त्री (यवनैरिष्टा) ખજુરીનું ઝાડ

यवफल पु (यव इव फल यस्य) વાંસ, ઇંદ્રજવનુ ઝાડ, જટામાંસી, પીપળાનુ ઝાડ

यवमध्य न (यव इव मध्य यस्य) એક જાતનું ચાન્દ્રાયણ વ્રત

यवलास पु (यवेन लस्यते सज्ञायां कर्त्तरि घञ्) જવખાર

यवशूक पु (यवानां शूक कारणत्वेनास्त्यस्य अच्) જવખાર

यवशूकज पु (यवशूकाज्जायते, जन्+ड) જવખાર.

यवस न (यौति, यु+उणा असच्) ઘાસ

यवागू स्त्री (यूयते मिश्रयते, यु+उणा आगूच्) રાબ, રાબડી

यवाग्रज पु (यवस्य अग्रात् शूकाज्जायते जन्+ड) જવખાર, અજમોદ

यवानिका स्त्री (दुष्टो यव यव+ङीप् आनुक् स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व) અજમોદ

यवानी स्त्री (दुष्टो यव यव+ङीप् आनुगागमश्च) અજમોદ

यवापत्य न (यवस्याऽपत्यमिव तज्जातत्वात्) જવખાર

यवाम्लज न (यवजातादम्लाज्जायते जन्+ड) સૌવીરક એક કાંજિક

यवास पु (यौति, यु+उणा आस) જવાસો, એક જાતનો ખેર, ધમાસો

यवासक पु (यवास+स्वार्थे कन्) ધમાસો, એક જાતનો ખેર, જવાસો

यवासा स्त्री (यवास+स्त्रियां टाप्) જવાસો

यवाह्व पु (यवमाह्वयति, आ+ह्वे+क) જવખાર.

यविष्ठ त्रि (अयमेषामतिशयेन युवा, युवन्+इष्ठन्) અતિશય યુવાન્, અતિશય નાનુ

यवीयस् त्रि (अतिशयेन युवा, युवन्+ईयसुन् यवादेश) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यवोत्थ न (यवेभ्य उत्तिष्ठतीति, उद्+स्था+क) સૌવીરક અંજન

यव्य न (यवानां भवन क्षेत्रम् , यव+यत्) જવ પાકે તેવુ ખેતર

यव्य पु (यवेभ्यो हित यव+यत्) ચાંદ્રમાસ

यव्य त्रि („ „) જવના હિતનુ

यश काय पु (यश एव काय.) યશરૂપી શરીર. "नास्ति येषां यश काये जरामरणज भयम्" भर्तृहरि

यश पटह पु (यश स्यापको पटह) યશનુ નગારૂ

यश शेष त्रि (यश एव शेषो यस्य) મરણ પામેલ, મુએલુ, મરેલુ

यशःशेप त्रि (यश एव शेषो यस्मिन्) મોત, મરણ

यात्रिक त्रि. (यात्रायै हितं ठञ्) યાત્રામાટે હિતનું ભાતા વિગેરે, યાત્રા કરનાર મુસાફર.
यात्रिक पु. (,, ,,) ઉત્સવ, ઉપાય.
यात्रोत्सव पु. (यात्रायै उत्सवः) યાત્રા માટે ઉત્સવ.
याथातथ्य न. (यथा तथा तदनुरूपमिति यथातथम् तस्य भावः) જેવું હતું તેવું, યથાર્થપણું, સત્યતા, યોગ્યતા.
याथार्थ्य न. (यथार्थस्य भावः ष्यञ्) યથાર્થપણું, સત્યતા.
यादईश पु. (यादसां जलजन्तूनां वा ईशः) સમુદ્ર, વરુણ.
यादःपति पु. (यादसां जलजन्तूनां पतिः) સમુદ્ર, વરુણ.
यादव पु. (यदोर्गोत्रापत्यं अण्) યદુના વંશજ શ્રીકૃષ્ણ.
यादव त्रि (यदोरिदं यदु+अण्) યદુનું, યદુસંબંધી.
यादव न. (यादवमिव यदु+अण्) યદુવંશીઓનું ગાય ભેંસ વિગેરે ધન.
यादवी स्त्री. (यदोर्गोत्रापत्यं यदु+ङीप्) યદુવંશની સ્ત્રી, દુર્ગા દેવી.
यादस् न. (या+असुन्+दुक् च) જળજન્તુ.
यादसांनाथ पु (यादसां नाथः अलुक् स.) સમુદ્ર, વરુણ.
यादसांपति पु. (यादसां पतिः अलुक् स.) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
यादोनिवास पु. (यादसां निवासः) પાણી.
यादृक्ष त्रि. (यदिव दृश्यते यद्+दृश्+क्स) જેવું.
यादृच्छिक त्रि (यदृच्छया आगतः ठक्) યદૃચ્છાએ પ્રાપ્ત થયેલ, દૈવયોગે મળી આવેલ.
यादृश् त्रि. (यदिव दृश्यते यद्+दृश्+क्विन्) જે જેવું.
यादृश त्रि (,, ,, क) ઉપરનો અર્થ.
यान पु. न. (या+ल्युट्) ગમન, જવું, જેનું ઉપર સ્વારી કરીને જવું.
यान न. (या+करणे ल्युट्) જવાનું સાધન રથ વિગેરે વાહન.
यानपात्र न. (यानरूपं पात्रम्) વહાણ, હોડી.
यानभङ्ग न. (यानस्य भङ्गः) ઉતર પ્રમાણે અર્થ.
यानमुख न (यानस्य मुखं पुरोभागः) રથ વિગેરેનો અગ્રભાગ.
यानस्वामिन् पु. (यानस्य स्वामी) વાહનનો ધણી, વાહનનો માલીક.
यापन न. (या+णिच्+ल्युट्) સમય ગાળવો, દૂર કરવું રદ કરવું સેવું દેવું રોગ, ચોપ, દુઃખ વિગેરેનું ઉપશમન કરવું.
यापक त्रि. (यापयति, या+णिच्+ण्वुल्) ચલાવનાર, પ્રાપ્ત કરાવનાર, મોકલનાર.
यापनीय त्रि. (या+णिच्+अनीयर्) દૂર કરવા લાયક, રોગ–પીડા વગેરે શાન્ત કરવા યોગ્ય, દૂર કરવા લાયક, સમય ગાળવા યોગ્ય.
यापना स्त्री. જુઓ.
याप्य त्रि. (या+णिच्+यत्) અધમ, નિંદ્ય યોગ્ય, દૂર કરવા યોગ્ય, પ્રાણની પેઠે ગાળવા યોગ્ય.
याप्य पु. (,, ,,) સંપૂર્ણ શાન્ત કરવા યોગ્ય અસાધ્ય રોગ.
याप्ययान पु. (याप्यं यानं यस्य) પાલખી, શીબીકો.
याम न. (यमस्येदं यम्+अण्) ઓલિવિભાગ, સંયમ.
याम पु (यति यात्येति वा या+मन् वा यम्+घञ् वा) દિવસ કે રાત્રિનો પ્રહર, સંયમ, તે નામે એક દેવગણ.
यामघोष पु. (यामे प्रतियामं घोषः शब्दोऽस्य) કુકડો.
यामघोषा स्त्री (यामं यामे घोषोऽस्या यद्वा यामम् प्रहरम् घोषयति प्रख्यापयति, घुष्+अण्+टाप्) ઘડિયાળ, ઘડી.
यामघोषी स्त्री (यामघोष+स्त्रियां ङीप्) કૂકડી.
यामनाली स्त्री. (यामस्य नालीव) કાલ વિગેરે સૂચવતી નળાકાર, ઘડિયાળ.
यामनेमि पु. ઇન્દ્ર.
यामल न. (यमल+स्वार्थेऽण्) યુગલ, જોડું, તે નામે એક તન્ત્રશાસ્ત્ર.
यामवत् त्रि (यामः अस्त्यस्य मतुप् मस्य वः) પ્રહરવાળું પ્રહરવાળી.
यामवती स्त्री. (यामः अस्त्यस्याः, मतुप् मस्य वः ङीप्) રાત્રિ, હળદર.

याचित त्रि (याच्+कर्मणि क्त) याचेल भीख मागेल
याचित न (याच्+भावे क्त) याचना, मागणी
याचितक न (याचितेनाधिगत, कन्) याचेली–मागेली वस्तु,
याञ्चा स्त्री (याच्+नङ्+टाप्) याचना, मागणी
याच्य त्रि (याच+यत्) मागवा लायक, याचना करवा लायक
याज पु (यज्+भावकरणादौ घञ्) उकाळेला चोखा, यज्ञ करनार पुरुष.
याजक पु (याजयति, यज्+णिच्+ण्वुल्) धन विगेरेनी इच्छाथी पारका माटे यज्ञ करनार ऋत्विज विगेरे
याजक पु (यज्+ण्वुल्) राजा हाथी, राजानो हाथी.
याजन न (याज्यते, यज्+णिच्+ल्युट्) दक्षिणा माटे बीजाने यज्ञ कराववो ते
याजि पु. (यज्+उणा इन्) यज्ञ करनार
याजिन् पु (यज्+घिनुण्) यज्ञ करनार पुरुष
याजुष त्रि (यजुष इद, यजुष्+अण्) यजुर्वेद संबंधी
याज्ञदत्ति पु (यज्ञदत्त+इञ्) कुबेर
याज्ञवल्क्य पु (वल्कयति, वल्क्+अच्, यज्ञस्य वल्कवक्ता तस्य गोत्रापत्य यञ्) धर्मशास्त्रकार एक ऋषि, शुक्ल यजुर्वेदनो प्रवर्तक एक मुनि
याज्ञसेनी स्त्री (यज्ञसेनस्यापत्य स्त्री अण् इञ्–ङीप्) पांडवपत्नी द्रौपदी
याज्ञिक पु (यज्ञाय हित यज्ञ प्रयोजनमस्य वा ठक्) यज्ञमा उपयोगी दर्भ, याजक शब्द जुओ, खेरनु झाड, पीपळानु झाड, खाखरानुं झाड
याज्य न (इज्यतेऽत्र, यज्+ण्यत्) यज्ञस्थान, देवनी प्रतिमा
याज्य त्रि (इज्यते इति, यज्+ण्यत्) यज्ञ कराववा योग्य, पूजन करवा लायक
याज्या स्त्री (यजन्त्यनया, यज+ण्यत्+टाप्) एक ऋचा
यात् त्रि (या+कर्त्तरि शतृ) जतु, चालतुं, गमन करतुं
यात त्रि (या+कर्मणि क्त) गयेलु, मेळवेलु, प्राप्त थयेलु

यातना स्त्री. (यत्+णिच्+युच्+टाप्) तीव्र वेदना, नरकनी पीडा.
यातयाम त्रि (यातो गतो याम उपभोगकालो वीर्य्य वा यस्य) जेना उपर एक प्रहर वीती गयेलो होय ते, जूनुं, उपभोग करेल, भोगवेल, वासी, वारंवार प्रयोजातुं–वपराતુ, रस हरेल, उच्छिष्ट
यातव्य त्रि (यायतेऽसौ, या+तव्यन्) जवा लायक, गमनने योग्य
यातव्य पु (,, ,,) युद्ध माटे राजाए जवा योग्य शत्रु
यातायात न (यातञ्चायातञ्च, या+भावे क्त आ+या+भावे क्त समा द्व) जवु–आववु
यानिक पु. (यान गमन प्रयोजनमस्यास्य, या+ठन्) परोणुं
यातु न (या+तु) राक्षस
यातु पु (सर्वान्तो याति गच्छति, या+उणा० तु) काळ–समय, वायु
यातु त्रि (यत्+णिच्+उण्) जनार, मुसाफर, गमन करनार
यातुघ्न पु (यातु राक्षस हन्ति, हन्+टक्) गुगळ
यातुधान पु (यातूनि रक्षांसि दधाति पुष्णाति–धा+युच्) राक्षस
यातुधानी स्त्री (यातुधान+स्त्रियां जाति ङीप्) राक्षसी
यातृ स्त्री (या+तृन्) देराणी–दियरनी वहु, जेठाणी.
यातृ त्रि (या+तृच्) जनार, गमन करनार
यातृक त्रि (यातृ+स्वार्थे क) मुसाफर
यात्य पु नरकनी पीडा भोगवनार
यात्रा स्त्री (या+उणा ष्ट्रन्+टाप्) जीतवानी इच्छाथी राजानुं जवु देवने उद्देशी रथयात्रा वगेरे उत्सव, तीर्थोमा दर्शनार्थे जवु, वखत गाळवो, उपाय "शरीरयात्रापि च ते न प्रसिध्येदकर्मण" भगवद्गीतायां
यात्राकरण न (यात्रा+कृ+ल्युट्) यात्रा करवी, जवु, मुसाफरी करवी
यात्राप्रसङ्ग पु (यात्राया प्रसङ्ग) यात्रानो प्रसंग, जवानो प्रसंग

यावनक पुं. (यवन इव कायति, कै+क) घोडो मारेल.

यावनाल पुं. (यवनाल एव, यवनाल+स्वार्थे अण्) जोडा जातनुं धान्य.

यावनालशर पुं. (यावनाल इव शरः) जोडा जातनुं घास.

यावनाली स्त्री. (यवनालस्य विकारः अण्+ङीप्) जोडा जातनी साकर.

यावशीर पुं. (याव+शृ) करमाइनी अमलोल.

यावशूक पुं. (यवशूकस्य विकारः अण्) जवाखार.

यावस पुं. (यूयते, यु+असच् तस्य नित्यं वृद्धा तस्येदं समूहः अण्+अण्) घासनो ढग, तृणनो समूह, घासनो ढगलो—गंज विगेरे.

याव्य वि. (यूयते, यु+ण्यत्) भिन्न करवा योग्य, जोडुं करवा लायक.

याष्टोपवरेय पुं. (यष्टोपवरस्य युवाऽपत्यं यष्टोपवर+फक्) ताम मुनिनो पुत्र.

यास्कीक पुं. (यष्टिः प्रहरणमस्य यष्टि+ठक्) लाकडीथी युद्ध करनार, लाठीथी लडनार.

याल पुं. (यस्+कर्मणि घञर्थे कस्) प्रयासे.

यास पुं. (यस+भावे अण्) प्रयत्न, प्रयास.

यियक्षत् वि. (यियक्षति यज्+सन्+शतृ) यज्ञ करवा इच्छतुं.

यियक्षमाण वि. (यज्+सन्+शानच्) ईश्वर प्रमाणे अर्थ.

यियक्षा स्त्री. (यष्टुमिच्छा यज्+सन्+अ+टाप्) यज्ञ करवा के पूजवानी इच्छा.

यियक्षु वि. (यष्टुमिच्छुः, यज्+सन्+उ) यज्ञ करवा—पूजवाने इच्छनार.

यियविषत् वि. (मिश्रयिषति, यु+णिच्+सन्+शतृ) भिन्न करवा इच्छतुं, मिश्र करवा चाहतुं.

यियविषा स्त्री. (यु+सन्+अ+टाप्) मिश्रित करवानी इच्छा, सेळभेळ करवानी इच्छा.

यियविषु वि. (मिश्रयितुमिच्छुः, यु+सन्+उ) मिश्र करवा इच्छनार, सेळभेळ करनार, अमिश्र करवा इच्छनार.

यु (अदा. प. स. सेट् यौति) सेळभेळ करवुं, मिश्रित करवुं, मिश्रित न करवुं, जोडुं न करवुं.

यु (क्र्या. उभ. स. अनिट् युनाति-युनीते) बांधवुं.

यु (चुरा. आ. स. सेट् यावयते) निंदवुं.

युक् अव्य. खराब रीते.

युक्त वि. (युज+क्त) जोडेल, मळेल, जोडुं करेल, योग्य लायक, न्यायनी, नित करेलुं, विशिष्ट.

"कस्य वत्स पुरोभिर्युक्तममिर्त तत्" वायु.

युक्त पुं. (युज्यते स्म योगेन युज्+क्त) योगी.

युक्त न. (युज+क्त) न्यायथी न्यायेल स्तव विगेरे.

युक्तरसा स्त्री. (युक्तो रसो यस्याः) रास्ना वनस्पति.

युक्ता स्त्री. (युक्त+स्त्रियां टाप्) जो. १५.—जोखानी.

युक्ति स्त्री. (युज+क्तिन्) न्याय व्यवहार, अनुमान, अनुमान साधक लिंग ज्ञान विगेरे, युक्ति, जोडवुं.

युग् (भ्वा. प. स. सेट् युगति) वर्जवुं, तजवुं.

युग न. (युजि+घञ् कुत्वं गुणाभावः) जोडुं, बेनी संख्या वाळुं, सत्य—त्रेता—द्वापर—कलि ए युग, वृद्धिनामे औषधि, चार हाथनुं माप.

युग पुं. (युज्यते अश्वैः युज्+घञ्) गाडी के रथनी धोंसरी, धननी धुसरी.

"धर्मसंस्थापनार्थाय संभवामि युगे युगे" श्रीमद्गीतायाम्.

युगकीलक पुं. (युगस्य कीलकः) धोंसरीनी खीली.

युगन्धर पुं. (युगं धारयति धृ+णिच्+खच् मुमागम) रथ—गाडानी धोंसरीने धारण करनार काष्ठ जोड धरनार.

युगपद् अव्य. (युगमिव पद्यते, पद्+क्विप्) जोडे साथे, एकदम.

युगपत्र पुं. (युगं पत्रमस्य) कोविदार वृक्ष.

युगपत्रक पुं. (युगपत्र+स्वार्थे कन्) कोविदार वृक्ष.

युगपत्रिका स्त्री. (युगे पत्रमस्याः कप्+टाप् अत इत्वं) शीशमनुं झाड.

युगपार्श्वग पुं. (युगस्य पार्श्वे गच्छति, गम्+ड) अभ्यास माटे धूंसरे नहीं जोडेल बळद.

युगल न. (युग्मौ लात्यस्मिन्नवकाशे, युग्+कलच् ह्रस्व) जोडुं, बेनी संख्यावाळुं.

युगव्यायाम पुं. (युगादिष्टिता व्यायामा यत्र) धनुर्वेद.

युगव्यायाम्य वि. (,, ,, ,,) युगने जेटलुं नाम्यावाळुं.

युग्मत्व पुं. (युग्मस्य भावः) जोडुं, जोडपणुं.

यामातृ पु (जाया माति तृच् पृषो) જમાઈ
यामि स्त्री (याति कुलात् कुलान्तर, या+बाहु० मि) કુળવાન સ્ત્રી, ધર્મપત્ની, બ્હેન, રાત્રિ, હળદર
यामार्द्ध न (यामस्यार्द्धम्) પ્રહરનો અડધો ભાગ
यामिका स्त्री (यामि+सज्ञायां कन्+टाप्) રાત્રિ, હળદર
यामित्र न જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્ન અને રાશિથી સાતમુ સ્થાન
यामित्रवेध पु (यामित्रे सप्तमस्थाने वेध पापग्रहस-योग) વિવાહ વિગેરેમાં ત્યાજ્ય એક યોગ
यामिनी स्त्री (यामा त्रिसख्याता सन्त्यस्या इनि+ ङीप्) રાત્રિ, હળદર
यामिनीनाथ पु (यामिन्या नाथ) ચન્દ્ર, કપૂર.
यामिनीपति पु (यामिन्या पति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
यामिनीश पु (यामिन्या ईश) ચન્દ્ર, કપૂર.
यामिनीश्वर पु (यामिन्या ईश्वर) ઉપરનો અર્થ
यामी स्त्री (यमस्येय यमो देवतास्या वा–यम+अण्+ ङीप्) દક્ષિણ દિશા, ભરણી નક્ષત્ર, યમ સમ્બન્ધી પીડા
यामी स्त्री (यामि+स्त्रियां वा ङीप्) કુળવાન સ્ત્રી, ધર્મ પત્ની, બ્હેન, રાત્રિ, હળદર
यामीर पु (यामी+रा+क) ચન્દ્ર, કપૂર
यामीरा स्त्री (यामी+रा+क+टाप्) હળદર, રાત્રિ
यामुन त्रि (यमुनायां भव यमुनाया इद वा यमुना+ अण्) યમુનાનું, યમુના સમ્બન્ધી
यामुनेष्टक न (यामुनमिवेष्टकम्) સીસુ
यामेय पु (यामि+ढक्) ભાણેજ, બ્હેનનો દીકરો, કુળવાન સ્ત્રીનો પુત્ર
याम्य पु (यामी दिक् निवासोऽस्य यत्) અગસ્ત્ય મુનિ, ચદન વૃક્ષ.
याम्य पु (यमस्यापमिति, यम+ण्य) યમનો દૂત
याम्य त्रि (याम्याया यमस्येद वा ण्य) યમનુ, યમ-સમ્બન્ધી, દક્ષિણનુ, દક્ષિણ દિશા સમ્બન્ધી
"द्वार ररधतुर्याम्य महापार्श्वमहोदरौ"- भट्टि
याम्या स्त्री (यमस्येय यमो देवतास्या वा ण्य+टाप्) દક્ષિણદિશા, ભરણી નક્ષત્ર
"दिश याम्यामभिमुखो रुदन् वचनमब्रवीत्" रामायणे
याम्यायन न (याम्यायामयन सूर्यस्य गति) સુર્યનું દક્ષિણાયન
याम्योद्भूत पु (याम्ये दक्षिणदेशे उद्भूत) શ્રીતાલ વૃક્ષ
यायजूक पु (पुन पुनर्यजति, यज्+यङ्+ऊक) વારે-વારે યજ્ઞ કરનાર
यायावर पु (पुन पुनरतिशयेन वा याति देशाद्देशा-न्तर गच्छति, या+यङ्+वरच्) અશ્વમેધનો ઘોડો, જરત્કારૂ મુનિ
यायावर त्रि (देशाद्देशान्तर याति, या+वरच्) વારે-વારે જનાર, વારૂ જનાર, રખડનાર
"यायावरा पुष्पफलेन चार्य" भट्टि
यायावर न (या+यङ्+वरच्) યાચ્યા–ભીખ, માગણી
यायिन् त्रि (या+णिनि+ युक्) જનાર, ગમન કરનાર
याव पु (यौति यूयते वा, यु+अच् अप् वा तत प्रज्ञा अण्) લાખ, અલતો
याव त्रि (यवस्येद अण्) યવનુ, યવ સબન્ધી
यावक पु (यव एव याव स इव, कन्) લાખ, અળતો, કળથી
यावच्छक्य अव्य (शक्यमनतिक्रम्य अव्ययी स) જેટલું બની શકે તેટલુ
यावज्जीव अव्य (यावत् जीवति, जीव्+णमुल्) જ્યાં સુધી જીવ હોય ત્યા સુધી
"यावज्जीव त्रयो वन्द्या वेदान्तो गुरुरीश्वर"
यावत त्रि (यत् परिमाणमस्य मतुप्) જેટલું, જેટલા પ્રમાણનુ
यावत् अव्य (यद्+डावतु) જ્યા સુધી, સમગ્રપણુ, અવધિ, વ્યાપ્તિ, માપ, નિશ્ચય
यावत्तावत् अव्य (यावच्च तावच्च द्वन्द्व) બીજ-ગણિત પ્રસિદ્ધ પ્રથમ રાશિ
यावतिथ त्रि (यावतां पूर्ण , यावत्+डट्+इथुगागमश्च)- જેટલુ હોય તેટલું, જ્યા સુધી હોય ત્યા સુધી
यावन पु (यवने यवनदेशे भव , यवन+अण्) શિલાજીત
यावन त्रि. (यवनस्येद, यवन+अण्) યવનનુ. યવન સબન્ધી

युध् (दिवा. आ. सक. अनिट् युध्यते) लडवुं, युद्ध करवुं.

युध् स्त्री. (युध्+सम्प् क्विप्) लडाई, युद्ध, लडवुं.

युधा स्त्री. (युध्+सम्प् क्विप्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ.

युधाजित् पु. केकय राजानो पुत्र राजा.

युधान पु. (युध्यतेऽसौ युध्+शानच् आनश् स च कित्) क्षत्रिय, शत्रु.

युधिक त्रि. (युध्+ठिक्) उपर प्रमाणे अर्थ.

युधिष्ठिर पु. (युधि संग्रामे स्थिर: अलुक् समा. षत्वम्) पांडवमां सौथी मोटो.

युधीन त्रि. (युध्+ईन) लडनार, युद्ध करनार.

युध्म पु. (युध्यते येन युध्+मक्) लडाई युद्ध, धनुष्य बाण, योद्धो, शरभपशु.

युप् (दिवा. प. अ. सेट् युप्यति) मोह पामवो, गभराई जवुं.

युयु पु. घोडो.

युयुत्सुर पु. (युयुत्सित युद् बीजमस्य नामत्व सुर अस्य) नानो वाघ.

युयुधान पु. (युध्यतेऽसौ युध्+शानच् आनश् स च कित् अम्यासस्य) ईन्द्र सात्यकि नामे यादव, क्षत्रिय, अरवैयो.

युवक पु. (युवन्+स्वार्थे कन्) जुवान.

युवजानि स्त्री. (युवतिरेव जानी यस्य) मस्तके दाढना रोगमांथी थुवनेन.

युवपट्ट पु. (युवा चासौ पलितश्च) जुवानने ज अवस्थामां थतुं ओक जातनुं पलित.
"युवपटको ववस्तु स्यात् पलितोऽयुवके इयम्"
शब्दरत्नावली

युवजरत् त्रि. (जरन्नपि युवा च) जुवान छतां घरडा जेवो.

युवजानि पु. (युवतिर्जाया यस्य निट्) जुवान स्त्रीनो धणी.

युवति स्त्री. (युवन्+ति) जुवान स्त्री, हळदर, स्त्री उमर.

युवती स्त्री. (युवन्+ति+ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ.

युवतीष्टा स्त्री. (युवतीनामिष्टा) पीळी जूई.

युवन् त्रि. (यु+कनिन्) जुवान, श्रेष्ठ, स्वाभाविक बळवान, पोताथी कनिष्ठ संतान.

युवनाश्व पु. मांधाताना पिता सूर्यवंशी राजा.

युवनाश्वज पु. (युवनाश्वात् जात: जन्+ड) मांधाता राजा.

युवपलित त्रि. (पलितमस्ती युवा च पलित:) जुवान अवस्थामां जेने पळीयां आवेल होय ते.

युवराज पु. (युवैव राजा टच् समा.) पाटवी कुंवर, मोटो पुत्र.
"विशिष्टस्तत्रविनीत प्रलम्बी नृपेण योऽपि युवराज्याभिषिक्त: स्यात् सः"

युवराज्य न. (युवराजस्य भाव: कर्म) पाटवी कुंवरपणुं.

युष् (भ्वा. पर. स. सेट् योषति) सेववुं.

युष्मद् त्रि. (योषति मत्सरी युष्+मदिक्) तुं, तमे.

यू स्त्री. (यु+क्विप् दीर्घश्च) जेमां कोळ वगेरे रस भेळ होय ते पाणी.

यूक पु. (यौति युष्+क्वत् कन् दीर्घश्च) जू, मांकड.

यूका स्त्री. (यूक+स्त्रियां टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ.

यूकाण्ड न. (यूकाया: अण्डम्) लीख, जूनुं ईंडुं.

यूति स्त्री. (यु+क्तिन् नि दीर्घ) जोडी देवुं मिश्रित करवुं.

यूथ न. (यु-मिश्रणे+थक् नि. दीर्घ:) तेज सजातीय समुदाय.

यूथनाथ पु. (यूथस्य नाथ:) जंगली हाथीओना टोळानो नायक हाथी.

यूथप पु. (यूथं पाति पा+क) उपर प्रमाणे अर्थ.

यूथपति पु. (यूथस्य पति:) जंगली हाथीओना टोळानो नायक हाथी.

यूथभ्रष्ट त्रि. (यूथात् भ्रष्ट: पतित:) सजातीय समुदायथी विखूटुं थयेल.

यूथिका स्त्री. (यूथं पुष्पस्तबकत्वेनाऽस्ति, यूथ+ठन्+टाप्) जाई वनस्पति, अम्बष्ठा, जूई.
"मिलिकाऽक्षम् मत यस्य कुसुमेर्यूथिकायाश्च वियत्"
"स्त्रियाणां मल्लिकाकुसुमैर्यूथिकाभिश्च"-वनाद्रि

यूषी स्त्री. (यूष+अर्द्ध, अच्+ङीप्) जूई.

युग्म न (युज्+मक् पृषो जस्य ग) જોડલુ, બેની મખ્યાવાળુ, અમુક બે તિથિઓનો યુક્ત યોગ, મિથુનરાશિ, મમરાશિ

युग्मक न (युग्म+स्वार्थे क) જોડલુ, બેની મખ્યાવાળુ

युग्मपत्र पु (युग्मानि पत्राण्यस्य) એક વૃક્ષ

युग्मपत्रिका स्त्री (युग्मपत्र+सज्ञाया कन्+टाप् अत इत्व) સીમમનુ ઝાડ

युग्मफला स्त्री (युग्मानि फलानि यस्या) ઈન્દ્ર ચિર્ભટી, વૃશ્ચિકાલુ નામે વનસ્પતિ

युग्य न (युगमर्हति, युग+यत्) વાહન

युग्य त्रि, (युग वहति यत्) ઝુમરું વહેનાર ઘોડો બળદ વિગેરે

युच्छ् (भ्वा प स सेट् युच्छति) ચુકવુ, ભુલવુ, ગફલતવાળા થવુ, પ્રમાદ કરવો

युज् (रुधा उभ स अनिट् युनक्ति-युङ्क्ते) યોજવુ, મિશ્રકરવુ

(अनु+युज्-स आ अनिट् अनुयुङ्क्ते) પુછવુ, પરીક્ષા કરવી

(अभि+युज्-स आ अनिट् अभियुङ्क्ते) હુમલો કરવો, દબાવવુ, દાવો કરવો

(उद्+युज् आ अनिट् उद्युङ्क्ते) યોજવુ, જોડવુ सक० ઉદ્યોગ કરવો अक०

(उप+युज् सक० आ अनिट् उपयुङ्क्ते) ખાવુ, વાપરવુ,

(नि+युज् सक० आ० नियुङ्क्ते) પ્રેરણા કરવી

(परि+अनु+युज् आ० स० पर्य्यनुयुङ्क्ते) દૂષણ માટે પ્રશ્ન કરવો

(प्र+युज्-स० आ० प्रयुङ्क्ते) પ્રયોગ કરવો, ધીરધાર કરવી, આપવુ

(प्रति+युज् स० आ० प्रतियुङ्क्ते) સામે જોડવુ

(वि+युज् स० आ० वियुङ्क्ते) છુટા પડવુ

(नि+युज् आ० स० नियुङ्क्ते) યોજવુ, જોડવુ

(वि+नि+युज् आ० स० विनियुङ्क्ते) નીમવુ, યોજવુ, વાપરવુ

(सम्+युज् प० स० सयुनक्ति) સયોગ કરવો, એકઠા કરવુ

युज् (चु० आ० स० सेट् योजयते) નિન્દવુ, તિરસ્કાર કરવો

युज् (दिवा० आ० अ० अनिट् युज्यते) મનમા સમાધાન કરવુ, સમાધિ કરવી

युज् (चुरा उभ स सेट् योजयति-ते) બાધવુ, મિશ્ર કરવુ

युज् (भ्वा प स सेट् योजति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

युज् अव्य (युज्+निन्दे भावे क्विप्) નિન્દા

युज् त्रि (दिवा युज्+क्विप्) મનની સમાધિવાળો યતિ વિગેરે

युज् त्रि (युज्+क्विप्) જોડનાર, સયોગવાળુ

युञ्जत् त्रि (युज्+शतृ) જોડતુ, જોડી દેતુ, મિશ્રિત કરતુ, સમાધિ કરતુ

युञ्जान पु (युज्+शानच्) સારથિ, બ્રાહ્મણ, સમાધિ નિષ્ઠયોગી

युञ्जान त्रि (,, ,,) જોડતુ, મિશ્ર કરતું, સમાધિ કરતુ

युत् (भ्वा आ अ सेट् योतते) દીપવુ, પ્રકાશવું

युत त्रि (यु+कर्मणि क्त) જોડાયેલ, મળેલ, નહિ મળેલ

युतक न (यु+क्त युत+क वा तत स्वार्थे क) સશય, સદેહ, શક, જુગ, જોટો-જોડલુ સ્ત્રીના વસ્ત્રનો છેડો, સ્ત્રીનુ વસ્ત્ર, વિવાહ સમયે આપેલી બક્ષીસ, ચરણનો અગ્ર ભાગ, સુપડાનો અગ્ર ભાગ, મિત્રતા કરવી તે, આશ્રય, વિરામ

युतक त्रि (यु-क्त+स्वार्थे क) મિશ્ર કરેલ, જોડેલ

युतवेध पु વિવાહ વિગેરેમા વર્જ્ય એક પાપ ગ્રહ યોગ

युति स्त्री (यु+क्तिन्) જોડવુ, જોડી દેવુ, સરવાળો

युद्ध न (युध्यते, युध्+भावे क्त) યુદ્ધ, લડાઈ

युद्धरङ्ग पु (युद्धे रङ्गो रागोऽस्य) કાર્તિકસ્વામી

युद्धसार पु (युद्धस्य सार) ઘોડો

युद्धाऽनिवर्तिन् पु ब મહાભારત પ્રસિદ્ધ સશપ્તક યોદ્ધાઓ

युद्धाऽनिवर्तिन् त्रि (युद्धादनिवर्ती) યુદ્ધમાથી પાછુ નહિ ફરનાર

युद्धोन्मत्त त्रि (युद्धे उन्मत्त) યુદ્ધ-લડાઈમાં ગાંડુ

योगमाया स्त्री (योग एव माया) भगवाननी जगत् सरजवानी शक्ति, दुर्गादेवी.

योगरङ्ग पु (योगेन रङ्गो रागो यस्य) नारंगीनुं झाड.

योगरूढि स्त्री (योगेन सहिता रूढिः) शब्दनी एक वृत्ति.

योगवाहिन् पु (योगेन वहति वह्+णिनि) पारो, सुहागो.

योगविक्रय पु (योगेन छलेन विक्रय) कपटथी वेचाण करवुं ते.

योगविद् त्रि (योगं वेत्ति विद्+क्विप्) योग जाणनार ज्योतिषी वगेरे.

योगविद् पु ( ) योगी.

योगशास्त्र न (योगप्रतिपादकं शास्त्रम्) पतंजलि वगेरेनुं योगशास्त्र.

योगसारक पु (योग+सृ+ण्वुल्) नारंगीनुं झाड.

योगसेवन न (योगस्य सेवनम्) योगाभ्यास.

योगसेवा स्त्री (योगस्य सेवा) योगाभ्यास.

योगाचार पु. जुओ बौद्ध.

योगापत्तन न (योगेन छलेन आपत्तनम्) कपटथी करेलुं गमन ते.

योगारूढ पु (योगमारूढ आ+रुह्+क्त) योगाभ्यासमां चढेलो योगी.

"आरुरुक्षोर्मुनेर्योगं कर्म कारणमुच्यते। योगारूढस्य तस्यैव शमः कारणमुच्यते" गीता

योगासन न (योगस्य आसनम्) योगशास्त्रोक्त स्वस्तिक वगेरे आसन.

योगिन् त्रि (योग+अस्त्यर्थे इनि) योगवाळुं, संयोगवाळुं, जोडायेलुं, जोडेलुं.

योगिन् पु (योग+अस्त्यर्थे इनि) योगी.

योगिनी स्त्री (योगोऽस्त्यस्याः योग+इनि+ङीप्) योग करनारी नारी, चोसठ योगिनीमांनी दरेक एक देवी.

योगीश्वर पु (योगिनामीश्वर) याज्ञवल्क्यमुनि, योगीओमां श्रेष्ठ.

योगीश्वरी स्त्री (योगिनामीश्वरी) दुर्गादेवी.

योगेश्वर पु (योगस्य ईश्वर) श्रीकृष्ण.

योगेश्वरी स्त्री (योगानामीश्वरी) दुर्गादेवी, पार्वती देवी.

योगेष्ट न (योगे [illegible] इष्टम्) सीसुं.

योग्य त्रि (योगमर्हति यत् युज्+ण्यत् वा) योगने योग्य लायक, होशीयार, शक्तिमान, समर्थ.

योग्य पु ( ) पुष्य नक्षत्र.

योग्य न (योग्यत्, युज्+णिच्+यत्) ऋद्धि नामे औषधि.

योग्यता स्त्री (योग्यस्य भावः तल्+टाप्) परस्पर शब्दबोध साधन योग्यपणुं.

"पदार्थे तत्र तद्वत्ता योग्यता परिकीर्तिता" भाषापरिच्छेद

योग्यत्व न (योग्यस्य भावः त्व) योग्यपणुं.

योग्या स्त्री (योगमर्हति यत् युज्+ण्यत् वा युज् यत्) अभ्यास, शास्त्राभ्यास, सूर्यनी पत्नी.

अपरः प्रविचाल्यपोग्यया प्रहृतं पद सवीरमोचयन्. रघु

योग्यानुपलब्धि स्त्री (योग्यस्य प्रत्यक्षयोग्यस्य अनुपलब्धिरग्रहणम्) न्याय वगेरेमां कहेल अभाव ग्राहक एक साधन.

योजन न (युज्यते, युज्+भावे ल्युट्) जोडवुं, जोडाणी.

योजन न (युज्+भावे ल्युट्) संयोग, योजवुं जोडवी वगेरे मेळ.

योजन न (युज्यते मनो यस्मिन् युज्+ल्युट्) परमात्मा.

योजनगन्धा स्त्री (योजनं व्याप्य गन्धो यस्याः) कस्तूरी, सीता, व्यासनी माता सत्यवती.

योजनपर्णिका स्त्री. (योजनं पर्णा यस्याः बहु [illegible]) उपर प्रमाणे अर्थ.

योजनगामिनी स्त्री (योजनं गच्छति, गम्+णिनि+ङीप्) जैन तीर्थंकरोनी वाणी.

योजनपर्णी स्त्री (योजनं सन्निकृष्टपर्णं [illegible] यस्याः) मजीठ.

योजनवल्लिका स्त्री. (योजनव्यापी+वल्ली स्वार्थे कन्+टाप्) मजीठ.

योजनवल्ली स्त्री. (योजनव्यापिनी वल्लीव वल्ली यस्याः) मजीठ.

योजना स्त्री. (युज्+णिच्+युच्+टाप्) योजवुं ते, जोडाण, वगेरे

यूथीन पु (यूथ पाति यूथ+ख) જંગલી હાથીઓના ટોળાનો નાયક હાથી

यूनि स्त्री મિશ્રણ કરવું, સંયોગ

यूनी स्त्री (युवन्+ङीप् वस्य उत्त्व) જુવાન સ્ત્રી, હરડાઈ સ્ત્રી, હળદર

यूप पु न (यौति मिश्रयति, यूयते युज्यतेऽस्मिन् यद्वा यु+उणा प दीर्घत्वञ्च) યજ્ઞના પશુને બાંધવાનો કાષ્ટ સ્તંભ, યજ્ઞની સમાપ્તિ બતાવવા માટે ઉભો કરેલો સ્તંભ

यूप पु (यु+पक् पृषो दीर्घश्च) વિજય બતાવવા માટે ઉભો કરેલો થાભલો

"ग्रामेष्वात्मविसृष्टेषु यूपचिह्नेषु यज्वनाम्" रघौ

यूपकटक पु (यूपस्य कटक इव) યજ્ઞની સમાપ્તિ સૂચવનાર થાભલાને માથે નાખેલું લાકડાનું કડું.

यूपकर्ण पु (यूपस्य कर्ण इव) ઘી ચોપડેલ યજ્ઞ સ્તંભનો એક ભાગ

यूपद्रु पु (यूपाय द्रु) ખેરનું ઝાડ

यूपद्रुम पु (यूपाय द्रुम) ખેરનું ઝાડ

यूष् (भ्वा प स सेट् यूषति) વધ કરવો, મારી નાખવું

यूष पु न (यूष्+क) મગ વિગેરેનો ઉકાળો–ઓસામણ

येष् (भ्वा आ स सेट् यपते) યત્ન કરવો

योक्तव्य त्रि (युज्+कर्मणि तव्यच्) જોડવા લાયક, મિશ્ર કરવા યોગ્ય

योक्तृ त्रि (युज्+कर्त्तरि तृन्) યોજનાર, જોડનાર

योक्त्र न (युज्यतेऽनेन, युज्+ष्ट्रन्) જોતરું, જોતર

योग पु (युज्–समाधौ+भावादौ यथायथ घञ्) સંબંધ, સંયોગ, જોડણી, યોજના યોજવું, મળવું, મળી જવું, ઉપાય, બખ્તર વિગેરે ધારણ કરવું, ધ્યાન, યુક્તિ, સર્વ વિષયોથી અન્તઃકરણને રોકવું તે, જીવાત્મા અને પરમાત્માનું ઐક્ય, અલભ્ય અર્થને મેળવવાની ચિન્તા, દેહની ચિંતા, શબ્દાદિનો પ્રયોગ, દવા, ઔષધ, વિશ્વાસઘાતક, દ્રવ્ય, સમુદાય, શબ્દનો અવયવાર્થ સાથે સંબન્ધ, યથાસ્થિત વસ્તુનું બીજી રીતે પ્રતિપાદન કરવું તે, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ વિષ્કુંભ વિગેરે યોગ, છળ–દગો, તિથિ–નક્ષત્રો વિગેરેનો અમુક સંબન્ધ, કર્મમાં કુશળતા, નૈયાયિક, ધન, સૂત્ર, ગુપ્તદૂત–જાસુસ

"योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः" पातञ्जलयोगसूत्रे

"संयोगं योगमित्याहुर्जीवात्मपरमात्मनो"

योगक्षेम न (योगश्च क्षेमश्च तयो समाहार द्व) અન્ન વસ્ત્રાદિથી વ્યવહાર ચલાવવો તે, અલભ્ય લાભની ચિંતા સાથે મેળવેલી વસ્તુનું રક્ષણ કરવું તે, કલ્યાણ, શ્રેય, પારકો માલ અમુક ઠેકાણે વેચવાનો છે એ પ્રમાણે જાણી તેને સહિસલામત પહોંચાડવાનો અધિકાર, જે વસ્તુ ઉપર વારસના વિભાગનો અધિકાર નથી તે વસ્તુ

"तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम्" श्रीमद्भगवद्गीतायां

योगक्षेमकर त्रि (योगक्षेमं करोति, कृ+अच्) અન્ન વસ્ત્ર વિગેરેથી પોતાના સંસારનો નિર્વાહ કરનાર, કલ્યાણ કરનાર

योगचर पु (योगेषु चरति चर्+ट) હનુમાન્

योगचूर्ण न એક જાતનું અદ્ભૂત ચમત્કારી ચૂર્ણ

योगज न (योगाज्जायते, जन्+ड) અગર ચન્દન

योगज पु (योगेभ्यो जायते, जन्+ड) ન્યાય વિગેરેમાં કહેલ પ્રત્યક્ષનું સાધન એક સન્નિકર્ષ

योगज त्रि (योगाज्जायते, जन्+ड) સંબન્ધ–સંયોગ–જોડાવા વગેરેથી થનાર

योगतस् अव्य (योगादिति, योग+तसिल्) યોગથી

योगदान न (योगेन छलेन उपाधिना वा दानम्) છળ–કપટથી દાન કરવું તે, સોપાધિક દાન

योगनिद्रा स्त्री (योगरूपा निद्रा) દુર્ગા દેવી, ગાઢ સમાધિ, યોગરૂપ નિદ્રા, પ્રલયકાળે સર્વ જીવોના સંહારની ઇચ્છાથી પરમેશ્વરનો યોગરૂપ વ્યાપાર

योगपट्ट न (योगस्य पट्ट वसनविशेष योगाभ्यासार्थं पट्टमिति वा) યોગાભ્યાસ માટે યોગી લોકોથી કેડ ઉપર ધારણ કરાતું વ્યાઘ્રચર્મ–મૃગચર્મ કે કોઈ વસ્ત્ર

योगपदक न (योगस्य पदकम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

योगपीठ पु न (योगस्य योगार्थं वा पीठमासनम्) દેવ વિગેરેનું એક આસન

भिन्नोऽन्तरस्योर्ध्वमनुमितोऽपि तन्-पुष्पाणि बोध-
कर्मणि प्रभूतया पौष्पमित्युच्यते"

पौष्पक न. (पुष्प पौष्प तस्य भावः अण्) पुष्-
पनो भाव.

पौष्पुटक न. (वायु विशेषमन तत्र क्षणवान् भवे
कन्) विवाह वखते कन्या विगेरे तरफथी भरेलुं
धन विगेरे.

पौष्पायन न. सामवेदनो एक भाग.

पौष्पेय पु. (पौष्प एव अनुबन्धीभिर्व्यतान् त्यानि+अण्)
[illegible] जुओ.

पौष्पेय पु. (पुष्पस्य अपत्यं पुमान् ढक्) पुष्पनो पुत्र.

पौष्पय पु. व. [illegible] एक देश.

पौष्प वि. (पौष्पिकः पौष्पिकमस्यास्तीति पौष्पि+अण्)
पुष्पिका साथ, पुष्पि संबन्धवाळो [illegible]

पौष्प पु. (पाम्यं पौष्पि+अण्) वैयाकि संबन्ध.

पौष्पन न. (पुष्पाणां समूहः पुष्प+अण्) फुलन
समूह, गेंद.

पौष्पन वि. (पुष्पैः कृतं पुष्प+अण्) फुलन
स्त्रीओए करेल वृत विगेरे.

पौष्पन न. (पुष्पो भाव पुष्प+अण्) फेशन, फुलनी,
फुलनापणुं.

पौष्पकरण्डक पु. (पौष्पस्य करण्ड इव जिन्मा)
फुलनीनां वस्त्र भीड.

पौष्पवर्ष पु. (पौष्पस्य वर्षः) फुलनीनुं अभिषेक.

पौष्परागा स्त्री. (पौष्पस्य रागः) फुलनी.

पौष्पपीठिका स्त्री. (पौष्प पीठम्) फुलनीना वस्त्र
भीड.

पौष्पसंस्तरण न. (पौष्पस्य सर्वे विगम्) स्वर,
फुलफुलनी फुलनीनुं बिछ.

पौष्पवत् वि. (पौष्प+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः)
फेशनवाळुं, फुलाळ.

पौष्पमाल्य वि. (पौष्पेन माल्यम्) फेशननी माळा.

पौष्पमाल पु. (पुष्पस्याऽपत्यं पुष्पाल+अण्)
भोपाळ पन्थ.

पौष्पमालक पु. (पौष्पमाल+स्वार्थे कन्) ऊपर प्रमाणे
जाय.

पौष्पारक वि. (पुष्पारस्येदं पुष्पार+अण् पुष्पार-
देशः) तमाळु, तमाळ संबन्धी.

पौष्पारकीय वि. (पुष्पारस्येदं पुष्पार+छण्) ऊपर
प्रमाणे जाय.

र

र व्यञ्जनोमो मूर्धस्थानीय व्यञ्जनाक्षर.

र पु. (रति कम्पते गच्छति, रा+ड) अग्नि-आग,
३ न सामवेदनो अग्नि, तन सातन प्रतिबिम्ब रमण्

रा (रु शब्द ... हेतु रमणि-ते) रतुं सम्न
[illegible]

रदति स्त्री. वध.

रंग न. (रम्य देह रज्+रञ्जा अमुन् पुष्पताय)
[illegible]

" [illegible] विशेषत पृथ्व्यां मन्यन
रः"

रह (रु शब्द ... हेतु रमणि-ते) हवाई करी
[illegible]

रक्त न. (रज्यते अनयेति रञ्ज्+क्त) लोहि, रक्त,
प्राणीनाया लिन्दु, कंकु, हिंगळो.

रक्त न. (रञ्ज+क्तो क) रक्त-राग.

रक्त पु. (रञ्ज+कर्तरि क) रातो वर्ण रक्त,
[illegible] हिंगळा.

रक्त वि. (रञ्ज+क्त) रंगेलुं रातुं अनुरागवाळुं
लीन [illegible] आसक्त.

रक्तक पु. (रक्तं रज्यर्थे यस्यति प्रत्यति रज्+क)
रक्त वाळो रातो, अनुराग रातो, रातो वरमोळ, मिरची.

रक्तक न. (रक्त+स्वार्थे कन्) लाली लाल वस्त्र.

रक्तक वि. (रक्त+स्वार्थे क) अनुरागी विनोदी,
[illegible]

योजनीय त्रि (,, कर्मणि अनीयर्) યોજવા–જોડવા યોગ્ય, ઉમેરવા લાયક

योजित त्रि (,, णिच्+क्त) જોડેલુ, યોજેલુ, નીમેલું

योज्य त्रि (,, यत्) યોજવા–જોડવા લાયક, ઉમેરવા યોગ્ય

योटक त्रि (युट्+ण्वुल्) મેળાપ કરી આપનાર, મેળવનાર

योतु पु (यूयते ज्ञायतेऽनेन, यु+बाहु० तु) માપ, માદ કરનુ

योत्र न (यु+ष्ट्रन्) જોતરું, જોતર

योद्धव्य न (युध्+तव्यच्) લડવા લાયક, યુદ્ધ કરવા યોગ્ય

योद्धृ (युध्+तृच्) લડનાર, યુદ્ધ કરનાર, યોદ્ધો

योध पु (,,+अच्) યોધ્ધો, લડવૈયો, લડાઈ

योधन न (,,+भावे ल्युट्) લડાઇ, યુધ્ધ, લડવુ

योधन न (,,+करणे ल्युट्) લડવાનુ આયુધ–શસ્ત્ર

योधन त्रि (युध्+कर्त्तरि ल्यु) લડનાર, યુદ્ધ કરનાર

योधनसंराव पु (योधनस्य युद्धाय सराव आह्वान) યુદ્ધ માટે યોદ્ધાઓનુ પરસ્પર બોલાવવુ

योधमुख्य पु (योधेषु मुख्य) યોદ્ધાઓનો ઉપરી યોધ્ધો, શ્રેષ્ટ યોધ્ધો

योधयत् त्रि (युध्+णिच्+शतृ) લડાવતુ, યુદ્ધ કરાવતુ

योधिन् पु (युध्+घिनुण्) લડનાર યોધ્ધો

योनल पु (यवस्य नल इव काण्डोऽस्य पृषो उत्वम्) એક જાતનુ ધાન્ય

योनि पु स्त्री (यौति सयोजयतीति, यु+नि) મણિ વિગેરેનુ ઉત્પત્તિ સ્થાન–ખાણ, કારણ, જળ, સ્ત્રીની યોનિ, ઉત્પત્તિ સ્થાન, પૂર્વા ફાલ્ગુની નક્ષત્ર
"योनिश्च हि गीयते" ब्रह्मसूत्रभाष्ये

योनिज न (योनिस्थानात् जायते जन्+ड) જરાયુજ દેહ, અંડજ દેહ

योनिदेवता स्त्री (योनि देवता यस्या) પૂર્વાફાલ્ગુની નક્ષત્ર

योनिनासा स्त्री (योने नसिन) સ્ત્રીની યોનિનો ઉપલો ભાગ

योनिमुद्रा स्त्री (योन्याकारा मुद्रा) તંત્ર શાસ્ત્રોક્ત એક મુદ્રા

योनिरञ्जन न (योनि रज्यतेऽस्मात्, रञ्ज्+ल्युट्) સ્ત્રીનો અટકાવ

योनिरोग पु (योनेः रोग) સોળ પ્રકારના યોનિના રોગ

योनिसवृत्ति स्त्री (योन्या सवृत्ति) યોનિનો સંકોચ, સ્ત્રીની યોનીનુ સંકોચાવુ

योपा स्त्री (युप्+अच्+टाप्) સ્ત્રી, નારી
"योपा योषिद् योषिता जोपा जाषिच जोषिता" शब्द०

योषित् स्त्री (योषति पुमास युष्यते पुम्भिरिति वा युष्+उणा इति) સ્ત્રી, નારી
"गच्छन्तीनां रमणवसतिं योषितां तत्र नक्त
रुद्ध्वा लोके नरपतिपथे सूचिभेद्यैस्तमोभि "–मेघदूते

योषिता स्त्री (योषित्+स्त्रिया टाप्) સ્ત્રી, નારી

योषित्प्रिया स्त्री (योषिता प्रिया) હળદર

योषित्प्रिय त्रि (योषित प्रिय) સ્ત્રીને પ્રિય

यौक्तिक त्रि (युक्तित आगत ठक्) યુક્તિ સિદ્ધ, યોગ્ય

यौक्तिक पु (युक्तौ अधिकृत ठक्) ગમત કરાવનારો પ્રધાન, ગમત કરાવનાર સોબતી नर्मसचीव

यौग पु (योग+अण्) નૈયાયિક, ન્યાયશાસ્ત્ર.

यौगक त्रि (योगस्याय, योग+अण्+स्वार्थे कन्) યોગ સમ્બન્ધી, યોગનુ

यौगिक त्रि (योगात् प्रकृतिप्रत्ययार्थसवन्धादागत, योग+ठक्) પ્રકૃતિ અને પ્રત્યયથી જેનો અર્થ મળી શકે તેવો શબ્દ

यौगिक पु (योगाय प्रभवति, योग+ठक्) યોગ યોગ્ય.

यौजनशतिक त्रि (योजनशत गच्छति, योजनशत+ठक्) સો યોજન જનાર, સો યોજન લાબુ

यौजनिक त्रि (योजन गच्छति, योजन+ठञ्) યોજન જનાર, યોજન લાબુ

यौट् (भ्वा पर स सेट् यौटति) બાંધવુ, સબન્ધ કરવો

यौड् (,, ,, ,, यौडति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

यौतक न (युतकयो वधूवरयोरिद, युतक+अण्) વિવાહ સમયે મેળવેલુ ધન, પહેરામણીમા મળેલુ દ્રવ્ય
"यु–मिश्रणे इति धात्वनुसारात् विवाहकाले एकासनोप-

रक्तपाद् त्रि („) राता पगवाळुं

रक्तपायिन् पु. (रक्तं पातुं शीलमस्य पा+णिनि) मांकड.

रक्तपायिनी स्त्री. (रक्तं पातुं शीलमस्य पा+णिनि+ ङीप्) जळो

रक्तपारद न. (रक्तो रक्तवर्णः पारदः) हिंगळोक

रक्तपिण्ड पु. (रक्त रक्तवर्णं पिण्डमिव) जासूदनुं फूल, लाल गुमडुं, नाक अने मोंमांथी लोहीनुं नीकळवुं

रक्तपिण्डक पु. (रक्तपिण्डमिव रक्तपिण्ड+स्वार्थे कन्) रतालु

रक्तपित्त न. (रक्ताश्रयं पित्तम्) एक जातनो रोग रक्त पित्त

रक्तपित्तहा स्त्री. (रक्तपित्तं हन्ति हन्+ड+टाप्) एक जातनी जो-धुवी.

रक्तपी स्त्री. (रक्त+पिबति+ङीप्) राक्षसणी.

रक्तपुच्छिका स्त्री. एक जातनी खिसकोली.

रक्तपुष्प न. (रक्तस्य तत् पुष्पञ्च) रातुं फूल.

रक्तपुष्प पु. (रक्तं पुष्पं यस्य) लाल करेण, रोहिडानुं झाड, दाडमनुं झाड, पुन्नाग-केसर

रक्तपुष्पक पु. (रक्तं पुष्पमस्य कन्) आसरानुं झाड, रोहिडानुं झाड, पीतपापडो.

रक्तपुष्पा स्त्री (रक्तं पुष्पं यस्याः) सीसमानुं झाड, सालेडी

रक्तपुष्पिका स्त्री. (रक्तानि पुष्पाणि यस्याः कप्+टाप् अत इत्वं) रीसामणीनो वेलो, लाल सालेडी.

रक्तपुष्पी स्त्री (रक्तानि पुष्पाणि यस्याः ङीप्) जासूदनो छोड, जपा, आवर्तकी लता, नागदमनी वृक्ष, धावडी वृक्ष, वरुणी.

रक्तपूरक न. (रक्तं पूरयति पूर्+ण्वुल्) वृक्षाम्ल-कोकम वनस्पति

रक्तप्रसव पु. (रक्तः रक्तवर्णः प्रसवः पुष्पमस्य) लाल करेण, मुचकुन्द-बोगम वृक्ष.

रक्तफल पु. (रक्तं लोहितवर्णं फलमस्य) वडनुं झाड.

रक्तफला स्त्री (रक्तं फलमस्याः लोहितवर्णं फलं यस्याः) बिम्बिका वनस्पति-घोलडी.

रक्तफेनज पु. (रक्तफेनाज्जायते, जन्+ड) फेफसुं

रक्तबालुक न (रक्ता बालुका यस्मिन्) सिन्दूर

रक्तबालुका स्त्री. (रक्ता बालुका यस्याम्) सिन्दूर

रक्तबीज पु. (रक्तं रक्तवर्णं बीजमस्य) दाडमनुं झाड, अरीठुं

रक्तबीज पु (रक्तं शोणितं बीजं यस्य) एक असुर.

रक्तभव न. (रक्तात्भवति भू+अच्) मांस

रक्तमञ्जर पु. (रक्तवर्णा मञ्जरी यस्य अर्श. अच्) एक जातनुं झाड, हिज्जलवृक्ष

रक्तमूलक पु. (रक्त+मूल+कै+क) देवसर्षप.

रक्तमूला स्त्री (रक्तं मूलं यस्याः टाप्) रीसामणीनो वेलो.

रक्तमेह पु. (मेहे मेहः रक्तस्य मेहः) मिश्राबमां लोहीनो रोग,

रक्तमोक्षण न. (रक्तस्य मोक्षणम्) लोही काढवुं.

रक्तयष्टि स्त्री. (रक्ता यष्टिरिव यस्या रक्ता रक्तवर्णा यष्टिः) मजीठ.

रक्तयष्टिका स्त्री (रक्तयष्टि+स्वार्थे कन्+टाप्) मजीठ.

रक्तरहित त्रि (रक्तेन रहितः) लोही वगरनुं, राग विनानुं

रक्तरेणु पु. (रक्ता रेणवोऽस्मिन्) आसरानी कळी, सिन्दूर, नागकेसर.

रक्तरेणुका स्त्री. (रक्ताः रेणवः यस्याः. स्वार्थे कन् +टाप्) आसरानी कळी.

रक्तवसन न (रक्तवर्णो वसनः) रातुं वस्त्र.

रक्तला स्त्री. (रक्तं लाति ला+क+टाप्) काकतुंडी वनस्पति-कागडोळी, काकनासा वृक्ष विशेष

रक्तलोचन पु. (रक्ते लोहिते लोचने यस्य) कबूतर.

रक्तलोचन त्रि. (रक्ते लोहिते लोचने यस्य) लाल नेत्रवाळु

रक्तवटी स्त्री. (रक्ता रक्तवर्णा वटीव) शीतळानो रोग.

रक्तवर्ग पु. (रक्तस्य लोहितवर्णस्य वर्गः समूहोऽत्र) लाल वस्तुओनो समुदाय.

रक्तवर्धित त्रि (रक्तेन वर्धितः) लोही वधारनुं

रक्तकन्द पु (रक्तवर्णः कन्दोऽस्य) પરવાળુ,રતાળુ, લાલ ડુંગળી

रक्तकन्दल पु (रक्तः रक्तवर्णः कन्दलो नवाङ्कुरो यस्य) પરવાળુ

रक्तकमल न (रक्तं रक्तवर्णं कमलम्) લાલ કમળ

रक्तकम्बल न (कम्बलं जलमाश्रयत्वेनास्त्यस्य अच् रक्तं कम्बलमुत्पलमिति) લાલ કમળ

रक्तकम्बला स्त्री (रक्तकम्बला जै प्रा) એ નામની મેરુ પર્વતના શિખર ઉપરની એક શિલા કે જ્યાં તીર્થંકરોનો જન્માભિષેક થાય છે તે

रक्तकरवीर पु (रक्तश्चासौ करवीरश्च) રાતી કણેર

रक्तकरवीरक पु (करवीर+स्वार्थे कन्, रक्तः करवीरकः) લાલ કરેણ

रक्तकाञ्चन पु (रक्तः रक्तवर्णः काञ्चनः) લાલ ફૂલનું એક ઝાડ

रक्तकाण्डा स्त्री (रक्तः रक्तवर्णः काण्डः दण्डोऽस्याः) રાતી સાટોડી

रक्तकुमुद न (रक्तं रक्तवर्णं कुमुदम्) લાલ પોયણું

रक्तकुसुम पु (रक्तानि कुसुमान्यस्य) ધન્વન નામનું વૃક્ષ, દેવદારનું ઝાડ

रक्तकेशर पु. (रक्ताः केसरा अस्य) પારિભદ્ર જુઓ

रक्तकैरव न (रक्तं रक्तवर्णं कैरवम्) લાલ કમળ

रक्तखदिर पु (रक्तो रक्तवर्णः खदिरः) લાલ ખેર

रक्तगन्धक न (रक्तेन गन्धकमिव) બોલ–ગન્ધરસ

रक्तघ्न पु (रक्तं हन्ति, हन्+टक्) રોહિતક વૃક્ષ, રોહિડાનું ઝાડ

रक्तघ्नी स्त्री (रक्तं हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) ગોખડ

रक्तचन्दन न (रक्तं रक्तवर्णं चन्दनम्) લાલ ચન્દન, રતાંજળી

रक्तचित्रक पु (रक्तो रक्तवर्णश्चित्रकः) લાલચિત્રક વનસ્પતિ

रक्तचूर्ण न (रक्तं रक्तवर्णं चूर्णम्) સિન્દૂર, લાલ ચુર્ણ

रक्तजिह्व पु (रक्ता रक्तवर्णा शोणितपानादौ आसक्ता वा जिह्वा यस्य) સિંહ

रक्तझिण्टी स्त्री (रक्ता रक्तवर्णा झिण्टी) એક ફૂલ ઝાડ

रक्तता स्त्री (रक्तस्य भावः तल्+टाप्) રતાશ, લાલાશ

रक्ततुण्ड पु (रक्तं तुण्डमस्य) પોપટ પક્ષી

रक्ततुण्ड त्रि (रक्तं तुण्डं यस्य) લાલ મુખવાળુ

रक्ततृणा स्त्री (रक्तानि तृणानि यस्यां) गोमूत्रिका જુઓ

रक्ततेजस् न (रक्तं तेजो यस्य) માંસ

रक्तत्रिवृत् स्त्री (रक्ता चासौ त्रिवृच्च) રાતુ નસોતર

रक्तत्रिवृता स्त्री (रक्ता रक्तवर्णा त्रिवृता) રાતુ નસોતર

रक्तत्व न (रक्तस्य भावः त्व) રતાશ, લાલાશ

रक्तदन्तिका स्त्री (रक्ता दन्ता अस्याः कन्+टाप् अत इत्व) દુર્ગાદેવીની એક શક્તિ

रक्तदला स्त्री (रक्तानि दलानि यस्याः) એક વનસ્પતિ

रक्तदृश पु (रक्ता दृक् दृष्टिर्यस्य) કબૂતર

रक्तदृश् त्रि (रक्ता दृक् दृष्टिर्यस्य) લાલ દૃષ્ટિવાળુ

रक्तधातु पु (रक्तो रक्तवर्णो धातुः) ગેરૂ, તાંબુ, લોહી

रक्तनामक न (रक्तं नाम यस्य कप्) કેસર

रक्तनामन् न (रक्तं नाम यस्य) કેસર

रक्तनाल पु (रक्तो नालोऽस्य) એક જાતનુ શાક

रक्तनासिक पु (रक्ता नासिका यस्य) ઘુવડ પક્ષી

रक्तप पु (रक्तं पिबति, पा+क) રાક્ષસ

रक्तप त्रि (,, ,,) લોહી પીનાર

रक्तपक्ष पु (रक्तौ पक्षौ अस्य) ગરૂડ

रक्तपत्रिका स्त्री (रक्तानि पत्राण्यस्याः कप् अत इत्व) રાતી સાટોડી

रक्तपत्री स्त्री (रक्तानि पत्राण्यस्याः ङीप्) ઉપરનો અર્થ

रक्तपदी स्त्री (रक्तः पादः यस्याः ङीप् पद्भावश्च) રીસામણીનો વેલો

रक्तपात पु (रक्त+पत्+घञ्) લોહી નીકળવુ તે, લોહી પાડવુ

रक्तपाता स्त्री (रक्तं पातयति, पत्+णिच्+अच् क्रिया टाप्) જળો

रक्तपाद पु (रक्तौ पादावस्य) પોપટ પક્ષી, હંસ

रक्तास्थान पु. (रक्तेन रक्तवर्णेन वा उत्पन्नु-स्थानमे, स्था+क्त) એક જાતનો રોગ-રક્તમહામેહકતા.

रक्तार्बुद पु. न. (रक्तस्य अर्बुदमिव) એક જાતનો રોગ.

रक्तार्शस् न. (रक्तमर्शोविकारः) લોહી ઝરતા હરસ નો રોગ.

रक्तासु पु. (रक्तः रक्तवर्णः असुः) વાયરાડ, સ્વાણ

रक्ति स्त्री. (रञ्ज्+क्तिन्) પ્રીતિ, રંગ, રાગ.

रक्तिकाश्र स्त्री. (रक्तैव वन् बल इवं+यत्) ચણોઠી, સર્પ, રતિ વજન.

रक्तेक्षण न. (रक्तस्य तद् ईक्षणम्) લાલ નેત્ર.

रक्तेक्षण त्रि. (रक्ते ईक्षण यस्य) લાલ નેત્રવાળુ

रक्तोत्पल पु. (रक्तवर्णो उत्पलः) લાલ કમળ.

रक्तोत्पल पु. (रक्तवर्णो उत्पलम्) લાલ એરંડો.

रक्तोत्पलक न. (रक्तञ्च तद् उत्पलम्) લાલ કમળ.

रक्तोत्पल पु. (रक्तोत्पलमिव पुष्पमस्त्यस्य अच्) શીમળાનું ઝાડ.

रक्तोत्पलाभ पु. (रक्तोत्पलस्येवाऽऽभा यस्य) વાયરાડ, લાલ રંગ.

रक्तोत्पलाभ त्रि. (रक्तोत्पलस्येवाभा यस्य) લાલ રંગ વાળુ રાતુ

रक्तोपल न. (रक्तमुपलम्) ગેરૂ.

रक्ष् (भ्वा. प. स. सेट् रक्षति) રક્ષણ કરવું, બચાવવું, નહિ નાશ થવા દેવું.

रक्ष त्रि. (रक्षति, रक्ष्+अ) રક્ષણ કરનાર, બચાવનાર, સંભાળનાર.

रक्षःसभ न. (रक्षसां राक्षसानां सभा इति क्लीबत्वम्) રાક્ષસોની સભા.

रक्षक त्रि. (रक्षति रक्ष्+ण्वुल्) બચાવનાર, સંભાળનાર, રક્ષણ કરનાર

रक्षण न. (रक्ष+भावे ल्युट्) રક્ષણ કરવું, રક્ષા, બચાવ, રક્ષણ, રાખવું

" प्रियैषां रक्षणं रक्षणाह्वय्यम्"

रक्षणि स्त्री. (रक्ष+अनि) ખાખરાનો વેલો.

रक्षणी स्त्री. (रक्ष अनि+वा ङीप्) ખાખરાનો વેલો.

रक्षणीय त्रि. (रक्ष+कर्मणि अनीयर्) રક્ષણ કરવા લાયક, બચાવવા યોગ્ય, રાખવા લાયક સંભાળવા યોગ્ય.

रक्षत् त्रि. (रक्ष्+वर्तमाने शतृ) રક્ષણ કરતું, સંભાળતું, રાખતું

रक्षस न. (रक्ष्यते हविरस्मात् रक्ष्+असुन्) રાક્ષસ.

रक्षा स्त्री. (रक्ष+भावे अ+टाप्) રક્ષણ, રાખ, ભસ્મ.

रक्षा स्त्री. (रक्ष्+अच्+टाप्) રક્ષણ, રાખ

रक्षाधिकृत त्रि. (रक्षायै अधिकृतः) રક્ષણ માટે નીમેલ અધિકારી, કોટવાલ-પ્રધાન વગેરે.

रक्षापत्र पु. (रक्षार्थं पत्रमस्य) ભોજપત્રનું ઝાડ.

रक्षित त्रि. (रक्ष्+कर्मणि क्त) રક્ષણ કરેલ, બચાવેલ, સંભાળેલ.

रक्षिक पु. (रक्षकेऽयम् रक्ष+आगारे क) પાન વેલ.

रक्षितव्य त्रि. (रक्ष+कर्मणि तव्यत्) રાખવા લાયક બચાવવા લાયક સંભાળવા યોગ્ય.

रक्षितृ त्रि. (रक्ष्+तृच्) રક્ષણ કરનાર, સંભાળનાર, બચાવનાર રાખનાર.

रक्षिन् त्रि. (रक्ष+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रक्षिवर्ग पु. (रक्षिणां वर्गः) રક્ષણ કરનાર ચોકીદારોનો સમૂહ.

रक्षोगण पु. (रक्षसां गणः) રાક્ષસોનું ટોળુ

रक्षोघ्न न. (रक्षो हन्ति हन्+टक्) ભલામા હીંગ, ભીલામું વગેરે પ્રસિદ્ધ ઔષધ,

रक्षोघ्न पु. (रक्षो हन्ति, हन्+टक्) ભીલામાનું ઝાડ, પીળો સરસવ.

रक्षोघ्न त्रि („) રાક્ષસોનો નાશ કરનાર.

रक्षोघ्नी स्त्री (रक्षो हन्ति हन्+टक्+ङीप्) વજ

रक्षोहन् पु. (रक्षो हन्ति, हन्+क्विप्) ગુગળ, પીળો સરસવ.

रक्षोहन् त्रि („ „) રાક્ષસોનો નાશ કરનાર.

रक्ष्य पु. (रक्ष+यत्) રક્ષણ કરવા યોગ્ય.

रख् (भ्वा. प. स. सेट् रखति) જવું, ચાલવું.

रख् (भ्वा. प. स. सेट् रखति) જવું, ચાલવું.

रंख् (भ्वा. प. स. सेट् रंखति) જવું.

रग् (भ्वा. प. स. सेट् रगति) શંકા કરવી, શક લાવવો.

रक्तवर्ण पु (रक्त लोहित वर्णो यस्य, कर्म० च) ઇન્દ્રગોપ કીડો, લાલ રંગ.
रक्तवर्ण त्रि (रक्त वर्णो यस्य) લાલ રંગનું, રાતુ
रक्तवर्द्धन पु (रक्त रुधिर वर्द्धयति भोजनात्, वृध्+णिच्+ल्यु) લોહી વધારનાર-રીંગણ
रक्तवर्षाभू स्त्री (वर्षायां भवति, भू+क्विप्, रक्ता वर्षाभू) રાતી સાટોડી
रक्तवसन पु (रक्त वसनं यस्य) સન્યાસી
रक्तवीज पु (रक्तवर्णानि बीजानि यस्मिन्) દાડમ,
रक्तवृन्ता स्त्री (रक्त वृन्त यस्या) શેફાલીકા નામે વનસ્પતિ
रक्तवृष्टि स्त्री (रक्तस्य वृष्टि) દૈવકૃત ઉપદ્રવરૂપે લોહીનો વરસાદ
रक्तशालि पु (रक्तवर्ण शालि) લાલ ડાંગર
रक्तशासन न (रक्त रक्तवर्ण शास्ति वशीकरोति रक्त+शास्+ल्यु) સિંદુર
रक्तशिग्रु पु (रक्तवर्ण शिग्रु) લાલ સરગવો
रक्तशीर्षक पु (रक्तं रक्तवर्ण शीर्षमग्रमस्य कन्) सरल-દેવદારનુ ઝાડ
रक्तशीर्षक त्रि (रक्तं शीर्षं यस्य कप्) લાલ મસ્તકવાળુ
रक्तशृङ्गिक न (रक्त शृङ्गमिवास्त्यस्य ठन्) એક જાતનું ઝેર
रक्तश्याम पु लाल मिश्र કાળો રંગ
रक्तसंकोच न (रक्त सकोचयति रागेण, सकोच्+अच्) કસુબો
रक्तसंकोचक न (रक्त संकोचयति, सकोच+ण्वुल्) રાતું કમળ
रक्तसञ्ज्ञ न (रक्तमिति सञ्ज्ञा यस्य) કેસર
रक्तसन्ध्यक न (रक्तान् सन्धीन् अकति गच्छति व्याप्नोति वा क) લાલ કમળ
रक्तसरोरुह न (रक्त सरोरुहम्) લાલ કમળ
रक्तसर्षप पु (रक्तवर्ण सर्षप) રાઈ
रक्तसहा स्त्री (रक्त सहते, सह्+अच्+टाप्) એકજાતનો વેલો-રક્તમહાસહા લતા
रक्तसार न (रक्त सारोऽस्य) રતાંજલી
रक्तसार पु (रक्त सारोऽस्य) અમ્લવેતસ
रक्तसौगन्धिक न (रक्त सत् सौगन्धिकञ्च) લાલ કમળ
रक्तस्राव पु (रक्तस्य स्राव) લોહીનુ ઝરવુ
रक्तहीन त्रि (रक्तेन हीन) લોહી વગરનુ, રાગ વગરનું,
रक्ता स्त्री (रञ्ज्+क्त+टाप्) લાખ, ચણોઠી, મજીઠ, રાત્રી, સ્ત્રી.
रक्ताकार पु. (रक्तवर्ण आकारो मूर्तिर्यस्य) પરવાળુ
रक्ताकार त्रि (रक्तवर्ण आकारो यस्य) લાલ આકારનુ
रक्ताक्ष पु (रक्ते अक्षिणी यस्य षच् समा) કબૂતર, પાડો, ચકોર, સારસ પક્ષી, ક્રૂર માણસ
रक्ताक्ष त्रि (रक्ते अक्षिणी यस्य षच् समा) લાલ આંખવાળું
रक्ताङ्ग पु (रक्तं अङ्ग यस्य) પરવાળુ, પ્રવાલ, મંગળ ગૃહ
रक्ताङ्ग न (रक्तवर्णमङ्गमस्य) કેસર
रक्ताङ्ग पु (रक्त अङ्ग यस्य) મંગળ ગ્રહ, કાલસા
रक्ताङ्ग न पु (रक्तं अङ्ग यस्माद् वा) પરવાળુ
रक्ताङ्गी स्त्री (रक्ताङ्ग+स्त्रियां ङीप्) જીવન્તી વૃક્ષ, મજીઠ
रक्तातिसार पु (रक्तमिश्रित अतिसार) લોહીવાળો ઝાડાનો રોગ

"पित्तकृत्तु यदाऽत्यर्थं द्रव्यमश्नाति पैत्तिके
तद्दोषाज्जायते शीघ्रं रक्तातिसार उल्वण" भावप्रकाशे

रक्तातीसार पु (रक्तमिश्रितोऽतीसार) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रक्ताधार पु (रक्तस्याऽऽधार) શરીર ઉપરની ચામડી.
रक्तापह न (रक्त रुधिरमपहन्ति, अप+हन्+ड) ગન્ધરસ-બોલ
रक्तापामार्ग पु (रक्तश्चासौ अपामार्गश्च) લાલ અધાડો
रक्ताम्बर न (रक्तञ्च तत् अम्बरञ्च) લાલ વસ્ત્ર
रक्ताम्बर त्रि (रक्तं अम्बरं यस्य) લાલ વસ્ત્રવાળુ
रक्ताम्र पु (रक्तवर्ण आम्र) એક જાતનુ ઝાડ

रङ्गशाला स्त्री. (रङ्गस्य शाला) नाटकशाळा, नाटक स्थान.

रङ्गाङ्गा स्त्री. (रं पार्श्वमङ्गमस्याः) फटकडी.

रङ्गाजीव पु. (रङ्गो हरितालादिरङ्गैरुपजीवति, जीव्+अण् यद्वा रङ्ग आजीवोऽस्य) नाटकीयो, चितारो, रंगारो.

रङ्गारि पु. (रङ्गस्य उपलक्षणमरिरिव) कणेरनुं झाड.

रङ्गावतरण न. (रंगे अवतरणम्) नाटक भजवयुं ते.

रङ्गावतारक पु. (रङ्गे नाट्यशालायां अवतरति तृ+ण्वुल् यद्वा रङ्ग स्वमतिविभ्रमेणावतारयति अव+तृ+णिच्+ण्वुल्) नट, नाटकीयो.

रङ्गावतारिन् पु. (रङ्गमवतरति अव+तृ+णिनि) नट नाटकीयो.

रङ्गिणी स्त्री. (रङ्गोऽस्त्यस्याः, रङ्ग+इनि स्त्रियां ङीप्) कैवर्ती वनस्पति, मोटा शतावरी वेल.

रङ्गित त्रि. (रङ्ग+आतस्ये इतच्) रंगायुं, रंगेलुं.

रङ्गुर? न. (रचि+उरच्) रेख,

"रेखा सर्वेऽङ्कुराग्रे स्वकुलस्य लक्ष्मीः ... "

सूर्यशतकम्

रच् (चु उभ स. सेट् रचयति–ते) बनाववुं सेववुं रचवुं

"रचयति रेखा बहुविधमसंख्य पत्र्ये भजति धरास्तम्"

गीतगोविन्दे

रचक त्रि (रच्+ण्वुल्) रचनार, बनावनार, गोठवनार.

रचन न (रचि+भावे ल्युट्) रचवुं, गोठववुं, बनाववुं

रचना स्त्री. (रच्यते रच्+णिच्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ

रज (रजति, रञ्ज+अच् नि.) धूळ परागः, पुष्प.

रजक पु (रञ्जयति, रञ्ज+ण्वुल् नि. नलोपः) रंगरेजो, धोबी.

रजका स्त्री. (रजक+स्त्रियां टाप्) धोबण.

रजकी स्त्री. (रजक+स्त्रियां जाति ङीष्) धोबण.

रजःसम्भव? पु (रजसां सम्भवः) वायु, पवन.

रजःपथ पु. (रञ्जयति रञ्ज+अतच् नलोपः) रूपुं, चांदी.

रजःसु स्त्री. (रजक+स्त्रियां जातौ ङीष्) धोबण, चितारण.

रजत न (रञ्जि छिये मनांसि, रञ्ज इत्येव रञ्ज+अतच्, नलोप नित्संज्ञास्य पक्षोऽन्त) रूपुं चांदी, मोती, रंग, हार, ते नामनुं एक सरोवर, सोनुं, पिंगाक्ष, ते नामनो एक पर्वत.

"पर्जन्यास्ते रजतगिरिमिमामुपेत्याली" विक्रमोर्वशीये

रजत त्रि. (रञ्ज्+अतच्, नलोप) धोळुं श्वेत.

रजतगिरि पु. (रजत इव शुभ्रो गिरिः यद्वा रजतमस्त्यस्मिन् गिरिः) कैलास पर्वत, हिमाचल पर्वत

रजतद्युति पु. (रजतस्येव द्युतिरस्य) हनुमान.

रजतप्रस्थ पु. (रजतप्रस्थः प्रस्थः शुभ्रो वा प्रस्थ यस्य) कैलास पर्वत.

रजताचल पु (रजत इव शुभ्रोऽचलः पर्वतो वा) कैलास पर्वत.

रजताद्रि पु (रजतमयस्थाद्रिः शुभ्रो वा अद्रिः) उपर प्रमाणे अर्थ

रजन न. (रञ्जन इति, रञ्ज+णि भावे) रंगवुं, राग, चितरवुं

रजनि स्त्री. (रज्यतेऽत्र रञ्ज्+अनि भावे) रात्रि, अंधारु, वाळ, हळदर.

"रजनिकर इव रजनिरजनीपालमुपैति" काव्यप्रकाशे

रजनी स्त्री. (रज्यतेऽत्र रञ्ज्+अनि वा ङीष्) उपर प्रमाणे अर्थ

रजनीकर पु (रजनीं करोति कृ+ट रजन्याः कर किरणोऽस्य वा) चन्द्र कपूर

रजनीगन्धा स्त्री. (रजन्यां गन्धो यस्याः) एक फूल झाड.

रजनीचर पु. (रजन्यां चरति, चर्+ट) राक्षस चोर, रात्रीनो चोकीदार.

रजनीचर त्रि. (   ) रात्रे फरनार.

रजनीचरी स्त्री. (रजनीचर+स्त्रियां ङीप्) राक्षसी.

रजनीजल न (रजन्या जलमिव) हिम, झाकळ.

रजनीपुष्प पु. (रजन्याः विकासि पुष्पमस्य पुष्पमस्य) एक जातनो नेतर वृक्ष.

रजनीमुख न (रजन्या मुखम्) प्रदोष, सन्ध्या काळ.

रजनीहासा स्त्री. (रजन्यां हासो विकासो यस्याः)

रग (चु उभ सक सेट् रागयति-ते) स्वाद लेवो, चाखवु, मेळववु, पामवु

रघ् (चु उभ अ सेट् रघयति-ते) प्रकाशवु, दीपवु

रघ्र (भ्वा आ सक सेट् रघ्रते) जवु

रघु पु (लङ्घते ज्ञानसीमां प्राप्नोति, लघि+कु नलोपश्च लस्य रत्व) सूर्यवंशी-दिलीप पुत्र रघु राजा, राम चन्द्रना दादानो पुत्र

"अवेक्ष्य धातोर्गमनार्थमर्थविच्चकार नाम्ना रघुमात्मसम्भवम्" रघुवंशे

रघु पु ब व (रघोरपत्यमण् बहुषु लुक्) रघुना वंशमा पेदा थयेला पुरुषो

"रघूणामन्वयं वक्ष्ये तनुवाग्विभवोऽपि सन्" रघौ

रघु पु (रघून् अधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण् तस्य लुक्) कालिदास कृत रघुवंश महाकाव्य

रघुकार पु (रघु तदाख्यं काव्यं करोति, कृ+अण्) महाकवि कालिदास

रघुनन्दन पु (रघून् तद्वंशसम्भूतान् नन्दयति, नन्द्+णिच्+ल्यु) दशरथना पुत्र भरत विगेरे, श्रीरामचन्द्र

रघुनाथ पु (रघूणां नाथ श्रेष्ठत्वात् रक्षकत्वाद्वा) दशरथना पुत्र श्रीरामचन्द्र

रघुपति पु (रघूणां पति) दशरथ पुत्र रामचन्द्र

रघुवंश पु (रघो वंश) रघु राजानो वंश

रघुवंश न (रघुमधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण् तस्य लुक्) महाकवि कालिदास कृत एक काव्य

रघुवंशतिलक पु (रघुवंशे तिलक इव) दशरथ पुत्र रामचन्द्र

"जयति रघुवंशतिलक कौशल्यानन्दवर्धनो राम" रामा

रघुवर पु (रघुषु वर श्रेष्ठ) श्रीरामचन्द्र

रघूद्वह पु (रघुषु उद्वह रक्षादिभारधारक, उद्+वह्+अच्) दशरथ राजानो मोटो पुत्र-राम

रङ्क त्रि (रकि+अच्) रांक, कृपण, मन्द

रङ्कु पु (रकि+उ) एक जातनो मृग, रंगबेरंगी पीळवाळो हरण

रङ्ग पु न (रङ्गति, रगि+अच् इदित्वान्नुम्) कलई धातु

रङ्ग पु (रञ्ज्+भावे घञ्) रंग, राग-प्रीति

रङ्ग पु (रज्यतेऽस्मिन्, रञ्ज्+अधिकरणे घञ्) रणभूमि, नाटयस्थान-रंगभूमि

"अहो रागबद्धचित्तवृत्तिरालिखित इव सर्वतोरङ्ग"

रङ्ग पु (रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+करणे घञ्) नृत्य, नाच, टंकणखार, खेरसार

रङ्गज न (रङ्गात् रङ्गधातोर्जायते, जन्+ड) सिन्दूर

रङ्गजीवक पु (रङ्गेण रञ्जनेन जीवति, जीव्+ण्वुल्) रंगारो, चितारो, नाटकीयो

रङ्गण न (रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+करणे ल्युट्) नृत्य-नाचवु ते

रङ्गद पु (रङ्ग रञ्जनं रागं ददाति, दा+क) टंकणखार, खेरसार

रङ्गदा स्त्री (रङ्गद+स्त्रिया टाप्) फटकडी

रङ्गदायक पु (रङ्ग ददाति, दा+ण्वुल्) एक जातनुं धान्य, काग

रङ्गपत्री स्त्री (रङ्गाय पत्रमस्या ङीप्) गळीनुं झाड, नीली वृक्ष

रङ्गपुष्पी स्त्री (रङ्ग पुष्यति, पुष्प्+अण्+गौरा ङीप्) गळीनुं झाड

रङ्गबीज न (रङ्ग बीजमुत्पत्तिसाधन यस्य) रुपु

रङ्गभूति पु (रङ्गस्य रागस्य गौरिम्ण भूति शोभा-ऽत्र) शरदपुनमनो दिवस

रङ्गभूमि स्त्री (रज्यतेऽत्र, रञ्ज्+आधारे घञ्, रङ्गस्य भूमि) नाटयभूमि, नाटयस्थान, मल्लनो अखाडो, रणभूमि

रङ्गमल्ली स्त्री (रङ्गाय रागाय मल्ली) वीणा, तम्बुरो विगेरे

रङ्गमातृ स्त्री (रङ्गस्य रागस्य मातेवोत्पादिका) लाख, कुटणी स्त्री

रङ्गमातृका स्त्री (रङ्गमातृ+सञ्ज्ञाया कन्+टाप्) लाख.

रङ्गलासिनी स्त्री (रङ्ग रागं लासयत्युद्भासयति स्वान्तरसेन, लस्+णिच्+णिनि) शेफालिका नामनी वनस्पति

रङ्गवीज न (रङ्ग बीजमुत्पत्तिसाधन यस्य) रुपु

रङ्गरस पु (रङ्गोत्पादको रसोऽत्र) क्रीडा, रमत

रङ्गस्थली स्त्री (रङ्गस्य स्थली) नाटक भजववानी जगा

रङ्गस्थान न (रङ्गस्य स्थानम्) नाटकशाळा, नाटक भजववानी शाळा

रथरव पु. (रथस्य इति शब्दोऽस्त्यस्य वत्) भम्भर.

रथरव त्रि (रथे रव शब्दो यस्य) कुकर्म करनारा करवाना स्वभाववाळो, धमधमा अवाज करनार कबूतर.

"कलहः कलो रवो रथरवो रवो रवो रवः"

शब्दार्थ

रथरथक पु (रथ शब्दरवस्तुरार ध्रुव तथा कैवर्ता कन्) अतिशय प्रेम, प्रबळ.

रथसाहस्र न (रथानां रथस्य वा सहस्रम्) हजार रथ, मोटी सेना

रथस्तंभ पु. (रथस्य स्तम्भः) रथनो थांभलो

रथाङ्ग न. (रथस्य अङ्गम्) रथनुं अंग

रथाजिर न. (रथस्य अजिरम्) रथनुं आंगणुं

रथांगधारक पु. (रथस्य अंगधारक) चक्रवाक पक्षी.

रथित त्रि (रथ्+कर्मणि क्त) गयेल, अवाज–शब्द करेल.

रथित न. (रथ्+भावे क्त) ध्वनि, अवाज शब्द

रथोत्साह पु. (रथे उत्साहः) रथमां बेठेल.

रथ्य त्रि (रथ्+य तस्य वेगम्) धूर्त, निश्चल थयेलो थयेल अवस्थवाळो

रथ्याक पु. (रथ्य इव, रथ्य+कन्) निश्चल थयेल.

रथ्या स्त्री. (रथानां समूहः रथ्+यत्) विशाल, शेरीमां रस्तो, घरोनी हारपंक्ति, निन्द स्त्री

"केशैस्तदा तत्र रथ्या कन्यैषु विलोकय"

प्रबोधचन्द्रोदये.

रथ्यावर्मिक पु. (रथ्यो विपथ प्रत्याहिमवत् कामस्य तोऽस्मास्य इति) भ्रमणशील नरी रखाशेली पुरुष.

रम्य (म्वा. आ. अ. सेट् रमति) रमवुं

रत न. (रम्यते इति रम्+भावे क्त) स्त्री पुरुष मैथुन, सुरत संग.

रत त्रि (रम्+कर्तरि क्त) अनुरागी, अनुरक्त, प्रेम.

"विरतिमपि रतः ते रतो रता रतकूजितैस्स

शब्दोल्लसत्यम्

रतकील पु. (रते मैथुने कीलति परस्परं कामाक्रान्ति, कील+क) कुतरो, पुरुष लिंग.

रतकूजित न. (रतस्य कूजितम्) रतिप्रसंगे थतो शब्द

रतक्रिया स्त्री. (रतस्य क्रिया) मैथुन.

रतगुरु पु (रतस्य रते वा गुरु) पति, धणी

रतज्वर पु. (रतेन ज्वरोऽस्य) कागडो.

रततालिन् पु (रते तालति प्रतिष्ठां लभते, तल्+णिनि) व्यभिचारी रसीलाजन

रततालिनी स्त्री. (रततालिन्+स्त्रियां ङीप्) व्यभिचारिणी, वेश्या, कुटणी.

रतताली स्त्री (रते तालः प्रतिष्ठाऽस्याः ङीष्) कुटणी.

रतनारीच पु (रते नारीं चिनोति, चि+ड) कुतरो, कामदेव, रसीलाजन मैथुन वेळा सीत्कार, कामातुर.

रतविधि पु (रतेन विविधः ...) कामी, भटकेल पक्षी.

रतविधि स्त्री. („ „) कामी, भटकेल पक्षिणी.

रतहिंडक न (रतस्य ...) हिंसक पुरुष, लम्पट, व्यभिचारी.

रताभव पु. (रतेन भवोऽस्य, रते मन्त्र इव ...) कुतरो.

रतायित पु. (रतेन ...) कुतरो.

रतहिण्डक पु. (रते स्त्रीं च हिण्डते, हिण्ड्+ण्वुल्) रसीलाजन स्त्रीने चोरी जनार.

रतान्धुक पु (रतान्धुक इव) कुतरो.

रतामर्द पु. (रते ...) कुतरो

रतावली स्त्री. (रत्नानामावलिः ...) वेश्या, कटणी.

रति स्त्री (रम्यतेऽनया, रम्+क्तिन्) प्रीति, उत्साह, रमवुं, सुरतरस, कामदेवनी स्त्री, ते नामनी एक अप्सरा.

"विरामो नाम ... रतिमेव ..."

भर्तृहरि

रतिकान्त पु कामदेव.

रतिकुहर न (रत्याः कुहरम्) स्त्रीनी योनि.

रतिक्रिया स्त्री. (रत्या रतिकया वा क्रिया) मैथुन.

શેફાલિકા નામે વનસ્પતિ.

रजस् न (रञ्ज्+असुन् नलोप) કસુબો, પુષ્પની રજ–પરાગ, ધૂળ, રજોગુણ, સ્રીરજ

"उपैति शान्तरजस ब्रह्मभूतमकल्मषम्" भगवद्गीतायां

रजसानु पु (रजस्य सानु·) મેઘ, અન્ત કરણ

रजसी स्त्री (रजस्+स्त्रियां ङीप्) પૃથ્વી

रजस्वल त्रि (रजोऽस्त्यस्य वलच्) રજવાળુ, પરાગ-વાળુ

रजस्वल पु. (रजोऽत्रास्ति, रजस्+वलच्) પાડો

रजस्वला स्त्री (रजोऽस्त्यस्या, रजस्+वलच्+टाप्) અટકાવવાળી સ્રી

रजस्वली स्त्री (रजस्वल+स्त्रियां जाति ङीप्) ભેસ

रजोजुष् त्रि (रज जुषते, जुष्+क्विप्) રજોગુણને ભોગવનાર

"रजोजुषे जन्मनि सत्त्ववृत्तये" वाण

रजोरस न (रजस इव रसोऽनुभवोऽस्य) અ ધકાર

रजोवल न (रज इव वलति सवृणोति, वल्+अच्) અ ધારૂં

रजोहर पु (रजो हरति, हृ+अच्) ધોબી

रज्जु स्त्री (सृज्यते रच्यते, सृज्+उणा उ निपा) દોરડુ, દોરી, કેશની વેણી

रज्जुदालक पु જગલી ઘુવડ

रञ्ज् (भ्वा उभ स सेट् रजति–ते) રગવું

रञ्जक न (रञ्जयति, रञ्ज्+णिच्+ण्वुल) હિંગળોક

रञ्जक त्रि (रञ्जयति, रञ्ज्+णिच्+ण्वुल्) કાંપિલક વૃક્ષ.

रञ्जक त्रि (रञ्जयति, रञ्ज्+णिच्+ण्वुल्) રગનાર, પ્રીતિ વધારનાર

रञ्जन न (रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+ल्युट्) રાતુ ચન્દન, રગવુ, હિંગળોક, મુ જઘાસ, રગ

रञ्जन न (रञ्ज्+भावे ल्युट्) રાગ, રગવુ તે

रञ्जन पु (रञ्ज्+कर्त्तरि ल्यु) કાયફળ

रञ्जन त्रि (रञ्ज्+णिच्+कर्त्तरि ल्यु) પ્રીતિકારક, રગનાર

रञ्जनक पु (रञ्जन+सञ्ज्ञायां कन्) કાયફળ

रञ्जनी स्त्री (रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+करणे ल्युट्+ङीप्) મજીઠ, ગળી, શેફાલિકા, હળદર, પર્પટી, ગુડરો-ચનિકા વનસ્પતિ

रट् (भ्वा प स. सेट् रटति) બોલવુ, કહેવુ

रटत् त्रि (रट्+वर्त्तमाने शतृ) બોલતું, કહેતુ

रटन न (रट्+भावे ल्युट्) બોલવુ, કહેવુ, બુમપાડવી, બરાડવુ

रटन्ती स्त्री (रट्+वा झश्+ङीप्) માઘ માસની અંધારી ચૌદશ

"माघे मास्यसिते पक्षे रटन्त्याख्या चतुर्दशी"

मत्स्यसूक्ते

रटित त्रि (रट्+कर्मणि क्त) બોલેલું, કહેલુ

रटित न (रट्+भावे क्त) બોલવુ, કહેવુ

रठ् (भ्वा प स सेट् रठति) બોલવુ, કહેવુ

रण् (भ्वा प स सेट् रणति) જવુ

रण् (भ्वा प अ सेट् रणति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો સ જવુ

रण पु न (रणन्ति शब्दायन्तेऽत्र, रण्+अप्) યુદ્ધ, લડાઈ, રણ,

रण पु (रण्+भावे अप्) શબ્દ, અવાજ, કણ

रण पु. (रण्+अप्) ગતિ–ગમન, આનદ

रणकामिन् त्रि (रण कामयते, कम्+णिच्+इन्) યુદ્ધને ઈચ્છનાર.

रणत् त्रि (रण्+शतृ) યુદ્ધ કરતુ, અવાજ કરતુ, ગમનકરતુ, જતુ

रणत्कार पु (रणदिति कार करणम्) રણકો, અવાજ

रणतूर्य न (रणस्य तूर्य्यम्) યુદ્ધનું નગારૂ, લડાઇની નોબત, યુદ્ધનુ વાદિત્ર

रणपण्डित पु (रणे पण्डित) યુદ્ધ કુશળ યોદ્ધો

रणप्रिय त्रि (रण प्रिय यस्य) જેને યુદ્ધ વહાલું હોય તે

रणभूमि स्त्री (रणस्य भूमि) લડાઇનું મેદાન, યુદ્ધ-કરવાનુ સ્થાન

रणमत्त पु (रणे रण प्राप्य वा मत्त) હાથી

रणरङ्क त्रि (रणेषु रङ्को मन्द) ગણુમાં ઓછુણુ, યુદ્ધમા રાંકડુ

रणरङ्क पु. હાથીના બે દાત વચ્ચેનો વચ્ચેનો ભાગ.

रत्नि पु. (ऋ+कत्निच्) મુઠ્ઠી વાળેલા હાથનું માપ.
रत्नी स्त्री. (रत्नि+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रत्यंग न. (रत्यङ्गम्) સ્ત્રીની યોનિ, પુરુષનું લિંગ.
रथ पु. (रमन्तेऽस्मिन् वा, रम्+क्थन्. रमणं वा रथिनामोपमा) રથ, શરીર, પગ, નેતરનું ઝાડ, તિનિશ વૃક્ષ.
रथक पु. (रथ इव प्रतिकृतिः कन्) ખાટલાનો અમુક અવયવ.
रथकट्या स्त्री. (रथानां समूहः रथ+कट्यच्+टाप्) રથોનો સમૂહ.
रथकर पु. (रथं करोति कृ+अच्) રથ બનાવનાર, સુથાર.
रथकार पु. (रथं करोति कृ+अण्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रथकुटुम्बिन् पु. (रथस्य कुटुम्बीव पालकत्वात्) સારથિ.
रथकृत् पु. (रथं करोति कृ+क्विप् तुक् च) રથ બનાવનાર, સુથાર.
रथक्रान्त पु. (रथस्य क्रान्तं यत्र) તાલવિશેષ.
रथगर्भक पु. (रथस्य गर्भमिव तस्यै कन्) પાલખી-ડોળી મિયાનો, વગેરે સુખાસન.
रथगुप्ति स्त्री. (रथस्य गुप्तिः शस्त्रास्त्राणां रक्षा उपघातात् त्राणम्) શત્રુ વિગેરેથી રથનું રક્ષણ માટે કરેલ લોખંડી આવરણ.
रथगोपन न. (रथस्य गोपनं शत्रुभिस्तो रक्षणम्) ઉપરનો અર્થ.
रथचरण पु. (रथस्य चरण इव परिधिरूपत्वात्) રથનું પૈડું.
रथचरण पु. (रथचरणं चक्र तस्येव आकारः) ચક્રવાક પક્ષી.
रथचरणी स्त्री. (रथचरण+स्त्रियां जाति. ङीष्) ચક્રવાક પક્ષિણી.
रथद्रु पु. (रथनिर्माणे द्रुः रथस्य वा द्रुः) તિનિશ વૃક્ષ.
रथद्रुम पु. (रथनिर्माणे द्रुमः) ઉપરનો અર્થ.
रथन्तर त्रि. (रथेन तरति तॄ+खच् मुम् च) રથ વડે જનાર.
रथन्तर न. („ „) સામવેદનો અમુક વિભાગ.
रथपाद पु. (रथस्य पादः) રથચક્ર શબ્દ જુઓ.
रथयात्रा स्त्री. (रथेन भगवतो यात्रा) અષાડ શુદ બીજે જગન્નાથની સવારી નીકળે, રથમાં બેસાડીને કરેલો ઉત્સવ.
रथवाहक पु. (रथं वहति, वह्+ण्वुल्) રથ હાંકનાર સારથિ.
रथाङ्ग न. (रमन्ते रम्यतेऽनेन अङ्गि+अच्) પૈડું ચક્ર.
"रथाङ्गपाणेः पटलेन रोचिषाम्" माघ.
रथाङ्ग पु. (रथाङ्गस्य नामतस्तस्य नाम) ચક્રવાક પક્ષી
"इह चकोरी नामकार रथाङ्गविहंगमाः" नैषधीयम्
रथाङ्गपाणि पु. (रथाङ्गं चक्रं सुदर्शनं पाणौ यस्य) વિષ્ણુ.
रथाह्व पु. (रथाङ्ग इति आह्वा यस्य) ચક્રવાક પક્ષી.
रथाह्वी स्त्री. (रथाह्व+स्त्रियां जाति. ङीष्) ચક્રવાક પક્ષિણી.
रथाह्वाह्वय पु. (रथाङ्ग इति आह्वानं यस्य) ચક્રવાક પક્ષી
रथाह्वाह्वयी स्त्री. (रथाह्वाह्वय+स्त्रियां ङीष्) ચક્રવાક પક્ષિણી.
रथाङ्गिन् पु. (रथाङ्ग+अस्त्यर्थे+इनि) વિષ્ણુ.
रथाङ्गी स्त्री. (रथाङ्ग+स्त्रियां ङीष्) ચક્રવાક પક્ષિણી.
रथाभ्र पु. (र इव शोभितोऽभ्रो आ+भ्र+मूल. क) નેતરનું ઝાડ.
रथाभ्रपुष्प पु. (रथाभ्र इव पुष्पम्, रथाभ्रमिव पुष्पम्) ઉપરનો અર્થ.
रथारूढ त्रि. (रथमारूढः) રથ ઉપર બેઠેલ-ચઢેલ.
रथारोहण न. (रथं आरोहणम्) રથમાં બેસવું તે, રથમાં બેસવું તે.
रथारोहिन् पु. (रथमारोहति, आ+रुह्+णिनि) રથમાં બેસનાર-ચડનાર
रथावरोहण न. (रथादवरोहणम्) રથમાંથી ઉતરવું તે.
रथिक पु. (रथो युद्धसाधनत्वेनास्त्यस्य ठन्) રથમાં બેસીને યુદ્ધ કરનાર યોદ્ધો, તિનિશ વૃક્ષ.

रतिगृह न (रत्याः गृहम्) કામ ક્રીડા કરવાનું ઘર, યોનિ

रतिपति पु (रत्याः पतिः) કામદેવ
"पूर्ण मम्र सम त्वया रतिपतेराराधिता विग्रह" गीतगोविन्दे

रतिप्रिय पु (रतेः प्रियः) કામદેવ

रतिप्रिय त्रि (रतिः प्रिया यस्य) રમતુ જેને પ્રિય હાય તે

रतिबन्ध पु (रतौ बन्धः) સોળ કામ ક્રીડાના પ્રકાર

रतिमदा स्त्री (रतेर्मदा यस्याः) એક અપ્સરા વિશેષ

रतिमन्दिर न (रतेर्मन्दिरमिव) સ્રીની યોનિ, કામ ક્રીડાનુ ઘર

रतिरमण पु (रत्याः रमणः) કામદેવ

रतिलक्ष न (रतेर्लक्ष पदम्) મૈથુન

रतिसत्वरा स्त्री (रतिं सत्वरयति, सत्वरा+करोत्यर्थ णिच्+अण्+टाप्) એક જાતનું શાક

रतु स्त्री (ऋतीयते ऋत्–सौत्रधातु+उणा ट अम् च) શ્રેષ્ઠ સ્ત્રી, ગંગા

रतोद्वह पु (रत उद्वहति प्रापयति उत्+वह्+अच्) કોયલ,

रत्न न (रमयति हर्षयति, रम्+णिच्+उणा न तथा रातादेश) માણેક વિગેરે રત્ન, હીરા, પોતપોતાની જાતિઓમાં શ્રેષ્ઠ

रत्नकन्दल पु (रत्नानां कन्दलो नवाङ्कुर इव) પરવાળુ

रत्नकर पु (रत्न करोति, कृ+अच्) કુબેર

रत्नकूट पु (रत्नमय कूट शृङ्गमस्य) તે નામે એક પર્વત

रत्नगर्भ पु (रत्नयुक्त गर्भ यस्य सः स) સમુદ્ર, કુબેર

रत्नगर्भा स्त्री (,, मध्य यस्याः) પૃથ્વી, સત્પુત્ર વાળી નારી

रत्नदीप पु (रत्नरूपो दीप) રત્નરૂપ દીવો

रत्नद्वीप पु न (रत्नमयो द्वीप) તંત્રશાસ્ત્રમાં કહેલ ધ્યાન કરવા યોગ્ય રત્નમય બેટ

रत्नधि पु (रत्नानि धीयन्ते यस्मिन्, धा+कि) સમુદ્ર

रत्नधेनु स्त्री (रत्नकल्पिता धेनु) મહાદાન માટે કલ્પેલી રત્નોની ગાય

रत्ननाभ पु (रत्नयुक्त नाभिरस्य अच्) વિષ્ણુ

रत्ननायक पु (रत्नेषु नायक इव) માણેક

रत्ननिधि पु (रत्नेषु तत्प्रदान निधिरिव) ખંજન પક્ષી

रत्ननिधि पु (रत्नानां निधि) રત્નોનો ભંડાર, સમુદ્ર

रत्नपारायण न (रत्नानां पारायणम् साकल्येन स्थानम्) સર્વ રત્નોનો આધાર

रत्नपरीक्षक पु (रत्नानां परीक्षक) રત્નોની પરીક્ષા કરનાર

रत्नप्रभा स्त्री (रत्नाना प्रभा रत्नानां प्रभाऽत्र वा) રત્નની કાંતિ, નરકભૂમિ

रत्नमुख्य न (रत्नेषु मुख्यम्) હીરો

रत्नराज् पु (रत्नेषु राजते, राज्+क्विप्) માણેક, શ્રેષ્ઠ રત્ન

रत्नराशि पु (रत्नानां राशि) સમુદ્ર, રત્નોનો ઢગલો

रत्नवत् त्रि (रत्नानि सन्त्यस्य मतुप् मस्य व) રત્નોવાળુ
"आसेदिवान् रत्नवदामन स" रघौ

रत्नवती स्त्री (रत्नानि सन्त्यस्या मतुप् मस्य व ङीप्) પૃથ્વી

रत्नवर्षुक पु (रत्नानि वर्षितुं शीलमस्य) કુબેરનો રથ

रत्नवृक्ष पु (रत्नानां वृक्ष इव) પરવાળુ

रत्नसानु पु (रत्नानि सानावस्य) સુમેરૂ પર્વત

रत्नसू स्त्री (रत्नानि सूते, सू–प्रसवे क्विप्) પૃથ્વી

रत्नाकर पु (रत्नानां आकर) સમુદ્ર, રત્નોની ખાણ

रत्नाङ्क पु (रत्नानामङ्कश्चिन्हं यस्मिन्) વિષ્ણુનો રથ

रत्नाचल पु (रत्ननिर्मित अचल) દાન માટે કલ્પેલો રત્નનો પર્વત

रत्नाभरण न (रत्नघटित आभरणम्) રત્નથી જડેલુ ઘરેણુ

रत्नावली स्त्री (रत्नानाम् आवली) રત્નની હાર, રત્નની માલા, વત્સરાજની પત્ની, શ્રીહર્ષકૃત ચાર અંકની એક નાટિકા

रम त्रि. (रम्+अच्) रमाडनार, आनंदी.
रमक पु. (रमते, रम्+वुञ् कन्) आशक, यार, प्रियतम.
रमठ न. (रम्+अठन्) हिंग, वघारणी.
रमठध्वनि पु. (रमठ इति ध्वनेः भवति ध्वनते-धन्+अच्) हिंग.
रमण पु. (रमयति, रम्+णिच्+ल्यु) कामदेव, पति, भर्ता, गधेडो, वृषण-पेशाबो, वीर्यने, ज नदीमां आवेलो एक जात नाग.
"मल्लीमां रमणवसती"–मेघदूते
रमण न. (रम्+भावे ल्युट्) सुरत–मैथुन, रमवुं, खेलवुं
"सखीभिमिर्दं सखिभिर्वर्तं रमणं तावदनुयामि सखि" कुमारे.
रमण न. (रम्+करणे ल्युट्) पटोळवृक्ष, जघन–जांघ.
रमणक न. (रमते अनेन रम्+ल्युट् स्वार्थे कन्) पटोळवृक्ष.
रमणा स्त्री. (रम्+ल्यु+टाप्) ते नामे पीठस्थ एक शक्ति, स्त्री.
रमणी स्त्री. (रमतेऽनया, रम्+ल्युट्+ङीप्) उत्तम स्त्री, कर्पूरी स्त्री एक जातनुं नाम, भमरी.
रमणीय त्रि. (रम्यतेऽत्र रम्+ आधारे अनीयर्) सुंदर, रमुज आपनार.
"रमणुयमीदिमर्कि रमणीयम्" नीतिशेविषे
रमणीयता स्त्री. (रमणीयस्य भावः तल्+टाप्) सुंदरता, सौन्दर्य
"क्षणे क्षणे यन्नवतामुपैति तदेव रूपं रमणीयतायाः" माघे
रमणीयत्व न. (रमणीयस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.
रमण्य त्रि. (रम्+यत् ...) रमाडनार रमुज
रमति पु. (रमतेऽस्मिन् रम्+अति—अति प्रत्यय कित्) नायक, स्वर्ग, कामदेव, कागडो, समय.
रमनाम त्रि. (रम्+कर्मणि शानच्) रमतुं, खेलतुं, क्रीडा करतुं
रमल न. ते नामनुं एक प्रकारनुं ज्योतिषशास्त्र.
रमा स्त्री. (रमयति, रम्+णिच्+अच्+टाप्) लक्ष्मी, शोभा, रुक्मिणी पत्नी.

"रमा वस न याति तत्र यत्र याति तत्र नो रमा" उद्भटे
रमाकान्त पु. (रमायाः लक्ष्म्याः कान्तः पतिः) श्रीकृष्ण, विष्णु.
रमानाथ पु. (रमा लक्ष्मीस्तस्याः नाथः) विष्णु.
रमापति पु. (रमायाः पतिः) श्रीकृष्ण, विष्णु.
रमाप्रिय पु. (रमायाः प्रियः) उपर प्रमाणे अर्थ
रमाप्रिय न. (रमायाः प्रियम्) कमळ, पद्म.
रम्भ पु. (रभि+अच् मुम् च) वेणु, वंश, महिषासुरनो पिता–एक असुर.
रम्भ पु. (रम्भते शब्दायतेऽनेन, रभि+घञ्) वांस.
रम्भ पु. (रम्भते ...) ते नामनो एक वानरो.
रम्भा स्त्री. (रभि+अच्+टाप् मुम्) केळ, एक अप्सरा विशेष, वेश्या, गाय के बळदनो शब्द, गौरी, उत्तर दिशा.
"पतिर्भवनमोरम्भा विचित्रमम्बुजम्" शीलचरित्रे
रम्भातृतीया स्त्री. (रम्भाख्या तृतीया) भादरवा सुद त्रीज
रम्भाव्रत न. भादरवा सुद त्रीजे करवानुं एक व्रत.
रम्भोरु स्त्री. (रम्भा इव ऊरू यस्याः) केळना जेवी जांघवाळी स्त्री
रम्य त्रि. (रम्यतेऽत्र रम्+यत्) सुंदर, मनोहर, खूबसूरत, देखावडुं
रम्य पु. (रम्यतेऽनेन रम्+यत्) चंपानुं झाड, नारंगी.
रम्य न. (रम्+यत्) पटोळ वृक्ष
रम्यक न. (रमते अनेन, रम्+यत्–स्वार्थे कन् वा) गुलाबनुं–वीज अजमोदनो एक जात, बारो
रम्यता स्त्री (रम्यस्य भावः तल्+टाप्) सुंदरता, सौन्दर्य
रम्यत्व न. (रम्यस्य भावः त्व) उपरलो अर्थ.
रम्यपुष्प पु. (रम्याणि पुष्पाण्यस्य) शीमळानुं झाड.
रम्या स्त्री. (रम्+यत्+टाप्) रात्रि, स्थलपद्मिनी, गंगा.
रय पु. (रय्+कर्मणि भावे घ) वेग, जोर, शीघ्रता, प्रवाह.
रय् (भ्वा. आ. सक. सेट् रयते) जवुं.

रथिक त्रि (रथेन चरति, चर्+ष्ठन्) રથવડે ફરનાર, રથમાં બેસી મુસાફરી કરનાર

रथिन् पु (रथ+अस्त्यर्थे युद्धसाधनत्वेन वा इनि) રથમાં બેસીને યુદ્ધ કરનાર યોદ્ધો, તિનિશ વૃક્ષ, રથવાળો

"आत्मान रथिन विद्धि शरीर रथमेव तु ।

बुद्धिं तु सारथि विद्धि मन प्रग्रह एव च" ॥ कठोपनिषद्

रथिन पु (रथस्य इन प्रभु शक० अलोप) ઉપરનો અર્થ

रथिर पु (रथोऽस्त्यस्य युद्धसाधनत्वेन, रथ+इरच्) રથમાં બેસી યુદ્ધ કરનાર યોદ્ધો, તિનિશ વૃક્ષ, રથવાળો

रथोपस्थ पु (रथस्य उपस्थ इव) રથનો મધ્યભાગ

"रथोपस्थ उपाविशत्"–गीतायाम्

रथ्य पु (रथ वहति यत्) ઘોડો

रथ्य त्रि (रथस्येद, रथ+यत्) રથનું, રથ સમ્બન્ધી–ચક્ર વિગેરે

रथ्या स्त्री (रथानां समूह, यत्+टाप्) રથોનો સમુદાય

रथ्या स्त्री (रथ+यत्+स्त्रिया टाप्) નાનો રસ્તો, અભ્યન્તર માર્ગ, રસ્તો, રથ ગાડી, વગેરે ચાલે તેટલો માર્ગ, ચોટ, ચત્વર, પહોળો રસ્તો

रद् (भ्वा प सक सेट् रदति) ઉખેડવું, ખોદવું

रद पु (रदति उत्खनति, रद्+अच्) દાંત, બત્રીશ સંખ્યાની સંજ્ઞા

"विदुषा वदनाद्वाच सहसा यान्ति नो बहि ।

यातार्थेन परांचन्ति द्विरदाना रदा इव" ॥ भामिनीवि

रद पु (रद्+भावे वा अप्) કાપવું, ખોદવું, કાઢવું

रदच्छद पु द्वि व (रदान् छादयति, छद्+णिच्+घ ह्रस्व) હોઠ

रदन पु (रद्यतेऽनेन रद्+करणे ल्यु) દાંત

रदन न (रदत, रद्+भावे ल्युट्) કાઢવું, ચીરવું

रदायुध पु (रद आयुध यस्य) ગની કુક્કર

रदायुधी स्त्री (रदायुध+स्त्रियां जाति ङीप्) કુક્કરી

रध् (दिवा प सक सेट् रध्यति) રાંધવું, પકાવવું, નાશ કરવો

रञ्ज् (भ्वा उभ अ अनिट् रजति+ते) રંગવું

रन्तिदेव पु (रम्+सज्ञाया तिक्, रन्तिश्चासौ देवश्च) ચન્દ્રવંશી એક રાજા, કૂતરો, વિષ્ણુ

रन्तिदेवी स्त्री (रन्तिदेव+स्त्रियां जाति ङीप्) કુતરી

रन्तु पु (रमतेऽत्र, रम्+तुन्) રસ્તો, નદી

रन्धन न. (रध्+भावे अनट् नुमागमश्च) રાંધવું, નાશ કરવો, અપકાર કરવો

रन्धनाय स्थाली"–सिद्धान्तकौ०

रन्धन त्रि (रध्+कर्त्रर्थे ल्यु) નાશ કરનાર

"यदनु स्मर्यते काले स्वबुद्धयाऽमद्र रन्धन" श्रीमद्भा

रन्धित त्रि (रन्ध्+कर्मणि क्त) રાંધેલ

रन्ध्र न (रम्+क्विप्, ध्र–मूलविभुजादि० क, कर्म०) છિદ્ર, દૂષણ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ લગ્નથી આઠમું સ્થાન, યોનિ.

रन्ध्रकण्ट पु (रन्ध्रे कण्टो कण्टको यस्य) એક જાતનો બાવળ

रन्ध्रबभ्रु पु (रन्ध्रे गर्त्ते बभ्रुर्नकुल इव) ઉંદર

रन्ध्रवंश पु (रन्ध्रविशिष्टो वंश) એક જાતનો વાંસ.

रप् (भ्वा प स सेट् रपति) સ્પષ્ટ બોલવું, પ્રગટ કરવું

रम्फ् (भ्वा प स सेट् रम्फति) જવું, ગતિ કરવી

रम्ब् (भ्वा आ सेट् रम्बते) શબ્દ કરવો અક જવું

रव पु (रवि+अच्) અવાજ, શબ્દ

रब्ध त्रि (रभ्+कर्मणि क्त) આરંભેલું, શરૂ કરેલું

रब्धृ त्रि (रभ्+तृच्) આરંભનાર, શરૂ કરનાર

रम्भ् (भ्वा आ स सेट् रम्भते) શબ્દ કરવો

रभ् (भ्वा आ अ अनिट् रभते) ઉત્સુક થવું, आ+रभ्–આરંભ કરવો, શરૂ કરવું

रभस पु (रभणमिति, रभ्+उणा असच्) વેગ, હર્ષ, ઉત્સુકપણું, આગળ પાછળનો વિચાર ન કરવો, ઉતાવળ કરવી, પ્રેમનો ઉત્સાહ

"अतिरभसकृताना कर्मणामाविपत्ते ।

भवति हृदयदाही शल्यतुल्यो विपाक" ॥ भर्तृहरि

रभस त्रि (रभस+अर्श आद्यच्) ઉતાવળીયું, વેગવાળું, હર્ષવાળું, ઉત્સુક, આગળ પાછળનો વિચાર ન કરનાર, મોટું.

रभस पु (रभ्+उणा असच्) તે નામે એક કોષકાર

रम् (भ्वा आ अ अनिट् रमते) ક્રીડા કરવી, રમવું

रम पु (रमते रम्+अच्) કાન્ત, ધણી, પ્રિય, પતિ, કામદેવ, આસોપાલવ

रस् (चु० उभ० च सेट् सकर्मक+चे) स्वाद लेवे, चाखवुं.

रस पु० (रसति रस्+अच् यद्वा रस्यते रस्+घ) रस, पारो, दूधनो आस्वाद–सत्व, स्वाद, खाधेला अन्न वगेरेनुं शरीरमां थतुं एक परिणाम, सार, जेग, अलंकारशास्त्र प्रसिद्ध शृंगारादि स्थायी भावथी मळता वीर विगेरे नवरसो, मधुरस, मध.

"शृंगारहास्यकरुणरौद्रवीरभयानका ।
बीभत्साद्भुतसंज्ञौ चेत्यष्टौ नाट्ये रसाः स्मृताः" ॥

काव्यप्रकाशः

रस पु० न० (रस्यते रस्+अच्) झेर, वीर्य, राग, रूप, पाणी, गंधरस नामनो, अन्न.

रसक न० (रस+स्वार्थे कन्) शाकवाळुं मांस.

रसकर्पूर न० (रसेन कर्पूरमिव) रस कपूर.

रसकेसर न० (रसेन केसरमिव गन्धेनकुङ्कुमसादृश्यात्) कपूर.

रसगन्ध पु० न० बोळ, गंधरस.

रसगन्धक पु० न० (रसगन्ध+स्वार्थे कन्) गंधरस नामनो.

रसगर्भ न० (रसो गर्भेऽस्य) हिंगळो अने आंखनुं रसांजन.

रसग्रह पु० (रस ग्राहं इन्द्रिय ग्रह्+अच्) ६ अनुसार.

रसज्ञ न० (रसात् गुडपाकरसात् जायमानात् जायते, जन्+ड) खोळी.

रसज्ञ पु० (रसात् स्नुहीरसात् जायते जन्+ड) मोम, मधनो मीण.

रसज्ञ त्रि० (रसात् जायते, जन्+ड) रसमांथी उत्पन्न थनार.

रसज्ञ त्रि० (रस जानाति, ज्ञा–कर्तरि कर्मणि क) रसने जाणनार.

रसज्ञा स्त्री० (रस जानाति, ज्ञा+कर्तरि क+टाप्) जीभ.

रसज्येष्ठ पु० (रसेषु ज्येष्ठ श्रेष्ठ) मधुररस, शृंगार रस.

रसद् त्रि० (रस्+कर्मणि अद्) पीवुं, स्वाद करवुं, चाखवुं.

रसतेजस् न० (रसात् गुडपाकरसात् तेजः यस्य) खोळी.

रसधातुकिका स्त्री० (रसानां सम्पत्ते, रस+कर्मणि वस्+ दीप्+स्वार्थे क यद् हुस्वः) एक जातनी वेलडी.

रसधातु पु० (रसरूपो धातुः) पारो.

रसधेनु स्त्री० (रसमयी कल्पिता इक्षुरसनिर्मिता धेनुः) दान माटे कल्पेली शेलडीना रसनी बनावेली गाय.

रसन न० (रस्+भावे ल्युट्) स्वाद, चाखवुं शब्द, अवाज.

रसन न० (रस्यतेऽनेन रस्+करणे ल्युट्) जीभ.

रसना स्त्री० (रस्यतेऽनया, रस्+करणे युच्+टाप्) जीभ, रास्ना वनस्पति, कटिमेखला, दोरडी.

रसनाथ पु० (रसानां नाथः श्रेष्ठः) पारो.

रसनायक पु० (रसानां नायकः श्रेष्ठः रसस्य नियामकत्वात्) शिव.

रसनालिह् पु० (रसनया लेढि लिह्–क्विप्) कूतरो.

रसनेत्रिका स्त्री० (रसो नेत्रमिव प्रकाशकत्वात्, स्त्रल्+अप्) मनशील.

रसपति पु० (रसस्य पतिः) पारो.

रसपाक पु० (रसस्य पाकः) रसनो पाक.

रसपाकज पु० (रसपाकाज्जायते, जन्+ड) गोळ, खांड.

रसफल पु० (रसो फले यस्य फलम्) नारियेळनुं झाड.

रसभस्मन् न० (रसेन पारदेन भस्मीकृतमिव) ते नामे एक भस्म.

रसराज पु० (रसेषु रसो वा राजेव श्रेष्ठत्वात्) पारो.

रसराज पु० (रसः राजः इव राजते, राज्+अच्) रसांजन.

रसलेह पु० (रस+लिह्+अण्) पारो, पारद.

रसवत् त्रि० (रस+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) रसवाळुं.

रसवती स्त्री० (रस आस्वादनीयत्वेनास्त्यस्यां मतुप् मस्य वः ङीप्) रसोई, पाकस्थान, रसोडुं.

रसविक्रय पु० (रसस्य विक्रयः) रस वेचवो ते, रसनुं वेचाण.

रसशोधन न० (रस पारदं शोधयति शुध्+णिच्+ल्यु) टंकणखार.

रसशोषण न० (रसस्य शोषणम्) पाराने शोधवो ते.

रससिन्दूर न० (रसजात सिन्दूरम्) पारामांथी बनावेलो सिंदूर.

रसस्थान न० (रसस्य स्थानम्) हिंगळो.

रसा स्त्री० (रसो जलादिर्विद्यतेऽस्यामस्याः अर्शआदित्वात्) [illegible]

रय पु (रयतेऽनेन, रय्+घ रीणात्यनेन री गतौ+घ वा) વેગ, પ્રવાહ

रयि न (रय्+इन्) જળ, ધન

रयिष्ठ त्रि (रयिन्+अत्यर्थे इष्ठन्) અત્યન્ત વેગવાળુ.

रयिष्ठ पु (,, ,,) કુબેર, અગ્નિ, બ્રહ્મા, ચિત્રાનું ઝાડ

रराट न (ललाट+पृषो) લલાટ, કપાળ

रल्लक पु. (रम+क्विप् मलोपे तुक्, ला+क रच्चासौलश्च तत कन्) એક જાતનો મૃગ, કામળો, આંખનું રૂવાંડુ

"सीतारल्लकमल्लभग्नहृदय स्वस्थो न लकेश्वर"

हनुमन्नाटके

रव् (भ्वा आ स सेट् इदित् रण्वते) જવું, ગમન કરવું

रव पु (रूयते, रु ध्वनौ+भावे अप्) શબ્દ, અવાજ

रवण पु (रौति, रु+उणा० युच्) કોયલ, ઉંટ

"स्वनाम निन्ये रवणस्फुटार्थताम्"–माघे

रवण त्रि (रु+उणा० युच्) શબ્દ–અવાજ કરનાર, તીક્ષ્ણ, ચંચળ, ફીક્કુ, મશ્કરો

रवण न (रु+युच्) કાંસુ

रवणी स्त्री (रवण+स्त्रियां ङीप्) કોકિલા, ઉંટડી

रवथ पु (रु+उणा० अथ) કોયલ

रवथी स्त्री (रवथ+स्त्रियां जाति ङीप्) કોયલ–માદા

रवि पु (अव–इन् रुट् च) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, બારની સંખ્યા

रविकान्त पु (रविणा रविकरसंयोगेन कान्त कमनीय) સૂર્યકાન્ત મણિ

रविज पु (रवेर्जायते, जन्+ड) શનિ, સાવર્ણિ મનુ, વૈવસ્વત મનુ, સુગ્રીવ, યમ, કર્ણ

रविजा स्त्री (रवेर्जायते, जन्+ड+टाप्) યમુના

रवितनय पु (रवे तनय पुत्र) શનિ, સાવર્ણિ મનુ, વૈવસ્વત મનુ, સુગ્રીવ, યમ, કર્ણ

रविनन्दन पु (रवेर्नन्दन यद्वा रविं नन्दयति, नन्दि+ल्यु) સુગ્રીવ, યમરાજ, કર્ણરાજ, વૈવસ્વત મનુ, સાવર્ણિ મનુ, શનિદેવ, द्वि० व० બે અશ્વિની કુમારો

रविनन्दिनी स्त्री (रविं नन्दयति सा, नन्द्+णिनि+ङीप्) યમુના

रविनाथ न (रविरेव नाथोऽस्य) કમળ, બપોરીયાનું ફૂલ.

रविनाथ पु (रवि. नाथो यस्य) બપોરીયાનું ઝાડ

रविनेत्र पु (रविः नेत्र यस्य) વિષ્ણુ

रविपुत्र पु (रवे पुत्र) શનિ, સાવર્ણિ મનુ, વૈવસ્વત, સુગ્રીવ, યમરાજ, કર્ણ

रविपुत्री स्त्री (रवे पुत्री) યમુના

रविप्रिय न (रविरेव प्रियमस्य) રાતુ કમળ, તાંબુ

रविप्रिय पु (रवे प्रिय) કરેણનું ઝાડ, આદિત્ય પત્ર, જળચર

रविरत्न न (रवे प्रिय रत्नम्) માણેક

रविलोचन पु (रवि लोचन यस्य) વિષ્ણુ.

रविलोह न (रविप्रिय लोहम्) તાંબુ

रविवार पु (रविपतिको वार) સૂર્યનો વાર, આતવાર

रविवासर पु (रविस्वामिको वासर) ઉપરનો અર્થ.

रविसंज्ञक न (रविरिति सज्ञा यस्य कप्) તામ્રધાતુ

रविसारथि पु (रवे सारथि) સૂર્યનો સારથિ–અરૂણ

रविसुत पु (रवे सुत) रवितनय पु શબ્દ જુઓ

रविसुता स्त्री (रवे सुता) યમુના

रविहोरा स्त्री (रवे होरा) રવિની હોરા–રાશિનો અર્ધ ભાગ

रश् (सौत्र पर अक सेट् रशति) શબ્દ–અવાજ કરવો

रशना स्त्री (अश्नुते व्याप्नोति, अश्+युच् रशादेश टाप्) મેખલા–કન્દોરો, જીભ, દોરડું

रश्मि पु (अश्नुते व्याप्नोति, अश्+मि धातो रशादेशश्च) કિરણ, ઘોડા વિગેરેની લગામ, આંખની પાંપણ.

"मुक्तेषु रश्मिषु निरायतपूर्वकाया"–शाकुन्तले

रश्मि न (रश्+मि, अश्+मि धातोरुट् वा) કમળ

रश्मिकलाप पु (रश्मिना कलापो यस्मिन्) ચોપન સેરનો હાર

रस् (भ्वा पर सेट् रसति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો

रसिका स्त्री. (रस+अच्+ठन् टाप्) छाश, बीजी कढीमिश्रण, शीखंड जेवा, शेरडीनो रस, जीभ, कमर.

रसिकता स्त्री. (रसिकस्य भावः तल्+टाप्) रसिकपणुं.

रसिकत्व न. (रसिकस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे अर्थ.

रसिकी स्त्री. (रसिक+स्त्रियां जातित्वात् ङीप्) बेबी, सारस पक्षिणी, हाथणी.

रसित न. (पु. रस्+भावे क्त) मेघ विगेरेनो शब्द, पक्षि विगेरेनो शब्द.

"श्यामीभवत्प्रतिदिशः रसिताकुलाशम्"-भट्टकाव्य

रसित त्रि. (रस्+कर्तरि क्त) शब्दवाळु मेघ शब्दवाळु.

रसित त्रि. (रस+कर्मणि क्त) चाखेल, स्वाद लीधेल.

रसिन् त्रि. (रस+अस्त्यर्थे इनि) रसिक, रसवाळु.

रसुन पु. (रस्+उनन्) लसण.

रसुनक पु. (रसुन+स्वार्थे कन्) लसण.

रसेन्द्र पु. (रस इन्द्र इव श्रेष्ठ रसत्वात् धातुरसत्वादित्यर्थः) पारो.

रसेन्द्रवेधन न. (रसेन्द्रस्य वेधनं यस्मात्) सोनुं

रसेन्द्रसंभव न. (रसेन्द्रात्संभवति, सम्+भू+कर्तरि अच्) उपर प्रमाणे अर्थ

रसेश पु. (रसानामुत्तमत्वात् ईशः) पारो.

रसेश्वर पु. (रस एव ईश्वर इव) उत्तम रस, पारो.

रसोत्तम पु (रसेषु उत्तमः अथवा रस उत्तमोऽस्य) वीवा मग. पारो. रसांजन.

रसोद्भव न. (रस बारए उद्भवत्यस्मात् उद्+भू+अप्) हिंगळो.

रसोद्भव त्रि (रसादुत्पन्नम्, उद्+भू+अप्) रस माथी उत्पन्न थनार.

रसोन पु (रसैरेकोन) लसण.

रसोनक पु (रसोन+स्वार्थे कन्) उपर प्रमाणे अर्थ

रसोपल न (रस पारद इव श्वेतिमा उपलम् कीस्य) मोती.

रस्न न (रस्+नक् न) वस्तु, पदार्थ

रस्य न (स्वाद्गुणाद्याविविधविशेषात्मा-रस्+यत्) रुधिर, मांस, घाबडु वगेरे.

रस्या स्त्री (रसाय हिता, रस्+यत्+टाप्) रास्ना वनस्पति, पाठा वनस्पति.

रस्य त्रि (रसाय आस्वादाय रस्+यत्) चाखवा लायक, स्वाद लायक.

रह् (भ्वा पर. स. सेट्-रहति) जवुं

रह् (भ्वा. प. स. सेट् रहति) त्याग करवो, छोडवुं.

रह् (चु. उभ. स. सेट् रहयति-ते) उपर प्रमाणे अर्थ

रहस् न (रह्+असुन्) एकान्त स्थान, मैथुन, गुप्त भाग, छानुं राखवा लायक, यथार्थपणुं, तत्त्व.

रहस् (रहस्येऽस्मिन् रह्+असुन् सप्त ह) निर्जन थाय स्थान

रहस् अव्य. गुप्तपणे, छानी रीते, चोरीथी.

रहस पु. (रहस्+अच) समीप समुद्र.

रहसि अव्य. (रहस्+सप्तम्यर्थे विभ.) एकान्तमां.

"रहस्युपालब्ध न दृश्यमानो" रघुवंश

रहस्य त्रि. (रहसि भवः रहस्+यत्) एकान्तमां होनार, निर्जनस्थानमां होनार, गुप्त-छानुं राखवा लायक

रहस्य न (रहसि भवः यत्) गुप्त वात, मर्म स्थान-तात्पर्य-भाव-उपदेश.

"रहस्यं ह्येतदुत्तमं नियुक्तं विजानते" भगवद्गीता

रहस्या स्त्री (रहस्य+स्त्रियां टाप्) वनस्पति पाठा, रास्ना, एक नदी.

रहाट पु म नी बाहर, बालावस्था.

रहित त्रि. (रह्+कर्मणि क्त) छोडेलु, त्याग करेल, वर्जित.

रहीभूत त्रि (रहस्+च्वि+भू+क्त) एकान्तवाळु, एकान्तमां करेल.

रा (अदा प स. अनिट् राति) आपवुं, देवुं, ग्रहण करवुं

रा स्त्री. (रा+क्विप् भावे विप्) दान, विभव.

रा स्त्री (रा+क्विप् कर्मणि क्विप्) सोनुं.

राका स्त्री. (रा+कन् कन्यायाम् दत्तमेवं) पूर्ण पूनम, एक नदी. प्रथम ऋतुकाळ आवेली स्त्री, खसरोग, सुमित्रानी कन्या.

પૃથ્વી, વનસ્પતિ આઢન, દ્રાક્ષ, વનસ્પતિ ઢાકોલી, કાગ, વનસ્પતિ પાઠા, સલ્લકી, રસાતલ

"रसासाररसा सारसायताक्षक्षताय सा" काव्यप्रकाशे

रसाखन पु (रसां खनति खन्+अच्) કુકડો

रसाखनी स्त्री (रसाखन+स्त्रियां जाति ङीप्) કુકડી

रसाग्रज न (रसस्य पित्तलधातुद्रवस्याग्रात् जायते जन्+ड) રસાંજન

रसाञ्जन न (रसजात अञ्जनम्) પિત્તળમાથી બનતુ એક અંજન

रसाढ्य पु (रसेन मधुररसेन आढ्य) આમ્રાતક વૃક્ષ

रसाढ्य त्रि („ „ „) રસવાળુ, રસથી ભરપુર

रसातल न (रसाया तलम्) તે નામે એક પાતાળ "जातिर्यातु रसातलं गुणगणस्तस्याप्यधो गच्छतु" भर्तृहरि.

रसादान न (रसस्य आदानम्) રસનુ ગ્રહણ

रसाधिक पु (रसाय द्रवाय स्वर्णादिद्रावणाय अधिक) ટંકણખાર

रसाधिक त्रि (रसादधिक) રસથી અધિક, ઘણા રસવાળુ

रसाधिका स्त्री (रसेन अधिका) કાકોદુમ્બરિકા વનસ્પતિ

रसान्तर न (अन्यो रस इति मयु निपा) ચાલુ રસથી બીજો રસ

रसाभास पु (रस इव आभासते, आ+भास्+अच्) અલંકારશાસ્ત્રમાં રસનું અનૌચિત્ય–જેમકે પશુ વિગેરે અન્ય નાયકગત શૃંગારાદિ રસ

"अनौचित्यप्रवृत्तत्त्वे आभासो रसभावयो" साहित्यदर्पणे

रसाभिनिवेश पु (रसे अभिनिवेश) રસમાં આસક્તિ

रसाम्ल न (रसेन अम्लम्) આમ્લવેતસ

रसायन न (रसस्यायनमिव) છાસ, દેડ, એક જાતનું ઝેર, વૃદ્ધાવસ્થાને અટકાવનાર તથા બળ બુદ્ધિ વર્ધક વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ ઔષધો–જેવા કે પારદ, ગન્ધક, હિંગળોક વિગેરે, કીમીયો, રસાયનશાસ્ત્ર.

रसायन पु („ „) ગરૂડ પક્ષી, વાવડીંગ

रसायनफला स्त्री (रसायनेन फलति या, फल्+अच्+टाप्) હરડે

रसायनश्रेष्ठ पु (रसायनेषु श्रेष्ठ) પારો

रसायनी स्त्री (रसान् तैलादीन् अयते प्राप्नोति, अय्+ल्यु+ङीप्) ગળો, કાકમાચી, વનસ્પતિ, શંખપુષ્પી, મજીઠ, ઘોળુ નસોતર, અન્ન રસવાહિકા નાડી

रसाल पु (रसमालाति, आ+ला+क) આંબો, ગેનડી, ફણસ, ઘઉં, ધોળી શેલડી

रसाल न („ „) ગન્ધરસ, બોલારસ

रसाला स्त्री (रसान् आलाति, आ+ला+क+टाप्) જીભ, શ્રીખંડ, વિદારી વનસ્પતિ, દ્રાક્ષ

रसालिका स्त्री (रसाली+स्वार्थे क+टाप ह्रस्व) ચિક્કા ખાંડ વનસ્પતિ

रसालिह्वा स्त्री (रसां भूमिं लेढि स्पृशति, लिह्+क+टाप्) પૃશ્નિપર્ણિ નામે વનસ્પતિ

रसाली स्त्री (रसमालाति, आ+ला+क+ङीप) એક જાતની શેલડી, ચિક્કાખાંડ

रसावेष्ट पु (रसेन आवेष्टो यस्य) એક જાતનો ધૂપ

रसाश्वासा स्त्री (रसां भूमिमाश्वासयति दलै, आ+श्वस्+णिच्+अण्+टाप्) એક જાતનો વેલો પલાશી લતા

रसास्वाद पु (रसस्य आस्वाद) રસનો આસ્વાદ–કાવ્યમા રસનુ ભાન થવુ તે, આત્મસાક્ષાત્કારમાં એક જાતનુ વિઘ્ન

"ससारविषवृक्षस्य द्वे फले अमृतोपमे ।
काव्यामृतरसास्वाद सगश्च सुजनै सह" ॥

रसास्वादिन् पु (रसं पुष्परसमास्वदते, आ+स्वद्+णिनि) ભમરો

रसास्वादिन् त्रि (रस पुष्परसमास्वदते, आ+स्वद्+णिनि) રસનો સ્વાદ લેનાર

रसास्वादिनी स्त्री (रसास्वादिन्+स्त्रियां ङीप्) રસનો સ્વાદ લેનારી સ્ત્રી, ભમરી

रसाह्वा स्त्री (रसेति आह्वा यस्या) રાસ્ના વનસ્પતિ, શતાવરી વનસ્પતિ

रसिक त्रि (रस वेत्ति अनुभवति वा ठन्) રસ જાણનાર, રસનો અનુભવ લેનાર

रसिक पु („ „) ઘોડો, હાથી, સારસ પક્ષી

रसिक त्रि (रसोऽस्त्यस्य, रस+ठन्) રસવાળુ

"अन्तर्धानव्यसनरसिका रात्रिकापालिकीयम्" काव्यप्रकाशे

राजक न. (राज्ञां समूहः कन्) राजाओनो समुदाय.

राजक त्रि (राज्+कर्मणि ण्वुल्) दीपनार, कांतिमान्, तेजस्वी.

राजक पु (राजन् एवार्थे कन्) राजा.

राजकदम्ब पु. (कदम्बानां राजा राजद० पर्नि०) ओक जातनुं कदंबनुं झाड.

राजकन्या स्त्री (राज्ञः कन्या) राजानी कन्या ओक जातनुं फूल.

राजकर पु (राज्ञे देयः करः) राजानो कर.

राजकलश त्रि. (विराजमानो राजा, राजन्+कलश्) रा ना सरखुं राजाना जेवुं

राजकर्कटिका स्त्री. (कर्कटी+स्वार्थे कन्+टाप् इत्व कर्कटिकानां राजा) चिभडी काकडी.

राजकर्कटी स्त्री. (राजते राज्+अच् कर्कटीषु राजेव) चिभडी काकडी.

राजकशेरु पु (कशेरूणां राजा राजद०) कसेरुक.

राजकशेरुक पु (राजकशेरु+स्वार्थे क) कसेरुक.

राजकार्य न. (राज्ञः कार्यम्) राजानुं काम.

राजकीय त्रि. (राज्ञ इदं, राजन्+छ कुक्) राजानुं, राजा संबन्धी.

राजकुमार पु. (राज्ञः कुमारः) राजानो पुत्र.

राजकुल न. (राज्ञः कुलम्) राजानुं कुळ, राजानुं घ.

राजकुष्माण्ड पु (राज कुष्माण्ड इव विस्तारम्) रींगणानो छोड "वार्ताकी"

राजकोशातकी स्त्री (राजप्रिया कोशातकी) ओक जातनी मधुमनी वेल.

राजखर्जूर पु (रमणीयेन ह्न+अच् राजद०, राज+भल राजमानो खर्जूर स्वार्थे कन) राजखर्जूर.

राजगवाक्षी स्त्री (राजप्रिया गवाक्षी) ओक जातनी भाभर.

राजगामिन् त्रि (राजन्+गम्+णिनि) राजा पासे जनार.

राजगिरि पु (राज्ञामपि गिरिः) मगध देशमां ओक पर्वत, ओक शाक.

राजगुरु पु. (राज्ञः गुरुः) राजानो गुरु, राजगोर.

राजगृह पु. ओक जातनुं पाखरुं.

राजघ त्रि (राजानं हन्ति, हन्+क नि.) राजाने नाश करनार, तीक्ष्ण.

राजचिह्न न. (राज्ञः चिह्नम्) छत्र चामर विगेरे राजानुं चिह्न.

राजचिह्नक न. (राजचिह्न+स्वार्थे कन्) लिंग, योनि.

राजजम्बू स्त्री (जम्बूनां राजा इति) ओक जातनी मोटी जांबुडी.

राजजम्बू स्त्री. (राज्ञः जम्बूरिव) ओक जातनी खजूर.

राजयक्ष्मन् पु (राजा चासौ यक्ष्मा च) ओक जातनो क्षयरोग.

राजत त्रि (रजतस्य विकारः रजत+अण्) रुपानुं, रुपा सम्बन्धी.

राजत न (रजत+स्वार्थे अण्) रुपुं.

हैमराजतविन्यास्य पार्श्वाभ्यां समलंकृतम्"—रामायणे

राजतरु पु (तरूणां राजा राजद० पर्नि०) करेणीनुं झाड, गरमाळानुं झाड.

राजतस् अव्य. (राजन्+पञ्चम्यर्थे तसिल्) राजाथी, राजा पासेथी.

राजता स्त्री. (राज्ञः भावः तल्+टाप्) राजापणुं, राजत्व.

राजताल पु (राजताल इव प्रियः) सोपारीनुं झाड, सुपारी वृक्ष.

राजतालि स्त्री. (राजताल+स्त्रियां ङीष्) सोपारी नुं झाड.

राजपत्नीसमाश्रितो "—रघु

राजतेजस् न. (राज्ञः तेजः) राजानुं तेज.

राजत्व न (राज्ञः भावः त्व) राजापणुं.

राजदन्त पु (दन्तानां राजा राजद० पूर्व) आगळ दांतनी हारमां वचला बे दांत.

राजदैवीय त्रि (निरूपो राजा राजन्+दैवीय) राजा तुल्य—भाग्यशाळी विगेरे.

राजदैवत त्रि (दैवतमाही राजा, राजन्+दैवत) देव प्रमाणे राजा.

राजद्वार न (राज्ञः द्वारम्) राजानुं बारणुं, राजद्वार.

राजद्रोह पु. (राज्ञः द्रोहः) राजानो द्रोह.

राजद्रोहिन् त्रि (राज्ञे द्रुह्यति द्रुह्+णिनि) राजानी सामे द्रोह करनार, राजानो द्रोह करनार

राका स्त्री (रायते दीयते हविर्देवेभ्यो यस्यां) સંપૂર્ણ ચન્દ્રવાળી પુનમ
"राकायामकलङ्कं चेदमृतांशोर्भवेद् वपु" काव्यप्रकाश
राकापति पु (राकाया पति) ચન્દ્ર.
राक्षस पु (रक्ष एव, रक्षस्+स्वार्थे अण्) રાક્ષસ
राक्षस त्रि (रक्षस इदं, रक्षस्+अण्) રાક્ષસનું, રાક્ષસ સંબન્ધી
राक्षसी स्त्री (राक्षस+स्त्रिया जाति ङीप्) રાક્ષસણી,
राक्षसी स्त्री (रक्षस्+अण्+ङीप्) રાત્રિ, મોટી દાઢ, ચોરનામનું ગન્ધ દ્રવ્ય.
राक्षसेन्द्र पु (राक्षसानामिन्द्र) રાક્ષસોનો રાજા–રાવણ
राक्षा स्त्री (लक्ष्यतेऽनया, लक्ष्+कर्मणि घञ्+टाप् पृषो वृद्धि लस्य रश्च) લાખ
राख् (भ्वा प स सेट् राखति) निवारणु કરવુ, સુકુ થવુ, ભૂષિત કરવુ, શણગારવુ, સમર્થ કરવુ अक०
राग पु (रज्यते, रञ्ज्+भावे घञ् नि० नलोपकुत्वे) રંગવુ તે, રંગ, પ્રીતિ, અનુરાગ
राग पु (रज्यतेऽनेन, रञ्ज्+घञ् निपा नलोपकुत्वे) લાલરંગ, ચન્દ્ર, સૂર્ય, લાખવિગેરે, રાજા, સંગીતના રાગ
"तमिम कुरु दक्षिणेतर चरणं निर्मितरागमेहि मे" कुमारे
"आसक्तिलक्षणो दोष"–वात्स्या०
रागचूर्ण पु (रागस्य रतेश्चूर्ण इव) કામદેવ
रागचूर्ण पु (रागाय चूर्ण्यतेऽसौ, चूर्ण्+घञ्) ખેર, લાખ, સિન્દૂર, ગુલાલ, રંગવાળુ ચુર્ણ
रागच्छन्न पु (रागेण छन्न) રામચન્દ્ર
रागद् त्रि (राग ददाति,दा+क) રંગનાર, ચિત્રકાર, ગવૈયો
रागदा स्त्री (रागद+स्त्रियां टाप्) સ્ફટિક મણિ
रागदालि पु (दल्+णिच्+इन् पृषो० वृद्धि रागयुक्ता दालि) મસૂર
रागपुष्प पु. (रागयुक्त रक्तवर्ण पुष्पमस्य) બપોરીયાનુ ઝાડ, રક્તામ્લાન વૃક્ષ
रागपुष्पी स्त्री (रागयुक्तपुष्प यस्या ङीप्) જાસુદના ફૂલનુ ઝાડ.
रागप्रसव पु (रागयुक्तो रक्तवर्ण प्रसवोऽस्य) બપોરીયાનું ઝાડ, રક્તામ્લાન વૃક્ષ
रागयुज् पु (रागेण रक्तवर्णेन युज्यते, युज्+कर्मणि क्विप्) માણેક
रागयुज् त्रि (रागेण रक्तवर्णेन युज्यते, युज्+क्विप्) રંગવાળુ, રંગીન, રાગવાળુ
रागरज्जु पु (रागो रज्जुरिवास्य) કામદેવ.
रागवत् त्रि (राग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) રંગવાળુ, રંગીન
रागवृन्त पु (रागस्य वृन्त इव) કામદેવ
रागसूत्र न (रागयुक्त रक्तवर्ण सूत्रम्) પટ્ટસૂત્ર, રંગેલુ સુતર, ત્રુલાસૂત્ર
रागाङ्गी स्त्री (रागविशिष्ट अङ्ग यस्या ङीप्) મજીઠ
रागाढ्या स्त्री (रागेण आढ्या) મજીઠ
रागारु त्रि આશા દેખાડી નિરાશા કરનાર
रागाशनि पु (रागेषु अशनिरिव) બુદ્ધ દેવ
रागिणी स्त्री (रागोऽस्त्यस्या इन्+ङीप्) રાગણી, ચતુર સ્ત્રી, સ્નેહવાળી સ્ત્રી, મેનકાની એક કન્યા, રતિવાળી સ્ત્રી, એક ધામ ધાન્ય
रागिन् त्रि (रञ्ज्+तच्छीलादिषु घिनुण् यद्वा रागोऽस्यास्ति, राग+इनि) રાગવાળુ, સ્નેહવાળુ, રતિવાળુ, રંગવાળુ, રંગનાર
रागिष्ठ पु (रागिन्+इष्ठन्) રીછ
राघ् (भ्वा आ अ सेट् राघते) શક્તિમાન હોવુ, સમર્થ હોવુ
राघव पु (रघोरपत्यं, रघु+अण्) રામચન્દ્ર, રઘુનો વંશજ, સમુદ્ર, એક જાતનુ મોટુ માછલું
"अद्य बार्हस्पत श्रीमान् युक्त पुष्येण राघव" रामा
राङ्कल पु કાંટો
राङ्कव न (रङ्कोर्विकार अण्) રંકુજાતના હરણના વાળનું બનાવેલુ વસ્ત્ર
राज् (भ्वा उभ अ सेट् राजते–ति) દીપવુ, શોભવુ, પ્રકાશવુ
राज् पु (राज्+क्विप्) રાજા
राज् त्रि (,, ,,) દીપનાર, પ્રકાશનાર, શોભનાર

राजफणु पु. एक जातनुं झाड.

राजबदर पु. (बदराणां राजा राज. पर नि.) उत्तम बोरनुं झाड.

राजबदर न. मीठुं रायणनुं फळ.

राजबला स्त्री. (राज्+अच् राजं बलं यस्याः) प्रसारणी नामनी वेल.

राजबीज न. (राज्ञः बीजम्) राजानुं बीज.

राजबीजिन् त्रि. (राजा बीजी यस्य यस्य) राजवंशी, राजाना वंशनुं.

राजभद्रक पु. (राज्ञो भद्रं यस्मात् कप्) लींबडो वनस्पति वृक्ष.

राजभृत न. (राज्ञो भाग: राजन्+भृ+क्वप्) राजाने देवा योग्य.

राजभृत्य पु. (राज्ञो भृत्यः) राजाओनो नोकर.

राजभोग्य न. पु. (राज्ञा भोग्यं भोज्यम् भुज्+ण्यत्) जायफळनुं झाड, जायफळ.

राजभोग्य त्रि. (राज्ञा भोग्यम्) राजाथी भोगववा लायक, राजाने भोगववा योग्य पदार्थ.

राजमौल पु. (राज्ञा मौल:) राजानो विद्वान विगेरे कारभारी.

राजमण्डल न. (राज्ञः मण्डलम्) राजाओनुं मंडळ, राजाओनो समुदाय.

राजमण्डूक पु. (मण्डूकेषु राजा, राजद् पूर्वनि.) मोटो देडको.

राजमन्दिर न. (राज्ञः मन्दिरम्) राजानो महेल.

राजमल्ल पु. (मल्लेषु राजा राजद् पूर्वनि. मल्लानाम् राजा वा) मोटो मल्ल, राजानो मल्ल.

राजमार्ग पु. (राजकोषो मार्गः) राजमार्ग, सडक, धोरी मार्ग, मोटो रस्तो.

राजमाष पु. (माषेषु राजा इति पूर्वनि.) एक जातना अडद.

राजमुद्ग पु. (मुद्गेषु राजा राजद् परनि.) एक जातना मग.

राजमुद्रा स्त्री. (राज्ञो मुद्रा) सिक्को, महोर वगेरे राजचिह्न.

राजयक्ष्मन् पु. एक जातनो क्षय रोग.

राजयोग्य त्रि. (राज्ञो योग्यम्) राजाने योग्य, राजाने लायक.

राजरङ्ग न. (राजयोग्यरङ्गम्) रुपुं.

राजराज पु. (राज्ञामपि राजा प्रभुत्वात् टच् समा.) कुबेर, चन्द्र, राजानो राजा.

"अथर्वाभिषिक्तमनुपरो राजराजस्य रक्षौ"–नैषधे.

राजरीति स्त्री. (रीतिः राजा राजद् पूर्वनि.) एक जातनुं पीतळ.

राजर्षि पु. (राजा ऋषिरिव भेदकत्वात् तत्पुरुष) एक राजा, राजा ऋषि, इक्ष्वाकुवंशी राजा.

राजलक्षण न. (राज्ञः लक्षणम्) राजानां चिह्न.

राजलक्ष्मन् पु. (राज्ञः लक्ष्म चिह्नं यस्य) युधिष्ठिर.

राजलक्ष्मन् त्रि. (राज्ञः लक्ष्म चिह्नं यस्य) राजचिह्न युक्त.

राजलक्ष्मी स्त्री. (राज्ञः लक्ष्मीः) राजानी लक्ष्मी अथवा विभूति, राजलक्ष्मी.

राजलेख पु. (राज्ञः लिखितो लेखः) राजा तरफनुं फरमान, राजकीय दस्तावेज.

राजवंश पु. (राज्ञः वंशः) राजानो वंश.

राजवंश्य त्रि. (राजवंशे भवः यत्) राजवंशी.

राजवत् त्रि. (राजा राजमात्रं विद्यतेऽस्य मतुप् मस्य वः) राजवाळो देश विगेरे.

राजवर्त्मन् न. (राज्ञोऽर्थं वर्त्म पन्थाः) सरियाम रस्तो, राजमार्ग.

राजवर्त्मन् न. (राज्ञः वर्त्म) राजानुं वर्त्म इत्यादि.

राजवल्लभ पु. (राज्ञो वल्लभः) रायणनुं झाड, एक जातनो अग्नि, एक जातनुं झाड, ए नामे शिल्पनो एक ग्रंथ.

राजवल्लभ त्रि. (") राजाने वहालुं, राजानुं मानीतुं.

राजवल्ली स्त्री. एक जातनो वेलो.

राजवाह पु. (राजानं वहति वह्+अण्) घोडो.

राजवाद्य न. (राज्ञः वाद्यम्) राजाने वगाडवा लायक वाद्य ढोल नगारुं विगेरे.

राजवीजिन् त्रि. (राजा बीजी यस्य) राजवंशी.

राजहंस पु. (हंसानां राजा राजद् पूर्वनि.) मराल नामनुं पक्षी.

राजधस्तूर पु (धस्तूराणा राजा राजद पूर्वनि.) પીળો ધતૂરો

राजधस्तूरक पु (राजधस्तूर+स्वार्थे क) પીળો ધતૂરો

राजधुस्तूर पु (धुस्तूराणा राजा, पूर्व नि.) પીળો ધતૂરો

राजधर्म पु (राज्ञ धर्म) રાજાનો ધર્મ, રાજાના કાયદા

राजधर्मज्ञ त्रि (राजधर्म जानाति, ज्ञा+क) રાજાનો ધર્મ જાણનાર

राजधर्मविद् त्रि (राजधर्म वेत्ति, विद्+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

राजधानी स्त्री (राजा धीयतेऽस्यां, धा+आधारे ल्युट् +ङीप्) રાજાનુ નિવાસ સ્થાન, શહેર

"तौ दपती स्वा प्रति राजधानी
प्रस्थापयामास वशी वसिष्ठ" रघौ

राजधान्य न (धान्येपु राजा, राज परनि) શ્યામાક-સામો ધાન્ય

राजन् पु (राज्+कनिन् रञ्जयति रञ्ज्+कनिन् निपा वा) રાજા, ચન્દ્ર, પ્રભુ, સ્વામી, ક્ષત્રિય, યક્ષ, કુબેર, ઇન્દ્ર, પૃથુરાજા

"पित्रा न रञ्जितास्तस्य प्रजास्तेनानुरञ्जिता।
अनुरागात्ततस्तस्य नाम राजेत्यभाषत" ॥ पुराणे

राजनग पु રાજગરો

राजनय पु (राजयुक्त नय) રાજનીતિ

राजनिम्बूक पु (निम्बूकाना राजा राजद पूर्वनि) કાગદી લીંબુ

राजनीति स्त्री (राज्ञां नीति) રાજાઓની નીતિ, રાજાએ જાણવાના સામ વિગેરે ઉપાય, રાજનીતિનુ વર્ણન કરનાર કામદકી વિગેરે નીતિશાસ્ત્ર

राजनील पु એક જાતનુ રત્ન

राजन्य पु. (राज्ञोऽय राजन्+यत् जातौ लोपो न) ક્ષત્રિય, રાજપુત્ર, અગ્નિ, ક્ષીરિકા વૃક્ષ.

राजन्यक न (राजन्यानां समूह कन्) ક્ષત્રિયોનુ ટોળુ

राजन्वत् त्रि (प्रशस्तो राजाऽस्त्यस्य प्राशस्त्ये मतुप् मस्य व ननलोप) સુદર-શ્રેષ્ઠ રાજાવાળો દેશ વિગેરે

राजपटोल पु (राजप्रिय पटोल) પંડોળુ, મધુર પડોળી

राजपट्ट पु (राज्ञ पट्ट इव) એક જાતનો મણિ

राजपत्नी स्त्री (राज्ञ पत्नी) રાણી, પીત્તળ.

राजपथ पु (पथा राजा राजगमनयोग्यो वा पन्थाः अच् समा) રાજમાર્ગ, મરીયામ રસ્તો

"धनूषि दशविस्तारे श्रीमान् राजपथ स्मृत।
नृवाजिरथनागानामसबाध सुसंचरः॥"

राजपर्णी स्त्री (राजपर्ण+अच्+ङीप्) એક જાતનો વેલો

राजपलाण्डु पु (पलाण्डुना राजा राजद पूर्वनि) રાતી ડુંગળી

राजपीलु पु (राजप्रिय पीलु) મોટા પીલુનું ઝાડ.

राजपुत्र पु (राज्ञश्चन्द्रस्य नृपस्य वा पुत्र) બુધગ્રહ, રાજાનો પુત્ર, રજપુતજાતિ, એક જાતનો આંબો

राजपुत्रक न (राज्ञा पुत्राणां समूह कन्) રાજપુત્રોનો સમૂહ

राजपुत्रिका स्त्री (राज्ञश्चन्द्रस्य पुत्रीव संज्ञायां कन् ह्रस्व टाप्) એક જાતનું પક્ષી

राजपुत्री स्त्री (राज्ञश्चन्द्रस्य पुत्रीव) કડવી તુબડી, રેણુકા, પીતળ, જાતિ, છછુંદર, માલતી, મોગરો, જાઇ

राजपुत्री स्त्री (राज्ञ पुत्री) રાજાની પુત્રી

राजपुरुष पु (राज्ञा अधिकृत पुरुष) રાજાએ કોઇ પણ કામમા નીમેલ પુરૂષ-ફોજદાર વિગેરે

राजपुष्प पु (राजा चन्द्र इव शुभ्रत्वात् पुष्पमस्य) નાગકેસર વૃક્ષ

राजपुष्पी स्त्री (राजप्रिय पुष्पमस्या ङीप्) જાઇનો વેલો, મોગરાનો વેલો

राजपूज्य त्रि (राज्ञा पूज्य) રાજાવડે પૂજનીય.

राजपूज्य न સોનુ

राजप्रिय पु (राज्ञ प्रिय) રાતી ડુંગળી

राजप्रेष्य पु (राज्ञ प्रेष्य) રાજાનો સેવક-નોકર

राजप्रैष्य न (राज्ञ प्रैष्यम्) રાજાની નોકરી

राजफणिज्झक पु (राज्+अच् राजश्चासौ फणिज्झकश्च) નારંગીનું ઝાડ

राजफल न (राजप्रिय फलमस्य) પટોળ

राजफला स्त्री (राजप्रिय फलमस्या) જાબુનુ ઝાડ

राजालाबू स्त्री. (राजते राज्+अच् राजा अलाबूः) मोटी तुंबडी.

राजावर्त पुं. (राजानमावर्तयति स्वगुणैरावर्तयति, आ+वृत्+णिच्+अण्) એક જાતનો હીરો—નિલમણિનો હીરો એક જાતનું રત્ન.

राजाहि पुं. (अहीनां राजा गेहेराजः समा.) બે મુખવાળો સર્પ.

राजि स्त्री. (राजते, राज्+इन्) પંક્તિ રેખા, ઓળ.
"[illegible]"—[illegible]

राजिका स्त्री. (राजि+स्वार्थे क+टाप्) પંક્તિ, ઓળ રેખા.

राजिका स्त्री. (राजते राज्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं) રાઈ.

राजिकाफल पुं. (राजिकया इव फलमस्य) ધોળો સરસવ.

राजित त्रि. (राज्+कर्मणि क्त) શોભેલું.

राजिफल पुं. (राजिभूतानि फलानि यस्य) પટોળાનો વેલો.

राजिफला स्त्री. (राजिभूतानि श्रेणीभूतानि फलानि यस्याः) ચીનાઈ કાકડી.

राजिल पुं. (राजि रेखाऽस्त्यस्य राजि+लच्) એક જાતનો [illegible]—ડીંડુ.

राजिला स्त्री. (राजिल+स्त्रियां जाति. ङीष्) એક જાતની નિર્વિષ મોટી સાપેણ, પાણીની સાપણ.

राजी स्त्री. (राजि+कृदिकारादिति ङीष्) પંક્તિ રેખા.

राजीफल पुं. (राजीभूतानि श्रेणीभूतानि फलान्यस्य) પટોળાનો વેલો.

राजीफला स्त्री. (राजीभूतानि श्रेणीभूतानि फलानि यस्याः) ચિનાઈ કાકડી.

राजीव न. (राजी दलराजी अस्त्यस्य व) કમળ.
"[illegible]"
कुमारे.

राजीव पुं. (राजी अस्त्यस्य राजी+व) એક જાતનું હરણ, એક જાતનું માછલું, હાથી, સારસપક્ષી.

राजीवनेत्र त्रि. (राजीवे इव नेत्रे यस्य) કમળસમાન નેત્રવાળુ.

राजीवलोचन त्रि. (राजीवे इव लोचने यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

राजीविनी स्त्री. (राजीव+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની કમળી, માછલી, હરણી, સારસ પક્ષિણી.

राजेन्द्र पुं. (राज्ञां इन्द्र इव तेजस्वात्) ચક્રવર્તી રાજા, મોટા રાજા.

राजेश पुं. (राज्ञां ईशः) રાજાનો ધણી.

राज्ञी स्त्री. (राज्ञः पत्नी ङीप् अल्लोपः वा राजते राज्+कनिन् ङीप् वा) રાણી, રાજ્યકર્તાની સ્ત્રી રાજાની પત્ની, રાણી.
"[illegible]" राघवे.

राज्य न. (राज्ञो भावः कर्म वा, राजन्+यत् यलोपः) રાજ્યપદ, રાજાનું કામ, દેશ આખાનું અધિપતિપણું.
"[illegible]"
[illegible]

राज्यकन्या स्त्री. (राज्ञः कन्या) રાજકુંવરી.

राज्यच्युत पुं. (राज्यात् च्युतः) રાજ્યથી ભ્રષ્ટ રાજા.

राज्यधुर् स्त्री. (राज्यस्य धूः) રાજ્યની ધોંસરી, રાજ્યનો ભાર.

राज्यधुरा स्त्री. (राज्यस्य धूः, अप् समा. टाप्) રાજ્ય ભાર.

राज्यभाज् पुं. (राज्यं भजते, भज्+ण्वि) રાજા.

राज्यभार पुं. (राज्यस्य भारः) રાજ્યભાર.

राज्यरक्षा स्त्री. (राज्यस्य रक्षा) રાજ્યનું રક્ષણ.

राज्याङ्ग न. (राज्यस्य अङ्गम्) સ્વામી રાજા, મિત્ર, ખજાનો, કિલ્લો, સૈન્ય, પ્રકૃતિ, અને સેના એ રાજ્યનાં સાત અંગ ગણાય છે.
"स्वाम्यमात्यसुहृत्कोशराष्ट्रदुर्गबलानि च ।
राज्याङ्गानि...अमरः

राज्याधिकार पुं. (राज्यस्य अधिकारः) રાજ્ય ઉપર સત્તા.

राटि पुं. (रट्+इन्) પક્ષી.

राटि स्त्री. (रट्+इन्) યુદ્ધ, લડાઈ.

राटी स्त्री. (रट्+इन्-स्त्रियां वा ङीप्) યુદ્ધ, લડાઈ.

राड पुं. [illegible]

राढि पुं. (रट्+इन् पृषो. टस्य ढत्वम्) પક્ષી.

राढि स्त्री. (रट्+इन् पृषो. टस्य ढत्वम्) યુદ્ધ લડાઈ.

राढी स्त्री. (,, पृषो. टस्य ढत्वं+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

राजवृक्ष पु (राजप्रियो वृक्षः) ચારોળીનુ ઝાડ, લકડાનુ એક વૃક્ષ

राजशण पु (राज्+अच्, राज शण) પટ-પાટ

राजशय्या स्त्री (राज्ञ शय्या) રાજાની શય્યા.

राजशाक पु (शाकाना राजा राजद परनि) એક જાતનું શાક

राजशाकिनी स्त्री (राज्ञ शाकिनी) રાજગરી

राजशुक पु (शुकानां राजा, राजद परनि) એક જાતનો પોપટ

राजशृङ्ग न (राज्ञा शृङ्गमिव ऊर्ध्वस्थितत्वात्) રાજચિન્હ-છત્ર ચામર વિગેરે

राजस त्रि (रजसा निर्मित, रजस्+अण्) રજોગુણ થી ઉત્પન્ન થયેલ કર્મેન્દ્રિય વિગેરે

राजस त्रि (रजस इद, रजस्+अण्) રજોગુણ સમ્બન્ધી, રજોગુણનુ, રજોગુણી

"ऊर्ध्व गच्छन्ति सत्त्वस्था मध्ये तिष्ठन्ति राजसा."। गीतायाम्

राजस त्रि (रज प्रधानतयाऽस्त्यस्य अण्) રજ પ્રધાન -રજોગુણ જેમા મુખ્ય હોય તે

राजसदन न (राज्ञ सदनम्) રાજમહેલ

राजसत्ता स्त्री (राज्ञ सत्ता) રાજાની સત્તા, રાજાનો અધિકાર

राजसभ न (राज्ञां सभा इति) રાજાની સભા

राजसर्षप पु (सर्षपाणां राजा राजद परनि) કાળો સરસવ

राजसात् अव्य (राजन्+सात्) રાજાને આધીન

राजसारस पु (राज्ञ सारस इव) મોર

राजसारसी स्त्री (राजसारस+स्त्रियां जाति ङीप्) મોર પક્ષિણી.

राजसिंह पु (राजसु सिंह) સાર્વભૌમ રાજા, શ્રેષ્ઠ રાજા

राजसी स्त्री (राजस्+अण्+ङीप्) દૂર્વા, ધ્રોખડ

राजसूय पु (राज्ञा सूयते, सू+कर्मणि क्यप्) રાજાએ કરવા લાયક એક જાતનો યજ્ઞ

"राजा राजसूयेन यजेत"-श्रुति

राजसूययाजिन् पु (राजसूय यजते, यज्+णिनि) રાજસૂય યજ્ઞનો ઋત્વિજ

राजसेवक पु (राज्ञ सेवक.) રાજાનો નોકર

राजस्व न (राज्ञे देय स्व कररूप धनम्) રાજાને અપાતો કર

राजस्व न (राज्ञ स्वम्) રાજાનુ ધન

राजस्वर्ण पु (स्वर्णानां राजा राजद० परनि) પીળો ધતુરો

राजहंस पु (हसाना राजा, श्रेष्ठत्वात् परनि) રાતી ચાચવાળો-રાતા પગવાળો-ધોળી પાખવાળો હંસ, કલહંસ

"कूजित राजहसानां नेद नूपुरशिञ्जितम्" विक्रमोर्वशीये

राजहंस पु (राजा हस इव) રાજામા શ્રેષ્ઠ

राजहर्षण न (राज्ञ नृपान् हर्षयति, हृष्+णिच्+ल्यु) તગરનુ ફુલ

राजहस्तिन् पु (राज्ञ हस्ती) રાજાનો હાથી

राजहासक पु (राजानमपि हासयति, हस्+णिच्+ण्वुल्) એક જાતનો મત્સ્ય, રાજાને હસાવનાર વિદૂષક વિગેરે

राजातन पु (राजार्थमातनोति फलबीज, आ+तन्+अच्) ચારોળીનું ઝાડ

राजादन पु (राज्ञा अद्यते तत्फलबीजजातलड्डुक अद्+कर्मणि ल्युट्) ચારોળીનુ ઝાડ, કેસુડાનું ઝાડ

राजादनी स्त्री (राजादन+स्त्रिया ङीप्) ક્ષીરિણી વૃક્ષ

राजाद्रि पु રાજગરી

राजाधिराज पु (राज्ञामधिराज) સાર્વભૌમ રાજા

राजानुजीविन् पु (राज्ञ अनुजीवी) રાજાનો નોકર

राजान्न न (अन्नानाम् राजा परनि० राजयोग्य अन्नम् वा) એક જાતના ચોખા, રાજાની માલીકીનુ અનાજ

राजाम्र पु (आम्राणां राजा राजद परनि) એક જાતનો આંબો

राजाम्ल पु (आम्लानां राजा ,, ,,) અમ્લવેતસ

राजार्क पु (अर्काणां राजा श्रेष्ठत्वात् राजद० परनि) ધોળા આકડાનુ ઝાડ

राजार्ह न (राजानमर्हति, अर्ह्+अण्) અગુરૂચન્દન

राजार्ह त्रि (,, ,,) રાજાને યોગ્ય, રાજાને રાજાને લાયક

राजार्ह पु (,, ,,) કપૂર

राजार्हा स्त्री (राजार्ह+स्त्रियां टाप्) જાબુડી.

राध् (स्वादि० प० अनिट् राध्नोति) સિદ્ધ થવું, સ- સિદ્ધ કરવું તૈયાર કરવું, રાંધવું

राध् (दिवा० प० अनिट् राध्यति) રાંધવું, સિદ્ધ કરવું

(आ+राध्=आराध्नोति) આરાધના-પૂજા કરવી, પ્રસન્ન કરવું.

(अप+राध्=अपराध्नोति) અપરાધ કરવો ગુન્હેગાર થવું, માઠું લગાડવું ભૂલ કરવી.

(वि+राध्=विराध्नोति) નુકસાન કરવું, ભૂલ કરવી, માઠું લગાડવું.

राध पुं. (राधी पौर्णमासी अत्र मासे अण्) વૈશાખ માસ

राधन न. (राध्+भावे ल्युट्) સાધન, પ્રાપ્તિ સંતોષ.

राधना स्त्री. (राध्+णिच्+युच्+टाप्) પૂજા, આરાધન.

राधरङ्कु पुं. હિમ, ઝીણો ઝીણો વરસાદ.

राधस न. (राध्+असुन्) અન્ન.

राधा स्त्री. (राध+अच्+टाप्) વિશાખાનક્ષત્ર, અનુરાધા નક્ષત્ર, કર્ણને પાળનારી ધાઈ, ગોપીભેદ.

राधाकान्त पुं. (राधायाः कान्तः) શ્રીકૃષ્ણ.

राधातनय पुं. (राधायाः तनयः) કર્ણ

राधापति पुं. (राधायाः पतिः) શ્રીકૃષ્ણ.

राधापुत्र पुं. (राधायाः पुत्रः) કર્ણ

राधाभेदिन् पुं. (राधा+भिद्+णिनि) અર્જુન.

राधारमण पुं. (राधायाः रमणः) શ્રીકૃષ્ણ

राधावेधिन् पुं. (राधावेध+अस्त्यर्थे इनि) અર્જુન.

राधी स्त्री. (राध+स्त्रियां ङीप्) વૈશાખ સુદ પુનમ.

राधेय पुं. (राधायाः अपत्यं पालनात् ढक्) કર્ણ

राभस्य न. (रभसस्य भावः ष्यञ्) વેગ, ત્વરા, ઉતાવળ.

राभस्य पुं. અશોક વૃક્ષ.

राम पुं. (रम्+कर्तरि घञ् ण वा) પરશુરામ, દાશરથિ રામ, બળરામ, (त्रि) ત્રણની સંખ્યા.

राम न. (रमतेऽनेन रम्+घञ्) વાસ્તુક શાક, કુષ્ઠ, આરોગ્ય, તમાલપત્ર

रामक पुं. (रम+स्वार्थे कन्) એક વનસ્પતિ.

रामकरा स्त्री. રામકરી રાગિણી.

रामकर्पूरक पुं. (राम इवोदारः कर्पूर इव कन्) એક જાતનું સુગંધી ઘાસ.

रामकाण्ड पुं. न. રામબાણ.

रामगिरि पुं. (रामाश्रितः गिरिः) ચિત્રકૂટ પર્વત. 'स्निग्धच्छायातरुषु वसतिं रामगिर्याश्रमेषु' मेघदूते

रामचन्द्र पुं. (रामः चन्द्र इव आह्लादकत्वात्) દશરથ રાજાનો મોટો પુત્ર.

रामचर्मान्तक पुं. (राममर्मान्तं करोति, कृ+खच्) ભીંડાનું ઝાડ

रामजनक पुं. (रामस्य जनकः) દશરથ રાજા.

रामजननी स्त्री. (रामस्य जननी) કૌશલ્યા, બળદેવની પત્ની રોહિણી, જમદગ્નિની પત્ની રેણુકા

रामजयन्ती स्त्री. રામનવમી.

रामठ न. (रमठ+स्वार्थे अण्) હિંગ

रामठ पुं. (रम्+अठ+अण्) અંકોટ વૃક્ષ.

रामठयाती स्त्री. ઢીકામારી વનસ્પતિ.

रामठी स्त्री. (रमठ+अण्+ङीप्) ઢીકામારી વનસ્પતિ

रामण पुं. (रमयति रम्+णिच्+ल्यु कर्तरि, इत्वम्) એક જાતનું ઝાડ, પહાડી લીમડો.

रामणीयक न. (रमणीयस्य भावः रमणीय एव वा बोधनात् वुञ्) સુંદરતા, રમણીયતા.

रामणीयक त्रि. (रमणीयमेव रमणीय+वुञ्) સુંદર રમણીય.

रामतरुणी स्त्री. (रामा अभिरामा तरुणीव) સેવંતીનું ઝાડ, રામની પત્ની સીતા, બળરામની પત્ની રેવતી.

रामदूत पुं. (रामस्य दूतः) હનુમાન.

रामदूती स्त्री. (रामस्य दूती) એક જાતની તુલસી.

रामनवमी स्त्री. (रामस्य जन्मतिथिरूपा नवमी) ચૈત્ર સુદ નવમી, શ્રીરામની જન્મતિથિ.
"चैत्रे मासि नवम्यां तु जातो रामः स्वयं हरिः"
अगस्त्यसंहिता.

रामपूग पुं. (राम अभिराम पूगः) એક જાતનું સોપારીનું ઝાડ.

रामपत्र न. (रामस्य पत्रम्) રાયણ.

रामबाण पुं. (रामस्य बाण इव तत्क्षणफलदत्वात्) એક જાતનો રસ, રામનું બાણ.

रामभद्र पुं. (राम एव भद्रः मङ्गलकारकत्वात्) રામચન્દ્ર

राममित्र न. (रामस्य मित्रम्) સુગ્રીવ.

रामलवण न. (रामे रमणीये लवणम्) સાંભરી લવણ-

राढ पु (रह्+घञ् पृषो ढत्व) તે નામે એક દેશ
राढक पु (राढ+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
राढा स्त्री. (रह्+घञ् पृषो ढत्व टाप्) તે નામનું એક શહેર, શોભા, સૂક્ષ્મ.
राढामणि पु (राढामणि जै प्रा) મણિ જેવા દેખાતા કાચનો કકડો
राढीय त्रि (राढो निवासोऽस्य, राढ+छ) રાઢ દેશમા રહેનાર
राण न (रण+अण्) પાદડુ, મોરનું પીછુ
राति स्त्री (रा+क्तिन्) દાન, દેવુ, આપવુ
रात्रि स्त्री (रा+त्रिप्) રાત્રિ, હળદર, પિતૃઓનો શુક્લપક્ષરૂપ કાળ, દેવોનો દક્ષિણાયનરૂપ કાળ
रात्रिकर पु (रात्रिं करोति कृ+अच्, रात्रौ कर किरणोऽस्य वा) ચન્દ્ર, કપૂર
रात्रिचर पु (रात्रौ चरति, चर्+ट) રાક્ષસ
-**रात्रिचर** त्रि (रात्रौ चरति, चर्+ट) રાતમા ચાલનાર, રાત્રિમાં ફરનાર-વિચરનાર
"त विप्रदर्शं कृतघातयत्ना यान्त वने रात्रिचरी डुढौके" भट्टि
-**रात्रिचरी** स्त्री (रात्रिचर+स्त्रिया जाति ङीप्) રાક્ષસી, ઓઝલપડદે રહેનારી સ્ત્રી
रात्रिचर्या स्त्री (रात्रौ चर्या) રાત્રિમા ફરવુ તે, રાતે કરાતુ કામ, વૈદકમા રાત્રિચર્યા
रात्रिज त्रि (रात्रौ जायते, जन्+ड) રાત્રિમા ઉત્પન્ન થનાર
रात्रिजागर पु (रात्रौ जागर्ति, जागृ+अच्) કુતરો
रात्रिजागर त्रि (,, ,,) રાત્રિમા જાગનાર
रात्रिजागर पु (रात्रौ जागर) રાત્રે જાગવુ તે, ઉજાગરો
रात्रिजागरद पु (रात्रौ जागर ददाति, दा+क) ઉજાગરો કરાવનાર ચાંચડ-મચ્છર-માકડ વિગેરે
रात्रिजागरी स्त्री (रात्रिजागर+स्त्रियां ङीप्) કુતરી
रात्रिञ्चर पु (रात्रौ चरति, चर्+ट चच् मुम् वा) રાક્ષસ
रात्रिञ्चर त्रि (,, ,,) રાત્રિમા ફરનાર-વિચરનાર
-**रात्रिञ्चरी** स्त्री (रात्रिञ्चर+स्त्रिया जाति ङीप्) રાક્ષસી
रात्रिपुष्प न (रात्रौ पुष्प्यति, पुष्प्+अच्) રાત્રિમા ખીલનારૂં કમળ-પોયણુ
रात्रिपुष्पिका स्त्री (रात्रिपुष्पी+कन् ह्रस्व टाप्) ધોળી જાઇ
रात्रिपुष्पी स्त्री (रात्रौ पुष्प्यति, पुष्प्+अच्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रात्रिमणि पु (रात्रौ मणिरिव दीप्तिमत्त्वात्) ચન્દ્ર, કપૂર
रात्रिम्मन्य त्रि. રાત જેવુ લાગનાર (વાદળાવાળો દિવસ વિગેરે)
रात्रिराज् पु (रात्रौ राजते, राज्+क्विप्) ચન્દ્ર, કપૂર
रात्रिवासस् न (रात्रेर्वासो वस्त्रमिवाच्छादकम्) અધકાર, અધારૂ
रात्रिवासस् न (रात्रौ शयनकालीनपरिधेय वस्त्रम्) રાત્રે પહેરવા લાયક વસ્ત્ર
रात्रिविगम पु (रात्रेर्विगम) રાત્રિનો છેડો-અન્ત, પ્રભાતકાલ
रात्रिविश्लेषगामिन् पु (रात्रौ विश्लेषं गच्छति, गम्+णिनि) ચક્રવાક પક્ષી
रात्रिविश्लेषगामिनी स्त्री (रात्रिविश्लेषगामिन्+ङीप्) ચક્રવાક પક્ષિણી
रात्रिवेद पु (रात्रिं रात्रिशेष वेदयति रवेण, विद्+णिच्+अण्) કુકડો
रात्रिवेदिन् पु (रात्रिं वेदयति रवेण, रात्रि+विद्+णिनि) કુકડો
रात्रिवेदिनी स्त्री (रात्रिवेदिन्+ङीप्) કુકડી
रात्रिवेदी स्त्री (रात्रिवेद+स्त्रिया जाति ङीप्) કુકડી
रात्रिसत्र न (रात्रिषु त्रयोदशादिदिनेषु विहित सत्रम्) તેરશ વિગેરે તિથિની રાતે કરવા યોગ્ય યજ્ઞ
रात्रिहास पु (रात्रेर्हास इव शुभ्रत्वात्) ધોળુ કમળ
रात्र्यन्ध त्रि (रात्रौ अन्ध दृष्टिक्षययुक्त) રતાંધળુ, રાત્રે ન દેખી શકે તેવુ પક્ષી, કાગડો વિગેરે.
राद्ध त्रि (राध्+कर्मणि क्त) સિદ્ધ, તૈયાર, પકવ, રાંધેલુ
राद्धान्त पु (राद्ध सिद्ध अन्तो निर्णयो यस्मात्) સિદ્ધાન્ત, ઠરાવ, નિશ્ચય

राष्ट्रीय त्रि. (राष्ट्रे भवः राष्ट्र+घ) રાષ્ટ્ર-દેશમાં હોનાર-થનાર.

राष्ट्रीय पुं. (राष्ट्रे भवः घ) રાજા, નાટ્યની ભાષામાં રાજાનો સાળો.

रास् (भ्वा. आत्म. अ. सेट् रासते) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો.

रास पुं. (रस-रास् वा घञ्) શબ્દ, ધ્વનિ, ગોપ ક્રીડા, રાસલીલા.

"रासरसे सह नृत्यपरा हरिणा युवतिः प्रशशंसे" गीतगोविन्दे.

रासक न. રૂપક કાવ્ય વિશેષ.

रासभ पुं. (रास्+अभच्) ગધેડો.

रासभवन्दिनी स्त्री. (रासभस्य वन्दिनीव) મોગરાનું ઝાડ.

रासभी स्त्री. (रासभ+स्त्रियां जाति ङीप्) ગધેડી.

रासमण्डल न. (रासार्थं ...) રાસમંડળ.

रासयात्रा स्त्री. (रासार्थं यात्रा) કાર્તિકી પુનમના દિવસે કૃષ્ણ ગોપીઓ જે ઉત્સવ થાય છે તે.

रासवास पुं. (रासे ...) ગોપી ભજની, રાસ, કુમાર, રાસલીલા, પ્રેમ, ઉત્સવ પરિહાસ.

रासेश्वरी स्त्री. (रासस्य ईश्वरी) રાધા રાધિકા.

रास्ना स्त्री. (रस+क्त+टाप्) વનસ્પતિ રાસ્ના.

राहु पुं. (रह्-त्यागे बाहु.+उण्) ત્યાગ, ત્યાગ કરનારો, સૈંહિકેય, જ્યોતિષશાસ્ત્ર સૂર્ય કિરણનો સ્પર્શ નહિ થવાથી થતો પૃથ્વીનો અત્યંત અંધકાર, તે નામનો એક રાક્ષસ.

"विधुरपि विधियोगाद् ग्रस्यते राहुणाऽसौ" हितोपदेशे.

राहुग्रस्त त्रि. (राहुणा ग्रस्तः) રાહુથી ઘેરાયેલું, ગ્રહણે ગ્રાસ કરેલ.

राहुग्रास पुं. (राहोः ग्रासः ग्रसनं यत्र) ચન્દ્રગ્રહણ, સૂર્યગ્રહણ.

राहुग्रह पुं. (राहोः ग्रहः ग्रहणं यत्र) સૂર્યગ્રહણ, ચન્દ્રગ્રહણ.

राहुछत्र न. (राहोः छत्रमिव) આદુ.

राहुदर्शन न. (राहोः दर्शनं यत्र) ચન્દ્રગ્રહણ, સૂર્યગ્રહણ.

राहुभेदिन् पुं. (राहुं भिनत्ति, भिद्+णिनि) વિષ્ણુ.

राहुमूर्धभिद् पुं. (राहोर्मूर्धानं भिनत्ति, भिद्+क्विप्) વિષ્ણુ.

राहुरत्न न. (राहुप्रियं रत्नम्) ગોમેદ મણિ.

राहुकम् पुं. ગોમેદમણિ.

राहुस्पर्श पुं. (राहोः स्पर्शो यत्र) ચન્દ્રગ્રહણ, સૂર્યગ્રહણ.

राहुहन् पुं. (राहुं हन्ति हन्+क्विप्) વિષ્ણુ.

राहूच्छिष्ट पुं. (राहुणा उच्छिष्टः) લસણ.

राहूत्सृष्ट पुं. (राहुणा उत्सृष्टः) લસણ.

रि (तुदा. प. स. अनिट् रियति) જવું, ગતિ કરવી.

रिक न. કામેચ્છા, કાંદુન, ... , ધન.

रिक्त न. (रिच्+कर्मणि क्त) વન, જંગલ.

रिक्त त्रि. (,, ,,) ખાલી, શૂન્ય, નિર્ધન.

रिक्तक त्रि. (रिक्त+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

रिक्तता स्त्री. (रिक्तस्य भावः तल्+टाप्) ખાલીપણું, શૂન્યતા, નિર્ધનપણું.

रिक्तत्व न. (रिक्तस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

रिक्तपाणि पुं. (रिक्तः पाणिः) ખાલી હાથ.

रिक्तपाणि त्रि. (रिक्तः पाणिर्यस्य) ખાલી હાથવાળું.

रिक्तभाण्ड न. (रिक्तं च तद् भाण्डं च) પાણી વગેરેથી ખાલી વાસણ.

रिक्तहस्त पुं. (रिक्तश्चासौ हस्तश्च) ખાલી હાથ.

रिक्तहस्त त्रि. (रिक्तः हस्तो यस्य) ખાલી હાથવાળું, પશુ ધનથી જેનું ધન ખરચાયેલું છે તે.

रिक्ता स्त्री. (रिच्+कर्मणि क्त+टाप्) તિથિની ચોથ નવમી અને ચૌદશ.

रिक्थ न. (रिच्+थक्) ધન, દ્રવ્ય, મરણોત્તર મળેલ ધન, માલમત્તા.

"विभजेरन् सुताः पित्रोरूर्ध्वं रिक्थमृणं समम्" याज्ञवल्क्यस्मृतौ

रिक्थग्राह पुं. (रिक्थं गृह्णाति, ग्रह्+अण्) વારસો લેનાર પુત્ર વગેરે.

रिक्थग्राहिन् त्रि. (रिक्थं गृह्णाति ग्रह्+णिनि) વારસો લેનાર પુત્ર વગેરે.

रामवल्लभ न (रामं रमणीयं वल्लभम्) ભોજપત્ર
रामवल्लभ त्रि (रामस्य वल्लभम्) રામને વહાલુ, રામનુ માનીતુ
रामवल्लभा स्त्री (रामस्य वल्लभा) સીતા, બલરામની પત્ની રેવતી
रामवीणा स्त्री (रामा रमणीया वीणा) એક જાતની વીણા
रामसख पु (रामस्य सखा समा टच्) સુગ્રીવ
रामा स्त्री (रमतेऽनया, रम्+करणे घञ्+टाप्) ગાયન નૃત્ય વાદ્ય વિગેરેમાં ચતુર સ્ત્રી, હરકોઇ નારી, નદી, હીંગ, ધોળી ભોયરીંગણી, ગૃહકન્યા, આમોપાલવ, ગોરોચના, ગેરૂ, બાલા
"रामा हरन्ति हृदयं प्रसभं नराणाम्" ऋतुसंहारे
रामाप्रिय पु (रामाया प्रियः) તજ, દાલચીની
रामायण न (रामस्यायनं चरितमधिकृत्य कृतो ग्रन्थो-ऽण्) રામચરિત વર્ણન કરનાર વાલ્મીકિ ઋષિ પ્રણીત એક મહાકાવ્ય
रामालिङ्गनकाम पु (रामाणामालिङ्गनस्य कामोऽभिलापो यस्मात्) રક્તામ્લાન વૃક્ષ
रामिल पु (राम+इलच्) ધણી, કંથ, યાર.
रामोपाख्यान न (रामस्य उपाख्यानम्) રામનુ આખ્યાન
रामोपाख्यान न (राममधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण्) મહાભારતના વનપર્વમાનુ એક પેટા પર્વ
राम्भ पु (रम्भो वेणुस्तस्य विकारः अण्) એક જાતના વ્રતમા ધારણ કરવાનો વાંસનો દંડ
रायण न દુ:ખ, પીડા, અવાજ, નાદ
रायभाटी स्त्री નદીનો પ્રવાહ
राल पु (रा+अलच्) રાળ
रालकार्य पु (रालः कार्यो यस्य) સાગનુ ઝાડ
राव पु (रु+घञ्) અવાજ, શબ્દ
रावण पु (रवणस्याऽपत्यं पुमान्, रवण+अण् यद्वा रावयति भीपयति सर्व्वान्, रु+णिच्+ल्यु) રાવણ રાક્ષસ
रावणगङ्गा स्त्री (रावणनिर्मिता गङ्गा नदी) એક નદી
रावणनिषूदन पु (रावणं निषूदयति, नि+षूद्+ल्यु) રામચન્દ્ર
रावणरिपु पु (रावणस्य रिपुः) શ્રીરામચન્દ્ર
रावणशत्रु पु (रावणस्य शत्रुः) શ્રીરામચન્દ્ર
रावणहन् पु (रावणं हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીરામચન્દ્ર
रावणहन्तृ पु (रावणं हन्ति, हन्+तृच्) શ્રીરામચન્દ્ર
रावणारि पु (रावणस्य अरिः) શ્રીરામચન્દ્ર
रावणि पु (रावणस्याऽपत्यं पुमान् इञ्) રાવણનો મોટો પુત્ર મેઘનાદ.
राश् (भ्वा आत्म अ सेट् राशते) શબ્દ કરવો, અવાજ કરવો
राशि पु (अश्नुते व्याप्नोति अश्+इन् धातोरुडागमश्च) ઢગલો–ઢગ, મેષ, વૃષભ, મિથુન, કર્ક, સિંહ, કન્યા, તુલા, વૃશ્ચિક, ધન, મકર, કુંભ અને મીન–એ બાર રાશિમાંથી પ્રત્યેક, વ્યક્તાવ્યક્ત ગણિત ભેદ, ગણિત શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ ત્રિરાશિ–પંચરાશિ વગેરે
राशिकृत त्रि (राशि+कृ+कर्मणि क्त) ઢગલો કરેલ
राशिचक्र न (राशिघटितं चक्रम्) મેષાદિ બાર રાશિઓનું મણ્ડલ
राशिभाग पु (राशेर्भागः) રાશિઓનો ભાગ–અવયવ
राशिभोग पु (राशीनां स्वस्वगत्या ग्रहैः भोगः) મેષ વિગેરે રાશિઓમા સૂર્ય વિગેરે ગ્રહોની ગતિ
राशिमण्डल न (राशिघटितं मण्डलम्) બાર રાશિઓનુ મંડલ
राशीकरण न (अराशेः राशेः करणम्, राशि+च्वि+कृ+ल्युट्) ઢગલો કરવો, જથારૂપે ભેગુ કરવુ
राशीकृत त्रि (अराशिः राशिः कृतः, राशि+च्वि+कृ+क्त) ઢગલો કરેલ
राशीभवन न (राशि+च्वि+भू+ल्युट्) ઢગલો થવો
राशीभूत त्रि (,, ,, क्त) ઢગલો થયેલ
राष्ट्र न (राजते, राज्+उणा ष्ट्रन्) કોકણ, કર્ણાટક, નિઝામ, મહીસોર વગેરે દેશ, ઉપદ્રવ, રાજ્ય
राष्ट्रिका स्त्री (राष्ट्री+संज्ञायां कन् ह्रस्व टाप्) ભોરીંગણી
राष्ट्रिय त्रि (राष्ट्रे भवः राष्ट्र+घ) રાષ્ટ્રમાં પેદા થનાર, રાષ્ટ્ર–દેશમાં હોનાર
राष्ट्रिय पु (,, ,,) રાજા, નાટ્ય ભાષામાં રાજાનો સાળો
"एष राष्ट्रियश्यालः कुपितो भणति"–मृच्छकटिके

रिष्टताति त्रि॰ अमंगलकारक.
रिहि स्त्री॰ (रिह्–रिह् वा+क्तिन्) अशुभ, अमंगल, એક જાતનું શસ્ત્ર.
रिष्टि पु॰ (रिष्–रिष् वा+क्तिन्) तरवार, खड्ग.
रिष्य पु॰ (रिष्यते, रिष्+क्यप्) એક જાતનો મૃગ–હરણ.
रिष्या स्त्री॰ (रिष्+क्यप्+स्त्रियां टाप्) એક જાતની મચ્છી.
रिष्व त्रि॰ (रिष्–वधे+उणा वन्(प्रत्यय)) હણનાર, મારી નાખનાર.
रिह् (भ्वा॰ पर॰ स॰ सेट् रेहति) હણવું, મારી નાખવું.
री (क्र्या॰ प॰ अनिट् रिणाति) જવું, ઠાર મારવું, મારી નાખવું ઇ. શબ્દ કરવો. ન.
री (दिवा॰ आत्म॰ सक॰ अनिट् रीयते) ખરવું, ટપકવું.
रीङ्खा स्त्री॰ (रीङ्+क्वन्+टाप्) દયા, ઘૃણા.
रीठा स्त्री॰ (री+क्थन्+टाप् ऊत्व पक्षे) રીઠા કરંજવૃક્ષ.
रीठाकरञ्ज पु॰ (रीठाख्यो करञ्जः) તે નામનું વૃક્ષ.
रीढक पु॰ પૃષ્ઠવંશ–કરોડી, પીઠનું હાડ.
रीढा स्त्री॰ (रिह्+क्त नि॰ हस्वाभाव+टाप्) અપમાન અવજ્ઞા.
रीण त्रि॰ (री+क्त) ખરેલું, ટપકેલું, ગળેલ.
रीति स्त्री॰ (री+क्तिन्) पित्तल.
रीति स्त्री॰ (री+क्तिन्) જવું, ખરવું ટપકવું ચોથનું કાટું મતિ સ્વભાવ બળેલા સોનાનો મેલ, સીમા ઇ., વૈદર્ભી–ગૌડી–પાંચાળી અને માગધી–એ ચાર પ્રકાર શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ રચના વૃત્તિ.

“पुत्रानपि कमशात्त सीति- वर्गदैवा विविधा रीतिः”

रीतिक न॰ (रीत्या पित्तलेन कायति, कै+क) પુષ્પાંજન.
रीतिका स्त्री॰ (रीतिक+स्त्रियां टाप्) પુષ્પાંજન.
रीतिकुसुम न॰ (रीतेः कुसुममिव) પુષ્પાંજન.
रीतिपुष्प न॰ (रीतेः पुष्पमिव) કુસુમાંજન.
रीतिहेतु पु॰ (रीतेः हेतु) ભ્રમર.
रीरी स्त्री॰ पित्तल.
रीव् (भ्वा॰ उभ॰ स॰ सेट् रीवति–ते) ઘણવું, ગ્રહણ કરવું, અન્તર્ધાન થવું.
रु (अदा॰ प॰ स॰ सेट् रौति–रवीति) નાદ કરવો, અવાજ કરવો.
रु (भ्वा॰ आत्म॰ स॰ अनिट् रवते) જવું ઠાર મારવું, મારી નાખવું.
रु पु॰ (रु+क्विप्) અવાજ શબ્દ.
रुक पु॰ ઉપર પ્રમાણે.
रुक्प्रतिक्रिया स्त्री॰ (रुजः प्रतिक्रिया प्रतिकारः) રોગનો ઉપચાર.
रुक्म न॰ (रुच+मन् नि॰ न्यङ्क्वादि कुत्वं) સોનું, ધતૂરો, લોઢું નાગકેસર.
रुक्म पु॰ (   ) સોનાનો દાગીનો.
रुक्मकारक पु॰ (रुक्मं तन्निर्मितभूषणं करोति कृ+ण्वुल्) સોની.
रुक्मपृष्ठ त्रि॰ (रुक्ममयं पृष्ठं यस्य) સોનાથી મઢેલ.
रुक्मिणी स्त्री॰ (रुक्म विद्यतेऽस्य रुक्म+इनि+ङीप्) શ્રીકૃષ્ણની પત્ની, સોનાનું ભી, ભીષ્મકપુત્રી.
रुक्मिदर्प पु॰ (रुक्मिणि भीष्मकपुत्रे दर्पो यस्य) બળદેવ.
रुक्मिदारिन् पु॰ (रुक्मिणं दारयति, दृ+णिच्+णिनि) બળદેવ.
रुक्मिन् पु॰ (रुक्मो स्वर्णविशेषोऽस्त्यस्य, रुक्म+इनि) ભીષ્મકરાજાનો મોટો પુત્ર.
रुक्मिमत् त्रि॰ (रुक्मं विद्यतेऽस्य इनि) સોનાવાળું.
रुक्मिभिद् पु॰ (रुक्मिणं भिनत्ति भिद्+क्विप्) બળદેવ.
रुक्सद्मन् न॰ (रुक् वसति यत्र) પિત્ત, ક.
रुग्ण त्रि॰ (रुज्+क्त) ભાંગેલું નહિ તે, વાંકું ત્રિ॰ રોગિ બીમાર.
रुग्णता स्त्री॰ (रुग्णस्य भावः तल्+टाप्) વક્રપણું બીમારી.
रुग्णत्व न॰ (रुग्णस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रुग्ण त्रि॰ (रुज्+क्त) વાંકું રોગી, વ્યાધિગ્રસ્ત,ભગ્ન.
रुग्णता स्त्री॰ (रुग्णस्य भावः तल्+टाप्) રોગીપણું વાંકાપણું.
रुग्णत्व न॰ (रुग्णस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रुग्दाह पु॰ (रुजि दाहः यस्मात्) સંનિપાત.
रुच (भ्वा॰ आ॰ अ॰ सेट् रोचते) દીપવું પ્રકાશવું પ્રસન્ન થવું ગમવું.

“सस्ताम रोचते कस्मै, दत्ते रोचते सरित्”

शिता कौ

रिक्थाद त्रि (रिक्थमादत्ते, आ+दा+क) વારસ, વારસો લેનાર પુત્ર વિગેરે
रिक्थिन् त्रि (रिक्थ+अस्त्यर्थे णिनि) વારસો લેનાર પુત્ર વિગેરે, ધનવાન
रिक्षा स्त्री લીખ
रिंख् (भ्वा प स सेट् रिंखति) જવુ, રિંખવું
रिख् (भ्वा प स सेट् रेखति) જવુ, ગમન કરવુ
रिंग् (भ्वा प स सेट् रिंगति) જવુ,
रिङ्खण न (रिंख्+भावे ल्युट्) ધર્મનીતિ વગેરેથી સ્ખલન થવુ તે, છોકરાની પેઠે ઘુંટણીએ ચાલવુ તે, જવું
रिङ्गण न (रिंग्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ
रिच् (रुधा उभ अ अनिट् रिणक्ति-रिङ्क्ते) ખાલી કરવુ, અતિશય ઠગવુ
(अति-उद्=अतिरिणक्ति-उद्रिणक्ति) અતિશય વધવુ, શ્રેષ્ઠતામા ચઢી જવુ
(वि+अति+रिच् व्यतिरिणक्ति) ભેદ પામવો
"सम्भावितस्य चाकीर्तिर्मरणादतिरिच्यते" गीतायाम्
रिच् (चुरा उभ स सेट् रेचयति-ते) સમ્બન્ધ પામવો, છુટા થવુ, વિયુક્ત કરવુ
रिच् (भ्वा प स सेट् रेचति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रिज् (भ्वा आत्म स सेट् रेजति) શેકવુ, તળવું
रिटि स्त्री ભડકાનો અવાજ, એક જાતનું વાદિત્ર, કાળુ મીઠું
रिटि पु મહાદેવનો અનુચર
रिण्व् (भ्वा प स सेट् रिण्वति) જવુ
रिद्ध त्रि તૈયાર, સિદ્ધ
रिद्ध न પાકેલુ ધાન્ય
रिधम पु કામ, વસન્ત
रिपु पु (अनिष्टं रपति, रप्-वाचि+उणा कु इकारश्चोपधाया यद्वा रप्+उन् पृषो) શત્રુ, ચોર નામે ગન્ધ દ્રવ્ય, જ્યોતિષમા કહેલ લગ્નથી છટ્ઠુ સ્થાન, કામ ક્રોધ વગેરે શરીરના આભ્યન્તર શત્રુઓ
"समूलघातमघ्नन्तो रिपुस्तावत्कृत सुखम्" माघ
रिपुघातिन् त्रि (रिपु हन्ति, हन्+णिनि घातादेश) શત્રુને મારનાર
रिपुघातिनी स्त्री (रिपु हन्ति, हन्+णिनि+स्त्रियां ङीप् घातादेश) એક જાતનો વેલો
रिपुञ्जय त्रि (रिपु जयति, जि+खच्) શત્રુને જીતનાર
रिपुञ्जय पु („ „) તે નામનો એક રાજા
रिपुता स्त्री (रिपोर्भाव तल्+टाप्) શત્રુપણુ, શત્રુવટ, દુશ્મનાઈ
रिपुत्व न (रिपोर्भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रिप्र त्रि (रीङ्-स्रवणे+उणा रप्रत्यय धातोर्ह्रस्व प्रत्ययस्य पुट् च) ક્રૂર, ઘાતકી, નીચ (વખાણવુ અ
रिफ् (तुदा प सेट् रिफति) હિંસા કરવી, નિંદવુ સ
रिफ् (सौत्र प स सेट् रिफति) નિંદવુ
रिभ् (भ्वा प स सेट् रेभति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો
रिम्फ् (तुदा प स सेट् रिम्फति) વધ કરવો,હણવુ
रिम्फ पु લગ્નની અપેક્ષાએ બારમુ સ્થાન
रिम्व् (भ्वा प. स सेट् रिम्वति) જવુ
रिरंसा स्त्री (रन्तुमिच्छा, रम्+सन्+अ+टाप्) રમવાની ઇચ્છા
रिरंसु त्रि (रन्तुमिच्छु, रम्+सन्+उ) રમવાને ઇચ્છનાર
रिरी स्त्री પિત્તળ
रिश् (तुदा प स अनिट् रिशति) હિંસા કરવી, મારી નાખવુ
रिश्य पु (रिश्यते हिंस्यते, रिश्+क्यप्) એક જાતનો મૃગ-હરણ
रिश्या स्त्री (रिश्य+स्त्रिया योपधत्वात् टाप्) એક જાતની મૃગલી
रिष् (भ्वा प स सेट् रेषति) મારી નાખવુ, વધ કરવો, ઇજા કરવી
"तेन यायात्सता मार्गं तेन गच्छन्न रिष्यते" मनु
रिष्ट न (रिष्+क्त) મગળ, અશુભ, પાપ
रिष्ट न (रिष्+भावे क्त) નાશ
रिष्ट पु (रिष्+क्त) તરવાર, રાતો સરગવો
रिष्ट त्रि („ „) સારા નસીબવાળુ, અશુભકર્મવાળુ, પાપી, નાશવન્ત
रिष्टक त्रि (रिष्ट+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रिष्टक पु („ „) તરવાર, રાતો સરગવો

रुट् (भ्वा. आ. स. सेट् रोटते) सामे थवुं
रुण्ड पु. (रुडि+अच्) माथा विनानुं शरीर धड.
"कैरुण्डैरथ रुण्डमिश्रैः वीरोऽस्मि पतते सुभम्"
उत्तररामचरिते.
रुण्डिका स्त्री. (रुण्ड रुन्धोऽस्यस्याम् रुण्ड+ठन्) रणभूमि, अलौकिक शक्ति, दूती
रुत न. (रु+क्त) पशु पक्षी विगेरेनो अवाज "रुत वने ईश्वरानुवर्तिभिः" रघुवंशे
रुद् (अदा. प. अ. सेट् रोदिति) रडवुं, रोवुं "अपि ग्रावा रोदित्यपि दलति वज्रस्य हृदयम्"
उत्तररामचरिते.
रुदत् त्रि. (रुद्+वर्तमाने शतृ) रडतुं, रोतुं
रुदथ पु. (रोदितीति रुद्-रोदने+अथ) चेलो शिष्य, कूतरो
रुदन्तिका स्त्री. (रोदन्तं रुद् अचि-कम्पने+अच्+ङीप् स्वार्थे कन् ह्रस्वः) एक जातनो छोड, हरन्ती लता.
रुदन्तीका स्त्री (रुद्+शतृ ङीप् स्वार्थे कन्+टाप्) छोड एमांथी जाय
रुदादि पु. पाणिनीय व्याकरण प्रसिद्ध "रुद्" जेनी आदिमां छे एवो एक धातु गण.
रुदित न. (रुद्+क्त) रोवुं रडवुं ते.
रुदित त्रि (रुद्+कर्तरि क्त) रोयेलुं रोवेलुं
रुद्र त्रि. (रुद्+र) रोवडावनार, बीक, भयानक, भयंकर.
रुद्र पु. (रोदयति रुद्+णिच्+रक्) शिवनी एक मूर्ति, अग्नि, अगीआर हरेक जातना नक्षत्र, अगी-आरनी संख्या.
रुद्रचण्डी स्त्री. दुर्गापाठ एक तंत्र ग्रन्थ.
रुद्रज पु. (रुद्रादुत्पन्नः, रुद्र+जन्+ड) शिवना वीर्यथी थयेल पारो, पारद पदार्थ, कार्तिकस्वामी.
रुद्रजटा स्त्री (रुद्रस्य जटेव जटास्याः जटिलत्वात्) एक जातनो वेलो.
रुद्रजटा स्त्री. (रुद्रस्य जटा) शिवनी जटा.
रुद्रतनय पु. (रुद्रस्य तनयः) ते नामे एक पारो, कार्तिकस्वामी.
रुद्रपत्नी स्त्री. (रुद्रस्य पत्नी) दुर्गा देवी, पार्वती.
रुद्रप्रिया स्त्री. (रुद्रस्य प्रिया) हरडे, दुर्गा देवी.

रुद्ररोदन न. (रुद्रं रोदयति रुद्+णिच्+ल्यु) सोनुं
रुद्रलता स्त्री (रुद्र लता) एक जातनो वेलो.
रुद्रविंशति स्त्री. (रुद्राधिष्ठिता विंशतिः) प्रभव विगेरे साठ संवत्सरो पैकी छेल्लां वीस वर्ष
रुद्रसावर्णि पु. चौद मनुओ पैकी बारमो मनु.
रुद्रसू स्त्री. (रुद्रं सूते सू+क्विप्) अगीआर छोकरांनी मा.
रुद्राक्रीड न. (रुद्रस्य आक्रीडा यत्र) मसाण, स्मशान.
रुद्राक्ष पु. (रुद्रस्याक्षि तत्कारणत्वात् अच्) रुद्राक्षनुं झाड.
रुद्राणी स्त्री. (रुद्रस्य पत्नी आनुक्+ङीप्) दुर्गा देवी, भवानी.
रुद्रारि पु. (रुद्रस्य अरिः) कामदेव.
रुद्रावास पु. (रुद्रस्य आवासो यत्र) स्मशान, काशी, कैलास.
रुध् (दिवा. आ. स. अनिट् रुध्यते) इच्छवुं, प्रीति करवी (घणुं करी अनु साथे वपराय छे.
रुध् (रुधा. उभ. द्वि. अनिट् रुणद्धि-रुन्धे) रोकवुं, घेरवुं पीडवुं ढांकवुं बेडी घालवी.
"रुन्ध. पथि प्रतिबिम्बितं त्रिलोकीमिव रुन्धती" नैषधे.
रुधिर न. (रुध्+किरच्) लोही केसर एक जातनो मणि
रुधिर पु. (,, ,,) रातो वर्ण, मंगळग्रह.
रुधिर त्रि (रुधिर+अस्त्यर्थे अच्) रातुं, लाल रंगनुं.
रुधिरपायिन् त्रि. (रुधिरं पिबति, पा+णिनि) लोही पीनार
रुधिरपायिन् पु. (,,) राक्षस.
रुधिरपायिनी स्त्री (रुधिरपायिन्+स्त्रियां ङीप्) राक्षसी.
रुप् (दिवा. प. स. सेट् रुप्यति) व्याकुळ थवुं, व्याकुळ करवुं
रुमण्वत् पु. ते नामनो एक पर्वत.
रुमा स्त्री. (रु+मक्+टाप्) सुग्रीववानरनी स्त्री, ज्यां लवण पेदा थाय छे तेवो एक देश.
रुमालवण न. (रुमायां भवति लवण) एक जातनुं मीठुं
रुरु पु. (रु+क्रु) एक जातनुं हरण.
रुरुक पु. (रुरुं भासयति रुरु+क) सूर्यवंशी एक राजा.

रुच् स्त्री (रुच्+क्विप्) દીપ્તિ, કાન્તિ,પ્રકાશ,દીપવુ, શોભા, મેના કે પોપટની વાણી, ઇચ્છા, ગમવુ
'कुसुमोत्खचितान्वलीमृतश्चलयन्भृङ्गरुचस्तवालकान्" रघु

रुचक न (रुच्+क्वुन्) સાજીખાર, માગલીકદ્રવ્ય, ઘોડાનો અલંકાર, માલ્ય, હાર, માળા, મીઠુ,સંચળ, બીજોરુ, ચાખવા લાયક રસ, ગોરોચના વાવડીંગ, સોનાનુ એક જાતનું પાત્ર

रुचक पु (रोचते, रुच्+क्वुन्) બીજોરાનું ઝાડ,દાંત, સોનામહોર, કબૂતર

रुचक त्रि (रुच्+कर्त्रर्थे ण्वुल्) ગમનાર, શોભનાર, દીપનાર, પ્રકાશનાર, ઉત્કૃષ્ટ

रुचकी स्त्री (रुचक+स्त्रियां जाति ङीप्) કબૂતર,માદા

रुचा स्त्री (रुच्–सम्प क्विप् वा टाप्) શોભા,કાન્તિ, પ્રકાશ, દીપવુ, ઇચ્છા, રૂચિ, ગમવુ, મેનાપોપટની વાણી

रुचि स्त्री (रुच्यते, रुच्+उणा इन् स च कित्) પ્રીતિ, અનુરાગ, સ્નેહ, આશક્તિ, અભિલાષા,ઇચ્છા, શોભા, કાન્તિ, દીપ્તિ, પ્રકાશ, કિરણ, ગોરોચના, ભૂખ, આલિંગન વિશેષ.
"रुचिकरमपि नार्थवद्बभूव स्तिमितसमाधिशुचौ पृथातनूजे" किराते

रुचि पु (रोचते शोभते, रुच्+इन् स च कित्) તે નામે એક પ્રજાપતિ

रुचिकर त्रि (रुचिं करोति, कृ+अच्) રૂચિ કરનાર, સ્નેહ કરનાર, પ્રકાશનાર, ઇચ્છા કરનાર વિગેરે

रुचिकर पु નારંગીનું ઝાડ

रुचिता स्त्री (रुचेर्भाव तल्+टाप्) પ્રીતિ, સ્નેહ, આસક્તિ, શોભા, તેજ વિગેરે

रुचित्व न (रुचेर्भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रुचिर त्रि (रुचिं राति ददाति रा+क) મનોહર, સુંદર, મધુર

रुचिर न (,, ,,) મૂળો, કેસર, લવીંગ

रुचिरा स्त्री (रोचते, रुच्+किरच्+टाप्) ગોરોચના

रुचिराङ्गद पु (रुचिर अङ्गदो यस्य) વિષ્ણુ

रुचिराञ्जन पु (अज्यतेऽनेन, अञ्ज्+करणे ल्युट्, रुचिर शोभायुक्तोऽञ्जन) સરગવાનુ ઝાડ

रुचिरानन त्रि (रुचिर आननं यस्य) સુંદર મુખવાળુ

रुचिरापाङ्ग पु (रुचिरश्चासो अपाङ्गश्च) સુંદર કટાક્ષ

रुचिरापाङ्गी स्त्री (रुचिरापाङ्ग+स्त्रिया जाति ङीप्) સુંદર કટાક્ષવાળી સ્ત્રી

रुचिष्य त्रि (रुच्+किष्यन्) મીઠુ વિગેરે, રૂચિકારક

रुची स्त्री (रुचि+कृदिकारादिति ङीप्) रुचि स्त्री શબ્દ જુઓ

रुच्य त्रि (रुचये हित, रुचि+यत्) સુંદર, રૂચિ કરનાર

रुच्य पु (,, ,,) ધણી, પતિ, નિર્મલીનું ઝાડ, શાલિ ધાન્ય–ડાંગર

रुच्य न (रोचते, रुच्+क्यप् निपा) સંચળ

रुच्यकन्द पु (रुच्य कन्दोऽस्य) સુરણ

रुज् (तुदा पर स सेट् रुजति) ભાગવુ, ભરડવુ, દુઃખ દેવુ

रुज् (चुरा उभ स सेट् रोजयति–ते) હિંસા કરવી, મારી નાખવુ, ઠાર મારવુ

रुज् स्त्री (रुज्+क्विप्) રોગ, ભાગવુ, ભંગ, બકરી, કોઢ

रुजत् त्रि (रुज्+शतृ) પીડા કરતું, દુઃખ દેતુ, ભાંગતુ, તોડતુ

रुजा स्त्री (रुज्+क्विप् पक्षे टाप्) રોગ, ભાગવુ, ભંગ, બકરી, કોઢ
"निपातात् तव शस्त्राणा शरीरे याऽभवद्रुजा।
तया ते मानुषं कर्म व्यपोढं भृगुनन्दन" भारते

रुजाकर न (रुजां करोति, कृ+अच्) કર્મરંગ, ફળ

रुजाकर त्रि (,, ,,) રોગકારક, રોગ કરનાર

रुजापह त्रि (रुजां अपहन्ति, अप+हन्+अच्) રોગ મટાડનાર દવા વિગેરે

रुट (भ्वा प स सेट् इदित् रुटति) ચોરી કરવી, ચોરવુ

रुट् (चु उभ सेट् रोटयति–ते) રોકવુ, સંદીપવુ, પ્રકાશવુ अक

रुट् (भ्वा आ सेट् रोटते) દીપવુ, સામે મારવુ सक

रुठ् (भ्वा प स सेट् रुठति) ચોરવુ સ મન્દ થવુ લૂલા થવુ अक.

એક જાતનું કાવ્યાલંકાર, નાટક, જ્યોતિષશાસ્ત્રનું એક વર્ણન, રૂપિયો, સિક્કો વગેરે રકમ, આકાર, આકૃતિ, તે નામે એક અર્થાલંકાર.

रूपक त्रि. (रूपमस्त्यस्य रूप+अच्) રૂપવાળું આકાર રૂપાળું મૂર્તિવાળું.

रूपक पु. (रूप+स्वार्थे क) રૂપિયો સિક્કો વગેરે રકમ.

रूपतत्त्व न. (रूपस्य तत्त्वम्) મૂળ સ્વભાવ.

रूपतन्मात्र न. સાંખ્યમત પ્રસિદ્ધ તેજભૂતનું મૂળ કારણ એક સૂક્ષ્મભૂત.

रूपतस् अव्य. (रूप+प्रकारार्थे तसिल्) રૂપથી, રૂપ-વડે.

रूपधारिन् त्रि. (रूपं धारयति धारि+णिनि) રૂપવાળું, સુંદર, રૂપાળું બીજાને વેશ લેનાર નટ વગેરે.

रूपनाशन त्रि. (रूपं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) રૂપનો નાશ કરનાર.

रूपनाशन पु. („) ઘુવડ.

रूपभृत् त्रि. (रूपं बिभर्ति भृ+क्विप् तुक् च) રૂપ ધારણ કરનાર.

रूपमत् त्रि. (रूप+मतुप्) આકારવાળું રૂપવાળું.

रूपलावण्य न. (रूपस्य लावण्यम्) સુંદરતા, ખૂબસૂરતી.

रूपवत् त्रि. (रूप+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) રૂપાળું, સુંદર આકારવાળું.

रूपशिक्षा न. (रूपस्य शिक्षाऽत्र) પ્રતિમા.

रूपाजीवा स्त्री. (रूपं सौन्दर्यमाजीवो यस्याः) વેશ્યા. "रूपाजीवाश्च वादिन्यो वणिजश्च महाधनाः" रामायणे.

रूपास्त्र पु. (रूपमस्त्रं यस्य) કામદેવ.

रूपिका स्त्री. (रूपमस्त्यस्य अच् टाप्) ધોળા આકડાનું ઝાડ.

रूपिन् त्रि. (रूप+अस्त्यर्थे इनि) રૂપવાળું રૂપાળું સુંદર આકારવાળું.

रूप्य न. (रूपम् आहतत्वेन अस्त्यस्य यत्) આકાર વગેરે બનાવવા માટે ટીપાયેલું સોનું કે રૂપું.

रूप्य न. (रूप+स्वार्थे यत्) રૂપું, ચાંદી.

रूप्य त्रि. (रूप+यत्) સુંદર.

रूप्याध्यक्ष पु. (रूप्येषु अध्यक्षः) રૂપું વગેરે ધાતુ ઉપર નજરાની વ્યવસ્થા રાખનાર અધિકારી.

रूषक पु. (रूष्-ण्वुल्) અરડૂસાનું ઝાડ.

रूष् (भ्वा. पर. स. सेट्. रूषति-ते) ધૂળ વિગેરેથી લેપ લેપન કરવું. મિશ્ર કરવું.

रूषक त्रि. (रूष्+कर्त्तरि ण्वुल्) મિશ્ર કરનાર.

रूषक पु. (रूष+स्वार्थे कन्) અરડૂસાનું ઝાડ.

रूषित त्रि. (रूष+क्त) ધૂળ વિગેરેથી મિશ્ર કરેલ, ખરડાયેલ, ખોડવું નહિ કરેલ, ઘુંઘુ કરેલ.

रे अव्य. (रा+के) નીચ વિગેરેને બોલાવવાના અર્થમાં વપરાતો અવ્યય.

"रे रे चातक सावधानमनसा मित्र क्षणं श्रूयताम्" भर्तृहरिः

रेक (भ्वा. आत्म. स. सेट् रेकते) શંકા કરવી.

रेक पु. (रिच्+घञ्) વિરેચન, રેચ-જુલાબ ઝાડો-સાફ થવો.

रेक पु. (रेक्-सकर्मा+घञ्) શંકા, નીચ માણસ દેડકો.

रेक्णस् न. (रिच्+असुन्, णित् नेत् कुत्वं च) સોનું.

रेखा स्त्री. (लिख्+भावे अ+टाप्) રેખા લીટી, લીટ.

रेखी स्त्री. (रेख+किचा वाहि. ङीप्) રેખી.

रेखा स्त्री. (लिख्+भावे अङ् ए रस्य लः) આંક, લીટી છળ કપટ, આભોગ-વિસ્તાર તૃપ્તિ, સંખ્યા રેખા, પંક્તિ, સુમેરુ અને ઉજ્જયની વચ્ચેનું સ્થળ. "तथापि तस्या अवनस्य रेखया स्थितिरुच्यताम्"

रेखागणित न. (रेखाभिः कृतं क्षेत्रादिपरिमाणादि यत्र) તે નામે એક ગણિતગ્રંથ.

रेखापुर न. (भुवो मध्यस्थरेखा पुरम्) લંકા અને સુમેરુની મધ્ય પ્રદેશનું એક શહેર.

रेखाभूमि स्त्री. (रेखाचिह्निता भूमिः) લંકા અને સુમેરુ પર્વતની મધ્યમાં રહેલ દેશ.

रेचक न. (रेचयति रिच्+णिच्+ण्वुल्) અરણી, પેટમાંથી પવનને બહાર કાઢવો, રેચ, પાતળો ઝાડો થવો. શ્વાસ બહાર કાઢવો, બાહ્ય કાઢવાની ક્રિયા.

रेचक पु. (   ) નેપાળો, જવખાર, વિશેષ પ્રકારનો પ્રાણાયામનો એક ભેદ.

रेचक त्रि. (रिच्+णिच्+ण्वुल्) જુલાબ આપનાર ઔષધ વગેરે.

रुरुत्सा स्त्री (रोद्धुं इच्छा, रुध्+सन्+अ+टाप्) રોકવાની ઇચ્છા

रुरुत्सु त्रि (रोद्धुं इच्छु, रुध्+सन्+उ) રોકવાને ઇચ્છનાર.

रुरुदिषत् त्रि (रोदितुमिच्छति, रुद्+सन्+शतृ) રડવા ઇચ્છતું, રોવા ચાહતું

रुरुदिषा स्त्री (रोदितुमिच्छा, रुद्+सन्+अ+टाप्) રડવાની ઇચ્છા

रुरुदिषु त्रि (रोदितुमिच्छु, रुद्+सन्+उ) રડવા ઇચ્છનાર

रुवथु पु (रु+अथुच्) અવાજ, નાદ, કુકડો

रुवु पु (रु+कु) એરંડાનું ઝાડ, લાલ એરંડો

रुवुक पु (रुवु+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रुवूक पु (रु+ऊकक्) એરંડાનું ઝાડ

रुश् (तुदा प स अनिट् रुशति) હાર મારવું, મારી નાંખવું

रूष् (भ्वा प स सेट् रोषति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रुष् (दिवा पर अ सेट् रुष्यति) ક્રોધ પામવું, ગુસ્સે થવું

"मानानुभू स्वकान् दोषान्मा मुहो मा रुषोऽधुना" भट्टि

रुष् स्त्री (रुष्+सम्प० क्विप्) ક્રોધ, ગુસ્સો

रुषा स्त्री (रुष्+अङ्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रुषित त्रि (रुष्+क्त) ક્રોધ પામેલું, કોપેલ

रुष्ट (,, ,,) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रुष्टि स्त्री (रुष्+क्तिन्) ક્રોધ, ગુસ્સો

रुह् (भ्वा प अ अनिट् रोहति) ઉત્પન્ન થવું, પેદા થવું, ઉગવું

(अधि-के आ+रुह्-अधिरोहति आरोहति) ઉપર ચઢવું, આરોહણ કરવું

"कीटोऽपि सुमन सङ्गादारोहति सतां शिर अश्माऽपि याति देवत्वं महद्भि सुप्रतिष्ठित"

(अव+रुह्-अवरोहति) ઉતરવું

(प्र+रुह्-प्ररोहति) ઉગવું, અંકુર ફૂટવા

रुह त्रि (रुह्+क) પેદા થયેલું, ઉગેલું

रुहक न (रुह+सञ्ज्ञायां कन्) છિદ્ર, બાંકું

रुहा स्त्री (रुह्+क+टाप्) ગ્રોખડ-દુર્વા

रुहिरुहिका स्त्री (रुह्+इन् रुहिरुहिणा पुन पुनरुद्भवेन कायति, कै+क+टाप्) ઉત્કંઠા, ઉત્સુકતા

रूक्ष् (चुरा उभ अ सेट् रूक्षयति-ते) કઠોર થવું, સ્નેહ રહિત થવું

रूक्ष त्रि (रूक्ष्+अच्) લૂખું, સ્નેહવિનાનું કઠોર.

रूक्ष पु (रूक्ष्+अच्) ઝાડ, એક જાતનું તૃણ

रूक्षगन्ध पु (रूक्षो गन्धो यस्य) ગુગ્ગળ

रूक्षणात्मिका स्त्री એક જાતનું ધાન્ય

रूक्षता स्त्री (रूक्षस्य भाव तल्+टाप्) લૂખાપણું, નિસ્નેહપણું, કઠોરપણું

रूक्षत्व न (रूक्षस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

रूक्षदर्भ (रूक्षश्चासौ दर्भश्च) એકજાતનો દર્ભ

रूक्षपत्र पु (रूक्ष पत्रमस्य) શાખોટક વૃક્ષ

रूक्षप्रिय पु (रूक्ष प्रीणाति, प्री+अच्) ઋષભ નામે ઔષધિ

रूढ त्रि (रुह्+कर्मणि क्त) પેદા થયેલું, પ્રસિદ્ધ થયેલું, ઉગેલું

रूढ पु (रूढिरस्यास्ति अच्) લોકરૂઢિમાં ચાલેલું, રૂઢિથી અર્થ બોધકવાક્ય

रूढि स्त्री (रुह्+भावकरणादौ क्तिन्) પેદાથવું, જન્મ, ઉત્પત્તિ, ઉગવું, પ્રસિદ્ધિ, વિખ્યાતિ, એક જાતની શબ્દશક્તિ

रूढिशब्द पु (रूढे शब्द) રૂઢિથી અર્થબોધક શબ્દ

रूप् (चु उभ स सेट् रूपयति-ते) હાવભાવથી પ્રદર્શિતકરવું, અભિનય કરવો ભજવવું, રૂઢિયુક્ત કરવું નિ+रूप्-निरूपयति પ્રમાણો જણાવી સ્વરૂપ વગેરે કહેવું, બતાવવું

रूप न (रूप्+क भावे अच् वा) સ્વભાવ, સૌન્દર્ય પશુ, નામ, શબ્દ, ગ્રન્થની આવૃત્તિ, દશ્યકાવ્ય, નાટક વિગેરે, શ્લોક, આકાર, ઘાટ, શબ્દ કે ધાતુનું રૂપ, ધોળો વિગેરે રંગ, એકની સખ્યાવાળું, બીજગણિતમાં કહેલ અવ્યક્તરાશિ સાથેની વ્યક્ત સખ્યાવાળું, શબ્દાદિ વિષયો પૈકી એક વિષય

रूप त्रि (,, ,,) રૂપવાળું, ધોળા વગેરે રંગવાળું

रूपक न (रूपयत्यत्र, रूपि+ण्वुल्) અભિનય પ્રદર્શક

रेवतीभव पुं. (रेवत्यां भवति भू+अच्) શનૈશ્ચર ગ્રહ, રેવતાસુત.
रेवतीरमण पुं. (रेवतीं रमयति रम्+णिच्+ल्यु) બળરામ.
रेवतीसुतम पुं. (रेवत्याः सुतम) બળરામ.
रेवतीश पुं. (रेवत्या ईशः) બળરામ.
रेवत्यादि पुं. પાણિનીય વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણપાઠ.
रेवन्त पुं. (रेव्+झच्) સૂર્યથી અશ્વિનીમાં સૂર્યનો પુત્ર-મનુ.
रेवन्तमनु पुं. એક મનુવિશેષ.
रेवन्तमनुसू स्त्री. (रेवन्त मनुं सूते, सू+क्विप्) સૂર્યની પત્ની-બડવા.
रेवा स्त्री. (रेवते गच्छति उत्प्लुत्य, रेव्+अच्+टाप्) નર્મદા નદી, કામ દેવની પ્રેમદેવની પત્ની રતિનું નામ.

"रेवां द्रक्ष्यस्युपलविषमे विन्ध्यपादे विशीर्णाम्"
मेघदूत.

रेव् (भ्वा. आ. अ. सेट् रेवते) પ્લવને ગમન કરવો, કૂદવું.
रेषण न. (रेष्+ल्युट्) હણહણવું.
रेषित न. (रेष्+भावे क्त) હણહણવું.
रेषित त्रि (रेष्+क्त) હણહણેલ.
रेष्टृ त्रि (रेष्+तृच्) તુમકાર કરનાર, અવાજ કરનાર.
रै (भ्वा प. अ. अनिट् रायति) અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો.
रै पुं. (रा+ऐ) ધન, દ્રવ્ય, સોનું.
रैक्य त्रि (रेके विरेचने नियुक्तः रेक+ष्यञ्) વિરેચન વિષય સંબંધી.
रैवत पुं. (रेवत्या अपत्यं असुरो रैवत अण्) ગિરનાર પર્વત, એક દૈત્ય, શિવ, એક રુદ્ર, પાંચમો મનુ ઉત્તાર ગ્રહ.
रैवतक पुं. (रैवत एव स्वार्थे क) રૈવત પર્વત, ગિરનાર.
रैवतक न. (रैवत+संज्ञायां कन्) એક સામનું નામ.
रैवतिक पुं. (रेवत्या अपत्यं, रेवति+ठक्) રેવતિનો પુત્ર.
रोक न. (रुच्+कन् तस्य नैत्वं) છિદ્ર, નૌકા, નાવ.
रोक पुं. (रुच्+भावे कि कुत्वं) દીપ્તિ. રોક બદલ આપી ખરીદવું.
रोक त्रि (रुच्+कन् तस्य नैत्वं) ચલ, ચંચલ, ચળ.
रोग पुं. (रुज्+घञ्) વ્યાધિ, રોગ, કુઠ ઔષધ.
"भोगे रोगभयं कुले च्युतिभयं वित्ते नृपालाद्भयम्"
रोगग्रस्त त्रि (रोगेण ग्रस्तः) રોગી, માંદુ બીમાર.
रोगघ्न न. (रोगं हन्ति हन्+टक्) ઔષધ-દવા. વૈદ્ય શાસ્ત્ર.
रोगघ्न त्रि („ „) રોગનો નાશ કરનાર.
रोगपति त्रि (रोगस्य पतिः) તાવ.
रोगभाज् पुं. (रोगं भजते भज्+ण्वि) રોગી, રોગવાળું.
रोगभू स्त्री. (रोगस्य भूः) શરીર.
रोगराज पुं. (रोगस्य राजा टच् समा.) ક્ષયરોગ.
रोगलक्षण न. (रोगस्य लक्षणम्) વ્યાધિનું લક્ષણ-નિદાન.
रोगशान्ति स्त्री. (रोगस्य शान्तिः) રોગની શાન્તિ.
रोगशिल्पा स्त्री. (रोगस्य रोगविज्ञाने शिल्पं) ભાગ્યે શીલ.
रोगह न. (रोगं हन्ति, हन्+ड) ઔષધ, દવા.
रोगहन् पुं. (रोगं हन्ति हन्+क्विप) વૈદ્ય, ડાક્ટર, હકીમ.
रोगहर त्रि. (रोगं हरति हृ+अच्) રોગનો નાશ કરનાર ઔષધ વિગેરે.
रोगहर पुं. („ „) વૈદ્ય, ડાક્ટર, હકીમ.
रोगहर्तृ पुं. (रोगं हरति, हृ+तृच्) ઈશ્વર પ્રભુનું નામ.
रोगहर्तृ त्रि („) રોગનો નાશ કરનાર.
रोगहारिन् पुं. (रोगं हरति, हृ+णिनि) વૈદ્ય ડાક્ટર વિગેરે.
रोगहारिन् त्रि („) રોગનો નાશ કરનાર.
रोगान्तक पुं. (रोगस्य अन्तकः) વૈદ્ય, હકીમ, ડાક્ટર વિગેરે.

रेचन न (रिच्+भावे ल्युट्) रेच, जुलाब, कोठाना वायुने नाकमाथी बहार काढवो ते

रेचनक पु (रिच्यतेऽनेन, रिच+ल्युट्+स्वार्थे कन्) कांपिल्ल वृक्ष

रेचना स्त्री (रिच्+युच्+टाप्) घोळु नसोतर

रेचनी स्त्री (रिच्यतेऽनया, रिच्+ल्युट्+स्त्रियां ङीप्) कांपील वृक्ष, नेपाळो, कालाञ्जनी

रेचित त्रि (रिच्+कर्मणि क्त) रेच आपेलु

रेचित न एक जातनी अश्वगति

रेची स्त्री (रेचयति रेच्+अच् गौरा० ङीप्) कांपिल वृक्ष, अंकोट वृक्ष

रेज् (भ्वा० आ० स० सेट् रजते) दीपवु प्रकाशवु

रेज् पु (रेज्+क्विप्) अग्नि, चिनारनु झाड

रेजते स्त्री (रज्+अत) उत्तर दिशा

रेट् (भ्वा० उभ० द्विक० सेट् रटति-ते) बोलवु, याचवु

रेणु पु स्त्री (रिणाति, री-गतिरेषणयो+नु) धूळ, पराग, रज

"दिनकराभिमुखा रणरेणवो रुरुधिरे रुधिरेण सुरद्विषाम्"

रेणु पु (री+नु) पीतपापडो, वावडिंग

रेणु स्त्री (,, ,,) रेणुकाबीज, वटाणा

रेणुक पु (रेणुना कायति, कै+क) वटाणा

रेणुका स्त्री (रेणुना कायति, कै+क+टाप्) रेणुकाबीज, जमदग्निनी पत्नी परशुरामनी माता, वटाणा

रेणुकातनय पु (रेणुकाया तनय) परशुराम

रेणुकात्मज पु (रेणुकाया आत्मज) परशुराम

रेणुकापुत्र पु (रेणुकाया पुत्र) परशुराम

रेणुकासुत पु (रेणुकाया सुत) परशुराम

रेणुकासूनु पु (रेणुकाया सूनु) परशुराम

रेणुरूषित पु (रेणुभि रूषित) गधेडो

रेणुरूषित त्रि (रेणुभि रूषित) धुळथी खरडायेल

रेणुरूषिती स्त्री (रेणुरूषित+स्त्रियां ङीप्) गधेडी

रेणुवास पु (रेणौ वासोऽस्य) भमरो

रेणुसार पु (रेणुरिव सारोऽस्य) कपूर

रेणुसारक पु (रेणुरिव सारोऽस्य कप्) कपूर

रेतजा स्त्री (रेत इव जायते, जन्+ड पृषो०) रेती

रेतन न पारो, वीर्य

रेतस् न (री+असुन् तुट् च) वीर्य, पारो-पारद

रेत्य न (रीति+यत्) पुष्पाञ्जन, पित्तळ

रेत्र न (री+त्र) वीर्य, पारो, अमृत, पटवास, सुतर

रेप् (भ्वा० आ० सेट् रेपते) शब्द करवो अवाज करवो। स० जवु स०

रेप त्रि (रेप्यते निन्द्यते रेप्+घञ्) निन्दित, क्रूर, कृपण

रेफ पु (रिफ्यते, रिफ्+घञ् यद्वा र+इफन्) रकारात्मक वर्ण, राग, शब्द, काम

"कटेन नामानि समस्तरेफान्" श्रीमद्भागवते"

रेफ त्रि (रिफ्+उणा० अप्रत्यय निपा०) निन्दित, निन्द्य

रेफस् त्रि (रप्+असुन् पस्य फ) क्रूर, अधम, कृपण

रेभ् (भ्वा० आ० अ० सेट् रेभते) अवाज करवो, नाद करवो

रेभण न (रेभ्+भावे ल्युट्) गायनु बराडवु

रेरिहाण पु महादेव, असुर, चोर

रेव् (भ्वा० आ० स० सेट् रेवते) जवु, कुदवु

रेवट पु (रेवते, रेव्+बाहु० अटच्) भुंड, वेणु, विषवैद्य, वायडो

रेवट न (रेव्+अटच्) दक्षिणावर्त शंख

रेवत पु (रेव्+अतच्) बीजोरानु झाड, गरमाळानु झाड, बळरामनो ससरो

रेवत त्रि (,, ,,) पैसादार, धनवान्

रेवतक पु (रेवत इव कायति, कै+क) कणुनर

रेवति स्त्री कामदेवनी पत्नी

रेवती स्त्री (रेवतस्यापत्य स्त्री, रेवत+अण्+ङीप्) रेवत राजानी कन्या-बळरामनी पत्नी

रेवती स्त्री (रेव+अतच्+ङीप्) सत्यावीसमु नक्षत्र, सत्यावीसनी संख्या, एक मातृका, गाय, एक नदी, दुर्गा देवी, रेवतीपद युक्त ऋचा, पाचमा मनुनी पत्नी

रेवतीजानि पु बळराम

रेवतीपति पु (रेवत्या पति) बळराम

रोपक त्रि. (रुह्+णिच्+ण्वुल् हस्य पः) રોપનાર, વાવનાર.

रोपण न. (रुह्+णिच्-हस्य पः ल्युट्) રોપવું, વાવવું ઉત્પન્ન કરવું એક જાતનું અંજન.

रोपण न. (रुप्+ल्युट्) એક ઘમાસો, અન્યથા કરવાનું અન્યથા જ્ઞાન, રચાવવું, મુકવું.

रोपणीवर्ति स्त्री. એક નેત્રાંજન વાટી.

रोपित त्रि. (रुह्+णिच्-हस्य पः क्त) રોપેલ, વાવેલ, મુકેલ, સ્થાપેલ, આરોપેલ.

रोम पुं. छिद्र काणुं.

रोम न. પક્ષિ, કાણું રોમ રુંવેર.

रोमक न. (रोमन् निमित्तं कायति कै+क) રોમ શહેર, એક જાતનું લવણ, લોડખું.

रोमकन्द पुं. (रोमयुक्तः कन्दो यस्य) કુમની.

रोमकपत्तन न. (रोमकाख्यं पत्तनम्) રોમ શહેર.

रोमकर्णक पुं. (रोमयुक्तौ कर्णौ यस्य कप्) સસલો.

रोमकर्णकी स्त्री. (रोमकर्णक+स्त्रियां ङीप्) સસલી.

रोमकूप पुं. (रोम्णां कूप इव) રુવાંડાનું છિદ્ર.
"... रोमकूपौघमितानिति नैषधम्

रोमकेसर न. (रोमाणि केसर इवास्य) ચામર, મરિરીયં બનાવું પશનું એક ઉપકરણ—ઉપકરણનું.

रोमगुच्छ न. (रोमभिर्गुच्छं स्तबकमिव) ચમરી.

रोमगुच्छक पुं. (रोमगुच्छ+स्वार्थे क) ચામર.

रोमन् न. (रु+मनिन्) રુંવું.

रोमन्थ पुं. (रोमं मथ्नाति मन्थ्+अच् पृषो. साधुः) પશુઓનું વાગોળવું.
"छायाबद्धकदम्बकं मृगकुलं रोमन्थमभ्यस्यतु"—शाकुन्तले

रोमभूमि स्त्री. (रोम्णां भूमिः) ચામડી, ચામડું.

रोमराजि स्त्री. (रोम्णां राजिः) નાભિનો રુંવાટો.

रोमलता स्त्री. (रोमाणि लतेव) રુવાંડાની પંક્તિ ડુંટી સુધી ગયેલી રુવાંડાની પંક્તિ.

रोमवत् त्रि. (रोमन्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) રુવાંડાંવાળું.

रोमविकार पुं. (रोम्णां विकारः) રુંવાડાં ઊભાં થઈ જાય છે તે.

रोमविक्रिया स्त्री. (रोम्णां विक्रिया) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

रोमश पुं. (रोमन्+श) ડુક્કર, મેંઢો, ભુંડ.

रोमश त्रि. (रोमाणि सन्त्यस्य श) ઘણાં રુંવાંવાળું.

रोमशी स्त्री. (रोमश+स्त्रियां जाति. ङीष्) ઘેટી, ભેડી, ભુંડણી.

रोमहर्ष पुं. (रोम्णां हर्षः हृष्+भावे घञ्) રુંવાડાં ઊભાં થઈ જવાં તે.

रोमहर्षण न. (रोम्णां हर्षणमिव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

रोमहर्षण पुं. (रोमाणि हर्षयति, हृष्+णिच्+ल्यु) સૂતનું નામ, તે નામનો એક મુનિ.

रोमाञ्च पुं. (रोम्णां अञ्च उद्गमः, अञ्च्+घञ्) રુંવાડાં ઊભાં થવાં તે.

रोमाञ्चित त्रि. (रोमाञ्च सञ्जातोऽस्य तारका. इतच्) જેને રુંવાડાં ઊભાં થયાં હોય તે.

रोमाली स्त्री. (रोम्णां आली) યુવાની-યૌવન, ડુંટી સુધી ઉપર રુંવાડાની હાર.

रोमालु पुं. (रोमयुक्तः आलुः कन्दः) પિંડાળુ.

रोमालु त्रि. (रोमन्+अस्त्यर्थे आलुच्) રુંવાંવાળું.

रोमालुविटपिन् स्त्री. (रोमालुः रोमयुक्तः विटपी) કુમ્ભી વન વૃક્ષ.

रोमावली स्त्री. (रोम्णां आवली) રુંવાડાની પંક્તિ, ડુંટી સુધી ઉપર રુંવાડાની પંક્તિ.

रोमोद्गम पुं. (रोम्णां उद्गमः उद्+गम्+अप्) રુંવાડાં ઊભાં થઈ જાય છે તે.

रोमोद्भेद पुं. (रोम्णामुद्भेदः उद्+भिद्+घञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

रोरुदा स्त्री. (रुद्+यङ्+भावे अ+टाप्) અતિશય રોવું તે.

रोरुदावत् त्रि. (रोरुदा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) અત્યંત રડનાર.

रोरुद्यमान त्रि. (रुद्+यङ्-कर्मणि शानच्) અત્યંત રડતું, વારંવાર રડતું.

रोल पुं. (रुल्+अच्) પાણી આંબળું ઝાડ.

रोलम्ब पुं. (रौति, रु+डिच् रो पुष्पम्, लम्ब् ... लम्बते ... रोः+लम्ब् अच्) ભમરો.

रोलम्बा स्त्री. (रोलम्ब+स्त्रियां, ङीप्) ભમરી, મધમાખી.

रोगान्तक त्रि (,, ,,) રોગનો નાશ કરનાર ઔષધ વિગેરે
रोगान्वित त्रि (रोगेण अन्वित) રોગી.
रोगायतन न (रोगस्य आयतनम्) શરીર
रोगार्त्त त्रि (रोगेण आर्त्त) રોગથી પીડાતુ
रोगिणी स्त्री (रोगिन्+स्त्रियां ङीप्) રોગી સ્ત્રી
रोगितरु पु (रोगिप्रियस्तरु) આમોપાલવ
रोगिता स्त्री (रोगिण भाव. तल्+टाप्) રોગીપણું
रोगित्त्व न (रोगिण भाव त्व) રોગીપણું.
रोगिन् त्रि (रोग+अस्त्यर्थे इनि रुज्+घिनुण् वा) રોગવાળુ, રોગી
रोग्य त्रि (रोगाय हित, रोग+यत्) રોગના હિતનુ કુપથ્ય વિગેરે, રોગનો, રોગસબંધિ
रोचक त्रि (रोचयति, रुच्+णिच्+ण्वुल्) રૂચિકારક
रोचक पु (रुच्+णिच्+ण्वुल्) કેળ, ભૂખ, ડુંગળી, ચાટણુ ઔષધ વિગેરે.
रोचन पु (रुच्+ल्यु रोचयति वा ल्यु) એક જાતના શીમળાનું ઝાડ, ધોળો સરગવો, ડુંગળી, દાડમ, કરંજ વૃક્ષ, ગરમાળો, અંકોટ વૃક્ષ
रोचन त्रि (रोचयति, रुच्+णिच्+ल्यु) રૂચિકારક.
रोचनक पु (रोचनाय रुचिजननाय कायति, कै+क) બીજોરાનુ ઝાડ
रोचनफल पु (राचन रुचिकर फलमस्य) ઉપરનો અર્થ
रोचनफला स्त्री (रोचन रुचिकर फलमस्या) ચીભડાનો વેલો
रोचना स्त्री (रुच्+ल्यु+टाप्) ગોરોચન, રાતુ કમળ, ઉત્તમ સ્ત્રી
रोचनिका स्त्री (रोचनैव, रोचना+स्वार्थ कन्+टाप् अत इत्व) ગુડારોચન, વંશલોચન
रोचनी स्त्री (रोचयति, रुच्+कर्त्तरि ल्युट् गौरा ङीप्) મણસીલ, ગોરોચના, આમળી, ગુડારોચન, ધોળુ નસોત્તર, એક ગન્ધદ્રવ્ય
रोचमान त्रि (रुच्+शानच्) દીપતુ, પ્રકાશતુ, રૂચિયુક્ત
रोचमान पु (रुच्+शानच्) ઘોડાની ડોકે રહેલું રૂંવાટાનુ કુંડાળુ
रोचिष्णु त्रि. (रुच्+इष्णुच्) પ્રકાશમાન, તેજસ્વી
रोचिस् न (रुच्+इसुन्) પ્રભા, તેજ, કાન્તિ
रोची स्त्री (रुच्+अच्+ङीप्) हिलमोचिका શબ્દ જુઓ.
रोच्य त्रि (रुच्+ण्यत्) પ્રકાશવા યોગ્ય, પ્રીતિનો વિષય
रोटिका स्त्री (रुट्+ण्वुल्+टाप्) રોટલી
रोड् (भ्वा प स सेट रोडति) અનાદર કરવો
रोदन न (रुद्+भावकरणादौ ल्युट्) રોવુ, રડવુ, આંસુ.
रोदनिका स्त्री (रुद्+ल्युट्-सज्ञा कन्+टाप् अत इत्व) એક જાતનું ઘાસ.
रोदनी स्त्री (रुद्+करणे ल्युट्+ङीप्) ધમાસો વનસ્પતિ.
रोदस् न (रुद्+असुन्) સ્વર્ગ, ભૂમિ "रामार्कर्षणभग्नकार्मुकभुवा ध्वानेन रोदोरुधा" रामा०
रोदसी स्त्री द्वि व (रुद्+असुन्+ङीप्) આકાશ અને પૃથ્વી
रोदसी स्त्री પૃથ્વી
रोदिका स्त्री (रोदन+ठञ्+टाप्) લાજાલુ નામે વનસ્પતિ
रोध पु (रुध्+भावकरणादौ घञ्) રોકવુ, અટકાવવુ, અટકાવ, ઘેરો, નદીનો કિનારો
रोधन न (रुध्+भावे ल्युट्) રોકવુ, અટકાવવુ, અટકાવ
रोधन त्रि (रुणद्धि, रुध्+ल्यु) અટકાવનાર, રોકનાર
रोधन पु (रुध्+ल्यु) બુધગ્રહ
रोधवक्रा स्त्री (रोधेन तीरेण वक्रा) નદી
रोधस् न (रुध्+असुन्) નદી વિગેરેનો કિનારો
रोधोवक्रा स्त्री (रोधसा वक्रा) નદી વિગેરે
रोध्र न (रुध्यतेऽनेन, रुध्+बाहु रन्) અપરાધ, પાપ
रोध्र पु (रुध्+रन्) લોધર વૃક્ષ
रोध्रक पु (राध्र+स्वार्थे क) લોધરનુ ઝાડ
रोध्रपुष्प पु (रोध्रस्येव पुष्पमस्य) મહુડાનું ઝાડ
रोध्रपुष्पिणी स्त्री (रोध्र इव पुष्यति, पुष्प्+णिनि+ङीप्) ધાવડીનુ ઝાડ
रोध्रशुक पु એક જાતનો ભાત
रोप पु (रुह्+णिच्-ह्रस्य प कर्मणि अच्) બાણ, રોપવુ, વાવવુ
रोप न (रुह्+णिच्+अच) છેદ, છિદ્ર, બાકુ

रौहिष पु. (रुह्+टक्) એક જાતનું ઘાસ.
रौक्म न (रुक्मस्य इदम्, रुक्म+अण्) સોનાનું, સુવર્ણ મય.
रौचनिक त्रि. (रोचनया रक्तं ठक्) ગોરોચનથી રંગેલ.
रौच्य पु. તેરમો મનુ.
रौड् (भ्वा. प. स. सेट् रौडति) અનાદર કરવો.
रौड् (भ्वा. प. स. सेट् रौडति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रौद्र न पु. (रुद्रो देवताऽस्य अण्) મૂર્તિનો તાપ, ઉગ્ર રસ, અલંકાર શાસ્ત્રમાં નવ રસ પૈકી ક્રોધ રૂપ સ્થાયી ભાવવાળો તે નામનો એક રસ.
"रौद्रः क्रोधस्थायिभावो रक्तो रुद्राधिदैवतः"

साहित्यदर्पणे

रौद्र त्रि (रुद्र+अस्त्यर्थे अण्) ભયંકર, ઉગ્ર રસવાળું.
रौद्री स्त्री. (रौद्र+स्त्रियां ङीप्) ગૌરી, રુદ્રાણી.
रौप्य न (रूप्यमेव रूप्य+अण्) રૂપું.
रौप्यमय त्रि (रौप्य+मयट्) રૂપાનું બનાવેલું, રૂપાનું.
रौम न (रुमायां लवणाकरभेदे भवं अण्) એક જાતનું લવણ.
रौमक न. (रौम+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
रौरव पु (रोरूयतेऽत्र, रु+यङ्+किप् तेन शब्दः तद्वर्ता भवः अण्) તે નામનું એક નરક.
रौरव न. શ્રાવણીનો અમુક વિભાગ.
रौरव (रोरूयतेऽत्र अस्मात्+विच्, तेन शब्दः अण्) ભયંકર, ધૂતાર, ભયંકર.
रौरव त्रि. (रुरोर्मृगस्य इदम्, रुरु+अण्) રુરુ મૃગના ચામડા વિગેરે.
रौहिण पु. (रुह्+इनन् स्वार्थे अण्) ચંદન વૃક્ષ, વડનું ઝાડ, રોહિણનું ઝાડ, એક જાતનું ઘાસ.
रौहिणेय पु. (रोहिण्या अपत्यं, रोहिणी+ढक्) બળ ભદ્ર, બળરામ, વાછડો, બુધ ગ્રહ.
रौहिणेय न (रोहिण्यां भवः ढक्) મરકત મણિ, ગીલમ.
रौहिणेयी स्त्री. (रौहिणेय+स्त्रियां ङीप्) ગાયની વાછરડી.
रौहिष न. (रुह्+टक्+स्वार्थेऽण्) એક જાતનું ઘાસ.
रौहिष पु. (रुह्+टिषच् हरिण जातौ) એક જાતનો મૃગ, એક જાતનું માછલું.
रौहिषी स्त्री. (रौहिष+स्त्रियां जातौ ङीप्) હરિણી, એક જાતની મૃગલી.

ल

ल् અક્ષર પૈકી અઠ્ઠાવીસમો ઘોષ વર્ણ.
ल् पु. લઘુ અક્ષર, છન્દમાં ૧૦ માત્રા.
ल पु. (लाति, ला+क) ઇન્દ્ર, લઘુ અક્ષર.
ल न (लीयतेऽस्मिन् लीयन्तेऽनेन वा सर्वविद्याः ड:) ન ગણાતું પ્રસિદ્ધ એક દિવ્ય.
ल त्रि. (लाति ला+क) લેનાર.
लक (चु उभ. स. सेट् लकयति-ते) આસ્વાદ કરવો, ચાખવું, મેળવવું.
लक न (लक्+अच्) કપાળ, લલાટ.
लकच पु. (लक–बा. अच्) એક જાતનું વૃક્ષ.
लकुच पु. (लक–बा. उच्) લકુચ વૃક્ષ.
लकुट पु. (लक्+उट किच) લાકડી, લાકડાનો ડંડો.
लकुटकर्णेश पु. (लक्ष्यं लकुटं यस्य) શિવ લાકડીવાળું એક.
लकुटिका स्त्री. ઉપર.
लख (भ्वा. पर. स. सेट् लखति–ते) જવું, તગાસવું, ભાવવું નિશાનમાં લેવું, જાણવું (लक्षयति–ते) જોવું, ચાખવું (भ्वा–उभय लक्षयति–ते) તપાસવું, ભાવમાં લેવું, બતાવેલ અર્થ, લક્ષણાવૃત્તિથી જણાવવું, વિચારવું (लिखति–ते) લેવું, નિશાન કરવું, અમુક અમુક ચિહ્નથી જાણવું, એ પારખવું, (लक्षयति–ते) જોવું પાર–

रोष पु (रुष्+भावे घञ्) ક્રોધ
रोषण पु (रुष्+युच्) પારો, કસોટીનો પત્થર, ખારની જમીન
रोषण त्रि (,, ,,) ક્રોધી સ્વભાવનુ
रोषणता स्त्री (रोषणस्य भाव तल्+टाप्) ક્રોધી સ્વભાવપણુ
रोषणत्व न (रोषणस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
"भर्तुर्विप्रकृताऽपि रोषणतया मास्म प्रतीप गम" शाकुन्तले
रोषवाह त्रि ક્રોધવાળુ, ગુસ્સે થનાર
रोष्टृ त्रि (रुष्+तृच्) ક્રોધ કરનાર, ગુસ્સે થનાર
रोह पु (रुह्+अच्) અકુર, ઉગવુ, ચઢવુ
रोह त्रि (रुह्+कर्त्तरि अच) ઉગનાર, ચઢનાર
रोहक त्रि (रुह्+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रोहण पु (ख्यातेऽसौ, रुह्+ल्युट्) તે નામનો એક પર્વત
रोहण न (रुह्यते, रुह्+भावे ल्युट्) પ્રગટ થવુ, ચઢવું, ઉગવુ
रोहण न (रुह्+करणे ल्युट्) પારો, વીર્ય
रोहणद्रुम पु (रोहणस्य द्रुम) ચદન વૃક્ષ
रोहन्त पु (रुह्+झच्) એક વૃક્ષ, ઝાડ, એક લતા
रोहन्ती स्त्री (रुह्+झच पित्वात् ङीप्) વેલ
रोहि पु (रुह्+इन्) બીજ, વૃક્ષ
रोहि त्रि (,, ,,) ધાર્મિક
रोहिण न (रुह्+इनन्) દિવસના પદર વિભાગમાથી નવમો ભાગ
रोहिण न् (रोहिणी देवताऽस्य अण्) રોહિણી જેનો દેવ હોય તે
रोहिण पु (रुह्+इनन्) વડ, રોહિતક વૃક્ષ, ભૂતૃણ
रोहिणिका स्त्री (रोहिणी+कन् ह्रस्व टाप्) ક્રોધથી લાલ થયેલી સ્ત્રી
रोहिणी स्त्री (रुह्+इनन्–गौरा ङीप्) ગાય, ચોથુ નક્ષત્ર, વસુદેવની પત્ની–બળદેવની માતા, વીજળી, કડવી તુંબડી
रोहिणी स्त्री (रोहित+स्त्रियां ङीप् तस्य नत्वे णत्व) લાલ રગની સ્ત્રી, હરડે, મજીઠ, કારમરી, નવ વર્ષની કન્યા, સુરભિ કન્યા, એક જાતનો ગળાનો રોગ
"अष्टवर्षा भवेद्गौरी नववर्षा च रोहिणी" स्मृतौ
रोहिणीज पु (रोहिण्या: जायते, जन्+ड) બળદેવ
रोहिणीतनय पु (रोहिण्या तनय) બળદેવ
रोहिणीतनूज पु (रोहिण्या तनूज) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रोहिणीनाथ पु (रोहिण्या नाथ) ચન્દ્ર, કપૂર, વસુદેવ
रोहिणीपति पु (रोहिण्या: पति:) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
रोहिणीपुत्र पु (रोहिण्या पुत्र) બળદેવ
रोहिणीवल्लभ (रोहिण्या वल्लभ) ચન્દ્ર, કપૂર, વસુદેવ
रोहिणीव्रत न (रोहिण्या व्रतम्) રોહિણી નક્ષત્ર યુક્ત આઠમે કરવાનુ વ્રત
रोहिणीशकट न ગાડા જેવુ રોહિણી નક્ષત્ર
रोहिणीसुत पु (रोहिण्या सुत) બળદેવ.
रोहिणीसूनु पु (रोहिण्या सूनु) બળદેવ
रोहिणीस्वामिन् पु (रोहिण्या स्वामी) ચન્દ્ર, કપૂર, વસુદેવ
रोहित् पु (रुह्+इति) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, લાલ રગ, એક જાતનુ માછલું
रोहित न (रुह्+इतच्) લોહી, કેસર, ઇન્દ્ર ધનુષ
रोहित पु (,, ,,) રાતો વર્ણ, રોહિડાનુ ઝાડ, એક માછલું, એક જાતનો મૃગ
रोहित त्रि (रोहित+अस्त्यर्थे अच्) લાલ રગનુ, રાતું
रोहितक पु (रोहित+स्वार्थे कन्) રોહિડાનુ ઝાડ
रोहिताश्व पु (रोहितो मृगभेद अश्व इव गतिसाधन यस्य) અગ્નિ
रोहितिका स्त्री (रोहिती+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) લાલ રગની સ્ત્રી
रोहिती स्त्री (रोहित+स्त्रिया ङीष्) એક જાતનો વેલો, મૃગલી
रोहितेय पु (रोहित एव, स्वार्थे ढ) રોહિડાનુ ઝાડ
रोहिन् पु (रोहति पुन पुनश्छिन्नोऽपि प्रादुर्भवति–रुह्+णिनि) રોહિડાનુ ઝાડ, વડનુ ઝાડ, પીપળાનુ ઝાડ
रोहिन् त्रि (रुह्+णिनि) ઉગનાર, ચઢનાર, વધનાર

लक्ष्मीसुत पुं. (लक्ष्म्याः सुतः) प्रद्युम्न, विष्णु पुत्र, कामदेव.

लक्ष्मीसहज पुं. (लक्ष्म्याः सहजः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लक्ष्य न. (लक्ष्यते अनेन, लक्ष्+ण्यत्) निशान, चांदुं, लक्ष्य.

लक्ष्य पुं. (लक्षणया बोध्यः लक्ष+ण्यत्) लक्षणा मुं बोध्य अर्थ.

लक्ष्य त्रि. (लक्ष्यते, लक्ष्+ण्यत्) ओळखवा योग्य, देखवा योग्य, अनुमान करवा योग्य.

लक्ष्यासन न. ओक जातनुं आसन.

लख् (भ्वा. प. स. सेट् लखति) जवुं.

लग् (भ्वा. प. स. सेट् लगति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लङ्ग् (भ्वा. प. सेट् लङ्गति) लंगडाता चालवुं वगेरे अर्थ.

लग् (भ्वा. प. स. सेट् लगति) वळगवुं, लागवुं.

लग् (चु. उभ. स. सेट् लागयति-ते) स्वादवेवो, पामवुं मेळववुं.

लगड त्रि. खूबसूरत, सुंदर.

लगित त्रि. (लग्+क्त) मेळवेलुं, पामेलुं, संसक्त, लागेलुं.

लगुड पुं. (लग+उलच् डस्य वा) लाकडी, डांग, पोस.

लगुर पुं. (र वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लगुल पुं. (लग्+उलच्) लाकडी, डांग.

लग्न न. (लस्ज्+क्त तस्य नः) मेष विगेरे राशि ओनो उदय.

लग्न त्रि. (लस्ज्+क्त तस्य नः) लाज पामेलुं, शरम पामेलुं.

लग्न त्रि. (लग्+क्त इतो.) लागेलुं, वळगेलुं, जोडायेलुं.

लग्नक पुं. स्तुति पाठक भाट.

लग्नक पुं. (लग्न इव इत्यर्थे कन्) साक्षी, जामीन.

"कारयी स्थिरतीत लग्नकं सनकयो स्थिरतान यविलग्नकं"

लग्निका स्त्री. (लग्नेन कन् टाप्) जेने आर्तव आव्यो नथी तेवी कन्या.

लघ् (भ्वा. आ. सेट् इदितलघते) सर्पवुं, ओळंगवुं, जवुं, ओळांगवुं व, लांघवुं भुख्या रहेवुं व.

लघ् (भ्वा. प. स. सेट् लघति) शोक पामवो.

लघ् (चु. उभ. अ. सेट् लङ्घयति-ते) प्रकाशवुं.

लघ् (चु. उभ. स. सेट् लाघयति-ते) स्वाद लेवो, भावुं पामवुं मेळववुं.

लघट् पुं. (लङ्घते मध्यस्थमपकृष्यपूर्वोत्तरस्थमे करोति प्रकृतं इत्यतो लघति वा लङ्घ+अटन् अति लोपश्च वायोः) वायु.

लघयति पुं. (लघ-णिच्+अति इत्यस्य) वायु, पवन.

लघिमन् पुं. (लघोर्भावः इमनिच्) हलकापणुं हलकाश ते नामनी ओक सिद्धि.

"समत्कुर्वे मे लघिमाऽधना" इत्यौ

लघिष्ठ त्रि. (अतिशयेन लघुः इष्ठन्) अतिशय हलकुं वामणुं घणुं ज हलकुं.

लघीयस् त्रि. (अतिशयेन लघु ईयसुन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लघु न. (लङ्घ्+उ नित्य लोपः) तीक्ष्ण, कपाळी, अगरु अगर, सुगन्धी वाळो–खस.

लघु त्रि. (लङ्घ्+उ नि. नलोप) हलकुं, थोडुं, मनोहर, सुंदर, निःसार.

"तृणमिव लघु लक्ष्मीर्नैव तान् संरुणद्धि" इत्यौ

लघु स्त्री. पृक्का ओषधि, स्पृकालता नामे वेल.

लघु पुं. (लङ्घ्+उ नलोपः) ह्रस्व अक्षर, ज्योतिष प्रसिद्ध पुष्य विगेरे नक्षत्र.

लघुकाय पुं. (लघु कायो यस्य) बकरो.

लघुकाय पुं. न. (लघुः कायः) नानुं–हलकुं शरीर.

लघुकाया स्त्री. (लघुकाय+स्त्रियां जातित्वात् टाप्) बकरी.

लघुकाश्मर्य पुं. (लघु काश्मर्यः) कायफळनुं झाड.

लघुगन्ध पुं. (लघुर्गन्धः) अग्नि–पुष्प–नाग–नक्षत्र.

लघुपर्णी पुं. (लघूनि पर्णानि) ओक जातनुं घास.

लघुबदर न. (लघु बदरम्) झाड बोर.

लघुब्राह्मिका स्त्री. (लघुब्राह्मिका) ओक जातनी ब्राह्मी.

लघुचेतस् त्रि. (लघु चेतो यस्य) हलका मन वाळुं.

"अयं निजः परो वेति गणना लघुचेतसाम्" इत्यौ

लघुता स्त्री. (लघोर्भावः तल्+टाप्) हलकाश तुच्छता नानापणुं.

लघुत्व न. (लघोर्भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

ખવુ, પરીક્ષા કરવી, ક્સવુ
"हेम्न संलक्ष्यते ह्यग्नौ विशुद्धि श्यामिकाऽपि वा"
रघुवंशे

लक्ष न (लक्षयति, लक्ष्+अच्) પદ, ચિન્હ, વ્યાજ, માણુનુ લક્ષ્ય-નિશાન, એક લાખની સખ્યા
"निस्वो वष्टि शत शती दशशतं लक्षं सहस्राधिप"
सुभाषिते

लक्षक पु (लक्षयति लक्षणयार्थं, लक्ष्+ण्वुल्) લક્ષણાથી અર્થબોધક શબ્દ

लक्षण न (लक्ष्+करणे ल्युट्) ચિન્હ, લક્ષણ, નિશાની, સ્વરૂપ, વ્યવહારમા ઉપયોગી નામ
"अभ्याक्षेपो भविष्यतया कार्यसिद्धेर्हि लक्षणम्" रघौ

लक्षण न વ્યાકરણ વગેરેનુ સૂત્ર

लक्षण पु (लक्ष्+ल्यु) સ્વરૂપ પ્રતિપાદક શબ્દ, સારસ પક્ષી

लक्षणा स्त्री (लक्ष्+युच्+टाप्) જહત્સ્વાર્થા અજહત્સ્વાર્થા વગેરે લક્ષણા, સારસ પક્ષીની માદા, હંસની માદા, એક અપ્સરા
"लक्षणा शक्यसम्बन्धस्तात्पर्यानुपपत्तितः"—भाषापरिच्छेदे

लक्षा स्त्री (लक्ष्+अच्+टाप्) લાખની સખ્યા

लक्षित त्रि (लक्ष्+कर्मणि क्त) જાણેલ, અનુમાન કરેલ

लक्षित पु (लक्ष्+कर्त्तरि क्त) લક્ષણાથી જણાયેલ અર્થ, લક્ષણાશ્રય લક્ષક શબ્દ

लक्षितलक्षणा स्त्री (लक्षिते लक्षणा) તે નામે એક લક્ષણા

लक्ष्मण पु (लक्ष्मन् चिन्हमत्त्यस्य अच्) રામનો નાનો ભાઇ લક્ષ્મણ, સારસ પક્ષી.

लक्ष्मण न (लक्ष्+मनिन् स्वार्थे अण् पृषो न वृद्धि) ચિન્હ, નામ
"अथ लक्ष्मणानुगतकान्तवपुः"—माघे

लक्ष्मण त्रि (लक्ष्+मनिन्+अण न वृद्धि) મુખ્ય, પ્રધાન, ભાગ્યવાન

लक्ष्मणप्रसू स्त्री (लक्ष्मणस्य प्रसूर्जननी) લક્ષ્મણની માતા સુમિત્રા

लक्ष्मणा स्त्री (लक्ष्+मनिन्-स्त्रियां टाप्) સારસ પક્ષિની માદા, ધોળી ભોરીગણી, લક્ષ્મણા કન્દ, દુર્યોધનની દીકરી, એક ઔષધ.

लक्ष्मन् न (लक्ष्+मनिन्) ચિન્હ, નીશાની, પ્રધાન.
"सरसिजमनुविद्धं शैवलेनापि रम्य।
मलिनमपि हिमांशोर्लक्ष्म लक्ष्मीं तनोति॥" शाकुन्तले

लक्ष्मी स्त्री (लक्ष्+ई-मुट् च) વિષ્ણુની પત્ની, શોભા, કાંતિ, સંપત્તિ, ઋદ્ધિ ઔષધિ, વૃદ્ધિ નામે ઔષધિ, ફલિની વૃક્ષ, સ્થલ પદ્મિની, હળદર ખીજડી, મોતી, દ્રવ્ય, પીડા, વેશ્યા

लक्ष्मीकान्त पु (लक्ष्म्या कान्त) વિષ્ણુ, રાજા

लक्ष्मीगृह न (लक्ष्म्या गृहम्) લક્ષ્મીનું ઘર, લાલ-કમળ

लक्ष्मीज पु („ जायते, जन्+ड) કામદેવ, ઘોડો, કુશ અને લવ, એક ગંધર્વ

लक्ष्मीजनार्दन न એક શાલિગ્રામ

लक्ष्मीतनय पु (लक्ष्म्या तनय) "लक्ष्मीपुत्र" શબ્દ જુઓ

लक्ष्मीतनूज पु (लक्ष्म्या तनूज) કામદેવ, એક ગન્ધર્વ, ઘોડો, કુશ લવ.

लक्ष्मीनारायण न શાલિગ્રામ વિશેષ

लक्ष्मीपति पु (लक्ष्म्या पतिः) વિષ્ણુ, રાજા, લવિંગ, સોપારી

लक्ष्मीपुत्र पु (लक्ष्म्या पुत्र) કામદેવ, ઘોડો, કુશ અને લવ, એક ગન્ધર્વ

लक्ष्मीपुष्प पु (लक्ष्मीयुक्त सौन्दर्ययुक्तं पुष्पमिवास्य) પદ્મરાગમણિ, માણેક

लक्ष्मीफल पु (लक्ष्म्यै फलमस्य) શ્રીફળ, બીલીનુ ઝાડ

लक्ष्मीवत् पु (लक्ष्मी शोभास्त्यस्य मतुप् मस्य व) પનસ વૃક્ષ, ધોળા રોહિડાનું ઝાડ

लक्ष्मीवत् त्रि (लक्ष्मीरस्त्यत्र मतुप् मस्य व) લક્ષ્મી વાળુ, પૈસાદાર, ધનવાન્, શ્રીમન્ત

लक्ष्मीश पु (लक्ष्म्या ईश) વિષ્ણુ, રાજા, આંબાનું ઝાડ

लक्ष्मीसमाह्वया स्त्री (लक्ष्म्या सम आह्वयो यस्या) સીતા

लक्ष्मीसहज पु (लक्ष्म्या सह क्षीराब्धौ जायते, जन्+ड) ચન્દ્ર, કપૂર, ઉચ્ચૈઃશ્રવા નામે ઘોડો.

त्रप् (भ्वा. आ. अ. सेट् त्रपते) શરમાવું, લાજ પામવું
त्रप् (चु. उभ. अ. सेट् त्रपयते) નાખવું, ફેંકવું
त्रपाकारिका स्त्री. (त्रपां त्रपां करोति कृ+ण्वुल् अत इत्वम्) રીસામણીનો વેષો.
त्रपावत् त्रि (त्रपा+मतुप्) લાજ પામતું, શરમાળ.
त्रपाभास त्रि. (त्रपा+भास्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
त्रपा स्त्री. (त्रप्+भावे+अङ्) લાજ, શરમ, કુલ-ગુણો વેષો.
त्रपाकर त्रि (त्रपां करोति, कृ+ट) શરમાવેલું શરમાવનાર.
त्रपाकारिन् त्रि. (त्रपां करोति, कृ+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
त्रपान्वित त्रि. (त्रपया अन्वितः) લાજવાળું શરમવાળું
त्रपारहित त्रि. (त्रपया रहितः) લાજવિનાનું બેશરમ, નિર્લજ્જ
त्रपासु स्त्री. (त्रप्+आसुच्) રીસામણીનો વેષો.
त्रपालु त्रि. (त्रप्+आलुच्) શરમાળ.
त्रपावत् त्रि. (त्रपा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) લાજવાળું શરમવાળું
त्रपाशील त्रि. (त्रपां शीलयति, शील+अण्) લાજવાળું, શરમવાળું
त्रपाहीन त्रि (त्रपया हीनः) લાજ વિનાનું બેશરમ.
त्रपित त्रि (त्रपा संजाताऽस्य इतच्) લાજેલ, શરમાયેલ.
त्रपिरण्डा स्त्री. (त्रपा+अस्त्यर्थे इरच् गौरा ङीष्) રીસામણીનો વેષો.
त्रपस्या स्त्री. લાજ શરમ
त्रपु पु. સીસું, કથીર.
त्रपुसा स्त्री (त्रपु+सिच् टाप्) સીસું, કથીર.
त्रम्प् (तु. पर. स. सेट् त्रम्पति-ते) ધ્રાવવું, પ્રસન્ન થવું
त्रय पु. (त्रयन्ति बोधयते त्रय्+अच्) ત્રણ, ત્રણનું ટોળું.
त्रया स्त्री (त्रय्+अच्+टाप्) વેશ્યા, પ્રસાદ, વાણી.

त्रसिका स्त्री. (त्रसति बोधयते, त्रस्+ण्वुल् अत इत्वं) વેશ્યા.
त्रस् (भ्वा. प. सेट् त्रसति) ભયભીત થવું બીવું, ધ્રુજવું દિ. પ.
त्रस पु. (त्रसति लोकात्मा त्रसति त्रस्+अच्) ત્રસ, જંગમ, દોષ, એક રાગ.
त्रसक पु. (त्रसति त्रस्+ण्वुल्) ત્રસન, ત્રાસો.
त्रसपर्ण न. (त्रसं पूर्णं पर्णं यस्य) તજ
त्रसम त्रि (त्रस-सृतो [illegible]) સુંદર, મનોહર.
त्रसा स्त्री. (त्रस्+अच्+टाप्) એક જાતનું કરમાતું ઝાડ, એક જાતનું વાસણ, ઝાડનો ભાગો, સમિ- ભમરો એક પક્ષી.
त्रसु पु. ઉંદર.
त्रसरेणु पु. એક જાતનું કરમાતું ઝાડ, જાળી, છેદ
त्रसरेणा स्त्री. (त्रसं+रेणुं+वत्) [illegible], કેડી, કશુંએ ભમરી.
त्रुट् (तु. पर. स. सेट् त्रुटति-ते) તૂટવું, તોડવું દિ. પ.
त्रुड् (भ्वा प. स. सेट् त्रुडति) તૂટવું, તોડવું
त्रुप् (चुरा. उभ. प. सेट् त्रोपयति-ते) [illegible] પામવું, [illegible]
त्रुफ् (भ्वा. प. स. सेट् त्रोफति) હિંસા કરવી, રાખવું [illegible]
त्रुम्प् (भ्वा. प. स. सेट् त्रुम्पति) મારવું, દુઃખ દેવું
त्रुम्फ् (तु. पर. स. सेट् त्रुम्फति-ते) [illegible]
त्रुम्भ् (तु. पर. स. सेट् त्रुम्भति-ते) [illegible]
त्रसर त्रि. (त्रां [illegible], त्र+अण्) સુંદર, મનોહર
त्रसुर त्रि (त्रस्+उर त्रस वेत्त) [illegible].
त्रसुर पु. (त्रस्+उर त्रस वेत्त) [illegible]
त्रसुरक पु. (त्रसुर+स्वार्थे क) [illegible].
त्रस्र न. (त्रस्यते [illegible] त्रस्+रक्) [illegible].
त्वक्पु पु. ([illegible]) [illegible].
त्वक्पुष्प त्रि. (त्वचि पुष्पं, यस्य) [illegible]
त्वच् (चौर. प. स. सेट् त्वचति) ઢાંકવું કરવું.
त्वचा स्त्री. (त्वच्+अच्+टाप्) ચેત, છેદે છાલ, [illegible], [illegible] વનસ્પતિ, [illegible] ભાવાર્થી, ત્વચિ-

लघुदन्ती स्त्री (लघु क्षुद्रा दन्ती) क्षुद्रदन्ती वृक्ष

लघुदुन्दुभि पु (लघुश्चासौ दुन्दुभिश्च) नानु नगारु

लघुद्राक्षा स्त्री (लघ्वी चासौ द्राक्षा च) એક જાતની દ્રાક્ષ

लघुनामन् पु (लघुवर्णयुक्त नाम यस्य) અગર-ચન્દન

लघुपत्रक पु (लघूनि पत्राणि यस्य कप्) એક જાતનો વેલો

लघुपत्री स्त्री (लघूनि पत्राणि यस्या ङीप्) પીપળાનુ ઝાડ

लघुपुष्प पु (लघूनि पुष्पाणि यस्य) એક જાતના કદમ્બનુ ઝાડ

लघुबदर पु (लघुः क्षुद्रो बदर) ચણી બોરનુ ઝાડ

लघुबदरी स्त्री (लघुबदर+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની બોરડી

लघुब्राह्मी स्त्री (लघु क्षुद्रा ब्राह्मी) એક જાતની બ્રાહ્મી

लघुमन्थ पु (लघुः क्षुद्रो मन्थ) क्षुद्र અગ્નિમન્થવૃક્ષ

लघुलय न (लघु शीघ्र लीयते, ली+अच्) સુગન્ધી વાળો–ખસ

लघुसदाफला स्त्री (सदा फल यस्या, लघुः सदा फला) એક જાતના ઉમરાનુ ઝાડ

लघुहस्त पु (लघु क्षिप्रकारी हस्तो यस्य) બાણ ફેકવામા ઝડપદાર હાથ વાળો

लघुहेमदुग्धा स्त्री (लघुर्हेमदुग्धा) એક જાતના ઉમરાનુ ઝાડ

लघूकृत त्रि (लघु+च्वि+कृ+क्त) હલકુ કરેલ, લઘુ કરેલુ

लघूदुम्बरिका स्त्री (लघु क्षुद्रा उदुम्बरिका) એક જાતના ઉમરાનુ ઝાડ

लघ्वाशिन् त्रि. (लघु अन्न अश्नाति, अश्+णिनि) અલ્પાહારી, થોડુ ખાનાર, હલકુ ખાનાર

लघ्वाहार पु (लघुश्चासौ आहारश्च) હલકો આહાર–ખોરાક

लघ्वी स्त्री (लघु+ङीप्) ટુકી, નાની, સ્પૃક્કા –કપુરી મધુરી વનસ્પતિ

लङ्का स्त्री (लक्+अच मुम् च टाप्) એક શહેર, વેશ્યા, શાખા

"विजेतव्या लङ्का चरणतरणीयो जलनिधि" उद्भटे

लङ्कादाहिन् पु (लङ्कां दहति तच्छील, दह्+णिनि) હનુમાન્

लङ्काधिप पु (लङ्काया अधिप) રાવણ, કુબેર

लङ्काधिपति पु (लङ्काया अधिपति) રાવણ, કુબેર

लङ्कानाथ पु (लङ्काया नाथ·) રાવણ, કુબેર

लङ्काप पु (लङ्कां पाति, पा+क) રાવણ, કુબેર

लङ्कापति पु (लङ्काया पति) રાવણ, કુબેર

लङ्कापिका स्त्री (लङ्कां आप्नोति लङ्का+आप्+ण्वुल् अत इत्व) સ્પૃક્કા–કપુરી મધુરી વનસ્પતિ

लङ्कायिका स्त्री (लङ्कामयते, अय्+ण्वुल् टाप् अत इत्वं·) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लङ्कास्थायिन् पु (लंकावत् तिष्ठति, स्था+णिनि) લંકામા એક ઝાડ

लङ्कास्थायिन् त्रि (लङ्काया तिष्ठति, स्था+णिनि·) લંકામા રહેનાર

लङ्केश पु (लंकाया ईश·) રાવણ, કુબેર

लङ्केश्वर पु (लङ्काया ईश्वर) રાવણ, કુબેર

लङ्कोपिका स्त्री (लङ्कायामुप्यते, वप्+ण्वुल् पृषो) પૃક્કા વનસ્પતિ–કપુરી મધુરી

लङ्घनी स्त्री (लंघ्+युच्+ङीप्) લગામની કડી

लङ्घ पु (लङ्घति, लङ्घ+अच्) સંગ, વ્યભિચારી પુરુષ

लङ्घन न (लघि+भावे ल्युट्) લાંઘણ, લાંઘવુ, ભોજન નહિ કરવુ તે, ઓળંગીને જવુ, ઓળંગવુ, કૂદવુ ખેંચવુ, ખેડવુ, અપમાન કરવુ

लङ्घना स्त्री (लघि+युच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लङ्घनीय त्रि (लघि+कर्मणि अनीयर्) ઓળંગવા યોગ્ય, લાંઘવા યોગ્ય

लङ्घित त्रि (लघि+कर्मणि क्त) ઓળંગેલ, લાંઘેલ

लच्छ् (भ्वा प स सेट् लच्छति) ચિન્હ કરવુ, નીશાની કરવી

लज् (भ्वा प म सेट् लजति) તિરસ્કાર કરવુ

लंज् (चु उभ स सेट् लजयति–ते) વમવુ, રહેવુ ઠાર મારવુ, બોલવુ, કહેવુ દેવુ, આપવુ स०, સમર્થ થવુ अक

लम्बस्तन न. (लम्बश्च सः स्तनः च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लम्पाक पु. એ નામે એક દેશ.

लम्पापटह पु. એક જાતનું નગારું.

लम्ब पु. (लम्ब्+अच्) નટ, નર્તક, કાન્ત, અંગ, લાંબ, દુરત્વ, ભૂમિતિમાં ક્ષેત્ર ત્રણ ભુજવાળા ક્ષેત્ર કોરેમાં ભુજની અને કર્ણની વચ્ચે થતું એક જાતનું રેખાસૂત્ર.

"त्रयाणामुखयुक्तोऽन्तरमुखे मतावले लम्बः। लम्बगुणे सूत्रके लम्बे त्रिगुणे च मतादि" ॥ लीलावती

लम्बकर्ण पु. (लम्बौ कर्णौ यस्य) બોકડો, ગધેડો, હાથી, રાક્ષસ, બાજ પક્ષી, અંકોલ વૃક્ષ, સસલો.

लम्बकर्ण पु. (लम्बमानो कर्णः) લાંબો–લટકતો કાન.

लम्बकर्ण त्रि. (लम्बौ कर्णौ यस्य) જેને લાંબા કાન હોય તે, જેને લટકતા કાન હોય તે.

लम्बकर्णी स्त्री. (लम्बकर्ण+स्त्रियां जाति ङीष्) બકરી, હાથણી, બાજ પક્ષિણી.

लम्बकेश त्रि. (लम्बाः दीर्घाः केशा यस्य) લાંબા કેશવાળું, લટકતા કેશવાળું.

लम्बकेश पु. (लम्बमानो केशः) લાંબા કેશ, લટકતા કેશ.

लम्बदन्त पु. (लम्बमानो दन्तः) લાંબો દાંત.

लम्बदन्त त्रि. (लम्बो दन्तो यस्य) લાંબા દાંતવાળું.

लम्बदन्ता स्त्री. (लम्बो दीर्घो दन्त इव बीजकोशो यस्याः) એક જાતની પીપર.

लम्बन (लम्ब्+ल्युट्) નાભી સુધી લટકતી માળા–હાર વિગેરે, આલંબન વગેરે.

लम्बबीजा स्त्री. (लम्बं दीर्घं बीजं यस्याः) એક જાતની પીપર.

लम्बमान त्रि. (लम्ब+कर्तरि शानच्) લટકતું, ઝૂલતું "यथाद्रिमस्तो मेरौ लम्बमान इवोरगः"–रामायणे

लम्बा स्त्री. (लम्ब्+अच्+टाप्) દુર્ગા દેવી, લક્ષ્મી, ગૌરી, રુદ્રની એક કન્યા, હિમાલયની કન્યા.

लम्बिका स्त्री. પડજીભ.

लम्बित त्रि. (लम्ब+कर्मणि क्त) લટકેલું, આશ્રિત.

लम्बुषा स्त्री. સાત સેરનો હાર.

लम्बोदर पु. (लम्बं दीर्घमुदरं यस्य) ગણપતિ.

लम्बोदर त्रि. (लम्बं उदरं यस्य) લાંબા–મોટા પેટવાળું.

लम्बोदरी स्त्री. (लम्बं दीर्घमुदरं यस्याः सा) એ નામે દેવી.

लम्बोष्ठ पु. (लम्बौ ओष्ठौ यस्य) ઊંટ.

लम्बोष्ठ त्रि. („ „) લાંબા હોઠવાળું.

लम्बोष्ठी स्त्री. (लम्बोष्ठ+स्त्रियां जाति. ङीष्) ઊંટડી.

लम्बौष्ठ पु. (लम्बौ ओष्ठौ यस्य) ઊંટ.

लम्बौष्ठ त्रि. („ „) લાંબા હોઠવાળું.

लम्बौष्ठी स्त्री. (लम्बौष्ठ+स्त्रियां जाति. ङीष्) ઊંટડી.

लम्पा स्त्री. એક જાતની વાઘ.

लय् (भ्वा. आ. सक. सेट् लयते) જવું.

लय पु. (ली+अच्) સંશ્લેષ, લીનતા, વિનાશ.

लय पु. (लीयन्ते चित्तवृत्तयोऽस्मिन्, लयति गच्छति लीयमानोऽनेनेति वा ली+अच्) નૃત્ય–ગીત–વાદ્ય એકતાનતા રૂપ સામ્ય.

लय पु. (लीयतेऽत्र ली+अच्) પ્રલય સમય, પ્રલય.

लयकाल पु. (लयस्य कालः) પ્રલય કાળ.

लयपुत्र पु. (लयस्य पुत्रः) નટવો, નટ.

लयपुत्री स्त्री. (लयस्य पुत्रीव) નટી, નાચનારી.

लयारम्भ पु. (लयः आरम्भो यस्य) નટ, નટવો, નાચનાર.

लर्ब (भ्वा. प. स. सेट् लर्बति) જવું.

लल् (चु. उभ. स. सेट् ललयति–ते) ઇચ્છવું, ચાહવું, લાડવું.

ललज्जिह्व पु. (ललन्ती आलालस्यमाना चञ्चला जिह्वा यस्य सः) કૂતરો, ઊંટ.

ललज्जिह्व त्रि. (ललन्ती जिह्वा यस्य) હિંસક પ્રાણી, ભયાનક ચહેરાવાળું.

ललज्जिह्वा स्त्री. (ललज्जिह्व+स्त्रियां टाप्) ચાલતી–લપ લપતી જીભવાળી સ્ત્રી.

ललज्जिह्वी स्त्री. (ललज्जिह्व+स्त्रियां जाति. ङीष्) કૂતરી, ઊંટડી.

ललत् त्रि. (लल्+शतृ) રમતું, ચાલતું, ચમકતું.

ललन न. (लल्+णिच्+ल्युट् भावे करणे वा) લાડ, રમત, ક્રીડા.

ओषधि, ओखड, मोगरो
लताकरञ्ज पु (लताप्र करञ्ज) એક જાતનું કરંજ ઝાડ
लताकस्तूरिका स्त्री (लतायां कस्तूरीव सुगन्धत्वात् स्वार्थे कन्) એક જાતનો વેલો
लताजिह्व पु (लता जिह्वा यस्य) સર્પ,
लताजिह्वी स्त्री (लताजिह्व+स्त्रियां ङीप्) સાપેણ
लतानरु पु (लतेव दीर्घस्तरु) તાડનું ઝાડ, નારગીનું ઝાડ, સાગનું ઝાડ
लताद्रुम पु (लतेव दीर्घो द्रुम) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
लतापनस पु (लतायां पनसमिव स्थूल फलमस्य) તડબુચનો વેલો
लतापृक्का स्त्री (लतेव विस्तीर्णा पृक्का) એક ઝાડ
लताप्रतान पु (लताया प्रतान) લતાનો તન્તુ વેલનો ફેલાવ
लताप्रतानिनी स्त्री (लताप्रतानोऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) વેલ.
लताफल न (लताया फलमस्य) પડાળ
लतामणि पु (लतामदृश मणि) પરવાળું
लतामरुत् स्त्री (लताया मरुत् वायुर्यस्या) પૃક્કા વનસ્પતિ
लतामाधवी स्त्री (लताप्रधाना माधवी) માધવીલતા
लतामृग पु (लतायां मृग इव) વાનર, વાંદરો
लतामृगी स्त्री (लतामृग+स्त्रियां जाति० ङीप्) વાંદરી
लतायष्टि स्त्री (लताऽपि यष्टिरिव) મજીઠ
लतायावक न (लताया यावकमिव) પરવાળું,કણગો
लतार्क पु (लतयाऽर्क इव) લીલી કુમળી
लतालक पु (लताल+कै+क) હાથી
लतावेष्ट पु એક જાતનું આલિંગન
"बाहुभ्यां पादयुग्माभ्यां वेष्टयित्वा प्रियं रमेत्।
लघु लिङ्गताडनं योनौ लतावेष्टमुच्यते" ॥ रसमञ्जरी
लतावेष्टितक न (लतावेष्टित+कै+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
लताशङ्ख पु (लतावेष्टनेन शङ्ख इव) સાગનું ઝાડ,
लतिका स्त्री (लता+सहाया कन् ह्रस्व) વેલો
"समीरेणोर्वतेव नवकुसुमिता चूतलतिका" उद्भट
लप् (भ्वा प द्विक सेट् लपति) બોલવું

लपन न (लप्यते उच्यतेऽनेन, लप्+करणे ल्युट्) મુખ.
लपन न (लप्+भावे ल्युट्) બોલવું તે, કહેવું તે
लपित त्रि (लप्+कर्मणि क्त) બોલેલ કહેલ
लपित न (लप्+भावे क्त) બોલવું, કહેવું
लप्सिका स्त्री (लप्सी+स्वार्थे क ह्रस्व टाप्) લાપસી કંસાર
"लप्सिका बृहणी वृष्या बल्या पित्तानिलापहा"। भावप्रकाशे
लम्ब् (भ्वा आ सेट् लम्बते) આશ્રય લેવો, શબ્દ કરવો, લટકવું અક
लब्ध त्रि. (लभ्+क्त) મેળવેલું, પામેલું, પ્રાપ્ત
लब्ध न (लभ्+क्त) લાભ-પ્રાપ્તિ, પામવું, મેળવવું.
लब्धजन्मन् त्रि (लब्ध जन्म येन) જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું
लब्धधन त्रि (लब्ध धन यस्य) મેળવેલા ધનવાળું
लब्धवर्ण पु (लब्धो वर्णो वर्णन प्रशंसा ज्ञानवत्त्वेन यस्य) વિદ્વાન્, પંડિત
लब्धविद्य त्रि (लब्धा विद्या येन) ભણેલ, વિદ્યા પામેલ
लब्धा स्त्री (लभ्+क्त+टाप्) એક નાયિકા
लब्धि स्त्री (लभ्+कर्मणि क्तिन्) પ્રાપ્તિ, નફો, ભાગાકાર, જંઘાચારણ આદિ આત્મિક શક્તિ
लभ् (भ्वा आ सेट् अ लभते) શબ્દ કરવો
लभ् (भ्वा आ स अनिट् लभते) મેળવવું,પામવું, आ+लभ्-आलभते સ્પર્શ કરવો, વધ કરવો उप+लभ-उपलभते-જાણવું, उप+आ+लभ-उपालभते તિરસ્કારવું, ઠપકો આપવો
लभस न (लभ+उणा० असच्) ઘોડાને પગે બાંધવાનું દોરડું
लभ्य त्रि (लभ्+कर्मणि यत्) પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય, મેળવવા યોગ્ય, ન્યાય ભરેલું, યોગ્ય
'नायमात्मा प्रवचनेन लभ्य न मेधया न बहुधा श्रुतेन"
मण्डुकोपनिषदि
लमक पु (रम्+वुन् रस्य ल) છીનાળવો,વ્યભિચારી
लम्पट पु (रम्+अटन् मुक् च रस्य ल) પરસ્ત્રીમાં લુબ્ધ, આસક્ત
लम्पटता स्त्री, (लम्पटस्य भाव तल्+टाप) લમ્પટપણું, આસક્તપણું

लवणसार पु. (लवणस्य सारः) [illegible] ક્ષાર.
लवणखनि स्त्री. (लवणस्य खनिः) સાંભરિ લવણ મા ઉત્પન્ન થાય છે તે એક જાતનું, મીઠાની ખાણ.
लवणधेनु स्त्री. (लवणनिर्मिता धेनुः) દાન માટે કલ્પેલી ગાય.
लवणवारि पु. (लवणं वारि यस्य) ખારો સમુદ્ર.
लवणसमुद्र पु. (लवणमयो समुद्रः) ખારો સાગર.
लवणाकर पु. (लवणस्य आकरः) મીઠાની ખાણ.
लवणाचल पु. (लवणनिर्मितः अचलः) દાન માટે કલ્પેલો લવણનો પર્વત.
लवणाब्धि पु. (लवणमयोऽब्धिः) ખારો સમુદ્ર.
लवणापित्र न. ([illegible]) [illegible].
लवणा स्त्री. (लवण+अच्+टाप्) એક નદી, દીપ્તિ, કાંતિ.
लवणोत्तम न. (लवणेषु उत्तमम्) સિંધાલૂણ, સિંધવ.
लवणोद पु. (लवणमुदकं यस्य) ખારો સમુદ્ર.
लवन न. (लू+भावे करणे च ल्युट्) કાપવું, છેદવું, લણવું.
लवन न. (लूयतेऽनेन लू+ल्युट्) દાતરડું.
लवनी स्त्री. (लू+[illegible]+ङीप्) એક જાતનું ઝાડ.
लवली स्त्री. ([illegible]) ઉપર પ્રમાણે જાણ.
लवाक पु. ([illegible], लू+आक) દાતરડું.
लवित्र न. (लूयतेऽनेन लू+इत्र) દાતરડું.
लवी स्त्री. ([illegible] ङीष्) એક જાતની પક્ષિણી.
लवेप्सु त्रि. ([illegible]) કપાવાને ઇચ્છનાર.
लव्य त्रि. (लू+यत्) કાપવા યોગ્ય, લણવા લાયક.
लष् (कुप उभ. स. सेट् लषति–ते) અભિલાષા કરવી, ઇચ્છાવાળા થવું, અભિલાષ થવું.
लशुन न. ([illegible]) લસણ.

लशून न. ([illegible]) લસણ.
लष् (चु. उभ. स. सेट् [illegible]–ते) અભિલાષા કરવી.
लष् (दिवा. उभ. स. सेट् लष्यति–ते) ચમકવું, દીપવું.
लष् (भ्वा. उभ. स. सेट् लषति–ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
(अभि+लष्–अभिलषति–ते अभिलष्यति–ते) ઇચ્છવું.

लष्व पु. ([illegible]) નાચનારો નટ.
लस् (चु. उभ. स. सेट् लासयति) કારીગરી કરવી.
लस (भ्वा. प. सेट् लसति) શોભવું, આલિંગન કરવું, રમવું, દીપવું, [illegible], પ્રકાશવું, [illegible], લીલા–વિહાર–ક્રીડા કરવી, નાચ કરવો, [illegible], વિલાસ કરવો.

लसत् त्रि. (लस्+वर्तमाने शतृ) દીપતું, શોભતું, ચમકતું.
लसा स्त्री. (लस्+अच्+टाप्) હળદર, કેસર.
लसिका स्त्री. (,, ,, ,, स्वार्थे) લાળ, થૂંક.
लसीका स्त्री. શેરડીનો રસ, ચામડી અને માંસની વચમાંનો રસ, [illegible] પાણી.
लस्ज् (भ्वा. आ. स. सेट् लज्जते) શરમાવું, લાજવું.
लस्त त्रि. (लस्+क्त–नि. [illegible]) [illegible], [illegible], કુશળ, કારીગર.
लस्तक पु. ધનુષનો મધ્યભાગ.
लस्तक पु. ([illegible] कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
लस्तकिन् पु. (लस्तकोऽस्त्यस्य इनि) ધનુષ.

ललन पु (लल्यते ईप्स्यते इति, लल्+कर्मणि ल्युट्) બાળક, સાગનું ઝાડ, ચારોળીનું ઝાડ
ललना स्त्री (लल्+ल्यु+टाप्) જીભ, સ્ત્રી
ललनाप्रिय पु (ललनाया प्रिय) કદમ્બનું ઝાડ, પતિ
ललनाप्रिय न (ललनाया प्रियम्) સુગન્ધી વાળો–ખસ
ललनाप्रिय त्रि. (ललना प्रिया यस्य) સ્ત્રી જેને પ્રિય હોય તે
ललन्तिका स्त्री (लड्+शतृ स्वार्थे क अत इत्वं डस्य ल) નાભી સુધી લટકતી માળા–હાર, ઘો.
ललाक पु (लड्+आकन् डस्य ल) પુરૂષનું લિંગ
ललाट न (लड्+अच् डस्य ल ललमटति–अट्+अण्) કપાળ
ललाटक न (ललाटमेव स्वार्थे कन्) કપાળ
ललटतट न (ललाटस्य तटम्) કપાળ
ललाटन्तप पु (ललाट तापयति, तप्+णिच् खच्–हस्व मुम् च) સૂર્ય
ललाटन्तप त्रि (ललाट तापयति, ललाट+तप्+णिच्+खश् मुम् च) લલાટને તપાવનાર.
ललाटपट्ट पु (ललाटं पट्टमिव विस्तीर्णत्वात्) લલાટ–કપાળ
"धगद्धगद्धगज्ज्वलल्ललाटपट्टपावके"
किशोरचन्द्रशेखरे रति प्रतिक्षणं मम" रावण
ललाटफलक न (ललाटं फलकमिव) કપાળ
ललाटरेखा स्त्री (ललाटे लिखिता ललाटस्य वा रेखा) કપાળમા લખેલી રેખા, કપાળની લીટી
ललाटिका स्त्री (ललाटे आबध्यते ठन्+टाप्) કપાળનું ભૂષણ, કપાળના ચિન્હ–તિલક વગેરે
ललाम न (लल्+अच् सममति अम्+अण्) પ્રધાન–શ્રેષ્ઠ, ધ્વજ, શ્રૃંગ, શિખર, પૂચ્છ, ભૂષણ, તિલક, પ્રભાવ, ઘોડો
ललाम त्रि („ „) મનોહર, સુંદર
ललामक न (ललामं तिलकमिव स्वार्थे कन्) કપાળ સુધી સન્મુખ સ્થાપેલી માળા
ललामन् न ललाम न શબ્દ જુઓ
ललामी स्त्री (लल्+अम्+अण्+ङीप्) કાનનો દાગીનો, ઘોડી

ललित न, (लल्+क्त) શૃંગારને અનુસરતી અમુક ચેષ્ટા
"सुकुमारतयाऽङ्गानां विन्यासो ललित भवेत्" सा द.
ललित पु (लल्+कर्मणि क्त) એક પ્રકારનો રાગ–સ્વરવિશેષ
ललित त्रि (लल्यते ईप्स्यते, लल्+क्त) સુંદર, મનોહર, ઇચ્છેલ, ચાહેલ, ધીમુ, મન્દ, આનંદી.
"ललितलवंगलतापरिशीलनकोमलमलयसमीरे"
गीतगोविन्दे
ललित न. (लड्+क्त डस्य ल) હલાવવું, ચલાવવુ
ललिता स्त्री (ललित+स्त्रियां टाप्) કસ્તૂરી, હરકોઇ સ્ત્રી, એક નદી, દુર્ગા દેવી, રાધાની એક સખી
ललितासप्तमी स्त्री (ललिता प्रीत्यर्थं सप्तमी) ભાદરવા સુદ સાતમ
ललितासप्तमीव्रत न (ललितासप्तम्या व्रतम्) ભાદરવા સુદ સાતમે કરવાનુ વ્રત
लव पु (लू+अप्) લેશ, અંશ, વિનાશ, છેદવું, છેદન, શ્રીરામનો પુત્ર, સમયનુ અમુક માપ–બે કાષ્ઠા, ગાય–બળદના પૂછડાના વાળ, કેશ, એક જાતનુ પક્ષી
लव न („ „) લવીંગ, જાયફળ, સુગધી–વાળો–ખસ
लवक त्रि (लुनाति, लू+कर्त्तरि ण्वुल्) કાપનાર, છેદનાર, લણનાર
लवङ्ग न (लुनाति श्लेष्मादिकं, लू+उणा अङ्गच्) લવીંગ
लवङ्गक न (लवङ्ग+स्वार्थे कन्) લવીંગ
लवङ्गकलिका स्त्री (लवङ्गस्य कलिका) લવીંગ, લવીંગની કળી
लवण पु. (लू+ल्युट् पृषो णत्वम्) ખારો રસ, સિંધુ દેશ, સમુદ્ર, એક અસુર
लवण न (लुनाति जाड्यम्, लू+नन्द्यादित्वात् ल्यु–पृषो णत्वं) લવણ, મીઠું, ક્ષાર પદાર્થ
लवण त्रि (लवणेन संसृष्ट ठक् तस्य लुक्–यद्वा लवणो रसोऽस्त्यस्मिन् अच्) ખારૂ, લાવણ્યવાળુ, સુંદર
लवणकिंशुका स्त्री (लवणरसान्वित किंशुकं पलाशं यस्या) મહા જ્યોતિષ્મતીનો વેલો–માલકાકણી

काम पु. (कम्यते अनु+कर्मणि घञ्) [illegible], [illegible], नेह, प्रीती.

"[illegible] नासो [illegible]" वैराग्यशतके

कामकारक त्रि. (काम+कृ+ण्वुल्) [illegible] करनार, नेहकरनार, [illegible] करनार.

कामकृत् त्रि. (कामं करोति, कृ+क्विप् तुक्) उपर प्रमाणे अर्थ.

कामगन्ध न. ([illegible] [illegible] [illegible] मस्या [illegible] [illegible]) [illegible].

कामन न (कम्+णिङ्+ल्युट्) [illegible] [illegible] [illegible], स्नेहपूर्वक पालन.

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible].

कामयमान त्रि. (कम्+णिङ्+शानच्) अत्यन्त विषय करतुं

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible]

कामल त्रि (कमला+[illegible] अण्) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

कामला स्त्री. (कम्-इच्छायां+वृषादि [illegible] [illegible]) अत्यन्त [illegible] [illegible] रोग, [illegible], [illegible], [illegible].

कामा स्त्री. (कम्+णिङ्+अङ्+टाप्) [illegible].

कामाविक त्रि. ([illegible] [illegible] [illegible] [illegible]+ठक्) [illegible]–स्वामी–[illegible] [illegible] उपर [illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

कामाधिप पु. (कामस्य [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible]–[illegible].

कामायास पु. ([illegible] [illegible], [illegible]+[illegible]) [illegible].

कामिक पु. (कामा+ठञ्) [illegible].

कामित त्रि (कम्+णिङ्+क्त) [illegible] [illegible] [illegible], [illegible].

कामित्व न. (कामितस्य भावः त्व) [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

"[illegible] [illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" ॥

काम्य पु. (कम्+णि घञ्) [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

कामुक पु. (कम्+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ.

कामुक त्रि. (कम्+उकञ्) [illegible], [illegible].

कामुकी स्त्री. (कामुक+स्त्रियां जाति ङीष्) [illegible] [illegible] [illegible].

कामुन न. ([illegible] [illegible]+अण्) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

काम्बल त्रि (कम्बलेन [illegible]+अण्) [illegible] [illegible] [illegible].

काम्बलिक न (कम्बले संस्कृतं, कम्बल+ठक्) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

काम्बविक त्रि [illegible] [illegible] [illegible]) [illegible] [illegible]–

काम्बव्य न. ([illegible] [illegible]+ष्यञ्) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

"[illegible] [illegible] ।

[illegible] [illegible] [illegible]" ॥

काम्बव्यगी स्त्री. ([illegible] [illegible]) [illegible] [illegible].

काम्बव्याजित त्रि (कम्बलेन [illegible]) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

कामा स्त्री. (काम+स्त्रियां टाप्) [illegible] [illegible] [illegible].

कामिक पु. [illegible], [illegible].

कामी स्त्री. (काम+स्त्रियां जाति. ङीष्) [illegible] [illegible] [illegible].

काम्य त्रि (कम्+ण्यत्) [illegible] [illegible], [illegible] [illegible].

कास पु (कस्+घञ्) [illegible], [illegible], [illegible], [illegible].

'[illegible]' [illegible]

कासक त्रि (कस्+ण्वुल्) [illegible], [illegible], [illegible].

कासक पु. ([illegible] कस्+ण्वुल्) [illegible], [illegible], [illegible] [illegible] [illegible].

कासक न (कस्+ण्वुल्) [illegible] [illegible] [illegible].

कासकी स्त्री. (कासक+ङीष्) [illegible] [illegible] स्त्री, [illegible]

कासिका स्त्री (कासोऽस्त्यस्याः, कस्+[illegible]) उपर प्रमाणे अर्थ.

कास्य न (कस्+ण्यत्) [illegible], [illegible], [illegible]–[illegible] [illegible].

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible].

लहरि स्त्री (लेन इन्द्रेणेव ह्रियते, हृ+इन्) લહેર, મોટું મોજું, તરંગ,
लहरी स्त्री (ल+हृ+इन्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
ला (अदा प स अनिट् लाति) લેવુ, આપવુ
लाक्षणिक पु (लक्षणया बोधयति ठक्) લક્ષણાથી અર્થ બોધક શબ્દ
लाक्षणिक त्रि (लक्षण+अस्त्यर्थे ठन्+स्वार्थे अण्) લક્ષણવાળુ
लाक्षण्य त्रि (लक्षण वेत्ति, लक्षण+ष्य) શુભાશુભ લક્ષણ જાણનાર, લક્ષણવાળુ
लाक्षा स्त्री (लक्ष्यतेऽनया, लक्ष्+अ+टाप्) લાખ, રંગવાનુ એક દ્રવ્ય
लाक्षागृह न (लाक्षानिर्मित गृहम्) લાખનું ઘર
लाक्षातरु पु (लाक्षाप्रधानस्तरु) જેમાથી લાખ બને છે તે ઝાડ
लाक्षादितैल न वैद्यक પ્રસિદ્ધ એક તેલ
लाक्षाप्रसाद पु, (लाक्षाया प्रसादो यस्य) એક જાતનું લોધર વૃક્ષ
लाक्षाप्रसाधन न (प्रसाध्यते भूष्यतेऽनेन ल्युट् लाक्षा तद्रस एव प्रधानमस्य) રાતુ લોધરનુ ઝાડ
लाक्षारस पु (लाक्षानिसृतो रस) અળતો
लाक्षिक त्रि (लाक्षया रक्त ठन्) લાખથી રંગેલ
लाख् (भ्वा प सेट् लाखति) સુકાવુ, શણગારવુ, દેવુ, આપવુ, અટકાવવુ, स સમર્થ થવુ अक
लाघ् (भ्वा आ अक सेट् लाघते) સમર્થ થવુ
लाघव न (लघोर्भाव लघु+अण्) લઘુતા, હલકાઈ, આરોગ્ય
लाङ्गल न (लगि+कलच् पृषो वृद्धि) હળ, લિંગ, એકજાતનું ફૂલ, તાડનુ ઝાડ, ઘરનું લાકડુ
लाङ्गलग्रह पु (लाङ्गल गृह्णाति, ग्रह्+अच्) ખેડુત
लाङ्गलदण्ड पु (लाङ्गलस्य दण्ड) હળની વચ્ચેનું લાકડુ–ઈંમ
लाङ्गलपद्धति स्त्री (लाङ्गलस्य पद्धति) હળથી ખેડેલા ખેતરની ભૂમિરેખા
लाङ्गलिक पु (लाङ्गलवत् आकृतिरस्त्यस्य लाङ्गल+ठन्) એક જાતનું ઝેર
लाङ्गलिक त्रि (लाङ्गल+ठन्) હળનુ, હળસબન્ધી
लाङ्गलिकी स्त्री (लाङ्गलमिवाकारोऽस्त्यस्या ठन् गौरा ङीप्) એક જાતનુ ઝાડ
लाङ्गलिन् पु. (लाङ्गल प्रहरणसाधनत्वेनास्त्यस्य इनि) બળરામ
लाङ्गलिन् पु (लाङ्गलदण्ड इव दीर्घ आकारोऽस्त्यस्य इनि) નાળીયેરનુ ઝાડ, સર્પ
लाङ्गली स्त्री (लाङ्गलाकारोऽस्त्यस्या, लाङ्गल्+अच्+ङीप्) જળપીપર ઔષધિ,–રતવેલીયો
लाङ्गुल न (लाङ्गूल+पृषो) પૂછડુ
लाङ्गूल न (लगि+कलच् पृषो) પૂછડુ, અનાજ રાખવાની વખાર, शेफ જુઓ, कुशूल જુઓ
लाङ्गूलिका स्त्री (लाङ्गूलाकृतिरस्त्यस्या, लाङ्गूल+ठन्+टाप्) પૃશ્નિપર્ણી વનસ્પતિ
लाङ्गूलिन् पु (प्रशस्त लाङ्गूलमस्त्यस्य लाङ्गूल+इनि) વાનર, ઋષભ નામની ઔષધિ
लाङ्गूलिन् त्रि (लाङ्गूल+अस्त्यर्थे इनि) પૂછડાવાળુ
लाञ्छ् (भ्वा पर सक सेट् इदित् लाञ्छति) ચિન્હ કરવુ, નીશાની કરવી.
लाज् (भ्वा प सक सेट् लाजति) તિરસ્કાર કરવો, ધિક્કારવુ, ઠપકો દેવો
लाञ्ज् (भ्वा प स सेट् इदित् लाञ्जति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
लाज न (लाज्+अच्) સુગન્ધીવાળો–ખસ
लाज पु (लाज्+अच्) ભીના ચોખા
लाज पु ब व શેકેલી ડાંગર–શાળ
लाजा स्त्री (लाज्+अच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
लाञ्छन न (लाञ्छ्+कर्मणि ल्युट्) ચિન્હ, નીશાનિ. "बलादनाविष्कृतलाञ्छनेन" कुमारस
लाट पु (लट्+घञ्) તે નામનો એક દેશ, વસ્ત્ર, જીર્ણ અલંકાર, ચતુર પુરુષ
लाटानुप्रास पु અલંકારશાસ્ત્રમા પ્રસિદ્ધ શબ્દાલંકાર
"लाटजनवल्लभत्वाच्च लाटानुप्रास" काव्यप्रकाशे
लाड् (चु उभ स सेट् लाडयति–ते) ફેંકવુ
लाप पु (लप्+घञ्) બોલવુ, કહેવુ
लाप्य त्रि (लप्+ण्यत्) બોલવા યોગ્ય, કહેવા લાયક

लिङ्गिनी स्त्री. (लिङ्गिन्+स्त्रियां ङीप्) એક જાતનો વેલો.

लिङ्गिवेश पु. (लिङ्गिनो वेषः) દંડ કમંડલ શિખા-પાત્ર વિગેરે સંન્યાસીનો વેશ.

लिङ्गोपहित पु. (लिङ्गेन हेतुना उपहितः मिलितः) કાર્ય અનુમાનના જ્ઞાનના હેતુવાળો પક્ષ.

लिप् (तुदा. उभ. स. अनिट् लिम्पति-ते) લીંપવું, ખરડવું, ચોપડવું, લેપ કરવો, ઢાંકવું, દૂષિત કરવું, મેલું કરવું.

"लिम्पतीव तमोऽङ्गानि वर्षतीवाञ्जनं नभः।
असत्पुरुषसेवेव दृष्टिर्विफलतां गता" ॥

लिपि स्त्री. (लिप्+उणा. इन् स च न कित्) અક્ષર, મૂળાક્ષર, ખત, દસ્તાવેજ, લખવું.

लिपिकर त्रि. (लिपिं करोति, कृ+अच्) લખનાર, લેખક લહીઓ.

लिपिकार त्रि. (लिपिं करोति कृ+अण्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लिपिका स्त्री. (लिपिरेव, लिपि+स्वार्थे क+टाप्) અક્ષર, મૂળાક્ષર, ખત, દસ્તાવેજ, લખવું.

लिपिसज्जा स्त्री. (लिप्यर्थं सज्यते, सञ्ज्+अच्+टाप्) લેખણ, શાહી કાગળ વિગેરે લખવાની સામગ્રી.

लिपी स्त्री. (लिप्+इन्+स्त्रियां वा ङीप्) लिपि શબ્દ જુઓ.

लिप्त त्रि. (लिप्+कर्मणि क्त) લીંપેલ, ખરડેલ, લેપ કરેલ, ચોપડેલ, ભોગવેલ, ખાધેલ, ઝેર પાયેલ.

"उपलिप्तोऽपि तत्कर्मैर्लिप्तो व्योमवन्मुनिः"

लिप्तक पु. (लिप्त+स्वार्थे कन्) ઝેર ચોપડેલ બાણ.

लिप्तवत् त्रि. (लिप्त+अस्त्यर्थे मतुप्) लिप्त त्रि. શબ્દ જુઓ.

लिप्ता स्त्री. (लिप्+कर्मणि क्त+टाप्) જ્યોતિષમાં કહેલ નક્ષત્ર ચક્રનો એકવીસ હજાર છસોમો ભાગ.

लिप्तिका स्त्री. (लिप्तैव, स्वार्थे क+टाप् अत इत्वं) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लिप्सा स्त्री. (लभ्+सन्+भावे अ+टाप्) મેળવવાની ઇચ્છા, લાલચ.

"[illegible]" इति

लिप्सावत् त्रि. (लिप्सा+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) મેળવવાની ઇચ્છાવાળું, લાલચુ.

लिप्सित त्रि. (लिप्सा+तारका. इतच्) મેળવવા ઇચ્છેલ, ચાહેલ.

लिप्सु त्रि. (लब्धुमिच्छुः लभ्+सन्+उ) મેળવવા ઇચ્છનાર, લાલચુ.

लिम्पाक पु. (लिप्+आकन् मुम् च) એક જાતનું લીંબુ, ગધેડો.

लिम्पाकी स्त्री (लिम्पाक+स्त्रियां जातित्वात् ङीष्) ગધેડી.

लिबि स्त्री. (लिप्+इन् पृषो. पस्य बः) અક્ષર, મૂળાક્ષર, ખત, દસ્તાવેજ, લખવું.

लिबिकर त्रि. (लिबिं करोति, कृ+अच्) लिपिकर શબ્દ જુઓ.

लिबिकार त्रि. (लिबिं करोति, कृ+अण्) लिपिकार શબ્દ જુઓ.

लिबिसज्जा स्त्री. (लिब्यर्थं सज्यते, सञ्ज्+अच्+टाप् पृषो. पस्य बः) કલમ–લેખણ, શાહી વિગેરે.

लिबी स्त्री. (लिबि+कृदिकारादिति ङीष्) અક્ષર, મૂળાક્ષર, ખત, દસ્તાવેજ, લખવું.

लिश् (तुदा. प. स. अनिट् लिशति) જવું.

लिश (दिवा. आ. अनिट् लिश्यते) ઓછું થવું, અલ્પ થવું.

लिश्व पु. ([illegible]) નાચ, નચવો.

लिह् (अदा. उभ. स. अनिट् लेढि-लीढे) સ્વાદ લેવો, ચાખવું.

"लेढि जिह्वाग्रेण [illegible]" [illegible]

लिह त्रि. (लिह्+क) ચાટનાર, ચાખનાર.

ली (दिवा. आ. अ. अनिट् लीयते) ભેટવું, લીન થવું, તન્મય થવું, ઓગળી જવું.

ली (क्र्या. प. अ. अनिट् लिनाति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

ली (चुरा. उभ. अ. सेट् लाययति-ते) ઓગાળવું, પીગાળવું.

ली (भ्वा. प. अ. अनिट् लयति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लीका स्त्री. (लिक्षा-पृषो.) જ્યોતિષમાં કહેલ [illegible] ભાગ.

लास्यक न. (लास्य+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लास्या स्त्री (लास्य+अच्+टाप्) નૃત્ય કરનારી સ્ત્રી

लि स्त्री (ली-ला वा+कि) થાક, નાશ, અન્ત, સમાનતા, એકતા, બરોબરી

लिकुच पु (लकुच्+पृषो इत्वम्) એક જાતનું ઝાડ

लिक्का स्त्री (लिश्-गतौ+पृषो क्क+टाप्) જાળીયામા સૂર્યના પ્રકાશમા દેખાતી ચાર રજની બરોબર વજન, લીખ

लिक्षा स्त्री (लिश्-गतौ+क्स षढकपरवानि पृषो टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

"जालान्तरगते भानौ यच्चाणुदृश्यते रज
तैश्चतुर्भिर्भवेल्लिक्षा"

लिख् (भ्वा प स सेट् लिङ्खति) જવુ

लिख् (तुदा प सक सेट् लिखति) લખવુ, નિશાની કરવી, ચિતરવુ, સાફ-લીસુ કરવુ, અડકવુ

(उद्+लिख्=उल्लिखति) લખવુ, કોતરવુ, ચળકાટવાળુ કરવુ, પૉલીસ કરવુ

(प्रति+लिख्=प्रतिलिखति) સામુ-પાછુ લખવુ, પ્રત્યુત્તર આપવો

लिख त्रि (लिखति, लिख्+क) લખનાર, લેખક

लिखत् त्रि (लिख्+वर्तमाने शतृ) લખતું, ચીતરતું,

लिखन न (कु लिख्+भावादौ ल्युट्) લખવુ, ચીતરવુ, લિપી

लिखित न (लिख्+भावे क्त) લખવુ, ચીતરવુ

लिखित न (लिख्+आधारे क्त) લખાણ, દસ્તાવેજ, ખત

लिखित त्रि (लिख्+कर्मणि क्त) લખેલ, ચીતરેલ.

"यद्धात्रा निजभालपट्टलिखित स्तोक महद् वा धनम्"
भर्तृहरि

लिखित पु ते નામનો એક સ્મૃતિકારક મુનિ

लिख्या स्त्री જાળીયામા સૂર્યના પ્રકાશમા દેખાતી ચાર રજનો બરોબર વજન

लिग् (भ्वा प स सेट् इदित् लिङ्गति) જવુ

लिग् (चु उभ स सेट् लिङ्गयति-ते) ચીતરવુ

लिगु न (लिङ्गति विषयात् विषयान्तरं गच्छति, लिग्+उणा कु) અન્તકરણ, મન

लिगु पु (लिग्+कु) મૂર્ખ, બેવકુફ, હરણ, પૃથ્વીનો એક ભાગ

लिङ्ग न (लिङ्ग्यतेऽनेन, लिगि+घञ्) ચિન્હ-નિશાની, પુરૂષનું ચિન્હ-લિંગ, સાખ્યમા કહેલ પ્રધાન, શિવનું લિંગ-મૂર્તિ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ પુલ્લિગ-સ્ત્રીલિગ-નપુસકલિગ-એ ત્રણમાથી પ્રત્યેક જાતિ, વ્યાપ્ય, વ્યક્ત, શબ્દમા રહેલ એક ધર્મ

लिङ्गक पु (लिङ्गेन कायति, कै+क) કોઠનું ઝાડ

लिङ्गजा स्त्री (लिङ्ग+जन्+ड+टाप्) એક જાતની વનસ્પતિ

लिङ्गदेह पु (लिङ्गश्चासौ देहश्च) દશ ઇન્દ્રિય-પાચ વિષય-મન-એ રૂપ જીવનું સૂક્ષ્મ શરીર

लिङ्गन न (लिङ्ग्+भावे ल्युट्) ભેટવુ, આલિંગન કરવુ

लिङ्गनाश पु (लिङ्गस्य नाश) લિંગનો વિનાશ, ચિન્હનો નાશ

लिङ्गपरामर्श पु (लिङ्गस्य परामर्श) ન્યાયમતે અનુમાન સાધન હેતુવિચાર

लिङ्गपुराण न (लिङ्गमाहात्म्यवर्णकं पुराणम्) વ્યાસે બનાવેલું એક મહાપુરાણ

लिङ्गभूता स्त्री એક જાતનો વેલો

लिङ्गवत् त्रि (लिङ्ग+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ચિન્હવાળુ, લિંગવાળુ

लिङ्गवर्द्धन पु (लिङ्ग वर्द्धयति, वृध्+ल्यु) કોઠનું ઝાડ

लिङ्गवर्द्धिनी स्त्री (लिङ्ग पुरुषचिन्हभेद वर्द्धयति, वृध्+णिच्+णिनि+ङीप्) અધાડો વનસ્પતિ

लिङ्गवृत्ति पु (लिङ्ग सन्यासादिवेशधारणमेव वृत्ति जीविका यस्य) જટાધારી વગેરેનો કપટવેશ, કપટી સન્યાસી

लिङ्गसमवा स्त्री (लिङ्ग+सम्+भू+अच्+टाप्) એક જાતનો વેલો

लिङ्गस्थ पु (लिङ्गे तिष्ठति, स्था+क) બ્રહ્મચારી

लिङ्गार्चन न (लिङ्गस्य अर्चनम्) લિંગની પૂજા

लिङ्गालिका स्त्री નાની ઉદરડી

लिङ्गिन् त्रि (लिङ्गमस्त्यस्य इनि) ચિન્હવાળુ, વેશધારી કપટી સન્યાસી વિગેરે, વામનાશ્રય

लिङ्गिन् पु (प्रशस्तलिङ्गमस्त्यस्य इनि) શ્રેષ્ઠ ચિન્હવાળો હાથી

लुण्ठकी स्त्री (लुण्ठक+स्त्रियां जाति. ङीष्) લૂંટારી, [illegible]

लुण्ठन न. (लुण्ठ्+भावे ल्युट्) લોટવું, આળોટવું, ચોરવું.

लुण्ठी स्त्री. (लुण्ठ्+अच्+ङीष्) લોટવું, આળોટવું.

लुण्ड् (चु उभ. स. लुण्डयति–ते) ચોરવું, લૂંટવું.

लुण्डिका स्त्री. (लुण्डी+स्वार्थे कन् इत्वम्) ગોળ આકાર, ગોળ વર્તન, એક જાતિ (પિંડા વગેરે)

लुण्डी स्त्री [illegible]

लुथ् (भ्वा. प. सेट् लोथति) મારી નાખવું, [illegible]

लुप् (दिवा प. अ. सेट् लुप्यति) વ્યાકુળ થવું, મુંઝાવું.

"न लुप्यति मतिरस्य क्लेशेऽप्यकीर्त्तने"

लुप् पु. (लुप्+क्विप्) લોપ, અદર્શન.

लुप्त न (लुप्+क्त) ચોરેલું ધન, વગેરે.

लुप्त त्रि (लुप्+कर्मणि क्त) નાશ પામેલ, લોપ પામેલ, છુપાયેલ, છેદેલ.

लुप्तता स्त्री (लुप्तस्य भावः तल्+टाप्) લોપ અદર્શન.

लुप्तत्व न (लुप्तस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लुप्तपिण्डोदकक्रिय त्रि. (लुप्ता पिण्डोदकक्रिया यस्य) પિંડદાન અને ઉદકદાન નાશ પામ્યાં હોય તે.

लुब्ध त्रि (लुभ्+कर्मणि क्त) લોભી લાલચુ, લંપટ.

लुब्ध पु ( ) શિકારી, પારધી.

लुब्धक पु (लुब्ध+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

लुब्धक पु (लुब्ध इव चरति [illegible]) આકાશમાં શિકારીના આકારનો એક તારો, વાઘ

लुभ् (तु. प. स. सेट् लुभति) મોહ પામવો. મુંઝાવું

लुभ् (दिवा. प. स. सेट् लुभ्यति) લોભ કરવો.

लुम्ब् (चुरा उभ. स. वमिड् लुम्बयति) નાશ કરવો, દુઃખ આપવું

लुम्ब् (चु [illegible]) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लुल् (चौर प. स. सेट् लोलयति) મર્દન કરવું, ડોળવું

लुलाय पु (लुलो इति लुल्–विमर्दने+अय्–गतौ अयोति, अय्+अण्) પાડો.

लुलापी स्त्री (लुलाप+स्त्रियां जाति. ङीष्) ભેંસ.

लुलित त्रि (लुल्+कर्मणि क्त) કંપાવેલ, ડોલાવેલ, કંપાવેલ.

"[illegible]" [illegible]

लुष् (भ्वा. प. स. सेट् लोषति) ચોરવું, લૂંટવું.

लुष् (चौर प. स. सेट् लोषयति) હિંસા કરવી, મારી નાખવું.

लुषभ पु (लोषति लुष्–हिंसायाम्+कभन्, [illegible]) મદોન્મત્ત હાથી

लुह् (भ्वा. प. स. सेट् लोहति) લોભ કરવો, ઇચ્છવું

लू (क्र्या उभ. स. सेट् लुनाति–लुनीते) છેદવું, કાપવું, વઢવું

लूतक पु. (लूता+इवार्थे कन्) [illegible]

लूता स्त्री (लू+तक्+टाप्) કરોળિયો, એક જાતનો કીડો એક જાતનો રોગ, કીડી.

लूतिका स्त्री. (लूता+स्वार्थे कन्+टाप् इत्वम्) કરોળિયો.

लून त्रि (लूयते स्म, लू+क्त तस्य न) છેદેલ, કાપેલ.

लूम न (लूयते, लू+मक्) પૂંછડું.

लूमन् न (लू+मन्) પૂંછડું.

लूमविष पु. (लूमे लाङ्गूले विषमस्य) પૂંછડામાં ઝેરવાળું એક પ્રાણી.

लूष् (चु उभ. स सेट् लूषयति–ते) વધ કરવો, મારી નાખવું, ચોરવું

लेख पु (लिख्यते [illegible] लिख्+कर्मणि घञ्) દેવ.

लेख पु. (लिख्+भावे घञ्) લખવું લખાણ

लेख्य पु (लिख्+आधारे घञ्) [illegible] લખાણ.

लेख्य त्रि. (लिख्+कर्मणि ण्यत्) લખવા યોગ્ય.

लेखक पु (लिख+ण्वुल्) લેખક, લખનાર, [illegible]

लेखन न (लिख+ल्युट्) લખવું [illegible]

लेखन न (लिख्–भावे ल्युट्) [illegible]

लीक्षा स्त्री (लिक्षा-पृषो०) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लीढ त्रि (लिह्-आस्वादे+क्त) સ્વાદ લીધેલ, ચાખેલ, સ્પર્શ કરેલ

"सा शुद्धयेऽस्तु शिवपादनखावनिर्यो।
भक्ता यदीयरुचिलीढललाटपट्टा" ॥ श्रीकण्ठचरिते

लीन त्रि (ली+क्त) વળગેલ, જોડાયેલ, લીન થયેલ, ઓગળેલ, એકાગ્ર થયેલ

लीनता स्त्री (लीनस्य भाव तल्+टाप्) લીનપણુ, એકાગ્રપણુ

लीनत्व न (लीनस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लीला स्त्री (ली+क्विप्, लियं लाति, ला+क+टाप्) શૃગાર વગેરેથી ઉત્પન્ન થયેલી ચેષ્ટા, વિલાસ, ભ્રમન, પ્રિયાનુકરણ

"वाले लीलामुकुलितममी मथरा दृष्टिपाता" भर्तृहरि

लीलाखेल त्रि (लीलया खेलो यस्य) રમતીયાળ, ખેલાડી, વિલાસી

लीलागृह न (लीलार्थं गृहम्) વિલાસગૃહ, રમતનું ઘર

लीलायित त्रि (लीलाय्-नामधा०+क्त) લીલાથી આચરેલ, વિલાસથી કરેલ

लीलावतार पु (लीलार्थं अवतार) શ્રી વિષ્ણુ વિગેરે ભગવાનનો ક્રીડાને માટે પૃથ્વી ઉપર અવતરવુ તે

लीलावती स्त्री (लीलास्त्यस्या मतुप् मस्य व ङीप् च) વિલાસવાળી સ્ત્રી, ભાસ્કરાચાર્યની પુત્રી, તે નામે એક ગણિત ગ્રન્થ, મડનાચાર્યની પત્ની, તે નામે એક ન્યાય ગ્રન્થ, તે નામે એક વેશ્યા

लीलावन न (लीलार्थं वनम्) નીચેનો શબ્દ જુઓ

लीलोद्यान न (लीलार्थमुद्यानम्) ક્રીડા માટેનું ઉદ્યાન-બગીચો

लीलोपवन न (लीलार्थमुपवनम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लुकायन न (लुकाय्+भावे ल्युट्) અદૃશ્ય થવુ, છુપાઈ જવુ

लुकायित त्रि (लुकाय+कर्मणि क्त) અ તર્ધાન થયેલુ સ તાઈ ગયેલુ

लुच पु (लुच्+क्विप्) લોપ, અદર્શન

लुञ्च् (भ्वा प स सेट् लुचति) છેદવુ, કાપવુ, ચુટવુ, છોલવુ, કેશ ચુટવા, દૂર કરવુ

लुञ्चन न (लुञ्च्+भावे ल्युट्) કેશ વિગેરે ખેચી કાઢવા તે, કેશ વિગેરે છેદવા તે

लुञ्चित त्रि (लुञ्च्+णिच्+क्त) કાપેલ, છેદેલ, ચુટેલ છોલેલ, કેશ ચુટેલ, દૂર કરેલ

"जटिली मुण्डी लुञ्चितकेश काषायाम्बरबहुकृतवेष" शकरः

लुञ्ज् (चु उभ स सेट् लुञ्जयति-ते) કહેવુ

लुट् (भ्वा प स सेट् लुटति) હરવુ, લુંટવુ

लुंट् (भ्वा प सेट् लुंटति) જવુ, ચોરવુ, લુંટવુ सक. લૂક્ષા થવુ, ખોડા થવુ, આળસુ થવુ अ

लुट् (चु उभ अ सेट् लोटयति-ते,) દીપવુ, પ્રકાશવુ

लुट् (दिवा प स सेट् लुट्यति) લોટવુ, આળોટવુ, હરવુ, લૂટવુ

लुट् (भ्वा आ सेट् लोटते) દીપવુ, પ્રકાશવુ अक. સામુ ઠોકવુ सक

लुट्यत् त्रि (लुट्+वर्त्तमाने शतृ) લોટતું, આળોટતુ

लुठ् (भ्वा आ अ सेट् लोठते) લોટવુ, આળોટવુ, મામે અથડાવુ

लुठ् (भ्वा प अक सेट् लुंठति) આળોટવુ

लुठ् (तु कु प अक सेट् लुठति) જોડાવુ, આળોટવુ

लुठ् (चुरा उ स सेट् लोठयति-ते) ચોરવુ, લૂટવુ

लुठन न (लुठ्-लोटे+ल्युट्) લોટવુ, આળોટવુ

लुठित त्रि (लुठ्+क्त) જમીન ઉપર આળોટેલ, લોટેલ

लुड् (भ्वा प स सेट् लोडति) વલોવવુ, મથવુ.

लुड् (तुदा प सेट् लुडति) ઢાંકવુ, स આલિંગવુ જોડાવુ, अक.

लुण्ट् (चु उभ स सेट् लुण्टयति-ते) અપમાન કરીને ચોરવુ, લૂટવુ

लुण्ट् (भ्वा प स सेट् लुण्टति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लुण्टक पु (लुण्टति, लुण्ट्+ण्वुल्) એક જાતનું શાક

लुण्टाक पु (लुण्टति, लुण्ट्+षाकन्) ચોર, લૂટારો, કાગડો

लुण्टाकी स्त्री (लुण्टाक+स्त्रिया ङीप्) લુંટારી, કાગડી

लुण्ठ् (भ्वा प स सेट् लुण्ठति) ચોરવુ, લૂટવુ, આળોટવુ

लुण्ठक त्रि (लुण्ठ्+ण्वुल्) ચોરી કરનાર ચોર વિગેરે

लुण्ठक पु (लुटि+ण्वुल् पृषो) કાગડો, શાકભેદ

लेलिह् त्रि (भृशं लेढि इति) ચાટનાર, સ્વાદ લેનાર, ચાખનાર.

लेलिह पुं. (लिह्+यङ्+अच्) [illegible]

लेह्य त्रि. (लिह्+ण्यत्) ચાટવા જેવું, ચાખવાયોગ્ય, સ્વાદ લેવાયોગ્ય.

लेह्य न (,, ,,) અમૃત, ચાટણ.

लैङ्ग न. (लिङ्गमधिकृत्य कृतो ग्रन्थः अण्) અઢાર મહા પુરાણ પૈકી લિંગપુરાણ.

लैङ्ग त्रि. (लिङ्गस्येदं लिङ्ग+अण्) લિંગનું લિંગ સંબંધી.

लैङ्गिक त्रि. (लिङ्गादनुमानरूपात् आगतो वा ठञ्) લિંગ વિશેષથી કરેલ, અનુમાન કરેલ.

लैङ्गी स्त्री. (लिङ्ग तदाकारोऽस्त्यस्याः प्रज्ञा+अण्) લિંગિની વૃક્ષ.

लोक् (चु. उभ. स. सेट् लोकयति-ते) જોવું, પ્રકાશવું, ભા–વા–દિ–ભાષ–વા–દિ–ભા– જેવું, તપાસવું

लोक् (भ्वा. आ. स. सेट् लोकते) દેખવું, જોવું
"लोकयतोऽप्यलोकमपि किया सुन्दरं किं गुणम्" –भर्तृहरि

लोक पुं. (लोक्यतेऽसौ लोक्+घञ्) જગત, સંસાર, દુનિયા, ભાલુમ.

लोक पुं. (लुक्+घञ् घञ्) લોક, ચૌદ

लोककान्त पुं (लोकस्य कान्तः) લોકોનો સ્વામી.

लोककान्त त्रि. (,, ,,) લોકને વ્હાલું, લોકપ્રિય.

लोककान्ता स्त्री (लोकानां कान्ता प्रिया) ઋદ્ધિ ઔષધિ.

लोककृत् पुं (लोकं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) બ્રહ્મા

लोकचक्षुस् पुं. (लोकस्य चक्षुरिव) સૂર્ય, સૂરજ આકડાનું ઝાડ.

लोकजित् पुं (लोकं लोकान्वा जितवान् जि+क्विप् तुक् च) બુદ્ધદેવ

लोकजित् त्रि (लोकं जितवान् जि+क्विप् तुक् च) જગતને જીતનાર.

लोकत्रय न. (लोकानां त्रयम्) સ્વર્ગ–મૃત્યુ અને પાતાલ–એ ત્રણ લોક
"लोकत्रयमपि ... यो न त्यजति ..."

लोकत्रयी स्त्री. (लोकस्य त्रयी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोकनाथ पुं. (लोकस्य नाथः) લોકનો ધણી, બુદ્ધ.

लोकनीय त्रि. (लोक्+अनीयर्) જોવા લાયક, જોવાજેવું

लोकनेत्र न (लोकस्य नेत्रमिव) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ

लोकपति पुं. (लोकस्य पतिः) જગતનો ધણી, બુદ્ધ.

लोकपाल पुं. (लोकान् पालयति पालि+णिच्+अण्) લોકને પાળનાર રાજા, સોમ આદિ દિક્પાલ ઇન્દ્ર વિગેરે દેવ.
"पुनरिव विधिना लोकपालपुत्रोः"–रघु

लोकपाल त्रि. (,, ,,) લોકનું રક્ષણ કરનાર.

लोकप्रसिद्ध त्रि. (लोके प्रसिद्ध) જગતમાં પ્રસિદ્ધ.

लोकबान्धव पुं. (लोकानां बान्धवः लोकबान्धवाकार) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.

लोकबाह्य त्रि (बहिर्भवति बहिस्+ष्यञ् लोकस्य बाह्यः) જગતની બહારનું

लोकबिन्दुसार न. જૈનમતે ચૌદમું પૂર્વ

लोकमातृ स्त्री. (लोकानां माता लक्ष्मी) લક્ષ્મી દેવી, જગતની માતા.

लोकमाय त्रि. લોકને ભમાવનાર.

लोकम्पृण त्रि. (लोकं पृणाति, पृण+खश्) જગતમાં વ્યાપીજનાર, જગતને આનંદકારક.
"लोकम्पृणैः परिमलैः परिपूरितस्य" काव्यप्रकाशे.

लोकलोचन न. (लोकस्य लोचनमिव) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.

लोकवाद पुं (लोके वादः) લોકમાં ચાલતી વાત, અફવા.

लोकान्तर न (अन्यः लोकः इति) બીજી દુનિયા, બીજો લોક–સ્વર્ગ વિગેરે.

लोकान्तरगत त्रि. (लोकान्तरं गतः) મરણ પામેલ, પરલોકમાં ગયેલ.

लेखन पु (लिख्+ल्यु) એક જાતનુ ઘાસ

लेखनिक पु (लेखन शिल्पमस्य ठन्) લેખક,લહીયો

लेखनी स्त्री (लिख्यतेऽनया, लिख्+ल्युट्+ङीप्) રોગ દૂર કરવાનુ એક શસ્ત્ર, લખવાની કલમ, ખડી, કાગડો ઘાસ, અજનના અગરૂપ એક વ્યાપાર

लेखनीय त्रि (लिख्+कर्मणि अनीयर्) લખવા યોગ્ય, લખવા લાયક

लेखर्षभ पु (लेख ऋषभ इव श्रेष्ठत्वात्) ઇન્દ્ર

लेखहार पु (लेख हरति, हृ+अण्) લખેલો કાગળ વગેરે લઈ જનાર ખેપીયો વિગેરે, પોષ્ટમેન

लेखहारक पु (लेख हरति, हृ+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेखहारिन् पु (लेख हरति, हृ+णिनि) लेखहार શબ્દ જુઓ

लेखा स्त्री (लिख्+अ+टाप्) રેખા પક્તિ, લિપી

लेखित त्रि (लिख्+क्त) લખેલ

लेख्य त्रि (लिख्+ण्यत्) લખવા યોગ્ય

लेख्य न (,, ,,) ધર્માદ્ધમા રજુ કરવા લાયક દસ્તાવેજ, લેખ

लेख्यक न (लेख्य+सज्ञा कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेख्यपत्र पु (लिख्यतेऽत्र ण्यत्, लेख्य पत्र यस्य) તાડનુ ઝાડ

लेख्यपत्र न (लेख्य च तत् पत्रञ्च) લખવાનો કાગળ, લિખિત દસ્તાવેજ

लेख्यपत्रक न (लेख्यपत्र+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेख्यपत्रक पु (लेख्यपत्र+सज्ञायां कन्) તાડનું ઝાડ

लेख्यप्रसंग पु (लेख्यस्य प्रसगो यत्र) લખેલો દસ્તાવેજ

लेण्ड न લીડુ, વીષ્ટા

लेप् (भ्वा आ स सेट् लेपते) જવુ

लेप पु (लिप्-लेप् वा घञ्) ભોજન, લેપ કરવો, લેપ, લીપવુ, કળીચુનો, પિતૃઓને આપેલા પિંડનો શેષ

लेपक त्रि (लिम्पति, लिप्+ण्वुल्) લીંપનાર, લેપ કરનાર

लेपक पु (,, ,,) કડીયો, સલાટ

लेपन न (लिप्+भावे ल्युट्) લીંપવુ, ચોપડવુ, લેપ, એક સુગન્ધી દ્રવ્ય

लेपभागिन् पु (लेप भजते, भज्+णिनि) ચોથી-પાચમી-છઠ્ઠી પેઢીના પિતૃઓ

लेपभुज् पु (लेप भुङ्क्ते भुज्+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेपिन् पु (लिम्पति, लिप्+णिनि) કડીઓ

लेपिन् त्रि (,, ,,) લીંપનાર, ચોપડનાર

लेप्यकृत् त्रि (लेप्य करोति,कृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेप्यकृत् पु (,, ,,) કડીઓ

लेप्यमयी स्त्री (लेप्य+मयट्+ङीप्) પુતળી

लेप्यस्त्री स्त्री (लेप्या चासौ स्त्री च) પુતળી, સુગંધી દ્રવ્યોથી ચોપડાયેલા સ્ત્રી

लेय पु સિંહ રાશી

लेलिहा स्त्री તે નામે એક મુદ્રા

लेलिहान पु (लिह्+यङ् लुक्+ताच्छील्ये-शानच्) સાપ, શિવ

लेलिहान त्रि (,, ,,) વારવાર ચાટનાર

लेलिहाना स्त्री (लेलिहान+स्त्रियां टाप्) વારવાર ચાટનારી, મુદ્રા વિશેષ

लेलिहानी स्त्री (लेलिहान+स्त्रिया ङीप्) સાપણ

लेश पु (लिश्+घञ्) કણ, લવ, થોડુ, જરા, અલ્પપણ

लेष्टु पु (लिश्+तुन्) માટીનું ઢેફુ

लेष्टुघ्न पु (लेष्टु हन्तीति, हन्+टक्) માટીનું ઢેફુ ભાગનાર એક જાતનો મગદળ

लेष्टुभेदन पु (लेष्टु भिनत्तीति, भिद्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेसिक पु માવત

लेह पु (लेहनम्, लिह्+घञ्) ચાટવુ, ચાટણ, ખાવુ, રસ, સ્વાદ લેવો

लेह्य त्रि (लिह्+अच्) ચાટનાર, સ્વાદ લેનાર

लेहक त्रि (लिह्+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लेहन न (लिह्+भावे ल्युट्) ચાટવુ, ચાટણુ, ખાવુ, રસ, સ્વાદ લેવો

लोप्त्र न. (लुप्+ष्ट्रन्) ચોરેલું ધન.

लोप्त्री स्त्री. (लुप्+ष्ट्रन्+ङीप्) ચોરેલું ધન.

लोभ पु. (लुभ्-आकांक्षायाम्+भावे घञ्) લોલુપતા, પારકા દ્રવ્યમાં અતિશય અભિલાષ, અપ્રાપ્ય વસ્તુ પ્રાપ્ત કરવાની ઇચ્છા

"परवित्तादिकं दृष्ट्वा नेतुं यो हृदि जायते ।
अभिलाषो द्विजश्रेष्ठ स लोभः परिकीर्तितः" ॥
वह्निपुराणे.

लोभनीय त्रि. (लुभ्+कर्मणि अनीयर्) લોભ કરવા લાયક

लोभमोहित त्रि. (लोभेन मोहितः) લોભ વડે મોહ પામેલ.

लोभरहित त्रि. (लोभेन रहितः) લોભ વિનાનું

लोभविरह पु. (लोभस्य विरहः) લોભનો ત્યાગ.

लोभविरह त्रि. (लोभस्य विरहो यस्य) લોભ વિનાનું

लोभविरहित त्रि. (लोभेन विरहितः) લોભ રહિત.

लोभारूढ त्रि. (लोभेन आरूढः) લોભથી ઘેરાયેલ.

लोभिन् त्रि. (लोभोऽस्त्यस्य लोभ+इनि) લોભવાળું લોભી

लोभ्य पु. (लुभ्यते, लुभ्+ण्यत्) મગ

लोभ्य त्रि. (लुभ्+कर्मणि ण्यत्) લોભ કરવા લાયક, લલચાવા લાયક.

लोम न. (लू+मन्) રૂંવાં

लोम न. (लूयते छिद्यते लू+बाहु. मन्) રૂંવાડું

लोमकर्ण पु. (लोमयुक्तः कर्णो यस्य बहु.) સસલો.

लोमकर्णी स्त्री. (लोमकर्ण+स्त्रियां जाति ङीष्) સસલી.

लोमकूप पु. (लोम्नां कूप इव) રૂંવાડાનું છિદ્ર

लोमघ्न न. (लोमानि हन्ति हन्+टक्) જેનાથી વાળ ખરી જાય છે એવો એક રોગ-ટાલનો રોગ.

लोमन् पु. (लू+मनिन्) રૂંવું

लोमपाद पु. (लोमयुक्तौ पादौ यस्य बहु.) અંગ દેશનો એક રાજા.

लोमपादपुर् स्त्री. (लोमपादस्य पूः) ચંપા નગરી.

लोमपादपुरी स्त्री. (लोमपादस्य पुरी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोमविष पु. (लोमनि विषं यस्य) વાઘ વિગેરે.

लोमश पु. (लोमानि बहुलेन सन्त्यस्य श) એક મુનિ ભારે.

लोमश त्रि. ( ) રૂંવાંવાળું

लोमशकाण्डा स्त्री. (लोमश इव काण्डोऽस्याः) કાકડી.

लोमशपत्रिका स्त्री. (लोमशानि पत्राणि यस्या अप् बहु.) જંગલી મગ.

लोमशपर्णिनी स्त्री. (लोमशं पर्णमस्त्यस्याः इनि+ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ.

लोमशपुष्पक पु. (लोमशानि पुष्पाण्यस्य कप्) શિરીષ વૃક્ષ, સરસડાનું ઝાડ

लोमशा स्त्री. (लोमानि सन्त्यस्याः लोमन्+श+टाप्) કાકમાચી વનસ્પતિ, જટામાંસી વનસ્પતિ, વજ્ર-ડાકિની વનસ્પતિ, મહામેદા વનસ્પતિ, શિયાળી, તાલપુષ્પા વનસ્પતિ, અતિબલા વનસ્પતિ, અજ-માંસી વનસ્પતિ, એક ડાકિની

लोमशातन न. (लोमानि शातयति शद्+णिच् कर्तरि ल्युट्) વાળ ખેરવી પાડે તેવું એક ઔષધ.

लोमहर्षण न. (लोम्नां हर्षो हर्षणं रोमाञ्चः यस्मात्) રોમાંચ, રૂંવાં ઊભાં થવાં તે.

लोमहर्षण पु. (लोमानि हर्षयति कथया लोमहर्ष+णिच्+ल्यु) વ્યાસનો શિષ્ય તે નામે એક પૌરાણિક

लोमहृत् पु. (लोमानि हरति, हृ+क्विप् तुक् च) હરતાલ.

लोमाञ्च पु. (रोमाञ्च इव लस्य) રોમાંચ.

लोमालिका स्त्री. (लोमानि लोमभेदाः सन्त्यस्याः इनि+कन्+टाप्) શીયાળણી

लोल त्रि. (लोड्+अच् डस्य लः) તૃષ્ણાવાળું, ચંચલ, ચપલ.

"तृष्णालोलविलोचने कलयति प्राची चकोरीगणे"
[illegible]

लोला स्त्री. (लोड्+अच् डस्य लः+टाप्) લક્ષ્મી, જીભ.

लोलार्क पु. કાશીમાંની સૂર્યની એક મૂર્તિ

लोलिका स्त्री. (लोलयति हेलये उत्कटम्, लोड्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं डस्य लः) એક જાતનું અમ્લવર.

लोलित त्रि. (लुल्-विमर्दे+णिच्+क्त) કંપાવેલ, હલાવેલ, ચંચળ કરેલ.

लोकान्तरप्राप्त त्रि (लोकान्तर प्राप्त) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोकायत न (लोकेषु आयतम् विस्तीर्णम्) ચાર્વાક મતનો સિદ્ધ ધર્મ

लोकायतिक पु (लोकायत विस्तीर्णं तन्मत अस्त्यस्य ठन्) ચાર્વાક મતને માનનારો

लोकालोक पु (लोकश्चासावलोकश्च) લોક અને અલોક, અંધકાર અને જગતની વચ્ચે આવેલા તે નામનો એક કલ્પિત પર્વત

"प्रकाशश्चाप्रकाशश्च लोकालोक इवाचल." रघुः

लोकित त्रि (लोक्+कर्मणि क्त) જોયેલું, દેખેલું

लोकेश पु (लोकानां लोकस्य वा ईश) બ્રહ્મા, રાજા, પારો, બુદ્ધ વિશેષ.

लोकेश्वर पु (लोकस्य लोकानां वा ईश्वर) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोच् (चु उभ अ सेट् लोचयति–ते) દીપવું, પ્રકાશવું

लोच् (भ्वा आत्म स सेट् लोचते) જોવું, દેખવું

लोचक न (लोच्+ण्वुल्) આંખની કીકી, માંસપિંડ, સર્પની કાંચળી, કાજળ–મેશ, સ્ત્રીઓનું કપાળનું એક આભૂષણ, કાળું વસ્ત્ર, કાનનો દાગીનો, કેળ, મોરવેલ, ધનુષની દોરી, ભ્રકુટિ ઉપરની કરચલી વાળી ચામડી.

लोचक त्रि (,, ,,) જોનાર, દેખનાર, બુદ્ધિ વગરનું

लोचन न (लोच्यतेऽनेन, लोच्+करणे ल्युट्) આંખ, નેત્ર

लोचन न (लोच्+भावे ल्युट्) દેખવું, જોવું

लोचनहिता स्त्री (लोचनाभ्यां हिता) એક જાતનું મોરથુથાનું અંજન

लोचना स्त्री (लोचते पर्यालोचयति, लोच्+ल्यु+टाप्) તપાસી જોવું

लोचनामय पु (लोचनयोरामय) આંખનું દર્દ, નેત્રરોગ

लोचनी स्त्री (लोचन+स्त्रियां ङीप्) એક જાતનો કીડો.

लोच पु (लोच्यते, लोच्+घञ्) કેશ ચુટવા તે

लोचमर्कट पु એક જાતનું ફૂલ

लोचमस्तक पु (लोच दृश्य मस्तक यस्य) મોરની કલગી, મોર

लोट् (भ्वा प. अ सेट् लोटति) ગાડા થવું

लोटन न (लुट्+भावे ल्युट्) આળોટવું, લોટવું

लोड् (भ्वा प अ सेट् लोडति) ગાડા થવું, ઉન્મત્ત થવું

लोणक न મીઠું.

लोणा स्त्री (लवणमस्त्यस्या, भक्षणसमये अपेक्ष्यत्वेन अच्+टाप् पृषो) એક વનસ્પતિ–લૂણી

लोणाम्ला स्त्री (लोणा अम्ला) ક્ષુદ્રામ્લિકા–લૂણી

लोणार न (लवण ऋच्छति, लवण+ऋ+अण् पृषो.) એક જાતનો ખાર

लोणी स्त्री (लवण+अच्+ङीप् पृषो) લૂણી વનસ્પતિ.

लोत न पु (लुनाति लू+उणा तन्) ચોરેલું ધન, લુંટેલું ધન, ચિન્હ, આંસુ, લવણ

लोत्र न (लू+उणा ष्ट्रन् यद्वा+ला+उत्र) ચોરેલું ધન, લુંટેલું ધન, આંસુ

लोघ पु (रुध्+अच् रस्य ल) લોધ્ર વૃક્ષ

लोध्र पु (रुध्+रन् रस्य ल) લોધરનું ઝાડ

लोप पु (लुप्–भावे घञ्) વિનાશ, અદર્શન, છેદવું, કાપવું, વ્યાકુળ થવું

लोपा स्त्री (लोपयति स्त्रीणा रूपगर्वम्, अच्+टाप्) અગસ્ત્ય મુનિની પત્ની લોપામુદ્રા

लोपाक पु (लोप शीघ्रमदर्शन अकति प्राप्नोति अक्+अण्) શિયાળ

लोपाकी स्त्री (लोपाक+स्त्रिया जाति ङीष्) શિયાળવી

लोपापक पु (लोपमदर्शनमाप्नोति द्रुत, आप्+ण्वुल्) શિયાળ

लोपापिका स्त्री (लोपापक+स्त्रिया टाप् अत इत्व) શિયાળ–માદા

लोपामुद्रा स्त्री (मुद राति रा+क लोपा चासौ मुद्रा च) અગસ્ત્ય મુનિની પત્ની

लोपामुद्रापति पु (लोपामुद्राया पति) અગસ્ત્ય મુનિ

लोपाशक पु (लोप+अश्+ण्वुल्) શિયાળ

लोपाशिका स्त्री (लोपाशक+टाप् अत इत्व) શિયાળ–માદા

ते नामनो એક નાગ, એક ઋષિનો પુત્ર, એક જાતનું માછલું, મસૂર, રંગારો, તે નામનું એક વન, રાતા ચોખા.

लोहित त्रि (लोहित+स्वार्थे अण्) લાલ રંગનું

लोहित त्रि. (रुह्+इतन् रस्य लः) આરોહણ કરનાર.

लोहितक न. (लोहितमिव कायति कै+क) પિત્તળ.

लोहितक पु. (लोहित+स्वार्थे कन्) મંગળગ્રહ, પદ્મરાગ મણિ-માણેક.

लोहितचन्दन न (लोहितम् तत् चन्दनम्) કેસર, રતાંજળી.

लोहितपुष्पक पु. (लोहितानि रक्तानि पुष्पाण्यस्य कप्) દાડમનું ઝાડ.

लोहितपुष्पक त्रि. (,, ,,) લાલ ફૂલવાળું

लोहितमृत्तिका स्त्री. (लोहिता चासौ मृत्तिका च) રાતી માટી, ગેરુ.

लोहिता स्त्री. (रुह्+इतन्+टाप् रस्य लः) વનસ્પતિ [illegible] વનસ્પતિ સાટોડી, રાતા વર્ણવાળી સ્ત્રી.

लोहिताक्ष पु (लोहिते अक्षिणी यस्य बच् समा.) વિષ્ણુ, કોયલ.

लोहिताक्ष त्रि (,, ,,) રાતા નેત્રવાળું

लोहिताक्षी स्त्री (लोहिताक्ष+स्त्रियां जाति. ङीष्) [illegible] માતા.

लोहिताङ्ग पु (लोहितम् अङ्गम्) મંગળ ગ્રહ, કંપિલ વૃક્ષ.

लोहितानन पु (लोहितम् आननम् यस्य) નોળિયો.

लोहितानन त्रि (लोहितम् आननम् यस्य) લાલ મુખવાળું

लोहिताननी स्त्री (लोहितानन+स्त्रियां ङीष्) નોળીણ.

लोहितायस न. (लोहितम् अयः, टच्+अच्) તાંબુ

लोहितायस न. (लोहितमयः अच् समा.) ઊપર પ્રમાણે અર્થ

लोहितिमन् पु. (लोहित+इमनिच्) લાલાશ, રતાશ.

लोहिनी स्त्री (रुह्+इतन्+ङीप् रस्य लः) લાલ રંગની સ્ત્રી.

लोहोत्तम न. (लोहेषु उत्तमम्) ધાતુ-શ્રેષ્ઠ સોનું

लौकायतिक पु (लोकायतं बार्हस्पत्यं वेत्त्यधीते वा ठक्) ચાર્વાકમતનો અભ્યાસ કરનારો, ચાર્વાકમતને જાણનાર.

लौकिक त्रि. (लोके विदितः प्रसिद्धो हितो वा ठञ्) લોકમાં જણાયેલું, લોક પ્રસિદ્ધ, વ્યવહારુ, લોકના હિતનું "लौकिकोऽपि [illegible] लौकिका [illegible]".. शकुन्तले

लौकिक न. (लोके विदितः प्रसिद्धो हितो वा ठञ्) લોક વ્યવહાર-રૂઢિ

लौकिकता स्त्री. (लौकिकस्य भावः तल्+टाप्) લૌકિકપણું, પ્રસિદ્ધપણું.

लौकिकत्व न. (लौकिकस्य भावः त्व) ઊપર પ્રમાણે અર્થ

लौकिकाग्नि पु. (लौकिकश्चासौ अग्निश्च) લૌકિક અગ્નિ-વિધિપૂર્વક સંસ્કારરહિત અગ્નિ.

लोड् (भ्वा. प. स. सेट् लोडति) ઉન્મત્ત થવું, ગાંડ થવું

लौह पु (लोहमेव स्वार्थे अण्) લોખંડ, લોઢું કે કોઈ ધાતુ.

लौहज न. (लोहात् लोहस्य वा जायते, जन्+ड) મંડૂર, લોઢું-પિત્તળ વગેરે.

लौह त्रि (लोहस्येदं विकारो वा अण्) લોઢાનું, લોઢા સંબન્ધી, લોઢાનું બનાવેલું

लौहबन्ध पु. (लौहो बन्धः) લોઢાનો બન્ધ.

लौहभाण्ड पु. (लोहस्य विकारः अण् लौहस्य तत् भाण्डम्) લોઢાનું બનાવેલું વાસણ.

लौहमल न (लौह मलम् लोहस्य मल वा) લોઢાનો મેલ, કાટ.

[illegible] पु લુહાર

लौहित्य न (लोहितस्य भावः ष्यञ्) રાતાપણું, રતાશ.

यस्के तीर्थलौहित्ये तस्मिन् [illegible]

लौहित्य पु. (,,) બ્રહ્મપુત્ર નદ.

ल्वी (क्र्या. प. स. अनिट् ल्विनाति) [illegible]

ल्वी (क्र्या. प. स. अनिट् ल्विनाति) [illegible]

लोलुप त्रि (लुभ्+यङ्-अच् पृषो मस्य वा प) અતિશય લોભી, લાલચુ

लोलुभ त्रि (लुभ्+यङ्-अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोलुव त्रि (लू+यङ्+अच्) વારવાર છેદનાર, અત્યંત કાપનાર.

लोलूया स्त्री લણવા-કાપવાની ઇચ્છા

लोष्ट् (भ्वा आ स सेट् लोष्टते) જમા કરવુ, એકઠું કરવુ, ઢગલો કરવો

लोष्ट पु न (लोष्ट्+अच्) માટીનુ ઢેફુ, લોઢાનો મેલ

लोष्टघ्न पु (लोष्टं हन्ति मर्दयति, हन्+क) માટીના ઢેફાં ભાગવાનુ સાધન મુદ્‌ગર વિગેરે

लोष्टभेदन पु (लोष्टं भिनत्ति विमर्दयति, भिद्+ल्यु) માટીનાં ઢેફાં ભાગવાનુ લાકડાનું સાધન-મોગરી

लोष्टमर्दिन् पु (लोष्टं मृद्नाति, मृद्+इनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोष्टु पु (लोष्ट्+रन्) માટીનુ ઢેફુ, લોઢાનો મેલ

लोह पु न (लूयतेऽनेन, लू+बाहु ह) ગજવેલ, લોઢુ, હરકોઇ ધાતુ, લોહી, હથિયાર

लोह पु બકરો, બોકડો.

लोह न (लू+विच् लौस्तं जहाति, हा+क) અગર-ચન્દન

लोहकण्टक पु (लोहमिव कठिनं कण्टको यस्य) મીંઢળનુ ઝાડ, લોઢાનો કાંટો

"सखि लोहकटकनिभस्तया तथा मदनशिखोऽपि"

आर्यासप्तशत्याम्

लोहकान्त पु (लोहं कान्तोऽस्य) લોહચુંબક

लोहकार पु (लोहं तन्मयं शस्त्रादि करोति, कृ+अण्) લવાર, લોખંડની વસ્તુ બનાવનાર કારીગર

लोहकारक पु (लोहमयं शस्त्रादि करोति, कृ+ण्वुल्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोहकिट्ट न (लोहस्य किट्टम्) લોઢાનો કાટ, લોઢાનો મેલ

लोहचूर्ण न (लोहस्य चूर्णम्) લોઢાની ભુકી

लोहज न (लोहात् लोहाभ्या वा जायते जन्+ड) કાટ, કાંસુ

लोहजित् पु (लोहं जितवान्, जि+क्विप्-तुक् च) હીરો.

लोहद्राविन् पु (लोहानि धातुद्रव्याणि द्रावयति, द्रु+णिच्+णिनि) ટંકણખાર

लोहद्राविन् त्रि (लोहानि धातुद्रव्याणि द्रावयति, द्रु+णिच्+णिनि) લોઢાને પીગળાવનાર, ધાતુને પીગળાવનાર

लोहनाल पु (लोहस्य नाल यत्र) નારાચ અસ્ત્ર

लोहपृष्ठ पु (लोहमिव कठीनं पृष्ठं यस्य) કંક પક્ષી

लोहपृष्ठी स्त्री (लोहपृष्ठ+स्त्रिया जाति ङीप्) કંક પક્ષિણી

लोहप्रतिमा स्त्री (लोहमयी प्रतिमा) લોઢાની મૂર્તિ

लोहमय त्रि (लोह+तद्वपार्थे मयट्) લોઢાનું બનાવેલું

लोहमारक पु (लोहं मारयति जारयति, मृ+णिच्+ण्वुल्) એક વનસ્પતિ "शालिञ्चशाक"

लोहल पु (लोहमिव लाति, ला+क) અસ્પષ્ટ ભાષણ કરનાર

लोहल त्रि (लोहमिव लाति, ला+क) લોઢુ લેનાર

लोहवर न (लोहेषु सर्वधातुषु मध्ये वरम्) સોનુ

लोहवर्मन् न (लोहमयं वर्म) લોઢાનુ બખ્તર, લોહ કવચ.

लोहशङ्कु पु (लोहमयः शङ्कुः) લોઢાનો ખીલો

लोहश्लेषण न (लोहानि सर्वतैजसानि श्लेषयति योजयति, श्लेषि+ल्यु) ટંકણખાર

लोहसंकर न (लोहानां धातुद्रवाणां सङ्करो यत्र) મિશ્ર ધાતુ, એક જાતનુ લોઢુ

लोहाभिसार पु (लोहं तन्मयशस्त्रम् अभिस्त्रियतेऽत्र, अभि+सृ+आधारे घञ्) યુદ્ધના પ્રારભમાં કુચ કરતી વખતે રાજા વગેરે હથિયારનુ પૂજન તથા આરતિ ઉતારે છે તે

लोहाभिहार पु (लोहं अभिह्रीयतेऽत्र, अभि+हृ+आधारे घञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

लोहार्गल पु (लोहस्यार्गलमिव) લોઢાનો આગળીયો, લોઢાનો ખીલો, તે નામે એક તીર્થ

लोहित न (रुह्+इतच् रस्य ल) કેસર, રતાંજળી, લાલ ગોરોચન, પતંગ, હરિચંદન, તૃણ, કુંકુમ, લોહી, યુદ્ધ

लोहित पु (,, ,,) રાતો વર્ણ, સર્પ,મર્દન,

वंशाग्र न. (वंशस्य अग्रम्) વાંસડાનો અગ્રભાગ-ટોચ.

वंशाग्र्य न. (वंशस्य अग्र्यम् प्रथमभागत्वात्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वंशाङ्कुर पुं. (वंशस्य अङ्कुरः) વાંસડાનો અગ્ર ભાગ-ટોચ.

वंशानुचरित न. (वंशस्य अनुचरितम्) સૂર્યવંશ વગેરે વંશનું ચરિત્ર-ઇતિહાસ.

वंशिक न. (वंशोऽस्त्यस्य वंश इव वा ठन्) અગર ચંદન.

वंशिका स्त्री. (वंशिक+स्त्रियां टाप्) વાંસની અગર ચંદન.

वंशी स्त्री. (वंशः नालच्छिद्रत्वेनास्त्यस्याः अच् गौरा. ङीष्) મોરલી-બંસી.

वंशीधर पुं. (वंशीं धारयति, धृ+अच्) શ્રીકૃષ્ણ.

वंशीधर त्रि. (वंशीं धरति धृ+अच्) વાંસળી ધારણ કરનાર.

वंशीधारिन् पुं. (वंशी+धृ+णिनि) શ્રીકૃષ્ણ, વાંસળી ધારણ કરનાર.

वंश्य त्रि. (वंशे कुलादौ भवः यत्) સારા કુળમાં પેદા થયેલ, કુલવાન.

वंश्य त्रि. (वंशे भव यत्) વંશમાં હોનાર-થનાર. "नूनं मत्तः परं वंश्याः पिण्डविच्छेददर्शिनः" रघु.

वंश्य न. (वंश+यत्) ઘરનું ઉપરનું વાંકું પીઢું એક અવયવ.

वंहिष्ठ त्रि. અત્યંત, અતિશય.

वंहीयस् त्रि. પહોળું, બહુળ.

वक पुं. (वकि+अच् पृषो. नलोपः) બગલો પક્ષી, એક રાક્ષસ, શ્રીકૃષ્ણે મારેલો એક દૈત્ય, એક યક્ષ, કુબેર.

वकचर पुं. (वकवत् चरति, चर्+अच्) સ્વાર્થ સાધનાર પુરુષ, કપટી ઠગ.

वकजित् पुं. (वकं जितवान् जि+क्विप् तुक् च) શ્રીકૃષ્ણ, ભીમસેન.

वकधूप पुं. (वक इव धूम्रो धूपः) એક જાતનો ધૂપ.

वकनिषूदन पुं. (वकं निषूदयति, नि+सूद्+ल्यु) શ્રીકૃષ્ણ, ભીમસેન.

वकपञ्चक न. કાર્તિક સુદ અગીયારસથી પાંચ તિથિ.

वकपुष्प पुं. (वक इव शुक्लं पुष्पमस्य) એક વૃક્ષ.

वकवृत्ति त्रि. (वकस्य वृत्तिरिव वृत्तिर्यस्य) સ્વાર્થી ઠગ મનુષ્ય, બગલા જેવી વૃત્તિવાળું.

वकव्रतचर त्रि. (वक इव व्रतं चरति, चर्+अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वकव्रतिक त्रि. (वकव्रत+अस्त्यर्थे ठन्) સ્વાર્થી ઠગ મનુષ્ય, બગલા જેવી વૃત્તિવાળું.

वकव्रतिन् त्रि. (वकव्रत+अस्त्यर्थे इनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वकाची स्त्री. એક જાતની માછલી.

वकान्तक पुं. (वकस्य अन्तकः) શ્રીકૃષ્ણ.

वकारि पुं. (वकस्य अरिः) શ્રીકૃષ્ણ.

वकुल पुं. (वकि+उलच् नलोपः) બોરસલીનું ઝાડ.

वकुला स्त्री. (वकि+उलच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वकुली स्त्री. (वकि+उलच्+ङीप् गौरा.) [illegible] કાકોલી.

वकेरुका स्त्री. પવનથી વાંકી વળી ગયેલી ઝાડની ડાળી, નાનું બગલું.

वक्क् (भ्वा. आ. स. सेट् वक्कते) જવું.

वक्तव्य त्रि. (वच्+तव्य) બોલવા લાયક, કહેવા લાયક.

वक्तव्य त्रि. નિંદવા લાયક, નિન્દ્ય, હીન, હલકું.

वक्तव्य न. (वच्+भावे तव्य) દૂષણ, દોષ, કહેવું, વચન, કથન.

वक्तव्यता स्त्री. (वक्तव्यस्य भावः तल्+टाप्) કહેવા યોગ્યપણું, દૂષણ, કથન.

वक्तव्यत्व न. (वक्तव्यस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वक्तुकाम त्रि. (वक्तुं कामः) બોલવા ઇચ્છનાર, કહેવા ઇચ્છનાર.

वक्तुमनस् त्रि. (वक्तुं मनो यस्य) બોલવાનું મન જેનું છે તે, કહેવાનું મન જેનું છે તે.

वक्तृ त्रि. (वक्ति वा वचि वच्+तृच्) બોલનાર

व

व् ओगणत्रीसमो धोषाक्षर, अंतस्थ व्यंजन
व न (वा-गमनहिंसनयो +क) वरुणदेव, वरुण बीज
व पु (वानमिति, वा+भावे घ) शान्त पाडवु
व पु (वाति गच्छति वा+ड) वायु, वरुण, मन्त्रणा-मसलत, कल्याण, राहु, रहेठाण, समुद्र, वाघ, शालूक शब्द जुओ वदन, पाणी
व अव्य (इवार्थ-निपा) समानपणु, सादृश्य "शाखव य यश पपु"-इर्षो
व त्रि (वा+ड) भगवान
वंश पु (वमति उद्गिरति पुत्रान वन्यत इति वा वम्-यद्वा वन्-शब्द+बाहु श तस्य नत्व) वंश, कुळ, वांस, वांसळी, समूह, वांसानु हाडकु, गेवडी, मांसनु झाड
वंशक पु (वश इव कायति, कै+क) एक जातनु माछलु, एक जातनी गेवडी
वंशक न (,, ,,) अगरुचन्दन
वंशकफ न (वंश' कफ इव) वांसना आकारमा हवामा ऊडता रुना तन्तु
वंशकर्पूर न (वंशस्य कर्पूरम) वांस कपूर
वंशकर्पूररोचना स्त्री (कर्पूर इव रोचते शोभते,रुच्+ल्यु+टाप् वंशस्य कपूररोचना) वांस कपूर
वंशक्षय पु (वंशस्य क्षय) वांसनो नाश, वंशनो नाश
वंशक्षीरी स्त्री (वंशस्य क्षीरमिवास्त्यस्या अच्+गौरा ङीप्) वांस कपूर
वंशज पु (वंशाज्जायते जन्+ड) वांसमा थतो जव
वंशज त्रि (वंशात् सद्वंशाज्जायते, जन्+ड) सारा कुळमा उत्पन्न थयेल, कुलीन
वंशजा स्त्री (वंशाज्जायते जन्+ड+टाप्) वांस कपूर "वंशजा बृंहिणी वृष्या बल्या स्वाद्वी च शीतला"।
भावप्रकाशे
वंशतण्डुल पु (वंशस्य तण्डुल) वांसमा थतो जव
वंशधर त्रि (वंश धरति, धृ+अच्) वंशने धारण करनार, वांसने धारण करनार
वंशनर्तिन् पु मस्करो, विदूषक
वंशनालिका स्त्री (वंशनालोऽस्त्यस्या ठन्+टाप्) वांसळी
वंशनेत्र न (वंशस्येव नेत्रमस्य) गेवडीनु मूळ.
वंशपत्र पु (वंशस्य पत्रमिव पत्रमस्य) एक जातनु तृण
वंशपत्र न. (वंशस्य पत्रम्) वांसनु पांदडु
वंशपत्रपतित न तेर अक्षरना चरणवाळु एक जातनु वृत्त
"दिड्मुनि वंशपत्रपतित भरनभनलगै" छन्दोमञ्जर्याम्
वंशपत्री स्त्री (वंशपत्र+स्त्रियां ङीप्) एक जातनी हींग
वंशपीत पु (यो वंशपत्रमिव पीत) एक जातनो गुग्गळ
वंशपुष्पा स्त्री (वंशस्य पुष्पाणीव पुष्पाणि यस्या) सहदेवी लता,
वंशपूरक न (वंशस्येव पूरकमस्य) गेवडीनु मूळ
वंशभोज्य न बापदादानी संपत्ति
वंशभृत पु (वंश+भृ+क्त) कुटुम्बनो वडो, कुळमा मोटो
वंशरोचना स्त्री (रोचते इति, रुच्+नन्द्या ल्यु+टाप् वंशस्य रोचना) वांस कपूर
वंशलोचना स्त्री (वंशेषु रोचते, रुच्+ल्यु+टाप् वा रस्य ल) वांसकपूर
वंशवृद्धि स्त्री (वंशस्य वृद्धि) वंशनी वृद्धि, वांसनी वृद्धि.
वंशवेणु पु (वंशस्य वेणु) वांसळी
वंशशर्करा स्त्री (वंशस्य शर्करेव) वांस कपूर
वंशशलाका स्त्री (वंशस्य शलाकेव दाढर्यात्) सुगन्धीवाळो-खस
वंशसमाचार पु (वंशस्य समाचार) वंशना समाचार
वंशस्तनित न बार अक्षरनु ते नामनु वृत्त
वंशस्थ न उपर प्रमाणे अर्थ
वंशस्थबिल पु ते नामनु बार अक्षरनु एक वृत्त
वंशहीन त्रि (वंशेन हीन) वंश विनानु, निर्वंशीयु

वक्रिम पुं (वक्रस्य भावः इमनिच् पृषो अदन्त) वांकापणुं.

वक्रिमन् पुं (वक्रस्य भावः इमनिच्) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

वक्रीकरण न. (वक्र+च्वि+कृ+ल्युट्) वांकुं करवुं.

वक्रीकृत त्रि. (वक्र+च्वि+कृ+क्त) वांकुं करेल.

वक्रीभवन न. (वक्र+च्वि+भू+ल्युट्) वांकुं थवुं.

वक्रीभाव पुं (वक्र+च्वि+भू+घिनुण्+घञ्) ऊपर प्रमाणे अर्थ.

वक्रीभूत त्रि (वक्र+च्वि+भू+क्त) वांकुं थयेल.

वक्रोक्ति स्त्री. (वक्रा चासौ उक्तिश्च) वांकुं बोलवुं ते, ते नामनो एक अर्थालंकार, कटु वचन.

"अन्यस्यान्यार्थकं वाक्यमन्यथा योजयेद्यदि।

अन्यश्श्लेषेण काक्वा वा सा वक्रोक्तिस्ततो द्विधा

वक्रोष्ठिका स्त्री (वक्रोष्ठोऽस्त्यस्याम् ठन्+टाप्) दांत न देखाय तेम हसवुं.

वक्ष् (भ्वा प. स. सेट् वक्षति) रोष करवो.

वक्षःस्थल न. (वक्षः स्थलमिव वा विस्तीर्णत्वात्) छाती, छेडी छाती.

वक्षःस्पर्शिनी स्त्री. (वक्षः स्पृशति, स्पृश्+णिनि) प्रिय पत्नी.

वक्षण न. (वक्षत्येन, वक्ष+ल्युट्) छाती.

वक्षस् न (वह्+असुन् सुट् च) हृदय, छाती.

"वक्षसैव समं तेन दलिता" इत्यौ

वक्षस्थल न (वक्षः स्थलमिव निपातनात्.) छाती.

वक्षस्स्थल न. (वक्ष स्थलमिव च्छेद) ऊपर प्रमाणे अर्थ

वक्षोज पुं (वक्षसि जायते, जन्+ड) स्तन विशेष

वक्षोरुह पुं (वक्षसि रोहति रुह्+क) ऊपर प्रमाणे अर्थ

वक्ष्यमाण त्रि (वच्+स्य+शानच्) बोलतो, बोलशे ते.

वंख् (भ्वा प. स. सेट् वंखति) जवुं, गमन करवुं

वंग् (भ्वा प. स. सेट् वंगति) लंगडावुं, जोलवुं.

वगाह पुं (अव+गाह्+घञ् अकारलोपः) अवगाहन स्नान गुण्यो.

वङ्क् (भ्वा आ. सेट् वङ्कते) वांका थवुं जवुं, अवुं वक्र.

वङ्कु पुं (वकि+उण्) नदीनो वांक.

वङ्गा स्त्री (वङ्क्+विन्द वन्) पैडानुं हन्, पासुं.

वङ्किम पुं. (वङ्क्+इमन्) एक जातनो करि.

वङ्कुर त्रि (वन्क्+उरच्) वांकुं.

वङ्क्रि स्त्री (वकि+क्रि) पासानुं हाडकुं

वङ्क्रिक पुं. न (वकि+रि) एक जातनुं वादित्र, पासुं हाडकुं

वङ्क्षण न (वक्ष्+ल्युट्) जांघनो सांधो.

वङ्क्षु स्त्री (वङ्क्+सु वुक् सुट् च) गंगानो एक प्रवाह.

वङ्ग न. (वङ्ग+अच्) कथीर सीसुं

वङ्ग पुं न. (वगि+अच्) बंगाल देश.

"जलार्णवं समारभ्य ब्रह्मपुत्रान्तकं शिवे

वङ्गदेश इति प्रोक्त.."

वङ्ग पुं („ „) अनरसनो वेला वगेरे एक धान्य, कपास, रींगणीनो वेलो.

वङ्गज न (वङ्गात् जायते, जन्+ड) सिन्दूर

वङ्गज त्रि. (वङ्गाज्जायते, जन्+ड) बंगालोत्पन्न ए नाम प्रकार.

वङ्गन पुं. (वगि+ल्यु) एक जातनो छोड.

वङ्गशुल्बज न. (वङ्गशुल्बाभ्यां ताम्रवङ्गाभ्यां जायते जन्+ड) कांसुं.

वङ्गसेन पुं. (वङ्गस्य इव सेना यस्य पुष्पस्य) एक जातनुं झाड.

वङ्गारि पुं. (वङ्गस्य अरि) हरताल.

वघ् (भ्वा. आ. सेट् वघते) निंदा करवी, आरंभ करवो व. वेग करवो अर्थ.

वच् (चु उभ. सेट् वाचयति-ते) संदेश मोकलवो अगर पुछवी व कहेवुं हित.

वच् (अदा. द्वि. प. अनिट् वक्ति) कहेवुं, बोलवुं अनु+वच्-अनुवक्ति कहेवानुं फरी कहेवुं-अनुवाद करवो. निर्+वच्+णिच्-निर्वचन करवुं, कारण सहित स्पष्ट करवुं, विस्तारथी कहेवुं

वच पुं. (वच्+अच्) पोपट.

वचक्नु त्रि (वक्तीति वच्+क्नु अचतुर) पंडित, वाचाळ, बोलक.

वचन न. (वच्यतेऽनेन, वच्+ल्युट्) वाक्य, व्याकरण प्रसिद्ध एकवचन-द्विवचन-बहुवचन-वगेरे शब्द.

બોલનાર, કહેનાર, વ્યાજબી કહેનાર
"अप्रियस्य च पथ्यस्य वक्ता श्रोता च दुर्लभ"
महाभारते

वक्तृ पु („ „) પંડિત

वक्त्र न (वक्ति अनेन, वच्+उणा त्र) મુખ, મોઢું, તગરમૂળ, એક જાતનું વસ્ત્ર, એક છન્દ

वक्त्रखुर पु (वक्त्रस्य खुर इव) દાંત.

वक्त्रज पु (वक्त्राज्जायते जन्+ड) બ્રાહ્મણ

वक्त्रज त्रि (वक्त्राज्जायते, जन्+ड) મુખમા ઉત્પન્ન થનાર

वक्त्रताल पु न (वक्त्रस्य तालम्) મુખથી વગાડવાનું એક વાદિત્ર, શરણાઈ વિગેરે

वक्त्रपट्ट पु (वक्त्रस्य पट्ट इव) તોબરો

वक्त्रभेदिन् पु (वक्त्र भिनत्ति, भिद्+णिनि) કડવો રસ અથવા તીખો રસ

वक्त्रभेदिन् त्रि (वक्त्र भिनत्ति, भिद्+णिनि) મુખ ભાગી નાખનાર

वक्त्रवास पु (वक्त्रं वासयति सुरभीकरोति, वासि+अण्) નાગરવેલ, પાનસોપારી

वक्त्रवास पु (वक्त्रस्य वास) મુખની વાસ

वक्त्रशोधिन् पु (वक्त्र शोधयति शुध्+णिच्+णिनि) બીજોરૂ

वक्त्रशोधिन् त्रि („ „) પાન સોપારી વિગેરે

वक्त्रासव पु (वक्त्रस्य आसव इव) અધરોષ્ઠ રસ, લાળ

वक्र न (वकि+रन् पृषो नलोप.) નદીની વાંકાઈ, ઝરા વિગેરેનો વાંકો રસ્તો

वक्र पु („ „) શનૈશ્વર ગ્રહ, મંગળ ગ્રહ, રુદ્ર દેવ, ત્રિપુરાસુર, પીતપાપડો

वक्र त्रि (वकि+रन् पृषो, नलोप) વાંકુ, ટેઢું, ક્રૂર

वक्रकण्ट पु (वक्र कण्ट कण्टको यस्य) બોરડીનું ઝાડ, ખેરનું ઝાડ

वक्रकण्टक पु (वक्रकण्ट+संज्ञायां कन्) ખેરનું ઝાડ

वक्रखड्ग पु (वक्रश्चासौ खड्गश्च) વાંકી તલવાર

वक्रगामिन् त्रि (वक्रं सन् गच्छति गम्+णिनि) વાંકુ જનાર

वक्रग्रीव पु (वक्रा ग्रीवा यस्य) ઉંટ

वक्रग्रीव त्रि („ „) વાંકી ડોકવાળુ

वक्रग्रीवी स्त्री (वक्रग्रीव+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉંટડી

वक्रचञ्चु पु (वक्रा चञ्चुर्यस्य) પોપટ પક્ષી

वक्रता स्त्री (वक्रस्य भाव तल्+टाप्) વાંકાઈ, વક્રપણુ

वक्रत्व न (वक्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वक्रतुण्ड पु (वक्र तुण्ड यस्य) ગણપતિ

वक्रदंष्ट्र पु (वक्रा दंष्ट्रा यस्य) ડુક્કર

वक्रदृष्टि त्रि (वक्रा दृष्टिर्यस्य) ખગળ દૃષ્ટિવાળુ

वक्रनक्र पु (वक्र नक्र इव हिंस्र) પોપટ, નીચ માણસ

वक्रनासिक पु (वक्रा नासिका यस्य) ઘુવડ પક્ષી

वक्रनासिक त्रि („ „) વાંકા નાકવાળુ

वक्रपुच्छ पु (वक्र पुच्छ यस्य) કુતરો

वक्रपुच्छ न (वक्रश्च तत् पुच्छश्च) વાંકુ પુછડુ

वक्रपुच्छी स्त्री (वक्रपुच्छ+स्त्रिया जाति ङीप्) કુતરી

वक्रपुष्प पु (वक्राणि पुष्पाणि यस्य) ખાખરાનુ ઝાડ એક જાતનું ઝાડ

वक्रभणित त्रि (वक्र भणित यन) વાંકુ કહેલ

वक्रभणित न (वक्रश्च तत् भणितश्च) વાંકુ બોલવુ વક્રોક્તિ

वक्रभाव पु (वक्रस्य भाव) વાંકાપણુ, દગાબાજ

वक्रलाङ्गूल पु (वक्र लाङ्गूल यस्य) કુતરો

वक्रलाङ्गूलन न (वक्रश्च तत् लाङ्गूलनश्च) પૂછડુ

वक्रलाङ्गूली स्त्री (वक्रलाङ्गूल+स्त्रियां ङीप्) કુતરી

वक्रवक्त्र पु (वक्र वक्त्र यस्य) ભુંડ, સુવર

वक्रवालधि पु (वक्रो वालधि केशयुक्तलाङ्गूल यस्य) કુતરો

वक्रशल्या स्त्री (वक्र शल्यमिव पत्रादि यस्या) એક જાતનું ઝાડ

वक्रा स्त्री (वक्र+स्त्रिया टाप्) વાંકી ગતિ

वक्राङ्ग पु (वक्राणि अङ्गानि यस्य) હંસ

वक्राङ्ग न (वक्रश्च तत् अङ्गश्च) વાંકુ શરીર

वक्राङ्ग त्रि (वक्र अङ्ग यस्य) વાંકા શરીરવાળુ

वक्राङ्गी स्त्री (वक्राङ्ग+स्त्रियां जाति ङीप्) હંસલી

वक्रिन् त्रि (वक्र+अस्त्यर्थ इनि) ઉલટું, વિપરીત, વાંકા મોઢાવાળુ

वज्रपुट न. (वज्रमिव कठिनं पुटमस्य) औषध पकाववानुं एक जातनुं पात्र.
वज्रपुष्प न. (वज्रमिव पुष्पम्) तलनुं फूल.
वज्रपुष्पा स्त्री. (वज्रमिव पुष्पं यस्याः) शतपुष्पा वनस्पति, सुवा.
वज्रमय त्रि. (वज्रस्वरूप मयट्) अत्यन्त कठिन, मजबूत.
वज्रमूली स्त्री. (वज्रमिव कठिनं मूलं यस्याः ङीष्) माषपर्णी वनस्पति.
वज्ररद पु. (वज्रमिव रदोऽस्य) सूअर.
वज्ररद पु. (वज्रमिव रदो यस्य) डुक्कर, भूंड.
वज्रलेप पु. (वज्रमिव लेपः) एक जातनो कठिन लेप.
"वज्रलेपघटितेव"—मालतीमाधवे
वज्रवल्ली स्त्री. (वज्रमिव कठिना वल्ली) वज्रना जेवी कठण वेल.
वज्रवाराही स्त्री. (वज्रा वज्री वाराही च) मायादेवी.
वज्रबीजक पु. (वज्रमिव कठिनं बीजमस्य कप्) कता एक वृक्ष.
वज्रवृक्ष पु. (वज्रमिव कठिनो वृक्षः) थोरनुं झाड.
वज्रशल्य पु. (वज्रमिव शल्यमस्य) एक जातनो जन्तु.
वज्रशृङ्खला स्त्री. (वज्रवत् शृङ्खला) जिनदेवी.
वज्रसूर्य पु. (वज्रः सन् सूर्य इव) ते नामनो एक बुद्ध.
वज्रस्वामिन् पु. (वज्रः स्वामीव) ते नामे एक जैनाचार्य.
वज्रा स्त्री. (वज्+रन्+टाप्) गळो, दुर्गा, थोरनुं झाड.
वज्राकृति पु. (वज्रस्याकृतिरिव) त्रिकोणाकृति एक वर्ण.
वज्राकृति त्रि. (वज्रस्येवाकृतिः यस्य) वज्रना जेवा आकारनुं.
वज्राघात पु. (वज्रस्याघातः) वज्रनो घा.
वज्राङ्ग पु. (वज्रमिवाङ्गं यस्य) सर्प.
वज्राङ्गी स्त्री. (वज्रमिवाङ्गं यस्याः ङीष्) एक जातनुं झाड, हाडसांकळनो वेल.
वज्रास्थिशृङ्खला स्त्री. (वज्रमिवास्थि शृङ्खला यस्याः) हाडसांकळ.

वज्रिजित् पु. (वज्रिणं जितवान् जि+क्विप् तुक्) गरुड.
वज्रिन् पु. (वज्रमस्त्यस्य इनि) इन्द्र, घुवड, एक बुद्ध विशेष.
"वज्रं वज्रिन एव धीमेतत्
निजसम्पदं हिनस्ति वज्रस्य यथा. शिशुपालवधे
वज्री स्त्री. (वज्+रन्+गौरा. ङीष्) थोर, थोरनुं झाड, थुवेरी.
वञ्चक पु. (वञ्चयते प्रतारयति, वञ्च्+णिच्+ण्वुल्) शियाळ, लोंकडी.
वञ्चक त्रि. (वञ्चयते, वञ्च्+णिच्+ण्वुल्) ठग, धूर्त, छेतरनार.
वञ्चकी स्त्री. (वञ्चक+स्त्रियां जाति. ङीष्) शियाळणी.
वञ्चथ पु. (वञ्चति प्रतारयति, वञ्च्+अथ कर्त्तरि) ठग, धूर्त, कोयल.
वञ्चन न. (वञ्च्+भावे ल्युट्) छेतरवुं, ठगवुं, छेतरवुं.
"वञ्चनं चापलमपि मतिमात्र प्रदर्शयेत्"—चाणक्यशतके
वञ्चना स्त्री. (वञ्च्+णिच्+युच्+टाप्) छेतर पडवुं, भ्रम.
"तपश्चिकित्सितुमुखं वञ्चनमेव मेने"—कुमारे.
वञ्चनीय त्रि. (वञ्च्+कर्मणि अनीयर्) छेतरवा योग्य, छेतरवाजोग.
"न वञ्चनीयाः प्रभवोऽनुजीविभिः"
वञ्चित त्रि. (वञ्च्यते स्म, वञ्च्+णिच्+क्त) ठगेल, छेतरेल.
वञ्जुक त्रि. (वञ्चति प्रतारयति वञ्च्+उकञ्) ठग, धूर्त.
वञ्जुल पु. (वञ्जति वञ्ज्–गतौ बाहु. उलच् कुत्वं च) तिनिशवृक्ष—नेतर, अशोकवृक्ष, वेतसवृक्ष, स्थलपद्मवृक्ष, एक जातनुं पक्षी.
वञ्जुल त्रि. (वञ्च+उलच् कुत्वं, बाल कः) ठग, धूर्त.
वञ्जुलद्रुम पु. (वञ्जुलाख्यो द्रुमः) अशोकवृक्ष—आसोपालव.
वञ्जुलप्रिय पु. (वञ्जुल इव प्रियोऽस्य, प्री+क) नेतर.
वञ्जुला स्त्री. (वञ्च्+उलच्+टाप्, बाल कः) घणुं दूध आपनारी गाय, नदी.
वट् (पु. उभ. स. सेट् वटयति-ते) वींटवुं, आस करवुं, वेरवुं.

वचन न (वच्+भावे ल्युट्) કહેવુ, બોલવુ તે, વાક્ય.
वचन न (वच्+ल्यु) મુંહ
वचनकर त्रि (वचन करोति, कृ+ट) વચન કરનાર, સેવક
वचनक्रम पु (वचनस्य क्रम) બોલવાનો ક્રમ.
वचनकारिन् त्रि (वचन+कृ+णिनि) આજ્ઞાકારી
वचनग्राहिन् त्रि (वचनं गृह्णाति, ग्रह्+णिनि) વચન માનનાર, વશ થયેલ.
वचनपटु त्रि, (वचने पटु.) બોલવામા ચતુર-હોશિયાર
वचनीय त्रि (वच्+कर्मणि अनीयर्) કહેવા લાયક, નિંદવા યોગ્ય
वचनीय न (वच्+अनीयर्) નિન્દા, જનાપવાદ, મેણુ
वचनीयता स्त्री (वचनीयस्य भाव तल्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वचनीयत्व न (वचनीयस्य भाव त्व) નિન્દા, લોકનો વાદ
वचनेस्थित त्रि (वचने वाक्ये तदुपदिष्टाचारे तिष्ठति –स्था+क अलुक् समा) વચનમાં રહેલ, વશ થયેલ, ચાકર.
वचनोपक्रम पु (वचनस्य उपक्रम) બોલવાની શરૂઆત, વાક્યારમ્ભ
वचर पु (अवाऽन्तरे चरति, अव+चर्+अच् अल्लोप) કુકડો
वचर त्रि (,, ,, ,,) શઠ, લુચ્ચુ
वचरी स्त्री (वचर+स्त्रियां जाति ङीप्) કુકડી
वचलु पु (वच्+अलुच्) કસુર, વાંક, ભૂલ, અપરાધ
वचस् न (उच्यते इति, वच्+उणा० असुन्) વાક્ય, વાણી
"मृगाधिराजस्य वचो निशम्य"–रघौ
वचसांपति पु (वचसां पति अलु स) બૃહસ્પતિ
वचस्कर त्रि (वच करोति, कृ+अच् कस्कादि) વચન પાળનાર, વશ થયેલું
वचा स्त्री (वच्+अच्+टाप्) વજ
वचाग्रह पु (वचसा ग्रह) કાન
वचोप्रवृत्ति स्त्री (वचसां प्रवृत्ति) બોલવાનો ઉદ્યોગ
वज् (भ्वा प स सेट् वजति) જવુ
वज् (चु उभ सेट् वाजयति-ते) બાણનો સસ્કાર કરવો
वज्र पु न (वजति, वज्–गतौ+रन्) હીરો, ઇન્દ્રનું વજ્ર
"वज्रादपि कठोराणि मृदूनि कुसुमादपि
लोकोत्तराणां चेतांसि को हि विज्ञातुमर्हति"
उत्तररामचरिते
वज्र न (,, ,,) છોકરુ, બાલક, આબલી, તલનું ફૂલ, કાંજિક, એક જાતનું લોઢું, અભ્રક વિશેષ, જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ
वज्र पु (वजति, वज्–गतौ+रन्) ધોળો દર્ભ, યદુવશમા પેદા થયેલો એક રાજા, કોકિલાક્ષ વૃક્ષ, તે નામે એક જૈન આચાર્ય, સામવેદ પ્રસિદ્ધ એક યન્ત્ર
वज्र त्रि (,, ,, ,,) કઠણુ, મજબૂત
वज्रकंकट पु (वज्र कङ्कट. देहावरणमस्य) હનુમાન્
वज्रकंटक पु (वज्रमिव कठिन कण्टकमस्य) થોરનું ઝાડ, કોકિલાક્ષ વૃક્ષ
वज्रकील पु વજ્ર
वज्रचर्मन् पु (वज्रमिव कठिन चर्म यस्य) ગેડો જનાવર
वज्रतुण्ड पु (वज्राकार तुण्ड यस्य) ગણેશ, ગરુડ, મચ્છર, ગીધ
वज्रदन्त पु (वज्रमिव कठिनो दन्तोऽस्य) ઉદર, કુકકર
वज्रदशन पु (वज्रमिव कठिना दशना यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वज्रद्रु पु (वज्राकारो द्रु) થોરનુ ઝાડ
वज्रद्रुम पु (वज्राकारो द्रुम) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वज्रधर पु (वज्र धरति, धृ+अच्) ઇન્દ્ર, ઘુવડ, તે નામે એક જૈન
वज्रनिर्घोष पु (वज्रस्य निर्घोष) વજ્રનો અવાજ
वज्रनिष्पेष पु (वज्रस्य निष्पेष) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वज्रपर्यायनामन् न હીરો
वज्रपाणि पु (वज्र पाणौ यस्य) ઇન્દ્ર, ઘુવડ
वज्रपात पु (वज्रस्य पात) વજ્રનુ પડવુ,
"यावन्निष्ठुरवज्रपातसदृश देहीति नो भाषते" उद्भटे

वष् (भ्वा. आ. स. सेट् वषते) मारवुं, हणवुं.

वष्कय पु. (वषि+कय) एक वर्षनी वेरी, कुमळी वाछडी, कोईपण जेना आगलो भागी, तरुण वाछडुं, भेंश, स्नान.

वष्क् (भ्वा. आ. स. सेट् वष्कते) जोवुं, विचार करवो.

वष्क पु. (वषि+कन्) नहि पत्नीवाळो, मां पिनाछ छे, नाकुं, नाकसुं.

वष्कर पु. (करच्) कोईना जनावरोनाओमां रहेलो नाकर, फुपसु.

वष्का स्त्री. (वष्क+स्त्रियां टाप्) छीनाळ स्त्री.

वष्यणक पु. (वषि+ल्यणक्) वरसुं सुई, वछाछनो वाधरो.

वस् अव्य. (वा+वसि) सरखुं, जेवो.

"कुलाशेयस्य च तस्मिन् विज्ञान्यनरत्नम्" शब्दार्णवम्

वस अव्य. (वस्+अ) खेद, आश्चर्य, दया, हर्ष अने विस्मयमां वपराते अव्यय.

वसंत पु. (वस+झच्+अच् अवधनवो) झडनो ऋतुनो, मुहुर्त, वसंतनो ऋतुनो स्वामी, कोयल ऋतुनो.

वसन्य पु. (वस+वति-अच् अलोप) ते नामनो एक मुनि

वसोरुहा स्त्री (वसन्त शेष वसन्त प्र. व अतालोप:) छोकरां विनानी स्त्री.

वसल न (वसतीति, वस्+उला ल) वसती.

वसल पु (वसतीति वस्+उला च) माल विशेष, वाछडुं, वर्ष मोटो, छोकरुं, जन्म अने एक ऋषि हो सत्व.

"उपित्र चरीरपवलयमान वसो विप्रोश्वविलम्बित वन" रघुवंशे

वसलक न. (वस इव तस्य कन्) एक जातनी वीरस सीमाळु.

वत्सक पु. (वत्स+स्वार्थे कन्) मान विशेषनो वाछरो, इन्द्र जव.

वसकबीज न (वत्सकस्य कुटजस्य बीजम्) अक्कलबीज.

वसकाम त्रि. (वर्त्तं कामयते, वत्स+कम्+अण्) अेक- यां मारे इच्छा राखनार (स्त्री विशेष)

वत्सकामा स्त्री. (वर्त्तं कामयते, वत्स+णिच्+अच्+टाप्) छोकरा इच्छनारी स्त्री.

वत्सगुरु पु (वत्सानां गुरु) छोकरांओने मुख- मवेताछ

वत्सतर पु. (कुशी वत्स अवस्था तरप्) नानुं वाछरडुं.

वत्सतरी स्त्री. (वत्सतर+स्त्रियां ङीप्) नानकड़ी वाछ- रवाली के मोटी जनावरमां आवेली गाय.

वत्सदन्ती स्त्री. (वत्सस्य दन्त इव) वाछरडी आंकस्वनी वेरी.

वत्सनगर न. (वत्सस्य नगरम्) कोशांनी नगरी.

वत्सनाभ पु. (वत्सान् वधनिवत् वत्सादि सिनति- वस्+अण् वत्सस्य नाभिरिव स्थानं अच् वा) वच- नाग.

वत्सपत्तन न. (वत्सस्य वत्सराजस्य पत्तनम्) कौशा- म्बी नगरी.

वत्सपाल पु. (वत्सान् पालयति, पाल+अण्) श्रीकृष्ण, बलदेव.

वत्सपुर न. (वत्सस्य पुरम्) कौशाम्बी नगरी.

वत्सर पु (वत्सरवतिवत् अवसर्गमहापशावतरय इति वस्-विशदेरसा सर) वर्ष साल.

वत्सराज पु (वत्सः राजा इति) अवसंवर्मा नेवा थयेलो ते नामनो एक राजा.

वत्सरादि पु (वत्सरस्य आदिर्मासस्यात्) मागसर मास.

वत्सरान्तक पु (वत्सरस्यान्तं करोति अन्त+णिच्+ ण्वुल्) फागण के आश्विन मास, वर्षनो छेल्लो मास.

वत्सल त्रि (वत्सं लाति, ला+क) वहालुं, स्नेहाळ.

वत्सल पु (वत्सं लाति, ला+क) विष्णु, वात्सल्य-रस.

वत्सलता स्त्री. (वत्सलस्य भाव: तल्+टाप्) वात्स- ल्यभाव, स्नेहयुक्तपणुं.

वत्सलत्व न. (वत्सलस्य भाव: त्व) वहाल, प्रेम.

वत्सला स्त्री. (वत्सल+स्त्रियां टाप्) वाछरडा माटे आतुर गाय के स्त्री.

वत्सशाला स्त्री. (वत्सस्य शाला) गौशाळा.

वत्साक्षी स्त्री. (वत्सस्याक्षिणी अक्षि यस्या: अच्) चोखुणा तत्त्व वृक्ष.

वसादन पु. (वसतीति अद्+ल्यु, वत्सस्य अदन:) वरु, नाहार.

वट् (भ्वा प स सेट् वटति) घेरवु, वींटवु
वट् (भ्वा प म द्विक सेट् घटा वटति) कहेवुं
वट् (चुरा उभ सेट् वटयति-ते) भागकरवा, विभाग करवा
वट पु (वटति वेष्टयति मूलेन वृक्षान्तर, वट्+पचा अच्) वडनुं झाड
वट पु (वट्+अच्) वडु, कोडी, गोळो, समानता, मजबूत दोरी
वटक पु (वट+संज्ञायां कन्) वडु, गोळी
वटपत्र पु (वटस्येव पत्रमस्य) एक जातनु झाड
वटपत्री स्त्री (वटस्येव पत्रमस्या गौरा ङीप्) एक जातनी वेल
वटर पु (वट्+अरच्) कुकडो
वटर त्रि (,, ,,) शठ, चपळ, चोर
वटरी स्त्री (वटर+स्त्रियां जाति ङीप्) कुकडी
वटवासिन् पु (वटे वटवृक्षे वसति, वस्+णिनि) यक्ष
वटाकर पु दोरडु, दोरी, रशी
वटारक पु उपर प्रमाणे अर्थ
वटारका स्त्री (वटारक+स्त्रियां टाप्) दोरी
वटारकामय त्रि (वटारका+मयट्) जाडु दोरीवाळु
वटावीक पु नामांकित चोर
वटिका स्त्री (वटिरिव स्वार्थे कन्+टाप्) वडी, गोळी
वटी स्त्री (वट्+अच्+गौरा ङीप्) दोरी, वडी, गोळी, एकजातनु झाड
वटु पु (वटति, वट्+उणा उ) बटुक, ब्रह्मचारी, माणवक
वटुक पु (वट्+उक) बालक, बटुक, ब्रह्मचारी, बटुकभैरव
वटूकरण न. (वटु+च्वि+कृ+ल्युट्) जनोइ देवानी क्रिया
वठ् (भ्वा प अ सेट् वठति) समर्थ थवु, शक्तिवाळु थवु
वठर त्रि (वच्+अर ठश्चान्तादेश) मूर्ख, शठ, बेवकुफ, मन्द, नीच, क्रूर
वड् (सौ प स सेट् वडति) वधवु, चढवु
वडभि स्त्री (वड्यते आरुह्यतेऽत्र वड्+अभि) घरना छापरानी वळी, वास विगेरे काष्ट, महेल उपरनी अगाशी
"धूपैर्जालविनिःसृतैर्वडभयः संदिग्धपारावताः" विक्रमो
वडभी स्त्री (वडयते आरुह्यतेऽत्र, वड्+अभि वा ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ
वडवा स्त्री घोडी.
वडवानल पु (वडवाया. मुखस्थोऽनल) समुद्रनो अग्नि
वडवामुख पु (वडवाया मुख स्थानत्वेनास्त्यस्य) उपर प्रमाणे अर्थ
वडवासुत पु द्वि व (वडवाया सुतौ) स्वर्गवैद्य-बे अश्विनिकुमार
वडवासूनु पु द्वि व (वडवाया सूनु) उपर प्रमाणे अर्थ
वडा स्त्री (वड्+अच्+टाप्) वडु
वडिश न (वडि श्यति, शो+क) माछला पकडवानो लोखंडी आकडो
वड्र त्रि (वडते, वड्+रक्) मोटु
वण् (भ्वा प स सेट् वणति) अवाज करवो
वणिग्जन पु (वणिगेव जन) वहेपारी, सोदागर
वणिक्पथ पु (वणिजां पन्था यत्र) बजार, वहेपारीओनी दुकान, तुलाराशि
वणिग्मार्ग पु (वणिजां मार्ग) बजार
वणिग्वृत्ति स्त्री (वणिजा वृत्ति) व्यापार, सोदागरी
वणिग्सार्थ पु (वणिजां सार्थ) वहेपारीओनो समुदाय
वणिज् पु (पणायते व्यवहरति पण्+इजि इजो वा पस्य व) व्यापार करनार, वाणियो, तुलाराशि
वणिज्य न (वणिजो भाव कर्म वा य) वेपार
वणिज्या स्त्री (वणिज्य+स्त्रिया टाप्) वेपार
वण्ट् (चु उभ स सेट् वण्टयति-ते) विभाग करवा, जुदु करवु
वण्ट पु (वण्ट्+अच्) वांढो
वण्ट पु. (वण्ट्यते इति, वण्ट्+घञ्) भाग, दातरडा विगेरेनो हाथो
वण्टक पु (वट्+घञ्+स्वार्थे क) भाग
वण्टक त्रि (वट्+कर्त्रर्थ ण्वुल्) भाग करनार, विभाजक
वण्टन न (वण्ट्+भावे ल्युट्) भागकरवा, वहेचणी.

वन् (तना. आ. द्वि. सेट् वनुते) માગવું, યાચવું, ચીંથવું

वन् (पु. उभ. सेट् वनयति–ते) ઉપકાર કરવો. તપાવવું, દુઃખ દેવું. શબ્દ કરવો. ભક્ત.

वन् (भ्वा. प. सेट् वनति) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वन न. (वन्+अच्) વૃક્ષ સમુદાયવાળું અરણ્ય વન, જંગલ. પાણી, સોતરું, ઘર. પાવરસુ.

वनान्ति सम स वेदमनुकम्प ।

वनुपे वनुपतये गिरः ॥ ऋग्

वनकदली स्त्री. (वनोद्भवा कदली) જંગલી કેળ.

वनकन्द पु. (वनजात: कन्द) અરણ્યમાં ઉત્પન્ન થયેલો કંદ–જંગલી સૂરણ.

वनकरिन् पु. (वनस्य करी) જંગલી હાથી.

वनकरिणी स्त्री. (वनस्य करिणी) જંગલી હાથણી.

वनकार्पासी स्त्री. (वनोद्भवा कार्पासी) જંગલી કપાસ.

वनकुञ्जर पु. (वनोद्भव: कुञ्जर:) જંગલી હાથી.

वनकोलि पु. (वनोद्भव: कोलि) જંગલી બોરડી.

वनगव पु. (वनोद्भव गव.) જંગલી બળદ, રોઝ, ભૂંડ.

वनगज पु. (वनोद्भवो गज) જંગલી હાથી.

वनगहन न. (वने गहनमिति) ઘાટું–ગીચ જંગલ, ઝાડી.

वनगो स्त्री. (वनस्य गौ) રોઝ, જંગલી ગાય.

वनचन्दन न. (वनजातं चन्दनम्) અગર ચંદન, દેવદાર.

वनचन्द्रिका स्त्री. (वने चन्द्रिका ज्योत्स्नेव) મોગરો.

वनचम्पक पु. (वनजातश्चम्पक. मध्य. पद लोप.) જંગલી ચંપો.

वनचर त्रि. (वने चरति चर्+अच्) જંગલમાં ફરનાર, જંગલી.

वनचारिन् त्रि. (वने चरति, चर् णिनि) જંગલી જનાવર, જંગલમાં ફરનાર–વિચરનાર.

वनच्छाग पु. (वने छाग इव) જંગલી બકરો.

वनच्छाग पु. (वने छाग इव) ભૂંડ, ડુક્કર.

वनच्छागी स्त्री. (वन छाग+स्त्रियां जाति. ङीप्) જંગલી બકરી, ભૂંડણ, ભૂંડી.

वनजिह्न त्रि. (वने जिह्नति जिह्+क्विप्) વન ગમ-

નાર, જંગલ ગમનાર.

वनज न. (वनेऽप्सु जले वा जायते, जन्+ड) કમળ, મોટ જાતની મોથ.

वनज पु. („ „) જંગલી સૂરણ, હાથી, નાગરમોથ.

वनज त्रि. (वनेऽरण्ये जायते, जन्+ड) વનમાં ઉત્પન્ન થનાર.

वनजा स्त्री. (वने जायते, जन्+ड+टाप्) વનસ્પતિ, આસધ, રાનભૂત, જંગલી કપાસ.

वनतिक्त पु. (वनेषु जलाशयेषु वने तिक्त:) હરડે.

वनतिक्तक पु. (वनतिक्त+स्वार्थे कन्) હરડે.

वनतिक्ता स्त्री. (वनेषु जलाशयेषु वने तिक्ता) પાઠ વનસ્પતિ.

वनद पु. (वन जल ददाति, दा+क) મેઘ, વાદળ.

वनदह पु. (वनं दहति, दह्+अच्) દાવાનળ, અગ્નિ.

वनदीप न. (वनस्य दीप इव) જંગલી ચંપો.

वनपल्लव पु. (वनमिव विविध: पल्लवोऽस्य) સરગવો.

वनपुष्प न. (वनस्य पुष्पम्) જંગલી ફૂલ.

वनपुष्पा स्त्री (वनमिव बहुल पुष्पं यस्या:) સુવા.

वनपूरक पु. (पूरक: बीजपूरक:, पूर्णत्वमेव वनोद्भव पूरक) જંગલી બીજોરું.

वनप्रिय पु. (वनम् जलम् प्रीणाति, प्री+क) કોયલ.

वनप्रिया स्त्री. (वनप्रिय+स्त्रियां टाप्) કોયલ–માદા.

वनमुच् पु. (वन मुञ्चति, मुच्+क्विप्) મેઘ, કાચ ઔષધિ.

वनमक्षिका स्त्री. (वनोद्भवा मक्षिका) જંગલી માખી, ડાંસ.

वनमल्लिका स्त्री. (वनोद्भवा मल्लिका) જંગલી મોગરો.

वनमल्ली स्त्री. (वनोद्भवा मल्ली) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वनमाला स्त्री. તીલવું સુધી લટકતી–ઢીંચણ સુધી લટકતી–પગ સુધી લટકતી ફૂલની માળા.

आजानुलम्बिनी माला सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वला ।

मध्ये स्थूलकदम्बाढ्या वनमालेति कीर्तिता ॥

वनमालिन् पु. (वनमालाऽस्त्यस्य इनि) શ્રીકૃષ્ણ.

वनमालिनी स्त्री. (वनमालिन्+स्त्रियां ङीप्) દ્વારકા નગરી.

वत्सादनी स्त्री (वत्सैरद्यते प्रियत्वेन, अद्+ल्युट्+ङीप्) ગળો વનસ્પતિ

वत्सादनी स्त्री (वत्सादन+स्त्रियां जाति ङीप्) વરૂ–માદા

वत्सीय पु (वत्स+छ) ભરવાડ, રબારી, ગોવાળ

वद् (भ्वा उभ स सेट् वदति–ते) બોલવુ, કહેવુ, સંદેશો કહેવો

वद् (भ्वा प स सेट् वदति) બોલવુ, કહેવુ (अप+वद्–अपवदति) નિન્દા કરવી, અપવાદ કરવો (परि+वद्–परिवदति) નિન્દા કરવી, મિથ્યા દોષ આપવો

(प्रति+वद्–प्रतिवदति) વિરૂદ્ધ બોલવુ, ઉત્તર આપવો (वि+वद्–विवदति) વિવાદ કરવો, વિરૂદ્ધ બોલવુ

वद् (चुरा उभ स सेट् वादयति–ते) બોલવુ, કહેવુ, સંદેશો કહેવો (अभि+वद्–अभिवादयति–ते) પ્રણામ કરવા, નમન કરવુ

वद त्रि (वदति, वद्+अच्) બોલનાર, કહેનાર

वदत् त्रि (वदति, वद्+शतृ) બોલતુ, કહેતુ

वदन न (उद्यतेऽनेन, वद्+करणे ल्युट्) મુખ, મોઢુ, વચનેન્દ્રિય

वदन न (वद्+भावे ल्युट्) બોલવુ, કહેવુ

वदन्ति स्त्री (वद्+क्षिच्) વાણી, વાત, ભાષા

वदन्ती स्त्री (वद्+क्षिच् तत स्त्रिया ङीप) ઉપરનો અર્થ, બોલતી, કહેતી

वदन्य पु (वद्–अन्य) દાતા, ઉદાર, પોતાની વાતચીતથી બીજાને ખુશ કરનાર.

वदरिक पु બોરડીનું ઝાડ

वदान्य पु (वद+अन्य पृषो वा दीर्घ) દાતા,ઉદાર "गतो वदान्यांतरमित्यय मे। माभूत् परीवादनवावतार " रघौ

वदाम न (वद्+आमन्) બદામ

वदाल पु (वद्+आल) એક જાતનુ માછલુ.

वदालक पु (वदाल+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वदाली स्त्री (वदाल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની માછલી

वदालकी स्त्री (वदालक+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वदावद पु (अत्यन्त वदति, वद्+अच् निपा) બહુ બોલનાર, વાચાલ

वध पु (हननम्, हन्+अप् वधादेश) નાશ, હિંસા, મારી નાંખવુ તે

वधक पु (हन्तीति, हन्+क्वुन् उणा वधादेश) ઘાતકી, હિંસા કરનાર

वधकर्म न (वध एव कर्म्म) પ્રાણ વિયોગ રૂપ એક વ્યાપાર

वधकाङ्क्षिन् त्रि (वध+काङ्क्ष्+णिनि) મારી નાખવા ચાહનાર

वधजीविन् पु (वधेन जीवति, जीव्+णिनि) કસાઇ, ખાટકી

वधत्र न (वध्यतेऽनेन, वध्+उणा अत्रन्) વધ કરવાનું હથીયાર–શસ્ત્ર

वधदण्ड पु (वधस्य दण्ड) શારીરીક દંડ, પ્રાણદંડ

वधभूमि स्त्री (वधस्य वधाय वा भूमि) જ્યાં પ્રાણીને મારી નાખવામાં આવે છે તે સ્થાન

वधस्तम्भ पु (वधस्य वधाय वा स्तम्भ) ફાંસી, શૂળી વિગેરે માટે કરેલ સ્તમ્ભ

वधस्थली स्त्री (वधस्य स्थली) પ્રાણિને મારી નાખવામા આવે છે તે સ્થાન

वधोदर्क पु (वधस्य उदर्क) વધનુ પરિણામ

वध्य त्रि (वधमर्हति, वध्+यत्) વધ કરવા લાયક, મારવા યોગ્ય

वधू स्त्री (उह्यते पितृगेहात् पतिगृह, वह्+ऊ धुक्च) વહુ, ભાર્યા, પત્ની, નવી પરણેલી સ્ત્રી, પુત્રની સ્ત્રી, કચૂરો વનસ્પતિ

वधूजन पु (वधूश्चासौ जनश्च) સ્ત્રી, નારીસમૂહ

वधूटी स्त्री (अल्पा वधू टी) જુવાન સ્ત્રી "गोपवधूटी दुकूलचौराय"–भाषापरिच्छेदे

वधूशयन न (वधू+शी+ल्युट्) જાળીયુ, બારી, ગોખ, ઝરૂખો

वध्री स्त्री ચામડાની દોરી, વાધરી

वन् (भ्वा प सेट् वनति) સેવવુ, ચાકરી કરવી સ અવાજ કરવો, શબ્દ કરવો अक

वन् (भ्वा प स सेट् वनति) વ્યાપાર કરવો

वनि त्रि. (वन्+इन्) याचना करनार, मागनार–मांगण.

वनिका स्त्री. (वनी+कन्+ह्रस्व टाप्) नानुं, नानकडुं, जंगल, वन.

वनित त्रि. (वन्+क्त) मागेलुं, याचेलुं.

वनिता स्त्री. (वन्–याचने+कर्मणि क्त. इत्+टाप्) प्रेम राखनारी स्त्री.

वनिताभेदेोऽत्युत्तमे जयमतिस्मार्ते वनिता समासात्.

वनिन् पु. (वनम् वानप्रस्थाश्रमस्त्य इनि) वानप्रस्थ आश्रम युक्त पुरुष–वानप्रस्थ.

वनिष्णु त्रि. (वन्–इष्णुच्) याचक, मागण.

वनी स्त्री. (वन्+अच्+ङीप्) रान, जंगल.

"स वनी व्रजबाली मिलन्तु –वामिनीविलासे

वनीक त्रि. (वनि याचनामिच्छति, क्यच्+उण्+पृषो दरोप) याचक, मागण.

वनीपक त्रि. (वनीक+पृषो. वस्य पः) भीख मागीने जीव.

वनीयक त्रि. (वन्+इन्, वननं वनिः याचनमिच्छति क्यच्+ण्वुल्) याचक मागण.

वनेकिंशुका स्त्री. (वने किंशुका अलुक् समा.) करेंज वृक्ष.

वनेचर त्रि. (वने चरति अलुक् समा.) जंगलमां फरनार, जंगली.

'वनेचराणां वनितासखानां दरीगृहोत्सङ्गनिषक्तभासः' –कुमारे.

वनेशय त्रि. (वने शेते शी+अच्) वनमां रहेनार, जंगली.

वनेश्वर पु. (अलुक् समा.) शिव.

वनेसर्ज पु. (सृजति–सृज+अच् वने सर्ज अलुक् समा.) असन वृक्ष.

वनैकदेश पु. (वनस्य एकदेश) वननो एक भाग.

वनोद्भव त्रि. (वने उद्भवति उद्+भू+अच्) जंगलमां पेदा थनार.

वनोद्भवा स्त्री. (वने एव उद्भवति उद्+भू+अच्+टाप्) जंगली कपास.

वनौकस् पु. (वनमेव ओकः स्थानं यस्य) वानर, वांदरो.

वनौकस् त्रि. (वनमेव ओकः स्थानं यस्य) जंगलमां रहेनार, जंगली.

वन्थ् (भ्वा. प. स. सेट् वन्थति) हणवुं, मारवुं.

वन्द् (भ्वा. आ. स. सेट् वन्दते) नमवुं, पगे पडवुं, स्तुति करवी.

वन्दका स्त्री. एक जातनो छोड.

वन्दथ पु. (वन्दते स्तौति वन्द्यते स्तूयते वा वन्द्+अथ) भाट, चारण, स्तुतिपाठक.

वन्दन न. (वन्द्+भावे ल्युट्) प्रणाम करवा, नमन करवुं.

वन्दन न. (वन्द्+करणे ल्युट्) मुख, मोढुं.

वन्दनमाला स्त्री. (वन्दनस्य मालेव) तोरणनी वन्दनवारेवी कमान.

वन्दनमालिका स्त्री. (वन्दनमाला+स्वार्थे कन्+टाप् ह्रस्व. अत इत्वं) उपर प्रमाणे अर्थ.

वन्दना स्त्री. (वदि+युच्+टाप्) प्रणाम करवा, नमस्कार करवा ते.

वन्दनीय त्रि. (वन्द्+कर्मणि अनीयर्) प्रणाम करवा लायक, नमस्कार योग्य.

वन्दनीया स्त्री. (वन्दनीय+स्त्रियां टाप्) गोरोचन.

वन्दमीन पु. (वन्दते मेघगर्भ स्तूयते, वदि+कर्मणि आनच्) पीठा अथवा.

वन्दा स्त्री. (वदि+कर्मणि यत्) एक जातनो वेलो, बांदारुं.

वन्दाक पु. (वदि+आकन्) एक जातनो वेलो.

वन्दाका स्त्री. एक जातनो वेलो.

वन्दाकी स्त्री. (वदि+आकन्–गौरा ङीष्) उपर प्रमाणे अर्थ.

वन्दारु त्रि. (वदि+आरु) वन्दन करवाना स्वभाववाळुं.

वन्दारुजनमन्दारम् अरविन्दम्" ।

वन्दि स्त्री. (वन्दते स्तौति गुणादिकं तत्सान्निध्ये वदि +इन्) केदी, नजरकैद, वन्दन, स्तुति. पकडेलुं.

वन्दिग्राह पु. (वन्दिमि ग्रहणाति ग्रह्+अ) बलात्कारे भारी नाखनार

वन्दिग्राहकस्य वाचिकस्यात्मनस्त हारिणः ।

वन्दिचौर पु. घरफाडी चोरी करनार.

वन्दिजन पु. (वन्दिजनो जनः) मागध वगेरेनो स्तुतिपाठक भाट, चारण, विगेरे.

वन्दित त्रि. (वन्द्+कर्मणि क्त) वंदन करेल स्तुति करेल.

वनमुच् पु (वनं जलं मुञ्चति, मुच्+क्विप्) મેઘ, વાદળ

वनमुद्ग पु (वनोद्भवः मुद्गः) જંગલી મગ

वनमुद्गी स्त्री (वनमुद्ग+स्त्रियां ङीप्) મુદ્‌ગપર્ણી વનસ્પતિ,

वनमूत पु (वनं जलं मूतं बद्धं अनेन) મેઘ,વાદળ

वनमूर्द्धजा स्त्री (वनस्य मूर्द्धजं शृङ्गमिवास्त्यस्या अच्+टाप्) કાકડાશીંગી

वनमोचा स्त्री (वनोद्भवा मोचा) જંગલી કેળ

वनलक्ष्मी स्त्री (वनस्य लक्ष्मीरिव तदधिष्ठानत्वात्) કેળ, વનની શોભા, પાણીની શોભા

वनलता स्त्री (वनोद्भवा लता) જંગલી છોડ "दूरीकृताः खलु गुणैरुद्यानलता वनलताभिः"–शाकुन्तले

वनवर्वर पु (वनोद्भवः वर्वरः) જંગલી બાવળ

वनवन्हि पु (वनस्य वनोद्भवो वा वन्हिः) જંગલનો અગ્નિ, દાવાનળ

वनवास पु (वने वासः) વનમાં વસવું તે

वनवासिन् पु (वनं वासयति सुरभीकरोति, वासि+णिनि) મુષ્કક વૃક્ષ, વારાહી કન્દ, શાલ્મલી કન્દ, નીલમહિષ કન્દ, ઋષભ ઔષધિ

वनवासिन् त्रि (वने वसति, वस्+णिनि) જંગલમાં રહેનાર

वनवीज पु (वीजो वीजपूरकः उत्तरपदलोपः, वने वीजः) જંગલી બીજોરું

वनवृन्ताकी स्त्री (वनस्य वृन्ताकी वार्ताकी) જંગલી રીંગણી

वनव्रीहि पु (वनस्य व्रीहिः) જંગલી ચોખા–સામો, મોરિયો વિગેરે

वनशूकर पु (वनस्य शूकरः) જંગલી ભુંડ

वनशूकरी स्त्री (वनस्य शूकरीव रोमशत्वात्) કવચ વનસ્પતિ, જંગલી ભુંડણ

वनशृङ्गाट पु (वनस्य शृङ्गाट इव कण्टकावृतत्वात्) ગોખરૂ

वनशृङ्गाटक पु (वनशृङ्गाट+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वनशोभन न (वनं जलं शोभयति, शुभ्+णिच्+ल्युट्) કમળ

वनशोभा स्त्री (वनस्य शोभा) જંગલની કે પાણીની શોભા

वनश्वन् पु (वने श्वेव) શિયાળ, વાઘ, રાની બિલાડો

वनश्वन् पु (वनोद्भवः श्वा) જંગલી કુતરો

वनसंकट पु (सम्+कट्+अच्, वनस्य संकटः) મસૂર ધાન્ય

वनसरोजिनी स्त्री (वनस्य सरोजिनी पद्मिनीव) જંગલી કપાસ

वनस्थ त्रि (वने तिष्ठति, स्था+क) વનમાં રહેનાર

वनस्थ पु (,, ,,) હરણ, તપસ્વી

वनस्पति पु (वनस्य पतिः निपा. सुट्) પુષ્પ વિના જેને ફળ આવે છે તે પીપળો વિગેરે ઝાડ, હરકોઈ ઝાડ

वनहास पु (वनस्य हास इव प्रकाशकत्वात्) કાસડો ઘાસ

वनाखु पु (वने आखुरिव) સસલો

वनाखुक पु (अव+नख्+उकञ् अवाल्लोपः) મગ

वनाटु पु (वनमटति, अट्+उन्) કાળો ભમરો, અપાન પ્રદેશ–ગુદા

वनान्त पु (वनस्य अन्तः) વનનો છેડો

वनाभिलाव त्रि (वनमभिलुनाति, अभि+लू+अण्) જંગલનો નાશ કરનાર

वनामल पु (वनस्यामलः आमलक इव) કરમદાનું ઝાડ

वनाम्र पु (वनस्य आम्र इव) कोशाम्र શબ્દ જુઓ

वनायु पु (वन+आयुच्) અરબસ્તાન દેશ

वनायुज पु (वनायुदेशे जायते, जन्+ड) અરબસ્તાની ઘોડો

वनारिष्टा स्त्री (वनस्य न रिष्टं यस्याः) જંગલી હળદર

वनार्चक त्रि (वनस्य अर्चक इव नियतपुष्पचायित्वात्) ફૂલ એકઠાં કરનાર માળી વિગેરે

वनालिका स्त्री (वनमलति भूषयति, अल्+ण्वुल्+टाप्) એક જાતની વેલ

वनाहिर पु (वनस्य आहिरः) ભુંડ, ડુક્કર

वनि पु (वन्+इन्) અગ્નિ, રાશિ, ઢગલો, યાચના, માગવું, ચિત્રક વૃક્ષ

वमनीया स्त्री (वम्+कर्मणि अनीयर् टाप् च) માખી.
वमि स्त्री. (वम्+इन्) ઉલટી, वान्ति.
वमि पु. (वम्+इन्) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ.
वमि त्रि ( ) ધુતારું, ઠગ.
वमित त्रि (वम्+णिच्+क्त) ઓકેલ, બહાર કાઢેલ.
वमिन् त्रि (वम्+णिनि) ઓકનાર, બહાર કાઢનાર.
वम्म पु. વજ્ર.
वम्मारव पु. ગાયનું ભાંભરવું.
वम्रीकूट पु. રાફડો.
वय् (भ्वा. आ. स. सेट् वयते) જવું.
वयस् न (वयते पेति गच्छति वा वय-वी-असुन् कर्मो वा-असुन् वयति-गतिः) પક્ષી, બાળપણ વગેરે અવસ્થા, યૌવન જુવાની.
"पक्षिमे वयसि नैमित्ते वयों"। रघुवंशे
वयस्क त्रि (वयस्+कन्) ઉંમરનું, ઉંમર સંબંધી ઉંમરે પહોંચેલું
वयस्य पु. (वयसि यौवने तिष्ठति स्था+क) જુવાન.
वयःस्था स्त्री (वयसि तिष्ठति स्था+क+टाप्) બ્રાહ્મી, આમળી, કાકોલી, ગળો, સોમલતા, સફેદ ધોળી ધ્રો, ખીરકાકોલી, જુવાન સ્ત્રી.
वयस्थ पु (वयसि तिष्ठति, स्था+क वयौरे एरीत्व लोपः) જુવાન.
वयस्था स्त्री („ टाप्) હરડે, આમળી, નાગરવેલ, ગળો, કાકોલી, ધોળી ધ્રો, બ્રાહ્મી, ક્ષીરકાકોલી
वयस्य त्रि (वयसा तुल्यः, वयस्+यत्) સમાનવયનું મિત્ર.
वयस्या स्त्री. (वयस्य+स्त्रियां टाप्) સખી બહેનપણી.
वयुन न (वीयते ज्ञायते अनेन विज्ञायते अनेन वा वी-उनन् स्व च किद् धीमातः) જ્ઞાન, દેવમંદિર.
"उप अग्नेर्मिविरित्रयुना विश्वरूपेषु" वाक्ये
वयुन पु („ „) દેવમંદિર
वयोवस् पु (वयो यौवन वस्ते वस+असुन्) જુવાન.
वयोरङ्ग न. (वयसा रञ्जित) સીસું
वर (चु. उभ. स. सेट् वरयति-ते) ઈચ્છવું, વર માગવો.
वर (त्रियते इति वृ+कर्मणि अप्) શ્રેષ્ઠ, થોડું ઈચ્છિત, વાંછના. નીચેનું
वर त्रि (वृ+कर्मणि अप् वा) શ્રેષ્ઠ, ઈચ્છિત, શ્રેષ્ઠ.
वर पु. („ „ „) જાર, વ્યભિચારી પુરુષ, પતિ, વર, જમાઈ, ગુગળ, ઈષ્ટ પદાર્થ
"वरं पर्वतदुर्गेषु भ्रान्तं वनचरैः सह
वरं गर्तेदके मरणमपि च कर्तव्यं वचिता।
वर मम्या वार्चा मरणमपि च वर्मेषु मरणं
न चारित्रात् त्याजिकुसुमुणापि लज्जा"॥ भर्तृहरिः
वर अव्य (वृ+अप् वरं वा) સારું ઠીક
"मनाक्प्रियं वरं कर्तुं चैवरानुक्तवानम्"। भट्टिः
वरक पु. (वृ+वुन्) ઝીણી ચણ, પીતપાપડો, એક જાતનું ધાન્ય.
वरक न. („ „) વહાણને ઢાંકવાનું વસ્ત્ર
वरकतु पु. (वरः क्रतवो यस्य) ઈન્દ્ર ક્ષુપ.
वरचन्दन न. (वरं च तत् चन्दनं) દેવદાર, કાળું ચંદન
वरट न (वृ+अटन्) એળચાનું ફૂલ.
वरट पु. („ „) હંસ, એક જાતનો કીડો.
वरटा स्त्री (वरट+स्त्रियां टाप्) હંસી, ભમરાની સ્ત્રી.
वरटी स्त्री. (वरट+„ जाति. ङीष्) હંસી
वरण न. (वृ+भावे ल्युट्) વરવું, પસંદ કરવું ચીરવું, બ્રાહ્મણ વગેરેનું યજ્ઞાદિ ક્રિયામાં સ્વીકાર, ઢાંકવું ઘેરવું
वरण पु (वियतेऽनेन वृणोतीति वा वृ+युच्) કિલ્લો, વરણ વૃક્ષ, ઊંટ.
"इह किमभय वरणानपा वरिणा हुते गणस्मसा" किराते.
वरणसी स्त्री. કાશી-બનારસ.
वरणा स्त्री. (वरण+स्त्रियां टाप्) કાશીમાં આવેલી એક નદી.
वरणी स्त्री. („ जाति. ङीष्) ઊંટડી.
वरण्ड पु (वृ+अण्डच्) એક જાતનો મુખનો રોગ, ખીલ, સમૂહ, ઢીલું
वरण्डक पु. न. (वृ+अण्डच् स्वार्थे कन्) ઉપરનો ભાગ, વંડીલ, ભીંત.
वरण्डालु पु. (वरण्ड इवाति) એરંડાનું ઝાડ.
वरतनु स्त्री. (वरा तनुः यस्याः) સુંદર શરીરવાળી સ્ત્રી.

वन्दिन् पु (वन्दते स्तौति, वदि+णिनि) राजा विगेरेनो स्तुतिपाठक–भाट चारण विगेरे

वन्दिपाठ पु (वन्दिन पाठ) राजा विगेरेनुं–चारण भाट विगेरेथी थतु वखाण, स्तुतिग्रन्थ

वन्दी स्त्री (वदि+इन् वा ङीप्) कैदी, बंदीवान, स्तुति, पगथीयुं, वन्दन

वन्द्य त्रि (वदि+यत्) वन्दवा लायक, नमवा योग्य, वखाणवा लायक

वन्द्या स्त्री (वदि+यत्+टाप्) गोरोचना

वन्द्र न, (वन्द्+रन्) कल्याण

वन्द्र त्रि (वन्द्+रन्) पूजनारो, पूजा करनार, पूजक

वन्य न (वने भव यत्) तज, दालचीनी

वन्य पु (वने भव यत्) एक जातनुं सूरण, एक जातनो कन्द, एक जातनुं झाड

वन्य त्रि (,, ,, ,,) वनमा होनार, वनमां थनार "नामधेयानि पृच्छन्तौ वन्यानां मार्गशाखिनाम्"–रघौ

वन्या स्त्री. (वन्य+स्त्रियां टाप्) रानी मग, चणोठी, एक जातनी मोथ, वनस्पति आदन

वन्या स्त्री (वनानामरण्यानां जलानां वा समूहः वन+य+टाप्) पाणीनो समूह, के जंगलनो समूह

वन्र त्रि (वनति भागमर्हति वन्+उणा रन्) अंश वाळु, भागवाळु

वप् (भ्वा उभ स अनिट् वपति–ते) वाववु, मुंडवु, वणवु

वप पु (वप्+अच्) वावणी, मुंडन, वणवु

वपन न (वप्+भावे ल्युट्) मुंडवु ते, वाववु ते, वणवु ते

"प्रयागे भास्करक्षेत्रे पितृमातृवियोगतः।
आधाने सोमपाने च वपनं सप्तसु स्मृतम्"॥

वपनी स्त्री (वप्+अधिकरणे यद्वा करणे ल्युट्+ङीप्) हजामनी दुकान, मंजेयो, अस्त्रो, हजामतनुं ओजार, वणाटशाळा, वणकरनुं घर, वणवानुं साधन

वपा स्त्री (वप्+अच्+टाप्) मेद, चरबी, छिद्र

वपिल पु (वपति बीजमिति, वप्+इल्च्) पिता

वपुन पु (वप्+उनच्) देवता–देव

वपुना स्त्री (वप्+वा उपन्+टाप्) हवुषा

वपुष्टमा स्त्री (अतिशयेन वपु प्रशस्ताकृति तमप्+टाप्) पद्मचारिणी वेल, काशी राजानी एक कन्या, जनमेजयनी पत्नी

वपुष्मत् त्रि, (वपुस्+अस्त्यर्थे मतुप्) शरीरवाळु

वपुस् न (उप्यन्ते देहान्तरभोगसाधनबीजीभूतानि कर्माण्यत्र, वप्+उणा० उसि) शरीर, सुंदर आकार, तेजनो अंश

"लिखितवपुषौ शङ्खपद्मौ च दृष्ट्वा"। मेघदूते

वप्तव्य त्रि (वप्+कर्मणि तव्यत्) वाववा लायक, मुंडवा लायक, वणवा योग्य

वप्तृ पु (वपति बीजमिति, वप्+तृच्) पिता, कवि

वप्तृ त्रि (वपति, वप–बीजोत्सौ+तृच्) वावनार, मुंडनार, वणनार

वप्र पु न (उप्यतेऽत्र, वप्+उणा रन्) खेतर, रज, वृण, कांठो, किनारो

वप्र पु (,, ,, ,,) पिता, प्रजापति, किल्लो, कोट

वप्र न. (वप्+उणा० रन्) सीसुं

वप्रक्रीडा स्त्री (वप्रे क्रीडा) माटी विगेरेना टेकराने टक्कर मारीने हाथी बळद भेंस विगेरे रमत करे छे ते

"आषाढस्य प्रथमदिवसे मेघमाश्लिष्टसानु
वप्रक्रीडापरिणतगजप्रेक्षणीयं ददर्श"॥ मेघदूते

वप्रा स्त्री (वप्+रन्+टाप्) मजीठ

वप्रि पु (वपति बीजमत्र, वप्+उणा० क्रिन्) खेतर, क्यारो, दुर्गति, समुद्र

वप्री स्त्री (वप्री+पृषोदरादित्वात् साधु) राफडो

वभ्र (भ्वा पर सेट् वभ्रति) जवु

वम् (भ्वा प स सेट् वमति) ओकवु, उलटी करवी, बहार काढवु

"अविदितगुणापि सत्कविभणिति
कर्णेषु वमति मधुधाराम्" वासवदत्ता"॥

वम पु (वम्+अच्) उलटी, ओकवु ते, वमन

वमथु पु (वमनमिति, वम्+अथुच्) उपरनो अर्थ हाथीनी सुंढमाथी नीकळता जळकण

वमन न (वम्+भावे ल्युट्) ओकवु, उलटी, वांति, मर्दन, आहुति, निःसारण

वमन पु (वमतीव शुक्लवर्णमिति, वम्+ल्यु) शण

वमनी स्त्री (वमन+ङीप्) जळो

वराङ्ग त्रि (वराणि अङ्गान्यस्य) श्रेष्ठ-सुंदर अंग वाळुं
वराङ्गक न (वराङ्ग+संज्ञायां कन्) तज नामनी औषधि
वराङ्गना स्त्री. (वरा श्रेष्ठा अङ्गना) उत्तम स्त्री, श्रेष्ठ स्त्री.
वराङ्गिन् पु (वराङ्गमस्त्यस्य इनि) अम्लवेतस.
वराङ्गम हेमन्तसमोऽयमम्' अम्लवेतिसि
वराङ्गिन् त्रि (वराङ्गमस्त्यस्य इनि) श्रेष्ठ अंग वाळुं
वराङ्गी स्त्री (वरं अङ्गं अस्त्यस्याः अस्या ङीप्) हळदर, उत्तम अंग वाळी स्त्री.
वराटिविद् पु. (वर+आ+अट्+विद्+क्विप्) ज्योतिषी.
वराट पु (वर मन्यत्वमटति अट्+अर्वाचि अच्) कोडी, दोरडुं बेर.
वराटक पु (वराट+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ
वराटक पु (वर+अट्+ण्वुल्) पद्म बीजनो कोश.
वराटकरजस् पु. (वराटके रज इव रजोऽस्य) नागकेसर
वराटिका पु. (वराट+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वं) कोडी, मरीनडी, तुच्छ.
"कुम्भकुम्भनिर्भेदोत्थित वराटिकामिवोत्कर्षकोसर" नैषध
वराण पु. (वृ+आनच्) इन्द्र वरुणवृक्ष.
वराणसी स्त्री (वरणासी+पृषो० इत्व) काशी, बनारस.
वरारोह न (वरैः वृत्यते वस्+ल्युट्) आरोगी.
वराम पु (वर अन्योऽन्य रस्य यस्य) करमदुं
वरारक पु. (वर श्रेष्ठ अर्णि ऋच्छति गच्छति—ऋ+ण्वुल्) हीरो
वरारोह पु (वर आरोहो यस्य यस्य) हाथी.
वरारोहा स्त्री. (वर आरोहो नितम्बो यस्याः) उत्तम नितम्बवाळी स्त्री.
वराल न लवींग.
वरालि पु (वरा आलिरस्य) चंद्र, कपूर.
वरालिका स्त्री. (वराणामालिर्यस्याः कन्+टाप्) दुर्गा देवी.
वराशि पु (वरमाच्छादनमश्नुते, अश्+इन्) जाडुं वस्त्र
वरासन न (वराय वरणीयाय स्त्रियै आसने अस्+ल्युट्) एक जातनुं फूल—जपापुष्प.
वरासन न. (वरम् च तद् आसनम्) उत्तम आसन.
वरासन पु (वरं वरणीयं स्त्रियं अस्यति अस्+ल्यु) जोड बनेलो, जार—व्यभिचारी पुरुष.
वरासन पु. (वरम् भद्रमपि अस्यति, अस्+ल्यु) द्वार पाळ
वरासि पु (वरामवरणमस्यसि अस्+इन्) स्थूल—जाडुं वस्त्र, तलवार धारणकरनार
वराह पु (वराय अभीष्टाय मुस्तादिलाभाय आहन्ति खनति भूमिम् आ+हन्+ड) भुंड विष्णुनो एक अवतार ते नामनो एक पर्वत, मोथ, एक जातनुं माप अथवा हिमालयनी ते नामनो एक शिशुमार, वाराही कंद.
"वराहमूलो विलसीव मूलम्" अनुपसारे
वराहक पु (वराह+स्वार्थे कन्) भमर प्राणी
वराहकन्द पु. (वराहप्रिय कन्दः) एक जातनुं मूळ
वराहकान्ता स्त्री (वराहस्य कान्ता प्रिया) उपर प्रमाणे जाय
वराहक्रान्ता स्त्री (वराहेण क्रान्ता प्रियेति) रीसा मणीनो छोड.
वराहावतार पु. (वराहरूपेण अवतारः) श्री विष्णुनो वराह रूपी अवतार.
वराहिका स्त्री. (वराहो मङ्गलसेवात्वत्यस्याः अत्+टाप्) एक वनस्पति.
वराही स्त्री. (वराह+स्त्रियां जाति ङीष्) भुंडणी.
वराही स्त्री. (वराहो मङ्गलसेवास्त्यस्य अच् गौरा. ङीष्) एक जातनी मोथ, वराहीकन्द इत्यादि
वरिमन् पु. (वर+इमनिच्) श्रेष्ठता, श्रेष्ठता, श्रेष्ठपणुं
वरिवस् न (वृ+असुन् इट् च) पूजन, धन.
वरिवस्थित त्रि (वरिवः पूजां करोति क्यच्—क्त वा न लोपः) पूजेलुं, सेवेलुं.
वरिवस्या स्त्री (वरिवस्+करणे क्यच्+भावे अ+टाप्) पूजन, सेवा.
वरिवसित त्रि (वरिवस्या जाता अस्य तारका. इतच्) सेवेलुं, पूजेलुं
वरिष्ठ त्रि. (अतिशयेन वरः इष्ठन्, वरादेश) अत्यंत मोटुं, घणुं भारे, अत्यन्त श्रेष्ठ
वरिष्ठ पु. („) तेतर पक्षी, नारंगीनुं झाड.

मधुकर मदिराक्ष्या शस तस्या प्रवृत्तिम्
वरतनुरथवाऽसौ नैव दृष्टा त्वया मे"

वरता स्त्री (वरस्य भाव तल्+टाप्) वरपणुं
वरतिक्त पु (वर तिक्त रसो यस्य) कुटज वृक्ष, करीयातानु झाड
वरतिक्तक पु (वरतिक्त+स्वार्थे क) कुटज वृक्ष
वरतिक्ता स्त्री (वर श्रेष्ठ तिक्तो रसो यस्या) पाठा वनस्पति
वरत्करी स्त्री सुगन्धी पदार्थ, रेणुका
वरत्रा स्त्री (वृ+अत्रच्+टाप्) हाथीना पेटउपर बांधवानी दोरी
वरत्व न (वरस्य भाव त्व) वरपणु
वरत्वच पु (वरा त्वचा यस्य) लींबडानु झाड
वरत्वच त्रि (,, ,, ,,) श्रेष्ठ छाल-चामडी वाळु
वरद त्रि (वरं ददाति, दा+क) इच्छित आपनार, वर आपनार, प्रसन्न
वरद न ते नामे एक मुद्रा
वरदा स्त्री (वरद+स्त्रियां टाप्) कन्या, आसध, दुर्गा देवी, आदित्य भक्ता
वरदचतुर्थी स्त्री (वरदाख्या चतुर्थी) माव सुद चोथ
वरदातु पु (दा+तुन्, वरस्य दातु) एक जातनुं झाड
वरदान न (वरस्य दानम्) इच्छेलुं आपवु, वरदान
वरनिश्चय पु (वरस्य निश्चय) वरनो निश्चय.
वरपक्ष पु (वरस्य पक्ष) विवाह समये वरना सगा वहालानो समुदाय
वरपर्ण पु (वराणि पर्णान्यस्य) क्षीरकंचुकीनुं वृक्ष
वरप्रद त्रि (वर प्रददाति, प्र+दा+क) वर आपनार
वरप्रदा स्त्री (,, ,, प्र+दा+टाप्) लोपामुद्रा
वरफल पु (वर फलमस्य) नाळीयेळनु वृक्ष
वरफल न (वरञ्च तत् फलञ्च) श्रेष्ठ फल
वरफल त्रि (वर फल यस्य) सारा फळवाळु
वरम् अव्य (वृ+अमु) सारु, ठीक, थोडु, इष्ट
वरमुखी स्त्री (वर मुख यस्या ङीप्) रेणुका नामे सुगन्धीद्रव्य

वरवरा स्त्री (वर वृणोति, वृ+खच्+मुमुच) पति वरवा इच्छती कन्या, एक वेल
वरयितृ पु (वृ+तृच्) धणी, पति
वररुचि त्रि (वरा श्रेष्ठा रुचिर्यस्य) श्रेष्ठ प्रीतिवाळु, उत्तम कांतिवाळु
वररुचि पु (वरा रुचिर्यस्य) विक्रमादित्यनी सभानो एक पंडित, एक पाणिनीय अष्टाध्यायी सूत्रउपर वार्तिककरनार मुनि
वरल पु (वृ+अलच्) हंस, एक जातनो कीडो
वरलब्ध पु (वर उत्कृष्ट पुष्पेषु लब्धो येन परनि) चंपानु झाड
वरलब्ध त्रि (वर लब्धो येन) जेणे वरदान मेळवेल होय ते
वरला स्त्री (वरल+स्त्रिया टाप्) हंसली
वरली स्त्री (वरल+स्त्रियां जाति ङीप्) उपर प्रमाणे अर्थ
वरवत्सला स्त्री (वर वत्सलो यस्या) सासु
वरवर्णिनी स्त्री (वर श्रेष्ट. वर्ण प्रशसाऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) उत्तम स्त्री, लाख, हरिद्रा, रोचना फलिनी वनस्पति, साध्वी स्त्री, गौरी, पार्वति, लक्ष्मी
वरवारण पु (वरश्चासौ वारणश्च) श्रेष्ठ हाथी
वरवाह्लीक न (वरञ्च तत् वाह्लीकञ्च) केसर
वरा स्त्री (वृ+अच्+टाप्) हरडे-बहेडा-आमळा, रेणुकानामे गन्धद्रव्य, गळो, मेदा वनस्पति ब्राह्मी वनस्पति, वावडींग, पाठा वनस्पति, हळदर
वराक पु (वृणोते तच्छील इति, वृ+षाकन्) शिव
वराक न (वृ+षाकन्) युद्ध
वराक त्रि (वृ+"जल्पभिक्षेति" षाकन्) बीचारु, शोचनीय, गरीब, अधम
वराङ्ग न (अङ्गानाम् वरम्) मस्तक
'सेवायै मृगयामहे नरमहो मूढा वराका वयम्"
मुकुन्दमालायाम्
वराङ्ग न (व्रियते आव्रियते वा गुप्यते वृ+अप्, वरञ्च तत् अङ्गञ्च) गुह्य इन्द्रिय, योनि, श्रेष्ठ अंग, तज
वराङ्ग पु (वराणि स्थूलानि अङ्गानि यस्य) हाथी, विष्णु, कामदेव

वर्जित त्रि (वृज्+कर्मणि क्त) त्याग करेलुं, छोडेलुं, हीन.

वर्जितव्य त्रि (वृज्+तव्य) तजवा लायक, छोडवा लायक.

वर्ज्य त्रि (वृज्+ण्यत्) त्याग करवा योग्य, छोडवा लायक.

वर्ण् (चु उभ स सेट् वर्णयति-ते) वर्णवुं, रंगवुं, विस्तारवुं, वखाणवुं, काम करवो, प्रकाशवुं, उद्योग करवो.

वर्ण न (वर्ण्+अच्) केसर.

वर्ण पु (त्रियते इति वृ+न बा न नित्) सोनुं, व्रत, धोळा विगेरे रंग, अकार विगेरे अक्षर, भेद, गायनना क्रम, चित्र, ओढवानुं, अङ्गराग, यश, गुण, स्तुति, ब्राह्मण विगेरे जाति विगेरे विगेरे अनेक अर्थोमां वपराय छे.

'राजा प्रजारञ्जनलब्धवर्णः।

परन्तपो नाम यथार्थनामा' ॥ रघौ

वर्ण पु. न. (वर्ण+अच्) भेद, रंग, अक्षर.

वर्णक पु (वर्णयति, वर्ण्+ण्वुल्) चारण, कीर्तन विगेरे.

वर्णक न. (वर्ण+ण्वुल्) चन्दन, विलेपन योग्य पिष्ट पीठी विगेरे, अञ्जन विगेरे.

वर्णकवि पु. कुबेर नो पुत्र.

वर्णका स्त्री (वर्णक+स्त्रियां टाप्) ढींगलो विगेरे.

वर्णकूपिका स्त्री. (वर्णाक्षराणां लेखनाय शाहा कूप इव कन्) शाहीनो खडीओ.

वर्णकूपी स्त्री. (वर्णानामक्षराणां लेखनाय शाह कूपः इव) शाहीनो खडीओ.

वर्णचारक पु (वर्णं शुक्लादिरूपं चारयति, चर्+णिच्+ण्वुल्) चीतारो, चित्रकार.

वर्णज्येष्ठ पु (वर्णेषु ज्येष्ठः प्रथमोत्पन्नत्वात्) ब्राह्मण.

वर्णज्येष्ठ त्रि (वर्णेषु ज्येष्ठः) श्रेष्ठ वर्णनुं, ब्राह्मण.

वर्णज्येष्ठा स्त्री (वर्णज्येष्ठ+स्त्रियां टाप्) श्रेष्ठ वर्णनी स्त्री.

वर्णतस् अव्य. (वर्ण+पञ्चम्यर्थे तसिल्) वर्णथी.

वर्णतूलि स्त्री (वर्णानां लेखनसाधनं तूलिः) लेखण, कलम.

वर्णतूलिका स्त्री. (वर्णतूलि+स्वार्थे कन्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ.

वर्णतूली स्त्री. (वर्णानां लेखनसाधनं तूली) उपरनो अर्थ.

वर्णद न. (वर्णं ददाति दा+क) ओक जातनुं सुगन्धी काष्ठ-कालीयक.

वर्णद त्रि (,, ,,) रंग आपनार.

वर्णदात् त्रि (वर्णं ददाति दा+तृच्) उपर प्रमाणे अर्थ.

वर्णदात्री स्त्री. (वर्णं ददाति, दा+तृच्+ङीप्) हळदर.

वर्णदूत पु (वर्णा एव दूतो यत्र) अक्षरोरूप दूत, कागळ ओ संदेशो लिपि.

वर्णधर्म पु. (वर्णस्य धर्मः) ब्राह्मण विगेरे जातिनो धर्म.

वर्णन न. (वर्ण्+भावे ल्युट्) वर्णन, ख्यान, रंगवुं ते.

वर्णना स्त्री. (वर्ण्+युच्+टाप्) वखाण, स्तुति.

वर्णनीय त्रि. (वर्ण्+कर्मणि अनीयर्) वखाणवा लायक, वर्णन करवा योग्य, रंगवा लायक.

वर्णमातृ स्त्री. (वर्णानां माता) लेखण, कलम.

वर्णमातृका स्त्री. (वर्णानां मातृका) सरस्वती.

वर्णमाला स्त्री. (वर्णानां माला) अक्षरमाला, अक्षर पंक्ति, व्याकरणमां बतावेला वर्णोनी ओक माळा.

वर्णरेखा स्त्री. (वर्णाः लिख्यन्तेऽनया लिख्+करणे घञ् टाप् च) खडी, चाक.

वर्णलेखा स्त्री. (वर्णा लिख्यन्तेऽनया लिख्+करणे घञ्+टाप्) खडी, चाक.

वर्णवत् त्रि (वर्ण+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) रंग वाळुं, अक्षरवाळुं.

वर्णवती स्त्री. (वर्ण+मतुप् मस्य वः+स्त्रियां ङीप्) हळदर, रंगवाळी.

वर्णविलोडक पु. (वर्णान् विलोडयति वि+लोड्+ण्वुल्) पर काव्य चोरी करनारो, काव्यनो चोर, अक्षर चोर.

वर्णवृत्त न. ते नामे अक्षर छन्द.

वर्णश्रेष्ठ पु (वर्णेषु श्रेष्ठः) वर्णोमां उत्तम-ब्राह्मण विगेरे.

वर्णसङ्कर पु. (सम्+कॄ+अप् वर्णानां सङ्करः) उत्तम वर्णना पुरुषथी नीच वर्णनी स्त्रीमां अथवा नीच वर्णना पुरुषथी उत्तमवर्णनी स्त्रीथी उत्पन्न थतां सन्तान.

वरिष्ट न (अतिशयेन उरु इष्टन् वरादेश) તાંબુ, મરી
वरिष्ठा स्त्री (वरिष्ठ+स्त्रियां टाप्) આદિત્ય ભક્તા વેલ
वरिष्ठी स्त्री (वरिष्ठ+स्त्रियां जाति ङीप्) તેતર પક્ષિણી
वरी स्त्री (वरी शतावरी पूर्वपदलोप) સતાવરી, સૂર્ય-પત્ની
वरीयस् त्रि (अतिशयेन उरु श्रेष्ट ईयसुन् वरादेश) અત્યન્ત શ્રેષ્ઠ, ઘણુ મોટુ, ઘણુ ભારે
वरीयस् पु (,, ,,) જ્યોતિષનો અઢારમો યોગ
वरीवर्द्ध पु (वृध्–यङ् लुक्+अच् पृषो) બળદ
वरीषु पु (वृ+ईषुन्) કામદેવ
वरुट पु　તે નામની એક મ્લેચ્છ જાતિ
वरुड पु (वृ+उडन्) એક અધમ જાતિ
वरुडी स्त्री (वरुड+स्त्रिया जाति ङीप्) એક અ ત્યજ જાતિની સ્ત્રી
वरुण पु (वृ+उनन्) વરૂણ દેવ, પ્રાણી, સૂર્ય, આક-ડાનું ઝાડ, એક બેટ, વરૂણ વૃક્ષ
वरुणा स्त्री (वरुण+स्त्रियां टाप्) કાશીમાં પ્રસિદ્ધ નદી
वरुणात्मजा स्त्री (वरुणस्य जलस्यात्मजेव जन्यत्वात्) પાણીમા થતો એક દારૂ
वरुणानी स्त्री (वरुणस्य पत्नी, वरुण+ङीप् आनुगाग मश्च) વરૂણની સ્ત્રી
वरुत्र न (वृणोति आवृणोत्यनेनेति, वृ+उणा उत्र) ઉત્તરીય વસ્ત્ર–ખેસ વિગેરે
वरूथ न (व्रियते शरीरमनेन, वृ+उणा ऊथन्) બખ્તર, ઢાલ, ચામડુ, રહેઠાણ, ઘર
वरूथ पु (व्रियते रथोऽनेन वृञ्+उणा ऊथन्) શત્રુના પ્રહારથી રથનું રક્ષણ કરવા માટે રથ ફરતું કરેલું લોઢા વિગેરેનું આવરણ
वरूथिन् पु (वरूथ तनुत्राणादिकमस्त्यस्य इनि) રથ, પહેરેગીર, ચોકીદાર
वरूथिनी स्त्री (वरूथोऽस्त्यस्या, इनि+ङीप्) સેના "अप्रबोधाय सुष्वाप गृध्रच्छाये वरूथिनी"–रघौ
वरेण्य न (व्रियते लोकैरिति वृ+उणा. एण्य) કેસર.
वरेण्य त्रि (वृ+एण्य) મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ, પ્રાર્થના કરવા લાયક, ઇચ્છવા લાયક

वरेन्द्री स्त्री　ગૌડ દેશ
वरेश पु (वर श्रेष्ठ ईश.) શિવ, મહાદેવ
वरेश्वर पु (वरः श्रेष्ठः ईश्वर) શિવ
वरोट पु (वराण्युटानि दलानि यस्य) મરવાનુ ઝાડ.
वरोट न (,, ,,) મરવાનુ ફૂલ
वरोल पु (वृ+ओल) એક જાતનો કીડો
वरोली स्त्री (वरोल+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની કીડી
वर्कर पु (वृक्यते गृह्यते, वृक्–आदाने+बहु अर) નાનુ પશુ, ગાડરનુ બચ્ચુ, બકરો, ગમ્મત, પરિહાસ
वर्कराट न (वर्कर+अट्+अच्) સ્ત્રીના સ્તન ઉપર પ્રેમથી કરાતો પુરૂષનો નખક્ષત
वर्करी स्त्री (वर्कर+स्त्रियां जाति ङीप्) બકરી, ઘેટી
वर्ग पु (वृज्यते, वृज्+घञ्) સજાતીય સમૂહ, સ ઘ, સમૂહ, વિભાગ, ગ્રન્થ પરિચ્છેદ, ગણિતશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ વર્ગ
वर्गप्रकृति स्त्री બીજ ગણિતમા કહેલ એક ગણના-પ્રકાર
वर्गमूल न (वर्गस्य मूलम्) ગણિત પ્રસિદ્ધ વર્ગમૂળ
वर्गीय त्रि (वर्ग+छ) વર્ગનું, વર્ગસ બ ધી
वर्गोत्तम (वर्गेषु षट्सु क्षेत्रादिषु उत्तमो नवांश) જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ શ્રેષ્ઠ નવાંશવિશેષ
वघि (भ्वा प स सेट् वघति) જવુ
वर्च् (भ्वा आ अ सेट् वर्चते) ચળકવુ, પ્રકાશવુ
वर्च् (चुरा प स सेट् वर्चयति) કાપવુ, ભરવુ
वर्चस् न (वर्च्+असुन्) રૂપ, તેજ, વીર્ય, પારો, વિષ્ટા
वर्चस् पु (,, ,,) ચન્દ્રનો પુત્ર
वर्चस्क पु (वर्चस्+स्वार्थे कन्) વિષ્ટા, ગુ
वर्चस्विन् त्रि (वर्चस्+अस्त्यर्थे विनि) તેજસ્વી
वर्जक त्रि (वृज्+ण्वुल्) ત્યાગ કરનાર, છોડનાર
वर्जन न (वृज्+भावे–ल्युट्) ત્યાગ, છોડવુ તે, હિંસા, મરણ, મારી નાખવુ
वर्जनीय त्रि (वृज्+कर्मणि अनीयर्) તજવા લાયક, છોડવા લાયક
वर्जम् अव्य (वृज्+अमु) વિના, સિવાય "प्रत्यग्रहीत्सर्वममन्त्रवर्जम्" कुमारसमवे

वर्तिक पु. (वृत्+तिकन्) એક જાતનું પક્ષી—બટેરો, બારક પક્ષી.

वर्तिका स्त्री. (वर्तते वर्तेः, तत्र स्वार्थे टिप्पो वा वृत्+कन्) એક જાતનું પક્ષી—બટેરી ઇત્યાદિ, મેંઢ-શીંગ.

वर्तिकी स्त्री. (वर्तिक+स्त्रियां जाति. ङीष्) બટેરી બારક પક્ષી.

वर्तित त्रि. (वृत्+क्त) વર્તેલ.

वर्तितव्य त्रि. (वृत्+कर्मणि तव्यत्) વર્તવા યોગ્ય હોવા લાયક રહેવા લાયક.

वर्तिन् त्रि. (वृत्+णिनि) વર્તનાર, હોનાર, થનાર, રહેનાર.

वर्तिष्णु त्रि. (वृत्+इष्णुच्) વર્તવાના સ્વભાવવાળું સ્થિર રહેતું.

वर्तिष्यमाण पु. (वृत्+स्यमान भूतः स्यतीति स्यन्) ભવિષ્યકાળ.

वर्तिष्यमाण त्रि. (वृत्+भविष्यति स्यमानच्) ભવિષ્યમાં થનારું ભવિષ્યકાળ સંબંધી.

वर्ती स्त्री. (वृत्+इन्+वा ङीप्) વર્તિ શબ્દ જુઓ.

वर्तुल त्रि. (वृत्+उलच्) ગોળાકાર પદાર્થ.

वर्तुल न. („) ગાજર.

वर्तुल पु. ( ) વટાણા એક.

वर्तुला स्त्री. (वृत्+उलच्+टाप्) ભરવાની ત્રાક.

वर्तुली स्त्री. (वर्तुल+स्त्रियां ङीप्) ગંગાવેરી.

वर्त्मन् न. (वर्ततेऽस्मिन् वा वृत्+मनिन्) રસ્તો-માર્ગ, આચાર, આંખની પાંપણ.

"अनुमन्तुं वयं वर्त्म हन्तुं यदि न शक्यते ।
स्वामिनस्त्वनुमत्याथ वर्त्मनो गम्यतामिति ॥" कुमारिले

वर्त्मनि स्त्री. (वृत्+मनि सुट् च) માર્ગ રસ્તો.

वर्ध (चु. उभ. स. सेट् वर्धयति-ते) છેદવું, પૂરવું ભરવું ઇત્યાદિ.

वर्ध पु. (वृध्+घञ्) છેદવું પૂરવું ભરવું ઇત્યાદિ.

वर्धक पु. (वृध्+ण्वुल्) ગમનામની વનસ્પતિ.

वर्धक त्रि. ( ) છેદનાર, પૂરનાર, ભર-નાર, વૃદ્ધિ કરનાર.

वर्धकि पु. (वृध्+अच+कृ+कि) સુથાર.

वर्धकिन् पु. (वर्धक वर्धोऽस्त्यस्य इनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वर्धन न. (वृध् वर्ध् वा—भावे ल्युट्) વધવું છેદવું, પૂરવું, ભરવું અભ્યુદય, આબાદી.

वर्धन त्रि. (वृध्+णिच्+ल्यु) વધારનાર.

वर्धन त्रि. (वृध्—वर्ध्+ल्यु) વધનાર, છેદનાર, વધ-નારું.

वर्धनी स्त्री. (वर्धन+स्त्रियां जाति. ङीष्) સાવરણી, ઝાડી, નાળચાવાળું પાત્ર.

वर्धमान त्रि. (वृध्+शानच्) વધતું, વૃદ્ધિ પામતું, વૃદ્ધિવાળું.

वर्धमान पु. („) એરંડાનું ઝાડ, ભાજીનું કોડિયું, વિષ્ણુ, એક જાતનું ધનુ, જૈનોના છેલ્લા તીર્થંકર મહાવીર, મકાનોનું એક જાતનું ઘર, એક દેશ, એક નગર.

वर्धमानक पु. (वर्धमान+संज्ञायां कन्) શરાવ.

वर्धापन न. (वर्धं छेदं करोति, वर्ध+णिच्+आपुक्+ल्युट्) નાળ છેદન ક્રિયાના અવસરનો એક ઉત્સવ, વધામણું, ઉત્સવ.

वर्धित त्रि. (वृध् वर्ध् णिच्+क्त) વધેલ છેદેલ, પૂરેલ, ભરેલ, પ્રસ્તુત.

वर्धिन् त्रि. (वृध्+णिनि) વધતું, આગળ વધતું.

वर्धिष्णु त्रि. (वृध्+इष्णुच्) વૃદ્ધિ પામવાના સ્વભાવ-વાળું, વધતું.

वर्ध्र न. (वृध्+रन्) ચામડું.

वर्ध्री स्त्री. (वृध्+रन्+ङीप्) ચામડાની દોરી,વાધરી.

वर्प्स न. (वृ+असुन् पुक्) રૂપ.

वर्फ् (भ्वा. प. स. सेट् वर्फति) જવું, હાર પામવું.

वर्मकण्टक पु. (वर्म इव कण्टकोऽस्य) ચીલાચારોળી.

वर्मकषा स्त्री. (वर्म कषति कष्+अच्+टाप्) એક જાતની વનસ્પતિ.

वर्मन् न. (वृ+मनिन्) કવચ, બખ્તર

"अरयो विषयेऽरीणां वर्म क्षमाः कर्षितिरिव ।
न तु तेषां तमस्तस्मात् कवचो वर्म" ॥

वर्मन् पु. („) ક્ષત્રિયોને લાગતું એક વિશેષણ.

वर्महर पु. (वर्म हरति हृ+अच्) બખ્તર ધારણ કરવા યોગ્ય અવસ્થાવાળો જે હોય તે નિયો વાન.

वर्मि पु. (वृ+मि मिन्) એક જાતનું માછલું.

"स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णसङ्करः" श्रीमद्भग०
वर्णसि पु (वर्ण्+असिच्) જલ, પાણી
वर्णहीन त्रि (वर्ण हीन) વર્ણ બહારનું, હલકા વર્ણનું, અક્ષરરહિત
वर्णा स्त्री (प्रशस्तो वर्णोऽस्त्यस्या, वर्ण+अच्+टाप्) તુવેર ધાન્ય
वर्णाङ्का स्त्री (वर्णा अक्षराणि अङ्क्यन्तेऽनया, अङ्कि+अच्+टाप्) લેખણ, કલમ
वर्णाट पु (वर्णान् अटति, अट्+अच्) ગવૈયો, ચિત્રકાર, નાટકીયો
वर्णात्मन् पु (वर्ण अक्षर आत्मा स्वरूप यस्य) શબ્દ–ધાતુ–ક્રિયાપદ
वर्णापसद त्रि (वर्णे अपसद) વર્ણથી બહિષ્કૃત, વર્ણમા નીચ
वर्णापेत त्रि (वर्णन अपेत) વર્ણથી દૂરકરેલ
वर्णार्ह पु (वर्ण स्तुतिमर्हति, अर्ह्+अण्) મગ
वर्णाश्रम पु (वर्णस्य आश्रम) વર્ણાશ્રમ
वर्णाश्रमधर्म पु (वर्णश्च आश्रमश्च तयो धर्म) વર્ણ તથા આશ્રમનો ધર્મ
वर्णि न (वर्ण्यते स्तूयते इति, वर्ण्+इन्) સોનુ
वर्णिका स्त्री (वर्णा अक्षराणि लेख्यत्वेन सन्त्यस्या, वर्ण्+ठन्+टाप्) કલમ, માહી
वर्णित त्रि (वर्ण्+क्त) વર્ણવેલ, વખાણેલ, રૂપાન્તર પમાડેલ, રગેલ
वर्णिन् पु (वर्णोऽस्त्यस्य इनि) ચિત્રકાર, લેખક, બ્રહ્મચારી, બ્રાહ્મણ વિગેરે જાતિ
वर्णिनी स्त्री (वर्ण अस्त्यस्या प्राशस्त्ये इनि+ङीप्) હળદર, સ્ત્રી
वर्णिलिङ्गिन् पु (वर्णिन लिङ्गमस्यास्ति लिंगी च) બ્રહ્મચારીના ચિન્હવાળો માણસ
वर्णु पु (वर्ण्+उन्) તે નામે એક નદ, આદિત્ય
वर्तक पु (वृत्+ण्वुल्) ભારડ પક્ષી, ચકલો પક્ષી, ઘોડાની ખરી
वर्तक त्रि (,, ,,) વર્તનાર, હોનાર
वर्तक न (वृत्+ण्वुल्) એક જાતનું લોઢુ
वर्तका स्त्री (वृत्+ण्वुल्+टाप्) ચકલી
वर्तजन्मन् पु મેઘ

वर्तन न (वृत्+भावे ल्युट्) વર્તવુ–હોવુ તે, સ્થિતિ
वर्तन न (वृत्+णिच्+भावे ल्युट्) સ્થાપન, જીવવાનો ઉપાય, ધધો, ઉદ્યમ, પગાર, ભાડુ, જેમાથી દોરા વણાય છે એવા રૂના દડાનો છેડો, વર્તુલ–ગોળ, આચરણ

"विना वर्तनमेवैते न त्यजन्ति ममान्तिकं ।
मत्प्रभुत्व फल ब्रूहि कदा किं तद् भविष्यति" ॥
हितोपदेशे

वर्त्तन त्रि (वृत्+ल्यु) વૃત્તિવાળુ, સ્થાવર, ઠીંગણુ, વર્તનાર, વામન
वर्त्तनदान न (वर्तनस्य दानम्) જીવવાનો ઉપાય–જીવિકા આપવી તે, પગાર આપવો તે, ભાડુ આપવુ તે
वर्तनाभाव पु (वर्तनस्य अभाव) જીવવાના ઉપાયનો અભાવ
वर्तनि स्त्री (वर्तनी–पृषो ह्रस्व) હિન્દુસ્તાનનો પૂર્વ દેશ
वर्तनी स्त्री (वृत्+णिच्+ल्युट्+ङीप्) માર્ગ, રસ્તો, પીસવુ, દળવુ
वर्तनीय त्रि (वृत्+कर्मणि अनीयर्) વર્તવા યોગ્ય, હોવા લાયક, રહેવા યોગ્ય
वर्तमान पु (वृत्+शानच्) વર્તમાનકાળ
वर्तमान त्रि (वृत्+शानच्) હોતું, થતુ, વર્તતું, રહેતું, ચાલુ કાળનું
"वर्तमानकवे कालीदासस्य कृतौ बहुमान"
वर्तमानता स्त्री (वर्तमानस्य भाव तल्+टाप्) વર્તમાનપણ, વિદ્યમાનપણુ
वर्तमानत्व (वर्तमानस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ
वर्तरूक पु (वर्त+रा+ऊक) પાણીનું ચક્રાકારે ભમવુ, તે નામનો એક નદ, પહેરેગીર, ચોકીદાર, કાગડાનો માળો
वर्तलोह न (वर्त लोहम्) એક જાતનુ લોઢુ
वर्ति स्त्री (वर्ततेऽनया, वृत्+इन्) લેપ, નેત્રાજન, વાટ, દીવેટ, શરીરેલેપન, વૈદ્યોનુ એક ઔષધ, દીવો, તમ્બુ, પોષાકનો છેડો, સીટી, આંકેલી લીટી
"कर्पूरवर्तिरिव लोचनतापहत्री"–भामिनीविलासे

वर्षाह्वी स्त्री. (वर्षासु आह्वा यस्याः) સાપોલી.
वर्षाघोष पु. (वर्षासु घोषो महान् यस्योऽस्य) દેડકો.
वर्षापगम पु. (वर्षाणामपगमो यत्र) શરદકાલ.
वर्षापगम पु. (वर्षाणाम् अपगमः) વર્ષાઋતુની સમાપ્તિ, વરસાદની મોસમનો અન્ત.
वर्षाप्रमज्जन त्रि (वर्षा प्रमज्जति प्र+मस्ज्+युच्) વરસાદને નિમિત્તે નાંખી દેવું
वर्षाप्रभञ्जन पु (वर्षासु प्रवर्तमानः प्रभञ्जनः) વરસાદની મોસમમાં વાતો પવન
वर्षाभव पु. (वर्षासु भवति, भू+अच्) રાતી સાટોડી
वर्षाभव त्रि (वर्षासु भवति भू+अच्) વરસાદની મોસમમાં હોનાર–થનાર.
वर्षाभू त्रि. (वर्षासु भवति, भू+क्विप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वर्षाभू पु. („ , „) દેડકો, ઈન્દ્રગોપ કીડો.
वर्षाभू स्त्री. („) સાટોડી
वर्षाम्वी स्त्री. (वर्षाम्+भिवा याति ङीष्) દેડકી, એક જાતનો વેલો.
वर्षामद पु. (वर्षासु माद्यति, मद्+अच्) મોર પક્ષી.
वर्षामदी स्त्री. (वर्षामद+स्त्रियां जाति ङीष्) મોર-પક્ષિણી
वर्षाम्मवारत्नागत पु (वर्षाम्मसि फलवता आगतस्य) નવેવો, ચાતક
वर्षांशुक न. (वर्षाणामंशुकम्) એક ઉપર વસ્ત્ર
वर्षारात्र पु. (वर्षायां रात्रिः समासान्तोऽच्) વરસાદની રાત.
वर्षार्चिस् पु. (वर्षासु अर्चिरामिरस्य) મંગળગ્રહ
वर्षावसान पु. (वर्षाणामवसानम्) શરદ ઋતુ
वर्षिक त्रि (वर्षेषु इव, वर्ष+ठञ्) વર્ષાઋતુ સમ્બન્ધી, વર્ષાઋતુનું.
वर्षिक न अ० એક જાતનું લાકડું
वर्षिन् त्रि (वृष्+णिनि) વરસનાર.
वर्षिष्ठ त्रि. (अतिशयेन वृद्धः इष्ठन् वर्षादेश) અતિ ઘણું વૃદ્ધ.
वर्षीयस् त्रि. (अतिशयेन वृद्धः वृद्ध+ईयसुन् वर्षादेश) ઘણું વૃદ્ધ.

वर्षुक त्रि (वृष्+उकञ्) વરસનાર–વરસાદના સ્વભાવવાળું
"वर्षुकस्य पुष्करस्य सद्यः" भट्टि
वर्षुकाब्द पु (वर्षुकश्चासौ अब्दश्च) વરસનાર વાદળ
वर्षेय त्रि (वर्षे जायते जन्+ड) વરસાદમાં પેદા થનાર–હોનાર.
वर्षोपल पु. (वर्षस्य उपलः प्रस्तर इव) વરસાદના ઝાપટામાંથી પડતા કરા
वर्ष्म न (वृष्+म) દેહ.
वर्ष्मन् न (वृष्+मनिन्) દેહ. ઉપર પ્રમાણ.
"पपावर्ष्म विरतेन महद्युमन्नत्त"–रघुवंशे.
वर्ष्मन् त्रि („ „) અત્યન્ત સુંદર.
वर्ह् (चुरा० उभ. अक. सेट् वर्हयति–ते) દીપવું, પ્રકાશવું, વધ કરવો. अक.
वर्ह् (भ्वा. आ. स. सेट् वर्हते) હિંસા કરવી.
वर्ह न. (वर्हति दीप्यते वर्ह्+अच्) મોરનું પીછું, અગ્નિપર્ણ પાંદડું પરિવાર.
वर्ह पु. (वर्ह्+अच्) મોરપીછું
"न हरेण वर्ह"–किरातार्जुनीये
वर्हण न (वर्ह्+ल्युट्) પાંદડું
वर्हिकुसुम न. (वर्हि वर्हिरिव कुसुममस्य हस्वे न लोपः) અગ્નિપર્ણ ઝાડ.
वर्हिपुष्प न (वर्हिः वर्हिरिव पुष्पमस्य) અગ્નિપર્ણ ઝાડ
वर्हिर्मुख पु (वर्हिः मुखं मुखमस्य) અગ્નિ, દેવતાનું નામ.
वर्हिष्ठ न. (वर्हिरिव तिष्ठति, स्था+क न य विसर्गलोपः) સુગન્ધીવાળો–ખસ.
वर्हिकुसुम न (वर्हि वर्हिरिव कुसुमस्य हस्वे लोपः) અગ્નિપર્ણ ઝાડ.
वर्हिण पु (वर्हमस्त्यस्य इन) મોરપક્ષી.
वर्हिणवाहन पु. (वर्हिणः वाहनमस्य) કાર્તિકસ્વામી.
वर्हिणी स्त्री. (वर्हिण+स्त्रियां जाति. ङीष्) મોરપક્ષિણી.
वर्हिध्वजा स्त्री. (वर्हि ध्वजोऽस्याः) દુર્ગા દેવી.
वर्हिन् पु. (वर्हमस्त्य इन्) મોરપક્ષી.
वर्हिपुष्प न. (वर्हिः वर्हिरिव पुष्पमस्य विसर्गलोपः) અગ્નિપર્ણ ઝાડ.

वर्मित त्रि (वर्म करोति, वर्म्मन्+णिच् तत क्त) જેણે બખ્તર ધારણ કર્યું હોય તે, તૈયાર

वर्य त्रि (वृ+यत्) મુખ્ય, શ્રેષ્ઠ

"माहेन्द्र नगमभित करेणुवर्या"-किराते

वर्य पु („ „) કામદેવ

वर्या स्त्री (वृ+यत्+टाप्) કન્યા, પતિને વરનારી કન્યા

वर्वणा स्त्री (वरित्यव्यक्तशब्देन वणति शब्दायते वण्-शब्दे+अच्+टाप्) એક જાતની માખી

वर्वर न (वृणुते वरयति नानागुणान्, वृ+उणा० ष्वरच्) હિંગળોક, પીળું ચન્દન, ગન્ધરસ

वर्वर त्रि (वृ+अरच् वुद् च) નીચ, અધમ, મૂર્ખ, પામર

वर्वर पु. (वृणोति दोषान्, वृ+ष्वरच्) વાંકડીઆ કેશ, એક દેશ, બાવળનું ઝાડ, એક જાતની માખી

वर्वरिका स्त्री (वर्वरी+सञ्ज्ञायां कन् ह्रस्वः टाप्) એક જાતનું ચંદન, એક જાતનું ફૂલ

वर्वरा स्त्री (वर्वरपुष्पस्येव आकृतिरस्त्यस्या इति, वर्वर+अच्+टाप्) એક જાતની માખી, બાવળનું ઝાડ

वर्वरी स्त्री (वर्वर+स्त्रियां जाति० ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ,

वर्वरीक पु (वृणुते इति वृञ्-वरणे+ईकन्) શિવ, ब्राह्मणयष्टि વૃક્ષ, વાંકડીયા કેશ, અજગન્ધિકા વનસ્પતિ

वर्वरोत्थ न (वर्वर+उत्+स्था+क) ધોળું ચન્દન

वर्वा स्त्री (वृ+व तस्य नेत्त्व) એક જાતની તુલસી

वर्वि त्रि (वृ+उणा० विन्) ખાઉધરું, ખાખા કરનાર, અકાતિયો

वर्वुर पु (वृ+उरच् वुट्च्) બાવળનું ઝાડ

वर्ष् (भ्वा प अ सेट् वर्षति) ભીનું થવું, વરસવું

वर्ष पु (वृष्-भावे घञ्) વરસવું તે, વરસાદ, વૃષ્ટિ

वर्ष पु (वृष्यते इति, वृषु-सेचने+अच्) જમ્બુદ્વીપ, મેઘ, પ્રભવ વગેરે સાઠ વર્ષમાનું કોઇ વર્ષ

वर्ष पु न (वृष्+कर्त्तरि अच्) ભરત ઐરવત આદિ સાત ક્ષેત્રમાનું કોઇપણ ક્ષેત્ર, સાલ, વરસ

"शापेनास्तंगमितमहिमा वर्षभोग्येण भर्तुः"-मेघदूते

वर्ष त्रि (वृष्+कर्त्तरि अच) વરસનાર

वर्षकर पु. (वर्षं करोति कृ+अच्) મેઘ

वर्षकर त्रि (वर्षं करोति कृ+अच्) વરસાદ કરનાર

वर्षकरी स्त्री (वर्षं तत्सूचनं करोति रवेण कृ+ङीप्) એક જાતનો કીડો, તમરું

वर्षकेतु पु (वर्षस्य ग्रष्टे केतुरिव) રાતી સાટોડી, વરસાદનો કરો

वर्षकोष पु (वर्षस्य कोष इव) જોષી, મહિનો

वर्षज त्रि (वर्षाज्जायते, जन्+ड) વરસાદથી પેદા થનાર, વર્ષથી પેદા થનાર, જમ્બુદ્વીપથી પેદા થનાર

वर्षण न (वृष्+ल्युट्) વરસાદ, વરસવું તે

वर्षणि स्त्री (वृष्+अनि) કૃતિ, વર્તન, યજ્ઞ, વરસવું, વરસાદ

वर्षत् त्रि (वृष्+वर्तमाने शतृ) વરસતું

वर्षधर पु (वर्ष+धृ+अच्) હિમવંત શિખરી આદી ક્ષેત્રની મર્યાદા કરનાર પર્વત, નપુંસક, નાજર

वर्षधराद्यङ्क न वर्ष शબ્દ ન જુઓ

वर्षधर्ष पु (वर्ष+धृष्+अच्) નાજર, નપુંસક

वर्षपर्वत पु (वर्षाणां चिन्हभूत सीमाभूतो वा पर्वत) હિમવંત શિખરી આદી ૭ પર્વત, વર્ષના આંતરા પાડનાર પહાડ

वर्षपाकिन् पु (वर्षे वर्षाकाले पाकोऽस्त्यस्य, वर्षपाक+इनि) આમ્રાતક વૃક્ષ

वर्षपुष्पा स्त्री (वर्षे वर्षाकाले पुष्प यस्या) સહદેવીનો વેલો

वर्षप्रिय पु (वर्षो वर्षण प्रिय यस्य) બપૈયો

वर्षप्रिया स्त्री (वर्षप्रिय+स्त्रियां टाप्) બપૈયો-માદા

वर्षवर पु (वर्षं रेतोवर्षण वृणोति आवृणोति, वृ+अच्) નાજર, નપુંસક

"नष्ट वर्षवरैर्मनुष्यगणनाभावादपास्य त्रपा-
मन्त कञ्चुकीकञ्चुकस्य विशतिप्रासादय वामन."
रत्नावल्याम्"

वर्षवृद्धि स्त्री (वर्षस्य वृद्धिराधिक्य यत्र) જન્મતિથિ, જન્મદિવસ, જન્મદિવસે કરવાનું પૂજા વિગેરે કર્મ

वर्षशत न (वर्षाणां शतम्) સો વર્ષ, સૈકો

वर्षसहस्र न (वर्षाणां सहस्रम्) એક હજાર વર્ષ,

वर्षा स्त्री व ब (वर्षन्ति मेघा अत्र, वृष्+अच्+टाप्) શ્રાવણ-ભાદરવો એ બે માસની ઋતુ

वर्षाङ्ग पु (वर्षस्य वत्सरस्य अङ्गमिव अभिधानात् पुंस्त्व) મહિનો-માસ

वल्गत् त्रि. (वल्ग्+वर्तमाने शतृ) ચાલતું, કૂદતું
वल्गा स्त्री (वल्गन्त्यनयाऽश्वाः वल्ग्+घञ्) ઘોડાની લગામ
"वाजी वल्गासु यच्छते"-सप्तशतीके.
वल्गित न. (वल्ग्+भावे क्त) ઘોડાની એક જાતની ગતિ, ગતિ, ઊંચું ઊછળવું તે, કૂદવું તે,
"विविधवल्गितवल्गितोर्मिभुजङ्गसंघ वल्गितम्"-माघ
वल्गित त्रि (") ચલેલું કૂદેલું
वल्गु पु (वल्गते इति वल्ग्-बाहुलकात् उन्, न गुणश्च वर्गाः) બકરો, બોકડો.
वल्गु त्रि. (") મનોહર, સુંદર.
वल्गु वल्गमित सूक्तम्"-भारवौ
वल्गुक त्रि. (वल्गु+स्वार्थे क) મનોહર, સુંદર.
वल्गुक न. (वल्गु+कायति वा कन्) ચન્દન, વન, કિંમત, પણ.
वल्गुपद पु (वल्गूनि मनोज्ञानि पदानि यस्य) એક જાતનો મગ.
वल्गुल पु. (वल्ग+उल) એક જાતનું પક્ષી.
वल्गुला स्त्री. (वल्ग+उल+टाप्) સોમરાજી, એકપક્ષી.
वल्गुलिका स्त्री. (वल्गुल+स्वार्थे कन् टापि अत इत्वं) એક જાતનો કીડા.
वल्गूपद त्रि. (वल्गु-मनोज्ञं पदं यस्य) મનોહર પગ, સુંદર પગનું.
वल्भ (भ्वा. आत्म. सक. सेट् वल्भते) ખાવું, ભક્ષણ કરવું
वल्भन न (वल्भ्+भावे ल्युट्) ખાવું ભોજન—ભક્ષણ.
वल्भित न (वल्भ्+भावे क्त) ખાધેલું, ભક્ષણ કરેલ.
वल्मिक पु. (वल्+मक उरच) કીડાઓએ કરેલો માટીનો રાફડો.
वल्मिकि पु. (वल्+मकि उरच) રાફડો.
वल्मीक पु. न. (वल्+ईक उरन्) કીડાઓએ બના-વેલ રાફડો.
"वल्मीकाग्रात् प्रभवति धनुःखण्डमाखण्डलस्य"-मेघदूते
वल्मीकि पु. (वल्मीक शरीरोपरिजातवल्मीकपूरा उत्पत्ति-मत्त्वात्ऽस्त्यस्य अण्) વાલ્મીકિમુનિ એક જાતનો રોગ.

वल्मीकभव पु (वल्मीकात् भवति भू+अच्) વાલ્મીકિ મુનિ.
वल्मीकतीर्थ न. (वल्मीकस्य तीर्थमिव तीर्थमस्य) એક જાતનું તીર્થ.
वल्मीकूट न. (वल्मीकस्य वल्मीकशिखस्य वा कूटं शृङ्गम्) રાફડો.
वल्ल् (चु. उभ. स. सेट् वल्लयति-ते) ઢાંકવું, વેષ્ટિત કરવું
वल्ल् (" ") ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वल्ह् (भ्वा. आ. स. सेट् वल्हते) ઢાંકવું, ખાવું
वल्ल पु. (वल्लते संवृणोति, वल्ल+अच्) ત્રણ ચણોઠીના વજન બરોબર એક વજન, વાલ, બે ચણોઠી બરો બર વજન, દેઢ ચણોઠી બરોબર વજન.
वल्लकी स्त्री. (वल्ल्+अकल् गौरा. ङीष्) વીણા, સતાર.
वल्लभ पु. (वल्ल+अभच्) પતિ, ધણી, ઉપરી કેળ.
वल्लभ त्रि. (" ") વહાલું, ઈચ્છિત, પ્રિય.
वल्लभपाल पु. (वल्लभं पालयति पाल्+अण्) અશ્વ-પાળ, ખાસદાર
वल्लभा स्त्री. (वल्लभ+स्त्रियां टाप्) વહાલી સ્ત્રી, પ્રિયા.
वल्लर न. (वल्लते इति वल्ल+अरन्) કુંજ, નગર, ગહન કુંજ ઝાડી, મંજર-ફૂલનો મોર
वल्लरि स्त्री. (वल्ल्+अरि, वल्ली संवरणे वल्लरीति-वल्+अलुस्) વેલી, ફૂલનો મોર, વિસ્તાર, વગે રેલ.
वल्लरी स्त्री. (वल्ल+अरि+स्त्रियां वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वल्लव पु (वल्ल+वन् उ ष्वति, वा+क) ગોવાળીયા, ભીમસેન, રસોઈઓ, રસોઈ, બાવાચ.
वल्लवी स्त्री. (वल्लव+स्त्रियां जाति. ङीष्) ગોવાળણ, ભરવાડણ, રબારણ.
वल्लि स्त्री. (वल्लते संवृणोति वृक्षादीन्, वल्ल+इन्) વેલ લતા, પૃથ્વી.
वल्ली स्त्री. (वल्ल+इन् वा ङीप्) અજમોદ, વન-સ્પતિ વગેરે વેલો.
वल्लीज न. (वल्ल्यां जायते, जन्+ड) મરી, તીખાં.

वर्हिर्ज्योतिष् पु (वर्हिषा कुशेन ज्योतिरस्य) અગ્નિ
वर्हिर्मुख पु (वर्हिर्मुखं यस्य) દેવ
वर्हिषद् पु ब (वर्हिषि विप्रपाणिस्थेऽग्नौ सीदन्ति वर्हिस्+सद्–क्विप् पृषो) પિતૃગણનો એકભેદ
वर्हिष्केश पु (वर्ह्–दीप्तौ इसुन् वर्हि. दीप्तिमान् केशो यस्य) અગ્નિ
वर्हिष्ठ पु (वर्हिरिव तिष्ठति, स्था+क विसर्गलोप) સુગન્ધીવાળો–ખસ
वर्हिस् पु ((वृंहि+इसुन् निपा नलोपश्च) અગ્નિ, ચિત્રક વૃક્ષ, ગ્રન્થિપર્ણ વૃક્ષ
वर्हिस् पु न („ , „) કુશ, દર્ભ
"नियमविधिजलानां वर्हिषां चोपनेत्री" कुमारे
वर्हिस् त्रि (वर्ह्–दीप्तौ+इसुन्) કાન્તિવાળુ, તેજસ્વી
वल् (भ्वा आ स सेट् वलते) ઢાંકવુ, ઘેરવુ, ચાલવુ
"त्वदभिसरणरभसेन वलन्ती
पतति पदानि कियन्ति चलन्ति" गीतगो०
वल न (वल्यतेऽनेन, वल्+क) લશ્કર, સેના
वलक्ष पु (वल्+क्विप्, अक्ष+अच्, कर्मधा) ધોળોરંગ
वलक्ष त्रि („ „ „) ધોળા વર્ણનું, સફેદ
वलक्षगु पु (वलक्षा गावः अस्य) ચન્દ્ર, ચાંદો, કપૂર
वलग्न पु न (अवलग्न पृषो अलोप.) કેડ, મધ્ય
वलन न (वल्+भावे ल्युट्) સવરણ
वलभि स्त्री (वल्यते आच्छाद्यते वल्+अभि) गोपानसी શબ્દ જુઓ, વલભીપુર શહેર, ઘરનો ઉપલો માળ
वलभी स्त्री (वल्+अभि+वा ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
"यस्यामसेवन्त नमद्वलीकाः,
समं वधुभिर्वलभीर्युवानः" शिशुपाले
वलम्ब पु (अवलम्ब–अलोप) अवलम्ब શબ્દ જુઓ
वलय पु न (वल्ते आवृणोति, वल्+अयन्) હાથ પગનું કડું, ચુડી, ગોલાકૃતિ, વર્તુલ, વેષ્ટનભૂમિ
"मणिना वलयं वलयेन मणिर्मणिना वलयेन विभाति करः"
वलय पु (वलयवदाकृतिरस्त्यस्येति, अच्) ગળાનો એક રોગ
वलयित त्रि (वलयमिव आचरित, वलय+क्विप्+क्त) વીંટેલ, ઘેરેલ, ગોળાકાર થયેલ, બલોયાની પેઠે આચરેલુ
वला स्त्री (वल्+अच्+टाप्) બલા વનસ્પતિ
वलाक पु („+आकन्) બગલો
वलाका स्त्री (वलाक+स्त्रियां टाप्) બગલી
"सेविष्यन्ते नयनसुभगं खे भवन्तं वलाकाः"–मेघदूते
वलाहक पु (वारि वहति पृषो) મેઘ, મોથ, પર્વત, તે નામનો એકદૈત્ય, શ્રીકૃષ્ણનો ઘોડો, તે નામનો એક નાગ
वलि पु (वल्+इन् ववयोरभेदात्) बलि पु શબ્દ જુઓ
वलित त्रि (वल्+क्त) વળેલ, ઘેરેલ, ચલાવેલ
वलिर त्रि (वलते संवृणोति चक्षुस्तारामिति वल+बाहु किरच्) વાંકી આંખવાળુ, ટેઢા નેત્રવાળુ
वलिश न (वलिना उपहारद्रव्येण श्यति मत्स्यान् शो+क) बडिश શબ્દ જુઓ
वलीक न (वल्यते संव्रियतेऽनेन ईकन्) છાપરૂ, છજુ, નેત્રનો રોગ–પટલ, ટોળુ, સમૂહ, ટોપલો, ઉપકરણ, તિલક, છાલ, તંત્રાશભેદ, વૃક્ષ
वलीवर्द्द पु બળદ
वलूक पु (वल+बा ऊक) એક જાતનું પક્ષી
वलूक न (वल्–संवरणे+उणा ऊक) કમળનું મૂળ
वल्क् (चु उभ द्वि वेट् वल्कयति–ते) બોલવુ, કહેવુ
वल्क न (वल्–संवरणे+क कस्य नेत्त्व) ઝાડની છાલ, માછલાનું ચામડુ, ખંડ–ટુકડો
वल्क पु („ „) એક જાતના લોદરનુ ઝાડ
वल्कतरु पु (वल्कप्रधानस्तरुः शा०त) સોપારીનુ ઝાડ
वल्कद्रुम पु (वल्कप्रधानो द्रुमः मध्यलोपी समा) ભૂર્જપત્રનું ઝાડ
वल्कल पु न (वल्+कलन् कस्य नेत्व) ઝાડનીછાલ
"इयमधिकमनोज्ञा वल्कलेनाऽपि तन्वी
किमिव हि मधुराणां मण्डनं नाकृतीनाम्" शाकुन्तले
वल्कलोध्र पु (वल्कप्रधानो लोध्रः) એક જાતનો લોદર વૃક્ષ
वल्ग् (भ्वा प स सेट् वल्गति) જવુ, કુદવુ

वश थयेल, તાબે થયેલ, સ્વાધીન થયેલ.

वशीर पु (वश+ईरन्) समुद्रलवण

वश्य न. (वशस्य कर्मीकरणस्य साधु, वश+यत्) लवींग.

वश्य त्रि. (वशमधीनत्वं प्राप्त इति वश्+यत्) वश, स्वाधीन ताबे थयेल

'वश्यो भवाम्यस्मि इति व्यवस्थायाम् स्वाधीन सत्यम्' कुमारे

वश्यका स्त्री. (वश्या+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) स्वाधीन स्त्री

वश्या स्त्री (वश+स्त्रियां यत्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वष् (भ्वा. प. स. सेट् वषति) વધ કરવો, ઘાત મારવું મારી નાખવું.

वषट् अव्य (वह्–डषटि) દેવોને ઉદ્દેશી હોમવાને યોગ્ય વસ્તુનો ત્યાગ

वषट्कार पु (वषट् शब्दस्य कार भावे घञ्) દેવોને ઉદ્દેશી હવિષના ત્યાગ જેમાં થાય તે યજ્ઞ.

वषट्कृत त्रि (वषडिति मन्त्रेण कृतम्) હોમેલ.

वष्क् (भ्वा आ स. सेट् वष्कते) જવું

वष्कय पु. (वष्कते, वष्क्–कर्तरि+अयन् अयन्) એક વરસનું વાછરડું

वष्कयणी स्त्री (वष्कयमेकवर्षवत्सं तदवस्थायां भवति स्वामान्तरं गौ+क गौरा ङीप् वत्स) घणा काळथी वीयायेली गाय

वष्कयिणी स्त्री (वष्कः एकवर्षवत्सो यस्याऽ ह्यवस्था इनि+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वस् (चु. उभ. सेट् वासयति–ते) સ્નેહવાળું થવું, મારવું, જવું, છેદવું, વધ કરવો. વસ

वस् (दिवा. प. स. सेट् वस्यति) સ્થિર થવું, જવું

वस् (भ्वा. प. अ. अनिट् वसति) રહેવું, વસવું, રહેવું થાકવું (अधि+वस–अधिवसति) રહેવું, સ્વાધીન કરવું, કબજે લેવો. (उप+वस्–उपवसति) રહેવું સભવ નિરેર ખાવો નિરાહારુ (नि+वस्–निवसति) રહેવું, ભાગે લેવો, વાસ કરવો. (प्र+वस् प्रोषति) રહેવું પ્રવાસ કરવો

वस् (अदा. आ. स. सेट् वस्ते) ઢાંકવું

वस् (चुरा उभ स. सेट् वासयति–ते) સુવાસિત કરવું સુગન્ધી કરવું

वसत् (वस्+वर्तमाने शतृ) વસતું, રહેતું

वसति स्त्री (वस्+अति) રહેઠાણ, વાસ રાત્રિ, સ્થાનક, ઘર વસવું.

वसतिवरी स्त्री य क यज्ञमां पाणी भरी राखवानुं.

वसती स्त्री. (वस्+अति वा ङीप्) વાસ રહેઠાણ, રાત્રિ, સ્થાન, નિકેતન.

वसथ पु. (वस्+अथच्) ગામ, ગામડું

वसन न (वस–आच्छादने+कर्मणि ल्युट्) વસ્ત્ર, ઓઢવું કપડું, ધાબળો–કમ્બળો.

"वीतोऽस्तीर्णे वसनस्तान वासतोति निवासते" स्मृतौ.

वसन न (वस्+भावे ल्युट्) રહેવું, વસવું તે.

वसन न (वस निवासे+आधारे ल्युट्) વાસ, રહેઠાણ

वसनगृह न (वसनैर्निर्मितं गृहम्) તંબૂ, કપડાનું બનાવેલું ઘર

वसनसद्मन् न (वसनैर्निर्मितं सद्म) ઉપરનો અર્થ

वसना स्त्री. (वस्+युच्+टाप्) સ્ત્રીઓનું કટિનું આભૂષણ–કંદોરો.

वसन्त पु (वसन्त्यत्र मदनोत्सवा इति, वस्+झ) ચૈત્ર–વૈશાખ એ બે મહિનાની ઋતુ, એમનો રોગ, નાટકમાં વિદૂષકનું વિશેષણ, તે નામે એક તાલ.

"कुसुम प्रयोधा विकसाय रम्य

सर्वं प्रिये चारुतरं वसन्ते । ऋतुसंहारे.

वसन्तक पु. (वसन्त+स्वार्थे कन्) વસંતઋતુ એક

वसन्तकुसुम पु. (वसन्ते कुसुमं यस्य) સેતુ વૃક્ષ.

वसन्तकुसुम न. (वसन्तस्य कुसुमम्) વસન્તઋતુનું ફૂલ

वसन्तकुसुमाकर पु. પ્રમેહ રોગના નાશ કરનાર એક ઔષધ.

वसन्तघोषिणी स्त्री. (वसन्ते घोषयति, घुष+णिनि+ङीप्) કોયલ–માદા.

वसन्तघोषिन् पु (वसन्ते घोषयति वसन्त+घुष्+णिनि) કોયલ–નર.

वसन्तज त्रि (वसन्ते जायते, जन्+ड) વસન્ત ઋતુમાં ઉત્પન્ન થનાર.

वसन्तजा स्त्री. (वसन्ते जायते, जन्+ड+टाप्) માધવી લતા.

वल्लीदूर्वा स्त्री (वल्लीरूपा दूर्वा) એક જાતની ધ્રો-દુર્વા
वल्लीबदरी स्त्री (वल्लीरूपा बदरी) એક જાતની બોરડી, ભૂમી બદરી
वल्लीमुद्ग पु (वल्लीप्रधानो मुद्ग) જંગલી મગ
वल्लीवृक्ष पु (वल्लीव दीर्घो वृक्ष) સાગનુ ઝાડ
वल्लुर न (वल्ल्+उरन्) લતા, કુંજ, વેલ, જંગલ, નિર્જન સ્થલ, ક્ષેત્ર, ખેડ્યાવિનાની ઘાસ ઉગેલી જમીન
वल्लूर त्रि (वल्ल्+ऊरन्) તડકા વિગેરેથી સુકું માંસ, ડુક્કરનુ માંસ, વનક્ષેત્ર, જંગલ, વાહન, ક્ષારભૂમિ
वल्या स्त्री (वल्ल्+यत्+टाप्) ધાવડીનુ ઝાડ
वल्वज न (वलते भुवं वेष्टयति, वल्-क्विप्, तादृश सन् वजति गच्छति, वज्+अच्) એક જાતનું ઘાસ
वल्वजा स्त्री (वल्वज+स्त्रियां टाप्) એક જાતનું ઝાડ
वल्ह् (चु उभ अक सेट् वल्हयति-ते) પ્રકાશવુ, દીપવુ
वल्ह् (भ्वा आ स सेट् वल्हते) ઉત્કર્ષ પામવો
वव पु (वा+ड, प्रकारे द्वित्व ववयोरभेदात्) જ્યોતિષમાં કહેલ પહેલુ કરણુ
वश् (अदा प स सेट् वष्टि) સ્પૃહા કરવી,ઇચ્છવુ
"नि स्वो वष्टि शत शतां दशशत लक्षं सहस्राधिप"। सुभाषिते
वश पु न (वश्+भावे अप् कर्त्तरि अच् वा) તાબેદારી, તાબેદારપણુ, પરવશતા, ધણીપણુ, પ્રભુપણુ, ઇચ્છા
वश त्रि (वष्टि, वश्+कर्त्तरि अच्) સ્વાધીન,પરવશ, પરાધીન
वशंवद त्रि (वश वशकर मधुर, वशोऽहमिति वा वदति, वश+वद्+खच् मुमच) પ્રિયવાક્ય બોલનાર, મીઠુ બોલનાર, "હુ તને વશ છુ" એમ બોલનાર
वशका स्त्री (वशेन आयत्ततया कायति शोभते कै+क +टाप्) સ્વાધીન સ્ત્રી, તાબામા રહેતી સ્ત્રી
वशक्रिया स्त्री (वशस्य क्रिया करणम्) વશ કરવુ તે
वशग त्रि (वश गच्छति, गम्+ड) વશ થયેલ,તાબે થયેલ.
वशगा स्त्री (वश गच्छति, गम्+ड+टाप्) સ્વાધીન સ્ત્રી, તાબામા રહેતી સ્ત્રી
वशङ्गत त्रि (वश गत) વશ થયેલ, તાબે થયેલ
वशना स्त्री (वश्+युच्+टाप्) સ્ત્રીનુ કંઠભૂષણ
"सारसन सारशन वसना वशना तथा" शब्दरत्नार्णवे
वशवर्त्तिन् त्रि (वशे वर्त्तते, वृत्+णिनि) વશ થયેલ, સ્વાધીન,
वशा स्त्री (वश्-स्पृहायां+अच्+टाप्) કોઇ પણ સ્ત્રી, વાંઝણી સ્ત્રી, તાબેદાર સ્ત્રી, હાથણી,ગાય, નણંદ
"स्त्रीरत्नेषु ममोर्वशी प्रियतमा यूथे तवेय वशा।" विक्रमोर्वशीये
वशाकु पु એક જાતનુ પક્ષી
वशानुग त्रि (वश अनुगच्छति, अनु+गम्+ड) વશ થયેલ, તાબેદાર
वशापायिन् पु (वशा पीवति, पा+णिनि) કુતરો
वशापायिनी स्त्री (वशापायिन्+स्त्रियां जाति ङीप्) કુતરી
वशि त्रि (वश्+अस्त्यर्थे इनि) બીજાને વશ કરનાર.
वशि न (वश्+भावे इनि) વશીકરણ
वशिक त्रि (वशोऽस्त्यस्य ठन्) શૂન્ય, ખાલી
वशिका स्त्री (वशो वशीकरण साध्यत्वेनास्त्यस्या इति वश्+ठन्+टाप्) અગર ચન્દન
वशिता स्त्री (वशेर्भाव तल्+टाप्) બીજાને વશ કરવુ તે, વશ કરવાપણુ, ઇશ્વરનુ એક ઐશ્વર્ય, સ્વતંત્ર
वशित्व न (वशिनो भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वशिन् त्रि (वशोऽस्त्यस्य इनि) ઇન્દ્રિય જેને વશ છે એવો પુરૂષ, સ્વાધીન, સ્વતંત્ર
वशिनी स्त्री (वशिन्+स्त्रिया ङीप्) ખીજડીનુ ઝાડ
वशिर न (वश्+इरन्) સમુદ્રનુ મીઠુ
वशिर पु („ „) ગજપીપર, વનસ્પતિ ગવક
वशिष्ठ पु (अतिशयेन वशी इष्ठन इन लुक्) વસિષ્ઠ મુનિ
वशीकरण न (अवश वश क्रियतेऽनेन, वश+च्वि+कृ +ल्युट्) બીજાને વશ કરે તેવો મંત્ર પ્રયોગ કરવો
वशीकृत त्रि (अवश वश क्रियते, वश+च्वि+कृ+क्त) વશ કરેલ, તાબે કરેલ
वशीभवन न (वश+च्वि+भू+ल्युट्) વશ થવુ, તાબે થવુ
वशीभूत त्रि (अवशो वशो भूत, वश+च्वि+भू+क्त)

वसुप्राण पु. (वसु दीप्तिः प्राणा इव यस्य) અગ્નિ, ચિત્રનું ઝાડ.

वसुपूज्य पु. १२ मा જૈન તીર્થંકર વાસુપૂજ્યના પિતા.

वसुमत् त्रि. (वसु+अस्त्यर्थे मतुप्) ધનવાન, પૈસાદાર.

वसुमती स्त्री. (वसुमत्+ङीप्) પૃથ્વી, એક છંદ.

वसुरोचिस् पु. (वसुनो धनस्य रोचते, रुच्+असुन्) યજ્ઞ.

वसुल पु. (वसु दीप्ति करोति अच्+क) દેવ.

वसुषेण पु. (वसुना सेनाऽस्य) કર્ણ.

वसुस्थली स्त्री. (वसूनां धनानां स्थली) કુબેરની નગરી, ધન રત્ન-સોના વિગેરેનું સ્થળ.

वसुहट्ट पु. (वसूनां दीप्तीनां हट्ट इव) એક જાતનું ઝાડ, બકાયન.

वसुहट्टक पु. (वसूनां हट्ट इवार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वसूक न. (वसु+ऊक) એક જાતનું લવણ.

वसूरा स्त्री. वेश्या.

वस्क् (भ्वा. आ. स. सेट् वस्कते) જવું, ચાલવું.

वस्क पु. (वस्क्+घञ्) અભ્યાસ, નિશ્ચય.

वस्कराटिका स्त्री. વીંછી.

वस्त् (चुरा. उभ. सक. वस्तयति–ते) માંગવું, યાચવું, હિંસા કરવી, મારી નાખવું, જવું, ચાલવું.

वस्त पु. (वस्यते बध्यते वस्त+कर्मणि घञ्) બકરો.

वस्त न. (वस्+अच्) ઘર.

वस्तक न. (वस्त इव कायति कै+क) બનાવટી મીઠું.

वस्तकर्ण पु. (वस्तस्य कर्ण इवाकारोऽस्त्यस्य अच्) શાલનું ઝાડ.

वस्तगन्धा स्त्री. (वस्तस्येव गन्धो यस्याः) અજગન્ધા વનસ્પતિ.

वस्तमोदा स्त्री. (वस्त छागं मोदयति मुद्+णिच्+अण्+टाप्) અજમોદ.

वस्तव्य त्रि. (वस्+कर्मणि तव्यत्) રહેવા લાયક, વસવા લાયક.

वस्ति पु. (वसति मूत्रमित्यत्र वस्+बाहुलकात् ति) નાભિની નીચેનું મૂત્રાશય, પેટનો નીચલો ભાગ, બસ્તિ, પેડુ, એનીમા વગેરે દેવાની નળી, પિચકારી, ગુદા દ્વારા લેવાની પિચકારી.

वस्ति पु. स्त्री. (वस्+तिच्) વસ્ત્રની કિનાર-છેડો, પિચકારી.

वस्तिकर्मन् न. (वस्तेः कर्म) ગુદાદ્વારા પિચકારી મારવી તે.

वस्तिकर्माढ्य पु. (वस्तिकर्मणा तदुपयोगेनाढ्य इवाचरति) અરીઠાનું ઝાડ.

अरिष्टो वस्तिकर्माढ्यो मेदिनीः फेनिलः गुरुः

वस्तिमल न. (वस्तेर्मलमपोऽभ्यन्तरमलम्) મૂત્ર, પેશાબ.

वस्ती स्त्री. (वस्त+स्त्रियां जाति. ङीष्) બકરી.

वस्तु न. (वसत्यत्र, वस्+तुन्) ચીજ, વસ્તુ, પદાર્થ, સત્ય પદાર્થ, પરમાર્થ, નાટક વિગેરેનો વિષય (પ્લોટ).

"सागरिका वस्तु मनु मन्यते"–रत्नाव॰

वस्तुक न. (वस्तु+स्वार्थे कन्) એક જાતનું શાક, વાસ્તુક.

वस्तुका स्त्री. (वस्तुक+स्त्रियां टाप्) એક જાતનું શાક.

वस्तुतस् अव्य. (वस्तु+स्वार्थे तसिल्) વાસ્તવિક રીતે, ખરી રીતે, વસ્તુથી.

वस्तुमात्र न. (वस्तु+मात्रच्) પદાર્થ માત્ર.

वस्तुशक्ति स्त्री. (वस्तुनो शक्तिः) વસ્તુનું સામર્થ્ય, ચીજની શક્તિ.

वस्तूक न. એક જાતનું શાક.

वस्त्य न. (वसन्ति अत्र यत्) ઘર.

वस्त्वन्तर न. (अन्यत् वस्तु) બીજી વસ્તુ, બીજો પદાર્થ.

वस्त्वभाव पु. (वस्तुनः अभावः) વસ્તુનો અભાવ.

वस्त्र न. (वस्यते आच्छाद्यतेऽनेन वस्+ष्ट्रन्) વસ્ત્ર, કપડું, લૂગડું, આચ્છાદન.

वस्त्रकुट्टिम न. (वस्त्रनिर्मितं कुट्टिमम्) છત્ર, છત્રી, તંબૂ.

वस्त्रगृह न. (वस्त्रनिर्मितं गृहम्) તંબૂ, છત્રી.

वस्त्रग्रन्थि पु. (वस्त्रस्य ग्रन्थिः) સ્ત્રીએ પહેરેલા કપડાની કેડ ઉપરની ગાંઠ.

वस्त्रनिर्णेजक पु. (वस्त्र+निर्+निज्+ण्वुल्) ધોબી.

वस्त्रपुत्रिका स्त्री. (वस्त्रनिर्मिता पुत्रिका) ઢીંગલી, પૂતળી.

वस्त्रभूषणा स्त्री. (वस्त्रस्य भूषणं यस्याः) મજીઠ.

वस्त्रमेदक पु. (वस्त्र+भिद्+ण्वुल्) દરજી.

वसन्ततिलक न (वसन्तस्य तिलकमिव) એક જાતનું ફૂલ, ચૌદ અક્ષરના ચરણવાળો એક છન્દ
"ज्ञेयं वसन्ततिलकं तभजा जगौग"–छन्दोमञ्जर्याम्

वसन्ततिलका स्त्री ચૌદ અક્ષરનો એક છન્દ

वसन्तदूत पु (वसन्तस्य दूत इव) કોયલ–નર, આંબાનું ઝાડ, પંચમ રાગ

वसन्तदूती स्त्री (वसन्तस्य दूतीव) માધવી લતા, પાટલી વૃક્ષ, ગણીયારીનું ઝાડ, કોયલ–માદા

वसन्तद्रु पु (वसन्तस्य द्रु) આંબાનું ઝાડ

वसन्तपञ्चमी स्त्री (वसन्तस्य पञ्चमी) વસંત પંચમી, માઘ શુદિ પાંચમ

वसन्तवृक्ष पु (वसन्तस्य वृक्ष) આંબાનું ઝાડ

वसन्तसख पु (वसन्तस्य सखा इति समा अच्) કામદેવ

वसन्तोत्सव पु (वसन्तस्य उत्सव) હોળીનો ઉત્સવ

वसा स्त्री (वस्+अच्+टाप्) મેદ, ચરબી, એક વેલો

वसाढ्य पु (वसाभि आढ्य) શિશુમાર નામનું મોટું માછલું

वसाढ्यक पु (वसाढ्य+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

वसाढ्या स्त्री (वसाभि आढ्या) શિશુમાર નામની મોટી માછલી

वसान त्रि (वस्+वर्त्तमाने शानच्) પહેરતું, ધારણ કરતું

वसि पु (वस्+इन्) રહેઠાણ, ઘર રહેવું

वसितृ त्रि (वस्+तृच्) વસનાર, રહેનાર

वसिन् पु (वस्+इन) પાણીનો બિલાડો

वसिर न (वस्+इरन्) સમુદ્રનું મીઠું, ગજપીપર

वसिष्ठ पु (वशिष्ठ+पृषो) વસિષ્ઠ નામના ઋષિ

वसु न (वस्+उ) ધન, રત્ન, વૃદ્ધિ નામની ઔષધિ, સોનું, પાણી

वसु पु (,, ,,) આઠ વસુ પૈકી પ્રત્યેક, એક જાતનું ઝાડ, અગ્નિ, કિરણ, સૂર્ય, ઘોસરાની ગાંઠ, વસુ જેના દેવતા હોય તે નક્ષત્ર–ધનિષ્ઠા, તે નામનો એક રાજા, આઠ સંખ્યાની સંજ્ઞા, ચિત્રાનું ઝાડ, આકડાનું ઝાડ

वसु त्रि (वस्+उ) મધુર, મીઠું, સૂકું, સુકાઈ ગયેલું

वसु स्त्री (वस्+उ) વૃદ્ધિ ઔષધિ દીપ્તિ

वसुक पु (वसुना सूर्यनाम्ना कायति, कै+क+टाप्) આકડાનું ઝાડ, બક વૃક્ષ

वसुक न (वसु+सञ्ज्ञायां कन्) એક જાતનું મીઠું

वसुकीट पु (वसुनि धने कीट इव) યાચક, માગણ.

वसुच्छिद्रा स्त्री (वसुसङ्ख्यातानि पुष्पे छिद्राणि यस्या.) મહામેદા નામની વનસ્પતિ

वसुद पु (वसूनि ददाति, दा+क) કુબેર, વિષ્ણુ

वसुद त्रि (,, ,,) ધન–સોનું–રત્ન વિગેરે આપનાર

वसुदा स्त्री (वसु ददाति, दा+क) પૃથ્વી, ધન આપનારી.

वसुदेव पु (वसुना दीव्यति, दिव्+अच्) શ્રીકૃષ્ણનો પિતા

वसुदेव न (वसवो देवा यस्य) ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર

वसुदेवता स्त्री (वसवो देवता यस्या) ઉપરનો અર્થ.

वसुदेवभू पु (वसुदेवात् भवति, भू+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ

वसुदेव्या स्त्री ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર

वसुधा स्त्री (वसूनि धीयन्तेऽस्यां, धा+घञर्थे आधारे क+टाप्) પૃથ્વી

वसुधाधर स्त्री (वसुधां धारयति, धृ+अच्) પર્વત

वसुधाधिप पु (वसुधाया अधिप) રાજા

वसुधाधिपति पु (वसुधाया अधिपति) રાજા

वसुधाधीश पु (वसुधाया अधीश) ઉપરનો અર્થ

वसुधाधीश्वर पु (वसुधाया अधीश्वर) રાજા, નૃપ

वसुधानगर न વરુણની રાજધાની

वसुधारा स्त्री (वसोश्चेदिराजस्य प्रियार्थं धारा घृतस्रवमन्तति) માંગલિકમાં ચેદિરાજ વસુને ઉદ્દેશીને કરાતી ઘી વિગેરેની ધાર

वसुधारा स्त्री (वसो रत्नस्येव धारा यस्या) કુબેરની નગરી, જૈનની એક શક્તિ

"कुड्यलग्ना वसोर्धारां सप्त वारान् घृतेन तु।
कारयेत्पञ्च वारान् वा नातिनीचां न चोच्छ्रिताम्"॥
छान्दोग्योप०

वसुन्धरा स्त्री (वसूनि धारयति, धृ+खच् मुम् ह्रस्वश्च) પૃથ્વી

वह्निर्मथन न (बहिर्+मथ्+भावे ल्युट्) બહાર મથવું–વેડું

बहिर्भूत त्रि (बहिर्+भू+क्त) બહાર થયેલ.

बहिर्मुख त्रि. (बहिः कार्यान्तरे मुखं प्रवणता यस्य) બાહ્ય વિષયોમાં આસક્ત મનવાળું, વિષયાસક્ત, આત્મજ્ઞાનથી વિમુખ.

बहिश्चर पु (बहिश्चरतीति चर्+ट) કરચલો.

बहिश्चर त्रि (बहिश्चरतीति चर्+ट) બહાર ફરનાર–જનાર.

बहिष्करण न. (बहिस्+कृ+ल्युट्) બહાર કરવું, કાઢવું બહિષ્કાર કરવો, અનાદર કરવો.

बहिष्कार पु. (बहिस्+कृ+घञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

बहिष्कृत त्रि (बहिस्+कृ+क्त) બહાર કાઢેલ, અનાદર કરેલ, તિરસ્કારેલ.

बहिस् अव्य (वह्+इसुन् [illegible]) બહાર.

बहेडक पु. (वह्+अच् [illegible]) બહેડાનું ઝાડ.

वह्नि पु (वह्+नि) અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ભિલામાનું ઝાડ, લીંબુનું ઝાડ, તંત્રોક્ત 'ર' અક્ષર.

वह्निकर त्रि (वह्निं करोति कृ+अच्) અગ્નિ કરનાર, અગ્નિદીપક.

वह्निकरी स्त्री. (वह्निकर+स्त्रियां जाति. ङीष्) એક જાતનું ઝાડ.

वह्निकाष्ठ न ([illegible]) એક જાતનું અગર.

वह्निकुमार पु. જૈનમત પ્રસિદ્ધ અગ્નિકુમારદેવ.

वह्निगन्ध पु (वह्नौ दाह्यमाने गन्धो यस्य) એક જાતનો ધૂપ.

वह्निगर्भ पु (वह्निर्गर्भे यस्य) વાંસ.

वह्निगर्भा स्त्री. (वह्निर्गर्भे यस्या) ખીજડીનું ઝાડ.

वह्निज्वाला स्त्री. (वह्नेर्ज्वालेव दीप्तकुसुमत्वात्) ધાવડીનું ઝાડ, અગ્નિની જ્વાળા.

वह्निदीपक पु. (वह्निरिव दीप्यते दीप्+ण्वुल्) કસુંબાનું ઝાડ.

वह्निदीपक त्रि (वह्निं [illegible] दीप्+णिच्+ण्वुल्) અગ્નિદીપક.

वह्निदीपिका स्त्री. (वह्निं जठराग्निं दीपयति, दीप्+णिच्+ण्वुल्+टाप्) અજમોદ.

वह्निनामन् पु. (वह्निरिति नाम यस्य) ચીતારાનું ઝાડ, ચિત્રક વૃક્ષ.

वह्निनी स्त्री (वह्निं तत्स्पर्श करोति, वह्नि+इनि ङीप्) જટામાંસી વનસ્પતિ.

वह्निपुष्पी स्त्री ([illegible] पुष्पं यस्याः ङीप्) ધાવડીનું ઝાડ.

वह्निबीज न. (वह्नेः बीजमिव) સોનું, લીંબુ, તંત્રમાં 'ર' અક્ષર.

वह्निभोग्य न (वह्नेः भोग्यम्) ઘી.

वह्निमन्थ पु ([illegible]) અરણીનું ઝાડ.

वह्निमन्थ पु. (वह्नेः मन्थः) અગ્નિનું મંથન અગ્નિ પ્રગટ કરવો તે.

वह्निमारक न (वह्निं मारयति मृ+ण्वुल्) પાણી.

वह्निमित्र पु (वह्नेर्मित्रं [illegible]) વાયુ.

वह्निरेतस् पु (वह्नौ निक्षिप्तं रेतो येन) શિવ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ.

वह्निरेतस न (वह्नेः रेतः) સોનું.

वह्निलोह न (वह्निप्रियं लोहम्) તાંબું.

वह्निलोहक न ([illegible]) કાંસું, કાંસ્ય.

वह्निवधू स्त्री. (वह्नेः वधूः) અગ્નિની સ્ત્રી સ્વાહા, સ્વાહાનો મંત્ર.

वह्निवर्ण न (वह्नेरिव वर्णो यस्य) રાતું કમળ.

वह्निवल्लभ पु ([illegible]) રાળ.

वह्निवल्लभ त्रि (वह्नेः वल्लभ) અગ્નિને વહાલું.

वह्निबीज न ([illegible]) સોનું, લીંબુ, તંત્રોક્ત 'ર' અક્ષર.

वह्निशिख न (वह्नेरिव [illegible]) કસુંબો. "[illegible]"

वह्निशिखा स्त्री (वह्नेः शिखा [illegible]) અગ્નિની શિખા, ધાવડી.

वह्निसार पु ([illegible]) ઘી, વાયુ.

वह्निसंज्ञक पु (वह्नेः संज्ञा संज्ञा यस्य [illegible]) ચિત્રાનું ઝાડ, ચીતારાનું ઝાડ.

वस्त्रभेदिन् पु (वस्त्र+भिद्-णिनि) દરજી

वस्त्रयुग्म न (वस्त्रस्य युग्मम्) કપડાનો જોટો, બે વસ્ત્ર

वस्त्रयोनि स्त्री (वस्त्रस्य योनि) રૂ-ઉન-રેશમ વિગેરે

वस्त्ररञ्जक त्रि (वस्त्र+रञ्ज्+ण्वुल्) કપડા રંગનાર

वस्त्ररञ्जन पु (वस्त्र रञ्जयति, रञ्ज्+णिच्+ल्युट्) કસુંબો

वस्त्राञ्चल पु न (वस्त्रस्य अञ्चलम्) લુગડાનો છેડો

वस्त्रापहारक त्रि (वस्त्राण्यपहरति, अप्+हृ+ण्वुल्) કપડાં ચોરનાર, વસ્ત્ર ચોરનાર

वस्त्रापहारिन् त्रि (वस्त्राणि अपहरति, अप+हृ+णिनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वस्न न (वस्-निवासे आच्छादने वा उणा० न) કીંમત, મૂલ્ય, પગાર, વસ્ત્ર, દ્રવ્ય, ચીજ, ધન, મૃત્યુ, વાસ, રહેઠાણ

वस्न पु (वस्+उणा न) મૂલ્ય, કીંમત

वस्नन न સ્ત્રીનું કટિ ભૂષણ-કેડનો દાગીનો

वस्नसा स्त्री (वस्न स्यति, सो+क+टाप्) સ્નાયુ જુઓ

वस्वौकसारा स्त्री (वस्वौकेषु रत्नाकरेषु सारा) ઇન્દ્રની નગરી, ઇન્દ્રની નદી, કુબેરની નગરી, કુબેરની નદી

वह् (चुरा उभ स सेट् वहयति) દીપવું, પ્રકાશવું

वह् (भ्वा उभ द्विक अनिट् वहति-ते) પહોંચાડવું, પ્રાપ્તકરવું, વહેવું, વાવું, લઈ જવું

वहलिह पु (वह लेढि, लिह्+अच्) બળદ

वह पु (उह्यतेऽनेन, वह्+घ) બળદની ખાંધ

वह पु (वह्+कर्त्तरि अच्) ઘોડો, હાથ, રસ્તો, નદ, વાયુ

वह त्रि (वह्+घ) વહન કરનાર, વહેનાર, લઈ જનાર, પ્રાપ્ત કરનાર

वहत् त्रि (वह्+वर्तमाने शतृ) વહેતુ, વાતું, લઈ જતુ, પહોંચાડતુ

वहत पु (वहति, वह्+अतच्) બળદ, મુસાફર

वहति पु (वह्+अति) વાયુ, બળદ, પ્રધાન, મંત્રી

वहती स्त्री (वहति+स्त्रियां ङीप्) ગાય, નદી

वहतु पु (वह्+अतु) મુસાફર, બળદ

वहन न (उह्यतेऽनेन, वह्+करणे ल्युट्) તરવાનું સાધન હોડી વિગેરે

वहन न (वह्+भावे ल्युट्) વહેવું તે, લઈજવું તે, વાહન, જવું તે, પહોંચાડવું તે, એક નગર

वहनीय त्रि (वह्+कर्मणि अनीयर्) વહન કરવા યોગ્ય, લઈજવા યોગ્ય

वहन्त पु (वह्+झच्) વાયુ, બાળક

वहमान त्रि (वह्+शानच्) વહેતુ, વાતુ, લઈજતુ, પહોંચાડતુ

वहल पु (वह्+अलच्) વહાણ

वहल त्रि (वह्+बाहु अलच्) દૃઢ, મજબુત, બહુ, પુષ્કળ, ગાઢ

वहलगन्ध न (वहलो दृढो गन्धो यस्य) એકજાતનું ચન્દન

वहलचक्षुस् पु (वहलानि चक्षुषीव पुष्पाण्यस्य) મેંઢાશીંગ, વનસ્પતિ

वहलत्वच पु (वहला दृढा त्वचा यस्य) ધોળુ લોધ્રનું ઝાડ

वहला स्त्री (वहलानि पुष्पादीनि सन्त्यस्य अर्श० अच्+टाप्) સુવા, મોટી ઇલાયચી

वहा स्त्री (वहतीति, वह्+अच्+टाप्) નદી

वहित्र न (वहति द्रव्याणि, वह्+इत्र) વહાણ, હોડી "विहितवहित्रचरित्रमखेदम्"-गीतगोविन्दे.

वहित्रक न (वहित्र+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ

वहिन् त्रि (वह्+णिनि) વહેનાર, લઈ જનાર, પ્રાપ્ત કરનાર, પહોંચાડનાર

वहिनी स्त्री (वह्+णिनि+ङीप्) વહાણ

वहिरङ्ग न (वहि प्रकृतेर्वाह्यमङ्ग यस्य) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ પ્રત્યયાદિક નિમિત્તક પ્રકૃતિના અવયવ વિગેરેમા કાર્ય

वहिरिन्द्रिय न (वहिर्देहाद् वाह्यस्य पदार्थस्य ग्राहकमिन्द्रियम्) શબ્દાદિ બાહ્ય વિષયોને ગ્રહણ કરનારો શ્રોત્ર વગેરે ઇન્દ્રિય

वहिर्गत त्रि (वहि गत) બહારગયેલ

वहिर्गमन न (वहि गमनम्) બહાર જવું

वहिर्द्वार न (वहि स्थद्वारम्) બહારનો દરવાજો

वागुरा स्त्री. (वा-हिंसायै+उरच् गुणाभावश्च सृट्) शिकारमां उपयोगी पशु पकडवानुं-पाश-फांसो-जाळ.

वागुरावृत्ति पु. (वागुरा मृगबन्धनसाधनमिव वृत्तिर्जीविका यस्य) पारधी, शिकारी.

वागुरावृत्ति स्त्री. (वागुराया वृत्तिः) शिकार करवानी जाळथी पशु पकडवानो धंधो.

वागुरिक पु. (वागुरया चरति वागुरया गृह्णाति वा ठक्) शीकारी.
"वागुरिकैः प्रकल्पितम्" –रघुवंशे

वागृषभ पु. (वाचि ऋषभ इव) पंडित, विद्वान, वक्ता.

वाग्गुद पु. (वाचा गोदते क्रीडतीव, गुद्-क्रीडायाम्+क) એક જાતનું પક્ષી.

वाग्गुली स्त्री. (वाग्गुल+स्त्रियां जाति ङीष्) એક જાતની પક્ષિણી.

वाग्गुलि पु. (वाचा गुलति रक्षति गुड्+इन् ड-ल किद्) રાજાઓને તાંબૂલ-પાન બીડું આપનાર.

वाग्गुलिक पु. (वाग्गुलि+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

वाग्डम्बर पु. (वाचा डम्बरः) વાણીનો આડંબર, ભારેભારે શબ્દો વાપરવા તે.

वाग्दण्ड पु. (वाचो वाग्विषयस्य दण्डः संयमनम्) વાણીનો દંડ, વાણીનો સંયમ, મિત ભાષણ, થોડું બોલવું.

वाग्दत्त त्रि. (वाचा दत्तम्) વચનથી આપેલું વાગ્દાન કરેલું.

वाग्दत्ता स्त्री. (वाचा दत्ता) વાણીથી-વચનથી આપવા કરેલ કન્યા.

वाग्दरिद्र त्रि. (वाचि दरिद्र इव) મિતભાષી થોડું બોલનુ.

वाग्दल न. (वाचं दलयति) હોઠ.

वाग्दान न. (वाचा दानम्) કન્યાનું વાણીથી દાન.

वाग्दुष्ट त्रि. (वाचा वचनमात्रेण दुष्टः) વાણીથી દુષ્ટ-દુષ્ટ વચન પણ અદુષ્ટ રૂપે બોલવાથી દૂષિત થયેલ.

वाग्देवता स्त्री. (वाचां देवता) સરસ્વતી.

वाग्देवी स्त्री. (वाचां देवी) સરસ્વતી.

वाग्दोष पु. (वाचः वाचो वा दोषः) વાણીનો દોષ, વચનને ઠીકનું ધ્યાન ન બોલવું.

वाग्बन्धन न. (वाचो बन्धनम्) વાણીનું બંધન, મૌન, બોલવું બંધ કરવું.

वाग्मिन् त्रि. (प्रशस्ता वागस्त्यस्य वाच्+ग्मिनि) શ્રેષ્ઠ વાક્ય બોલનાર, વાચાળ, બોલવામાં કુશળ.

वाग्मिन् पु. (   ) બૃહસ્પતિ, વિષ્ણુ.

वाग्मूल न. (वाचो मूलम्) વાણીનું મૂળ.

वाग्य त्रि. (वाचं परिमितत्वेन यच्छति यम्+ड) વાણીમાં દક્ષ.

वाग्य पु. (वाच्+यत्) એક કહેલો વૈરાગ્ય ઊનતા, ઠક.

वाग्यत त्रि. (वाचि यतो वाक् संयतः) મૌન ધારણ કરનાર.

वाग्यत पु. (" ") મુનિ.

वाग्यतम् अव्य. (वाच्+यमनार्थे णमुल्) ચુપકીથી, અબોલાપણે.

वाग्यम पु. (वाचं तपस्वात्मा यच्छति, यम्+अच्) મુનિ.

वाग्याम पु. (अकामवादितया वाचं यच्छति, यम्+घञ्) વાણીને સંયમ થોડું બોલવું.

वाग्याम त्रि. (यामि वाचो यस्य) થોડું બોલનાર, મૌન ધારણ કરનાર, વાણીનો સંયમ કરનાર.

वाग्विलास पु. (वाचो विलासः) વાણીનો વિલાસ.

वाङ्क पु. (वंक्+अच्) દરીયો, સમુદ્ર.

वाङ्मती स्त्री. હિમાલયના શિખરમાંથી નીકળતી એક નદી.

वाङ्मय त्रि. (वाङ्स्वरूपं मयट् स्वार्थे वा प्रचुरार्थे वा) વાણીરૂપ શાસ્ત્ર વિગેરે.

वाङ्मुख न. (वाचां मुखमिव) પ્રથમ ઉપન્યાસ.

वाच् स्त्री. (वच्+क्विप्) વાણી, બોલવું તે, સરસ્વતી વાક્ય વાદ ધ્વનિ.
"विदुषां वदनाद्वाचः सहसा यान्ति नो बहिः ।
यातांश्चेन पराञ्चन्ति द्विरदानां रदा इव ॥" सुभाषितम्

वाचंयम त्रि. (वाचो यमनात् यच्छति नियच्छति यम्+खच् अमागम निपातनात्) ઓછું બોલનાર, વાણીને નિયમમાં રાખનાર.

वाचंयम पु. (वाचं यच्छति वाचा+यम्+खच् मुम् च) મુનિ, મહાત્મા.

वाच पु. (वच्+णिच्+अच्) એક જાતનું માછલું.

वह्न्युत्पात पु (वह्नेः उत्पात) અગ્નિ કૃત ઉત્પાત, ધૂમકેતુ

वह्य न (वह्+यत्) ગાડુ, વાહનમાત્ર

वह्या स्त्री (वह्य+स्त्रियां टाप्) મુનિ પત્ની

वा (चु उभ सेट् वापयति-ते) સુખ મેળવવુ અક ગતિ કરવી, સેવવુ સક

वा (अदा प स अनिट् वाति) ગતિ કરવી, વાવુ, હિંસા કરવી

वा अव्य (वा+क्विप्) વિકલ્પ, સાદૃશ્ય, અવધારણ, નિશ્ચય, સમુચ્ચય, વિતર્ક તથા પાદપૂર્તિમા વપરાય છે

वाश त्रि (वशस्याय, वश+ण) કુળનુ, વશનુ, વશ સબન્ધી, વંસિડાનુ, વાસડા સમ્બન્ધી

वाशिक त्रि (वशी तद्वादनं शिल्पमस्य ठक्) વાસળી વગાડનાર, વાસનો ભાર લઈ જનાર

वाशी स्त्री (वशे भव अण्+ङीप्) વશરોચન

वा किटि पु (वारो जलस्य किटि शूकर) શિશુમાર

वा पुष्प न लवींग

वा सदन न (वारो जलस्य सदनम्) પાણીનુ મોટુ વાસણ

वाक पु (उच्यतेऽसौ अनेनेति वा, वच्+घञ्) વચન, વાક્ય, એક ગ્રન્થ, વેદનો અમુક વિભાગ
"इदं कविभ्य पूर्वेभ्यो नमो वाक प्रशास्महे"। उ च

वाक त्रि (वकस्येद, वक+अण्) બગલાનુ, બગલા સમ્બન્ધી

वाक न (वकानां समूह, वक्+अण्) બગલાઓનો સમૂહ

वाकुची स्त्री (वातीति, वा वायुस्तं कुचति सकोचयति, पूतिगन्धत्वात्, वा+कुच्+क+ङीप्) સોમરાજી વનસ્પતિ

वाक्कलह पु (वाचां कलह) વાણીનો ઝઘડો-કલહ

वाक्कीर पु (वाचि कौतुकवाक्ये कीर शुक इव प्रियत्वात्) સાળો

वाक्छल न (वाचा छलम्) વાણી વડે છળ-કપટ

वाक्पटु त्रि (वाचि पटु) બોલવામા હોશીયાર

वाक्पटुता स्त्री (वाक्पटो भाव तल्+टाप्) બોલવામાં હોશીયારી
"विपदि धैर्यमथाभ्युदये क्षमा,
सदसि वाक्पटुता युधि विक्रम ।" भर्तृहरि

वाक्पटुत्व न (वाचि पटुत्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वाक्पति पु (वाच पति) બૃહસ્પતિ, પુષ્ય નક્ષત્ર

वाक्पति त्रि (वाचां पतिरिव पटुत्वात्) નિર્દોષ ઉદ્દત વચન બોલનાર

वाक्पथ पु (वाच पन्था विषय अच्) બોલવાનો કે વર્ણન કરવાનો વિષય

वाक्पारुष्य न (वाचा कृत पारुष्यम्) કઠોર વાણી, વાણીની કઠોરતા

वाक्य न (उच्यते इति, वच्+ण्यत् पुरुव) અમુક પદોનો સમુદાય, સ્વાર્થ બોધક પદ સમુદાય
"सक्षिप्तस्याप्यतोऽस्यैव वाक्यस्यार्थगरीयस ।
सविस्तरतरा वाचो भाष्यभूता भवन्तु मे ॥"
शिशुपालवधे

वाक्यखण्डन न. (वाक्यस्य खण्डनम्) વાક્યનુ ખડન

वाक्यविन्यास पु (वाक्यस्य विन्यास) વાક્યની રચના, વાક્યની ગોઠવણી

वाक्ष् (भ्वा प प सेट् वाक्षति) ચહાવુ, ઇચ્છવુ, ઝખવુ

वागर पु (वाचा इयर्ति गच्छति, ऋ+अच्) વિદ્વાન્ પડિત, શરવીર, કસોટી, મુમુક્ષુ ખાતરી, અડચાણ, વરુ, વડવાગ્નિ

वागर त्रि (वाच्+ऋ+अच्) નિર્ભય, ભય રહિત.

वागरी स्त्री (वागर+स्त्रियां जाति ङीप्) વરુ-માદા

वागा स्त्री लगाम

वागारु त्रि (वाचि आशावाक्ये आरु कर्कट इव मर्मच्छेदकत्वात्) વચન તોડનાર, આશા ભગ કરનાર

वागाशनि पु બુદ્ધદેવ

वागीश पु. (वाचामीश) પુષ્ય નક્ષત્ર, બૃહસ્પતિ, બ્રહ્મા
"वागीशाद्या सुमनस" न्यायमाला

वागीश त्रि (वाचां ईश) શ્રેષ્ઠ વચન બોલનાર

वागीशा स्त्री (वाचामीशा) સરસ્વતી

वागीश्वर पु (वाचामीश्वर) બૃહસ્પતિ, ગુરૂ, મજુઘોષ

वागीश्वरी स्त्री (वाचामीश्वरी) સરસ્વતી

वागुजी स्त्री (वाचा गुज्यते ध्वन्यते, गुज्+क गौरा ङीप्) સોમરાજી

वाजसनेयिन् पु. न. न. (वाजसनेयेन प्रोक्तमधीयते इन्) वाजसनेय मुनिએ બનાવેલ શુક્લ યજુર્વેદ ભણનાર બ્રાહ્મણ.

वाजिगन्धा स्त्री. (वाजिनो घोटकस्य गन्धोऽस्त्यस्यामिति अच्+टाप्) આસંધ વનસ્પતિ.

वाजिता स्त्री. (वाजिनो भावः तल्+टाप्) ઘોડાપણું.

वाजित्व न. (वाजिनो भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वाजिदन्तक पु. (वाजिनां दन्त इव पुष्पं यस्य) અરડૂસાનું ઝાડ.

वाजिदन्तक पु. (वाजिदन्त+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ.

वाजिन् पु. (वाजः वेगः पक्षो वा अस्त्यस्य इनि) ઘોડો, બાણ, અરડૂસાનું ઝાડ, અમુક એક દેવ.

वाजिन् त्रि. (वाज+अस्त्यर्थे इनि) વેગવાળું.

वाजिन पु. (वाजिनो देवः अण्) પક્વાન્ન આમિક્ષા ચાખી નીકળેલું જળ. (તપાવેલ પાણીમાં દહીં નાંખવાથી જે ઘટ્ટ ઘાટું થાય તે આમિક્ષા)

वाजिनी स्त्री. (वाजिन्+स्त्रियां जाति ङीप्) ઘોડી, આસન્ધ, વેગવાળી સ્ત્રી.

वाजिपृष्ठ पु. (वाजिन पृष्ठमिव आकृतिरस्य) એક જાતનું ઝાડ.

वाजिभक्ष पु. (वाजिनां भक्ष) ચણા, મગ વિગેરે.

वाजिमोदक पु. (वाजिभिर्मुद्यन्ते, मुद्+ण्वुल्) મગ.

वाजिमत् पु. પરોળ ફળ.

वाजिशाला स्त्री (वाजिनां शाला) ઘોડાર, તબેલો.

वाजीकरण न. (वाजिन्+च्वि+कृ+ल्युट्) વીર્યની વૃદ્ધિ કરનાર ઔષધ, તથા વિશેષથી વીર્યની વૃદ્ધિ કરવી તે.

यद् द्रव्यं पुरुषं कुर्याद् वाजिवत्सुरतक्षमम्
तद् वाजीकरणं ख्यातम्"—सुश्रुते

वाञ्छक त्रि. (वाञ्छ्+कर्तरि ण्वुल्) ચાહનાર, ઇચ્છક.

वाञ्छन न. (वाञ्छ्+भावे ल्युट्) ઇચ્છવું, ચાહવું.

वाञ्छनीय त्रि. (वाञ्छ्+कर्मणि अनीयर्) ચાહવા લાયક ઇચ્છવા યોગ્ય.

वाञ्छा स्त्री. (वाञ्छ्+अ+टाप्) ઇચ્છા, ચાહના.

"वाञ्छा सज्जनसङ्गमे परगुणे प्रीतिर्गुरौ नम्रता" भर्तृहरि.

वाञ्छित त्रि. (वाञ्छ्+क्त) ચાહેલું, ઇચ્છેલું.

वाञ्छितव्य त्रि. (वाञ्छ्+कर्मणि तव्यत्) ઇચ્છવા યોગ્ય, ચાહવા લાયક.

वाञ्छिन् त्रि. (वाञ्छ्+कर्तरि णिनि) ચાહનાર, ઇચ્છનાર.

वाञ्छिनी स्त्री. (वाञ्छ्+णिनि+ङीप्) ઇચ્છતી–ચાહતી.

वाट पु. (वट्+घञ्) માર્ગ, રસ્તો, વાડ, ભીંત, મકાન કોટ વગેરેથી ઘેરાયેલું સ્થાન.

वाट न. (वट+अण्) વરક એક ચાન.

वाटशृङ्खला स्त्री. (वाटरोधिका शृङ्खला) રસ્તો રોકનાર સાંકળ.

वाटिका स्त्री. (वट्+ण्वुल्+टाप् अत इत्वं च) वास्तु भूमि, घरनी જમીન વાડી, વાડ, ભીંત, એક વનસ્પતિ, હિંગુપત્રી, વાડી.

वाटी स्त्री. (वटति, वेष्टयते, वट्+घञ्+गौरा ङीष्) વાસ્તુભૂમિ, ઘરની જમીન, વાડી એક જાતની જમીન.

वाट्टक न. શેકેલા જવ.

वाट्य त्रि. (वाटा इव यत्) વાડીનું, વાડ સંબંધી, ભીંતનું, ભીંત સંબંધી.

वाट्या स्त्री. (वाट्यते वेष्ट्यते इति वट्–वेष्टने+ण्यत्+टाप् यद्वा वाटपां वाटकावेष्टने हिता, वाटी+यत्+टाप्) એક જાતની વનસ્પતિ.

वाट्यालक पु. (वाटी वाटिकाद्भूतकीं अल्+ण्वुल्) એક જાતનો છોડ.

वाट्यालकक पु. (वाट्यालक+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.

वाट्यालकी स्त्री (वाटीमलति भूषयतीति, अल्+अण्+गौरा ङीष्) એક જાતની વનસ્પતિ.

वाड् (भ्वा. आ. अ. सेट् वाडते) નાહવું, ડૂબકી મારવી.

वाड पु. (भवनादिभ्यस्तथा वड्–वेष्टने+घञ् अच्) घेरवुं, वींटवुं.

वाडव पु. (वडवायाः जातः अण्) સમુદ્રના તળીએ રહેલો અગ્નિ.

वाडव पु. (वड्+अच् वड्+अण् वडवा पौ वा वडवे वर्षे ते यस्मिन् वा+क) બ્રાહ્મણ.

वाडव न. (वडवानां समूहः अण्) ઘોડીઓનો સમુદાય.

वाडवाग्नि पु. (वाडवश्चासौ अग्निश्च) સમુદ્રમાં રહેનારો અગ્નિ.

वाच पु એક જાતની વનસ્પતિ

वाचक पु (वक्ति अभिधावृत्त्या बोधयति, वच्+ण्वुल्) સાક્ષાત્ સાંકેતિક અર્થને જણાવનારો શબ્દ

वाचक पु (वाचयति, वच्+णिच्+ण्वुल्) ઉપાધ્યાય, પુરાણાદિ વાચનાર-ભણનાર

वाचक त्रि (वाचयति, वच्+ण्वुल्) કહેનાર, વાચનાર, બોલનાર, ભણનાર

वाचकता स्त्री (वाचकस्य भाव. तल्+टाप्) વાચકપણુ, કહેવાપણુ

वाचकत्व न (वाचकस्य भाव त्व) વાચકપણુ

वाचन न (वच्+णिच्+स्वार्थे णिच् वा+ल्युट्) વાચવુ તે, પાઠ કરવો તે, કહેવુ, બોલવુ તે, કથન

वाचनक न (वाचनेन कायति, कै+क) જેનો અર્થ ન જાણી શકાય તેવો એક પ્રશ્ન

वाचना स्त्री (वच्+णिच्-स्वार्थे णिच् वा टाप्) વાંચવુ તે, પાઠ કરવો તે, કહેવુ-બોલવુ તે

वाचनिक त्रि (वचनेन निर्वृत्त ठक्) વચનથી પેદા થયેલુ

वाचसांपति पु (वाचसां सर्वविद्यारूपवाक्याना पति षष्ठ्या अलुक्) બૃહસ્પતિ, પુષ્ય નક્ષત્ર

वाचस्पति पु (वाच पति षष्ठ्या अलुक्) ઉપરનો અર્થ

वाचा स्त्री (उच्यतेऽसौ अनया वा वच्+क्विप् नि वा टाप्) વાણી, વાગેન્દ્રિય

"क्षुधा वाचा निशा गिरा"

वाचाट त्रि (वाक्-कुत्साया बाहुल्येऽस्त्यर्थे आटच् भवत्वात् न क) બહુ બોલબોલ કરનાર, વાતોડીયુ, બડબડ કરનાર

"नातिलोभा न वाचाटा न पिङ्गलाम्" मनु

वाचाल त्रि (बहु कुत्सित भाषते, वाच्+आलच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

"नित्य प्रगल्भवाचालामुपतिष्ठे सरस्वतीम्"

वाचिक त्रि (वाचा कृत, वाच्+ठक्) વાણીથી થયેલ પાપાદિ

वाचिक न (वागेव, वाक्+ठक्) સદેશાની વાણી, સમાચાર, સદેશ

वाचिक पु (वाच निष्पन्न ठक्) એક પ્રકારનો વાક્યારમ્ભ

वाचिकपत्र न (वाचिकस्य सन्देशस्य पत्रम्) સદેશાનો કાગળ, લીપી

वाचिकपत्रक न (वाचिकपत्र+स्वार्थे क) ખબરનો કાગળ, સમાચારનુ પત્ર, લીપી

वाचिकहारक पु (वाचिक हरति, हृ+ण्वुल्) કાસદ, કાગળ, પત્ર

वाचोयुक्ति स्त्री (वाच युक्ति अलु स) બોલવાની યુક્તિ, વાણીનુ નિર્મળપણું

वाचोयुक्ति त्रि (वाच वाक्यस्य युक्तिर्यस्य) બોલવામા કુશળ, બોલવાની યુક્તિવાળુ

वाचोयुक्तिपटु त्रि (वाचोयुक्तौ वाग्दर्शितन्याये पटु) બોલવાની યુક્તિમા હોશીયાર

वाच्य न (वच्+भावे ण्यत् न क) દૂષણુ, દોષ, પ્રતિપાદન, કથન, કહેવુ

"प्रमदामनुसस्थित शुचा नृपति सन्निति दर्शनात्" रघौ.

वाच्य त्रि (उच्यते, वच्+कर्मणि ण्यत्) બોલવા યોગ્ય, કહેવા લાયક, પ્રતિપાદન કરવા યોગ્ય, નિન્દ્ય

वाच्य पु શબ્દની અભિધાશક્તિથી જાણવા યોગ્ય અર્થ

वाछ् (भ्वा प स सेट् वाछति) ઇચ્છવુ, ચહાવુ

"अत्तु वाञ्छतिशाम्भवो गणपतेराखु क्षुधार्त्त फणी"

वाज न (वज्+घञ्) અન્ન, ઘી, જળ, યજ્ઞ

वाज पु (,, ,,) બાણનુ પીછુ, વેગ, શબ્દ, પક્ષી, મુનિ

वाजपेय पु न (वाजमन्न घृत वा पेयमत्र) તે નામનો એક યાગ

वाजपेयिन् पु (वाजपेय+अस्त्यर्थे इनि) વાજપેય યજ્ઞ કરનારો, વાજપેય યાગ કરનારાના વંશમા પેદા થનાર

वाजभोजिन पु (वाज भुङ्क्ते, भुज्+णिनि) વાજપેય યાગ

वाजसन पु (वाज अन्न सनोति, सन्+अच्) શિવ, વિષ્ણુ

वाजसनि पु (वाजस्य अन्नस्य सनिर्दान येन) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ

वाजसनेय पु (वाजसने सूर्यस्य छात्र ठक्) યાજ્ઞવલ્ક્ય

वातज्वर पु. (वातादिकृतो ज्वरः) વાયુનો તાવ.

वातमूल न. (वातेन जनितमूलं कृच्छ्रम्) વાયુથી થાય એવો મૂત્રનો રોગ–મૂતરકૃચ્છ્ર.

वातध्वज पु. (वातो ध्वज इव यस्य) મેઘ, ધૂળ.

वातपुत्र पु. (वातस्य पुत्रः) હનુમાન, ભીમસેન, ઠગ.

वातपोथ पु. (वाते रोगभेदे पुष्पाणि विकसन्ति, पुथ्+अच्) ખાખરાનું ઝાડ.

वातप्रमी पु. (वात प्रमिमीते, प्र+मा+ई–किच्च) વેગવાળું એક જાતનું હરણ.

वातप्रमी स्त्री. („ „) વેગવાળી એક જાતની હરણી.

वातफुल्ल त्रि. (वातेन फुल्लम्) વાયુથી ફૂલેલું.

वातमज पु. (वातमनुसृत्य अजति अज्+अच् स्वार्थे कः) એક જાતનો મૃગ.

वातमजी स्त्री. (वातमज+स्त्रियां जाति ङीप्) એક જાતની મૃગલી.

वातमण्डली स्त्री. (वातस्य मण्डली) વંટોળિયો પવન.

वातमृग पु. (वातानुयो मृगः शाक.) વેગવાળો એક જાતનો મૃગ.

वातमृगी स्त्री. (वातमृग+स्त्रियां जाति ङीप्) વેગવાળી એક જાતની મૃગલી.

वातरक्त न. (वातेन दुष्टं रक्तम् यस्मिन् यत्र) એક જાતનો રોગ.

वातरक्तघ्न पु. (वातरक्तं रोगभेदं हन्ति, हन्+टक्) એક જાતનું ઝાડ. વાતરક્તનો નાશ કરનાર.

वातरक्तारि पु. (वातरक्तस्य अरि नाशकत्वात्) એક જાતનો વેલો.

वातरङ्ग पु. (वातस्य रङ्ग इव यत्र) પીપળાનું ઝાડ.

वातरथ पु. (वातस्य रथ इव) વાદળ, મેઘ.

वातरायण त्रि. (वा–दिवा रायणाद् वातरायण कर ना) ઉન્મત્ત, ગાંડું, આળસુ.

वातरायण पु. (वातरयमयते यान यतः) પ્રયોજન વિના દૂર જાય અને ચાલવું તેમાંથી કર્યું કહેવાત પગલનો આધાર ગ્રહણ કરી રહેનાર.

वातस्कन्ध पु. (वातेन स्कन्धः कृत यत्र) વાયુએ પુરાયેલ, પવનથી વહે ભાગ, સ્કંધનું અંગ.

वातरोग पु. (वातजनितो रोगः) વાયુનો રોગ.

वातरोगिन् त्रि. (वातरोगोऽस्त्यस्य, इनि) વાયુના રોગવાળું.

वातवर्ष पु. (वातस्य वर्षणम्) વાયુ સાથેનું જળ, વરસાદનું વાવાઝોડું, ઝાપટાની મેઘધારી વાછટ.

वातवृद्धि स्त्री. (वातस्य वृद्धिः) વાયુની વૃદ્ધિ.

वातल पु. (वात रोगभेदं लाति ला+क) ચણા ધાન્ય.

वातल त्रि. (वातं रोगभेदं लाति ला+क) વાયુકારક, ઠંડું, વાયડું.

वातव्याधि पु. (वातेन देहस्थवायुभेदेन जनितो व्याधिः) વાયુનો રોગ.

वातवस्ति स्त्री. મૂત્રનો અટકાવ.

वातवैरिन् पु. (वातस्य वैरी) એરંડાનું ઝાડ.

वातशीर्ष न. (वातस्य शीर्षमिव) પેટની નીચેનો ભાગ–પેડુ, બસ્તિ.

वातशूल न. (वातेन जनितं शूलम्) વાયુનું શૂળ.

वातसह त्रि. (वात+सह्+अच्) વાયુના આવેગને સહન કરનાર, વાયુને સહન કરનાર.

वातसारथि पु. (वातः सारथिरस्य) અગ્નિ, ચિત્રક ઝાડ.

वातसुत पु. (वातस्य सुतः) ભીમસેન, હનુમાન કપિ.

वाताट पु. (वात इवाटति, अट्+अच्) સૂર્યનો ઘોડો, એક જાતનો મૃગ.

वाताण्ड पु. (वातादिकृतो अण्डो व्याधिः) એક જાતનો વૃષણનો રોગ.

वाताद पु. (वाताय वातनिवृत्तयेऽद्यते अद्+घञ्) બદામનું ઝાડ.

वातापि पु. તે નામનો એક અસુર.

वातापिद्विष् पु. (वातापिं द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) અગસ્ત્ય મુનિ.

वातापिसूदन पु. (वातापिं सूदयति हन्ति सूद्+ल्यु) અગસ્ત્ય મુનિ.

वातापिहन् पु. (वातापिं हन्ति, हन्+क्विप्) અગસ્ત્ય મુનિ.

वातामोदा स्त्री. (वातेनामोदो यस्याः) કસ્તૂરી.

वाताय न. (वात+अय+अण्) પાંદડું.

वाडवेय पु બળદ
वाडव्य न ઘોડીઓનો સમૂહ
वाढ न (वह्+क्त-निपा) અતિશય, ઘણું
वाढ त्रि (,, ,,) અતિશયવાળું, અત્યન્ત, ઘણું, બહુ
वाढम् अव्य (वह्+क्त निपा पृषो मुम्) પ્રતિજ્ઞા અને કબુલાતમા વપરાતો અવ્યય, ઘણું, બહુ, અતિશય
वाढविक्रम त्रि (वाढ विक्रम यस्य) અતિશય પરાક્રમવાળું
वाण पु (वण्+घञ) બાણ, વણકર, ગાયોનો આચળ, બાણાસુર દૈત્ય, કેવળ, ફક્ત, ચિનાનુ ઝાડ, કાદમ્બરી વગેરે ગ્રન્થ કરનાર તે નામનો એક કવિ, એક જાતનુ મુજ ઘાસ, અગ્નિ
वाणजित् पु (वाण जयति, जि+क्विप् तुक् च) શ્રી કૃષ્ણ
वाणदण्ड पु (वाणस्य दण्ड) વણકરની સાળ
वाणनिकृत त्रि (वाणेन निकृत) બાણથી ઘાયલ થયેલ
वाणपाणि त्रि (वाण पाणौ यस्य) બાણ જેના હાથમા હોય તે
वाणपुर न (वाणस्य तदाख्यासुरस्य पुरम्) બાણાસુરનુ શહેર-શોણિતપુર
वाणवार पु (वाणं परमुक्तशर वारयति, वृ+अण्) બખ્તર
वाणसुता स्त्री (वाणस्य सुता) બાણાસુરની પુત્રી ઉષા
वाणहन् पु (वाण हन्ति, हन्+क्विप्) શ્રીકૃષ્ણ
वाणारि पु (वाणस्य अरि) શ્રીકૃષ્ણ
वाणाश्रय पु (वाणस्य आश्रय) ભાથુ
वाणि स्त्री (वण्+इन्) વણવુ, વણવાની સાળ, વેમા, વાક્ય, વાણી, સરસ્વતી
वाणिज पु વાણીયો, વેપારી
वाणिज्य न (वणिजो भाव ष्यञ्) વેપાર
"धनमस्तीति वाणिज्य किंचिदस्तीति कर्षणम् ।
सेवा न किंचिदस्तीति नाहमस्मीति साहसम्" ॥
वाणिन् त्रि (वाण+अस्त्यर्थे इनि) બાણવાળુ
वाणिनी स्त्री (वल्+णिनि+ङीप्) નાચનારી સ્ત્રી, હોશિયાર સ્ત્રી, ગાડી સ્ત્રી
"यस्मिन्महीं शासति वाणिनीनाम्"-रघौ
वाणी स्त्री (वण्+इन्+ङीप्) वाणि શબ્દ જુઓ, વાક્ય, સરસ્વતી
"तव करकमलस्था स्फाटिकीमक्षमाला
नखकिरणविभिन्नां दाडिमीबीजबुद्ध्या ।
अनुलवमनुकर्षन् येन कीरो निषिद्ध
स भवतु मम भूत्यै वाणि ते मन्दहास" ॥
वात् (चु उभ स सेट् वातयति-ते) સેવવુ, સુખી કરવુ, જવુ
वात् त्रि (वा+वर्तमाने शतृ) વાતુ, ફ કતુ
वात पु (वातीति, वा+क्त) વાયુ, પવન, શરીરમા રહેલ એક ધાતુ, વ્યભિચારી પુરૂષ, ધૃષ્ટનાયક
वात त्रि (, ,) જનાર
वातक पु (वात+संज्ञायां कन्) વ્યભિચારી પુરૂષ, એક વનસ્પતિ
वातकर्मन् न (वातानां कर्म) વા છોડવો, પાદવુ તે
वातकिन् त्रि (वातोऽतिशयितोऽस्त्यस्य, वात+इन् कुक् च) વાયુના રોગવાળુ
वातकुंभ पु (वातस्य कुभ इव) હાથીના કુભસ્થલનો નીચેનો ભાગ
वातकेतु पु (वातस्य केतुरिव) ધૂળ, રજ
वातकेलि पु (वातेन सुखेन केलिर्यत्र) સ્ત્રીના સ્તન ઉપર પુરૂષના નખક્ષત, પ્રેમવાર્તા, આશક્તપણાની વાત
वातगामिन् पु (वातेन वायुना सह गच्छति, गम+णिनि) પક્ષી
वातगुल्म पु (वातेन जातो गुल्म) વાયુનો ગોળો, એક જાતનો વાતજન્ય ગુલ્મરોગ
वातगुल्म पु (वातो गुल्म इव) પવનનો ઝપાટો
वातग्रस्त त्रि (वातरोगेण वायुना वा ग्रस्त) વાયુથી ઘેરાયેલ, વાયુના દરદથી વ્યાપ્ત
वातघ्न त्रि (वात रोगभेद हन्ति, हन्+टक्) વાયુનો નાશ કરનાર
वातघ्नी स्त्री (वात हन्ति, हन्+टक्+ङीप्) સાલપાન વનસ્પતિ, આસધ વનસ્પતિ, એક જાતનો છોડ
वातचक्र न (वातानां चक्रम्) વ ટોળીયો, પૂર્વાદિ વાયુનું શુભાશુભ સૂચવનાર અમુક પ્રકારે વાવુ તે.

वाद्दल न (वार्दं जलं ददाति प्रकाशि ला+क पृषो० तस्य दः) मेघ.

वाद्यवादिन् पु (वाद्ये वदति वद्+णिनि) वाद्य वगाडनार.

वाद्यस्थ त्रि (वाद्यस्य एव स्वार्थे अण्) सभासद वाडकुं.

वाद्याम न (वाद्यमानि दिनेदिने वम्+घञ् पृषो. तस्य मः) बदाम.

वाद्याल पु कंसार दालनुं एक भातनुं.

वाद्रिद् त्रि (वाद्वदति व्याकरणशास्त्रविरुद्धानि वद्+णिच्+उणा ष्णुच्) विद्वान्.

वादित्र न. (वाद्यते, वद्+णिच्–उणा नित्रम्) वाद्य प्रकारविशेष वाद्य.

वादिन् त्रि (वदति, वद्+णिनि) बोलनार-बोलनार, अर्थी वाद-कथा करनार.

वादिर पु. (वद्+णिच्+किरच्) एक जातनुं झाड.

वादिश पु (वद्+इशच्) विद्वान्, गुणवाळा सत्पुरुषी माणस.

वाद्य न. (वद्+णिच्+यत्) एक प्रकारविशेष वाद्य, वाजुं.

वाद्यनिर्घोष पु. (वाद्यस्य निर्घोष) वाद्यनो अवाज.

वाद्यमाण्ड न (वाद्यं वाद्यार्थं भाण्डम्) वगाडवानुं पात्र-वाद्य विशेष.

वाध् (विपरीत भ्वा. आत्म. सक. सेट् बाधते) दुःख आपवुं, बाध करवो, पीडवुं.

वाध पु (वाध्+घञ्) प्रतिरोध, अटकाव, बाध, पीडा दुःख न्यायप्रसिद्ध एक हेत्वाभास.

"वाध्यमानमस्माभिरवधायकत्वम्" सप्तमिषष्ठी.

वाधन न. (वाध्+भावे ल्युट्) उपर प्रमाणे अर्थ.

वाधा स्त्री (+अच्+टाप्) बाधा शब्द जुओ.

वाधूक्य न (वध्वा सह ऊढं कृत्वा य) विवाह.

वाध्रीणस पु (वार्ध्रीणस+पृषो.) गेंडो जनावर.

वान न (वन्+घञ्) सूकुं फळ.

वान त्रि (वनस्येदं अण्) वनसंबन्धि, वननुं.

वान न (वानस्य समूहः अण्) वननो समुदाय.

वान न (वे–भावकर्मणो ल्युट्) सीववुं, साडी.

वान न (वा–गमनार्थे ल्युट्) जवुं ते, गति, चालीने सुरंगथी पानी बहेर, सुगंध, पवन, सुवास, तथ

भेद, पाणी नीकळवानुं छिद्र.

वानदण्ड पु. (वानस्य दण्डः) वणकरनुं वणवानुं साधन-बेमा.

वानप्रस्थ पु (वने वनसमूहे प्रतिष्ठति स्था+क) महुडानुं झाड, मधूकवृक्ष.

वानप्रस्थ पु. (वनप्रस्थ एव स्वार्थे अण्) वानप्रस्थाश्रम जेमां स्त्रीओ सहित वनमां रहेवाय छे, ते नामनो आश्रम.

"तस्या धर्मितोऽस्तम वस्तु वानस्तो भवेत् ।

कन्यार्थिनं स विद्वेया वानप्रस्थाश्रमे स्थितः" ॥

वानर पु (वा विकल्पितो नरः वा वनं काननं तत्र भवं रमते रति, रम्+ड) वांदरो.

वानरनाथ पु. (वानराणां नाथः) वांदरानो राजा.

वानरप्रिय पु (वानरस्य प्रियः) एक जातनुं झाड.

वानरपायस पु. (वानरभक्ष्यपायसो यत्र) बेपारडुं झाड.

वानरी स्त्री. (वानरस्य स्त्री जातित्वात् वानर+ङीष्) वांदरी, गुंजाफळ वानरेन्द्र नामनी वनस्पति.

वानरेन्द्र पु (वानराणामिन्द्रः) सुग्रीव वानरोनो राजा.

वानल पु (वाने वनसमूहे विशिष्टो यस्य, अल+क) एक जातनुं घास.

वानस्पत्य पु (वनस्पतेरिदं, प्रतिफलं पुष्पाज्जायमानं तस्य) पुष्पथी उत्पन्न फळ आपनार आंबो विगेरे झाड.

वानायु पु. (वनायु+अण्) अरबस्तान देश.

वानायुज पु. (वानायुदेशे जातो, जन्+ड) अरबस्तानी घोडो.

वानायुजी स्त्री. (वानायुज+स्त्रियां जाति. ङीष्) अरबस्तानी घोडी.

वानीर पु (वन+ईरन् स्वार्थेऽण्) नेतर, वंजुल वृक्ष.

वानीरक पु. (वानीर इव स्वार्थे कन्) मुंज घास.

वानीरज न. (वानीर+जन्+ड) कुठ-कठ औषध.

वानेय न. (वने भवः ढक्) केवडानी गोटी.

वानेय त्रि (,,) वनमां के जळमां रहेनार.

वान्त त्रि. (वम्+कर्मणि क्त) वमेल, उलटी करनार.

वान्धार पु. (वान्तमस्ति धार्+अच्) कूतरो

वातायन न (वातस्यायनं गतिर्येन) બારી, ગોખ, ઝરૂખો-જાળીયુ

वातायन पु (वातस्येव अयनं गतिर्यस्य) ઘોડો

वातायु पु (वातमयते, अय्+उण्) મૃગ

वातारि पु (वातस्य वातरोगस्य अरि) એરંડાનું ઝાડ, શતમૂલી, નેપાલિકા, અજમોદ, ભારંગ વનસ્પતિ, થોર, ભીલામાન ઝાડ, વાવડીંગ, મુરણ, લાખ, પુનર્દાત્રી વૃક્ષ

वाताली स्त्री (वातस्य आली यत्र) વંટોળીઓ વાયુ

वाताश्व पु (वात इव शीघ्रगो अश्व) ઉત્તમ જાતિનો ઘોડો

वाति पु (वा+क्तिन्) વાયુ, સૂર્ય, ચન્દ્ર

वातिक पु (वातात्आगत ठञ्) વાયુથી થયેલો રોગ

वातिक त्रि (,, ,,) વાયડું, વાચાળ, વાયુથી થયેલ

वातिग पु (वातिं वायु गच्छति, गम्+ड) રીંગણનો વેલો वार्ताकु

वातिग त्रि (,, ,,) ધાતુવાદી-ખનીજ પદાર્થનું જ્ઞાન ધરાવનાર

वातिगम त्रि (वातिं वायुं गमयति प्रापयति, गमि+अच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वातिगम पु (वातिं वायु गमयति गमि+अच्) રીંગણનો વેલો, वार्ताकु

वातिङ्गण पु (वातिं देहस्थवायुं सेवनात् गणयति, गण+खच्+मुम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वातीय न (वाताय वातनिवृत्तये हितं, छ) કાંજી, ગળ

वातीय त्रि (वाताय वातनिवृत्तये हितं छ) વાયુના હિતનું, વાયુ માટે ફાયદાકારક, વાયુવાળું

वातुल पु (वातानां समूह उलच्) વાયુનો સમુદાય

वातुल त्रि (वात+अस्त्यर्थे उलच्) વાયડું, વાયુની પ્રકૃતિવાળું, ગાંડું

वातुलि पु (वा+उलि तुरच) એક જાતનું પક્ષિ

वातुलि स्त्री (,, ,,) એક જાતની પક્ષિણી

वातूल त्रि (वात+अस्त्यर्थे उलच् यद्वा वातं न सहते, वात+ऊलच्) વાતરોગવાળું, ઉન્મત્ત, ગાંડું, વાયડ, વાયડું

वातूल पु (वातानां समूह, वात+उलच) વાયુનો સમૂહ

वातृ पु (वा+तृच्) વાયુ, પવન

वातोन त्रि (वातेन ऊन) વાયુહીન, વાયુરહિત

वातोना स्त्री (वातमूनयति, ऊन+अण्+टाप्) એક જાતનો છોડ, ગોજીભી વનસ્પતિ

वात्या स्त्री (वातानां समूह यत्+टाप्) વાયુનો સમૂહ, વાનું તોફાન

"वात्या मेघं द्रागपि मुनिरनयद्दैत्तहस्ता करोति" नरसिंहार

वात्सक न. (वत्सानां समूह वुञ्) વાછરડાઓનો સમૂહ

वात्सल्य न (वत्सलस्य भाव ष्यञ्) પુત્રાદિ ઉપર પ્રેમ, સ્નેહ, સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ રસ

वात्सीपुत्र पु (वात्स्या पुत्र) હજામ, વાળંદ

वात्स्य पु (वत्सस्यापत्यं यञ्) ગોત્રપ્રવર્તક મુનિ

वात्स्यायन पु (वत्सस्य गोत्रापत्यं युवा, वत्स+यञ् ततो युनि फक्) ન્યાયસૂત્રભાષ્યકાર પક્ષિલમુનિ

वाद पु (वद्+घञ्) વાદ, બોલવું તે, સૌનમે કહેલ વિચારાત્મક વાક્ય, તત્ત્વ જાણવાની ઇચ્છાથી કહેવું "वादे वादे जायते तत्त्वबोध -स्मानुस्वार"

वादकर त्रि (वादं करोति, कृ+अच्) વાદ કરનાર

वादन न (वद्+णिच्+कर्मणि ल्युट्) હરકોઈ વાદિત્ર વગાડવું, બજાવવું તે

वादयत् त्रि (वद्+णिच्+शतृ) વગાડતું, બજાવતું

वादर न (बदराया कार्पास्या विकार अण्) સુતરાઉ વસ્ત્ર વિગેરે

वादरङ्ग पु (वादरं बदरायसदिप्रमादि गाहस्य गच्छति, गम्+खच् डिच्च) પીપળાનું ઝાડ

वादरत त्रि (वादे विवादे रत, रम्+क्त) વાદ કરવામાં આસક્ત, વાદવિવાદ કરનાર

वादरा स्त्री (वात वायु राति ददाति, रा+क पृषो तस्य द) કપાસનો છોડ

वादरायण पु (वदरीप्रधानं स्थानम्, वादरं तदयनं स्थानं यस्य) વેદવ્યાસ

वादरायणि पु (वादरायण एव स्वार्थे अपत्यार्थे वा इञ्) શુકદેવ, વેદવ્યાસ,

वादरिक त्रि (बदर+ठक्) બોર વીણનાર

वामाचारिन् त्रि. (वामाचार+इनि) તાંત્રિક વામમાર્ગી.

वामापीडन पु. (वामे चक्षा तथा आपीड्यते मूत्रवद्भ्यः आ+पीड्+ल्युट्) પીલુનું ઝાડ.

वामावर्त त्रि. (वामेनावर्तते, आ+वृत्+अच्) વામ માર્ગે ફરનાર, ડાબે માર્ગે ફરનાર.

वामावर्त पु. (" ") ડાબી તરફ રેખાવાળો શંખ, ડાબે માર્ગે ફરવું.

वामिका स्त्री. (वामा+स्वार्थे कन्, टापि अत इत्वम्) ચંડિકા દેવી.

वामिल त्रि. (वाम+मत्वर्थे स्वार्थे वा इलच्) દંભી, અભિમાની, સુંદર.

वामी स्त्री. (वाम+गौरा० ङीष्) ઘોડી, ગધેડી, ઊંટણી, હાથણી, શિયાળણી.

वामोरू स्त्री. (वामौ सुन्दरौ ऊरू यस्याः ऊङ्) સુંદર સાથળવાળી સ્ત્રી.

वाय पु. (वे+घञ्) વણવું.

वायक पु. (वयतीति, वे+ण्वुल्) વણનાર, વણકર, સમૂહ.

वायदण्ड पु. (वायोऽस्त्यनेन, वे+करणे घञ्, वायस्य दण्डः) વણકરનું વણવાનું સાધન-નળો.

वायन न. શુભ પ્રસંગે બાળકને મીઠાઈ આપવી તે.

वायनक न. (वायन+स्वार्थे कन्) ઉપર પ્રમાણેનો અર્થ.

वायवी स्त्री. (वायोरियं अण् स्त्रियां ङीप् ...) વાયવ્ય કોણ, વાયુની દિશા, વાયુકોણની દિશા.

वायव्य त्रि. (वायुर्देवताऽस्य वायु+यत्) વાયુ જેનો દેવ હોય તે યજ્ઞ વિગેરે.

वायव्य त्रि. (वायोरिदं यत्) વાયુ સંબંધી, વાયુનું.

वायस पु. (वय एव अण्) કાગડો, અગરનું ઝાડ, શ્રીવાસ ધૂપ.

वायसविद्यिक त्रि. (वायसविद्यां वेत्ति ठक्) કાગડાની વિદ્યા જાણનાર.

वायसादनी स्त्री. (वायसैः अद्यते ... अद्+ल्युट्+ङीप्) કાકતુંડી વનસ્પતિ, માલકાંકણી.

वायसाराति पु. (वायसस्य अरातिः) ઘુવડ.

वायसी स्त्री. (वायसस्येयम् प्रियत्वात् ङीष्) કાગડી, એક જાતની વનસ્પતિ, કાકમાચી, કાકનાસા વનસ્પતિ.

वायसेक्षु पु. (वायसानामिक्षुरिव प्रियः) કાંસડો ઘાસ.

वायसोलिका स्त्री. (वायसोली+स्वार्थे कन् ह्रस्वश्च) નીચેનો શબ્દ જુઓ.

वायसोली स्त्री. (वायसमोदते, उद्+गर्भाधे+अच् ... गौरा० ङीष्) કાકોલી વનસ્પતિ.

वायु पु. (वा+उण् ...) પવન, વા, વાયુ, દેવવિશેષ, શરીરમાંની એક ધાતુ.

वायुकेतु पु. (वायोः केतुरिव) ધૂળ.

वायुगति स्त्री. (वायोः गतिः) પવનની ગતિ.

वायुगति त्रि. (वायोरिव गतिर्यस्य) વાયુના જેવી ગતિવાળું.

वायुगुल्म पु. (वायुना गुल्म इव) પાણીનું ગોળાકાર ભમવું.

वायुज पु. (वायोर्जायते, जन्+ड) ભીમસેન, હનુમાન.

वायुजात पु. (वायोः सकाशात् जातः) ઉપરનો અર્થ.

वायुतनय पु. (वायोः तनयः) ભીમસેન, હનુમાન.

वायुदारु पु. (वायुना दीर्यतेऽसौ, दृ+उण्) મેઘ.

वायुपुत्र पु. (वायोः पुत्रः) હનુમાન, ભીમસેન.

वायुफल न. (वायुना फलति ... फल+अच्) ઇન્દ્ર ધનુષ, કરાનો મેઘ.

वायुभक्ष पु. (वायुं भक्षति भक्ष+अण्) સર્પ.

वायुभक्षण पु. (वायुं भक्षति भक्ष+ल्यु) સર્પ.

वायुभक्षणी स्त्री. (वायुभक्षण+स्त्रियां जाति. ङीप्) સાપણ.

वायुभक्षी स्त्री. (वायुभक्ष+स्त्रियां जाति. ङीष्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वायुभक्ष्य पु. (वायुः भक्ष्यं यस्य) સર્પ, સાપ.

वायुभक्ष्या स्त्री. (वायुभक्ष्य+स्त्रियां टाप्) સાપણ.

वायुभूति पु. જૈન તીર્થંકર શ્રીમહાવીરસ્વામીના ત્રીજા ગણધર.

वायुमित्र पु. (वायुः मित्रमस्य) અગ્નિ.

वायुरोषा स्त्री. (वायुना रोषः यस्याः) રાત્રિ, રાત.

वायुवर्त्मन् न. (वायोर्वर्त्म पथ) આકાશ.

वायुवाह पु. (वायुना वाह्यते, वह्+घञ्) ધૂમાડો.

वायुवाहिनी स्त्री. (वायुं वाहयति, वह्+णिच्+णिनि+ङीप्) શરીરમાં વાયુને ગમન કરાવનારી એક શિરા.

वान्तादी स्त्री (वान्ताद+स्त्रियां जाति ङीप्) કુતરી
वान्ति स्त्री (वम्+क्तिन्) ઉલટી, ઓકવું તે
"वान्तिहृल्लेखन छर्दिर्वमन वमथुर्वमि" रत्नमाला
वान्तिकर त्रि (वान्तिं करोति, कृ+अच्) ઉલટી કરનાર
वान्तिकृत् त्रि (वान्तिं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वान्तिद त्रि (वान्तिं ददाति, दा+क) ઉલટી કરાવનાર દવા વિગેરે
वान्तिदा स्त्री (वान्तिं छर्दिं ददाति, दा+क+टाप्) કટુકી વૃક્ષ
वान्तिहृत् पु (वान्तिं वमनं हरति, हृ+क्विप् तुक्) ઉલટી દૂર કરનાર એક ઝાડ
वाप पु (वप्+घञ्) વાવવું, વણવું, મુંડવું, ક્ષેત્ર
वापदण्ड पु (उप्यतेऽनेन, वप्+करणे घञ् वापश्चासौ दण्डश्च) વણકરનું વણવાનું સાધન-વેમા
वापित त्रि (वप्+णिच्+क्त) વાવેલ, મુંડેલ
वापित न (वप्+णिच्+क्त) એક જાતનું ધાન્ય
वापि स्त्री (उप्यते पद्मादिकमस्यां, वप्+इञ्) વાવ, હરકોઈ જળાશય
वापी स्त्री (वापि+स्त्रियां वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ
वापीह पु (वापीं तत्रस्थजलं जहाति, हा+क) ચાતક પક્ષી-બપૈયો
वापीही स्त्री (वापीह+स्त्रियां जाति ङीप्) ચાતક પક્ષિણી
वाप्य त्रि (वाप्यां भव यत्) વાવમાં હોનાર-થનાર.
वाप्य त्रि (वप्+कर्मणि ण्यत्) વાવવા યોગ્ય, વણવા યોગ્ય
वाप्य न (,, ,,) કુષ્ઠ નામનું ઔષધ
वाम न (वा+मन्) ધન, ડાબું શરીર, એક શાક
वाम पु (वा+मन्) કામદેવ, મહાદેવ, જેમાં મત્સ્ય માંસ મદિરા મૈથુન અને મુદ્રા-એ પાંચ મકારનું ખાવાપીવા વિગેરેનું આચરણ ચાલે છે એવો એક ધર્મ, દક્ષિણાચારથી ભિન્ન માર્ગ, વામમાર્ગ
वाम त्रि (वमति वम्यते वा, वम्+ण यद्वा वातीति, वा+मन्) મનોહર-સુંદર, પ્રતિકૂલ, ડાબું, અધમ
"वामश्चाय नदति मधुरं चातकस्ते सगन्ध" मेघदूते
वामता स्त्री (वामस्य भाव तल्+टाप्) સુંદરતા, મનોહરપણું, અવળાઈ આડાઇ, પ્રતિકૂલપણું, ડાબાપણું, અધમપણું
वामत्व न (वामस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वामदेव पु (वामश्चासौ देवश्च) મહાદેવની એક મૂર્તિ, તે નામના એક ઋષિ
वामन त्रि (वामयतीति, वम्+णिच्+ल्यु) નીચ, ઠીંગણું, વાગન, ટુંકું
"प्रांशुलभ्ये फले लोभादुद्बाहुरिव वामन" रघौ
वामन पु (वामयति वमति वा मदमिति-वम्+णिच्+ल्यु) દક્ષિણ દિશાનો દિગ્ગજ, અંકોટ વૃક્ષ, વિષ્ણુનો વામન અવતાર, કાશિકા વૃત્તિકાર એક પંડિત
वामनीकृत न (वामन+च्वि+कृ+ल्युट्) ઠીંગણું કરેલ, ટુંકું કરેલ
वामनीभवन न (वामन+च्वि+भू+ल्युट्) નીચા થવું, ટુંકા થવું, ઠીંગણા થવું
वामनीभूत त्रि (वामन+च्वि+भू+क्त) નીચું થયેલ, ટુંકું થયેલ, ઠીંગણું થયેલ
वामलूर पु (वाम लुनाति, लू+रक्) ગાફડો
वामलोचन त्रि (वामे सुन्दरे लोचने यस्य) સુંદર નેત્રવાળું
वामलोचना स्त्री (वामे लोचने यस्या) સુંદર નેત્રવાળી સ્ત્રી
"दृशा दग्ध मनसिजं जीवयन्ति दृशैव या।
विरूपाक्षस्य जयिनीस्ता स्तुवे वामलोचना"॥
वामवेध पु (वाम प्रतिकूलो वेध) જ્યોતિષ પ્રસિદ્ધ એક યોગ
वामा स्त्री (वमति सौन्दर्यं इति, वम्+अण्+टाप् यद्वा वमति प्रतिकूलमेवार्थं कथयति वा) દુર્ગા દેવી, હરકોઈ સ્ત્રી, લક્ષ્મી, સરસ્વતી
वामाक्षी स्त्री (वामे मनोहरे अक्षिणी यस्य, षच्+ङीप्) સુંદર નેત્રવાળી સ્ત્રી
वामाङ्गीकृत त्रि (वामाङ्ग+च्वि+कृ+क्त) ડાબે અંગે કરેલું
वामाचार पु (वाम वेदादिविरुद्ध आचार) શાસ્ત્ર વિરુદ્ધ આચાર, તંત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ મદ્ય-માંસ સેવનરૂપ આચાર, વામમાર્ગ

"त्यजति हि वारवधू न कुबेरं कुमारमिवकरतात्"
शत्रोक्तिशतके

वारसुन्दरी स्त्री. (वारस्य जनसमूहस्य सुन्दरी) वेश्या
वारस्त्री स्त्री. (वारस्य जनसमूहस्य स्त्री) वेश्या
वाराङ्गना स्त्री (वारस्य जनसमूहस्य अङ्गना) वेश्या.
वाराम्निधि पु (वारां जलानां निधिः आधारः स्था.) समुद्र
"वारानिर्मितमपि ज्योतिष्कवल्लिर्वारिनिधिर्वारिनिधिः" उद्भटे
वाराणसी स्त्री (वरणा च असी च सीमात्वेनास्त्यस्या अस्य पुरी) बनारस काशी.
"अस्ता वाराणस्यामयाशक्तिर्जीनी रोषयति मनुम्" भर्तृहरिः
वाराणसेय त्रि (वाराणसी+ढक्) काशी—बनारसमां रहेनार-बनार.
वारासन न (वार आसनम्) पाणीनुं मोटुं वासण, पाणीनो झरो
वाराह पु. (वराहस्येव चिह्नमस्य अण्) एक जातनुं झाड. "महाविष्णुतरुः"
वाराह त्रि (वराहस्येदं, वराह+अण्) वराह—भुंड—डुक्कर संबन्धी, वराह अवतारनुं
वाराहकर्णी स्त्री. (वराहकर्ण इव पत्रमस्त्यस्याः अच् +गौरा ङीष्) अश्वगंध वनस्पति.
वाराहपत्री स्त्री. (वाराहस्य कर्ण इव पत्रमस्या. ङीष्) उपर प्रमाणे अर्थ
वाराहाङ्गी स्त्री. (वाराहमिवाङ्गमस्या ङीष्) दंतीवृक्ष
वाराही स्त्री. (वराह+ङीष्) आठ मातृकाओ पैकी वराह शक्ति, एक जेनाथी वराह कांदा वनस्पति, सुअर डुक्करी रवाना थई.
वाराहीकन्द पु ते नामनो एक कंद
वारि न. (वारयति तृषाम् इवञ्+इञ्) पाणी, सुगन्धीवाळो—वस.
वारि स्त्री (वार्यतेऽनया इवञ्+इञ्) हाथीने बांधवानी सांकळ वगेरे वाणी सरस्वती, झारी गागर, घडो वगेरे
वारिकण्टक पु न. (वारिणि कण्टक इव) शींगोडुं.
वारिकर्णिका स्त्री (वारिणि कर्णा इव पत्राण्यस्याः गौरा. ङीष् कन्+टाप् ह्रस्वश्च) कुंभी नामे वनस्पति.
वारिकर्णी स्त्री. (वारिणि कर्ण इव पत्रमस्या ङीष्) उपर प्रमाणे अर्थ
वारिकर्पूर पु. (वारिणि कर्पूर इव) एक जातनुं माछलुं.
वारिकर्पूरी स्त्री. (वारिकर्पूर+स्त्रियां जाति. ङीष्) एक जातनी माछली.
वारिकुब्जक पु (वारिणि कुब्ज इव जलकण्टकत्वात्) शींगोडुं
वारिकुब्जक पु. (वारिकुब्ज+स्वार्थे कन्) शींगोडुं.
वारिकृमि पु (वारिणः कृमिः) जळो.
वारिचत्वर पु. (वारिणि चत्वर इव) कुंभिका नामे वनस्पति
वारिचर पु (वारिषु चरति चर्+ट) पाणीमां फरनार माछलुं
वारिचर त्रि („ चर्+अच्) जलचर प्राणी विगेरे
वारिचामर न (वारिणश्चामरमिव शैवालतुल्यत्वात्) सेवाळ.
वारिज न. (वारिणि जायते, जन्+ड) कमळ, लवींग, चीणो मीठुं, एक जातनुं शाक.
वारिज पु. („) शंख, शम्बूक.
वारिज त्रि (वारिणि जायते, जन्+ड) पाणीमां उत्पन्न थनार.
वारित त्रि (वृ+कर्मणि क्त) वारेल रोकेल, अटकावेल.
वारितस्कर पु. (वारिणः तस्कर इवाकर्षकत्वात्) मेघ, सूर्य मेघ आकाशनुं आ.
वारिदा स्त्री (वारिदवाल्ये, वृ+णिच्+युच्) का—घडी.
वारिद पु. (वारि ददाति दा+क) मेघ, मोथ.
वारिद त्रि. (वारि ददाति, दा+क) पाणी आपनार
वारिदा स्त्री (वारिद+स्त्रियां टाप्) सुगन्धी वाळो—वस.
वारिद्र पु ( ) चातक पक्षी—बपैयो.
वारिधि पु. (वारीणि धीयन्ते यस्मिन्, धा+आधारे कि) समुद्र, पाणीना आधारवाळा भो.
वारिनाथ पु. (वारिणां नाथः) समुद्र, वरुण, मेघ.
वारिनिधि पु. (वारीणि निधीयन्तेऽस्मिन्, नि+धा+कि) उपर प्रमाणे अर्थ

वायुसख पु (वायो सखा सहचर टच् समा०) અગ્નિ
वायुसखि पु (वायु सखा यस्येति टजभावात्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वायुसम्भव पु (वायुना सम्भवोऽस्य) હનુમાન્, ભીમ
वायुसुत पु (वायो सुत) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वाय्वास्पद न (वायो आस्पद स्थानम्) આકાશ
वार् न (वृ+क्विप्) પાણી
वार पु (वारयति व्रियते वेति वृ+घञ् वा) સ ઘ,ટોળુ ઢગલો, અવસર, તક, સાત વાર, ક્ષણ, શિવ, દ્વાર, કુબ્જ વૃક્ષ
वार न (वार्य्यतेऽनेनेति, वृ+णिच्+घञ्) મદિરાપાત્ર
वार न (वार्+सघे अण्) પાણીનો સમુદાય–જથો
वारक त्रि (वारयति, वृ+णिच्+ण्वुल्) વારનાર, અટકાવનાર
वारक पु (वृ+णिच्+ण्वुल्) ઘોડાની એક ગતિ, એક જાતનો ઘોડો–ચિત્રાશ્વ, દુશ્મન–શત્રુ, પાદડાં ખાઈ રહેનાર યોગી વિગેરે
वारक न (,, ,,) કષ્ટસ્થાન, સુગન્ધીવાળો–ખસ
वारकिन् पु (वारक. अस्त्यस्य इनि) સમુદ્ર, ઉત્તમ જાતિનો ઘોડો–ચિત્રાશ્વ, પાંદડા ખાઇ રહેનાર યોગી, શત્રુ
वारकीर पु (वारे कीर इव) સાળો, વાડવાગ્નિ, જૂ, વેણિવેધિની, આરતિ ઉતારેલ ઘોડો, નાનો દાતીઓ
वारङ्क पु (वारि अङ्क यस्य) પક્ષી
वारङ्ग पु (वारयतीति व्रियते वा, वृ+उणा० अङ्गच् धातोर्वृद्धिश्च) તરવાર વિગેરે શસ્ત્રની મુઠ.
वारट न (वार् जलमटति प्राप्नोति, अट्+अच्) ક્ષેત્ર, ક્ષેત્રનો સમૂહ
वारटा स्त्री (वारि जले अटति, अट्+अच्+टाप्) હ સલી
वारण न (वृ+णिच्+ल्युट्) વારવુ, રોકવુ, અટકાવવુ, નિષેધ, મનાઇ, હાથ વિગેરેથી વારવુ
वारण पु (वारयति परबलमिति, वृ+ल्यु) હાથી
वारण पु न (वृ+ल्युट्) બખ્તર
वारणबुष्पा स्त्री (वारणान् पुष्णाति, पुष्+क पृषो० पस्य ब टाप्) કેળ
वारणवल्लभा स्त्री (वारणानां वल्लभा) કેળ
वारणी स्त्री (वारण+स्त्रियां जाति० ङीप्) હાથણી

वारणीय त्रि (वृ+णिच्+अनीयर्) વારવા–રોકવા લાયક, અટકાવવા યોગ્ય, નિષેધ કરવા લાયક
वारनारी स्त्री (वारानां जनसमूहाना नारी) વેશ્યા
वारबाण पु न (वार्य्यते, वृ+घञ् वारो वार्य्यो बाणो यस्य) કવચ
वारमुख्या स्त्री (वारेषु वेश्यासमूहेषु मुख्या श्रेष्ठा) ઘણા માણસે સત્કારકરેલી વેશ્યા
वारवारम् अव्य (वृ+णमुल् द्वित्वम्) વારેવારે, ફરીફરી
वारयितृ पु (वारयति दुर्नीतिरिति, वृ+णिच्+तृच्) પતિ ધણી
वारयितृ त्रि (वारयति, वृ+णिच्+तृ) વારનાર, અટકાવનાર, રોકનાર
वारयोषा स्त्री (वारस्य जनसमूहस्य योषा साधारणत्वात्) વેશ્યા
वारयोषित् स्त्री (वारस्य योषित्) વેશ્યા
वारला स्त्री (वार लाति ला+क+टाप्) હ સલી.
वारलीक पु (वार्जलम् अलीक यत्र) એક જાતની તુલસી
वारवधू स्त्री (वाराणां जनसमूहानां वधू) વેશ્યા
वारवनिता स्त्री (वाराणां जनसमूहानां वनिता) વેશ્યા
वारवाण पु न (वार्य्यते वृ+घञ् वारो वार्य्यो वाणो यस्य) બખ્તર
वारवाणि पु (वार शब्दसमूह वणते इति, वण्+इण्) વાસળીબજાવનાર, ઉત્તમ ગાયનકરનાર, વર્ષ, ન્યાયાધીશ
वारवाणि स्त्री (वारे अर्थदानावसरे वाणि प्रियालापो यस्या) વેશ્યા
वारवाणी स्त्री (वारवाणि+स्त्रियां पक्षे ङीप्) વેશ્યા
वारविलासिनी स्त्री (वाराणां जनसमूहानां विलासिनी यद्वा वारान् विलासयति, वि+लस्+णिच्+णिनि+ङीप्) વેશ્યા
वारवृषा स्त्री (वार जलसघ वर्षत्यत्र वृष्+क+टाप्) કેળ, ધાન્ય
वारवेला स्त्री (वारस्य वेला) રવિવાર વિગેરે દિવસોમા ધર્મ સબન્ધી કામ વિગેરે ત્યાગ કરવા લાયક અમુક સમય

वार्च त्रि. (वर्चं चरति, चर्+अ) हंस विगेरे जलचर.

वार्टिक पु. (अमरकोशस्य टीकाकार इव) टीका.

वार्त्त न. (वृत्ति+अण्) आरोग्य, असार.

वार्त्त त्रि. (वृत्तिरस्त्यस्य वृत्ति+अण् स्वार्थे+अण् वा) वृत्तिवाळु, निरोगी, निरामय.

वार्त्ता स्त्री. (वृत्तिरस्त्यस्याः इति वृत्ति+अण्+टाप्) दुर्गा देवी, वृत्ति, आजीविका, खेती वगेरे वैश्यनी वृत्ति, वृत्तान्त, वात, वेपार, खबर, लोकनी चर्चा.

वार्त्ताक पु. (वार्त्तमारोग्यमाकयति आकयति, आङ्+कित्+अण्) रींगणुं, वंताक.

वार्त्तादि पु. (वार्त+अक+णिच्+इन्) उपर प्रमाणे.

वार्त्ताकिन् पु. (वार्त्ताक+इन्) उपर प्रमाणे अर्थ.

वार्त्ताकु स्त्री. (वार्त्तमारोग्यमाकयति आकयति आङ्+कित्+उण्) रींगणी, वंताकडी.

वार्त्तायन पु. (वार्त्ताया अयनं यत्र) जासूस, चर प्रवृत्ति जाणनार.

वार्त्तावह पु. (वार्त्तामावहति आ+वह्+अच्) खेती-वेपार उपर जीवनार वेपारी.

वार्त्तावह त्रि. (,,) समाचार लई जनार.

वार्त्ताशिन् त्रि. हरकोईने माटे सत्कृति खानार.

वार्त्तिक न. (वृत्तिरस्य ग्रन्थस्य ठक्) वृत्तिये करेलो ग्रन्थ, नियमरूप ग्रन्थ.

वार्त्तिक त्रि. (वार्त्ता वृत्तान्तं वेत्ति ठक्) चर, दूत, खबर वृत्तान्त कहेनार.

वार्त्तिक पु. (वृत्ति कृष्यादि जीवनमस्य ठक्) खेती विगेरे काम करनार वैश्य, वेपारी, आठो पक्षी.

वार्द्दर न. (वारि ददाति दॄ+अच्) दक्षिणावर्त शंख, पाणी, रेशम, आम्रबीज.

वार्द्दल न. (वार्द्दलोऽस्य दल्+आधारे क) अकाळे वरसाद वगेरे, वादळनो दिवस, दुर्दिन.

वार्द्दल पु. (वार्दलोऽस्य दल्+अच्) शाहीनो खडियो.

वार्द्धक न. (वृद्धानां समूहः वुञ् भावे कर्मणि वा वुञ्) वृद्धोनो समूह, वृद्धपणुं, वृद्धावस्था.

वार्द्धक्य न. (वृद्धस्य भावः कर्म वा ष्यञ् वुञ् च) वृद्धपणुं, वृद्धावस्था.

वार्द्धीणी स्त्री. जलपात्र.

वार्द्धि पु. (वारीणि धीयन्तेऽत्र, वारि+धा+कि) समुद्र.

वार्द्धिभव न. (वार्द्धौ समुद्रे भवति भू+अच्) समुद्रनुं लवण मीठुं.

वार्द्धिभव त्रि. (वार्द्धौ समुद्रे भवति, अच्) समुद्रमां थनार-जन्मनार.

वार्द्धुषि पु. (वृद्धये धनमिति, वृद्धेर्वृषि भावः) व्याज खातर धननो धंधो करी जीवनार.

वार्द्धुषिक पु. (वार्द्धुषि+स्वार्थे क) उपरनो अर्थ.

वार्द्धुषिन् त्रि. (वृद्धि+आजीव्ये इनि वृद्धेर्वृधि भाव) व्याज उपर जीवनार, व्याजनो धंधो करी जीवनार.

वार्द्धुष्य न. (वार्द्धुषेर्भावः ष्यञ्) धान्यादिने वधारवानो उपाय व्याजनो धंधो करनारपणुं.

वार्ध्रीणस पु. (वार्ध्री वध्रीव नासिका यस्य वार्ध्रीणस पृषो०) गेंडो-एक जातनो पक्षी, एक जातनुं पक्षी.

वार्ध्रीनस पु. (वार्ध्री चर्म नासिकायां यस्य पृषो०) उपर प्रमाणे अर्थ.

वार्मट पु. स्त्री. (वारि मट इव) एक जातनुं वार्मुड.

वार्मण न. (वर्मिणां समूहः अण् न टिलोपः) बख्तरधारीनो समूह.

वार्मिण न. (वर्मिणां समूहः अण् न टिलोपः) बख्तरधारीओनो समुदाय.

वार्मुच् पु. (वारि मुञ्चति मुच्+क्विप्) मेघ, मेह.

वार्य त्रि. (वृ+कर्मणि ण्यत्) वारवा-अटकाववा लायक.

वार्य त्रि. (वारि+ष्यञ्) पाणीनुं, पाणी सम्बन्धी.

वार्युद्भव न. (वारिणि उद्भवः उत्पत्तिर्यस्य) कमल.

वार्वट पु. (वारिणि वटतीव वट्+अच्) वहाण, होडी.

वार्षिका स्त्री. एक जातनी सुगंधी माटी.

वार्षिका स्त्री. (वर्षासु भवा ठञ्) पाणीनो कीडो.

वार्ष्य त्रि. (वर्षासु भवः, वर्षा+अण्) वरसाद सम्बन्धी, वरसाद सम्बन्धी.

वारिपथिक त्रि (वारिपथेन गच्छति, वारिपथ+ठञ्) જળમાર્ગે જનાર

वारिपर्णिका स्त्री (वारिपर्णी+कन्+टाप् ह्रस्व) કુંભિકા વનસ્પતિ

वारिपर्णी स्त्री (वारीणि पर्णान्यस्याः, ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वारिपालिका स्त्री (वारीणि पालयति सूर्यरश्म्यादिभ्यो रक्षति, पालि+ण्वुल्+टाप् अत इत्व) કુંભિકા વનસ્પતિ

वारिपृश्निका स्त्री (वारिणि पृश्नि पर्णमस्याः ङीप्+क+टाप् ह्रस्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वारिबदरा स्त्री (वारि समीपभवा बदरा) એક જાતની આમલી

वारिवालक न (वारिणो वालक इव) સુગન્ધીવાળો-ખસ

वारिभव त्रि (वारिणि भवति प्रभवति, भू+अच्) પાણીમા હોનાર-થનાર

वारिभव न (वारिणे नेत्रजलाय भवति, भू+अच्) એક જાતનું અંજન

वारिमसि पु (वारि जलं मसिरिव श्यामताजनकं यस्य) મેઘ, મોથ

वारिमुच् पु (वारि मुचति, मुच्+क्विप्) મેઘ, મોથ

वारिमूली स्त्री (वारिणि मूलं यस्याः ङीप्) કુંભિકા વનસ્પતિ

वारिरथ पु (वारिषु रथ इव गमनसाधनत्वात्) વહાણ, હોડી

वारिराशि पु (वारीणां राशयो यत्र) સમુદ્ર, પાણીનો સમૂહ

वारिरुह न (वारिणि रोहति जायते, रुह्+क) કમલ "विकचवारिरुहं दधतं सरः" किरातार्जुनीये

वारिरुह त्रि (वारिणि रोहति जायते, रुह्+क) પાણીમા ઉગનાર

वारिलोमन् पु (वारिणि लोमानि यस्य यद्वा वारि लोम्नि यस्य) વરુણ

वारिवदन न (वारियुक्तं वदनं यस्मात्) એક જાતનું આબળુ

वारिवर न (वारि+वृ+अच्) કરમદાનુ ઝાડ

वारिवल्लभ त्रि (वारि वल्लभं यस्य) પાણી જેને વહાલું હોય તે

वारिवल्लभा स्त्री (वारि वल्लभमस्याः) વિદારી કંદ વનસ્પતિ

वारिवास पु (वारिसमीपे वासः अस्य) શૌંડિક શબ્દ જુઓ।

वारिवाह पु (वारि वहतीति, वह्+अण्) મેઘ, મોથ

वारिवाहन पु (वाहयति वाहि+ल्यु, वारीणां वाहनः) મેઘ મોથ

वारिश पु (वारिणि सागरजले शेते, शी+ड) વિષ્ણુ

वारी स्त्री (वार्यतेऽनया, वृ+णिच्+उणा इञ्) वारि स्त्री० જુઓ।

वारीश पु (वारीणामीशः) સમુદ્ર, વરુણદેવ

वारीश्वर पु (वारीणामीश्वरः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वारु पु (वारयति रिपून्, वारि+उण्) શત્રુઓનો વિજય કરનાર હાથી

वारुण न (वरुणोदेवताऽस्य अण्) પાણિ, શતતારા નક્ષત્ર

वारुण त्रि (वरुणस्येदं अण्) વરુણ સંબન્ધી, વરુણનું

वारुण त्रि (वरुणो देवताऽस्य अण्) વરુણ જેનો દેવતા છે તે, વરુણથી અધિષ્ઠિત

वारुणि पु (वरुणस्यापत्यं पुमान् इञ्) અગસ્ત્યમુનિ

वारुणी स्त्री (वरुणो देवताऽस्य वरुणस्येदं वा अञ् ङीप्) પશ્ચિમદિશા, મદિરા, શતભિષા નક્ષત્ર, ગંડદૂર્વા-ઘ્રોખડ, શતભિષા નક્ષત્ર યુક્ત ચૈત્ર કૃષ્ણ ત્રયોદશી, ઈન્દ્રવારુણી, વરુણની સ્ત્રી "पयोऽपि शौण्डकीहस्ते वारुणीत्यभिधीयते" हितोपदेशे

वारुणीनायक पु (वारुण्याः नायकः) વરુણદેવ

वारुणीपति पु (वारुण्याः पतिः) વરુણદેવ

वारुणीवल्लभ पु (वारुण्याः वल्लभः) ઉપરનો અર્થ

वारुणीश पु (वारुण्याः ईशः) વરુણદેવ

वारुणीश्वर पु (वारुण्याः ईश्वरः) વરુણદેવ

वारुणीस्वामिन् पु (वारुण्याः स्वामी) ઉપરનો અર્થ

वारेण अव्य वारंवार

वारेन्द्री स्त्री બંગાળા અને બિહારનો એક ભાગ

वार्क्ष न (वृक्षाणां समूहः, वृक्ष+अण्) જંગલ, વન

वार्क्ष त्रि (वृक्षस्येदं, वृक्ष+अण्) વૃક્ષનું, વૃક્ષનું બનાવેલું

वावदूकता स्त्री. (वावदूकस्य भाव तल्+टाप्) वाचा-ળપણું, બહુ બોલકાપણું.

वावदूकत्व न (वावदूकस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ.

वावय पु (वप्–बाहुलक्–अय्) એક જાતની તુલસી.

वावहि त्रि (वह्+ इण) અત્યન્તભાર વગેરે લેનાર–ઉપાડનાર.

वावृत् (दिवा आ. स सेट् वावृतते) ભજવું, ગમતું કરવું.

"तथा मधुरमालापैः ग्रमदाभिर् वावृतम" भट्टि.

वावृत त्रि. (वावृत्+कर्मणि क्त) પસંદ કરેલું, જુદું કરેલું, સ્વીકારેલું.

वाश् (दिवा आत्म. सेट् वाश्यते) પક્ષિ વગેરેએ અવાજ કરવો, શબ્દ, બોલાવવું, હાક.

वाशन न (वाश्+भावे ल्युट) પક્ષી વગેરેએ અવાજ કરવો તે, બોલાવવું.

वाशर पु. न (वासर+पृषो) દિવસ.

वाशा स्त्री. (वां वारुणीं श्यति शो+क+टाप्) અરડુસો વનસ્પતિ.

वाशिका स्त्री (वाशा+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्वं) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वाशित न (वाश्+भावे क्त) બોલાવવું તે, રોવું તે, પક્ષિઓનો શબ્દ કરવો તે.

वाशित त्रि (वाश+कर्मणि क्त) બોલાવેલ, તેડાવેલ.

वाशित त्रि (वासमानकर्मकरणात् वास–सुरभीकरणे+क्त) સુવાસિત–સુગન્ધવાળું કરેલ.

वाशिता स्त्री (वाश्+क्त+टाप्) હાથણી, કરોઈ પણ સ્ત્રી.

"अभ्यस्यन्त च वाशितासु सुरभिन्नः …… [illegible] ध्रुव" रघौ

वाशिष्ठ न (वशिष्ठस्य अदं तेन प्रोक्तं वा अण्) વશિષ્ઠે કહેલું એક ઉપપુરાણ, વશિષ્ઠનું યોગશાસ્ત્ર.

वाशिष्ठ त्रि (वशिष्ठस्य, वशिष्ठ+अण्) વશિષ્ઠનું વશિષ્ઠ સમ્બન્ધી.

वाशिष्ठी त्रि (वशिष्ठेन, वशिष्ठ+ङीप्) ગોમતી નદી.

वाशी स्त्री ભાલુ, બર્છી.

वाशीमत् त्रि. (वाशी+अस्त्यर्थे मतुप्) ભાલાવાળું, બર્છી વાળું.

वाशुरा स्त्री. (वाश्+उरच्+टाप्) રાત્રિ.

वाश्र न. (वाश्+रक्) ઘર, મોટું.

वाश्र पु. („ „) દિવસ, દિન.

वाष्कल त्रि મોટું.

वाष्कल पु યોદ્ધો, વીર.

वाष्प पु (वाष्पते इति, वाष्–गत्यादेः+कर्मणि पः प्रत्यय वा वा गत्यर्थं शिष) ઉષ્ણતા, ગરમી લોહ, આંસુ.

वाष्पक पु. (वाष्प+संज्ञायां कन्) એક જાતનું શાક.

वाष्पिका स्त्री (वाष्प+स्वार्थे क+टाप् अत इत्वं) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वाष्पी स्त्री. (वाष्प+गौरा ङीप्) એક જાતનું શાક.

वास् (चु उभ. स. सेट् वासयति-ते) સુગન્ધી કરવું, મસાલાથી મિશ્ર કરવું, વસ્તુ કરવું.

वास पु. (वस–निवासे आधारादौ वा वासयत्यनेन घञ्) રહેવું, રહેઠાણ, ઘર, વાસ, વસ્ત્ર, અરડુસો.

वासक पु. (वास+कन्) અરડુસો, ગામનું એક અંગ.

वासकर्णी स्त्री. (वासे सेवायां कर्णोऽस्याः, कर्ण+अस्त्यर्थे अच् गौरा ङीप्) યજ્ઞશાળા.

वासकसज्जा स्त्री. (वासके प्रियागमनवासरे सज्जति–सज्ज्+अच्+टाप् यद्वा वासकं वासवेश्म सज्जयति सज्जि+णिच्+अण्+टाप्) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ એક નાયિકા.

वासका स्त्री (वासक+स्त्रियां टाप्) અરડુસો.

"कुर्वते पल्लवं यत्र स्त्रियोऽपि वासरोत्सवे

सा वासकसज्जा स्यात् … साहि. द

वासगृह न. (वासार्थं गृहम्) રહેવાનું ઘર, શયનગૃહ.

वासत पु. (वस्+अतच्) ગધેડું.

वासती स्त्री. (वासत+स्त्रियां जातौ ङीप्) ગધેડી.

वासतेय त्रि (वसतये हितं, ढञ्) રહેવા લાયક વાસ કરવા યોગ્ય.

वासतेयी स्त्री. (वसतये हिता ढञ्+ङीप्) રાત્રી, અંધારૂ.

वासन न (वस्+ल्युट्) સુગન્ધવાળું કરવું, ધૂપેલિ વાસવું, જળપાત્ર, વાસસ્થાન, મુકામ.

वासन न. (वस्+णिच्+ल्युट्) નિક્ષેપને માટે કરાયેલ

वार्षिक न पृथ્વીનો એક ભાગ

वार्षिक त्रि (वर्षे वर्षासु वा भव ठञ्) વર્ષમા હોનાર–થનાર, વર્ષાકાળમા હોનાર–થનાર

"शरत्काले महापूजा क्रियते याच वार्षिकी" देवीमाहात्म्ये

वार्षिक न (वर्ष-वर्षा+ठञ्) ત્રાયમાણુ

वार्षिला स्त्री (वार्शिला पृषो शस्य षत्व) પાણીનો કરો, બરફ

वार्षुक त्रि (वृष्+उकञ्) છાટતું, ભીનુ કરતુ, વરસતુ

वार्ष्णेय पु (वृष्णेर्गोत्रापत्य ठक्) શ્રીકૃષ્ણુ

वार्ष्णेय त्रि (,, ,) વૃષ્ણિના કુળમા ઉત્પન્ન થયેલું

"स्त्रीषु दुष्टासु वार्ष्णेय जायते वर्णशकर" श्रीमद्भा०

वार्हत न (बृहत्या फलम् अण् तस्य न लुक्) બૃહતી–ભોરીંગણીનુ ફળ

वार्हद्रथ पु (बृहद्रथस्यापत्यमण्) બૃહદ્રથ રાજાનો પુત્ર જરાસધ રાજા

वार्हद्रथ त्रि (बृहद्रथस्येद, बृहद्रथ+अण्) બૃહદ્રથ રાજાનું, તે રાજા સબધી.

वार्हद्रथि पु (बृहद्रथस्यापत्य पक्षे इञ्) બૃહદ્રથરાજાનો પુત્ર જરાસધ

वार्हस्पत त्रि (बृहस्पतेरिद, बृहस्पति+अण्) બૃહસ્પતિનુ, બૃહસ્પતિ સબન્ધી

वार्हस्पत न (बृहस्पतेरिद बृहस्पतिर्देवताऽस्य वा अण्) બૃહસ્પતિ જેનો દેવ છે તેવુ હવિષ, પુષ્યનક્ષત્ર, બૃહસ્પતિનુ નીતિશાસ્ત્ર, બૌદ્ધાગમ

वार्हस्पत पु (बृहस्पति+अण्) ચાર્વાક

वार्हस्पत्य पु (बृहस्पतिना प्रोक्तमधीते पत्यन्तत्त्वात् यक्) ચાર્વાક

वार्हस्पत्य त्रि (बृहस्पतेरिद, यक्) બૃહસ્પતિનું બૃહસ્પતિ સબન્ધી

वार्हस्पत्य न (बृहस्पतिना प्रोक्त यक्) બૃહસ્પતિએ કહેલું નીતિશાસ્ત્ર, બૃહસ્પતિ પ્રણીત બૌદ્ધાગમ.

वाल पु (वाल+बवयोरभेदात्) બાળક, વાળ, વાલ

वालक पु (वाल+स्वार्थे क बस्य व) ઉપરનો અર્થ

वालधि पु (वाला धीयन्तेऽत्र, धा+आधारे कि वस्य व) પૂછડુ

वालपाश्या स्त्री (वाल्स्य केशस्य समीपस्या पाश्या बस्य व) વાળ બાધવા માટે મોતીનો મેરો, વાળમા પાથનો સમૂહ

वालव पु (वल्+घञ्, वालश्चलन वाति गच्छति वा+क) જ્યોતિષશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ એક કરણુ

वालि पु (वाले केशे जात इञ् बस्य व) વાલી વાનર

वालिन् पु (वाल उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य इनि) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वालुका स्त्री (वल्+उण्-स्वार्थे क+टाप्) રેતી

वालुकाप्रभा स्त्री (वालुकानां प्रभा यस्यां) તે નામે ત્રીજી નરક પૃથ્વી

वालुङ्की स्त्री (वल्+उक+ङीप् नुम्) એક જાતની કાકડી

वालूक पु (पु वाल+ऊक) એક સ્થાવર ઝેર

वालेय पु (बलेरपत्य बलये हित वा ढक् बवयोरभेदात्) રાસભ–ગધેડો

वालेया स्त्री (वालेय+स्त्रियां टाप्) ગધેડી

वाल्क न (वल्केन निर्वृत्तमण्) ઝાડની છાલથી બનેલુ વસ્ત્ર

वाल्कल न (वल्कलेन निर्वृत्त अण्) ઉપર પ્રમાણે

वाल्कली स्त्री (वल्कल+अण्+ङीप्) એક જાતની મદિરા–દારૂ

वाल्मिकि पु (वल्मीके भव इञ् पृषो) રામાયણુ ગ્રન્થ કર્તા એક મુનિ

वाल्मीक पु (वल्मीके भव अण्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वाल्मीकि पु (वल्मिके भव, वल्मीक+इञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वाल्हिक पु ब (बल्हि+स्वार्थे ठञ्) તે નામે એક દેશ

वाल्हीक पु ब (वाल्हिक–पृषो. दीर्घ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वाल्हीक न (बल्हि+स्वार्थे ईक स्रु) હીંગ

वावदूक त्रि (वद्–यङ्लुक् ऊकम्) બહુ બોલવાના સ્વભાવવાળો–વાચાળ

वासुदेवप्रियंकरी स्त्री. (वासुदेवस्य प्रियं करोति कृ+खच्+ङीप्) શતાવરી વનસ્પતિ.
वासुदेवी स्त्री. (वासुदेव+अण्+ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ.
वासुपूज्य पु. (वसवो देवविशेषास्तेषां पूज्यो वसुपूज्यः, स्वार्थेऽण्) બારમા જૈન તીર્થંકર.
वासुर पु. (वस्+उरण्) શિયાળ.
वासुरी स्त्री. (वासुर+स्त्रियां जाति. ङीष्) શિયાળણી.
वासुरा स्त्री. (वस्+उरण्+टाप्) સ્ત્રી, હાથણી, રાત્રિ, ભૂમિ.
वासू स्त्री. (वस्+ऊ) બાળા સ્ત્રી (નાટકની ભાષામાં) "वासु प्रसीद न परित्यज सिंह रामम्" शब्दार्थचि.
वासोकस न. (वासाय ओकः स्थानम्) રહેવાનું સ્થાન-ઘર.
वास्तव न. (वस्तेन अण्) સત્યભૂત પદાર્થ, સત્ય, ખરું.
वास्तव त्रि. (वस्तु+अण्) ખરું, ખરૂં.
वास्तविक त्रि. (वस्तुनो निर्वृत्तं ठक्) સ્વતઃ સિદ્ધ, સત્યભૂત.
वास्तवोषा स्त्री. રાત્રિ, હળદર.
वास्तव्य त्रि. (वसति वस्+तव्य नि.) વસનાર, જે રહે તેવી.
"सैकतेन मध्यस्य वास्तव्या मनो द्विजाः"
कथासरित्सागरे.
वास्तव्य न. (वस्+तव्यत्) રહેવા લાયક ઘર, સ્થાન રહેઠાણ.
वास्तु न. पु. (वस्+तुण्) ઘર કરવા યોગ્ય ભૂમિ, ઘર. "वास्तुमन्तं ब्रह्म दृहेत्" मनु.
वास्तु न. (वस्+तुण) એક જાતનું શાક.
वास्तुक न. (वास्तु+स्वार्थे क) ચિલની ભાજી.
वास्तूक न. (वसन्ति गुणा अत्र वस्–ऊकण्. बाहु) ચિલની ભાજી.
वास्तूकी स्त्री (वास्तूक+गौरा. ङीष्) એક જાતની ચિલની ભાજી.
वास्तेय त्रि (वस्तेरिदं, वस्तौ हितं वा ढञ्) બસ્તિ સમ્બન્ધિ, ઘેરમાં રહેવા યોગ્ય, વસવાસમાં રહેવા.
वास्तोष्पति पु. (वास्तोर्गृहक्षेत्रस्य अधिष्ठाता पतिः निपा. अलुक् स.) ઇન્દ્ર, વાસ્તુ ભૂમિનો અધિપતિ.
वास्त्र पु. (योत्रनाम्नो रथः अण्) વસ્ત્રથી ઢાંકેલ રથ.
वास्त्र त्रि (वस्त्रयोः इदम् अण्) વસ્ત્રનું, વસ્ત્ર સંબંધી.
वास्पद पु. (वास्प+स्तुत.) "वास्प" शब्द જુઓ.
वास्पेय पु (वास्ताय हितं ढक्) નાગકેસર.
वाह् (भ्वा. आ. स. सेट् वाहते) યત્ન કરવો.
वाह पु (वह्+घञ्) ઘોડો, એક જાતનું માપ, ભુજ, પશુ, બળદ.
वाहक त्रि. (वहति वह्+ण्वुल्) વહન કરનાર, ઉપાડનાર, લઈ જનાર.
वाहद्विषत् पु. (वाहान् द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) પાડો.
वाहद्वेषिन् पु. (वाह+द्विष्+णिनि) પાડો.
वाहन न. (वाहयति वह्+णिच्+ल्युट्) રથ, ગાડી વગેરે વાહન.
"वं वाहनावनपरायणम्" रघुवंशे.
वाहल त्रि (वह्+णिच्+लच्) વહેનાર, લઈ જનાર.
वाहरिपु पु. (वाहस्य रिपुः) પાડો.
वाहशत्रु पु. (वाहस्य शत्रुः) પાડો.
वाहस पु. (वाह वर्त्म स्यति, सो+क) અજગર, એક જાતનું શાક, સાપ.
वाहा स्त्री (वाह्+स्त्रियां टाप्) બાહુ, ભુજ.
वाहिक पु. (वह्+णिच्+ठन्) નગારું, ગાડું, ગાડા રથ વિગેરે.
वाहिक त्रि. (") ભાર વહેનાર બોજો ઉપાડનાર.
वाहित्थ न (वाही तस्मिन् तिष्ठति स्था+क) હાથીના કુંભસ્થલનો નીચેનો ભાગ.
वाहिन् त्रि (वह्+णिनि) વહેનાર, લઈ જનાર.
वाहिनी स्त्री. (वाहोऽस्त्यस्याः इनि+ङीप्) સેના, નદી.
वाहिनीपति पु (वाहिन्याः पतिः) સેનાપતિ, સમુદ્ર.
वाही स्त्री (वाह+स्त्रियां जाति ङीष्) ઘોડી, વાવ.
वाहीक पु (वह्+ईकन्) એક નામે જાતિ, તે નામે દેશ.

વસ્તુ અંદર નાખી સીલકરેલું પાત્ર, ફેંકવું તે, મુકવા —સ્થાપવાનો આધાર

वासना स्त्री (वासयति कर्मणा योजयति जीवमनासि, वासि+युच् टाप्) પ્રત્યાશા, જ્ઞાન, સ્મરણ હેતુ સંસ્કાર, સુગન્ધવાળું કરવું, ખુશબોદાર કરવું તે, મિથ્યા જ્ઞાન જન્યસંસ્કાર, ગણિત શાસ્ત્રપ્રસિદ્ધ એક સંસ્કાર, અજ્ઞાન, ઇચ્છા

वासन्त त्रि (वसन्ते भव वा अण्) વસન્તમાં હોનાર-થનાર

वासन्त त्रि (वसन्तस्येद अण्) વસન્તઋતુનું, વસન્તઋતુ સંબન્ધી

वासन्त पु (वसन्त+अण्) ઉંટ, કોયલ, મગ, મલયવાયુ-વસન્તકાળનો પવન, મદન વૃક્ષ, ગુદા મૈથુન કરાવનાર, નાજર, મીંઢળનું ઝાડ

वासन्ती स्त्री (वसन्त+अण्+ङीप्) મોગરાનો વેલો, જૂઈ, પાટલાલતા, પીળી જુઇ, નવમલ્લિકા લતા, વસન્તકાળે કરવાની દેવીની પૂજા, ઉંટડી, કોયલ-માદા

वासन्तीपूजा स्त्री (वासन्ती तदाख्या पूजा) વસન્તકાળે કરવાની દેવીની પૂજા

वासयोग पु (वासाय सुगन्धार्थे युज्यते, युज्+घञ्) અબીલ

वासर पु न (वासयति, वस्+णिच्+उणा अर) દિવસ

वासर पु (वस्+अरण्) તે નામનો એક નાગ

वासव पु (वसुरेव स्वार्थेऽण् वसूनि सन्त्यस्य अण् वा) ઇન્દ્ર

वासव न (वसु+अण्) ધનિષ્ઠા નક્ષત્ર

वासव त्रि (,, ,,) ઇન્દ્રનું, ઇન્દ્ર સંબંધી

वासवदत्त त्रि (वासवेन दत्त) ઇન્દ્રે આપેલ

वासवदत्ता स्त्री (वासवदत्तामधिकृत्य कृतो ग्रन्थ अण्+टाप्) તે નામે એક આખ્યાયિકા ગ્રન્થ

वासवी स्त्री (वसोरपत्य स्त्री, वसु+अण्+ङीप्) વ્યાસની માતા મત્સ્યગન્ધા

वासस् न (वस्+असि णिच्च) કપડું, વસ્ત્ર

वाससज्जा स्त्री (वासे प्रियसमागमवासरे सज्जा) તે નામે એક નાયિકા

वासा स्त्री (वासयतीति, वस्+णिच्+अच्+टाप्) અરડુસો

वासाखण्ड न વૈદ્યકપ્રસિદ્ધ એક ઔષધ.

वासाखण्डकुष्माण्डक न એક ઔષધવિશેષ

वासागार न (वासयोग्यमगारम् शाक) વાસ કરવા લાયક ઘર, ઘરનો મધ્યભાગ

वासाघृत न (वासया निष्पादित घृतम्) વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ ઔષધરૂપ એક ઘી

वासावलेह पु (वासाभि निर्मितो अवलेह) અરડુસીનું ચાટણરૂપ ઔષધ

वासि स्त्री (वस्-निवासे+उणा इञ्) એક જાતની ફરસી-વાંસલો

वासिका स्त्री (वासा+स्वार्थे क+टाप् अत इत्व) અરડુસી

वासित त्रि (वास्+क्त) સુગન્ધીયુક્ત કરેલ, પ્રસિદ્ધ, ખ્યાત, વસ્ત્રથી વીંટેલ

वासित न (वाश्+क्त पृषो सत्वम्) ચીસ, પક્ષીઓનો શબ્દ, જ્ઞાનમાત્ર, વાસના

वासिता स्त्री (वाश्+क्त+टाप् पृषो सत्व) હાથણી, સ્ત્રી

वासिती (वासित+स्त्रिया ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

वासिन् त्रि (वासोऽस्यास्ति, वास+इनि) વાસકરનાર, રહેનાર, વસનાર

वासिनी स्त्री (वासोऽस्त्यस्या इनि+ङीप्) એકજાતની વનસ્પતિ

वासिष्ठ न (वसिष्ठ+अण्) લોહી

वासिष्ठ त्रि (वसिष्ठस्येद, अण्) વસિષ્ઠનું, વસિષ્ઠ સંબન્ધિ

वासिष्ठी स्त्री (वसिष्ठ+अण्+ङीप्) ગોમતી નદી

वासु पु (वस्+उण्) વિષ્ણુ, વિશ્વરૂપ, પુનર્વસુ નક્ષત્ર

वासुकि पु (वसुना शिरस्थरत्नेन कायति कै+क स एव इञ्) તે નામે સર્પોનો રાજા

वासुकेय पु (वसुकस्यापत्य पुमान् ढञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वासुदेव पु (वसुदेवस्यापत्य पुमान् अण्) વિષ્ણુ, શ્રીકૃષ્ણ

वासुदेव न (वसु देवो यस्य अण्) શ્રવણ નક્ષત્ર

विकर्णक पुं. (विकर्ण+संज्ञायां कन्) એક વનસ્પતિ.
विकर्णसेन पुं. (विकर्ण सेना यस्य) ઉપર પ્રમાણે.
विकर्णिक पुं. ब. व. કાશ્મીર દેશ.
विकर्तन पुं. (वि+कृत्+ल्यु) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ.
विकर्तन न. (वि+कृत्+भावे ल्युट्) કાપવું.
विकर्तृ त्रि. (वि+कृ+तृच्) કરનાર, વિકાર કરાવ નિમિત્ત.
विकर्मक त्रि. (विकर्म-विविधं आचारो यस्य) ખરાબ આચરણવાળું, નિન્દિત આચરણવાળું.
विकर्मकृत् त्रि. (विकर्म विरुद्धं कर्म करोति कृ+क्विप् तुक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विकर्मन् न. (विरुद्धं कर्म) વિરુદ્ધ કર્મ, નિંદ્ય આચાર.
विकर्मस्थ त्रि. (विकर्मणि निषिद्धाचारे तिष्ठति, स्था+क) નિન્દ્ય આચારવાળું, ખરાબ કામ કરનાર.
विकर्ष पुं. (वि+कृष्+कर्मणि घञ्) ખેંચવું, ખેંચવું બાણ.
विकर्षण न. (वि+कृष्+भावे ल्युट्) ખેંચવું, ખેંચવું.
विकल त्रि. (विगता कला यस्य वा कलः यस्य) વિહ્વળ, વ્યાકુળ સ્વભાવ રહિત, અધીન.
"पुरिशुभे विकलविकले
मम कमल विराजत्यम्" नीलकंठे
विकला स्त्री (विगता कला यस्याः) રજસ્વલા સ્ત્રી.
विकला स्त्री (विकला कला यया) કલાનો ભાગ.
विकलाङ्ग त्रि. (विकलानि अङ्गानि यस्य) સ્વાભાવિક રીતે ખોડવાળા અંગવાળું, વિહ્વળ, વ્યાકુળ, ગભરાયેલું.
विकली स्त्री (विकल+स्त्रियां जाति. ङीप्) ઋતુવતી સ્ત્રી.
विकलीकरण न. (विकल+च्वि+कृ+ल्युट्) વ્યાકુળ કરવું, વિહ્વળ કરવું.
विकलीकृत त्रि. (विकल+च्वि+कृ+क्त) વિહ્વળ કરેલું, ગભરાવેલું.
विकलीभवन न. (विकल+च्वि+भू+ल्युट्) વ્યાકુળ થવું, ગભરાવું.
विकलीभूत त्रि. (विकल+च्वि+भू+क्त) વિહ્વળ થયેલું.

विकल्प पुं. (विविधः कल्पः) ભ્રમ, સંદેહ, સંકલ્પ, અનિશ્ચિતપણું અથવા, વિવિધ કલ્પના કરવી, સમારોપણ, બાધ્યી પ્રાપ્તિ એક પ્રકારની વિત્તવૃત્તિ, એ પ્રકારનું વૈચિત્ર્ય, વિશેષ ભાગાર.
विकल्पक त्रि. (विकल्प+स्वार्थे क) વિકલ્પ કરનાર, સંદેહ કરનાર.
विकल्पकृत् त्रि. (विकल्पं करोति कृ+क्विप् तुक्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विकल्पन न. (वि+कल्प्+भावे ल्युट्) વિકલ્પ કરવો, સંદેહ કરવો, અથવા કરવી.
विकल्पसम पुं. ન્યાયશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ જાતિનો ઉત્તરભેદ.
विकल्पिन् त्रि. (विकल्प+इनि) વિકલ્પ કરનાર, સંદેહ કરનાર, કલ્પના કરનાર.
विकषित त्रि. (वि+कष्+क्त) વિકસેલ, પ્રફુલ્લિત, ખીલેલ.
विकस्वर त्रि. (वि+कस्+वरच्) પ્રકાશમાન, સ્ફુટ, વિકસેલ, ખીલેલ.
विकस्वरा स्त्री. (वि+कस्+वरच्+टाप्) રાતી સાટોડી.
विकषा स्त्री. (विशेषेण कषति कण्ठं कष्+अच् टाप्) મજીઠ, મંજિષ્ઠા, એક જાતની વનસ્પતિ.
विकसा स्त्री. (विशेषेण कसति कण्ठं कस्+अच्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विकसित त्रि. (वि+कस+कर्तरि क्त) વિકસેલ, પ્રફુલ્લિત, ખીલેલ.
विकस्वर त्रि. (वि+कस्+वरच्) પ્રકાશમાન, સ્ફુટ, વિકસેલ, ખીલેલ.
विकस्वरा स्त्री. (वि+कस्+वरच्+टाप्) રાતી સાટોડી.
विकार पुं. (वि+कृ+घञ्) પ્રકૃતિના સ્વભાવમાં ફેરફાર થવો તે, રૂપાન્તર, રોગ, મનોભાવ, આકરવુઓ ફેરફાર, બગાડ, મનની વ્યાકુળતા, ભૂકો, સંક્ષેપ, પરિણામ, સર્વ જેવાં વાક્યો, વગેરે, विपरिणमते, अपक्षीयते, अने विनश्यति એ છ વિકાર.
वर्षिष्णुत्वं मयूरैः कृतम् किं
कुलायं त्वां कुलं कुमारिकाः"—किरातार्जुनीये
विकारहेतु अव्य. (विकार+हेत्वर्थे तसिल्) વિકારથી, ફેરફારથી.

वाह्य न (वाह चालनमर्हति, यत्) घोडो विगेरे वाहन

वाह्य त्रि (वह्+ण्यत्) वहन करवा योग्य, उंचकवा–उपाडवा लायक

वाह्य त्रि (वहिर्भव, ष्यञ् टिलोप) બહારનુ, બહાર થનાર

वाह्येन्द्रिय न (वाह्यपदार्थानां शब्दादीनां ग्रहणयोग्य-मिन्द्रियम् शाक) શ્રોત્રાદિ બાહ્ય ઇન્દ્રિય

वाह्लिक पु (वह्+ल्गिन्+स्वार्थे क) દેશવિશેષ

वाह्लिक न (वाह्लिके भव) કેશર, હીંગ

वाह्लीक न (वाह्लिक+पृषो दीर्घ) હીંગ, કેશર

वि अव्य. (वा+कि) નિયોગમા, વિશેષમા, નિશ્ચયમા, અસહનમા, નિગ્રહમા, હેતુમા, અવ્યાપ્તિમા, થોડુ એવા અર્થમા, પરિભવમા, અવલબનમા, જ્ઞાનમા, વિશેષગતિમા, આશ્ચર્યમા તથા પાલનમા વપરાય છે

वि पु (वा+कि) વાયુ લોક, પક્ષી, સ્વર્ગલોક, ઘોડો, નેત્ર.

विंश त्रि (विंशते पूरण, विंशति+ड तिलोप) વીસમુ

विंशक न (विंशतेरवयव वुन् तिलोप.) વીસની સખ્યા

विंशति स्त्री (द्वि दशती निपा) વીસ

विंशति त्रि (विंशतिमर्हति कन्) વીસ સખ્યાને યોગ્ય

विंशतितम त्रि (विंशते पूरण तमप्) વીસમુ

विंशतितमी स्त्री (विंशतितम+स्त्रियां ङीप्) વીસમી

विंशतीश पु (विंशतेर्ग्रामाणां ईश) વીસ ગામડાનો ધણી

विंशिन् पु (विंशति इनि) વીસની સખ્યા

विक न (विगत क जल यत्र) તાજી વિયાયેલી ગાયનુ દૂધ–ખીરૂ

विक त्रि (विरुद्धं विगत क जल सुख वा यत्र) પાણી વગરનુ, સુખ વગરનુ

विकङ्कट पु (वि+कङ्कि+अटन्) ગોખરૂ

विकङ्कत पु (वि+कङ्कि–अतच्) એક જાતનુ ઝાડ

विकङ्कता स्त्री (विकङ्कस्य भाव, तल्+टाप्) અતિબલા નામે વનસ્પતિ

विकच पु (विगत कचो यस्य) બૌદ્ધ સાધુ

विकच पु (विशिष्ट. कचो यत्र) કેતુગ્રહ, ધ્વજ

विकच त्रि (वि+कच्+अच्) ખીલેલુ પુષ્પ વિગેરે

"पुरा सरसि मानसे विकचसारसालिस्खलत्–परागसुरभीकृते सपदि यस्य यात वय" भामिनीविलासे

विकचा स्त्री (विकच+स्त्रियां टाप) મહા શ્રાવણિકા વનસ્પતિ

विकचीकरण न (विकच+च्वि+कृ+ल्युट्) ખીલેલુ કરવુ–વિકસિત કરવુ

विकचीकृत त्रि (विकच+च्वि+कृ+क्त) વિકસિત કરેલુ, ખીલેલુ કરેલ

विकच्छ त्रि (विगत कच्छो यस्य) કચ્છ–કાછડી વગરનુ

विकट पु (वि+कट्+अच्) વિસ્ફોટક, વૃક્ષ વિશેષ

विकट त्रि (वि+"सप्रोदश्चेति" कटच्) વિશાળ, વિકૃત, સુન્દર દાતવાળુ, વિકાસ પામેલુ

"आसरिष्ट विकटेन विवोढु
वक्षसैव कुचमण्डलमन्या" शिशुपाले

विकटा स्त्री (विकट+स्त्रियां टाप्) માયાદેવી

विकण्टक पु (विगत कण्टकोऽस्य) ગોખરૂ.

विकण्टक त्रि (विगत कण्टको यस्य) કાટા વિનાનુ, શત્રુવિનાનુ

विकत्थन न (वि+कत्थ्+भावे ल्युट्) પોતાના વખાણ કરવા તે, બડાઈ હાકવી, વ્યાજોક્તિ

विकत्थन त्रि (वि+कत्थ्+कर्तरि ल्युच्) પોતાના વખાણ કરનાર, ખોટી બડાઇ મારનાર

विकत्था स्त्री (वि+कत्थ्+अच् स्त्रियां टाप्) પોતાના વખાણ કરવા તે, બડાઇ હાકવી

विकत्थिन् त्रि (वि+कत्थ्+णिनि) પોતાના વખાણ કરનાર બડાઈ હાકનાર

विकम्प त्रि (विशिष्ट कम्प यस्य) વિશેષ ધ્રૂજનાર, કાપનાર

विकर पु (वि+कृ+अच्) સારસ્વતદેશ, રોગ

विकरणी स्त्री એક જાતનુ ઝાડ

विकराल त्रि (विशेषेण कराल) વિકરાળ, ભયકર

विकरालता स्त्री (विकरालस्य भाव तल्+टाप्) ભયંકરપણુ

विकरालत्व न (विकरालस्य भाव त्व) વિકરાલપણુ ભયકરપણુ, બીહામણુ

विकर्ण त्रि (विगतौ कर्णौ यस्य) કાન વિનાનુ, કાન વગરનુ

विकोक पुं. વૃકાસુરનો પુત્ર.
विकोश त्रि. (विगतः कोशो यस्य) ખુલ્લું, મ્યાન વગરનું.
विकोश पुं. ખુલ્લી તરવાર.
विक्क पुं. (विक् इति शब्दं कायति कै+क) હાથીનું બચ્ચું.
विक्कु पुं. હાથીનું બચ્ચું.
विक्रम पुं. (विशेषेण क्रमतेऽनेन वि+क्रम्+अच्) વિષ્ણુ, પરાક્રમ, સામર્થ્ય, વિક્રમાદિત્ય રાજા.
विक्रम पुं. (वि+क्रम्+भावे घञ्) ઓળંગવું, ચાલવું, પગલાં ભરવાં.
विक्रम पुं. (वि+क्रम्+करणे घञ्) પગ, લોપવિશેષ.
विक्रम पुं. ચાલવાની પેઠે ચાલવું પગ.
विक्रमण न. (वि+क्रम्+भावे ल्युट्) ઓળંગવું, પગલાં ભરવાં, વિષ્ણુનું પગલું, પરાક્રમ કરવું.
विक्रमसेन पुं. (विक्रमयुक्ता सेना यस्य) વિક્રમાદિત્ય રાજા.
विक्रमादित्य पुं. (विक्रमेण आदित्य इव) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विक्रमार्क पुं. (विक्रमेण अर्क इव) વિક્રમાદિત્ય રાજા.
विक्रमार्जित त्रि. (विक्रमेण अर्जितम्) પરાક્રમથી મેળવેલ.
विक्रमिन् पुं. (विक्रम+अस्त्यर्थे इनि) સિંહ, વિષ્ણુ.
विक्रमिन् त्रि. (" " ") પરાક્રમી.
विक्रय पुं. (वि+क्री+अच्) વેચવું, વેચાણ, વકરો.
विक्रयण न. (वि+क्री+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विक्रयानुशय पुं. (विक्रयस्य अनुशयः पश्चात्तापः) વેચાણનો પશ્ચાત્તાપ, વેચાણ નિમિત્ત એક વિવાદ.
विक्रयिक त्रि. (विक्रयः अस्त्यस्य ठन्) વેચનાર, વેચાણ કરનાર.
विक्रयिन् त्रि. (वि+क्री+ताच्छील्ये इनि) વેચનાર.
विक्रान्त पुं. (वि+क्रम्+क्त) સિંહ, શૂરવીર.
विक्रान्त त्रि. (वि+क्रम्+कर्तरि क्त) પરાક્રમી.
विक्रान्त न. (" ") પરાક્રમ, શૌર્ય સામર્થ્ય.
विक्रान्ति स्त्री. (वि+क्रम्+भावे क्तिन्) પરાક્રમ, અતિ બળ સામર્થ્ય, ઘોડાની એક જાતની ગતિ.
विक्रान्तृ त्रि. (वि+क्रम्+तृच्) પરાક્રમ કરનાર, શૂર.
विक्रायक त्रि. (वि+क्री+ण्वुल्) વેચનારો, વેચાણ કરનારો.
विक्रिया स्त्री. (वि+कृ+भावे श+टाप्) વિકાર.
"[illegible]" कुमार०
विक्रिया स्त्री. (" " ") સુધરેલી વસ્તુનું સુધરેલપણું જવું, ખરાબ થવું, વિકાર.
विक्रियासम्प्रदान न. (विक्रीय न सम्प्रदानं यत्र) અઢાર વિવાદ પૈકી એક વિવાદ (વેચી વસ્તુ ન દેવાની).
विक्रीडित न. (वि+क्रीड्+क्त) ખેલ, રમત.
विक्रीत त्रि. (वि+क्री+क्त) વેચેલું.
विक्रीय अव्य. (वि+क्री+क्त्वार्थे य) વેચીને.
विक्रेतृ त्रि. (वि+क्री+तृच्) વેચનાર, વેચાણ કરનાર.
विक्रेय त्रि. (वि+क्री+यत्) વેચવા યોગ્ય.
विक्रोशन न. (वि+क्रुश्+ल्युट्) ગુપ્ત નિશ્ચયથી મોટેથી ચીસ પાડવી તે, ખાસ નિશ્ચયથી નિન્દા કરવી.
विक्रोष्टृ त्रि. (वि+क्रुश्+तृच्) ખાસ પોકાર, નિન્દક, મોટેથી ચીસ પાડનાર.
विक्लव त्रि. (वि+क्लु+अच्) આકુળવ્યાકુળ થયેલું, ગભરાઈ ગયેલું.
"[illegible]" वेणी०
विक्लव पुं. (वि+क्लु+भावे अप्) આકુળવ્યાકુળપણું, ગભરાટ, ગભરામણ.
विक्लवता स्त्री. (विक्लवस्य भावः तल्+टाप्) આકુળવ્યાકુળપણું, ગભરાટ, ગભરામણ.
विक्लवत्व न. (विक्लवस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विक्लित्ति स्त्री. (वि+क्लिद्+क्तिन्) જળ અને તેજના સંયોગથી કઠિન વસ્તુ તે, નરમ થવું, ઢીલું થવું.
विक्लिद्यमान त्रि. (वि+क्लिद्+शानच्) ભીનું થયેલું, આર્દ્ર થયેલું.
विक्लिन्न त्रि. (वि+क्लिद्+क्त) ભીનું, આર્દ્ર, [illegible]
विक्षाव पुं. (वि+क्षु+घञ्) શબ્દ, અવાજ, ખાંસી, છીંકથી થતો અવાજ.
विक्षिपत् त्रि. (वि+क्षिप्+शतृ) ફેંકતું, ઉડાડતું.
विक्षिप्त त्रि. (वि+क्षिप्+क्त) ફેંકેલું, ઉડાડેલું, વિખેરેલું, દૂર કરેલું.

विकारता स्त्री (विकारस्य भावः तल्+टाप्) વિકારપણું
विकारत्व न (विकारस्य भावः त्व) વિકારપણું
विकारिता स्त्री (विकारिणः भाव, तल्+टाप्) વિકારીપણું
विकारित्व न (विकारिणः भावः त्व) વિકારીપણું
विकारिन् त्रि (विकार+अस्त्यर्थे इन्) વિકારવાળું
विकार्य्य त्रि (वि+कृ+ण्यत्) વિકારજન્ય દ્રવ્ય
विकार्य्य न (,, , ,,) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક કર્મ
विकाल पु (विरुद्धः दैवपैत्रादिकर्मानर्हः कालः) રાક્ષસી વેલા, સાંજ, વિરૂદ્ધ સમય
विकालक पु (विकाल+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विकालिका स्त्री (विज्ञात कालोऽनया, कप्+टाप् अत इत्त्व) ઘડીયાળ, કલાક શીશી
विकाश न (वि+काश्-दीप्तौ+घञ्) એકાન્ત, નિર્જન, પ્રકાશ, ખીલવું તે, વિકાસ
विकाशक त्रि (वि+काश्+ण्वुल्) પ્રકટ-ખુલ્લું કરનાર વિકાસ કરનાર, પ્રકાશનાર
विकाशन न (वि+काश्+ल्युट्) વિશેષ પ્રકાશ કરવું, ખુલ્લું કરવું, વિકાસવું, પ્રગટ કરવું
विकाशिन् त्रि (वि+काश्+णिनि) ખીલનાર, પ્રકાશનાર, વિશેષ પ્રકાશમાન
विकास पु (वि+कास्+घञ्) નિર્જન, એકાન્ત, પ્રકાશ, ખીલવું તે, વિકાસ
विकासक त्रि (वि+कास+ण्वुल्) પ્રગટ-ખુલ્લું કરનાર, વિકાસ કરનાર
विकासन न (वि+कास्+भावे ल्युट) विकाशन શબ્દ જુઓ
विकासिन् त्रि (वि+कास्+णिनि) ખીલનાર, વિકસ્વર, વિશેષ પ્રકાશમાન
विकिर पु (विकिरति मृत्तिकादीन् भोजनार्थमिति, वि+कृ-विक्षेप+क) પક્ષી, ઝાડ
विकिर पु (विकीर्य्यते इति, वि+कृ+घञर्थे क) વિઘ્નશાંતિમાટે કેકેલા ધોળા સરસવ વિગેરે, ફેલાવ, પ્રસાર, અગ્નિથી બળેલા વગેરેને માટે પિંડદાન
विकिरण न (वि+कृ+ल्युट नि० इत् रपरत्व) ફેંકવું, હિંસા કરવી, જ્ઞાન, વિખેરવું
विकिरण पु (वि+कृ+ल्यु) આકડાનું ઝાડ
विकिरण त्रि (विगत किरण यस्मात्) કિરણ વિનાનું
विकिरत् त्रि (वि+कृ+शतृ) વિખેરતું, ફેંકતું, ઉરાડતું.
विकिरी स्त्री (विकिर+स्त्रियां जाति० ङीप्) પક્ષિણી
विकीर्ण त्रि (वि+कृ+क्त) વિખેરેલ, ફેંકેલ, ઉરાડેલ "विललाप विकीर्णमूर्द्धजा"-कुमारसंभवे
विकुर्वाण त्रि (वि+कृ+कर्मणि शानच्) વિકાર પામતું, હર્ષ વગેરેના કારણથી ઉભા થયેલ રૂવાટાવાળું
विकुक्षि पु સૂર્યવંશમાં પેદા થયેલા ઇક્ષ્વાકુ રાજાનો પુત્ર
विकुस्र पु (विकसति वि+कस्-उणा० रक् उत्त्वञ्चोपधायाः) ચન્દ્ર, કપૂર
विकूणन न (वि+कूण्+ल्युट्) કટાક્ષ, વાંકી નજરે જોવું તે
विकूणिका स्त्री (वि+कूण्+अच् स्वार्थे क अत इत्व) નાક
विकृत त्रि (वि+कृ+क्त) વિકાર પામેલ, બીભત્સ, મલીન કરેલ, રોગી, વિકારયુક્ત, માયાવી, અપૂર્ણ
विकृत न (वि+कृ+क्त) વિકાર
विकृत पु સાઠ વર્ષો પૈકી ચોવીસમું વર્ષ,
विकृतवेश पु (विकृतश्चासौ वेशश्च) બીભત્સ વેષ
विकृतवेशिन् त्रि (विकृतवेश+अस्त्यर्थे णिनि) બીભત્સ વેષવાળું
विकृताङ्ग त्रि (विकृत अङ्ग यस्य) જેનું અંગ વિકાર પામ્યું છે તે
विकृति स्त्री (वि+कृ+क्तिन्) વિકાર,રોગ, डिम्ब જુઓ. "न प्राणान्ते प्रकृतिविकृतिर्जायते ह्युत्तमानां" सुभाषिते
विकृतिमत् त्रि (विकृति+अस्त्यर्थे मतुप्) વિકારવાળું રોગી
विकृती स्त्री (वि+कृ+क्तिच्+ङीप्) વિકાર, રોગ, डिम्ब જુઓ.
विकृष्ट त्रि (वि+कृष्+क्त) ખેંચેલ, ખેડેલ
विकृष्टकाल पु (विकृष्ट काल) લાંબો કાળ
विकेश त्रि (विगता केशा यस्य) કેશ વગરનું
विकेशी स्त्री (विगता केशा यस्याः) કેશ વગરની સ્ત્રી, શિવની પૃથ્વીરૂપ પત્ની, પટવર્તિ

विगलत् त्रि. (वि+गल्+वर्तमाने शतृ) पडतुं, खरतुं, टपकतुं गळतुं, गतिवाळुं.

विगाढ त्रि. (विगाहते स्म, वि+गाह्+क्त) नाहेलुं, स्नान करेलुं, प्रवेश करेलुं, डूबेलुं.

विगान न. (वि+गै+भावे ल्युट्) निन्दा.

विगाह पु. (वि+गाह्+भावे घञ्) नाहवुं ते, स्नान, पाणी वगेरेमां डूबवुं ते.

विगाहमान त्रि. (वि+गाह्+शानच्) नाहतुं, पाणी विगेरेमां डूबतुं, प्रवेश करतुं.

विगीत त्रि. (वि+गै+क्त) निंदेल.

विगीति स्त्री. (वि+गै+भावे क्तिन्) निंदा.

विगुण त्रि. (विगतो गुणोऽस्य) गुण विनानुं, विरुद्ध गुणवाळुं, निर्गुण.

विगूढ त्रि. (वि+गुह्+क्त) निन्दित, गुप्त.

विगृहीत त्रि. (वि+ग्रह्+क्त) ग्रहण करेल, व्याकरण प्रसिद्ध विग्रह वाक्यरूप पद विगेरे.

विग्र त्रि. (विगता नासिकाऽस्य ग्रादेशः) नाक वगरनुं, नकटुं.

विग्रह पु. (विविधं ग्रहणं ज्ञानं वा, वि+ग्रह+अप वा विगृह्यते विभज्यते, वि+ग्रह्+अप्) देह, शरीर, विस्तार, हेवाण, युद्ध, समासादिवृत्तिना समान अर्थवाळुं वाक्य, विरोधान. "समासार्थबोधकं वाक्यं विग्रह" व्याकरणे.

विग्रह न. (वि+ग्रह्+अच्) लडाई युद्ध.

विग्रहवत् त्रि. (विग्रह+मतुप् मस्य वः) देहधारी रूप गुणवाळुं, आकारवाळुं.

विघटक त्रि. (वि+घट्+ण्वुल्) वियोग करनार, छूटुं पाडनार, विरोध करनार.

विघटिका स्त्री. (विभक्ता घटिका यया) घडीना साठमो भाग—पळ.

विघटित त्रि. (वि+घट्+क्त) छूटुं करेल, छूटुं पाडेल, विरोध करेल.

विघट्टन न. (वि+घट्ट्+भावे ल्युट्) कापवुं, मारवुं, छूटुं पाडवुं, नाश करवो, मारवुं, हलाववुं.

विघट्टना स्त्री. (वि+घट्ट्+णिच्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे.

विघट्टित त्रि. (वि+घट्ट्+क्त) कापेल, मारेल, छूटुं पाडेल, अलगाव करेल, मारेल, हलावेल.

विघट्टिन् त्रि. (वि+घट्ट्+णिनि) अथडानार, स्पर्श करनार, जोरथी मारनार, मसळनार, मथावनार, छूटुं करनार, अलगाव करनार, मारनार.

विघन पु. हथोडो.

विघस पु. (वि+अद्+अप् घसादेश) भोजन कर्या बाकी रहेल आहार, थोडाक अन्न.

विघस न. (विशेषेण अद्यते, वि+अद्+अप्–घस्ल आदेश) भोजन देवो तथा पितृओने आप्यां बाकी रहेल.

विघसाश त्रि. (विघसमश्नाति अश्+अण्) देवो तथा पितृओने आपी दीधा पछी बाकी रहेलानुं भोजन करनार.

विघसाशिन् त्रि. (विघसमश्नाति अश्+णिनि) उपर प्रमाणे अर्थ.

विघात पु. (विशेषेण हन्यतेऽनेन वि+हन्+घञ्) व्याघात, आघात, मारवुं नाश करवो.

विघातक त्रि. (वि+हन्+ण्वुल्) मारनार, नाश करनार, व्याघात करनार, अटकावनार.

विघातिन् त्रि. (वि+हन्+णिनि) मारनार, नाश करनार, आघात करनार, अटकावनार.

विघ्न पु. (विहन्यतेऽनेन, वि+हन्+क) अंतराय, विघ्न आडखीलुं, हरकत, रोक टोक.

"प्रारभ्यते न खलु विघ्नभयेन नीचैः
प्रारभ्य विघ्नविहता विरमन्ति मध्याः,
विघ्नैः पुनः पुनरपि प्रतिहन्यमानाः
प्रारभ्य तूत्तमजना न परित्यजन्ति" भर्तृहरि

विघ्नकर त्रि. (विघ्नं करोति, कृ+अच्) अंतराय–विघ्न आडखीलुं–हरकत करनार, विघातक, विघ्नकर्ता, वैर लेनारुं.

विघ्नकारिन् त्रि. (विघ्न कर्तुं शीलमस्येति कृ+णिनि) उपर प्रमाणे अर्थ.

विघ्नहृत् त्रि. (विघ्नं करोति हृ+क्विप् तुक् च) विघ्न आडखीलु–हरकत करनार, विघातक, वैर लेनारुं.

विघ्ननायक पु. (विघ्नानाम् उत्पत्तिस्थानत्वेन नायकः) गणेश, गणपति.

विघ्ननायक पु. (विघ्नानाम् नायकः) गणपति, गणेश.

विघ्ननाशक त्रि. (विघ्न+नश्+ण्वुल्) विघ्नो नाश करनार.

विक्षिप्त न (वि+क्षिप्–भावे क्त) યોગશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ ચિત્તની એક ભૂમિ
"क्षिप्तं मूढं विक्षिप्तमेकाग्रं निरुद्धमिति चित्तभूमय, तत्र विक्षिप्ते चेतसि विक्षेपोपसर्जनीभूत समाधिर्न योग पक्षे वर्त्तते"–योगसूत्रभाष्यम्

विक्षीण त्रि (वि+क्षी+क्त) નાશ પામેલ, ક્ષીણ થયેલું

विक्षीर पु (विशिष्ट क्षीरमस्य) આકડાનું ઝાડ

विक्षीर त्रि (विगतं क्षीरं यस्य) દૂધ વિનાની ગાય વિગેરે

विक्षेप पु (वि+क्षिप्–घञ्) ફેંકવું તે, ઉડાડવું તે, વિખેરવું તે, દૂર કરવું તે, ત્યાગ, પ્રેરણા, પ્રેરવું તે, સ્ત્રીઓનો એક સાત્વિક અલંકાર, કથા વિચ્છેદરૂપ એક નિગ્રહસ્થાન

विक्षेपण न (वि+क्षिप्+भावे ल्युट्) દૂર કરવું, ફેંકવું તે, ઉડાવવું, ત્યાગ, પ્રેરવું

विक्षेपशक्ति स्त्री (विक्षेपजनिका शक्ति) વેદાન્ત પ્રસિદ્ધ અવિદ્યાની એક શક્તિ

विख त्रि (विगता नासिका यस्य खादेश) નાક વગરનું, નકટું

विखण्डित त्रि (वि+खण्ड्+क्त) ભાગેલું, તૂટેલું, ખંડિત

विखनस् पु બ્રહ્મદેવ
"विखनसार्थितो विश्वगुप्तये"–श्रीमद् भाग०

विखानस् पु એક જાતનો યતિ

विखासा स्त्री જીભ

विखु त्रि (विगता नासिका यस्य बहु खुरादेश) નાક વગરનું, નાકટું

विखुर पु (विखु+रा+क) રાક્ષસ, ચોર

विखुरी स्त्री (विखुर+स्त्रियां जाति ङीप्) રાક્ષસી

विख्य त्रि (विगता नासिका यस्य ख्यादेश) નાક વિનાનું, નકટું

विख्यात त्रि (विशेषेण ख्यात, वि+ख्या+क्त) પ્રસિદ્ધ, પ્રખ્યાત, નામીચું

विख्याति स्त्री (वि+ख्या+भावे क्तिन्) પ્રખ્યાતિ, નામાંકિતપણું, નામિચાપણું, પ્રસિદ્ધિ

विख्यापन न (वि+ख्या+णिच+ल्युट्) પ્રસિદ્ધ કરવું, વર્ણન, વ્યાખ્યાન

विख्रु त्रि (विगता नासिका यस्य ख्रुरादेश) નાક વિનાનું, નકટું

विगणन न (विशेषेण गणनम्, गण्+ल्युट्) ગણવું તે, વિચારવું તે, કરજ અદા કરવું, વિશેષ ગણત્રી

विगणित त्रि (वि+गण्+क्त) ગણેલું, વિચારેલ, કરજ અદા કરેલ

विगत त्रि (वि+गम्+क्त) મરેલું, મરેલ, દૂર થયેલ, પ્રભાદરહિત, ગયેલ

विगत न (वे पक्षिणो गत गति) પક્ષીની ગતિ

विगतकल्मष त्रि (विगत कल्मषो यस्य) નિર્મલ, મેલ વિનાનું

विगतज्वर त्रि (विगत ज्वरो यस्य) જેનો તાવ ગયો હોય તે

विगतराग त्रि (विगत रागो यस्य) જેનો રાગ ગયો હોય તે

विगतार्त्तवा स्त्री (विगत आर्त्तव यस्या) જેને અટકાવ ગયો છે તેવી સ્ત્રી

विगतार्त्ति स्त्री (विगता आर्त्ति यस्या) જેનું દુઃખ નાશ પામ્યું છે તે

विगन्धक पु (विरुद्धः गन्धो यस्मिन् कप्) છગોરીયાનું ઝાડ

विगन्धिका स्त्री (विरुद्ध गन्धो यस्यां, कप्+टाप् अत इत्व) આસધ વનસ્પતિ

विगम पु (वि+गम्+घञ्) નાશ, વિરામ, દૂર થવું તે, અંત

विगर पु (वि+गॄ+अच्) નાગો માણસ, પવન ખાઈ રહેનારો માણસ, પર્વત

विगर्हण न (वि+गर्ह्+ल्युट्) નિંદવું, નિન્દા

विगर्हणीय त्रि (वि+गर्ह्+कर्मणि अनीयर्) નિન્દવા લાયક, ઠપકો આપવા યોગ્ય

विगर्हित त्रि (वि+गर्ह्+क्त) નિન્દેલું, નિષેધ કરેલું

विगर्हित न (वि+गर्ह्+भावे क्त) નિન્દવું, નિન્દા

विगर्ह्य त्रि (वि+गर्ह्+यत्) નિન્દવા લાયક

विगर्ह्यकथा स्त्री (विगर्ह्या चासौ कथा च) નિન્દવા લાયક વાત, ખરાબ શબ્દ, ગાળ દેવી

આશ્ચર્ય

विचित्रता स्त्री (विचित्रस्य भावः तल्+टाप्) વિચિત્રપણું, નવાઈ.

विचित्रत्व न (विचित्रस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

विचित्रदेह पु. (विचित्रो देहो यस्य) મેઘ.

विचित्रवीर्य पु. શાન્તનુ રાજાનો પુત્ર, એક રાજા.

विचित्रा स्त्री (विचित्र+अच्+टाप्) એક જાતની કાકડી.

विचित्राङ्ग पु. (विचित्रं अङ्गं यस्य) चित्तो—वाघ—દીપડો, મોર પક્ષી.

विचित्राङ्ग त्रि. (विचित्रं अङ्गं यस्य) આશ્ચર્યકારક શરીરવાળું, અદ્‌ભુત દેહવાળું, રંગબેરંગી શરીરવાળું.

विचित्राङ्ग न (विचित्रं अङ्गम्) અદ્‌ભુત શરીર, રંગબેરંગી શરીર.

विचित्राङ्गी स्त्री. (विचित्राङ्ग+स्त्रियां जातौ ङीप्) વાઘણ, દીપડી, મોરપક્ષિણી—ઢેલ.

विचित्सत् त्रि. (वि+चित्+शतृ) શોધતું, ભેગું કરતું, વીણતું.

विची स्त्री. (विचि+स्त्रियां ङीप्) તરંગ—પાણીનું મોજું.

विचीर्ण त्रि. (वि+चृ+क्त) કબજે કરેલ, વશ કરેલ, પ્રવેશ કરેલ.

विचेतस् त्रि. (विगतं दुष्टं चेतो यस्य) દુષ્ટ ચિત્તવાળું, ઉદાસ મનવાળું, બેભાન, મૂર્ખ, અજ્ઞાની.

विचेतस् त्रि. (विविधं चेतो यस्य) ઉદાર મનવાળું, મોટા મનનું, શ્રેષ્ઠ મનવાળું.

विचेष्टा स्त्री. (विरुद्धा चेष्टा) નકામી ચેષ્ટા, દુશ્ચેષ્ટા, વિરુદ્ધ ચેષ્ટા.

विचेष्टित त्रि. (विरुद्धं चेष्टितमस्य) ચેષ્ટાશૂન્ય, તપાસેલ.

विचेष्टित न (वि+चेष्ट+क्त) ખોટા વર્તણુક.

विच्छ् (तुदा पर. सक. सेट् विच्छयति—ते) ઢાંકવું, પ્રકાશવું.

विच्छ (तुदा पर स. सेट् विच्छति) જવું.

विच्छ् (चुरा उभ. विच्छयति—ते) ઉપર પ્રમાણે.

विच्छन्द पु. (विविधः छन्दो यस्य) ઘણામાળના મકાન સાથિયા વિગેરે—ચારીય ને પુતળાં વગેરે.

विच्छन्दक पु. (विविधः छन्दो यत्र कप्) ઉપરનું, મકાનની હવેલી, દેવમંદિર ઉપર ચણવાનું ઘર.

विच्छर्दन न (वि+छर्द्+ल्युट्) ઓકવું તે, ઉલટી, વમન, અપમાન કરવું, મરવું.

विच्छर्दिका स्त्री. (विच्छर्दि+संज्ञायां कन् ह्रस्वः टाप्) ઉલટી, વાંતિ.

विच्छाय न (वीनां पक्षिणां छाया षष्ठीत०) પક્ષીઓના સમૂહની છાયા.

विच्छाय त्रि. (विगता छाया यस्य) છાયા વિનાનું, કાંતિ વગરનું, નિસ્તેજ.

विच्छाय पु. (विशिष्टा छाया यस्य) વિશેષ કાંતિવાળો મણિ.

विच्छित्ति स्त्री. (वि+छिद्+क्तिन्) અંગ રાગ, વિલેપન, એક જાતનો હાર, વિચ્છેદ, નાશ, ભેદ, કાપવું તે, વિભાગ સ્ત્રીઓની એક ચેષ્ટા.

"स्तोकाऽप्याकल्परचना विच्छित्तिः कान्तिपोषकृत्।

सर्वेऽप्यलङ्करणाभिमानलघुत्वमत्यपि वोपाधिकः" ॥

विच्छिन्न त्रि. (वि+छिद्+क्त) છેદેલું, અલગ ભાગ કરેલ, વિભક્ત, કુટિલ.

विच्छेदन न. (वि+छिद्+भावे ल्युट्) ભેદ, નાશ, કાપવું.

विच्छेद पु. (वि+छिद्+भावे घञ्) ભેદવું તે, કાપવું તે, વિભાગ, વિયોગ, 'ક્ષ તતિ રહિતપણું.

विज् (जुहो उभ. स. अनिट् वेवेक्ति—वेविक्ते) જુદું કરવું, અલગ કરવું.

विज् (रुधा. प अक सेट् विनक्ति) બીવું, કંપવું, उद्+विज—उद्विनक्ति—ઉદ્વેગ પામવો, કંટાળવું, ભય પામવું.

विज् (तुदा. आ. अ. अनिट् विजते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

विजन त्रि. (विगतो जनो यस्मात्) નિર્જન, એકાન્ત.

विजनन न. (वि+जन्+ल्युट्) જન્મવું, ઉત્પન્ન થવું, ઉત્પત્તિ.

विजनित त्रि. (वि+जन्+क्त) જન્મેલું, ઉત્પન્ન થયેલું.

विजन्मन् त्रि. (विरुद्धं जन्म यस्य) વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલ.

विजपिल न. (विज्+क, पिज्+क कर्म) કાદવ કીચડ.

विजय पु (वि+जि+कर्तरि+अच्) અર્જુન, વિમાન, યમ, વિષ્ણુનો એક અનુચર, તે નામે એક રાજા, કલ્કિનો એક પુત્ર, જય, ફતેહ, જીતવું તે.

विघ्ननाशन त्रि (विघ्न नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विघ्ननाशन पु (विघ्नस्य नाशन) ગણપતિ
विघ्नराज पु (विघ्ने राजते, राज्+अच्) ગણેશ.
विघ्नवत् त्रि (विघ्न+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) વિઘ્નવાળુ
विघ्नविनायक पु (विघ्नानाम् विनायक) ગણપતિ
विघ्नहारिन् पु (विघ्न हरति हृ+णिनि) ગણેશ.
विघ्नहारिन् त्रि (,, ,, ,,) વિઘ્નો દૂર કરનાર
विघ्नित त्रि (विघ्नोऽस्य जात इतच्) જેને વિઘ્ન થયુ હોય તે
विघ्नेश पु (विघ्नानाम् ईश) ગણપતિ
विघ्नेशान पु (विघ्नानाम् उत्पत्यनुत्पत्योः ईशान) ગણપતિ
विघ्नेशानकान्ता स्त्री (विघ्नेशानस्य कान्ता) ધોળી દૂર્વા-ધ્રોખડ
विघ्नेश्वर पु (विघ्नस्य ईश्वर) ગણેશ
विङ्क पु ઘોડાની ખરી
विच् (जुहो० उभ० अनिट् वेवेक्ति-वेविक्ते) જુદુ કરવુ, અલગ કરવુ, ચીરવુ, દૂર કરવુ, ભેદ કરવો.
विच् (रुधा० उभ० अनिट् विनक्ति-विंक्ते) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विचकिल पु (विच्+क, किल्+क, विचश्चासौ किलश्च) મોઢળનું ઝાડ, એક જાતનો મોગરો
विचक्षण पु (वि+चक्ष्+ल्यु न ख्यादेश) વિદ્વાન્, પંડિત, ચતુર
विचक्षणा स्त्री (वि+चक्ष्+ल्यु+टाप्) નાગદન્તી વનસ્પતિ
विचक्षस् पु શિખવનારો, અધ્યાપક
विचक्षुस त्रि (वि+चक्ष्+उसि न ख्यादेश) ઉદાર મનવાળુ, ચિન્તા વિગેરેથી વ્યાકુળ મનવાળુ
विचक्षुस् त्रि (विगत चक्षुर्यस्य) આખ વગરનું, આંધળુ
विचण्डिका स्त्री (विशिष्टा चण्डिका) લાલ કરેણનું ઝાડ
विचयन न (वि+चि+ल्युट्) શોધવુ, ખોળવુ, પુષ્પાદિનું વીણવુ-એકઠા કરવા
विचरत् त्रि (वि+चर्+शतृ) વિચરતું, ફરતું,લટકતું
विचर्चिका स्त्री (वि+चर्च्+ण्वुल्+टाप् अत इत्त्व) ખસનો રોગ, લૂખસ
विचर्पणि स्त्री ચપળ, ચચળ
विचल त्रि (वि+चल्+अच्) અત્યન્ત ચચળ
विचलत् त्रि (वि+चल्+शतृ) હાલતું, ચાલતું,ચચળ થતુ
विचलन न (वि+चल्+भावे ल्युट्) હાલવુ, ચાલવુ, ચચળતા, અસ્થિરતા, ગર્વ
विचार पु (वि+चर्+घञ्) વિચાર, તત્ત્વનિર્ણય, સદિગ્ધ વસ્તુમા પ્રમાણપૂર્વક તત્ત્વપરીક્ષા
विचारण न (वि+चर्+णिच्+ल्युट्) विचार શબ્દ જુઓ।
विचारणा स्त्री (वि+चर्+णिच्+युच्+टाप्) મીમાંસા શાસ્ત્ર, विचार શબ્દ જુઓ।
विचारणीय त्रि (वि+चर्+णिच्+अनीयर्) વિચાર કરવા યોગ્ય
विचारणीय न (वि+चर्+अनीयर्) શાસ્ત્ર
विचारभू स्त्री (विचारार्थं भू) વિચાર કરવાનું સ્થાન.
विचारस्थल न (विचारार्थं स्थलम्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विचारित त्रि (विचारो जातोऽस्य इतच्) વિચાર કરેલ, વિચારેલ
विचारिन् त्रि (वि+चर्+णिनि) વિચરનાર, ફરનાર
विचाल पु (वि+चल्+कर्त्तरि ण) અદરનું, વચ્ચેનુ, જુદા પ્રકારમાં રહેલી વસ્તુને કંઇક વિશેષરૂપે જૂદા પ્રકારમા કરવી
विचि पु (विच्+इक्) તરગ, પાણીનુ મોજુ
विचिकित्सा स्त्री (वि+कित्+स्वार्थे सन्+अ+टाप्) સંદેહ, સશય
विचिति स्त्री શોધ, તપાસ, શોધવુ, ખોળવુ
विचित्र न (विशेषेण चित्रम्) તરેહવાર રગ, કાબર ચિત્રો રગ, તે નામે એક અર્થાલકાર, આશ્ચર્ય
विचित्र त्रि (विशेषेण चित्र) કાબરચિત્રુ, આશ્ચર્યકારક, અદ્ભૂત, રગબેરગી
"क्वचित् विचित्र जलयन्त्रमन्दिरम्" ऋतुसहारे
विचित्रक न (विचित्र+स्वार्थे क) નવાઈ, અચબો,

विजृम्भित त्रि. (वि+जृम्भ्+क्त) विकसेलु, बगासु खावेल, उघडेल.
विजृम्भित न. (वि+जृम्भ्+भावे क्त) बगासु खावुं, विकास, प्रकाश.
विजेतृ त्रि. (वि+जि+तृच्) जीतनार.
विज्जलि स्त्री (विज्+जल+इन्) हार, मिजल, व मत.
विज्जल न. (विद्+जलति, जल्+अच्) भात.
विज्जल न (व्याप–द्रावस+ष्टिप् पिरा जलति जलि+ अच् कस त) भात, स्वादिष्ट हाक विगेरे
विज्झुम न (विज+वसम्+कुर) तज दालचीनी.
विज्झुलिका स्त्री. (विज्झुल+कन् टाप् कापि अत इत्वं) बाम
विज्वर त्रि (विगतो ज्वरो यस्य) जेनो ताव गयो होय ते, तावरहित.
विज्ञ त्रि. (विशेषेण जानाति, ज्ञा+क) विशेष जाणनार, बहु प्रवीण, होशियार.
विज्ञ पु (विशेषेण जानाति ज्ञा+क) पंडित.
विज्ञता स्त्री. (विज्ञस्य भाव तल्+टाप्) प्रवीणता, होशियारी, पंडिताई
विज्ञत्व न (विज्ञस्य भाव त्व) उपर प्रमाणे अर्थ
विज्ञप्त त्रि (वि ज्ञा+णि +क्त पुगागम.) जणावेलुं, भराण करेलुं, विनन्ति करेलुं
विज्ञप्ति स्त्री. (वि+ज्ञा+णिच्+क्तिन् पुक्) जणाव, विनन्ति, अरज
विज्ञात त्रि (वि ज्ञा+क्त) जाणेलु, प्रख्यात.
विज्ञान न (वि+ज्ञा+ल्युट्) ज्ञान, कर्म शिल्पादि ज्ञा वेदान्तमां कहेल अविद्यानी वृत्ति, आत्म ज्ञान, मोक्ष विषयनुं ज्ञान, अनुभवज्ञान
"मोक्षे धीर्ज्ञानमन्यत्र विज्ञानं शिल्पशास्त्रयोः" अमरः
विज्ञानतारक पु (विज्ञानमेव तारकं यस्य) बुद्ध.
विज्ञानमयकोश पु. (विज्ञानमयस्तन्मयक. कोश इवा- च्छादकत्वात्) ज्ञानेन्द्रिय सहित बुद्धि कोश
विज्ञानमातृक पु (विज्ञानं माता यस्य, बहुव्रीहौ कप्) बुद्धदेव
विज्ञानस्कन्ध पु बौद्धमत प्रसिद्ध आलय विज्ञान प्रवृत्ति, विज्ञान प्रवाह.
विज्ञानिक त्रि (विज्ञानमस्त्यस्य ठन्) विज्ञानयुक्त

विज्ञापक त्रि (वि+ज्ञा+णिच्+ण्वुल् पुगागम.) जणा- वनार, खबर करनार, विनंति करनार.
विज्ञापन न. (वि+ज्ञा+णिच्+ल्युट् „) जणाववुं खबर करवी, विनंति करवी विनन्ति.
विज्ञापना स्त्री (वि+ज्ञा+णिच्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे
विज्ञापनीय त्रि (वि+ज्ञा+णिच्+अनीयर्) जणाववा लायक, विनन्ति करवा योग्य खबर करवा योग्य.
विज्ञापित त्रि (वि+ज्ञा+णिच्+क्त) जणावेलुं, खबर करेलुं, विनन्ति करेलु
विज्ञेय त्रि (वि+ज्ञा+यत्) जाणवा योग्य.
विझोली स्त्री. (विज्+उल–पृषो डीष्) पंक्ति हार हरोळ
विट् (भ्वा. प सेट् वेटति) शब्द करवो, निंदा करवी, आक्रोश करवो, उत्पन्न करवो
विट पु. (वेटति, विट्+क) व्यभिचारी पुरुष, धाडपाड करनार, शृंगार रसना नायक अनुसार धूर्तोनो एक भेद, एक जातनुं लवण, एक जातनो खेर, उंदर, नारंगी
"न वयं न पिता न बान्धवा न वयोहीनविमर्युज्जवल वृषलपि नाम वेश्याकुचमारमन्दिना न बोधिता"
भर्तृहरि
विटङ्क न. (वि+टक्+अच्) महेल वगेरेना अग्रभाग उपर बनावेल पक्षीनु रहेठाणु
विटङ्कक पु (विटङ्क+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ
विटप न. पु. (विटं विस्तार वा पाति पिबति वा,पा+ क) डाळी, शाखा, पांदडु, विस्तार, स्तंभ, गुच्छो, कूपळ ठलियो.
"बलिना तरुरिवविता तया" रघौ
विटप त्रि (विट शब्दे, पा+क) विद्रोह–व्यभि चारीओनु पालन करनार भाडवित–वीतर.
विटप पु. (" ") व्यभिचारी पुरुष.
विटपिन् पु. (विटप+अस्त्यर्थे इनि) वृक्ष, वडनु झाड.
विटप्रिय पु (विटस्य प्रिय) एक जातनु झाड मोगरा वृक्ष.
विटमाक्षिक पु. (विटप्रिय माक्षिक) एक जातनी धातु
विटि स्त्री (विट्+इन्) पीळुं चन्दन.

विजयकुञ्जर पु, (विजयाय य कुञ्जर) વિજયને માટે હાથી, રાજાનું વાહન હાથી

विजयच्छन्द पु (विजयस्य छन्दो यस्मात्) પાચસો શેરનો હાર

विजयन्त पु (वि+जी+झच्) ઇન્દ્ર

विजयन्ती स्त्री વનસ્પતિ બ્રાહ્મી

विजयध्वज पु (विजयाय ध्वज.) વિજયનો વાવટો

विजयमर्द्दल पु (विजयाय मर्दल) વિજયનું નગારૂ

विजया स्त्री પાર્વતીની એક સખી, આસો સુદ દશમ, દુર્ગાદેવી, ભાગ, ગણ્ડક, સેફાલિકા વનસ્પતિ ખીજડીનુ ઝાડ, અગ્નિમન્થ વૃક્ષ, હરડોઈ મહિનાની રવિવારયુક્ત શુક્લ સાતમ, યમની પત્ની, હરડે,વજ, એક જાતની અસ્ત્રવિદ્યા, તે નામે એક માતૃકા

विजयादशमी स्त्री (विजयाप्रीत्यर्थं दशमी) આસો સુદ દશમ

विजयाभिनन्दन पु (विजयात्योऽभिनन्दन) કલિ- યુગનો શક પ્રવર્તક એક રાજા

विजयिन् त्रि (विजय+अस्त्यर्थे णिनि) વિજયવાળુ, વિજય કરનાર

विजर न ફળફલ વિગેરેનુ દીટીયુ

विजर त्रि (विगता जरा यस्य) વૃદ્ધાવસ્થા વગરનું, અજર

विजल त्रि (विगत जल यस्मात्) પાણી વગરનું "तोयाशया विजला सरितोऽपि"

विजल्प पु (विशेषेण जल्पन, वि+जल्प्+घञ्) એક જાતનુ વાકય, બોલ, ભાષણ, બકવુ

विजल्पित त्रि (वि+जल्प्+क्त) લવારો, બકવાદ "परिहासविजल्पित सखे परमार्थेन न गृह्यतां वच" शाकुन्त०

विजल्पित न (वि+जल्प्+कर्मणि क्त) બોલ, કહેવુ તે, બોલવું તે

विजात त्रि (विरुद्ध जात) વ્યભિચારથી ઉત્પન્ન થયેલો, જન્મેલ, ઉત્પન્ન થયેલ.

विजाता स्त्री (विशेषेण जात पुत्रो यस्या) જેને છોકરા થયા હોય તેવી સ્ત્રી

विजाति स्त्री (विरुद्धा जाति) વિરૂદ્ધ જાત, જુદી બીજી જાત

विजातीय त्रि (विभिन्ना जातिमर्हति, विजाति+छ) અન્ય ધર્માવલબી, જુદી જાતનું, વિરૂદ્ધ જાતિનુ

विजानत् त्रि (वि+ज्ञा+शतृ) વિશેષ જાણતુ

विजानान त्रि (वि+ज्ञा+कर्मणि शानच्) વિશેષ કરીને જાણતુ

विजिगीषत् त्रि (विजेतुमिच्छति, वि+जि+सन्+शतृ) વિજય–ફત્તેહ ઇચ્છતુ

विजिगीषा स्त्री (विजेतुमिच्छा, वि+जि+सन्+भावे अ+ टाप्) વિજયની ઇચ્છા, જય કરવાની ઇચ્છા, પેટ ભરવા માટે નિન્દ્યકર્મ વગેરેમા પ્રવૃત્તિ, નિંદ્યકર્મની નિંદા નહિ ગણવી તે

विजिगीषाविवर्जित त्रि (विजिगीषया विवर्जित) પેટભરૂ

विजिगीषिन् त्रि (विजिगीषा+अस्त्यर्थे इनि) વિજયની ઇચ્છાવાળુ

विजिगीषु त्रि (विजेतुमिच्छु , वि+जि+सन्+उ) જયની ઇચ્છા રાખનાર, ફત્તેહની ઉમેદ રાખનાર

विजित त्रि (वि+जि+क्त) જીતેલ

विजितवत् त्रि (वि+जि+क्त+मतुप् मस्य व) વિજય- વાળુ, જીતતું

विजिन न (विज्+इनच् किच्च) સ્વાદિષ્ટ શાક વિગેરે.

विजिल न (विज्+इलच्–किच्च) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विजिवल न विजिन न શબ્દ જુઓ

विजिहीर्षा स्त्री (विहर्तुमिच्छा, वि+हृ+सन्+अ+टाप्) ક્રીડા કરવાની ઇચ્છા, વિલાસ કરવાની ઉમેદ

विजिहीर्षु त्रि (विहर्तुमिच्छु , वि+हृ+सन्+उ) ક્રીડા કરવા ઇચ્છનાર, વિલાસ કરવાની ઉમેદ રાખનાર

विजिह्म त्रि (विशिष्ट जिह्म) વક્ર–વાકુ, ટેઢુ

विजिह्मता स्त्री (विजिह्मस्य भाव तल्+टाप्) વાકાઇ.

विजिह्मत्व न (विजिह्मस्य भाव, त्व) ઉપર પ્રમાણે

विजुल पु શીમળાનો કન્દ

विजृम्भण न (वि+जृभि+ल्युट्) વિકાસ, ખીલવુ, ઉઘડવુ, બગાસુ ખાવુ, પ્રકાશ.

"वनेषु सायतनमल्लिकाना विजृम्भणोद्गन्धिषु कुड्मलेषु" रघौ

विजृम्भा स्त्री (वि+जृभि+अ+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वितत त्रि. (वि+तन्+क्त) विस्तृत, ફેલાયેલું.
विततिः स्त्री (वि+तन्+क्तिन्) વિસ્તાર, ફેલાવ.
वितथ त्रि (वि+तन्+क्थन्) મિથ્યાભૂત, ખોટું, અસત્ય, જૂઠું.
वितथ्य त्रि (वितथ+स्वार्थे ष्यञ्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
वितद्रु स्त्री (वि+तन्+द्रु-बाहुलकात्) પંજાબ દેશમાં એક નદી.
वितनु त्रि (विशिष्टः तनुः) પાતળું, સૂક્ષ્મ, નાજુક.
वितन्वत् त्रि (वि+तन्+कर्त्तरि शतृ) ફેલાતું, પ્રસ-રતું, વિસ્તારતું, ફેલાવતું.
वितन्वान त्रि. (वि+तन्-कर्त्तरि शानच्) ઉપર પ્રમાણે.
वितमस् त्रि (विगतं तमो यस्य) જેનું અંધાર ગયું હોય તે, તમોગુણ જેમાં નથી તે, અજ્ઞાન વગરનું.
वितरण न (वि+तॄ+भावे ल्युट्) દાન, દેવું-આપવું.
वितर्क पु (वि+तर्क्+भावे घञ्) સંદેહ, સંશય, ઊહ-તર્ક, જ્ઞાનરૂપ તે નામે એક અર્થાલંકાર.
वितर्कण न (वि+तर्क्+ल्युट्) સંદેહ કરવો, સંશય કરવો, તર્ક કરવો.
वितर्दि स्त्री. (वि+तृद्+इन् कीन्नन्तः) વેદિકા.
वितर्दी स्त्री. (वि+तृद्+इन्+वा ङीप्) ઉપરનો અર્થ.
वितर्द्धि स्त्री. (वि+तृद्+क्तिन् पृषो. दस्य धः) ઉપરનો અર્થ.
वितर्द्धी स्त्री. (वि+तृद्+क्तिन् पृषो दस्य धः ङीप्) વેદિકા.
वितल न (विशेषेण तलम्) તે નામે એક પાતાલ.
वितल त्रि (विगतं तलं यस्य) તળીયા વિનાનું.
वितस्ता स्त्री. તે નામની એક નદી.
वितस्ति स्त्री. (वि+तस्+तिच्) બાર આગળનું માપ, વેંત.
वितस्ति पु („) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
वितान न. पु. (वि+तन्+कर्मण्यधिकरणे वा घञ्) ચંદ-રવો, છત.
"शोभां संचकितात्मनावितानस्तीरामिली वनरतम।
अनुदीर्णतद्यानस्थलीलितानुरम्मर, भीरूणम्" कर्णहरि.
वितान पु. (वि+तन्+कर्मणि भावे घञ्) અવસર, યજ્ઞ, વિસ્તાર, ફેલાવ.
वितान पु (वितन्यतेऽस्मिन्नध्वरोऽस्मिन् वि+तन्+आधारे घञ्) આહવનીય વગેરે અગ્નિનો વિસ્તાર.
वितान त्रि (विगतं तानमस्मात्) તુચ્છ, મંદ, શુન્ય.
वितानक पु. न (वितान+स्वार्थे कन्) એક જાતનું ઝાડ.
वितानमूलक न. (वितानस्य मूलमस्य कप्) સુગ-ન્ધીવાળો-ખસ.
वितानीकरण न (वितान+च्वि+कृ+ल्युट्) ચંદરવો નાખવો, છાપરું કરવું.
वितानीकृत त्रि (वितान+च्वि+कृ कर्मणि क्त) ચંદ-રવો નાખેલ, છત કરેલ.
वितानीभवन न (वितान+च्वि+भू+ल्युट्) ચંદરવારૂપે થવું, છાપરું થવું.
वितानीभूत त्रि (वितान+च्वि+भू+कर्त्तरि क्त) ચંદ-રવારૂપ થયેલ, છાપરું થયેલ.
वितीर्ण त्रि (वि+तॄ+क्त) દીધેલ, આપેલ, દાન કરેલ, ઓળંગેલ, તરેલ, પાર કરેલ, પરાજય પામેલ.
वितुन्न न. (वि+तुद्+क्त) એક જાતનું શાક, સેવાળ.
वितुन्नक न. (वितुन्न+संज्ञा कन्) ધાણા, મોરથુથુ, તામરમોથ.
वितुन्नक पु. આંબળાનું ઝાડ.
वितुन्नमूला स्त्री. (वितुन्न+मूल+अच्+टाप्) ભોંયઆંબળી.
वितुन्ना स्त्री. (वि+तुद्+क्त+टाप्) ભોંયઆંબળીનું ઝાડ.
वितृष् त्रि (विगता तृट् यस्य) તૃષ્ણારહિત, તૃષ્ણા રહિત.
वितृष्ण त्रि (विगता तृष्णा यस्य) જેની તૃષ્ણા ગઈ હોય તે, તૃષ્ણા રહિત, વિરાગી, અનાસક્ત.
वित्त् (चुरा. पर. स. सेट् वित्तयति-ते) ત્યાગ કરવો, દાન કરવું.
वित्त न (विद्यते लभ्यते, विद्+क्त) ધન.
वित्त त्रि. (विद्+क्त) ભોગવેલું, ખ્યાત, પ્રસિદ્ધ, વિચારેલ, મેળવેલું.
वित्तक त्रि. (वित्त+स्वार्थे कन्) ખ્યાત, પ્રસિદ્ધ, કીર્તિમાન.
वित्तद त्रि (वित्तस्य दाता, दा+क) ધનથી સેવા કરનાર, પૈસાથી ઉત્તેજન કરનાર.

विटी स्त्री (विट्+कि स्त्रियां वा ङीप्) पोळु चन्दन

विट्खदिर पु (विड्विव दुर्गन्धः खदिर) दुर्गंधी खेर

विट्चर पु (विषि विष्ठायां चरति, चर्+अच्) विष्टा विगेरे दुर्गन्धीस्थानमा रहेनारु ग्राम्य भुंड–कुक्कर

विट्चरी स्त्री (विट्चर+स्त्रियां जाति ङीप्) विष्टा विगेरे दुर्गन्धी स्थळे रहेनारी भुंडणी

विट्पण्य न (विश पण्यम्) वेपारनो माल

विट्पति पु (विश्यते, विश्+क्विप् विश कन्याया पति) जमाइ

विट्सङ्ग पु (विष सङ्गो यस्मात्) जेमा दस्त कबजे रहे छे एवो एक रोग

विट्सारिका स्त्री (विट्प्रिया सारिका) एक जातनु पक्षि

विड् (भ्वा प स सेट् वेडति) गाळो देवी, निंदवु

विड् स्त्री (विड्+क्विप्) टुकडो, भाग

विड न (विड्+क) एकजातनु मीठु
"विड सक्षारमूर्ध्वाध कफवातानुलोमनम्" भावप्रकाशे

विडङ्ग पु न (विड्–आक्रोशे+उणा अङ्गच् स च कित्) वावडिंग

विडङ्ग त्रि (विड्+अङ्गच्+कित्) शाणु, चतुर, होशीयार

विडम्ब् (चुरा उभ स सेट् विडम्बयति–ते) नकल करवी, अनुकरणुकरवु, फजेत करवु, तिरस्कार करवो, दुःख देवु

विडम्बन न (वि+डम्ब्+ल्युट्) अनुकरणु, नकलकरवी, फजेती, निरर्थक करवु, व्यर्थ करवु, तिरस्कार

विडम्बना स्त्री (वि+डम्ब्+णिच्+युच्+टाप्) उपर प्रमाणे अर्थ
"असति त्वयि वारुणीमद प्रमदानामधुना विडम्बना" कुमारसम्भवे

विडार पु (विडाल–लस्य र) बिलाडो

विडारक पु (विडाल एव स्वार्थे कन् लस्य र) मींदडो, बिलाडो

विडारकी स्त्री (विडारक+स्त्रिया जाति ङीष्) मींदडी, बीलाडी

विडारिका स्त्री (विडार+ङीप्+स्वार्थे कन् ह्रस्व टाप्) बिलाडी

विडारी स्त्री (विडार+स्त्रिया जाति॰ ङीप्) बिलाडी

विडाल पु (विड्+उणा कालन्) मिंदडो, बिलाडो, नेत्रपिंड, नेत्रनुं एक औषध

विडालक पु (विडाल+स्वार्थे कन्) बिलाडो, नेत्रनु एक औषध

विडालक न (विडाल+मक्षायां कन्) हरताल

विडालपदक न (विडालपद+कन्) सोळ मासा बरोबर वजन–कर्ष

विडालिका स्त्री (विडाल+स्त्रिया जाति ङीष्) विदारी कंद वनस्पति, बिलाडी

विडीन न (वि+डी+क्त) पक्षिओनी एक प्रकारनी गति

विडीनक न (विडीन+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे अर्थ.

विड्डल पु (विड्+कुलन्) नेतरनु झाड

विड्डरज न एक जातनु रत्न

विडोजस् पु (विप्+क्विप्, विट् व्यापकमोजो यस्य) इन्द्र

विडौजस् पु (विट् व्यापकमोजो यस्य पृषो॰) इन्द्र.

विड्गन्ध न (विष इव गन्धोऽस्य) विडलवणु

विड्ग्रह पु (विष ग्रह) जेमा दस्तनो अवरोध रहे एवो वातरोध

विड्ज त्रि (विशो जायते, जन्+ड) विष्टाथी उत्पन्न थयेल

विड्भव त्रि (विशो भवति, भू+अच्) विष्टाथी उत्पन्न थनार

विड्लवण न (विडिव दुर्गन्ध लवणम्) विड लवणु

विड्वराह पु (विट्प्रियो वराह शाक॰) विष्टामा रहेनार भुंड–ग्राम्यशूकर

वितंस पु (वि+तन्स्+अच्) पक्षीओने बांधवानु साधन दोरडी विगेरे

वितण्डा स्त्री (वि+तडि+भावे अ+टाप्) पोताना पक्षनु मंडन कर्यावगर बीजाना पक्षनो जेमा निरास कराय छे एवो वाद, मिथ्यावाद, कणेरनु झाड, शेलारस, कडछी, पारका गुणदोष प्रकट करवा

वितण्डावाद पु (वितण्डाया वाद) पोतानोज पक्ष साधी पारका पक्षनु जेमा खंडन होय तेवो वाद

विदल न (विशेषेण दलं यस्य) કાકમેનો ભાગ, વાંસ વગેરેનું ચામ, સોના વિગેરેનો ભાગ, કઠોળ ધાન્ય, વિદલ ચૂર્ણ.

विदलद् त्रि. (वि+दल्+कर्मणि क्त) ફાડેલું,ચીરેલું, ઉખડેલું, ખોદેલું

विदलन न. (वि+दल्+भावे ल्युट्) ફાડવું ચીરવું ઉખાડવું ખોદવું

विदलित त्रि (वि+दल+कर्मणि क्त) ચીરેલ ફાડેલ, ઉખેડેલ, ખંડિત,

विदलीकरण न. (वि+दल+च्वि+कृ+ल्युट्) ફાડવું ચીરવું વિભાગ કરવા, ઉખાડવું

विदलीकृत त्रि (वि+दल+च्वि+कृ+क्त) ફાડેલ,ચીરેલ, ઉખાડેલ, વિભાગ કરેલ.

विदलीभवन न (वि+दल+च्वि+भू+ल्युट्) ફાટવું ચીરાવું ઉખડવું વિભાગ થવા.

विदलीभूत त्रि (वि+दल+च्वि+भू+क्त) ફાટેલ, ચીરાયેલ ઉખડેલ, વિભાગ થયેલ.

विदा स्त्री. (विद्+अङ्+टाप्) જ્ઞાન, બુદ્ધિ.

विदादि पु. (विद् आदिर्यस्य) વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ એક ગણપાઠ

विदार पु. (वि+दृ+णिच् भावे घञ्) ચીરવું ફાડવું વિભાગ કરવા, યુદ્ધ, પાણીનું પૂર.

विदारक पु (वि+दृ+णिच्+ण्वुल्) પાણીની વચ્ચે રહેલ ઝાડ કે શિલા વિગેરે.

विदारक त्रि (" ") ચીરનાર, ફાડનાર, વિભાગ કરનાર.

विदारक न ( ) સુકાયેલી નદી વિગેરેનું પાણી ધારણ કરી શકે તેવી જમીન, પાણીનો ખાડો

विदारण न (वि+दृ+णिच्+भावे ल्युट्) ફાડવું,ચીરવું, વિભાગ કરવા.

विदारिका स्त्री (वि+दृ+णिच्+ण्वुल् टापि अत इत्वं) ગંભારી એક વનસ્પતિ, ભોંયકોળું.

विदारिणी स्त्री. (वि+दृ+णिनि+ङीप्) ગંભારી એક ઝાડ.

विदारित त्रि. (वि+दृ+णिच्+कर्मणि क्त) ફાડેલ, ચીરેલ, વિભાગ કરેલ.

विदारी स्त्री. (वि+दृ+णिच्+कर्तरि अच् गौरा. ङीष्) સાલ પર્ણ વનસ્પતિ, ભોંય કોળું એક જાતનો રોગ.

विदारीगन्धा स्त्री. (विदार्या सूचिकाकारपत्रस्येव गन्धो यस्याः) શાલિપર્ણી વનસ્પતિ.

विदाव पु (वि+द्रु+अप्) નાસવું.

विदाह पु (वि+दह्+घञ्) બળવું બળતરા, દાહ.

विदाहिन् त्रि (वि+दह्+णिनि) બાળનાર, દાહ કરનાર.

विदिगम्बक पु એક જાતનું પક્ષી.

विदित त्रि (विद्+कर्मणि क्त) જાણીતું, જાણેલ, પ્રસિદ્ધ, માનેલ, પ્રાર્થના કરેલ.

विदित पु. (विदितं ज्ञानमस्त्यस्य अर्श आद्यच्) કવિ, વિદ્વાન, પંડિત.

विदित न. (विद्+भावे क्त) વિખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ, જ્ઞાન, બુદ્ધિ ઉપસ્થ.

विदितृ त्रि. (विदितमस्त्यस्य अच्) જાણનાર, જ્ઞાની, પંડિત.

विदिक् स्त्री. (द्वयोर्दिशोः मध्ये) બે દિશાની વચ્ચેની દિશા-ખૂણો.

विदिश पु (विदिशा दिशा यस्य) વિષ્ણુ.

विदिशा स्त्री (विदिशा दिशास्त्यस्याम्) તે નામનું એક શહેર.

विदीर्ण त्रि. (वि+दृ+क्त) ચીરાયેલ ફાટેલ,ફાડેલ.

विदु पु (विद्+कु) હાથીના કુંભસ્થળનો મધ્યભાગ, ઘોડાના કપાળ પરનો ભાગ.

विदुर त्रि. (विद्+कुरच्) નાગરિક લહેરી, ધીરજ ચતુર, વિદ્વાન, જ્ઞાની માણસ.

विदुर पु (वेत्ति धर्मादिकं विद्+कुरच्) દાસીમાં ઉત્પન્ન થયેલ કૌરવોનો એક ભાઈ જે ધર્મનો અવતાર મનાતો.

विदुल पु. (विद्+कुलच्) નેતર, પાણીમાં થતું નેતર, ગંધરસ તે નામે એક ઔષધ.

विदुला स्त्री. (विद्+कुलच्+टाप्) એક જાતનું ઝાડ.

विदूर त्रि (विशिष्टं दूरं यस्य) ઘણું દૂર, અતિ દૂર રહેલ.

विदूर न (विशिष्टं दूरं) અત્યન્ત દૂર.

विदूर पु. જ્યાં વૈડૂર્યમણિ પેદા થાય છે તે સ્થાન.

वित्तद त्रि (वित्त ददाति, दा+क) ધન આપનાર

वित्तवत् त्रि (वित्त+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) ધનવાન, પૈસાવાળુ

वित्तवत् अव्य (वित्तेन तुल्यम्, वति) ધનની પેઠે.

वित्तहीन त्रि (वित्तेन हीन) ધન વગરનું, દરિદ્રી, ગરીબ

वित्ति स्त्री (विद्+क्तिन्) જ્ઞાન, સમાજ, વિચાર, મેળવવુ, જાણવુ, વિચારવુ

वित्तेश पु (वित्तस्य ईश) કુબેર, ધનવાન

वित्तेश्वर पु (,, ,,) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वित्तेहा स्त्री (वित्तस्य ईहा) ધનની લાલસા–લાલચ "धर्मार्थं यस्य वित्तेहा वर तस्य निरीहिता पादप्रक्षालनात्पङ्के दूरादस्पर्शन वरम्" उद्भट

वित्रप त्रि (विगता त्रपा यस्य) નિર્લજ્જ, શરમ વિનાનુ, બેશરમ

वित्रस्त त्रि (वि+त्रस्+क्त) ત્રાસ પામેલું, ભયભીત

वित्रास पु (वि+त्रस्+भावे घञ्) ભય, બીક, ત્રાસ.

वित्सन पु (विद्–लाभे+क्विप्, विदां सनोति, सन्+अच्) બળદ, વૃષભ રાશિ

विथ् (भ्वा आ द्विक सेट् वेथते) યાચવુ, માગવુ

विथुर पु (विथ्+उरच् किच्च) ચોર, રાક્ષસ.

विथ्या स्त्री (विथ्+यत्+टाप्) ગોળ્ણી વનસ્પતિ

विद् (चु उभ सेट् वेदयति–ते) સુખ વગેરેનો અનુભવ કરવો, કહેવુ, બોલવુ, સ વમવુ, રહેવુ अक

विद् (दिवा आ अ अनिट् विद्यते) હોવું, થવુ "नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सत" श्रीम०गी०

विद् (तुदा उभ स अनिट् विंदति–ते) મેળવવુ, પામવુ

विद् (अदा प स अनिट् वेत्ति–वेद) જાણવુ, માનવુ, ધારવુ, ગણવુ "अविनाशी तु तद्विद्धि येन सर्वमिद ततम्" श्रीम०भग० (सम्+विद्=संवित्ते) જાણવુ, ઓળખવુ, પારખવુ

विद् (रुधा आत्म स अनिट् विंत्ते) વિચારવું, ધારવુ, જાણવુ, સમજવુ, વાદવિવાદ કરવો, શોધવુ

विद् (विद्+क्विप्) પડિત, બુધગ્રહ, જાણનારો

विद पु (विद्+क) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विदंश पु (विदश्यतेऽनेन, वि+दन्श्+करणे घञ्) ચાટણુ

विदग्ध त्रि (वि+दह्+कर्मणि क्त) ચતુર, નાગરિક, હોશીયાર, પડિત, વિદ્વાન

विदग्ध त्रि (विशेषेण दग्ध) વિશેષ બળેલ

विदग्ध न (वि+दह्+भावे क्त) એક જાતનુ વાસ

विदग्धता स्त्री (विदग्धस्य भाव तल्+टाप्) વિદ્વતા, પડિતાઈ, ચતુરાઇ, હોશીયારી

विदग्धत्व न (विदग्धस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विदग्धा स्त्री (वि+दह्+क्त+टाप्) ચતુર સ્ત્રી, તે નામની એક નાયિકા

विदत् त्रि (विद्+वर्तमाने शतृ) જાણીતું, જ્ઞાની, વિદ્વાન્

विदथ पु (विद्+कथच्) યોગી, કુશળ, ચાલાક, જાણકાર, વિદ્વાન્, કૃતકૃત્ય, કૃતાર્થ

विदथ न (,, ,,) યજ્ઞ

विदधत् त्रि (वि+धा+वर्तमाने शतृ) ધારણ કરતું, પોષણ કરતું, વિધાન કરતું

विदधान त्रि (वि+धा+शानच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

विदर न (वि+दृ+अच्) એક જાતનું ઝાડ

विदर पु (वि+दृ+भावे अप्) ફાડવુ, ચીરવુ, ભાગ કરવા

विदर त्रि (विगत दरो यस्य) ભય વિનાનુ, ડર વગરનું

विदर्भ पु ब व (विगता दर्भा कुशा यत्त) તે નામે એક દેશ

विदर्भज त्रि (विदर्भाज्जायते, जन्+ड) વિદર્ભ દેશમા ઉત્પન્ન થનાર

विदर्भजा स्त्री (विदर्भज+स्त्रियां टाप्) દમયન્તી, લોપામુદ્રા, રૂક્મિણી, વિદર્ભ દેશની સ્ત્રી

विदर्भा (विदर्भ+स्त्रियां टाप्) વિદર્ભ દેશ, કુડિનપુર

विदल त्रि (विशेषेण दल्यते, दल्+घयर्थे क) બે પ્રકારે થયેલ, બે વિભાગ થયેલ, ફાડેલ, ચીરેલ.

विदल त्रि (विगत दल यस्मात्) પાદડા વિનાનું, ટુકડા વિનાનુ

विद्याधर पु. (विद्यां धरति धृ+अच्) ते नामनी एक देवनी जाति, अति विद्या धारण करनार मनुष्य.
"यत्र विद्याधरसुन्दरीणामनङ्गदीपक्रियया ..." कुमारे
विद्याधर त्रि. (विद्यां धारयति धृ+अच्) विद्याने धारण करनार.
विद्याधरी स्त्री. (विद्याधर+ङीप्) विद्याधरनी स्त्री.
विद्यानुपालन न. (विद्यायाः अनुपालनम्) प्राप्त विद्यानुं रक्षण.
विद्यानुसेवन न. (विद्यायाः अनुसेवनम्) विद्यानुं सेवन–विद्याभ्यास.
विद्याप्रवाद न. ... जैनशास्त्र प्रसिद्ध चौद पूर्व पैकी १ मुं पूर्व.
विद्याप्राप्ति स्त्री. (विद्यायाः प्राप्तिः) विद्यानो लाभ, विद्या मेळववी ते.
विद्यारम्भ पु. (विद्यायाः आरम्भः) विद्यानो आरम्भ.
विद्यार्जन न. („ अर्जनम्) विद्या मेळववी ते.
विद्यार्जित त्रि. („ अर्जितः) विद्याथी मेळवेल.
विद्यार्थ पु. (विद्याया अर्थः) विद्यानुं प्रयोजन.
विद्यार्थिन् त्रि. („ अर्थी) विद्या शीखवानी जेनी इच्छा छे ते, विद्यानो अभिलाषी.
विद्यालब्ध त्रि. (विद्यया लब्धः) विद्याथी मेळवेल.
विद्यालय पु. (विद्याया आलयः) पाठशाळा.
विद्यालाभ पु. („ लाभः) विद्यानो लाभ.
विद्यावंश पु. („ वंशः) विद्यानो वंश.
विद्यावत् त्रि. (विद्या+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) विद्यावाळुं.
विद्याविहीन त्रि. (विद्यया विहीनः) विद्यारहित.
विद्याव्रतस्नातक पु. (विद्याव्रतेन स्नातकः) जेणे चार वर्ष विद्या तथा ब्रह्मचर्य व्रत पूर्ण करेल होय ते.
विद्यास्नातक पु. (विद्यया स्नातकः) ब्रह्मचर्यव्रतमां जेणे विद्या पूर्ण करी छे ते.
विद्याहीन त्रि. („ हीनः) विद्यारहित.
विद्युत् स्त्री. (विद्योतते, वि+द्युत्–क्विप्) वीजळी, संध्या.
विद्युत् त्रि. (विगता द्युत् कान्तिर्यस्य) निस्तेज कान्तिरहित.
विद्युत्प्रिय न. (विद्युतः प्रियम्) कांसुं धातु.
विद्युन्मत् त्रि. (विद्युत्+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) विजळीवाळुं.
विद्युन्माला स्त्री. (विद्युतां माला) विजळीनी माळा–पंक्ति. एक छन्द.
विद्युन्मालिन् पु. ते नामे एक राक्षस, प्रसिद्ध एक राक्षस.
विद्योतन न. (वि+द्युत्+णिच्+ल्युट्) प्रकाशवुं, चमकवुं.
विद्योतन त्रि. (वि+द्युत्+ल्यु) प्रकाशनार, चमकनार.
विद्योपार्जन न. (विद्यायाः उपार्जनम्) विद्या मेळववी ते.
विद्योपार्जित त्रि. (विद्यया उपार्जितः) विद्याथी मेळवेल.
विद्र न. (व्यध्–रक् सम्प्रसारणं) छिद्र.
विद्रधि पु. एक जातनो रोग.
विद्रधिघ्न पु. (विद्रधिं हन्ति हन्+टक्) सरगवानुं झाड.
विद्रधिनाशन पु. (विद्रधिं नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) सरगवानुं झाड.
विद्रव पु. (विद्रवणम्, वि+द्रु+अप्) नासी जवुं, गळवुं, पीगळवुं, जावुं, नाशी जवुं.
विद्राव पु. (वि+द्रु+घञ्) उपर प्रमाणे अर्थ.
विद्रावक त्रि. („ „ +कर्तरि ण्वुल्) नसाडनार, गळनार, पीगळावनार, भागनार.
विद्रुत त्रि. („ „ +कर्मणि क्त) नाशी गयेल, पीगळेल, झरेल, गळेल, भागेल, रस थयेल.
विद्रुम पु. (विशिष्टो द्रुमः) परवाळुं, परवाळानुं झाड.
विद्रुमलता स्त्री. एक जातनी वनस्पति.
विद्रुममणि पु. (विद्रुमरूपो मणिः) परवाळुं.
विद्रुमलता स्त्री. (विद्रुमस्य लता) एक जातनुं सुगन्धी द्रव्य.
विद्रुमलतिका स्त्री. (विद्रुमलता+स्वार्थे कन्+टाप् अत इत्त्वम्) उपर प्रमाणे अर्थ.
विद्वत्कल्प त्रि. (ईषदसमाप्तो विद्वान्, विद्वस्+कल्प) थोडो ओछो विद्वान्, विद्वान् जेवो.

विदूरग त्रि (विदूरे गच्छतीति, गम्+ड) અત્યન્ત દૂર જનાર

विदूरज न. (विदूरे देशभेदे जायते, जन्+ड) વૈડુર્ય-મણિ

विदूरज त्रि (विदूरे जायते, जन्+ड) અત્યન્ત દૂર ઉત્પન્ન થનાર

विदूरथ पु બારમા મનુનો એક પુત્ર, પુરૂવંશી એક રાજા

विदूराद्रि पु (विदूर देशभेदेऽद्रि पर्वत) જ્યા વૈડુર્ય-મણિ નિપજે છે તે એક પર્વત.

विदूषक पु (विदूषयति, वि+दूष्+णिच्+ण्वुल्) શૃંગાર રસ મદદાયક એક મશ્કરો

"शृङ्गारस्य सहाया विटचेटविदूषकाद्या स्यु

भक्ता नर्मसु निपुणा कुपितवधूमानभञ्जना शुद्धा ॥

विदूषक त्रि (विदूषयति, वि+दूष्+णिच्+ण्वुल्) પારકી નિન્દા કરનાર, મશ્કરુ

विदूषण न (विशेषेण दूषणम्) દોષદેવો, દોષ, ઠપકો, દૂષિત કરવુ

विदूषित त्रि (वि+दूष्+कर्मणि क्त) દોષ દીધેલ, ઠપકો આપેલ

विदेश पु (विभिन्नो देश) દેશાન્તર, પરદેશ

विदेशग त्रि (विदेश गच्छतीति, गम्+ड) પરદેશ જનાર

विदेशगत त्रि (विदेश गत) પરદેશ ગયેલ

विदेशगन्तृ त्रि (विदेश गच्छति, गम्+तृच्) પર-દેશ જનાર

विदेशगमन न (विदेशे गमनम्) પરદેશ જવુ તે

विदेशज त्रि (विदेशे जायते, जन्+ड) પરદેશમા ઉત્પન્ન થનાર

विदेशजात त्रि (विदेशे जात) પરદેશમાં પેદા થયેલ

विदेशस्थ त्रि (विदेशे तिष्ठति, स्था+क) પરદેશમા રહેનાર

विदेशिन् त्रि (विदेश+अस्त्यर्थे इनि) પરદેશી, વિદેશી

विदेह पु (विगतो देह देहसम्बन्धो यस्य) જનકરાજા, તે નામે એક દેશ, મિથિલા દેશ, મીમાસાપ્રસિદ્ધ દેહસબન્ધ શૂન્ય અચેતન મત્રાત્મક દેવ

विदेह पु व મિથિલા દેશના લોકો, જનકના વંશના રાજાઓ, મિથિલાદેશ

विदेह त्रि. (विगतो देह देहसम्बन्धो यस्य) દેહસ-બન્ધ રહિત, દેહશૂન્ય, કૈવલ મુક્તિયુક્ત

विदेहकैवल्य न (विदेह च तत् कैवल्यञ्च) જીવન્મુ-ક્તનો દેહ પતન પછી નિર્વાણ-મોક્ષ

विदेहा स्त्री (विदेह+स्त्रियां टाप्) મિથિલા

विद्ध त्रि (विध्यते स्मेति, व्यध्+क्त) વીંધાયેલ, છિદ્ર પાડેલ, સદૃશ, સમાન, બાધિત, મારમારેલ

विद्धकर्ण पु (विद्ध कर्ण इव पत्रमस्य) પાઠા વન-સ્પતિ

विद्धकर्ण त्रि (विद्धौ कर्णौ यस्य) કાનવિંધેલ.

विद्धकर्णिका स्त्री (विद्धकर्णी+स्वार्थे कन्+टापि ह्रस्व) પાઠા-કાળીપાટ વનસ્પતિ

विद्धकर्णी स्त्री (विद्धानि कर्णानि पत्राण्यस्या ङीप् ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विद्यमान पु (विद्+शानच्) વર્તમાનકાળ

विद्यमान त्रि (विद्+कर्मणि शानच्) વર્તમાનકાળનું, વર્તતુ, હયાત

विद्या स्त्री (विद्यतेऽसौ, विद्+क्यप्+टाप्) તત્ત્વસાક્ષા-ત્કાર, જ્ઞાન, દુર્ગાદેવી, ગણિકારિકા-ગણીયારી વૃક્ષ, તન્ત્રશાસ્ત્ર પ્રસિદ્ધ દેવીમત્ર, વિદ્યાહેતુ શાસ્ત્ર

विद्याचण त्रि (विद्यया ख्यात, चणप्) વિદ્યાવડે પ્રસિદ્ધ-વિખ્યાત

विद्याचन त्रि (विद्यया ख्यात, चनप्) ઉપર પ્રમાણે

विद्याचञ्चु त्रि (विद्यया विख्यात, विद्या+चञ्चु) વિદ્યા વડે પ્રખ્યાત થયેલું

विद्यातस् अव्य (विद्या+पञ्चम्यर्थे तसिल्) વિદ્યાથી, વિદ્યાથકી

विद्यादल पु (विद्यायै दल्यतेऽसौ, दल्+अच्) ભોજ-પત્રનું ઝાડ

विद्यादान न (विद्याया दानम्) વિદ્યા આપવી, ભણાવવુ, પુસ્તકવિગેરેનુ દાન

विद्याधन न (विद्यया लब्ध धन) વિદ્યાથી મેળવેલું ધન

विद्याधन न (विद्यैव धनम्) વિદ્યારૂપી ધન

"विद्याधन सर्वधनप्रधानम्" भर्तृहरि

करवा प्रसिद्ध એક સૂત્ર, તે નામે એક અલંકાર.
"यः शास्त्रविधिमुत्सृज्य वर्तते कामकारतः" गीतायाम्.
"संज्ञा च परिभाषा च विधिर्नियम एव च
अतिदेशोऽधिकारश्च षड्विधं सूत्रलक्षणम्"

विधिज्ञ त्रि. (विधिं जानाति ज्ञा+क) विधिने જાણનાર.

विधितस् अव्य. (विधि+पञ्चम्यर्थे तसिल्) विधिथी, विधि प्रमाणे.

विधित्सित त्रि. (विधातुमिष्यते वि+धा+सन्+क्त) કરવા ઇચ્છેલું, બનાવવા ધારેલું.

विधित्सा स्त्री. (विधातुमिच्छा, वि+धा+सन्+भावे अ+टाप्) કરવાની ઇચ્છા, બનાવવાની ઇચ્છા.

विधित्सु त्रि. (विधातुमिच्छुः वि+धा+सन्+उ) કરવાને કે બનાવવાને ઇચ્છનાર.

विधिदर्शक पुं. (विधि+दृश्+णिच्+ण्वुल्) યજ્ઞમાં સર્વ કર્મ યથાર્થ થાય છે કે નહિ તે સંભાળી સંપૂર્ણ કરાવનાર બ્રાહ્મણ.

विधिदर्शक त्रि. (,,) વિધિ બતાવનાર.

विधिदर्शिन् पुं. (विधिं पश्यति विधि+दृश्+णिनि) વિધિ જોનાર-તપાસનાર યજ્ઞમાં એક બ્રાહ્મણ.

विधिदर्शिन् त्रि. (विधि+दृश्+णिनि) વિધિ જોનાર.

विधिदेशक पुं. (विधिं विधानं दिशति दिश्+ण्वुल्) વિધિ જોનાર-તપાસનાર યજ્ઞમાં એક બ્રાહ્મણ, સદસ્ય-સભાસદ, ગુરુ.

विधिप्रयोग पुं. (विधेः प्रयोगः) યથા શાસ્ત્ર વિધિનો પ્રયોગ, વિધિનો પ્રયોગ.

विधिप्रसंग पुं. (विधेः प्रसङ्गः) શાસ્ત્રીયવિધિનો પ્રસંગ, વિધિ પ્રાપ્તિ, વિધિનો પ્રસંગ.

विधिवत् अव्य. (विधिमर्हति, विधि+वत्) વિધિ પ્રમાણે, વિધિ અનુસાર.

विधिविहीन त्रि. (विधिना विहीनः) વિધિ વગરનું, વિધિ રહિત.

विधिहीन त्रि. (विधिना हीनः) ઉપર પ્રમાણે.

विधीयमान त्रि. (वि+धा+यक्+शानच्) વિધિ પ્રમાણે, કરવા લાયક, કરવા યોગ્ય.

विधु पुं. (व्यध्+कु) ચન્દ્ર, કપૂર, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, શંકર, વાયુ, રાક્ષસ યુદ્ધ.

"विधुरपि विधियोगात् ग्रस्यते राहुणाऽसौ
लिखितमपि ललाटे प्रोज्झितुं कः समर्थः" हितोपदेशे.

विधुत त्रि. (वि+धु+क्त) ધ્રુજેલ, કંપેલ, ત્યજેલ, હલેલ, ચાલેલ.

विधुति स्त्री. (वि+धु+क्तिन्) ધ્રુજવું, કંપવું, તજવું ત્યાગ, હાલવું, ચાલવું.

विधुनन न. (वि+धु+णिच्+ल्युट् च) કંપાવવું, ચલાવવું, હલાવવું.

विधुन्तुद पुं. (विधुं तुदति, तुद्+खश् मुम् च) રાહુ.

विधुपञ्जर पुं. (विधोः पिञ्जर इव) તરવાર.

विधुप्रिय पुं. (विधु प्रियो यस्य) એક જાતનું ધાન્ય.

विधुप्रिया स्त्री. (विधोः प्रिया) ચન્દ્રની સ્ત્રી-તારા.

विधुर त्रि. (विगता धूरिव यस्य समा) દુઃખી, વ્યાકુળ, વિકલ, વિહ્વળ, દુઃખી રહિત.

विधुर न. (विगता धूर्यस्मात् समासे अ) વિકલપણું, વ્યાકુળપણું, દુઃખપણું, રહિતપણું, વિયોગ, વિહ્વળપણું.

विधुरता स्त्री. (विधुरस्य भावः तल्+टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

विधुरत्व न. (विधुरस्य भावः त्व) વિકલપણું, વ્યાકુળપણું, દુઃખીપણું, રહિતપણું, વિયોગ, વિહ્વળપણું.

विधुरा स्त्री. (विधुर+स्त्रियां टाप्) અમેલી મંજરી, શીખંડ.

विधुवन न. (वि+धु+ल्युट्) કંપવું, હાલવું, ચાલવું, ધ્રુજવું, તજવું.

विधूत त्रि. (वि+धू+क्त) કંપેલ, હલેલ, ચાલેલ, ધ્રુજેલ, તજેલ, નિરાકરેલ.

विधूति स्त्री. (वि+धू+भावे क्तिन्) ધ્રુજવું, કંપવું, તજવું, ત્યાગ, હાલવું, ચાલવું.

विधूनन न. (वि+धू+णिच्+नुक्+ल्युट् च) કંપાવવું, ધ્રુજાવવું, હલાવવું.

विधूयमान त्रि. (वि+धू+यक्+शानच्) કંપાવેલું, તજેલું, છોડેલું, નિરાકરેલું.

विधृत न. (वि+धृ+क्त) ધારણ કરેલું, ધરેલું, ગ્રહણ કરેલ.

विधेय त्रि. (विधातुं शक्यम् वि+धा+यत् कर्मणि यत्) કરવા યોગ્ય, વશ, કબજામાં રહેલ, આધીન, સ્વા-

विद्वत्तम त्रि (अतिशयेन विद्वान्, विद्वस्+तमप्) અતિશય વિદ્વાન્, મહાન પંડિત

विद्वत्तर त्रि (विद्वस्+तरप्) ઉપર પ્રમાણે

विद्वत्ता स्त्री (विदुष भाव, तल्+टाप्) વિદ્વાનપણું

विद्वत्त्व न (विदुष भाव त्व) વિદ્વાનપણું

विद्वद्देशीय त्रि (ईषदूनो विद्वान्, विद्वस्+देशीयर्) થોડો ઓછો વિદ્વાન્, વિદ્વાન્ જેવું

विद्वद्देश्य त्रि (ईषदूनो विद्वान्, विद्वस्+देश्य) ઉપર પ્રમાણે.

विद्वस् त्रि (वेत्तीति, विद्+शतृ शतुर्वसुरादेश) વિદ્વાન્, પંડિત, આત્મજ્ઞાની, ડાહ્યું
"विद्वांसो वसुधातले परवच श्लाघासु वाचयमा"

विद्वस् पु (विद्+क्वसु) પંડિત

विद्विष् त्रि (विशेषेण द्वेष्टि, वि+द्विष्+क्विप्) શત્રુ

विद्विष पु (विशेषेण द्वेष्टि, वि+द्विष्+क) શત્રુ

विद्विषत् त्रि (विद्विषति, वि+द्विष्+शतृ) શત્રુ, વૈરી

विद्वेष पु (वि+द्विष्+घञ्) વૈરભાવ, શત્રુતા, વૈર, દ્વેષ

विद्वेषण न (वि+द्विष्+अनट्) તંત્રોક્ત અભિચાર કર્મ, દ્વેષ કરવો, વૈરભાવ રાખવો, શત્રુતા કરવી

विद्वेषिन् त्रि (विशेषेण द्वेष्टीति, वि+द्विष्+णिनि) દ્વેષ કરનાર, શત્રુ

विद्वेष्टृ त्रि (वि+द्विष्+तृच्) ઉપર પ્રમાણે, વૈરી

विध् (तुदा पर स सेट् विधति) વીંધવું, છેદવું, આજ્ઞા કરવી, તજવીજ કરવી

विध पु (विध्+क अच् वा) પ્રકાર, ભેદ, હાથીને ખાવા લાયક અન્ન, વિધાન, વિંધવું તે, છેદવું, વૃદ્ધિ, વેતન, રોજી, પગાર

विधन त्रि (विगतं धनं यस्मात्) નિર્ધન, ધન વગરનું

विधनता स्त्री (विधनस्य भाव तल्+टाप्) નિર્ધનપણું, દરિદ્રતા

विधनत्व न (विधनस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

विधवा स्त्री (विगतो धवो यस्या) રાંડેલી સ્ત્રી, રાંડીરાંડ, અનેક ધણીઓવાળી વેશ્યા કે વ્યભિચારીણી સ્ત્રી

विधवागामिन् त्रि (विधवा+गम्+णिनि) રાંડીરાંડ સાથે વ્યભિચાર સેવનાર

विधवाविवाह पु (विधवाया विवाह) રાંડીરાંડનો વિવાહ, પુનર્લગ્ન, નાતરું

विधवावेदन न (विधवाया वेदनम्) રાંડીરાંડને પરણવું તે.

विधा स्त्री (विध्+अच्+टाप्) "विध" શબ્દ જુઓ, કર્મ, કામ

विधातव्य त्रि (वि+धा+कर्मणि तव्यच्) કરવા યોગ્ય.

विधातृ त्रि (वि+धा+तृच्) કરનાર, વિધાયક, વિધાન કર્તા

विधातृ पु (,, ,,) બ્રહ્મા, કામદેવ, પ્રજાપતિ, મદિરા, ભૃગુમુનિનો એક પુત્ર, અધર્મ, ગજપીપર

विधातृभू पु (विधातुर्भवति, भू+क्विप्) નારદ મુનિ, મરિચિ વિગેરે ઋષિ

विधात्रायुस् पु (विधातुरायु प्रमाण यस्मात्) સૂર્ય, મહાકલ્પ, આકડાનું ઝાડ

विधात्री स्त्री (वि+धा+तृच्+ङीप्) ગજપીપર

विधान न (वि+धा+ल्युट्) કરવું, કામ, વિધિ, હાથીનું ભક્ષ્ય અન્ન.

विधानक न (विधान+संज्ञाया कन्) વ્યથા, પીડા

विधानज्ञ पु (विधान जानाति, ज्ञा+क) પંડિત

विधानज्ञ त्रि (विधान जानाति, ज्ञा+क) વિધિ જાણનાર

विधायक त्रि (वि+धा+ण्वुल्) વિધિ કરનાર

विधायकता स्त्री (विधायकस्य भाव तल्+टाप्) કરનારપણું

विधायकत्व न (विधायकस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

विधायिन् त्रि (वि+धा+णिनि) કરનાર

विधारण न (वि+धृ+भावे ल्युट्) ધરવું, ધારણ કરવું તે

विधि पु (विधति विदधाति विश्वमिति, विध्+इन्+क्विन्) જગત્સ્રષ્ટા બ્રહ્મા

विधि पु (विधीयते सुखदु खे अनेन वि+धा+कि) વિષ્ણુ, ભાગ્ય, રચના, પ્રવર્તના-નિયોગ-પ્રેરણા, પ્રવર્તનાજનક વાક્ય, કર્મ-કામ, હાથીનું ભક્ષ્ય અન્ન, વૈદ્ય, નહિ પ્રાપ્તને પ્રાપ્ત કરી આપનાર એક વાક્ય, વ્યા-

અનાથ, નિરાધાર, આશ્રયરહિત.

विनायक पुं. (विशिष्टो नायकः अथवा वि+नी+ण्वुल्) ગણેશ, ગરુડ, બુદ્ધ, ગુરુ.

विनायिका स्त्री. (विनायकस्य स्त्री आनुकि ङीप्) ગરૂડની ભાર્યા.

विनासा स्त्री (विना नासया शोभते, [illegible]) નાક, નસકોરું.

विनाश पुं (वि+नश्+घञ्) નાશ થવો, નહિ જેવું થવું, નાશી જવું.

विनाशक त्रि. (वि+नश्+ण्वुल्) નાશ કરનાર, નાશ થનાર.

विनाशन त्रि (वि+नश्+ल्यु) નાશ કરનાર.

विनाशयत् त्रि (वि+नश्+णिच्+शतृ) નાશ પમાડતું, નાશ કરતું.

विनाशित त्रि (वि+नश्+णिच्+क्त) નાશ પમાડેલ, નાશ કરેલ.

विनाशिन् त्रि (वि+नश्+णिनि) નાશ કરનાર, નાશવન્ત, વિનાશી, નાશ પામનાર.

विनाशोन्मुख त्रि (विनाशाय उन्मुखः) નજીકમાં નાશ થવાની અણીઉપર આવેલું, નાશ થવા તૈયાર, પાક.

विनासिक त्रि. (विगता नासिका यस्य इति) નાક વગરનું, નકટું.

विनाद पुं (वि+नद्+घञ् वा उपसर्गैरर्थे) [illegible]

विनिग्रह पुं (विशेषेण निग्रहः) निग्रह शब्द જુઓ.

विनिद्र त्रि (विगता निद्रा यस्य) નિદ્રાવગરનું, જાગતું, ખીલેલું, પ્રફુલ્લ.

विनिद्रता स्त्री. (विनिद्रस्य भावः तल्+टाप्) નિદ્રારહિતપણું, જાગરણ, ખીલવું, પ્રફુલ્લતા, પ્રબોધ.

विनिद्रत्व न. (विनिद्रस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.

विनिपात पुं (वि+नि+पत्+घञ्) નિપાત, દુઃખ, દૈવ વિહિત દુઃખ, પડતી, અપમાન.

विनिमय पुं. (वि+नि+मि+अच्) અદલો બદલો, જે કંઈ આપી બીજું કંઈ લેવું.

विनिमय त्रि. (,, ,,) બદલો આપનાર.

विनिमेष पुं. (विगतो निमेषः) નેત્ર ઉઘાડવાનો તથા મીંચવાનો વ્યાપાર.

विनियम पुं. (विशेषेण नियमः) નિયમ.

विनियोग पुं (वि+नि+युज्+घञ्) ક્રિયાઓમાં પ્રવર્તન, યોજવું, જોડવું કરવું, અનુક્રમે કરવું.

विनिर्गत त्रि (वि+निर्+गम्+क्त) નીકળેલ, બહાર ગયેલ.

विनिर्गम पुं (वि+निर्+गम्+अप्) બહાર જવું તે, નીકળવું તે.

विनिर्देश पुं. (विशिष्टः निर्देशः) કહેવું, ચોક્કસપણાથી કથન.

विनिर्जित त्रि. (वि+निर्+जि+क्त) જીતેલ, હાર પામેલ.

विनिर्णय पुं. (विशिष्टः निर्णयः) નિશ્ચય, નિર્ણય.

विनिर्णीत त्रि (वि+निर्+नी+क्त) નિશ્ચય કરેલ.

विनिर्बन्ध त्रि (विनिर्गतो बन्धः यस्मात्) બન્ધનરહિત, નિર્બન્ધ.

विनिर्बन्ध पुं. (,, ,, ,,) [illegible]

विनिर्मुक्त त्रि. (वि+निर्+मुच्+क्त) મુકેલ, છોડેલ, છૂટેલ.

विनिवारित त्रि (वि+नि+वृ+णिच्+क्त) રોકેલ, અટકાવેલ.

विनिश्चय पुं (विशेषेण निश्चयः) નિશ્ચય, ખાતરી.

विनिश्चल त्रि (विशेषेण निश्चलः) સ્થિર, ચંચળ નહિ તે.

विनिश्चित त्रि (विशेषेण निश्चितः) નિશ્ચય કરેલ.

विनिश्वसत् त्रि. (वि+नि+श्वस्+शतृ) નીસાસા નાંખતું.

विनिष्कपट त्रि (विनिर्गतः कपटो यस्मात्) અત્યન્ત કપટ વગરનું.

विनिष्काम त्रि. (विनिर्गतः कामो यस्य) અત્યન્ત કામના વગરનું, નિષ્કામ.

विनिष्कासन न. (वि+निर्+कस्+णिच्+ल्युट्) હાંકી કાઢવું, કાઢી મૂકવું.

विनिस्सरण न. (वि+निर्+सृ+ल्युट्) નીકળવું, બહાર જવું.

विनिस्सृत त्रि (वि+निर्+सृ+क्त) નિકળેલું, નીકળેલું, બહાર ગયેલ.

धीन, विधिवडे બોધ કરવા યોગ્ય, ઉદ્દેશ્ય પ્રકાશતાર્થે જણાતુ
विधेयता स्त्री (विधेयस्य भाव तल्+टाप्) કરવા યોગ્યપણુ
विधेयत्व न (विधेयस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
विधेयाविमर्श पु (विधेयस्याविमर्शो यत्र) કાવ્યનો એક પ્રકારનો દોષ
विध्याभास पु (विधेराभासो यत्र) તે નામે એક અર્થાલકાર
विध्वस पु (वि+ध्वस+भावे घञ्) નાશ, શત્રુતા, અપમાન
विध्वंसिन् त्रि (वि+ध्वस्+णिनि) નાશ પામનાર, અપરાધી, ગુનેગાર, અપમાન કરનાર
विनत त्रि (वि+नम्+क्त) નમેલ, વાકુ, શિક્ષિત
विनता स्त्री (वि+नम्+क्त+टाप्) ગરૂડની માતા–કાશ્યપની એક પત્ની, એક જાતની ફોલ્લી–રોગ
विनतातनय पु (विनताया तनय.) ગરૂડ
विनतातनूज पु (विनताया. तनूज) ગરૂડ
विनतात्मज पु (विनताया आत्मज) ગરૂડ
विनतानन्दन पु (विनतामानन्दयति, आ+नन्द्+ल्यु) ગરૂડ
विनतापुत्र पु (विनताया पुत्र) ગરૂડ
विनताप्रसूत पु (विनताया प्रसूत) ગરૂડ
विनतासूनु पु (विनताया सूनु॰) ગરૂડ
विनति स्त्री (वि+नम्+क्तिन्) નમ્રપણુ, નમ્રતા, વિનય
विनतोद्भव पु (विनतया उद्भवो यस्य) ગરૂડ
विनद पु (वि+नद्+अच्) એક જાતનુ ઝાડ
विनम्र न (विशेषेण नम्र) અત્યન્ત નમ્ર
विनम्रक न (विशेषेण नम्रमिव इवार्थे कन्) તગરનુ ફૂલ
विनम्रता स्त्री (विनम्रस्य भाव, तल्+टाप्) અત્યન્ત નમ્રપણુ, વિનય
विनम्रत्व न (विनम्रस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે.
विनय पु (वि+नी+भावे अच्) શિક્ષા, પ્રણામ, અનુનય–વિનવવુ, વીનવણી, નમ્રતા
विनय त्रि (विशेषेण नयति, नी+अच्) વિનયવાળુ, ફેંકેલ, જીતેન્દ્રિય, निभृत શબ્દ જુઓ
विनय पु (विशिष्टो नय) દડ
विनय पु (वि+नी+कर्त्तरि अच्) વેપારી, વાણીયો
विनयग्राहिन् त्रि (विनय शिक्षा गृह्णाति, ग्रह+णिनि) આજ્ઞામા રહેનાર, વચનમા રહેનાર
विनयन न (वि+नी+भावे ल्युट्) શીખવવુ, કેળવવુ, કેળવણી, શિક્ષા
विनयभाज् त्रि (विनय भजति, भज्+ण्वि) વિનયવાળુ, વિનયી
विनयवत् त्रि (विनय+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व॰) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विनयस्थ त्रि (विनये तिष्ठति, स्था+क) વિનયવાળુ, વિનયી
विनर्दत् त्रि (वि+नर्द्–वर्तमाने शतृ) શબ્દ કરતું, અવાજ કરતુ, ગર્જના કરતુ
विनशन न (विनश्यति, अन्तर्दधाति सरस्वत्यत्र, वि+नश्+अधिकरणे ल्युट्) કુરૂક્ષેત્રમાનુ એક તીર્થ
विनशन न (विनश्यति, वि+नश्+भावे ल्युट्) વિનાશ, નાસી જવુ, જવુ, નહિ જેવુ થવુ
विनश्यत् त्रि (वि+नश्+वर्तमाने शतृ) નાશ પામતું, નાસી જતુ, અદૃશ્ય થતુ
विनश्वर त्रि (विशेषेण नश्वर) નાશવન્ત, અત્યન્ત નાશ પામવાના સ્વભાવવાળુ
विनष्ट त्रि (वि+नश्+क्त) નાશ પામેલ, નાસી ગયેલ, નહિ જેવુ થયેલ
विनष्टि स्त्री (वि+नश्+स्त्रियां क्तिन्) વિનાશ, નહિ જેવુ થવુ તે
विनस त्रि (विगता नासा यस्य) નાક વગરનું, નકટુ
विना अव्य (वि+"विनञ्भ्यां॰" ना) વિના, વગર, સિવાય
"विना मलयमन्यत्र चदन न विवर्धते"
विनाकृत त्रि (विनेति कृतम्, विना+कृ+क्त) તજેલ, રહિત
विनाडिका स्त्री (विभक्ता नाडिका यया) ઘડીનો સાઠમો ભાગ, પળ
विनाडी स्त्री (विभक्ता नाडी यया) ઉપર પ્રમાણે
विनाथ त्रि (विगतो नाथो यस्य) નાથ વગરનુ,

हसे) ખીલવું, વાણિ, ક્રોધ, રમત.
विपञ्ची स्त्री. (वि+पचि+अच्+गौरा० ङीष्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विपण पुं. (वि+पण्+व्यवहारे अप्) વિક્રય, વેચાણ, વેચવું.
विपणन न. (वि+पण्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विपणि स्त्री. (वि+पण्+इन्) બજાર, પીઠું, દુકાન, હાટ, જ્યાં વેચાણ થાય છે તે સ્થળ, વેચાણ.
"कुत्र वयस्ये विपणिविस्तारस्य हरामकामरतेन बाढ़ि" हर्षे.
विपणिन् स्त्री (वि+पण्+बा. इनि) દુકાનદાર, વેપારી.
विपणी स्त्री (वि+पण्+इन्+ङीप्) બજાર, પીઠું, દુકાન, હાટ, જ્યાં વેચાણ થાય છે તે સ્થળ, વેચાણ.
विपत्काल पुं. (विपद् काल.) વિપત્તિનો સમય, આપત્તિનો વખત.
विपत्समय पुं. (विपद् समय) ઉપરનો અર્થ.
विपत्समुद्र पुं. (विपदः समुद्र) આપત્તિનો દરીયો.
विपत्सागर पुं. (विपद् सागर) ઉપરનો અર્થ.
विपत्ति स्त्री. (वि+पद्+क्तिन्) આપત્તિ, નાશ, વેદના, દુઃખ.
"त्वसन्नापदभिरोनविपत्तिरोधोऽस्तु" रघौ.
विपत्तिमुक्त त्रि. (विपत्त्या मुक्त.) આપત્તિવાળું, દુઃખી, નાશવન્ત.
विपत्तिरहित त्रि (विपत्त्या रहित) આપત્તિ રહિત, દુઃખસમરનું નાશરહિત.
विपत्तिसमुद्र पुं (विपत्तेः समुद्र.) આપત્તિનો દરીયો.
विपत्तिसागर पुं (विपत्तेः सागर) ઉપરનો અર્થ.
विपथ पुं. (विरुद्ध पन्था) ખરાબ માર્ગ, નિંદિત રસ્તો.
विपद् स्त्री. (वि+पद्+भावे क्विप्) આપત્તિ, દુઃખ, નાશ, વેદના.
विपदा स्त्री. (विपद्, पक्षान्तरे टाबन्तो वा) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विपदुद्धरण (विपद उद्धरणम्) આપત્તિમાંથી ઉગારવું.
विपदुद्धार पुं. (विपद उद्धार) ઉપરનો અર્થ.
विपद्ग्रस्त त्रि (विपदा ग्रस्त) આપત્તિથી ઘેરાયેલ, આફતથી યુક્ત.
विपद्युक्त त्रि (विपदा युक्त) આપત્તિથી યુક્ત, આફતવાળું.
विपद्रहित त्रि. (विपदा रहितः) આપત્તિથી રહિત.
विपन्न त्रि (वि+पद्+कर्मणि क्त) આપત્તિવાળું, દુઃખી, નાશ પામેલ, ખોવાયેલ, મરણ પામેલ.
विपन्न पुं. (वि+पद्+क्त) સર્પ.
विपन्नक पुं. (विपन्न+स्वार्थे कन्) સર્પ.
विपन्नकी स्त्री (विपन्नक+स्त्रियां ङीप्) સાપેણ.
विपन्नी स्त्री. (विपन्न+स्त्रियां जातौ ङीष्) સાપેણ.
विपरिणाम पुं (वि+परि+नम्+घञ्) વિરુદ્ધ પરિણામ.
विपरिणाम त्रि (विरुद्धः परिणामो यस्य) વિરુદ્ધ પરિણામવાળું.
विपरिवर्तन न. (वि+परि+वृत्+ल्युट्) પાછું ફરવું તે, ફેરફાર થઈ જવો, બદલાઈ જવું.
विपरीत त्रि. (वि+परि+इ+क्त) પ્રતિકૂળ, વિરુદ્ધ, ઊલટા ક્રમવાળું, ઊલટું.
विपरीत पुं. (वि+परि+इण्+क्त) રતિમંજરી ગ્રન્થમાં કહેલો એક મૈથુન પ્રકાર—જેમાં સ્ત્રી પુરુષ ઉપર હોય છે.
विपरीतक पुं (विपरीत+स्वार्थे कन्) ઉપરનો અર્થ.
विपरीतगति त्रि (विपरीता गतिर्यस्य) વિરુદ્ધ ગતિવાળું, ઊલટું જનાર.
विपरीतगति स्त्री. (विपरीता चासौ गतिश्च) વિરુદ્ધ ગતિ, ઊલટું જનાર.
विपरीतता स्त्री. (विपरीतस्य भावः तल्+टाप्) વિરુદ્ધપણું, વિરોધ, અવળાપણું, પ્રતિકૂળતા.
विपरीतत्व न (विपरीतस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.
विपरीतरत न (विपरीतं च तद् रतं च) રતિમંજરીમાં કહેલ મૈથુન પ્રકાર—જેમાં સ્ત્રી ઉપર હોય છે.
विपरीता स्त्री (वि+परि+इण्+क्त+टाप्) અસતી સ્ત્રી, વ્યભિચારિણી, પતિથી વિરુદ્ધ સ્ત્રી.
विपर्यक पुं. (विपर्येति पर्यायेण कन्) ગબડીને ઊંધું વળેલ રથ, ગાડાનું ગબડવું.
विपर्यक त्रि („ „) ઊંધું વળતું, ઊંધું પડનારું.

विनीत त्रि (वि+नी+क्त) વિનયયુક્ત, નમ્ર, કેળવાયેલ, દંડકરેલ, ફેંકેલ, દૂરકરેલ, લઈ જવાયેલ, જીતેન્દ્રિય, હરણ કરેલ, શાન્ત, પૂર્ણ, કબ્જામારહેનાર, સારીચાલનું

विनीत पु (वि+नी+क्त) સુશિક્ષિત ઘોડો, હળનો બળદ, વાણીયો, વ્યાપારી મીઢળનું ઝાડ

विनीतक पु (विनीत+संज्ञायां कन्) પાલખી ડોળ વિગેરે

विनीतता स्त्री (विनीतस्य भावः तल्+टाप्) કેળવણી, નમ્રતા, શિક્ષણ, વિનય

विनीतत्व न (विनीतस्य भाव', त्व) ઉપરનો અર્થ

विनीतात्मन् त्रि (विनीत आत्मा यस्य) કેળવાયેલું, શિક્ષિત, નમ્ર

विनीय अव्य० (वि+नी+सवन्धर्थे ल्यप्) શીખવીને, કેળવીને, લઇ જઇને, હરીને

विनीय पु (वि+नी+क्यप्) પાપ, મેલ, કાદવ, ખરાબકાળ

विनेतृ पु (वि+नी+तृच्) રાજા, શિક્ષક

विनेतृ त्रि (वि+नी+तृच्) શીખવનાર, કેળવનાર

विनेय त्रि (वि+नी+यत्) શિખવવાલાયક, કેળવવા યોગ્ય, પ્રાપ્ત કરવા–લઈજવા યોગ્ય

विनेय पु („ „ „) શિષ્ય, ચેલો

विनेष्यत् त्रि (वि+नी+भविष्यत्यर्थे, शतृ) શિક્ષણ આપવા ઈચ્છતું, લઈ જવા ચાહતું

विनोक्ति स्त्री તે નામે એક અર્થાલંકાર

विनोद पु (वि+नुद्+घञ्) કુતૂહલ, રમત, ગમત, ખડન, એક જાતનું ઘર
"त्वत्सादृश्यविनोदमात्रमपि मे दैवेन न क्षम्यते"

विनोदन न (वि+नुद्+ल्युट्) ક્રીડા, ખેલ, ગમત, કુતુહલ

विनोदित त्रि (वि+नुद्+णिच्+क्त) વિનોદ કરેલ, ગમત કરેલ, રમત રમાડેલ

विनोदिन् त्रि (वि+नुद्+णिनि) વિનોદ કરનાર, ક્રીડાકરનાર, રમનાર, વિનોદ કરવાના સ્વભાવવાળુ

विन्दु त्रि (वेत्ति तच्छील, विद्+ज्ञाने+उ नुमागमश्च निपा०) જાણનાર જ્ઞાની, વિદ્વાન્

विन्ध्य पु (विध्+यत् पृषो मुमूच) તે નામે એક પર્વત, અવંતી દેશનો એક રાજા, શિકારી

विन्ध्यकूट पु (विन्ध्ये कूटं माया कैतव वा यस्य) અગસ્ત્યમુનિ, વિન્ધ્યાચળનું શિખર.

विन्ध्यवासिन् पु (विन्ध्ये वसतीति, वस्+णिनि) વ્યાડિ નામનો મુનિ

विन्ध्यवासिनी स्त्री (विन्ध्येऽचले वसति, वस्+णिनि+ङीप्) યશોદાના ગર્ભમાં જન્મેલી દુર્ગાદેવી.

विन्ध्यस्थ पु (विन्ध्ये विन्ध्यपर्व्वते तिष्ठतीति, स्था+क) વ્યાડિમુનિ

विन्ध्या स्त्री (विन्ध्य+अच्+टाप्) લવલી વૃક્ષ, ઝીણી એલચી

विन्ध्याचल पु (विन्ध्यश्चासौ अचलश्च) તે નામે એક પર્વત

विन्ध्याटवी स्त्री (विन्ध्यस्या अटवी) વિન્ધ્યાચળ પર્વતપાસેનું એક વન

विन्ध्यावली स्त्री (विन्ध्याया आवली) બાણાસુરની માતા

विन्ध्यावलीपुत्र पु (विन्ध्यावल्या पुत्र) બાણાસુર

विन्न त्रि (विद्+क्त) વિચારેલ, પ્રાપ્ત કરેલ, મેળવેલ, જાણેલ, રહેલ.

विन्यस्त त्रि (वि+नि+अस्+क्त) મૂકેલ, સ્થાપેલ, ફેંકેલ, આપેલ, ગોઠવેલ

विन्याक पु (वि+नि+अक्+घञ) એક જાતનું ઝાડ

विन्यास पु (वि+नि+अस्+घञ्) સ્થાપવુ, થાપણ, રચવુ, ગોઠવવુ, આપવુ

विप् (चु उभ स सेट् वेपयति–ते) ફેંકવુ

विपक्विमम त्रि (वि+पच्+क्त्रिमपच्) પરિપક્વ, પાકેલ, પરિપાક દશાને પામેલ

विपक्ष त्रि (विरुद्ध पक्षो यस्य) પ્રતિકૂલ પક્ષનું, શત્રુ, પ્રતિકૂલ, વિરુદ્ધ

विपक्ष पु (विरुद्ध पक्ष) પ્રતિકૂલપક્ષ, વિરૂદ્ધપક્ષ.

विपक्षतस् अव्य (विपक्ष+पञ्चम्यर्थे तसिल्) પ્રતિકૂલ પક્ષથી, વિરૂદ્ધ પક્ષથી, શત્રુથી

विपक्षता स्त्री (विपक्षस्य भाव, तल्+टाप्) શત્રુપણુ, દુશ્મનાઇ, વિરૂદ્ધપણુ

विपक्षत्व न (विपक्षस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

विपञ्चिका स्त्री (वि+पचि–विस्तारे+ण्वुल्+टाप् अत

विप्रकृति स्री. (वि+प्र+कृ+भावे क्तिन्) અપકાર, તિરસ્કાર, દુઃખ દેવું.

विप्रकृत त्रि. (वि+प्र+कृ+क्त) ઉપરનો અર્થ

विप्रकृतक त्रि (विप्रकृत+स्वार्थे क) અપકાર તિરસ્કાર, દુઃખદેવું

विप्रकृतता स्री. (विप्रकृतस्य भावः तल्+टाप्) દૂર-પણું, દૂર.

विप्रकृतत्व न. (विप्रकृतस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

विप्रचित्ति स्री. (वि+प्र+चित्+क्तिन्) તે નામે એક દાનવ.

विप्रतिकार पु. (वि+प्रति+कृ+घञ्) સામે ઉપાય, સામે પગલાં લેવાં, બદલાવવું, સામાપણું, સામે ઉપાય લેવો.

विप्रकृत त्रि (वि+प्र+कृ+क्त) સામે ઉપાય કરેલ, સામે થયેલ.

विप्रतिपत्ति स्री. (वि+प्रति+पद्+क्तिन्) વિરોધ, સંશયજનક વાક્ય, બે વિરુદ્ધ પ્રતિજ્ઞાવાળાં વાક્ય, વિપરીત-નિશ્ચિત પ્રકાર વિકૃતિ, અનાદર.

विप्रतिपन्न त्रि. (वि+प्रति+पद्+क्त) સંદેહ યુક્ત વિરોધ કરેલ.

विप्रतिसार पु. (वि+प्रति+सृ+घञ्) અનુતાપ પશ્ચાત્તાપ, ક્રોધ, રોષ.

विप्रतीसार पु (वि+प्रति+सृ+घञ दीर्घः) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विप्रदह पु. (विप्रेण ब्राह्मणेन दह्यते दह्+अच्) સુકાયેલું શાક-પાન વિગેરે.

विप्रदुष्ट त्रि (वि+प्र+दुष्+क्त) બગડેલું, ખરાબ થયેલું.

विप्रप्रिय पु (विप्राणां प्रियः यज्ञियत्वात्) ખાખરાનું ઝાડ ...

विप्रमोक्ष्य त्रि (वि+प्र+मुच्+ण्यत्) છૂટું કરવા યોગ્ય છોડવા યોગ્ય

विप्रयाण न. (विशेषेण प्रयाणम्) પ્રયાણ કરવું ભાગવું.

विप्रयुक्त त्रि (वि+प्र+युज्+क्त) જુદું કરેલ વિયોગી, છૂટું થયેલ, વિરહી.

विप्रयोग पु (वि+प्र+युज्+घञ्) વિયોગ, વિરોધ, વિપ્રલંભ.

विप्रलब्ध त्रि (वि+प्र+लभ्+क्त) છેતરાયેલ,ઠગાયેલ.

विप्रलब्धा स्री. (विप्रलब्ध+टाप्) સાહિત્ય પ્રસિદ્ધ નાયિકા.

विप्रलम्भ पु (वि+प्र+लभ्+घञ मुमच्) વિસંવાદ, ઠગવું, છેતરવું વિરહ, વિયોગ, સાહિત્યપ્રસિદ્ધ એક શૃંગારાવસ્થા.

विप्रलाप पु. (वि+प्र+लप्+घञ) અનર્થક બોલવું તે, વિરોધોક્તિ, પરસ્પર વિરુદ્ધ અવગણું કહેવું અપલાપ કજીઓ.

विप्रलापिन् त्रि. (विप्रलाप+अस्त्यर्थे इनि) પરસ્પર વિરુદ્ધ અર્થવાળું બોલનાર, અનર્થક બોલનાર

विप्रलोभिन् पु. (विप्रलोभयति, वि+प्र+लुभ्+णिच्+णिनि) આસોપાલવનું ઝાડ.

विप्रवास पु. (वि+प्र+वस्+घञ्) પરદેશમાં વસવું તે, મુસાફરી કરવી.

विप्रवासिन् त्रि. (विप्रवास+अस्त्यर्थे इनि) મુસાફરી કરનાર, પરદેશ વસનાર,

विप्रश्निक पु (विशेषेण प्रश्नो यस्य) દૈવજ્ઞ, જ્યોતિષી.

विप्रश्निका स्री (विशेषेण प्रश्नो यस्याः, कप्+टाप् अत इत्वं) દૈવજ્ઞ સ્રી જ્યોતિષ જાણનારી સ્રી.

विप्रसमागम पु. (विप्राणां समागमः) બ્રાહ્મણોનો સમાગમ.

विप्रसात् अव्य. (विप्रसाधीनं करोति, विप्र+साति) બ્રાહ્મણને સ્વાધીન, બ્રાહ્મણને અર્પણ.

विप्रस्व न. (विप्रस्य स्वम्) બ્રાહ્મણની માલીકીનું ધન.

विप्रहीण त्रि (वि+प्र+हा+क्त) હીનતા વીંટેલું, રહિત, વિનાનું

विप्रिय न (विरुद्धं प्रियं) અપ્રિય, અપરાધ.

विप्रिय त्रि (विगतं प्रियं यस्य वि+प्री+क वा) જેનું પ્રિય જતું રહેલ-નાશ પામ્યું હોય.

विप्रुष् स्री.न (वि+प्रुष्+क्विप्) બિન્દુ, ટીપું, સ્નાન બાદ વસ્ત્રથી ગુમાતાંથી નીકળેલ જળબિન્દુ.

विप्रोषित त्रि (वि+प्र+वस्+क्त) પ્રવાસે ગયેલ, મુસાફર

विप्रोषितभर्तृका स्री. (विप्रोषितो भर्ता यस्याः कप्+टाप्) જેનો પતિ પ્રવાસે ગયો હોય તેવી સ્રી.

विपर्य्यय पु (वि+परि+इण्+अच्) ઓળગવુ, ઉલટાપણુ, અવળાધ, મિથ્યાજ્ઞાન, એક પ્રકારની ચિત્તવૃત્તિ, ભ્રાન્તિ

विपर्यस्त त्रि (वि+परि+अस्+क्त) ઓળગેલું, પાછુ કરેલ, ઉલટુ ધારેલ

विपर्यास पु (वि+परि+अस्+घञ्) ઓળગેલું, ઉલટાપણુ, અવળાધ, મિથ્યાજ્ઞાન, એક પ્રકારની ચિત્તવૃત્તિ, ભ્રાન્તિ, ઉચે ફેકવુ

विपल न (विभक्तं फल येन प्रा च) પળનો સાઠમો ભાગ

विपलायन न (वि+परा+अय्+ल्युट्) નાસી જવુ, નાસવુ

विपव्य त्रि (वि+पू+क्यप्) પવિત્ર કરવા લાયક

विपश्चित् पु (विप्रकृष्ट चेतति, वि+प्र+चित्+क्विप् पृषो०) પડિત, વિદ્વાન્, જ્ઞાની

"न जायते म्रियते वा विपश्चित्" कठोपनिषदि

विपश्चिन् पु. બુદ્ધભેદ

विपाक पु (वि+पच्+भावे घञ्) રાધવુ તે, પાકવુ તે, પાક, સ્વાદ, કર્મફળનું પરિણામ, ફળ

"विपाक पुण्यानां जनयति भय मे विमृशत" भर्तृहरि

विपाकश्रुत न જૈનદર્શન પ્રસિદ્ધ અગીયારમુ અગ.

विपाण्डुर त्रि (विशिष्ट पाण्डुर) ફીકુ, ધોળુ, સફેદ

विपादन न (वि+पद्+णिच्+ल्युट्) મારી નાખવુ, ઠાર મારવુ

विपादनीय त्रि (वि+पद्+णिच्+अनीयर्) મારી નાખવા લાયક

विपादयितव्य त्रि (वि+पद्+णिच्+तव्यच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विपादिक स्त्री પગનું ફાટી જવુ, પગે ફોલ્લો

विपादित त्रि (वि+पद्+णिच्+क्त) મારી નાખેલું, ઠાર મારેલું

विपादितव्य त्रि (वि+पद्+णिच्+तव्य) મારીનાખવા લાયક

विपाद्य त्रि (वि+पद्+णिच्+य) ઉપરનો અર્થ

विपाल त्रि (विगत पालो यस्य) પાલક વિનાનું, રક્ષક રહિત

विपालक त्रि (विपाल+स्वार्थे क) ઉપરનો અર્થ

विपाश् स्त्री (विगतः पाशो यस्य) તે નામે એક નદી

विपाश् त्रि (विपाशयति विमुक्तपाश वशिष्ठं करोति– विपाश्+णिच्–क्विप्) પાશ વગરનુ, પાશરહિત

विपाशा स्त्री (विगत पाशो वशिष्ठस्य यस्या) તે નામે એક નદી

विपिन न (वप्+इनन् पृषो०) જગલ, વન

विपुल त्रि (विशेषेण पोलतीति,वि+पुल्+क) વિસ્તીર્ણ, વિશાળ, અગાધ

विपुल पु (वि+पुल्+क) હિમાલય, મેરુ પર્વતની પાસેનો એક પર્વત, દાનાર્થે કલ્પેલો તલનો એક પર્વત–ઢગલો

विपुला स्त्री (वि+पुल्–महत्त्वे+क+टाप्) આર્યાછન્દનો એક ભેદ

विपुलार्या स्त्री (विपुला चासौ आर्या च) આર્યાછન્દનો એક ભેદ

विपुलास्रव पु (विपुल रसमास्रवति आ+स्रु+अच्) એક જાતની કુંવાર

विपूय पु (वि+पू+करणे नि०क्यप्) મુજ ઘાસ

विप्र पु (वप्+रन् पृषो० अत इत्व, वि+प्रा–पूर्तौ+क वा) બ્રાહ્મણ, પીપળાનું ઝાડ

"जन्मना जायते शूद्र सस्कारादद्विज उच्यते।
विद्यया याति विप्रत्व त्रिभि श्रोत्रिय उच्यते"॥

विप्र त्रि (वि+प्रा–पूर्तौ+क) વિશેષે કરી પૂરનાર–ભરનાર

विप्रकरण न (वि+प्र+कृ+ल्युट्) અપકાર, તિરસ્કાર, દુખ દેવુ

विप्रकर्ष पु (वि+प्र+कृष्+घञ्) દૂર, દૂરપણુ

विप्रकार पु (वि+प्र+कृ+घञ्) અપકાર, તિરસ્કાર, દુખ દેવુ

विप्रकारिन् पु (वि+प्र+कृ+णिनि) અપકાર કરનાર, તિરસ્કાર કરનાર

विप्रकाष्ठ न (विशेषेण प्राति, प्रा+क विप्र पूरक काष्ठ यस्य) એક જાતનું ઝાડ

विप्रकृत त्रि (वि+प्र+कृ+कर्मणि क्त) અપકાર કરેલ, તિરસ્કાર કરેલ

विमावन न. (विभावयति कार्यं विना कार्योत्पत्ति विभावयति वि+भावि+ल्यु) દાખર, તજવીજ ખાનગું, જોવું, વિચારવું સત્યતા તપાસવી.

विभावना स्त्री. તે નામનો એક અર્થાલંકાર.

विभावरी स्त्री. (वि+भा+क्वनिप् ङीप् वनो र च) રાત્રિ, હલદર કુટ્ટણી સ્ત્રી, વક્ર સ્ત્રી, વાચાળ સ્ત્રી વિધારકસમુદ્રી, મેદા વનસ્પતિ.

विभावसु पु. (विभा प्रभा एव वसु धनमस्य) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, ચન્દ્ર, કપૂર એક પ્રકારનો હાર.

विभावन पु. (वि+भा+वसु) સૂર્ય આકડાનું ઝાડ.

विभाव्य त्रि. (वि+भू+ण्यत्) માનવા લાયક જોવા યોગ્ય, જાણવા યોગ્ય તપાસવા લાયક.

विभाषा स्त्री. (वि+भाष्+अ+टाप्) વિકલ્પ વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ વિકલ્પવિધાન.

विभावित न. (वि+भू+क्त) ઉપર પ્રમાણે.

विभावित त्रि. (वि+भाव+क्त) વિચાર કરેલ.

विभासन न. (वि+भास्+ल्युट्) પ્રકાશવું દીપવું.

विभासा स्त्री. (वि+भास्+अङ्+टाप्) પ્રકાશ,અજવાળું દીપવું.

विभासित त्रि. (वि+भास+क्त) પ્રકાશિત અજવાળું કરેલ.

विभिन्न त्रि. (वि+भिद्+क्त) ભેદ કરેલ પ્રકાશિત, વિદારિત વિભક્ત.

विभिन्नता स्त्री. (विभिन्नस्य भावः तल्+टाप्) જુદાઈ અલગપણું, ભેદ.

विभिन्नत्व न. (विभिन्नस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

विभीत त्रि. (वि+भी+क्त) ભય પામેલ, બીધેલ.

विभीत पु. („ „) બહેડાનું ઝાડ.

विभीतक पु. (विशेषेण भीतं यस्मात् कन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.

विभीषण पु. (विशेषेण भीषयते शत्रून् वि+भी+णिच्+षुक् ल्यु) રાવણના તે નામનો ભાઈ એક વાન.

विभीषण त्रि. (वि+भी+णिच्+षुक् ल्यु) વિશેષ ભયકારક-ભયંકર.

विभीषिका स्त्री. (वि+भी+णिच्+षुक् ण्वुल्+टाप्) ભય દેખાડવો, ડરામણી.

विभु पु. (वि+भू+डु) પરમાત્મા, મહાદેવ, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, પ્રભુ, સેવક ચાકર.

"विभुर्विभक्तावयवं पुमानिति
क्रमादमुं नारद इत्यबोधि सः" शिशुपालवधे

विभु त्रि. (वि+भू+डु) વ્યાપક, દૃઢ, સમર્થ દૃઢ, પરમ મહત્ત્વવાળું.

विभुता स्त्री. (विभोर्भावः तल्+टाप्) સામર્થ્ય શક્તિ, વ્યાપકપણું, નિત્યપણું, દૃઢતા પરમ મહત્તા.

विभुत्व न. (विभोर्भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

विभूति स्त्री. (वि+भू+क्तिन्) ભસ્મ, ઐશ્વર્ય સંપત્તિ.

विभूतिमत् त्रि. (विभूति+अस्त्यर्थे मतुप्) ઐશ્વર્ય વાળું સમૃદ્ધિવાન્.

विभूषण न. (विशेषेण भूषयत्यनेन वि+भूष्+णिच्+ल्युट्) આભૂષણ અલંકાર, ઘરેણાં, શોભા.

विभूषा स्त्री. (वि+भूष्+अ+टाप्) ઉપર પ્રમાણે.

विभूषित त्रि. (वि+भूष्+क्त) શણગારેલ, સુશોભિત કરેલ.

विभ्रत् त्रि. (वि+भृ+शतृ) ધારણ કરતું, પોષણ કરતું.

विभ्रम पु. (वि+भ्रम्+घञ्) સ્ત્રીઓની કુચેષ્ટા એક ભેદ, વિભ્રમ, ભ્રાન્તિ ઉતાવળમાં અયોગ્ય સ્થાને અલંકાર પહેરવો તે, શોભા, સંદેહ, ભમવું.

"क्रोधं विभ्रं च कुसुमाभरणेषि धत्ते,
त्वत्तरेव च कृतेन विराजते च।
आद्रिक्य कान्तनयने त्वरण दर्शयि-
विन्यासतोऽनियमात् स्व विभ्रमं तत्" ॥

विभ्रमा स्त्री (वि+भ्रम्+अच्+टाप्) ઘડપણ, વૃદ્ધ અવસ્થા.

विभ्रष्ट त्रि (वि+भ्रंश+क्त) પડેલું, ખોવાયેલું, ભ્રષ્ટ થયેલ.

विभ्राज् त्रि. (वि+भ्राज्+क्विप्) વિશેષ પ્રકાશતું, દીપતું, શોભતું.

विभ्राजमान त्रि (वि+भ्राज+शानच्) શોભતું, દીપતું, ચળકતું.

विभ्राण त्रि (वि+भृ+शानच्) ધારણ કરતું પોષણ કરતું.

विश्रान्ति स्त्री. (वि+श्रम्+क्तिन्) વિશેષ શાન્તિ, થાકવું.

विप्लव पु (वि+प्लु+अप्) બળવો, તોફાન, ઉથલ પાથલ, તરદી, આફત, ઘાતકીપણુ, પાપ, દેશમા ઉપદ્રવ, ક્રૂરતા
"उत्सवे व्यसने चैव दुर्भिक्षे राष्ट्रविप्लवे
राजद्वारे श्मशाने च यस्तिष्ठति स बान्धव" ॥
विप्लाव पु (वि+प्लु+घञ्) અશ્વની એક જાતની ગતિ, ચારે તરફથી જળની રેલ
विप्लुत त्रि (वि+प्लु+क्त) ઉપદ્રવ પામેલ, દુઃખી, પાપી, ઘાતકી, જળથી વ્યાપ્ત થયેલ, ક્રૂર
विप्लुष् स्त्री च व (वि+प्लुष्+क्विप्) विप्रुष् શબ્દ જુઓ
विप्सा स्त्री वीप्सा શબ્દ જુઓ
विफल त्रि (विगत फलमस्य) ફળ વિનાનું, નિરર્થક
विफला स्त्री (विगतं फलमस्याः) કેવડાનું ઝાડ
विफलीकरण न (विफल+च्वि+कृ+ल्युट्) ફળ વિનાનુ-કરવુ તે, નિરર્થક કરવુ તે
विफलीकृत त्रि (विफल+च्वि+कृ+क्त) નષ્ફળ કરેલું, નિરર્થક કરેલું
विफलीभवन न (विफल+च्वि+भू+ल्युट्) નિષ્ફળ થવુ
विफलीभूत त्रि (विफल+च्वि+भू+क्त) નિષ્ફળ થયેલ, નિરર્થક થયેલ
विवध पु (विगतो वधो हनन गतिर्यस्मात्) સઘરેલ ધાન્ય ચોખા વિગેરે, બને તરફ સીકાવાળી કાવડ
विबन्ध पु (विबध्नाति मलम्, वि+बन्ध्+अच्) દસ્ત કબજ કરનારો એક રોગ
विबुद्ध त्रि (वि+बुध्+क्त) બોધ પામેલ, જ્ઞાની, ડાહ્યુ, જાગ્રત
विबुध पु (वि+बुध्+क) પંડિત, વિદ્વાન, ચન્દ્ર, કપૂર
विबोध पु (वि+बुध+घञ्) જાગવુ તે, બોધ પામવો
विबोधित त्रि (वि+बुध्+णिच्+क्त) જગાડેલું, બોધ પમાડેલું
विभक्त त्रि (वि+भज्+क्त) અલગ થયેલ, વહેચાયેલ, જુદુ થયેલ, વિભાગ કરેલ
विभक्त न (वि+भज्+भावे क्त) વિભાગ, ભેદ, વહેચણી

विभक्तज पु (विभक्ते सति जायते, जन्+ड) વારસા વિગેરેના ભાગ પાડ્યા પછી ઉત્પન્ન થનાર પુત્ર
विभक्ति स्त्री (वि+भज्+क्तिन्) વિભાગ, ભેદ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ વિભક્તિ
विभजनीय त्रि (वि+भज्+कर्मणि अनीयर्) વિભાગ કરવા લાયક, વહેચવા યોગ્ય, ભાગવા યોગ્ય
विभङ्ग पु (वि+भञ्ज्+घञ्) ભાગવુ તે, કટકા કરવા તે, ભાગ, અંશ રોકાણ, સંકોચ
विभङ्ग न જૈન દર્શન પ્રસિદ્ધ મિથ્યાત્વિનું એક જ્ઞાન
विभव पु (वि+भू+अच्) ધન, પૈસો, દોલત, મોક્ષ, સર્વમૂર્ત્ત દ્રવ્યના સંયોગરૂપ ઐશ્વર્ય, સાઠ સંવત્સર પૈકી એક
विभा स्त्री (वि+भा+अच्+टाप्) કિરણ, શોભા, તેજ, કાન્તિ, પ્રકાશ
विभाकर पु (विभा प्रकाश करोति, कृ+अच्) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ
"भास्कराहस्करब्रध्नप्रभाकरविभाकरा –अमर"
विभाग पु (वि+भज्+भावे घञ्) ભાગ, વારસોના ભાગ, પ્રતિપાદન, હિસ્સો, અંશ
विभागकल्पना स्त्री (विभागस्य कल्पना) ભાગનો નિર્ણય કરવો
विभागतस् अव्य (विभाग+पञ्चम्यर्थे तसिल्) ભાગથી, હિસ્સાથી, ભાગ પ્રમાણે
विभागभाज् त्रि (विभाग भजते, भज्+ण्वि) વિભાગને ભોગવનાર
विभाज्य त्रि (विभक्तुमर्हति, वि+भज्+अर्हार्थे ण्यत्) વિભાગ કરવા યોગ્ય, વહેચવા યોગ્ય ધન વિગેરે
विभाण्डक पु ઋષ્યશૃંગ નામના ઋષિના પિતા
विभाण्डी स्त्री (विभाण्ड+गौरा ङीप्) એક જાતની વેલ
विभात् त्रि (वि+भा+शतृ) શોભતુ, પ્રકાશતુ, દીપતું
विभात न (वि+भा+क्त) પ્રભાત, પરોઢ
विभातक न (विभात+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે
विभाव पु (वि+भू+घञ्) પરિચય, અલંકારશાસ્ત્રમા કહેલ રસોદ્દિપક આલંબનાદિ
"रत्याद्युद्बोधका लोके विभावा काव्यनाट्ययो ।
आलंबनोद्दीपनाख्यौ तस्य भेदाविमौ स्मृतौ" ॥ साहित्यदर्पणे

ભાવ અથવા ભાવ નિંદિત આચાર.
विमार्ग पु. (वि+मृज्+घञ्) સાવરણી.
विमार्गण न. (वि+मृज्+ल्युट्) શોધવું, તપાસવું શોધ, તપાસ ખાસ્તુ
विमुक्त त्रि. (वि+मुच्+क्त) મૂકેલ, છોડેલ છૂટું કરેલ
विमुक्ति स्त्री. (वि+मुच्+क्तिन्) છુટકારો છુટા થવું, મોક્ષ.
विमुख त्रि. (विगतं अभिमुखं मुखं यस्य) અવળું, વિરુદ્ધ, બહિર્મુખ, પાછું ફરેલ.
विमुखता स्त्री. (विमुखस्य भावः तल्+टाप्) અવળાપણું વિરોધ.
विमुखत्व न. („) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विमुग्ध त्रि. (विगता मुग्धा मुग्धभिमाना यस्य) વિશેષ, મોહેલ મુગ્ધ
विमूढ त्रि. (वि+मुह्+क्त) મોહ પામેલ, મુઝાયેલ, અત્યન્ત મૂઢ.
विमूढता स्त्री. (विमूढस्य भावः तल्+टाप्) મુઝાવું, મૂઢપણું.
विमूढत्व न. (विमूढस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.
विमूढगर्भ त्रि. (विमूढा गर्भा यस्य) ભાન વગરનું બેભાન, મૂઢ.
विमूढात्मन् त्रि. (विमूढ आत्मा यस्य) ઉપર પ્રમાણે
विमृदित त्रि. (वि+मृद्+क्त) મર્દન કરેલ, મસળેલ
विमृश्यकारिन् त्रि. (विमृश्य करोति कृ+णिनि) વિચારીને કરનાર
विमृश्यकारिता स्त्री. (विमृश्यकारिणः भावः तल्+टाप्) વિચારીને કરવાપણું
"लभते हि विमृश्यकारिता गुणलुब्धाः स्वयमेव संपदः"
किरातार्जुनीये
विमृश्यकारित्व न. (विमृश्यकारिणः भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.
विमोक्ष पु. (वि+मोक्ष+घञ्) છોડવું છુટા કરવું, મુક્તિ મોક્ષ, છુટકારો.
विमोक्षण न. (वि+मोक्ष्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે.
विमोक्षणा स्त्री. („ +युच्+टाप्) છૂટું થવું મુક્તિ મોક્ષ છુટકારો.
विमोचन न. (वि+मुच्+भावे ल्युट्) મૂકવું, છોડવું
विमोचित त्रि. (वि+मुच्+णिच्+क्त) મૂકેલ, છોડેલ
विम्ब पु. न. (वी+वन्—मुम् ह्रस्वः) પ્રતિબિંબ, પ્રતિછાયા સૂર્યમંડળ ચન્દ્રમંડળ મૂર્તિ પ્રતિમા, કમંડળ.
विम्ब पु. („ „) કાચંડો
विम्ब न. (बिम्बाया फलम् अण् तस्य लुक्) બિંબિફળનું ફળ—ઘીલોડું
विम्बक पु. न. (बिम्ब+स्वार्थे कन्) પ્રતિબિંબ, પ્રતિછાયા, સૂર્યમંડળ, ચન્દ્રમંડળ, મૂર્તિ પ્રતિમા, કમંડળ.
विम्बजा स्त्री. (बिम्ब इव जायते यस्याः जन्+ड+टाप्) ઘીલોડીનો વેલો.
विम्बट पु. (बिम्बमटति अट्+अच् शक०) સરસવ.
विम्बा स्त्री. (बिम्बमस्त्यस्याः अच्+टाप्) ગોળાનીનો વેલો
विम्बागत त्रि. (बिम्ब+आ+गम्+क्त) પ્રતિબિંબિત, પ્રતિબિંબ થયેલ
विम्बिका स्त्री (बिम्बा+स्वार्थे क इत्वम् वा कर्म क्त वा) ઘીલોડીનો વેલો.
विम्बी स्त्री (बिम्ब+बिभर्ति कार्ष्णि. गौरा. वा ङीष्) કાચંડી, કાકડી, ઘીલોડીનો વેલો.
वियच्चारिणी स्त्री. (वियति आकाशे चरति, चर्+णिनि+ङीप्) સમળી—પક્ષી
वियच्चारिन् त्रि. (वियति चरति चर्+णिनि) આકાશમાં ફરનાર.
वियच्चारिन् पु ( ) સમળો પક્ષી.
वियत् न (वि+यम्—क्विप् बाहुले तुक्) આકાશ.
"रत्नच्छायाव्यतिकर इव प्रेक्ष्यमेतत्पुरस्ताद्
वल्मीकाग्रात् प्रभवति धनुःखण्डमाखण्डलस्य"
मेघदूते
वियत्पति पु पक्षी.
वियद्गंगा स्त्री (वियत्स्था गंगा) આકાશગંગા
वियद्व्यापि त्रि. (वियदि व्याप्नोति) આકાશમાં વ્યાપનાર
वियद्भूति स्त्री (वियतो भूतिरिव) અંધકાર
वियन्मणि पु (वियतो मणिरिव मयूरव्यंसकादि-समासः) સૂર્ય આકાશનું રત્ન
वियम पु (वि+यम्+भावे अप्) સંયમ કુશળ.

विमत त्रि (वि+मन्+क्त) વિરુદ્ધ મતિવાળું, વિષમ, સંદેહવાળું

विमति स्त्री (वि+मन्+क्तिन्) વિરુદ્ધ મત, ચાહવું નહિ તે

विमत्सर त्रि (विगतो मत्सरो यस्य) મત્સર રહિત, દ્વેષ ભાવરહિત

विमनस् त्रि. (विक्षिप्तं मनो यस्य) ચિન્તા વિગેરેથી વ્યાકુળ મનવાળું, ઉદાસ

विमनस्क त्रि (विक्षिप्त मनो यस्य कप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विमनीकरण न (वि+मनस्+च्वि+कृ+ल्युट्) વ્યાકુળ કરવું, ઉદાસીન કરવું

विमनीकृत त्रि (वि+मनस्+च्वि+कृ+कर्मणि क्त) નાશ કરેલું, વ્યાકુળ કરેલું

विमनीभवन न (वि+मनस्+च्वि+भू+ल्युट्) નાખુશ થયેલું, વ્યાકુળ થવું, ઉદાસ થવું

विमनीभूत त्रि (वि+मनस्+भू+भावे क्त) ઉદાસ થયેલ, વ્યાકુળ થયેલ

विमय पु (वि+मी+अच्) અદલો બદલો, સાટું

विमर्द पु (विमृद्यतेऽसौ, वि+मृद्+घञ्) એક જાતનું વૃક્ષ, કેસર વિગેરેનું મર્દન, મનુષ્યો વિગેરેની ગીરદી

विमर्दक पु (विमर्द+स्वार्थे क) કુવાડીયાનું ઝાડ

विमर्दन न (वि+मृद्+ल्युट्) મર્દન, કેસર કસ્તુરી વિગેરેનું મર્દન, મસળવું, મારી નાખવું

विमर्श पु (वि+मृश्+घञ्) પરામર્શ, ન્યાયમત પ્રમાણે સાધ્ય વ્યાપ્ય હેતુમાનરૂપે પક્ષનિશ્ચય,વિતર્ક, નિશ્ચય કરવો, વિચાર

विमर्शन न (वि+मृश्+भावे ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે

विमर्शिन् त्रि (वि+मृश्+णिनि) નિશ્ચય કરનાર, વિતર્ક કરનાર, વિચાર કરનાર

विमर्ष पु (वि+मृष्+घञ्) વિચાર, નાટકના અંગરૂપ એક સંધિ, અસંતોષ, અધીરતા

विमर्षन न (वि+मृष्+ल्युट्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विमर्षिन् त्रि (वि+मृष्+णिनि) વિચાર કરનાર, અસંતોષી, અધીર

विमल त्रि (विगतो मलो यस्मात्) સ્વચ્છ, નિર્મળ, ઉજ્વળ, સફેત, ધોળું, સુંદર, સારૂં

विमल न (विगतो मलो यस्मात् यस्य वा) એક જાતનો ઉપરસ, એક જાતનું સાત્વિક દાન

विमल पु (विगतो मलो यस्य) જૈન મત પ્રસિદ્ધ તેરમા તીર્થંકર–વિમલનાથ

विमला स्त्री (विगतो मलो यस्या) જગન્નાથપુરીના ક્ષેત્રની એક દેવી, सप्तला વૃક્ષ–સાથેરનું ઝાડ

विमलात्मक त्रि (विमल आत्मा यस्य कप) નિર્મળ હૃદયનું, સ્વચ્છ, ઉજ્વલ

विमलात्मन् त्रि (विमल आत्मा यस्य) ઉપર પ્રમાણે

विमलात्मन् पु (,, ,,) નિર્મળ હૃદય, શુદ્ધ આત્મા

विमलाद्रि पु (विमलश्चासौ अद्रिश्च) પાલીતાણા પાસેનો શેત્રુંજય પર્વત

विमस्तकित त्रि (विमस्तक+तारका इतच्) મસ્તક રહિત, કપાયેલા મસ્તકવાળું

विमांस पु न (विरुद्धं च तत् मांसञ्च) કુતરા વિગેરેનું નિષિદ્ધ માંસ

विमातृ स्त्री (विरुद्धा माता) સાવકી માતા, ઓરમાન મા

विमातृज पु (विमातुर्जायते, जन्+ड) સાવકો ભાઇ, ઓરમાન ભાઇ

विमातृजा स्त्री (विमातुर्जायते जन्+ड+टाप्) સાવકી બહેન, ઓરમાન બહેન

विमान पु न (वि+मन्+घञ्, वि+मा+ल्युट् वा) દેવોનું વાહન, દેવતાઈ રથ, ચક્રવર્તીનું એક પ્રકારનું ઘર

"नेत्रा नीता सततगतिना यद्विमानाग्रभूमि" मेघदूते

विमान त्रि (विगत मानो यस्य) માન રહિત, માનભ્રષ્ટ

विमान न (वि+मा+ल्युट्) માપવું, પરિમાણ

विमान पु (वि+मन्+घञ्) ઘોડો

विमानन न (वि+मान्+ल्युट्) અપમાન, અપમાન કરવું

विमानना स्त्री (विमानन+स्त्रियां टाप्) ઉપર પ્રમાણે

विमानित त्रि (विमान+तारका इतच्) અપમાન કરેલ, તિરસ્કારેલ

विमार्ग पु (विरुद्ध मार्ग) અવળો માર્ગ, વિરુદ્ધ

द. धैर्य विरहविधुरं त्वय्युपेक्षेत यत्ना।
न त्वत्कोऽप्यपहसित च्यो न परामिप्रतिं" ॥ मेघदूते

विरहार्त त्रि (विरहेणार्तः) विरहथी पीडायेल, वियोगथी दुःखी थयेल.

विरहिणी स्त्री. (वि+रह्+णिनि+ङीप्) वियोगी स्त्री
आदि पगार.

विरहित त्रि (वि+रह्+क्त) त्याग करेलुं, छोडेलुं

विरहिन् त्रि. (वि+रह्+अस्त्यर्थे इन्) वियोगवाळुं
विरहवाळुं

विरहोत्कण्ठित पु (विरहेण उत्कण्ठितः) साहित्य
प्रसिद्ध एक नायक

विरहोत्कण्ठिता स्त्री (विरहेण उत्कण्ठिता) साहित्य
प्रसिद्ध एक नायिका.

विराग पु (वि+रञ्ज+घञ्) रागनो अभाव
अप्रीति.

विरागा त्रि. (विगतो रागो यस्य) रागवगरनुं एक
जन्, विरागी.

विरागार्ह त्रि. (विरागं अर्हति अर्ह्+अण्) जेना
वैराग्यने योग्य.

विरागिन् त्रि (विराग+अस्त्यर्थे इन्) उपर प्रमाणे
अर्थ

विराज् पु. (विशेषेण राजते, राज्+क्विप्) क्षत्रिय,
ब्रह्माण्डरूप एक स्थूल देहाभिमानी अधिष्ठान–विराट
पुरुष, ते नामे एक छन्द, स्वायम्भुव मनु

विराज त्रि. (विशेषेण राजते राज्+क्विप्) विशेष
दीपतुं, प्रकाशतुं

विराजत् त्रि (वि+राज्+शतृ) शोभतुं, दीपतुं, प्रका
शतुं, अपमान.

विराजमान त्रि (वि+राज्+शानच्) उपरनो अर्थ

विराट पु (विशेषेण राजते इति, राज्–बाहुलकात्+क्विप्)
ते नामे एक देश, विराट देशनो राजा

विराटज पु. (विराटे जायते, जन्+ड) एक जातनो
हीरो

विराटजा त्रि. ( ) विराटदेशमां उत्पन्न.

विरावित् पु. (वि+राव+अस्त्यर्थे इनि) धनी.

विराद्ध त्रि (वि+राध्+क्त) तिरस्कार करेलुं, अपमान
करेलुं, अपमान करेलुं, धिक्कारेलुं

विराध पु. (विराधयति लोकान् पीडयति–वि+राध्+
अच्) विराध नामनो राक्षस.

विराधन न (वि+राध्+ल्युट्) पीडा दुःख.

विराध्यत् त्रि („ „+शतृ) पीडतुं दुःखदेव
वाले थतुं

विराम पु (वि+रम्+घञ्) अवसान, छेडो, अन्त,
विराम, विरमवुं, अटकवुं निवृत्ति थवी, व्याकरण
प्रसिद्ध विरामसंज्ञक वर्णनो अभाव.

विराल पु (बिडाल–डस्य लत्वं र) बिलाडो.

विराली स्त्री. (विराल+स्त्रियां जाति. ङीप्) बिलाडी.

विराव पु (वि+रु+घञ्) शब्द, नाद, पोकार.

विराव त्रि (विगतो रवो यस्मात्) शब्द वगरनुं,
अवाज विनानुं.

विराविन् त्रि (विरावो विशेषेणास्त्यस्य विराव+इन्) शब्द
करनार, जुओ पाडनार, पोकार करनार.

विरिक्त त्रि (वि+रिच्+क्त) जुलाब आपेलुं, रेच
दीधेल.

विरिञ्च पु. (वि+रिच्+अच् मुमच) ब्रह्मा, विष्णु,
शिव

विरिञ्चि पु. (वि+रिच्+इन् मुम् च) उपर प्रमाणे.

विरिण्य पु नाद अवाज

विरुग्णन न (वि+रुज्+ल्युट्) अपमान, भाग, खेंचवुं,
बाधा.

विरुत न (वि+रु+क्त) अवाज नाद, स्वर.

"परभृतविरुतं कलं यथा प्रतिवचनीकृतमेभिरीदृशम्
रघुवंशे

विरुद पु. (वि+रुद्+क) रोतुं ते, पोकारवुं ते, बूम

विरुद न बिरुदावल, विरुद.

विरुद्ध त्रि (वि+रुध्+क्त) विरोधवाळुं विरोधी,
प्रतिकूळ

विरुद्ध पु („) ते नामे एक देशभाषा.

विरुद्धता स्त्री. (विरुद्धस्य भावः तल्+टाप्) विरोधी
पणुं विरोध प्रतिकूळता.

विरुद्धत्व न. (विरुद्धस्य भाव त्व) उपर प्रमाणे.

विरुद्धभुज् त्रि. (विरुद्धं भुनक्ति, भुज्+क्विप्) प्रकृति
विरुद्ध खानार, अपथ्य सेवी.

विरुद्धमोहन न (विरुद्ध इव मोहनम्) प्रकृति

वियात त्रि (वि+या+क्त, याति अच् वा) धृष्ट, निर्लज्ज, असभ्य, ઉદ્ધત

वियातता स्त्री (वियातस्य भाव तल् टाप्) धृष्टता, અસભ્યતા, નિર્લજ્જતા, બેશરમી, ઉદ્ધતાઈ

वियातत्व न (वियातस्य भाव त्व) ઉપરનો અર્થ

वियाम पु (वि+यम्+घञ् वा वृद्धिः) સંયમ, દુઃખ

वियुक्त त्रि (वि+युज्+क्त) વિયોગી, વિરહી, જુદું થયેલ, છુટું પડેલ

वियोग पु (वि+युज्+घञ्) વિચ્છેદ, છુટાથવું, જુદા પડવું

वियोग पु (वीनाम् योग) પક્ષીનો સંબન્ધ

वियोगभाज् त्रि (वियोग भजते इति, भज्+ण्वि) વિયોગી, વિરહી, છુટું પડેલ, પક્ષીઓના સંબંધ વાળુ

वियोगिन् त्रि (वियोग+अस्त्यर्थे इन्) ઉપરનો અર્થ

वियोगिन् पु (वि+युज्–घिनुण्) ચક્રવાક પક્ષી

वियोगिनी स्त्री (वियोगिन्+स्त्रियां ङीप्) ચક્રવાક પક્ષિણી, તેનામે એક છન્દ, વિયોગવાળી સ્ત્રી, વિરહિણી

वियोजित त्रि (वि+युज्+णिच्+क्त) છુટુંપાડેલું, જુદુંપાડેલું

विरक्त त्रि (वि+रञ्ज्+क्त) વિરાગી, રાગવાળુ નહિ તે, આસક્તિ રહિત, કંટાળેલું

विरक्ता स्त्री (विरक्त+स्त्रियां टाप्) વિરાગી સ્ત્રી, અભાગણી સ્ત્રી, રાગવગરની સ્ત્રી

विरक्ति स्त्री (वि+रञ्ज्+क्तिन्) વૈરાગ્ય, રાગરહિતપણુ

विरङ्ग पु (वि+रञ्ज्+घञ्) પર્વતની સોનેરી કે રૂપેરી એક જાતની માટી જે ઔષધિ ગણાય છે

विरचत् त्रि (वि+रच्+शतृ) રચતું, ગોઠવતું, કરતું

विरचयत् त्रि (वि+रच्+स्वार्थे णिच्+शतृ) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विरचित त्रि (वि+रच्+कर्मणि क्त) રચેલ, ગોઠવેલ, કરેલ, બનાવેલ

विरजस् त्रि (विगत रजो यस्य यस्माद्वा) રજ વગરનુ, રજોગુણ રહિત, પાપરહિત, નિષ્પાપ

विरजस् स्त्री (विगत रजो यस्या) રજોદર્શન રહિત–નહિ અભડાતી સ્ત્રી, જેનો અટકાવ ગયો હોય તેવી સ્ત્રી, ઋતુ ધર્મ રહિત સ્ત્રી

विरजस्क त्रि (विगत रजो यस्य यस्माद् वा कप्) રજવગરનું, રજોગુણ રહિત

विरजस्का स्त्री (विगत रजो यस्या कप्+टाप्) રજોદર્શન રહિત–નહિ અભડાતી સ્ત્રી, જેનો અટકાવ ગયો હોય તેવી સ્ત્રી, ઋતુ ધર્મ રહિત સ્ત્રી

विरजस्तमस् त्रि (विगते रजस्तमसी एपान्ते) સત્વગુણમય, રજોગુણ તમોગુણ રહિત

विरजा स्त्री (विशेषेण रज्यतेऽत्र, रञ्ज्+घनर्थे क+टाप्) દૂર્વા–ધ્રોખડ, રાધાની એક સખી, તે નામે એક નદી, એકજાતનું ઝાડ, યયાતિ રાજાની માતા

विरञ्च पु (वि+रच्+अच् मुमच) જગતસ્રષ્ટા બ્રહ્મા

विरञ्चि पु (वि+रच्–इन् वा मुमच) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विरट पु (वि+रट्+अच्) તે નામનો એક રાજા, ખભો, કાલાગુરૂ

विरण न (विशिष्टो रणो मूलमस्य) સુગન્ધી વાળો–ખસ

विरणमूल न (विरणस्य मूलम्) ઉપરનો અર્થ,

विरत त्रि (वि+रम्+क्त) નિવૃત્ત, પાછુ ફરેલ, વિરામ પામેલ, શાન્ત, વિષયો નહિ સેવતું

विरति स्त्री (वि+रम्+क्तिन्) નિવૃત્તિ, પાછા ફરવુ, વિરામપામવુ, શાન્તિ, વિષય સેવા નહિ કરવી તે

विरल त्रि (वि+रा+कलन्) છુટું છવાયુ, અવકાશ યુક્ત, દુર્લભ, નાનું, નાજુક, પાતળુ, ઢીલું, પોચુ, દૂર હોનાર, ઘટ્ટ નહિ તે

विरल न (वि+रा+फलन्) દહીં

विरलजानुक त्रि (विरला जानुर्यस्य कप्) વાંકા પગવાળુ

विरलद्रवा स्त्री (विरल द्रवो यस्या) ચોખાવિગેરેની રાબડી, ઢીલી ગબ

विरला स्त्री (वि+रा+कलन्+टाप्) કાળુ નસોતર

विरस त्रि (विगतो रसो यस्मात्) રસવગરનું, નીરસ

विरह पु (वि+चुरा रह्+अच्) વિયોગ, વિચ્છેદ, અભાવ, શૃંગાર રસની વિપ્રલમ્ભ નામની એક અવસ્થા

विस् (चु. उभ. स. सेट् विसयति-ते) પ્રેરવું, મોકલવું, ફેંકવું

विक पुं. (विस्+क) પ્રસૂતા ગાયનું દૂધ એક જાત નો ભાર

विक न. ( ) ભિન્ન, ભાગ્યું થયેલું ઘર ભાર.

विकच त्रि. (विशेषेण कचति, वि+कच्+अच्) ઉઘાડું થયેલ, આસપાસ ખીલેલ ઉઘાડવાળું થયેલ, નિર્વાળ થયેલું.

विकस त्रि. (विगतं कचं यस्य) નિશાની વગરનું વાળ વગરનું

विकसत् त्रि. (विविधं विभिन्नं वा व्यक्तमस्य) વિભિન્ન, જાડું, વિશેષ ફૂલ્યું, ખીલ્યું, ઘણી તરેહનું

विकसन न. (विपर्ये व्यक्ते यस्य वि+व्यञ्+ल्युट्) પ્રયોજન વિનાની સ્થિતિ, જેવું તે, વિશેષ થયેલું

विकसनता स्त्री. (विकसनस्य भावः तल्+टाप्) વ્યર્થપણું, વિશેષ વ્યર્થપણું

विकसायस्त न. (विकसनस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

विकसिता स्त्री. (विविधं व्यक्तं यस्याः) ધન માટે ઊપેલી સેનાની પુરુષની મુર્તિરૂપ એક સભા.

विकसता स्त्री. (विकसस्य भावः तल्+टाप्) કારણ, વિરામ, વ્યર્થ રહિતપણું, નીતિનિ રહિતપણું.

विकस्वत्व न. (विकसस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ

विकल त्रि. (विशेषेण कल, कल्+अच् तस्य वा यस्य वा) ઓછું ભાગ્યું, વ્યગ્ર, ઓપરેલું, ખરાબ કર્યું વાળું.

"वैविधिकसमया–कुमारसम्भवे"

विकल न. (वि+कल+अच् तस्य न यस्य च्च) અમુક ભાગ, કે ઉદય પામેલી મેઘ વિગેરે રાશિ.

विकलन न. (वि+कल्+ल्युट्) ઓછું કરવું, ઘટાડવું, અપમાન કરવું.

विकलनीय त्रि. (वि+कल्+कर्मणि अनीयर्) ઓછું કરવા યોગ્ય ઘટાડવા લાયક અપમાન કરવા લાયક

विकलित त्रि. (वि+कल्+कर्मणि क्त) ઓછું કરેલ, ઘટેલ, અપમાન કરેલ

विकल्प त्रि. (वि+कल्+यत्) ઓછું કરવા યોગ્ય, ઘટાડવા લાયક અપમાન કરવા લાયક.

विकल्प त्रि. (विकला कला यस्मात्) વાળ વગરનું, ચરમ વગરનું

विकल्पमान त्रि. (वि+कस्+शानच्) ચાળતું, ચરમાતું.

विकल्पा स्त्री. (विविधा कला) ચરમ વાળ

विकसत् त्रि. (वि+कस्+शतृ) ખીલતું, વિકાસ કરતું જાતું.

विकम्प पुं. (वि+कम्+घञ्) અસ્થિરતા ઉત્પાદન નહિ કરતી તે, ખીલવું, રાગ તેથી, વાર સાર વર્ણ પેઠી એક.

विकम्पन न. (वि+कम्प्+ल्युट्) ઉત્પાદન નહિ કરતી તે, ખીલવું વાર કરતી, રાગ લેતી, ઘડવું

"अनायासं सर्विसं कुलं न ते धार्यं विकम्पनम्"

विकम्पमान त्रि. (वि+कम्प्+कर्मणि शानच्) ધારકરવું, રાગ લેવું, ઘડવું.

विकम्पित त्रि. (वि+कम्प्+क्त) જેને વાર લાગી હોય તે, બીજું અન્ન, ઉતાવળું નહિ તે, વારંવાર.

विकम्पित न. (विकम्पितं कम्पनवत्त्वात्सकः प्रसिद्धं स्वर्णमान–स्वरविशेषमात्रं वा यत्र आकारे च) મોંમ કાનનું રૂપ કે બીજ.

विकम्पिन् त्रि. (विकम्प+अस्त्यर्थे इन्) વાર વગાડ નાર વગાડનાર, ઉતાવળું નહિ તે.

"नामि विविधं विकम्पितकम्पनाविकारिनास्पिकम्पिन्म् विष्णुपदमे"

विकम्भ पुं. (वि+कम्भ्+घञ्) ગર્જિત, અત્યન્ત દાન.

विकय पुं. (वि+की+अच्) પ્રશ્ન, નાશ.

विकसा स्त्री. (वि+कस्+अच्+टाप्) મજીઠ નામે એક વનસ્પતિ.

विकसत् त्रि. (वि+कस्+शतृ) વિકાસ કરતું, ખીલતું, પ્રકાશતું.

विकसित त्रि. (वि+कस्+क्त) વિકાસ કરેલ ખીલેલ, ઉગેલ.

विकसित न. (वि+कस्+क्त) વિકાસ, દીપ્તિ, કાન્તિ.

विकाप पुं. (वि+कस्+घञ्) વિલાપ, અપવ્યય.

विकाक पुं. (विकाक+इतो) વિશાળ, ઘન, ચાંચ.

विकाकी स्त्री. (विकाक+विना जाति ङीष्) વિશાળી

विकास पुं. (वि+कस्+घञ्) ખીલવાની એક સુંદર

વિરૂદ્ધ ભોજન, અપથ્ય સેવન

विरुद्धमतिकृत् पु (विरुद्धा विपरितार्था मतिर्यस्मात् त करोतीति, कृ+क्विप् तुक् च) તે નામનો કાવ્યનો એક દોષ

विरुद्धशासन न (विरुद्ध शासनम्) ગાળ, ગાળ દેવી, વિરૂદ્ધ કહેવુ

विरूढ त्रि (विशेषेण रोहति, वि+रुह्+क्त) ઉગેલ, ઉત્પન્ન થયેલ

"गङ्गाप्रपातान्तविरूढशष्प"-रघौ

विरुढक न (विरूढ+संज्ञायां कन्) એક જાતનું શાક

विरूप त्रि (विकृत रूप यस्य) ખરાબ રૂપવાળુ, બેડોળ, કદરૂપુ, નિંદિત

विरूप न („ „) પીપળામૂળ, ગંઠોડા

विरूपक त्रि (विरूप+स्वार्थे कन्) ખરાબ રૂપવાળુ, બેડોળ, કદરૂપુ, નિંદિત

विरूपा स्त्री (विकृत रूप यस्या) ધમાસો વનસ્પતિ, અતિ વિષની કળી, યમની પત્ની

विरूपाक्ष त्रि (विरूपे अक्षिणी यस्य अच् समा) વિકટ નેત્રવાળુ, બેડોળ આંખવાળુ

"विरूपाक्षस्य जयिनीस्ता स्तुवे वामलोचना"

विरूपाक्ष पु (विरूपे विकटे अक्षिणी यस्य अच् समा) મહાદેવ, શિવ

विरूपिन् त्रि (विकृत रूपमस्याऽस्ति, इनि) ખરાબ રૂપવાળુ, બેડોળ, કદરૂપુ, નિંદિત

विरूपिन् पु („ „) जाहकजन्तु-એક પ્રાણી

विरेक पु (वि+रिच्+घञ्) રેચ, જુલાબ, વધારે, વિશેષ

विरेचक त्रि (वि+रिच्+ण्वुल्) રેચ લાવનાર, જુલાબ કરનાર

विरेचक पु (विरच+संज्ञायां कन्) પીલુનું ઝાડ

विरेचन पु (विशेषेण रेचयति, वि+रिच्+णिच्+ल्यु) પીલુ વૃક્ષ

विरेचन त्रि (वि+रिच्+णिच्+ल्यु) રેચ લાવનાર, જુલાબ કરનાર

विरेचन न („ „ ल्युट्) રેચ, જુલાબ

विरेचनफल पु (विरेचन फल यस्य) પીલુનું ઝાડ

विरेचित त्रि (वि+रिच्+णिच्+क्त) જુલાબ આપેલ, ખાલી કરેલ, રેચ આપેલ

विरेफ पु (वि+रिफ्+अच्) નદ, નદી, હરકોઇ નદ

विरेफ त्रि (विगत रफो यस्मात्) રેફ વિનાનુ, રેફ રહિત

विरोक पु न (वि+रुच्+घञ् चस्य क) છિદ્ર, બાકું, ગુફા, દર

विरोक पु („ „ „) સૂર્યના કિરણ

विरोचन पु (विशेषेण रोचते, वि+रुच्+युच्) સૂર્ય, આકડાનુ ઝાડ, બલિરાજાનો પિતા, પ્રહ્લાદનો પુત્ર એક અસુર, ચન્દ્ર, કપૂર, અગ્નિ

विरोचन पु (विरोचयति, वि+रुच्+णिच्+ल्यु) ચિત્રાનુ ઝાડ, રોહિડાનું ઝાડ, શ્યોનાક વૃક્ષ, ધૃતકરંજ વૃક્ષ

विरोचन त्रि (वि+रुच्+णिच्+ल्यु) રૂચિકારક

विरोचन पु („ „ „) પીલુવૃક્ષ

विरोचनतनय पु (विरोचनस्य तनय) બલિરાજા

विरोचनतनूज पु (विरोचनस्य तनूज) બલિરાજા

विरोचनपुत्र पु (विरोचनस्य पुत्र) બલિરાજા

विरोचनसुत पु (विरोचनस्य सुत) બલિરાજા

विरोचिष्णु त्रि (वि+रुच्+इष्णुच्) ચળકતું, પ્રકાશતું શોભતુ

विरोध पु (वि+रुध्+घञ्) દુશ્મનાવટ, વૈર, વિરૂદ્ધતા, ન્યાયપ્રસિદ્ધ એક હેતુદોષ, તે નામે એક અર્થાલંકાર, વિપરીત અર્થવાળાપણુ, સાઠ વર્ષો પૈકી એક વર્ષ, વિપરીતપણું, લડાઈ, આફત, દબાણ, હરકત, સામાપણું

विरोधन न (वि+रुध+भावे ल्युट्) વેર, દુશ્મનાઇ, શત્રુવટ

विरोधाभास पु (विरोध इवाभासते, आ+भास्+अच्) તે નામે એક અર્થાલંકાર

विरोधिन् पु (वि+रुध्+णिनि) શત્રુ, દુશ્મન, વિરોધ કારક સાઠ સંવત્સરો પૈકી એક સંવત્સર

विरोधिन् त्रि (वि+रुध्+णिनि) વિરોધ કરનાર

विरोधी स्त्री બાંધેલો ધારો, રિવાજ-કાયદો

विरोधोक्ति स्त्री (विरोधस्य विरोधयुक्ता वा उक्ति) વિરોધકારક બોલવુ તે, પ્રતિકૂલ ભાષણ

विल् (तुदा० प० स० सेट् विलति) સ્તુતિ કરવી, વખાણ કરવા

विलोमकर्मन् त्रि (विलोमं कर्म यस्य) અવળું કામ કરનાર, ઉલટું કામ કરનાર.

विलोमक्रिया स्त्री. (विलोमा चासौ क्रिया च) ઉલટું કામ, વિપરીત કર્મ, અવળું કામ, અવિધિ પ્રમાણે એક ક્રિયા.

विलोमज पु. (विलोमादजायते, जन्+ड) ઉત્તમ વર્ણની સ્ત્રીમાં અધમ વર્ણના પુરુષ ઉત્પન્ન કરેલ પુત્ર.

विलोमजा स्त्री. (विलोमाज्जायते, जन्+ड+टाप्) ઉત્તમ વર્ણની સ્ત્રીમાં અધમ વર્ણના પુરુષે ઉત્પન્ન કરેલી પુત્રી.

विलोमजिह्व पु. (विलोमा विपरीता जिह्वा यस्य) હાથી.

विलोमजिह्वी स्त्री. (विलोमजिह्व+स्त्रियां जाति. ङीप्) હાથણી.

विलोमवर्ण पु. (विलोमं यथा स्यात्तथा प्रतिलोमक्रमेण वर्णः) ઉત્તમ વર્ણની સ્ત્રીમાં અધમ વર્ણના પુરુષથી ઉત્પન્ન થયેલી એક જાત.

विलोमवर्णा स्त्री (विलोमः वर्णो यस्याः) વિલોમવર્ણ શબ્દ જુઓ.

विलोमी स्त्री (विविधं लोम केशो यस्याः तस्य तथा.) આમળીનું ઝાડ, આમળાં, કુંવરી.

विलोल त्रि (वि+लुल्+अच्) ચંચળ, ચપળ, વિશેષ તૃષ્ણાવાળું.

विलोलता स्त्री. (विलोलस्य भावः तल्+टाप्) ચંચળપણું, ચપળપણું, વાચાળતા.

विलोलत्व न. (विलोलस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

विलोडन न. (वि+लुड्+णिच्+ल्युट्) હલાવવું, મથાવવું.

विल्व न (बिल्+वन्) બિલ જાઓ છત, ગુફા.

विल्व पु. બીલીનું ઝાડ.

विल्व न (बिल्वस्य फलम्) બીલીનું ફળ.

"बिल्वं सर्वसमानामपि पराङ्गमपि पश्यति ।

"आत्मनो बिल्वमात्रमपि पश्यन्नपि न पश्यति

विवक्षत् त्रि (विवक्षुमिच्छति, वि+वच+सन्+शतृ) બોલવા ઇચ્છતું, કહેવા ઇચ્છતું.

विवक्षा स्त्री (विवक्तुमिच्छा वच+सन्+अ+टाप्) બોલવાની ઇચ્છા, કહેવાની ઇચ્છા.

विवक्षु त्रि (विवक्तुमिच्छु वि+वच्+सन्+उ) બોલવાને ઇચ્છનાર બોલવાની ઉમેદ રાખનાર.

"विवक्षितमर्थमपि विवक्षवे च ।

दुर्विदग्धं विवक्षोर्वचनम्"–सुभाषितम्.

विवञ्चिषत् त्रि (वि+वञ्च+सन्+शतृ) ઠગવા ઇચ્છતું, છેતરવા ઇચ્છતું, છેતરવા ચાહતું.

विवञ्चिषा स्त्री. (वि+वञ्च+सन्+अ+टाप्) ઠગવાની ઇચ્છા, છેતરવાની ઇચ્છા.

विवञ्चिषु त्रि. (वि+वञ्च्+सन्+उ) ઠગવા ઇચ્છનાર, છેતરવા ચાહનાર.

विवर पु. न. (विव्रियते वि+वृ+अप्) છિદ્ર, બાકું, બખોલ, દોષ, રોગ.

विवरण न (वि+वृ+ल्युट्) વ્યાખ્યાન, કોઈ વિષયનો વિસ્તાર કરવો, સ્પષ્ટીકરણ, ટીકા, ભાષ્ય.

विवरणकार त्रि (विवरणं करोति कृ+अण्) વ્યાખ્યાન કરનાર, ટીકાકાર, ભાષ્યકાર.

विवरणकृत् त्रि (विवरणं करोति, कृ+क्विप् तुक् च) ઉપર પ્રમાણે.

विवरनालिका स्त्री. (विवरयुक्ता नालिका स्वार्थे कन्+टाप्) એક જાતનો વાંસ, વેણુ.

विवरिषत् त्रि. (वि+वृ+सन्+शतृ) વ્યાખ્યાન કરવા ઇચ્છતું, પ્રગટ કરવા ચાહતું, ખુલ્લું કરવા ઇચ્છતું.

विवरिषा स्त्री (वि+वृ+सन्+अ+टाप्) વ્યાખ્યાન કરવાની ઇચ્છા, પ્રગટ કરવાની ઇચ્છા.

विवरिषु त्रि. (वि+वृ+सन्+उ) વ્યાખ્યાન કરવા ઇચ્છનાર, પ્રગટ કરવા ઇચ્છનાર.

विवर्जन न. (वि+वृज्+ल्युट्) વર્જવું, છોડવું, ત્યાગ.

विवर्जनीय त्रि (वि+वृज्+अनीयर्) વર્જવા યોગ્ય, છોડવા લાયક, તજવા યોગ્ય.

विवर्जित त्रि (वि+वृज् कर्मणि क्त) વર્જેલ, છોડેલ, તજેલ.

विवर्ज्य त्रि (वि+वृज्+ण्यत्) વર્જવા યોગ્ય, તજવા યોગ્ય, છોડવા લાયક.

विवर्ण त्रि (विगतो वर्णोऽस्य) અધમ નીચ, મલીન, મેલું.

विवर्णवदन त्रि (विवर्णमिव वदनमस्य यस्य) ફીકા મુખવાળું.

ચેષ્ટા, દીપ્તિ, કાન્તિ, સ્ત્રીઓનો એક સાત્ત્વિક ભાવ રમત ગમ્મત, મોજશોખ
"सत्यपि रूपविलासोपहसितरतिविभ्रमे विनयवति चावरोधजने" कादम्बर्यां

विलासमन्दिर न (विलासस्य मन्दिरम्) વિલાસ કરવાનું સ્થાન, રમતનું ઘર, ક્રીડાનું ઘર

विलासवत् त्रि (विलास+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) વિલાસી, મોજીલું, શોખીન, ભોગી.

विलासिका स्त्री ઉપરૂપકરૂપ નામનું એક નાટક

विलासिन् त्रि (विलास+अस्त्यर्थे इन्) વિલાસવાળું, મોજીલું, શોખીન, ગમ્મતી, ભોગવાળું
"विलासिनी काननपट्टिकायाम्-उद्भटे"

विलासिन् पु (विलासोऽस्यास्तीति, विलास+इनि) ચન્દ્ર, શ્રીકૃષ્ણ, મહાદેવ, સર્પ, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ, કપૂર

विलासिनी स्त्री (विलासोऽस्त्यस्या, इनि+ङीप्) નારી, વેશ્યા

विलिप्त त्रि (वि+लिप्+क्त) લીંપેલ, ખરડેલ, ચોપડેલ

विलीन त्रि (वि+ली+क्त) ગળેલું, દ્રવ થયેલું, વિશ્લેષ પામેલું, નાશ પામેલું

विलेपन न (विलिप्यतेऽनेन करणे ल्युट्) શરીર વિગેરે ઉપર ચોપડવાને પીસેલો કેસર વિગેરે પદાર્થ,

विलेपन न (वि+लिप्+भावे ल्युट्) લીંપવું તે, ચોપડવું તે, ખરડવું તે

विलेपनी स्त्री (वि+लिप्+ल्युट्+ङीप्) રાબડી, સુંદર વેશવાળી સ્ત્રી

विलेप्य पु (वि+लिप्+यत्) રાબડી, રાબ.

विलेप्य त्रि (वि+लिप्+यत्) લેપ કરવા યોગ્ય, ખરડવા લાયક, ચોપડવા યોગ્ય

विलोक पु (विगतो लोको यस्मात्) એકાન્ત

विलोकन न (वि+लोक्+भावे ल्युट्) જોવું, દેખવું

विलोकना स्त्री (वि+लोक्+युच् टाप्) જોવું, દેખવું

विलोकनीय त्रि (वि+लोक्+कर्मणि अनीयर्) જોવા લાયક, નીરખવા યોગ્ય

विलोकनीयता स्त्री (विलोकनीयस्य भाव तल्+टाप्) જોવાલાયકપણું, નીરખવા યોગ્યપણું

विलोकनीयत्त्व न (विलोकनीयस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विलोकित त्रि (वि+लोक्+कर्मणि क्त) જોયેલ, દેખેલ.

विलोक्य त्रि (वि+लोक्+यत्) જોવા લાયક, દેખવા લાયક

विलोक्य अव्य (वि+लोक्+ल्यप) જોઈને, દેખીને,

विलोचन न (विलोच्यते दृश्यतेऽनेन, वि+लोचि+ल्युट्) નેત્ર, આંખ
"उमामुखे बिम्बफलाधरोष्ठे व्यापारयामास विलोचनानि" कुमारस०

विलोचन न (विलोच्यते, वि+लोच्+भावे ल्युट्) જોવું, દેખવું

विलोचनपात पु (विलोचनस्य पातः) જોવું, નજર નાખવી

विलोचनाम्बु न (विलोचनयो अम्बु) આંખનું પાણી, આંસુ

विलोटक पु (विशेषेण लुटति, वि+लुट्+ण्वुल्) એક જાતનું માછલું

विलोडन न (वि+लुड्+ल्युट्) વલોવવું, મથવું, ડહોળી નાખવું

विलोडित न (वि+लुड्+क्त) છાસ

विलोडित त्रि (,, ,,) વલોવેલ, મથેલ, ડહોળી નાખેલ

विलोप पु (विशेषेण लोप, वि+लुप्+घञ्) સારી રીતે લોપ થવો
"काले स्थाने च पात्रे च नहि वृत्ति विलोपयेत्" नीतिसारे

विलोभ पु (वि+लुभ्+घञ्) વિશેષ લોભવાળું, લોભ રહિત

विलोम त्रि (विगत लोम यत्र अच् समा) વિપરીત, અવળું, ઉલટું

विलोम पु (,, ,,) સર્પ, કુતરો, વરુણદેવ, ગણિત પ્રસિદ્ધ એક ક્રિયા

विलोम न (विगत लोम यत्र अच् समा) પાણી ખેંચવાનો રેંટ—अरघट्ट.

विलोमकर्मन् न (विलोमञ्च तत् कर्म च) અવળું કામ, ઉલટું કામ, વિપરીત કર્મ, ગણિત પ્રસિદ્ધ એક ક્રિયા

विविविशिषम् त्रि (विश्+सन्+उ) प्रवेश करवुं येमचु.

विवोल पु. (विविधं वीतं व्याप्तिमाकाशम् यत्र) पक्षी आदि तथा भाग निमेषेनी मुख्य ओक प्रदेश

विवृत्त त्रि. (वि+वृत्+क्त) दीपेल, शोभेल.

विवृत्ता स्त्री (वि+वृत्+क्त+स्त्रियां टाप्) पतिथी तजेली ओवी स्त्री.

विवृत त्रि (वि+वृ+क्त) विस्तृत, विशाल, खुल्लुं करेल, व्याख्यान करेल.

विवृता स्त्री (वि+वृ+क्त+टाप्) ओक जातनो गुमडो रोग.

विवृताक्ष पु. (विवृते अक्षिणी यस्य बहु ब्रमा.) कुकडो.

विवृताक्षी स्त्री. (विवृताक्ष+स्त्रियां जाति. ङीप्) कुकडी.

विवृति स्त्री. (वि+वृ+क्तिन्) विवरण, व्याख्यान, विस्तार, टीका, खुलासो.

विवृत्त त्रि. (वि+वृत्+क्त) आडुं अवळुं, प्रकट करेल, तिरछुं करेल.

विवृत्ता स्त्री. (वि+वृत्+क्त+टाप्) ओक जातनो गुमडो रोग.

विवृत्सत् त्रि. (वृत्+सन्+शतृ) वर्तवा-होवाने इच्छतुं.

विवृत्सा स्त्री (वृत्+सन्+अ+टाप्) वर्तवा-होवानी इच्छा.

विवृत्सु त्रि (वृत्+सन्+उ) वर्तवा-होवा इच्छनार.

विवृद्ध त्रि. (वि+वृध्+क्त) वधेलुं.

विवृद्धि स्त्री (वि+वृध्+क्तिन्) वधवुं ते, वधारो.

विवेक पु. (वि+विच्+घञ्) यथार्थ रीते वस्तुना स्वरूपनो निश्चय करवो, प्रकृति अने पुरुषनुं भेदज्ञान, अन्योन्यना धर्मने पृथक् करी वस्तुना स्वरूपनो निश्चय करवो ते, विचार शक्तिनो भेद, रस अने पाणी वगेरे भाग.

"विवेकभ्रष्टानां भवति विनिपातः शतमुखः" भामिनीविलासे

विवेक पु. (") न्यायाधीश.

विवेकता स्त्री. (विवेकस्य भावः तल्+टाप्) विवेकपणुं.

विवेकत्व न. (विवेकस्य भावः त्व) उपर प्रमाणे

विवेकदृश्वन् त्रि. (विवेक पश्यति दृश्+क्वनिप्) विवेकी, विवेकथी जोनार.

विवेकिता स्त्री. (विवेकिनः भावः तल्+टाप्) विवेकपणुं.

विवेकित्व न. (विवेकिनः भावः त्व) उपर प्रमाणे.

विवेकिन् त्रि (विवेक+अस्त्यर्थे इनि) विवेकवाळुं.

विवेकिन् पु. (वि+विच्+णिनि) बैसलन की जेमेनो ओक पुत्र.

विवेक्तव्य त्रि (वि+विच्+तव्य) विवेचन करवा योग्य.

विवेचन न (वि+विच्+भावे ल्युट्) विचार, विवेक करी पृथक्करण, टीका.

विवेचनीय त्रि (विच्+अनीयर् कर्मणि अनीयर्) विवेचन करवा योग्य.

विवोढृ त्रि (वि+वह्+तृच्) परणनार पति.

विव्याक पु (वि+व्या+इ तस्य आकः स्वामम्) ओ नामनी ओक कुमार योद्धा.

"व्याधिमन्मथसिप्येऽपि विव्योकेभ्यश्चरणीया"

विश् (तुदा. प. स. अनिट् विशति) प्रवेश करवो, पेसवुं, अन्दरमां आववुं, आवी पडवुं, आवी जवुं.

अनु+विश्=अनुविशति-पाछळनी पछी प्रवेश करवो.

अभि+नि+विश्=अभिनिविशति-आग्रह होवो, मनने करवुं तत्पर थवुं.

आ+विश्=आविशति-पेसवुं, पासे जवुं कब्जे करवुं.

उप+विश्=उपविशति-बेसवुं आसननी भाग्यो नाखीने पड्युं पेसवुं.

नि+विश्=निविशते-बेसवुं पेसवुं आसनमां बेसवुं परणवुं.

निर्+विश्=निर्विशति-भोग करवो, भोगववुं.

प्र+विश्=प्रविशति-पेसवुं, आरंभ करवो, शरु करवुं.

उपविशति-पेसवुं, सभोग करवो, सूवुं.

सम्+आ+विश्=समाविशति-पसवुं, पामे जवुं.

विश पु. (विश्+क्विप्) मानव वैश्य.

विश न. (विश्+क) कमळनी दांडी मृणाल.

विशत् त्रि (" ") प्रवेश करनार.

विशकण्टक पु. (विशति कण्टके यत्र) गोखरो,

विशकण्ठी स्त्री. (विशति कण्ठे अस्याः स्त्रियां ङीप्) नखली.

विवर्णास्य त्रि (विवर्णानि आस्यानि यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

विवर्त्त पु (वि+वृत्+घञ्) નાચ, નૃત્ય, સમુદાય, ફરવુ તે, વિકાર, ફેરફાર, રૂપાન્તર, ફરી જવુ, કારણથી વિષમ સત્તાએ ઉત્પન્ન થતુ કાર્ય, કોઈ વસ્તુને કોઈ વસ્તુરૂપ માનવી કે જોવી એ પ્રકારની ભ્રાન્તિ

विवर्द्धन न (वि+वृध्+ल्युट्) વધવુ, વૃદ્ધિ પામવી, કાપવુ

विवर्द्धित त्रि (वि+वृध्+कर्मणि क्त) વધેલ, કાપેલ

विवश त्रि (विगतो वश आयत्तता यस्य) સ્વતંત્ર નહિ તે, પરવશ, પરાધીન, વ્યાકુળ, અરિષ્ટ બુદ્ધિવાળુ

विवशता स्त्री (विवशस्य भाव, तल्+टाप्) પરાધીનતા, વ્યાકુળતા

विवशत्व न (विवशस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

विवस्त्र त्रि (विगत वस्त्र यस्मात्) વસ્ત્ર વગરનું, વસ્ત્ર રહિત

विवस्त्र पु (विगत वस्त्रमस्य) દિગબર જૈન, શિવ

विवस्वत् पु (वि+वस्+क्विप्, अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) સૂર્ય, આકડાનું ઝાડ, સૂર્યનો સારથિ અરૂણ, હરકોઈ દેવ

विवाक त्रि (वि+वच्+संज्ञायां कर्त्तरि घञ्) વિવેચન કરનાર

विवात् त्रि (वि+वा+शतृ) વિશેષ વાતુ

विवाद पु (विरुद्धो वाद) વિરૂદ્ધ વાદ, કલહ, કજીઓ, દાવો

"अल विवादेन यथा श्रुतस्त्वया
तथाविधस्तावदशेषमस्तु स" ॥

विवादकर त्रि (विवाद करोति, कृ+अच्) વાદ કરનાર, કજીઓ કરનાર, દાવો કરનાર

विवादकरण न (विवाद+कृ+ल्युट्) વાદ કરવો, કજીઓ કરવો, દાવો કરવો

विवादकार त्रि (विवाद करोति, कृ+अण्) વાદ કરનાર, કજીઓ કરનાર, દાવો કરનાર

विवादकारण न (विवादस्य कारणम्) વાદનું કારણ, કજીઆનું કારણ, દાવાનું કારણ

विवादकृत् त्रि (विवाद करोति, कृ+क्विप्+तुक् च) વિવાદને કરનાર, કજીઓ કરનાર, દાવો કરનાર

विवादार्थिन् त्रि (विवादं अर्थयते, अर्थ्+इनि) વાદ કરવા ઇચ્છનાર, દાવો કરવા ઇચ્છનાર

विवादिन् त्रि (विवादोऽस्यास्ति, विवाद+इनि) વાદ કરનાર, દાવો કરનાર, કજીયો કરનાર

विवार पु (वि+वृ+घञ) ફેલાવ, પહોળુ થવુ, વ્યાકરણ પ્રસિદ્ધ વર્ણોચ્ચારમા એક બાહ્ય પ્રયત્ન

विवास पु (वि+वस्+घञ्) પરદેશ વસવુ, દેશનિકાલ

विवासस् त्रि (विगत वासो यस्य) વસ્ત્ર વિનાનુ, નાગુ

विवासस् पु (विगत वासोऽस्य) શિવ, દિગમ્બર જૈન

विवासन न (वि+वस्+णिच्+ल्युट्) દેશનિકાલ
"सीता विवासनपटो करुणा कृतस्ते" उत्तररामचरिते

विवासित त्रि (वि+वस्+णिच्+क्त) દેશનિકાલ કરેલ

विवाह पु (विशिष्ट वहनम्, वि+वह्+घञ्) પરણવુ, લગ્ન, વિવાહ

विवाहित पु (विवाहो जातोऽस्य तार० इतच्) વિવાહ જેનો થએલ છે તે, પરણેલ

विवाह्य त्रि (वि+वह्+ण्यत्) વિવાહને યોગ્ય, વિશેષ વહન કરવા યોગ્ય

विवाह्य पु (,, ,,) જમાઇ

विविक्त त्रि (वि+विच्+क्त) નિર્જન, એકાન્ત, પવિત્ર, અસયુક્ત, નહિ જોડાયેલુ, વિવેકી

विविक्तसेविन् त्रि (विविक्तं सेवते, सेव्+इन्) એકાન્ત સેવનાર

विविक्ता स्त्री (वि+विच्+क्त+टाप्) દુર્ભાગ્યવાળી સ્ત્રી

विविक्षत् त्रि (विश्+सन्+शतृ) પ્રવેશ કરવા ઇચ્છતુ

विविक्षा स्त्री (विश्+सन्+अ+टाप्) પ્રવેશ કરવાની ઇચ્છા

विविक्षु त्रि (वेष्टुमिच्छु, विश्+सन्+उ) પ્રવેશ કરવા ઇચ્છનાર

विविदिवस् त्रि (विद्+क्वसु) મેળવતુ, પામતુ

विविद्वस् त्रि (विशिष्ट विद्वान्) ડાહ્યુ, જાણતુ, જાણનાર

विविध त्रि (विभिन्ना विधा यस्य) અનેક પ્રકારનુ, અનેક જાતનું, તરેહ તરેહનું, જુદુ જુદુ

विस्तार, भोटाई

विशालवैकगर्भ पु (विशाल विस्तीर्णं वैकं गर्भे यस्य) न्यग्रोध वृक्ष.

विशालत्व न (विशालस्य भावः त्व) विस्तार, भोटाश

विशालत्वच् पु (विशाल त्वच् यस्य) सातपर्णु झाड.

विशालपत्र पु (विशालानि पत्राणि यस्य) श्रीताल वृक्ष, वरण वृक्ष.

विशाला स्त्री (विशाल+टाप्) इन्द्रवारणी, महेन्द्र वारुणीनो वेलो, पोयनो वेलो, उज्जयनी नगरी, ते नामे ओक नदी.

विशालाक्ष पु (विशाले अक्षिणी यस्य षच् समा) महादेव, गरुड, विष्णु.

विशालाक्ष त्रि („) विशाल नेत्रवाळु, मोटी आंखवाळु

विशालाक्षी स्त्री (विशाले अक्षिणी यस्याः) पार्वती, मोटी आंखवाळी स्त्री, नागदन्ती वृक्ष, मध स्त्री, ओक योगिनी.

विशाली स्त्री (वि+शाल+गौरा० ङीप्) अजमोद, ओकजातनी पृथ्वी, ओक जातनी पक्षिणी.

विशिख पु (विशिष्टा शिखा यस्य) बाण, कास्तानु झाड, तोमर शस्त्र.

विशिख त्रि (विगता शिखा यस्य) शिखावगरनु

विशिखा स्त्री भोयरी, बाणको, नळी, कोश खोदने सुवानु घर.

विशिखान त्रि (वि+शिख+शानच्) गमन करतु, प्रवेश करतु.

विशिर न (विश्+इरच्) मंदिर.

विशिष्ट त्रि (वि+शिष्+क्त) युक्त, विलक्षण, उत्तम.

विशिष्टबुद्धि स्त्री (विशिष्टस्य बुद्धि) विशेषणवाळा विशेष्यनु ज्ञान

विशिष्टवैशिष्ट्यज्ञान न. (विशिष्टवैशिष्ट्यस्य ज्ञानम्) विशेषण युक्त संबंधनु ज्ञान.

विशिष्टाद्वैत न. (विशिष्टमद्वैतम्) रामानुज नामना आचार्यना मत प्रमाणे प्रकृति विशिष्ट ब्रह्म, ब्रह्म.

"यथा-सूक्ष्मचिदचिदात्मकशरीरविशिष्टस्य कारणस्य च ब्रह्मणः स्थूलचिदचिदात्मकशरीरविशिष्टस्य कार्यस्य च ब्रह्मणोऽद्वैतम्।

विशिष्टाभाव पु. (विशिष्टस्य अभावः) विशेषण विशिष्टनो अभाव.

विशीर्ण त्रि (वि+शॄ+क्त) सूकु, छिन्नभिन्न थयेल, चुरा थयेल, नाश पामेल, नीचाइ गयेल.

विशीर्णपर्ण पु. (विशीर्णं पर्णं यस्य) लींबडानु झाड.

विशील त्रि. (विगतं शीलं यस्य) शीलविनानु, चारित्र्यहीन.

विशुद्ध त्रि (वि+शुध्+क्त) दोष रहित, स्वच्छ, निर्मळ, पवित्र.

"न मीतो मरणादस्मि केवलं दूषितं यशः ।
विशुद्धस्य हि मे मृत्युः पुत्रजन्मसमः किल"

विशुद्ध न. (वि+शुध्+क्त) तन्त्रशास्त्रमां जणावेल कंठमां आवेलु ओक चक्र.

विशुद्धता स्त्री. (विशुद्धस्य भावः तल्+टाप्) शुद्धि, पवित्रता, स्वच्छता, निर्मळता, दोषरहितपणु.

विशुद्धत्व न (विशुद्धस्य भावः त्व) उपरनो अर्थ

विशुद्धाद्वैत न (विशुद्धस्य अद्वैतम्) वल्लभाचार्यना वैष्णवमतमां दोषरहित ब्रह्मनु अद्वैतपणु-ओकता.

विशुद्धि स्त्री. (वि+शुध्+क्तिन्) दोषरहितपणु, शोधवु, पवित्र करवु, निर्दोषपणु, निर्मळपणु, शुद्धि.

विशृङ्खल त्रि (विगता शृङ्खला यस्मात्) स्वच्छंदी, बंधन वगरनु, सांकळविनानु, केदमांथी मुक्त, स्वतंत्र, उच्छृंखल.

विशेष पु. (वि+शिष्+घञ्) वधारे, भेद, प्रकार, व्यक्ति, स्पष्टीकरण, तफावत, खास, तिलक, न्याय प्रसिद्ध पदार्थ, न्यायप धर्म, ते नामे ओक अर्थालंकार.

विशेषक पु. न (विशेषयति, वि+शिष्+णिच्+ण्वुल्) ललाटमां करेल तिलक, चांल्लो.

विशेषक न. (वि+शिष्+णिच्+ण्वुल्) ओकसाथमां पामेल त्रण श्लोकनो समूह

विशेषक त्रि (वि+शिष्+णिच्+ण्वुल्) विशेष करनार.

विशेषक पु. („ „) ताडनु झाड.

विशेषगुण पु. (विशेषश्चासौ गुणश्च) न्यायप्रसिद्ध

विशङ्क त्रि (विगता शङ्का यस्य) શંકારહિત, નિઃશંક
विशङ्कट त्रि (वि+शङ्कटच्) વિશાળ
विशत् त्रि (विश्+वर्तमाने शतृ) પ્રવેશ કરતું, પેસતું
विशद पु (वि+शद्+अच्) સફેત રંગ, ધોળો રંગ, ઉજાસ
विशद त्रि (वि+शद्+अच्) ચોક્ખું, નિર્મળ, પ્રકટ, ખુલ્લું, ઉજ્જવળ સ્પષ્ટ, સફેત
विशदीकरण न (विशद+च्वि+कृ+ल्युट्) પ્રકટકરવું, ખુલ્લુંકરવું, સ્પષ્ટકરવું
विशय पु (वि+शी+अच्) સંશય
विशयिन् त्रि (विशयोऽस्त्यस्येति, विशय+इन्) સંશયવાળું
विशर पु (वि+शॄ–हिंसायां+अप्) વધ, મારવું, મારીનાખવું
विशर त्रि (विगत शर यस्मात्) બાણવગરનું, બાણરહિત
विशरण न (विशॄ+ल्युट्) વધ, મારવું, મારી નાખવું
विशल्य त्रि (विगत शल्यं यस्मात्) સાલવગરનું, કાંટાવિનાનું, કષ્ટ વગરનું
विशल्यकृत् त्रि (विशल्य तत्प्रहारजन्यवेदनादिनाश करोति, कृ+क्विप् तुक् च) સાલવગરનું કરનાર, કાંટારહિત કરનાર, દુઃખ દૂરકરનાર
विशल्यकृत् पु (,, ,,) એક જાતનું ઝાડ
विशल्यकरणी स्त्री (विशल्य क्रियतेऽनया, विशल्य+कृ+ल्युट्+ङीप्) એક જાતની ઔષધિ
विशल्या स्त्री (विगतं शल्य तत्प्रहारादिजनितवेदनादि नाशो यया) ગળો, નેપાળાનું ઝાડ, અજમોદ, અગ્નિશિખા વૃક્ષ
विशसन न (वि+शस्–हिंसने+ल्युट्) મારવું, મારી નાખવું
विशसन पु (विशसति हिनस्ति, वि+शस्+ल्यु) તલવાર
विशसित त्रि (वि+शस्+क्त) મારીનાખેલ, કાપીનાખેલ
विशसितृ त्रि (वि+शस्+तृच्) મારીનાખનાર, કાપીનાખનાર
विशस्त त्रि (वि+शस्–अविनये+क्त इट्) ઉદ્ધત, નિર્લજ્જ, પ્રસિદ્ધ, વખાણેલ
विशस्तृ पु (वि+शस्+तृच्) ચંડાળ
विशस्त्र त्रि (विगत शस्त्रं यस्य) શસ્ત્રરહિત
विशाख पु (विशिष्टा शाखाऽस्य) કાર્તિક સ્વામી, ધનુર્ધારીની નીશાનિ તાકતી વેળા ઉભા રહેવાની એક રીત, સાટોડી, શિવ, કાર્તિકસ્વામીના અંશથી ઉત્પન્ન થયેલ એક દેવ
विशाख त्रि (,, ,,) યાચક, માગણ, અરજદાર
विशाख त्रि (विगता शाखा यस्य) શાખાવગરનું, ડાળી રહિત
विशाखज त्रि (विशिष्टा शाखा यस्य तया सन् जायते, जन्+ड) નારંગીનું ઝાડ
विशाखल न धनुर्धारीઓની ઉભારહેવાની એક રીત
विशाखा स्त्री (विशिष्टा शाखा प्रकारो यस्या) તે નામનું સોળમું નક્ષત્ર
विशाय पु (वि+शी–पर्याये+णच्) પહેરેગીરોનું વારાફરતી સૂવું
विशारण न (वि+शॄ+णिच्+ल्युट्) મારી નાખવું ઠારમારવું
विशारद पु (विशाल ददाति, दा+क, लस्य र) પંડિત, બોલસરીનું ઝાડ
विशारद त्रि (,, ,,) પ્રગલ્ભ, શ્રેષ્ઠ, બાહોશ, હોશીયાર, કુશળ, વિદ્વાન્, પ્રસિદ્ધ
विशारदा स्त्री (विशारद+स्त्रियां टाप्) ધમાસો વનસ્પતિ
विशाल त्रि (वि+शालच् यद्वा विश्–प्रवेशने+कालन्) વિસ્તીર્ણ, મોટું
विशाल पु (वि+शालच्) એકજાતનો મૃગ, એકજાતિ.
विशालकुल न (विशालञ्च तत् कुलञ्च) મોટું કુળ.
विशालकुलज त्रि (विशालकुलाज्जायते, जन्+ड) મોટાકુળમાં ઉત્પન્ન થયેલ
विशालकुलसंभव त्रि (विशालकुले सभवो यस्य) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विशालता स्त्री (विशालस्य भाव, तल्+टाप्)

विस्रस्ताङ्ग त्रि (विस्रस्तं अङ्गं यस्य) ઢીલા અંગવાળું, શિથિલ શરીરવાળું

विस्रस्त त्रि (वि+स्रंस्+क्त) નીચું પડેલ શિથિલ, ઢીલું

विस्रंस पु (वि+स्रंस्+घञ्) વિયોગ, નીચું પડવું તે, શિથિલ થવું

विश्व पु. (विश्+क्व) જગત્ સંસાર વિષ્ણુ, દેહ, શરીર, સૂંઠ.

"[illegible]

[illegible]"

[illegible]

विश्व पु ( ) સંસારાભિમાની જીવ.

विश्व त्रि (विश्+क्वन्) બધું, સઘળું નાગરિક

विश्व पु ब वसु, ધર્મના સંતાન વિશ્વેદેવ.

विश्वकद्रु त्रि (विश्वं कायति कै+कु) ખળ, નીચ, ધુર્ત્ત

विश्वकद्रु पु. (") શિકાર કરવામાં હોશિયાર, કુતરો, અવાજ વ. ઇ.

विश्वकर्मन् पु. (विश्वेषु कर्म यस्य) સૂર્ય આઠમાનુ [illegible], દેવોનો કારીગર–સુથાર, તે નામે એક મુનિ, પરમેશ્વર

विश्वकर्मजा स्त्री. (विश्वकर्मणो जायते, जन्+ड+टाप्) સૂર્યની એક પત્ની

विश्वकर्मसुता स्त्री. (विश्वकर्मणः सुता) ઉપર પ્રમાણે.

विश्वकृत् पु (विश्वं करोति कृ+क्विप् तुक् च) વિશ્વકર્મા, પરમેશ્વર બ્રહ્મા, બધું કરનાર.

विश्वकेतु पु (विश्वस्य केतुर्यस्य विश्वव्यापी वा केतुर्यस्य) અનિરુદ્ધ.

विश्वक्सेन पु. (विष्वञ्ची सेना यस्य) વિષ્ણુ, વિષ્ણુના નિર્માલ્યને ધારણ કરનાર તેનો એક ભક્ત.

विश्वक्सेना स्त्री. પ્રિયંગુ વૃક્ષ–અંગ.

विश्वगन्धा (विश्वे गन्धः यस्याः) પૃથ્વી.

विश्वगन्ध न (विश्वतः गन्धो यस्य) બોળ–ગંધરસ, ડુંગળી

विश्वगोप्तृ त्रि (विश्वस्य गोप्ता) જગતનું રક્ષણ કરનાર.

विश्वगोप्तृ पु (" ") ઈન્દ્ર, વિષ્ણુ, શિવ, પરમેશ્વર

विश्वग्रन्थि स्त्री. (विश्वस्य ग्रन्थिरिव) હંસપદી નામે વેલ

विश्वङ्कर त्रि. (विश्वं करोति कृ+खच् च) સઘળું કરનાર.

विश्वच अव्य (विश्वं अञ्चति अञ्च्+क्विप् डौ) ચારે બાજુ ચોતરફ, સર્વત્ર.

विश्वद्र्यञ्च् त्रि (") સર્વ તરફ જનાર ચોતરફ જનાર

विश्वजनक न [illegible]

विश्वजन न (विश्वं जनम्) બધા માણસો, સમસ્ત લોક

विश्वजन पु. પ્રજા.

विश्वजनीन त्रि (विश्वजनाय हितम्) બધા માણસોના હિતનું, જગતના હિતનું.

विश्वजनीय त्रि (विश्वजन+छ) ઉપરનો અર્થ

विश्वजन्य त्रि (विश्वजन+यत्) બધા માણસોના હિતનું, જગતના હિતનું

विश्वजित् त्रि (विश्वं जयति वि+जि+क्विप् तुक् च) જગતને જીતનાર, બધું જીતનાર.

विश्वञ्च् त्रि. (विश्व+अञ्च्+क्विप्) ચોતરફ જનાર, ચોતરફનું

विश्वतस् अव्य. (विश्व+पञ्चम्यर्थे तसिल्) ચારે તરફથી, સઘળેથી, સઘળે.

विश्वतोमुख त्रि (विश्वतो मुखं यस्य) ચોતરફ મુખવાળું

विश्वदेव पु ब व. (विश्वे दीव्यन्ति, दिव्+अच्) એક જાતના ગણના દેવ

"वसुसत्यौ क्रतुदक्षौ कालकामौ धृतिः कुरुः

पुरूरवा माद्रवाश्च विश्वे देवाः प्रकीर्तिताः"

विश्वदेवा स्त्री. (विश्व+दिव्+अच्+टाप्) એક વનસ્પતિ, નાગબલા, લાલ કમળ.

विश्वधारिणी स्त्री. (विश्वं धारयति धृ+णिच्+णिनि+ङीप्) પૃથ્વી.

विश्वधारिन् त्रि. (" " धृ+णिच्+णिनि) જગત્ ધારણ કરનાર સમગ્ર ધારણ કરનાર.

विश्वधारिन् पु. (विश्वं धारयति धृ+णिच्+णिनि) પરમેશ્વર, ઈશ્વર.

विशेष पदार्थना गुण

विशेषज्ञ त्रि (विशेषं जानाति, ज्ञा+क) विशेष જાણનાર, विद्वान्

विशेषण न (विशिष्यतेऽनेन, वि+शिष्+ल्युट्) ગુણ-ક્રિયા વગેરે ભેદક ધર્મ

विशेषणासिद्ध पु (विशेषणेनासिद्ध) તે નામે એક હેત્વાભાસ

विशेषतस् अव्य (विशेष+पञ्चम्यर्थे तसिल्) ઘણું કરીને, ખાસકરીને, વિશેષે કરીને, વિશેષથી

विशेषता स्त्री (विशेषस्य भाव, तल्+टाप्) વિશેષ પણું

विशेषत्व न („ „ त्व) વિશેષપણું

विशेषधर्म पु (विशेषस्यासौ धर्मश्च) વિશેષ ધર્મ-ખાસધર્મ

विशेषलक्षण न (विशेषस्य तत् लक्षणम्) વિશેષ લક્ષણ-ખાસ ધર્મ

विशेषविधि पु (विशेषं विधि) વિશેષવિધાન-ખાસ વિધિ

विशेषित त्रि (वि+शिष्+णिच्+क्त) વિશેષકરેલ, ભેદપાડેલ, વિશેષણ યુક્ત કરેલ

विशेषोक्ति स्त्री (विशेषेण उक्ति) તે નામનો એક અર્થાલંકાર

विशेष्य त्रि (विशिष्यते गुणादिभि, वि+शिष्+ण्यत्) ગુણવિગેરેથી ભેદ્યપદાર્થ, ધર્મી, જેને વિશેષણ લાગ્યુ હોય તે

विशेष्यासिद्ध पु સ્વરૂપાસિદ્ધ નામનો એક હેત્વાભાસ

विशोक पु (विगत शोक यस्मात् यस्य वा) આસો પાલવનુ ઝાડ

विशोक त्रि („ „) શોકવિનાનુ, શોકરહિત,

विशोका स्त्री (विशोक+स्त्रियां टाप्) યોગશાસ્ત્રોક્ત એક ચિત્તવૃત્તિ

विशोधन न (विशुध्+भावे ल्युट्) શુદ્ધ કરવુ, પવિત્ર કરવુ, સ્વચ્છકરવુ, શોધવુ

विशोधन त्रि (वि+शुध्+ल्यु) શુદ્ધકરનાર, પવિત્ર કરનાર, સ્વચ્છ કરનાર, શોધનાર

विशोधनी स्त्री (विशुध्यतेऽनया, शुध+ल्युट्+ङीप्) નેપાળ

विशोधित त्रि (वि+शुध्+कर्मणि क्त) શુદ્ધકરેલ, શોધેલ, પવિત્રકરેલ, સ્વચ્છકરેલ

विशोधिन् त्रि (वि+शुध्+णिच्+णिनि) શુદ્ધ કરનાર, પવિત્ર કરનાર, સ્વચ્છકરનાર, શોધનાર

विशोधिनी स्त्री (विशोधिन्+स्त्रियां ङीप्) नागदन्ती શબ્દ જુઓ

विश्न पु (विश्-दीप्तौ+भावे नङ्) દીપ્તિ, પ્રકાશ, શોભા, કાન્તિ

विश्रणन न (वि+श्रण्+णिच्+ल्युट् न दीर्घ) દાન, દેવુ, આપવુ

विश्रब्ध त्रि (वि+श्रम्भ्+क्त) વિશ્વાસ, વિશ્વાસ પામેલ, શાન્ત, ઉદ્ધત નહિ તે, ગાઢ

विश्रम पु (वि+श्रम्+घञ्, न वृद्धि) વિરામ, વીસામો લેવો, આરામ

विश्रमित त्रि (वि+श्रम्+क्त) અત્યન્ત થાકેલ, વિસામો લીધેલ

विश्रम्भ पु (वि+श्रम्भ्+अच्) વિશ્વાસ, પ્રેમ, સ્નેહ, ક્રીડા, કલહ, વધ, ભાંગીનાખવુ

"विश्रम्भादुरसि निपत्य लब्धनिद्राम्" उत्तररामचरित

विश्रय पु (वि+श्रि+अच्) આશ્રય

विश्राणन न. (वि+श्रि+णिच्+ल्युट् वा वृद्धि) દાન, દેવુ, આપવું

विश्राणित त्रि (वि+श्रण्+क्त दीर्घ) દીધેલ,આપેલ "निःशेषविश्राणितकोशजातम्"-रघुवंशे

विश्रान्त त्रि (वि+श्रम्+क्त दीर्घ) વિશ્રામો પામેલું, શાન્ત

विश्रान्ति स्त्री (वि+श्रम्+क्तिन् दीर्घ) વીસામો લેવો, આરામ

विश्राम पु (वि+श्रम्+घञ्) વિરામ, વીસામો લેવો, આરામ

विश्राव पु (वि+श्रु+घञ्) પ્રસિદ્ધિ, ખ્યાતિ

विश्रुत त्रि (वि+श्रु+कर्मणि क्त) વિખ્યાત, પ્રસિદ્ધ, વિશેષ સાંભળેલ

विश्रुति स्त्री (वि+श्रु+भावे क्तिन्) વિશેષ સાંભળવુ, પ્રખ્યાતિ, પ્રસિદ્ધિ

विश्लथ त्रि (वि+श्लथ्+अच्) શિથિલ, નિર્બળ,ઢીલું

विश्वास पु. (वि+श्वस्+घञ्) વિશ્વાસ, ભરોસો.

विश्वासकारण न (विश्वासस्य कारणम्) વિશ્વાસનું કારણ.

विश्वासकृत् त्रि. (विश्वासं करोति कृ+क्विप्+तुक् च) વિશ્વાસ કરનાર.

विश्वासघात पु. (विश्वासस्य घातः) વિશ્વાસનો ઘાત.

विश्वासघातक त्रि. (विश्वासं हन्ति, हन्+ण्वुल्) વિશ્વાસઘાત કરનાર, કપટી.

विश्वासघातिन् त्रि (विश्वासस्य घाती) ઉપર પ્રમાણે.

विश्वासभङ्ग पु (विश्वासस्य भङ्गः) વિશ્વાસનો નાશ.

विश्वासस्थान न (विश्वासस्य स्थानम्) વિશ્વાસનું ઘર.

विश्वेदेव पु. ब. व. (विश्वे देवाः) તે નામના એક ગણદેવ.

विश्वेदेव पु અગ્નિ, બિલાડાનું ઝાડ.

विश्वेश पु. (विश्वस्य ईशः) શિવ, પરમેશ્વર.

विश्वेश्वर पु (विश्वस्य ईश्वरः) કાશીમાં આવેલું એક મહાદેવનું લીંગ–પીંડી.

विश्वौषध न (विश्वेषु रोगेषु औषधम्) સુંઠ.

विष् (क्र्या. उभ. सक. अनिट् वेवेष्टि–वेविष्टे) વ્યાપવું.

विष् (भ्वा. प. स. अनिट् वेषति) સિંચવું, છુટું થવું, જુદા થવું.

विष (भ्वा. प. स. अनिट् वेषति) સીંચવું, છાંટવું.

विष् स्त्री (विष्+क्विप्) વિષ્ટા, કચરો.

विष न (विष्–वेवेष्टि+क) પાણી, પદ્મકેસર, બોળ, વચ્છનાગ ઝેર.

विष पु. न (विष्+क) હળાહળ ઝેર.

विष पु. (,,) કમળનો દાંડો.

विषकण्ठिका स्त्री. (विषयुक्त कण्ठमस्याः इनि+ ङीप्) એક જાતનો પક્ષી.

विषकण्ठ पु (विषं कण्ठे यस्य) શિવ.

विषघ्ना स्त्री. (विषं हन्ति हन्+क स्त्रियां टाप्) ગળો.

विषघातिन् पु. (विषं हन्ति हन्+णिनि) શિરીષ વૃક્ષ.

विषघातिन् त्रि. (,,) ઝેરનો નાશ કરનાર.

विषघ्न पु. (विषं हन्ति हन्+टक्) શિરીષ વૃક્ષ, બકાયણ, ચમેલીનું ઝાડ, ચંપાનું ઝાડ.

विषघ्न त्रि (विषं हन्ति हन्+टक्) ઝેરનો નાશ કરનાર.

विषघ्नी स्त्री. (विषं हन्ति हन्+टक्+ङीप्) હળદર, ભોંયરીંગણી, પુનરનવા, કડવી તુંબડી, ભોંયઆંબલી, બ્રાહ્મી, મોટી ઇંદ્રવારુણી, વગેરે ઔષધિ.

विषजिह्व पु. (विषयुक्ता जिह्वा यस्य) દેવતાડ વૃક્ષ.

विषजुष्ट त्रि (विष+जुष्+क्त) ઝેર ખાધેલ, ઝેર લેપેલ.

विषज्वर पु (विषमिव ज्वालयति ज्वरो यस्य) પાડો.

विषज्वरी स्त्री (विषज्वर+स्त्रियां जाति. ङीप्) ભેંસ.

विषण्ड (विशेषेण षण्डम्) કમળનો દાંડો.

विषण्ण त्रि (वि+सद्+क्त) કરમાયેલ, ખેદ પામેલ, નાહિંમત થયેલ, શોકયુક્ત.

विषण्णमुख त्रि (विषण्णं मुखं यस्य) ખેદ પામેલા મુખવાળું, કરમાયેલા મુખવાળું.

विषण्णवदन त्रि (विषण्णं वदनं यस्य) જેનું મોં ઉદાસીનતાને લીધે ઉતરી ગયું હોય તે.

विषण्णता स्त्री. (विषण्णस्य भावः तल्+टाप्) ખેદ, કરમાટ.

विषण्णत्व न. (विषण्णस्य भावः त्व) ઉપર પ્રમાણે.

विषण्णास्य त्रि. (विषण्णं आस्यं यस्य) ખેદ પામેલા મુખવાળું.

विषतिन्दु पु (विषयुक्तः तिन्दुः) કારસ્કર વૃક્ષ, કિંપાક વૃક્ષ, ઝેરી તિન્દુક ઝાડ.

विषद पु. (विषं इव जलं ददाति दा+क) મેઘ, મેઘ પીધેલ રસ.

विषद त्रि (विषं प्रयच्छति ददाति, दा+क) ઝેર આપનાર, ઝેરના રસવાળું.

विषद न (वि+सद्+अच्) મોરથુથું.

विषदंष्ट्रा स्त्री. (विषयुक्ता दंष्ट्रा) સાપની દાઢ, ઝેરી દાઢ, એક જાતનો વેલો.

विषदन्तक पु. (विषं दन्ते यस्य कप्) સાપ.

विषदन्तकी स्त्री (विषदन्तक+स्त्रियां जाति ङीप्) સાપણ.

विषदर्शनमृत्युक पु. (विषस्य दर्शनेन मृत्युरस्य, कप्) ચકોર પક્ષી.

विषदर्शनमृत्युकी स्त्री. (विषदर्शनमृत्युक+स्त्रियां जाति. ङीप्) ચકોર પક્ષિણી.

विश्वनाथ पु (विश्वेषां नाथ) પરમેશ્વર, શિવ
विश्वपर्णी स्त्री (विश्वत पर्णान्यस्या) ભોંયઆંબળી
विश्वपा पु (विश्व पाति, पा+विच्) સૂર્ય, ચન્દ્ર, અગ્નિ, આકડાનું ઝાડ, કપૂર, ચિત્રાનું ઝાડ, પરમેશ્વર
विश्वपा त्रि (विश्व पाति, पा+विच्) જગતનું રક્ષણ કરનાર
विश्वप्सन् पु (विश्व प्साति भक्षति प्सा+कनिन्) સર્વભક્ષક અગ્નિ, ચન્દ્ર, દેવ, વિશ્વકર્મા, પૃથ્વી, સૂર્ય, ચિત્રાનું ઝાડ, કપૂર, આકડાનું ઝાડ
विश्वभुज् त्रि (विश्व भुक्त,भुज्+क्विप) જગત્‌ભક્ષક, સમગ્ર ખાઇ જનાર
विश्वभू पु એક બુદ્ધ વિશેષ
विश्वभेषज न (विश्वेषां भेषजम्) સુંઠ
विश्वमहा स्त्री (विश्वस्य महो यस्या) અગ્નિની એક જીભ
विश्वम्भर पु (विश्व बिभर्त्ति, भृ+खच्+मुम् च) ભગવાન જીનેશ્વર, વિષ્ણુ, શિવ, બ્રહ્મા, ઇન્દ્ર
विश्वंभरा स्त्री (विश्वं बिभर्त्ति, भृ+अच्+मुम्+टाप्) પૃથ્વી
विश्वयु पु વાયુ
विश्वराज् पु (विश्वेषु राजते, राज्+क्विप्) જગતનો રાજા, પરમેશ્વર
विश्वरूप पु (विश्वमेव रूप यस्य) જીનદેવ,પરમેશ્વર
विश्वरूपक न (विश्वं रूप यस्य, कप्) કાલાગુરૂ ચંદન,
विश्वरेतस् पु (विश्वे रेत शक्तिर्यस्य) બ્રહ્મા
विश्वरोचन पु (विश्वान् रोचयति, रुच्+णिच्+ल्यु) એક જાતનું શાક
विश्वविधायिन् पु (विश्व विधत्ते, वि+धा+णिनि) જગતનો કર્તા
विश्ववेदस् पु (विश्व वेत्ति विश्व+विद्+असुन्) ઇન્દ્રાદિ દેવ
विश्ववेदस् त्रि (,, ,, विद्+असुन्) સમગ્ર જાણનાર
विश्वव्यापक त्रि (विश्व+वि+आप्+ण्वुल्) બધે વ્યાપનાર, સર્વવ્યાપક
विश्वव्यापिन् त्रि (विश्व+वि+आप्+णिनि) જગતમા વ્યાપનાર, સર્વવ્યાપક
विश्वव्याप्ति स्त्री (विश्व+वि+आप्+क्तिन्) જગતમા વ્યાપવુ, સમગ્ર સ્થળે વ્યાપવુ
विश्वसन न (वि+श्वस्+ल्युट्) વિશ્વાસ, ભરોસો
विश्वसह त्रि (विश्व+सह्+अच्) સઘળું સહન કરનાર
विश्वसहा स्त्री (विश्व+सह्+अच्+टाप्) પૃથ્વી
विश्वसार न (विश्वेषां सारम्) તે નામે એક તંત્ર
विश्वसारक पु (विश्वसार+सज्ञायां कन्) તે નામે એક વૃક્ષ
विश्वसित त्रि (वि+श्वस्+क्त+इडागम) વિશ્વાસ પામેલ
विश्वसृज् पु (विश्व सृजति सृज+क्विप्) બ્રહ્મા, જગતનો કર્તા
विश्वसेनराज् पु સોળમા જૈન તીર્થંકર શાંતિનાથના પિતા
विश्वस्त त्रि (वि+श्वस्+क्त) વિશ્વાસ પામેલ
विश्वस्ता स्त्री (वि+श्वस्+क्त+टाप्) વિધવા સ્ત્રી
विश्वस्था स्त्री (विश्वत तिष्ठति, स्था+क+टाप्) શતાવરી વનસ્પતિ
विश्वस्रष्टृ पु (विश्वस्य स्रष्टा) જગત્ કર્તા, બ્રહ્મા
विश्वा स्त्री (विश्+क्वन्+स्त्रियां टाप्) સુંઠ, શતાવરી, દક્ષની એક કન્યા, અતિવિષની કળી, વીસ પળ બરોબર વજન
विश्वाची स्त्री (विश्व+अन्च्+क्विप्+ङीप्) તે નામની એક અપ્સરા
विश्वात्मन् पु (विश्वमेव आत्मा यस्य विश्वस्य आत्मा वा) પરમેશ્વર, વિષ્ણુ
विश्वाधायस् पु (विश्व+आङ्+धा+असुन् णिच्च पूर्व दीर्घ) દેવ
विश्वानर पु અગ્નિજનક એક વિપ્ર
विश्वामित्र पु (विश्वमेव मित्र यस्य पूर्वपददीर्घ) ગાધિપુત્ર બ્રહ્મર્ષિ વિશ્વામિત્ર
विश्वामित्रप्रिय पु (विश्वामित्रस्य प्रिय) નાળીયેર, રામચન્દ્ર
विश्वाराज् पु (विश्वेषु राजते, राज्+क्विप् पूर्वपददीर्घ) સર્વનો રાજા, પરમેશ્વર
विश्वावसु पु (विश्वेषां वसु यस्मात्, पृषो० दीर्घ) તે નામે એક ગન્ધર્વ

गन्ध—એ ઇન્દ્રિયોના વિષય, દેહ ભોગસાધન, જીવ જેથી પતિ, નિત્યસેવિન્, અભ્યાસ, ઉપભોગ કરવા યોગ્ય કોઈ વસ્તુ, વિલાસ આરોપણ.

विषयकर्मन् न (विषयस्य कर्म) વિષયનું કામ.

विषयकाम त्रि (विषयं कामयते, कम्+णिङ्+अण्) વિષયની કામનાવાળું

विषयकाम पु (विषयस्य कामः) વિષયની ઇચ્છા.

विषयग्राम पु (विषयस्य ग्रामः) વિષયોનો સમૂહ, દેશોનો સમૂહ

विषयज्ञान न (विषयाणां ज्ञानम्) વિષયોનું જ્ઞાન.

विषयाज्ञान न (विषयाणां न ज्ञानं यत्र) તન્દ્રા.

विषयात्मक त्रि (विषय आत्मा स्वरूपं यस्य कप्) વિષયરૂપ આત્માવાળું, વિષયી.

विषयायिन् पु (विषयं अयति अय्+णिनि) રાજા, કામદેવ, જ્ઞાનેન્દ્રિય, વિષયી પુરુષ

विषयायिन् न જ્ઞાન, ઇન્દ્રિય.

विषयासक्त त्रि (विषये आसक्तः) વિષયમાં આસક્ત, કામી, વિષયી

विषयिता स्त्री (विषयिन् भाव तल्+टाप्) વિષયીપણું, જ્ઞાનનિષ્ઠ વિષય નિરૂપિત એક પદાર્થ સ્વરૂપ સમ્બન્ધ

विषयित्व न. (विषयिन् भाव त्व) વિષયીપણું.

विषयिन् न (विषयोऽस्त्यस्य इनि) જ્ઞાન, ઇન્દ્રિય

विषयिन् त्रि (   ) વિષયમાં આસક્ત

विषयोपसेवन न (विषयाणां उपसेवनम्) વિષયોનું સેવન

विषयोपसेवा स्त्री (विषयस्य उपसेवा) વિષયનું સેવન

विषरूप त्रि (विषं इव रूपं यस्य) ઝેર રૂ. ઝેરરૂપ

विषरुपा स्त्री (विषं मूर्छामिव रूपयति रूप+अच्+टाप्) અતિવિષની કળી

विषल न. (विष्+कलच् षत्) ઝેર, વિષ

विषलता स्त्री (विषस्य लता) ઇન્દ્રવારુણી

विषवत्ता स्त्री (विषवत् भाव तल्+टाप्) ઝેરપણું

विषवत्त्व (विषवतः भाव त्व) ઝેરપણું.

विषविद्या स्त्री. (विषस्य हननाय विद्या) ઝેરનો નાશ કરનાર મન્ત્રાદિનું જ્ઞાન

विषविधि पु. એક જાતનું દિવ્ય ધટ-સોગન્દ.

विषवेग पु (विषस्य वेग) ઝેરનો વેગ.

विषवैद्य पु (विषविकारस्य चिकित्सको वा वैद्य) ઝેરનો નાશ કરનાર વૈદ્ય, મન્ત્રાદિથી ઝેર ઉતારનાર-ગારૂડી.

विषशालूक पु (विषस्य पद्मस्य शालूकः) પદ્મકન્દ.

विषशूक पु (विषं शूके यस्य) ભમરો.

विषशृङ्गिन् पु (विषं शृङ्गमिवास्त्यस्य) ભમરો.

विषसूचक पु (विषं सूचयति विषस्य) ચકોરપક્ષી.

विषसूचकी स्त्री. (विषसूचक+स्त्रियां जातौ ङीष्) ચકોર પક્ષિણી.

विषहृदय पु. (विषं हृदये यस्य) ભમરો.

विषह त्रि (विषं हन्ति, हन्+ड) ઝેરનો નાશ કરનાર.

विषहन्तृ त्रि (विषं हन्ति हन्+तृच्) ઝેરનો નાશ કરનાર.

विषहन्त्री स्त्री. (विषं हन्ति, हन्+तृच्+ङीप्) નીલા પસન્દિયા વનસ્પતિ.

विषहर त्रि (हरति हृ+अच् विषस्य हरः) ઝેર દૂર કરનાર ગારૂડી વિગેરે.

विषहरी स्त्री (विषं हरति, हृ+अच्+ङीप्) મનસા દેવી એ ઉતારનારી એક વિદ્યા.

विषहा स्त्री. (विषं हन्ति हन्+ड+टाप्) દેવદાલીનો વેલો.

विषहृदय त्रि (विषतुल्यं हृदयं यस्य) ઝેરી હૃદયવાળું.

विषा स्त्री. (विष् सुचिरवित व्याप्नोतीत्यस्य अच्+टाप्) અતિવિષની કળી, બુદ્ધિ

विषाङ्कुर पु. (विषस्य अङ्कुरः) ભાલો.

विषाण न (विष्–आ. कानच्) શીંગડું, હાથીદાંત, કુષ્ઠ ઔષધિ, ડુક્કરનો દાંત, ધુમાડું સાંઢ "साहित्यसङ्गीतकलाविहीनः । साक्षात् पशुः पुच्छविषाणहीनः" 'भर्तृहरिः'

विषाणिका स्त्री (विषाणमस्त्यस्याः ठन्+टाप्) મેઢાશીંગી, કાકડાશીંગી, આવળ, સાતલા.

विषाणिन् पु (विषाणमस्त्यस्य इनि) બળદ, હાથી, ડુક્કર, પશુ, શિંગોડું, ઋષભ ઔષધિ.

विपद्रुम पु (विपयुक्तो द्रुम) કારસ્કર-કિંપાક વૃક્ષ

विपधर पु (विप धरति धृ+अच्) મર્પ

विपधर त्रि (विप धरति, धृ+अच्) ઝેર ધારણ કરનાર

विपधरी स्त्री (विपधर+स्त्रिया जाति ङीप्) સાપેણ

विपधर्मन् पु (विपस्येव धर्मोऽस्य अनिच् समा०) એક જાતનો વેલો

विपधात्री स्त्री (विप धारयति, धृ+तृन्+ङीप्) જરત્કારુની સ્ત્રી

विपनाशन पु (विप नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) શિરીપ વૃક્ષ-સરસડાનુ ઝાડ

विपनाशन त्रि (विप नाशयति) ઝેરનો નાશ કરનાર

विपनाशिन् त्रि (विप्+नश्+णिच्+णिनि) ઉપર પ્રમાણે

विपनाशिन् पु (,, ,,) શિરીપ વૃક્ષ

विपनाशिनी स्त्री (विपनाशिन्+स्त्रियां ङीप्) એક જાતનો વેલો

विपनुद् पु (विप नुदति, नुद्+क्विप्) શ્યોનાક-અરડુસો વૃક્ષ

विपपुष्प न (विपमिव नील पुष्प यस्य) કાળુ કમળ

विपपुष्पक न (विपमिव नील पुष्प यस्य कप्) છર્દન વૃક્ષ, મીંઢળનુ ઝાડ

विपप्रयोग पु (विपस्य प्रयोग) ઝહેર લગાડવુ તે, ઝેરનો ઉપયોગ કરવો તે

विपभक्षण न (विपस्य भक्षणम्) ઝેર ખાવુ તે

विपभुजङ्ग पु (विपवान् भुजङ्ग) ઝેરી સાપ

विपभृत् त्रि (विप बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक् च) ઝેર ધારણ કરનાર

विपभृत् पु (विप बिभर्ति, भृ+क्विप् तुक् च) ઝેરી સાપ

विपम त्रि (विगत विरुद्धो वा सम) અસમ, અયુગ્મ-એકીનુ, ઉચાનીચુ, એકસરખુ નહિ તે, કજોડુ, અવળુ, દારુણ, ક્રૂર
'रेवां द्रक्ष्यस्युपलविपमे विन्ध्यपादे विशीर्णाम्" मेघदूते

विपम न (,, ,,) જેના ચાર ચરણ ભિન્ન હોય તેવુ એક પદ્ય, સકટ, દુખ, ઉપદ્રવ

विपम पु (विगत विरुद्धो वा सम) મેપ-મિથુન-વગેરે એકીવાળી રાશિ, એક જાતનો તાલ

विपमच्छद पु (विपमा अयुग्मा सप्त च्छदा यस्य) સાતપુડાનુ ઝાડ

विपमज्वर पु (विपमश्चासौ ज्वरश्च) ચડ-ઉતર તાવ-એકાતરીયો તાવ, આતરે આવતો તાવ

विपमनयन पु (विपमाणि अयुग्मानि त्रीणि नयनानि यस्य) શિવ

विपमनेत्र पु (विपमाणि नेत्राणि यस्य) શિવ

विपमन्त्र पु સાપ પકડનાર-ગારુડી

विपमय त्रि (विपमादागत, मयट्) વિપમથી પ્રાપ્ત થયેલુ

विपमरूप्य त्रि (विपमादागत, रूप्य) ઉપર પ્રમાણે

विपमर्दनिका स्त्री (विप मृद्यतेऽनया, मृद्+ल्युट्+ङीप्+कप्+टाप् ह्रस्व) ગરના વનસ્પતિ

विपमर्दनी स्त्री (मृद्+ल्युट्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે

विपमस्थ त्रि (विपमे उन्नतावनते सङ्कटे वा तिष्ठति, स्था+क) ઉચા નીચામા રહેલ, ઉપદ્રવને પામેલ, સકટમા રહેલ

विपमस्थित त्रि (विपमे स्थित) ઉપર પ્રમાણે

विपमशर पु (विपमा शरा यस्य) કામદેવ

विपमशिष्ट न (विपम शिष्टम् शासनम्) અયોગ્ય શાસન

विपमायुधि पु (विपमानि आयुधानि यस्य) પાચ બાણવાળો કામદેવ

विपमास्त्र पु (विपमानि अस्त्राणि यस्य) કામદેવ

विपमीय त्रि (विपम+छ) વિપમથી થયેલુ, વિપમથી પ્રાપ્ત થયેલુ

विपमुष्टि पु (विप मुष्णाति, मुप्+क्तिन्) એક જાતનો છોડ

विपमृत्यु पु (विपात् विपदर्शनात् मृत्युरस्य) ચકોર પક્ષી

विपमेक्षण पु (विपमानि ईक्षणानि यस्य) શિવ, મહાદેવ

विपमेपु पु (विपमा इपव यस्य) કામદેવ

विपमोन्नत न (विपमश्च तत् उन्नतश्च) ઉચાનીચુ

विपय पु (विषिण्वन्ति स्वात्मकतया विषयिण निरूपयन्ति सबध्नाति वा, वि+षि+अच्) શબ્દ-સ્પર્શ-રૂપ-રસ-

विष्ठल न. (विष्ठायाः स्थलम्) ઝાડાનું સ્થળ.

विष्ठा स्त्री (विष्+त्र किच्च्, स्थाने क्थन् वा) વિષ્ટા, પેટ, પ્રદેશ ભાગ, મળ, ગ .

विष्णु पु. (विष्-व्याप्ने+नुक्) વિષ્ણુ, પરમેશ્વર, અગ્નિ, વસુદેવ, ધર્મશાસ્ત્રકાર એક મુનિ, શ્રવણ નક્ષત્ર, વિશુદ્ધ વનસ્પતિ.

विष्णु त्रि. (विष् व्याप्ने+नुक्) વ્યાપક, ફેલાયેલું. यस्यांशुभिर्व सर्वं तस्य दासा महात्मनः नमाम्यहमहं विष्णुचित्तानां प्रभविष्णुम्"

विष्णुकम् पु. (विष्णुप्रिय कम) એક જાતનું મૃગ, ચિડું.

विष्णुकान्ता स्त्री (विष्णोः कान्तो वा यस्याः) ન્યાયપતિ/લ્ય વનસ્પતિ.

विष्णुगुप्त पु. (विष्णुना गुप्तः) ચાણક્ય બ્રાહ્મણ એક જાતનો કંદ.

विष्णुगुप्त त्रि. (विष्णुना गुप्त) વિષ્ણુએ રક્ષણ કરેલ.

विष्णुपद न. (विष्णोः प्रतिष्ठितं पदम्) તામ્રલિપ્તિ ન.

विष्णुनाम न. (विष्णुनामक तैलम्) એક જાતનું ઔષધ.

विष्णुदयान त्रि. (विष्णुरक्त वस्य) વિષ્ણુ જેનો દેવ છે તેવું દશ વિગેરે.

विष्णुदयन न. (विष्णुर्दि वस्य) શ્રવણ નક્ષત્ર.

विष्णुदैवत्य (विष्णुर्देवता यस्य) દેવતાનું નામ.

विष्णुद्वयम्य त्रि. (,,) વિષ્ણુ તરફ નવું દશ વગેરે.

विष्णुद्विष पु. (विष्णुं द्वेष्टि द्विष+क्विप्) અસુર, દાનવ.

विष्णुधाम पु. (विष्णोर्धाम यत्र सः) વિષ્ણુની .... વિષ્ણુધર્મ પ્રતિપાદક ગ્રન્થ.

विष्णुधर्मोत्तर (विष्णुना ...) ... એક પુરાણ.

विष्णुपद (विष्णोः पदमिव अलङ्कृतम्) આકાશ, ... વિષ્ણુનું પદ.

विष्णुपदी स्त्री (विष्णोः पादात् सम्भवति ...) ગંગા નદી.

... विष्णुपदात्सम्भव विष्णुपदीति स्मृता ... गङ्गा ...

विष्णुपुराण न. વ્યાસપ્રણીત તે નામનું મહાપુરાણ.

विष्णुप्रिय त्रि. (विष्णोः प्रियः) વિષ્ણુને પ્રિય.

विष्णुप्रिया स्त्री. (विष्णोः प्रिया) લક્ષ્મી, તુલસી.

विष्णुमाया स्त्री. (विष्णोः माया) પરમેશ્વરની માયા, દુર્ગાદેવી.

विष्णुयशस् पु. (विष्णोर्यश इव यशो यस्य) કલ્કિના પિતા.

विष्णुरथ पु. (विष्णोः रथ इव गतिरेतुत्वात्) ગરુડ પક્ષી, વિષ્ણુનો રથ.

विष्णुरात पु. (विष्णुना रातः विष्णुर्वा रक्षार्थमस्मै दत्तवान् वा) પરીક્ષિત રાજા.

विष्णुवल्लभ त्रि. (विष्णोः वल्लभः) વિષ્ણુને પ્રિય.

विष्णुवल्लभा स्त्री (विष्णोः वल्लभा) લક્ષ્મી, તુલસી, અગ્નિશિખા વૃક્ષ-લતા.

विष्णुवाहन पु. (विष्णुं वहति वह+णिच्+ल्यु) ગરુડ પક્ષી.

विष्णुवाहन न. (विष्णोः वाहनम्) વિષ્ણુનું વાહન.

विष्णुवाह्य पु. (विष्णुर्वाह्योऽस्य) ગરુડપક્ષી.

विष्कार पु. (वि+स्तृ+णिच्+अण् बाहुलकात् सत्वम्) ધનુષ્યનો ટંકાર.

विष्व त्रि. (विषेण वध्यः, विषवान्, बहुविषेण बध्यः, विषेण हिंसः वा वध्यः) ઝેર વડે મારી નાખવા લાયક, ઝ ... ઝેરી ઝેરથી ...

विष्व त्रि. (विषु+व) નુકશાન કરનાર, નુકશાન ...

विष्वक् अव्य. ચારે તરફ, બધી બાજુ.

विष्वक्सेन पु. (विष्वक् सेना यस्य) વિષ્ણુ.

विष्वक्सेनप्रिय त्रि. (विष्वक्सेनस्य प्रिय) વિષ્ણુને પ્રિય.

विष्वक्सेनप्रिया स्त्री. (विष्वक्सेनस्य प्रिया) લક્ષ્મી, ... વારાહીકંદ.

विष्वक्सेना स्त्री. (विष्वक्+सेना ...) પ્રિયંગુવૃક્ષ.

विष्वद्र त्रि. (विषु अञ्चति अञ्च+क्विप्) સર્વ વ્યાપક, ચારે બાજુ ...

विष्वाण न (...) ભોજન.

विष्पायम त्रि. (विष्+...) ... ચારે તરફ ...

विषाणिन् त्रि (विषाण+अस्त्यर्थे इन्) शींगडावाळु

विषाणी स्त्री (विष्-या कानच्+ङीप्) मेढाशींगी, आखलो, वृश्चिकाळु वनस्पति

विषाद पु (वि+षद्+घञ्) खेद, शोक, जडता

विषाद त्रि (विषमत्ति, अद्+अण्) झेर खानार

विषादनी स्त्री (विषाय तन्निवृत्तये अद्यतेऽसौ, अद्+ल्युट् ङीप्) एक जातनो वेलो

विषादिन् त्रि (विषाद+अस्त्यर्थे इनि) खेदवाळु, शोकवाळु, जड

विषानन पु (विषमानने यस्य) सर्प, दुर्जन पुरुष

विषाननी स्त्री (विषानन+स्त्रिया जाति ङीप्) सापणु

विषान्तक पु (विषस्यान्तक इव) शिव, गारुडी

विषान्तक त्रि विषस्य अन्तक) विषने हणनार

विषापह त्रि (विषमपहन्ति, अप+हन्+ड) झेर दूर करनार, झेर हणनार

विषापहा स्त्री (विषमपहन्ति, अप+हन्+ड+टाप्) एक जातनुं झाड, ईन्द्रवरणी, निर्विषा, नागदमनी, अर्कमूला, सर्पकंकालिका वनस्पति.

विषायुध पु (विष आयुधमस्य) सर्प

विषायुधी स्त्री (विषायुध+स्त्रियां जाति ङीप्) सापेणु

विषार पु (विषमृच्छति, ऋ+अण्) सर्प

विषाराति पु (विषस्य अराति) काळो धतुरो

विषाराति त्रि (विषस्य अराति) झेरनो शत्रु

विषारि पु (विषस्य अरि) धृतकरंजनु वृक्ष

विषारि त्रि (विषस्य अरि) झेरनो शत्रु

विषालु त्रि (विष+अस्त्यर्थे आलुच्) झेरी, झेरवाळु

विषास्य पु (विष आस्ये यस्य) सर्प

विषास्या स्त्री (विष आस्ये यस्या) सापेणु, भीलामु

विषु अव्य (विष्+कु) अनेक प्रकारनुं, समानता

विषुव न (विषु दिनरात्र्यो साम्य वाति, वा+क) समान दिवस तथा सरखी रात्रिवाळो काळ, अयनांश क्रमणु

विषुववत् न (विषुव साम्य दिवानिशोऽस्यास्ति मतुप् मस्य व) उपर प्रमाणे अर्थ

विषौषधी स्त्री (विषस्य औषधी) नागदन्ती वनस्पति

विष्क् (चु आ स सेट् विष्कयते) हिंसा करवी

विष्कम्भ पु (वि+स्कम्भ्+अच्) सूर्य तथा चन्द्रना योगथी उत्पन्न थयेला योग पैकी पहेलो योग, विस्तार, प्रतिबिंब, रूपक नाटकनु एक अंग, योगीओनो एक बन्ध, वृक्ष, रोकनार, अटकावनार, खीलोविगेरे, एक पर्वत

"वृत्तवर्तिष्यमाणाना कथांशानां निदर्शक ।
सक्षिप्तार्थस्तु विष्कभ आदावकस्य दर्शित" साहित्यदर्पणे

विष्कम्भक पु (विष्कम्भ+सज्ञाया कन्) उपरनो अर्थ

विष्कल पु (विष विष्टा कलयति, कलि+अण् पृषो) गाममा रहेतु भुंड,

विष्कली स्त्री (विष्कल+स्त्रिया जाति ङीप्) गाममा रहेती भुंडणु.

विष्किर पु स्त्री (विकिरति, वि+कॄ+क सुट् च) पक्षी, एक जातनुं पक्षि

विष्किरी स्त्री (विष्किर+स्त्रिया जाति ङीप्) पक्षिणी

विष्ट त्रि (विश्+कर्मणि क) प्रवेश करेल, पेसेल

विष्टप न (विश्+कपन्+तुट् च) जगत्, भुवन

विष्टब्ध त्रि (वि+स्तम्भ्+घञ्) अटकावेलु, रोकायेलु

विष्टम्भ पु (वि+स्तम्भ्+घञ्) रोकाणु, अटकाव, आफरानो रोग, मूकवु

विष्टम्भिन् त्रि (वि+स्तम्भ्+णिनि) रोकाणुवाळु, अटकायतवाळु, आफराना रोगवाळु, मुकनार

विष्टर पु (वि+स्तॄ+घञ् षत्वम्) दर्भनु आसन, दर्भनी मुठी, वृक्ष, दरेक आसन

विष्टरश्रवस् पु (विष्टर कुशमुष्टिरिव श्रवसी कर्णौ यस्य) विष्णु

विष्टरस्थ त्रि (विष्टरे तिष्ठति, स्था+क) आसन उपर रहेनार, आसने बेठेल

विष्टरुहा स्त्री (विष्टा भूमौ प्रविष्टा सती रोहति, रुह्+क+टाप्) एक जातनो कैरडो

विष्टार पु (वि+स्तॄ+घञ् षत्वम्) पंक्ति छन्दनो भेद, एक छन्द,

विष्टि स्त्री (विष्+क्तिन् क्तिच् वा) वेठ, पैसाविनानी मजूरी, पगार, काम, पगमवु, ज्योतिष प्रसिद्ध विष्टि, मोकलवु, हैकवु

विष्टि पु (विष्+क्तिच) सेवक, चाकर

विष्टि त्रि (,, ,,) काम करनार, वेठीयो, पगाविनानो मजूर

विस्कन्द् त्रि (वि+स्कन्द्+क्विप्) जनार, गमन करनार.
विस्त पु न (विस-प्रसर्पेणत्त भिषा न क्त) सोनानुं एक कर्ष एसी रतिभार वजन
विस्तर पु (वि+स्तृ+अप्) शब्दनो समूह, विस्तार, प्रणय, समूह
"गुणिस्तरतरा वाचो मन्यमूता भवन्तु ते'
शिशुपालवधे
विस्तर पु. (वि+स्तृ+आधारे अप्) भा । पाटलो.
विस्तरतस् अव्य. (विस्तर+पञ्चम्यर्थ तसिल्) विस्तारथी.
विस्तरशस् अव्य. (विस्तर+शस् प्र) विस्तारथी.
विस्तार पु (वि+स्तृ-स्थापने कर्तरि घञ्) विस्तारवाळा होवाथी शुभी समासना थाननी अन्दर रहेल घर समूह
विस्तार पु (वि+स्तृ+भावे घञ्) शाखा प्रमुख
विस्तीर्ण त्रि (वि+स्तृ+क्त) विपुल, विस्तारवाळुं मोटुं परोळु
विस्तीर्णता स्त्री. (विस्तीर्णस्य भाव तल्+टाप्) विशाळता, विस्तार, होवा मोटाई पहोळाई
विस्तीर्णत्व न (विस्तीर्णस्य भाव त्व) उपरनो अर्थ
विस्तीर्णपर्ण न (विस्तीर्णानि पर्णानि यस्य) एक जातनो कन्द.
विस्तृत त्रि (वि+स्तृ+क्त) विस्तारवाळुं, विशाळ पहोळुं
विस्तृति स्त्री (वि+स्तृ+क्तिन्) विस्तारनो विस्तार मारा परोपाय
विस्पष्ट त्रि (विशिष्टं स्पष्टम्) स्पष्ट प्रकट, खुल्लु
विस्फार पु (वि स्फुर् घञ्) धनुष्यनो टंकार
विस्फुलिङ्ग पु (स्फुर् न वि+स्फुर् कुलत्व निपातनम्) तणखो, आगनो कण, आग सम्बन्धी ताप.
विस्फूर्जथु पु (वि+स्फूर्ज्+अथुच्) मेघनो गडगडाट शब्द
विस्फोट पु (विस्फोटन वि स्फुट् णिच्+अच्) [illegible]
विस्फोटक पु (विस्फोटे स्वार्थे कन्) फोल्लो, खराब फोल्लो
विस्मय पु (वि स्मि अच्) आश्चर्य, अहंकार, गर्व [illegible]
विस्मयाविष्ट त्रि (विस्मय आ विश क्त) [illegible] आश्चर्यवाळुं
विस्मयिन् त्रि (विस्मय+इनि) उपर प्रमाणे अर्थ
विस्मरण न (वि+स्मृ+ल्युट्) वीसरवुं भूली जवुं
विस्मरणीय त्रि (वि+स्मृ+कर्मणि अनीयर्) विसरवा लायक भूली जवा योग्य.
विस्मापन पु (वि+स्मि+णिच्+ल्यु-आत्व वा पुक् च ल्यु) कामदेव कपट माया, कोई अद्भुत भ्रान्ति.
विस्मापन न (,, ,, ,,) गन्धर्व नगर, विस्मय पमाडवो.
विस्मापनीय त्रि (वि+स्मि+णिच्+अनीयर् आत्वं पुक् च वा) विस्मय पमाडवा योग्य आश्चर्य पमाडवा लायक.
विस्मापयत् त्रि (वि+स्मि+णिच्+शतृ आत्वं पुक् च) विस्मय पमाडतुं, आश्चर्य करतुं.
विस्मायन न (वि+स्मि+णिच्+ल्यु आत्व वा पुक्) विस्मापन शब्द न. जुओ.
विस्मायपयत् त्रि. (वि+स्मि+णिच्+शतृ-आत्व वा पुक्) विस्मापयत् शब्द त्रि. जुओ.
विस्मित त्रि (वि+स्मि+क्त) विस्मय-आश्चर्य पामेल.
विस्मृत त्रि (वि+स्मृ+क्त) भूली जवायेल विसरेल.
विस्मृति स्त्री. (वि+स्मृ+भावे क्तिन्) भूली जवुं विसरवुं.
विस्मेर त्रि (वि+स्मि+र) आश्चर्य पामेल विस्मय पामेल
विस्र न. (विस+रक्) कचारी गन्ध, मांसनो दुर्गन्ध विसने कचाशमां जे गन्ध हुर्गन्ध
विस्रम्भ पु (वि+स्रम्भ्+भावे घञ्) प्रेम प्रणय [illegible]
विस्रसा स्त्री (वि+स्रंस्+भावे अ+टाप्) घडपण
विस्रगन्ध पु (विस्रः गन्धोऽस्य) विस्र शब्द जुओ
विस्रगन्धा स्त्री (विस्रः गन्धोऽस्याः) वनस्पति [illegible], हपुषा शब्द जुओ।
विस्रगन्धि पु (विस्रस्येव गन्धोऽस्य इत् समा) [illegible]
विस्रम्भा स्त्री (विस्रम्भ+अच् +टाप्) [illegible]
विस्राम (वि [illegible]) [illegible]

अद्रीत्यादेश.) सर्व तरफ જનાર, સર્વવ્યાપક
विष्वाण पु (वि+स्वन्–घञ् षत्वणत्वे) ભોજન,ખોરાક
विसंयुक्त त्रि (वि+सम्–युज्+क्त) છુટું, જોડાયેલું નહિ તે
विसंयोग पु (वि+सम्+युज्+घञ्) વિયોગ, સંયોગ નહિ તે
विसंवाद पु (वि+सम्+वद्+घञ्) વિરૂદ્ધ ઠગવું, ગમતું નહિ તે, પ્રતિકૂલપણું, ખોટું કહી છેતરવું, વિરોધ
विस् (दिवा प स सेट् विस्यति) છોડવું, તજવું તે
विस न (विस्+क बवयोरभेदात्) મૃણાલ–કમળની દાંડી
विसकण्ठिका स्त्री બગલી
विसकुसुम न (विसयुक्त कुसुमम्) કમળ
विसंकट पु (विशिष्ट सकटो यस्मात्) સિંહ, ઇંગોરીયાનું ઝાડ
विसंकटी स्त्री (विसकट+स्त्रिया जाति० ङीप्) સિંહણ
विसज न (विसाज्जायते, जन्+ड) કમળ
विसनाभि स्त्री (विस नाभिरिव यस्या) કમળનો સમૂહ, કમળનો વેલો
विसपुष्प न (विसयुक्त पुष्प) કમળ
विसप्रसून न (विसयुक्त प्रसूनम्) કમળ
विसर पु (वि+सृ+अप्) સમૂહ, વિસ્તાર
विसर्ग पु (वि+सृज्+घञ्) દાન, ત્યાગ, મળત્યાગ, વિસર્ગ અક્ષર, મોક્ષ, પ્રલય વિશેષ, સૃષ્ટિ, સૂર્યનું એક અયન
"आदान हि विसर्गाय सतां वारिमुचामिव" रघौ
विसर्जन न (वि+सृज्+भावे ल्युट्) છોડવું, તજવું, વિદાય કરવું, દાન, ત્યાગ
विसर्जन न (वि+सृज्+णिच्+ल्युट्) પ્રેરણા કરવી, પ્રેરવું
विसर्जन त्रि (विशेषेण सृज्यते, सृज्+कर्मणि ल्युट्) સારી રીતે ઉત્પન્ન કરનાર
विसर्जनीय पु વિસર્ગ અક્ષર.
विसर्जनीय त्रि (वि+सृज्+कर्मणि अनीयर्) ત્યાગ કરવા લાયક, દેવા યોગ્ય
विसर्जित त्रि (वि+सृज्+क्त) તજેલ, છોડેલ,દીધેલ.
विसर्प पु (वि+सृप्+घञ्) એક જાતનો રોગ,ફેલાવું ફેલાવ
विसर्पघ्न न (विसर्प हन्ति, हन्+टक्) મધપુડાનું મીણ
विसर्पण न (वि+सृप्+ल्युट्) ફેલાવો, પ્રસાર,ખસવું.
विसर्पिन् त्रि (वि+सृप्+घिनुण्) ફેલાનાર, ધીમેથી ખસનાર
विसल न (विस्+कलच्) પલ્લવ–કુંપળ
विसार पु (विसरति सर्पति, वि+सृ+ण) માછલું
विसार न (वि+सृ+ण) ઇમારતી લાકડું
विसारिणी स्त्री (वि+सृ+णिनि+ङीप्) માછલી, માષપર્ણી વનસ્પતિ
विसारिन् पु (वि+सृ+णिनि) માછલું
विसारिन् त्रि („ „ „) ફેલાનાર, પ્રસરનાર
विसारी स्त्री (विसार+स्त्रिया जाति० ङीप्) માછલી
विसिनी स्त्री (विसानां समूहः, तद्युक्तो देशो वा इनि) કમળનો સમૂહ, કમળનો વેલો, કમળની દાંડલી
विसूचिका स्त्री (विशिष्टा सूचीव, इवार्थे कन्+टाप्) અજીર્ણનો એક રોગ–કોલેરા
"सूचीभिरिव गात्राणि तुदन् सतिष्ठतेऽनल
यस्याऽजीर्णेन सा वैद्यैर्विसूचीति निगद्यते"
विसूरण न (वि+सूर्+ल्युट्) દીલગીરી, દુઃખ
विसूरणा स्त्री (वि+सूर्+युच्+टाप्) ઉપરનો અર્થ
विसूरित न (वि+सूर्+कर्मणि क्त) પસ્તાવો, શોક
विसूरिता स्त्री (वि+सूर्+क्त+टाप्) એકજાતનો તાવ
विसृजत् त्रि (वि+सृज्+वर्तमाने शतृ) છોડતું, તજતું, દેતું, આપતું
विसृज्य अव्य (वि+सृज्+यत्) છોડીને, તજીને, દઇને, આપીને.
विसृत त्रि (वि+सृ+क्त) વિસ્તીર્ણ, ફેલાયેલ
विसृत न ફેલાવો, પ્રસાર
विसृति स्त्री (वि+सृ+क्तिन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विसृत्वर त्रि (वि+सृ+क्वरप् तुक् च) ફેલાતું, પ્રસરતું
विसृमर त्रि (विशेषेण सरति तच्छील, वि+सृ+क्मरच्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
विसृष्ट त्रि (वि+सृज्+क्त) છોડેલ, તજેલ, દેખેલ, આપેલ
विसृष्टि स्त्री (वि+सृज्+क्तिन्) ત્યાગ, દાન,છોડવું તે

विहितवत् त्रि (वि+धा+कर्तरि क्तवतु) કર્તું
विहितागस् त्रि (विहितं आगो येन) અપરાધી.
विहिताक्षसि त्रि (विहितः अक्षसंनिर्णयेन) જે દાવ જેવો જોઈએ હોય તે
विहीन त्रि (वि+हा+क्त) તજેલું, છોડેલું.
विहृत न (वि+हृ+भावे क्त) વિહાર, રમવું, સમ્મત કરેલી સ્ત્રીઓની એક જાતની ચેષ્ટા.
विहृति स्त्री (वि+हृ+क्तिन्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ.
विहेठ पु (वि+हेठ्+घञ्) હિંસા, મારવું, વિડંબના, દુઃખી, પીડા.
विहेठन न (वि+हेठ्+ल्युट्) ઉપરનો અર્થ.
विह्वल त्रि (वि+ह्वल्+अच्) ભય વિગેરેથી વ્યાકુળ, ગભરાયેલ.
विह्वलता स्त्री. (विह्वलस्य भावः तल्+टाप्) વિહ્વળપણું, ગભરામણ.
विह्वलत्व न. (विह्वलस्य भावः त्व) ઉપરનો અર્થ.
वी (अदा. पर. अनिट् वेति) ઉત્પન્ન કરવું, ગર્ભ ધારવું, ખાવું, વ્યાપવું, ફેંકવું, ભોજન કરવું, જવું, શોભવું, ચમકવું.
वी पु (वी+क्विप्) જનારું તે, ઈચ્છવું તે.
वीक पु (अज्+कन् न्यादेशः) વાયુ, પક્ષી, મન.
वीकाश पु (वि+काश+घञ् वा दीर्घः) વિકાસ, પ્રકાશ, નિર્જન.
वीक्ष पु (वि+ईक्ष भ) જોવું તે, દર્શન.
वीक्ष न („) વિસ્મય, દેખાતો પદાર્થ.
वीक्षण न (वि+ईक्ष+करणे ल्युट्) નેત્ર, આંખ.
वीक्षण न (वि+ईक्ष्+भावे ल्युट्) જોવું તે, દેખવું.
वीक्षणीय त्रि (वि+ईक्ष+कर्मणि अनीयर्) જોવા લાયક.
वीक्षमाण त्रि (वि+ईक्ष्+शानच्) જોતું, દેખતું.
वीक्षा स्त्री (वि+ईक्ष्+अ+टाप्) દર્શન, જ્ઞાન, વિસ્મય, સમજ.
वीक्षापन्न त्रि (वीक्षामापन्नः) જોયેલ, જ્ઞાનને પામેલ, સમજેલ.
वीक्षित त्रि (वि+ईक्ष्+क्त) જોયેલ, દેખેલ.
वीक्षुत्रा स्त्री. (वि+इक्षु+श्रन्+टाप्) કાકડીની વનસ્પતિ, એક જાતની ગતિ, કુંભ નીચ, ખૂણાની એક ગતિ, સંધિ, સંધિ.

वीचि पु (वयति वाने तटे वर्धयति वे+उच्च हिच्च न कित्) તરંગ, મોજું અવકાશ, સુખ, કિરણ, અલ્પ, સુખ.
वीचि स्त्री. („) ઉપરનો અર્થ.
वीचितरङ्ग पु (वीचिरिव तरङ्गा यत्र) એક ન્યાય— એક તરંગમાંથી ઉત્તરોત્તર તરંગ ઉત્પન્ન થાય છે તેમ કોઈ વિષયમાંથી ઉત્તરોત્તર વિષયનો પ્રચાર.
वीचिमाला स्त्री. (वीचीनां माला) તરંગોની પંક્તિ.
वीचिमालिन् पु. (वीचीनां मालाऽस्त्यस्य इनि) સમુદ્ર.
वीची स्त्री. (वे+वीचि वीचिः वा ङीप्) वीचि શબ્દ જુઓ.
वीज् (चु उभ स सेट् वीजयति-ते) પંખો નાંખવો.
वीज न. (वी+विच् जन्+ड कर्म) બી, બીજ કારણ, વીર્ય અંકુર, તત્ત્વાવધાન, મજ્જા, શરીરી, પારો, અવ્યક્ત એક ગણિત, એક મંત્ર, ધાન્ય વિગેરેનું ફળ વિગેરે.
वीजक पु. (वीजेन कायति, कै+क) બીજોરું, જંબીર.
वीजक न. (वीज+स्वार्थे क) वीज શબ્દ જુઓ.
वीजकृत् न. (वीज शुक्रादि करोति, कृ+क्विप् तुक्) વાજીકરણ ઔષધ, વીર્ય વધારનાર દવા.
वीजकोष पु. (वीजानां कोष आधार इव) કમળની જેમાં રહે છે તે.
वीजगर्भ पु. (वीजमिव गर्भे यस्य) પરવળ પોતવચ્છ.
वीजगुप्ति स्त्री (वीजानां गुप्तिर्यत्र) શીંગ.
वीजतस् अव्य. (वीज+पञ्चम्यर्थे तसिल्) બીજથી, બીજમાંથી, બીજી.
वीजन न (वीज+भावे ल्युट्) વીંઝવું પંખો નાંખવો, ચામર વિગેરે, પંખો, વસ્ત્ર, બીજ.
वीजन पु (वीज्+करणे ल्युट्) ચકવાક પક્ષી, કમળ પક્ષી.
वीजपादप पु. (वीजप्रधानः पादपः) ભીલામાનું ઝાડ, બીજમાંથી ઉત્પન્ન થયેલ વૃક્ષ.
वीजपुष्प न. (वीजवत् पुष्पं यस्य) મરવો, બીજાનું ઝાડ.
वीजपूर पु. न. (पूर्यते, पूर्+णिच् वीजैः पूरः) બીજોરાનું ઝાડ

विस्रब्ध त्रि (वि+स्रम्भ्+क्त) विશ્વાસ પામેલ, શાન્ત મનવાળુ, વિશ્વાસુ
विस्रम्भ पु (वि+स्रम्भ्+घञ्) વિશ્વાસ, ખાતરી, ઓળખાણ, પરિચય, પ્રીતિ, સ્નેહ, દરકાર, મારી નાખવુ
विस्रम्भिन् त्रि (वि+स्रम्भ्+णिनि) વિશ્વાસુ, પ્રીતિવાળુ, પરિચયવાળુ, દરકારવાળુ, મારી નાખનાર
विस्रस्त त्रि (वि+स्रस्+क्त) પડેલું, ખરીપડેલું
विस्रा स्त्री (वि+स्रन्स्+क+टाप्, विस्रमामगन्धोऽस्त्यस्या अच्+टाप्) હપુષા શબ્દ જુઓ
विस्वर त्रि (विगत स्वरो यस्मात्) સ્વર વિનાનુ, ખરાબ સ્વરવાળુ
विस्वाद त्रि (विगत स्वादो यस्मात) સ્વાદ વગરનું, ખરાબ સ્વાદવાળુ
विहग पु (विहायसा गच्छति, गम्+ड निपा) પક્ષી, બાણ, સૂર્ય, ચન્દ્ર, મેઘ, આકડાનુ ઝાડ, સૂર્ય વિગેરે ગ્રહ
विहगपति पु (विहगाना पति) ગરૂડ
विहगराज पु (विहगानां राजा, समा टच्) ગરૂડ
विहगी स्त्री (विहग+स्त्रियां जाति ङीप्) પક્ષિણી
विहगेश पु (विहगानां ईश) ગરૂડ
विहगेश्वर पु (विहगानां ईश्वर) ગરૂડ
विहङ्ग पु (विहायसा गच्छति, गम्+ड-मुम् च) પક્ષી
विहङ्गपति पु (विहङ्गस्य पति) ગરૂડ
विहङ्गम पु (विहायसा गच्छति, गम्+खच् मुम् निपा) પક્ષી
विहङ्गमराज पु (विहङ्गमानां राजा, अच् समा) ગરૂડ
विहङ्गमा स्त्री (विहायसा गच्छति) બોજો ઉપાડવાનો દાંડો લાકડી વિગેરે-કાવડ
विहङ्गमी स्त्री (विहङ्गम+स्त्रियां जाति० ङीप्) પક્ષિણી
विहङ्गराज पु (विहङ्गानां राजा, समा, अच्) ગરૂડ
विहङ्गिका स्त्री કાવડ, બોજો ઉપાડવાનો દાંડો
विहङ्गी स्त्री (विहङ्ग+स्त्रियां जाति० ङीप्) પક્ષિણી
विहत त्रि (वि+हन्+क्त) હણેલું, મારી નાખેલ, અટકાવેલ
विहति स्त्री (वि+हन्+क्तिन्) હણવુ, મારી નાખવુ, અટકાવવુ
विहति पु (वि+हन्+संज्ञा० क्विच्) દોસ્તદાર, ગોઠતી
विहनन न (विहन्यते, वि+हन्+ल्युट्) હણવુ, મારી નાખવુ, અટકાવવુ, હિંસા, વિઘ્ન, પિંજવાનુ કામઠુ
विहर पु (वि+हृ+अप्) विहार શબ્દ જુઓ
विहरण न (वि+हृ+ल्युट्) હ રવુ, લઇ જવુ,
विहरणीय त्रि (वि+हृ+कर्मणि अनीयर्) વિહાર કરવા યોગ્ય, હરવા યોગ્ય, લઇ જવા યોગ્ય
विहर्तृ पु (वि+हृ+तृच्) હરનાર, ચોર, લુટારો
विहर्तृ त्रि (वि+हृ+तृच्) વિહાર કરનાર, ફરનાર ભટકનાર
विहसन न (वि+हस्+भाव ल्युट्) ધીમેથી હસવુ તે
विहसित न (वि+हस्+क्त) મધ્યમ હસવુ તે
विहस्त त्रि (विगतो हस्तो हस्तावलम्बन यस्य) વ્યગ્ર, વ્યાકુળ, પંડિત, હાથ વિનાનુ
विहस्त पु (विगता हस्तो यस्य) षण्ड શબ્દ જુઓ
विहा अव्य (वि+ओहाक्-त्यागे+उणा० आ निपा) સ્વર્ગ
विहापित न (वि+हा+णिच्+क्त पुक्) દાન, આપવુ
विहापित त्रि (वि+हा+णिच्+क्त „) આપેલ, દાન કરેલ
विहाय अव्य (वि+हा+ल्यप्) તજીને, છોડીને
विहायित न (वि+हा+णिच्+क्त) આપવુ, દાન
विहायस् न (वि+हय-असुन् निपा वृद्धि) આકાશ
विहायस् पु („ , „ „) પક્ષી
विहायस न पु (विहायस्+स्वार्थे अच्) આકાશ
विहायसा अव्य આકાશ
विहार पु (वि+हृ+घञ्) ક્રીડા માટે બે પગે જવુ, ભમવુ, ફરવુ, રમવુ, લીલા કરવા, ગમ્મત કરવી, ખભો બૌદ્ધનુ દેવાલય, એક જાતનું પક્ષી, ધ્વજ
विहारिन् त्रि (विहर्तुं शीलमस्येति, वि+हृ+णिनि) વિહાર કરનાર, મોજીલુ, આનંદી, ગમ્મતી, ફરનાર, રમનાર
"व्योमैकान्तविहारिणोऽपि विहगा संप्राप्नुवन्त्यापदम्"
हितोपदेशे
विहास पु (वि+हस+घञ्) મધ્યમ હસવુ
विहित त्रि (वि+धा+क्त) કરેલું, વિધિથી બોધિત, આજ્ઞા કરેલ

वीतमय त्रि. (वीतं भयं यस्मात्) निर्भय, भय रहित.

वीतराग त्रि. (वीतो रागो विषयाभिलाषा यस्य) विरागी, राग रहित.

वीतरागा पु. ( ) सर्वज्ञ जैन परमात्मा जिनदेव, बुद्ध.

वीतशोक पु. (वीता शोको यस्मात्) आसोपालवनुं झाड.

वीतशोक त्रि. (वीतः विगतः शोको यस्मात्) गयेला शोकवाळुं, शोक रहित.

वीतस्पृह त्रि. (वीता स्पृहा यस्मात्) स्पृहा रहित, निःस्पृह.

वीति स्त्री. (वयनमिति वी+क्तिन् यद्वा वि+इ+क्तिन्) गति, गमन, दीप्ति, कान्ति, भोजन, उत्पन्न करवुं, धारण करवुं.

वीतिहोत्र पु. (वीतये प्रजोत्पत्त्यादिसम्पादनाय हूयते ऐसा जन हु+आधारे त्रन्) अग्नि, सूर्य, प्रियव्रतना एक पुत्रनुं नाम.

वीतिहोत्रक पु. (वीतिहोत्र+स्वार्थे क) उपर प्रमाणे.

वीतोत्तर त्रि. (वीतं उत्तरं यस्य) उत्तर रहित, उत्तर आपवा असमर्थ, उत्तर आपवा नाखुश.

वीचि स्त्री. (विच्–इन्) पंक्ति, श्रेणी, परंतु एक अश्र–अंशनी भाग रस्तो, पोल शेरी, दस्त एक अस्त्र.

वीथिका स्त्री. (वीथि+स्वार्थे कन्–टाप्) उपर प्रमाणे.

वीथी स्त्री. (वीथि+ङीष् वा ङीप्) श्रेणी पंक्ति, परंतु एक अश्र–अंशथी भाग रस्तो पोल, शेरी, दस्त काव्य.

वीथ्यङ्ग पु. (वीथ्या रूपकाङ्गम्) दस्त एक काव्य, दस्त अंगनुं नाम.

वीध्र त्रि. (वि+इन्ध्+रक्) निर्मल, स्वच्छ.

वीध्र पु. („) आकाश, वायु, अग्नि, विष्णुनुं नाम.

वीनाह पु. (वि+नह्+घञ् दीर्घः) कुवाना मोढानुं ढांकण.

वीपा स्त्री. वीजळी.

वीप्सा स्त्री. (वि+आप्+सन्+अप्–ईट्+टाप् व्याप्तुमिच्छा यत्र) वृत्ति, व्याप्ति व्यापवुं, वारंवार.

वीर (चु आ. सक. सेट् वीरयते) शौर्य करवुं, पराक्रम करवुं.

वीरुत्कोष पु. भमरी.

वीम (भ्वा. आ. सक. सेट् वीमते) वखाणवुं, भक्षण करवी, तीर्थमाटे पूजन करवो.

वीर् (चु आ. अ. सेट् वीरयते) पुरुषार्थ देखाडवो, शौर्य करवुं.

वीर न. (अज्+रक्. एज ...) कूवी घस–नी वालो–खस, नागपान, मरी, शतमूल, आलु, आरक लुओ.

वीर त्रि. (विशेषेण ईरयति दूरीकरोति वि+ईर्+क) शूर, पराक्रमी, तीर्थिक कुशाग्रबुद्धि जैन.

वीर पु. (वीर्+अच्) जेवा जिनदेव, नट, विष्णु, तंदुलजो, वाराहकंद, कताकरंज, कोंचनुं झाड, अर्जुन, शालनुं झाड, यज्ञनो अग्नि, यति, पुत्र, उत्तर सुभट, श्रेष्ठ साहित्य प्रसिद्ध एक रस, सिंहनुं झाड.

"रसस्थानामहितरीतिकम्पा वचनमयोऽमुत् हरितमाता सत्ता"

वीरक पु. (वि+ईर्+कन्) कणेरनुं झाड.

वीरकर्पतिका स्त्री. (वीरस्य कर्पतिका) काबर्णी रंगेक नजदीक सोपारीनो एक जातनो नाम, चमेली कुल.

वीरण न. (वि+ईर्+ल्यु) सुगन्धि वालो–खस.

वीरणमूल न. (वीरणस्य मूलम्) उपर प्रमाणे.

वीरणी स्त्री. (वि+ईर्+ल्यु+स्त्रियां ङीप्) काकीडी, एक रंगनुं घास.

वीरणीमूल न. (वीरण्या मूलम्) सुगन्धी वालो–खस.

वीरतम त्रि. (अतिशयेन वीरः तमप्) महान वीर.

वीरतर न. (वि+ईर्+अच् तरप् वीर+तरप् वा) सु–गन्धी वालो–खस.

वीरतर त्रि. (अतिशयेन वीरः तरप्) अत्यन्त वीर–महावीर.

वीरतरु पु. (वि+ईर्+अच् वीरश्चासौ तरुश्च) अर्जुन वृक्ष, सादडनुं झाड, बिल्वानुं झाड, भीलीयो झाड, शेलिडाझाड.

वीरता स्त्री. (वीरस्य भावः तल्+टाप्) वीरत्व

वीजपूरक पु न (वीजपूर एव, स्वार्थे क) બીજોરાનુ ઝાડ

वीजपेशिका स्त्री (वीजस्य शुक्रस्य पेशिकेव) વૃષણ, પેળીયો

वीजपेशी स्त्री (वीजस्य पेशी) ઉપરનો અર્થ

वीजफलक पु (वीजानि फले यस्य कप्) બીજોરાનુ ઝાડ

वीजमातृका स्त्री (वीजाना मातेव, मातृ+स्वार्थे क+टाप्) પદ્મબીજ

वीजरत्न न (वीज रत्नमिवास्य) વટાણા

वीजरुह पु (वीजेन रोहति, रुह्+क) બીમાથી થનાર ધાન્ય વિશેષ, અનાજ

वीजरुह त्रि (,, ,, ,,) બીમાથી થનાર

वीजरेचन न (वीज रेचयति, रिच्+णिच्+ल्यु) નેપાળાનુ બી

वीजवत् त्रि (वीज+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) બીવાળુ

वीजवपन न (वीजानि उप्यन्तेऽत्र, वप्+आधारे ल्युट्) ખેતર, ક્ષેત્ર

वीजवपन न (वप्+भावे ल्युट्, वीजानां वपनम्) બી વાવવુ

वीजवृक्ष पु (वीजमात्राज्जातो वृक्ष) અસન વૃક્ષ.

वीजसञ्चय पु (वीजानां वपनयोग्यधान्यानां सञ्चय , सम्+चि+अच्) વાવવા લાયક બીનો સગ્રહ.

वीजसू स्त्री (वीज सूते, सू+क्विप्) પૃથ્વી

वीजस्थापन न (वीजाना स्थापनम्) ધાન્ય વિગેરે સ્થાપવામા તેનુ મુહૂર્ત વિગેરે

वीजाकरण न (वीज+डाच्+कृ+ल्युट् कर्पण) બીજ સાથે ખેડવુ

वीजाकृत त्रि (वीजेन सह कृतं कृष्टम् , वीज+डाच्+क्त) બીજ સાથે ખેડેલ

वीजाम्ल न (वीजेनाम्लमिव) એક જાતનુ ઝાડ

वीजित त्रि (वीज्+क्त) વીંઝેલ, પખો નાખેલ, ચામર ઢોળેલ.

वीजिन् त्रि (वीज+अस्त्यर्थे इनि) બીજવાળુ

वीजिन् पु (वीजमस्त्यस्य इनि) પિતા

वीजोत्कृष्ट न (उत्कृष्ट वीजम् इति) સારૂ બીજ

वीजोदक न (वीजमिव कठीनत्वात् उदकं यत्र) વરસાદનો કરો

वीज्य त्रि (विशेषेण इज्य) કુળવાન, બીજથી ઉત્પન્ન થનાર

वीटि स्त्री (विशेषेण एटति, छायानिखातयष्ट्यादिं वेष्टयित्वा प्रवर्द्धते, वि+इट्+उणा इन् , स च कित्) પાનની બીડી

वीटिका स्त्री (वीटि+स्वार्थे कन्+टाप्) ઉપરનો અર્થ, કાચળીની ગાંઠ

वीटी स्त्री (वि+इट्+इन्+वा ङीप्) પાનની બીડી

वीणा स्त्री (अज्+नक् वीभाव पृपो० णत्वम्) એક વાદિત્ર–તબુરો, વિજળી

वीणादण्ड पु (वीणाया दण्ड) વીણા વાદિત્રનો ઉપરના ભાગનો દાડો

वीणावाद त्रि (वीणा वादयति, वद्+णिच्+अण्) વીણા વગાડનાર

वीणावादक त्रि (वीणा वादयति, वद्+णिच्+ण्वुल्) વીણા વગાડનાર

वीणावादिन् त्रि (वीणां वादयति, वद्+णिच्+इनि) વીણા વગાડનાર

वीणावाद्य न (वीणा एव वाद्यम्) વીણાવાદિત્ર

वीणावाद्य पु (वीणावाद्यमस्य) નારદ

वीणावाद्या स्त्री (वीणावाद्यमस्या टाप्) સરસ્વતી દેવી

वीत न (वेति स्म, वी+क्त अथवा अजति स्म, अज्+क्त व्यादेश) યુદ્ધ માટે અસમર્થ હાથી–ઘોડા વગેરેનુ સૈન્ય, અકુશમા ગખવુ, ન્યાય વિગેરેમા કહેલ એક અનુમાન

"निर्वृतवीतमपि वालकमुल्ललन्तम्" शिशुपालवधे

वीत त्रि (विशेषेण एति स्म, वि+इण्+क्त) ગયેલ, શાન્ત થયેલ

वीतंस पु (वि+तस्+घञ् दीर्घ) મૃગો તથા પક્ષિઓને પકડવાની દોર–જાળ વગેરે, મૃગો તથા પક્ષિઓને વિશ્વાસ પમાડવાનુ એક ઓઢણુ

वीतकाम त्रि (वीत कामो यस्मात्) કામના વગરનુ, નિષ્કામ

वीतदम्भ त्रि (वीतस्त्यक्तो दम्भो येन स) દમ્ભ વગરનું, નિષ્કપટ

वीतन पु (विशिष्ट तनोति, तन्+अच् पृषो दीर्घ) ડોકની બન્ને બાજુના પડખા

वीर्य्यप्रवाद न. જૈન સિદ્ધાન્ત પ્રમાણે ચૌદ પૂર્વે પૈકી ત્રીજું પૂર્વ.

वीर्य्ययुक्त त्रि. (वीर्य्येण युक्तः) वीर्यवत् शब्द जुओ.

वीर्य्यरहित त्रि. (वीर्य्येण रहितः) વીર્ય સામર્થ્ય વગેરે વિનાનું નિર્બળ નિર્વીર્ય.

वीर्य्यवत् त्रि. (वीर्य्य+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य वः) વીર્ય વાળુ બળવાન પ્રભાવશાળી તેજસ્વી.

वीर्य्यविरहित (वीर्य्येण विरहितः) વીર્ય રહિત, નિર્બળ, નિસ્તેજ.

वीर्य्यविशिष्ट त्रि. (वीर्य्येण विशिष्टः) વીર્યવાળુ બળવાન પ્રભાવશાળી તેજસ્વી.

वीर्य्यहीन त्रि. (वीर्य्येण हीनः) वीर्य्यविरहित जुओ.

वीवध पु. ભાર.

वीहार पु. (विह्रियतेऽत्र वि+हृ+आधारे घञ् दीर्घः) બૌદ્ધનું મંદિર, ગમત માટે ફરવું, રમવું.

वुंग् (भ्वा. पर. सक. सेट् इदित् [illegible]) [illegible]

वृंह् (तु. उभ. अ. सेट् [illegible]) [illegible] ખાવું પચાવવું.

वृ (तु. उभ. स. सेट् आवरणे-ते) ઢાંકવું ઢાંકવું કરવું આચ્છાદન કરવુ.

वृ (क्र्या. आ. स. सेट् वरणे) સેવા કરવી.

वृ (भ्वा. उभ. स. सेट् वरणे-ते) વરવું પસંદ કરવું સ્વીકારવું.

वृ (स्वा. उभ. स. सेट् वृणोति-वृणुते) વરવું પસંદ કરવું.

अप+वृ—अपवृणोति—अपावृणुते ઉઘાડવું ખોલવું.

आ+वृ—आवृणोति, आवृणुते ઢાંકવું.

नि+वृ—निवृणोति—ते અટકાવવું વારવું પાછું વાળવું રોકવું.

निर्+वृ—निर्वृणोति—निर्वृणुते સુખી થવું.

वि+वृ—विवृणोति—विवृणुते ઉઘાડવું ખોલવું પ્રસિદ્ધ કરવું સ્પષ્ટ કરવુ.

वृंहित न. (वृंह+क्त) હાથીની ગર્જના.

"[illegible]" [illegible]

वृंहित त्रि. (वृंह+क्त) વધેલ, પોષેલ.

वृक् (भ्वा. आ. स. सेट् वर्कते) લેવુ, ગ્રહણ કરવું.

वृक पु. (वृकोऽस्ति वृक+क) વરુ, નાર, કાગડો, શિયાળ, ક્ષત્રિય, એક જાતનું ઝાડ અને એક જાતનો ધૂપ, સરલ ઝાડનો રસ, પેટનો એક અગ્નિ.

वृकदंश पु. (वृक इव दशति, दंश्+अच्) કુતરો.

वृकदंशी स्त्री. (वृकदंश+स्त्रियां जाति. ङीष्) કુતરી.

वृकधूप पु. (वृकस्य, वृ+बाहुल्ये क [illegible]) એક જાતનો સુગંધિ વિશેષ ધૂપ.

वृकधूर्त पु. (वृक इव धूर्तः) શિયાળ.

वृकधूर्ती स्त्री. (वृकधूर्त+स्त्रियां जाति. ङीष्) શિયાળણી.

वृका स्त्री. (वृक+अच्+टाप्) અંબષ્ઠા વનસ્પતિ.

वृकाक्षी स्त्री (वृकस्येवाक्षि पुष्पमस्य षच् समा ङीष्) એક જાતની નસોતર.

वृकाराति पु. (वृकस्याराति) કુતરો.

वृकारि पु. (वृकस्य रिपु) કુતરો.

वृकोदर पु. (वृकस्येव कृशं उदरं यस्य) ભીમસેન.

वृक्का स्त्री. (वृक+कृ [illegible] दीर्घः) મેદપિંડ.

वृक्ण त्रि. (व्रश्च्+क्त) છેદેલ કાપેલ.

वृज् (भ्वा. आ. सक. सेट् वर्जते) જવાબ કરવો, ત્યાગ કરવો, વિસ્તારવું.

वृज पु. (व्रज्+क्त) [illegible]

वृजन पु. (वृज+कर्तरि ल्युट्) [illegible]

वृजिनकुक्कुट पु. (वृजनः कुक्कुटः) જંગલી કુકડો.

वृजिनकुक्कुटी स्त्री. (वृजिनकुक्कुट+स्त्रियां जाति ङीष्) જંગલી કુકડી.

वृजिनचर पु. (वृजे चरति चर्+ट) વન ચકલી.

वृजिनचर त्रि. (वृजे चरति, चर्+ट) વન ફરનાર પક્ષિ વિગેરે.

वृजिनचरी स्त्री. (वृजिनचर+स्त्रियां जाति. ङीष्) ચકલી.

वृजिनच्छाय न. (वृजानां छायाया समूहः, तत्पुरुष षत्) ઘણાં ઝાડોની છાયા.

वृजिनतल न. (वृजस्य तलम्) ઝાડનું તળીયું.

वृजिनधूप पु. (वृजिनोऽपि धूपः [illegible]) સરલ ધૂપ.

वृजिनादन पु. (वृजस्य आदन) ઝાડનું ફળ.

वृजिनिर्यास पु (वृजस्य निर्यासः) ઝાડનો ગુંદર.

वृजिनपति पु. (वृजानां पतिः) વડનું ઝાડ.

પરાક્રમ, શૌર્ય
वीरत्व न (वीरस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે
वीरधन्वन् पु (वीर धन्वा) કામદેવ
वीरपति स्त्री (वीर पतिर्यस्या) શૂરવીર છે પતિ જેનો એવી સ્ત્રી
वीरपत्नी स्त्री (वीरस्य पत्नी) વીર–શૂરવીર પુરૂષની સ્ત્રી
वीरपत्रा स्त्री (वीरयति, वीर्+अच् तथाभूत पत्र यस्या) ભાગ
वीरपाण न (वीराणां पानम् वा णत्व) યુદ્ધ માટે અથવા યુદ્ધનો થાક ઉતારવા માટે મદિરાપાન
वीरपाणक न (वीरपाण एव स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે
वीरपान न (वीराना पानम्–णत्वाभावे) वीरपाण શબ્દ જુઓ
वीरप्रसवा स्त्री (वीर प्रसवो यस्या सा) વીર પુરૂષની માતા
वीरबाहु पु विष्णु.
वीरभद्र पु (वीरो भद्रो यस्य) અશ્વમેધનો ઘોડો, સુગન્ધી વાળો–ખસ, શિવનો ગણુ
वीरभद्रक पु (वीरभद्र+स्वार्थे क) સુગન્ધી વાળો–ખસ
वीरभार्या स्त्री (वीरस्य भार्या) શૂરવીર પુરૂષની સ્ત્રી
वीरमातृ स्त्री (वीरस्य माता) વીર પુરૂષની માતા
वीरमुद्रा स्त्री વચલી આગળીએ પહેરવાની વીંટી
वीररजस् न (वीर इव रजस्) સિન્દૂર
वीररेणु पु. (वीर रेणर्धूलिर्मर्दनमिव यस्य) ભીમસેન
वीरवत् त्रि (वीर+अस्त्यर्थे मतुप् मस्य व) વીરવાળુ
वीरवत् अव्य (वीरेण तुल्य, वत्) વીરની પેઠે
वीरवती स्त्री (वीरवत्+स्त्रिया ङीप्) વીરવાળી, માસરોહિણી વનસ્પતિ, પતિવાળી સ્ત્રી, પુત્રવાળી સ્ત્રી
वीरवत्सा स्त्री (वीरो वत्सो यस्या) વીર પુરૂષની માતા
वीरविप्लावक पु શૂદ્રતુ ધનલઇ યજ્ઞકરનાર બ્રાહ્મણ
वीरवृक्ष पु (वीरो वृक्ष) એક જાતનુ ધાન્ય, અર્જુનવૃક્ષ–સાદડ, ભીલામાનુ ઝાડ, બીલીનુ ઝાડ, કોકિલાક્ષ

वीरसू स्त्री (वीर सूते, सू+क्विप्) વીર પુરૂષની માતા
वीरसेन पु (वीरा सेना यस्य) નળરાજાનો પિતા એક રાજા
वीरहन् पु (वीरो यज्ञाग्निस्तं हतवान्, हन्+क्विप्) અગ્નિહોત્રી નહિ એવો બ્રાહ્મણ, વિષ્ણુ
वीरहन् त्रि (वीर हन्ति, हन्+क्विप्) વીરનો નાશ કરનાર
वीरा स्त्री (वि+ईर्+अच्, वीर+अस्त्यर्थे अच् वा टाप्) પતિ–પુત્રવાળી સ્ત્રી, મુરા નામનુ ગન્ધદ્રવ્ય, ક્ષીરકાકોલી વનસ્પતિ, આમલી, એલવાલુકા, કેળ, વિદારીકન્દ, દૂધી, ક્ષીરવિદારી, કાકોલી, મહાશતાવરી, એક જાતની કુવર, બ્રાહ્મી વનસ્પતિ, અતિવિખની કળી, મદિરા, સિમમનુ ઝાડ
वीराम्ल पु (वीरयति शौर्यान्वित करोति, वीर्+णिच्+अच् वीरश्चासौ अम्लश्च) અમ્લવેતસ
वीराशन न (वीरैराशस्यतेऽत्र, आ+शन्स्+आधारे ल्युट्) ભયકર યુદ્ધક્ષેત્ર
वीरासन न (वीरस्येवासनम्) એક આસન, ભીત વિગેરેના આધાર વિના એમવુ
"एकपादमथैकस्मिन् विन्यसेदूरुसस्थितम्
इतरस्मिंस्तथा पश्चाद् वीरासनमिति स्मृतम्"
वीरुध् स्त्री (वि+रुध्+क्विप् दीर्घ) વેલો, ફેલાયેલી વેલ
वीरुधा स्त्री (वि+रुध्–क्विप् दीर्घ वा टाप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वीरेश्वर त्रि (वीरस्येश्वर) વીરોનો પતિ–સ્વામી,
वीरेश्वर पु (वीराणामीश्वर) કાશીમાનુ એક શિવલિંગ
वीरोज्झ पु (वीरो यज्ञाग्निस्तमुज्झति यथाकालमननुष्ठानेन, उज्झ्+अण्) સવારસાજ હોમ નહિ કરનાર
वीरोपजीविक पु (वीर यज्ञाग्निस्तत्साध्यमग्निहोत्रादि उपजीविका यस्य) દમ્ભ માટે અગ્નિહોત્ર કરનાર.
वीर्य्य न (वीर+यत् वीरस्य भावो यत् वा) દેહમા રહેલ છેલ્લી ધાતુ, પરાક્રમ, બળ, પ્રભાવ, તેજ, દીપ્તિ, કાન્તિ, દ્રવ્યમા રહેલ રસવિપાકાદિ શક્તિરૂપ એક પ્રભાવ
"ननु वज्रिण एव वीर्यमेत–
द्विजयन्ते द्विपदो यदस्य पक्ष्या" कालिदास.

वृत न (वृ+भावे क्त) वर्तुल, गोळाकृति.

वृतपत्रा स्त्री (वृतानि पत्राणि यस्याः) એક જાતનો વેલો.

वृति स्त्री (वृ+क्तिन्) वरवुं—पसंद करवुं. स्वीकारवुं. नीमवुं. घेरवुं. वाड, ઢાંકવું તે.

वृतिकर त्रि (वृतिं करोति कृ+अच्) वाड करनार, घेरनार स्वीकारनार, नीमनार.

वृतिङ्कर पु (वृतिङ्करोति कृ+खच्) એક ઝાડ.

वृत्त न. (वृत्+भावे क्त) वर्तन, गुरु न—लघु—मन—यतिनियम वगेरे सहित, शिखरिणी विगेरे छन्द.

वृत्त न (वृत्+कर्मादि क्त) वृत्ति, गोळाकार क्षेत्र, आच्छादन, गोळाकृति वर्तुल, कहेल, प्रतिज्ञात.

वृत्त त्रि ( ) वर्तेल थयेल हद, गोळ करवामां मजबुत, आचरण करेल. ढांकेल मरण पामेल, उत्पन्न थयेल, अत्यन्त, अभ्यास करेल, पसार करेल उपजेल, नीमेल.

वृत्त पु. (वृत्+क्त) काचबो.

वृत्तखण्ड न. (वृत्तस्य खण्डम्) वर्तुलनो टुकडो.

वृत्तगन्धि न (वृत्तस्य पद्यस्येव गन्धो लेशोऽत्र) એક જાતનું ગદ્ય

वृत्तज्ञ त्रि. (वृत्त जानाति, ज्ञा+क) वर्तन जाणनार, चरित्र जाणनार, प्रतिज्ञा जाणनार.

वृत्ततण्डुल पु (वृत्त वर्तुलस्तण्डुलोऽस्य) એક જાતના ચોખા

वृत्तनिष्पाविका स्त्री. (वृत्ता वर्तुला निष्पाविका) गोळ नेष्पी.

वृत्तपर्णी स्त्री (वृत्त वर्तुलं पर्णं यस्याः ङीप्) એક જાતની વનસ્પતિ—પાઠા

वृत्तपुष्प पु (वृत्त वर्तुलं पुष्पं यस्य) કદંબનું ઝાડ સરસડો, સિરીષ.

वृत्तफल न. (वृत्तं वर्तुलं फलं यस्य) मरी दाडम, बोर.

वृत्तफला स्त्री (वृत्त वर्तुलं फलं यस्याः) वताकडी, जातनी काकडी, बोरडी.

वृत्तमल्लिका स्त्री. (वृत्ता मल्लिका) पीळो आकडो, एक जात.

वृत्तवत् त्रि (वृत्त+अस्त्यर्थे मतुप्) चरित्रवाळुं सद्वर्तनवाळुं

वृत्तबीज पु. (वृत्तं बीजं यस्य) बीजनुं झाड.

वृत्तबीजा स्त्री (वृत्तं बीजं यस्याः) तुवेर

वृत्तसंपन्न त्रि (वृत्तेन संपन्नः) सद्वर्तनवाळु

वृत्तसारिन् त्रि. (वृत्त+सृ+णिनि) चरित्रहीन, आचार भ्रष्ट नीच.

वृत्तस्थ त्रि (वृत्त+स्था+क) सद्वर्तनवाळुं चरित्रवान्, आचारनीष्ठ

वृत्ता स्त्री (वृत्+क्त+टाप्) रेणुक, त्रिपुट रोहिणी, एक जात, पीतधारणी, वनस्पति त्रिविष्टि.

वृत्ताध्ययनर्द्धि स्त्री. (वृत्ताध्ययनयोः ऋद्धिः) चारित्र अने विद्यानुं तेज प्रभाव

वृत्तान्त पु. (वृत्तो वर्णोऽस्मात् निर्णयो यस्मात्) समाचार खबर अन्तर प्रतिबिम्ब सम्पूर्णपणु प्रस्ताव, प्रसंग, जात रीत, एकान्त, भाव.

वृत्ति स्त्री (वृत्+क्तिन्) धंधो, रोजगार आजीविका, वर्तन स्थिति, टीका व्याकरणमां कैशिकी—सात्वती—भारती—आरभटी, वेदान्तमां कहेल अन्तःकरण वगेरेनी वृत्ति

"पायात् कौशिकी वीरे सात्वत्यारभटी पुनः

रसे रौद्रे च बीभत्से वृत्तिः सर्वत्र भारती

चतस्रो वृत्तयो ह्येताः सर्वनाट्यस्य मातृकाः"

साहित्यदर्पण.

वृत्तिकर्षित त्रि (वृत्त्या कर्षितः) अल्प आजीविकावाळु दुःखीमां रहेल पण नहि छेतरायेल.

वृत्तिता स्त्री (वृत्तेर्भावः तल्+टाप्) आजीविका, धंधोरोजगार, स्थिति

वृत्तित्व न (वृत्तेर्भाव त्व) उपर प्रमाणे.

वृत्तिदान न. (वृत्तेर्दानम्) आजीविकानुं साधन आपवु.

वृत्तिमत् त्रि. (वृत्ति+अस्त्यर्थे मतुप्) आजीविकावाळु धंधोरोजगारवाळुं.

वृत्तिस्थ त्रि. (वृत्तौ तिष्ठति स्था+क) स्थान करनार.

वृत्तिस्थ पु. (वृत्तौ तिष्ठति, स्था+क) काचिंडो

वृत्तिस्थी स्त्री. (वृत्तिस्थ+स्त्रियां जाति. ङीप्) काचिडी.

वृक्षपाक पु (वृक्षस्य पाक, शिशुरिव जटिलत्वात्) વડનું ઝાડ.

वृक्षभवन न (वृक्षे भवनम्) ઝાડની બખોલ.

वृक्षभक्ष त्रि (वृक्ष भक्षति, भक्ष्+अच्) ઝાડને ખાઇ જનાર

वृक्षभक्षा स्त्री વન્દા નામનો વેલો

वृक्षभिद् पु (वृक्ष भिनत्ति, भिद्+क्विप्) કુહાડો

वृक्षभेदिन् पु (वृक्ष भिनत्ति, भिद्+णिनि) સુતારનું ઝાડ પાડવાનું હથિઆર

वृक्षमय त्रि (वृक्ष+प्रचुरार्थे मयट्) ઘણા ઝાડો વાળો પ્રદેશ વિગેરે

वृक्षमर्कटिका स्त्री (वृक्षस्था मर्कटिका) ખીસકોલી

वृक्षमर्कटी स्त्री (वृक्षस्था मर्कटी) ખીસકોલી

वृक्षमृद्भू पु (वृक्षस्य मृदि भवति, भू+क्विप्) પાણીનું નેતર.

वृक्षरोपक त्रि (वृक्ष रोपयति, रोप्+ण्वुल्) ઝાડ વાવનાર

वृक्षारोपण न (वृक्षस्य आरोपणम्) ઝાડ વાવવુ તે

वृक्षवाटिका स्त्री (वृक्षैर्वाटीव इवार्थे कन्+टाप्) ઘરની પાસેની વાડી-બગીચો

वृक्षवाटी स्त्री (वृक्षैर्वाटी) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वृक्षादन पु (वृक्षमत्ति भिनत्ति, अद्+ल्यु) કુહાડો, ચારોળીનું ઝાડ

वृक्षादन पु (वृक्षान्तरमत्ति भिनत्ति, अद्+ल्युट्) પીપળો, મધપુડો

वृक्षादन त्रि (,, ,,) ઝાડને ચોંટનાર

वृक्षादनी स्त्री (वृक्षमत्ति, अद्+ल्यु+स्त्रियां ङीप्) વંદાનો વેલો,

वृक्षादिरुहक न ભેટવુ, આલિંગન કરવુ

वृक्षाम्ल न (वृक्षजातमम्लम्) ખાટું ઝાડ, આંબલી, વૈદ્યક પ્રસિદ્ધ એક દવા

"वृक्षाम्लमाममम्लोष्ण वातघ्न कफपित्तलम्

पक्व तु गुरु सग्राहि कटुक तुवर लघु" भावप्रकाशे

वृक्षारोपक त्रि (वृक्षस्य आरोपक) ઝાડ વાવનાર

वृक्षारोपण न (वृक्षस्य आरोपणम्) ઝાડ વાવવુ

वृक्षार्हा स्त्री (वृक्षेषु अर्हा) વનસ્પતિ મહામેદા

वृक्षालय पु (वृक्ष. आलयो यस्य) પક્ષી

वृक्षालया स्त्री (वृक्षालय+स्त्रियां टाप्) પક્ષિણી

वृक्षाश्रय पु (वृक्ष आश्रयो यस्य) પક્ષી

वृक्षाश्रया स्त्री (वृक्ष आश्रयो यस्या) પક્ષિણી

वृक्षाश्रयिणी स्त्री (वृक्षमाश्रयति, आ+श्रि+इनि+ङीप्) પક્ષિણી

वृक्षाश्रयिन् पु (वृक्षमाश्रयति, आ+श्रि+इनि) પક્ષી, એક જાતનુ નાનું ઘુવડ

वृक्षोत्थ त्रि (वृक्षादुत्तिष्ठति, उत्+स्था+क) ઝાડથી ઉત્પન્ન થનાર

वृक्षोत्पल पु (वृक्षेषु उत्पलमिव) કર્ણિકારનુ ઝાડ

वृच् (रुधा० प स सेट् वृणक्ति) વીંટાવુ, જવુ

वृज् (अदा आ स सेट् वृङ्क्ते) ત્યાગ કરવો, તજવુ

वृज् (भ्वा प स सेट् वर्जति) ત્યાગ કરવો, તજવું

वृज् (चु उभ. स सेट् वर्जयति-ते) ઉપગનો અર્થ.

वृज् (रुधा प स सेट् वृणक्ति) વીંટવુ, વીંટાવુ, ત્યાગ કરવો, તજવુ

वृजन न (वृज्यतेऽत्र, वृज्+क्यु) પાપ, આકાશ

वृजन पु (वृज्+क्यु) કેળ, વાળ

वृजन त्रि (,, ,,) કુટિલ, વક્ર

वृजि स्त्री (वृज्+कि) તે નામે એક દેશ

वृजिन न (वृज्+इनच् किच्च) પાપ, દુ ખ

वृजिन पु (,, ,,) કેશ, વાળ

वृजिन त्रि (वृज्+इनच् किच्च) કુટિલ, વક્ર,

वृण् (तना उभ स सेट् वृणोति,-वर्णोति-वृणुते-वर्णुते) ભક્ષણ કરવુ, ખાવુ

वृण्वत् त्रि (वृ+नु-वर्तमाने शतृ) વરતું, પસંદકરતુ, સ્વીકારતું

वृण्वान त्रि (वृ+शानच्) ઉપગનો અર્થ

वृत् (चु उभ अ सेट् वर्तयति-ते) દીપવુ, પ્રકાશવુ, ચમકવુ

वृत् (भ्वा आ अ सेट् वर्त्तते) હોવુ, થવુ, વર્તવુ,

वृत् (दिवा आ अ स सेट् वृत्यते) વિભાગ કરવા પસંદ કરવુ, વરવુ

वृत् त्रि (वृत्+भूते क्विप्) થયેલ, હોયેલ

वृत त्रि (वृ+कर्मणि क्त) વરેલ, સ્વીકારેલ, ચોઝેલ, નીમેલ

ઔષધ.

वृश्चिकीपिका स्त्री. (वृश्चिकस्य पीपिका) એક જાતનો પક્ષી.

वृश्चिपत्र न. (वृश्चिकतुल्यं पत्रमस्य) એક જાતનો ભાજી.

वृश्चिमत् त्रि. (वृश्चि+अस्त्यर्थे मतुप्) વૃશ્ચિવાળું.

"अन्तरस्थगुणी वृश्चिको मनोज

कन्यां पुरा वृश्चिमती च पश्यत्" भट्टिः

वृश्चिमास न. (वृश्चौ अनुवृतान मासाः) વિવાહ વિશેષના મ માસ પછી અનુષ્ઠાન માટે થતું માસ.

वृश्चोल पु. (वृश्चकर्मां वक्ष) ધારેલ નાગ.

वृश्चपादीच पु. (वृश्चि+आ+पीप्+अच्) આકાશમાં વસ્તો પક્ષિ કરનાર.

वृष (पु. पर. स. सेट् वर्षति–ते) વીંધવું, પ્રકાશવું

वृष (भ्वा. आ. अ. सेट् वर्षते) વધવું.

वृषसान पु. (वृष्+आन–अङ्क च) મનુષ્ય.

वृषसानी स्त्री. (वृषसान+स्त्रियां जाति ङीप्) મનુષ્ય સ્ત્રી.

वृषसानु पु. (वृष्+आनु कत्त्तृ च) પુરુષ, ધોડું ભગ.

वृन्त न. (वृ+क्त–मुम् च) ડીંટુ.

वृन्ताक पु. (वृन्तमस्ति अक्+अण्) રીંગણું, વેગણ.

वृन्ताकी स्त्री. (वृन्तमस्ति, अक्+अच्+ङीप्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वृन्तिता स्त्री (वृन्तं जातमस्याः इतच्) કટુ વનસ્પતિ.

वृन्द न (वृणुते वृणते वा, वृञ्–वृङ् वा+दन् निपा.) સમૂહ, ટોળું દશ અબજની સંખ્યા.

वृन्दा स्त्री. (वृणुते–वृणते वा+स्त्रियां ङीप्) તુલસી કેદારનાથ, રાધિકા.

वृन्दार त्रि. (वृन्दमस्त्यस्ति अर+अच्) મનોહર, મુખ્ય, આનન્દકર.

वृन्दारक पु. (वृन्दमस्त्यस्ति वृन्द+आरकन्) દેવ યુથપતિ.

"वृन्दारकर्मिलितसे सुरकोपनाय–

मन्दारमालमकरन्दनिषेवमाणमपि रत्नावलम्बम्

वृन्दारक त्रि (" ") મનોહર, મુખ્ય, સુંદર, શ્રેષ્ઠ

वृन्दावन न. (वृन्दायाः तपःस्थानं वा वनम्) વ્રજ ભૂમિમાં આવેલું મથુરાપાસેનું એક વન

वृन्दिष्ठ त्रि (अतिशयेन वृन्दारको मुख्यः इष्ठन् वृन्दा देशः) અતિશય મુખ્ય, ઘણું સુંદર.

वृन्दीयस् त्रि. (अतिशयेन वृन्दारको ईयसुन् वृन्दादेशः) ઘણું મુખ્ય, ઘણું મનોહર.

वृश् (दिवा. पर. स. सेट् वृश्यति) વરવું, સ્વીકારવું પસંદ કરવું

वृश पु. (वृश्+क) અરડૂસો, ઉંદર.

वृश न. (") આદુ

वृशा स्त्री. (वृश्+क+टाप्) એક જાતની ઔષધિ.

वृशी स्त्री. (वृश्+क+स्त्रियां ङीप्) ઉંદરી

वृश्चिक पु. (व्रश्च्+किकन्) વીંછી, એક કીડો, વૃશ્ચિક રાશિ એક ઔષધિ, ભીંડાનું ઝાડ, આકડો એક કીડો, કરમીઓ.

वृश्चिककर्णी स्त्री. (वृश्चिकस्य कर्ण इव पर्णं यस्याः) ઉંદરકાની વનસ્પતિ.

वृश्चिकप्रिया स्त्री. (वृश्चिकस्य वृश्चिकस्य प्रिय) એક જાતનું ઝાડ.

वृश्चिका स्त्री (वृश्चिकस्यवृश्चिकस्यइवाकारः अस्त्यस्य) એક જાતનો ઝેરી છોડ.

वृश्चिकाली स्त्री. (वृश्चिक इवालिः पर्णपंक्तिर्यस्याः गौरा ङीष्) ઉપર પ્રમાણે અર્થ

वृश्चिपत्री स्त्री. (वृश्चिक इव पत्रं विषजनकत्वात् यस्याः ङीप्) એક જાતનો ઝેરી છોડ.

वृश्चीर पु. (व्रश्च्+ईरन्) ધોળી સાટોડી.

वृष् (भ्वा प. सेट् वर्षति) સીંચવું, વરસવું ઐશ્વર્યવાળા થવું, બળવાળા થવું, જ

वृष (चुरा. आत्म. अ. सेट् वर्षयते) સંતતિ ઉત્પન્ન કરવાનું સામર્થ્ય ધરાવવું, અધિકારવાળા થવું

वृष पु. (वर्षति सिञ्चति रेतः इति वृष्+क) નાગ એક જાતનો પુરુષ.

वृष पु (वृष्+क) વૃષભરાશિ, ધર્મ, બળદ, શ્રેષ્ઠ વસ્તુ કામદેવ, ઉંદર, વાસ્તુમાં એક સ્થાન અરડૂસો, શત્રુ, કામદેવ, ઋષભ ઔષધિ, મોરપીંછ, શ્રીકૃષ્ણ, અરિષ્ટાસુર.

वृष त्रि (" ") બળવાન, વીર્યવાન

वृषकर्णी स्त्री (वृष इव मूषकस्य कर्णी यस्याः) એક

वृत्तिहेतु पु (वृत्ते हेतु) આજીવિકાનું કારણ
वृत्तौज त्रि (वृत्त ओज यस्य) અત્યન્ત બળવાન
वृत्र पु (वृत्+रक्) અંધકાર, શત્રુ, તે નામે એક દાનવ, મેઘ, શબ્દ, એક પર્વત, ઇન્દ્ર, ચન્દ્ર
वृत्रद्विष् पु (वृत्र द्वेष्टि, द्विष्+क्विप्) ઇન્દ્ર.
वृत्ररिपु पु (वृत्रस्य रिपु) ઇન્દ્ર
वृत्रशत्रु पु (वृत्रस्य शत्रु) ઇન્દ્ર
वृत्रहन् पु (वृत्र हतवान्, हन्+क्विप्) ઇન્દ્ર
वृत्रहन्तृ त्रि (वृत्र हन्ति, हन्+तृच्) ઇન્દ્ર
वृत्राराति पु (वृत्रस्याराति) ઇન્દ્ર
वृत्रारि पु (वृत्रस्यारि) ઇન્દ્ર
वृथा अव्य (वृ+थाल् किच्च) ફોગટ, વ્યર્થ, નિષ્ફળ, નિરર્થક
वृथाकथा स्त्री (वृथा कथा) ખોટી વાત, જુઠી કથા
वृथाघात पु (वृथा आघात) વ્યર્થ મારવું, ખોટું મારવું
वृथादान न (वृथा निरर्थकं दानम्) નિષ્ફળ દાન, ફોગટ દાન
वृथापशुघ्न त्रि (वृथा पशु हन्ति, हन्+टक्) યજ્ઞાદિ નિમિત્ત વિના વ્યર્થ પશુ મારનાર
वृथामांस न (वृथा निरर्थक मांसम्) દેવાદિના નિમિત્ત વિના હણેલ પશુનું માંસ
वृथालम्भ न (वृथा+लभि+घञ्) ખોટું મારવું તે, મિથ્યા કાપવું તે
वृद्ध न (वृध्+क्त) એક ગન્ધ દ્રવ્ય
वृद्ध त्रि (,, ,,) ઘરડું, વૃદ્ધાવસ્થાવાળું, વધેલું મોટું
वृद्ध पु वृद्धदारक वृक्ष, પંડિત
वृद्धकाक पु (वृद्ध काक) એક જાતનો કાગડો
वृद्धगङ्गा स्त्री (वृद्धा गङ्गा) તે નામે એક નદી
वृद्धता स्त्री (वृद्धस्य भाव तल्+टाप्) વૃદ્ધપણું, ઘડપણ
वृद्धत्व न (वृद्धस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે અર્થ
वृद्धदार पु (वृद्ध दारयति, दृ+अण्) વીગતાડવૃક્ષ
वृद्धदारक पु (वृद्धदार+स्वार्थे क) ઉપર પ્રમાણે
वृद्धदारु न (वृद्ध दारयति, दृ+णिच्+उ) ઉપરનો અર્થ

वृद्धनाभि त्रि (वृद्धा नाभिर्यस्य) મોટી નાભિવાળું, દુંટાવાળુ
वृद्धपितामह पु (वृद्ध पितामहात् राज०) મોટોદાદો
वृद्धपितामही स्त्री (वृद्धपितामह+स्त्रियां ङीप्) મોટી દાદી
वृद्धप्रपितामह पु (वृद्ध प्रपितामहात् राज०) દાદાનો દાદો
वृद्धप्रपितामही स्त्री (वृद्धप्रपितामह+स्त्रियां ङीप्) દાદાની દાદી
वृद्धप्रमातामह पु (वृद्ध प्रमातामहात् राज०) માના દાદાનો બાપ
वृद्धप्रमातामही स्त्री (वृद्धप्रमातामह+स्त्रिया ङीप्) માના દાદાની માતા
वृद्धवला स्त्री (वृद्ध वल यस्या) તે નામે એક વનસ્પતિ.
वृद्धविभीतक पु (वृद्ध विभीतक इव) આમ્રાતક–અંબાડો વૃક્ષ
वृद्धभाव पु (वृद्धस्य भाव) વૃદ્ધપણું, ઘડપણ
वृद्धवाहन पु આંબાનું ઝાડ
वृद्धविभीतक पु (वृद्ध विभीतक इव ववयोरभेदात्) આમ્રાતક–અંબાડો વૃક્ષ.
वृद्धश्रवस् पु (वृद्धेभ्य शृणोति, श्रु+असुन् वृद्धेषु श्रवो यशो यस्येति वा) ઇન્દ્ર
वृद्धसंघ पु (वृद्धानां संघ) ઘરડાનું ટોળુ
वृद्धसूत्रक न (वृद्धस्य सूत्रम्, संज्ञायां कन्) આકાશમાં ઉડતું એક જાતનું રૂ.
वृद्धा स्त्री (वृध्+क्त+टाप्) ઘરડી સ્ત્રી, ડોસી, મહાશ્રાવણિકા વનસ્પતિ
वृद्धावस्था स्त्री (वृद्धा चासौ अवस्था च) ઘડપણ, વૃદ્ધાવસ્થા, જરા
वृद्धि स्त्री (वृध्+क्तिन्) વધવું તે, વધારો, સમૃદ્ધિ, આબાદી, અભ્યુદય, સમૂહ, સંપત્તિ, તે નામે એક ઔષધ, એક જાતનો રોગ, વ્યાજ
वृद्धि पु (वृद्ध+कर्त्तरि क्तिच्) એક ગન્ધ દ્રવ્ય, ધન.
वृद्धिकर त्रि (वृद्धिं करोति, कृ+अच्) વૃદ્ધિ કરનાર, અભ્યુદયકારક, સંપત્તિકારક
वृद्धिका स्त्री (वृद्धि+स्वार्थे कन्+टाप्) એક જાતનું

वृषाकर पु. (वृषस्य धर्मस्याकरः) ब्राह्मण.
वृषाकपि पु. (वृषः कपिरिव) शिव, नपुंसक श्रीकृष्ण, अग्नि, इन्द्र.
वृषाङ्क त्रि ( ) पवित्र पुरुषवान.
वृषाङ्कज पु. (वृष अङ्के यस्य) शिव.
वृषाणक पु. (वृष+अण्+अक) शिव.
वृषान्तक पु (वृषस्य अन्तकः) श्रीकृष्ण.
वृषायण पु. (वृषे अयनमस्य) एक जातनो चकलो.
वृषारोति पु. (वृषस्य अरातिः) श्रीकृष्ण.
वृषारि पु (वृषस्य अरिः) श्रीकृष्ण.
वृषाहार पु. (वृषो मूषिको आहारो यस्य) बिलाडो.
वृषाहारी स्त्री (वृषाहार+स्त्रियां जाति ङीष्) बिलाडी.
वृषि स्त्री (वृष्+कि) व्रत पाळनारनुं दर्भनुं एक जातनुं आसन.
वृषिन् पु. मोर
वृषी स्त्री. (वृष्+कि वा ङीप्) व्रत पाळनारनुं दर्भनुं आसन.
वृषोत्सर्ग पु. (वृषस्य उत्सर्गः) मरेला पितरेने उद्देशी तेना पुत्र विगेरेथी वाछरडो परणावेल ते, विधि प्रमाणे वाछडाने छूटो करवामां आवे छे ते.
"एकादशाहे प्रेतस्य यस्य चोत्सृज्यते वृषः।
प्रेतलोकं परित्यज्य स्वर्गलोकं स गच्छति" ॥
वृषोपगा स्त्री. (वृषमुपगच्छति, उप+गम्+ड+टाप्) बळद पासे जनारी गाय, पुरुष पासे जनारी स्त्री.
वृष्टि स्त्री (वृष्+क्तिन्) वरसाद, वरसवुं ते, मेघ विगेरेथी सिंचवुं ते.
वृष्टिकर त्रि (वृष्टिं करोति, कृ+अच्)वरसाद करनार वरसावनार.
वृष्टिकाल पु (वृष्टेः कालः) वरसादनो समय.
वृष्टिघ्नी स्त्री. (वृष्टिं हन्ति अल्पत्वेन नाशयति हन्+ टक+ङीप्) नीची एलची.
वृष्टिजीवन पु. (वृष्टिः वृष्टिजलमेव जीवनं पानीयमस्य) चातक पक्षी.
वृष्टिजीवन त्रि. (") जेना वरसाद उपर आधार राखनार देश विगेरे.
वृष्टिभू त्रि (वृष्टौ वृष्टिकालेऽपि भवति, भू+ क्विप्) देडको.
वृष्टिभू त्रि. (" ") वरसादमां थनार-होनार.
वृष्टिमत् त्रि. (वृष्टि+अस्त्यर्थे मतुप्) वरसादवाळु.
वृष्टिवैकृत न (वृष्टेः वैकृतम्) उत्पातसूचक वृष्टिनो विकार.
वृष्णि पु. (वृष्+नि-किच्च) यादव कुळ, श्रीकृष्ण, मेघ, मेढा.
वृष्णि त्रि (") प्रबळ, उग्र, पाखंडी.
वृष्णिगर्भ पु. (वृष्णेः यादवकुलं गर्भो यस्य) श्रीकृष्ण
वृष्य त्रि (वृषस्य शुक्रस्य हितः वृष्+यत्) काम-प्रद वीर्यनी वृद्धि करनार.
वृष्य पु. (वृषाय हितः वृष्+यत्) अडद.
वृष्य न. (वृष्+क्यप्) वाजीकरण औषध.
वृष्यकन्दा स्त्री. (वृष्यः शुक्रवर्धकः कन्दो यस्याः) विदारी कंद वनस्पति.
वृष्यगन्धा स्त्री. (वृष्यो गन्धो यस्याः) [illegible] वनस्पति.
वृष्यगन्धिका स्त्री. (वृष्यो गन्धो यस्याः स्वार्थे क+ टाप अत इत्वं) अतिबला वनस्पति.
वृष्यवल्लिका स्त्री. (वृष्या वल्ली स्वार्थे क) विदारी कंद वनस्पति.
वृष्यवल्ली स्त्री. (वृष्या वल्ली) उपर प्रमाणे अर्थ.
वृष्या स्त्री. (वृष्+क्यप्+टाप्) आंबळी, शतावरी, ऋषभ नामे औषधि, ऋद्धि नामनी औषधि.
वृह् (तु. उभ. स. सेट् वृहति-ते) उद्यम करवो, उद्यमवंत थवुं.
वृह् (भ्वा. प. स. सेट् वृहति) उपरनो अर्थ.
वृह् (भ्वा. प. अ. सेट् वृहति) (अर्थ...) शब्द करवो, वधवुं.
वृह् (भ्वा आ अ. सेट् वृहते) वधवुं, शब्द करवो.
वृह् (भ्वा. प. अ. सेट् वर्हति) उपरनो अर्थ.
वृहदम्बु पु (वृहती अम्बुरिव सम्बरी यस्य) एक जातनुं झाड.
वृहद्विष पु. (वृहत् उग्रं विषं यस्मात् यस्य वा) नागणेरनुं झाड.
वृहद्विष त्रि (वृहत् उग्रं विषं यस्य) मोटा झेरवाळु.
वृहद्विष न. (वृहत् उग्रं विषम्) मोटुं झेर.

જાતનો વેલો

वृषकेतन पु (वृष वृषभ केतने यस्य) શિવ

वृषगन्धा स्त्री (वृषस्य गन्धो लेशो यत्र टाप्) એક વનસ્પતિ

वृषण पु (वृष्+क्यु) વેળીયો-અંડકોશ.

वृषण त्रि (,, ,,) વીર્યવાળુ, પરાક્રમી

वृषणश्व पु (वृषणश्वामो अश्वश्च शक०) ઇન્દ્રનો ઘોડો

वृषण्वत् त्रि (वृषन्+मतुप् मस्य व न नलोप णत्वम्) વર્ષણવાળુ, વરસતુ

वृषण्वसु त्रि (वृषा वसु यस्य न नलोप णत्वम्) ઇન્દ્રની સામગ્રી-રથ વિગેરે

वृषदंशक पु (वृषान्, मूषिकान् दशति, दन्श्+ण्वुल्) બીલાડો

वृषदंशकी स्त्री (वृषदंशक+स्त्रियां जाति. ङीप्) બીલાડી, મીંદડી

वृषध्वज पु (वृष वृषभो मूषिको धर्मो वा ध्वजो यस्य) મહાદેવ, ગણપતિ,

वृषध्वांक्षी स्त्री (वृषो बलवान् ध्वाङ्क्ष काको यस्या गौरा ङीप्) નાગરમોથ

वृषन् पु (वृष्+कनिन्) ઇન્દ્ર, કર્ણ, દુઃખ, વેદના જ્ઞાન, બળદ, ઘોડો, ધર્મ

वृषनाशन पु (वृषान् मूषिकान् नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) વાવડીંગ, શ્રીકૃષ્ણ

वृषनाशन त्रि (वृष नाशयति, नश्+णिच्+ल्यु) ધર્મ નાશ કરનાર

वृषपर्णी स्त्री (वृषस्य मूषिकस्य कर्ण इव पर्णमस्या) ઉંદરકાની વનસ્પતિ, સુદર્શની નામે લતા

वृषपर्वन् पु (वृषे पर्वे उत्सवो यस्य) શિવ, દૈત્ય વિશેષ, તે નામે એક ઝાડ

वृषभ पु (वृष्+अभच् किच्च) પહેલા જૈન તીર્થંકર, બળદ, વૃષભ રાશિ, શ્રેષ્ઠ, કાનનો છેદ, એક ઔષધિ, હાથીનો કાન

वृषभ त्रि (,, ,,) શ્રેષ્ઠ, ઉત્તમ

वृषभगति पु (वृषभेण गतिरस्य) મહાદેવ

वृषभध्वज पु (वृषभ ध्वजे यस्य) શિવ, મહાદેવ.
"अमुं पुरः पश्यसि देवदारु पुत्रीकृतोऽसौ वृषभध्वजेन" रघौ

वृषभयान पु (वृषभ यान यस्य) ઉપર પ્રમાણે

वृषभवाहन पु (,, ,,) મહાદેવ, શિવ

वृषभाक्षी स्त्री (वृषभस्य अक्षीव पुष्पमस्या पत् समा ङीप्) ઇન્દ્રવારૂણી વનસ્પતિ

वृषभानु पु રાધિકાનો બાપ

वृषभाभा स्त्री (वृष्णा इन्द्रेण भासते, भास्+अच्+टाप्) અમરાવતી

वृषयान पु (वृष यानो यस्य) શિવ

वृषरिपु पु (वृषस्य रिपु) શ્રીકૃષ્ણ

वृषल पु (वृष्+कलच्) શૂદ્ર, ગાજર, ઘોડો, ચન્દ્રગુપ્ત રાજા

वृषल त्रि. (,, ,,) અધાર્મિક, નીચ

वृषलता स्त्री (वृषलस्य भाव तल्+टाप्) શૂદ્રપણુ

वृषलत्व न (वृषलस्य भाव त्व) ઉપર પ્રમાણે

वृषली स्त्री (वृषल+भार्यायां जातौ वा ङीप्) શૂદ્ર જાતિની સ્ત્રી, શૂદ્રની સ્ત્રી, ઘોડી, પિતાના ઘેર પરણ્યા પહેલા જેને રજોદર્શન આવે તે કન્યા
"स्वपत्र या परित्यज्य परत्रपे वृषायत ।
वृषली सा हि विज्ञेया न शूद्री वृषली भवेत्" ॥

वृषलोचन पु (वृषस्येव लोचनं यस्य) ઉંદર, બળદ

वृषलोचन त्रि (,, ,,) બળદના સરખા નેત્રવાળુ

वृषलोचन न (वृषस्य लोचनम्) બળદની આખ

वृषलोचनी स्त्री (वृषलोचन+स्त्रियां जाति ङीप्) ઉંદરડી

वृषवाहन पु (वृष वाहन यस्य) મહાદેવ

वृषशत्रु पु (वृषस्य शत्रु) શ્રીકૃષ્ણ

वृषस्यन्ती स्त्री (वृषेण जम्भनमिच्छति, वृष्+जम्भार्थे क्यच् सुक् च-शतृ+ङीप्) અત્યન્ત કામી સ્ત્રી-મહુ મૈથુનની ઇચ્છાવાળી સ્ત્રી

वृषा स्त्री (वृष मूषिकस्तदाकर पर्णेऽस्या अच्+टाप्) ઉંદરકાની, કપિકચ્છુ, કૌચા

वृषाकपायी स्त्री (वृषाकपे पत्नी ङीप् ऐङ् च) પાર્વતી, ગૌરી, લક્ષ્મી, સ્વાહા, ઇન્દ્રાણી, જીવન્તી, શતાવરી વનસ્પતિ

वृषाकपि पु (वृष धर्म न कम्पयति, न+कपि+इन् न लोपश्च) શિવ, વિષ્ણુ, ઇન્દ્ર, અગ્નિ, ચિત્રાનું ઝાડ